Bundel van de Politieke Avond van 2 juni 2021

Agenda bijlagen

- Raadskamerindeling 2 juni 2021
- Bundel met technische vragen & antwoorden - Jaarstukken 2020
- Bundel met technische vragen & antwoorden - Turap 1 2021
- Bundel met technische vragen & antwoorden - Perspectiefnota 2022-2025
- Bijlage bij beantwoording technische vraag Perspectiefnota 2020-2025 - Collegetweedaagse
- Overzicht met toezeggingen d.d. 2 juni meningsvorming 1 behandeling PPN, Jaarstukken en Turap 1

1.RZ 18.45 uur - 20.15 uur: Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 - Portefeuille: wethouder Paping

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Raadzaal

- Raadsvoorstel "Perspectiefnota 2022-2025"
- Behandeladvies 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling
- Bijlage - Perspectiefnota 2022-2025
- Participatie en de Perspectiefnota
- Raadsbrief "Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid (20M209G)' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen (20M255)" d.d. 11-05-2021
- Aangenomen motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)
- Aangenomen motie "Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)
- Aangenomen motie "Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)
- Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)
- Raadsvoorstel "Turap-1 2021"
- Bijlage 1 - Turap-1 2021
- Bijlage 2 - Begrotingswijziging 21004OW043
- Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)"
- Bijlage 1 - Jaarstukken 2020
- Bijlage 2 - Controleverklaring jaarstukken 2020
- Bijlage 3 - Accountantsverslag 2020 Deloitte
- Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag
- Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaatbestemming
- Bijlage 6 - Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad
- Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020, d.d. 19-05-2021
- Duisenbergmethode: Analyse jaarstukken 2020 - Klimaat en Energie
- Behandelresultaat 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

2.LF 18.45 uur - 20.15 uur: Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 (inclusief FJP 2020) - Portefeuille: wethouder Van der Zee

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Landgoed/Festival

- Raadsvoorstel "Perspectiefnota 2022-2025"
- Behandeladvies 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling
- Bijlage - Perspectiefnota 2022-2025
- Participatie en de Perspectiefnota
- Raadsbrief "Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid (20M209G)' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen (20M255)" d.d. 11-05-2021

Aangenomen motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

Aangenomen motie "Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)

Aangenomen motie "Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)

Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)

Raadsvoorstel "Turap-1 2021"

Bijlage 1 - Turap-1 2021

Bijlage 2 - Begrotingswijziging 21004OW043

Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)"

Bijlage 1 - Jaarstukken 2020

Bijlage 2 - Controleverklaring jaarstukken 2020

Bijlage 3 - Accountantsverslag 2020 Deloitte

Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag

Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaatbestemming

Bijlage 6 - Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020, d.d. 19-05-2021

Duisenbergmethode: Analyse jaarstukken 2020 - Klimaat en Energie

Behandelresultaat 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

3.WG 18.45 uur - 20.15 uur: Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 - Portefeuille: wethouder Bouwkamp

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Walburgis

Behandeladvies 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

Raadsvoorstel "Perspectiefnota 2022-2025"

Bijlage - Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de Perspectiefnota

Raadsbrief "Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid (20M209G)' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen (20M255)" d.d. 11-05-2021

Aangenomen motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

Aangenomen motie "Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)

Aangenomen motie "Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)

Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)

Raadsvoorstel "Turap-1 2021"

Bijlage 1 - Turap-1 2021

Bijlage 2 - Begrotingswijziging 21004OW043

Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)"

Bijlage 1 - Jaarstukken 2020

Bijlage 2 - Controleverklaring jaarstukken 2020

Bijlage 3 - Accountantsverslag 2020 Deloitte

Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag

Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaatbestemming

Bijlage 6 - Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020, d.d. 19-05-2021

Duisenbergmethode: Analyse jaarstukken 2020 - Klimaat en Energie

Behandelresultaat 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

4 20.15 uur - 20.30 uur: Pauze

5.RZ 20.30 uur - 22.00 uur: Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 - Portefeuille: wethouder Paping - financiën

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Raadzaal

Raadsvoorstel "Perspectiefnota 2022-2025"

Behandeladvies 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

Bijlage - Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de Perspectiefnota

Raadsbrief "Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid (20M209G)' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen (20M255)" d.d. 11-05-2021

Aangenomen motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

Aangenomen motie "Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)

Aangenomen motie "Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)

Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)

Raadsvoorstel "Turap-1 2021"

Bijlage 1 - Turap-1 2021

Bijlage 2 - Begrotingswijziging 21004OW043

Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)"

Bijlage 1 - Jaarstukken 2020

Bijlage 2 - Controleverklaring jaarstukken 2020

Bijlage 3 - Accountantsverslag 2020 Deloitte

Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag

Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaatbestemming

Bijlage 6 - Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020, d.d. 19-05-2021

Duisenbergmethode: Analyse jaarstukken 2020 - Klimaat en Energie

Behandelresultaat 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

6.LF 20.30 uur - 22.00 uur: Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 - Portefeuille: wethouder Roelofs

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Landgoed/Festival

Raadsvoorstel "Perspectiefnota 2022-2025"

Behandeladvies 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

Bijlage - Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de Perspectiefnota

Raadsbrief "Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid (20M209G)' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen (20M255)" d.d. 11-05-2021

Aangenomen motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

Aangenomen motie "Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)

Aangenomen motie "Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)

Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)

Raadsvoorstel "Turap-1 2021"

Bijlage 1 - Turap-1 2021

Bijlage 2 - Begrotingswijziging 21004OW043

Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)"

Bijlage 1 - Jaarstukken 2020

Bijlage 2 - Controleverklaring jaarstukken 2020

Bijlage 3 - Accountantsverslag 2020 Deloitte

Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag

Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaatbestemming

Bijlage 6 - Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020, d.d. 19-05-2021

Duisenbergmethode: Analyse jaarstukken 2020 - Klimaat en Energie

Behandelresultaat 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

7.WG 20.30 uur - 22.00 uur: Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 - Portefeuille: wethouder Louwers

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Walburgis

Raadsvoorstel "Perspectiefnota 2022-2025"

Behandeladvies 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

Bijlage - Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de Perspectiefnota

Raadsbrief "Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid (20M209G)' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen (20M255)" d.d. 11-05-2021

Aangenomen motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

Aangenomen motie "Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)

Aangenomen motie "Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)

Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)

Raadsvoorstel "Turap-1 2021"

Bijlage 1 - Turap-1 2021

Bijlage 2 - Begrotingswijziging 21004OW043

Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)"

Bijlage 1 - Jaarstukken 2020

Bijlage 2 - Controleverklaring jaarstukken 2020

Bijlage 3 - Accountantsverslag 2020 Deloitte

Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag

Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaatbestemming

Bijlage 6 - Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020, d.d. 19-05-2021

Duisenbergmethode: Analyse jaarstukken 2020 - Klimaat en Energie

Behandelresultaat 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

8 22.00 uur - 22.15 uur: Pauze

9.RZ 22.15 uur - 23.15 uur: Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 - Portefeuille: wethouder Paping - financiën (vervolg)

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Raadzaal

10.LF 22.15 uur - 23.15 uur: Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 - Portefeuille: burgemeester Marcouch

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Landgoed/Festival

Raadsvoorstel "Perspectiefnota 2022-2025"

Behandeladvies 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

Bijlage - Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de Perspectiefnota

Raadsbrief "Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid (20M209G)' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen (20M255)" d.d. 11-05-2021

Aangenomen motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

Aangenomen motie "Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)

Aangenomen motie "Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)

Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)

Raadsvoorstel "Turap-1 2021"

Bijlage 1 - Turap-1 2021

Bijlage 2 - Begrotingswijziging 21004OW043

Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)"

Bijlage 1 - Jaarstukken 2020

Bijlage 2 - Controleverklaring jaarstukken 2020

Bijlage 3 - Accountantsverslag 2020 Deloitte

Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag

Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaatbestemming

Bijlage 6 - Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020, d.d. 19-05-2021

Duisenbergmethode: Analyse jaarstukken 2020 - Klimaat en Energie

Behandelresultaat 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

11.WG 22.15 uur - 23.15 uur: Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 - Portefeuille: wethouder Van Dellen

Fase: informatief/meningsvormend (1)
Locatie: Walburgis

Raadsvoorstel "Perspectiefnota 2022-2025"

Behandeladvies 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

Bijlage - Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de Perspectiefnota

Raadsbrief "Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid (20M209G)' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen (20M255)" d.d. 11-05-2021

Aangenomen motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

Aangenomen motie "Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)

Aangenomen motie "Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)

Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)

Raadsvoorstel "Turap-1 2021"

Bijlage 1 - Turap-1 2021

Bijlage 2 - Begrotingswijziging 21004OW043

Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)"

Bijlage 1 - Jaarstukken 2020

Bijlage 2 - Controleverklaring jaarstukken 2020

Bijlage 3 - Accountantsverslag 2020 Deloitte

Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag

Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaatbestemming

Bijlage 6 - Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020, d.d. 19-05-2021

Duisenbergmethode: Analyse jaarstukken 2020 - Klimaat en Energie

Behandelresultaat 2 juni 2021, informatieve & meningsvormende (1) behandeling

Raadskamerindeling

Politieke Avond 2 juni 2021

Raadszaal	Landgoed/Festival	Walburgis
18.45 uur - 20.15 uur (90) Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 **Portefeuille: wethouder Paping**	18.45 uur - 20.15 uur (90) Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 (inclusief FJP 2020) **Portefeuille: wethouder Van der Zee**	18.45 uur - 20.15 uur (90) Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 **Portefeuille: wethouder Bouwkamp**
20.15 uur - 20.30 uur: Pauze		
Raadszaal	**Landgoed/Festival**	**Walburgis**
20.30 uur - 22.00 uur (90) Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 **Portefeuille: wethouder Paping - financiën**	20.30 uur - 22.00 uur (90) Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 **Portefeuille: wethouder Roelofs**	20.30 uur - 22.00 uur (90) Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 **Portefeuille: wethouder Louwers**
22.00 uur - 22.15 uur: Pauze		
Raadzaal	**Landgoed/Festival**	**Walburgis**
22.15 uur - 23.15 uur (60) Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 **Portefeuille: wethouder Paping - financiën (vervolg)**	22.15 uur - 23.15 uur (60) Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 **Portefeuille: burgemeester Marcouch**	22.15 uur - 23.15 uur (60) Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021 / Jaarstukken 2020 **Portefeuille: wethouder Van Dellen**

Bundel technische vragen Jaarstukken 2020

Versie: 1-6-2021

GroenLinks 2
VVD 3
D66 11
PvdA 13
Partij van de Dieren 14

GroenLinks

Fractie:	***GL- 1 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	
Vraag:	Er staat een tekst over de wet inburgering en de budgetten van het Rijk: wordt in onze inzet ook de 'ondertussengroep' nu goed opgepakt?
Antwoord:	Met de ondertussengroep bedoelen we de groep inburgeraars (uit 2019-2021) die onder de huidige Wet Inburgering vallen en waarvoor de aangepaste wet te laat komt (Kamerbrief Tussenstand Inburgering, 14 februari 2019). Medio januari 2020 is de pilot duale trajecten van start gegaan, mede mogelijk gemaakt door de subsidie van het Ministerie van Sociale Zaken. Binnen deze pilot is een aanbod gedaan aan deze ondertussengroep.

VVD

Fractie:	***VVD -1 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	141
Vraag:	Hoeveel laadpalen kan het electriciteitsnet aan in Arnhem?
Antwoord:	Deze vraag is niet makkelijk te beantwoorden, omdat dit sterk afhankelijk is van de locatie. In de Laadvisie die binnenkort naar het college gaat (en met raadsbrief naar de raad) is een proces beschreven om pro-actief laadvoorzieningen te plaatsen: vooruitlopend op de verwachte vraag. In dit proces, dat we per wijk oppakken, is ook een plek ingeruimd voor Liander. Bij de totstandkoming van dit stuk is Liander ook betrokken. Er is daarnaast regelmatig overleg met Alliander over alle zaken in Arnhem ten aanzien van de energietransitie. Woensdag 19 mei is er weer een gesprek met de accountmanager van Alliander over laadpleinen in Schuytgraaf en zal deze vraag ook voorgelegd worden.

Fractie:	***VVD-2 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	15
Vraag:	Er is voor reclame een voorziening getroffen. Waarmee houdt deze verband en hoe is het werkelijk verloop in 2021?
Antwoord:	Achtergrond reclameopbrengsten: De gemeente verkrijgt jaarlijks opbrengsten voor reclame-uitingen door derden. Dit leidt tot baten voor de gemeente en hiervoor worden facturen gestuurd naar de partijen die de reclame-uitingen doen. Bij sommige partijen wordt omzet gerelateerd gefactureerd (geen/verminderde omzet dan geen/lagere afdracht), andere hebben een vaste afdrachtsplicht. Concreet gaat het om alle buiten reclame (bushokjes, mupi's, lichtmastreclame etc). Evenementenreclame is hiervan uitgezonderd. Toelichting voorziening: Van een aantal facturen dat gestuurd is, is het niet zeker dat deze betaald gaan worden. Een deel van de vordering (debiteuren) is daarom als dubieus aangemerkt. Hiervoor is in 2020 is een voorziening getroffen van € 124.000. Verloop in 2021: Vooralsnog zijn de facturen die in de voorziening zijn opgenomen nog niet betaald aan de gemeente. Samenvattend: de voorziening houdt verband met debiteuren die zijn ontstaan uit reclameopbrengsten waarvan het niet zeker is dat deze debiteuren gaan betalen. Vooralsnog zijn de facturen die in de voorziening zijn opgenomen nog niet betaald aan de gemeente.

Fractie:	***VVD-3 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	234
Vraag:	Subsidieontvangende partij Refugee Company. Kunnen we de documentatie ontvangen aan de hand waarvan de gemeente de passsendheid van de subsidie heeft getoetst/toetst? Wat doet deze stichting?
Antwoord:	Ja, zie bijlage. De uitvoering van de trajecten van de Refugee Company vallen onder de pilot Duale Trajecten, een subsidie die wij ontvangen hebben van het Ministerie Sociale Zaken. In aanloop van de Wet Inburgering voert de Refugee Company in samenwerking met Scalabor een traject uit dat gericht is op arbeidsparticipatie in combinatie met taalverwerving, waarbij het werken aan persoonlijke ontwikkeling, sociaal netwerk opbouw en ondersteuning op gezondheid en zorg nadrukkelijk een plek krijgen. Binnen deze pilot zijn twee richtingen gerealiseerd: werken in de Mondmaskerfabriek en werken in de horeca bij A Beautiful Mess.

Fractie:	***VVD-4***
Pagina:	15 Afvalbeheer
Vraag:	Opschalen callcenter en communicatie, wat heeft dit gekost in het tweede en derde en 4e kwartaal?
Antwoord:	Deze kosten zijn gemaakt in 2020 in de voorbereiding en in de opstartfase van Diftar en worden niet gemonitord op kwartaalniveau. Zoals in de jaarstukken gemeld, bedragen de overige afwijkingen € 0,2 miljoen en bestaan deze voornamelijk uit eenmalige communicatiekosten Diftar.

***Fractie**:*	***VVD-5***
Pagina:	15 Afvalbeheer
Vraag:	Tekort van 1,8 miljoen euro en vaak wordt gewezen naar de gevolgen van het thuiswerken en thuis zijn door de Coronamaatregelen. Wat is het bedrag (financiële tegenvallers) waarvan we wel kunnen zeggen dat het door (invoering) DifTar komt?
Antwoord:	De financiële afwijking ten gevolge van Diftar aan de kostenkant bedroeg € 0,2 miljoen.

***Fractie**:*	***VVD-6***
Pagina:	15 Afvalbeheer
Vraag:	Ongunstige marktontwikkelingen heeft geleid tot 0,3 miljoen lagere opbrengsten oud-papier. Hebben deze ongunstige cijfers ook andere oorzaken naast de marktontwikkelingen. Denkend hierbij aan de gevolgen van het (veranderende) afvalbeleid?
Antwoord:	Nee, deze zijn niet te relateren aan andere oorzaken dan marktontwikkelingen. Er is bijvoorbeeld geen toename van afkeur op oud papier geconstateerd ten gevolge van een wijziging van het afvalbeleid.

***Fractie**:*	***VVD-7***
Pagina:	15 Afvalbeheer
Vraag:	Een tegenvaller door 0,2miljoen meer uitgave aan communicatie rondom invoering DifTar. Is de communicatie-aanpak en strategie intern geëvalueerd en wat is de uitkomst hiervan?
Antwoord:	Nee, er heeft geen evaluatie plaatsgevonden. Bij het bepalen van toekomstig beleid zullen resultaten en ervaringen van de invoering van Diftar worden meegenomen.

***Fractie**:*	***VVD-8***
Pagina:	15 Reclame
Vraag:	Wat is uiteindelijk het resultaat van de uit voorzorg genomen voorzieningen van 120.000 euro?
Antwoord:	Zie antwoord vraag VVD-2

***Fractie**:*	***VVD-9***
Pagina:	15
Vraag:	OAB 500.000 over, veel kinderen niet bereikt. Welke kinderen? Is dit in beeld en wat is het “herstelplan” (ook pag 89)
Antwoord:	Tijdens de coronacontactbeperkingen zijn er minder kinderen bereikt dan in de periode voordat deze maatregelen van kracht waren. Vanaf het laatste kwartaal 2020 is dat aantal weer hersteld vanwege de mogelijkheden om vanuit het consultatiebureau weer meer kinderen te zien en toe te leiden naar passende hulp of benodigdheden. Door de corona omstandigheden en beperkingen zijn er kinderen die hierdoor later gestart zijn op de peuteropvang. Bovendien is er vanaf het vierde kwartaal meer ondersteuning en begeleiding aangeboden om achterstanden te compenseren. Ook nu is er nog extra aandacht in toeleiding naar passende hulp of benodigdheden en voor de ontstane achterstand bij kinderen is er extra ondersteuning ingezet. De Arnhemse aanpak plus biedt additioneel budget waaruit extra ondersteuningstrajecten voor kinderen worden betaald. Het aantal kinderen is weer aangetrokken. Op dit vlak bestaan geen zorgen meer. Via bovenstaand systeem hebben we in beeld welke hulpvragen er spelen bij kinderen en de benodigde hulp of begeleiding wordt volledig gedekt.

***Fractie**:*	***VVD-10***
Pagina:	28
Vraag:	Noordoost Persoonsgerichte aanpak ondermijning met name om adres en uitkeringsfraude. Wat heeft dit opgeleverd en zijn we tevreden over het resultaat? Denkend hierbij aan een toename of afname x aantal ontdekte gevallen m.b.t. adres en uitkeringsfraude.
Antwoord:	In de Geitenkamp zijn in totaal 11 handhavingsonderzoeken in de Geitenkamp opgestart.Daarvan zijn er 5 succesvol afgehandeld (beëindiging uitkering wegens fraude). De coronamaatregelen hebben een behoorlijke impact op het uitvoeren van interventies gehad. Fraudeonderzoeken

	konden wel worden voorbereid, maar huisbezoeken om te kunnen constateren dat daadwerkelijk sprake is van fraude hebben enige tijd niet kunnen plaatsvinden. Daarnaast geeft het UWV geen prioriteit aan enkele casussen (geringe financiële impact). Daarmee kan de eerste aanzet tot deze aanpak en de samenwerking als succesvol worden bestempeld. De samenwerking zal de komende periode verder worden versterkt. Daarbij zal een gesprek met de leiding van het UWV plaatsvinden om duidelijker te markeren dat niet alleen de financiële omvang maar ook de uitstraling van bepalende figuren (windhappers) in een kwetsbare wijk van belang is.

Fractie:	***VVD-11***
Pagina:	37
Vraag:	Armoede malburgen Door de Achter de Voordeur aanpak zijn er 73 huishoudens bereikt met armoede. Neemt dat aantal na een jaar begeleiding af?
Antwoord:	Gezien de aard van de problematiek die AdV constateert en de tijd die normaal gesproken is om die op te lossen, verwacht wij niet dat binnen een jaar al armoede is verholpen. Wat niet wil zeggen dat er geen stappen worden gemaakt en mensen niet geholpen worden en erop vooruitgaan zodra ze met AdV in contact gekomen zijn.

Fractie:	***VVD-12***
Pagina:	44
Vraag:	De Laar, Elden Er is een project gestart om samen met de bewoners aan de hand van buitenspelen en speeltuinen de directe omgeving te verbeteren. Wat zijn tot nu toe de eerste resultaten hiervan?
Antwoord:	In De Laar en Elden zijn de speelplekken in kaart gebracht waarbij niet alleen is gekeken naar het type speelvoorzieningen, maar ook de leefbaarheid en de mogelijkheid tot ontmoeten en verduurzamen van de buurt. Door de thema's van sociale cohesie, veiligheid en duurzaamheid te verbinden aan spelen, worden verschillende beleidsvelden geïntegreerd, denk hierbij ook aan bewegen in de openbare ruimte en gezonde leefstijl. Het sociaal en fysiek domein komen samen. Een heel logische koppeling voor de belevingswereld van de bewoners. De eerste resultaten zijn dat alle speellocaties en de voorzieningen in kaart zijn gebracht. Het contact met de bewoners is opgepakt om de leefbaarheid in de buurt te verbeteren en te checken of het bestaande speelaanbod nog voldoet aan de behoefte in de wijk. Aan de hand van de verzoeken van bewoners worden speeltoestellen omgewisseld/verplaatst en/of toegevoegd, en worden nieuwe locaties/mogelijkheden onderzocht. Naast speelvoorzieningen kijken we naar het grotere plaatje in de buurt. Tijdens het gesprek met bewoners hebben we het over plaatsen van bankjes om elkaar laagdrempelig te ontmoeten en te spreken, gezamenlijk onderhoud van groenstroken en adoptie van boomspiegels en prullenbakken tot informatie over zonnepanelen, opzetten van WhatsApp buurtpreventie groepen en gezamenlijke moestuinen. Acties die uitgaan van de behoeften van de bewoners en tegelijkertijd aansluiten bij de ambities en doelstellingen van de gemeente. De eerste aanpassingen van speellocaties staan op de rol en we zien steeds meer gezamenlijke buurtgroen-initiatieven ontstaan in onze wijken.

Fractie:	***VVD-13***
Pagina:	48
Vraag:	Rijkerswoerd Bewoners van Rijkerswoerd wachten al lang op een bruggetje naar Park Lingezege . Vanwege het zaaiseizoen zullen de laatste acties inclusief het plaatsen van de brug begin 2021 plaatsvinden. Is dit inmiddels gebeurd? En hoe zijn de bewoners hierover geïnformeerd?
Antwoord:	De brug is op 18 mei 2021 geplaatst. Als de boer zijn eerste maaisnede (hooi) van het land heeft gehaald kunnen we een sloot aanleggen en zijn raster verplaatsen, om te voorkomen dat honden op zijn land komen. Daarna gaat de brug open. De overeenkomst met de boer moet dan eerst getekend zijn. Dat zal naar verwachting volgende week plaatsvinden.

	Via de mail en het Bewonersplatform worden bewoners op de hoogte gehouden. Daarnaast zal er melding van worden gemaakt via de social media kanalen en ook zullen wij één dezer dagen een artikel schrijven voor de wijkkrant/wijkwebsite.

***Fractie**:*	***VVD-14***
Pagina:	64
Vraag:	Veiligheid Verschuiving van criminaliteit van woninginbraken en zakenrollen naar de digitale criminaliteit. Er wordt een norm gesteld door te handhaven staat in de stukken. Wat heeft dat concreet opgeleverd aan extra zaken die zijn opgelost t.o.v. 2019 en of extra aanhoudingen t.o.v. 2019?
Antwoord:	De verschuiving levert nieuwe taken op voor de politie. Met de politie wordt ingezet op het laagdrempelig maken van aangifte (bereidheid). Er wordt aandacht geschonken aan bewustwording. De aanpak vraagt om specifieke kennis, deskundigheid en inzet. Hiervoor is bij de politie landelijk geïnvesteerd in extra capaciteit en het opbouwen van noodzakelijke deskundigheid om de handhaving en opsporing te bevorderen.

***Fractie**:*	***VVD-15***
Pagina:	65
Vraag:	Hier wordt gesproken over het gemiddelde Arnhemse niveau van veiligheid en dat de inzet is gericht op wijken die hierop achterblijven. Wat is dat Arnhemse gemiddelde en hoe wordt dat gemeten? Wordt hier ook in andere vergelijkbare steden mee gewerkt? Is dat soms op basis van real time date instrument?
Antwoord:	Kenmerkend voor het gemiddelde Arnhems niveau is dat 30% van de Arnhemmers zich onveilig voelt in de eigen buurt en 39% in het algemeen in de stad, volgens het tweejaarlijkse onderzoek van I&O Research en te raadplegen bij https://arnhem.incijfers.nl/dashboard/staat-van-de-stad/veiligheid--buurt-wijk- Hier vinden wij ook een tekenend het aantal overlastmeldingen: in heel Arnhem 8.000 in 2020 (6.000 in 2019), waaronder 1600 meldingen over jeugdoverlast (in 2019 nog 700). Er is voor de wijken inderdaad veel behoefte aan nieuwe vormen van actuele dataverzameling. De Radar Wijkveiligheid als instrument voor real-time data per wijk zal Arnhem helpen trefzeker gerichte activiteiten tijdig te ondernemen. Bij de ontwikkeling is niet voorzien in vergelijkingen met andere steden.

***Fractie**:*	***VVD-16***
Pagina:	65
Vraag:	Wat is het resultaat tot nu toe van het project BOTOC (breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit)?
Antwoord:	Het is goed dat we er recentelijk in zijn geslaagd om samen met het ministerie een lokale aanpak te realiseren. Op dit moment wordt de aanpak omgezet in concrete acties. We staan aan het begin van een stevige aanpak. In de raadsbrief van 16 maart 2021 is de uitvoering van het project BOTOC tegen het meetrekken van de jeugd in naburige georganiseerde ondermijnende criminaliteit beschreven. Per 1 mei begonnen de straatcoaches in de wijken Presikhaaf en Malburgen met hun corrigerend werk op straat, sterk betrokken bij de eerste veiligheidsteams VIOS (Veilig In en Om de School) die zich recent op twee scholen genesteld hebben en ook bij de persoonsgerichte pedagogische aanpak voor risicojongeren op basisscholen in de wijken waar het om gaat bij ondermijnende criminaliteit. Cruciaal is ook de gerealiseerde aanhaking met het jongerenwerk in deze wijken.

***Fractie**:*	***VVD-17***
Pagina:	65
Vraag:	Radicalisering, wat zijn de gevolgen van het minder Fysiek bijeenkomen en meer online bij elkaar komen van mensen met mogelijke radicaliseringskans en onze zicht op deze groep?
Antwoord:	Ons zicht op deze groep is niet veranderd door de COVID maatregelen en het aantal aanmeldingen bij het veiligheidshuis is voor radicalisering onveranderd voor en na COVID. De persoonsgerichte aanpak radicalisering van de gemeente Arnhem heeft in de COVID periode namelijk doorgang gevonden en de overleggen in het veiligheidshuis zijn digitaal georganiseerd. Ook het contact met eventueel geradicaliseerde individuen heeft doorgang gevonden. Bovendien

	bleven de politie en andere belangrijke professionals in de signaleringsstructuur van de gemeente Arnhem actief. Jongerenwerkers zijn, behalve fysiek, ook online present en in contact met de jongeren.

***Fractie**:*	***VVD-18***
Pagina:	68
Vraag:	Hoe is de aanwezigheid van Pand 66 gecommuniceerd naar de bewoners en ondernemers?
Antwoord:	Het actieplan gericht op het verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid in de Steenstraat e.o. is mede tot stand gekomen in overleg met bewoners, ondernemers en professionals. Het in gebruik nemen van het pand aan de Steenstraat 66 als "Pand 66", als zichtbaar en laagdrempelig inloopcentrum van de aanpak, maakt hier onderdeel van uit. In een groot artikel in de wijkkrant is hierover gecommuniceeerd, op de website Spijkerkwartier.nl en de relevante sociale kanalen. Zodra de coronamaatregelen dit toestaan, willen wij ter kennismaking voor de wijk in Pand 66 een officiële opening organiseren.

***Fractie**:*	***VVD-19***
Pagina:	76
Vraag:	Inkomstenderving parkeergarages 1,6 miljoen. Wat is de inkomstenderving straatparkeren?
Antwoord:	De inkomstenderving straatparkeren is beschreven op pagina 21 van de jaarstukken. Daar staat het volgende: '*Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.* *Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op straatparkeren voorzien.* *Voor dit bedrag is het kader, na behandeling van Turap 2020-2, gecorrigeerd.* *Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.*' De inkomstenderving straatparkeren is dus € 1,8 miljoen. Overigens is ook de inkomstenderving garageparkeren (in tegenstelling tot wat in de vraag is aangegeven) € 1,8 miljoen. Ook daarvoor geldt dat de oorspronkelijk voorziene inkomstenderving € 1,6 miljoen was en dat dit uiteindelijk € 1,8 miljoen is geworden (zie pagina 76 van de jaarstukken).

***Fractie**:*	***VVD-20***
Pagina:	103
Vraag:	Aanpakken ketenregie. Dit onderdeel staat op oranje (kan beter). Hoe kan dit verbeterd worden want samenspel en samenwerking is belangrijk in deze.
Antwoord:	We verwachten dat door de reeds in gang gezette (her)inrichting van de sturing op de ketenpartners, dit onderdeel in groen zal veranderen. De breed samengestelde accountteams sturen zowel op de opdrachtverlening via eenduidige dienstverleningscontracten en 'service level agreements' richting zowel de afzonderlijke ketenpartners als op hun onderlinge samenwerking. Voor wat betreft de opdrachtverlening verwachten wij in toenemende mate een data-gestuurde onderbouwing: diagnoses van inwoners; stijging van inwoners op participatieladder/ werkladder. We sturen ook op het consequent in verbinding brengen van nieuw (activerend) werkaanbod uit de wijken met onze ketenpartners

***Fractie**:*	***VVD-21***
Pagina:	
Vraag:	Media - Na (20A79) Versterken lokale media zijn er twee raadsbrieven (18-3-2021 en 22-4-2021) verschenen waarin de dekking voor het media fonds en RTV Arnhem zijn vastgelegd voor de twee proefperiodes. Hoe en waar is vastgelegd waar RTV Arnhem aan moet voldoen opdat het college t.z.t. constateert dat de ingezette verbeteringen succesvol of niet succesvol zijn? Heeft het college een zelfde soort indicatoren bedacht voor het mediafonds?

	In de brief van 22 april wordt genoemd dat hiermee uitvoering wordt gegeven aan het amendement. Hoe wordt het amendement verder nog uitgevoerd of wordt 't hiermee gezien als afgedaan?
Antwoord:	Op 20 april heeft het college besloten om additionele middelen beschikbaar te stellen aan Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem). Streekomroep Midden Gelderland heeft een meerjarenplan gemaakt waarin zij aangeeft welke ontwikkelingen zij wil realiseren. In de subsidiebeschikking aan Streekomroep Midden Gelderland wordt verwezen naar de gestelde ambities die geformuleerd zijn in het meerjarenplan van de omroep. Aan de omroep wordt gevraagd om te reflecteren en te rapporteren op de door haar gestelde doelen en ambities. Daarbij vragen we op een tweetal momenten (september 2021 en januari 2022) een vergelijking te maken met één jaar terug en specifiek in te gaan op de ontwikkeling van de organisaties (stabiliteit, professionalisering) en de ontwikkeling van programma (diversiteit, kwantiteit, kwaliteit, bereik en impact). Daarbij willen we nadrukkelijk weten wat de stand van zaken is, of en zo ja welke ontwikkelingen er zijn, maar ook welke uitdagingen er nog zijn en/of er zaken zijn die stagneren. We verwachten dat dit allemaal gedegen onderbouwd wordt. Eenzelfde soort indicator is bedacht voor het mediafonds. Echter bij het mediafonds, ligt de focus puur op het programma, dat wil zeggen de door het fonds ondersteunde producties. Ook daar speelt diversiteit, kwantiteit, kwaliteit, bereik en impact mee. De kwaliteitsimpuls van de lokale media kost tijd. Het mediafonds zal tot en met 2022 lopen. Het amendement is afgedaan wanneer de pilot van het mediafonds is afgerond.

***Fractie**:*	***VVD-22***
Pagina:	
Vraag:	Bouwen/wonen - Hoe en waar is motie 20M88 “Bredere aanpak is goed voor alle Arnhemmers” zichtbaar in de jaarstukken 2020 en de perspectiefnota?
Antwoord:	Het afgelopen jaar zijn er in Arnhem 1104 woningen toegevoegd, waarvan ongeveer 20% sociale huur. De overige toevoegingen zitten met name in de middenhuur en het koopsegment. In gebiedsvisies/nota’s en bij grote projecten is er vrijwel altijd vrijwel altijd opgenomen dat we streven naar een mix aan woningtypologieën, dit vindt uiteraard zijn doorwerking op projectniveau. Zie bijvoorbeeld Olympuskwartier, AKZO en Coberco. Uit cijfers van het CBS blijkt de woningvoorraad met haar toevoegingen al jaren een stabiele verdeling kent van koop-corporatie-vrije sectorhuur. Bij de sturing op de woningvoorraad wordt het woningbouwbehoefte onderzoek als grondslag genomen, conform aangenomen PvA Woningbouwontwikkeling. We monitoren de ontwikkeling van de woningvoorraad en sturen bij indien er onvoldoende (aantrekkelijke) woonmilieus voor bepaalde doelgroepen gerealiseerd dreigen te worden. We kijken hierbij naar alle doelgroepen uit het woningbouwbehoefteonderzoek. Zo kijken we hoe we sociale huur kunnen stimuleren, maar ook kijken we bij ontwikkelingen of we bijzondere woonmilieus kunnen toevoegen, ook in het hogere koopsegment. In Schuytgraaf ontwikkelen we bijvoorbeeld veld 23 met 'Wervende woonmilieus', maar ook voor collectieve woonvormen en woonvormen voor bijzondere of kwetsbare doelgroepen. Voor de toekomst geldt dat we bij grotere gebiedsontwikkelingen doelgroepenonderzoeken willen (laten) uitvoeren, eventueel samen met de markt, om zo voor alle doelgroepen een aantrekkelijk woonmilieu te kunnen realiseren.

***Fractie**:*	***VVD-23***
Pagina:	
Vraag:	Bouwen/ wonen - De motie 20M89 “Meten is weten” had tot doel de wirwar aan cijfers over wonen/bouwen te structureren zodat we beter kunnen sturen. De raadsbrief en bijlage van 10-12-2020 >

	Voortgangsrapportage ‘Arnhem biedt woonruimte’ is een goede start al is de informatie reeds gedateerd. De brief stelt dat wij 2 jaarlijks een update krijgen in mei en november maar nu pas in juni. Kunnen wij de update dit jaar toch voor de behandeling van de perspectief nota krijgen en of welke delen wel?
Antwoord:	De voortgangsrapportage zal in juni naar de raad verstuurd worden. Pas in de loop van 2021 worden (bijvoorbeeld bij het CBS) de officiële cijfers over het voorgaande kalenderjaar bekend. De vorige voortgangsrapportage uit december is nog goeddeels actueel. De monitor die nu voorbereid wordt bevat vooral de volledige informatie over 2020, die bij de vorige rapportage nog maar half bekend was. Zo zijn in 2020 (op één na) evenveel woningen gerealiseerd als in 2019. De planvoorraad in zijn totaliteit is getalsmatig ongeveer hetzelfde. Hoewel de monitor snel volgt, kunnen bij concrete vragen uiteraard al data worden geleverd.

***Fractie**:*	***VVD-24***
Pagina:	180
Vraag:	Verkamering Op blz 180 van de jaarrekening is nog € 2.700.000 gereserveerd voor - Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering – is dat nog actueel of kan dat lager?
Antwoord:	Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden.Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico is nog actueel en aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o.) waarvoor per juli 2019 een voorbereidingsbesluit gold.

D66

***Fractie**:*	***D66 -1***
Pagina:	S00
Vraag:	Inzet Strategie, Beleid en Regie vs. Wijken (p.60): Aangegeven wordt dat het nadeel op SBR in samenhang moet worden beschouwd met een voordeel op de wijken. Hoe zit dit? Is er met de inzet vanuit SBR werk weggenomen bij de wijken? Of is het een min of meer toevallige samenloop van een mee- en een tegenvaller?
Antwoord:	Op de bewuste pagina wordt een verschil tussen begroting en realisatie toegelicht. In de begroting is de totale ambtelijke inzet vanuit SBR toegerekend aan wijken en (stedelijke) programma's. In de daadwerkelijke realisatie zijn minder ambtelijke uren verantwoord bij de wijken dan oorspronkelijk begroot; deze ambtelijke inzet is in de realisatie verantwoord in de stedelijke programma's. Hierdoor ontstaat tussen begroting en realisatie een positief verschil op de wijken en een negatief verschil in de (stedelijke) programma's dat niet als toevallig is aan te merken. Oorzaak is primair gelegen in administratieve verwerking van uren/salariskosten en niet in werkelijke inzet van capaciteit c.q. het wegnemen van werk zoals wordt gevraagd.

***Fractie**:*	***D66-2***
Pagina:	S03
Vraag:	De totale lasten in het programma Economie worden met bijna 10% overschreden door extra uren beleid (niet corona-gerelateerd). Hoe kan het dat deze uren niet geraamd waren? Waarvoor zijn deze extra uren met name ingezet?
Antwoord:	Omdat in breder perspectief sprake is van onevenwichtigheid tussen begrote en daadwerkelijk ingezette capaciteit loopt hierop (bij)sturing met als startpunt een inventarisatie van de opgaven in de verschillende programma's en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke inzet, zowel per programma als in totaliteit (pagina 197 / 198).

***Fractie**:*	***D66-3***
Pagina:	S09
Vraag:	In 2020 hield de gemeente budget over op de GelrePas, onder andere doordat activiteiten niet doorgingen. In de beantwoording op vragen van de SP dat lageropgeleiden minder zijn gaan sporten is de GelrePas een oplossing. De groep die meer beweging nodig heeft is naar verwachting groter is geworden en de bekendheid met de GelrePas is niet per se toegenomen. Hoe gaat het college inzetten op meer bewegen voor deze groep?
Antwoord:	Het Sportbedrijf is in opdracht van de gemeente momenteel bezig met het vormgeven van een campagne om Arnhemmers, nu de coronaregels dat langzaam weer toe lijken te laten, weer aan het bewegen te krijgen. Hierbij ligt vanzelfsprekend ook een grote focus op inwoners die wegens financiële redenen minder sporten en bewegen en inwoners met een minder gezonde leefstijl. De Gelrepas is een instrument om de financiële drempels voor sporten te verlagen en zal worden betrokken in de campagne.

***Fractie**:*	***D66-4***
Pagina:	S11
Vraag:	Wanneer wordt het al vaak genoemde voorstel over het Gele Rijdersplein verwacht? Het college gaf al enige maanden geleden aan dat dat voorstel bijna klaar was.
Antwoord:	Het raadsvoorstel ligt intussen bij de raad.

***Fractie**:*	***D66-5***
Pagina:	S11
Vraag:	Er is een groot verschil tussen de extra werkzaamheden van de ODRA (door een toename van het aantal vergunningaanvragen) en de legesinkomsten. Hoe is het deel dat niet gedekt wordt door leges te verklaren?
Antwoord:	In het algemeen is het zo dat de leges bij veel kleinere bouwwerken, zoals een dakkapel, niet kostendekkend zijn. Dit wordt gecompenseerd door de bouwleges bij grotere bouwwerken. Hiervoor is gekozen om te voorkomen dat bij de kleinere bouwwerken een onevenredig groot bedrag aan leges betaald zou moeten worden in verhouding tot de bouwsom. In een jaar waarin relatief veel kleinere en weinig grotere bouwwerken worden vergund, zoals het afgelopen jaar, kan dat betekenen dat het totaal aan bouwleges niet kostendekkend is.

PvdA

***Fractie*:**	***PvdA-1 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	
Vraag:	Wat zijn de prestaties van de Refugee Company in de doorstroom naar (ander) werk
Antwoord:	Daarover kunnen we in deze fase nog niet iets over zeggen. Uit onderzoek (CBS) blijkt dat inburgeraars meer tijd nodig hebben om uit te kunnen stromen naar een baan, om die reden meten we over drie jaar. De Refugee Company is op medio januari 2020 gestart, de inzet gaat over de jaren: 2020, 2021 en 2022. Om die reden zal het meetmoment plaatsvinden in januari 2023.

Partij van de Dieren

***Fractie*:**	***PvdD -1 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	96
Vraag:	Op pagina 96 staat een passage over de Coronakosten cultuur "Wegens corona zijn er extra subsidies binnen cultuur uitbetaald. In totaal gaat dit om een bedrag van € 542.000 in 2020. Deze worden gedekt uit de rijksbijdrage coronasteun Cultuur die op programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën staan geboekt. Uit de steun van het rijk voor cultuur zijn ook andere kosten gedekt, onder andere de huurkwijtscheldingen aan Rozet, Musis, Luxor en Focus." Is de kwijtschelding van huur onderdeel van de ondersteuning aan Rozet, Musis, Luxor en Focus of is dit extra?
Antwoord:	De kwijtschelding van huur is onderdeel van de corona-ondersteuning aan deze instellingen, conform het Arnhems afwegingskader corona 2020. Hierin is opgenomen dat indien steun in de vorm van subsidie nadelige effecten heeft, steun via gedeeltelijke dan wel volledige kwijtschelding van de huur kan plaatsvinden.

TUSSENTIJDSE VOORTGANGSRAPPORTAGE ~~REFUGEE~~ COMPANY (422924)

PILOT VERNIEUWENDE AANPAK 90 STATUSHOUDERS AAN HET WERK

INLEIDING

Het Re-startprogramma van ~~Refugee~~ Company in Arnhem is in volle gang. Deelnemers maken stappen, leren de taal, nieuwe vaardigheden, hebben soms zelfs al een betaalde baan bij de Mondmaskerfabriek, verwerken wat ze is overkomen, kortom het programma draait.

Samen met Scalabor is ~~Refugee~~ Company in 2020 in Arnhem gestart met twee leerwerktrajecten waarin de duale aanpak centraal staat: een horeca leerwerktraject in de Molenplaats en een leerwerktraject in de Mondmaskerfabriek. Statushouders nemen gelijktijdig deel aan trajecten om het taalniveau te verbeteren en de kans op arbeid te verhogen. In deze rapportage delen wij de bevindingen van de pilot tot nu toe aan de hand van: 1. het beeld over de doelgroep, 2. het inhoudelijk traject voor de statushouder, 3. de arbeidsmarkt en werkgevers en 4. het proces/organisatie. Op pagina 8 de financiële tussenrapportage.

CORONA

De opstartfase is vanwege de corona crisis niet zonder slag of stoot gegaan. De oorspronkelijk startdatum van 1 januari 2020, verschoof naar 1 april en werd uiteindelijk 1 juli voor de horeca. In de tussentijd is het programma on hold gezet, weer opgestart, hybride gemaakt en werken we nog altijd in deze nieuwe realiteit.

Om de deelnemers niet los te laten hebben we tijdens de eerste lockdown een digitale community opgezet, gericht op taal en het onderhouden van contact. Daarnaast hebben we in allerijl de Mondmaskerfabriek opgericht, naar aanleiding van het enorm tekort aan chirurgische gezichtsmaskers in de zorg. Zo konden we alsnog tijdens lockdown een programma aanbieden. Het new energy programma hebben we om die reden *on hold* gezet. 42 deelnemers zijn in 2020 gestart, 48 deelnemers moeten nog instromen voor 1 juli 2021. Hiervan zijn 16 inmiddels gestart.

TARGETS PILOT

INSTROOM RE-START ARNHEM 2020	TARGET T/M JULI 2021	WERKELIJK	NOG TE REALISEREN
MMF		23	
HORECA ABM		19	
	90	42	48

1. DE DOELGROEP IN BEELD: INSTROOM, OMVANG EN SAMENSTELLING

Binnen de pilot is er gekozen om deze te richten op inburgeringsplichtigen die ook onder de participatiewet vallen om hiermee bijstandsgerechtigden sneller te laten uitstromen. Om die reden is aan de slag gegaan met inburgeraars die in 2015 - 2020 zijn ingestroomd.

In 2020, hebben we 23 deelnemers in de Mondmaskerfabriek (MMF) geplaatst en 19 in het horeca leerwerktraject. Een deelnemer in de MMF is vroegtijdig gestopt. Een van de deelnemers aan het horeca traject heeft na enkele weken de overstap gemaakt naar het leerwerktraject in de Mondmaskerfabriek.

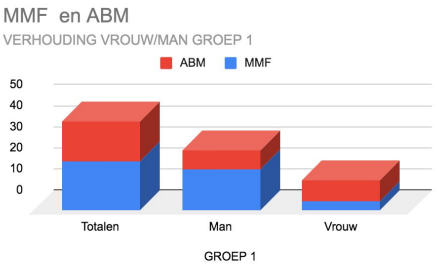

De doelgroep van de pilot is gevarieerd. Er is geen taaleis, vrouwen en mannen, oud en jong door elkaar, evenals hoog/laag opgeleiden. Per saldo zijn er meer mannelijke deelnemers in de Mondmaskerfabriek, 83% man tegenover 17% vrouw. In het horeca traject is het aandeel vrouwen wat hoger: 47% man, tegenover 53% vrouw. In beide trajecten komt het overgrote deel oorspronkelijk uit Syrië en Eritrea. Daarnaast zijn er deelnemers uit Oeganda, Soedan, Irak, Sierra Leone, Colombia en Albanië.

Met name in het horeca traject is het aandeel laaggeletterden groot: ruim 32% stroomt in met taalniveau A0. Drie deelnemers zijn analfabeet. 21% stroomt in met A0/1 en 38% met A1 niveau. Geen enkele deelnemer heeft B1 niveau. In de Mondmaskerfabriek zijn de verhoudingen qua taal anders: 21% heeft B1/2 niveau tegenover 17% A0. Twee deelnemers zijn analfbeet. Het grootste aandeel is de A2 groep (30%)

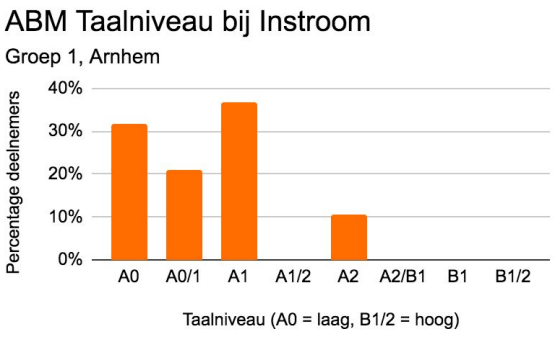

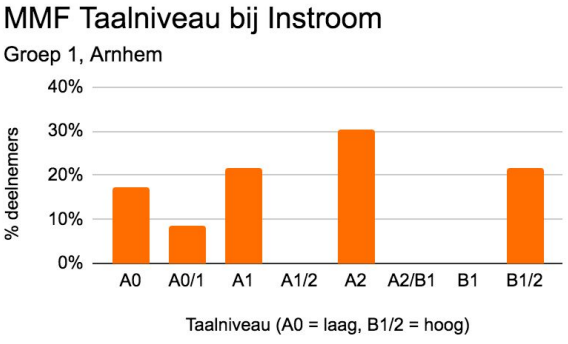

2. HET INHOUDELIJKE TRAJECT

Oorspronkelijk zouden we van start gaan met een horeca leerwerktraject en een traineeprogramma nieuwe energie beroepen. Bij de oprichting van de Mondmaskerfabriek is, in overleg met de gemeente, besloten het nieuwe energie beroepen traject *on hold* te zetten en ons te focussen op het leerwerktraject in de fabriek.

RE-START PROGRAMMA MONDMASKERFABRIEK
23 DEELNEMERS

In de fabriek hebben we 23 pilot deelnemers volgens het '*open hiring*' principe aangenomen op basis van een betaald contract van 28 uur voor 6 maanden. Geen taaleisen, geen diploma-eisen, zolang de deelnemer maar voldeed aan de pilot criteria en gemotiveerd was.

De deelnemer (of beter gezegd in de Mondmaskerfabriek: medewerker) wordt op de werkvloer begeleid door een Leermeester (Meewerkend Voorman) in zijn/haar vakvaardigheden. Naast deze vakgerelateerde kennis, bieden wij taalles op de werkvloer en ondersteunen wij deelnemers in persoonlijke ontwikkeling en het bijbrengen van kennis van de Nederlandse maatschappij en oriëntatie op de Nederlandse arbeidsmarkt.

Binnen de contracturen begeleiden onze Re-start coaches de deelnemers buiten de werkvloer met taalles, het ontdekken vanzijn/haar talenten, soft skills en bieden we psychosociale ondersteuning aan.

DE FABRIEK

Dat een nieuw op te richten fabriek opstartproblemen kent is niet zo gek. Maar samen met de corona crisis was het geen gemakkelijke start. Om die reden hebben we de instroommomenten van de deelnemers geleidelijk laten verlopen zoals hiernaast is te zien. Inmiddels zijn de kinderziektes eruit, is het aantal machines uitgebreid, produceren we gecertificeerde mondmaskers en hebben 3 deelnemers zelfs al promotie gemaakt als 'Meewerkend Voorman'. Van de resterende 20, is 1 uitgestroomd naar een studie en is er 1 halverwege het programma gestopt.

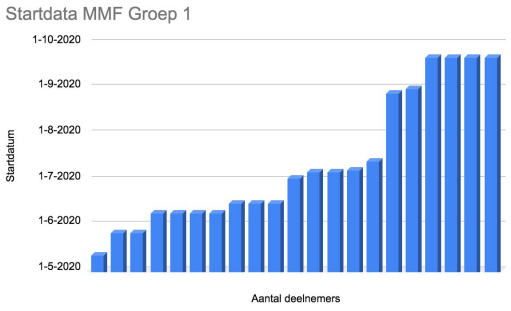

MMF: TAAL

Om het taalaanbod te verstevigen zijn we in 2020 in de MMF een samenwerking aangegaan met taalpartner *En Nu Nederlands*. Samen met hen hebben we een op maat gemaakt taalaanbod *Taal op de Werkvloer* ontwikkeld dat aansluit op de behoeften van de deelnemersgroep en het type werk dat ze doen.

Woorden en authentieke situaties in de MMF worden gebruikt om met elkaar door te nemen. Door deze methode leren de medewerkers zich te verplaatsen in een rol, leren een dialoog te schrijven, de tekst te lezen, de tekst uit hun hoofd te leren en het spel te spelen. Door het automatiseren van de routines in bepaalde situaties willen we medewerkers ondersteunen beter in staat zijn om te communiceren. Zo leren ze in een rollenspel om te telefoneren als ze ziek zijn in plaats van alleen te appen. Ze leren de chef te begrijpen als hij vraagt of iemand die naar huis wil omdat hij hoofdpijn heeft 'het met een paracetamol nog even kan uitzingen'. Het gaat om hele simpele situaties, maar ook om elkaar te vertellen wat er die dag is voorgevallen of wat iemand heeft gedaan of moet doen of weten.

Twaalf medewerkers met het taalniveau A2 volgen een cursus VCA en TAAL van *En nu Nederlands*. Deze cursus bieden we aan op de werkvloer, duurt 15 weken voor 5 uur in de week. VCA biedt een goed perspectief voor vervolgstappen in de techniek. Ook zijn we samen met *En Nu Nederlands* onze Soft Skills training aan het doorontwikkelen, om deze een nog betere aansluiting te laten vinden met de grote groep laaggeletterden. Deze aanpassingen zullen we vervolgens ook gebruiken voor de deelnemers aan het horeca traject. Ondanks de moeizame opstart is het taalniveau over de hele linie gestegen (peildatum januari 2021). De groep A1/2 en A2/B1 is toegenomen. De groep A0 en A1 afgenomen. Samen met En Nu Nederlands zullen we periodiek de taal blijven meten.

MMF TAALNIVEAU GROEP 1	INTAKE 2020	PEILDATUM JAN 2021
A0	4	2
A0/1	2	2
A1	5	3
A1/2	0	3
A2	7	4
A2/B1	0	4
B1	0	0
B1/2	5	5

MMF: VEERKRACHT

Ook tijdens lockdown heeft de MMF op volle toeren gedraaid en heeft ons team zo goed en zo kwaad als het kan geschakeld, hebben we ambities bij moeten stellen en is geprobeerd het sociale programma zoveel mogelijk doorgang te laten vinden. Veel extra tijd heeft gezeten in de 1 op 1 coaching, het laten samenwerken van verschillende taalgroepen en de psycho sociale ondersteuning. We zijn bijzonder trots op de groep die nu aan het werk is, de miljoenen mondmaskers die we produceren. En de groep is trots op zichzelf.

MMF: OUTFLOW

Niet iedereen is al klaar om uit te stromen naar een volgende stap,. 2 deelnemers hebben een studiewens hebben, 7 deelnemers zijn werkfit maar nog niet taalvaardig genoeg en 9 deelnemers werkfit genoeg om uit te stromen naar een volgende baan. Daarnaast is een aantal deelnemers nog niet 6 maanden bij ons. Met Scalabor gaan we alles op alles zetten om voor de eerste groep uit de Mondmaskerfabriek, een passende volgende baan te vinden.

Om niet in 1 klap een grote groep ervaren krachten te missen en de deelnemers arbeidsritme te laten opdoen, is hen een contractverlenging aangeboden zodat we zorgvuldig op zoek kunnen naar een passende volgende stap t.b.v een duurzame uitstroom. Zodra iemand uitstroomt, kunnen we weer nieuwe deelnemers toelaten.

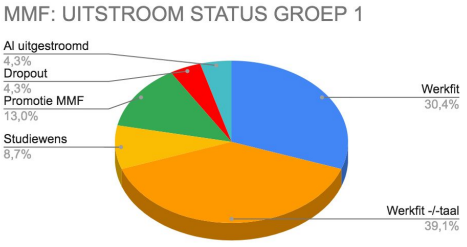

RE-START PROGRAMMA A BEAUTIFUL MESS RESTAURANT ARNHEM:

19 DEELNEMERS

Het horeca leerwerktraject is een laagdrempelige werkvorm om deelnemers weer in het arbeidsproces te krijgen. Samen op de werkvloer leren we elkaar kennen en komen we erachter wat de echte passie is van iemand. Voor dit traject zijn we een samenwerking aangegaan met het Natuurcentrum in de Molenplaats in Park Sonsbeek.

In het afgelopen jaar zijn 19 deelnemers begeleid. Door de covid crisis konden we pas in juli officieel met het horeca traject van start. De tijd voor de opening hebben we gebruikt voor online taalaanbod en bood ons de mogelijkheid ook alvast contact op te bouwen met de nieuwe groep. Tijdens de tweede lockdown hebben we trainingen en rollenspellen aangeboden en wilden we juist voor deze kwetsbare

groep het sociale programma doorgang laten vinden. Veel tijd is gestoken in het 1 op 1 contact en de hybride vormen van online en offline programma aanbod.

ABM: TAAL & OUTFLOW

Voor de Taal op de Werkvloer in het horeca traject zijn we een samenwerking aangegaan met taalaanbieder *Rijn IJssel*. Ook zij hebben samen met ons een op maat gemaakt taalaanbod ontwikkeld, gericht op horeca. De taallessen worden aangevuld met e-learning opdrachten en ze zullen de groep analfabeten in beide trajecten extra ondersteuning bieden. Samen met hen blijven we periodiek de taalvaardigheid meten.

Een groot deel van de horecagroep die binnenkort uitstroomt lijkt nog niet taalvaardig genoeg om geheel werkfit te zijn. Niet zo gek in een onderbroken corona jaar, waarbij het gros met A0 binnenkwam. Het is daarom bijzonder om te zien dat er alsnog kleine stapjes zijn gemaakt op taalniveau. Een vervolg leerwerktraject of vrijwilligersbaan zou deze groep enorm helpen. Het is daarom van groot belang dat we samen met Scalabor de best mogelijke stap gaan organiseren voor deze deelnemers.

ABM TAALNIVEAU GROEP 1	INTAKE 2020	PEILDATUM JAN 2021
A0	6	3
A0/1	4	1
A1	7	7
A1/2	0	2
A2	2	4
A2/B1	0	2
B1	0	0
B1/2	0	0

ABM: VEERKRACHT & NETWERK

De Arabischtaligen hebben we afgelopen jaar een Mind Spring training aangeboden, een preventieve groepsinterventie van psycho-educatie en opvoedingsondersteuning voor en door vluchtelingen. In Q1 plannen we dit ook in voor de Eritrese groep. Veel tijd is ook besteed aan het toelichten van corona en diens effecten omdat onze coaches bemerkten dat hier behoefte aan was. De coaches hebben veel 1 op 1 contact gehad (online en offline) en er is een online Connection Cafe georganiseerd met bingo. Om juist in deze moeilijke tijden wat plezier aan te brengen werd door de groep deelnemers gewaardeerd.

3. DE ARBEIDSMARKT EN WERKGEVERS

De horeca heeft grote klappen gehad in het afgelopen jaar. Zeker ook de startende ondernemers. Zo kan A Beautiful Mess vooralsnog geen beroep doen op de NOW regeling omdat deze na 1 maart 2020

is gestart. De MMF daarentegen draaide overuren. Kortom: de wereld ziet er anders uit. De meest kwetsbare groep staat het eerst weer op straat. Dit zal niet veel anders zijn voor onze doelgroep. We zijn dan ook enorm blij dat het ons is gelukt het gros van de mensen erbij te houden op vrijwillige

basis dan wel o.b.v. een betaald contract. Zo kunnen ze arbeidsritme blijven opbouwen. Het is zaak dat we juist voor deze groep de overgang naar de volgende stap goed faciliteren. Daarnaast is het belangrijk onze eigen trajecten onder de loep te nemen en deze daar waar nodig aan te passen om zo aansluiting te houden met de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

Zodra het weer kan, organiseren we graag met Scalabor rondleidingen en kennismiddagen met werkgevers voor onze deelnemers en nodigen we werkgevers ook graag uit voor een rondleiding bij ons in de Mondmaskerfabriek of de Molenplaats.

Voor de grote groep die nog niet taalvaardig genoeg is, is een betaalde baan op dit moment wellicht een stap te ver, maar doorstroom naar een andere vrijwilligersbaan of leerwerktraject van groot belang. Samen met Scalabor kijken onze coaches goed wat de best passende vervolgstap is: vrijwilligerswerk of bijv. een volgend leerwerktraject.

4. PROCES EN ORGANISATIE: SAMENWERKING ~~REFUGEE~~ COMPANY, SCALABOR EN GEMEENTE

In deze pilot zijn de expertisevelden van twee partijen gecombineerd; de holistische werkwijze van ~~Refugee~~ Company gecombineerd met de specialisatie van Scalabor als arbeidsontwikkelbedrijf. ~~Refugee~~ Company biedt coaching, begeleiding en vaktrainigen voor de eerste fase van het traject en is de achtervang voor jaar 2 en 3, waarbij de focus van Scalabor vooral op fase 2 zit: het jobmatching traject. Samen doorlopen we alle stappen van de participatieladder.

DE OPSTART

~~Refugee~~ Company had bij de start nog geen eigen locatie en kende daardoor een grillige opstart. En corona was ook niet bevorderlijk voor het opzetten van nieuwe samenwerkingsverbanden. Daarnaast bleken gaandeweg de in theorie gemaakte afspraken in de samenwerkingsovereenkomst nog niet nauwkeurig genoeg uitgewerkt en in de praktijk niet goed uitvoerbaar.

Het was voor ons ook even wennen niet alles in eigen hand te houden, maar juist ook Scalabor vroegtijdig als partner te betrekken. Zo verzorgen Re-start coaches van ~~Refugee~~ Company niet alleen de coaching en begeleiding maar ook de jobmatching. Bij Scalabor daarentegen wordt de jobmatching opgepakt door trajectbegeleiders om dit vervolgens aan de detacheringsconsulent over te dragen.

We moesten elkaars logica en werkprocessen leren kennen en samen zoeken naar de beste manier waarop we de deelnemer konden begeleiden. Maar de samenwerking leverden ook mooie dingen op: Scalabor koppelde ons aan de Molenplaats en bood hun locatie aan om de Mondmaskerfabriek te starten.

WERKSTAP

Voor de pilot hebben onze coaches en leermeesters gewerkt met de Scalabor module van Werkstap. De werkomgeving van Scalabor in Werkstap, bleek echter niet helemaal aan te sluiten bij en te uitgebreid voor het programma van onze leerwerktrajecten. Afgesproken is daarom een eigen

werkomgeving voor ~~Refugee~~ Company te creëren. Daarnaast is het belangrijk dat niet alleen onze coaches worden getraind in Werkstap, maar ook de leermeesters zodat ook zij goed de ontwikkeling van de deelnemers kunnen blijven volgen aan de hand van de werkopdrachten uit Werkstap. Ten slotte is het belangrijk dat ~~Refugee~~ Company een eigen account krijgt zodat we direct toegang hebben tot deelnemers data en evt. wijzigingen zelf aan kunnen brengen zonder daar een trajectbegeleider voor nodig te hebben.

JOBMATCHING

De samenwerking tussen de trajectbegeleiders van Scalabor en de Re-start coaches van ~~Refugee~~ Company verliep in principe goed. Gedurende het traject bleek echter aan de achterkant nog te weinig tijd te zijn vrijgemaakt voor de trajectbegeleiders om zowel bij de start, tijdens het traject en bij 6 maanden de juiste begeleiding te bieden richting arbeidstoeleiding. Hierdoor werd de begeleiding van de trajectbegeleiders als teveel administratief ervaren en was er geen budget meer om met de jobmatching van start te gaan. Deze *lessons learned* neemt Scalabor nu mee in het vervolg van het traject. Trajectbegeleiders van Scalabor krijgen meer tijd en kunnen zo ook eerder betrokken worden ten behoeve van de jobmatching. Samen kijken we hoe we meer fluïde onze expertises in kunnen zetten om de arbeidstoeleiding zo goed mogelijk te kunnen faciliteren en de deelnemer niet onnodig op te zadelen met teveel begeleiders. Met name dit laatste blijft een aandachtspunt. Voor de komende periode gaan we alles op alles zetten de 1e groep deelnemers aan een volgende stap te helpen.

Ook willen we graag werkgevers in een eerder stadium betrekken. Zodra corona het toelaat willen we dit samen met Scalabor in gang zetten.

TUSSENTIJDSE FINANCIËLE RAPPORTAGE RE-START ARNHEM

Onze voorbereiding is door de intrede van corona compleet anders verlopen dan gedacht. Daardoor is de verdeling van de opstart- en ontwikkelkosten voor sommige posten ook anders uitgevallen dan van te voren begroot. Zo is de post onvoorzien flink gebruikt doordat we inhuurkrachten hebben ingezet om de opstart goed te begeleiden. Door corona hebben we dit weer moeten stoppen en hebben we ze later opnieuw moeten inhuren.

Opstart- en ontwikkelkosten Restart Arnhem	
Oprichtingskosten vennootschap	1.882
Inrichten administratie	6.535
Training en begeleiding team	15.323
Reservering Accountantsverklaring tbv subsidie (3 jr)	7.500
Website/marketing	10.147
Extra aansturing vanuit directie	9.859
Inrichten leer/werklocaties	85.044
Onvoorzien	21.929
Totaal	157.579

De opstartfase heeft enorm veel van ~~Refugee~~ Company gevraagd. Maar we zijn blij met en trots op het resultaat. Ondertussen hebben 42 deelnemers de eerste 6 maanden van het Re-start programma doorlopen.

De programmakosten voor de eerste 6 maanden bedragen 8.100 euro per deelnemer.

Programmakosten Restart Arnhem tm 31-12-2020	
Aantal deelnemers Mondmaskerfabriek	23
Aantal deelnemers A Beautiful Mess Restaurant Arnhem	19
Kosten programma eerste 6 maanden per deelnemer	8.100
Totaal kosten	340.200

Op dit moment is weer een nieuwe groep van 16 deelnemers begonnen.

Bundel technische vragen Turap 1 2021

Versie: 31-5-2021

D66

Fractie:	***D66-1***
Pagina:	
Vraag:	Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl (impact corona) (p.23): Op welke wijze wordt de inzet behorend bij dit budget vormgegeven? Hoe wordt gezorgd dat de middelen zo snel mogelijk aan de genoemde doelen ten goede komen?
Antwoord:	Op 20 april heeft het college hiervoor een proces vastgesteld, waarbij we per inhoudelijke actielijn hebben aangegeven hoe we de opdrachten gaan uitzetten. Hierbij sluiten we deels aan bij het bestaande beleid/bestaande aanpak en deels is er ruimte voor nieuwe initiatieven. Om ervoor te zorgen dat partners hiermee snel aan de slag kunnen zijn er ambtelijke werkgroepen ingericht, het vraagt namelijk ook extra ambtelijke capaciteit om de aanvragen te beoordelen. Aan partners is gevraagd om de activiteiten voor 31-12-2021 uit te voeren. In de raadsbrief vervolg herijking sociale basis wordt hier een nadere toelichting over gegeven.

Bundel technische vragen Perspectiefnota 2022

Versie: 1-6-2021

Bundel technische vragen Perspectiefnota 2022 1
GroenLinks 2
VVD 3
D66 8
PvdA 17
Arnhem Centraal 23
Christenunie 24

GroenLinks

Fractie:	***GL- 1 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	14
Vraag:	1. Er staat een stijging van 9,5 miljoen voor schoolgebouwen; hoe staat dit in verhouding met het IHPPO. Waar komt dit bedrag vandaan, hoe is het opgebouwd? 2. Ten koste van wat gaat er 7 miljoen naar de Guido de Bresschool? 3. Reguliere budgetten ventilatie zijn niet toereikend, 3,6 miljoen ten koste van wat?
Antwoord:	1. Per 1 januari 2021 is het bouwbesluit gewijzigd in die zin dat ook schoolgebouwen moeten worden gebouwd volgens het Bijna Energie Neutrale Gebouwen. Voor het reeds bestaande IHPPO betekent een stijging van de kosten met € 277,= per m2 bvo. De voorgenomen, reeds in de begroting opgenomen, investeringen zijn daarop aangepast en dat resulteert in een extra benodigd investeringsbedrag van € 9,5 miljoen. 2. Voor de vervanging van de Guido de Bresschool voor voortgezet onderwijs is geen ruimte binnen de onderwijsbegroting. Deze investering en de daaruit voortvloeiende kapitaallasten worden daarom ten laste van de algemene middelen gebracht. 3. Het aanpassen van de ventilatiesystemen in een aantal schoolgebouwen was niet voorzien en vindt zijn oorzaak in de coronacrisis. In totaal gaat het om een investeringsbedrag van € 11,9 mln. Om de schoolbesturen en de gemeenten te stimuleren tot het nemen van maatregelen heeft het Rijk besloten om via een subisidieregeling 30% (€ 3,6 mln.) te vergoeden. De schoolbesturen wordt gevraagd om € 4,7 mln. bij te dragen. De resterende € 3,6 komt dan voor rekening van de gemeente. Omdat dit nergens in de begroting is opgenomen wordt dit eveneens ten laste van de algemene middelen gebracht.

VVD

Fractie:	***VVD-1***
Pagina:	7
Vraag:	Impuls voor de wijkaanpak: acties worden gecombineerd met opgaven uit het fysiek domein. In hoeverre wordt de AST hierin meegenomen?
Antwoord:	Bij projecten in de openbare ruimte wordt toegankelijkheid vanaf het begin meegenomen. De Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST) geeft aan welk toegankelijkheidsniveau er geldt, basis of hoofd. Daarnaast moeten de richtlijnen toegankelijkheid, zoals opgenomen in het handboek, door ontwerpers toegepast worden bij het opstellen van ontwerpen voor de openbare ruimte, tenzij er zwaarwegende argumenten zijn om hiervan af te wijken.

Fractie:	***VVD-2***
Pagina:	8
Vraag:	Uitvoeringsplan Inclusief Arnhem. Over een plan Inclusief Arnhem wordt al jaren gesproken o.a. in diverse bijeenkomsten, ook al voor Coronatijd. Wat is de stand van zaken en lukt het om dit uitvoeringsplan handen en voeten te geven?
Antwoord:	Op 6 juli 2020 hebben we het Uitvoeringsplan Inclusief Arnhem gestuurd: https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Arnhem&id=37f58e66-3c10-4bbe-8afc-2126ddbd2b8a . Het doel is om voor elk focuspunt in het Uitvoeringsplan een uitvoeringsagenda te ontwikkelen. Samen met partners uit de stad en (vertegenwoordigers van) inwoners. Vanwege de coronamaatregelen heeft alles langer geduurd en voor sommige onderwerpen is pas op de plaats gemaakt omdat bijvoorbeeld bijeenkomsten alleen digitaal konden plaatsvinden en partners in de stad tijdelijk andere prioriteiten moesten stellen. Wel hebben we diverse activiteiten in gang gezet op de vijf focuspunten. Zo zijn we bijvoorbeeld bezig met een actieplanplan racisme/discriminatie, een anti-discriminatiecampagne, hebben we een bestuurlijke opdracht ontwikkeld voor een diverse en inclusieve gemeentelijke organisatie en gaan we daar een plan van aanpak voor ontwikkelen. Ook hebben we een monitor uitgezet om op te halen hoe inwoners met een beperking zaken in Arnhem ervaren en zijn we met partners en organisaties uit de stad in gesprek hoe we de diversiteit in Arnhemse organisaties samen kunnen verbeteren.

Fractie:	***VVD-3***
Pagina:	8
Vraag:	Doorbraak naar werk. In de bestuursrapportage lezen we dat het bestandsvolume in Arnhem ongeveer het landelijke gemiddelde en dat van vergelijkbare gemeenten volgt. Doel is het beter te doen dan landelijk gemiddeld en een inhaalslag te maken. Wat is de stand van zaken nu? En wat is nodig om de inhaalslag het komend jaar te realiseren?
Antwoord:	Voor een beeld van de huidige stand van zaken over de inspanningslijnen en resultaten van het programma Doorbraak Naar Werk verwijzen wij naar de Bestuursrapportage Doorbraak Naar Werk januari 2020 t/m februari 2021 (zie: https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Arnhem/401a12fb-3fb9-405c-b502-d8e75ac8cab1; raadsbrief d.d. 20-4-2021). Hier is te zien welke stappen in afgelopen jaren zijn gezet om in elk geval al de landelijke lijn te realiseren. Zoals bij de vaststelling van het programmaplan is afgesproken monitoren wij de ambitie op basis van de ontwikkeling van de uitkeringslasten. Op basis van de (voorlopige) Arnhemse en landelijke realisatiecijfers zien we dat Arnhem over 2020 haar uitkeringslasten minder hard heeft zien stijgen dan de landelijke trend. Gemeten vanaf het uitgangsjaar (2018) zitten we nu ongeveer op het landelijk gemiddelde. Het doel is om de dalende lijn van 2020 door te zetten voor de komende jaren. Wij zien in onze uitvoeringspraktijk de goede beweging om dit ook daadwerkelijk te realiseren. In het Arnhems Actieplan Werk leest u daarnaast welke interventies extra nodig zijn in deze tijd van corona om komende periode door te pakken op de ambities van het programma Doorbraak Naar Werk (zie: https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Arnhem/ad1c1198-70e9-4285-8e8b-cc3947242a06; raadsbrief d.d. 11-5-2021). Dit actieplan is een verdiepende uitwerking van de investering zoals opgenomen in de Perspectiefnota 2021-2024.

***Fractie**:*	***VVD-4***
Pagina:	10
Vraag:	Opschorten bezuiniging welzijnsopgave. motie M31 vraagt niet om een algehele opschorting maar te kijken welke opgave i.v.m. corona (on)mogelijk is. Blijft er gekeken worden naar bezuinigingen die wel mogelijk zijn? En hoe worden wij daarover geïnformeerd?
Antwoord:	Ja, we kijken naar de mogelijkheden die er zijn om dubbelingen te voorkomen door bijvoorbeeld meer samenwerking tussen partners in de wijken. Uw raad ontvangt in juni een brief waarin wordt opgenomen hoe wij hierover in gesprek zijn met partijen in de stad. Mochten er later in 2021 nog knelpunten zijn dan wordt u hierover separaat door het college geïnformeerd.

***Fractie**:*	***VVD-5***
Pagina:	10
Vraag:	Burgerkracht. In de vorige periode bleven de aanvragen voor deze regeling wat achter. Hoe gaan we ervoor zorgen dat de regeling aan gaat sluiten bij de behoefte?
Antwoord:	We merken dat de voortzetting van de regeling door inwoners zeer op prijs wordt gesteld. Door corona hebben zich in 2020 en ook in het begin van 2021 minder bewonersinitiatieven gemeld. De komende periode zetten we daarom o.a. door communicatie via de TLO's en met gebruik van onze wijkmedia in op: - verder vergroten van de bekendheid van de regeling - vereenvoudigen van het aanvraagformulier (is al aangepast) - verkorten van de doorlooptijd van aanvraag tot toekenning/afwijzing - vergroten van het persoonlijk contact met de aanvragers We verwachten dat na de coronaperiode er meer aanvragen gaan komen. In juni informeren we uw raad via een brief over de vervolgstappen en over de aanpassingen in de uitvoering.

***Fractie**:*	***VVD-6***
Pagina:	12
Vraag:	Vroeg erop af. Wat betekent dit voor de huidige (succesvolle) aanpak Vroeg Er op af?
Antwoord:	De huidige succesvolle aanpak van Vroeg Eropaf waarbij we inwoners met meervoudige signalen van betalingsachterstanden persoonlijk benaderen blijven we hanteren. De wetswijziging legt vroegsignalering van betalingsachterstanden vast als wettelijke taak voor gemeenten. De Arnhemse Vroeg Eropaf aanpak richtte zich tot en met 2020 alleen op meervoudige signalen van betalingsachterstanden. De wetswijziging verplicht gemeenten ook op enkelvoudige signalen van betalingsachterstanden inwoners een aanbod tot een eerste gesprek te doen. De tekst in de Perspectiefnota 2022-2025 heeft betrekking op de enkelvoudige signalen van betalingsachterstanden.

***Fractie**:*	***VVD-7***
Pagina:	10
Vraag:	Suïcidepreventie. Wat is de stijging van het aantal suïcides in Arnhem en wat is de beoogde daling met deze investering? Wat gaat Supranet Community doen wat Propersona niet doet?
Antwoord:	Stijging van het aantal suïcides? Hier een beeld van het aantal suïcides over de afgelopen jaren: 2017: 22 2018: 16 2019: 19 2020: 28 Let op: Het gaat hier om het aantal suïcides dat in Arnhem heeft plaatsgevonden. Het gaat dus niet per se om Arnhemse inwoners. De vraag is wat bovenstaande cijfers zeggen. De cijfers laten een stijging zien, maar of dat echt zo is, dan hebben we eerst meer duiding nodig van de cijfers en de achterliggende boodschap. Dat is ook wat wij de komende jaren - samen met VGGM - gaan doen.

	Landelijk is over 2020 het aantal suïcides overigens stabiel gebleven. Onder jong volwassenen (20-30 jarigen) is landelijk de eerste maanden van 2021 wel een stijging waarneembaar. Beoogde daling? Het liefst willen we natuurlijk dat er geen suïcides meer plaatsvinden in Arnhem. Daar zetten we ons ook voor in, maar qua ambitie zou het streven moeten zijn, dat wij iedereen die suïcidaal is bereiken. Dat zijn/haar suïcidaliteit bespreekbaar wordt gemaakt en dat er wordt gezocht naar passende hulp. Onze doelen gaan we dit jaar nog vaststellen samen met de partners. Kanttekening: Het Supranet Community-model is ontwikkeld en onderzocht door de European Alliance Against Depression (EAAD) en wordt inmiddels in meer dan 15 landen toegepast. In Duitsland heeft dit programma in twee jaar tijd geleid tot 32% vermindering van het aantal suïcidepogingen en suïcides. Wat doet Supranet wel en Pro Persona (het huidige platform) niet? Het huidige platform richtte zich op de zorgpartners en de onderlinge samenwerking. De laatste jaren is er ook geïnvesteerd in de aansluiting op het sociaal domein (zie pijler 4). Daar gaan wij onder de vlag van Supranet Community mee door. We gaan samen met het platform juist nog steviger inzetten op een goede aansluiting op naasten, leerkrachten/scholen, sociale wijkteams, schulddienstverleners, medewerkers van het UWV en Werk & Inkomen, de politie, (sport)verenigingen, jongerenwerkers etc. Daarnaast richt Supranet Community zich op onderstaande pijlers 1 t/m 3 en 5: 1. Publiekscampagne: het taboe doorbreken, het bespreekbaar maken; 2. Risicogroepen: wie, waar, hoeveel, wie hebben er contact met ze, (hoe) benaderen we ze vroegtijdig en effectief; 3. Gatekeepers: trainen in het signaleren, bespreekbaar maken en begeleiden naar de juiste ondersteuning; 4. Het netwerk: dit gaat o.a. om de onderlinge samenwerking, het snel bieden van adequate hulp en regie op de uitvoering (binnen het netwerk van de huisartsen, de partners in de zorg, maar vooral ook de partners in het sociaal domein); Veiligheidsrisico's: dit betreft niet alleen kwetsbare fysieke plekken, maar ook de toegang tot middelen in het algemeen, waaronder medicijnen.

Fractie:	***VVD-8***
Pagina:	11
Vraag:	Huisvesting maatschappelijke initiatieven. In het coalitieakkoord is 500.000 structureel opgenomen voor wijkvoorzieningen. Waarom wordt dit bedrag hier niet uit gedekt?
Antwoord:	Het beschikbare budget voor Ontmoeten en Verbinden is voor 2021 besteed en uw raad is hierover in maart geïnformeerd door middel van een raadsbrief. In de brief is overigens ook het Makelpunt opgenomen. Het doel van dit Makelpunt is tegemoetkomen aan de vraag naar ruimte in de stad en tegelijkertijd beschikbare locaties beter te benutten. Ook voor voorzieningen die voor hun exploitatie afhankelijk zijn van verhuur, denk bijvoorbeeld aan de buurthuizen helpt een Makelpunt om de bezettingsgraad te verbeteren. Het Makelpunt brengt vraag en aanbod van huisvesting voor culturele, maatschappelijke of commerciële activiteiten samen met een focus op inhoudelijke samenwerking. Het Makelpunt is een samenwerking tussen de afdeling Vastgoed en de Arnhemse Uitdaging die maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven aan elkaar verbindt. Huisvesting van armoede-initiatieven (voedselbank, kledingbank, speelstoet) kent meestal een stedelijke insteek. Het voorstel in de perspectiefnota is een stap vooruit om een oplossing voor hun huisvestingsvraagstuk te realiseren.

Fractie:	***VVD-9***
Pagina:	20
Vraag:	Voorkom stadsvernieuwing 2.0 Wat is de samenhang met Arnhem Oost?
Antwoord:	In de vergadering van november 2020 is door uw raad de motie 'Voorkomen stadsvernieuwing 4.0' aangenomen. U riep het college op om werk te maken van preventie om te voorkomen dat

	wijken en buurten (verder) afglijden. Vanuit die oproep zijn we de afgelopen maanden aan de slag gegaan. Dat deden we al in onder andere de Arnhem Oost wijken, waarvoor extra aandacht is. Maar ook andere wijken hebben permanent impulsen nodig om de leefbaarheid goed op peil te houden. De gemeente heeft een belangrijke rol bij het signaleren en het voeren van regie op buurtverandering. Hiervoor is een breed samenspel met organisaties in de stad nodig. Ook is van groot belang dat inwoners bij de eigen wijk betrokken zijn. Door middel van een raadsbrief stellen wij u begin juni op de hoogte van de ondernomen acties in de afgelopen periode.

***Fractie**:*	***VVD-10***
Pagina:	20
Vraag:	Participatieproces Nemia -Waarom wordt dit bedrag niet uit het klimaatfonds gehaald ?
Antwoord:	De gevraagde participatiemiddelen zullen worden ingezet om actieve deelname van belanghebbenden op het gebied van klimaat en energie op gang te brengen en te ondersteunen. Dit zijn dus aanloop- en voorbereidingskosten, inspanningen die gemaakt moeten worden zonder dat al concreet zicht is op CO2 besparingsdoelstellingen en extra financiële middelen (cofinanciering). Ze zijn cruciaal om draagvlak, bewustwording en planvorming op gang te brengen. De door de raad vastgestelde kaders voor het klimaatfonds beogen het ondersteunen van investeringen, met relateerbare CO2 reductie en multiplyer-effect/cofinanciering van andere partijen. Ze zijn niet bedoeld voor het dekken van dergelijke aanloop- en voorbereidingskosten. Deze aanloop- en voorbereidingskosten worden uit structurele programmamiddelen (NemiA) betaald, maar zijn op dit moment niet toereikend voor een dergelijke participatieve inzet.

***Fractie**:*	***VVD-11***
Pagina:	20
Vraag:	Buurtconciërges -Waarom worden deze kosten niet uit Arnhem Oost/W&I budgetten betaald?
Antwoord:	Voor het eerste jaar is voor dekking vanuit het Wif (gekoppeld aan Werk en Inkomen) gekozen. Bij een mogelijke voortzetting bekijken we wat de bijdrage aan schoon, heel en veilig is en op welke manier dit dan als structurele banen een plek te geven. Dat zal dan vervolgens op een passende plek in de begroting terecht moeten komen. Vanzelfsprekend zijn de uitkomsten van de evaluatie hiervoor van belang.

***Fractie**:*	***VVD-12***
Pagina:	34
Vraag:	Nominale en Volume ontwikkelingen Groei heeft ook invloed op inkomsten zoals ozb, wordt dat ook meegenomen? Hoe zien we dat terug?
Antwoord:	Ja De belangrijkste inkomsten van de gemeente zijn de gemeentefondsuitkering en de ozb. In de ozb-raming in de Begroting 2021 is rekening gehouden met de ontwikkeling van het aantal woningen. Hiermee loopt de geraamde ozb-opbrengst op van €27,7 miljoen in 2021 tot € 28,0 miljoen in 2024, zoals opgenomen in de tabel op pagina 262 van de Begroting 2021. Voor niet-woningen maakt de moeilijk te voorspellen WOZ-waarde ontwikkeling het opstellen van een raming onzeker. Daarom wordt hiervoor in de begroting een constant bedrag voor de komende jaren aangehouden. In de Begroting 2022 wordt de ozb-raming weer geactualiseerd. Ook bij de gemeentefondsraming is rekening gehouden met de groei van Arnhem in 2022. Het gemeentefonds wordt verdeeld op basis van circa 50 maatstaven, waaronder het aantal inwoners totaal en in verschillende leeftijdsgroepen. De groei hiervan wordt meegenomen in de raming van het gemeentefonds. Met de koppeling van de groei van het gemeentefonds (accres) aan de rijksbegroting via de 'trap-op-trap-af' systematiek zit in het totale gemeentefonds ook dezelfde volumeontwikkeling als in de rijksbegroting. Door deze verwevenheid in de systematiek is de volumecompensatie in de gemeentefondsraming niet exact te bepalen. Daarnaast moeten de Arnhemse volumeontwikkelingen op de maatstaven ook altijd bezien worden op het totaal van de landelijke volumeontwikkelingen.

D66

***Fractie**:*	***D66-1***
Pagina:	6 en 19
Vraag:	“Onder de noemer Arnhem-Oost aanpak vindt die samenhangende en wijkgerichte aanpak inmiddels plaats.” (p.7, ook op p.19) De raad vroeg eerder om een samenhangend beleid inclusief meetbare doelen en benodigde middelen (motie 20M253), dat uiterlijk deze maand (mei 2021) aan de raad zou worden aangeboden. Wanneer kunnen we dit voorstel verwachten?
Antwoord:	Wij zien motie 20M253 als ondersteuning voor de ingezette beweging voor Arnhem-Oost. Op 19 mei heeft u het raadsvoorstel Richtingevend kader "een doorbraak voor Arnhem-Oost" ontvangen, waarmee we invulling geven aan de motie. Concrete, meetbare doelen worden via de uitvoeringsplannen ingevuld en zijn uiteraard mede afhankelijk van de rijksinzet.

***Fractie**:*	***D66-2***
Pagina:	8
Vraag:	“Een veiligheidsteam dat optimaal gebruik maakt van (nieuwe) bevoegdheden.” (p.8) Welke (nieuwe) bevoegdheden worden hier concreet bedoeld?
Antwoord:	In Arnhem hebben we een veelheid aan opgaven waarin we de wettelijke taken en bevoegdheden van de burgemeester en het college van BenW toepassen om de veiligheidsproblemen in de stad op te lossen. We hebben in de afgelopen periode veel misstanden opgepakt vanuit bestaande bevoegdheden, zoals voor het ordentelijk verloop van demonstraties, voor het tegengaan ordeverstoringen, voor het sluiten van drugspanden, et cetera). Daarnaast hebben we ook nieuwe taken en bevoegdheden vanuit bijvoorbeeld de deelname aan het landelijke wietexperiment, is er veel in ontwikkeling in de aanpak van mensenhandel om verschillende vormen van uitbuiting tegen te gaan en wordt er bijvoorbeeld ook nagedacht over de aanpak van verschillende vormen van drugsgebruik (lachgas, 3 MMC). Daarbij hebben we nu in het kader van het door de raad vastgestelde Bibob-beleid de mogelijkheid om als college van BenW in meer sectoren een Bibob-onderzoek te initiëren. Deze verruiming helpt georganiseerde criminaliteit uit onze stad te weren. De veelheid van taken en bevoegdheden (en het feitelijk toepassen hiervan) maakt ook dat er veel inzet wordt gevraagd vanuit het programmateam Veiligheid om op stedelijk en wijkniveau hierin de goede zaken te initieren vanuit de burgemeester (als bestuursorgaan) en het college van BenW.

***Fractie**:*	***D66-3***
Pagina:	8
Vraag:	Ministeries waarderen de inzet van Arnhem met investeringen.” (p.8) Zijn hier ook investeringen in politiemenskracht (en in het bijzonder recherche) te verwachten? En welke inzet wordt specifiek bedoeld?
Antwoord:	De politie investeert op landelijk niveau (met doorwerking naar de eenheden) ruimschoots in het professionaliseren van de aanpak van onveiligheid en criminaliteit. Zo wordt er bijvoorbeeld nadrukkelijk in ICT geïnvesteerd en de versterking van de online criminaliteit, zodat daarmee ook de Arnhemse aanpak verder verstevigd wordt. De politie is daarnaast ook nadrukkelijk bezig om zo efficiënt mogelijk te werken, zodat vrijgespeelde capaciteit juist de recherchecapaciteit kan aanvullen voor de kerntaak opsporing. Duidelijk is dat de ministeries de nieuwe initiatieven van Arnhem tegen criminaliteit en onveiligheid hoog waarderen, zeker vanuit het Ministerie van VenJ - en juist ook de gemeentelijke inzet om problemen te voorkomen. Het Rijk financiert voor Arnhem: de aanpak die drugscriminaliteit onder jeugdigen bestrijdt (BOTOC), het programma tegen radicalisering en de realisatie van Veilig in en om School (VIOS) Vanuit deze stevige samenwerkingsrelatie biedt de gemeente Arnhem wetenschappelijk beproefde werkwijzen, die via het ministerie nationaal toegankelijk gemaakt kunnen worden.

***Fractie**:*	***D66-4***
Pagina:	9

Vraag:	“Er is een klankbordgroep gevormd van ondernemers.” (p.9) Wat is de samenstelling van deze klankbordgroep?
Antwoord:	Voor het loket Geldzaken & Ondernemers is een focusgroep actief. Deze groep bestaat uit 4 Arnhemse ondernemers. Zij hebben zich vrijwillig aangemeld vanuit lunchbijeenkomsten die wethouder Louwers en wethouder Van Dellen in 2020 hebben gehad. Het zijn ondernemers uit de modebranche, zakelijke dienstverlening en advies- en organisatiebranche. De focusgroep kijkt onder andere mee in de communicatie met de ondernemers. We betrekken hen ook bij onze evaluatie van de pilot.

***Fractie**:*	***D66-5***
Pagina:	10
Vraag:	Voor 2022 en 2023 en vanaf 2024 is geld beschikbaar voor o.a. de uitvoering van motie 20M278 (Regenboogagenda, p.10). Hoe wordt de motie in 2021 uitgevoerd? Wat is de stand van zaken, op welke wijze krijgt de samenwerking vorm en waarin zitten de kosten hiervan?
Antwoord:	We zetten in op het versterken en uitbreiden van InDifferent-netwerken op Arnhemse middelbare scholen. InDifferent is een Arnhemse organisatie die scholen ondersteunt met het aanpakken van inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem op een intersectionele manier. Zij doen dit in nauwe samenwerking met leerlingen en docenten. En richten zich niet alleen op LHBTIQ+ maar op alle thema's waar pesten, discriminatie en racisme aan de orde zijn. Het gaat om een programma met activiteiten en lessen rondom thema’s zoals: Gender en seksualiteit, etniciteit en racisme, vrouwen en emancipatie en beperking en handicaps. Voor het nieuwe schooljaar in september 2021, zijn we samen met InDifferent aan het kijken wat voor dit jaar al mogelijk is. Vervolgens vullen we het verder in. Omdat InDifferent inzet in verschillende vormen van discriminatie, zijn we ook aan het onderzoeken hoe we deze motie (deels) met de uitvoering van motie Integrale Inclusievisie en actieplan (20M245) kunnen verbinden. De kosten zitten o.a. in: • vormen, faciliteren en begeleiden van een community van leerlingen en docenten; • organiseren en faciliteren van verschillende activiteiten en werkgroepen; • organiseren van verschillende themaweken en -dagen i.s.m. culturele instellingen; • samenwerken met scholen en ontwikkelen van lesmateriaal.

***Fractie**:*	***D66-6***
Pagina:	11
Vraag:	Er wordt gewerkt aan gezamenlijke huisvesting voor verschillende maatschappelijke initiatieven (p.11). Wat is hierbij het verwachte tijdpad? Wanneer is een concrete, blijvende oplossing in de vorm van deze nieuwe huisvesting voor deze organisaties beschikbaar?
Antwoord:	In afgelopen tijd zijn enkele suggesties langsgekomen voor mogelijke oplossing voor de huisvesting van armoede-initiatieven. Willen we hier echt tot een oplossing komen, dan vraagt dat ook dat we in positie zijn om te ondersteunen, samen met andere partijen. Het is nu nog te vroeg voor een concrete planning. We gaan nu eerst de gesprekken verder voeren met partijen. Als het idee door allen wordt bevestigd, zetten we direct door met inzet hierop.

***Fractie**:*	***D66-7***
Pagina:	12
Vraag:	“De rechter heeft onze huidige vergoeding [voor bijzondere bijstand < 21 jaar] afgekeurd.” Van wanneer is deze uitspraak?
Antwoord:	De uitspraak is van november 2020

***Fractie**:*	***D66-8***
Pagina:	13
Vraag:	Strategisch adviseur veiligheid (p.13). Hoe ziet het takenpakket van deze nieuwe adviseur eruit? Hoe verschilt dit takenpakket van de huidige taken van andere ambtenaren op dit beleidsterrein? Wat is de reden dat deze functie er tot nu toe niet was?

Antwoord:	In 2019 is het programmateam Veiligheid vanuit het Kabinet Burgemeester horizontaal overgeheveld richting het cluster Strategie, Beleid en Regie (1 programmamanager en 7 bestuursadviseurs). Er is bewust gekozen om de opbouw van het programma Veiligheid langs de lijn van de inhoud vorm te geven en daarop voorstellen te doen qua aanpassingen in termen van formatie (kwantitatief en kwalitatief). Wel al vanuit de wetenschap dat Veiligheid werkt met een beperkte formatie (in vergelijk met andere middelgrote gemeenten) en een forsere veiligheidsopgave in de stad, in vergelijking met andere middelgrote gemeenten. In de afgelopen periode wordt daarnaast ook duidelijk dat het aantal taken enkel toeneemt door een toenemend aantal demontstraties, een veelheid van leefbaarheid en veiligheidsopgaven in de wijken, een toenemende polarisatie in de samenleving. Nu zie je dat in het team de bestuursadviseurs teveel verschillende expertises op moeten bouwen, terwijl dat redelijkerwijs niet meer verwacht kan worden en dit uiteindelijk ook ten koste zal gaan van de kwaliteit en snelheid, die juist zo van belang is voor een effectieve veiligheidsaanpak. De kern van het takenpakket van de strategisch adviseur veiligheid betreft: - integrale advisering van het veiligheidsbeleid op niveau van bestuur, programma en teamcluster - strategische opgaven van het Arnhemse veiligheidsbeleid resultaatgericht basis en vorm geven - overall planvorming invulling geven, opdat alle betrokkenen optimaal inzetbaar zijn - functioneren als gesprekspartner namens de gemeente ten behoeve van de samenwerking met het district (Gelderland-Midden), de eenheid Oost-Nederland de nationale veiligheidspartners. Thans zijn deze strategische taken niet coherent belegd, maar worden zij ad hoc vervuld door verschillende medewerkers en dat gaat ten koste van zowel executieve veiligheidsopgaven in de wijk en de stad als van het terdege strategisch doordenken van het perspectief voor de effectieve oplossingsrichting op de middellange termijn.

***Fractie**:*	***D66-9***
Pagina:	14
Vraag:	Tekort op de exploitatie sporthallen (p.14). Voor deze projecten zijn relatief recent voorstellen gedaan, waarop de raad heeft ingestemd met het project. Het is gebruikelijk dat daarbij ook de exploitatie (en eventuele tekorten) worden meegenomen. Waarom is dat in dit geval niet gebeurd?
Antwoord:	Bij de investeringen in deze sporthallen was destijds onvoldoende zicht op de exploitatiekosten. Sportbedrijf Arnhem heeft hiervoor doorrekeningen gemaakt op basis van een later vastgesteld PvE, die tevens op marktconformiteit zijn getoetst. Deze zijn recent pas afgerond en daarom ook nu pas opgenomen.

<table>
<tr><td><u>Fractie</u>:</td><td><u>D66-10</u></td></tr>
<tr><td>Pagina:</td><td>14</td></tr>
<tr><td>Vraag:</td><td>Gemeentelijke bijdrage aan de SUVIS-regeling van 3,6 mln (p.14). Graag ontvangen we de onderbouwing van dit bedrag, en een overzicht van de verwachte verbeteringen die met deze investering (in combinatie met de bijdragen van het Rijk en de schoolbesturen) worden gerealiseerd. Daarnaast vernemen we graag z.s.m. hoe het staat met de overige uitvoering van motie 20M351 (het plan van aanpak en duidelijkheid over of op alle relevante scholen inmiddels CO2-meters zijn geplaatst).</td></tr>
<tr><td>Antwoord:</td><td>Het bedrag van 3,6 miljoen is oorspronkelijk opgebouwd met het uitgangspunt dat de gemeentelijke bijdrage afhankelijk is van de solvabiliteit 1 van het schoolbestuur. Zie onderstaande tabel:

<table>
<tr><th>Schoolbestuur</th><th>Solvabiliteit I</th><th>Kosten maatregelen ventilatie</th><th>Bijdrage gemeente</th><th>Bijdrage schoolbestuur</th><th>Bijdrage Rijk</th></tr>
<tr><td>Quadraam (13554)</td><td>0,42</td><td>€ 2.454.126</td><td>€ 613.532</td><td>€ 1.104.357</td><td>€ 736.238</td></tr>
<tr><td>COG (41300)</td><td>0,75</td><td>€ 508.330</td><td>€ 76.250</td><td>€ 279.582</td><td>€ 152.499</td></tr>
<tr><td>Guido de Brès (40323)</td><td>0,49</td><td>€ 283.848</td><td>€ 70.962</td><td>€ 127.732</td><td>€ 85.154</td></tr>
<tr><td>De Onderwijs-specialisten</td><td>0,45</td><td>€ 775.910</td><td>€ 193.978</td><td>€ 371.933</td><td>€ 210.000</td></tr>
<tr><td>Flores*</td><td>0,55</td><td>€ 5.335.000</td><td>€ 1.067.000</td><td>€ 2.667.500</td><td>€ 1.600.500</td></tr>
<tr><td>Delta</td><td>0,55</td><td>€ 400.520</td><td>€ 80.104</td><td>€ 200.260</td><td>€ 120.156</td></tr>
<tr><td>MFC's (= gemeente)</td><td>nvt</td><td>€ 2.178.000</td><td>€ 1.524.600</td><td>€ 0</td><td>€ 653.400</td></tr>
<tr><td>Totaal</td><td></td><td>€ 11.935.734</td><td>€ 3.626.425</td><td>€ 4.761.363</td><td>€ 3.557.947</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>

Na de brief vanuit de schoolbesturen van 12 mei 2021(waarvan uw raad ook een afschrift heeft ontvangen) en behandeling in het college is het uitgangspunt van solvabliliteit 1 losgelaten maar is wel vastgehouden aan de 3,6 miljoen bijdrage vanuit de gemeente. Deze zal dan alleen anders verdeeld worden (nader te bepalen).

Het gaat in totaal om 32 aanvragen/projecten.
4 gebouwen Quadraam (Beekdal, Olympus, Maarten van Rossem en Montessori)
1 gebouw COG (Thomas a Kempis)
1 gebouw Guido de Bres (Guide de Bres)
1 gebouw Onderwijsspecialisten (Lichtenbeek)
2 gebouwen Delta (Jozef en Paulus)
20 gebouwen Flores (Montessori 2 gebouwen, Boomhut 2 gebouwen, Hugo de Groot, Jan Ligthart 2 gebouwen, Jozef Sarto 2 gebouwen, Julianaschool, Pieter Brueghel 2 gebouwen, De Zyp 2 gebouwen, ASV Heijenoord, Heijenoord, Sterrenkring, Binnenstad en Mozaiek 2 gebouwen)
3 gebouwen gemeente (MFC Salamander, MFC De Spil en MFC Presikhaven)

De maatregelen voor het verbeteren van de ventilatie en het binnenklimaat verschillen per project, maar allemaal met de uitkomst dat na treffen van de maatregelen dat er wordt voldaan aan de eisen zoals die uit het huidige bouwbesluit volgen. En één van de vereisten uit de subsidieregeling is dat de lokalen worden voorzien van (voor zover niet al aanwezig) van CO2 meters en een registratiesysteem hiervan.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td><u>Fractie</u>:</td><td><u>D66-11</u></td></tr>
<tr><td>Pagina:</td><td>16</td></tr>
<tr><td>Vraag:</td><td>In de tabel op p.16 zijn de kapitaallasten voor investeringen in scholen en sport opgenomen. Graag ontvangen we een overzicht van de investeringen waarvan uit wordt gegaan en hoe die investeringen leiden tot de genoemde kapitaallasten.</td></tr>
<tr><td>Antwoord:</td><td>Dit betreft een 3-tal te onderscheiden investeringen:
- Doorvoeren BENG-maatregelen bij reeds geaccordeerde investeringen in schoolgebouwen op grond van het gewijzigde bouwbesluit per 1.1.2021.
- Vervanging van de Guido de Bres school voor voortgezet onderwijs
- Aanpassen van ventilatiesystemen bij een aantal schoolgebouwen vanwege corona.

Deze investeringen leiden tot de volgende kapitaallasten:

<table>
<tr><td></td><td></td><td></td><td colspan="4">Kapitaallasten</td></tr>
<tr><td></td><td>Investering</td><td></td><td>2022</td><td>2023</td><td>2024</td><td>2025</td></tr>
<tr><td>BENG maatregelen scholen</td><td>9,5 mln.</td><td></td><td>-</td><td>272.000</td><td>369.000</td><td>439.000</td></tr>
<tr><td>Nieuwbouw Guido de Bresschool</td><td>7,0 mln.</td><td></td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>352.000</td></tr>
<tr><td>Ventilatiemaatregelen scholen</td><td>3,6 mln.</td><td></td><td>121.000</td><td>241.000</td><td>238.000</td><td>235.000</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td>121.000</td><td>513.000</td><td>607.000</td><td>1.026.000</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td><u>Fractie</u>:</td><td><u>D66-12</u></td></tr>
<tr><td>Pagina:</td><td>9</td></tr>
<tr><td>Vraag:</td><td>We hebben gesprekken gevoerd met jongeren over hoe zij de coronacrisis ervaren. Deze input gebruiken we...” (p.9) Welke input is er precies opgehaald en wat is er met deze input concreet gedaan?</td></tr>
<tr><td>Antwoord:</td><td>De wethouder Jeugd (Zowel Hans de Vroome als Bob Roelofs) heeft gesproken met Arnhemse jeugd in juni 2020 (live in de raadszaal), in februari van dit jaar digitaal als onderdeel van VNG-week-van-de- dialoog en in april tijdens een Stadsgesprek op initiatief van Groen Links. Thema was steeds de impact van corona op het dagelijks leven van kinderen en jongeren en de mentale gezondheid. Hoe gaan zij daar mee om, wat kunnen zij zelf doen en wat kunnen anderen betekenen b.v. school, clubs, de gemeente.

De input van deze gesprekken draagt bij aan een realistisch beeld dat het college heeft van de problematiek die jongeren ervaren. Deze en andere signalen zijn motivatie voor de inzet van interventies die de negatieve impact van corona op jongeren terugdringen. Voorbeelden zijn;
• Een gezamenlijk project van zorgaanbieders en de Hogeschool Arnhem om laagdrempelige en lichte ondersteuning op school te bieden.
• AM Support, Presikhaaf University en het jongerenwerk van Rijnstad zijn gaan samenwerken om laagdrempelig en lichte ondersteuning aan jongeren te bieden.
• Vorig jaar zomer hebben AM-support en Presikhaaf University en Rijnstad een zomerprogramma gemaakt voor jongeren. Met behulp van de "Blokhuismiddelen" wordt het dit jaar uitgebreid met partners als Rozet, Sportbedrijf, Empowering Nisa, Pactum/Rijnside en Youth for Christ. Er wordt een plan/programma ontwikkeld dat zich op 4 sporen richt: mentale weerbaarheid/coaching, ouders, ontspanning en relatie met school/werk.
• Het college is nog meer alert op het (structureel) betrekken van kinderen en jeugdigen bij beleid. In het nieuwe jeugdbeleid - dat wij voor de zomer met uw raad delen - nemen wij kinder- en jongerenparticipatie mee als randvoorwaarde. Naar de directe toekomst willen we structureel borgen dat Arnhemse kinderen, jongeren en hun ouders betrokken zijn door minimaal drie keer per jaar 'stadsgesprekken jeugd' te organiseren.
• We investeren - samen met enkele aanbieders - in het versneld terugdringen van de wachtlijsten voor behandeling (jeugdzorg)</td></tr>
</table>

	Daarnaast is de opbrengst van het gesprek van februari - samen met de input uit andere gemeenten - gebruikt door de commissie Depla om aandacht te vragen voor de corona-impact op jongeren. Dat heeft bijgedragen aan extra rijksmiddelen, de zgn. Blokhuismiddelen. De 10 adviezen van het Stadsgesprek van GroenLinks - aangeboden aan Bob Roelofs - gebruiken we bij het betrekken van jongeren en kinderen bij ons werk als gemeente en het inzetten van hulp aan kinderen en jongeren die problemen hebben met hun mentale gezondheid. Enkele van die adviezen: neem elkaar serieus, maak mentale gezondheid bespreekbaar, praat niet over maar met jongeren, stel een jongerenraad in, verbind zorg en onderwijs, biedt zorg op maakt, verbind formele en informele netwerken en focus op potentie.

Fractie:	***D66-13***
Pagina:	10
Vraag:	Suïcidepreventie (p.10). Hoe wordt de 40.000 euro concreet ingezet op de 4 pijlers ‘publiekscampagne’, ‘trainen van gatekeepers’, specifieke doelgroepen actief benaderen’ en ‘versterken suïcidepreventie huisartsenpraktijk’?
Antwoord:	Het budget zullen we inzetten op de volgende aandachtsgebieden: • Het stedelijk coördineren van de aanpak voor suïcidepreventie; • Trainingen geven aan de gatekeepers (zij die contact hebben met de risicogroepen); • Het monitoren en analyseren van de aantallen, de trend en ook de effectiviteit van de interventies. • Communicatie en het organiseren van stads brede bijeenkomsten over het onderwerp. De exacte verdeling van het budget is nu nog niet te geven. Daar kunnen we meer over zeggen in 2022.

Fractie:	***D66-14***
Pagina:	12
Vraag:	Structureel budget mensenhandel en uitbuiting (p.12): Waaraan wordt dit budget concreet besteed?
Antwoord:	Met het budget tegen mensenhandel krijgt Arnhem een ambtelijk expert, met een budget om kennis op te bouwen, activiteiten te ondernemen, preventief beleid te ontwikkelen en ambtelijk de regie te nemen. Tot dusver waren de activiteiten ad hoc verdeeld over een aantal adviseurs, maar nu de Nationaal Rapporteur Mensenhandel onlangs in een onderzoek stipuleerde dat Arnhem op nationale schaal in de top 10 staat van gemeenten, met het grootste probleem aan mensenhandel (gericht op seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting en criminele uitbuiting), is het cruciaal om hier extra op te investeren.

Fractie:	***D66-15***
Pagina:	
Vraag:	Bij de behandeling van de begroting van de VGGM is aangegeven dat binnenkort het lokale preventieakkoord komt. Wanneer wordt dit concreet verwacht? Hoe wil Arnhem met haar partners de 80.000 euro in 2021, 2022 en 2023 gaan inzetten?
Antwoord:	Het preventieakkoord wordt 2 juni door gemeente Arnhem en partners ondertekent. Het preventieakkoord richt zich op 4 thema’s: een leven lang rookvrij, een leven lang op gezond gewicht, een leven lang verantwoord alcoholgebruik, en een leven lang mentaal en sociaal gezond. Het invulling van het uitvoeringsbudget voor 2021, 2022, en 2023 wordt samen met de partners bepaald. Partijen uit de stad kunnen een aanvraag doen voor uitvoeringsbudget voor activiteiten die bijdragen aan minstens één van de vier thema’s. Daarnaast wordt een deel van het uitvoeringsbudget besteed aan de organisatie van gemeenschappelijke preventieactiviteiten zoals een gezamenlijk inzet rondom de campagne Stoptober. Uw raad ontvangt voor het zomerreces een raadsinformatiebrief over de voortgang.

Fractie:	***D66-16***
Pagina:	
Vraag:	Bij het plan Gezond en Fit is het amendement Gemeente geeft goed rookvrij voorbeeld aangenomen. In de toelichting is opgenomen dat indien extra middelen nodig zijn om het

	amendement uit te voeren bij deze perspectiefnota we hiervoor een voorstel verwachtten. Klopt het dat het amendement binnen de bestaande budgetten kan worden uitgevoerd?
Antwoord:	Ja dat klopt. De voorgenomen acties m.b.t. het aanduiden van rookvrije zones bij het Stadskantoor en het stimuleren van de eigen medewerkers om te stoppen met roken, kunnen vanuit de bestaande middelen worden gefinancierd.

***Fractie**:*	***D66-17***
Pagina:	
Vraag:	In de Turap-1 wordt de tijdelijke intensivering Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl vermeld. Dit zijn incidentele middelen. Is ook bezien hoe op de langere termijn met deze uitdaging wordt omgegaan, en waar in de perspectiefnota vinden we dat terug?
Antwoord:	Ja, gemeentelijke doelen behalen - in tijden van corona maar ook de gevolgen ervan- is een onderwerp van gesprek bij iedere partner op dit domein. In de opdrachten naar onze partners toe vraagt de gemeente hier extra aandacht voor. De doelen waarvoor de incidentele middelen zijn toegekend overlappen met doelen op verschillende beleidsdomeinen (onder andere welzijn, gezondheid, sport, zorg). Dit zal onder andere terug te zien zijn in de jaarstukken onder doelstellingen en inspanningen.

***Fractie**:*	***D66-18***
Pagina:	
Vraag:	Bij het plan Gezond en Fit is een motie over gezonde voeding aangenomen. De uitvoering daarvan zien we in de perspectiefnota niet terug. Klopt het dat deze motie binnen de regulier budgetten uitgevoerd zal worden en dus past binnen de voorliggende perspectiefnota? En op welk moment kunnen we het gevraagde actieplan, specifiek gericht op gezonde voeding en voorzien voor Q1 2021, verwachten?
Antwoord:	Er zijn verschillende vragen gesteld m.b.t. het plan Gezond & Fit. Het College komt voor de zomer met een raadsbrief die in gaat op de voortgang wat betreft de verschillende vragen en moties. Gezonde Voeding is een van de thema's die wordt beschreven in de raadsbrief. Het klopt dat de uitvoering van de motie past binnen de reguliere budgetten.

***Fractie**:*	***D66-19***
Pagina:	12/13
Vraag:	Datagedreven aanpak criminaliteit en onveiligheid (p.12/13). Wat is hierbij de rolverdeling tussen gemeente en politie? In welke mate en op welke manier wordt informatie tussen instanties uitgewisseld? Op welke wijze wordt hiervoor data verzameld?
Antwoord:	De datagedreven aanpak van criminaliteit en onveiligheid verloopt op drie fronten: 1) voor de aanpak van de wijkveiligheid is een zogenoemde 'radar-sonor' systematiek in ontwikkeling waarin we aan de hand van geprioriteerde thema's uit de wijkveiligheidsagenda's (met bewoners opgesteld) zorgvuldig monitoren en waar nodig gericht verbeteringen toepassen in de wijken. Daartoe deelt de politie later dit jaar periodiek algemene gegevens (niet op persoonsniveau) met de gemeente voor het dashboard per wijk waar actieve bewoners en wijkmedewerkers behoefte aan hebben voor 'van wijken weten'. 2) voor de persoonsgerichte aanpak van criminelen met een mix aan straf- en zorgmaatregelen worden persoonsgegevens standaard uitgewisseld bij het Veiligheidshuis, met een wettelijk geldig convenant. De politie en de overige partners binnen het Veiligheidshuis, zoals Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, Reclassering leggen de gegevens bij elkaar. 3) voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit, waaronder (mensenhandel, drugshandel, wapenhandel en witwassen geldt dat vanuit wettelijk kader van het RIEC en voorzien van een convenant) informatie tussen verschillende partijen wordt uitgewisseld via een Informatieplein met ondermeer de politie en de belastingdienst. .

***Fractie**:*	***D66-20***
Pagina:	19
Vraag:	Extra formatie om meer slagvaardig te kunnen werken in de Arnhemse wijken (p.19). In welke functie komen deze medewerkers te werken? Gaat dit om formatie-uitbreiding in de Teams Leefomgeving of elders in de organisatie?

Antwoord:	*(Antwoord is gewijzigd tov versie 31-5)* Beoogd wordt om de leefbaarheid en veiligheid in de Arnhem-Oost wijken van concrete en directe impulsen te voorzien. Zoals bekend is vanuit het programma Veiligheid gestart met de wijkveiligheidsaanpak en daarin wordt met voortvarendheid gewerkt aan het oppakken van uiteenlopende problematieken (vastgesteld in de wijkveiligheidsagenda's). Tegelijkertijd merken we ook dat 1 fte voor 8 TLO-gebieden als aanjager voor deze wijkveiligheidsaanpak niet toereikend is. Daarom juist van belang om de aanpak van leefbaarheid en veiligheid in de Arnhem-Oost wijken van extra capaciteit en expertise te voorzien. Deze formatie-uitbreiding zal belegd worden bij het programmateam Veiligheid (SBR), in de vorm van bestuursadviseurs (maar wel bedoeld als aanjagers in de wijk en gericht op oplossen).

Fractie:	***D66-21***
Pagina:	19/20
Vraag:	Verstedelijkingsopgave (p.19/20): Er worden extra budgetten voorgesteld voor de ruimtelijke ontwikkeling van de stad. Hoe verhoudt dit zich tot het gerapporteerde voordeel van 200.000 euro in het jaarverslag? En in hoeverre is de verwachting dat de 600.000 euro uit 2023 ook structureel benodigd zal zijn? Waarom wel/niet?
Antwoord:	Het in de jaarverslag gerapporteerde voordeel van 200.000 euro hangt samen met de aan dit programma toegerekende personeelskosten van Strategie, Beleid en Regie. Zoals in de perspectiefnota aangegeven, is in de loop der jaren onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en werkelijk ingezette capaciteit. In totaliteit (alle programma's tezamen) is sprake van een nadelig verschil. Het op dit programma gerapporteerde voordeel is dan ook niet beschikbaar voor uitbreiding van de organisatiecapaciteit. De verwachting is dat ook na 2023 extra middelen nodig zijn voor de verstedelijkingsopgave. De bedragen die in de Perspectiefnota zijn opgenomen zijn de minimaal benodigde inzet om in 2022 en 2023 een betekenisvolle start te kunnen maken met het maken van plannen ten behoeve van de verstedelijksopgave. Ook in de jaren daarna is dekking nodig voor de organisatiecapaciteit, met name op het gebied van kaderstelling en uitwerking van de plannen. De kosten voor de noodzakelijke organisatiecapaciteit zijn geraamd op 1 mln per jaar, waarbij voor de jaren 2022 en 2023 een deel wordt gedekt vanuit de reeds beschikbaar gestelde middelen vanuit de herstelagenda.

Fractie:	***D66-22***
Pagina:	20
Vraag:	Visie stadsvernieuwing 4.0 voorkomen (p.20): Wanneer wordt de visie concreet verwacht?
Antwoord:	De visie komt conform planning half juni via het college naar de raad.

Fractie:	***D66-23***
Pagina:	22
Vraag:	Investering in vervanging trolleypalen (p.22): Welke afspraken zijn er gemaakt met de provincie over het op de lange termijn blijven gebruiken van deze infrastructuur? En waarom is financiering niet in het bereikbaarheidsfonds of reguliere onderhoudsbudgetten gezocht?
Antwoord:	Met de provincie is afgesproken dat de trolley en de daarmee samenhangende infrastructuur gecontinueerd blijft in de nieuwe concessie. Het gaat daarbij om de noodconcessie 2022-2024 en de RijnWaal concessie 2024-2034. Binnen de onderhoudsbudgetten is geen ruimte voor deze vervangingsinvestering. Het gaat hier om de volledige vervanging van palen. Dat is een investering volgens de begrotingsregels (het Besluit Begroting en Verantwoording, BBV) en geen onderhoud. De bestemmingsreserve Bereikbaarheid is voor nieuwe projecten, geen reguliere vervanging van bestaande infrastructuur.

Fractie:	***D66-24***
Pagina:	32
Vraag:	Hybride werken (p.32): Niet iedere medewerker van de gemeente Arnhem heeft een woonruimte waarin een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek makkelijk in te passen is. Hoever gaat de gemeente in het bieden van een dergelijke werkplek? En hoe wordt voorkomen dat ongelijkheid ontstaat tussen medewerkers die moeilijker thuis kunnen werken en de andere medewerkers? (Bijvoorbeeld omdat medewerkers die niet thuis kunnen werken vaker op kantoor werken en

	daardoor een ander takenpakket hebben, moeilijker werk- en zorgtaken kunnen combineren, of hun werkomstandigheden als minder flexibel ervaren.)
Antwoord:	*Geen gelegenheid tot thuiswerken* Als een medewerker geen gelegenheid heeft om thuis te werken, dan kan hij/zij thuiswerken weigeren. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn omdat er, in Arbo-technisch opzicht, geen goede werkplek beschikbaar is. De werkgever kan dit proberen op te lossen door de werknemer een (tijdelijke) werkplek elders aan te bieden of ervoor te zorgen dat de thuiswerkwerkplek alsnog voldoet aan de (wettelijke) vereisten. *Ongelijkheid medewerkers* Een belangrijk uitgangspunt is het welzijn en de vitaliteit van medewerkers, dit staat voorop. Er wordt gekeken naar waar het werk het beste kan worden gedaan in nauwe afstemming met elkaar. Hybride werken betekent dat we onze werkzaamheden uitvoeren, waar en wanneer dat het meest passend is. Op de juiste plek, met de juiste mensen en op het juiste moment. Het gaat om de balans tussen werken op kantoor versus thuiswerken. We maken bewuste keuzes op welke plek het beste gewerkt kan worden en houden daarbij rekening met elkaar en de (mogelijk beperkte) ruimte en voorzieningen op kantoor en thuis. Omstandigheden als zorgtaken spelen dus een rol bij hoe de werkzaamheden worden ingericht.

***Fractie**:*	***D66-25***
Pagina:	
Vraag:	Uitvoering motie Begrijpelijke taal (p.31): De uitvoering is gestart, is er – bijvoorbeeld in de loop van 2022 – ook een evaluatie voorzien?
Antwoord:	Ja, in 2022 zal de werkgroep Direct Duidelijk een tussentijdse evaluatie uitvoeren naar de effecten van haar inspanningen.

***Fractie**:*	***D66-26***
Pagina:	31
Vraag:	Inclusief communiceren (p.31): Wordt in het verbeteren van de toegankelijkheid van websites ook het taalniveau én de overige punten uit d emotie begrijpelijke taal (toevoegen van beeld, etc.) meegenomen? Daarnaast is het vanaf 2022 verplicht om de gemeentelijke website in 1 andere officiële Europese taal aan te bieden. Hoe staat het daarmee?
Antwoord:	VNG-R heeft n.a.v. deze eis een impactanalyse gemaakt en concludeert: een deel daarvan heeft een Engelstalige website, maar velen ook niet. Het lag daarom voor de hand om te zoeken naar een manier om samen op te trekken en gemeentes te ontzorgen." Dit betekent dat - onder meer om tegemoet te komen aan deze eis - er een Europese portal wordt opgericht (een zgn. Single Digital Gateway voor Europese inwoners en ondernemers).

PvdA

Fractie:	***PvdA-1 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	19
Vraag:	Wanneer wordt de raad geinformeerd over de verstedelijkingsstrategie
Antwoord:	Zie antwoord PvdA-14

Fractie:	***PvdA-2 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	19
Vraag:	Arnhem Oost - Wat zit er in €500.000 organisatie/ personeel en inzet communicatie? Graag uitgesplitst
Antwoord:	Er is een doorbraakorganisatie nodig die bovenop het reguliere extra inzet kan bewerkstelligen. Wij denken hierbij, op basis van referenties van gemeenten die behoren tot de stedelijke vernieuwingsgebieden, aan een team van 3 ontwikkelmanagers (inclusief programmamanagement) (3x120.000,-), communicatie en algehele projectondersteuning (2x 70.000,-).

Fractie:	***PvdA - 3 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	31
Vraag:	Graag onderbouwing van ondersteuning raad. Houden fracties geen geld over die ze terug kunnen storten?
Antwoord:	Het bedrag is als volgt samengesteld: • Incidenteel €50.000 tbv verruiming raadsbudget: 1. Coalitieonderhandelingen (circa €25.000) Het is zeer moeilijk in te schatten wat de kosten hiervan zijn. Het hangt af van vele onzekere factoren. De lengte van de onderhandelingen, het aantal vergaderingen, het al dan niet inschakelen van informateur(s) en/of formateur(s), het betrekken van de 'stad' etc. 2. Startprogramma van de nieuwe raad (circa €15.000) Onderdelen zijn een heidag/kennismakingsdag, introductie met stad, organisatie, leermomenten over vergaderen en procedures etc. Ook hier van is het niet eenvoudig een strakke raming te geven. 3. Uitslagenavond, afscheidsraad en installatieraad (circa €7.500) Dit zijn bijzondere bijeenkomsten die extra aangekleed moeten worden. 4. Diversen (circa €2.500) De wisseling van de raad heeft op vele plaatsen effect. Het meeste is gewoon werk zoals het aanpassen website, het inbrengen van alle nieuwe namen in de diverse registraties. Het meeste daarvan wordt gedaan binnen de bestaande ambtelijke capaciteit. Extra kosten zitten in het maken van nieuwe portretfoto's en een raadsfoto, het vervaardigen van tientallen nieuwe naambordjes, het vervaardigen van instructiemateriaal, pasjes etc. • Structurele bedrag van € 20.000 tbv ICT ondersteuning: Er wordt gerekend met een € 350 aan jaarlijkse kosten voor per device (laptop of iPad). Dat bestaat uit afschrijving (3 jr), ondersteuning en licenties voor applicaties. Op dit moment hebben we 39 raadsleden en 16 fractievolgers. Je moet gemiddeld uitgaan van 40 raadsleden (er is er gemiddeld altijd wel een met ziekte- of zwangerschapsverlof). Het aantal fractievolgers wordt geraamd op 15, dus uitgaan van een aantal van 55. Per jaar is dat 55 x 350 = €19.250 Eventuele ruimte in het budget van fracties is incidenteel en niet voldoende voor het afdekken van bovengenoemde knelpunten.

Fractie:	***PvdA-4***
Pagina:	12/13

Vraag:	Veiligheid (p. 12/13): Er wordt 150.000 euro ingezet voor het professionaliseren van het datagedreven werken. Waar wordt dit geld concreet voor ingezet? En geldt dit niet ook voor andere beleidsvelden, zoals bijvoorbeeld het sociaal domein?
Antwoord:	De gemeente heeft voor het programma Veiligheid een ambtelijke data-analist nodig en tegelijkertijd ook middelen om gerichte projecten met externe hulp van de grond te krijgen. Wij vinden dat we deze aanpak - ook gezien de vertrouwelijkheid die verbonden is met veiligheidsthema's - niet direct kunnen verbreden naar andere domeinen, maar hebben wel bewust de informatieafdeling betrokken om de datagerichte werkwijze breder beschikbaar te stellen, ook ten behoeve van het sociaal domein.

***Fractie**:*	***PvdA-5***
Pagina:	
Vraag:	Wanneer krijgt de gemeenteraad inzicht in de middelen die vanuit het Rijk kunnen worden aangewend ten behoeve van de Arnhem-Oost Aanpak?
Antwoord:	We verwachten dat we hier helderheid over krijgen op het moment dat er een nieuw regeerakkoord is afgesloten.

***Fractie**:*	***PvdA-6***
Pagina:	8
Vraag:	Er wordt gesproken over een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van (nieuwe) bevoegdheden om ons samen in te zetten met verschillende partijen om het Arnhems veiligheidsniveau na een normaal Nederlands peil te brengen a. Welke (nieuwe) bevoegdheden gebruikt het veiligheidsteam? b. Wat is de formatie van het veiligeidsteam (fte en functies) en welk budget is daar (reeds) voor geraamd? c. Hoe ziet de samenwerking met partners in de stad eruit? En met provincie, regio en Rijk? d. Op welke wijze wil het college het veiligheidsteam ‘professionaliseren en bestendigen’?
Antwoord:	a) De bevoegdheden die het Veiligheidsteam inzet zijn gebaseerd op de taken en bevoegdheden van de burgemeester. De burgemeester is als zelfstandig orgaan belast met het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Algemene bevoegdheden en noodbevoegdheden burgemeester - Algemene bevoegdheid tot handhaving openbare orde - Noodbevel - Noodverordening Specifieke bevoegdheden burgemeester en college van BenW (niet limitatief) - Preventief fouilleren - Cameratoezicht - Bevelen bestrijding ernstige overlast - Toezicht op openbare vermakelijkheden en inrichtingen - Sluiten woning - Opiumwet - Wet Openbare Manifestaties - Wet Publieke Gezondheid - Wet Verplichte GGZ en Wet Zorg en Dwang - Wet Bibob - Wet Aanpak Woonoverlast - Tijdelijke Wet Maatregelen Covid-19 - Crisisbeheersing en brandweer Deze bevoegdheden worden in Arnhem aangewend om onveiligheid en criminaliteit tegen te gaan, uiteraard vanuit de beginselen proportionaliteit en subsidiariteit.

	b) In totaal een formatie van 7.48 fte (€ 742.872), bestaande uit 1 programmamanager, 1 senior bestuursadviseur, 5 bestuursadviseur en 1 junior bestuursadviseur. Dit is nog exclusief de bemensing van de Bibob-coordinator en bibob-onderzoeker (zijn inmiddels resp per 01-04-2021 en 01-05-2021 gestart) / in totaal voor 2021 1.28 fte / €111.575. c) De samenwerking werkt op alle niveaus met de notie dat alle partners hetzelfde doel van veiligheid dienen en daartoe elkaars kennis en bevoegdheden aanvullen, vanuit alle posities: als politie, gemeenten, vergunningverleners, handhavers, inspecteurs, belastingcontroleurs, wetenschappers, wetgevers en financiers (bij de ministeries), opleiders en regisseurs (bij het RIEC). Bij de criminaliteitsbestrijding is preventie cruciaal. Vandaar dat bij de samenwerking voor veiligheid niet alleen werk- en inkomen, scholen, jeugdwerk en jongerenwerk steeds nauwer betrokken worden. Hier is hard aan gewerkt In de afgelopen twee jaar - sinds de gemeenteraad de Kadernota Veiligheid heeft vastgesteld. Specifiek voor het Rijk en de provincie geldt dat zij in staat zijn om via extra financiële middelen nieuwe werkwijzen te faciliteren als de BOTOC-aanpak en het programma om radicalisering tegen te gaan Verwacht wordt dat bij goede resultaten Arnhem in staat is effectieve methoden structureel te borgen. d) In 2019 is het programmateam Veiligheid vanuit het Kabinet Burgemeester horizontaal overgeheveld richting het cluster Strategie, Beleid en Regie. Er is bewust gekozen om de opbouw van het programma Veiligheid langs de lijn van de inhoud vorm te geven en daarover voorstellen te doen qua aanpassingen in termen van formatie (kwantitatief en kwalitatief). Wel al vanuit de wetenschap dat het team Veiligheid in formatie behoorlijk kleiner is dan voor andere middelgrote gemeenten), terwijl tegelijkertijd Arnhem juist kampt met een veel grotere veiligheidsopgave. Het professionaliseren en het verder op peil brengen van het programmateam veiligheid heeft volop de aandacht.

Fractie:	***PvdA- 7***
Pagina:	12/13
Vraag:	Datagedreven werken voor de aanpak van criminaiteit en onveiligheid e. Hoe kan het datagedreven werken eruit gaan zien?
Antwoord:	De datagedreven aanpak van criminaliteit en onveiligheid verloopt op drie fronten: 1) voor de aanpak van de wijkveiligheid is een zogenoemde 'radar-sonor' systematiek in ontwikkeling waarin we aan de hand van geprioriteerde thema's uit de wijkveiligheidsagenda's (met bewoners opgesteld zorgvuldig monitoren en waar nodig gericht verbeteringen toepassen in de wijken. Daartoe deelt de politie later dit jaar periodiek algemene gegevens (niet op persoonsniveau) met de gemeente voor het dashboard per wijk waar actieve bewoners en wijkmedewerkers behoefte aan hebben voor ‘wat wijken weten’. 2) voor de persoonsgerichte aanpak van criminelen met een mix aan straf- en zorgmaatregelen worden persoonsgegevens standaard uitgewisseld bij het Veiligheidshuis, met een wettelijk geldig convenant De politie en de overige partners binnen het Veiligheidshuis, zoals Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming, Reclassering leggen de gegevens bij elkaar. 3) voor de aanpak van georganiseerde criminaliteit, waaronder (mensenhandel, drugshandel, wapenhandel en witwassen.geldt dat vanuit wettelijk kader van het RIEC en voorzien van een convenant) informatie tussen verschillende partijen wordt uitgewisseld via een Informatieplein met ondermeer de politie en de belastingdienst.

Fractie:	***PvdA-8***
Pagina:	
Vraag:	Toename van Wob-verzoeken en planologische voorbereidingsbesluiten. Kan aangegeven worden hoeveel Wob-verzoeken er zijn bij anterieure overeenkomsten? En ook hoeveel voorbereidingsbesluiten er worden genomen? Beide vragen graag beantwoorden ten opzichte van voorgaande jaren.
Antwoord:	Het is op voorhand niet mogelijk aan te geven hoeveel Wob-verzoeken er zullen komen bij projecten waar anterieure overeenkomsten ten grondslag liggen. Wat wel opvalt, is dat het totaal

	aantal Wob-verzoeken stijgt en dat dit ook geldt voor projecten waar anterieure overeenkomsten ten grondslag liggen. Het gaat in totaal om ca. 60-70 Wob-verzoeken per jaar. Gemiddeld wordt er 1 voorbereidingsbesluit in de twee jaar genomen.

***Fractie**:*	***PvdA - 9***
Pagina:	26
Vraag:	Versterking public affairs. Waar wordt dit budget aan uitgegeven?
Antwoord:	Dit budget wordt uitgegeven aan versterking voor public affairs met extra inzet op Den Haag en Europa. Dit is momenteel niet goed ingericht en er is belang en behoefte aan versterking van de Arnhemse ambtelijke capaciteit op lobby en inzet op Den Haag en Europa. De externe samenwerking en - oriëntatie neemt toe en is een middel om bepaalde doelen te bereiken (bv subsidieverwerving voor projecten). Door voortdurend aanwezig te zijn in Den Haag worden de kansen om o.a. Haagse en Europese financiële middelen binnen te halen vergroot op de terreinen van klimaat, energietransitie en duurzame mobiliteit.

***Fractie**:*	***PvdA-10***
Pagina:	31
Vraag:	“Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen [voor toegankelijkheid]”. Geldt de inhaalslag ook voor Arnhem.nl om meer te voldoen aan de eisen dan “in redelijke mate”? Wordt een plan van aanpak ontwikkeld om de gemeentelijke websites voldoende toegankelijk te maken?
Antwoord:	Voor toegankelijkheid worden websites voorzien van een status: A - Voldoet volledig B - Voldoet gedeeltelijk (= in control verklaring) C - Eerste maatregelen genomen D - Voldoet niet E - Geen toegankelijkheidsverklaring gepubliceerd Arnhem.nl is voorzien van de B-status. Bekend is welke maatregelen nog genomen moeten worden en deze in planning genomen. Daarbij speelt er soms een afhankelijkheid van een externe leverancier voor het realiseren ervan. Een verder uitgewerkt plan van aanpak is niet benodigd voor deze website.

***Fractie**:*	***PvdA-11***
Pagina:	
Vraag:	Er is 200.000 euro extra geraamd voor bossen en parken. Wanneer ontvangt de raad de beheerplannen/-visies?
Antwoord:	Arnhem beschikt voor de meeste parken over (vaak al wat oudere) beheervisies. Die worden momenteel geactualiseerd, samen met de bestaande schouwgroepen. Hierbij verwerken we ook de beheerstrategie op basis van de adviezen die de WUR en het BKA hebben gegeven naar aanleiding van onderhoud in Gulden Bodem en Klarenbeek vorig jaar. Momenteel wordt gewerkt aan de geactualiseerde beheervisies voor Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden bodem, Angerenstein, Presikhaaf en park Westerveld. Zodra deze gereed zijn bieden wij deze aan de raad aan ter informatie. Het streven is om de beheervisies voor alle parken voor het einde van 2022 gereed te hebben.

***Fractie**:*	***PvdA-12***
Pagina:	
Vraag:	Er wordt 600.000 geraamd voor extra bomen. Eerder is in de gemeenteraad gesproken over het zoeken van standplaatsen, bijvoorbeeld via een website “Boom zoekt plaats’. Hoe zijn de vorderingen op het gebied van het zoeken van standplaatsen voor nieuwe bomen?
Antwoord:	Bij de verschillende afdelingen binnen de gemeente wordt geïnventariseerd waar er extra bomen geplant kunnen worden. Deze potentiële groeiplaatsen worden op kaart gezet. Vervolgens worden de technische (on)mogelijkheden onderzocht wat er bij komt kijken hier bomen aan te planten (aanwezigheid kabels en leidingen, groeiplaatsinrichting, bodemverbetering). Gebaseerd hierop wordt een raming en een planning gemaakt. Met de afdeling Communicatie wordt in het derde kwartaal '21 bekeken hoe invulling gegeven kan worden aan het concept "Boom zoekt plaats".

	In het plantseizoen 2020-2021 zijn, aanvullend op de reguliere herplant in de boombeheerlijst, 64 extra straat- en plantsoenbomen geplant en 26 extra parkbomen in park Sonsbeek. Tevens zijn er 1000 bomen uitgedeeld aan particulieren die wonen in de hittegebieden.

***Fractie**:*	***PvdA-13***
Pagina:	19
Vraag:	Er is 500.000 euro per jaar geraamd voor organisatie/personeel en inzet communicatie voor Arnhem-Oost. f. Waar wordt dit budget precies voor ingezet (uitgesplitst)?
Antwoord:	Zie antwoord PvdA-2

***Fractie**:*	***PvdA- 14***
Pagina:	20
Vraag:	Er wordt verwezen naar een verstedelijkingsstrategie. Op het moment van schrijven lopen er gesprekken met BZK over de verstedelijkingsstrategie voor Arnhem-Nijmegen-Foodvalley. Wat zijn de consequenties daarvan voor Arnhem en wanneer wordt de gemeenteraad daarover geïnformeerd?
Antwoord:	Het college werkt conform de raadsbrief van 27 oktober 2020 aan de programmering van de woningbouwontwikkeling in Arnhem in de Omgevingsvisie Arnhem 2040. Dit vormt de Arnhemse agenda voor de Verstedelijkingsstrategie Groene Metropool Arnhem Nijmegen Foodvalley. Deze strategie werken we via ontwerpend onderzoek en verdieping op sleutelgebieden methodisch uit. Daarbij wordt samengewerkt met het Rijk, provincies, waterschappen en 2 regio's bestaande uit 26 gemeenten. Besluitvorming over inrichting van fysieke leefomgeving via het omgevingsbeleid (Omgevingsvisie, Omgevingsplan) is en blijft een verantwoordelijkheid van de gemeente. Er ligt op dit moment het verzoek bij de raad om hen te informeren over de voortgang van deze Verstedelijkingsstrategie zodat de Arnhemse raad haar opmerkingen hierover kan meegeven in het proces verstedelijkingsstrategie.

***Fractie**:*	***PvdA-15***
Pagina:	25
Vraag:	Initiatief van TLO heeft geleid tot concrete acties om WKC De Drieslag aantrekkelijker te maken. Voor meerdere winkelgebieden in Arnhem geldt dat er knelpunten zijn. Worden daar ook initiatieven ontplooid met het TLO als aanjager om betrokkenen bij elkaar te brengen om de situatie te verbeteren?
Antwoord:	Voor WKC de Drieslag is er vanuit TLO extra inzet gepleegd op de onderdelen Verzorg, Veilig en Vitaal waarbij het noodzakelijk was om initiatief te nemen en de samenwerking met alle betrokkenen te organiseren. Dit is destijds als apart speerpunt opgenomen in het wijkenprogramma van Malburgen. Of dit voor meerdere winkelgebieden ook wenselijk is zal per gebied bekeken moeten worden.

Arnhem Centraal

Fractie:	***AC-1 (mondeling 112 mei***
Pagina:	42
Vraag:	Is het een optie om 'tevredenheid' toe te voegen bij S08 Welzijn en inclusie?
Antwoord:	Op dit moment wordt dit niet gemeten. De gemeente is wel in gesprek met een aantal welzijnspartijen over de wijze van monitoring, waaronder ook klanttevredenheid. Dit is een proces dat nog loopt en waarin de haalbaarheid onderzocht wordt (met name bij (groepsactiviteiten). In het najaar gaan we ook weer een stedelijke monitor uitzetten onder bewoners (vragenlijst) met elementen uit de sociale basis.

Fractie:	***AC-2 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	
Vraag:	Er wordt gezegd dat we de stad nog wel kunnen verdichten met meer woningen, als deze maar groene daken en gevels hebben. Hoe overleven groene daken en gevels in hele droge zomers? Als we niet mogen sproeien en water op rantsoen is? En als we wel water mogen gebruiken, hoeveel water kost het dan om een groene gevel/groen dak in leven te houden, en hoe duurzaam is dit in vergelijking met airco's.
Antwoord:	Bij verdichting in de stad is het belangrijk oog te hebben voor de gevolgen voor het stadsklimaat. Groene daken en gevels zijn een mogelijkheid om het stadsklimaat aantrekkelijk te houden of zelfs te verbeteren. Ook materiaalkeuze en oriëntatie zijn daarin effectieve maatregelen. Bij het toepassen van groen is inderdaad bewatering een belangrijk aspect. Groen vraagt immers om water dat in hete zomers mogelijk schaars zal zijn. Vandaar dan ook dat gevels bij voorkeur met groen vanuit de (volle) grond worden aangelegd, waardoor water geven zelden nodig zal zijn. Groene daken bergen overtollig hemelwater en houden dit (deels) vast voor droge tijden. Met name voor groene daken is het daarom belangrijk oog te hebben voor beplanting die zeer goed bestand is tegen droogte en hitte. De vraag naar water blijft op deze manier zeer beperkt. Hoeveel het kost om een groene gevel of dak in leven te houden is niet zo eenvoudig te zeggen. Dat hangt helemaal af van soort, type groen dak en gevel. In de meeste gevallen zullen deze kosten door particulieren worden gedragen. Een vergelijking met een airco is lastig te maken. Airco's koelen de binnenruimte effectiever dan groene daken maar gebruiken daarvoor energie, voeren warmte af naar de (toch al hete) buitenruimte en dragen zo bij aan extra opwarming van de stad. Dat laatste doen groene daken/gevels niet.

Christenunie

Fractie:	***CU-1 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	31 (onderste alinea)
Vraag:	Ruim 25 websites; hoeveel precies en welke sites zijn dit? Extra kosten; wat valt daaronder? Ook de externe auditor?
Antwoord:	De inventarisatie is nog gaande. Huidig overzicht betreft de hieronder weergegeven 24 sites en 3 apps. Prijzen van een toegankelijkheidsonderzoek (externe audit) varieert tussen de € 3.500 - 5.000 per site. Kosten voor het doorvoeren van (technische) aanpassingen maken daar geen onderdeel van en zijn naar verwachting tussen de € 1.500 - 2.500 per site.

Timeblockr geembedded
www.schuytgraaf.nl
http://arnhem.incijfers.nl
www.vastgoedplein.nl
www.gelrepas.nl
http://opendata.arnhem.nl
www.regioan.nl
https://werk.arnhem.nl/
http://financien.arnhem.nl
https://meedenken.arnhem.nl
https://www.werkenvoorarnhem.nl
http://opwegnaarwerk.nu
https://www.meldseksueleintimidatie.nl/
https://discriminatieoost.nl/meld-een-klacht/
http://geo1.arnhem.nl
www.arnhem.nl/gor
https://q.crowdtech.com/ld3p6ateYEefCfdZJ0NJuw
https://zinindewijk-arnhem.hub.arcgis.com
https://belastingen.arnhem.nl
https://wob.arnhem.nl
https://afspraak.arnhem.nl
www.fixi.nl/arnhem
www.havenarnhem.nl
www.arnhenmaan.nl App: Airborne Stories App: Gelrepas App: Arnhem Werkt

Fractie:	***CU-2 (mondeling 12 mei)***
Pagina:	16
Vraag:	Suïcide: 40 k vanaf 2023, waarom niet vanaf 2022?
Antwoord:	Zie hiervoor ook de raadsbrief van 11 mei over suïcidepreventie. Daarin staat: "Er zijn drie partijen die de komende 2 jaar het initiatief financieel mogelijk maken. De landelijke stichting 113 Zelfmoordpreventie en de gemeente Arnhem dragen, zowel in 2021 als in 2022 ieder € 25.000 bij. De gemeente Arnhem draagt bij uit de middelen voor de Maatschappelijke Opvang. De Dullertsstichting draagt in elk geval in 2021 € 25.000 bij. Het streven is om zowel in 2021 als in 2022 € 75.000 beschikbaar te hebben. Het college vindt het belangrijk dat de aanpak duurzaam wordt ingebed. Het college stelt in de perspectiefnota 2023 - 2026 voor, om vanaf 2023 jaarlijks € 40.000 op te nemen voor suïcidepreventie in de begroting."

***Fractie**:*	***CU-3***
Pagina:	16
Vraag:	In tabel 2.1.1 op p. 16 staat aangegeven dat er na 2022 geen geld meer wordt gereserveerd voor de Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte. Is daarmee de uitvoering van de ast afgerond? Hoeveel procent van de openbare ruimte voldoet dan aan de ast?
Antwoord:	In 2021 is incidenteel budget beschikbaar voor extra maatregelen in de openbare ruimte (buiten projecten om). Vanaf 2022 wordt de AST meegenomen bij projecten in de openbare ruimte. Als er meerkosten zijn worden die binnen het project of het werk gedekt. Het is niet zo dat de gehele stad al voldoet aan de AST. Hoeveel procent van de stad voldoet aan de AST is niet te zeggen. Het optimaal toegankelijk maken van de stad moeten we zien als een stap voor stapproces wat ervoor gaat zorgen dat de stad steeds toegankelijker gaat worden. De AST moet zowel binnen nieuwe projecten (reconstructies) als onderhoudsprojecten als uitgangspunt worden beschouwd.

***Fractie**:*	***CU-4***
Pagina:	
Vraag:	Graag inzage in alle voorstellen die in de college-tweedaagse zijn voorgelegd.
Antwoord:	De beslispunten op basis waarvan de Perspectiefnota is opgesteld zijn ter inzage gelegd bij de griffie. Het geheel van ingebrachte ambtelijke voorstellen bood geen sluitend financieel beeld. Daarom heeft het college in collegiaal bestuur afwegingen gemaakt en heeft er besluitvorming plaatsgevonden.

Stand van zaken beslispunten collegetweedaagse 1, 2 en 9 april 2021

1. Beslispunten ongewijzigd akkoord

Beslispunt 1 college tweedaagse:
- Instemmen met het opnemen van de raming van het gemeentefonds in het meerjarenbeeld op basis van de september- en decembercirculaire 2020 na verrekening van de voorgestelde taakmutaties en decentralisatie-uitkeringen (DU's) uit bijlage 1.

Beslispunt 2 college tweedaagse:
- Instemmen met het opnemen van een risico voor de herverdeling van het gemeentefonds in combinatie met de herverdeling IU Beschermd Wonen van in totaal € 18 miljoen

Beslispunt 3 college tweedaagse:
- Instemmen met het reserveren van totaal € 12,0 miljoen (€ 1,8 miljoen volume ontwikkeling en € 10,2 miljoen nominale ontwikkeling) voor de indexering van de budgetten in de Begroting 2022.

Beslispunt 4 college tweedaagse:
- Instemmen om ter compensatie van prijsontwikkelingen het financiële kader van De Connectie met ingang van 2021 te verhogen met € 425.000.

Beslispunt 5 college tweedaagse:
- Instemmen met het geactualiseerde MIP en het effect in de kapitaallasten dat daarbij hoort van € 0,8 miljoen in 2021 oplopend tot € 1,5 miljoen in 2025.

Beslispunt 6 college tweedaagse:
- Instemmen met het actualiseren van de raming van het planningsrealisme in het MIP. Hiervoor in de jaren 2022, 2023 en 2024 een stelpost opnemen op basis van respectievelijk 70%, 50% en 30% op de verwachte onderuitputting van de kapitaallasten.

Beslispunt 7 ontbreekt in dossier

Beslispunt 8 college tweedaagse:
- Instemmen met het actualiseren van de toevoeging aan de BR Solvabiliteit in lijn met de financiële verordening.

Beslispunt 9 college tweedaagse:
- Instemmen met de verlaging van de raming van de dividenduitkering van de BNG Bank in 2021 met € 0,4 miljoen.

Beslispunt 10 college tweedaagse:
- Instemmen met de verlaging van de dekking voor de sanering en herinrichting van de grondwal aan de Bethaniënstraat uit de Algemene Reserve van € 1,05 miljoen (onder voorbehoud verloop verdere proces zoals gepland).

Beslispunt 11 college tweedaagse:
- Instemmen met rentebuffer ad € 1 miljoen vrij te laten vallen in 2024 en vanaf 2025 dit budget structureel in de begroting te houden uit het oogpunt van behoedzaamheid.

Beslispunt 12 college tweedaagse:
- Instemmen met de vrijval van € 187.000 uit de Bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds en dit bedrag toevoegen aan de Algemene middelen.

Beslispunt 13 college tweedaagse:
- Instemmen met de vrijval van € 459.000 uit de Bestemmingsreserve Bedrijfsvoering en dit bedrag toevoegen aan de Algemene middelen.

Beslispunt 13a college tweedaagse: ***nieuw toegevoegd, ontbrak in dossier***
- Instemmen met de financiële vertaling van het addendum op het coalitieakkoord en deze verwerken in Turap-1 en de Begroting 2022

Beslispunt 18 college tweedaagse:
- Instemmen met het eenmalig beschikbaar stellen van een budget van € 120.000 ten behoeve van het plaatsen van rookvrij tegels bij kinderspeelplaatsen ten laste van de AR.

Beslispunt 22 college tweedaagse:
- Instemmen met het opnemen van € 2.100.000 woonplaatsbeginsel Jeugd in het financieel beeld en het structureel beschikbaar stellen van hetzelfde bedrag ter dekking van de kosten in het beleidsveld.

Beslispunt 23 college tweedaagse:
- Kennisnemen van het beschreven financieel effect tav Wmo huishoudelijke ondersteuning activerend werk en doelgroepenvervoer en opnemen in Turap-1.

Beslispunt 24 college tweedaagse:
- Instemmen met de structurele verhoging van het budget voor Bijzondere Bijstand < 21 jaar met € 231.000 met ingang van 2022.

Beslispunt 25 college tweedaagse:
- Instemmen met het uitvoeren van een pilot voor Vroeg Eropaf waarin ook inwoners met enkele betalingsachterstanden zullen worden benaderd. De kosten van de pilot bedragen voor 2021 € 235.000 en kunnen worden gedekt uit de coronamiddelen die we van het rijk ontvangen voor schulddienstverlening (zie ook beslispunt 1). Met ingang van 2022 nemen we de kosten voor de minimale variant op en deze bedragen € 207.000 structureel.

Beslispunt 26 college tweedaagse:
- Instemmen met het vertalen van de afgesproken begrotingssystematiek BUIG in de begroting en hiermee het voordeel financieel te vertalen (€ 6,1 miljoen in 2021, € 5,8 miljoen in 2022, € 4,9 miljoen in 2023, € 3,9 miljoen in 2024 en € 3,9 miljoen in 2025).

Beslispunt 26a college tweedaagse: ***nieuw toegevoegd***
- Instemmen met het in Turap-1 opnemen van de incidentele terugbetaling op WSW over 2020. Op een later moment in het college terugkomen op ontwikkelingen rondom WSW en Scalabor.

Beslispunt 27 college tweedaagse:
- Instemmen met het structureel vrijmaken van € 83.000 voor het dekken van de exploitatiekosten De Opmaat en Bethaniënstraat ten laste van de AR.

Beslispunt 28 college tweedaagse:
- Instemmen met het structureel vrijmaken van € 88.000 vanaf 2023 voor het dekken van de exploitatiekosten sporthal Middachtensingel ten laste van de AR.

Beslispunt 30 college tweedaagse:
- Instemmen met de structurele toekenning van € 400.000 voor het beleidsveld Veiligheid (VGGM / Brandweer) voor het Arnhems aandeel in de kosten voor omvormen van de nieuwe brandweerorganisatie in Ede (24/7 bezetting kazerne Ede-centrum).

Beslispunt 34 college tweedaagse:
- Instemmen met het naar voren halen van de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten in de Nieuwe Haven door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Beslispunt 36 college tweedaagse:
- Instemmen met het één keer in de 4 jaar een budget van € 50.000 beschikbaar te stellen ten behoeve van extra werkzaamheden rondom de raadsverkiezingen.

Beslispunt 37 college tweedaagse:
- Instemmen om met ingang van 2022 een structureel budget van € 20.000 beschikbaar te stellen ter dekking van ICT-voorzieningen van raadsleden en fractievolgers.

Beslispunt 38 college tweedaagse:
- Instemmen met het incidenteel vrijmaken van € 140.000 in 2022 en structureel vrijmaken van € 260.000 in 2023 e.v. voor het dekken van de organisatiekosten van de nieuwe regionale samenwerkingsverband De Groene Metropoolregio ten laste van de AR.

Beslispunt 40 college tweedaagse:
- Om te voldoen aan de wettelijke eisen met betrekking tot de digitale toegankelijkheid in te stemmen met de hiervoor benodigde budgetten. Hiervoor is nodig in:
2021: € 100.000
2022: € 60.000
2023 en verder: € 40.000

Beslispunt 41 college tweedaagse:
- Instemmen met het toekennen van € 150.000 voor 2021 ter dekking van de kosten van het referendum afval.

Beslispunt 42 college tweedaagse:
- Instemmen met het dekken van de hierboven genoemde kosten voor het referendum afval (ad. € 150.000) uit de concernbrede post onvoorzien.

Beslispunt 43 college tweedaagse:
- Instemmen met de extra benodigde middelen voor de Connectie als gevolg van de structurele doorwerking van werkzaamheden die de Connectie heeft verricht door de coronacrisis. Met ingang van 2021 hier € 251.000 structureel aan toe te kennen.

Beslispunt 44 college tweedaagse:
- Instemmen met de benodigde middelen voor 2!Connect. De werkzaamheden zijn naar voren gehaald en vinden voornamelijk in 2021 plaats. In 2021 hiervoor incidenteel € 343.000 ter beschikking te stellen. In 2022 en 2023 komt respectievelijk een bedrag van € 187.000 en € 327.000 ten gunste van de gemeente Arnhem.

Beslispunt 48 college tweedaagse:
- Instemmen om met ingang van 2021 € 125.000 structureel beschikbaar te stellen om de invoering van het programma Hybride werken mogelijk te maken.

Beslispunt 50 college tweedaagse:
- Instemmen met het opnemen van de maatschappelijk zeer gewenste investeringen in het meerjareninvesteringsplan (nieuwbouw school Guido de Bres).

Beslispunt 51 college tweedaagse:
- Instemmen met het opnemen van een PM post voor het verwachte tekort op Jeugdzorg vanaf 2025, vooruitlopend op het eventueel nog bekrachtigen van de door de taskforce voorgedragen

kostenbesparende maatregelen Jeugdzorg en de onderhandelingen met het rijk over verruiming van het budget voor jeugdzorg.

Beslispunt 54 college tweedaagse:
- Instemmen met de structurele toekenning van € 175.000 voor de aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.

Beslispunt 55 college tweedaagse:
- Instemmen met het laten vervallen van de taakstelling op verkoop van vastgoed (€ 450.000) omdat deze taakstelling onhaalbaar wordt geacht.

Beslispunt 56 college tweedaagse:
- Instemmen met het beschikbaar stellen van extra middelen omdat van de reeds in het MIP opgenomen jaarlijks beschikbare € 800.000 aan duurzaamheidinvesteringen deels (37%) niet volledig kan worden terugverdiend.

- 2021 € 26.347
- 2022 € 44.974
- 2023 € 59.378
- 2024 € 77.318
- 2025 € 91.722

Beslispunt 57 college tweedaagse:
- Instemmen met het toekennen van € 300.000 structureel voor de doorontwikkeling verbetering Klantencontacten (rapport Rekenkamer).

Beslispunt 60 college tweedaagse:
- Instemmen met een jaarlijks investeringskrediet van € 100.000 voor aankoop van strategische gronden die vallen binnen, of grenzen aan de (hoofd)groenstructuur.

Beslispunt 61 college tweedaagse:
- Instemmen met met het het investeren van een bedrag van € 3,6 miljoen in verbetering van de ventilatie in bestaande schoolgebouwen.
Deze investering resulteert in onderstaande kapitaalasten:
- 2022 € 121.000,=
- 2023 € 241.000,=
- 2024 € 238.000,=
- 2025 € 235.000,=
- 2026 € 232.000,=

Beslispunt 62 college tweedaagse:
- Instemmen met een extra investering van € 120 duizend voor de investering in 2 extra padelbanen bij tennisvereniging Schuytgraaf.

Beslispunt 64 college tweedaagse:
- Instemmen met het opschorten van de oplopende structurele bezuiniging op welzijn van € 350.000 in 2022 en 2023 ten laste van de algemene reserve en dit deel van de structurele bezuiniging pas in 2024 in te laten gaan.

Beslispunt 70 college tweedaagse:
- Instemmen met het beschikbaar stellen van € 100.000 voor het aanpassen van een 5-tal gemeentelijke panden aan de eisen van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid.

Beslispunt 83 college tweedaagse:
- Instemmen met de structurele toekenning van € 150.000 voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid door datagedreven te werken.

Beslispunt 84 college tweedaagse:
- Instemmen met de structurele toekenning van € 120.000 voor het aanstellen van 1 fte strategisch adviseur.

Beslispunt 94 college tweedaagse:
- Instemmen met de toekenning van 3 jaar extra budget voor 1 fte Diversity Officer van € 100.000 per jaar.

Beslispunt 95 college tweedaagse:
- Instemmen met de structurele toekenning van € 50.000 voor het aanpassen van werkwijzen en processen.

Beslispunt 96 college tweedaagse:
- Instemmen met het beschikbaar stellen van € 40.000 vanaf 2023 ten behoeve van de ondersteuning van de aanpak Supranet Community.

Beslispunt 97 college tweedaagse:
- Instemmen met het beschikbaar stellen van een bedrag van € 35.000 in 2022 en in 2023 ten behoeve van de pilot Shelter City ten laste van de algemene middelen.

2. Beslispunten in aangepaste vorm akkoord

Beslispunt 14 college tweedaagse:
- Instemmen met het tweejaarlijks (in 2022 en 2024 in de komende begroting) beschikbaar stellen van € 125.000 voor monitoring ter uitvoering van motie 20M257g (Voorkom stadsvernieuwing 4.0).

Beslispunt 15 college tweedaagse:
- Instemmen met beschikbaar stellen van € 1,5 mln. voor het jaar 2022, € 1,550 mln voor het jaar 2023 en € 2 mln structureel vanaf 2024 bedoeld voor cofinanciering en het kunnen initiëren van projecten in Arnhem Oost.
- Binnen dit budget voor drie jaar € 0,7 mln (in totaal € 2,1 mln) te bestemmen voor de aanvraag Volkshuisvestingsfonds en daarmee een stap te zetten (10 jaar) binnen de Arnhem Oost aanpak met een aanvraag van rond de € 35 mln
- Instemmen met beschikbaar stellen voor de periode 2021-2023 van personeel/ programmabudget/ communicatie/ participatie voor Arnhem Oost-aanpak vanuit de volgende dekkingen:

Personeel/programmabudget	2021	2022	2023	TOTAAL
Anticyclisch in huidige begroting	60	120	50	230
70% Rijksmiddelen (SPUK)	190	347	0	537
Algemene middelen nieuw	0	33	450	483
	250	500	500	1.250

- De middelen die vrijvallen in de Herstelagenda door ontvangst van landelijke of Europese middelen voor hetzelfde doel (specifiek werk), toe te voegen aan de benodigde investeringsruimte bij Arnhem Oost.
- De periode tot aan de college2daagse voor de Begroting te benutten om te verkennen welke mogelijkheden er zijn door te matchen met ‘bestaande’ middelen.

Beslispunt 16 college tweedaagse:
- Instemmen met de toekenning van € 200.000 in 2022 en 2023 voor het voorkomen en tegengaan van racisme en discriminatie voor de uitvoering van motie 20M245.

Beslispunt 17 college tweedaagse:
- Instemmen met de structurele toekenning van € 36.000 voor de regenboogagenda voor de uitvoering van motie 20M278. In de jaren 2022 en 2023 vindt dekking plaats uit de middelen voor aanpak racisme (zie beslispunt 16). Er wordt één integraal plan gemaakt voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie onder de noemer van het centrale thema 'Vrij zijn in Arnhem'.

Beslispunt 19 college tweedaagse:
- Instemmen met het eenmalig beschikbaar stellen van een budget à € 67.000 voor aanleggen van een pilot-veld met maiskurk-infill. Het jaarlijks onderhoudsbudget van € 5.000 wordt gedekt vanuit Sportbedrijf Arnhem.

Beslispunt 20 college tweedaagse:
- Instemmen met voorgestelde acties zoals genoemd in motie 20M115 en de daarvoor benodigde middelen van € 40.000 voor het jaren 2022, waarbij gecheckt wordt of het opleidingsbudget hiervoor ruimte biedt.

Beslispunt 21 college tweedaagse:
- Instemmen met het opnemen van de wettelijk en/of financieel onvermijdelijke investeringen in het meerjareninvesteringsplan, volgens onderstaande tabel:

Financieel beeld 2021-2025	som	2021	2022	2023	2024	2025
Riolering					-76	-171
Dekking uit rioolheffing					76	171
Extra ondergrondse containers			-167	-211	-208	-205
Dekking uit afvalstoffenheffing			167	211	208	205
Vervanging trolleypalen				-40	-40	-40
BENG				-272	-369	-439
Totaal			**0**	**-312**	**-409**	**-479**

Beslispunt 29 college tweedaagse:
- Instemmen met het opnemen van een risico van € 400.000 in het kader van de functiewaardering verpleegkundigen / artsen VGGM.

Beslispunt 31 college tweedaagse:
- Instemmen met het opnemen van een risico van € 150.000 voor het uitvoeren van toezichthoudende taken door de brandweer / veiligheidsorganisatie voor BEVI inrichtingen en wonen met zorg. Dit betreft een verbreding van de wettelijke taak.

Beslispunt 32 college tweedaagse:
- Instemmen met het voorlopig laten staan van het risico tav het gronddepot Oude Veerweg. Op het moment dat de daadwerkelijke afwikkeling plaatsvindt, dit opnemen in een Turap.

Beslispunt 33a college tweedaagse: nieuw toegevoegd
- Instemmen met het opnemen van de verwachte afwijking op de begroting van de inkomsten afvalstoffenheffing in Turap-1. Uitgaande van invoering nieuw systeem per 1 juni 2021 is het verwachte nadeel € 625.000.

Beslispunt 35 college tweedaagse:
- Instemmen met het verwerken van een nadeel van € 2,0 miljoen in 2021 en € 1,5 miljoen in 2022 ten laste van de algemene middelen op de capaciteit SBR en in aanloop naar de Begroting 2022 de omvang en verdeling over de programma's nader onderzoeken. In het risicoprofiel wordt een risico van € 1,5 mln opgenomen.

Beslispunt 39 college tweedaagse:
a. Instemmen met het toekennen van € 140.000 ter dekking van de kosten door het volledig gratis worden van het 0800 nummer van Arnhem voor 2021 en € 100.000 voor 2022.
b. Instemmen met het toekennen van € 60.000 ter dekking van de kosten door het volledig gratis worden van het 0800 nummer van Arnhem vanaf 2023.

Beslispunt 45 college tweedaagse:
- Instemmen met het opnemen van een risico voor de Connectie om de afschaling in dienstverlening door vertrekkende partijen op te kunnen vangen voor een bedrag van circa € 200.000.

Beslispunt 46 college tweedaagse:
- Instemmen met het opnemen van een risico van € 251.000 voor mogelijke frictiekosten als gevolg van de uitvoering en effectuering van de strategische personeelsplanning bij de Connectie.

Beslispunt 52 college tweedaagse:
- Instemmen met de verdeling over jaren van de beschikbare middelen voor preventie, werk behouden en aan het werk krijgen van Arnhemmers, waarbij € 1,1 miljoen wordt teruggeven aan de algemene middelen. Indien er op een later moment opnieuw extra middelen vanuit het Rijk ontvangen worden, dan hebben deze middelen voorrang op de middelen uit de Herstelagenda.

Beslispunt 58 college tweedaagse:
Instemmen met het verwerken van de verwachte impact corona als knelpunt in Turap-1 en een post opnemen van € 1,7 miljoen tav verwachte aanvullende compensatie van het rijk obv informatie van het Rijk van 26 maart 2021 (met name voor derving parkeeropbrengsten).

Beslispunt 59 college tweedaagse:
- Instemmen met een verhoging van het jaarlijkse investeringsbudget met € 0,6 miljoen tot en met 2024 voor de aanplant van extra bomen.

Beslispunt 66 college tweedaagse:
- Instemmen met:
  - het beschikbaar stellen van structureel € 138.000 voor nieuw preventief beleid;
  - het beschikbaar stellen van € 460.000 structureel ten behoeve van de investeringen die gedaan moeten worden om de taskforce maatregelen jeugd uit te voeren;
  - de inzet van de incidentele middelen uit de bestemmingsreserves Transformatie zorg en WMO & Jeugdzorg ter dekking van nieuw preventief beleid en investeringen taskforce jeugdzorg;
  - verwerking van de structurele dotaties aan de bestemmingsreserves Transformatie zorg en WMO & Jeugdzorg in de exploitaties van betreffende beleidsvelden ter dekking van nieuw preventief beleid en investeringen taskforce jeugdzorg en het opheffen van de bestemmingsreserves na de laatste incidentele onttrekking.
  - Waarbij vanaf 2025 een bedrag van € 70.000 binnen het zorgbudget gedekt wordt.

Beslispunt 67 college tweedaagse:
- Instemmen met het toekennen van een structureel bedrag van € 80.000 met ingang van 2022 tbv huisvesting maatschappelijke initatieven.

Beslispunt 72 college tweedaagse:
- Instemmen met beschikbaar stellen van € 200.000 in 2022. Dit budget zal toegevoegd worden bij Openbare Ruimte om buurtconciërges in te zetten op schoon, heel en veilig in Arnhem Oost.

Beslispunt 73 college tweedaagse:
- Instemmen met een structureel hogere bijdrage van € 200.000 voor Bossen en Parken tbv onderhoud aan de objecten en tbv revitalisering van de bossen

Beslispunt 74 college tweedaagse:
- Instemmen met het op niveau brengen van de organisatiecapaciteit om te komen tot een verstedelijkingsstrategie en uitvoering van gebiedsontwikkelingen voor de volgende jaren en met de volgende dekking:

	2021	2022	2023	TOTAAL
Anticyclisch in huidige begroting	265	530	400	1.195
Algemene middelen nieuw	0	470	600	1.070
	265	1.000	1.000	2.265

Beslispunt 76 college tweedaagse:
- Instemmen met het opnemen van een voorstel voor dotatie aan de BR Zuidelijke binnenstad in de resultaatsbestemming in de jaarrekening 2020 voor een bedrag van € 2,0 miljoen om hiermee een sterke en aantrekkelijke binnenstad, waaronder het bestuurskwartier, te stimuleren.

Beslispunt 79 college tweedaagse:
- Instemmen met het aanvullend jaarlijks participatiebudget voor NEMiA van € 125.000 in 2021 en 2022.

Beslispunt 80 college tweedaagse:
- Instemmen met het structureel beschikbaar stellen van een budget à € 125.000 vanaf 2022 voor de versterking van de PA functie ten laste van de AR. Deze nieuwe capaciteit krijgt de opdracht om extra uitbreiding van formatie op public affairs daar bovenop te verdienen. Voor 2021 wel gaan werven, daarvoor vacatureruimte gebruiken.

Beslispunt 81 college tweedaagse:
- Instemmen met het beschikbaar stellen van € 210.000 structureel vanaf 2022 voor de Arnhemse bijdrage aan het regionaal mobiliteitsfonds ten laste de algemene middelen. Dit in aanloop naar de Begroting wel bezien in relatie tot de gevraagde bijdragen vanuit de andere thema's en de mogelijkheden om dit binnen bestaande budgetten op te vangen.

Beslispunt 85 college tweedaagse:
- Instemmen met het structureel vrijmaken van budget à € 100.000 vanaf 2022 voor een Topsportevenementenbudget ten laste van de AR. Aangezien er gespaard wordt voor sportevenementen in de toekomst, wordt dit toegevoegd aan een reserve evenementen.

Beslispunt 87 college tweedaagse:
- Instemmen met het extra toekennen van € 50.000 voor 2021 voor resp. het inhuren van externe krachten en het opnemen van telefoongesprekken voor opleidingsdoeleinden. Presenteren onder impact corona.

Beslispunt 98 college tweedaagse:
- Instemmen met het beschikbaar stellen van € 25.000 structureel vanaf 2021 ten laste van de algemene middelen voor planologische voorbereidingsbesluiten.

Beslispunt 99 college tweedaagse:
- Instemmen met een jaarlijks budget van € 25.000 t.b.v. WOB-verzoeken i.v.m. niet-verhaalbaarheid daarvan bij overeenkomsten. Dit beslispunt samenvoegen met beslispunt 98 qua bedrag en onder de volgende omschrijving: Toename WOB-verzoeken en planologische voorbereidingsbesluiten

3. Beslispunten niet akkoord

Beslispunt 33 college tweedaagse: niet meer relevant
- Instemmen met een nader onderzoeken naar de oorzaken van het achterblijven van het aanbod betaalde afvalzakken. Uit het onderzoek zal moeten blijken of dit van structurele of tijdelijke aard is en wat eventuele gevolgen zijn voor de begroting en afvalstoffenheffing 2022.

Beslispunt 47 college tweedaagse: kan vervallen, loopt mee in nominale indexatie
- Instemmen met het verhogen van het budget voor de arbodienstverlening met € 30.000 met ingang van 2021.

Beslispunt 49 college tweedaagse:
- Instemmen met het verder uitwerken van planvorming vernieuwbouw Stadstheater (onder andere programma van eisen en randvoorwaarden) waarbij de kosten voor 2021 geraamd worden op € 600.000 en gedekt zullen worden uit het beschikbare projectbudget vernieuwbouw Stadstheater.

Beslispunt 53 college tweedaagse: wordt als risico opgenomen
- Instemmen met de structurele toekenning van € 200.000 voor de borging van de aanpak van radicalisering (nu externe middelen).

Beslispunt 63 college tweedaagse:
- Instemmen met het, vanaf jaar 2022, structureel beschikbaar stellen van € 200.000 voor beheer van de MFC gebouwen tijdens avonden en weekenden.

Beslispunt 65 college tweedaagse:
- Instemmen om voor de jaren 2022 en 2023 € 300.000 beschikbaar te stellen voor frictiekosten bij de beweging van “oude” naar nieuwe voorzieningen in de wijken.

Beslispunt 68 college tweedaagse:
- Instemmen met het toekennen van structureel extra budget van € 190.000 voor coördinatie, monitoring en kennisinbreng en een werkbudget voor snelle aanpak agendapunten voor impuls / stimulering / ontwikkeling.

Beslispunt 69 college tweedaagse:
- Instemmen met voorstel indien gedurende het jaar blijkt dat sprake is van onderbesteding op budgetten voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte zal deze ruimte tot een maximum van €50.000 per jaar worden ingezet voor aanpassingen in de openbare ruimte ten behoeve van inclusie / toegankelijkheid.

Beslispunt 71 college tweedaagse: past binnen integrale plan beslispunten 16/17
- Instemmen met de toekenning van een incidenteel budget van € 100.000 in 2022 en 2023 voor het werk maken van diversiteit en inclusie binnen organisaties in en met de gemeente Arnhem.

Beslispunt 75 college tweedaagse:
- Instemmen met het voorstel om toekomstige grex-winsten uit het grondbedrijf binnen het ontwikkelbedrijf in te zetten ter dekking van maatschappelijke kosten binnen de verstedelijkingsopgave.

Beslispunt 77 college tweedaagse: check of binnen Herstelagenda ruimte is
- Instemmen met het beschikbaar stellen van € 100.000 incidenteel in 2022 voor de opzet van het programma gezonde leefomgeving.

Beslispunt 78 college tweedaagse: check of beroep op kennis/capaciteit bij provincie mogelijk is
- Instemmen met het beschikbaar stellen van € 100.000 in 2021 en 2022 voor het uitwerking van de stikstofagenda.

Beslispunt 82 college tweedaagse: ***meenemen onder de Arnhem Oost aanpak***
- Instemmen met de structurele toekenning van € 200.000 voor de aanpak van wijkveiligheid (2 fte).

Beslispunt 84a college tweedaagse: ***nieuw toegevoegd, ontbrak in dossier***
- Instemmen met het ten goede laten komen van een deel van de toeristenbelasting aan city-marketing, toerisme en recreatie.

Beslispunt 86 college tweedaagse:
- Instemmen met het vanaf jaar 2022 beschikbaar stellen van € 100.000 voor een programmabudget Wijken.

Beslispunt 88 college tweedaagse:
- Instemmen met de structurele uitbreiding in capaciteit (€ 100.000) om binnen de gemeente informatiegestuurd werken mogelijk te maken. Waarbij wordt ingezet op het verbeteren van de kwaliteit van de data en data-analyse.

Beslispunt 89 college tweedaagse:
- Instemmen met de structurele uitbreiding van capaciteit (€ 100.000) van de afdeling Informatie, Onderzoek & Statistiek voor begeleiding, coördinatie en advies ten aanzien van externe onderzoeken.

Beslispunt 90 college tweedaagse:
- Instemmen met de actualisatie van het opleidings- en emolumentenbudget van de Connectie en met ingang van 2021 hier structureel € 239.000 voor beschikbaar te stellen.

Beslispunt 91 college tweedaagse:
- Instemmen met de uitbreiding van formatie bij de Connectie op het gebied van informatiebeheer en informatiemanagement. Met ingang van 2021 hier structureel € 119.000 aan toe te kennen.

Beslispunt 92 college tweedaagse:
- Instemmen met de extra inzet op vraagstukken en beheer op het gebied van verzekeringen bij de Connectie en hier met ingang van 2021 € 45.000 voor ter beschikking te stellen.

Beslispunt 93 college tweedaagse:
- Instemmen met de structurele toekenning van € 80.000 per jaar voor het aantrekken van specialisten, het opleiden van mensen en structureel wijzigen van werkprocessen.

Overzicht met toezeggingen d.d. 2 juni meningsvorming 1 behandeling PPN, Jaarstukken en Turap 1

Toezeggingen wethouder Bouwkamp
1. Wethouder Bouwkamp zegt toe dat de inventarisatie van Alliander als het gaat om de infrastructuur rond het electriciteitsnet met de raad te delen zodra die er is.
2. Wethouder Bouwkamp zegt toe na de zomer te komen met een update omtrent het mediafonds.
3. Wethouder Bouwkamp zegt toe in de update aan de raad over de Lauwersgrachtalliantie in te gaan over het mogelijk effect van een tekort aan grondstoffen.
4. Wethouder Bouwkamp zegt toe de raadskamer technisch te informeren over de stand van zaken van het vaccineren van statushouders in het AZC

Toezeggingen wethouder Van Dellen
1. Wethouder Van Dellen zegt toe het onderzoeksrapport over woonboten in de tweede week van september naar de raad te sturen, bevestigd dit volgende week per Raadsbrief en communiceert hierover met de woonbootbewoners.
2. Wethouder Van Dellen zegt toe de visie om verkleuring van de binnenstad om leegstand te voorkomen te delen met de raad als dat niet al gebeurd is.
3. Wethouder Van Dellen zegt toe om uit te zoeken of bij klantcontact met de gemeente en gevraagd wordt naar een specifieke medewerker kan worden aangegeven of die medewerker met vakantie is.
4. Wethouder Van Dellen zegt toe om resterende politieke vragen schriftelijk en ruim voor de M2 te beantwoorden.

Toezeggingen wethouder Paping; wonen, armoedebeleid, vergunningen en handhaving, projecten Malburgen, Presikhaaf en Park Lingezegen.
1. Wethouder Paping zegt toe in een brief die volgende week richting raad komt in te gaan op de uitvoering motie PvdA / SP 20m239 Helix, studentenhuisvesting
2. De Wethouder zegt toe dat hij direct terug komt naar de raad indien er minder middelen beschikbaar worden gesteld door Rijk m.b.t. de Arnhem Oost aanpak.
3. De Wethouder zegt toe dat hij samen met de raad wil kijken hoe de raad beter betrokken kan worden bij de Arnhem Oost aanpak (een visiegesprek). Hoe kan ik raad actiever betrekken. Wat wil de raad zelf? Op welke manier?
4. De Wethouder zegt toe uit te zoeken om hoeveel jongeren het gaat m.b.t. compensatie bijzondere bijstand. Hij komt hier schriftelijk op terug.
5. De wethouder zegt toe dat een Memo met concrete activiteiten die de wethouder al oppakt/uitvoert op het gebied van zorg/leeftijdsbewust bouwen, z.s.m. naar de raad toekomt.
6. De wethouder zegt toe begin volgende week terug te komen met het antwoord op de vraag van D66, Loor m.b.t. bijzondere bijstand jonger dan 21, of ook gevallen gecompenseerd worden met terugwerkende kracht. De wethouder zoekt uit of dit kan en zo ja voor hoeveel jaren terug gekeken gaat worden.
7. De Wethouder zegt toe de Dierenvoedsel bank actief te benaderen met betrekking tot huisvesting.
8. De wethouder zegt toe op de vraag van dhr. Loor schriftelijk terug te komen. De vraag betreft de planning m.b.t. Kronenburg, een project uit de portefeuille van wethouder Bouwkamp. De wethouder zegt toe in de schriftelijke beantwoording ook de planning m.b.t. Burgerparticipatie mee te nemen.
9. De wethouder zegt toe met een memo te komen met een overzicht van de projecten op het gebied van bouwen en wonen die lopen en de regelingen die daarbij zijn betrokken.

Toezeggingen wethouder Paping; Financiën
1. Wethouder Paping zegt toe terug te komen naar de raad over hoe we varen m.b.t. uitvoering van de Herstelagenda.
2. Wethouder Paping zegt toe om schriftelijk, voor 23 juni, terug te komen op hoe we zo goed mogelijk de motie van D66, mbt meetbare doelen, uitvoeren.
3. Wethouder Paping zegt toe op 21 juni bij de auditcommissie op de stand van zaken m.b.t. meetbare doelen in de begroting een presentatie te geven.

Toezegging wethouder Van der Zee
1. Wethouder Van der Zee zegt toe voor de zomer een update (stand van zaken) van de aangenomen 'moties Openbaar Vervoer' en de aangenomen 'moties Gezond en Fit', naar de raad te sturen.

Toezeggingen wethouder Roelofs volgt nog
1. Wethouder Roelofs zegt toe om voor de raad de laatste stand van zaken in beeld te brengen ten aanzien van de uitvoering van de moties "Een beter binnenklimaat voor alle scholen" (16M73) en "Gezonde scholen" (20M189g) en als gevolg van het overleg dat binnen twee weken plaatsvindt met de PO scholen zo mogelijk voor het zomerreces met een plan van aanpak te komen.

2. Wethouder Roelofs zegt toe de raad per (raads)brief te informeren over de besteding/invulling van de € 613 miljoen die de gemeente reeds eerder van het Rijk heeft ontvangen voor de jeugdzorg.

3. Wethouder Roelofs zegt toe uit te zullen zoeken wat er wordt bedoeld met de volgende zin in de perspectiefnota m.b.t. privacy: *"Deze ontwikkelingen vragen investeringen in mens, techniek en veiligheid."* en de raad hierover te informeren.

Toezegging burgemeester Marcouch
1. De burgemeester zegt toe om de raad te informeren over de laatste stand van zaken met betrekking tot deelname van Arnhem aan het experiment gesloten coffeeshopketen.

Wethouder Louwers heeft geen toezegging gedaan.

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 564719

Onderwerp: Perspectiefnota 2022-2025

Voorstel

1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

Inleiding

Hierbij bieden wij u de Perspectiefnota 2022-2025 aan waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.
De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie. Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

Uitnodiging gezamenlijke verrijking
Komende tijd - waarin wij hopelijk naar een steeds meer geopende samenleving gaan - zullen wij met elkaar steeds beter in beeld moeten krijgen wat de belangrijkste ontwikkelingen voor de toekomst zijn in relatie tot corona. Ook zullen wij in onze stad steeds beter zicht krijgen op de effecten. Wij vinden het dan ook goed met elkaar tot een uitwisseling van gedachten te komen over hoe college en raad zich

Gemeente Arnhem

daarin (verder opstellen). Wij nodigen de raad van harte uit voor een bijeenkomst die wij organiseren waarbij we ons ook laten inspireren door deskundige inzichten, bijvoorbeeld vanuit de belangrijke planbureaus. Graag gaan wij met uw raad in overleg voor een passend moment in komende periode.

Ambities in samenhang
We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Onze ambities pakken we met andere woorden in samenhang op. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

Tegelijkertijd houden we de weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de Begroting 2021, waarbij de weerstandfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. Hiermee bouwt het college aan een stevig financieel fundament om Arnhem in de toekomst op verder te bouwen.

Beoogd effect

De uitkomsten van de besluitvorming over de Perspectiefnota te betrekken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022

Argumenten

1.1 *Actualisatie begrotingskader*
Met de Perspectiefnota 2022-2025 worden de begrotingskaders bijgesteld op basis van autonome ontwikkelingen, uitvoering moties, onvermijdelijke beleidsintensiveringen en beleidswensen. In de Begroting 2022 zullen deze kaders verder worden ingevuld.

1.2 *Integrale aanpak beleidsintensiveringen*
De uitdagingen waar Arnhem voor staat hebben niet slechts één facet. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten. .

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Impact coronacrisis*
Ten opzichte van de Perspectiefnota 2021-2024 is het inzicht in de gevolgen van de coronacrisis nu vele malen groter. Met de vaccinatiecampagne die vordert komt er ook steeds meer zicht op de situatie na de crisis. Toch zijn er veel onzekerheden de komende tijd. Hoe zal de bedrijvigheid zich herstellen, wat zijn de werkelijke achterstanden in de zorg die zijn opgelopen, welke (langdurige) effecten zijn er op mensen zonder werk en op Arnhemmers in armoede en met schulden, zijn er sectoren die onverwachts minder soepel opstarten na de crisis. Het blijft van belang deze ontwikkelingen de komende tijd nauwkeurig te volgen.

1.2 *Ontwikkelingen gemeentefonds*

Alle onderzoeken in het kader van de herijking van het gemeentefonds zijn afgerond. Op dit moment lopen de diverse consultatietrajecten. Het nieuwe kabinet moet een besluit nemen over de invoering

van de herijking. Daardoor zijn de exacte gevolgen daarvan nog een grote onzekerheid voor de toekomst.

Participatie

De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies/plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden en/ of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota maken we dit inzichtelijk.

Daarnaast starten we dit jaar met het verbeteren van de informatievoorziening over de Perspectiefnota. Hierbij zetten we in op de trede 'informeren' van de participatieladder. We maken bij de concept Perspectiefnota een infographic en een animatie. Hierin zullen we uitleggen wat de Perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. Deze grafische weergave zullen we (rond 1 mei) breed verspreiden via social media en op de gemeentepagina van de Arnhemse Koerier. Daarnaast betrekken we inwoners bij de Perspectiefnota via de participatietool meedenken.arnhem.nl. Ook dat start rond 1 mei.

Financiën

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve toegevoegd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. In deze Perspectiefnota voorzien we de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2025
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 doorgroeit naar 1,4.

In de Perspectiefnota wordt hiernaast expliciet stilgestaan bij de ontwikkeling van de financiële positie. Daarbij wordt ook toegelicht hoe uitvoering wordt gegeven aan motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'. We beschouwen deze motie daarmee als afgehandeld.

Bij de Perspectiefnota wordt in navolging van motie 20M277 een lijst met indicatoren gevoegd uit de verschillende rapportages zoals die aan de raad worden aangeboden. Zoals in de Auditcommissie van 15 maart toegelicht is dit een tussenstap in het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022.

Uitvoering

De besluitvorming van de raad over de Perspectiefnota 2022-2025 wordt betrokken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022, die eind september 2021 aan uw raad wordt aangeboden.

Communicatie

Er is een persbericht verzonden over deze Perspectiefnota. Daarnaast wordt middels een infographic en een animatie inzichtelijk gemaakte welke keuzes en ambities worden gemaakt. Via meedenken.arnhem.nl worden enkele vragen onder Arnhemmers uitgezet als consultatie op deze perspectiefnota. De resultaten hiervan ontvangt u gebundeld in een na te zenden bijlage vóór de raadsbehandeling Daar waar van toepassing worden externe partijen door hun gemeentelijke accounthouders op de hoogte gebracht van besloten maatregelen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Perspectiefnota 2022-2025

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	564719

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: ;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. 1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Titel/onderwerp: **Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021/ Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2020)**

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mw. N. Bouwman
Portefeuillehouder:	**Portefeuille wethouder Paping** - Wonen - Armoedebeleid - Vergunningen en handhaving - Project Malburgen - Project Presikhaaf - Project Park Lingezegen	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	Informerend/ Meningsvormend 1		
Toelichting	**Agendacommissie** De agendacommissie heeft besloten, vanwege de onderlinge samenhang, de meningsvorming 1 (M1) van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1 2021, de Jaarstukken 2020 (incl. geheime FJP) te behandelen. De behandeling vindt geordend per portefeuillehouder plaats, separaat in verschillende raadskamers. **Perspectiefnota 2022-2025** De Perspectiefnota 2022-2025 kijkt vooruit tot na de crisis De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's: - Meedoen in een socialer Arnhem - Wonen in een duurzamer Arnhem - Genieten van een nog mooier Arnhem - Open en verantwoord besturen In deze Perspectiefnota leest u per thema de ambities van het college en welke extra investeringen en financiële uitwerking het college voorstelt aan de gemeenteraad, om deze de komende jaren te realiseren. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022. **Ambities** Het college wil de stad nog beter maken op zijn sterke punten en tegelijk zorgen dat ieder Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en mee kan doen. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten voor het college. Tegelijkertijd houdt het college de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de begroting 2021, waarbij de weerstandsfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. **Participatie** De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin plannen en visies op diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visie en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaatsgevonden of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota vindt u dit terug.		

	Het college heeft inwoners geïnformeerd over de Perspectiefnota via een infographic en een animatie. De zijn inwoners zijn uitgenodigd om via social media hun mening te geven over de Perspectiefnota. Daarnaast heeft het college, op verzoek van de agendacommissie, inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad. De uitkomsten van beide acties vindt u terug in het bijgevoegde stuk "Participatie en de Perspectiefnota". **Uitvoering moties** In de Perspectiefnota treft u de toelichting aan hoe het college uitvoering wil geven aan de motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' evenals de motie 'Realistischer inschatten nieuw beleid' (20M20g). Meer informatie over de uitvoering treft u aan in de raadsbrief d.d.11 mei 2021 (de moties en de raadsbrief zijn bij de stukken gevoegd). Daarnaast wordt in navolging van motie 20M277 een lijst van indicatoren gevoegd uit verschillende rapportages, dit om het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022. **Risico's** De Perspectiefnota bevat een bijlage: Impactanalyse gevolgen coronacrisis. Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van de verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder ander betrekking op de feitelijke financiële impact op de gemeentelijke begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit **Turap-1 2021** Het raadsvoorstel Turap-1 2021 zal in samenhang met de Perspectiefnota behandeld worden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaal effect in het uitvoeringsjaar 2021. In de Turap-1 zijn deze effecten in detail toegelicht. De Tuarp-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap-1 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter. Om de raad vroegtijdig te informeren over een geactualiseerde begroting ligt er een raadsvoorstel ter vaststelling i.p.v. een brief. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. **Jaarstukken 2020 (incl. Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)** In de Jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota FJP opgenomen. De FJP bevat een geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten, de toekomstige winstverwachting, de te verwachten verliezen, de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd. Door vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2002 kan decharge verleent worden aan het college van B&W voor het gevoerde beleid. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. De auditcommissie heeft in haar vergadering van 12 mei de Jaarstukken en de daarbij behorende accountantsverslag besproken. De bevindingen zijn terug te vinden in de brief d.d. 19 mei, die zij hierover naar de raad hebben gestuurd. De brief is bijgevoegd. **Duisenbergmethode** Een viertal raadsleden hebben onderzocht of de raad zijn controlerende taak goed kan uitvoeren door de informatie die in de jaarstukken te vinden is. Zij hebben daarbij onderzoek gedaan volgens de Duisenbergmethode. Zij hebben onderzoek gedaan naar het programma Klimaat& Energie in de Jaarstukken van 2020. De uitkomsten zijn te

	lezen in bijgevoegde analyse "Analyse jaarstukken - Klimaat en Energie en kunnen betrokken worden bij de behandeling van de Jaarstukken 2020. **Proces** 1. De periode van technische vragen stellen is afgerond. De bundel met technische vragen en indien voor handen de antwoorden, is geplaatst bij de stukken op Ibabs. Deze bundel zal indien er nieuwe antwoorden zijn opnieuw geplaats worden in iBabs. Dit zal met een notificatie gepaard gaan. Er heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren op 12 mei plaatsgevonden. 2. De M1 uitloop datum is voorzien 9 juni. 3. De M2 van de Perspectiefnota en de Turap-1 zal in samenhang op woensdag 23 juni plaatsvinden. 4. Woensdag 30 juni zal de besluitvormende raadsbehandeling zijn. Voor details verwijs ik u naar de bijgevoegde notitie "Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2022-2025" die de agendacommissie heeft vastgesteld. Deze notitie is bij de stukken gevoegd. **Vervolgproces Jaarstukken en FJP** De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Afronden I en M1 fase Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2021)
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Het betreft een informerende/ meningsvormende behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en de Jaarstukken 2020 (incl. de FJP) en vindt in raadskamers, geordend per portefeuille plaats. <u>Informerende fase</u> De informerende fase bestaat uit de mogelijkheid voor insprekers om de gemeenteraad toe te spreken en eventuele vragen te beantwoorden. Op dit moment heeft er één inspreker zich gemeld. De portefeuillehouder is welkom als toeschouwer, maar heeft geen rol bij deze behandeling. Na deze fase zal gestart worden met de M1 behandeling van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1, de Jaarstukken en de FJP. <u>Meningsvormend (M1)</u> - De behandeling van de M1 zal plaatsvinden in twee termijnen, te beginnen met het termijn aan de zijde van de raadskamer. De portefeuillehouder reageert op vragen in zijn eigen eerste termijn. Interrupties zijn toegestaan. - De behandeling zal (meer) vraag gericht zijn en er zal door de voorzitter voorgesteld worden om volgens de ordening van de onderwerpen van de portefeuille-indeling de vragen te stellen, zie bovenaan in het behandeladvies. - Er is geen volgorde voorzien in vragen stellen m.b.t. de 4 voorliggende raadsvoorstellen. - In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Hierbij is het wenselijk als de fracties aangeven m.b.t. welk raadsvoorstel zij overwegen een motie danwel amendement in te dienen. In de uitkomst van de Meningsvormende (MI) behandeling van de Perspectiefnota is voorzien. Deze zal plenair plaatsvinden op woensdag 23 juni. De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Perspectiefnota 2022-2025
Bijlage Perspectiefnota 2022-2025
Participatie en de Perspectiefnota 11 mei 2021
Raadsbrief 11 mei 2021 m.b.t. uitvoering moties Aangenomen Moties: 20M209g, 20M255, 20M277
Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)
Raadsvoorstel Turap-1 2021
Bijlage 1 - Turap-1 2021
Bijlage 2 - begrotingswijziging 210040W043
Bundel technische vragen en antwoorden
Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 incl. FJP 2020"
Bijlage 1 - Jaarstukken 2020
Bijlage 2 - Controle verklaring jaarstukken 2020
Bijlage 3 Accountantsverslag 2020 Deloitte
Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag
Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaat bestemming
Bijlage - 6 Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad
Brief auditcommissie 19 mei 2021
Duisenbergmethode: Analyse Jaarstukken 2020-Klimaat en Energie
Duisenbergmethode: presentatie 26 mei

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Vooraf

Voor u ligt de Perspectiefnota 2022-2025 waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.
Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

We staan samen voor deze uitdagingen. Want Arnhem, dat zijn we allemaal: bestuur, ambtelijke organisatie, bedrijven, en vooral de inwoners. Samen maken we onze stad mooier, beter en socialer. Dat is de opdracht voor ons allemaal.

Inhoudsopgave

Vooraf **1**

1. Arnhem sterker uit de crisis **5**

2. Meedoen in een socialer Arnhem **7**
2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 10

3. Wonen in een duurzamer Arnhem **17**
3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 19

4. Genieten van een nog mooier Arnhem **23**
4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 26

5. Open en verantwoord besturen **27**
5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 31

6. Totaalbeeld **37**

Bijlage **39**

1. Arnhem sterker uit de crisis

Arnhem komt uit een crisis die ze sinds de Tweede Wereldoorlog niet heeft meegemaakt.
De pandemie heeft ook in onze stad diepe sporen achtergelaten. Naast het persoonlijk verlies van Arnhemmers die hun naasten verloren door het virus, waren er ook grote economische en sociale gevolgen: winkels gingen dicht, scholen sloten tijdelijk hun deuren, terrassen en musea bleven leeg, de anderhalvemeter-samenleving is nu meer dan een jaar een feit.
De gemeente nam in het voorjaar van 2020 direct maatregelen om de crisis het hoofd te bieden, maatregelen die ook in 2021 en verder blijven gelden. Er kwam een herstelagenda waarin de gemeente extra steun uittrok voor bewoners en bedrijven die in de knel dreigden te komen. Nu de vaccinaties op stoom komen, gloort er voorzichtig licht aan het einde van de tunnel. Nu is het zaak om door te pakken. Met deze perspectiefnota willen we ervoor zorgen dat Arnhem en de Arnhemmers straks sterker uit de crisis komen.

Ook na corona wil Arnhem een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad met ruimte voor bedrijven. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.

Dat zijn mooie ambities, maar nog niet alle Arnhemmers zien dat terug in hun dagelijks bestaan. We willen dat alle Arnhemmers een inkomen hebben waarmee ze rond kunnen komen, dat ze de baan kunnen vinden die ze nastreven. We willen een Arnhem waar de verschillen tussen gezond en ongezond, tussen arm en rijk niet zo groot zijn als nu, waar de tweedeling afneemt. In onze plannen voor het komende jaar houden we er daarom nadrukkelijk rekening mee dat deze ten goede komen aan alle Arnhemmers, dat iedereen kansen krijgt en mee kan doen.

Om dat te bereiken breken we door muren heen: we verbeteren de leefbaarheid in de wijken door scholing, banen, wegwerken van armoede onder kinderen en het vergroten van de veiligheid met elkaar te verbinden. Die onderwerpen zijn immers nauw aan elkaar verbonden. De neergaande spiraal in zwakke buurten willen we de komende jaren ombuigen, zodat Arnhemmers weer zicht krijgen op een betere buurt, meer werk en meer kansen. Zo voorkom je dat jongeren voortijdig school verlaten en in de criminaliteit belanden of dat mensen hun baan verliezen.

We verbinden onze ambities op veel meer gebieden. Door groen in de openbare ruimte, sport en gezondheid met elkaar te combineren. Door ondernemers te helpen, zo banen te creëren en daarmee ook de armoede aan te pakken. Of door de energietransitie in de wijken met enthousiaste wijkparticipatie aan te pakken.

We investeren in de economische kracht van de stad, met ‘duurzaamheid en energie’ als belangrijk vlaggenschip. We maken Arnhem gezonder, diverser en nóg groener. Dé cultuurstad van het oosten. Een gastvrije stad. We bereiden Arnhem verder voor op de toekomst. Klimaatbestendig en duurzaam, met een goede bereikbaarheid en voldoende woningen. Met deze investeringen zorgen we op korte termijn voor nieuwe werkgelegenheid en voor versterking van de lokale economie.

De gevolgen van de coronacrisis proberen we dus op te vangen door gelijktijdig te investeren in de wijken, in onze bewoners, in duurzaamheid én in de economie. Die aanpak past ook geheel in het advies van de gezamenlijke planbureaus hoe om te gaan met deze crisis en vooral: de tijd die erna komt. Als corona weg is, zijn we er immers nog niet. We willen ook dan klaar staan voor die ondernemers en Arnhemmers die extra risico’s lopen. We zien daarbij kansen bij duurzaamheid, digitalisering, thuiswerken of het tegengaan van leegstand in de binnenstad.

Onze ambities bereiken we niet vanaf de tekentafel in het stadhuis. We hebben onze inwoners hiervoor nodig. We móeten aansluiten bij hun beleving, gebruik maken van hun inventiviteit, met aandacht voor tradities en ervaringen in de wijken. Ook doen we dit samen met de vele partners binnen en buiten de stad. Regionaal in de groene metropoolregio, met de provincie, met het Rijk en met Europa.

In deze perspectiefnota leest u hoe we onze ambities aan elkaar verbinden en welke keuzes we daarbij maken. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022.

De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Per thema beschrijven we onze ambities en welke extra investeringen en financiële uitwerking we komende jaren doen om deze te realiseren.

2. Meedoen in een socialer Arnhem

Meedoen in een socialer Arnhem betekent dat iedereen het beste tot zijn recht komt en naar zijn vermogen kan meedoen. Een stad waar Arnhemmers in al hun verscheidenheid met elkaar samenleven, elkaar ontmoeten, elkaar versterken en waar ruimte is voor verschillende inzichten en meningen. Een stad waarin Arnhemmers gelijkwaardig zijn. Waarin het niet uitmaakt of je een beperking hebt, welke achtergrond je hebt of in welke wijk je woont. Je kansen binnen het onderwijs, op werk, wonen, zorg, cultuur, sport, in het bestuur en binnen de gemeentelijk organisatie moeten gelijk zijn.

Met deze ambities en een samenhangende, wijkgerichte aanpak willen we de brede welvaart in Arnhem versterken. We werken in deze opgave nadrukkelijk samen met de sociale wijkteams, de teams Leefomgeving, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, scholen etc. We werken op dit moment samen met veel betrokken partners aan een integrale visie op het sociaal domein en aan een jeugdnota.

De hoofdlijnen

Vanuit meedoen in een socialer Arnhem zetten we in op: een impuls voor de wijkaanpak, het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven, het aan het werk helpen van Arnhemmers en het bieden van veiligheid aan onze inwoners.

Impuls voor de wijkaanpak

We zien veel inspanningen en mooie initiatieven die wijken sterker maken. Tegelijkertijd zien we dat we er nog niet zijn en dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. In die wijken zijn sociaal-maatschappelijke problemen complex. Er is actie nodig op thema's als werk, onderwijs, jongeren, veiligheid, zorg en wonen.
De uitdaging is om deze acties slim te combineren, ook met de opgaven uit het fysieke domein. Denk daarbij aan woningbouwplannen en verduurzaming waarbij inwoners kunnen participeren. Of denk aan vergroening in combinatie met gezondheid en sport. Speciale aandacht gaan we besteden aan onderwijs, want de meeste kans op het tegengaan van de tweedeling zit bij de nieuwe generatie die zich nog kan ontwikkelen en die in staat is om problematiek die misschien al generaties lang bestaat, te doorbreken.

Sociaal-maatschappelijke problemen zijn het grootst in een vijftal wijken aan de oostkant van de stad (Klarendal, Geitenkamp, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen). Een samenhangende aanpak van stadsvernieuwing is nodig om de leefbaarheid te verbeteren en de kwaliteit van leven te verhogen. Onder de noemer Arnhem-Oost aanpak vindt die samenhangende en wijkgerichte aanpak inmiddels plaats.

Het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven

Met de meeste Arnhemmers gaat het gewoon goed. Toch is er werk aan de winkel. We merken dat door corona gevoelens van eenzaamheid toenemen, gevoelens van angst en stress vaker voorkomen en meer mensen door onzekerheid in psychische nood komen. Er is risico op verlies van werk, armoede, ongezondere leefstijl en lager psychisch welbevinden. We willen Arnhemmers helpen door te zorgen dat zij hun weg kunnen vinden in alles wat er aan ondersteuning en voorzieningen is. We investeren in ontmoeting, in steuntjes in de rug voor mantelzorgers, voor kinderen en jongeren. We maken ruimte voor meer algemeen aanbod door kritisch te kijken naar gespecialiseerd aanbod. Bijvoorbeeld; liever een netwerk van sportplekken en verenigingen in de wijk dan individuele indicaties voor 'sportbegeleiding'. We willen met onze aanpak vooral ook aansluiten bij de beleving van inwoners en gebruik maken van de inventiviteit en de ervaring die er in de wijken is. Zoveel mogelijk Arnhemmers moeten een gezond, fit en gelukkig leven kunnen leiden. Daarom hebben we een lokaal sportakkoord dat een stimulans biedt aan alles wat we op gebied van sport en bewegen in Arnhem hebben. Zo versterken we de leefbaarheid en de sociale kracht in de wijken. Op dit moment vindt een herijking van de welzijnsopgave plaats. Hier liggen kansen om maatwerkvoorzieningen om te buigen naar algemene voorzieningen.

De opvang van daklozen is door corona ingrijpend en blijvend gewijzigd. De opvangvoorzieningen worden verbeterd, maar belangrijker nog is ons doel om deze groep mensen zoveel mogelijk te begeleiden naar zelfstandig wonen. Nog dit jaar worden de eerste woningen daarvoor geschikt gemaakt.

Het Uitvoeringsplan *Inclusief Arnhem* krijgt steeds meer handen en voeten. Het plan kent aan aantal focuspunten, te weten het voorkomen en tegengaan van discriminatie, versterken van de positie van inwoners met beperking, bevorderen van diversiteit in organisaties, werken aan een inclusieve gemeentelijke organisatie, en zorgen voor inclusieve gemeentelijke communicatie.

De coronacrisis laat overigens goed zien waar we samen met onze inwoners toe in staat zijn. In zeer korte tijd ontstonden uiteenlopende initiatieven gericht op het helpen van die Arnhemmers die het door corona extra moeilijk hadden. Onder andere via www.voorelkaarinarnhem.nl werden vraag en aanbod bij elkaar gebracht. Onze welzijnsinstellingen en ook veel individuele bewoners of bewonersorganisaties verdienen complimenten voor hun snelle handelen.

Doorbraak naar werk

Onze focus ligt op het aan het werk helpen van Arnhemmers die nu langs de kant staan of dreigen aan de kant te staan. Werk is de beste weg uit de armoede en draagt in belangrijke mate bij aan het gevoel van eigenwaarde van inwoners. De opgave om meer Arnhemmers aan het werk te helpen en houden pakken we zo aan dat inwoners ook geholpen worden andere problemen in hun leven op te lossen. Inwoners die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering worden door een vast contactpersoon in de eigen wijk ondersteund in de weg naar werk. Dit maakt het mogelijk naar de totale leefsituatie van een inwoner te kijken. Een belangrijke belemmering om aan het werk te gaan blijkt het hebben van schulden. Het voorkomen van schulden en verder verbeteren van de schulddienstverlening is een belangrijk thema dat hoog op de agenda staat.

Veiligheid

Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan, een voorwaarde voor verbetering van ons leven. Buurtwerkers, jongerenwerkers, docenten en middenstanders trekken regelmatig aan de bel om met ons te bespreken hoezeer toenemende criminaliteit hun inzet voor de Arnhemmers dwarsboomt. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.

Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van (nieuwe) bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie, met partners uit de zorgsector, met inspecties, de belastingdienst en andere maatschappelijke organisaties dagelijks in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen. Dat kan alleen op niveau blijven als wij onze sterk verbeterde uitvoeringskwaliteit verder weten te professionaliseren en te bestendigen.

Participatie

Waar mogelijk betrekken we inwoners bij het maken van onze plannen. De wijkprogramma's komen via gesprekken met inwoners tot stand en bij de herijking van de welzijnsopgave zijn veel contacten geweest met inwoners, verenigingen en betrokken maatschappelijke organisaties. De Teams Leefomgeving weten steeds beter wat in de wijken speelt en welk aanbod in de wijk nodig en gewenst is. Naast Rijnstad en de teams Leefomgeving, bieden ook andere partijen vormen van bewoners-ondersteuning aan in de wijken. Denk bijvoorbeeld aan de sociale wijkteams, het Sportbedrijf, Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars, de Adviesbrigade, het Kunstbedrijf of projectmanagers (Zzp-ers).

Op dit moment wordt hard gewerkt aan een integrale visie voor het Sociaal Domein; met in het verlengde daarvan een uitwerking van het jeugdbeleid en een woonzorgvisie. Voor deze integrale visie betrekken we diverse belanghebbende partijen uit het veld en verwerken we hun input in deze visie. Daarnaast hebben we tijdens deze coronacrisis zeer regelmatig overleg met verschillende partijen die in

onze stad werkzaam zijn en hebben we gesprekken gevoerd met bijvoorbeeld jongeren over hoe zij de corona crisis ervaren. Deze input gebruiken we om te zorgen dat we onze inwoners zo goed mogelijk kunnen blijven ondersteunen.

Ook betrekken we inwoners die te maken hebben met armoede en schulden bij onze beleidsontwikkeling. Bij de visie op schulddienstverlening hebben we met verschillende ervaringsdeskundigen gesproken. Zij hebben onder andere hun kennis ingebracht bij het ontwikkelen van de toolbox en de communicatie-campagne rondom schulden. Daarnaast gebruiken we de inhoudelijke expertise van verschillende doelgroepen. Zo gaan we jongeren betrekken bij de herijking van het JFP en is er een klankbordgroep gevormd van ondernemers rondom de pilot ''geldzaken en ondernemers''. Ook voor de armoedenota hebben we op verschillende manieren bewoners en intermediairs geraadpleegd; onder andere door bijeenkomsten met ketenpartners en met het jongerenplatform van Zorgbelang en door het voeren van gesprekken met gezinnen die in armoede leven en de adviesraden. Deze bewoners en ketenpartners blijven betrokken bij de uitvoering van de armoedeagenda. Bij de uitvoering van acties op het gebied van inclusie werken we ook samen met een klankbordgroep.

Gelijke kansen voor kinderen en jongeren

Nabil el Malki en Melvin Kolf wonen in Presikhaaf en wilden iets doen aan de onderwijsachterstand in de wijk. Daarom richtten ze Presikhaaf University op. Presikhaaf University organiseert huiswerkbegeleiding gecombineerd met sportactiviteiten voor kinderen en tieners. Jongeren van 16-25 jaar begeleiden de kinderen als rolmodellen en krijgen tegelijk hulp om hulp om zichzelf te ontwikkelen waarmee ze voorbereid worden op de stap richting de arbeidsmarkt. Presikhaaf University biedt kinderen en jongeren meer kansen om het maximale uit zichzelf te halen, zodat ze redzame en betrokken burgers worden. Jongeren en kinderen krijgen bovendien meer verbinding met de wijk waar zij opgroeien en zetten zich actief in voor de wijk.

De initiatiefnemers zitten in de haarvaten van de wijk, spreken de taal van de wijk en kennen er veel bewoners en professionals. Dit levert veel mond tot mond bekendheid op. Presikhaaf University betrekt ook de ouders van de kinderen en jongeren en verbindt zo het thuisfront met de school en andere organisaties in de wijk. Het team leefomgeving is opdrachtgever en medefinancier van het initiatief. Via het gemeentelijke subsidiebureau zijn de initiatiefnemers ook geholpen bij het zoeken naar andere financieringsbronnen. Presikhaaf University heeft in 1 jaar tijd, naast huiswerkbegeleiding en sportactiviteiten, samen met jongeren de energietransitie opgepakt, een doorstroomprogramma opgezet voor leerlingen die van de basisschool naar de middelbare school gaan en jongeren met schulden ondersteund.

2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht

We onderschrijven het belang van burgerinitiatieven in Arnhem. Daarom blijft de Subsidieregeling Burgerkracht beschikbaar. Daarvoor reserveren we voor de komende drie jaar € 175.000 per jaar voor deze subsidieregeling. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan met € 400.000 uit de algemene reserve tot maximaal € 525.000. Dit gebruiken we als dekking voor de subsidieregeling.

Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)

Op woensdag 14 april is de herijking van de sociale basis (herijking welzijnsopdracht 2020) als richtinggevend voor verdere uitwerking vastgesteld. Deze visie is met inbreng van inwoners en organisaties vanuit alle wijken opgesteld. Door de voortdurende coronacrisis is het belang van een preventieve aanpak extra groot. De crisis legt veel druk op de kwetsbare groepen in de stad (laag inkomen, psychische kwetsbaarheid, eenzaamheid) en heeft daarnaast het belang van een goede sociale basis benadrukt. Grote flexibiliteit en inzet hebben de welzijnsorganisaties laten zien, onder andere de jongerenwerkers op straat tijdens de lockdown, extra activiteiten die georganiseerd zijn, de vinger aan de pols houden bij mantelzorgers, goede samenwerking met de scholen om zicht te houden op kinderen in kwetsbare posities. In de eerste jaren na de crisis moeten we er voor zorgen dat mensen in deze groepen (jongeren en ouderen) elkaar kunnen ontmoeten.
Eerder is door de raad besloten om (in het kader van de financiële zoekrichtingen jeugdzorg) een taakstelling op te nemen van € 195.000 in 2021 oplopend tot een structurele bezuiniging van € 545.000 vanaf 2022. De taakstelling van € 195.000 hebben we in overleg met onze partners (in dit geval SWOA en Rijnstad) kunnen realiseren. Wij stellen gelet op de veranderde en onvoorziene omstandigheden voor, om in 2022 en 2023 niet verder te bezuinigen op welzijn (motie 21M31), de oplopende bezuiniging van € 350.000 schorten we in de jaren 2022 en 2023 op. Daarmee krijgen we ruimte in de complexe opgave in een complexe tijd en kunnen we zoeken naar adequate oplossingen in de toekomst vanaf 2024.

Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie

Racisme is een probleem dat breed in de samenleving speelt. Door Black Lives Matter protesten van de afgelopen zomer, ook hier in Arnhem, ontstond hernieuwde maatschappelijke en politieke aandacht voor deze vorm van discriminatie. De raad nam de motie ‘Integrale Inclusievisie en actieplan’ (20M245) aan. De komende jaren zetten we extra in op het tegengaan van racisme in Arnhem. Dit kan niet zonder de nauwe betrokkenheid van Arnhemmers uit de diverse gemeenschappen en maatschappelijke organisaties. Daarom gaan we de komende maanden met hen in gesprek. Over hoe zij het probleem van racisme ervaren, en wat er waar nodig is om dit tegen te gaan en te voorkomen. Op deze wijze werken we toe naar een gezamenlijk visie en actieplan met concrete acties.
De motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) vraagt om uitbreiding van het budget om de veiligheid en acceptatie van LHBTIQ+ jongeren op Arnhemse scholen te vergroten. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. We zetten in op het versterken van InDifferent-netwerken.
Tot slot wordt ook de bevordering van vrouwenemancipatie in het integrale plan meegenomen.
Het centrale thema van dit plan is daarmee ‘Vrij zijn in Arnhem’.
Om deze acties uit te voeren zijn er extra middelen nodig. We zetten in 2022 en 2023 hiervoor € 200.000 in en vanaf 2024 is structureel € 36.000 beschikbaar voor de regenboogagenda voor de uitvoering van motie 20M278.

Suïcidepreventie

In Arnhem wordt, mede op verzoek van de raad, een ‘Supranet Community’ ingericht. Het gaat, kortweg, om een duurzame aanpak in het voorkomen van zelfdoding door het versterken van de samenwerking van betrokken organisaties. Onlangs heeft een ‘pitch’ plaatsgevonden bij 113 landelijk, voor het verkrijgen van tijdelijke landelijke middelen. We stellen voor structureel € 40.000 beschikbaar te stellen.

Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City

Arnhem staat voor de kernwaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Met het project Shelter City geven we aandacht en invulling aan deze kernwaarden door mensenrechtenverdedigers die in nood zitten tijdelijk een veilige plek te bieden. We willen een pilot starten van twee jaar. We maken vrede en mensenrechten bespreekbaar door hier bijvoorbeeld een voorlichtingsprogramma op scholen aan te koppelen. We willen hiervoor in 2022 en 2023 € 35.000 reserveren.

Huisvesting maatschappelijke initiatieven

In afgelopen jaren komt met regelmaat het vraagstuk van huisvesting voor armoede-initiatieven om de hoek kijken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Voedselbank (niet het distributiecentrum), Kledingbank en Speelgoedbank. Essentiële voorzieningen voor Arnhemmers met een ontoereikend inkomen. Gedreven door vrijwilligers en vrijwillige bijdragen en gebruikmakend van vaak tijdelijke huisvesting. Op dit moment lijkt zich een kans voor te doen door een samenwerking van verschillende partijen en fondsen om tot gezamenlijke huisvesting te komen, zichtbaar in de wijk en waarbij tegelijkertijd een slag gemaakt kan worden in kwaliteit, laagdrempeligheid en dienstverlening. En dat in een periode waarin we verwachten dat het beroep op deze voorzieningen zal toenemen. Op dit moment vindt een verdere oriëntatie plaats. De verwachting is dat de benodigde gemeentelijke structurele bijdrage € 80.000 met ingang van 2022 bedraagt.

BUIG actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022.
In 2020 hebben we het tekort op BUIG zien teruglopen van 9% naar 4,5%. De Arnhemse uitkeringslasten stijgen voor het eerst sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 minder dan de landelijke lijn die is begroot. Het tekort is dusdanig afgenomen dat we over 2020 niet meer in aanmerking komen voor de vangnetuitkering.
Voor de begroting 2021 en verder passen we, conform afgesproken systematiek, de landelijke ontwikkeling toe op de realisatie van 2020. Dit leidt tot een voordeel in onze begroting van € 5,8 miljoen in 2022 aflopend naar € 3,9 miljoen vanaf 2025.

Met de aanpassingen van de prognose en begroting dient ook de risicoparagraaf bijgewerkt te worden. Het eigen risico op BUIG is, via de vangnetregeling, beperkt tot maximaal 10% van het budget. Op basis van bovenstaande prognose bedraagt het maximaal eigen risico op BUIG voor 2021 circa € 12 miljoen. Op basis van de prognose houden we in de begroting rekening met € 2,3 miljoen tekort. Voor de risicoparagraaf dient dus rekening te worden gehouden met (€ 12 miljoen - € 2,3 miljoen =) € 9,7 miljoen.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen

We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan de raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen. De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de Begroting 2021 zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het Rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel

Middelen vs inzet bedragen x € 1.000	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

**Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.*

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap 2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Armoede - Bijzondere bijstand < 21 jaar

Er ontstaat een knelpunt op de bijzondere bijstand aan inwoners onder de 21 jaar. De rechter heeft onze huidige vergoeding afgekeurd en vindt dat wij jongeren tot 21 jaar hetzelfde bedrag moeten verstrekken als jongeren vanaf 21 jaar. Het gaat om jongeren die op zichzelf wonen waarvan de ouders niet financieel willen/kunnen bijdragen. Hierdoor gaan de onvermijdelijke kosten naar verwachting structureel stijgen met € 300.000. De aanvragen bijzondere bijstand laten een fluctuerend beeld zien en er zijn nog veel onzekerheden rond corona. Daarom stellen we voor om dit knelpunt in 2021 te dekken uit de extra corona-middelen vanuit het rijk (€ 231.000, zie ook gemeentefonds). Het resterende tekort van € 69.000 kan structureel worden gedekt binnen het beleidsveld Armoede. Voor 2022 ontvangen we waarschijnlijk ook extra corona-middelen, maar de omvang daarvan is nog niet bekend. Daarom stellen we voor het budget voor bijzondere bijstand < 21 jaar structureel te verhogen met € 231.000 met ingang van 2022.

Wetswijziging schulddienstverlening Vroeg erop af

Als gevolg van een wetswijzing met ingang van 2021 moeten we met Onze Vroeg Er op Af inzet al handelen op basis van enkele signalen. We hebben voor de uitvoering hiervan een uitvoerbare en 'beperkte' uitwerking gemaakt. In 2021 experimenteren we met deze aanpak, dekking verzorgen we vanuit corona-middelen van het Rijk. De wetswijziging is zonder middelen overgekomen. Op basis van pilot maken we onze aanpak definitief. De minimale variant van deze wettelijke taak kost structureel € 207.000. Mogelijk dat uit de evaluatie van de pilot blijkt dat er meer nodig is dan de minimale variant, dus dit bedrag kan nog hoger uit gaan vallen.

Veiligheid

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Arnhem is een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben in onze aanpak van mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak). In het verlengde hiervan spelen de Wet regulering prostitutie en de aanpak seksuele intimidatie die ook om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren beschikten we over externe middelen die zijn gestopt. Daarom kennen we vanaf 2022 structureel € 175.000 toe voor de aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.

Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid

De aanpak van criminaliteit en tegengaan van onveiligheid in Arnhem vraagt om heldere gegevens. Voor bijvoorbeeld de aanpak van de veiligheid in de wijken en de aanpak van ondermijning is het cruciaal dat we weten wat de veiligheidssituatie in de stad en in de wijken is om van daaruit ook de juiste inspanningen te kunnen plegen. Dit past ook bij de regierol die we als gemeente hebben.

Veel gemeenten professionaliseren het datagedreven werken aangezien goede en betrouwbaardere data cruciaal zijn om gericht te kunnen sturen op actualiteit en prioriteit. We stellen voor hiervoor € 150.000 structureel beschikbaar te stellen.

Strategische advisering programma Veiligheid invullen
Het veiligheidsteam draait goed maar is kwetsbaar. De dagelijkse actualiteit en uitvoering vraagt alle aandacht. Het ontbreekt aan strategische advisering om los van de waan van de dag te werken aan de veiligheid van de stad. Het aanstellen van een strategisch adviseur Veiligheid (structureel € 120.000), zoals ook de andere programma's kennen, betekent een belangrijke aanvulling.

VGGM: regionale verdeling kosten beroepsorganisatie brandweer Ede
Per 1 januari 2021 is een noodzakelijke aanpassing gedaan aan de brandweerorganisatie van Gelderland-Midden. Deze aanpassing is noodzakelijk omdat veelvuldig de arbeidstijdenwet werd overschreden, vooral op de brandweerpost Ede-Centrum. Het AB van VGGM heeft op 2 december 2020 besloten om deze post om te bouwen naar een 24/7 beroepsorganisatie per 1 januari 2021. De extra kosten die dit vanaf 2022 met zich mee brengt, worden met de deelnemende gemeenten verrekend op basis van de nieuwe verdeelsleutel. We onderkennen dat deze aanpassing aan de (regionale) brandweerorganisatie noodzakelijk is.
Hiermee wordt dus een collectieve financiering verondersteld binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling. Het structurele aandeel voor Arnhem is € 400.000.

Prognose jeugdzorg
In de raadsbrief van 7 januari 2020 informeerden wij u over een tekort op de jeugdzorg van € 12,1 miljoen. Vanaf 2022 rekenen wij nog steeds een tekort op jeugdzorg maar ten opzichte van onze verwachting voor 2020 is dit aanzienlijk afgenomen. Deze daling heeft verschillende oorzaken:
- In februari 2020 zijn nieuwe beleidsregels ingevoerd zodat meer duidelijkheid is over de toegang tot jeugdzorg.
- Vanaf 1 juli 2020 is de inkoop van jeugdzorg opnieuw ingericht waarbij de regionale inkoopvoorwaarden zijn aangepast.
- Begin 2020 is een taskforce jeugdzorg opgericht om de groeiende kosten van jeugdzorg te beperken. Deze taskforce heeft kostenbesparende maatregelen geformuleerd ter hoogte van € 5 miljoen (daarbij is de begroting overeenkomstig verlaagd). Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de raad vastgesteld en opgestart. Voor 2022 en verder wordt uitgegaan van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar.
- Daarnaast waren de kosten voor jeugdzorg in 2020 lager dan verwacht en zien we een afvlakking in de kostenstijging, die zich met name in de jaren 2018 en 2019 voordeed. De lagere kosten zijn naar verwachting het effect van de ingevoerde maatregelen en gewijzigde beleidsregels. Waarschijnlijk draagt ook de corona-crisis hier aan bij, waardoor er een lagere vraag was naar jeugdzorg.

In de jaren 2022-2024 verwachten we het relatief geringere tekort op te kunnen vangen binnen de totale zorgbegroting. De prognose vanaf 2025 is onzeker en hangt mede af van de besluitvorming van de raad over de maatregelen Jeugd en de mogelijke verhoging van het landelijke budget voor Jeugdzorg naar aanleiding van het rapport van AEF dat in december 2020 is verschenen. Op basis van deze ontwikkelingen is het lastig in te schatten of we vanaf 2025 een tekort hebben op jeugdzorg en hoe hoog dit tekort zal zijn. Daarom kiezen we ervoor dit tekort als PM op te nemen.

Tot slot is het Rijk voornemens per 1 januari 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aan te passen. Voor Arnhem zou dit een structurele verzwaring van € 2,1 miljoen betekenen, die echter via een verhoging van het gemeentefonds wordt gedekt.

Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd

In de raadsbrief van 6 april is uiteengezet hoe de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO & Jeugdzorg structureel kunnen worden ingezet voor nieuw preventief beleid en investeringen voor de invoer van taskforce maatregelen jeugd. Specifiek is dat inzet voor complexe scheidingen, steungezinnen, POH Jeugd, Perspectiefoverleg jeugd en samenwerken aan veiligheid. In de nieuwe nota "reserves en voorzieningen" is het uitgangspunt opgenomen dat bestemmingsreserves in beginsel een tijdelijke aard hebben. Daarmee zijn bestemmingsreserves ongeschikt om structurele lasten te dekken. We stellen voor om de jaarlijkse toevoeging aan de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO en Jeugdzorg om te zetten naar een direct budget voor de hiervoor genoemde punten. Een resterend saldo van € 0,1 miljoen kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

Sport

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel tekort op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Vanaf 2023 wordt sporthal Middachtensingel in gebruik genomen. Voor beheer en exploitatie daarvan is een jaarlijks exploitatiebedrag benodigd van € 88.000. Voor de Bethanienstraat bedraagt dit € 83.000. Beide tekorten worden in de begroting verwerkt.

Investeringen in scholen en sport

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in scholen.

Toepassing Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG)-eisen voor nieuwe schoolgebouwen
Per 1 januari 2021 is het nieuwe bouwbesluit van kracht met daarin opgenomen nieuwe duurzaamheidsmaatregelen. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat nieuwe (school)gebouwen conform het nieuwe bouwbesluit worden gebouwd. Dat heeft ook in financiële zin vergaande consequenties. Op basis van de huidige inzichten is een stijging van het investeringsbedrag met € 9,5 miljoen voor zo'n 14 schoolgebouwen voorzien.

Ventilatie scholen

Ter verbetering van de luchtkwaliteit en het voorkomen van verspreiding van het corona-virus in schoolgebouwen heeft het Rijk een subsidie regeling (SUVIS) beschikbaar gesteld. Via deze regeling financiert het Rijk maximaal 30% van de totale kosten voor het verbeteren van de ventilatie in schoolgebouwen. Voor de overige 70% van de kosten dienen schoolbesturen en gemeenten nadere afspraken te maken. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is hierover de motie "Duidelijkheid voor het onderwijs" aangenomen. Aan de schoolbesturen is, onder voorbehoud van instemming raad, voorgesteld om de bijdrage van de gemeente te laten afhangen van de financiële weerbaarheid uitgedrukt in solvabiliteit van de schoolbesturen. De reguliere budgetten van de gemeente zijn ontoereikend om een financiële bijdrage te leveren. Op basis van de ingediende SUVIS-aanvragen komen wij op een gemeentelijke bijdrage van € 3,6 miljoen euro.

Huisvesting voortgezet onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor nieuwbouw of renovatie van schoolgebouwen. Dit geldt voor zowel het primair onderwijs (PO), het (voortgezet) speciaal onderwijs (VSO) als het voortgezet onderwijs (VO). Voor het voortgezet onderwijs is voor het laatst in 2010 aan planvorming en uitvoering gedaan voor de huisvesting van de scholen. Er is behoefte vanuit de gemeente en de schoolbesturen om dit te actualiseren.
Op voorhand kan al worden vastgesteld dat de huidige middelen voor onderwijshuisvesting in de (meerjaren)begroting onvoldoende zijn om eventuele grote investeringen te doen. Met de huidige middelen kan alleen uitvoering worden gegeven aan Integraal Huisvestings Plan Primair Onderwijs en het convenant (Voortgezet) Speciaal Onderwijs. We willen eind 2021 een nieuw IHP VO opstellen. Dit plan kan dan input voor de coalitieonderhandeling na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022.
Voor het doen van investeringen in het voortgezet onderwijs zijn in de huidige begroting geen middelen beschikbaar. Het schoolgebouw van Guido de Bres in Geitenkamp verkeert in een dusdanig slechte staat dat nieuwe huisvesting zo spoedig mogelijk noodzakelijk is. De kosten daarvan bedragen naar schatting ongeveer € 7 miljoen. In 2022 zal planvorming plaatsvinden, vanaf 2023 kan gestart worden met de sloop en de bouw.

Padelbanen tennisvereniging Schuytgraaf
In 2018 heeft de gemeente 2 padelbanen voor TV Schuytgraaf gefinancierd. TV Schuytgraaf betaalt deze investering terug door middel van kostprijsdekkende huur. In principe komt dit neer op een soort lening tegen 2% rente, met de padelbaan als onderpand. Dit is een groot succes. Inmiddels is het aantal leden van de tennisvereniging sterk gegroeid en is er een tekort aan ruimte om te padellen. Ze hadden 35 padelleden verwacht na 2 jaar, dit zijn er inmiddels ruim 130. De vereniging wil de constructie herhalen voor uitbreiding van het aantal banen. Hier staan wij positief tegenover en de businesscase van TV Schuytgraaf ziet er zeer positief uit. Dit betekent dat we vanuit sportbeleid € 0,1 miljoen investeringsruimte nodig hebben om dit mogelijk te maken, hier staat een kostprijs dekkende huurverhoging tegenover van € 6.578 per jaar gedurende 30 jaar.

2.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Meedoen in een socialer Arnhem					
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175		I
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175		I
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350			I
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36	S
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100				I
Suïcidepreventie		-40	-40	-40	S
Huisvesting maatschappelijke initiatieven	-80	-80	-80	-80	S
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35			I
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900	S
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125			I
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231	S
Wetswijziging WGS t.a.v. Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207	S
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175	S
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150	S
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120	S
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100	S
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99				I
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83	S
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88	S
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	**2.772**	**1.103**	**1.683**	**1.264**	

3. Wonen in een duurzamer Arnhem

Arnhem kent vele opgaven, groot en klein. Dat lijken soms afzonderlijke onderwerpen, maar heel vaak zijn ze met elkaar verbonden. Zoals het bouwen van woningen en duurzaamheid. De leefbaarheid in de wijken en armoede. De meeste winst valt te behalen door die opgaven te combineren en in samenhang aan te pakken.

Grote opgaven

Arnhem staat voor grote uitdagingen. De komende 20 jaar groeit de stad. In die periode moet bijna een kwart stad, zo'n 16.000 woningen, bij worden gebouwd om aan de vraag naar woonruimte te voldoen. Goed nieuws dat Arnhem populair is als vestigingsstad, want dat trekt ook weer nieuwe bedrijvigheid. Wel moeten we die groei in goede banen leiden. Er is nu al een tekort aan woningen in alle segmenten. Aan betaalbare huurwoningen, maar ook woningen die levensloopbestendig zijn, woningen voor kleine huishoudens, middenhuur en betaalbare koopwoningen. De behoefte ligt waarschijnlijk nóg hoger, omdat ook steeds meer mensen uit de Randstad zich in Arnhem vestigen, er een toename van arbeidsmigranten is en de regio steeds beter bereikbaar wordt. Dat alles betekent dat we daar bovenop nog meer woningen nodig hebben. Een fikse uitdaging, want de ruimte in de stad is beperkt.

We kiezen er voor om deze uitdaging niet alleen als een woningbouwopgave te zien. We hebben ook te maken met de wijkgerichte energietransitie, waar we woningen duurzamer willen maken. Het moeten ook slimmer omgaan met de bestaande woningen. Zodat stellen en alleenstaanden door kunnen stromen naar bijvoorbeeld een appartement, en er weer meer eengezinswoningen beschikbaar komen. Groei betekent een intensiever gebruik van de openbare ruimte, waardoor kwaliteitsverbetering nodig is. De groeiende stad moet tegelijk bereikbaar blijven, voor alle vormen van vervoer. We willen ook dat de stad beter is voorbereid op het veranderende klimaat. Verstedelijking en verduurzaming zien we daarom samen als één opgave. Dat noemen we 'gezonde groene groei'. Bovendien blijven we investeren in de bestaande stad. Niet alleen omdat daar ook ruimte is voor nieuwe woningen. Maar ook omdat de wijken en de leefomgeving van de bestaande stad op goed niveau moet blijven.

We hebben oog voor de héle stad, voor sterke én kwetsbare wijken. Er zijn teveel wijken waar bewoners moeite hebben om het hoofd boven water te houden. Wijken met weinig veerkracht, met sociale problematiek zoals een hoge werkeloosheid en hoge (kinder)armoede. De problemen in deze wijken willen we in samenhang aanpakken. Met een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren. We noemen dit de Arnhem-Oost aanpak, omdat de wijken waar dit vooral speelt aan de oostkant van Arnhem liggen.

Hoe gaat dat concreet? Inwoners met een laag inkomen wonen doorgaans in huizen met lage huren. Dat zijn gemiddeld niet de best geïsoleerde en duurzame woningen. Door nu juist deze woningen aan te pakken en duurzamer te maken, zorgen we ervoor dat deze inwoners een goed gerenoveerde, comfortabele en energiezuinige woning hebben én dat de maandelijkse energiekosten sterk dalen. Tegelijk investeren we ook in het welzijn en kansen van inwoners, in banen en in het verbeteren van de wijken die achterop zijn geraakt. Heel veel vliegen in één klap. Zo maken we de stad beter voor iedereen.

Dilemma's

Een groeiende stad brengt nieuwe dilemma's met zich mee. Binnen de gemeentegrenzen is maar beperkte ruimte voor groei. Op locaties waar bijvoorbeeld ooit industrie was of kantoren stonden, kunnen we bouwen. Dat is wel duurder dan nieuwe huizen bouwen op een braakliggend stuk grond. Het betekent ook meer hoogbouw en voldoende kleinere woningen realiseren, zodat er meer doorstroming op de woningmarkt ontstaat. We moeten keuzes maken over het tempo waarmee we aan de slag kunnen. In de Omgevingsvisie worden deze dilemma's omgezet naar strategische keuzes voor de toekomstige stad.

Stedelijke groei mét verwezenlijking van duurzame ambities, dat vergt grote investeringen in de volle breedte. Het gaat immers om meer dan gasloze woningen bouwen alleen. De stad moet bereikbaar blijven, én de lucht schoon. De openbare ruimte moet kwalitatief goed en groener. Wijken hebben goede voorzieningen nodig. Dit geldt voor nieuwe wijken, maar ook voor bestaande wijken. Ook hier zullen we keuzes moeten maken. We kunnen niet alle ambities tegelijk verwezenlijken. Maar we kunnen wél ambities integraal aanpakken en op die manier zoveel mogelijk bereiken. We realiseren ons bovendien dat Arnhem het niet alleen kan. Vele andere partijen spelen een rol. De gemeente kan er voor kiezen om actiever te zijn bij het aankopen van grond en gebouwen. Dat geeft immers meer regie op de ontwikkeling van woningen op die locaties.

Corona

Het gebruik van de openbare ruimte is toegenomen en veranderd. Dat was al zo voor corona, maar krijgt nu een extra impuls. Dat betekent dat we de leefomgeving moeten aanpassen aan de eisen van nu. Meer plekken om buiten te sporten, de parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. De buitenruimte wordt zo meer een plek om prettig te vertoeven. En we hebben minder last van hevige regenval en er zijn meer koelteplekken. Door te investeren in een groene stedelijke omgeving, dragen we niet alleen bij een klimaatadaptatie, maar ook aan een gezonde leefomgeving. Met meer ruimte voor recreatie, sport en ontmoetingen.

Participatie

Nergens is de betrokkenheid van bewoners beter zichtbaar als bij hun directe leefomgeving. Zo zijn zij uitgebreid betrokken bij het opstellen van het bomenplan en het referendum over diftar. Daarnaast zijn we begonnen om voor alle wijken een groenvisie op te stellen samen met wijkbewoners.

Dit geldt ook voor de wijkgerichte energietransitie. We gaan met alle wijken in gesprek, en geven de inwoners zo inzicht in wat ze kunnen verwachten in hun wijk en praten we over zorgen die ze hebben bij wat de energietransitie voor hen betekent. Er ontstaat ruimte, creativiteit en eigen initiatief bij veel inwoners om zelf met energietransitie aan de slag te gaan.

De omgevingsvisie richt zich op de ontwikkeling van de stad op de langere termijn. Het is belangrijk dat Arnhemmers zich herkennen in keuzes die het gemeentebestuur maakt voor de ontwikkeling van hun stad. Daarom zijn inwoners met een digitale koerswijzer geraadpleegd en via stellingen gevraagd om mee te denken op belangrijke thema's zoals hoogbouw, het gebruik van de straat en de beste plekken voor maatschappelijke voorzieningen. Specifiek is aandacht gegeven aan jongeren door lesmateriaal te ontwikkelen en leerlingen uit het voortgezet onderwijs te vragen hún toekomstvisie voor Arnhem in een video uit te werken. De verslaglegging van alle participatie wordt opgenomen in een participatie-document bij de omgevingsvisie.

Duurzaam initiatief in het Spijkerkwartier

De BlauweWij(k)Economie is een beweging van bewoners in het Spijkerkwartier. Zij willen sociaal ondernemerschap stimuleren en ontwikkelen vanuit de passie en het talent van buurtbewoners. De BlauweWij(k)economie gaat uit van een andere manier van economisch denken, waarbij in de basisbehoeften wordt voorzien met wat lokaal voorhanden is. De doelstelling is om een zoveel mogelijk CO2 neutrale en klimaatadaptieve wijk te realiseren door sociaal inclusief circulair ondernemerschap te stimuleren.

Het begon een jaar of acht geleden met een buurtinitiatief voor de gezamenlijke aanschaf van zonnepanelen, later aangevuld met een concreet aanbod van een koffer gevuld met ledlampen, trainingen, circulaire economie en verbindingen met andere initiatieven in de wijk. Inmiddels is de BlauweWij(k)Economie uitgegroeid tot een brede beweging die zich niet alleen richt op duurzaamheid en energie-besparing, maar ook op de sociale kant van deze thema's. Een collectieve integrale aanpak is wat werkt.
Dit heeft inmiddels al geleid tot concrete initiatieven zoals Spijkerenergie (besparen en opwekken van energie), Spijkerbed (een wijkhotel), Spijkerzwam (teelt van oesterzwammen op lokaal ingezameld koffiedik), het BuurtBaanBureau en het BuurtGroenBedrijf. Zo bouwen wijkbewoners in samenwerking met overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan een duurzame leefomgeving met meer welzijn, verbondenheid en oog voor de natuur. In 2021 gaan ze ook richten op ontmoeten in de wijk.

3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Arnhem Oost aanpak

We gaan zoals ook gevraagd in de motie20M253 "Doelen en middelen voor Arnhem Oost Aanpak" voortvarend aan de slag met de problematiek van onze meest kwetsbare wijken. In Arnhem Oost aanpak is al gestart met de veiligheidsaanpak (BOTOC). Een vervolgstap is nu de aanvraag voor het volkshuisvestingfonds. De komende jaren zullen meerdere regelingen vanuit het rijk komen die als multiplier werken voor investeringen in Arnhem met als vereiste dat ook de gemeente investeert. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van de motie:

- een integraal en samenhangend lange termijn aanpak voor Arnhem Oost (Malburgen, Geitenkamp, Arnhemse Broek, Klarendal en Presikhaaf (West)) voorzien van concrete, meetbare doelen;
- een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder). Om te kunnen werken aan het aanpakken van de problematiek in onze kwetsbare wijken zijn eveneens middelen nodig. Deze kunnen worden ingezet als cofinanciering voor externe middelen.

Voor het regeerakkoord is door het ministerie van Binnenlandse Zaken samen met 15 gemeenten ingezet op een investering van € 400 miljoen voor 16 gebieden per jaar. Voor Arnhem kan dit (afhankelijk van nog vast te stellen verdeelsleutels) een jaarlijks budget opleveren tussen de € 15 en € 20 miljoen. Naar verwachting zal de gemeente hier zelf een bedrag van rond de € 5 miljoen per jaar als cofinanciering aan moeten bijdragen. Voorstel is om hiervoor € 2 miljoen jaarlijks structureel te reserveren om daarmee de toekenning van budgetten vanuit het rijk te mobiliseren. Voor de 2022 ramen we een benodigd bedrag van circa € 1,5 miljoen voor het financieren van projecten/initiatieven voor Arnhem Oost. Vanaf 2023 is € 2 miljoen per jaar ingeraamd.

Binnen dit budget is voor drie jaar € 0,7 miljoen (in totaal € 2,1 miljoen) te bestemmen voor de aanvraag Volkshuisvestingsfonds. Met dit fonds kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan de verbetering van de woonkwaliteit en de leefomgeving en daarmee aan de leefbaarheid in Arnhem Oost, waarbij het Rijk 70% van de kosten bijdraagt.
Naast de hier vermelde € 2,1 miljoen kunnen ook bestaande budgetten uit het klimaatfonds en de Herstelagenda, als ook bijdragen van derden als cofinanciering worden ingezet. Wij streven ernaar om daarmee een stap te zetten binnen de Arnhem-Oost aanpak met een aanvraag van rond de € 35 miljoen (waarvan 70% vanuit het Rijk te dekken uit het Volkshuisvestingsfonds).
De veiligheid in de wijken heeft de laatste jaren extra aandacht gekregen wat heeft geleid tot het formuleren van prioriteiten in de 8 gebieden. De situatie in de Arnhemse wijken maakt dat de huidige capaciteit om in de wijken slagvaardig te kunnen werken onvoldoende is. Om die reden breiden we deze uit met 2fte, waarbij dekking plaatsvindt binnen de genoemde middelen voor de Arnhem-Oost aanpak.

Binnen deze aanpak worden er ook kosten gemaakt voor organisatie/personeel en inzet communicatie. Hiervoor ramen we in 2021 € 250.000 en in 2022 en 2023 € 500.000 per jaar. Deze inzet kan grotendeels gedekt worden vanuit de middelen voor anticyclisch investeren die al in de begroting zijn opgenomen en vanuit de rijksmiddelen herstructurering volkshuisvesting. Het restant van circa € 500.000 wordt gedekt uit de algemene middelen.

Verstedelijkingsopgave

Arnhem groeit en deze groei zet de komende jaren door. Tot 2040 moeten zo'n 16.000 woningen worden gebouwd, inclusief maatschappelijke voorzieningen, in bestaand stedelijk gebied. Maar de verstedelijkingsopgave gaat niet alleen over woningbouw. Het vergt een samenhangende aanpak op alle functies die een beroep doen op de ruimte, zoals wonen, werken, ontspannen, ontmoeten, verplaatsen, parkeren, sporten.

De Raad stelt op korte termijn de ontwerp Omgevingsvisie vast. Deze visie geeft richting aan de ontwikkeling van de stad tot 2040 en bepaalt de koers voor alle ruimte vragende opgaven. De uitdaging is om bestaande en nieuwe opgaven in balans met elkaar vorm te geven. In verbinding met de inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties die onze stad maken. Dat gaat niet vanzelf. Om deze opgave in goede banen te leiden is naast visie, strategie en uithoudingsvermogen vooral ook creativiteit, organisatiekracht en (co)financiering noodzakelijk. Middelen zijn noodzakelijk voor het afdekken van twee zaken: (a) maatschappelijke kosten en (b) organisatiecapaciteit.

(a) Maatschappelijke kosten
Al de hierboven genoemde ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie vaak vragen om cofinanciering.

(b) Organisatiecapaciteit
Om te kunnen komen tot een verstedelijkingsstrategie is voldoende organisatiecapaciteit noodzakelijk. Daarvoor reserveren we vanaf 2022 geld in de begroting.
De complexiteit en omvang van de opgave vraagt om organisatiekracht bij de gemeente, zowel op programmatisch als op meer uitvoerend en ondersteunend niveau. In het kader van besluitvorming over de Herstelagenda zijn voor de jaren 2021, 2022 en 2023 al vanuit het anticyclisch investeren extra middelen voor plancapaciteit vrijgemaakt voor 3 gebieden in de stad: Kronenburg, de binnenstad en Arnhem-Oost. Hiernaast is op korte termijn verdere versterking in de capaciteit nodig voor de ontwikkeling naar een sterk regisserende gemeente. We stellen voor hiervoor in 2022 € 470.000 beschikbaar te stellen en in 2023 € 600.000.

Motie voorkom stadsvernieuwing 4.0
De motie 20M257g 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' is op dit moment volop in uitvoering. Er is een literatuuronderzoek uitgevoerd en er worden op basis van een analyse wijkgesprekken gehouden in april en mei 2021. Later dit jaar volgen nog meer wijkgesprekken. Het plan van aanpak is inmiddels opgesteld.

Voor structurele monitoring wordt tweejaarlijks een bedrag van € 125.000 geraamd. Dit bedrag is nodig voor monitoring en voor nadere uitwerking. Dit doen we samen met bewoners in de wijken
Het gewenste resultaat is:
1. een analyse van aanleidingen voor het ontstaan van kwetsbare wijken;
2. een visie op hoe Arnhem de komende 10 jaar het ontstaan van nieuwe kwetsbare wijken kan voorkomen;
3. een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder).

Participatieproces Nemia
Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. De Raad voor het Openbaar Bestuur dat hier onderzoek naar heeft gedaan, adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of deze er gaat komen.

Wijkgerichte energietransitie kan niet zonder de inbreng van de inwoners. Het gaat immers om hun woningen en wijken. Het proces in de wijken loopt voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier invulling aan te kunnen geven ramen we € 125.000 in 2022 (en 2021). Nodig voor de inzet van participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
Maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen, worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn echter terug te verdienen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden en deze middelen van € 45.000 in 2022 tot € 91.000 in 2025, worden dan ook hiervoor beschikbaar gesteld.

Buurtconciërges
In Arnhem, en dan met name Arnhem Oost, wordt een toenemende achteruitgang van de leefomgeving geconstateerd. Daarom wordt op 1 juli 2021 gestart met de pilot buurtconciërges in 5 wijken in Arnhem Oost. Er zijn 10 buurtconciërges en 1 coördinator actief in deze wijken. De pilot loopt tot eind 2022. Deze wordt tot 1 juli 2022 bekostigd uit het werkinvesteringsfonds en tot 1 januari 2023 uit de

algemene middelen. Het doel van de pilot is om de kracht van de uitvoering op het gebied van schoon, heel en veilig te versterken door permanente aanwezigheid en zichtbaarheid van buurtconciërges in de wijk. De buurtconciërge spreekt mensen aan en is aanspreekbaar op zaken die met de leefomgeving te maken hebben. De buurtconciërges hebben en voelen de zorg voor hun buurt. Daarbij kijken we nadrukkelijk welke kans deze pilot biedt om Arnhemse werkzoekenden een passende werkplek te bieden. Het aan het werk houden, krijgen, of van een uitkering naar een baan helpen van Arnhemmers, is een belangrijke missie van ons college. Bij de evaluatie van de pilot wordt gekeken of de inzet van de buurtconciërges structureel kunnen worden voortgezet, waarbij gekeken wordt naar het effect op schoon, heel en veilig kijken we ook nadrukkelijk welke kansen hier liggen voor duurzame banen. Tevens kijken we of de pilot aanleiding vormt de buurtconciërges op termijn in meerdere Arnhemse wijken in te zetten. We ramen incidenteel € 200.000.

Bossen en parken

Het gebruik van de parken wordt steeds intensiever, overigens ook al voor de coronacrisis. Alleen Sonsbeek alleen kende in 2020 al 1,8 miljoen bezoekers. Dit leidt tot meer slijtage. Tegelijkertijd zien we dat de kwaliteit van de parken langzaam wegzakt. De grote renovaties (zoals Sonsbeek 1999 en Park Presikhaaf 2006) liggen alweer een tijd achter ons. De huidige budgetten voor groot onderhoud van hekwerken, meubilair en faunavoorzieningen zijn onvoldoende.
Het ouder wordende bomenbestand vraagt meer zorg. Een van de grote maatregelen voor natuurbeheer en ontwikkeling ten aanzien van de stikstofdepositie is het revitaliseren van de bossen en hier willen we de komende tijd op inzetten. Door de bossen om te vormen met meer diversiteit aan soorten en structuur, meer dood hout en het monitoren van het bos en de bodemgesteldheid realiseren we toekomstbestendige bossen. Hier willen we structureel € 200.000 extra voor beschikbaar stellen.

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten

Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.

Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

Investeringen in openbare ruimte

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in de openbare ruimte.

Riolering
De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Dit betekent een stijging van de rioolheffing van circa 0,4% in 2024 en 1,0% in 2025, in plaats van de in het huidige coalitie-akkoord opgenomen jaarlijkse stijging van 1,5%.

Extra ondergrondse containers
Er worden (onder meer door de verdere groei van het aantal woningen) meer ondergrondse containers gerealiseerd en ook meer afgeschreven containers vervangen dan aanvankelijk voorzien. In het financiële beeld van deze Perspectiefnota wordt daarom rekening gehouden met extra kapitaallasten vanaf 2022 van jaarlijks circa 2 ton. Deze lasten zullen gedekt worden binnen de afvalstoffenheffing.

Extra bomen
Om de hittestressplekken te verminderen moeten extra bomen aangeplant worden. Deze ambities zijn opgenomen in het vastgestelde bomenbeleid. Hiervoor is een extra investeringsbudget nodig. Gedurende 4 jaren (2021-2024) is een extra investeringsbudget van € 0,6 miljoen nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze extra investering zal tot en met 2025 leiden tot jaarlijkse stijging van de kapitaallasten van € 22 duizend.

Bossen en Parken - Aankoop gronden
Om de ambitie Arnhem, de stad in het groen, verder te verstevigen is de strategische aankoop van gronden die vallen, of grenzen aan, de (hoofd)groenstructuur uit de vastgestelde groenvisie 2017 van belang. Daarnaast is er in het vastgestelde bomenplan 2020 de ambitie opgenomen om meer bos te realiseren op het grondgebied van Arnhem. Een structurele jaarlijkse verhoging van het investeringsbudget met € 0,1 miljoen is nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze jaarlijkse extra investering zal leiden tot jaarlijks structurele kapitaallasten € 2 duizend per jaar.

Vervanging trolleypalen
In het MIP is nog geen rekening gehouden met de vervanging van de bestaande trolleyinfrastructuur. Een eerste concreet project dat zich voordoet is de herinrichting van de Velperweg. Dit project is in voorbereiding en zal naar verwachting in 2022 uitgevoerd worden. Op dit traject bevinden zich ook trolleypalen. Deze trolleypalen (oudste van het gehele netwerk) zijn aan vervanging toe. De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Er wordt toegewerkt naar een structurele raming van andere toekomstige noodzakelijke vervangingsinvesteringen voor de trolleyinfrastructuur. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023.

3.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Wonen in een duurzamer Arnhem					
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000	S
Verstedelijkingsopgave	-470	-600			I
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125		S
Participatieproces Nemia	-125				I
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91	S
Buurtconciërges	-200				I
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200	S
Woonboten Nieuwe Haven	50	750			I
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50	S
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	**-2.722**	**-2.247**	**-2.563**	**-2.476**	

4. Genieten van een nog mooier Arnhem

Arnhem is een vitale, groene, prachtige woon- en werkstad, een internationaal infrastructureel knooppunt in een stad met een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat. Arnhem heeft ook een ander gezicht: waar inwoners en ondernemers het soms lastig hebben, zeker nu door corona. De uitdaging waarmee we aan de slag gaan is dat iedereen kan genieten van een nog mooier Arnhem.

Arnhem is een ondernemende stad, koploper op duurzaamheid en energie. Arnhem wil die aantrekkelijke stad ook zijn, bedrijvig en ondernemend. Een stad waar studenten hun loopbaan starten en waar ondernemers zich graag vestigen, bijvoorbeeld vanwege het toonaangevend en innovatief energiecluster of de lange traditie in zakelijke dienstverlening. Een prettige woonstad met gevarieerde wijken, gelegen in een bijzonder landschap, aan twee kanten van de Rijn. Een stad waar mensen uit alle windstreken zich thuis voelen. Groen, creatief en vrij.

Arnhem is ook een stad waar het veel bewoners niet lukt om eigenstandig hun situatie te verbeteren, waar relatief veel mensen geen werk hebben of om een andere reden niet mee kunnen doen. Een stad met heel veel banen, maar met een matchingsprobleem op de arbeidsmarkt. Met een binnenstad die het net als andere binnensteden lastig heeft. Een stad waar de coronacrisis hard is aangekomen. Ook bedrijven, ondernemers en culturele instellingen hebben het moeilijk. De uitdagingen zijn dus groot en divers. En vragen om een gecombineerde aanpak.

Voor de korte termijn ligt de focus op het goed door de crisis helpen van onze inwoners, tegelijkertijd denken we ook verder. We zetten in op drie sporen: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad, een toekomstbestendige en duurzame stad en een stad met leefbare, veilige en sociale wijken.

Grote opgaven

De opgave voor Genieten in een nog mooier Arnhem is vooral gelegen in het eerste spoor: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad. Ons imago als energiestad gaan we nog krachtiger uitdragen binnen de doelgroep van bedrijven, investeerders, (inter)nationale beleidsmakers, politici en onderwijsinstellingen. We investeren in de groene en gezonde stad en in de sterke cultuurstad die we zijn. En we investeren blijvend in bereikbaarheid. Via de herstelagenda doen we investeringen die op korte termijn zorgen voor nieuwe werkgelegenheid en de versterking van de economie. En op de langere termijn voor leefbare wijken, een aantrekkelijke binnenstad en een bloeiend cultureel leven voor onze inwoners en bezoekers. We doen dit samen met veel partners, binnen en buiten de stad. We werken regionaal samen in de Groene Metropoolregio en staan in verbinding met de provincie, het Rijk en met Europa.

Economische agenda

Onze partners in de stad hebben behoefte aan een gerichte economische agenda met prioritaire acties en focus. Daarom is met de stad in het afgelopen jaar een actiegerichte economische agenda opgesteld. De hoofdopgaven zijn energy en economisch aantrekkelijke stad. We zullen zorgen dat werkgevers én werknemers in onze stad zich gehoord en bediend voelen. Om die reden werken we als overheid samen met het onderwijs en het bedrijfsleven en benutten we elkaars kracht en kansen. We optimaliseren de ondernemersdienstverlening (Van Bedrijven Weten) en het ondernemersloket.

Energy

Arnhem investeert in economische kracht, in nieuwe bedrijvigheid en werklocaties, met een sterk energiecluster als vlaggenschip. Dat is een vliegwiel voor verdere innovaties en extra werkgelegenheid. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren. Het trekt ook werk aan in andere sectoren zoals dienstverlening, zorg, onderwijs, horeca en winkels. Connectr op IPKW versnelt innovaties, versterkt de regionale economie, zorgt nu voor werkgelegenheid en straks voor goed opgeleide werknemers in het energiecluster.

In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Dat, in combinatie met de snelle technologische ontwikkelingen, zorgt ervoor dat bedrijven continu op zoek zijn naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Aantrekkelijke stad
Arnhem bruist en barst van de creativiteit en talent. De aantrekkelijkheid van de stad is te danken aan de economische veelzijdigheid, de iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme en de mogelijkheden voor wonen en werken in een groene omgeving. Bij het investeren in een sterke, aantrekkelijke binnenstad speelt ook de forse investering in met name de huisvesting van Stadstheater, Toneelgroep Oostpool en Introdans een rol.

Steeds duidelijker is dat de na-ijleffecten van corona voor de evenementen en culturele sector meerjarig zullen aanhouden (denk aan herstel publiek, planning producties, interen op reserves waardoor geen ruimte voor investeringen). Hierop gaan we in de komende periode verdere strategie bepalen. De komende tijd zal in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. Er wordt gezocht naar nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. De samenwerking in cultuurregio 025 is intensief en krijgt juist door de crisis een versnelling, onder andere door herstelproces COVID-19 van provincie. Doorlopend en voor de lange termijn zijn de doorontwikkeling van 025, de aansluiting op de regionale agenda Groene Metropoolregio en de samenwerking op het gebied van topsportevenementen in Gelrestad Sport van belang.

Door de groei van de stad en daaraan gekoppelde stapeling van ruimtevragen in het stedelijk gebied komt de bereikbaarheid verder onder druk te staan en moeten we goede afwegingen maken over de mobiliteitsvormen waaraan de beperkte ruimte wordt gegeven. De infrastructurele verbindingen in en rond de stad moeten in orde zijn voor inwoners, bezoekers, kennisinstellingen en ondernemers. Met de nieuwe blik op de stedelijke mobiliteit zijn we de afgelopen jaren al begonnen door te investeren in regionale bereikbaarheid, het Trolleynetwerk en de fiets- en wandel(infrastructuur) en te lobbyen voor meer en snellere treinverbindingen. Keuzes in parkeerbeleid hebben relatief veel impact op het ruimtegebruik in de stad. Om de juiste keuzes te kunnen maken is het belangrijk om een visie op het parkeren in de stad op te stellen, waarbij ook aandacht is voor deelvervoer.
Verder staan voor de komende periode verdere investeringen in het regionaal mobiliteitsfonds op de agenda en de uitvoering van fiets- en openbaar vervoerinfrastructuur. We zetten ons in binnen de regionale opgave ‘Verbonden regio’ en ontwikkelen programma op het gebied van bereikbare en gezonde stad.

Participatie
Er is met en voor de stad in 2020 een actiegerichte economische agenda opgesteld die bijdraagt aan de economische en maatschappelijke opgaven van Arnhem. De agenda is opgesteld voor de komende vijf jaar en geeft focus aan de inzet van middelen in de jaarlijks op te stellen gezamenlijke uitvoeringsagenda’s. In de komende periode zal de economische agenda aan de raad worden aangeboden. Bij dit raadsvoorstel wordt ingegaan op wensen en ideeën uit de stad.

Een aantrekkelijk en veilig winkelcentrum

Winkelcentrum De Drieslag heeft in belangrijke functie in Malburgen. Het is het hart van de wijk waar mensen kunnen winkelen en elkaar kunnen ontmoeten. Elke woensdag is er markt. Het winkelcentrum kampt echter met veel problemen. Er is veel criminaliteit, het winkelaanbod loopt terug, er is veel leegstand en de woningen boven de winkels verpauperen. Winkeliers, eigenaren van de woningen, wijkbewoners en bezoekers van het winkelcentrum hebben samen nagedacht over wat en hoe ze hier iets aan konden doen. Dit leverde een schat aan informatie, ideeën, vrijwilligers én draagvlak op.

Op initiatief van het team leefomgeving zijn verschillende partijen en personen uit de wijk en vanuit de gemeente bij elkaar gekomen om over het winkelcentrum te praten. Ook is er marktonderzoek gedaan en zijn wensen en behoeften gepeild. Daaruit bleek dat behoefte is aan een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod in een schoon en veilig winkelcentrum. Een belangrijk resultaat van het proces is dat alle betrokkenen verantwoordelijkheid voelen en nemen voor de vitaliteit en aantrekkelijkheid van winkelcentrum. Iedereen wil meewerken aan een vitale, verzorgde en veilige Drieslag. Bovendien zijn direct concrete acties uitgezet zoals een gezamenlijk voorbereid ondernemersplan, een schoonmaakactie, inzet van straatcoaches, een verkenning naar herontwikkeling van vastgoed en een PR-campagne voor het winkelcentrum.

4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Regionaal mobiliteitsfonds

De bereikbaarheid van Arnhem kan niet los worden gezien van de regionale bereikbaarheid. Daarom is er de afgelopen jaren samengewerkt aan een regionale bereikbaarheidsagenda en mobiliteitsfonds. Dit onder de paraplu van de gemeenschappelijke regeling Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio). Voor 2020 en 2021 is de bijdrage voor het regionaal mobiliteitsfonds gedekt met incidentele middelen. Voor 2022 en verder willen we € 210.000 beschikbaar stellen.

Topsportevenementenbudget

We vragen € 100.000 per jaar voor het sparen voor topsportevenementen. Dit bedrag is nodig om de evenementen te verwerven, regie te hebben op de organisatie en impact en te ondersteunen met side-events. Een voorbeeld daarvan is het Super WK Wielrennen in 2027, maar ook de Special Olympics. We hebben laten zien dat we topsportevenementen goed kunnen organiseren en het landelijk en provinciaal beleid (met bijbehorend budget) ondersteunen de organisatie van topsportevenementen. Er is draagvlak en sociaal maatschappelijk en economisch zijn topsportevenementen aantrekkelijk. Het sluit bovendien aan bij de evenementenstrategie Gelrestad Sport die in december is vastgesteld. Arnhem heeft een streepje voor met Papendal, NOC*NSF, Vitesse, Gelredome, onze topsportevenementen, onze groene omgeving die uitermate geschikt is voor sport en ten slotte een provincie die investeert in topsportevenementen. De media-aandacht en de inspiratie van evenementen zijn interessant voor inwoners, bezoekers en bedrijven en bevorderen het vestigingsklimaat.

Versterking public affairs

Door in samenwerking met de inhoudelijke programma's onze lobby te versterken kunnen we er effectiever in opereren. We willen consequent en consistent aan het werk met een actuele Arnhemse lobby-agenda. Een betere coördinatie intern en een betere oriëntatie op Den Haag en Brussel is nodig. Ook kan de aansluiting op de Haagse en landelijke netwerken en belangenbehartigers G40 en VNG beter. Om hier verder invulling aan te geven, is er structureel budget beschikbaar gesteld voor de versterking van de public affairs-functie (€ 125.000).

4.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Genieten van een nog mooier Arnhem					
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210	S
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100	S
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125	S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	**-435**	**-435**	**-435**	**-435**	

5. Open en verantwoord besturen

Het betrekken van inwoners bij gemeentelijke besluiten gaat een stap verder. Met Van Wijken Weten, met het ondersteunen van bewoners met initiatieven voor de wijk, maar ook met een meer inclusieve participatie van inwoners. Daarnaast heeft corona gevolgen voor onze dienstverlening aan inwoners en bedrijven én voor de eigen bedrijfsvoering.

Van Wijken weten

Wil je als gemeente de juiste dingen doen voor de inwoners, dan is het van belang om aan te sluiten bij wat de Arnhemmers bezighoudt. We betrekken daarom inwoners en organisaties zo goed mogelijk bij wat we als gemeente doen. Vooral bij plannen in de fysieke ruimte is goed zichtbaar hoe inwoners betrokken worden. Onze inzet is om wijkbewoners zeggenschap te geven over wat er in de buurt nodig is, via Van Wijken Weten. De verwachting is dat de evaluatie Van Wijken Weken in het voorjaar van 2021 gereed is en met de uitkomsten passen we de aanpak van Van Wijken Weten waar nodig aan. De basis-gedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

In de afgelopen periode zijn jaarlijks wijkprogramma's uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. De wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen, kijken we naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Wijkmanagers, maar ook projectleiders en bestuursadviseurs nemen het wijkperspectief mee in besluit-vorming, beleidsontwikkeling en uitvoering. De inbreng en belangen van Arnhemmers en Arnhemse organisaties zijn steeds vaker een factor van belang in ons beleid.

Daarmee gaan we een stap verder; Van Wijken Weten wordt wijksturing. Waar we voorheen vooral ideeën uit de buurt ophaalden en deze met eigen wijkbudgetten realiseerden, is wijksturing veel meer strategisch. Samen met bewoners en professionals kijken we wat een wijk nodig heeft. Alle thema's die voor een wijk belangrijk zijn, komen daarbij aan de orde. Het gaat dan om een goed sociaal netwerk in de wijk en financiële zelfredzaamheid van de inwoners. Gelijke kansen voor iedereen en een veilige leefomgeving. Een openbare ruimte die voldoet aan de wensen van de wijk. We brengen mensen en organisaties met dezelfde initiatieven of ideeën samen en stimuleren initiatieven van inwoners en professionals in de wijken. Ook in stedelijke opgaven zoals duurzaamheid of woningbouw nemen we het wijkperspectief mee en kijken we hoe we kunnen aansluiten bij de verschillende wijken.

Leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Daarvoor hebben de Arnhem-Oost aanpak, waarbij woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal worden opgepakt. Ook dat doen we zoveel mogelijk mét de inwoners zelf. Bewoners realiseren dat ze samen invloed hebben op wat er in hun wijk gebeurt en nemen verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving. Voor veel bewoners is de straat of buurt waar ze zelf wonen. Anderen willen breder betrokken zijn bij de wijk. Iedere Arnhemse wijk is anders. Maar in elke wijk zijn bewoners die zich voor de wijk willen inzetten. Met het programma 'Bewonersondersteuning' helpen we daarbij. Zo krijgen bewonersinitiatieven een steuntje in de rug, met subsidie en met menskracht. Ook zorgen we zo voor betrokken bewoners die zich verantwoordelijk voelen voor hun wijk.

De regeling 'Burgerkracht' zetten we voort. Met deze subsidieregeling willen we inwoners helpen om activiteiten te organiseren die het leven in de stad fijner of mooier maken. De subsidie is bedoeld voor initiatieven die zorgen voor meer contact tussen inwoners, zoals het organiseren van een picknick voor eenzame ouderen in de wijk of het realiseren van een ontmoetingsplek. Ook voor initiatieven die bedoeld zijn om andere Arnhemmers te helpen kan subsidie worden aangevraagd.

In Arnhem zijn allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar ontmoeten. Dit draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. Niet voor niets is in vrijwel alle wijkprogramma's ontmoeten benoemd als speerpunt. De ambitie is om in vijf jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Dit gaat om buurthuizen en 'multifunctionele centra', maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte. Denk onder meer aan buitensportplekken en particuliere locaties zoals cafés en verenigingskantines.

Financieel

De uitgangspunten over het financiële beleid uit het coalitieakkoord blijven onverkort van toepassing. Er wordt structureel toegevoegd aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit, waardoor het eigen vermogen versterkt wordt. De financiële positie van de gemeente Arnhem verbetert daardoor. Ondanks de financiële impact van de coronacrisis blijven we ook in de komende jaren uitgaan van een weerstandsfactor die zich beweegt tussen de afgesproken 1,0 en 1,4. We presenteren een meerjarig sluitend financieel beeld zonder daarvoor de gemeentelijke belastingen te verhogen. Bovendien blijven de leges en parkeertarieven gelijk en riool- en afvalstoffenheffingen kostendekkend.

We blijven nadrukkelijk aandacht hebben voor het bestrijden van de gevolgen van de coronacrisis. Dat betekent dat we met regelmaat de financiële impact van de coronacrisis actualiseren. Maar we kijken ook verder vooruit, voorbij de coronacrisis. De samenleving is immers blijvend veranderd, en daarmee ook de manier waarop we financieel sturen. Samen met de raad werken we aan nieuwe kaders voor het in samenhang sturen op indicatoren als solvabiliteit, schuldpositie, weerstandsfactor en een andere manier om het risicoprofiel te bepalen. Dat is nodig om een eventueel volgende crisis nog beter op te kunnen vangen.

Participatie

We betrekken inwoners en belangengroepen bij plannen die de gemeente maakt. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. De komende jaren willen we hier een stap verder in zetten en bekijken of het mogelijk is om meer een grotere variatie inwoners te horen, bereiken en betrekken.
Hiervoor is onder meer het programma Burgerparticipatie. Dat programma is vooral praktisch van aard. We doen een pilot met ervaringsdeskundigen om ons beleid beter te maken. In raadsvoorstellen wordt opgenomen op welke manier inwoners betrokken zijn en wat daarvan het resultaat was. We schaffen een tool aan om inwoners digitaal te laten participeren.

De uitkomst van het referendum over diftar was duidelijk: een meerderheid van de Arnhemmers wil een ander systeem voor afvalinzameling. Dat betekent dat per 1 juni het slot van de ondergrondse afvalcontainers gaat en de inwoners op een nadere manier de afvalstoffenheffing gaat betalen. Het college zet in op een systeem dat gebruiksgemak combineert met betaalbaarheid én duurzaamheid. Het doel blijft immers om minder restafval te produceren en zoveel mogelijk herbruikbaar afval te scheiden.

In het collegeakkoord hebben we ingezet op communicatie met de hele stad: het gesprek aangaan met álle Arnhemmers. Dat betekent dat we participatie van inwoners zo moeten organiseren dat alle geledingen van de samenleving ook daadwerkelijk kunnen bereiken en dat ieder zich uitgenodigd en aangesproken voelt om zijn inbreng te hebben. Dit gaan we verder oppakken, zodat we inwonersparticipatie verder kunnen ontwikkelen.

Inclusie

Arnhem kiest voor een gemeentelijke organisatie die een afspiegeling is van de stad. Een organisatie waarin Arnhemmers zich herkennen. Dit verbetert bovendien onze dienstverlening. Dit vraagt niet alleen om zelf een diverse organisatie te zijn, maar ook om een organisatie waarin we ons gedrag, waarden en normen mee veranderen met de eisen van de tijd, en waarin we optimaal gebruik maken van ieders talenten. Zo kunnen we veel beter aansluiten bij wat Arnhemmers bezighoudt en kunnen we de uitdagingen en de kansen waarvoor we staan in deze stad beter aangaan. We zijn ambitieus: we willen dit binnen 5 jaar bereiken. We gaan ons tot het uiterste inspannen om dit te realiseren. Daarvoor maken we een plan van aanpak.

Transparantie

Het is een landelijke trend: de roep om openbare toegankelijkheid en transparantie van het bestuur. Ook Arnhem heeft daarmee te maken. We willen de informatievoorziening aan onze inwoners structureel verbeteren. Die moet transparanter en ook proactiever. Dat betekent niet alleen veranderingen in de organisatie en in procedures en een betere informatievoorziening, maar vooral ook bewustwording bij bestuur en medewerkers over wat dat is en wat dat voor het dagelijks werk betekent. Daarmee gaan we de komende periode aan de slag.

Corona

Corona bleek een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. We namen meteen meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning door het Rijk en de Provincie. We maakten een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk en stelden dat beschikbaar aan alle Arnhemmers. Ook presenteerden we de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim € 19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis.

Dienstverlening

We werken aan een verbetering van onze dienstverlening, in het bijzonder van de klantenservice, vaak het eerste contact met onze inwoners. We krijgen als gemeente meer uitvoerende taken en diensten, en steeds meer inwoners zoeken telefonisch contact. Bovendien krijgen we ook meer en meer vragen via sociale media en WhatsApp. Dat vergt extra capaciteit, zodat we te lange wachttijden kunnen oplossen. Bovendien gaan we structureel de klanttevredenheid meten, zodat we continu kunnen leren en onze dienstverlening kunnen verbeteren.

Corona had ook gevolgen voor onze dienstverlening. Inwoners belden vaker met de gemeente met vragen over corona. Via Arnhem.nl kunnen Arnhemmers alles vinden wat ze over corona moeten weten. Welke regels gelden er, welke maatregelen worden er genomen en vooral: hoe kan ik een beroep doen op de diverse vormen van ondersteuning. Zo besloten we dat ondernemers uitstel kregen voor het betalen van onroerend zaakbelasting, rioolheffing en toeristenbelasting. Inwoners die het financieel niet breed hebben konden een beroep doen op extra financiële ondersteuning.

Informatie en techniek hebben steeds meer impact op onze dienstverlening, het maken van beleid en onze manier van werken. Het maakt dat we betere en specifiekere meetbare doelen kunnen stellen en dat we beter ‘informatiegestuurd’ kunnen werken. Dat wil zeggen dat we data en de analyse daarvan inzetten om beter en efficiënter te kunnen werken. Denk bijvoorbeeld aan het coronadashboard. Of de zorgmonitor, waarmee we de kosten van de zorg veel beter in de hand kunnen houden. Maar ook het plaats- en tijdonafhankelijke ‘nieuwe werken’ is niet meer weg te denken. Deze ontwikkelingen vragen investeringen in mens, techniek en veiligheid. Het vraagt om extra inzet op privacy en security. En het vraagt om een intensievere samenwerking met onze ICT-dienstverlener, De Connectie.

Daarnaast komen er nieuwe wetten die een grote impact op ons werken hebben en waar we ons als organisatie op moeten voorbereiden. De nieuwe Wet Open Overheid gaat de WOB vervangen. Daardoor moet de overheid nu ook steeds meer actief informatie openbaar gaan maken. Daarnaast komen de wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer, de wet Digitale Toegankelijkheid en de Europese Verordening Singel Digital Gateway eraan. Allemaal regelgeving die nieuwe eisen stelt aan hoe wij onze ICT-systemen moeten inrichten.

Bewoners pakken kansen

Steeds meer ouderen in de wijken Hoogkamp, Burgemeesterswijk, Gulden Bodem, Sterrenberg, Transvaalbuurt voelen zich (wel eens) eenzaam. Jongeren uit deze wijken zoeken juist een plek om elkaar te ontmoeten. Een groep vrijwilligers uit de wijk nam daarom het initiatief om iets voor beide doelgroepen te organiseren. Zij willen van De Bakermat een bruisend wijkcentrum maken. Een centrum waar wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten, activiteiten organiseren en/of daar aan deelnemen.

In deze wijken bestond nog geen wijkcentrum. Dit initiatief was dus een unieke gelegenheid om zo'n wijkcentrum te realiseren. Bedoeld voor alle wijkbewoners en in het bijzonder voor eenzame mensen in de wijk, jeugd, groepen met een zorgbehoefte, maar ook verenigingen en clubs, of voor concerten en lezingen. Bewoners en wijkorganisaties zorgen zelf voor het activiteitenaanbod. Uiteindelijk is het de bedoeling dat wijkbewoners ook zelf het gebouw gaan verwerven en beheren.

Het team leefomgeving Noord-west hielp de initiatiefnemers bij het behoud De Bakermat én de ontwikkeling van een wijkcentrum. Denk daarbij aan het verbinden van partijen, projectbegeleiding, organisatie van bewonersavonden en het budget voor deze ontwikkeling.

5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie

De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 en 2022 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de Algemene Reserve € 80.000 in 2021 in.

Ondersteuning raad

Op dit moment zijn er geen middelen beschikbaar voor het startprogramma van de raad en het uitvoeren van de coalitieonderhandelingen. Ten behoeve van de extra werkzaamheden rondom de raadsverkiezingen wordt voorgesteld om één keer per 4 jaar een budget van € 50.000 beschikbaar te stellen. Werkzaamheden die hierbij extra inzet en middelen vragen zijn onder andere de coalitie-onderhandelingen, het opstellen van een startprogramma van de nieuwe gemeenteraad en het afscheid en installatie van de gemeenteraad.
Daarnaast stelt met ingang van 1 januari 2020 de gemeente aan raadsleden en fractievolgers voor de duur en uitoefening van hun functie ICT-voorzieningen ter beschikking. Tot op heden is dit incidenteel opgelost, maar met ingang van de nieuwe raadsperiode dient dit structureel te worden toegevoegd aan de begroting. Het gaat om € 70.000 in 2022 en daarna jaarlijks € 20.000.

Begrijpelijke taal voor iedereen

Een groot deel van de gevraagde acties in de motie 20M115 “Begrijpelijke taal voor iedereen” wordt uitgevoerd via het project Direct Duidelijk. Het project Direct Duidelijk is begin 2021 gestart en heeft een looptijd van 4 jaar (2021-2024). De Direct Duidelijk Deal is ondertekend. Hiermee is B1-niveau de norm geworden voor schriftelijke gemeentelijke communicatie. Belangrijkste onderdeel van het project is het laten trainen van medewerkers van de gemeente Arnhem in het schrijven op B1-niveau. Voor 2021 zijn de hiermee gepaard gaande kosten van € 40.000 al gedekt in de begroting. Voor het jaar 2022 wordt dekking van € 40.000 in de komende begroting opgenomen, waarbij ook gekeken wordt naar mogelijke ruimte binnen het reguliere opleidingsbudget.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aan-pak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen).

Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren

Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 en 2022 van naar verwachting respectievelijk € 100.000 en € 60.000.

De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites. Vanaf 2023 is er een structureel budget nodig van € 40.000 voor de externe audits.

Klantenservice: gratis telefoonnummer en verbetering dienstverlening

Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Corona heeft vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 willen we het budget verhogen met € 100.000 voor 2022 en vanaf 2023 structureel met € 60.000.

We gaan er hierbij vanuit dat het project Doorontwikkeling Klantenservice voldoende effect gaat sorteren, waardoor de belkosten vanaf 2023 verminderen. In de eerste helft van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering kwaliteit van de klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Dit plan van aanpak wordt onder meer opgesteld naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer over de dienstverlening van Arnhem. Bij de behandeling van het Rekenkamerrapport zijn drie moties aangenomen: gesprekken opnemen, reactie binnen 14 dagen en klachten-/kwaliteitmanagers. We moeten de dienstverlening van de gemeente Arnhem op een aantal fronten flink verbeteren, willen we een gastvrije gemeente zijn. Er is extra formatie nodig om de lange wachttijden te reduceren, er moet meer aandacht komen voor contentmanagement, een actieve coaching van de medewerkers bij de Klantenservice is belangrijk en we gaan structureel de klanttevredenheid meten om daarvan te leren. DIt vraagt € 300.000 structureel vanaf 2022.

Hybride werken

Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot.

De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken.
De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een structureel benodigd bedrag van € 125.000.

Versterken regionale samenwerking

De basisfinanciering voor de versterkte regionale samenwerking Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is met € 2,50 per inwoner € 1,62 hoger dan de bijdrage die we als gemeente Arnhem afdroegen aan het GO Arnhem-Nijmegen. De bijdrage aan de Economic Board à € 1 is gelijk gebleven. In het raadsvoorstel versterking regionale samenwerking (vastgesteld bij raadsbesluit d.d. 16 december 2020) is derhalve een jaarlijkse bijdrage aan de Groene Metropoolregio voorzien van € 403.420 en een bijdrage van € 161.368 aan de Economic Board, een totaal van € 564.788. De meerkosten ten opzichte van het budget dat nu in de Begroting is opgenomen voor het GO bedragen afgerond € 260.000. Zoals toegezegd in het raadsvoorstel van 16 december brengen we deze meerkosten vanaf 2022 bij deze Perspectiefnota in.

Formatie Strategie, Beleid en Regie

In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.

De Connectie

De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door na 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving. Als gevolg hiervan nemen de kosten op structurele basis met € 251.000 toe.
Om te komen op het CMM 2 niveau en een geharmoniseerde ICT-omgeving is investeren in 2!Connect noodzakelijk. Het accent van de werkzaamheden ligt in de eerste jaren, waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt. Door het naar voren halen van de werkzaamheden, ontstaat in 2021 een tekort, maar in de jaren 2022 en 2023 een voordeel in de begroting.

Gemeentefonds: actualiteit uit september- en decembercirculaires 2020

De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2022 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor de nominale en volume indexatie die we vanaf 2022 in de begroting opnemen (zie hieronder).
Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen voor vrouwenopvang, versterking omgevingsveiligheidsdiensten en het uitstapprogramma voor prostituees. De voornamelijk incidentele compensatie voor 2021 voor de coronacrisis wordt in Turap-1 nader toegelicht.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en beschermd wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 2 februari 2021 mede namens de staatssecretaris van Financiën de adviesaanvraag voor de herijking van het gemeentefonds ingediend bij de Raad voor het Openbaar bestuur (ROB). Na ontvangst van het ROB-advies wordt ook de VNG nog geconsulteerd. In de voorgestelde herverdeling wordt ruim € 300 miljoen verschoven en de herverdeling moet ingaan per 2023. Het leidt voor 159 gemeenten tot minder geld en voor 196 gemeenten tot meer geld. Het effect voor Arnhem dat volgt uit het gepresenteerde model is een nadeel van € 6 per inwoner.

De ROB heeft in een tussenbericht eind maart een groot aantal zeer kritische vragen gesteld over de methode en de uitkomsten. De voorlopige conclusie van de ROB is dat het verdeelmodel (de systeemwereld) de gewenste verdeling van het gemeentefonds (de leefwereld) niet goed weergeeft. Het Rijk heeft inmiddels aangegeven de voorstellen voor herverdeling nader te analyseren en te wijzigen. Begin juni verwacht het Rijk een nieuw voorstel te hebben.

Daarnaast wordt er op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswege) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Ook hierover vindt definitieve besluitvorming pas door het nieuwe kabinet plaats. Het effect voor de regio en voor Arnhem bedraagt circa € 25 miljoen met een ingroeipad van 10 jaar. Op grond van het afgesproken ingroeipad en ingangsjaar 2023 zou het effect voor de komende begroting een totaal nadeel van € 15 miljoen zijn.

Gezien het feit dat er nog onzekerheid is over de definitieve uitkomsten van de nieuwe modellen, de consultaties die nog plaatsvinden, de besluitvorming én het moment van besluitvorming hierover door een nieuw kabinet, wordt in deze Perspectiefnota nog geen meerjarig effect in de exploitatie opgenomen, maar is het te verwachten nadeel vertaald in een risico. In de aanloop naar de Begroting 2022 is er wellicht meer duidelijkheid over de besluitvorming en de definitieve effecten voor onze begroting. Op dat moment kan alsnog gekozen worden om dit in de exploitatie te verwerken. In het risicoprofiel is daarom vooralsnog een risico met een omvang van € 18 miljoen opgenomen.

Nominale en volume ontwikkelingen

Jaarlijks moet de begroting voor de komende jaren bijgesteld worden voor de loon- en prijsontwikkeling (nominaal) en de groei van de stad (volume). Het aantal inwoners van de stad is gegroeid met 0,7% en het aantal woningen met 1,2%. Door de budgetten die gevoelig zijn voor de groei van de stad met deze percentages te laten stijgen, komt de totale volume-indexatie uit op € 1,8 miljoen.
Hiernaast moet de begroting aangepast worden voor de stijging van de lonen en de prijzen. In de Arnhemse systematiek wordt bij de Perspectiefnota een grove inschatting van de loon- en prijsontwikkeling opgenomen op basis van de meest actuele raming van de consumentenprijsindex (cpi) door het CPB (Centraal Economisch Plan (CEP) van 31 maart 2021). Bij de begroting wordt vervolgens een uitwerking van de nominale indexatie gemaakt, waarbij gekeken wordt naar aparte indexen voor de verschillende budgetten: de prijsontwikkeling van de overheidsconsumptie uit het CEP, de indexatie van zorgcontracten (de OVA) en de cao afspraken en indien die er niet zijn de raming van de ontwikkeling van de loonkosten uit het CEP.

De raming op basis van het cpi van 1,5% bedraagt op dit moment € 7,4 miljoen structureel vanaf 2022. We weten echter nu al dat met name de OVA waar in de begroting mee gerekend gaat worden uitkomt op 3,24%. Om die reden wordt in deze Perspectiefnota voorgesteld alvast vooruit te lopen op deze ontwikkeling. Daarmee komt de raming voor prijsindexatie € 3,2 miljoen hoger uit op € 10,6 miljoen. Samen met de € 1,8 miljoen voor volume-indexatie een totaal van € 12,4 miljoen.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie

Voor deze Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert een voordeel op van €0,8 miljoen in 2021 oplopend tot € 1,5 miljoen in 2025.

Zoals hiervoor aangegeven volgen niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme. Dit kan diverse redenen hebben, zowel intern (bijvoorbeeld door personele wisselingen) als extern (vertraging bij leveranciers). Voor alle investeringsprojecten wordt een realistische planning gemaakt. Door onvoorziene omstandigheden wordt in een aantal gevallen deze planning niet gehaald. Vooraf valt niet te zeggen welke projecten dit betreft. Door de vele investeringsprojecten die lopen, is het op basis van ervaring, echter wel een zekerheid dat dit bij een aantal projecten zal gebeuren. Projecten die later dan oorspronkelijk gepland afgerond worden, worden later geactiveerd, waardoor de kapitaallasten in de begroting naar achteren schuiven. Hier wordt sinds vorig jaar rekening mee gehouden door een deel planningsrealisme in te ramen.

Hiervoor wordt een aflopende reeks van 70%, 50% en 30% voor de verwachtte onderuitputting van de totale kapitaallasten geraamd. Dit geeft een voordeel voor het financieel beeld van € 0,3 miljoen in 2022, € 0,8 miljoen in 2023 en € 1,4 miljoen in 2024. Vanzelfsprekend wordt flink ingezet om de investeringen die onder de noemer anticyclisch investeren in de Arnhemse Herstelagenda zijn opgenomen, geen vertraging te laten oplopen.

Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit

De toevoeging aan de bestemmingsreserve solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving wordt de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds.
Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden, neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen) en 2022 (€ 2,0 miljoen). In 2023 was een toevoeging begroot van € 4,1 miljoen. Door de extra toevoegingen die in 2021 en 2022 worden gedaan en de oplopende begrote afschrijvingen, blijft de benodigde toevoeging beperkt tot € 1,9 miljoen, waarmee dus een voordeel ontstaat van € 2,2 miljoen. Met het aangelegde saldo van de BR Solvabiliteit ultimo 2023 en de verder (licht) stijgende begrote afschrijvingen, is er voor 2024 en 2025 geen verdere toevoeging aan de BR Solvabiliteit nodig. De reeds begrote toevoegingen van € 2,4 miljoen in 2024 en € 3,4 miljoen in 2025 kunnen daarmee vervallen. Deze aanpassingen leiden tot de volgende standen van de BR Solvabiliteit:

	31-12 2020	31-12 2021	31-12 2022	31-12 2023	31-12 2024	31-12 2025
Stand BR Solvabiliteit	11.082	16.611	21.117	23.007	23.007	23.007

Vrijval rentebuffer

We kunnen de bestaande aanname van een lichte stijging van de rente handhaven. De rente is begin dit jaar gestegen, maar zit nog onder het niveau waar we in de Begroting 2021 rekening mee houden. Mocht de rente verder gaan stijgen, dan kunnen we dat opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. In de MJPB 2020-2023 is opgenomen dat de tot dan toe aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente kan vrijvallen. In het laatste jaar 2023 is deze in het kader van behoedzaamheid behouden. In de Begroting 2021 is voorgesteld het jaar 2023 incidenteel te laten vrijvallen en conform de gedragslijn in het laatste jaar 2024 deze stelpost in de begroting te behouden. Deze beoordeling vindt jaarlijks plaats. Vandaar dat in aanloop naar de Begroting 2022 wederom wordt voorgesteld de stelpost in 2024 incidenteel te laten vrijvallen.

5.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Open en verantwoord besturen					
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240				I
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240				I
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20	S
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40				I
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50	S
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40	S
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360	S
Hybride werken	-125	-125	-125	-125	S
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260	S
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500				I
De Connectie	-64	76	-251	-251	S
Gemeentefonds: actualiteit uit sept.- en decembercirculaires 2020	8.758	9.903	11.094	14.460	S
Nominale en volume ontwikkelingen	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400	S
Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie	1.584	2.033	2.833	1.508	S
Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit	-2.046	2.211	2.447	3.394	S
Vrijval rentebuffer			1.000		I
Totaal Open en verantwoord besturen	**-6.653**	**868**	**3.868**	**5.855**	

6. Totaalbeeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Meedoen in een socialer Arnhem	8.745	2.772	1.103	1.683	1.264
Wonen in een duurzamer Arnhem	-2.021	-2.722	-2.247	-2.563	-2.476
Genieten van een nog mooier Arnhem	-2.443	-435	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	3.846	-6.653	868	3.868	5.855
Totaal	**8.128**	**-7.037**	**-710**	**2.552**	**4.208**

Ontwikkeling financiële positie

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve gedoteerd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. De risico's zijn bij de jaarafsluiting geactualiseerd en daaruit blijkt dat het risicoprofiel fors stijgt. Dit komt bijvoorbeeld door het opnemen van het risico van de herverdeling van het model Beschermd Wonen. Als we de ontwikkeling van het risicoprofiel (het benodigde weerstandsvermogen) afzetten tegen het beschikbare weerstandsvermogen (met name de algemene reserve), dan voorzien we in deze Perspectiefnota de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2024
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 zelfs doorgroeit naar 1,4. Dit komt doordat de hiervoor geschetste ontwikkelingen in het financieel beeld niet leiden tot een majeure wijziging van de meerjarige ontwikkeling van de algemene reserve. Als gevolg van het positieve resultaat en de voor[1] gestelde resultaatbestemming over 2020 ontstaat er daarnaast per saldo een groei van de algemene reserve met € 11 miljoen. Deze verhoging zorgt er mede voor dat de genoemde stijging van het risicoprofiel opgevangen kan worden. Voor wat betreft jeugdzorg blijven we uitgaan van de in de begroting opgenomen structurele stelpost van € 3,9 miljoen vanaf 2023 conform de richtlijnen van het Rijk en de Provincie. Voorzichtigheidshalve rekenen we geen inkomsten mee die mogelijk voortkomen uit het onderzoek van AEF dan wel de arbitrage en nemen we een bedrag op in het risicoprofiel. Indien het Rijk naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek deze of mogelijk meer middelen ter beschikking stelt, kan het risico komen te vervallen. Dit heeft een positief effect op het weerstandsvermogen.
Het feit dat we ruim een jaar in een (corona)crisis zitten, laat vooralsnog niet direct een forse impact op de gemeentelijke financiën zien. Voor een belangrijk deel komt dit door de compensatie vanuit het Rijk om de nadelen op diverse beleidsvelden op te kunnen vangen (in totaal tot begin april 2021 is een bedrag van € 25 miljoen over 2020 en 2021 samen aan compensatie ontvangen).

Motie 20M255 ‘Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen’ vraagt het college om zich tot doel te stellen na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen, waarbij dan opnieuw ruimte voor anticyclisch investeren wordt geboden (als dat nodig mocht zijn). Uit de in deze Perspectiefnota geschetste ontwikkeling van de algemene reserve blijkt dat dit doel serieus genomen wordt. In de jaren 2024 en 2025 voegen we (inclusief het verwachte beeld in deze Perspectiefnota) € 17 miljoen aan de algemene reserve toe. Dit doen we niet alleen ten behoeve van een robuust weerstandsvermogen, maar we kunnen dit ook realiseren in samenhang met een algemene verbetering van de solvabiliteit. We blijven namelijk ook sparen in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze reserve telt niet mee in het weerstandsvermogen, maar draagt bij aan een betere solvabiliteit. Het aandeel van deze reserve op het totaal van alle reserves loopt op naar 22% in 2025 en de reserve bedraagt € 23 miljoen einde 2025.
Een andere belangrijke financiële indicator is de schuldquote. De gerealiseerde schuldquote ligt in Arnhem op een hoog niveau, maar laat in de afgelopen jaren een daling zien van 86% in 2018, naar 84% in 2019 en 78% in 2020. Belangrijk hierbij is om te beoordelen in hoeverre de schulden meerjarig in de begroting opgevangen kunnen worden. Daarvoor is het renterisico beoordeeld. Hieruit blijkt dat we in de komende jaren nauwelijks een renterisico lopen. Pas in 2025 lopen leningen af, die een rente van onder de 1% hebben. In 2021 tot en met 2024 is de gemiddelde rente van de te herfinancieren leningen meer dan 2%. Na het jaar 2025 valt uit onze huidige leningenportefeuille pas in 2030 weer een lening vrij. Dus in de jaren 2026 tot en met 2029 is er helemaal geen renterisico.

Kortom: in deze Perspectiefnota schetsen we het beeld dat de financiële positie niet veel afwijkt van de positie in de Begroting 2021 en dat op sommige onderdelen zelfs een verbetering is ingezet. De weerstandsfactor ontwikkelt zich naar 1,4 in 2025 en in de jaren 2024 en 2025 voegen we meer aan de algemene reserve toe dan in de Begroting 2021 is opgenomen. De solvabiliteit komt eind 2020 uit op 19% en meerjarig voorzien we daarin een verdere stijging, in elk geval doordat de BR Solvabiliteit blijft groeien. Een laatste verbetering betreft het voortdurend in samenhang bekijken van de ontwikkeling van de financiële positie vanuit meerdere indicatoren. De schuldquote is weliswaar aan de hoge kant, maar dit is een bestendige lijn en kunnen we beheersen doordat het renterisico hierop in de komende periode minimaal is.
Op korte termijn wordt de raad separaat geïnformeerd over voorstellen van spelregels van risicomanagement in samenhang met andere financiële kengetallen (ter afhandeling van motie 20M209g).

Bijlage

Motie Voortaan wel meetbare doelen - Inventarisatie indicatoren per rapportage

Bij de behandeling van de Begroting 2021 heeft de raad de motie Voortaan wel meetbare doelen aangenomen. In de motie staat het volgende opgenomen:

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. *Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;*
2. *Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;*
3. *Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.*

Informatiegestuurd werken

De uitvoering van de motie heeft een relatie met informatiegestuurd werken. Informatiegestuurd werken heeft binnen onze organisatie veel aandacht en dit willen we nog verder versterken. Dit doen we onder de noemer 'Informatiegestuurd Arnhem'. Het gaat uit van een organisatie die gegevens optimaal weet te verzamelen, analyseren, koppelen en benutten om op basis van feitelijke gegevens de dienstverlening, het beleid, en de beslissingen van de organisatie te verbeteren, te onderbouwen en de effecten ervan inzichtelijk te maken en/of te voorspellen. Het stelt ons in staat beter te kunnen sturen op onze doelstellingen. We zijn al begonnen. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hier voorbeelden van. Uiteindelijk willen we toe naar een brede, overkoepelende monitor. Dit is een stapsgewijs proces dat de komende jaren breed in de organisatie wordt opgepakt. De uitvoering van deze motie sluit aan bij deze ontwikkeling.

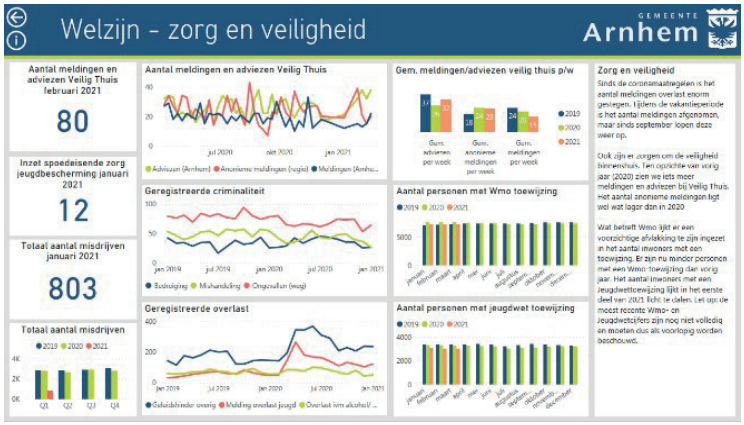

Figuur 1: Een onderdeel van het coronadashboard als voorbeeld van informatiegestuurd werken.

Randvoorwaarden

Om de doelen meetbaar te maken, bekijken we op welke manier we onze doelen kunnen meten, zoals een maatschappelijk effect (outcome) of een bepaalde uitkomst (output). Voor het realiseren van doelen zijn we vaak sterk afhankelijk van andere partijen en spelen ontwikkelingen binnen de maatschappij een rol. Om resultaten binnen de doelstellingen te behalen voeren we inspanningen uit. Hierbij is een goede relatie tussen de doelstelling en de inspanningen die worden ingezet belangrijk. De resultaten kunnen dan via indicatoren gemeten worden. Hierbij moeten we nagaan of de benodigde data beschikbaar en van voldoende kwaliteit is.

Informatiegestuurd werken vraagt om kennis, kunde, affiniteit en vaardigheden om met gegevens te kunnen werken. Het toewerken naar een informatiegestuurde organisatie vraagt om professionalisering en nieuwe rollen op dit gebied. Niet alleen door massa's aan trainingen of taaie theorie, maar door samen te doen en te leren.

Aanpak

In de motie wordt benoemd om een lijst van indicatoren op te stellen en vanuit deze lijst te kijken welke gekoppeld kunnen worden aan de doelstellingen. Er zijn heel veel indicatoren beschikbaar (vanuit landelijke organisaties, ministeries, andere organisaties, gemeente). Het is erg complex en tijdrovend om hiervan een groslijst op te stellen. Een groot deel van deze indicatoren heeft daarbij geen relatie met onze doelen. Zoals in de auditcommissie toegelicht, kiezen we er in onze aanpak dan ook voor om, naast het opstellen van een lijst met indicatoren, ook te redeneren vanuit de doelen.

We voeren bij de aanpak van deze motie in het kort de volgende stappen uit:

1. We hebben inzichtelijk gemaakt welke doelen en welke indicatoren op dit moment in de begroting zijn opgenomen. Voor de lijst met doelen verwijzen we naar de Begroting 2021. Daarnaast hebben we een lijst gemaakt met alle indicatoren die we nu al beschikbaar stellen aan de raad vanuit bestuurs-rapportages, dashboard, etc. Deze lijst is hieronder opgenomen.

2. We hebben een vergelijking met de P&C-producten van andere gemeenten gemaakt. Zo kunnen we leren van *best practices*. We hebben bekeken hoe andere gemeenten hun doelen aan indicatoren koppelen en wat voor type indicatoren gebruikt worden. De opbrengsten gebruiken we ter inspiratie voor onze programma's. Deze opbrengsten zijn ook hieronder opgenomen.

3. We voeren een pilot uit binnen één programma vanuit de Begroting. In deze pilot bekijken we de huidige doelen en indicatoren en gaan onderzoeken wat nodig is om deze meetbaar te maken.

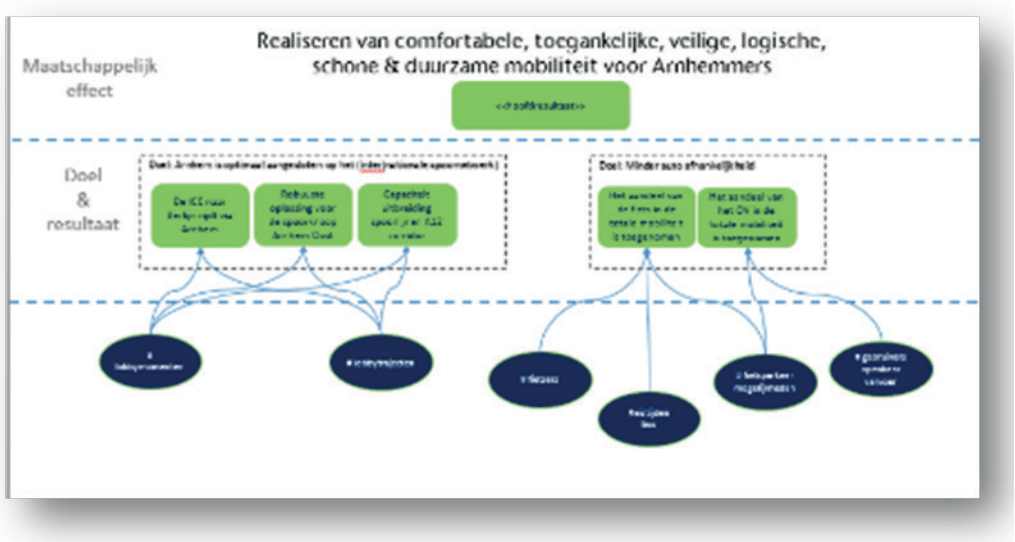

Figuur 2: Een voorbeeld van een model om vanuit effecten en doelen uit het programma de concrete resultaten met daarbij de relevante en beschikbare indicatoren te formuleren.

4. Op basis van de conclusies van stap 3 gaan we deze aanpak stapsgewijs bij de andere programma's toepassen. Het is een groeiproces; we zetten eerste stappen, maar dit is ook een proces dat tijd, professionalisering en nieuwe rollen vraagt. In de begroting is het streven om een deel van de doelen meetbaar te maken. Het aantal is afhankelijk van de conclusies uit de genomen stappen.

Lijst met indicatoren uit de Begroting en rapportages

Begroting 2021 *(per programma)*

S01 Bestuur, dienstverlening en financiën
- Woonlasten éénpersoonshuishouden
- Woonlasten meerpersoonshuishouden
- WOZ-waarde woningen
- Formatie ambtelijk apparaat
- Bezetting ambtelijk apparaat
- Apparaatskosten per inwoner
- Kosten inhuur externen als % van de loonsom
- Overhead % van totale lasten

S02 Veiligheid
- Onveiligheidsgevoel
- Buurt onveiligheidsgevoel
- Misdrijven
- Tijdelijk huisverbod
- Winkeldiefstal
- Diefstal uit woning
- Geweldsmisdrijven
- Vernieling
- Verwijzingen Halt
- Jongeren met delict voor rechter

S03 Bereikbaarheid
- Waardering bereikbaarheid binnenstad auto
- Waardering bereikbaarheid binnenstad ov
- Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets
- Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot
- Aantal elektrische voertuigen
- Aantal personenauto's
- Aantal ongevallen/ verkeersdoden
- Waardering binnenstad
- Snelgroeiende bedrijven
- Oprichting bedrijven
- Aantal bezoekers binnenstad
- Demografische druk
- Banen
- Vestigingen
- Functiemenging

S04 Onderwijs
- Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht
- Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)
- Absoluut verzuim
- Relatief verzuim

S05 Cultuur
- Rapportcijfer culturele voorzieningen
- % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten

S06 Participatie en armoedebestrijding
- Netto arbeidsparticipatie
- Personen met een bijstandsuitkering
- Lopende re-integratievoorzieningen
- Werkloze jongeren
- Kinderen in uitkeringsgezin

S07 Zorg
- Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo
- Jongeren met jeugdhulp
- Jongeren met jeugdreclassering
- Jongeren met jeugdbescherming

S08 Welzijn en inclusie
- Kengetal sociale cohesie
- % Actief als vrijwilligers
- % Mantelzorg
- % Eenzaamheid
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren

S09 Gezondheid en Sport
- % voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen
- % roken
- % voldoet aan alcoholrichtlijn
- % kinderen eet minstens elke dag fruit
- % lid van sportvereniging
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen
- Niet-sporters

S10 Klimaat en Energie
- Hernieuwbare elektriciteit

S12 Wonen en leefomgeving
- Leefbaarheid in eigen buurt
- Woonomgeving
- Nieuw gebouwde woningen
- Omvang huishoudelijk restafval

Bestuursrapportage Doorbraak naar Werk

- Aantal mensen in de BUIG
- Instroom in de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG naar verblijfsduur
- % Uitstroom BUIG naar werk, onderwijs, agv handhaving
- Stijging op Participatieladder via CAW
- Doorstroom naar begeleid werk via Scalabor
- Doorstroom naar regulier werk via WSP
- Uitkeringsbestand per gebied naar kenmerk (leeftijd, uitkeringsduur, leefvorm)
- Personen met ontheffing arbeidsverplichting
- Parttime werkenden met een uitkering
- Maatregelquote - aantal maatregelen als % van volume BUIG
- Aantal vorderingen vanwege overtreden inlichtingenplicht
- Verrekende inkomsten per uitkering BUIG
- Uitgaven bijzondere bijstand per huishouden

Bestuursrapportage Zorg Dichterbij

- Aantal declaraties WMO Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal declaraties Jeugdwet Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal personen met PGB vanuit Jeugdwet, WMO HBH en WMO overig
- Aantal personen met PGB vanuit WMO HBH naar beleidsterrein
- Aantal personen met een toewijzing vanuit de Jeugdwet naar beleidsterrein
- Aantal personen Jeugdwet met toewijzing per soort verwijzer
- Jeugdwet; Begeleiding; Aantal personen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; Gespecialiseerde Begeleiding; Bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; Aantal personen met toewijzing per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; Verblijf; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; GGZ; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing per beleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing Basis Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Gespecialiseerde Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Hulp bij Huishouden
- WMO; Aantal personen met toewijzing Activerend werk of Dagbesteding (incl Beschermd Wonen)
- Aantal personen met een toewijzing Beschermd Wonen; Intra- en Extramuraal

Monitor Veiligheid

- Geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde cybercriminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde high impact crimes per 1.000 inwoners
- Geregistreerde criminaliteit, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast jongeren per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- % voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt
- % voelt zich vaak onveilig in eigen buurt
- % voelt zich wel eens onveilig
- % voelt zich vaak onveilig

Monitor Wonen en leefomgeving
- % toename woningvoorraad
- Aantallen toename woningvoorraad
- % toegevoegde nieuwbouwwoningen
- Aantallen toegevoegde nieuwbouwwoningen
- % eigendom corporatiebezit
- % eigendom koopwoningen
- % eigendom particuliere verhuur
- Aantallen eigendom corporatiebezit
- Aantallen eigendom koopwoningen
- Aantallen eigendom particuliere verhuur
- Toevoegingen naar eigendom
- WOZ-waarde woningen
- Woningtypen
- Afgegeven bouwvergunningen

Monitor Klimaat en Energie *(Dit is een selectie van de indicatoren. De eerste monitoringsrapportage van NemiA is naar verwachting in mei gereed)*
- CO2-uitstoot gebouwde omgeving
- CO2-uitstoot bedrijven en industrie
- CO2-uitstoot grootschalige opwek
- CO2-uitstoot verkeer en vervoer
- Aantal zonnepanelen op daken van woningen en publieke gebouwen
- Aantal publieke laadpunten
- Aantal gerealiseerde windturbines
- Aantal unieke bezoekers website Energieloket

Coronadashboard
- Veilig Thuis Adviezen (Arnhem)
- Veilig Thuis Meldingen (Arnhem)
- Veilig Thuis Anonieme meldingen (regio)
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Interventies
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Advies/consult
- Bijstand Aanvragen
- Bijstand Toegekende aanvragen
- Totaal huishoudens bijstand (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Instroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Uitstroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Werkloosheidspercentage (NL)
- Aantal faillissementen (Arnhem/Nijmegen)
- Openstaande vacatures (Midden-Gelderland)
- Aantal banen
- Aantal bedrijven
- Aantal zzp'ers
- Ww-uitkeringen
- Instroom ww-uitkeringen
- Uitstroom ww-uitkeringen
- Fietsverkeer
- Gemotoriseerd verkeer

Beeld van meetbare indicatoren in andere gemeenten

Door te kijken naar de P&C-producten van andere gemeenten kunnen we leren van andere manieren om meetbare doelen en bijbehorende indicatoren te formuleren. De begrotingen van gemeenten Apeldoorn, Den Haag, Groningen, Nijmegen en Utrecht zijn op een aantal beleidsonderwerpen bekeken. Een aantal zaken zijn opgevallen en nemen we mee in het verbeteren van onze producten:

- Sommige gemeenten geven een uitgebreidere lijst van indicatoren dan wij nu doen. Met name Den Haag en Groningen zijn goede voorbeelden hiervan (bijvoorbeeld binnen de thema's Mobiliteit en Wonen en Leefomgeving). Dit biedt dus genoeg inspiratie voor aanvullende Arnhemse indicatoren.
- Enkele indicatoren komen uit openbare bronnen en zijn dus ook voor Arnhem eenvoudig over te nemen (mits ze aansluiten bij de beleidsdoelen). Denk aan aandeel auto, voetgangers en ov van al het vervoer van en naar de gemeente (CBS) en cijfers over letsel naar modaliteit (CBS) op het gebied van mobiliteit.
- Een aantal indicatoren zijn mogelijk te vertalen naar Arnhem, maar waarbij aanvullende dataverzameling nodig kan zijn (mits ze aansluiten bij beleidsdoelen). Bijvoorbeeld op het gebied van cultuur geven gemeenten als Den Haag en Groningen indicatoren zoals bezoekersaantallen aan bibliotheek en culturele podia en aantallen evenementen. Op dit moment is er nog geen totaaloverzicht van deelnemers aan alle culturele podia in Arnhem.
- Soms zijn de indicatoren meer gericht op inspanningen en dus meer lokaal gebonden. Denk aan een indicator 'aantal cursisten' bij een bepaalde cursus of 'toegekende aanvragen' van een lokale subsidieregeling. Deze zijn niet één op één te vertalen naar Arnhem, maar op dit moment kent de Arnhemse begroting geen indicatoren gericht op inspanningen.
- Sommige gemeenten geven een gelaagdheid aan in de indicatoren. Den Haag kent bijvoorbeeld de indeling in Prestatie-indicatoren, Effectindicatoren, Topindicatoren, Kengetallen en Beleidsindicatoren. Bij andere gemeente is de indeling in prestatie-indicatoren en effectindicatoren ook terug te zien. Zo is wellicht beter een onderscheid aan te brengen in datgene waar je als gemeente direct invloed op hebt (prestaties), de maatschappelijke effecten die je hoopt te beïnvloeden (effecten) en indicatoren die moeilijker te beïnvloeden zijn, maar wel iets zeggen over de staat van de stad (kengetallen).
- De presentatie van de indicatoren verschilt per gemeente. Sommige gemeenten voegen uitgebreidere grafieken en tabellen toe van de indicatoren dan wij nu doen. Het is de moeite waard om te verkennen of we de grafische presentatie kunnen uitbreiden (of gebruik kunnen maken van de data die al in Staat van de Stad op www.arnhem.incijfers.nl is gepresenteerd).

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de perspectiefnota

De perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden of zijn nog aan de gang. In de perspectiefnota maken we dit inzichtelijk. Daarnaast hebben we inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad, zodat de uitkomsten daarvan bij de raadsbehandeling van de perspectiefnota betrokken kunnen worden. Via meedenken.arnhem.nl stelden we vier vragen: zet onderwerpen in volgorde van belangrijkheid, over welke ontwikkeling bent u positief, wat wilt u morgen veranderen en waarover wilt u graag meepraten. Ook konden inwoners op een plattegrond van Arnhem een marker plaatsen en een concreet idee voor die plek indienen.

De pagina met de enquête is 198 keer bezocht, waarvan de meeste keren de eerste twee dagen na publicatie. Dat ligt voor de hand omdat de link met de uitnodiging in het persbericht stond en ook daags na publicatie in de Arnhemse Koerier. De helft van de bezoekers komt op de pagina via sociale media, ruim een derde door direct de url in te typen. Driekwart van de bezoekers bezocht de webpagina via een mobiel of tablet. De enquête zelf is 21 keer ingevuld; 22 keer hebben inwoners ideeën voor de stad ingevuld.

Bij de perspectiefnota zijn ook een infographic en een animatie gemaakt. Daarin hebben we uitgelegd wat de perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. De infographic is via de sociale kanalen van de gemeente Arnhem verspreidt en ook gepubliceerd in de Arnhemse Koerier. Daarbij werden inwoners tevens uitgenodigd om hun mening te laten weten op meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota.

Resultaten van participatie via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
1.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Economie, Cultuur	Herontwikkeling zuidelijke binnenstad	Er is weinig oog voor het unieke karakter van Elden. Dorp wordt volgebouwd met mooie dorpse gebouwen maar helaas ook vreselijke niet dorpse woningen/flats. Er is de laatste 10 jaar procentueel bijna nergens in Arnhem zuid zoveel bijgebouwd als in Elden (Schuytgraaf en Malburgen niet meegerekend) hoofdstraten zijn verloederd qua wegdek en er wordt enorm hard gescheurd. Ontzettend veel geluidsoverlast van scooters, en heel veel afval van de Mac Donalds. De wandelpaden in park Westerveld is na 1 regenbui een grote modder glijpoel. Het karakter van Elden, als betuws dorp in de stad, lijkt definitief te verdwijnen nu ook de boomgaard aan de Rijksweg west in handen is van een projectontwikkelaar die het vol wil bouwen. Gemeente, grijp alstublieft in, eer het laatste stukje vooroorlogs Arnhem zuid haar karakter verliest.	Antwoord: visie Arnhem Zuid (Elden)
2.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord:Vernieuwingen en verbeteringen	Antwoord: Het vele verkeer met knallende uitlaten. Het teveel aan overal gestalde fietsen die eigenlijk een plek of stalling nodig hebben. En het verloederen d.m.v. veel zwerfafval en heel slecht onderhouden plantsoenen e.d.	Antwoord:Verkeer, vergroenen, fiets & verkeersplannen, herinrichtingen. Kortom alles waar de binnenstad mee te maken heeft en inwoners betrokken bij zijn.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
3.	Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: Vergroening en plaatsmaken voor de natuur.	Antwoord: Bomenkap in parken en natuurgebieden in extreme vormen, die niks meer te maken hebben met ruimte creëren voor de natuur.	Antwoord: stadsontwikkeling
4.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs, Cultuur	Antwoord: De kunstacademie en de culturele activiteiten zoals de Sonsbeekexpositie, modekwartier, schouwburg/musis, openluchtmuseum etc. Nijmegen heeft de universiteit en de ijsbaan, Arnhem de kunstacademie en de dierentuin; zo versterken deze twee steden elkaar mooi.	Antwoord: Elke stad heeft allang een hotspot als herbestemming denk aan de Honigfabriek in Nijmegen, de Verkadefabriek in Den Bosch, Krachtstation in Utrecht, Zwitsalfabriek in Apeldoorn etc etc. Arnhem heeft zo'n kans laten liggen met o.a. de Coberco fabriek! Ik zou meer toffe flexibele pop-up plekken willen zoals het Ruimtekoersfesival dat ooit heeft gedaan in een leegstaand kantoor aan de Groningensingel of zoals strand zuid maar dan het hele jaar door. Meer ruimte voor cultuur en voor innovatieve ideeën!	Antwoord:De positie tussen Arnhem Zuid en Noord. Hoe kunnen deze twee stadsdelen elkaar versterken? Is de Rijn een scheidslijn of kan het een verbindende factor zijn?
5.	Leefbaarheid, Klimaat en energie, Cultuur	Festivals als Free Your Mind, en café Bosch als culturele en culinaire hotspot van Arnhem.	Het afvalbeleid is letterlijk en figuurlijk een rommel. Er moet beter gehandhaafd worden op afval dumpen. En de blauwe golven moeten weg, daar moet een skate/sportpark komen en veel meer groen. Ik zie ook graag meer groene gevels en bloemrijke bermen.	Groen en sport in de stad.
6.	Wonen, Leefbaarheid, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Clustering van innovatieve bedrijven op het gebied van energie/waterstof. Een nevenvestiging van de TU Delft kan dit versterken.	De oude conservatieve bestuurschaos in de gemeenteraad. Meer progressief beleid met jonge/vernieuwende ideeën en daadkracht kan de stad verder helpen.	Woningbouw. Als stel met 2 kinderen en bijna 2x modaal zitten we klem op de woningmarkt. Dat kan toch niet. Haal meer uit de woondeal dan de Arnhem oost aanpak. Nijmegen doet dat slimmer en sneller met grote aantallen.
	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Wonen, Economie	Antwoord: aanpak criminaliteit	Antwoord: meer woningbouw	Antwoord: ontwikkelingen in woningbouw/nieuwbouw

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
7.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie, Economie	Antwoord:opknappen van slechte delen van de binennenstad en vergroening.	Antwoord: rotzooi op straat, overlast coffeeshops midden in centrum en woonwijken en scooters/brommers	Vergroening en verbetering uitstraling straten. Betere handhaving geluidsoverlast bezoekers coffeeshop en scooters/brommers.
8.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs	Antwoord:Arnhem als 'groene' stad	Antwoord: herinvoeren van Diftar zodat de vervuiler betaalt	Antwoord: ontwikkelingen in de wijk en de besteding van het budget door het Team Leefomgevimg. Is immers een fors bedrag en kan efficiënter en gerichter worden ingezet
9.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, natuur in de leefomgeving (meer biodiversiteit en meer natuurlijke omgeving en rust en ruimte, minder verkeersbewegingen)	Antwoord: aandacht voor achterstandswijken, aandacht voor extra investeringen in de stad, aandacht voor een groene en natuurlijke leefomgeving vind ik zéér belangrijk voor een gezonde leefomgeving, meer biodiversiteit, veiligheid en bereikbaarheid.	Antwoord: Méér biodiversiteit, rust en meer natuurlijke ruimte in de leefomgeving om te kunnen ontspannen en te kunnen genieten van een natuurlijke leefomgeving.	Antwoord: daar wil ik online wel aan meewerken om mijn ideeën te spuien. Biodiversiteit en natuurlijke rust en ruimte voor een gezonde leefomgeving.
10.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:groene parken in Arnhem noord	Antwoord: autoverkeer beperken op singel rondom centrum en meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's
11.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:meer groen minder asfalt	Antwoord: meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
12.	Leefbaarheid, Cultuur	Heel het waterstofgebeuren. De innovatie op dat gebied.	Ik zie graag meer cultuur en natuur in het gebied tussen de rivieren, tussen Arnhem en Nijmegen. 'Cultuur' in die zin dat er bijvoorbeeld meer kunst komt, beelden en beeldenparken, culturele centra, centra waar lezingen gegeven worden, centra voor cursussen, ontmoeting en spiritualiteit. 'Natuur' in de zin van bomen, bossen, wandelroutes.	Nou, misschien wat betreft dat cultuur en natuur. Je kan zien dat er in Arnhem-Noord al eeuwenlang geinvesteerd is in cultuur en natuur, en Arnhem-Zuid daarentegen toont nog steeds als bebouwing dat opkomt in agrarisch industriegebied. Het zou mooi zijn als er meer geinvesteerd wordt wat betreft cultuur en natuur in juist dat gebied tussen de rivieren.
13.	Leefbaarheid	Antwoord: cultuur, groen	Antwoord: diftar beter organiseren: laten we niet ons hoofd in het zand steken tav afval: we moeten zelf milieu en leefomstandigheden verbeteren. We maken zelf afval dus moeten ook betalen. Dus diftar handhaven, betere begeleiding, controle, schoon houden, beboeten waar het fout gaat/misbruik is. Ouderen/invaliden helpen want het is niet praktisch om met vuilniszak naar diftar te moeten lopen.	Antwoord: vele thema's via referenda en verkiezingen
14.	Klimaat en energie, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen), Duurzaamheid	Antwoord:initiatieven van creatieve sector en buurtbewoners	Antwoord: de afstand tussen gemeenteraad en burgers is te groot	Antwoord: ruimtelijke ontwikkeling, duurzaamheid en besteden geld voor openbare ruimte in wijken.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
15.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de mooie parken in de stad en Meinerswijk. Heerlijke wandelplekken.	Antwoord: ik zou in Arnhem graag een hof gerealiseerd zien waar we met een aantal senioren kunnen wonen met omzien naar elkaar, wonen/welzijn/zorg en met een gezamenlijke ruimte . In de vorm van een Knarrenhof, voor zowel koop-als huurwoningen. Dit is iets anders dan een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan inwoners voor het realiseren van een woonproject aan inwoners die zich een prijzige koopwoning kunnen permitteren.	Antwoord: als kartrekker van Knarrenhof (al 5 jaar in Arnhem) zou ik graag meedenken in het realiseren van een woonhof met sociale aspekten voor bewoners van een woonhof en bewoners in de omgeving en die bereikbaar is voor zowel kopers als huurders.
16.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de parken in Arnhem en Meinerswijk	Antwoord: ik zou (al jarenlang) graag in Arnhem een hof realiseren voor senioren om daar te wonen met omzien naar elkaar en met leeftijdsgenoten. Niet in de vorm van een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan mensen met een behoorlijk inkomen en alleen met koopwoningen. Maar een hof met zowel koop als huurwoningen (en sociale huur). Bereikbaar voor alle inwoners die dat graag willen.	Antwoord:ik wil graag betrokken worden bij de mogelijkheid van het realiseren van een hof zoals hierboven gemeld. En niet een hof met meer generaties (zoals plan Elden). Senioren hebben soms jarenlang voor hun kinderen en daarna voor hun kleinkinderen gezorgd. Om met leeftijdgenoten een fijne oude dag te kunnen hebben met omzien naar elkaar, en een ruimte voor gezamenlijke interesses en activiteiten, gezamenlijke tuin en bereikbaar voor ieders inkomen lijkt me een aanwinst waar de gemeente Arnhem trots op kan zijn.
17.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur	Antwoord: aandacht voor klimaatbestendigheid (wateropvang en hittestress).	Antwoord: Meer goedkope sociale huurwoningen , juist buiten de locaties waar die nu ook al staan, zodat er niet 'afvoerputjes' ontstaan in wijken zoals Malburgen-Oost.	Antwoord: inrichting van de dagelijkse leefomgeving: woningbouw, verkeer, groen, speeltuinen.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
18.	Gezondheid en sport, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Omdat ik nog niet zo lang geleden naar Arnhem ben verhuisd ben ik nog onvoldoende in staat deze vraag goed te beantwoorden.	Omdat wij graag in de natuur actief zijn en wandelend en fietsend Arnhem e.o. verkennen sinds we hier zijn gaan wonen vorig jaar, willen we graag meer vrijliggende, voldoende brede, fietspaden voorstellen, in de natuur. En dan liefst van natuurlijk, waterdoorlatend materiaal (dus niet van beton)	Antwoord:
19.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Zorg en welzijn, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: schuldenbeleid, cultuur, groen, ruimte voor creativiteit.	Antwoord: invloed van burgers op herinrichting is minimaal. Burgers moeten van begin af aan kunnen denken, diverse concepten voorleggen en dan waar meeste draagvlak voor is. Niet dat gemeente de keuze maakt. Bij sociaal domein meer leefwereld centraal stellen, inclusie meer leidend in visie en beleid. In de wijken leefbaarheid meer centraal stellen, wat betekent dat, bijvoorbeeld overlast. Er worden vergunningen afgegeven zonder dat naar impact voor omwonenden wordt gekeken. Meer kijken naar geluid en stankoverlast. Bij hele grote of nieuwe projecten die gevolgen hebben voor burgers en die niet in verkiezingsprogramma staan burgers meer inspraak geven. Zoals afvalbeleid. Gemeente en politiek maken beleid voor de burgers, voor hun belang.	Antwoord:burgerparticipatie
20.	Inclusie (iedereen kan meedoen), Wonen, Veiligheid, Zorg en welzijn, Gezondheid en sport	Sportevenementen in de Gemeente / stad	Antwoord: Toegankelijkheid	Antwoord: sport en inclusie

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
21.	Wonen, Bereikbaarheid, Veiligheid, Gezondheid en sport, Cultuur	Antwoord:bereikbaarheid Sport en gezondheid	Antwoord: het afvalbeleid Ik zou het afvalbeleid gratis aanbieden Wel zou ik de afval pasjessysteem behouden	Antwoord:bij Alles wel

NB: Wonen en Leefbaarheid zijn met afstand de meest genoemde thema's, waarbij Wonen het vaakst op 1 is gezet.

Ideeën via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

De plattegrond met alle ideeën is hier te vinden: https://www.meedenken.arnhem.nl/projecten/perspectiefnota+arnhem/default.aspx

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
1.	Stadsblokken-Meinerswijk	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!
2.	Aanpak omgeving Gelredome	Rondom het Gelredome ligt een grote asfaltvlakte las parkeerterrein. Het grootste dele van de tijd zijn er geen wedstrijden of evenementen in het Gelredome en dan is het er niet bepaald prettig vertoeven. Er zijn weinig tot geen bomen en als het asfalt is ook niet goed voor de waterhuishouding. Hier liggen kansen om klimaatdoelen, leefbaarheid en ambities transferium/mobiliteitshub te combineren.	
3.	Ruimte voor voetgangers en fietsen op de John Frostbrug	De John Frostbrug is een icoon van Arnhem, de verbinding tussen Zuid en Noord en belangrijke ontsluiting van Strand Zuid. Ook zijn er veel toeristen die speciaal voor de brug komen. De brug is echter lastig begaanbaar voor fietsers en voetgangers. Voetgangers en fietsers kunnen lastig naast elkaar blijven op de brug. Fietsers die tegen de richting ingaan leveren conflicten op, verergerd door geparkeerde fietsers thv Strand Zuid. En dan zijn er nog de regelmatige afsluitingen voor evenementen.	
4.	Doorstroom woningen	In ‘t Dorp, ROC-Veluwestraat en de Koepel komt nieuwbouw. Zet hier maximaal in op appartementen en woningen voor ouderen (60+) met een koopwoning in de wijk. Die stromen door en maken ruimte voor nieuwe gezinnen.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
5.	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting conform memo Werkgroep Verkeer Elden 2019	
6.	Fietscrossbaantje	In Elst (oa Westeraam) zijn mooie voorbeelden van leuke fietscrossbaantjes voor kinderen. Dit is leuk vanaf "kunnen fietsen" tot begin middelbare school. Gekozen locatie is het trapveld in park Zuiderveld, maar dit is indicatief, een andere locatie zou ook kunnen, ter afstemming, op een plek waar kinderen uit Elden veilig kunnen komen en een beetje toezicht is.	
7.	Wandelbruggen tussen eilanden	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt.	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt. Ik hoop niet dat deze bruggen geschrapt zijn omdat enkele bewoners hier om gevraagd hebben. Ze hebben altijd in het plan gestaan en maken de buurt af, geeft alles wat meer aanzien, meerwaarde voor de buurt in het algemeen. Nu lijkt het vernietiging van gemeenschapsgeld door de aanleg van het schiereiland in het midden wat nergens naar toe gaat.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
8.	Maak van de Huissensedijk een onverplicht fietspad voor een veilige en stille recreatieve route	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder scooters	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder (snor- en brom)scooters en daarmee stiller en veiliger. Afgelopen jaar zijn er op de dijk zeker twee ongelukken gebeurd waarbij een scooterbestuurder gewond is geraakt. Fietsers mogen van een onverplicht fietspad gebruiken. Brom- en snorfietsers met een benzinemotor mogen geen gebruik maken van dit fietspad. Die met een elektromotor mogen dat wel. De brom- en snorfietsers met verbrandingsmotor van en naar Huissen kunnen dan via de Mooieweg of via het (brom)fietspad langs de A325 (route Kronenburg - noorden Immerlooplas - Oude Huissenseweg). De sporadisch aanwezige auto's rijden over het algemeen voorzichtig, netjes onder de 30 km/u en met aandacht voor de andere weggebruikers. Auto's als bestemmingsverkeer zouden dan op het fietspad 'te gast' zijn.
9.	Immerloopark volledig benutten	Immerloopark benutten als ontmoetingsplek, blijven investeren in festivals, kunst, sport voor Arnhem-Zuid.	
10.	Kronenburg vergroenen	Kronenburg aantrekkelijker maken en een fijne plek maken voor jonge kinderen die hier opgroeien.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
11.	Verlevendigen van de Brink, speelfontein e.d.	Verlevendigen van De Brink door een speelfontein bij het rozenperk voor de Lucaskerk. Ziet er sowieso prachtig uit, is passend bij de functie van de kerk en super leuk in de zomer voor de kinderen!	De brink mag wel wat gezelliger, een beetje een soort Frans pleintje met de grote platanen rondom het parkeerterrein. Ik denk aan een mooie speelfontein (bijvoorbeeld de ronde zwarte speelfontein die eerst op de grote markt stond en die nu op de werf zou staan. Van het centrum in Noord naar het centrum van Zuid ;)) een muziekkiosk, mooie bloembakken en kinderkopjes zoals het Marktplein in Eersel bijvoorbeeld.
12.	Hofjes voor 1 à 2 persoonshuishoudens	Er is grote behoefte aan betaalbare koopwoningen voor starters, gescheiden ouders en senioren. Het gebouw van Elderhoeve (nu tijdelijk AZC) zou eigenlijk al gesloopt zijn. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. Veel mensen willen graag in Elden blijven wonen maar kunnen het niet betalen. Veel senioren wonen alleen of met tweeën in een éénsgezinswoning, te weinig betaalbare woningen om door te stromen.	De ligging van het terrein is ideaal met een fiets-/wandelroute naar Elderveld, ontsluiting via de Stikkerstraat of Elderhofseweg. Vlakbij de voorzieningen zoals basisscholen, bushalte, Eldenstaete, park, supermarkt etc. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. De oudere buurvrouw past een keer op het kind van de alleenstaande ouder terwijl die een boodschapje voor de oudere buurvrouw meeneemt. Op jezelf wonen maar toch niet alleen! In een dorpse sfeer zoals de vroegere begijnenhofjes met een gedeelde voortuin/plein.
13.	Buurthuis cq ontmoetingsplek	Plek om samen te komen!	Arnhems Hart maakt zich druk om een buurthuis cq ontmoetingsplek in de binnenstad te krijgen. Een lokatie die toegankelijk is en voor vele toepassingen gebruikt kan worden. Wie nu wat wil organiseren als inwoner kan daarvoor eerst €240,- of meer ophoesten voor een zaaltje te huren. Vele zijn niet toegankelijk of hebben meer mogelijkheden. Een bakkie koffie/thee erbij en men zit dan al over de 300 euro. Doe dit voor 10 activiteiten en dan zit je al over de 3000 euro. Een pand huren kost veel minder en kan dan ook beter benut worden.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
14.	Arnhem Centraal en omhoog naar Museum	Te versteend terwijl er veel meer kan.	Rondom Arnhem Centraal teveel steen en verloedering. Drugsdealers en gebruikers maar tevens geen toezicht op dat omliggende bedrijven afval laten zwerven. Voor AC teveel steen en een mega hitteplek bij warme zomers. Voor het Haarhuis ligt in de middenberm gras maar doordat passanten eroverheen lopen en rijden is het amper een goede grasmat te noemen. Hier hadden mooie struken geplant kunnen worden zodat de insecten e.d. hier ook te zien waren. Een oase van kleur en geur elke zomer. Richting het Museum een ongelijke troittoir en tevens een hele drukke weg waar fietsers in de knel zitten dagelijks. Geen route om veilig te nemen. Door het ongelijke troittoir ook niet mogelijk om heerlijk met je rollator of rolstoel langs te gaan. Het gebied is 30 km/p/u maar doordat de bestrating hier niet is aangepast is het nog steeds 50 km/p/u.
15.	Te versteende omgeving	Leuk die Sint Jansbeek maar verder er omheen is het te versteend met een aantal bomen. De 4 plantenbakken is mooi ter aanvulling maar er missen plantsoenen en meer groen in deze omgeving.	T.h.v. de Nieuwstraat is het eigenlijk een kale beek terwijl in de Beekstraat de rand vol staat met mooie moerasplanten. Ook voor de nieuwe appartementen geen sprietje gras of een verdwaalde paardenbloem te vinden, te steriel. De Turfstraat is vaak een racebaan met voertuigen die via de AH Rozet er in rijden en weer moeten draaien. Toezicht en handhaving is er niet maar ook geen enkele manier zodat deze voertuigen niet via AH Rozet er meer in kunnen rijden.
16.	De Markt	aangelegd indertijd als "De Huiskamer van Arnhem". Nu een smerige plek en onbegaanbaar voor miva's en ouderen.	Wie naar de omringende plantsoenen kijkt ziet veel hondenpoep, dode struiken en geregeld heel veel zwerfafval. Dit laatste vooral na een warenmarkt. Het is een ongelijk en zeer hobbelig plein die zo niet aangelegd had mogen worden. Diverse gesprekspartners geven dit ook veelvuldig aan maar er wordt niets meegedaan helaas.
17.	Herontwikkeling Gelderse poort	Maak ruimte voor woningbouw in plaats van lege kantoorpanden. Geweldig geschikt voor hoogbouw. Ontwikkel de Arnhemse Zuidas tot een heerlijke zeer goed bereikbare woonplek voor starters en nog meer senioren of zorgbehoevenden.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
18.	Verval van een monument	Stop het verval en verdere verloedering van dit historisch stukje Arnhem. Het biedt plaats aan de oudste boom van Arnhem zuid en ook de pastorie verdiend het om weer tot leven gebracht te worden	
19.	Verval van een monument	Eens, een hele bijzondere woning die bewust al ruim 20 jaar staat te verkrotten terwijl het zoveel mooie functies zou kunnen hebben. De eigenaresse blijft maar rekken en dralen terwijl er zoveel mensen zijn die het zouden willen kopen om er iets moois van te maken....	
20.	laat park Westerveld wet stralen	Wat ooit de achtertuin was van de baron is nu een uniek stukje natuur, de flora en fauna op het land doen het geweldig door het met rust laten van de natuur. Helaas is de waterkwaliteit van het meertje ontzettend slecht te noemen. Tevens is ook de staat van het wandelpad rondom de vijver echt zeer slecht te noemen. Verergerd door de vele machinale houtkap van afgelopen winter. Maak van dit mooie park weer een plek om te wandele En genieten van dit bijzonder stukje historische natuur	
21.	Boomgaard gemeentelijk monument	Maak van de laatste commerciële boomgaard van Elden een gemeentelijk monument nu dat deze op het punt staat eeuwig te verdwijnen en plaats te maken voor nog meer nieuwbouw in Elden. Op de website van de huidige eigenaar van de grond staat vrolijk geschreven dat ze van plan zijn dit prachtig stukje historisch cultureel groen erfgoed van Elden willen transformeren in woningen. De boomgaard is een walhalla voor inheemse flora en fauna, laat het niet verloren gaan, ik smeek u.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
22.	Boomgaard gemeentelijk monument	Inderdaad! Vroeger lag Elden middenin de boomgaarden, nu tussen de bloemkoolwijken. Deze boomgaard is een pareltje om te koesteren, een prachtig symbool dat Arnhem zuid bij de Betuwe hoort. Dit terrein mag nooit bebouwd worden omdat het een stukje geschiedenis zichtbaar maakt en wat het dorpse karakter enorm versterkt. Het terrein zou zich goed lenen voor een bewonersbedrijf waar bewoners fruit telen, groente verbouwen, bijen houden en een heerlijk landelijke "versmarkt" exploiteren. Verschillende Eldense verenigingen zijn op zoek naar opslagruimte, dat zou in een mooie landelijke kapschuur op het terrein kunnen.	

Aan de leden van de raad

Datum	: 11 mei 2021
Zaaknummer	: 566585
Contactpersoon	: Michiel Somers en Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 0644832872 0640678005

Onderwerp: Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'.

Geachte voorzitter en leden,

Inleiding
Uw raad heeft vorig jaar twee moties aangenomen die gaan over het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen. Het gaat om de motie Realistischer inschatten nieuw beleid - 20M209G, aangenomen bij de behandeling van de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen en de motie Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen 20M255, aangenomen bij de behandeling van de begroting 2021. In deze brief informeren wij u over de wijze waarop ons college deze moties heeft uitgevoerd en het mogelijk vervolg daarop. Ook verwijzen wij u naar de informatie die, mede naar aanleiding van genoemde moties, in de meest recente Perspectiefnota 2022 - 2025 is opgenomen.

Invulling uitvoering moties
Op 24 maart jl. heeft een technische bijeenkomst plaatsgevonden met de financiële woordvoerders van de raadsfracties en leden van de auditcommissie. Vier experts (van adviesbureau Naris, de VNG en onze accountant Deloitte) hebben gereflecteerd op de financiële positie van de gemeente Arnhem en hun kennis gedeeld over deze positie in vergelijking met andere gemeenten. Tijdens deze bijeenkomst hebben de experts vragen van de leden van de raad beantwoord en hebben de experts adviezen gegeven.
Als voorbereiding op deze bijeenkomst hebben wij ook zelf een onderzoek gedaan naar de spelregels met betrekking tot het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen in Arnhem in vergelijking met andere gemeenten. Daarin zijn ook de effecten zichtbaar gemaakt van eventuele andere keuzes met betrekking tot de 'knoppen' voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote. Verderop in deze brief lichten we deze 'knoppen' toe en wat het effect is als eraan wordt gedraaid. Mogelijke scenario's, als deze 'knoppen' anders zouden worden ingesteld, zijn tijdens het door ons uitgevoerde onderzoek ter voorbereiding van de bijeenkomst van 24 maart jl. in beeld gebracht.

Kortheidshalve verwijzen wij naar de documenten, zoals gevoegd bij de agenda gevoegd voor deze technische bijeenkomst.
De bijeenkomst met raadsleden en experts heeft waardevolle inzichten opgeleverd die helpen bij het gesprek over spelregels met betrekking tot de financiële positie.

Relatie met de Perspectiefnota 2022 - 2025
In de motie 'Anti-cyclisch investeren - anti-cyclisch sparen' vraagt uw raad het college om na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen 'tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn'. Zoals gevraagd in deze motie geven we in de Perspectiefnota 2022-2025 in de toelichting op het 'Financieel totaalbeeld 2021-2025' aan welke verbeteringen in de financiële positie voor de komende jaren worden verwacht, zoals onder andere de positieve ontwikkeling van de weerstandsfactor en de groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Kortheidshalve verwijzen wij naar de Perspectiefnota 2022-2025.

Expliciete afwegingen rondom risicobereidheid en bestendige gedragslijn in spelregels
Tijdens de bijeenkomst van 24 maart jl. hebben de experts benadrukt dat het belangrijk is om afwegingen over de mate waarin de gemeente bereid is risico's te nemen, zo expliciet mogelijk duidelijk te maken. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement is de plaats in de begroting en het jaarverslag waarin deze afwegingen worden toegelicht.
Reactie: Wij onderschrijven dit advies en wij zullen specifieke afwegingen toelichten in de genoemde paragraaf.

'Knoppen' van het weerstandsvermogen
Tijdens de bijeenkomst met de experts zijn de drie 'knoppen' voor de bepaling van de weerstandsfactor besproken (benodigde weerstandcapaciteit/bepaling risicoprofiel, beschikbare weerstandscapaciteit/buffers voor risico's en de weerstandsfactor zelf). In algemene zin hebben de experts erop aangedrongen te kiezen voor een bestendige gedragslijn voor de lange termijn ten aanzien van te hanteren spelregels voor weerstandsvermogen en financiële kengetallen.

Benodigde weerstandscapaciteit
In de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' is een belangrijke vraag aan ons college om voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit c.q. de bepaling van het risicoprofiel, een voorstel te ontwikkelen 'voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten en daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen'.
Het blijkt lastig te zijn om de manieren waarop gemeenten hun risicoprofiel bepalen, onderling te vergelijken. Zo inventariseren gemeenten risico's op een verschillende manier en is ook de aard van de risico's verschillend. Ook is de conclusie op basis van ons onderzoek dat het feit of gemeenten risico's wel of niet structureel zwaarder wegen niet de doorslaggevende factor is voor de uiteindelijke hoogte van het risicoprofiel van de verschillende gemeenten.

Wanneer we op basis van de begroting 2021 in het risicoprofiel structurele risico's twee keer mee zouden wegen en op deze manier aan deze 'knop' zouden draaien, zou het risicoprofiel van onze gemeente €20,8 miljoen hoger worden. De weerstandsfactor zou daardoor dalen van 1,0 naar 0,67. Om de weerstandsfactor weer op 1,0 uit te laten komen zou aan de algemene reserve, het belangrijkste onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit, €20,8 miljoen toegevoegd moeten worden.
De experts zijn positief over de kwaliteit van het risicomanagement en hieruit voortvloeiende risicoprofiel van de gemeente Arnhem. Er ligt een goed proces aan ten grondslag, waarbij in een brede dialoog de risico's worden besproken. Vanuit die overweging is het, zoals in de bijeenkomst naar voren is gebracht, niet noodzakelijk om risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen. De experts benadrukken wel dat het belangrijk is om de weerstandsfactor in samenhang met financiële kengetallen te bezien.
Het advies is tevens om in het huidige risicoprofiel geen reserveringen op te nemen voor zogenaamde 'zwarte zwanen', de extreem grote risico's met een zeer incidenteel karakter (bijvoorbeeld het verwerken van het risico op een aardbeving met een kleine kans, maar met grote gevolgen). Reserveringen voor dit soort gebeurtenissen zouden heel veel middelen vragen. Een goed risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning door het Rijk bij het optreden van dergelijke tegenvallers beoordelen de experts als voldoende. Samenvattend is het advies niet aan de 'knop' van het risicoprofiel te gaan draaien.
Reactie: Wij sluiten ons aan bij de adviezen van de experts en achten het niet noodzakelijk om bij de berekening van het risicoprofiel structurele risico's zwaarder mee te laten wegen. Op de samenhang met de financiële kengetallen komen wij nog terug.

Beschikbare weerstandscapaciteit
In het door ons uitgevoerde onderzoek is nagegaan welke onderdelen bij andere gemeenten deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij vrijwel alle gemeenten bestaan de buffers uit dezelfde componenten als in Arnhem (algemene reserve, reserve grondbedrijf en post onvoorzien). Enkele gemeenten tellen ook andere reserves mee, bijvoorbeeld de daar aanwezige stille reserves.
In de technische bijeenkomst is stil gestaan bij de functie van bestemmingsreserves als mogelijk onderdeel van de weerstandscapaciteit. De experts hebben aangegeven dat in het uiterste geval deze ingezet zouden kunnen worden om tegenvallers op te vangen ook al zouden deze reserves geen onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit uit maken.
Reactie: Wij stellen voor geen wijzigingen aan te brengen in de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit. Voor wat betreft de bestemmingsreserves merken wij het volgende op. De bestemmingsreserves zijn in Arnhem recent onderzocht. De uitkomsten daarvan zijn in de Perspectiefnota 2021-2024 en de Begroting 2021 verwerkt. Besloten is om de aanwezige financiële ruimte boven de bij deze bestemmingsreserves behorende bestedingsplannen vrij te laten vallen. De aldus verkregen ruimte is ingezet voor dekking van maatregelen die onderdeel uitmaken van, de Arnhemse Herstelagenda waarmee risico's van ingrijpende(r) effecten van de coronacrisis in de stad worden bestreden. Mede gelet op de eerdere besluitvorming hierover én in het licht van een bestendige

lijn zien wij op dit moment geen aanleiding om middelen uit de bestemmingsreserves mee te tellen als beschikbare weerstandscapaciteit.
Zoals wij in de Begroting 2021 aangaven, kan de start van een nieuwe raadsperiode een natuurlijk moment zijn om deze bestemmingsreserves opnieuw tegen het licht te houden en de gewenste besteding zo nodig te heroverwegen.
Eén van de bestemmingsreserves is de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Hierop komen wij later in deze brief nog terug. Naast de versterking van de solvabiliteit heeft deze reserve geen specifiek doel. Van deze reserve is afgesproken deze niet mee te tellen als onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De weerstandsfactor
Tijdens de bijeenkomst met de experts is naar voren gekomen dat de weerstandsfactor de enige 'knop' is waarvan overwogen kan worden hieraan te draaien wanneer de financiële situatie daarom vraagt. Door bijvoorbeeld de ondergrens van de weerstandsfactor te verlagen tot 0,8 hoeven er minder middelen als financiële buffer te worden aangehouden. In financieel moeilijke tijden kan de gemeente als het ware scherper aan de wind zeilen. Dit betekent tegelijkertijd dat ook meer risico genomen zou worden. De meeste gemeenten hanteren op dit moment een ondergrens van 1,0. Enkele gemeenten hanteren een (tijdelijke) ondergrens van 0,8.
In de verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem is vastgelegd dat, als de weerstandsfactor onder de 1,0, komt, de algemene reserve moet worden aangevuld. Is deze factor hoger dan 1,4 dan is sprake van ruimte voor eventueel (nieuw) beleid.
Een lagere weerstandsfactor van 0,8 betekent dat er incidenteel € 8,5 miljoen ingeteerd zou mogen worden op de beschikbare buffers voordat deze aangevuld zouden moeten worden.
Reactie: De weerstandsfactor, zoals in de begroting 2021 is opgenomen, bevindt zich boven de 1,0. Daarbij is ook rekening gehouden met de extra risico's die samenhangen met corona. De feitelijke financiële impact is tot nu toe steeds grotendeels gecompenseerd door het Rijk. Wel zijn de onzekerheden naar de toekomst toe groot. De streefwaarde van 1,4 zal naar verwachting deze raadsperiode niet worden bereikt. Het college heeft er bij het doen van voorstellen aan de raad in de begrotingen en perspectiefnota's vooral op gestuurd om de weerstandsfactor in ieder geval boven de 1,0 te laten zijn.
Gelet op de aanwezige onzekerheden is het zaak dat de beschikbare weerstandscapaciteit toereikend is voor de benodigde weerstandscapaciteit. We willen daar nu niet op inleveren. Dit zou ook in strijd zijn met motie 20M255, waarin juist wordt gevraagd buffers (weer) op te bouwen. Op de samenhang tussen de weerstandsfactor met de kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote komen we onderstaand nog terug.

Financiële kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote
De solvabiliteit van de gemeente Arnhem is ten opzichte van het gemiddelde van andere gemeenten relatief laag. De netto-schuldquote is relatief hoog. Dit kwam opnieuw naar voren op basis van het onderzoek wat wij hiernaar hebben gedaan.
Tijdens de bijeenkomst is naar voren gebracht dat deze posities ongunstiger zijn dan in andere gemeenten, maar wel over een reeks van jaren een stabiel beeld laten zien. Uit het Jaarverslag 2020 blijkt aanvullend dat de kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote de afgelopen jaren zijn verbeterd. Doordat de gemeente Arnhem relatief hoge schulden heeft, is het belangrijk na te gaan of de gemeente in staat is de lasten daarvan in de toekomst te betalen.
In de toekomst kunnen de financiën van de gemeenten verder onder druk komen te staan, bijvoorbeeld door negatieve herverdeeleffecten van de inkomsten van het Rijk, ontwikkelingen in de zorg, opgaves met betrekking tot woningbouw en dergelijke. Dat geldt ook voor de gemeente Arnhem. Daarbij speelt ook een rol dat de tussentijdse winstnemingen van grondexploitaties zullen eindigen als de locaties zijn volgebouwd.
Tijdens de bijeenkomst op 24 maart jl. is geadviseerd om de ontwikkeling van deze indicatoren te bezien in samenhang met de weerstandsfactor. In motie 20M209g wordt ook expliciet naar die samenhang verwezen: Zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote is het mogelijk dat, als de weerstandsfactor groter is dan 1,4 er uitgaven voor nieuw beleid worden gedaan, terwijl solvabiliteit en/of schuldquote zich niet op een gewenst niveau bevinden. In de motie is aangegeven dat het dan feitelijk zo kan zijn dat 'het aflossen van schulden of het verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is'.
Reactie: Wij zijn ons bewust van de minder robuuste financiële positie van Arnhem voor wat betreft de solvabiliteit en schuldquote in vergelijking met veel andere gemeenten. Voor wat betreft de betaalbaarheid van onze schulden naar de toekomst toe het volgende:

- Bij de Perspectiefnota 2022-2025 geven we inzicht in de meerjarig opnieuw te financieren leningen. Daarmee wordt ook de mate waarin we als gemeente gevoelig zijn voor eventuele rentestijgingen zichtbaar;
- Wanneer risico's zich voordoen, bijvoorbeeld door een daling van inkomsten uit het gemeentefonds, zullen tegenvallers moeten worden verwerkt in een financieel sluitende begroting. De beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen tijdelijk mogelijk voor één of enkele jaren tegenvallers op te vangen. Hoe hoog de buffers en de weerstandsfactor ook zijn, deze bieden geen structurele ruimte om tegenvallers op te vangen. Om die reden is het belangrijk goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. In hoeverre is het mogelijk om tegenvallers in de begroting op te vangen? Of is dat lastig doordat de lasten van de gemeente nagenoeg geheel meerjarig vastliggen in de vorm van kapitaallasten, inkomensoverdrachten, subsidies en dergelijke? Zijn er net buiten de financiële planningshorizon van vier jaar lastenstijgingen te verwachten, zoals bijvoorbeeld bij de kapitaalgoederen in de openbare ruimte? Wat zouden de mogelijkheden nog zijn om belastingen te verhogen? Concreet vinden we het verstandig om te komen tot afspraken die meer en nadrukkelijker verband leggen tussen de weerstandsfactor en andere financiële indicatoren en tegelijkertijd de flexibiliteit van de begroting voor een periode langer dan 4 jaren te kunnen beoordelen en zo nodig sturen. Op

dit moment zijn daarover geen spelregels vastgelegd. Bij de eventuele bespreking van financiële spelregels bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode/coalitieonderhandelingen kan dit uiteraard worden overwogen. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal de mate van flexibiliteit van de begroting inzichtelijk gemaakt worden.

Voor een belangrijke bijdrage aan de versterking van de solvabiliteit zorgen de gemaakte afspraken over de voorziene dotaties aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Zoals in het meerjarig perspectief van de begroting 2021 is aangegeven, loopt deze op van € 7,6 miljoen eind 2019 tot € 22,6 miljoen eind 2025. Bij de meest recente herijking van het financieel beeld in de Perspectiefnota 2022 - 2025 blijkt dat de bestemmingsreserve solvabiliteit al eind 2023 €23 miljoen zal bedragen. Door de afspraken over deze bestemmingsreserve worden, afhankelijk van de omvang en afschrijvingstermijn van investeringen, steeds middelen apart gezet die de solvabiliteit versterken en tevens een positief effect hebben op de ontwikkeling van de netto-schuldquote. Deze reserve is naast de beschikbare weerstandscapaciteit een extra buffer voor onvoorspelbare tegenvallers. De rekenregels voor de jaarlijkse toevoegingen aan deze bestemmingsreserve liggen vast in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer.

Een concrete doelstelling omtrent de minimaal gewenste solvabiliteit en maximaal gewenste netto-schuldquote is niet in de huidige financiële spelregels opgenomen. Zoals eerder aangegeven, zijn ook over de samenhang tussen de hoogte van de weerstandsfactor, de solvabiliteit en netto-schuldquote geen afspraken gemaakt. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen in de jaarrekening en begroting in onderlinge samenhang gepresenteerd en de ontwikkelingen hierin toegelicht. Het is mogelijk dat bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode afspraken hierover worden overwogen

In de begroting 2022-2025 zullen wij de ontwikkeling van de financiële kengetallen vergelijken met de risico-indeling van de provincie en de ontwikkeling van de weerstandsfactor spiegelen aan de beoordelingstabel die Naris hanteert.

Projecten
Tijdens de technische bijeenkomst is het belang benadrukt van goed risicomanagement bij grote projecten. Daarbij kunnen overschrijdingen van geplande investeringen en/of uitloop van de planning optreden. In de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen hebben wij toegezegd de afspraken voor het risicomanagement bij grote projecten met de auditcommissie te bespreken. Uiterlijk voor de behandeling van de begroting 2022 zullen wij hieraan invulling geven.

Emu-saldo
Een onderdeel van de financiële positie vormt ook het Emu-saldo. Daarbij is het van belang niet alleen naar de cijfers van de eigen gemeente te kijken, maar ook de vergelijking te maken met andere gemeenten. Onze accountant Deloitte zal via de griffie hierover nog informatie beschikbaar stellen van de gegevens van de Emu-saldi van andere 100+ gemeenten.

Besluit

Met de verstrekte informatie, de technische sessie met de raad, de informatie in de Perspectiefnota 2022-2025 en deze brief hebben wij de beide moties afgedaan. Deze brief kan desgewenst betrokken worden bij de bespreking perspectiefnota.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de loco-secretaris, de burgemeester,

P.J. Altena A. Marcouch

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	16 september 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen: "Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen"
Motie van	Mattijs Loor - D66 Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel van de motie	Realistischer inschatten en bewuster beleid
Nummer Zaaknummer	**20M209g** 466760

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 16 september een besluit te nemen over een proces voor het verder verbeteren van de beheersing van financiële risico's voor de gemeente. Het proces moet leiden tot een voorstel met twee doelen:

- Het beter inschatten van risico's die meerdere jaren achter elkaar van invloed zijn.
- Het maken van afspraken over de relatie tussen het opvangen van risico's met reserves (dat heet het weerstandsvermogen), het vermogen van de gemeente in verhouding tot de schulden van de gemeente en de totale jaarlijkse omvang van de begroting (dat gaat om getallen die we 'solvabiliteit' en 'schuldquote' noemen).

De aanleiding is dat risico's die meerdere jaren na elkaar kunnen optreden op dit moment maar voor één jaar worden meegeteld. En dat er wel afspraken zijn vastgelegd over de aan te houden reserves in verhouding tot de risico's, maar er géén afspraken bestaan over het beschikbare vermogen en de schulden.

We weten dat:

- Sommige risico's in het gemeentelijke risicoprofiel als ze optreden meerdere jaren achter elkaar financiële invloed hebben;[1]
- Deze risico's nu maar één keer worden meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen, terwijl sommige gemeentes ervoor kiezen om ook de risico's in volgende jaren mee te tellen;
- Op het moment dat het benodigde weerstandsvermogen op een andere manier wordt berekend, het geheel aan spelregels rondom dit weerstandsvermogen heroverwogen moet worden, wat een eenvoudige wijziging op dit moment onmogelijk maakt;
- Het maken van afspraken over het benodigde weerstandsvermogen en de vrije besteedbaarheid van reserves indien dat vermogen bereikt is, zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote, kan leiden tot uitgaves aan nieuw beleid terwijl het aflossen van schulden of anderszins verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is.

[1] Feitelijk is dit aan de orde voor alle risico's die structureel doorwerken en van toepassing zijn op structurele budgetten, omdat het in de regel niet mogelijk is binnen een jaar het beleid dusdanig bij te stellen dat een financieel probleem wordt opgelost met extra inkomsten of minder uitgaven.

We vinden dat:

- De gemeente risico's zo realistisch mogelijk moet proberen te ramen, ook al blijft het altijd een zo goed mogelijke schatting en geen exacte berekening;
- Het meerjarig meewegen van risico's op structurele budgetten een bijdrage kan leveren aan het meer realistisch ramen van het benodigde weerstandsvermogen;
- Dat afspraken over weerstandsfactor, solvabiliteit en schuldquote ook moeten gaan over de samenhang tussen deze kengetallen, zodat de raad op een bewuste wijze en op basis van de samenhang tussen deze factoren zijn financiële keuzes maakt.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. In overleg met experts, de auditcommissie en de financieel woordvoerders in de raad een voorstel te ontwikkelen voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten, en de daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen;
2. Tevens in dit voorstel mee te nemen hoe afspraken over de gewenste ontwikkeling van de solvabiliteit en schuldquote in relatie tot het weerstandsvermogen in financiële spelregels vastgelegd kunnen worden;
3. Het proces richting dit voorstel zo in te richten, dat de raad vóór de begroting 2022-2025 hierover een besluit kan nemen.

Mattijs Loor - D66
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 20

Tegen 15

Motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID		
Verheij		
Sanders		

Totaal 35

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD
Titel van de motie	Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen
Nummer Zaaknummer	**20M255** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het weer opbouwen van de reserves na de extra uitgaves vanwege de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis.

De aanleiding is dat nu, vanuit het principe van 'anticyclisch investeren' (juist investeren als het minder goed gaat met de economie), veel geld wordt uitgegeven. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd om ook plannen te maken hoe na deze crisis weer gespaard kan worden voor een volgende periode waarin het minder goed gaat met de stad.

We weten dat:

- Arnhem de reserves maximaal benut om extra te investeren tijdens de coronacrisis;
- Een deel van deze investeringen zichzelf zeker niet in de gemeentebegroting terugverdient;
- De financiële positie van de gemeente er daardoor niet goed uitziet en we een volgende crisis niet zomaar aankunnen;
- Het college wel spreekt van 'anticyclisch investeren', maar nog geen doorzichten geeft hoe na het investeren de reserves weer worden opgebouwd.

We vinden dat:

- Anticyclisch investeren ook vraagt om anticyclisch sparen als de situatie gunstiger is.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. Zich tot doel te stellen dat na de coronacrisis de reserves weer worden opgebouwd tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn;
2. Bij het proces rondom het in samenhang bekijken van solvabiliteit, schuldquote en weerstandsvermogen (naar aanleiding van motie 20M209g) ook te betrekken hoe de reserves na de coronacrisis weer worden opgebouwd;
3. Bij de komende perspectiefnota de raad inzicht te geven welke verbeteringen in de financiële positie er naar aanleiding van de tussenstand in dat proces verwacht kunnen

AANGENOMEN

worden voor de komende jaren, eventueel in de vorm van een aantal mogelijke scenario's.
Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD

VOOR	34	*"Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)*
TEGEN	3	

GROENLINKS			VVD Arnhem			D66			PvdA		
	7	0		6	0		5	0		4	0
Coenders			Combée			Andeweg			Greving		
Prinsen			Pape			Loor			Bouma		
Navis			Kalthoff			Venhoek			De Vries		
Dolsma			Van Es			Van Ommen			Visser		
Gemici			Maref			Van Iperen					
Simonis			Loos								
Van der Loo						Arnhem Centraal	3	0	SP	0	3
			CDA Arnhem	2	0	Manders			Elfrink		
Arnhemse Ouderen Partij	1	0	Van Dillen			Van der Laak			Çetintaş		
Wiggers			Hutten			Kraaijenbrink			Dobbe		

ChristenUnie			DENK Verenigd Arnhem			Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem			Partij voor de Vrijheid		
	2	0		2	0		2	0			
Becker			Usta			De Groot			Verheij		
Nede			Aydemir			Eliëns					

Totaal	37

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Daniël Becker - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA
Titel van de motie	Voortaan wél meetbare doelen
Nummer Zaaknummer	**20M277** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het opnemen van meetbare doelen in de volgende begroting.

De aanleiding is dat de raad al meermalen gevraagd heeft om meetbare doelen op te nemen, om zodoende beter te kunnen volgen of doelen ook bereikt worden. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd aan te geven voor welke doelen ze dit mogelijk acht, en dit vanaf de volgende begroting ook te gaan doen.

We weten dat:

- De raad al bij de begroting 2018 heeft gevraagd doelen meer SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden) te formuleren (motie 17M75);
- De raad met amendement 19A51 in het plan voor de doorontwikkeling van de cyclusdocumenten heeft opgenomen: *De voorkeur heeft om kwalitatief betere doelen te formuleren met daarbij heldere indicatoren en activiteiten (SMART) en waar mogelijk het aantal te beperken. In het jaarverslag wordt van ieder doel een resultaat benoemd*;
- Het college bij de M1-behandeling van de jaarstukken 2019 heeft aangegeven dat doelen *duidelijk en zo smart mogelijk* worden geformuleerd;
- De raad met motie 20M183 heeft aangegeven dat de doelen bij budgetten uit de herstelagenda dusdanig concreet geformuleerd te willen zijn, dat objectief vastgesteld kan worden in hoeverre het doel bereikt wordt;
- Bovengenoemde uitspraken van het college en besluiten van de raad in de begroting 2021 niet zijn uitgevoerd;
- Het college wel indicatoren opneemt in de ontwerpbegroting, waarmee vaststaat dat het betreffende aspect kwantitatief meetbaar is, maar de doelstellingen niet aan de indicatoren koppelt.

We vinden dat:

- Bij de besteding van gemeenschapsgeld in ieder geval geprobeerd moet worden om meetbaar te maken in hoeverre met de ingezette middelen het beoogde doel ook wordt bereikt;
- Het ontbreken van kwantitatief meetbare doelen in de begroting de controlerende rol van de raad bij tussen rapportages en het jaarverslag bemoeilijkt.

AANGENOMEN

Daarom spreekt de gemeenteraad uit:

Teleurgesteld te zijn in het ontbreken van (kwantitatief) meetbare doelen in de door het college aangeboden ontwerpbegroting.

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;
2. Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;
3. Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.

Mattijs Loor - D66
Daniël Becker - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA

VOOR	27	*"Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)*
TEGEN	10	

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
Van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
Van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
Van Ommen		
Van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
De Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
Van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
Manders		
Van der Laak		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
De Groot		
Eliëns		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID
Verheij

Totaal	37

Notitie

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Datum : 10 maart 2021

Aan : Agendacommissie

Van : K. Vons tel. 3774087

Betreft : Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Inleiding en doel notitie
Deze notitie behandelt de planning en procedure van de Perspectiefnota 2022-2025. Deze planning en procedure zijn mede gebaseerd op de ervaringen van het proces rondom de begroting en de perspectiefnota van eerdere jaren en op de raadsbrief "Procesmatig verloop van de Perspectiefnota 2022-2025"van het college d.d. 26 januari.

Planning en coronacrisis
M.b.t. de planning zal het college op basis van de Verordening financieel beleid en beheer 2020 van de gemeente Arnhem de Perspectiefnota vóór 1 juni aan de raad aanbieden. De Ontwerp-Begroting 2022 wordt voorbereid op basis van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij een behandeling van de Perspectiefnota vóór de zomer ontstaat ruimte voor het college om de gedane voorstellen en maatregelen zorgvuldig te kunnen afwegen ten opzichte van het definitieve begrotingskader. Hierin houdt het college ook rekening met ontwikkelingen in de meicirculaire en in het verloop van de coronacrisis.
Het college geeft echter aan dat mogelijk door het onzekere verloop van de coronacrisis, gedurende de procedure, bijstellingen nodig zijn. De griffie zal indien er nieuwe informatie van het college richting raad komt, bij u terug komen om de mogelijke consequenties voor de planning en het proces met u te bespreken.

Perspectiefnota en Burgerparticipatie
M.b.t. Burgerparticipatie vindt het college het belangrijk dat belanghebbenden betrokken zijn bij de ontwikkelingen in de stad. Ambtelijk heeft een gesprek met de raadswerkgroep Participatie plaatsgevonden. Het college heeft vervolgens geconcludeerd dat het goed is om de participatie in het kader van de Perspectiefnota 2022-2025 stapsgewijs op te pakken.
1. Het college zal in de Perspectiefnota inzichtelijk maken op welke wijze participatie op de verschillende beleidsterreinen afgelopen tijd heeft plaatsgevonden.
2. Er zal bij de Perspectiefnota een grafische weergave komen om burgers, ondernemers en instellingen te informeren. Deze grafische weergave zal breed worden verspreid via social media en in de Arnhemse Koerier. Het college wil inwoners uitnodigen om hierop te reageren.

Chronologische planning

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

1 mei tot woensdag 2 juni: Periode van technische vragen en antwoorden
Rond 1 mei zal de Perspectiefnota beschikbaar zijn.

Woensdag 12 mei: Mondelinge technische briefing door ambtenaren
Raadsleden en fractievolgers stellen mondelinge technische vragen aan beleids- en financiële ambtenaren m.b.t. Perspectiefnota. Deze mogelijkheid wordt extra aangeboden door het college om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag, zodat er ruimte is voor het behandelen van overige onderwerpen. Afhankelijk van de Coronamaatregelen zal deze bijeenkomst digitaal dan wel fysiek worden georganiseerd.

13 mei tot woensdag 2 juni: Periode van schriftelijke technische vragen en antwoorden
Vanaf donderdag 13 mei t/m vrijdag 21 mei kunnen technische vragen schriftelijk ingediend worden. Alle vragen die in deze tijdspanne worden ingediend zullen zo snel mogelijk worden beantwoord en in ieder geval uiterlijk op woensdag 2 juni. Op deze wijze ontstaat er een flinke periode van voorbereiding op de behandeling van de Perspectiefnota die er toe zal leiden dat vóór aanvang van de daadwerkelijke behandeling er geen technische vragen meer openstaan.
De vragen worden ingediend bij de griffie: griffie@arnhem.nl. De griffie zal de vragen direct doorgeleiden naar de ambtelijke organisatie. De ambtelijke organisatie zal de vragen en antwoorden bundelen en het streven is er op gericht om een actuele voortschrijdende bundel te publiceren in Ibabs. Telkens zal dat worden aangekondigd door middel van een notificatie.

Woensdag 19 mei
Reguliere Politieke Avond.

Woensdag 26 mei
Reguliere Besluitvormende Politieke Avond.

Woensdag 2 juni: Meningsvorming 1, geordend per portefeuillehouder
Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. De behandeling zal in de verschillende raadskamers plaatsvinden, geordend per wethouder. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden. Er is voorzien in een mogelijke uitloop (reserve datum uitloop M1 op woensdag 9 juni).

Woensdag 9 juni (uitloop M1)
Eventuele uitloop woensdag 2 juni Meningsvorming 1.
Agendering van overige onderwerpen in raadskamerverband.

Donderdag 10 juni tot en met vrijdag 18 juni: Periode van het opstellen van moties en amendementen.
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 16 juni
Reguliere, gedeeltelijke Besluitvormende, Politieke Avond.

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Woensdag 23 juni: Meningsvorming 2
Bespreking Perspectiefnota in fase Meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 60 minuten voor het college. Geen uitloop mogelijk. Meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via de onderwerpen/ thema's die aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een preadvies geven.

Donderdag 24 juni tot en met maandag 28 juni 12.00 uur: de definitieve moties en amendementen worden geschreven.
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 30 juni de Perspectiefnota wordt vastgesteld.
Besluitvormende raad. Aanvang 18.45 uur. De gebruikelijke spreektijden zullen gehanteerd worden. De definitieve amendementen en moties dienen op maandag voor 28 juni vóór 12.00 uur ingediend te zijn. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc. Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agenderings/ besluitvormingsproces van de Perspectiefnota (en de overige aanhangige onderwerpen)

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562249

Onderwerp: Turap-1 2021

Voorstel

1. De Turap-1 2021 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

Inleiding

Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2021 is een eerste tussenrapportage (Turap-1 2021) opgesteld. De Turap-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap1-2021 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter.

Deze Turap-1 wordt tegelijkertijd met de Perspectiefnota 2022-2025 aan uw raad aangeboden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaaleffect in het uitvoeringsjaar 2021. In de bijgevoegde Turap-1 worden deze effecten in detail toegelicht.

Een zeer beperkt deel van de benoemde afwijkingen is formeel gezien het gevolg van gewijzigd beleid. Dit betreft de volgende onderwerpen:
- addendum coalitieakkoord
- participatieproces NemiA
- inclusieve gemeentelijke organisatie
- toename WOB-verzoeken en planologische voorbereidingsbesluiten

Uw raad is echter in meer of mindere mate al over deze onderwerpen geïnformeerd. Om die reden zijn deze afwijkingen in bijgaande Turap-1 verwerkt. In de Perspectiefnota 2022 zijn de structurele effecten hiervan opgenomen.

Beoogd effect

Een prognose geven van de financiële afwijkingen en het resultaat over 2021. De meerjarige effecten vanaf 2022 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2022.

Arnhem GEMEENTE

Argumenten

1.1 Turap-1 2021 vaststellen
Op basis van de gepresenteerde majeure afwijkingen verkrijgt u inzicht in het verwachte financiële resultaat per programma en op het totaal van de begroting.

2.1 De begrotingswijziging vaststellen
Voorheen was Turap-1 alleen een informerende raadsbrief. Deze keer nemen we hierbij ook een begrotingswijziging op, waarin we alleen die afwijkingen verwerken die:
* verrekeningen met bestemmingsreserves betreffen (conform doelen bestemmingsreserves);
* overhevelingen tussen programma's betreffen (bijvoorbeeld extra middelen decentralisatie-uitkeringen of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's);
* vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een tussentijdse afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift).

Het voordeel hiervan is dat uw raad vroegtijdig een geactualiseerde begroting heeft en dat budgethouders eerder dan voorheen duidelijkheid hebben na akkoord van de raad over wijzigingen in hun budgetten. Nu is deze duidelijkheid er pas na vaststelling van Turap-2 met de bijbehorende begrotingswijziging in november.
De overige afwijkingen die we bij Turap-1 inschatten, verwerken we alleen als prognose in Turap-1 en nog niet in de begrotingswijziging. Dit betreft afwijkingen op bestaand beleid die nog niet vaststaan (bijvoorbeeld open einderegelingen) en waar budgethouders nog op moeten willen bijsturen in de rest van het jaar om deze tot een minimum te beperken. Deze worden bij Turap-2 opnieuw ingeschat en op dat moment in de begrotingswijziging verwerkt. In de bijgevoegde Turap is bij elke afwijking aangegeven of deze meeloopt in de begrotingswijziging.

Kanttekeningen en risico's

Er is met de best mogelijke inschattingen gewerkt op het moment van opmaken van de Turap, maar deze inschattingen kunnen aan het einde van het jaar mogelijk afwijken van de daadwerkelijke realisatie.

Financiën

De prognose over 2021 laat een voordelig resultaat van € 8,1 miljoen zien ten opzichte van de begroting tot en met 14 april 2021. Hiervan wordt voorgesteld om een deel van alle verwachte afwijkingen met bijgaande begrotingswijziging op grond van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting te verwerken.

In de bijlagen bij Turap-1 is per programma een uitputtend overzicht gegeven van alle verwachte afwijkingen. In een aantal gevallen is een afwijking op één programma benoemd, maar vindt de vertaling in de administratie plaats door de begrotingswijziging over diverse (wijk)programma's te verdelen. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Turap 1-2021 en de bijlagen.

Uitvoering

Na vaststelling door de raad wordt de begroting gewijzigd met de bijgevoegde wijziging.

Communicatie

Niet van toepassing

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Turap-1 2021
- Begrotingswijziging 21004OW043

Ter inzage stukken voor gemeenteraad
- Niet van toepassing

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	562249

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: 562249;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Turap-1 2021 vast te stellen;
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Turap-1 2021

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 1 2021 3
Bijlagen 5
Wijken Algemeen 5
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën 7
S01 Veiligheid 12
S02 Bereikbaarheid 13
S03 Economie 14
S04 Onderwijs 15
S06 Participatie en armoedebestrijding 17
S07 Zorg 20
S08 Welzijn en inclusie 22
S09 Gezondheid en sport 24
S10 Klimaat en energie 26
S11 Ruimtelijke ontwikkeling 27
S12 Wonen en leefomgeving 29

Hoofdlijnen Turap 1 2021

In deze eerste Turap over 2021 zijn de verwachte financiële afwijkingen over het lopende jaar 2021 opgenomen. Deze komen naar voren vanuit de financiële vertaling van de autonome ontwikkelingen, de uitvoering van aangenomen moties en de ontwikkelingen in het bestaande beleid die voor het jaar 2021 worden voorzien. De afwijkingen die een structurele doorwerking hebben, komen in de Perspectiefnota ook naar voren. Daarnaast verwachten we een aantal incidentele effecten voor het jaar 2021. Deze zijn alleen in deze Turap-1 toegelicht.

Dit beeld laat op het totaal een positieve verrekening met de algemene reserve zien van € 8,1 miljoen. Dit beeld sluit aan bij de cijfers en toelichting zoals in de Perspectiefnota in het hoofdstuk Totaalbeeld is opgenomen.

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	753.748	759.750	6.002	N
Baten	727.989	744.854	16.865	V
Saldo lasten en baten	**-25.759**	**-14.896**	**10.863**	**V**
Toevoegingen aan reserves	37.022	40.494	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	62.780	63.516	736	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**25.758**	**23.022**	**-2.736**	**N**
Prognose resultaat	**-1**	**8.126**	**8.127**	**V**

Bestuursrapportages en Turap

In de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk wordt gedetailleerde informatie gegeven over de voortgang en resultaten van de programma's. Deze bestuursrapportages zijn continu in ontwikkeling om de raad steeds betere instrumenten te geven om bij te sturen en te controleren.
In de Turaps wordt ook over de voortgang van de programma's gerapporteerd. In Turap-1 zijn dit alleen de financiële afwijkingen. In Turap-2 wordt ook de inhoudelijke voortgang aan de hand van de doelenboom weergeven. Deze rapportage is minder gedetailleerd dan de bestuursrapportages. In deze Turap geven we in de bijlage bij de programma's S06 en S07 een korte toelichting over de financiële afwijkingen. In de bestuursrapportages is meer informatie over de voortgang op deze onderwerpen aangegeven.

Leeswijzer

Vanaf de Begroting 2021 is de presentatie van baten en lasten gewijzigd. De presentatie die in de begroting van 2021 is gebruikt, is doorgezet in deze Turap. Daarom wordt - in afwijking van eerdere Turaps - een positief bedrag gepresenteerd op het moment dat er sprake is van meer baten of meer lasten. Concreet betekent dit dat als er hogere lasten zijn, dit als een positief bedrag in de lasten is gepresenteerd. Dit veroorzaakt een nadeel voor de algemene reserve. Wanneer een negatief bedrag als afwijking in de lasten is gepresenteerd, betekent dit dat er sprake is van minder lasten, dus een voordeel voor de algemene reserve.
Wat betreft de baten werkt dit hetzelfde: een positieve afwijking in de baten betekent hogere baten en een voordeel voor de algemene reserve. Of een afwijking een voordeel of nadeel voor de algemene reserve veroorzaakt, is eveneens weergegeven in de kolommen in de bijlagen.

Daarnaast wordt dit jaar - in tegenstelling tot eerdere jaren - een begrotingswijziging voorgesteld bij Turap-1. Afwijkingen worden in de begroting gewijzigd wanneer deze onder één van de volgende situaties vallen:

- verrekeningen met bestemmingsreserves (conform doelen BR)
- overhevelingen tussen programma's (bijvoorbeeld extra middelen DU's of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's)
- wijzigingen die vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift)

Per afwijking is in de tabellen de nodige informatie verstrekt. Hieronder is per kolom aangegeven welke informatie wordt weergegeven:

C: Is de afwijking het gevolg van de coronacrisis
I/S: Is de afwijking incidenteel of structureel
AR/BR: Komt de afwijking ten gunste of laste van de algemene reserve (AR) of een bestemmingsreserve (BR)
B: Wordt de afwijking in de begroting verwerkt met bijgevoegde begrotingswijziging

Bijlagen

Wijken Algemeen

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	209.432	208.637	795	V
Baten	24.779	24.779	0	
Saldo lasten en baten	-184.653	-183.858	795	V
Toevoegingen aan reserves	1.388	1.388	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.003	2.003	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	615	615	0	N
Prognose resultaat	-184.038	-183.243	795	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-795	V					
Sociale wijkteams (SWT)	-795	V					
Zorg	-1.300	V	WMO huishoudelijke ondersteuning	N	I	AR	N
Schulddienstverlening	350	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid Corona	N	I	AR	J
Armoedebeleid	155	N	Taakmutatie bijzondere bijstand Corona	N	I	AR	J
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Baten	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						

WMO huishoudelijke ondersteuning, activerend werk en doelgroepenvervoer
Op het totale zorgbudget wordt, op basis van de huidige bestedingen en de aanname dat de afname van zorg weer op het niveau van voor de coronamaatregelen zal komen, een eenmalig voordeel van circa € 2,7 miljoen in 2021 verwacht. De ontwikkeling in de zorg is echter onzeker, het is mogelijk dat er sprake zal zijn van een inhaalvraag. Daarom is in 2021 vooralsnog rekening gehouden met € 1,4 miljoen extra zorgkosten en is ditzelfde bedrag als risico opgenomen voor 2022 en verder. Het resterend voordeel van € 1,3 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten, onder andere als gevolg van coronamaatregelen op het gebied van Wmo begeleiding, activerend werk en doelgroepenvervoer (totaal € 800.000) en door de verschuiving van specialistische naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning (€ 500.000).

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie bijzondere bijstand corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	83.506	87.182	3.676	N
Baten	485.807	503.455	17.648	V
Saldo lasten en baten	402.301	416.273	13.972	V
Toevoegingen aan reserves	14.301	17.773	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	21.284	21.833	549	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	6.983	4.060	-2.923	N
Prognose resultaat	409.284	420.333	11.049	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	3.676	N					
Bedrijfsvoering	2.000	N	Formatie SB&R	N	I	AR	N
Bedrijfsvoering	425	N	Connectie: Prijscompensatie huidige contracten	N	S	AR	J
Automatisering	343	N	Connectie: opgave ICT: programma 2!Connect	N	I	AR	N
Automatisering	275	N	Bedrijfsvoering ICT	J	I	AR	N
Automatisering	251	N	Connectie: structurele doorwerking	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	188	N	Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	J	I	AR	N
Publieke dienstverlening	186	N	DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen	N	I	AR	J
Publieke dienstverlening	150	N	Referendum Afval	N	I	AR	J
Automatisering	150	N	De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis	J	I	AR	N
Bedrijfsvoering	150	N	Inclusieve gemeentelijke organisatie	N	S	AR	J
Publieke dienstverlening	140	N	Klantenservice	N	S	AR	N
Bedrijfsvoering	125	N	Hybride werken: structurele kosten	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	100	N	Aanpassen gemeentelijke websites	N	I	AR	N
Publieke dienstverlening	50	N	Klantenservice: inhuur	J	I	AR	N
Wijksturing en Wijkzaken	50	N	Addendum Coalitieakkoord (Wijkpanel)	N	I	AR	J
Raad	40	N	Addendum Coalitieakkoord (0,5 fte griffie)	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	26	N	Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	N	I	AR	N
Financiën	-150	V	Dekking referendum Afval uit onvoorzien	N	I	AR	J
Financiën	-823	V	Actualisatie MIP	N	S	AR	N
Baten	17.648	V					
Financiën	16.799	V	September- en decembercirculaire gemeentefonds	N	I	AR	J
Financiën	1.700	V	Aanvullende compensatie Rijk corona	J	I	AR	N
Financiën	-401	N	Dividend BNG Bank	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	-450	N	Niet realiseren taakstelling verkoop panden	N	I	AR	J

Toevoegingen aan reserves	3.472	N					
Financiën	2.992	N	Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit	N	S	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	400	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerinitiatieven Sociaal Domein)	N	I	AR	J
Wijksturing en Wijkzaken	80	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerparticipatie)	N	I	AR	J
Onttrekkingen aan reserves	549	V					
Bedrijfsvoering	459	V	Vrijval reservering dubieuze debiteuren	N	I	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	90	V	Addendum Coalitieakkoord (onttrekking BR burgerparticipatie)	N	I	BR	J

Formatie SB&R
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor het jaar 2021 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden.

Connectie: Prijscompensatie huidige contracten
Als gevolg van nieuwe aanbestedingen en hercontractering van diverse lopende contracten (schoonmaak, beveiliging en postvoorziening) wordt De Connectie geconfronteerd met hogere prijsontwikkelingen die niet binnen de begroting van De Connectie kunnen worden opgevangen.

Connectie: opgave ICT: Project 2!Connect
Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van het CMM 2 niveau en het komen tot een geharmoniseerde ICT-omgeving. Het accent van de werkzaamheden ligt echter in de eerste jaren waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt.

Bedrijfsvoering ICT (impact corona)
De extra kosten als gevolg van corona die ten behoeve van de bedrijfsvoering worden gemaakt hebben voornamelijk betrekking op ICT. De uitrol van devices om tijd- en plaatsonafhankelijk te werken (zoals laptops) wordt versneld doorgevoerd. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast worden er op korte termijn extra voorzieningen getroffen ten aanzien van (digitale) (thuis)werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Bovendien zijn er extra uitgaven voor beveiliging en stijgen de prijzen van hardware als gevolg van de crisis.

Connectie: structurele doorwerking
De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door naar 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving.

Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice (impact corona)
De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en de verlengde geldigheidsduur van rijbewijzen. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over onder andere de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.

DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'. Voor het organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen zijn extra kosten gemaakt om te voldoen aan de corona-maatregelen.

Referendum afval
Dit jaar is, tegelijk met de Tweede Kamerverkiezingen, een referendum over het afvalbeleid gehouden in Arnhem. Hiervoor zijn kosten gemaakt. Er waren bijvoorbeeld extra stembussen nodig, er was drukwerk nodig en er waren extra personele kosten. Deze kosten kunnen gedekt worden vanuit het budget onvoorzien.

De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis (impact corona)
De Connectie heeft verschillende aanvullende opdrachten van de gemeente Arnhem gekregen die verband houden met corona. Te denken valt onder meer aan extra schoonmaak, de aanschaf van desinfecterende gels en aanpassingen (bewegwijzeringen/aanbrengen schermen) in de verschillende panden. De extra kosten die daarmee zijn gemoeid, zullen worden doorbelast. Verder bestaat het risico dat bepaalde projecten als gevolg van deze extra, onvoorziene werkzaamheden onder druk komen te staan.

Inclusieve gemeentelijke organisatie
Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aanpak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen). In 2021 wordt hiermee gestart.

Klantenservice
Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Verder heeft corona vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 voorzien we een knelpunt van € 140.000 voor 2021.

Hybride werken: structurele kosten
Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot. De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken. De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een (structureel) knelpunt van € 125.000.

Aanpassen gemeentelijke websites
Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 van naar verwachting € 100.000. De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites.

Klantenservice: inhuur
De begroting van Klantenservice kent op dit moment geen structureel budget voor inhuur. Om het toegenomen aanbod aan telefoon goed aan te kunnen, is het nodig dat er in 2021 tijdelijk (extra) externe medewerkers ingehuurd kunnen worden. In 2022 moeten er middelen gereserveerd worden in verband met het opnemen van telefoongesprekken voor opleidingsdoeleinden. Dit als onderdeel van de doorontwikkeling van de afdeling.
In het eerste kwartaal van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering Klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Zie hiervoor ook het item Klantenservice doorontwikkeling Klantencontacten. De ambitie die in het plan wordt neergelegd, is om de afdeling Klantenservice een proactieve partner van de klant te laten zijn (de ogen en oren van de klant). Een realistische begroting maakt hier onderdeel van uit.

Addendum Coalitieakkoord
Op 24 maart hebben de fracties GroenLinks, VVD, PvdA en Arnhem Centraal een addendum op het coalitieakkoord Arnhem 2018-2022 gepresenteerd. In deze Turap zijn de financiële gevolgen op de begroting weergegeven, die in het lopende jaar een effect hebben.
De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de algemene reserve € 80.000 in 2021 in.
We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan tot maximaal € 525.000. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. Vanuit de algemene reserve wordt dit met € 400.000 aangevuld in 2021.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
We nemen maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen. Deze worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn terug te verdienen, zoals isoleren van de schil van de gebouwen en installatie-aanpassingen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden.

Actualisatie MIP
Voor de Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert in 2021 een voordeel op van € 0,8 miljoen.

September- en decembercirculaire gemeentefonds
De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Per saldo resteert voor de algemene middelen een voordeel van € 8,9 miljoen. Hierin is ook de eind maart toegekende aanvullende rijkscompensatie voor de coronacrisis opgenomen. Op diverse programma's in deze Turap staan daar knelpunten tegenover. In de impactanalyse corona die

periodiek wordt geactualiseerd, wordt een totaalbeeld gegeven van de knelpunten, risico's en compensatie corona.

Aanvullende compensatie Rijk corona (impact corona)

Het Rijk heeft voor een aantal beleidsvelden compensatie aangekondigd die nog niet is meegenomen in de laatste publicatie van 26 maart. Dit betreft onder andere de parkeerinkomsten. Voor de totale compensatie van de parkeerinkomsten heeft het Rijk € 150 miljoen gereserveerd. Vorig jaar was dit € 100 miljoen. Deze compensatie wordt in de meicirculaire verwacht. We verwachten hieruit circa € 1,7 miljoen te ontvangen.

Dividend BNG Bank

De BNG Bank heeft het resultaat over 2020 bekendgemaakt. Aan de aandeelhouders wordt voorgesteld om een dividend van € 1,81 per aandeel uit te keren. In de Arnhemse begroting is over 2021 een dividend van de BNG Bank van 1,3 miljoen geraamd. Het voorstel komt voor Arnhem neer op een totaal dividend van € 0,9 miljoen. Dit levert een nadeel van € 0,4 miljoen.

Niet realiseren taakstelling verkoop panden

In de begroting is voor een reeks van jaren een taakstelling op de verkoop van gemeentelijke panden opgenomen. In 2021 is voor het laatst een taakstelling (€ 450.000) in de begroting opgenomen. Deze taakstelling is echter onhaalbaar omdat er momenteel geen panden in de verkoop zijn en er tevens geen zicht op te verkopen panden is.
Dit zal zeer waarschijnlijk leiden tot een nadeel ten laste van het jaarresultaat 2021.

Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit

De toevoeging aan de Bestemmingsreserve (BR) Solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving word de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds. Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen).

Vrijval reservering dubieuze debiteuren

Eens in de paar jaar werd op basis van een steekproef op het vorderingenbestand de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren bepaald. Bij jaarrekening 2018 is een nieuwe steekproef gedaan. Op basis van die steekproef en in afstemming met de accountant bleek een voorziening van € 9,0 miljoen toereikend, waardoor ten opzichte van de vorige positie van € 10,6 miljoen een voordeel werd gerealiseerd van € 1,6 miljoen. Ook is besloten dat de steekproefmethode in 2019 vervangen zou worden door een betrouwbaarder berekening. Omdat onzekerheid bestond over de benodigde hoogte van de voorziening op basis van die nieuwe berekening is de vrijval van € 1,6 miljoen gereserveerd in de BR Bedrijfsvoering. In 2019 bleek een groot deel niet nodig voor dit doel en is € 1,1, miljoen ingezet voor de kosten rondom transformatie Werk en Inkomen (besloten in Turap-2 2019). Het resterende bedrag kan vrijvallen naar de algemene reserve.

S01 Veiligheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.428	19.761	333	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-16.493	-16.826	-333	N
Toevoegingen aan reserves	72	72	0	
Onttrekkingen aan reserves	1.847	1.847	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.775	1.775	0	N
Prognose resultaat	-14.718	-15.051	-333	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	333	N					
Openbare orde en veiligheid	175	N	Aanpak mensenhandel	N	S	AR	N
Openbare orde en veiligheid	158	N	Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Daarin kwam Arnhem nadrukkelijk aan de orde als een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben hierin op het onderwerp mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag als Arnhem te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak) en tegelijkertijd zijn er ook onderwerpen die in de periferie spelen (Wet regulering prostitutie, aanpak seksuele intimidatie) die in deze om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren is veel op het vlak van de aanpak van mensenhandel gedaan via externe middelen. Deze middelen zijn nu gestopt en daarmee ontstaat voor de voortzetting van de aanpak van mensenhandel en uitbuiting een knelpunt.

Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk (impact corona)

Vanuit ODRA en welzijnsorganisatie wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt in verband met de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.

S02 Bereikbaarheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.467	23.567	2.100	N
Baten	7.683	7.683	0	
Saldo lasten en baten	-13.784	-15.884	-2.100	N
Toevoegingen aan reserves	7.246	7.246	0	
Onttrekkingen aan reserves	8.044	8.044	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	798	798	0	N
Prognose resultaat	-12.986	-15.086	-2.100	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	2.100	N					
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	2.100	N	Terugloop parkeerinkomsten	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Terugloop parkeerinkomsten (impact corona)

Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Dit heeft zich in 2020 ook voorgedaan. Op basis van de bezettingsgraad op straat, in de garages en het aantal naheffingen is de verwachte impact voor heel 2021 berekend.

S03 Economie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	6.670	7.040	370	N
Baten	990	897	93	N
Saldo lasten en baten	-5.680	-6.143	-463	N
Toevoegingen aan reserves	120	120	0	
Onttrekkingen aan reserves	250	250	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	130	130	0	N
Prognose resultaat	-5.550	-6.013	-463	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	370	N					
Economische Zaken / Acquisitie	370	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Baten	-93	N					
Economische Zaken / Acquisitie	-93	N	Lagere huren horeca	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Taakmutatie re-integratie corona van S06

Op programma S06 is de totale afwijking toegelicht die ontstaat bij de middelen re-integratie. Op programma S06 worden deze lasten gerealiseerd en de baten worden op S00 gepresenteerd (taakmutatie in het gemeentefonds). Een deel van deze taakmutatie (€ 370 duizend) wordt besteed op dit programma S03, vanwege de nauwe samenhang tussen werk en economie.

Lagere huren horeca (impact corona)

Recente gerechtelijke uitspraken m.b.t. horeca-huren geven aan dat ook van de verhuurder wordt verwacht dat deze een deel van de contractueel overeengekomen huurbedragen schrapt. De uitspraak geeft aan 50% gedurende de lockdown-periode en 25% korting als er sprake is van een beperkte openstelling.
Voor de door de gemeente verhuurde horeca-panden wordt ingeschat dat over het 1ste halfjaar 2021 € 93.000 korting gegeven zal worden.

S04 Onderwijs

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.356	19.505	149	N
Baten	2.466	2.401	65	N
Saldo lasten en baten	-16.890	-17.104	-214	N
Toevoegingen aan reserves	8.264	8.264	0	
Onttrekkingen aan reserves	6.922	6.922	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-1.342	-1.342	0	N
Prognose resultaat	-18.232	-18.446	-214	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	149	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	500	N	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	149	N	DU aanpak laaggeletterdheid	N	I	AR	J
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-500	V	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Baten	-65	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE)	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden (impact corona)

Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Bij het weer opstarten van school na de zomervakantie, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We hebben met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. De Zomerscholen VVE en PO zijn het eerst gerealiseerde speerpunt, er komt ook een Herfstschool. Een projectleider gaat de Arnhemse Aanpak trekken. Bij het Rijk is door de schoolbesturen een subsidieaanvraag gedaan voor extra ondersteuning op de Arnhemse scholen.
Voor het voortgezet onderwijs en MBO kan aanspraak gemaakt worden op de al bestaande incidentele subsidieregeling Gelijke Kansen. Ook de tweede lockdown heeft weer grote impact. Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen een (nog grotere) achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt.

Het is nog niet inzichtelijk welke kosten het totaal aan speerpunten met zich meebrengt. Dat is ook weer afhankelijk hoe lang de tweede lockdown duurt en welke impact dit heeft. Besturen, PAS en gemeente hebben gezamenlijk € 1 miljoen toegezegd voor de Arnhemse Aanpak. Het deel dat de gemeente financieel bijdraagt wordt bekostigd vanuit de middelen voor het onderwijs achterstanden beleid (de OAB-middelen).

DU aanpak laaggeletterdheid
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE) (impact corona)
Dit betreft de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE).

S06 Participatie en armoedebestrijding

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	182.422	174.611	7.811	V
Baten	118.054	118.054	0	
Saldo lasten en baten	-64.368	-56.557	7.811	V
Toevoegingen aan reserves	554	554	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.556	5.743	187	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	5.002	5.189	187	V
Prognose resultaat	-59.366	-51.368	7.998	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-7.811	V					
Werk en Inkomen	2.104	N	Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.303	N	DU Crisisdienstverlening corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.124	N	Taamutatie impuls re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	250	N	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)	J	I	AR	N
Schulddienstverlening	95	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona	N	I	AR	J
Schulddienstverlening	47	N	Schulddienstverlening	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-370	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S03	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-900	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S08	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-1.000	V	Extra kosten re-integratie	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-1.224	V	WSW actualisatie	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-3.140	V	Werk: herstelagenda en landelijke middelen	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-6.100	V	BUIG actualisatie	N	S	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	187	V					
Inclusie	187	V	Vrijval jongerenperspectieffonds	N	I	BR	J

Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona

Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

DU Crisisdienstverlening corona
Dit betreft een decentralisatie-uitkering uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie impuls re-integratie corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) (impact corona)
Het kabinet heeft een nieuwe regeling aangekondigd in verband met corona. Tonk is een noodmaatregel voor huishoudens die door omstandigheden in ernstige financiële problemen dreigen te komen. De regeling loopt van 01-01-2021 tot 01-07-2021. De impact van deze regeling is nog niet bekend.

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Schulddienstverlening (impact corona)
Mede als gevolg van de corona-crisis worden er meer aanvragen voor schulddienstverlening verwacht. Daartoe is de personele bezetting tijdelijk (tot 1 juli 2021) uitgebreid.

Taakmutatie re-integratie corona naar S03 en S08
Een deel van de ontvangen gelden inzake de taakmutatie re-integratie corona worden besteed op programma S03 en S08.

Extra kosten re-integratie (impact corona)
Als gevolg van corona krijgen we waarschijnlijk op termijn te maken met een groter bijstandsbestand en zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het nog lastig hier een goede meerjarige inschatting van te maken. We zien inmiddels wel dat het rijk met aanvullende financiering richting gemeenten komt die vooralsnog voor 2021 toereikend lijkt. Daarom kan het financiële effect dat we eerder opnamen in 2021 van € 1,0 miljoen komen te vervallen. We nemen dit nog wel als risico op in het gemeentelijke risicoprofiel.

WSW actualisatie
Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep sw-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Onlangs heeft de MGR de concept gewijzigde begroting 2021 en de concept begroting 2022 gedeeld. De gerealiseerde uitstroom over 2020 is groter geweest dan begroot. Dit leidt tot een incidentele terugbetaling over 2020.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen
We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan uw raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen.

De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de meerjarenbegroting zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse herstelagenda coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt er een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel.

Middelen vs. inzet **bedragen x € 1.000**	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen*	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

*Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap-2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Naast deze lokale middelen zijn er door het rijk regionale middelen ter beschikking gesteld voor crisisdienstverlening voor 2020 en 2021. Voor onze arbeidsmarktregio gaat het vooralsnog in totaal om € 1,8 miljoen voor Arnhem als centrumgemeente die via de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gekomen. Deze middelen zijn een-op-een beschikbaar voor de regio en bedoeld voor specifieke doeleinden. We voegen deze middelen in 2021 toe aan het programma Participatie en armoedebestrijding.

Buig actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022. De bijstelling van 2021 zou worden meegenomen in verzamelbesluit 1 van 2021. Gezien de definitieve realisaties over 2020 nog niet bekend waren, heeft deze verwerking nog niet plaats kunnen vinden. De bijstelling over 2021 loopt daarom mee in Turap-1 2021.

Vrijval jongerenperspectieffonds

Bij de analyse van de bestemmingsreserves in de Begroting 2021 is uit de bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds € 0,7 miljoen vrijgevallen. Hiervoor in de plaats is een structureel budget van € 0,3 miljoen in de Begroting 2021 opgenomen om jongeren met hun problematische schulden te ondersteunen. Voor 2020 stond er een onttrekking uit de bestemmingsreserve begroot van € 0,2 miljoen. Dit saldo resteerde nog in de reserve. De kosten voor 2020 zijn echter via de exploitatie gelopen. Hierdoor kan dit bedrag in 2021 alsnog vrijvallen ten gunste van de algemene middelen. De reserve kan hiermee ultimo 2021 worden opgeheven. Dit besluit zal bij de Begroting 2022 aan de raad worden voorgelegd.

S07 Zorg

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	54.443	54.363	80	V
Baten	4.940	4.940	0	
Saldo lasten en baten	-49.503	-49.423	80	V
Toevoegingen aan reserves	628	628	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.865	2.865	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.237	2.237	0	N
Prognose resultaat	-47.266	-47.186	80	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-80	V					
Zorg	175	N	Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo	J	I	AR	N
Zorg	20	N	Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	J	I	AR	N
Zorg	-275	V	Droombankje	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo (impact corona)

Organisaties kunnen directe meerkosten bij de uitvoering van de Jeugdwet en Wmo als gevolg van de coronacrisis declareren bij gemeenten. De regeling loopt (vooralsnog) van maart t/m december 2020. Arnhem is centrumgemeente voor de regio. Het rijk heeft voor de uitvoering van deze regeling middelen beschikbaar gesteld via de DU's maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Deze middelen zijn grotendeels ingezet voor de meerkosten in de maatschappelijke opvang. Het is onzeker of deze middelen ook kostendekkend zijn voor de meerkosten in het zorgdomein omdat nog niet alle declaraties zijn ingediend. Voor doelgroepenvervoer geldt dat in de intelligente lockdown 80% van de niet gereden ritten is doorbetaald, deze regeling is voor het gehele jaar doorgetrokken als het gaat om vraagafhankelijkvervoer en routevervoer naar dagbesteding. Inmiddels wordt leerlingenvervoer en jeugdwetvervoer voor 100 % gereden, dus vervalt de 80% regeling. Voor 2021 wordt op dit onderdeel een nadeel van € 25.000 verwacht.

Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona (impact corona)

Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (onder andere RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Inschatting

van de impact 2021 is uitgaande van de situatie begin 2021. Naar verwachting zal het Rijk dit compenseren in 2021.

Droombankje

Vanuit programma zorg worden gelden overgeheveld naar programma S08 welzijn en inclusie voor Het Droombankje. Zie voor verdere toelichting programma S08.

S08 Welzijn en inclusie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.109	27.500	6.391	N
Baten	768	768	0	
Saldo lasten en baten	-20.341	-26.732	-6.391	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	750	750	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	750	750	0	N
Prognose resultaat	-19.591	-25.982	-6.391	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	6.391	N					
welzijn	1.840	N	DU Vrouwenopvang	N	I	AR	J
Welzijn	1.400	N	Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	J	I	AR	N
Welzijn	1.247	N	Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl	J	I	AR	N
Welzijn	900	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Welzijn	314	N	DU Brede aanpak dak- en thuislozen	N	I	AR	J
Welzijn	275	N	Droombankje	N	I	AR	J
Welzijn	250	N	Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden	J	I	AR	N
Welzijn	165	N	DU Uitstapprogramma prostituees	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

DU Vrouwenopvang

Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona (impact corona)

Naast de reguliere opvang voorzieningen is een andere locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang op een cruiseschip. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip minimaal voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM. Er moet rekening gehouden worden met een overgangsperiode van drie maanden. Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor

daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagierscruiseschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen en van de mate van instroom van nieuwe daklozen.

Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl (impact corona)
De coronacrisis heeft impact op het sociaal en mentaal welzijn van mensen in alle lagen van de bevolking. Er is vanuit het Rijk een nieuw maatschappelijk steunpakket ontwikkeld dat zich richt op sociaal en mentaal welzijn en een gezonde leefstijl. Het kabinet wil samen met de gemeenten maatregelen treffen om de directe effecten van het sociaal en mentaal welbevinden van kwetsbare groepen en negatieve gezondheidseffecten van de noodzakelijke corona maatregelen zoveel mogelijk in goede banen te leiden en verdere schade te voorkomen. Doel van dit steunpakket is het verminderen van de langdurige gevolgen van deze coronaperiode op het sociaal en mentaal welbevinden en gezondheid. Het betreft incidentele middelen, voor tijdelijke intensivering. Het pakket bestaat uit drie actielijnen:
1. Intensivering initiatieven welzijn voor de jeugd;
2. Intensivering initiatieven welzijn kwetsbare groepen;
3. Intensivering initiatieven gezonde leefstijl.
Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's. De inkomsten zijn opgenomen op programma S00 bij het gemeentefonds.

Taakmutatie re-integratie corona van S06
Op programma S06 is de afwijking toegelicht van taakmutaties waarvan de lasten op S06 gemaakt gaan worden en de baten op S00 gepresenteerd worden. Een deel van deze taakmutatie (€ 900.000) wordt besteed op dit programma S08, vanwege de samenhang tussen werk & inkomen en welzijn.

DU Brede aanpak dak- en thuislozen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Het Droombankje
Stichting Het Droombankje heeft voor de tweede helft van het jaar 2020 een incidentele subsidie ontvangen, conform het collegebesluit van 30 juni 2020. Met het genomen collegebesluit is voor 2021 e.v. vastgesteld dat bij een nieuwe aanvraag voor 2021 e.v. een structurele begrotingswijziging nodig is. Echter, er is gezien de korte periode (derde en vierde kwartaal 2020) waarin Het Droombankje actief is in de Maatschappelijke Opvang-keten meer tijd nodig om vast te kunnen stellen of stichting Het Droombankje structureel toegevoegd kan worden aan de MO keten. Daarom is voor 2021 opnieuw een incidentele subsidie verleend. De incidentele subsidieverlening van € 275.000 aan stichting Het Droombankje voor 2021 komt ten laste van de vrij te vallen middelen voor ambulante begeleiding Wmo. In de loop van dit jaar wordt duidelijk of Het Droombankje structureel wordt gesubsidieerd, dit zal dan ter besluitvorming worden voorgelegd. De kosten worden gedekt met budget dat overkomt van programma S07 Zorg.

Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden (impact corona)
Op basis van een afwegingskader kan door de gemeente steun worden verleend aan sportverenigingen, cultuurinstellingen, welzijnsorganisaties, buurthuizen en aan initiatieven die een rol vervullen in de sociale samenhang in wijken. Hierbij wordt uitgegaan van steunverlening gedurende de periode 1 mei 2020 tot 1 mei 2021. De over deze periode hiervoor te verlenen steun wordt gemaximeerd tot € 250.000. De kosten worden zoveel als mogelijk gedekt uit bestaande budgetten binnen de desbetreffende beleidsvelden. In 2020 is hierop geen beroep gedaan, dit is doorgeschoven naar 2021. Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's.

DU Uitstapprogramma prostituees
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

S09 Gezondheid en sport

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	20.511	20.781	270	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-17.576	-17.846	-270	N
Toevoegingen aan reserves	354	354	0	
Onttrekkingen aan reserves	260	260	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-94	-94	0	N
Prognose resultaat	-17.670	-17.940	-270	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	270	N					
Publieke gezondheid	120	N	Rookvrije tegels	N	I	AR	J
Sport	83	N	Exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	N	S	AR	J
Sport	67	N	Kunstgrasvelden	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Rookvrije tegels

Om uitvoering te kunnen geven aan de eerder door de Raad aangenomen motie 'Op naar een rookvrije generatie' zijn vorig jaar extra middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier de eenmalige kosten voor het plaatsen van rookvrij tegels en borden bij kinderspeelplaatsen (€ 120.000).
De uitvoering hiervan vindt echter pas in het eerste deel van dit jaar plaats. Helaas zijn deze middelen niet meegelopen in de budgetoverheveling en heeft dit tot een voordeel voor de algemene middelen geleid in 2020. Aangezien de kosten pas dit jaar worden gemaakt, ontstaat er in 2021 een nadeel voor de algemene middelen.

Exploitatie Bethaniënstraat en de Opmaat

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel knelpunt op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Voor het jaar 2021 ontstaat een knelpunt van € 83.000.

Kunstgrasvelden

In de vorige Perspectiefnota hebben we budget gekregen om een natuurgrasveld te veranderen in een kunstgrasveld. Afgelopen woensdag 13 januari is een motie aangenomen waarin de raad het college opdraagt om de alternatieven voor SBR infill (de huidige methode) van een kunstgrasveld te onderzoeken, bij de eerstvolgende renovatie dan wel aanleg van een nieuw kunstgrasveld. De eerstvolgende renovatie is dus al op zeer korte termijn (is nu in gang gezet). Vermoedelijk zal uit het onderzoek blijken dat milieuvriendelijkere

alternatieven duurder zijn dan dat nu in budget is voorzien. Het college kan ervoor kiezen de oude SBR infill methode te hanteren, of meer budget toe te kennen en voor een milieuvriendelijker alternatief te gaan.
Uit het onderzoek is gebleken dat een infill van maiskurk momenteel het milieu het minst belast. Dit vraagt om een extra uitgave van € 67.000. De jaarlijkse extra onderhoudskosten van € 5.000 worden door het Sportbedrijf gedekt.

S10 Klimaat en energie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	5.487	5.612	125	N
Baten	473	473	0	
Saldo lasten en baten	-5.014	-5.139	-125	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.200	3.200	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.200	3.200	0	N
Prognose resultaat	-1.814	-1.939	-125	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	125	N					
Duurzaamheid	125	N	Participatieproces NemiA	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Participatieproces nemiA

Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. Om beter inzicht te krijgen in de impact van de uitvoering van het akkoord, hebben het Rijk en decentrale overheden de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) om advies gevraagd. In zijn onderzoek concludeert de ROB onder andere dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 € 450 miljoen bedragen en deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. De ROB adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of dit ook daadwerkelijk gaat gebeuren.
Het afgelopen jaar bevestigt dat de wijkgerichte energietransitie zoals door de raad is vastgesteld een grote participatieve inspanning vraagt. Dit wordt door bovenstaand onderzoek bevestigd. Het proces in de wijken loopt ondanks corona voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier, als onderdeel van de doelstellingen uit NEMiA in de wijken, invulling aan te kunnen geven is vooruitlopend op eventuele bijdragen vanuit het rijk een extra jaarlijkse inspanning op participatie gebied geraamd van € 125.000 in 2021. Bestaande uit inzet participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	36.753	36.752	1	V
Baten	29.963	29.963	0	
Saldo lasten en baten	-6.790	-6.789	1	V
Toevoegingen aan reserves	2.516	2.516	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.658	5.658	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.142	3.142	0	N
Prognose resultaat	-3.648	-3.647	1	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-1	V					
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	800	N	Woonboten Nieuwe Haven	N	I	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	170	N	Leegloop personeel Projecten (PIM)	J	I	AR	N
Openbare ruimte	50	N	Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	N	S	AR	N
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	29	N	DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	N	S	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-1.050	V	Uitkering Rijk Bethanienstraat	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met

elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Leegloop personeel Projecten (PIM) (impact corona)
PIM en OR werken met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Door met name het niet kunnen maken van rendabele uren doordat kinderen niet naar school konden en thuis bleven, ontstaat echter wel een nadeel.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten
Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.
Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Uitkering Rijk Bethaniënstraat
Voor de sanering van de grondwal aan de Bethaniënstraat is een specifieke uitkering van het Rijk van € 1,05 miljoen beschikbaar gekomen. Met deze uitkering is in de begroting nog geen rekening gehouden.
In de begroting is een budget opgenomen van € 3,9 miljoen voor de sanering en herinrichting van de Bethaniënstraat. Dit budget komt voor € 1,66 miljoen uit de inzet van de algemene reserve.
Nu de specifieke uitkering beschikbaar is gekomen, kan de begrote inzet van de algemene reserve met € 1,05 miljoen verlaagd worden van € 1,66 miljoen naar € 0,61 miljoen.

S12 Wonen en leefomgeving

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	37.671	38.946	1.275	N
Baten	39.814	39.189	625	N
Saldo lasten en baten	2.143	243	-1.900	N
Toevoegingen aan reserves	371	371	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.304	3.304	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.933	2.933	0	N
Prognose resultaat	5.076	3.176	-1.900	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.275	N					
Openbare ruimte	900	N	Extra activiteiten afvalinzameling	J	I	AR	N
Openbare ruimte	150	N	Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Extra kosten Toezicht en Handhaving	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	25	N	Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen	J	I	AR	N
Baten	-625	N					
Openbare ruimte	-625	N	Lagere inkomsten afvalstoffenheffing	N	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Extra activiteiten afvalinzameling (impact corona)

Voor 2021 zullen de corona-effecten ook merkbaar zijn rondom de extra activiteiten afvalinzameling. De verwachte effecten zijn: extra grofvuil op te halen, extra grof vuil gebracht naar ABS en verwijderen van grofvuil bijgeplaatst bij containers. De inzameling van papier zal in geheel 2021 nog met professionele krachten plaatsvinden waarbij de compensatie van de vrijwilligers in stand blijft.

Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte (impact corona)

Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn. Voor 2021 is de verwachting dat tot aan de zomer minder dan normaal vergunningen wordt verleend, maar dat er een inhaalslag daarna komt. Per saldo is de verwachting dat corona voor 2021 een negatieve impact heeft voor de opbrengsten uit verleende vergunningen.

Extra kosten Toezicht en Handhaving (impact corona)
Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen juist ook in de weekenden, dit leidt tot hogere kosten. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving. Voor 2021 is de verwachting dat extra ondersteuning bij Toezicht en Handhaving nodig blijft en dat mogelijk ook een rol gespeeld gaat worden bij ondersteuning van vaccinaties. Het bedrag is gebaseerd op een inschatting voor de eerste helft van 2021.

Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte (impact corona)
Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Tevens is het risico dat er tijdens de werkzaamheden meerkosten als gevolg van corona in rekening gebracht worden om aan de coronamaatregelen te voldoen.

Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen (impact corona)
Het ondersteunen/adviseren op gebied van inrichting van de openbare ruimte voor coronagerelateerde maatregelen.

Lagere inkomsten afvalstoffenheffing
Het aanbod van betaalde zakken blijft binnen diftar achter op begroting. Hierdoor krijgt de gemeente minder inkomsten terwijl de hoeveelheid restafval niet navenant daalt. Uitgaande van de verwachting dat per 1 juni op basis van de uitkomst van het referendum overgegaan wordt op een nieuw systeem, wordt een nadelig resultaat van € 625.000 over 2021 verwacht.

Nr. : 21004OW043
Onderwerp : Turap-1
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562249
Toelichting: : Begrotingswijziging bij Turap-1

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	72	0	**-72**	0	0	**-72**
Geb 2	**Noordwest**	62	0	**-62**	0	0	**-62**
Geb 3	**Noordoost**	54	0	**-54**	0	0	**-54**
Geb 4	**Presikhaaf**	67	0	**-67**	0	0	**-67**
Geb 5	**Malburgen**	99	0	**-99**	0	0	**-99**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	46	0	**-46**	0	0	**-46**
Geb 7	**De Laar/Elden**	32	0	**-32**	0	0	**-32**
Geb 8	**RKV**	73	0	**-73**	0	0	**-73**
		505	**0**	**-505**	**0**	**0**	**-505**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	851	15.948	**15.097**	14.352	549	**1.294**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	370	0	**-370**	0	0	**-370**
S04	**Onderwijs**	149	0	**-149**	0	0	**-149**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	-2.744	0	**2.744**	0	187	**2.931**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	3.219	0	**-3.219**	0	0	**-3.219**
S09	**Gezondheid en sport**	203	0	**-203**	0	0	**-203**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	829	1.050	**221**	0	0	**221**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		2.877	**16.998**	**14.121**	**14.352**	**736**	**505**
	Totaal	3.382	16.998	**13.616**	14.352	736	**0**

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562251

Onderwerp: Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)

Voorstel

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen.
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

Inleiding

De jaarstukken 2020 zijn het sluitstuk van de P&C-cyclus 2020. In de begroting 2020 - 2023 is het beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald.

Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) opgenomen De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten (‘herzieningen’ genoemd), de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen (= te verwachten verliezen), de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

Beoogd effect

Jaarstukken 2020:
Decharge verlenen aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beleid en beheer door middel van de vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020.

FJP 2020:

Gemeente Arnhem

Inzicht verschaffen in de ontwikkeling van de grondexploitaties en de investeringsprojecten. Daarnaast is het doel om de herzieningen zo snel mogelijk te verwerken in de begroting, zodat in de projecten gewerkt wordt met een actueel (financieel) kader.

Argumenten

1.1 Jaarstukken 2020

Volgens de wettelijke kaders, zijnde het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV), is het college verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de jaarrekening. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat:

- de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven;
- de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

De Verordening Financieel Beleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan te bieden aan de raad.
De Gemeentewet verplicht de gemeente om ieder jaar op uiterlijk 15 juli de door de gemeenteraad vastgestelde jaarstukken aan te bieden aan de provincie Gelderland.

1.2 Resultaatbestemming

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen. Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de coronamaatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen.
Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie.
Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 miljoen te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0 en komt overeen met de begrote weerstandsfactor van 1,0. Dit valt binnen de marges van het financieel kader dat door de gemeenteraad is vastgesteld.

De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

1.3 Begrotingswijziging 2021 inzake resultaatbestemming 2020

Voorgesteld wordt om middels een begrotingswijziging 2021 een deel van het resultaat van 2020 dat ten gunste is gekomen van de Algemene Reserve in te zetten. Concreet betreft dit het voorstel om € 2,0 miljoen vanuit de AR toe te voegen aan de BR Zuidelijke Binnenstad.

Het financieel resultaat 2020 bevat voor in totaliteit € 5,4 mln. winstneming in grondexploitaties, waaronder € 2,3 mln. in de grondexploitatie Zuidelijke binnenstad. Het is van groot belang om in de komende jaren door te kunnen ontwikkelen in de binnenstad. De woningbouwontwikkelingen, herontwikkeling Bestuurskwartier en wederopbouwgebieden daaromheen, maar ook de impact van Covid-19 op ondernemers in de binnenstad maken het van belang om als gemeente te blijven investeren in de binnenstad. In de raadsbrief Anticyclisch investeren van februari 2021 is om die reden ook aangegeven dat projecten naar voren worden gehaald die zowel kansen benutten, als noodzakelijk zijn vanuit het belang van een sterke en aantrekkelijke binnenstad in relatie tot de herstelagenda. In de jaarrekening 2020 is de winstneming Zuidelijke binnenstad ten gunste van het jaarresultaat gekomen en aan de Algemene Reserve toegevoegd. Voorgesteld wordt om hiervan middels een begrotingswijziging in 2021 € 2,0 mln. te reserveren voor de financiering van de toekomstige ontwikkelingen in het Bestuurskwartier door deze toe te voegen aan de reeds bestaande BR Zuidelijke binnenstad.

1.4 Accountantsverslag Deloitte

Verantwoordelijkheid accountant:
De controleverordening vormt de basis waarop de accountant de controle over de boekjaren uitvoert. In de verordening worden de reikwijdte van de controle, de geldende normstellingen en de te hanteren goedkeurings- en rapporteringtolerantie vermeld. De bij de controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten.

Accountantsverslag en controleverklaring Deloitte:
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle. Daarbij gaan zij nader in op de scope en reikwijdte van de accountantscontrole en geven zij een nadere toelichting op de getrouw- en rechtmatigheid van de jaarrekening. Het accountantsverslag is integraal onderdeel van de rapportage aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) inzake de SiSa-verantwoording.

De accountant heeft geen controleverschillen ten aanzien van getrouw- en rechtmatigheid geconstateerd, De accountant is voornemens een goedkeurende verklaring af te geven voor de jaarstukken 2020. Voor een nadere toelichting op de bevindingen van de accountant wordt verwezen naar het accountantsverslag.

Ons college heeft een reactie op het accountantsverslag geformuleerd. Hiervoor wordt verwezen naar de reactiebrief.

1.5 FJP: bijlage, geheimhouding en begrotingswijziging

Het algemene, publieke overzicht van de grondexploitaties is terug te vinden in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. Deze FJP 2020 is een verdieping daarop met gedetailleerde projectinformatie en risicobeschrijvingen. Wij raden u aan eerst de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag te lezen en pas daarna deze bijlagen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

De begrotingswijziging naar aanleiding van de FJP wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken 2020.

Kanttekeningen en risico's

Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf "weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag.

Financiën

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen Hiervan wordt voorgesteld €3,9 miljoen toe te voegen in de BR Taakmutaties en het restant van €13,0 miljoen toe te voegen in de Algemene Reserve (AR).

Uitvoering

De accountant geeft een toelichting aan de auditcommissie over het accountantsverslag en de controleverklaring, behorende bij de jaarrekening.

Communicatie

Er wordt een persbericht, animatie en infographic gemaakt voor de jaarstukken.

Op de website financien.arnhem.nl staat de webversie van de jaarstukken weergegeven. Hierin is extra informatie opgenomen, zoals bijvoorbeeld in het onderdeel 'wat heeft het gekost' binnen de programma's (meer informatie tabel baten en lasten en reserves per programma) en bij 'wat hebben we gedaan' (in de doelenboom staat ook de informatie uit Turap 2 weergegeven).

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel en concept-raadsbesluit
- Jaarstukken 2020
- Controleverklaring jaarstukken 2020
- Accountantsverslag 2020 Deloitte
- Reactie college Accountantsverslag
- Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)
- Begrotingswijziging resultaatbestemming
- Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 562251

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 562251;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen;
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Jaarstukken 2020

Jaarstukken 2020

GEMEENTE Arnhem

Jaarstukken 2020

Inhoudsopgave

Infographic 1

Deel 1 Hoofdlijnen 2

2020, een samenvatting 3

Leeswijzer 6

Deel 2 Jaarverslag 8

Wijken 9

Wijken algemeen 10

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 17

Noordwest 22

Noordoost 26

Presikhaaf 32

Malburgen 36

Schuytgraaf, Elderveld 40

De Laar, Elden 44

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 48

Stad 52

Bestuur, dienstverlening en financiën 53

Veiligheid 64

Bereikbaarheid 72

Economie 78

Onderwijs 87

Cultuur 91

Participatie en armoedebestrijding 98

Zorg 112

Welzijn en inclusie 124

Gezondheid en sport 133

Klimaat en energie 139

Ruimtelijke ontwikkeling 145

Wonen en leefomgeving 151

Paragrafen 161

Lokale heffingen 162

Weerstandsvermogen en risicobeheersing 165

Onderhoud kapitaalgoederen 181

Financiering 192

Bedrijfsvoering 196

Verbonden partijen 201

Grondbeleid 221

Investeringen 229

Subsidies 232

Integriteit 236

Deel 3 Jaarrekening 239
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting 240
Balans en de toelichting 249
Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld 278
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel) 280
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 292

Deel 4 Bijlagen 293
Afkortingenlijst 294
Begrippenlijst 297

Infographic

Jaarstukken 2020 in één oogopslag

GEMEENTE Arnhem

Wat zijn de inkomsten?

Totaal € 867 mln.

Het Rijk	Reserves	Overige inkomsten	Lokale heffingen
€ 599 mln.	€ 60 mln.	€ 106 mln.	€ 102 mln.

Wat zijn de uitgaven?

Stedelijke programma's:	
Bestuur, dienstverlening en financiën	€ 113 mln.
Veiligheid	€ 17 mln.
Bereikbaarheid	€ 29 mln.
Economie	€ 7 mln.
Onderwijs	€ 27 mln.
Cultuur	€ 34 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 200 mln.
Zorg	€ 63 mln.
Welzijn en inclusie	€ 22 mln.
Gezondheid en sport	€ 25 mln.
Klimaat, energie en milieu	€ 9 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 55 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 37 mln.
Subtotaal	**€ 638 mln.**

Wijken:	
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek	€ 31 mln.
Noordwest	€ 29 mln.
Noordoost	€ 24 mln.
Presikhaaf	€ 23 mln.
Malburgen	€ 35 mln.
Schuytgraaf/ Elderveld	€ 25 mln.
De Laar/ Elden	€ 17 mln.
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	€ 28 mln.
Subtotaal	**€ 212 mln.**

Totaal € 850 mln.

Wat hebben we gedaan?

Corona - We namen meer dan honderd maatregelen om onze inwoners en bedrijven te helpen, zoals laptops voor kinderen, ondernemersondersteuning en extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. We maakten de Arnhemse Herstelagenda Corona-crisis: fiks investeren om de stad een steun in de rug te geven. Daar profiteert de lokale economie ook van.

Wonen - We gaan sneller meer woningen bouwen. Én de leefbaarheid van kwetsbare wijken vergroten. Sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Daarvoor hebben we met de provincie, met Nijmegen en met het Rijk een woondeal gesloten.

Zorg - De uitgaven in de zorg stijgen nog steeds, maar we hebben ze beter onder controle gekregen. Belangrijk is dat iedere Arnhemmer de zorg krijgt die hij of zij nodig heeft.

Duurzaamheid - We gaan aan de slag om wijken 'van het gas' af te krijgen. Daarnaast maken we Arnhem 'klimaatadaptief' maken. Dat betekent dat we ons voorbereiden op meer regen en meer droogte. Bijvoorbeeld door meer groen in plaats van stenen en meer verkoeling door bomen.

En verder:

- De verbouwing van Museum Arnhem is in volle gang. Een nieuwe vleugel werd spectaculair boven de stuwwal geschoven.
- We strijden tegen armoede. Met een nieuwe armoedeagenda en een de uitvoeringsagenda schulddienstverlening.
- Arnhem was gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. Daarbij zijn diverse gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.
- De gemeenteraad keurde de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed.

Wilt u meer weten? Kijk op financien.arnhem.nl

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit:

1. Hoofdlijnen van beleid

2. Leeswijzer

2020, een samenvatting

2020 liep totaal anders dan we aan het begin van het jaar verwachtten. Het jaar begon hoopvol met de Woondeal en de Arnhem-Oost aanpak, maar corona gooide al snel roet in het eten. Toch hebben we in een jaar van crisis als stad mooie projecten opgezet, vele doelen bereikt en diverse plannen gemaakt.

Woondeal Arnhem-Nijmegen

Er is de afgelopen jaren volop gebouwd in Arnhem en er zijn ook nog plannen in ontwikkeling of in voorbereiding. Daar bovenop sloten Arnhem, Nijmegen en het Rijk een woondeal, met als inzet de bouw van nog meer woningen in beide steden dan al gepland was. De Woondeal moet ervoor zorgen dat er sneller en meer betaalbare huur- en koopwoningen komen. Maar het gaat om veel meer dan woningen alleen. We gaan ook sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Dit noemen we de Arnhem-Oost aanpak en heeft als doel om alle Arnhemmers gelijke kansen te bieden en tweedeling in de stad tegen te gaan. Hierbij worden woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal opgepakt.

Corona

Toen kwam corona. Een crisis die zijn weerga niet kent en waarvoor we alle zeilen moesten bijzetten. Een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. Bijna de helft van de ondernemers gaf aan te verwachten dat het voortbestaan van hun bedrijf door de crisis in gevaar komt. De cultuur- en evenementensector stond op omvallen. Al snel namen we meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning van het Rijk en de Provincie. Zo zorgden we voor laptops voor kinderen uit gezinnen die dat zelf niet kunnen betalen, boden we extra ondersteuning voor ondernemers en regelden we extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. Ook presenteerden we voor onszelf en voor de stad een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk. Tegelijk zijn we ervan doordrongen dat de coronacrisis niet zomaar voorbij is. Dat we ook verder moeten kijken. Zeker tot en met 2021, en misschien nog wel langer.

Investeren in de stad

Daarom presenteerden we nog voor de zomer de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim €19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis. Door juist nu te investeren zorgen we tegen de stroom in voor een impuls in de lokale economie. Met als doel de stad te versterken en zo goed mogelijk uit de crisis te komen. We investeren daar waar het bijdraagt aan grote transities en de opgaven die daarbij horen, zoals de energietransitie, duurzame mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie. Daarmee zorgen we lokaal voor werkgelegenheid en extra bedrijvigheid. Daarnaast investeren we in cultuur. De gemeenteraad stemde in met ons voorstel om het Stadstheater te vernieuwen en ook Introdans en Toneelgroep Oostpool op die locatie te huisvesten.

Ondernemers

Natuurlijk gebeurde er meer. En ondernam de gemeente meer. In het kader van 'Van bedrijven weten' willen we de ruim 15.000 Arnhemse ondernemers beter van dienst zijn. Een team van accountmanagers verbetert de contacten en brengt beter in kaart wat de Arnhemse bedrijven van de gemeente verwachten. Arnhem kende al de Ondernemersdesk. Hierdoor leggen ondernemers snel contact en krijgen ze sneller antwoorden op hun vragen . Ook over wat de nieuwe coronaregels voor hen betekenen. Deze desk werd daarnaast uitgebreid met het loket 'geldzaken en ondernemers', speciaal voor ondernemers met financiële problemen. Vaak zochten we de samenwerking in de regio, bijvoorbeeld met de mkb regiodeal Arnhem-Nijmegen. Daarmee kunnen midden- en kleinbedrijven hulp krijgen op het gebied van digitalisering.

Klimaat en energie

Op het gebied van klimaat en energie werden in 2020 flinke stappen gezet. De plannen van de gemeente om in Elderveld zo'n 800 woningen van het gas af te halen, kregen een impuls doordat het Rijk hier zes miljoen aan bijdraagt. Het is de bedoeling dat deze woningen uiterlijk in 2028 met restwarmte van de rioolwaterzuivering verwarmd worden. Behalve in Elderveld onderzoeken we in nog elf andere buurten of er een serieus alternatief voor aardgas is. Ook op het gebied van duurzame mobiliteit gingen de ontwikkelingen verder. Er zijn steeds meer laadpunten gekomen voor elektrische auto's en dat aantal blijft doorgroeien. Daarnaast zetten we in op deelvervoer, bijvoorbeeld met eHubs waar je elektrische fietsen, bakfietsen of elektrische auto's kunt huren. Het afgelopen jaar hebben we meer dan 12 miljoen aan subsidie voor mobiliteitsprojecten ontvangen. Goed nieuws voor de bereikbaarheid van Arnhem.

Meer grip op sociaal domein

In het sociaal domein kreeg de gemeente beter grip op de uitgaven, en dus ook meer mogelijkheden om tijdig bij te sturen als de kosten onverhoopt stijgen. Daarnaast zijn we gestart met het visietraject sociaal domein, waarin ook de inzichten van de visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein van de VNG worden meegenomen. Ook werd een nieuwe aanbesteding van zorgaanbieders afgerond. Er zijn nu minder aanbieders van zorg die ook nog eens voldoen aan strengere kwaliteitseisen. De coronacrisis legt een extra druk op onze inwoners. Ze ervaren meer stress en voelen zich somberder. Daar zijn we nu extra alert op. Daar hebben vooral de sociale wijkteams een grote rol. Ook zetten we ons volop in om kinderen niet

de dupe te laten worden van de scholensluitingen tijdens corona. Daarvoor hebben we de Arnhemse aanpak onderwijs, waarmee we onder meer vroegtijdig schoolverlaten proberen tegen te gaan.

Afvalinzameling
Per 1 juli werd diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Veiligheid
In de strijd tegen ondermijning en criminaliteit werden op last van de burgemeester in 2020 diverse panden gesloten vanwege criminele activiteiten. Dat is nodig, want de georganiseerde criminaliteit probeert de bovenwereld mee te sleuren met fout geld, intimidatie, chantage en bedreigingen. Het ondermijnt een eerlijke samenleving met eerlijke handel en horeca. In november en december was Arnhem gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. In het kader van de campagne werden niet alleen diverse activiteiten georganiseerd, maar ook vele gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.

Medewerkers
Ook voor onze medewerkers was 2020 een bijzonder jaar. Thuiswerken werd de norm, hetgeen een grote omschakeling betekende. Naar de toekomst toe willen we de positieve elementen hieruit vasthouden en verankeren; we bewegen naar een vorm van hybride werken. Goed te zien, is dat de verzuimcijfers een positieve ontwikkeling laten zien.
De omvang van ons personeelsbestand is in 2020 gegroeid, enerzijds door invulling van vacatures die aan het begin van het jaar reeds open stonden anderzijds doordat we in onze begroting rekening hielden met een stijging van de formatie. Eind 2020 is sprake van een kleine overschrijding: 11 fte (1,2%) ten opzichte van een begrote formatie van 938 fte. Binnen dit totaal is sprake van afwijkingen die elkaar (deels) compenseren. Zo is binnen het cluster Werk & Inkomen sprake van vacatureruimte terwijl de bezetting binnen het cluster Strategie, Beleid en Regie zich boven de begrote formatie bevindt.

Er gebeurde meer
En verder werden er meer dan duizend gratis bomen uitgedeeld aan Arnhemmers om de stad verder te vergroenen, werd de Gelrepas vernieuwd tot handige app, werd bij de verbouwing van Museum Arnhem een nieuwe vleugel spectaculair boven een afgrond geschoven, keurde de gemeenteraad de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed, kwamen er 21 flitsparkeerplaatsen, werd Arnhem wereldnieuws met de plannen om asfalt te verwijderen, schaduwroutes en koelteplekken aan te leggen en meer bomen te planten, startte een mondmaskerfabriek waar statushouders aan het werk gingen, mag het asielzoekerscentrum in Elden nog eens vijf jaar blijven, kreeg de armoedeaanpak een impuls met de armoedeagenda en de uitvoeringsagenda schulddienstverlening en werd Arnhem vereerd met twee bezoeken van de Koning. Eén helemaal in de tijdgeest via een videocall met Museum Arnhem. Maar ook een écht bezoek in september. De Koning liet zich informeren over de Arnhemse aanpak om jongeren te helpen de verleidingen te weerstaan van een loopbaan in de drugscriminaliteit.

Al met al was 2020 een bijzonder jaar. Een jaar waarin we te maken kregen met een onverwachte crisis. Maar waarin we ook samen veel mooie mijlpalen bereikten, waar we onze stad de komende jaren weer verder op kunnen bouwen.

Financieel resultaat

Algemeen
We sluiten het jaar 2020 af met een positief financieel resultaat voor mutaties in de reserves van €19,8 miljoen. Gedurende het jaar zijn overeenkomstig de genomen raadsbesluiten mutaties gedaan in de reserves. Per saldo is er in 2020 al €1,1 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve. Daarnaast is er per saldo €1,8 miljoen toegevoegd aan diverse bestemmingsreserves voor door de raad bestemde uitgaven die in toekomstige jaren nog volgen. Door deze mutaties die al in het jaar gedaan zijn, komt het positieve financieel resultaat na mutaties in de reserves in 2020 uit op €16,9 miljoen.

Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de corona maatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen. Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie. Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 mln te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

In het jaarverslag is per programma uiteengezet waardoor de belangrijkste afwijkingen tussen realisatie en begroting worden veroorzaakt. Hieruit blijkt dat het veelal gaat om incidentele afwijkingen, waaronder een incidenteel voordeel op de gebundelde uitkering (BUIG) en de winstneming in de grondexploitatie (waaronder op de complexen Zuidelijke binnenstad, Schuytgraaf en

Leidenweg). Het incidentele karakter van dit positieve resultaat leidt er toe dat deze effecten niet structureel meegenomen kunnen worden naar de toekomst.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0. De ratio komt overeen met de weerstandsfactor van 1,0 zoals in de begroting is opgenomen. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Deze weerstandsfactor is lager dan voorgaand jaar omdat corona extra risico's met zich heeft meegebracht. Dit wordt nader toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

Coronakosten in de jaarrekening

Gedurende het jaar is de impactanalyse corona opgesteld en periodiek geactualiseerd. In deze impactanalyse zijn de nadelen in de exploitatie ingeschat die het gevolg zijn van de coronamaatregelen. In de laatste versie van de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 is een nadeel gemeld van € 14,6 miljoen. Hiervan is €8,8 miljoen bij Turap 2 al in de begroting verwerkt. In de jaarrekening wordt, naast het reeds in de begroting verwerkte nadeel bij Turap 2, een nadeel gemeld van €3,4 miljoen. Het verschil tussen de gemelde afwijkingen in de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 en de werkelijke afwijking in Turap 2 en de jaarrekening wordt voornamelijk veroorzaakt doordat voor een aantal onderwerpen een hogere compensatie (dekking in 2020) is ontvangen. Een voorbeeld hiervan is bovengenoemde ontvangst voor de TOZO uitkering, waarvoor de gemeente in de toekomst nog kosten moet maken. Daarnaast is door de corona-maatregelen een aantal activiteiten niet uitgevoerd, waardoor een voordeel ontstaat binnen het programma dat een deel van de corona-nadelen heeft kunnen dekken.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Omschrijving	**Bedrag**
Financieel nadeel in impactanalyse d.d. 1 maart 2021	€14,6 miljoen
Reeds in begroting verwerkt bij turap 2	€ 8,8 miljoen
Verschil (verwacht nadeel bij jaarrekening)	**€ 5,8 miljoen**
Gerealiseerd nadeel in de jaarrekening a.g.v. corona	€3,4 miljoen
Voordelen en dekking uit andere middelen	**€ 2,4 miljoen**

In de jaarrekening zijn afwijkingen als corona-afwijking benoemd wanneer deze volledig aan corona toe te wijzen zijn. Soms is dit echter niet goed mogelijk. Het komt ook voor dat slechts een deel van de afwijking een relatie heeft met corona. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een prijsvoordeel is behaald (door bijvoorbeeld een nieuwe aanbesteding) maar er ook minder uitgaven zijn geweest als gevolg van corona. Wanneer dit het geval is, is dit in de toelichting van de afwijking uiteengezet.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Meerjarenprogrammabegroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag
In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- wat wilden we bereiken?
- wat hebben we gedaan?
- wat heeft het gekost?

Jaarrekening
De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Opbouw van de jaarstukken

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de jaarstukken bestaan. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid
In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2020 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag
Het jaarverslag is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Acht wijkprogramma's (W) - Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

2. Dertien stedelijke programma's (S) - Met ingang van de begroting 2020 zijn de tien reguliere programma's (R0 tot en met R9) gewijzigd naar dertien stedelijke programma's (S00 tot en met S12). Voor de toelichting op deze gewijzigde programma-indeling wordt verwezen naar de bijlage 'Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst')' in de MJPB 2020-2023. In de stedelijke programma's zijn de 3 W-vragen opgenomen.
De doelenboom is een belangrijk onderdeel in de stedelijke programma's. Bij het onderdeel 'wat hebben we bereikt' is de verantwoording op de doelen opgenomen. Het onderdeel 'wat hebben we gedaan' bestaat uit de verantwoording op de inspanningen.

Bij de doelen en inspanningen wordt aangegeven of deze op koers (groen bolletje), gedeeltelijk op koers (oranje bolletje), niet op koers lopen (rood bolletje) of gerealiseerd zijn (grijs bolletje).
Binnen de wijkprogramma's en stedelijke programma's zijn bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' een financieel overzicht met een toelichting op de afwijkingen opgenomen. In de tabel met de afwijkingen zijn de volgende afkortingen opgenomen:

- V/N - Voordeel/ Nadeel;
- C - Hoofdzakelijk coronagerelateerd met daarbij de keuze tussen Ja en Nee;
- I/S - Incidenteel/ Structureel;
- AR/BR - Algemene reserve/ Bestemmingsreserve.

3. Tien paragrafen - De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.

Deel 3 - Jaarrekening
Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.

In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Interactieve website jaarstukken

De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op de website is bij de stedelijke en wijkprogramma's de volgende extra informatie te vinden:

- In de doelenboom zijn ook de teksten te zien vanuit de Begroting 2021 en Turap-2.
- Bij de onderdelen 'wat heeft het gekost' de overzichten per kostensoort, portefeuilleonderdelen en taakvelden.
- Totaaloverzicht subsidies.
- Totaaloverzicht reserves.

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit drie onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen

Wijken

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 Wijkprogramma Noordwest
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 Wijkprogramma Noordoost
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 Wijkprogramma Presikhaaf
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 Wijkprogramma Malburgen
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld
Schuytgraaf en Elderveld

W7 Wijkprogramma De Laar/Elden
De Laar en Elden

W8 Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken algemeen

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Uitvoering van Wijken Weten

Ondanks de coronacrisis zijn de Teams Leefomgeving in 2020 in elk gebied doorgegaan met het werken dichtbij bewoners. De wijkprogramma's zijn uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. Deze wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. De budgetten zijn waar dat kan ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten.

Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen is er voor gezorgd dat we in de uitvoering aansluiten bij situaties en behoeften in de verschillende wijken. En in het opdrachtgeverschap naar externe partijen wordt wijkgericht gewerkt. Hier zijn de invloed en het belang van bewoners en organisaties ook verankerd.

Op wijkniveau signaleren we een aantal stadsbrede thema's die in meerdere of in alle wijken spelen. Hierop zijn stadsbrede doelen geformuleerd. We scherpen voortdurend met elkaar doelen aan zodat het voor onze inwoners helder is waaraan we werken.

In 2020 is, na bijna vier jaar uitvoering inclusief een pilotfase, gestart met de evaluatie van Van Wijken Weten. Deze evaluatie, uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau, is in het voorjaar van 2021 gereed. Daarna worden aanbevelingen vertaald in een nieuwe koersnota Van Wijken Weten 2.0. Van Wijken Weten blijft ook na vier jaar nog een proces van experimenteren en leren. Processen, budgetten en bevoegdheden zijn daarbij zodanig ingericht dat de leefwereld van bewoners centraal staat. De basisgedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

Versterken van leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelden we in 2020 samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo ontwikkelden we de Arnhem-Oost aanpak, een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Het is de bedoeling deze werkwijze uit te breiden. We werken aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat we per buurt doen wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. De raad heeft hiervoor bij de begrotingsraad in november 2020 een motie aangenomen 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' waarin het belang van preventie wordt onderstreept. In alle wijken is ingezet op kansengelijkheid, investeren in preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien vergroten we het perspectief van kinderen en jongeren (0-27) en versterken we hun sociale omgeving (onder andere ouders en verzorgers).

Ontmoeten en verbinden

In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegen komen. 'Ontmoeten' draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema vaak terug.
Een belangrijk speerpunt vanuit de wijken is maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief beheer van buurthuizen en MFC's. Vanaf 2020 is er jaarlijks €500.000 beschikbaar om fysieke voorzieningen, zoals een buurthuis of sportclub, te verbeteren of indien mogelijk toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen. In verband met de coronacrisis is er ook oog voor bestaande buurthuizen die het moeilijk hebben.

Bewonersondersteuning waar nodig

Ook in 2020 is bewonersondersteuning door de teams Leefomgeving ingezet. In de beleidsnota 'Samen werken aan een sterke sociale basis (juli 2020)' wordt beschreven dat bewonersondersteuning gericht is op het faciliteren en stimuleren van actieve bewoners. Bewoners en bewonersgroepen worden ondersteund door het welzijnswerk. Bewonersondersteuners en opbouwwerkers in de wijken geven informatie en advies aan bewoners en helpen bij het oprichten van een bewonersgroep of werkgroep. Zij ondersteunen het realiseren van plannen, organiseren van bijeenkomsten of de uitvoering van een activiteit. Daarmee stimuleren wij bewoners om actief te worden en zich mede verantwoordelijk te voelen voor hun wijk. Ook helpen wij groepen en individuele burgers op deze manier met het vergroten van hun zelfredzaamheid, eigen verantwoordelijkheid en zelf oplossend vermogen. Tegelijkertijd verbeteren wij de samenwerking tussen organisaties die werken ten behoeve van de wijkbewoners doordat we hen stimuleren om dit gezamenlijk op te pakken.

In 2020 zijn er in de wijken verschillende vormen van (nieuwe) bewonersondersteuning ingezet. De coronacrisis heeft laten zien dat ook het gebruik van online communicatie belangrijker is geworden. Méér bewoners kunnen ook via digitale platforms worden bereikt. Door de komst van de wijkmanagers zien we dat er andere rollen worden gevraagd dan de traditionele rol van een opbouwwerker: procesmatiger en meer buurtmakers (niet zelf doen, maar verbinden en bewoners in beweging brengen).

Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar bewoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen we als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. We versterken de netwerken in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Burgerkracht
Arnhem wil burgerinitiatieven en zelf- en samenredzaamheid van inwoners in Arnhemse wijken blijven stimuleren. De regeling Burgerkracht Sociaal Domein is de basis voor de uitvoering. Deze regeling is al in 2016 vastgesteld.
In 2020 is de regeling geëvalueerd en de gemeenteraad heeft aangegeven verder te willen met de regeling. De regeling wordt breed gewaardeerd. Zo'n 180 initiatieven hebben financiële en inhoudelijke ondersteuning gekregen vanuit het Innovatiefonds Burgerkracht en bijna 130 initiatiefnemers zijn geholpen door de Ideeënmakelaars. Arnhem is er een mooiere stad door geworden, met meer onderling contact en sociale samenhang. Op onderdelen is het aanvraagproces aangepast. Uitkomst van de evaluatie is een verlenging in 2021. Diverse organisatie van bewoners en instellingen werken aan een plan voor continuering van de regeling, ook na 2021.

Met Burgerkracht is een nieuwe manier van samenwerken ontstaan, doordat inwoners (als onderdeel van de adviescommissie Burgerkracht), de teams Leefomgeving en de gemeente gezamenlijk betrokken zijn bij de afweging. De regeling is laagdrempelig en toegankelijk. Dit stimuleert mensen om hun idee voor buurt, wijk of stad daadwerkelijk tot uitvoering te brengen.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Bewoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Voor elk van de acht gebieden in Arnhem is in 2020 een wijkprogramma opgesteld waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht. Daarnaast krijgen en nemen bewoners ruimte om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken.

Participatie
Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten en we betrekken bewoners op verschillende manieren, waarbij we onder andere gebruik maken van betrokkenheidsprofielen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
In de wijken zorgen we - samen met onze partners - voor alternatieve dagbesteding voor ouderen en zetten we in op ontmoeting en beweging in de openbare ruimte. We willen nog beter weten wat voor hen - ook na een lange periode alleen - nu van belang	
Vanuit het netwerk Voor Elkaar in Arnhem zijn diverse activiteiten georganiseerd. Vele vrijwilligers zijn aan hulpvragen van mensen gekoppeld. Groepsbegeleiding voor de meest kwetsbare groepen via de Wmo is ook gewoon doorgegaan. Door de latere aanscherping werden er vanuit het Rijk wel beperkingen opgelegd aan enkele voorzieningen. Hiervoor zijn door onze partners alternatieven ingezet, met name via één op één contact (telefonisch en via beeldbellen). Tijdens de tweede coronagolf eind 2020 zijn onder andere voor ouderen kerstactiviteiten opgezet. Er zijn kaarten verstuurd en er zijn maaltijden verstrekt.	
In de wijken zetten we - samen met welzijnspartners en sportbedrijf - in op zomerprogramma's voor jongeren	
In de zomerperiode zijn diverse activiteiten opgezet voor jongeren in alle wijken. De combinatie van welzijn en sport is daarbij van groot belang gebleken. De behoefte aan inzet verschilt sterk per wijk. Door de jongerenwerkorganisaties is ook veel samengewerkt met straathoekwerkers, met BOA's en met de politie. Er wordt vooral gericht op het voorkomen van overlast.	

Investeren in een leefbare en groene stad

We kijken wat nodig is om buurthuizen coronaproof te maken en kijken naar mogelijkheden voor mensen die niet met regulier openbaar vervoer durven (en geen indicatie hebben)

Door de coronacrisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in de stad. Arnhemmers ontmoetten elkaar veelal online, ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers van buurthuizen zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. Buurthuizen hadden te maken met dalende inkomsten die vaak nodig zijn om de buurthuizen exploitabel te houden. Buurthuizen zijn actief geattendeerd op subsidiemogelijkheden bij provincie voor onder andere aanpassingen gemeenschapsvoorzieningen, energiebesparende maatregelen en de toegankelijkheid accommodaties verbeteren voor personen met een beperking of chronisch zieken. In september 2020 is een eerste uitvraag gedaan onder alle buurthuizen met inzet van gemeentelijke middelen. Voor ondersteuning is ook doorverwezen naar Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars en de AdviesBrigade.
Er is geen uitwerking gegeven aan mogelijke oplossingen van vervoer. Er werd geen gebruik gemaakt van de voorzieningen die er zijn (bijvoorbeeld het automaatje), waardoor er hiervoor geen alternatief is uitgewerkt en opgezet.

In het kader van het doel 'Investeren in een leefbare en groene stad' hebben we in 2020 ook de volgende inspanning uitgevoerd:

Meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen

Het streven om meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen te realiseren hebben we ook vertaald naar de wijken. Op kleine schaal zijn op diverse plekken groen en bomen toegevoegd in de wijken en zijn bewoners met een subsidie ondersteund om hun eigen tuin te vergroenen. De komende jaren zal dit op meer plekken gaan gebeuren; veel voorstellen zaten in 2020 nog in de planfase en zullen komend jaar buiten zichtbaar worden. Daarnaast is groen en waterberging toegevoegd in combinatie met verschillende onderhoudsmaatregelen in de wijken.

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**12.576**	V				
Sociale wijkteams (SWT)						
Totaal	**8.514**	V				
Bedrijfsvoering	1.130	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Zorg	-631	N	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	1.728	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	1.444	V	Groepsbegeleiding en activerend werk	N	I	AR
Zorg	470	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	3.720	V	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	653	V	WMO begeleiding	N	I	AR
Teams Leefomgeving (TLO)						
Totaal	**4.062**					
Armoedebeleid	300	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.	N	I	AR
Bedrijfsvoering	391	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Groen	418	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen	N	I	BR
Groen	346	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	406	V	Beheer MFC's (incl. Coronakosten)	N/J	I	AR/BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	963	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	600	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-16	N	Kinderopvang vitale beroepen	J	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	12	V	Eigen bijdrage peuteraanbod	J	I	AR
Openbare ruimte	-692	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Openbare ruimte	180	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte	N	I	BR
Openbare ruimte	-120	N	Reclame	J	I	AR
Schulddienstverlening	432	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	32	V	Preventie Schulden	N	I	BR
Werk en Inkomen	496	V	Onderuitputting op het re-integratiebudget	N	I	AR
Werk en Inkomen	314	V	Minder inzet Regisseurs (Participatie)	N	I	AR
Baten	352	V				
Armoedebeleid	100	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	252	V	Beheer MFC's	N/J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.092	N				
Schulddienstverlening	-28	N	Preventie Schulden	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-1.064	N	Beheer MFC's	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Sociale Wijkteams (SWT)
De grootste afwijkingen van € 8.516.000 wordt hieronder toegelicht:

Bedrijfsvoering
De salariskosten van SBR zijn in 2020 niet volledig doorbelast op wijkniveau. Hierdoor is er een voordeel ontstaan, dit voordeel is een nadeel op stad voor hetzelfde bedrag. Hierbij wordt opgemerkt dat het totale voordeel op de wijk €1,7 miljoen bedraagt. Deze bestaat voor het grootste gedeelte uit de hierboven genoemde voordelen. Het restant voordeel (€0,2 miljoen) is gezien het bedrag niet in bovenstaande tabel genoemd.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019. Een voorbeeld hiervan is dat vanaf de zomer 2019 in de wijk Schuytgraaf/Elden een toename te zien is van het aantal cliënten en totale kosten. Deze groei is in lijn met de groei van het aantal jeugdigen in de wijk Schuytgraaf/Elden. In de wijk RKV (Rijkerswoerd Vredenburg en Kronenburg) is een daling van het aantal cliënten en de kosten te zien vanaf eind 2019. Deze daling ligt in lijn met de daling van het aantal jeugdigen sinds 2018 in deze wijk. De begroting 2021 zal daarom op basis van de realisatie van 2020 gewijzigd worden.

Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning
Per 1 juli 2020 heeft een beleidswijziging plaatsgevonden, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit voordeel wordt gecompenseerd met het nadeel op programma S07 Zorg bij algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning.

Groepsbegeleiding en Activerend werk
Sinds maart 2020 is een daling te zien bij groepsbegeleiding en activerend werk (2). De daling in maart tot en met juni is zoals verwacht. Na de lockdown is de ingezette zorg niet meer op het niveau gekomen van voor maart 2020.

Doelgroepenvervoer
Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf de zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op programma S07 Zorg wordt een nadeel vermeld van € 2,1 miljoen. Dit voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits-)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 653.000 voor WMO begeleiding gemeld. Dit resulteert in een netto resultaat van nul.

Teams Leefomgeving (TLO)
Afwijkingen die zich in alle wijken voordoen, worden hieronder toegelicht. Wijkspecifieke afwijkingen worden toegelicht op het desbetreffende wijkprogramma.

Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Jaarprogramma's groot onderhoud (Openbare ruimte, Groen, Mobiliteit)
Een deel van de jaarprogramma's groot onderhoud aan groen, bomen en spelen is niet gerealiseerd (€ 0,6 miljoen). De middelen worden gereserveerd voor de uitvoering in 2021.

Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019
Eindafrekeningen op in 2019 uitgevoerd aanbesteed werk hebben in 2020 geleid tot een incidenteel voordeel van € 0,3 miljoen.

Beheer MFC's
Op het beheer van de MFC's is in 2020 een voordeel ontstaan van per saldo € 0,7 miljoen (voordeel lasten € 0,4 miljoen en voordeel baten € 0,3 miljoen). Dit voordeel werd veroorzaakt door:

- lagere kosten voor onderhoud (€ 1,1 miljoen). Om dit onderhoud alsnog te kunnen uitvoeren, worden deze middelen toegevoegd aan de BR Onderhoud Vastgoed (conform het meerjarenonderhoudsplan);
- een nadeel bij het gebruikersbeheer door hogere schoonmaakkosten en inkoop van materialen (€ 0,2 miljoen);
- een nadeel op bedrijfsexploitatie (€ 0,2 miljoen). Deels komt dit door corona omdat de incidentele verhuur is achtergebleven terwijl de kosten zijn doorgelopen;
- voor onder meer spatschermen schoonmaak en inhuur; als gevolg van corona zijn extra kosten gemaakt voor € 34.000.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)
De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Verschuiving lasten onderwijsbeleid
Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In de begroting 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Kinderopvang vitale beroepen
In Turap 2 is een afwijking gemeld voor de kinderopvang van kinderen van ouders met vitale beroepen van €65.000. Dit is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €81.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een nadelig resultaat van €16.000 in de jaarrekening.

Eigen bijdrage peuteraanbod
In Turap 2 is een afwijking gemeld betreffende de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie. Een bedrag van € 50.000 is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €38.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een voordelig resultaat van €12.000 in de jaarrekening.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € - 0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 miljoen gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 miljoen (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 miljoen).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot lagere opbrengsten van € - 0,3 miljoen. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 miljoen waaronder eenmalige hogere kosten invoering diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende
€ - 1,7 miljoen. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Reclame
Wegens corona zijn de inkomsten uit de reclame mogelijkheden op gemeentelijk terrein onzeker en moest een voorziening worden getroffen van € 120.000. Dit is gelijk verdeeld over alle wijken.

Schulddienstverlening / Preventie schulden
Er zijn door de coronacrisis minder schulddienstverleningstrajecten uitgevoerd dan verwacht. Ten opzichte van 2019 is nog wel een groei in aantal aanvragen zichtbaar.
Er zijn meer middelen uit Amendement Schulden Voorkomen (17A50) overgehouden dan in het najaar 2020 werd verwacht. Dit komt voornamelijk doordat een aantal activiteiten rond communicatie later zijn gestart (communicatiecampagne, ontwikkeling van methodiek met persona's, doorontwikkeling website geldzorgen).

Onderuitputting op het re-integratiebudget

Diverse re-integratietrajecten hebben vertraging opgelopen of zijn later van start gegaan door corona. Zo is Scalabor gedurende een periode tijdens de eerste lockdown gesloten geweest. Later in het jaar zijn de trajecten wel weer op gang gekomen en nagenoeg volledig gevuld, maar de financiële afwikkeling heeft door de vertraging maar deels plaatsgevonden in 2020 en zal doorlopen naar 2021. In 2020 leidt dit tot een onderuitputting op het re-integratiebudget van € 496.000. Ondanks de onderuitputting op het re-integratiebudget constateren we dat Arnhem, wat betreft ontwikkeling uitkeringslast, beter heeft gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. Het tekort op BUIG is gedaald van 9% in 2019 naar 4,5% in 2020.

Minder inzet Regisseurs (Participatie)

Bij de doorontwikkeling van Werk en Inkomen heeft de nieuwe regisseursfunctie een sleutelrol. Als gevolg van corona heeft er vertraging plaatsgevonden in het aantrekken van nieuw personeel. Hierdoor is het in 2020 niet gelukt om de regisseurs functie volledig te bezetten. Dit leidt tot een voordeel van € 314.000 in 2020 op de uitvoeringskosten. Inmiddels is de bezetting van de regisseursfunctie op orde.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

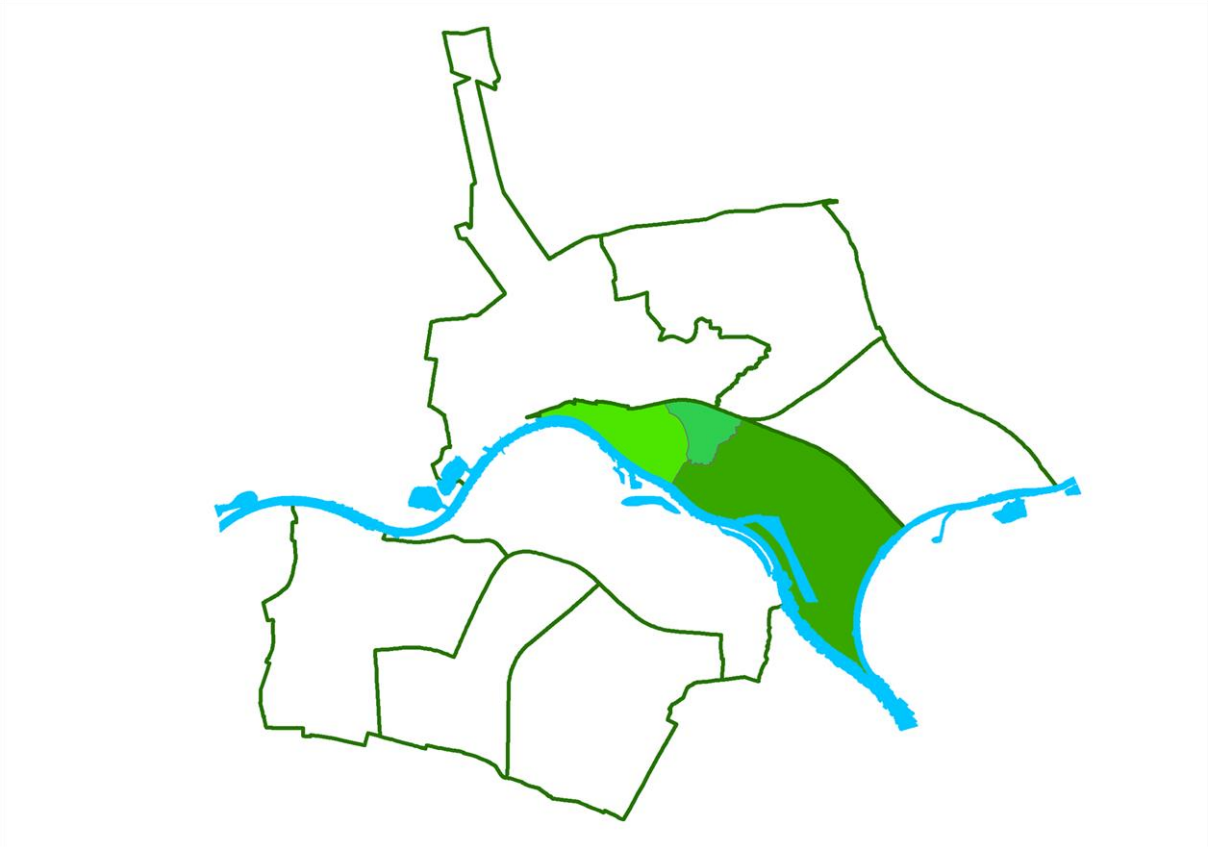

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Leefbaarheid en preventie	

- Implementatie van de Buurtschakel (buurtcommunity) is een feit. Door een samenwerking van het team Leefomgeving en het Sociale wijkteam worden bewonersnetwerken en het netwerk van de professional met elkaar verbonden. De buurtschakel zorgt, met lichte ondersteuning van een coach en vrijwilliger, voor samenredzaamheid tussen bewoners die net die steun nodig hebben om zelfstandig door te kunnen.
- In het Arnhemse Broek en het Centrum is samenwerking tussen politie, handhaving, welzijn en de hulpverlening verder uitgebreid om preventief de overlast van jongeren en overlastgevende (verwarde) personen in de openbare ruimte aan te pakken en erger te voorkomen. De aanpak in het Centrum is in voorbereiding om ook naar het Spijkerkwartier uit te breiden.

Veilig en leefbaar

- In het Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA) is er geen geschikte huisvesting op voorraad die een project zoals magicmix mogelijk maakt gezien de schaalgrootte die nodig is.
- We zetten stappen in het versterken van het netwerk van professionals in de wijk. De wijkveiligheidsoverleggen die deels in het vierde kwartaal hebben plaatsgevonden, dragen bij aan een nauwere samenwerking op het vlak van een veiligere leefomgeving.
- In het centrum is er een veiligheidsoverleg met partners.
- De inbedding van de straatcoaches is gerealiseerd.
- De eerste stappen in de uitbreiding van het verzorgingsgebied project centrum zijn gezet.
- De eerste aanzet tot het project 'Welkome wijk' in samenwerking met stichting Samen sterk zonder stigma en het Trimbos-instituut is gedaan. Dit project is gericht op het vergroten van tolerantie in de wijk door te weten van elkaar.

Circulaire Economie

- De laatste stappen in 2020 zijn gezet op het gebied van het onderzoek van een borging van de wijkbedrijven binnen de Arnhemse begroting. Het wijkbedrijf BuurtBaanBureau heeft in 2020 één traject uitgevoerd waarbij 18 deelnemers een traject succesvol hebben gevolgd waarbij 75% van de deelnemers is uitgestroomd naar werk, vrijwilligerswerk of een opleiding. Het tweede traject heeft door corona vertraging opgelopen en is later dit jaar gestart en zal eind eerste kwartaal worden beëindigd.
- Spijkerbike heeft de eerste fietsen opgeknapt die na de weesfietsenruiming zijn vrijgekomen en deze zijn weer verhuurd aan de bewoners.
- Buurtgroenbedrijf heeft een sterke organisatie neergezet en is deels zelfvoorzienend door projecten in het groen te draaien voor en door bewoners.

Kansrijk opgroeien

De volgende acties zijn dit jaar gerealiseerd of in uitvoering:

- project Fort in het Arnhemse Broek;
- gezonde leefstijl door inzet op integrale aanpak stakeholders (primair onderwijs en Sportbedrijf);
- vroegtijdige aanpak schuldenproblematiek jongeren;
- perspectief op werk project '50 gezinnen uit de bijstand en aan het werk';
- doorontwikkeling op de twee basisscholen in het Arnhemse Broek in het kader van een doorgaande leerlijn en Vroeg Eropaf;
- stedelijk jongerenwerk Willemeen 2.0.

Burgerparticipatie

- Spijkerkpeil heeft voor de tweede keer een peiling gehouden onder alle bewoners van het Spijkerkwartier. Bewoners konden een week lang zowel digitaal als via een formulier stemmen op belangrijke thema's en ook thema's aandragen. Een kleine 9% van de bewoners heeft actief deelgenomen aan het Spijkerpeil. De uitkomsten zijn meegenomen in het wijkprogramma van het team Leefomgeving.
- Er is een eerste start gemaakt met de doorontwikkeling van een nieuw democratisch proces voor de wijk, die de legitimiteit kan borgen bij besluitvorming door de wijk in de nabije toekomst. Een voorbeeld hiervan is de uitvoering van het parkeerplan door de inzet van parkeergelden. Hierbij wordt gekeken naar het voorbeeld uit Groningen de 'coöperatieve wijk'.
- In het Centrum is er een digitale enquête uitgevoerd waaraan alle bewoners van het centrum konden deelnemen.
- Het Project Goede Buur is afgerond. Dit is een participatietraject over de toekomstplannen van de Rijn IJssel locatie aan de Thorbeckestraat. Samen met bewoners van het Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek, Rijn IJssel college en de gemeente is een ontwikkelkader gemaakt, dat naar verwachting het eerste kwartaal van 2021 in de gemeenteraad besproken wordt en vastgesteld.
- Buurtgroenbedrijf heeft vergroeningsprojecten samen met en door bewoners uitgevoerd.
- De herinrichting van de Kastanjelaan is samen met bewoners uitgewerkt en uitgevoerd.

Ontmoeten

- Samenwerking met het Sociale wijkteam heeft gezorgd voor de implementatie van de Buurtcirkels ondanks vertraging door corona. Deze voorliggende voorziening bevordert de samenredzaamheid en voorkomt eenzaamheid door ontmoeting.
- De ontmoetingsplekken zijn ondanks de coronamaatregelen in goed overleg met de wijkpartners de Kansen, de Symfonie en Broek omhoog, open gehouden voor de kwetsbare bewoners. De openingstijden van Broek omhoog zijn in de zomerperiode en kerstperiode uitgebreid om te voorkomen dat deze bewoners vereenzamen of erger; terugvallen.
- Het Toon Hermans Huis is mensen telefonisch/digitaal gaan benaderen.
- De Lommerd heeft een plan ingediend in het kader van ontmoeten om het buurtcentrum toegankelijker te maken.

Gezond en fit

- Het Programma GO! Gezond Onderweg is gestart in Het Broek. Dit is een ketenaanpak voor 0-18 jarigen met (ernstig) overgewicht.

Vergroenen en energietransitie

- In het vierde kwartaal zijn de eerste stappen gezet om de herinrichting van de Van Muijlwijkstraat vorm te geven. Hierbij staan vergroening en klimaatadaptieve maatregelen centraal. Eerdere bijeenkomsten en de input van bewoners worden hierin meegenomen.
- In het vierde kwartaal is stevig ingezet op een integrale veiligheidsaanpak van de Steenstraat. Vergroening en het tegengaan van hittestress is hier onderdeel van en dit zal medio 2021 worden uitgevoerd.
- Er is een groenwerkgroep opgericht in het Arnhemse Broek als onderdeel van het wijkplatform, waar 20 bewonersinitiatieven zich bij hebben aangesloten.
- Op de energietransitie sluiten we aan bij de stedelijke aanpak en zorgen we voor aansluiting van de bewoners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.276	35.549	31.638	30.646	992
Baten	9.708	9.498	9.634	9.595	-39
Saldo lasten en baten	***-21.568***	***-26.052***	***-22.004***	***-21.051***	***953***
Toevoegingen aan reserves	0	0	474	534	-60
Onttrekkingen aan reserves	1.213	0	27	35	8
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.213***	***0***	***-447***	***-499***	***-52***
Gerealiseerd resultaat	**-20.355**	**-26.052**	**-22.451**	**-21.550**	**900**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.257	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	116	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	74	V	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	97	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	131	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	54	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	650	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-58	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	60	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-11	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	123	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-79	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	7	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	58	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Wijksturing en Wijkzaken	-63	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	28	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	-183	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-197	N	Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren (wijkspecifiek)	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

De toename van de lasten in CSA heeft voornamelijk betrekking op de financiering van bewonersondersteuning door Rijnstad.

Mobiliteit: Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren

Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op straatparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader, na behandeling van Turap 2020-2, gecorrigeerd.
Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

Het naschoolse programma loopt naar tevredenheid. Het programma wordt door 95 kinderen gevolgd en is nog steeds zeer succesvol. Tijdens het afgelopen jaar is gekozen voor nog meer maatwerk in de begeleiding van de kinderen. Door 36 begeleiders (stagiaires en vrijwilligers) in te zetten is er zo veel mogelijk één op één of in kleine groepjes gewerkt. Dit om nog meer aan te sluiten op de individuele behoefte en ontwikkeling van het kind. We merken dat elk kind dat deelneemt, vooruitgang boekt. Niet alleen op het gebied van taal- en rekenvaardigheid, maar ook op sociaal-emotioneel gebied.
Gedurende de tijd dat de school gesloten was door de coronamaatregelen, hebben we op andere manieren geprobeerd om kinderen in beeld te houden, contact te behouden en buitenactiviteiten aan te bieden. Onder meer zijn er pakketjes/ cadeautasjes gemaakt voor alle leerlingen, is een YouTube-kanaal gestart en zijn boekenacties gehouden. Ook is er in de zomervakantie een breed programma aangeboden voor alle kinderen in de wijk.

Zoals de school het formuleert:' 'De Huiswerkclub maakt voelbaar dat we in Klarendal samenwerken aan de ontwikkeling van onze kinderen. De ouders, de klas, de school, het kinderwerk, het sportbedrijf, de wijk, iedereen helpt mee.'

Ontmoeten

Verschillende ontmoetingsplekken hebben zich verder doorontwikkeld:

- We hebben de Bakermat aangekocht voor verhuur aan de wijk (stichting) om een laagdrempelige ontmoetingsplek te ontwikkelen in de wijk. Er is een stevige stichting gesteund door vele vrijwilligers in de wijk om van de Bakermat een bruisende ontmoetingsplek te maken.
- Ook bij de Nieuwe Hommel hebben zich positieve ontwikkelingen voorgedaan. In samenspraak met het bewonersoverleg en de bestaande bewonersstichting De Nieuwe Hommel heeft de gemeente de huur van het pand op zich genomen en heeft het mogelijk gemaakt een coördinerend beheerder aan te stellen en de ontwikkeling richting zelfbestuur van het buurthuis ingezet.

De buurthuizen hebben vanzelfsprekend wel veel last gehad van het feit dat de deuren door corona gesloten moesten worden. Daardoor konden zij niet de rol in de wijk vervullen zoals ze die gepland hadden en kregen ze ook te maken met teruglopende inkomsten.

Op andere locaties zijn (speel)plekken uitgegroeid tot ontmoetingsplek waarbij bewoners zelf ook het (groen) onderhoud ter hand nemen. Voorbeelden zijn: Schaarsbergen Kemperbergerweg, Natuurspeelplek Panoramaschool, Bothaplein en het binnenplein SintMarten (in ontwikkeling).

Burgerparticipatie

- Het ontwikkelen van een parkeerplan in Klarendal heeft enige vertraging opgelopen. Naar aanleiding van de evaluatie van het parkeerplan SintMarten/Sonsbeek is besloten eerst een stadsbreed kader te ontwikkelen voor parkeren in de wijken. Een concept daarvan is inmiddels gereed. Op basis daarvan gaan we verder met het parkeerplan voor Klarendal- Zuid. De ontwikkeling van het plan voor Klarendal wordt in het derde kwartaal weer opgepakt.
- In het vierde kwartaal is gestart met het participatietraject voor de aanleg van een rotonde aan de Hommelseweg.
- In het kader van de overlast in Klarendal is gezamenlijk met de afdeling Veiligheid een aanjager aangesteld om snel concrete acties in gang te zetten. Bewoners en professionals hebben gezamenlijk diverse wijkschouwen gehouden. Dit heeft tot een betere samenwerking tussen professionals onderling en met betrokken bewoners geleid en tot een beter beeld van de problematiek in de wijk. Er zijn diverse acties in het kader van het opruimen van afval gestart. We kijken hoe we dit structureel en duurzaam kunnen inpassen in het staande beleid.
- In Schaarsbergen zijn de bouwstenen voor groot onderhoud vastgesteld.
- Samen met de buurt is in Transvaal een nieuwe speelplek op het Bothaplein ontwikkeld.
- Bewoners hebben meegepraat over ontwikkelingen rondom de woningbouw op de Hes, de toekomst van de Koepel en invulling van terrein Rijn-IJssel (Veluwestraat).

Vergroenen en verduurzamen

In het gebied Noord-West is een aantal wijken op verschillende wijzen actief op het gebied van energiebesparing of vergroening. De wijkinitiatieven worden ondersteund door verbindingen te leggen met de stadsbrede initiatieven of het koppelen van initiatieven.

Werk

Binnen het gebied is een uitstroom gerealiseerd van 113 bewoners uit de bijstand. Het betreft voor het merendeel inwoners vanuit Klarendal. Positief is dat het daarbij ook gaat om een heel aantal bewoners die al langer dan 2 jaar in de bijstand zaten.
Helaas is door de coronacrisis het absolute aantal mensen in de bijstand in ons gebied gestegen. Onder invloed van corona is de inzet van het aantal instrumenten (zoals inloopspreekuren en matching's cafe) ook beperkt geweest.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	27.210	31.633	30.119	28.962	1.157
Baten	1.748	2.034	1.560	1.898	337
Saldo lasten en baten	***-25.462***	***-29.599***	***-28.559***	***-27.064***	***1.494***
Toevoegingen aan reserves	0	0	194	416	-221
Onttrekkingen aan reserves	560	0	168	177	9
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***560***	***0***	***-26***	***-239***	***-212***
Gerealiseerd resultaat	**-24.902**	**-29.599**	**-28.585**	**-27.303**	**1.282**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.370	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-244	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	34	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	79	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	67	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	805	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	331	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	69	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	20	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	126	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	57	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-122	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	41	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	49	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inhuur regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	65	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	47	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	35	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-136	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-133	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-197	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Noord-West zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd die tot een tekort hebben geleid, zoals: uitbreiding wijkondersteuning door Rijnstad, subsidie De Leuke Linde, de Wijkwaswinkel, projecten binnen het innovatiefonds etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Koffiekaffee de Beijer, de Buurtfabriek en Rijnstad in samenwerking met stichting Stevig (voor MFC de Wetering) hebben subsidie ontmoetingsgelden ontvangen. De middelen zijn deels voor dekking vaste lasten en beheer. Dit geeft de verschillende organisaties meer (financiële) rust om zich te focussen op waar ze goed in zijn: activiteiten ontplooien voor inwoners uit de wijk. Daarnaast is er ook de Vriendenkring in Plattenburg als ontmoetingsplek actief. Door corona konden veel activiteiten geen doorgang vinden en dat is lastig voor de verschillende opstartende ontmoetingsplekken. Corona heeft veel van de flexibiliteit van de vrijwilligers in de wijk gevraagd.

De methodiek Age Friendly Cultural City is ingezet in Plattenburg en in oktober zou een eindfestijn worden georganiseerd met alle deelnemende organisaties en ouderen. Door de coronamaatregelen kon dit niet fysiek en is digitaal een festijn georganiseerd.

Seinpost heeft in samenwerking met de drie woningbouwcorporaties Vivare, Volkshuisvesting, Portaal en de provincie de opdracht gekregen om te komen tot een toekomstbestendig concept voor het voorzieningenaanbod aan het marktplein Geitenkamp. Ondernemers hebben het lastig. Een eerste voorlopige conclusie is dat een 'grotere' supermarkt aan het Marktplein essentieel is om het huidige winkelaanbod op peil te houden en te versterken. Vanaf september 2020 wordt onderzocht of dit realiseerbaar is. Dit lijkt lastig te realiseren met de kleine winkelunits en hoogteverschillen in de wijk en de smalle straten.

Binnen de wijk Geitenkamp doen koffiekaffee de Beijer en stichting Stevig mee met het onderzoeksproject Zin in de Wijk. Dit vierjarig onderzoeksproject wordt in samenwerking met de Wageningen University & Research (WUR) uitgevoerd en loopt tot juli 2022. Onderzocht wordt wat de gezondheidseffecten van sociale wijkondernemingen op de deelnemers zijn. De eerste resultaten zijn besproken in een stadsbrede bijeenkomst in oktober. De onderzoekers faciliteren de sociale ondernemingen en zijn met aanbevelingen gekomen. We faciliteren het verder verbeteren en verankeren van de twee sociale ondernemingen in de wijk Geitenkamp.

Verdeeld over de wijk Noordoost zijn er een aantal speel-/ontmoetingsplaatsen verfraaid of nieuw aangelegd. Vanwege corona is het buiten ontmoeten nog belangrijker geworden. Deze buitenontmoetingsplekken zijn allemaal op initiatief van de inwoners gerealiseerd. Ze hebben ontworpen, financiën gezocht (burgerkracht subsidie, wijkgeld vanuit de platforms en andere fondsen, aangevuld met het spelengeld van de gemeente) en met de aanleg geholpen. Ook de moestuin bij de Vlindertuin is dit jaar uitgebreid en dient als buiten ontmoetingsplek.

Sociale- en fysieke veiligheid

Elke 6 weken is er casuïstiek overleg op adresniveau met politie, woningbouwcorporatie, RIBW-zorgbemiddeling en Rijnstad (overlast- en zorgcoördinator) over overlastgevende adressen. Casussen worden besproken en acties uitgezet. In 2020 is er met een aantal wijkprofessionals een polarisatiebijeenkomst georganiseerd. In 2020 hebben wij extra bemoeizorgtrajecten ingekocht. Door wijziging van beleid kon alleen bemoeizorg worden ingezet bij dreigende huisuitzetting en bijvoorbeeld niet bij zorgmijders. Dit is voor 2021 aangepast.

In 2020 zijn er jongeren geworven voor het JongerenToezichtTeam Geitenkamp (JTTG). Dit is een gezamenlijke actie van verschillende wijkprofessionals (wijkagent, handhaving, jongerenwerk, wijkcoach, team Leefomgeving). Jongeren werden uitgenodigd via social media (filmpje vanuit de wijkprofessionals) om te solliciteren. De sollicitatiegesprekken werden ook door de verschillende wijkprofessionals gedaan. Het JTTG wordt breed in de wijk gedragen. Door de coronamaatregelen heeft het JTTG niet in volle omvang kunnen draaien.

Er is gestart met een persoonsgerichte aanpak om ondermijning ('wijkkoningen en windhappers') aan te pakken. Dit in samenwerking met de politie, Vivare, VHV, Portaal, UWV, overlast- en zorgcoördinator en gemeente Arnhem. Het gaat dan met name om adres- en uitkeringsfraude.

Eind november 2020 werd in de Geitenkamp massaal meegedaan met de landelijk oproep om te protesteren tegen het vuurwerkverbod. Het beruchte weekend kwamen jongeren en jongvolwassenen uit andere wijken van Arnhem en zelfs van buiten Arnhem naar de Geitenkamp. Alle media-aandacht werkte als een katalysator. Met de verschillende wijkprofessionals zijn maatregelen genomen, onder andere meer inzet vanuit het jongerenwerk en straathoekwerk, zorgdragen voor meer activiteiten voor jongeren, met name in de kerstvakantie, cameratoezicht en donkere kruispunten extra verlichten. Wekelijks is afgestemd. Vitesse Betrokken heeft vanaf december tweewekelijkse activiteiten georganiseerd. In verband met de vuurwerkonrust zijn 14 waarschuwingsbrieven uitgereikt (8 aan minderjarigen) en 6 gebiedsverboden (waarvan 2 aan minderjarigen) voor bepaalde locaties op oudjaarsavond opgelegd. Door de intensieve samenwerking tussen de verschillende organisaties en de maatregelen die zijn genomen is het tot en met oudjaarsavond relatief rustig geweest in de wijk.

In Plattenburg is de samenwerking met bewoners geïntensiveerd, dit naar aanleiding van onvrede bij hen over aandacht voor de problematiek binnen hun wijk.
In Alteveer/Cranevelt heeft de werkgroep verkeer van deze wijk een verkeersonderzoek laten uitvoeren. De uitkomsten van het onderzoek worden meegenomen in de herijking van het verkeersbeleid.

In de Dr. Bosstraat en op de Hommelseweg - kruising Thomas a Kempislaan is bekeken hoe de verkeersveiligheid verbeterd kan worden. We hebben de bewoners hierbij betrokken.

Met aanwonenden van de Bronbeeklaan is een webinar georganiseerd over het verkeersplan om de snelheid op de Bronbeeklaan te verlagen en de oversteekbaarheid te vergroten. Met name de kap van zes bomen om de uitvoering mogelijk te maken, stuitte op bezwaren. Dit heeft geresulteerd in een alternatief plan, met behoud van de bomen en draagvlak van aanwonenden.

Werk

De Vlindertuin is door de coronamaatregelen deels gesloten geweest. Dit heeft impact gehad op de bestaande sociaal ondernemers. Per juli is een nieuwe sociaal ondernemer gestart. De Buurtmoestuin Vlindertuin is uitgebreid, steeds meer inwoners sluiten zich aan en vinden hier een plek om samen te tuinieren en elkaar te ontmoeten.
De verbouwing van de Vlindertuin is een jaar vertraagd en daardoor ook de komst van meer sociaal ondernemers en kunstenaars met hart voor de wijk. De start van de verbouwing is nu gepland in het najaar van 2021.

In overleg met de woningbouwcorporaties is na afloop van een pilot van 8 weken besloten om niet door te gaan met het buurtgroenbedrijf. Er is te weinig animo vanuit de wijk om in het groen te werken. Wat wel werkt is om bewoners te enthousiasmeren om in de eigen straat aan de slag te gaan (straatopruimdag).

In oktober 2020 is een training basisvaardigheden om de laaggeletterdheid in de wijk aan te pakken van start gegaan. De training is door de coronacrisis later gestart dan gepland. De training wordt door de eerste 12 deelnemers zeer enthousiast ontvangen. De training richt zich op het aanleren van reken en taal- en digitale vaardigheden, daarnaast wordt er aandacht besteed aan gezondheid en juridische onderwerpen. Leerlingen van de Guido de Bres ondersteunen de volwassen deelnemers met het maken van huiswerk.
Voor het opzetten van een sociale wijknetwerkonderneming is in november 2020 een projectleider aangesteld, die tezamen met de huidige Vlindertuingebruikers aan de slag gaat.

De gebiedsteams van Werk & Inkomen zijn formeel per 1 juni 2020 gestart. Met de nieuwe gebiedsteammanager en teamleider bestuurder Sociaal wijkteam is een maandelijks sociaal-domeinoverleg gestart met als doel om vanuit een gezamenlijke opgave in goede samenwerking aan de slag te gaan. Om de samenwerking tussen de professionals te bevorderen en de bewoners goed te kunnen ondersteunen hebben de coaches Sociaal wijkteam en de regisseurs van het Werk & Inkomen gebiedsteam een werkplek bij elkaar in MFC de Wetering.

Kansrijk Opgroeien

Het in- en naschools cultuureducatieprogramma is voortgezet in samenwerking met Rozet en Sportbedrijf Arnhem op de Witte Vlinder. Door de coronacrisis en de lockdown hebben de basisscholen het programma in het voorjaar en in december stil gelegd.
De pilot gezinsgerichte aanpak is helemaal afgerond in 2020. In de eerste lockdown was het zoeken naar de juiste vorm en dit is opgelost door vaker te bellen en/of te appen met de bewoners. Studenten van de HAN hebben in oktober en november onderzoek gedaan naar de ervaringen van inwoners van deze aanpak. Dit wordt verwerkt in de evaluatie die in januari 2021 wordt afgerond.

Op initiatief van de 6 basisscholen in gebied Noord-Oost en gefaciliteerd door team Leefomgeving is in september 2020 gestart met de Noord-Oost Academy met 16 kinderen afkomstig van 4 basisscholen. Kinderen krijgen een ondersteunend programma aangeboden; er is een moment van huiswerkbegeleiding en daarnaast wordt gewerkt aan vaardigheden die ondersteunend zijn voor de doorstroom naar het VO.
Het JOGG-programma en Gezond Onderweg (GO!) zijn in samenhang gestart in september 2020. In de wijk Geitenkamp zal de JOGG-aanpak het programma Kansrijk Opgroeien versterken door ondersteuning te bieden op het onderdeel 'gezonde leefstijl'.

GO! is een Arnhems initiatief van kinderartsen, huisartsen en jeugdartsen dat ook in deze wijk is opgestart. Het is een Gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) voor kinderen en jongeren die al overgewicht hebben (ernstig overgewicht met ernstige risicofactoren, of obesitas graad 1, 2 of 3). De kinderen en jongeren worden twee jaar begeleid door de kindergezondheidcoach in samenwerking met een multidisciplinair team om tot een gezondere en actievere leefstijl te komen. De kindergezondsheidscoach is als gevolg van corona niet in maart maar in september 2020 gestart.

Op het MFC is in augustus een groep leerlingen van het ROC Rijn IJssel gestart met de praktijkleerroute. Het is een pilot van 3 jaar en wordt ondersteund door de teams Leefomgeving Noord-Oost en Noord-West. Gedurende de pilot wordt nauw samengewerkt met Rijnstad, Sociale wijkteams, Sportbedrijf en andere organisaties in de wijk. De studenten worden voor korte en langere stages/opdrachten in de wijk ingezet op maatschappelijk relevante onderwerpen ten aanzien van jongeren en ouderen en krijgen les over de onderwerpen waar ze op dat moment in de wijk mee bezig zijn.

Vergroening en verduurzaming

Op de Geitenkamp werken we mee met het rioleringsproject om tegelijkertijd aan klimaatadaptatie en sociale betrokkenheid te werken. In 2020 zijn bij de vervanging van de riolering op het Korhoenplein bewoners, waaronder een tuinarchitect, betrokken die het plein willen vergroenen en beheren. Door corona heeft deze actie vertraging opgelopen. Het Patrijzenplein is wel afgerond met een bank rondom de boom op het plein en gevelgroen.
Wageningen Universiteit lift ook mee met een onderzoek naar het effect op de gezondheid en vergroening door middel van een enquête onder de bewoners. Verder wordt hierin samengewerkt met de corporaties.

Bij de vervanging van de riolering in de Ericalaan gaan we in het kader van het beschermd stadsgezicht samen met Volkshuisvesting, afdeling Erfgoed en bewoners de ligusterhagen zo veel als mogelijk terugplaatsen. Deze straten dienen als proef voor de rest van de wijk.

Bij de nieuwbouw van het zwembad op Valkenhuizen wordt overwogen om het oude zwembad als waterreservoir in te richten waarin het regenwater van de daken en het terrein kan worden opgevangen. Het water kan voor de beregening van de sportvelden gebruikt worden zodat er geen grondwater hoeft te worden opgepompt.

De wijkgesprekken ten aanzien van de energietransitie zijn vanwege corona allemaal verzet naar 2021.

Op de Paasberg ondersteunen wij de initiatiefgroep Beek op de Paasberg. We stimuleren bewonersinitiatieven zoals vergroening van daken in Molenbeke. Verder waren wij aangesloten bij de pilot Energiearmoede. In deze pilot hebben we energiebesparende maatregelen met name voor de kapitaalarmere bewoners gepromoot. Deze pilot is afgerond.

De wijk Alteveer/Cranevelt is één van de wijken die meedoet aan de 'wijk van de toekomst'. Saksen Weimar maakt momenteel een plan van aanpak voor de energietransitie. Saksen Weimar komt naar voren als een wijk die geschikt is voor een all-electric oplossing collectief dan wel individueel.

In samenspraak met omwonenden en ouders van de Josef Sartoschool in Plattenburg is er een concept plan ontworpen om het schoolplein te gaan vergroenen. De uitvoering staat gepland voor 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	22.438	26.390	24.872	23.835	1.037
Baten	1.720	2.020	1.642	1.650	8
Saldo lasten en baten	***-20.717***	***-24.370***	***-23.230***	***-22.186***	***1.045***
Toevoegingen aan reserves	0	0	247	375	-127
Onttrekkingen aan reserves	514	0	137	168	31
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***514***	***0***	***-110***	***-207***	***-97***
Gerealiseerd resultaat	**-20.204**	**-24.370**	**-23.340**	**-22.392**	**948**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.122	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-420	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	276	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	261	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	180	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	610	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-160	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-10	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	14	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	2	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	158	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	62	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-94	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	23	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	65	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	3	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	53	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	5	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	10	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N		AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-69	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-66	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers in opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Presikhaaf kent een grote stedenproblematiek. Op sociaal vlak liggen grote opgaven. De wijk heeft relatief lager gemiddeld gestandaardiseerd huishoudensinkomen en kent veel gezinnen in de bijstand. De leefbaarheid staat onder druk. De woningcorporaties hebben hier veel bezit en staan voor een duurzaamheidsopgave. Daarnaast is een deel van de grond vervuild. De gemeente heeft veel eigendom maar, heeft deze in erfpacht constructies uitgegeven aan de woningcorporaties. Daarnaast heeft de gemeente hier nog grondeigendom en maatschappelijk vastgoed welke om een (her)bestemming vragen.

Presikhaaf 3 heeft een prominente plek in de onlangs gesloten Woondeal regio Arnhem-Nijmegen en is aangewezen als Versnellingslocatie, waarbij onder andere de nadruk ligt op het versnellen van woningbouw, het toevoegen van extra woningen (130% programmeren), 50% betaalbare woningen en circulaire bouw. Er zijn een aantal herstructureringslocaties welke in beeld komen voor een nieuwe invulling. Daarnaast worden ook de mogelijkheden verkend voor een verdichting van de bestaande stedelijke structuur. Daarbij wordt een integrale fysieke en sociale herstructureringsopgave voorgestaan: combinatie van stedelijke vernieuwing, verbetering van de leefbaarheid en veiligheid.

Daarnaast maakt Presikhaaf 3 samen met Presikhaaf 1 en 2 (Presikhaaf West) in de Woondeal onderdeel uit van Stadsvernieuwing 3.0. Een integrale gebiedsgerichte aanpak van sociaal-fysieke achterstanden en (on)veiligheid voor Arnhem Oost (Presikhaaf, Malburgen, Geitenkamp, 't Broek en Klarendal). Een programma waarin integraal en met langjarige commitment de achterstand van de wijken in Arnhem-Oost wordt aangepakt. We werken aan een integraal Uitvoeringsprogramma stadsvernieuwing Arnhem-Oost (stedelijk, met maatwerk per wijk) gebaseerd op de drie pijlers fysiek/wonen, sociaal/werk en veiligheid waarbij in ieder geval de volgende leefvelden aan de orde komen: scholing, sociaal functioneren, werk en inkomen, gezondheid en hulpverlening, wonen, veiligheid en criminaliteit en opvoeding.

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

We hebben ingezet op het verder ontwikkelen en uitbreiden van het netwerk kansen voor kinderen samen met partners uit de wijk en ouders. Samen met wijkpartners is gewerkt aan een kader voor samenwerking en het opzetten van pilots voor specifieke onderwerpen. Deze duurzame samenwerking draagt bij aan verbetering van de kwaliteit van het aanbod voor jeugd en hun ouders, die weer bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid.

Buurtlocaties

De locatie buurthuis De Overkant is samen met verschillende actieve buurtorganisaties het "Huis van de Buurt" en is goed op weg om een bruisend hart van de buurt Presikhaaf III te worden. In De Overkant is een sociale beheerder gefaciliteerd die zorgt voor de verbinding van de verschillende partijen in het buurthuis en samen met hen ideeën bedenkt om nieuwe partijen te betrekken.
Voor buurthuis De Oosthof is geïnvesteerd in een professioneel beheerder en zijn afspraken gemaakt over een bedrijfsplan en het betrekken van nieuwe partijen bij het buurthuis. En er wordt onderzoek verricht welke activiteiten nieuwe bewoners bij het buurthuis kunnen betrekken.
Beide buurthuizen zijn ondersteund door de regeling Ontmoeten & Verbinden zodat de activiteiten ondanks corona zoveel mogelijk doorgang hebben kunnen vinden.

Ouderenwelzijn

Het onderzoek naar de behoeften van niet-westerse ouderen is gestart, vanwege corona is er nog geen uitkomst op de resultaten van dit project. Door het project gaan meer mensen maken gebruik van ontmoetingsgroepen in plaats van dagbesteding.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.682	26.945	23.998	22.882	1.116
Baten	2.059	2.599	2.004	2.141	137
Saldo lasten en baten	***-24.623***	***-24.346***	***-21.993***	***-20.741***	***1.252***
Toevoegingen aan reserves	0	0	164	378	-214
Onttrekkingen aan reserves	2.068	0	233	256	23
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.068***	***0***	***69***	***-123***	***-191***
Gerealiseerd resultaat	**-22.555**	**-24.346**	**-21.924**	**-20.863**	**1.061**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.048	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-236	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	350	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	74	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	187	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	116	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-60	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	17	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-58	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	92	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-65	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	54	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	90	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	37	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	64	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-178	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-174	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Flores Onderwijs
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Malburgen

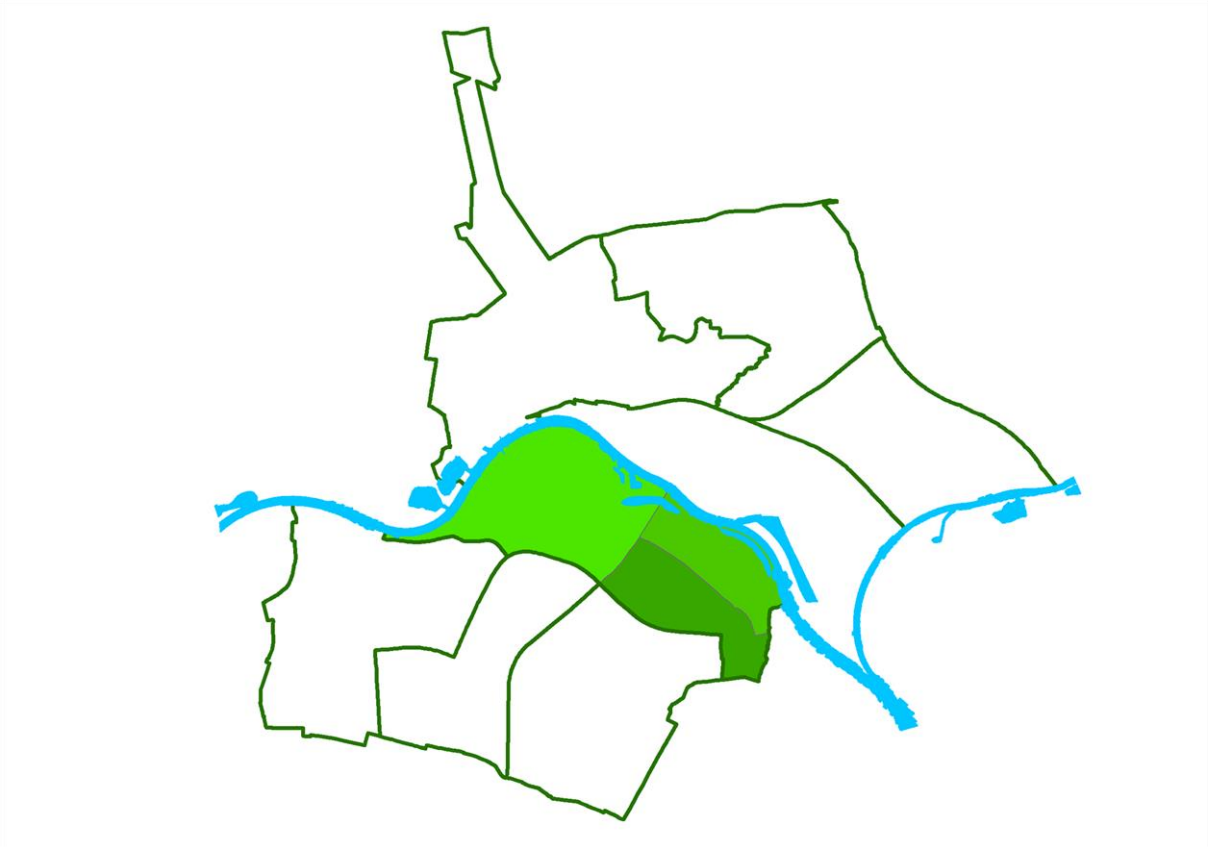

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale en fysieke veiligheid	

In 2020 is in Malburgen op verschillende manieren ingezet op het verbeteren van de algehele veiligheid. Zo is de veiligheid rondom winkelcentrum de Drieslag geïnventariseerd en hierover is een rapport opgeleverd met daarin concrete aanbevelingen. De inzet van straatcoaches is in 2020 voor de Drieslag niet gerealiseerd. Voor Immerloo is extra ingezet op de aanwezigheid van welzijnswerk en politie, mede naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand. In Immerloo is ook naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand voor bewoners een bijeenkomst georganiseerd over brandveiligheid en preventie.

Hoewel er vanwege de coronamaatregelen geen wijkschouwen konden plaatsvinden om met bewoners de verkeersveiligheid te verkennen, is naar aanleiding van een raadsmotie bij de behandeling van het bestemmingplan Vlierstraat een experiment gestart waarmee de beleving van de verkeersveiligheid in Malburgen West is gepeild door middel van een online applicatie. Deze peiling heeft 278 meldingen opgeleverd. Aan de hand daarvan worden door de afdeling Verkeer scenario's uitgewerkt om de beleving van verkeersveiligheid te verbeteren.
Om gemotoriseerd verkeer op het fietspad aan de Bandijk terug te dringen is in 2020 een pilot gedraaid in samenwerking tussen gemeente (verkeer en handhaving) en politie die succesvol verlopen is en waardoor overlast is verminderd.

Ontmoeten

Ontmoeting stond in 2020 vanwege corona en de coronamaatregelen onder druk. Desalniettemin zijn er zeker slagen gemaakt in het ontwikkelen van ontmoetingsgelegenheden en ontmoetingsplekken.

Voor het beheer van buurthuis Huis voor de Wijk is in 2020 een stichting opgericht en een bestuur gevormd en zijn de voorbereidingen getroffen voor de subsidiëring per 2021. Ook is in 2020 vanuit verschillende partners, waaronder de gemeente Arnhem. de financiering geregeld voor een hoognodige verbouwing van het buurthuis.

Op 25 januari 2020 is de buurthuiskamer in Het Duifje, 'de Duiventil', feestelijk geopend door wethouder Louwers. Vanwege de coronamaatregelen die kort daarna zijn gaan gelden in combinatie met de kwetsbare doelgroep van deze huiskamer is het gebruik in 2020 achtergebleven bij de oorspronkelijke verwachtingen.

Ten behoeve van de realisatie van een nieuw buurtcentrum op de locatie van het huidige monocentrum de Hobbit is in 2020 de realisatieovereenkomst tussen de gemeente en Volkshuisvesting ondertekend. Daarnaast is tussen partijen afstemming geweest over het voorlopig ontwerp en de daarbij behorende buitenruimte. Ook zijn stappen gemaakt in de ontwikkeling van de locatie Veerpolderstraat waarbij de ontmoetingsbehoefte een belangrijke positie heeft. Hierover zijn gesprekken gevoerd met onder andere muziekvereniging Door Wilskracht Sterk (DWS) en Volkshuisvesting.
Voor een afgestemd locatiebeleid over de hele wijk is gestart met het inventariseren van het gebruik van de verschillende MFC's en buurthuizen om te zien hoe in de toekomst de behoefte aan ruimte in de wijk op een goede manier tegemoet kan worden getreden.

In 2020 is gestart met de pilot signalering eenzaamheid in Het Duifje en Immerloo, waarbij door de Wijkmakers coalities zijn gevormd vanuit betrokken lokale partijen en bewoners die samen een aanpak van eenzaamheid hebben opgezet en onderlinge verbindingen hebben gelegd. In 2020 is voor de doorontwikkeling van deze pilot in 2021 een subsidie aangevraagd en ontvangen van ZonMw.

Werk

Het wijkgericht uitvoeringsplan gekoppeld aan het stedelijk Taalplan is in 2020 voortgezet. Met het gebiedsteam Werk en Inkomen is op wijkniveau de samenwerking afgetrapt om te komen tot een wijkgerichte aanpak op het gebied van arbeidsparticipatie. Tussen het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. Het team Leefomgeving, het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen in Malburgen voeren op wijkniveau structureel overleg.

Gezonde levensstijl

Binnen de coronamaatregelen die in 2020 golden bleef met name de mogelijkheid om te sporten en te bewegen in de buitenruimte overeind.
In Malburgen West is in 2020 de beweegtuin gerealiseerd. Bij het Olympusterrein is de blauwe baan aangelegd, waarop bewoners op verschillende manieren kunnen sporten. Door het Sportbedrijf is hiervoor een programma opgesteld.
FormUpgrade voldeed in 2020 aan de doelstellingen in de subsidiebeschikking, met een gedeeltelijk gewijzigde invulling gedurende de coronacrisis.

Kansrijk opgroeien

Vanuit de wijknetwerken is een naschools en wijkgericht aanbod van activiteiten opgezet voor kinderen in een kwetsbare positie dat via programma's is aangeboden. De activiteiten vanuit deze programma's hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Vanwege de coronamaatregelen is het niet gelukt om tot een nieuwe integrale aanpak voor de jeugd te komen. Het kinder- en jongerenwerk is in 2020 in aangepaste vorm ingezet, passend binnen de maatregelen en tegelijkertijd gericht op het bieden van perspectief aan de jeugd binnen die maatregelen.

Armoede

De activiteiten vanuit de programma's Kansrijk Opgroeien hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Ook in 2020 is Achter De Voordeur ingezet om outreachend bewoners te benaderen die hun eigen hulpvraag niet kennen of niet durven te stellen. De inzet is met name gericht geweest op Immerloo, de Vissenbuurt en de woningen rondom winkelcentrum de Drieslag. In totaal zijn op deze manier 73 huishoudens bereikt. Ook de vroegsignalering van schulden via Vroeg Eropaf is in 2020 in Malburgen weer ingezet.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	32.433	39.705	38.261	34.363	3.897
Baten	3.894	4.347	3.968	4.112	144
Saldo lasten en baten	***-28.539***	***-35.357***	***-34.293***	***-30.252***	***4.041***
Toevoegingen aan reserves	0	0	236	548	-312
Onttrekkingen aan reserves	305	0	397	417	20
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***305***	***0***	***161***	***-131***	***-292***
Gerealiseerd resultaat	**-28.234**	**-35.357**	**-34.132**	**-30.383**	**3.749**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	4.197	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	178	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	228	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	441	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	42	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	1.444	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	727	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg Overig						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	93	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	31	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	143	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	54	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	423	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	110	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-110	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	5	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	74	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	6	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	155	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	100	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	58	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	51	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	24	V	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	27	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-275	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-270	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-5	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-268	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Malburgen zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd, zoals: de beweegtuin Malburgen-West, projecten ter verhoging gevoel sociale veiligheid, Achter de Voordeur, projecten binnen het innovatiefonds, etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- St. Pas
- Sportbedrijf Arnhem BV
- Kinderopvang SKAR
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Schuytgraaf, Elderveld

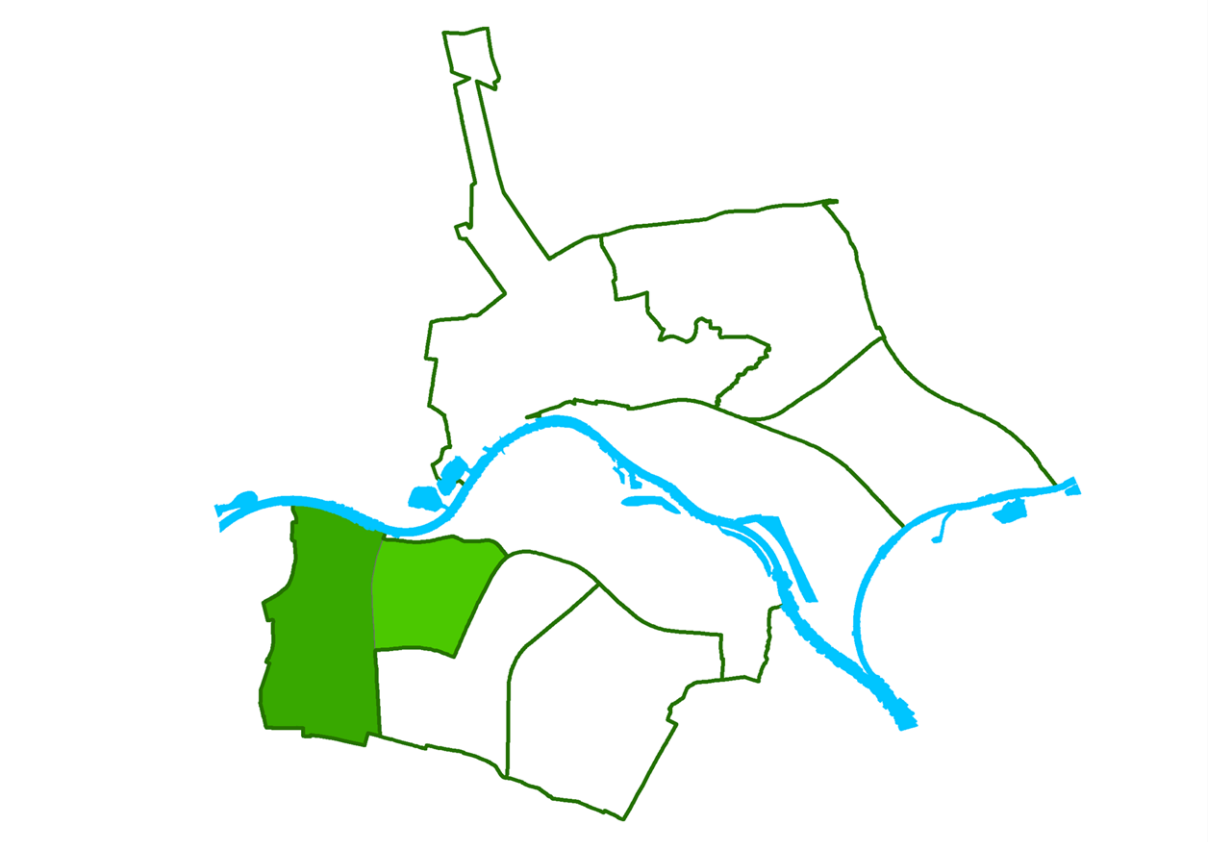

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Sportbedrijf Arnhem heeft een plan ontwikkeld om de kantine in wijkcentrum Elderveld op te knappen. Gekeken wordt of dit kansen biedt voor ontmoetingsmogelijkheden voor de wijk.
Voor jongeren zijn mogelijkheden verkend voor een (eigen) binnenaccommodatie; in de wijk lijken er weinig mogelijkheden geschikt.
Offertes zijn opgevraagd voor aanpassingen in de Omnibus. In verband met het vertrek van een school uit het gebouw en mogelijke kansen die dit biedt voor een andere indeling in het gebouw, is realisatie van een meer afgescheiden ontmoetingsruimte uitgesteld tot 2021.
De voorbereidingen voor het multifunctioneel sportveld Schuytgraaf lopen nog. In overleg met bewoners en professionals is gekozen voor een meer gevarieerd spel-, sport- en ontmoetingsveld voor de wijk voor alle leeftijden. Omdat de beoogde locatie een archeologisch veld is en dit toch te veel beperkingen oplevert, wordt gezocht naar alternatieve mogelijkheden, waardoor realisatie is vertraagd.

Verkeersveiligheid	

De parkeeroverlast bij het winkelcentrum Elderveld is afgenomen door de komst van winkelcentrum Schuytgraaf. Over station Zuid komen minder signalen binnen, handhaving is aangesloten op de signalen rondom de locatie en fietsenstallingen zijn geplaatst.
De parkeeroverlast en het halen en brengen bij de scholen rondom het Breezandpad in Elderveld blijven naast de herinrichting van de openbare ruimte een belangrijk aandachtspunt. Na de oplevering van de scholen bleef het omliggende terrein braak achter. Er is ingezet op het opzetten van een integrale aanpak om zowel de inrichting als de verkeersbewegingen (gedrag) aan te pakken. Er wordt onder andere nagedacht over het stimuleren van op de fiets naar school door middel van bijvoorbeeld het aanleggen van een fietszone.
In 2020 is een wijkveiligheidsoverleg gestart, waar met partners overlegd en afgestemd wordt over signalen op het gebied van (verkeers)veiligheid en (jeugd)overlast.

Kansrijk opgroeien

De twee basisscholen in Elderveld hebben met Rozet en Sportbedrijf gewerkt aan een plan voor kansrijk opgroeien. Over de precieze invulling en uitvoering zijn we in gesprek.
Het kinderwerk in Schuytgraaf heeft waar mogelijk activiteiten doorgezet of alternatieven ontwikkeld. Voor kinderen en gezinnen zijn vooral in de zomer extra activiteiten georganiseerd, die erg zijn gewaardeerd. Het ging onder andere om een botenrace en een luchtkussenfestival.
Spruytgraaf wordt doorontwikkeld naar een speelmorgen in Schuytgraaf.

Schulden

Er is in 2020 vooral ingezet op de samenwerking tussen Werk en Inkomen, het Sociale wijkteam en het team Leefomgeving. Het Kernteam Zuid-West is vormgegeven en met regelmaat in overleg. Er zijn gezamenlijke doelen gesteld; over de aanpak van bepaalde doelgroepen in de wijk op het gebied van participatie en zorg, de fysieke samenwerking, gezamenlijke inloopspreekuren in de wijk en huisvesting in de wijken.
De inzet op zzp'ers met schuldenproblematiek wordt stedelijk aangepakt.

Voor kinderen die te maken krijgen met complexe scheidingen is er de Kiestraining. De pilot Steunouders is ingezet. Deze bieden kinderen een of twee dagdelen per week een gastvrij thuis en geven zo een steuntje in de rug aan ouders die wat extra hulp kunnen gebruiken.

Netwerkverbindingen

Er zijn wijkgidsen gemaakt die informatie verstrekken op het gebied van ontmoeten, opvoeden en opgroeien. Deze zijn goed ontvangen door wijkbewoners. De wijkgidsen zijn gedigitaliseerd door een wijkbewoner en op de wijkwebsites geplaatst. De digitale wijkgids wordt bijgehouden en aangevuld en vormt zo een sociale kaart voor de wijk.
In Elderveld zijn afspraken gemaakt met De Wijkmakers om met een aanpak tegen eenzaamheid onder ouderen aan de slag te gaan. Tevens zijn er afspraken gemaakt met partijen om projectmatig met ouderen aan de slag te gaan, zoals het project Old School. Ondanks corona is er een Kunst/Cultuurroute gerealiseerd door Rozet en kookt Vitanos voor wijkbewoners.
We hebben de Sociale Tafel Schuytgraaf-Elderveld vorm gegeven om samen aan een sociale basis in de wijk te werken. Samen met welzijnspartners, het Sociale wijkteam en gebiedsteam Werk en Inkomen en bestuursadviseurs werken we thematisch aan samenhang en een integrale aanpak in het sociale domein.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	25.570	24.138	24.197	23.909	288
Baten	2.632	2.673	2.562	2.738	176
Saldo lasten en baten	***-22.938***	***-21.465***	***-21.635***	***-21.172***	***464***
Toevoegingen aan reserves	0	0	432	914	-482
Onttrekkingen aan reserves	1.071	0	256	266	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.071***	***0***	***-176***	***-648***	***-471***
Gerealiseerd resultaat	**-21.867**	**-21.465**	**-21.812**	**-21.819**	**-7**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	156	V				
Sociale wijkteams						
Zorg	8	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	42	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-13	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-105	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-222	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	132	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-570	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	74	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	16	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	203	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	282	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	189	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-69	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	42	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	41	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	3	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Werk en Inkomen	-24	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	28	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	66	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	155	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	8	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	147	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-424	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-421	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR
- St. Pas

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

De Laar, Elden

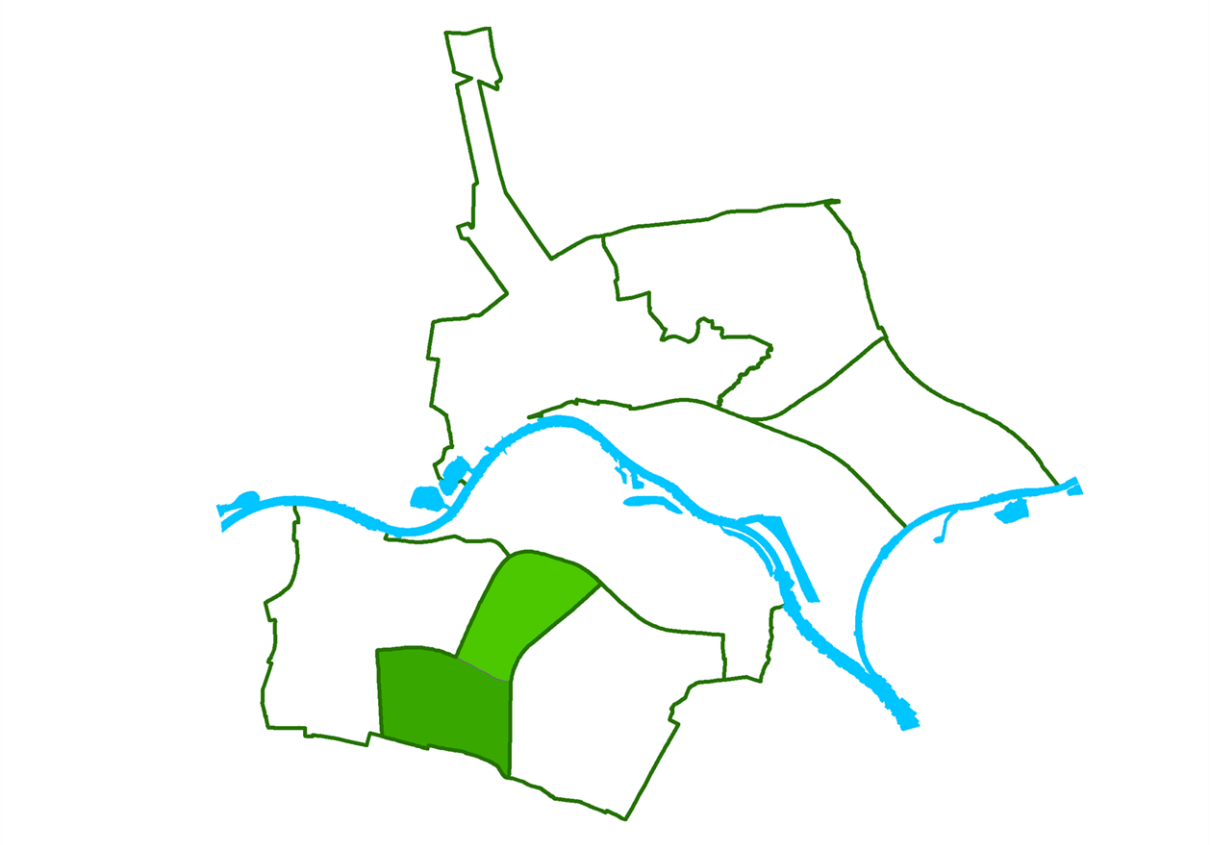

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale samenhang	

Er is gestart met een ontwikkelingsplan voor sporthal De Laar West inclusief de buitenruimte. Daarnaast is er een traject gestart om met de betrokken partijen rondom boerderij De Kroon tot een vraaggericht en stabiel aanbod voor de wijk te komen. Ondanks de impact van corona hebben veel werkgroepen zich verder kunnen ontwikkelen en verstevigen.

Participatie

De projecten buurtcirkels en taalgroepen zijn inmiddels succesvol van start gegaan. Voor zover corona dit toeliet zijn er op de verschillende scholen naschoolse programma's aangeboden. Ook is het project Focuz Academy gestart.
Verder is inmiddels gebleken dat de outreachende werkwijze van de eerdere huisbezoeken onvoldoende aansluit bij de vraaggerichte strategie van het Sociale wijkteam. Daarom wordt er ingezet op algemene gebiedsgerichte samenwerking tussen het Sociale Wijkteam en Werk & Inkomen.

Sociale en fysieke veiligheid

De verschillende werkgroepen hebben ondanks corona een behoorlijk aantal activiteiten in gang gezet. Ook is hun structuur versterkt en zijn zij zelfstandig van het opbouwwerk gaan functioneren.
Voor verschillende verkeersproblemen zijn in samenwerking met omwonenden duurzame oplossingen gevonden.

Op een aantal plekken hebben buurtbewoners zich georganiseerd om een deel van de openbare ruimte in eigen beheer te onderhouden. De hervorming of aanleg is in samenwerking met de afdeling Openbare Ruimte en de groenaannemer tot stand gekomen.

Daarnaast is in 2020 een project gestart om jongerenoverlast in de wijk terug te dringen in samenwerking met politie en wijkprofessionals. Bovendien is er een project gestart om samen met bewoners aan de hand van buitenspelen en speeltuinen de directe omgeving te verbeteren en tegelijk de onderlinge relaties binnen de buurten te verstevigen.

Verduurzamen

Door de coronacrisis is het aantal bewonersinitiatieven op dit gebied helaas wat achtergebleven. We blijven deze initiatieven echter stimuleren en ondersteunen waar mogelijk. De eerste wijkgesprekken over dit thema zijn opnieuw gepland voor begin 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	16.961	19.439	17.458	16.484	974
Baten	1.277	1.703	1.268	1.330	62
Saldo lasten en baten	***-15.684***	***-17.736***	***-16.189***	***-15.154***	***1.036***
Toevoegingen aan reserves	0	0	264	434	-170
Onttrekkingen aan reserves	1.149	0	136	142	6
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.149***	***0***	***-128***	***-292***	***-163***
Gerealiseerd resultaat	**-14.535**	**-17.736**	**-16.318**	**-15.445**	**872**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	789	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	129	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	137	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	176	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-12	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-2	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	29	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	120	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	185	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	58	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-64	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	48	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	25	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Sport	-221	N	Beheer gemeenschappelijk vastgoed (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	20	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	33	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	7	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	7	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-2	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-2	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het beheer van enkele panden van de gemeente heeft € 221.000 meer gekost dan begroot. Het gaat met name om de Drielsedijk 17. Door de verhuizing van verenigingen hebben onvoorziene maatregelen plaats moeten vinden.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

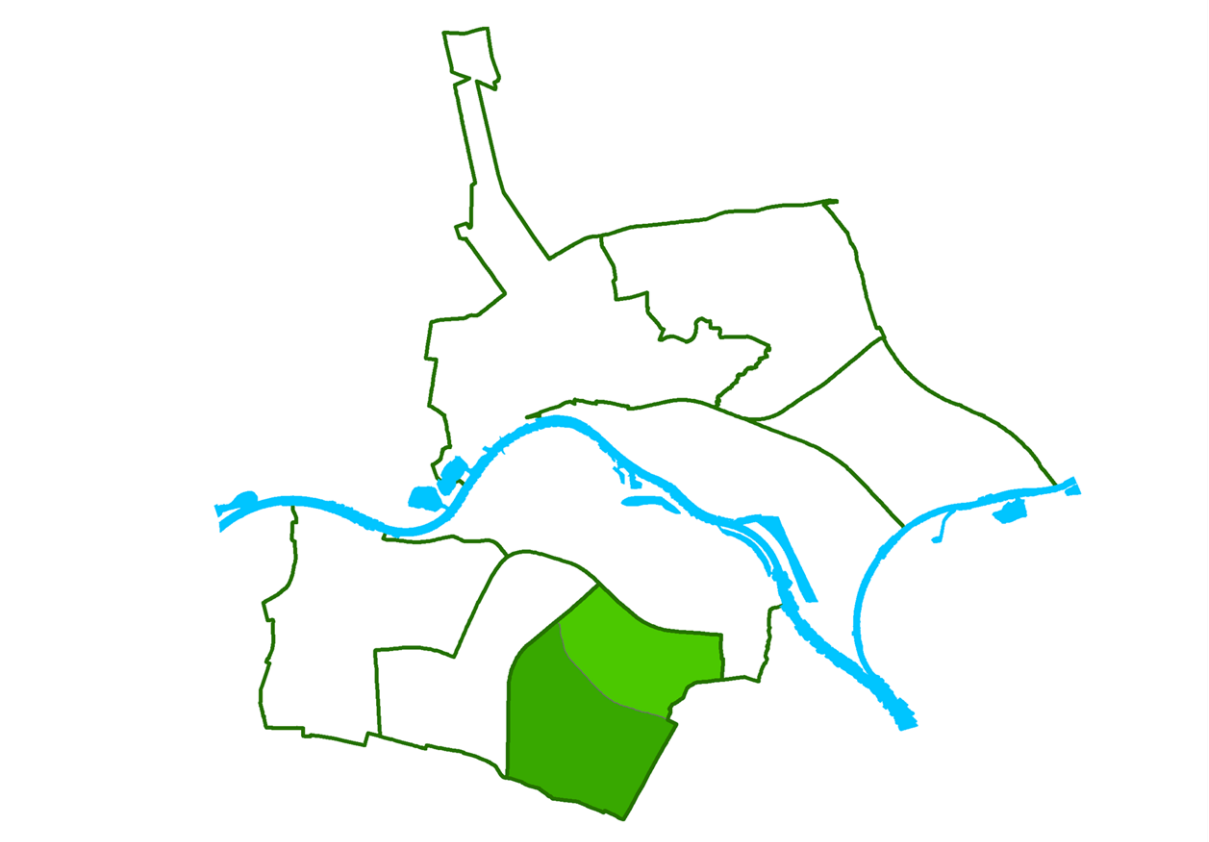

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Bewegen en ontmoeten	

Het Sportbedrijf heeft een naschools programma opgezet waarbij de Urban Sportscontainers ingezet worden. Op de drie grote sportvelden is een programma voor kinderen in armoede. De sportcontainer is een groot succes. De tweede container is dit jaar gevuld en staat in Rijkerswoerd bij playground. Jongeren hebben geholpen om de container van een graffitischildering te voorzien.
Voor alle thema's wordt LIJN2030 ingezet. We willen er voornamelijk bewoners mee ontmoeten en verbinding tot stand brengen. Op een laagdrempelige manier gaan we het gesprek aan met bewoners. Soms zijn het spontane gesprekken, andere keren staan we met een specifiek thema in de wijk. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan de gesprekken over de skatebaan in Rijkerswoerd.

In Kronenburg leeft bij bewoners al jaren de wens voor een ontmoetingsruimte. Inmiddels zijn we ver in de gesprekken om twee panden te huren aan het Croydonplein. Daarnaast is er met Rijnstad overeenstemming om ook de locatie de Madser in te zetten als ontmoetingsruimte.
Met diverse partners in de wijk wordt gekeken naar de rol die zij kunnen spelen in het programma dat ontwikkeld moet worden voor de ontmoetingsruimtes.

Met de RIVM-maatregelen die dit jaar van toepassing waren, is het slechts heel beperkt mogelijk geweest om het wijkcentrum in Vredenburg te gebruiken. Bij bewoners en professionals is hier grote behoefte aan.

De herinrichting van sportpark Rijkerswoerd gaat gestaag verder. Er is een blijvende ontwikkeling gaande op sportpark Rijkerswoerd waardoor het steeds meer, zoals de intentie was en is, een ontmoetingsplek wordt voor de buurt. Er is inmiddels ook een speeltuintje aangelegd voor de jongste jeugd. Van hieruit worden ook steeds meer activiteiten georganiseerd die verband houden met ontmoeten en bewegen. Voor de skatebaan bij de Pythagorasstraat is een vergunningaanvraag ingediend. Door tegenstanders is aangekondigd dat hier bezwaar op ingediend zal worden.

Bewoners van Rijkerswoerd wachten al lang op een bruggetje naar park Lingezegen. Afronding hiervan bevindt zich in de laatste fase. Vanwege het zaaiseizoen zullen de laatste acties inclusief het plaatsen van de brug begin 2021 plaatsvinden.

Vergroening

Voor het pleintje aan de Kronenburgbusbaan ligt een concept ontwerp klaar. In samenwerking tussen bewoners en een ontwerper van de gemeente is deze tot stand gekomen. Het buurtinitiatief Wessel Couzijnhof is afgerond, de eerste bloemrijke bermen zijn gerealiseerd en de regentonnen zijn aangeschaft.
Het buurtinitiatief voor de herinrichting van de Ekamphof is ook met succes afgerond.
De 'kwarrende' bomen op de parkeerplaats op de Schepen van Ommerenstraat zijn nog niet vervangen, maar nog wel in beeld. Op het Schepen te Boeckoppad is het bewonersinitiatief om boomspiegels te vergroten opgepakt. Met bewoners aan de Heiligerleeplaats worden gesprekken gevoerd om het plein aan te pakken. Dit valt mooi samen met het onderhoud dat op deze plek gepland staat voor 2021.

Bij stedelijke projecten die zich aandienen in het gebied wijzen wij steeds op de voorwaarde dat ontwikkelingen niet ten koste mogen gaan van het groen in het gebied en bij voorkeur zelfs een uitbreiding van het groen realiseren. Vanuit het bomenplan zijn slechte bomen in het gebied geïnventariseerd.
Bij de ontwikkelingen rondom bijvoorbeeld transformatie aan de Schepen Bierwischstraat wordt dit uitdrukkelijk meegenomen. Eveneens wordt dit signaal uitdrukkelijk meegenomen in de gesprekken met Wereldhave.

Acties voor de vergroening van het Croydonplein hebben ertoe geleid dat er drie ontwerpen liggen voor het Croydonplein.

Aantrekkelijke woonomgeving

We zien door de coronacrisis dat bewoners tijd hebben geïnvesteerd in hun omgeving.
Ook hebben we in ons gebied een groot aantal vrijwilligers die zwerfafval ruimen. In samenhang met het thema vergroenen worden enkele pleinen en straten kleurrijker door initiatieven vanuit bewoners en werkgroepen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.014	30.594	28.428	26.734	1.694
Baten	1.348	1.630	1.139	1.265	126
Saldo lasten en baten	***-24.666***	***-28.964***	***-27.289***	***-25.469***	***1.819***
Toevoegingen aan reserves	0	0	497	681	-183
Onttrekkingen aan reserves	1.537	0	243	243	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.537***	***0***	***-255***	***-438***	***-183***
Gerealiseerd resultaat	**-23.129**	**-28.964**	**-27.543**	**-25.908**	**1.636**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**1.804**					
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	226	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	408	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	384	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	198	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	79	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	132	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-111	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	62	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	189	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	89	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	50	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-89	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	3	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	66	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	5	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-69	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	94	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	52	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	51	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	11	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	11	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving RKV zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd zoals: aanleg gazon Wessel Couzijnhof, opknappen Sportcentrum Rijkerswoerd, aanleg parkeerplaats ESA-terrein, projecten binnen het innovatiefonds, etc. De uitvoering van deze projecten hebben tot een tekort van €69.000 geleid.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Stad

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Om de doelstellingen en ambities van Arnhem te bereiken is samenwerking van groot belang. We willen inwoners en ondernemers eerder betrekken bij onze plannen. In de regio werken we intensief samen met onder andere de provincie en gemeente Nijmegen aan een sterke regionale samenwerking. Onze inwoners kunnen rekenen op een dienstverlening die verder digitaliseert en de klantvriendelijkheid voorop stelt. Onze organisatie richten we in om onze dienstverlening continu te verbeteren.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met mooie bomen of om een heringericht industrieterrein.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal-, landelijk- en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen (aan het werken) aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	

Zie voor een toelichting de inspanningen 'Rekenkamer: uitvoeren onderzoeksprogramma' en 'College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen'.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

We hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in onze rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken. In de regio Arnhem-Nijmegen is de Groene Metropoolregio gerealiseerd: een nieuwe, steviger samenwerking tussen de 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen met een ambitieuze visie en dito regionale agenda. We hebben in de Euregio bijgedragen aan de totstandkoming van de strategische agenda. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Zie voor een verdere toelichting van onze activiteiten de inspanningen bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Er zijn in 2020 diverse voorbereidende stappen gezet om de digitale dienstverlening aan onze inwoners te verbeteren. Zo is voor de basisregistratie personen en de burgerlijke stand nieuwe software geïmplementeerd, die in de komende jaren stapsgewijs verder zal worden ontwikkeld en uitgerold. Via deze nieuwe software kunnen inwoners zaken, als het doen van overlijdensaangifte of het doorgeven van vermissing van hun reisdocument, gemakkelijk digitaal regelen met de gemeente via zogenaamde e-diensten. Het was de bedoeling om in 2020 al de eerste vijf e-diensten operationeel te hebben, maar de technisch complexe context in combinatie met corona hebben tot vertraging geleid met de implementatie van e-diensten. Een voorgenomen pilot met uitgifte van DigD-substantieel aan de balie is vanwege corona uitgesteld. Wel is er in samenwerking met Nijmegen en Drechtsteden een pilot ID-bellen uitgevoerd, waarbij inwoners zich telefonisch kunnen authenticeren met de identiteitsapp IRMA. Daarbij wordt inwoners actief om toestemming gevraagd om alleen die gegevens te delen die strikt noodzakelijk zijn voor de beoogde dienst, zodat zij zelf de baas te blijven over hun persoonsgegevens.

Dienstverlening in coronatijd bracht veel (nieuwe) uitdagingen, oplossingen en aanpassingen. Natuurlijk omdat we ervoor zorgen dat inwoners veilig en toegankelijk van onze dienstverlening gebruik kunnen maken, en onze medewerkers die in een veilige omgeving kunnen verlenen. Daar zijn soms hulpmiddelen (kuchschermen, desinfectie, mondkapjes) of andere aanpassingen voor nodig. Ook was het aantal vragen, zeker in de eerste 'coronamaanden', erg groot. Inwoners die willen weten of hun huwelijk door zou kunnen gaan, bijvoorbeeld, maar ook allerhande vragen over landelijke en lokale regels en beperkingen kwamen op de gemeente af, en ook over de vele noodhulp- en ondersteuningsregelingen. We hebben ondernemers en inwoners daarin steeds zo goed mogelijk geholpen, naast de 'gewone' verzoeken en vragen, ook als voor ons het antwoord ook niet meteen voorhanden was.
In 2020 zijn ruim 140.000 telefoontjes beantwoord via het gratis nummer 0800-1809. Op www.arnhem.nl/corona is een speciale corona-pagina gemaakt met veel voorkomende vragen en allerhande andere informatie in relatie tot de coronacrisis, bijvoorbeeld over de Tozo of andere regelingen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

De directie heeft in oktober 2020 een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft. In het charter is verwoord dat de gemeente Arnhem streeft naar een divers samengesteld personeelsbestand en een organisatie waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn talenten kan inzetten en zich welkom voelt.

In 2020 heeft de gemeente Arnhem meegedaan aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Daaruit is gebleken dat 8% van onze medewerkers een niet-westerse migratie-achtergrond heeft. Wij hebben ons ook aangemeld voor deelname aan de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (uitvoering begin 2021).
Voor een verdere toelichting wat we binnen de organisatie gedaan hebben, wordt verwezen naar de inspanningen in het kader van een 'inclusieve organisatie' bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

In 2020 is er een taskforce Hybride werken opgericht. Het 'waarom' van het hybride werken is vastgesteld, de projectgroepen zijn ingericht en acties inclusief prioriteiten zijn bepaald. Er is grote verwevenheid met andere programma's binnen de gemeente zoals huisvesting, samen digitaal, ontwikkelingen Werk & Inkomen, vitaliteit, duurzaamheid (CO2 ladder), mobiliteit, huisvestingsprogramma De Connectie en Cao-onderhandelingen. De verbinding op al die onderwerpen is geborgd in de taskforce. Begin 2021 is de ontwerp- en ontwikkelfase aan de orde en van medio 2021 tot einde 2021 de implementatie- en borgingsfase.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Ook tijdens corona

Vanaf maart 2020 werden de medewerkers geconfronteerd met de coronamaatregelen, zowel op het werk als privé. Op een honderdtal medewerkers binnen de kritische processen na, moesten zij van de één op de andere dag thuiswerken en op zoek naar nieuwe vormen van digitaal (samen)werken en een nieuwe routine. Thuiswerkplekken werden ingericht, ICT-middelen beschikbaar gesteld, telefonische bereikbaarheid georganiseerd, kinderen opgevangen (en les gegeven), aangepaste werkafspraken gemaakt en burgers geïnformeerd. De 'intelligente lockdown' was een feit.
Het was en is niet voor iedereen mogelijk om (volledig) thuis te werken. Arnhem heeft er dan ook voor gekozen om het kantoor voor specifieke medewerkers (in overleg met de leidinggevende) open te houden. Hiervoor werd een protocol voor het veilig kunnen werken op 1,5 meter afstand opgesteld.

De medewerkers van de kritische processen moesten naar kantoor blijven komen, of waren in de stad actief. Zij deden hun werk onder bijzondere omstandigheden wat zeker in het begin met onzekerheid gepaard ging.
Ook de uitvoering van diverse en in allerijl door het rijk opgetuigde regelingen had een forse impact. Vaak last-minute en met veel onduidelijkheid, waardoor gestart moest worden zonder dat de details van de regelingen helder waren en wat dit voor de uitvoering betekende. Ondanks de hoge werkdruk en de impact van de coronamaatregelen, is het gelukt om de nieuwe regelingen vorm te geven en de dienstverlening aan de inwoners en ondernemers van Arnhem op peil te houden. Hierbij is een

goede én tijdige informatievoorziening een belangrijke voorwaarde om alle partijen goed en tijdig te informeren over de gemeentelijke ontwikkelingen, (rijks)richtlijnen en koers tijdens corona. Hiervoor zijn diverse communicatiemiddelen ingezet.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	
Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma	

De rekenkamer heeft in 2020 de onderzoeken naar jeugdzorg, jaarstukken 2019 en het herhaalonderzoek dienstverlening afgerond. Deze drie onderzoeken zijn in het afgelopen jaar ook in de raad behandeld.

Gedurende het jaar heeft de rekenkamer onderzoeken opgestart naar ondermijning (na de zomer), zich aangemeld voor het gezamenlijke NVRR DoeMee onderzoek naar Meldingen Openbare Ruimte (voor de zomer), onderwijshuisvesting (laatste kwartaal) en een gezamenlijk onderzoek met de rekenkamers van Breda, Tilburg en Oss naar de corona steunmaatregelen (na de zomer). De twee gezamenlijke onderzoeken naar Meldingen Openbare Ruimte en corona steunmaatregelen stonden niet op het onderzoeksprogramma 2020-2022.

Het onderzoek naar Van Wijken Weten (gestart eind 2019) heeft een andere wending genomen. Hierover is de raad geïnformeerd. Er is een nieuwe verdeling tussen de onderzoeken waarbij de rekenkamer onder meer het deel rondom de informatiepositie van de raad voor haar rekening neemt. Dit onderzoek is nog niet gestart.

Daarnaast zijn er een tweetal vooronderzoeken gedaan, waarna de rekenkamer heeft besloten af te zien van een volledig onderzoek. Dit betreft zorgfraude (nieuwe aanbesteding) en kapvergunningen. Ten aanzien van het onderwerp voortgang Omgevingswet en het uitstellen van de invoeringsdatum door de minister besloot de rekenkamer dit onderwerp op de longlist te plaatsen.

Ten slotte heeft de rekenkamer in najaar 2020 haar jaarlijkse rondje langs de fracties gemaakt om gesprekken te voeren.

College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen

Het projectplan van de raadswerkgroep (Aan de slag met burgerparticipatie) is met de raadswerkgroep opgepakt vanuit het programma Burgerparticipatie. De onderdelen die door de gemeente opgepakt kunnen worden, zijn voor een groot deel uitgewerkt en/of geïmplementeerd. Zo wordt vanaf de zomer 2020 in de raadsvoorstellen door middel van een toegevoegd onderdeel Participatie nadrukkelijk en transparant stilgestaan bij de wijze waarop de betrokkenheid van inwoners en ondernemers is vormgegeven. De beslisboom (burger)participatie is geïmplementeerd. De beslisboom is een goed middel om te bepalen welk participatiemiddel bij het participatiedoel past. Verder leren we van elkaar wat er goed gaat en wat er beter kan door burgerparticipatie in projecten te evalueren. Voor de evaluatie is nu een handzaam formulier beschikbaar. Helaas heeft ook corona invloed gehad op de wijze waarop er met inwoners en ondernemers in gesprek gegaan kon worden. Echter, dit heeft ook weer voor mooie (digitale) ontwikkelingen gezorgd. Een ontwikkeling, die overigens al voor corona in gang was gezet, is het opzetten van een digitale burgerparticipatie tool voor Arnhem. Vanaf eind 2020 heeft de gemeente Arnhem de website meedenken.arnhem.nl.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem draagt in 2020 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen

Arnhem heeft in 2020 in de voorhoede en met veel energie bijgedragen aan de totstandkoming van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen, is in 2019 gestart vanuit de behoefte de regio beter te op de kaart te zetten. Ook wil de regio slagvaardiger samenwerken aan de grote maatschappelijke opgaven.
Een interactief proces met colleges, raden en partners in de regio leidde in 2020 tot de visie Groene metropoolregio met een ambitieuze regionale agenda. De bijbehorende nieuwe Gemeenschappelijke Regeling moet ervoor zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. In de agenda staan vijf opgaven centraal: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene Groeiregio.

Via deze agenda willen de regiogemeenten intensiever samen gaan werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio, waarbij een goede balans gezocht wordt tussen groei en leefbaarheid. In de ambitie die is geformuleerd gaat het erom de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren én de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken.

Arnhemse (maatschappelijke) opgaven en ambities hebben een goede plek in deze agenda gekregen: onder andere de grote woningbouwopgave en de bereikbaarheid van de stad en de regio; ook het bevorderen van economische ontwikkeling om zo meer banen in de stad en de regio te krijgen en de duurzaamheidsopgave waar we als stad voor staan. De regio wil zich ook sterker profileren naar het Rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. Dit kan ervoor zorgen dat we als stad en regio gemakkelijk entree krijgen tot Europese en Rijksfondsen.
Zeventien regionale gemeenteraden hebben in het najaar positief besloten over de visie en de regionale agenda en over de start van de Groene Metropoolregio per 1 januari 2021. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten.

In de oude structuur van het Gemeenschappelijk Orgaan heeft Arnhem in 2020 in de regio Arnhem-Nijmegen onder meer door gewerkt aan de verstedelijkingsstrategie en de woningbouwopgave (onder andere via de woondeal met het Rijk). De regionale energiestrategie en regionale mobiliteitsagenda zijn in 2020 verder tot uitwerking gekomen. Op het gebied van economie waren circulaire economie, human capital en recreatie en toerisme belangrijke speerpunten.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

In Euregioverband werkte Arnhem in 2020 door aan de grensoverschrijdende samenwerking en projecten in het Euregiogebied. Arnhem droeg bij aan de totstandkoming van de strategische agenda van de Euregio. Met deze agenda heeft de Euregio vier grensuitdagingen gepresenteerd. Dit zijn Economie en Klimaat, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Leefbaarheid en Euregionale identiteit. Het 100.000+ stedennetwerk in de Euregio kende dit jaar een uitbreiding. Naast de bestaande deelnemers Arnhem, Nijmegen, Ede, Düsseldorf, Duisburg en Moers is nu ook Apeldoorn lid van het netwerk. De agenda van het stedennetwerk sluit aan op de strategische agenda van de Euregio. De lobby schone scheepvaart blijft voor dit netwerk een belangrijk thema in relatie tot Economie en Klimaat.

Als lid respectievelijk partner van VNG en G40 nam Arnhem zowel bestuurlijk als ambtelijk deel aan diverse overleggen, themagroepen en lobbytrajecten die vanuit deze netwerken werden gevoerd. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Wethouder Bouwkamp is lid geworden van de commissie Europa en Internationaal, wethouder Louwers van de commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Digitaliseren van het klantproces

In 2020 zijn de nodige stappen gezet om de klantgeleiding voor afspraken bij Burgerzaken te verbeteren. Fase 1 van dit proces (vervanging van het roosterprogramma) is in 2020 afgerond; fase 2 (vervanging van het afsprakenprogramma) volgt in 2021. Daarnaast is met de invoering van de nieuwe applicatie Key2Burgerzaken Portaal de basis gelegd voor e-diensten voor burgerzakenproducten, die bij de leverancier nog volop in ontwikkeling zijn. De stapsgewijze uitrol hiervan zal meerdere jaren in beslag gaan nemen. Tevens is in samenwerking met Onderzoek & Statistiek een verkenning gestart naar uitbreiding en verbetering van het klanttevredenheidsonderzoek bij Klantenservice en Burgerzaken, dat in 2021 zijn beslag moet gaan krijgen. Dit maakt deel uit van een breder plan van aanpak voor verbetering van de gemeentelijke dienstverlening, waarvoor diverse scenario's worden uitgewerkt die in 2021 aan de gemeenteraad zullen worden voorgelegd. Daarnaast zijn in het afgelopen jaar rapportages ontwikkeld voor het inzichtelijk krijgen van dienstverlening aan de balie en telefonie en is een start gemaakt om doorlooptijden van dienstverlening in beeld te brengen. Voor Zorg Dichterbij is naast een monitor gestart met het kaart brengen van zorgpaden. Ook voor Doorbraak naar Werk is een monitor in ontwikkeling.

Innoveren met data

Naar het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Vanuit de strategische personeelsplanning wordt informatiegstuurd werken meegenomen om capaciteit, kennis en vaardigheden te borgen in de organisatie. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

Bewust worden

De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd, waaronder een groot deel van de managers. Aan Deep Democracy hebben al meer dan 100 medewerkers meegedaan.
In 2020 is de Diversity Week georganiseerd, waarin we stil stonden bij drie landelijke dagen die in die week plaatsvonden: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. Die week zijn diverse activiteiten georganiseerd: een digitaal Diversity kookboek, twee webinars, het lanceren van een Intern Charter, regenboogkookworkshops, wijkdiner met inwoners met een beperking. Door corona hebben we een aantal fysieke activiteiten moeten annuleren. Zoals Walk4all wandelingen, met als doel wandelingen aan te bieden die voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor mensen met een beperking. Ook een theatervoorstelling (in samenwerking met Oostpool) en een talkshow zijn afgelast.

Aantrekken nieuw personeel

De recruiter die eind 2019 alleen voor de afdeling SBR werkte, is in 2020 organisatiebreed ingezet.
De nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl die begin 2020 de lucht in is gegaan, is doorontwikkeld. Op deze website staan al onze vacatures en is expliciet aandacht voor Diversiteit & Inclusie, onder andere door verhalen van diverse medewerkers. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie die streeft naar een divers personeelsbestand en een inclusieve organisatie. In de tweede helft van 2020 zijn alle vacatureteksten kritisch tegen het licht gehouden. Vanuit recruitment worden, samen met de managers en soms met behulp van een externe schrijver, de vacatureteksten zo uitnodigend mogelijk geformuleerd.

Instroom jongeren

Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8% naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 49 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Huisvesting

Huisvesting maakt onderdeel uit van hybride werken. Door corona zijn nieuwe inzichten met betrekking tot de organisatie en dus de huisvesting ontstaan. In 2021 zal het aangepaste plan voor huisvesting ter besluitvorming worden voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Open Data (19A64)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Er is een plan van aanpak opgesteld voor het uitbreiden van Open Data van Arnhem, dit is vastgesteld door de raad. Uitvoering van het plan is gestart in 2020. We richten ons op transparantie van de gemeente én op de behoeften van externe stakeholders. We nemen deel aan landelijke initiatieven om in de voorhoede van deze ontwikkelingen deel te nemen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	108.876	115.845	85.145	92.532	-7.387
Baten	507.621	513.240	507.501	518.807	11.306
Saldo lasten en baten	***398.745***	***397.395***	***422.356***	***426.275***	***3.919***
Toevoegingen aan reserves	36.780	11.116	21.109	20.922	187
Onttrekkingen aan reserves	24.373	13.141	16.770	18.321	1.551
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-12.407***	***2.024***	***-4.339***	***-2.601***	***1.738***
Gerealiseerd resultaat	**386.338**	**399.419**	**418.017**	**423.674**	**5.657**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-6.581	N				
Bedrijfsvoering	228	V	Beheer wagenpark	N/J	I	AR
Bedrijfsvoering	-113	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	254	V	Aanhuur kantoorhuisvesting	N	S	AR
Bedrijfsvoering	525	V	Onderhoud en energie kantoorhuisvesting	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-3.200	N	Resultaat SB&R	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-2.224	N	Resultaat op bedrijfsvoering, zie baten	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-400	N	Inzet formatie en inhuur corona gerelateerd	J	I	AR
Bedrijfsvoering	-57	N	Terugloop inzet projecten PIM door coronacrisis	J	I	AR
Publieke dienstverlening	270	V	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	76	V	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Publieke dienstverlening	-165	N	Klantenservice	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-68	N	Klantenservice (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	-260	N	Afkoop onderhoud fietstunnel	N	I	AR
Financiën	312	V	Vermindering vpb 2018	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.500	N	Connectie meerkosten projecten en maatwerk	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-500	N	Connectie meerkosten door coronacrisis	J	I	AR
Financiën	682	N	Resultaat financiering	N	I	AR
Financiën	-441	N	Loonontwikkeling	N	I	AR
Baten	11.644	V				
Bedrijfsvoering	-91	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	490	V	Onderverhuur Stadskantoor	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-479	N	Extra contributiemarge rendabele uren	N	S	AR
Bedrijfsvoering	1.940	V	Resultaat op bedrijfsvoering, zie lasten	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-454	N	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-128	N	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	400	V	Meeropbrengst OZB	N	I	AR
Financiën	649	V	SPUK subsidie	N	I	AR
Financiën	10.617	V	Algemene Uitkering Gemeentefonds	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.300	N	Connectie terugbetaling transitiebudget, zie onttrekking reserve	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-447	N				
Publieke dienstverlening	-217	N	Verkiezingen 2021	J	I	BR
Bedrijfsvoering	275	V	Frictiekosten en organisatieontwikkeling	N	I	AR
Financiën	-505	N	Gemeentefonds	N	I	

Onttrekkingen aan reserves	1.700	V				
Automatisering	1.700	V	In de jaarrekening 2019 is de terugbetaling van het transitiebudget van de Connectie toegevoegd aan de bestemmingsreserve bedrijfsvoering. In 2020 wordt deze post weer onttrokken aan deze bestemmingsreserve ter dekking van de exploitatie (zie lasten en baten).	N	I	BR

Beheer wagenpark
Door het gebruik van relatief nieuwe auto's enerzijds en door het beperkte gebruik van de auto's door corona anderzijds is er een voordeel ontstaan op het onderhoud van het wagenpark van € 228.000.

Taakstelling te verkopen panden
In de begroting staat onder de lasten een structurele taakstelling voor lagere beheerskosten en onder de baten een incidentele taakstelling voor de te realiseren verkoopopbrengst uit te verkopen panden uit het gemeentelijk vastgoed. In 2020 is slechts 1 pand verkocht waardoor een deel van de taakstelling niet is gerealiseerd. Dit geeft op de lasten een nadeel van € 113.000 en op de baten een nadeel van € 91.000.

Kantoorhuisvesting
Door nieuw afgesloten contracten is de gemeente per saldo minder kwijt aan huur van de kantoorhuisvesting aan de Eusebiusbuitensingel en Boulevard Heuvelink. Dit geeft een structureel voordeel van € 254.000. Op het onderhoud en energiekosten is een incidenteel voordeel ontstaan van in totaal € 525.000. Tot slot is er nog een voordeel van € 490.000 aan niet geraamde verhuurbaten uit onderhuur.

Resultaat SB&R
Het nadelige resultaat Strategie, Beleid en Regie (SBR) is opgebouwd uit: salariskosten 1,9 miljoen, 0,5 miljoen kosten in verband met externe inhuur en 0,8 miljoen lagere doorbelasting van uren.
Aanvullend geldt dat tegenover de negatieve afwijking in de salariskosten van SBR op diverse programma's sprake is van een voordeel in de salariskosten bij de wijken van 1,7 miljoen. Voor correcte beeldvorming moeten beide afwijkingen in samenhang worden beschouwd.

Binnen SBR is sprake van een onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit. Er wordt gewerkt aan (bij)sturing hierop. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

Leges
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) en ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Klantenservice
De kosten voor klantenservice stegen als gevolg van noodzakelijke extra inhuur. Verder stegen de belkosten 0800 nummer gemeente door onder meer het volledig gratis worden van het nummer en door corona (vragen over TOZO en andere financiële regelingen).

Verkiezingen 2021
Via de algemene uitkering Gemeentefonds (opgenomen onder de baten) is onder meer een doeluitkering ontvangen voor het treffen van extra corona-maatregelen voor de verkiezingen 2021. Deze middelen worden voor dit doel gereserveerd.

Vermindering vennootschapsbelasting 2018
In 2020 is er op de vennootschapsbelasting een voordeel gerealiseerd van € 312.000. Dit komt voornamelijk door een vermindering van de voorlopige aangifte vennootschapsbelasting 2018.

Resultaat op bedrijfsvoering
Het resultaat op de totale bedrijfsvoering (personeel- en uitvoeringskosten) bedraagt € 409.000 nadelig.
De hogere lasten van € 2,6 miljoen worden grotendeels veroorzaakt door gestegen kosten op formatie, inhuur, frictie en overige uitvoeringskosten. Hier staat een voordeel van € 1,9 miljoen aan baten tegenover. Het grootste voordeel op de baten is een vrijval van de voorziening voormalig personeel van € 1,3 miljoen. Meer specifiek zijn de uitvoeringskosten gestegen door de extra inzet van formatie en inhuur als gevolg van de coronacrisis (juridische ondersteuning bij de uitvoering van TOZO en de ontwikkeling van de impactanalyse). Tot slot heeft er een vrijval plaatsgevonden van de bestemmingsreserve frictiekosten en organisatie-ontwikkeling (voordeel van € 275.000).

Gemeentefonds
Het voordeel op het gemeentefonds ontstaat vanwege het feit dat de september- en decembercirculaires 2020 nog niet in de begroting zijn verwerkt. De begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2020. Uit de september- en decembercirculaire 2020 ontstaan de volgende effecten:

- Als gevolg van wijzigingen in de uitkeringsfactor en actualisatie van de maatstaven ontstaat een voordeel van € 3,3 miljoen.
- In het kader van behoedzaamheid rekenen we eventuele ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds vooraf niet mee. Voor 2020 valt deze vrij en dit levert een voordeel van € 1,1 miljoen op.
- Wijzigingen in taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen die niet overgeheveld hoeven worden naar het beleidsveld leveren een voordeel voor de algemene middelen op van € 2,074 miljoen.
- Toekenning van extra compensatie voor de coronacrisis van € 3,657 miljoen. In totaal is aan compensatie € 12,857 miljoen over 2020 ontvangen, hiervan was al € 9,2 miljoen eerder in het jaar bekend en verwerkt in de begroting. Voor een aantal compensatiemaatregelen over 2020 is de exacte verdeling en daarmee het bedrag per gemeente nog niet bekend c.q. opgenomen, omdat bijvoorbeeld voor het bepalen van de definitieve compensatie van de inkomstenderving over 2020 de afspraak geldt dat dit in 2021 gebeurt op basis van de vastgestelde jaarrekeningcijfers 2020. Het gaat om de volgende compensatiemaatregelen:
    - Compensatie inkomstenderving na 1 juni;
    - Extra beschikbaar voor Inkomstenderving;
    - Afvalinzameling;
    - Zwembaden en ijsbanen;
    - Verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec).

Op basis van deze systematiek hebben we in 2020 (en 2021) nog geen toekenningsbeschikking gehad van een aanvullende financiële compensatie, en tevens kunnen we geen voldoende en nauwkeurige schatting van ons aandeel maken omdat wij geen inzicht hebben in de kosten en inkomstenderving van alle andere gemeenten. Op grond van deze gehanteerde overweging verwerken we deze compensatie in 2021.

Dotaties reserve als gevolg van resultaat gemeentefonds
In 2020 hebben drie niet begrote dotaties aan de reserves plaatsgevonden, als gevolg van het resultaat uit het gemeentefonds ter grootte van € 505.000:

1. In de decembercirculaire 2020 zijn jaarlijkse middelen ontvangen op grond van het faciliteitenbesluit opvangcentra. Conform afspraak worden deze gedoteerd aan de BR Inburgering, integratie en asiel voor dekking van de gemaakte kosten.
2. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de brede aanpak van dak- en thuislozen. Besteding van deze middelen vindt pas vanaf 2021 plaats, om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop.
3. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de kosten voor het opruimen e onschadelijk maken van (ondergrondse) explosieven (bommenregeling). Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop, zodat het beleidsveld hierop in 2021 de kosten uit kan dekken.

SPUK subsidie
De ontvangsten van de SPUK subsidie zijn in zijn geheel begroot op programma S09. Van de totale realisatie hoort € 649.000 op programma S00.

Gemeentelijke belastingen (OZB)
Het voordeel op gemeentelijke belastingen (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Financiering
Het resultaat van de verschillende financieringen is € 682.000 voordelig. Op de vlottende activa is als gevolg van de negatieve rente een voordeel behaald. Daarnaast is er een voordelig resultaat behaald ten aanzien van de vaste financiering. Dit komt onder andere door minder aangetrokken leningen dan begroot en vernieuwde regels in de BBV.

Afkoop onderhoud fietstunnel
Het onderhoud aan de fietstunnel Arnhem Elderveld en een aantal duikers dat door Prorail wordt uitgevoerd is afgekocht voor € 260.000. Voor dit onderhoud zou een jaarlijkse factuur van € 11.000 worden gestuurd. Door het onderhoud in één keer af te kopen wordt bespaard op de jaarlijkse administratieve lasten voor de afhandeling van de facturen.

Loon ontwikkeling
De loonstijging in 2020 is voor €441.000 hoger uitgevallen dan begroot.

De Connectie
De kosten van De Connectie zijn enerzijds gestegen doordat De Connectie extra dienstverlening en inzet heeft verricht om te anticiperen op de effecten van de coronacrisis. Zo zijn ICT-gerelateerde producten, zoals audio/video conferencing en mobiele devices, versneld uitgerold en heeft De Connectie aanvullende werkzaamheden verricht bij de ondersteunende maatregelen op het gebied van gemeentelijke belastingen voor ondernemers. De corona gerelateerde meerkosten bedragen € 0,5 miljoen. Anderzijds is het resultaat op de reguliere dienstverlening van De Connectie als gevolg van onder andere meerkosten postverwerking en vormgeving, en de afwikkeling van projecten van € 1,1 miljoen nadelig.

Subsidies
Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	2020	707	700	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	2020	750	773	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	2020	217	270	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen, x €1.000.	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Formatie	2020	5,8		Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Bezetting	2020	5,9		Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Apparaatskosten per inwoner	2019	490		De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.	Eigen gegevens gemeente
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	2020	17%		Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten.	Eigen gegevens gemeente
Overhead % van totale lasten	2020	9,5%		Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen gegevens gemeente

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Versterking regionale samenwerking regio Arnhem-Nijmegen.

Actuele beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overvallen. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.
Dit programma omvat de onderdelen openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing en brandweer en Veiligheidshuis.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem: een veilige stad!

Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en vrij te zijn in mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten om schade te beperken. De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.

Wat wilden we bereiken

Het jaar 2020 is een jaar dat ons nog lang bij zal blijven. We begonnen het jaar 2020 al erg slecht met de flatbrand aan het Gelderseplein waar een vader en een zoon het leven lieten. Een impactrijke gebeurtenis waar we nog dagelijks in onze gedachten bij zijn. Daarnaast is 2020 overheerst door de coronacrisis. Toen eind februari bleek dat dit virus ook ons land ging treffen, zijn we vanuit het programma Veiligheid ter ondersteuning aan de leidende rol van onze burgemeester (in de stad en in de regio) volop aan de slag gegaan met alle voorbereidingen die nodig waren voor de stad, de regio en onze eigen organisatie. Uiteraard volgend op de landelijke crisismaatregelen van het kabinet. Een crisis die vooraf onze verbeelding ver te boven ging en waar we alle zeilen bij hebben moeten zetten om zo goed mogelijk, en met de juiste maatvoering, onze stad hier doorheen te loodsen. Het onvoorstelbare van deze crisis zit ook zeker in de duur en de grilligheid van het verloop door de komst van een tweede golf van besmettingen in het najaar en de extra strikte maatregelen die toen weer getroffen moesten worden. Vanaf 1 maart 2020 is er continue en structureel gewerkt aan deze crisis en zeker ook in de beginperiode heeft Arnhem voorop gelopen om ook regionaal de VGGM alsook onze buurgemeenten te helpen met hun aanpak en de omgang met situaties waar al dan niet bestuurlijk opgetreden moest worden.

Bovengenoemde maakt ook dat de gestelde ambitie en doelen in voortgang en verwachting een andere dynamiek hebben gekend in 2020. Er zijn onderwerpen die simpelweg vertraging hebben opgelopen door de vele inzet in het goed laten verlopen van de crisis; er zijn onderwerpen die door de crisis ook minder aandacht nodig hadden om dat bepaalde vormen van criminaliteit een forse daling hebben laten zien (neem bijvoorbeeld woninginbraken); en er is uiteraard hard gewerkt aan de bestrijding van deze crisis, met ook allerlei positieve effecten van betere samenwerking, professionalisering van de crisisorganisatie, etc. Daarom is het van belang om de voortgang of stagnatie wel steeds te bezien in het licht van de aanpak van de coronacrisis, dat logischerwijs een behoorlijke wissel heeft getrokken op de inzet vanuit het programma Veiligheid (en de keuzes die gemaakt moesten worden).

Prestatiedoelen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	

Het terugdringen van de omvang van het aantal delicten in Arnhem heeft onverminderd de volle aandacht gehad. In de lokale driehoek worden de veiligheidsincidenten periodiek besproken en wordt gestuurd op een effectieve aanpak. Door de pandemie is er een verandering te zien in de aard van de criminaliteit. Woninginbraken en zakkenrollen nemen af terwijl de digitale criminaliteit oprukt. Er wordt een norm gesteld door te handhaven. Bestuursrechtelijke maatregelen zijn getroffen waaronder het sluiten van panden en het intrekken van horecavergunningen in verband met het aantreffen van hennep en andere drugs. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen met het Interventieteam Ondermijning Arnhem. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek. Bewoners worden betrokken door omwonenden te informeren bij de ontmanteling en sluiting van drugsproductie locaties. Ook wordt opgeroepen om te melden; indien gewenst anoniem.

Crisisbeheersing op orde

Zoals hiervoor is aangegeven is qua crisisbeheersing 2020 een ongekend jaar geweest. De flatbrand aan het Gelderseplein in de eerste uren van 2020 was een immense tragedie, waarin de hulpdiensten een moeder en een dochter hebben kunnen redden, maar waar helaas de vader en de zoon van dit gezin om het leven zijn gekomen. En vervolgens hebben we vanaf maart 2020 te maken met de coronacrisis. Een crisis die een maximaal beroep doet op de VGGM en andere uitvoerende disciplines (waaronder politie, handhaving) en waarvan we op dit moment vinden dat deze organisatie staat, maar uiteraard zullen er vraag- en verbeterpunten zijn, die ter hand genomen kunnen worden.

Vanzelfsprekend zullen we de lessen van de aanpak van de coronacrisis (en daarin ook het functioneren van de regionale crisisorganisatie) nog op een later moment optekenen. Tegelijkertijd kunnen we wel constateren dat de flexibiliteit en slagvaardigheid van alle betrokken organisaties zeer groot is gebleken in 2020, waarvoor we onze waardering hebben uitgesproken en dank verschuldigd zijn.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Hiervoor is gestart met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit). In het Veiligheidshuis zijn er multidisciplinaire overleggen voor risicojeugd, personen met verward gedrag en radicalisering ten behoeve van een persoonsgerichte aanpak.

Wat hebben we gedaan

Arnhem moet veiliger! De ambitie is stevig en omvangrijk en vastgelegd in de Kadernota veiligheid Arnhem Veilige Stad! die in februari 2019 in de Raad is vastgesteld. Aan de uitwerking is in 2020 verder concreet vorm gegeven.

De inzet op de coronacrisis heeft er echter voor gezorgd dat op onderdelen de aanpak niet het gewenste tempo had. Met betrekking tot de coronacrisis is ingezet op de volgende activiteiten:

- Opstellen van regionale en lokale (nood) verordeningen in aanvulling op de landelijke regelgeving.
- (Regie op) handhaving van de maatregelen.
- (Regie op) uitvoering lokale veiligheid door afstemmen van interventies met justitiële en zorg en welzijn partners.
- (Regie op) uitvoering wijkveiligheid door afstemming met onder andere teams Leefomgeving, wijkagenten, Jongerenwerk.
- (Regie op) uitvoering veilige jaarwisseling in verband met landelijk vuurwerkverbod (mede ook door het organiseren van een vuurwerkinleveractie).

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	
Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+	

In de lokale driehoek zijn de veiligheidsincidenten periodiek besproken en is gestuurd op een effectieve aanpak. Aandacht is vooral gericht op voorkomen en oplossen van HIC-delicten (High Impact Crimes). Zo is onze stad in 2020 opgeschrikt met enkele ernstige misdrijven met grote maatschappelijke impact. Daarnaast is er aandacht voor de vele autobranden. De opmars van de digitale criminaliteit is voor de lokale driehoek aanleiding de aanpak te intensiveren. Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, is ingezet om de openbare orde te handhaven en incidenten, delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren. Met name bij het optreden tegen de ongeregeldheden op de Geitenkamp en het veilig laten verlopen van de jaarwisseling is, in aanvulling op andere maatregelen, gebruik gemaakt van dit middel.

Er zijn in 2020 diverse impactrijke incidenten geweest die ook het landelijk nieuw gehaald hebben. Een incident met grote maatschappelijke impact was de moord van een buurtbewoner midden op straat vlak bij zijn woning in het Spijkerkwartier en de moord in een woning in Presikhaaf 3 waar een zwangere vrouw door haar 'vriend' om het leven werd gebracht en twee kinderen naliet. En in december 2020 was er de dood van een kunsthandelaar uit Laren en daaropvolgende zelfdoding van een Arnhemse eigenaar van een incassobureau.

De politiecijfers in 2020 laten behoorlijke schommelingen zien ten opzichte van voorgaande jaren (logischerwijs verklaard vanuit de coronacrisis).

Afname en gelijk
- Aantal woninginbraken (25% minder dan in 2019).
- Misdrijven als 'straatroof, openlijk geweld, mishandeling en stalking' zijn in 2020 ook afgenomen met ongeveer 10 procent ten opzichte van 2019 (en voorgaande jaren).
- Aantal overvallen is ongeveer gelijk gebleven in vergelijking met voorgaande jaren.
- Totaal aantal High Impact Crimes is met 20% gedaald in vergelijking met voorgaande jaren.
- Verder zien we dat het aantal incidenten inzake hard- en softdrugs ongeveer gelijk blijft.

Toename
- Aantal bedreigingen is daarentegen weer toegenomen.
- Forse toename van aantal overlastmeldingen.
- Forse toename van digitale criminaliteit.
- Overlast van verwarde personen blijft ook in 2020 fors toenemen.
- Vooral overlastmeldingen over rondhangende jeugd is in 2020 naar een recordhoogte gestegen (ruim 1600 meldingen ten opzichte van ongeveer 600 meldingen in de jaren ervoor). Ook dit is een resultante van dat mensen meer thuis zijn en ook de voorzieningen voor jeugdigen ook beperkt open zijn geweest en daardoor zij meer thuis en rond het huis aanwezig zijn, met kennelijk substantieel meer ervaren overlast van omwonenden.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten. In dat kader is er een norm gesteld door panden (tijdelijke) te sluiten en vergunningen in te trekken. Voor 2020 zijn er 2 keer bedrijfslokalen gesloten, 2 keer horeca gesloten en 2 keer vergunning ingetrokken en is er in 4 gevallen besloten een woning tijdelijk te sluiten. Onder de regie van de gemeente heeft het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met politie, handhaving en andere relevante partners acties uitgevoerd. Het Arnhemse Bibob-beleid is aangepast zodat het bevoegd gezag het instrument ruimer kan inzetten. De aanpak krijgt een impuls met de extra middelen die bij de begrotingsbehandeling 2021 vanuit de Raad zijn verkregen om een Bibob-coördinator en een Bibob-onderzoeker aan te stellen. Voor kennisdeling op fenomenen voor een effectieve aanpak op ondermijning neemt Arnhem deel aan het landelijke platform 'Citydeal'. In het Veiligheidshuis is in verschillende multidisciplinaire overleggen een Persoonsgerichte Aanpak (PGA) opgesteld om crimineel gedrag (tijdig) te stoppen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit) is een begin gemaakt met een offensief tegen drugscriminaliteit onder jeugdigen. Voor het bestrijden van mensenhandel is ingezet op preventie, signalering, zorg en opvang en blijft de aandacht krijgen die het verdient. In het Veiligheidshuis is een screeningsoverleg Mensenhandel waarin signalen worden geduid en vervolgacties worden voorbereid. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel heeft helder omschreven dat we als Arnhem op het terrein van tegengaan van mensenhandel een forse opgave hebben, waar we extra op gaan investeren. In vervolg op een onderzoek naar de omvang van seksuele intimidatie in Arnhem is een aanpak ontwikkeld. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 verder tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting, grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Met politie en het Openbaar Ministerie is in het licht van de verschuiving van de klassieke criminaliteit naar digitale criminaliteit door de coronacrisis afgesproken om meer aandacht te schenken aan digitale criminaliteit. Het vraagt om een specifieke expertise in opsporing en de aanpak zal in 2021, ook in preventie en bewustwording, nader vormkrijgen.

Crisisbeheersing op orde

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

De coronacrisis trekt aldus een grote wissel op de organisatie. In 2020 werd de spankracht van de crisisorganisatie tot het uiterste opgerekt. Zowel de gemeente, maar ook onze partners van politie en GGD/VGGM zijn intensief betrokken bij de aanpak van de coronacrisis. In het begin van het jaar is een 24/7 crisisoperatie gedraaid in het Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) met de 15 gemeenten binnen Gelderland-Midden. Daarin werd en wordt hard gewerkt om alle landelijke, regionale en lokale maatregelen te implementeren. Eveneens is er binnen de gemeente een speciaal anderhalve meterloket ingericht, die alle vragen rondom corona van inwoners en ondernemers zo snel mogelijk beantwoordt.

In samenwerking met de VGGM wordt de crisisbeheersing waar het betreft calamiteiten en rampen lokaal en in de regio nauwgezet uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. Activiteiten op het gebied van opleiden, trainen en oefenen zijn in aangepaste vorm doorgegaan. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe regionale Officier van Dienst Bevolkingszorg vanuit de gemeente Arnhem.

Op 1 januari 2020 heeft er in Arnhem een flatbrand plaatsgevonden met dramatische gevolgen. Het extern onderzoek van de Onderzoeksraad voor Veiligheid loopt en zij zal naar verwachting in de loop van 2021 een rapport hierover publiceren.

Voorbereiding en uitvoering van evenementen, demonstraties en van voetbalwedstrijden van Vitesse hebben door de coronapandemie een ander karakter gekregen. Door een creatief samenspel is met direct betrokkenen gekeken wat binnen de gegeven regelgeving nog wel mogelijk was om doorgang te verlenen aan de activiteit. De begeleiding, toezicht en handhaving van demonstraties vormde dit jaar een extra uitdaging in verband met de coronamaatregelen. In 2020 zijn er 45 demonstraties in Arnhem gehouden, waarvan de demonstratie Solidarity Protest Against Anti-Black Violence op 4 juni 2020 de grootste was.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast belemmert een prettig woonklimaat. Het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg wordt ingezet voor het behandelen van diverse vormen van overlast. Daar waar het gaat over een combinatie van zorg en overlast lukt het veelal om te komen tot een passende oplossing. Naast een toename worden de casussen ingewikkelder en vragen om een stevigere en onorthodoxe aanpak. Op de website van gemeente Arnhem werden burgers al geïnformeerd over de aanpak van woonoverlast. In 2020 is er een meldingsportaal aangemaakt voor woonoverlast, zodat beter inzichtelijk is welke meldingen binnen komen. Het gebruik van gedragsaanwijzingen is nog niet nodig gebleken of om bepaalde reden niet mogelijk. Voor de complexe zaken is een interventiespecialist aangesteld bij de afdeling Veiligheid om samen met justitiële en zorgpartners in een zo vroeg mogelijk stadium een passende oplossing te vinden voor de burger die overlast ervaart.
Specifiek is er in twee wijken aandacht voor de buurtoverlast van zogenaamde 'wijkkoningen en windhappers'. De personen worden uit de anonimiteit gehaald en gezamenlijk wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn om hun onschendbaarheid aan te pakken. Deze aanpak is succesvol en wordt verbreed naar andere wijken.
Indien nodig wordt bij overlast opgeschaald naar het Veiligheidshuis. Er zijn integrale handhavingsacties op 8 overlastgevende panden in de wijken uitgevoerd. Het betreft over het algemeen geluidsoverlast, overlast van arbeidsmigranten en hoarder problematiek.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

De aandacht voor radicalisering blijft onverminderd. In een persoonsgerichte aanpak in het Veiligheidshuis worden personen die om uiteenlopende redenen dreigen te radicaliseren gevolgd. Het afgelopen jaar is er ingezet op vroegsignalering, onder andere via internet, om tijdig te kunnen interveniëren. Er zijn ruim 80 professionals getraind om radicalisering te leren herkennen en om handelingsperspectief uit te leren. Een begin is gemaakt met het bouwen aan een netwerk van professionals om rondom het thema actief te zijn en om te leren. Er is verbinding gemaakt binnen het onderwijs om de scholen te kunnen ondersteunen bij het thema radicalisering. Maar ook om te ondersteunen bij verschillende vormen van maatschappelijke onrust die de school binnen dringen. Er zijn twee groepen moeders die het project Oumnia works zijn begonnen en hebben afgerond. Dit is een project gericht op de weerbaarheid van jonge moeders. Ook zijn er dit jaar weer 10 jongeren opgeleid als sleutelfiguren en rolmodellen voor de Arnhemse jeugd. Een project is afgerond om de weerbaarheid van een groep jongeren te vergroten door middel van sport.
Het onderzoek naar seksuele straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag in Arnhem is aanleiding geweest voor een actieplan voor 3 jaar. Per 1-1-2021 is hiervoor een speciaal meldpunt geopend. Er is een begin gemaakt met de aanpak op het tegengaan van drugscriminaliteit onder jeugdigen met het project BOTOC. Zorgwekkende signalen vanuit scholen over toegenomen drugsgebruik in en rondom scholen is aanleiding geweest voor het opzetten van een integrale aanpak. Onderdeel is het verbeteren van de veiligheid in en rondom de school. Om tijdig in te grijpen en om perspectief te bieden. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn, in 28 gevallen, gesteund bij het zoeken naar een oplossing met het opleggen van een tijdelijke-huisverbod.
Politie heeft in totaal 1411 meldingen behandeld, veroorzaakt door 682 personen met verward gedrag. Personen met verward gedrag willen we zo vroeg mogelijk in beeld hebben en naar gepaste zorg toe begeleiden. Samen met partners is met een traject gestart voor een verbeterde en efficiëntere werkwijze.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

In 2020 is de aanpak om de wijkveiligheid te verbeteren voortvarend doorgezet. Er is een wijkveiligheidsoverleg per wijk/gebied gestart met een kernbezetting van veiligheid, team Leefomgeving, wijkagent, handhaving, overlast- en zorgcoördinator. Afhankelijk van de aard van de problematiek is ook het Jongerenwerk als kernpartner toegevoegd. Voor een effectieve uitvoering van de wijkveiligheid wordt een Radar-wijkveiligheid ontwikkeld. Met dit instrument wordt op basis van real-time data een beeld verkregen over de veiligheid en leefbaarheid in de wijken zodat er informatiegestuurd kan worden gewerkt.
In Malburgen, Klarendal, de Geitenkamp, De Laar en Steenstraat e.o. heeft de wijkaanpak geresulteerd in een integrale projectaanpak tot op persoons-, straat- en buurtniveau. In Malburgen richtte het zich op de overlast rondom De Drieslag en een buurtgerichte aanpak in de Vissenbuurt. In Klarendal is ingezet op locaties van (drugs)overlast en verloedering. In de Geitenkamp is een persoonsgerichte aanpak op volwassenen en jongeren gestart om de leefbaarheid te bevorderen. In De Laar is ingezet op het terugdringen van ernstige jeugdoverlast. Door een aantal ernstige misdrijven in en in de nabijheid van de Steenstraat is een integrale aanpak voor meerdere jaren in de steigers gezet en zijn reeds enkele interventies uitgevoerd. We hebben ook in de Steenstraat Pand 66 geopend van waaruit we de aanpak vormgeven en tegelijkertijd goed bereikbaar zijn voor bewoners en ondernemers.
In de aanloop naar de jaarwisseling is er sprake geweest van (jeugd)overlast door vuurwerk. Met in de Geitenkamp ernstige ongeregeldheden. Met brede inzet van partners (politie, Openbaar Ministerie, jongerenwerk, zorg) is hiertegen opgetreden.
Met integrale acties zijn diverse panden, waaronder panden met arbeidsmigranten, gecontroleerd die overlast in de wijk veroorzaakten. Het informeren van omwonenden bij ontmanteling van locaties van de productie van drugs wordt in 2021 een vast onderdeel. Voor de extra handhaving in de wijken zijn bij de begrotingsbehandeling 2021 aanvullende middelen beschikbaar gesteld.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
"Niet in mijn wijk"(19A60)
De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. In overleg met de politie wordt gewerkt aan een praktische opzet om omwonenden te informeren na ontmanteling en eventueel sluiten van drugsproductie- locaties en waarbij Arnhemmers eveneens worden geïnformeerd over de gevaren van drugs(productie) en de mogelijkheden van het vermoeden van drugsproductie en -handel in de woon- en leefomgeving. Naar verwachting zal de uitvoering voor de zomer van 2021 operationeel zijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	15.692	14.692	16.422	16.727	-305
Baten	2.262	1.673	1.771	2.168	397
Saldo lasten en baten	***-13.430***	***-13.019***	***-14.651***	***-14.559***	***92***
Toevoegingen aan reserves	179	68	1.570	432	1.138
Onttrekkingen aan reserves	745	341	2.192	1.055	-1.138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***566***	***273***	***623***	***623***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-12.865**	**-12.747**	**-14.028**	**-13.936**	**92**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-537	N				
Openbare orde en veiligheid	-412	N	Coronakosten Veiligheid 2020.	J	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-125	N	Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte	J	I	AR
Baten	222	V				
Openbare orde en veiligheid	222	V	Brandweer	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	1.138	V				
Openbare orde en veiligheid	1.138	V	Toevoeging voor Radicalisering	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-1.138	N				
Openbare orde en veiligheid	-1.138	N	Onttrekking voor Radicalisering	N	I	BR

Coronakosten Veiligheid 2020

Bij Veiligheid zijn in 2020 coronakosten gemaakt die gerelateerd zijn aan de noodverordening, zoals kosten voor stimuleren naleving coronaregels jongeren en ambulante rondes voor corona.

Brandweer

Over 2019 is een terugbetaling ontvangen van VGGM, onderdeel Brandweer. Dit voordelige resultaat komt onder meer door gefaseerde vervanging van materiaal en lagere onderhoudskosten.

Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte

Als gevolg van de coronacrisis blijven de legesinkomsten bij de vergunningverlening (met name evenementen, horeca, standplaats en snuffelmarkten, APV.) achter bij de oorspronkelijke begroting. Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 100.000 voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 125.000 hoger uitgevallen, zoals in het najaar van 2020 reeds gemeld.

Toevoeging en onttrekking voor Radicalisering

Deze toevoeging en onttrekking is in het kader van het project 'Tegengaan ondermijnende criminaliteit jeugdigen' (BOTOC) en het Experiment Gesloten Coffeeshopketen inzake budgetoverheveling 2020/2021.

Subsidies

Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Onveiligheidsgevoel	2019	36%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt	L&V monitor gemeente
Buurt onveiligheidsgevoel	2019	29%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt in eigen buurt	L&V monitor gemeente
Misdrijven	2020	69,7	46,4	Het aantal misdrijven per 1.000 inwoners	CBS
Tijdelijk huisverbod	2020	28	Niet bekend	Het aantal opgelegde huisverboden	VT/gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. De gegevens van deze website zijn waar mogelijk aangevuld met de meest recente data vanuit de gemeente Arnhem.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Winkeldiefstal	2020	4,8	2	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning	2020	2,2	1,8	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven	2020	7	4,6	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging	2020	10,8	6,2	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt	2019	101	132	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt
Jongeren met delict voor rechter	2019	1	1	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders
- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Voor Arnhem als gewilde, groene en vitale stad is een goede en betrouwbare bereikbaarheid alsmede de toegankelijkheid van de stad een essentiële voorwaarde. Om de sociale (toegankelijke) en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor auto's fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad alsmede in wijken, en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu/ duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer. Dit programma omvat onderwerpen als: bereikbaarheid, balans tussen alle modaliteiten (auto-fiets en OV) en duurzame mobiliteit.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is beter bereikbaar

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

We geven in 2020 vorm aan deze ambitie door een integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid te voeren en door te ontwikkelen met oog voor een evenwichtige inzet op fiets, openbaar vervoer, auto en parkeren.
De bereikbaarheid van de stad in de regio als geheel, en van de binnenstad in het bijzonder, is van groot belang. Integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid gaat over het faciliteren van parkeervoorzieningen voor fiets en auto en een mix van fiets-, OV- en automaatregelen met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten. Sterkere positionering van duurzame vervoerswijzen zijn randvoorwaardelijk voor de bereikbaarheid van de stad.

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	

Er zijn goede stappen gezet om de kwaliteit van het vervoersysteem dat voor iedereen beschikbaar moet zijn verder te verbeteren. Er zijn veel concrete (hoogwaardig) openbaar vervoer- en fietsprojecten in voorbereiding. Ook zijn er enkele projecten in voorbereiding waarmee verkeersonveilige locaties worden aangepakt. Deze projecten zullen de komende jaren worden gerealiseerd.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Goede parkeervoorzieningen zijn een belangrijke randvoorwaarde bij een goede bereikbaarheid. Bij het opstellen van de nieuwe parkeernormen is vastgesteld dat er behoefte is aan een brede visie op parkeren waar deze normen, maar ook andere thema's rondom parkeren (parkeerregulering, aantal beschikbare parkeerplaatsen), onderdeel van uitmaken. Er is een start gemaakt met het opstellen van deze visie op parkeren.

Het onderzoek naar het functioneren van de officiële en officieuze transferia van Arnhem en mogelijke nieuwe locaties is afgerond. Op basis van dit onderzoek wordt verder ingezet op hubs (multimodale punten waar flexibel en snel kan worden overgestapt) om de bereikbaarheid van Arnhem verder te verbeteren.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Er is verder gebouwd aan laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Er zijn (zeer) veel infrastructuurprojecten in voorbereiding om het gebruik van schoon vervoer (fiets, openbaar vervoer) te stimuleren. Er is een start gemaakt met het opstellen van een visie op deelvervoer.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	
Lobbyen met betrekking tot het spoordossier	

Arnhem is via de regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio) op dit moment betrokken bij de totstandkoming van de Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040. In deze ontwikkelagenda geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de wat langere termijn, na 2030.

We lobbyen als regio (Arnhem) op dit moment bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) en proberen dit nu op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). De lobby richting het ministerie richt zich op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een ongelijkvloerse kruising bij spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer

In het huidige coalitieakkoord heeft de bereikbaarheid van de stad Arnhem prioriteit gekregen. Dat heeft geresulteerd in een toenemend aantal fiets- en openbaar vervoerprojecten. Extra inzet op deze duurzame vervoerswijzen is ook noodzakelijk vanwege de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende noodzaak om de stad bereikbaar en leefbaar te houden. In samenwerking met de provincie en de regio zetten we vol in op de fiets en Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV). Het afgelopen jaar is er gewerkt aan de voorbereiding van de Arnhemse delen van de snelfietsroute Arnhem - Dieren, het project Westervoortsedijk, HOV IJssellaan en bussenplein Kronenburg. Om deze en andere projecten te kunnen realiseren, is ook voor miljoenen euro's subsidie binnen gehaald bij het Rijk en de Provincie Gelderland.

Projecten die afgelopen jaar zijn gerealiseerd, zijn: aanleg van een voetpad langs het fietspad Kruisstraat (onderdeel van het RijnWaalpad), vrijliggend fietspad Monnikensteeg en de fietsstraat BP Verschuerstraat).

Opstellen automaatregelenpakket

De coronacrisis heeft de situatie op de weg en de hoeveelheid autoverkeer veranderd. Het gaat daarbij om de hoeveelheid verkeer en met name de verdeling over de dag. Hierdoor is de aanpak van deze inspanning veranderd. Er wordt nu vooral onderzocht hoe de lessen en effecten van de coronaperiode basis kunnen vormen voor een structurele aanpak van de autobereikbaarheid waarbij Arnhem wel bereikbaar is voor bezoekers, maar waarbij het voor het doorgaand verkeer niet interessant is om door Arnhem te rijden.

Actualisatie parkeernormering inclusief flexibele toepassing en parkeercapaciteit Centrum (Singelgarage)

Er zijn het afgelopen jaar goede stappen gezet in zowel het actualiseren van de parkeernormen, als het opstellen van een parkeeraanpak voor de wijken. Gedurende het proces is geconstateerd dat, om beide zaken goed te kunnen doen en goed op elkaar af te stemmen, er een brede visie op parkeren nodig is. Deze wordt momenteel opgesteld.

Ontwikkelen transferpunten

Het onderzoek naar potentiële transferlocaties is afgerond en met de raad gedeeld.

Opstellen bereikbaarheidsprofielen

Een bereikbaarheidsprofiel beschrijft de kwaliteit van de bereikbaarheid van locaties met de auto, het openbaar vervoer of de fiets. Er is bewust gekozen deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit het programma NemiA. Belangrijkste relatie daarbij is met de werkgeversaanpak. Om zakelijke ritten en woon-werkverkeer via slimme en schone alternatieven te organiseren zal immers een goed beeld van bereikbaarheid van locaties met de verschillende modaliteiten nodig zijn. Op basis daarvan kunnen namelijk goede, duurzame vervoerwijzen worden aangeboden.

Mobiliteitsdata op orde brengen

Het rapport is opgesteld en de belangrijkste resultaten zijn met de raad gedeeld.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Zie de inspanningen benoemd bij het vorige doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie/ Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer/ Opstellen automaatregelenpakket/ Ontwikkelen transferpunten/ Mobiliteitsdata op orde brengen

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Ontwikkelen integrale laadinfrastructuur

Er wordt nu gestart om per wijk een plaatsingsplan te maken om vervolgens direct de laadpunten conform dat plan te realiseren.

Opstellen mobiliteits-communicatieplan

Er is bewust voor gekozen om deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit andere programma's.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.254	21.735	21.710	21.575	135
Baten	8.963	8.309	4.866	5.316	451
Saldo lasten en baten	***-12.292***	***-13.425***	***-16.844***	***-16.259***	***585***
Toevoegingen aan reserves	8.966	6.642	7.281	7.785	-505
Onttrekkingen aan reserves	8.330	8.537	8.493	7.856	-637
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-636***	***1.895***	***1.212***	***71***	***-1.141***
Gerealiseerd resultaat	**-12.927**	**-11.530**	**-15.632**	**-16.188**	**-556**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	95	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-263	N	Uren beleid	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	246	V	Bereikbaarheidsaanpak binnenstad	N	I	BR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	337	V	Onderhoud panden stationsgebied	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	250	V	Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal	N	I	BR
	-475	N	Projecten (zie baten)			
Baten	265	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-210	N	Opbrengst garageparkeren	J	I	AR
	475	V	Projecten (zie lasten)			
Toevoegingen aan reserves	-326	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-326	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-531	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-531	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Bereikbaarheidsaanpak binnenstad

In 2020 zijn de kosten voor de bereikbaarheidsaanpak binnenstad €246.000 lager uitgevallen. Corona heeft ertoe geleid dat een aantal activiteiten moesten worden uitgesteld. Bijvoorbeeld regionale projecten in het kader van Slim&Schoon onderweg en werkzaamheden rondom autobereikbaarheid. Vanwege het uitstel van de nieuwe OV-concessie werden ook daarvoor minder kosten gemaakt.

Onderhoud panden stationsgebied
Het onderhoud aan twee panden in het stationsgebied is lager uitgevallen. Mede door corona is minder gebruik gemaakt van het busplein (Stationsplein-West). Hierdoor was minder incidenteel onderhoud nodig. Daarnaast heeft de Nederlandse Spoorwegen minder kosten doorbelast voor de Openbaar Vervoer Terminal aan het Stationsplein. Van het voordeel op deze laatste locatie wordt € 84.000 gereserveerd aan de BR Onderhoud vastgoed voor planmatig onderhoud in de toekomst.

Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal
Het in 2020 geplande herstel van de beschadigde tunnel (begroot € 250.000) is uitgesteld naar 2021. Dit voordeel wordt verrekend met de BR Bereikbaarheidsfonds.

Parkeerexploitatie
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Projecten
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat van de gemeente Arnhem.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering bereikbaarheid binnenstad auto	2018	6,3	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad ov	2018	8,2	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets	2018	8,4	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot	2018	4.600	7.300	CO2-uitstoot autoverkeer exclusief auto(snel)wegen. Ton per 1.000 inwoners	RWS klimaatmonitor
Aantal elektrische voertuigen	2019	7	11,8	Elektrische personenauto's per 1.000 inwoners	RDW
Aantal personenauto's	2019	66.182	8.677.911	Aantal motorvoertuigen voor personenvervoer over de weg, exclusief brom- en motorfietsen	CBS
Aantal ongevallen/ verkeersdoden	2019	2	552	Aantal verkeersongevallen, dodelijke afloop	Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020).

Actuele beleidskaders

- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem zet in op aandacht voor de bedrijvige, ondernemende en aantrekkelijke stad. Waar het voor ondernemers goed investeren is, voor de Arnhemmers goed wonen en werken is en waar samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid moet zorgen voor een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Ook streven we naar een stad waar werkgevers en werknemers zich gehoord en bediend voelen in hun vraag naar goed opgeleide arbeidskrachten en passende arbeid, zodat steeds meer Arnhemmers de kans krijgen om mee te doen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers, waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren, waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Mooie werklocaties en clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Energy Hotspot versterken zien wij als een belangrijke kans en uitdaging. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (Herdenkingstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft. Met citymarketing profileren we ons aan de hand van de Arnhemse kernwaarden, ons DNA en onze identiteit.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	

Samen met ondernemersverenigingen en -stichtingen werken we in de stad aan een toekomstbestendig vestigingsklimaat. Samen wordt gewerkt aan verschillende thema's die belangrijk zijn voor kwalitatief goede werklocaties, zoals schoon, heel en veilig, duurzaamheid en klimaat (vergroenen). Door de coronacrisis zijn prioriteiten bij ondernemers bijgesteld en richten ze zich nu voornamelijk op hun eigen bedrijf, de werklocatie in bredere zin staat verhoudingsgewijs minder in de aandacht. Verwachting is wel dat dit, vanuit de huidige organisatiestructuur, wel weer wordt opgepakt in 2021 zodra daar weer ruimte voor is.
Specifiek voor de binnenstad zijn eind 2020, samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad, twee aanvragen door de provincie gehonoreerd om de binnenstad in het algemeen en het binnenstadsmanagement in het bijzonder te versterken vanwege de coronacrisis. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een plan en de tweede op de uitvoering ervan (de provincie heeft twee regelingen opengesteld). Dit projectplan hebben we Herstelplan Binnenstad Arnhem genoemd. Met de subsidies kan dat projectplan in de periode januari-maart in samenspraak met de binnenstad verder worden uitgewerkt in een herstelplan. Uitvoering ervan vindt plaats in de overige maanden van 2021.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

De coronacrisis heeft grote gevolgen gehad voor de aantrekkelijkheid van Arnhem. Die gevolgen worden hieronder bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' toegelicht.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Er wordt door middel van verschillende projecten en samenwerkingsverbanden met onderwijs en bedrijfsleven gewerkt aan optimaler human capital voor werkgevers. Dit gebeurt zowel op het niveau van de stad als de regio. De Visie Kenniscampus HAN (Hogeschool Van Hall -Larenstein) is daar een voorbeeld van. Fase 1 hiervan (visie op onderwijs en onderzoek) is afgerond en er is gestart met de volgende fase (ruimtelijke visie). Daarnaast is de deelname aan het Techniekpact gecontinueerd, waarin met partners uit overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven de campagne TechGelderland ingezet wordt op het binden van jongeren aan de techniek. De verkenning naar een regionale Skills Hub is vanuit het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) economie gestart in 2020 en wordt in 2021 afgerond.
Door de coronacrisis is deze opgave nog urgenter geworden en is intensiever samengewerkt met provincie en de regio om deze opgave gezamenlijk op te pakken. Dit wordt gecontinueerd en geïntensiveerd in 2021 (zie ook hieronder bij 'Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren').

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Wij zijn betrokken bij de verdere ontwikkeling van de drie hotspots op het gebied van energie. Daarbij ondersteunt de gemeente meerjarige projecten op het gebied van energie. Een aantal van deze is dit jaar afgerond. Ook hebben we Arnhem weer beter op de kaart gezet als energiestad door een (inter)nationaal congres en evenement.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	
Betere dienstverlening aan ondernemers	

Begin 2020 is de pilot Van Bedrijven Weten (VBW) gestart. Bij het werken aan een betere dienstverlening voor ondernemers gaat het om het verbeteren van informatievoorziening voor nieuwe en bestaande bedrijven, om integrale dienstverlening zowel online als offline, om het bijeen brengen van ondernemers (netwerk) en het gericht acquireren en voeren van accountmanagement. Met deze pilot is ingespeeld op de behoeften die door ondernemers zijn uitgesproken in meerdere onderzoeken naar ondernemersdienstverlening, zoals de één-loket-gedachte (één aanspreekpunt voor ondernemersvragen) en een goede afstemming tussen de backoffice en de frontoffice binnen de gemeente.
In 2020 zijn diverse acties ondernomen die hebben gezorgd voor een verdere optimalisering van de ondernemersdienstverlening binnen de gemeente Arnhem. De Ondernemersdesk is ontwikkeld, hier kan iedere ondernemer zijn vraag digitaal naartoe sturen en deze wordt spoedig integraal beantwoord (in 2020 meer dan 800, inclusief vragen over Tozo) Naast de digitale bereikbaarheid is persoonlijk contact met ondernemers van groot belang. Dit gebeurt door de accountmanagers van Vitale Economie, door afdeling Vergunningen, KCC en de Omgevingsdienst. Daarnaast vindt een nauwere samenwerking plaats met het programma Doorbraak naar Werk op actuele onderwerpen die van belang zijn voor ondernemers, zoals van werk naar werk, recht op om- of bijscholing en sociaal ondernemerschap.
Er zijn uiteindelijk extra veel inspanningen vanuit VBW verricht om ondernemers zo goed en snel mogelijk te ondersteunen bij hun vraagstukken betreffende de coronacrisis. Ontwikkeld zijn de servicedesk Tozo, het 1,5-meterloket en loket Geldzaken & Ondernemers. De coronacrisis heeft in 2020 een stevige stempel gedrukt op de uitvoering van de pilot VBW. Eind 2020 is gestart met de evaluatie van de pilot.

Accountmanagement en ondernemersbijeenkomsten zijn in 2020 sterk gericht geweest op afstemming en ondersteuning in de coronacrisis. Dit heeft plaats gevonden door individueel contact met bedrijven en door structureel overleg met brancheverenigingen. Als voorbeeld kan de extra inzet in de binnenstad benoemd worden. Veel van de bedrijvigheid die het hardst geraakt is door de crisis is hier gevestigd (horeca en retail). Daarom is er stelselmatig overleg gevoerd met de diverse brancheverenigingen, maar ook met individuele ondernemers. Een ander voorbeeld zijn de (kleine) groepsbijeenkomsten over de gevolgen van de coronacrisis met werkgevers en zelfstandig ondernemers.

Tot slot, zal de MKB-deal, die met het Rijk gesloten is in 2020, het komende jaar mkb-ondernemers gaan ondersteunen bij digitaliseringsvraagstukken. Met deze ondersteuning kunnen zij bijvoorbeeld de digitale bereikbaarheid voor klanten vergroten of de interne bedrijfsprocessen optimaliseren.

Voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties

Vanuit de regio wordt goed samengewerkt om vraag en aanbod in werklocaties in evenwicht te krijgen. In 2020 is het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) herzien om deze afspraken goed voort te zetten. In 2021 gaat het RPW ter besluitvorming naar de colleges en raden.
Tevens is in 2020 gestart met het herijken van het kantorenbeleid. Met het nieuwe kantorenbeleid kunnen we beter inspelen op de behoefte en vraag naar kantoorlocaties. Lokaal wordt door StAB verder geïnvesteerd in het schoon, heel en veilig maken en houden van de 6 open bedrijventerreinen. StAB heeft daarbij ingezet op een Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en hiervoor een certificaat behaald.

In 2020 is ook een start gemaakt met het implementatieplan Nieuwe Haven. Dit is een uitwerking naar aanleiding van het vaststellen van de Visie op de Nieuwe Haven. Deze visie is in feite een koersdocument waarmee de raad heeft aangegeven dat de Nieuwe Haven weer een optimale bedrijfshaven moet worden waarin onderwijs, bedrijfsleven en overheid samenwerken. Daarnaast moet de focus in de haven liggen op duurzaamheid, circulaire economie en groei van werkgelegenheid. Tot slot is voor IJsseloord 2 gewerkt aan de realisatie van een nieuwe bestemmingsplan.

Een betere bereikbaarheid van de stad

Om passende oplossingen op te starten voor ander vervoer of modal shift, zal een onderzoek gedaan worden naar de herkomst van medewerkers die werken op de Arnhemse werklocaties. Door verschuiven van accenten in werkzaamheden op economisch gebied door corona, is hierin vertraging opgelopen. Beoogd wordt het onderzoek in 2021 uit te voeren (resultaten in het derde kwartaal 2021).

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Onderzoek naar voldoende en type woningen voor (potentiële) werkgevers en werknemers is in 2020 niet opgestart vanwege de focus op werkzaamheden in de ondersteuning van ondernemers in de coronacrisis. Beoogd wordt in het eerste kwartaal van 2021 dit onderzoek te starten.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

Bruisende Binnenstad

De coronacrisis heeft enorme impact op de binnenstad en zijn ondernemers. Van de ene op de andere dag sloot de horeca, waarmee een belangrijk bezoekmotief verdween waar ook andere sectoren veel last van hadden. De ondernemers toonden creativiteit om toch de klanten te bedienen, maar nagenoeg iedereen heeft te maken met teruglopende omzetten. In het laatste kwartaal sloot ook het grootste gedeelte van de detailhandel de deuren en is het stil in de binnenstad. Geconcludeerd wordt dat de steunmaatregelen op landelijk en lokaal niveau helpen, maar dat een deel van de bedrijven de bedrijfsvoering toch zullen staken. Door de crisis ligt verschraling van de binnenstad op de loer. Denk aan leegstand, verdwijnen van winkels, faillissementen van horecagelegenheden, dalend aanbod van evenementen, verminderd organiserend vermogen, toenemende kans op ondermijning en aantasting van de leefbaarheid. Acties voor herstel op de korte en langere termijn zijn van belang.

In het afgelopen jaar is eerst ingezet op de directe gevolgen van de crisis en zijn ondernemers ondersteund en op allerlei wijze gefaciliteerd in wat nog wel kon. Er zijn bezorgdiensten opgezet, de digitale binnenstad is ondersteund, er zijn ruimere terrassen toegestaan en er is een wekelijkse overlegstructuur met alle betrokkenen opgezet. Ook stonden we in nauw contact met de verschillende brancheorganisaties, zoals KHN, CCA en InRetail en hebben wij hen ondersteund in hun lobby richting Den Haag. Ook is er aandacht geweest voor de omliggende schil van de binnenstad en is er een actieplan Schoon, heel en veilig opgezet voor de Steenstraat.

Tegelijk met de inzet op de korte termijn, zijn er ook voorbereidingen gestart voor het herstel op de langere termijn. Dit vraag veel energie van betrokken partijen en daarbij is samenwerking en een gedegen organisatiegraad en -vermogen onontbeerlijk. Samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad zijn twee aanvragen bij de provincie ingediend (en inmiddels gehonoreerd) om de binnenstad en het binnenstadsmanagement tijdelijk te versterken. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een herstelplan. De tweede ziet toe op uitvoering in de overige maanden van 2021 en richt zich op transformatie van de openbare ruimte, van functies en van vastgoed, op duurzame gastvrijheid, op het versterken van ondernemerschap en organisatiekracht en op monitoring.

Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers

Door de coronacrisis hebben de oorspronkelijke plannen een andere invulling gekregen. Er is ingezet op activiteiten om de Arnhemmer en de bezoekers op een positieve manier een hart onder de riem te steken. Zo zijn er door Arnhemmers liefdesbrieven aan Arnhem geschreven, is in samenwerking met Loesje de stad behangen met posters en is er een actieve bijdrage geleverd aan Zomer in Arnhem.
Daarmee heeft Citymarketing Arnhem zich in 2020 steviger gepositioneerd en zich ook als organisatie verder ontwikkeld. Wat daaraan ook een belangrijke bijdrage heeft geleverd is de (door)ontwikkeling van het beeldmerk en de lancering van de website www.ditisarnhem.nl. De website is ingericht voor bedrijven, studenten, bewoners en bezoekers. Hij vertelt de verhalen over Arnhem voor de verschillende doelgroepen, in perspectief van de Arnhemse kernwaarden groen, creatief en vrij.

Zomer in Arnhem
In de zomer van 2020 is een prachtig cultureel en recreatief programma in en rond Arnhem voor het voetlicht gebracht. Achterliggend idee was dat veel Arnhemmers deze zomer thuis zouden blijven in stad en regio en dat daarnaast de campings, vakantieparken en hotels vol zouden zitten met bezoekers van buiten de stad. Dat bleek ook zo te zijn. Om bewoners en bezoekers van een passend en veilig programma aan activiteiten te voorzien, is regie gevoerd op tijd en plek van activiteiten. Dat mondde uit in een aantrekkelijk, veilig en gezond activiteitenprogramma vol cultuur en vermaak voor onze bevolking en bezoekers. De lokale economie en werkgelegenheid hebben hiermee een positieve impuls gekregen. Dit initiatief kon in zeer korte tijd ontwikkeld worden door een goede samenwerking tussen Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen, stichting Citymarketing, Platform Arnhem, de gemeente Arnhem en natuurlijk alle initiatiefnemers en organisatoren van activiteiten in de stad.

Stimuleren van herhaalbezoek, langer verblijf en meer besteding

De recreatieve sector heeft een bijzonder zwaar jaar achter de rug. De pandemie heeft er voor gezorgd dat horeca en verblijfsrecreatieve bedrijven een deel van het jaar de deuren gesloten moesten houden. Er is een onoverbrugbaar verlies aan inkomsten. Ook is het overgrote deel van de grote evenementen afgelast of uitgesteld (waaronder Sonsbeek2020, Koningsdag, FDFA, Innovate).
Samen met het Rijk en de provincie is gezocht naar manieren waarop de ondernemers ondersteund konden worden. Naast de loonsteun en financiële compensatie is de voucherregeling hier een voorbeeld van. Daarnaast is besloten de uitvoeringstermijn van Gelderland Herdenkt Airborne en Veluwe Remembers met een jaar te verlengen. Niettemin krijgt de sector harde klappen.

Vanwege de pandemie bleven Nederlanders in de vakantie dichter bij huis. Dit hebben we ook in Arnhem en omgeving gezien. Tijdens de openstelling van bedrijven in de zomer raakten vakantieparken en campings in de omgeving voller. Bezoekers wisten Arnhem weer te vinden en Arnhemmers zochten vertier in de stad en haar groene kernen. Om die reden is samen met de partners Stichting Citymarketing Arnhem, Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) en ondernemers in de stad het programma 'Zomer in Arnhem' opgezet. Met dit programma boden we bezoekers en bewoners van Arnhem een aantrekkelijk, interessant maar bovenal veilig en gespreid aanbod.

Ook op andere fronten is er gewerkt aan het ondersteunen van de sector. We haalden investeringen naar voren en zetten in op een duurzame versterking van de recreatieve sector. Er is vervroegd begonnen aan het ontwikkelen van het belevingsgebied Veluwezoom, scheepvaartrechten voor cruiseschepen zijn gehalveerd, het ontwerp voor het wandelnetwerk is afgerond en ingediend voor uitvoering, en de toeristische uitvoeringsagenda voor de regio Arnhem - Nijmegen heeft vorm gekregen. Deze activiteiten hebben geleid tot kwaliteitsverbetering van het recreatieve product en leverden een financiële impuls. Dit was niet alleen aantrekkelijker voor bezoekers maar verbeterde ook de leefkwaliteit van onze bewoners.

Bridge to Liberation
De herdenkingsavond van 18 september werd in zijn geheel uitgezonden door Omroep Gelderland op tv en via livestream. In plaats van 25.000 mensen aan de voet van de John Frostbrug waren er nu 550 gasten als publiek op één van de gastenontvangst locaties. Ruim 513.000 mensen zagen op tv of via livestream Bridge to Liberation en hebben op die manier kunnen stilstaan bij de impact van de oorlog naar aanleiding van de Slag om Arnhem.

Hoogwaardig voorzieningenniveau

De coronamaatregelen zijn ingevoerd rond de start van het evenementenseizoen en daardoor hebben er in 2020 niet zo veel evenementen in Arnhem plaatsgevonden als gepland. Wel zijn evenementen voorbereid of in kleinere vorm doorgegaan. Niet alleen de creatieve industrie was actief met nieuwe virtuele evenementen en het zoeken naar verbindingen met andere partijen. Ook andere partijen waren creatief in planvorming en uitvoering. Zo waren er vooral evenementen waarbij afstand gehouden kon worden. Voorbeelden daarvan zijn Strand Zuid, Popup Park, Hoogte 80, Groenmarkt, een aardbeien drive-in en kermis bij het GelreDome, een aangepast NK BMX en een Bridge to Bridge run waar iedereen op het moment van eigen keuze de route af kon leggen. Ook de voorbereiding van het WK BMX in 2021, het WK Volleybal 2022 en de planvorming voor de toekomst zijn doorgegaan. In de zomermaanden was er een uitgebreid Zomer in Arnhem-programma voor toeristen en eigen inwoners. Door het kwijtschelden van de legeskosten en het coulant omgaan met subsidies hebben organisatoren van evenementen enigszins uit de kosten kunnen komen.

Creatieve Industrie

De coronacrisis maakte zichtbaar dat de creatieve sector een kwetsbare groep is, die niet met enorme reserves de coronacrisis in is gegaan. Door corona kwamen er veel minder bezoekers fysiek in winkels en workshops en evenementen zijn vrijwel allemaal gecanceld. Dit zorgde voor minder inkomsten bij ondernemers. De ondernemers zijn actief geïnformeerd over de mogelijkheden van steun vanuit het Rijk (zoals TOZO, TOGS, TVL, uitstel gemeentelijke belasting en omscholing). We ondersteunden de ondernemers, verbonden personen en netwerken en dachten mee.
Tegelijk zagen we dat deze crisis leidde tot creatief denken en samenwerkingen tussen ondernemers en ondernemersorganisaties die anders misschien niet tot stand waren gekomen. Het onconventionele denkvermogen van de creatieve sector is goed inzetbaar in tijden van crisis, waardoor in moeilijke situaties verbindingen worden gemaakt. Dat zagen we bijvoorbeeld terug in de aantrekkingskracht van de 'schil' rondom de binnenstad in het Modekwartier, Spijkerkwartier en Coehoorn Centraal.

In coronatijd voelt de creatieve sector sterke onderlinge verbondenheid (samen sterk), waardoor 'Verenigd Creatief' tot stand is gekomen. Er is een groot belang bij een sterke organisatiegraad binnen de creatieve sector, waar stevig op is ingezet door te verbinden, te faciliteren en aan te jagen. Zo stimuleerde Schakel 025 jonge (startende) creatieven om met een kleine subsidie ambitieuze ideeën uit te werken tot werkelijke plannen. De woningbouwcorporaties (Volkshuisvesting, Vivare, Portaal) hebben de betrokkenheid bij de huisvesting van bestaande creatieve ondernemers tijdens de crisis vergroot. Er zijn afspraken gemaakt over huurverlaging en over de inzet van creatieve ondernemers voor bewoners in een wijk, waarmee deze ondernemers hun maatschappelijke meerwaarde konden tonen. In het kader van onze huisvestingsopgave voor de creatieve en culturele sector werken gemeente (economie en cultuur), woningbouwcorporaties en SLAK constructief samen.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren

De samenwerking om te komen tot een regionale Human Capital Aanpak is één van de drie speerpunten van het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) Economie van de regio Arnhem - Nijmegen. Er is een opdracht uitgezet om de aanzet voor een regionale Skills Hub te maken en het voorstel voor een MKB-deal met thema digitalisering is eind 2020 gehonoreerd. Met de provincie en The Economic Board vindt, mede vanuit de urgentie van de coronacrisis, afstemming plaats over de human capital opgave en investeringen daarop.
In de opgave Productieve regio van de Groene Metropoolregio is human capital als speerpunt opgenomen en gaat er gewerkt worden aan een regionale human capital agenda.

Aantrekken en binden van studenten

Op basis van de mondeling overeengekomen samenwerkingsovereenkomst eind 2019 hebben de vier Arnhemse kennisinstellingen en de gemeente uitvoering gegeven aan Arnhem Studiestad in 2020. Gezamenlijk hebben we onder andere via een nieuwe introductievideo en sterkere verbinding met City Deal Kennis Maken gewerkt aan het aantrekken en binden van (nieuwe) studenten. Arnhem Studiestad blijft het platform waar studentgerelateerde zaken in de stad belegd zijn.

Het bieden van faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals in de energiesector

Het onderzoek met betrekking tot de businesscase voor het opzetten van een regionale (bedrijfs)opleiding IT & energie is afgerond. Voor het vervolg is door de initiatiefnemers een subsidieverzoek aan de provincie gedaan. Daarnaast is door SEECE gestart met de learning community wijkgerichte energietransitie in Elderveld. Ook wordt er door middel van het opzetten van het Innovatielab en programma Connectr verder gewerkt aan hybride leeromgevingen voor studenten en professionals in de energiesector. De eerste fase (visie op onderwijs en onderzoek) van de visie Kenniscampus HAN/ HVHL, waar een verkenning naar een sterke onderwijsketen energie deel van uitmaakt, is afgerond.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

In 2020 zijn de gesprekken met Arnhems Buiten om te komen tot een ontwikkelingsperspectief voor het gebied weer opgepakt. Ook wordt er gewerkt aan de visie kenniscampus HAN/ Van Hall Larenstein. Het eerste deel is wat een onderwijs- en onderzoeksvisie betreft, afgerond. Dit gaat in het tweede deel van de visie vertaald worden in een ruimtelijke en bereikbaarheidsvisie. Ook IPKW is bezig met het opstellen van een visie voor haar werklocatie. In alle visies is aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit en bereikbaarheid van de locatie. Op het IPKW wordt ook gewerkt aan de realisatie van het Innovatielab Connectr, wat een inspirerende werk- en leeromgeving moet gaan opleveren voor werkgevers, werknemers en studenten.

Innovatie stimuleren

De gemeente cofinanciert verschillende meerjarige projecten. Dit jaar zijn bijvoorbeeld de haalbaarheidsstudie Eusebius Waterstof en Power2Power positief afgerond. De laatste heeft een vervolgsubsidie bij de provincie aangevraagd. Een project dat dit jaar is gestart is Enowatts (ENergieOpslag in WATerstof: Toepassingen en Scenario's). De HAN onderzoekt in een tweejarig project in samenwerking met bedrijven de opslag van windenergie met behulp van waterstof.

Bouwen aan een groeiend energie ecosysteem

Er zijn in samenwerking met The Economic Board twee rondetafelgesprekken georganiseerd met het bedrijfsleven waaruit minimaal één gezamenlijk project is gekomen tussen bedrijven. Daarnaast is bekend geworden dat een Arnhems bedrijf in zonnefolie investeert in Indonesië waarbij ook een grotere fabriek in Arnhem komt. Bij de ontvangst van de Indonesische delegatie heeft de gemeente geparticipeerd en daarmee gefaciliteerd in een groei van het ecosysteem.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als energiestad

In januari was Arnhem gastheer van het Combined Energy congres tussen Nederland en Nord Rhein Westfalen waarbij ook minister Wiebes aanwezig was. De opvolging met een workshop voor Tweede Kamerleden over waterstof is door de coronacrisis niet doorgegaan. In plaats daarvan vindt in januari 2021 een digitaal werkbezoek van kandidaat Kamerleden plaats op IPKW in het kader van NL Slim benutten met een vraaggesprek over Connectr. Het Energie-evenement 'Future of us' is door corona dit jaar in september in digitale vorm gehouden in plaats van in fysieke vorm in mei. In het najaar zijn we ook gestart in samenwerking met Citymarketing, onderwijs en bedrijfsleven met het opstellen van een propositie over de positionering van Arnhem als energiestad.

Naast bovengenoemde inspanningen, is in 2020 met onze partners in de stad gewerkt aan een actiegerichte economische agenda. De twee hoofdopgaven en drie groeibepalende randvoorwaarden geven voor de komende jaren de focus op inhoud en de inzet van middelen. Zo wordt gericht gewerkt aan de economische en maatschappelijke opgaven en het verzachten van de economische impact van corona. Jaarlijks wordt er een uitvoeringsagenda opgesteld die bijdraagt aan de hiervoor beschreven doelen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
We maken een lobbyagenda in relatie tot onze herstelagenda en de herstelagenda's van andere overheden	

In 2020 is er gewerkt aan het opstellen van een brede Arnhemse lobbyagenda. Er is, in samenwerking met twee externe adviseurs, een traject gestart om de inhoud van de Arnhemse lobbyagenda en de organisatie van public affairs in de gemeentelijke organisatie beter te beleggen. En het huidige public affairs netwerk te versterken. Deze agenda is onder andere gebaseerd op de Arnhemse Herstelagenda en het coalitieakkoord uit 2018 en loopt op koers. De lobbythema's die in deze agenda staan worden met de ambtelijke teams nader uitgewerkt. Ook wordt verder uitgewerkt hoe public affairs steviger belegd kan worden in de organisatie.
Op basis van de lobbythema's en de concrete projecten (waar bijvoorbeeld financiële middelen voor de uitvoering nodig zijn) die aan deze agenda hangen is er een lobby gevoerd naar de Provincie Gelderland en naar het Rijk. Er is aanspraak gemaakt op specifieke subsidies die vanuit de provincie Gelderland beschikbaar waren gesteld om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen (denk aan laptops voor kinderen uit gezinnen met een minimaal inkomen, openbare ruimte klaarmaken voor de 1,5 meter maatregelen en extra activiteiten afvalinzameling). Ondanks de compensatie van het Rijk en de provincie komt de gemeente Arnhem middelen tekort om alle gevolgen van de coronacrisis op te vangen. In 2021 worden hier vervolgacties op ondernomen met het bestuur, de ambtelijke organisatie en partners uit de netwerken in de stad en regio om een gezamenlijke sterke lobby op te zetten om concrete resultaten te behalen om onder andere meer financiële middelen voor de gemeente Arnhem te verwerven.

Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen starten we een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem	

Samen met het bedrijfsleven (Rabobank Arnhem) en kennisinstellingen (HAN en ArtEZ) is een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem opgericht.
De Innovatiefabriek is sinds juni 2020 actief van start gegaan met de pilot 'StartClub Arnhem' in opdracht van de gemeente. In 2020 is de 'aanjager' aangesteld, om bedrijfsleven, coaches en starters aan het platform te verbinden. In 2020 zijn er 90 actieve leden en ruim 180 nieuwsbrieflezers aan de StartClub gebonden. Er zijn verschillende workshops gegeven, coaches aangesloten en sponsoren vanuit het Arnhemse bedrijfsleven betrokken. De adviesgroep bestaat uit HAN, ArtEZ, Rabobank en gemeente Arnhem en is tweemaal bij elkaar gekomen in 2020. Samenwerking met StartUp Nijmegen is gezocht. Door de coronacrisis heeft de pilot wat opstartproblemen gehad, met name op het gebied van zichtbaarheid naar starters en het committeren van Arnhemse partners, evenals organiseren van fysieke huisvesting/ werkplekken.
Uit de voortgang en groei van de StartClub blijkt dat het belang van een 'community' voor startende ondernemers van meerwaarde is, zeker nu ontmoeten nog niet mogelijk is.

Investeren in een leefbare en groene stad	
Met een 'Zomer in Arnhem'-programma bieden we op het gebied van cultuur, vermaak en toerisme tijdens de zomermaanden Arnhem veilig en gezond ondersteuning	

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Stadsmarketing richt zich met campagnes en acties op juist de inwoners van de stad en regio

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Voor de vergunning van tijdelijke uitbreiding van terrassen hoeven geen leges te worden betaald, de uitbreiding blijft mogelijk tot 1 oktober

Deze maatregel is uitgevoerd.

We gaan geen leges heffen voor evenementen die in de periode half maart tot 1 september niet hebben plaatsgevonden, en geen leges heffen op vergunningen voor evenementen die voor de periode tot 1 september worden aangevraagd

Deze maatregel is uitgevoerd.

Scheepvaartrechten voor cruiseschepen voor de periode van 1 april tot 1 oktober gaan we halveren

Deze maatregel is uitgevoerd.

Versterken en vernieuwen

In overleg met ondernemers, ondernemersverenigingen en kennisinstellingen onderzoeken we steeds mogelijkheden om juist in deze tijd innovatiekansen niet verloren te laten gaan

In samenwerking met de provincie Gelderland en Oost NL zetten we een voucherregeling op voor haalbaarheidsstudies voor innovaties in de energie ten behoeve van MKB-ondernemingen. Door dit samen met de provincie en OostNL te doen, hebben we het beschikbare bedrag vanuit de Herstelagenda vergroot met een provinciale bijdrage.

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Concrete visie op circulair Arnhem (19M125)

In vierde kwartaal van 2020 is de Visie ' Circulaire Economie Arnhem' en Op weg naar een circulair Arnhem - plan van aanpak 2020 -2023 opgeleverd.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Facility Point
GO Arnhem Nijmegen City Region
Recreatieschap Overbetuwe
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN - Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (het voormalige RBT KAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	9.501	5.676	5.849	6.424	-575
Baten	3.704	983	1.751	1.316	-434
Saldo lasten en baten	***-5.798***	***-4.693***	***-4.098***	***-5.107***	***-1.009***
Toevoegingen aan reserves	431	0	120	249	-129
Onttrekkingen aan reserves	441	115	265	401	136
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***10***	***115***	***145***	***153***	***8***
Gerealiseerd resultaat	**-5.787**	**-4.578**	**-3.953**	**-4.955**	**-1.001**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-485	N				
Economische Zaken / Acquisitie	-826	N	Uren beleid	N	I	AR
Toerisme en recreatie	341	V	Gelderland Herdenkt (zie ook baten)	N	I	AR
Baten	-341	N				
Toerisme en recreatie	-341	N	Gelderland Herdenkt (zie ook lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Gelderland Herdenkt

Het project Gelderland Herdenkt zou in eerste instantie in 2020 afgerond worden. Door corona is de looptijd van dit project verlengd tot mei 2021. Als gevolg hiervan is in 2020 € 341.000 minder subsidie ontvangen en verstrekt dan begroot. De verwachting is dat deze baten en lasten in 2021 alsnog volgen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Ondernemersfonds Arnhem
- St. Made in Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen
- St. Airborne Museum
- St. Bridge to Liberation

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering binnenstad	2018	7	Niet bekend	Gemiddelde waardering van bezoekers voor de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Snelgroeiende bedrijven	2019	21,4	16,8	Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar)	CBS - Lokale economie
Oprichting bedrijven	2019	128,9	107	Oprichtingen per 1.000 vestigingen	CBS - Lokale economie
Aantal bezoekers binnenstad	2018	328	Niet bekend	Aantal bezoekers binnenstad x1.000	Binnenstads-monitor

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Demografische druk	2020	58	70	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).	CBS - Bevolkingsstatistiek
Banen	2019	974,8	792,1	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Vestigingen	2019	148	151,6	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Functiemenging	2019	58,6	53,2	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).	LISA

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenbeleid;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.

Onderwijs

Onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en om werk te vinden. Onderwijs speelt een belangrijke rol bij het bieden van betere kansen voor alle inwoners. Kansengelijkheid neemt toe als kinderen al op jonge leeftijd optimale mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen en daarbij passende ondersteuning krijgen. Stevige samenwerking is nodig met partners uit het onderwijs, ondernemers en jeugd(hulp)organisaties. Een voorbeeld van samenwerking is de Maatschappelijk Educatieve Agenda; hierin zijn ambities opgenomen die door het brede onderwijsveld (onderwijs, voorschoolse voorzieningen, kinderopvang) en gemeente zijn onderschreven en worden uitgevoerd.

Samen met partners zorgen we ervoor dat peuters straks goed starten op school, door het onderwijs-achterstandenbeleid (onder andere voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht (alle peuters moeten naar de peuteropvang kunnen). Dat jongeren niet voortijdig school verlaten, een plek vinden op de arbeidsmarkt en de juiste (zorg)ondersteuning wordt geboden. Dat volwassenen zich blijven ontwikkelen (volwasseneducatie) en laaggeletterdheid afneemt. En het onderwijs wordt geboden in een goed en passend gebouw.

Hiermee zorgen we ervoor dat alle kinderen en jongeren in Arnhem de kans krijgen om op te groeien tot wendbare en weerbare burgers die mee kunnen doen in een steeds sneller veranderende wereld.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een goede startpositie op school	

Ondanks de coronacrisis, waarbij kinderopvang en peuteropvang gesloten zijn geweest, zijn de activiteiten in het kader van vroegsignalering en toeleiding naar de peuteropvang gerealiseerd. Dat geldt ook voor de activiteiten die worden gedaan in het kader van onderwijsachterstandenbeleid.

Kansen voor de toekomst

We hebben vanuit de aanpak voortijdig schoolverlaten diverse projecten gefinancierd die zich richten op het voorkomen van schooluitval.
We zien een positieve ontwikkeling in het aantal voortijdig schoolverlaters in Arnhem.
Voor laaggeletterdheid is een Arnhemse aanpak laaggeletterdheid 2021/2022 opgesteld en een programma volwasseneducatie 2020-2024 van de regio Midden Gelderland.

De coronacrisis heeft een grote impact op het onderwijs, met de scholen zijn we goed in gesprek om te kijken wat (structureel) extra nodig is.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een goede startpositie op school	
Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)	

Vanaf 2020 is het aantal uren peuteropvang uitgebreid van 12 naar 14 uur. Dit geldt zowel voor peuters vanuit het Ontwikkelrecht, als voor peuters met een VVE-indicatie (Voor- en vroegschoolse educatie).
Vanaf 2020 is het aantal scholen uitgebreid van 12 naar 25 OAB-scholen.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

De werkwijze voor het regulier basisonderwijs en Lichtenbeek is geïmplementeerd binnen het onderwijs. Dit heeft ervoor gezorgd dat betrokken partijen (onderwijs, Sociale wijkteams, PassendWijs) tijdig met elkaar afspraken maken over de inzet van Jeugdhulp.
Daarnaast zijn voor het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs afspraken gemaakt over de inzet van wijkcoaches op school.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

In vervolg op het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs is dit jaar het jaarprogramma onderwijs 2020 door de raad vastgesteld. Hierin staat vermeld welke projecten in uitvoering zijn en welke projecten in uitvoering worden genomen.

Kansen voor de toekomst

Ontwikkelen van integrale aanpak kwetsbare jongeren tot 27 jaar

De gesprekken die in 2020 zijn gevoerd binnen de verschillende beleidsterreinen hebben ervoor gezorgd dat de integraliteit op uitvoeringsniveau is verbeterd. Door de coronacrisis en de enorme druk op het onderwijs en andere maatschappelijke organisaties, zijn we nog niet tot concrete samenwerkingsafspraken gekomen. Er ligt nog geen vastgestelde aanpak. Dit wordt opgepakt in 2021.

Stimuleren onderwijsvernieuwing (onder andere voor jongeren waarvoor systeem niet passend is)

Met ons nieuwe plan van aanpak voortijdig schoolverlaten 2021-2024, dat we in 2020 ontwikkeld hebben in samenwerking met onder andere het onderwijs, geven we het onderwijs een centralere plek. Met deze vernieuwende aanpak verstevigen we de verbinding tussen onderwijs, thuis en omgeving. Dit gebeurt bijvoorbeeld door jongerenwerkers en rolmodellen de school in te halen. De in 2020 vormgegeven VSV-subsidieregeling geeft ons de mogelijkheid om meer te sturen op dit thema.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met het onderwijs zijn we de Arnhemse Aanpak Onderwijs gestart, om ontwikkeling van kinderen tijdens en na schooltijd een extra boost te geven	

Vanuit de Arnhemse Aanpak Onderwijs is in 2020 onder andere de Invalpool Noodopvang ingericht en is er extra formatie in de klas/ op de groepen ingezet om kinderen extra begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden. Op deze wijze trachten we de effecten van het wegvallen van onderwijs door de eerste lockdown op te kunnen vangen.

Gezamenlijk (vanuit Rijksmiddelen, onderwijsmiddelen van de gemeente en investering vanuit onderwijs zelf) investeren we extra in de ontwikkeling van kinderen, onder andere via de Zomerscholen

Ook dit is onderdeel van de Arnhemse Aanpak Onderwijs. Scholen, kinderopvang en onderwijs investeren samen vanuit deze aanpak op het inlopen van achterstanden door de lockdown. In de zomer 2020 zijn hiervoor onder andere extra zomerscholen ingericht.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	19.075	17.958	18.289	19.216	-927
Baten	3.051	3.045	2.635	2.971	335
Saldo lasten en baten	***-16.024***	***-14.912***	***-15.654***	***-16.245***	***-592***
Toevoegingen aan reserves	9.602	7.753	7.986	8.187	-201
Onttrekkingen aan reserves	8.740	6.299	6.611	6.473	-138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-862***	***-1.454***	***-1.375***	***-1.714***	***-339***
Gerealiseerd resultaat	**-16.886**	**-16.367**	**-17.028**	**-17.959**	**-931**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.059	N				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-600	N	Verschuiving begroting onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-459	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Baten	0					
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Verschuiving begroting onderwijsbeleid

Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In het eerste verzamelbesluit van 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)

De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- Rijn Ijssel Roc
- IVIO-Opleidingen
- AM - supportteam

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht	2020	92%		Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie is gemiddeld 550.	

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2020	2,5	1,7	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (%). De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO
Absoluut verzuim	2019	1,8	2,4	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado
Relatief verzuim	2019	32	26	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs.

Actuele beleidskaders

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen. Het is een stad van makers die zich kenmerkt door een innovatief klimaat. Daarin wordt blijvend geïnvesteerd. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid versterken, zowel landelijk als regionaal. Daarbij moet cultuur verbindend en inclusief zijn en alle lagen van de Arnhemse samenleving verbinden en verrijken.
Regionaal wordt samengewerkt in 025-verband. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed speelt hierbij een grote rol.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter en zijn aantrekkelijker om te wonen, werken en verblijven. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en ervoor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom en de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door. We hebben aandacht voor cultuur(voorzieningen) in de wijk en voor de regionale samenwerking in het kader van ons gezamenlijk cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, samen met Nijmegen, provincie Gelderland en beide cultuurnetwerken CNA en CNN. De cultuurprofielen van 15 regio's dienen als één van de onderdelen voor een nieuw landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Op 11 juni 2019 heeft de minister haar uitgangspunten voor 2021 - 2024 gepresenteerd. Hierin wordt onder andere ingezet op vernieuwing en verbreding van de landelijke culturele basisinfrastructuur door ruimte voor andere disciplines, zoals mode, beeldende kunst en urban arts, verbetering van de beloning voor makers (fair practice code) en cultuureducatie en -participatie. De doelstellingen uit ons cultuurbeleid zijn nog steeds relevant. Om goed aan te sluiten bij de landelijke uitgangspunten en de samenwerking in 025 bereiden we wel een korte actualisatie van Stroom voor.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of mee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, behalve door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	

In het afgelopen jaar is de toegankelijkheid en bereikbaarheid van cultuur en ook cultuurdeelname enerzijds door corona tijdelijk tot stilstand gekomen, anderzijds zijn er allerlei creatieve vormen bedacht om (digitaal en op andere manieren) kunst en cultuur te blijven beleven. De verwachting is dat deze nieuwe vormen van publieksbereik uiteindelijk gaan bijdragen aan een verdere verbreding van cultuurbereik en participatie.

Versterking van de culturele infrastructuur

Het college heeft in maart 2020 ingestemd met de actualisatie van de cultuurnota STROOM: STROOMversnelling, en de raad geïnformeerd. In 2020 en 2021 worden er negen actiepunten uitgevoerd. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt), kunst in de openbare ruimte, de verbinding van cultuur en welzijn, cultuur in de wijken, de culturele samenwerking tussen Arnhem en Nijmegen (025) en de codes Fair Practice, Diversiteit & Inclusie en Governance. Door de coronacrisis en de hieruit voortvloeiende financiële gevolgen zal de uitvoering vertraging oplopen. De focus in 2020 is het behoud van de culturele infrastructuur geweest, wat gelukt is, en daar waar mogelijk het versterken van de sector.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

De samenwerking in de cultuurregio 025 is begin dit jaar verder versterkt. Sinds 1 mei is een 025-makelaar actief voor de periode van twee jaar die werkt aan vijf hoofdlijnen. Verbreding naar de regiogemeenten en regio-instellingen is daar één van. Dat betekent een doorontwikkeling van 025 die zijn weerslag vindt in een door de regio gedragen visie en ambitie. Dit past prima in het regionaal versterkingsproces van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen waarin de cultuurregio 025 een stevige positie heeft gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio'. Een (eerste aanzet tot een) regionale agenda voor 2021-2026 wordt in het tweede kwartaal 2021 uitgewerkt.
In relatie tot corona is in het najaar 2020 door de provincie Gelderland een herstelproces gestart, gericht op wendbaarheid en weerbaarheid van de sector via transformatie en innovatie. Dat moet in elke regio leiden tot een concreet actieprogramma in februari/maart 2021 met ondersteuningsvraag aan de provincie. Dit is een tijdelijke interventie die versnelling brengt in de regionale samenwerking. Gezamenlijk vertrekpunt van al deze trajecten is een duurzame en weerbare regionale infrastructuur en een passend aanbod voor het publiek van de toekomst.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Zichtbaarheid van erfgoed, naar burger en Arnhemse politiek, is ondanks het op koers zijn een punt van aandacht. In de toelichtingen bij de inspanningen hieronder wordt dit nader toegelicht.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	
Cultuur is van en voor iedereen	

De uitvoering van het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs en het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) is vanwege corona voor een periode stil komen te liggen. Sluiting van culturele en onderwijsinstellingen was hier de oorzaak van. Rozet heeft samen met scholen en culturele instellingen stappen ondernomen om zo veel mogelijk, en dan met name online, invulling te blijven geven aan beide programma's. Daarnaast zal geprobeerd worden in 2021 zoveel mogelijk in te halen. Voor de periode 2021 - 2024 is een nieuwe aanvraag ingediend bij het Fonds voor Cultuurparticipatie voor het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. De gemeente Arnhem zal in het programma blijven participeren. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente is structureel begroot binnen de cultuurbegroting in de subsidie voor Rozet. Onderdeel hiervan is ook Meer Muziek in de Klas, een programma waarin de gemeente met het onderwijs en de culturele sector samenwerkt om het muziekonderwijs een structurele plek te geven in het primair onderwijs.
De slotmanifestatie van het programma Age Friendly Cultural Cities Arnhem, een programma om de actieve cultuurparticipatie door ouderen te verduurzamen, kon vanwege corona niet live plaatsvinden. De resultaten van het tweejarige programma zijn daarom in een film, waarbij deelnemende cultuurinstellingen en welzijnsorganisaties hun ervaringen deelden, digitaal gepresenteerd.

Versterking van de culturele infrastructuur

Stimulering van het makersklimaat en van nieuwe verbindingen, ook met andere domeinen

Schakel025, het Arnhemse cultuurplatform werkt nauw samen met de Nijmeegse evenknie Cultuur Academy. Zij hebben een gezamenlijk jaarprogramma uitgevoerd om professionals binnen de kunst- en cultuursector in Arnhem en Nijmegen te ondersteunen. Ook is het Stroomversnellerbudget dat via Schakel025 wordt uitgegeven, waar makers opdrachten uit ontvangen tijdelijk verhoogd vanuit de cultuur coronamiddelen. Sinds 2020 kunnen individuele makers ook terecht bij de kleine culturele subsidieregeling deelregeling 2 van de subsidieregeling Producties, Evenementen en festivals, waardoor zij meer mogelijkheden hebben tot ondersteuning vanuit de gemeente.

Met de herijking van de welzijnsopdracht en de actualisatie van het cultuurbeleid vindt er meer afstemming plaats tussen cultuur en welzijn. Dat moet leiden tot meer verbindingen voor cultuur met andere domeinen. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven, onderhoud van kunst in de openbare ruimte, aankoop van kunst en uitvoering van kunstopdrachten vrij gemaakt. Het makersklimaat kan daarmee verder gestimuleerd worden.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

Op basis van de actualisatie van het cultuurbeleid en een motie van de raad is er in september 2020 een plan van aanpak opgesteld voor de huisvesting van de culturele en creatieve sector dat er voor moet zorgen dat het tekort aan ruimte afneemt. Daarbij wordt intern gekeken wanneer gemeentelijk vastgoed vrijkomt of het geschikt is voor de mogelijke huisvesting van creatieven. Het plan voor de huisvesting van creatieven moet nog door de raad behandeld worden. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven vrij gemaakt.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Met de vernieuwbouw van Museum Arnhem is eind 2020 een mooie mijlpaal bereikt met het uitschuiven van de nieuwe vleugel en het verder opbouwen van de staalconstructie. Verwachting is dat het gebouw laatste kwartaal 2021 wordt opgeleverd en het museum in het eerste kwartaal 2022 heropend wordt.
Eind 2020 is het besluit genomen voor een ingrijpend vernieuwd Stadstheater waarin Introdans en Toneelgroep Oostpool gaan samenwonen. Dit vernieuwde Stadstheater wordt daarmee een toekomstbestendige plek voor de rijksgezelschappen terwijl het tegelijkertijd ruimte biedt aan andere makers, creatieven en inwoners van stad, regio en provincie. Een resultaat dat volledig beantwoordt aan de ambities van de partners in de Lauwersgrachtalliantie. De noodzaak van de investering en de kansen die hiermee benut worden zijn onderschreven. Tegelijkertijd is de benodigde investering fors. Opdracht is bij de uitwerking te streven naar verlaging van de kosten met €10 miljoen. Tevens is een passende bijdrage van de provincie een voorwaarde om de ambitie van een passende, eigentijdse en toekomstbestendige huisvesting te realiseren. De gesprekken hierover met de provincie worden vervolgd. De raad wordt halfjaarlijks geïnformeerd over de voortgang van het project.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen

Zie de toelichting hierboven bij de doelstelling 'Profilering en vitalisering van het culturele klimaat'.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed.

De werkzaamheden liggen op koers. Wel wordt in relatie tot het bovengrondse erfgoed in toenemende mate de noodzaak gevoeld tot monitoring van bescherming. Dit heeft het afgelopen jaar geleid tot casuïstiek.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

Mogelijkheden voor het zichtbaar maken van erfgoed worden ingebracht in projecten waarbij erfgoed een rol speelt. In relatie tot de monumentenzorg hangt zichtbaarheid vooral samen met resultaten van restauraties en herbestemmingen. Als voorbeeld voor 2020 geldt de herbestemming van de torens van de Walburgiskerk, ingericht als thematische kamers. Een ander voorbeeld is de restauratie van de bovenzijde van doorlaatbrug Elden, verbonden met de historie van die plek als instrument in de waterhuishouding. Aan tijd om het Arnhemse erfgoedverhaal breed en in samenhang te vertellen, ontbreekt het nog. Vandaar dat de inspanning als 'gedeeltelijk op koers' is aangegeven. Hier liggen nog veel kansen, ook in relatie tot contacten over dit onderwerp met de gemeenteraad. Regulier werk vraagt echter veel aandacht, ook door een toename in adviesvragen.

In de zomer van 2020 is castellum Meinerswijk door UNESCO bezocht. Naar verwachting volgt dit jaar de uitslag of de Nedergermaanse limes met het castellum zich inderdaad werelderfgoed mag noemen.

Met betrekking tot de historische kelders is de externe verkenning afgerond en vindt in opdracht van de stuurgroep verdere verdieping/uitwerking plaats.

De Open Monumentendag is ook dit jaar in de organisatie ondersteund. Ondanks beperkingen vanuit corona kan teruggekeken worden op een succesvol event.

Na een periode van sluiting is in 2020 de Archeohotspot weer geopend. Vanwege corona konden er nog geen groepsactiviteiten worden georganiseerd; wel zijn presentaties over Arnhems erfgoed gegeven in de reeks van Archeo-Academy.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

Planon, de monumentendatabase, is gevuld met monumentengegevens. Archeologische gegevens volgen in de eerste helft van dit jaar. Een volgende stap kan bestaan uit het vertalen van deze kennis naar een kaartbeeld inclusief het vullen van planon met alle bouwhistorische rapporten.

Monuscript heeft, conform de afspraken met de gemeente, dit jaar weer één deel in de Monumentenreeks uitgegeven: de Geitenkamp.

De archeologische rapporten van de zuidelijke binnenstad zijn in 2020 gereed gekomen. De wetenschappelijke inhoud wordt vertaald naar een publieksversie. De verschillende onderzoeken hebben verrassende informatie over de ontwikkeling van de stad opgeleverd, naast een grote hoeveelheid aan bijzonder vondstmateriaal dat teruggaat tot 900. Een publieksboek vormt een instrument om het grotere, Arnhemse publiek daarover te informeren.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

In 2020 hebben verschillende archeologische projecten plaatsgevonden. Het merendeel is uitgevoerd in opdracht van marktpartijen en hierin heeft de gemeente een regisserende rol aangenomen. Te denken valt aan het vooronderzoek aan de Nieuwstraat, op grond waarvan in 2021 een opgraving gaat starten en diverse opgravingen in relatie tot uit uitvoering van civiele werken (Spijkerkwartier, Elden). In eigen beheer zijn uitgevoerd een proefputtenonderzoek op de Jansplaats, ter voorbereiding op nieuwe riolering en bomenplant en een onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf veld 1 waar een Karolingische weg is aangetroffen uit de 7e/8e eeuw. In 2020 zijn de laatste rapporten van het archeologische onderzoek in de zuidelijke binnenstad opgeleverd. Dit omvangrijke project is daardoor op archeologisch gebied afgesloten. Gewerkt wordt aan het vertalen van de gegevens naar een publieksboek.

Het onderzoek naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf is vooruitgeschoven. Naar verwachting wordt dit omgevormd tot een proefsleuvenonderzoek om de begrenzing goed te kunnen bepalen. Op het grafveld bevindt zich nu nog bouwopslag.

Met betrekking tot de ontsluiting van het depot is in 2020 gewerkt aan het verder digitaliseren van het Schuytgraafproject. Dit nadert zijn afronding waardoor een aanzienlijk deel van het depot ontsloten is. Gekeken wordt of voor het ontsluiten het gebruik van een reguliere database wordt gecontinueerd, of dat aangesloten wordt op speciaal daarvoor ontwikkelde applicaties. De voortgang van werkzaamheden op het depot is overigens wel gehinderd door coronaproblematiek en te nemen maatregelen. Doel is om vóór de verhuizing van het depot naar Museum Arnhem de ontsluiting van data waar nu aan gewerkt wordt af te hebben. Het depot is in 2020 meermaals bezocht door geïnteresseerden en professioneel archeologen die er onderzoek verrichtten. Van beide groepen wordt teruggekoppeld dat het depot, of de vondsten daaruit, meer zichtbaar zouden moeten zijn.

Regioadvisering archeologie

In 2020 zijn stappen ondernomen met betrekking tot een nieuw contract met de regiogemeenten, dat een looptijd heeft van 2021-2024. Dit werk wordt deels gedekt uit provinciale subsidie; deze is weer aangevraagd. De regio-archeologie wordt daarnaast bekostigd uit deelnemende gemeenten. De regio heeft het afgelopen jaar meerdere grote projecten gekend, bijvoorbeeld in relatie tot het doortrekken van de A15. De uren van de regio-archeoloog zijn door de grote hoeveelheid aan opdrachten net als de voorgaande jaren volledig gedekt. Naast werkzaamheden in de regio vormt de regio-archeoloog achtervang van de Arnhemse archeologie en wordt samen opgetrokken en afgestemd in beleidstrajecten.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Ook voor kunst- en cultuurinstellingen zijn er diverse ondersteuningsprogramma's van het Rijk. Voor sommige daarvan is ook een bijdrage van de regionale en lokale overheid vereist. Zo mogelijk voorziet ook de gemeente daarin	

De coronacrisis heeft een grote impact op de culturele sector. De sector is hard getroffen, kan langere tijd maar een beperkt aantal bezoekers ontvangen en heeft zijn deuren meerdere malen geheel moeten sluiten voor publiek. In onder andere de raadsbrieven 'voortgang crisismaatregelen tegen coronavirus' is de raad geïnformeerd over de algemene en specifieke maatregelen vanuit Rijk, provincie en gemeente voor de cultuursector. Daarbij is van belang om de culturele sector niet alleen overeind te houden, maar ook richting toekomst meer flexibel, wendbaar en met name weerbaar te maken. Drie pijlers staan daarbij centraal: noodhulp, overgangssituatie en transitie en innovatie. De pijlers sluiten aan op de lijn vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het advies van de Raad voor Cultuur van 14 september 'Naar een wendbare en weerbare culturele en creatieve sector'.
Op 1 december 2020 is de raad middels de raadsbrief 'Maatregelen ten behoeve van de culturele sector' geïnformeerd over de maatregelen die voor de sector genomen zijn: van amateurkunst tot aan de professionele podiumkunsten en onze grote podia Musis en Stadstheater Arnhem, Luxor Live en Focus Filmtheater. Hiervoor zijn de corona compensatiemiddelen van het Rijk ingezet. De Arnhemse BIS- en fondsgesubsidieerde instellingen hebben rechtstreeks via het ministerie van OCW een bijdrage ontvangen.
De nu genomen maatregelen zullen ook effect hebben op de culturele sector in 2021. Het einde van corona is nog niet in zicht en zowel noodhulp, middelen voor een overgangssituatie alsmede middelen voor innovatie en transitie, blijven nodig. In het eerste kwartaal van 2021 worden verdere maatregelen genomen die ervoor moeten zorgen dat de culturele sector in Arnhem goed door deze crisis komt. Het Rijk zal ook in 2021 de BIS- en fondsinstellingen compenseren voor geleden coronaschade, daarnaast ontvangt de gemeente wederom additionele coronamiddelen voor cultuur, in eerste instantie tot juli 2021. Het gaat hier om een bedrag van €2.751.532.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;
- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	33.320	31.395	31.943	32.652	-709
Baten	6.488	6.042	6.064	5.575	-489
Saldo lasten en baten	***-26.831***	***-25.353***	***-25.879***	***-27.077***	***-1.197***
Toevoegingen aan reserves	2.169	1.191	1.165	1.197	-31
Onttrekkingen aan reserves	1.269	770	1.523	1.186	-337
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-900***	***-421***	***357***	***-10***	***-368***
Gerealiseerd resultaat	**-27.731**	**-25.774**	**-25.522**	**-27.087**	**-1.565**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-630	N				
Cultuur en erfgoed	-542	N	Corona-kosten cultuur	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-342	N	Uren beleid	N	I	AR
Cultuur en erfgoed	-160	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	414	V	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	ARBR
Baten	-484	N				
Cultuur en erfgoed	286	V	Corona-kosten cultuur subsidie provincie	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-924	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	
Cultuur en erfgoed	154	V	Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	-290	N				
Cultuur en erfgoed	-290	N	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	BR

Coronakosten cultuur

Wegens corona zijn er extra subsidies binnen cultuur uitbetaald. In totaal gaat dit om een bedrag van € 542.000 in 2020. Deze worden gedekt uit de rijksbijdrage coronasteun Cultuur die op programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën staan geboekt. Uit de steun van het rijk voor cultuur zijn ook andere kosten gedekt, onder andere de huurkwijtscheldingen aan Rozet, Musis, Luxor en Focus.

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Derving baten verhuur door corona

Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele grote cultuurinstellingen is daarom door het Rijk extra middelen toegekend, welke door de lagere overheden 'gematched' moest worden voor de helft. De provincie Gelderland en gemeente Arnhem hebben samen voor de gevraagde matching gezorgd. Deze is door de gemeente, in overleg met de instellingen zelf, als kwijtschelding van de huurpenningen vormgegeven. Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 160.000 (nadeel onder de lasten).

Onderhoud gemeentelijk vastgoed
Het bedrag beschikbaar voor onderhoud aan het Museum is, hangende de voortgang van de renovatie, nog niet aangewend. Tegenover dit voordeel van € 290.000 staat een gelijk nadeel omdat ook de onttrekking aan de BR onderhoud vastgoed hiervoor ook niet gedaan is. Verder is een onderhoudsklus in de Julianalaan 17 voordeliger uitgevallen omdat een goedkopere constructie is bedacht dan het bedrag wat hier voor was geraamd. Het voordeel is € 124.000.

Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen
De contracten met enkele huurders zijn aangepast, waardoor deze huurders ook bijdragen in de servicekosten. Daar is in de begroting nog geen rekening mee gehouden.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. Rozet
- St. Musis en Stadstheater
- St. Museum Arnhem
- St. Focus Filmtheater
- St. Sonsbeek & State of Fashion

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Rapportcijfer culturele voorzieningen	2018	7,4		Binnenstads-monitor
% (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten	2019	41%		L&V monitor gemeente

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
- Huisvesting Lauwersgrachtalliantie.

Actuele beleidskaders
- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen.

Participatie en armoedebestrijding

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad.
Daarom is het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld.
Naast werk als participatiemiddel draagt dit ook bij aan het vergaren en vergroten van inkomen.
Inwoners met een te laag inkomen om zelfstandig van rond te komen, ontvangen compensatie op diverse manieren. Deze compensatie is bij voorkeur tijdelijk, al zal dat zeker niet in alle gevallen kunnen. Daarom zetten we vooral in op de aanpak 'Kansrijk Opgroeien' om kinderen die nu opgroeien in armoede een toekomstperspectief te bieden. In de verbinding armoede-schulden-zorg-werk zien we veel mogelijkheden om duurzaam bij te dragen aan het voorkomen en oplossen van armoedeproblematiek. Als het gaat om schulden willen we deze vooral voorkomen dan wel vroegtijdig signaleren. Uiteraard blijven we inzetten op het vinden en bereiken van inwoners met schulden en hen met het best passende aanbod ondersteunen en zo snel mogelijk uit de schuldensituatie helpen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Doorbraak naar werk

In 2023 hebben meer Arnhemmers betaald werk, zijn meer Arnhemmers (sociaal, economisch en financieel) zelfredzamer, is er meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, volgt de gemeente Arnhem de landelijke trend qua uitstroom uit de bijstand en heeft de gemeente (samen met uitvoeringspartners) ten minste 500 Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de bijstand gekregen. Dit betekent het begin van een trendbreuk: vanaf 2023 komen we hiermee als stad in een andere positie.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Een belangrijk uitgangspunt is dat we willen dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners voldoende inkomen hebben om ten minste in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerven en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Rondkomen met weinig inkomen is vaak een kunst op zich en vraagt veel actie van inwoners. Hierin bieden we hen ondersteuning. Om te voorkomen dat inwoners in financiële problemen komen, zetten we met nadruk in op preventie en vroegsignalering, zodat ze minder langdurig gebruik hoeven te maken van armoederegelingen. Ook het tijdig vinden en bereiken van deze groep inwoners staat hoog op de agenda. Als er schulden zijn ontstaan is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Investeren in voorkomen	

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het versterken van de poortfunctie van het cluster Werk & Inkomen;
- het doorontwikkelen van de sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren;
- het uitvoeren van de herijkte aanpak voor statushouders en nieuwkomers;
- het invullen van de outreachende samenwerking met uitkeringsinstanties en reclassering;
- het projectmatig (samenhangend) aanpakken van 'Jongeren niet in beeld'.

Tot maart 2020 daalde de omvang van de Arnhemse bijstandspopulatie gestaag. Op de instroom van inwoners in de bijstand deed Arnhem het al beter dat vergelijkbare gemeenten. Op uitstroom nog niet, maar het gemiddelde uitstroompercentage van Arnhem werd wel beter. Hiermee volgde Arnhem de ontwikkeling van vergelijkbare gemeenten en werd een begin gemaakt met het inlopen van de relatieve achterstand ten opzichte van deze gemeenten (lees: begin van ‘500 extra’). Door de coronacrisis werd deze positieve lijn omgebogen. Niet alleen in Arnhem, maar in heel Nederland. Het bestand is van 7.499 in februari 2020 weer gestegen naar 7.748 in augustus 2020. De stand ultimo december 2020 is 7.657. We zien dat het bijstandsvolume in Arnhem ongeveer de ontwikkeling van het landelijke gemiddelde en die van vergelijkbare gemeenten volgt.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde instroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. De versterking van de poortfunctie (met onder andere interventies als 'brede intake', 'werk voorop' en samenwerking met Randstad (Baanbrekend)) heeft hier (evenals andere bovenstaande acties) aan bijgedragen.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde uitstroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. Wel zien we dat we onszelf verbeteren. Dit mede door inspanningen en acties rondom 'Dichtbij de Arnhemmer en integraal' en 'Perspectief bieden'.
Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling en uitvoering van de diverse doelgroepenaanpakken wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Investeren in voorkomen' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- de beweging van het cluster Werk & Inkomen om gebiedsgericht te gaan werken;
- het versterken van de gebiedsgerichte samenwerking tussen de gebiedsteams van het cluster Werk & Inkomen, Sociale wijkteams en de teams Leefomgeving;
- en de voorbereiding en uitvoering van het project 'Werken Loont'.

Perspectief bieden

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- werkenderwijs het samenspel tussen het cluster Werk & Inkomen, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket versterken;
- doorontwikkelen van de ketenregie door het cluster Werk & Inkomen en intensiveren van het gebruik van beschikbare ondersteunende re-integratievoorzieningen en instrumenten;
- doorontwikkelen van de posities en toegevoegde waarde van de afzonderlijke uitvoeringspartners.

Het samenspel tussen cluster Werk & Inkomen, Centrum Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket loopt steeds beter, waardoor samen met de betrokken inwoners zo gericht mogelijk gewerkt kan worden aan perspectief op meedoen of betaald werk. In de eerste helft van 2020 zijn door de coronamaatregelen op diverse plekken minder mogelijkheden geweest om opleidingen of (leerwerk)trajecten te volgen, dat is in de tweede helft van 2020 weer op gang gekomen. De impact van de coronacrisis bleef en blijft echter groot.
Ook werd in 2020 ingezet op het doorontwikkelen van de ketenregie door cluster Werk & Inkomen en het versterken van de ketensamenwerking met belangrijke uitvoeringspartners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leer-Werk-Loket. Er zijn accountteams gevormd. Deze zijn per 2021 actief om het onderlinge samenspel te verbeteren en het gebruik van de beschikbare, ondersteunende voorzieningen en instrumenten voor de brede doelgroep van de Participatiewet te verbeteren (zie onder andere de inzet van Praktijkleren, jobcoaching, loonkostensubsidies, parttime-werken enzovoorts). Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling van de afzonderlijke uitvoeringspartners wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Perspectief bieden' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Inclusief werk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het slim doorpakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei en het faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp;
- het vergroten van betekenisvolle en betaalde werkgelegenheid in de wijken;
- het ondersteunen van het netwerk Inclusief Gelderland;
- het herijken van de SROI-aanpak (Social Return on Investment);
- het versterken van de gemeente Arnhem als inclusieve werkgever.

De uitbraak van het coronavirus en de diverse maatregelen die daarop werden ingesteld, bezorgen de economie flinke schade. Een terugval en verandering van werkgelegenheid is onvermijdelijk, ondanks de vele steunmaatregelen die de overheid heeft genomen. Ook de werkgelegenheid in Midden-Gelderland wordt getroffen door de coronacrisis.
Midden-Gelderland behoort tot de regio's met een gemiddelde impact van de coronacrisis op werkgelegenheid. Dit komt door de regionale werkgelegenheidsstructuur: Midden-Gelderland wijkt daarin nauwelijks af van het landelijke gemiddelde: bijna de helft van de werknemers werkt in sectoren met geen tot een kleine krimp (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur); bijna een kwart van de werknemers werkt in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie).
In mei 2020 had bijna één derde van alle werknemers een flexibel contract; met name in sectoren die (hard) geraakt werden door de coronacrisis; met name lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en veelal mensen met een migratieachtergrond.

Werkgevers komen in deze tijd van crisis meer onder druk te staan, dit maakt dat gesprekken over inclusief werkgeverschap anders lopen en gedacht moet worden over andere vormen van faciliteren van werkgevers: slim door te pakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in de sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur, logistiek, detailhandel/ food); faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie); en het vergroten van de 'werkgelegenheidskoek' door te investeren in betekenisvol en betaald werk (zie onder andere onderzoek 'Zin in de Wijk'; de inzet op het versterken van de positie van wijkinitiatieven met hun mogelijkheden voor 'wijkwerk' of 'buurtbanen'; de voorbereiding van de projecten zoals 'Werkbrigade' en 'Buurtconciërges')
Voor wat betreft de resultaten rondom Inclusief Gelderland, SROI en de gemeente als inclusieve werkgever wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Inclusief werk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Samen sterk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het inzetten op een gezamenlijke lobby met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en Economic Board;
- het ontwikkelen en uitvoeren van de Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland;
- het houden van focus tijdens de coronacrisis door extra inzetten te verbinden aan de inspanningslijnen, acties en initiatieven in die strategische agenda en de onderliggende dynamische uitvoeringsagenda (Perspectief op Werk).

Naast de strategische uitvoeringsagenda (met uitvoeringsprogramma) die de regio heeft, is op initiatief van Arnhem samengewerkt met de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen.
In de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is er voor gekozen om de middelen met name in te zetten op de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt van kwetsbare groepen en de ondersteuning van lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en mensen met een migratieachtergrond die veelal op basis van flexibele contracten werkten in sectoren die hard geraakt worden door de coronacrisis.
Voor wat betreft de resultaten rondom de gezamenlijke lobby en de strategische agenda wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Samen sterk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Slim monitoren en sturen

Het project 'Ontwikkeling monitor Doorbraak Naar Werk' heeft recent de vierde bestuursrapportage opgeleverd, met daarin resultaten en inspanningen op het gebied van werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De bestuursrapportage verschijnt parallel aan die van Zorg Dichterbij. De ontwikkeling van de monitor is een iteratief proces: elke versie brengt ons dichter bij de uiteindelijke (brede sociaal domein) monitor die ons in staat stelt om meer te sturen op (maatschappelijke) impact in plaats van te sturen op input. De basis KPI's staan en worden met name binnen de context van de ontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld. Ook is het proces van digitalisering en automatisering rondom rapporteren in gang gezet.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Het afgelopen jaar is vanuit de wijken extra inzet gepleegd om kinderen meer ontwikkelingskansen te bieden. Bij het ontwikkelen van het aanbod is het kind centraal gesteld. Om te komen tot een beter afgestemd aanbod is ook het samenspel met ketenpartners nog meer geactiveerd. Hierdoor zijn programma's ontwikkeld die aansluiten bij de behoeften van het kind in die specifieke wijk. Voorbeelden zijn betere naschoolse programma's, meer kunst en culturele activiteiten, sport en huiswerkbegeleiding. Vanwege de coronamaatregelen konden ook bepaalde activiteiten niet plaatsvinden. Op wijkniveau zijn daarom ook alternatieve activiteiten ontwikkeld die het kind stimuleren. Het afgelopen jaar is het volledige budget voor kansrijk opgroeien gebruikt.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Het risico op armoede neemt nog steeds toe in Arnhem: het aantal huishoudens met een laag inkomen is onverminderd hoog. Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. De meeste huishoudens met een laag inkomen kunnen, mits er geen schulden zijn, hiervan rondkomen als het gaat om levensonderhoud en sociale activiteiten. Echter, de Arnhemse voorzieningen, de landelijke voorzieningen en de initiatieven in de stad zijn voor hen hard nodig. We zien de aanvragen van de gemeentelijke inkomensregelingen het afgelopen jaar achterblijven. Ook horen we dat de aanvragen bij de diverse organisaties in de stad achterblijven. Mogelijk is dit als gevolg van corona.

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. Aanvragen voor de Individuele Inkomenstoeslag zijn mogelijk als gevolg van corona teruggelopen.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

In 2020 zijn grote stappen gezet in de nieuwe werkwijze van de gebiedsregisseurs Werk en Inkomen. Er zijn onder meer samenwerkingsafspraken gemaakt rondom een integrale aanpak van armoede, schulden en werk. Deze worden begin 2021 geïmplementeerd. Daarnaast zijn veel meer mensen met financiële problemen bereikt en beter en sneller geholpen. Waar andere gemeenten een daling of stabilisatie zagen in het aantal aanvragen schulddienstverlening, lag dat aantal in Arnhem 60% hoger dan in 2019, ondanks de beperkende maatregelen door corona. Dat heeft alles te maken met de nieuwe werkwijze waarmee de Sociale wijkteams en PLANGroep vanaf januari zijn gestart.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in voorkomen	
Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities	

De Leerlingnetwerken VSO/ Pro zijn geconsolideerd en het Schakelpunt MBO 1-2 wordt doorontwikkeld (in het kader van de coronacrisis is de samenwerking geïntensiveerd en zijn er additionele maatregelen genomen om het perspectief op het goed doorlopen van de opleiding en een succesvolle aansluiting op de arbeidsmarkt vast te houden).
Een projectmatige (samenhangende) aanpak 'Jongeren niet in beeld' is in ontwikkeling. In 2020 werd met name op specifieke onderdelen voortgang geboekt: een passende (warme) overdracht van dossiers van Leerlingzaken naar cluster Werk & Inkomen werd voorbereid; door de coronacrisis zijn bestaande initiatieven rondom kwetsbare jongeren opgeschaald en nieuwe initiatieven of inspanningen (onder andere versterking aanpak schulden bij jongeren) gestart (waardoor onder andere ook meer jongeren in beeld komen).

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

We bereiden ons voor op de nieuwe Wet inburgering en werken een uitvoeringsagenda uit.
We zijn gestart met een pilot op duale trajecten, waarin we het leren van de taal en werk met elkaar combineren in één traject. Deze pilot richt zich op de inburgeraars die al begonnen zijn met inburgering en ondersteuning nodig hebben. Voor de uitvoering van de pilot (en de follow-up is onder andere een Bureau Inburgering ingericht bij het cluster Werk & Inkomen. Zie ook het programma S08 Welzijn en Inclusie.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Het outreachend samenwerken met uitkeringsinstanties en reclassering werd in 2020 onder andere ingevuld door uitvoeringsafspraken met SVB, de voorbereiding van dergelijke afspraken met Reclassering en het (mede door de coronacrisis versneld) intensiveren van de samenwerking met UWV.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Doorontwikkelen gebiedsagenda's

In 2020 werden, ondanks de coronacrisis, grote stappen gezet in de wijkgerichte beweging van het cluster Werk & Inkomen. De organisatie werd grotendeels bemenst, de werkprocessen werden bijgesteld of vernieuwd, er werden nieuwe werkwijzen geïntroduceerd, oude en nieuwe medewerkers namen (en nemen) deel aan het opleidings- en trainingsprogramma enzovoorts.
Parallel werd het werkplan voorbereid om de gebiedsgerichte samenwerking tussen het cluster Werk & Inkomen, teams Leefomgeving en Sociale wijkteams te versterken. In het werkplan wordt onder andere invulling gegeven aan aspecten als gezamenlijke huisvesting, kennisdelen en teamsamenwerking rondom gezamenlijk opgestelde gebiedsprogramma's.

Transformatie cluster Werk & Inkomen

Het cluster Werk & Inkomen heeft de fase van reorganisatie afgerond. In 2020 is, naast de additionele ondersteuningsvragen die voortvloeien uit de impact van de coronacrisis (onder andere groei bijstand; uitvoering TOZO) hard gewerkt aan transitie en opbouw in de organisatie; vernieuwing van het operationele en het tactische management; selectie van medewerkers op cruciale nieuwe functies; het herindelen van de teams; het beginnen met een hele nieuwe werkwijze; en het opstarten van het opleidings-/ trainingsprogramma. We zijn er nog niet, maar er is een prima basis neergezet en cluster Werk & Inkomen is toegerust voor de opgave waarvoor zij in komende jaren voor staat.

Werken loont

Het project Werken Loont kent twee deelprojecten. Het deelproject 'Nazorg' is in 2020 uitgevoerd en in het eerste kwartaal van 2021 verankerd in de nieuwe werkwijze van het cluster Werk & Inkomen. De start van het deelproject 'Parttime werken in de bijstand' is voor begin 2021 voorzien.

Perspectief bieden

Doorontwikkelen (Centrum voor) Activerend Werk

De nieuwe inkoop Sociaal Domein betekende voor veel aanbieders Activerend Werk een verbeterslag op kwaliteit. Centrum voor Activerend Werk heeft aanbieders hierbij actief ondersteund, waardoor ook veel kleinere aanbieders voldeden aan de inkoopeisen. Om tot een betere verbinding en samenwerking in de participatieketen te komen organiseert Centrum voor Activerend Werk regelmatig een gezamenlijk overleg met alle partners in de keten om ontwikkelingen, hobbels en aandachtspunten met elkaar te bespreken en tot oplossingen en doorontwikkeling te komen. Er zijn korte lijnen tussen partners in de keten waardoor er op casusniveau snel geschakeld kan worden.
Tijdens de coronacrisis zijn de mogelijkheden voor activerend werk duidelijk minder geweest. Er is met name ingezet op behoud van contact met de inwoners die trajecten activerend werk volgen. Ook bleef er intensief contact met aanbieders om trajecten weer te starten zodra het mogelijk was.

Doorontwikkelen Scalabor

Scalabor heeft de beweging gemaakt van traditionele Sociale Werkvoorziening naar volwaardig arbeidsontwikkelbedrijf. Hier kunnen alle Arnhemmers die vanuit het cluster Werk & Inkomen op weg gaan naar werk terecht voor het ontwikkelen van hun talent en arbeidspotentieel. Scalabor heeft de afgelopen jaren een breed en groot productaanbod van intakes, assessments en arbeidstrainingen ontwikkeld, waar op jaarbasis ongeveer 500 Arnhemmers gebruik van kunnen maken. Van daaruit worden zij door Scalabor begeleid naar passend werk bij reguliere werkgevers of in een vorm van begeleid werk bij Scalabor als (tijdelijke) werkgever. In deze rol vervult Scalabor een netwerkfunctie in het brede, gedifferentieerde netwerk van sociaal ondernemers waar Arnhemmers (op termijn) naar kunnen doorstromen. Deze rol is en wordt samen met andere netwerkpartners en het bedrijfsleven, verder uitgebouwd. Scalabor is daarmee niet meer het eindpunt op de arbeidsmarkt voor mensen met een afstand tot werk, maar een tussenstation waar Arnhemmers de bagage meekrijgen om door te ontwikkelen naar een passende baan. Een deel van de trajecten bij Scalabor heeft in de eerste helft van 2020 door de coronamaatregelen stil gelegen. In de tweede helft kwam het weer op gang. Aandachtspunt blijft het behoud van voldoende werk en het invullen van de vrijkomende arbeidsplaatsen ten gevolge van het natuurlijk verloop van SW-medewerkers. Daar wordt onder andere op geacteerd met het project Werkbrigade, dat in 2020 werd voorbereid.

Doorontwikkelen Werkgeversservicepunt Midden Gelderland

Het Werkgeversservicepunt staat. De balans tussen de vraag van werkgevers/de arbeidsmarkt en het aanbod van de Arnhemmers voor wie we werk willen vinden, is daarin een belangrijk aandachtspunt. De coronacrisis heeft hierop een grote impact. In de tweede helft van 2020 is de opdracht dan ook herijkt en zijn acties ingezet om de samenwerking in de keten, de dienstverlening naar werkgevers in de regio en de daarbij behorende werkprocessen van het werkgeversservicepunt verder te optimaliseren. Het Werkgeversservicepunt heeft gedurende coronamaatregelen een belangrijke rol gespeeld in de informatie naar werkgevers en in de ontwikkeling van Midden Gelderland Werkt Door.

Doorontwikkelen Leerwerkloket Midden Gelderland

Het Leerwerkloket adviseert op casusniveau inwoners van Arnhem op de route richting werk. Dit jaar was de inzet om 500 adviesgesprekken te voeren. Dit aantal werd in het laatste kwartaal van 2020 met 700 ruimschoots overschreden. Daarnaast zorgt het Leerwerkloket voor voorlichting bij professionals in de regio over de mogelijkheden van leren en werken en over het aanbod van bijvoorbeeld MBO-instellingen, vakscholen, werkgevers en partners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor en Werkgeverservicepunt. Het Leerwerkloket heeft de afgelopen tijd ook nieuwe diensten ontwikkelt, zoals bijvoorbeeld de oriëntatiecarrousel, de branchegerichte ontwikkelarrangementen, en meer. De coronamaatregelen hebben ook hier effect gehad en vertraging opgeleverd. Tegelijkertijd kwam ook vanuit coronamiddelen extra budget beschikbaar om dergelijke diensten coronaproof te maken.
Door de coronacrisis verandert het bereik van het Leerwerkloket: meer mensen die in een reguliere situatie geen gebruik hadden gemaakt van de dienstverlening van de gemeenten; meer zij-instroom-vragen; meer werkgevers die vragen om loopbaanadviezen voor hun medewerkers. Leren werken en een leven lang leren zijn door de coronacrisis stevig op de agenda gekomen.

Inclusief werk

Ondersteunen netwerk Inclusief Gelderland

Enkele (online) bijeenkomsten zijn georganiseerd met wisselende partners en relevante werkgevers.

Herijken Social Return On Investment-aanpak

In juni 2020 heeft het college ingestemd met het herijken van het SROI-beleid (Social Return On Investment), als onderdeel van de herijking van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Arnhem op de onderdelen sociaal, lokaal en duurzaam. Tegelijk met de herijking van ons lokale SROI-beleid, en het aantrekken van een regionale en een lokale projectleider, is een pilot gestart om het SROI-beleid te regionaliseren. De verwachting is dat dit zal leiden tot effectievere invulling van SROI en dus meer mogelijkheden voor werk voor mensen met een afstand tot werk.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Zie voor de toelichting op deze inspanning het programma Bestuur, dienstverlening en financiën de doelstelling 'Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie', binnen het programma Welzijn en inclusie de inspanning 'Inclusieve organisatie en communicatie' en de paragraaf Bedrijfsvoering het onderdeel Personeel en Organisatie.

Samen sterk

Gezamenlijke lobby

Zoals eerder aangegeven stimuleerde de coronacrisis de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen. Ten behoeve van de herstelfase van de coronacrisis in onze provincie werd op het niveau van de regio Arnhem Nijmegen door de Economic Board voorbereid wat voor de langere termijn nodig is ten behoeve van de human capital agenda. Op beiden lijnen ligt nadrukkelijk een verbinding met de uitvoeringsagenda Perspectief op Werk (en dus ook het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid). Daarnaast zijn wij actief deelnemer van de G40 (Sterke Keten) en per september 2020 ook lid van de commissie Participatie Schulden en Integratie (PSI).

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

Met partners in het regionaal werkbedrijf en regiogemeenten werken we aan de Strategische Agenda Arbeidsmarktregio Midden Gelderland met een doorkijk van 5 jaar. Dit is vertaald is een dynamische uitvoeringsagenda met actielijnen (onder andere harmonisering, branchegerichte leer-werk-ketens, ontmoetingen werkgevers-werknemers enzovoorts) waarin gelden vanuit de landelijke Perspectief op Werk-regeling ingezet wordt. Met de coronacrisis is de focus niet verloren, maar wordt er (mede met de bijdrage van de provincie) extra ingezet op initiatieven om Arnhemmers aan het werk te houden of werk te krijgen.

Slim monitoren en sturen

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Zie de toelichting hierboven bij het doel 'Slim monitoren en sturen'.

Doorontwikkelen Kritische Prestatie-indicatoren (KPI's)

De basis KPI's staan en worden momenteel met name binnen de context van de ontwikkeling van de Managementrapportage cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld.

Aanscherpen ketenregie

De ketenpartners hebben gezamenlijk de verantwoordelijkheid, ieder vanuit de eigen expertise, voor het vloeiend laten verlopen van de doorstroom op de Participatierotonde. Het samenspel en de samenwerking verloopt steeds beter en krijgt ook steeds meer vorm en invulling. Dit uit zich onder andere in concrete samenwerkingsafspraken, gezamenlijk geformuleerde acties en resultaten en het organiseren van accountteams binnen het cluster Werk & Inkomen. De input uit de monitoring (bestuurs- en managementrapportages) is hiervoor een basis.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Doorontwikkelen wijkgerichte aanpak kinderarmoede 'Kansrijk opgroeien in Arnhem'

Ondanks de coronamaatregelen en het niet door kunnen gaan van een aantal in gang gezette activiteiten en het aanbod op de Gelrepas, is gekeken hoe we de kinderen in onze stad toch in deze crisistijd konden ondersteunen. Een alternatief activiteitenaanbod is voor de kinderen ontwikkeld en ook heeft Stichting Leergeld extra subsidie ontvangen om kinderen in deze periode te ondersteunen. De doorontwikkeling van kansrijk opgroeien en daarbij horende wijkgerichte aanpak heeft het afgelopen jaar niet plaats kunnen vinden. Enerzijds vanwege de coronamaatregelen en anderzijds omdat de evaluatie en de doorontwikkeling dit jaar op de agenda staat.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Versterken inkomensondersteunende regelingen

- Het college is gestart met het verbeteren van de communicatie. Dit betreft onder andere de verbetering van onze eigen website, betere informatievoorziening richting vindplaatsen, waaronder onze ketenpartners en goede afstemming met het nieuwe Goed Geregd loket.
- Daarnaast zijn we gestart met het optimaliseren van de inkomensregelingen (waar mogelijk vereenvoudigen van de aanvraag en toepassen van nog meer maatwerk en het verhogen van de financiële ondersteuning waar nodig).
- We hebben de nieuwe Gelrepas ontwikkeld. Deze is met ingang van 1 januari 2021 beschikbaar.
- We hebben voor alle Gelrepashouders mondkapjes ter beschikking gesteld, met het oog op het verplicht dragen van mondkapjes in verband met corona.
- De afspraken met Menzis met betrekking tot het aanbieden van een Collectief Aanvullende Verzekering voor minima zijn herbevestigd.
- Besloten is dat gezinnen die langdurig een laag inkomen hebben, meer financiële armslag hebben door het verhogen van de Individuele Inkomenstoeslag (IIT).

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Versterken activerend armoedebeleid: bevordering van participatie en wegnemen van belemmeringen hiervoor

- De nieuwe armoede-aanpak, waarin een integrale werkwijze is gepresenteerd, is in 2020 unaniem door de gemeenteraad vastgesteld. De nieuwe reguliere werkwijze van Werk & Inkomen heeft concreet vorm gekregen.
- Daarnaast zijn we gestart met het nog meer integreren van hulp bij het vinden van werk en hulp bij het op orde brengen van het inkomen.
- We hebben besloten een pilot Ondersteuning op Maat in te richten, gericht op activering. Deze gaat met ingang van begin 2021 van start. We onderzoeken of we hiermee een eventuele armoedeval bij uitstroom naar werk kunnen ondervangen.
- De samenwerking tussen onze Werk & Inkomen regisseurs en de wijkcoaches in de wijken heeft verder vorm gekregen.
- Vervolgens zijn we gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling, en tussen de organisaties en de gemeente, verder te versterken.
- Daarnaast zijn we gestart met projecten als Sociaal Hospitaal, de Arnhem-Oost Aanpak en Mobility Mentoring. Deze zijn gericht op het aanpakken en doorbreken van situaties waar problemen op meerdere leefgebieden expliciet aan de orde zijn en de benarde situatie van inwoners in stand houden.

Blijven inzetten op het terugdringen onnodige inzet beschermingsbewind

Steeds meer bewindvoerders sluiten zich aan bij ons Convenant "Samen sterker". Eind 2020 hadden zich 17 kantoren aangemeld. Samen met hen werken we de afspraken uit het convenant uit met als doel inwoners met financiële problemen de meest passende vorm van ondersteuning te bieden, de kwaliteit van de bewindvoering te verhogen en de schulden bij inwoners onder bewind zo snel mogelijk te regelen.

We hebben verkend welke kansen het adviesrecht heeft voor een betere samenwerking met bewindvoerders en kiezen er vooralsnog in 2021 niet voor om aan te sluiten bij het adviesrecht. In plaats daarvan ligt onze focus op de uitwerking van het convenant die dezelfde inhoudelijke doelstelling heeft als het adviesrecht, en het monitoren van de resultaten van de afspraken. Wel volgen we ondertussen de landelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen bij andere gemeenten op het gebied van het adviesrecht.

Arnhemse solidariteit en samenwerking in de stad versterken

We zijn gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling en tussen de organisaties en de gemeente verder te versterken. Een eerste stap hiertoe was het project Versterken Vindplaatsen dat inmiddels is afgerond. Daarnaast hebben we het continueren van de Arnhemse Dialoog mede mogelijk gemaakt.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Intensiveren van preventie; voorkomen van financiële problemen

In 2020 schreven we, samen met onze ketenpartners, de Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening. In deze agenda gingen we in op alle acties die we uitvoeren om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en beter te helpen. Want juist in deze coronacrisis maken we ons zorgen over mensen met financiële problemen die de weg naar ons hulpaanbod nog niet weten te vinden. Daarom voerden we in 2020 een communicatiecampagne uit om zowel inwoners als ketenpartners te bereiken met ons hulpaanbod en brachten we de 'budgetchecks' extra onder de aandacht. We hebben extra ingezet op het versterken van vindplaatsen zoals de Rechtbank, scholen en huisartsen. We hebben ons voorbereid op de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) die ons vanaf 2021 nog meer kansen biedt om inwoners met geldzorgen eerder te bereiken met ons hulpaanbod. We ontwikkelden een toolbox voor ketenpartners om hen te helpen het gesprek aan te gaan met mensen met geldzorgen, en hen te helpen bij een goede doorverwijzing naar ons hulpaanbod. We richtten een fonds in voor mensen met beginnende schulden zodat hiervoor een renteloze herfinanciering mogelijk is. Ook werken we samen met Rijnstad toe naar een Goed Geregeld loket zodat inwoners één heldere ingang hebben voor al hun financiële vragen.

Versterken activerende schulddienstverlening, hulp bij financiële problemen

Het aantal mensen dat zich meldt voor schulddienstverlening is met 60% gestegen. En dat terwijl in andere gemeenten door de beperkende maatregelen in verband met corona het aantal vaak daalde of stabiliseerde. Van het totaal aantal Arnhemmers dat een product binnen schulddienstverlening afneemt, is 20% jonger dan 27 jaar. Landelijk is dit aandeel van jongeren 5%. Dat heeft alles te maken met de nieuwe schulddienstverlening die vanaf januari 2020 gestart is, de inzet op vroegsignalering en de versterking van vindplaatsen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
De pilot 'Geldzaken & Ondernemers gaat van start	

In juli is de pilot Geldzaken & Ondernemers van start gegaan. Hoewel de plannen voor hulp aan ondernemers al voor de coronacrisis gestart zijn, vinden we het nu meer dan ooit belangrijk om naast onze ondernemers met geldzorgen te staan met advies en hulp op maat. Tot en met december hebben zich 92 ondernemers gemeld met financiële vragen. In deze pilot bieden we Arnhemse ondernemers met geldzorgen gratis advies en hulp bij schulden, zodat er weer toekomstperspectief en grip is op geldzaken. Het merendeel (57%) van de ondernemers is geholpen met informatie en advies, 29% van de ondernemers krijgt begeleiding en ondersteuning van Over Rood, 7% is doorverwezen naar de schuldhulpverlening door Zuidweg & Partners, en voor bijstandsondersteuning en bedrijfskredieten is 6% aangemeld bij Bureau Zelfstandigen. Voorbeelden van vragen van de ondernemer zijn: hoe krijg ik weer grip op mijn administratie en boekhouding, hoe kan ik mijn schulden oplossen en hoe moet ik financieel rondkomen nu mijn bedrijf stil ligt.

Voor initiatieven die ook juist nu ruimte maken voor mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, ondersteunen wij vanuit het Werkinvesteringsfonds

Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van € 2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds (WIF). De afgelopen jaren zijn er diverse inclusieve werkgelegenheidsinitiatieven met het WIF ondersteund. In totaal is circa € 1,5 miljoen besteed/ gereserveerd. Dit betekent dat er voor 2021 en 2022 nog circa € 1,0 miljoen beschikbaar is.
Voorbeelden van ondersteunde initiatieven zijn: de ontwikkeling van het BuurtBaanBureau in het Spijkerkwartier; de overname van inclusieve bedrijfsactiviteiten door de sociale onderneming De Voorwerkers; de startup van het re-integratie-initiatief in de bouw en schildersbranche Klassewerk (met name in Malburgen); de overname van leerwerkprojecten van het cluster Werk & Inkomen door Scalabor; het project Pak Je Kans dat zich richt op het begeleiden van werkzoekende jongeren; de startup van Live+ dat zich richt op de ontwikkeling van een werk-leer-community (in met name Geitenkamp); de startup van NextGym dat zich richt op werk- en vakvaardigheden van werkzoekenden via refurbishing van fitnessapparatuur (in de (sportieve/ coachings)context van FormUpgrade); en de startup van Kansenmakers dat zich richt op de verbinding onderwijs-arbeidsmarkt van jongeren.

We zetten het platform 'Middengelderlandwerktdoor' neer, helemaal gericht op van werk naar werk

Midden Gelderland Werk Door is in het tweede kwartaal van 2020 gestart en als project gepositioneerd bij het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Vanuit het project zijn werkgevers die hard werden geraakt door de coronacrisis geadviseerd over (ondersteunings)vragen rondom van-werk-naar-werk-bewegingen van hun medewerkers. Met name horecaondernemers (en hun medewerkers) hebben gebruik gemaakt van de ondersteuningsdiensten. In 2020 is het beschikbare budget opgegaan aan directe ondersteuning van werkgevers en betrokken van-werk-naar-werk-kandidaten. Momenteel worden er (arbeidsregionale) middelen vanuit Perspectief op Werk ingezet om vanuit het initiatief Midden Gelderland Werkt Door voor te sorteren op de opdracht om in de arbeidsmarktregio's tot zogenaamde Regionale Mobiliteitsteams te komen.

We zetten in op praktijkgerichte scholing (korte trainingen / opleidingen die leiden tot diploma of certificaat). Deze snelle omscholingstrajecten kunnen mensen helpen bij een switch van sector

Naast de inzet via het project Midden Gelderland Werkt Door is in 2020 ook het regionale Leer-Werk-Loket (met provinciale middelen) versterkt om de groeiende (om)scholingsvraag ten gevolge van de coronacrisis op te vangen. Voorgaande jaren behandelde het Leer-Werk-Loket circa 500 adviesvragen per jaar. In 2020 waren dit er meer dan 700.

We kijken wat mogelijk is aan oplossingen voor leerlingen in het speciaal onderwijs waarbij de stage (vaak de eerste werkplek) wegvalt

Op deze uitdaging zijn in het laatste kwartaal van 2020 diverse acties gezet: het opzetten praktijk simulaties voor MBO-studenten werd voorbereid; de training digitale vaardigheden BBL-studenten werd voorbereid; en de inzet van stage-incentives voor stage-aanbieders VSO-Pro en Entree-leerlingen werd gestart.

We trekken nauw samen op met UWV op de groep mensen die een uitkering aanvraagt en waarvan verwacht wordt dat ze niet binnen een jaar een nieuwe baan vinden

UWV is partner in het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Het project Midden Gelderland Werkt Door werd bij het Werkgeversservicepunt gepositioneerd. Zie ook bovenstaande toelichting bij 'Opzetten platform Midden Gelderland Werkt Door'.

We versnellen de regionale uitvoering van social return

Zie bij het onderdeel 'Wat hebben we gedaan' de toelichting bij de inspanning 'Herijken Social Return On Investment-aanpak'.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Armoede door de ogen van kinderen (19M148).

Deze motie is afgedaan. Met de nieuwe aanpak (de) Weg uit Armoede is uitvoering gegeven aan deze motie.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Scalabor B.V.
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Dullertsstichting;
- Arnhemse Dialoog;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Stichting Leergeld en andere partners Armoedepact;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	168.119	169.996	194.718	195.488	-770
Baten	108.935	110.722	136.626	143.602	6.976
Saldo lasten en baten	***-59.184***	***-59.273***	***-58.091***	***-51.885***	***6.206***
Toevoegingen aan reserves	3.971	290	4.484	4.991	-507
Onttrekkingen aan reserves	3.126	2.142	6.904	6.385	-519
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-845***	***1.852***	***2.420***	***1.394***	***-1.026***
Gerealiseerd resultaat	**-60.028**	**-57.421**	**-55.671**	**-50.492**	**5.180**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-583	N				
Armoedebeleid	46	V	Armoedebestrijding (incl. capaciteitsinzet)	N	I	AR
Armoedebeleid	-261	N	Mondkapjes minima	J	I	AR
Armoedebeleid	221	V	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Schulddienstverlening	22	V	Extra capaciteit Schulddienstverlening ivm corona	J	I	AR
Werk en Inkomen	-971	N	Uren beleid	N	I	AR
Werk en Inkomen	93	V	Uitvoering W&I	N	I	AR
Werk en Inkomen	159	V	Kosten onderzoek BBZ uitkering	N	I	AR
Werk en Inkomen	-778	N	Compensatie SW bedrijven	J	I	AR
Werk en Inkomen	1.325	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-1.625	N	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	355	V	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	630	V	Regionale samenwerking	N	I	BR
Werk en Inkomen	201	V	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR
Baten	6.796	V				
Armoedebeleid	-221	N	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Werk en Inkomen	186	V	Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren	N	I	AR
Werk en Inkomen	733	V	Liquidatie Presikhaaf Bedrijven	N	I	AR
Werk en Inkomen	3.352	V	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	2.856	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-76	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-123	N	Regionale samenwerking	N	I	AR
Werk en Inkomen	89	V	Terugbetaling voormalig BBZ regeling	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-507	N				
Werk en Inkomen	-507	N	Regionale samenwerking	N	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	-480	N				
Werk en Inkomen	-279	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-201	N	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR

Armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet)
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Gelrepas regiogemeenten
Arnhem voert de Gelrepas uit voor regiogemeenten. In 2020 waren de programmakosten lager doordat een aantal activiteiten niet door kon gaan in verband met corona. Hierdoor zijn de zowel de programmakosten die volledig worden doorbelast als de baten lager dan verwacht.

Extra capaciteit Schulddienstverlening in verband met corona
Er is extra personeel ingezet op schulddienstverlening in het kader van corona. Hiervoor is capaciteit ingehuurd. Dit heeft iets minder gekost dan bij Turap 2 verwacht werd.

Uren beleid
Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Uitvoering Werk & Inkomen
Vanwege een krappe arbeidsmarkt en vertraging in het aantrekken van nieuw personeel is in 2020 een voordeel ontstaan op de uitvoering Werk & Inkomen (€89.000).

Kosten onderzoek BBZ uitkering
Arnhem ontvangt een vast bedrag voor levensvatbaarheidsonderzoeken voor BBZ kredieten. Als gevolg van corona was er in 2020 een andere voorliggende voorziening voor ondernemers, namelijk de TOZO regeling. Hierdoor is in 2020 minder vraag geweest naar BBZ kredieten wat leidt tot een voordeel op de kosten voor levensvatbaarheidsonderzoeken.

Compensatie SW-bedrijven
In verband met corona heeft het Rijk in 2020 extra middelen beschikbaar gesteld als compensatie voor omzetverliezen bij SW bedrijven. Deze compensatie is doorgezet naar ons SW-bedrijf Scalabor. Omdat in de begroting nog geen rekening was gehouden met dit bedrag ontstaat er een nadeel op de lasten (binnen het programma Participatie en Armoedebestrijding) en een voordeel op de baten (binnen het programma Bestuur, dienstverlening en financiën). Per saldo is het effect voor Arnhem €0.

Gebundelde uitkeringen (BUIG)
Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Zoals in de raadsbrief " Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27 oktober 2020 gecommuniceerd zagen wij de uitkeringslasten voor Arnhem minder hard stijgen dan de landelijke ontwikkeling. Deze lijn heeft zich voortgezet wat resulteert in een positief saldo van € 4.180.601 (€2.855.889 baten en €1.324.712 lasten) ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2020 rekening is gehouden. In 2020 heeft Arnhem daarmee beter gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. De daadwerkelijk landelijke ontwikkeling over 2020 wordt in de loop van 2021 bekend. Ten opzichte van het budget heeft Arnhem een tekort van 4,5%. Dit is een halvering van het tekort over 2019.

Uitvoering TOZO regeling
Als gevolg van de coronacrisis verzorgt de gemeente de TOZO uitkeringen (bijstand voor zelfstandige ondernemers). De kosten voor de uitkering worden 100% vergoed door het Rijk. Voor de uitvoeringskosten krijgt de gemeente een vast bedrag per besluit vergoed. Met een nadeel op de lasten van €1.625.000 en een voordeel op de baten van €3.352.000 is het saldo op de TOZO

regeling €1.727.000 positief. Het positieve saldo wordt veroorzaakt doordat de vergoeding voor uitvoeringskosten eenmalig wordt verstrekt op basis van het aantal besluiten. Vanuit deze vergoeding moeten echter ook de kosten voor uitvoering worden betaald welke doorlopen naar 2021. Omdat de vergoeding wordt verstrekt over de besluiten uit 2020 ontstaat in de jaarrekening 2020 een voordeel. In het voorstel resultaatbestemming wordt voorgesteld dit voordeel te reserveren voor de nog te maken kosten in 2021.

Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk
Per 1 juni 2020 is de reorganisatie van Werk en Inkomen een feit (zie raadsinformatiebrief 'Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk' van 2-6-2020). Via de Turap-2 van 2020 is de Raad geïnformeerd over de verwachting dat de lasten in het kader van de organisatieontwikkeling lager gaan uitvallen dan begroot. Mede door corona loopt het aantrekken van (vast) personeel en het opleiden ervan vertraging op. Doordat er minder kosten zijn gemaakt leidt dit zowel tot een afwijking op de lasten en baten als een afwijking op de onttrekking van de bestemmingsreserve.

Regionale samenwerking
Arnhem ontvangt, als centrumgemeente van onze arbeidsmarktregio, diverse middelen vanuit het rijk in het kader van participatie (perspectief op werk, middelen voor versterking arbeidsmarktregio en impuls baankansen). Over de inzet van de middelen vindt regionale besluitvorming plaats, deels via het regionaal Werkbedrijf. In 2020 zijn er minder regionale initiatieven toegekend dan verwacht, mede door corona, waardoor er een voordeel op de lasten ontstaat van €636.000 en een nadeel op de baten van €123.000. Omdat het regionale middelen betreft wordt het saldo via een extra dotatie aan de reserve overgeheveld naar 2021. Per saldo is hiermee het resultaat €0.

Werkinvesteringsfonds (WIF)
Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van €2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds. In 2020 was er €750.000 begroot (als lasten en onttrekking aan reserve). Er zijn voldoende initiatieven aangedragen en ook inmiddels toegekend. De kosten voor deze initiatieven lopen echter deels door naar 2021 waardoor er in 2020 een voordeel op de lasten ontstaat van €201.000. Er is dus ook een lagere onttrekking aan de reserve gedaan van €201.000. Per saldo is het resultaat €0.

Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren
De kosten voor individuele re-integratie trajecten zijn de afgelopen jaren kostprijsverhogend (zonder terugvordering btw) geboekt. Onder bepaalde voorwaarden en eisen (per jaar inzichtelijk gemaakt) kunnen delen van deze individuele re-integratie trajecten compensabel worden gemaakt voor de BTW. Over de jaren 2012, 2013 en 2014 levert de BTW compensatie re-integratie en inburgering een voordeel van € 141.933 op (€186.203 voordeel op baten en €44.270 nadeel op lasten).

Liquidatie Presikhaaf bedrijven
Per eind november 2020 is de gemeenschappelijke regeling Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf bedrijven) geliquideerd. De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Terugbetaling voormalig BBZ regeling
Dit betreft een incidenteel voordeel door invordering in het kader van de voormalige BBZ regeling van voor 2020.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Scalabor
- St. Rijnstad
- St. Leergeld Arnhem
- Presikhaaf Bedrijven
- BV Real

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk zijn de indicatoren opgenomen die bij dit programma gemonitord worden. Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Netto arbeidsparticipatie	2019	66,4	68,8	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS - Arbeidsdeelname
Personen met een bijstandsuitkering	1e halfjaar 2020	842,7	459,7	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.	CBS - Participatiewet
Lopende re-integratievoorzieningen	1e halfjaar 2020	73,6	202	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	CBS - Participatiewet
Werkloze jongeren	2019	3	2	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	2019	11	6	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Zij aan zij: schuldenvrij De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- (de) Weg uit Armoede, Werken aan Perspectief. Nota Arnhemse Armoede Aanpak (2020 e.v.)
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021

Actuele beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v..

Zorg

We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfredzaam en zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Meer volwassenen ontvangen passende zorg gericht op ontwikkelen of anders stabiliseren van zelfredzaamheid

We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. We gaan ons daarbij nog meer inspannen om kwetsbare inwoners zelfredzaam te maken. Onze inwoners blijven nog te vaak afhankelijk van specialistische voorzieningen. De komende periode gaan we daarom extra inzetten op het versterken van zelfredzaamheid door het gebruik van het eigen netwerk en algemene voorzieningen in de wijk te vergroten.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid

Het aantal jongeren dat een beroep doet op specialistische jeugdzorg neemt toe. We willen een beweging inzetten van problematiseren en specialiseren naar normaliseren en zo regulier mogelijk. Hierbij hoort ook het voorkomen van opname in verblijfsinstellingen en het aanbieden van zoveel mogelijk passende, ambulante ondersteuning in de eigen woon- en leefomgeving (wijkaanpak). De omgeving van het kind moet weer centraal komen te staan bij het bieden van oplossingen.

Meer kwetsbare Arnhemmers een beschermd thuis

We gaan uit van een inclusieve samenleving, waarin ook mensen met psychische problematiek midden in de samenleving leven en meedoen. Deze opgave pakken wij in het kader van de doordecentralisatie regionaal op met het Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021. We gaan nog meer mensen in staat stellen om met ondersteuning zelfstandig te wonen en te participeren in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.
We gaan samen met de regio Centraal Gelderland verder werken aan een breed palet aan voorzieningen: van lichte vormen van begeleiding tot gespecialiseerde opvang en beschermd wonen. Daarvoor gaan we nog meer samenwerken binnen de gemeente, tussen gemeenten en ook met (en tussen) aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker wordt wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zijn wijkcoaches voorgelicht over de toepassing van deze beleidsregels, zowel tijdens een bijeenkomst begin februari als met behulp van ondersteunend voorlichtingsmateriaal. Zorgaanbieders zijn via de aanbesteding opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te mogen verlenen. Ook bij deze aanbesteding is duidelijker gedefinieerd wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Bij groepsbegeleiding en activerend werk wordt ook gestuurd op het zoveel mogelijk inzetten van aanbod in de eigen woon- en leefomgeving van de inwoner. De komende periode zal worden ingezet op verdere voorlichting en implementatie richting Sociale wijkteams en aanbieders.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld waaronder ook de aanpak ouderenmishandeling. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben. We sturen hierbij op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld, voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen. We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het veel op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid van een afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid van een afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Er wordt in de participatieketen steeds beter samen gewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de participatieladder en op doorstroom of uitstroom. In de overige gevallen gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie. Er is voldoende passend aanbod.
Op basis van een jaarlijkse steekproef (n=173) zien we dat deelnemers aan een traject daadwerkelijk stappen maken op de participatieladder. Zie voor meer informatie hierover het figuur onderaan deze paragraaf.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk (AW) iets teruggelopen. Dit heeft te maken met de coronamaatregelen (weinig nieuwe instroom, uitval). Ook is de situatie op de arbeidsmarkt door de coronaperiode veranderd waardoor er minder doorstroommogelijkheden zijn. In de participatieketen wordt samen gekeken naar waar de kansen liggen op de arbeidsmarkt en hoe hierop geanticipeerd kan worden binnen Activerend Werk. Ook worden kansen benut om scholing en Activererend Werk te combineren, zoals bij de Praktijkverklaring, waarbij inwoners in eigen tempo al doende leren en kunnen aantonen dat zij over de nodige vaardigheden beschikken.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Het proces van inkoop is afgerond. Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders wordt verbeterd door het intensiveren ervan. Er is een werkwijze ontwikkeld voor de samenwerking tussen (speciaal) onderwijs en jeugdzorg en in twee wijken zijn praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts gestart.
Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. De jeugdigen kunnen op deze manier in hun wijk blijven met hun vrienden/vriendinnetjes van de school.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

In mei is het Perspectiefoverleg gestart. Hier worden, voor gezinnen waar uithuisplaatsing dreigt, afspraken gemaakt over intensieve, ambulante hulp ter voorkoming ervan. Als uithuisplaatsing toch noodzakelijk is, dan wordt dit zo kort mogelijk ingezet. In de cijfers zien we in 2020 een lichte daling van het aantal jongeren in verblijf.
Drie zorgaanbieders en de wijkteams hebben een manier ontwikkeld om bij onveilige thuissituaties snel ondersteuning in te kunnen zetten. Op 1 januari 2021 gaat dit project van start.

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt voor de Woonzorgvisie en de visie Sociaal Domein, die in 2021 aan de raad worden aangeboden. Het realiseren van betaalbare woningen is in de huidige markt niet gemakkelijk; gelukkig biedt de Woondeal kansen waar gemeente Arnhem in de komende jaren gebruik van zal maken.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de Zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Figuur behorend bij het doel 'Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij'

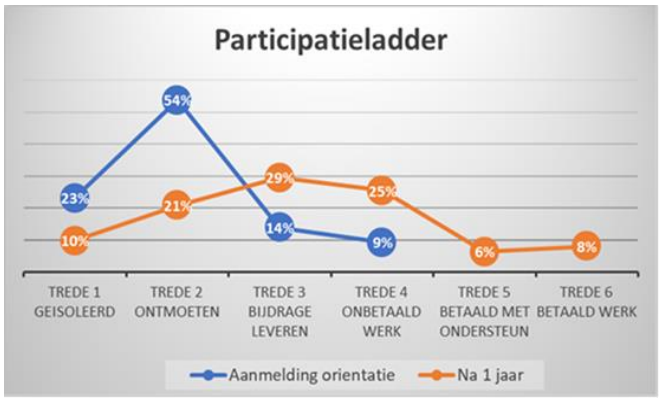

Wat hebben we gedaan

Als gevolg van de coronamaatregelen hebben Sociale wijkteams en zorgaanbieders hard gewerkt om zorg en ondersteuning op alternatieve manieren aan te bieden. In veel gevallen werd gebruik gemaakt van digitale hulpmiddelen; zo hebben veel hulpverleners via beeldbellen zorg en begeleiding op afstand geboden. Daar waar alleen digitale ondersteuning niet voldoende was, is met inachtneming van de nodige voorzorgsmaatregelen, ook fysieke ondersteuning geboden (bijvoorbeeld aan gezinnen met signalen van onveiligheid, aan GGZ-cliënten bij beschermd wonen en hulp bij het huishouden). Via diverse raadsbrieven is de raad hierover geïnformeerd. De aanbieders zijn in de periode vanaf maart tot juli gecompenseerd voor de zorg die niet geleverd kon worden. Vanaf juli is de reguliere hulpverlening in veel gevallen weer hervat en is deze compensatieregeling gestopt. Aan het einde van 2020 is, ook tijdens de tweede lockdown, nagenoeg alle zorg en ondersteuning weer hervat, ook voor groepsbegeleiding en groepsbehandeling.

Er is veel energie en aandacht uitgegaan naar het voortzetten van de zorg tijdens de coronaperiode. Daardoor heeft een aantal maatregelen en projecten enige vertraging opgelopen. Hieronder is de voortgang van de doelen en inspanningen die in de begroting 2020 zijn genoemd weergegeven. Daarnaast wordt ook drie maal per jaar de bestuursrapportage Zorg opgesteld. In deze bestuursrapportage is meer detailinformatie te vinden over de voortgang van het programma Zorg Dichterbij.

Eind 2020 is gestart met de ontwikkeling van een integrale visie sociaal domein. De raad heeft een eerste bijeenkomst gehad om uitgangspunten voor de visie te bespreken. Parallel aan de opstelling ervan wordt ook het integraal jeugdbeleid uitgewerkt.

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	
Versterken eigen kracht van inwoners, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen	

Bij de inzet van passende zorg wordt beter bekeken of deze er ook toe leidt dat de eigen kracht en het sociaal netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en in de beleidsregels staat deze aanpak centraal. Een website met beschikbare algemene voorzieningen in onze wijken is opgeleverd en wordt verder doorontwikkeld. Er zijn goede stappen gezet, maar we verwachten nog meer resultaten te kunnen bereiken.

Versterken van de zorgtoewijzing

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Ook aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract konden krijgen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg.

Sturen op kwaliteit en resultaat (mede gericht op afschaling specialistische zorg)

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn vrijwel alle ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. In de komende periode zullen we aanbieders hier ook op aanspreken, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook zullen we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles blijven uitvoeren, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren. Ook de komende periode blijven we hierop inzetten. In november is het AEF rapport 'stelsel in groei' opgeleverd waaruit blijkt dat de Rijksbijdragen niet toereikend zijn voor de kosten jeugdzorg. De VNG onderhandelt naar aanleiding van dit rapport met het ministerie over een meer passende Rijksbijdrage. Er is nog geen uitsluitsel.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) lokaal en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Veilig thuis

Zie de toelichting bij de doelstelling 'Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis' die hierboven is opgenomen.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

De wijkteams kunnen beschikken over een digitale sociale kaart waarin de algemene voorzieningen staan. Deze website zal worden doorontwikkeld zodat deze meer inzicht geeft in het aanbod en deze voorzieningen beter ingezet kunnen worden. Ook wordt beter gekeken wat van ouders of hun netwerk zelf kan worden verwacht, of wat vanuit onderwijs kan worden geboden, voordat specialistische jeugdzorg wordt ingezet.
Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders is verbeterd door het intensiveren van de onderlinge samenwerking; onder andere bij de start van de Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) en de samenwerking met (Speciaal) Onderwijs. Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke ondersteuning en zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. In twee wijken loopt een proef waarbij wijkcoaches zelf specialistische begeleiding bieden. Met de kennis die coaches hebben van de wijk en het netwerk van de jeugdige, kunnen zij kinderen gemakkelijk verwijzen naar activiteiten in de buurt.

Versterken van de zorgtoewijzing en intensiveren van de samenwerking met andere verwijzers

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract kregen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg. De huisartsen en gecertificeerde instellingen (verwijzers naar jeugdzorg) zijn geïnformeerd over de gecontracteerde zorg.
In twee wijken is gestart met een Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) bij de huisarts. Uit de eerste resultaten blijkt dat deze POH-jeugd het overgrote deel van de vragen zelf kan behandelen en slechts in incidentele gevallen een verwijzing naar een gecontracteerde aanbieder nodig is.

Sturen op kwaliteit en resultaat

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn de ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. We spreken aanbieders hierop aan, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook voeren we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uit, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.
Vanuit de regio en de gemeenten wordt actief gestuurd op de transformatieopgaven die vanuit de regio, samen met de aanbieders, zijn opgesteld.
In de eerste helft van 2020 is de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming opgesteld. Doel is onder andere een betere gezamenlijke aanpak van zorgorganisaties rondom kwetsbare kinderen en gezinnen. De Verbeteragenda wordt in 2021 verder uitgewerkt.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren.
Heel 2020 was er aandacht voor de Rijksbijdrage voor de Jeugdwet aangezien het overgrote deel van de gemeenten te maken blijven houden met tekorten in de jeugdzorg. In december verscheen het AEF-rapport Stelsel in groei waar de structurele tekorten in de jeugdzorg worden belicht.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg, ook al is dat tekort lager dan aanvankelijk geprognotiseerd.
Om meer grip te krijgen op de tekorten in de jeugdzorg heeft de gemeenteraad medio 2020 op voorstel van de TaskForce negen maatregelen vastgesteld:

- Perspectiefoverleg;
- Samenwerken aan veiligheid;
- Verkorten van de veiligheidsketen;
- Doorstroom van Jeugdwet naar de Wet langdurige zorg bevorderen;
- Praktijkondersteuner huisarts jeugd-GGZ;
- Handhaving op zorgaanbieders;
- Monitoring verbeteren;
- Sociaal Hospitaal;
- Begeleiding door Sociale wijkteams zelf.

Voor al deze maatregelen is in 2020 de voorbereiding begonnen en zes maatregelen zijn ook al gestart.
Een maatregel richt zich specifiek op de toepassing van de juiste wet. Zolang ontschotting tussen de zorgwetten niet is gerelateerd kijken we nog beter wanneer Wlz en Zvw voorliggend zijn op de Jeugdwet.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) stadsbreed en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is. Ook wordt gekeken naar de mate waarin afschaling van zorg zichtbaar wordt in de data, bijvoorbeeld de verschuiving van zware naar lichtere zorg, de duur van de trajecten of de inzet van groepsaanbod in plaats van individuele zorg.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer jeugdigen krijgen passende zorg dichtbij de eigen woonomgeving'

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

Koppelen zorg(behoeften) aan wonen

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. In de uitvoering van Sociaal Hospitaal (SOHOS) komt naar voren dat huisvesting een belangrijk onderwerp is bij multiprobleemgezinnen. De samenhang tussen woon- en andere problemen vraagt om een meer intensieve samenwerking met de corporaties. Dit wordt in de visie Sociaal Domein en de Woonzorgvisie opgepakt.

Eind 2019 hebben we afscheid moeten nemen van het Hulpmiddelencentrum (HMC) als leverancier van Arnhem-Noord. Sindsdien draait Medipoint de hulpmiddelendienstverlening in beide helften van de stad. Dit heeft Medipoint heel voortvarend aangepakt; zelfs in de turbulente periode waarin de overdracht plaatsvond hebben zij geen enkele klacht over de dienstverlening gekregen.
Voor inwoners met een incidentele verplaatsingsbehoefte hebben we verspreid over de stad diverse poolpunten waar de inwoner een scootmobiel kan lenen. Door de maatregelen tegen verspreiding van corona heeft driekwart van de scootmobiel poolpunten de deuren (tijdelijk) moeten sluiten. Dit betrof met name de punten in verzorgingstehuizen. Om onze inwoners een alternatief te bieden is in 2020 een haal- en-brengservice gestart waarbij een inwoner een scootmobiel op afspraak aan huis afgeleverd kan krijgen.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast

De wijkveiligheid is onderzocht en het beschikbare instrumentarium om overlast aan te pakken is in beeld gebracht. Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Ontwikkelen preventieve maatregelen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.
In 2020 is samen met een aantal zorgpartijen gewerkt aan de voorbereiding van de uitbreiding van bemoeizorg, die naar verwachting met ingang van het tweede kwartaal in 2021 kan worden ingezet.

Regionale sluitende afspraken Beschermd Thuis

In de regio Centraal Gelderland staan we voor de uitdaging om de doordecentralisatie verder vorm te geven. De komende jaren (2022 tot 2031) wordt beschermd wonen niet alleen een taak van centrumgemeenten, maar een taak van alle gemeenten. In 2019 is het Transformatieplan Samen aan Zet vastgesteld. Regionaal is in het najaar van 2019 de stuurgroep Samen aan Zet gevormd, om keuzes voor de doordecentralisatie van beschermd wonen bestuurlijk voor te bereiden ter bespreking in het Regionaal Portefeuillehouders Overleg Zorg en in de colleges en gemeenteraden. De bestuurders van de gemeenten Rheden, Westervoort, Arnhem, Renkum en Overbetuwe hebben zitting in de stuurgroep.
Om beschermd wonen door te decentraliseren is regionale samenwerking vanuit gezamenlijke uitgangspunten noodzakelijk. De bestuurlijke uitgangspunten voor de regionale samenwerking zijn in alle colleges van de regiogemeenten vastgesteld en de raden zijn geïnformeerd (zie raadsbrief Bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen). Er is een uitvoeringsagenda opgesteld om de regionale samenwerking verder vorm te geven. Over deze regionale ontwikkelopgave wordt de dialoog aangegaan met belangrijke samenwerkingspartners en cliënten/ervaringsdeskundigen. Met ingang van 2022 treden de regionale afspraken in werking. Alle Nederlandse gemeenten hebben via de VNG ingestemd met de Norm voor Opdrachtgeverschap, waarin staat hoe ze regionaal en bovenregionaal willen samenwerken bij beschermd wonen en maatschappelijke opvang. De Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO) is op 10 juni 2020 in een resolutie vastgesteld door gemeenten in VNG-verband, zowel voor jeugd als voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Deze Norm voor Opdrachtgeverschap vormt daarmee ook een kader voor de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Er is een regiobeeld opgesteld, samen met de zorgverzekeraar, om de verdere samenwerking voor de inwoners van onze gemeente en de verzekerden van Menzis te verbeteren. Er liggen uitdagingen voor de toekomst, vooral in verband met de toenemende vergrijzing. Samen met de zorgpartijen uit onze gemeente en regio is een start gemaakt om dit regiobeeld om te zetten naar een regiovisie. Door de uitbraak van het coronavirus is er vertraging opgetreden in dit proces. Alle zorgpartijen moeten nu de prioriteit geven aan de bestrijding van het virus en het welzijn van personeel en cliënten.
Bij de zorginkoop voor de Wmo is een eis opgenomen voor forensisch beschermd wonen. Op 1 juli is deze eis van kracht. Uitgangspunt bij de zorgverlening is het herstel van de cliënt in de eigen woonomgeving en regio. Indien een aanbieder zich door het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft laten contracteren om forensische zorg te leveren, stelt de regio Centraal Gelderland de volgende eis: Voordat de aanbieder een forensische cliënt in zorg neemt, wordt contact gelegd met de regionale toegang. De regionale toegang geeft dan vroegtijdig een advies of er na het aflopen van de strafrechtelijke titel vervolgzorg in de vorm van Beschermd wonen Wmo kan worden ingezet. De regionale toegang neemt als leidraad voor een positief advies dat de voorwaarden voor een succesvol traject in deze regio het meest kansrijk zijn, conform de regels van de Handreiking Landelijke toegankelijkheid. Het herkomstonderzoek loopt op dit moment.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat de verwachting is dat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg. Het inzetten van de juiste wet op het juiste moment en de juiste situatie monitoren we samen met de wijkteams. We kijken in concrete casussen of Wlz of Zvw voorliggend zou kunnen of moeten zijn aan de Jeugdwet.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

Persoonsgerichte integrale zorg (ketenafspraken)

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg- en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Betere aansluiting van de Sociale wijkteams op Ggz-behandelzorg

We zijn met de zorgverzekeraar in overleg om de samenwerking tussen de FACT-teams van Pro Persona en de wijkcoaches van het Sociale wijkteam te versterken. In 2019 heeft de zorgverzekeraar hiervoor middelen beschikbaar gesteld. In 2020 heeft de gemeente Arnhem dit budget beschikbaar gesteld. Het gaat om het financieren van een sociaal psychiatrisch verpleegkundige, werkzaam bij het FACT-team, die als kennisbron kan worden ingezet door het Sociale wijkteam. Overleg met de zorgverzekeraar is gaande om vanaf 2021 deze kosten gezamenlijk te dragen.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken zorg (19A66)

De wijzigingen zijn verwerkt in de teksten en tabellen in de geamendeerde MJPB 2020-2023.

Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid (19M124)

We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten van de jeugdzorg.
Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Aanbieders die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg bieden;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland;
- Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland;
- VGGM;
- BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	57.921	30.808	56.785	60.704	-3.919
Baten	6.639	918	5.134	5.222	88
Saldo lasten en baten	***-51.282***	***-29.891***	***-51.651***	***-55.482***	***-3.831***
Toevoegingen aan reserves	4.393	678	2.031	2.009	22
Onttrekkingen aan reserves	2.823	1.100	3.496	3.425	-71
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.569***	***422***	***1.465***	***1.416***	***-49***
Gerealiseerd resultaat	**-52.852**	**-29.469**	**-50.186**	**-54.066**	**-3.880**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-3.641	N				
Zorg	-1.534	N	Algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	101	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	933	V	Ambulantisering GGZ	N	I	AR
Zorg	-2.077	N	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	-680	N	Begeleiding	N	I	AR
Zorg	-380	N	Bedrijfsvoering	N	I	AR
Zorg	637	V	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	-484	N	Dubieuze debiteuren	N	I	AR
Zorg	-157	N	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Baten	157	V				
Zorg	157	V	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Huishoudelijke ondersteuning

Dit nadeel heeft betrekking op de algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning. Per 1 juli 2020 is een beleidswijziging geweest, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit nadeel wordt gecompenseerd met het voordeel op de wijkprogramma's maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning.

Doelgroepenvervoer

Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Ambulantisering GGZ
Vanuit de decentralisatie middelen heeft gemeente Arnhem middelen gekregen voor ambulantisering GGZ die deels regionaal bedoeld zijn. Het gaat om het (op)bouwen van een lokale ondersteuningsstructuur, voor psychisch kwetsbare personen. De middelen zijn in 2020 niet uitgegeven, mede omdat de middelen laat zijn toegekend. Daarnaast is er een vertraging van het starten van de activiteiten opgetreden door corona, waardoor deze activiteiten in 2021 zullen starten. Een deel van het budget waar een bestedingsplan voor aanwezig is, is overgeheveld naar 2021. Dit is het restant van het budget dat ten gunste van de algemene middelen komt.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op de wijkprogramma's wordt een voordeel vermeld van € 3,6 miljoen. Het nadeel bij programma S07 Zorg en het voordeel op de wijkprogramma's wordt veroorzaakt doordat de begroting is gebaseerd op de realisatie 2018 en begin 2019. Sinds eind 2019 is een verschuiving te zien van de realisatie van de wijken naar stad. Het netto voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Het resultaat voor WMO begeleiding is netto een significant bedrag. Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 680.000 gemeld en bij de wijkprogramma's is een voordeel van € 653.000 gemeld. Vanaf begin 2020 is er een verschuiving te zien van de wijkprogramma's naar de stad en de begroting is gebaseerd op de realisatie van 2018 en begin 2019. Dit zorgt ervoor dat er een afwijking op zowel stad als wijkprogramma's is.

Bedrijfsvoeringsbudget
In 2019 is een start gemaakt met monitoring binnen het programma Zorg. In 2020 is hier verder vorm aangegeven. De gemaakte kosten hebben betrekking op implementatie Power BI, bouwen van een datawarehouse, etc. Met deze kosten zijn er geen rekening gehouden binnen het budget, omdat het kosten zijn.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019.

Voorziening dubieuze debiteuren
Bij een aantal organisaties staat een vordering open. De vordering staat langer dan één jaar open en uit voorzichtigheidsprincipe voorzien we vorderingen die langer open staan dan een jaar volledig.

Specifieke jeugdzorg budgetten
Vanuit het rijk hebben we middelen gekregen voor de projecten Gelderse verbeteragenda jeugdbescherming en Transitie vastgoed jeugdzorgplus. De ontvangen middelen staat op de baten. De netto saldo van de baten en lasten voor deze projecten is nul.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Vitale Verbindingen

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Score Arnhem 2019	Score Arnhem 2020	Toelichting	Bron
Jeugdwet, aantal inwoners met verblijf	610	554	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, Gezinshuizen, Leef- en behandelgroepen, Pleegzorg en verblijf op eigen terrein.	Afdeling Informatie/F&C
Beschermd wonen, aantal inwoners met verblijf	1013	958	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, intramuraal	Afdeling Informatie/F&C
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	€ 887	€ 844	Gedeclareerde zorgkosten m.b.t. het jaar, gedeeld door het aantal inwoners aan het einde van het jaar.	Afdeling Informatie/F&C

Indicator	Score Arnhem 2018	Score Arnhem 2019	Toelichting	Bron
Gemiddelde stijging op participatieladder bij activerend werk			Centrum Activerend Werk heeft i.o.v. gemeente Arnhem een systeem ontwikkeld om vanaf aanmelding voor Activerend Werk de stappen op de participatieladder vast te leggen. Vanaf 2021 zal aangegeven kunnen worden hoeveel treden inwoners gemiddeld stijgen op de participatieladder in een periode van een jaar.	Afdeling Informatie/F&C
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning		79%	De vraagstelling in het inwonerstevredenheidsonderzoek m.b.t. 2018 was anders dan m.b.t. 2019, daarom is geen score voor 2018 opgenomen.	Inwoner-tevredenheids-onderzoek

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	1e half jaar 2020	730	640	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	CBS - Monitor Sociaal Domein Wmo
Jongeren met jeugdhulp	1e half jaar 2020	10,1	9,7	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	1e half jaar 2020	0,5	0,3	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	1e half jaar 2020	1,2	1,1	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.

Actuele beleidskaders

- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Taskforce Maatregelen Jeugdzorg
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019).

Welzijn en inclusie

We willen de randvoorwaarden scheppen om ervoor te zorgen dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperking en/of seksuele voorkeur, kunnen meedoen en zich thuis voelen in Arnhem. We willen dat Arnhem een inclusieve stad is.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht afkomst, kan meedoen en zich thuis voelt in Arnhem. Dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen, duurzame inburgering en een passend vangnet.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en op acceptatie van seksuele diversiteit, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij een ieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Wat wilden we bereiken

Wij willen samen zorgen voor een sterke sociale basis waarin iedereen zoveel als mogelijk gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen. Door Arnhemmers te stimuleren en waar nodig te faciliteren bij het organiseren van activiteiten voor hun buurt, bouwen we samen aan een sterke sociale basis. We versterken de saamhorigheid tussen inwoners, dat mensen naar elkaar omkijken en voor elkaar klaarstaan. Door Arnhemmers op tijd met activiteiten en voorzieningen een duwtje in de rug te geven en een helpende hand te reiken, voorkomen we samen met hen dat ze in de problemen komen of dat hun problemen groter worden.

Prestatiedoelen	Status
Veilig en positief opgroeien	

Samen met VGGM en peuteropvang wordt intensief opgetrokken om alle jonge kinderen goed in beeld te hebben en met 2 jaar een plekje te geven op de peuteropvang. Voor ouders die extra ondersteuning nodig hebben thuis, is er voorliggend, ambulante begeleiding beschikbaar. Samenwerken met ouders is een van de speerpunten vanuit het beleid onderwijsachterstanden/ kansengelijkheid. De noodzaak ervan is tijdens eerste lockdown alleen maar zichtbaarder geworden.
Tijdens de coronacrisis is snel geschakeld tussen voorschool, onderwijs, Sociale wijkteams en welzijnspartners. Zo konden bijvoorbeeld kinderen naar de noodopvang als Sociale wijkteams signaleerden dat dit een betere plek was voor een kind in een kwetsbare positie.

Meedoen en openstaan voor elkaar

In het tweede kwartaal 2020 is het beleidsplan herijking van de welzijnsopgave ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

In 2020 zijn diverse initiatieven gestart. Door de crisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in onze stad. De crisis staat op gespannen voet met de doelen zoals het verminderen van eenzaamheid, een probleem dat door de crisis mogelijk alleen meer vergroot is.
Door de crisis kunnen Arnhemmers elkaar veelal alleen online ontmoetten. Ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers en professionals zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. De maatschappelijke partners hebben alle zeilen bijgezet om op andere manieren de ondersteuning aan Arnhemmers te bieden. Zo zijn bijvoorbeeld honderden mantelzorgers gebeld om te vragen hoe het gaat. Goede samenwerkingen, zoals Voor Elkaar In Arnhem en samenwerkingen tussen wijkorganisaties, Sociale wijkteams en onderwijs zijn tot stand gekomen. Andere kant is ook dat buurthuizen het zwaar hebben, door de coronamaatregelen zien zij hun inkomsten dalen.

Vanaf 2020 is er € 500.000 per jaar extra beschikbaar voor ontmoeten. Om voorzieningen te verbeteren of toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Uitgangspunt is dat de voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners. In 2020 is aan 11 elf initiatieven in verschillende Arnhemse buurten financiële ondersteuning geboden om bijvoorbeeld hun buurthuis of ontmoetingsruimte te verbeteren. Het college heeft in 2020 ook besloten een deel van de beschikbare middelen te reserveren voor het opvangen van problemen als gevolg van de coronacrisis.

Duurzame inburgering

In aanloop naar de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en bereiden we ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.
Ondanks de coronacrisis zijn de (aangepaste) duale trajecten gestart bij een Beautiful Mess, hebben een aantal nieuwkomers een baan gekregen bij de Mondmaskerfabriek en zijn alle voorbereidingen afgerond voor bureau nieuwkomers dat in 2021 van start is gegaan.

Een passend vangnet

Het jaar 2020 was in verband met de coronacrisis een bewogen jaar voor de opvang. Ingezet is op het bieden van opvang met inachtneming van de RIVM-richtlijnen. Voor de opvang van daklozen is een extra opvanglocatie geopend op een cruiseschip. De bed-, bad- en broodvoorziening en noodopvang voor asielzoekers zat sneller vol wegens corona.

De afwikkeling van procedures binnen de vreemdelingenketen heeft tijdens de eerste lockdown stilgelegen wat ervoor heeft gezorgd dat er minder uitstroom is gerealiseerd in deze opvangvormen.

Met de uitvoering van de in de Herstelagenda opgenomen ambitie van opvang naar wonen is gestart door een verkenning uit te voeren naar de kansen en mogelijkheden om woonplekken te realiseren.

Inclusieve stad

Arnhem heeft al een aantal jaren stappen gezet in het inclusiever maken van onze stad. Op de eerder opgestelde negen speerpunten hebben we het nodige bereikt en in gang gezet. Op een aantal punten kiezen we voor een scherpere focus.
In de zomer van 2020 informeerden we de gemeenteraad over de stappen die zijn gezet en de gemaakte keuzes als het gaat om het programma Inclusief Arnhem. We richten ons op een vijftal focuspunten, waarop we zelf en in samenwerking met de stad invloed kunnen uitoefenen om deze te realiseren. Het gaat hier om:
1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Veilig en positief opgroeien	
Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering	

Arnhem richt zich op het zoveel als mogelijk bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen voor kinderen en jongeren. Als we ons richten op hen en hun toekomst, kunnen we latere problemen voorkomen. Onze gemeenschappelijke inzet zorgt daarmee voor het grootste resultaat. Met opzet spreken wij over opgroeien en opvoeden. Het gaat er namelijk om dat het welzijnswerk niet alleen is gericht op het kind of de jongere, maar juist ook op haar of zijn omgeving: ouders, school, straat, sport.

Een goede afstemming en samenwerking is daarom van belang tussen bijvoorbeeld kind- en jongerenwerk (denk aan Rijnstad, AM Support en Presikhaaf University), sport (denk aan Sportbedrijf en Jeugdfonds Sport & Cultuur Arnhem), onderwijs (denk aan PAS-VVE) en jeugd(gezondheids)zorg (denk aan VGGM-Kansrijke Start, huisartsen en zorgaanbieders) bij het bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen. Het gaat hierbij ook om het kennen van de online leefwereld. Deze is voor veel kinderen en jongeren net zo belangrijk als de straat. Online jongerenwerk maakt daarom onderdeel uit van onze aanpak. Ook zijn jongeren vaak mantelzorger. Als het gaat om mantelzorgondersteuning verdienen zij specifieke aandacht.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Samen met partners in de stad wordt gekeken aan welke voorliggende voorzieningen behoefte is en wordt gewerkt aan het ontwikkelen van voorliggende voorzieningen in wijken.

In 2020 werd door de coronacrisis zichtbaar wat het belang is van voorliggende voorzieningen en het snel kunnen inspelen op behoefte en vraag uit de wijken. Onder andere welzijnspartners, onderwijs en sport speelde snel in op de veranderende vraag. Veel activiteiten werden georganiseerd, op een alternatieve manier aangeboden, bijvoorbeeld online of buiten, aangeboden. Samenwerking tussen onderwijs, Sociale wijkteams en welzijn, voornamelijk rond kinderen in kwetsbare posities, is veel intensiever en beter geworden.

Na de coronacrisis zal gekeken worden welke voorliggende voorzieningen structureel nodig zijn. Als sociale basis in de wijken en om specialistische zorg te voorkomen.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Netwerkaanpak eenzaamheid

Deze aanpak is gericht op het tegengaan van eenzaamheid en sociaal isolement bij zowel ouderen als bij jongeren. Zeker in coronatijd is dit van groot belang. De aanpak eenzaamheid is een belangrijk speerpunt van het Rijk en van het Arnhems college. In 2020 is gestart met een wijkgerichte aanpak en een opzet voor monitoring. We zijn begonnen in de wijken Malburgen en Elderveld. Hiervoor werken we samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de organisaties en initiatieven in de wijken. Ontmoeten maakt ook deel uit van de aanpak eenzaamheid. In oktober is de Week tegen eenzaamheid gehouden met ontmoetingen in diverse wijken. De aanpak is ook opgenomen in opdrachten aan de welzijnspartners.

Bestendigen regenboogaanpak

In juli 2020 is de regenboogagenda 2020-2022 vastgesteld. Met deze agenda streven we naar gelijkheid, acceptie en inclusie voor LHBTIQ+ personen in Arnhem op verschillende terreinen: de gemeente als goed voorbeeld, veiligheid, zorg en welzijn, onderwijs en sport. En er is extra aandacht voor onder meer transgender personen, acceptatie in religieuze gemeenschappen en LHBTIQ+ ouderen. De coronamaatregelen hebben grote invloed gehad op de activiteiten op dit thema. Veel van de voorstellingen, workshops, trainingen en voorlichtingen hebben helaas niet door kunnen gaan. Toch konden enkele activiteiten wel doorgaan. Zo is onder andere, zoals elk jaar, de regenboogvlag gehesen en is er een regenboogkookworkshop gegeven op 'Coming Out Day'. Ook zijn er Krav Maga trainingen om de weerbaarheid onder deze groep te versterken. Daarnaast is het gaybrapad in de stad opnieuw in de verf gezet.

Herformuleren welzijnsopdrachten

Het doel van de herijking welzijn is om een beweging op gang te brengen die de uitvoering van het welzijnswerk verder versterkt, waarbij zo slim mogelijk combinaties van functies en voorzieningen worden gemaakt voor de inwoners in onze wijken. In 2020 zijn wijkgesprekken gevoerd in alle Arnhemse gebieden en zijn samen met instellingen en bewoners de hoofdthema's besproken. Op basis hiervan is een richtinggevende notitie Herijking welzijnsopdracht Samen werken aan een sterke sociale basis opgesteld en half 2020 ter besluitvorming naar de raad gestuurd. We willen het welzijnswerk, veel meer dan nu het geval is, vanuit de behoeften in de wijken vormgeven. Zodat Arnhemmers die elkaar willen helpen dat goed kunnen doen en waar nodig worden ondersteund. Arnhemmers hebben hulp nodig dichtbij, in de eigen omgeving. Deze ondersteuning wordt geboden door vrijwilligers of professionals die de buurt goed kennen. Organisaties werken met elkaar samen voor en met de Arnhemmers.
We willen met de herijking van de welzijnsopdracht bereiken dat er:

1. concrete keuzes op basis van stedelijke en wijkspecifieke opgaven worden gemaakt;
2. op een slimmere wijze welzijnswerk wordt ingezet door middel van sociale innovaties;
3. duidelijkere focus komt op thema's en doelgroepen;
4. meer gewerkt wordt op basis van resultaten in plaats van op activiteiten;
5. meer samenhang en samenwerking komt in plaats van de nu bestaande versnippering;
6. professionalisering en verzakelijking plaatsvindt met een duidelijk opdrachtgeverschap en met regie vanuit de gemeente.

Ondersteuning mantelzorgers

We richten ons op het faciliteren en stimuleren van mantelzorg en informele zorg. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en het helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen.

Tijdens de coronacrisis is gebleken hoe cruciaal informele zorg is, dat mensen naar elkaar omkijken. Voor Elkaar In Arnhem is gestart, een samenwerking tussen MVT (Mantelzorg Vrijwillige Thuishulp Arnhem), SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem), Rijnstad en de gemeente, waarbij hulpvragen van Arnhemmers gekoppeld wordt aan vrijwilligers.

Duurzame inburgering

Voorbereiden op de nieuwe inburgeringswet en ontwikkelen nieuwe werkwijze

We vinden het belangrijk dat nieuwkomers zich welkom voelen in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Hiervoor bieden we maatschappelijke begeleiding. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. In de pilot duale trajecten combineren we begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

De nieuwe Wet inburgering wordt op 1 januari 2022 ingevoerd, waarbij in de begeleiding wordt uitgegaan van toekomstperspectief en inzet naar een hoger taalniveau.

In aanloop van de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en we bereiden ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.

Een passend vangnet

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Eind tweede kwartaal is het Arnhemse projectplan aangeboden aan de raad. De uitvoering van het plan loopt volgens planning. De coronacrisis heeft behoorlijke gevolgen voor (kwetsbare) jongeren, zoals uithuiszetting door ouders en toenemende jeugdwerkloosheid en daardoor schulden. Daarom wordt extra aandacht besteed aan de schuldenaanpak voor dak- en thuisloze jongeren en aan het toepassen van maatwerk bij knellende regels. Daarnaast is de aandacht voor huisvesting voor deze jongeren geïntensiveerd met de beweging ‘van opvang naar wonen’.

Uitvoeren regiovisie 2019-2022 huiselijk geweld en kindermishandeling

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld van 0-100 jaar. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben (sturen op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen). We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het vele op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal meldingen en adviezen daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid vanaf afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid vanaf afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Versterken ketensamenwerking Moviera- wijkteams- Veilig thuis

De samenwerking tussen de verschillende partners bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is in het afgelopen jaar intensiever geworden ten gevolge van de urgentie die de coronacrisis veroorzaakt. Ook investeren we in de ontwikkeling van een multidisciplinaire aanpak bij complexe situaties.

Versterken ketensamenwerking OGGZ-partners

Signalen over niet optimaal verlopende samenwerking worden door VGGM en gemeente onmiddellijk geadresseerd en besproken, hetzij bilateraal op uitvoerend niveau, hetzij in breder verband op managementniveau.
Het project zorg- en veiligheidsstructuur, waarin het versterken van de gehele keten centraal staat, had in verband met de coronacrisis minder prioriteit maar is in het derde kwartaal weer opgepakt. Afronding zal in het eerste kwartaal van 2021 plaatsvinden.

Inclusieve stad

Toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente VN-verdrag Handicap

In 2020 is gestart met het opstellen en inrichten van een Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en met de implementatie van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST). Hierbij zijn belanghebbenden (onder meer het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten APCG en Bijzonder in Arnhem) nauw betrokken. De AST is een belangrijke uitwerking van het VN-verdrag Handicap, waarvan Arnhem een van de VNG-koplopergemeenten is. Voor de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST) zijn incidentele en structurele budgetten (gemeentebreed, bij Vastgoed en bij Openbare Ruimte) beschikbaar en deze zijn/worden besteed.

De monitor VN-verdrag Handicap van de VNG is breed uitgezet onder inwoners, beleidsmedewerkers en bestuur. Ook zijn er interviews afgenomen. De uitkomst wordt gebruikt bij het opstellen van de Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap.

Bestrijding van discriminatie

Voorkomen en tegengaan van discriminatie is een van de vijf focuspunten van het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem. De huidige aandacht voor dit thema en gebeurtenissen wereldwijd benadrukken de noodzaak hiervan. Een visie en actieplan worden ontwikkeld. Qua uitvoering is Vizier actief als meldpunt en stimuleren we de meldingsbereidheid. Er is in 2020 een start gemaakt met de ontwikkeling van een campagne die bijdraagt aan de bewustwording van discriminatie en het tegengaan ervan onder inwoners als uitvoering van de motie 20M138. Deze campagne dient ook bij te dragen aan het bevorderen van de meldingsbereidheid. De verdere ontwikkeling en uitvoering van de campagne loopt in 2021 door.

Inclusieve organisatie en communicatie

Zowel het onderwerp Inclusieve organisatie als communicatie is een focuspunt van het uitvoeringsplan.
De gemeenteraad heeft een inclusieve en diverse organisatie duidelijk geagendeerd. In het uitvoeringsplan is hierover het volgende opgenomen: "Wij werken de komende twee jaar aan het inclusiever maken van de eigen organisatie. De aandachtspunten liggen op diversiteit met betrekking tot leeftijd, etniciteit en medewerkers met een arbeidsbeperking. Dit betekent dat wij op alle niveaus een inclusieve methode van werving en selectie stimuleren. Daarnaast streven wij naar een inclusieve werksfeer om behoud van werknemers te waarborgen."

Inclusieve organisatie
Begin 2020 is de nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl de lucht ingegaan. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie waar iedereen zich thuis kan voelen.
De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd.
Tijdens de Diversity Week in oktober hebben we stilgestaan bij drie landelijke dagen: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. De directie heeft toen ook een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft.

Het aantal jongeren en medewerkers met een vermoedelijke niet-westerse migratieachtergrond in onze organisatie is licht gestegen.
Ook nemen we deel aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor.

Inclusieve communicatie
Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal bevat voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem

In het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem met de vijf focuspunten gaan we uit van een actieve bijdrage van onder meer belangengroepen en klankborden. Alle focuspunten dragen bij aan het zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem.
Er hebben dit jaar fysieke en online overleggen en bijeenkomsten plaatsgevonden. Veel bijeenkomsten hebben niet door kunnen gaan vanwege de coronamaatregelen.
Waar het gaat om het focuspunt Diversiteit in organisaties is een onderzoek gestart naar de mate van diversiteit. Hierbij zijn, naast de gemeente Arnhem, partners van de Diversiteitsreis betrokken. Ook is een tweetal online netwerkcafés georganiseerd waarbij studenten en 'young professionals' met een niet-westerse migratieachtergrond konden netwerken met professionals van diverse organisaties.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
We faciliteren de verbreding van het platform Voor elkaar in Arnhem en zetten in op een versteviging van deze nieuwe samenwerkingsvorm	

In de Herstelagenda is aandacht besteed aan hulpvragen van inwoners en het matchen van vrijwilligers. Voor Elkaar in Arnhem (VEIA) is ontstaan tijdens de crisis. Samenwerkende partners bundelen hulpvragen en koppelen deze in de wijken aan vrijwilligers.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra (19M123)
Afgedaan per raadsbrief van 15 december 2020.

Subsidieregeling Burgerkracht sociaal domein (19M138)
Deze motie is afgedaan.

Verbinding buurthuis met wijk (19M139)
De gemeenteraad heeft voor de zomer een raadsinformatiebrief ontvangen als tussenrapportage. Met de buurthuizen werken we goed samen en we faciliteren ze op de korte en op de (iets) langere termijn. Hiermee is de motie nog niet geheel afgedaan, het gaat om het samenwerkingsproces.

Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143)
Met het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem geven we (nadere) invulling aan de volgende moties:

- 'Verdere invulling inclusief Arnhem' (17M63g). Deze motie is al eerder afgedaan en wordt hiermee nader ingevuld.
- ‘Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid’ (19M143) via het plan van aanpak VN-verdrag Handicap.

Betere begeleiding nareizigers (19M154)
De gemeenteraad is geïnformeerd over deze motie middels de raadsinformatiebrief 'Stand van zaken actieplan voor nieuwkomers 2019-2022' en motie 'Betere begeleiding nareizigers' op 24 maart 2020. Hiermee is de motie afgedaan.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	17.700	18.236	23.250	21.088	2.162
Baten	1.230	755	754	1.227	473
Saldo lasten en baten	***-16.470***	***-17.481***	***-22.495***	***-19.860***	***2.635***
Toevoegingen aan reserves	1.744	0	550	880	-330
Onttrekkingen aan reserves	362	1.100	2.761	2.930	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.382***	***1.100***	***2.211***	***2.051***	***-161***
Gerealiseerd resultaat	**-17.852**	**-16.381**	**-20.284**	**-17.810**	**2.474**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	2.173	V				
Welzijn	888	V	AWBZ/MO middelen	N	I	AR
Welzijn	564	V	Coronabudget MO	J	I	AR
Welzijn	-254	N	Jeugd	N	S	AR
Welzijn	448	V	OGGZ	N	I	AR
Welzijn	527	V	Diversen	N	I	AR
Baten	311	V				
Welzijn	311	V	Diversen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-310	N				
Asielzaken	-310	N	Inburgering en integratie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	85	V				
Inclusie	85	V	BR Burgerinitiatieven	N	I	BR

AWBZ/MO middelen

Dit voordeel wordt vooral veroorzaakt doordat geplande c.q. voorgenomen activiteiten geen doorgang konden vinden vanwege corona.

Coronabudget voor maatschappelijke opvang

In het begin van 2020 is een inschatting gemaakt voor de extra kosten voor maatschappelijke opvang waarbij de RIVM-richtlijnen in acht werden genomen. Het grootste deel van de kosten komt door het huren van een cruiseschip en personeelskosten voor te leveren zorg. In eerste instantie was de indruk dat het cruiseschip later in het jaar niet meer beschikbaar zou zijn en de huurkosten voor een alternatieve locatie hoger uit zouden vallen. Deze inschatting was onjuist. Ook zijn de personeelslasten wat lager dan eerder ingeschat.

Jeugd

De budgetverdeling van het onderdeel jeugd veroorzaakt een voordeel op de wijken (€469.000) en een nadeel op stad van €254.000.

OGGZ

Er is op 1 januari 2020 gestart met de uitvoering van de Wet Wvggz, die in de plaats is gekomen voor de Wet BOPZ. Door in 2020 in regionaal verband de werkzaamheden uit te voeren zijn de lasten lager dan oorspronkelijk verwacht werd.
Door corona is onduidelijk of dit een structureel beeld is, of dat we in 2021 e.v. geconfronteerd worden met hogere kosten.

Diverse lasten welzijn
Binnen Welzijn zijn er diverse producten met een "kleinere" positieve of negatieve afwijking. De belangrijkste hierbij zijn: toezicht op kinderopvang/peuterspeelzalen €250.000, voordeel afrekening oude balansposten €164.000; voordelen op algemene verslavingszorg, samenlevingsopbouw, doorstroomvoorziening en kleine nadelen op dak-thuislozen, crisis-gezinsopvang, zwerfjongeren en 24-uurs crisisopvang.

Diverse baten welzijn
Het voordelige verschil op de baten wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere rijksinkomsten heroïnebehandeling €73.000, subsidie voor maatschappelijke diensttijd €81.000, inning eigen bijdragen voor maatschappelijke opvang en teruggevorderde verleende subsidies.

Toevoeging Inburgering en integratie
In de MJPB 2020-2024 is een extra budget voor Inburgering en integratie opgenomen. Dit budget is niet volledig besteed in 2020. Het restant zal conform besluitvorming van de Raad via toevoeging aan de bestemmingsreserve voor dit doel beschikbaar blijven.

Onttrekking BR Burgerinitiatieven
Deze onttrekking dient ter dekking van de gemaakte kosten voor burgerinitiatieven inzake diverse advieskosten.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. IrisZorg
- St. Moviera
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Pactum
- Stichting Refugee Company

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Kengetal sociale cohesie	2019	5,7	Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.	L&V monitor gemeente
% Actief als vrijwilligers	2019	33%	Aandeel inwoners Arnhem actief als vrijwilliger	L&V monitor gemeente
% Mantelzorg	2019	15%	Aandeel inwoners actief als mantelzorger	L&V monitor gemeente
% Eenzaamheid	2019	14%	Inwoners die van mening zijn dat zij te weinig contacten hebben	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen	2019	27%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor ouderen (55+)	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren	2019	22%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn goede voorzieningen voor jongeren	L&V monitor gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie; ligt ter besluitvorming voor bij de raad.

Actuele beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Arnhem wil een gezonde en sportieve stad zijn. We zetten in op het bevorderen van een gezonde leefstijl en het stimuleren van kinderen, jongeren én ouderen om te gaan en blijven sporten. Dit kan zijn sporten in de wijk, in de openbare ruimte, bij een vereniging en de talentontwikkeling tot topsport. Om een gezonde leefstijl te bevorderen, stimuleren we naast sport en bewegen ook gezonde voeding, niet roken en het voorkomen van problematisch alcoholgebruik.
Om kinderen de best mogelijke start van hun leven te bieden en een optimale kans op een goede toekomst, zetten we in op het verbeteren van de samenwerking tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg en het sociaal domein.

In januari 2021 is het plan Gezond en Fit vastgesteld door de gemeenteraad. Hierin wordt uitgebreider ingegaan op de ambities en inspanningen die wij leveren binnen dit thema.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers gezonder en fitter

De gezondheidsverschillen in onze stad zijn groot. Ongezond gedrag zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik, is verantwoordelijk voor deze verschillen. Deze verschillen hangen vaak samen met de sociaaleconomische status en de omgeving waarin het moeilijk is gezonde keuzes te maken. We vinden het belangrijk dat kinderen een goede en gezonde start maken en daar hun leven lang profijt van hebben en dat ouderen zo lang mogelijk gezond en actief blijven. Tevens willen we een sportstad zijn waarbij we bedrijven betrekken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Gezonde levensstijl	

De ambities ten aanzien van een gezonde leefstijl van Arnhemse inwoners zijn neergelegd in het Plan Gezond en Fit dat inmiddels (januari 2021) is vastgesteld. Binnen de kaders van Gezond en Fit is gewerkt aan de diverse onderdelen van het plan, teneinde onze ambities te realiseren. Bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' wordt gerapporteerd over onze inspanningen en resultaten op die onderdelen.

Sportief bewegen voor iedereen

Door de coronacrisis heeft men minder in georganiseerd verband kunnen sporten dan normaal het geval is. Verenigingen en sportaanbieders hebben voor lange aaneengesloten perioden hun deuren moeten sluiten, of waren beperkt open. Dit heeft effect op de beweegdeelname van onze inwoners. De ambities om mensen meer te laten bewegen via de infrastructuur van verenigingen en aanbieders is hierdoor gehinderd.
Het Sportbedrijf heeft tijdens de coronacrisis haar activiteiten zoveel als mogelijk voortgezet of op een alternatieve manier aangeboden.

Een positief effect is dat bewegen in de openbare ruimte, ongeorganiseerd, is toegenomen en door corona versneld. We spelen hier op in door het faciliteren van voorzieningen in de openbare ruimte. Zo zijn er bootcamproutes aangelegd in de stadsparken, is er een beweegtuin geopend in Malburgen, en hebben we stappen gezet in het proces om andere voorzieningen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld skateplekken, pumptrack, multifunctioneel court) te realiseren. Ook heeft de urban sport community een plek gekregen in de gemeentelijke sporthal aan de Neerlandstuinstraat.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Gezonde levensstijl	
Programma (door)ontwikkelen en implementeren terugdringen overgewicht	

De JOGG-aanpak en GO!-interventie is uitgebreid naar de wijken Geitenkamp, Klarendal en Arnhemse Broek. Ondanks de coronacrisis zijn de eerste kinderen uit die wijken in de GO!-interventie opgenomen. In 2021 wordt deze aanpak voortgezet.

Afspraken rond alcohol en roken opnemen in overeenkomsten

Wij zijn op de goede weg om steeds meer plekken aan te wijzen als rookvrije zones; de sportparken, speeltuinen, en in de toekomst ook (een aantal) bushaltes. De eerste bushalte is nu rookvrij (haltes Rijnstate Ziekenhuis), en dit is een volgende stap richting een rookvrije generatie. Ook op het gebied van alcohol blijven wij in contact met onze partners om verantwoord alcoholgebruik te stimuleren en te bevorderen dat jongeren vóór hun 18e helemaal geen alcohol drinken.

Inzet op voorlichting en bewustwording

Zie de toelichting bij de inspanning 'Verankeren programma Kansrijke Start'. Voorts wordt in het voortgezet onderwijs voorlichting gegeven over middelengebruik (alcohol, drugs).

Verankeren programma kansrijke start

Voor een gezonde en veilige start van kinderen zijn de eerste 1000 dagen cruciaal. Onder de noemer Kansrijke Start zetten we in op het vroegtijdig signaleren van kwetsbare (aanstaande) zwangere vrouwen en (aanstaande) jonge ouders en het bieden van passende ondersteuning in de vorm van programma's als Nu Niet Zwanger, Centering Pregnancy, Stevig Ouderschap en intensieve VoorZorg-begeleidingstrajecten, zodat meer kinderen een kansrijke start hebben. Een belangrijke bouwsteen van Kansrijke Start is de lokale coalitie, waarin professionals uit de geboortezorg, de jeugdgezondheidszorg (JGZ), de Sociale wijkteams en de gemeente samen optrekken en afspraken maken om tot een sluitende aanpak te komen rond de zorg voor kwetsbare vrouwen en jonge ouders. Om de samenwerking in de geboortezorg en de aansluiting op het sociale domein te verbeteren, hebben de ketenpartners gezamenlijk een 'zorgpad' geschreven waarin samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd. Door het organiseren van een viertal (online) bijeenkomsten is in 2020 vooral ingezet op het versterken van de lokale coalitie en de samenwerking in de keten. In een aantal werkgroepen zijn partijen aan de slag gegaan met de door de lokale coalitie geprioriteerde thema's: actualiseren ambitie, inzicht in de knelpunten in de samenwerking en communicatie met de achterban. De uitwerking hiervan zal in 2021 een vervolg krijgen. Omdat een aantal ketenpartners regionaal werkt (bijvoorbeeld ziekenhuizen en kraamzorg), zijn in 2020 ook stappen gezet om op regionaal niveau samen te werken, met name om de zorgpaden op elkaar af te stemmen en kennis en ervaringen met elkaar te delen.

Sportief bewegen voor iedereen

Stimuleren bewegen in de eigen leefomgeving. Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

In samenwerking met de provincie Gelderland is de aanleg van twee skatebanen/pumptracks in gang gezet. Ook zijn er plannen voor urban sport op de blauwe golven. Er is via het sport innovation LAB een subsidie verstrekt om in Arnhem de community beter in beeld te krijgen en een app te ontwikkelen voor de gebruikers. Daarnaast zijn we druk bezig met de realisatie van een multifunctioneel court in Schuytgraaf, zijn er bootcamproutes uitgezet in de stadsparken en is de aanleg van een bmx-route in Schaarsbergen in gang gezet.

Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

Zie de toelichting bij de inspanning hiervoor. Er worden concreet 2 pumptracks/skatebanen aangelegd (Rijkerswoerd & Olympusgebied). Daarnaast wordt er geïnvesteerd in het in kaart brengen en bereiken van de gebruikers. Ook zijn er plannen voor de blauwe golven. Tenslotte is subsidie verstrekt aan de Urban Sports indoorhal (Common Ground).

Veranderen opdracht uitvoeringsorganisatie

In 2020 zijn er stappen gezet in het beter laten aansluiten van de subsidieaanvraag op de doelstellingen van de gemeente (gezond en fit). Er zijn stappen gezet om te komen tot een activiteitenbegroting, in plaats van een exploitatiebegroting. Er is meer zicht gekomen op kosten van exploitatie van individuele sportaccommodaties. Het Sportbedrijf heeft sinds 2020 structureel overleg met de individuele teams Leefomgeving om de speerpunten in de wijk en de stedelijke opdracht op elkaar aan te laten sluiten. Dit naar grote tevredenheid van zowel het Sportbedrijf Arnhem als de teams Leefomgeving/ wijken.

De wisselwerking tussen bedrijfsleven en sport benutten

Er is een kopgroep geformeerd (Sportsboard Arnhem) met verschillende partijen uit het bedrijfsleven. Deze groep wordt continu uitgebreid en men wordt betrokken bij de verschillende sportevenementen. In 2020 heeft dit grotendeels op een lager pitje gestaan dan onze ambitie was. Dit heeft logischerwijs te maken met de effecten en beperkingen van corona. Enerzijds waren er minder ontmoetingsmomenten en anderzijds lagen de prioriteiten in het bedrijfsleven veelal elders.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Er zijn diverse steunmogelijkheden waar sportverenigingen gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld bij NOC*NSF en Stichting Waarborgfonds Sport. Wij gaan de sportverenigingen actief helpen bij het gebruikmaken van deze steunmogelijkheden	

De sportverenigingen zijn in 2020 meer dan in voorgaande jaren ondersteund in zowel financieel als sportief opzicht. Bij een aantal sportverenigingen hebben we de ondersteuning geïntensiveerd, onder andere in het kader van de voetbalaanpak. De ondersteuning zag er noodgedwongen anders uit dan in andere jaren. De ondersteuning heeft veelal de vorm gehad van helpen te overleven, de schade te beperken, meedenken in wat er wél mogelijk is en meedenken over de toekomst.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Op naar een rookvrije generatie (19M137)

Deze motie is afgedaan. Momenteel ligt het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' ter vaststelling voor aan de Raad. Het plan schetst de ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers, waaronder de ambitie te komen tot een generatie die rookvrij kan opgroeien. Hoe we hieraan concreet invulling gaan geven, staat uitvoerig beschreven in de raadsbrief 'Rookvrije Generatie' die op 9 juni 2020 aan de gemeenteraad is aangeboden.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Sportbedrijf Arnhem
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.728	18.141	23.329	24.062	-733
Baten	5.003	2.161	4.895	6.454	1.559
Saldo lasten en baten	***-16.725***	***-15.980***	***-18.435***	***-17.608***	***827***
Toevoegingen aan reserves	1.271	693	354	397	-43
Onttrekkingen aan reserves	2.013	528	994	989	-5
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***742***	***-164***	***639***	***592***	***-48***
Gerealiseerd resultaat	**-15.983**	**-16.144**	**-17.795**	**-17.016**	**779**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.085	N				
Sport	-881	N	Kostprijsverhogende BTW Sport (zie baten)	N	I	AR
Sport	-473	N	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-31	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Publieke gezondheid	300	V	Gezond In De Stad		I	AR
Baten	2.262	V				
Sport	2.099	V	Subsidie Sport SPUK (zie lasten)	N	I	AR
Sport	200	V	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-37	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Kostprijsverhogende BTW Sport en subsidie SPUK

Sinds 2019 is de BTW op Sport niet meer aftrekbaar en derhalve kostprijsverhogend. Ter compensatie hiervan is een subsidieregeling ingesteld, Spuk-Sport, waarmee subsidie aangevraagd kan worden ter dekking van deze BTW. In 2020 is een groter bedrag aan kostprijsverhogende BTW geboekt dan begroot (€ 881.000). Hier staat een bedrag aan ontvangen subsidie SPUK tegenover. Daarnaast is bij de definitieve afrekening over 2019 gebleken dat meer subsidie ontvangen is (€ 1,2 miljoen) dan eerder verwacht en verantwoord bij de jaarrekening 2019. Bij voorschot is er 82% van de aangevraagde subsidie toegekend, omdat de landelijke subsidiepot voor deze SPUK was overvraagd. Ten tijde van de jaarrekening was dit nog het actuele beeld. Pas bij vaststelling werd duidelijk dat er op basis van de verantwoordingen 100% kon worden uitgekeerd. Dit leidt tot een voordeel aan subsidie SPUK van € 2.099.000.

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het onderhoud op enkele sportgebouwen is duurder uitgevallen dan waarmee in de begroting rekening was gehouden. Het gaat om de Beukenlaan 15 (aansluiting op nieuwe zwembad), Blekerstraat 6 (na-ijl kosten onderhoud 2019), Kermisland 2 (nog niet ingevulde taakstelling omdat pand nog in gebruik is), Olympus 29 (veel storingsonderhoud), Brabantweg 102 (herstel vandalisme), Breezandpad 11-17 (na-ijl van onderhoud 2019) en De Pas 44 (aanpassing toegangsdeuren). Het gaat om een nadeel van € 473.000. Voor een deel betreft het ook aanpassingen waarvan de kosten in rekening zijn gebracht bij de huurders. Dit geeft een voordeel van € 200.000 onder de baten.

Derving baten verhuur door corona
Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele organisaties is daarom kwijtschelding verleend voor € 37.000 (nadeel baten). Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 31.000 (nadeel lasten).

Gezond In De Stad
De uitvoering van het plaatsen van tegels bij speelplaatsen inzake rookvrije generatie vindt plaats in het eerste kwartaal van 2021 en wordt als nadeel gemeld in Turap 1. Door corona hebben een aantal activiteiten geen doorgang kunnen vinden.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen	2016	51	52	Percentage volwassenen dat voldoet aan de beweegrichtlijnen van de Gezondheidsraad	GGDmonitor
% roken	2016	25,3	20,5	Zie hierboven.	GGDmonitor
% voldoet aan alcoholrichtlijn	2016	42	40	Percentage dat voldoet aan de alcohol richtlijn (drink niet of maximaal 1 glas per dag)	GGDmonitor
% kinderen eet minstens elke dag fruit	2017	70	Niet bekend	Percentage kinderen (0 t/m 11 jaar) dat elke dag fruit eet	GGDmonitor
% lid van sportvereniging	2018	19,7	24,9	Het aantal inwoners in een gemeente dat een lidmaatschap heeft bij één of meer sportbonden	KISS
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	2019	61%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	2019	60%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen	2019	73%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: Mijn buurt biedt voldoende mogelijkheden om te bewegen in de openbare ruimte.	L&V monitor gemeente

Voor de cijfers vanuit de GGD-monitor geldt dat de meest actuele data 2020 in de loop van 2021 beschikbaar komen.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Niet-sporters	2016	47,2	48,7	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD's, CBS en RIVM

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Plan Gezond en fit.

Actuele beleidskaders

- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 'Gezondheid breed op de agenda' (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020);
- Sportvisie (2011) , in afwachting behandeling visie 'Gezond en Fit' (2020) door gemeenteraad.

Klimaat en energie

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als hotspot voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoet Arnhem niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke fossiel vrije beweging inzet. Als Arnhem het snel doet, wordt Arnhem hierin een voorbeeld voor andere steden en ontstaat een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

CO2-reductie

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en dat de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	

Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	

Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.
De doorwerking van deze opgaven voor Arnhem en de acties die erbij horen zijn verwerkt in het nieuwe programma New energy made in Arnhem 2020-2030.

Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030

In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Transitievisie warmte

De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte. Eind 2020 is het onderzoek naar de toekomstige warmtebehoefte van alle woningen en gebouwen uitgevoerd; dit wordt in 2021 afgerond. Daarnaast zijn de kansrijke duurzame warmtebronnen geïnventariseerd; ook dit wordt afgerond in 2021. Beide analyses vormen de basis voor de warmtenetstrategie, die in de eerste helft van 2021 wordt opgesteld. De warmtenetstrategie geeft input voor de Transitievisie warmte.
Omdat de wijkgesprekken en het participatieproces in de Kansrijke wijken trager verlopen door corona, zal de output hiervan ook minder zijn.

Wij voeren verkennende gesprekken met de provincie, gemeenten en Firan, onderdeel Alliander, over warmtestrategie en warmtenetten. Met Vattenfall voeren wij verkennende gesprek over de randvoorwaarden waaronder de uitbreiding van hun warmtenet mogelijk is.

Het opstellen van een Transitievisie warmte is een van de afspraken uit het Klimaatakkoord, en onderdeel van het programma NemiA. De Transitievisie warmte moet vóór eind 2021 door de raad worden vastgesteld. In de tweede helft van 2021 wordt deze aan de raad voorgelegd.

Voortouw nemen

Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten. De ondertekening is aanstaande. Voor Elderveld-Noord hebben wij een Proeftuinaanvraag ingediend en ontvangen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ter grootte van 6 miljoen euro om meer dan 800 woningen aardgasvrij te kunnen maken door middel van restwarmte uit de rioolzuiveringsinstallatie. Ook hier werken we aan het sluitend krijgen van de businesscase en contractvorming. Momenteel onderzoeken wij met onder andere de corporaties of opschaling mogelijk is naar de rest van Elderveld-Noord, waarvoor inzet vanuit het klimaatfonds en de provincie noodzakelijk is. In de overige wijken maken wij momenteel een online inhaalslag om toch voor de zomer alle wijken gesproken te hebben liefst fysiek maar indien niet mogelijk online of een variant van beide.

Wijkinitiatieven

In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. In 2021 zullen de plannen gereed zijn. Hierin komen verschillende onderwerpen aan de orde, zoals isolatie, zonnepanelen en alternatieven voor aardgas.

Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.

Om alle bewoners te betrekken bij de energietransitie, en om hen te ondersteunen om zelf energie te besparen, zijn wijkgesprekken georganiseerd. De eerste zes gesprekken zijn in september, oktober en december 2020 gevoerd. Vanwege de coronamaatregelen zijn een deel van de gesprekken uitgesteld en loopt dit door in mei 2021.

Ook voor het initiatief in Alteveer/Cranevelt zet de gemeente nog steeds kracht bij om het zonnepark te realiseren op het parkeerterrein van het Nederlands Openluchtmuseum.

Ruimtelijke ontwikkelingen

De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.

Ondersteunend beleid

In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Opstellen concept bod aan Nationaal Programma RES

Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld. De gemeenteraad heeft de kans gekregen om wensen en bedenkingen hierop te geven, waarvan geen gebruik is gemaakt.

In het kader van het doel 'Een stedelijke aanpak van de energietransitie' hebben we in 2020 op de volgende onderdelen ook inspanningen uitgevoerd:

Bedrijven en industrie

Voor de energietransitie bij bedrijven en industrie zijn in 2020 de volgende acties uitgevoerd en resultaten bereikt:

- 110 Energiecontroles uitgevoerd door de ODRA bij midden- en grootverbruikers van energie. Tevens toets op informatieplicht via Versterkte Uitvoering Energiebesparings- en Informatieplicht (VUE).
- Greendeal Zorg vernieuwd ondertekend met 9 zorginstellingen (Attent Zorg en Behandeling, DrieGasthuizenGroep, Innoforte, IrisZorg, Klimmendaal, Pleyade, Pro Persona, Stichting Driestroom, Stichting Woonzorgcentrum De Zeeg), gemeente Arnhem, gemeente Rheden, provincie Gelderland, ODRA en Milieuplatform Zorg.
- Subsidieregeling voor duurzame terrasverwarming voor horeca in coronatijd opgezet; 24 aanvragen waarvan 22 toekenningen en 2 afwijzingen.
- Subsidieregeling voor energiescan Arnhemse bedrijven ter bevordering van energiebesparing en energie-opwekking: 15 energiescans uitgevoerd.
- Stimuleren Zon op Dak via ondersteuning bij het SDE-traject: 7 maatwerkgesprekken.
- 46 nieuwe SDE+ beschikkingen voor grote daken in voorjaarsronde. Najaarsronde nog niet bekend.
- Stimuleringsregelingen en instrumenten voor ondernemers zijn opgenomen op website www.arnhemaan.nl.

Duurzame mobiliteit

In 2020 is vooral gewerkt aan de doelen van NemiA met betrekking tot het stimuleren van elektrisch vervoer door de plaatsing van laadpalen. Er zijn nu 500 laadpunten in de openbare ruimte in Arnhem en 3 snelladers. Daarnaast is gewerkt aan innovatie op het gebied van laden: in Schuytgraaf is een project gestart, waarbij de laadpunten gecombineerd zijn met lantaarnpalen. Hierbij zijn de parkeerplaatsen niet gereserveerd, omdat er meer dan voldoende laadvoorzieningen zijn in deze wijk. Het gebruik wordt gemonitord om te zien of dit in andere velden ook toegepast kan worden.
Elektrisch deelvervoer heeft ook veel aandacht gehad in 2020. Door onze deelname aan het EU project eHubs (samen met Nijmegen), zijn er drie eHubs gerealiseerd. Bij eHubs worden meerdere deelvervoersvormen op één locatie aangeboden. Dat is uitgevoerd bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal. Hier zijn elektrische deelfietsen en deelauto's aangeboden. Er is een begin gemaakt met een beleidsplan voor deelvervoer.

Verder is het aantal waterstof-elektrische auto's dat in Arnhem tankt gegroeid als gevolg van ons H2 Nodes project en is er veel aandacht geweest voor de voorbereiding van een nul emissie busconcessie, die in 2023 gerealiseerd gaat worden. Stadsdistributie is, als onderdeel van de voorbereiding op een nul emissie binnenstad in 2025, opgeschaald in overleg met Platform Binnenstad Arnhem (PBA), de provincie en onze buursteden Nijmegen, Ede en Apeldoorn.

Grootschalige opwek

Windmolens

- Eind 2020 is voor windpark Koningspleij (4 windmolens) financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 566 bewoners/bedrijven van Arnhem en omgeving mede-eigenaar geworden door een investering via de Rijn en IJssel Energiecoöperatie. Drie van de vier windmolens worden lokaal eigendom (coöperatie), één windmolen gaat stroom leveren aan Industriepark Kleefse Waard.
- De gemeente heeft in het voorjaar van 2020 haar steun betuigd aan waterschap Rivierenland in een Letter of support, voor een windmolen op de locatie Drielsedijk. Hierbij is nadrukkelijke aandacht gevraagd voor het verkrijgen van draagvlak, participatie en winstdeling door omwonenden. Het waterschap is met Rijn- en IJssel Energiecoöperatie een intentie-overeenkomst aangegaan over de ontwikkeling van deze locatie, waarin 50% lokaal eigendom (via de coöperatie) en participatie doelen zijn.

Zonnevelden
In 2020 zijn er geen nieuwe zonneveldlocaties gerealiseerd. Wel zijn de volgende projectlocaties in voorbereiding:

- Zonneveld Koningspleij noord, 8 ha, circa 30.000 panelen, 13 MWp. Voor dit project is in 2020 financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 181 bewoners en bedrijven uit Arnhem en omgeving die mee hebben geïnvesteerd. Eind 2020 zijn de voorbereidingswerkzaamheden (ophoging terrein) begonnen. Verwachte oplevering in het derde kwartaal 2021.
- Zonnecarports GelreDome: SDE+ subsidie is verleend aan Rijn- en IJssel Energiecoöperatie. Gewerkt wordt aan het sluitend krijgen van de businesscase, met minimaal 50% lokaal eigendom via de coöperatie.
- Zonnecarport Openluchtmuseum: dit wijkinitiatief, voor circa 1,3 MWp opwek via een postcoderoos (lokaal eigendom), is in voorbereiding.
- Zonneveld bult IJsseloord 2: in najaarsronde 2020 is SDE+-subsidie aangevraagd voor 6 MWp door IJsseloord projectontwikkeling.
- Zoekgebied zon rondom Deelen: voor dit gebied (onderdeel buitengebied Arnhem-Noord) worden scenario's uitgewerkt, waarin alle opgaven en belangen (naast energietransitie ook duurzame landbouw, natuur- en landschap, stikstofreductie, recreatie) een plek krijgen. Op basis daarvan kunnen bestuurlijk keuzes worden gemaakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
Eerlijke klimaatcijfers in de begroting (19A71)
Het woord 'biomassa' is bij indicatoren uit de begroting gehaald.

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	5.046	6.124	7.634	5.901	1.733
Baten	1.807	974	1.853	2.381	528
Saldo lasten en baten	***-3.239***	***-5.150***	***-5.781***	***-3.520***	***2.261***
Toevoegingen aan reserves	1.406	0	0	2.595	-2.595
Onttrekkingen aan reserves	1.149	3.063	4.255	3.970	-285
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-256***	***3.063***	***4.255***	***1.375***	***-2.880***
Gerealiseerd resultaat	**-3.495**	**-2.087**	**-1.526**	**-2.145**	**-618**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.641	V				
Duurzaamheid	-790	N	Uren beleid	N	I	AR
Duurzaamheid	-580	N	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Duurzaamheid	2.387	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	624	V	Energy Made In Arnhem	N	I	BR
Baten	839	V				
Duurzaamheid	839	V	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Toevoegingen aan reserves	2.987	N				
Duurzaamheid	2.387	N	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	600	N	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	316	V				
Duurzaamheid	136	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	180	V	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Europese subsidieprojecten NEMIA

De Europese projecten hebben een looptijd van meerdere jaren, waardoor de realisatie per jaar kan afwijken van de begroting. Minder gemaakte subsidiabele kosten leidt tot minder ontvangen subsidie. Het saldo van € 259.000 wordt verrekend met de BR Klimaat en energie.

Klimaatfonds

Dit fonds is bedoeld om grootschalige klimaatinvesteringen te stimuleren en te ondersteunen. Voorbereiding van dergelijke plannen kost veel aanlooptijd. In 2020 is het grootste gedeelte van het budget, via geaccordeerde nota's al bestemd en hiermee een veelvoud aan klimaatinvesteringen in de stad in de stijgers gezet. Uitvoering van deze projecten start voornamelijk vanaf 2021. Het grootste deel van de middelen is daarom nog niet onttrokken aan de BR Duurzaam Arnhem. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant van € 2.387.000.

Energy Made in Arnhem

De klimaat en energie opgave is een langjarig traject, waarin noodzakelijk geworden kosten vaak pas verdeeld in de toekomst worden uitgegeven. Dit leidt tot pieken in de uitgave in de toekomstige jaren. Om deze pieken op te vangen wordt er een dotatie

aan de egalisatiereserve BR Klimaat en Energie gedaan. Dit jaar is er een bedrag van € 624.000 niet uitgegeven zodat geplande uitgave in 2021 en verder kunnen worden opgevangen.

Subsidies

Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.

- Stg. Kiemt

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In het programmaplan New energy made in Arnhem zijn in deel 2 per inspanning indicatoren opgenomen, die worden jaarlijks gemonitord en separaat aan de raad gerapporteerd.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	2018	2,90%	18,50%	Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen dat constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030.

Actuele beleidskaders

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Concept startnotitie RES Regio Arnhem Nijmegen.

Ruimtelijke ontwikkeling

In dit programma komt het ruimte geven aan nieuwe initiatieven en ontwikkelingen in de stad en het beschermen van bestaande waarden en ruimtelijke kwaliteiten samen. We grijpen de invoering van de Omgevingswet aan om het beleid te actualiseren, regels toepasbaar te maken en dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren. Dit alles met het doel om werk te maken van de ambitie 'Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en bestaande waarden in stand houdt of verbetert'.
De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie, passend binnen de Arnhemse ambities.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Bij de implementatie van de Omgevingswet werken we op verschillende sporen: visie/beleid, regels/normen, digitale systemen en organisatie van werkprocessen. Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Arnhem geeft richting	

Zie de toelichting hieronder bij de inspanning 'Ontwikkelen omgevingsvisie'.

Arnhem is fysiek op orde

Over enkele jaren beschikt Arnhem over één integraal Omgevingsplan. Het Omgevingsplan bundelt niet alleen de regels voor de fysieke leefomgeving maar biedt ook meer inzicht en transparantie in ons omgevingsrecht en zorgt voor betere en snellere procedures. Dit allemaal met als doel om de belangrijke kwaliteiten van onze stad te beschermen en tegelijkertijd ruimte te bieden aan gewenste ontwikkelingen.

Arnhem maakt mogelijk

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We bereiden ons voor op de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit houdt onder andere in een betere samenwerking met De Connectie en het selecteren van softwareleveranciers samen met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software wordt technisch aangesloten aan het DSO. Arnhem is voor de zomervakantie, met software voor het omgevingsplan, al aangesloten op het DSO. De software voor toepasbare regels wordt eind derde kwartaal aangesloten. We liggen op schema.
- Het inrichten van beide softwaresystemen start volgens planning dit jaar.

Zie voor een verdere toelichting op de ondernomen acties hieronder de inspanning 'Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet'.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieuhandhaving, Externe veiligheid en Bodem en grondwater liggen op koers. Voor de status van energie en klimaat, duurzaamheid en lucht zie het programma Klimaat en energie. Geluid ligt gedeeltelijk op koers.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Arnhem geeft richting	
Ontwikkelen omgevingsvisie	

De fysieke participatie is grotendeels niet doorgegaan in verband met de coronamaatregelen. Er is daarom in gezet op online participatie. Hierin zijn scenario's en stellingen voorgelegd aan de stad middels de koerswijzer.nl. Hier hebben ruim 3500 bewoners aan deelgenomen; een mooi resultaat. Deze participatie-uitkomsten zijn samen met beleid en nieuwe ambities (volgend uit Woondeal) verwerkt in het Koersdocument. In 2021 zal de omgevingsvisie worden afgerond.

Arnhem is fysiek op orde

Pilots en toewerken naar integraal omgevingsplan

Om te komen tot één Omgevingsplan doen we het volgende:

- Uniformeren en technisch op orde brengen bestaande planvoorraad. In 2019 zijn we begonnen met het opstellen en in procedure brengen van een aantal grote beheersgerichte bestemmingsplannen. Het doel hiervan is een actuele en meer integrale planvoorraad, die aan bepaalde technische eisen voldoet waardoor het grootste deel van de bestemmingsplannen straks makkelijker over te zetten zijn in het nieuwe Omgevingsplan. Voor deze opgave maken we gebruik van de experimenteerruimte (bestemmingsplan verbrede reikwijdte) van het ministerie van BZK. We verwachten voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet het grootste deel van de plannen in procedure te hebben.
- Digitaliseren ruimtelijk beleid en regelgeving. Naar verwachting 8 gemeentelijke verordeningen en ruim 200 rijksregels die gedecentraliseerd worden en die zich richten op de fysieke leefomgeving worden straks opgenomen in het Omgevingsplan. Voor de dienstverlening is het nodig dat deze regels zoveel mogelijk gebiedsspecifiek worden gemaakt zodat initiatiefnemers per adres kunnen zien welke regels van toepassing zijn. Vooruitlopend op de Omgevingswet zijn we in 2020 begonnen met het digitaliseren hiervan en we lopen hierbij op koers.
- Plan van Aanpak Omgevingsplan. De transitie naar één Omgevingsplan start op 1 januari 2022 en is een omvangrijke operatie waarvoor geen blauwdruk bestaat. Gemeenten hebben veel vrijheid in de wijze waarop ze hun Omgevingsplan kunnen vormgeven en in welk tempo ze dat doen. Om die reden zijn we in 2020 gestart met het opstellen van een plan van aanpak met daarin de verschillende stappen en een voorstel voor de benodigde (raads)besluiten die straks genomen moeten worden. Het plan van aanpak wordt in het eerste kwartaal van 2021 voorgelegd aan de gemeenteraad, dit is wat later dan gepland (was derde kwartaal 2021) maar geeft voldoende tijd om ons voor te bereiden.

Arnhem maakt mogelijk

Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We hebben in 2020 met De Connectie softwareleveranciers geselecteerd voor het omgevingsplan en toepasbare regels. Deze selectie hebben we samen gedaan met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software is geïnstalleerd en getest voor zover dat mogelijk is. De aansluiting op het landelijk stelsel (DSO) is gerealiseerd.

Andere acties zijn:

- We organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet. Hierin worden stappen gezet, onder andere met de ODRA. Dit onderwerp vraagt wel aandacht tot aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
- De processen onder de Omgevingswet zijn in kaart gebracht en de implementatie is gestart. We liggen op schema.
- Het doorontwikkelen van het initiatievenproces is een continue verbeterproces en verloopt naar wens.
- We passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden. Deze actie vindt in 2021 plaats.
- De software blijven we testen en is een continu proces omdat het DSO nog niet is uitontwikkeld en de softwareleverancier mee moet bewegen in zijn ontwikkeling.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

Zie hiervoor de toelichting bij de doelen in het programma Klimaat en energie.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. In 2020 zijn er nog 19 (voormalige) bedrijfslocaties waar een (meerjarige) sanering loopt. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht.

Vanwege de actuele loodproblematiek is vorig jaar gestart met sanering van tuinen met een gezondheidsrisico (met name in het Spijkerkwartier). In 2020 is deze sanering voortgezet. Omdat ook het onderzoek nog doorloopt zijn er evenveel tuinen bijgekomen als gesaneerd en staan voor komend jaar 11 te saneren tuinen op het programma.

Voor de verontreinigde grondwal bij de Bethaniënstraat, die vorig jaar is onderzocht op verzoek van de woonwagenbewoners, zijn saneringsvarianten uitgewerkt voor de verschillende herinrichtingsopties. Voor sanering is een SPUK (specifieke uitkering, die los staat van de decentrale uitkering bodem (DUB)) gevraagd en toegekend door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

De achtergrondwaarden voor PFAS zijn geactualiseerd, en samen met een nieuw addendum in de regionale bodembeheernota verwerkt. De diffuse achtergrondwaarden in Arnhem voldoen ruim aan de landelijke richtlijnen, waardoor er voor het hergebruiksbeleid geen extra maatregelen nodig zijn.

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

In 2020 is er geen toename geweest van het externe veiligheidsrisico in woonwijken. Er is dus 0 maal afgeweken.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Eind 2020 is begonnen met het uitvoeren van een kosten-batenanalyse. Hierdoor kunnen we beoordelen in hoeverre het mogelijk is om de maatregel stil asfalt, structureel mee te nemen bij het onderhoud van gemeentelijke wegen. Het resultaat van deze kosten-batenanalyse dient als input voor het actieplan omgevingslawaai, op basis waarvan uiteindelijk het geluidbeleid kan worden geactualiseerd.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Het handhavingsbeleid voor milieuvergunningen bij bedrijven is in 2020 geactualiseerd en wordt begin 2021 ter besluitvorming voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Dekking blauwe golven (19M135)

Deze motie is afgedaan.

Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden (19M140)

Deze motie is afgedaan.

Aanvulling raadsvoorstel AKU fontein (19M157)

De inhoud van de motie wordt meegenomen in de verdere besluitvorming over het Gele Rijders Plein.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte

- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	44.166	42.329	75.813	46.930	28.884
Baten	48.219	37.604	72.502	48.028	-24.475
Saldo lasten en baten	***4.053***	***-4.725***	***-3.311***	***1.098***	***4.409***
Toevoegingen aan reserves	5.620	814	6.469	7.874	-1.405
Onttrekkingen aan reserves	3.922	30	3.907	3.893	-14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.698***	***-784***	***-2.562***	***-3.981***	***-1.419***
Gerealiseerd resultaat	**2.355**	**-5.509**	**-5.873**	**-2.883**	**2.990**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	28.950	V				
Grondzaken	29.840	V	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	2.540	V	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	-1.212	N	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Grondzaken	-1.354	N	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-633	N	ODRA	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-100	N	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	205	V	Uren beleid	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-336	N	Omgevingslawaai (zie baten)	N	I	AR
Baten	-24.352	N				
Grondzaken	-29.840	N	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	6.373	V	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Grondzaken	-2.650	N	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	1.183	V	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	336	V	Omgevingslawaai (zie lasten)	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	246	V	ODRA	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.386	N				
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	100	V	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Grondzaken	-2.185	N	Resultaat grondexploitatie werkelijke dotatie	N	I	BR
Grondzaken	699	V	Resultaat grondexploitatie geraamde dotatie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Resultaat Grondexploitatie
Het resultaat op de grondexploitatie is € 5.719.000 voordelig. In de begroting werd rekening gehouden met een voordelig resultaat van € 700.000. Het resultaat is daarmee € 5.019.000 hoger dan begroot, verdeeld over een nadeel van € 1.354.000 op de lasten en een voordeel van € 6.373.000 op de baten.

Het totale resultaat van € 5.719.000 kan als volgt worden gespecificeerd:

a. tussentijdse winstneming op 7 projecten		€	5.340.000 V
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten		€	537.000 V
c. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen	-/-	€	257.000 N
d. resultaat op 2 afgesloten projecten		€	120.000 V
e. kosten uit voorstudies	-/-	€	21.000 N

Het resultaat ad € 5.719.000 wordt als volgt bestemd:
a. € 21.000 wordt onttrokken aan de BR Voorstudie omdat de kosten hoger waren dan het begrote budget;
b. € 2.185.000 wordt toegevoegd aan de BR Grondexploitatie om de reserve op het niveau te brengen dat nodig is voor het noodzakelijke weerstandsvermogen voor de risico's op de projecten. Geraamd was een dotatie van € 699.000;
c. € 3.555.000 valt als voordeel in de algemene middelen.

Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling
Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten loopt weg tegen het nadeel op de baten.

Fasering projecten grondexploitatie
Fasering in de voortgang van de bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het nadeel op de lasten loopt weg tegen het voordeel op de baten.

ODRA
De kosten voor de werkzaamheden van de ODRA zijn in totaal € 633.000 hoger uitgevallen. Door een toename van het aantal vergunningaanvragen zijn de kosten voor vergunningverlening, toezicht en advies hoger uitgevallen. Hier staan €246.000 hogere inkomsten uit leges tegenover.

Omgevingslawaai
In 2020 is voor € 336.000 aan kosten gemaakt voor het saneren van woningen aan het Eusebiusplein. De sanering bestaat uit bouwkundige maatregelen om het geluidsniveau binnen in de woningen omlaag te brengen. Deze kosten worden gedekt door uit subsidie van het Rijk.

Uren beleid
Er is minder beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Visie Nieuwe Haven
De kosten voor de Visie Nieuwe haven zijn in 2020 € 100.000 hoger uitgevallen. Dit betekent ook dat er minder budget naar 2021 wordt overgeheveld voor het vervolg van het proces. Tegenover dit nadeel staat daarom in 2020 een gelijk voordeel onder de dotaties aan de reserve BR Taakmutaties.

Administratieve wijziging
De begroting 2020 van de projecten had, op basis van de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) van 2019, aangepast moeten worden aan de actuele raming van jaarschijf 2020 uit die FJP. Dit zou zowel op de lasten als de baten een verlaging betekend hebben van € 29.840.000. De betreffende begrotingswijziging is wel gemaakt, maar door een administratieve fout niet ter goedkeuring aan de raad voor gelegd en mocht daarom niet verwerkt worden. Hierdoor zijn zowel de lasten als baten € 29 miljoen te hoog geraamd. Dit geeft een voordeel op de lasten die wegloopt tegen een gelijk nadeel op de baten. Per saldo doet het niets voor het resultaat.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2015-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem biedt woonruimte

Arnhem is een aantrekkelijke groene stad met goede voorzieningen en een groot cultureel aanbod waar het fijn wonen is. Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we de stad ook in de toekomst aantrekkelijk houden om in te wonen. Door bestaande en nieuwe woningvoorraad en het woonmilieu af te stemmen op de behoefte van de woonconsument ontstaat er een voorraad met toekomstwaarde. Dit draagt bij aan sterke wijken waarbinnen het voor alle Arnhemmers goed wonen en leven is. Naast voldoende en betaalbare woningen in een fijne leefomgeving zijn grote overstijgende opgaven zoals de energietransitie en levensloopbestendig wonen uitdagingen waar Arnhem voor staat.

Met het maken van de omgevingsvisie wordt een streefbeleid van de gewenste ruimtelijke kwaliteiten bepaald waar we ons als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Met deze visie hebben we de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en levensloopgeschikt wonen. De omgevingsvisie en de te verwezenlijken Arnhemse ambitie geven richting aan het Arnhemse woonbeleid.

Naast het wonen is de leefomgeving bepalend voor een prettig woonklimaat. In de woonomgeving komen veel ambities en ontwikkelingen samen. Ambities die te maken hebben met het gebruik van de leefomgeving zoals (fiets)parkeren, toegankelijkheid, speel- en recreatievoorzieningen maar ook ambities die te maken hebben met leefbaarheid: groen, klimaatadaptatie en milieu.
Met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie en energietransitie ontstaat een steeds grotere behoefte aan voorzieningen van nutsbedrijven in de vorm van bijvoorbeeld transformatoren, verdeelstations en laadpalen. Een zorgvuldige inpassing van deze elementen vormt zeker in de dichter bebouwde stadsdelen een steeds grotere uitdaging.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Hieraan draagt toezicht, controle en handhaving bij.
Klimaatadaptatie en groen zijn op dit moment leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Bij klimaatadaptatie gaat het om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte.
We hebben de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Groen draagt overigens ook in positieve zin bij aan klimaatadaptatie. De groenvisie bevat een aantal doelen die uitgewerkt zijn in het onderdeel 'wat willen we bereiken'.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente direct invloed kan uitoefenen op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking hiervan is terug te vinden in de paragraaf kapitaalgoederen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In onze stad leven ook dieren. We zetten ons in voor een goed leefklimaat voor (wilde) dieren en willen biodiversiteit bevorderen. De Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn is in oktober 2016 vastgesteld in de raad. De agenda heeft als ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De ambitie is om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en de hoeveelheid restafval verder te verkleinen, dit in combinatie met gebruiksvriendelijkheid en aanvaardbare kosten.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status

Beschikbare en betaalbare woningen

Bij dit doel gaat het om voldoende gedifferentieerde woningvoorraad voor verschillende doelgroepen. Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling vastgesteld door de Arnhemse gemeenteraad. Met dit plan van aanpak wordt ingegaan op de bestaande situatie (het woningtekort en de mismatch) maar ook de beoogde situatie. Het woningtekort wordt aangepakt via doorprogrammeren en versnellen. Hiervoor worden onder andere de volgende middelen toegepast:

- de woondeal regio Arnhem-Nijmegen;
- onderzoeken mogelijkheden stimuleren goedkope koop;
- aandacht voor studentenhuisvesting;
- het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Kwaliteit en een toekomstbestendige woningvoorraad staan hier voorop. Ook op dit doel is het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling van toepassing. Onderdeel van het plan van aanpak is het oplossen van de mismatch (en daarbij ook de kwaliteit) in het Arnhemse woningaanbod. Het oplossen van de mismatch in betaalbare woningen wordt aangepakt door middel van:

- het toevoegen van 30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten;
- corporaties aan te wijzen als premium partner;
- verruiming van de doelgroep (lage middeninkomens en toewijzingsruimte corporaties);
- het toevoegen van andere woonvormen (bijvoorbeeld Knarrenhof);
- streven naar levensloopbestendige woningen;
- gezonde woningen;
- verduurzaming woningvoorraad;
- toegankelijke woonomgeving.

Leefbare woonomgeving

Van belang hierin is een fysiek en sociaal aantrekkelijke leefomgeving. In de prestatieafspraken 2020 staat de afspraak voor het maken van handelingskaders. Handelingskaders met bijbehorende uitvoeringsagenda's geven richting aan de wijk en de opbouw en differentiatie van de wijk. Deze handelingskaders zorgen voor een gezamenlijke focus per wijk.

Arnhems groen versterken

De ambities van de groenvisie zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen dragen bij aan:

- versterken groenstructuur;
- natuurvriendelijke stad;
- groene en gezonde stad;
- duurzame stad;
- samenwerkende stad.

Arnhem klimaatbestendig maken

De kwetsbaarheden met betrekking tot de klimaatverandering zijn in de strategie klimaatadaptatie in beeld gebracht. Er zijn focusgebieden benoemd; deze krijgen prioriteit bij het nemen van maatregelen. Met het vaststellen van de strategie klimaatadaptatie is er een beleidskader beschikbaar om in gemeentelijke projecten klimaatadaptieve maatregelen te nemen en kansen die zich voordoen te benutten.

Dierenwelzijn

De ambities voor dierenwelzijn zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen die hierin zijn genoemd lopen volgens planning.

Minder restafval

De invoering van diftar is in 2020 voltooid. Hiermee is een belangrijke stap gezet in de vermindering van de hoeveelheid restafval tegen relatief lage kosten. De eerste resultaten op het gebied van ingezamelde hoeveelheden restafval en herbruikbare fracties komen overeen met de begrote hoeveelheden. De hoeveelheid restafval daalt, de hoeveelheden herbruikbare fracties nemen toe. Aandachtspunt is de stijging van de vervuilingsgraad van PBD-afval en afkeur van gescheiden ingezameld materiaal.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Beschikbare en betaalbare woningen	
30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten (amendement 19A65)	

Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak (PvA) woningbouwontwikkeling vastgesteld door de gemeenteraad, hierin is deze ambitie opgenomen en zijn spelregels benoemd. Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten. De grote drie woningcorporaties in Arnhem (Volkshuisvesting Arnhem, Portaal en Vivare) zijn hiervoor onze eerst aangewezen partners ('premium partner'). Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken met de woningcorporaties opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten.

Uitbreiden woonwagenlocaties

In juni 2020 is het Plan van Aanpak uitbreiding woonwagenlocaties Arnhem vastgesteld. In het plan van aanpak is aandacht voor:

- verdere analyse van woonbehoeften;
- doelgroepen;
- woonruimtetoewijzing;
- beheer (organisatie).

Tevens is onderzocht wat de woonbehoefte per locatie is en welke mogelijkheden er zijn voor realisatie van deze behoefte op de betreffende locatie. Met de corporaties en de Huurdersvereniging Woonwagenbewoners Arnhem wordt het gesprek gevoerd over medewerking aan mogelijke uitbreiding in de toekomst. Er is onderscheid gemaakt in locaties die op korte, middellange en lange termijn in beeld komen. Tevens worden met de corporaties twee pilots uitgewerkt om te onderzoeken hoe kan worden omgegaan met de onrendabele kosten voor gemeente en corporatie bij uitbreidingen. De aanpak van de herinrichting en sanering van de woonwagenlocatie aan de Bethaniënstraat is een separaat project geworden, gestoeld op een raadsbesluit van mei 2020, waarin budget is gereserveerd voor de sanering van de vervuilde grond. Na het vaststellen van het plan van aanpak is gestart met de uitvoering.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers

Met alle Arnhemmers bedoelen we naast de reguliere bewoners ook mensen die vallen binnen specifieke doelgroepen.

In 2020 is het onderzoek naar de vraag op het gebied van wonen en zorg afgerond. Hiermee hebben we een goed beeld gekregen naar de vraag aan woningen voor de specifieke doelgroepen. In de prestatieafspraken staat ook dit jaar weer de afspraak over de convenantswoningen. Dit is een doorlopende afspraak die jaarlijks terug komt om ervoor te zorgen dat er voor mensen die gebruik maken van daklozenopvang en beschermd wonen voldoende woningen beschikbaar zijn.

Om voldoende kwalitatieve studentenwoningen te kunnen blijven bieden zijn met de SSH& afspraken gemaakt over het vergroten van hun marktaandeel in Arnhem de komende jaren.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Bij Coehoorn is Cohousing Arnhem de ontwikkelende partij geworden. Het gaat hierbij om een groep mensen die een woon- werk gemeenschap (in een collectief particulier opdrachtgeverschap) voor meer generaties wil opzetten.

In Schuytgraaf en Gaardenhaage staan kavels te koop. In Gaardenhaage wordt voor een deel van de kavels ingezet op een andere verkaveling zodat er meer kavels kunnen worden toegevoegd. Het gaat dan om het verkleinen van kavels waardoor ze meer courant worden. Ook in het centrum van Arnhem aan de Rodenburgstraat staan diverse kavels te koop voor zelfbouw.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken investeert 50 miljoen euro in de opgave om woningbouw te realiseren voor kwetsbare doelgroepen; dak- en thuislozen, arbeidsmigranten maar ook andere spoedzoekers zoals gescheiden ouders, jeugdopvang (MO), kunstenaars en studenten. Arnhem heeft het volgende subsidiebedrag gekregen om aan deze opgave bij te dragen; €1.820.000 (2 miljoen euro minus BTW). Het doel is om te voorzien in huisvesting voor kwetsbare groepen op zo kort mogelijke termijn. Voor deze opgave beperken we ons tot de gebieden spoorzone Arnhem Oost (inclusief Merwedeterrein) en Presikhaaf West conform beschikking BZK. De gemeente dient de specifieke uitkering volledig uiterlijk op 31 december 2022 te hebben besteed.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Woningen verduurzamen

Ook in de prestatieafspraken 2021 hebben we afspraken over duurzaamheid gemaakt. Het programma New Energy Made in Arnhem 2020-2030 is hiervoor de basis. Het gaat om een gezonde, comfortabele, betaalbare woning met een geringe CO2 footprint.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikter maken

Er worden inmiddels al veel woningen (met name appartementen) levensloopgeschikt gebouwd. Ook de omgeving wordt daarbij zorgvuldig bekeken en indien nodig aangepast als levensloopgeschikte woonomgeving. Dit is nodig zodat mensen niet alleen goed wonen maar daarnaast ook gebruik kunnen maken van de faciliteiten in de omgeving; ze moeten ook kunnen leven naast het wonen. In 2020 is er een procedure gestart voor een verkennende opdracht van de woon- verhuiscoach. Dit heeft nog niet geleid tot een verstrekking van de opdracht, de juiste kandidaat zat er niet tussen.

Leefbare woonomgeving

Opstellen wijkvisies samen met wijkteams Leefomgeving

Er is dit jaar gewerkt aan de handelingskaders voor de Geitekamp en Immerloo/ het Duifje. Na de handelingskaders zou er een wijkvisie volgen. Door het coronavirus is er maar beperkte voortgang gemaakt met het opstellen van de handelingskaders. Hierdoor is het maken van wijkvisies ook nog niet gestart. Handelingskaders en wijkschetsen worden namelijk opgesteld in overleg met zoveel mogelijk wijkbewoners. Door corona is het lastig gebleken deze mensen er goed bij te betrekken hierdoor is er minder vooruitgang gemaakt dan vooraf was ingeschat.

Beleid op splitsen en verkameren van woningen

Op 17 juni is het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering vastgesteld. Op 28 oktober is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering vastgesteld door de raad. Door dit beleid is het verplicht om een vergunning aan te vragen voor splitsing of verkamering van een woning in heel Arnhem.
Er worden bij de vergunningaanvraag voorwaarden gesteld. Deze voorwaarden houden rekening met de woonkwaliteit, de leefbaarheid, schone wijken en de druk op de ruimte.
Het nieuwe beleid brengt evenwicht in verschillende belangen. De gemeente wil de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren met name vanwege de grote woningvraag in Arnhem. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen.

Arnhems groen versterken

Versterken groenstructuur

Mede vanuit klimaatadaptatie en het Bomenplan zijn voorstellen ontwikkeld voor vergroening die in het plantseizoen 2020-2021 gerealiseerd worden. In Park Angerenstein zijn diverse verbeteringsmaatregelen uitgevoerd. Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs). De uitvoering zal in 2021 en 2022 plaatsvinden.

Natuurvriendelijke stad

In de loop van 2020 is een systematiek opgesteld waarmee de biodiversiteit bij bouwprojecten vergroot kan worden. Het beheer van graslanden is geoptimaliseerd en er is gewerkt aan het stimuleren van biologische landbouw in de gemeente. In 2020 hebben wij onze pachters ondersteund in het uitwerken van plannen voor een duurzamer en natuurinclusiever gebruik van de gemeentelijke landbouwgronden rond Deelen en Schaarsbergen inclusief ruimte voor meer natuurontwikkeling. Dat heeft geresulteerd in een gemeenschappelijk plan en plannen op bedrijfsniveau waarvan de uitvoering start in 2021.

Groene en gezonde stad - Parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken

De ambitie is om parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken. Hieraan wordt onder andere invulling gegeven door 'Veluwe op 1'. Het belang van aantrekkelijke groengebieden dicht bij huis is door corona duidelijker geworden dan ooit tevoren.

Duurzame stad

In 2020 is de uitvoering van het bomenplan ter hand genomen. Het boomkwaliteitsteam is ingesteld en er is een start gemaakt met het aanplanten van nieuwe bomen.

Samenwerkende stad

De geplande activiteiten zijn opgepakt en lopen volgens planning. Natuurcentrum beheert nu de Molenplaats Sonsbeek en geeft invulling aan de promotie van ons groen. Halverwege het jaar is de subsidieregeling klimaatadaptatie verruimd waardoor bewoners meer ondersteund kunnen worden bij het vergroenen van hun woonomgeving.

Arnhem klimaatbestendig maken

Kwetsbaarheid in beeld brengen en een klimaattoets ontwikkelen en invoeren

De kwetsbaarheid van Arnhem voor klimaatverandering is in beeld gebracht. De komende periode zal dit nog verder uitgewerkt worden zodat een preciezer beeld ontstaat. Er is in 2020 ingezet op een werkwijze waarbij klimaatadaptatie in alle projecten een plek krijgt.

Kansen benutten

Doordat klimaatadaptatie in steeds meer projecten een prominente rol heeft gekregen zijn in diverse projecten kansen benut om Arnhem klimaatadaptiever te maken.

Dierenwelzijn

Maatregelen dierenwelzijn

Het Dierentehuis Arnhem e.o. gaat het dierenasiel renoveren. De Arnhemse Minimaregeling Dierenartskosten wordt structureel gemaakt.

Minder restafval

Opnieuw afsluiten ondergrondse containers (afronden omgekeerd inzamelen)

Voorafgaand aan de invoering van Diftar zijn de ondergrondse containers (opnieuw) afgesloten waardoor ze alleen nog met de afvalpas geopend kunnen worden.

Invoering Diftar

Per 1 juli werd Diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Communicatie en voorlichtingscampagne ter ondersteuning van Diftar

De geplande interactieve communicatieacties zijn door de coronarestricties deels komen te vervallen. Het accent van de communicatie in de afgelopen periode heeft vooral gelegen op wat we noemen de 'schone stad', en is op een alternatieve wijze ingevuld.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
Onderhoud fietspad Arnhem Centraal Station	

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud asfalt Velperplein

Deze maatregel is uitgevoerd.

Kruispunt Apeldoornseweg-Sonsbeeksingel, aanpassing inrichting en asfalt

Deze maatregel is uitgevoerd.

Renovatie Bushalte Station Arnhem-Zuid

Deze maatregel is uitgevoerd.

Diverse kleine werkzaamheden centrum

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud fietspad Amsterdamseweg

Deze maatregel is uitgevoerd.

Onderzoek kabels en leidingen Oude Zevenaarseweg (graven proefsleuven)

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding rioolvervanging Lelyweg e.o.

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding uitvoering Olympusgebied

Deze maatregel is uitgevoerd.

Extra werkzaamheden Station Velperpoort

Deze maatregel is uitgevoerd.

Investeren in een leefbare en groene stad

Verfraaiing openbare ruimte met kunst en groen in samenwerking met partners

De uitvoering wordt voorbereid, de besteding van de middelen is doorgeschoven naar 2021.

Versterken en vernieuwen

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken wonen (19A65)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling is op 8 juli 2020 vastgesteld door de gemeenteraad.

Reservering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima (19A74)

Dit amendement is uitgevoerd.

Niet overhaast besluiten (19A78)

In de geamendeerde MJPB 2020-2023 is de tekst van het addendum MJPB 2020-2023 niet opgenomen.

Aanpak schimmelwoningen (19M127)

Deze motie is afgedaan met het opnemen in de prestatieafspraken 2020 van afspraken over schimmelwoningen.

Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor doel (19M141)

Deze motie is uitgevoerd.

Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn (19M155)

Wij komen dit voorjaar met een nieuwe, ambitieuze visie op en uitvoeringsagenda voor dierenwelzijn. Bij de Perspectiefnota en Begroting 2021-2024 zijn extra middelen toegewezen aan dierenwelzijn.

Geen asielopvang op camping Arnhem (19M158)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op camping Arnhem (19M159)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Stop de toestroom naar camping Arnhem (19M160)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Lingezegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.806	32.478	35.921	36.268	-348
Baten	39.109	37.873	40.017	39.403	-614
Saldo lasten en baten	***7.302***	***5.395***	***4.096***	***3.135***	***-961***
Toevoegingen aan reserves	2.284	200	1.009	930	80
Onttrekkingen aan reserves	934	1.286	2.500	1.257	-1.243
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.350***	***1.085***	***1.491***	***327***	***-1.164***
Gerealiseerd resultaat	**5.952**	**6.480**	**5.587**	**3.462**	**-2.125**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-407	N				
Openbare ruimte	-625	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Groen	-285	N	Bossen en Parken	N	I	AR
Groen	861	V	Groenfonds-projecten	J	I	BR
Groen	318	V	Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven	N	I	BR
Wonen	245	V	Beleidsontwikkeling Wonen	N	I	BR
Openbare ruimte	-313	N	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie baten)	N	I	AR
Openbare ruimte	-322	N	Havenbeheer (zie ook baten)	N	S	AR
Openbare ruimte	-286	N	Overige Projecten (zie baten)	N	I	AR
Baten	-206	N				
Openbare ruimte	-783	N	Afvalstoffenheffing	N	I	AR
Openbare ruimte	-327	N	Afvalbeheer	N	I	AR
Openbare ruimte	313	V	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie lasten)	N	I	AR
Openbare ruimte	305	V	Havenbeheer (zie ook lasten)	N	S	AR
Openbare ruimte	286	V	Overige Projecten (zie lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-187	N				
Groen	-187	N	BR Groenfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-1.221	N				
Groen	-675	N	BR Groenfonds			
Groen	-385	N	BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte			
Wonen	-161	N	BR volkshuisvesting			

Afvalstoffenheffing
De inkomsten 2020 zijn € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder inkomsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn geweest. Dit wordt deels gecompenseerd door meer vaste opbrengsten. Hogere groei van het aantal huishoudens heeft geleid tot meer deelnemers.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € -0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 mln. gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 mln. (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van Afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 mln.).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot incidenteel lagere opbrengsten van € - 0,3 mln. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 mln. waaronder eenmalige hogere kosten invoering Diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende € - 1,7 mln. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Bossen en Parken
Noodzakelijk herstel hekwerken en ander noodzakelijk onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken.

Groenfonds-projecten
Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces van een relatief groot aantal groenfondsprojecten vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen Van Muijlwijkstraat en Velperweg, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs) en het Bomenplan. De uitvoering zal in 2021 plaatsvinden.

Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven
Vanwege de lage waterstanden in de Rijn en IJssel was er dit najaar te weinig diepgang om de baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven (€ 0,3 miljoen) te kunnen uitvoeren. Deze werkzaamheden zijn daarom doorgeschoven naar het voorjaar 2021.

Beleidsontwikkeling Wonen
2020 was een jaar waarin een aantal belangrijke beleidsstukken door de gemeenteraad en/of het college zijn vastgesteld. Te denken valt aan het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling', 'Plan van Aanpak: Verkamering en Woningsplitsing' en de Woondeal. Vaststelling van deze stukken gebeurde wat later in het jaar dan verwacht, hierdoor zijn niet alle middelen in dat kalenderjaar besteed om de woningbouwontwikkeling verder vorm te geven, alsook de bredere woonopgave. Omdat door deze onderbesteding ook minder onttrokken wordt aan de BR Volkshuisvesting blijven deze middelen beschikbaar voor uitvoering in komende jaren.

Projecten (herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen, havenbeheer, overige projecten)
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat.

Toevoegingen en onttrekkingen BR Groenfonds
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groenfonds.

Onttrekkingen BR Grond onderhoud en vervang openbare ruimte
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte.

Onttrekkingen BR Volkshuisvesting
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve volkshuisvesting.

Subsidies
Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.
- St. Natuurcentrum Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Leefbaarheid in eigen buurt	2019	7,2		L&V monitor gemeente
Woonomgeving	2019	7,4		L&V monitor gemeente

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Nieuw gebouwde woningen	2020	11,8	8,8	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	ABF - Systeem Woningvoorraad
Omvang huishoudelijk restafval	2019	201	163	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Bomenplan Arnhem;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen;
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030 (voorstel aangeboden aan de gemeenteraad);
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Actuele beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies
10. Integriteit

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is de afspraak gemaakt dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven met ingang van 2019 niet verhoogd zullen worden. In 2019 zijn aanvullende afspraken op dit coalitieakkoord gemaakt. Hierbij is afgesproken om in 2020 de OZB eenmalig te verhogen met 1,25% (Amendement 19A66). Deze afspraak is verwerkt in de tarieven 2020.

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2020 was dat 1 januari 2019).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

Uitgangspunten tarieven 2020

1.1 Evenwichtige lastenverdeling tussen burgers onderling (draagkracht)
De gemeenteraad heeft in het Coalitieakkoord afspraken gemaakt over de lokale lastenontwikkeling.
De instrumenten die Arnhem hiervoor inzet zijn:

- de grondslag van de belastingen;
- de OZB en de rioolheffing hebben met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: ‘hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, hoe hoger de te betalen belasting’;
- kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.

1.2 De gebruiker betaalt
Bij de afvalstoffenheffing wordt (voor het variabele deel van het tarief) een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt, doordat er gewerkt wordt met een gedifferentieerd tarief (diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval.

Belangrijke ontwikkelingen 2020

Afvalstoffenheffing/ invoering Diftar

Per 1 juli 2020 is diftar ingevoerd; een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een diftar-systeem hebben inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing.
In maart 2021 heeft een referendum plaatsgevonden over diftar. Ongeveer 53 procent van de Arnhemmers sprak zich uit tegen het diftar-systeem. Het is nog niet bekend wat de uitkomst van het referendum gaat betekenen voor het afvalbeleid binnen de gemeente en hiermee voor de wijze van afvalstoffenheffing.

Uitstel van betaling voor ondernemers

Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is in 2020 aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen (OZB, rioolheffing en toeristenbelasting). Circa 400 ondernemers hebben van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. De verwachting is dat het merendeel van de ondernemers in de loop van 2021 en begin 2022 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen, waarmee het effect van het uitstel op de belastingopbrengsten beperkt zal zijn.

Bedrijveninvesteringszones

De verwachting was dat de gemeenteraad nog voor januari 2021 een verordening vast zou stellen, waarmee het voor ondernemers mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Door de coronacrisis is het BIZ-project stil te komen liggen. Het is nog onbekend wanneer het weer opgepakt gaat worden.

Opbrengsten 2020 van de lokale heffingen

Omschrijving	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Belastingsoorten				
Onroerend Zaakbelasting	54.003	55.625	56.034	409
Afvalstoffenheffing	16.432	17.461	16.678	-783
Rioolheffing	16.556	16.864	16.728	-136
Toeristenbelasting	625	625	550	-75
Subtotaal	**87.616**	**90.575**	**89.990**	**-585**
Overige heffingssoorten				
Parkeerbelasting	8.065	8.318	6.517	-1.801
Leges burgerlijke stand	2.151	2.281	1.699	-582
Bouw- en sloopvergunningen (WABO)	5.294	3.933	4.036	103
Subtotaal	**15.510**	**14.532**	**12.252**	**-2.280**
Totaal	**103.126**	**105.107**	**102.242**	**-2.865**

Onroerende zaakbelasting
Het voordeel op onroerende zaakbelasting (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Afvalstoffenheffing
De opbrengst uit afvalstoffenheffing is € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met een afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder opbrengsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn gerealiseerd.

Parkeerbelasting
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen

Leges burgerlijke stand
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden naast de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Kwijtschelding

Overzicht kwijtschelding	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Afvalstoffenheffing en rioolheffing	2.206	2.478	2.211	267
Totaal	**2.206**	**2.478**	**2.211**	**267**

Kostendekkendheid heffingen
In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

De gerealiseerde kostendekkendheid van de rioolheffing is licht hoger dan geraamd. Zowel de opbrengsten als de kosten zijn lager dan verwacht, maar de afwijking bij de kosten is groter. Het percentage kostendekkendheid van 101% laat zien dat de gemaakte kosten (vrijwel) gelijk zijn aan de opbrengsten uit rioolheffing.
Bij de afvalstoffenheffing is de gerealiseerde kostendekkendheid aanzienlijk lager dan geraamd. De opbrengsten zijn lager dan verwacht, terwijl de kosten juist hoger zijn uitgevallen. Met een kostendekkendheid van 68% heeft de gemeente uit de afvalstoffenheffing niet voldoende opbrengsten gerealiseerd om de kosten (volledig) te kunnen dekken.

Rioolheffing

Berekening kostendekkenheid tbv rioolheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.655	14.082
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen		
Netto kosten taakvelden	*14.655*	*14.082*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	942	1013
BTW	1.463	1.408
Totale kosten	**17.060**	**16.503**
Opbrengst rioolheffing	16.864	16.728
Dekkingspercentage	**99%**	**101%**

Afvalstoffenheffing

Berekening kostendekkenheid tbv afvalstoffenheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	20.004	22.802
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243	-2.369
Netto kosten taakvelden	*17.761*	*20.433*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	595	644
BTW	2.979	3.595
Totale kosten	**21.335**	**24.672**
Opbrengst afvalstoffenheffing	17.461	16.678
Dekkingspercentage	**82%**	**68%**

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem? Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van deze paragraaf en vervolgens een toelichting op:

- de uitkomsten van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Eerder in dit jaarverslag is aangegeven dat 2020 door de coronacrisis een totaal ander jaar was dan verwacht. Daar gaan we in deze paragraaf verder op in. De coronacrisis was als het ware de startknop waardoor de samenleving in een eerder bijna niet voorstelbare situatie terecht kwam. Een crisis met zeer ingrijpende gevolgen. Scholen, winkels en horeca moesten een deel van het jaar worden gesloten. De zorg raakte overbelast. Ouderen in verpleegtehuizen konden een tijdlang niet meer worden bezocht. Inwoners van de stad dreigden of raakten hun baan kwijt of zagen de inkomsten van hun bedrijf drastisch verminderen, zzp'ers kwamen in de moeilijkheden, mensen moesten zoveel mogelijk vanuit huis gaan werken. Op persoonlijk niveau waren de gevolgen soms nog ingrijpender: mensen overleden aan het virus of werden ziek en herstelden soms moeizaam en soms maar ten dele.
Niet vooraf bekende nauwelijks voorspelbare gebeurtenissen met grote gevolgen heten in het jargon van risicomanagement 'zwarte zwanen'. Dat een dergelijke epidemie zich kon voordoen was wel bekend, maar dat de gevolgen zo ingrijpend zouden zijn en in 2020 het hele land lam zou leggen, was niet voorzien.
Wat betekende dit voor ons als gemeente en de financiële positie van de gemeente? Hoe is omgegaan met deze crisis, waarvan het verloop in 2020 steeds onzeker was?

Vanaf het begin van de crisis is geprobeerd de gevolgen ervan zo goed mogelijk in beeld te brengen. Wat zijn de gevolgen voor de stad? Waar is dit van invloed op de verschillende onderdelen van de begroting? Welke maatregelen moeten genomen worden? Is het mogelijk met alle beperkingen van dien toch in deze crisissituatie vooruit te kijken? Daarmee is als volgt omgegaan:

- Zicht op de (financiële) impact en mogelijke (financiële) impact in de vorm van risico's: Dit is zo goed mogelijk in kaart gebracht. De raad is hierover geïnformeerd. In april, augustus en oktober is een impactanalyse uitgebracht. Ook de toegezegde compensaties van Rijk en provincie zijn in beeld gebracht.
- De gemeente neemt maatregelen: Via 16 raadsbrieven is de raad in 2020 geïnformeerd over de voortgang van de crisismaatregelen. Rode draad daarbij is doen wat direct nodig is voor de Arnhemmers.
- Monitoring van de crisis: De gemeente maakte het corona dashboard waarin de ontwikkelingen gevolgd kunnen worden onder andere op het gebied van economie, werk en welzijn en ook de impact en de risico's.
- Actief werken aan herstel: De raad stemde in met de 'Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis'. Daarin is een pakket maatregelen opgenomen om anticyclisch te investeren, te investeren in een sociaal sterke stad, te investeren in een leefbare en groene stad en te werken aan versterking en vernieuwing in onze stad. Deze maatregelen zijn verwerkt in de begroting 2021.

Kenmerkend voor 2020 was de grote mate van onzekerheid. De crisis ontwikkelde zich onvoorspelbaar. Maatregelen van het Rijk konden rond de zomer worden versoepeld: er leek weer herstel op te treden. In het najaar bleken echter nieuwe lock-down maatregelen noodzakelijk. Vaccins leken uitkomst te bieden, maar vaccinaties waren in 2020 nog niet mogelijk. Mutaties van het virus maakten nieuwe maatregelen noodzakelijk. Zo verliep 2020 voor velen als een rit in een akelige 'rollercoaster zonder rails'.
Om met die onzekerheid om te gaan moest steeds weer opnieuw ingespeeld worden op nieuwe mogelijke gevolgen. Waar mogelijk haakten we voor de keuze van de financiële uitgangspunten aan bij de publicaties van het Centraal Plan Bureau.
Van groot belang voor onze financiële positie waren ook de steunmaatregelen van het Rijk. Ook de provincie heeft bijgedragen. Eerder in dit jaarverslag is al op ingegaan.

Met de coronacrisis als rode draad voor de gebeurtenissen in 2020 gaan we verder met de toelichting op de financiële positie. Anders dan gemeenten hoeft het jaarlijks huishoudboekje van inkomsten en uitgaven van het Rijk niet in evenwicht te zijn. Het Rijk leende extra geld om maatregelen mogelijk te maken. Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en terugblikt als een jaar voorbij is. Waren mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht, moest ik mijn spaargelden aanspreken of kon ik extra sparen? Heb ik wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.
Zo is het ook bij gemeenten. Had het gemeentelijk huishoudboekje een tekort of een overschot? Heeft de gemeente Arnhem na

het jaar 2020 geen of weinig schulden, een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten, dan staat Arnhem er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente Arnhem in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van de gemeente Arnhem is. Dat is ook wat in deze paragraaf gebeurt.

Om een beter zicht te krijgen op de robuustheid van de financiële positie van de gemeente Arnhem lopen we de drie niveaus van financiële robuustheid na:

1. De robuustheid van de begroting: In 2020 was het mogelijk een jaarresultaat te presenteren dat € 16,9 miljoen positief is. Van dit bedrag komt € 13,0 miljoen in de algemene reserve en maakt daarmee deel uit van het weerstandsvermogen van de gemeenten. Een bedrag van € 3,9 miljoen komt ten gunste van de bestemmingsreserves. In hoofdstuk 1 is toegelicht dat er geen nadeel is ontstaan, doordat het Rijk in belangrijke mate de financiële impact van corona compenseerde. De afwijkingen op de verschillende onderdelen ten opzichte van de begroting worden in dit jaarverslag toegelicht. Gedurende het begrotingsjaar is de raad over het verloop van de begroting 2020 geïnformeerd via tussenrapportages, de impactanalyses en begrotingswijzigingen. Het meerjarig financieel perspectief 2021 - 2024 is opgenomen in de Begroting 2021. De financiële gevolgen van de Herstelagenda coronacrisis zijn daar ook in verwerkt. De doorwerking van de financiële ontwikkelingen uit deze jaarrekening en de actualisatie van het financieel meerjarig beeld zullen worden toegelicht in de Perspectiefnota 2022 - 2025;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen: De corona-crisis zorgde voor extra financiële gevolgen, maar ook voor extra risico's. In de Herstelagenda en impactanalyse gaven we aan dat er 41 nieuwe risico's waren onderkend met een extra impact van € 4,2 miljoen. Bij het opmaken van deze jaarrekening zijn alle risico's en de coronarisico's opnieuw onderzocht en is nagegaan wat het totale gemeentelijke risicoprofiel/benodigde weerstandscapaciteit, de buffers/beschikbare weerstandscapaciteit en de weerstandsfactor is. De weerstandsfactor komt voor 2020 uit op 1 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4. Dit wordt verder in deze paragraaf nog toegelicht. Dat de weerstandsfactor ook na het jaar van de corona-crisis een voldoende scoort is in belangrijke mate toe te schrijven aan de compensatie van het Rijk. De gevolgen van de coronacrisis laten zien dat de risicoberekeningen geen exacte wetenschap zijn, maar een hulpmiddel zijn om de omvang van de benodigde buffer voor risico's in te schatten. Ook laat deze crisis zien dat het goed is in brede zin als gemeente voldoende financieel robuust te zijn om dit soort situaties te kunnen door komen. Door kritisch naar de bestemmingsreserves te kijken, kwamen er extra buffers beschikbaar die ingezet kunnen worden voor investeringen in de stad, zoals opgenomen in de Herstelagenda;
3. De mate van robuustheid van de balans. Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente. De verhouding tussen eigen en vreemd vermogen komt voor 2020 uit op 19%. Dit is 4% hoger dan in de begroting 2020 was opgenomen en 2% hoger ten opzichte van de solvabiliteit in de jaarrekening 2019. Het kengetal is in positieve zin beïnvloed door de reserveringen in de bestemmingsreserve taakmutaties. Hierin zitten bedragen die overgeheveld worden van 2020 naar 2021 en in 2021 weer worden onttrokken, zoals ook in de begroting 2021 is toegelicht. Zonder deze bestemmingsreserve zou het kengetal solvabiliteit lager zijn geweest. De afspraken die zijn vastgelegd in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer waardoor jaarlijks bedragen toegevoegd aan de Bestemmingsreserve Solvabiliteit, hebben een positief effect op de solvabiliteit. Deze structurele dotaties aan de BR Solvabiliteit dragen bij aan het versterken van het eigen vermogen.
   De gecorrigeerde schuldquote over 2020 is 71%. Dit is 5% gunstiger dan in de begroting 2020 en 4% gunstiger ten opzichte van de jaarrekening 2019. De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**
	90%
Bedragen x € 1.000	
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.537
Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,0**

Op basis van de uitkomsten van de jaarrekening is de conclusie dat de gemeente op dit moment financieel redelijk robuust is. Dit kan helpen de stad de komende jaren door de crisis heen te loodsen en het herstel na de crisis op te pakken. In de begroting 2021 is wel aangegeven dat de onzekerheden op de wat langere termijn voor de financiën onzeker zijn. De gemeente is in belangrijke mate afhankelijk van het Rijk. De omvang en verdeling van de gemeentefondsuitkering en specifieke uitkeringen kunnen grote impact hebben op onze financiële positie. De Minister van Binnenlandse Zaken heeft aangekondigd om per 1 januari 2023 de verdeelsleutels van het gemeentefonds en voor de verdeling van de middelen beschermd wonen te willen wijzigingen. De onderzoeksrapporten die hiervoor beschikbaar zijn, zijn voor advies gezonden naar de Raad voor het Openbaar Bestuur. Daarbij is aangegeven dat hierover besluiten genomen zullen moeten worden bij de komende

kabinetsformatie. In de komende Perspectiefnota 2022-2025 en de Begroting 2022 zullen wij de meest actuele stand van zaken opnemen. Zowel wat betreft de feitelijke financiële impact als de mogelijke risico's die onze gemeente loopt.
Tot op dit moment heeft het Rijk er tijdens de coronacrisis voor gekozen met maatregelen de economie en het op peil houden van de werkgelegenheid te steunen. Ook aanvullende bezuinigingen op het gemeentefonds zijn op dit moment niet bekend. Er komt wellicht over enige tijd een moment dat het Rijk de staatsschuld niet verder wil laten oplopen. Dat zal van invloed zijn op de jaarlijkse begrotingen van het Rijk. Maatregelen om de staatsschuld te stabiliseren kunnen negatieve gevolgen hebben voor de inkomsten die gemeenten van het Rijk ontvangen. De gemeente Arnhem zou in die situatie tegenvallers tijdelijk nog op kunnen vangen via de aanwezige buffers. Als eventuele bezuinigingen van het Rijk een structureel karakter zouden dragen zouden ook in Arnhem bezuinigingen noodzakelijk zijn. Los van bezuinigingen kunnen onze inkomsten van het Rijk ook dalen als het Rijk besluit de middelen over de gemeenten anders te verdelen.
Hoe de uitkeringen van het Rijk zich op de wat langere termijn zullen ontwikkelen is dus onduidelijk. Meer zicht hierop komt wellicht pas na de Tweede Kamer verkiezingen in maart 2021, de vorming van een nieuw Kabinet en een nieuw regeerakkoord. Daarnaast liggen er in de stad grote maatschappelijke opgaven die de komende jaren opgepakt moeten worden, zoals de zorg om Arnhemse burgers en bedrijven door de coronacrisis te helpen, inzetten op werk, ouderen- en jeugdzorg, de noodzaak tot verduurzaming en klimaatmaatregelen, de invulling van de woondeal met het Rijk, de zorg voor de leefbaarheid van onze wijken en vergroting van de veiligheid in onze stad. Deze opgaven zullen de komende jaren keuzes, grote inzet, extra financiële middelen of herverdeling van middelen vragen. Ook vanuit die gedachte is het goed te weten dat de financiële positie bij het opmaken van de jaarrekening 2020 redelijk robuust is.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

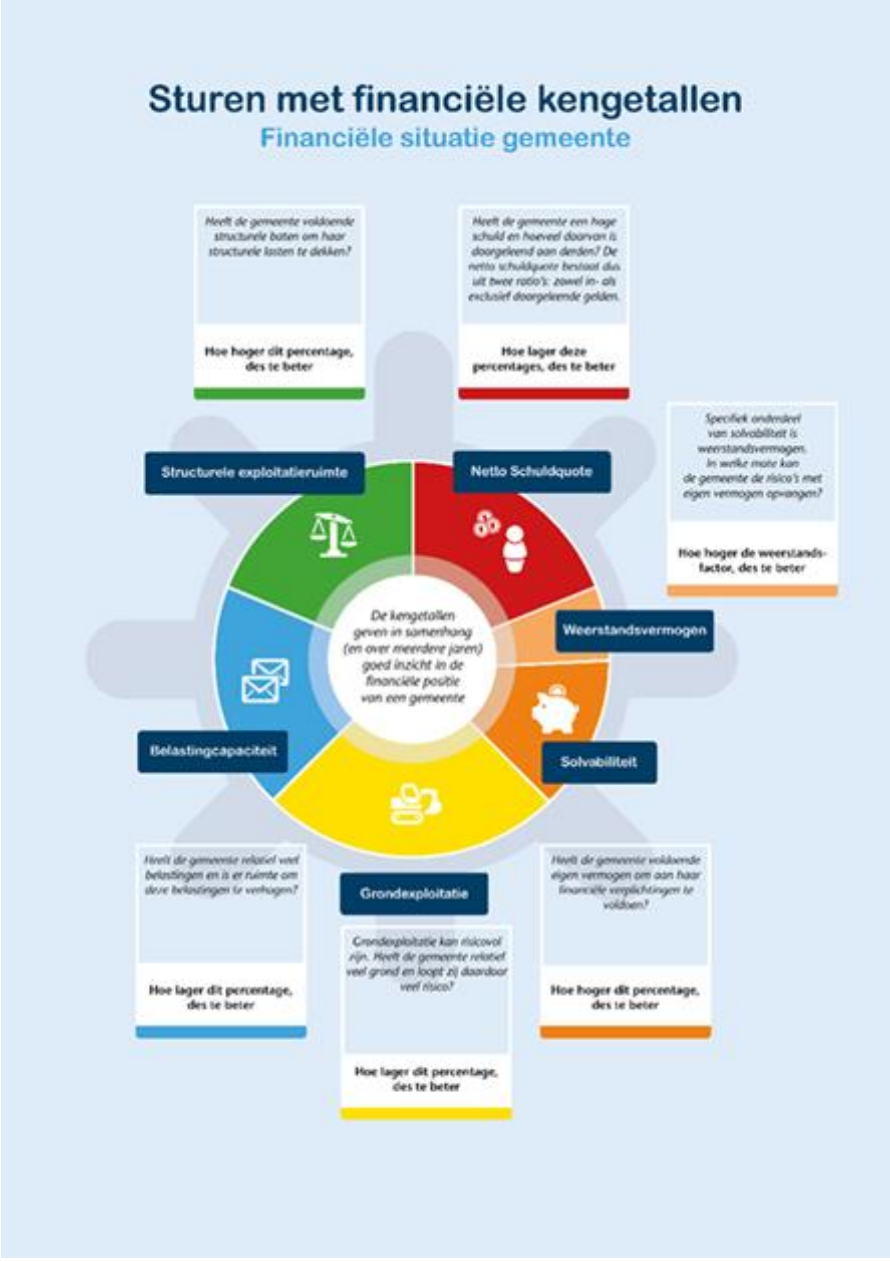

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV geven bij het opmaken van de jaarrekening van de gemeente Arnhem het volgende beeld:

Netto schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	84%	85%	78%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	75%	76%	71%

Solvabiliteitsratio	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	17%	15%	19%

Weerstandsfactor	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1,2	1,0	1,0

Kengetal grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	7%	7%	5%

Structurele exploitatieruimte	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1%	-2%	2%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	104%	102%	102%

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.596	€ 3.698	€ 3.581
b	Schuldevolutie	-14%	-12%	0%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,49%	1,67%	1,53%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,54%	94,90%	94,23%

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Weerstandsfactor	1,2	1,0	1,0
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,23%	0,24%	0,23%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	2,15%	1,77%	2,09%
c	Kostendekkendheid leges: extra ruimte voor meer baten	0,0002%	0,0002%	0,0002%

Toelichting:
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- Het kengetal structurele exploitatieruimte over 2020 laat zien in dit jaar er sprake is geweest van een structureel evenwicht in de begroting.
- Door de verkoop van gronden is de Arnhemse begroting nog minder afhankelijk geworden van de resultaten die op de grondexploitaties worden behaald.
- Belangrijk is ook dat de begroting 2021, zoals vastgesteld door de raad, een meerjarig sluitend financieel beeld geeft.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor bevindt zich iets boven de ondergrens van 1,0 waarbij de buffers voor risico's moeten worden aangevuld, waarmee ook in het jaar waarin de coronacrisis zich heeft voorgedaan de buffers voor risico's in tact zijn gebleven.
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. In 2020 is een bedrag van €2,9 miljoen toegevoegd aan deze reserve.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevindt zich in 2020 met 19% nog net in de meest risicovolle categorie volgens de categorie indeling die de provincie Gelderland hanteert. Zoals al aangegeven is dit een te positief beeld doordat de overhevelingen van 2020 naar 2021 via de bestemmingsreserve taakmutaties het kengetal positief beïnvloeden. In het jaar van de coronacrisis is de solvabiliteitsratio niet slechter geworden.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. Tijdens de vorige economische crisis van 2008 - 2013 zijn om het grondbedrijf gezond te maken verliezen van meer dan €100 miljoen genomen. Dit heeft grote impact gehad op de reservepositie. Niet alle gemeenten hebben tot het nemen van dergelijke ingrijpende verliezen besloten. Zouden deze verliezen niet zijn genomen dan zou het kengetal solvabiliteit hoger zijn geweest. Doordat deze verliezen zijn genomen is de financiële situatie van het grondbedrijf gunstiger dan in veel andere gemeenten. Het kengetal is, zo blijkt uit onderzoek van onze accountant en eigen onderzoek lager, dan in veel andere gemeenten.
- Arnhem heeft haar schuldpositie in 2020 verbetert. De schuldquote geeft aan hoe groot de schuld is ten opzichte van de omvang van de begroting. Doordat ook de omvang van de begroting, mede vanwege de gecompenseerde uitgaven in het kader van de coronacrisis, is toegenomen, treed tegelijkertijd een teller- en noemereffect in de berekening van de schuldquote op, waarmee deze 4 procentpunt daalt ten opzichte van de jaarrekening 2019. De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Onderstaand is het verloop van de solvabiliteit over de afgelopen 5 jaar weergegeven:

Jaartal	Solvabiliteit
2016	15%
2017	16%
2018	16%
2019	17%
2020	19%

Toelichting uitgangspunten van beleid

In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknr. 466760) uitgebracht. Op 16 september 2020 zijn de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota, vastgesteld. Deze zullen richtinggevend zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. Daarin is onder andere vastgelegd dat:

- Bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken.
- De belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen.
- De realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten.
- Over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd.
- Om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag.
- In de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid.

- Het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020.
- Voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening.
- De ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Bij de bespreking van de genoemde nota in de raad en bij de vaststelling van de Begroting 2021 is een tweetal moties aangenomen dat van invloed kan zijn op het beleid voor het bepalen van het benodigde risicoprofiel en de opbouw van reserves: de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknr. 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknr. 504479). Een belangrijk punt in beide moties is om het beleid voor weerstandsvermogen, solvabiliteit en schuldquote in onderlinge samenhang te bekijken. Zoals gevraagd in de moties komen we hierop terug bij de komende Perspectiefnota en de Begroting.

Toelichting risicoprofiel en weerstandsvermogen

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit - totaalbeeld

In dit deel van de paragraaf is het totaal beeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- Door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

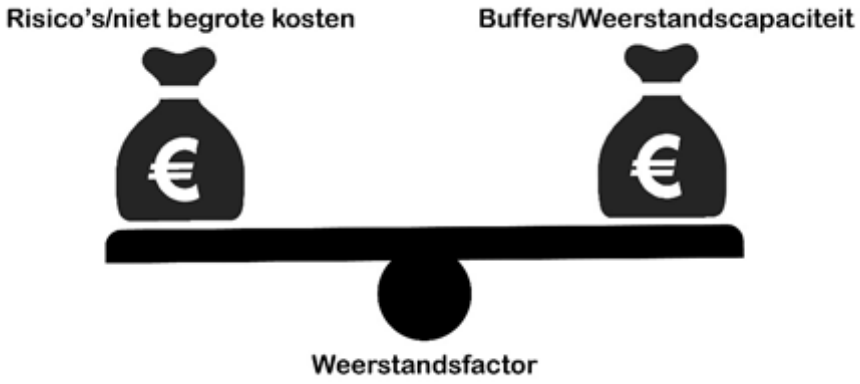

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen dan kan de gemeente in de financiële problemen komen als risico's zich voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid' (art. 11. 3).
Zoals al eerder vermeld is de weerstandsfactor een belangrijk financieel ijkpunt en kijkt ook de provincie Gelderland hier jaarlijks naar.

Het totaal beeld bij deze jaarrekening ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	26.266	26.417	40.952
2. Corona risico's		4.834	4.161
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
3.. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
1. Algemene reserve	**29.878**	**25.139**	**44.028**
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar		**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.623**	**60.537**
Benodigd versus beschikbaar ruimte	**6.537**	**-48**	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-8.537**	**-17.116**	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,2**	**1,0**	**1,0**

De weerstandsfactor komt bij dit jaarverslag uit op 1,0 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4, zoals die in de verordening is opgenomen. Volgens de verordening is de noodzaak om op grond van de verordening de algemene reserve aan te vullen, omdat de weerstandsfactor beneden de 1,0 is als de mogelijkheid financiële ruimte boven een weerstandsfactor van 1,4 aan te wenden voor nieuw beleid zijn niet aan de orde. Een belangrijke kanttekening daarbij is dat zowel het risicoprofiel als de beschikbare weerstandscapaciteit hoger zijn ten opzichte van de rekening 2019 en begroting 2021. Dus hogere risico's, maar ook een hogere buffer om, dit als de risico's zich voordoen deze op te vangen. Bij de Perspectiefnota 2022-2025 wordt het financieel beeld van de gemeente met de financiële mogelijkheden in relatie tot de ontwikkeling van de weerstandsfactor meerjarig bezien.
De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen is opgenomen in volgende onderdelen van deze paragraaf.
De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de jaarrekening 2020 geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2020	Zonder corona risico's
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,1**

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit (risicoprofiel)

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's, wanneer ze zich voor doen, nadelige financiële effecten voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van de gemeenten in totaliteit benaderd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijk kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze jaarrekening zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf is daaraan een extra categorie toegevoegd, namelijk de risico's die samenhangen met corona.

In de volgende tabel is het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen:

Benodigde weerstandscapaciteit	**JV 2019**	**Begroting 2021**	**JV 2020**
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	**26.266**	**26.417**	**40.952**
2. Corona risico's		**4.834**	**4.161**
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	9.810	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	130	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's
De gemeentebrede risico's zijn ter voorbereiding van het jaarverslag 2020 opnieuw geïnventariseerd en geactualiseerd en zijn vergeleken met de risico's bij de begroting 2021. Dit levert het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de jaarrekening bestaat uit 85 risico's;
- het risicoprofiel in het begroting 2021 bestond uit 90 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
    - er zijn 14 nieuwe risico's;
    - het risico Jeugdzorg is opnieuw opgenomen:
    - 20 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 65 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect 0 is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze jaarrekening met € 14,5 miljoen toegenomen ten opzichte van de begroting 2021.
Deze stijging is vooral veroorzaakt door de belangrijkste stijgers met een grote financiële impact, dit zijn: het risico herijking gemeentefonds algemene uitkering en beschermd wonen, de maximum impact is toegenomen van € 10 naar € 18 miljoen; het risico inkomensregelingen (BUIG) maximaal eigen risico, de maximum impact is toegenomen van € 1,8 naar € 9,7 miljoen; het opnieuw opgenomen risico rijksmiddelen jeugd met een financiële impact van € 3,9 miljoen.

Coronarisico's
Bij de actualisatie van de financiële impactanalyse in oktober is het meest recente overzicht opgenomen van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact waren de gevolgen van corona onzeker en is om die reden het risicoprofiel hierop aangepast. Bij de voorbereiding van de jaarrekening is de impact van corona voor 2020 opnieuw bezien en is zijn ook de financiële effecten voor 2021 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- het corona-risicoprofiel bij de jaarrekening bestaat uit 29 risico's;
- voor de jaarrekening zijn er 20 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen, zoals in de bovenstaande tabel is vermeld;
- voor 9 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 10 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2019 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2019 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de voorbereiding van dit jaarverslag. De aan te houden buffers voor de risico's in het grondbedrijf zijn hoger dan vorig jaar. Daarnaast daalt de ruimte binnen met name de grondexploitatie Schuytgraaf van de resterende winstcapaciteit. Daardoor daalt de ruimte om binnen deze grondexploitatie risico's zelf op te vangen. De winstcapaciteit wordt lager doordat tussentijdse winsten worden genomen. De omvang van deze tussentijdse winsten is overigens hoger dan de stijging van de benodigde risicobuffer binnen het grondbedrijf.
In relatie tot corona zijn er geen signalen dat er negatieve gevolgen zijn voor reeds gesloten overeenkomsten. Mochten zich tegenvallers voordoen dan is er voldoende weerstandsvermogen om deze daaruit op te vangen.
Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico’s, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario’s van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.
Bij de berekening van de risico's en benodigde buffers voor het grondbedrijf is uitgegaan van de huidige grondexploitaties. De gemeente Arnhem heeft de zogenaamde woondeal met het Rijk gesloten. Met het risico dat de gemeente Arnhem bij de ontwikkeling en uitwerking van plannen zal moeten bijdragen is geen rekening gehouden.

Conclusies gemeentelijk risicoprofiel
Als onderdeel van de voorbereiding van deze jaarrekening zijn de risico's opnieuw geïnventariseerd en is het risicoprofiel aangevuld met risico's die betrekking hebben op corona. Aan de hand van inschattingen van mogelijke financiële gevolgen van deze risico's en de kans dat deze zich voor zullen doen is de benodigde weerstandscapaciteit met behulp van statistische berekeningen bepaald. De onzekerheden zijn op dit moment groot, waardoor ook de waarde van de meerjarige presentatie van het risicoprofiel beperkt is. Het is noodzakelijke dat we de ontwikkeling van de risico's steeds opnieuw inschatten en het beeld,

zoals dat naar de raad wordt gepresenteerd steeds daarbij laten aansluiten. Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel ten opzichte van eerdere inschattingen met € 15,8 miljoen gestegen.

Beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Beschikbare weerstandscapaciteit			
Stand Algemene reserve per 1-1	41.738	27.301	29.878
+ Toevoegingen	23.049	9.807	16.330
- Onttrekkingen	-27.570	-11.968	-15.181
- Resultaat 2020	-7.339		13.000
1. Algemene reserve per 31-12	**29.878**	**25.140**	**44.028**
BR Grondexploitatie	12.562	14.662	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	283	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**0**	**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.624**	**60.537**

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit. Met andere woorden wat is de omvang van de buffers die beschikbaar zijn voor risico's met financiële impact, om als deze zich voordoen, op te kunnen vangen.

Algemene reserve

In 2020 was begroot om circa € 16 miljoen toe te voegen en € 15 miljoen te onttrekken aan de algemene reserve. Per saldo is er dus ruim € 1 miljoen toegevoegd gedurende het begrotingsjaar. Deze jaarrekening laat zien dat van het jaarresultaat € 13 miljoen aan de algemene reserve kan worden toegevoegd. In hoofdstuk 1 zijn de voornaamste oorzaken hiervan benoemd.

Reserves grondexploitaties

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht.

Onvoorzien en strikt onvermijdbaar

De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is in 2020 ingezet als dekking voor de Bethaniënstraat/Grondwal.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit

De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Begroting 2021.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

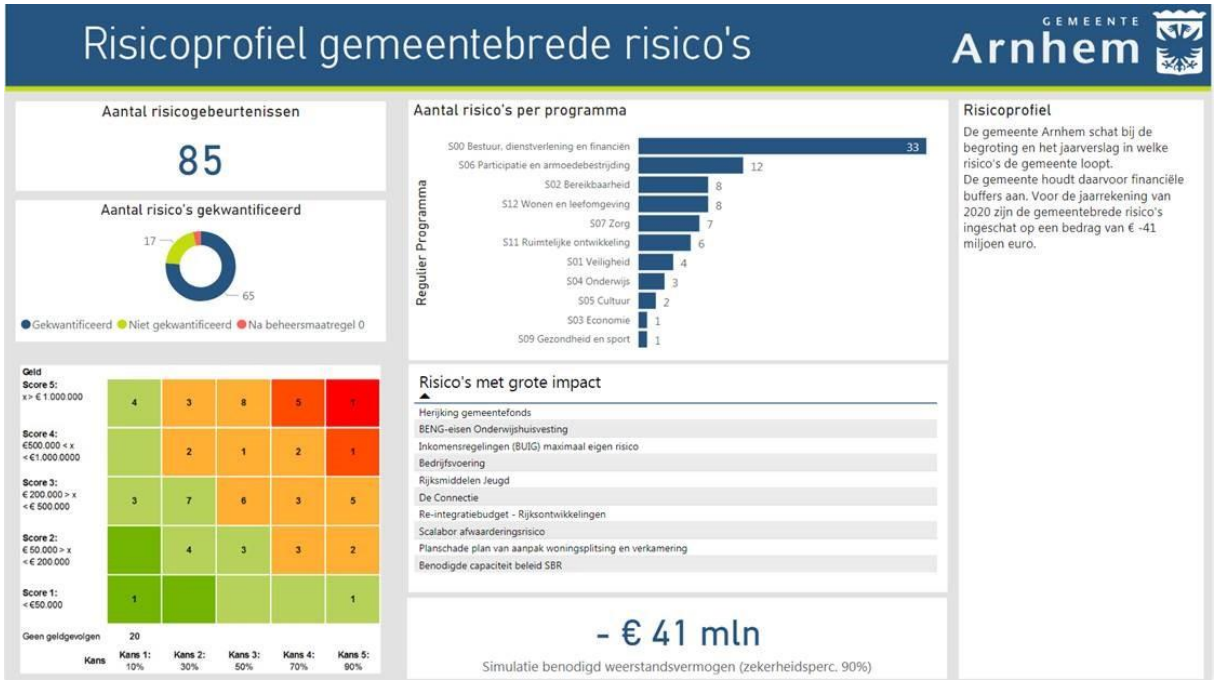

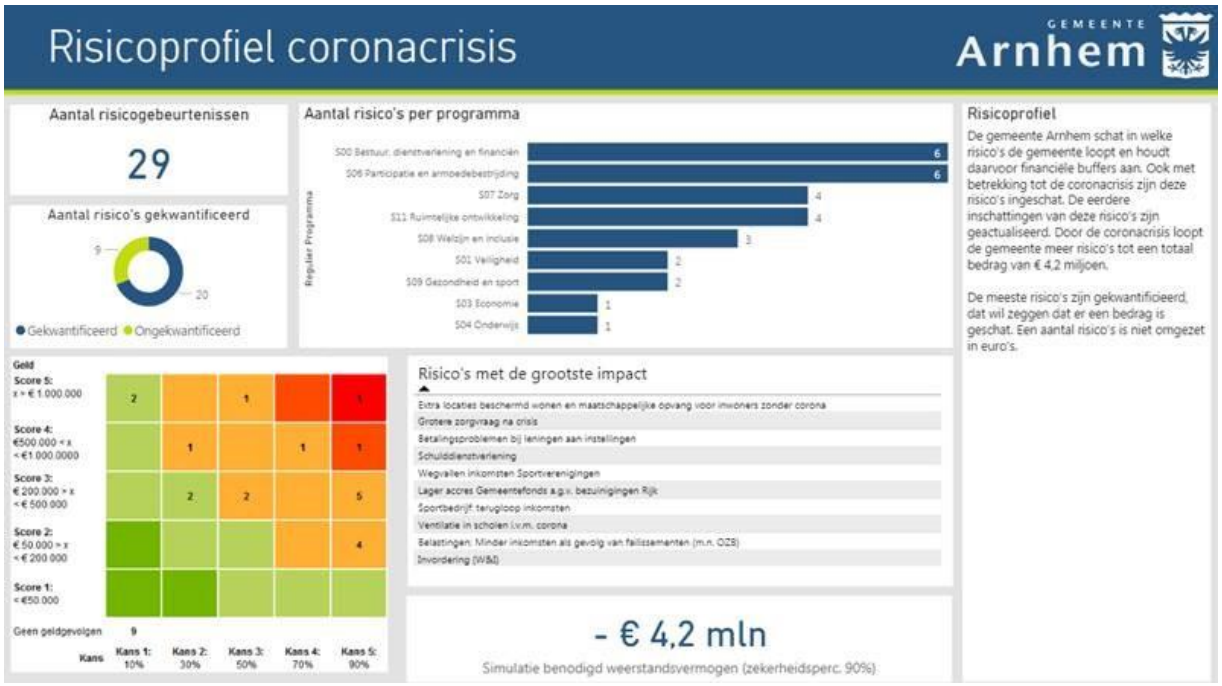

Hieronder worden de belangrijke risico's gepresenteerd en toegelicht, die samen ongeveer 75% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 45,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Begroting 2021/ Impactanalyse oktober
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal zowel uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering als van beschermd wonen een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 18 miljoen. Dit is opgebouwd uit een mogelijk nadeel van € 3 miljoen op de algemene uitkering en € 15 miljoen op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.						
	3	5	€ 18.000.000	15	14,0%	Gewijzigd (+)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.						
	3	5	€ 5.000.000	15	5,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).						
	4	5	€ 2.300.000	20	3,1%	Gewijzigd (+)
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting						
begrotingsrisico: In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.						
	3	5	€ 2.500.000	15	1,9%	Nieuw
Fiscale risico's loonheffing						
begrotingsrisico: Het risico bestaat dat het Rijk niet instemt met de wijze waarop de gemeente de wet op de Loonbelasting heeft toegepast. Dit kan leiden tot een naheffing van de belastingdienst.						
	5	3	€ 500.000	15	1,4%	Gewijzigd (+)

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen

coronarisico:

Leningen aan gelieerde instellingen
De gemeente Arnhem verstrekt leningen aan gelieerde instellingen ten behoeve van het realiseren van activiteiten die nauw grenzen aan het gemeentelijke beleid.
Een kanttekening bij het bestaande risico R330, leningen aan derde partijen. Bij onze grote leningnemers (HAN en Drie Gasthuizen) worden geen problemen verwacht, zij zijn gefinancierd door het Rijk. Bij de andere, veel kleinere leningen, kunnen er nog wel betalingsproblemen optreden als gevolg van de coronacrisis. Hoe lang kunnen culturele instellingen en sportverenigingen deze crisis volhouden voor ze omvallen? En hoe lang duurt het daarna voordat ze weer gezond zijn? De becijfering van de risico's blijft hetzelfde, maar aangenomen wordt dat de kans wel groter wordt.
Naast het bestaande risico is nu de hogere kans op voorkomen in dit coronarisico opgenomen. Als coronarisico een risicoklasse hoger dan wat nu in de becijfering zit.
Het risico dat Sportbedrijf en MSSA leningen niet kunnen betalen maakt deel uit van dit risico, maar is ook als een apart risico opgenomen.

1	5	€ 11.000.000	5	1,1%	Ongewijzigd

Lager accres Gemeentefonds a.g.v. bezuinigingen Rijk

coronarisico:

De crisis maatregelen tellen niet mee voor de omvang van het gemeentefonds. Daarmee is er geen voor- of nadeel voor de gemeentefondsuitkering. Voor de jaren 2020 en 2021 wordt het accres (volume en nominaal) en plafond BCF bevroren, om gemeenten zekerheid te geven. In de septembercirculaire is het accres vanaf 2022 ook niet aangepast, maar afhankelijk gemaakt van de keuze voor een eventuele nieuwe normeringssystematiek. Indien er een forse recessie als gevolg van de corona-crisis optreedt, zouden gemeenten op de langere termijn een lagere gemeentefondsuitkering kunnen krijgen. Dit is afhankelijk van de mate waarin het Rijk gaat bezuinigen en welke afspraken gemaakt worden over de normeringssystematiek op de langere termijn.

1	5	€ 4.000.000	5	0,6%	Gewijzigd (-)

Faillissementen in relatie tot lokale heffingen

coronarisico:

Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Ongewijzigd

S04 Onderwijs

BENG-eisen Onderwijshuisvesting

begrotingsrisico:

Vanuit het rijk is aangegeven dat per 1-1-2021 het bouwbesluit zal worden aangepast met daarin de definitieve BENG-eisen.
De verwachting dat hierdoor de bouwkosten van schoolgebouwen zullen gaan toenemen.Een eerste grove schatting is dat dit een stijging van de investeringsbedragen vanaf 2022 met circa 10% betekent. Dat betekent een stijging van het investeringsvolume met ongeveer 5 miljoen. Eind juni zal er een exactere berekening beschikbaar komen.

5	5	€ 5.000.000	25	11,7%	Ongewijzigd

Ventilatie in scholen i.v.m. corona

coronarisico:

Vanwege Corona is er onderzocht of de ventilatie systemen van de volledig in eigendom van de gemeente zijnde schoolgebouwen (uitsluitend de Mfc's) wel voldoen aan de eisen van het huidige bouwbesluit. Voor het herstel worden meerdere opties onderzocht.
Een indicatieve schatting van de kosten voor het aanpassen van de ventilatie bij de mfc's bedraagt € 750.000,=. Er is een rijksregeling die daarvan 30% subsidieert, daarmee resteert een risico van € 525.000,=. De kans dat dit nodig blijkt te zijn wordt geschat op 70%.

4	4	€ 525.000	16	0,6%	Nieuw

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:

Mogelijk extra kosten onderhoud om de Schouwburg langer in de lucht te houden zolang nog niet is gebouwd, en/of eventuele financiële gevolgen in de exploitatie indien voorstellingen door slechte staat van onderhoud van het gebouw geannuleerd moeten worden.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG 2021 (incl. het verwachte aandeel in het deelbudget Covid-19) € 12 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,3 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,7 miljoen is opgenomen.

3	5	€ 9.700.000	15	7,5%	Gewijzigd (+)

Scalabor afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
•onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
•onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
•onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet;
•onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
• overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om na 5 jaar geteld vanaf de start in 2018 geen nieuwe DVO af te sluiten met Scalabor. Ook op dit onderdeel zal de gemeente de feitelijke ontwikkelingen volgen.

3	5	€ 3.500.000	15	2,7%	Ongewijzigd

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Voor beschut werk heeft het rijk gemeenten verplicht om beschut werk aan te bieden tot minimaal de opgelegde taakstelling. Arnhem heeft gekozen om niet actief in te zetten op Beschut werk (we hebben een alternatief: activerend werk). Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	2,7%	Gewijzigd (+)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten pas in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,0%	Gewijzigd (-)

Invordering (W&I)

coronarisico:
Vanuit de Kinderopvangtoeslag affaire (KOT) heeft het ministerie alle overheden opgeroepen om de vorderingen die de gedupeerden bij de overheden hebben, kwijt te schelden. De Belastingdienst heeft een lijst verstrekt met 248 Arnhemse gedupeerden. Deze lijst mogen we alleen gebruiken om inwoners te benaderen, niet om intern te vergelijken met andere systemen. Daarnaast moeten er nog afspraken worden gemaakt met VNG. Hierdoor kunnen wij deze vorderingen nog niet afboeken, dit gebeurt pas zodra we deze inwoners en de bijbehorende vorderingen goed in beeld hebben en er landelijk uniforme afspraken zijn gemaakt. De verwachting is wel dat deze gedupeerden ook bij de gemeente Arnhem betalingsachterstanden hebben zowel bij W&I als bij Belastingen (lokale heffingen).

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Gewijzigd (+)

S07 Zorg

Rijksmiddelen Jeugd

begrotingsrisico:

In de begroting zijn structureel aanvullende middelen opgenomen voor Jeugdzorg. Het Rijk heeft voor de jaren 2019, 2020, 2021 en 2022 aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Naast deze aanvullende middelen is ook een toezegging gedaan in de vorm van een onderzoek naar de landelijke tekorten jeugd en in hoeverre deze structureel zijn. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek wordt het landelijke budget hiertoe structureel opgehoogd. Dit is de verwachting van de gemeente Arnhem. In afwachting van de wijziging van het landelijke budget zijn de incidentele middelen van € 3,9 miljoen vanaf 2023 structureel in de begroting meegenomen. Dit is in lijn met landelijke afspraken tussen het Rijk en de provincie.

4	5	€ 3.900.000	20	4,2%	Opnieuw opgenomen

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,5%	Gewijzigd (-)

Lvb middelen

begrotingsrisico:

Jaarlijks ontvangen we als gemeente Arnhem een bijdrage van regiogemeenten voor verblijf LVB. Besluitvorming binnen de regio liep tot 2020, waarbij over 2021 nog nadere afspraken gemaakt worden. Het risico is aanwezig dat deze bijdrage niet meer ontvangen zal worden voor 2021 en 2022.

5	4	€ 1.000.000	20	1,2%	Nieuw

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt en de maatregelen strenger zijn geworden, stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van de overige zorgvragen (wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,1%	Gewijzigd (-)

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen zijn andere locaties geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen en is een extra locatie geopend voor de opvang van daklozen met ziekteverschijnselen. Het gaat om opvang in een passagiersschip en het klooster in Huissen. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2020. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip ook voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagiersschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,8%	Ongewijzigd

S09 Gezondheid en sport

Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

coronarisico:

Sportverenigingen met een eigen accommodatie zien hun inkomsten sterk teruglopen. De helft van de inkomsten zoals onder andere baromzet, ophalen oud papier en sponsorgeld valt weg.
Om een goed beeld van de consequenties te krijgen is de Arnhemse Sportfederatie gevraagd een inventarisatie te doen bij de Arnhemse verenigingen en sportaanbieders.
Sportverenigingen die bij de gemeente (bij ons Sportbedrijf) hun accommodatie huren, krijgen kwijtschelding vanaf moment sluiting tot 1 juni. Hiervoor is door minister Van Rijn een compensatieregeling in het leven geroepen. Deze compensatieregeling voorziet ook in een tegemoetkoming voor sportverenigingen met een eigen accommodatie. Doordat de huisvestingskosten (deels) worden gecompenseerd voor de tijd van sluiting, zal de druk op de exploitatie van de sportverenigingen er grotendeels af zijn.

5	3	€ 500.000	15	0,8%	Ongewijzigd

Sportbedrijf; terugloop inkomsten

coronarisico:

Het Sportbedrijf heeft te maken met een forse terugloop van de inkomsten, doordat zij onder andere tijdelijk geen huur in rekening brengt bij sportverenigingen, maar ook inkomsten uit evenementen en entree mislopen. Het Sportbedrijf is echter ook met diverse kostenbesparende maatregelen bezig waaronder werktijdverkorting. Verwachting is dat zij een eventueel resterend nadeel binnen het eigen vermogen of door een rijksbijdrage kunnen opvangen. Dit is wel afhankelijk van de duur van de crisis.

3	3	€ 500.000	9	0,6%	Ongewijzigd

S12 Wonen en leefomgeving

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het risico op planshadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,1%	Ongewijzigd

Diftar Lagere inkomsten

begrotingsrisico:

De inkomsten bij invoering van Diftar bestaan uit een vast en een variabel deel. Het variabel deel is afhankelijk van het aantal aangeboden zakken, en gebaseerd op een raming die in de praktijk lager kan uitpakken. Daardoor kan het variabel deel van de afvalstoffenheffing lager zijn dan begroot.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Gewijzigd (+)

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Samenvattend beeld

Deze paragraaf geeft per type kapitaalgoederen inzicht in geldende kaders, ambitieniveau, planning en het in 2020 bereikte resultaat.

Bij het uitvoeren van het onderhoud aan de kapitaalgoederen streven we er naar zo veel mogelijk bij te dragen aan de ambities binnen de gemeente op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid, klimaatadaptatie en verbinding te zoeken met herstructureringsopgaven.
Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed, duurzaam en efficiënt mogelijk ingezet. Door het sturen op deze samenloop is het soms lastig de uitgaven gelijk te laten lopen met de jaarlijkse begroting. De egalisatiereserve groot onderhoud openbare ruimte maakt het mogelijk deze fluctuaties in besteding van exploitatiebudgetten op te vangen.
Door het organiseren van ontwerpateliers bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij beheerders meedenken over de te realiseren inrichting, komt er op een zo vroeg mogelijk moment zicht op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen).

In 2020 waren de uitgaven voor het groot onderhoud aan de kapitaalgoederen die ten laste komen van de exploitatie in de meeste gevallen in lijn met de begroting. Bij bossen en parken was sprake van een overschrijding. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig.
Door vertraagde uitvoering blijven de investeringen op een aantal punten achter bij de begroting. Vooral vastgoed springt hierbij in het oog omdat de investeringen hier meer dan 50% achter zijn gebleven. Hieronder wordt per product een nadere toelichting gegeven.
In de onderstaande uitwerking per product is de tekst onder de kopjes ***Actuele kaders, Ambitie en Planning*** gebaseerd op de tekst uit de begroting 2020-2023. Bij het onderdeel Actuele kaders zijn bij verschillende onderdelen de meest recente (beheer)plannen toegevoegd.

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	*winkel centra*	*wijken*	*bedrijfs terreinen*	*bossen/ parken*	*hoofdinfra*	*fietspaden*
groen	A	A	B/C	B/C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C/D *	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	B	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	B	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

In het bovenstaande overzicht zijn de in Arnhem gehanteerde basisniveaus (CROW) voor de diverse onderhoudsobjecten op hoofdlijnen weergegeven.

Mogelijke consequenties wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over de besteding van de 'wijk gerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven; niveaus die tot 1 januari 2017 voor de gehele stad golden. In 2020 was dit echter niet aan de orde.

Wegen

Actuele kaders
- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013);
- Beheerplan wegen 2017/18;
- Beheerplan Wegen 2020.

Ambitie
De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:
- niveau A voor vrijliggende fietspaden;
- niveau B voor hoofdwegen (hoofdwegen zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040), fietsstroken die onderdeel uitmaken van de hoofdrijbaan en busbanen;
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

Planning
- Het beheerplan, dat wordt opgesteld op basis van jaarlijkse weginspecties, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud.
- Waar mogelijk wordt samenloop gecreëerd met ander groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het onderhoud van wijkwegen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.
- Voor 2020 stond onder andere onderhoud op de planning voor: Velperbinnensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg (stad uit) en de Velperweg.
- Waar zinvol en (financieel) mogelijk worden kansen voor het beperken van wateroverlast meegenomen in het groot onderhoud.

Resultaat 2020
In 2020 hebben we zowel voor- als nadelen ondervonden door de coronacrisis. We hebben gebruik kunnen maken van het feit dat er minder busverkeer was bij onderhoud op wegen waar normaliter veel bussen rijden zoals de Velperbinnensingel.

Het uit de exploitatie gefinancierde groot onderhoudsprogramma is uitgevoerd zoals dat gepland was.
Dit geldt niet voor het investeringsprogramma 2020. Vooral bij de voorbereiding en uitvoering van multidisciplinaire projecten is er vertraging opgelopen. Daarbij speelde samenloop met mobiliteitsvraagstukken ook een rol. Hierbij moest eerst de kans op het verkrijgen van subsidies worden verkend. Daardoor zijn een aantal projecten die voor 2020 in de planning stonden doorgeschoven naar 2021. Dit betreft onder andere de Dr. C. Lelyweg, Oude Zevenaarseweg, Dalweg en Hommelseweg. Ten gevolge hiervan is er een onderbesteding ontstaan op de geplande wegeninvesteringen. Dit zal in 2021 weer worden ingelopen.

Openbare Verlichting

Actuele kaders
- Nota uitrol LED-verlichting (2015) - Alle openbare verlichting zal in LED-verlichting worden uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud);
- Beheerplan Openbare verlichting 2020.

Ambitie
Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV). Voor de kwaliteit van de verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen.
Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt bij vervanging of nieuwe aanleg voor LED-verlichting gekozen. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. De meerkosten van LED-verlichting ten opzichte van conventionele verlichting wegen financieel op tegen de besparingen die optreden bij gebruik gedurende 20 jaar.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt waar mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte.
De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad is gepland t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad.

Resultaat 2020
In 2020 zijn alle OV-kasten voorzien van een slimme meter. Hiermee kunnen we nog beter het energieverbruik monitoren. Er is real time te lezen wat het energieverbruik per OV-kast is. Dat zal dit jaar leiden tot een nog accuratere energienota.
Voor het eerst zijn er in de gemeente Arnhem 'slimme' LED armaturen en masten geplaatst. Deze staan op de Huissensedijk. Deze armaturen dimmen dynamisch. Dat betekent dat bij beweging het lichtniveau omhoog, naar 70%, gaat en dat er zonder

beweging, het lichtniveau teruggaat naar 20%. Een tweede project met 'slimme' LED-armaturen en masten is gestart rondom het fietspad bij Olympus.
Ook is de vervanging van armaturen en masten voor de binnenstad in gang gezet. Ook deze armaturen zijn 'slim'.
Dat betekent dat we vanaf afstand deze armaturen kunnen aansturen en zo het lichtniveau kunnen aanpassen.
Door het gebruik van 'slimme' LED-armaturen en door de vervanging van de oude armaturen in de binnenstad, zullen we een energiebesparing van 70% realiseren.
Over 2020 zijn er circa 800 armaturen vervangen door energiezuinige LED-armaturen. Daarnaast zijn er in nieuwbouwprojecten (onder andere Schuytgraaf) circa 200 nieuwe LED-armaturen en masten geplaatst.

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- ‘Licht op groen’/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- ‘Het Groen Goed Verdeeld’ (collegebesluit 2006);
- Beheerplan VRI 2020.

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning
Bij reguliere vervangingen worden vanaf 2018 altijd verkeersregelautomaten geplaatst die via de landelijke standaard kunnen communiceren met voertuigen en smartphones.
Voor 2020 stonden de volgende locaties op het programma:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Resultaat 2020
In 2020 zijn 9 verkeersregelautomaten vervroegd vervangen voor iVRI's (VerkeersRegel Installaties die kunnen communiceren met passerende weggebruikers) binnen het programma Talking Traffic van het ministerie. Deze vervanging is betaald met de subsidie vanuit dit landelijke project. Hieronder vallen ook de verkeerslichten op de Pleijroute. Vervolgens is samen met de provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en de gemeente Rheden een volledig nieuwe netwerkregeling geplaatst op de Pleijroute die speciaal ontwikkelt is voor de iVRI. Uit voorstudies blijkt dat de doorstroming hierdoor daadwerkelijk verbetert. Dit wordt de komende tijd in de praktijk getoetst.

Daarnaast zijn op de volgende locaties vanuit het investeringsbudget verkeerslichten vervangen:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Ook dit zijn iVRI's, die kunnen communiceren met passerende weggebruikers.

Civieltechnische kunstwerken

Actuele kaders
- Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2018-2019;
- Beheerplan beeldende kunstwerken 2017-2021;
- Beheerplan Kunstwerken 2020.

Ambitie
Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden.

Planning
In 2019 is een nieuwe technische inspectie uitgevoerd, op basis hiervan is eind 2019 een nieuwe beheerplanning opgesteld. De uitwerking was echter nog niet opgenomen in de begroting 2020-2023.

Resultaat 2020
Het groot onderhoud aan het doorlaatwerk Eldensedijk is afgerond, waardoor dit weer een hoogwaardige snelfietsroute is. Het groot onderhoud aan het viaduct Huissensedijk en het viaduct Lange Akkers is afgerond.
Enkele kleinere werken zoals groot onderhoud brug Waardmanspad en vervanging Tellegenbank zijn ook gerealiseerd.
De Inspectie plus update van de risicoanalyse over het gehele areaal civieltechnische kunstwerken zal eind februari worden opgeleverd.

Het investeringsprogramma 2020 is door vertraging van twee grotere projecten niet volgens plan uitgevoerd:
Werkzaamheden aan de binnenzijde van viaduct Cattepoelseweg is later van start gegaan en zal naar verwachting in mei 2021 worden opgeleverd. Het vernieuwen van de taluds van het viaduct Voetiuslaan is volledig verschoven naar 2021. Dit als gevolg van een langere voorbereidingstijd en samenloop met door Prorail uit te voeren onderhoudswerkzaamheden rondom Arnhem in de zomer van 2021.

Riolering

Actuele kaders
- Het in de MJPB 2018-2022 verlengde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018;
- Aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015);
- Beheerplan Riolering 2020.

Ambitie
De kwaliteit van het rioolstelsel wordt bepaald aan de hand van rioolinspecties. Jaarlijks wordt een deel van het riool geïnspecteerd.
Het herstel- en vervangingsprogramma is er op gericht de risico's van bezwijkende riolen te minimaliseren. Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen.

Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgave ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel. Binnen het in de begroting beschikbare budget zijn middelen beschikbaar voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie bij het uitvoeren van groot onderhoud en het concreet verminderen van de gevolgen van extreme wateroverlast.

Planning
De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. De daadwerkelijke vervangingsnoodzaak wordt vastgesteld op basis van inspectieresultaten. Niet de theoretische levensduur maar de inspectieresultaten zijn bepalend voor de vervangingsplanning.
Voor 2020 betrof dit: starten met de grootschalige rioolvervanging in de wijk Sterrenberg, voortzetten van de werkzaamheden in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt evenals het herstel van het Moerriool. Ook zou een nieuw basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord worden opgesteld. Dit BRP is de informatie drager voor het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan en geeft een beschrijving van de technische voorzieningen en het hydraulisch en technisch functioneren hiervan onder andere in relatie tot de optredende klimaatverandering.

Resultaat 2020
Op verschillende plekken in de stad zijn herstel- en vervangingswerkzaamheden aan het rioolstelsel uitgevoerd. De grootschalige werkzaamheden aan het moerriool en de rioolvervanging in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt zijn voortgezet. Ondergrondse en bovengrondse maatregelen die zijn uitgevoerd in de wijk Schaarsbergen hebben er voor gezorgd dat de kans op ernstige wateroverlast, zoals in de afgelopen jaren enkele keren is opgetreden, aanzienlijk is verkleind.
De rioolvervanging in de wijk Sterrenberg is voorbereid. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de opgave om in de toekomst van het gas af te gaan door hiervoor in de ondergrond ruimte te reserveren. De uitvoering hiervan zal echter pas in 2021 starten. De investeringen lagen in 2020 hierdoor lager dan gepland.
Het basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord zal begin 2021 worden afgerond.

Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (in 2018 verlengd);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;
- Omgevingsvisie Gelderland;
- Beheerplan Water 2020.

Ambitie

Het beleidsveld 'Water' omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Planning

In de periode 2019-2022 zullen alle nog niet gebaggerde havens uitgebaggerd worden. Zo was de planning dat in 2020-2021 Onderlangs en in 2021/2022 de Praets en Rosandapolder worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Resultaat 2020

De baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven zijn gestart eind 2020 en worden verder afgerond in het voorjaar van 2021.De voorbereidingen van de baggerwerkzaamheden Onderlangs zijn gestart en de uitvoering staat nu gepland in de zomer van 2021.
Overige werkzaamheden watergerelateerde zaken zijn conform planning uitgevoerd.

Wijkgroen

Actuele kaders

- Groenvisie 2017-2035 (raadsbesluit 2018);
- Beheerplan Groen 2020.

Ambitie

De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en geeft kaders mee voor het groen in en om Arnhem.
Wijkgroenbeheer is gericht op instandhouding van de gewenste streefbeelden en de gebruiksfunctie van een groengebied. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De onderhoudsniveaus zijn als volgt:

- wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Planning

- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd.
- Invasieve exoten; doelstelling is om deze zeer terug te dringen, en waar dit niet mogelijk is de uitbreiding te stoppen. Op basis van het bestrijdingsplan wordt in 2020 de structurele bestrijding voortgezet.

Resultaat 2020

- Het dagelijks onderhoud is uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Het benodigd groot onderhoud aan heestervakken (vervanging) is flink toegenomen, meest waarschijnlijke oorzaken zijn droogte en onkruiddruk.
- Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) loopt volgens planning.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013);
- Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS);
- Beheerplan Spelen 2020.

Ambitie
De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:
- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Planning
- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd.
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving.
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.
- Een grote natuurlijke spel- en ontmoetingsplek inrichten in de Laar-West.

Resultaat 2020
Versleten speeltoestellen zijn conform planning verwijderd. In overleg met de teams Leefomgeving zijn op diverse speelplekken speeltoestellen vervangen en/of geplaatst.
Het dagelijks onderhoud en de inspecties zijn conform planning uitgevoerd.
De plannen voor het inrichten van een grote speel- en ontmoetingsruimte in park de Laar-West zijn (nog) niet in uitvoering. Het team Leefomgeving is in overleg met de buurt, scholen en wijkcentra om tot een goed plan te komen. Hierdoor lagen de bestedingen in 2020 lager dan begroot.

Bomen

Actuele kaders
- Groenvisie 2017-2035, 2018;
- Bomenplan Arnhem 2019;
- Beheerplan Bomen 2020.

Ambitie
Beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Bomen kunnen vitaal oud worden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

Planning
In de periode tot en met 2019 is de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierbij is het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee is in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn. Op basis van het in 2020 vastgestelde bomenbeleid zal een planning worden uitgewerkt.

Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.

Resultaat 2020
Het Bomenplan is vastgesteld. Voor de hieraan gerelateerde werkzaamheden en processen is een uitvoeringsprogramma bomen opgesteld. In 2020 is begonnen met de uitvoering, die in 2021 wordt vervolgd. Er is gestart met het monitoren van de kroonbedekking. Het Boom Kwaliteitsteam Arnhem is benoemd door het college en er is een strategisch communicatieplan bomen opgesteld. Extra bomen zijn geplant in private en openbare ruimte.
Er zijn 1000 klimaatbomen verstrekt aan bewoners in hittegebieden. In de openbare ruimte zijn 115 bomen extra aangeplant. Groeiplaatsen van waardevolle bomen zijn verbeterd onder andere in het Musispark waardoor bomen ouder kunnen worden. Door te werken met de bomenafwegingsrapportage zijn er vele bomen duurzaam ingepast en groeiplaatsen verbeterd zoals aan de Monnikensteeg. Door beter te kijken naar de mogelijkheden is de kap van bomen voorkomen. De planvorming om tot een projectmatige vervanging van boomlanen en structuren te komen is opgestart en wordt op basis van de uitgangspunten uit het nieuwe Bomenplan uitgewerkt.
In 2020 zijn 2 boomvervangingsprojecten voorbereid die begin 2021 in uitvoering gaan, dit betreft een klein gedeelte van de Cattepoelseweg en bomen in Gaardenhage.
Het dagelijks onderhoud, de visuele controles en de daaruit voortvloeiende maatregelen zijn volgens planning uitgevoerd. Zieke en dode bomen zijn verwijderd en vervangen conform planning.

De eikenprocessierups is volgens planning beheerst. De plaagdruk was hoger dan gemiddeld, maar ten opzichte van 2019 is het iets afgenomen.

Parken en bossen

Actuele kaders

- Groenvisie 2018- 2035(raadsbesluit 2018);
- Beheervisie uiterwaarden Neder Rijn Arnhem 2019- 2029/2039;
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Beheervisie Park Angerenstein 2006 - 2016 (2005);
- Beheervisie Park Klarenbeek, Braamberg en 't Hazegrietje 2007- 2017 (2007);
- Beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (2008);
- Beheervisie Park Sacre Coeur 2008 - 2018 (2008);
- Beheervisie Park Presikhaaf 2010 - 2019 (2010);
- Beheervisie Polderlinten (dijken, oude lintwegen en zeegen) 2011-2020 (2012);
- Beheervisie Park Immerloo- De Wheme 2014 - 2023 (2013);
- Beheervisie Arnhem Veluwe 2015 - 2024 (2015);
- Bomenplan Arnhem 2019.

Ambitie

Wij streven er naar om:

- voor alle parken een actuele beheervisie te hebben;
- ruimte te bieden voor recreatie, sport en samenleven in combinatie met de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Dit is onder meer aan de orde bij de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem;
- onderhoud gebeurt tenminste op B-kwaliteitsniveau.

De wens is om :

- invasieve exoten reuzenbalsemien en reuzenberenklauw in 2022 volledig verwijderd te hebben van de gemeentelijke terreinen, conform EU regelgeving;
- het areaal Japanse Duizendknoop onder controle te krijgen (er vindt geen verdere verspreiding meer plaats, het areaal wordt terug gedrongen).

Planning

- 2020-2021 extra bestrijding invasieve exoten.
- In 2020/ 2021 uitvoering grootschalig onderhoud, aanvulling en verjonging van beplanting, en de boomgroepen/ clumbs in Sonsbeek.
- Onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal op basis van cultuurhistorisch onderzoek.
- 2020 actualisering beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem.
- 2020 komen tot beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn.
- Verbinden grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof omzetten naar jaarrond begrazing. Fase 2 verbinden natuurgebied Meinerswijk met de natuurgebied van de Groene Rivier 2021.

Resultaat 2020

Noodzakelijk herstel hekwerken en ander achterstallig onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig. Naast extra mankracht is ook extra geld nodig voor vervanging van materialen zoals hekwerk, bankjes, slagbomen, etc.
Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) en het onderhoud in Sonsbeek loopt volgens planning. Het onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal is niet uitgevoerd, de aanpak en planning hiervoor wordt opgenomen in de nieuwe beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem. Actualisering van de beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem is opgestart in 2020, afronding in 2021.
De beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn is nog niet gereed, daar wordt nog over gesproken met de betrokken partijen. De verbinding van grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof is uitgevoerd.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders

- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval) en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van diftar' (september 2017).

Ambitie

In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot meer hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem heeft daarvoor de systeemkeuze van Omgekeerd Inzamelen gemaakt in 2015. Om een extra impuls aan afvalscheiding te geven is besloten om door middel van een heffingssysteem van gedifferentieerde tarieven, ook een prijsprikkel te gaan geven.

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Planning

- Jaarlijkse beoordeling op basis van de controles of de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden.
- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie en worden opnieuw beoordeeld.
- Voorbereidingen invoering DIFTAR-systeem

Resultaat 2020

- Het systeem van gedifferentieerde tarieven (Diftar) is per 1 juli 2020 ingevoerd. Een deel van de afvalstoffenheffing wordt vanaf die datum gebaseerd op het aantal tariefzakken dat wordt aangeboden.
- De infrastructuur van collectieve inzamelvoorzieningen voor GFT voor huishoudens in hoogbouw is in het afgelopen jaar verder uitgebreid.

Vastgoed

Actuele kaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.

Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning

Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille. Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New energy made in Arnhem, een plan gemaakt. Gemiddeld zal hier gedurende een periode van 10 jaar een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken. Bij de verduurzaming van het vastgoed wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de geplande werkzaamheden in het kader van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).

Met ingang van 2019 is een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de MJPB opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.

Daarnaast wordt er in de periode 2020-2023 gemiddeld € 5,2 miljoen uitgegeven planmatig en storingsonderhoud.

Resultaat 2020

Exploitatie
In 2020 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 41,4 miljoen, waarvan ruim € 20,4 miljoen aan

kapitaallasten € 21,0 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is huur: deze bedroeg ruim € 5,8 miljoen. De (verhuur)inkomsten bedroegen € 17,5 miljoen.

Onderhoud
De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2020 € 5,7 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen) tegen een raming van € 6,4 miljoen. De grootste afwijking ten opzichte van de begroting betreft werkzaamheden welke worden doorgeschoven naar 2021:

- € 0,25 miljoen Parkeergarage Arnhem Centraal veroorzaakt doordat in 2021 grootschalig onderhoud plaats gaat vinden. Hiervoor hebben in 2020 voorbereidende werkzaamheden plaats gevonden.
- € 0,35 miljoen Museum Arnhem waarvan de maatregelen deels doorgeschoven zijn naar 2021 om aan te sluiten bij de werkzaamheden rond de verbouwing van het museum.

Investeringen
Voor 2020 was een krediet geraamd van € 10,0 miljoen inclusief het doorgeschoven krediet uit 2019 van € 5,8 miljoen. In 2020 is er € 4,4 miljoen aan investeringen afgerond. De belangrijkste daarvan zijn de afronding van de vervanging van de trekkenwand in de schouwburg en de afronding van de werkzaamheden aan de Beukenlaan 15.
In totaal stond tegenover de activering van € 4,3 miljoen een geraamd krediet van € 3,2. Het verschil wordt veroorzaakt door hogere kosten dan geraamd en de investering van vervangen dak aan de Beukenlaan 15 welke later gepland was maar eerder is gerealiseerd om aan te sluiten bij de renovatie.
Van het totaal geraamde krediet wordt € 6,3 miljoen doorgeschoven naar 2021. Daarvan zijn al een aantal werkzaamheden gestart. Onder andere het aanbrengen van LED-verlichting Arnhem Centraal.
Een deel van het begrote krediet kan vervallen omdat de geraamde werkzaamheden niet meer nodig zijn of anders zijn gerealiseerd. Het gaat om een bedrag van € 0,4 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

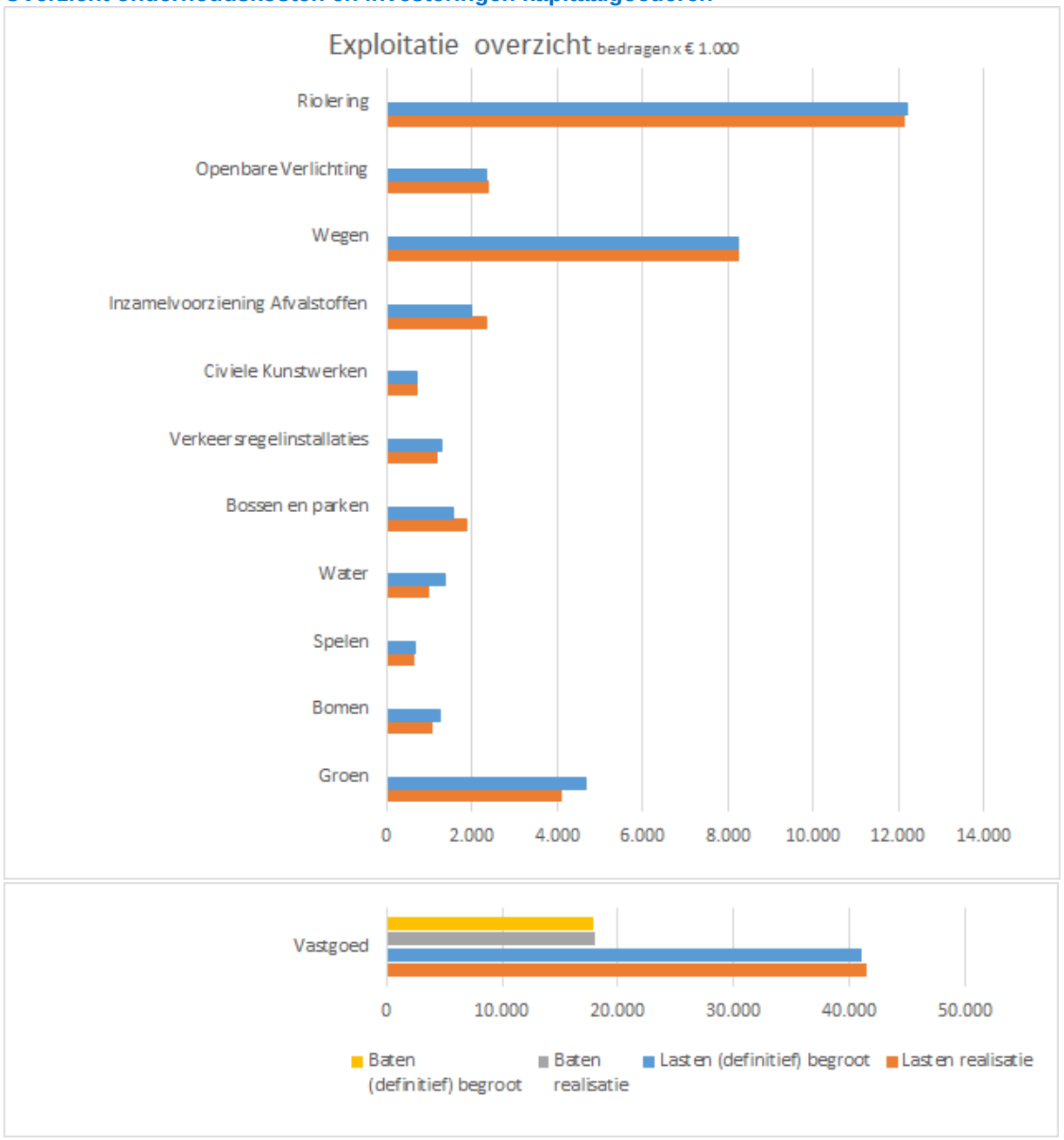

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

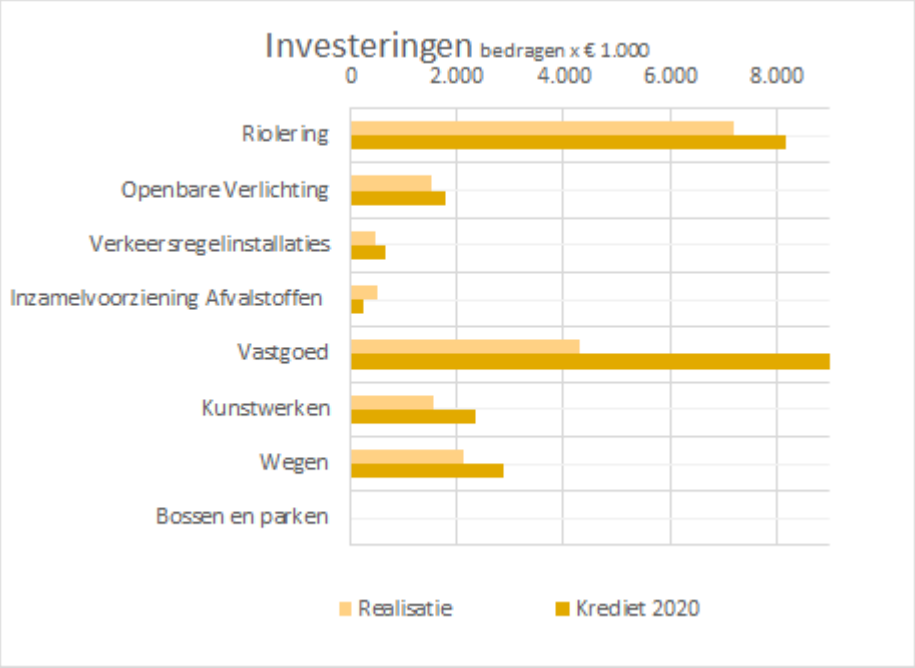

bedragen x € 1.000

Financiering

In deze paragraaf financiering worden enerzijds het gevoerde beleid in de financieringsfunctie en anderzijds het resultaat daarvan in 2020 toegelicht. De werkzaamheden zijn alle binnen de kaders van het treasurystatuut uitgevoerd.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de MJPB, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.
Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2020 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2020 zijn nieuwe vaste leningen aangetrokken voor € 46,5 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.
Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2020

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2020 respectievelijk € 151,637 miljoen en € 72,683 miljoen:

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	**Volume**	**Rente**
Bedragen x € 1.000		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	10.229	0
- Voorzieningen: 2%	62.454	1.249
Subtotaal voorzieningen	72.683	1.249
Reserves:		
- Rente : 0%	128.345	0
- Rente : 2%	23.292	466
Subtotaal reserves	151.637	466
Totaal	**224.320**	**1.715**

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2020

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.
In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering (met daarin de financiering van de sociale woningbouw) en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	**Stand 01.01.2020**	**Vermeerdering**	**Aflossing**	**Stand 31.12.2020**
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	663.534	46.500	-39.596	670.438
Totaal leningen O/G	**663.534**	**46.500**	**-39.596**	**670.438**
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand	63.533	761	-14.078	50.216
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	10		-1	9
Totaal leningen U/G	**63.543**	**761**	**-14.079**	**50.225**

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.
De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.
Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG, indien nodig, altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de

zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2020 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Het begrotingstotaal voor 2020 bedroeg bij vaststelling van de MJPB 2020 - 2023 door de gemeenteraad € 760 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2020 bedroeg dus € 64,6 miljoen.
De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in 2020 in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde in 2020 € 4,3 miljoen.
Inkomende en uitgaande kasstromen hebben een afwijkend ritme, waardoor hoge positieve of negatieve kassaldi kunnen ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke schommelingen hoeft niet de dagelijkse stand van de banksaldi te worden afgezet tegen de drempelwaarde, maar het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Door de gemeente Arnhem is de drempelwaarde voor schatkistbankieren in 2020 in geen van de kwartalen overschreden.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2020 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2020 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 39,6 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente € 11,2 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 28,4 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn voor € 46,5 miljoen nieuwe leningen aangetrokken, waarvan € 48.000 is uitgeleend. Daarnaast is van een lening van € 1,6 miljoen de rente herzien. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille òf de nieuw aangetrokken financiering, wanneer die lager is, en daarbij de som van de leningen met renteherziening.
Het gerealiseerde renterisico bedroeg € 39,6 miljoen -/- € 11,2 miljoen = € 28,4 miljoen plus € 1,6 miljoen. Tezamen is dat € 30,0 miljoen.
De toegestane renterisiconorm was 20% van € 760 miljoen: € 152,0 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 30,0 miljoen is 4,0 % van € 760 miljoen. De gemeente Arnhem is dus ook met betrekking tot de renterisiconorm ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2020 bedroeg de omslagrente 2%.
Als gevolg van de aanhoudend lage rentestand op de kapitaalmarkt zal de omslagrente in de komende jaren verder verlaagd moet worden doordat relatief dure leningen (rente van 4 á 5%) zullen worden afgelost en met goedkope leningen worden geherfinancierd. Voor de treasuryfunctie is het een uitdaging ervoor te zorgen dat door de juiste financieringsbeslissingen te nemen de gemeente kan blijven rekenen met een meerjarig stabiele omslagrente ondanks de krappe marges waarbinnen deze vastgesteld moet worden.

Het risico van rentefluctuaties is opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel, dat wordt gedekt door de weerstandscapaciteit. Daarmee geeft de gemeente aan dat dit risico een normaal bedrijfsvoeringsrisico is, dat geen speciale positie vraagt.

Financiering van de sociale woningbouw

Op het gebied van de financiering van de sociale woningbouw heeft de gemeente de actieve rol uit het verleden op een haar na volledig afgebouwd. Per 31/12/2020 bedraagt de schuld van corporaties aan de gemeente Arnhem nog maar € 9.000. Vergeleken met de stand van € 248 miljoen per 1/1/2010 mag gesteld worden dat het risico uit hoofde van deze leningen effectief volledig is verdwenen.
Corporaties hebben de leningen in eigen beheer genomen met borging door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarbij de gemeente Arnhem als intermediair tussen de bank en de corporatie is verdwenen, of hebben leningen volledig afgelost. De verhoging van de achtervang jegens het WSW is weliswaar toegenomen, wat op zich ook een risico meebrengt. Maar dit risico is veel kleiner dan wanneer de gemeente zelf borg staat voor de leningen of deze zelf heeft verstrekt.
Wanneer het WSW de achtervang aanspreekt (wat overigens nog nooit is gebeurd) moet de gemeente een renteloze lening ter beschikking stellen. Die lening wordt terugbetaald, zoals normaal is bij leningen. Het risico betreft dus alleen de rente over de lening, die de gemeente natuurlijk wel zelf moet betalen aan de verstrekker van het geld. Voor de hoofdsom zal de gemeente niet worden aangesproken.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen en derden gaat het om activiteiten die passen binnen het beleid van de gemeente Arnhem. De gemeente heeft hierbij gekozen voor een terughoudend beleid. Slechts in bijzondere gevallen en soms als voortzetting van een bestaande relatie verstrekt de gemeente leningen aan derde partijen.
Het risico is aanwezig dat een instelling niet aan de contractuele verplichting van betaling van rente en/of aflossing kan voldoen. Dit probleem wordt in eerste instantie (“aan de voorkant”) beheerst door financiering te bieden die het best past bij de financiële mogelijkheden van de instelling. Voor het geval er toch problemen mochten ontstaan eist de gemeente garanties en/of waarborgen, bijvoorbeeld het recht van 1e hypotheek of pandrecht. Ook wordt bij leningen aan instellingen/derden een risico-opslag van (als regel) 0,1% op de te betalen rente gehanteerd. De risico’s zelf zijn, net als de risico’s van rentefluctuaties, ondergebracht in het gemeentelijk risicoprofiel.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in euro’s. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Overigens heeft Arnhem geen overtollig kapitaal, ook niet in de schatkist. Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2020 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
S00	Vaste en vlottende financiering	2.900	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
S00	Dividend BNG	631	V
Totaal Resultaat		**3.531**	**V**

Afgezet tegen het begrote resultaat in de MJPB voor 2020 van € 2,848 miljoen is sprake van een voordelig resultaat van € 0,683 miljoen. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
	Resultaat ten opzichte van de MJPB		
S00	Vaste en vlottende financiering	682	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting		
S00	Dividend BNG	1	V
Totaal Resultaat		**683**	**V**

Het resultaat op de financiering zelf van € 682.000 wordt voor € 562.000 verklaard door de vlottende financiering met zijn negatieve rente. In de vaste financiering is oorspronkelijk een voordeel behaald van € 241.000 omdat minder leningen zijn aangetrokken dan waarop was gerekend in de MJPB. Er zijn dus minder rentekosten gemaakt. Vanwege nieuwe regels in het BBV, die een maximum stellen aan het renteresultaat van de treasuryfunctie, is een bedrag van € 121.000 'teruggegeven' aan de programma's, waarna nog een voordeel op de vaste financiering binnen treasury resteert van € 120.000.

Het uitgekeerde dividend van de BNG heeft betrekking op het jaar 2019. De hoogte ervan is vastgesteld in de algemene vergadering van aandeelhouders in april 2020 en wordt daarom in het jaarverslag 2020 verantwoord. Op aandringen van de Europese toezichthouder, die wil dat banken voldoende armslag houden in de huidige crisis rond corona, is het dividend nog niet uitgekeerd. Dat zal pas in 2021 gebeuren.

De economie en ontwikkelingen in de rente

Wereldwijd heeft de economie een forse knauw gekregen als gevolg van de beperkende maatregelen van overheden om corona het hoofd te bieden.
Nu de langverwachte vaccins beschikbaar komen is de verwachting dat in 2021 het economisch herstel zal inzetten. Bij een min of meer optimistisch economisch beeld met toenemende investeringen hoort een rente, die op een hoger niveau ligt dan de huidige. Tegelijkertijd mag verwacht worden dat de rente nog veel jaren laag zal blijven als gevolg van de enorme hoeveelheid kapitaal, die wereldwijd momenteel beschikbaar is, samen met het doorlopende opkoopprogramma van staatsleningen door de ECB. Hiermee blijven serieuze risico's bestaan voor vorming van zeepbellen in de economie.
De rente ligt inmiddels op een hoger niveau dan we in heel 2020 gewend waren en zal uiteindelijk nog wel naar hogere niveaus stijgen, maar het moment waarop de rente daadwerkelijk hoger wordt kan niemand voorspellen.
Voor de financieringsfunctie is het zaak om alert te blijven op deze ontwikkelingen. De gemeente (en dus de belastingbetaler) is erbij gebaat activiteiten zo goedkoop mogelijk en toch veilig te kunnen financieren, wat betekent dat de huidige (nog steeds lage) rente lang in de boeken blijft door leningen met lange looptijden af te sluiten. Daarnaast is het zaak om een open oog te houden voor de economische en financiële ontwikkelingen, zodat een stijging van de rente de gemeente niet overvalt.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering, juridische zaken en risicomanagement.

Corona

Corona heeft vanzelfsprekend in 2020 veel gevolgen voor onze organisatie gehad. Door corona is er vanuit informatie en automatisering op bepaalde gebieden veel ontwikkeling versneld, bijvoorbeeld omdat thuiswerken en de anderhalvemetersamenleving vragen om nog meer digitalisering. Voor zelfstandige ondernemers is er in maart 2020 een digitaal proces ontwikkeld voor de TOZO regeling en er is een corona-dashboard ontwikkeld, dat ook voor burgers via de website van de gemeente beschikbaar is. De (extra) inzet op het managen van de gevolgen van corona heeft op een aantal andere onderdelen juist voor vertraging gezorgd.

Juridische Zaken organiseerde als eerste in Nederland online commissievergaderingen.
Dit is inmiddels een ingeburgerde werkwijze geworden die ook niet of nauwelijks tot verstoringen heeft geleid.
Met de invoering van de TOZO is bijgedragen aan de vorming van het beleidskader en geacteerd in de afhandeling bezwaar en klachten. Verder is bijgedragen aan de vorming van het afwegingskader subsidies.

Financiën en Control was vertegenwoordigd in het corona finance team dat de gevolgen van corona voor de verschillende programma's, zowel beleidsmatig als financieel, inventariseerde en vertaalde naar voorstellen voor (bij)sturing. Hieruit is (ook) het eerder genoemde dashboard ontstaan.

Vanuit Personeel en Organisatie zijn door corona een aantal fysieke activiteiten uitgesteld of online georganiseerd. Zo zijn de trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' (online) en een vervolg op de Meet & Greet (tussen jongeren uit de stad en onze eigen collega's) uit 2019 (uitgesteld) en diverse activiteiten die in het kader van Diversity week waren gepland (afgelast). Dit geldt ook voor geplande fysieke activiteiten en acties op gebied van vitaliteit.

Personeel en organisatie

Diverse en Inclusieve organisatie

In de periode 2018-2020 is onder andere ingezet op bewustwording van onbewuste vooroordelen en bewustwording van het belang van diversiteit en inclusie. Dat is de focus geweest, omdat het essentieel is dat iedereen beseft waarom diversiteit en inclusie belangrijk zijn voor onze organisatie. Op die wijze creëren we meer begrip en draagvlak voor dit thema. Hiervoor is een scala van activiteiten aangeboden, zoals lezingen, theater, ontmoeting met 'Arnhem Divers en Jong', trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en trainingen 'Deep Democracy'. Ook zijn er meerdere dialogen gevoerd in de managementteams en is een middag over inclusief leiderschap voor alle leidinggevenden georganiseerd. Daarnaast zijn traineeships opgezet, stageplekken en werkervaringsplaatsen aangeboden en is de banenafspraak conform de richtlijnen ingevuld. Belangrijk om te vermelden is dat er ook hard gewerkt is aan het verbeteren van onze arbeidsmarktcommunicatie en een nieuwe website. In de loop van 2018 is door de Universiteit van Tilburg onderzoek gedaan naar diversiteit en inclusie in de gemeentelijke organisatie. De aanbevelingen uit dit onderzoek zijn intern besproken.

Een aantal van de genoemde activiteiten uit de periode 2018-2020 is:

- Pilot anoniem solliciteren;
- Banenafspraak;
- Landelijk Charter diversiteit en de verklaring van Dordrecht;
- All Inclusive week;
- Onderzoek van Universiteit van Tilburg;
- Diversity Day en Intern Charter Diversiteit;
- Netwerkactiviteiten met young professionals (Picknick, Meet&Greet);
- Arbeidsmarktcommunicatie en website.

<u>Vervolgstappen</u>

De komende jaren ligt de focus op het formuleren van meetbare doelstellingen en het monitoren hierop. Daarbij maken wij gebruik van de Barometer Culturele Diversiteit van het CBS en van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (zie ook motie 20M116).
Ondertussen gaan wij door op de ingeslagen weg door het organiseren van trainingen voor management en andere medewerkers, versterken van onze arbeidsmarktcommunicatie en het organiseren van ontmoetingen met diverse doelgroepen. Daarnaast werken we aan het verbeteren van het proces en de methode van selecteren van nieuwe medewerkers en bereiden we in de loop van dit jaar voorkeursbeleid voor (zie ook motie 20M149). Het college zorgt samen met het managementteam voor draagvlak en neemt de verantwoordelijkheid voor het tot stand brengen van een meer diverse en inclusieve organisatie. Om dit proces kracht bij te zetten zijn extra investeringen nodig en daar komen wij op terug in de Perspectiefnota.

We voldoen aan de taakstelling voor 2020 van de "wet banenafspraak". Op dit moment zijn er al 40,2 banen gerealiseerd, waarvan 27 banen (Sociale Werkplaats-detachering) bij de gratis bewaakte fietsenstalling. Gemeente Arnhem moet in 2024 40,1 banen (van 25,5 uur) gerealiseerd hebben.
Met ingang van het schooljaar 2020-2021 zijn de stagevergoedingen voor MBO, HBO en WO studenten gelijkgetrokken. De stagevergoeding bedraagt nu voor alle stagiairs € 350 per maand.
Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8 naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 50 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Verzuim en vitaliteit
Het verzuim is in het afgelopen jaar verder gedaald naar 6,02% (inclusief langer dan 2 jaar). De meldingsfrequentie (0,49) is ook gedaald en ligt onder het afgesproken target. Hier kan een relatie liggen met het vele thuiswerken vanwege het coronavirus. Verzuim en meldingsfrequentie van clusters is divers, maar beide cijfers zijn gedaald. Het aandeel nulverzuim (62,8%) is vitaal en het aandeel frequent verzuim is met 2% zeer laag. Het zeer langdurig verzuim (2,66% langer dan 1 jaar) blijft aandachtspunt. Ruim de helft van het verzuim is psychisch van aard. Dit beeld is onveranderd ten opzichte van de vorige periode.
De aanpak van ziekteverzuim is dit jaar versterkt door de focus op "Meer grip, sneller herstel en sterker terug naar werk". De Arbo Unie heeft hiervoor een traject met 7 stappen uitgezet in onze organisatie. Daarnaast is onlangs gestart met triage, waarbij na 4 dagen verzuim vanuit de Arbo Unie contact wordt gezocht met de arbeidsongeschikte medewerker om uitvraag te doen en zo een inschatting te maken of langdurig verzuim dreigt. Waarbij in dat geval meteen een interventie ingezet kan worden om de verzuimduur te beperken.
En natuurlijk blijft het voorkomen van uitval ons belangrijkste doel. Door te weten wat er speelt in de organisatie en met data-analyse en onderzoeken, zoals de risico-inventarisatie en het preventief medisch onderzoek, vast te stellen waar risico's ontstaan. Op deze manier zorgen we er samen voor dat mensen optimaal kunnen werken, op een veilige, gezonde en productieve manier.

Rondom het thema Vitaliteit is in 2020 een intern vitaliteitsnetwerk opgericht dat samen met Fitter Nederland in maart 2020 het platform KERN-gezond heeft gelanceerd. Vanuit het KERN-gezond programma is een online vitaliteitsprogramma op het intranet geïntroduceerd, evenals wekelijks blogs, vlogs, filmpjes en podcasts. Veel van de actuele nieuwsberichten zijn corona-gerelateerd met tips om fysiek en mentaal gezond door de lastige periode te komen.
Verder is er binnen het management development programma tijdens onder andere de leidinggevenden bijeenkomsten aandacht besteed aan de vitaliteit van medewerkers. Tot slot is in 2020 met de introductie van Studytube een online leeromgeving gecreëerd, waarin onder andere ook een groot aantal vitaliteitsbevorderende online (micro)learnings staan.

Nieuwe werken of Hybride werken
De afgelopen periode heeft de organisatie, zij het gedwongen door de coronamaatregelen, ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. De gemeente Arnhem wil de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Daarom is er een taskforce hybride werken ingericht, met externe projectleider, om dat wat er is geleerd de afgelopen maanden te vertalen naar alle facetten van het werk. De afdeling P&O is op deze taskforce aangesloten.

Kerngegevens personeel
In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het aantal fte's bestuurlijk en ambtelijk opgenomen.

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2018	Realisatie Bezetting 2019	Begroting Formatie 2020	Realisatie Bezetting 2020
Bestuur				
Aantal FTE Raad	41	42	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7
Personeel				
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	914	908	938	949
Totaal personeel gemeente Arnhem	**914**	**908**	**938**	**949**

De begrote formatie is gestegen van 929 fte in 2019 naar 938 fte in 2020. Door invulling van openstaande vacatures is de totale bezetting gestegen van 908 fte eind 2019 naar 949 fte eind 2020. Ultimo 2020 is er een overschrijding op de totale formatie van 11 fte. Een overschrijding binnen het cluster SBR wordt gecompenseerd door een aantal onderschrijdingen bij andere clusters.

Op de onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit binnen SBR wordt (bij)gestuurd. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per

programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Aantal FTE ambtelijke organisatie				
Personeelslasten ambtelijke organisatie	70.545	77.585	75.416	2.169
af: corr loonsom (inhuur uit vacatureruimte + decl. vac.ruimte)	5	-3.071	30	-3.100
Stelposten		538		538
Overige emolumenten	1.538	1.532	973	559
af: opbrengsten personeel	-2.512	-1.484	-2.091	608
Voormalig personeel	1.421	467	1.177	-710
Dekking voormalig personeel uit voorziening			-885	885
Inhuur: dekking uit vacatureruimte	2.906	2.963	3.374	-411
Inhuur: dekking uit overige personele budgetten	11.397	8.357	11.590	-3.233
Dekking uit reserves en voorzieningen	-983	-466	-1.521	1.056
Dekking uit andere budgetten dan personeel				0
Saldo personeelsbudget	**84.317**	**86.422**	**88.061**	**-1.639**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het resultaat op de totale personele lasten en baten op € 1,6 miljoen nadeel uitkomt. In dit resultaat zijn betrokken de afwijkingen op de loonsom, de inhuur, de kosten voor voormalige medewerkers rekening houdend met reeds gevormde voorzieningen, de emolumenten en de opbrengsten voor personeel. De opbrengsten uit personeel worden gerealiseerd vanuit externe partijen.

	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2020-2023	***914***	***903***	***901***	***901***	***901***
Bij: sr businesscontroller klimaat en energie en medewerker bedrijfsvoering NEMIA	1	1	0	0	0
Bij: 3,3 fte centraliseren en automatiseren inhuurbalie	3	3	3	3	3
Bij: trainees uit jongerenbudget	9	2	0	0	0
Bij: extra formatie veiligheidshuis, procesregisseur en informatiecoördinatoren	3	4	4	4	4
Bij: toezicht en preventie Diftar, 8,0 fte	8	8	8	8	8
Bij: 6,0 fte, 4,0 fte handhavers en 2,0 fte Bibob, als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		6	6	6	6
Af: te realiseren taakstellling 6,0 fte als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		-6	-6	-6	-6
Af: reorganisatie W&I, budgetneutraal	-3	-5	-4	-4	-4
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**935**	**916**	**912**	**912**	**912**
Bij: +2,0 fte consulent W&I-Handhaving, zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: 0,6 fte integraal handhaver aereaal	0	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Aantal FTE ambtelijke organisatie jaarrekening 2020	**938**	**920**	**916**	**916**	**916**

Vanaf 2020 is een lichte daling op de formatie zichtbaar.

Inhuur externen	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000				
Begroot	10.146	9.033	11.409	11.320
Realisatie	14.887	10.388	14.303	14.963
Afwijking	-4.741	-1.355	-2.894	-3.644

De totale inhuur over 2020 bedraagt bijna € 15 miljoen. De totale kosten zijn in lijn met voorgaande jaren. De redenen om over te gaan op inhuur zijn voornamelijk:

- de noodzaak om te werken met een flexibele schil in verband met externe financieringsbronnen, die conjunctureel en derhalve variabel is (bijvoorbeeld openbare werken, PIM en gebiedsrealisatie en vastgoed);
- specialismen (bijvoorbeeld bij PIM, gebiedsrealisatie en vastgoed, strategie, beleid en regie);
- vervanging wegens ziekte en verloop;
- extra Inzet externe krachten in verband met werkzaamheden als gevolg van de coronacrisis (bijvoorbeeld inzet TOZO, impactanalyse en coronadashboard).

Informatie en automatisering

Uitbreiding digitale dienstverlening

Processen voor onder andere het WOB verzoek, inkoop en aanbesteding en drank en horeca exploitatie vergunningen zijn geoptimaliseerd, vanuit drie invalshoeken: de inwoner, kosteneffectiviteit en duurzame informatievoorziening. Er is een platform voor e-participatie gerealiseerd om een extra kanaal te creëren waar inwoners betrokken kunnen worden. Arnhem is klaar voor de aansluiting op de landelijke voorzieningen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en loopt hiermee mee in de landelijke voorhoede van deze ontwikkeling. Er is een ondernemersregister ingericht om meer lokale inkoop te stimuleren. Om dit alles in een goede infrastructuur te borgen is veel samengewerkt aan het voortdurende ontwikkelproces bij ICT De Connectie. Wat betreft het op orde brengen van de informatievoorziening en het archief is samengewerkt met het Gelders Archief. Dit loopt na wat vertragingen in de zomer van 2020 weer door. De achterstanden op het gebied van vernietigen zijn deels ingelopen maar pas in 2021 zullen deze helemaal zijn weggewerkt.

Informatiegestuurde organisatie

Na het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Er zijn volgende stappen gezet in het duurzaam borgen van het informatie gestuurd werken, in capaciteit, kennis en vaardigheden. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.
In de raad is een plan gepresenteerd om verder te werken aan Open Data. De speerpunten zijn: meer en beter beschikbare data sets, voldoen aan de aankomende WOO en het betrekken van inwoners. Op deze speerpunten zal jaarlijks worden gereflecteerd. In maart zijn de WOB verzoeken al als open data op het Arnhemse portaal opgenomen.

Modernisering werkplek

Zoals hierboven al vermeld is corona een stimulerende kracht achter de versnelling van de doorontwikkeling van de werkplek geweest in 2020. De functionaliteiten zijn uitgebreid waardoor video bellen mogelijk is en de uitrol van meer samenwerkingsmogelijkheden is voorbereid. Er is gekozen voor mobiele apparaten voor (bijna) alle medewerkers en de uitrol hiervan is halverwege het jaar gestart en zal na wat tegenslagen in de levering in 2020 in de eerste helft van 2021 voltooid zijn. Er wordt voor de toekomst gekeken naar effectieve vormen van hybride werken en hiervoor zijn in verschillende vergaderzalen al voorzieningen getroffen, zodat medewerkers ook vanuit huis kunnen meedoen aan vergaderingen. Hiervan zijn er minder gerealiseerd dan de wens was. Dit zal ook in het voorjaar van 2021 op het gewenste niveau worden gebracht. Er is ook op een aantal andere projecten vertraging opgelopen, intranet, digitaal ondertekenen, door corona en ook door de inzichten die hierdoor zijn ontstaan. Ook hebben de medewerkers een incidentele vergoeding gekregen voor het aanbrengen van technische verbeteringen op de thuiswerkplek. De verwachting is dat het thuiswerken vanaf nu voor altijd veel gebruikelijker zal zijn.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

In 2020 is er verder gebouwd aan informatieveiligheid en privacy, ook in regionaal verband. Er is al een plan om voor eind 2021 aan de Baseline Informatieveiligheid Overheid te voldoen. In 2020 is veel aandacht naar het veilig thuiswerken gegaan, daarom zijn de verplichte maatregelen nog niet allemaal voltooid. De rol van CISO (Chief Information Security Officer) is vanaf begin van het jaar structureel ingevuld, voor zowel de gemeente Arnhem als De Connectie. In samenwerking met De Connectie zijn maatregelen genomen om grootschalige incidenten te voorkomen en de continuïteit van de bedrijfsvoering beter te borgen. In de jaarlijkse ENSIA zelfevaluatie zijn zwakke plekken nu duidelijk in beeld gekomen en de oplossingen zijn ook bepaald. Bij de externe audits voor de DigiD koppelingen en Suwinet zijn niet alle normen behaald. De gegevens van inwoners hebben geen risico gelopen en ook hier is de oplossing in beeld. De eerste stappen zijn gezet om de IT-auditing aan de informatiebeveiligingsprocessen te koppelen.

Auditing en risicomanagement

Auditing en risicomanagement

De beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen is in de raad besproken. Op 16 september 2020 heeft de raad besloten om de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota vast te stellen en richtinggevend te laten zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit verder toegelicht.
Het jaar 2020 was door de coronacrisis een ander jaar dan voorgaande jaren. Vanaf het begin van deze crisis is de vinger aan de pols gehouden wat de impact van de crisis zou kunnen zijn en welke gevolgen dit zou kunnen hebben voor het gemeentelijk risicoprofiel. De raad is hierover een aantal keren geïnformeerd via de zogenaamde Impact-analyse corona. Ook maakten de uitkomsten van deze impactanalyse deel uit van het gemeentelijke corona dashboard.
Daarnaast is ook gewerkt aan maatregelen om de risico's/effecten van de coronacrisis te beheersen. Deze maatregelen zijn opgenomen in de Herstelagenda, zoals deze door de raad is vastgesteld.

Rechtmatigheid en financial audits

Voor 2020 geldt dat de accountant controleert op rechtmatigheid en vaststelt dat er geen materiële onrechtmatigheden hebben plaats gevonden. Vanaf boekjaar 2021 verandert deze systematiek en dient het college naar verwachting zelf een rechtmatigheidsverklaring af te geven.
Wij volgen de ontwikkelingen hieromtrent nauwgezet en waar nodig treffen wij voorbereidingen om een dergelijke verantwoording ook gegrond af te kunnen geven. Belangrijk hierbij is het opzetten van een deugdelijke (verbijzonderde) interne controle. In 2020 is hieraan verder vorm gegeven en is geïnvesteerd in kwaliteit en diepgang. Daarnaast is in 2020 een audit-tool aangeschaft om de interne controles die voor de rechtmatigheidsverantwoording uitgevoerd moeten worden, duidelijk te documenteren en vast te leggen. Voor de uitvoering van de interne controle wordt nauw aangesloten bij de werkzaamheden die door de accountant worden uitgevoerd. Op deze wijze wordt optimaal gebruik gemaakt van elkaars inzet.

Frauderisico-analyse

In 2020 is een start gemaakt met het opnieuw inventariseren van de frauderisicogebieden binnen de gemeente. Dit met een geactualiseerde frauderisico-analyse als resultaat. In 2021 zal deze frauderisico-analyse in het college worden behandeld.

Business Intelligence

In 2020 is ingezet op business intelligence binnen sociaal domein ten behoeve van een gerichtere sturing vanuit beschikbare data. Er is geïnvesteerd in opleiding en kennisdeling bij het gebruik van PowerBI als tool hiervoor.

Juridische zaken

Op het terrein Openbare orde Veiligheid zien we dat de intensiteit, de omvang en de focus op dit veld kwantitatief zijn toegenomen. In de rol van advisering heeft de Juridische zaken inhoudelijk bijgedragen.
Aan de invoering van de nieuwe Omgevingswet wordt door Juridische zaken in verschillende projecten meegewerkt.
In september (ietwat vertraagd door de corona) is begonnen met het programma Direct Duidelijk waar wordt ingezet op heldere communicatie (B1 niveau) met burgers. In dit programma wordt aansluiting gezocht met de afdeling Communicatie.
In verband met de uitvoering van Diftar behandelde de afdeling Juridische zaken 130 (1 fte) bezwaarschriften tegen opgelegde boetes wegens verkeerd aangeboden huisvuil.

Communicatie

Inclusieve communicatie

Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal is voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De verwachting is dat het wetsvoorstel in 2021 door het parlement wordt aangenomen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks in aanloop naar de begroting het risicokompas geactualiseerd. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Per verbonden partij wordt een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2020. Voor de partijen die bij de begroting 2020 als meest risicovol zijn aangemerkt wordt tevens de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Relatie met de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Overzicht Verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat (indien beschikbaar), actuele ontwikkelingen en de weergave van het risicoprofiel (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Facility Point

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S03 Economie		
Doel verbonden partij	Voor de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds Facility Point Arnhem opgericht, een onderneming die (al dan niet tijdelijke) kleinschalige huisvesting en facilitaire diensten biedt aan startende en kleine bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, N.V. Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij en Klaassen Vastgoed Ontwikkeling B.V.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigd als aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente bezit 37,5% van de aandelen in Facility Point.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.998.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	1.745.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. De gemeente Arnhem heeft een borgstelling afgegeven van € 4.000.000 voor een financieringsovereenkomst tussen Scalabor en de Bank Nederlandse Gemeenten lopende tot 26 februari 2021.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.202.847
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	5.313.153
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Na de overname van bedrijfsactiviteiten van de GR Presikhaaf Bedrijven is Scalabor BV per 1-1-2018 van start gegaan. Scalabor BV maakt op de drie speerpunten (goed werkgeverschap; financieel gezond; en passend werk voor zoveel mogelijk medewerkers en trajectdeelnemers) een goede ontwikkeling door. Er werken circa 1.800 SW-medewerkers bij Scalabor, waarvan circa de helft uit Arnhem. De eerste helft van 2020 wordt gekenmerkt door de coronacrisis, ook bij Scalabor. Na de aankondiging van de intelligente lockdown in maart heeft Scalabor direct maatregelen genomen om een veilige en gezonde werkomgeving te kunnen bieden en daardoor open te blijven. Het ministerie van SzW stelde een steunpakket beschikbaar voor sociale werkbedrijven om daarmee het geleden omzetverlies als gevolg van corona gedeeltelijk te compenseren. Het ziekteverzuim binnen Scalabor bleef ondanks corona redelijk gelijk aan 2019. In het derde kwartaal zijn steeds meer medewerkers weer aan de slag gegaan waardoor de verzuimcijfers in het derde kwartaal met 13,8% slechts 0,5 hoger was dan dezelfde periode in het jaar ervoor. Hoewel een uitdaging, slaagde Scalabor erin om voor iedereen een veilige werkplek te creeren. Het doorstromen van SW medewerkers naar externe werkgevers wordt, onder invloed van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt alsmede het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers, steeds lastiger. Toch lijken er ook in deze tijden nog steeds voldoende vacatures die met name ingevuld worden door trajectdeelnemers uit de Participatiewet. Ten aanzien van de gevolgen van de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) is de impact hiervan op werknemers van Scalabor in 2020 in beeld gebracht en zijn er voorlopige afspraken gemaakt over het tijdelijk en vast in dienst nemen van mensen uit de doelgroepen Beschut Werk en Banenafspraak.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. Het aanwijsbesluit had een looptijd van 5 jaar, waarbij een jaar voor afloop bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.		

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	450.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	17.713.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	17.197.492
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport		
Risico profiel	Hoog		

Beheersstrategie

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder is van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2021, 4 maal per jaar overleg.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2020 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2021 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De financiële functie binnen het Sportbedrijf moet zich nog ontwikkelen, het vraagt nog nadere aandacht met betrekking tot de kwartaalrapportages in relatie tot het jaarresultaat. Ook het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. Zowel in de beschikking subsidieverlening 2019 als in de kwartaalrapportages is er nadruk gelegd op de financiële functie en rapportages van het sportbedrijf. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever.

De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende. Inmiddels is mede door het resultaat van 2018 de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau. In dit opzicht staat het Sportbedrijf er een stuk beter voor dan voorgaande jaren.

Ondanks dat het financiële resultaat over 2019 beter was dan begroot (het resultaat over 2020 is nog niet bekend), is met name inzicht in de financiële ontwikkeling een aandachtspunt. Een groot deel van de verstrekte subsidie zit 'vast' in (meerjaren)contracten. Zoals hiervoor al aangegeven, zijn de financiën een vast punt op de agenda in de onderlinge overleggen.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Na drie jaar als zelfstandige organisatie, is ook de informatievoorziening nog in ontwikkeling. Dit zal zoals hierboven vermeld, de nadrukkelijke aandacht hebben in 2021.

Er is gebleken dat de verwachtingen en opvattingen van de gemeente en het Sportbedrijf op een aantal punten redelijk ver uit elkaar kunnen liggen. Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Ook zijn op een aantal thema's in het verleden onvoldoende duidelijke afspraken gemaakt. In 2019/2020 is van buiten de gemeente Arnhem een tijdelijk opdrachtgever aangetrokken met als opdracht om deze verwachtingen naar elkaar op één lijn te krijgen en waar nodig aanvullende afspraken te maken. Dit proces heeft geleid tot een aantal verbeterpunten en aanbevelingen. We merken dat we het gesprek steeds constructiever voeren en dat we qua opvattingen naar elkaar toe groeien. In 2021 zetten we dit proces voort.

De verhoudingen tussen gemeente en Sportbedrijf Arnhem zijn verbeterd in 2020, waardoor we langzaam aan meer dezelfde koers gaan varen en waardoor de constructiviteit toeneemt. Het ingrijpende proces van verzelfstandiging en de (financiële) consequenties hiervan heeft de afgelopen jaren grotendeels het gesprek met het Sportbedrijf bepaald. Nu het Sportbedrijf steeds beter komt te staan als zelfstandige organisatie kan de focus van het gesprek weer meer liggen op de maatschappelijke (sportieve) doelstellingen en hoe het Sportbedrijf hieraan optimaal kan bijdragen. We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2021 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt er voor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

Het effect van corona op het resultaat van het Sportbedrijf lijkt gezien de laatste prognose relatief mee te vallen. Door beperking van kosten en steun van de Rijksoverheid is het negatief saldo beperkt tot +/- €300.000 , waar aan het begin van de crisis het negatief saldo hoger werd ingeschat. Naar verwachting kan het Sportbedrijf dit verlies opvangen vanuit haar Eigen Vermogen.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	4.887.000
	Per 31-12-2020	€	5.097.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	144.801.998
	Per 31-12-2020	€	155.262.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	221.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	-631
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Dataland

Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, WOZ- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie. Deze worden in de komende tijd ondergebracht bij andere overheidsinstellingen zoals kadaster en KOOP.		
Deelnemers in samenwerking	Vrijwel alle Nederlandse gemeenten.		
Bestuurlijk belang	Certificaathouders participeren in DataLand en hebben invloed op het beleid van DataLand via het bestuur. Het afdelingshoofd van de afdeling Informatie is gemachtigd voor deze rol.		
Financieel belang	De gemeente heeft certificaten van aandelen DataLand B.V. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de kerntaken uit te voeren: ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	751.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	522.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Dataland zal zich per 1-1-2022 opheffen. De huidige activiteiten hebben tot doel om de werkzaamheden over te zetten naar andere overheidsinstellingen. Dit vindt in 2021 plaats.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen	
Rechtsvorm	Stichting	
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.	
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.	
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.	
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met de Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GO doorgegeven aan The Economic Board.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag; het bevorderen van de wisselwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen. Meer specifiek heeft de Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen.	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.102.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	16.452.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.731.000

Ontwikkelingen

In de 2e helft van 2018 zijn een tweetal onderzoeken uitgevoerd om de stand van zaken binnen De Connectie en de informatievoorzieningsketen als geheel in kaart te brengen. Beide onderzoeken onderschrijven elkaars resultaten en plaatsen de doelen uit het bedrijfsplan in een andere context. Uit onderzoek blijkt onder andere dat bij samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is geen rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
In afstemming met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden heeft De Connectie het ontwikkelperspectief 2020-2024 opgesteld. Het ontwikkelperspectief is vertaald naar de programma’s uit de meerjarenbegroting 2021-2024. Hierdoor wordt het onderdeel van de beleidscyclus van De Connectie. Het ontwikkelperspectief is een stip op de horizon. Het beschrijft de richting en geeft inzicht in welke stappen De Connectie neemt om de komende jaren een volwassen organisatie te worden. Dit gebeurt op basis van drie fases. De eerste fase is de basis op orde krijgen, deze fase is volop bezig. Er zijn bijvoorbeeld al flinke stappen gezet in de verbetering van de ICT-dienstverlening. Dit wordt de komende jaren voortgezet.

Risico profiel

Hoog

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.
In de verschillende gremia worden ook de risico's die gepaard gaan met de transitie van De Connectie besproken. Arnhem zet in op een actieve betrokkenheid en een open communicatie met De Connectie. Dit om zicht te hebben op het ontstaan van risico's alsmede de beheersing van de risico's door de Connectie zelf.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Daarnaast is het ontwikkelperspectief 2020 -2024 opgesteld, waarbij de focus ligt op het op orde krijgen van de basis en het doorgroeien naar een servicegerichte organisatie, waarbij de klant centraal staat. Om die reden zijn de welbekende 4K’s uitgebreid met een extra K. De ‘K’ van klant. Alle medewerkers worden de komende jaren professionals die denken en handelen vanuit de klant.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S07 Zorg		
Doel verbonden partij	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	8.669.137
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.263.827
Ontwikkelingen	Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. Deze cijfers zijn echter voorlopig aangezien de definitieve jaarrekening nog volgt en daarom is de aangegeven bijdrage op basis van bevoorschotting.		
Risico profiel	Hoog		
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid, aanbesteding voor vervoer en callcenter en krapte op de arbeidsmarkt. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. De aanbesteding voor zowel vervoer als callcenter zijn afgerond en in augustus 2020 zijn de nieuwe regionale contracten ingegaan. Daarnaast heeft corona veel effect gehad op het gebruik van het totale vervoer. In 2021 zal dit naar alle waarschijnlijk ook een grote rol gaan spelen in de kostenontwikkeling.		

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.650.555
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.614.739
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	27.725
Ontwikkelingen	2020 is het laatste jaar van de strategische Agenda 2020. In 2019 is het proces gestart om te komen tot een nieuwe Strategische Agenda 2020. De Euregio levert en actieve bijdrage aan de grensoverschrijdende samenwerking en het ontstaan van sociaaleconomische grensallianties. Dit vraagt een actieve betrokkenheid van alle partners; zowel overheden als kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. De grensoverstijgende samenwerking mag zich in toenemende mate verheugen op een actievere betrokkenheid van de Nederlandse regering en de regering van NordRhein Westfalen (GROS governance NRW-NL). Door ondertekening van een 'Memo of Understanding" hebben de burgemeesters van de 6 100.000+ gemeenten binnen de Euregio uitgesproken extra inzet te plegen op grensoverschrijdende en bovenregionale uitdagingen. De (grote) steden binnen de Euregio Rijn-Waal volgen ook met grote belangstelling de actuele initiatieven van de Europese Commissie over de “European Green Deal”. Prioriteit 2 “Een groen programmagebied” in het nieuwe INTERREG VI programma verwijst hier duidelijk naar. Duurzaamheidsthema’s en innovaties onder andere op het gebied van klimaat, groene en gezonde steden, gezondheid, landbouw, mobiliteit, energietransitie en alternatieve energiebronnen zullen in de toekomst deel uitmaken van de initiatieven van het stedennetwerk.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

GO Arnhem Nijmegen City Region

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	Binnen het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem - Nijmegen werken 18 gemeenten samen aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen. Vanuit de ambitie 'Gezonde groei' zet de regio Arnhem-Nijmegen in op duurzame en gezonde keuzes voor wonen, werken en mobiliteit, op weg naar een circulaire economie. De regio werkt met Bureau Brussel aan belangenbehartiging, lobby en het binnen halen van Europese subsidies in Brussel.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de regio Arnhem-Nijmegen. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg Economie. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Paping nemen deel aan respectievelijk de portefeuillehoudersoverleggen Mobiliteit, Duurzaamheid en Wonen.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	284.998
Ontwikkelingen	In 2019 is door het bestuur van de regio Arnhem-Nijmegen, met instemming van de colleges van de 18 regiogemeenten, een proces ingezet om te komen tot een sterkere regio Arnhem-Nijmegen. In 2020 heeft dit na een interactief proces met raden en partners in de regio geleid tot een nieuwe visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, een integrale regionale agenda en een nieuwe Gemeenschappelijke Regeling die er voor moet zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. De Groene Metropoolregio is op 1 januari 2021 gestart en tegelijkertijd is het GO Arnhem-Nijmegen in liquidatie gegaan. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842, vanaf 2023 €564.788. In het betreffende college en raadsvoorstel d.d. 6 oktober 2020 is de intentie uitgesproken de meerkosten vanaf 2022 in 2021 bij het proces Perspectiefnota in te brengen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.176.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	654.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	249.500
Ontwikkelingen	Eind 2020 is de realisatiefase van park Lingezegen afgesloten, de basisuitrusting is gerealiseerd en de laatste investeringen in het park zijn gedaan. De begroting van 2021 is de eerste begroting van het park die volledig is gericht op het beheer van park Lingezegen. Vanaf 2021 zal voor het beheer van het park een beroep gedaan worden op het beheerfonds van het park. Het beheerfonds is volgens de laatste berekeningen voldoende gevuld om, met de jaarlijkse bijdrage van de deelnemende gemeenten, het beheer voor de komende decennia te kunnen bekostigen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. In 2017 is alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule 'Inkoop van specialistische zorg'. Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het zorgdomein (Jeugdzorg en WMO). In 2018 zijn hieraan twee modules toegevoegd: Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV en regiogemeenten) en Onderwijszaken (grotendeels de voormalige GR Onderwijszaken). Als laatste is hieraan in 2019 de module Werkgeverschap SW toegevoegd.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt), R. van der Zee (Inkoop zorg) en H. de Vroome (Onderwijszaken).		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	656.000
	Per 31-12-2020	€	724.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.406.000
	Per 31-12-2020	€	7.288.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	2.565.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.747.856
Ontwikkelingen	Het uitbreken van corona heeft gevolgen gehad voor de wijze waarop de MGR haar werkzaamheden moest uitvoeren. Desalniettemin konden deze binnen de begroting worden gerealiseerd. De monitoring van de contractering kon starten na de afronding van het (nieuwe) inkoopproces waarbij een kwaliteitscoördinator betrokken was. Eind 2020 werd de afwikkeling van Presikhaaf Bedrijven geformaliseerd en de financiële overdracht naar de MGR geëffectueerd. De eerste resultaten van het vormgeven van de toegevoegde waarde onder andere door kennisdeling en samenwerking tussen de modules worden zichtbaar.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. In 2020 heeft de MGR zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2021 zal worden gecontinueerd.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	762.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.480.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.006.600
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2020.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. Het effect van de Wet kwaliteitsborging bouwen lijkt vooralsnog beperkt. De wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft in het eerste jaar niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er wekelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en H. de Vroome maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	209.570
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	20.240.430
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	1.054.512
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 vindt er een nieuwe verdeling van de lumpsum plaats. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van de bijdrage.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	7.368.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	43.158.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	16.279.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden had in 2020 een centrale rol in de uitvoering van maatregelen ter bestrijding van het coronavirus. VGGM heeft daarvoor een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (vooral testen en bron- en contactonderzoek) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet face-to-face maar telefonisch of via beeldbellen) is de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma is zoveel als mogelijk conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. De meerkosten zijn voor 2020 geraamd op € 21 mln. Met VNG en GGD GHOR Nederland is het Rijk overeengekomen dat de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt volledig worden gecompenseerd.

In 2020 heeft een verkenning plaatsgevonden naar een actualisatie van de verdeelsleutels waar het de gemeentelijke bekostiging van VGGM betreft. Voor de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is besloten de verdeelsleutel ongewijzigd te laten.

Brandweer / Crisisbeheersing
Behalve bij de GGD vergde corona ook bij de overige partners in de crisisbeheersing een forse inzet. Een groot deel van de geplande werkzaamheden zijn in 2020 dan ook op een aangepaste wijze uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. De brandweer is daarnaast bezig geweest met een aantal verandertrajecten zoals het noodzakelijk anders moeten werken als gevolg van veranderingen in het omgevingsrecht.

Op het gebied van bevolkingszorg is per 1-1-2020 gestart met de nieuwe invulling van de regionale bevolkingszorgorganisatie. Met de komst van corona heeft het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg een Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) ingericht voor het ondersteunen van de gemeenten bij hun taken in deze crisis. Dit heeft invloed gehad op de regulier geplande activiteiten van het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg. OTO activiteiten en bijeenkomsten hebben minimaal doorgang gehad en lopende projecten zijn stilgelegd.

In 2020 is de discussie over de verdeelsleutel brandweer opgestart. Besluitvorming zal naar verwachting in 2021 plaatvinden.

Voor het overige: sinds jaar en dag is het thema brandweer / crisisbeheersing beleidsarm aangevlogen.

Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Deze regeling was in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit was het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan. De bedrijfsactiviteiten zijn per 1 januari 2018 overgedragen aan Scalabor B.V. (Scalabor). Het overdragen van de bedrijfsactiviteiten heeft een zeer grote impact op organisatie en financiën van Presikhaaf Bedrijven. Presikhaaf Bedrijven houdt de dienstverbanden van alle SW-medewerkers onder haar hoede en draagt zorg voor de uitbetaling en financiering, door middel van de gemeentelijke bijdragen, van de loonlasten en hiermee samenhangende kosten.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Het raadslid M. Coenders en wethouders mw. M. Louwers, R. Paping en R. van der Zee in het Algemeen Bestuur (AB) en de wethouders mw. M. Louwers en R. Paping in het Dagelijks Bestuur (DB).		
Financieel belang	Circa 52%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.509.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.231.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	

Ontwikkelingen

De deelnemende gemeenten van de GR Presikhaaf Bedrijven hebben besloten om de GR te ontmantelen en te liquideren. De liquidatie is per eind november 2020 een feit. Het liquidatieproces van Werkvoorziening Midden Gelderland is in verschillende stappen verlopen:

1. In 2018 is de 'knip' gemaakt tussen het formeel en materieel werkgeverschap van alle SW medewerkers en Scalabor is gestart als arbeidsontwikkelbedrijf voor de SW medewerkers.
2. Per 1-1-2019 is het formeel werkgeverschap overgedragen aan de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SDCG).
3. Een groep van 14 boventalligen is per 1-1-2020 bij de MGR in dienst gegaan voor nog maximaal twee jaar werk-naar-werk traject. De resterende twee dienstverbanden zijn respectievelijk in april en november 2020 beëindigd. De vier resterende ID-baners zijn per 1 mei 2020 overgegaan naar Scalabor B.V. De twee stichtingen zijn reeds ontbonden.
4. Het ontbinden van de laatste dienstverbanden, het afhandelen van de laatste juridische verplichtingen en het indienen van de financiële vorderingen op het UWV zijn in 2020 gerealiseerd.

De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder De Vroome en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Financieel resultaat	Resultaat 2020 €
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020 €
Ontwikkelingen	2020 was een bijzonder jaar vanwege de coronacrisis. Mensen trokken er binnen Nederland massaal op uit. Om een veilig bezoek te waarborgen zijn maatregelen getroffen, bijvoorbeeld door cirkels op het gras aan te bracht waarbinnen de 1,5m afstand verzekerd is. Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang. In 2020 heeft er een inspraakronde plaatsgevonden inzake de wijziging van het bestemmingsplan.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt. Maatwerk per locatie wordt geboden.

Algemeen

De coronacrisis heeft voor de vastgoedmarkt (nog) geen grote gevolgen gehad en daarmee ook niet voor het grondbedrijf. Grote effecten of veranderingen hebben daarom afgelopen jaar dan ook niet plaatsgevonden. Dit is dan ook terug te zien in de financiële resultaten van het grondbedrijf. Niet alleen de goede vastgoedmarkt zorgt voor een stabiel resultaat, maar ook de afnemende ontwikkelportefeuille van het grondbedrijf zorgt daarvoor. Immers een project in de voorfase van een ontwikkeling kent grotere onzekerheden, en daarmee risico's, dan projecten die al meer in de eindfase zitten. Daar zijn bijvoorbeeld al verkoopcontracten gesloten en zijn veel civiele werkzaamheden al uitgevoerd.

De stabiliteit heeft het afgelopen jaar dan ook wederom tot een positief resultaat geleid van ruim € 6,8 miljoen. Net als voorgaande jaren hebben de (verplichte) tussentijdse winstnemingen en, in iets minder mate het onderdeel erfpacht, in belangrijke mate bijgedragen aan het positieve resultaat over 2020. Het grondbedrijf heeft voldoende buffers om de huidige risico's binnen de (grondexploitatie) projecten zelf te dragen.

Die stabiliteit heeft wel een keerzijde, namelijk dat Arnhem nog maar weinig eigen (grond)posities heeft om zelf sturing te geven aan ruimtelijke en programmatische (bijvoorbeeld extra woningbouw) vraagstukken. Door middel van ontwikkelingsperspectieven wordt nu wel voor diverse delen van de stad, bijvoorbeeld Kronenburg en de oostelijke zijde van de stad (Presikhaaf en Spoorzone), nagegaan hoe programmatische, duurzaamheids- en sociale vraagstukken ruimtelijk vertaald moeten worden. Ingrepen in de bestaande stad zullen daarbij altijd kostbaarder en ingewikkelder zijn dan wanneer dat kan plaatsvinden in een uitbreidingswijk. Hoe verder uitvoering wordt gegeven aan de ontwikkelingsperspectieven zal de komende tijd verder uitgewerkt gaan worden. Een combinatie van zowel actief als facilitair grondbeleid lijkt hierbij het meest realistische scenario.

Grondbeleid

Het beleidsmatige kader voor het grondbeleid is verwoord in de nota Zicht op Gegronde Keuzes. Bij toekomstige aanpassingen van dit (uitvoerings)beleid zal aansluiting worden gezocht bij de nieuwe omgevingsvisie die in de gemeente Arnhem wordt opgesteld. Op dit moment is het uitgangspunt nog steeds situationeel grondbeleid. Per locatie wordt maatwerk verricht. Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen, waarbij de raad via de achterliggende (deels geheime) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties.

Mede naar aanleiding van de gewijzigde BBV-regelgeving is in 2020 het uitvoeringsdocument voor het Grondbedrijf weer actueel gemaakt. Hierin wordt bijvoorbeeld beschreven hoe wordt omgegaan met tussentijdse winstneming, hoe met het kostenverhaal in Arnhem wordt omgegaan en zijn de actuele erfpachtvoorwaarden opgenomen.

Strategische aankopen

Bij een situationeel grondbeleid is het nog steeds mogelijk strategische gronden aan te kopen. Er kunnen zich ruimtelijke kansen voordoen, waarvoor het wenselijk is om voorafgaand aan het vaststellen van een grondexploitatie aankopen te doen. Een belangrijk onderdeel bij strategische aankopen is de afweging van financiële risico's die met de aankoop gemoeid zijn. Door vooraf een budget ter beschikking te stellen, kan snel worden gehandeld.

De totale waarde aan strategisch bezit mag maximaal € 50 miljoen bedragen. Dit bedrag is niet gewijzigd ten opzichte van het afgelopen jaar. In 2020 is er een aantal strategische aankopen gedaan in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de Diaconessenkerk is aangekocht. Totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2020: € 15,9 miljoen.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

De gemeente Arnhem kent een woningvraag die hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Op basis van de genoemde trends zal de krapte op de woningmarkt de komende jaren hoog blijven. Door het afnemende woningaanbod en de nog steeds hoge vraag blijft de druk op de Arnhemse woningmarkt groot. In 2019 konden woningzoekers begin april nog kiezen uit bijna 500 woningen, in 2020 was op deze datum sprake van een historisch laag aanbod van slechts 375 woningen.

De bouw van nieuwe woningen blijft achter op de vraag naar woningen. Het woningaanbod droogt op en dit zorgt dat het aantal transacties afneemt, verkooptijden afnemen en het prijsniveau verder stijgt. In een jaar tijd is de vierkante meterprijs in de regio Arnhem met 9,2% gestegen, landelijk was dit 9,7%. De Arnhemse woningmarkt is een echte verkopers markt, waar sprake is van een krappe markt met een laag beschikbaar woningaanbod. Dit vertaalt zich onder andere in een groot tekort op de Arnhemse nieuwbouwmarkt.

De commerciële vastgoedmarkt kent een onzekerdere toekomst. Voor goede kantoorruimte op goede locaties en (logistieke) bedrijfsruimte zijn de verwachtingen nog wel positief. Voor detailhandel en horeca zijn de vooruitzichten minder optimistisch. Het grondbedrijf heeft overigens zelf relatief weinig projecten in portefeuille die vallen onder commercieel vastgoed.

Ontwikkeling grondbedrijf afgelopen jaar en vooruitblik komende jaren

Het grondbedrijf heeft over 2020 een positief resultaat behaald, exclusief de tussentijdse winstneming, van circa € 1,4 miljoen. De belangrijkste bijdrage komt vanuit het onderdeel erfpachten (opbrengsten canon). Het resultaat erfpacht bedraagt namelijk € 1,7 miljoen. Daarnaast is afgelopen jaar voor circa € 5,4 miljoen aan tussentijdse winstneming gerealiseerd. De totale mutatie van de voorzieningen is beperkt, namelijk toevoeging van circa € 0,25 miljoen. Op basis van de huidige risico inschattingen, kan het grondbedrijf zelf haar risico's nog steeds dragen. Wel is dit jaar uit het positieve resultaat van het grondbedrijf een extra bedrag gedoteerd aan de bestemmingsreserve Weerstandsvermogen grondexploitatie.

Gebiedsontwikkeling is steeds vaker binnenstedelijk en is complexer geworden. Dit vraagt steeds meer om (gemeentelijke) financiële bijdragen. Op het ogenblik zijn er geen gemeentelijke middelen beschikbaar om tekorten binnen een nieuwe gebiedsontwikkeling op te vangen. Om toch ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst mogelijk te maken is het raadzaam om te onderzoeken of er middelen beschikbaar kunnen worden gesteld.

Uit onderstaande grafieken (volume ontwikkeling portefeuille grondbedrijf 2020) komt naar voren dat in 2020 duidelijk meer (grond)opbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. In totaal is er voor circa € 13,2 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 26,2 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde van de portefeuille van het grondbedrijf volgt ook dit jaar de dalende trend die in de voorgaande jaren is ingezet (NB. de weergegeven boekwaarde betreft de boekwaarde grondexploitaties en de boekwaarde materiële vaste activa).

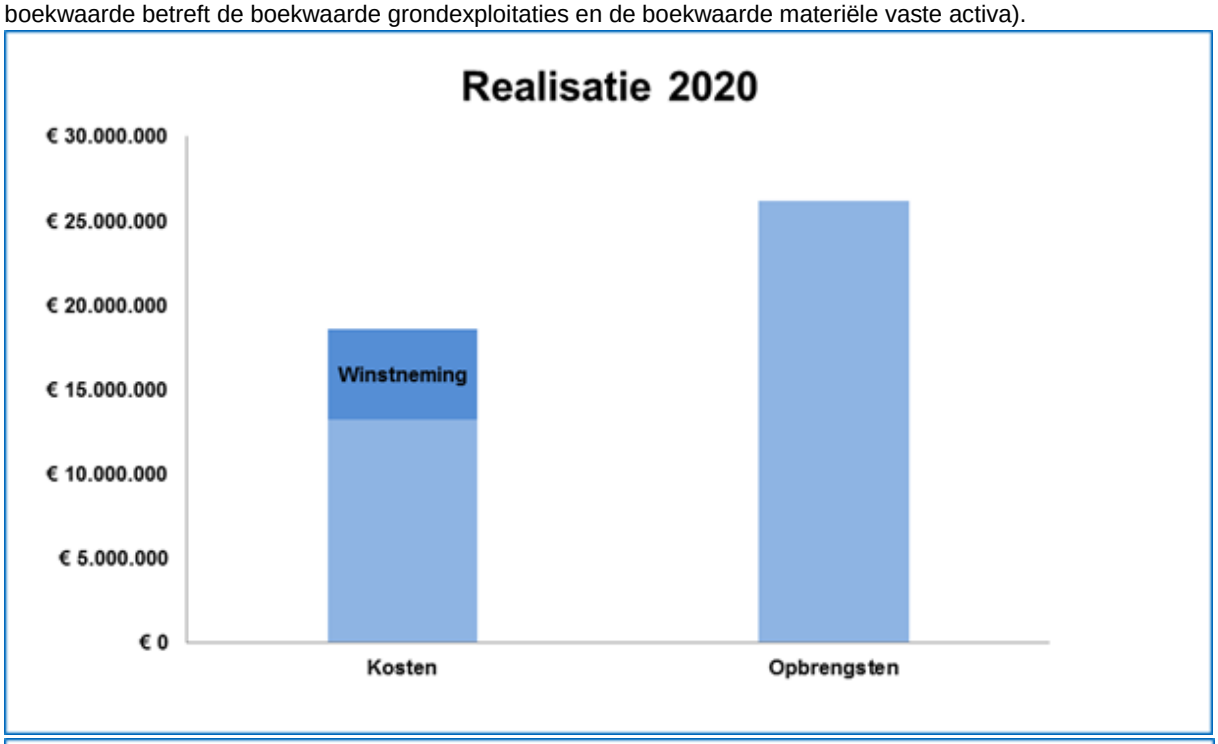

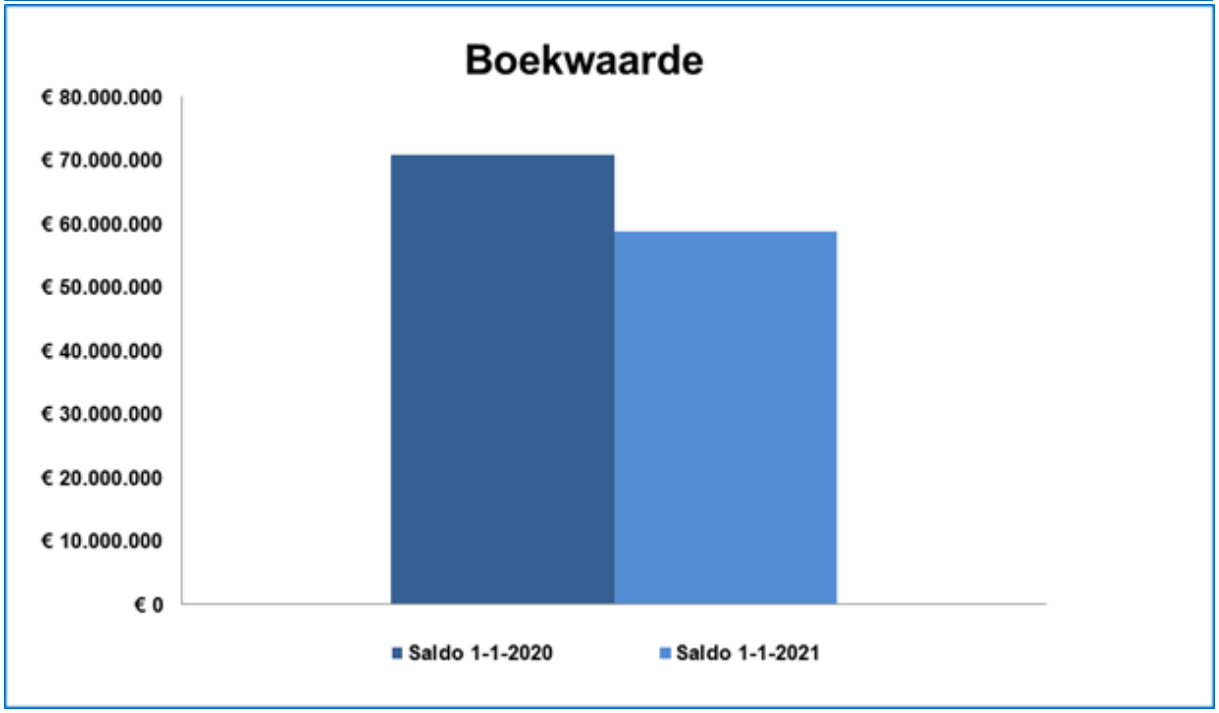

In onderstaande grafiek zijn de te verwachten kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 77 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 119 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen circa € 86 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten circa € 160 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2020 en eventuele mutaties (programma, planning, afboekingen) in grondexploitatieprojecten en investeringsprojecten.

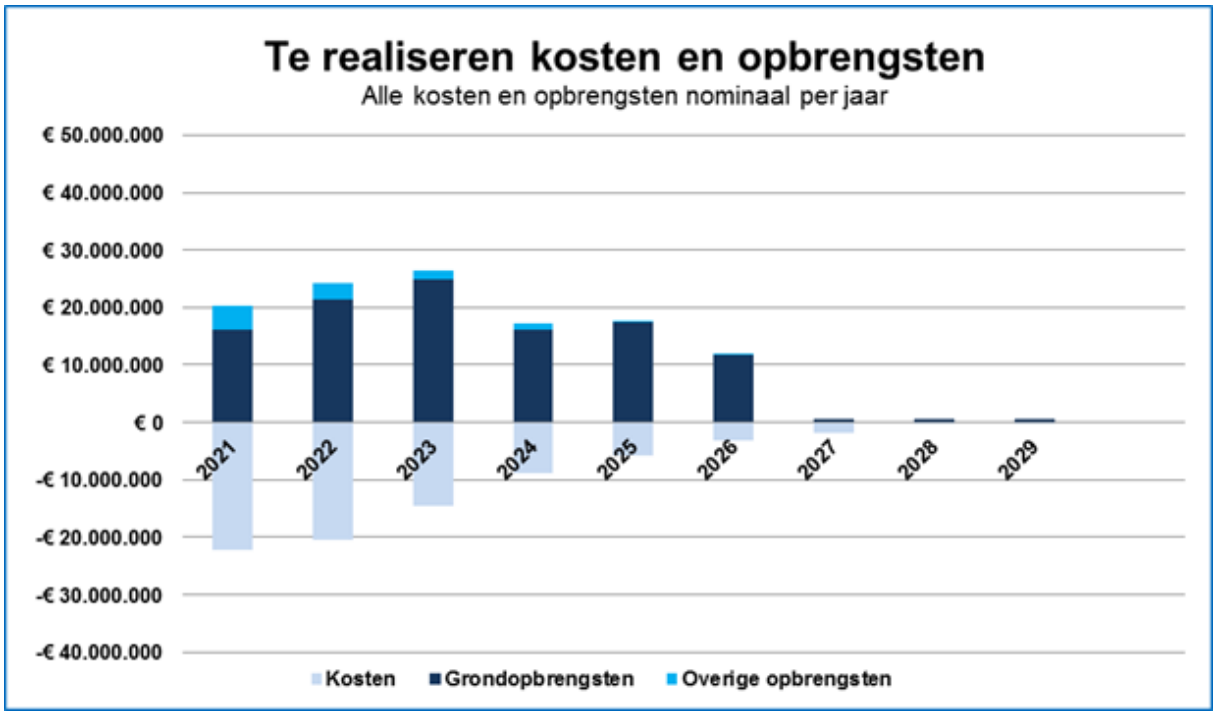

De grondexploitatie

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In een geheime bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2020) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn beperkt gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een stijging van 1,5% in 2021 en 2,5% in 2022 en 2023. Voor de overige opbrengstcategorieën worden lagere percentages aangehouden, variërend van 0% voor winkels tot 1% voor bedrijventerreinen. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2023 tussen de 1,0% en 3%. Vanaf 2024 worden geen verschillen tussen de kosten- en opbrengstenstijging verwacht (beide 2%).

De rente is bij de herzieningen dit jaar wel aangepast ten opzichte van vorig jaar. De gemeente moet namelijk verplicht uitgaan van een gewogen marktrente. Op basis daarvan is in de gemeentebegroting de rekenrente voor het grondbedrijf bepaald op 1,7%. Voor Schuytgraaf is in het verleden een aparte projectfinanciering opgezet, hiervoor geldt 2%.

Jaarresultaat grondbedrijf 2020

Over 2020 is er een positief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van circa € 6,8 miljoen. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Resultaat grondbedrijf 2020			
Bedragen x € 1.000	*Lasten*	*Baten*	*Totaal*
Afgesloten projecten	0	120	120
Winstnemingen projecten	0	5.390	5.390
Vastgestelde grondexploitaties	400	143	-257
Strategisch bezit (MVA)	283	288	5
Voorstudies	121	0	-121
Overige kosten & opbrengsten	33	0	-33
Erfpachten	517	2.242	1.725
Totaal resultaat Grondbedrijf voor bestemming	**1.354**	**8.183**	**6.829**

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- Afgesloten projecten

In 2020 zijn er twee projecten afgesloten, namelijk Lorentz Lyceum en Rosendaalseweg. Op beide projecten zat nog een klein positief saldo. In totaal levert dit circa € 120.000 aan voordelig resultaat op voor het grondbedrijf.

- Tussentijdse winstneming vastgestelde grondexploitaties

Conform de BBV-spelregels en de daarop gebaseerde winstnemingsnotitie van de gemeente Arnhem vinden er over 2020 wederom een aantal winstnemingen in projecten plaats. Dit jaar vindt de grootste winstneming plaats bij de Zuidelijke Binnenstad. Ook de Leidenweg zorgt voor een grote bijdrage aan de tussentijdse winstneming. De totale tussentijdse winstneming bedraagt € 5,4 miljoen.

- Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen

Grondexploitaties waarop een verwacht financieel tekort zit, dienen vooraf te worden afgedekt. Dit wordt aangeduid als het voorzichtigheidsprincipe. Wanneer een grondexploitatie niet sluitend is, wordt voor het voorziene tekort een voorziening getroffen om de tekorten af te dekken.
Ten opzichte van vorig jaar zijn de totale voorzieningen met ruim € 250.000 toegenomen. De voorziening voor Arnhem Centraal is afgenomen. Dit komt door een positief rente effect in de grondexploitatie. Voor Gaardenhage en Merwedestraat zijn deze met respectievelijk € 100.000 en € 300.000 toegenomen. Indien de raad een besluit neemt om project Merwedestraat in huidige vorm te stoppen en over te brengen naar strategisch bezit, zal de voorziening weer vrijvallen.

- Strategisch bezit

De beheerslasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren. In 2020 waren de kosten en opbrengsten in evenwicht met elkaar.

- Voorstudies en overige kosten grondexploitatie

In 2020 bedroegen de totale kosten voor deze categorieën ruim € 150.000, waarvan Voorstudies verantwoordelijk was voor ruim € 120.000 van de kosten. Dit zijn kosten die gemaakt worden voordat er een vastgestelde grondexploitatie is en die jaarlijks afgeboekt worden. Deze kosten worden weer geactiveerd als de grondexploitatie vastgesteld is. Afgelopen jaar zijn voor de Nijmeegseweg en de Hobbit (in Malburgen) voorstudie kosten gemaakt.

- Erfpachten

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2020 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Dit komt vooral door opbrengsten erfpachtcanon en (eenmalige) afkopen. Het resultaat is € 1,7 miljoen positief.

Grondexploitatie en Weerstandsvermogen

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per ultimo 2020 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per ultimo 2020 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 15,9 miljoen, ten opzichte van € 15,2 miljoen in 2019. Deze stijging is een resultante van een aantal verwervingen in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de verwerving van de Diaconessenkerk. Daarnaast zijn in Coehoorn een aantal panden verkocht aan stichting Coehoorn Centraal. De boekwaarde bestaat uit de volgende elementen:

Voor een bedrag van circa € 4,8 miljoen betreft het bebouwde gronden. De panden zijn aangekocht met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen, maar worden in principe verkocht als inzichten daarover veranderen.
Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 11,1 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Deze gronden hebben een boekwaarde van gemiddeld € 18,- per m2.

Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2020 zijn er twee grondexploitaties afgesloten en is de grondexploitatie Presikhaaf-Oost geopend. Totaal bedraagt de boekwaarde per 1-1-2021 circa/ € 105 miljoen (in 2019 € 117 miljoen). De boekwaarde zou nog harder naar beneden gegaan zijn als er niet de winstneming als een 'kostenpost' in de grondexploitatie zou zijn opgenomen. De reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf is circa € 63 miljoen. Deze is niet als opbrengst in de boekwaarde opgenomen, maar wordt apart weergegeven. Daarnaast moeten er nog voor circa € 64 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2019 € 72 miljoen) en voor circa € 114 miljoen aan totale

opbrengsten (in 2019 € 139 miljoen) gerealiseerd worden. De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2021 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 8 miljoen.

Vastgestelde grondexploitaties

Bedragen x € 1.000.000

	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	158	41	199
Overige kosten	30	5	35
Plankosten en VTU	142	16	158
Winstneming	32		32
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	361	110	471
Subsidies / bijdragen	159	4	163
Totaal opbrengsten	***520***	***114***	***634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	11	61
Resultaat (op eindwaarde)	**-105**		**-66**
Resultaat op cw per 01-01-2021			**-55**
Reeds getroffen voorziening per 1-1-2021			**63**
Winstpotentie cw per 01-01-2021			**8**

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.

Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen. Voor de middellangere termijn heeft de gemeente nog Schuytgraaf. Voor de langere termijn zit er op dit moment geen eigen woningbouwontwikkelingen in de pijplijn.

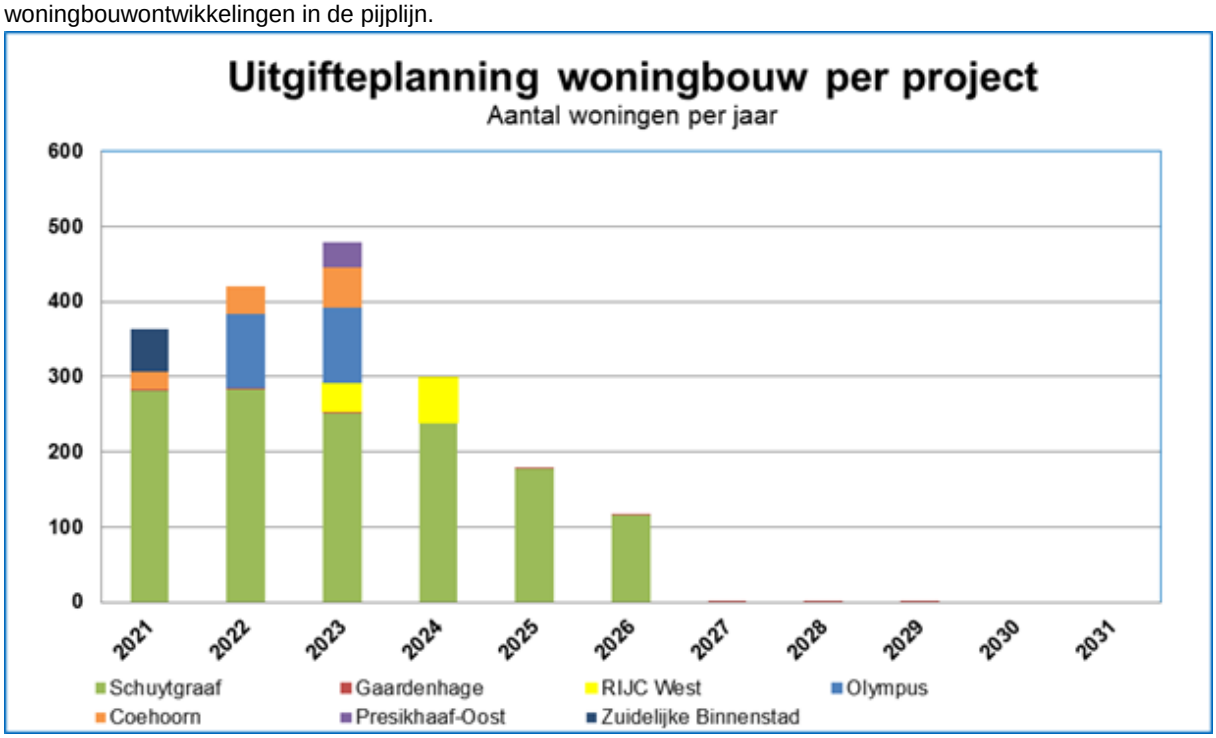

Voor bedrijven, kantoren en ander commercieel programma geldt ook dat na 2023, met uitzondering van uitgifte voor bedrijven op Oude Veerweg, er verder geen gemeentelijke gronden meer beschikbaar zijn in de huidige projecten.

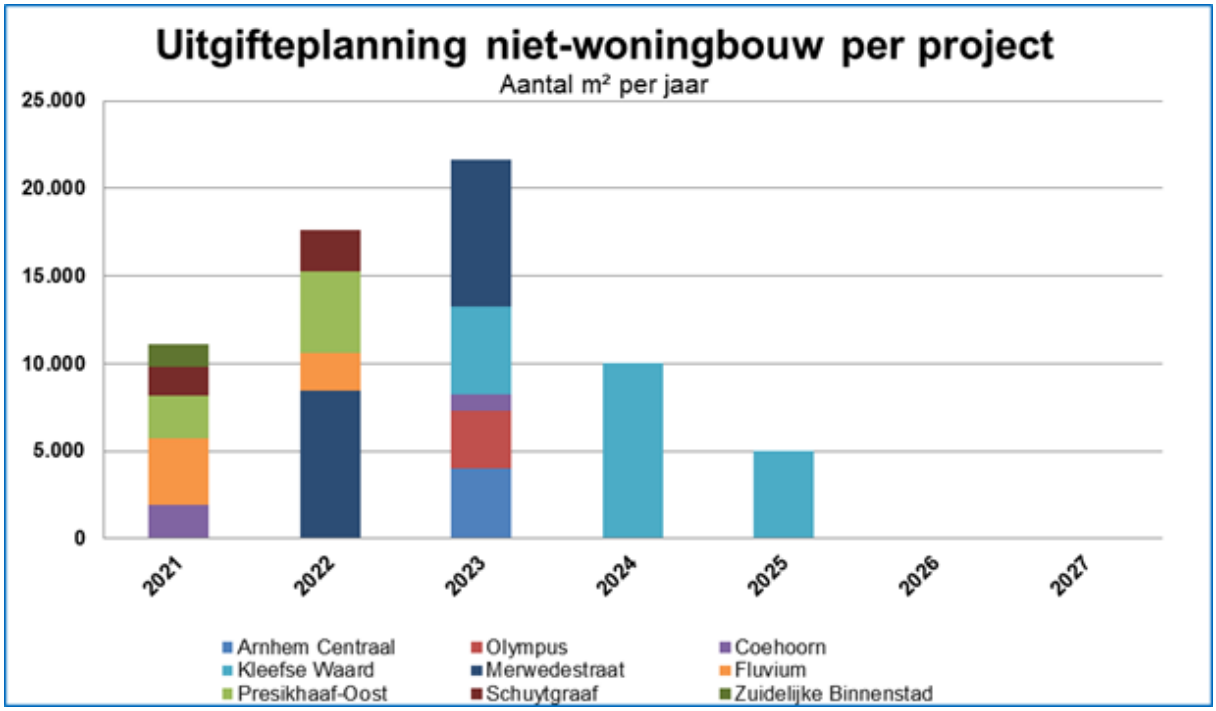

Reserves en begroting

Het grondbedrijf is alweer een aantal jaren volledig in staat om zelf haar eigen risico's te dragen. De bestemmingsreserve kan bij eventuele financiële tegenvallers in de toekomst deze eerst zelf opvangen, voordat een beroep gedaan wordt op de Algemene Reserve. Naast de reserves is er ook nog een winstpotentie van circa € 8 miljoen in de grondexploitaties. De winstpotentie is afgenomen ten opzichte van vorig jaar (€ 11 miljoen) omdat ook dit jaar een belangrijk deel van die winstpotentie mee is genomen in het positieve resultaat van het grondbedrijf (circa € 5,4 miljoen). De winstpotentie binnen de projecten wordt overigens niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze middelen zijn namelijk nog niet vrijgevallen en komen daarmee ook pas in de toekomst tot onze beschikking. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe worden die daarom niet ingezet als dekking voor de weerstandscapaciteit. Wel draagt de winstpotentie bij aan het vermogen om risico's binnen de grondexploitaties zelf op te kunnen vangen.

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf

Bedragen x € 1.000	*Saldo per 31-12-2019*	*Saldo per 31-12-2020*
Bestemmingreserve grondexploitaties	12.562	14.747
Bestemmingreserve voorstudies	283	262
Bestemmingreserve strategische posities	1.500	1.500
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**14.345**	**16.509**

In bovenstaande tabel staat aangegeven hoe de verschillende bestemmingsreserves zich over het afgelopen jaar hebben ontwikkeld. De bestemmingsreserve grondexploitaties is dit jaar opgehoogd van € 12,6 miljoen naar € 14,7 miljoen. De stikstofproblematiek leidt bijvoorbeeld bij een aantal projecten tot hogere risico inschattingen.

De totale hoogte van de bestemmingsreserve in de FJP 2020 wordt bepaald door de weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf plus een marge van 10%. De jaarlijkse maximale bestemmingsreserve grondexploitaties kan hiermee dus fluctueren, afhankelijk van de risico's binnen het grondbedrijf.

In 2020 zijn meer kosten gemaakt dan begroot voor de Voorstudies. De hogere kosten worden gedekt door een deel van de bestemmingsreserve Voorstudies hiervoor in te zetten. De bestemmingsreserve Voorstudies daalt hierdoor met ruim € 20.000,-. Het saldo van de bestemmingsreserve voorstudies bedraagt nog € 262.000,-. De bestemmingsreserve Strategische posities is maximaal gevuld, conform het beleid en kent in 2020 geen mutaties.

In onderstaande tabel is de begroting van het Grondbedrijf voor 2020 weergegeven. Hier werd reeds rekening gehouden met een positief resultaat voor het Grondbedrijf van circa € 1,81 miljoen.

Grondexploitatie en begroting 2020		
Bedragen x € 1.000		
Totaal begroot resultaat grondexploitatie (incl erfpacht)	*1.811*	*V*
Totaal werkelijk jaarresultaat Grondbedrijf	*6.829*	*V*
Afwijking werkelijk resultaat t.o.v. begroting	**5.019**	**V**
In begroting reeds geraamde dotatie aan BR grex	*700*	*V*
Totaal te bestemmen resultaat	**5.718**	**V**

Het verschil tussen het werkelijke resultaat Grondbedrijf (€ 6,83 miljoen) en de begroting is circa € 5 miljoen. In het totale begrote bedrag van € 1,81 miljoen was al € 0,7 miljoen bestemd (een begrote winst uitname) voor het grondexploitatieresultaat. Daarmee komt het totale bedrag om te bestemmen naar de diverse reserves uit op € 5,72 miljoen.

Weerstandsvermogen

Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van de (grondexploitatie)projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan wat op enig moment als meest waarschijnlijke scenario wordt geacht. De risico's die zich bij grondexploitatieprojecten kunnen aandienen zijn verschillend van aard. Zo zijn er project specifieke risico's, programma risico's maar ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.

Vorig jaar is, mede naar aanleiding van aanbevelingen in het BBV van juli 2019, opnieuw naar de verschillende risico's gekeken en dat heeft toen geresulteerd in een gewijzigde bepaling van het weerstandsvermogen.

In het BBV wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Ook zijn de regels omtrent tussentijdse winstuitname aangescherpt vooral met betrekking tot het inrekenen van risico's.

Het bepalen van het risico op de projecten valt dus uiteen in twee onderdelen:

1. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slecht-weer" scenario. Dit scenario gaat uit van:
   - 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval.
   - een waarde daling van 10% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten,
   - 10% lagere kosten i.v.m. marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden

Over een looptijd van 7 jaar resulteert dit in een gemiddeld lagere opbrengstenstijging van 1,8% en 1,6% lagere kostenstijging.

2. De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een check list van mogelijke projectrisico's aan de hand van de genoemde notitie van de Commissie BBV en het 'Handboek Grondbeleid voor gemeenten' van Deloitte. Hierbij zijn ook risico's opgenomen die samenhangen met mogelijke toekomstige (programmatische) aanpassingen waarover nog moet worden besloten door de raad.

Op basis van een inventarisatie per project en een waardering van de risico's door middel van kans en impact zijn de project specifieke risico's bepaald. Vervolgens is met Naris de omvang van het risico bepaald.
De risico's van het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd o.b.v. 10% van de boekwaarde c.q. 10% van de gemaakte kosten uit 2020.

Het risico en daarmee het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf komt daarmee op:

Weerstandscapaciteit grondbedrijf		
Bedragen x € 1.000	*FJP 2019*	*FJP 2020*
Conjuncturele risico's (marktrisico)	5.430	5.140
Project specifieke risico's	11.470	13.000
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110
Totaal risico's	18.510	19.783
Af: zelfdragend risico's vermogen pos. grex.	-7.090	-6.377
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	**11.420**	**13.406**
BR grondexploitatie (=110% van weerst.capaciteit))	**12.562**	**14.747**

Overigens zal het weerstandsvermogen pas worden ingezet als beheersmaatregelen (bijvoorbeeld bezuinigingen) in de projecten zelf niet afdoende werken.

De benodigde weerstandscapaciteit in de FJP van 2020 komt uit op € 13,4 miljoen, een stijging van bijna € 2 miljoen ten opzichte van het jaarverslag 2019. Dit komt vooral doordat bijvoorbeeld voor een aantal projecten het risico van de stikstofproblematiek is meegenomen en daarnaast is het zelfdragend vermogen van de positieve grondexploitaties afgenomen door de verplichte winstnames in een aantal projecten. Daarnaast wordt, conform gemeentelijk beleid om robuuste buffers te hebben, een factor 1,1 gehanteerd bij de benodigde weerstandscapaciteit voor de bestemmingsreserve (BR) grondexploitatie. Deze komt daarmee uit op € 14,7 miljoen in de FJP 2020.

Weerstandsvermogen en scenario's
Om de uitkomsten van de risicoprofielen, en het gewenste weerstandsvermogen van € 13,4 miljoen, betekenis te geven en de noodzaak te onderstrepen van een weerstandsvermogen dat aansluit op het risicoprofiel van de gehele portefeuille schetsen we hieronder enkele extreme scenario’s.

In onderstaande tabel zijn de scenario's weergegeven en afgezet tegen het resultaat op netto contante waarde van de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2021, inclusief de reeds getroffen voorzieningen bedraagt deze afgerond € 7,6 miljoen positief (= toekomstige winstpotentie).

Scenario's grondbedrijf

Bedragen x € 1.000.000

Scenario	Omschrijving	Effect op resultaat	Resultaat grex
FJP 2020	Basis	0,0	7,6
Scenario 1	Drie jaar vertraging	-3,4	4,2
Scenario 2	Grondopbrengsten 10% lager	-11,0	-3,4
Scenario 3	Ontwikkeling staken	-63,1	-55,5

- Scenario 1 geeft het effect weer als de geraamde opbrengsten met een vertraging van drie jaar gerealiseerd worden en de overige uitgangspunten gelijk blijven. Dit houdt in dat er drie jaar extra rentekosten (2,0%/jaar) worden berekend over de huidige boekwaarde;
- Scenario 2 geeft weer wat het effect op het basisresultaat grondexploitatie is van toekomstige grondopbrengsten als die 10% lager liggen dan nu aangenomen;
- Scenario 3 geeft weer welk financieel resultaat er volgt uit het staken van alle ontwikkelingen van de grondexploitatie projecten. Uitgangspunt voor dit scenario is dat de huidige boekwaarde van de grondexploitaties bij het staken van de ontwikkeling als verlies wordt genomen.

Investeringen

In de verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte. In lijn met deze eigen benadering in de besluitvorming in de MJPB wordt ook de verantwoording in het jaarverslag afzonderlijk, buiten de reguliere programma's, aangeboden.

Activering/ onderhanden activa

Nr.	Prog. Omsch.	Inv.omsch.	Ec./ mtsch. nut	Begr.2020	Onderh. act. 2019	Best. 2020	Act. 2020 totaal	Over-/ onder-schrijding	Onderh. act.2020
Bedragen x € 1.000									
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Publieke dienstverlening	E	0	62	5	39	-39	28
		Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	1.548	65	435	367	1.181	133
		Overige ICT	E	2.000	441	215	143	1.857	513
				3.548	**567**	**655**	**549**	**2.999**	**674**
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E	**9**	**0**	**0**	**0**	**9**	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	1.772	70	2.291	413	1.359	1.948
		Verkeersregelinstallaties	M	647	8	457	465	182	0
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	694	166	15	0	694	181
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	3.309	0	2.450	2.450	859	0
		Openbare verlichting Overige	M	1.800	17	1.514	1.503	297	28
		Kunstwerken	M	2.347	226	1.341	1.567	780	0
		Parkeerexploitatie	E	4.577	275	984	929	3.648	329
				15.146	**761**	**9.052**	**7.328**	**7.818**	**2.485**
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	280	457	543	1.000	-720	0
		Huisvesting Primair onderwijs	E	594	48	134	149	445	32
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	26.956	21.195	12.389	21.518	5.438	12.066
		Natuur milieu educatie	E	0	0	6	6	-6	0
				27.830	**21.699**	**13.072**	**22.673**	**5.157**	**12.099**
S05	**Cultuur**	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	1.393	242	817	1.058	335	0
		Museum Arnhem	E	0	2.629	9.938	0	0	12.567
		Eusebiuskerk	E	260	0	111	111	149	0
		Stadstheater	E	0	612	147	0	0	759
				1.653	**3.483**	**11.013**	**1.169**	**484**	**13.327**
S07	**Zorg**	Algemeen sociaal deelfonds	E	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**1**

S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden en huisvesting	E	315	0	0	0	315	0
		Overige Binnensport en huisvesting	E	4.357	1.065	1.503	2.273	2.084	295
		Overige Buitensport	E	663	85	276	361	302	0
		Zwembad Valkenhuizen	E	0	1.892	7.369	0	0	9.261
		Sportontwikkeling	E	0	0	34	34	-34	0
				5.335	**3.042**	**9.181**	**2.667**	**2.668**	**9.556**
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	200	47	1	0	200	48
		Overige Afval	E	50	514	929	507	-457	936
		Afvalbeheer	E	188	0	0	0	188	0
		GRP	E	8.165	0	7.077	7.216	949	-139
		Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	431	0	139	0	431	139
				9.034	**561**	**8.146**	**7.722**	**1.312**	**984**
Totaal				**62.555**	**30.114**	**51.119**	**42.108**	**20.447**	**39.125**

Uit de tabel blijkt dat van de investeringen waarvoor kredieten ter hoogte van € 62,6 miljoen beschikbaar waren gesteld, in 2020 € 42,1 miljoen is geactiveerd, 67% (ter vergelijking, in 2019 maar 36%). De projecten zijn gereed en/of de investeringen zijn in gebruik genomen. De resulterende zogeheten onderuitputting van € 20,4 miljoen wordt met name verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's S00 Bestuur, dienstverlening en financiën (€ 3 miljoen), S02 Bereikbaarheid (€ 7,8 miljoen), S04 Onderwijs (€ 5,1 miljoen), S09 Gezondheid en sport (€ 2,7 miljoen) en S12 Wonen en leefomgeving (€ 1,3 miljoen).
Dit achterblijven betekent niet dat de begrote investeringen nog helemaal niet gedaan zijn. Veel bestedingen hebben al plaatsgevonden, maar de projecten zijn nog niet volledig afgerond. Voor een bedrag van € 39,1 miljoen worden in 2020 gemaakte kosten als Onderhanden Activa (OHA) doorgeschoven naar latere jaren. Dit is een normaal verschijnsel bij grote, infrastructurele projecten. Zo is uit 2019 voor € 30,1 miljoen OHA doorgeschoven naar 2020.
Van de OHA naar 2021 zijn Museum Arnhem met € 12,6 miljoen en Zwembad Valkenhuizen met € 9,3 miljoen de grootste. Voor deze beide projecten zijn in het MIP 2021 kredieten beschikbaar gesteld.

De onderuitputting in genoemde programma's kunnen we toeschrijven aan een aantal grote 'achterblijvers':
1. S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Krediet	€ 3.373.000
Activering	€ 549.000
Onderschrijding	€ 2.999.000

De onderuitputting van € 3,0 miljoen wordt verklaard door:

- Voor een bedrag van € 1,2 miljoen zijn investeringen in Huisvesting en Facilitaire zaken (voornamelijk stadhuis en stadskantoor) niet uitgevoerd en doorgeschoven naar 2021.
- Verder zijn voor € 1,8 miljoen investeringen in bedrijfsapplicaties niet gerealiseerd en doorgeschoven naar 2021 om een aantal redenen:]

1) De doorontwikkelingen voor het zaaksysteem is op een laag pitje gezet vanwege instabiliteit van het systeem.
2) Als gevolg van personele wisselingen was een tijdlang onvoldoende capaciteit beschikbaar om projecten te begeleiden en implementeren.

2. S02 Bereikbaarheid

Krediet	€ 15.156.000
Activering	€ 7.328.000
Onderschrijding	€ 7.818.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door onderuitputting op een tweetal aandachtsgebieden:

- De kredieten voor de parkeerexploitatie (straat en garage) van € 3,6 miljoen schuiven door naar 2021. Hoofdmoot hier zijn kredieten van € 1,3 miljoen voor werkzaamheden aan de parkeergarage Arnhem Centraal en de Willemstunnel, € 0,9 miljoen voor maatregelen in alle parkeergarages en € 0,7 miljoen voor straatparkeren.
- Van de geraamde investering in wegen (ontwikkeling en onderhoud) van € 4,1 miljoen wordt € 2,2 miljoen doorgeschoven naar 2021. Hiervan zijn voor € 1,8 miljoen al kosten gemaakt, maar zijn de projecten nog niet afgerond.

3. S04 Onderwijs

Krediet	€ 27.830.000
Activering	€ 22.673.000
Onderschrijding	€ 5.157.000

De investeringen en activeringen betreffen voornamelijk nieuwbouw van scholen voor speciaal onderwijs. De onderuitputting van € 5,4 miljoen zal volgens planning in 2021 worden geactiveerd.
Alle andere gemaakte kosten in de sfeer van investeringen voor huisvesting van speciaal onderwijs worden doorgeschoven naar 2021 omdat de projecten nog niet afgerond zijn of omdat het krediet in 2021 beschikbaar is gesteld in het MIP.

4. S09 Gezondheid en sport

Krediet	€ 5.335.000
Activering	€ 2.667.000
Onderschrijding	€ 2.668.000

Deze onderuitputting is voor € 2,1 miljoen toe te schrijven aan 'Overige binnensport', Sporthal Valkenhuizen en sportzalen. De nog niet gepleegde investeringen zullen plaatsvinden in 2021 en later, wanneer in het MIP is voorzien in minder kredieten voor binnensport.
De binnen dit programma gepleegde investeringen in Zwembad Valkenhuizen zijn verantwoord als Onderhanden Activa en zullen in 2021 worden geactiveerd.

5. S12 Wonen en leefomgeving

Krediet	€ 9.034.000
Activering	€ 7.722.000
Onderschrijding	€ 1.312.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door werken aan de riolering in Arnhem: van de beschikbare € 8,2 miljoen voor het GRP is € 7,2 miljoen geactiveerd, een onderschrijding van € 1 miljoen.

Onderuitputting kapitaallasten
Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2021 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten.
Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting worden toegevoegd aan de Algemene Reserve.
Uitzondering hierop vormt de onderuitputting van kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten onderwijs.
De verwerking in begroting 2021 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Subsidies

Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2020.

Algemeen

Het verlenen van subsidies is één van de instrumenten die de gemeente kan inzetten om haar doelstellingen te realiseren. Subsidies kunnen op twee manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan de 'grote' instellingen worden op deze wijze verstrekt.

Subsidies 2020

In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2020 heeft Arnhem in totaal voor €90,2 miljoen aan subsidies verstrekt, waarvan €84,9 miljoen begrotingssubsidies betreft.

Op totaalniveau wordt het subsidiebudget van €86 miljoen met ruim €4 miljoen overschreden.
Veelal worden na de initiële subsidiebeschikking extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd.
De gelden daarvoor worden dan via een wijzigingsbeschikking toegekend, maar gedekt uit programmageld.
Hiervoor is in 2020 niet altijd een begrotingswijziging doorgevoerd, waardoor het beschikbare budget in de begroting aangemerkt is gebleven als regulier programmabudget. Bij de realisatie (kolom 'rekening') zijn de verstrekte bedragen terecht als subsidie aangemerkt.
Bovenstaande verklaart een groot deel van de overschrijding van de ruim €4 miljoen van de begrote subsidielasten. Deze overschrijdingen worden financieel allemaal opgevangen binnen het programmabudget, veelal wijkbudgetten.

In deze subsidieparagraaf zijn enkel de namen opgenomen van organisaties die in 2020 meer dan €1 miljoen aan subsidie hebben ontvangen. Voor een volledig overzicht van de verstrekte subsidies (op het niveau van subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	**5.055**	**5.359**
Begroting	**80.896**	**84.888**
Gerealiseerd resultaat	**85.951**	**90.246**

Subsidies worden ingezet om samen met instellingen de doelstellingen van de gemeente te realiseren. In het volgende overzicht is de verdeling van de subsidies over de verschillende programma's vermeld.

De gemeente verstrekt de meeste subsidie in de programma's S05 Cultuur, S08 Welzijn en inclusie en S09 Gezondheid en sport. Op deze terreinen worden enkele grote instellingen gefinancierd, die met hun activiteiten invulling geven aan gewenst gemeentelijk beleid.

		Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
STAD		**62.658**	**64.149**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.955**	**2.869**
S03	Economie	**1.063**	**450**
S04	Onderwijs	**779**	**795**
S05	Cultuur	**989**	**884**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**0**	**549**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**19**
S09	Gezondheid en sport	**5**	**13**
S10	Klimaat, energie en milieu	**120**	**55**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**104**
Begroting		**59.702**	**61.280**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**39**	**22**
S01	Veiligheid	**78**	**77**
S03	Economie	**1.339**	**2.220**
S04	Onderwijs	**5.731**	**4.915**
S05	Cultuur	**21.567**	**22.500**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**545**	**856**
S07	Zorg	**1.948**	**2.260**
S08	Welzijn en inclusie	**15.138**	**15.465**
S09	Gezondheid en sport	**12.638**	**12.591**
S10	Klimaat, energie en milieu	**540**	**208**
S12	Wonen en leefomgeving	**138**	**166**
WIJK		**23.293**	**26.097**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.100**	**2.490**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**1**	**186**
S04	Onderwijs	**1.882**	**1.921**
S05	Cultuur	**156**	**159**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**30**	**14**
S07	Zorg	**0**	**111**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**100**
S09	Gezondheid en sport	**31**	**0**
Begroting		**21.193**	**23.607**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**109**	**299**
S04	Onderwijs	**5.256**	**5.168**
S05	Cultuur	**354**	**387**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**780**	**1.999**
S07	Zorg	**622**	**733**
S08	Welzijn en inclusie	**8.749**	**9.241**
S09	Gezondheid en sport	**5.323**	**5.645**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**135**
Gerealiseerd resultaat		**85.951**	**90.246**

Hieronder staan de organisaties die in 2020 meer dan €1,0 miljoen subsidie ontvingen.

Bij deze partijen gezamenlijk is de realisatie bijna €1,7 miljoen hoger dan de begroting. Op totaalniveau wordt het subsidiebudget met ruim €4 miljoen overschreden. De restant overschrijding van ruim €2,3 miljoen is te vinden bij de overige, kleinere subsidieontvangers en deels bij de subsidieregelingen (zie tabel hierna).

Voor organisaties waarbij de realisatie meer dan €250.000 afwijkt van de begroting is hieronder een toelichting gegeven.

Het gaat om de volgende instellingen:

- Sportbedrijf Arnhem BV: De wijkactiviteiten die het Sportbedrijf uitvoert waren in de begroting nog aangemerkt als regulier wijkbudget; in de loop van 2020 zijn deze als subsidie verstrekt.
- St. Rijnstad: In de begroting zijn subsidiebedragen onterecht aangemerkt als regulier programmabudget in plaats van als subsidie. Er heeft geen wijziging in activiteiten plaatsgevonden.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden: Eind 2020 is door de samenwerkende gemeenten een andere verdeelsleutel afgesproken (met terugwerkende kracht voor 2020). Voor Arnhem heeft dit als gevolg dat de te verstrekken jaarlijkse subsidie toeneemt.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Sportbedrijf Arnhem BV	**16.896**	**17.197**
St. Rozet	**8.524**	**8.667**
St. Rijnstad	**7.807**	**8.595**
St. Musis en Stadstheater	**6.933**	**7.026**
St. IrisZorg	**4.663**	**4.646**
St. Moviera	**3.195**	**3.341**
St. Museum Arnhem	**2.950**	**2.979**
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	**2.558**	**2.867**
St. Peutercentra Arnhem	**2.210**	**2.229**
St. Welzijn Ouderen Arnhem	**2.150**	**2.224**
St. Pas	**2.156**	**1.968**
Pactum	**1.926**	**1.947**
St. Natuurcentrum Arnhem	**2.055**	**1.918**
Kinderopvang SKAR	**1.446**	**1.490**
Rijn Ijssel Roc	**1.073**	**1.121**
Stichting Refugee Company	**1.077**	**1.077**
Gerealiseerd resultaat	**67.621**	**69.293**

Overzicht subsidieregelingen

Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. In onderstaande tabel zijn de regelingen opgenomen waarvoor in 2020 subsidie aan te vragen was.

Voor een aantal regelingen is geen begroting opgenomen. Voor deze regelingen geldt dat het beschikbare budget in de begroting niet is aangemerkt als subsidiebudget. De middelen waren echter wel beschikbaar als regulier programmabudget, of zijn onttrokken aan de daartoe ingestelde bestemmingsreserves.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Reg Aanjaagfonds	**0**	**29**
Reg Amateurkunstregeling	**156**	**159**
Reg Burgerkracht	**0**	**100**
Reg Demontage diesel bestelauto's	**0**	**4**
Reg Eetbare stad	**0**	**8**
Reg Gelderland Herdenkt Airborne	**391**	**243**
Reg Gelderland Herdenkt Veluwe Remembers	**284**	**0**
Reg Gelijke kansen in het voortgezet (speciaal) onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs Arnhem	**510**	**510**
Reg Initiatieven klimaatadaptatie	**0**	**80**
Reg Klimaatfonds Duurz. Terrasverwarming	**70**	**19**
Reg Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland	**274**	**279**
Reg Pioniersbijdrage afsluitkosten aardgas	**0**	**2**
Reg Publieks Evenement Ronde 1	**369**	**208**
Reg Publieks Evenement Ronde 2	**171**	**183**
Reg Publieks Evenement Ronde 3	**719**	**697**
Reg Sport	**36**	**13**
Reg Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen	**336**	**336**
Reg Stroomversneller Cultuur	**0**	**4**
Reg Transformatie Sociaal Domein	**0**	**111**
Reg Verminderen hitteplekken en stimuleren stadslandbouw	**0**	**15**
Reg Voorschools aanbod	**1.567**	**1.605**
Reg Vrijwillig Jeugdwerk	**0**	**19**
Reg Werkinvesteringsfonds	**0**	**549**
Reg Wijkinitiatieven	**1**	**186**
Gerealiseerd resultaat	**4.882**	**5.359**

Wijksturing subsidies

Er zijn veel gesubsidieerde organisaties werkzaam in de wijken. Het kan zijn dat deze organisaties voor dezelfde doelgroep werken en de gemeente en/of de organisaties onvoldoende van deze mogelijk overlappende inzet weten. Vanuit de gemeente wordt ingezet om de overlap van dienstverlening in de wijken te inventariseren. Voor de subsidieaanvraag van 2020 is aan de subsidiepartners expliciet de opdracht meegeven inzicht te geven in de uitvoering en afstemming te zoeken in de samenwerking met andere organisaties en initiatieven. Bij de beoordeling van de aanvragen en het toekennen van de subsidies is de verbinding versterkt tussen de kernorganisatie, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Hierdoor zal een betere sturing in de wijk en een meer doelmatige inzet van subsidies worden gerealiseerd.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtenaren

Actuele kaders

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaar

Op 1 januari 2020 is de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) in werking getreden. Met de Wnra is het private arbeidsrecht vanaf 1-1-2020 van toepassing op het gemeentelijk personeel.
De bestaande (lokale) regelingen zijn in 2019 Wnra-proof gemaakt en ondergebracht in het personeelshandboek, welke op 3-12-2019 in het college van B&W is vastgesteld. Op het gebied van Integriteit betreft dit onder andere de gedragscode voor ambtenaren gemeente Arnhem.

Terugblik Ambtelijke integriteit 2020

Wnra

Onder actuele kaders is het in werking treden van de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) per 1-1-2020 beschreven.

Eigenaarschap

Actualisatie van het integriteitsbeleid is een doorlopend en essentieel proces. De organisatie is meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de ambtenaren is gaan vragen ('eigenaarschap'), om te doen wat nodig is in een specifiek geval, en niet te schuilen achter bureaucratische uitvoeringsregels (geen 'afvinkgedrag' meer, maar van geval tot geval een individuele afweging maken). Dit werken in een meer regelluwe omgeving vraagt van de ambtenaren een hoge mate van professionaliteit en zelfstandigheid, en de vaardigheid om verantwoording af te kunnen leggen over de keuzes die gemaakt zijn.

Integriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau.

Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bv. aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.
Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en - waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'
Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, intervisie, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Werkgroep Ambtelijke integriteit

Er is een werkgroep 'ambtelijke integriteit' bestaande uit onder andere vertegenwoordigers vanuit P&O, informatiebeveiliging, Veiligheid en juridische control. Deze werkgroep beziet incidenten vanuit een brede blik en bespreekt of, en zo ja, welke actie in voorkomende gevallen nodig is. De werkgroep heeft een adviserende rol naar de gemeentesecretaris, ontwikkelt integriteitsbeleid en bevordert bewustwording rond integriteit.

Introductiedag nieuwe medewerkers & Ambtseed of-belofte

Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiedag, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar het uitgebreidere ambtseed programma (een aantal weken na de introductie).

Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Schepenzaal van het Maarten van Rossumhuis, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In

een ceremonie van twee uur worden medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid.
Door corona, is dit format in 2021 aangepast naar een coronaproof livestream-event vanuit de Raadszaal, waarbij gebruikt wordt gemaakt van digitale mogelijkheden om kennis te delen (Mentimeter). Ook deze bijeenkomsten worden bijgewoond door de gemeentesecretaris en burgemeester. De medewerkers nemen deel via Teams. In 2020 hebben twee van deze bijeenkomsten plaatsgevonden.

Bewustwording Integriteit "van sollicitatie tot exitgesprek"
Vanaf 2019 zijn stappen gezet om de bewustwording met betrekking tot Integriteit "van sollicitatie- tot exitgesprek" meer in te bedden. In 2020 is er, door prioritering van de werkzaamheden in verband met corona, geen ruimte geweest hier aanvullende stappen in te zetten. Dit wordt in 2021 verder invulling gegeven.

Safe & Sound
In 2017 is gestart met de gemeentebrede campagne 'Safe & Sound' om het 'beveiligingsbewustzijn' (met name gericht op informatiebescherming) van de medewerkers te vergroten. Dit is net als is 2018 en 2019 ook in 2020, met enkele beperkingen door corona, voortgezet. Hierbij worden informatieveiligheid-, privacy- en integriteitsissues aangesneden. Deze campagne, waaraan ook samenwerkende partners kunnen deelnemen, is van belang om de gedeelde normen en waarden binnen de gemeentelijke organisatie kenbaarder te maken.

Omgaan met vermoedens van Integriteitsschendingen
Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden misstand). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren.

De gemeente kent een vertrouwenspersoon integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken. Het is belangrijk dat deze vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken kunnen worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit.
In 2020 zijn er geen concrete vragen gesteld aan de vertrouwenspersoon Integriteit door medewerkers.

Als er sprake is van een redelijk vermoeden van gedrag (of het nalaten daarvan) dat in strijd is met de binnen de organisatie te volgen normen en waarden, moet dit zorgvuldig en via een transparante procedure worden onderzocht. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol opgesteld, zijnde een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.
In het verslagjaar 2020 is in twee gevallen sprake geweest van integriteitsschending. In beide gevallen is de arbeidsovereenkomst met betrokken medewerker beëindigd.

Onderzoek bureau Governance & Integrity
Eind 2020 is, op verzoek van het management, door het Bureau Governance & Integrity een start gemaakt met een systeemanalyse van het integriteitsbeleid van gemeente Arnhem (ambtelijke organisatie). Doel is het integriteitssysteem van gemeente Arnhem te versterken. Deze analyse bestaat uit twee fases: een deskreview, waarbij bestaande gedragscodes, beleidsstukken en procedures binnen de gemeentelijke organisatie worden beoordeeld. Aanvullend vinden een aantal gesprekken plaats om een volledieger beeld te krijgen hoe met integriteitsvraagstukken wordt omgegaan. Deze analyse wordt in 2021 afgerond.

Bestuurlijk
Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt intern afgelegd aan de gemeenteraad, maar ook extern aan organisaties en burgers voor wie bestuurders hun functie vervullen.

Actuele kaders
- Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

Beide gedragscodes bevatten bepalingen over onder meer belangenverstrengeling, opgave van financiële belangen en nevenfuncties, geheimhouding, geschenken, giften en gunsten.

- Naleving van de Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Naleving van Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

College van burgemeester en wethouders / Gemeenteraad

- De leden van het college hadden in totaal 47 nevenfuncties, waarvan 42 ambtshalve. Voor 1 van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een onkostenvergoeding ontvangen;
- Er zijn door het college in 2020 geen geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievolgers is openbaar en te raadplegen op de website van de gemeente Arnhem

Deel 3 Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
2. Balans en de toelichting;
3. Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
4. Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel);
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Omschrijving		Begroot 2020 Prim			Begroot 2020 Def			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Stedelijke programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	115,8	513,2	397,4	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	3,9
S01	Veiligheid	14,7	1,7	-13,0	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	8,3	-13,4	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,6
S03	Economie	5,7	1,0	-4,7	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-1,0
S04	Onderwijs	18,0	3,0	-14,9	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,6
S05	Cultuur	31,4	6,0	-25,4	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	170,0	110,7	-59,3	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	6,2
S07	Zorg	30,8	0,9	-29,9	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	18,2	0,8	-17,5	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,6
S09	Gezondheid en sport	18,1	2,2	-16,0	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	6,1	1,0	-5,2	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	42,3	37,6	-4,7	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	32,5	37,9	5,4	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**525,4**	**724,3**	**198,9**	**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**13,3**
Wijk programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	35,5	9,5	-26,1	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0
GEB2	Noordwest	31,6	2,0	-29,6	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,5
GEB3	Noordoost	26,4	2,0	-24,4	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0
GEB4	Presikhaaf	26,9	2,6	-24,3	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,3
GEB5	Malburgen	39,7	4,3	-35,4	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,1	2,7	-21,5	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	19,4	1,7	-17,7	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0
GEB8	RKV	30,6	1,6	-29,0	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**234,4**	**26,5**	**-207,9**	**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**12,1**
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	11,1	13,1	2,0	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	1,7
S01	Veiligheid	0,1	0,3	0,3	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	0,0
S02	Bereikbaarheid	6,6	8,5	1,9	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-1,1
S03	Economie	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	0,0
S04	Onderwijs	7,8	6,3	-1,5	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,3
S05	Cultuur	1,2	0,8	-0,4	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	0,3	2,1	1,9	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-1,0
S07	Zorg	0,7	1,1	0,4	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,0	1,1	1,1	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,7	0,5	-0,2	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	3,1	3,1	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	0,8	0,0	-0,8	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	0,2	1,3	1,1	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**29,4**	**38,4**	**9,0**	**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-6,8**

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1
GEB2	Noordwest	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2
GEB3	Noordoost	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2
GEB5	Malburgen	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2
GEB8	RKV	0,0	0,0	0,0	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,7**
Totaal		**789,3**	**789,3**	**0,0**	**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**16,9**	**16,9**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

In 2020 is ten opzichte van de begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 25,4 miljoen (2019: € 4,3 miljoen). Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 8,5 miljoen (2019: € 11,6 miljoen) aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen (2019: € 7,3 miljoen nadelig) dat zal worden verrekend met de Algemene Reserve.

Overzicht van baten en lasten

Omschrijving	2020	2019
Bedragen x € 1.000.000		
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	19,8	9,8
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-5,6	5,5
Begrotingsafwijking saldo van baten en lasten	**25,4**	**4,3**
Gerealiseerde mutaties reserves	-2,9	-17,2
Begrote mutaties reserves	5,6	-5,5
Begrotingsafwijking mutaties reserves	**-8,5**	**-11,6**
Gerealiseerd resultaat	**16,9**	**-7,3**

Specificatie voor- en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Stedelijke programma's										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	-7,4	11,3	3,9
S01	Veiligheid	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	-0,3	0,4	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,1	0,5	0,6
S03	Economie	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-0,6	-0,4	-1,0
S04	Onderwijs	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,9	0,3	-0,6
S05	Cultuur	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-0,7	-0,5	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	-0,8	7,0	6,2
S07	Zorg	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,9	0,1	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,2	0,5	2,6
S09	Gezondheid en sport	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	-0,7	1,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	1,7	0,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	28,9	-24,5	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-0,3	-0,6	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**17,2**	**-3,9**	**13,3**
GEB1	CSA	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0	0,0	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,2	0,3	1,5
GEB3	Noordoost	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0	0,0	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,1	0,1	1,3
GEB5	Malburgen	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	3,9	0,1	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,3	0,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0	0,1	1,0
GEB8	RKV	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,7	0,1	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**11,2**	**0,9**	**12,1**

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	0,2	1,6	1,7
S01	Veiligheid	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	1,1	-1,1	0,0
S02	Bereikbaarheid	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-0,5	-0,6	-1,1
S03	Economie	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	-0,1	0,1	0,0
S04	Onderwijs	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,2	-0,1	-0,3
S05	Cultuur	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	0,0	-0,3	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-0,5	-0,5	-1,0
S07	Zorg	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0	-0,1	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,3	0,2	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0	0,0	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,6	-0,3	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4	0,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	0,1	-1,2	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-4,3**	**-2,5**	**-6,8**

Overzicht

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk										
Bedragen x € 1.000.000										
GEB1	CSA	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1	0,0	-0,1
GEB2	Noordwest	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,2
GEB3	Noordoost	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1	0,0	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2	0,0	-0,2
GEB5	Malburgen	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3	0,0	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5	0,0	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2	0,0	-0,2
GEB8	RKV	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2	0,0	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,8**	**0,1**	**-1,7**
Totaal programma's		**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**-16,9**	**22,3**	**5,4**	**16,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2020 zijn de volgende posten als incidenteel aangemerkt.

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele lasten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	7.438	16.330	16.330	-0
S00	Frictiekosten en organisatie ontwikkeling	406	406	233	173
S00	Solvabiliteit	3	2.949	2.949	-
S00	Post onvoorzien	272	39	-	39
S02	Bereikbaarheid	5.872	6.563	6.889	-326
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	124	170	1.044	-874
S04	Onderwijs	7.132	7.901	8.101	-200
S05	Cultureel vastgoed	190	190	190	-0
S07	WMO en jeugdzorg	200	200	200	-
S07	Transformatiebudget zorg	478	478	521	-43
S11	Grondexploitatie	700	700	2.185	-1.485
Div.	Vastgoed	3.115	3.053	4.201	-1.148
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele baten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	12.217	15.181	15.181	0
Div.	Gemeentefonds	1.252	1.927	2.142	215
Div.	Bedrijfsvoering	1.343	871	2.368	1.497
S02	Bereikbaarheid	5.909	6.764	6.234	-530
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	1.172	1.093	668	-425
S04	Onderwijs	5.865	5.865	5.865	0
S05	Cultureel vastgoed	312	313	313	0
S07	WMO en jeugdzorg	800	1.962	1.899	-63
S07	Transformatiebudget zorg	-	141	133	-8
S02	Buitengewoon beter	1.544	448	417	-31
S08	Beschermd en weerbaar	1.100	1.410	1.410	-
S06	Noodfonds	1.110	1.110	1.110	-
S12	Huishoudelijk afval	385	385	385	0
S10	Klimaat en energie	296	296	331	35
S10	Duurzaam Arnhem	2.920	2.920	2.785	-135
Div.	Vastgoed	1.797	2.920	3.723	803
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
Bedragen x € 1.000					
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**
	Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**12.094**	**4.627**	**2.119**	**5.223**

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd. Er zijn in 2020 geen onvoorziene lasten geweest.

	Begroot 2020		Rekening	Afwijking	V / N
Omschrijving	Primitief	Definitief	2020		
Bedragen x € 1.000					
Onvoorzien	272	39	0	39	V
Strikt onvermijdbaar	767	0	0	0	
Totaal	**1.039**	**39**	**0**	**39**	**V**

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2020 vanaf de vaststelling van de MJPB 2020-2023.

Begr. wijz.nr.	Raadsver-gadering	Onderwerp	Exploitatie 2020			Reserves 2020		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	
Bedragen x € 1.000 positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	13-11-2019	Ontwerp MJPB 2020-2023	-759.807	750.125	-9.682	28.767	-38.449	-
	13-11-2019	Amendementen 19A66 "Aanvullende coaliteafspraken zorg"	-	678	678	678	-	-
Geamendeerde MJPB 2020-2023			**-759.807**	**750.803**	**-9.004**	**29.445**	**-38.449**	**-**
20-094	Diverse	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk MJPB 2020-2023	-6.183	-289	-6.472	1.031	-7.503	-
20-010	29-4-2020	Verzamelbesluit-1 2020	-1.474	805	-669	4.584	-5.253	-
20-020	8-7-2020	Verzamelbesluit-2 2020	-57.222	49.418	-7.804	-2.135	-5.669	-
20-030	16-12-2020	Verzamelbesluit-3 2020	-9.784	14.391	4.607	1.740	2.867	-
19-032	8-7-2020	Visie nieuwe haven	-1.150	-	-1.150	-	-1.150	-
20-011	27-5-2020	Grondwal/uitbreiding woonwagenkamp Bethanienstraat	-1.660	-	-1.660	-	-1.660	-
20-015	11-11-2020	Turap-2 2020	-24.625	29.155	4.530	8.687	-4.157	-
20-012	16-12-2020	BPO Middachtensingel Kinderkamp	-154	-	-154	-	-154	-
20-016	16-12-2020	Budgetoverheveling 2020-2021	13.286	-1.138	12.148	13.286	-1.138	-
	1-1-2020	Correctie beginstand ivm transitie financiële systeem	32.995	-32.995	-	-	-	-
Begroot 2020 Definitief			**-815.778**	**810.150**	**-5.628**	**56.638**	**-62.266**	**-**

Begrotingsrechtmatigheid

Het budgetrecht is een recht dat de raad toekomt. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de begroting geeft de raad het college deze toestemming. Begrotingsrechtmatigheid houdt in dat de financiële beheershandelingen bij de gemeente binnen de begroting dienen te passen. Begrotingsoverschrijdingen die niet bij de raad bekend zijn, beschouwt de accountant als onrechtmatig. Derhalve legt het college aan de raad deze overschrijdingen voor. Formeel is het voldoende alleen de overschrijdingen aan de lastenkant te laten vaststellen om deze alsnog als rechtmatig te laten beschouwen. Na instemming van de raad met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van "overschrijdingen" en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden, conform het Besluit controle accountantscontrole decentrale overheid (Bado):

1. het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven, binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven en die nog dienen te worden geautoriseerd;
2. de overschrijdingen worden goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen, passend binnen de aanbevelingen in de Kadernota Begrotingsrechtmatigheid van de Commissie BBV. Daarin worden de overschrijdingen in enkele categorieën ingedeeld, die ondanks de overschrijding gewoon als rechtmatig bestempeld, mits goed toegelicht in de jaarrekening. Dat gaat om:
    1. compensatie door direct gerelateerde opbrengsten;
    2. passend binnen bestaand beleid;
    3. open einde regeling;
    4. overig.

De onderstaande tabel omvat een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve begroting 2020 en de rekening 2020.
Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.
1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten

2. Passend binnen bestaand beleid

3. Open einde regeling

4. Overig

Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.

1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten
    - S00: de hogere lasten worden deels gecompenseerd door hogere baten op onderdeel bedrijfsvoering
    - S06: De hogere lasten als gevolg van TOZO worden gecompenseerd door baten die ontvangen zijn voor TOZO
    - S09: De hogere lasten als gevolg van kostprijsverhogende BTW worden gecompenseerd

2. Passend binnen bestaand beleid
    - S00: De hogere lasten hebben betrekking op de kosten SB&R en meerkosten corona die door de Connectie zijn gemaakt
    - S01: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S03: De hogere lasten hebben betrekking op extra uren die zijn gemaakt om de beleidsdoelstellingen te halen
    - S04: De hogere lasten worden gecompenseerd door lagere lasten dan begroot op de Wijkprogramma's op dit onderdeel.
    - S05: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S07: De hogere lasten hebben betrekking op hogere uitgaven voor zorgkosten binnen het bestaande beleid
    - S09: De hogere lasten hebben betrekking op het beheer van gemeentelijk vastgoed
    - S12: De hogere lasten hebben betrekking op fasering van grondexploitatieprojecten en het resultaat van de grondexploitatie

3. Open einde regeling

4. Overig

Omschrijving		Begroot 2020 Def Lasten	Rekening 2020 Lasten	Afwijking
Stedelijke programma's				
Bedragen x € 1.000.000 bedragen positief zijn voordelig, bedragen negatief zijn nadelig.				
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	92,5	-7,4
S01	Veiligheid	16,4	16,7	-0,3
S02	Bereikbaarheid	21,7	21,6	0,1
S03	Economie	5,8	6,4	-0,6
S04	Onderwijs	18,3	19,2	-0,9
S05	Cultuur	31,9	32,7	-0,7
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	195,5	-0,8
S07	Zorg	56,8	60,7	-3,9
S08	Welzijn en inclusie	23,2	21,1	2,2
S09	Gezondheid en sport	23,3	24,1	-0,7
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	5,9	1,7
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	46,9	28,9
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	36,3	-0,3
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**579,6**	**17,2**
GEB1	CSA	31,6	30,6	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	29,0	1,2
GEB3	Noordoost	24,9	23,8	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	22,9	1,1
GEB5	Malburgen	38,3	34,4	3,9
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	23,9	0,3
GEB7	De Laar/Elden	17,5	16,5	1,0
GEB8	RKV	28,4	26,7	1,7
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**207,8**	**11,2**
Totaal		**815,8**	**787,4**	**28,4**

Wet Normering Topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op gemeente Arnhem van toepassing zijnde regelgeving;

- Het bezoldigingsmaximum in 2020 is €201.000 (2019: €194.000). Het weergegeven individuele WNmaximum is berekend naar rato van de omvang van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte;
- Voor een functionaris zonder dienstbetrekking geldt een andere regeling. De eerste twaalf kalendermaanden waarin de functie wordt vervuld geldt een separate normering voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. Na deze twaalf kalendermaanden is de reguliere WNT-normering van toepassing.

In de onderstaande tabel worden de beloningen conform de vereiste indeling toegelicht.

Gegevens 2020 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	140.572	112.753
Beloningen betaalbaar op termijn	21.096	19.927
Subtotaal	*161.668*	*132.680*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		
Bezoldiging	**161.667**	**132.681**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens 2019 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.617	105.766
Beloningen betaalbaar op termijn	20.206	18.018
Subtotaal	155.823	123.784
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-
Bezoldiging	**155.823**	**123.784**

Balans en de toelichting

Balans

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Immateriële vaste activa	**10.637**	**10.883**	**Eigen vermogen**	**180.420**	**160.603**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.637	10.883	Algemene Reserve	31.028	37.218
			Bestemmingsreserves	132.456	130.724
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Materiële vaste activa	**709.830**	**684.837**	**Voorzieningen**	**8.966**	**10.229**
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572	Voorzieningen ter egalisering van kosten	0	0
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	8.966	10.229
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978			
In erfpacht	14.951	0			
Financiële vaste activa	**70.819**	**83.423**	**Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar**	**674.064**	**667.385**
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	4.741	Obligo's	601	721
Leningen aan woningbouwcorporaties	10	12	Onderhandse leningen van:		
Overige langlopende leningen	56.891	66.971	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.176	9.312	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken e.d.	65.000	65.000
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	0	2.387	Waarborgsommen	126	144
			Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.898	2.987
Totaal vaste activa	**791.286**	**779.142**	**Totaal vaste passiva**	**863.450**	**838.217**

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Voorraden	**35.121**	**46.149**	**Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**16.667**	**40.551**
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.824	Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Banksaldi (schuld)	257	257
			Overige schulden	14.410	9.294
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**44.302**	**46.467**	**Overlopende passiva**	**80.168**	**53.115**
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	9.590	13.640
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	54.981	38.774
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	15.597	701
Overige vorderingen	25.218	25.716			
Liquide middelen	**1.221**	**676**			
Banksaldi	1.164	568			
Kassaldi	57	108			
Overlopende activa	**88.355**	**59.448**			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	88.355	59.448			
Totaal vlottende activa	**168.999**	**152.741**	**Totaal vlottende passiva**	**96.835**	**93.666**
Totaal generaal	**960.285**	**931.883**	**Totaal generaal**	**960.285**	**931.883**
			Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
			Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening
getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de

meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMOadministratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Het rijk heeft voor gemeenten een pakket aan financiële maatregelen getroffen ter (gedeeltelijke) dekking van de coronakosten/-effecten die gemeenten ondervinden. In de decembercirculaire 2020 is een totaaloverzicht van het "compensatiepakket coronacrisis medeoverheden" opgenomen. Voor enkele maatregelen is alleen het landelijk plafond vermeld, en is de concrete verdeelsleutel nog niet bekend en/of is de verdeling afhankelijk van de werkelijke cijfers over 2020. Het betreft de volgende landelijke maatregelen/onderdelen en bedragen: compensatie inkomstenderving na 1 juni (€100 mln.), extra beschikbaar voor inkomstenderving (€150 mln.), afvalinzameling (€32 miln.), zwembaden en ijsbanen (€100 mln.) en verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec) (60 mln.). Het ontbreken van een exacte verdeling/verdeelsleutel van de compensatie per gemeente betekent dat wij voor onze gemeente geen voldoende nauwkeurige en betrouwbare schatting/berekening kunnen maken van het bedrag waarop onze gemeente over 2020 aanspraak kan maken. In overeenstemming met de uitspraak van de commissie BBV verwerken wij het financiële effect van deze onderdelen/maatregelen uit het aanvullende compensatiepakket in de jaarrekening 2021.

Balans

Algemeen
De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa
De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa
De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringen kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen.

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties	40
Semi – permanente gebouwen	20
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Verkeersinfrastructuur	30
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Parkeermaatregelen	10
Openbare verlichting: kabels	25
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Bouwkundige voorzieningen	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Sport grasvelden	15
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Lage Kade	60
Rioleringen	40
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Vrachtauto’s	5
Fietsen en scooters	5
Personenauto’s	5
Machines, apparaten en installaties	
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Parkeerapparatuur	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Gereedschappen	5
Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
Speelvoorziening	10
Invalidentoiletten	10

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa
De post financiële vaste activa omvat voornamelijk deelnemingen in een aantal vennootschappen, langlopende leningen u/g en nog te ontvangen erfpacht canon.
Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar
Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva
De onder de noemer overlopende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen en faciliterende grondexploitatieplannen overstijgen, worden gepresenteerd als overige vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen). Daarnaast worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Bedragen
Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa
Verloopstaat immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Inves-teringen	Desinves-teringen	Af-schrijving	Bijdragen van derden	31-12-2020
Bedragen x € 1.000						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.883	64	0	-310	0	10.637
Totaal	**10.883**	**64**	**0**	**-310**	**0**	**10.637**

Materiële vaste activa
Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978
In erfpacht	14.951	0
Totaal	**709.830**	**684.837**

Investeringen met een economisch nut

Verloopstaat Investeringen met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Herubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	81.384	-14.211	1.620	-2.246	0	0	0	66.547
Bedrijfsgebouwen	349.602	0	34.100	-264	-12.648	-873	0	369.917
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.956	0	54	0	-213	0	0	2.798
Machines, apparaten en installaties	6.509	0	1.127	-155	-1.455	0	0	6.026
Vervoersmiddelen	444	0	32	-1	-118	0	0	357
Overige materiële vaste activa	11.677	0	856	-517	-1.245	0	0	10.772
Totaal	**452.572**	**-14.211**	**37.790**	**-3.183**	**-15.678**	**-873**	**0**	**456.417**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Daarnaast is vanuit de post Grondexploitatieprojecten een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen :

- Investeringen in de onderwijshuisvesting, waaronder:
  - Briant College / De Ommezwaai (€ 7,8 miljoen),
  - Renovatie Mariëndaal (€ 8,4 miljoen),
  - Renovatie scholen Breezandpad (€ 4,8 miljoen).
- MFC De Salamander (€ 1,0 miljoen),
- Renovatie van de Schouwburg (€ 0,9 miljoen).

De belangrijkste onderhanden activa in 2020 betreffen het Museum Arnhem (€ 12,6 miljoen) en Zwembad Valkenhuizen (€ 9,2 miljoen).

Eind 2024 loopt het huurcontract van het stadskantoor af. Duidelijk is geworden dat het stadskantoor te groot is voor het aantal ambtenaren dat eind 2024 gehuisvest wordt. Er wordt overgegaan naar andere huisvesting. Bij het in gebruik nemen van het stadskantoor is destijds geïnvesteerd in een omvangrijk inbouwpakket wat eind 2024 nog niet geheel is afgeschreven. Op deze investeringen wordt daarom een schattingswijziging toegepast. De resterende boekwaarde per ultimo 2024 wordt versneld in 5 jaar afgeschreven. Het gaat om een jaarlijks bedrag van € 509.000.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Verloopstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	289	0	0	-289	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	129	0	0	-129	0	0	0	0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	157.435	0	7.464	0	-5.172	-11	0	159.715
Overige materiële vaste activa	8.434	0	390	0	-1.216	0	0	7.608
Totaal	**166.287**	**0**	**7.854**	**-418**	**-6.388**	**-11**	**0**	**167.323**

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (€ 6,8 miljoen).

Investeringen met een maatschappelijk nut

Verloopstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2019	Verloop					31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	
Bedragen x € 1.000							
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	52.980	-1.909	0	0	-2.874	0	48.197
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	12.998	1.909	8.930	0	-682	-212	22.943
Totaal	**65.978**	**0**	**8.930**	**0**	**-3.556**	**-212**	**71.139**

De materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels hiervoor zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren. In 2020 is een bedrag van € 1,9 miljoen geherrubriceerd
van de categorie vóór 2017 naar de categorie na 2017 als gevolg van extra verkregen inzicht bij het herinrichten van de activa-subadministratie in het nieuwe financiële pakket.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur (€ 2,7 miljoen),
- Openbare verlichting (€ 1,5 miljoen),
- Civiele kunstwerken (€ 1,6 miljoen),
- Bewegwijzering (€ 0,5 miljoen),
- Uitvoeringsprogramma wateroverlast (€ 0,5 miljoen).

In erfpacht

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
in erfpacht uitgegeven gronden	0	14.952	0	-1	0	0	0	14.951
Totaal	**0**	**14.952**	**0**	**-1**	**0**	**0**	**0**	**14.951**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Verhoging	Aflossing	
Bedragen x € 1.000				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	0	0	4.742
Leningen aan woningbouwcorporaties	12	0	-2	10
Overige langlopende leningen	66.971	3.697	-13.777	56.891
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.312	0	-136	9.176
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	2.387	0	-2.387	0
Totaal	**83.424**	**3.697**	**-16.302**	**70.819**

Specificatie kapitaalverstrekkingen deelnemingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	1
Totaal	**4.742**	**4.742**

Specificatie leningen woningbouwcorporaties

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Woningstichting Omnia	10	12
Totaal	**10**	**12**

Specificatie overige leningen u/g

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sportbedrijf Arnhem	10.260	10.263
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	10.023	11.208
Stichting MSA	6.149	8.040
Kredietbank Nederland	500	6.500
Stichting DrieGasthuizenGroep	6.563	6.945
Gelderse Hogeschool	3.762	4.965
Kunstbedrijf	1.899	2.234
Moscowa	2.104	2.250
Stichting Behouden Steden	2.035	2.235
Stichting Oostpool	1.714	1.833
Stichting Eusebius	1.432	1.500
Luxor	555	624
Rozet	483	559
Focus	638	669
Zwembad Klarenbeek	349	387
Diverse sport- en culturele instellingen	3.060	3.268
Leenbijstand BUIG	6.594	5.181
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.228	-1.691
Totaal	**56.891**	**66.971**

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vangnetuitkering	0	2.386
Regelingen werknemers (fiets)	0	1
Totaal	**0**	**2.387**

Voorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.823
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	**35.121**	**46.149**

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grondexploitatieprojecten	105.692	117.079
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-64.264	-62.604
Overig onderhanden werk	-6.633	-8.652
Voorzieningen overig onderhanden werk	0	0
Totaal	**34.795**	**45.823**

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Kosten	Bijdragen	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	117.079	-741	19.267	-29.913	0	105.692
Overig onderhanden werk	-8.652	-459	3.060	-582	0	-6.633
Totaal	**108.427**	**-1.200**	**22.327**	**-30.495**	**0**	**99.059**

Vanuit de post Grondexploitatieprojecten is een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen binnen de Materiële vaste activa. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Winst-neming	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000							
Schuytgraaf	47.083	0	1.310	8.413	-21.245	0	35.561
Arnhem Centraal	53.452	0	0	1.061	-192	0	54.321
Koningspley	1.725	0	40	95	-31	0	1.829
Presikhaaf	6.337	0	0	633	-143	0	6.827
Merwedestraat	3.280	0	0	101	-35	0	3.346
De Maten	7.015	0	0	295	-336	0	6.974
Saksen Weimar	-324	0	30	151	0	-94	-237
Centrum Zuid	-668	0	170	402	-38	0	-134
Wassenaarweg	-193	0	360	92	-495	0	-236
Oostelijk Centrum Gebied	5.292	0	0	388	-5.122	0	558
Zuidelijke binnenstad fase 1	-6.586	-741	2.300	1.354	-310	0	-3.983
Herhuisvesting Lorentz Lyceum	-131	0	0	131	0	0	0
ZB Coehoorn Noord	859	0	0	538	-266	0	1.131
Leidenweg	-63	0	1.180	224	-1.607	0	-266
Totaal	**117.079**	**-741**	**5.390**	**13.877**	**-29.819**	**-94**	**105.692**

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Arnhem Centraal	357	0	373	0	70	800
Malburgen	-6.643	0	423	-183	0	-6.403
Zuidelijke binnenstad	-59	0	29	29	0	-1
Presikhaaf	-605	0	446	-13	0	-172
Korenkwartier	-1.826	0	165	-30	62	-1.629
Overig	124	-459	1.624	120	-637	772
Totaal	**-8.652**	**-459**	**3.060**	**-77**	**-505**	**-6.633**

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd. Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Bedragen x € 1.000.000			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	143	37	181
Overige kosten	77	8	85
Plankosten en VTU	142	16	158
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	-361	-110	-471
Overige opbrengsten	-115	-3	-119
Subsidies / bijdragen	-43	-1	-44
Voorziening Grondbedrijf	-64		
Totaal opbrengsten	***-584***	***-114***	***-634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	5	55
Resultaat (op eindwaarde)	**41**	**-46**	**60**
Resultaat op contante waarde per 01-01-2021			**55**

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	**326**	**326**

Verklaring saldo gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubr.	Aankopen	Verkopen	
Bedragen x € 1.000					
Bovenleiding materiaal Trolley	326	0	0	0	326
Totaal	**326**	**0**	**0**	**0**	**326**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0
Overige vorderingen	25.218	25.716
Totaal	**44.302**	**46.467**

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Debiteuren publiekrechtelijk	2.284	7.201
Totaal	**2.284**	**7.201**

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	16.800	13.550
Totaal	**16.800**	**13.550**

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	12.086	2.216
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-384	-155
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	10.505	11.515
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-5.077	-6.397
Debiteuren privaatrechtelijk	8.510	6.436
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-1.462	-697
Overige vorderingen	1.040	12.798
Totaal	**25.218**	**25.716**

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Banksaldi	1.164	568
Kassaldi	57	108
Totaal	**1.221**	**676**

De vastgestelde jaarschijf 2020 van de MJPB 2020 - 2023 heeft een lastenniveau van € 759,8 miljoen (2019: € 727,6 miljoen). Op basis daarvan is een drempelwaarde bepaald voor buiten de schatkist aan te houden tegoeden van € 4,3 miljoen (2019: €4,2 miljoen) gemiddeld per kwartaal.

Gemiddeld saldo banken per kwartaal 2020

Kwartaal	Drempelbedrag 2020	Realisatie 2020	Over- / onderschrijding 2020
Bedragen x € 1.000,--			
1e kwartaal	4.270	1.631	-2.638
2e kwartaal	4.270	3.506	-763
3e kwartaal	4.270	1.123	-3.146
4e kwartaal	4.270	1.056	-3.213

In alle kwartalen heeft de gemeente ruim minder tegoeden aangehouden bij banken dan maximaal is toegestaan.

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen		
Vooruitbetaalde bedragen	32.741	25.376
Nog te ontvangen bedragen	20.266	0
BCF	34.442	33.340
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	906	732
Totaal	**88.355**	**59.448**

Verloopstaat Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubricering	Toevoegingen	Verminde-ringen	
Bedragen x € 1.000					
Vooruitbetaalde bedragen	25.376	0	33.261	25.376	33.261
BCF	33.340	-33.340	0	0	0
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	732	0	906	732	906
Totaal	**59.448**	**-33.340**	**34.167**	**26.108**	**34.167**

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Algemene reserve	31.028	37.218
Bestemmingsreserves	132.456	130.724
Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Totaal	**180.420**	**160.603**
Mutatie t.o.v. vorige jaar	19.817	9.826
Solvabiliteit	18,79%	17,23%

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Verloopstaat eigen vermogen

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmingsreserves	Totaal
Bedragen x € 1.000			
Saldo 01-01-2019	**41.738**	**109.039**	**150.777**
Gerealiseerde toevoegingen	23.049	60.758	83.807
Gerealiseerde onttrekkingen	27.569	39.073	66.642
Saldo 31-12-2019	**37.218**	**130.724**	**167.942**
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	-7.339	0	-7.339
Saldo 01-01-2020	**29.879**	**130.724**	**160.602**
Gerealiseerde toevoegingen	16.330	46.395	62.726
Gerealiseerde onttrekkingen	15.181	44.663	59.844
Saldo 31-12-2020	**31.028**	**132.456**	**163.483**
Gerealiseerd resultaat boekjaar	13.036	3.900	16.936
Saldo 01-01-2021	**44.064**	**136.356**	**180.419**
Mutaties 2020	**14.185**	**5.632**	**19.817**

Bestemmingsreserves (BR)

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de doelstellingen per reserve en de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:
· Bereikbaarheid,
· Onderwijs,
· Cultureel vastgoed,
· GRP-dekking kapitaallasten,
· ICT,
· Kapitaallasten.

Prog.	Omschrijving	31-12-2019	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2020
Bedragen x € 1.000					
S00	Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271
S00	Raad	12	0	0	12
S00	Fractie-ondersteuning	21	0	0	21
S02	Buitengewoon Beter	2.198	0	-417	1.781
S02	Bereikbaarheid	3.708	6.889	-6.234	4.364
S02	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.490	1.044	-668	4.866
S03	Sociaal Economisch Fonds	609	134	-288	455
S03	Evenementen	306	114	-13	408
S04	Onderwijs	21.866	8.101	-5.865	24.103
S05	Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	0	368
S05	Beeldende en Monumentale Kunst	64	31	0	95
S05	Cultureel Vastgoed	12.319	190	-313	12.196
S12	Groenfonds	646	187	-123	710
S06	Participatie	492	0	-112	380
S08	Maatschappelijke opvang	179	0	0	179
Div.	Wijkfondsen	275	103	-19	359
S07	Pakketmaatregelen WMO	23	0	-23	0
S08	Beschermd en Weerbaar	3.573	0	-1.410	2.163
S07	Burgerinitiatieven sociaal Domein	538	0	-173	365
S06	Jongerenperspectieffonds	1.246	0	0	1.246
S06	Werk-Investeringsfonds	2.461	0	-549	1.912
S08	Inburgering, integratie en asiel	1.379	361	-571	1.169
S07	WMO, Jeugdzorg	3.179	200	-1.899	1.480
S07	Transformatie Zorgbudget	0	521	-133	388
S07	Noodfonds	1.909	0	-1.110	799
S09	Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	390	0	-290	100
S12	Huishoudelijk afval	385	0	-385	0
S11	Klimaat en energie	1.613	495	-826	1.282
S11	Duurzaamheidsleningen	412	0	-49	363
S11	Revolverend fonds (duurzaam)	703	0	-23	680
S11	Duurzaam Arnhem	10.422	2.100	-2.785	9.736
S11	Omgevingslawaai	412	0	0	412
S11	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
S11	Grondexploitatie	12.562	2.185	0	14.747
S11	Voorstudies	283	0	-21	262
S11	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
S08	Herstructurering OGGz	456	0	0	0
S11	Zuidelijke Binnenstad	4.505	0	-100	4.405
S12	Volkshuisvesting	535	43	-67	511
S12	Startersleningen	1.514	62	-50	1.526

S12	Stimulering woningbouw	432	0	-300	132
S11	Vastgoed	2.795	4.201	-3.723	3.273
Div	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	9.988	12.904	-10.048	12.845
S00	Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	131	0	233
S00	Bedrijfsvoering	6.481	3.447	-5.816	4.112
S00	Solvabiliteit	0	2.949	0	2.949
S00	ICT	125	0	-55	70
S00	Kapitaallasten	9.508	0	-205	9.303
	Totaal Bestemmingsreserves (BR)	**130.724**	**46.395**	**-44.663**	**132.000**
	Algemene reserve	37.218	16.330	-22.521	31.028
	Totaal Algemene Reserve (AR)	**37.218**	**16.330**	**-22.521**	**31.028**
	Totaal Reserves (AR en BR)	**167.942**	**62.726**	**-67.184**	**163.028**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam **BR Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling (S00)**

Doel Deze bestemmingreserve dient ter egalisatie van de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012.

Naam **BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**

Doel In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter de rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken, zonder zich eerst over de 'Wie-betaalt- waarvan" vraag te hoeven buigen.

Naam **BR Raad (S00)**

Doel Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.

Naam **BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**

Doel Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).
In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).

Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie. De verzelfstandigingen van MSSA, het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het budgetadviescentrum, de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie en de sociale wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het is onvermijdelijk dat er hierbij frictiekosten zullen ontstaan. Voorgesteld wordt om specifiek voor deze kosten in 2016 een bestemmingsreserve in te stellen, waaruit de toekomstige kosten vervolgens gedekt kunnen worden.

Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	Een belangrijke doelstelling is naast een robuuste begroting en buffers voor risico's ook het streven naar een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt structureel gespaard in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.

Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.

Naam	**BR ICT (S00)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Eemn deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).

Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen. Daarnaast is ultimo 2013 de BR Fietspaden voormalig recreatieschap Veluwe (€ 183.000) binnen deze bestemmingsreserve geïntegreerd. De gemeente Arnhem heeft namelijk van de Recreatiegemeenschap Veluwe 8,9 km fietspad overgenomen (raadsbesluit 27-9-2010). De reserve diende voor het op niveau brengen en gedurende een aantal jaren houden van de betreffende fietspaden.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	In het Raadsbesluit van 30 september 2013 heeft de raad ingestemd met het doteren van de onderuitputting kapitaallasten onderwijs en overige onderwijshuisvestingsbudgetten aan de bestemmingsreserve speciaal onderwijs. Deze dotaties zijn daar de uitvoering van. Huur en pacht speciaal onderwijs betreft de huurbudgetten die voorheen voor (V)SO de Radar (tegenwoordig Briant college) gereserveerd waren. De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs. Per 1 januari 2015 is de bestemmingsreserve ""Kapitaallasten onderwijs"" samengevoegd met de bestemmingsreserve ""Onderwijs"", tot één Bestemmingreserve ""Onderwijs"". Dit geeft flexibiliteit. Vrijvallende onderwijsmiddelen kunnen dan bijvoorbeeld in deze reserve worden geboekt en het wordt mogelijk om gelden voor het speciaal onderwijs die in de betreffende jaarschijf nog niet nodig zijn voor bovengenoemde projecten, eventueel in te zetten voor bijvoorbeeld het primair onderwijs. Onderwijsprojecten kunnen hierdoor de komende jaren worden gerealiseerd zonder dat het extra geld kost. Verder moet rekening worden gehouden dat met ingang van 2017 kapitaallasten structureel worden overgedragen aan de schoolbesturen, onder voorbehoud van hun medewerking. Deze overdracht zal dan gefinancierd worden vanuit deze nieuwe bestemmingsreserve.

Naam	**BR Beeldende en Monumentale kunst (S05)**
Doel	Op 4 juli 2011 heeft de gemeenteraad het besluit genomen om maximaal € 93.000 te reserveren voor een projectaanvraag voor een cultureel bruggenbouwer voor de Arnhemse beeldende kunstsector. Ook heeft de raad besloten dit bedrag te dekken uit de bestemmingsreserve voor beeldende kunst en vormgeving. Het bedrag van € 93.000 is over meerdere jaren te besteden (2013-2016). Ook is deze reserve bedoeld voor het dekken van projecten in het kader van de meerjarige 1%-regeling. Daarnaast dient deze reserve ter finaciering van de uitvoering van gemeentelijke projecten op het gebied van kunst in openbare ruimte. Dotaties aan deze reserve komen voort uit eventuele onderbesteding op het budget voor monumentale kunsten. Projecten in de opnbare ruimte kennen een andere dynamiek dan de gemeentelijke begrotingscyclus. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Beeldbepalende culturele manifestaties (S05)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van beeldbepalende culturele evenementen. Dit betreft hoogwaardige mode-evenementen en Sonsbeek Internationaal conform raadsbesluit 29-09-2014. Bij het jaarverslag 2014 is ingestemd met het hernoemen van de oorspronkelijk naam BR Kunstmanifestaties in BR Beelbepalende culturele manifestaties.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	Onder de BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) worden 4 projecten verstaan: een filmtheater in de Zuidelijke binnenstad: Focus Filmhuis Arnhem (1), uitbreiding van het museum aan de Utrechtseweg: Museum Arnhem (2), onderhoud schouwburg Arnhem (3) en verbouw en uitbreiding Musis Sacrum (4). Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan de reserve. De voeding van de reserve wordt ingezet ter dekking van de exploitatietekorten van de projecten die onderdeel uitmaken van Cultureel Vastgoed.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse risico's op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de WWB en het bereiken van de doelstellingen. De risico's die afgedekt worden door de reserve zijn: A. In 2015 wordt nieuwe wetgeving ingevoerd, waarbij de doelgroep die door de gemeente gereintegreerd moet worden, wordt uitgebreid (Wajong en WSW). Met de invoering van de nieuwe wet zijn in de jaren 2014 en 2015 waarschijnlijk invoeringskosten gemoeid, die niet uit het Participatiebudget kunnen worden gedekt. B. De door het Rijk verstrekte budgetten voor reintegratie zijn de afgelopen jaren sterk teruggelopen. Tegelijkertijd blijft verhoogde inzet op participatie en re-integratie nodig om de doelstellingen te realiseren. Dit belang wordt versterkt door de recessie. C. niet nominatief te verantwoorden kosten m.b.t. re-integratie: Bij besteding van het Participatiebudget is een groot knelpunt dat niet direct tot personen te herleiden kosten hieruit niet mogen worden betaald. Deze kosten komen ten laste van de reserve. D. risicobeheersing: Voor de declaratie van het Participatiebudget geldt een foutmarge van 0%. Niet te declareren kosten van reintegratie komen ten laste van de gemeente. Dekking is mogelijk binnen deze reserve. De omvang van het mogelijke risico is moeilijk in te schatten.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Afspraak 1.1 coalitie-akkoord 2018-2022: Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat de gemeente mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast wil de gemeente gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. Gemeente Arnhem richt een Werk-Investeringsfonds in van € 2,5 miljoen om deze mensen naar werk toe te begeleiden. de resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Jongerenperspectieffonds (S06)**
Doel	Uit dit Revolverend Fonds reserve wordt voor jongvolwassenen met schulden de oninbaarheid en een deel van de uitvoeringskosten van externe partijen betaald.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	Ingesteld door coalitiepartijen bij de MJPB 2020-2023 om extra middelen voor de zorg beschikbaar te maken.

Naam	**BR Pakketmaatregelen Wmo (S07)**
Doel	Tot nu toe ontbreken (op lokaal niveau) de middelen om de verdere invoeringsopgaven (transitie / transformatie) van de jeugdzorg en de wmo te begeleiden. Het betreft hier dan de dekking van de extra kosten zoals projecten, extern advies, pilots en dergelijke. In lijn met eerdere besluitvorming door de Raad wordt voorgesteld het (restant)saldo van deze reserve hiervoor aan te wenden en beschikbaar te stellen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord (afspraak Z2) op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake de toegang tot het Noodfonds. Het Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonfds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). DeBR Burgerinitiatieven sociaal domein is bedoeld voor het stimuleren en organiseren van activiteiten door inwoners/en of organisaties die zich richten op het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoners van Arnhem.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De zorgmaatregelen zoals voorgesteld in de Perspectiefnota 20-23 kennen een inherent risico eventuele nadelen op de voorgestelde zorgmaatregelen kunnen verrekend worden met deze reserve.

Naam	**BR Noodfonds (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de Raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake te toegang tot het Noodfonds. De Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). De BR Noodfonds is bedoeld voor het handhaven van het zorgniveau met betrekking tot Jeugd en Wmo. Het primaire doel is daarmee het borgen van de zorg(continuïteit) van klanttrajecten. Het is niet bedoeld voor correcties op tarieven of om problemen met betrekking tot de bedrijfsvoering van organisaties op te lossen.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de wetcode huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar. In de Regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, die in de tweede helft van 2014 door de 19 gemeenteraden is vastgesteld, is afgesproken dat Arnhem de besteding van de regiomiddelen op hoofdlijnen aan de regiogemeenten voorlegt. Tussen 2015 en 2018 wordt gefaseerd een nieuw landelijk verdeelmodel voor de Decentralisatie-Uitkering (DU) Vrouwenopvang ingevoerd. Dit houdt voor de regio Arnhem/Achterhoek een afname in van de DU. Arnhem is als centrumgemeente ontvanger van de DU. Arnhem wil de bestemmingsreserve reserveren voor het afdekken van de risico's die de taakstelling in verband met de afname van de DU met zich meebrengt.

Naam	**BR Herstructurering OGGz (S08)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld per 31-12-2010 en dient ter dekking voor de in het Masterplan Herstructurering MO/OGGZ/VZ nader te specificeren acties en maatregelen voor de realisatie van een structurele bezuiniging op dit beleidsveld vanaf 2012. Deze bestemmingsreserve wordt aangehouden vanwege de opdracht van de Raad dat geen gezinnen (met kinderen) op straat komen staan ook al hebben ze op basis van de bestaande afspraken geen toegang tot de reguliere maatschappelijke opvang en ontbreekt het perspectief op reguliere huisvesting in het kader van de woningwet. Om in incidentele gevallen te kunnen voorzien in maatwerkoplossingen of investering in tijdelijke voorzieningen is de instandhouding en inzet van deze bestemmingsreserve noodzakelijk.

Naam	**BR Maatschappelijke opvang (S08)**
Doel	Deze reserve wordt vanaf 2012, in het kader van de herstructurering van de MO-OGGZ-VZ ingezet. Een belangrijk deel van de risico's en de knelpunten die zich in eerdere jaren hebben voorgedaan bij de uitvoering van het masterplan Minder Opvang Beter Leven, zijn afgedekt door een beroep te doen op de BR Herstructering OGGz, BR Beschermd en weerbaar en BR pakketmaatregelen Wmo. Een aantal van de risico's en knelpunten kunnen zich ook in 2017 en volgende jaren nog manifesteren, o.a. in de doorstroomvoorziening, crisisopvang of gezinsopvang.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering die in 2021 wordt voorzien, is de reserve ingesteld om het restant c.q. het niet-bestede deel van diverse nieuwe en bestaande geldmiddelen en budgetten die samenhangen met de opvang en integratie van asielzoekers en statushouders, te verzamelen en daarmee beschikbaar te hebben en te houden ten behoeve de integratie en inburgering van de huidige doelgroep. De reserve is bedoeld beschikbaar te blijven tot één jaar na de invoering van de nieuwe wet Inburgering.

Naam	**BR Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang (S09)**
Doel	Deze reserve is nodig om komende jaren de kwaliteit van toezicht en handhaving in de kinderopvang te kunnen continueren en waar nodig ook op een andere wijze te gaan organiseren.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergrondsafvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. De reserve is ingesteld bij Rb. 19 december 2011 en mag een maximum van € 900.000 gaan bedragen. *Uitbreiding doel 20-06-2018* De huidige doelstelling van de BR Vastgoed is: "deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen." Het voorstel is deze doelstelling uit te breiden met: "tevens dient deze BR ter egalisatie van de kosten van de (meerjarige) onderhoudsplannen van het vastgoed in eigendom van de gemeente". Met deze toevoeging krijgt de BR Vastgoed twee doelstellingen, namelijk noodzakelijk onderhoud en overschotten/ tekorten in vastgoed opvangen. Voorgesteld wordt het maximum van €900.000 uitsluitend van toepassing te laten zijn op de middelen die zijn bestemd voor het opvangen van onvoorziene tekorten. Het deel van de reserve dat is bestemd voor egalisatie van kosten voor noodzakelijk onderhoud is dan niet aan een maximum gebonden. In de toelichting op deze bestemmingsreserve zal steeds worden aangegeven voor welke doel de middelen zijn bestemd. Het aanvullende gedeelte van de BR komt in de plaats van de balansvoorziening "Voorziening ter egalisatie van kosten", omdat deze voorziening in combinatie met componentenbenadering die gehanteerd wordt voor de materiële vaste activa niet is toegestaan. Daarom wordt voorgesteld deze reserve aan te vullen met hetzelfde bedrag als waarmee de balansvoorziening per 31 december 2017 is vrijgevallen, namelijk € 2,1 miljoen. Hiermee kunnen de kosten voor onderhoud worden geëgaliseerd.

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	De reserve is bedoeld om uitgaven te dekken uit voorstudies voordat een initiatief tot een project is verheven. Op het moment dat het project daadwerkelijk tot uitvoering komt vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan terug in de reserve. In de begroting is een bedrag geraamd voor kosten van voorstudies. Afwijkingen ten opzichte van de raming worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	De duurzaamheidslening wordt verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking bij particuliere woningen. Uit de bestemmingsreserve worden de jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de duurzaamheidsleningen gedekt.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze reserve is bij raadsbesluit op 28 juni 2004 ingesteld. De reserve wordt ingezet om investeringen mogelijk te maken in gebieden, die dringend aan een impuls toe zijn, maar waarvoor geen middelen beschikbaar zijn. Tevens geldt voor particulieren met een perceel > 1500 M2 een herplantplicht voor bomen, die gekapt worden. Wanneer herplant niet mogelijk of wenselijk is, dient de waarde van de bomen gestort te worden in het Groenfonds. In het groenplan zijn een groot aantal projecten benoemd, die voor uitvoering in aanmerking komen. Wanneer er subsidies beschikbaar komen moeten er ook eigen middelen beschikbaar zijn (co-financiering).

Naam	**BR Huishoudelijk afval (S12)**
Doel	Deze reserve is ingesteld om niet begrote prijsontwikkelingen op te kunnen vangen en de kosten van specifieke projecten op het gebied van afvalstoffen af te dekken. Op dit moment loopt het project "omgekeerde afvalinzameling". De eerste jaren veroorzaakt dit project een exploitatietekort van € 700.000. Dit tekort wordt conform raadsbesluit (Rb 30-05-2012) gedekt uit de BR Huishoudelijk afval.

Naam	**BR Stimulering woningbouw (S12)**
Doel	De kredietcrisis heeft geleid tot een forse economische recessie, met grote gevolgen voor de vastgoedmarkt. Om de bouw-productie door te laten gaan op het gewenste niveau stimuleringsmaatregelen voorzien. Voor de dekking daarvan is deze reserve gevormd. De bedragen zijn vooral bedoeld voor projecten met prioriteit voor de gemeente alsmede die van groot belang zijn voor de stedelijke ontwikkeling en grootschalige herstructurering.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Naam	**BR Wijkfondsen (W1 t/m W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Toevoegingen	**Onttrekkingen**	
Bedragen x € 1.000				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.229	1.148	-2.410	8.966
Totaal	**10.229**			**8.966**

Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Vermeerderingen	**Verminderingen**	
Bedragen x € 1.000				
Pensioen wethouders	7.340	813	-207	7.946
Personele risico's	1.293	261	-1.166	388
Kunstbedrijf	1.214	70	-967	317
Spaarverlof	382	4	-70	315
Totaal	**10.229**	**1.148**	**-2.410**	**8.966**

Voorziening pensioen wethouders
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's
Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening Kunstbedrijf
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof
Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Obligo's aan het Rijk	**601**	**721**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Buitenlandse instellingen	65.000	65.000
Onderhandse leningen	**670.439**	**663.534**
Waarborgsommen	**126**	**144**
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	**2.898**	**2.987**
Totaal	**674.064**	**667.385**

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
BNG	388.936	30.000	-39.461	379.475
Nederlandse Waterschapsbank	46.635	0	-29	46.606
Provincie Noord-Brabant	120.000	0	0	120.000
Triodos Bank	30.000	0	0	30.000
Provincie Limburg	10.000	0	0	10.000
AFS	0	16.500	0	16.500
Overig	2.963	0	-106	2.857
Totaal	**598.534**	**46.500**	**-39.595**	**605.439**

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Deutsche Bank	65.000	0	0	65.000
Totaal	**65.000**	**0**	**0**	**65.000**

De totale rentelast voor het jaar 2020 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 12,8 miljoen (2019: € 13,2 miljoen).

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Banksaldi (schuld)	257	257
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	9.825	8.287
Schulden aan derden	4.532	1.007
Overige schulden	**14.410**	**9.294**
Totaal	**16.614**	**40.551**

Specificatie banksaldi (schuld)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	**257**	**257**

Specificatie overige schulden aan publiekrechtelijke lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	4.568	1.579
Loonheffing uitkeringen	0	1.668
Loonheffing salarissen	5.130	5.012
Vennootschapsbelasting	127	0
Overige publiekrechtelijke crediteuren	0	28
Totaal	**9.825**	**8.287**

Specificatie overige schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Privaatrechtelijke crediteuren	130	772
Diverse schulden	4.402	235
Totaal	**4.532**	**1.007**

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige vooruitontvangen bedragen	9.590	13.640
Verplichtingen	54.981	38.774
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Europese overheidslichamen	156	0
Het Rijk	15.274	533
Overige Nederlandse overheidslichamen	167	167
Totaal	**80.168**	**53.114**

Specificatie vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.632	4.498
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	4.018	983
Overige vooruitontvangen bedragen	940	8.159
Totaal	**9.590**	**13.640**

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)

Totaal	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Nog te betalen zorgkosten	19.387	18.387
Rente leningen	7.997	8.092
Nog te betalen aan De Connectie	2.598	734
BTW	1.711	0
Nog te betalen subsidies	1.291	0
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	0	139
Diversen	23.708	11.422
Totaal	**54.981**	**38.774**

Verloopoverzicht specifiek ontvangen voorschotten Rijk en Provincie (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
SiSa C11	0	620	111	509
SiSa C31	0	1.820	0	1.820
SiSa D8	167	6.656	5.771	1.052
SiSa E20	0	1.264	0	1.264
SiSa E50	0	809	0	809
SiSa G4	0	24.990	23.153	1.837
SiSa H10	0	3.438	20	3.418
Overige Rijk	533	4.888	533	4.888
Totaal	**700**	**44.485**	**29.588**	**15.597**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	5.160	3.834
Verplichtingen huurovereenkomsten	18.404	22.729
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	71.638	59.800
Totaal toekomstige verplichtingen	**95.202**	**86.363**

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie verplichtingen personeel

Omschrijving	31-12-2020		31-12-2019	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	*€*	*uren*	*€*
Verloftegoeden personeel	116	5.154	85	3.814
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		6		21

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-1-2008	30-6-2020	0	1.238
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	7.798	8.665
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2005	30-6-2020	0	1.229
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	7.702	8.558
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	HSA BV	1-4-2011	31-3-2021	1.173	1.428
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	684	751
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	121	146
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2024	278	359
Batavierenweg 25	BV Exploitatiemaatschappij Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	25
Hazenkamp 66	Brassa B.V.	1-2-2015	31-7-2021	54	84
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2023	91	129
Koningsweg 13C	Rijksgebouwendienst	1-1-2014	31-12-2021	30	30
Zeelandsingel 40		1-1-2017	31-12-2021	4	8
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	6	6
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	5	5
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	5	5
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	7	7
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	10
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	6	5
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	7	7
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	5-2-2022	6	12
Keizershof 9	Hoen Vastgoedbeheer	26-3-2019	31-3-2021	0	5
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2021	10	8
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2021	12	9
Olympus 11/Zeegsingel 2	Stichting Quadraam	1-1-1997	31-12-2026	370	0
Totaal				**18.404**	**22.729**

Specificatie toekomstige verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
SUEZ Recycling and Recovery Netherlands	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	juli-27	37.800	6.000
P1 Holding B.V.	Parkeergarages en straatparkeren	januari-17	december-22	5.950	8.600
Van der Horst aannemers	Valkenhuizen	augustus-19	december-21	1.413	7.700
Rots Bouw BV	Museum Arnhem	november-19	december-21	8.125	16.500
Attero BV	afvalverwerking	januari-20	december-24	16.800	21.000
Dostal Wegenbouw	afvalverwerking	juli-20	december-24	1.550	0
Totaal				**71.638**	**59.800**

Garantiestellingen

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie garantiebedragen geldleningen

Instelling	Garantie afgegeven voor	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Geldleningen coörporaties	872.479	968.151
St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Geldleningen organisaties en personen	94	123
Totaal		**872.573**	**968.274**

Naast bovengenoemde garantiebedragen geldleningen staat de gemeente garant voor hypothecaire leningen en leningen voor woningverbeteringen. Het maximale bedrag waarvoor de gemeente garant staat bedraagt €8,9 miljoen (2019: €8,9 miljoen)

Specificatie garantiebedragen uit borgstellingen

Instelling	Datum collegesbesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	13.000	13.500
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	53	60
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	54	58
St.Sportparken de Hoogkamp	8-11-2011	195	50	34	40
RKVV VDZ	10-7-2012	190	50	20	30
ABC Taxus	23-5-2006	68	50	0	2
Scalabor	31-10-2017	4.000	100	0	750
Spijkers en Spijkers B.V.	12-5-2015	75	100	60	68
Zeven B.V.	12-5-2015	75	100	75	75
Koningswerkplaats/ Omlab	12-5-2015	70	100	70	70
HCM Arnhem	14-5-2019	935	100	893	920
St. Quadraam	23-5-2017	13.350	100	13.016	13.350
Mondkapjesfabriek B.V.	23-4-2020	100	100	100	0
St. Sportpark Molenbeke	26-5-2020	250	100	250	0
De Voorwerkers	12-5-2020	25	100	25	0
Totaal				**27.650**	**28.923**

Gebeurtenissen na balansdatum

Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat we nog steeds leven met de gevolgen van COVID-19.
De gebeurtenissen na balansdatum die zich op dit gebied hebben voorgedaan geven geen aanleiding om aanpassing te doen in de cijfers per balansdatum. Eveneens hebben zij geen invloed op het inzicht dat deze jaarrekening geeft tot het moment van opstellen van deze jaarstukken.

Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

		Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
Omschrijving		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	10.607	19.049	8.442	12.862	20.372	7.511	13.515	19.220	5.705
T07	Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	415.223	415.223	0	439.381	439.381	5	449.997	449.992
T65	Arbeidsparticipatie	5.242	0	-5.242	6.090	420	-5.670	4.975	449	-4.526
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	89	89	0	78	74	-4	183	37	-146
T64	Begeleide participatie	32.921	0	-32.921	33.495	0	-33.495	34.850	1.003	-33.847
T75	Begraafplaatsen en crematoria	48	16	-32	48	16	-32	50	24	-26
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.874	0	-1.874	1.694	0	-1.694	1.471	284	-1.187
T064	Belastingen overig	5	381	376	5	381	376	2	-244	-246
T01	Bestuur	6.991	1.243	-5.747	7.914	2.184	-5.730	7.724	2.063	-5.661
T02	Burgerzaken	5.646	2.716	-2.930	5.522	2.293	-3.229	5.296	1.769	-3.527
T11	Crisisbeheersing en brandweer	12.064	1.207	-10.857	12.704	1.234	-11.471	12.555	1.471	-11.084
T55	Cultureel erfgoed	1.570	519	-1.051	1.474	546	-928	1.718	516	-1.202
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	17.135	5.289	-11.846	17.539	5.284	-12.255	17.862	4.822	-13.040
T24	Economische havens en waterwegen	646	474	-172	846	674	-172	1.168	978	-190
T31	Economische ontwikkeling	3.369	0	-3.369	3.082	137	-2.945	3.872	151	-3.721
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	2.218	894	-1.324	2.689	1.540	-1.149	2.369	1.128	-1.241
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	1.098	0	-1.098	1.692	0	-1.692	1.875	126	-1.749
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.018	1.612	-34.406	43.571	1.612	-41.959	42.573	1.891	-40.681
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	32.263	33.328	1.064	67.000	68.237	1.237	37.396	43.316	5.919
T63	Inkomensregelingen	127.937	110.922	-17.015	151.435	136.187	-15.248	152.182	142.184	-9.998
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	1.158	0	-1.158	6.613	7	-6.606	5.992	31	-5.961
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.992	-199	-7.191	6.593	4.179	-2.414	9.323	4.065	-5.258
T66	Maatwerkvoorziening WMO	-1.722	0	1.722	-1.137	50	1.187	793	23	-770
T56	Media	8.455	0	-8.455	8.536	0	-8.536	8.657	0	-8.657
T74	Milieubeheer	9.257	1.326	-7.931	10.591	1.874	-8.717	9.123	2.724	-6.399
T54	Musea	4.235	234	-4.001	4.395	234	-4.161	4.415	237	-4.177
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.148	1.701	-3.448	5.752	1.727	-4.025	6.893	2.001	-4.893
T42	Onderwijshuisvesting	12.809	1.345	-11.465	12.537	909	-11.628	12.323	970	-11.353
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	7.112	692	-6.420	8.154	692	-7.462	7.388	1.372	-6.016
T25	Openbaar vervoer	882	1.292	410	933	1.292	359	1.089	1.281	192
T12	Openbare orde en veiligheid	2.628	466	-2.162	3.718	538	-3.180	4.172	697	-3.475
T04	Overhead	84.467	34.645	-49.821	65.762	6.086	-59.676	73.868	5.994	-67.874
T08	Overige baten en lasten	12.115	49	-12.066	-84	0	84	878	589	-289
T062	OZB Niet-Woningen	0	28.706	28.706	0	28.706	28.706	1.068	29.732	28.664
T061	OZB Woningen	4.024	27.238	23.213	3.985	26.438	22.453	2.930	26.572	23.643
T22	Parkeren	6.900	6.982	82	7.392	3.437	-3.955	7.115	3.266	-3.849
T72	Riolering	12.765	16.864	4.098	12.517	16.864	4.347	12.390	16.435	4.045
T81	Ruimtelijke ordening	1.162	0	-1.162	1.444	99	-1.345	1.285	38	-1.247
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	5.306	60	-5.246	10.616	60	-10.556	8.897	279	-8.618
T52	Sportaccommodaties	1.795	2.002	207	1.988	2.509	520	2.476	2.696	219
T51	Sportbeleid en activering	10.583	0	-10.583	15.092	2.220	-12.872	15.732	3.563	-12.169
T05	Treasury	69	2.687	2.618	-831	2.017	2.848	-1.488	2.050	3.538
T09	Vennootschapsbelasting VpB	600	0	-600	600	0	-600	288	0	-288
T21	Verkeer en vervoer	14.384	495	-13.889	13.827	595	-13.232	14.358	1.725	-12.633
T71	Volksgezondheid	5.715	144	-5.571	6.201	149	-6.051	5.804	172	-5.632
T62	Wijkteams	4.094	0	-4.094	16.312	0	-16.312	16.309	0	-16.309
T83	Wonen en bouwen	6.739	4.612	-2.126	5.564	5.118	-446	5.847	4.773	-1.074
Subtotaal Stedelijke programma's		**525.413**	**724.299**	**198.886**	**596.807**	**786.369**	**189.562**	**579.566**	**782.471**	**202.905**

	Omschrijving	Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
		Lasten	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	6.511	201	-6.309	6.277	0	-6.277	7.149	0	-7.149
T65	Arbeidsparticipatie	8.537	0	-8.537	9.691	0	-9.692	8.595	58	-8.537
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T64	Begeleide participatie	4.452	0	-4.452	6.908	0	-6.908	5.574	0	-5.574
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T01	Bestuur	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T11	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	7	6	-1
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	156	0	-156	156	0	-156	231	0	-231
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	3.889	0	-3.889	3.592	0	-3.592	3.210	0	-3.210
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.139	0	-36.139	32.861	0	-32.861	29.272	0	-29.272
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T63	Inkomensregelingen	12.485	304	-12.181	11.684	446	-11.238	11.388	550	-10.838
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	43.530	7	-43.523	44.473	0	-44.473	46.005	0	-46.005
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.109	4.206	-35.903	39.513	0	-39.513	35.723	17	-35.705
T66	Maatwerkvoorziening WMO	6.645	50	-6.595	6.787	0	-6.787	4.862	0	-4.862
T56	Media	351	0	-351	354	0	-354	387	0	-387
T74	Milieubeheer	529	1.475	946	393	1.459	1.066	562	1.555	994
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	11.452	6.962	-4.490	12.564	7.826	-4.737	11.500	8.037	-3.463
T42	Onderwijshuisvesting	5.726	3.308	-2.419	6.077	3.352	-2.725	5.899	3.829	-2.070
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	4.254	0	-4.254	4.227	0	-4.227	3.392	62	-3.331
T12	Openbare orde en veiligheid	1.780	147	-1.632	1.673	40	-1.632	1.660	0	-1.660
T04	Overhead	37	0	-37	2.159	0	-2.159	630	0	-630
T08	Overige baten en lasten	0	0	0	-24	0	24	0	0	0
T22	Parkeren	3.031	7.655	4.623	2.917	8.324	5.407	2.709	8.121	5.412
T72	Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	11.914	0	-11.914	6.212	0	-6.212	8.232	70	-8.162
T52	Sportaccommodaties	1.355	1.753	398	1.733	1.783	50	2.257	1.920	-337
T51	Sportbeleid en activering	6.283	0	-6.283	5.359	0	-5.359	5.623	0	-5.623
T21	Verkeer en vervoer	8.297	56	-8.241	8.445	56	-8.389	8.438	74	-8.365
T71	Volksgezondheid	572	362	-210	737	474	-263	534	415	-119
T62	Wijkteams	16.359	18	-16.342	4.202	18	-4.185	3.973	12	-3.961
T83	Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal Wijk programma's		**234.394**	**26.503**	**-207.891**	**218.970**	**23.778**	**-195.192**	**207.816**	**24.728**	**-183.088**
Totaal		**759.807**	**750.124**	**-9.682**	**815.777**	**810.148**	**-5.629**	**787.382**	**807.199**	**19.817**

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari 2021

JenV	A5	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: A5/02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A5/03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A5/04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering en extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering en extremisme;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.

			5	Preventie-activiteiten gericht op specifieke kwetsbare doelgroepen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			6	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, extremisme en terrorisme.	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/08*				
				Nee	Ja				
JenV	**A6**	**Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)** Gemeenten		Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A6/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/02*	Totale cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/04*		
				€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/05*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project aangeven *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/06*	Toelichting op niet-afgeronde projecten en afwijking t.o.v. de toekenning – Bij afwijkingen is afstemming met ministerie verplicht. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/07*			
			1	Project BOTOC	Nee	In 2020 werden voorbereidingen voor dit project vanuit de bestaande organisatie gedaan.			
FIN	**B1**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten		Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen *Aard controle R* *Indicator: B1/01*	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/03*	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/06*
				0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee

BZK	C1	**Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik** Gemeenten	Totaal ontvangen bedrag beschikking *Aard controle R* *Indicator: C1/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/02*				
			€ 477.000	Nee				
			Projectnaam/nummer per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/03*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C1/04*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/05*	Besteding (jaar T) aan afwijkingen. Alleen invullen bij akkoord ministerie. *Aard controle R* *Indicator: C1/06*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578	Ja			
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/07*	Cumulatieve totale bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/09*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/10*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578		Nee		
BZK	C10	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige *Aard controle R* *Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle R* *Indicator: C10/05*	
		1	€ 51.914	€ 51.914	Nee	Nee	project lopende	
		2						

BZK	C11	**Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen** Gemeente Arnhem	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/03*				
			€ 110.890	€ 110.890	Nee				
BZK	C30	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde** Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C30/01*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/02*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/03*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-readygemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/04*	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) Indicator 06 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/05*	Eventuele toelichting op niet **volgens plan/aanvraag uitgevoerde** projecten Verplicht als bij indicator 05 'Nee' is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/06*
			€ 0	€ 0	0	0	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/07*						
			Nee						
BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0		Nee		

OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	
			€ 3.447.959	€ 2.017.173	€ 494.008	€ 354.631	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	
OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/04*	
			€ 1.525.358	€ 1.533.668	€ 0	€ 0	
OCW	**D11**	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*		
			€ 0	€ 0	Nee		

OCW	D12	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*				
			€ 0		Nee				
OCW	D12A	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*	
		1	2019.003.01	€ 0	€ 0	€ 0	€ 32.795	€ 0	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*	
		1	2019.003.01	€ 13.685	€ 19.110	€ 0		Ja	

IenW	**E13**	**Slimme laadpleinen** **Toekenningsbeschikking** Gemeenten en provincies	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E13/02*	Project afgerond in (jaar T) (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/05*	
			1 NEMIA Realisatie slim laadplein Gildemeestersplein	€ 5.554	Nee	Nee	Project loopt	
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/05*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeenteeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 107.233.052	€ 1.703.868	€ 5.604.291	€ 32.291	€ 281.942	€ 467
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/12*
			€ 966.933	€ 58.152	€ 1.061	€ 1.439.615	€ 0	Ja

SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) uitvoerings- en onderzoekskosten artikel 56, eerste en tweede lid, Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 34.500	€ 10.806	€ 175.485	€ 0	€ 0	€ 0
			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*					
			Ja					

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr							
				Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 15.915.801	€ 56.550	€ 492.661	€ 0	€ 145
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 5.484.918	€ 1.496.053	€ 122.377	€ 14.014	€ 1.447
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 2.905.124	€ 292.468	€ 22.538	€ 613	€ 32
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020) *Aard controle R* *Indicator: G4/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	3.644	272	€ 239.694	Ja	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	1.234	217		Ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	984	50		Ja	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/12*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/16*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)					

VWS	H1	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*				
			24	25	€ 683.736				
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*					
			€ 4.711.722	€ 1.685.177					
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	€ 0	€ 567.645	€ 0	
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	€ 0	€ 0	€ 1.198.901	
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	€ 0	€ 0	€ 290.281	
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	€ 0	€ 0	€ 624.837	
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	€ 11.151	€ 0	€ 0	
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	€ 321.212	€ 0	€ 0	
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	€ 12.518	€ 0	€ 0	
				Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*			
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	12%			
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	25%			
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	6%			
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	13%			
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	0%			
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	7%			
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	0%			

VWS	H7	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicator: H7/03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/05*	
		1	Project veilig thuis	€ 0	€ 0	Ja	In dit jaar geen kosten gemaakt op dit project	
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*				
			Ja	Nee				
VWS	H7B	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** SiSa tussen medeoverheden	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/01*	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle R* *Indicator: H7B/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H7B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie. *Aard controle R* *Indicator: H7B/04*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/05*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/06*
		1	Project veilig thuis	060202 Gemeente Arnhem	€ 0	€ 0	Ja	Verantwoording door gemeente Apeldoorn
			Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*					
			Nee					

VWS	H8	**Regeling Sportakkoord**	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
VWS	H10	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/01*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/02*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H10/03*	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/04*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/05*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/06*
			Ja	Nee	Nee	Het bovenregionale plan wordt opgesteld en wordt verwacht in 2021 af te ronden. Dit geldt ook voor het strategisch vastgoedplan	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/12*
			€ 19.650	€ 19.650	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/17*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deel 4 Bijlagen

De volgende bijlagen zijn opgenomen:

Bijlage 1: Afkortingenlijst

Bijlage 2: Begrippenlijst

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GF - Gemeentefonds
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HHT - Huishoudelijkehulp toelage
HIC - High Impact Crime
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek
JTTG - Jongeren Toezicht Team Geitenkamp

K.
KPI - Kritische Prestatie Indicator
KVO - Keurmerk Veilig Ondernemen

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
PFO - Portefeuillehoudersoverleg
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGA - Persoonsgerichte Aanpak
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvA - Plan van Aanpak
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SO – speciaal onderwijs
SPUK - Specifieke uitkering stimulering sport
SROI - Social Return On Investment
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SW – Sociale Werkvoorziening

SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TOZO- Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandig Ondernemers

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VVE - Vereniging van Eigenaars
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wgs - Wet gemeenteljike schuldhulpverlening
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2020 als van de activa en passiva van de gemeente Arnhem op 31 december 2020 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2020.

- De balans per 31 december 2020.

- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017 met kenmerk 2016-01-00784 en het Controleprotocol WNT 2020. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Deloitte.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.500.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 BADO en het controleprotocol vastgesteld met het besluit d.d. 23 november 2017.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2020. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 8.500.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Deloitte.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties en het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controle-werkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Deloitte.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 20 april 2021

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Deloitte.

GEMEENTE Arnhem

Accountantsverslag 2020

Gemeente Arnhem

20 april 2021

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad van de
Gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Onderwerp
Accountantsverslag 2020

Datum
20 april 2021

Ons kenmerk
2104CF5303/ES

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem.

De jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en ons auditplan 2020, van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 10 mei 2021 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder Financiën, de concerncontroller en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Graag danken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020 gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2020	4
Inleiding	9
De financiële positie van uw gemeente	12
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	17
Interne beheersing	28
Overige aangelegenheden	31
Bijlagen	34

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Overall beeld opstel- en controleproces jaarrekening 2020

Inleiding

Wij starten dit accountantsverslag met een compliment aan het college en de ambtelijke organisatie, voor de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject.

Ondanks de lastige omstandigheden als gevolg van COVID-19, de implementatie van een nieuw financieel pakket en onverwachte uitval binnen het ambtelijk management is het college erin geslaagd een goed onderbouwde jaarrekening samen te stellen én verbeteringen in de financiële bedrijfsvoering te realiseren. Als opvolging van onze aanbevelingen uit de boardletter zien wij duidelijke verbeteringen in de onderbouwingen van de grondexploitaties en van de memoriaalboekingen.

Door een constructieve samenwerking en een frequente communicatie tussen onze organisaties zijn wij erin geslaagd onze controle conform de afgesproken planning af te ronden.

Dit betekent echter niet dat er geen verbeteringen meer mogelijk en nodig zijn. Deze aandachtspunten worden in de zomer tijdens een gedetailleerde evaluatie tussen de ambtelijke organisatie en Deloitte besproken, en worden vertaald in concrete werkafspraken voor de jaarrekening 2021. De leerpunten worden daarmee ondergebracht in de planning voor de komende jaarrekening, waarbij wij opnieuw samen bekijken hoe wij op de meest effectieve en efficiënte wijze met elkaar kunnen samenwerken.

In het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2020 zien wij de volgende belangrijke bevindingen en mogelijkheden tot het verbeteren van uw interne beheersing:

Balansdossier

In 2020 is gestart met het implementeren van een softclose. Dit houdt in dat er gedurende het gehele jaar op vaste momenten controles worden uitgevoerd, om een betrouwbare administratie te waarborgen. Een concreet voorbeeld hiervan is het tussentijds opschonen van tussenrekeningen. In dit kader heeft de afdeling Financiën en Control een inventarisatie gemaakt van de verbeteringen die nog doorgevoerd moeten worden voor deze softclose.

Het implementeren van deze softclose draagt bij aan een betrouwbaardere informatievoorziening. Dit is een positieve ontwikkeling, waarbij wij het college adviseren te bewaken dat de onderkende verbeteringen op korte termijn worden doorgevoerd. Hierdoor kan er beter en gerichter worden bijgestuurd op basis van tussentijdse informatie.

Bij aanvang van de jaarrekening was de concept-jaarrekening 2020 met het onderliggende balansdossier grotendeels, maar nog niet volledig, gereed. Dit heeft niet geleid tot een vertraging in het uitvoeren van de werkzaamheden. Desalniettemin vragen wij het college de jaarstukken en het balansdossier volgend jaar geheel compleet te hebben bij de start van de controle.

Grondexploitatie

Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd. Wij zien dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post in de jaarrekening aanwezig is. Wij constateren dat de uitgangspunten plausibel zijn.

Sociaal domein

Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van de zorg in natura niet meer afhankelijk van de controle-verklaringen bij de productieverantwoordingen. Voor de PGB-bestedingen is dit nog niet het geval. Dit houdt verband met het niet krijgen van een goedkeurende verklaring van de SVB.

IT-audit

Uit onze IT-werkzaamheden op de belangrijkste financiële processen blijken nog tekortkomingen in de algemene IT-beheersmaatregelen. Deze zijn niet (in alle gevallen) adequaat ingeregeld. Hierdoor kunnen wij niet steunen op de geautomatiseerde controles. Evenmin kunnen wij uitgaan van de functiescheidingen binnen de geautomatiseerde systemen. Wij hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waaronder detailcontroles.

Het college onderkent het belang van het doorvoeren van een aantal noodzakelijke verbeteringen, en zet in op een groeipad, waarbij in de komende periode wordt toegegroeid naar het gewenste niveau. Een concreet voorbeeld hiervan is het coachingtraject rondom de beheersing van de IT-processen. Dit omvat mede de recente ontwikkelingen inzake het implementeren van de nieuwe financiële applicatie en het uitbesteden van het beheer aan de gemeenschappelijke regeling De Connectie.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. • Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 8,5 miljoen respectievelijk € 25,5 miljoen.	Slide 10
Financiële positie	• De exploitatie over 2020 laat een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen zien, ten opzichte van een begroot saldo van nihil. Het grootste verschil betreft de extra algemene uitkering vanuit het gemeentefonds (€ 10,6 miljoen voordelig). Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?' in uw jaarstukken 2020. • Het weerstandsvermogen bedraagt factor 1,0. De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van € 58,5 miljoen. Wij kwalificeren de financiële positie van de gemeente Arnhem op basis hiervan als voldoende.	Slide 13
Kwaliteit verslaggeving	• De jaarstukken en de daarbij gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voldoen aan de voorschriften voor verslaggeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), en zijn consistent toegepast ten opzichte van de begroting 2020. • De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien c.q. te rapporteren?).	Slide 18
Grondexploitatie	• De grondexploitaties zijn geactualiseerd en bijgesteld, en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en van de verwachte resultaten. • Uit de actualisatie ultimo 2020 van de nog te maken kosten en de nog te realiseren opbrengsten blijkt een verwacht tekort van in totaal € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen). Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor dit volledige tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Conform het BBV is er voor de complexen Schuytgraaf (€ 1,3 miljoen), zuidelijke binnenstad (€ 2,3 miljoen) en Leidenweg (€ 1,2 miljoen) tussentijds winst genomen in 2020. • Wij constateren dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post grondexploitatie aanwezig is. Tevens zien wij dat de uitgangspunten plausibel zijn. Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd.	Slide 19

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers	• Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd. Wij hebben hierbij vastgesteld dat de Tozo-uitkeringen (€ 26 miljoen) op de juiste wijze en rechtmatig zijn verstrekt. • Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld dat is geïmplementeerd en zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.	Slide 22
Sociaal domein	• Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, met als doel zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein – verstrekkingen in natura. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van zorg in natura (2020: € 148 miljoen) niet meer afhankelijk van de controleverklaringen bij de productieverantwoordingen. • De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft - evenals in voorgaande jaren - een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020. De totale PGB-bestedingen (€ 5,6 miljoen) zijn derhalve als onzeker aangemerkt.	Slide 22
Realiteitsgehalte begroting	• De realisatie van de cijfers in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap laat dit jaar forse afwijkingen zien. Het verschil tussen begroting en jaarrekening kan gedeeltelijk verklaard worden door de coronacrisis, die uiteraard niet was verwerkt in uw begroting 2020. • Wij adviseren u om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte van de begroting. Het verhogen hiervan komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellende vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.	Slide 23
Cyber-security	• Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot toegang tot WhatsApp, alsmede de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken duidelijk dat aandacht voor en het versterken van de cybersecurity noodzakelijk is. • Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer en het wachtwoordbeleid.	Slide 30

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Een bijzonder jaar door COVID-19

De controle van de jaarrekening 2020 is een bijzondere controle geweest, omdat zowel de opstellers van de jaarrekening als de controleurs daarvan rekening hebben moeten houden met de implicaties van COVID-19 op de realisatie over 2020 en op de financiële positie. Daarnaast vormt het afleggen van verantwoording over de rechtmatigheid van de financiële transacties voor decentrale overheden een belangrijk aspect van de jaarstukken en de daarin opgenomen bijlagen. Dit jaar zijn hierin nieuwe, dan wel verminderde, opbrengsten en lasten opgenomen, die samenhangen met nieuwe compenserende regelingen en met de effecten van COVID-19.

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2020 verstrekt

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en met ons auditplan 2020 van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle enkele fouten in de concept-jaarrekening geconstateerd, die zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Hierna resteren er geen materiële afwijkingen die van invloed zijn op het vermogen of het resultaat van de gemeente.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2020 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2020 zoals dit op 12 november 2020 door de raad als onderdeel van de begroting is vastgesteld.

De begrotingsoverschrijdingen op het niveau van de programma's zijn in de jaarrekening voldoende toegelicht en wegen daarom niet mee in ons oordeel.

Er is geen sprake van resterende controleverschillen (feitelijke afwijkingen c.q. fouten) ten aanzien van de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties.

Onzekerheden in de PGB-bestedingen en in de bestedingen zorg in natura

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft vanwege rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking verstrekt bij de verantwoordingen over 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Wij raden uw collega aan te onderzoeken met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen treft u aan in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

De onzekerheid van € 5,6 miljoen inzake de PGB-bestedingen valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Geen resterende controleverschillen met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle van de WNT-verantwoording geen afwijkingen geïdentificeerd.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2020. Los van deze opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Arnhem (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het bij de begroting door de raad vastgestelde toetsingskader 2020.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2020 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente.

Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting die is opgenomen in de jaarrekening 2020.

Wij hebben het door het management toegepaste proces voor de totstandkoming van de jaarrekening geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

SiSa-controle

De gemeente Arnhem kent in 2020 27 SiSa-regelingen (2019: 9). Dit is een stijging van 18 ten opzichte van 2019.

Wij hebben geen ongecorrigeerde controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) geconstateerd in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2020.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2020 uitgevoerd met de volgende toleranties:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 8,5 miljoen**.
- Voor onzekerheden bedraagt de tolerantie 3% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 25,5 miljoen**.
- Als rapportagetolerantie geldt een door de raad vastgesteld vast bedrag: **€ 8,5 miljoen**.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkeling vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2020 toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk en expliciet onderscheid tussen resultaatbepaling en -bestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Gemeenten mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren. De mutaties in het eigen vermogen vinden dus plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten over 2020 bedraagt € 19,8 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 2,9 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2020 circa € 16,9 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2020 circa 18,8% van het balanstotaal (2019: circa 17,2% van het balanstotaal). In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen per 1 januari	**135,6**	**151,2**	**150,8**	**160,6**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 2,0	0,5	17,1	2,9
Gerealiseerd resultaat	17,6	-/- 0,9	-/- 7,3	16,9
Gerealiseerde totaalsaldo baten en lasten	**15,6**	**-/- 0,4**	**9,8**	**19,8**
Eigen vermogen per 31 december	**151,2**	**150,8**	**160,6**	**180,4**

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten, plus of min de tussentijdse resultaat-bestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan de reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	807,2	
Totale lasten	-/- 787,4	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**19,8**
Af: stortingen in reserves	-/- 62,7	
Bij: onttrekkingen aan reserves	59,8	
Saldo mutaties reserves		-/- 2,9
Gerealiseerd resultaat		**16,9**

De exploitatie over 2020 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 19,8 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 5,6 miljoen. Dit is een voordeel van € 25,4 miljoen. Het saldo van de mutaties in de reserves is € 2,9 miljoen nadelig. Hiervoor was € 5,6 miljoen voordelig begroot.

In de programmaverantwoording zijn per programma de begroting 2020, de begroting 2020 na wijzigingen, en de rekening 2020 naast elkaar gezet. Vervolgens is het verschil tussen de begroting en de rekening berekend.

De belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting betreffen:

- Algemene uitkering Gemeentefonds: € 10,6 miljoen voordelig.
- Saldo tijdelijke overbrugging zelfstandig ondernemers: € 1,7 miljoen voordelig.
- Baten gebundelde uitkering: € 2,8 miljoen voordelig.
- Extra lasten door mutatie in bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (€ 2,4 miljoen), doordat de projecten pas worden uitgevoerd in 2021.

Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?', zoals opgenomen in de programmaverantwoording die is opgenomen in uw jaarstukken 2020.

In het hoofdstuk 'Belangrijkste bevindingen uit onze controle' gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

Saldo baten en lasten (in miljoen)

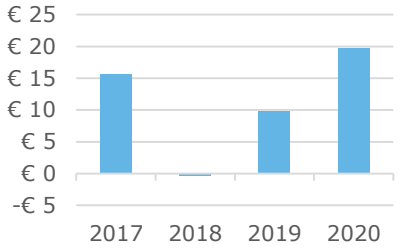

Mutaties in reserves (negatief is toevoeging aan de reserve) (in miljoen)

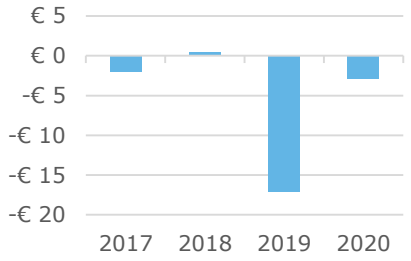

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

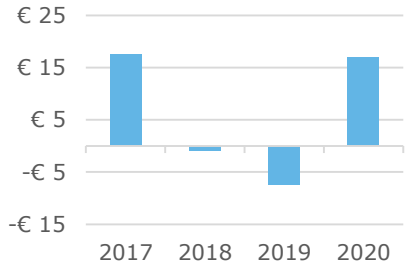

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Uw weerstandsvermogen is toegenomen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling hiervan verwijzen wij naar de paragraaf "Weerstands-vermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020) bedraagt € 60,5 miljoen (2019: € 44,2 miljoen). Er is dus sprake van een toename met circa 37% van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2020 ten opzichte van 2019. Deze toename wordt voornamelijk verklaard door de voorgestelde resultaatbestemming die wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

De inventarisatie van de risico's die in de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" van het jaarverslag is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij heeft het college een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van € 58,5 miljoen (2019: van € 37,7 miljoen). Ten opzichte van 2019 is er dus sprake van een grote stijging van de gekwantificeerde risico's (zie de toelichting).

De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is voldoende, gelet op de door het college onderkende risico's.

De ontwikkeling van de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit in de afgelopen jaren - waaruit blijkt dat het weerstandsvermogen eind 2020 boven de door de gemeenteraad - in de verordening financieel beleid en beheer - vastgestelde norm van 1,0 uitkomt, is als volgt weer te geven:

Weerstandsvermogen in relatie tot de norm

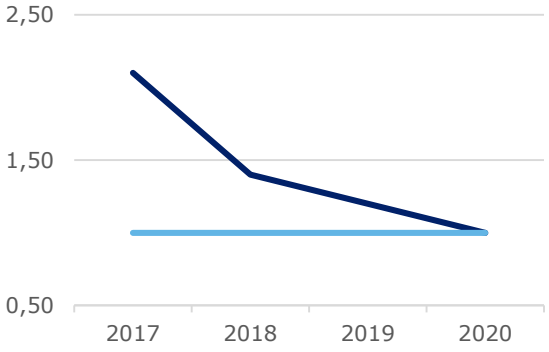

Voor meer gedetailleerde informatie over (de ontwikkeling van) uw weerstandspositie verwijzen wij u naar de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020.

Wij merken hierbij op dat – zoals hierboven schematisch is weergegeven – het weerstands-vermogen in de afgelopen jaren dichter bij de norm is gekomen. Anders dan vorig jaar maken de risico's die zijn gekoppeld aan de coronacrisis deel uit van de berekende benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

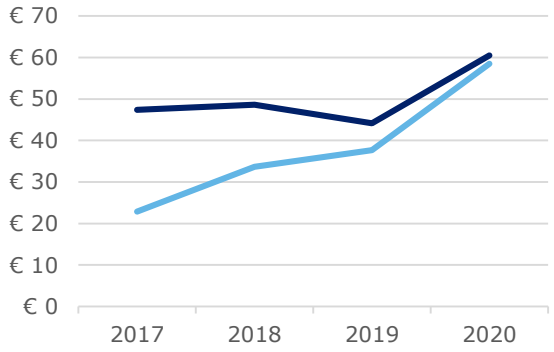

Daarnaast zijn belangrijke stijgers in het risicoprofiel: de risicoherijking wat betreft het gemeentefonds, algemene uitkeringen en beschermd wonen, het risico inkomensregelingen (BUIG), het maximale eigen risico en het risico rijksmiddelen jeugd.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Algemeen

Opstel- en controleproces

De jaarrekeningcontrole is in goede samenwerking met uw medewerkers verlopen, waarbij er continu afstemming heeft plaatsgevonden over de voortgang van het proces en de te zetten stappen. Ten opzichte van vorig jaar zien wij verbeteringen in dit proces, waardoor de controle efficiënter is verlopen.

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn vermeld in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening 2020. Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces voor significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2020 van uw gemeente bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en verplichte paragrafen) en de jaarrekening (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting, de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld en de SiSa-bijlage).

In de programmaverantwoording van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 moet de accountant werkzaamheden uitvoeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college in het jaarverslag, en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken, verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

Deze voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college.

Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorzieningen moet zijn.

Daarnaast is er een belangrijk schattingselement opgenomen in de toekomstige kosten en opbrengsten van de grondexploitatie.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controle-werkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet met als doel om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitatie). Wij willen uw medewerkers allereerst complimenteren met de verbeteringen die zijn aangebracht in het schattingsproces, door middel van het opstellen van een position paper voor het complex Schuytgraaf.

De risico's voor deze post zijn in essentie terug te brengen tot de zogenaamde 3 P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvraag?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in de jaarrekening 2020 en vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2020.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op een passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd, een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondexploitaties zijn door de organisatie voor de jaarrekening 2020 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd). Waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2020 is op basis hiervan € 64,2 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen (2019: € 62,6 miljoen), om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. De ontwikkeling van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) in de afgelopen jaren is als volgt weer te geven:

Voorziening grondbedrijf (in miljoen)

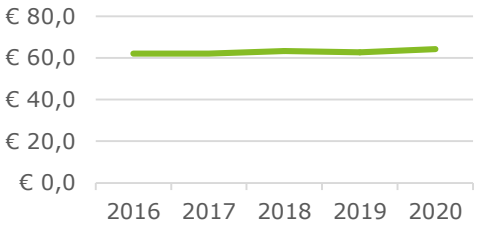

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf "Grondbeleid" (in het jaarverslag 2020), waar het college de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's heeft toegelicht.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De ontwikkeling in de boekwaarde van de totale grondexploitatie is als volgt weer te geven:

Totaal grexen
(boekwaarde in miljoen)

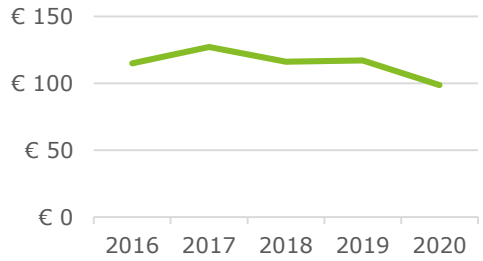

Winstneming op basis van POC-methode

Voor verschillende projecten wordt een positief resultaat verwacht op basis van de huidige uitgangspunten. Om deze reden wordt, overeenkomstig de voorschriften van het BBV, de winst genomen op basis van de POC-methode (percentage of completion). De tussentijdse winstneming bedraagt op totaalniveau € 5,3 miljoen.

Uit de figuren hiernaast blijkt een stijging in de nog te maken kosten en een daling in de nog te realiseren opbrengsten. In totaliteit verwacht het college een nadelig resultaat van circa € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen nadelig).

Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor het totale tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Daarnaast heeft u voor toekomstige risico's binnen de grondexploitatie in eerdere jaren een bestemmingsreserve gevormd. De omvang van deze bestemmingsreserve bedraagt per 31 december 2020 € 14,7 miljoen (2019: € 12,6 miljoen).

Doordat er tussentijds winst is genomen, leidt dit ertoe dat dit winstpotentieel niet meer is opgenomen in de toekomstige prognose. Het gevolg hiervan is dat het toekomstige resultaat van de grondexploitatie daalt.

De rekenrente voor de actualisatie van de grondexploitaties

De bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerde rekenrente is berekend op basis van de voorschriften van de Commissie BBV. Voor het grootste project, Schuytgraaf, wordt er een projectfinanciering gehanteerd, waarbij de toegerekende rente gebaseerd wordt op de daadwerkelijke betaalde rente over de leningen die zijn aangetrokken voor het project.

Schattingsonzekerheid

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties (met name Schuytgraaf) is sprake van een hoge schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst aanzienlijk afwijken van deze inschatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de langere looptijd (tot en met 2026) van het project Schuytgraaf. De onderkende schattingsonzekerheid heeft geen impact op ons oordeel, omdat deze op de juiste wijze is toegelicht in de jaarrekening.

Nog te maken kosten (in miljoen)

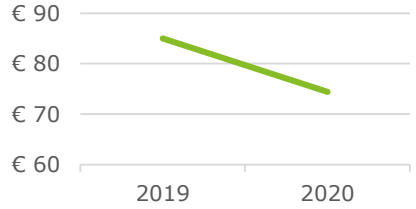

Nog te realiseren opbrengsten (in miljoen)

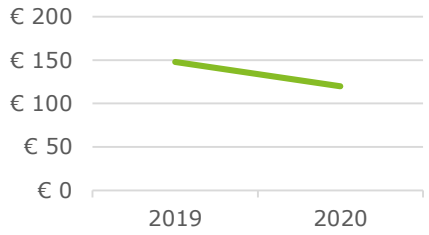

Resultaat (contante waarde in miljoen)

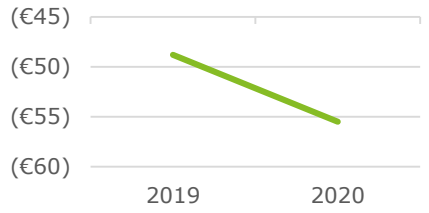

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Woondeal Arnhem - Nijmegen

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie en het vergroten van de plancapaciteit in aantallen nodig zijn. Gezien de toenemende woningtekorten en de complexiteit van de stedelijke vraagstukken, hebben het Ministerie van BZK, de gemeenten Arnhem en Nijmegen, de regio Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland op 4 maart 2020 een woondeal gesloten.

Deze woondeal biedt alle deelnemende partijen een platform voor het werken aan de woningbouw-opgaven. Daarnaast hebben wij begrepen dat de gemeente werkt aan aanvragen om in aanmerking te komen voor andere financiële regelingen van het Rijk, zoals het Volkshuisvestingsfonds, en is er een WBI-aanvraag in voorbereiding.

Toekomst grondexploitatie gemeente Arnhem

Wat betreft de korte termijn is er op verschillende plekken in de stad nog sprake van ontwikkelingen in de woningbouw. Op de middellange termijn (tot en met 2026) ontwikkelt de gemeente alleen nog Schuytgraaf en wat betreft de langere termijn is er op dit moment geen sprake van eigen woningbouwontwikkelingen. Voor de korte termijn heeft de gemeente Arnhem de programmering dus best goed op de rit, maar dat laat onverlet dat er voor de langere termijn een complex traject voor u ligt. Wij onderschrijven uw aandacht voor een tempoversnelling in de woningbouwproductie en voor het oplossen van de knelpunten en het verruimen van de toekomstige plancapaciteit.

COVID-19

Algemeen

COVID-19 heeft effecten op de gecontracteerde leveranciers en op de gesubsidieerde instellingen. Doordat er binnen de gemeente en de samenwerkende partijen op verschillende manieren is gewerkt, ófwel door de beperkende maatregelen van de Rijksoverheid, dan wel door een combinatie van factoren, komt het voor dat de prestaties voor bijvoorbeeld verstrekte subsidies niet of op uiteenlopende manieren zijn geleverd. Hierna gaan wij in op de belangrijkste aandachtspunten als gevolg van COVID-19.

Subsidieverstrekkingen

Bij de kaderstelling voor het subsidiebeleid zijn de kaders vanuit gemeenteraad gedelegeerd aan het college. In deze gevallen kan een college zelfstandig de kaders, dan wel de uitvoering binnen die kaders (b.v. op grond van een hardheidsclausule), aanpassen.

De gemeente Arnhem heeft in haar ‘Algemene subsidieverordening Arnhem 2016’ een hardheidsclausule opgenomen. Hierin is vermeld dat het college hier in bijzondere gevallen van kan afwijken. Dit houdt in dat, ondanks het feit dat de gesubsidieerde instellingen niet alle prestaties hebben geleverd, de subsidies op basis van de hardheidsclause kunnen worden vastgesteld, en dat ze daarmee als rechtmatig kunnen worden beschouwd.

Waardering vorderingen

De waardering van de diverse debiteurenposities binnen een decentrale overheid vraagt in het controlejaar 2020 extra aandacht. Dit geldt voor zowel de uitkeringsdebiteuren en de debiteuren als gevolg van belastingen/heffingen en vergunningen als voor de overige uitzettingen. De gemeente Arnhem heeft regelingen getroffen met ondernemers en burgers en er is uitstel verleend voor het betalen van bijvoorbeeld de huren.

Wij hebben de invorderingsrisico’s en daarmee de waardering van vorderingen beoordeeld. Het Rijk heeft in 2020 de portemonnee getrokken om de ondernemers, maar ook de culturele en de creatieve sector, te compenseren met diverse steunpakketten. Als gevolg hiervan zien wij geen grote mutaties in de oninbare vorderingen.

Zorgcontinuering en meerkosten

De rijksoverheid heeft een dringend beroep gedaan op gemeenten wat betreft het garanderen van de continuïteit van de zorg. Hierbij is geadviseerd om de niet-geleverde zorg, maar ook de meerkosten als gevolg van COVID-19 door te betalen. Tijdens de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat deze bedragen niet materieel zijn.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Tozo - identificatieplicht

Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de COVID-19-crisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd.

Een evidente en fundamentele eis, met het oog op het uitvoeren van de sociale zekerheid, is dat de uitkering terechtkomt bij degene die er recht op heeft. Het is derhalve essentieel om met zoveel mogelijk zekerheid vast te stellen dat de aanvrager tot de zogenaamde kring der rechthebbenden behoort. Belangrijk is daarbij dat de aanvrager is wie hij zegt dat hij is. Een aantal (grote) gemeenten, waaronder de gemeente Arnhem, heeft bij de Tozo de identiteit van de aanvrager vastgesteld via DigiD in combinatie met de Basisregistratie Personen (BRP).

Deze keuze is gemaakt omdat de Tozo onder hoge druk en in korte tijd moest worden verstrekt en vrijwel altijd op afstand en digitaal wordt aangevraagd. Volgens de regels in de Participatiewet (artikel 17, derde lid) dient het college de identiteit van aanvragers vast te stellen aan de hand van een geldig identiteitsbewijs, zoals een paspoort of identiteitskaart. Omdat de Tozo gebaseerd is op de Participatiewet, geldt deze eis hier ook voor.

De gemeente Arnhem heeft de identiteit van de aanvrager dus wel vastgesteld, maar dat is formeel niet volgens de regels van de Participatiewet gebeurd. In de afwegingen betreffende de risico's op misbruik en oneigenlijk gebruik is het risico op identiteitsfraude met de Tozo als gevolg van deze werkwijze door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid als laag ingeschat.

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft op 24 november 2020 dan ook aangegeven, gelet op de druk op de uitvoering en de genoemde afweging, dat het niet realistisch is om van gemeenten te verwachten dat zij dit formele gebrek herstellen. Voor Tozo 1, 2 en 3 (maart 2020 tot en met maart 2021) leidt dit niet tot een onrechtmatigheid.

Voor de toekomstige Tozo 4-aanvragen (april 2021 tot en met juni 2021) wordt de gemeenten wel gevraagd de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Tozo - Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O)

De gemeente Arnhem heeft een beleid vastgesteld inzake Misbruik en Oneigenlijk gebruik. Hierin gaat de gemeente onder andere in op de maatregelen die zij inregelt, waaronder de controle achteraf; bijvoorbeeld óf, en zo ja hoe, zij gebruikmaakt van het Inlichtingenbureau. Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld en geïmplementeerd dat zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.

De identificatie voor Tozo 1 tot en met 3 mag op basis van DigiD plaatsvinden in combinatie met de BRP of Suwinet. Voor Tozo 4 wordt de gemeenten wel gevraagd om de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Overige bevindingen

PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen en worden als onzeker aangemerkt. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Het is aan te bevelen dat uw college onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Conversie financieel pakket

De gemeente Arnhem is per 1 januari 2020 overgegaan van het financiële systeem Decade naar Unit 4 Financials. In onze boardletter 2020 hebben wij reeds gerapporteerd over onze bevindingen ten aanzien van deze conversie. Toen bleek dat er geen zichtbare controle is uitgevoerd op de crediteuren-stamgegevens (o.a. bankrekeningnummers) door De Connectie of door de gemeente Arnhem zelf. Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat de gemeente deze controle zelf heeft uitgevoerd. Hieruit bleken geen bevindingen.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Europese aanbestedingen

Gemeenten moeten opdrachten boven een jaarlijks door de Europese Commissie vast te stellen drempelwaarde Europees aanbesteden.

In het kader van de jaarrekeningcontrole is door de afdeling financiën en control een inkoopanalyse uitgevoerd, waarbij de organisatie op basis van de onderliggende contracten en de bij interne juristen ingewonnen adviezen heeft getoetst of over 2020 de Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn nageleefd.

Op basis van onze werkzaamheden - waarbij wij gebruik hebben gemaakt van de intern voorbereide analyses en de daarbij verzamelde documentatie - concluderen wij dat er dit jaar juridisch gezien een complexe inkoop heeft plaatsgevonden inzake de afvalinzameling. De gemeente Arnhem heeft in 2011 een Europese aanbestedingsprocedure voor de inzameling van het huishoudelijk afval doorlopen. Deze aanbestedingsprocedure heeft geleid tot een overeenkomst tussen de gemeente en de afvalinzamelaar voor de periode 2012 tot en met 2019. De overeenkomst kende geen verdere verlengingsmogelijkheden, zodat per 1 januari 2020 in beginsel een nieuwe overeenkomst had moeten ingaan.

Als gevolg van verschillende omstandigheden, waarbij zowel de marktvraag als de marktontwikkelingen en de coronacrisis een rol hebben gespeeld, heeft de gemeente Arnhem zich genoodzaakt gezien om 3 keer tijdelijk, en ter overbrugging naar een definitieve aanbesteding en gunning, nogmaals voor een periode van 6 maanden te verlengen.

De gemeente heeft deze inkoop juridisch laten toetsen. Hieruit blijkt dat de gemeente een tijdig en zorgvuldig proces heeft doorlopen. Ondanks het feit dat de inkoop groter is dan de Europese drempelwaarde en er niet Europees is aanbesteed, wordt deze inkoop als rechtmatig aangemerkt. Dit vanwege: de gemiddelde doorlooptijd van een aanbestedingsprocedure, de implementatietermijnen die afvalinzamelaars nodig hebben, de vertragingen als gevolg van COVID-19 en de onzekerheden door de invoering van Diftar.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2020, hebben wij ook de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen meeweegt in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit het hierna opgenomen diagram, is sprake van een begrotingsoverschrijding op de lasten bij een achttal programma's.

Verschil begrote en werkelijke lasten excl. mutaties reserves (in miljoen)

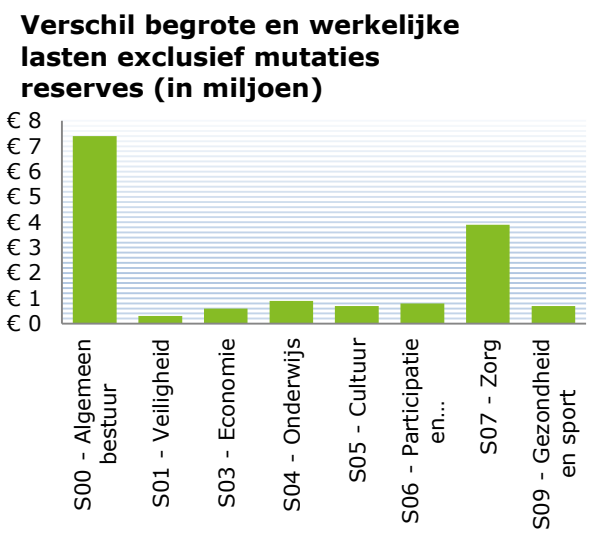

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse naar het onderdeel zoals opgenomen in de jaarrekening 2020. Op grond van deze analyse hebben wij geconstateerd dat deze overschrijdingen goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen, en daarmee niet mee hoeven mee te wegen in ons oordeel.

Op basis van de voornoemde analyse - waaruit blijkt dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid of gedekt zijn door direct met de lasten samenhangende baten - blijven de overschrijdingen onrechtmatig, maar wegen deze niet mee in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid 2020.

We zien op 2 programma's een afwijking boven € 3 miljoen, te weten: algemeen bestuur en zorg. Wij adviseren het college te onderzoeken of deze afwijkingen incidenteel of structureel zijn, en raden u aan de uitkomst hiervan door te vertalen naar de begroting 2022.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige verantwoordings- en rapportageverplichtingen

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2020 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien een aantal documenten aan het CBS aan te leveren. Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2020. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij hebben geconstateerd dat de SiSa-bijlage in 2020 is toegenomen met 18 regelingen. Dit heeft gezorgd voor extra inspanningen van de ambtelijke organisatie en voor meer werkzaamheden voor ons.

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien er een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Tijdens onze controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2020 niet meer bedragen dan € 201.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - als aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding.

In 2020 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Frauderisicoanalyse

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of het overtreden van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgen met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en het management daarbij hanteren, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de auditcommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

Wij hebben een concept-frauderisicoanalyse ontvangen. Deze is echter nog niet geformaliseerd en vastgesteld. Het is belangrijk de frauderisico-analyse jaarlijks te delen en te bespreken met de auditcommissie. Op deze wijze vormt het periodiek actualiseren ervan een zichtbaar en vast onderdeel van de interne-beheersingsomgeving, inclusief de communicatie hierover met het toezichthoudend orgaan.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Wij hebben onze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De accountantscontrole is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt. Naar aanleiding van onze controle hebben wij geen signalen verkregen voor (mogelijke) fraude in 2020 of 2021.

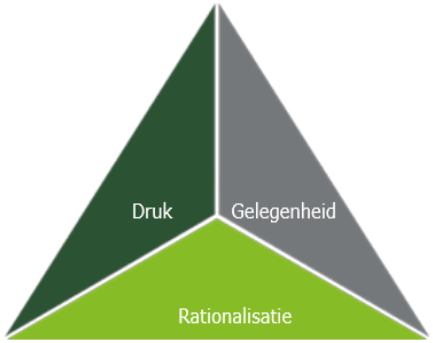

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

Boardletter 2020, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2020 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2020, d.d. 17 november 2020. In dit hoofdstuk geven wij een korte update ten opzichte de door ons opgestelde boardletter.

De gemeente Arnhem zet in op een doorontwikkeling van de interne beheersing

De gemeente heeft wat betreft de interne beheersing de weg omhoog gevonden. Zo wordt er continu geïnvesteerd in het duurzaam verbeteren van de financiële interne beheersing. Er worden bewuste keuzes gemaakt over het centraal of decentraal inrichten van beheersmaatregelen en over de koppeling met de verbijzonderde interne controle. Dit is ook van belang in het licht van de aanstaande verklaring van het college over rechtmatigheid die mogelijk met ingang van het jaar 2021 moet worden afgegeven.

Memoriaalboekingen

In onze boardletter hebben wij gerapporteerd over de zichtbare controle die door de senior financieel adviseur wordt verricht op de ingevoerde memoriaalboekingen. Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole vastgesteld dat deze controle voor het gehele jaar is uitgevoerd.

Wel benadrukken wij dat dit een repressieve handmatige maatregel betreft. Wij adviseren het college om vanaf 2021 gebruik te maken van geprogrammeerde controles, die afdwingen dat een memoriaalboeking pas wordt verwerkt nadat deze inhoudelijk is gecontroleerd door een tweede onafhankelijke medewerker.

Grondexploitatie

Wij willen u een groot compliment geven voor de verbeteringen in het zichtbaar vastleggen van het schattingsproces. Tijdens de interim-controle werd door ons vastgesteld dat er gestart was met het gestructureerd vastleggen van het schattingsproces rondom de grondexploitatie Schuytgraaf. Wij hebben in het kader van de jaarrekeningcontrole het definitieve position paper beoordeeld en konden vaststellen dat dit voldoende diepgang had om de schattingen te onderbouwen. Wij hebben met u afgesproken dat voor 2021, behalve voor Schuytgraaf, ook voor de nieuwe en voor een aantal bestaande projecten een position paper zal worden opgesteld.

Sociaal domein

Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en de kwantiteit van de geleverde zorg. Een goede ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein – zorg in natura. Wat betreft de jaarrekening 2020 is uw gemeente niet meer afhankelijk geweest van de controleverklaringen van de zorgaanbieders.

Het is aan te bevelen dat uw gemeente op korte termijn ook onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen op een kostenefficiënte wijze de interne beheersing van en interne controle op de PGB-bestedingen nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

IT-audit

Vanaf 2017 heeft uw gemeente diverse bedrijfsprocessen en onderliggende IT-systemen ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling De Connectie. Gezien de toenemende digitalisering, en met het oog op het belang van een continue betrouwbare informatieverwerking en –voorziening, is het belangrijk dat de belangrijkste verbeterpunten (o.a. rechtenbeheer) met de nodige urgentie worden geïmplementeerd. Uw gemeente pakt dit op in samenwerking met met De Connectie.

Als onderdeel hiervan is afgesproken dat De Connectie een groeipad aflegt om een zogenoemde "ISAE 3402 Type II-verklaring" te kunnen overleggen. Met deze verklaring legt De Connectie verantwoording af aan de gemeente over de betrouwbaarheid van de algemene IT-beheersings-maatregelen. Dit groeipad heeft echter een significante vertraging opgelopen, zodat het voor de gemeente Arnhem niet duidelijk is of de algemene IT-beheersmaatregelen wel of niet werken, dan wel of de eerdere IT-bevindingen op een adequate wijze door De Connectie zijn opgevolgd.

Naast de verantwoordelijkheden inzake De Connectie heeft de gemeente Arnhem ook haar eigen verantwoordelijkheden wat betreft het toekennen en monitoren van gebruikersrechten. Teneinde invulling te geven aan deze verantwoordelijkheid en aan de bijbehorende interne-controlemaatregelen is uw gemeente voornemens een concreet actieplan op te stellen, waarin uiteengezet wordt welke stappen gezet zullen worden om het opvolgen hiervan te realiseren.

Cybersecurity

Het college van de gemeente Arnhem heeft in november 2018 het Strategisch Informatiebeleid vastgesteld, dat gebaseerd is op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Hierin zijn de kaders voor de rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van beveiliging vastgelegd. Dit vormt de basis voor het realiseren van een betrouwbare gegevensverwerking.

U dient cybersecurityrisico's op een efficiënte wijze te managen, om te voorkomen dat deze uw organisatie hinderen in het behalen van haar doelstellingen. Deze risico's zijn steeds belangrijker, ook voor de jaarrekeningcontrole. Tijdens onze controle benaderen wij uw organisatie kritisch ten aanzien van: het identificeren van cyberrisico's, de feitelijke beschermingsmaatregelen tegen cyberrisico's, het identificeren van feitelijke cyberincidenten, de feitelijke reactie wanneer zich cyberincidenten voordoen, en het efficiënte en effectieve herstel indien gegevens en systemen schade hebben opgelopen.

Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot de toegang tot WhatsApp en de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken des te meer duidelijk dat de aandacht voor en versterking van cybersecurity nodig is. Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer, het wachtwoordbeleid en de op te zetten procedures voor incident respons.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden, bepaalde vereiste communicaties en actualiteiten

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

Wij hebben bij het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen opgevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving. Daarnaast hebben wij van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij het uitvoeren van onze controle. Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Overzicht bestede uren

Hiernaast hebben wij de begrote en de gerealiseerde uren weergegeven. De overschrijding van het aantal begrote uren wordt veroorzaakt door de aanvullende werkzaamheden als gevolg van COVID-19. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: de Tozo-uitkeringen, de omzetgaranties voor zorgaanbieders, etc. Daarnaast is in 2020 bovendien het aantal SiSa-regelingen verdrievoudigd. Voor deze werkzaamheden was reeds een PM-post opgenomen in het auditplan.

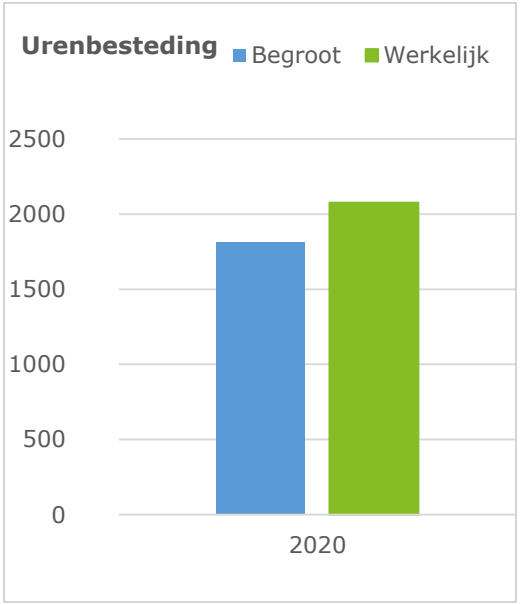

Arnhem

Bijlagen

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	n.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**n.v.t.**	

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de onzekerheden in de controle.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen (SVB)	€ 5,6 miljoen	€ 5,6 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**-**	**€ 5,6 miljoen**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€ 5,6 miljoen**	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren, om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A5	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A6	Specifieke uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
FIN B1	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblementiek	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C1	Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C11	Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem - Nijmegen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E13	Slimme laadpleinen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
I&W E50	Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
EZK F9	Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SWZ G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (TOZO) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - gemeenten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7B	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - geweld en kindermishandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H8	Regeling sportakkoord	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

Bijlage B1 - Bevindingen SiSa-bijlage Tozo 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout, onzeker en/of formele onrechtmatig	Financiële omvang	Toelichting
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen (toepassing artikel 21, lid 3 Besluit 17 april)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Omvang vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud die zijn ingediend vóór 22 april 2020)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

De strekking van de controleverklaring is voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid: goedkeurend.

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Arnhem in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhanke-lijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij geconcludeerd dat er geen sprake is van langjarige betrokkenheid of van anderszins mogelijke bedreigingen van onze onafhankelijkheid die een (aanvullende) beheersmaatregel vereisen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente, die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500®companies. Learn how Deloitte’s approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2021 Deloitte The Netherlands

GEMEENTE Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum : 20 april 2021
Zaaknummer : 562251
Contactpersoon : Ron Verheijen
Telefoonnummer : 026 3775185

Onderwerp: Reactie van het college op het accountantsverslag

Geachte voorzitter en leden,

In meerdere opzichten is 2020 een bijzonder jaar geweest, primair als gevolg van de uitbraak van Covid-19 en de wereldwijde crisis die als gevolg hiervan is ontstaan. Onze ambities, doelen en inspanningen moe(s)ten worden bijgesteld terwijl ook in financiële zin sprake was van bijzondere omstandigheden. De bijzondere omstandigheden hebben hun weerslag op de jaarrekening en het jaarverslag 2020, zowel inhoudelijk als voor wat betreft het proces van totstandkoming van en controle op de stukken.

Onze accountant heeft zijn werkzaamheden met betrekking tot de jaarstukken afgerond en zijn bevindingen weergegeven in een verslag. Zeker met de bijzondere omstandigheden in het achterhoofd, zijn wij zeer tevreden over de inhoud van dit verslag.

De financiële uitkomst van het jaar 2020 is goed. Voor mutaties in de reserves is sprake van een positief financieel resultaat van € 19,8 mln. Doordat in 2020 reeds € 1,1 mln. aan de Algemene Reserve was toegevoegd en per saldo € 1,8 mln. is toegevoegd aan bestemmingsreserves voor toekomstige uitgaven, komt het financieel resultaat na verwerking van mutaties in de reserves uit op € 16,9 mln. Dit resultaat bevat onder andere winstneming op de grondexploitatie zuidelijke binnenstad ad. € 2,3 mln. Wij zullen uw raad voorstellen hiervan € 2,0 mln. middels een begrotingswijziging in 2021 te doteren aan de reeds bestaande Bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad. Voor de argumentatie hieromtrent verwijzen wij naar het raadsvoorstel.

Hoewel een mooi resultaat, is een kanttekening op zijn plaats. Enerzijds bevat het financieel resultaat nog voor € 3,9 mln. aan middelen die in 2020 zijn ontvangen maar pas in de toekomst tot uitgaven zullen leiden. Om die reden wordt voorgesteld deze middelen te reserveren in een Bestemmingsreserve Taakmutaties. Anderzijds hebben enkele positieve verschillen tussen begroting en realisatie een incidenteel karakter waardoor deze effecten niet structureel kunnen worden meegenomen naar de toekomst.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Met tevredenheid hebben wij kennis genomen van het compliment dat de accountant maakt met betrekking tot de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject en de vaststelling dat, ondanks lastige omstandigheden, een goed onderbouwde jaarrekening is opgesteld en verbetering is gerealiseerd in de bedrijfsvoering.

Tegelijkertijd onderschrijven wij de in het verslag opgenomen adviezen ter verdere verbetering. Voor een deel betreft dit voortzetting van reeds in gang gezette acties, bijvoorbeeld met betrekking tot tussentijdse afsluiting van financiële administratie ('soft closure') en het coachingtraject dat we met externe ondersteuning doorlopen en moet leiden tot verbetering van de algemene ICT beheersmaatregelen. Aanvullend plaatst de accountant een opmerking met betrekking tot het versterken van het realiteitsgehalte in en de voorspellende waarde van de begroting. Onze eerste indruk is dat een deel van de verschillen tussen begroting en realisatie wordt veroorzaakt door relatief grote posten die buiten onze beïnvloedingssfeer liggen. Voorbeelden hiervan zijn Gemeentefonds en BUIG. Het advies om een analyse te maken van de verschillen in de afgelopen jaren en op basis hiervan (zo nodig) maatregelen te treffen in onze planning & controlcyclus zullen wij evenwel opvolgen.

Ten slotte is het goed om te zien dat de accountant een verdere verbetering van de interne beheersing vaststelt. Zo zijn stappen gezet op het gebied van de controle op memoriaalboekingen, het schattingsproces rond grondexploitatie Schuytgraaf en de interne controles binnen het sociaal domein. Daar waar nodig en kostenefficiënt uitvoerbaar zetten we deze ontwikkeling door.

Graag zetten wij, in samenwerking met en ondersteund door adviezen van onze accountant, stappen in het verder professionaliseren van het jaarrekeningtraject.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de loco-secretaris,	de burgemeester,
P.J. Altena	A. Marcouch

Nr. : 21006OW045
Onderwerp : Resultaatbestemming 2020 - BR
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Resultaatbestemming 2020 - BR

Programma's	2021					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's						
Geb 0 Gebied nader te verdelen	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1 CSA	0	0	**0**	0	42	**42**
Geb 2 Noordwest	0	0	**0**	0	36	**36**
Geb 3 Noordoost	0	0	**0**	0	32	**32**
Geb 4 Presikhaaf	0	0	**0**	0	39	**39**
Geb 5 Malburgen	0	0	**0**	0	57	**57**
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld	0	0	**0**	0	27	**27**
Geb 7 De Laar/Elden	0	0	**0**	0	18	**18**
Geb 8 RKV	0	0	**0**	0	43	**43**
	0	**0**	**0**	**0**	**293**	**293**
Stedelijke programma's						
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	0	0	**0**	3.924	0	**-3.924**
S01 Veiligheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S02 Bereikbaarheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S03 Economie	0	0	**0**	0	0	**0**
S04 Onderwijs	0	0	**0**	0	0	**0**
S05 Cultuur	0	0	**0**	0	533	**533**
S06 Participatie en armoedebestrijding	0	0	**0**	0	3.097	**3.097**
S07 Zorg	0	0	**0**	0	0	**0**
S08 Welzijn en inclusie	0	0	**0**	0	0	**0**
S09 Gezondheid en sport	0	0	**0**	0	0	**0**
S10 Klimaat, energie en milieu	0	0	**0**	0	0	**0**
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	**0**	0	0	**0**
S12 Wonen en leefomgeving	0	0	**0**	0	0	**0**
	0	**0**	**0**	**3.924**	**3.630**	**-293**
Totaal	0	0	**0**	3.924	3.924	**0**

Nr. : 21005OW044
Onderwerp : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 2	**Noordwest**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 3	**Noordoost**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 4	**Presikhaaf**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 5	**Malburgen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 7	**De Laar/Elden**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 8	**RKV**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	0	0	**0**	0	2.000	**2.000**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S04	**Onderwijs**	0	0	**0**	0	0	**0**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	0	0	**0**	0	0	**0**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S09	**Gezondheid en sport**	0	0	**0**	0	0	**0**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	0	0	**0**	2.000	0	**-2.000**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**2.000**	**2.000**	**0**
	Totaal	0	0	**0**	2.000	2.000	**0**

Aan de gemeenteraad

19 mei 2021

Zaaknummer: 562251
Onderwerp: Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020

Geachte collega raads- en commissieleden,

In de vergadering van de auditcommissie van 10 mei j.l. zijn de jaarstukken en het daarbij behorende accountantsverslag besproken. De commissie spreekt naar aanleiding daarvan haar uitdrukkelijke waardering uit over het verder verbeterde proces rondom de jaarstukken. Met name de voortgang die is geboekt in het verbeteren van de begrijpelijkheid van de stukken en de samenwerking tussen ambtelijke organisatie en accountant zien wij als zeer positief.

Namens de auditcommissie,

Met vriendelijke groet,

Mattijs Loor
Voorzitter Auditcommissie

Analyse jaarstukken 2020 – Klimaat en Energie

> Voor de gemeente Arnhem

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Vincent Bouma (PvdA), Hans Eliens (PvdD), Nathalie Nede (CU) en Steffenie Pape (VVD)

Datum: Voorjaar 2021

Opgaven gestuurd werken

Uitgangspunten voor het invullen van de controlerende rol

- Inzichtelijkheid in het beleid helpt zowel het college, de raad, als de ambtelijke organisatie om samen het beleid vorm te geven en bij te sturen waar dit nodig is. Hierdoor komt de realisatie van maatschappelijke opgaven voorop te staan.

- Goede controle blijft weg bij afrekenen en politiek-gedreven (op positie of persoon-gerichte) invulling van de controlerende rol.

- Het is daarvoor belangrijk om met elkaar technisch, en zo objectief mogelijk, te (kunnen) beoordelen of het beleid de gestelde doelen haalt.

- De grootste informatiebehoefte van raadsleden is dan ook het kunnen beoordelen van de effectiviteit van het beleid: Halen we de beleidsdoelen of moet er bijgestuurd worden?

Inhoudsopgave

Kern-rapportage

- Inleiding: Het wat en hoe van deze analyse
  - Doel van de analyse
  - De zes centrale vragen van de Methode Duisenberg
- Conclusies
  - Conclusies Beeld op beleid
  - Conclusies Informatievoorziening
- Verzoeken aan het college
- Verzoeken aan de raad
- Suggesties voor het debat

Bevindingen

- Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen
  - Klimaat
- Bevindingen 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?
  - Analyse doelen en acties
  - Indicatoren
- Bevindingen 4. Wat gaat het kosten?
  - Baten en lasten
  - Reserves
- Bevindingen 5. Aanvullende informatie/onderzoeken

Bijlagen

- Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen
- Bijlage 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?

Leeswijzer

- De snelle lezer kan de samenvatting van dit rapport lezen in de Kern-rapportage.
- De conclusies worden, per vraag uit de methode Duisenberg, onderbouwd in het hoofdstuk Bevindingen.
- In bijlage is detailinformatie te vinden over de bevindingen.

Wat

Analyse aan de hand van de methode Duisenberg

- Bij de methode Duisenberg analyseren raadsleden (**rapporteur (s) van de coalitie, van de oppositie**) een programma uit de begroting of jaarstukken.
- De uitkomst is een beknopte (powerpoint-) rapportage met conclusies en aanbevelingen, op basis waarvan het politieke debat op inhoud gevoerd kan worden.
- Raadsrapporteurs geven als vooruitgeschoven post een (samenvattend) oordeel van het programma.
- Ook de kwaliteit van de informatievoorziening in het programma wordt geëvalueerd.

Het doel van de methode is te komen tot een oordeel over het al dan niet behalen van de beleidsdoelen voor het betreffende programma.

Hoe?

De zes centrale vragen van de methode Duisenberg:

1. Wat is het beeld van het beleidsterrein op hoofdlijnen?
2. Welke doelen zijn gepland/gerealiseerd?
3. Welke prestaties zijn gepland/uitgevoerd?
4. Wat heeft het gekost?
5. Welke aanvullende informatie/ onderzoeken zijn er?
6. Welke conclusies en verzoeken hebben wij, als rapporteurs?

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- In de Jaarstukken wordt niet op het niveau van het gerealiseerde maatschappelijke effect verantwoord. Doordat er daarnaast ook geen effect-/ en prestatieindicatoren zijn opgenomen voor het programma in de jaarstukken, kan niet worden beoordeeld of Arnhem het gestelde doel van CO2 reductie behaalt/ gaat behalen.

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Het is onduidelijk hoe deze daling zich verhoudt tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt.

- Het Klimaatfonds is in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- Arnhem is voor de komende jaren sterk bezig met de gewenste rolneming (handhaver, facilitator, initiatiefnemer) van de gemeente op het gebied van klimaat en energie.
- Daarnaast is het zoeken naar welke uitvoeringsprestaties effectief zijn. Wat heeft het meeste effect en hoe ga je dat monitoren? Het beleid en de rolneming dient met voortschrijdend inzicht te worden ingevuld.
- Het evenwicht wordt gemist tussen:
  - De gewenste impact/effect/meetresultaten,
  - De beschikbare middelen/ investeringsmogelijkheden/ (implementatie)technieken,
  - En de mate waarin bewoners dit kunnen bijhouden en/of hierover tevreden zijn.
- Er is sprake van een langjarig programma met "sprongen" in de realisatie van de baten en lasten in de jaarrekening. Het is onvoldoende inzichtelijk/traceerbaar wat deze sprongen veroorzaakt.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

Op basis van de openbare bron De Klimaatmonitor concluderen we:

- Dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO_2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Dat het grootste deel van de CO_2 uitstoot voor rekening komt van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO_2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Conclusies Informatievoorziening

- De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Het totaalbeeld wordt gemist. Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is op dit moment niet mogelijk, op basis van de jaarstukken, in te schatten of Arnhem de (langjarige) beleidsdoelen haalt.

- Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevindt. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde daken.

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Conclusies Informatievoorziening

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden. Dit is nu ook niet mogelijk.

- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?

- Wat zijn de gerealiseerde maatschappelijke effecten van en de uitgevoerde prestaties voor de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie, waar we het zouden verwachten.

Conclusies Informatievoorziening

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen? Dat wordt nu niet toegelicht.

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Verzoeken aan college

- Zorg voor een inzichtelijke verantwoording op zowel de stand van zaken op het maatschappelijk effect (Wat hebben we bereikt?) als op de geleverde prestaties (Wat hebben we gedaan?):
  - Geef als college een duidelijke uitleg en duiding op de stand van zaken voor de realisatie van het maatschappelijk effect op het subdoel. Geef helder, met een korte onderbouwing, antwoord op de vraag of Arnhem de gestelde beleidsdoelen haalt, of gaat halen. Dit geeft veel meer inzicht in het geleverde maatschappelijk effect.
  - Geef dan vervolgens per subdoel aan welke prestatie geleverd zijn. Zeker ook in relatie tot de aangekondigde prestaties in de begroting. Richt de verantwoording voor de prestaties dan zoveel mogelijk op uitvoeringsprestaties i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

Verzoeken aan college

- Verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
  - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO2 55% lager ten opzichte van 1990
  - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal

- Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)

- Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken, of aantal geïsoleerde daken.

- Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren. Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Verzoeken aan college

- Maak inzichtelijk welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

- De onderwerpen Luchtagenda en Milieuzone missen nu in de jaarstukken. Zorg dat volgend jaar wel de stand van zaken verantwoord wordt voor deze onderwerpen.

- Geef een uitleg van de status van de stoplichten in de jaarstukken. Maak duidelijk per effect- of prestatiedoel hoe het college tot een grijs, groen, oranje, of rood oordeel komt.

- Verkennen van een ander gebruik van de kleuren voor de stoplichten. De status is nu lastig te interpreteren. Zolang het langjarige beleidsdoel nog niet gehaald is, kan een doel of prestatie nog niet op groen staan, dit lijkt nu wel het geval te zijn.

Verzoeken aan de raad

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

- Richt je bij verzoeken aan het college zoveel mogelijk op concrete uitvoeringsprestaties (Wat wil je dat gedaan wordt?) i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Beoordeel de raadsvoorstellen en beleidsnota's op de mate waarop de gestelde effectdoelen en benodigde uitvoeringsprestatie ook meetbaar en evalueerbaar (tellen en vertellen) zijn opgesteld.
  - En blijf dan vervolgens ook bijsturen op het al dan niet halen van de doelen en prestaties.

- Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Suggesties voor het debat

- Hoe schat het college zelf in waar de gemeente staat met het oog op het realiseren van het langjarige beleidsdoel voor het programma Klimaat en Energie (55% CO_2 reductie in 2030, zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)?

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Hoe verhoudt deze daling zich tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt?
  - Hier ligt ook een link naar de begroting 2022.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat & energie voor de gemeente Arnhem. Deze algemene punten vallen op na lezing van de Jaarstukken.

Wat valt er op?

- Beleid is in al meerjarig in transitie. De beleidstransitie komt niet tot uitdrukking in de begroting, voor zover dit (wettelijk) al mogelijk is.
- Ondanks de ambitieuze geformuleerde ambities lijken langjarige resultaten/effecten achter te blijven. Al is dit lastig om op het lange tijdspad te beoordelen, omdat er nauwelijks op effectniveau gerapporteerd wordt.
- Oranje is het nieuwe groen! Maar hoe zit het met de realisatie van die "belofte"?
- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?
- Wat zijn de effecten en uitgevoerde prestaties van de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Dit doen we op basis van een aanvullende, objectieve bron: https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Wat valt er op aan de volgende sheets?

- Uit de Klimaatmonitor blijkt dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Het grootste deel van de CO2 uitstoot komt voor rekening van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Overzicht van opgenomen doelen in Jaarverslag 2019/Begroting 2020.

- **Doelen voor programma** *Klimaat & Energie*:

Op basis van **Programmabegroting 2020**

- Arnhem is klimaatneutraal in 2050
- CO_2 reductie van 55% in 2030 t.o.v. 1990

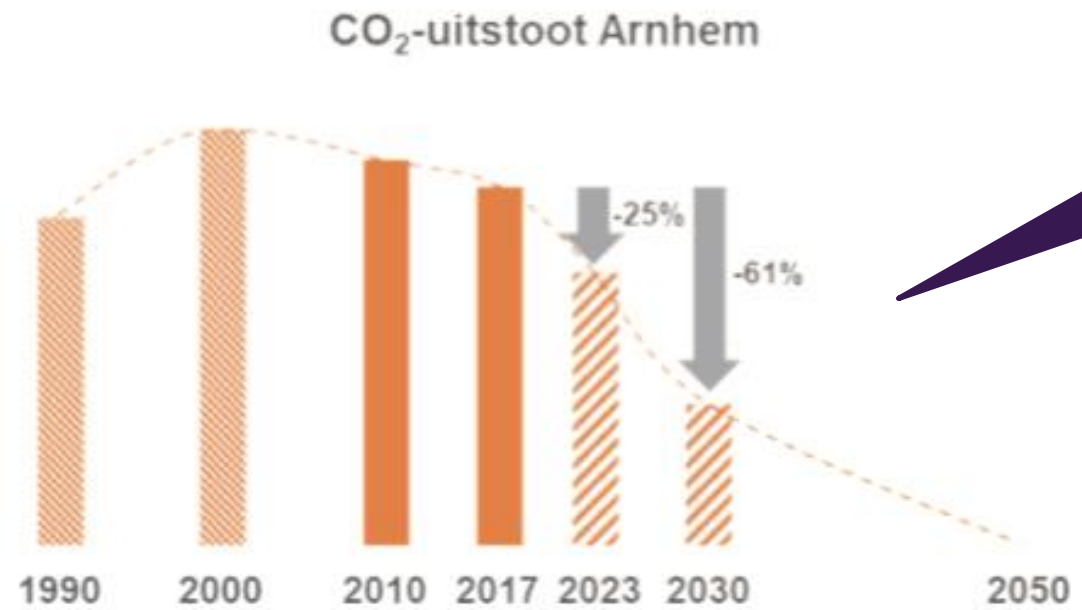

Dit is het plaatje uit nemiA 2020-2030. Waar staan we nu? In lijn met de verwachting voor 2030?

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

CO2 reductie t.g.v. gas en electriciteitsgebruik (Arnhem, ton)
bron: Klimaatmonitor

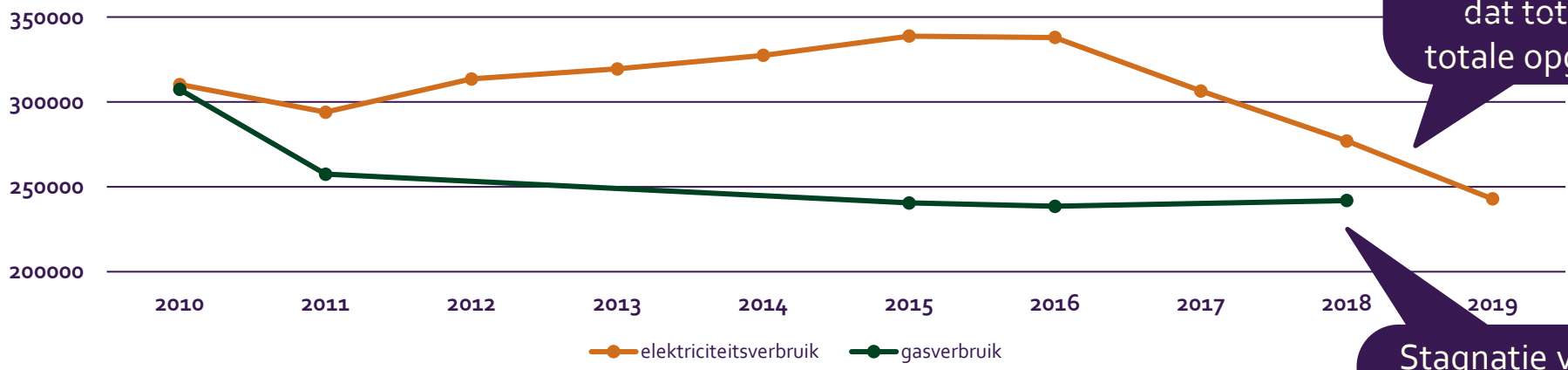

Er is een fors dalende lijn de laatste jaren, maar hoe verhoudt zich dat tot de totale opgave?

Stagnatie voor gas, onder andere door het bouwen van woningen.

CO2-uitstoot incl. en excl. auto(snel)wegen (ton)
Bron: klimaatmonitor

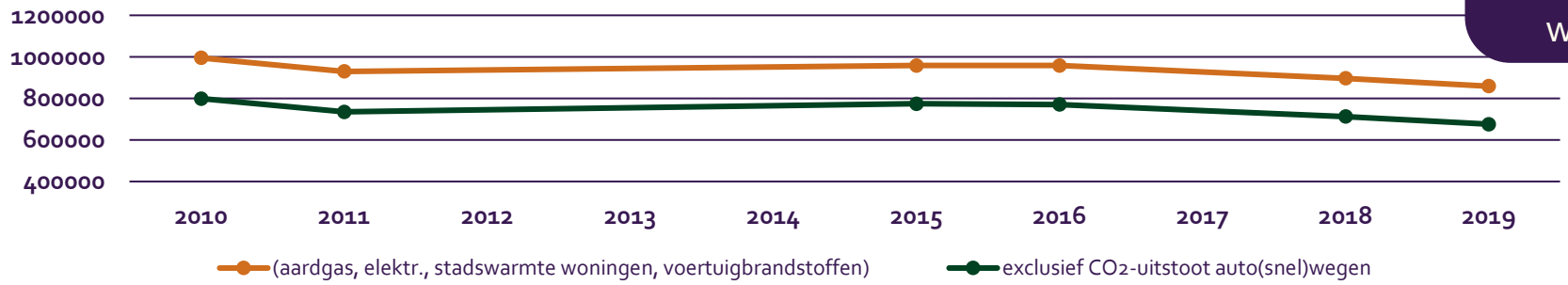

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Groot deel van de uitstoot komt uit de gebouwde omgeving, waar de gemeente zelf direct invloed op kan uitoefenen.

CO2-uitstoot per hoofdsector (ton)
Bron: klimaatmonitor

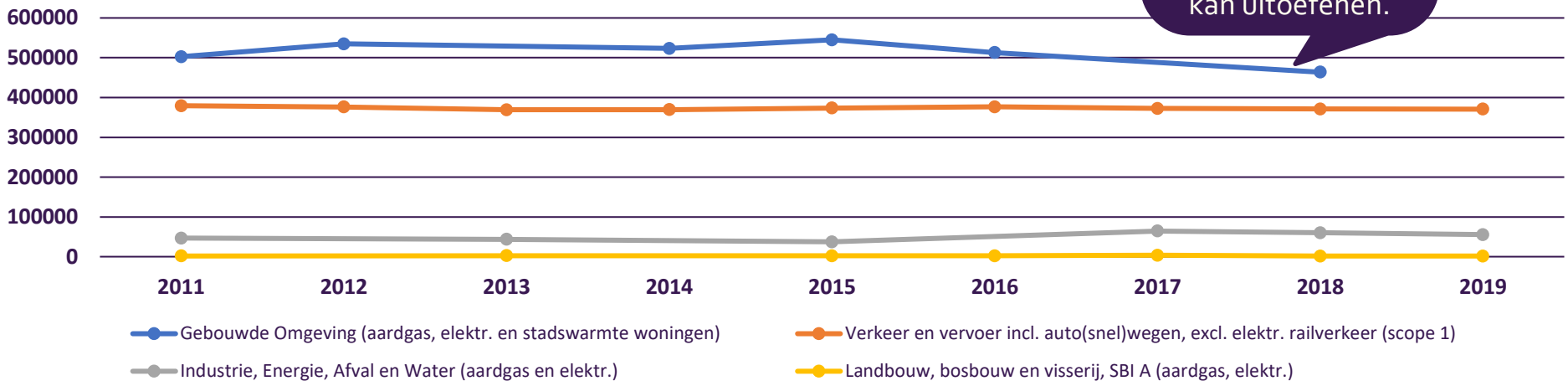

CO2-uitstoot gebouwde omgeving (ton)
Bron: klimaatmonitor

Groot deel van uitstoot gebouwde omgeving, wordt veroorzaakt door woningen

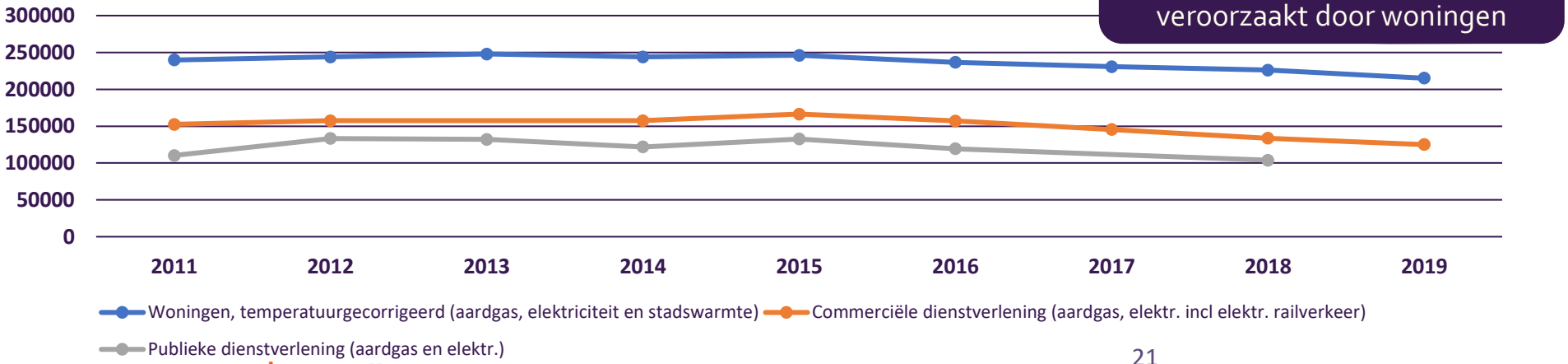

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 2. Wat wilden we bereiken?
Bevindingen 3. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Deze paragraaf combineert de vragen 2+3 van de methode Duisenberg en ***analyseert de doelen, acties en de prestaties*** *voor het programma Klimaat, zoals aangekondigd in de programmabegroting en verantwoord in de jaarstukken, voor het programma Klimaat. Op deze en de volgende sheets zijn de conclusies van deze analyse weergeven.*

Ten behoeve van de leesbaarheid is de volledige analyse zelf na te kijken in de bijlage. In deze bijlage wordt bekeken welke van de, in de begroting aangekondigde, acties zijn opgenomen in de jaarstukken. Daar vindt u meer in detail de bevindingen van deze analyse.

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

- Wat valt er op:
  - De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is nu niet in te schatten op welke wijze de Status (stoplichten) wordt vastgesteld.
    - Aanbeveling: verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
      - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO_2 55% lager ten opzichte van 1990
      - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal
  - Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevind. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde huizen.
    - In de Programmabegroting 2021 is er al een goede slag gemaakt op dit punt!

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat.*

Wat valt er op?

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Bevindingen 2+3. Analyse indicatoren

*In deze paragraaf voeren we een **Analyse van de indicatoren** uit voor het programma Klimaat en energie.*

Wat valt er op?

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden.

- Aanbeveling:
  - Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO_2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)
  - Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken.
  - Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Hier worden de belangrijkste ontwikkelingen van de baten en lasten van het programma Klimaat geanalyseerd.

Wat valt er op?

- Klimaat en Energie was t/m 2019 nog gekoppeld aan programma "veranderopgaven" waarbij financiering uit de diverse stedelijke programma's kwam. Een deel hiervan stond bij het taakveld milieubeheer. De cijfers 2018/2019 in de jaarstukken zijn vanaf 2020 "teruggerekend".

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen?

- Klimaatfonds in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Wat valt er op?

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

In 2018/2019 was Klimaat nog geen afzonderlijk progamma.

Forse verschillen begroting vs jaarstukken. Dit laat zien dat het programma volop in beweging is.

De lasten voor het programma dalen fors voor de jaren 2023. Hoe verhoudt dit zich tot de realiseerbaarheid van het langjarige beleidsdoel?

Waarom zijn de baten in 2021 zoveel lager dan in 2020? (2021 is een prognose, turap1)

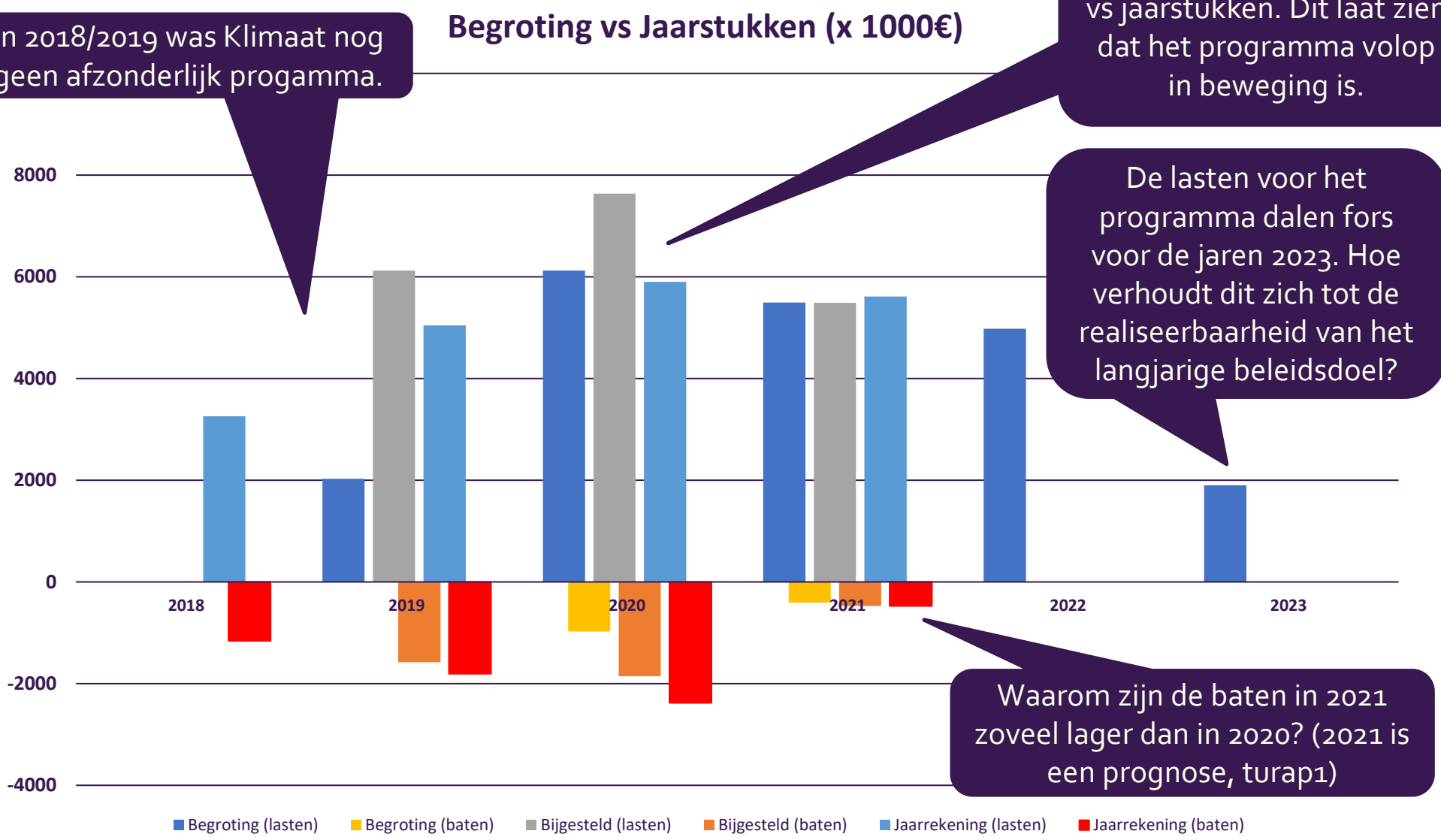

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

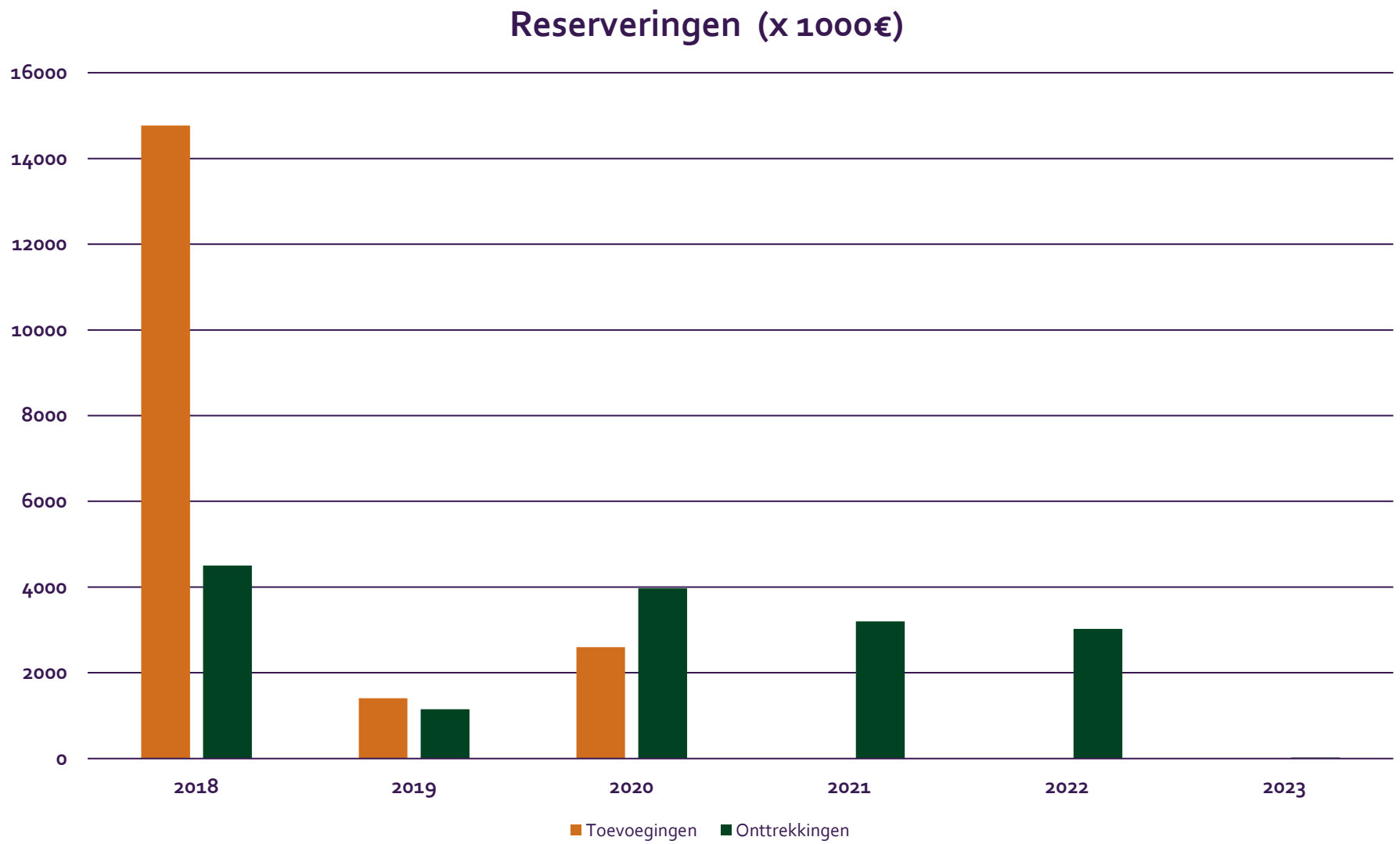

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken

In dit hoofdstuk geven we conclusies weer die we hebben aangetroffen in onderzoeken die onlangs zijn uitgevoerd voor het betreffende programma. Denk bijvoorbeeld aan Rekenkameronderzoeken, Accountantsverslagen en overige Beleidsevaluaties.

Accountantsverslag gemeente Arnhem

- Hiernaast de opmerking uit de bevindingen van de accountant over 2020. Dit gaat over het totaal van de begroting, maar is in verhouding ook van toepassing op het programma Klimaat en energie.

Artikel 213a

- Het is niet bekend of er een beleidsdoorlichting in kader van artikel 213a gemeentewet is uitgevoerd of gepland. Het programma is ook nog relatief nieuw.

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken?

- Ter illustratie hiernaast de tijdlijn, besluiten en informatiestroom op het onderwerp Klimaat en energie; NemiA, Klimaatfonds, RES Luchtagenda.
- Oranje is het nieuwe groen
  - Rekenkameronderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het programma New Energy Made in [Arnhem]
    - Bestuurlijke nota 2 oktober 2017
    - Nota van bevindingen; normenkader en aanbevelingen, onder andere op gebied van doelstellingen en monitoring
  - Raadsbesluit maart 2018: Geeft College opdracht uitvoering te geven aan de aanbevelingen en binnen een termijn van 3 maanden hiervoor een plan van aanpak aan de raad aan te bieden.

Sindsdien is er veel informatie gedeeld en zijn er plannen gemaakt. Ook de nieuwe Voortgangsrapportage NemiA 2021 met bijbehorende monitor past in de vernieuwde aanpak. Een terugkoppeling op het raadsbesluit en/of het rekenkamerrapport is in de tijdlijn en jaarstukken niet gevonden.

Datum	raadsbesluit/raadsinformatie	Documenten
NEW ENERGY MADE IN ARNHEM		
28-9-2015	Raadsbesluit Programma New energy made in Arnhem 2015-2020	1. Raadsvoorstel 2. Raadsbesluit 3. Programmaplan 4. Energiepotentiekaart
18-7-2017	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem	Ibabs ID 299
5-3-2018	Raadsbesluit Rekenkameronderzoek "Oranje is het nieuwe groen"	9. Raadsvoorstel 10. Raadsbesluit 11. Rapport 12. Nota van bevindingen
mei 2018	Coalitieakkoord 2018-2022	13. Coalitieakkoord
17-4-2019	Raadsbesluit De wijkgerichte aanpak van de Arnhemse energietransitie	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/d1d071d8-cb1a-49f4-ab9e-a5a11d3e1958
15-5-2019	Raadsbesluit Kaders voor de besteding van het Klimaatfonds	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/a08253c1-ef87-476a-a7a3-036eb88225ee
23-10-2019	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem 2019	Ibabs ID 699
28-1-2020	Raadsbrief stand van zaken Klimaatfonds	Ibabs ID 771
29-1-2020	Raadsbesluit New energy made in Arnhem 2020-2030	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/7b46d902-669d-402c-8f02-3db1f1484fdb
3-6-2020	Raadsbrief uitwerking Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie	Ibabs ID 877
11-5-2021	Raadsbrief Voortgangsrapportage New energy made in Arnhem 2021	Volgt na collegebesluit
	Raadsbrieven bestedingen klimaatfonds	Ibabs ID 754 - Aanjaagfonds ID 793 - Regeling Reductie Energieverbruik ID 844 - Proeftuin Elderveld noord ID 867 - Subsidie Energiebank ID 931 - Subsidieregeling klimaatadaptatie ID 963 - Subsidieregeling duurzame terrasverwarming ID 1020 - Proeftuin Vredenburg/Kronenburg
	Raadsbesluiten bestedingen klimaatfonds	Ibabs: 16-12-2020: Toekomst bestendig wonen lening Ibabs: 10-2-2021: Arnhemse aanpak Energie Armoede
REGIONALE ENERGIESTRATEGIE ARNHEM NIJMEGEN		
26-11-2018	Raadsbrief regionale energiestrategie	ID 515
28-5-2019	Raadsbrief concept startnotitie RES	ID 612
18-12-2019	Raadsbesluit startnotitie RES	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/8bdb29e1-6133-4a21-a040-1e5d240fad74
7-4-2020	Raadsbrief stand van zaken proces RES	ID 824
8-9-2020	Raadsbrief voorlopig concept bod RES	ID 945
Nog in behandeling	Raadsvoorstel RES 1.0	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/35317086-9b6d-46f8-b9f7-3bb9572638da
LUCHTAGENDA		
13-2-2019	Raadsbesluit Luchtagenda	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/b725db02-519b-4d69-a138-b7b0fb8e97c6
8-12-2020	Raadsbrief rapportage luchtagenda	Ibabs ID 1029

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Voor de volgende sheets wordt de Klimaatmonitor als bron gebruikt. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Het openbaar bestuur geeft in Arnhem het goede voorbeeld door een mooie daling in CO_2 uitstoot te laten zien.

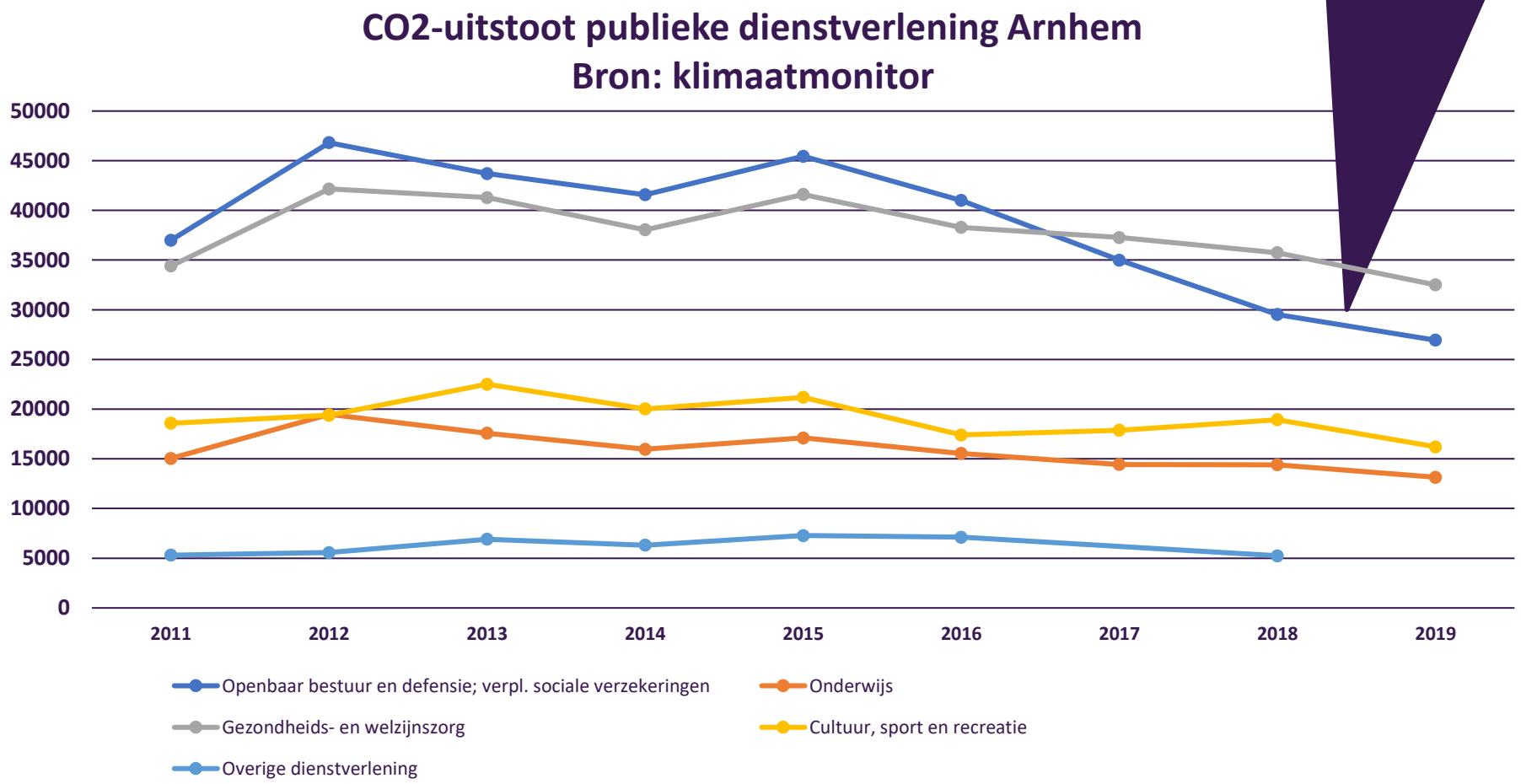

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Totaal energieverbruik woningen (TJ)
Bron: klimaatmonitor

In Arnhem neemt gas het grootste deel van het energieverbruik voor woningen voor rekening.

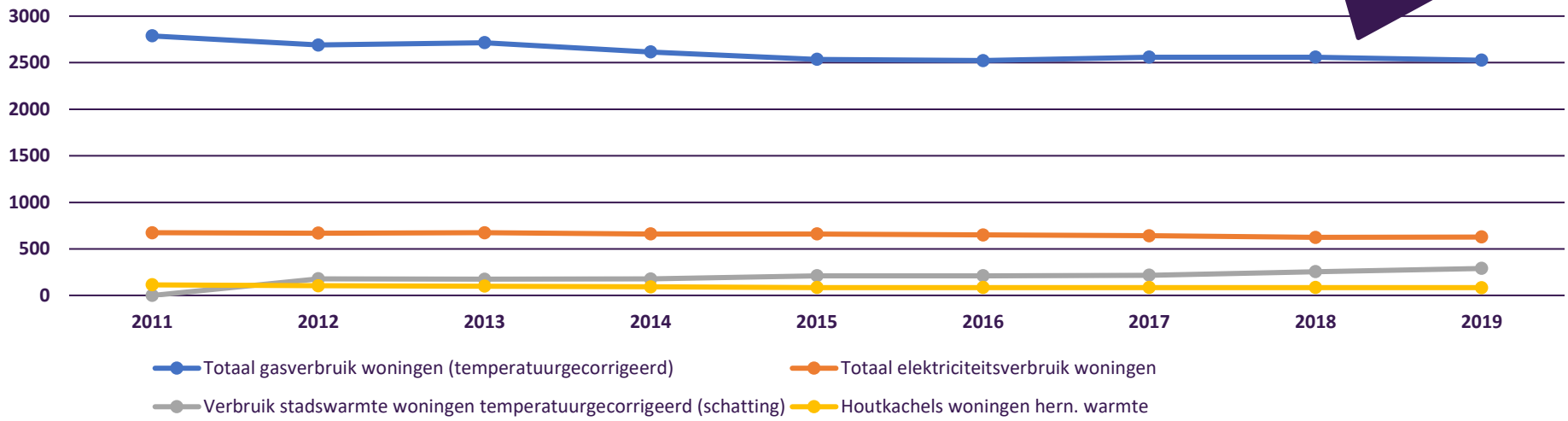

Totaal gasverbruik woningen (miljoen m3)
Bron: klimaatmonitor

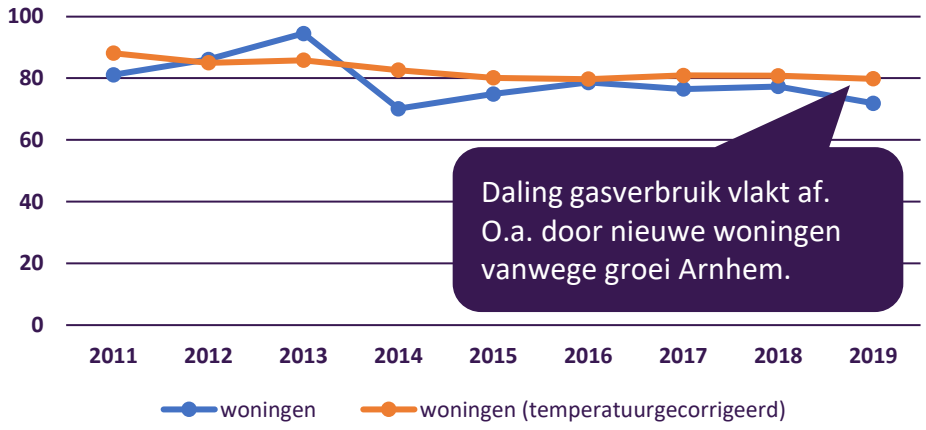

Daling gasverbruik vlakt af. O.a. door nieuwe woningen vanwege groei Arnhem.

Totaal electriciteitsverbruik woningen (milj kWh) Bron: klimaatmonitor

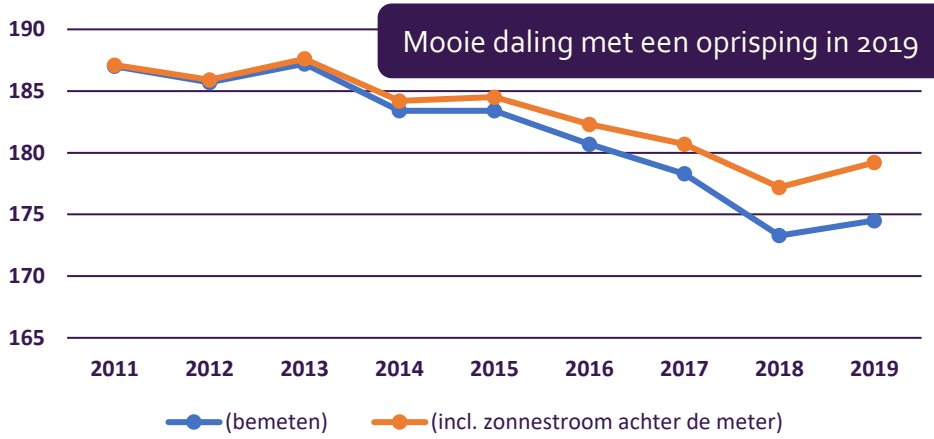

Mooie daling met een oprisping in 2019

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Stabiel dalende trend gemiddeld verbruik per woning.
Gemiddeld gas verbruik per woning neemt ook af.

Gemiddeld electriciteitsverbruik woningen Arnhem (kWh)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

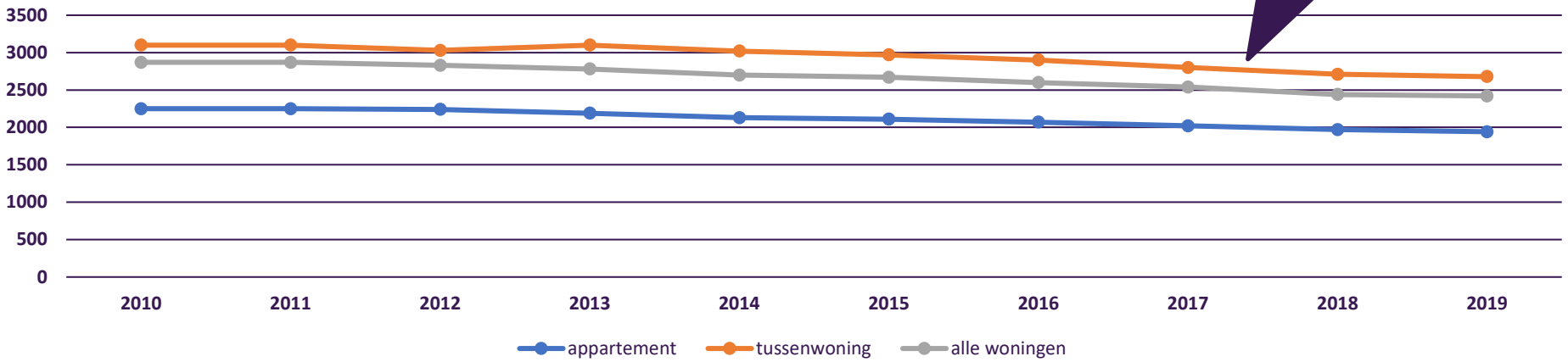

Gemiddeld gasverbruik woningen Arnhem (m3, temperatuur gecorrigeerd)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

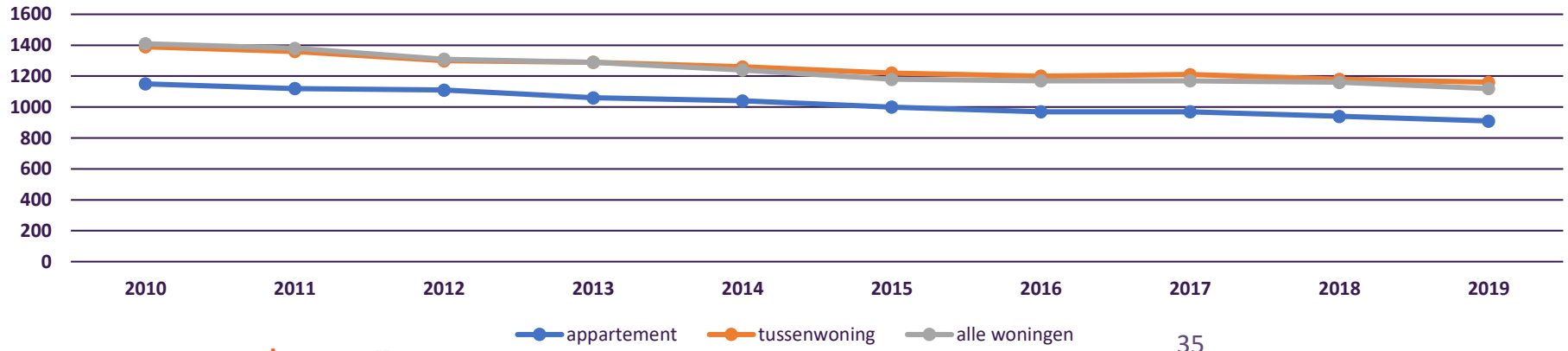

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Bij openbaar bestuur is een daling op het energieverbruik ingezet, zie ook bij het elektriciteitsverbruik.

Energieverbruik publieke sector (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

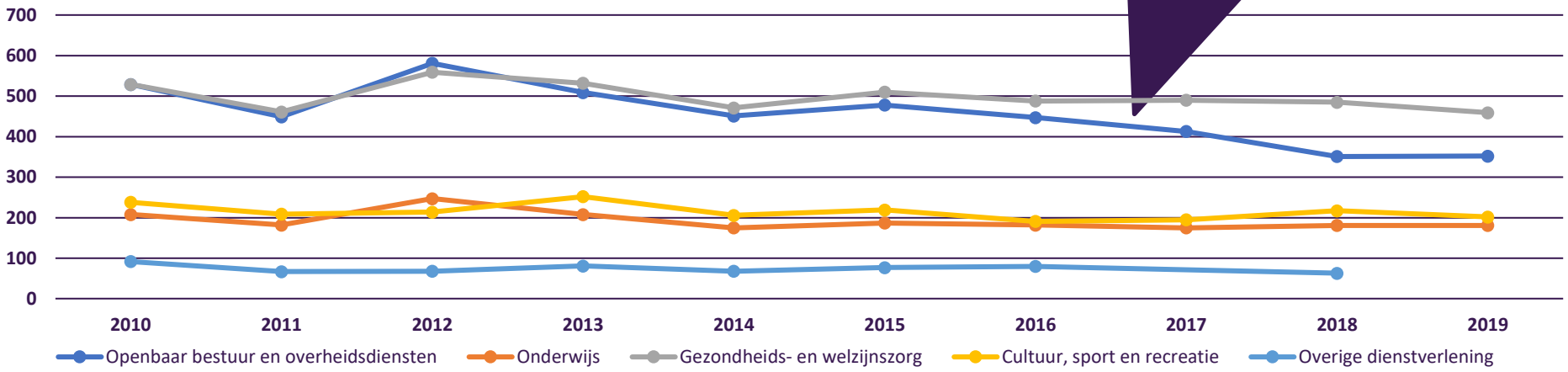

Gasverbruik publieke sector (m3)
Bron: klimaatmonitor

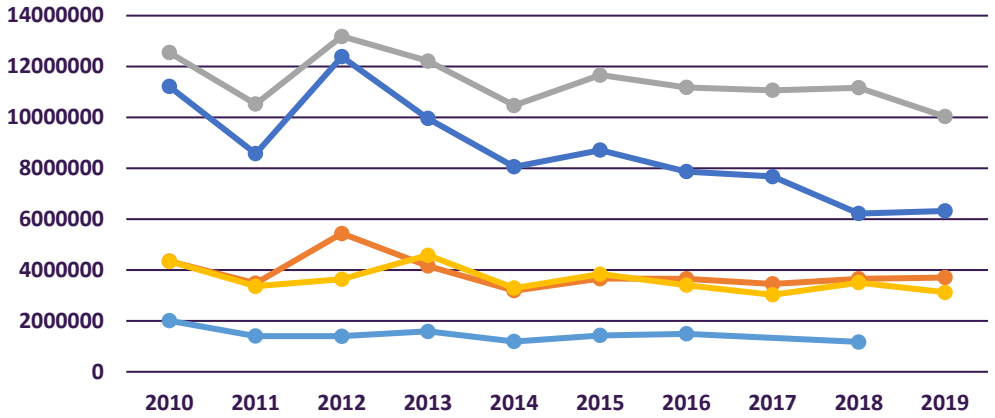

Electriciteitsverbruik publieke sector (kWh)
Bron: klimaatmonitor

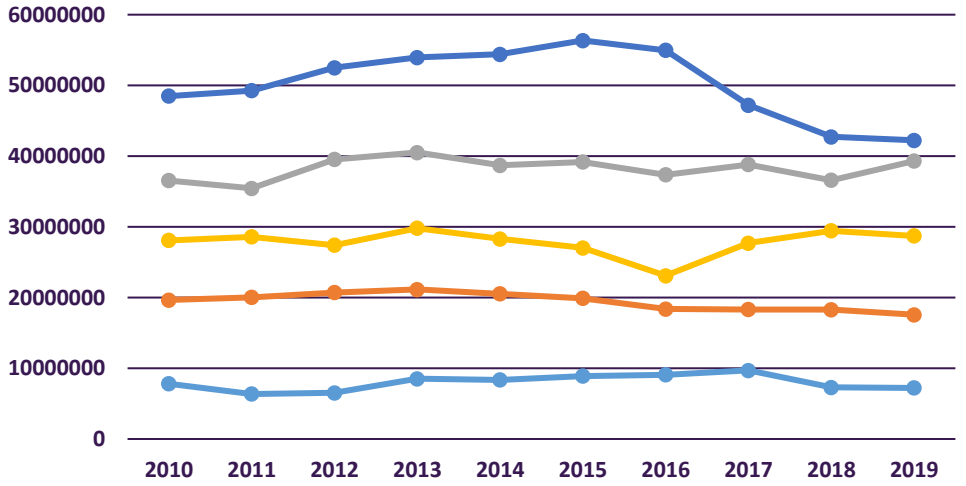

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik versus bekende hernieuwbare energie
Bron: Klimaatmonitor

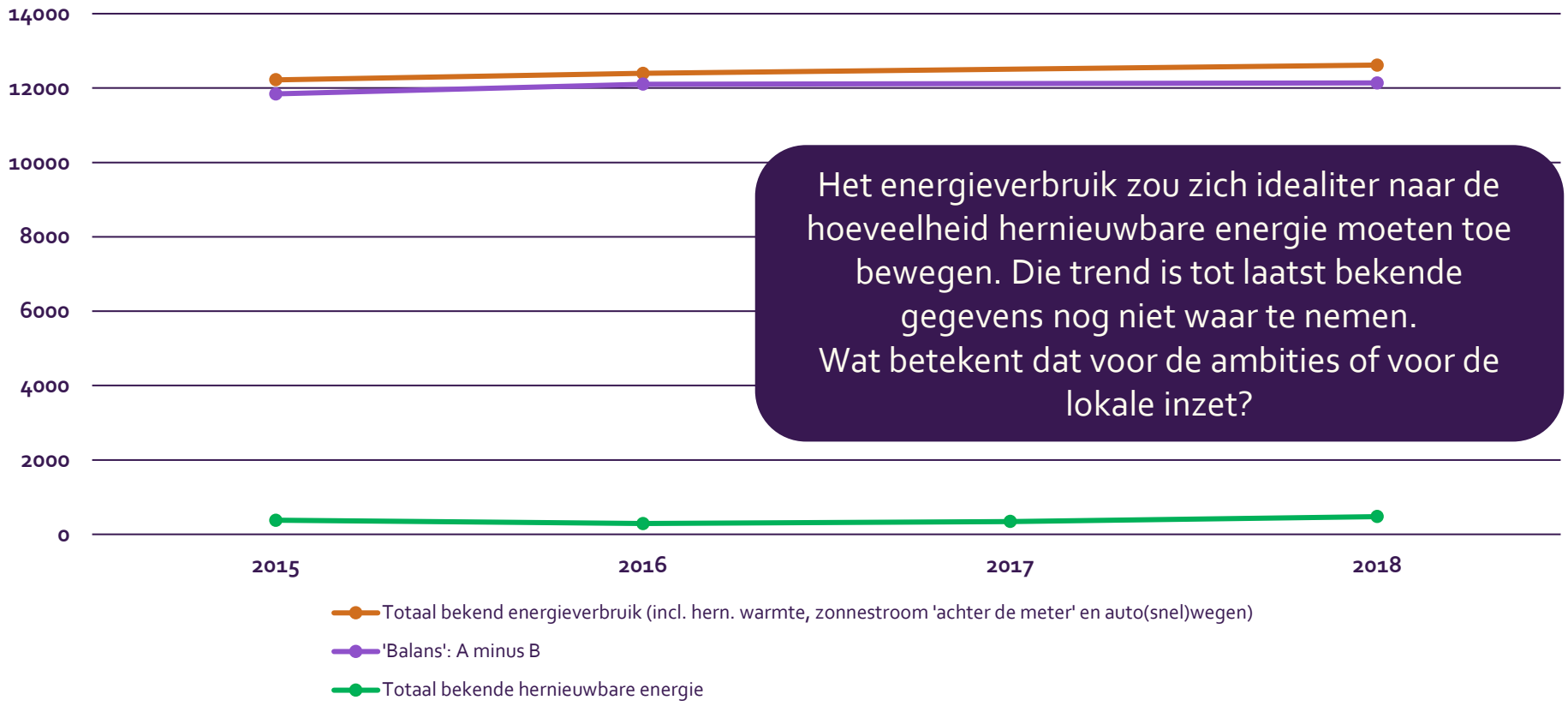

Het energieverbruik zou zich idealiter naar de hoeveelheid hernieuwbare energie moeten toe bewegen. Die trend is tot laatst bekende gegevens nog niet waar te nemen.
Wat betekent dat voor de ambities of voor de lokale inzet?

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Opbrengst zonnepanelen - Arnhem (MW)

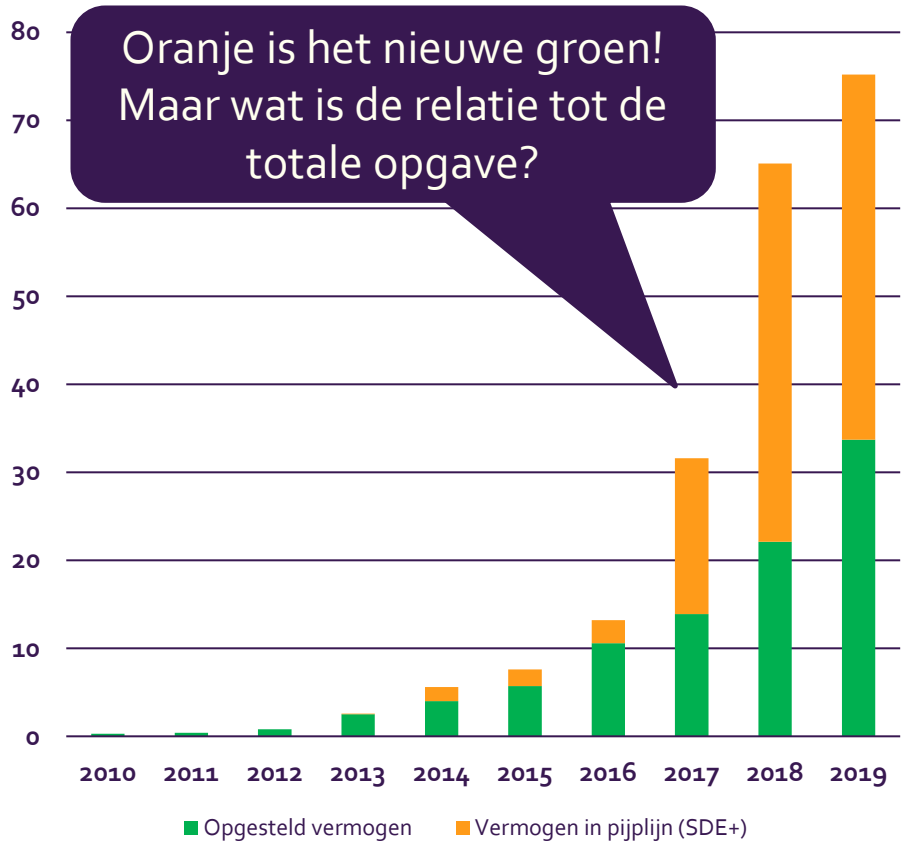

Windturbines Arnhem Bron: Klimaatmonitor

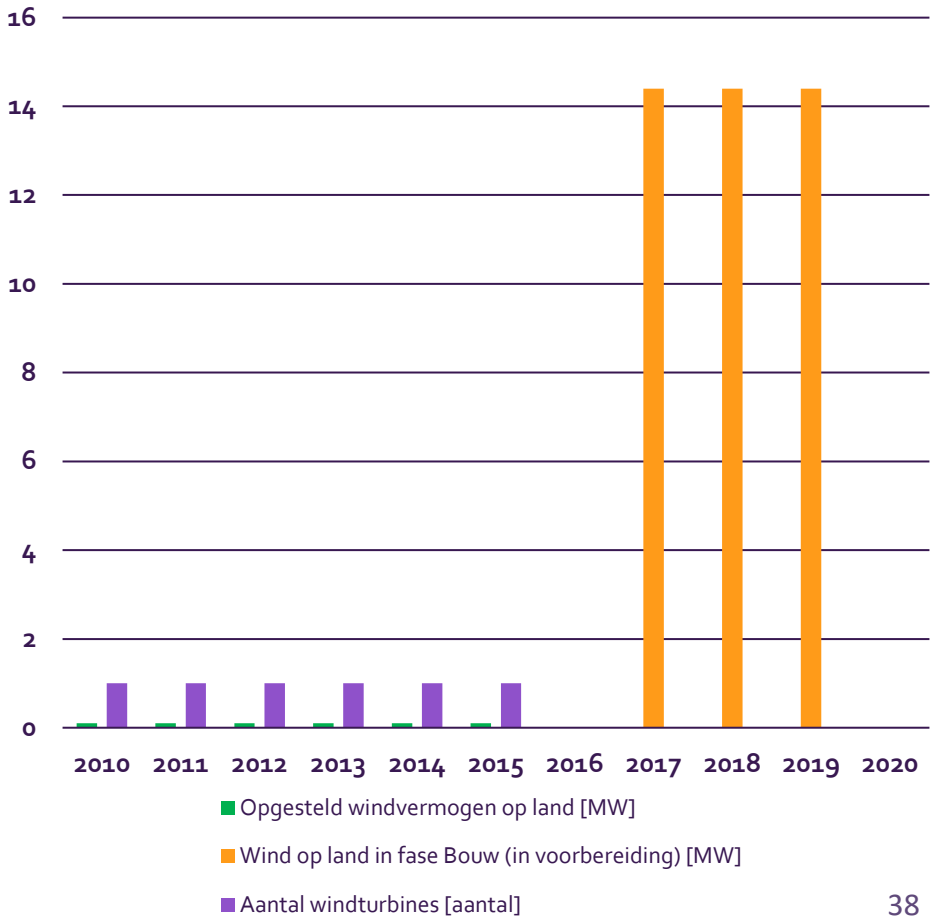

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

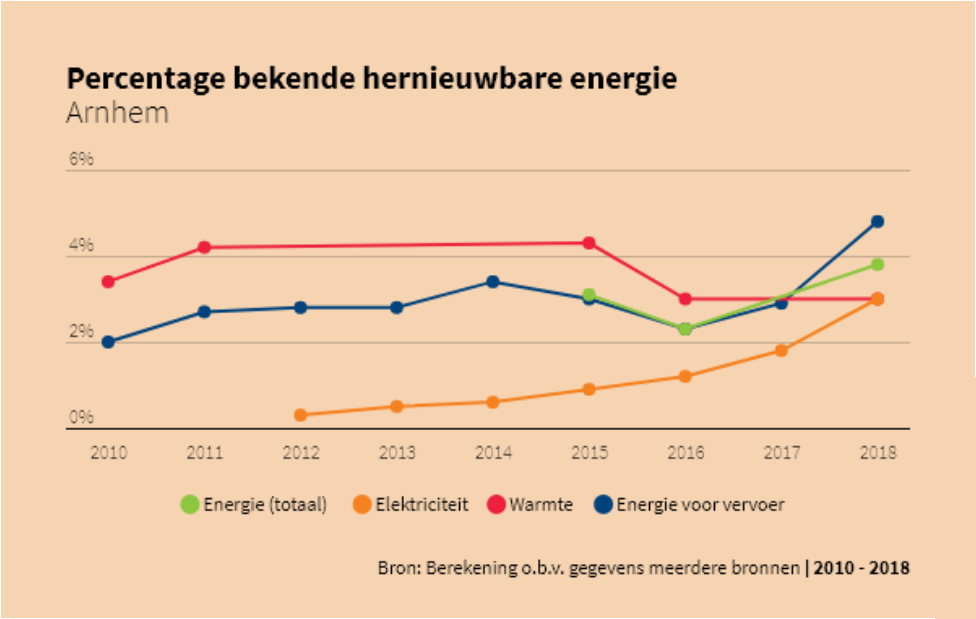

Toelichting?

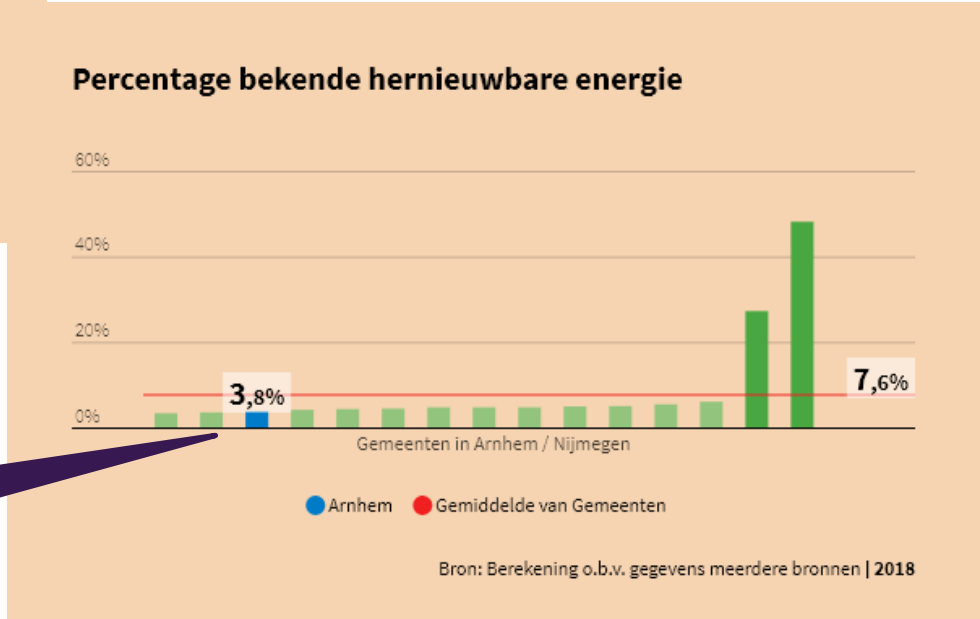

Ondanks ambities en inspanningen "scoort" Arnhem niet direct hoog t.o.v. landelijk gemiddelde of regio.

Bijlage 1: Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik verkeer en vervoer (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

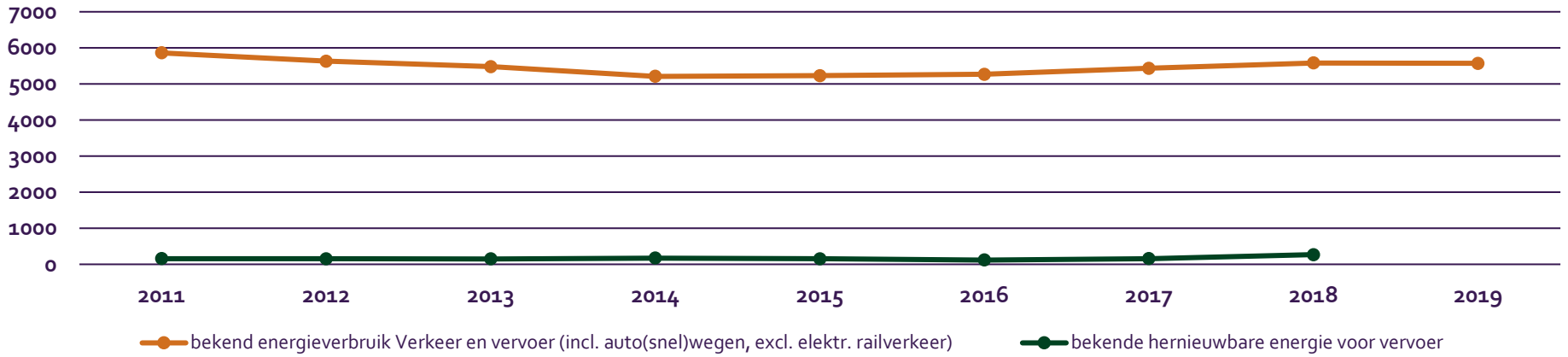

Warmteverbruik versus bekende hernieuwbare warmte
Bron: Klimaatmonitor

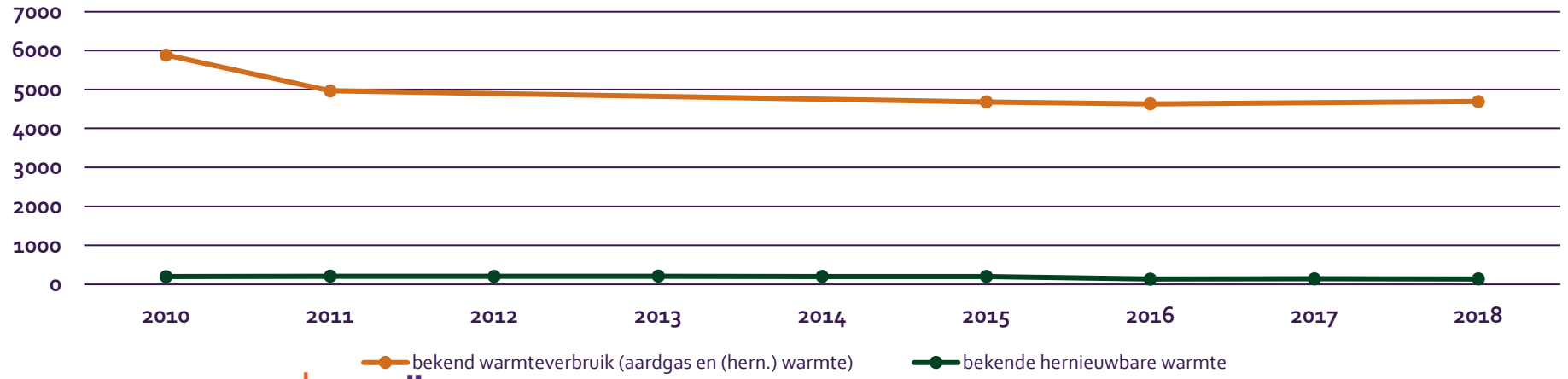

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Elektriciteitsverbruik versus bekende hernieuwbare elektriciteit
Bron: Klimaatmonitor

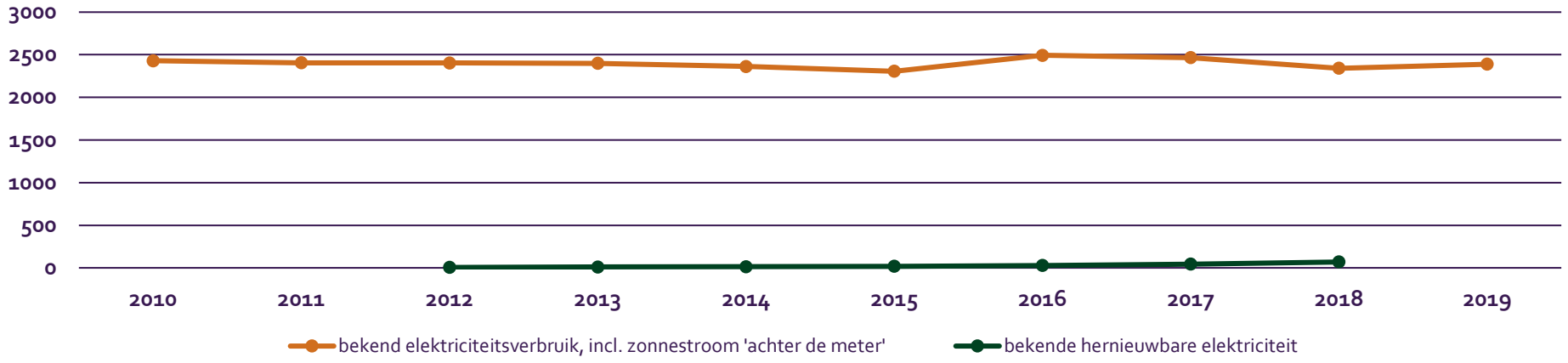

Bekende hernieuwbare Energie (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

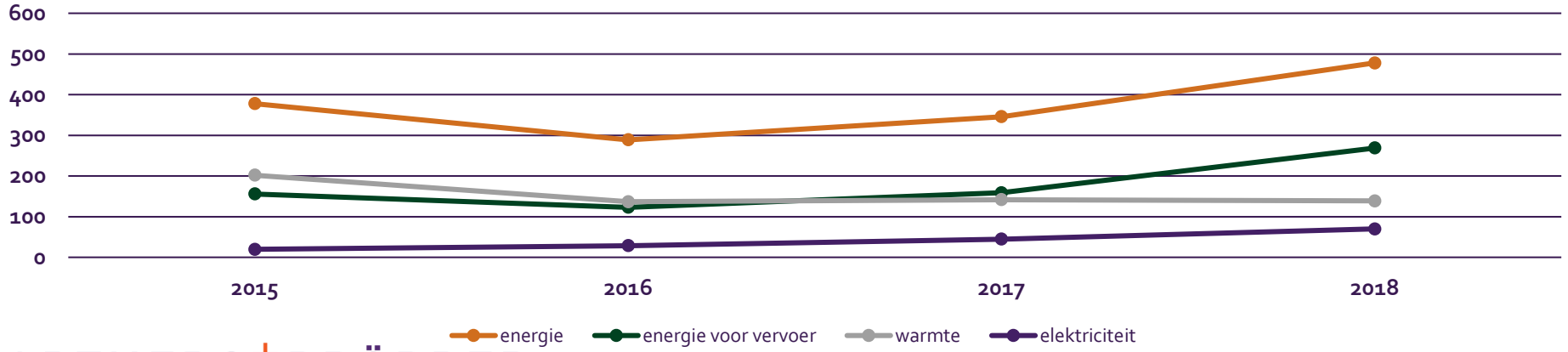

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

Ambitie uit Programmabegroting 2020:

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat wilden we bereiken'

Wat willen we bereiken? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Binnen het deel waar de gemeente invloed op heeft, is het effect en de snelheid ervan mede afhankelijk van onze rolneming. We willen als Arnhem koploper zijn op het gebied van duurzaamheid. Koploper zijn betekent dat we activiteiten realiseren met een grotere impact dan andere gemeenten, of dat we nieuwe aanpakken, initiatieven of (sociale) innovaties ontwikkelen en toepassen. Een koploperpositie in een energietransitie thema past Arnhem. Nu al kiezen startups en multinationals die dagelijks samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen ervoor om dit vanuit Arnhem te doen. In lijn met het landelijke Klimaatakkoord geven we invulling aan de stedelijke energietransitie aan de hand van de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalig opwekking.	Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.	De tekst in de begroting geeft een beeld van de richting voor het beleidsterrein. De tekst kan nog concreter beschrijven wat het beoogde maatschappelijk effect is. Wat houdt een 'grotere impact' in? Hoeveel energie wil je besparen? Hoeveel CO2 wil je reduceren? Etc. De tekst in de jaarstukken geeft geen inzicht en duiding van de stand van het beleidsterrein. Wat zijn de ontwikkelingen voor de 4 genoemde deelprogramma's? Lukt het om al deze deelprogramma's/ reductiedoelen zoals beoogd te realiseren?
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Als vervolg op landelijke afspraken geven we invulling aan de wijkgerichte energietransitie. Onderdeel van de warmtetransitie is ook dat we uiteindelijk van het aardgas gaan. Uiterlijk eind 2021 heeft elke gemeente dan ook een transitievisie warmte. In deze visie legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en - infrastructuren bekend zijn.	Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.	De verantwoording is vrij abstract opgesteld. Wat is de impact dan precies? Wat zijn de beperkingen waar over gesproken wordt?
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Daarin is bepaald dat we in 2030 49% CO2-reductie moeten hebben behaald ten opzichte van 1990 en in 2050 80-95% reductie. In het Gelders Energieakkoord, dat ook door Arnhem is ondertekend, is afgesproken dat de Gelderse regio's geen 49% maar 55% CO2 reductie nastreven in 2030. Arnhem zal niet de volledige CO2 reductie binnen haar eigen grenzen kunnen behalen. De huidige mogelijkheden voor duurzame energie opwekking op grote schaal vraagt om ruimte. Door het stedelijke karakter en de beperkte beschikbare ruimte in het buitengebied zijn er niet voldoende mogelijkheden om helemaal zelfvoorzienend te zijn. Hierdoor ligt een deel van de opgave buiten Arnhem.	Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.	Het doel van 55% reductie in 2030 in de begroting is mooi SMART opgesteld. Dit kan een hele goede effectindicator zijn om op te nemen in de P+C cyclus. De verantwoording geeft geen inzicht in het huidige % reductie. Waar staan we nu? Alle gestelde doelen zijn meer uitvoeringsprestaties dan doelen die een gewenst maatschappelijk effect beogen (bv. % reductie CO2)

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.	Goede verantwoording, al past deze tekst beter bij het kopje 'wat wilden we bereiken', omdat het meer een verantwoordig is over het algemene effect dat je wilt bereiken i.p.v de geleverde (uitvoerings-)prestatie. Door de heldere indeling in de kopjes die terug komt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.
Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030	In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.	Dit gaat over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is vooral inzichtelijk als de jaarstukken ingaan op uitvoeringsprestaties (bv aantal huizen van gas af).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 1)		
Transitievisie warmte. Op basis van de warmteverkenning bereiden we een transitievisie voor, voor alle wijken in Arnhem. In de transitievisie warmte legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en -infrastructuren bekend zijn.	De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte.	Deze verantwoording gaat vooral over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is wenselijk om ook meer te verantwoorden op de uitvoeringsprestaties (bv gerealiseerd aantal huizen van gas af, aantal gevoerde wijkgesprekken).
Voortouw nemen. Waar wijken zich niet spontaan organiseren rond energie- en klimaatvraagstukken, neemt de gemeente het voortouw om bewoners bij elkaar te brengen. Niet iedereen is in staat om mee te komen in de energietransitie. Zeker niet als er prangende kwesties bij mensen spelen rondom veiligheid, leefbaarheid, schulden of andere problemen in de privésfeer. De energietransitie moet voor iedereen toegankelijk zijn.	Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording, doordat ook transparant het pijnpunt wordt benoemd. Verder is ook het noemen van de uitvoeringsprestatie van circa 1.000 woningequivalenten inzichtelijk.
Wijkinitiatieven. Arnhem streeft naar een goede en tijdige betrokkenheid van inwoners bij de grote opgave van de energietransitie en stimuleert de initiatieven in de stad. En niet zonder succes want ondertussen is er in Arnhem sprake van ruim twintig initiatieven in wijken en draaien vier wijken mee in het 'Wijken van de toekomst'-programma binnen het Gelders Energieakkoord (Spijkerkwartier, Alteveer Cranevelt, Heijenoord Lombok en Hoogkamp). Om die ontwikkeling voort te zetten en om wijkinitiatieven in positie te brengen als sterke intermediair tussen wijk en gemeente in het langdurige proces van de energietransitie in de stad, zal de ondersteuning een structureel karakter krijgen. Het AANjaagfonds speelt daarbij een belangrijke rol.	In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Deze tekst gaat naast beleidsvoorbereidingen (werken aan energietransitieplannen) ook in op de uitvoeringsprestaties (15 initiatieven gefinancierd). Dat is inzichtelijk.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 2)		
Ruimtelijke ontwikkelingen. Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in de stad zal de gemeente met initiatiefnemers komen tot afspraken over de invulling van hun eigen verantwoordelijkheid in de energietransitie, maar ook de relatie leggen met de opgave en kansen in de omgeving van de ontwikkeling.	De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.	Vrij abstracte tekst.
Ondersteunend beleid. Om de wijkgerichte energietransitie vorm te geven zal er op landelijk, regionaal en stedelijk niveau ondersteunend beleid en instrumentarium worden doorontwikkeld. Op regionaal en stedelijk niveau heeft de gemeente directe invloed op de ontwikkeling hiervan. Beleid wordt doorontwikkeld op de thema's financiering en betaalbaarheid, bewustwording en energiearmoede, collectieve infrastructuur, bronnenontwikkeling, wet- en regelgeving, organisatie en arbeidskrachtontwikkeling en innovaties. In de energietransitie zijn er ook kansen voor Arnhemse bedrijven om in de wijken innovaties mee te ontwikkelen en toe te passen. Bij de Arnhemse aanpak in de komende jaren worden nadrukkelijk (Arnhemse) innovatieve bedrijven uitgenodigd om mee te denken en mee te doen in de wijkgerichte energietransitie.	In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.	Deze tekst gaat vooral in op beleidsvoorbereidingen (website ontsluiten, Plan van aanpak Energiearmoede) en minder in op de uitvoeringsprestaties (zoals aantal verduurzaamde woningen, aantal geadviseerde bewoners en bedrijven).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
De regio Arnhem Nijmegen stelt een Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen op.	Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Vooral ook door het grote aantal genoemde uitvoeringsprestaties (zoals 110 energiecontroles, 24 aanvragen en 22 toekenningen, 15 energiescans, 46 nieuwe SDE+ beschikkingen, 500 laadpunten, 4 windmolens, etc.)

BEHANDELRESULTAAT

MENINGSVORMENDE I BEHANDELING 2 juni 2021

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2025, Turap I en Jaarstukken 2020 Portefeuille wethouder Paping; wonen, armoedebeleid, vergunningen en handhaving, projecten Malburgen, Presikhaaf en Park Lingezegen.

Documentnummer:	
Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	Dhr. R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Henzen (PVV), Van der Laak (AC), Loos (VVD), Van Dillen (CDA), Loor (D66), Coenders (GL), Visser (PvdA), Jansen (ChristenUnie), Eliëns (Partij voor de Dieren).
De fracties van de SP, Denk/VA en de AOP waren niet vertegenwoordigd.

Verloop
Tijdens deze Meningsvormende 1 behandeling zijn vragen gesteld over de portefeuille-onderdelen: Wonen, armoedebeleid en Arnhem Oost aanpak. In de eerste termijn van de wethouder zijn de vragen van GroenLinks, PvdA, PvdD en het merendeel van de vragen van CU en D66 behandeld. De vragen van CDA, VVD en AC zijn niet behandeld. De raadskamer heeft besloten de behandeling meningsvormend 1 volgende week te vervolgen.

Toezeggingen
Wethouder Paping zegt toe in een brief die volgende week richting raad komt in te gaan op de uitvoering motie PvdA / SP 20m239 Helix, studentenhuisvesting

De Wethouder zegt toe dat hij direct terug komt naar de raad indien er minder middelen beschikbaar worden gesteld door Rijk m.b.t. de Arnhem Oost aanpak.

De Wethouder zegt toe dat hij samen met de raad wil kijken hoe de raad beter betrokken kan worden bij de Arnhem Oost aanpak (een visiegesprek). Hoe kan ik raad actiever betrekken. Wat wil de raad zelf? Op welke manier?

De Wethouder zegt toe uit te zoeken om hoeveel jongeren het gaat m.b.t. compensatie bijzondere bijstand. Hij komt hier schriftelijk op terug.

De wethouder zegt toe dat een Memo met concrete activiteiten die de wethouder al oppakt/uitvoert op het gebied van zorg/leeftijdsbewust bouwen, z.s.m. naar de raad toekomt.

De wethouder zegt toe begin volgende week terug te komen met het antwoord op de vraag van D66, Loor m.b.t. bijzondere bijstand jonger dan 21, of ook gevallen gecompenseerd worden met terugwerkende kracht. De wethouder zoekt uit of dit kan en zo ja voor hoeveel jaren terug gekeken gaat worden.

BEHANDELRESULTAAT

MENINGSVORMENDE I BEHANDELING 2 juni 2021

De Wethouder zegt toe de Dierenvoedsel bank actief te benaderen met betrekking tot huisvesting.

De wethouder zegt toe op de vraag van dhr. Loor schriftelijk terug te komen. De vraag betreft de planning m.b.t. Kronenburg, een project uit de portefeuille van wethouder Bouwkamp. De wethouder zegt toe in de schriftelijke beantwoording ook de planning m.b.t. Burgerparticipatie mee te nemen.

De wethouder zegt toe met een memo te komen met een overzicht van de projecten op het gebied van bouwen en wonen die lopen en de regelingen die daarbij zijn betrokken.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de Meningsvorming-1 behandeling niet is afgerond. De vragen van CDA, VVD en AC zijn niet behandeld. En enkele vragen van CU en D66 zijn niet of onvoldoende de orde geweest.

De raadsadviseur,

K. Vons

De voorzitter,

R. Maref

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 564719

Onderwerp: Perspectiefnota 2022-2025

Voorstel

1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

Inleiding

Hierbij bieden wij u de Perspectiefnota 2022-2025 aan waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.
De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie. Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

Uitnodiging gezamenlijke verrijking
Komende tijd - waarin wij hopelijk naar een steeds meer geopende samenleving gaan - zullen wij met elkaar steeds beter in beeld moeten krijgen wat de belangrijkste ontwikkelingen voor de toekomst zijn in relatie tot corona. Ook zullen wij in onze stad steeds beter zicht krijgen op de effecten. Wij vinden het dan ook goed met elkaar tot een uitwisseling van gedachten te komen over hoe college en raad zich

Gemeente Arnhem

daarin (verder opstellen). Wij nodigen de raad van harte uit voor een bijeenkomst die wij organiseren waarbij we ons ook laten inspireren door deskundige inzichten, bijvoorbeeld vanuit de belangrijke planbureaus. Graag gaan wij met uw raad in overleg voor een passend moment in komende periode.

Ambities in samenhang
We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Onze ambities pakken we met andere woorden in samenhang op. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

Tegelijkertijd houden we de weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de Begroting 2021, waarbij de weerstandfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. Hiermee bouwt het college aan een stevig financieel fundament om Arnhem in de toekomst op verder te bouwen.

Beoogd effect

De uitkomsten van de besluitvorming over de Perspectiefnota te betrekken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022

Argumenten

1.1 *Actualisatie begrotingskader*
Met de Perspectiefnota 2022-2025 worden de begrotingskaders bijgesteld op basis van autonome ontwikkelingen, uitvoering moties, onvermijdelijke beleidsintensiveringen en beleidswensen. In de Begroting 2022 zullen deze kaders verder worden ingevuld.

1.2 *Integrale aanpak beleidsintensiveringen*
De uitdagingen waar Arnhem voor staat hebben niet slechts één facet. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten. .

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Impact coronacrisis*
Ten opzichte van de Perspectiefnota 2021-2024 is het inzicht in de gevolgen van de coronacrisis nu vele malen groter. Met de vaccinatiecampagne die vordert komt er ook steeds meer zicht op de situatie na de crisis. Toch zijn er veel onzekerheden de komende tijd. Hoe zal de bedrijvigheid zich herstellen, wat zijn de werkelijke achterstanden in de zorg die zijn opgelopen, welke (langdurige) effecten zijn er op mensen zonder werk en op Arnhemmers in armoede en met schulden, zijn er sectoren die onverwachts minder soepel opstarten na de crisis. Het blijft van belang deze ontwikkelingen de komende tijd nauwkeurig te volgen.

1.2 *Ontwikkelingen gemeentefonds*

Alle onderzoeken in het kader van de herijking van het gemeentefonds zijn afgerond. Op dit moment lopen de diverse consultatietrajecten. Het nieuwe kabinet moet een besluit nemen over de invoering

van de herijking. Daardoor zijn de exacte gevolgen daarvan nog een grote onzekerheid voor de toekomst.

Participatie

De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies/plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden en/ of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota maken we dit inzichtelijk.

Daarnaast starten we dit jaar met het verbeteren van de informatievoorziening over de Perspectiefnota. Hierbij zetten we in op de trede 'informeren' van de participatieladder. We maken bij de concept Perspectiefnota een infographic en een animatie. Hierin zullen we uitleggen wat de Perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. Deze grafische weergave zullen we (rond 1 mei) breed verspreiden via social media en op de gemeentepagina van de Arnhemse Koerier. Daarnaast betrekken we inwoners bij de Perspectiefnota via de participatietool meedenken.arnhem.nl. Ook dat start rond 1 mei.

Financiën

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve toegevoegd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. In deze Perspectiefnota voorzien we de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2025
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 doorgroeit naar 1,4.

In de Perspectiefnota wordt hiernaast expliciet stilgestaan bij de ontwikkeling van de financiële positie. Daarbij wordt ook toegelicht hoe uitvoering wordt gegeven aan motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'. We beschouwen deze motie daarmee als afgehandeld.

Bij de Perspectiefnota wordt in navolging van motie 20M277 een lijst met indicatoren gevoegd uit de verschillende rapportages zoals die aan de raad worden aangeboden. Zoals in de Auditcommissie van 15 maart toegelicht is dit een tussenstap in het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022.

Uitvoering

De besluitvorming van de raad over de Perspectiefnota 2022-2025 wordt betrokken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022, die eind september 2021 aan uw raad wordt aangeboden.

Communicatie

Er is een persbericht verzonden over deze Perspectiefnota. Daarnaast wordt middels een infographic en een animatie inzichtelijk gemaakte welke keuzes en ambities worden gemaakt. Via meedenken.arnhem.nl worden enkele vragen onder Arnhemmers uitgezet als consultatie op deze perspectiefnota. De resultaten hiervan ontvangt u gebundeld in een na te zenden bijlage vóór de raadsbehandeling Daar waar van toepassing worden externe partijen door hun gemeentelijke accounthouders op de hoogte gebracht van besloten maatregelen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Perspectiefnota 2022-2025

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	564719

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: ;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. 1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Titel/onderwerp: **Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021/ Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2020)**

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mw. N. Bouwman
Portefeuillehouder:	**Portefeuille wethouder Van der Zee** Vastgoed **(incl. FJP),** Grondzaken, Mobiliteit, Zorg; Wmo, sociale wijkteams, inkoopmodule spec. zorg / deelname regionaal b.o. , publieke gezondheid ca., Projecten Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk, Project Arnhem Centraal en Project Coehoorn	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	Informerend/ Meningsvormend 1		
Toelichting	**Agendacommissie** De agendacommissie heeft besloten, vanwege de onderlinge samenhang, de meningsvorming 1 (M1) van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1 2021, de Jaarstukken 2020 (incl. geheime FJP) te behandelen. De behandeling vindt geordend per portefeuillehouder plaats, separaat in verschillende raadskamers. **Perspectiefnota 2022-2025** De Perspectiefnota 2022-2025 kijkt vooruit tot na de crisis De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's: - Meedoen in een socialer Arnhem - Wonen in een duurzamer Arnhem - Genieten van een nog mooier Arnhem - Open en verantwoord besturen In deze Perspectiefnota leest u per thema de ambities van het college en welke extra investeringen en financiële uitwerking het college voorstelt aan de gemeenteraad, om deze de komende jaren te realiseren. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022. **Ambities** Het college wil de stad nog beter maken op zijn sterke punten en tegelijk zorgen dat ieder Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en mee kan doen. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten voor het college. Tegelijkertijd houdt het college de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de begroting 2021, waarbij de weerstandsfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. **Participatie** De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin plannen en visies op diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visie en plannen zelf		

	hebben participatietrajecten vaak al plaatsgevonden of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota vindt u dit terug. Het college heeft inwoners geïnformeerd over de Perspectiefnota via een infographic en een animatie. De zijn inwoners zijn uitgenodigd om via social media hun mening te geven over de Perspectiefnota. Daarnaast heeft het college, op verzoek van de agendacommissie, inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad. De uitkomsten van beide acties vindt u terug in het bijgevoegde stuk "Participatie en de Perspectiefnota". **Uitvoering moties** In de Perspectiefnota treft u de toelichting aan hoe het college uitvoering wil geven aan de motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' evenals de motie 'Realistischer inschatten nieuw beleid' (20M20g). Meer informatie over de uitvoering treft u aan in de raadsbrief d.d.11 mei 2021 (de moties en de raadsbrief zijn bij de stukken gevoegd). Daarnaast wordt in navolging van motie 20M277 een lijst van indicatoren gevoegd uit verschillende rapportages, dit om het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022. **Risico's** De Perspectiefnota bevat een bijlage: Impactanalyse gevolgen coronacrisis. Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van de verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder ander betrekking op de feitelijke financiële impact op de gemeentelijke begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit **Turap-1 2021** Het raadsvoorstel Turap-1 2021 zal in samenhang met de Perspectiefnota behandeld worden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaal effect in het uitvoeringsjaar 2021. In de Turap-1 zijn deze effecten in detail toegelicht. De Tuarp-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap-1 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter. Om de raad vroegtijdig te informeren over een geactualiseerde begroting ligt er een raadsvoorstel ter vaststelling i.p.v. een brief. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. **Jaarstukken 2020 (incl. Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)** In de Jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota FJP opgenomen. De FJP bevat een geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten, de toekomstige winstverwachting, de te verwachten verliezen, de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd. Door vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2002 kan decharge verleent worden aan het college van B&W voor het gevoerde beleid. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. De auditcommissie heeft in haar vergadering van 12 mei de Jaarstukken en de daarbij behorende accountantsverslag besproken. De bevindingen zijn terug te vinden in de brief d.d. 19 mei, die zij hierover naar de raad hebben gestuurd. De brief is bijgevoegd. **Duisenbergmethode** Een viertal raadsleden hebben onderzocht of de raad zijn controlerende taak goed kan uitvoeren door de informatie die in de jaarstukken te vinden is. Zij hebben daarbij

	onderzoek gedaan volgens de Duisenbergmethode. Zij hebben onderzoek gedaan naar het programma Klimaat& Energie in de Jaarstukken van 2020. De uitkomsten zijn te lezen in bijgevoegde analyse "Analyse jaarstukken - Klimaat en Energie en kunnen betrokken worden bij de behandeling van de Jaarstukken 2020. **Proces** 1. De periode van technische vragen stellen is afgerond. De bundel met technische vragen en indien voor handen de antwoorden, is geplaatst bij de stukken op Ibabs. Deze bundel zal indien er nieuwe antwoorden zijn opnieuw geplaats worden in iBabs. Dit zal met een notificatie gepaard gaan. Er heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren op 12 mei plaatsgevonden. 2. De M1 uitloop datum is voorzien 9 juni. 3. De M2 van de Perspectiefnota en de Turap-1 zal in samenhang op woensdag 23 juni plaatsvinden. 4. Woensdag 30 juni zal de besluitvormende raadsbehandeling zijn. Voor details verwijs ik u naar de bijgevoegde notitie "Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2022-2025" die de agendacommissie heeft vastgesteld. Deze notitie is bij de stukken gevoegd. **Vervolgproces Jaarstukken en FJP** De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Afronden I en M1 fase Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2021)
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Het betreft een informerende/ meningsvormende behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en de Jaarstukken 2020 (incl. de FJP) en vindt in raadskamers, geordend per portefeuille plaats. <u>Informerende fase</u> De informerende fase bestaat uit de mogelijkheid voor insprekers om de gemeenteraad toe te spreken en eventuele vragen te beantwoorden. Op dit moment heeft er één inspreker zich gemeld. De portefeuillehouder is welkom als toeschouwer, maar heeft geen rol bij deze behandeling. Na deze fase zal gestart worden met de M1 behandeling van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1, de Jaarstukken en de FJP. <u>Meningsvormend (M1)</u> - De behandeling van de M1 zal plaatsvinden in twee termijnen, te beginnen met het termijn aan de zijde van de raadskamer. De portefeuillehouder reageert op vragen in zijn eigen eerste termijn. Interrupties zijn toegestaan. - De behandeling zal (meer) vraag gericht zijn en er zal door de voorzitter voorgesteld worden om volgens de ordening van de onderwerpen van de portefeuille-indeling de vragen te stellen, zie bovenaan in het behandeladvies. - Er is geen volgorde voorzien in vragen stellen m.b.t. de 4 voorliggende raadsvoorstellen. - In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Hierbij is het wenselijk als de fracties aangeven m.b.t. welk raadsvoorstel zij overwegen een motie danwel amendement in te dienen. In de uitkomst van de Meningsvormende (MI) behandeling van de Perspectiefnota is voorzien. Deze zal plenair plaatsvinden op woensdag 23 juni. De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.

Bijlagen	

Raadsvoorstel Perspectiefnota 2022-2025
Bijlage Perspectiefnota 2022-2025
Participatie en de Perspectiefnota 11 mei 2021
Raadsbrief 11 mei 2021 m.b.t. uitvoering moties Aangenomen Moties: 20M209g, 20M255, 20M277
Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)
Raadsvoorstel Turap-1 2021
Bijlage 1 - Turap-1 2021
Bijlage 2 - begrotingswijziging 210040W043
Bundel technische vragen en antwoorden
Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 incl. FJP 2020"
Bijlage 1 - Jaarstukken 2020
Bijlage 2 - Controle verklaring jaarstukken 2020
Bijlage 3 Accountantsverslag 2020 Deloitte
Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag
Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaat bestemming
Bijlage - 6 Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad
Brief auditcommissie 19 mei 2021
Duisenbergmethode: Analyse Jaarstukken 2020-Klimaat en Energie
Duisenbergmethode: presentatie 26 mei

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Vooraf

Voor u ligt de Perspectiefnota 2022-2025 waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.
Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

We staan samen voor deze uitdagingen. Want Arnhem, dat zijn we allemaal: bestuur, ambtelijke organisatie, bedrijven, en vooral de inwoners. Samen maken we onze stad mooier, beter en socialer. Dat is de opdracht voor ons allemaal.

Inhoudsopgave

Vooraf **1**

1. Arnhem sterker uit de crisis **5**

2. Meedoen in een socialer Arnhem **7**
2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 10

3. Wonen in een duurzamer Arnhem **17**
3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 19

4. Genieten van een nog mooier Arnhem **23**
4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 26

5. Open en verantwoord besturen **27**
5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 31

6. Totaalbeeld **37**

Bijlage **39**

1. Arnhem sterker uit de crisis

Arnhem komt uit een crisis die ze sinds de Tweede Wereldoorlog niet heeft meegemaakt.
De pandemie heeft ook in onze stad diepe sporen achtergelaten. Naast het persoonlijk verlies van Arnhemmers die hun naasten verloren door het virus, waren er ook grote economische en sociale gevolgen: winkels gingen dicht, scholen sloten tijdelijk hun deuren, terrassen en musea bleven leeg, de anderhalvemeter-samenleving is nu meer dan een jaar een feit.
De gemeente nam in het voorjaar van 2020 direct maatregelen om de crisis het hoofd te bieden, maatregelen die ook in 2021 en verder blijven gelden. Er kwam een herstelagenda waarin de gemeente extra steun uittrok voor bewoners en bedrijven die in de knel dreigden te komen. Nu de vaccinaties op stoom komen, gloort er voorzichtig licht aan het einde van de tunnel. Nu is het zaak om door te pakken. Met deze perspectiefnota willen we ervoor zorgen dat Arnhem en de Arnhemmers straks sterker uit de crisis komen.

Ook na corona wil Arnhem een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad met ruimte voor bedrijven. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.

Dat zijn mooie ambities, maar nog niet alle Arnhemmers zien dat terug in hun dagelijks bestaan. We willen dat alle Arnhemmers een inkomen hebben waarmee ze rond kunnen komen, dat ze de baan kunnen vinden die ze nastreven. We willen een Arnhem waar de verschillen tussen gezond en ongezond, tussen arm en rijk niet zo groot zijn als nu, waar de tweedeling afneemt. In onze plannen voor het komende jaar houden we er daarom nadrukkelijk rekening mee dat deze ten goede komen aan alle Arnhemmers, dat iedereen kansen krijgt en mee kan doen.

Om dat te bereiken breken we door muren heen: we verbeteren de leefbaarheid in de wijken door scholing, banen, wegwerken van armoede onder kinderen en het vergroten van de veiligheid met elkaar te verbinden. Die onderwerpen zijn immers nauw aan elkaar verbonden. De neergaande spiraal in zwakke buurten willen we de komende jaren ombuigen, zodat Arnhemmers weer zicht krijgen op een betere buurt, meer werk en meer kansen. Zo voorkom je dat jongeren voortijdig school verlaten en in de criminaliteit belanden of dat mensen hun baan verliezen.

We verbinden onze ambities op veel meer gebieden. Door groen in de openbare ruimte, sport en gezondheid met elkaar te combineren. Door ondernemers te helpen, zo banen te creëren en daarmee ook de armoede aan te pakken. Of door de energietransitie in de wijken met enthousiaste wijkparticipatie aan te pakken.

We investeren in de economische kracht van de stad, met ‘duurzaamheid en energie’ als belangrijk vlaggenschip. We maken Arnhem gezonder, diverser en nóg groener. Dé cultuurstad van het oosten. Een gastvrije stad. We bereiden Arnhem verder voor op de toekomst. Klimaatbestendig en duurzaam, met een goede bereikbaarheid en voldoende woningen. Met deze investeringen zorgen we op korte termijn voor nieuwe werkgelegenheid en voor versterking van de lokale economie.

De gevolgen van de coronacrisis proberen we dus op te vangen door gelijktijdig te investeren in de wijken, in onze bewoners, in duurzaamheid én in de economie. Die aanpak past ook geheel in het advies van de gezamenlijke planbureaus hoe om te gaan met deze crisis en vooral: de tijd die erna komt. Als corona weg is, zijn we er immers nog niet. We willen ook dan klaar staan voor die ondernemers en Arnhemmers die extra risico’s lopen. We zien daarbij kansen bij duurzaamheid, digitalisering, thuiswerken of het tegengaan van leegstand in de binnenstad.

Onze ambities bereiken we niet vanaf de tekentafel in het stadhuis. We hebben onze inwoners hiervoor nodig. We móeten aansluiten bij hun beleving, gebruik maken van hun inventiviteit, met aandacht voor tradities en ervaringen in de wijken. Ook doen we dit samen met de vele partners binnen en buiten de stad. Regionaal in de groene metropoolregio, met de provincie, met het Rijk en met Europa.

In deze perspectiefnota leest u hoe we onze ambities aan elkaar verbinden en welke keuzes we daarbij maken. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022.

De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Per thema beschrijven we onze ambities en welke extra investeringen en financiële uitwerking we komende jaren doen om deze te realiseren.

2. Meedoen in een socialer Arnhem

Meedoen in een socialer Arnhem betekent dat iedereen het beste tot zijn recht komt en naar zijn vermogen kan meedoen. Een stad waar Arnhemmers in al hun verscheidenheid met elkaar samenleven, elkaar ontmoeten, elkaar versterken en waar ruimte is voor verschillende inzichten en meningen. Een stad waarin Arnhemmers gelijkwaardig zijn. Waarin het niet uitmaakt of je een beperking hebt, welke achtergrond je hebt of in welke wijk je woont. Je kansen binnen het onderwijs, op werk, wonen, zorg, cultuur, sport, in het bestuur en binnen de gemeentelijk organisatie moeten gelijk zijn.

Met deze ambities en een samenhangende, wijkgerichte aanpak willen we de brede welvaart in Arnhem versterken. We werken in deze opgave nadrukkelijk samen met de sociale wijkteams, de teams Leefomgeving, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, scholen etc. We werken op dit moment samen met veel betrokken partners aan een integrale visie op het sociaal domein en aan een jeugdnota.

De hoofdlijnen

Vanuit meedoen in een socialer Arnhem zetten we in op: een impuls voor de wijkaanpak, het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven, het aan het werk helpen van Arnhemmers en het bieden van veiligheid aan onze inwoners.

Impuls voor de wijkaanpak

We zien veel inspanningen en mooie initiatieven die wijken sterker maken. Tegelijkertijd zien we dat we er nog niet zijn en dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. In die wijken zijn sociaal-maatschappelijke problemen complex. Er is actie nodig op thema's als werk, onderwijs, jongeren, veiligheid, zorg en wonen.
De uitdaging is om deze acties slim te combineren, ook met de opgaven uit het fysieke domein. Denk daarbij aan woningbouwplannen en verduurzaming waarbij inwoners kunnen participeren. Of denk aan vergroening in combinatie met gezondheid en sport. Speciale aandacht gaan we besteden aan onderwijs, want de meeste kans op het tegengaan van de tweedeling zit bij de nieuwe generatie die zich nog kan ontwikkelen en die in staat is om problematiek die misschien al generaties lang bestaat, te doorbreken.

Sociaal-maatschappelijke problemen zijn het grootst in een vijftal wijken aan de oostkant van de stad (Klarendal, Geitenkamp, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen). Een samenhangende aanpak van stadsvernieuwing is nodig om de leefbaarheid te verbeteren en de kwaliteit van leven te verhogen. Onder de noemer Arnhem-Oost aanpak vindt die samenhangende en wijkgerichte aanpak inmiddels plaats.

Het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven

Met de meeste Arnhemmers gaat het gewoon goed. Toch is er werk aan de winkel. We merken dat door corona gevoelens van eenzaamheid toenemen, gevoelens van angst en stress vaker voorkomen en meer mensen door onzekerheid in psychische nood komen. Er is risico op verlies van werk, armoede, ongezondere leefstijl en lager psychisch welbevinden. We willen Arnhemmers helpen door te zorgen dat zij hun weg kunnen vinden in alles wat er aan ondersteuning en voorzieningen is. We investeren in ontmoeting, in steuntjes in de rug voor mantelzorgers, voor kinderen en jongeren. We maken ruimte voor meer algemeen aanbod door kritisch te kijken naar gespecialiseerd aanbod. Bijvoorbeeld; liever een netwerk van sportplekken en verenigingen in de wijk dan individuele indicaties voor 'sportbegeleiding'. We willen met onze aanpak vooral ook aansluiten bij de beleving van inwoners en gebruik maken van de inventiviteit en de ervaring die er in de wijken is. Zoveel mogelijk Arnhemmers moeten een gezond, fit en gelukkig leven kunnen leiden. Daarom hebben we een lokaal sportakkoord dat een stimulans biedt aan alles wat we op gebied van sport en bewegen in Arnhem hebben. Zo versterken we de leefbaarheid en de sociale kracht in de wijken. Op dit moment vindt een herijking van de welzijnsopgave plaats. Hier liggen kansen om maatwerkvoorzieningen om te buigen naar algemene voorzieningen.

De opvang van daklozen is door corona ingrijpend en blijvend gewijzigd. De opvangvoorzieningen worden verbeterd, maar belangrijker nog is ons doel om deze groep mensen zoveel mogelijk te begeleiden naar zelfstandig wonen. Nog dit jaar worden de eerste woningen daarvoor geschikt gemaakt.

Het Uitvoeringsplan *Inclusief Arnhem* krijgt steeds meer handen en voeten. Het plan kent aan aantal focuspunten, te weten het voorkomen en tegengaan van discriminatie, versterken van de positie van inwoners met beperking, bevorderen van diversiteit in organisaties, werken aan een inclusieve gemeentelijke organisatie, en zorgen voor inclusieve gemeentelijke communicatie.

De coronacrisis laat overigens goed zien waar we samen met onze inwoners toe in staat zijn. In zeer korte tijd ontstonden uiteenlopende initiatieven gericht op het helpen van die Arnhemmers die het door corona extra moeilijk hadden. Onder andere via www.voorelkaarinarnhem.nl werden vraag en aanbod bij elkaar gebracht. Onze welzijnsinstellingen en ook veel individuele bewoners of bewonersorganisaties verdienen complimenten voor hun snelle handelen.

Doorbraak naar werk

Onze focus ligt op het aan het werk helpen van Arnhemmers die nu langs de kant staan of dreigen aan de kant te staan. Werk is de beste weg uit de armoede en draagt in belangrijke mate bij aan het gevoel van eigenwaarde van inwoners. De opgave om meer Arnhemmers aan het werk te helpen en houden pakken we zo aan dat inwoners ook geholpen worden andere problemen in hun leven op te lossen. Inwoners die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering worden door een vast contactpersoon in de eigen wijk ondersteund in de weg naar werk. Dit maakt het mogelijk naar de totale leefsituatie van een inwoner te kijken. Een belangrijke belemmering om aan het werk te gaan blijkt het hebben van schulden. Het voorkomen van schulden en verder verbeteren van de schulddienstverlening is een belangrijk thema dat hoog op de agenda staat.

Veiligheid

Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan, een voorwaarde voor verbetering van ons leven. Buurtwerkers, jongerenwerkers, docenten en middenstanders trekken regelmatig aan de bel om met ons te bespreken hoezeer toenemende criminaliteit hun inzet voor de Arnhemmers dwarsboomt. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.

Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van (nieuwe) bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie, met partners uit de zorgsector, met inspecties, de belastingdienst en andere maatschappelijke organisaties dagelijks in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen. Dat kan alleen op niveau blijven als wij onze sterk verbeterde uitvoeringskwaliteit verder weten te professionaliseren en te bestendigen.

Participatie

Waar mogelijk betrekken we inwoners bij het maken van onze plannen. De wijkprogramma's komen via gesprekken met inwoners tot stand en bij de herijking van de welzijnsopgave zijn veel contacten geweest met inwoners, verenigingen en betrokken maatschappelijke organisaties. De Teams Leefomgeving weten steeds beter wat in de wijken speelt en welk aanbod in de wijk nodig en gewenst is. Naast Rijnstad en de teams Leefomgeving, bieden ook andere partijen vormen van bewoners-ondersteuning aan in de wijken. Denk bijvoorbeeld aan de sociale wijkteams, het Sportbedrijf, Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars, de Adviesbrigade, het Kunstbedrijf of projectmanagers (Zzp-ers).

Op dit moment wordt hard gewerkt aan een integrale visie voor het Sociaal Domein; met in het verlengde daarvan een uitwerking van het jeugdbeleid en een woonzorgvisie. Voor deze integrale visie betrekken we diverse belanghebbende partijen uit het veld en verwerken we hun input in deze visie. Daarnaast hebben we tijdens deze coronacrisis zeer regelmatig overleg met verschillende partijen die in

onze stad werkzaam zijn en hebben we gesprekken gevoerd met bijvoorbeeld jongeren over hoe zij de corona crisis ervaren. Deze input gebruiken we om te zorgen dat we onze inwoners zo goed mogelijk kunnen blijven ondersteunen.

Ook betrekken we inwoners die te maken hebben met armoede en schulden bij onze beleidsontwikkeling. Bij de visie op schulddienstverlening hebben we met verschillende ervaringsdeskundigen gesproken. Zij hebben onder andere hun kennis ingebracht bij het ontwikkelen van de toolbox en de communicatie-campagne rondom schulden. Daarnaast gebruiken we de inhoudelijke expertise van verschillende doelgroepen. Zo gaan we jongeren betrekken bij de herijking van het JFP en is er een klankbordgroep gevormd van ondernemers rondom de pilot ''geldzaken en ondernemers''. Ook voor de armoedenota hebben we op verschillende manieren bewoners en intermediairs geraadpleegd; onder andere door bijeenkomsten met ketenpartners en met het jongerenplatform van Zorgbelang en door het voeren van gesprekken met gezinnen die in armoede leven en de adviesraden. Deze bewoners en ketenpartners blijven betrokken bij de uitvoering van de armoedeagenda. Bij de uitvoering van acties op het gebied van inclusie werken we ook samen met een klankbordgroep.

Gelijke kansen voor kinderen en jongeren

Nabil el Malki en Melvin Kolf wonen in Presikhaaf en wilden iets doen aan de onderwijsachterstand in de wijk. Daarom richtten ze Presikhaaf University op. Presikhaaf University organiseert huiswerkbegeleiding gecombineerd met sportactiviteiten voor kinderen en tieners. Jongeren van 16-25 jaar begeleiden de kinderen als rolmodellen en krijgen tegelijk hulp om hulp om zichzelf te ontwikkelen waarmee ze voorbereid worden op de stap richting de arbeidsmarkt. Presikhaaf University biedt kinderen en jongeren meer kansen om het maximale uit zichzelf te halen, zodat ze redzame en betrokken burgers worden. Jongeren en kinderen krijgen bovendien meer verbinding met de wijk waar zij opgroeien en zetten zich actief in voor de wijk.

De initiatiefnemers zitten in de haarvaten van de wijk, spreken de taal van de wijk en kennen er veel bewoners en professionals. Dit levert veel mond tot mond bekendheid op. Presikhaaf University betrekt ook de ouders van de kinderen en jongeren en verbindt zo het thuisfront met de school en andere organisaties in de wijk. Het team leefomgeving is opdrachtgever en medefinancier van het initiatief. Via het gemeentelijke subsidiebureau zijn de initiatiefnemers ook geholpen bij het zoeken naar andere financieringsbronnen. Presikhaaf University heeft in 1 jaar tijd, naast huiswerkbegeleiding en sportactiviteiten, samen met jongeren de energietransitie opgepakt, een doorstroomprogramma opgezet voor leerlingen die van de basisschool naar de middelbare school gaan en jongeren met schulden ondersteund.

2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht

We onderschrijven het belang van burgerinitiatieven in Arnhem. Daarom blijft de Subsidieregeling Burgerkracht beschikbaar. Daarvoor reserveren we voor de komende drie jaar € 175.000 per jaar voor deze subsidieregeling. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan met € 400.000 uit de algemene reserve tot maximaal € 525.000. Dit gebruiken we als dekking voor de subsidieregeling.

Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)

Op woensdag 14 april is de herijking van de sociale basis (herijking welzijnsopdracht 2020) als richtinggevend voor verdere uitwerking vastgesteld. Deze visie is met inbreng van inwoners en organisaties vanuit alle wijken opgesteld. Door de voortdurende coronacrisis is het belang van een preventieve aanpak extra groot. De crisis legt veel druk op de kwetsbare groepen in de stad (laag inkomen, psychische kwetsbaarheid, eenzaamheid) en heeft daarnaast het belang van een goede sociale basis benadrukt. Grote flexibiliteit en inzet hebben de welzijnsorganisaties laten zien, onder andere de jongerenwerkers op straat tijdens de lockdown, extra activiteiten die georganiseerd zijn, de vinger aan de pols houden bij mantelzorgers, goede samenwerking met de scholen om zicht te houden op kinderen in kwetsbare posities. In de eerste jaren na de crisis moeten we er voor zorgen dat mensen in deze groepen (jongeren en ouderen) elkaar kunnen ontmoeten.
Eerder is door de raad besloten om (in het kader van de financiële zoekrichtingen jeugdzorg) een taakstelling op te nemen van € 195.000 in 2021 oplopend tot een structurele bezuiniging van € 545.000 vanaf 2022. De taakstelling van € 195.000 hebben we in overleg met onze partners (in dit geval SWOA en Rijnstad) kunnen realiseren. Wij stellen gelet op de veranderde en onvoorziene omstandigheden voor, om in 2022 en 2023 niet verder te bezuinigen op welzijn (motie 21M31), de oplopende bezuiniging van € 350.000 schorten we in de jaren 2022 en 2023 op. Daarmee krijgen we ruimte in de complexe opgave in een complexe tijd en kunnen we zoeken naar adequate oplossingen in de toekomst vanaf 2024.

Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie

Racisme is een probleem dat breed in de samenleving speelt. Door Black Lives Matter protesten van de afgelopen zomer, ook hier in Arnhem, ontstond hernieuwde maatschappelijke en politieke aandacht voor deze vorm van discriminatie. De raad nam de motie ‘Integrale Inclusievisie en actieplan’ (20M245) aan. De komende jaren zetten we extra in op het tegengaan van racisme in Arnhem. Dit kan niet zonder de nauwe betrokkenheid van Arnhemmers uit de diverse gemeenschappen en maatschappelijke organisaties. Daarom gaan we de komende maanden met hen in gesprek. Over hoe zij het probleem van racisme ervaren, en wat er waar nodig is om dit tegen te gaan en te voorkomen. Op deze wijze werken we toe naar een gezamenlijk visie en actieplan met concrete acties.
De motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) vraagt om uitbreiding van het budget om de veiligheid en acceptatie van LHBTIQ+ jongeren op Arnhemse scholen te vergroten. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. We zetten in op het versterken van InDifferent-netwerken.
Tot slot wordt ook de bevordering van vrouwenemancipatie in het integrale plan meegenomen.
Het centrale thema van dit plan is daarmee ‘Vrij zijn in Arnhem’.
Om deze acties uit te voeren zijn er extra middelen nodig. We zetten in 2022 en 2023 hiervoor € 200.000 in en vanaf 2024 is structureel € 36.000 beschikbaar voor de regenboogagenda voor de uitvoering van motie 20M278.

Suïcidepreventie

In Arnhem wordt, mede op verzoek van de raad, een ‘Supranet Community’ ingericht. Het gaat, kortweg, om een duurzame aanpak in het voorkomen van zelfdoding door het versterken van de samenwerking van betrokken organisaties. Onlangs heeft een ‘pitch’ plaatsgevonden bij 113 landelijk, voor het verkrijgen van tijdelijke landelijke middelen. We stellen voor structureel € 40.000 beschikbaar te stellen.

Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City

Arnhem staat voor de kernwaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Met het project Shelter City geven we aandacht en invulling aan deze kernwaarden door mensenrechtenverdedigers die in nood zitten tijdelijk een veilige plek te bieden. We willen een pilot starten van twee jaar. We maken vrede en mensenrechten bespreekbaar door hier bijvoorbeeld een voorlichtingsprogramma op scholen aan te koppelen. We willen hiervoor in 2022 en 2023 € 35.000 reserveren.

Huisvesting maatschappelijke initiatieven

In afgelopen jaren komt met regelmaat het vraagstuk van huisvesting voor armoede-initiatieven om de hoek kijken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Voedselbank (niet het distributiecentrum), Kledingbank en Speelgoedbank. Essentiële voorzieningen voor Arnhemmers met een ontoereikend inkomen. Gedreven door vrijwilligers en vrijwillige bijdragen en gebruikmakend van vaak tijdelijke huisvesting. Op dit moment lijkt zich een kans voor te doen door een samenwerking van verschillende partijen en fondsen om tot gezamenlijke huisvesting te komen, zichtbaar in de wijk en waarbij tegelijkertijd een slag gemaakt kan worden in kwaliteit, laagdrempeligheid en dienstverlening. En dat in een periode waarin we verwachten dat het beroep op deze voorzieningen zal toenemen. Op dit moment vindt een verdere oriëntatie plaats. De verwachting is dat de benodigde gemeentelijke structurele bijdrage € 80.000 met ingang van 2022 bedraagt.

BUIG actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022.
In 2020 hebben we het tekort op BUIG zien teruglopen van 9% naar 4,5%. De Arnhemse uitkeringslasten stijgen voor het eerst sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 minder dan de landelijke lijn die is begroot. Het tekort is dusdanig afgenomen dat we over 2020 niet meer in aanmerking komen voor de vangnetuitkering.
Voor de begroting 2021 en verder passen we, conform afgesproken systematiek, de landelijke ontwikkeling toe op de realisatie van 2020. Dit leidt tot een voordeel in onze begroting van € 5,8 miljoen in 2022 aflopend naar € 3,9 miljoen vanaf 2025.

Met de aanpassingen van de prognose en begroting dient ook de risicoparagraaf bijgewerkt te worden. Het eigen risico op BUIG is, via de vangnetregeling, beperkt tot maximaal 10% van het budget. Op basis van bovenstaande prognose bedraagt het maximaal eigen risico op BUIG voor 2021 circa € 12 miljoen. Op basis van de prognose houden we in de begroting rekening met € 2,3 miljoen tekort. Voor de risicoparagraaf dient dus rekening te worden gehouden met (€ 12 miljoen - € 2,3 miljoen =) € 9,7 miljoen.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen

We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan de raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen. De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de Begroting 2021 zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het Rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel

Middelen vs inzet bedragen x € 1.000	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

**Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.*

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap 2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Armoede - Bijzondere bijstand < 21 jaar

Er ontstaat een knelpunt op de bijzondere bijstand aan inwoners onder de 21 jaar. De rechter heeft onze huidige vergoeding afgekeurd en vindt dat wij jongeren tot 21 jaar hetzelfde bedrag moeten verstrekken als jongeren vanaf 21 jaar. Het gaat om jongeren die op zichzelf wonen waarvan de ouders niet financieel willen/kunnen bijdragen. Hierdoor gaan de onvermijdelijke kosten naar verwachting structureel stijgen met € 300.000. De aanvragen bijzondere bijstand laten een fluctuerend beeld zien en er zijn nog veel onzekerheden rond corona. Daarom stellen we voor om dit knelpunt in 2021 te dekken uit de extra corona-middelen vanuit het rijk (€ 231.000, zie ook gemeentefonds). Het resterende tekort van € 69.000 kan structureel worden gedekt binnen het beleidsveld Armoede. Voor 2022 ontvangen we waarschijnlijk ook extra corona-middelen, maar de omvang daarvan is nog niet bekend. Daarom stellen we voor het budget voor bijzondere bijstand < 21 jaar structureel te verhogen met € 231.000 met ingang van 2022.

Wetswijziging schulddienstverlening Vroeg erop af

Als gevolg van een wetswijzing met ingang van 2021 moeten we met Onze Vroeg Er op Af inzet al handelen op basis van enkele signalen. We hebben voor de uitvoering hiervan een uitvoerbare en 'beperkte' uitwerking gemaakt. In 2021 experimenteren we met deze aanpak, dekking verzorgen we vanuit corona-middelen van het Rijk. De wetswijziging is zonder middelen overgekomen. Op basis van pilot maken we onze aanpak definitief. De minimale variant van deze wettelijke taak kost structureel € 207.000. Mogelijk dat uit de evaluatie van de pilot blijkt dat er meer nodig is dan de minimale variant, dus dit bedrag kan nog hoger uit gaan vallen.

Veiligheid

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Arnhem is een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben in onze aanpak van mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak). In het verlengde hiervan spelen de Wet regulering prostitutie en de aanpak seksuele intimidatie die ook om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren beschikten we over externe middelen die zijn gestopt. Daarom kennen we vanaf 2022 structureel € 175.000 toe voor de aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.

Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid

De aanpak van criminaliteit en tegengaan van onveiligheid in Arnhem vraagt om heldere gegevens. Voor bijvoorbeeld de aanpak van de veiligheid in de wijken en de aanpak van ondermijning is het cruciaal dat we weten wat de veiligheidssituatie in de stad en in de wijken is om van daaruit ook de juiste inspanningen te kunnen plegen. Dit past ook bij de regierol die we als gemeente hebben.

Veel gemeenten professionaliseren het datagedreven werken aangezien goede en betrouwbaardere data cruciaal zijn om gericht te kunnen sturen op actualiteit en prioriteit. We stellen voor hiervoor € 150.000 structureel beschikbaar te stellen.

Strategische advisering programma Veiligheid invullen
Het veiligheidsteam draait goed maar is kwetsbaar. De dagelijkse actualiteit en uitvoering vraagt alle aandacht. Het ontbreekt aan strategische advisering om los van de waan van de dag te werken aan de veiligheid van de stad. Het aanstellen van een strategisch adviseur Veiligheid (structureel € 120.000), zoals ook de andere programma's kennen, betekent een belangrijke aanvulling.

VGGM: regionale verdeling kosten beroepsorganisatie brandweer Ede
Per 1 januari 2021 is een noodzakelijke aanpassing gedaan aan de brandweerorganisatie van Gelderland-Midden. Deze aanpassing is noodzakelijk omdat veelvuldig de arbeidstijdenwet werd overschreden, vooral op de brandweerpost Ede-Centrum. Het AB van VGGM heeft op 2 december 2020 besloten om deze post om te bouwen naar een 24/7 beroepsorganisatie per 1 januari 2021. De extra kosten die dit vanaf 2022 met zich mee brengt, worden met de deelnemende gemeenten verrekend op basis van de nieuwe verdeelsleutel. We onderkennen dat deze aanpassing aan de (regionale) brandweerorganisatie noodzakelijk is.
Hiermee wordt dus een collectieve financiering verondersteld binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling. Het structurele aandeel voor Arnhem is € 400.000.

Prognose jeugdzorg
In de raadsbrief van 7 januari 2020 informeerden wij u over een tekort op de jeugdzorg van € 12,1 miljoen. Vanaf 2022 rekenen wij nog steeds een tekort op jeugdzorg maar ten opzichte van onze verwachting voor 2020 is dit aanzienlijk afgenomen. Deze daling heeft verschillende oorzaken:
- In februari 2020 zijn nieuwe beleidsregels ingevoerd zodat meer duidelijkheid is over de toegang tot jeugdzorg.
- Vanaf 1 juli 2020 is de inkoop van jeugdzorg opnieuw ingericht waarbij de regionale inkoopvoorwaarden zijn aangepast.
- Begin 2020 is een taskforce jeugdzorg opgericht om de groeiende kosten van jeugdzorg te beperken. Deze taskforce heeft kostenbesparende maatregelen geformuleerd ter hoogte van € 5 miljoen (daarbij is de begroting overeenkomstig verlaagd). Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de raad vastgesteld en opgestart. Voor 2022 en verder wordt uitgegaan van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar.
- Daarnaast waren de kosten voor jeugdzorg in 2020 lager dan verwacht en zien we een afvlakking in de kostenstijging, die zich met name in de jaren 2018 en 2019 voordeed. De lagere kosten zijn naar verwachting het effect van de ingevoerde maatregelen en gewijzigde beleidsregels. Waarschijnlijk draagt ook de corona-crisis hier aan bij, waardoor er een lagere vraag was naar jeugdzorg.

In de jaren 2022-2024 verwachten we het relatief geringere tekort op te kunnen vangen binnen de totale zorgbegroting. De prognose vanaf 2025 is onzeker en hangt mede af van de besluitvorming van de raad over de maatregelen Jeugd en de mogelijke verhoging van het landelijke budget voor Jeugdzorg naar aanleiding van het rapport van AEF dat in december 2020 is verschenen. Op basis van deze ontwikkelingen is het lastig in te schatten of we vanaf 2025 een tekort hebben op jeugdzorg en hoe hoog dit tekort zal zijn. Daarom kiezen we ervoor dit tekort als PM op te nemen.

Tot slot is het Rijk voornemens per 1 januari 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aan te passen. Voor Arnhem zou dit een structurele verzwaring van € 2,1 miljoen betekenen, die echter via een verhoging van het gemeentefonds wordt gedekt.

Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd

In de raadsbrief van 6 april is uiteengezet hoe de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO & Jeugdzorg structureel kunnen worden ingezet voor nieuw preventief beleid en investeringen voor de invoer van taskforce maatregelen jeugd. Specifiek is dat inzet voor complexe scheidingen, steungezinnen, POH Jeugd, Perspectiefoverleg jeugd en samenwerken aan veiligheid. In de nieuwe nota "reserves en voorzieningen" is het uitgangspunt opgenomen dat bestemmingsreserves in beginsel een tijdelijke aard hebben. Daarmee zijn bestemmingsreserves ongeschikt om structurele lasten te dekken. We stellen voor om de jaarlijkse toevoeging aan de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO en Jeugdzorg om te zetten naar een direct budget voor de hiervoor genoemde punten. Een resterend saldo van € 0,1 miljoen kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

Sport

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel tekort op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Vanaf 2023 wordt sporthal Middachtensingel in gebruik genomen. Voor beheer en exploitatie daarvan is een jaarlijks exploitatiebedrag benodigd van € 88.000. Voor de Bethanienstraat bedraagt dit € 83.000. Beide tekorten worden in de begroting verwerkt.

Investeringen in scholen en sport

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in scholen.

Toepassing Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG)-eisen voor nieuwe schoolgebouwen
Per 1 januari 2021 is het nieuwe bouwbesluit van kracht met daarin opgenomen nieuwe duurzaamheidsmaatregelen. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat nieuwe (school)gebouwen conform het nieuwe bouwbesluit worden gebouwd. Dat heeft ook in financiële zin vergaande consequenties. Op basis van de huidige inzichten is een stijging van het investeringsbedrag met € 9,5 miljoen voor zo'n 14 schoolgebouwen voorzien.

Ventilatie scholen

Ter verbetering van de luchtkwaliteit en het voorkomen van verspreiding van het corona-virus in schoolgebouwen heeft het Rijk een subsidie regeling (SUVIS) beschikbaar gesteld. Via deze regeling financiert het Rijk maximaal 30% van de totale kosten voor het verbeteren van de ventilatie in schoolgebouwen. Voor de overige 70% van de kosten dienen schoolbesturen en gemeenten nadere afspraken te maken. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is hierover de motie "Duidelijkheid voor het onderwijs" aangenomen. Aan de schoolbesturen is, onder voorbehoud van instemming raad, voorgesteld om de bijdrage van de gemeente te laten afhangen van de financiële weerbaarheid uitgedrukt in solvabiliteit van de schoolbesturen. De reguliere budgetten van de gemeente zijn ontoereikend om een financiële bijdrage te leveren. Op basis van de ingediende SUVIS-aanvragen komen wij op een gemeentelijke bijdrage van € 3,6 miljoen euro.

Huisvesting voortgezet onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor nieuwbouw of renovatie van schoolgebouwen. Dit geldt voor zowel het primair onderwijs (PO), het (voortgezet) speciaal onderwijs (VSO) als het voortgezet onderwijs (VO). Voor het voortgezet onderwijs is voor het laatst in 2010 aan planvorming en uitvoering gedaan voor de huisvesting van de scholen. Er is behoefte vanuit de gemeente en de schoolbesturen om dit te actualiseren.
Op voorhand kan al worden vastgesteld dat de huidige middelen voor onderwijshuisvesting in de (meerjaren)begroting onvoldoende zijn om eventuele grote investeringen te doen. Met de huidige middelen kan alleen uitvoering worden gegeven aan Integraal Huisvestings Plan Primair Onderwijs en het convenant (Voortgezet) Speciaal Onderwijs. We willen eind 2021 een nieuw IHP VO opstellen. Dit plan kan dan input voor de coalitieonderhandeling na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022.
Voor het doen van investeringen in het voortgezet onderwijs zijn in de huidige begroting geen middelen beschikbaar. Het schoolgebouw van Guido de Bres in Geitenkamp verkeert in een dusdanig slechte staat dat nieuwe huisvesting zo spoedig mogelijk noodzakelijk is. De kosten daarvan bedragen naar schatting ongeveer € 7 miljoen. In 2022 zal planvorming plaatsvinden, vanaf 2023 kan gestart worden met de sloop en de bouw.

Padelbanen tennisvereniging Schuytgraaf
In 2018 heeft de gemeente 2 padelbanen voor TV Schuytgraaf gefinancierd. TV Schuytgraaf betaalt deze investering terug door middel van kostprijsdekkende huur. In principe komt dit neer op een soort lening tegen 2% rente, met de padelbaan als onderpand. Dit is een groot succes. Inmiddels is het aantal leden van de tennisvereniging sterk gegroeid en is er een tekort aan ruimte om te padellen. Ze hadden 35 padelleden verwacht na 2 jaar, dit zijn er inmiddels ruim 130. De vereniging wil de constructie herhalen voor uitbreiding van het aantal banen. Hier staan wij positief tegenover en de businesscase van TV Schuytgraaf ziet er zeer positief uit. Dit betekent dat we vanuit sportbeleid € 0,1 miljoen investeringsruimte nodig hebben om dit mogelijk te maken, hier staat een kostprijs dekkende huurverhoging tegenover van € 6.578 per jaar gedurende 30 jaar.

2.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Meedoen in een socialer Arnhem					
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175		I
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175		I
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350			I
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36	S
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100				I
Suïcidepreventie		-40	-40	-40	S
Huisvesting maatschappelijke initiatieven	-80	-80	-80	-80	S
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35			I
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900	S
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125			I
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231	S
Wetswijziging WGS t.a.v. Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207	S
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175	S
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150	S
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120	S
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100	S
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99				I
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83	S
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88	S
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	**2.772**	**1.103**	**1.683**	**1.264**	

3. Wonen in een duurzamer Arnhem

Arnhem kent vele opgaven, groot en klein. Dat lijken soms afzonderlijke onderwerpen, maar heel vaak zijn ze met elkaar verbonden. Zoals het bouwen van woningen en duurzaamheid. De leefbaarheid in de wijken en armoede. De meeste winst valt te behalen door die opgaven te combineren en in samenhang aan te pakken.

Grote opgaven

Arnhem staat voor grote uitdagingen. De komende 20 jaar groeit de stad. In die periode moet bijna een kwart stad, zo'n 16.000 woningen, bij worden gebouwd om aan de vraag naar woonruimte te voldoen. Goed nieuws dat Arnhem populair is als vestigingsstad, want dat trekt ook weer nieuwe bedrijvigheid. Wel moeten we die groei in goede banen leiden. Er is nu al een tekort aan woningen in alle segmenten. Aan betaalbare huurwoningen, maar ook woningen die levensloopbestendig zijn, woningen voor kleine huishoudens, middenhuur en betaalbare koopwoningen. De behoefte ligt waarschijnlijk nóg hoger, omdat ook steeds meer mensen uit de Randstad zich in Arnhem vestigen, er een toename van arbeidsmigranten is en de regio steeds beter bereikbaar wordt. Dat alles betekent dat we daar bovenop nog meer woningen nodig hebben. Een fikse uitdaging, want de ruimte in de stad is beperkt.

We kiezen er voor om deze uitdaging niet alleen als een woningbouwopgave te zien. We hebben ook te maken met de wijkgerichte energietransitie, waar we woningen duurzamer willen maken. Het moeten ook slimmer omgaan met de bestaande woningen. Zodat stellen en alleenstaanden door kunnen stromen naar bijvoorbeeld een appartement, en er weer meer eengezinswoningen beschikbaar komen. Groei betekent een intensiever gebruik van de openbare ruimte, waardoor kwaliteitsverbetering nodig is. De groeiende stad moet tegelijk bereikbaar blijven, voor alle vormen van vervoer. We willen ook dat de stad beter is voorbereid op het veranderende klimaat. Verstedelijking en verduurzaming zien we daarom samen als één opgave. Dat noemen we 'gezonde groene groei'. Bovendien blijven we investeren in de bestaande stad. Niet alleen omdat daar ook ruimte is voor nieuwe woningen. Maar ook omdat de wijken en de leefomgeving van de bestaande stad op goed niveau moet blijven.

We hebben oog voor de héle stad, voor sterke én kwetsbare wijken. Er zijn teveel wijken waar bewoners moeite hebben om het hoofd boven water te houden. Wijken met weinig veerkracht, met sociale problematiek zoals een hoge werkeloosheid en hoge (kinder)armoede. De problemen in deze wijken willen we in samenhang aanpakken. Met een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren. We noemen dit de Arnhem-Oost aanpak, omdat de wijken waar dit vooral speelt aan de oostkant van Arnhem liggen.

Hoe gaat dat concreet? Inwoners met een laag inkomen wonen doorgaans in huizen met lage huren. Dat zijn gemiddeld niet de best geïsoleerde en duurzame woningen. Door nu juist deze woningen aan te pakken en duurzamer te maken, zorgen we ervoor dat deze inwoners een goed gerenoveerde, comfortabele en energiezuinige woning hebben én dat de maandelijkse energiekosten sterk dalen. Tegelijk investeren we ook in het welzijn en kansen van inwoners, in banen en in het verbeteren van de wijken die achterop zijn geraakt. Heel veel vliegen in één klap. Zo maken we de stad beter voor iedereen.

Dilemma's

Een groeiende stad brengt nieuwe dilemma's met zich mee. Binnen de gemeentegrenzen is maar beperkte ruimte voor groei. Op locaties waar bijvoorbeeld ooit industrie was of kantoren stonden, kunnen we bouwen. Dat is wel duurder dan nieuwe huizen bouwen op een braakliggend stuk grond. Het betekent ook meer hoogbouw en voldoende kleinere woningen realiseren, zodat er meer doorstroming op de woningmarkt ontstaat. We moeten keuzes maken over het tempo waarmee we aan de slag kunnen. In de Omgevingsvisie worden deze dilemma's omgezet naar strategische keuzes voor de toekomstige stad.

Stedelijke groei mét verwezenlijking van duurzame ambities, dat vergt grote investeringen in de volle breedte. Het gaat immers om meer dan gasloze woningen bouwen alleen. De stad moet bereikbaar blijven, én de lucht schoon. De openbare ruimte moet kwalitatief goed en groener. Wijken hebben goede voorzieningen nodig. Dit geldt voor nieuwe wijken, maar ook voor bestaande wijken. Ook hier zullen we keuzes moeten maken. We kunnen niet alle ambities tegelijk verwezenlijken. Maar we kunnen wél ambities integraal aanpakken en op die manier zoveel mogelijk bereiken. We realiseren ons bovendien dat Arnhem het niet alleen kan. Vele andere partijen spelen een rol. De gemeente kan er voor kiezen om actiever te zijn bij het aankopen van grond en gebouwen. Dat geeft immers meer regie op de ontwikkeling van woningen op die locaties.

Corona

Het gebruik van de openbare ruimte is toegenomen en veranderd. Dat was al zo voor corona, maar krijgt nu een extra impuls. Dat betekent dat we de leefomgeving moeten aanpassen aan de eisen van nu. Meer plekken om buiten te sporten, de parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. De buitenruimte wordt zo meer een plek om prettig te vertoeven. En we hebben minder last van hevige regenval en er zijn meer koelteplekken. Door te investeren in een groene stedelijke omgeving, dragen we niet alleen bij een klimaatadaptatie, maar ook aan een gezonde leefomgeving. Met meer ruimte voor recreatie, sport en ontmoetingen.

Participatie

Nergens is de betrokkenheid van bewoners beter zichtbaar als bij hun directe leefomgeving. Zo zijn zij uitgebreid betrokken bij het opstellen van het bomenplan en het referendum over diftar. Daarnaast zijn we begonnen om voor alle wijken een groenvisie op te stellen samen met wijkbewoners.

Dit geldt ook voor de wijkgerichte energietransitie. We gaan met alle wijken in gesprek, en geven de inwoners zo inzicht in wat ze kunnen verwachten in hun wijk en praten we over zorgen die ze hebben bij wat de energietransitie voor hen betekent. Er ontstaat ruimte, creativiteit en eigen initiatief bij veel inwoners om zelf met energietransitie aan de slag te gaan.

De omgevingsvisie richt zich op de ontwikkeling van de stad op de langere termijn. Het is belangrijk dat Arnhemmers zich herkennen in keuzes die het gemeentebestuur maakt voor de ontwikkeling van hun stad. Daarom zijn inwoners met een digitale koerswijzer geraadpleegd en via stellingen gevraagd om mee te denken op belangrijke thema's zoals hoogbouw, het gebruik van de straat en de beste plekken voor maatschappelijke voorzieningen. Specifiek is aandacht gegeven aan jongeren door lesmateriaal te ontwikkelen en leerlingen uit het voortgezet onderwijs te vragen hún toekomstvisie voor Arnhem in een video uit te werken. De verslaglegging van alle participatie wordt opgenomen in een participatie-document bij de omgevingsvisie.

Duurzaam initiatief in het Spijkerkwartier

De BlauweWij(k)Economie is een beweging van bewoners in het Spijkerkwartier. Zij willen sociaal ondernemerschap stimuleren en ontwikkelen vanuit de passie en het talent van buurtbewoners. De BlauweWij(k)economie gaat uit van een andere manier van economisch denken, waarbij in de basisbehoeften wordt voorzien met wat lokaal voorhanden is. De doelstelling is om een zoveel mogelijk CO2 neutrale en klimaatadaptieve wijk te realiseren door sociaal inclusief circulair ondernemerschap te stimuleren.

Het begon een jaar of acht geleden met een buurtinitiatief voor de gezamenlijke aanschaf van zonnepanelen, later aangevuld met een concreet aanbod van een koffer gevuld met ledlampen, trainingen, circulaire economie en verbindingen met andere initiatieven in de wijk. Inmiddels is de BlauweWij(k)Economie uitgegroeid tot een brede beweging die zich niet alleen richt op duurzaamheid en energie-besparing, maar ook op de sociale kant van deze thema's. Een collectieve integrale aanpak is wat werkt.
Dit heeft inmiddels al geleid tot concrete initiatieven zoals Spijkerenergie (besparen en opwekken van energie), Spijkerbed (een wijkhotel), Spijkerzwam (teelt van oesterzwammen op lokaal ingezameld koffiedik), het BuurtBaanBureau en het BuurtGroenBedrijf. Zo bouwen wijkbewoners in samenwerking met overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan een duurzame leefomgeving met meer welzijn, verbondenheid en oog voor de natuur. In 2021 gaan ze ook richten op ontmoeten in de wijk.

3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Arnhem Oost aanpak

We gaan zoals ook gevraagd in de motie20M253 "Doelen en middelen voor Arnhem Oost Aanpak" voortvarend aan de slag met de problematiek van onze meest kwetsbare wijken. In Arnhem Oost aanpak is al gestart met de veiligheidsaanpak (BOTOC). Een vervolgstap is nu de aanvraag voor het volkshuisvestingfonds. De komende jaren zullen meerdere regelingen vanuit het rijk komen die als multiplier werken voor investeringen in Arnhem met als vereiste dat ook de gemeente investeert. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van de motie:

- een integraal en samenhangend lange termijn aanpak voor Arnhem Oost (Malburgen, Geitenkamp, Arnhemse Broek, Klarendal en Presikhaaf (West)) voorzien van concrete, meetbare doelen;
- een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder). Om te kunnen werken aan het aanpakken van de problematiek in onze kwetsbare wijken zijn eveneens middelen nodig. Deze kunnen worden ingezet als cofinanciering voor externe middelen.

Voor het regeerakkoord is door het ministerie van Binnenlandse Zaken samen met 15 gemeenten ingezet op een investering van € 400 miljoen voor 16 gebieden per jaar. Voor Arnhem kan dit (afhankelijk van nog vast te stellen verdeelsleutels) een jaarlijks budget opleveren tussen de € 15 en € 20 miljoen. Naar verwachting zal de gemeente hier zelf een bedrag van rond de € 5 miljoen per jaar als cofinanciering aan moeten bijdragen. Voorstel is om hiervoor € 2 miljoen jaarlijks structureel te reserveren om daarmee de toekenning van budgetten vanuit het rijk te mobiliseren. Voor de 2022 ramen we een benodigd bedrag van circa € 1,5 miljoen voor het financieren van projecten/initiatieven voor Arnhem Oost. Vanaf 2023 is € 2 miljoen per jaar ingeraamd.

Binnen dit budget is voor drie jaar € 0,7 miljoen (in totaal € 2,1 miljoen) te bestemmen voor de aanvraag Volkshuisvestingsfonds. Met dit fonds kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan de verbetering van de woonkwaliteit en de leefomgeving en daarmee aan de leefbaarheid in Arnhem Oost, waarbij het Rijk 70% van de kosten bijdraagt.
Naast de hier vermelde € 2,1 miljoen kunnen ook bestaande budgetten uit het klimaatfonds en de Herstelagenda, als ook bijdragen van derden als cofinanciering worden ingezet. Wij streven ernaar om daarmee een stap te zetten binnen de Arnhem-Oost aanpak met een aanvraag van rond de € 35 miljoen (waarvan 70% vanuit het Rijk te dekken uit het Volkshuisvestingsfonds).
De veiligheid in de wijken heeft de laatste jaren extra aandacht gekregen wat heeft geleid tot het formuleren van prioriteiten in de 8 gebieden. De situatie in de Arnhemse wijken maakt dat de huidige capaciteit om in de wijken slagvaardig te kunnen werken onvoldoende is. Om die reden breiden we deze uit met 2fte, waarbij dekking plaatsvindt binnen de genoemde middelen voor de Arnhem-Oost aanpak.

Binnen deze aanpak worden er ook kosten gemaakt voor organisatie/personeel en inzet communicatie. Hiervoor ramen we in 2021 € 250.000 en in 2022 en 2023 € 500.000 per jaar. Deze inzet kan grotendeels gedekt worden vanuit de middelen voor anticyclisch investeren die al in de begroting zijn opgenomen en vanuit de rijksmiddelen herstructurering volkshuisvesting. Het restant van circa € 500.000 wordt gedekt uit de algemene middelen.

Verstedelijkingsopgave

Arnhem groeit en deze groei zet de komende jaren door. Tot 2040 moeten zo'n 16.000 woningen worden gebouwd, inclusief maatschappelijke voorzieningen, in bestaand stedelijk gebied. Maar de verstedelijkingsopgave gaat niet alleen over woningbouw. Het vergt een samenhangende aanpak op alle functies die een beroep doen op de ruimte, zoals wonen, werken, ontspannen, ontmoeten, verplaatsen, parkeren, sporten.

De Raad stelt op korte termijn de ontwerp Omgevingsvisie vast. Deze visie geeft richting aan de ontwikkeling van de stad tot 2040 en bepaalt de koers voor alle ruimte vragende opgaven. De uitdaging is om bestaande en nieuwe opgaven in balans met elkaar vorm te geven. In verbinding met de inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties die onze stad maken. Dat gaat niet vanzelf. Om deze opgave in goede banen te leiden is naast visie, strategie en uithoudingsvermogen vooral ook creativiteit, organisatiekracht en (co)financiering noodzakelijk. Middelen zijn noodzakelijk voor het afdekken van twee zaken: (a) maatschappelijke kosten en (b) organisatiecapaciteit.

(a) Maatschappelijke kosten
Al de hierboven genoemde ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie vaak vragen om cofinanciering.

(b) Organisatiecapaciteit
Om te kunnen komen tot een verstedelijkingsstrategie is voldoende organisatiecapaciteit noodzakelijk. Daarvoor reserveren we vanaf 2022 geld in de begroting.
De complexiteit en omvang van de opgave vraagt om organisatiekracht bij de gemeente, zowel op programmatisch als op meer uitvoerend en ondersteunend niveau. In het kader van besluitvorming over de Herstelagenda zijn voor de jaren 2021, 2022 en 2023 al vanuit het anticyclisch investeren extra middelen voor plancapaciteit vrijgemaakt voor 3 gebieden in de stad: Kronenburg, de binnenstad en Arnhem-Oost. Hiernaast is op korte termijn verdere versterking in de capaciteit nodig voor de ontwikkeling naar een sterk regisserende gemeente. We stellen voor hiervoor in 2022 € 470.000 beschikbaar te stellen en in 2023 € 600.000.

Motie voorkom stadsvernieuwing 4.0
De motie 20M257g 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' is op dit moment volop in uitvoering. Er is een literatuuronderzoek uitgevoerd en er worden op basis van een analyse wijkgesprekken gehouden in april en mei 2021. Later dit jaar volgen nog meer wijkgesprekken. Het plan van aanpak is inmiddels opgesteld.

Voor structurele monitoring wordt tweejaarlijks een bedrag van € 125.000 geraamd. Dit bedrag is nodig voor monitoring en voor nadere uitwerking. Dit doen we samen met bewoners in de wijken
Het gewenste resultaat is:
1. een analyse van aanleidingen voor het ontstaan van kwetsbare wijken;
2. een visie op hoe Arnhem de komende 10 jaar het ontstaan van nieuwe kwetsbare wijken kan voorkomen;
3. een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder).

Participatieproces Nemia
Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. De Raad voor het Openbaar Bestuur dat hier onderzoek naar heeft gedaan, adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of deze er gaat komen.

Wijkgerichte energietransitie kan niet zonder de inbreng van de inwoners. Het gaat immers om hun woningen en wijken. Het proces in de wijken loopt voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier invulling aan te kunnen geven ramen we € 125.000 in 2022 (en 2021). Nodig voor de inzet van participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
Maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen, worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn echter terug te verdienen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden en deze middelen van € 45.000 in 2022 tot € 91.000 in 2025, worden dan ook hiervoor beschikbaar gesteld.

Buurtconciërges
In Arnhem, en dan met name Arnhem Oost, wordt een toenemende achteruitgang van de leefomgeving geconstateerd. Daarom wordt op 1 juli 2021 gestart met de pilot buurtconciërges in 5 wijken in Arnhem Oost. Er zijn 10 buurtconciërges en 1 coördinator actief in deze wijken. De pilot loopt tot eind 2022. Deze wordt tot 1 juli 2022 bekostigd uit het werkinvesteringsfonds en tot 1 januari 2023 uit de

algemene middelen. Het doel van de pilot is om de kracht van de uitvoering op het gebied van schoon, heel en veilig te versterken door permanente aanwezigheid en zichtbaarheid van buurtconciërges in de wijk. De buurtconciërge spreekt mensen aan en is aanspreekbaar op zaken die met de leefomgeving te maken hebben. De buurtconciërges hebben en voelen de zorg voor hun buurt. Daarbij kijken we nadrukkelijk welke kans deze pilot biedt om Arnhemse werkzoekenden een passende werkplek te bieden. Het aan het werk houden, krijgen, of van een uitkering naar een baan helpen van Arnhemmers, is een belangrijke missie van ons college. Bij de evaluatie van de pilot wordt gekeken of de inzet van de buurtconciërges structureel kunnen worden voortgezet, waarbij gekeken wordt naar het effect op schoon, heel en veilig kijken we ook nadrukkelijk welke kansen hier liggen voor duurzame banen. Tevens kijken we of de pilot aanleiding vormt de buurtconciërges op termijn in meerdere Arnhemse wijken in te zetten. We ramen incidenteel € 200.000.

Bossen en parken

Het gebruik van de parken wordt steeds intensiever, overigens ook al voor de coronacrisis. Alleen Sonsbeek alleen kende in 2020 al 1,8 miljoen bezoekers. Dit leidt tot meer slijtage. Tegelijkertijd zien we dat de kwaliteit van de parken langzaam wegzakt. De grote renovaties (zoals Sonsbeek 1999 en Park Presikhaaf 2006) liggen alweer een tijd achter ons. De huidige budgetten voor groot onderhoud van hekwerken, meubilair en faunavoorzieningen zijn onvoldoende.
Het ouder wordende bomenbestand vraagt meer zorg. Een van de grote maatregelen voor natuurbeheer en ontwikkeling ten aanzien van de stikstofdepositie is het revitaliseren van de bossen en hier willen we de komende tijd op inzetten. Door de bossen om te vormen met meer diversiteit aan soorten en structuur, meer dood hout en het monitoren van het bos en de bodemgesteldheid realiseren we toekomstbestendige bossen. Hier willen we structureel € 200.000 extra voor beschikbaar stellen.

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten

Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.

Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

Investeringen in openbare ruimte

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in de openbare ruimte.

Riolering
De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Dit betekent een stijging van de rioolheffing van circa 0,4% in 2024 en 1,0% in 2025, in plaats van de in het huidige coalitie-akkoord opgenomen jaarlijkse stijging van 1,5%.

Extra ondergrondse containers
Er worden (onder meer door de verdere groei van het aantal woningen) meer ondergrondse containers gerealiseerd en ook meer afgeschreven containers vervangen dan aanvankelijk voorzien. In het financiële beeld van deze Perspectiefnota wordt daarom rekening gehouden met extra kapitaallasten vanaf 2022 van jaarlijks circa 2 ton. Deze lasten zullen gedekt worden binnen de afvalstoffenheffing.

Extra bomen
Om de hittestressplekken te verminderen moeten extra bomen aangeplant worden. Deze ambities zijn opgenomen in het vastgestelde bomenbeleid. Hiervoor is een extra investeringsbudget nodig. Gedurende 4 jaren (2021-2024) is een extra investeringsbudget van € 0,6 miljoen nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze extra investering zal tot en met 2025 leiden tot jaarlijkse stijging van de kapitaallasten van € 22 duizend.

Bossen en Parken - Aankoop gronden
Om de ambitie Arnhem, de stad in het groen, verder te verstevigen is de strategische aankoop van gronden die vallen, of grenzen aan, de (hoofd)groenstructuur uit de vastgestelde groenvisie 2017 van belang. Daarnaast is er in het vastgestelde bomenplan 2020 de ambitie opgenomen om meer bos te realiseren op het grondgebied van Arnhem. Een structurele jaarlijkse verhoging van het investeringsbudget met € 0,1 miljoen is nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze jaarlijkse extra investering zal leiden tot jaarlijks structurele kapitaallasten € 2 duizend per jaar.

Vervanging trolleypalen
In het MIP is nog geen rekening gehouden met de vervanging van de bestaande trolleyinfrastructuur. Een eerste concreet project dat zich voordoet is de herinrichting van de Velperweg. Dit project is in voorbereiding en zal naar verwachting in 2022 uitgevoerd worden. Op dit traject bevinden zich ook trolleypalen. Deze trolleypalen (oudste van het gehele netwerk) zijn aan vervanging toe. De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Er wordt toegewerkt naar een structurele raming van andere toekomstige noodzakelijke vervangingsinvesteringen voor de trolleyinfrastructuur. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023.

3.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Wonen in een duurzamer Arnhem					
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000	S
Verstedelijkingsopgave	-470	-600			I
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125		S
Participatieproces Nemia	-125				I
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91	S
Buurtconciërges	-200				I
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200	S
Woonboten Nieuwe Haven	50	750			I
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50	S
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	**-2.722**	**-2.247**	**-2.563**	**-2.476**	

4. Genieten van een nog mooier Arnhem

Arnhem is een vitale, groene, prachtige woon- en werkstad, een internationaal infrastructureel knooppunt in een stad met een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat. Arnhem heeft ook een ander gezicht: waar inwoners en ondernemers het soms lastig hebben, zeker nu door corona. De uitdaging waarmee we aan de slag gaan is dat iedereen kan genieten van een nog mooier Arnhem.

Arnhem is een ondernemende stad, koploper op duurzaamheid en energie. Arnhem wil die aantrekkelijke stad ook zijn, bedrijvig en ondernemend. Een stad waar studenten hun loopbaan starten en waar ondernemers zich graag vestigen, bijvoorbeeld vanwege het toonaangevend en innovatief energiecluster of de lange traditie in zakelijke dienstverlening. Een prettige woonstad met gevarieerde wijken, gelegen in een bijzonder landschap, aan twee kanten van de Rijn. Een stad waar mensen uit alle windstreken zich thuis voelen. Groen, creatief en vrij.

Arnhem is ook een stad waar het veel bewoners niet lukt om eigenstandig hun situatie te verbeteren, waar relatief veel mensen geen werk hebben of om een andere reden niet mee kunnen doen. Een stad met heel veel banen, maar met een matchingsprobleem op de arbeidsmarkt. Met een binnenstad die het net als andere binnensteden lastig heeft. Een stad waar de coronacrisis hard is aangekomen. Ook bedrijven, ondernemers en culturele instellingen hebben het moeilijk. De uitdagingen zijn dus groot en divers. En vragen om een gecombineerde aanpak.

Voor de korte termijn ligt de focus op het goed door de crisis helpen van onze inwoners, tegelijkertijd denken we ook verder. We zetten in op drie sporen: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad, een toekomstbestendige en duurzame stad en een stad met leefbare, veilige en sociale wijken.

Grote opgaven

De opgave voor Genieten in een nog mooier Arnhem is vooral gelegen in het eerste spoor: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad. Ons imago als energiestad gaan we nog krachtiger uitdragen binnen de doelgroep van bedrijven, investeerders, (inter)nationale beleidsmakers, politici en onderwijsinstellingen. We investeren in de groene en gezonde stad en in de sterke cultuurstad die we zijn. En we investeren blijvend in bereikbaarheid. Via de herstelagenda doen we investeringen die op korte termijn zorgen voor nieuwe werkgelegenheid en de versterking van de economie. En op de langere termijn voor leefbare wijken, een aantrekkelijke binnenstad en een bloeiend cultureel leven voor onze inwoners en bezoekers. We doen dit samen met veel partners, binnen en buiten de stad. We werken regionaal samen in de Groene Metropoolregio en staan in verbinding met de provincie, het Rijk en met Europa.

Economische agenda

Onze partners in de stad hebben behoefte aan een gerichte economische agenda met prioritaire acties en focus. Daarom is met de stad in het afgelopen jaar een actiegerichte economische agenda opgesteld. De hoofdopgaven zijn energy en economisch aantrekkelijke stad. We zullen zorgen dat werkgevers én werknemers in onze stad zich gehoord en bediend voelen. Om die reden werken we als overheid samen met het onderwijs en het bedrijfsleven en benutten we elkaars kracht en kansen. We optimaliseren de ondernemersdienstverlening (Van Bedrijven Weten) en het ondernemersloket.

Energy

Arnhem investeert in economische kracht, in nieuwe bedrijvigheid en werklocaties, met een sterk energiecluster als vlaggenschip. Dat is een vliegwiel voor verdere innovaties en extra werkgelegenheid. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren. Het trekt ook werk aan in andere sectoren zoals dienstverlening, zorg, onderwijs, horeca en winkels. Connectr op IPKW versnelt innovaties, versterkt de regionale economie, zorgt nu voor werkgelegenheid en straks voor goed opgeleide werknemers in het energiecluster.

In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Dat, in combinatie met de snelle technologische ontwikkelingen, zorgt ervoor dat bedrijven continu op zoek zijn naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Aantrekkelijke stad
Arnhem bruist en barst van de creativiteit en talent. De aantrekkelijkheid van de stad is te danken aan de economische veelzijdigheid, de iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme en de mogelijkheden voor wonen en werken in een groene omgeving. Bij het investeren in een sterke, aantrekkelijke binnenstad speelt ook de forse investering in met name de huisvesting van Stadstheater, Toneelgroep Oostpool en Introdans een rol.

Steeds duidelijker is dat de na-ijleffecten van corona voor de evenementen en culturele sector meerjarig zullen aanhouden (denk aan herstel publiek, planning producties, interen op reserves waardoor geen ruimte voor investeringen). Hierop gaan we in de komende periode verdere strategie bepalen. De komende tijd zal in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. Er wordt gezocht naar nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. De samenwerking in cultuurregio 025 is intensief en krijgt juist door de crisis een versnelling, onder andere door herstelproces COVID-19 van provincie. Doorlopend en voor de lange termijn zijn de doorontwikkeling van 025, de aansluiting op de regionale agenda Groene Metropoolregio en de samenwerking op het gebied van topsportevenementen in Gelrestad Sport van belang.

Door de groei van de stad en daaraan gekoppelde stapeling van ruimtevragen in het stedelijk gebied komt de bereikbaarheid verder onder druk te staan en moeten we goede afwegingen maken over de mobiliteitsvormen waaraan de beperkte ruimte wordt gegeven. De infrastructurele verbindingen in en rond de stad moeten in orde zijn voor inwoners, bezoekers, kennisinstellingen en ondernemers. Met de nieuwe blik op de stedelijke mobiliteit zijn we de afgelopen jaren al begonnen door te investeren in regionale bereikbaarheid, het Trolleynetwerk en de fiets- en wandel(infrastructuur) en te lobbyen voor meer en snellere treinverbindingen. Keuzes in parkeerbeleid hebben relatief veel impact op het ruimtegebruik in de stad. Om de juiste keuzes te kunnen maken is het belangrijk om een visie op het parkeren in de stad op te stellen, waarbij ook aandacht is voor deelvervoer.
Verder staan voor de komende periode verdere investeringen in het regionaal mobiliteitsfonds op de agenda en de uitvoering van fiets- en openbaar vervoerinfrastructuur. We zetten ons in binnen de regionale opgave ‘Verbonden regio’ en ontwikkelen programma op het gebied van bereikbare en gezonde stad.

Participatie
Er is met en voor de stad in 2020 een actiegerichte economische agenda opgesteld die bijdraagt aan de economische en maatschappelijke opgaven van Arnhem. De agenda is opgesteld voor de komende vijf jaar en geeft focus aan de inzet van middelen in de jaarlijks op te stellen gezamenlijke uitvoeringsagenda’s. In de komende periode zal de economische agenda aan de raad worden aangeboden. Bij dit raadsvoorstel wordt ingegaan op wensen en ideeën uit de stad.

Een aantrekkelijk en veilig winkelcentrum

Winkelcentrum De Drieslag heeft in belangrijke functie in Malburgen. Het is het hart van de wijk waar mensen kunnen winkelen en elkaar kunnen ontmoeten. Elke woensdag is er markt. Het winkelcentrum kampt echter met veel problemen. Er is veel criminaliteit, het winkelaanbod loopt terug, er is veel leegstand en de woningen boven de winkels verpauperen. Winkeliers, eigenaren van de woningen, wijkbewoners en bezoekers van het winkelcentrum hebben samen nagedacht over wat en hoe ze hier iets aan konden doen. Dit leverde een schat aan informatie, ideeën, vrijwilligers én draagvlak op.

Op initiatief van het team leefomgeving zijn verschillende partijen en personen uit de wijk en vanuit de gemeente bij elkaar gekomen om over het winkelcentrum te praten. Ook is er marktonderzoek gedaan en zijn wensen en behoeften gepeild. Daaruit bleek dat behoefte is aan een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod in een schoon en veilig winkelcentrum. Een belangrijk resultaat van het proces is dat alle betrokkenen verantwoordelijkheid voelen en nemen voor de vitaliteit en aantrekkelijkheid van winkelcentrum. Iedereen wil meewerken aan een vitale, verzorgde en veilige Drieslag. Bovendien zijn direct concrete acties uitgezet zoals een gezamenlijk voorbereid ondernemersplan, een schoonmaakactie, inzet van straatcoaches, een verkenning naar herontwikkeling van vastgoed en een PR-campagne voor het winkelcentrum.

4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Regionaal mobiliteitsfonds

De bereikbaarheid van Arnhem kan niet los worden gezien van de regionale bereikbaarheid. Daarom is er de afgelopen jaren samengewerkt aan een regionale bereikbaarheidsagenda en mobiliteitsfonds. Dit onder de paraplu van de gemeenschappelijke regeling Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio). Voor 2020 en 2021 is de bijdrage voor het regionaal mobiliteitsfonds gedekt met incidentele middelen. Voor 2022 en verder willen we € 210.000 beschikbaar stellen.

Topsportevenementenbudget

We vragen € 100.000 per jaar voor het sparen voor topsportevenementen. Dit bedrag is nodig om de evenementen te verwerven, regie te hebben op de organisatie en impact en te ondersteunen met side-events. Een voorbeeld daarvan is het Super WK Wielrennen in 2027, maar ook de Special Olympics. We hebben laten zien dat we topsportevenementen goed kunnen organiseren en het landelijk en provinciaal beleid (met bijbehorend budget) ondersteunen de organisatie van topsportevenementen. Er is draagvlak en sociaal maatschappelijk en economisch zijn topsportevenementen aantrekkelijk. Het sluit bovendien aan bij de evenementenstrategie Gelrestad Sport die in december is vastgesteld. Arnhem heeft een streepje voor met Papendal, NOC*NSF, Vitesse, Gelredome, onze topsportevenementen, onze groene omgeving die uitermate geschikt is voor sport en ten slotte een provincie die investeert in topsportevenementen. De media-aandacht en de inspiratie van evenementen zijn interessant voor inwoners, bezoekers en bedrijven en bevorderen het vestigingsklimaat.

Versterking public affairs

Door in samenwerking met de inhoudelijke programma's onze lobby te versterken kunnen we er effectiever in opereren. We willen consequent en consistent aan het werk met een actuele Arnhemse lobby-agenda. Een betere coördinatie intern en een betere oriëntatie op Den Haag en Brussel is nodig. Ook kan de aansluiting op de Haagse en landelijke netwerken en belangenbehartigers G40 en VNG beter. Om hier verder invulling aan te geven, is er structureel budget beschikbaar gesteld voor de versterking van de public affairs-functie (€ 125.000).

4.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Genieten van een nog mooier Arnhem					
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210	S
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100	S
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125	S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	**-435**	**-435**	**-435**	**-435**	

5. Open en verantwoord besturen

Het betrekken van inwoners bij gemeentelijke besluiten gaat een stap verder. Met Van Wijken Weten, met het ondersteunen van bewoners met initiatieven voor de wijk, maar ook met een meer inclusieve participatie van inwoners. Daarnaast heeft corona gevolgen voor onze dienstverlening aan inwoners en bedrijven én voor de eigen bedrijfsvoering.

Van Wijken weten

Wil je als gemeente de juiste dingen doen voor de inwoners, dan is het van belang om aan te sluiten bij wat de Arnhemmers bezighoudt. We betrekken daarom inwoners en organisaties zo goed mogelijk bij wat we als gemeente doen. Vooral bij plannen in de fysieke ruimte is goed zichtbaar hoe inwoners betrokken worden. Onze inzet is om wijkbewoners zeggenschap te geven over wat er in de buurt nodig is, via Van Wijken Weten. De verwachting is dat de evaluatie Van Wijken Weken in het voorjaar van 2021 gereed is en met de uitkomsten passen we de aanpak van Van Wijken Weten waar nodig aan. De basis-gedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

In de afgelopen periode zijn jaarlijks wijkprogramma's uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. De wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen, kijken we naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Wijkmanagers, maar ook projectleiders en bestuursadviseurs nemen het wijkperspectief mee in besluit-vorming, beleidsontwikkeling en uitvoering. De inbreng en belangen van Arnhemmers en Arnhemse organisaties zijn steeds vaker een factor van belang in ons beleid.

Daarmee gaan we een stap verder; Van Wijken Weten wordt wijksturing. Waar we voorheen vooral ideeën uit de buurt ophaalden en deze met eigen wijkbudgetten realiseerden, is wijksturing veel meer strategisch. Samen met bewoners en professionals kijken we wat een wijk nodig heeft. Alle thema's die voor een wijk belangrijk zijn, komen daarbij aan de orde. Het gaat dan om een goed sociaal netwerk in de wijk en financiële zelfredzaamheid van de inwoners. Gelijke kansen voor iedereen en een veilige leefomgeving. Een openbare ruimte die voldoet aan de wensen van de wijk. We brengen mensen en organisaties met dezelfde initiatieven of ideeën samen en stimuleren initiatieven van inwoners en professionals in de wijken. Ook in stedelijke opgaven zoals duurzaamheid of woningbouw nemen we het wijkperspectief mee en kijken we hoe we kunnen aansluiten bij de verschillende wijken.

Leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Daarvoor hebben de Arnhem-Oost aanpak, waarbij woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal worden opgepakt. Ook dat doen we zoveel mogelijk mét de inwoners zelf. Bewoners realiseren dat ze samen invloed hebben op wat er in hun wijk gebeurt en nemen verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving. Voor veel bewoners is de straat of buurt waar ze zelf wonen. Anderen willen breder betrokken zijn bij de wijk. Iedere Arnhemse wijk is anders. Maar in elke wijk zijn bewoners die zich voor de wijk willen inzetten. Met het programma 'Bewonersondersteuning' helpen we daarbij. Zo krijgen bewonersinitiatieven een steuntje in de rug, met subsidie en met menskracht. Ook zorgen we zo voor betrokken bewoners die zich verantwoordelijk voelen voor hun wijk.

De regeling 'Burgerkracht' zetten we voort. Met deze subsidieregeling willen we inwoners helpen om activiteiten te organiseren die het leven in de stad fijner of mooier maken. De subsidie is bedoeld voor initiatieven die zorgen voor meer contact tussen inwoners, zoals het organiseren van een picknick voor eenzame ouderen in de wijk of het realiseren van een ontmoetingsplek. Ook voor initiatieven die bedoeld zijn om andere Arnhemmers te helpen kan subsidie worden aangevraagd.

In Arnhem zijn allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar ontmoeten. Dit draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. Niet voor niets is in vrijwel alle wijkprogramma's ontmoeten benoemd als speerpunt. De ambitie is om in vijf jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Dit gaat om buurthuizen en 'multifunctionele centra', maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte. Denk onder meer aan buitensportplekken en particuliere locaties zoals cafés en verenigingskantines.

Financieel

De uitgangspunten over het financiële beleid uit het coalitieakkoord blijven onverkort van toepassing. Er wordt structureel toegevoegd aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit, waardoor het eigen vermogen versterkt wordt. De financiële positie van de gemeente Arnhem verbetert daardoor. Ondanks de financiële impact van de coronacrisis blijven we ook in de komende jaren uitgaan van een weerstandsfactor die zich beweegt tussen de afgesproken 1,0 en 1,4. We presenteren een meerjarig sluitend financieel beeld zonder daarvoor de gemeentelijke belastingen te verhogen. Bovendien blijven de leges en parkeertarieven gelijk en riool- en afvalstoffenheffingen kostendekkend.

We blijven nadrukkelijk aandacht hebben voor het bestrijden van de gevolgen van de coronacrisis. Dat betekent dat we met regelmaat de financiële impact van de coronacrisis actualiseren. Maar we kijken ook verder vooruit, voorbij de coronacrisis. De samenleving is immers blijvend veranderd, en daarmee ook de manier waarop we financieel sturen. Samen met de raad werken we aan nieuwe kaders voor het in samenhang sturen op indicatoren als solvabiliteit, schuldpositie, weerstandsfactor en een andere manier om het risicoprofiel te bepalen. Dat is nodig om een eventueel volgende crisis nog beter op te kunnen vangen.

Participatie

We betrekken inwoners en belangengroepen bij plannen die de gemeente maakt. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. De komende jaren willen we hier een stap verder in zetten en bekijken of het mogelijk is om meer een grotere variatie inwoners te horen, bereiken en betrekken.
Hiervoor is onder meer het programma Burgerparticipatie. Dat programma is vooral praktisch van aard. We doen een pilot met ervaringsdeskundigen om ons beleid beter te maken. In raadsvoorstellen wordt opgenomen op welke manier inwoners betrokken zijn en wat daarvan het resultaat was. We schaffen een tool aan om inwoners digitaal te laten participeren.

De uitkomst van het referendum over diftar was duidelijk: een meerderheid van de Arnhemmers wil een ander systeem voor afvalinzameling. Dat betekent dat per 1 juni het slot van de ondergrondse afvalcontainers gaat en de inwoners op een nadere manier de afvalstoffenheffing gaat betalen. Het college zet in op een systeem dat gebruiksgemak combineert met betaalbaarheid én duurzaamheid. Het doel blijft immers om minder restafval te produceren en zoveel mogelijk herbruikbaar afval te scheiden.

In het collegeakkoord hebben we ingezet op communicatie met de hele stad: het gesprek aangaan met álle Arnhemmers. Dat betekent dat we participatie van inwoners zo moeten organiseren dat alle geledingen van de samenleving ook daadwerkelijk kunnen bereiken en dat ieder zich uitgenodigd en aangesproken voelt om zijn inbreng te hebben. Dit gaan we verder oppakken, zodat we inwonersparticipatie verder kunnen ontwikkelen.

Inclusie

Arnhem kiest voor een gemeentelijke organisatie die een afspiegeling is van de stad. Een organisatie waarin Arnhemmers zich herkennen. Dit verbetert bovendien onze dienstverlening. Dit vraagt niet alleen om zelf een diverse organisatie te zijn, maar ook om een organisatie waarin we ons gedrag, waarden en normen mee veranderen met de eisen van de tijd, en waarin we optimaal gebruik maken van ieders talenten. Zo kunnen we veel beter aansluiten bij wat Arnhemmers bezighoudt en kunnen we de uitdagingen en de kansen waarvoor we staan in deze stad beter aangaan. We zijn ambitieus: we willen dit binnen 5 jaar bereiken. We gaan ons tot het uiterste inspannen om dit te realiseren. Daarvoor maken we een plan van aanpak.

Transparantie

Het is een landelijke trend: de roep om openbare toegankelijkheid en transparantie van het bestuur. Ook Arnhem heeft daarmee te maken. We willen de informatievoorziening aan onze inwoners structureel verbeteren. Die moet transparanter en ook proactiever. Dat betekent niet alleen veranderingen in de organisatie en in procedures en een betere informatievoorziening, maar vooral ook bewustwording bij bestuur en medewerkers over wat dat is en wat dat voor het dagelijks werk betekent. Daarmee gaan we de komende periode aan de slag.

Corona

Corona bleek een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. We namen meteen meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning door het Rijk en de Provincie. We maakten een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk en stelden dat beschikbaar aan alle Arnhemmers. Ook presenteerden we de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim € 19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis.

Dienstverlening

We werken aan een verbetering van onze dienstverlening, in het bijzonder van de klantenservice, vaak het eerste contact met onze inwoners. We krijgen als gemeente meer uitvoerende taken en diensten, en steeds meer inwoners zoeken telefonisch contact. Bovendien krijgen we ook meer en meer vragen via sociale media en WhatsApp. Dat vergt extra capaciteit, zodat we te lange wachttijden kunnen oplossen. Bovendien gaan we structureel de klanttevredenheid meten, zodat we continu kunnen leren en onze dienstverlening kunnen verbeteren.

Corona had ook gevolgen voor onze dienstverlening. Inwoners belden vaker met de gemeente met vragen over corona. Via Arnhem.nl kunnen Arnhemmers alles vinden wat ze over corona moeten weten. Welke regels gelden er, welke maatregelen worden er genomen en vooral: hoe kan ik een beroep doen op de diverse vormen van ondersteuning. Zo besloten we dat ondernemers uitstel kregen voor het betalen van onroerend zaakbelasting, rioolheffing en toeristenbelasting. Inwoners die het financieel niet breed hebben konden een beroep doen op extra financiële ondersteuning.

Informatie en techniek hebben steeds meer impact op onze dienstverlening, het maken van beleid en onze manier van werken. Het maakt dat we betere en specifiekere meetbare doelen kunnen stellen en dat we beter ‘informatiegestuurd’ kunnen werken. Dat wil zeggen dat we data en de analyse daarvan inzetten om beter en efficiënter te kunnen werken. Denk bijvoorbeeld aan het coronadashboard. Of de zorgmonitor, waarmee we de kosten van de zorg veel beter in de hand kunnen houden. Maar ook het plaats- en tijdonafhankelijke ‘nieuwe werken’ is niet meer weg te denken. Deze ontwikkelingen vragen investeringen in mens, techniek en veiligheid. Het vraagt om extra inzet op privacy en security. En het vraagt om een intensievere samenwerking met onze ICT-dienstverlener, De Connectie.

Daarnaast komen er nieuwe wetten die een grote impact op ons werken hebben en waar we ons als organisatie op moeten voorbereiden. De nieuwe Wet Open Overheid gaat de WOB vervangen. Daardoor moet de overheid nu ook steeds meer actief informatie openbaar gaan maken. Daarnaast komen de wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer, de wet Digitale Toegankelijkheid en de Europese Verordening Singel Digital Gateway eraan. Allemaal regelgeving die nieuwe eisen stelt aan hoe wij onze ICT-systemen moeten inrichten.

Bewoners pakken kansen

Steeds meer ouderen in de wijken Hoogkamp, Burgemeesterswijk, Gulden Bodem, Sterrenberg, Transvaalbuurt voelen zich (wel eens) eenzaam. Jongeren uit deze wijken zoeken juist een plek om elkaar te ontmoeten. Een groep vrijwilligers uit de wijk nam daarom het initiatief om iets voor beide doelgroepen te organiseren. Zij willen van De Bakermat een bruisend wijkcentrum maken. Een centrum waar wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten, activiteiten organiseren en/of daar aan deelnemen.

In deze wijken bestond nog geen wijkcentrum. Dit initiatief was dus een unieke gelegenheid om zo'n wijkcentrum te realiseren. Bedoeld voor alle wijkbewoners en in het bijzonder voor eenzame mensen in de wijk, jeugd, groepen met een zorgbehoefte, maar ook verenigingen en clubs, of voor concerten en lezingen. Bewoners en wijkorganisaties zorgen zelf voor het activiteitenaanbod. Uiteindelijk is het de bedoeling dat wijkbewoners ook zelf het gebouw gaan verwerven en beheren.

Het team leefomgeving Noord-west hielp de initiatiefnemers bij het behoud De Bakermat én de ontwikkeling van een wijkcentrum. Denk daarbij aan het verbinden van partijen, projectbegeleiding, organisatie van bewonersavonden en het budget voor deze ontwikkeling.

5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie

De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 en 2022 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de Algemene Reserve € 80.000 in 2021 in.

Ondersteuning raad

Op dit moment zijn er geen middelen beschikbaar voor het startprogramma van de raad en het uitvoeren van de coalitieonderhandelingen. Ten behoeve van de extra werkzaamheden rondom de raadsverkiezingen wordt voorgesteld om één keer per 4 jaar een budget van € 50.000 beschikbaar te stellen. Werkzaamheden die hierbij extra inzet en middelen vragen zijn onder andere de coalitie-onderhandelingen, het opstellen van een startprogramma van de nieuwe gemeenteraad en het afscheid en installatie van de gemeenteraad.
Daarnaast stelt met ingang van 1 januari 2020 de gemeente aan raadsleden en fractievolgers voor de duur en uitoefening van hun functie ICT-voorzieningen ter beschikking. Tot op heden is dit incidenteel opgelost, maar met ingang van de nieuwe raadsperiode dient dit structureel te worden toegevoegd aan de begroting. Het gaat om € 70.000 in 2022 en daarna jaarlijks € 20.000.

Begrijpelijke taal voor iedereen

Een groot deel van de gevraagde acties in de motie 20M115 “Begrijpelijke taal voor iedereen” wordt uitgevoerd via het project Direct Duidelijk. Het project Direct Duidelijk is begin 2021 gestart en heeft een looptijd van 4 jaar (2021-2024). De Direct Duidelijk Deal is ondertekend. Hiermee is B1-niveau de norm geworden voor schriftelijke gemeentelijke communicatie. Belangrijkste onderdeel van het project is het laten trainen van medewerkers van de gemeente Arnhem in het schrijven op B1-niveau. Voor 2021 zijn de hiermee gepaard gaande kosten van € 40.000 al gedekt in de begroting. Voor het jaar 2022 wordt dekking van € 40.000 in de komende begroting opgenomen, waarbij ook gekeken wordt naar mogelijke ruimte binnen het reguliere opleidingsbudget.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aan-pak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen).

Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren

Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 en 2022 van naar verwachting respectievelijk € 100.000 en € 60.000.

De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites. Vanaf 2023 is er een structureel budget nodig van € 40.000 voor de externe audits.

Klantenservice: gratis telefoonnummer en verbetering dienstverlening

Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Corona heeft vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 willen we het budget verhogen met € 100.000 voor 2022 en vanaf 2023 structureel met € 60.000.

We gaan er hierbij vanuit dat het project Doorontwikkeling Klantenservice voldoende effect gaat sorteren, waardoor de belkosten vanaf 2023 verminderen. In de eerste helft van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering kwaliteit van de klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Dit plan van aanpak wordt onder meer opgesteld naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer over de dienstverlening van Arnhem. Bij de behandeling van het Rekenkamerrapport zijn drie moties aangenomen: gesprekken opnemen, reactie binnen 14 dagen en klachten-/kwaliteitmanagers. We moeten de dienstverlening van de gemeente Arnhem op een aantal fronten flink verbeteren, willen we een gastvrije gemeente zijn. Er is extra formatie nodig om de lange wachttijden te reduceren, er moet meer aandacht komen voor contentmanagement, een actieve coaching van de medewerkers bij de Klantenservice is belangrijk en we gaan structureel de klanttevredenheid meten om daarvan te leren. DIt vraagt € 300.000 structureel vanaf 2022.

Hybride werken

Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot.

De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken.
De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een structureel benodigd bedrag van € 125.000.

Versterken regionale samenwerking

De basisfinanciering voor de versterkte regionale samenwerking Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is met € 2,50 per inwoner € 1,62 hoger dan de bijdrage die we als gemeente Arnhem afdroegen aan het GO Arnhem-Nijmegen. De bijdrage aan de Economic Board à € 1 is gelijk gebleven. In het raadsvoorstel versterking regionale samenwerking (vastgesteld bij raadsbesluit d.d. 16 december 2020) is derhalve een jaarlijkse bijdrage aan de Groene Metropoolregio voorzien van € 403.420 en een bijdrage van € 161.368 aan de Economic Board, een totaal van € 564.788. De meerkosten ten opzichte van het budget dat nu in de Begroting is opgenomen voor het GO bedragen afgerond € 260.000. Zoals toegezegd in het raadsvoorstel van 16 december brengen we deze meerkosten vanaf 2022 bij deze Perspectiefnota in.

Formatie Strategie, Beleid en Regie

In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.

De Connectie

De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door na 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving. Als gevolg hiervan nemen de kosten op structurele basis met € 251.000 toe.
Om te komen op het CMM 2 niveau en een geharmoniseerde ICT-omgeving is investeren in 2!Connect noodzakelijk. Het accent van de werkzaamheden ligt in de eerste jaren, waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt. Door het naar voren halen van de werkzaamheden, ontstaat in 2021 een tekort, maar in de jaren 2022 en 2023 een voordeel in de begroting.

Gemeentefonds: actualiteit uit september- en decembercirculaires 2020

De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2022 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor de nominale en volume indexatie die we vanaf 2022 in de begroting opnemen (zie hieronder).
Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen voor vrouwenopvang, versterking omgevingsveiligheidsdiensten en het uitstapprogramma voor prostituees. De voornamelijk incidentele compensatie voor 2021 voor de coronacrisis wordt in Turap-1 nader toegelicht.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en beschermd wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 2 februari 2021 mede namens de staatssecretaris van Financiën de adviesaanvraag voor de herijking van het gemeentefonds ingediend bij de Raad voor het Openbaar bestuur (ROB). Na ontvangst van het ROB-advies wordt ook de VNG nog geconsulteerd. In de voorgestelde herverdeling wordt ruim € 300 miljoen verschoven en de herverdeling moet ingaan per 2023. Het leidt voor 159 gemeenten tot minder geld en voor 196 gemeenten tot meer geld. Het effect voor Arnhem dat volgt uit het gepresenteerde model is een nadeel van € 6 per inwoner.

De ROB heeft in een tussenbericht eind maart een groot aantal zeer kritische vragen gesteld over de methode en de uitkomsten. De voorlopige conclusie van de ROB is dat het verdeelmodel (de systeemwereld) de gewenste verdeling van het gemeentefonds (de leefwereld) niet goed weergeeft. Het Rijk heeft inmiddels aangegeven de voorstellen voor herverdeling nader te analyseren en te wijzigen. Begin juni verwacht het Rijk een nieuw voorstel te hebben.

Daarnaast wordt er op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswege) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Ook hierover vindt definitieve besluitvorming pas door het nieuwe kabinet plaats. Het effect voor de regio en voor Arnhem bedraagt circa € 25 miljoen met een ingroeipad van 10 jaar. Op grond van het afgesproken ingroeipad en ingangsjaar 2023 zou het effect voor de komende begroting een totaal nadeel van € 15 miljoen zijn.

Gezien het feit dat er nog onzekerheid is over de definitieve uitkomsten van de nieuwe modellen, de consultaties die nog plaatsvinden, de besluitvorming én het moment van besluitvorming hierover door een nieuw kabinet, wordt in deze Perspectiefnota nog geen meerjarig effect in de exploitatie opgenomen, maar is het te verwachten nadeel vertaald in een risico. In de aanloop naar de Begroting 2022 is er wellicht meer duidelijkheid over de besluitvorming en de definitieve effecten voor onze begroting. Op dat moment kan alsnog gekozen worden om dit in de exploitatie te verwerken. In het risicoprofiel is daarom vooralsnog een risico met een omvang van € 18 miljoen opgenomen.

Nominale en volume ontwikkelingen

Jaarlijks moet de begroting voor de komende jaren bijgesteld worden voor de loon- en prijsontwikkeling (nominaal) en de groei van de stad (volume). Het aantal inwoners van de stad is gegroeid met 0,7% en het aantal woningen met 1,2%. Door de budgetten die gevoelig zijn voor de groei van de stad met deze percentages te laten stijgen, komt de totale volume-indexatie uit op € 1,8 miljoen.
Hiernaast moet de begroting aangepast worden voor de stijging van de lonen en de prijzen. In de Arnhemse systematiek wordt bij de Perspectiefnota een grove inschatting van de loon- en prijsontwikkeling opgenomen op basis van de meest actuele raming van de consumentenprijsindex (cpi) door het CPB (Centraal Economisch Plan (CEP) van 31 maart 2021). Bij de begroting wordt vervolgens een uitwerking van de nominale indexatie gemaakt, waarbij gekeken wordt naar aparte indexen voor de verschillende budgetten: de prijsontwikkeling van de overheidsconsumptie uit het CEP, de indexatie van zorgcontracten (de OVA) en de cao afspraken en indien die er niet zijn de raming van de ontwikkeling van de loonkosten uit het CEP.

De raming op basis van het cpi van 1,5% bedraagt op dit moment € 7,4 miljoen structureel vanaf 2022. We weten echter nu al dat met name de OVA waar in de begroting mee gerekend gaat worden uitkomt op 3,24%. Om die reden wordt in deze Perspectiefnota voorgesteld alvast vooruit te lopen op deze ontwikkeling. Daarmee komt de raming voor prijsindexatie € 3,2 miljoen hoger uit op € 10,6 miljoen. Samen met de € 1,8 miljoen voor volume-indexatie een totaal van € 12,4 miljoen.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie

Voor deze Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert een voordeel op van €0,8 miljoen in 2021 oplopend tot € 1,5 miljoen in 2025.

Zoals hiervoor aangegeven volgen niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme. Dit kan diverse redenen hebben, zowel intern (bijvoorbeeld door personele wisselingen) als extern (vertraging bij leveranciers). Voor alle investeringsprojecten wordt een realistische planning gemaakt. Door onvoorziene omstandigheden wordt in een aantal gevallen deze planning niet gehaald. Vooraf valt niet te zeggen welke projecten dit betreft. Door de vele investeringsprojecten die lopen, is het op basis van ervaring, echter wel een zekerheid dat dit bij een aantal projecten zal gebeuren. Projecten die later dan oorspronkelijk gepland afgerond worden, worden later geactiveerd, waardoor de kapitaallasten in de begroting naar achteren schuiven. Hier wordt sinds vorig jaar rekening mee gehouden door een deel planningsrealisme in te ramen.

Hiervoor wordt een aflopende reeks van 70%, 50% en 30% voor de verwachtte onderuitputting van de totale kapitaallasten geraamd. Dit geeft een voordeel voor het financieel beeld van € 0,3 miljoen in 2022, € 0,8 miljoen in 2023 en € 1,4 miljoen in 2024. Vanzelfsprekend wordt flink ingezet om de investeringen die onder de noemer anticyclisch investeren in de Arnhemse Herstelagenda zijn opgenomen, geen vertraging te laten oplopen.

Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit

De toevoeging aan de bestemmingsreserve solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving wordt de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds.
Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden, neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen) en 2022 (€ 2,0 miljoen). In 2023 was een toevoeging begroot van € 4,1 miljoen. Door de extra toevoegingen die in 2021 en 2022 worden gedaan en de oplopende begrote afschrijvingen, blijft de benodigde toevoeging beperkt tot € 1,9 miljoen, waarmee dus een voordeel ontstaat van € 2,2 miljoen. Met het aangelegde saldo van de BR Solvabiliteit ultimo 2023 en de verder (licht) stijgende begrote afschrijvingen, is er voor 2024 en 2025 geen verdere toevoeging aan de BR Solvabiliteit nodig. De reeds begrote toevoegingen van € 2,4 miljoen in 2024 en € 3,4 miljoen in 2025 kunnen daarmee vervallen. Deze aanpassingen leiden tot de volgende standen van de BR Solvabiliteit:

	31-12 2020	31-12 2021	31-12 2022	31-12 2023	31-12 2024	31-12 2025
Stand BR Solvabiliteit	11.082	16.611	21.117	23.007	23.007	23.007

Vrijval rentebuffer

We kunnen de bestaande aanname van een lichte stijging van de rente handhaven. De rente is begin dit jaar gestegen, maar zit nog onder het niveau waar we in de Begroting 2021 rekening mee houden. Mocht de rente verder gaan stijgen, dan kunnen we dat opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. In de MJPB 2020-2023 is opgenomen dat de tot dan toe aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente kan vrijvallen. In het laatste jaar 2023 is deze in het kader van behoedzaamheid behouden. In de Begroting 2021 is voorgesteld het jaar 2023 incidenteel te laten vrijvallen en conform de gedragslijn in het laatste jaar 2024 deze stelpost in de begroting te behouden. Deze beoordeling vindt jaarlijks plaats. Vandaar dat in aanloop naar de Begroting 2022 wederom wordt voorgesteld de stelpost in 2024 incidenteel te laten vrijvallen.

5.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Open en verantwoord besturen					
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240				I
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240				I
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20	S
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40				I
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50	S
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40	S
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360	S
Hybride werken	-125	-125	-125	-125	S
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260	S
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500				I
De Connectie	-64	76	-251	-251	S
Gemeentefonds: actualiteit uit sept.- en decembercirculaires 2020	8.758	9.903	11.094	14.460	S
Nominale en volume ontwikkelingen	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400	S
Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie	1.584	2.033	2.833	1.508	S
Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit	-2.046	2.211	2.447	3.394	S
Vrijval rentebuffer			1.000		I
Totaal Open en verantwoord besturen	**-6.653**	**868**	**3.868**	**5.855**	

6. Totaalbeeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Meedoen in een socialer Arnhem	8.745	2.772	1.103	1.683	1.264
Wonen in een duurzamer Arnhem	-2.021	-2.722	-2.247	-2.563	-2.476
Genieten van een nog mooier Arnhem	-2.443	-435	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	3.846	-6.653	868	3.868	5.855
Totaal	**8.128**	**-7.037**	**-710**	**2.552**	**4.208**

Ontwikkeling financiële positie

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve gedoteerd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. De risico's zijn bij de jaarafsluiting geactualiseerd en daaruit blijkt dat het risicoprofiel fors stijgt. Dit komt bijvoorbeeld door het opnemen van het risico van de herverdeling van het model Beschermd Wonen. Als we de ontwikkeling van het risicoprofiel (het benodigde weerstandsvermogen) afzetten tegen het beschikbare weerstandsvermogen (met name de algemene reserve), dan voorzien we in deze Perspectiefnota de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2024
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 zelfs doorgroeit naar 1,4. Dit komt doordat de hiervoor geschetste ontwikkelingen in het financieel beeld niet leiden tot een majeure wijziging van de meerjarige ontwikkeling van de algemene reserve. Als gevolg van het positieve resultaat en de voor[1] gestelde resultaatbestemming over 2020 ontstaat er daarnaast per saldo een groei van de algemene reserve met € 11 miljoen. Deze verhoging zorgt er mede voor dat de genoemde stijging van het risicoprofiel opgevangen kan worden. Voor wat betreft jeugdzorg blijven we uitgaan van de in de begroting opgenomen structurele stelpost van € 3,9 miljoen vanaf 2023 conform de richtlijnen van het Rijk en de Provincie. Voorzichtigheidshalve rekenen we geen inkomsten mee die mogelijk voortkomen uit het onderzoek van AEF dan wel de arbitrage en nemen we een bedrag op in het risicoprofiel. Indien het Rijk naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek deze of mogelijk meer middelen ter beschikking stelt, kan het risico komen te vervallen. Dit heeft een positief effect op het weerstandsvermogen.
Het feit dat we ruim een jaar in een (corona)crisis zitten, laat vooralsnog niet direct een forse impact op de gemeentelijke financiën zien. Voor een belangrijk deel komt dit door de compensatie vanuit het Rijk om de nadelen op diverse beleidsvelden op te kunnen vangen (in totaal tot begin april 2021 is een bedrag van € 25 miljoen over 2020 en 2021 samen aan compensatie ontvangen).

Motie 20M255 ‘Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen’ vraagt het college om zich tot doel te stellen na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen, waarbij dan opnieuw ruimte voor anticyclisch investeren wordt geboden (als dat nodig mocht zijn). Uit de in deze Perspectiefnota geschetste ontwikkeling van de algemene reserve blijkt dat dit doel serieus genomen wordt. In de jaren 2024 en 2025 voegen we (inclusief het verwachte beeld in deze Perspectiefnota) € 17 miljoen aan de algemene reserve toe. Dit doen we niet alleen ten behoeve van een robuust weerstandsvermogen, maar we kunnen dit ook realiseren in samenhang met een algemene verbetering van de solvabiliteit. We blijven namelijk ook sparen in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze reserve telt niet mee in het weerstandsvermogen, maar draagt bij aan een betere solvabiliteit. Het aandeel van deze reserve op het totaal van alle reserves loopt op naar 22% in 2025 en de reserve bedraagt € 23 miljoen einde 2025.
Een andere belangrijke financiële indicator is de schuldquote. De gerealiseerde schuldquote ligt in Arnhem op een hoog niveau, maar laat in de afgelopen jaren een daling zien van 86% in 2018, naar 84% in 2019 en 78% in 2020. Belangrijk hierbij is om te beoordelen in hoeverre de schulden meerjarig in de begroting opgevangen kunnen worden. Daarvoor is het renterisico beoordeeld. Hieruit blijkt dat we in de komende jaren nauwelijks een renterisico lopen. Pas in 2025 lopen leningen af, die een rente van onder de 1% hebben. In 2021 tot en met 2024 is de gemiddelde rente van de te herfinancieren leningen meer dan 2%. Na het jaar 2025 valt uit onze huidige leningenportefeuille pas in 2030 weer een lening vrij. Dus in de jaren 2026 tot en met 2029 is er helemaal geen renterisico.

Kortom: in deze Perspectiefnota schetsen we het beeld dat de financiële positie niet veel afwijkt van de positie in de Begroting 2021 en dat op sommige onderdelen zelfs een verbetering is ingezet. De weerstandsfactor ontwikkelt zich naar 1,4 in 2025 en in de jaren 2024 en 2025 voegen we meer aan de algemene reserve toe dan in de Begroting 2021 is opgenomen. De solvabiliteit komt eind 2020 uit op 19% en meerjarig voorzien we daarin een verdere stijging, in elk geval doordat de BR Solvabiliteit blijft groeien. Een laatste verbetering betreft het voortdurend in samenhang bekijken van de ontwikkeling van de financiële positie vanuit meerdere indicatoren. De schuldquote is weliswaar aan de hoge kant, maar dit is een bestendige lijn en kunnen we beheersen doordat het renterisico hierop in de komende periode minimaal is.
Op korte termijn wordt de raad separaat geïnformeerd over voorstellen van spelregels van risicomanagement in samenhang met andere financiële kengetallen (ter afhandeling van motie 20M209g).

Bijlage

Motie Voortaan wel meetbare doelen - Inventarisatie indicatoren per rapportage

Bij de behandeling van de Begroting 2021 heeft de raad de motie Voortaan wel meetbare doelen aangenomen. In de motie staat het volgende opgenomen:

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. *Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;*
2. *Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;*
3. *Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.*

Informatiegestuurd werken

De uitvoering van de motie heeft een relatie met informatiegestuurd werken. Informatiegestuurd werken heeft binnen onze organisatie veel aandacht en dit willen we nog verder versterken. Dit doen we onder de noemer 'Informatiegestuurd Arnhem'. Het gaat uit van een organisatie die gegevens optimaal weet te verzamelen, analyseren, koppelen en benutten om op basis van feitelijke gegevens de dienstverlening, het beleid, en de beslissingen van de organisatie te verbeteren, te onderbouwen en de effecten ervan inzichtelijk te maken en/of te voorspellen. Het stelt ons in staat beter te kunnen sturen op onze doelstellingen. We zijn al begonnen. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hier voorbeelden van. Uiteindelijk willen we toe naar een brede, overkoepelende monitor. Dit is een stapsgewijs proces dat de komende jaren breed in de organisatie wordt opgepakt. De uitvoering van deze motie sluit aan bij deze ontwikkeling.

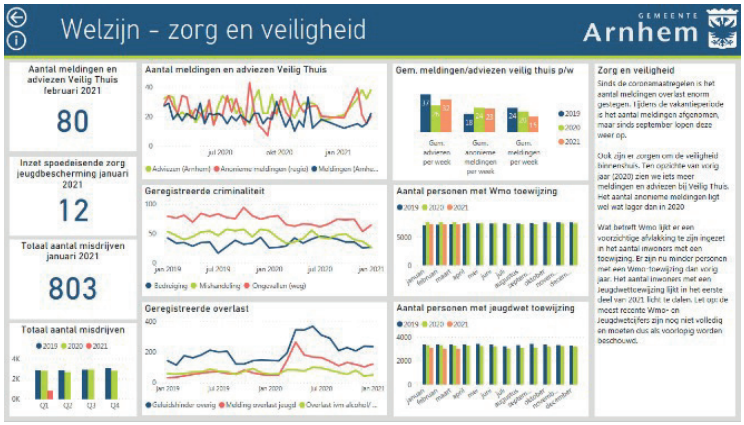

Figuur 1: Een onderdeel van het coronadashboard als voorbeeld van informatiegestuurd werken.

Randvoorwaarden

Om de doelen meetbaar te maken, bekijken we op welke manier we onze doelen kunnen meten, zoals een maatschappelijk effect (outcome) of een bepaalde uitkomst (output). Voor het realiseren van doelen zijn we vaak sterk afhankelijk van andere partijen en spelen ontwikkelingen binnen de maatschappij een rol. Om resultaten binnen de doelstellingen te behalen voeren we inspanningen uit. Hierbij is een goede relatie tussen de doelstelling en de inspanningen die worden ingezet belangrijk. De resultaten kunnen dan via indicatoren gemeten worden. Hierbij moeten we nagaan of de benodigde data beschikbaar en van voldoende kwaliteit is.

Informatiegestuurd werken vraagt om kennis, kunde, affiniteit en vaardigheden om met gegevens te kunnen werken. Het toewerken naar een informatiegestuurde organisatie vraagt om professionalisering en nieuwe rollen op dit gebied. Niet alleen door massa's aan trainingen of taaie theorie, maar door samen te doen en te leren.

Aanpak

In de motie wordt benoemd om een lijst van indicatoren op te stellen en vanuit deze lijst te kijken welke gekoppeld kunnen worden aan de doelstellingen. Er zijn heel veel indicatoren beschikbaar (vanuit landelijke organisaties, ministeries, andere organisaties, gemeente). Het is erg complex en tijdrovend om hiervan een groslijst op te stellen. Een groot deel van deze indicatoren heeft daarbij geen relatie met onze doelen. Zoals in de auditcommissie toegelicht, kiezen we er in onze aanpak dan ook voor om, naast het opstellen van een lijst met indicatoren, ook te redeneren vanuit de doelen.

We voeren bij de aanpak van deze motie in het kort de volgende stappen uit:

1. We hebben inzichtelijk gemaakt welke doelen en welke indicatoren op dit moment in de begroting zijn opgenomen. Voor de lijst met doelen verwijzen we naar de Begroting 2021. Daarnaast hebben we een lijst gemaakt met alle indicatoren die we nu al beschikbaar stellen aan de raad vanuit bestuurs-rapportages, dashboard, etc. Deze lijst is hieronder opgenomen.

2. We hebben een vergelijking met de P&C-producten van andere gemeenten gemaakt. Zo kunnen we leren van *best practices*. We hebben bekeken hoe andere gemeenten hun doelen aan indicatoren koppelen en wat voor type indicatoren gebruikt worden. De opbrengsten gebruiken we ter inspiratie voor onze programma's. Deze opbrengsten zijn ook hieronder opgenomen.

3. We voeren een pilot uit binnen één programma vanuit de Begroting. In deze pilot bekijken we de huidige doelen en indicatoren en gaan onderzoeken wat nodig is om deze meetbaar te maken.

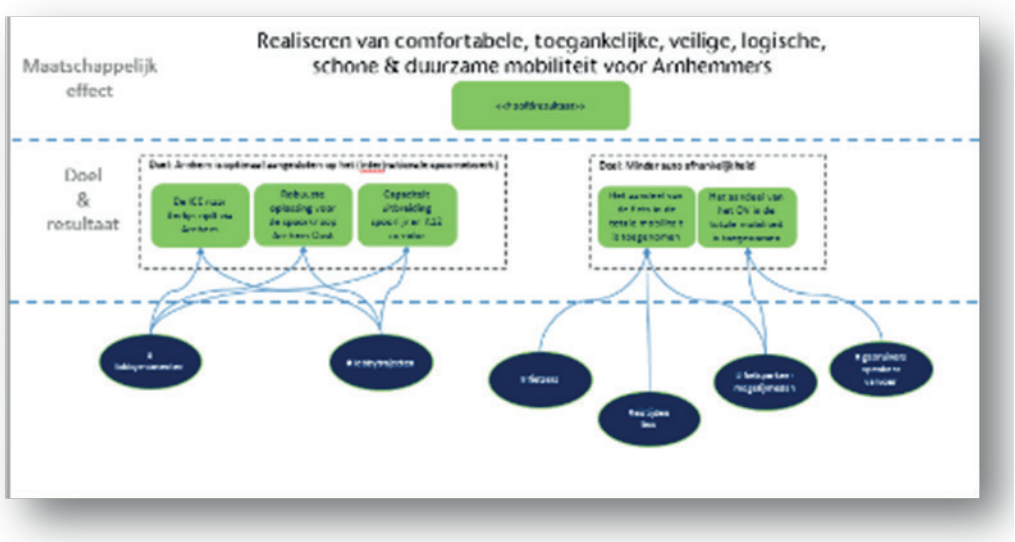

Figuur 2: Een voorbeeld van een model om vanuit effecten en doelen uit het programma de concrete resultaten met daarbij de relevante en beschikbare indicatoren te formuleren.

4. Op basis van de conclusies van stap 3 gaan we deze aanpak stapsgewijs bij de andere programma's toepassen. Het is een groeiproces; we zetten eerste stappen, maar dit is ook een proces dat tijd, professionalisering en nieuwe rollen vraagt. In de begroting is het streven om een deel van de doelen meetbaar te maken. Het aantal is afhankelijk van de conclusies uit de genomen stappen.

Lijst met indicatoren uit de Begroting en rapportages

Begroting 2021 *(per programma)*

S01 Bestuur, dienstverlening en financiën
- Woonlasten éénpersoonshuishouden
- Woonlasten meerpersoonshuishouden
- WOZ-waarde woningen
- Formatie ambtelijk apparaat
- Bezetting ambtelijk apparaat
- Apparaatskosten per inwoner
- Kosten inhuur externen als % van de loonsom
- Overhead % van totale lasten

S02 Veiligheid
- Onveiligheidsgevoel
- Buurt onveiligheidsgevoel
- Misdrijven
- Tijdelijk huisverbod
- Winkeldiefstal
- Diefstal uit woning
- Geweldsmisdrijven
- Vernieling
- Verwijzingen Halt
- Jongeren met delict voor rechter

S03 Bereikbaarheid
- Waardering bereikbaarheid binnenstad auto
- Waardering bereikbaarheid binnenstad ov
- Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets
- Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot
- Aantal elektrische voertuigen
- Aantal personenauto's
- Aantal ongevallen/ verkeersdoden
- Waardering binnenstad
- Snelgroeiende bedrijven
- Oprichting bedrijven
- Aantal bezoekers binnenstad
- Demografische druk
- Banen
- Vestigingen
- Functiemenging

S04 Onderwijs
- Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht
- Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)
- Absoluut verzuim
- Relatief verzuim

S05 Cultuur
- Rapportcijfer culturele voorzieningen
- % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten

S06 Participatie en armoedebestrijding
- Netto arbeidsparticipatie
- Personen met een bijstandsuitkering
- Lopende re-integratievoorzieningen
- Werkloze jongeren
- Kinderen in uitkeringsgezin

S07 Zorg
- Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo
- Jongeren met jeugdhulp
- Jongeren met jeugdreclassering
- Jongeren met jeugdbescherming

S08 Welzijn en inclusie
- Kengetal sociale cohesie
- % Actief als vrijwilligers
- % Mantelzorg
- % Eenzaamheid
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren

S09 Gezondheid en Sport
- % voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen
- % roken
- % voldoet aan alcoholrichtlijn
- % kinderen eet minstens elke dag fruit
- % lid van sportvereniging
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen
- Niet-sporters

S10 Klimaat en Energie
- Hernieuwbare elektriciteit

S12 Wonen en leefomgeving
- Leefbaarheid in eigen buurt
- Woonomgeving
- Nieuw gebouwde woningen
- Omvang huishoudelijk restafval

Bestuursrapportage Doorbraak naar Werk

- Aantal mensen in de BUIG
- Instroom in de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG naar verblijfsduur
- % Uitstroom BUIG naar werk, onderwijs, agv handhaving
- Stijging op Participatieladder via CAW
- Doorstroom naar begeleid werk via Scalabor
- Doorstroom naar regulier werk via WSP
- Uitkeringsbestand per gebied naar kenmerk (leeftijd, uitkeringsduur, leefvorm)
- Personen met ontheffing arbeidsverplichting
- Parttime werkenden met een uitkering
- Maatregelquote - aantal maatregelen als % van volume BUIG
- Aantal vorderingen vanwege overtreden inlichtingenplicht
- Verrekende inkomsten per uitkering BUIG
- Uitgaven bijzondere bijstand per huishouden

Bestuursrapportage Zorg Dichterbij

- Aantal declaraties WMO Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal declaraties Jeugdwet Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal personen met PGB vanuit Jeugdwet, WMO HBH en WMO overig
- Aantal personen met PGB vanuit WMO HBH naar beleidsterrein
- Aantal personen met een toewijzing vanuit de Jeugdwet naar beleidsterrein
- Aantal personen Jeugdwet met toewijzing per soort verwijzer
- Jeugdwet; Begeleiding; Aantal personen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; Gespecialiseerde Begeleiding; Bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; Aantal personen met toewijzing per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; Verblijf; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; GGZ; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing per beleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing Basis Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Gespecialiseerde Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Hulp bij Huishouden
- WMO; Aantal personen met toewijzing Activerend werk of Dagbesteding (incl Beschermd Wonen)
- Aantal personen met een toewijzing Beschermd Wonen; Intra- en Extramuraal

Monitor Veiligheid

- Geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde cybercriminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde high impact crimes per 1.000 inwoners
- Geregistreerde criminaliteit, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast jongeren per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- % voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt
- % voelt zich vaak onveilig in eigen buurt
- % voelt zich wel eens onveilig
- % voelt zich vaak onveilig

Monitor Wonen en leefomgeving
- % toename woningvoorraad
- Aantallen toename woningvoorraad
- % toegevoegde nieuwbouwwoningen
- Aantallen toegevoegde nieuwbouwwoningen
- % eigendom corporatiebezit
- % eigendom koopwoningen
- % eigendom particuliere verhuur
- Aantallen eigendom corporatiebezit
- Aantallen eigendom koopwoningen
- Aantallen eigendom particuliere verhuur
- Toevoegingen naar eigendom
- WOZ-waarde woningen
- Woningtypen
- Afgegeven bouwvergunningen

Monitor Klimaat en Energie *(Dit is een selectie van de indicatoren. De eerste monitoringsrapportage van NemiA is naar verwachting in mei gereed)*
- CO2-uitstoot gebouwde omgeving
- CO2-uitstoot bedrijven en industrie
- CO2-uitstoot grootschalige opwek
- CO2-uitstoot verkeer en vervoer
- Aantal zonnepanelen op daken van woningen en publieke gebouwen
- Aantal publieke laadpunten
- Aantal gerealiseerde windturbines
- Aantal unieke bezoekers website Energieloket

Coronadashboard
- Veilig Thuis Adviezen (Arnhem)
- Veilig Thuis Meldingen (Arnhem)
- Veilig Thuis Anonieme meldingen (regio)
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Interventies
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Advies/consult
- Bijstand Aanvragen
- Bijstand Toegekende aanvragen
- Totaal huishoudens bijstand (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Instroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Uitstroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Werkloosheidspercentage (NL)
- Aantal faillissementen (Arnhem/Nijmegen)
- Openstaande vacatures (Midden-Gelderland)
- Aantal banen
- Aantal bedrijven
- Aantal zzp'ers
- Ww-uitkeringen
- Instroom ww-uitkeringen
- Uitstroom ww-uitkeringen
- Fietsverkeer
- Gemotoriseerd verkeer

Beeld van meetbare indicatoren in andere gemeenten

Door te kijken naar de P&C-producten van andere gemeenten kunnen we leren van andere manieren om meetbare doelen en bijbehorende indicatoren te formuleren. De begrotingen van gemeenten Apeldoorn, Den Haag, Groningen, Nijmegen en Utrecht zijn op een aantal beleidsonderwerpen bekeken. Een aantal zaken zijn opgevallen en nemen we mee in het verbeteren van onze producten:

- Sommige gemeenten geven een uitgebreidere lijst van indicatoren dan wij nu doen. Met name Den Haag en Groningen zijn goede voorbeelden hiervan (bijvoorbeeld binnen de thema's Mobiliteit en Wonen en Leefomgeving). Dit biedt dus genoeg inspiratie voor aanvullende Arnhemse indicatoren.
- Enkele indicatoren komen uit openbare bronnen en zijn dus ook voor Arnhem eenvoudig over te nemen (mits ze aansluiten bij de beleidsdoelen). Denk aan aandeel auto, voetgangers en ov van al het vervoer van en naar de gemeente (CBS) en cijfers over letsel naar modaliteit (CBS) op het gebied van mobiliteit.
- Een aantal indicatoren zijn mogelijk te vertalen naar Arnhem, maar waarbij aanvullende dataverzameling nodig kan zijn (mits ze aansluiten bij beleidsdoelen). Bijvoorbeeld op het gebied van cultuur geven gemeenten als Den Haag en Groningen indicatoren zoals bezoekersaantallen aan bibliotheek en culturele podia en aantallen evenementen. Op dit moment is er nog geen totaaloverzicht van deelnemers aan alle culturele podia in Arnhem.
- Soms zijn de indicatoren meer gericht op inspanningen en dus meer lokaal gebonden. Denk aan een indicator 'aantal cursisten' bij een bepaalde cursus of 'toegekende aanvragen' van een lokale subsidieregeling. Deze zijn niet één op één te vertalen naar Arnhem, maar op dit moment kent de Arnhemse begroting geen indicatoren gericht op inspanningen.
- Sommige gemeenten geven een gelaagdheid aan in de indicatoren. Den Haag kent bijvoorbeeld de indeling in Prestatie-indicatoren, Effectindicatoren, Topindicatoren, Kengetallen en Beleidsindicatoren. Bij andere gemeente is de indeling in prestatie-indicatoren en effectindicatoren ook terug te zien. Zo is wellicht beter een onderscheid aan te brengen in datgene waar je als gemeente direct invloed op hebt (prestaties), de maatschappelijke effecten die je hoopt te beïnvloeden (effecten) en indicatoren die moeilijker te beïnvloeden zijn, maar wel iets zeggen over de staat van de stad (kengetallen).
- De presentatie van de indicatoren verschilt per gemeente. Sommige gemeenten voegen uitgebreidere grafieken en tabellen toe van de indicatoren dan wij nu doen. Het is de moeite waard om te verkennen of we de grafische presentatie kunnen uitbreiden (of gebruik kunnen maken van de data die al in Staat van de Stad op www.arnhem.incijfers.nl is gepresenteerd).

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de perspectiefnota

De perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden of zijn nog aan de gang. In de perspectiefnota maken we dit inzichtelijk. Daarnaast hebben we inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad, zodat de uitkomsten daarvan bij de raadsbehandeling van de perspectiefnota betrokken kunnen worden. Via meedenken.arnhem.nl stelden we vier vragen: zet onderwerpen in volgorde van belangrijkheid, over welke ontwikkeling bent u positief, wat wilt u morgen veranderen en waarover wilt u graag meepraten. Ook konden inwoners op een plattegrond van Arnhem een marker plaatsen en een concreet idee voor die plek indienen.

De pagina met de enquête is 198 keer bezocht, waarvan de meeste keren de eerste twee dagen na publicatie. Dat ligt voor de hand omdat de link met de uitnodiging in het persbericht stond en ook daags na publicatie in de Arnhemse Koerier. De helft van de bezoekers komt op de pagina via sociale media, ruim een derde door direct de url in te typen. Driekwart van de bezoekers bezocht de webpagina via een mobiel of tablet. De enquête zelf is 21 keer ingevuld; 22 keer hebben inwoners ideeën voor de stad ingevuld.

Bij de perspectiefnota zijn ook een infographic en een animatie gemaakt. Daarin hebben we uitgelegd wat de perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. De infographic is via de sociale kanalen van de gemeente Arnhem verspreidt en ook gepubliceerd in de Arnhemse Koerier. Daarbij werden inwoners tevens uitgenodigd om hun mening te laten weten op meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota.

Resultaten van participatie via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
1.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Economie, Cultuur	Herontwikkeling zuidelijke binnenstad	Er is weinig oog voor het unieke karakter van Elden. Dorp wordt volgebouwd met mooie dorpse gebouwen maar helaas ook vreselijke niet dorpse woningen/flats. Er is de laatste 10 jaar procentueel bijna nergens in Arnhem zuid zoveel bijgebouwd als in Elden (Schuytgraaf en Malburgen niet meegerekend) hoofdstraten zijn verloederd qua wegdek en er wordt enorm hard gescheurd. Ontzettend veel geluidsoverlast van scooters, en heel veel afval van de Mac Donalds. De wandelpaden in park Westerveld is na 1 regenbui een grote modder glijpoel. Het karakter van Elden, als betuws dorp in de stad, lijkt definitief te verdwijnen nu ook de boomgaard aan de Rijksweg west in handen is van een projectontwikkelaar die het vol wil bouwen. Gemeente, grijp alstublieft in, eer het laatste stukje vooroorlogs Arnhem zuid haar karakter verliest.	Antwoord: visie Arnhem Zuid (Elden)
2.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord:Vernieuwingen en verbeteringen	Antwoord: Het vele verkeer met knallende uitlaten. Het teveel aan overal gestalde fietsen die eigenlijk een plek of stalling nodig hebben. En het verloederen d.m.v. veel zwerfafval en heel slecht onderhouden plantsoenen e.d.	Antwoord:Verkeer, vergroenen, fiets & verkeersplannen, herinrichtingen. Kortom alles waar de binnenstad mee te maken heeft en inwoners betrokken bij zijn.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
3.	Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: Vergroening en plaatsmaken voor de natuur.	Antwoord: Bomenkap in parken en natuurgebieden in extreme vormen, die niks meer te maken hebben met ruimte creëren voor de natuur.	Antwoord: stadsontwikkeling
4.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs, Cultuur	Antwoord: De kunstacademie en de culturele activiteiten zoals de Sonsbeekexpositie, modekwartier, schouwburg/musis, openluchtmuseum etc. Nijmegen heeft de universiteit en de ijsbaan, Arnhem de kunstacademie en de dierentuin; zo versterken deze twee steden elkaar mooi.	Antwoord: Elke stad heeft allang een hotspot als herbestemming denk aan de Honigfabriek in Nijmegen, de Verkadefabriek in Den Bosch, Krachtstation in Utrecht, Zwitsalfabriek in Apeldoorn etc etc. Arnhem heeft zo'n kans laten liggen met o.a. de Coberco fabriek! Ik zou meer toffe flexibele pop-up plekken willen zoals het Ruimtekoersfesival dat ooit heeft gedaan in een leegstaand kantoor aan de Groningensingel of zoals strand zuid maar dan het hele jaar door. Meer ruimte voor cultuur en voor innovatieve ideeën!	Antwoord:De positie tussen Arnhem Zuid en Noord. Hoe kunnen deze twee stadsdelen elkaar versterken? Is de Rijn een scheidslijn of kan het een verbindende factor zijn?
5.	Leefbaarheid, Klimaat en energie, Cultuur	Festivals als Free Your Mind, en café Bosch als culturele en culinaire hotspot van Arnhem.	Het afvalbeleid is letterlijk en figuurlijk een rommel. Er moet beter gehandhaafd worden op afval dumpen. En de blauwe golven moeten weg, daar moet een skate/sportpark komen en veel meer groen. Ik zie ook graag meer groene gevels en bloemrijke bermen.	Groen en sport in de stad.
6.	Wonen, Leefbaarheid, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Clustering van innovatieve bedrijven op het gebied van energie/waterstof. Een nevenvestiging van de TU Delft kan dit versterken.	De oude conservatieve bestuurschaos in de gemeenteraad. Meer progressief beleid met jonge/vernieuwende ideeën en daadkracht kan de stad verder helpen.	Woningbouw. Als stel met 2 kinderen en bijna 2x modaal zitten we klem op de woningmarkt. Dat kan toch niet. Haal meer uit de woondeal dan de Arnhem oost aanpak. Nijmegen doet dat slimmer en sneller met grote aantallen.
	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Wonen, Economie	Antwoord: aanpak criminaliteit	Antwoord: meer woningbouw	Antwoord: ontwikkelingen in woningbouw/nieuwbouw

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
7.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie, Economie	Antwoord:opknappen van slechte delen van de binennenstad en vergroening.	Antwoord: rotzooi op straat, overlast coffeeshops midden in centrum en woonwijken en scooters/brommers	Vergroening en verbetering uitstraling straten. Betere handhaving geluidsoverlast bezoekers coffeeshop en scooters/brommers.
8.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs	Antwoord:Arnhem als 'groene' stad	Antwoord: herinvoeren van Diftar zodat de vervuiler betaalt	Antwoord: ontwikkelingen in de wijk en de besteding van het budget door het Team Leefomgevimg. Is immers een fors bedrag en kan efficiënter en gerichter worden ingezet
9.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, natuur in de leefomgeving (meer biodiversiteit en meer natuurlijke omgeving en rust en ruimte, minder verkeersbewegingen)	Antwoord: aandacht voor achterstandswijken, aandacht voor extra investeringen in de stad, aandacht voor een groene en natuurlijke leefomgeving vind ik zéér belangrijk voor een gezonde leefomgeving, meer biodiversiteit, veiligheid en bereikbaarheid.	Antwoord: Méér biodiversiteit, rust en meer natuurlijke ruimte in de leefomgeving om te kunnen ontspannen en te kunnen genieten van een natuurlijke leefomgeving.	Antwoord: daar wil ik online wel aan meewerken om mijn ideeën te spuien. Biodiversiteit en natuurlijke rust en ruimte voor een gezonde leefomgeving.
10.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:groene parken in Arnhem noord	Antwoord: autoverkeer beperken op singel rondom centrum en meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's
11.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:meer groen minder asfalt	Antwoord: meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
12.	Leefbaarheid, Cultuur	Heel het waterstofgebeuren. De innovatie op dat gebied.	Ik zie graag meer cultuur en natuur in het gebied tussen de rivieren, tussen Arnhem en Nijmegen. 'Cultuur' in die zin dat er bijvoorbeeld meer kunst komt, beelden en beeldenparken, culturele centra, centra waar lezingen gegeven worden, centra voor cursussen, ontmoeting en spiritualiteit. 'Natuur' in de zin van bomen, bossen, wandelroutes.	Nou, misschien wat betreft dat cultuur en natuur. Je kan zien dat er in Arnhem-Noord al eeuwenlang geinvesteerd is in cultuur en natuur, en Arnhem-Zuid daarentegen toont nog steeds als bebouwing dat opkomt in agrarisch industriegebied. Het zou mooi zijn als er meer geinvesteerd wordt wat betreft cultuur en natuur in juist dat gebied tussen de rivieren.
13.	Leefbaarheid	Antwoord: cultuur, groen	Antwoord: diftar beter organiseren: laten we niet ons hoofd in het zand steken tav afval: we moeten zelf milieu en leefomstandigheden verbeteren. We maken zelf afval dus moeten ook betalen. Dus diftar handhaven, betere begeleiding, controle, schoon houden, beboeten waar het fout gaat/misbruik is. Ouderen/invaliden helpen want het is niet praktisch om met vuilniszak naar diftar te moeten lopen.	Antwoord: vele thema's via referenda en verkiezingen
14.	Klimaat en energie, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen), Duurzaamheid	Antwoord:initiatieven van creatieve sector en buurtbewoners	Antwoord: de afstand tussen gemeenteraad en burgers is te groot	Antwoord: ruimtelijke ontwikkeling, duurzaamheid en besteden geld voor openbare ruimte in wijken.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
15.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de mooie parken in de stad en Meinerswijk. Heerlijke wandelplekken.	Antwoord: ik zou in Arnhem graag een hof gerealiseerd zien waar we met een aantal senioren kunnen wonen met omzien naar elkaar, wonen/welzijn/zorg en met een gezamenlijke ruimte . In de vorm van een Knarrenhof, voor zowel koop-als huurwoningen. Dit is iets anders dan een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan inwoners voor het realiseren van een woonproject aan inwoners die zich een prijzige koopwoning kunnen permitteren.	Antwoord: als kartrekker van Knarrenhof (al 5 jaar in Arnhem) zou ik graag meedenken in het realiseren van een woonhof met sociale aspekten voor bewoners van een woonhof en bewoners in de omgeving en die bereikbaar is voor zowel kopers als huurders.
16.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de parken in Arnhem en Meinerswijk	Antwoord: ik zou (al jarenlang) graag in Arnhem een hof realiseren voor senioren om daar te wonen met omzien naar elkaar en met leeftijdsgenoten. Niet in de vorm van een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan mensen met een behoorlijk inkomen en alleen met koopwoningen. Maar een hof met zowel koop als huurwoningen (en sociale huur). Bereikbaar voor alle inwoners die dat graag willen.	Antwoord:ik wil graag betrokken worden bij de mogelijkheid van het realiseren van een hof zoals hierboven gemeld. En niet een hof met meer generaties (zoals plan Elden). Senioren hebben soms jarenlang voor hun kinderen en daarna voor hun kleinkinderen gezorgd. Om met leeftijdgenoten een fijne oude dag te kunnen hebben met omzien naar elkaar, en een ruimte voor gezamenlijke interesses en activiteiten, gezamenlijke tuin en bereikbaar voor ieders inkomen lijkt me een aanwinst waar de gemeente Arnhem trots op kan zijn.
17.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur	Antwoord: aandacht voor klimaatbestendigheid (wateropvang en hittestress).	Antwoord: Meer goedkope sociale huurwoningen , juist buiten de locaties waar die nu ook al staan, zodat er niet 'afvoerputjes' ontstaan in wijken zoals Malburgen-Oost.	Antwoord: inrichting van de dagelijkse leefomgeving: woningbouw, verkeer, groen, speeltuinen.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
18.	Gezondheid en sport, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Omdat ik nog niet zo lang geleden naar Arnhem ben verhuisd ben ik nog onvoldoende in staat deze vraag goed te beantwoorden.	Omdat wij graag in de natuur actief zijn en wandelend en fietsend Arnhem e.o. verkennen sinds we hier zijn gaan wonen vorig jaar, willen we graag meer vrijliggende, voldoende brede, fietspaden voorstellen, in de natuur. En dan liefst van natuurlijk, waterdoorlatend materiaal (dus niet van beton)	Antwoord:
19.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Zorg en welzijn, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: schuldenbeleid, cultuur, groen, ruimte voor creativiteit.	Antwoord: invloed van burgers op herinrichting is minimaal. Burgers moeten van begin af aan kunnen denken, diverse concepten voorleggen en dan waar meeste draagvlak voor is. Niet dat gemeente de keuze maakt. Bij sociaal domein meer leefwereld centraal stellen, inclusie meer leidend in visie en beleid. In de wijken leefbaarheid meer centraal stellen, wat betekent dat, bijvoorbeeld overlast. Er worden vergunningen afgegeven zonder dat naar impact voor omwonenden wordt gekeken. Meer kijken naar geluid en stankoverlast. Bij hele grote of nieuwe projecten die gevolgen hebben voor burgers en die niet in verkiezingsprogramma staan burgers meer inspraak geven. Zoals afvalbeleid. Gemeente en politiek maken beleid voor de burgers, voor hun belang.	Antwoord:burgerparticipatie
20.	Inclusie (iedereen kan meedoen), Wonen, Veiligheid, Zorg en welzijn, Gezondheid en sport	Sportevenementen in de Gemeente / stad	Antwoord: Toegankelijkheid	Antwoord: sport en inclusie

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
21.	Wonen, Bereikbaarheid, Veiligheid, Gezondheid en sport, Cultuur	Antwoord:bereikbaarheid Sport en gezondheid	Antwoord: het afvalbeleid Ik zou het afvalbeleid gratis aanbieden Wel zou ik de afval pasjessysteem behouden	Antwoord:bij Alles wel

NB: Wonen en Leefbaarheid zijn met afstand de meest genoemde thema's, waarbij Wonen het vaakst op 1 is gezet.

Ideeën via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

De plattegrond met alle ideeën is hier te vinden: https://www.meedenken.arnhem.nl/projecten/perspectiefnota+arnhem/default.aspx

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
1.	Stadsblokken-Meinerswijk	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!
2.	Aanpak omgeving Gelredome	Rondom het Gelredome ligt een grote asfaltvlakte las parkeerterrein. Het grootste dele van de tijd zijn er geen wedstrijden of evenementen in het Gelredome en dan is het er niet bepaald prettig vertoeven. Er zijn weinig tot geen bomen en als het asfalt is ook niet goed voor de waterhuishouding. Hier liggen kansen om klimaatdoelen, leefbaarheid en ambities transferium/mobiliteitshub te combineren.	
3.	Ruimte voor voetgangers en fietsen op de John Frostbrug	De John Frostbrug is een icoon van Arnhem, de verbinding tussen Zuid en Noord en belangrijke ontsluiting van Strand Zuid. Ook zijn er veel toeristen die speciaal voor de brug komen. De brug is echter lastig begaanbaar voor fietsers en voetgangers. Voetgangers en fietsers kunnen lastig naast elkaar blijven op de brug. Fietsers die tegen de richting ingaan leveren conflicten op, verergerd door geparkeerde fietsers thv Strand Zuid. En dan zijn er nog de regelmatige afsluitingen voor evenementen.	
4.	Doorstroom woningen	In ‘t Dorp, ROC-Veluwestraat en de Koepel komt nieuwbouw. Zet hier maximaal in op appartementen en woningen voor ouderen (60+) met een koopwoning in de wijk. Die stromen door en maken ruimte voor nieuwe gezinnen.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
5.	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting conform memo Werkgroep Verkeer Elden 2019	
6.	Fietscrossbaantje	In Elst (oa Westeraam) zijn mooie voorbeelden van leuke fietscrossbaantjes voor kinderen. Dit is leuk vanaf "kunnen fietsen" tot begin middelbare school. Gekozen locatie is het trapveld in park Zuiderveld, maar dit is indicatief, een andere locatie zou ook kunnen, ter afstemming, op een plek waar kinderen uit Elden veilig kunnen komen en een beetje toezicht is.	
7.	Wandelbruggen tussen eilanden	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt.	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt. Ik hoop niet dat deze bruggen geschrapt zijn omdat enkele bewoners hier om gevraagd hebben. Ze hebben altijd in het plan gestaan en maken de buurt af, geeft alles wat meer aanzien, meerwaarde voor de buurt in het algemeen. Nu lijkt het vernietiging van gemeenschapsgeld door de aanleg van het schiereiland in het midden wat nergens naar toe gaat.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
8.	Maak van de Huissensedijk een onverplicht fietspad voor een veilige en stille recreatieve route	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder scooters	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder (snor- en brom)scooters en daarmee stiller en veiliger. Afgelopen jaar zijn er op de dijk zeker twee ongelukken gebeurd waarbij een scooterbestuurder gewond is geraakt. Fietsers mogen van een onverplicht fietspad gebruiken. Brom- en snorfietsers met een benzinemotor mogen geen gebruik maken van dit fietspad. Die met een elektromotor mogen dat wel. De brom- en snorfietsers met verbrandingsmotor van en naar Huissen kunnen dan via de Mooieweg of via het (brom)fietspad langs de A325 (route Kronenburg - noorden Immerlooplas - Oude Huissenseweg). De sporadisch aanwezige auto's rijden over het algemeen voorzichtig, netjes onder de 30 km/u en met aandacht voor de andere weggebruikers. Auto's als bestemmingsverkeer zouden dan op het fietspad 'te gast' zijn.
9.	Immerloopark volledig benutten	Immerloopark benutten als ontmoetingsplek, blijven investeren in festivals, kunst, sport voor Arnhem-Zuid.	
10.	Kronenburg vergroenen	Kronenburg aantrekkelijker maken en een fijne plek maken voor jonge kinderen die hier opgroeien.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
11.	Verlevendigen van de Brink, speelfontein e.d.	Verlevendigen van De Brink door een speelfontein bij het rozenperk voor de Lucaskerk. Ziet er sowieso prachtig uit, is passend bij de functie van de kerk en super leuk in de zomer voor de kinderen!	De brink mag wel wat gezelliger, een beetje een soort Frans pleintje met de grote platanen rondom het parkeerterrein. Ik denk aan een mooie speelfontein (bijvoorbeeld de ronde zwarte speelfontein die eerst op de grote markt stond en die nu op de werf zou staan. Van het centrum in Noord naar het centrum van Zuid ;)) een muziekkiosk, mooie bloembakken en kinderkopjes zoals het Marktplein in Eersel bijvoorbeeld.
12.	Hofjes voor 1 à 2 persoonshuishoudens	Er is grote behoefte aan betaalbare koopwoningen voor starters, gescheiden ouders en senioren. Het gebouw van Elderhoeve (nu tijdelijk AZC) zou eigenlijk al gesloopt zijn. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. Veel mensen willen graag in Elden blijven wonen maar kunnen het niet betalen. Veel senioren wonen alleen of met tweeën in een éénsgezinswoning, te weinig betaalbare woningen om door te stromen.	De ligging van het terrein is ideaal met een fiets-/wandelroute naar Elderveld, ontsluiting via de Stikkerstraat of Elderhofseweg. Vlakbij de voorzieningen zoals basisscholen, bushalte, Eldenstaete, park, supermarkt etc. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. De oudere buurvrouw past een keer op het kind van de alleenstaande ouder terwijl die een boodschapje voor de oudere buurvrouw meeneemt. Op jezelf wonen maar toch niet alleen! In een dorpse sfeer zoals de vroegere begijnenhofjes met een gedeelde voortuin/plein.
13.	Buurthuis cq ontmoetingsplek	Plek om samen te komen!	Arnhems Hart maakt zich druk om een buurthuis cq ontmoetingsplek in de binnenstad te krijgen. Een lokatie die toegankelijk is en voor vele toepassingen gebruikt kan worden. Wie nu wat wil organiseren als inwoner kan daarvoor eerst €240,- of meer ophoesten voor een zaaltje te huren. Vele zijn niet toegankelijk of hebben meer mogelijkheden. Een bakkie koffie/thee erbij en men zit dan al over de 300 euro. Doe dit voor 10 activiteiten en dan zit je al over de 3000 euro. Een pand huren kost veel minder en kan dan ook beter benut worden.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
14.	Arnhem Centraal en omhoog naar Museum	Te versteend terwijl er veel meer kan.	Rondom Arnhem Centraal teveel steen en verloedering. Drugsdealers en gebruikers maar tevens geen toezicht op dat omliggende bedrijven afval laten zwerven. Voor AC teveel steen en een mega hitteplek bij warme zomers. Voor het Haarhuis ligt in de middenberm gras maar doordat passanten eroverheen lopen en rijden is het amper een goede grasmat te noemen. Hier hadden mooie struken geplant kunnen worden zodat de insecten e.d. hier ook te zien waren. Een oase van kleur en geur elke zomer. Richting het Museum een ongelijke troittoir en tevens een hele drukke weg waar fietsers in de knel zitten dagelijks. Geen route om veilig te nemen. Door het ongelijke troittoir ook niet mogelijk om heerlijk met je rollator of rolstoel langs te gaan. Het gebied is 30 km/p/u maar doordat de bestrating hier niet is aangepast is het nog steeds 50 km/p/u.
15.	Te versteende omgeving	Leuk die Sint Jansbeek maar verder er omheen is het te versteend met een aantal bomen. De 4 plantenbakken is mooi ter aanvulling maar er missen plantsoenen en meer groen in deze omgeving.	T.h.v. de Nieuwstraat is het eigenlijk een kale beek terwijl in de Beekstraat de rand vol staat met mooie moerasplanten. Ook voor de nieuwe appartementen geen sprietje gras of een verdwaalde paardenbloem te vinden, te steriel. De Turfstraat is vaak een racebaan met voertuigen die via de AH Rozet er in rijden en weer moeten draaien. Toezicht en handhaving is er niet maar ook geen enkele manier zodat deze voertuigen niet via AH Rozet er meer in kunnen rijden.
16.	De Markt	aangelegd indertijd als "De Huiskamer van Arnhem". Nu een smerige plek en onbegaanbaar voor miva's en ouderen.	Wie naar de omringende plantsoenen kijkt ziet veel hondenpoep, dode struiken en geregeld heel veel zwerfafval. Dit laatste vooral na een warenmarkt. Het is een ongelijk en zeer hobbelig plein die zo niet aangelegd had mogen worden. Diverse gesprekspartners geven dit ook veelvuldig aan maar er wordt niets meegedaan helaas.
17.	Herontwikkeling Gelderse poort	Maak ruimte voor woningbouw in plaats van lege kantoorpanden. Geweldig geschikt voor hoogbouw. Ontwikkel de Arnhemse Zuidas tot een heerlijke zeer goed bereikbare woonplek voor starters en nog meer senioren of zorgbehoevenden.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
18.	Verval van een monument	Stop het verval en verdere verloedering van dit historisch stukje Arnhem. Het biedt plaats aan de oudste boom van Arnhem zuid en ook de pastorie verdiend het om weer tot leven gebracht te worden	
19.	Verval van een monument	Eens, een hele bijzondere woning die bewust al ruim 20 jaar staat te verkrotten terwijl het zoveel mooie functies zou kunnen hebben. De eigenaresse blijft maar rekken en dralen terwijl er zoveel mensen zijn die het zouden willen kopen om er iets moois van te maken....	
20.	laat park Westerveld wet stralen	Wat ooit de achtertuin was van de baron is nu een uniek stukje natuur, de flora en fauna op het land doen het geweldig door het met rust laten van de natuur. Helaas is de waterkwaliteit van het meertje ontzettend slecht te noemen. Tevens is ook de staat van het wandelpad rondom de vijver echt zeer slecht te noemen. Verergerd door de vele machinale houtkap van afgelopen winter. Maak van dit mooie park weer een plek om te wandele En genieten van dit bijzonder stukje historische natuur	
21.	Boomgaard gemeentelijk monument	Maak van de laatste commerciële boomgaard van Elden een gemeentelijk monument nu dat deze op het punt staat eeuwig te verdwijnen en plaats te maken voor nog meer nieuwbouw in Elden. Op de website van de huidige eigenaar van de grond staat vrolijk geschreven dat ze van plan zijn dit prachtig stukje historisch cultureel groen erfgoed van Elden willen transformeren in woningen. De boomgaard is een walhalla voor inheemse flora en fauna, laat het niet verloren gaan, ik smeek u.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
22.	Boomgaard gemeentelijk monument	Inderdaad! Vroeger lag Elden middenin de boomgaarden, nu tussen de bloemkoolwijken. Deze boomgaard is een pareltje om te koesteren, een prachtig symbool dat Arnhem zuid bij de Betuwe hoort. Dit terrein mag nooit bebouwd worden omdat het een stukje geschiedenis zichtbaar maakt en wat het dorpse karakter enorm versterkt. Het terrein zou zich goed lenen voor een bewonersbedrijf waar bewoners fruit telen, groente verbouwen, bijen houden en een heerlijk landelijke "versmarkt" exploiteren. Verschillende Eldense verenigingen zijn op zoek naar opslagruimte, dat zou in een mooie landelijke kapschuur op het terrein kunnen.	

Aan de leden van de raad

Datum	: 11 mei 2021
Zaaknummer	: 566585
Contactpersoon	: Michiel Somers en Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 0644832872 0640678005

Onderwerp: Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'.

Geachte voorzitter en leden,

Inleiding
Uw raad heeft vorig jaar twee moties aangenomen die gaan over het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen. Het gaat om de motie Realistischer inschatten nieuw beleid - 20M209G, aangenomen bij de behandeling van de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen en de motie Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen 20M255, aangenomen bij de behandeling van de begroting 2021. In deze brief informeren wij u over de wijze waarop ons college deze moties heeft uitgevoerd en het mogelijk vervolg daarop. Ook verwijzen wij u naar de informatie die, mede naar aanleiding van genoemde moties, in de meest recente Perspectiefnota 2022 - 2025 is opgenomen.

Invulling uitvoering moties
Op 24 maart jl. heeft een technische bijeenkomst plaatsgevonden met de financiële woordvoerders van de raadsfracties en leden van de auditcommissie. Vier experts (van adviesbureau Naris, de VNG en onze accountant Deloitte) hebben gereflecteerd op de financiële positie van de gemeente Arnhem en hun kennis gedeeld over deze positie in vergelijking met andere gemeenten. Tijdens deze bijeenkomst hebben de experts vragen van de leden van de raad beantwoord en hebben de experts adviezen gegeven.
Als voorbereiding op deze bijeenkomst hebben wij ook zelf een onderzoek gedaan naar de spelregels met betrekking tot het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen in Arnhem in vergelijking met andere gemeenten. Daarin zijn ook de effecten zichtbaar gemaakt van eventuele andere keuzes met betrekking tot de 'knoppen' voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote. Verderop in deze brief lichten we deze 'knoppen' toe en wat het effect is als eraan wordt gedraaid. Mogelijke scenario's, als deze 'knoppen' anders zouden worden ingesteld, zijn tijdens het door ons uitgevoerde onderzoek ter voorbereiding van de bijeenkomst van 24 maart jl. in beeld gebracht.

Kortheidshalve verwijzen wij naar de documenten, zoals gevoegd bij de agenda gevoegd voor deze technische bijeenkomst.
De bijeenkomst met raadsleden en experts heeft waardevolle inzichten opgeleverd die helpen bij het gesprek over spelregels met betrekking tot de financiële positie.

Relatie met de Perspectiefnota 2022 - 2025
In de motie 'Anti-cyclisch investeren - anti-cyclisch sparen' vraagt uw raad het college om na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen 'tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn'. Zoals gevraagd in deze motie geven we in de Perspectiefnota 2022-2025 in de toelichting op het 'Financieel totaalbeeld 2021-2025' aan welke verbeteringen in de financiële positie voor de komende jaren worden verwacht, zoals onder andere de positieve ontwikkeling van de weerstandsfactor en de groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Kortheidshalve verwijzen wij naar de Perspectiefnota 2022-2025.

Expliciete afwegingen rondom risicobereidheid en bestendige gedragslijn in spelregels
Tijdens de bijeenkomst van 24 maart jl. hebben de experts benadrukt dat het belangrijk is om afwegingen over de mate waarin de gemeente bereid is risico's te nemen, zo expliciet mogelijk duidelijk te maken. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement is de plaats in de begroting en het jaarverslag waarin deze afwegingen worden toegelicht.
Reactie: Wij onderschrijven dit advies en wij zullen specifieke afwegingen toelichten in de genoemde paragraaf.

'Knoppen' van het weerstandsvermogen
Tijdens de bijeenkomst met de experts zijn de drie 'knoppen' voor de bepaling van de weerstandsfactor besproken (benodigde weerstandcapaciteit/bepaling risicoprofiel, beschikbare weerstandscapaciteit/buffers voor risico's en de weerstandsfactor zelf). In algemene zin hebben de experts erop aangedrongen te kiezen voor een bestendige gedragslijn voor de lange termijn ten aanzien van te hanteren spelregels voor weerstandsvermogen en financiële kengetallen.

Benodigde weerstandscapaciteit
In de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' is een belangrijke vraag aan ons college om voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit c.q. de bepaling van het risicoprofiel, een voorstel te ontwikkelen 'voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten en daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen'.
Het blijkt lastig te zijn om de manieren waarop gemeenten hun risicoprofiel bepalen, onderling te vergelijken. Zo inventariseren gemeenten risico's op een verschillende manier en is ook de aard van de risico's verschillend. Ook is de conclusie op basis van ons onderzoek dat het feit of gemeenten risico's wel of niet structureel zwaarder wegen niet de doorslaggevende factor is voor de uiteindelijke hoogte van het risicoprofiel van de verschillende gemeenten.

Wanneer we op basis van de begroting 2021 in het risicoprofiel structurele risico's twee keer mee zouden wegen en op deze manier aan deze 'knop' zouden draaien, zou het risicoprofiel van onze gemeente €20,8 miljoen hoger worden. De weerstandsfactor zou daardoor dalen van 1,0 naar 0,67. Om de weerstandsfactor weer op 1,0 uit te laten komen zou aan de algemene reserve, het belangrijkste onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit, €20,8 miljoen toegevoegd moeten worden.
De experts zijn positief over de kwaliteit van het risicomanagement en hieruit voortvloeiende risicoprofiel van de gemeente Arnhem. Er ligt een goed proces aan ten grondslag, waarbij in een brede dialoog de risico's worden besproken. Vanuit die overweging is het, zoals in de bijeenkomst naar voren is gebracht, niet noodzakelijk om risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen. De experts benadrukken wel dat het belangrijk is om de weerstandsfactor in samenhang met financiële kengetallen te bezien.
Het advies is tevens om in het huidige risicoprofiel geen reserveringen op te nemen voor zogenaamde 'zwarte zwanen', de extreem grote risico's met een zeer incidenteel karakter (bijvoorbeeld het verwerken van het risico op een aardbeving met een kleine kans, maar met grote gevolgen). Reserveringen voor dit soort gebeurtenissen zouden heel veel middelen vragen. Een goed risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning door het Rijk bij het optreden van dergelijke tegenvallers beoordelen de experts als voldoende. Samenvattend is het advies niet aan de 'knop' van het risicoprofiel te gaan draaien.
Reactie: Wij sluiten ons aan bij de adviezen van de experts en achten het niet noodzakelijk om bij de berekening van het risicoprofiel structurele risico's zwaarder mee te laten wegen. Op de samenhang met de financiële kengetallen komen wij nog terug.

Beschikbare weerstandscapaciteit
In het door ons uitgevoerde onderzoek is nagegaan welke onderdelen bij andere gemeenten deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij vrijwel alle gemeenten bestaan de buffers uit dezelfde componenten als in Arnhem (algemene reserve, reserve grondbedrijf en post onvoorzien). Enkele gemeenten tellen ook andere reserves mee, bijvoorbeeld de daar aanwezige stille reserves.
In de technische bijeenkomst is stil gestaan bij de functie van bestemmingsreserves als mogelijk onderdeel van de weerstandscapaciteit. De experts hebben aangegeven dat in het uiterste geval deze ingezet zouden kunnen worden om tegenvallers op te vangen ook al zouden deze reserves geen onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit uit maken.
Reactie: Wij stellen voor geen wijzigingen aan te brengen in de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit. Voor wat betreft de bestemmingsreserves merken wij het volgende op. De bestemmingsreserves zijn in Arnhem recent onderzocht. De uitkomsten daarvan zijn in de Perspectiefnota 2021-2024 en de Begroting 2021 verwerkt. Besloten is om de aanwezige financiële ruimte boven de bij deze bestemmingsreserves behorende bestedingsplannen vrij te laten vallen. De aldus verkregen ruimte is ingezet voor dekking van maatregelen die onderdeel uitmaken van, de Arnhemse Herstelagenda waarmee risico's van ingrijpende(r) effecten van de coronacrisis in de stad worden bestreden. Mede gelet op de eerdere besluitvorming hierover én in het licht van een bestendige

lijn zien wij op dit moment geen aanleiding om middelen uit de bestemmingsreserves mee te tellen als beschikbare weerstandscapaciteit.
Zoals wij in de Begroting 2021 aangaven, kan de start van een nieuwe raadsperiode een natuurlijk moment zijn om deze bestemmingsreserves opnieuw tegen het licht te houden en de gewenste besteding zo nodig te heroverwegen.
Eén van de bestemmingsreserves is de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Hierop komen wij later in deze brief nog terug. Naast de versterking van de solvabiliteit heeft deze reserve geen specifiek doel. Van deze reserve is afgesproken deze niet mee te tellen als onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De weerstandsfactor
Tijdens de bijeenkomst met de experts is naar voren gekomen dat de weerstandsfactor de enige 'knop' is waarvan overwogen kan worden hieraan te draaien wanneer de financiële situatie daarom vraagt. Door bijvoorbeeld de ondergrens van de weerstandsfactor te verlagen tot 0,8 hoeven er minder middelen als financiële buffer te worden aangehouden. In financieel moeilijke tijden kan de gemeente als het ware scherper aan de wind zeilen. Dit betekent tegelijkertijd dat ook meer risico genomen zou worden. De meeste gemeenten hanteren op dit moment een ondergrens van 1,0. Enkele gemeenten hanteren een (tijdelijke) ondergrens van 0,8.
In de verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem is vastgelegd dat, als de weerstandsfactor onder de 1,0, komt, de algemene reserve moet worden aangevuld. Is deze factor hoger dan 1,4 dan is sprake van ruimte voor eventueel (nieuw) beleid.
Een lagere weerstandsfactor van 0,8 betekent dat er incidenteel € 8,5 miljoen ingeteerd zou mogen worden op de beschikbare buffers voordat deze aangevuld zouden moeten worden.
Reactie: De weerstandsfactor, zoals in de begroting 2021 is opgenomen, bevindt zich boven de 1,0. Daarbij is ook rekening gehouden met de extra risico's die samenhangen met corona. De feitelijke financiële impact is tot nu toe steeds grotendeels gecompenseerd door het Rijk. Wel zijn de onzekerheden naar de toekomst toe groot. De streefwaarde van 1,4 zal naar verwachting deze raadsperiode niet worden bereikt. Het college heeft er bij het doen van voorstellen aan de raad in de begrotingen en perspectiefnota's vooral op gestuurd om de weerstandsfactor in ieder geval boven de 1,0 te laten zijn.
Gelet op de aanwezige onzekerheden is het zaak dat de beschikbare weerstandscapaciteit toereikend is voor de benodigde weerstandscapaciteit. We willen daar nu niet op inleveren. Dit zou ook in strijd zijn met motie 20M255, waarin juist wordt gevraagd buffers (weer) op te bouwen. Op de samenhang tussen de weerstandsfactor met de kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote komen we onderstaand nog terug.

Financiële kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote
De solvabiliteit van de gemeente Arnhem is ten opzichte van het gemiddelde van andere gemeenten relatief laag. De netto-schuldquote is relatief hoog. Dit kwam opnieuw naar voren op basis van het onderzoek wat wij hiernaar hebben gedaan.
Tijdens de bijeenkomst is naar voren gebracht dat deze posities ongunstiger zijn dan in andere gemeenten, maar wel over een reeks van jaren een stabiel beeld laten zien. Uit het Jaarverslag 2020 blijkt aanvullend dat de kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote de afgelopen jaren zijn verbeterd. Doordat de gemeente Arnhem relatief hoge schulden heeft, is het belangrijk na te gaan of de gemeente in staat is de lasten daarvan in de toekomst te betalen.
In de toekomst kunnen de financiën van de gemeenten verder onder druk komen te staan, bijvoorbeeld door negatieve herverdeeleffecten van de inkomsten van het Rijk, ontwikkelingen in de zorg, opgaves met betrekking tot woningbouw en dergelijke. Dat geldt ook voor de gemeente Arnhem. Daarbij speelt ook een rol dat de tussentijdse winstnemingen van grondexploitaties zullen eindigen als de locaties zijn volgebouwd.
Tijdens de bijeenkomst op 24 maart jl. is geadviseerd om de ontwikkeling van deze indicatoren te bezien in samenhang met de weerstandsfactor. In motie 20M209g wordt ook expliciet naar die samenhang verwezen: Zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote is het mogelijk dat, als de weerstandsfactor groter is dan 1,4 er uitgaven voor nieuw beleid worden gedaan, terwijl solvabiliteit en/of schuldquote zich niet op een gewenst niveau bevinden. In de motie is aangegeven dat het dan feitelijk zo kan zijn dat 'het aflossen van schulden of het verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is'.
Reactie: Wij zijn ons bewust van de minder robuuste financiële positie van Arnhem voor wat betreft de solvabiliteit en schuldquote in vergelijking met veel andere gemeenten. Voor wat betreft de betaalbaarheid van onze schulden naar de toekomst toe het volgende:

- Bij de Perspectiefnota 2022-2025 geven we inzicht in de meerjarig opnieuw te financieren leningen. Daarmee wordt ook de mate waarin we als gemeente gevoelig zijn voor eventuele rentestijgingen zichtbaar;
- Wanneer risico's zich voordoen, bijvoorbeeld door een daling van inkomsten uit het gemeentefonds, zullen tegenvallers moeten worden verwerkt in een financieel sluitende begroting. De beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen tijdelijk mogelijk voor één of enkele jaren tegenvallers op te vangen. Hoe hoog de buffers en de weerstandsfactor ook zijn, deze bieden geen structurele ruimte om tegenvallers op te vangen. Om die reden is het belangrijk goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. In hoeverre is het mogelijk om tegenvallers in de begroting op te vangen? Of is dat lastig doordat de lasten van de gemeente nagenoeg geheel meerjarig vastliggen in de vorm van kapitaallasten, inkomensoverdrachten, subsidies en dergelijke? Zijn er net buiten de financiële planningshorizon van vier jaar lastenstijgingen te verwachten, zoals bijvoorbeeld bij de kapitaalgoederen in de openbare ruimte? Wat zouden de mogelijkheden nog zijn om belastingen te verhogen? Concreet vinden we het verstandig om te komen tot afspraken die meer en nadrukkelijker verband leggen tussen de weerstandsfactor en andere financiële indicatoren en tegelijkertijd de flexibiliteit van de begroting voor een periode langer dan 4 jaren te kunnen beoordelen en zo nodig sturen. Op

dit moment zijn daarover geen spelregels vastgelegd. Bij de eventuele bespreking van financiële spelregels bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode/coalitieonderhandelingen kan dit uiteraard worden overwogen. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal de mate van flexibiliteit van de begroting inzichtelijk gemaakt worden.

Voor een belangrijke bijdrage aan de versterking van de solvabiliteit zorgen de gemaakte afspraken over de voorziene dotaties aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Zoals in het meerjarig perspectief van de begroting 2021 is aangegeven, loopt deze op van € 7,6 miljoen eind 2019 tot € 22,6 miljoen eind 2025. Bij de meest recente herijking van het financieel beeld in de Perspectiefnota 2022 - 2025 blijkt dat de bestemmingsreserve solvabiliteit al eind 2023 €23 miljoen zal bedragen. Door de afspraken over deze bestemmingsreserve worden, afhankelijk van de omvang en afschrijvingstermijn van investeringen, steeds middelen apart gezet die de solvabiliteit versterken en tevens een positief effect hebben op de ontwikkeling van de netto-schuldquote. Deze reserve is naast de beschikbare weerstandscapaciteit een extra buffer voor onvoorspelbare tegenvallers. De rekenregels voor de jaarlijkse toevoegingen aan deze bestemmingsreserve liggen vast in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer.

Een concrete doelstelling omtrent de minimaal gewenste solvabiliteit en maximaal gewenste netto-schuldquote is niet in de huidige financiële spelregels opgenomen. Zoals eerder aangegeven, zijn ook over de samenhang tussen de hoogte van de weerstandsfactor, de solvabiliteit en netto-schuldquote geen afspraken gemaakt. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen in de jaarrekening en begroting in onderlinge samenhang gepresenteerd en de ontwikkelingen hierin toegelicht. Het is mogelijk dat bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode afspraken hierover worden overwogen

In de begroting 2022-2025 zullen wij de ontwikkeling van de financiële kengetallen vergelijken met de risico-indeling van de provincie en de ontwikkeling van de weerstandsfactor spiegelen aan de beoordelingstabel die Naris hanteert.

Projecten
Tijdens de technische bijeenkomst is het belang benadrukt van goed risicomanagement bij grote projecten. Daarbij kunnen overschrijdingen van geplande investeringen en/of uitloop van de planning optreden. In de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen hebben wij toegezegd de afspraken voor het risicomanagement bij grote projecten met de auditcommissie te bespreken. Uiterlijk voor de behandeling van de begroting 2022 zullen wij hieraan invulling geven.

Emu-saldo
Een onderdeel van de financiële positie vormt ook het Emu-saldo. Daarbij is het van belang niet alleen naar de cijfers van de eigen gemeente te kijken, maar ook de vergelijking te maken met andere gemeenten. Onze accountant Deloitte zal via de griffie hierover nog informatie beschikbaar stellen van de gegevens van de Emu-saldi van andere 100+ gemeenten.

Besluit

Met de verstrekte informatie, de technische sessie met de raad, de informatie in de Perspectiefnota 2022-2025 en deze brief hebben wij de beide moties afgedaan. Deze brief kan desgewenst betrokken worden bij de bespreking perspectiefnota.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de loco-secretaris, de burgemeester,

P.J. Altena A. Marcouch

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	16 september 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen: "Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen"
Motie van	Mattijs Loor - D66 Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel van de motie	Realistischer inschatten en bewuster beleid
Nummer Zaaknummer	**20M209g** 466760

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 16 september een besluit te nemen over een proces voor het verder verbeteren van de beheersing van financiële risico's voor de gemeente. Het proces moet leiden tot een voorstel met twee doelen:

- Het beter inschatten van risico's die meerdere jaren achter elkaar van invloed zijn.
- Het maken van afspraken over de relatie tussen het opvangen van risico's met reserves (dat heet het weerstandsvermogen), het vermogen van de gemeente in verhouding tot de schulden van de gemeente en de totale jaarlijkse omvang van de begroting (dat gaat om getallen die we 'solvabiliteit' en 'schuldquote' noemen).

De aanleiding is dat risico's die meerdere jaren na elkaar kunnen optreden op dit moment maar voor één jaar worden meegeteld. En dat er wel afspraken zijn vastgelegd over de aan te houden reserves in verhouding tot de risico's, maar er géén afspraken bestaan over het beschikbare vermogen en de schulden.

We weten dat:

- Sommige risico's in het gemeentelijke risicoprofiel als ze optreden meerdere jaren achter elkaar financiële invloed hebben;[1]
- Deze risico's nu maar één keer worden meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen, terwijl sommige gemeentes ervoor kiezen om ook de risico's in volgende jaren mee te tellen;
- Op het moment dat het benodigde weerstandsvermogen op een andere manier wordt berekend, het geheel aan spelregels rondom dit weerstandsvermogen heroverwogen moet worden, wat een eenvoudige wijziging op dit moment onmogelijk maakt;
- Het maken van afspraken over het benodigde weerstandsvermogen en de vrije besteedbaarheid van reserves indien dat vermogen bereikt is, zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote, kan leiden tot uitgaves aan nieuw beleid terwijl het aflossen van schulden of anderszins verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is.

[1] Feitelijk is dit aan de orde voor alle risico's die structureel doorwerken en van toepassing zijn op structurele budgetten, omdat het in de regel niet mogelijk is binnen een jaar het beleid dusdanig bij te stellen dat een financieel probleem wordt opgelost met extra inkomsten of minder uitgaven.

We vinden dat:

- De gemeente risico's zo realistisch mogelijk moet proberen te ramen, ook al blijft het altijd een zo goed mogelijke schatting en geen exacte berekening;
- Het meerjarig meewegen van risico's op structurele budgetten een bijdrage kan leveren aan het meer realistisch ramen van het benodigde weerstandsvermogen;
- Dat afspraken over weerstandsfactor, solvabiliteit en schuldquote ook moeten gaan over de samenhang tussen deze kengetallen, zodat de raad op een bewuste wijze en op basis van de samenhang tussen deze factoren zijn financiële keuzes maakt.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. In overleg met experts, de auditcommissie en de financieel woordvoerders in de raad een voorstel te ontwikkelen voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten, en de daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen;
2. Tevens in dit voorstel mee te nemen hoe afspraken over de gewenste ontwikkeling van de solvabiliteit en schuldquote in relatie tot het weerstandsvermogen in financiële spelregels vastgelegd kunnen worden;
3. Het proces richting dit voorstel zo in te richten, dat de raad vóór de begroting 2022-2025 hierover een besluit kan nemen.

Mattijs Loor - D66
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 20

Tegen 15

Motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID		
Verheij		
Sanders		

Totaal 35

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD
Titel van de motie	Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen
Nummer Zaaknummer	**20M255** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het weer opbouwen van de reserves na de extra uitgaves vanwege de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis.

De aanleiding is dat nu, vanuit het principe van 'anticyclisch investeren' (juist investeren als het minder goed gaat met de economie), veel geld wordt uitgegeven. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd om ook plannen te maken hoe na deze crisis weer gespaard kan worden voor een volgende periode waarin het minder goed gaat met de stad.

We weten dat:

- Arnhem de reserves maximaal benut om extra te investeren tijdens de coronacrisis;
- Een deel van deze investeringen zichzelf zeker niet in de gemeentebegroting terugverdient;
- De financiële positie van de gemeente er daardoor niet goed uitziet en we een volgende crisis niet zomaar aankunnen;
- Het college wel spreekt van 'anticyclisch investeren', maar nog geen doorzichten geeft hoe na het investeren de reserves weer worden opgebouwd.

We vinden dat:

- Anticyclisch investeren ook vraagt om anticyclisch sparen als de situatie gunstiger is.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. Zich tot doel te stellen dat na de coronacrisis de reserves weer worden opgebouwd tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn;
2. Bij het proces rondom het in samenhang bekijken van solvabiliteit, schuldquote en weerstandsvermogen (naar aanleiding van motie 20M209g) ook te betrekken hoe de reserves na de coronacrisis weer worden opgebouwd;
3. Bij de komende perspectiefnota de raad inzicht te geven welke verbeteringen in de financiële positie er naar aanleiding van de tussenstand in dat proces verwacht kunnen

AANGENOMEN

worden voor de komende jaren, eventueel in de vorm van een aantal mogelijke scenario's.
Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD

VOOR	34	*"Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)*
TEGEN	3	

GROENLINKS			VVD Arnhem			D66			PvdA		
	7	0		6	0		5	0		4	0
Coenders			Combée			Andeweg			Greving		
Prinsen			Pape			Loor			Bouma		
Navis			Kalthoff			Venhoek			De Vries		
Dolsma			Van Es			Van Ommen			Visser		
Gemici			Maref			Van Iperen					
Simonis			Loos								
Van der Loo						Arnhem Centraal	3	0	SP	0	3
			CDA Arnhem	2	0	Manders			Elfrink		
Arnhemse Ouderen Partij	1	0	Van Dillen			Van der Laak			Çetintaş		
Wiggers			Hutten			Kraaijenbrink			Dobbe		

ChristenUnie			DENK Verenigd Arnhem			Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem			Partij voor de Vrijheid		
	2	0		2	0		2	0			
Becker			Usta			De Groot			Verheij		
Nede			Aydemir			Eliëns					

Totaal	37

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Daniël Becker - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA
Titel van de motie	Voortaan wél meetbare doelen
Nummer Zaaknummer	**20M277** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het opnemen van meetbare doelen in de volgende begroting.

De aanleiding is dat de raad al meermalen gevraagd heeft om meetbare doelen op te nemen, om zodoende beter te kunnen volgen of doelen ook bereikt worden. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd aan te geven voor welke doelen ze dit mogelijk acht, en dit vanaf de volgende begroting ook te gaan doen.

We weten dat:

- De raad al bij de begroting 2018 heeft gevraagd doelen meer SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden) te formuleren (motie 17M75);
- De raad met amendement 19A51 in het plan voor de doorontwikkeling van de cyclusdocumenten heeft opgenomen: *De voorkeur heeft om kwalitatief betere doelen te formuleren met daarbij heldere indicatoren en activiteiten (SMART) en waar mogelijk het aantal te beperken. In het jaarverslag wordt van ieder doel een resultaat benoemd*;
- Het college bij de M1-behandeling van de jaarstukken 2019 heeft aangegeven dat doelen *duidelijk en zo smart mogelijk* worden geformuleerd;
- De raad met motie 20M183 heeft aangegeven dat de doelen bij budgetten uit de herstelagenda dusdanig concreet geformuleerd te willen zijn, dat objectief vastgesteld kan worden in hoeverre het doel bereikt wordt;
- Bovengenoemde uitspraken van het college en besluiten van de raad in de begroting 2021 niet zijn uitgevoerd;
- Het college wel indicatoren opneemt in de ontwerpbegroting, waarmee vaststaat dat het betreffende aspect kwantitatief meetbaar is, maar de doelstellingen niet aan de indicatoren koppelt.

We vinden dat:

- Bij de besteding van gemeenschapsgeld in ieder geval geprobeerd moet worden om meetbaar te maken in hoeverre met de ingezette middelen het beoogde doel ook wordt bereikt;
- Het ontbreken van kwantitatief meetbare doelen in de begroting de controlerende rol van de raad bij tussen rapportages en het jaarverslag bemoeilijkt.

AANGENOMEN

Daarom spreekt de gemeenteraad uit:

Teleurgesteld te zijn in het ontbreken van (kwantitatief) meetbare doelen in de door het college aangeboden ontwerpbegroting.

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;
2. Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;
3. Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.

Mattijs Loor - D66
Daniël Becker - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA

VOOR	27	*"Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)*
TEGEN	10	

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
Van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
Van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
Van Ommen		
Van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
De Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
Van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
Manders		
Van der Laak		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
De Groot		
Eliëns		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID
Verheij

Totaal	37

Notitie

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Datum : 10 maart 2021

Aan : Agendacommissie

Van : K. Vons tel. 3774087

Betreft : Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Inleiding en doel notitie
Deze notitie behandelt de planning en procedure van de Perspectiefnota 2022-2025. Deze planning en procedure zijn mede gebaseerd op de ervaringen van het proces rondom de begroting en de perspectiefnota van eerdere jaren en op de raadsbrief "Procesmatig verloop van de Perspectiefnota 2022-2025"van het college d.d. 26 januari.

Planning en coronacrisis
M.b.t. de planning zal het college op basis van de Verordening financieel beleid en beheer 2020 van de gemeente Arnhem de Perspectiefnota vóór 1 juni aan de raad aanbieden. De Ontwerp-Begroting 2022 wordt voorbereid op basis van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij een behandeling van de Perspectiefnota vóór de zomer ontstaat ruimte voor het college om de gedane voorstellen en maatregelen zorgvuldig te kunnen afwegen ten opzichte van het definitieve begrotingskader. Hierin houdt het college ook rekening met ontwikkelingen in de meicirculaire en in het verloop van de coronacrisis.
Het college geeft echter aan dat mogelijk door het onzekere verloop van de coronacrisis, gedurende de procedure, bijstellingen nodig zijn. De griffie zal indien er nieuwe informatie van het college richting raad komt, bij u terug komen om de mogelijke consequenties voor de planning en het proces met u te bespreken.

Perspectiefnota en Burgerparticipatie
M.b.t. Burgerparticipatie vindt het college het belangrijk dat belanghebbenden betrokken zijn bij de ontwikkelingen in de stad. Ambtelijk heeft een gesprek met de raadswerkgroep Participatie plaatsgevonden. Het college heeft vervolgens geconcludeerd dat het goed is om de participatie in het kader van de Perspectiefnota 2022-2025 stapsgewijs op te pakken.
1. Het college zal in de Perspectiefnota inzichtelijk maken op welke wijze participatie op de verschillende beleidsterreinen afgelopen tijd heeft plaatsgevonden.
2. Er zal bij de Perspectiefnota een grafische weergave komen om burgers, ondernemers en instellingen te informeren. Deze grafische weergave zal breed worden verspreid via social media en in de Arnhemse Koerier. Het college wil inwoners uitnodigen om hierop te reageren.

Chronologische planning

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

1 mei tot woensdag 2 juni: Periode van technische vragen en antwoorden
Rond 1 mei zal de Perspectiefnota beschikbaar zijn.

Woensdag 12 mei: Mondelinge technische briefing door ambtenaren
Raadsleden en fractievolgers stellen mondelinge technische vragen aan beleids- en financiële ambtenaren m.b.t. Perspectiefnota. Deze mogelijkheid wordt extra aangeboden door het college om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag, zodat er ruimte is voor het behandelen van overige onderwerpen. Afhankelijk van de Coronamaatregelen zal deze bijeenkomst digitaal dan wel fysiek worden georganiseerd.

13 mei tot woensdag 2 juni: Periode van schriftelijke technische vragen en antwoorden
Vanaf donderdag 13 mei t/m vrijdag 21 mei kunnen technische vragen schriftelijk ingediend worden. Alle vragen die in deze tijdspanne worden ingediend zullen zo snel mogelijk worden beantwoord en in ieder geval uiterlijk op woensdag 2 juni. Op deze wijze ontstaat er een flinke periode van voorbereiding op de behandeling van de Perspectiefnota die er toe zal leiden dat vóór aanvang van de daadwerkelijke behandeling er geen technische vragen meer openstaan.
De vragen worden ingediend bij de griffie: griffie@arnhem.nl. De griffie zal de vragen direct doorgeleiden naar de ambtelijke organisatie. De ambtelijke organisatie zal de vragen en antwoorden bundelen en het streven is er op gericht om een actuele voortschrijdende bundel te publiceren in Ibabs. Telkens zal dat worden aangekondigd door middel van een notificatie.

Woensdag 19 mei
Reguliere Politieke Avond.

Woensdag 26 mei
Reguliere Besluitvormende Politieke Avond.

Woensdag 2 juni: Meningsvorming 1, geordend per portefeuillehouder
Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. De behandeling zal in de verschillende raadskamers plaatsvinden, geordend per wethouder. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden. Er is voorzien in een mogelijke uitloop (reserve datum uitloop M1 op woensdag 9 juni).

Woensdag 9 juni (uitloop M1)
Eventuele uitloop woensdag 2 juni Meningsvorming 1.
Agendering van overige onderwerpen in raadskamerverband.

Donderdag 10 juni tot en met vrijdag 18 juni: Periode van het opstellen van moties en amendementen.
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 16 juni
Reguliere, gedeeltelijke Besluitvormende, Politieke Avond.

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Woensdag 23 juni: Meningsvorming 2
Bespreking Perspectiefnota in fase Meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 60 minuten voor het college. Geen uitloop mogelijk. Meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via de onderwerpen/ thema's die aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een preadvies geven.

Donderdag 24 juni tot en met maandag 28 juni 12.00 uur: de definitieve moties en amendementen worden geschreven.
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 30 juni de Perspectiefnota wordt vastgesteld.
Besluitvormende raad. Aanvang 18.45 uur. De gebruikelijke spreektijden zullen gehanteerd worden. De definitieve amendementen en moties dienen op maandag voor 28 juni vóór 12.00 uur ingediend te zijn. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc. Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agenderings/ besluitvormingsproces van de Perspectiefnota (en de overige aanhangige onderwerpen)

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562249

Onderwerp: Turap-1 2021

Voorstel

1. De Turap-1 2021 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

Inleiding

Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2021 is een eerste tussenrapportage (Turap-1 2021) opgesteld. De Turap-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap1-2021 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter.

Deze Turap-1 wordt tegelijkertijd met de Perspectiefnota 2022-2025 aan uw raad aangeboden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaaleffect in het uitvoeringsjaar 2021. In de bijgevoegde Turap-1 worden deze effecten in detail toegelicht.

Een zeer beperkt deel van de benoemde afwijkingen is formeel gezien het gevolg van gewijzigd beleid. Dit betreft de volgende onderwerpen:
- addendum coalitieakkoord
- participatieproces NemiA
- inclusieve gemeentelijke organisatie
- toename WOB-verzoeken en planologische voorbereidingsbesluiten

Uw raad is echter in meer of mindere mate al over deze onderwerpen geïnformeerd. Om die reden zijn deze afwijkingen in bijgaande Turap-1 verwerkt. In de Perspectiefnota 2022 zijn de structurele effecten hiervan opgenomen.

Beoogd effect

Een prognose geven van de financiële afwijkingen en het resultaat over 2021. De meerjarige effecten vanaf 2022 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2022.

Arnhem GEMEENTE

Argumenten

1.1 Turap-1 2021 vaststellen
Op basis van de gepresenteerde majeure afwijkingen verkrijgt u inzicht in het verwachte financiële resultaat per programma en op het totaal van de begroting.

2.1 De begrotingswijziging vaststellen
Voorheen was Turap-1 alleen een informerende raadsbrief. Deze keer nemen we hierbij ook een begrotingswijziging op, waarin we alleen die afwijkingen verwerken die:
* verrekeningen met bestemmingsreserves betreffen (conform doelen bestemmingsreserves);
* overhevelingen tussen programma's betreffen (bijvoorbeeld extra middelen decentralisatie-uitkeringen of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's);
* vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een tussentijdse afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift).

Het voordeel hiervan is dat uw raad vroegtijdig een geactualiseerde begroting heeft en dat budgethouders eerder dan voorheen duidelijkheid hebben na akkoord van de raad over wijzigingen in hun budgetten. Nu is deze duidelijkheid er pas na vaststelling van Turap-2 met de bijbehorende begrotingswijziging in november.
De overige afwijkingen die we bij Turap-1 inschatten, verwerken we alleen als prognose in Turap-1 en nog niet in de begrotingswijziging. Dit betreft afwijkingen op bestaand beleid die nog niet vaststaan (bijvoorbeeld open einderegelingen) en waar budgethouders nog op moeten willen bijsturen in de rest van het jaar om deze tot een minimum te beperken. Deze worden bij Turap-2 opnieuw ingeschat en op dat moment in de begrotingswijziging verwerkt. In de bijgevoegde Turap is bij elke afwijking aangegeven of deze meeloopt in de begrotingswijziging.

Kanttekeningen en risico's

Er is met de best mogelijke inschattingen gewerkt op het moment van opmaken van de Turap, maar deze inschattingen kunnen aan het einde van het jaar mogelijk afwijken van de daadwerkelijke realisatie.

Financiën

De prognose over 2021 laat een voordelig resultaat van € 8,1 miljoen zien ten opzichte van de begroting tot en met 14 april 2021. Hiervan wordt voorgesteld om een deel van alle verwachte afwijkingen met bijgaande begrotingswijziging op grond van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting te verwerken.

In de bijlagen bij Turap-1 is per programma een uitputtend overzicht gegeven van alle verwachte afwijkingen. In een aantal gevallen is een afwijking op één programma benoemd, maar vindt de vertaling in de administratie plaats door de begrotingswijziging over diverse (wijk)programma's te verdelen. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Turap 1-2021 en de bijlagen.

Uitvoering

Na vaststelling door de raad wordt de begroting gewijzigd met de bijgevoegde wijziging.

Communicatie

Niet van toepassing

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Turap-1 2021
- Begrotingswijziging 21004OW043

Ter inzage stukken voor gemeenteraad
- Niet van toepassing

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	562249

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: 562249;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Turap-1 2021 vast te stellen;
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Turap-1 2021

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 1 2021 3
Bijlagen 5
Wijken Algemeen 5
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën 7
S01 Veiligheid 12
S02 Bereikbaarheid 13
S03 Economie 14
S04 Onderwijs 15
S06 Participatie en armoedebestrijding 17
S07 Zorg 20
S08 Welzijn en inclusie 22
S09 Gezondheid en sport 24
S10 Klimaat en energie 26
S11 Ruimtelijke ontwikkeling 27
S12 Wonen en leefomgeving 29

Hoofdlijnen Turap 1 2021

In deze eerste Turap over 2021 zijn de verwachte financiële afwijkingen over het lopende jaar 2021 opgenomen. Deze komen naar voren vanuit de financiële vertaling van de autonome ontwikkelingen, de uitvoering van aangenomen moties en de ontwikkelingen in het bestaande beleid die voor het jaar 2021 worden voorzien. De afwijkingen die een structurele doorwerking hebben, komen in de Perspectiefnota ook naar voren. Daarnaast verwachten we een aantal incidentele effecten voor het jaar 2021. Deze zijn alleen in deze Turap-1 toegelicht.

Dit beeld laat op het totaal een positieve verrekening met de algemene reserve zien van € 8,1 miljoen. Dit beeld sluit aan bij de cijfers en toelichting zoals in de Perspectiefnota in het hoofdstuk Totaalbeeld is opgenomen.

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	753.748	759.750	6.002	N
Baten	727.989	744.854	16.865	V
Saldo lasten en baten	**-25.759**	**-14.896**	**10.863**	**V**
Toevoegingen aan reserves	37.022	40.494	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	62.780	63.516	736	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**25.758**	**23.022**	**-2.736**	**N**
Prognose resultaat	**-1**	**8.126**	**8.127**	**V**

Bestuursrapportages en Turap

In de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk wordt gedetailleerde informatie gegeven over de voortgang en resultaten van de programma's. Deze bestuursrapportages zijn continu in ontwikkeling om de raad steeds betere instrumenten te geven om bij te sturen en te controleren.
In de Turaps wordt ook over de voortgang van de programma's gerapporteerd. In Turap-1 zijn dit alleen de financiële afwijkingen. In Turap-2 wordt ook de inhoudelijke voortgang aan de hand van de doelenboom weergeven. Deze rapportage is minder gedetailleerd dan de bestuursrapportages. In deze Turap geven we in de bijlage bij de programma's S06 en S07 een korte toelichting over de financiële afwijkingen. In de bestuursrapportages is meer informatie over de voortgang op deze onderwerpen aangegeven.

Leeswijzer

Vanaf de Begroting 2021 is de presentatie van baten en lasten gewijzigd. De presentatie die in de begroting van 2021 is gebruikt, is doorgezet in deze Turap. Daarom wordt - in afwijking van eerdere Turaps - een positief bedrag gepresenteerd op het moment dat er sprake is van meer baten of meer lasten. Concreet betekent dit dat als er hogere lasten zijn, dit als een positief bedrag in de lasten is gepresenteerd. Dit veroorzaakt een nadeel voor de algemene reserve. Wanneer een negatief bedrag als afwijking in de lasten is gepresenteerd, betekent dit dat er sprake is van minder lasten, dus een voordeel voor de algemene reserve.
Wat betreft de baten werkt dit hetzelfde: een positieve afwijking in de baten betekent hogere baten en een voordeel voor de algemene reserve. Of een afwijking een voordeel of nadeel voor de algemene reserve veroorzaakt, is eveneens weergegeven in de kolommen in de bijlagen.

Daarnaast wordt dit jaar - in tegenstelling tot eerdere jaren - een begrotingswijziging voorgesteld bij Turap-1. Afwijkingen worden in de begroting gewijzigd wanneer deze onder één van de volgende situaties vallen:

- verrekeningen met bestemmingsreserves (conform doelen BR)
- overhevelingen tussen programma's (bijvoorbeeld extra middelen DU's of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's)
- wijzigingen die vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift)

Per afwijking is in de tabellen de nodige informatie verstrekt. Hieronder is per kolom aangegeven welke informatie wordt weergegeven:

C: Is de afwijking het gevolg van de coronacrisis
I/S: Is de afwijking incidenteel of structureel
AR/BR: Komt de afwijking ten gunste of laste van de algemene reserve (AR) of een bestemmingsreserve (BR)
B: Wordt de afwijking in de begroting verwerkt met bijgevoegde begrotingswijziging

Bijlagen

Wijken Algemeen

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	209.432	208.637	795	V
Baten	24.779	24.779	0	
Saldo lasten en baten	-184.653	-183.858	795	V
Toevoegingen aan reserves	1.388	1.388	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.003	2.003	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	615	615	0	N
Prognose resultaat	-184.038	-183.243	795	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-795	V					
Sociale wijkteams (SWT)	-795	V					
Zorg	-1.300	V	WMO huishoudelijke ondersteuning	N	I	AR	N
Schulddienstverlening	350	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid Corona	N	I	AR	J
Armoedebeleid	155	N	Taakmutatie bijzondere bijstand Corona	N	I	AR	J
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Baten	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						

WMO huishoudelijke ondersteuning, activerend werk en doelgroepenvervoer
Op het totale zorgbudget wordt, op basis van de huidige bestedingen en de aanname dat de afname van zorg weer op het niveau van voor de coronamaatregelen zal komen, een eenmalig voordeel van circa € 2,7 miljoen in 2021 verwacht. De ontwikkeling in de zorg is echter onzeker, het is mogelijk dat er sprake zal zijn van een inhaalvraag. Daarom is in 2021 vooralsnog rekening gehouden met € 1,4 miljoen extra zorgkosten en is ditzelfde bedrag als risico opgenomen voor 2022 en verder. Het resterend voordeel van € 1,3 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten, onder andere als gevolg van coronamaatregelen op het gebied van Wmo begeleiding, activerend werk en doelgroepenvervoer (totaal € 800.000) en door de verschuiving van specialistische naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning (€ 500.000).

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie bijzondere bijstand corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	83.506	87.182	3.676	N
Baten	485.807	503.455	17.648	V
Saldo lasten en baten	402.301	416.273	13.972	V
Toevoegingen aan reserves	14.301	17.773	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	21.284	21.833	549	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	6.983	4.060	-2.923	N
Prognose resultaat	409.284	420.333	11.049	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	3.676	N					
Bedrijfsvoering	2.000	N	Formatie SB&R	N	I	AR	N
Bedrijfsvoering	425	N	Connectie: Prijscompensatie huidige contracten	N	S	AR	J
Automatisering	343	N	Connectie: opgave ICT: programma 2!Connect	N	I	AR	N
Automatisering	275	N	Bedrijfsvoering ICT	J	I	AR	N
Automatisering	251	N	Connectie: structurele doorwerking	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	188	N	Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	J	I	AR	N
Publieke dienstverlening	186	N	DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen	N	I	AR	J
Publieke dienstverlening	150	N	Referendum Afval	N	I	AR	J
Automatisering	150	N	De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis	J	I	AR	N
Bedrijfsvoering	150	N	Inclusieve gemeentelijke organisatie	N	S	AR	J
Publieke dienstverlening	140	N	Klantenservice	N	S	AR	N
Bedrijfsvoering	125	N	Hybride werken: structurele kosten	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	100	N	Aanpassen gemeentelijke websites	N	I	AR	N
Publieke dienstverlening	50	N	Klantenservice: inhuur	J	I	AR	N
Wijksturing en Wijkzaken	50	N	Addendum Coalitieakkoord (Wijkpanel)	N	I	AR	J
Raad	40	N	Addendum Coalitieakkoord (0,5 fte griffie)	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	26	N	Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	N	I	AR	N
Financiën	-150	V	Dekking referendum Afval uit onvoorzien	N	I	AR	J
Financiën	-823	V	Actualisatie MIP	N	S	AR	N
Baten	17.648	V					
Financiën	16.799	V	September- en decembercirculaire gemeentefonds	N	I	AR	J
Financiën	1.700	V	Aanvullende compensatie Rijk corona	J	I	AR	N
Financiën	-401	N	Dividend BNG Bank	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	-450	N	Niet realiseren taakstelling verkoop panden	N	I	AR	J

Toevoegingen aan reserves	3.472	N					
Financiën	2.992	N	Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit	N	S	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	400	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerinitiatieven Sociaal Domein)	N	I	AR	J
Wijksturing en Wijkzaken	80	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerparticipatie)	N	I	AR	J
Onttrekkingen aan reserves	549	V					
Bedrijfsvoering	459	V	Vrijval reservering dubieuze debiteuren	N	I	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	90	V	Addendum Coalitieakkoord (onttrekking BR burgerparticipatie)	N	I	BR	J

Formatie SB&R
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor het jaar 2021 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden.

Connectie: Prijscompensatie huidige contracten
Als gevolg van nieuwe aanbestedingen en hercontractering van diverse lopende contracten (schoonmaak, beveiliging en postvoorziening) wordt De Connectie geconfronteerd met hogere prijsontwikkelingen die niet binnen de begroting van De Connectie kunnen worden opgevangen.

Connectie: opgave ICT: Project 2!Connect
Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van het CMM 2 niveau en het komen tot een geharmoniseerde ICT-omgeving. Het accent van de werkzaamheden ligt echter in de eerste jaren waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt.

Bedrijfsvoering ICT (impact corona)
De extra kosten als gevolg van corona die ten behoeve van de bedrijfsvoering worden gemaakt hebben voornamelijk betrekking op ICT. De uitrol van devices om tijd- en plaatsonafhankelijk te werken (zoals laptops) wordt versneld doorgevoerd. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast worden er op korte termijn extra voorzieningen getroffen ten aanzien van (digitale) (thuis)werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Bovendien zijn er extra uitgaven voor beveiliging en stijgen de prijzen van hardware als gevolg van de crisis.

Connectie: structurele doorwerking
De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door naar 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving.

Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice (impact corona)
De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en de verlengde geldigheidsduur van rijbewijzen. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over onder andere de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.

DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'. Voor het organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen zijn extra kosten gemaakt om te voldoen aan de corona-maatregelen.

Referendum afval
Dit jaar is, tegelijk met de Tweede Kamerverkiezingen, een referendum over het afvalbeleid gehouden in Arnhem. Hiervoor zijn kosten gemaakt. Er waren bijvoorbeeld extra stembussen nodig, er was drukwerk nodig en er waren extra personele kosten. Deze kosten kunnen gedekt worden vanuit het budget onvoorzien.

De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis (impact corona)
De Connectie heeft verschillende aanvullende opdrachten van de gemeente Arnhem gekregen die verband houden met corona. Te denken valt onder meer aan extra schoonmaak, de aanschaf van desinfecterende gels en aanpassingen (bewegwijzeringen/aanbrengen schermen) in de verschillende panden. De extra kosten die daarmee zijn gemoeid, zullen worden doorbelast. Verder bestaat het risico dat bepaalde projecten als gevolg van deze extra, onvoorziene werkzaamheden onder druk komen te staan.

Inclusieve gemeentelijke organisatie
Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aanpak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen). In 2021 wordt hiermee gestart.

Klantenservice
Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Verder heeft corona vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 voorzien we een knelpunt van € 140.000 voor 2021.

Hybride werken: structurele kosten
Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot. De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken. De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een (structureel) knelpunt van € 125.000.

Aanpassen gemeentelijke websites
Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 van naar verwachting € 100.000. De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites.

Klantenservice: inhuur
De begroting van Klantenservice kent op dit moment geen structureel budget voor inhuur. Om het toegenomen aanbod aan telefoon goed aan te kunnen, is het nodig dat er in 2021 tijdelijk (extra) externe medewerkers ingehuurd kunnen worden. In 2022 moeten er middelen gereserveerd worden in verband met het opnemen van telefoongesprekken voor opleidingsdoeleinden. Dit als onderdeel van de doorontwikkeling van de afdeling.
In het eerste kwartaal van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering Klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Zie hiervoor ook het item Klantenservice doorontwikkeling Klantencontacten. De ambitie die in het plan wordt neergelegd, is om de afdeling Klantenservice een proactieve partner van de klant te laten zijn (de ogen en oren van de klant). Een realistische begroting maakt hier onderdeel van uit.

Addendum Coalitieakkoord
Op 24 maart hebben de fracties GroenLinks, VVD, PvdA en Arnhem Centraal een addendum op het coalitieakkoord Arnhem 2018-2022 gepresenteerd. In deze Turap zijn de financiële gevolgen op de begroting weergegeven, die in het lopende jaar een effect hebben.
De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de algemene reserve € 80.000 in 2021 in.
We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan tot maximaal € 525.000. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. Vanuit de algemene reserve wordt dit met € 400.000 aangevuld in 2021.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
We nemen maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen. Deze worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn terug te verdienen, zoals isoleren van de schil van de gebouwen en installatie-aanpassingen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden.

Actualisatie MIP
Voor de Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert in 2021 een voordeel op van € 0,8 miljoen.

September- en decembercirculaire gemeentefonds
De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Per saldo resteert voor de algemene middelen een voordeel van € 8,9 miljoen. Hierin is ook de eind maart toegekende aanvullende rijkscompensatie voor de coronacrisis opgenomen. Op diverse programma's in deze Turap staan daar knelpunten tegenover. In de impactanalyse corona die

periodiek wordt geactualiseerd, wordt een totaalbeeld gegeven van de knelpunten, risico's en compensatie corona.

Aanvullende compensatie Rijk corona (impact corona)

Het Rijk heeft voor een aantal beleidsvelden compensatie aangekondigd die nog niet is meegenomen in de laatste publicatie van 26 maart. Dit betreft onder andere de parkeerinkomsten. Voor de totale compensatie van de parkeerinkomsten heeft het Rijk € 150 miljoen gereserveerd. Vorig jaar was dit € 100 miljoen. Deze compensatie wordt in de meicirculaire verwacht. We verwachten hieruit circa € 1,7 miljoen te ontvangen.

Dividend BNG Bank

De BNG Bank heeft het resultaat over 2020 bekendgemaakt. Aan de aandeelhouders wordt voorgesteld om een dividend van € 1,81 per aandeel uit te keren. In de Arnhemse begroting is over 2021 een dividend van de BNG Bank van 1,3 miljoen geraamd. Het voorstel komt voor Arnhem neer op een totaal dividend van € 0,9 miljoen. Dit levert een nadeel van € 0,4 miljoen.

Niet realiseren taakstelling verkoop panden

In de begroting is voor een reeks van jaren een taakstelling op de verkoop van gemeentelijke panden opgenomen. In 2021 is voor het laatst een taakstelling (€ 450.000) in de begroting opgenomen. Deze taakstelling is echter onhaalbaar omdat er momenteel geen panden in de verkoop zijn en er tevens geen zicht op te verkopen panden is.
Dit zal zeer waarschijnlijk leiden tot een nadeel ten laste van het jaarresultaat 2021.

Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit

De toevoeging aan de Bestemmingsreserve (BR) Solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving word de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds. Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen).

Vrijval reservering dubieuze debiteuren

Eens in de paar jaar werd op basis van een steekproef op het vorderingenbestand de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren bepaald. Bij jaarrekening 2018 is een nieuwe steekproef gedaan. Op basis van die steekproef en in afstemming met de accountant bleek een voorziening van € 9,0 miljoen toereikend, waardoor ten opzichte van de vorige positie van € 10,6 miljoen een voordeel werd gerealiseerd van € 1,6 miljoen. Ook is besloten dat de steekproefmethode in 2019 vervangen zou worden door een betrouwbaarder berekening. Omdat onzekerheid bestond over de benodigde hoogte van de voorziening op basis van die nieuwe berekening is de vrijval van € 1,6 miljoen gereserveerd in de BR Bedrijfsvoering. In 2019 bleek een groot deel niet nodig voor dit doel en is € 1,1, miljoen ingezet voor de kosten rondom transformatie Werk en Inkomen (besloten in Turap-2 2019). Het resterende bedrag kan vrijvallen naar de algemene reserve.

S01 Veiligheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.428	19.761	333	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-16.493	-16.826	-333	N
Toevoegingen aan reserves	72	72	0	
Onttrekkingen aan reserves	1.847	1.847	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.775	1.775	0	N
Prognose resultaat	-14.718	-15.051	-333	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	333	N					
Openbare orde en veiligheid	175	N	Aanpak mensenhandel	N	S	AR	N
Openbare orde en veiligheid	158	N	Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Daarin kwam Arnhem nadrukkelijk aan de orde als een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben hierin op het onderwerp mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag als Arnhem te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak) en tegelijkertijd zijn er ook onderwerpen die in de periferie spelen (Wet regulering prostitutie, aanpak seksuele intimidatie) die in deze om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren is veel op het vlak van de aanpak van mensenhandel gedaan via externe middelen. Deze middelen zijn nu gestopt en daarmee ontstaat voor de voortzetting van de aanpak van mensenhandel en uitbuiting een knelpunt.

Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk (impact corona)

Vanuit ODRA en welzijnsorganisatie wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt in verband met de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.

S02 Bereikbaarheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.467	23.567	2.100	N
Baten	7.683	7.683	0	
Saldo lasten en baten	-13.784	-15.884	-2.100	N
Toevoegingen aan reserves	7.246	7.246	0	
Onttrekkingen aan reserves	8.044	8.044	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	798	798	0	N
Prognose resultaat	-12.986	-15.086	-2.100	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	2.100	N					
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	2.100	N	Terugloop parkeerinkomsten	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Terugloop parkeerinkomsten (impact corona)

Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Dit heeft zich in 2020 ook voorgedaan. Op basis van de bezettingsgraad op straat, in de garages en het aantal naheffingen is de verwachte impact voor heel 2021 berekend.

S03 Economie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	6.670	7.040	370	N
Baten	990	897	93	N
Saldo lasten en baten	-5.680	-6.143	-463	N
Toevoegingen aan reserves	120	120	0	
Onttrekkingen aan reserves	250	250	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	130	130	0	N
Prognose resultaat	-5.550	-6.013	-463	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	370	N					
Economische Zaken / Acquisitie	370	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Baten	-93	N					
Economische Zaken / Acquisitie	-93	N	Lagere huren horeca	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Taakmutatie re-integratie corona van S06

Op programma S06 is de totale afwijking toegelicht die ontstaat bij de middelen re-integratie. Op programma S06 worden deze lasten gerealiseerd en de baten worden op S00 gepresenteerd (taakmutatie in het gemeentefonds). Een deel van deze taakmutatie (€ 370 duizend) wordt besteed op dit programma S03, vanwege de nauwe samenhang tussen werk en economie.

Lagere huren horeca (impact corona)

Recente gerechtelijke uitspraken m.b.t. horeca-huren geven aan dat ook van de verhuurder wordt verwacht dat deze een deel van de contractueel overeengekomen huurbedragen schrapt. De uitspraak geeft aan 50% gedurende de lockdown-periode en 25% korting als er sprake is van een beperkte openstelling.
Voor de door de gemeente verhuurde horeca-panden wordt ingeschat dat over het 1ste halfjaar 2021 € 93.000 korting gegeven zal worden.

S04 Onderwijs

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.356	19.505	149	N
Baten	2.466	2.401	65	N
Saldo lasten en baten	-16.890	-17.104	-214	N
Toevoegingen aan reserves	8.264	8.264	0	
Onttrekkingen aan reserves	6.922	6.922	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-1.342	-1.342	0	N
Prognose resultaat	-18.232	-18.446	-214	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	149	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	500	N	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	149	N	DU aanpak laaggeletterdheid	N	I	AR	J
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-500	V	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Baten	-65	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE)	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden (impact corona)

Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Bij het weer opstarten van school na de zomervakantie, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We hebben met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. De Zomerscholen VVE en PO zijn het eerst gerealiseerde speerpunt, er komt ook een Herfstschool. Een projectleider gaat de Arnhemse Aanpak trekken. Bij het Rijk is door de schoolbesturen een subsidieaanvraag gedaan voor extra ondersteuning op de Arnhemse scholen.
Voor het voortgezet onderwijs en MBO kan aanspraak gemaakt worden op de al bestaande incidentele subsidieregeling Gelijke Kansen. Ook de tweede lockdown heeft weer grote impact. Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen een (nog grotere) achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt.

Het is nog niet inzichtelijk welke kosten het totaal aan speerpunten met zich meebrengt. Dat is ook weer afhankelijk hoe lang de tweede lockdown duurt en welke impact dit heeft. Besturen, PAS en gemeente hebben gezamenlijk € 1 miljoen toegezegd voor de Arnhemse Aanpak. Het deel dat de gemeente financieel bijdraagt wordt bekostigd vanuit de middelen voor het onderwijs achterstanden beleid (de OAB-middelen).

DU aanpak laaggeletterdheid
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE) (impact corona)
Dit betreft de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE).

S06 Participatie en armoedebestrijding

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	182.422	174.611	7.811	V
Baten	118.054	118.054	0	
Saldo lasten en baten	-64.368	-56.557	7.811	V
Toevoegingen aan reserves	554	554	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.556	5.743	187	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	5.002	5.189	187	V
Prognose resultaat	-59.366	-51.368	7.998	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-7.811	V					
Werk en Inkomen	2.104	N	Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.303	N	DU Crisisdienstverlening corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.124	N	Taamutatie impuls re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	250	N	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)	J	I	AR	N
Schulddienstverlening	95	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona	N	I	AR	J
Schulddienstverlening	47	N	Schulddienstverlening	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-370	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S03	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-900	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S08	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-1.000	V	Extra kosten re-integratie	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-1.224	V	WSW actualisatie	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-3.140	V	Werk: herstelagenda en landelijke middelen	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-6.100	V	BUIG actualisatie	N	S	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	187	V					
Inclusie	187	V	Vrijval jongerenperspectieffonds	N	I	BR	J

Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona

Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

DU Crisisdienstverlening corona
Dit betreft een decentralisatie-uitkering uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie impuls re-integratie corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) (impact corona)
Het kabinet heeft een nieuwe regeling aangekondigd in verband met corona. Tonk is een noodmaatregel voor huishoudens die door omstandigheden in ernstige financiële problemen dreigen te komen. De regeling loopt van 01-01-2021 tot 01-07-2021. De impact van deze regeling is nog niet bekend.

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Schulddienstverlening (impact corona)
Mede als gevolg van de corona-crisis worden er meer aanvragen voor schulddienstverlening verwacht. Daartoe is de personele bezetting tijdelijk (tot 1 juli 2021) uitgebreid.

Taakmutatie re-integratie corona naar S03 en S08
Een deel van de ontvangen gelden inzake de taakmutatie re-integratie corona worden besteed op programma S03 en S08.

Extra kosten re-integratie (impact corona)
Als gevolg van corona krijgen we waarschijnlijk op termijn te maken met een groter bijstandsbestand en zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het nog lastig hier een goede meerjarige inschatting van te maken. We zien inmiddels wel dat het rijk met aanvullende financiering richting gemeenten komt die vooralsnog voor 2021 toereikend lijkt. Daarom kan het financiële effect dat we eerder opnamen in 2021 van € 1,0 miljoen komen te vervallen. We nemen dit nog wel als risico op in het gemeentelijke risicoprofiel.

WSW actualisatie
Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep sw-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Onlangs heeft de MGR de concept gewijzigde begroting 2021 en de concept begroting 2022 gedeeld. De gerealiseerde uitstroom over 2020 is groter geweest dan begroot. Dit leidt tot een incidentele terugbetaling over 2020.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen
We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan uw raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen.

De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de meerjarenbegroting zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse herstelagenda coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt er een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel.

Middelen vs. inzet **bedragen x € 1.000**	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen*	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

*Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap-2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Naast deze lokale middelen zijn er door het rijk regionale middelen ter beschikking gesteld voor crisisdienstverlening voor 2020 en 2021. Voor onze arbeidsmarktregio gaat het vooralsnog in totaal om € 1,8 miljoen voor Arnhem als centrumgemeente die via de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gekomen. Deze middelen zijn een-op-een beschikbaar voor de regio en bedoeld voor specifieke doeleinden. We voegen deze middelen in 2021 toe aan het programma Participatie en armoedebestrijding.

Buig actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022. De bijstelling van 2021 zou worden meegenomen in verzamelbesluit 1 van 2021. Gezien de definitieve realisaties over 2020 nog niet bekend waren, heeft deze verwerking nog niet plaats kunnen vinden. De bijstelling over 2021 loopt daarom mee in Turap-1 2021.

Vrijval jongerenperspectieffonds

Bij de analyse van de bestemmingsreserves in de Begroting 2021 is uit de bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds € 0,7 miljoen vrijgevallen. Hiervoor in de plaats is een structureel budget van € 0,3 miljoen in de Begroting 2021 opgenomen om jongeren met hun problematische schulden te ondersteunen. Voor 2020 stond er een onttrekking uit de bestemmingsreserve begroot van € 0,2 miljoen. Dit saldo resteerde nog in de reserve. De kosten voor 2020 zijn echter via de exploitatie gelopen. Hierdoor kan dit bedrag in 2021 alsnog vrijvallen ten gunste van de algemene middelen. De reserve kan hiermee ultimo 2021 worden opgeheven. Dit besluit zal bij de Begroting 2022 aan de raad worden voorgelegd.

S07 Zorg

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	54.443	54.363	80	V
Baten	4.940	4.940	0	
Saldo lasten en baten	-49.503	-49.423	80	V
Toevoegingen aan reserves	628	628	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.865	2.865	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.237	2.237	0	N
Prognose resultaat	-47.266	-47.186	80	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-80	V					
Zorg	175	N	Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo	J	I	AR	N
Zorg	20	N	Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	J	I	AR	N
Zorg	-275	V	Droombankje	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo (impact corona)

Organisaties kunnen directe meerkosten bij de uitvoering van de Jeugdwet en Wmo als gevolg van de coronacrisis declareren bij gemeenten. De regeling loopt (vooralsnog) van maart t/m december 2020. Arnhem is centrumgemeente voor de regio. Het rijk heeft voor de uitvoering van deze regeling middelen beschikbaar gesteld via de DU's maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Deze middelen zijn grotendeels ingezet voor de meerkosten in de maatschappelijke opvang. Het is onzeker of deze middelen ook kostendekkend zijn voor de meerkosten in het zorgdomein omdat nog niet alle declaraties zijn ingediend. Voor doelgroepenvervoer geldt dat in de intelligente lockdown 80% van de niet gereden ritten is doorbetaald, deze regeling is voor het gehele jaar doorgetrokken als het gaat om vraagafhankelijkvervoer en routevervoer naar dagbesteding. Inmiddels wordt leerlingenvervoer en jeugdwetvervoer voor 100 % gereden, dus vervalt de 80% regeling. Voor 2021 wordt op dit onderdeel een nadeel van € 25.000 verwacht.

Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona (impact corona)

Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (onder andere RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Inschatting

van de impact 2021 is uitgaande van de situatie begin 2021. Naar verwachting zal het Rijk dit compenseren in 2021.

Droombankje

Vanuit programma zorg worden gelden overgeheveld naar programma S08 welzijn en inclusie voor Het Droombankje. Zie voor verdere toelichting programma S08.

S08 Welzijn en inclusie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.109	27.500	6.391	N
Baten	768	768	0	
Saldo lasten en baten	-20.341	-26.732	-6.391	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	750	750	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	750	750	0	N
Prognose resultaat	-19.591	-25.982	-6.391	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	6.391	N					
welzijn	1.840	N	DU Vrouwenopvang	N	I	AR	J
Welzijn	1.400	N	Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	J	I	AR	N
Welzijn	1.247	N	Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl	J	I	AR	N
Welzijn	900	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Welzijn	314	N	DU Brede aanpak dak- en thuislozen	N	I	AR	J
Welzijn	275	N	Droombankje	N	I	AR	J
Welzijn	250	N	Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden	J	I	AR	N
Welzijn	165	N	DU Uitstapprogramma prostituees	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

DU Vrouwenopvang

Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona (impact corona)

Naast de reguliere opvang voorzieningen is een andere locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang op een cruiseschip. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip minimaal voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM. Er moet rekening gehouden worden met een overgangsperiode van drie maanden. Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor

daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagierscruiseschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen en van de mate van instroom van nieuwe daklozen.

Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl (impact corona)
De coronacrisis heeft impact op het sociaal en mentaal welzijn van mensen in alle lagen van de bevolking. Er is vanuit het Rijk een nieuw maatschappelijk steunpakket ontwikkeld dat zich richt op sociaal en mentaal welzijn en een gezonde leefstijl. Het kabinet wil samen met de gemeenten maatregelen treffen om de directe effecten van het sociaal en mentaal welbevinden van kwetsbare groepen en negatieve gezondheidseffecten van de noodzakelijke corona maatregelen zoveel mogelijk in goede banen te leiden en verdere schade te voorkomen. Doel van dit steunpakket is het verminderen van de langdurige gevolgen van deze coronaperiode op het sociaal en mentaal welbevinden en gezondheid. Het betreft incidentele middelen, voor tijdelijke intensivering. Het pakket bestaat uit drie actielijnen:
1. Intensivering initiatieven welzijn voor de jeugd;
2. Intensivering initiatieven welzijn kwetsbare groepen;
3. Intensivering initiatieven gezonde leefstijl.
Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's. De inkomsten zijn opgenomen op programma S00 bij het gemeentefonds.

Taakmutatie re-integratie corona van S06
Op programma S06 is de afwijking toegelicht van taakmutaties waarvan de lasten op S06 gemaakt gaan worden en de baten op S00 gepresenteerd worden. Een deel van deze taakmutatie (€ 900.000) wordt besteed op dit programma S08, vanwege de samenhang tussen werk & inkomen en welzijn.

DU Brede aanpak dak- en thuislozen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Het Droombankje
Stichting Het Droombankje heeft voor de tweede helft van het jaar 2020 een incidentele subsidie ontvangen, conform het collegebesluit van 30 juni 2020. Met het genomen collegebesluit is voor 2021 e.v. vastgesteld dat bij een nieuwe aanvraag voor 2021 e.v. een structurele begrotingswijziging nodig is. Echter, er is gezien de korte periode (derde en vierde kwartaal 2020) waarin Het Droombankje actief is in de Maatschappelijke Opvang-keten meer tijd nodig om vast te kunnen stellen of stichting Het Droombankje structureel toegevoegd kan worden aan de MO keten. Daarom is voor 2021 opnieuw een incidentele subsidie verleend. De incidentele subsidieverlening van € 275.000 aan stichting Het Droombankje voor 2021 komt ten laste van de vrij te vallen middelen voor ambulante begeleiding Wmo. In de loop van dit jaar wordt duidelijk of Het Droombankje structureel wordt gesubsidieerd, dit zal dan ter besluitvorming worden voorgelegd. De kosten worden gedekt met budget dat overkomt van programma S07 Zorg.

Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden (impact corona)
Op basis van een afwegingskader kan door de gemeente steun worden verleend aan sportverenigingen, cultuurinstellingen, welzijnsorganisaties, buurthuizen en aan initiatieven die een rol vervullen in de sociale samenhang in wijken. Hierbij wordt uitgegaan van steunverlening gedurende de periode 1 mei 2020 tot 1 mei 2021. De over deze periode hiervoor te verlenen steun wordt gemaximeerd tot € 250.000. De kosten worden zoveel als mogelijk gedekt uit bestaande budgetten binnen de desbetreffende beleidsvelden. In 2020 is hierop geen beroep gedaan, dit is doorgeschoven naar 2021. Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's.

DU Uitstapprogramma prostituees
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

S09 Gezondheid en sport

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	20.511	20.781	270	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-17.576	-17.846	-270	N
Toevoegingen aan reserves	354	354	0	
Onttrekkingen aan reserves	260	260	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-94	-94	0	N
Prognose resultaat	-17.670	-17.940	-270	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	270	N					
Publieke gezondheid	120	N	Rookvrije tegels	N	I	AR	J
Sport	83	N	Exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	N	S	AR	J
Sport	67	N	Kunstgrasvelden	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Rookvrije tegels

Om uitvoering te kunnen geven aan de eerder door de Raad aangenomen motie 'Op naar een rookvrije generatie' zijn vorig jaar extra middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier de eenmalige kosten voor het plaatsen van rookvrij tegels en borden bij kinderspeelplaatsen (€ 120.000).
De uitvoering hiervan vindt echter pas in het eerste deel van dit jaar plaats. Helaas zijn deze middelen niet meegelopen in de budgetoverheveling en heeft dit tot een voordeel voor de algemene middelen geleid in 2020. Aangezien de kosten pas dit jaar worden gemaakt, ontstaat er in 2021 een nadeel voor de algemene middelen.

Exploitatie Bethaniënstraat en de Opmaat

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel knelpunt op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Voor het jaar 2021 ontstaat een knelpunt van € 83.000.

Kunstgrasvelden

In de vorige Perspectiefnota hebben we budget gekregen om een natuurgrasveld te veranderen in een kunstgrasveld. Afgelopen woensdag 13 januari is een motie aangenomen waarin de raad het college opdraagt om de alternatieven voor SBR infill (de huidige methode) van een kunstgrasveld te onderzoeken, bij de eerstvolgende renovatie dan wel aanleg van een nieuw kunstgrasveld. De eerstvolgende renovatie is dus al op zeer korte termijn (is nu in gang gezet). Vermoedelijk zal uit het onderzoek blijken dat milieuvriendelijkere

alternatieven duurder zijn dan dat nu in budget is voorzien. Het college kan ervoor kiezen de oude SBR infill methode te hanteren, of meer budget toe te kennen en voor een milieuvriendelijker alternatief te gaan.
Uit het onderzoek is gebleken dat een infill van maiskurk momenteel het milieu het minst belast. Dit vraagt om een extra uitgave van € 67.000. De jaarlijkse extra onderhoudskosten van € 5.000 worden door het Sportbedrijf gedekt.

S10 Klimaat en energie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	5.487	5.612	125	N
Baten	473	473	0	
Saldo lasten en baten	-5.014	-5.139	-125	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.200	3.200	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.200	3.200	0	N
Prognose resultaat	-1.814	-1.939	-125	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	125	N					
Duurzaamheid	125	N	Participatieproces NemiA	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Participatieproces nemiA

Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. Om beter inzicht te krijgen in de impact van de uitvoering van het akkoord, hebben het Rijk en decentrale overheden de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) om advies gevraagd. In zijn onderzoek concludeert de ROB onder andere dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 € 450 miljoen bedragen en deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. De ROB adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of dit ook daadwerkelijk gaat gebeuren.
Het afgelopen jaar bevestigt dat de wijkgerichte energietransitie zoals door de raad is vastgesteld een grote participatieve inspanning vraagt. Dit wordt door bovenstaand onderzoek bevestigd. Het proces in de wijken loopt ondanks corona voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier, als onderdeel van de doelstellingen uit NEMiA in de wijken, invulling aan te kunnen geven is vooruitlopend op eventuele bijdragen vanuit het rijk een extra jaarlijkse inspanning op participatie gebied geraamd van € 125.000 in 2021. Bestaande uit inzet participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	36.753	36.752	1	V
Baten	29.963	29.963	0	
Saldo lasten en baten	-6.790	-6.789	1	V
Toevoegingen aan reserves	2.516	2.516	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.658	5.658	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.142	3.142	0	N
Prognose resultaat	-3.648	-3.647	1	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-1	V					
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	800	N	Woonboten Nieuwe Haven	N	I	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	170	N	Leegloop personeel Projecten (PIM)	J	I	AR	N
Openbare ruimte	50	N	Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	N	S	AR	N
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	29	N	DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	N	S	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-1.050	V	Uitkering Rijk Bethanienstraat	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met

elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Leegloop personeel Projecten (PIM) (impact corona)
PIM en OR werken met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Door met name het niet kunnen maken van rendabele uren doordat kinderen niet naar school konden en thuis bleven, ontstaat echter wel een nadeel.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten
Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.
Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Uitkering Rijk Bethaniënstraat
Voor de sanering van de grondwal aan de Bethaniënstraat is een specifieke uitkering van het Rijk van € 1,05 miljoen beschikbaar gekomen. Met deze uitkering is in de begroting nog geen rekening gehouden.
In de begroting is een budget opgenomen van € 3,9 miljoen voor de sanering en herinrichting van de Bethaniënstraat. Dit budget komt voor € 1,66 miljoen uit de inzet van de algemene reserve.
Nu de specifieke uitkering beschikbaar is gekomen, kan de begrote inzet van de algemene reserve met € 1,05 miljoen verlaagd worden van € 1,66 miljoen naar € 0,61 miljoen.

S12 Wonen en leefomgeving

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	37.671	38.946	1.275	N
Baten	39.814	39.189	625	N
Saldo lasten en baten	2.143	243	-1.900	N
Toevoegingen aan reserves	371	371	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.304	3.304	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.933	2.933	0	N
Prognose resultaat	5.076	3.176	-1.900	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.275	N					
Openbare ruimte	900	N	Extra activiteiten afvalinzameling	J	I	AR	N
Openbare ruimte	150	N	Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Extra kosten Toezicht en Handhaving	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	25	N	Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen	J	I	AR	N
Baten	-625	N					
Openbare ruimte	-625	N	Lagere inkomsten afvalstoffenheffing	N	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Extra activiteiten afvalinzameling (impact corona)

Voor 2021 zullen de corona-effecten ook merkbaar zijn rondom de extra activiteiten afvalinzameling. De verwachte effecten zijn: extra grofvuil op te halen, extra grof vuil gebracht naar ABS en verwijderen van grofvuil bijgeplaatst bij containers. De inzameling van papier zal in geheel 2021 nog met professionele krachten plaatsvinden waarbij de compensatie van de vrijwilligers in stand blijft.

Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte (impact corona)

Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn. Voor 2021 is de verwachting dat tot aan de zomer minder dan normaal vergunningen wordt verleend, maar dat er een inhaalslag daarna komt. Per saldo is de verwachting dat corona voor 2021 een negatieve impact heeft voor de opbrengsten uit verleende vergunningen.

Extra kosten Toezicht en Handhaving (impact corona)
Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen juist ook in de weekenden, dit leidt tot hogere kosten. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving. Voor 2021 is de verwachting dat extra ondersteuning bij Toezicht en Handhaving nodig blijft en dat mogelijk ook een rol gespeeld gaat worden bij ondersteuning van vaccinaties. Het bedrag is gebaseerd op een inschatting voor de eerste helft van 2021.

Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte (impact corona)
Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Tevens is het risico dat er tijdens de werkzaamheden meerkosten als gevolg van corona in rekening gebracht worden om aan de coronamaatregelen te voldoen.

Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen (impact corona)
Het ondersteunen/adviseren op gebied van inrichting van de openbare ruimte voor coronagerelateerde maatregelen.

Lagere inkomsten afvalstoffenheffing
Het aanbod van betaalde zakken blijft binnen diftar achter op begroting. Hierdoor krijgt de gemeente minder inkomsten terwijl de hoeveelheid restafval niet navenant daalt. Uitgaande van de verwachting dat per 1 juni op basis van de uitkomst van het referendum overgegaan wordt op een nieuw systeem, wordt een nadelig resultaat van € 625.000 over 2021 verwacht.

Nr. : 21004OW043
Onderwerp : Turap-1
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562249
Toelichting: : Begrotingswijziging bij Turap-1

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	72	0	**-72**	0	0	**-72**
Geb 2	**Noordwest**	62	0	**-62**	0	0	**-62**
Geb 3	**Noordoost**	54	0	**-54**	0	0	**-54**
Geb 4	**Presikhaaf**	67	0	**-67**	0	0	**-67**
Geb 5	**Malburgen**	99	0	**-99**	0	0	**-99**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	46	0	**-46**	0	0	**-46**
Geb 7	**De Laar/Elden**	32	0	**-32**	0	0	**-32**
Geb 8	**RKV**	73	0	**-73**	0	0	**-73**
		505	**0**	**-505**	**0**	**0**	**-505**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	851	15.948	**15.097**	14.352	549	**1.294**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	370	0	**-370**	0	0	**-370**
S04	**Onderwijs**	149	0	**-149**	0	0	**-149**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	-2.744	0	**2.744**	0	187	**2.931**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	3.219	0	**-3.219**	0	0	**-3.219**
S09	**Gezondheid en sport**	203	0	**-203**	0	0	**-203**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	829	1.050	**221**	0	0	**221**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		2.877	**16.998**	**14.121**	**14.352**	**736**	**505**
	Totaal	3.382	16.998	**13.616**	14.352	736	**0**

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562251

Onderwerp: Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)

Voorstel

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen.
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

Inleiding

De jaarstukken 2020 zijn het sluitstuk van de P&C-cyclus 2020. In de begroting 2020 - 2023 is het beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald.

Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) opgenomen De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten (‘herzieningen’ genoemd), de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen (= te verwachten verliezen), de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

Beoogd effect

Jaarstukken 2020:
Decharge verlenen aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beleid en beheer door middel van de vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020.

FJP 2020:

Gemeente Arnhem

Inzicht verschaffen in de ontwikkeling van de grondexploitaties en de investeringsprojecten. Daarnaast is het doel om de herzieningen zo snel mogelijk te verwerken in de begroting, zodat in de projecten gewerkt wordt met een actueel (financieel) kader.

Argumenten

1.1 Jaarstukken 2020

Volgens de wettelijke kaders, zijnde het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV), is het college verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de jaarrekening. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat:

- de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven;
- de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

De Verordening Financieel Beleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan te bieden aan de raad.
De Gemeentewet verplicht de gemeente om ieder jaar op uiterlijk 15 juli de door de gemeenteraad vastgestelde jaarstukken aan te bieden aan de provincie Gelderland.

1.2 Resultaatbestemming

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen. Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de coronamaatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen.
Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie.
Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 miljoen te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0 en komt overeen met de begrote weerstandsfactor van 1,0. Dit valt binnen de marges van het financieel kader dat door de gemeenteraad is vastgesteld.

De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

1.3 Begrotingswijziging 2021 inzake resultaatbestemming 2020

Voorgesteld wordt om middels een begrotingswijziging 2021 een deel van het resultaat van 2020 dat ten gunste is gekomen van de Algemene Reserve in te zetten. Concreet betreft dit het voorstel om € 2,0 miljoen vanuit de AR toe te voegen aan de BR Zuidelijke Binnenstad.

Het financieel resultaat 2020 bevat voor in totaliteit € 5,4 mln. winstneming in grondexploitaties, waaronder € 2,3 mln. in de grondexploitatie Zuidelijke binnenstad. Het is van groot belang om in de komende jaren door te kunnen ontwikkelen in de binnenstad. De woningbouwontwikkelingen, herontwikkeling Bestuurskwartier en wederopbouwgebieden daaromheen, maar ook de impact van Covid-19 op ondernemers in de binnenstad maken het van belang om als gemeente te blijven investeren in de binnenstad. In de raadsbrief Anticyclisch investeren van februari 2021 is om die reden ook aangegeven dat projecten naar voren worden gehaald die zowel kansen benutten, als noodzakelijk zijn vanuit het belang van een sterke en aantrekkelijke binnenstad in relatie tot de herstelagenda. In de jaarrekening 2020 is de winstneming Zuidelijke binnenstad ten gunste van het jaarresultaat gekomen en aan de Algemene Reserve toegevoegd. Voorgesteld wordt om hiervan middels een begrotingswijziging in 2021 € 2,0 mln. te reserveren voor de financiering van de toekomstige ontwikkelingen in het Bestuurskwartier door deze toe te voegen aan de reeds bestaande BR Zuidelijke binnenstad.

1.4 Accountantsverslag Deloitte

Verantwoordelijkheid accountant:
De controleverordening vormt de basis waarop de accountant de controle over de boekjaren uitvoert. In de verordening worden de reikwijdte van de controle, de geldende normstellingen en de te hanteren goedkeurings- en rapporteringtolerantie vermeld. De bij de controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten.

Accountantsverslag en controleverklaring Deloitte:
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle. Daarbij gaan zij nader in op de scope en reikwijdte van de accountantscontrole en geven zij een nadere toelichting op de getrouw- en rechtmatigheid van de jaarrekening. Het accountantsverslag is integraal onderdeel van de rapportage aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) inzake de SiSa-verantwoording.

De accountant heeft geen controleverschillen ten aanzien van getrouw- en rechtmatigheid geconstateerd, De accountant is voornemens een goedkeurende verklaring af te geven voor de jaarstukken 2020. Voor een nadere toelichting op de bevindingen van de accountant wordt verwezen naar het accountantsverslag.

Ons college heeft een reactie op het accountantsverslag geformuleerd. Hiervoor wordt verwezen naar de reactiebrief.

1.5 FJP: bijlage, geheimhouding en begrotingswijziging

Het algemene, publieke overzicht van de grondexploitaties is terug te vinden in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. Deze FJP 2020 is een verdieping daarop met gedetailleerde projectinformatie en risicobeschrijvingen. Wij raden u aan eerst de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag te lezen en pas daarna deze bijlagen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

De begrotingswijziging naar aanleiding van de FJP wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken 2020.

Kanttekeningen en risico's

Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf "weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag.

Financiën

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen Hiervan wordt voorgesteld €3,9 miljoen toe te voegen in de BR Taakmutaties en het restant van €13,0 miljoen toe te voegen in de Algemene Reserve (AR).

Uitvoering

De accountant geeft een toelichting aan de auditcommissie over het accountantsverslag en de controleverklaring, behorende bij de jaarrekening.

Communicatie

Er wordt een persbericht, animatie en infographic gemaakt voor de jaarstukken.

Op de website financien.arnhem.nl staat de webversie van de jaarstukken weergegeven. Hierin is extra informatie opgenomen, zoals bijvoorbeeld in het onderdeel 'wat heeft het gekost' binnen de programma's (meer informatie tabel baten en lasten en reserves per programma) en bij 'wat hebben we gedaan' (in de doelenboom staat ook de informatie uit Turap 2 weergegeven).

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel en concept-raadsbesluit
- Jaarstukken 2020
- Controleverklaring jaarstukken 2020
- Accountantsverslag 2020 Deloitte
- Reactie college Accountantsverslag
- Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)
- Begrotingswijziging resultaatbestemming
- Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 562251

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 562251;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen;
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Jaarstukken 2020

Jaarstukken 2020

GEMEENTE Arnhem

Jaarstukken 2020

Inhoudsopgave

Infographic 1

Deel 1 Hoofdlijnen 2

2020, een samenvatting 3

Leeswijzer 6

Deel 2 Jaarverslag 8

Wijken 9

Wijken algemeen 10

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 17

Noordwest 22

Noordoost 26

Presikhaaf 32

Malburgen 36

Schuytgraaf, Elderveld 40

De Laar, Elden 44

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 48

Stad 52

Bestuur, dienstverlening en financiën 53

Veiligheid 64

Bereikbaarheid 72

Economie 78

Onderwijs 87

Cultuur 91

Participatie en armoedebestrijding 98

Zorg 112

Welzijn en inclusie 124

Gezondheid en sport 133

Klimaat en energie 139

Ruimtelijke ontwikkeling 145

Wonen en leefomgeving 151

Paragrafen 161

Lokale heffingen 162

Weerstandsvermogen en risicobeheersing 165

Onderhoud kapitaalgoederen 181

Financiering 192

Bedrijfsvoering 196

Verbonden partijen 201

Grondbeleid 221

Investeringen 229

Subsidies 232

Integriteit 236

Deel 3 Jaarrekening 239
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting 240
Balans en de toelichting 249
Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld 278
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel) 280
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 292

Deel 4 Bijlagen 293
Afkortingenlijst 294
Begrippenlijst 297

Infographic

Jaarstukken 2020 in één oogopslag

GEMEENTE Arnhem

Wat zijn de inkomsten?

Totaal € 867 mln.

Het Rijk	Reserves	Overige inkomsten	Lokale heffingen
€ 599 mln.	€ 60 mln.	€ 106 mln.	€ 102 mln.

Wat zijn de uitgaven?

Stedelijke programma's:	
Bestuur, dienstverlening en financiën	€ 113 mln.
Veiligheid	€ 17 mln.
Bereikbaarheid	€ 29 mln.
Economie	€ 7 mln.
Onderwijs	€ 27 mln.
Cultuur	€ 34 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 200 mln.
Zorg	€ 63 mln.
Welzijn en inclusie	€ 22 mln.
Gezondheid en sport	€ 25 mln.
Klimaat, energie en milieu	€ 9 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 55 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 37 mln.
Subtotaal	**€ 638 mln.**

Wijken:	
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek	€ 31 mln.
Noordwest	€ 29 mln.
Noordoost	€ 24 mln.
Presikhaaf	€ 23 mln.
Malburgen	€ 35 mln.
Schuytgraaf/ Elderveld	€ 25 mln.
De Laar/ Elden	€ 17 mln.
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	€ 28 mln.
Subtotaal	**€ 212 mln.**

Totaal € 850 mln.

Wat hebben we gedaan?

Corona - We namen meer dan honderd maatregelen om onze inwoners en bedrijven te helpen, zoals laptops voor kinderen, ondernemersondersteuning en extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. We maakten de Arnhemse Herstelagenda Corona-crisis: fiks investeren om de stad een steun in de rug te geven. Daar profiteert de lokale economie ook van.

Wonen - We gaan sneller meer woningen bouwen. Én de leefbaarheid van kwetsbare wijken vergroten. Sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Daarvoor hebben we met de provincie, met Nijmegen en met het Rijk een woondeal gesloten.

Zorg - De uitgaven in de zorg stijgen nog steeds, maar we hebben ze beter onder controle gekregen. Belangrijk is dat iedere Arnhemmer de zorg krijgt die hij of zij nodig heeft.

Duurzaamheid - We gaan aan de slag om wijken 'van het gas' af te krijgen. Daarnaast maken we Arnhem 'klimaatadaptief' maken. Dat betekent dat we ons voorbereiden op meer regen en meer droogte. Bijvoorbeeld door meer groen in plaats van stenen en meer verkoeling door bomen.

En verder:

- De verbouwing van Museum Arnhem is in volle gang. Een nieuwe vleugel werd spectaculair boven de stuwwal geschoven.
- We strijden tegen armoede. Met een nieuwe armoedeagenda en een de uitvoeringsagenda schulddienstverlening.
- Arnhem was gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. Daarbij zijn diverse gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.
- De gemeenteraad keurde de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed.

Wilt u meer weten? Kijk op financien.arnhem.nl

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit:

1. Hoofdlijnen van beleid

2. Leeswijzer

2020, een samenvatting

2020 liep totaal anders dan we aan het begin van het jaar verwachtten. Het jaar begon hoopvol met de Woondeal en de Arnhem-Oost aanpak, maar corona gooide al snel roet in het eten. Toch hebben we in een jaar van crisis als stad mooie projecten opgezet, vele doelen bereikt en diverse plannen gemaakt.

Woondeal Arnhem-Nijmegen

Er is de afgelopen jaren volop gebouwd in Arnhem en er zijn ook nog plannen in ontwikkeling of in voorbereiding. Daar bovenop sloten Arnhem, Nijmegen en het Rijk een woondeal, met als inzet de bouw van nog meer woningen in beide steden dan al gepland was. De Woondeal moet ervoor zorgen dat er sneller en meer betaalbare huur- en koopwoningen komen. Maar het gaat om veel meer dan woningen alleen. We gaan ook sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Dit noemen we de Arnhem-Oost aanpak en heeft als doel om alle Arnhemmers gelijke kansen te bieden en tweedeling in de stad tegen te gaan. Hierbij worden woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal opgepakt.

Corona

Toen kwam corona. Een crisis die zijn weerga niet kent en waarvoor we alle zeilen moesten bijzetten. Een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. Bijna de helft van de ondernemers gaf aan te verwachten dat het voortbestaan van hun bedrijf door de crisis in gevaar komt. De cultuur- en evenementensector stond op omvallen. Al snel namen we meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning van het Rijk en de Provincie. Zo zorgden we voor laptops voor kinderen uit gezinnen die dat zelf niet kunnen betalen, boden we extra ondersteuning voor ondernemers en regelden we extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. Ook presenteerden we voor onszelf en voor de stad een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk. Tegelijk zijn we ervan doordrongen dat de coronacrisis niet zomaar voorbij is. Dat we ook verder moeten kijken. Zeker tot en met 2021, en misschien nog wel langer.

Investeren in de stad

Daarom presenteerden we nog voor de zomer de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim €19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis. Door juist nu te investeren zorgen we tegen de stroom in voor een impuls in de lokale economie. Met als doel de stad te versterken en zo goed mogelijk uit de crisis te komen. We investeren daar waar het bijdraagt aan grote transities en de opgaven die daarbij horen, zoals de energietransitie, duurzame mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie. Daarmee zorgen we lokaal voor werkgelegenheid en extra bedrijvigheid. Daarnaast investeren we in cultuur. De gemeenteraad stemde in met ons voorstel om het Stadstheater te vernieuwen en ook Introdans en Toneelgroep Oostpool op die locatie te huisvesten.

Ondernemers

Natuurlijk gebeurde er meer. En ondernam de gemeente meer. In het kader van 'Van bedrijven weten' willen we de ruim 15.000 Arnhemse ondernemers beter van dienst zijn. Een team van accountmanagers verbetert de contacten en brengt beter in kaart wat de Arnhemse bedrijven van de gemeente verwachten. Arnhem kende al de Ondernemersdesk. Hierdoor leggen ondernemers snel contact en krijgen ze sneller antwoorden op hun vragen . Ook over wat de nieuwe coronaregels voor hen betekenen. Deze desk werd daarnaast uitgebreid met het loket 'geldzaken en ondernemers', speciaal voor ondernemers met financiële problemen. Vaak zochten we de samenwerking in de regio, bijvoorbeeld met de mkb regiodeal Arnhem-Nijmegen. Daarmee kunnen midden- en kleinbedrijven hulp krijgen op het gebied van digitalisering.

Klimaat en energie

Op het gebied van klimaat en energie werden in 2020 flinke stappen gezet. De plannen van de gemeente om in Elderveld zo'n 800 woningen van het gas af te halen, kregen een impuls doordat het Rijk hier zes miljoen aan bijdraagt. Het is de bedoeling dat deze woningen uiterlijk in 2028 met restwarmte van de rioolwaterzuivering verwarmd worden. Behalve in Elderveld onderzoeken we in nog elf andere buurten of er een serieus alternatief voor aardgas is. Ook op het gebied van duurzame mobiliteit gingen de ontwikkelingen verder. Er zijn steeds meer laadpunten gekomen voor elektrische auto's en dat aantal blijft doorgroeien. Daarnaast zetten we in op deelvervoer, bijvoorbeeld met eHubs waar je elektrische fietsen, bakfietsen of elektrische auto's kunt huren. Het afgelopen jaar hebben we meer dan 12 miljoen aan subsidie voor mobiliteitsprojecten ontvangen. Goed nieuws voor de bereikbaarheid van Arnhem.

Meer grip op sociaal domein

In het sociaal domein kreeg de gemeente beter grip op de uitgaven, en dus ook meer mogelijkheden om tijdig bij te sturen als de kosten onverhoopt stijgen. Daarnaast zijn we gestart met het visietraject sociaal domein, waarin ook de inzichten van de visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein van de VNG worden meegenomen. Ook werd een nieuwe aanbesteding van zorgaanbieders afgerond. Er zijn nu minder aanbieders van zorg die ook nog eens voldoen aan strengere kwaliteitseisen. De coronacrisis legt een extra druk op onze inwoners. Ze ervaren meer stress en voelen zich somberder. Daar zijn we nu extra alert op. Daar hebben vooral de sociale wijkteams een grote rol. Ook zetten we ons volop in om kinderen niet

de dupe te laten worden van de scholensluitingen tijdens corona. Daarvoor hebben we de Arnhemse aanpak onderwijs, waarmee we onder meer vroegtijdig schoolverlaten proberen tegen te gaan.

Afvalinzameling
Per 1 juli werd diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Veiligheid
In de strijd tegen ondermijning en criminaliteit werden op last van de burgemeester in 2020 diverse panden gesloten vanwege criminele activiteiten. Dat is nodig, want de georganiseerde criminaliteit probeert de bovenwereld mee te sleuren met fout geld, intimidatie, chantage en bedreigingen. Het ondermijnt een eerlijke samenleving met eerlijke handel en horeca. In november en december was Arnhem gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. In het kader van de campagne werden niet alleen diverse activiteiten georganiseerd, maar ook vele gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.

Medewerkers
Ook voor onze medewerkers was 2020 een bijzonder jaar. Thuiswerken werd de norm, hetgeen een grote omschakeling betekende. Naar de toekomst toe willen we de positieve elementen hieruit vasthouden en verankeren; we bewegen naar een vorm van hybride werken. Goed te zien, is dat de verzuimcijfers een positieve ontwikkeling laten zien.
De omvang van ons personeelsbestand is in 2020 gegroeid, enerzijds door invulling van vacatures die aan het begin van het jaar reeds open stonden anderzijds doordat we in onze begroting rekening hielden met een stijging van de formatie. Eind 2020 is sprake van een kleine overschrijding: 11 fte (1,2%) ten opzichte van een begrote formatie van 938 fte. Binnen dit totaal is sprake van afwijkingen die elkaar (deels) compenseren. Zo is binnen het cluster Werk & Inkomen sprake van vacatureruimte terwijl de bezetting binnen het cluster Strategie, Beleid en Regie zich boven de begrote formatie bevindt.

Er gebeurde meer
En verder werden er meer dan duizend gratis bomen uitgedeeld aan Arnhemmers om de stad verder te vergroenen, werd de Gelrepas vernieuwd tot handige app, werd bij de verbouwing van Museum Arnhem een nieuwe vleugel spectaculair boven een afgrond geschoven, keurde de gemeenteraad de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed, kwamen er 21 flitsparkeerplaatsen, werd Arnhem wereldnieuws met de plannen om asfalt te verwijderen, schaduwroutes en koelteplekken aan te leggen en meer bomen te planten, startte een mondmaskerfabriek waar statushouders aan het werk gingen, mag het asielzoekerscentrum in Elden nog eens vijf jaar blijven, kreeg de armoedeaanpak een impuls met de armoedeagenda en de uitvoeringsagenda schulddienstverlening en werd Arnhem vereerd met twee bezoeken van de Koning. Eén helemaal in de tijdgeest via een videocall met Museum Arnhem. Maar ook een écht bezoek in september. De Koning liet zich informeren over de Arnhemse aanpak om jongeren te helpen de verleidingen te weerstaan van een loopbaan in de drugscriminaliteit.

Al met al was 2020 een bijzonder jaar. Een jaar waarin we te maken kregen met een onverwachte crisis. Maar waarin we ook samen veel mooie mijlpalen bereikten, waar we onze stad de komende jaren weer verder op kunnen bouwen.

Financieel resultaat

Algemeen
We sluiten het jaar 2020 af met een positief financieel resultaat voor mutaties in de reserves van €19,8 miljoen. Gedurende het jaar zijn overeenkomstig de genomen raadsbesluiten mutaties gedaan in de reserves. Per saldo is er in 2020 al €1,1 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve. Daarnaast is er per saldo €1,8 miljoen toegevoegd aan diverse bestemmingsreserves voor door de raad bestemde uitgaven die in toekomstige jaren nog volgen. Door deze mutaties die al in het jaar gedaan zijn, komt het positieve financieel resultaat na mutaties in de reserves in 2020 uit op €16,9 miljoen.

Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de corona maatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen. Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie. Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 mln te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

In het jaarverslag is per programma uiteengezet waardoor de belangrijkste afwijkingen tussen realisatie en begroting worden veroorzaakt. Hieruit blijkt dat het veelal gaat om incidentele afwijkingen, waaronder een incidenteel voordeel op de gebundelde uitkering (BUIG) en de winstneming in de grondexploitatie (waaronder op de complexen Zuidelijke binnenstad, Schuytgraaf en

Leidenweg). Het incidentele karakter van dit positieve resultaat leidt er toe dat deze effecten niet structureel meegenomen kunnen worden naar de toekomst.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0. De ratio komt overeen met de weerstandsfactor van 1,0 zoals in de begroting is opgenomen. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Deze weerstandsfactor is lager dan voorgaand jaar omdat corona extra risico's met zich heeft meegebracht. Dit wordt nader toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

Coronakosten in de jaarrekening

Gedurende het jaar is de impactanalyse corona opgesteld en periodiek geactualiseerd. In deze impactanalyse zijn de nadelen in de exploitatie ingeschat die het gevolg zijn van de coronamaatregelen. In de laatste versie van de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 is een nadeel gemeld van € 14,6 miljoen. Hiervan is €8,8 miljoen bij Turap 2 al in de begroting verwerkt. In de jaarrekening wordt, naast het reeds in de begroting verwerkte nadeel bij Turap 2, een nadeel gemeld van €3,4 miljoen. Het verschil tussen de gemelde afwijkingen in de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 en de werkelijke afwijking in Turap 2 en de jaarrekening wordt voornamelijk veroorzaakt doordat voor een aantal onderwerpen een hogere compensatie (dekking in 2020) is ontvangen. Een voorbeeld hiervan is bovengenoemde ontvangst voor de TOZO uitkering, waarvoor de gemeente in de toekomst nog kosten moet maken. Daarnaast is door de corona-maatregelen een aantal activiteiten niet uitgevoerd, waardoor een voordeel ontstaat binnen het programma dat een deel van de corona-nadelen heeft kunnen dekken.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Omschrijving	**Bedrag**
Financieel nadeel in impactanalyse d.d. 1 maart 2021	€14,6 miljoen
Reeds in begroting verwerkt bij turap 2	€ 8,8 miljoen
Verschil (verwacht nadeel bij jaarrekening)	**€ 5,8 miljoen**
Gerealiseerd nadeel in de jaarrekening a.g.v. corona	€3,4 miljoen
Voordelen en dekking uit andere middelen	**€ 2,4 miljoen**

In de jaarrekening zijn afwijkingen als corona-afwijking benoemd wanneer deze volledig aan corona toe te wijzen zijn. Soms is dit echter niet goed mogelijk. Het komt ook voor dat slechts een deel van de afwijking een relatie heeft met corona. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een prijsvoordeel is behaald (door bijvoorbeeld een nieuwe aanbesteding) maar er ook minder uitgaven zijn geweest als gevolg van corona. Wanneer dit het geval is, is dit in de toelichting van de afwijking uiteengezet.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Meerjarenprogrammabegroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag
In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- wat wilden we bereiken?
- wat hebben we gedaan?
- wat heeft het gekost?

Jaarrekening
De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Opbouw van de jaarstukken

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de jaarstukken bestaan. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid
In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2020 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag
Het jaarverslag is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Acht wijkprogramma's (W) - Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

2. Dertien stedelijke programma's (S) - Met ingang van de begroting 2020 zijn de tien reguliere programma's (R0 tot en met R9) gewijzigd naar dertien stedelijke programma's (S00 tot en met S12). Voor de toelichting op deze gewijzigde programma-indeling wordt verwezen naar de bijlage 'Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst')' in de MJPB 2020-2023. In de stedelijke programma's zijn de 3 W-vragen opgenomen.
De doelenboom is een belangrijk onderdeel in de stedelijke programma's. Bij het onderdeel 'wat hebben we bereikt' is de verantwoording op de doelen opgenomen. Het onderdeel 'wat hebben we gedaan' bestaat uit de verantwoording op de inspanningen.

Bij de doelen en inspanningen wordt aangegeven of deze op koers (groen bolletje), gedeeltelijk op koers (oranje bolletje), niet op koers lopen (rood bolletje) of gerealiseerd zijn (grijs bolletje).
Binnen de wijkprogramma's en stedelijke programma's zijn bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' een financieel overzicht met een toelichting op de afwijkingen opgenomen. In de tabel met de afwijkingen zijn de volgende afkortingen opgenomen:

- V/N - Voordeel/ Nadeel;
- C - Hoofdzakelijk coronagerelateerd met daarbij de keuze tussen Ja en Nee;
- I/S - Incidenteel/ Structureel;
- AR/BR - Algemene reserve/ Bestemmingsreserve.

3. Tien paragrafen - De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.

Deel 3 - Jaarrekening
Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.

In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Interactieve website jaarstukken

De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op de website is bij de stedelijke en wijkprogramma's de volgende extra informatie te vinden:

- In de doelenboom zijn ook de teksten te zien vanuit de Begroting 2021 en Turap-2.
- Bij de onderdelen 'wat heeft het gekost' de overzichten per kostensoort, portefeuilleonderdelen en taakvelden.
- Totaaloverzicht subsidies.
- Totaaloverzicht reserves.

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit drie onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen

Wijken

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 Wijkprogramma Noordwest
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 Wijkprogramma Noordoost
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 Wijkprogramma Presikhaaf
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 Wijkprogramma Malburgen
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld
Schuytgraaf en Elderveld

W7 Wijkprogramma De Laar/Elden
De Laar en Elden

W8 Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken algemeen

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Uitvoering van Wijken Weten

Ondanks de coronacrisis zijn de Teams Leefomgeving in 2020 in elk gebied doorgegaan met het werken dichtbij bewoners. De wijkprogramma's zijn uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. Deze wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. De budgetten zijn waar dat kan ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten.

Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen is er voor gezorgd dat we in de uitvoering aansluiten bij situaties en behoeften in de verschillende wijken. En in het opdrachtgeverschap naar externe partijen wordt wijkgericht gewerkt. Hier zijn de invloed en het belang van bewoners en organisaties ook verankerd.

Op wijkniveau signaleren we een aantal stadsbrede thema's die in meerdere of in alle wijken spelen. Hierop zijn stadsbrede doelen geformuleerd. We scherpen voortdurend met elkaar doelen aan zodat het voor onze inwoners helder is waaraan we werken.

In 2020 is, na bijna vier jaar uitvoering inclusief een pilotfase, gestart met de evaluatie van Van Wijken Weten. Deze evaluatie, uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau, is in het voorjaar van 2021 gereed. Daarna worden aanbevelingen vertaald in een nieuwe koersnota Van Wijken Weten 2.0. Van Wijken Weten blijft ook na vier jaar nog een proces van experimenteren en leren. Processen, budgetten en bevoegdheden zijn daarbij zodanig ingericht dat de leefwereld van bewoners centraal staat. De basisgedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

Versterken van leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelden we in 2020 samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo ontwikkelden we de Arnhem-Oost aanpak, een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Het is de bedoeling deze werkwijze uit te breiden. We werken aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat we per buurt doen wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. De raad heeft hiervoor bij de begrotingsraad in november 2020 een motie aangenomen 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' waarin het belang van preventie wordt onderstreept. In alle wijken is ingezet op kansengelijkheid, investeren in preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien vergroten we het perspectief van kinderen en jongeren (0-27) en versterken we hun sociale omgeving (onder andere ouders en verzorgers).

Ontmoeten en verbinden

In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegen komen. 'Ontmoeten' draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema vaak terug.
Een belangrijk speerpunt vanuit de wijken is maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief beheer van buurthuizen en MFC's. Vanaf 2020 is er jaarlijks €500.000 beschikbaar om fysieke voorzieningen, zoals een buurthuis of sportclub, te verbeteren of indien mogelijk toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen. In verband met de coronacrisis is er ook oog voor bestaande buurthuizen die het moeilijk hebben.

Bewonersondersteuning waar nodig

Ook in 2020 is bewonersondersteuning door de teams Leefomgeving ingezet. In de beleidsnota 'Samen werken aan een sterke sociale basis (juli 2020)' wordt beschreven dat bewonersondersteuning gericht is op het faciliteren en stimuleren van actieve bewoners. Bewoners en bewonersgroepen worden ondersteund door het welzijnswerk. Bewonersondersteuners en opbouwwerkers in de wijken geven informatie en advies aan bewoners en helpen bij het oprichten van een bewonersgroep of werkgroep. Zij ondersteunen het realiseren van plannen, organiseren van bijeenkomsten of de uitvoering van een activiteit. Daarmee stimuleren wij bewoners om actief te worden en zich mede verantwoordelijk te voelen voor hun wijk. Ook helpen wij groepen en individuele burgers op deze manier met het vergroten van hun zelfredzaamheid, eigen verantwoordelijkheid en zelf oplossend vermogen. Tegelijkertijd verbeteren wij de samenwerking tussen organisaties die werken ten behoeve van de wijkbewoners doordat we hen stimuleren om dit gezamenlijk op te pakken.

In 2020 zijn er in de wijken verschillende vormen van (nieuwe) bewonersondersteuning ingezet. De coronacrisis heeft laten zien dat ook het gebruik van online communicatie belangrijker is geworden. Méér bewoners kunnen ook via digitale platforms worden bereikt. Door de komst van de wijkmanagers zien we dat er andere rollen worden gevraagd dan de traditionele rol van een opbouwwerker: procesmatiger en meer buurtmakers (niet zelf doen, maar verbinden en bewoners in beweging brengen).

Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar bewoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen we als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. We versterken de netwerken in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Burgerkracht
Arnhem wil burgerinitiatieven en zelf- en samenredzaamheid van inwoners in Arnhemse wijken blijven stimuleren. De regeling Burgerkracht Sociaal Domein is de basis voor de uitvoering. Deze regeling is al in 2016 vastgesteld.
In 2020 is de regeling geëvalueerd en de gemeenteraad heeft aangegeven verder te willen met de regeling. De regeling wordt breed gewaardeerd. Zo'n 180 initiatieven hebben financiële en inhoudelijke ondersteuning gekregen vanuit het Innovatiefonds Burgerkracht en bijna 130 initiatiefnemers zijn geholpen door de Ideeënmakelaars. Arnhem is er een mooiere stad door geworden, met meer onderling contact en sociale samenhang. Op onderdelen is het aanvraagproces aangepast. Uitkomst van de evaluatie is een verlenging in 2021. Diverse organisatie van bewoners en instellingen werken aan een plan voor continuering van de regeling, ook na 2021.

Met Burgerkracht is een nieuwe manier van samenwerken ontstaan, doordat inwoners (als onderdeel van de adviescommissie Burgerkracht), de teams Leefomgeving en de gemeente gezamenlijk betrokken zijn bij de afweging. De regeling is laagdrempelig en toegankelijk. Dit stimuleert mensen om hun idee voor buurt, wijk of stad daadwerkelijk tot uitvoering te brengen.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Bewoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Voor elk van de acht gebieden in Arnhem is in 2020 een wijkprogramma opgesteld waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht. Daarnaast krijgen en nemen bewoners ruimte om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken.

Participatie
Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten en we betrekken bewoners op verschillende manieren, waarbij we onder andere gebruik maken van betrokkenheidsprofielen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
In de wijken zorgen we - samen met onze partners - voor alternatieve dagbesteding voor ouderen en zetten we in op ontmoeting en beweging in de openbare ruimte. We willen nog beter weten wat voor hen - ook na een lange periode alleen - nu van belang	
Vanuit het netwerk Voor Elkaar in Arnhem zijn diverse activiteiten georganiseerd. Vele vrijwilligers zijn aan hulpvragen van mensen gekoppeld. Groepsbegeleiding voor de meest kwetsbare groepen via de Wmo is ook gewoon doorgegaan. Door de latere aanscherping werden er vanuit het Rijk wel beperkingen opgelegd aan enkele voorzieningen. Hiervoor zijn door onze partners alternatieven ingezet, met name via één op één contact (telefonisch en via beeldbellen). Tijdens de tweede coronagolf eind 2020 zijn onder andere voor ouderen kerstactiviteiten opgezet. Er zijn kaarten verstuurd en er zijn maaltijden verstrekt.	
In de wijken zetten we - samen met welzijnspartners en sportbedrijf - in op zomerprogramma's voor jongeren	
In de zomerperiode zijn diverse activiteiten opgezet voor jongeren in alle wijken. De combinatie van welzijn en sport is daarbij van groot belang gebleken. De behoefte aan inzet verschilt sterk per wijk. Door de jongerenwerkorganisaties is ook veel samengewerkt met straathoekwerkers, met BOA's en met de politie. Er wordt vooral gericht op het voorkomen van overlast.	

Investeren in een leefbare en groene stad

We kijken wat nodig is om buurthuizen coronaproof te maken en kijken naar mogelijkheden voor mensen die niet met regulier openbaar vervoer durven (en geen indicatie hebben)

Door de coronacrisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in de stad. Arnhemmers ontmoetten elkaar veelal online, ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers van buurthuizen zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. Buurthuizen hadden te maken met dalende inkomsten die vaak nodig zijn om de buurthuizen exploitabel te houden. Buurthuizen zijn actief geattendeerd op subsidiemogelijkheden bij provincie voor onder andere aanpassingen gemeenschapsvoorzieningen, energiebesparende maatregelen en de toegankelijkheid accommodaties verbeteren voor personen met een beperking of chronisch zieken. In september 2020 is een eerste uitvraag gedaan onder alle buurthuizen met inzet van gemeentelijke middelen. Voor ondersteuning is ook doorverwezen naar Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars en de AdviesBrigade.
Er is geen uitwerking gegeven aan mogelijke oplossingen van vervoer. Er werd geen gebruik gemaakt van de voorzieningen die er zijn (bijvoorbeeld het automaatje), waardoor er hiervoor geen alternatief is uitgewerkt en opgezet.

In het kader van het doel 'Investeren in een leefbare en groene stad' hebben we in 2020 ook de volgende inspanning uitgevoerd:

Meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen

Het streven om meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen te realiseren hebben we ook vertaald naar de wijken. Op kleine schaal zijn op diverse plekken groen en bomen toegevoegd in de wijken en zijn bewoners met een subsidie ondersteund om hun eigen tuin te vergroenen. De komende jaren zal dit op meer plekken gaan gebeuren; veel voorstellen zaten in 2020 nog in de planfase en zullen komend jaar buiten zichtbaar worden. Daarnaast is groen en waterberging toegevoegd in combinatie met verschillende onderhoudsmaatregelen in de wijken.

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**12.576**	V				
Sociale wijkteams (SWT)						
Totaal	**8.514**	V				
Bedrijfsvoering	1.130	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Zorg	-631	N	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	1.728	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	1.444	V	Groepsbegeleiding en activerend werk	N	I	AR
Zorg	470	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	3.720	V	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	653	V	WMO begeleiding	N	I	AR
Teams Leefomgeving (TLO)						
Totaal	**4.062**					
Armoedebeleid	300	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.	N	I	AR
Bedrijfsvoering	391	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Groen	418	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen	N	I	BR
Groen	346	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	406	V	Beheer MFC's (incl. Coronakosten)	N/J	I	AR/BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	963	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	600	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-16	N	Kinderopvang vitale beroepen	J	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	12	V	Eigen bijdrage peuteraanbod	J	I	AR
Openbare ruimte	-692	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Openbare ruimte	180	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte	N	I	BR
Openbare ruimte	-120	N	Reclame	J	I	AR
Schulddienstverlening	432	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	32	V	Preventie Schulden	N	I	BR
Werk en Inkomen	496	V	Onderuitputting op het re-integratiebudget	N	I	AR
Werk en Inkomen	314	V	Minder inzet Regisseurs (Participatie)	N	I	AR
Baten	352	V				
Armoedebeleid	100	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	252	V	Beheer MFC's	N/J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.092	N				
Schulddienstverlening	-28	N	Preventie Schulden	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-1.064	N	Beheer MFC's	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Sociale Wijkteams (SWT)
De grootste afwijkingen van € 8.516.000 wordt hieronder toegelicht:

Bedrijfsvoering
De salariskosten van SBR zijn in 2020 niet volledig doorbelast op wijkniveau. Hierdoor is er een voordeel ontstaan, dit voordeel is een nadeel op stad voor hetzelfde bedrag. Hierbij wordt opgemerkt dat het totale voordeel op de wijk €1,7 miljoen bedraagt. Deze bestaat voor het grootste gedeelte uit de hierboven genoemde voordelen. Het restant voordeel (€0,2 miljoen) is gezien het bedrag niet in bovenstaande tabel genoemd.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019. Een voorbeeld hiervan is dat vanaf de zomer 2019 in de wijk Schuytgraaf/Elden een toename te zien is van het aantal cliënten en totale kosten. Deze groei is in lijn met de groei van het aantal jeugdigen in de wijk Schuytgraaf/Elden. In de wijk RKV (Rijkerswoerd Vredenburg en Kronenburg) is een daling van het aantal cliënten en de kosten te zien vanaf eind 2019. Deze daling ligt in lijn met de daling van het aantal jeugdigen sinds 2018 in deze wijk. De begroting 2021 zal daarom op basis van de realisatie van 2020 gewijzigd worden.

Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning
Per 1 juli 2020 heeft een beleidswijziging plaatsgevonden, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit voordeel wordt gecompenseerd met het nadeel op programma S07 Zorg bij algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning.

Groepsbegeleiding en Activerend werk
Sinds maart 2020 is een daling te zien bij groepsbegeleiding en activerend werk (2). De daling in maart tot en met juni is zoals verwacht. Na de lockdown is de ingezette zorg niet meer op het niveau gekomen van voor maart 2020.

Doelgroepenvervoer
Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf de zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op programma S07 Zorg wordt een nadeel vermeld van € 2,1 miljoen. Dit voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits-)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 653.000 voor WMO begeleiding gemeld. Dit resulteert in een netto resultaat van nul.

Teams Leefomgeving (TLO)
Afwijkingen die zich in alle wijken voordoen, worden hieronder toegelicht. Wijkspecifieke afwijkingen worden toegelicht op het desbetreffende wijkprogramma.

Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Jaarprogramma's groot onderhoud (Openbare ruimte, Groen, Mobiliteit)
Een deel van de jaarprogramma's groot onderhoud aan groen, bomen en spelen is niet gerealiseerd (€ 0,6 miljoen). De middelen worden gereserveerd voor de uitvoering in 2021.

Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019
Eindafrekeningen op in 2019 uitgevoerd aanbesteed werk hebben in 2020 geleid tot een incidenteel voordeel van € 0,3 miljoen.

Beheer MFC's
Op het beheer van de MFC's is in 2020 een voordeel ontstaan van per saldo € 0,7 miljoen (voordeel lasten € 0,4 miljoen en voordeel baten € 0,3 miljoen). Dit voordeel werd veroorzaakt door:

- lagere kosten voor onderhoud (€ 1,1 miljoen). Om dit onderhoud alsnog te kunnen uitvoeren, worden deze middelen toegevoegd aan de BR Onderhoud Vastgoed (conform het meerjarenonderhoudsplan);
- een nadeel bij het gebruikersbeheer door hogere schoonmaakkosten en inkoop van materialen (€ 0,2 miljoen);
- een nadeel op bedrijfsexploitatie (€ 0,2 miljoen). Deels komt dit door corona omdat de incidentele verhuur is achtergebleven terwijl de kosten zijn doorgelopen;
- voor onder meer spatschermen schoonmaak en inhuur; als gevolg van corona zijn extra kosten gemaakt voor € 34.000.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)
De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Verschuiving lasten onderwijsbeleid
Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In de begroting 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Kinderopvang vitale beroepen
In Turap 2 is een afwijking gemeld voor de kinderopvang van kinderen van ouders met vitale beroepen van €65.000. Dit is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €81.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een nadelig resultaat van €16.000 in de jaarrekening.

Eigen bijdrage peuteraanbod
In Turap 2 is een afwijking gemeld betreffende de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie. Een bedrag van € 50.000 is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €38.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een voordelig resultaat van €12.000 in de jaarrekening.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € - 0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 miljoen gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 miljoen (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 miljoen).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot lagere opbrengsten van € - 0,3 miljoen. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 miljoen waaronder eenmalige hogere kosten invoering diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende
€ - 1,7 miljoen. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Reclame
Wegens corona zijn de inkomsten uit de reclame mogelijkheden op gemeentelijk terrein onzeker en moest een voorziening worden getroffen van € 120.000. Dit is gelijk verdeeld over alle wijken.

Schulddienstverlening / Preventie schulden
Er zijn door de coronacrisis minder schulddienstverleningstrajecten uitgevoerd dan verwacht. Ten opzichte van 2019 is nog wel een groei in aantal aanvragen zichtbaar.
Er zijn meer middelen uit Amendement Schulden Voorkomen (17A50) overgehouden dan in het najaar 2020 werd verwacht. Dit komt voornamelijk doordat een aantal activiteiten rond communicatie later zijn gestart (communicatiecampagne, ontwikkeling van methodiek met persona's, doorontwikkeling website geldzorgen).

Onderuitputting op het re-integratiebudget

Diverse re-integratietrajecten hebben vertraging opgelopen of zijn later van start gegaan door corona. Zo is Scalabor gedurende een periode tijdens de eerste lockdown gesloten geweest. Later in het jaar zijn de trajecten wel weer op gang gekomen en nagenoeg volledig gevuld, maar de financiële afwikkeling heeft door de vertraging maar deels plaatsgevonden in 2020 en zal doorlopen naar 2021. In 2020 leidt dit tot een onderuitputting op het re-integratiebudget van € 496.000. Ondanks de onderuitputting op het re-integratiebudget constateren we dat Arnhem, wat betreft ontwikkeling uitkeringslast, beter heeft gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. Het tekort op BUIG is gedaald van 9% in 2019 naar 4,5% in 2020.

Minder inzet Regisseurs (Participatie)

Bij de doorontwikkeling van Werk en Inkomen heeft de nieuwe regisseursfunctie een sleutelrol. Als gevolg van corona heeft er vertraging plaatsgevonden in het aantrekken van nieuw personeel. Hierdoor is het in 2020 niet gelukt om de regisseurs functie volledig te bezetten. Dit leidt tot een voordeel van € 314.000 in 2020 op de uitvoeringskosten. Inmiddels is de bezetting van de regisseursfunctie op orde.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

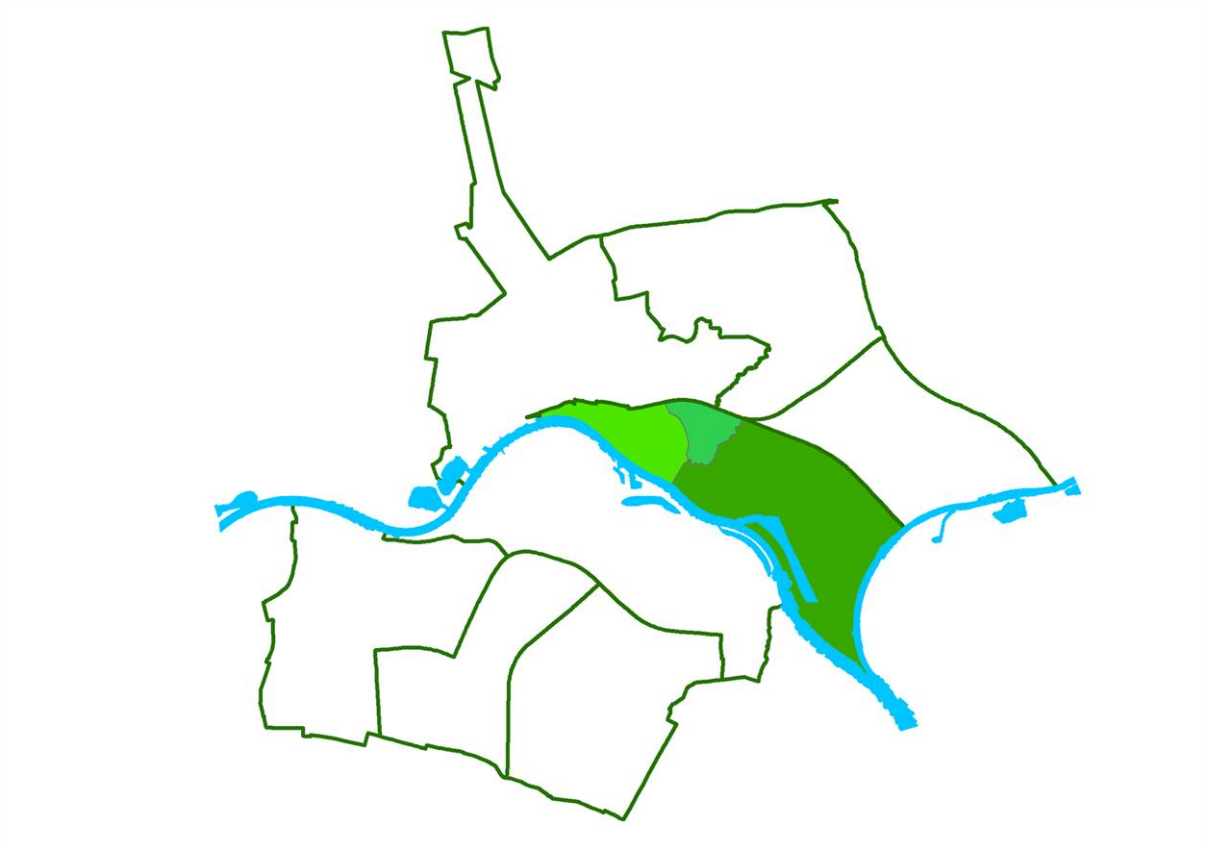

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Leefbaarheid en preventie	

- Implementatie van de Buurtschakel (buurtcommunity) is een feit. Door een samenwerking van het team Leefomgeving en het Sociale wijkteam worden bewonersnetwerken en het netwerk van de professional met elkaar verbonden. De buurtschakel zorgt, met lichte ondersteuning van een coach en vrijwilliger, voor samenredzaamheid tussen bewoners die net die steun nodig hebben om zelfstandig door te kunnen.
- In het Arnhemse Broek en het Centrum is samenwerking tussen politie, handhaving, welzijn en de hulpverlening verder uitgebreid om preventief de overlast van jongeren en overlastgevende (verwarde) personen in de openbare ruimte aan te pakken en erger te voorkomen. De aanpak in het Centrum is in voorbereiding om ook naar het Spijkerkwartier uit te breiden.

Veilig en leefbaar

- In het Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA) is er geen geschikte huisvesting op voorraad die een project zoals magicmix mogelijk maakt gezien de schaalgrootte die nodig is.
- We zetten stappen in het versterken van het netwerk van professionals in de wijk. De wijkveiligheidsoverleggen die deels in het vierde kwartaal hebben plaatsgevonden, dragen bij aan een nauwere samenwerking op het vlak van een veiligere leefomgeving.
- In het centrum is er een veiligheidsoverleg met partners.
- De inbedding van de straatcoaches is gerealiseerd.
- De eerste stappen in de uitbreiding van het verzorgingsgebied project centrum zijn gezet.
- De eerste aanzet tot het project 'Welkome wijk' in samenwerking met stichting Samen sterk zonder stigma en het Trimbos-instituut is gedaan. Dit project is gericht op het vergroten van tolerantie in de wijk door te weten van elkaar.

Circulaire Economie

- De laatste stappen in 2020 zijn gezet op het gebied van het onderzoek van een borging van de wijkbedrijven binnen de Arnhemse begroting. Het wijkbedrijf BuurtBaanBureau heeft in 2020 één traject uitgevoerd waarbij 18 deelnemers een traject succesvol hebben gevolgd waarbij 75% van de deelnemers is uitgestroomd naar werk, vrijwilligerswerk of een opleiding. Het tweede traject heeft door corona vertraging opgelopen en is later dit jaar gestart en zal eind eerste kwartaal worden beëindigd.
- Spijkerbike heeft de eerste fietsen opgeknapt die na de weesfietsenruiming zijn vrijgekomen en deze zijn weer verhuurd aan de bewoners.
- Buurtgroenbedrijf heeft een sterke organisatie neergezet en is deels zelfvoorzienend door projecten in het groen te draaien voor en door bewoners.

Kansrijk opgroeien

De volgende acties zijn dit jaar gerealiseerd of in uitvoering:

- project Fort in het Arnhemse Broek;
- gezonde leefstijl door inzet op integrale aanpak stakeholders (primair onderwijs en Sportbedrijf);
- vroegtijdige aanpak schuldenproblematiek jongeren;
- perspectief op werk project '50 gezinnen uit de bijstand en aan het werk';
- doorontwikkeling op de twee basisscholen in het Arnhemse Broek in het kader van een doorgaande leerlijn en Vroeg Eropaf;
- stedelijk jongerenwerk Willemeen 2.0.

Burgerparticipatie

- Spijkerkpeil heeft voor de tweede keer een peiling gehouden onder alle bewoners van het Spijkerkwartier. Bewoners konden een week lang zowel digitaal als via een formulier stemmen op belangrijke thema's en ook thema's aandragen. Een kleine 9% van de bewoners heeft actief deelgenomen aan het Spijkerpeil. De uitkomsten zijn meegenomen in het wijkprogramma van het team Leefomgeving.
- Er is een eerste start gemaakt met de doorontwikkeling van een nieuw democratisch proces voor de wijk, die de legitimiteit kan borgen bij besluitvorming door de wijk in de nabije toekomst. Een voorbeeld hiervan is de uitvoering van het parkeerplan door de inzet van parkeergelden. Hierbij wordt gekeken naar het voorbeeld uit Groningen de 'coöperatieve wijk'.
- In het Centrum is er een digitale enquête uitgevoerd waaraan alle bewoners van het centrum konden deelnemen.
- Het Project Goede Buur is afgerond. Dit is een participatietraject over de toekomstplannen van de Rijn IJssel locatie aan de Thorbeckestraat. Samen met bewoners van het Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek, Rijn IJssel college en de gemeente is een ontwikkelkader gemaakt, dat naar verwachting het eerste kwartaal van 2021 in de gemeenteraad besproken wordt en vastgesteld.
- Buurtgroenbedrijf heeft vergroeningsprojecten samen met en door bewoners uitgevoerd.
- De herinrichting van de Kastanjelaan is samen met bewoners uitgewerkt en uitgevoerd.

Ontmoeten

- Samenwerking met het Sociale wijkteam heeft gezorgd voor de implementatie van de Buurtcirkels ondanks vertraging door corona. Deze voorliggende voorziening bevordert de samenredzaamheid en voorkomt eenzaamheid door ontmoeting.
- De ontmoetingsplekken zijn ondanks de coronamaatregelen in goed overleg met de wijkpartners de Kansen, de Symfonie en Broek omhoog, open gehouden voor de kwetsbare bewoners. De openingstijden van Broek omhoog zijn in de zomerperiode en kerstperiode uitgebreid om te voorkomen dat deze bewoners vereenzamen of erger; terugvallen.
- Het Toon Hermans Huis is mensen telefonisch/digitaal gaan benaderen.
- De Lommerd heeft een plan ingediend in het kader van ontmoeten om het buurtcentrum toegankelijker te maken.

Gezond en fit

- Het Programma GO! Gezond Onderweg is gestart in Het Broek. Dit is een ketenaanpak voor 0-18 jarigen met (ernstig) overgewicht.

Vergroenen en energietransitie

- In het vierde kwartaal zijn de eerste stappen gezet om de herinrichting van de Van Muijlwijkstraat vorm te geven. Hierbij staan vergroening en klimaatadaptieve maatregelen centraal. Eerdere bijeenkomsten en de input van bewoners worden hierin meegenomen.
- In het vierde kwartaal is stevig ingezet op een integrale veiligheidsaanpak van de Steenstraat. Vergroening en het tegengaan van hittestress is hier onderdeel van en dit zal medio 2021 worden uitgevoerd.
- Er is een groenwerkgroep opgericht in het Arnhemse Broek als onderdeel van het wijkplatform, waar 20 bewonersinitiatieven zich bij hebben aangesloten.
- Op de energietransitie sluiten we aan bij de stedelijke aanpak en zorgen we voor aansluiting van de bewoners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.276	35.549	31.638	30.646	992
Baten	9.708	9.498	9.634	9.595	-39
Saldo lasten en baten	***-21.568***	***-26.052***	***-22.004***	***-21.051***	***953***
Toevoegingen aan reserves	0	0	474	534	-60
Onttrekkingen aan reserves	1.213	0	27	35	8
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.213***	***0***	***-447***	***-499***	***-52***
Gerealiseerd resultaat	**-20.355**	**-26.052**	**-22.451**	**-21.550**	**900**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.257	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	116	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	74	V	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	97	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	131	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	54	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	650	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-58	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	60	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-11	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	123	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-79	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	7	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	58	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Wijksturing en Wijkzaken	-63	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	28	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	-183	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-197	N	Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren (wijkspecifiek)	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

De toename van de lasten in CSA heeft voornamelijk betrekking op de financiering van bewonersondersteuning door Rijnstad.

Mobiliteit: Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren

Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op straatparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader, na behandeling van Turap 2020-2, gecorrigeerd.
Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

Het naschoolse programma loopt naar tevredenheid. Het programma wordt door 95 kinderen gevolgd en is nog steeds zeer succesvol. Tijdens het afgelopen jaar is gekozen voor nog meer maatwerk in de begeleiding van de kinderen. Door 36 begeleiders (stagiaires en vrijwilligers) in te zetten is er zo veel mogelijk één op één of in kleine groepjes gewerkt. Dit om nog meer aan te sluiten op de individuele behoefte en ontwikkeling van het kind. We merken dat elk kind dat deelneemt, vooruitgang boekt. Niet alleen op het gebied van taal- en rekenvaardigheid, maar ook op sociaal-emotioneel gebied.
Gedurende de tijd dat de school gesloten was door de coronamaatregelen, hebben we op andere manieren geprobeerd om kinderen in beeld te houden, contact te behouden en buitenactiviteiten aan te bieden. Onder meer zijn er pakketjes/ cadeautasjes gemaakt voor alle leerlingen, is een YouTube-kanaal gestart en zijn boekenacties gehouden. Ook is er in de zomervakantie een breed programma aangeboden voor alle kinderen in de wijk.

Zoals de school het formuleert:' 'De Huiswerkclub maakt voelbaar dat we in Klarendal samenwerken aan de ontwikkeling van onze kinderen. De ouders, de klas, de school, het kinderwerk, het sportbedrijf, de wijk, iedereen helpt mee.'

Ontmoeten

Verschillende ontmoetingsplekken hebben zich verder doorontwikkeld:

- We hebben de Bakermat aangekocht voor verhuur aan de wijk (stichting) om een laagdrempelige ontmoetingsplek te ontwikkelen in de wijk. Er is een stevige stichting gesteund door vele vrijwilligers in de wijk om van de Bakermat een bruisende ontmoetingsplek te maken.
- Ook bij de Nieuwe Hommel hebben zich positieve ontwikkelingen voorgedaan. In samenspraak met het bewonersoverleg en de bestaande bewonersstichting De Nieuwe Hommel heeft de gemeente de huur van het pand op zich genomen en heeft het mogelijk gemaakt een coördinerend beheerder aan te stellen en de ontwikkeling richting zelfbestuur van het buurthuis ingezet.

De buurthuizen hebben vanzelfsprekend wel veel last gehad van het feit dat de deuren door corona gesloten moesten worden. Daardoor konden zij niet de rol in de wijk vervullen zoals ze die gepland hadden en kregen ze ook te maken met teruglopende inkomsten.

Op andere locaties zijn (speel)plekken uitgegroeid tot ontmoetingsplek waarbij bewoners zelf ook het (groen) onderhoud ter hand nemen. Voorbeelden zijn: Schaarsbergen Kemperbergerweg, Natuurspeelplek Panoramaschool, Bothaplein en het binnenplein SintMarten (in ontwikkeling).

Burgerparticipatie

- Het ontwikkelen van een parkeerplan in Klarendal heeft enige vertraging opgelopen. Naar aanleiding van de evaluatie van het parkeerplan SintMarten/Sonsbeek is besloten eerst een stadsbreed kader te ontwikkelen voor parkeren in de wijken. Een concept daarvan is inmiddels gereed. Op basis daarvan gaan we verder met het parkeerplan voor Klarendal- Zuid. De ontwikkeling van het plan voor Klarendal wordt in het derde kwartaal weer opgepakt.
- In het vierde kwartaal is gestart met het participatietraject voor de aanleg van een rotonde aan de Hommelseweg.
- In het kader van de overlast in Klarendal is gezamenlijk met de afdeling Veiligheid een aanjager aangesteld om snel concrete acties in gang te zetten. Bewoners en professionals hebben gezamenlijk diverse wijkschouwen gehouden. Dit heeft tot een betere samenwerking tussen professionals onderling en met betrokken bewoners geleid en tot een beter beeld van de problematiek in de wijk. Er zijn diverse acties in het kader van het opruimen van afval gestart. We kijken hoe we dit structureel en duurzaam kunnen inpassen in het staande beleid.
- In Schaarsbergen zijn de bouwstenen voor groot onderhoud vastgesteld.
- Samen met de buurt is in Transvaal een nieuwe speelplek op het Bothaplein ontwikkeld.
- Bewoners hebben meegepraat over ontwikkelingen rondom de woningbouw op de Hes, de toekomst van de Koepel en invulling van terrein Rijn-IJssel (Veluwestraat).

Vergroenen en verduurzamen

In het gebied Noord-West is een aantal wijken op verschillende wijzen actief op het gebied van energiebesparing of vergroening. De wijkinitiatieven worden ondersteund door verbindingen te leggen met de stadsbrede initiatieven of het koppelen van initiatieven.

Werk

Binnen het gebied is een uitstroom gerealiseerd van 113 bewoners uit de bijstand. Het betreft voor het merendeel inwoners vanuit Klarendal. Positief is dat het daarbij ook gaat om een heel aantal bewoners die al langer dan 2 jaar in de bijstand zaten.
Helaas is door de coronacrisis het absolute aantal mensen in de bijstand in ons gebied gestegen. Onder invloed van corona is de inzet van het aantal instrumenten (zoals inloopspreekuren en matching's cafe) ook beperkt geweest.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	27.210	31.633	30.119	28.962	1.157
Baten	1.748	2.034	1.560	1.898	337
Saldo lasten en baten	***-25.462***	***-29.599***	***-28.559***	***-27.064***	***1.494***
Toevoegingen aan reserves	0	0	194	416	-221
Onttrekkingen aan reserves	560	0	168	177	9
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***560***	***0***	***-26***	***-239***	***-212***
Gerealiseerd resultaat	**-24.902**	**-29.599**	**-28.585**	**-27.303**	**1.282**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.370	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-244	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	34	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	79	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	67	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	805	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	331	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	69	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	20	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	126	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	57	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-122	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	41	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	49	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inhuur regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	65	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	47	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	35	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-136	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-133	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-197	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Noord-West zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd die tot een tekort hebben geleid, zoals: uitbreiding wijkondersteuning door Rijnstad, subsidie De Leuke Linde, de Wijkwaswinkel, projecten binnen het innovatiefonds etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Koffiekaffee de Beijer, de Buurtfabriek en Rijnstad in samenwerking met stichting Stevig (voor MFC de Wetering) hebben subsidie ontmoetingsgelden ontvangen. De middelen zijn deels voor dekking vaste lasten en beheer. Dit geeft de verschillende organisaties meer (financiële) rust om zich te focussen op waar ze goed in zijn: activiteiten ontplooien voor inwoners uit de wijk. Daarnaast is er ook de Vriendenkring in Plattenburg als ontmoetingsplek actief. Door corona konden veel activiteiten geen doorgang vinden en dat is lastig voor de verschillende opstartende ontmoetingsplekken. Corona heeft veel van de flexibiliteit van de vrijwilligers in de wijk gevraagd.

De methodiek Age Friendly Cultural City is ingezet in Plattenburg en in oktober zou een eindfestijn worden georganiseerd met alle deelnemende organisaties en ouderen. Door de coronamaatregelen kon dit niet fysiek en is digitaal een festijn georganiseerd.

Seinpost heeft in samenwerking met de drie woningbouwcorporaties Vivare, Volkshuisvesting, Portaal en de provincie de opdracht gekregen om te komen tot een toekomstbestendig concept voor het voorzieningenaanbod aan het marktplein Geitenkamp. Ondernemers hebben het lastig. Een eerste voorlopige conclusie is dat een 'grotere' supermarkt aan het Marktplein essentieel is om het huidige winkelaanbod op peil te houden en te versterken. Vanaf september 2020 wordt onderzocht of dit realiseerbaar is. Dit lijkt lastig te realiseren met de kleine winkelunits en hoogteverschillen in de wijk en de smalle straten.

Binnen de wijk Geitenkamp doen koffiekaffee de Beijer en stichting Stevig mee met het onderzoeksproject Zin in de Wijk. Dit vierjarig onderzoeksproject wordt in samenwerking met de Wageningen University & Research (WUR) uitgevoerd en loopt tot juli 2022. Onderzocht wordt wat de gezondheidseffecten van sociale wijkondernemingen op de deelnemers zijn. De eerste resultaten zijn besproken in een stadsbrede bijeenkomst in oktober. De onderzoekers faciliteren de sociale ondernemingen en zijn met aanbevelingen gekomen. We faciliteren het verder verbeteren en verankeren van de twee sociale ondernemingen in de wijk Geitenkamp.

Verdeeld over de wijk Noordoost zijn er een aantal speel-/ontmoetingsplaatsen verfraaid of nieuw aangelegd. Vanwege corona is het buiten ontmoeten nog belangrijker geworden. Deze buitenontmoetingsplekken zijn allemaal op initiatief van de inwoners gerealiseerd. Ze hebben ontworpen, financiën gezocht (burgerkracht subsidie, wijkgeld vanuit de platforms en andere fondsen, aangevuld met het spelengeld van de gemeente) en met de aanleg geholpen. Ook de moestuin bij de Vlindertuin is dit jaar uitgebreid en dient als buiten ontmoetingsplek.

Sociale- en fysieke veiligheid

Elke 6 weken is er casuïstiek overleg op adresniveau met politie, woningbouwcorporatie, RIBW-zorgbemiddeling en Rijnstad (overlast- en zorgcoördinator) over overlastgevende adressen. Casussen worden besproken en acties uitgezet. In 2020 is er met een aantal wijkprofessionals een polarisatiebijeenkomst georganiseerd. In 2020 hebben wij extra bemoeizorgtrajecten ingekocht. Door wijziging van beleid kon alleen bemoeizorg worden ingezet bij dreigende huisuitzetting en bijvoorbeeld niet bij zorgmijders. Dit is voor 2021 aangepast.

In 2020 zijn er jongeren geworven voor het JongerenToezichtTeam Geitenkamp (JTTG). Dit is een gezamenlijke actie van verschillende wijkprofessionals (wijkagent, handhaving, jongerenwerk, wijkcoach, team Leefomgeving). Jongeren werden uitgenodigd via social media (filmpje vanuit de wijkprofessionals) om te solliciteren. De sollicitatiegesprekken werden ook door de verschillende wijkprofessionals gedaan. Het JTTG wordt breed in de wijk gedragen. Door de coronamaatregelen heeft het JTTG niet in volle omvang kunnen draaien.

Er is gestart met een persoonsgerichte aanpak om ondermijning ('wijkkoningen en windhappers') aan te pakken. Dit in samenwerking met de politie, Vivare, VHV, Portaal, UWV, overlast- en zorgcoördinator en gemeente Arnhem. Het gaat dan met name om adres- en uitkeringsfraude.

Eind november 2020 werd in de Geitenkamp massaal meegedaan met de landelijk oproep om te protesteren tegen het vuurwerkverbod. Het beruchte weekend kwamen jongeren en jongvolwassenen uit andere wijken van Arnhem en zelfs van buiten Arnhem naar de Geitenkamp. Alle media-aandacht werkte als een katalysator. Met de verschillende wijkprofessionals zijn maatregelen genomen, onder andere meer inzet vanuit het jongerenwerk en straathoekwerk, zorgdragen voor meer activiteiten voor jongeren, met name in de kerstvakantie, cameratoezicht en donkere kruispunten extra verlichten. Wekelijks is afgestemd. Vitesse Betrokken heeft vanaf december tweewekelijkse activiteiten georganiseerd. In verband met de vuurwerkonrust zijn 14 waarschuwingsbrieven uitgereikt (8 aan minderjarigen) en 6 gebiedsverboden (waarvan 2 aan minderjarigen) voor bepaalde locaties op oudjaarsavond opgelegd. Door de intensieve samenwerking tussen de verschillende organisaties en de maatregelen die zijn genomen is het tot en met oudjaarsavond relatief rustig geweest in de wijk.

In Plattenburg is de samenwerking met bewoners geïntensiveerd, dit naar aanleiding van onvrede bij hen over aandacht voor de problematiek binnen hun wijk.
In Alteveer/Cranevelt heeft de werkgroep verkeer van deze wijk een verkeersonderzoek laten uitvoeren. De uitkomsten van het onderzoek worden meegenomen in de herijking van het verkeersbeleid.

In de Dr. Bosstraat en op de Hommelseweg - kruising Thomas a Kempislaan is bekeken hoe de verkeersveiligheid verbeterd kan worden. We hebben de bewoners hierbij betrokken.

Met aanwonenden van de Bronbeeklaan is een webinar georganiseerd over het verkeersplan om de snelheid op de Bronbeeklaan te verlagen en de oversteekbaarheid te vergroten. Met name de kap van zes bomen om de uitvoering mogelijk te maken, stuitte op bezwaren. Dit heeft geresulteerd in een alternatief plan, met behoud van de bomen en draagvlak van aanwonenden.

Werk

De Vlindertuin is door de coronamaatregelen deels gesloten geweest. Dit heeft impact gehad op de bestaande sociaal ondernemers. Per juli is een nieuwe sociaal ondernemer gestart. De Buurtmoestuin Vlindertuin is uitgebreid, steeds meer inwoners sluiten zich aan en vinden hier een plek om samen te tuinieren en elkaar te ontmoeten.
De verbouwing van de Vlindertuin is een jaar vertraagd en daardoor ook de komst van meer sociaal ondernemers en kunstenaars met hart voor de wijk. De start van de verbouwing is nu gepland in het najaar van 2021.

In overleg met de woningbouwcorporaties is na afloop van een pilot van 8 weken besloten om niet door te gaan met het buurtgroenbedrijf. Er is te weinig animo vanuit de wijk om in het groen te werken. Wat wel werkt is om bewoners te enthousiasmeren om in de eigen straat aan de slag te gaan (straatopruimdag).

In oktober 2020 is een training basisvaardigheden om de laaggeletterdheid in de wijk aan te pakken van start gegaan. De training is door de coronacrisis later gestart dan gepland. De training wordt door de eerste 12 deelnemers zeer enthousiast ontvangen. De training richt zich op het aanleren van reken en taal- en digitale vaardigheden, daarnaast wordt er aandacht besteed aan gezondheid en juridische onderwerpen. Leerlingen van de Guido de Bres ondersteunen de volwassen deelnemers met het maken van huiswerk.
Voor het opzetten van een sociale wijknetwerkonderneming is in november 2020 een projectleider aangesteld, die tezamen met de huidige Vlindertuingebruikers aan de slag gaat.

De gebiedsteams van Werk & Inkomen zijn formeel per 1 juni 2020 gestart. Met de nieuwe gebiedsteammanager en teamleider bestuurder Sociaal wijkteam is een maandelijks sociaal-domeinoverleg gestart met als doel om vanuit een gezamenlijke opgave in goede samenwerking aan de slag te gaan. Om de samenwerking tussen de professionals te bevorderen en de bewoners goed te kunnen ondersteunen hebben de coaches Sociaal wijkteam en de regisseurs van het Werk & Inkomen gebiedsteam een werkplek bij elkaar in MFC de Wetering.

Kansrijk Opgroeien

Het in- en naschools cultuureducatieprogramma is voortgezet in samenwerking met Rozet en Sportbedrijf Arnhem op de Witte Vlinder. Door de coronacrisis en de lockdown hebben de basisscholen het programma in het voorjaar en in december stil gelegd.
De pilot gezinsgerichte aanpak is helemaal afgerond in 2020. In de eerste lockdown was het zoeken naar de juiste vorm en dit is opgelost door vaker te bellen en/of te appen met de bewoners. Studenten van de HAN hebben in oktober en november onderzoek gedaan naar de ervaringen van inwoners van deze aanpak. Dit wordt verwerkt in de evaluatie die in januari 2021 wordt afgerond.

Op initiatief van de 6 basisscholen in gebied Noord-Oost en gefaciliteerd door team Leefomgeving is in september 2020 gestart met de Noord-Oost Academy met 16 kinderen afkomstig van 4 basisscholen. Kinderen krijgen een ondersteunend programma aangeboden; er is een moment van huiswerkbegeleiding en daarnaast wordt gewerkt aan vaardigheden die ondersteunend zijn voor de doorstroom naar het VO.
Het JOGG-programma en Gezond Onderweg (GO!) zijn in samenhang gestart in september 2020. In de wijk Geitenkamp zal de JOGG-aanpak het programma Kansrijk Opgroeien versterken door ondersteuning te bieden op het onderdeel 'gezonde leefstijl'.

GO! is een Arnhems initiatief van kinderartsen, huisartsen en jeugdartsen dat ook in deze wijk is opgestart. Het is een Gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) voor kinderen en jongeren die al overgewicht hebben (ernstig overgewicht met ernstige risicofactoren, of obesitas graad 1, 2 of 3). De kinderen en jongeren worden twee jaar begeleid door de kindergezondheidcoach in samenwerking met een multidisciplinair team om tot een gezondere en actievere leefstijl te komen. De kindergezondsheidscoach is als gevolg van corona niet in maart maar in september 2020 gestart.

Op het MFC is in augustus een groep leerlingen van het ROC Rijn IJssel gestart met de praktijkleerroute. Het is een pilot van 3 jaar en wordt ondersteund door de teams Leefomgeving Noord-Oost en Noord-West. Gedurende de pilot wordt nauw samengewerkt met Rijnstad, Sociale wijkteams, Sportbedrijf en andere organisaties in de wijk. De studenten worden voor korte en langere stages/opdrachten in de wijk ingezet op maatschappelijk relevante onderwerpen ten aanzien van jongeren en ouderen en krijgen les over de onderwerpen waar ze op dat moment in de wijk mee bezig zijn.

Vergroening en verduurzaming

Op de Geitenkamp werken we mee met het rioleringsproject om tegelijkertijd aan klimaatadaptatie en sociale betrokkenheid te werken. In 2020 zijn bij de vervanging van de riolering op het Korhoenplein bewoners, waaronder een tuinarchitect, betrokken die het plein willen vergroenen en beheren. Door corona heeft deze actie vertraging opgelopen. Het Patrijzenplein is wel afgerond met een bank rondom de boom op het plein en gevelgroen.
Wageningen Universiteit lift ook mee met een onderzoek naar het effect op de gezondheid en vergroening door middel van een enquête onder de bewoners. Verder wordt hierin samengewerkt met de corporaties.

Bij de vervanging van de riolering in de Ericalaan gaan we in het kader van het beschermd stadsgezicht samen met Volkshuisvesting, afdeling Erfgoed en bewoners de ligusterhagen zo veel als mogelijk terugplaatsen. Deze straten dienen als proef voor de rest van de wijk.

Bij de nieuwbouw van het zwembad op Valkenhuizen wordt overwogen om het oude zwembad als waterreservoir in te richten waarin het regenwater van de daken en het terrein kan worden opgevangen. Het water kan voor de beregening van de sportvelden gebruikt worden zodat er geen grondwater hoeft te worden opgepompt.

De wijkgesprekken ten aanzien van de energietransitie zijn vanwege corona allemaal verzet naar 2021.

Op de Paasberg ondersteunen wij de initiatiefgroep Beek op de Paasberg. We stimuleren bewonersinitiatieven zoals vergroening van daken in Molenbeke. Verder waren wij aangesloten bij de pilot Energiearmoede. In deze pilot hebben we energiebesparende maatregelen met name voor de kapitaalarmere bewoners gepromoot. Deze pilot is afgerond.

De wijk Alteveer/Cranevelt is één van de wijken die meedoet aan de 'wijk van de toekomst'. Saksen Weimar maakt momenteel een plan van aanpak voor de energietransitie. Saksen Weimar komt naar voren als een wijk die geschikt is voor een all-electric oplossing collectief dan wel individueel.

In samenspraak met omwonenden en ouders van de Josef Sartoschool in Plattenburg is er een concept plan ontworpen om het schoolplein te gaan vergroenen. De uitvoering staat gepland voor 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	22.438	26.390	24.872	23.835	1.037
Baten	1.720	2.020	1.642	1.650	8
Saldo lasten en baten	***-20.717***	***-24.370***	***-23.230***	***-22.186***	***1.045***
Toevoegingen aan reserves	0	0	247	375	-127
Onttrekkingen aan reserves	514	0	137	168	31
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***514***	***0***	***-110***	***-207***	***-97***
Gerealiseerd resultaat	**-20.204**	**-24.370**	**-23.340**	**-22.392**	**948**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.122	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-420	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	276	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	261	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	180	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	610	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-160	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-10	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	14	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	2	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	158	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	62	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-94	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	23	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	65	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	3	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	53	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	5	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	10	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N		AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-69	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-66	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers in opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Presikhaaf kent een grote stedenproblematiek. Op sociaal vlak liggen grote opgaven. De wijk heeft relatief lager gemiddeld gestandaardiseerd huishoudensinkomen en kent veel gezinnen in de bijstand. De leefbaarheid staat onder druk. De woningcorporaties hebben hier veel bezit en staan voor een duurzaamheidsopgave. Daarnaast is een deel van de grond vervuild. De gemeente heeft veel eigendom maar, heeft deze in erfpacht constructies uitgegeven aan de woningcorporaties. Daarnaast heeft de gemeente hier nog grondeigendom en maatschappelijk vastgoed welke om een (her)bestemming vragen.

Presikhaaf 3 heeft een prominente plek in de onlangs gesloten Woondeal regio Arnhem-Nijmegen en is aangewezen als Versnellingslocatie, waarbij onder andere de nadruk ligt op het versnellen van woningbouw, het toevoegen van extra woningen (130% programmeren), 50% betaalbare woningen en circulaire bouw. Er zijn een aantal herstructureringslocaties welke in beeld komen voor een nieuwe invulling. Daarnaast worden ook de mogelijkheden verkend voor een verdichting van de bestaande stedelijke structuur. Daarbij wordt een integrale fysieke en sociale herstructureringsopgave voorgestaan: combinatie van stedelijke vernieuwing, verbetering van de leefbaarheid en veiligheid.

Daarnaast maakt Presikhaaf 3 samen met Presikhaaf 1 en 2 (Presikhaaf West) in de Woondeal onderdeel uit van Stadsvernieuwing 3.0. Een integrale gebiedsgerichte aanpak van sociaal-fysieke achterstanden en (on)veiligheid voor Arnhem Oost (Presikhaaf, Malburgen, Geitenkamp, 't Broek en Klarendal). Een programma waarin integraal en met langjarige commitment de achterstand van de wijken in Arnhem-Oost wordt aangepakt. We werken aan een integraal Uitvoeringsprogramma stadsvernieuwing Arnhem-Oost (stedelijk, met maatwerk per wijk) gebaseerd op de drie pijlers fysiek/wonen, sociaal/werk en veiligheid waarbij in ieder geval de volgende leefvelden aan de orde komen: scholing, sociaal functioneren, werk en inkomen, gezondheid en hulpverlening, wonen, veiligheid en criminaliteit en opvoeding.

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

We hebben ingezet op het verder ontwikkelen en uitbreiden van het netwerk kansen voor kinderen samen met partners uit de wijk en ouders. Samen met wijkpartners is gewerkt aan een kader voor samenwerking en het opzetten van pilots voor specifieke onderwerpen. Deze duurzame samenwerking draagt bij aan verbetering van de kwaliteit van het aanbod voor jeugd en hun ouders, die weer bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid.

Buurtlocaties

De locatie buurthuis De Overkant is samen met verschillende actieve buurtorganisaties het "Huis van de Buurt" en is goed op weg om een bruisend hart van de buurt Presikhaaf III te worden. In De Overkant is een sociale beheerder gefaciliteerd die zorgt voor de verbinding van de verschillende partijen in het buurthuis en samen met hen ideeën bedenkt om nieuwe partijen te betrekken.
Voor buurthuis De Oosthof is geïnvesteerd in een professioneel beheerder en zijn afspraken gemaakt over een bedrijfsplan en het betrekken van nieuwe partijen bij het buurthuis. En er wordt onderzoek verricht welke activiteiten nieuwe bewoners bij het buurthuis kunnen betrekken.
Beide buurthuizen zijn ondersteund door de regeling Ontmoeten & Verbinden zodat de activiteiten ondanks corona zoveel mogelijk doorgang hebben kunnen vinden.

Ouderenwelzijn

Het onderzoek naar de behoeften van niet-westerse ouderen is gestart, vanwege corona is er nog geen uitkomst op de resultaten van dit project. Door het project gaan meer mensen maken gebruik van ontmoetingsgroepen in plaats van dagbesteding.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.682	26.945	23.998	22.882	1.116
Baten	2.059	2.599	2.004	2.141	137
Saldo lasten en baten	***-24.623***	***-24.346***	***-21.993***	***-20.741***	***1.252***
Toevoegingen aan reserves	0	0	164	378	-214
Onttrekkingen aan reserves	2.068	0	233	256	23
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.068***	***0***	***69***	***-123***	***-191***
Gerealiseerd resultaat	**-22.555**	**-24.346**	**-21.924**	**-20.863**	**1.061**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.048	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-236	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	350	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	74	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	187	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	116	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-60	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	17	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-58	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	92	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-65	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	54	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	90	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	37	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	64	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-178	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-174	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Flores Onderwijs
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Malburgen

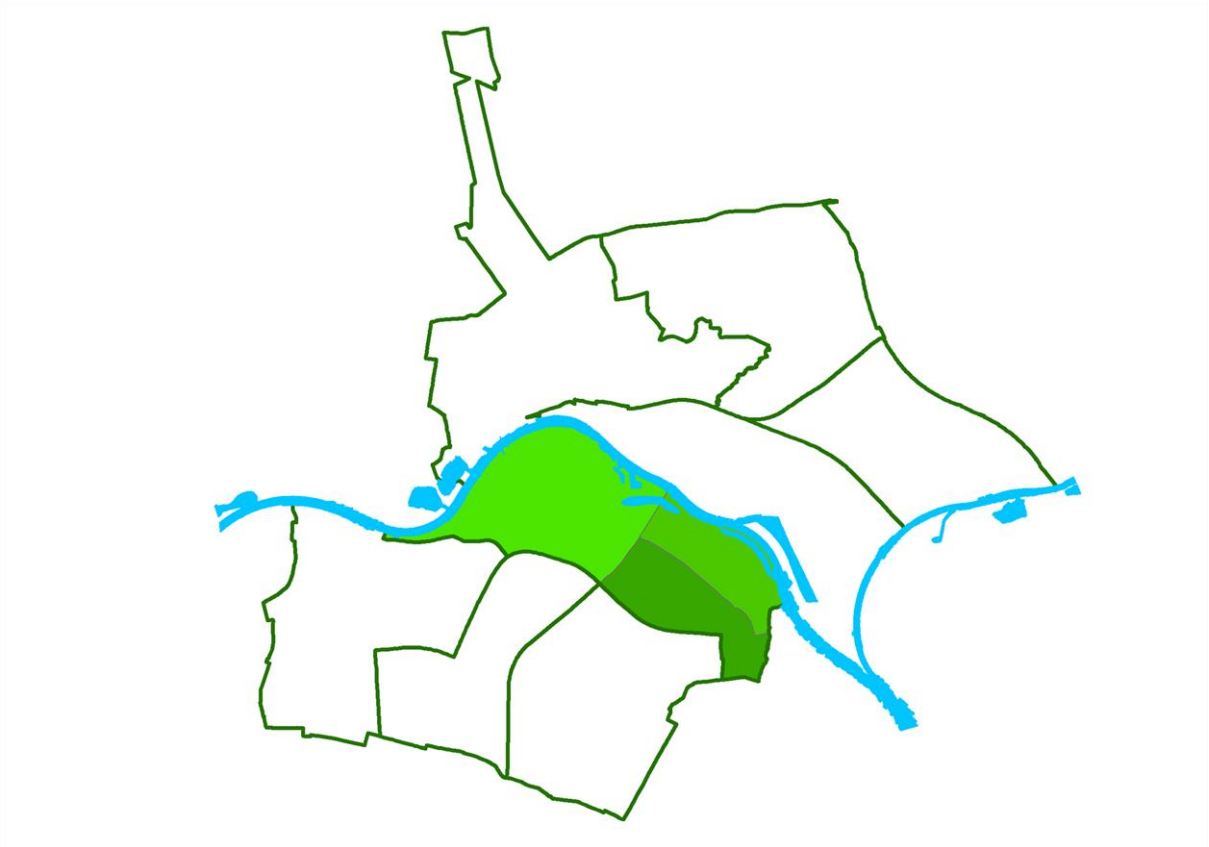

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale en fysieke veiligheid	

In 2020 is in Malburgen op verschillende manieren ingezet op het verbeteren van de algehele veiligheid. Zo is de veiligheid rondom winkelcentrum de Drieslag geïnventariseerd en hierover is een rapport opgeleverd met daarin concrete aanbevelingen. De inzet van straatcoaches is in 2020 voor de Drieslag niet gerealiseerd. Voor Immerloo is extra ingezet op de aanwezigheid van welzijnswerk en politie, mede naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand. In Immerloo is ook naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand voor bewoners een bijeenkomst georganiseerd over brandveiligheid en preventie.

Hoewel er vanwege de coronamaatregelen geen wijkschouwen konden plaatsvinden om met bewoners de verkeersveiligheid te verkennen, is naar aanleiding van een raadsmotie bij de behandeling van het bestemmingplan Vlierstraat een experiment gestart waarmee de beleving van de verkeersveiligheid in Malburgen West is gepeild door middel van een online applicatie. Deze peiling heeft 278 meldingen opgeleverd. Aan de hand daarvan worden door de afdeling Verkeer scenario's uitgewerkt om de beleving van verkeersveiligheid te verbeteren.
Om gemotoriseerd verkeer op het fietspad aan de Bandijk terug te dringen is in 2020 een pilot gedraaid in samenwerking tussen gemeente (verkeer en handhaving) en politie die succesvol verlopen is en waardoor overlast is verminderd.

Ontmoeten

Ontmoeting stond in 2020 vanwege corona en de coronamaatregelen onder druk. Desalniettemin zijn er zeker slagen gemaakt in het ontwikkelen van ontmoetingsgelegenheden en ontmoetingsplekken.

Voor het beheer van buurthuis Huis voor de Wijk is in 2020 een stichting opgericht en een bestuur gevormd en zijn de voorbereidingen getroffen voor de subsidiëring per 2021. Ook is in 2020 vanuit verschillende partners, waaronder de gemeente Arnhem. de financiering geregeld voor een hoognodige verbouwing van het buurthuis.

Op 25 januari 2020 is de buurthuiskamer in Het Duifje, 'de Duiventil', feestelijk geopend door wethouder Louwers. Vanwege de coronamaatregelen die kort daarna zijn gaan gelden in combinatie met de kwetsbare doelgroep van deze huiskamer is het gebruik in 2020 achtergebleven bij de oorspronkelijke verwachtingen.

Ten behoeve van de realisatie van een nieuw buurtcentrum op de locatie van het huidige monocentrum de Hobbit is in 2020 de realisatieovereenkomst tussen de gemeente en Volkshuisvesting ondertekend. Daarnaast is tussen partijen afstemming geweest over het voorlopig ontwerp en de daarbij behorende buitenruimte. Ook zijn stappen gemaakt in de ontwikkeling van de locatie Veerpolderstraat waarbij de ontmoetingsbehoefte een belangrijke positie heeft. Hierover zijn gesprekken gevoerd met onder andere muziekvereniging Door Wilskracht Sterk (DWS) en Volkshuisvesting.
Voor een afgestemd locatiebeleid over de hele wijk is gestart met het inventariseren van het gebruik van de verschillende MFC's en buurthuizen om te zien hoe in de toekomst de behoefte aan ruimte in de wijk op een goede manier tegemoet kan worden getreden.

In 2020 is gestart met de pilot signalering eenzaamheid in Het Duifje en Immerloo, waarbij door de Wijkmakers coalities zijn gevormd vanuit betrokken lokale partijen en bewoners die samen een aanpak van eenzaamheid hebben opgezet en onderlinge verbindingen hebben gelegd. In 2020 is voor de doorontwikkeling van deze pilot in 2021 een subsidie aangevraagd en ontvangen van ZonMw.

Werk

Het wijkgericht uitvoeringsplan gekoppeld aan het stedelijk Taalplan is in 2020 voortgezet. Met het gebiedsteam Werk en Inkomen is op wijkniveau de samenwerking afgetrapt om te komen tot een wijkgerichte aanpak op het gebied van arbeidsparticipatie. Tussen het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. Het team Leefomgeving, het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen in Malburgen voeren op wijkniveau structureel overleg.

Gezonde levensstijl

Binnen de coronamaatregelen die in 2020 golden bleef met name de mogelijkheid om te sporten en te bewegen in de buitenruimte overeind.
In Malburgen West is in 2020 de beweegtuin gerealiseerd. Bij het Olympusterrein is de blauwe baan aangelegd, waarop bewoners op verschillende manieren kunnen sporten. Door het Sportbedrijf is hiervoor een programma opgesteld.
FormUpgrade voldeed in 2020 aan de doelstellingen in de subsidiebeschikking, met een gedeeltelijk gewijzigde invulling gedurende de coronacrisis.

Kansrijk opgroeien

Vanuit de wijknetwerken is een naschools en wijkgericht aanbod van activiteiten opgezet voor kinderen in een kwetsbare positie dat via programma's is aangeboden. De activiteiten vanuit deze programma's hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Vanwege de coronamaatregelen is het niet gelukt om tot een nieuwe integrale aanpak voor de jeugd te komen. Het kinder- en jongerenwerk is in 2020 in aangepaste vorm ingezet, passend binnen de maatregelen en tegelijkertijd gericht op het bieden van perspectief aan de jeugd binnen die maatregelen.

Armoede

De activiteiten vanuit de programma's Kansrijk Opgroeien hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Ook in 2020 is Achter De Voordeur ingezet om outreachend bewoners te benaderen die hun eigen hulpvraag niet kennen of niet durven te stellen. De inzet is met name gericht geweest op Immerloo, de Vissenbuurt en de woningen rondom winkelcentrum de Drieslag. In totaal zijn op deze manier 73 huishoudens bereikt. Ook de vroegsignalering van schulden via Vroeg Eropaf is in 2020 in Malburgen weer ingezet.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	32.433	39.705	38.261	34.363	3.897
Baten	3.894	4.347	3.968	4.112	144
Saldo lasten en baten	***-28.539***	***-35.357***	***-34.293***	***-30.252***	***4.041***
Toevoegingen aan reserves	0	0	236	548	-312
Onttrekkingen aan reserves	305	0	397	417	20
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***305***	***0***	***161***	***-131***	***-292***
Gerealiseerd resultaat	**-28.234**	**-35.357**	**-34.132**	**-30.383**	**3.749**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	4.197	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	178	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	228	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	441	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	42	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	1.444	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	727	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg Overig						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	93	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	31	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	143	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	54	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	423	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	110	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-110	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	5	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	74	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	6	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	155	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	100	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	58	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	51	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	24	V	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	27	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-275	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-270	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-5	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-268	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Malburgen zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd, zoals: de beweegtuin Malburgen-West, projecten ter verhoging gevoel sociale veiligheid, Achter de Voordeur, projecten binnen het innovatiefonds, etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- St. Pas
- Sportbedrijf Arnhem BV
- Kinderopvang SKAR
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Schuytgraaf, Elderveld

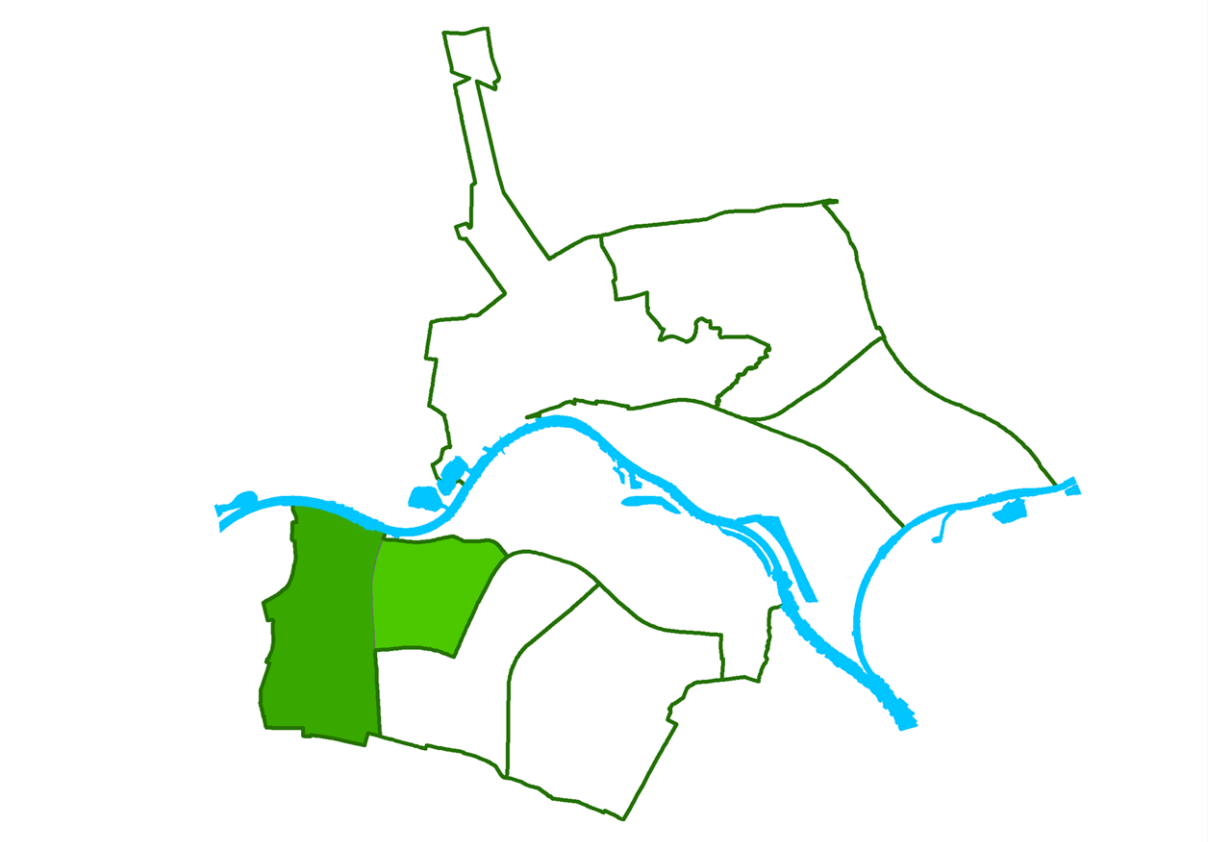

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Sportbedrijf Arnhem heeft een plan ontwikkeld om de kantine in wijkcentrum Elderveld op te knappen. Gekeken wordt of dit kansen biedt voor ontmoetingsmogelijkheden voor de wijk.
Voor jongeren zijn mogelijkheden verkend voor een (eigen) binnenaccommodatie; in de wijk lijken er weinig mogelijkheden geschikt.
Offertes zijn opgevraagd voor aanpassingen in de Omnibus. In verband met het vertrek van een school uit het gebouw en mogelijke kansen die dit biedt voor een andere indeling in het gebouw, is realisatie van een meer afgescheiden ontmoetingsruimte uitgesteld tot 2021.
De voorbereidingen voor het multifunctioneel sportveld Schuytgraaf lopen nog. In overleg met bewoners en professionals is gekozen voor een meer gevarieerd spel-, sport- en ontmoetingsveld voor de wijk voor alle leeftijden. Omdat de beoogde locatie een archeologisch veld is en dit toch te veel beperkingen oplevert, wordt gezocht naar alternatieve mogelijkheden, waardoor realisatie is vertraagd.

Verkeersveiligheid	

De parkeeroverlast bij het winkelcentrum Elderveld is afgenomen door de komst van winkelcentrum Schuytgraaf. Over station Zuid komen minder signalen binnen, handhaving is aangesloten op de signalen rondom de locatie en fietsenstallingen zijn geplaatst.
De parkeeroverlast en het halen en brengen bij de scholen rondom het Breezandpad in Elderveld blijven naast de herinrichting van de openbare ruimte een belangrijk aandachtspunt. Na de oplevering van de scholen bleef het omliggende terrein braak achter. Er is ingezet op het opzetten van een integrale aanpak om zowel de inrichting als de verkeersbewegingen (gedrag) aan te pakken. Er wordt onder andere nagedacht over het stimuleren van op de fiets naar school door middel van bijvoorbeeld het aanleggen van een fietszone.
In 2020 is een wijkveiligheidsoverleg gestart, waar met partners overlegd en afgestemd wordt over signalen op het gebied van (verkeers)veiligheid en (jeugd)overlast.

Kansrijk opgroeien

De twee basisscholen in Elderveld hebben met Rozet en Sportbedrijf gewerkt aan een plan voor kansrijk opgroeien. Over de precieze invulling en uitvoering zijn we in gesprek.
Het kinderwerk in Schuytgraaf heeft waar mogelijk activiteiten doorgezet of alternatieven ontwikkeld. Voor kinderen en gezinnen zijn vooral in de zomer extra activiteiten georganiseerd, die erg zijn gewaardeerd. Het ging onder andere om een botenrace en een luchtkussenfestival.
Spruytgraaf wordt doorontwikkeld naar een speelmorgen in Schuytgraaf.

Schulden

Er is in 2020 vooral ingezet op de samenwerking tussen Werk en Inkomen, het Sociale wijkteam en het team Leefomgeving. Het Kernteam Zuid-West is vormgegeven en met regelmaat in overleg. Er zijn gezamenlijke doelen gesteld; over de aanpak van bepaalde doelgroepen in de wijk op het gebied van participatie en zorg, de fysieke samenwerking, gezamenlijke inloopspreekuren in de wijk en huisvesting in de wijken.
De inzet op zzp'ers met schuldenproblematiek wordt stedelijk aangepakt.

Voor kinderen die te maken krijgen met complexe scheidingen is er de Kiestraining. De pilot Steunouders is ingezet. Deze bieden kinderen een of twee dagdelen per week een gastvrij thuis en geven zo een steuntje in de rug aan ouders die wat extra hulp kunnen gebruiken.

Netwerkverbindingen

Er zijn wijkgidsen gemaakt die informatie verstrekken op het gebied van ontmoeten, opvoeden en opgroeien. Deze zijn goed ontvangen door wijkbewoners. De wijkgidsen zijn gedigitaliseerd door een wijkbewoner en op de wijkwebsites geplaatst. De digitale wijkgids wordt bijgehouden en aangevuld en vormt zo een sociale kaart voor de wijk.
In Elderveld zijn afspraken gemaakt met De Wijkmakers om met een aanpak tegen eenzaamheid onder ouderen aan de slag te gaan. Tevens zijn er afspraken gemaakt met partijen om projectmatig met ouderen aan de slag te gaan, zoals het project Old School. Ondanks corona is er een Kunst/Cultuurroute gerealiseerd door Rozet en kookt Vitanos voor wijkbewoners.
We hebben de Sociale Tafel Schuytgraaf-Elderveld vorm gegeven om samen aan een sociale basis in de wijk te werken. Samen met welzijnspartners, het Sociale wijkteam en gebiedsteam Werk en Inkomen en bestuursadviseurs werken we thematisch aan samenhang en een integrale aanpak in het sociale domein.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	25.570	24.138	24.197	23.909	288
Baten	2.632	2.673	2.562	2.738	176
Saldo lasten en baten	***-22.938***	***-21.465***	***-21.635***	***-21.172***	***464***
Toevoegingen aan reserves	0	0	432	914	-482
Onttrekkingen aan reserves	1.071	0	256	266	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.071***	***0***	***-176***	***-648***	***-471***
Gerealiseerd resultaat	**-21.867**	**-21.465**	**-21.812**	**-21.819**	**-7**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	156	V				
Sociale wijkteams						
Zorg	8	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	42	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-13	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-105	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-222	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	132	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-570	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	74	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	16	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	203	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	282	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	189	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-69	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	42	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	41	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	3	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Werk en Inkomen	-24	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	28	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	66	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	155	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	8	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	147	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-424	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-421	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR
- St. Pas

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

De Laar, Elden

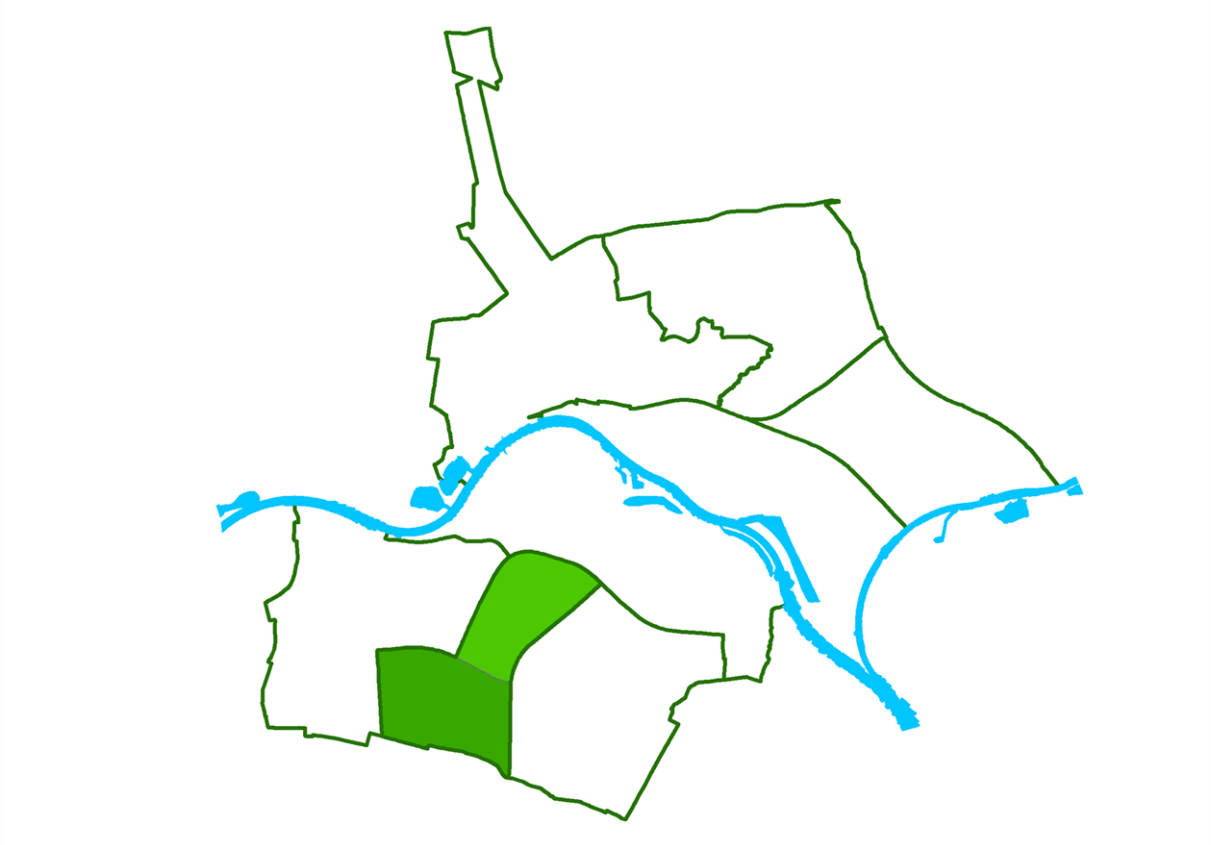

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale samenhang	

Er is gestart met een ontwikkelingsplan voor sporthal De Laar West inclusief de buitenruimte. Daarnaast is er een traject gestart om met de betrokken partijen rondom boerderij De Kroon tot een vraaggericht en stabiel aanbod voor de wijk te komen. Ondanks de impact van corona hebben veel werkgroepen zich verder kunnen ontwikkelen en verstevigen.

Participatie

De projecten buurtcirkels en taalgroepen zijn inmiddels succesvol van start gegaan. Voor zover corona dit toeliet zijn er op de verschillende scholen naschoolse programma's aangeboden. Ook is het project Focuz Academy gestart.
Verder is inmiddels gebleken dat de outreachende werkwijze van de eerdere huisbezoeken onvoldoende aansluit bij de vraaggerichte strategie van het Sociale wijkteam. Daarom wordt er ingezet op algemene gebiedsgerichte samenwerking tussen het Sociale Wijkteam en Werk & Inkomen.

Sociale en fysieke veiligheid

De verschillende werkgroepen hebben ondanks corona een behoorlijk aantal activiteiten in gang gezet. Ook is hun structuur versterkt en zijn zij zelfstandig van het opbouwwerk gaan functioneren.
Voor verschillende verkeersproblemen zijn in samenwerking met omwonenden duurzame oplossingen gevonden.

Op een aantal plekken hebben buurtbewoners zich georganiseerd om een deel van de openbare ruimte in eigen beheer te onderhouden. De hervorming of aanleg is in samenwerking met de afdeling Openbare Ruimte en de groenaannemer tot stand gekomen.

Daarnaast is in 2020 een project gestart om jongerenoverlast in de wijk terug te dringen in samenwerking met politie en wijkprofessionals. Bovendien is er een project gestart om samen met bewoners aan de hand van buitenspelen en speeltuinen de directe omgeving te verbeteren en tegelijk de onderlinge relaties binnen de buurten te verstevigen.

Verduurzamen

Door de coronacrisis is het aantal bewonersinitiatieven op dit gebied helaas wat achtergebleven. We blijven deze initiatieven echter stimuleren en ondersteunen waar mogelijk. De eerste wijkgesprekken over dit thema zijn opnieuw gepland voor begin 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	16.961	19.439	17.458	16.484	974
Baten	1.277	1.703	1.268	1.330	62
Saldo lasten en baten	***-15.684***	***-17.736***	***-16.189***	***-15.154***	***1.036***
Toevoegingen aan reserves	0	0	264	434	-170
Onttrekkingen aan reserves	1.149	0	136	142	6
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.149***	***0***	***-128***	***-292***	***-163***
Gerealiseerd resultaat	**-14.535**	**-17.736**	**-16.318**	**-15.445**	**872**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	789	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	129	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	137	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	176	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-12	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-2	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	29	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	120	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	185	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	58	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-64	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	48	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	25	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Sport	-221	N	Beheer gemeenschappelijk vastgoed (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	20	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	33	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	7	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	7	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-2	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-2	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het beheer van enkele panden van de gemeente heeft € 221.000 meer gekost dan begroot. Het gaat met name om de Drielsedijk 17. Door de verhuizing van verenigingen hebben onvoorziene maatregelen plaats moeten vinden.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

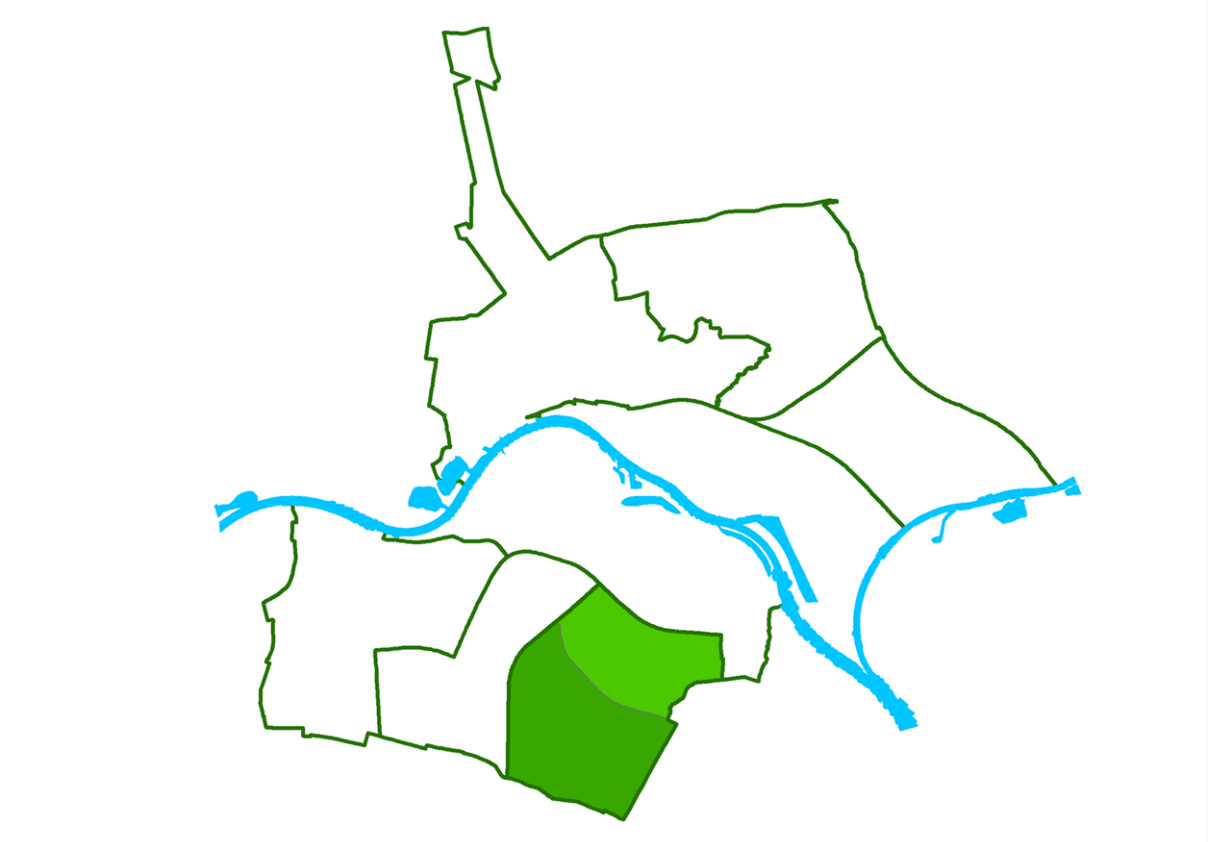

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Bewegen en ontmoeten	

Het Sportbedrijf heeft een naschools programma opgezet waarbij de Urban Sportscontainers ingezet worden. Op de drie grote sportvelden is een programma voor kinderen in armoede. De sportcontainer is een groot succes. De tweede container is dit jaar gevuld en staat in Rijkerswoerd bij playground. Jongeren hebben geholpen om de container van een graffitischildering te voorzien.
Voor alle thema's wordt LIJN2030 ingezet. We willen er voornamelijk bewoners mee ontmoeten en verbinding tot stand brengen. Op een laagdrempelige manier gaan we het gesprek aan met bewoners. Soms zijn het spontane gesprekken, andere keren staan we met een specifiek thema in de wijk. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan de gesprekken over de skatebaan in Rijkerswoerd.

In Kronenburg leeft bij bewoners al jaren de wens voor een ontmoetingsruimte. Inmiddels zijn we ver in de gesprekken om twee panden te huren aan het Croydonplein. Daarnaast is er met Rijnstad overeenstemming om ook de locatie de Madser in te zetten als ontmoetingsruimte.
Met diverse partners in de wijk wordt gekeken naar de rol die zij kunnen spelen in het programma dat ontwikkeld moet worden voor de ontmoetingsruimtes.

Met de RIVM-maatregelen die dit jaar van toepassing waren, is het slechts heel beperkt mogelijk geweest om het wijkcentrum in Vredenburg te gebruiken. Bij bewoners en professionals is hier grote behoefte aan.

De herinrichting van sportpark Rijkerswoerd gaat gestaag verder. Er is een blijvende ontwikkeling gaande op sportpark Rijkerswoerd waardoor het steeds meer, zoals de intentie was en is, een ontmoetingsplek wordt voor de buurt. Er is inmiddels ook een speeltuintje aangelegd voor de jongste jeugd. Van hieruit worden ook steeds meer activiteiten georganiseerd die verband houden met ontmoeten en bewegen. Voor de skatebaan bij de Pythagorasstraat is een vergunningaanvraag ingediend. Door tegenstanders is aangekondigd dat hier bezwaar op ingediend zal worden.

Bewoners van Rijkerswoerd wachten al lang op een bruggetje naar park Lingezegen. Afronding hiervan bevindt zich in de laatste fase. Vanwege het zaaiseizoen zullen de laatste acties inclusief het plaatsen van de brug begin 2021 plaatsvinden.

Vergroening

Voor het pleintje aan de Kronenburgbusbaan ligt een concept ontwerp klaar. In samenwerking tussen bewoners en een ontwerper van de gemeente is deze tot stand gekomen. Het buurtinitiatief Wessel Couzijnhof is afgerond, de eerste bloemrijke bermen zijn gerealiseerd en de regentonnen zijn aangeschaft.
Het buurtinitiatief voor de herinrichting van de Ekamphof is ook met succes afgerond.
De 'kwarrende' bomen op de parkeerplaats op de Schepen van Ommerenstraat zijn nog niet vervangen, maar nog wel in beeld. Op het Schepen te Boeckoppad is het bewonersinitiatief om boomspiegels te vergroten opgepakt. Met bewoners aan de Heiligerleeplaats worden gesprekken gevoerd om het plein aan te pakken. Dit valt mooi samen met het onderhoud dat op deze plek gepland staat voor 2021.

Bij stedelijke projecten die zich aandienen in het gebied wijzen wij steeds op de voorwaarde dat ontwikkelingen niet ten koste mogen gaan van het groen in het gebied en bij voorkeur zelfs een uitbreiding van het groen realiseren. Vanuit het bomenplan zijn slechte bomen in het gebied geïnventariseerd.
Bij de ontwikkelingen rondom bijvoorbeeld transformatie aan de Schepen Bierwischstraat wordt dit uitdrukkelijk meegenomen. Eveneens wordt dit signaal uitdrukkelijk meegenomen in de gesprekken met Wereldhave.

Acties voor de vergroening van het Croydonplein hebben ertoe geleid dat er drie ontwerpen liggen voor het Croydonplein.

Aantrekkelijke woonomgeving

We zien door de coronacrisis dat bewoners tijd hebben geïnvesteerd in hun omgeving.
Ook hebben we in ons gebied een groot aantal vrijwilligers die zwerfafval ruimen. In samenhang met het thema vergroenen worden enkele pleinen en straten kleurrijker door initiatieven vanuit bewoners en werkgroepen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.014	30.594	28.428	26.734	1.694
Baten	1.348	1.630	1.139	1.265	126
Saldo lasten en baten	***-24.666***	***-28.964***	***-27.289***	***-25.469***	***1.819***
Toevoegingen aan reserves	0	0	497	681	-183
Onttrekkingen aan reserves	1.537	0	243	243	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.537***	***0***	***-255***	***-438***	***-183***
Gerealiseerd resultaat	**-23.129**	**-28.964**	**-27.543**	**-25.908**	**1.636**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**1.804**					
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	226	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	408	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	384	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	198	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	79	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	132	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-111	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	62	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	189	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	89	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	50	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-89	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	3	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	66	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	5	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-69	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	94	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	52	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	51	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	11	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	11	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving RKV zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd zoals: aanleg gazon Wessel Couzijnhof, opknappen Sportcentrum Rijkerswoerd, aanleg parkeerplaats ESA-terrein, projecten binnen het innovatiefonds, etc. De uitvoering van deze projecten hebben tot een tekort van €69.000 geleid.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Stad

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Om de doelstellingen en ambities van Arnhem te bereiken is samenwerking van groot belang. We willen inwoners en ondernemers eerder betrekken bij onze plannen. In de regio werken we intensief samen met onder andere de provincie en gemeente Nijmegen aan een sterke regionale samenwerking. Onze inwoners kunnen rekenen op een dienstverlening die verder digitaliseert en de klantvriendelijkheid voorop stelt. Onze organisatie richten we in om onze dienstverlening continu te verbeteren.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met mooie bomen of om een heringericht industrieterrein.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal-, landelijk- en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen (aan het werken) aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	

Zie voor een toelichting de inspanningen 'Rekenkamer: uitvoeren onderzoeksprogramma' en 'College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen'.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

We hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in onze rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken. In de regio Arnhem-Nijmegen is de Groene Metropoolregio gerealiseerd: een nieuwe, steviger samenwerking tussen de 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen met een ambitieuze visie en dito regionale agenda. We hebben in de Euregio bijgedragen aan de totstandkoming van de strategische agenda. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Zie voor een verdere toelichting van onze activiteiten de inspanningen bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Er zijn in 2020 diverse voorbereidende stappen gezet om de digitale dienstverlening aan onze inwoners te verbeteren. Zo is voor de basisregistratie personen en de burgerlijke stand nieuwe software geïmplementeerd, die in de komende jaren stapsgewijs verder zal worden ontwikkeld en uitgerold. Via deze nieuwe software kunnen inwoners zaken, als het doen van overlijdensaangifte of het doorgeven van vermissing van hun reisdocument, gemakkelijk digitaal regelen met de gemeente via zogenaamde e-diensten. Het was de bedoeling om in 2020 al de eerste vijf e-diensten operationeel te hebben, maar de technisch complexe context in combinatie met corona hebben tot vertraging geleid met de implementatie van e-diensten. Een voorgenomen pilot met uitgifte van DigD-substantieel aan de balie is vanwege corona uitgesteld. Wel is er in samenwerking met Nijmegen en Drechtsteden een pilot ID-bellen uitgevoerd, waarbij inwoners zich telefonisch kunnen authenticeren met de identiteitsapp IRMA. Daarbij wordt inwoners actief om toestemming gevraagd om alleen die gegevens te delen die strikt noodzakelijk zijn voor de beoogde dienst, zodat zij zelf de baas te blijven over hun persoonsgegevens.

Dienstverlening in coronatijd bracht veel (nieuwe) uitdagingen, oplossingen en aanpassingen. Natuurlijk omdat we ervoor zorgen dat inwoners veilig en toegankelijk van onze dienstverlening gebruik kunnen maken, en onze medewerkers die in een veilige omgeving kunnen verlenen. Daar zijn soms hulpmiddelen (kuchschermen, desinfectie, mondkapjes) of andere aanpassingen voor nodig. Ook was het aantal vragen, zeker in de eerste 'coronamaanden', erg groot. Inwoners die willen weten of hun huwelijk door zou kunnen gaan, bijvoorbeeld, maar ook allerhande vragen over landelijke en lokale regels en beperkingen kwamen op de gemeente af, en ook over de vele noodhulp- en ondersteuningsregelingen. We hebben ondernemers en inwoners daarin steeds zo goed mogelijk geholpen, naast de 'gewone' verzoeken en vragen, ook als voor ons het antwoord ook niet meteen voorhanden was.
In 2020 zijn ruim 140.000 telefoontjes beantwoord via het gratis nummer 0800-1809. Op www.arnhem.nl/corona is een speciale corona-pagina gemaakt met veel voorkomende vragen en allerhande andere informatie in relatie tot de coronacrisis, bijvoorbeeld over de Tozo of andere regelingen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

De directie heeft in oktober 2020 een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft. In het charter is verwoord dat de gemeente Arnhem streeft naar een divers samengesteld personeelsbestand en een organisatie waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn talenten kan inzetten en zich welkom voelt.

In 2020 heeft de gemeente Arnhem meegedaan aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Daaruit is gebleken dat 8% van onze medewerkers een niet-westerse migratie-achtergrond heeft. Wij hebben ons ook aangemeld voor deelname aan de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (uitvoering begin 2021).
Voor een verdere toelichting wat we binnen de organisatie gedaan hebben, wordt verwezen naar de inspanningen in het kader van een 'inclusieve organisatie' bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

In 2020 is er een taskforce Hybride werken opgericht. Het 'waarom' van het hybride werken is vastgesteld, de projectgroepen zijn ingericht en acties inclusief prioriteiten zijn bepaald. Er is grote verwevenheid met andere programma's binnen de gemeente zoals huisvesting, samen digitaal, ontwikkelingen Werk & Inkomen, vitaliteit, duurzaamheid (CO2 ladder), mobiliteit, huisvestingsprogramma De Connectie en Cao-onderhandelingen. De verbinding op al die onderwerpen is geborgd in de taskforce. Begin 2021 is de ontwerp- en ontwikkelfase aan de orde en van medio 2021 tot einde 2021 de implementatie- en borgingsfase.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Ook tijdens corona

Vanaf maart 2020 werden de medewerkers geconfronteerd met de coronamaatregelen, zowel op het werk als privé. Op een honderdtal medewerkers binnen de kritische processen na, moesten zij van de één op de andere dag thuiswerken en op zoek naar nieuwe vormen van digitaal (samen)werken en een nieuwe routine. Thuiswerkplekken werden ingericht, ICT-middelen beschikbaar gesteld, telefonische bereikbaarheid georganiseerd, kinderen opgevangen (en les gegeven), aangepaste werkafspraken gemaakt en burgers geïnformeerd. De 'intelligente lockdown' was een feit.
Het was en is niet voor iedereen mogelijk om (volledig) thuis te werken. Arnhem heeft er dan ook voor gekozen om het kantoor voor specifieke medewerkers (in overleg met de leidinggevende) open te houden. Hiervoor werd een protocol voor het veilig kunnen werken op 1,5 meter afstand opgesteld.

De medewerkers van de kritische processen moesten naar kantoor blijven komen, of waren in de stad actief. Zij deden hun werk onder bijzondere omstandigheden wat zeker in het begin met onzekerheid gepaard ging.
Ook de uitvoering van diverse en in allerijl door het rijk opgetuigde regelingen had een forse impact. Vaak last-minute en met veel onduidelijkheid, waardoor gestart moest worden zonder dat de details van de regelingen helder waren en wat dit voor de uitvoering betekende. Ondanks de hoge werkdruk en de impact van de coronamaatregelen, is het gelukt om de nieuwe regelingen vorm te geven en de dienstverlening aan de inwoners en ondernemers van Arnhem op peil te houden. Hierbij is een

goede én tijdige informatievoorziening een belangrijke voorwaarde om alle partijen goed en tijdig te informeren over de gemeentelijke ontwikkelingen, (rijks)richtlijnen en koers tijdens corona. Hiervoor zijn diverse communicatiemiddelen ingezet.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	
Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma	

De rekenkamer heeft in 2020 de onderzoeken naar jeugdzorg, jaarstukken 2019 en het herhaalonderzoek dienstverlening afgerond. Deze drie onderzoeken zijn in het afgelopen jaar ook in de raad behandeld.

Gedurende het jaar heeft de rekenkamer onderzoeken opgestart naar ondermijning (na de zomer), zich aangemeld voor het gezamenlijke NVRR DoeMee onderzoek naar Meldingen Openbare Ruimte (voor de zomer), onderwijshuisvesting (laatste kwartaal) en een gezamenlijk onderzoek met de rekenkamers van Breda, Tilburg en Oss naar de corona steunmaatregelen (na de zomer). De twee gezamenlijke onderzoeken naar Meldingen Openbare Ruimte en corona steunmaatregelen stonden niet op het onderzoeksprogramma 2020-2022.

Het onderzoek naar Van Wijken Weten (gestart eind 2019) heeft een andere wending genomen. Hierover is de raad geïnformeerd. Er is een nieuwe verdeling tussen de onderzoeken waarbij de rekenkamer onder meer het deel rondom de informatiepositie van de raad voor haar rekening neemt. Dit onderzoek is nog niet gestart.

Daarnaast zijn er een tweetal vooronderzoeken gedaan, waarna de rekenkamer heeft besloten af te zien van een volledig onderzoek. Dit betreft zorgfraude (nieuwe aanbesteding) en kapvergunningen. Ten aanzien van het onderwerp voortgang Omgevingswet en het uitstellen van de invoeringsdatum door de minister besloot de rekenkamer dit onderwerp op de longlist te plaatsen.

Ten slotte heeft de rekenkamer in najaar 2020 haar jaarlijkse rondje langs de fracties gemaakt om gesprekken te voeren.

College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen

Het projectplan van de raadswerkgroep (Aan de slag met burgerparticipatie) is met de raadswerkgroep opgepakt vanuit het programma Burgerparticipatie. De onderdelen die door de gemeente opgepakt kunnen worden, zijn voor een groot deel uitgewerkt en/of geïmplementeerd. Zo wordt vanaf de zomer 2020 in de raadsvoorstellen door middel van een toegevoegd onderdeel Participatie nadrukkelijk en transparant stilgestaan bij de wijze waarop de betrokkenheid van inwoners en ondernemers is vormgegeven. De beslisboom (burger)participatie is geïmplementeerd. De beslisboom is een goed middel om te bepalen welk participatiemiddel bij het participatiedoel past. Verder leren we van elkaar wat er goed gaat en wat er beter kan door burgerparticipatie in projecten te evalueren. Voor de evaluatie is nu een handzaam formulier beschikbaar. Helaas heeft ook corona invloed gehad op de wijze waarop er met inwoners en ondernemers in gesprek gegaan kon worden. Echter, dit heeft ook weer voor mooie (digitale) ontwikkelingen gezorgd. Een ontwikkeling, die overigens al voor corona in gang was gezet, is het opzetten van een digitale burgerparticipatie tool voor Arnhem. Vanaf eind 2020 heeft de gemeente Arnhem de website meedenken.arnhem.nl.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem draagt in 2020 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen

Arnhem heeft in 2020 in de voorhoede en met veel energie bijgedragen aan de totstandkoming van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen, is in 2019 gestart vanuit de behoefte de regio beter te op de kaart te zetten. Ook wil de regio slagvaardiger samenwerken aan de grote maatschappelijke opgaven.
Een interactief proces met colleges, raden en partners in de regio leidde in 2020 tot de visie Groene metropoolregio met een ambitieuze regionale agenda. De bijbehorende nieuwe Gemeenschappelijke Regeling moet ervoor zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. In de agenda staan vijf opgaven centraal: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene Groeiregio.

Via deze agenda willen de regiogemeenten intensiever samen gaan werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio, waarbij een goede balans gezocht wordt tussen groei en leefbaarheid. In de ambitie die is geformuleerd gaat het erom de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren én de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken.

Arnhemse (maatschappelijke) opgaven en ambities hebben een goede plek in deze agenda gekregen: onder andere de grote woningbouwopgave en de bereikbaarheid van de stad en de regio; ook het bevorderen van economische ontwikkeling om zo meer banen in de stad en de regio te krijgen en de duurzaamheidsopgave waar we als stad voor staan. De regio wil zich ook sterker profileren naar het Rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. Dit kan ervoor zorgen dat we als stad en regio gemakkelijk entree krijgen tot Europese en Rijksfondsen.
Zeventien regionale gemeenteraden hebben in het najaar positief besloten over de visie en de regionale agenda en over de start van de Groene Metropoolregio per 1 januari 2021. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten.

In de oude structuur van het Gemeenschappelijk Orgaan heeft Arnhem in 2020 in de regio Arnhem-Nijmegen onder meer door gewerkt aan de verstedelijkingsstrategie en de woningbouwopgave (onder andere via de woondeal met het Rijk). De regionale energiestrategie en regionale mobiliteitsagenda zijn in 2020 verder tot uitwerking gekomen. Op het gebied van economie waren circulaire economie, human capital en recreatie en toerisme belangrijke speerpunten.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

In Euregioverband werkte Arnhem in 2020 door aan de grensoverschrijdende samenwerking en projecten in het Euregiogebied. Arnhem droeg bij aan de totstandkoming van de strategische agenda van de Euregio. Met deze agenda heeft de Euregio vier grensuitdagingen gepresenteerd. Dit zijn Economie en Klimaat, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Leefbaarheid en Euregionale identiteit. Het 100.000+ stedennetwerk in de Euregio kende dit jaar een uitbreiding. Naast de bestaande deelnemers Arnhem, Nijmegen, Ede, Düsseldorf, Duisburg en Moers is nu ook Apeldoorn lid van het netwerk. De agenda van het stedennetwerk sluit aan op de strategische agenda van de Euregio. De lobby schone scheepvaart blijft voor dit netwerk een belangrijk thema in relatie tot Economie en Klimaat.

Als lid respectievelijk partner van VNG en G40 nam Arnhem zowel bestuurlijk als ambtelijk deel aan diverse overleggen, themagroepen en lobbytrajecten die vanuit deze netwerken werden gevoerd. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Wethouder Bouwkamp is lid geworden van de commissie Europa en Internationaal, wethouder Louwers van de commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Digitaliseren van het klantproces

In 2020 zijn de nodige stappen gezet om de klantgeleiding voor afspraken bij Burgerzaken te verbeteren. Fase 1 van dit proces (vervanging van het roosterprogramma) is in 2020 afgerond; fase 2 (vervanging van het afsprakenprogramma) volgt in 2021. Daarnaast is met de invoering van de nieuwe applicatie Key2Burgerzaken Portaal de basis gelegd voor e-diensten voor burgerzakenproducten, die bij de leverancier nog volop in ontwikkeling zijn. De stapsgewijze uitrol hiervan zal meerdere jaren in beslag gaan nemen. Tevens is in samenwerking met Onderzoek & Statistiek een verkenning gestart naar uitbreiding en verbetering van het klanttevredenheidsonderzoek bij Klantenservice en Burgerzaken, dat in 2021 zijn beslag moet gaan krijgen. Dit maakt deel uit van een breder plan van aanpak voor verbetering van de gemeentelijke dienstverlening, waarvoor diverse scenario's worden uitgewerkt die in 2021 aan de gemeenteraad zullen worden voorgelegd. Daarnaast zijn in het afgelopen jaar rapportages ontwikkeld voor het inzichtelijk krijgen van dienstverlening aan de balie en telefonie en is een start gemaakt om doorlooptijden van dienstverlening in beeld te brengen. Voor Zorg Dichterbij is naast een monitor gestart met het kaart brengen van zorgpaden. Ook voor Doorbraak naar Werk is een monitor in ontwikkeling.

Innoveren met data

Naar het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Vanuit de strategische personeelsplanning wordt informatiegstuurd werken meegenomen om capaciteit, kennis en vaardigheden te borgen in de organisatie. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

Bewust worden

De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd, waaronder een groot deel van de managers. Aan Deep Democracy hebben al meer dan 100 medewerkers meegedaan.
In 2020 is de Diversity Week georganiseerd, waarin we stil stonden bij drie landelijke dagen die in die week plaatsvonden: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. Die week zijn diverse activiteiten georganiseerd: een digitaal Diversity kookboek, twee webinars, het lanceren van een Intern Charter, regenboogkookworkshops, wijkdiner met inwoners met een beperking. Door corona hebben we een aantal fysieke activiteiten moeten annuleren. Zoals Walk4all wandelingen, met als doel wandelingen aan te bieden die voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor mensen met een beperking. Ook een theatervoorstelling (in samenwerking met Oostpool) en een talkshow zijn afgelast.

Aantrekken nieuw personeel

De recruiter die eind 2019 alleen voor de afdeling SBR werkte, is in 2020 organisatiebreed ingezet.
De nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl die begin 2020 de lucht in is gegaan, is doorontwikkeld. Op deze website staan al onze vacatures en is expliciet aandacht voor Diversiteit & Inclusie, onder andere door verhalen van diverse medewerkers. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie die streeft naar een divers personeelsbestand en een inclusieve organisatie. In de tweede helft van 2020 zijn alle vacatureteksten kritisch tegen het licht gehouden. Vanuit recruitment worden, samen met de managers en soms met behulp van een externe schrijver, de vacatureteksten zo uitnodigend mogelijk geformuleerd.

Instroom jongeren

Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8% naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 49 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Huisvesting

Huisvesting maakt onderdeel uit van hybride werken. Door corona zijn nieuwe inzichten met betrekking tot de organisatie en dus de huisvesting ontstaan. In 2021 zal het aangepaste plan voor huisvesting ter besluitvorming worden voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Open Data (19A64)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Er is een plan van aanpak opgesteld voor het uitbreiden van Open Data van Arnhem, dit is vastgesteld door de raad. Uitvoering van het plan is gestart in 2020. We richten ons op transparantie van de gemeente én op de behoeften van externe stakeholders. We nemen deel aan landelijke initiatieven om in de voorhoede van deze ontwikkelingen deel te nemen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	108.876	115.845	85.145	92.532	-7.387
Baten	507.621	513.240	507.501	518.807	11.306
Saldo lasten en baten	***398.745***	***397.395***	***422.356***	***426.275***	***3.919***
Toevoegingen aan reserves	36.780	11.116	21.109	20.922	187
Onttrekkingen aan reserves	24.373	13.141	16.770	18.321	1.551
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-12.407***	***2.024***	***-4.339***	***-2.601***	***1.738***
Gerealiseerd resultaat	**386.338**	**399.419**	**418.017**	**423.674**	**5.657**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-6.581	N				
Bedrijfsvoering	228	V	Beheer wagenpark	N/J	I	AR
Bedrijfsvoering	-113	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	254	V	Aanhuur kantoorhuisvesting	N	S	AR
Bedrijfsvoering	525	V	Onderhoud en energie kantoorhuisvesting	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-3.200	N	Resultaat SB&R	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-2.224	N	Resultaat op bedrijfsvoering, zie baten	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-400	N	Inzet formatie en inhuur corona gerelateerd	J	I	AR
Bedrijfsvoering	-57	N	Terugloop inzet projecten PIM door coronacrisis	J	I	AR
Publieke dienstverlening	270	V	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	76	V	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Publieke dienstverlening	-165	N	Klantenservice	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-68	N	Klantenservice (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	-260	N	Afkoop onderhoud fietstunnel	N	I	AR
Financiën	312	V	Vermindering vpb 2018	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.500	N	Connectie meerkosten projecten en maatwerk	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-500	N	Connectie meerkosten door coronacrisis	J	I	AR
Financiën	682	N	Resultaat financiering	N	I	AR
Financiën	-441	N	Loonontwikkeling	N	I	AR
Baten	11.644	V				
Bedrijfsvoering	-91	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	490	V	Onderverhuur Stadskantoor	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-479	N	Extra contributiemarge rendabele uren	N	S	AR
Bedrijfsvoering	1.940	V	Resultaat op bedrijfsvoering, zie lasten	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-454	N	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-128	N	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	400	V	Meeropbrengst OZB	N	I	AR
Financiën	649	V	SPUK subsidie	N	I	AR
Financiën	10.617	V	Algemene Uitkering Gemeentefonds	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.300	N	Connectie terugbetaling transitiebudget, zie onttrekking reserve	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-447	N				
Publieke dienstverlening	-217	N	Verkiezingen 2021	J	I	BR
Bedrijfsvoering	275	V	Frictiekosten en organisatieontwikkeling	N	I	AR
Financiën	-505	N	Gemeentefonds	N	I	

Onttrekkingen aan reserves	1.700	V				
Automatisering	1.700	V	In de jaarrekening 2019 is de terugbetaling van het transitiebudget van de Connectie toegevoegd aan de bestemmingsreserve bedrijfsvoering. In 2020 wordt deze post weer onttrokken aan deze bestemmingsreserve ter dekking van de exploitatie (zie lasten en baten).	N	I	BR

Beheer wagenpark
Door het gebruik van relatief nieuwe auto's enerzijds en door het beperkte gebruik van de auto's door corona anderzijds is er een voordeel ontstaan op het onderhoud van het wagenpark van € 228.000.

Taakstelling te verkopen panden
In de begroting staat onder de lasten een structurele taakstelling voor lagere beheerskosten en onder de baten een incidentele taakstelling voor de te realiseren verkoopopbrengst uit te verkopen panden uit het gemeentelijk vastgoed. In 2020 is slechts 1 pand verkocht waardoor een deel van de taakstelling niet is gerealiseerd. Dit geeft op de lasten een nadeel van € 113.000 en op de baten een nadeel van € 91.000.

Kantoorhuisvesting
Door nieuw afgesloten contracten is de gemeente per saldo minder kwijt aan huur van de kantoorhuisvesting aan de Eusebiusbuitensingel en Boulevard Heuvelink. Dit geeft een structureel voordeel van € 254.000. Op het onderhoud en energiekosten is een incidenteel voordeel ontstaan van in totaal € 525.000. Tot slot is er nog een voordeel van € 490.000 aan niet geraamde verhuurbaten uit onderhuur.

Resultaat SB&R
Het nadelige resultaat Strategie, Beleid en Regie (SBR) is opgebouwd uit: salariskosten 1,9 miljoen, 0,5 miljoen kosten in verband met externe inhuur en 0,8 miljoen lagere doorbelasting van uren.
Aanvullend geldt dat tegenover de negatieve afwijking in de salariskosten van SBR op diverse programma's sprake is van een voordeel in de salariskosten bij de wijken van 1,7 miljoen. Voor correcte beeldvorming moeten beide afwijkingen in samenhang worden beschouwd.

Binnen SBR is sprake van een onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit. Er wordt gewerkt aan (bij)sturing hierop. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

Leges
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) en ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Klantenservice
De kosten voor klantenservice stegen als gevolg van noodzakelijke extra inhuur. Verder stegen de belkosten 0800 nummer gemeente door onder meer het volledig gratis worden van het nummer en door corona (vragen over TOZO en andere financiële regelingen).

Verkiezingen 2021
Via de algemene uitkering Gemeentefonds (opgenomen onder de baten) is onder meer een doeluitkering ontvangen voor het treffen van extra corona-maatregelen voor de verkiezingen 2021. Deze middelen worden voor dit doel gereserveerd.

Vermindering vennootschapsbelasting 2018
In 2020 is er op de vennootschapsbelasting een voordeel gerealiseerd van € 312.000. Dit komt voornamelijk door een vermindering van de voorlopige aangifte vennootschapsbelasting 2018.

Resultaat op bedrijfsvoering
Het resultaat op de totale bedrijfsvoering (personeel- en uitvoeringskosten) bedraagt € 409.000 nadelig.
De hogere lasten van € 2,6 miljoen worden grotendeels veroorzaakt door gestegen kosten op formatie, inhuur, frictie en overige uitvoeringskosten. Hier staat een voordeel van € 1,9 miljoen aan baten tegenover. Het grootste voordeel op de baten is een vrijval van de voorziening voormalig personeel van € 1,3 miljoen. Meer specifiek zijn de uitvoeringskosten gestegen door de extra inzet van formatie en inhuur als gevolg van de coronacrisis (juridische ondersteuning bij de uitvoering van TOZO en de ontwikkeling van de impactanalyse). Tot slot heeft er een vrijval plaatsgevonden van de bestemmingsreserve frictiekosten en organisatie-ontwikkeling (voordeel van € 275.000).

Gemeentefonds
Het voordeel op het gemeentefonds ontstaat vanwege het feit dat de september- en decembercirculaires 2020 nog niet in de begroting zijn verwerkt. De begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2020. Uit de september- en decembercirculaire 2020 ontstaan de volgende effecten:

- Als gevolg van wijzigingen in de uitkeringsfactor en actualisatie van de maatstaven ontstaat een voordeel van € 3,3 miljoen.
- In het kader van behoedzaamheid rekenen we eventuele ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds vooraf niet mee. Voor 2020 valt deze vrij en dit levert een voordeel van € 1,1 miljoen op.
- Wijzigingen in taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen die niet overgeheveld hoeven worden naar het beleidsveld leveren een voordeel voor de algemene middelen op van € 2,074 miljoen.
- Toekenning van extra compensatie voor de coronacrisis van € 3,657 miljoen. In totaal is aan compensatie € 12,857 miljoen over 2020 ontvangen, hiervan was al € 9,2 miljoen eerder in het jaar bekend en verwerkt in de begroting. Voor een aantal compensatiemaatregelen over 2020 is de exacte verdeling en daarmee het bedrag per gemeente nog niet bekend c.q. opgenomen, omdat bijvoorbeeld voor het bepalen van de definitieve compensatie van de inkomstenderving over 2020 de afspraak geldt dat dit in 2021 gebeurt op basis van de vastgestelde jaarrekeningcijfers 2020. Het gaat om de volgende compensatiemaatregelen:
    - Compensatie inkomstenderving na 1 juni;
    - Extra beschikbaar voor Inkomstenderving;
    - Afvalinzameling;
    - Zwembaden en ijsbanen;
    - Verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec).

Op basis van deze systematiek hebben we in 2020 (en 2021) nog geen toekenningsbeschikking gehad van een aanvullende financiële compensatie, en tevens kunnen we geen voldoende en nauwkeurige schatting van ons aandeel maken omdat wij geen inzicht hebben in de kosten en inkomstenderving van alle andere gemeenten. Op grond van deze gehanteerde overweging verwerken we deze compensatie in 2021.

Dotaties reserve als gevolg van resultaat gemeentefonds
In 2020 hebben drie niet begrote dotaties aan de reserves plaatsgevonden, als gevolg van het resultaat uit het gemeentefonds ter grootte van € 505.000:

1. In de decembercirculaire 2020 zijn jaarlijkse middelen ontvangen op grond van het faciliteitenbesluit opvangcentra. Conform afspraak worden deze gedoteerd aan de BR Inburgering, integratie en asiel voor dekking van de gemaakte kosten.
2. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de brede aanpak van dak- en thuislozen. Besteding van deze middelen vindt pas vanaf 2021 plaats, om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop.
3. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de kosten voor het opruimen e onschadelijk maken van (ondergrondse) explosieven (bommenregeling). Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop, zodat het beleidsveld hierop in 2021 de kosten uit kan dekken.

SPUK subsidie
De ontvangsten van de SPUK subsidie zijn in zijn geheel begroot op programma S09. Van de totale realisatie hoort € 649.000 op programma S00.

Gemeentelijke belastingen (OZB)
Het voordeel op gemeentelijke belastingen (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Financiering
Het resultaat van de verschillende financieringen is € 682.000 voordelig. Op de vlottende activa is als gevolg van de negatieve rente een voordeel behaald. Daarnaast is er een voordelig resultaat behaald ten aanzien van de vaste financiering. Dit komt onder andere door minder aangetrokken leningen dan begroot en vernieuwde regels in de BBV.

Afkoop onderhoud fietstunnel
Het onderhoud aan de fietstunnel Arnhem Elderveld en een aantal duikers dat door Prorail wordt uitgevoerd is afgekocht voor € 260.000. Voor dit onderhoud zou een jaarlijkse factuur van € 11.000 worden gestuurd. Door het onderhoud in één keer af te kopen wordt bespaard op de jaarlijkse administratieve lasten voor de afhandeling van de facturen.

Loon ontwikkeling
De loonstijging in 2020 is voor €441.000 hoger uitgevallen dan begroot.

De Connectie
De kosten van De Connectie zijn enerzijds gestegen doordat De Connectie extra dienstverlening en inzet heeft verricht om te anticiperen op de effecten van de coronacrisis. Zo zijn ICT-gerelateerde producten, zoals audio/video conferencing en mobiele devices, versneld uitgerold en heeft De Connectie aanvullende werkzaamheden verricht bij de ondersteunende maatregelen op het gebied van gemeentelijke belastingen voor ondernemers. De corona gerelateerde meerkosten bedragen € 0,5 miljoen. Anderzijds is het resultaat op de reguliere dienstverlening van De Connectie als gevolg van onder andere meerkosten postverwerking en vormgeving, en de afwikkeling van projecten van € 1,1 miljoen nadelig.

Subsidies
Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	2020	707	700	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	2020	750	773	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	2020	217	270	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen, x €1.000.	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Formatie	2020	5,8		Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Bezetting	2020	5,9		Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Apparaatskosten per inwoner	2019	490		De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.	Eigen gegevens gemeente
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	2020	17%		Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten.	Eigen gegevens gemeente
Overhead % van totale lasten	2020	9,5%		Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen gegevens gemeente

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Versterking regionale samenwerking regio Arnhem-Nijmegen.

Actuele beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overvallen. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.
Dit programma omvat de onderdelen openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing en brandweer en Veiligheidshuis.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem: een veilige stad!

Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en vrij te zijn in mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten om schade te beperken. De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.

Wat wilden we bereiken

Het jaar 2020 is een jaar dat ons nog lang bij zal blijven. We begonnen het jaar 2020 al erg slecht met de flatbrand aan het Gelderseplein waar een vader en een zoon het leven lieten. Een impactrijke gebeurtenis waar we nog dagelijks in onze gedachten bij zijn. Daarnaast is 2020 overheerst door de coronacrisis. Toen eind februari bleek dat dit virus ook ons land ging treffen, zijn we vanuit het programma Veiligheid ter ondersteuning aan de leidende rol van onze burgemeester (in de stad en in de regio) volop aan de slag gegaan met alle voorbereidingen die nodig waren voor de stad, de regio en onze eigen organisatie. Uiteraard volgend op de landelijke crisismaatregelen van het kabinet. Een crisis die vooraf onze verbeelding ver te boven ging en waar we alle zeilen bij hebben moeten zetten om zo goed mogelijk, en met de juiste maatvoering, onze stad hier doorheen te loodsen. Het onvoorstelbare van deze crisis zit ook zeker in de duur en de grilligheid van het verloop door de komst van een tweede golf van besmettingen in het najaar en de extra strikte maatregelen die toen weer getroffen moesten worden. Vanaf 1 maart 2020 is er continue en structureel gewerkt aan deze crisis en zeker ook in de beginperiode heeft Arnhem voorop gelopen om ook regionaal de VGGM alsook onze buurgemeenten te helpen met hun aanpak en de omgang met situaties waar al dan niet bestuurlijk opgetreden moest worden.

Bovengenoemde maakt ook dat de gestelde ambitie en doelen in voortgang en verwachting een andere dynamiek hebben gekend in 2020. Er zijn onderwerpen die simpelweg vertraging hebben opgelopen door de vele inzet in het goed laten verlopen van de crisis; er zijn onderwerpen die door de crisis ook minder aandacht nodig hadden om dat bepaalde vormen van criminaliteit een forse daling hebben laten zien (neem bijvoorbeeld woninginbraken); en er is uiteraard hard gewerkt aan de bestrijding van deze crisis, met ook allerlei positieve effecten van betere samenwerking, professionalisering van de crisisorganisatie, etc. Daarom is het van belang om de voortgang of stagnatie wel steeds te bezien in het licht van de aanpak van de coronacrisis, dat logischerwijs een behoorlijke wissel heeft getrokken op de inzet vanuit het programma Veiligheid (en de keuzes die gemaakt moesten worden).

Prestatiedoelen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	

Het terugdringen van de omvang van het aantal delicten in Arnhem heeft onverminderd de volle aandacht gehad. In de lokale driehoek worden de veiligheidsincidenten periodiek besproken en wordt gestuurd op een effectieve aanpak. Door de pandemie is er een verandering te zien in de aard van de criminaliteit. Woninginbraken en zakkenrollen nemen af terwijl de digitale criminaliteit oprukt. Er wordt een norm gesteld door te handhaven. Bestuursrechtelijke maatregelen zijn getroffen waaronder het sluiten van panden en het intrekken van horecavergunningen in verband met het aantreffen van hennep en andere drugs. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen met het Interventieteam Ondermijning Arnhem. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek. Bewoners worden betrokken door omwonenden te informeren bij de ontmanteling en sluiting van drugsproductie locaties. Ook wordt opgeroepen om te melden; indien gewenst anoniem.

Crisisbeheersing op orde

Zoals hiervoor is aangegeven is qua crisisbeheersing 2020 een ongekend jaar geweest. De flatbrand aan het Gelderseplein in de eerste uren van 2020 was een immense tragedie, waarin de hulpdiensten een moeder en een dochter hebben kunnen redden, maar waar helaas de vader en de zoon van dit gezin om het leven zijn gekomen. En vervolgens hebben we vanaf maart 2020 te maken met de coronacrisis. Een crisis die een maximaal beroep doet op de VGGM en andere uitvoerende disciplines (waaronder politie, handhaving) en waarvan we op dit moment vinden dat deze organisatie staat, maar uiteraard zullen er vraag- en verbeterpunten zijn, die ter hand genomen kunnen worden.

Vanzelfsprekend zullen we de lessen van de aanpak van de coronacrisis (en daarin ook het functioneren van de regionale crisisorganisatie) nog op een later moment optekenen. Tegelijkertijd kunnen we wel constateren dat de flexibiliteit en slagvaardigheid van alle betrokken organisaties zeer groot is gebleken in 2020, waarvoor we onze waardering hebben uitgesproken en dank verschuldigd zijn.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Hiervoor is gestart met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit). In het Veiligheidshuis zijn er multidisciplinaire overleggen voor risicojeugd, personen met verward gedrag en radicalisering ten behoeve van een persoonsgerichte aanpak.

Wat hebben we gedaan

Arnhem moet veiliger! De ambitie is stevig en omvangrijk en vastgelegd in de Kadernota veiligheid Arnhem Veilige Stad! die in februari 2019 in de Raad is vastgesteld. Aan de uitwerking is in 2020 verder concreet vorm gegeven.

De inzet op de coronacrisis heeft er echter voor gezorgd dat op onderdelen de aanpak niet het gewenste tempo had. Met betrekking tot de coronacrisis is ingezet op de volgende activiteiten:

- Opstellen van regionale en lokale (nood) verordeningen in aanvulling op de landelijke regelgeving.
- (Regie op) handhaving van de maatregelen.
- (Regie op) uitvoering lokale veiligheid door afstemmen van interventies met justitiële en zorg en welzijn partners.
- (Regie op) uitvoering wijkveiligheid door afstemming met onder andere teams Leefomgeving, wijkagenten, Jongerenwerk.
- (Regie op) uitvoering veilige jaarwisseling in verband met landelijk vuurwerkverbod (mede ook door het organiseren van een vuurwerkinleveractie).

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	
Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+	

In de lokale driehoek zijn de veiligheidsincidenten periodiek besproken en is gestuurd op een effectieve aanpak. Aandacht is vooral gericht op voorkomen en oplossen van HIC-delicten (High Impact Crimes). Zo is onze stad in 2020 opgeschrikt met enkele ernstige misdrijven met grote maatschappelijke impact. Daarnaast is er aandacht voor de vele autobranden. De opmars van de digitale criminaliteit is voor de lokale driehoek aanleiding de aanpak te intensiveren. Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, is ingezet om de openbare orde te handhaven en incidenten, delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren. Met name bij het optreden tegen de ongeregeldheden op de Geitenkamp en het veilig laten verlopen van de jaarwisseling is, in aanvulling op andere maatregelen, gebruik gemaakt van dit middel.

Er zijn in 2020 diverse impactrijke incidenten geweest die ook het landelijk nieuw gehaald hebben. Een incident met grote maatschappelijke impact was de moord van een buurtbewoner midden op straat vlak bij zijn woning in het Spijkerkwartier en de moord in een woning in Presikhaaf 3 waar een zwangere vrouw door haar 'vriend' om het leven werd gebracht en twee kinderen naliet. En in december 2020 was er de dood van een kunsthandelaar uit Laren en daaropvolgende zelfdoding van een Arnhemse eigenaar van een incassobureau.

De politiecijfers in 2020 laten behoorlijke schommelingen zien ten opzichte van voorgaande jaren (logischerwijs verklaard vanuit de coronacrisis).

Afname en gelijk
- Aantal woninginbraken (25% minder dan in 2019).
- Misdrijven als 'straatroof, openlijk geweld, mishandeling en stalking' zijn in 2020 ook afgenomen met ongeveer 10 procent ten opzichte van 2019 (en voorgaande jaren).
- Aantal overvallen is ongeveer gelijk gebleven in vergelijking met voorgaande jaren.
- Totaal aantal High Impact Crimes is met 20% gedaald in vergelijking met voorgaande jaren.
- Verder zien we dat het aantal incidenten inzake hard- en softdrugs ongeveer gelijk blijft.

Toename
- Aantal bedreigingen is daarentegen weer toegenomen.
- Forse toename van aantal overlastmeldingen.
- Forse toename van digitale criminaliteit.
- Overlast van verwarde personen blijft ook in 2020 fors toenemen.
- Vooral overlastmeldingen over rondhangende jeugd is in 2020 naar een recordhoogte gestegen (ruim 1600 meldingen ten opzichte van ongeveer 600 meldingen in de jaren ervoor). Ook dit is een resultante van dat mensen meer thuis zijn en ook de voorzieningen voor jeugdigen ook beperkt open zijn geweest en daardoor zij meer thuis en rond het huis aanwezig zijn, met kennelijk substantieel meer ervaren overlast van omwonenden.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten. In dat kader is er een norm gesteld door panden (tijdelijke) te sluiten en vergunningen in te trekken. Voor 2020 zijn er 2 keer bedrijfslokalen gesloten, 2 keer horeca gesloten en 2 keer vergunning ingetrokken en is er in 4 gevallen besloten een woning tijdelijk te sluiten. Onder de regie van de gemeente heeft het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met politie, handhaving en andere relevante partners acties uitgevoerd. Het Arnhemse Bibob-beleid is aangepast zodat het bevoegd gezag het instrument ruimer kan inzetten. De aanpak krijgt een impuls met de extra middelen die bij de begrotingsbehandeling 2021 vanuit de Raad zijn verkregen om een Bibob-coördinator en een Bibob-onderzoeker aan te stellen. Voor kennisdeling op fenomenen voor een effectieve aanpak op ondermijning neemt Arnhem deel aan het landelijke platform 'Citydeal'. In het Veiligheidshuis is in verschillende multidisciplinaire overleggen een Persoonsgerichte Aanpak (PGA) opgesteld om crimineel gedrag (tijdig) te stoppen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit) is een begin gemaakt met een offensief tegen drugscriminaliteit onder jeugdigen. Voor het bestrijden van mensenhandel is ingezet op preventie, signalering, zorg en opvang en blijft de aandacht krijgen die het verdient. In het Veiligheidshuis is een screeningsoverleg Mensenhandel waarin signalen worden geduid en vervolgacties worden voorbereid. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel heeft helder omschreven dat we als Arnhem op het terrein van tegengaan van mensenhandel een forse opgave hebben, waar we extra op gaan investeren. In vervolg op een onderzoek naar de omvang van seksuele intimidatie in Arnhem is een aanpak ontwikkeld. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 verder tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting, grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Met politie en het Openbaar Ministerie is in het licht van de verschuiving van de klassieke criminaliteit naar digitale criminaliteit door de coronacrisis afgesproken om meer aandacht te schenken aan digitale criminaliteit. Het vraagt om een specifieke expertise in opsporing en de aanpak zal in 2021, ook in preventie en bewustwording, nader vormkrijgen.

Crisisbeheersing op orde

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

De coronacrisis trekt aldus een grote wissel op de organisatie. In 2020 werd de spankracht van de crisisorganisatie tot het uiterste opgerekt. Zowel de gemeente, maar ook onze partners van politie en GGD/VGGM zijn intensief betrokken bij de aanpak van de coronacrisis. In het begin van het jaar is een 24/7 crisisoperatie gedraaid in het Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) met de 15 gemeenten binnen Gelderland-Midden. Daarin werd en wordt hard gewerkt om alle landelijke, regionale en lokale maatregelen te implementeren. Eveneens is er binnen de gemeente een speciaal anderhalve meterloket ingericht, die alle vragen rondom corona van inwoners en ondernemers zo snel mogelijk beantwoordt.

In samenwerking met de VGGM wordt de crisisbeheersing waar het betreft calamiteiten en rampen lokaal en in de regio nauwgezet uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. Activiteiten op het gebied van opleiden, trainen en oefenen zijn in aangepaste vorm doorgegaan. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe regionale Officier van Dienst Bevolkingszorg vanuit de gemeente Arnhem.

Op 1 januari 2020 heeft er in Arnhem een flatbrand plaatsgevonden met dramatische gevolgen. Het extern onderzoek van de Onderzoeksraad voor Veiligheid loopt en zij zal naar verwachting in de loop van 2021 een rapport hierover publiceren.

Voorbereiding en uitvoering van evenementen, demonstraties en van voetbalwedstrijden van Vitesse hebben door de coronapandemie een ander karakter gekregen. Door een creatief samenspel is met direct betrokkenen gekeken wat binnen de gegeven regelgeving nog wel mogelijk was om doorgang te verlenen aan de activiteit. De begeleiding, toezicht en handhaving van demonstraties vormde dit jaar een extra uitdaging in verband met de coronamaatregelen. In 2020 zijn er 45 demonstraties in Arnhem gehouden, waarvan de demonstratie Solidarity Protest Against Anti-Black Violence op 4 juni 2020 de grootste was.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast belemmert een prettig woonklimaat. Het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg wordt ingezet voor het behandelen van diverse vormen van overlast. Daar waar het gaat over een combinatie van zorg en overlast lukt het veelal om te komen tot een passende oplossing. Naast een toename worden de casussen ingewikkelder en vragen om een stevigere en onorthodoxe aanpak. Op de website van gemeente Arnhem werden burgers al geïnformeerd over de aanpak van woonoverlast. In 2020 is er een meldingsportaal aangemaakt voor woonoverlast, zodat beter inzichtelijk is welke meldingen binnen komen. Het gebruik van gedragsaanwijzingen is nog niet nodig gebleken of om bepaalde reden niet mogelijk. Voor de complexe zaken is een interventiespecialist aangesteld bij de afdeling Veiligheid om samen met justitiële en zorgpartners in een zo vroeg mogelijk stadium een passende oplossing te vinden voor de burger die overlast ervaart.
Specifiek is er in twee wijken aandacht voor de buurtoverlast van zogenaamde 'wijkkoningen en windhappers'. De personen worden uit de anonimiteit gehaald en gezamenlijk wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn om hun onschendbaarheid aan te pakken. Deze aanpak is succesvol en wordt verbreed naar andere wijken.
Indien nodig wordt bij overlast opgeschaald naar het Veiligheidshuis. Er zijn integrale handhavingsacties op 8 overlastgevende panden in de wijken uitgevoerd. Het betreft over het algemeen geluidsoverlast, overlast van arbeidsmigranten en hoarder problematiek.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

De aandacht voor radicalisering blijft onverminderd. In een persoonsgerichte aanpak in het Veiligheidshuis worden personen die om uiteenlopende redenen dreigen te radicaliseren gevolgd. Het afgelopen jaar is er ingezet op vroegsignalering, onder andere via internet, om tijdig te kunnen interveniëren. Er zijn ruim 80 professionals getraind om radicalisering te leren herkennen en om handelingsperspectief uit te leren. Een begin is gemaakt met het bouwen aan een netwerk van professionals om rondom het thema actief te zijn en om te leren. Er is verbinding gemaakt binnen het onderwijs om de scholen te kunnen ondersteunen bij het thema radicalisering. Maar ook om te ondersteunen bij verschillende vormen van maatschappelijke onrust die de school binnen dringen. Er zijn twee groepen moeders die het project Oumnia works zijn begonnen en hebben afgerond. Dit is een project gericht op de weerbaarheid van jonge moeders. Ook zijn er dit jaar weer 10 jongeren opgeleid als sleutelfiguren en rolmodellen voor de Arnhemse jeugd. Een project is afgerond om de weerbaarheid van een groep jongeren te vergroten door middel van sport.
Het onderzoek naar seksuele straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag in Arnhem is aanleiding geweest voor een actieplan voor 3 jaar. Per 1-1-2021 is hiervoor een speciaal meldpunt geopend. Er is een begin gemaakt met de aanpak op het tegengaan van drugscriminaliteit onder jeugdigen met het project BOTOC. Zorgwekkende signalen vanuit scholen over toegenomen drugsgebruik in en rondom scholen is aanleiding geweest voor het opzetten van een integrale aanpak. Onderdeel is het verbeteren van de veiligheid in en rondom de school. Om tijdig in te grijpen en om perspectief te bieden. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn, in 28 gevallen, gesteund bij het zoeken naar een oplossing met het opleggen van een tijdelijke-huisverbod.
Politie heeft in totaal 1411 meldingen behandeld, veroorzaakt door 682 personen met verward gedrag. Personen met verward gedrag willen we zo vroeg mogelijk in beeld hebben en naar gepaste zorg toe begeleiden. Samen met partners is met een traject gestart voor een verbeterde en efficiëntere werkwijze.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

In 2020 is de aanpak om de wijkveiligheid te verbeteren voortvarend doorgezet. Er is een wijkveiligheidsoverleg per wijk/gebied gestart met een kernbezetting van veiligheid, team Leefomgeving, wijkagent, handhaving, overlast- en zorgcoördinator. Afhankelijk van de aard van de problematiek is ook het Jongerenwerk als kernpartner toegevoegd. Voor een effectieve uitvoering van de wijkveiligheid wordt een Radar-wijkveiligheid ontwikkeld. Met dit instrument wordt op basis van real-time data een beeld verkregen over de veiligheid en leefbaarheid in de wijken zodat er informatiegestuurd kan worden gewerkt.
In Malburgen, Klarendal, de Geitenkamp, De Laar en Steenstraat e.o. heeft de wijkaanpak geresulteerd in een integrale projectaanpak tot op persoons-, straat- en buurtniveau. In Malburgen richtte het zich op de overlast rondom De Drieslag en een buurtgerichte aanpak in de Vissenbuurt. In Klarendal is ingezet op locaties van (drugs)overlast en verloedering. In de Geitenkamp is een persoonsgerichte aanpak op volwassenen en jongeren gestart om de leefbaarheid te bevorderen. In De Laar is ingezet op het terugdringen van ernstige jeugdoverlast. Door een aantal ernstige misdrijven in en in de nabijheid van de Steenstraat is een integrale aanpak voor meerdere jaren in de steigers gezet en zijn reeds enkele interventies uitgevoerd. We hebben ook in de Steenstraat Pand 66 geopend van waaruit we de aanpak vormgeven en tegelijkertijd goed bereikbaar zijn voor bewoners en ondernemers.
In de aanloop naar de jaarwisseling is er sprake geweest van (jeugd)overlast door vuurwerk. Met in de Geitenkamp ernstige ongeregeldheden. Met brede inzet van partners (politie, Openbaar Ministerie, jongerenwerk, zorg) is hiertegen opgetreden.
Met integrale acties zijn diverse panden, waaronder panden met arbeidsmigranten, gecontroleerd die overlast in de wijk veroorzaakten. Het informeren van omwonenden bij ontmanteling van locaties van de productie van drugs wordt in 2021 een vast onderdeel. Voor de extra handhaving in de wijken zijn bij de begrotingsbehandeling 2021 aanvullende middelen beschikbaar gesteld.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
"Niet in mijn wijk"(19A60)
De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. In overleg met de politie wordt gewerkt aan een praktische opzet om omwonenden te informeren na ontmanteling en eventueel sluiten van drugsproductie- locaties en waarbij Arnhemmers eveneens worden geïnformeerd over de gevaren van drugs(productie) en de mogelijkheden van het vermoeden van drugsproductie en -handel in de woon- en leefomgeving. Naar verwachting zal de uitvoering voor de zomer van 2021 operationeel zijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	15.692	14.692	16.422	16.727	-305
Baten	2.262	1.673	1.771	2.168	397
Saldo lasten en baten	***-13.430***	***-13.019***	***-14.651***	***-14.559***	***92***
Toevoegingen aan reserves	179	68	1.570	432	1.138
Onttrekkingen aan reserves	745	341	2.192	1.055	-1.138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***566***	***273***	***623***	***623***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-12.865**	**-12.747**	**-14.028**	**-13.936**	**92**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-537	N				
Openbare orde en veiligheid	-412	N	Coronakosten Veiligheid 2020.	J	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-125	N	Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte	J	I	AR
Baten	222	V				
Openbare orde en veiligheid	222	V	Brandweer	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	1.138	V				
Openbare orde en veiligheid	1.138	V	Toevoeging voor Radicalisering	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-1.138	N				
Openbare orde en veiligheid	-1.138	N	Onttrekking voor Radicalisering	N	I	BR

Coronakosten Veiligheid 2020

Bij Veiligheid zijn in 2020 coronakosten gemaakt die gerelateerd zijn aan de noodverordening, zoals kosten voor stimuleren naleving coronaregels jongeren en ambulante rondes voor corona.

Brandweer

Over 2019 is een terugbetaling ontvangen van VGGM, onderdeel Brandweer. Dit voordelige resultaat komt onder meer door gefaseerde vervanging van materiaal en lagere onderhoudskosten.

Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte

Als gevolg van de coronacrisis blijven de legesinkomsten bij de vergunningverlening (met name evenementen, horeca, standplaats en snuffelmarkten, APV.) achter bij de oorspronkelijke begroting. Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 100.000 voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 125.000 hoger uitgevallen, zoals in het najaar van 2020 reeds gemeld.

Toevoeging en onttrekking voor Radicalisering

Deze toevoeging en onttrekking is in het kader van het project 'Tegengaan ondermijnende criminaliteit jeugdigen' (BOTOC) en het Experiment Gesloten Coffeeshopketen inzake budgetoverheveling 2020/2021.

Subsidies

Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Onveiligheidsgevoel	2019	36%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt	L&V monitor gemeente
Buurt onveiligheidsgevoel	2019	29%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt in eigen buurt	L&V monitor gemeente
Misdrijven	2020	69,7	46,4	Het aantal misdrijven per 1.000 inwoners	CBS
Tijdelijk huisverbod	2020	28	Niet bekend	Het aantal opgelegde huisverboden	VT/gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. De gegevens van deze website zijn waar mogelijk aangevuld met de meest recente data vanuit de gemeente Arnhem.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Winkeldiefstal	2020	4,8	2	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning	2020	2,2	1,8	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven	2020	7	4,6	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging	2020	10,8	6,2	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt	2019	101	132	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt
Jongeren met delict voor rechter	2019	1	1	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders
- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Voor Arnhem als gewilde, groene en vitale stad is een goede en betrouwbare bereikbaarheid alsmede de toegankelijkheid van de stad een essentiële voorwaarde. Om de sociale (toegankelijke) en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor auto's fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad alsmede in wijken, en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu/ duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer. Dit programma omvat onderwerpen als: bereikbaarheid, balans tussen alle modaliteiten (auto-fiets en OV) en duurzame mobiliteit.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is beter bereikbaar

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

We geven in 2020 vorm aan deze ambitie door een integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid te voeren en door te ontwikkelen met oog voor een evenwichtige inzet op fiets, openbaar vervoer, auto en parkeren.
De bereikbaarheid van de stad in de regio als geheel, en van de binnenstad in het bijzonder, is van groot belang. Integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid gaat over het faciliteren van parkeervoorzieningen voor fiets en auto en een mix van fiets-, OV- en automaatregelen met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten. Sterkere positionering van duurzame vervoerswijzen zijn randvoorwaardelijk voor de bereikbaarheid van de stad.

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	

Er zijn goede stappen gezet om de kwaliteit van het vervoersysteem dat voor iedereen beschikbaar moet zijn verder te verbeteren. Er zijn veel concrete (hoogwaardig) openbaar vervoer- en fietsprojecten in voorbereiding. Ook zijn er enkele projecten in voorbereiding waarmee verkeersonveilige locaties worden aangepakt. Deze projecten zullen de komende jaren worden gerealiseerd.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Goede parkeervoorzieningen zijn een belangrijke randvoorwaarde bij een goede bereikbaarheid. Bij het opstellen van de nieuwe parkeernormen is vastgesteld dat er behoefte is aan een brede visie op parkeren waar deze normen, maar ook andere thema's rondom parkeren (parkeerregulering, aantal beschikbare parkeerplaatsen), onderdeel van uitmaken. Er is een start gemaakt met het opstellen van deze visie op parkeren.

Het onderzoek naar het functioneren van de officiële en officieuze transferia van Arnhem en mogelijke nieuwe locaties is afgerond. Op basis van dit onderzoek wordt verder ingezet op hubs (multimodale punten waar flexibel en snel kan worden overgestapt) om de bereikbaarheid van Arnhem verder te verbeteren.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Er is verder gebouwd aan laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Er zijn (zeer) veel infrastructuurprojecten in voorbereiding om het gebruik van schoon vervoer (fiets, openbaar vervoer) te stimuleren. Er is een start gemaakt met het opstellen van een visie op deelvervoer.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	
Lobbyen met betrekking tot het spoordossier	

Arnhem is via de regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio) op dit moment betrokken bij de totstandkoming van de Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040. In deze ontwikkelagenda geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de wat langere termijn, na 2030.

We lobbyen als regio (Arnhem) op dit moment bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) en proberen dit nu op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). De lobby richting het ministerie richt zich op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een ongelijkvloerse kruising bij spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer

In het huidige coalitieakkoord heeft de bereikbaarheid van de stad Arnhem prioriteit gekregen. Dat heeft geresulteerd in een toenemend aantal fiets- en openbaar vervoerprojecten. Extra inzet op deze duurzame vervoerswijzen is ook noodzakelijk vanwege de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende noodzaak om de stad bereikbaar en leefbaar te houden. In samenwerking met de provincie en de regio zetten we vol in op de fiets en Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV). Het afgelopen jaar is er gewerkt aan de voorbereiding van de Arnhemse delen van de snelfietsroute Arnhem - Dieren, het project Westervoortsedijk, HOV IJssellaan en bussenplein Kronenburg. Om deze en andere projecten te kunnen realiseren, is ook voor miljoenen euro's subsidie binnen gehaald bij het Rijk en de Provincie Gelderland.

Projecten die afgelopen jaar zijn gerealiseerd, zijn: aanleg van een voetpad langs het fietspad Kruisstraat (onderdeel van het RijnWaalpad), vrijliggend fietspad Monnikensteeg en de fietsstraat BP Verschuerstraat).

Opstellen automaatregelenpakket

De coronacrisis heeft de situatie op de weg en de hoeveelheid autoverkeer veranderd. Het gaat daarbij om de hoeveelheid verkeer en met name de verdeling over de dag. Hierdoor is de aanpak van deze inspanning veranderd. Er wordt nu vooral onderzocht hoe de lessen en effecten van de coronaperiode basis kunnen vormen voor een structurele aanpak van de autobereikbaarheid waarbij Arnhem wel bereikbaar is voor bezoekers, maar waarbij het voor het doorgaand verkeer niet interessant is om door Arnhem te rijden.

Actualisatie parkeernormering inclusief flexibele toepassing en parkeercapaciteit Centrum (Singelgarage)

Er zijn het afgelopen jaar goede stappen gezet in zowel het actualiseren van de parkeernormen, als het opstellen van een parkeeraanpak voor de wijken. Gedurende het proces is geconstateerd dat, om beide zaken goed te kunnen doen en goed op elkaar af te stemmen, er een brede visie op parkeren nodig is. Deze wordt momenteel opgesteld.

Ontwikkelen transferpunten

Het onderzoek naar potentiële transferlocaties is afgerond en met de raad gedeeld.

Opstellen bereikbaarheidsprofielen

Een bereikbaarheidsprofiel beschrijft de kwaliteit van de bereikbaarheid van locaties met de auto, het openbaar vervoer of de fiets. Er is bewust gekozen deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit het programma NemiA. Belangrijkste relatie daarbij is met de werkgeversaanpak. Om zakelijke ritten en woon-werkverkeer via slimme en schone alternatieven te organiseren zal immers een goed beeld van bereikbaarheid van locaties met de verschillende modaliteiten nodig zijn. Op basis daarvan kunnen namelijk goede, duurzame vervoerwijzen worden aangeboden.

Mobiliteitsdata op orde brengen

Het rapport is opgesteld en de belangrijkste resultaten zijn met de raad gedeeld.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Zie de inspanningen benoemd bij het vorige doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie/ Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer/ Opstellen automaatregelenpakket/ Ontwikkelen transferpunten/ Mobiliteitsdata op orde brengen

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Ontwikkelen integrale laadinfrastructuur

Er wordt nu gestart om per wijk een plaatsingsplan te maken om vervolgens direct de laadpunten conform dat plan te realiseren.

Opstellen mobiliteits-communicatieplan

Er is bewust voor gekozen om deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit andere programma's.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.254	21.735	21.710	21.575	135
Baten	8.963	8.309	4.866	5.316	451
Saldo lasten en baten	***-12.292***	***-13.425***	***-16.844***	***-16.259***	***585***
Toevoegingen aan reserves	8.966	6.642	7.281	7.785	-505
Onttrekkingen aan reserves	8.330	8.537	8.493	7.856	-637
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-636***	***1.895***	***1.212***	***71***	***-1.141***
Gerealiseerd resultaat	**-12.927**	**-11.530**	**-15.632**	**-16.188**	**-556**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	95	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-263	N	Uren beleid	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	246	V	Bereikbaarheidsaanpak binnenstad	N	I	BR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	337	V	Onderhoud panden stationsgebied	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	250	V	Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal	N	I	BR
	-475	N	Projecten (zie baten)			
Baten	265	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-210	N	Opbrengst garageparkeren	J	I	AR
	475	V	Projecten (zie lasten)			
Toevoegingen aan reserves	-326	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-326	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-531	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-531	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Bereikbaarheidsaanpak binnenstad

In 2020 zijn de kosten voor de bereikbaarheidsaanpak binnenstad €246.000 lager uitgevallen. Corona heeft ertoe geleid dat een aantal activiteiten moesten worden uitgesteld. Bijvoorbeeld regionale projecten in het kader van Slim&Schoon onderweg en werkzaamheden rondom autobereikbaarheid. Vanwege het uitstel van de nieuwe OV-concessie werden ook daarvoor minder kosten gemaakt.

Onderhoud panden stationsgebied
Het onderhoud aan twee panden in het stationsgebied is lager uitgevallen. Mede door corona is minder gebruik gemaakt van het busplein (Stationsplein-West). Hierdoor was minder incidenteel onderhoud nodig. Daarnaast heeft de Nederlandse Spoorwegen minder kosten doorbelast voor de Openbaar Vervoer Terminal aan het Stationsplein. Van het voordeel op deze laatste locatie wordt € 84.000 gereserveerd aan de BR Onderhoud vastgoed voor planmatig onderhoud in de toekomst.

Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal
Het in 2020 geplande herstel van de beschadigde tunnel (begroot € 250.000) is uitgesteld naar 2021. Dit voordeel wordt verrekend met de BR Bereikbaarheidsfonds.

Parkeerexploitatie
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Projecten
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat van de gemeente Arnhem.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering bereikbaarheid binnenstad auto	2018	6,3	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad ov	2018	8,2	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets	2018	8,4	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot	2018	4.600	7.300	CO2-uitstoot autoverkeer exclusief auto(snel)wegen. Ton per 1.000 inwoners	RWS klimaatmonitor
Aantal elektrische voertuigen	2019	7	11,8	Elektrische personenauto's per 1.000 inwoners	RDW
Aantal personenauto's	2019	66.182	8.677.911	Aantal motorvoertuigen voor personenvervoer over de weg, exclusief brom- en motorfietsen	CBS
Aantal ongevallen/ verkeersdoden	2019	2	552	Aantal verkeersongevallen, dodelijke afloop	Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020).

Actuele beleidskaders

- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem zet in op aandacht voor de bedrijvige, ondernemende en aantrekkelijke stad. Waar het voor ondernemers goed investeren is, voor de Arnhemmers goed wonen en werken is en waar samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid moet zorgen voor een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Ook streven we naar een stad waar werkgevers en werknemers zich gehoord en bediend voelen in hun vraag naar goed opgeleide arbeidskrachten en passende arbeid, zodat steeds meer Arnhemmers de kans krijgen om mee te doen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers, waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren, waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Mooie werklocaties en clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Energy Hotspot versterken zien wij als een belangrijke kans en uitdaging. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (Herdenkingstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft. Met citymarketing profileren we ons aan de hand van de Arnhemse kernwaarden, ons DNA en onze identiteit.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	

Samen met ondernemersverenigingen en -stichtingen werken we in de stad aan een toekomstbestendig vestigingsklimaat. Samen wordt gewerkt aan verschillende thema's die belangrijk zijn voor kwalitatief goede werklocaties, zoals schoon, heel en veilig, duurzaamheid en klimaat (vergroenen). Door de coronacrisis zijn prioriteiten bij ondernemers bijgesteld en richten ze zich nu voornamelijk op hun eigen bedrijf, de werklocatie in bredere zin staat verhoudingsgewijs minder in de aandacht. Verwachting is wel dat dit, vanuit de huidige organisatiestructuur, wel weer wordt opgepakt in 2021 zodra daar weer ruimte voor is.
Specifiek voor de binnenstad zijn eind 2020, samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad, twee aanvragen door de provincie gehonoreerd om de binnenstad in het algemeen en het binnenstadsmanagement in het bijzonder te versterken vanwege de coronacrisis. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een plan en de tweede op de uitvoering ervan (de provincie heeft twee regelingen opengesteld). Dit projectplan hebben we Herstelplan Binnenstad Arnhem genoemd. Met de subsidies kan dat projectplan in de periode januari-maart in samenspraak met de binnenstad verder worden uitgewerkt in een herstelplan. Uitvoering ervan vindt plaats in de overige maanden van 2021.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

De coronacrisis heeft grote gevolgen gehad voor de aantrekkelijkheid van Arnhem. Die gevolgen worden hieronder bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' toegelicht.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Er wordt door middel van verschillende projecten en samenwerkingsverbanden met onderwijs en bedrijfsleven gewerkt aan optimaler human capital voor werkgevers. Dit gebeurt zowel op het niveau van de stad als de regio. De Visie Kenniscampus HAN (Hogeschool Van Hall -Larenstein) is daar een voorbeeld van. Fase 1 hiervan (visie op onderwijs en onderzoek) is afgerond en er is gestart met de volgende fase (ruimtelijke visie). Daarnaast is de deelname aan het Techniekpact gecontinueerd, waarin met partners uit overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven de campagne TechGelderland ingezet wordt op het binden van jongeren aan de techniek. De verkenning naar een regionale Skills Hub is vanuit het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) economie gestart in 2020 en wordt in 2021 afgerond.
Door de coronacrisis is deze opgave nog urgenter geworden en is intensiever samengewerkt met provincie en de regio om deze opgave gezamenlijk op te pakken. Dit wordt gecontinueerd en geïntensiveerd in 2021 (zie ook hieronder bij 'Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren').

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Wij zijn betrokken bij de verdere ontwikkeling van de drie hotspots op het gebied van energie. Daarbij ondersteunt de gemeente meerjarige projecten op het gebied van energie. Een aantal van deze is dit jaar afgerond. Ook hebben we Arnhem weer beter op de kaart gezet als energiestad door een (inter)nationaal congres en evenement.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	
Betere dienstverlening aan ondernemers	

Begin 2020 is de pilot Van Bedrijven Weten (VBW) gestart. Bij het werken aan een betere dienstverlening voor ondernemers gaat het om het verbeteren van informatievoorziening voor nieuwe en bestaande bedrijven, om integrale dienstverlening zowel online als offline, om het bijeen brengen van ondernemers (netwerk) en het gericht acquireren en voeren van accountmanagement. Met deze pilot is ingespeeld op de behoeften die door ondernemers zijn uitgesproken in meerdere onderzoeken naar ondernemersdienstverlening, zoals de één-loket-gedachte (één aanspreekpunt voor ondernemersvragen) en een goede afstemming tussen de backoffice en de frontoffice binnen de gemeente.
In 2020 zijn diverse acties ondernomen die hebben gezorgd voor een verdere optimalisering van de ondernemersdienstverlening binnen de gemeente Arnhem. De Ondernemersdesk is ontwikkeld, hier kan iedere ondernemer zijn vraag digitaal naartoe sturen en deze wordt spoedig integraal beantwoord (in 2020 meer dan 800, inclusief vragen over Tozo) Naast de digitale bereikbaarheid is persoonlijk contact met ondernemers van groot belang. Dit gebeurt door de accountmanagers van Vitale Economie, door afdeling Vergunningen, KCC en de Omgevingsdienst. Daarnaast vindt een nauwere samenwerking plaats met het programma Doorbraak naar Werk op actuele onderwerpen die van belang zijn voor ondernemers, zoals van werk naar werk, recht op om- of bijscholing en sociaal ondernemerschap.
Er zijn uiteindelijk extra veel inspanningen vanuit VBW verricht om ondernemers zo goed en snel mogelijk te ondersteunen bij hun vraagstukken betreffende de coronacrisis. Ontwikkeld zijn de servicedesk Tozo, het 1,5-meterloket en loket Geldzaken & Ondernemers. De coronacrisis heeft in 2020 een stevige stempel gedrukt op de uitvoering van de pilot VBW. Eind 2020 is gestart met de evaluatie van de pilot.

Accountmanagement en ondernemersbijeenkomsten zijn in 2020 sterk gericht geweest op afstemming en ondersteuning in de coronacrisis. Dit heeft plaats gevonden door individueel contact met bedrijven en door structureel overleg met brancheverenigingen. Als voorbeeld kan de extra inzet in de binnenstad benoemd worden. Veel van de bedrijvigheid die het hardst geraakt is door de crisis is hier gevestigd (horeca en retail). Daarom is er stelselmatig overleg gevoerd met de diverse brancheverenigingen, maar ook met individuele ondernemers. Een ander voorbeeld zijn de (kleine) groepsbijeenkomsten over de gevolgen van de coronacrisis met werkgevers en zelfstandig ondernemers.

Tot slot, zal de MKB-deal, die met het Rijk gesloten is in 2020, het komende jaar mkb-ondernemers gaan ondersteunen bij digitaliseringsvraagstukken. Met deze ondersteuning kunnen zij bijvoorbeeld de digitale bereikbaarheid voor klanten vergroten of de interne bedrijfsprocessen optimaliseren.

Voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties

Vanuit de regio wordt goed samengewerkt om vraag en aanbod in werklocaties in evenwicht te krijgen. In 2020 is het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) herzien om deze afspraken goed voort te zetten. In 2021 gaat het RPW ter besluitvorming naar de colleges en raden.
Tevens is in 2020 gestart met het herijken van het kantorenbeleid. Met het nieuwe kantorenbeleid kunnen we beter inspelen op de behoefte en vraag naar kantoorlocaties. Lokaal wordt door StAB verder geïnvesteerd in het schoon, heel en veilig maken en houden van de 6 open bedrijventerreinen. StAB heeft daarbij ingezet op een Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en hiervoor een certificaat behaald.

In 2020 is ook een start gemaakt met het implementatieplan Nieuwe Haven. Dit is een uitwerking naar aanleiding van het vaststellen van de Visie op de Nieuwe Haven. Deze visie is in feite een koersdocument waarmee de raad heeft aangegeven dat de Nieuwe Haven weer een optimale bedrijfshaven moet worden waarin onderwijs, bedrijfsleven en overheid samenwerken. Daarnaast moet de focus in de haven liggen op duurzaamheid, circulaire economie en groei van werkgelegenheid. Tot slot is voor IJsseloord 2 gewerkt aan de realisatie van een nieuwe bestemmingsplan.

Een betere bereikbaarheid van de stad

Om passende oplossingen op te starten voor ander vervoer of modal shift, zal een onderzoek gedaan worden naar de herkomst van medewerkers die werken op de Arnhemse werklocaties. Door verschuiven van accenten in werkzaamheden op economisch gebied door corona, is hierin vertraging opgelopen. Beoogd wordt het onderzoek in 2021 uit te voeren (resultaten in het derde kwartaal 2021).

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Onderzoek naar voldoende en type woningen voor (potentiële) werkgevers en werknemers is in 2020 niet opgestart vanwege de focus op werkzaamheden in de ondersteuning van ondernemers in de coronacrisis. Beoogd wordt in het eerste kwartaal van 2021 dit onderzoek te starten.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

Bruisende Binnenstad

De coronacrisis heeft enorme impact op de binnenstad en zijn ondernemers. Van de ene op de andere dag sloot de horeca, waarmee een belangrijk bezoekmotief verdween waar ook andere sectoren veel last van hadden. De ondernemers toonden creativiteit om toch de klanten te bedienen, maar nagenoeg iedereen heeft te maken met teruglopende omzetten. In het laatste kwartaal sloot ook het grootste gedeelte van de detailhandel de deuren en is het stil in de binnenstad. Geconcludeerd wordt dat de steunmaatregelen op landelijk en lokaal niveau helpen, maar dat een deel van de bedrijven de bedrijfsvoering toch zullen staken. Door de crisis ligt verschraling van de binnenstad op de loer. Denk aan leegstand, verdwijnen van winkels, faillissementen van horecagelegenheden, dalend aanbod van evenementen, verminderd organiserend vermogen, toenemende kans op ondermijning en aantasting van de leefbaarheid. Acties voor herstel op de korte en langere termijn zijn van belang.

In het afgelopen jaar is eerst ingezet op de directe gevolgen van de crisis en zijn ondernemers ondersteund en op allerlei wijze gefaciliteerd in wat nog wel kon. Er zijn bezorgdiensten opgezet, de digitale binnenstad is ondersteund, er zijn ruimere terrassen toegestaan en er is een wekelijkse overlegstructuur met alle betrokkenen opgezet. Ook stonden we in nauw contact met de verschillende brancheorganisaties, zoals KHN, CCA en InRetail en hebben wij hen ondersteund in hun lobby richting Den Haag. Ook is er aandacht geweest voor de omliggende schil van de binnenstad en is er een actieplan Schoon, heel en veilig opgezet voor de Steenstraat.

Tegelijk met de inzet op de korte termijn, zijn er ook voorbereidingen gestart voor het herstel op de langere termijn. Dit vraag veel energie van betrokken partijen en daarbij is samenwerking en een gedegen organisatiegraad en -vermogen onontbeerlijk. Samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad zijn twee aanvragen bij de provincie ingediend (en inmiddels gehonoreerd) om de binnenstad en het binnenstadsmanagement tijdelijk te versterken. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een herstelplan. De tweede ziet toe op uitvoering in de overige maanden van 2021 en richt zich op transformatie van de openbare ruimte, van functies en van vastgoed, op duurzame gastvrijheid, op het versterken van ondernemerschap en organisatiekracht en op monitoring.

Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers

Door de coronacrisis hebben de oorspronkelijke plannen een andere invulling gekregen. Er is ingezet op activiteiten om de Arnhemmer en de bezoekers op een positieve manier een hart onder de riem te steken. Zo zijn er door Arnhemmers liefdesbrieven aan Arnhem geschreven, is in samenwerking met Loesje de stad behangen met posters en is er een actieve bijdrage geleverd aan Zomer in Arnhem.
Daarmee heeft Citymarketing Arnhem zich in 2020 steviger gepositioneerd en zich ook als organisatie verder ontwikkeld. Wat daaraan ook een belangrijke bijdrage heeft geleverd is de (door)ontwikkeling van het beeldmerk en de lancering van de website www.ditisarnhem.nl. De website is ingericht voor bedrijven, studenten, bewoners en bezoekers. Hij vertelt de verhalen over Arnhem voor de verschillende doelgroepen, in perspectief van de Arnhemse kernwaarden groen, creatief en vrij.

Zomer in Arnhem
In de zomer van 2020 is een prachtig cultureel en recreatief programma in en rond Arnhem voor het voetlicht gebracht. Achterliggend idee was dat veel Arnhemmers deze zomer thuis zouden blijven in stad en regio en dat daarnaast de campings, vakantieparken en hotels vol zouden zitten met bezoekers van buiten de stad. Dat bleek ook zo te zijn. Om bewoners en bezoekers van een passend en veilig programma aan activiteiten te voorzien, is regie gevoerd op tijd en plek van activiteiten. Dat mondde uit in een aantrekkelijk, veilig en gezond activiteitenprogramma vol cultuur en vermaak voor onze bevolking en bezoekers. De lokale economie en werkgelegenheid hebben hiermee een positieve impuls gekregen. Dit initiatief kon in zeer korte tijd ontwikkeld worden door een goede samenwerking tussen Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen, stichting Citymarketing, Platform Arnhem, de gemeente Arnhem en natuurlijk alle initiatiefnemers en organisatoren van activiteiten in de stad.

Stimuleren van herhaalbezoek, langer verblijf en meer besteding

De recreatieve sector heeft een bijzonder zwaar jaar achter de rug. De pandemie heeft er voor gezorgd dat horeca en verblijfsrecreatieve bedrijven een deel van het jaar de deuren gesloten moesten houden. Er is een onoverbrugbaar verlies aan inkomsten. Ook is het overgrote deel van de grote evenementen afgelast of uitgesteld (waaronder Sonsbeek2020, Koningsdag, FDFA, Innovate).
Samen met het Rijk en de provincie is gezocht naar manieren waarop de ondernemers ondersteund konden worden. Naast de loonsteun en financiële compensatie is de voucherregeling hier een voorbeeld van. Daarnaast is besloten de uitvoeringstermijn van Gelderland Herdenkt Airborne en Veluwe Remembers met een jaar te verlengen. Niettemin krijgt de sector harde klappen.

Vanwege de pandemie bleven Nederlanders in de vakantie dichter bij huis. Dit hebben we ook in Arnhem en omgeving gezien. Tijdens de openstelling van bedrijven in de zomer raakten vakantieparken en campings in de omgeving voller. Bezoekers wisten Arnhem weer te vinden en Arnhemmers zochten vertier in de stad en haar groene kernen. Om die reden is samen met de partners Stichting Citymarketing Arnhem, Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) en ondernemers in de stad het programma 'Zomer in Arnhem' opgezet. Met dit programma boden we bezoekers en bewoners van Arnhem een aantrekkelijk, interessant maar bovenal veilig en gespreid aanbod.

Ook op andere fronten is er gewerkt aan het ondersteunen van de sector. We haalden investeringen naar voren en zetten in op een duurzame versterking van de recreatieve sector. Er is vervroegd begonnen aan het ontwikkelen van het belevingsgebied Veluwezoom, scheepvaartrechten voor cruiseschepen zijn gehalveerd, het ontwerp voor het wandelnetwerk is afgerond en ingediend voor uitvoering, en de toeristische uitvoeringsagenda voor de regio Arnhem - Nijmegen heeft vorm gekregen. Deze activiteiten hebben geleid tot kwaliteitsverbetering van het recreatieve product en leverden een financiële impuls. Dit was niet alleen aantrekkelijker voor bezoekers maar verbeterde ook de leefkwaliteit van onze bewoners.

Bridge to Liberation
De herdenkingsavond van 18 september werd in zijn geheel uitgezonden door Omroep Gelderland op tv en via livestream. In plaats van 25.000 mensen aan de voet van de John Frostbrug waren er nu 550 gasten als publiek op één van de gastenontvangst locaties. Ruim 513.000 mensen zagen op tv of via livestream Bridge to Liberation en hebben op die manier kunnen stilstaan bij de impact van de oorlog naar aanleiding van de Slag om Arnhem.

Hoogwaardig voorzieningenniveau

De coronamaatregelen zijn ingevoerd rond de start van het evenementenseizoen en daardoor hebben er in 2020 niet zo veel evenementen in Arnhem plaatsgevonden als gepland. Wel zijn evenementen voorbereid of in kleinere vorm doorgegaan. Niet alleen de creatieve industrie was actief met nieuwe virtuele evenementen en het zoeken naar verbindingen met andere partijen. Ook andere partijen waren creatief in planvorming en uitvoering. Zo waren er vooral evenementen waarbij afstand gehouden kon worden. Voorbeelden daarvan zijn Strand Zuid, Popup Park, Hoogte 80, Groenmarkt, een aardbeien drive-in en kermis bij het GelreDome, een aangepast NK BMX en een Bridge to Bridge run waar iedereen op het moment van eigen keuze de route af kon leggen. Ook de voorbereiding van het WK BMX in 2021, het WK Volleybal 2022 en de planvorming voor de toekomst zijn doorgegaan. In de zomermaanden was er een uitgebreid Zomer in Arnhem-programma voor toeristen en eigen inwoners. Door het kwijtschelden van de legeskosten en het coulant omgaan met subsidies hebben organisatoren van evenementen enigszins uit de kosten kunnen komen.

Creatieve Industrie

De coronacrisis maakte zichtbaar dat de creatieve sector een kwetsbare groep is, die niet met enorme reserves de coronacrisis in is gegaan. Door corona kwamen er veel minder bezoekers fysiek in winkels en workshops en evenementen zijn vrijwel allemaal gecanceld. Dit zorgde voor minder inkomsten bij ondernemers. De ondernemers zijn actief geïnformeerd over de mogelijkheden van steun vanuit het Rijk (zoals TOZO, TOGS, TVL, uitstel gemeentelijke belasting en omscholing). We ondersteunden de ondernemers, verbonden personen en netwerken en dachten mee.
Tegelijk zagen we dat deze crisis leidde tot creatief denken en samenwerkingen tussen ondernemers en ondernemersorganisaties die anders misschien niet tot stand waren gekomen. Het onconventionele denkvermogen van de creatieve sector is goed inzetbaar in tijden van crisis, waardoor in moeilijke situaties verbindingen worden gemaakt. Dat zagen we bijvoorbeeld terug in de aantrekkingskracht van de 'schil' rondom de binnenstad in het Modekwartier, Spijkerkwartier en Coehoorn Centraal.

In coronatijd voelt de creatieve sector sterke onderlinge verbondenheid (samen sterk), waardoor 'Verenigd Creatief' tot stand is gekomen. Er is een groot belang bij een sterke organisatiegraad binnen de creatieve sector, waar stevig op is ingezet door te verbinden, te faciliteren en aan te jagen. Zo stimuleerde Schakel 025 jonge (startende) creatieven om met een kleine subsidie ambitieuze ideeën uit te werken tot werkelijke plannen. De woningbouwcorporaties (Volkshuisvesting, Vivare, Portaal) hebben de betrokkenheid bij de huisvesting van bestaande creatieve ondernemers tijdens de crisis vergroot. Er zijn afspraken gemaakt over huurverlaging en over de inzet van creatieve ondernemers voor bewoners in een wijk, waarmee deze ondernemers hun maatschappelijke meerwaarde konden tonen. In het kader van onze huisvestingsopgave voor de creatieve en culturele sector werken gemeente (economie en cultuur), woningbouwcorporaties en SLAK constructief samen.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren

De samenwerking om te komen tot een regionale Human Capital Aanpak is één van de drie speerpunten van het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) Economie van de regio Arnhem - Nijmegen. Er is een opdracht uitgezet om de aanzet voor een regionale Skills Hub te maken en het voorstel voor een MKB-deal met thema digitalisering is eind 2020 gehonoreerd. Met de provincie en The Economic Board vindt, mede vanuit de urgentie van de coronacrisis, afstemming plaats over de human capital opgave en investeringen daarop.
In de opgave Productieve regio van de Groene Metropoolregio is human capital als speerpunt opgenomen en gaat er gewerkt worden aan een regionale human capital agenda.

Aantrekken en binden van studenten

Op basis van de mondeling overeengekomen samenwerkingsovereenkomst eind 2019 hebben de vier Arnhemse kennisinstellingen en de gemeente uitvoering gegeven aan Arnhem Studiestad in 2020. Gezamenlijk hebben we onder andere via een nieuwe introductievideo en sterkere verbinding met City Deal Kennis Maken gewerkt aan het aantrekken en binden van (nieuwe) studenten. Arnhem Studiestad blijft het platform waar studentgerelateerde zaken in de stad belegd zijn.

Het bieden van faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals in de energiesector

Het onderzoek met betrekking tot de businesscase voor het opzetten van een regionale (bedrijfs)opleiding IT & energie is afgerond. Voor het vervolg is door de initiatiefnemers een subsidieverzoek aan de provincie gedaan. Daarnaast is door SEECE gestart met de learning community wijkgerichte energietransitie in Elderveld. Ook wordt er door middel van het opzetten van het Innovatielab en programma Connectr verder gewerkt aan hybride leeromgevingen voor studenten en professionals in de energiesector. De eerste fase (visie op onderwijs en onderzoek) van de visie Kenniscampus HAN/ HVHL, waar een verkenning naar een sterke onderwijsketen energie deel van uitmaakt, is afgerond.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

In 2020 zijn de gesprekken met Arnhems Buiten om te komen tot een ontwikkelingsperspectief voor het gebied weer opgepakt. Ook wordt er gewerkt aan de visie kenniscampus HAN/ Van Hall Larenstein. Het eerste deel is wat een onderwijs- en onderzoeksvisie betreft, afgerond. Dit gaat in het tweede deel van de visie vertaald worden in een ruimtelijke en bereikbaarheidsvisie. Ook IPKW is bezig met het opstellen van een visie voor haar werklocatie. In alle visies is aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit en bereikbaarheid van de locatie. Op het IPKW wordt ook gewerkt aan de realisatie van het Innovatielab Connectr, wat een inspirerende werk- en leeromgeving moet gaan opleveren voor werkgevers, werknemers en studenten.

Innovatie stimuleren

De gemeente cofinanciert verschillende meerjarige projecten. Dit jaar zijn bijvoorbeeld de haalbaarheidsstudie Eusebius Waterstof en Power2Power positief afgerond. De laatste heeft een vervolgsubsidie bij de provincie aangevraagd. Een project dat dit jaar is gestart is Enowatts (ENergieOpslag in WATerstof: Toepassingen en Scenario's). De HAN onderzoekt in een tweejarig project in samenwerking met bedrijven de opslag van windenergie met behulp van waterstof.

Bouwen aan een groeiend energie ecosysteem

Er zijn in samenwerking met The Economic Board twee rondetafelgesprekken georganiseerd met het bedrijfsleven waaruit minimaal één gezamenlijk project is gekomen tussen bedrijven. Daarnaast is bekend geworden dat een Arnhems bedrijf in zonnefolie investeert in Indonesië waarbij ook een grotere fabriek in Arnhem komt. Bij de ontvangst van de Indonesische delegatie heeft de gemeente geparticipeerd en daarmee gefaciliteerd in een groei van het ecosysteem.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als energiestad

In januari was Arnhem gastheer van het Combined Energy congres tussen Nederland en Nord Rhein Westfalen waarbij ook minister Wiebes aanwezig was. De opvolging met een workshop voor Tweede Kamerleden over waterstof is door de coronacrisis niet doorgegaan. In plaats daarvan vindt in januari 2021 een digitaal werkbezoek van kandidaat Kamerleden plaats op IPKW in het kader van NL Slim benutten met een vraaggesprek over Connectr. Het Energie-evenement 'Future of us' is door corona dit jaar in september in digitale vorm gehouden in plaats van in fysieke vorm in mei. In het najaar zijn we ook gestart in samenwerking met Citymarketing, onderwijs en bedrijfsleven met het opstellen van een propositie over de positionering van Arnhem als energiestad.

Naast bovengenoemde inspanningen, is in 2020 met onze partners in de stad gewerkt aan een actiegerichte economische agenda. De twee hoofdopgaven en drie groeibepalende randvoorwaarden geven voor de komende jaren de focus op inhoud en de inzet van middelen. Zo wordt gericht gewerkt aan de economische en maatschappelijke opgaven en het verzachten van de economische impact van corona. Jaarlijks wordt er een uitvoeringsagenda opgesteld die bijdraagt aan de hiervoor beschreven doelen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
We maken een lobbyagenda in relatie tot onze herstelagenda en de herstelagenda's van andere overheden	

In 2020 is er gewerkt aan het opstellen van een brede Arnhemse lobbyagenda. Er is, in samenwerking met twee externe adviseurs, een traject gestart om de inhoud van de Arnhemse lobbyagenda en de organisatie van public affairs in de gemeentelijke organisatie beter te beleggen. En het huidige public affairs netwerk te versterken. Deze agenda is onder andere gebaseerd op de Arnhemse Herstelagenda en het coalitieakkoord uit 2018 en loopt op koers. De lobbythema's die in deze agenda staan worden met de ambtelijke teams nader uitgewerkt. Ook wordt verder uitgewerkt hoe public affairs steviger belegd kan worden in de organisatie.
Op basis van de lobbythema's en de concrete projecten (waar bijvoorbeeld financiële middelen voor de uitvoering nodig zijn) die aan deze agenda hangen is er een lobby gevoerd naar de Provincie Gelderland en naar het Rijk. Er is aanspraak gemaakt op specifieke subsidies die vanuit de provincie Gelderland beschikbaar waren gesteld om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen (denk aan laptops voor kinderen uit gezinnen met een minimaal inkomen, openbare ruimte klaarmaken voor de 1,5 meter maatregelen en extra activiteiten afvalinzameling). Ondanks de compensatie van het Rijk en de provincie komt de gemeente Arnhem middelen tekort om alle gevolgen van de coronacrisis op te vangen. In 2021 worden hier vervolgacties op ondernomen met het bestuur, de ambtelijke organisatie en partners uit de netwerken in de stad en regio om een gezamenlijke sterke lobby op te zetten om concrete resultaten te behalen om onder andere meer financiële middelen voor de gemeente Arnhem te verwerven.

Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen starten we een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem	

Samen met het bedrijfsleven (Rabobank Arnhem) en kennisinstellingen (HAN en ArtEZ) is een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem opgericht.
De Innovatiefabriek is sinds juni 2020 actief van start gegaan met de pilot 'StartClub Arnhem' in opdracht van de gemeente. In 2020 is de 'aanjager' aangesteld, om bedrijfsleven, coaches en starters aan het platform te verbinden. In 2020 zijn er 90 actieve leden en ruim 180 nieuwsbrieflezers aan de StartClub gebonden. Er zijn verschillende workshops gegeven, coaches aangesloten en sponsoren vanuit het Arnhemse bedrijfsleven betrokken. De adviesgroep bestaat uit HAN, ArtEZ, Rabobank en gemeente Arnhem en is tweemaal bij elkaar gekomen in 2020. Samenwerking met StartUp Nijmegen is gezocht. Door de coronacrisis heeft de pilot wat opstartproblemen gehad, met name op het gebied van zichtbaarheid naar starters en het committeren van Arnhemse partners, evenals organiseren van fysieke huisvesting/ werkplekken.
Uit de voortgang en groei van de StartClub blijkt dat het belang van een 'community' voor startende ondernemers van meerwaarde is, zeker nu ontmoeten nog niet mogelijk is.

Investeren in een leefbare en groene stad	
Met een 'Zomer in Arnhem'-programma bieden we op het gebied van cultuur, vermaak en toerisme tijdens de zomermaanden Arnhem veilig en gezond ondersteuning	

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Stadsmarketing richt zich met campagnes en acties op juist de inwoners van de stad en regio

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Voor de vergunning van tijdelijke uitbreiding van terrassen hoeven geen leges te worden betaald, de uitbreiding blijft mogelijk tot 1 oktober

Deze maatregel is uitgevoerd.

We gaan geen leges heffen voor evenementen die in de periode half maart tot 1 september niet hebben plaatsgevonden, en geen leges heffen op vergunningen voor evenementen die voor de periode tot 1 september worden aangevraagd

Deze maatregel is uitgevoerd.

Scheepvaartrechten voor cruiseschepen voor de periode van 1 april tot 1 oktober gaan we halveren

Deze maatregel is uitgevoerd.

Versterken en vernieuwen

In overleg met ondernemers, ondernemersverenigingen en kennisinstellingen onderzoeken we steeds mogelijkheden om juist in deze tijd innovatiekansen niet verloren te laten gaan

In samenwerking met de provincie Gelderland en Oost NL zetten we een voucherregeling op voor haalbaarheidsstudies voor innovaties in de energie ten behoeve van MKB-ondernemingen. Door dit samen met de provincie en OostNL te doen, hebben we het beschikbare bedrag vanuit de Herstelagenda vergroot met een provinciale bijdrage.

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Concrete visie op circulair Arnhem (19M125)

In vierde kwartaal van 2020 is de Visie ' Circulaire Economie Arnhem' en Op weg naar een circulair Arnhem - plan van aanpak 2020 -2023 opgeleverd.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Facility Point
GO Arnhem Nijmegen City Region
Recreatieschap Overbetuwe
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN - Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (het voormalige RBT KAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	9.501	5.676	5.849	6.424	-575
Baten	3.704	983	1.751	1.316	-434
Saldo lasten en baten	***-5.798***	***-4.693***	***-4.098***	***-5.107***	***-1.009***
Toevoegingen aan reserves	431	0	120	249	-129
Onttrekkingen aan reserves	441	115	265	401	136
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***10***	***115***	***145***	***153***	***8***
Gerealiseerd resultaat	**-5.787**	**-4.578**	**-3.953**	**-4.955**	**-1.001**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-485	N				
Economische Zaken / Acquisitie	-826	N	Uren beleid	N	I	AR
Toerisme en recreatie	341	V	Gelderland Herdenkt (zie ook baten)	N	I	AR
Baten	-341	N				
Toerisme en recreatie	-341	N	Gelderland Herdenkt (zie ook lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Gelderland Herdenkt

Het project Gelderland Herdenkt zou in eerste instantie in 2020 afgerond worden. Door corona is de looptijd van dit project verlengd tot mei 2021. Als gevolg hiervan is in 2020 € 341.000 minder subsidie ontvangen en verstrekt dan begroot. De verwachting is dat deze baten en lasten in 2021 alsnog volgen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Ondernemersfonds Arnhem
- St. Made in Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen
- St. Airborne Museum
- St. Bridge to Liberation

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering binnenstad	2018	7	Niet bekend	Gemiddelde waardering van bezoekers voor de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Snelgroeiende bedrijven	2019	21,4	16,8	Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar)	CBS - Lokale economie
Oprichting bedrijven	2019	128,9	107	Oprichtingen per 1.000 vestigingen	CBS - Lokale economie
Aantal bezoekers binnenstad	2018	328	Niet bekend	Aantal bezoekers binnenstad x1.000	Binnenstads-monitor

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Demografische druk	2020	58	70	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).	CBS - Bevolkingsstatistiek
Banen	2019	974,8	792,1	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Vestigingen	2019	148	151,6	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Functiemenging	2019	58,6	53,2	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).	LISA

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenbeleid;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.

Onderwijs

Onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en om werk te vinden. Onderwijs speelt een belangrijke rol bij het bieden van betere kansen voor alle inwoners. Kansengelijkheid neemt toe als kinderen al op jonge leeftijd optimale mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen en daarbij passende ondersteuning krijgen. Stevige samenwerking is nodig met partners uit het onderwijs, ondernemers en jeugd(hulp)organisaties. Een voorbeeld van samenwerking is de Maatschappelijk Educatieve Agenda; hierin zijn ambities opgenomen die door het brede onderwijsveld (onderwijs, voorschoolse voorzieningen, kinderopvang) en gemeente zijn onderschreven en worden uitgevoerd.

Samen met partners zorgen we ervoor dat peuters straks goed starten op school, door het onderwijs-achterstandenbeleid (onder andere voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht (alle peuters moeten naar de peuteropvang kunnen). Dat jongeren niet voortijdig school verlaten, een plek vinden op de arbeidsmarkt en de juiste (zorg)ondersteuning wordt geboden. Dat volwassenen zich blijven ontwikkelen (volwasseneducatie) en laaggeletterdheid afneemt. En het onderwijs wordt geboden in een goed en passend gebouw.

Hiermee zorgen we ervoor dat alle kinderen en jongeren in Arnhem de kans krijgen om op te groeien tot wendbare en weerbare burgers die mee kunnen doen in een steeds sneller veranderende wereld.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een goede startpositie op school	

Ondanks de coronacrisis, waarbij kinderopvang en peuteropvang gesloten zijn geweest, zijn de activiteiten in het kader van vroegsignalering en toeleiding naar de peuteropvang gerealiseerd. Dat geldt ook voor de activiteiten die worden gedaan in het kader van onderwijsachterstandenbeleid.

Kansen voor de toekomst

We hebben vanuit de aanpak voortijdig schoolverlaten diverse projecten gefinancierd die zich richten op het voorkomen van schooluitval.
We zien een positieve ontwikkeling in het aantal voortijdig schoolverlaters in Arnhem.
Voor laaggeletterdheid is een Arnhemse aanpak laaggeletterdheid 2021/2022 opgesteld en een programma volwasseneducatie 2020-2024 van de regio Midden Gelderland.

De coronacrisis heeft een grote impact op het onderwijs, met de scholen zijn we goed in gesprek om te kijken wat (structureel) extra nodig is.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een goede startpositie op school	
Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)	

Vanaf 2020 is het aantal uren peuteropvang uitgebreid van 12 naar 14 uur. Dit geldt zowel voor peuters vanuit het Ontwikkelrecht, als voor peuters met een VVE-indicatie (Voor- en vroegschoolse educatie).
Vanaf 2020 is het aantal scholen uitgebreid van 12 naar 25 OAB-scholen.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

De werkwijze voor het regulier basisonderwijs en Lichtenbeek is geïmplementeerd binnen het onderwijs. Dit heeft ervoor gezorgd dat betrokken partijen (onderwijs, Sociale wijkteams, PassendWijs) tijdig met elkaar afspraken maken over de inzet van Jeugdhulp.
Daarnaast zijn voor het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs afspraken gemaakt over de inzet van wijkcoaches op school.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

In vervolg op het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs is dit jaar het jaarprogramma onderwijs 2020 door de raad vastgesteld. Hierin staat vermeld welke projecten in uitvoering zijn en welke projecten in uitvoering worden genomen.

Kansen voor de toekomst

Ontwikkelen van integrale aanpak kwetsbare jongeren tot 27 jaar

De gesprekken die in 2020 zijn gevoerd binnen de verschillende beleidsterreinen hebben ervoor gezorgd dat de integraliteit op uitvoeringsniveau is verbeterd. Door de coronacrisis en de enorme druk op het onderwijs en andere maatschappelijke organisaties, zijn we nog niet tot concrete samenwerkingsafspraken gekomen. Er ligt nog geen vastgestelde aanpak. Dit wordt opgepakt in 2021.

Stimuleren onderwijsvernieuwing (onder andere voor jongeren waarvoor systeem niet passend is)

Met ons nieuwe plan van aanpak voortijdig schoolverlaten 2021-2024, dat we in 2020 ontwikkeld hebben in samenwerking met onder andere het onderwijs, geven we het onderwijs een centralere plek. Met deze vernieuwende aanpak verstevigen we de verbinding tussen onderwijs, thuis en omgeving. Dit gebeurt bijvoorbeeld door jongerenwerkers en rolmodellen de school in te halen. De in 2020 vormgegeven VSV-subsidieregeling geeft ons de mogelijkheid om meer te sturen op dit thema.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met het onderwijs zijn we de Arnhemse Aanpak Onderwijs gestart, om ontwikkeling van kinderen tijdens en na schooltijd een extra boost te geven	

Vanuit de Arnhemse Aanpak Onderwijs is in 2020 onder andere de Invalpool Noodopvang ingericht en is er extra formatie in de klas/ op de groepen ingezet om kinderen extra begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden. Op deze wijze trachten we de effecten van het wegvallen van onderwijs door de eerste lockdown op te kunnen vangen.

Gezamenlijk (vanuit Rijksmiddelen, onderwijsmiddelen van de gemeente en investering vanuit onderwijs zelf) investeren we extra in de ontwikkeling van kinderen, onder andere via de Zomerscholen

Ook dit is onderdeel van de Arnhemse Aanpak Onderwijs. Scholen, kinderopvang en onderwijs investeren samen vanuit deze aanpak op het inlopen van achterstanden door de lockdown. In de zomer 2020 zijn hiervoor onder andere extra zomerscholen ingericht.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	19.075	17.958	18.289	19.216	-927
Baten	3.051	3.045	2.635	2.971	335
Saldo lasten en baten	***-16.024***	***-14.912***	***-15.654***	***-16.245***	***-592***
Toevoegingen aan reserves	9.602	7.753	7.986	8.187	-201
Onttrekkingen aan reserves	8.740	6.299	6.611	6.473	-138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-862***	***-1.454***	***-1.375***	***-1.714***	***-339***
Gerealiseerd resultaat	**-16.886**	**-16.367**	**-17.028**	**-17.959**	**-931**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.059	N				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-600	N	Verschuiving begroting onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-459	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Baten	0					
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Verschuiving begroting onderwijsbeleid

Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In het eerste verzamelbesluit van 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)

De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- Rijn Ijssel Roc
- IVIO-Opleidingen
- AM - supportteam

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht	2020	92%		Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie is gemiddeld 550.	

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2020	2,5	1,7	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (%). De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO
Absoluut verzuim	2019	1,8	2,4	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado
Relatief verzuim	2019	32	26	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs.

Actuele beleidskaders

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen. Het is een stad van makers die zich kenmerkt door een innovatief klimaat. Daarin wordt blijvend geïnvesteerd. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid versterken, zowel landelijk als regionaal. Daarbij moet cultuur verbindend en inclusief zijn en alle lagen van de Arnhemse samenleving verbinden en verrijken.
Regionaal wordt samengewerkt in 025-verband. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed speelt hierbij een grote rol.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter en zijn aantrekkelijker om te wonen, werken en verblijven. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en ervoor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom en de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door. We hebben aandacht voor cultuur(voorzieningen) in de wijk en voor de regionale samenwerking in het kader van ons gezamenlijk cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, samen met Nijmegen, provincie Gelderland en beide cultuurnetwerken CNA en CNN. De cultuurprofielen van 15 regio's dienen als één van de onderdelen voor een nieuw landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Op 11 juni 2019 heeft de minister haar uitgangspunten voor 2021 - 2024 gepresenteerd. Hierin wordt onder andere ingezet op vernieuwing en verbreding van de landelijke culturele basisinfrastructuur door ruimte voor andere disciplines, zoals mode, beeldende kunst en urban arts, verbetering van de beloning voor makers (fair practice code) en cultuureducatie en -participatie. De doelstellingen uit ons cultuurbeleid zijn nog steeds relevant. Om goed aan te sluiten bij de landelijke uitgangspunten en de samenwerking in 025 bereiden we wel een korte actualisatie van Stroom voor.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of mee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, behalve door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	

In het afgelopen jaar is de toegankelijkheid en bereikbaarheid van cultuur en ook cultuurdeelname enerzijds door corona tijdelijk tot stilstand gekomen, anderzijds zijn er allerlei creatieve vormen bedacht om (digitaal en op andere manieren) kunst en cultuur te blijven beleven. De verwachting is dat deze nieuwe vormen van publieksbereik uiteindelijk gaan bijdragen aan een verdere verbreding van cultuurbereik en participatie.

Versterking van de culturele infrastructuur

Het college heeft in maart 2020 ingestemd met de actualisatie van de cultuurnota STROOM: STROOMversnelling, en de raad geïnformeerd. In 2020 en 2021 worden er negen actiepunten uitgevoerd. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt), kunst in de openbare ruimte, de verbinding van cultuur en welzijn, cultuur in de wijken, de culturele samenwerking tussen Arnhem en Nijmegen (025) en de codes Fair Practice, Diversiteit & Inclusie en Governance. Door de coronacrisis en de hieruit voortvloeiende financiële gevolgen zal de uitvoering vertraging oplopen. De focus in 2020 is het behoud van de culturele infrastructuur geweest, wat gelukt is, en daar waar mogelijk het versterken van de sector.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

De samenwerking in de cultuurregio 025 is begin dit jaar verder versterkt. Sinds 1 mei is een 025-makelaar actief voor de periode van twee jaar die werkt aan vijf hoofdlijnen. Verbreding naar de regiogemeenten en regio-instellingen is daar één van. Dat betekent een doorontwikkeling van 025 die zijn weerslag vindt in een door de regio gedragen visie en ambitie. Dit past prima in het regionaal versterkingsproces van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen waarin de cultuurregio 025 een stevige positie heeft gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio'. Een (eerste aanzet tot een) regionale agenda voor 2021-2026 wordt in het tweede kwartaal 2021 uitgewerkt.
In relatie tot corona is in het najaar 2020 door de provincie Gelderland een herstelproces gestart, gericht op wendbaarheid en weerbaarheid van de sector via transformatie en innovatie. Dat moet in elke regio leiden tot een concreet actieprogramma in februari/maart 2021 met ondersteuningsvraag aan de provincie. Dit is een tijdelijke interventie die versnelling brengt in de regionale samenwerking. Gezamenlijk vertrekpunt van al deze trajecten is een duurzame en weerbare regionale infrastructuur en een passend aanbod voor het publiek van de toekomst.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Zichtbaarheid van erfgoed, naar burger en Arnhemse politiek, is ondanks het op koers zijn een punt van aandacht. In de toelichtingen bij de inspanningen hieronder wordt dit nader toegelicht.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	
Cultuur is van en voor iedereen	

De uitvoering van het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs en het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) is vanwege corona voor een periode stil komen te liggen. Sluiting van culturele en onderwijsinstellingen was hier de oorzaak van. Rozet heeft samen met scholen en culturele instellingen stappen ondernomen om zo veel mogelijk, en dan met name online, invulling te blijven geven aan beide programma's. Daarnaast zal geprobeerd worden in 2021 zoveel mogelijk in te halen. Voor de periode 2021 - 2024 is een nieuwe aanvraag ingediend bij het Fonds voor Cultuurparticipatie voor het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. De gemeente Arnhem zal in het programma blijven participeren. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente is structureel begroot binnen de cultuurbegroting in de subsidie voor Rozet. Onderdeel hiervan is ook Meer Muziek in de Klas, een programma waarin de gemeente met het onderwijs en de culturele sector samenwerkt om het muziekonderwijs een structurele plek te geven in het primair onderwijs.
De slotmanifestatie van het programma Age Friendly Cultural Cities Arnhem, een programma om de actieve cultuurparticipatie door ouderen te verduurzamen, kon vanwege corona niet live plaatsvinden. De resultaten van het tweejarige programma zijn daarom in een film, waarbij deelnemende cultuurinstellingen en welzijnsorganisaties hun ervaringen deelden, digitaal gepresenteerd.

Versterking van de culturele infrastructuur

Stimulering van het makersklimaat en van nieuwe verbindingen, ook met andere domeinen

Schakel025, het Arnhemse cultuurplatform werkt nauw samen met de Nijmeegse evenknie Cultuur Academy. Zij hebben een gezamenlijk jaarprogramma uitgevoerd om professionals binnen de kunst- en cultuursector in Arnhem en Nijmegen te ondersteunen. Ook is het Stroomversnellerbudget dat via Schakel025 wordt uitgegeven, waar makers opdrachten uit ontvangen tijdelijk verhoogd vanuit de cultuur coronamiddelen. Sinds 2020 kunnen individuele makers ook terecht bij de kleine culturele subsidieregeling deelregeling 2 van de subsidieregeling Producties, Evenementen en festivals, waardoor zij meer mogelijkheden hebben tot ondersteuning vanuit de gemeente.

Met de herijking van de welzijnsopdracht en de actualisatie van het cultuurbeleid vindt er meer afstemming plaats tussen cultuur en welzijn. Dat moet leiden tot meer verbindingen voor cultuur met andere domeinen. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven, onderhoud van kunst in de openbare ruimte, aankoop van kunst en uitvoering van kunstopdrachten vrij gemaakt. Het makersklimaat kan daarmee verder gestimuleerd worden.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

Op basis van de actualisatie van het cultuurbeleid en een motie van de raad is er in september 2020 een plan van aanpak opgesteld voor de huisvesting van de culturele en creatieve sector dat er voor moet zorgen dat het tekort aan ruimte afneemt. Daarbij wordt intern gekeken wanneer gemeentelijk vastgoed vrijkomt of het geschikt is voor de mogelijke huisvesting van creatieven. Het plan voor de huisvesting van creatieven moet nog door de raad behandeld worden. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven vrij gemaakt.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Met de vernieuwbouw van Museum Arnhem is eind 2020 een mooie mijlpaal bereikt met het uitschuiven van de nieuwe vleugel en het verder opbouwen van de staalconstructie. Verwachting is dat het gebouw laatste kwartaal 2021 wordt opgeleverd en het museum in het eerste kwartaal 2022 heropend wordt.
Eind 2020 is het besluit genomen voor een ingrijpend vernieuwd Stadstheater waarin Introdans en Toneelgroep Oostpool gaan samenwonen. Dit vernieuwde Stadstheater wordt daarmee een toekomstbestendige plek voor de rijksgezelschappen terwijl het tegelijkertijd ruimte biedt aan andere makers, creatieven en inwoners van stad, regio en provincie. Een resultaat dat volledig beantwoordt aan de ambities van de partners in de Lauwersgrachtalliantie. De noodzaak van de investering en de kansen die hiermee benut worden zijn onderschreven. Tegelijkertijd is de benodigde investering fors. Opdracht is bij de uitwerking te streven naar verlaging van de kosten met €10 miljoen. Tevens is een passende bijdrage van de provincie een voorwaarde om de ambitie van een passende, eigentijdse en toekomstbestendige huisvesting te realiseren. De gesprekken hierover met de provincie worden vervolgd. De raad wordt halfjaarlijks geïnformeerd over de voortgang van het project.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen

Zie de toelichting hierboven bij de doelstelling 'Profilering en vitalisering van het culturele klimaat'.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed.

De werkzaamheden liggen op koers. Wel wordt in relatie tot het bovengrondse erfgoed in toenemende mate de noodzaak gevoeld tot monitoring van bescherming. Dit heeft het afgelopen jaar geleid tot casuïstiek.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

Mogelijkheden voor het zichtbaar maken van erfgoed worden ingebracht in projecten waarbij erfgoed een rol speelt. In relatie tot de monumentenzorg hangt zichtbaarheid vooral samen met resultaten van restauraties en herbestemmingen. Als voorbeeld voor 2020 geldt de herbestemming van de torens van de Walburgiskerk, ingericht als thematische kamers. Een ander voorbeeld is de restauratie van de bovenzijde van doorlaatbrug Elden, verbonden met de historie van die plek als instrument in de waterhuishouding. Aan tijd om het Arnhemse erfgoedverhaal breed en in samenhang te vertellen, ontbreekt het nog. Vandaar dat de inspanning als 'gedeeltelijk op koers' is aangegeven. Hier liggen nog veel kansen, ook in relatie tot contacten over dit onderwerp met de gemeenteraad. Regulier werk vraagt echter veel aandacht, ook door een toename in adviesvragen.

In de zomer van 2020 is castellum Meinerswijk door UNESCO bezocht. Naar verwachting volgt dit jaar de uitslag of de Nedergermaanse limes met het castellum zich inderdaad werelderfgoed mag noemen.

Met betrekking tot de historische kelders is de externe verkenning afgerond en vindt in opdracht van de stuurgroep verdere verdieping/uitwerking plaats.

De Open Monumentendag is ook dit jaar in de organisatie ondersteund. Ondanks beperkingen vanuit corona kan teruggekeken worden op een succesvol event.

Na een periode van sluiting is in 2020 de Archeohotspot weer geopend. Vanwege corona konden er nog geen groepsactiviteiten worden georganiseerd; wel zijn presentaties over Arnhems erfgoed gegeven in de reeks van Archeo-Academy.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

Planon, de monumentendatabase, is gevuld met monumentengegevens. Archeologische gegevens volgen in de eerste helft van dit jaar. Een volgende stap kan bestaan uit het vertalen van deze kennis naar een kaartbeeld inclusief het vullen van planon met alle bouwhistorische rapporten.

Monuscript heeft, conform de afspraken met de gemeente, dit jaar weer één deel in de Monumentenreeks uitgegeven: de Geitenkamp.

De archeologische rapporten van de zuidelijke binnenstad zijn in 2020 gereed gekomen. De wetenschappelijke inhoud wordt vertaald naar een publieksversie. De verschillende onderzoeken hebben verrassende informatie over de ontwikkeling van de stad opgeleverd, naast een grote hoeveelheid aan bijzonder vondstmateriaal dat teruggaat tot 900. Een publieksboek vormt een instrument om het grotere, Arnhemse publiek daarover te informeren.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

In 2020 hebben verschillende archeologische projecten plaatsgevonden. Het merendeel is uitgevoerd in opdracht van marktpartijen en hierin heeft de gemeente een regisserende rol aangenomen. Te denken valt aan het vooronderzoek aan de Nieuwstraat, op grond waarvan in 2021 een opgraving gaat starten en diverse opgravingen in relatie tot uit uitvoering van civiele werken (Spijkerkwartier, Elden). In eigen beheer zijn uitgevoerd een proefputtenonderzoek op de Jansplaats, ter voorbereiding op nieuwe riolering en bomenplant en een onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf veld 1 waar een Karolingische weg is aangetroffen uit de 7e/8e eeuw. In 2020 zijn de laatste rapporten van het archeologische onderzoek in de zuidelijke binnenstad opgeleverd. Dit omvangrijke project is daardoor op archeologisch gebied afgesloten. Gewerkt wordt aan het vertalen van de gegevens naar een publieksboek.

Het onderzoek naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf is vooruitgeschoven. Naar verwachting wordt dit omgevormd tot een proefsleuvenonderzoek om de begrenzing goed te kunnen bepalen. Op het grafveld bevindt zich nu nog bouwopslag.

Met betrekking tot de ontsluiting van het depot is in 2020 gewerkt aan het verder digitaliseren van het Schuytgraafproject. Dit nadert zijn afronding waardoor een aanzienlijk deel van het depot ontsloten is. Gekeken wordt of voor het ontsluiten het gebruik van een reguliere database wordt gecontinueerd, of dat aangesloten wordt op speciaal daarvoor ontwikkelde applicaties. De voortgang van werkzaamheden op het depot is overigens wel gehinderd door coronaproblematiek en te nemen maatregelen. Doel is om vóór de verhuizing van het depot naar Museum Arnhem de ontsluiting van data waar nu aan gewerkt wordt af te hebben. Het depot is in 2020 meermaals bezocht door geïnteresseerden en professioneel archeologen die er onderzoek verrichtten. Van beide groepen wordt teruggekoppeld dat het depot, of de vondsten daaruit, meer zichtbaar zouden moeten zijn.

Regioadvisering archeologie

In 2020 zijn stappen ondernomen met betrekking tot een nieuw contract met de regiogemeenten, dat een looptijd heeft van 2021-2024. Dit werk wordt deels gedekt uit provinciale subsidie; deze is weer aangevraagd. De regio-archeologie wordt daarnaast bekostigd uit deelnemende gemeenten. De regio heeft het afgelopen jaar meerdere grote projecten gekend, bijvoorbeeld in relatie tot het doortrekken van de A15. De uren van de regio-archeoloog zijn door de grote hoeveelheid aan opdrachten net als de voorgaande jaren volledig gedekt. Naast werkzaamheden in de regio vormt de regio-archeoloog achtervang van de Arnhemse archeologie en wordt samen opgetrokken en afgestemd in beleidstrajecten.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Ook voor kunst- en cultuurinstellingen zijn er diverse ondersteuningsprogramma's van het Rijk. Voor sommige daarvan is ook een bijdrage van de regionale en lokale overheid vereist. Zo mogelijk voorziet ook de gemeente daarin	

De coronacrisis heeft een grote impact op de culturele sector. De sector is hard getroffen, kan langere tijd maar een beperkt aantal bezoekers ontvangen en heeft zijn deuren meerdere malen geheel moeten sluiten voor publiek. In onder andere de raadsbrieven 'voortgang crisismaatregelen tegen coronavirus' is de raad geïnformeerd over de algemene en specifieke maatregelen vanuit Rijk, provincie en gemeente voor de cultuursector. Daarbij is van belang om de culturele sector niet alleen overeind te houden, maar ook richting toekomst meer flexibel, wendbaar en met name weerbaar te maken. Drie pijlers staan daarbij centraal: noodhulp, overgangssituatie en transitie en innovatie. De pijlers sluiten aan op de lijn vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het advies van de Raad voor Cultuur van 14 september 'Naar een wendbare en weerbare culturele en creatieve sector'.
Op 1 december 2020 is de raad middels de raadsbrief 'Maatregelen ten behoeve van de culturele sector' geïnformeerd over de maatregelen die voor de sector genomen zijn: van amateurkunst tot aan de professionele podiumkunsten en onze grote podia Musis en Stadstheater Arnhem, Luxor Live en Focus Filmtheater. Hiervoor zijn de corona compensatiemiddelen van het Rijk ingezet. De Arnhemse BIS- en fondsgesubsidieerde instellingen hebben rechtstreeks via het ministerie van OCW een bijdrage ontvangen.
De nu genomen maatregelen zullen ook effect hebben op de culturele sector in 2021. Het einde van corona is nog niet in zicht en zowel noodhulp, middelen voor een overgangssituatie alsmede middelen voor innovatie en transitie, blijven nodig. In het eerste kwartaal van 2021 worden verdere maatregelen genomen die ervoor moeten zorgen dat de culturele sector in Arnhem goed door deze crisis komt. Het Rijk zal ook in 2021 de BIS- en fondsinstellingen compenseren voor geleden coronaschade, daarnaast ontvangt de gemeente wederom additionele coronamiddelen voor cultuur, in eerste instantie tot juli 2021. Het gaat hier om een bedrag van €2.751.532.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;
- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	33.320	31.395	31.943	32.652	-709
Baten	6.488	6.042	6.064	5.575	-489
Saldo lasten en baten	***-26.831***	***-25.353***	***-25.879***	***-27.077***	***-1.197***
Toevoegingen aan reserves	2.169	1.191	1.165	1.197	-31
Onttrekkingen aan reserves	1.269	770	1.523	1.186	-337
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-900***	***-421***	***357***	***-10***	***-368***
Gerealiseerd resultaat	**-27.731**	**-25.774**	**-25.522**	**-27.087**	**-1.565**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-630	N				
Cultuur en erfgoed	-542	N	Corona-kosten cultuur	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-342	N	Uren beleid	N	I	AR
Cultuur en erfgoed	-160	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	414	V	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	ARBR
Baten	-484	N				
Cultuur en erfgoed	286	V	Corona-kosten cultuur subsidie provincie	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-924	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	
Cultuur en erfgoed	154	V	Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	-290	N				
Cultuur en erfgoed	-290	N	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	BR

Coronakosten cultuur

Wegens corona zijn er extra subsidies binnen cultuur uitbetaald. In totaal gaat dit om een bedrag van € 542.000 in 2020. Deze worden gedekt uit de rijksbijdrage coronasteun Cultuur die op programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën staan geboekt. Uit de steun van het rijk voor cultuur zijn ook andere kosten gedekt, onder andere de huurkwijtscheldingen aan Rozet, Musis, Luxor en Focus.

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Derving baten verhuur door corona

Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele grote cultuurinstellingen is daarom door het Rijk extra middelen toegekend, welke door de lagere overheden 'gematched' moest worden voor de helft. De provincie Gelderland en gemeente Arnhem hebben samen voor de gevraagde matching gezorgd. Deze is door de gemeente, in overleg met de instellingen zelf, als kwijtschelding van de huurpenningen vormgegeven. Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 160.000 (nadeel onder de lasten).

Onderhoud gemeentelijk vastgoed
Het bedrag beschikbaar voor onderhoud aan het Museum is, hangende de voortgang van de renovatie, nog niet aangewend. Tegenover dit voordeel van € 290.000 staat een gelijk nadeel omdat ook de onttrekking aan de BR onderhoud vastgoed hiervoor ook niet gedaan is. Verder is een onderhoudsklus in de Julianalaan 17 voordeliger uitgevallen omdat een goedkopere constructie is bedacht dan het bedrag wat hier voor was geraamd. Het voordeel is € 124.000.

Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen
De contracten met enkele huurders zijn aangepast, waardoor deze huurders ook bijdragen in de servicekosten. Daar is in de begroting nog geen rekening mee gehouden.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. Rozet
- St. Musis en Stadstheater
- St. Museum Arnhem
- St. Focus Filmtheater
- St. Sonsbeek & State of Fashion

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Rapportcijfer culturele voorzieningen	2018	7,4		Binnenstads-monitor
% (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten	2019	41%		L&V monitor gemeente

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
- Huisvesting Lauwersgrachtalliantie.

Actuele beleidskaders
- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen.

Participatie en armoedebestrijding

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad.
Daarom is het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld.
Naast werk als participatiemiddel draagt dit ook bij aan het vergaren en vergroten van inkomen.
Inwoners met een te laag inkomen om zelfstandig van rond te komen, ontvangen compensatie op diverse manieren. Deze compensatie is bij voorkeur tijdelijk, al zal dat zeker niet in alle gevallen kunnen. Daarom zetten we vooral in op de aanpak 'Kansrijk Opgroeien' om kinderen die nu opgroeien in armoede een toekomstperspectief te bieden. In de verbinding armoede-schulden-zorg-werk zien we veel mogelijkheden om duurzaam bij te dragen aan het voorkomen en oplossen van armoedeproblematiek. Als het gaat om schulden willen we deze vooral voorkomen dan wel vroegtijdig signaleren. Uiteraard blijven we inzetten op het vinden en bereiken van inwoners met schulden en hen met het best passende aanbod ondersteunen en zo snel mogelijk uit de schuldensituatie helpen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Doorbraak naar werk

In 2023 hebben meer Arnhemmers betaald werk, zijn meer Arnhemmers (sociaal, economisch en financieel) zelfredzamer, is er meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, volgt de gemeente Arnhem de landelijke trend qua uitstroom uit de bijstand en heeft de gemeente (samen met uitvoeringspartners) ten minste 500 Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de bijstand gekregen. Dit betekent het begin van een trendbreuk: vanaf 2023 komen we hiermee als stad in een andere positie.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Een belangrijk uitgangspunt is dat we willen dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners voldoende inkomen hebben om ten minste in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerven en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Rondkomen met weinig inkomen is vaak een kunst op zich en vraagt veel actie van inwoners. Hierin bieden we hen ondersteuning. Om te voorkomen dat inwoners in financiële problemen komen, zetten we met nadruk in op preventie en vroegsignalering, zodat ze minder langdurig gebruik hoeven te maken van armoederegelingen. Ook het tijdig vinden en bereiken van deze groep inwoners staat hoog op de agenda. Als er schulden zijn ontstaan is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Investeren in voorkomen	

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het versterken van de poortfunctie van het cluster Werk & Inkomen;
- het doorontwikkelen van de sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren;
- het uitvoeren van de herijkte aanpak voor statushouders en nieuwkomers;
- het invullen van de outreachende samenwerking met uitkeringsinstanties en reclassering;
- het projectmatig (samenhangend) aanpakken van 'Jongeren niet in beeld'.

Tot maart 2020 daalde de omvang van de Arnhemse bijstandspopulatie gestaag. Op de instroom van inwoners in de bijstand deed Arnhem het al beter dat vergelijkbare gemeenten. Op uitstroom nog niet, maar het gemiddelde uitstroompercentage van Arnhem werd wel beter. Hiermee volgde Arnhem de ontwikkeling van vergelijkbare gemeenten en werd een begin gemaakt met het inlopen van de relatieve achterstand ten opzichte van deze gemeenten (lees: begin van ‘500 extra’). Door de coronacrisis werd deze positieve lijn omgebogen. Niet alleen in Arnhem, maar in heel Nederland. Het bestand is van 7.499 in februari 2020 weer gestegen naar 7.748 in augustus 2020. De stand ultimo december 2020 is 7.657. We zien dat het bijstandsvolume in Arnhem ongeveer de ontwikkeling van het landelijke gemiddelde en die van vergelijkbare gemeenten volgt.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde instroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. De versterking van de poortfunctie (met onder andere interventies als 'brede intake', 'werk voorop' en samenwerking met Randstad (Baanbrekend)) heeft hier (evenals andere bovenstaande acties) aan bijgedragen.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde uitstroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. Wel zien we dat we onszelf verbeteren. Dit mede door inspanningen en acties rondom 'Dichtbij de Arnhemmer en integraal' en 'Perspectief bieden'.
Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling en uitvoering van de diverse doelgroepenaanpakken wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Investeren in voorkomen' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- de beweging van het cluster Werk & Inkomen om gebiedsgericht te gaan werken;
- het versterken van de gebiedsgerichte samenwerking tussen de gebiedsteams van het cluster Werk & Inkomen, Sociale wijkteams en de teams Leefomgeving;
- en de voorbereiding en uitvoering van het project 'Werken Loont'.

Perspectief bieden

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- werkenderwijs het samenspel tussen het cluster Werk & Inkomen, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket versterken;
- doorontwikkelen van de ketenregie door het cluster Werk & Inkomen en intensiveren van het gebruik van beschikbare ondersteunende re-integratievoorzieningen en instrumenten;
- doorontwikkelen van de posities en toegevoegde waarde van de afzonderlijke uitvoeringspartners.

Het samenspel tussen cluster Werk & Inkomen, Centrum Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket loopt steeds beter, waardoor samen met de betrokken inwoners zo gericht mogelijk gewerkt kan worden aan perspectief op meedoen of betaald werk. In de eerste helft van 2020 zijn door de coronamaatregelen op diverse plekken minder mogelijkheden geweest om opleidingen of (leerwerk)trajecten te volgen, dat is in de tweede helft van 2020 weer op gang gekomen. De impact van de coronacrisis bleef en blijft echter groot.
Ook werd in 2020 ingezet op het doorontwikkelen van de ketenregie door cluster Werk & Inkomen en het versterken van de ketensamenwerking met belangrijke uitvoeringspartners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leer-Werk-Loket. Er zijn accountteams gevormd. Deze zijn per 2021 actief om het onderlinge samenspel te verbeteren en het gebruik van de beschikbare, ondersteunende voorzieningen en instrumenten voor de brede doelgroep van de Participatiewet te verbeteren (zie onder andere de inzet van Praktijkleren, jobcoaching, loonkostensubsidies, parttime-werken enzovoorts). Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling van de afzonderlijke uitvoeringspartners wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Perspectief bieden' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Inclusief werk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het slim doorpakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei en het faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp;
- het vergroten van betekenisvolle en betaalde werkgelegenheid in de wijken;
- het ondersteunen van het netwerk Inclusief Gelderland;
- het herijken van de SROI-aanpak (Social Return on Investment);
- het versterken van de gemeente Arnhem als inclusieve werkgever.

De uitbraak van het coronavirus en de diverse maatregelen die daarop werden ingesteld, bezorgen de economie flinke schade. Een terugval en verandering van werkgelegenheid is onvermijdelijk, ondanks de vele steunmaatregelen die de overheid heeft genomen. Ook de werkgelegenheid in Midden-Gelderland wordt getroffen door de coronacrisis.
Midden-Gelderland behoort tot de regio's met een gemiddelde impact van de coronacrisis op werkgelegenheid. Dit komt door de regionale werkgelegenheidsstructuur: Midden-Gelderland wijkt daarin nauwelijks af van het landelijke gemiddelde: bijna de helft van de werknemers werkt in sectoren met geen tot een kleine krimp (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur); bijna een kwart van de werknemers werkt in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie).
In mei 2020 had bijna één derde van alle werknemers een flexibel contract; met name in sectoren die (hard) geraakt werden door de coronacrisis; met name lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en veelal mensen met een migratieachtergrond.

Werkgevers komen in deze tijd van crisis meer onder druk te staan, dit maakt dat gesprekken over inclusief werkgeverschap anders lopen en gedacht moet worden over andere vormen van faciliteren van werkgevers: slim door te pakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in de sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur, logistiek, detailhandel/ food); faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie); en het vergroten van de 'werkgelegenheidskoek' door te investeren in betekenisvol en betaald werk (zie onder andere onderzoek 'Zin in de Wijk'; de inzet op het versterken van de positie van wijkinitiatieven met hun mogelijkheden voor 'wijkwerk' of 'buurtbanen'; de voorbereiding van de projecten zoals 'Werkbrigade' en 'Buurtconciërges')
Voor wat betreft de resultaten rondom Inclusief Gelderland, SROI en de gemeente als inclusieve werkgever wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Inclusief werk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Samen sterk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het inzetten op een gezamenlijke lobby met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en Economic Board;
- het ontwikkelen en uitvoeren van de Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland;
- het houden van focus tijdens de coronacrisis door extra inzetten te verbinden aan de inspanningslijnen, acties en initiatieven in die strategische agenda en de onderliggende dynamische uitvoeringsagenda (Perspectief op Werk).

Naast de strategische uitvoeringsagenda (met uitvoeringsprogramma) die de regio heeft, is op initiatief van Arnhem samengewerkt met de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen.
In de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is er voor gekozen om de middelen met name in te zetten op de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt van kwetsbare groepen en de ondersteuning van lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en mensen met een migratieachtergrond die veelal op basis van flexibele contracten werkten in sectoren die hard geraakt worden door de coronacrisis.
Voor wat betreft de resultaten rondom de gezamenlijke lobby en de strategische agenda wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Samen sterk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Slim monitoren en sturen

Het project 'Ontwikkeling monitor Doorbraak Naar Werk' heeft recent de vierde bestuursrapportage opgeleverd, met daarin resultaten en inspanningen op het gebied van werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De bestuursrapportage verschijnt parallel aan die van Zorg Dichterbij. De ontwikkeling van de monitor is een iteratief proces: elke versie brengt ons dichter bij de uiteindelijke (brede sociaal domein) monitor die ons in staat stelt om meer te sturen op (maatschappelijke) impact in plaats van te sturen op input. De basis KPI's staan en worden met name binnen de context van de ontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld. Ook is het proces van digitalisering en automatisering rondom rapporteren in gang gezet.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Het afgelopen jaar is vanuit de wijken extra inzet gepleegd om kinderen meer ontwikkelingskansen te bieden. Bij het ontwikkelen van het aanbod is het kind centraal gesteld. Om te komen tot een beter afgestemd aanbod is ook het samenspel met ketenpartners nog meer geactiveerd. Hierdoor zijn programma's ontwikkeld die aansluiten bij de behoeften van het kind in die specifieke wijk. Voorbeelden zijn betere naschoolse programma's, meer kunst en culturele activiteiten, sport en huiswerkbegeleiding. Vanwege de coronamaatregelen konden ook bepaalde activiteiten niet plaatsvinden. Op wijkniveau zijn daarom ook alternatieve activiteiten ontwikkeld die het kind stimuleren. Het afgelopen jaar is het volledige budget voor kansrijk opgroeien gebruikt.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Het risico op armoede neemt nog steeds toe in Arnhem: het aantal huishoudens met een laag inkomen is onverminderd hoog. Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. De meeste huishoudens met een laag inkomen kunnen, mits er geen schulden zijn, hiervan rondkomen als het gaat om levensonderhoud en sociale activiteiten. Echter, de Arnhemse voorzieningen, de landelijke voorzieningen en de initiatieven in de stad zijn voor hen hard nodig. We zien de aanvragen van de gemeentelijke inkomensregelingen het afgelopen jaar achterblijven. Ook horen we dat de aanvragen bij de diverse organisaties in de stad achterblijven. Mogelijk is dit als gevolg van corona.

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. Aanvragen voor de Individuele Inkomenstoeslag zijn mogelijk als gevolg van corona teruggelopen.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

In 2020 zijn grote stappen gezet in de nieuwe werkwijze van de gebiedsregisseurs Werk en Inkomen. Er zijn onder meer samenwerkingsafspraken gemaakt rondom een integrale aanpak van armoede, schulden en werk. Deze worden begin 2021 geïmplementeerd. Daarnaast zijn veel meer mensen met financiële problemen bereikt en beter en sneller geholpen. Waar andere gemeenten een daling of stabilisatie zagen in het aantal aanvragen schulddienstverlening, lag dat aantal in Arnhem 60% hoger dan in 2019, ondanks de beperkende maatregelen door corona. Dat heeft alles te maken met de nieuwe werkwijze waarmee de Sociale wijkteams en PLANGroep vanaf januari zijn gestart.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in voorkomen	
Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities	

De Leerlingnetwerken VSO/ Pro zijn geconsolideerd en het Schakelpunt MBO 1-2 wordt doorontwikkeld (in het kader van de coronacrisis is de samenwerking geïntensiveerd en zijn er additionele maatregelen genomen om het perspectief op het goed doorlopen van de opleiding en een succesvolle aansluiting op de arbeidsmarkt vast te houden).
Een projectmatige (samenhangende) aanpak 'Jongeren niet in beeld' is in ontwikkeling. In 2020 werd met name op specifieke onderdelen voortgang geboekt: een passende (warme) overdracht van dossiers van Leerlingzaken naar cluster Werk & Inkomen werd voorbereid; door de coronacrisis zijn bestaande initiatieven rondom kwetsbare jongeren opgeschaald en nieuwe initiatieven of inspanningen (onder andere versterking aanpak schulden bij jongeren) gestart (waardoor onder andere ook meer jongeren in beeld komen).

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

We bereiden ons voor op de nieuwe Wet inburgering en werken een uitvoeringsagenda uit.
We zijn gestart met een pilot op duale trajecten, waarin we het leren van de taal en werk met elkaar combineren in één traject. Deze pilot richt zich op de inburgeraars die al begonnen zijn met inburgering en ondersteuning nodig hebben. Voor de uitvoering van de pilot (en de follow-up is onder andere een Bureau Inburgering ingericht bij het cluster Werk & Inkomen. Zie ook het programma S08 Welzijn en Inclusie.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Het outreachend samenwerken met uitkeringsinstanties en reclassering werd in 2020 onder andere ingevuld door uitvoeringsafspraken met SVB, de voorbereiding van dergelijke afspraken met Reclassering en het (mede door de coronacrisis versneld) intensiveren van de samenwerking met UWV.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Doorontwikkelen gebiedsagenda's

In 2020 werden, ondanks de coronacrisis, grote stappen gezet in de wijkgerichte beweging van het cluster Werk & Inkomen. De organisatie werd grotendeels bemenst, de werkprocessen werden bijgesteld of vernieuwd, er werden nieuwe werkwijzen geïntroduceerd, oude en nieuwe medewerkers namen (en nemen) deel aan het opleidings- en trainingsprogramma enzovoorts.
Parallel werd het werkplan voorbereid om de gebiedsgerichte samenwerking tussen het cluster Werk & Inkomen, teams Leefomgeving en Sociale wijkteams te versterken. In het werkplan wordt onder andere invulling gegeven aan aspecten als gezamenlijke huisvesting, kennisdelen en teamsamenwerking rondom gezamenlijk opgestelde gebiedsprogramma's.

Transformatie cluster Werk & Inkomen

Het cluster Werk & Inkomen heeft de fase van reorganisatie afgerond. In 2020 is, naast de additionele ondersteuningsvragen die voortvloeien uit de impact van de coronacrisis (onder andere groei bijstand; uitvoering TOZO) hard gewerkt aan transitie en opbouw in de organisatie; vernieuwing van het operationele en het tactische management; selectie van medewerkers op cruciale nieuwe functies; het herindelen van de teams; het beginnen met een hele nieuwe werkwijze; en het opstarten van het opleidings-/ trainingsprogramma. We zijn er nog niet, maar er is een prima basis neergezet en cluster Werk & Inkomen is toegerust voor de opgave waarvoor zij in komende jaren voor staat.

Werken loont

Het project Werken Loont kent twee deelprojecten. Het deelproject 'Nazorg' is in 2020 uitgevoerd en in het eerste kwartaal van 2021 verankerd in de nieuwe werkwijze van het cluster Werk & Inkomen. De start van het deelproject 'Parttime werken in de bijstand' is voor begin 2021 voorzien.

Perspectief bieden

Doorontwikkelen (Centrum voor) Activerend Werk

De nieuwe inkoop Sociaal Domein betekende voor veel aanbieders Activerend Werk een verbeterslag op kwaliteit. Centrum voor Activerend Werk heeft aanbieders hierbij actief ondersteund, waardoor ook veel kleinere aanbieders voldeden aan de inkoopeisen. Om tot een betere verbinding en samenwerking in de participatieketen te komen organiseert Centrum voor Activerend Werk regelmatig een gezamenlijk overleg met alle partners in de keten om ontwikkelingen, hobbels en aandachtspunten met elkaar te bespreken en tot oplossingen en doorontwikkeling te komen. Er zijn korte lijnen tussen partners in de keten waardoor er op casusniveau snel geschakeld kan worden.
Tijdens de coronacrisis zijn de mogelijkheden voor activerend werk duidelijk minder geweest. Er is met name ingezet op behoud van contact met de inwoners die trajecten activerend werk volgen. Ook bleef er intensief contact met aanbieders om trajecten weer te starten zodra het mogelijk was.

Doorontwikkelen Scalabor

Scalabor heeft de beweging gemaakt van traditionele Sociale Werkvoorziening naar volwaardig arbeidsontwikkelbedrijf. Hier kunnen alle Arnhemmers die vanuit het cluster Werk & Inkomen op weg gaan naar werk terecht voor het ontwikkelen van hun talent en arbeidspotentieel. Scalabor heeft de afgelopen jaren een breed en groot productaanbod van intakes, assessments en arbeidstrainingen ontwikkeld, waar op jaarbasis ongeveer 500 Arnhemmers gebruik van kunnen maken. Van daaruit worden zij door Scalabor begeleid naar passend werk bij reguliere werkgevers of in een vorm van begeleid werk bij Scalabor als (tijdelijke) werkgever. In deze rol vervult Scalabor een netwerkfunctie in het brede, gedifferentieerde netwerk van sociaal ondernemers waar Arnhemmers (op termijn) naar kunnen doorstromen. Deze rol is en wordt samen met andere netwerkpartners en het bedrijfsleven, verder uitgebouwd. Scalabor is daarmee niet meer het eindpunt op de arbeidsmarkt voor mensen met een afstand tot werk, maar een tussenstation waar Arnhemmers de bagage meekrijgen om door te ontwikkelen naar een passende baan. Een deel van de trajecten bij Scalabor heeft in de eerste helft van 2020 door de coronamaatregelen stil gelegen. In de tweede helft kwam het weer op gang. Aandachtspunt blijft het behoud van voldoende werk en het invullen van de vrijkomende arbeidsplaatsen ten gevolge van het natuurlijk verloop van SW-medewerkers. Daar wordt onder andere op geacteerd met het project Werkbrigade, dat in 2020 werd voorbereid.

Doorontwikkelen Werkgeversservicepunt Midden Gelderland

Het Werkgeversservicepunt staat. De balans tussen de vraag van werkgevers/de arbeidsmarkt en het aanbod van de Arnhemmers voor wie we werk willen vinden, is daarin een belangrijk aandachtspunt. De coronacrisis heeft hierop een grote impact. In de tweede helft van 2020 is de opdracht dan ook herijkt en zijn acties ingezet om de samenwerking in de keten, de dienstverlening naar werkgevers in de regio en de daarbij behorende werkprocessen van het werkgeversservicepunt verder te optimaliseren. Het Werkgeversservicepunt heeft gedurende coronamaatregelen een belangrijke rol gespeeld in de informatie naar werkgevers en in de ontwikkeling van Midden Gelderland Werkt Door.

Doorontwikkelen Leerwerkloket Midden Gelderland

Het Leerwerkloket adviseert op casusniveau inwoners van Arnhem op de route richting werk. Dit jaar was de inzet om 500 adviesgesprekken te voeren. Dit aantal werd in het laatste kwartaal van 2020 met 700 ruimschoots overschreden. Daarnaast zorgt het Leerwerkloket voor voorlichting bij professionals in de regio over de mogelijkheden van leren en werken en over het aanbod van bijvoorbeeld MBO-instellingen, vakscholen, werkgevers en partners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor en Werkgeverservicepunt. Het Leerwerkloket heeft de afgelopen tijd ook nieuwe diensten ontwikkelt, zoals bijvoorbeeld de oriëntatiecarrousel, de branchegerichte ontwikkelarrangementen, en meer. De coronamaatregelen hebben ook hier effect gehad en vertraging opgeleverd. Tegelijkertijd kwam ook vanuit coronamiddelen extra budget beschikbaar om dergelijke diensten coronaproof te maken.
Door de coronacrisis verandert het bereik van het Leerwerkloket: meer mensen die in een reguliere situatie geen gebruik hadden gemaakt van de dienstverlening van de gemeenten; meer zij-instroom-vragen; meer werkgevers die vragen om loopbaanadviezen voor hun medewerkers. Leren werken en een leven lang leren zijn door de coronacrisis stevig op de agenda gekomen.

Inclusief werk

Ondersteunen netwerk Inclusief Gelderland

Enkele (online) bijeenkomsten zijn georganiseerd met wisselende partners en relevante werkgevers.

Herijken Social Return On Investment-aanpak

In juni 2020 heeft het college ingestemd met het herijken van het SROI-beleid (Social Return On Investment), als onderdeel van de herijking van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Arnhem op de onderdelen sociaal, lokaal en duurzaam. Tegelijk met de herijking van ons lokale SROI-beleid, en het aantrekken van een regionale en een lokale projectleider, is een pilot gestart om het SROI-beleid te regionaliseren. De verwachting is dat dit zal leiden tot effectievere invulling van SROI en dus meer mogelijkheden voor werk voor mensen met een afstand tot werk.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Zie voor de toelichting op deze inspanning het programma Bestuur, dienstverlening en financiën de doelstelling 'Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie', binnen het programma Welzijn en inclusie de inspanning 'Inclusieve organisatie en communicatie' en de paragraaf Bedrijfsvoering het onderdeel Personeel en Organisatie.

Samen sterk

Gezamenlijke lobby

Zoals eerder aangegeven stimuleerde de coronacrisis de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen. Ten behoeve van de herstelfase van de coronacrisis in onze provincie werd op het niveau van de regio Arnhem Nijmegen door de Economic Board voorbereid wat voor de langere termijn nodig is ten behoeve van de human capital agenda. Op beiden lijnen ligt nadrukkelijk een verbinding met de uitvoeringsagenda Perspectief op Werk (en dus ook het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid). Daarnaast zijn wij actief deelnemer van de G40 (Sterke Keten) en per september 2020 ook lid van de commissie Participatie Schulden en Integratie (PSI).

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

Met partners in het regionaal werkbedrijf en regiogemeenten werken we aan de Strategische Agenda Arbeidsmarktregio Midden Gelderland met een doorkijk van 5 jaar. Dit is vertaald is een dynamische uitvoeringsagenda met actielijnen (onder andere harmonisering, branchegerichte leer-werk-ketens, ontmoetingen werkgevers-werknemers enzovoorts) waarin gelden vanuit de landelijke Perspectief op Werk-regeling ingezet wordt. Met de coronacrisis is de focus niet verloren, maar wordt er (mede met de bijdrage van de provincie) extra ingezet op initiatieven om Arnhemmers aan het werk te houden of werk te krijgen.

Slim monitoren en sturen

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Zie de toelichting hierboven bij het doel 'Slim monitoren en sturen'.

Doorontwikkelen Kritische Prestatie-indicatoren (KPI's)

De basis KPI's staan en worden momenteel met name binnen de context van de ontwikkeling van de Managementrapportage cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld.

Aanscherpen ketenregie

De ketenpartners hebben gezamenlijk de verantwoordelijkheid, ieder vanuit de eigen expertise, voor het vloeiend laten verlopen van de doorstroom op de Participatierotonde. Het samenspel en de samenwerking verloopt steeds beter en krijgt ook steeds meer vorm en invulling. Dit uit zich onder andere in concrete samenwerkingsafspraken, gezamenlijk geformuleerde acties en resultaten en het organiseren van accountteams binnen het cluster Werk & Inkomen. De input uit de monitoring (bestuurs- en managementrapportages) is hiervoor een basis.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Doorontwikkelen wijkgerichte aanpak kinderarmoede 'Kansrijk opgroeien in Arnhem'

Ondanks de coronamaatregelen en het niet door kunnen gaan van een aantal in gang gezette activiteiten en het aanbod op de Gelrepas, is gekeken hoe we de kinderen in onze stad toch in deze crisistijd konden ondersteunen. Een alternatief activiteitenaanbod is voor de kinderen ontwikkeld en ook heeft Stichting Leergeld extra subsidie ontvangen om kinderen in deze periode te ondersteunen. De doorontwikkeling van kansrijk opgroeien en daarbij horende wijkgerichte aanpak heeft het afgelopen jaar niet plaats kunnen vinden. Enerzijds vanwege de coronamaatregelen en anderzijds omdat de evaluatie en de doorontwikkeling dit jaar op de agenda staat.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Versterken inkomensondersteunende regelingen

- Het college is gestart met het verbeteren van de communicatie. Dit betreft onder andere de verbetering van onze eigen website, betere informatievoorziening richting vindplaatsen, waaronder onze ketenpartners en goede afstemming met het nieuwe Goed Geregd loket.
- Daarnaast zijn we gestart met het optimaliseren van de inkomensregelingen (waar mogelijk vereenvoudigen van de aanvraag en toepassen van nog meer maatwerk en het verhogen van de financiële ondersteuning waar nodig).
- We hebben de nieuwe Gelrepas ontwikkeld. Deze is met ingang van 1 januari 2021 beschikbaar.
- We hebben voor alle Gelrepashouders mondkapjes ter beschikking gesteld, met het oog op het verplicht dragen van mondkapjes in verband met corona.
- De afspraken met Menzis met betrekking tot het aanbieden van een Collectief Aanvullende Verzekering voor minima zijn herbevestigd.
- Besloten is dat gezinnen die langdurig een laag inkomen hebben, meer financiële armslag hebben door het verhogen van de Individuele Inkomenstoeslag (IIT).

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Versterken activerend armoedebeleid: bevordering van participatie en wegnemen van belemmeringen hiervoor

- De nieuwe armoede-aanpak, waarin een integrale werkwijze is gepresenteerd, is in 2020 unaniem door de gemeenteraad vastgesteld. De nieuwe reguliere werkwijze van Werk & Inkomen heeft concreet vorm gekregen.
- Daarnaast zijn we gestart met het nog meer integreren van hulp bij het vinden van werk en hulp bij het op orde brengen van het inkomen.
- We hebben besloten een pilot Ondersteuning op Maat in te richten, gericht op activering. Deze gaat met ingang van begin 2021 van start. We onderzoeken of we hiermee een eventuele armoedeval bij uitstroom naar werk kunnen ondervangen.
- De samenwerking tussen onze Werk & Inkomen regisseurs en de wijkcoaches in de wijken heeft verder vorm gekregen.
- Vervolgens zijn we gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling, en tussen de organisaties en de gemeente, verder te versterken.
- Daarnaast zijn we gestart met projecten als Sociaal Hospitaal, de Arnhem-Oost Aanpak en Mobility Mentoring. Deze zijn gericht op het aanpakken en doorbreken van situaties waar problemen op meerdere leefgebieden expliciet aan de orde zijn en de benarde situatie van inwoners in stand houden.

Blijven inzetten op het terugdringen onnodige inzet beschermingsbewind

Steeds meer bewindvoerders sluiten zich aan bij ons Convenant "Samen sterker". Eind 2020 hadden zich 17 kantoren aangemeld. Samen met hen werken we de afspraken uit het convenant uit met als doel inwoners met financiële problemen de meest passende vorm van ondersteuning te bieden, de kwaliteit van de bewindvoering te verhogen en de schulden bij inwoners onder bewind zo snel mogelijk te regelen.

We hebben verkend welke kansen het adviesrecht heeft voor een betere samenwerking met bewindvoerders en kiezen er vooralsnog in 2021 niet voor om aan te sluiten bij het adviesrecht. In plaats daarvan ligt onze focus op de uitwerking van het convenant die dezelfde inhoudelijke doelstelling heeft als het adviesrecht, en het monitoren van de resultaten van de afspraken. Wel volgen we ondertussen de landelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen bij andere gemeenten op het gebied van het adviesrecht.

Arnhemse solidariteit en samenwerking in de stad versterken

We zijn gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling en tussen de organisaties en de gemeente verder te versterken. Een eerste stap hiertoe was het project Versterken Vindplaatsen dat inmiddels is afgerond. Daarnaast hebben we het continueren van de Arnhemse Dialoog mede mogelijk gemaakt.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Intensiveren van preventie; voorkomen van financiële problemen

In 2020 schreven we, samen met onze ketenpartners, de Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening. In deze agenda gingen we in op alle acties die we uitvoeren om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en beter te helpen. Want juist in deze coronacrisis maken we ons zorgen over mensen met financiële problemen die de weg naar ons hulpaanbod nog niet weten te vinden. Daarom voerden we in 2020 een communicatiecampagne uit om zowel inwoners als ketenpartners te bereiken met ons hulpaanbod en brachten we de 'budgetchecks' extra onder de aandacht. We hebben extra ingezet op het versterken van vindplaatsen zoals de Rechtbank, scholen en huisartsen. We hebben ons voorbereid op de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) die ons vanaf 2021 nog meer kansen biedt om inwoners met geldzorgen eerder te bereiken met ons hulpaanbod. We ontwikkelden een toolbox voor ketenpartners om hen te helpen het gesprek aan te gaan met mensen met geldzorgen, en hen te helpen bij een goede doorverwijzing naar ons hulpaanbod. We richtten een fonds in voor mensen met beginnende schulden zodat hiervoor een renteloze herfinanciering mogelijk is. Ook werken we samen met Rijnstad toe naar een Goed Geregeld loket zodat inwoners één heldere ingang hebben voor al hun financiële vragen.

Versterken activerende schulddienstverlening, hulp bij financiële problemen

Het aantal mensen dat zich meldt voor schulddienstverlening is met 60% gestegen. En dat terwijl in andere gemeenten door de beperkende maatregelen in verband met corona het aantal vaak daalde of stabiliseerde. Van het totaal aantal Arnhemmers dat een product binnen schulddienstverlening afneemt, is 20% jonger dan 27 jaar. Landelijk is dit aandeel van jongeren 5%. Dat heeft alles te maken met de nieuwe schulddienstverlening die vanaf januari 2020 gestart is, de inzet op vroegsignalering en de versterking van vindplaatsen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
De pilot 'Geldzaken & Ondernemers gaat van start	

In juli is de pilot Geldzaken & Ondernemers van start gegaan. Hoewel de plannen voor hulp aan ondernemers al voor de coronacrisis gestart zijn, vinden we het nu meer dan ooit belangrijk om naast onze ondernemers met geldzorgen te staan met advies en hulp op maat. Tot en met december hebben zich 92 ondernemers gemeld met financiële vragen. In deze pilot bieden we Arnhemse ondernemers met geldzorgen gratis advies en hulp bij schulden, zodat er weer toekomstperspectief en grip is op geldzaken. Het merendeel (57%) van de ondernemers is geholpen met informatie en advies, 29% van de ondernemers krijgt begeleiding en ondersteuning van Over Rood, 7% is doorverwezen naar de schuldhulpverlening door Zuidweg & Partners, en voor bijstandsondersteuning en bedrijfskredieten is 6% aangemeld bij Bureau Zelfstandigen. Voorbeelden van vragen van de ondernemer zijn: hoe krijg ik weer grip op mijn administratie en boekhouding, hoe kan ik mijn schulden oplossen en hoe moet ik financieel rondkomen nu mijn bedrijf stil ligt.

Voor initiatieven die ook juist nu ruimte maken voor mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, ondersteunen wij vanuit het Werkinvesteringsfonds

Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van € 2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds (WIF). De afgelopen jaren zijn er diverse inclusieve werkgelegenheidsinitiatieven met het WIF ondersteund. In totaal is circa € 1,5 miljoen besteed/ gereserveerd. Dit betekent dat er voor 2021 en 2022 nog circa € 1,0 miljoen beschikbaar is.
Voorbeelden van ondersteunde initiatieven zijn: de ontwikkeling van het BuurtBaanBureau in het Spijkerkwartier; de overname van inclusieve bedrijfsactiviteiten door de sociale onderneming De Voorwerkers; de startup van het re-integratie-initiatief in de bouw en schildersbranche Klassewerk (met name in Malburgen); de overname van leerwerkprojecten van het cluster Werk & Inkomen door Scalabor; het project Pak Je Kans dat zich richt op het begeleiden van werkzoekende jongeren; de startup van Live+ dat zich richt op de ontwikkeling van een werk-leer-community (in met name Geitenkamp); de startup van NextGym dat zich richt op werk- en vakvaardigheden van werkzoekenden via refurbishing van fitnessapparatuur (in de (sportieve/ coachings)context van FormUpgrade); en de startup van Kansenmakers dat zich richt op de verbinding onderwijs-arbeidsmarkt van jongeren.

We zetten het platform 'Middengelderlandwerktdoor' neer, helemaal gericht op van werk naar werk

Midden Gelderland Werk Door is in het tweede kwartaal van 2020 gestart en als project gepositioneerd bij het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Vanuit het project zijn werkgevers die hard werden geraakt door de coronacrisis geadviseerd over (ondersteunings)vragen rondom van-werk-naar-werk-bewegingen van hun medewerkers. Met name horecaondernemers (en hun medewerkers) hebben gebruik gemaakt van de ondersteuningsdiensten. In 2020 is het beschikbare budget opgegaan aan directe ondersteuning van werkgevers en betrokken van-werk-naar-werk-kandidaten. Momenteel worden er (arbeidsregionale) middelen vanuit Perspectief op Werk ingezet om vanuit het initiatief Midden Gelderland Werkt Door voor te sorteren op de opdracht om in de arbeidsmarktregio's tot zogenaamde Regionale Mobiliteitsteams te komen.

We zetten in op praktijkgerichte scholing (korte trainingen / opleidingen die leiden tot diploma of certificaat). Deze snelle omscholingstrajecten kunnen mensen helpen bij een switch van sector

Naast de inzet via het project Midden Gelderland Werkt Door is in 2020 ook het regionale Leer-Werk-Loket (met provinciale middelen) versterkt om de groeiende (om)scholingsvraag ten gevolge van de coronacrisis op te vangen. Voorgaande jaren behandelde het Leer-Werk-Loket circa 500 adviesvragen per jaar. In 2020 waren dit er meer dan 700.

We kijken wat mogelijk is aan oplossingen voor leerlingen in het speciaal onderwijs waarbij de stage (vaak de eerste werkplek) wegvalt

Op deze uitdaging zijn in het laatste kwartaal van 2020 diverse acties gezet: het opzetten praktijk simulaties voor MBO-studenten werd voorbereid; de training digitale vaardigheden BBL-studenten werd voorbereid; en de inzet van stage-incentives voor stage-aanbieders VSO-Pro en Entree-leerlingen werd gestart.

We trekken nauw samen op met UWV op de groep mensen die een uitkering aanvraagt en waarvan verwacht wordt dat ze niet binnen een jaar een nieuwe baan vinden

UWV is partner in het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Het project Midden Gelderland Werkt Door werd bij het Werkgeversservicepunt gepositioneerd. Zie ook bovenstaande toelichting bij 'Opzetten platform Midden Gelderland Werkt Door'.

We versnellen de regionale uitvoering van social return

Zie bij het onderdeel 'Wat hebben we gedaan' de toelichting bij de inspanning 'Herijken Social Return On Investment-aanpak'.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Armoede door de ogen van kinderen (19M148).

Deze motie is afgedaan. Met de nieuwe aanpak (de) Weg uit Armoede is uitvoering gegeven aan deze motie.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Scalabor B.V.
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Dullertsstichting;
- Arnhemse Dialoog;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Stichting Leergeld en andere partners Armoedepact;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	168.119	169.996	194.718	195.488	-770
Baten	108.935	110.722	136.626	143.602	6.976
Saldo lasten en baten	***-59.184***	***-59.273***	***-58.091***	***-51.885***	***6.206***
Toevoegingen aan reserves	3.971	290	4.484	4.991	-507
Onttrekkingen aan reserves	3.126	2.142	6.904	6.385	-519
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-845***	***1.852***	***2.420***	***1.394***	***-1.026***
Gerealiseerd resultaat	**-60.028**	**-57.421**	**-55.671**	**-50.492**	**5.180**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-583	N				
Armoedebeleid	46	V	Armoedebestrijding (incl. capaciteitsinzet)	N	I	AR
Armoedebeleid	-261	N	Mondkapjes minima	J	I	AR
Armoedebeleid	221	V	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Schulddienstverlening	22	V	Extra capaciteit Schulddienstverlening ivm corona	J	I	AR
Werk en Inkomen	-971	N	Uren beleid	N	I	AR
Werk en Inkomen	93	V	Uitvoering W&I	N	I	AR
Werk en Inkomen	159	V	Kosten onderzoek BBZ uitkering	N	I	AR
Werk en Inkomen	-778	N	Compensatie SW bedrijven	J	I	AR
Werk en Inkomen	1.325	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-1.625	N	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	355	V	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	630	V	Regionale samenwerking	N	I	BR
Werk en Inkomen	201	V	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR
Baten	6.796	V				
Armoedebeleid	-221	N	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Werk en Inkomen	186	V	Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren	N	I	AR
Werk en Inkomen	733	V	Liquidatie Presikhaaf Bedrijven	N	I	AR
Werk en Inkomen	3.352	V	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	2.856	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-76	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-123	N	Regionale samenwerking	N	I	AR
Werk en Inkomen	89	V	Terugbetaling voormalig BBZ regeling	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-507	N				
Werk en Inkomen	-507	N	Regionale samenwerking	N	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	-480	N				
Werk en Inkomen	-279	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-201	N	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR

Armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet)
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Gelrepas regiogemeenten
Arnhem voert de Gelrepas uit voor regiogemeenten. In 2020 waren de programmakosten lager doordat een aantal activiteiten niet door kon gaan in verband met corona. Hierdoor zijn de zowel de programmakosten die volledig worden doorbelast als de baten lager dan verwacht.

Extra capaciteit Schulddienstverlening in verband met corona
Er is extra personeel ingezet op schulddienstverlening in het kader van corona. Hiervoor is capaciteit ingehuurd. Dit heeft iets minder gekost dan bij Turap 2 verwacht werd.

Uren beleid
Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Uitvoering Werk & Inkomen
Vanwege een krappe arbeidsmarkt en vertraging in het aantrekken van nieuw personeel is in 2020 een voordeel ontstaan op de uitvoering Werk & Inkomen (€89.000).

Kosten onderzoek BBZ uitkering
Arnhem ontvangt een vast bedrag voor levensvatbaarheidsonderzoeken voor BBZ kredieten. Als gevolg van corona was er in 2020 een andere voorliggende voorziening voor ondernemers, namelijk de TOZO regeling. Hierdoor is in 2020 minder vraag geweest naar BBZ kredieten wat leidt tot een voordeel op de kosten voor levensvatbaarheidsonderzoeken.

Compensatie SW-bedrijven
In verband met corona heeft het Rijk in 2020 extra middelen beschikbaar gesteld als compensatie voor omzetverliezen bij SW bedrijven. Deze compensatie is doorgezet naar ons SW-bedrijf Scalabor. Omdat in de begroting nog geen rekening was gehouden met dit bedrag ontstaat er een nadeel op de lasten (binnen het programma Participatie en Armoedebestrijding) en een voordeel op de baten (binnen het programma Bestuur, dienstverlening en financiën). Per saldo is het effect voor Arnhem €0.

Gebundelde uitkeringen (BUIG)
Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Zoals in de raadsbrief " Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27 oktober 2020 gecommuniceerd zagen wij de uitkeringslasten voor Arnhem minder hard stijgen dan de landelijke ontwikkeling. Deze lijn heeft zich voortgezet wat resulteert in een positief saldo van € 4.180.601 (€2.855.889 baten en €1.324.712 lasten) ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2020 rekening is gehouden. In 2020 heeft Arnhem daarmee beter gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. De daadwerkelijk landelijke ontwikkeling over 2020 wordt in de loop van 2021 bekend. Ten opzichte van het budget heeft Arnhem een tekort van 4,5%. Dit is een halvering van het tekort over 2019.

Uitvoering TOZO regeling
Als gevolg van de coronacrisis verzorgt de gemeente de TOZO uitkeringen (bijstand voor zelfstandige ondernemers). De kosten voor de uitkering worden 100% vergoed door het Rijk. Voor de uitvoeringskosten krijgt de gemeente een vast bedrag per besluit vergoed. Met een nadeel op de lasten van €1.625.000 en een voordeel op de baten van €3.352.000 is het saldo op de TOZO

regeling €1.727.000 positief. Het positieve saldo wordt veroorzaakt doordat de vergoeding voor uitvoeringskosten eenmalig wordt verstrekt op basis van het aantal besluiten. Vanuit deze vergoeding moeten echter ook de kosten voor uitvoering worden betaald welke doorlopen naar 2021. Omdat de vergoeding wordt verstrekt over de besluiten uit 2020 ontstaat in de jaarrekening 2020 een voordeel. In het voorstel resultaatbestemming wordt voorgesteld dit voordeel te reserveren voor de nog te maken kosten in 2021.

Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk
Per 1 juni 2020 is de reorganisatie van Werk en Inkomen een feit (zie raadsinformatiebrief 'Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk' van 2-6-2020). Via de Turap-2 van 2020 is de Raad geïnformeerd over de verwachting dat de lasten in het kader van de organisatieontwikkeling lager gaan uitvallen dan begroot. Mede door corona loopt het aantrekken van (vast) personeel en het opleiden ervan vertraging op. Doordat er minder kosten zijn gemaakt leidt dit zowel tot een afwijking op de lasten en baten als een afwijking op de onttrekking van de bestemmingsreserve.

Regionale samenwerking
Arnhem ontvangt, als centrumgemeente van onze arbeidsmarktregio, diverse middelen vanuit het rijk in het kader van participatie (perspectief op werk, middelen voor versterking arbeidsmarktregio en impuls baankansen). Over de inzet van de middelen vindt regionale besluitvorming plaats, deels via het regionaal Werkbedrijf. In 2020 zijn er minder regionale initiatieven toegekend dan verwacht, mede door corona, waardoor er een voordeel op de lasten ontstaat van €636.000 en een nadeel op de baten van €123.000. Omdat het regionale middelen betreft wordt het saldo via een extra dotatie aan de reserve overgeheveld naar 2021. Per saldo is hiermee het resultaat €0.

Werkinvesteringsfonds (WIF)
Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van €2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds. In 2020 was er €750.000 begroot (als lasten en onttrekking aan reserve). Er zijn voldoende initiatieven aangedragen en ook inmiddels toegekend. De kosten voor deze initiatieven lopen echter deels door naar 2021 waardoor er in 2020 een voordeel op de lasten ontstaat van €201.000. Er is dus ook een lagere onttrekking aan de reserve gedaan van €201.000. Per saldo is het resultaat €0.

Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren
De kosten voor individuele re-integratie trajecten zijn de afgelopen jaren kostprijsverhogend (zonder terugvordering btw) geboekt. Onder bepaalde voorwaarden en eisen (per jaar inzichtelijk gemaakt) kunnen delen van deze individuele re-integratie trajecten compensabel worden gemaakt voor de BTW. Over de jaren 2012, 2013 en 2014 levert de BTW compensatie re-integratie en inburgering een voordeel van € 141.933 op (€186.203 voordeel op baten en €44.270 nadeel op lasten).

Liquidatie Presikhaaf bedrijven
Per eind november 2020 is de gemeenschappelijke regeling Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf bedrijven) geliquideerd. De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Terugbetaling voormalig BBZ regeling
Dit betreft een incidenteel voordeel door invordering in het kader van de voormalige BBZ regeling van voor 2020.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Scalabor
- St. Rijnstad
- St. Leergeld Arnhem
- Presikhaaf Bedrijven
- BV Real

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk zijn de indicatoren opgenomen die bij dit programma gemonitord worden. Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Netto arbeidsparticipatie	2019	66,4	68,8	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS - Arbeidsdeelname
Personen met een bijstandsuitkering	1e halfjaar 2020	842,7	459,7	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.	CBS - Participatiewet
Lopende re-integratievoorzieningen	1e halfjaar 2020	73,6	202	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	CBS - Participatiewet
Werkloze jongeren	2019	3	2	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	2019	11	6	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Zij aan zij: schuldenvrij De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- (de) Weg uit Armoede, Werken aan Perspectief. Nota Arnhemse Armoede Aanpak (2020 e.v.)
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021

Actuele beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v..

Zorg

We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfredzaam en zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Meer volwassenen ontvangen passende zorg gericht op ontwikkelen of anders stabiliseren van zelfredzaamheid

We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. We gaan ons daarbij nog meer inspannen om kwetsbare inwoners zelfredzaam te maken. Onze inwoners blijven nog te vaak afhankelijk van specialistische voorzieningen. De komende periode gaan we daarom extra inzetten op het versterken van zelfredzaamheid door het gebruik van het eigen netwerk en algemene voorzieningen in de wijk te vergroten.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid

Het aantal jongeren dat een beroep doet op specialistische jeugdzorg neemt toe. We willen een beweging inzetten van problematiseren en specialiseren naar normaliseren en zo regulier mogelijk. Hierbij hoort ook het voorkomen van opname in verblijfsinstellingen en het aanbieden van zoveel mogelijk passende, ambulante ondersteuning in de eigen woon- en leefomgeving (wijkaanpak). De omgeving van het kind moet weer centraal komen te staan bij het bieden van oplossingen.

Meer kwetsbare Arnhemmers een beschermd thuis

We gaan uit van een inclusieve samenleving, waarin ook mensen met psychische problematiek midden in de samenleving leven en meedoen. Deze opgave pakken wij in het kader van de doordecentralisatie regionaal op met het Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021. We gaan nog meer mensen in staat stellen om met ondersteuning zelfstandig te wonen en te participeren in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.
We gaan samen met de regio Centraal Gelderland verder werken aan een breed palet aan voorzieningen: van lichte vormen van begeleiding tot gespecialiseerde opvang en beschermd wonen. Daarvoor gaan we nog meer samenwerken binnen de gemeente, tussen gemeenten en ook met (en tussen) aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker wordt wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zijn wijkcoaches voorgelicht over de toepassing van deze beleidsregels, zowel tijdens een bijeenkomst begin februari als met behulp van ondersteunend voorlichtingsmateriaal. Zorgaanbieders zijn via de aanbesteding opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te mogen verlenen. Ook bij deze aanbesteding is duidelijker gedefinieerd wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Bij groepsbegeleiding en activerend werk wordt ook gestuurd op het zoveel mogelijk inzetten van aanbod in de eigen woon- en leefomgeving van de inwoner. De komende periode zal worden ingezet op verdere voorlichting en implementatie richting Sociale wijkteams en aanbieders.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld waaronder ook de aanpak ouderenmishandeling. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben. We sturen hierbij op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld, voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen. We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het veel op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid van een afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid van een afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Er wordt in de participatieketen steeds beter samen gewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de participatieladder en op doorstroom of uitstroom. In de overige gevallen gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie. Er is voldoende passend aanbod.
Op basis van een jaarlijkse steekproef (n=173) zien we dat deelnemers aan een traject daadwerkelijk stappen maken op de participatieladder. Zie voor meer informatie hierover het figuur onderaan deze paragraaf.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk (AW) iets teruggelopen. Dit heeft te maken met de coronamaatregelen (weinig nieuwe instroom, uitval). Ook is de situatie op de arbeidsmarkt door de coronaperiode veranderd waardoor er minder doorstroommogelijkheden zijn. In de participatieketen wordt samen gekeken naar waar de kansen liggen op de arbeidsmarkt en hoe hierop geanticipeerd kan worden binnen Activerend Werk. Ook worden kansen benut om scholing en Activererend Werk te combineren, zoals bij de Praktijkverklaring, waarbij inwoners in eigen tempo al doende leren en kunnen aantonen dat zij over de nodige vaardigheden beschikken.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Het proces van inkoop is afgerond. Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders wordt verbeterd door het intensiveren ervan. Er is een werkwijze ontwikkeld voor de samenwerking tussen (speciaal) onderwijs en jeugdzorg en in twee wijken zijn praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts gestart.
Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. De jeugdigen kunnen op deze manier in hun wijk blijven met hun vrienden/vriendinnetjes van de school.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

In mei is het Perspectiefoverleg gestart. Hier worden, voor gezinnen waar uithuisplaatsing dreigt, afspraken gemaakt over intensieve, ambulante hulp ter voorkoming ervan. Als uithuisplaatsing toch noodzakelijk is, dan wordt dit zo kort mogelijk ingezet. In de cijfers zien we in 2020 een lichte daling van het aantal jongeren in verblijf.
Drie zorgaanbieders en de wijkteams hebben een manier ontwikkeld om bij onveilige thuissituaties snel ondersteuning in te kunnen zetten. Op 1 januari 2021 gaat dit project van start.

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt voor de Woonzorgvisie en de visie Sociaal Domein, die in 2021 aan de raad worden aangeboden. Het realiseren van betaalbare woningen is in de huidige markt niet gemakkelijk; gelukkig biedt de Woondeal kansen waar gemeente Arnhem in de komende jaren gebruik van zal maken.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de Zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Figuur behorend bij het doel 'Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij'

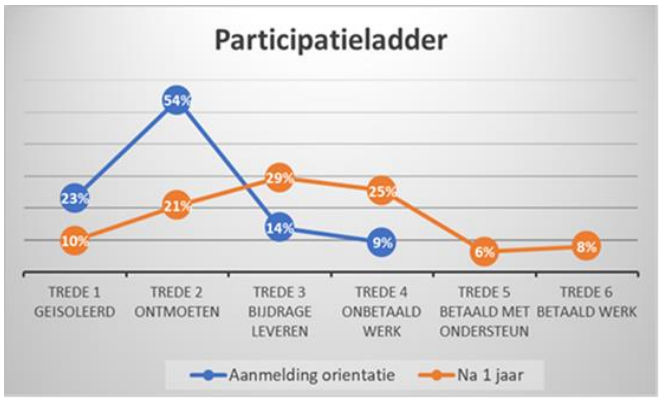

Wat hebben we gedaan

Als gevolg van de coronamaatregelen hebben Sociale wijkteams en zorgaanbieders hard gewerkt om zorg en ondersteuning op alternatieve manieren aan te bieden. In veel gevallen werd gebruik gemaakt van digitale hulpmiddelen; zo hebben veel hulpverleners via beeldbellen zorg en begeleiding op afstand geboden. Daar waar alleen digitale ondersteuning niet voldoende was, is met inachtneming van de nodige voorzorgsmaatregelen, ook fysieke ondersteuning geboden (bijvoorbeeld aan gezinnen met signalen van onveiligheid, aan GGZ-cliënten bij beschermd wonen en hulp bij het huishouden). Via diverse raadsbrieven is de raad hierover geïnformeerd. De aanbieders zijn in de periode vanaf maart tot juli gecompenseerd voor de zorg die niet geleverd kon worden. Vanaf juli is de reguliere hulpverlening in veel gevallen weer hervat en is deze compensatieregeling gestopt. Aan het einde van 2020 is, ook tijdens de tweede lockdown, nagenoeg alle zorg en ondersteuning weer hervat, ook voor groepsbegeleiding en groepsbehandeling.

Er is veel energie en aandacht uitgegaan naar het voortzetten van de zorg tijdens de coronaperiode. Daardoor heeft een aantal maatregelen en projecten enige vertraging opgelopen. Hieronder is de voortgang van de doelen en inspanningen die in de begroting 2020 zijn genoemd weergegeven. Daarnaast wordt ook drie maal per jaar de bestuursrapportage Zorg opgesteld. In deze bestuursrapportage is meer detailinformatie te vinden over de voortgang van het programma Zorg Dichterbij.

Eind 2020 is gestart met de ontwikkeling van een integrale visie sociaal domein. De raad heeft een eerste bijeenkomst gehad om uitgangspunten voor de visie te bespreken. Parallel aan de opstelling ervan wordt ook het integraal jeugdbeleid uitgewerkt.

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	
Versterken eigen kracht van inwoners, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen	

Bij de inzet van passende zorg wordt beter bekeken of deze er ook toe leidt dat de eigen kracht en het sociaal netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en in de beleidsregels staat deze aanpak centraal. Een website met beschikbare algemene voorzieningen in onze wijken is opgeleverd en wordt verder doorontwikkeld. Er zijn goede stappen gezet, maar we verwachten nog meer resultaten te kunnen bereiken.

Versterken van de zorgtoewijzing

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Ook aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract konden krijgen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg.

Sturen op kwaliteit en resultaat (mede gericht op afschaling specialistische zorg)

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn vrijwel alle ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. In de komende periode zullen we aanbieders hier ook op aanspreken, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook zullen we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles blijven uitvoeren, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren. Ook de komende periode blijven we hierop inzetten. In november is het AEF rapport 'stelsel in groei' opgeleverd waaruit blijkt dat de Rijksbijdragen niet toereikend zijn voor de kosten jeugdzorg. De VNG onderhandelt naar aanleiding van dit rapport met het ministerie over een meer passende Rijksbijdrage. Er is nog geen uitsluitsel.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) lokaal en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Veilig thuis

Zie de toelichting bij de doelstelling 'Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis' die hierboven is opgenomen.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

De wijkteams kunnen beschikken over een digitale sociale kaart waarin de algemene voorzieningen staan. Deze website zal worden doorontwikkeld zodat deze meer inzicht geeft in het aanbod en deze voorzieningen beter ingezet kunnen worden. Ook wordt beter gekeken wat van ouders of hun netwerk zelf kan worden verwacht, of wat vanuit onderwijs kan worden geboden, voordat specialistische jeugdzorg wordt ingezet.
Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders is verbeterd door het intensiveren van de onderlinge samenwerking; onder andere bij de start van de Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) en de samenwerking met (Speciaal) Onderwijs. Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke ondersteuning en zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. In twee wijken loopt een proef waarbij wijkcoaches zelf specialistische begeleiding bieden. Met de kennis die coaches hebben van de wijk en het netwerk van de jeugdige, kunnen zij kinderen gemakkelijk verwijzen naar activiteiten in de buurt.

Versterken van de zorgtoewijzing en intensiveren van de samenwerking met andere verwijzers

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract kregen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg. De huisartsen en gecertificeerde instellingen (verwijzers naar jeugdzorg) zijn geïnformeerd over de gecontracteerde zorg.
In twee wijken is gestart met een Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) bij de huisarts. Uit de eerste resultaten blijkt dat deze POH-jeugd het overgrote deel van de vragen zelf kan behandelen en slechts in incidentele gevallen een verwijzing naar een gecontracteerde aanbieder nodig is.

Sturen op kwaliteit en resultaat

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn de ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. We spreken aanbieders hierop aan, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook voeren we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uit, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.
Vanuit de regio en de gemeenten wordt actief gestuurd op de transformatieopgaven die vanuit de regio, samen met de aanbieders, zijn opgesteld.
In de eerste helft van 2020 is de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming opgesteld. Doel is onder andere een betere gezamenlijke aanpak van zorgorganisaties rondom kwetsbare kinderen en gezinnen. De Verbeteragenda wordt in 2021 verder uitgewerkt.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren.
Heel 2020 was er aandacht voor de Rijksbijdrage voor de Jeugdwet aangezien het overgrote deel van de gemeenten te maken blijven houden met tekorten in de jeugdzorg. In december verscheen het AEF-rapport Stelsel in groei waar de structurele tekorten in de jeugdzorg worden belicht.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg, ook al is dat tekort lager dan aanvankelijk geprognotiseerd.
Om meer grip te krijgen op de tekorten in de jeugdzorg heeft de gemeenteraad medio 2020 op voorstel van de TaskForce negen maatregelen vastgesteld:

- Perspectiefoverleg;
- Samenwerken aan veiligheid;
- Verkorten van de veiligheidsketen;
- Doorstroom van Jeugdwet naar de Wet langdurige zorg bevorderen;
- Praktijkondersteuner huisarts jeugd-GGZ;
- Handhaving op zorgaanbieders;
- Monitoring verbeteren;
- Sociaal Hospitaal;
- Begeleiding door Sociale wijkteams zelf.

Voor al deze maatregelen is in 2020 de voorbereiding begonnen en zes maatregelen zijn ook al gestart.
Een maatregel richt zich specifiek op de toepassing van de juiste wet. Zolang ontschotting tussen de zorgwetten niet is gerelateerd kijken we nog beter wanneer Wlz en Zvw voorliggend zijn op de Jeugdwet.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) stadsbreed en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is. Ook wordt gekeken naar de mate waarin afschaling van zorg zichtbaar wordt in de data, bijvoorbeeld de verschuiving van zware naar lichtere zorg, de duur van de trajecten of de inzet van groepsaanbod in plaats van individuele zorg.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer jeugdigen krijgen passende zorg dichtbij de eigen woonomgeving'

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

Koppelen zorg(behoeften) aan wonen

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. In de uitvoering van Sociaal Hospitaal (SOHOS) komt naar voren dat huisvesting een belangrijk onderwerp is bij multiprobleemgezinnen. De samenhang tussen woon- en andere problemen vraagt om een meer intensieve samenwerking met de corporaties. Dit wordt in de visie Sociaal Domein en de Woonzorgvisie opgepakt.

Eind 2019 hebben we afscheid moeten nemen van het Hulpmiddelencentrum (HMC) als leverancier van Arnhem-Noord. Sindsdien draait Medipoint de hulpmiddelendienstverlening in beide helften van de stad. Dit heeft Medipoint heel voortvarend aangepakt; zelfs in de turbulente periode waarin de overdracht plaatsvond hebben zij geen enkele klacht over de dienstverlening gekregen.
Voor inwoners met een incidentele verplaatsingsbehoefte hebben we verspreid over de stad diverse poolpunten waar de inwoner een scootmobiel kan lenen. Door de maatregelen tegen verspreiding van corona heeft driekwart van de scootmobiel poolpunten de deuren (tijdelijk) moeten sluiten. Dit betrof met name de punten in verzorgingstehuizen. Om onze inwoners een alternatief te bieden is in 2020 een haal- en-brengservice gestart waarbij een inwoner een scootmobiel op afspraak aan huis afgeleverd kan krijgen.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast

De wijkveiligheid is onderzocht en het beschikbare instrumentarium om overlast aan te pakken is in beeld gebracht. Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Ontwikkelen preventieve maatregelen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.
In 2020 is samen met een aantal zorgpartijen gewerkt aan de voorbereiding van de uitbreiding van bemoeizorg, die naar verwachting met ingang van het tweede kwartaal in 2021 kan worden ingezet.

Regionale sluitende afspraken Beschermd Thuis

In de regio Centraal Gelderland staan we voor de uitdaging om de doordecentralisatie verder vorm te geven. De komende jaren (2022 tot 2031) wordt beschermd wonen niet alleen een taak van centrumgemeenten, maar een taak van alle gemeenten. In 2019 is het Transformatieplan Samen aan Zet vastgesteld. Regionaal is in het najaar van 2019 de stuurgroep Samen aan Zet gevormd, om keuzes voor de doordecentralisatie van beschermd wonen bestuurlijk voor te bereiden ter bespreking in het Regionaal Portefeuillehouders Overleg Zorg en in de colleges en gemeenteraden. De bestuurders van de gemeenten Rheden, Westervoort, Arnhem, Renkum en Overbetuwe hebben zitting in de stuurgroep.
Om beschermd wonen door te decentraliseren is regionale samenwerking vanuit gezamenlijke uitgangspunten noodzakelijk. De bestuurlijke uitgangspunten voor de regionale samenwerking zijn in alle colleges van de regiogemeenten vastgesteld en de raden zijn geïnformeerd (zie raadsbrief Bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen). Er is een uitvoeringsagenda opgesteld om de regionale samenwerking verder vorm te geven. Over deze regionale ontwikkelopgave wordt de dialoog aangegaan met belangrijke samenwerkingspartners en cliënten/ervaringsdeskundigen. Met ingang van 2022 treden de regionale afspraken in werking. Alle Nederlandse gemeenten hebben via de VNG ingestemd met de Norm voor Opdrachtgeverschap, waarin staat hoe ze regionaal en bovenregionaal willen samenwerken bij beschermd wonen en maatschappelijke opvang. De Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO) is op 10 juni 2020 in een resolutie vastgesteld door gemeenten in VNG-verband, zowel voor jeugd als voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Deze Norm voor Opdrachtgeverschap vormt daarmee ook een kader voor de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Er is een regiobeeld opgesteld, samen met de zorgverzekeraar, om de verdere samenwerking voor de inwoners van onze gemeente en de verzekerden van Menzis te verbeteren. Er liggen uitdagingen voor de toekomst, vooral in verband met de toenemende vergrijzing. Samen met de zorgpartijen uit onze gemeente en regio is een start gemaakt om dit regiobeeld om te zetten naar een regiovisie. Door de uitbraak van het coronavirus is er vertraging opgetreden in dit proces. Alle zorgpartijen moeten nu de prioriteit geven aan de bestrijding van het virus en het welzijn van personeel en cliënten.
Bij de zorginkoop voor de Wmo is een eis opgenomen voor forensisch beschermd wonen. Op 1 juli is deze eis van kracht. Uitgangspunt bij de zorgverlening is het herstel van de cliënt in de eigen woonomgeving en regio. Indien een aanbieder zich door het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft laten contracteren om forensische zorg te leveren, stelt de regio Centraal Gelderland de volgende eis: Voordat de aanbieder een forensische cliënt in zorg neemt, wordt contact gelegd met de regionale toegang. De regionale toegang geeft dan vroegtijdig een advies of er na het aflopen van de strafrechtelijke titel vervolgzorg in de vorm van Beschermd wonen Wmo kan worden ingezet. De regionale toegang neemt als leidraad voor een positief advies dat de voorwaarden voor een succesvol traject in deze regio het meest kansrijk zijn, conform de regels van de Handreiking Landelijke toegankelijkheid. Het herkomstonderzoek loopt op dit moment.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat de verwachting is dat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg. Het inzetten van de juiste wet op het juiste moment en de juiste situatie monitoren we samen met de wijkteams. We kijken in concrete casussen of Wlz of Zvw voorliggend zou kunnen of moeten zijn aan de Jeugdwet.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

Persoonsgerichte integrale zorg (ketenafspraken)

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg- en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Betere aansluiting van de Sociale wijkteams op Ggz-behandelzorg

We zijn met de zorgverzekeraar in overleg om de samenwerking tussen de FACT-teams van Pro Persona en de wijkcoaches van het Sociale wijkteam te versterken. In 2019 heeft de zorgverzekeraar hiervoor middelen beschikbaar gesteld. In 2020 heeft de gemeente Arnhem dit budget beschikbaar gesteld. Het gaat om het financieren van een sociaal psychiatrisch verpleegkundige, werkzaam bij het FACT-team, die als kennisbron kan worden ingezet door het Sociale wijkteam. Overleg met de zorgverzekeraar is gaande om vanaf 2021 deze kosten gezamenlijk te dragen.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken zorg (19A66)

De wijzigingen zijn verwerkt in de teksten en tabellen in de geamendeerde MJPB 2020-2023.

Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid (19M124)

We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten van de jeugdzorg.
Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Aanbieders die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg bieden;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland;
- Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland;
- VGGM;
- BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	57.921	30.808	56.785	60.704	-3.919
Baten	6.639	918	5.134	5.222	88
Saldo lasten en baten	***-51.282***	***-29.891***	***-51.651***	***-55.482***	***-3.831***
Toevoegingen aan reserves	4.393	678	2.031	2.009	22
Onttrekkingen aan reserves	2.823	1.100	3.496	3.425	-71
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.569***	***422***	***1.465***	***1.416***	***-49***
Gerealiseerd resultaat	**-52.852**	**-29.469**	**-50.186**	**-54.066**	**-3.880**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-3.641	N				
Zorg	-1.534	N	Algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	101	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	933	V	Ambulantisering GGZ	N	I	AR
Zorg	-2.077	N	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	-680	N	Begeleiding	N	I	AR
Zorg	-380	N	Bedrijfsvoering	N	I	AR
Zorg	637	V	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	-484	N	Dubieuze debiteuren	N	I	AR
Zorg	-157	N	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Baten	157	V				
Zorg	157	V	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Huishoudelijke ondersteuning

Dit nadeel heeft betrekking op de algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning. Per 1 juli 2020 is een beleidswijziging geweest, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit nadeel wordt gecompenseerd met het voordeel op de wijkprogramma's maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning.

Doelgroepenvervoer

Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Ambulantisering GGZ
Vanuit de decentralisatie middelen heeft gemeente Arnhem middelen gekregen voor ambulantisering GGZ die deels regionaal bedoeld zijn. Het gaat om het (op)bouwen van een lokale ondersteuningsstructuur, voor psychisch kwetsbare personen. De middelen zijn in 2020 niet uitgegeven, mede omdat de middelen laat zijn toegekend. Daarnaast is er een vertraging van het starten van de activiteiten opgetreden door corona, waardoor deze activiteiten in 2021 zullen starten. Een deel van het budget waar een bestedingsplan voor aanwezig is, is overgeheveld naar 2021. Dit is het restant van het budget dat ten gunste van de algemene middelen komt.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op de wijkprogramma's wordt een voordeel vermeld van € 3,6 miljoen. Het nadeel bij programma S07 Zorg en het voordeel op de wijkprogramma's wordt veroorzaakt doordat de begroting is gebaseerd op de realisatie 2018 en begin 2019. Sinds eind 2019 is een verschuiving te zien van de realisatie van de wijken naar stad. Het netto voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Het resultaat voor WMO begeleiding is netto een significant bedrag. Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 680.000 gemeld en bij de wijkprogramma's is een voordeel van € 653.000 gemeld. Vanaf begin 2020 is er een verschuiving te zien van de wijkprogramma's naar de stad en de begroting is gebaseerd op de realisatie van 2018 en begin 2019. Dit zorgt ervoor dat er een afwijking op zowel stad als wijkprogramma's is.

Bedrijfsvoeringsbudget
In 2019 is een start gemaakt met monitoring binnen het programma Zorg. In 2020 is hier verder vorm aangegeven. De gemaakte kosten hebben betrekking op implementatie Power BI, bouwen van een datawarehouse, etc. Met deze kosten zijn er geen rekening gehouden binnen het budget, omdat het kosten zijn.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019.

Voorziening dubieuze debiteuren
Bij een aantal organisaties staat een vordering open. De vordering staat langer dan één jaar open en uit voorzichtigheidsprincipe voorzien we vorderingen die langer open staan dan een jaar volledig.

Specifieke jeugdzorg budgetten
Vanuit het rijk hebben we middelen gekregen voor de projecten Gelderse verbeteragenda jeugdbescherming en Transitie vastgoed jeugdzorgplus. De ontvangen middelen staat op de baten. De netto saldo van de baten en lasten voor deze projecten is nul.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Vitale Verbindingen

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Score Arnhem 2019	Score Arnhem 2020	Toelichting	Bron
Jeugdwet, aantal inwoners met verblijf	610	554	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, Gezinshuizen, Leef- en behandelgroepen, Pleegzorg en verblijf op eigen terrein.	Afdeling Informatie/F&C
Beschermd wonen, aantal inwoners met verblijf	1013	958	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, intramuraal	Afdeling Informatie/F&C
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	€ 887	€ 844	Gedeclareerde zorgkosten m.b.t. het jaar, gedeeld door het aantal inwoners aan het einde van het jaar.	Afdeling Informatie/F&C

Indicator	Score Arnhem 2018	Score Arnhem 2019	Toelichting	Bron
Gemiddelde stijging op participatieladder bij activerend werk			Centrum Activerend Werk heeft i.o.v. gemeente Arnhem een systeem ontwikkeld om vanaf aanmelding voor Activerend Werk de stappen op de participatieladder vast te leggen. Vanaf 2021 zal aangegeven kunnen worden hoeveel treden inwoners gemiddeld stijgen op de participatieladder in een periode van een jaar.	Afdeling Informatie/F&C
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning		79%	De vraagstelling in het inwonerstevredenheidsonderzoek m.b.t. 2018 was anders dan m.b.t. 2019, daarom is geen score voor 2018 opgenomen.	Inwoner-tevredenheids-onderzoek

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	1e half jaar 2020	730	640	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	CBS - Monitor Sociaal Domein Wmo
Jongeren met jeugdhulp	1e half jaar 2020	10,1	9,7	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	1e half jaar 2020	0,5	0,3	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	1e half jaar 2020	1,2	1,1	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.

Actuele beleidskaders

- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Taskforce Maatregelen Jeugdzorg
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019).

Welzijn en inclusie

We willen de randvoorwaarden scheppen om ervoor te zorgen dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperking en/of seksuele voorkeur, kunnen meedoen en zich thuis voelen in Arnhem. We willen dat Arnhem een inclusieve stad is.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht afkomst, kan meedoen en zich thuis voelt in Arnhem. Dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen, duurzame inburgering en een passend vangnet.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en op acceptatie van seksuele diversiteit, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij een ieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Wat wilden we bereiken

Wij willen samen zorgen voor een sterke sociale basis waarin iedereen zoveel als mogelijk gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen. Door Arnhemmers te stimuleren en waar nodig te faciliteren bij het organiseren van activiteiten voor hun buurt, bouwen we samen aan een sterke sociale basis. We versterken de saamhorigheid tussen inwoners, dat mensen naar elkaar omkijken en voor elkaar klaarstaan. Door Arnhemmers op tijd met activiteiten en voorzieningen een duwtje in de rug te geven en een helpende hand te reiken, voorkomen we samen met hen dat ze in de problemen komen of dat hun problemen groter worden.

Prestatiedoelen	Status
Veilig en positief opgroeien	

Samen met VGGM en peuteropvang wordt intensief opgetrokken om alle jonge kinderen goed in beeld te hebben en met 2 jaar een plekje te geven op de peuteropvang. Voor ouders die extra ondersteuning nodig hebben thuis, is er voorliggend, ambulante begeleiding beschikbaar. Samenwerken met ouders is een van de speerpunten vanuit het beleid onderwijsachterstanden/ kansengelijkheid. De noodzaak ervan is tijdens eerste lockdown alleen maar zichtbaarder geworden.
Tijdens de coronacrisis is snel geschakeld tussen voorschool, onderwijs, Sociale wijkteams en welzijnspartners. Zo konden bijvoorbeeld kinderen naar de noodopvang als Sociale wijkteams signaleerden dat dit een betere plek was voor een kind in een kwetsbare positie.

Meedoen en openstaan voor elkaar

In het tweede kwartaal 2020 is het beleidsplan herijking van de welzijnsopgave ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

In 2020 zijn diverse initiatieven gestart. Door de crisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in onze stad. De crisis staat op gespannen voet met de doelen zoals het verminderen van eenzaamheid, een probleem dat door de crisis mogelijk alleen meer vergroot is.
Door de crisis kunnen Arnhemmers elkaar veelal alleen online ontmoetten. Ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers en professionals zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. De maatschappelijke partners hebben alle zeilen bijgezet om op andere manieren de ondersteuning aan Arnhemmers te bieden. Zo zijn bijvoorbeeld honderden mantelzorgers gebeld om te vragen hoe het gaat. Goede samenwerkingen, zoals Voor Elkaar In Arnhem en samenwerkingen tussen wijkorganisaties, Sociale wijkteams en onderwijs zijn tot stand gekomen. Andere kant is ook dat buurthuizen het zwaar hebben, door de coronamaatregelen zien zij hun inkomsten dalen.

Vanaf 2020 is er € 500.000 per jaar extra beschikbaar voor ontmoeten. Om voorzieningen te verbeteren of toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Uitgangspunt is dat de voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners. In 2020 is aan 11 elf initiatieven in verschillende Arnhemse buurten financiële ondersteuning geboden om bijvoorbeeld hun buurthuis of ontmoetingsruimte te verbeteren. Het college heeft in 2020 ook besloten een deel van de beschikbare middelen te reserveren voor het opvangen van problemen als gevolg van de coronacrisis.

Duurzame inburgering

In aanloop naar de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en bereiden we ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.
Ondanks de coronacrisis zijn de (aangepaste) duale trajecten gestart bij een Beautiful Mess, hebben een aantal nieuwkomers een baan gekregen bij de Mondmaskerfabriek en zijn alle voorbereidingen afgerond voor bureau nieuwkomers dat in 2021 van start is gegaan.

Een passend vangnet

Het jaar 2020 was in verband met de coronacrisis een bewogen jaar voor de opvang. Ingezet is op het bieden van opvang met inachtneming van de RIVM-richtlijnen. Voor de opvang van daklozen is een extra opvanglocatie geopend op een cruiseschip. De bed-, bad- en broodvoorziening en noodopvang voor asielzoekers zat sneller vol wegens corona.

De afwikkeling van procedures binnen de vreemdelingenketen heeft tijdens de eerste lockdown stilgelegen wat ervoor heeft gezorgd dat er minder uitstroom is gerealiseerd in deze opvangvormen.

Met de uitvoering van de in de Herstelagenda opgenomen ambitie van opvang naar wonen is gestart door een verkenning uit te voeren naar de kansen en mogelijkheden om woonplekken te realiseren.

Inclusieve stad

Arnhem heeft al een aantal jaren stappen gezet in het inclusiever maken van onze stad. Op de eerder opgestelde negen speerpunten hebben we het nodige bereikt en in gang gezet. Op een aantal punten kiezen we voor een scherpere focus.
In de zomer van 2020 informeerden we de gemeenteraad over de stappen die zijn gezet en de gemaakte keuzes als het gaat om het programma Inclusief Arnhem. We richten ons op een vijftal focuspunten, waarop we zelf en in samenwerking met de stad invloed kunnen uitoefenen om deze te realiseren. Het gaat hier om:
1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Veilig en positief opgroeien	
Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering	

Arnhem richt zich op het zoveel als mogelijk bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen voor kinderen en jongeren. Als we ons richten op hen en hun toekomst, kunnen we latere problemen voorkomen. Onze gemeenschappelijke inzet zorgt daarmee voor het grootste resultaat. Met opzet spreken wij over opgroeien en opvoeden. Het gaat er namelijk om dat het welzijnswerk niet alleen is gericht op het kind of de jongere, maar juist ook op haar of zijn omgeving: ouders, school, straat, sport.

Een goede afstemming en samenwerking is daarom van belang tussen bijvoorbeeld kind- en jongerenwerk (denk aan Rijnstad, AM Support en Presikhaaf University), sport (denk aan Sportbedrijf en Jeugdfonds Sport & Cultuur Arnhem), onderwijs (denk aan PAS-VVE) en jeugd(gezondheids)zorg (denk aan VGGM-Kansrijke Start, huisartsen en zorgaanbieders) bij het bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen. Het gaat hierbij ook om het kennen van de online leefwereld. Deze is voor veel kinderen en jongeren net zo belangrijk als de straat. Online jongerenwerk maakt daarom onderdeel uit van onze aanpak. Ook zijn jongeren vaak mantelzorger. Als het gaat om mantelzorgondersteuning verdienen zij specifieke aandacht.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Samen met partners in de stad wordt gekeken aan welke voorliggende voorzieningen behoefte is en wordt gewerkt aan het ontwikkelen van voorliggende voorzieningen in wijken.

In 2020 werd door de coronacrisis zichtbaar wat het belang is van voorliggende voorzieningen en het snel kunnen inspelen op behoefte en vraag uit de wijken. Onder andere welzijnspartners, onderwijs en sport speelde snel in op de veranderende vraag. Veel activiteiten werden georganiseerd, op een alternatieve manier aangeboden, bijvoorbeeld online of buiten, aangeboden. Samenwerking tussen onderwijs, Sociale wijkteams en welzijn, voornamelijk rond kinderen in kwetsbare posities, is veel intensiever en beter geworden.

Na de coronacrisis zal gekeken worden welke voorliggende voorzieningen structureel nodig zijn. Als sociale basis in de wijken en om specialistische zorg te voorkomen.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Netwerkaanpak eenzaamheid

Deze aanpak is gericht op het tegengaan van eenzaamheid en sociaal isolement bij zowel ouderen als bij jongeren. Zeker in coronatijd is dit van groot belang. De aanpak eenzaamheid is een belangrijk speerpunt van het Rijk en van het Arnhems college. In 2020 is gestart met een wijkgerichte aanpak en een opzet voor monitoring. We zijn begonnen in de wijken Malburgen en Elderveld. Hiervoor werken we samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de organisaties en initiatieven in de wijken. Ontmoeten maakt ook deel uit van de aanpak eenzaamheid. In oktober is de Week tegen eenzaamheid gehouden met ontmoetingen in diverse wijken. De aanpak is ook opgenomen in opdrachten aan de welzijnspartners.

Bestendigen regenboogaanpak

In juli 2020 is de regenboogagenda 2020-2022 vastgesteld. Met deze agenda streven we naar gelijkheid, acceptie en inclusie voor LHBTIQ+ personen in Arnhem op verschillende terreinen: de gemeente als goed voorbeeld, veiligheid, zorg en welzijn, onderwijs en sport. En er is extra aandacht voor onder meer transgender personen, acceptatie in religieuze gemeenschappen en LHBTIQ+ ouderen. De coronamaatregelen hebben grote invloed gehad op de activiteiten op dit thema. Veel van de voorstellingen, workshops, trainingen en voorlichtingen hebben helaas niet door kunnen gaan. Toch konden enkele activiteiten wel doorgaan. Zo is onder andere, zoals elk jaar, de regenboogvlag gehesen en is er een regenboogkookworkshop gegeven op 'Coming Out Day'. Ook zijn er Krav Maga trainingen om de weerbaarheid onder deze groep te versterken. Daarnaast is het gaybrapad in de stad opnieuw in de verf gezet.

Herformuleren welzijnsopdrachten

Het doel van de herijking welzijn is om een beweging op gang te brengen die de uitvoering van het welzijnswerk verder versterkt, waarbij zo slim mogelijk combinaties van functies en voorzieningen worden gemaakt voor de inwoners in onze wijken. In 2020 zijn wijkgesprekken gevoerd in alle Arnhemse gebieden en zijn samen met instellingen en bewoners de hoofdthema's besproken. Op basis hiervan is een richtinggevende notitie Herijking welzijnsopdracht Samen werken aan een sterke sociale basis opgesteld en half 2020 ter besluitvorming naar de raad gestuurd. We willen het welzijnswerk, veel meer dan nu het geval is, vanuit de behoeften in de wijken vormgeven. Zodat Arnhemmers die elkaar willen helpen dat goed kunnen doen en waar nodig worden ondersteund. Arnhemmers hebben hulp nodig dichtbij, in de eigen omgeving. Deze ondersteuning wordt geboden door vrijwilligers of professionals die de buurt goed kennen. Organisaties werken met elkaar samen voor en met de Arnhemmers.
We willen met de herijking van de welzijnsopdracht bereiken dat er:

1. concrete keuzes op basis van stedelijke en wijkspecifieke opgaven worden gemaakt;
2. op een slimmere wijze welzijnswerk wordt ingezet door middel van sociale innovaties;
3. duidelijkere focus komt op thema's en doelgroepen;
4. meer gewerkt wordt op basis van resultaten in plaats van op activiteiten;
5. meer samenhang en samenwerking komt in plaats van de nu bestaande versnippering;
6. professionalisering en verzakelijking plaatsvindt met een duidelijk opdrachtgeverschap en met regie vanuit de gemeente.

Ondersteuning mantelzorgers

We richten ons op het faciliteren en stimuleren van mantelzorg en informele zorg. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en het helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen.

Tijdens de coronacrisis is gebleken hoe cruciaal informele zorg is, dat mensen naar elkaar omkijken. Voor Elkaar In Arnhem is gestart, een samenwerking tussen MVT (Mantelzorg Vrijwillige Thuishulp Arnhem), SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem), Rijnstad en de gemeente, waarbij hulpvragen van Arnhemmers gekoppeld wordt aan vrijwilligers.

Duurzame inburgering

Voorbereiden op de nieuwe inburgeringswet en ontwikkelen nieuwe werkwijze

We vinden het belangrijk dat nieuwkomers zich welkom voelen in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Hiervoor bieden we maatschappelijke begeleiding. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. In de pilot duale trajecten combineren we begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

De nieuwe Wet inburgering wordt op 1 januari 2022 ingevoerd, waarbij in de begeleiding wordt uitgegaan van toekomstperspectief en inzet naar een hoger taalniveau.

In aanloop van de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en we bereiden ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.

Een passend vangnet

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Eind tweede kwartaal is het Arnhemse projectplan aangeboden aan de raad. De uitvoering van het plan loopt volgens planning. De coronacrisis heeft behoorlijke gevolgen voor (kwetsbare) jongeren, zoals uithuiszetting door ouders en toenemende jeugdwerkloosheid en daardoor schulden. Daarom wordt extra aandacht besteed aan de schuldenaanpak voor dak- en thuisloze jongeren en aan het toepassen van maatwerk bij knellende regels. Daarnaast is de aandacht voor huisvesting voor deze jongeren geïntensiveerd met de beweging ‘van opvang naar wonen’.

Uitvoeren regiovisie 2019-2022 huiselijk geweld en kindermishandeling

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld van 0-100 jaar. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben (sturen op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen). We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het vele op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal meldingen en adviezen daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid vanaf afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid vanaf afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Versterken ketensamenwerking Moviera- wijkteams- Veilig thuis

De samenwerking tussen de verschillende partners bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is in het afgelopen jaar intensiever geworden ten gevolge van de urgentie die de coronacrisis veroorzaakt. Ook investeren we in de ontwikkeling van een multidisciplinaire aanpak bij complexe situaties.

Versterken ketensamenwerking OGGZ-partners

Signalen over niet optimaal verlopende samenwerking worden door VGGM en gemeente onmiddellijk geadresseerd en besproken, hetzij bilateraal op uitvoerend niveau, hetzij in breder verband op managementniveau.
Het project zorg- en veiligheidsstructuur, waarin het versterken van de gehele keten centraal staat, had in verband met de coronacrisis minder prioriteit maar is in het derde kwartaal weer opgepakt. Afronding zal in het eerste kwartaal van 2021 plaatsvinden.

Inclusieve stad

Toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente VN-verdrag Handicap

In 2020 is gestart met het opstellen en inrichten van een Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en met de implementatie van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST). Hierbij zijn belanghebbenden (onder meer het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten APCG en Bijzonder in Arnhem) nauw betrokken. De AST is een belangrijke uitwerking van het VN-verdrag Handicap, waarvan Arnhem een van de VNG-koplopergemeenten is. Voor de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST) zijn incidentele en structurele budgetten (gemeentebreed, bij Vastgoed en bij Openbare Ruimte) beschikbaar en deze zijn/worden besteed.

De monitor VN-verdrag Handicap van de VNG is breed uitgezet onder inwoners, beleidsmedewerkers en bestuur. Ook zijn er interviews afgenomen. De uitkomst wordt gebruikt bij het opstellen van de Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap.

Bestrijding van discriminatie

Voorkomen en tegengaan van discriminatie is een van de vijf focuspunten van het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem. De huidige aandacht voor dit thema en gebeurtenissen wereldwijd benadrukken de noodzaak hiervan. Een visie en actieplan worden ontwikkeld. Qua uitvoering is Vizier actief als meldpunt en stimuleren we de meldingsbereidheid. Er is in 2020 een start gemaakt met de ontwikkeling van een campagne die bijdraagt aan de bewustwording van discriminatie en het tegengaan ervan onder inwoners als uitvoering van de motie 20M138. Deze campagne dient ook bij te dragen aan het bevorderen van de meldingsbereidheid. De verdere ontwikkeling en uitvoering van de campagne loopt in 2021 door.

Inclusieve organisatie en communicatie

Zowel het onderwerp Inclusieve organisatie als communicatie is een focuspunt van het uitvoeringsplan.
De gemeenteraad heeft een inclusieve en diverse organisatie duidelijk geagendeerd. In het uitvoeringsplan is hierover het volgende opgenomen: "Wij werken de komende twee jaar aan het inclusiever maken van de eigen organisatie. De aandachtspunten liggen op diversiteit met betrekking tot leeftijd, etniciteit en medewerkers met een arbeidsbeperking. Dit betekent dat wij op alle niveaus een inclusieve methode van werving en selectie stimuleren. Daarnaast streven wij naar een inclusieve werksfeer om behoud van werknemers te waarborgen."

Inclusieve organisatie
Begin 2020 is de nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl de lucht ingegaan. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie waar iedereen zich thuis kan voelen.
De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd.
Tijdens de Diversity Week in oktober hebben we stilgestaan bij drie landelijke dagen: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. De directie heeft toen ook een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft.

Het aantal jongeren en medewerkers met een vermoedelijke niet-westerse migratieachtergrond in onze organisatie is licht gestegen.
Ook nemen we deel aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor.

Inclusieve communicatie
Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal bevat voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem

In het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem met de vijf focuspunten gaan we uit van een actieve bijdrage van onder meer belangengroepen en klankborden. Alle focuspunten dragen bij aan het zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem.
Er hebben dit jaar fysieke en online overleggen en bijeenkomsten plaatsgevonden. Veel bijeenkomsten hebben niet door kunnen gaan vanwege de coronamaatregelen.
Waar het gaat om het focuspunt Diversiteit in organisaties is een onderzoek gestart naar de mate van diversiteit. Hierbij zijn, naast de gemeente Arnhem, partners van de Diversiteitsreis betrokken. Ook is een tweetal online netwerkcafés georganiseerd waarbij studenten en 'young professionals' met een niet-westerse migratieachtergrond konden netwerken met professionals van diverse organisaties.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
We faciliteren de verbreding van het platform Voor elkaar in Arnhem en zetten in op een versteviging van deze nieuwe samenwerkingsvorm	

In de Herstelagenda is aandacht besteed aan hulpvragen van inwoners en het matchen van vrijwilligers. Voor Elkaar in Arnhem (VEIA) is ontstaan tijdens de crisis. Samenwerkende partners bundelen hulpvragen en koppelen deze in de wijken aan vrijwilligers.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra (19M123)
Afgedaan per raadsbrief van 15 december 2020.

Subsidieregeling Burgerkracht sociaal domein (19M138)
Deze motie is afgedaan.

Verbinding buurthuis met wijk (19M139)
De gemeenteraad heeft voor de zomer een raadsinformatiebrief ontvangen als tussenrapportage. Met de buurthuizen werken we goed samen en we faciliteren ze op de korte en op de (iets) langere termijn. Hiermee is de motie nog niet geheel afgedaan, het gaat om het samenwerkingsproces.

Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143)
Met het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem geven we (nadere) invulling aan de volgende moties:

- 'Verdere invulling inclusief Arnhem' (17M63g). Deze motie is al eerder afgedaan en wordt hiermee nader ingevuld.
- ‘Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid’ (19M143) via het plan van aanpak VN-verdrag Handicap.

Betere begeleiding nareizigers (19M154)
De gemeenteraad is geïnformeerd over deze motie middels de raadsinformatiebrief 'Stand van zaken actieplan voor nieuwkomers 2019-2022' en motie 'Betere begeleiding nareizigers' op 24 maart 2020. Hiermee is de motie afgedaan.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	17.700	18.236	23.250	21.088	2.162
Baten	1.230	755	754	1.227	473
Saldo lasten en baten	***-16.470***	***-17.481***	***-22.495***	***-19.860***	***2.635***
Toevoegingen aan reserves	1.744	0	550	880	-330
Onttrekkingen aan reserves	362	1.100	2.761	2.930	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.382***	***1.100***	***2.211***	***2.051***	***-161***
Gerealiseerd resultaat	**-17.852**	**-16.381**	**-20.284**	**-17.810**	**2.474**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	2.173	V				
Welzijn	888	V	AWBZ/MO middelen	N	I	AR
Welzijn	564	V	Coronabudget MO	J	I	AR
Welzijn	-254	N	Jeugd	N	S	AR
Welzijn	448	V	OGGZ	N	I	AR
Welzijn	527	V	Diversen	N	I	AR
Baten	311	V				
Welzijn	311	V	Diversen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-310	N				
Asielzaken	-310	N	Inburgering en integratie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	85	V				
Inclusie	85	V	BR Burgerinitiatieven	N	I	BR

AWBZ/MO middelen

Dit voordeel wordt vooral veroorzaakt doordat geplande c.q. voorgenomen activiteiten geen doorgang konden vinden vanwege corona.

Coronabudget voor maatschappelijke opvang

In het begin van 2020 is een inschatting gemaakt voor de extra kosten voor maatschappelijke opvang waarbij de RIVM-richtlijnen in acht werden genomen. Het grootste deel van de kosten komt door het huren van een cruiseschip en personeelskosten voor te leveren zorg. In eerste instantie was de indruk dat het cruiseschip later in het jaar niet meer beschikbaar zou zijn en de huurkosten voor een alternatieve locatie hoger uit zouden vallen. Deze inschatting was onjuist. Ook zijn de personeelslasten wat lager dan eerder ingeschat.

Jeugd

De budgetverdeling van het onderdeel jeugd veroorzaakt een voordeel op de wijken (€469.000) en een nadeel op stad van €254.000.

OGGZ

Er is op 1 januari 2020 gestart met de uitvoering van de Wet Wvggz, die in de plaats is gekomen voor de Wet BOPZ. Door in 2020 in regionaal verband de werkzaamheden uit te voeren zijn de lasten lager dan oorspronkelijk verwacht werd.
Door corona is onduidelijk of dit een structureel beeld is, of dat we in 2021 e.v. geconfronteerd worden met hogere kosten.

Diverse lasten welzijn
Binnen Welzijn zijn er diverse producten met een "kleinere" positieve of negatieve afwijking. De belangrijkste hierbij zijn: toezicht op kinderopvang/peuterspeelzalen €250.000, voordeel afrekening oude balansposten €164.000; voordelen op algemene verslavingszorg, samenlevingsopbouw, doorstroomvoorziening en kleine nadelen op dak-thuislozen, crisis-gezinsopvang, zwerfjongeren en 24-uurs crisisopvang.

Diverse baten welzijn
Het voordelige verschil op de baten wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere rijksinkomsten heroïnebehandeling €73.000, subsidie voor maatschappelijke diensttijd €81.000, inning eigen bijdragen voor maatschappelijke opvang en teruggevorderde verleende subsidies.

Toevoeging Inburgering en integratie
In de MJPB 2020-2024 is een extra budget voor Inburgering en integratie opgenomen. Dit budget is niet volledig besteed in 2020. Het restant zal conform besluitvorming van de Raad via toevoeging aan de bestemmingsreserve voor dit doel beschikbaar blijven.

Onttrekking BR Burgerinitiatieven
Deze onttrekking dient ter dekking van de gemaakte kosten voor burgerinitiatieven inzake diverse advieskosten.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. IrisZorg
- St. Moviera
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Pactum
- Stichting Refugee Company

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Kengetal sociale cohesie	2019	5,7	Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.	L&V monitor gemeente
% Actief als vrijwilligers	2019	33%	Aandeel inwoners Arnhem actief als vrijwilliger	L&V monitor gemeente
% Mantelzorg	2019	15%	Aandeel inwoners actief als mantelzorger	L&V monitor gemeente
% Eenzaamheid	2019	14%	Inwoners die van mening zijn dat zij te weinig contacten hebben	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen	2019	27%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor ouderen (55+)	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren	2019	22%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn goede voorzieningen voor jongeren	L&V monitor gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie; ligt ter besluitvorming voor bij de raad.

Actuele beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Arnhem wil een gezonde en sportieve stad zijn. We zetten in op het bevorderen van een gezonde leefstijl en het stimuleren van kinderen, jongeren én ouderen om te gaan en blijven sporten. Dit kan zijn sporten in de wijk, in de openbare ruimte, bij een vereniging en de talentontwikkeling tot topsport. Om een gezonde leefstijl te bevorderen, stimuleren we naast sport en bewegen ook gezonde voeding, niet roken en het voorkomen van problematisch alcoholgebruik.
Om kinderen de best mogelijke start van hun leven te bieden en een optimale kans op een goede toekomst, zetten we in op het verbeteren van de samenwerking tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg en het sociaal domein.

In januari 2021 is het plan Gezond en Fit vastgesteld door de gemeenteraad. Hierin wordt uitgebreider ingegaan op de ambities en inspanningen die wij leveren binnen dit thema.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers gezonder en fitter

De gezondheidsverschillen in onze stad zijn groot. Ongezond gedrag zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik, is verantwoordelijk voor deze verschillen. Deze verschillen hangen vaak samen met de sociaaleconomische status en de omgeving waarin het moeilijk is gezonde keuzes te maken. We vinden het belangrijk dat kinderen een goede en gezonde start maken en daar hun leven lang profijt van hebben en dat ouderen zo lang mogelijk gezond en actief blijven. Tevens willen we een sportstad zijn waarbij we bedrijven betrekken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Gezonde levensstijl	

De ambities ten aanzien van een gezonde leefstijl van Arnhemse inwoners zijn neergelegd in het Plan Gezond en Fit dat inmiddels (januari 2021) is vastgesteld. Binnen de kaders van Gezond en Fit is gewerkt aan de diverse onderdelen van het plan, teneinde onze ambities te realiseren. Bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' wordt gerapporteerd over onze inspanningen en resultaten op die onderdelen.

Sportief bewegen voor iedereen

Door de coronacrisis heeft men minder in georganiseerd verband kunnen sporten dan normaal het geval is. Verenigingen en sportaanbieders hebben voor lange aaneengesloten perioden hun deuren moeten sluiten, of waren beperkt open. Dit heeft effect op de beweegdeelname van onze inwoners. De ambities om mensen meer te laten bewegen via de infrastructuur van verenigingen en aanbieders is hierdoor gehinderd.
Het Sportbedrijf heeft tijdens de coronacrisis haar activiteiten zoveel als mogelijk voortgezet of op een alternatieve manier aangeboden.

Een positief effect is dat bewegen in de openbare ruimte, ongeorganiseerd, is toegenomen en door corona versneld. We spelen hier op in door het faciliteren van voorzieningen in de openbare ruimte. Zo zijn er bootcamproutes aangelegd in de stadsparken, is er een beweegtuin geopend in Malburgen, en hebben we stappen gezet in het proces om andere voorzieningen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld skateplekken, pumptrack, multifunctioneel court) te realiseren. Ook heeft de urban sport community een plek gekregen in de gemeentelijke sporthal aan de Neerlandstuinstraat.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Gezonde levensstijl	
Programma (door)ontwikkelen en implementeren terugdringen overgewicht	

De JOGG-aanpak en GO!-interventie is uitgebreid naar de wijken Geitenkamp, Klarendal en Arnhemse Broek. Ondanks de coronacrisis zijn de eerste kinderen uit die wijken in de GO!-interventie opgenomen. In 2021 wordt deze aanpak voortgezet.

Afspraken rond alcohol en roken opnemen in overeenkomsten

Wij zijn op de goede weg om steeds meer plekken aan te wijzen als rookvrije zones; de sportparken, speeltuinen, en in de toekomst ook (een aantal) bushaltes. De eerste bushalte is nu rookvrij (haltes Rijnstate Ziekenhuis), en dit is een volgende stap richting een rookvrije generatie. Ook op het gebied van alcohol blijven wij in contact met onze partners om verantwoord alcoholgebruik te stimuleren en te bevorderen dat jongeren vóór hun 18e helemaal geen alcohol drinken.

Inzet op voorlichting en bewustwording

Zie de toelichting bij de inspanning 'Verankeren programma Kansrijke Start'. Voorts wordt in het voortgezet onderwijs voorlichting gegeven over middelengebruik (alcohol, drugs).

Verankeren programma kansrijke start

Voor een gezonde en veilige start van kinderen zijn de eerste 1000 dagen cruciaal. Onder de noemer Kansrijke Start zetten we in op het vroegtijdig signaleren van kwetsbare (aanstaande) zwangere vrouwen en (aanstaande) jonge ouders en het bieden van passende ondersteuning in de vorm van programma's als Nu Niet Zwanger, Centering Pregnancy, Stevig Ouderschap en intensieve VoorZorg-begeleidingstrajecten, zodat meer kinderen een kansrijke start hebben. Een belangrijke bouwsteen van Kansrijke Start is de lokale coalitie, waarin professionals uit de geboortezorg, de jeugdgezondheidszorg (JGZ), de Sociale wijkteams en de gemeente samen optrekken en afspraken maken om tot een sluitende aanpak te komen rond de zorg voor kwetsbare vrouwen en jonge ouders. Om de samenwerking in de geboortezorg en de aansluiting op het sociale domein te verbeteren, hebben de ketenpartners gezamenlijk een 'zorgpad' geschreven waarin samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd. Door het organiseren van een viertal (online) bijeenkomsten is in 2020 vooral ingezet op het versterken van de lokale coalitie en de samenwerking in de keten. In een aantal werkgroepen zijn partijen aan de slag gegaan met de door de lokale coalitie geprioriteerde thema's: actualiseren ambitie, inzicht in de knelpunten in de samenwerking en communicatie met de achterban. De uitwerking hiervan zal in 2021 een vervolg krijgen. Omdat een aantal ketenpartners regionaal werkt (bijvoorbeeld ziekenhuizen en kraamzorg), zijn in 2020 ook stappen gezet om op regionaal niveau samen te werken, met name om de zorgpaden op elkaar af te stemmen en kennis en ervaringen met elkaar te delen.

Sportief bewegen voor iedereen

Stimuleren bewegen in de eigen leefomgeving. Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

In samenwerking met de provincie Gelderland is de aanleg van twee skatebanen/pumptracks in gang gezet. Ook zijn er plannen voor urban sport op de blauwe golven. Er is via het sport innovation LAB een subsidie verstrekt om in Arnhem de community beter in beeld te krijgen en een app te ontwikkelen voor de gebruikers. Daarnaast zijn we druk bezig met de realisatie van een multifunctioneel court in Schuytgraaf, zijn er bootcamproutes uitgezet in de stadsparken en is de aanleg van een bmx-route in Schaarsbergen in gang gezet.

Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

Zie de toelichting bij de inspanning hiervoor. Er worden concreet 2 pumptracks/skatebanen aangelegd (Rijkerswoerd & Olympusgebied). Daarnaast wordt er geïnvesteerd in het in kaart brengen en bereiken van de gebruikers. Ook zijn er plannen voor de blauwe golven. Tenslotte is subsidie verstrekt aan de Urban Sports indoorhal (Common Ground).

Veranderen opdracht uitvoeringsorganisatie

In 2020 zijn er stappen gezet in het beter laten aansluiten van de subsidieaanvraag op de doelstellingen van de gemeente (gezond en fit). Er zijn stappen gezet om te komen tot een activiteitenbegroting, in plaats van een exploitatiebegroting. Er is meer zicht gekomen op kosten van exploitatie van individuele sportaccommodaties. Het Sportbedrijf heeft sinds 2020 structureel overleg met de individuele teams Leefomgeving om de speerpunten in de wijk en de stedelijke opdracht op elkaar aan te laten sluiten. Dit naar grote tevredenheid van zowel het Sportbedrijf Arnhem als de teams Leefomgeving/ wijken.

De wisselwerking tussen bedrijfsleven en sport benutten

Er is een kopgroep geformeerd (Sportsboard Arnhem) met verschillende partijen uit het bedrijfsleven. Deze groep wordt continu uitgebreid en men wordt betrokken bij de verschillende sportevenementen. In 2020 heeft dit grotendeels op een lager pitje gestaan dan onze ambitie was. Dit heeft logischerwijs te maken met de effecten en beperkingen van corona. Enerzijds waren er minder ontmoetingsmomenten en anderzijds lagen de prioriteiten in het bedrijfsleven veelal elders.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Er zijn diverse steunmogelijkheden waar sportverenigingen gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld bij NOC*NSF en Stichting Waarborgfonds Sport. Wij gaan de sportverenigingen actief helpen bij het gebruikmaken van deze steunmogelijkheden	

De sportverenigingen zijn in 2020 meer dan in voorgaande jaren ondersteund in zowel financieel als sportief opzicht. Bij een aantal sportverenigingen hebben we de ondersteuning geïntensiveerd, onder andere in het kader van de voetbalaanpak. De ondersteuning zag er noodgedwongen anders uit dan in andere jaren. De ondersteuning heeft veelal de vorm gehad van helpen te overleven, de schade te beperken, meedenken in wat er wél mogelijk is en meedenken over de toekomst.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Op naar een rookvrije generatie (19M137)

Deze motie is afgedaan. Momenteel ligt het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' ter vaststelling voor aan de Raad. Het plan schetst de ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers, waaronder de ambitie te komen tot een generatie die rookvrij kan opgroeien. Hoe we hieraan concreet invulling gaan geven, staat uitvoerig beschreven in de raadsbrief 'Rookvrije Generatie' die op 9 juni 2020 aan de gemeenteraad is aangeboden.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Sportbedrijf Arnhem
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.728	18.141	23.329	24.062	-733
Baten	5.003	2.161	4.895	6.454	1.559
Saldo lasten en baten	***-16.725***	***-15.980***	***-18.435***	***-17.608***	***827***
Toevoegingen aan reserves	1.271	693	354	397	-43
Onttrekkingen aan reserves	2.013	528	994	989	-5
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***742***	***-164***	***639***	***592***	***-48***
Gerealiseerd resultaat	**-15.983**	**-16.144**	**-17.795**	**-17.016**	**779**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.085	N				
Sport	-881	N	Kostprijsverhogende BTW Sport (zie baten)	N	I	AR
Sport	-473	N	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-31	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Publieke gezondheid	300	V	Gezond In De Stad		I	AR
Baten	2.262	V				
Sport	2.099	V	Subsidie Sport SPUK (zie lasten)	N	I	AR
Sport	200	V	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-37	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Kostprijsverhogende BTW Sport en subsidie SPUK

Sinds 2019 is de BTW op Sport niet meer aftrekbaar en derhalve kostprijsverhogend. Ter compensatie hiervan is een subsidieregeling ingesteld, Spuk-Sport, waarmee subsidie aangevraagd kan worden ter dekking van deze BTW. In 2020 is een groter bedrag aan kostprijsverhogende BTW geboekt dan begroot (€ 881.000). Hier staat een bedrag aan ontvangen subsidie SPUK tegenover. Daarnaast is bij de definitieve afrekening over 2019 gebleken dat meer subsidie ontvangen is (€ 1,2 miljoen) dan eerder verwacht en verantwoord bij de jaarrekening 2019. Bij voorschot is er 82% van de aangevraagde subsidie toegekend, omdat de landelijke subsidiepot voor deze SPUK was overvraagd. Ten tijde van de jaarrekening was dit nog het actuele beeld. Pas bij vaststelling werd duidelijk dat er op basis van de verantwoordingen 100% kon worden uitgekeerd. Dit leidt tot een voordeel aan subsidie SPUK van € 2.099.000.

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het onderhoud op enkele sportgebouwen is duurder uitgevallen dan waarmee in de begroting rekening was gehouden. Het gaat om de Beukenlaan 15 (aansluiting op nieuwe zwembad), Blekerstraat 6 (na-ijl kosten onderhoud 2019), Kermisland 2 (nog niet ingevulde taakstelling omdat pand nog in gebruik is), Olympus 29 (veel storingsonderhoud), Brabantweg 102 (herstel vandalisme), Breezandpad 11-17 (na-ijl van onderhoud 2019) en De Pas 44 (aanpassing toegangsdeuren). Het gaat om een nadeel van € 473.000. Voor een deel betreft het ook aanpassingen waarvan de kosten in rekening zijn gebracht bij de huurders. Dit geeft een voordeel van € 200.000 onder de baten.

Derving baten verhuur door corona
Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele organisaties is daarom kwijtschelding verleend voor € 37.000 (nadeel baten). Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 31.000 (nadeel lasten).

Gezond In De Stad
De uitvoering van het plaatsen van tegels bij speelplaatsen inzake rookvrije generatie vindt plaats in het eerste kwartaal van 2021 en wordt als nadeel gemeld in Turap 1. Door corona hebben een aantal activiteiten geen doorgang kunnen vinden.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen	2016	51	52	Percentage volwassenen dat voldoet aan de beweegrichtlijnen van de Gezondheidsraad	GGDmonitor
% roken	2016	25,3	20,5	Zie hierboven.	GGDmonitor
% voldoet aan alcoholrichtlijn	2016	42	40	Percentage dat voldoet aan de alcohol richtlijn (drink niet of maximaal 1 glas per dag)	GGDmonitor
% kinderen eet minstens elke dag fruit	2017	70	Niet bekend	Percentage kinderen (0 t/m 11 jaar) dat elke dag fruit eet	GGDmonitor
% lid van sportvereniging	2018	19,7	24,9	Het aantal inwoners in een gemeente dat een lidmaatschap heeft bij één of meer sportbonden	KISS
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	2019	61%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	2019	60%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen	2019	73%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: Mijn buurt biedt voldoende mogelijkheden om te bewegen in de openbare ruimte.	L&V monitor gemeente

Voor de cijfers vanuit de GGD-monitor geldt dat de meest actuele data 2020 in de loop van 2021 beschikbaar komen.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Niet-sporters	2016	47,2	48,7	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD's, CBS en RIVM

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Plan Gezond en fit.

Actuele beleidskaders

- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 'Gezondheid breed op de agenda' (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020);
- Sportvisie (2011) , in afwachting behandeling visie 'Gezond en Fit' (2020) door gemeenteraad.

Klimaat en energie

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als hotspot voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoet Arnhem niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke fossiel vrije beweging inzet. Als Arnhem het snel doet, wordt Arnhem hierin een voorbeeld voor andere steden en ontstaat een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

CO2-reductie

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en dat de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	

Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	

Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.
De doorwerking van deze opgaven voor Arnhem en de acties die erbij horen zijn verwerkt in het nieuwe programma New energy made in Arnhem 2020-2030.

Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030

In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Transitievisie warmte

De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte. Eind 2020 is het onderzoek naar de toekomstige warmtebehoefte van alle woningen en gebouwen uitgevoerd; dit wordt in 2021 afgerond. Daarnaast zijn de kansrijke duurzame warmtebronnen geïnventariseerd; ook dit wordt afgerond in 2021. Beide analyses vormen de basis voor de warmtenetstrategie, die in de eerste helft van 2021 wordt opgesteld. De warmtenetstrategie geeft input voor de Transitievisie warmte.
Omdat de wijkgesprekken en het participatieproces in de Kansrijke wijken trager verlopen door corona, zal de output hiervan ook minder zijn.

Wij voeren verkennende gesprekken met de provincie, gemeenten en Firan, onderdeel Alliander, over warmtestrategie en warmtenetten. Met Vattenfall voeren wij verkennende gesprek over de randvoorwaarden waaronder de uitbreiding van hun warmtenet mogelijk is.

Het opstellen van een Transitievisie warmte is een van de afspraken uit het Klimaatakkoord, en onderdeel van het programma NemiA. De Transitievisie warmte moet vóór eind 2021 door de raad worden vastgesteld. In de tweede helft van 2021 wordt deze aan de raad voorgelegd.

Voortouw nemen

Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten. De ondertekening is aanstaande. Voor Elderveld-Noord hebben wij een Proeftuinaanvraag ingediend en ontvangen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ter grootte van 6 miljoen euro om meer dan 800 woningen aardgasvrij te kunnen maken door middel van restwarmte uit de rioolzuiveringsinstallatie. Ook hier werken we aan het sluitend krijgen van de businesscase en contractvorming. Momenteel onderzoeken wij met onder andere de corporaties of opschaling mogelijk is naar de rest van Elderveld-Noord, waarvoor inzet vanuit het klimaatfonds en de provincie noodzakelijk is. In de overige wijken maken wij momenteel een online inhaalslag om toch voor de zomer alle wijken gesproken te hebben liefst fysiek maar indien niet mogelijk online of een variant van beide.

Wijkinitiatieven

In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. In 2021 zullen de plannen gereed zijn. Hierin komen verschillende onderwerpen aan de orde, zoals isolatie, zonnepanelen en alternatieven voor aardgas.

Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.

Om alle bewoners te betrekken bij de energietransitie, en om hen te ondersteunen om zelf energie te besparen, zijn wijkgesprekken georganiseerd. De eerste zes gesprekken zijn in september, oktober en december 2020 gevoerd. Vanwege de coronamaatregelen zijn een deel van de gesprekken uitgesteld en loopt dit door in mei 2021.

Ook voor het initiatief in Alteveer/Cranevelt zet de gemeente nog steeds kracht bij om het zonnepark te realiseren op het parkeerterrein van het Nederlands Openluchtmuseum.

Ruimtelijke ontwikkelingen

De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.

Ondersteunend beleid

In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Opstellen concept bod aan Nationaal Programma RES

Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld. De gemeenteraad heeft de kans gekregen om wensen en bedenkingen hierop te geven, waarvan geen gebruik is gemaakt.

In het kader van het doel 'Een stedelijke aanpak van de energietransitie' hebben we in 2020 op de volgende onderdelen ook inspanningen uitgevoerd:

Bedrijven en industrie

Voor de energietransitie bij bedrijven en industrie zijn in 2020 de volgende acties uitgevoerd en resultaten bereikt:

- 110 Energiecontroles uitgevoerd door de ODRA bij midden- en grootverbruikers van energie. Tevens toets op informatieplicht via Versterkte Uitvoering Energiebesparings- en Informatieplicht (VUE).
- Greendeal Zorg vernieuwd ondertekend met 9 zorginstellingen (Attent Zorg en Behandeling, DrieGasthuizenGroep, Innoforte, IrisZorg, Klimmendaal, Pleyade, Pro Persona, Stichting Driestroom, Stichting Woonzorgcentrum De Zeeg), gemeente Arnhem, gemeente Rheden, provincie Gelderland, ODRA en Milieuplatform Zorg.
- Subsidieregeling voor duurzame terrasverwarming voor horeca in coronatijd opgezet; 24 aanvragen waarvan 22 toekenningen en 2 afwijzingen.
- Subsidieregeling voor energiescan Arnhemse bedrijven ter bevordering van energiebesparing en energie-opwekking: 15 energiescans uitgevoerd.
- Stimuleren Zon op Dak via ondersteuning bij het SDE-traject: 7 maatwerkgesprekken.
- 46 nieuwe SDE+ beschikkingen voor grote daken in voorjaarsronde. Najaarsronde nog niet bekend.
- Stimuleringsregelingen en instrumenten voor ondernemers zijn opgenomen op website www.arnhemaan.nl.

Duurzame mobiliteit

In 2020 is vooral gewerkt aan de doelen van NemiA met betrekking tot het stimuleren van elektrisch vervoer door de plaatsing van laadpalen. Er zijn nu 500 laadpunten in de openbare ruimte in Arnhem en 3 snelladers. Daarnaast is gewerkt aan innovatie op het gebied van laden: in Schuytgraaf is een project gestart, waarbij de laadpunten gecombineerd zijn met lantaarnpalen. Hierbij zijn de parkeerplaatsen niet gereserveerd, omdat er meer dan voldoende laadvoorzieningen zijn in deze wijk. Het gebruik wordt gemonitord om te zien of dit in andere velden ook toegepast kan worden.
Elektrisch deelvervoer heeft ook veel aandacht gehad in 2020. Door onze deelname aan het EU project eHubs (samen met Nijmegen), zijn er drie eHubs gerealiseerd. Bij eHubs worden meerdere deelvervoersvormen op één locatie aangeboden. Dat is uitgevoerd bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal. Hier zijn elektrische deelfietsen en deelauto's aangeboden. Er is een begin gemaakt met een beleidsplan voor deelvervoer.

Verder is het aantal waterstof-elektrische auto's dat in Arnhem tankt gegroeid als gevolg van ons H2 Nodes project en is er veel aandacht geweest voor de voorbereiding van een nul emissie busconcessie, die in 2023 gerealiseerd gaat worden. Stadsdistributie is, als onderdeel van de voorbereiding op een nul emissie binnenstad in 2025, opgeschaald in overleg met Platform Binnenstad Arnhem (PBA), de provincie en onze buursteden Nijmegen, Ede en Apeldoorn.

Grootschalige opwek

Windmolens

- Eind 2020 is voor windpark Koningspleij (4 windmolens) financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 566 bewoners/bedrijven van Arnhem en omgeving mede-eigenaar geworden door een investering via de Rijn en IJssel Energiecoöperatie. Drie van de vier windmolens worden lokaal eigendom (coöperatie), één windmolen gaat stroom leveren aan Industriepark Kleefse Waard.
- De gemeente heeft in het voorjaar van 2020 haar steun betuigd aan waterschap Rivierenland in een Letter of support, voor een windmolen op de locatie Drielsedijk. Hierbij is nadrukkelijke aandacht gevraagd voor het verkrijgen van draagvlak, participatie en winstdeling door omwonenden. Het waterschap is met Rijn- en IJssel Energiecoöperatie een intentie-overeenkomst aangegaan over de ontwikkeling van deze locatie, waarin 50% lokaal eigendom (via de coöperatie) en participatie doelen zijn.

Zonnevelden
In 2020 zijn er geen nieuwe zonneveldlocaties gerealiseerd. Wel zijn de volgende projectlocaties in voorbereiding:

- Zonneveld Koningspleij noord, 8 ha, circa 30.000 panelen, 13 MWp. Voor dit project is in 2020 financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 181 bewoners en bedrijven uit Arnhem en omgeving die mee hebben geïnvesteerd. Eind 2020 zijn de voorbereidingswerkzaamheden (ophoging terrein) begonnen. Verwachte oplevering in het derde kwartaal 2021.
- Zonnecarports GelreDome: SDE+ subsidie is verleend aan Rijn- en IJssel Energiecoöperatie. Gewerkt wordt aan het sluitend krijgen van de businesscase, met minimaal 50% lokaal eigendom via de coöperatie.
- Zonnecarport Openluchtmuseum: dit wijkinitiatief, voor circa 1,3 MWp opwek via een postcoderoos (lokaal eigendom), is in voorbereiding.
- Zonneveld bult IJsseloord 2: in najaarsronde 2020 is SDE+-subsidie aangevraagd voor 6 MWp door IJsseloord projectontwikkeling.
- Zoekgebied zon rondom Deelen: voor dit gebied (onderdeel buitengebied Arnhem-Noord) worden scenario's uitgewerkt, waarin alle opgaven en belangen (naast energietransitie ook duurzame landbouw, natuur- en landschap, stikstofreductie, recreatie) een plek krijgen. Op basis daarvan kunnen bestuurlijk keuzes worden gemaakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
Eerlijke klimaatcijfers in de begroting (19A71)
Het woord 'biomassa' is bij indicatoren uit de begroting gehaald.

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	5.046	6.124	7.634	5.901	1.733
Baten	1.807	974	1.853	2.381	528
Saldo lasten en baten	***-3.239***	***-5.150***	***-5.781***	***-3.520***	***2.261***
Toevoegingen aan reserves	1.406	0	0	2.595	-2.595
Onttrekkingen aan reserves	1.149	3.063	4.255	3.970	-285
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-256***	***3.063***	***4.255***	***1.375***	***-2.880***
Gerealiseerd resultaat	**-3.495**	**-2.087**	**-1.526**	**-2.145**	**-618**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.641	V				
Duurzaamheid	-790	N	Uren beleid	N	I	AR
Duurzaamheid	-580	N	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Duurzaamheid	2.387	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	624	V	Energy Made In Arnhem	N	I	BR
Baten	839	V				
Duurzaamheid	839	V	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Toevoegingen aan reserves	2.987	N				
Duurzaamheid	2.387	N	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	600	N	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	316	V				
Duurzaamheid	136	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	180	V	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Europese subsidieprojecten NEMIA

De Europese projecten hebben een looptijd van meerdere jaren, waardoor de realisatie per jaar kan afwijken van de begroting. Minder gemaakte subsidiabele kosten leidt tot minder ontvangen subsidie. Het saldo van € 259.000 wordt verrekend met de BR Klimaat en energie.

Klimaatfonds

Dit fonds is bedoeld om grootschalige klimaatinvesteringen te stimuleren en te ondersteunen. Voorbereiding van dergelijke plannen kost veel aanlooptijd. In 2020 is het grootste gedeelte van het budget, via geaccordeerde nota's al bestemd en hiermee een veelvoud aan klimaatinvesteringen in de stad in de stijgers gezet. Uitvoering van deze projecten start voornamelijk vanaf 2021. Het grootste deel van de middelen is daarom nog niet onttrokken aan de BR Duurzaam Arnhem. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant van € 2.387.000.

Energy Made in Arnhem

De klimaat en energie opgave is een langjarig traject, waarin noodzakelijk geworden kosten vaak pas verdeeld in de toekomst worden uitgegeven. Dit leidt tot pieken in de uitgave in de toekomstige jaren. Om deze pieken op te vangen wordt er een dotatie

aan de egalisatiereserve BR Klimaat en Energie gedaan. Dit jaar is er een bedrag van € 624.000 niet uitgegeven zodat geplande uitgave in 2021 en verder kunnen worden opgevangen.

Subsidies

Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.

- Stg. Kiemt

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In het programmaplan New energy made in Arnhem zijn in deel 2 per inspanning indicatoren opgenomen, die worden jaarlijks gemonitord en separaat aan de raad gerapporteerd.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	2018	2,90%	18,50%	Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen dat constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030.

Actuele beleidskaders

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Concept startnotitie RES Regio Arnhem Nijmegen.

Ruimtelijke ontwikkeling

In dit programma komt het ruimte geven aan nieuwe initiatieven en ontwikkelingen in de stad en het beschermen van bestaande waarden en ruimtelijke kwaliteiten samen. We grijpen de invoering van de Omgevingswet aan om het beleid te actualiseren, regels toepasbaar te maken en dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren. Dit alles met het doel om werk te maken van de ambitie 'Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en bestaande waarden in stand houdt of verbetert'.
De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie, passend binnen de Arnhemse ambities.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Bij de implementatie van de Omgevingswet werken we op verschillende sporen: visie/beleid, regels/normen, digitale systemen en organisatie van werkprocessen. Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Arnhem geeft richting	

Zie de toelichting hieronder bij de inspanning 'Ontwikkelen omgevingsvisie'.

Arnhem is fysiek op orde

Over enkele jaren beschikt Arnhem over één integraal Omgevingsplan. Het Omgevingsplan bundelt niet alleen de regels voor de fysieke leefomgeving maar biedt ook meer inzicht en transparantie in ons omgevingsrecht en zorgt voor betere en snellere procedures. Dit allemaal met als doel om de belangrijke kwaliteiten van onze stad te beschermen en tegelijkertijd ruimte te bieden aan gewenste ontwikkelingen.

Arnhem maakt mogelijk

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We bereiden ons voor op de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit houdt onder andere in een betere samenwerking met De Connectie en het selecteren van softwareleveranciers samen met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software wordt technisch aangesloten aan het DSO. Arnhem is voor de zomervakantie, met software voor het omgevingsplan, al aangesloten op het DSO. De software voor toepasbare regels wordt eind derde kwartaal aangesloten. We liggen op schema.
- Het inrichten van beide softwaresystemen start volgens planning dit jaar.

Zie voor een verdere toelichting op de ondernomen acties hieronder de inspanning 'Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet'.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieuhandhaving, Externe veiligheid en Bodem en grondwater liggen op koers. Voor de status van energie en klimaat, duurzaamheid en lucht zie het programma Klimaat en energie. Geluid ligt gedeeltelijk op koers.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Arnhem geeft richting	
Ontwikkelen omgevingsvisie	

De fysieke participatie is grotendeels niet doorgegaan in verband met de coronamaatregelen. Er is daarom in gezet op online participatie. Hierin zijn scenario's en stellingen voorgelegd aan de stad middels de koerswijzer.nl. Hier hebben ruim 3500 bewoners aan deelgenomen; een mooi resultaat. Deze participatie-uitkomsten zijn samen met beleid en nieuwe ambities (volgend uit Woondeal) verwerkt in het Koersdocument. In 2021 zal de omgevingsvisie worden afgerond.

Arnhem is fysiek op orde

Pilots en toewerken naar integraal omgevingsplan

Om te komen tot één Omgevingsplan doen we het volgende:

- Uniformeren en technisch op orde brengen bestaande planvoorraad. In 2019 zijn we begonnen met het opstellen en in procedure brengen van een aantal grote beheersgerichte bestemmingsplannen. Het doel hiervan is een actuele en meer integrale planvoorraad, die aan bepaalde technische eisen voldoet waardoor het grootste deel van de bestemmingsplannen straks makkelijker over te zetten zijn in het nieuwe Omgevingsplan. Voor deze opgave maken we gebruik van de experimenteerruimte (bestemmingsplan verbrede reikwijdte) van het ministerie van BZK. We verwachten voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet het grootste deel van de plannen in procedure te hebben.
- Digitaliseren ruimtelijk beleid en regelgeving. Naar verwachting 8 gemeentelijke verordeningen en ruim 200 rijksregels die gedecentraliseerd worden en die zich richten op de fysieke leefomgeving worden straks opgenomen in het Omgevingsplan. Voor de dienstverlening is het nodig dat deze regels zoveel mogelijk gebiedsspecifiek worden gemaakt zodat initiatiefnemers per adres kunnen zien welke regels van toepassing zijn. Vooruitlopend op de Omgevingswet zijn we in 2020 begonnen met het digitaliseren hiervan en we lopen hierbij op koers.
- Plan van Aanpak Omgevingsplan. De transitie naar één Omgevingsplan start op 1 januari 2022 en is een omvangrijke operatie waarvoor geen blauwdruk bestaat. Gemeenten hebben veel vrijheid in de wijze waarop ze hun Omgevingsplan kunnen vormgeven en in welk tempo ze dat doen. Om die reden zijn we in 2020 gestart met het opstellen van een plan van aanpak met daarin de verschillende stappen en een voorstel voor de benodigde (raads)besluiten die straks genomen moeten worden. Het plan van aanpak wordt in het eerste kwartaal van 2021 voorgelegd aan de gemeenteraad, dit is wat later dan gepland (was derde kwartaal 2021) maar geeft voldoende tijd om ons voor te bereiden.

Arnhem maakt mogelijk

Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We hebben in 2020 met De Connectie softwareleveranciers geselecteerd voor het omgevingsplan en toepasbare regels. Deze selectie hebben we samen gedaan met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software is geïnstalleerd en getest voor zover dat mogelijk is. De aansluiting op het landelijk stelsel (DSO) is gerealiseerd.

Andere acties zijn:

- We organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet. Hierin worden stappen gezet, onder andere met de ODRA. Dit onderwerp vraagt wel aandacht tot aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
- De processen onder de Omgevingswet zijn in kaart gebracht en de implementatie is gestart. We liggen op schema.
- Het doorontwikkelen van het initiatievenproces is een continue verbeterproces en verloopt naar wens.
- We passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden. Deze actie vindt in 2021 plaats.
- De software blijven we testen en is een continu proces omdat het DSO nog niet is uitontwikkeld en de softwareleverancier mee moet bewegen in zijn ontwikkeling.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

Zie hiervoor de toelichting bij de doelen in het programma Klimaat en energie.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. In 2020 zijn er nog 19 (voormalige) bedrijfslocaties waar een (meerjarige) sanering loopt. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht.

Vanwege de actuele loodproblematiek is vorig jaar gestart met sanering van tuinen met een gezondheidsrisico (met name in het Spijkerkwartier). In 2020 is deze sanering voortgezet. Omdat ook het onderzoek nog doorloopt zijn er evenveel tuinen bijgekomen als gesaneerd en staan voor komend jaar 11 te saneren tuinen op het programma.

Voor de verontreinigde grondwal bij de Bethaniënstraat, die vorig jaar is onderzocht op verzoek van de woonwagenbewoners, zijn saneringsvarianten uitgewerkt voor de verschillende herinrichtingsopties. Voor sanering is een SPUK (specifieke uitkering, die los staat van de decentrale uitkering bodem (DUB)) gevraagd en toegekend door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

De achtergrondwaarden voor PFAS zijn geactualiseerd, en samen met een nieuw addendum in de regionale bodembeheernota verwerkt. De diffuse achtergrondwaarden in Arnhem voldoen ruim aan de landelijke richtlijnen, waardoor er voor het hergebruiksbeleid geen extra maatregelen nodig zijn.

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

In 2020 is er geen toename geweest van het externe veiligheidsrisico in woonwijken. Er is dus 0 maal afgeweken.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Eind 2020 is begonnen met het uitvoeren van een kosten-batenanalyse. Hierdoor kunnen we beoordelen in hoeverre het mogelijk is om de maatregel stil asfalt, structureel mee te nemen bij het onderhoud van gemeentelijke wegen. Het resultaat van deze kosten-batenanalyse dient als input voor het actieplan omgevingslawaai, op basis waarvan uiteindelijk het geluidbeleid kan worden geactualiseerd.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Het handhavingsbeleid voor milieuvergunningen bij bedrijven is in 2020 geactualiseerd en wordt begin 2021 ter besluitvorming voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Dekking blauwe golven (19M135)

Deze motie is afgedaan.

Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden (19M140)

Deze motie is afgedaan.

Aanvulling raadsvoorstel AKU fontein (19M157)

De inhoud van de motie wordt meegenomen in de verdere besluitvorming over het Gele Rijders Plein.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte

- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	44.166	42.329	75.813	46.930	28.884
Baten	48.219	37.604	72.502	48.028	-24.475
Saldo lasten en baten	***4.053***	***-4.725***	***-3.311***	***1.098***	***4.409***
Toevoegingen aan reserves	5.620	814	6.469	7.874	-1.405
Onttrekkingen aan reserves	3.922	30	3.907	3.893	-14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.698***	***-784***	***-2.562***	***-3.981***	***-1.419***
Gerealiseerd resultaat	**2.355**	**-5.509**	**-5.873**	**-2.883**	**2.990**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	28.950	V				
Grondzaken	29.840	V	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	2.540	V	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	-1.212	N	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Grondzaken	-1.354	N	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-633	N	ODRA	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-100	N	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	205	V	Uren beleid	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-336	N	Omgevingslawaai (zie baten)	N	I	AR
Baten	-24.352	N				
Grondzaken	-29.840	N	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	6.373	V	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Grondzaken	-2.650	N	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	1.183	V	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	336	V	Omgevingslawaai (zie lasten)	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	246	V	ODRA	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.386	N				
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	100	V	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Grondzaken	-2.185	N	Resultaat grondexploitatie werkelijke dotatie	N	I	BR
Grondzaken	699	V	Resultaat grondexploitatie geraamde dotatie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Resultaat Grondexploitatie
Het resultaat op de grondexploitatie is € 5.719.000 voordelig. In de begroting werd rekening gehouden met een voordelig resultaat van € 700.000. Het resultaat is daarmee € 5.019.000 hoger dan begroot, verdeeld over een nadeel van € 1.354.000 op de lasten en een voordeel van € 6.373.000 op de baten.

Het totale resultaat van € 5.719.000 kan als volgt worden gespecificeerd:

a. tussentijdse winstneming op 7 projecten		€	5.340.000 V
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten		€	537.000 V
c. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen	-/-	€	257.000 N
d. resultaat op 2 afgesloten projecten		€	120.000 V
e. kosten uit voorstudies	-/-	€	21.000 N

Het resultaat ad € 5.719.000 wordt als volgt bestemd:
a. € 21.000 wordt onttrokken aan de BR Voorstudie omdat de kosten hoger waren dan het begrote budget;
b. € 2.185.000 wordt toegevoegd aan de BR Grondexploitatie om de reserve op het niveau te brengen dat nodig is voor het noodzakelijke weerstandsvermogen voor de risico's op de projecten. Geraamd was een dotatie van € 699.000;
c. € 3.555.000 valt als voordeel in de algemene middelen.

Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling
Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten loopt weg tegen het nadeel op de baten.

Fasering projecten grondexploitatie
Fasering in de voortgang van de bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het nadeel op de lasten loopt weg tegen het voordeel op de baten.

ODRA
De kosten voor de werkzaamheden van de ODRA zijn in totaal € 633.000 hoger uitgevallen. Door een toename van het aantal vergunningaanvragen zijn de kosten voor vergunningverlening, toezicht en advies hoger uitgevallen. Hier staan €246.000 hogere inkomsten uit leges tegenover.

Omgevingslawaai
In 2020 is voor € 336.000 aan kosten gemaakt voor het saneren van woningen aan het Eusebiusplein. De sanering bestaat uit bouwkundige maatregelen om het geluidsniveau binnen in de woningen omlaag te brengen. Deze kosten worden gedekt door uit subsidie van het Rijk.

Uren beleid
Er is minder beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Visie Nieuwe Haven
De kosten voor de Visie Nieuwe haven zijn in 2020 € 100.000 hoger uitgevallen. Dit betekent ook dat er minder budget naar 2021 wordt overgeheveld voor het vervolg van het proces. Tegenover dit nadeel staat daarom in 2020 een gelijk voordeel onder de dotaties aan de reserve BR Taakmutaties.

Administratieve wijziging
De begroting 2020 van de projecten had, op basis van de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) van 2019, aangepast moeten worden aan de actuele raming van jaarschijf 2020 uit die FJP. Dit zou zowel op de lasten als de baten een verlaging betekend hebben van € 29.840.000. De betreffende begrotingswijziging is wel gemaakt, maar door een administratieve fout niet ter goedkeuring aan de raad voor gelegd en mocht daarom niet verwerkt worden. Hierdoor zijn zowel de lasten als baten € 29 miljoen te hoog geraamd. Dit geeft een voordeel op de lasten die wegloopt tegen een gelijk nadeel op de baten. Per saldo doet het niets voor het resultaat.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2015-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem biedt woonruimte

Arnhem is een aantrekkelijke groene stad met goede voorzieningen en een groot cultureel aanbod waar het fijn wonen is. Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we de stad ook in de toekomst aantrekkelijk houden om in te wonen. Door bestaande en nieuwe woningvoorraad en het woonmilieu af te stemmen op de behoefte van de woonconsument ontstaat er een voorraad met toekomstwaarde. Dit draagt bij aan sterke wijken waarbinnen het voor alle Arnhemmers goed wonen en leven is. Naast voldoende en betaalbare woningen in een fijne leefomgeving zijn grote overstijgende opgaven zoals de energietransitie en levensloopbestendig wonen uitdagingen waar Arnhem voor staat.

Met het maken van de omgevingsvisie wordt een streefbeleid van de gewenste ruimtelijke kwaliteiten bepaald waar we ons als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Met deze visie hebben we de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en levensloopgeschikt wonen. De omgevingsvisie en de te verwezenlijken Arnhemse ambitie geven richting aan het Arnhemse woonbeleid.

Naast het wonen is de leefomgeving bepalend voor een prettig woonklimaat. In de woonomgeving komen veel ambities en ontwikkelingen samen. Ambities die te maken hebben met het gebruik van de leefomgeving zoals (fiets)parkeren, toegankelijkheid, speel- en recreatievoorzieningen maar ook ambities die te maken hebben met leefbaarheid: groen, klimaatadaptatie en milieu.
Met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie en energietransitie ontstaat een steeds grotere behoefte aan voorzieningen van nutsbedrijven in de vorm van bijvoorbeeld transformatoren, verdeelstations en laadpalen. Een zorgvuldige inpassing van deze elementen vormt zeker in de dichter bebouwde stadsdelen een steeds grotere uitdaging.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Hieraan draagt toezicht, controle en handhaving bij.
Klimaatadaptatie en groen zijn op dit moment leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Bij klimaatadaptatie gaat het om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte.
We hebben de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Groen draagt overigens ook in positieve zin bij aan klimaatadaptatie. De groenvisie bevat een aantal doelen die uitgewerkt zijn in het onderdeel 'wat willen we bereiken'.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente direct invloed kan uitoefenen op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking hiervan is terug te vinden in de paragraaf kapitaalgoederen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In onze stad leven ook dieren. We zetten ons in voor een goed leefklimaat voor (wilde) dieren en willen biodiversiteit bevorderen. De Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn is in oktober 2016 vastgesteld in de raad. De agenda heeft als ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De ambitie is om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en de hoeveelheid restafval verder te verkleinen, dit in combinatie met gebruiksvriendelijkheid en aanvaardbare kosten.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status

Beschikbare en betaalbare woningen

Bij dit doel gaat het om voldoende gedifferentieerde woningvoorraad voor verschillende doelgroepen. Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling vastgesteld door de Arnhemse gemeenteraad. Met dit plan van aanpak wordt ingegaan op de bestaande situatie (het woningtekort en de mismatch) maar ook de beoogde situatie. Het woningtekort wordt aangepakt via doorprogrammeren en versnellen. Hiervoor worden onder andere de volgende middelen toegepast:

- de woondeal regio Arnhem-Nijmegen;
- onderzoeken mogelijkheden stimuleren goedkope koop;
- aandacht voor studentenhuisvesting;
- het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Kwaliteit en een toekomstbestendige woningvoorraad staan hier voorop. Ook op dit doel is het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling van toepassing. Onderdeel van het plan van aanpak is het oplossen van de mismatch (en daarbij ook de kwaliteit) in het Arnhemse woningaanbod. Het oplossen van de mismatch in betaalbare woningen wordt aangepakt door middel van:

- het toevoegen van 30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten;
- corporaties aan te wijzen als premium partner;
- verruiming van de doelgroep (lage middeninkomens en toewijzingsruimte corporaties);
- het toevoegen van andere woonvormen (bijvoorbeeld Knarrenhof);
- streven naar levensloopbestendige woningen;
- gezonde woningen;
- verduurzaming woningvoorraad;
- toegankelijke woonomgeving.

Leefbare woonomgeving

Van belang hierin is een fysiek en sociaal aantrekkelijke leefomgeving. In de prestatieafspraken 2020 staat de afspraak voor het maken van handelingskaders. Handelingskaders met bijbehorende uitvoeringsagenda's geven richting aan de wijk en de opbouw en differentiatie van de wijk. Deze handelingskaders zorgen voor een gezamenlijke focus per wijk.

Arnhems groen versterken

De ambities van de groenvisie zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen dragen bij aan:

- versterken groenstructuur;
- natuurvriendelijke stad;
- groene en gezonde stad;
- duurzame stad;
- samenwerkende stad.

Arnhem klimaatbestendig maken

De kwetsbaarheden met betrekking tot de klimaatverandering zijn in de strategie klimaatadaptatie in beeld gebracht. Er zijn focusgebieden benoemd; deze krijgen prioriteit bij het nemen van maatregelen. Met het vaststellen van de strategie klimaatadaptatie is er een beleidskader beschikbaar om in gemeentelijke projecten klimaatadaptieve maatregelen te nemen en kansen die zich voordoen te benutten.

Dierenwelzijn

De ambities voor dierenwelzijn zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen die hierin zijn genoemd lopen volgens planning.

Minder restafval

De invoering van diftar is in 2020 voltooid. Hiermee is een belangrijke stap gezet in de vermindering van de hoeveelheid restafval tegen relatief lage kosten. De eerste resultaten op het gebied van ingezamelde hoeveelheden restafval en herbruikbare fracties komen overeen met de begrote hoeveelheden. De hoeveelheid restafval daalt, de hoeveelheden herbruikbare fracties nemen toe. Aandachtspunt is de stijging van de vervuilingsgraad van PBD-afval en afkeur van gescheiden ingezameld materiaal.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Beschikbare en betaalbare woningen	
30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten (amendement 19A65)	

Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak (PvA) woningbouwontwikkeling vastgesteld door de gemeenteraad, hierin is deze ambitie opgenomen en zijn spelregels benoemd. Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten. De grote drie woningcorporaties in Arnhem (Volkshuisvesting Arnhem, Portaal en Vivare) zijn hiervoor onze eerst aangewezen partners ('premium partner'). Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken met de woningcorporaties opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten.

Uitbreiden woonwagenlocaties

In juni 2020 is het Plan van Aanpak uitbreiding woonwagenlocaties Arnhem vastgesteld. In het plan van aanpak is aandacht voor:

- verdere analyse van woonbehoeften;
- doelgroepen;
- woonruimtetoewijzing;
- beheer (organisatie).

Tevens is onderzocht wat de woonbehoefte per locatie is en welke mogelijkheden er zijn voor realisatie van deze behoefte op de betreffende locatie. Met de corporaties en de Huurdersvereniging Woonwagenbewoners Arnhem wordt het gesprek gevoerd over medewerking aan mogelijke uitbreiding in de toekomst. Er is onderscheid gemaakt in locaties die op korte, middellange en lange termijn in beeld komen. Tevens worden met de corporaties twee pilots uitgewerkt om te onderzoeken hoe kan worden omgegaan met de onrendabele kosten voor gemeente en corporatie bij uitbreidingen. De aanpak van de herinrichting en sanering van de woonwagenlocatie aan de Bethaniënstraat is een separaat project geworden, gestoeld op een raadsbesluit van mei 2020, waarin budget is gereserveerd voor de sanering van de vervuilde grond. Na het vaststellen van het plan van aanpak is gestart met de uitvoering.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers

Met alle Arnhemmers bedoelen we naast de reguliere bewoners ook mensen die vallen binnen specifieke doelgroepen.

In 2020 is het onderzoek naar de vraag op het gebied van wonen en zorg afgerond. Hiermee hebben we een goed beeld gekregen naar de vraag aan woningen voor de specifieke doelgroepen. In de prestatieafspraken staat ook dit jaar weer de afspraak over de convenantswoningen. Dit is een doorlopende afspraak die jaarlijks terug komt om ervoor te zorgen dat er voor mensen die gebruik maken van daklozenopvang en beschermd wonen voldoende woningen beschikbaar zijn.

Om voldoende kwalitatieve studentenwoningen te kunnen blijven bieden zijn met de SSH& afspraken gemaakt over het vergroten van hun marktaandeel in Arnhem de komende jaren.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Bij Coehoorn is Cohousing Arnhem de ontwikkelende partij geworden. Het gaat hierbij om een groep mensen die een woon- werk gemeenschap (in een collectief particulier opdrachtgeverschap) voor meer generaties wil opzetten.

In Schuytgraaf en Gaardenhaage staan kavels te koop. In Gaardenhaage wordt voor een deel van de kavels ingezet op een andere verkaveling zodat er meer kavels kunnen worden toegevoegd. Het gaat dan om het verkleinen van kavels waardoor ze meer courant worden. Ook in het centrum van Arnhem aan de Rodenburgstraat staan diverse kavels te koop voor zelfbouw.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken investeert 50 miljoen euro in de opgave om woningbouw te realiseren voor kwetsbare doelgroepen; dak- en thuislozen, arbeidsmigranten maar ook andere spoedzoekers zoals gescheiden ouders, jeugdopvang (MO), kunstenaars en studenten. Arnhem heeft het volgende subsidiebedrag gekregen om aan deze opgave bij te dragen; €1.820.000 (2 miljoen euro minus BTW). Het doel is om te voorzien in huisvesting voor kwetsbare groepen op zo kort mogelijke termijn. Voor deze opgave beperken we ons tot de gebieden spoorzone Arnhem Oost (inclusief Merwedeterrein) en Presikhaaf West conform beschikking BZK. De gemeente dient de specifieke uitkering volledig uiterlijk op 31 december 2022 te hebben besteed.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Woningen verduurzamen

Ook in de prestatieafspraken 2021 hebben we afspraken over duurzaamheid gemaakt. Het programma New Energy Made in Arnhem 2020-2030 is hiervoor de basis. Het gaat om een gezonde, comfortabele, betaalbare woning met een geringe CO2 footprint.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikter maken

Er worden inmiddels al veel woningen (met name appartementen) levensloopgeschikt gebouwd. Ook de omgeving wordt daarbij zorgvuldig bekeken en indien nodig aangepast als levensloopgeschikte woonomgeving. Dit is nodig zodat mensen niet alleen goed wonen maar daarnaast ook gebruik kunnen maken van de faciliteiten in de omgeving; ze moeten ook kunnen leven naast het wonen. In 2020 is er een procedure gestart voor een verkennende opdracht van de woon- verhuiscoach. Dit heeft nog niet geleid tot een verstrekking van de opdracht, de juiste kandidaat zat er niet tussen.

Leefbare woonomgeving

Opstellen wijkvisies samen met wijkteams Leefomgeving

Er is dit jaar gewerkt aan de handelingskaders voor de Geitekamp en Immerloo/ het Duifje. Na de handelingskaders zou er een wijkvisie volgen. Door het coronavirus is er maar beperkte voortgang gemaakt met het opstellen van de handelingskaders. Hierdoor is het maken van wijkvisies ook nog niet gestart. Handelingskaders en wijkschetsen worden namelijk opgesteld in overleg met zoveel mogelijk wijkbewoners. Door corona is het lastig gebleken deze mensen er goed bij te betrekken hierdoor is er minder vooruitgang gemaakt dan vooraf was ingeschat.

Beleid op splitsen en verkameren van woningen

Op 17 juni is het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering vastgesteld. Op 28 oktober is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering vastgesteld door de raad. Door dit beleid is het verplicht om een vergunning aan te vragen voor splitsing of verkamering van een woning in heel Arnhem.
Er worden bij de vergunningaanvraag voorwaarden gesteld. Deze voorwaarden houden rekening met de woonkwaliteit, de leefbaarheid, schone wijken en de druk op de ruimte.
Het nieuwe beleid brengt evenwicht in verschillende belangen. De gemeente wil de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren met name vanwege de grote woningvraag in Arnhem. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen.

Arnhems groen versterken

Versterken groenstructuur

Mede vanuit klimaatadaptatie en het Bomenplan zijn voorstellen ontwikkeld voor vergroening die in het plantseizoen 2020-2021 gerealiseerd worden. In Park Angerenstein zijn diverse verbeteringsmaatregelen uitgevoerd. Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs). De uitvoering zal in 2021 en 2022 plaatsvinden.

Natuurvriendelijke stad

In de loop van 2020 is een systematiek opgesteld waarmee de biodiversiteit bij bouwprojecten vergroot kan worden. Het beheer van graslanden is geoptimaliseerd en er is gewerkt aan het stimuleren van biologische landbouw in de gemeente. In 2020 hebben wij onze pachters ondersteund in het uitwerken van plannen voor een duurzamer en natuurinclusiever gebruik van de gemeentelijke landbouwgronden rond Deelen en Schaarsbergen inclusief ruimte voor meer natuurontwikkeling. Dat heeft geresulteerd in een gemeenschappelijk plan en plannen op bedrijfsniveau waarvan de uitvoering start in 2021.

Groene en gezonde stad - Parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken

De ambitie is om parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken. Hieraan wordt onder andere invulling gegeven door 'Veluwe op 1'. Het belang van aantrekkelijke groengebieden dicht bij huis is door corona duidelijker geworden dan ooit tevoren.

Duurzame stad

In 2020 is de uitvoering van het bomenplan ter hand genomen. Het boomkwaliteitsteam is ingesteld en er is een start gemaakt met het aanplanten van nieuwe bomen.

Samenwerkende stad

De geplande activiteiten zijn opgepakt en lopen volgens planning. Natuurcentrum beheert nu de Molenplaats Sonsbeek en geeft invulling aan de promotie van ons groen. Halverwege het jaar is de subsidieregeling klimaatadaptatie verruimd waardoor bewoners meer ondersteund kunnen worden bij het vergroenen van hun woonomgeving.

Arnhem klimaatbestendig maken

Kwetsbaarheid in beeld brengen en een klimaattoets ontwikkelen en invoeren

De kwetsbaarheid van Arnhem voor klimaatverandering is in beeld gebracht. De komende periode zal dit nog verder uitgewerkt worden zodat een preciezer beeld ontstaat. Er is in 2020 ingezet op een werkwijze waarbij klimaatadaptatie in alle projecten een plek krijgt.

Kansen benutten

Doordat klimaatadaptatie in steeds meer projecten een prominente rol heeft gekregen zijn in diverse projecten kansen benut om Arnhem klimaatadaptiever te maken.

Dierenwelzijn

Maatregelen dierenwelzijn

Het Dierentehuis Arnhem e.o. gaat het dierenasiel renoveren. De Arnhemse Minimaregeling Dierenartskosten wordt structureel gemaakt.

Minder restafval

Opnieuw afsluiten ondergrondse containers (afronden omgekeerd inzamelen)

Voorafgaand aan de invoering van Diftar zijn de ondergrondse containers (opnieuw) afgesloten waardoor ze alleen nog met de afvalpas geopend kunnen worden.

Invoering Diftar

Per 1 juli werd Diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Communicatie en voorlichtingscampagne ter ondersteuning van Diftar

De geplande interactieve communicatieacties zijn door de coronarestricties deels komen te vervallen. Het accent van de communicatie in de afgelopen periode heeft vooral gelegen op wat we noemen de 'schone stad', en is op een alternatieve wijze ingevuld.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
Onderhoud fietspad Arnhem Centraal Station	

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud asfalt Velperplein

Deze maatregel is uitgevoerd.

Kruispunt Apeldoornseweg-Sonsbeeksingel, aanpassing inrichting en asfalt

Deze maatregel is uitgevoerd.

Renovatie Bushalte Station Arnhem-Zuid

Deze maatregel is uitgevoerd.

Diverse kleine werkzaamheden centrum

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud fietspad Amsterdamseweg

Deze maatregel is uitgevoerd.

Onderzoek kabels en leidingen Oude Zevenaarseweg (graven proefsleuven)

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding rioolvervanging Lelyweg e.o.

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding uitvoering Olympusgebied

Deze maatregel is uitgevoerd.

Extra werkzaamheden Station Velperpoort

Deze maatregel is uitgevoerd.

Investeren in een leefbare en groene stad

Verfraaiing openbare ruimte met kunst en groen in samenwerking met partners

De uitvoering wordt voorbereid, de besteding van de middelen is doorgeschoven naar 2021.

Versterken en vernieuwen

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken wonen (19A65)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling is op 8 juli 2020 vastgesteld door de gemeenteraad.

Reservering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima (19A74)

Dit amendement is uitgevoerd.

Niet overhaast besluiten (19A78)

In de geamendeerde MJPB 2020-2023 is de tekst van het addendum MJPB 2020-2023 niet opgenomen.

Aanpak schimmelwoningen (19M127)

Deze motie is afgedaan met het opnemen in de prestatieafspraken 2020 van afspraken over schimmelwoningen.

Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor doel (19M141)

Deze motie is uitgevoerd.

Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn (19M155)

Wij komen dit voorjaar met een nieuwe, ambitieuze visie op en uitvoeringsagenda voor dierenwelzijn. Bij de Perspectiefnota en Begroting 2021-2024 zijn extra middelen toegewezen aan dierenwelzijn.

Geen asielopvang op camping Arnhem (19M158)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op camping Arnhem (19M159)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Stop de toestroom naar camping Arnhem (19M160)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Lingezegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.806	32.478	35.921	36.268	-348
Baten	39.109	37.873	40.017	39.403	-614
Saldo lasten en baten	***7.302***	***5.395***	***4.096***	***3.135***	***-961***
Toevoegingen aan reserves	2.284	200	1.009	930	80
Onttrekkingen aan reserves	934	1.286	2.500	1.257	-1.243
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.350***	***1.085***	***1.491***	***327***	***-1.164***
Gerealiseerd resultaat	**5.952**	**6.480**	**5.587**	**3.462**	**-2.125**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-407	N				
Openbare ruimte	-625	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Groen	-285	N	Bossen en Parken	N	I	AR
Groen	861	V	Groenfonds-projecten	J	I	BR
Groen	318	V	Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven	N	I	BR
Wonen	245	V	Beleidsontwikkeling Wonen	N	I	BR
Openbare ruimte	-313	N	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie baten)	N	I	AR
Openbare ruimte	-322	N	Havenbeheer (zie ook baten)	N	S	AR
Openbare ruimte	-286	N	Overige Projecten (zie baten)	N	I	AR
Baten	-206	N				
Openbare ruimte	-783	N	Afvalstoffenheffing	N	I	AR
Openbare ruimte	-327	N	Afvalbeheer	N	I	AR
Openbare ruimte	313	V	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie lasten)	N	I	AR
Openbare ruimte	305	V	Havenbeheer (zie ook lasten)	N	S	AR
Openbare ruimte	286	V	Overige Projecten (zie lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-187	N				
Groen	-187	N	BR Groenfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-1.221	N				
Groen	-675	N	BR Groenfonds			
Groen	-385	N	BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte			
Wonen	-161	N	BR volkshuisvesting			

Afvalstoffenheffing
De inkomsten 2020 zijn € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder inkomsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn geweest. Dit wordt deels gecompenseerd door meer vaste opbrengsten. Hogere groei van het aantal huishoudens heeft geleid tot meer deelnemers.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € -0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 mln. gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 mln. (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van Afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 mln.).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot incidenteel lagere opbrengsten van € - 0,3 mln. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 mln. waaronder eenmalige hogere kosten invoering Diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende € - 1,7 mln. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Bossen en Parken
Noodzakelijk herstel hekwerken en ander noodzakelijk onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken.

Groenfonds-projecten
Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces van een relatief groot aantal groenfondsprojecten vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen Van Muijlwijkstraat en Velperweg, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs) en het Bomenplan. De uitvoering zal in 2021 plaatsvinden.

Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven
Vanwege de lage waterstanden in de Rijn en IJssel was er dit najaar te weinig diepgang om de baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven (€ 0,3 miljoen) te kunnen uitvoeren. Deze werkzaamheden zijn daarom doorgeschoven naar het voorjaar 2021.

Beleidsontwikkeling Wonen
2020 was een jaar waarin een aantal belangrijke beleidsstukken door de gemeenteraad en/of het college zijn vastgesteld. Te denken valt aan het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling', 'Plan van Aanpak: Verkamering en Woningsplitsing' en de Woondeal. Vaststelling van deze stukken gebeurde wat later in het jaar dan verwacht, hierdoor zijn niet alle middelen in dat kalenderjaar besteed om de woningbouwontwikkeling verder vorm te geven, alsook de bredere woonopgave. Omdat door deze onderbesteding ook minder onttrokken wordt aan de BR Volkshuisvesting blijven deze middelen beschikbaar voor uitvoering in komende jaren.

Projecten (herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen, havenbeheer, overige projecten)
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat.

Toevoegingen en onttrekkingen BR Groenfonds
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groenfonds.

Onttrekkingen BR Grond onderhoud en vervang openbare ruimte
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte.

Onttrekkingen BR Volkshuisvesting
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve volkshuisvesting.

Subsidies
Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.
- St. Natuurcentrum Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Leefbaarheid in eigen buurt	2019	7,2		L&V monitor gemeente
Woonomgeving	2019	7,4		L&V monitor gemeente

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Nieuw gebouwde woningen	2020	11,8	8,8	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	ABF - Systeem Woningvoorraad
Omvang huishoudelijk restafval	2019	201	163	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Bomenplan Arnhem;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen;
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030 (voorstel aangeboden aan de gemeenteraad);
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Actuele beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies
10. Integriteit

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is de afspraak gemaakt dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven met ingang van 2019 niet verhoogd zullen worden. In 2019 zijn aanvullende afspraken op dit coalitieakkoord gemaakt. Hierbij is afgesproken om in 2020 de OZB eenmalig te verhogen met 1,25% (Amendement 19A66). Deze afspraak is verwerkt in de tarieven 2020.

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2020 was dat 1 januari 2019).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

Uitgangspunten tarieven 2020

1.1 Evenwichtige lastenverdeling tussen burgers onderling (draagkracht)
De gemeenteraad heeft in het Coalitieakkoord afspraken gemaakt over de lokale lastenontwikkeling.
De instrumenten die Arnhem hiervoor inzet zijn:

- de grondslag van de belastingen;
- de OZB en de rioolheffing hebben met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: ‘hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, hoe hoger de te betalen belasting’;
- kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.

1.2 De gebruiker betaalt
Bij de afvalstoffenheffing wordt (voor het variabele deel van het tarief) een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt, doordat er gewerkt wordt met een gedifferentieerd tarief (diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval.

Belangrijke ontwikkelingen 2020

Afvalstoffenheffing/ invoering Diftar

Per 1 juli 2020 is diftar ingevoerd; een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een diftar-systeem hebben inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing.
In maart 2021 heeft een referendum plaatsgevonden over diftar. Ongeveer 53 procent van de Arnhemmers sprak zich uit tegen het diftar-systeem. Het is nog niet bekend wat de uitkomst van het referendum gaat betekenen voor het afvalbeleid binnen de gemeente en hiermee voor de wijze van afvalstoffenheffing.

Uitstel van betaling voor ondernemers

Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is in 2020 aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen (OZB, rioolheffing en toeristenbelasting). Circa 400 ondernemers hebben van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. De verwachting is dat het merendeel van de ondernemers in de loop van 2021 en begin 2022 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen, waarmee het effect van het uitstel op de belastingopbrengsten beperkt zal zijn.

Bedrijveninvesteringszones

De verwachting was dat de gemeenteraad nog voor januari 2021 een verordening vast zou stellen, waarmee het voor ondernemers mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Door de coronacrisis is het BIZ-project stil te komen liggen. Het is nog onbekend wanneer het weer opgepakt gaat worden.

Opbrengsten 2020 van de lokale heffingen

Omschrijving	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Belastingsoorten				
Onroerend Zaakbelasting	54.003	55.625	56.034	409
Afvalstoffenheffing	16.432	17.461	16.678	-783
Rioolheffing	16.556	16.864	16.728	-136
Toeristenbelasting	625	625	550	-75
Subtotaal	**87.616**	**90.575**	**89.990**	**-585**
Overige heffingssoorten				
Parkeerbelasting	8.065	8.318	6.517	-1.801
Leges burgerlijke stand	2.151	2.281	1.699	-582
Bouw- en sloopvergunningen (WABO)	5.294	3.933	4.036	103
Subtotaal	**15.510**	**14.532**	**12.252**	**-2.280**
Totaal	**103.126**	**105.107**	**102.242**	**-2.865**

Onroerende zaakbelasting
Het voordeel op onroerende zaakbelasting (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Afvalstoffenheffing
De opbrengst uit afvalstoffenheffing is € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met een afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder opbrengsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn gerealiseerd.

Parkeerbelasting
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen

Leges burgerlijke stand
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden naast de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Kwijtschelding

Overzicht kwijtschelding	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Afvalstoffenheffing en rioolheffing	2.206	2.478	2.211	267
Totaal	**2.206**	**2.478**	**2.211**	**267**

Kostendekkendheid heffingen
In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

De gerealiseerde kostendekkendheid van de rioolheffing is licht hoger dan geraamd. Zowel de opbrengsten als de kosten zijn lager dan verwacht, maar de afwijking bij de kosten is groter. Het percentage kostendekkendheid van 101% laat zien dat de gemaakte kosten (vrijwel) gelijk zijn aan de opbrengsten uit rioolheffing.
Bij de afvalstoffenheffing is de gerealiseerde kostendekkendheid aanzienlijk lager dan geraamd. De opbrengsten zijn lager dan verwacht, terwijl de kosten juist hoger zijn uitgevallen. Met een kostendekkendheid van 68% heeft de gemeente uit de afvalstoffenheffing niet voldoende opbrengsten gerealiseerd om de kosten (volledig) te kunnen dekken.

Rioolheffing

Berekening kostendekkenheid tbv rioolheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.655	14.082
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen		
Netto kosten taakvelden	*14.655*	*14.082*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	942	1013
BTW	1.463	1.408
Totale kosten	**17.060**	**16.503**
Opbrengst rioolheffing	16.864	16.728
Dekkingspercentage	**99%**	**101%**

Afvalstoffenheffing

Berekening kostendekkenheid tbv afvalstoffenheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	20.004	22.802
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243	-2.369
Netto kosten taakvelden	*17.761*	*20.433*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	595	644
BTW	2.979	3.595
Totale kosten	**21.335**	**24.672**
Opbrengst afvalstoffenheffing	17.461	16.678
Dekkingspercentage	**82%**	**68%**

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem? Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van deze paragraaf en vervolgens een toelichting op:

- de uitkomsten van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Eerder in dit jaarverslag is aangegeven dat 2020 door de coronacrisis een totaal ander jaar was dan verwacht. Daar gaan we in deze paragraaf verder op in. De coronacrisis was als het ware de startknop waardoor de samenleving in een eerder bijna niet voorstelbare situatie terecht kwam. Een crisis met zeer ingrijpende gevolgen. Scholen, winkels en horeca moesten een deel van het jaar worden gesloten. De zorg raakte overbelast. Ouderen in verpleegtehuizen konden een tijdlang niet meer worden bezocht. Inwoners van de stad dreigden of raakten hun baan kwijt of zagen de inkomsten van hun bedrijf drastisch verminderen, zzp'ers kwamen in de moeilijkheden, mensen moesten zoveel mogelijk vanuit huis gaan werken. Op persoonlijk niveau waren de gevolgen soms nog ingrijpender: mensen overleden aan het virus of werden ziek en herstelden soms moeizaam en soms maar ten dele.
Niet vooraf bekende nauwelijks voorspelbare gebeurtenissen met grote gevolgen heten in het jargon van risicomanagement 'zwarte zwanen'. Dat een dergelijke epidemie zich kon voordoen was wel bekend, maar dat de gevolgen zo ingrijpend zouden zijn en in 2020 het hele land lam zou leggen, was niet voorzien.
Wat betekende dit voor ons als gemeente en de financiële positie van de gemeente? Hoe is omgegaan met deze crisis, waarvan het verloop in 2020 steeds onzeker was?

Vanaf het begin van de crisis is geprobeerd de gevolgen ervan zo goed mogelijk in beeld te brengen. Wat zijn de gevolgen voor de stad? Waar is dit van invloed op de verschillende onderdelen van de begroting? Welke maatregelen moeten genomen worden? Is het mogelijk met alle beperkingen van dien toch in deze crisissituatie vooruit te kijken? Daarmee is als volgt omgegaan:

- Zicht op de (financiële) impact en mogelijke (financiële) impact in de vorm van risico's: Dit is zo goed mogelijk in kaart gebracht. De raad is hierover geïnformeerd. In april, augustus en oktober is een impactanalyse uitgebracht. Ook de toegezegde compensaties van Rijk en provincie zijn in beeld gebracht.
- De gemeente neemt maatregelen: Via 16 raadsbrieven is de raad in 2020 geïnformeerd over de voortgang van de crisismaatregelen. Rode draad daarbij is doen wat direct nodig is voor de Arnhemmers.
- Monitoring van de crisis: De gemeente maakte het corona dashboard waarin de ontwikkelingen gevolgd kunnen worden onder andere op het gebied van economie, werk en welzijn en ook de impact en de risico's.
- Actief werken aan herstel: De raad stemde in met de 'Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis'. Daarin is een pakket maatregelen opgenomen om anticyclisch te investeren, te investeren in een sociaal sterke stad, te investeren in een leefbare en groene stad en te werken aan versterking en vernieuwing in onze stad. Deze maatregelen zijn verwerkt in de begroting 2021.

Kenmerkend voor 2020 was de grote mate van onzekerheid. De crisis ontwikkelde zich onvoorspelbaar. Maatregelen van het Rijk konden rond de zomer worden versoepeld: er leek weer herstel op te treden. In het najaar bleken echter nieuwe lock-down maatregelen noodzakelijk. Vaccins leken uitkomst te bieden, maar vaccinaties waren in 2020 nog niet mogelijk. Mutaties van het virus maakten nieuwe maatregelen noodzakelijk. Zo verliep 2020 voor velen als een rit in een akelige 'rollercoaster zonder rails'.
Om met die onzekerheid om te gaan moest steeds weer opnieuw ingespeeld worden op nieuwe mogelijke gevolgen. Waar mogelijk haakten we voor de keuze van de financiële uitgangspunten aan bij de publicaties van het Centraal Plan Bureau.
Van groot belang voor onze financiële positie waren ook de steunmaatregelen van het Rijk. Ook de provincie heeft bijgedragen. Eerder in dit jaarverslag is al op ingegaan.

Met de coronacrisis als rode draad voor de gebeurtenissen in 2020 gaan we verder met de toelichting op de financiële positie. Anders dan gemeenten hoeft het jaarlijks huishoudboekje van inkomsten en uitgaven van het Rijk niet in evenwicht te zijn. Het Rijk leende extra geld om maatregelen mogelijk te maken. Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en terugblikt als een jaar voorbij is. Waren mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht, moest ik mijn spaargelden aanspreken of kon ik extra sparen? Heb ik wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.
Zo is het ook bij gemeenten. Had het gemeentelijk huishoudboekje een tekort of een overschot? Heeft de gemeente Arnhem na

het jaar 2020 geen of weinig schulden, een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten, dan staat Arnhem er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente Arnhem in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van de gemeente Arnhem is. Dat is ook wat in deze paragraaf gebeurt.

Om een beter zicht te krijgen op de robuustheid van de financiële positie van de gemeente Arnhem lopen we de drie niveaus van financiële robuustheid na:

1. De robuustheid van de begroting: In 2020 was het mogelijk een jaarresultaat te presenteren dat € 16,9 miljoen positief is. Van dit bedrag komt € 13,0 miljoen in de algemene reserve en maakt daarmee deel uit van het weerstandsvermogen van de gemeenten. Een bedrag van € 3,9 miljoen komt ten gunste van de bestemmingsreserves. In hoofdstuk 1 is toegelicht dat er geen nadeel is ontstaan, doordat het Rijk in belangrijke mate de financiële impact van corona compenseerde. De afwijkingen op de verschillende onderdelen ten opzichte van de begroting worden in dit jaarverslag toegelicht. Gedurende het begrotingsjaar is de raad over het verloop van de begroting 2020 geïnformeerd via tussenrapportages, de impactanalyses en begrotingswijzigingen. Het meerjarig financieel perspectief 2021 - 2024 is opgenomen in de Begroting 2021. De financiële gevolgen van de Herstelagenda coronacrisis zijn daar ook in verwerkt. De doorwerking van de financiële ontwikkelingen uit deze jaarrekening en de actualisatie van het financieel meerjarig beeld zullen worden toegelicht in de Perspectiefnota 2022 - 2025;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen: De corona-crisis zorgde voor extra financiële gevolgen, maar ook voor extra risico's. In de Herstelagenda en impactanalyse gaven we aan dat er 41 nieuwe risico's waren onderkend met een extra impact van € 4,2 miljoen. Bij het opmaken van deze jaarrekening zijn alle risico's en de coronarisico's opnieuw onderzocht en is nagegaan wat het totale gemeentelijke risicoprofiel/benodigde weerstandscapaciteit, de buffers/beschikbare weerstandscapaciteit en de weerstandsfactor is. De weerstandsfactor komt voor 2020 uit op 1 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4. Dit wordt verder in deze paragraaf nog toegelicht. Dat de weerstandsfactor ook na het jaar van de corona-crisis een voldoende scoort is in belangrijke mate toe te schrijven aan de compensatie van het Rijk. De gevolgen van de coronacrisis laten zien dat de risicoberekeningen geen exacte wetenschap zijn, maar een hulpmiddel zijn om de omvang van de benodigde buffer voor risico's in te schatten. Ook laat deze crisis zien dat het goed is in brede zin als gemeente voldoende financieel robuust te zijn om dit soort situaties te kunnen door komen. Door kritisch naar de bestemmingsreserves te kijken, kwamen er extra buffers beschikbaar die ingezet kunnen worden voor investeringen in de stad, zoals opgenomen in de Herstelagenda;
3. De mate van robuustheid van de balans. Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente. De verhouding tussen eigen en vreemd vermogen komt voor 2020 uit op 19%. Dit is 4% hoger dan in de begroting 2020 was opgenomen en 2% hoger ten opzichte van de solvabiliteit in de jaarrekening 2019. Het kengetal is in positieve zin beïnvloed door de reserveringen in de bestemmingsreserve taakmutaties. Hierin zitten bedragen die overgeheveld worden van 2020 naar 2021 en in 2021 weer worden onttrokken, zoals ook in de begroting 2021 is toegelicht. Zonder deze bestemmingsreserve zou het kengetal solvabiliteit lager zijn geweest. De afspraken die zijn vastgelegd in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer waardoor jaarlijks bedragen toegevoegd aan de Bestemmingsreserve Solvabiliteit, hebben een positief effect op de solvabiliteit. Deze structurele dotaties aan de BR Solvabiliteit dragen bij aan het versterken van het eigen vermogen.
   De gecorrigeerde schuldquote over 2020 is 71%. Dit is 5% gunstiger dan in de begroting 2020 en 4% gunstiger ten opzichte van de jaarrekening 2019. De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**
	90%
Bedragen x € 1.000	
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.537
Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,0**

Op basis van de uitkomsten van de jaarrekening is de conclusie dat de gemeente op dit moment financieel redelijk robuust is. Dit kan helpen de stad de komende jaren door de crisis heen te loodsen en het herstel na de crisis op te pakken. In de begroting 2021 is wel aangegeven dat de onzekerheden op de wat langere termijn voor de financiën onzeker zijn. De gemeente is in belangrijke mate afhankelijk van het Rijk. De omvang en verdeling van de gemeentefondsuitkering en specifieke uitkeringen kunnen grote impact hebben op onze financiële positie. De Minister van Binnenlandse Zaken heeft aangekondigd om per 1 januari 2023 de verdeelsleutels van het gemeentefonds en voor de verdeling van de middelen beschermd wonen te willen wijzigingen. De onderzoeksrapporten die hiervoor beschikbaar zijn, zijn voor advies gezonden naar de Raad voor het Openbaar Bestuur. Daarbij is aangegeven dat hierover besluiten genomen zullen moeten worden bij de komende

kabinetsformatie. In de komende Perspectiefnota 2022-2025 en de Begroting 2022 zullen wij de meest actuele stand van zaken opnemen. Zowel wat betreft de feitelijke financiële impact als de mogelijke risico's die onze gemeente loopt.
Tot op dit moment heeft het Rijk er tijdens de coronacrisis voor gekozen met maatregelen de economie en het op peil houden van de werkgelegenheid te steunen. Ook aanvullende bezuinigingen op het gemeentefonds zijn op dit moment niet bekend. Er komt wellicht over enige tijd een moment dat het Rijk de staatsschuld niet verder wil laten oplopen. Dat zal van invloed zijn op de jaarlijkse begrotingen van het Rijk. Maatregelen om de staatsschuld te stabiliseren kunnen negatieve gevolgen hebben voor de inkomsten die gemeenten van het Rijk ontvangen. De gemeente Arnhem zou in die situatie tegenvallers tijdelijk nog op kunnen vangen via de aanwezige buffers. Als eventuele bezuinigingen van het Rijk een structureel karakter zouden dragen zouden ook in Arnhem bezuinigingen noodzakelijk zijn. Los van bezuinigingen kunnen onze inkomsten van het Rijk ook dalen als het Rijk besluit de middelen over de gemeenten anders te verdelen.
Hoe de uitkeringen van het Rijk zich op de wat langere termijn zullen ontwikkelen is dus onduidelijk. Meer zicht hierop komt wellicht pas na de Tweede Kamer verkiezingen in maart 2021, de vorming van een nieuw Kabinet en een nieuw regeerakkoord. Daarnaast liggen er in de stad grote maatschappelijke opgaven die de komende jaren opgepakt moeten worden, zoals de zorg om Arnhemse burgers en bedrijven door de coronacrisis te helpen, inzetten op werk, ouderen- en jeugdzorg, de noodzaak tot verduurzaming en klimaatmaatregelen, de invulling van de woondeal met het Rijk, de zorg voor de leefbaarheid van onze wijken en vergroting van de veiligheid in onze stad. Deze opgaven zullen de komende jaren keuzes, grote inzet, extra financiële middelen of herverdeling van middelen vragen. Ook vanuit die gedachte is het goed te weten dat de financiële positie bij het opmaken van de jaarrekening 2020 redelijk robuust is.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

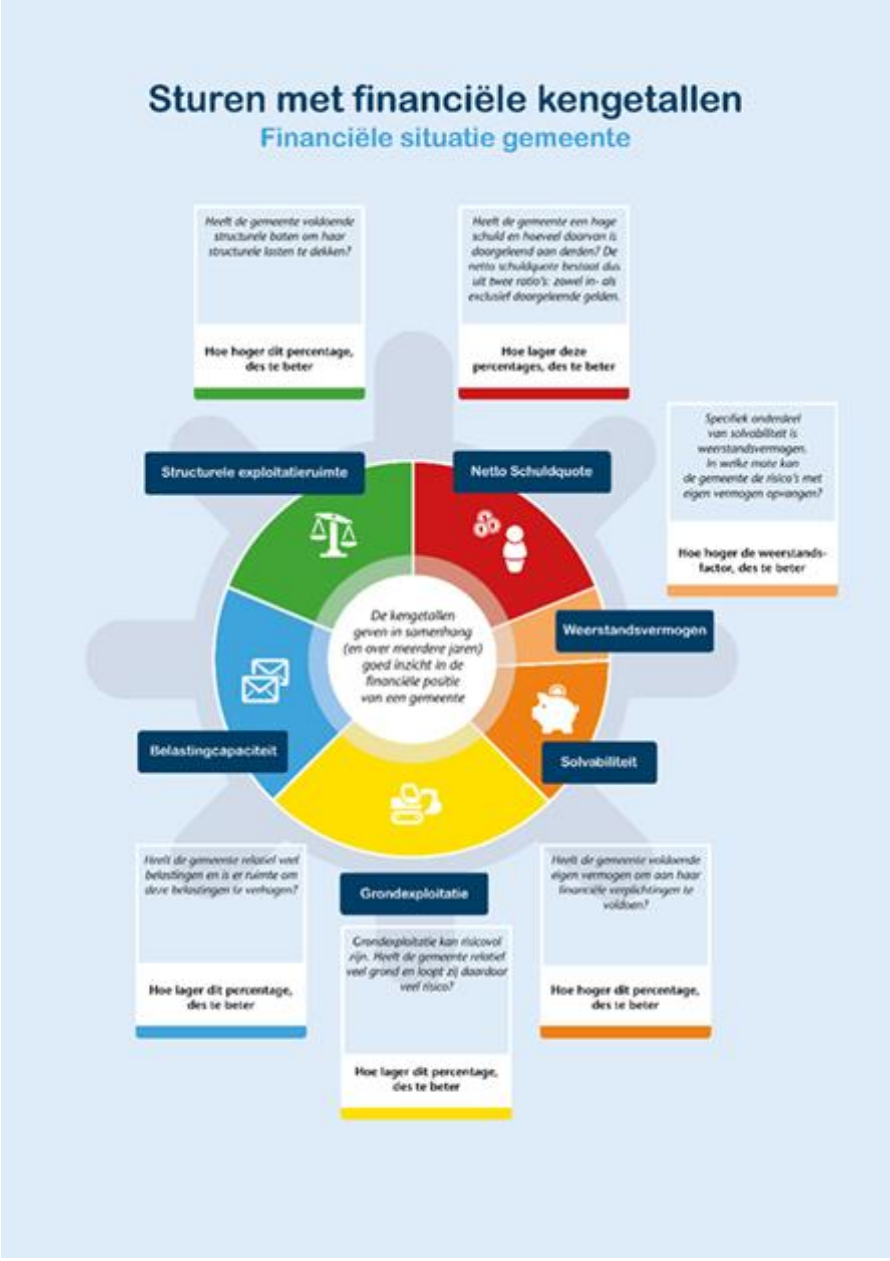

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV geven bij het opmaken van de jaarrekening van de gemeente Arnhem het volgende beeld:

Netto schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	84%	85%	78%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	75%	76%	71%

Solvabiliteitsratio	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	17%	15%	19%

Weerstandsfactor	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1,2	1,0	1,0

Kengetal grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	7%	7%	5%

Structurele exploitatieruimte	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1%	-2%	2%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	104%	102%	102%

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.596	€ 3.698	€ 3.581
b	Schuldevolutie	-14%	-12%	0%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,49%	1,67%	1,53%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,54%	94,90%	94,23%

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Weerstandsfactor	1,2	1,0	1,0
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,23%	0,24%	0,23%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	2,15%	1,77%	2,09%
c	Kostendekkendheid leges: extra ruimte voor meer baten	0,0002%	0,0002%	0,0002%

Toelichting:
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- Het kengetal structurele exploitatieruimte over 2020 laat zien in dit jaar er sprake is geweest van een structureel evenwicht in de begroting.
- Door de verkoop van gronden is de Arnhemse begroting nog minder afhankelijk geworden van de resultaten die op de grondexploitaties worden behaald.
- Belangrijk is ook dat de begroting 2021, zoals vastgesteld door de raad, een meerjarig sluitend financieel beeld geeft.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor bevindt zich iets boven de ondergrens van 1,0 waarbij de buffers voor risico's moeten worden aangevuld, waarmee ook in het jaar waarin de coronacrisis zich heeft voorgedaan de buffers voor risico's in tact zijn gebleven.
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. In 2020 is een bedrag van €2,9 miljoen toegevoegd aan deze reserve.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevindt zich in 2020 met 19% nog net in de meest risicovolle categorie volgens de categorie indeling die de provincie Gelderland hanteert. Zoals al aangegeven is dit een te positief beeld doordat de overhevelingen van 2020 naar 2021 via de bestemmingsreserve taakmutaties het kengetal positief beïnvloeden. In het jaar van de coronacrisis is de solvabiliteitsratio niet slechter geworden.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. Tijdens de vorige economische crisis van 2008 - 2013 zijn om het grondbedrijf gezond te maken verliezen van meer dan €100 miljoen genomen. Dit heeft grote impact gehad op de reservepositie. Niet alle gemeenten hebben tot het nemen van dergelijke ingrijpende verliezen besloten. Zouden deze verliezen niet zijn genomen dan zou het kengetal solvabiliteit hoger zijn geweest. Doordat deze verliezen zijn genomen is de financiële situatie van het grondbedrijf gunstiger dan in veel andere gemeenten. Het kengetal is, zo blijkt uit onderzoek van onze accountant en eigen onderzoek lager, dan in veel andere gemeenten.
- Arnhem heeft haar schuldpositie in 2020 verbetert. De schuldquote geeft aan hoe groot de schuld is ten opzichte van de omvang van de begroting. Doordat ook de omvang van de begroting, mede vanwege de gecompenseerde uitgaven in het kader van de coronacrisis, is toegenomen, treed tegelijkertijd een teller- en noemereffect in de berekening van de schuldquote op, waarmee deze 4 procentpunt daalt ten opzichte van de jaarrekening 2019. De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Onderstaand is het verloop van de solvabiliteit over de afgelopen 5 jaar weergegeven:

Jaartal	Solvabiliteit
2016	15%
2017	16%
2018	16%
2019	17%
2020	19%

Toelichting uitgangspunten van beleid

In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknr. 466760) uitgebracht. Op 16 september 2020 zijn de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota, vastgesteld. Deze zullen richtinggevend zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. Daarin is onder andere vastgelegd dat:

- Bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken.
- De belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen.
- De realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten.
- Over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd.
- Om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag.
- In de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid.

- Het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020.
- Voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening.
- De ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Bij de bespreking van de genoemde nota in de raad en bij de vaststelling van de Begroting 2021 is een tweetal moties aangenomen dat van invloed kan zijn op het beleid voor het bepalen van het benodigde risicoprofiel en de opbouw van reserves: de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknr. 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknr. 504479). Een belangrijk punt in beide moties is om het beleid voor weerstandsvermogen, solvabiliteit en schuldquote in onderlinge samenhang te bekijken. Zoals gevraagd in de moties komen we hierop terug bij de komende Perspectiefnota en de Begroting.

Toelichting risicoprofiel en weerstandsvermogen

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit - totaalbeeld

In dit deel van de paragraaf is het totaal beeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- Door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

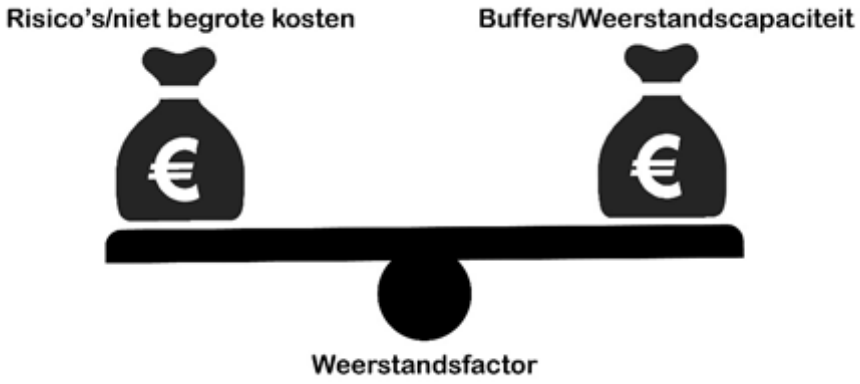

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen dan kan de gemeente in de financiële problemen komen als risico's zich voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid' (art. 11. 3).
Zoals al eerder vermeld is de weerstandsfactor een belangrijk financieel ijkpunt en kijkt ook de provincie Gelderland hier jaarlijks naar.

Het totaal beeld bij deze jaarrekening ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	26.266	26.417	40.952
2. Corona risico's		4.834	4.161
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
3.. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
1. Algemene reserve	**29.878**	**25.139**	**44.028**
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar		**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.623**	**60.537**
Benodigd versus beschikbaar ruimte	**6.537**	**-48**	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-8.537**	**-17.116**	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,2**	**1,0**	**1,0**

De weerstandsfactor komt bij dit jaarverslag uit op 1,0 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4, zoals die in de verordening is opgenomen. Volgens de verordening is de noodzaak om op grond van de verordening de algemene reserve aan te vullen, omdat de weerstandsfactor beneden de 1,0 is als de mogelijkheid financiële ruimte boven een weerstandsfactor van 1,4 aan te wenden voor nieuw beleid zijn niet aan de orde. Een belangrijke kanttekening daarbij is dat zowel het risicoprofiel als de beschikbare weerstandscapaciteit hoger zijn ten opzichte van de rekening 2019 en begroting 2021. Dus hogere risico's, maar ook een hogere buffer om, dit als de risico's zich voordoen deze op te vangen. Bij de Perspectiefnota 2022-2025 wordt het financieel beeld van de gemeente met de financiële mogelijkheden in relatie tot de ontwikkeling van de weerstandsfactor meerjarig bezien.
De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen is opgenomen in volgende onderdelen van deze paragraaf.
De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de jaarrekening 2020 geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2020	Zonder corona risico's
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,1**

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit (risicoprofiel)

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's, wanneer ze zich voor doen, nadelige financiële effecten voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van de gemeenten in totaliteit benaderd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijk kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze jaarrekening zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf is daaraan een extra categorie toegevoegd, namelijk de risico's die samenhangen met corona.

In de volgende tabel is het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen:

Benodigde weerstandscapaciteit	**JV 2019**	**Begroting 2021**	**JV 2020**
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	**26.266**	**26.417**	**40.952**
2. Corona risico's		**4.834**	**4.161**
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	9.810	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	130	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's
De gemeentebrede risico's zijn ter voorbereiding van het jaarverslag 2020 opnieuw geïnventariseerd en geactualiseerd en zijn vergeleken met de risico's bij de begroting 2021. Dit levert het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de jaarrekening bestaat uit 85 risico's;
- het risicoprofiel in het begroting 2021 bestond uit 90 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
    - er zijn 14 nieuwe risico's;
    - het risico Jeugdzorg is opnieuw opgenomen:
    - 20 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 65 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect 0 is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze jaarrekening met € 14,5 miljoen toegenomen ten opzichte van de begroting 2021.
Deze stijging is vooral veroorzaakt door de belangrijkste stijgers met een grote financiële impact, dit zijn: het risico herijking gemeentefonds algemene uitkering en beschermd wonen, de maximum impact is toegenomen van € 10 naar € 18 miljoen; het risico inkomensregelingen (BUIG) maximaal eigen risico, de maximum impact is toegenomen van € 1,8 naar € 9,7 miljoen; het opnieuw opgenomen risico rijksmiddelen jeugd met een financiële impact van € 3,9 miljoen.

Coronarisico's
Bij de actualisatie van de financiële impactanalyse in oktober is het meest recente overzicht opgenomen van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact waren de gevolgen van corona onzeker en is om die reden het risicoprofiel hierop aangepast. Bij de voorbereiding van de jaarrekening is de impact van corona voor 2020 opnieuw bezien en is zijn ook de financiële effecten voor 2021 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- het corona-risicoprofiel bij de jaarrekening bestaat uit 29 risico's;
- voor de jaarrekening zijn er 20 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen, zoals in de bovenstaande tabel is vermeld;
- voor 9 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 10 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2019 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2019 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de voorbereiding van dit jaarverslag. De aan te houden buffers voor de risico's in het grondbedrijf zijn hoger dan vorig jaar. Daarnaast daalt de ruimte binnen met name de grondexploitatie Schuytgraaf van de resterende winstcapaciteit. Daardoor daalt de ruimte om binnen deze grondexploitatie risico's zelf op te vangen. De winstcapaciteit wordt lager doordat tussentijdse winsten worden genomen. De omvang van deze tussentijdse winsten is overigens hoger dan de stijging van de benodigde risicobuffer binnen het grondbedrijf.
In relatie tot corona zijn er geen signalen dat er negatieve gevolgen zijn voor reeds gesloten overeenkomsten. Mochten zich tegenvallers voordoen dan is er voldoende weerstandsvermogen om deze daaruit op te vangen.
Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico’s, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario’s van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.
Bij de berekening van de risico's en benodigde buffers voor het grondbedrijf is uitgegaan van de huidige grondexploitaties. De gemeente Arnhem heeft de zogenaamde woondeal met het Rijk gesloten. Met het risico dat de gemeente Arnhem bij de ontwikkeling en uitwerking van plannen zal moeten bijdragen is geen rekening gehouden.

Conclusies gemeentelijk risicoprofiel
Als onderdeel van de voorbereiding van deze jaarrekening zijn de risico's opnieuw geïnventariseerd en is het risicoprofiel aangevuld met risico's die betrekking hebben op corona. Aan de hand van inschattingen van mogelijke financiële gevolgen van deze risico's en de kans dat deze zich voor zullen doen is de benodigde weerstandscapaciteit met behulp van statistische berekeningen bepaald. De onzekerheden zijn op dit moment groot, waardoor ook de waarde van de meerjarige presentatie van het risicoprofiel beperkt is. Het is noodzakelijke dat we de ontwikkeling van de risico's steeds opnieuw inschatten en het beeld,

zoals dat naar de raad wordt gepresenteerd steeds daarbij laten aansluiten. Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel ten opzichte van eerdere inschattingen met € 15,8 miljoen gestegen.

Beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Beschikbare weerstandscapaciteit			
Stand Algemene reserve per 1-1	41.738	27.301	29.878
+ Toevoegingen	23.049	9.807	16.330
- Onttrekkingen	-27.570	-11.968	-15.181
- Resultaat 2020	-7.339		13.000
1. Algemene reserve per 31-12	**29.878**	**25.140**	**44.028**
BR Grondexploitatie	12.562	14.662	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	283	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**0**	**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.624**	**60.537**

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit. Met andere woorden wat is de omvang van de buffers die beschikbaar zijn voor risico's met financiële impact, om als deze zich voordoen, op te kunnen vangen.

Algemene reserve

In 2020 was begroot om circa € 16 miljoen toe te voegen en € 15 miljoen te onttrekken aan de algemene reserve. Per saldo is er dus ruim € 1 miljoen toegevoegd gedurende het begrotingsjaar. Deze jaarrekening laat zien dat van het jaarresultaat € 13 miljoen aan de algemene reserve kan worden toegevoegd. In hoofdstuk 1 zijn de voornaamste oorzaken hiervan benoemd.

Reserves grondexploitaties

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht.

Onvoorzien en strikt onvermijdbaar

De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is in 2020 ingezet als dekking voor de Bethaniënstraat/Grondwal.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit

De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Begroting 2021.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

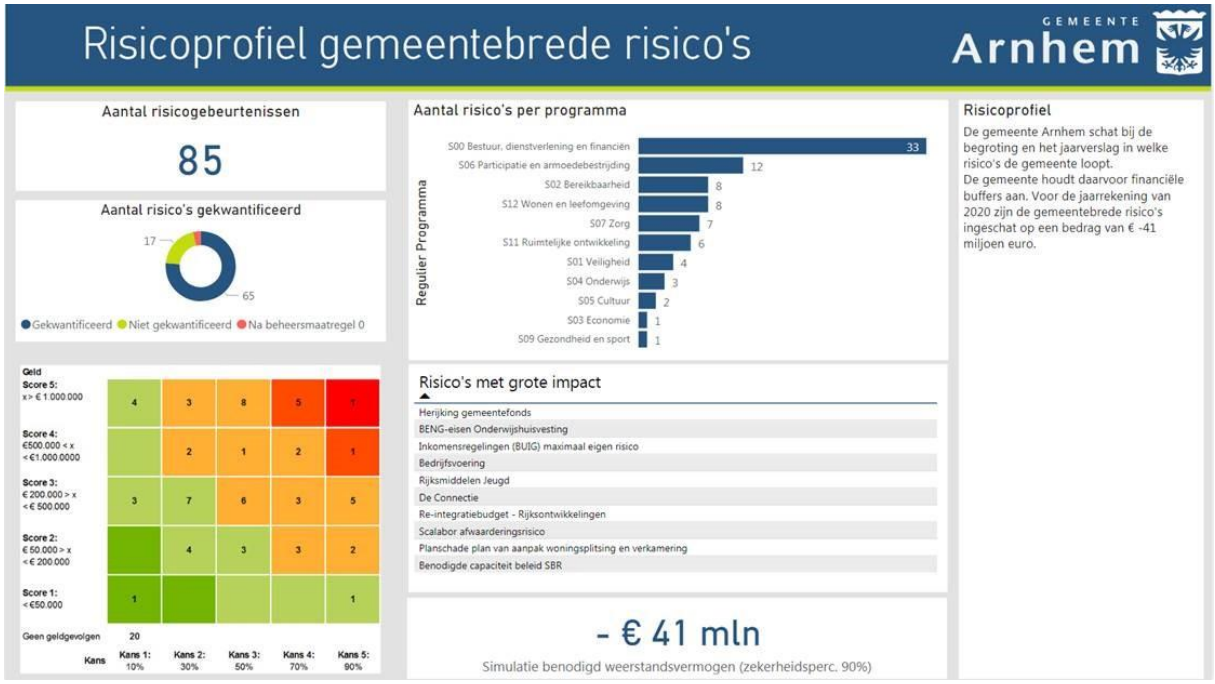

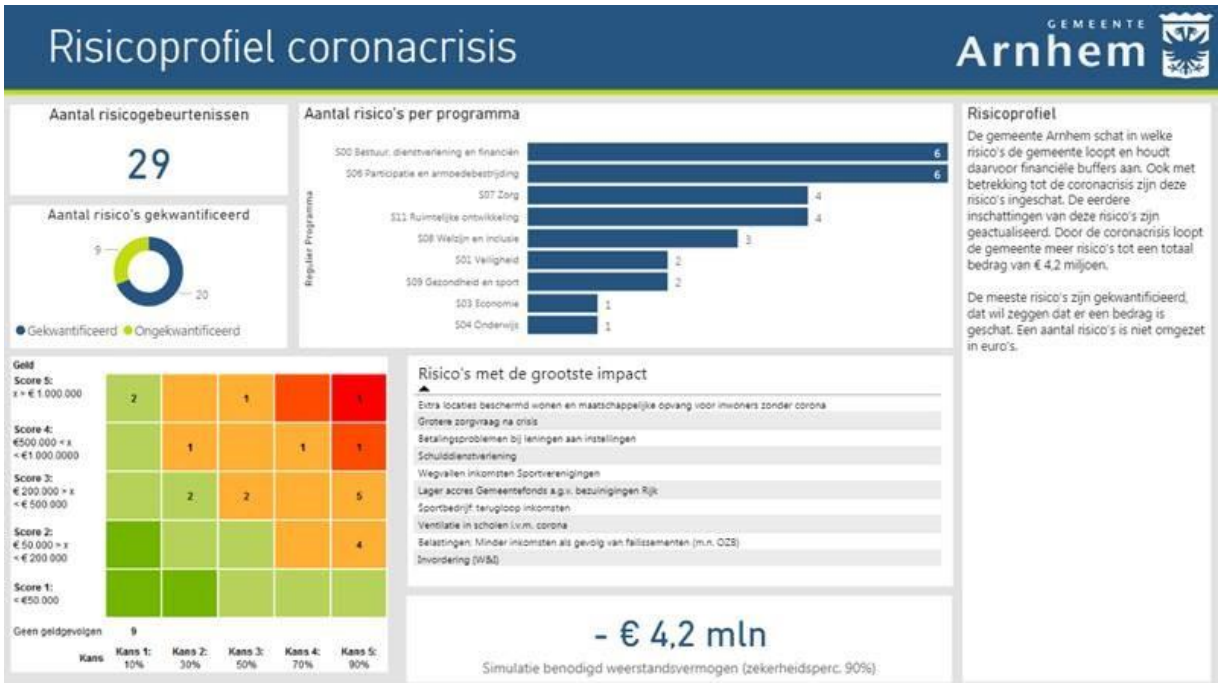

Hieronder worden de belangrijke risico's gepresenteerd en toegelicht, die samen ongeveer 75% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 45,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Begroting 2021/ Impactanalyse oktober
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal zowel uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering als van beschermd wonen een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 18 miljoen. Dit is opgebouwd uit een mogelijk nadeel van € 3 miljoen op de algemene uitkering en € 15 miljoen op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.						
	3	5	€ 18.000.000	15	14,0%	Gewijzigd (+)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.						
	3	5	€ 5.000.000	15	5,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).						
	4	5	€ 2.300.000	20	3,1%	Gewijzigd (+)
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting						
begrotingsrisico: In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.						
	3	5	€ 2.500.000	15	1,9%	Nieuw
Fiscale risico's loonheffing						
begrotingsrisico: Het risico bestaat dat het Rijk niet instemt met de wijze waarop de gemeente de wet op de Loonbelasting heeft toegepast. Dit kan leiden tot een naheffing van de belastingdienst.						
	5	3	€ 500.000	15	1,4%	Gewijzigd (+)

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen

coronarisico:

Leningen aan gelieerde instellingen
De gemeente Arnhem verstrekt leningen aan gelieerde instellingen ten behoeve van het realiseren van activiteiten die nauw grenzen aan het gemeentelijke beleid.
Een kanttekening bij het bestaande risico R330, leningen aan derde partijen. Bij onze grote leningnemers (HAN en Drie Gasthuizen) worden geen problemen verwacht, zij zijn gefinancierd door het Rijk. Bij de andere, veel kleinere leningen, kunnen er nog wel betalingsproblemen optreden als gevolg van de coronacrisis. Hoe lang kunnen culturele instellingen en sportverenigingen deze crisis volhouden voor ze omvallen? En hoe lang duurt het daarna voordat ze weer gezond zijn? De becijfering van de risico's blijft hetzelfde, maar aangenomen wordt dat de kans wel groter wordt.
Naast het bestaande risico is nu de hogere kans op voorkomen in dit coronarisico opgenomen. Als coronarisico een risicoklasse hoger dan wat nu in de becijfering zit.
Het risico dat Sportbedrijf en MSSA leningen niet kunnen betalen maakt deel uit van dit risico, maar is ook als een apart risico opgenomen.

1	5	€ 11.000.000	5	1,1%	Ongewijzigd

Lager accres Gemeentefonds a.g.v. bezuinigingen Rijk

coronarisico:

De crisis maatregelen tellen niet mee voor de omvang van het gemeentefonds. Daarmee is er geen voor- of nadeel voor de gemeentefondsuitkering. Voor de jaren 2020 en 2021 wordt het accres (volume en nominaal) en plafond BCF bevroren, om gemeenten zekerheid te geven. In de septembercirculaire is het accres vanaf 2022 ook niet aangepast, maar afhankelijk gemaakt van de keuze voor een eventuele nieuwe normeringssystematiek. Indien er een forse recessie als gevolg van de corona-crisis optreedt, zouden gemeenten op de langere termijn een lagere gemeentefondsuitkering kunnen krijgen. Dit is afhankelijk van de mate waarin het Rijk gaat bezuinigen en welke afspraken gemaakt worden over de normeringssystematiek op de langere termijn.

1	5	€ 4.000.000	5	0,6%	Gewijzigd (-)

Faillissementen in relatie tot lokale heffingen

coronarisico:

Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Ongewijzigd

S04 Onderwijs

BENG-eisen Onderwijshuisvesting

begrotingsrisico:

Vanuit het rijk is aangegeven dat per 1-1-2021 het bouwbesluit zal worden aangepast met daarin de definitieve BENG-eisen.
De verwachting dat hierdoor de bouwkosten van schoolgebouwen zullen gaan toenemen.Een eerste grove schatting is dat dit een stijging van de investeringsbedragen vanaf 2022 met circa 10% betekent. Dat betekent een stijging van het investeringsvolume met ongeveer 5 miljoen. Eind juni zal er een exactere berekening beschikbaar komen.

5	5	€ 5.000.000	25	11,7%	Ongewijzigd

Ventilatie in scholen i.v.m. corona

coronarisico:

Vanwege Corona is er onderzocht of de ventilatie systemen van de volledig in eigendom van de gemeente zijnde schoolgebouwen (uitsluitend de Mfc's) wel voldoen aan de eisen van het huidige bouwbesluit. Voor het herstel worden meerdere opties onderzocht.
Een indicatieve schatting van de kosten voor het aanpassen van de ventilatie bij de mfc's bedraagt € 750.000,=. Er is een rijksregeling die daarvan 30% subsidieert, daarmee resteert een risico van € 525.000,=. De kans dat dit nodig blijkt te zijn wordt geschat op 70%.

4	4	€ 525.000	16	0,6%	Nieuw

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:

Mogelijk extra kosten onderhoud om de Schouwburg langer in de lucht te houden zolang nog niet is gebouwd, en/of eventuele financiële gevolgen in de exploitatie indien voorstellingen door slechte staat van onderhoud van het gebouw geannuleerd moeten worden.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG 2021 (incl. het verwachte aandeel in het deelbudget Covid-19) € 12 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,3 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,7 miljoen is opgenomen.

3	5	€ 9.700.000	15	7,5%	Gewijzigd (+)

Scalabor afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
•onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
•onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
•onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet;
•onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
• overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om na 5 jaar geteld vanaf de start in 2018 geen nieuwe DVO af te sluiten met Scalabor. Ook op dit onderdeel zal de gemeente de feitelijke ontwikkelingen volgen.

3	5	€ 3.500.000	15	2,7%	Ongewijzigd

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Voor beschut werk heeft het rijk gemeenten verplicht om beschut werk aan te bieden tot minimaal de opgelegde taakstelling. Arnhem heeft gekozen om niet actief in te zetten op Beschut werk (we hebben een alternatief: activerend werk). Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	2,7%	Gewijzigd (+)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten pas in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,0%	Gewijzigd (-)

Invordering (W&I)

coronarisico:
Vanuit de Kinderopvangtoeslag affaire (KOT) heeft het ministerie alle overheden opgeroepen om de vorderingen die de gedupeerden bij de overheden hebben, kwijt te schelden. De Belastingdienst heeft een lijst verstrekt met 248 Arnhemse gedupeerden. Deze lijst mogen we alleen gebruiken om inwoners te benaderen, niet om intern te vergelijken met andere systemen. Daarnaast moeten er nog afspraken worden gemaakt met VNG. Hierdoor kunnen wij deze vorderingen nog niet afboeken, dit gebeurt pas zodra we deze inwoners en de bijbehorende vorderingen goed in beeld hebben en er landelijk uniforme afspraken zijn gemaakt. De verwachting is wel dat deze gedupeerden ook bij de gemeente Arnhem betalingsachterstanden hebben zowel bij W&I als bij Belastingen (lokale heffingen).

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Gewijzigd (+)

S07 Zorg

Rijksmiddelen Jeugd

begrotingsrisico:

In de begroting zijn structureel aanvullende middelen opgenomen voor Jeugdzorg. Het Rijk heeft voor de jaren 2019, 2020, 2021 en 2022 aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Naast deze aanvullende middelen is ook een toezegging gedaan in de vorm van een onderzoek naar de landelijke tekorten jeugd en in hoeverre deze structureel zijn. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek wordt het landelijke budget hiertoe structureel opgehoogd. Dit is de verwachting van de gemeente Arnhem. In afwachting van de wijziging van het landelijke budget zijn de incidentele middelen van € 3,9 miljoen vanaf 2023 structureel in de begroting meegenomen. Dit is in lijn met landelijke afspraken tussen het Rijk en de provincie.

4	5	€ 3.900.000	20	4,2%	Opnieuw opgenomen

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,5%	Gewijzigd (-)

Lvb middelen

begrotingsrisico:

Jaarlijks ontvangen we als gemeente Arnhem een bijdrage van regiogemeenten voor verblijf LVB. Besluitvorming binnen de regio liep tot 2020, waarbij over 2021 nog nadere afspraken gemaakt worden. Het risico is aanwezig dat deze bijdrage niet meer ontvangen zal worden voor 2021 en 2022.

5	4	€ 1.000.000	20	1,2%	Nieuw

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt en de maatregelen strenger zijn geworden, stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van de overige zorgvragen (wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,1%	Gewijzigd (-)

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen zijn andere locaties geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen en is een extra locatie geopend voor de opvang van daklozen met ziekteverschijnselen. Het gaat om opvang in een passagiersschip en het klooster in Huissen. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2020. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip ook voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagiersschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,8%	Ongewijzigd

S09 Gezondheid en sport

Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

coronarisico:

Sportverenigingen met een eigen accommodatie zien hun inkomsten sterk teruglopen. De helft van de inkomsten zoals onder andere baromzet, ophalen oud papier en sponsorgeld valt weg.
Om een goed beeld van de consequenties te krijgen is de Arnhemse Sportfederatie gevraagd een inventarisatie te doen bij de Arnhemse verenigingen en sportaanbieders.
Sportverenigingen die bij de gemeente (bij ons Sportbedrijf) hun accommodatie huren, krijgen kwijtschelding vanaf moment sluiting tot 1 juni. Hiervoor is door minister Van Rijn een compensatieregeling in het leven geroepen. Deze compensatieregeling voorziet ook in een tegemoetkoming voor sportverenigingen met een eigen accommodatie. Doordat de huisvestingskosten (deels) worden gecompenseerd voor de tijd van sluiting, zal de druk op de exploitatie van de sportverenigingen er grotendeels af zijn.

5	3	€ 500.000	15	0,8%	Ongewijzigd

Sportbedrijf; terugloop inkomsten

coronarisico:

Het Sportbedrijf heeft te maken met een forse terugloop van de inkomsten, doordat zij onder andere tijdelijk geen huur in rekening brengt bij sportverenigingen, maar ook inkomsten uit evenementen en entree mislopen. Het Sportbedrijf is echter ook met diverse kostenbesparende maatregelen bezig waaronder werktijdverkorting. Verwachting is dat zij een eventueel resterend nadeel binnen het eigen vermogen of door een rijksbijdrage kunnen opvangen. Dit is wel afhankelijk van de duur van de crisis.

3	3	€ 500.000	9	0,6%	Ongewijzigd

S12 Wonen en leefomgeving

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het risico op planshadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,1%	Ongewijzigd

Diftar Lagere inkomsten

begrotingsrisico:

De inkomsten bij invoering van Diftar bestaan uit een vast en een variabel deel. Het variabel deel is afhankelijk van het aantal aangeboden zakken, en gebaseerd op een raming die in de praktijk lager kan uitpakken. Daardoor kan het variabel deel van de afvalstoffenheffing lager zijn dan begroot.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Gewijzigd (+)

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Samenvattend beeld

Deze paragraaf geeft per type kapitaalgoederen inzicht in geldende kaders, ambitieniveau, planning en het in 2020 bereikte resultaat.

Bij het uitvoeren van het onderhoud aan de kapitaalgoederen streven we er naar zo veel mogelijk bij te dragen aan de ambities binnen de gemeente op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid, klimaatadaptatie en verbinding te zoeken met herstructureringsopgaven.
Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed, duurzaam en efficiënt mogelijk ingezet. Door het sturen op deze samenloop is het soms lastig de uitgaven gelijk te laten lopen met de jaarlijkse begroting. De egalisatiereserve groot onderhoud openbare ruimte maakt het mogelijk deze fluctuaties in besteding van exploitatiebudgetten op te vangen.
Door het organiseren van ontwerpateliers bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij beheerders meedenken over de te realiseren inrichting, komt er op een zo vroeg mogelijk moment zicht op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen).

In 2020 waren de uitgaven voor het groot onderhoud aan de kapitaalgoederen die ten laste komen van de exploitatie in de meeste gevallen in lijn met de begroting. Bij bossen en parken was sprake van een overschrijding. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig.
Door vertraagde uitvoering blijven de investeringen op een aantal punten achter bij de begroting. Vooral vastgoed springt hierbij in het oog omdat de investeringen hier meer dan 50% achter zijn gebleven. Hieronder wordt per product een nadere toelichting gegeven.
In de onderstaande uitwerking per product is de tekst onder de kopjes ***Actuele kaders, Ambitie en Planning*** gebaseerd op de tekst uit de begroting 2020-2023. Bij het onderdeel Actuele kaders zijn bij verschillende onderdelen de meest recente (beheer)plannen toegevoegd.

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	*winkel centra*	*wijken*	*bedrijfs terreinen*	*bossen/ parken*	*hoofdinfra*	*fietspaden*
groen	A	A	B/C	B/C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C/D *	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	B	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	B	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

In het bovenstaande overzicht zijn de in Arnhem gehanteerde basisniveaus (CROW) voor de diverse onderhoudsobjecten op hoofdlijnen weergegeven.

Mogelijke consequenties wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over de besteding van de 'wijk gerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven; niveaus die tot 1 januari 2017 voor de gehele stad golden. In 2020 was dit echter niet aan de orde.

Wegen

Actuele kaders
- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013);
- Beheerplan wegen 2017/18;
- Beheerplan Wegen 2020.

Ambitie
De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:
- niveau A voor vrijliggende fietspaden;
- niveau B voor hoofdwegen (hoofdwegen zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040), fietsstroken die onderdeel uitmaken van de hoofdrijbaan en busbanen;
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

Planning
- Het beheerplan, dat wordt opgesteld op basis van jaarlijkse weginspecties, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud.
- Waar mogelijk wordt samenloop gecreëerd met ander groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het onderhoud van wijkwegen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.
- Voor 2020 stond onder andere onderhoud op de planning voor: Velperbinnensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg (stad uit) en de Velperweg.
- Waar zinvol en (financieel) mogelijk worden kansen voor het beperken van wateroverlast meegenomen in het groot onderhoud.

Resultaat 2020
In 2020 hebben we zowel voor- als nadelen ondervonden door de coronacrisis. We hebben gebruik kunnen maken van het feit dat er minder busverkeer was bij onderhoud op wegen waar normaliter veel bussen rijden zoals de Velperbinnensingel.

Het uit de exploitatie gefinancierde groot onderhoudsprogramma is uitgevoerd zoals dat gepland was.
Dit geldt niet voor het investeringsprogramma 2020. Vooral bij de voorbereiding en uitvoering van multidisciplinaire projecten is er vertraging opgelopen. Daarbij speelde samenloop met mobiliteitsvraagstukken ook een rol. Hierbij moest eerst de kans op het verkrijgen van subsidies worden verkend. Daardoor zijn een aantal projecten die voor 2020 in de planning stonden doorgeschoven naar 2021. Dit betreft onder andere de Dr. C. Lelyweg, Oude Zevenaarseweg, Dalweg en Hommelseweg. Ten gevolge hiervan is er een onderbesteding ontstaan op de geplande wegeninvesteringen. Dit zal in 2021 weer worden ingelopen.

Openbare Verlichting

Actuele kaders
- Nota uitrol LED-verlichting (2015) - Alle openbare verlichting zal in LED-verlichting worden uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud);
- Beheerplan Openbare verlichting 2020.

Ambitie
Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV). Voor de kwaliteit van de verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen.
Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt bij vervanging of nieuwe aanleg voor LED-verlichting gekozen. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. De meerkosten van LED-verlichting ten opzichte van conventionele verlichting wegen financieel op tegen de besparingen die optreden bij gebruik gedurende 20 jaar.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt waar mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte.
De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad is gepland t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad.

Resultaat 2020
In 2020 zijn alle OV-kasten voorzien van een slimme meter. Hiermee kunnen we nog beter het energieverbruik monitoren. Er is real time te lezen wat het energieverbruik per OV-kast is. Dat zal dit jaar leiden tot een nog accuratere energienota.
Voor het eerst zijn er in de gemeente Arnhem 'slimme' LED armaturen en masten geplaatst. Deze staan op de Huissensedijk. Deze armaturen dimmen dynamisch. Dat betekent dat bij beweging het lichtniveau omhoog, naar 70%, gaat en dat er zonder

beweging, het lichtniveau teruggaat naar 20%. Een tweede project met 'slimme' LED-armaturen en masten is gestart rondom het fietspad bij Olympus.
Ook is de vervanging van armaturen en masten voor de binnenstad in gang gezet. Ook deze armaturen zijn 'slim'.
Dat betekent dat we vanaf afstand deze armaturen kunnen aansturen en zo het lichtniveau kunnen aanpassen.
Door het gebruik van 'slimme' LED-armaturen en door de vervanging van de oude armaturen in de binnenstad, zullen we een energiebesparing van 70% realiseren.
Over 2020 zijn er circa 800 armaturen vervangen door energiezuinige LED-armaturen. Daarnaast zijn er in nieuwbouwprojecten (onder andere Schuytgraaf) circa 200 nieuwe LED-armaturen en masten geplaatst.

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- ‘Licht op groen’/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- ‘Het Groen Goed Verdeeld’ (collegebesluit 2006);
- Beheerplan VRI 2020.

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning
Bij reguliere vervangingen worden vanaf 2018 altijd verkeersregelautomaten geplaatst die via de landelijke standaard kunnen communiceren met voertuigen en smartphones.
Voor 2020 stonden de volgende locaties op het programma:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Resultaat 2020
In 2020 zijn 9 verkeersregelautomaten vervroegd vervangen voor iVRI's (VerkeersRegel Installaties die kunnen communiceren met passerende weggebruikers) binnen het programma Talking Traffic van het ministerie. Deze vervanging is betaald met de subsidie vanuit dit landelijke project. Hieronder vallen ook de verkeerslichten op de Pleijroute. Vervolgens is samen met de provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en de gemeente Rheden een volledig nieuwe netwerkregeling geplaatst op de Pleijroute die speciaal ontwikkelt is voor de iVRI. Uit voorstudies blijkt dat de doorstroming hierdoor daadwerkelijk verbetert. Dit wordt de komende tijd in de praktijk getoetst.

Daarnaast zijn op de volgende locaties vanuit het investeringsbudget verkeerslichten vervangen:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Ook dit zijn iVRI's, die kunnen communiceren met passerende weggebruikers.

Civieltechnische kunstwerken

Actuele kaders
- Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2018-2019;
- Beheerplan beeldende kunstwerken 2017-2021;
- Beheerplan Kunstwerken 2020.

Ambitie
Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden.

Planning
In 2019 is een nieuwe technische inspectie uitgevoerd, op basis hiervan is eind 2019 een nieuwe beheerplanning opgesteld. De uitwerking was echter nog niet opgenomen in de begroting 2020-2023.

Resultaat 2020
Het groot onderhoud aan het doorlaatwerk Eldensedijk is afgerond, waardoor dit weer een hoogwaardige snelfietsroute is. Het groot onderhoud aan het viaduct Huissensedijk en het viaduct Lange Akkers is afgerond.
Enkele kleinere werken zoals groot onderhoud brug Waardmanspad en vervanging Tellegenbank zijn ook gerealiseerd.
De Inspectie plus update van de risicoanalyse over het gehele areaal civieltechnische kunstwerken zal eind februari worden opgeleverd.

Het investeringsprogramma 2020 is door vertraging van twee grotere projecten niet volgens plan uitgevoerd:
Werkzaamheden aan de binnenzijde van viaduct Cattepoelseweg is later van start gegaan en zal naar verwachting in mei 2021 worden opgeleverd. Het vernieuwen van de taluds van het viaduct Voetiuslaan is volledig verschoven naar 2021. Dit als gevolg van een langere voorbereidingstijd en samenloop met door Prorail uit te voeren onderhoudswerkzaamheden rondom Arnhem in de zomer van 2021.

Riolering

Actuele kaders
- Het in de MJPB 2018-2022 verlengde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018;
- Aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015);
- Beheerplan Riolering 2020.

Ambitie
De kwaliteit van het rioolstelsel wordt bepaald aan de hand van rioolinspecties. Jaarlijks wordt een deel van het riool geïnspecteerd.
Het herstel- en vervangingsprogramma is er op gericht de risico's van bezwijkende riolen te minimaliseren. Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen.

Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgave ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel. Binnen het in de begroting beschikbare budget zijn middelen beschikbaar voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie bij het uitvoeren van groot onderhoud en het concreet verminderen van de gevolgen van extreme wateroverlast.

Planning
De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. De daadwerkelijke vervangingsnoodzaak wordt vastgesteld op basis van inspectieresultaten. Niet de theoretische levensduur maar de inspectieresultaten zijn bepalend voor de vervangingsplanning.
Voor 2020 betrof dit: starten met de grootschalige rioolvervanging in de wijk Sterrenberg, voortzetten van de werkzaamheden in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt evenals het herstel van het Moerriool. Ook zou een nieuw basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord worden opgesteld. Dit BRP is de informatie drager voor het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan en geeft een beschrijving van de technische voorzieningen en het hydraulisch en technisch functioneren hiervan onder andere in relatie tot de optredende klimaatverandering.

Resultaat 2020
Op verschillende plekken in de stad zijn herstel- en vervangingswerkzaamheden aan het rioolstelsel uitgevoerd. De grootschalige werkzaamheden aan het moerriool en de rioolvervanging in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt zijn voortgezet. Ondergrondse en bovengrondse maatregelen die zijn uitgevoerd in de wijk Schaarsbergen hebben er voor gezorgd dat de kans op ernstige wateroverlast, zoals in de afgelopen jaren enkele keren is opgetreden, aanzienlijk is verkleind.
De rioolvervanging in de wijk Sterrenberg is voorbereid. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de opgave om in de toekomst van het gas af te gaan door hiervoor in de ondergrond ruimte te reserveren. De uitvoering hiervan zal echter pas in 2021 starten. De investeringen lagen in 2020 hierdoor lager dan gepland.
Het basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord zal begin 2021 worden afgerond.

Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (in 2018 verlengd);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;
- Omgevingsvisie Gelderland;
- Beheerplan Water 2020.

Ambitie

Het beleidsveld 'Water' omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Planning

In de periode 2019-2022 zullen alle nog niet gebaggerde havens uitgebaggerd worden. Zo was de planning dat in 2020-2021 Onderlangs en in 2021/2022 de Praets en Rosandapolder worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Resultaat 2020

De baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven zijn gestart eind 2020 en worden verder afgerond in het voorjaar van 2021.De voorbereidingen van de baggerwerkzaamheden Onderlangs zijn gestart en de uitvoering staat nu gepland in de zomer van 2021.
Overige werkzaamheden watergerelateerde zaken zijn conform planning uitgevoerd.

Wijkgroen

Actuele kaders

- Groenvisie 2017-2035 (raadsbesluit 2018);
- Beheerplan Groen 2020.

Ambitie

De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en geeft kaders mee voor het groen in en om Arnhem.
Wijkgroenbeheer is gericht op instandhouding van de gewenste streefbeelden en de gebruiksfunctie van een groengebied. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De onderhoudsniveaus zijn als volgt:

- wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Planning

- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd.
- Invasieve exoten; doelstelling is om deze zeer terug te dringen, en waar dit niet mogelijk is de uitbreiding te stoppen. Op basis van het bestrijdingsplan wordt in 2020 de structurele bestrijding voortgezet.

Resultaat 2020

- Het dagelijks onderhoud is uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Het benodigd groot onderhoud aan heestervakken (vervanging) is flink toegenomen, meest waarschijnlijke oorzaken zijn droogte en onkruiddruk.
- Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) loopt volgens planning.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013);
- Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS);
- Beheerplan Spelen 2020.

Ambitie
De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:
- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Planning
- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd.
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving.
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.
- Een grote natuurlijke spel- en ontmoetingsplek inrichten in de Laar-West.

Resultaat 2020
Versleten speeltoestellen zijn conform planning verwijderd. In overleg met de teams Leefomgeving zijn op diverse speelplekken speeltoestellen vervangen en/of geplaatst.
Het dagelijks onderhoud en de inspecties zijn conform planning uitgevoerd.
De plannen voor het inrichten van een grote speel- en ontmoetingsruimte in park de Laar-West zijn (nog) niet in uitvoering. Het team Leefomgeving is in overleg met de buurt, scholen en wijkcentra om tot een goed plan te komen. Hierdoor lagen de bestedingen in 2020 lager dan begroot.

Bomen

Actuele kaders
- Groenvisie 2017-2035, 2018;
- Bomenplan Arnhem 2019;
- Beheerplan Bomen 2020.

Ambitie
Beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Bomen kunnen vitaal oud worden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

Planning
In de periode tot en met 2019 is de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierbij is het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee is in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn. Op basis van het in 2020 vastgestelde bomenbeleid zal een planning worden uitgewerkt.

Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.

Resultaat 2020
Het Bomenplan is vastgesteld. Voor de hieraan gerelateerde werkzaamheden en processen is een uitvoeringsprogramma bomen opgesteld. In 2020 is begonnen met de uitvoering, die in 2021 wordt vervolgd. Er is gestart met het monitoren van de kroonbedekking. Het Boom Kwaliteitsteam Arnhem is benoemd door het college en er is een strategisch communicatieplan bomen opgesteld. Extra bomen zijn geplant in private en openbare ruimte.
Er zijn 1000 klimaatbomen verstrekt aan bewoners in hittegebieden. In de openbare ruimte zijn 115 bomen extra aangeplant. Groeiplaatsen van waardevolle bomen zijn verbeterd onder andere in het Musispark waardoor bomen ouder kunnen worden. Door te werken met de bomenafwegingsrapportage zijn er vele bomen duurzaam ingepast en groeiplaatsen verbeterd zoals aan de Monnikensteeg. Door beter te kijken naar de mogelijkheden is de kap van bomen voorkomen. De planvorming om tot een projectmatige vervanging van boomlanen en structuren te komen is opgestart en wordt op basis van de uitgangspunten uit het nieuwe Bomenplan uitgewerkt.
In 2020 zijn 2 boomvervangingsprojecten voorbereid die begin 2021 in uitvoering gaan, dit betreft een klein gedeelte van de Cattepoelseweg en bomen in Gaardenhage.
Het dagelijks onderhoud, de visuele controles en de daaruit voortvloeiende maatregelen zijn volgens planning uitgevoerd. Zieke en dode bomen zijn verwijderd en vervangen conform planning.

De eikenprocessierups is volgens planning beheerst. De plaagdruk was hoger dan gemiddeld, maar ten opzichte van 2019 is het iets afgenomen.

Parken en bossen

Actuele kaders

- Groenvisie 2018- 2035(raadsbesluit 2018);
- Beheervisie uiterwaarden Neder Rijn Arnhem 2019- 2029/2039;
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Beheervisie Park Angerenstein 2006 - 2016 (2005);
- Beheervisie Park Klarenbeek, Braamberg en 't Hazegrietje 2007- 2017 (2007);
- Beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (2008);
- Beheervisie Park Sacre Coeur 2008 - 2018 (2008);
- Beheervisie Park Presikhaaf 2010 - 2019 (2010);
- Beheervisie Polderlinten (dijken, oude lintwegen en zeegen) 2011-2020 (2012);
- Beheervisie Park Immerloo- De Wheme 2014 - 2023 (2013);
- Beheervisie Arnhem Veluwe 2015 - 2024 (2015);
- Bomenplan Arnhem 2019.

Ambitie

Wij streven er naar om:

- voor alle parken een actuele beheervisie te hebben;
- ruimte te bieden voor recreatie, sport en samenleven in combinatie met de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Dit is onder meer aan de orde bij de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem;
- onderhoud gebeurt tenminste op B-kwaliteitsniveau.

De wens is om :

- invasieve exoten reuzenbalsemien en reuzenberenklauw in 2022 volledig verwijderd te hebben van de gemeentelijke terreinen, conform EU regelgeving;
- het areaal Japanse Duizendknoop onder controle te krijgen (er vindt geen verdere verspreiding meer plaats, het areaal wordt terug gedrongen).

Planning

- 2020-2021 extra bestrijding invasieve exoten.
- In 2020/ 2021 uitvoering grootschalig onderhoud, aanvulling en verjonging van beplanting, en de boomgroepen/ clumbs in Sonsbeek.
- Onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal op basis van cultuurhistorisch onderzoek.
- 2020 actualisering beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem.
- 2020 komen tot beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn.
- Verbinden grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof omzetten naar jaarrond begrazing. Fase 2 verbinden natuurgebied Meinerswijk met de natuurgebied van de Groene Rivier 2021.

Resultaat 2020

Noodzakelijk herstel hekwerken en ander achterstallig onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig. Naast extra mankracht is ook extra geld nodig voor vervanging van materialen zoals hekwerk, bankjes, slagbomen, etc.
Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) en het onderhoud in Sonsbeek loopt volgens planning. Het onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal is niet uitgevoerd, de aanpak en planning hiervoor wordt opgenomen in de nieuwe beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem. Actualisering van de beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem is opgestart in 2020, afronding in 2021.
De beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn is nog niet gereed, daar wordt nog over gesproken met de betrokken partijen. De verbinding van grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof is uitgevoerd.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders

- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval) en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van diftar' (september 2017).

Ambitie

In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot meer hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem heeft daarvoor de systeemkeuze van Omgekeerd Inzamelen gemaakt in 2015. Om een extra impuls aan afvalscheiding te geven is besloten om door middel van een heffingssysteem van gedifferentieerde tarieven, ook een prijsprikkel te gaan geven.

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Planning

- Jaarlijkse beoordeling op basis van de controles of de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden.
- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie en worden opnieuw beoordeeld.
- Voorbereidingen invoering DIFTAR-systeem

Resultaat 2020

- Het systeem van gedifferentieerde tarieven (Diftar) is per 1 juli 2020 ingevoerd. Een deel van de afvalstoffenheffing wordt vanaf die datum gebaseerd op het aantal tariefzakken dat wordt aangeboden.
- De infrastructuur van collectieve inzamelvoorzieningen voor GFT voor huishoudens in hoogbouw is in het afgelopen jaar verder uitgebreid.

Vastgoed

Actuele kaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.

Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning

Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille. Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New energy made in Arnhem, een plan gemaakt. Gemiddeld zal hier gedurende een periode van 10 jaar een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken. Bij de verduurzaming van het vastgoed wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de geplande werkzaamheden in het kader van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).

Met ingang van 2019 is een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de MJPB opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.

Daarnaast wordt er in de periode 2020-2023 gemiddeld € 5,2 miljoen uitgegeven planmatig en storingsonderhoud.

Resultaat 2020

Exploitatie
In 2020 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 41,4 miljoen, waarvan ruim € 20,4 miljoen aan

kapitaallasten € 21,0 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is huur: deze bedroeg ruim € 5,8 miljoen. De (verhuur)inkomsten bedroegen € 17,5 miljoen.

Onderhoud
De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2020 € 5,7 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen) tegen een raming van € 6,4 miljoen. De grootste afwijking ten opzichte van de begroting betreft werkzaamheden welke worden doorgeschoven naar 2021:

- € 0,25 miljoen Parkeergarage Arnhem Centraal veroorzaakt doordat in 2021 grootschalig onderhoud plaats gaat vinden. Hiervoor hebben in 2020 voorbereidende werkzaamheden plaats gevonden.
- € 0,35 miljoen Museum Arnhem waarvan de maatregelen deels doorgeschoven zijn naar 2021 om aan te sluiten bij de werkzaamheden rond de verbouwing van het museum.

Investeringen
Voor 2020 was een krediet geraamd van € 10,0 miljoen inclusief het doorgeschoven krediet uit 2019 van € 5,8 miljoen. In 2020 is er € 4,4 miljoen aan investeringen afgerond. De belangrijkste daarvan zijn de afronding van de vervanging van de trekkenwand in de schouwburg en de afronding van de werkzaamheden aan de Beukenlaan 15.
In totaal stond tegenover de activering van € 4,3 miljoen een geraamd krediet van € 3,2. Het verschil wordt veroorzaakt door hogere kosten dan geraamd en de investering van vervangen dak aan de Beukenlaan 15 welke later gepland was maar eerder is gerealiseerd om aan te sluiten bij de renovatie.
Van het totaal geraamde krediet wordt € 6,3 miljoen doorgeschoven naar 2021. Daarvan zijn al een aantal werkzaamheden gestart. Onder andere het aanbrengen van LED-verlichting Arnhem Centraal.
Een deel van het begrote krediet kan vervallen omdat de geraamde werkzaamheden niet meer nodig zijn of anders zijn gerealiseerd. Het gaat om een bedrag van € 0,4 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

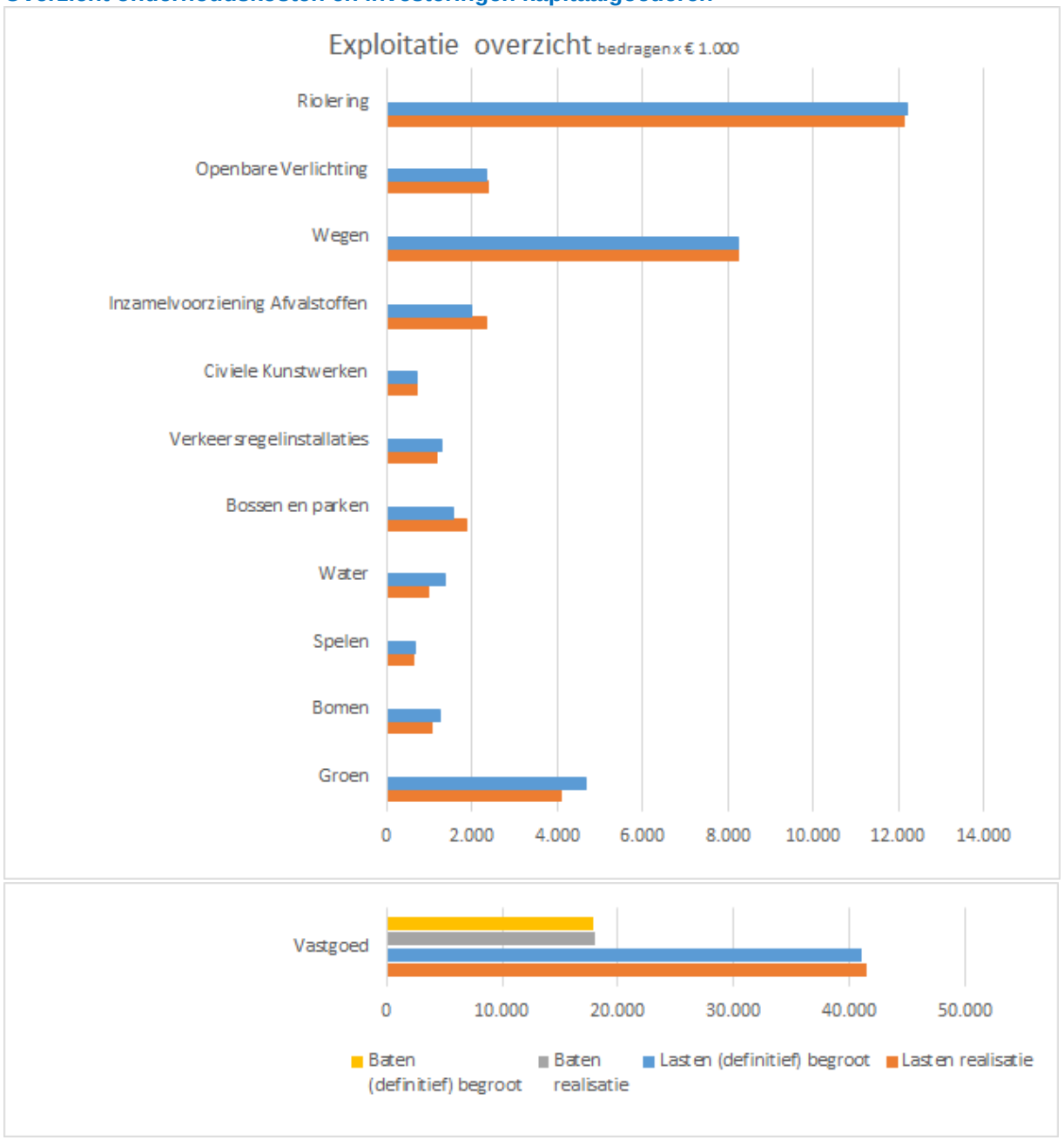

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

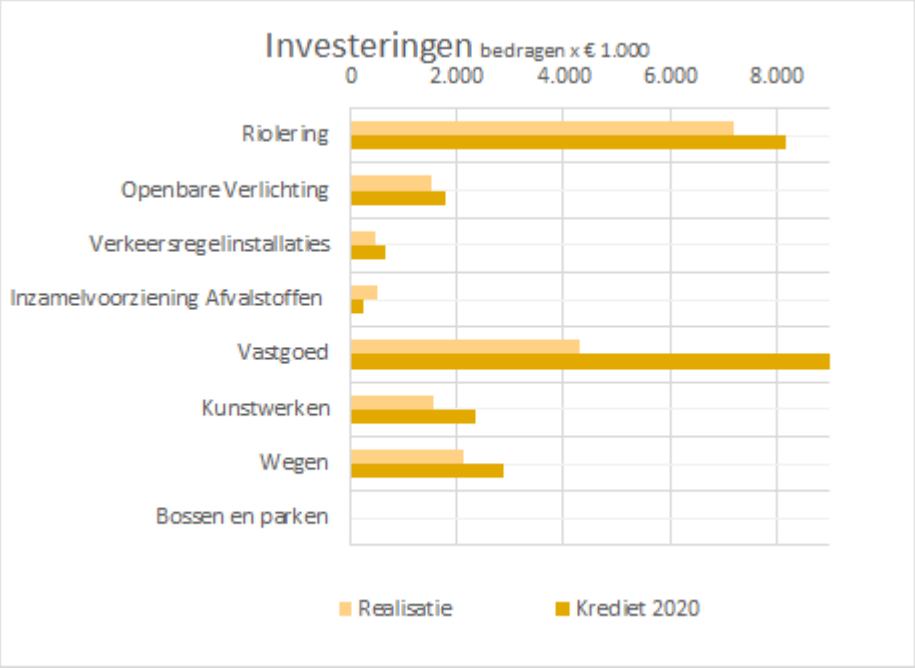

bedragen x € 1.000

Financiering

In deze paragraaf financiering worden enerzijds het gevoerde beleid in de financieringsfunctie en anderzijds het resultaat daarvan in 2020 toegelicht. De werkzaamheden zijn alle binnen de kaders van het treasurystatuut uitgevoerd.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de MJPB, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.
Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2020 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2020 zijn nieuwe vaste leningen aangetrokken voor € 46,5 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.
Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2020

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2020 respectievelijk € 151,637 miljoen en € 72,683 miljoen:

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	**Volume**	**Rente**
Bedragen x € 1.000		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	10.229	0
- Voorzieningen: 2%	62.454	1.249
Subtotaal voorzieningen	72.683	1.249
Reserves:		
- Rente : 0%	128.345	0
- Rente : 2%	23.292	466
Subtotaal reserves	151.637	466
Totaal	**224.320**	**1.715**

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2020

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.
In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering (met daarin de financiering van de sociale woningbouw) en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	**Stand 01.01.2020**	**Vermeerdering**	**Aflossing**	**Stand 31.12.2020**
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	663.534	46.500	-39.596	670.438
Totaal leningen O/G	**663.534**	**46.500**	**-39.596**	**670.438**
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand	63.533	761	-14.078	50.216
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	10		-1	9
Totaal leningen U/G	**63.543**	**761**	**-14.079**	**50.225**

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.
De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.
Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG, indien nodig, altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de

zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2020 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Het begrotingstotaal voor 2020 bedroeg bij vaststelling van de MJPB 2020 - 2023 door de gemeenteraad € 760 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2020 bedroeg dus € 64,6 miljoen.
De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in 2020 in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde in 2020 € 4,3 miljoen.
Inkomende en uitgaande kasstromen hebben een afwijkend ritme, waardoor hoge positieve of negatieve kassaldi kunnen ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke schommelingen hoeft niet de dagelijkse stand van de banksaldi te worden afgezet tegen de drempelwaarde, maar het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Door de gemeente Arnhem is de drempelwaarde voor schatkistbankieren in 2020 in geen van de kwartalen overschreden.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2020 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2020 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 39,6 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente € 11,2 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 28,4 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn voor € 46,5 miljoen nieuwe leningen aangetrokken, waarvan € 48.000 is uitgeleend. Daarnaast is van een lening van € 1,6 miljoen de rente herzien. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille òf de nieuw aangetrokken financiering, wanneer die lager is, en daarbij de som van de leningen met renteherziening.
Het gerealiseerde renterisico bedroeg € 39,6 miljoen -/- € 11,2 miljoen = € 28,4 miljoen plus € 1,6 miljoen. Tezamen is dat € 30,0 miljoen.
De toegestane renterisiconorm was 20% van € 760 miljoen: € 152,0 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 30,0 miljoen is 4,0 % van € 760 miljoen. De gemeente Arnhem is dus ook met betrekking tot de renterisiconorm ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2020 bedroeg de omslagrente 2%.
Als gevolg van de aanhoudend lage rentestand op de kapitaalmarkt zal de omslagrente in de komende jaren verder verlaagd moet worden doordat relatief dure leningen (rente van 4 á 5%) zullen worden afgelost en met goedkope leningen worden geherfinancierd. Voor de treasuryfunctie is het een uitdaging ervoor te zorgen dat door de juiste financieringsbeslissingen te nemen de gemeente kan blijven rekenen met een meerjarig stabiele omslagrente ondanks de krappe marges waarbinnen deze vastgesteld moet worden.

Het risico van rentefluctuaties is opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel, dat wordt gedekt door de weerstandscapaciteit. Daarmee geeft de gemeente aan dat dit risico een normaal bedrijfsvoeringsrisico is, dat geen speciale positie vraagt.

Financiering van de sociale woningbouw

Op het gebied van de financiering van de sociale woningbouw heeft de gemeente de actieve rol uit het verleden op een haar na volledig afgebouwd. Per 31/12/2020 bedraagt de schuld van corporaties aan de gemeente Arnhem nog maar € 9.000. Vergeleken met de stand van € 248 miljoen per 1/1/2010 mag gesteld worden dat het risico uit hoofde van deze leningen effectief volledig is verdwenen.
Corporaties hebben de leningen in eigen beheer genomen met borging door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarbij de gemeente Arnhem als intermediair tussen de bank en de corporatie is verdwenen, of hebben leningen volledig afgelost. De verhoging van de achtervang jegens het WSW is weliswaar toegenomen, wat op zich ook een risico meebrengt. Maar dit risico is veel kleiner dan wanneer de gemeente zelf borg staat voor de leningen of deze zelf heeft verstrekt.
Wanneer het WSW de achtervang aanspreekt (wat overigens nog nooit is gebeurd) moet de gemeente een renteloze lening ter beschikking stellen. Die lening wordt terugbetaald, zoals normaal is bij leningen. Het risico betreft dus alleen de rente over de lening, die de gemeente natuurlijk wel zelf moet betalen aan de verstrekker van het geld. Voor de hoofdsom zal de gemeente niet worden aangesproken.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen en derden gaat het om activiteiten die passen binnen het beleid van de gemeente Arnhem. De gemeente heeft hierbij gekozen voor een terughoudend beleid. Slechts in bijzondere gevallen en soms als voortzetting van een bestaande relatie verstrekt de gemeente leningen aan derde partijen.
Het risico is aanwezig dat een instelling niet aan de contractuele verplichting van betaling van rente en/of aflossing kan voldoen. Dit probleem wordt in eerste instantie (“aan de voorkant”) beheerst door financiering te bieden die het best past bij de financiële mogelijkheden van de instelling. Voor het geval er toch problemen mochten ontstaan eist de gemeente garanties en/of waarborgen, bijvoorbeeld het recht van 1e hypotheek of pandrecht. Ook wordt bij leningen aan instellingen/derden een risico-opslag van (als regel) 0,1% op de te betalen rente gehanteerd. De risico’s zelf zijn, net als de risico’s van rentefluctuaties, ondergebracht in het gemeentelijk risicoprofiel.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in euro’s. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Overigens heeft Arnhem geen overtollig kapitaal, ook niet in de schatkist. Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2020 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
S00	Vaste en vlottende financiering	2.900	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
S00	Dividend BNG	631	V
Totaal Resultaat		**3.531**	**V**

Afgezet tegen het begrote resultaat in de MJPB voor 2020 van € 2,848 miljoen is sprake van een voordelig resultaat van € 0,683 miljoen. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
	Resultaat ten opzichte van de MJPB		
S00	Vaste en vlottende financiering	682	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting		
S00	Dividend BNG	1	V
Totaal Resultaat		**683**	**V**

Het resultaat op de financiering zelf van € 682.000 wordt voor € 562.000 verklaard door de vlottende financiering met zijn negatieve rente. In de vaste financiering is oorspronkelijk een voordeel behaald van € 241.000 omdat minder leningen zijn aangetrokken dan waarop was gerekend in de MJPB. Er zijn dus minder rentekosten gemaakt. Vanwege nieuwe regels in het BBV, die een maximum stellen aan het renteresultaat van de treasuryfunctie, is een bedrag van € 121.000 'teruggegeven' aan de programma's, waarna nog een voordeel op de vaste financiering binnen treasury resteert van € 120.000.

Het uitgekeerde dividend van de BNG heeft betrekking op het jaar 2019. De hoogte ervan is vastgesteld in de algemene vergadering van aandeelhouders in april 2020 en wordt daarom in het jaarverslag 2020 verantwoord. Op aandringen van de Europese toezichthouder, die wil dat banken voldoende armslag houden in de huidige crisis rond corona, is het dividend nog niet uitgekeerd. Dat zal pas in 2021 gebeuren.

De economie en ontwikkelingen in de rente

Wereldwijd heeft de economie een forse knauw gekregen als gevolg van de beperkende maatregelen van overheden om corona het hoofd te bieden.
Nu de langverwachte vaccins beschikbaar komen is de verwachting dat in 2021 het economisch herstel zal inzetten. Bij een min of meer optimistisch economisch beeld met toenemende investeringen hoort een rente, die op een hoger niveau ligt dan de huidige. Tegelijkertijd mag verwacht worden dat de rente nog veel jaren laag zal blijven als gevolg van de enorme hoeveelheid kapitaal, die wereldwijd momenteel beschikbaar is, samen met het doorlopende opkoopprogramma van staatsleningen door de ECB. Hiermee blijven serieuze risico's bestaan voor vorming van zeepbellen in de economie.
De rente ligt inmiddels op een hoger niveau dan we in heel 2020 gewend waren en zal uiteindelijk nog wel naar hogere niveaus stijgen, maar het moment waarop de rente daadwerkelijk hoger wordt kan niemand voorspellen.
Voor de financieringsfunctie is het zaak om alert te blijven op deze ontwikkelingen. De gemeente (en dus de belastingbetaler) is erbij gebaat activiteiten zo goedkoop mogelijk en toch veilig te kunnen financieren, wat betekent dat de huidige (nog steeds lage) rente lang in de boeken blijft door leningen met lange looptijden af te sluiten. Daarnaast is het zaak om een open oog te houden voor de economische en financiële ontwikkelingen, zodat een stijging van de rente de gemeente niet overvalt.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering, juridische zaken en risicomanagement.

Corona

Corona heeft vanzelfsprekend in 2020 veel gevolgen voor onze organisatie gehad. Door corona is er vanuit informatie en automatisering op bepaalde gebieden veel ontwikkeling versneld, bijvoorbeeld omdat thuiswerken en de anderhalvemetersamenleving vragen om nog meer digitalisering. Voor zelfstandige ondernemers is er in maart 2020 een digitaal proces ontwikkeld voor de TOZO regeling en er is een corona-dashboard ontwikkeld, dat ook voor burgers via de website van de gemeente beschikbaar is. De (extra) inzet op het managen van de gevolgen van corona heeft op een aantal andere onderdelen juist voor vertraging gezorgd.

Juridische Zaken organiseerde als eerste in Nederland online commissievergaderingen.
Dit is inmiddels een ingeburgerde werkwijze geworden die ook niet of nauwelijks tot verstoringen heeft geleid.
Met de invoering van de TOZO is bijgedragen aan de vorming van het beleidskader en geacteerd in de afhandeling bezwaar en klachten. Verder is bijgedragen aan de vorming van het afwegingskader subsidies.

Financiën en Control was vertegenwoordigd in het corona finance team dat de gevolgen van corona voor de verschillende programma's, zowel beleidsmatig als financieel, inventariseerde en vertaalde naar voorstellen voor (bij)sturing. Hieruit is (ook) het eerder genoemde dashboard ontstaan.

Vanuit Personeel en Organisatie zijn door corona een aantal fysieke activiteiten uitgesteld of online georganiseerd. Zo zijn de trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' (online) en een vervolg op de Meet & Greet (tussen jongeren uit de stad en onze eigen collega's) uit 2019 (uitgesteld) en diverse activiteiten die in het kader van Diversity week waren gepland (afgelast). Dit geldt ook voor geplande fysieke activiteiten en acties op gebied van vitaliteit.

Personeel en organisatie

Diverse en Inclusieve organisatie

In de periode 2018-2020 is onder andere ingezet op bewustwording van onbewuste vooroordelen en bewustwording van het belang van diversiteit en inclusie. Dat is de focus geweest, omdat het essentieel is dat iedereen beseft waarom diversiteit en inclusie belangrijk zijn voor onze organisatie. Op die wijze creëren we meer begrip en draagvlak voor dit thema. Hiervoor is een scala van activiteiten aangeboden, zoals lezingen, theater, ontmoeting met 'Arnhem Divers en Jong', trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en trainingen 'Deep Democracy'. Ook zijn er meerdere dialogen gevoerd in de managementteams en is een middag over inclusief leiderschap voor alle leidinggevenden georganiseerd. Daarnaast zijn traineeships opgezet, stageplekken en werkervaringsplaatsen aangeboden en is de banenafspraak conform de richtlijnen ingevuld. Belangrijk om te vermelden is dat er ook hard gewerkt is aan het verbeteren van onze arbeidsmarktcommunicatie en een nieuwe website. In de loop van 2018 is door de Universiteit van Tilburg onderzoek gedaan naar diversiteit en inclusie in de gemeentelijke organisatie. De aanbevelingen uit dit onderzoek zijn intern besproken.

Een aantal van de genoemde activiteiten uit de periode 2018-2020 is:

- Pilot anoniem solliciteren;
- Banenafspraak;
- Landelijk Charter diversiteit en de verklaring van Dordrecht;
- All Inclusive week;
- Onderzoek van Universiteit van Tilburg;
- Diversity Day en Intern Charter Diversiteit;
- Netwerkactiviteiten met young professionals (Picknick, Meet&Greet);
- Arbeidsmarktcommunicatie en website.

<u>Vervolgstappen</u>

De komende jaren ligt de focus op het formuleren van meetbare doelstellingen en het monitoren hierop. Daarbij maken wij gebruik van de Barometer Culturele Diversiteit van het CBS en van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (zie ook motie 20M116).
Ondertussen gaan wij door op de ingeslagen weg door het organiseren van trainingen voor management en andere medewerkers, versterken van onze arbeidsmarktcommunicatie en het organiseren van ontmoetingen met diverse doelgroepen. Daarnaast werken we aan het verbeteren van het proces en de methode van selecteren van nieuwe medewerkers en bereiden we in de loop van dit jaar voorkeursbeleid voor (zie ook motie 20M149). Het college zorgt samen met het managementteam voor draagvlak en neemt de verantwoordelijkheid voor het tot stand brengen van een meer diverse en inclusieve organisatie. Om dit proces kracht bij te zetten zijn extra investeringen nodig en daar komen wij op terug in de Perspectiefnota.

We voldoen aan de taakstelling voor 2020 van de "wet banenafspraak". Op dit moment zijn er al 40,2 banen gerealiseerd, waarvan 27 banen (Sociale Werkplaats-detachering) bij de gratis bewaakte fietsenstalling. Gemeente Arnhem moet in 2024 40,1 banen (van 25,5 uur) gerealiseerd hebben.
Met ingang van het schooljaar 2020-2021 zijn de stagevergoedingen voor MBO, HBO en WO studenten gelijkgetrokken. De stagevergoeding bedraagt nu voor alle stagiairs € 350 per maand.
Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8 naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 50 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Verzuim en vitaliteit
Het verzuim is in het afgelopen jaar verder gedaald naar 6,02% (inclusief langer dan 2 jaar). De meldingsfrequentie (0,49) is ook gedaald en ligt onder het afgesproken target. Hier kan een relatie liggen met het vele thuiswerken vanwege het coronavirus. Verzuim en meldingsfrequentie van clusters is divers, maar beide cijfers zijn gedaald. Het aandeel nulverzuim (62,8%) is vitaal en het aandeel frequent verzuim is met 2% zeer laag. Het zeer langdurig verzuim (2,66% langer dan 1 jaar) blijft aandachtspunt. Ruim de helft van het verzuim is psychisch van aard. Dit beeld is onveranderd ten opzichte van de vorige periode.
De aanpak van ziekteverzuim is dit jaar versterkt door de focus op "Meer grip, sneller herstel en sterker terug naar werk". De Arbo Unie heeft hiervoor een traject met 7 stappen uitgezet in onze organisatie. Daarnaast is onlangs gestart met triage, waarbij na 4 dagen verzuim vanuit de Arbo Unie contact wordt gezocht met de arbeidsongeschikte medewerker om uitvraag te doen en zo een inschatting te maken of langdurig verzuim dreigt. Waarbij in dat geval meteen een interventie ingezet kan worden om de verzuimduur te beperken.
En natuurlijk blijft het voorkomen van uitval ons belangrijkste doel. Door te weten wat er speelt in de organisatie en met data-analyse en onderzoeken, zoals de risico-inventarisatie en het preventief medisch onderzoek, vast te stellen waar risico's ontstaan. Op deze manier zorgen we er samen voor dat mensen optimaal kunnen werken, op een veilige, gezonde en productieve manier.

Rondom het thema Vitaliteit is in 2020 een intern vitaliteitsnetwerk opgericht dat samen met Fitter Nederland in maart 2020 het platform KERN-gezond heeft gelanceerd. Vanuit het KERN-gezond programma is een online vitaliteitsprogramma op het intranet geïntroduceerd, evenals wekelijks blogs, vlogs, filmpjes en podcasts. Veel van de actuele nieuwsberichten zijn corona-gerelateerd met tips om fysiek en mentaal gezond door de lastige periode te komen.
Verder is er binnen het management development programma tijdens onder andere de leidinggevenden bijeenkomsten aandacht besteed aan de vitaliteit van medewerkers. Tot slot is in 2020 met de introductie van Studytube een online leeromgeving gecreëerd, waarin onder andere ook een groot aantal vitaliteitsbevorderende online (micro)learnings staan.

Nieuwe werken of Hybride werken
De afgelopen periode heeft de organisatie, zij het gedwongen door de coronamaatregelen, ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. De gemeente Arnhem wil de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Daarom is er een taskforce hybride werken ingericht, met externe projectleider, om dat wat er is geleerd de afgelopen maanden te vertalen naar alle facetten van het werk. De afdeling P&O is op deze taskforce aangesloten.

Kerngegevens personeel
In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het aantal fte's bestuurlijk en ambtelijk opgenomen.

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2018	Realisatie Bezetting 2019	Begroting Formatie 2020	Realisatie Bezetting 2020
Bestuur				
Aantal FTE Raad	41	42	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7
Personeel				
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	914	908	938	949
Totaal personeel gemeente Arnhem	**914**	**908**	**938**	**949**

De begrote formatie is gestegen van 929 fte in 2019 naar 938 fte in 2020. Door invulling van openstaande vacatures is de totale bezetting gestegen van 908 fte eind 2019 naar 949 fte eind 2020. Ultimo 2020 is er een overschrijding op de totale formatie van 11 fte. Een overschrijding binnen het cluster SBR wordt gecompenseerd door een aantal onderschrijdingen bij andere clusters.

Op de onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit binnen SBR wordt (bij)gestuurd. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per

programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Aantal FTE ambtelijke organisatie				
Personeelslasten ambtelijke organisatie	70.545	77.585	75.416	2.169
af: corr loonsom (inhuur uit vacatureruimte + decl. vac.ruimte)	5	-3.071	30	-3.100
Stelposten		538		538
Overige emolumenten	1.538	1.532	973	559
af: opbrengsten personeel	-2.512	-1.484	-2.091	608
Voormalig personeel	1.421	467	1.177	-710
Dekking voormalig personeel uit voorziening			-885	885
Inhuur: dekking uit vacatureruimte	2.906	2.963	3.374	-411
Inhuur: dekking uit overige personele budgetten	11.397	8.357	11.590	-3.233
Dekking uit reserves en voorzieningen	-983	-466	-1.521	1.056
Dekking uit andere budgetten dan personeel				0
Saldo personeelsbudget	**84.317**	**86.422**	**88.061**	**-1.639**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het resultaat op de totale personele lasten en baten op € 1,6 miljoen nadeel uitkomt. In dit resultaat zijn betrokken de afwijkingen op de loonsom, de inhuur, de kosten voor voormalige medewerkers rekening houdend met reeds gevormde voorzieningen, de emolumenten en de opbrengsten voor personeel. De opbrengsten uit personeel worden gerealiseerd vanuit externe partijen.

	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2020-2023	***914***	***903***	***901***	***901***	***901***
Bij: sr businesscontroller klimaat en energie en medewerker bedrijfsvoering NEMIA	1	1	0	0	0
Bij: 3,3 fte centraliseren en automatiseren inhuurbalie	3	3	3	3	3
Bij: trainees uit jongerenbudget	9	2	0	0	0
Bij: extra formatie veiligheidshuis, procesregisseur en informatiecoördinatoren	3	4	4	4	4
Bij: toezicht en preventie Diftar, 8,0 fte	8	8	8	8	8
Bij: 6,0 fte, 4,0 fte handhavers en 2,0 fte Bibob, als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		6	6	6	6
Af: te realiseren taakstellling 6,0 fte als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		-6	-6	-6	-6
Af: reorganisatie W&I, budgetneutraal	-3	-5	-4	-4	-4
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**935**	**916**	**912**	**912**	**912**
Bij: +2,0 fte consulent W&I-Handhaving, zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: 0,6 fte integraal handhaver aereaal	0	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Aantal FTE ambtelijke organisatie jaarrekening 2020	**938**	**920**	**916**	**916**	**916**

Vanaf 2020 is een lichte daling op de formatie zichtbaar.

Inhuur externen	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000				
Begroot	10.146	9.033	11.409	11.320
Realisatie	14.887	10.388	14.303	14.963
Afwijking	-4.741	-1.355	-2.894	-3.644

De totale inhuur over 2020 bedraagt bijna € 15 miljoen. De totale kosten zijn in lijn met voorgaande jaren. De redenen om over te gaan op inhuur zijn voornamelijk:

- de noodzaak om te werken met een flexibele schil in verband met externe financieringsbronnen, die conjunctureel en derhalve variabel is (bijvoorbeeld openbare werken, PIM en gebiedsrealisatie en vastgoed);
- specialismen (bijvoorbeeld bij PIM, gebiedsrealisatie en vastgoed, strategie, beleid en regie);
- vervanging wegens ziekte en verloop;
- extra Inzet externe krachten in verband met werkzaamheden als gevolg van de coronacrisis (bijvoorbeeld inzet TOZO, impactanalyse en coronadashboard).

Informatie en automatisering

Uitbreiding digitale dienstverlening

Processen voor onder andere het WOB verzoek, inkoop en aanbesteding en drank en horeca exploitatie vergunningen zijn geoptimaliseerd, vanuit drie invalshoeken: de inwoner, kosteneffectiviteit en duurzame informatievoorziening. Er is een platform voor e-participatie gerealiseerd om een extra kanaal te creëren waar inwoners betrokken kunnen worden. Arnhem is klaar voor de aansluiting op de landelijke voorzieningen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en loopt hiermee mee in de landelijke voorhoede van deze ontwikkeling. Er is een ondernemersregister ingericht om meer lokale inkoop te stimuleren. Om dit alles in een goede infrastructuur te borgen is veel samengewerkt aan het voortdurende ontwikkelproces bij ICT De Connectie. Wat betreft het op orde brengen van de informatievoorziening en het archief is samengewerkt met het Gelders Archief. Dit loopt na wat vertragingen in de zomer van 2020 weer door. De achterstanden op het gebied van vernietigen zijn deels ingelopen maar pas in 2021 zullen deze helemaal zijn weggewerkt.

Informatiegestuurde organisatie

Na het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Er zijn volgende stappen gezet in het duurzaam borgen van het informatie gestuurd werken, in capaciteit, kennis en vaardigheden. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.
In de raad is een plan gepresenteerd om verder te werken aan Open Data. De speerpunten zijn: meer en beter beschikbare data sets, voldoen aan de aankomende WOO en het betrekken van inwoners. Op deze speerpunten zal jaarlijks worden gereflecteerd. In maart zijn de WOB verzoeken al als open data op het Arnhemse portaal opgenomen.

Modernisering werkplek

Zoals hierboven al vermeld is corona een stimulerende kracht achter de versnelling van de doorontwikkeling van de werkplek geweest in 2020. De functionaliteiten zijn uitgebreid waardoor video bellen mogelijk is en de uitrol van meer samenwerkingsmogelijkheden is voorbereid. Er is gekozen voor mobiele apparaten voor (bijna) alle medewerkers en de uitrol hiervan is halverwege het jaar gestart en zal na wat tegenslagen in de levering in 2020 in de eerste helft van 2021 voltooid zijn. Er wordt voor de toekomst gekeken naar effectieve vormen van hybride werken en hiervoor zijn in verschillende vergaderzalen al voorzieningen getroffen, zodat medewerkers ook vanuit huis kunnen meedoen aan vergaderingen. Hiervan zijn er minder gerealiseerd dan de wens was. Dit zal ook in het voorjaar van 2021 op het gewenste niveau worden gebracht. Er is ook op een aantal andere projecten vertraging opgelopen, intranet, digitaal ondertekenen, door corona en ook door de inzichten die hierdoor zijn ontstaan. Ook hebben de medewerkers een incidentele vergoeding gekregen voor het aanbrengen van technische verbeteringen op de thuiswerkplek. De verwachting is dat het thuiswerken vanaf nu voor altijd veel gebruikelijker zal zijn.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

In 2020 is er verder gebouwd aan informatieveiligheid en privacy, ook in regionaal verband. Er is al een plan om voor eind 2021 aan de Baseline Informatieveiligheid Overheid te voldoen. In 2020 is veel aandacht naar het veilig thuiswerken gegaan, daarom zijn de verplichte maatregelen nog niet allemaal voltooid. De rol van CISO (Chief Information Security Officer) is vanaf begin van het jaar structureel ingevuld, voor zowel de gemeente Arnhem als De Connectie. In samenwerking met De Connectie zijn maatregelen genomen om grootschalige incidenten te voorkomen en de continuïteit van de bedrijfsvoering beter te borgen. In de jaarlijkse ENSIA zelfevaluatie zijn zwakke plekken nu duidelijk in beeld gekomen en de oplossingen zijn ook bepaald. Bij de externe audits voor de DigiD koppelingen en Suwinet zijn niet alle normen behaald. De gegevens van inwoners hebben geen risico gelopen en ook hier is de oplossing in beeld. De eerste stappen zijn gezet om de IT-auditing aan de informatiebeveiligingsprocessen te koppelen.

Auditing en risicomanagement

Auditing en risicomanagement

De beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen is in de raad besproken. Op 16 september 2020 heeft de raad besloten om de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota vast te stellen en richtinggevend te laten zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit verder toegelicht.
Het jaar 2020 was door de coronacrisis een ander jaar dan voorgaande jaren. Vanaf het begin van deze crisis is de vinger aan de pols gehouden wat de impact van de crisis zou kunnen zijn en welke gevolgen dit zou kunnen hebben voor het gemeentelijk risicoprofiel. De raad is hierover een aantal keren geïnformeerd via de zogenaamde Impact-analyse corona. Ook maakten de uitkomsten van deze impactanalyse deel uit van het gemeentelijke corona dashboard.
Daarnaast is ook gewerkt aan maatregelen om de risico's/effecten van de coronacrisis te beheersen. Deze maatregelen zijn opgenomen in de Herstelagenda, zoals deze door de raad is vastgesteld.

Rechtmatigheid en financial audits

Voor 2020 geldt dat de accountant controleert op rechtmatigheid en vaststelt dat er geen materiële onrechtmatigheden hebben plaats gevonden. Vanaf boekjaar 2021 verandert deze systematiek en dient het college naar verwachting zelf een rechtmatigheidsverklaring af te geven.
Wij volgen de ontwikkelingen hieromtrent nauwgezet en waar nodig treffen wij voorbereidingen om een dergelijke verantwoording ook gegrond af te kunnen geven. Belangrijk hierbij is het opzetten van een deugdelijke (verbijzonderde) interne controle. In 2020 is hieraan verder vorm gegeven en is geïnvesteerd in kwaliteit en diepgang. Daarnaast is in 2020 een audit-tool aangeschaft om de interne controles die voor de rechtmatigheidsverantwoording uitgevoerd moeten worden, duidelijk te documenteren en vast te leggen. Voor de uitvoering van de interne controle wordt nauw aangesloten bij de werkzaamheden die door de accountant worden uitgevoerd. Op deze wijze wordt optimaal gebruik gemaakt van elkaars inzet.

Frauderisico-analyse

In 2020 is een start gemaakt met het opnieuw inventariseren van de frauderisicogebieden binnen de gemeente. Dit met een geactualiseerde frauderisico-analyse als resultaat. In 2021 zal deze frauderisico-analyse in het college worden behandeld.

Business Intelligence

In 2020 is ingezet op business intelligence binnen sociaal domein ten behoeve van een gerichtere sturing vanuit beschikbare data. Er is geïnvesteerd in opleiding en kennisdeling bij het gebruik van PowerBI als tool hiervoor.

Juridische zaken

Op het terrein Openbare orde Veiligheid zien we dat de intensiteit, de omvang en de focus op dit veld kwantitatief zijn toegenomen. In de rol van advisering heeft de Juridische zaken inhoudelijk bijgedragen.
Aan de invoering van de nieuwe Omgevingswet wordt door Juridische zaken in verschillende projecten meegewerkt.
In september (ietwat vertraagd door de corona) is begonnen met het programma Direct Duidelijk waar wordt ingezet op heldere communicatie (B1 niveau) met burgers. In dit programma wordt aansluiting gezocht met de afdeling Communicatie.
In verband met de uitvoering van Diftar behandelde de afdeling Juridische zaken 130 (1 fte) bezwaarschriften tegen opgelegde boetes wegens verkeerd aangeboden huisvuil.

Communicatie

Inclusieve communicatie

Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal is voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De verwachting is dat het wetsvoorstel in 2021 door het parlement wordt aangenomen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks in aanloop naar de begroting het risicokompas geactualiseerd. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Per verbonden partij wordt een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2020. Voor de partijen die bij de begroting 2020 als meest risicovol zijn aangemerkt wordt tevens de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Relatie met de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Overzicht Verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat (indien beschikbaar), actuele ontwikkelingen en de weergave van het risicoprofiel (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Facility Point

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S03 Economie		
Doel verbonden partij	Voor de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds Facility Point Arnhem opgericht, een onderneming die (al dan niet tijdelijke) kleinschalige huisvesting en facilitaire diensten biedt aan startende en kleine bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, N.V. Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij en Klaassen Vastgoed Ontwikkeling B.V.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigd als aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente bezit 37,5% van de aandelen in Facility Point.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.998.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	1.745.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. De gemeente Arnhem heeft een borgstelling afgegeven van € 4.000.000 voor een financieringsovereenkomst tussen Scalabor en de Bank Nederlandse Gemeenten lopende tot 26 februari 2021.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.202.847
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	5.313.153
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Na de overname van bedrijfsactiviteiten van de GR Presikhaaf Bedrijven is Scalabor BV per 1-1-2018 van start gegaan. Scalabor BV maakt op de drie speerpunten (goed werkgeverschap; financieel gezond; en passend werk voor zoveel mogelijk medewerkers en trajectdeelnemers) een goede ontwikkeling door. Er werken circa 1.800 SW-medewerkers bij Scalabor, waarvan circa de helft uit Arnhem. De eerste helft van 2020 wordt gekenmerkt door de coronacrisis, ook bij Scalabor. Na de aankondiging van de intelligente lockdown in maart heeft Scalabor direct maatregelen genomen om een veilige en gezonde werkomgeving te kunnen bieden en daardoor open te blijven. Het ministerie van SzW stelde een steunpakket beschikbaar voor sociale werkbedrijven om daarmee het geleden omzetverlies als gevolg van corona gedeeltelijk te compenseren. Het ziekteverzuim binnen Scalabor bleef ondanks corona redelijk gelijk aan 2019. In het derde kwartaal zijn steeds meer medewerkers weer aan de slag gegaan waardoor de verzuimcijfers in het derde kwartaal met 13,8% slechts 0,5 hoger was dan dezelfde periode in het jaar ervoor. Hoewel een uitdaging, slaagde Scalabor erin om voor iedereen een veilige werkplek te creeren. Het doorstromen van SW medewerkers naar externe werkgevers wordt, onder invloed van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt alsmede het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers, steeds lastiger. Toch lijken er ook in deze tijden nog steeds voldoende vacatures die met name ingevuld worden door trajectdeelnemers uit de Participatiewet. Ten aanzien van de gevolgen van de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) is de impact hiervan op werknemers van Scalabor in 2020 in beeld gebracht en zijn er voorlopige afspraken gemaakt over het tijdelijk en vast in dienst nemen van mensen uit de doelgroepen Beschut Werk en Banenafspraak.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. Het aanwijsbesluit had een looptijd van 5 jaar, waarbij een jaar voor afloop bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.		

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	450.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	17.713.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	17.197.492
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport		
Risico profiel	Hoog		

Beheersstrategie

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder is van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2021, 4 maal per jaar overleg.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2020 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2021 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De financiële functie binnen het Sportbedrijf moet zich nog ontwikkelen, het vraagt nog nadere aandacht met betrekking tot de kwartaalrapportages in relatie tot het jaarresultaat. Ook het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. Zowel in de beschikking subsidieverlening 2019 als in de kwartaalrapportages is er nadruk gelegd op de financiële functie en rapportages van het sportbedrijf. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever.

De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende. Inmiddels is mede door het resultaat van 2018 de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau. In dit opzicht staat het Sportbedrijf er een stuk beter voor dan voorgaande jaren.

Ondanks dat het financiële resultaat over 2019 beter was dan begroot (het resultaat over 2020 is nog niet bekend), is met name inzicht in de financiële ontwikkeling een aandachtspunt. Een groot deel van de verstrekte subsidie zit 'vast' in (meerjaren)contracten. Zoals hiervoor al aangegeven, zijn de financiën een vast punt op de agenda in de onderlinge overleggen.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Na drie jaar als zelfstandige organisatie, is ook de informatievoorziening nog in ontwikkeling. Dit zal zoals hierboven vermeld, de nadrukkelijke aandacht hebben in 2021.

Er is gebleken dat de verwachtingen en opvattingen van de gemeente en het Sportbedrijf op een aantal punten redelijk ver uit elkaar kunnen liggen. Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Ook zijn op een aantal thema's in het verleden onvoldoende duidelijke afspraken gemaakt. In 2019/2020 is van buiten de gemeente Arnhem een tijdelijk opdrachtgever aangetrokken met als opdracht om deze verwachtingen naar elkaar op één lijn te krijgen en waar nodig aanvullende afspraken te maken. Dit proces heeft geleid tot een aantal verbeterpunten en aanbevelingen. We merken dat we het gesprek steeds constructiever voeren en dat we qua opvattingen naar elkaar toe groeien. In 2021 zetten we dit proces voort.

De verhoudingen tussen gemeente en Sportbedrijf Arnhem zijn verbeterd in 2020, waardoor we langzaam aan meer dezelfde koers gaan varen en waardoor de constructiviteit toeneemt. Het ingrijpende proces van verzelfstandiging en de (financiële) consequenties hiervan heeft de afgelopen jaren grotendeels het gesprek met het Sportbedrijf bepaald. Nu het Sportbedrijf steeds beter komt te staan als zelfstandige organisatie kan de focus van het gesprek weer meer liggen op de maatschappelijke (sportieve) doelstellingen en hoe het Sportbedrijf hieraan optimaal kan bijdragen. We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2021 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt er voor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

Het effect van corona op het resultaat van het Sportbedrijf lijkt gezien de laatste prognose relatief mee te vallen. Door beperking van kosten en steun van de Rijksoverheid is het negatief saldo beperkt tot +/- €300.000 , waar aan het begin van de crisis het negatief saldo hoger werd ingeschat. Naar verwachting kan het Sportbedrijf dit verlies opvangen vanuit haar Eigen Vermogen.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	4.887.000
	Per 31-12-2020	€	5.097.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	144.801.998
	Per 31-12-2020	€	155.262.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	221.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	-631
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Dataland

Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, WOZ- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie. Deze worden in de komende tijd ondergebracht bij andere overheidsinstellingen zoals kadaster en KOOP.		
Deelnemers in samenwerking	Vrijwel alle Nederlandse gemeenten.		
Bestuurlijk belang	Certificaathouders participeren in DataLand en hebben invloed op het beleid van DataLand via het bestuur. Het afdelingshoofd van de afdeling Informatie is gemachtigd voor deze rol.		
Financieel belang	De gemeente heeft certificaten van aandelen DataLand B.V. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de kerntaken uit te voeren: ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	751.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	522.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Dataland zal zich per 1-1-2022 opheffen. De huidige activiteiten hebben tot doel om de werkzaamheden over te zetten naar andere overheidsinstellingen. Dit vindt in 2021 plaats.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen	
Rechtsvorm	Stichting	
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.	
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.	
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.	
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met de Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GO doorgegeven aan The Economic Board.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag; het bevorderen van de wisselwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen. Meer specifiek heeft de Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen.	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.102.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	16.452.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.731.000

Ontwikkelingen

In de 2e helft van 2018 zijn een tweetal onderzoeken uitgevoerd om de stand van zaken binnen De Connectie en de informatievoorzieningsketen als geheel in kaart te brengen. Beide onderzoeken onderschrijven elkaars resultaten en plaatsen de doelen uit het bedrijfsplan in een andere context. Uit onderzoek blijkt onder andere dat bij samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is geen rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
In afstemming met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden heeft De Connectie het ontwikkelperspectief 2020-2024 opgesteld. Het ontwikkelperspectief is vertaald naar de programma’s uit de meerjarenbegroting 2021-2024. Hierdoor wordt het onderdeel van de beleidscyclus van De Connectie. Het ontwikkelperspectief is een stip op de horizon. Het beschrijft de richting en geeft inzicht in welke stappen De Connectie neemt om de komende jaren een volwassen organisatie te worden. Dit gebeurt op basis van drie fases. De eerste fase is de basis op orde krijgen, deze fase is volop bezig. Er zijn bijvoorbeeld al flinke stappen gezet in de verbetering van de ICT-dienstverlening. Dit wordt de komende jaren voortgezet.

Risico profiel

Hoog

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.
In de verschillende gremia worden ook de risico's die gepaard gaan met de transitie van De Connectie besproken. Arnhem zet in op een actieve betrokkenheid en een open communicatie met De Connectie. Dit om zicht te hebben op het ontstaan van risico's alsmede de beheersing van de risico's door de Connectie zelf.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Daarnaast is het ontwikkelperspectief 2020 -2024 opgesteld, waarbij de focus ligt op het op orde krijgen van de basis en het doorgroeien naar een servicegerichte organisatie, waarbij de klant centraal staat. Om die reden zijn de welbekende 4K’s uitgebreid met een extra K. De ‘K’ van klant. Alle medewerkers worden de komende jaren professionals die denken en handelen vanuit de klant.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S07 Zorg		
Doel verbonden partij	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	8.669.137
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.263.827
Ontwikkelingen	Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. Deze cijfers zijn echter voorlopig aangezien de definitieve jaarrekening nog volgt en daarom is de aangegeven bijdrage op basis van bevoorschotting.		
Risico profiel	Hoog		
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid, aanbesteding voor vervoer en callcenter en krapte op de arbeidsmarkt. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. De aanbesteding voor zowel vervoer als callcenter zijn afgerond en in augustus 2020 zijn de nieuwe regionale contracten ingegaan. Daarnaast heeft corona veel effect gehad op het gebruik van het totale vervoer. In 2021 zal dit naar alle waarschijnlijk ook een grote rol gaan spelen in de kostenontwikkeling.		

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.650.555
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.614.739
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	27.725
Ontwikkelingen	2020 is het laatste jaar van de strategische Agenda 2020. In 2019 is het proces gestart om te komen tot een nieuwe Strategische Agenda 2020. De Euregio levert en actieve bijdrage aan de grensoverschrijdende samenwerking en het ontstaan van sociaaleconomische grensallianties. Dit vraagt een actieve betrokkenheid van alle partners; zowel overheden als kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. De grensoverstijgende samenwerking mag zich in toenemende mate verheugen op een actievere betrokkenheid van de Nederlandse regering en de regering van NordRhein Westfalen (GROS governance NRW-NL). Door ondertekening van een 'Memo of Understanding" hebben de burgemeesters van de 6 100.000+ gemeenten binnen de Euregio uitgesproken extra inzet te plegen op grensoverschrijdende en bovenregionale uitdagingen. De (grote) steden binnen de Euregio Rijn-Waal volgen ook met grote belangstelling de actuele initiatieven van de Europese Commissie over de “European Green Deal”. Prioriteit 2 “Een groen programmagebied” in het nieuwe INTERREG VI programma verwijst hier duidelijk naar. Duurzaamheidsthema’s en innovaties onder andere op het gebied van klimaat, groene en gezonde steden, gezondheid, landbouw, mobiliteit, energietransitie en alternatieve energiebronnen zullen in de toekomst deel uitmaken van de initiatieven van het stedennetwerk.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

GO Arnhem Nijmegen City Region

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	Binnen het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem - Nijmegen werken 18 gemeenten samen aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen. Vanuit de ambitie 'Gezonde groei' zet de regio Arnhem-Nijmegen in op duurzame en gezonde keuzes voor wonen, werken en mobiliteit, op weg naar een circulaire economie. De regio werkt met Bureau Brussel aan belangenbehartiging, lobby en het binnen halen van Europese subsidies in Brussel.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de regio Arnhem-Nijmegen. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg Economie. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Paping nemen deel aan respectievelijk de portefeuillehoudersoverleggen Mobiliteit, Duurzaamheid en Wonen.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	284.998
Ontwikkelingen	In 2019 is door het bestuur van de regio Arnhem-Nijmegen, met instemming van de colleges van de 18 regiogemeenten, een proces ingezet om te komen tot een sterkere regio Arnhem-Nijmegen. In 2020 heeft dit na een interactief proces met raden en partners in de regio geleid tot een nieuwe visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, een integrale regionale agenda en een nieuwe Gemeenschappelijke Regeling die er voor moet zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. De Groene Metropoolregio is op 1 januari 2021 gestart en tegelijkertijd is het GO Arnhem-Nijmegen in liquidatie gegaan. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842, vanaf 2023 €564.788. In het betreffende college en raadsvoorstel d.d. 6 oktober 2020 is de intentie uitgesproken de meerkosten vanaf 2022 in 2021 bij het proces Perspectiefnota in te brengen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.176.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	654.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	249.500
Ontwikkelingen	Eind 2020 is de realisatiefase van park Lingezegen afgesloten, de basisuitrusting is gerealiseerd en de laatste investeringen in het park zijn gedaan. De begroting van 2021 is de eerste begroting van het park die volledig is gericht op het beheer van park Lingezegen. Vanaf 2021 zal voor het beheer van het park een beroep gedaan worden op het beheerfonds van het park. Het beheerfonds is volgens de laatste berekeningen voldoende gevuld om, met de jaarlijkse bijdrage van de deelnemende gemeenten, het beheer voor de komende decennia te kunnen bekostigen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. In 2017 is alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule 'Inkoop van specialistische zorg'. Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het zorgdomein (Jeugdzorg en WMO). In 2018 zijn hieraan twee modules toegevoegd: Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV en regiogemeenten) en Onderwijszaken (grotendeels de voormalige GR Onderwijszaken). Als laatste is hieraan in 2019 de module Werkgeverschap SW toegevoegd.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt), R. van der Zee (Inkoop zorg) en H. de Vroome (Onderwijszaken).		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	656.000
	Per 31-12-2020	€	724.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.406.000
	Per 31-12-2020	€	7.288.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	2.565.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.747.856
Ontwikkelingen	Het uitbreken van corona heeft gevolgen gehad voor de wijze waarop de MGR haar werkzaamheden moest uitvoeren. Desalniettemin konden deze binnen de begroting worden gerealiseerd. De monitoring van de contractering kon starten na de afronding van het (nieuwe) inkoopproces waarbij een kwaliteitscoördinator betrokken was. Eind 2020 werd de afwikkeling van Presikhaaf Bedrijven geformaliseerd en de financiële overdracht naar de MGR geëffectueerd. De eerste resultaten van het vormgeven van de toegevoegde waarde onder andere door kennisdeling en samenwerking tussen de modules worden zichtbaar.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. In 2020 heeft de MGR zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2021 zal worden gecontinueerd.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	762.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.480.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.006.600
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2020.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. Het effect van de Wet kwaliteitsborging bouwen lijkt vooralsnog beperkt. De wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft in het eerste jaar niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er wekelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en H. de Vroome maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	209.570
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	20.240.430
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	1.054.512
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 vindt er een nieuwe verdeling van de lumpsum plaats. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van de bijdrage.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	7.368.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	43.158.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	16.279.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden had in 2020 een centrale rol in de uitvoering van maatregelen ter bestrijding van het coronavirus. VGGM heeft daarvoor een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (vooral testen en bron- en contactonderzoek) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet face-to-face maar telefonisch of via beeldbellen) is de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma is zoveel als mogelijk conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. De meerkosten zijn voor 2020 geraamd op € 21 mln. Met VNG en GGD GHOR Nederland is het Rijk overeengekomen dat de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt volledig worden gecompenseerd.

In 2020 heeft een verkenning plaatsgevonden naar een actualisatie van de verdeelsleutels waar het de gemeentelijke bekostiging van VGGM betreft. Voor de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is besloten de verdeelsleutel ongewijzigd te laten.

Brandweer / Crisisbeheersing
Behalve bij de GGD vergde corona ook bij de overige partners in de crisisbeheersing een forse inzet. Een groot deel van de geplande werkzaamheden zijn in 2020 dan ook op een aangepaste wijze uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. De brandweer is daarnaast bezig geweest met een aantal verandertrajecten zoals het noodzakelijk anders moeten werken als gevolg van veranderingen in het omgevingsrecht.

Op het gebied van bevolkingszorg is per 1-1-2020 gestart met de nieuwe invulling van de regionale bevolkingszorgorganisatie. Met de komst van corona heeft het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg een Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) ingericht voor het ondersteunen van de gemeenten bij hun taken in deze crisis. Dit heeft invloed gehad op de regulier geplande activiteiten van het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg. OTO activiteiten en bijeenkomsten hebben minimaal doorgang gehad en lopende projecten zijn stilgelegd.

In 2020 is de discussie over de verdeelsleutel brandweer opgestart. Besluitvorming zal naar verwachting in 2021 plaatvinden.

Voor het overige: sinds jaar en dag is het thema brandweer / crisisbeheersing beleidsarm aangevlogen.

Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Deze regeling was in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit was het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan. De bedrijfsactiviteiten zijn per 1 januari 2018 overgedragen aan Scalabor B.V. (Scalabor). Het overdragen van de bedrijfsactiviteiten heeft een zeer grote impact op organisatie en financiën van Presikhaaf Bedrijven. Presikhaaf Bedrijven houdt de dienstverbanden van alle SW-medewerkers onder haar hoede en draagt zorg voor de uitbetaling en financiering, door middel van de gemeentelijke bijdragen, van de loonlasten en hiermee samenhangende kosten.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Het raadslid M. Coenders en wethouders mw. M. Louwers, R. Paping en R. van der Zee in het Algemeen Bestuur (AB) en de wethouders mw. M. Louwers en R. Paping in het Dagelijks Bestuur (DB).		
Financieel belang	Circa 52%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.509.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.231.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	

Ontwikkelingen

De deelnemende gemeenten van de GR Presikhaaf Bedrijven hebben besloten om de GR te ontmantelen en te liquideren. De liquidatie is per eind november 2020 een feit. Het liquidatieproces van Werkvoorziening Midden Gelderland is in verschillende stappen verlopen:

1. In 2018 is de 'knip' gemaakt tussen het formeel en materieel werkgeverschap van alle SW medewerkers en Scalabor is gestart als arbeidsontwikkelbedrijf voor de SW medewerkers.
2. Per 1-1-2019 is het formeel werkgeverschap overgedragen aan de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SDCG).
3. Een groep van 14 boventalligen is per 1-1-2020 bij de MGR in dienst gegaan voor nog maximaal twee jaar werk-naar-werk traject. De resterende twee dienstverbanden zijn respectievelijk in april en november 2020 beëindigd. De vier resterende ID-baners zijn per 1 mei 2020 overgegaan naar Scalabor B.V. De twee stichtingen zijn reeds ontbonden.
4. Het ontbinden van de laatste dienstverbanden, het afhandelen van de laatste juridische verplichtingen en het indienen van de financiële vorderingen op het UWV zijn in 2020 gerealiseerd.

De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder De Vroome en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Financieel resultaat	Resultaat 2020 €
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020 €
Ontwikkelingen	2020 was een bijzonder jaar vanwege de coronacrisis. Mensen trokken er binnen Nederland massaal op uit. Om een veilig bezoek te waarborgen zijn maatregelen getroffen, bijvoorbeeld door cirkels op het gras aan te bracht waarbinnen de 1,5m afstand verzekerd is. Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang. In 2020 heeft er een inspraakronde plaatsgevonden inzake de wijziging van het bestemmingsplan.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt. Maatwerk per locatie wordt geboden.

Algemeen

De coronacrisis heeft voor de vastgoedmarkt (nog) geen grote gevolgen gehad en daarmee ook niet voor het grondbedrijf. Grote effecten of veranderingen hebben daarom afgelopen jaar dan ook niet plaatsgevonden. Dit is dan ook terug te zien in de financiële resultaten van het grondbedrijf. Niet alleen de goede vastgoedmarkt zorgt voor een stabiel resultaat, maar ook de afnemende ontwikkelportefeuille van het grondbedrijf zorgt daarvoor. Immers een project in de voorfase van een ontwikkeling kent grotere onzekerheden, en daarmee risico's, dan projecten die al meer in de eindfase zitten. Daar zijn bijvoorbeeld al verkoopcontracten gesloten en zijn veel civiele werkzaamheden al uitgevoerd.

De stabiliteit heeft het afgelopen jaar dan ook wederom tot een positief resultaat geleid van ruim € 6,8 miljoen. Net als voorgaande jaren hebben de (verplichte) tussentijdse winstnemingen en, in iets minder mate het onderdeel erfpacht, in belangrijke mate bijgedragen aan het positieve resultaat over 2020. Het grondbedrijf heeft voldoende buffers om de huidige risico's binnen de (grondexploitatie) projecten zelf te dragen.

Die stabiliteit heeft wel een keerzijde, namelijk dat Arnhem nog maar weinig eigen (grond)posities heeft om zelf sturing te geven aan ruimtelijke en programmatische (bijvoorbeeld extra woningbouw) vraagstukken. Door middel van ontwikkelingsperspectieven wordt nu wel voor diverse delen van de stad, bijvoorbeeld Kronenburg en de oostelijke zijde van de stad (Presikhaaf en Spoorzone), nagegaan hoe programmatische, duurzaamheids- en sociale vraagstukken ruimtelijk vertaald moeten worden. Ingrepen in de bestaande stad zullen daarbij altijd kostbaarder en ingewikkelder zijn dan wanneer dat kan plaatsvinden in een uitbreidingswijk. Hoe verder uitvoering wordt gegeven aan de ontwikkelingsperspectieven zal de komende tijd verder uitgewerkt gaan worden. Een combinatie van zowel actief als facilitair grondbeleid lijkt hierbij het meest realistische scenario.

Grondbeleid

Het beleidsmatige kader voor het grondbeleid is verwoord in de nota Zicht op Gegronde Keuzes. Bij toekomstige aanpassingen van dit (uitvoerings)beleid zal aansluiting worden gezocht bij de nieuwe omgevingsvisie die in de gemeente Arnhem wordt opgesteld. Op dit moment is het uitgangspunt nog steeds situationeel grondbeleid. Per locatie wordt maatwerk verricht. Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen, waarbij de raad via de achterliggende (deels geheime) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties.

Mede naar aanleiding van de gewijzigde BBV-regelgeving is in 2020 het uitvoeringsdocument voor het Grondbedrijf weer actueel gemaakt. Hierin wordt bijvoorbeeld beschreven hoe wordt omgegaan met tussentijdse winstneming, hoe met het kostenverhaal in Arnhem wordt omgegaan en zijn de actuele erfpachtvoorwaarden opgenomen.

Strategische aankopen

Bij een situationeel grondbeleid is het nog steeds mogelijk strategische gronden aan te kopen. Er kunnen zich ruimtelijke kansen voordoen, waarvoor het wenselijk is om voorafgaand aan het vaststellen van een grondexploitatie aankopen te doen. Een belangrijk onderdeel bij strategische aankopen is de afweging van financiële risico's die met de aankoop gemoeid zijn. Door vooraf een budget ter beschikking te stellen, kan snel worden gehandeld.

De totale waarde aan strategisch bezit mag maximaal € 50 miljoen bedragen. Dit bedrag is niet gewijzigd ten opzichte van het afgelopen jaar. In 2020 is er een aantal strategische aankopen gedaan in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de Diaconessenkerk is aangekocht. Totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2020: € 15,9 miljoen.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

De gemeente Arnhem kent een woningvraag die hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Op basis van de genoemde trends zal de krapte op de woningmarkt de komende jaren hoog blijven. Door het afnemende woningaanbod en de nog steeds hoge vraag blijft de druk op de Arnhemse woningmarkt groot. In 2019 konden woningzoekers begin april nog kiezen uit bijna 500 woningen, in 2020 was op deze datum sprake van een historisch laag aanbod van slechts 375 woningen.

De bouw van nieuwe woningen blijft achter op de vraag naar woningen. Het woningaanbod droogt op en dit zorgt dat het aantal transacties afneemt, verkooptijden afnemen en het prijsniveau verder stijgt. In een jaar tijd is de vierkante meterprijs in de regio Arnhem met 9,2% gestegen, landelijk was dit 9,7%. De Arnhemse woningmarkt is een echte verkopers markt, waar sprake is van een krappe markt met een laag beschikbaar woningaanbod. Dit vertaalt zich onder andere in een groot tekort op de Arnhemse nieuwbouwmarkt.

De commerciële vastgoedmarkt kent een onzekerdere toekomst. Voor goede kantoorruimte op goede locaties en (logistieke) bedrijfsruimte zijn de verwachtingen nog wel positief. Voor detailhandel en horeca zijn de vooruitzichten minder optimistisch. Het grondbedrijf heeft overigens zelf relatief weinig projecten in portefeuille die vallen onder commercieel vastgoed.

Ontwikkeling grondbedrijf afgelopen jaar en vooruitblik komende jaren

Het grondbedrijf heeft over 2020 een positief resultaat behaald, exclusief de tussentijdse winstneming, van circa € 1,4 miljoen. De belangrijkste bijdrage komt vanuit het onderdeel erfpachten (opbrengsten canon). Het resultaat erfpacht bedraagt namelijk € 1,7 miljoen. Daarnaast is afgelopen jaar voor circa € 5,4 miljoen aan tussentijdse winstneming gerealiseerd. De totale mutatie van de voorzieningen is beperkt, namelijk toevoeging van circa € 0,25 miljoen. Op basis van de huidige risico inschattingen, kan het grondbedrijf zelf haar risico's nog steeds dragen. Wel is dit jaar uit het positieve resultaat van het grondbedrijf een extra bedrag gedoteerd aan de bestemmingsreserve Weerstandsvermogen grondexploitatie.

Gebiedsontwikkeling is steeds vaker binnenstedelijk en is complexer geworden. Dit vraagt steeds meer om (gemeentelijke) financiële bijdragen. Op het ogenblik zijn er geen gemeentelijke middelen beschikbaar om tekorten binnen een nieuwe gebiedsontwikkeling op te vangen. Om toch ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst mogelijk te maken is het raadzaam om te onderzoeken of er middelen beschikbaar kunnen worden gesteld.

Uit onderstaande grafieken (volume ontwikkeling portefeuille grondbedrijf 2020) komt naar voren dat in 2020 duidelijk meer (grond)opbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. In totaal is er voor circa € 13,2 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 26,2 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde van de portefeuille van het grondbedrijf volgt ook dit jaar de dalende trend die in de voorgaande jaren is ingezet (NB. de weergegeven boekwaarde betreft de boekwaarde grondexploitaties en de boekwaarde materiële vaste activa).

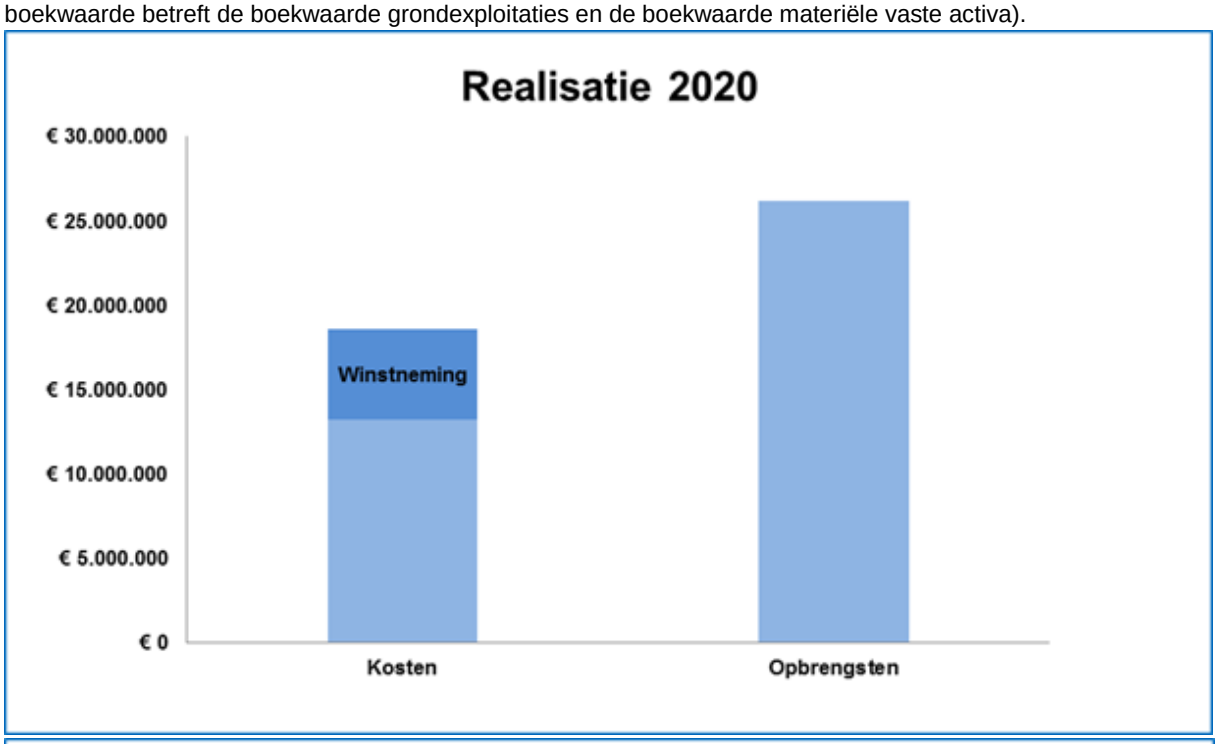

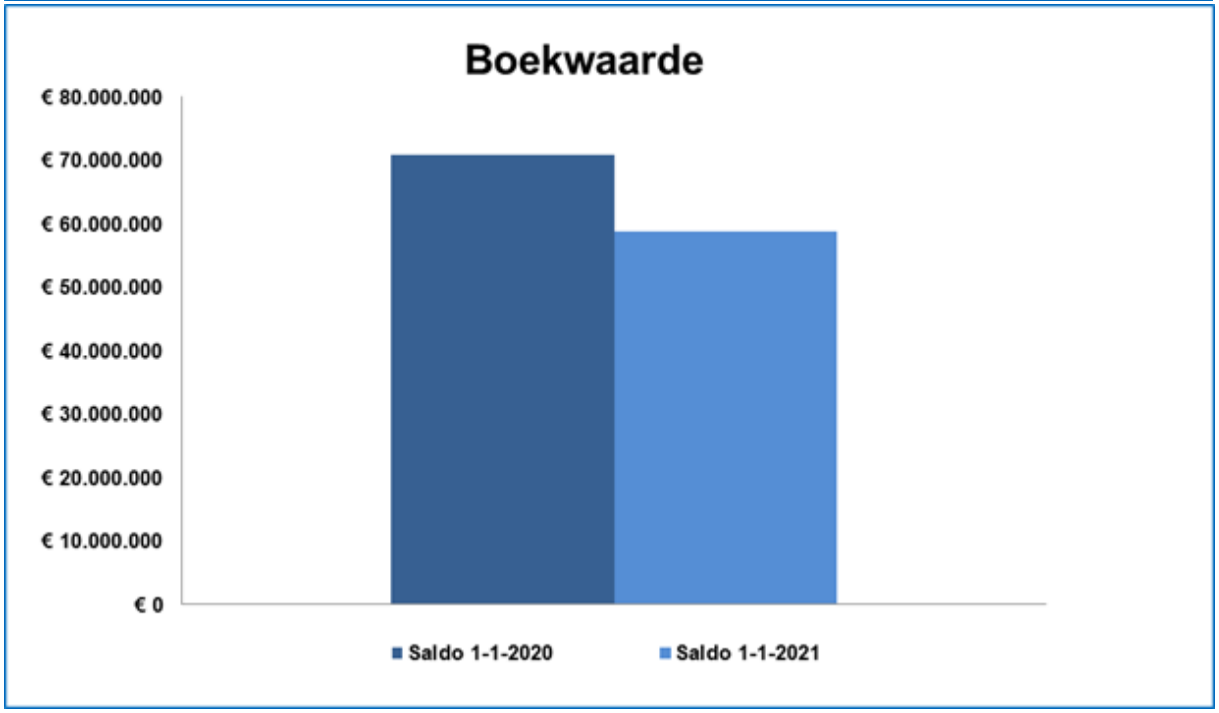

In onderstaande grafiek zijn de te verwachten kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 77 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 119 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen circa € 86 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten circa € 160 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2020 en eventuele mutaties (programma, planning, afboekingen) in grondexploitatieprojecten en investeringsprojecten.

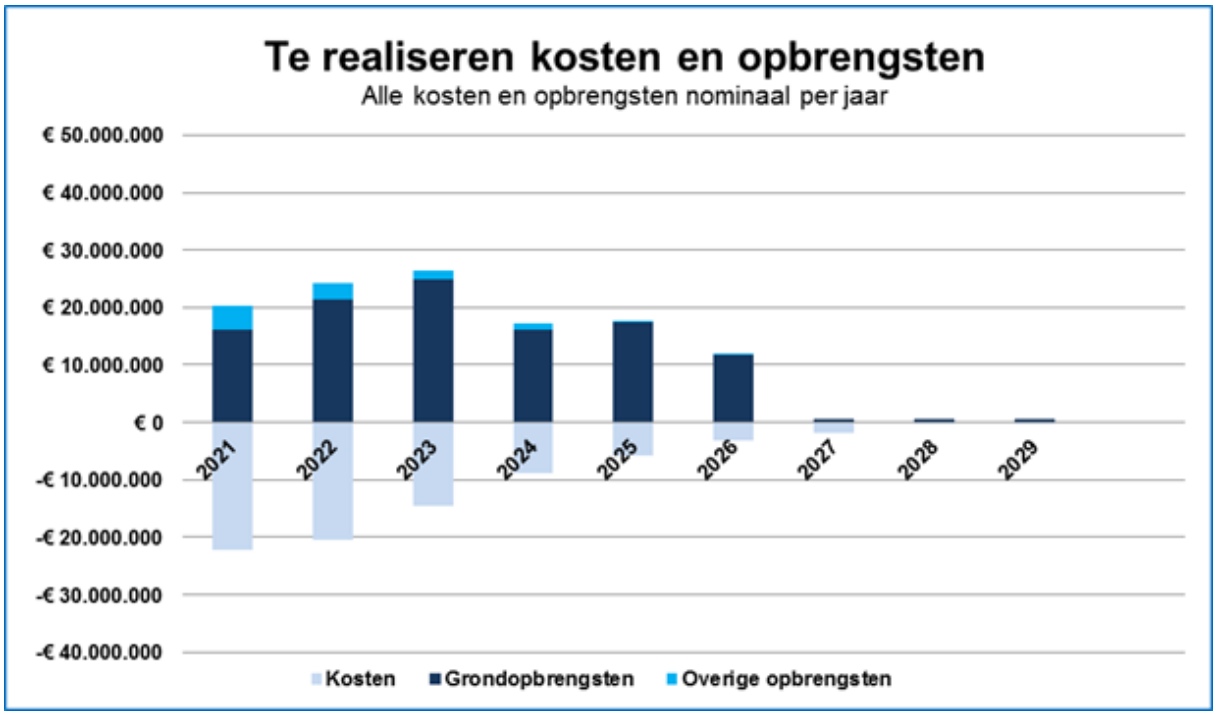

De grondexploitatie

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In een geheime bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2020) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn beperkt gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een stijging van 1,5% in 2021 en 2,5% in 2022 en 2023. Voor de overige opbrengstcategorieën worden lagere percentages aangehouden, variërend van 0% voor winkels tot 1% voor bedrijventerreinen. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2023 tussen de 1,0% en 3%. Vanaf 2024 worden geen verschillen tussen de kosten- en opbrengstenstijging verwacht (beide 2%).

De rente is bij de herzieningen dit jaar wel aangepast ten opzichte van vorig jaar. De gemeente moet namelijk verplicht uitgaan van een gewogen marktrente. Op basis daarvan is in de gemeentebegroting de rekenrente voor het grondbedrijf bepaald op 1,7%. Voor Schuytgraaf is in het verleden een aparte projectfinanciering opgezet, hiervoor geldt 2%.

Jaarresultaat grondbedrijf 2020

Over 2020 is er een positief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van circa € 6,8 miljoen. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Resultaat grondbedrijf 2020			
Bedragen x € 1.000	*Lasten*	*Baten*	*Totaal*
Afgesloten projecten	0	120	120
Winstnemingen projecten	0	5.390	5.390
Vastgestelde grondexploitaties	400	143	-257
Strategisch bezit (MVA)	283	288	5
Voorstudies	121	0	-121
Overige kosten & opbrengsten	33	0	-33
Erfpachten	517	2.242	1.725
Totaal resultaat Grondbedrijf voor bestemming	**1.354**	**8.183**	**6.829**

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- Afgesloten projecten

In 2020 zijn er twee projecten afgesloten, namelijk Lorentz Lyceum en Rosendaalseweg. Op beide projecten zat nog een klein positief saldo. In totaal levert dit circa € 120.000 aan voordelig resultaat op voor het grondbedrijf.

- Tussentijdse winstneming vastgestelde grondexploitaties

Conform de BBV-spelregels en de daarop gebaseerde winstnemingsnotitie van de gemeente Arnhem vinden er over 2020 wederom een aantal winstnemingen in projecten plaats. Dit jaar vindt de grootste winstneming plaats bij de Zuidelijke Binnenstad. Ook de Leidenweg zorgt voor een grote bijdrage aan de tussentijdse winstneming. De totale tussentijdse winstneming bedraagt € 5,4 miljoen.

- Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen

Grondexploitaties waarop een verwacht financieel tekort zit, dienen vooraf te worden afgedekt. Dit wordt aangeduid als het voorzichtigheidsprincipe. Wanneer een grondexploitatie niet sluitend is, wordt voor het voorziene tekort een voorziening getroffen om de tekorten af te dekken.
Ten opzichte van vorig jaar zijn de totale voorzieningen met ruim € 250.000 toegenomen. De voorziening voor Arnhem Centraal is afgenomen. Dit komt door een positief rente effect in de grondexploitatie. Voor Gaardenhage en Merwedestraat zijn deze met respectievelijk € 100.000 en € 300.000 toegenomen. Indien de raad een besluit neemt om project Merwedestraat in huidige vorm te stoppen en over te brengen naar strategisch bezit, zal de voorziening weer vrijvallen.

- Strategisch bezit

De beheerslasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren. In 2020 waren de kosten en opbrengsten in evenwicht met elkaar.

- Voorstudies en overige kosten grondexploitatie

In 2020 bedroegen de totale kosten voor deze categorieën ruim € 150.000, waarvan Voorstudies verantwoordelijk was voor ruim € 120.000 van de kosten. Dit zijn kosten die gemaakt worden voordat er een vastgestelde grondexploitatie is en die jaarlijks afgeboekt worden. Deze kosten worden weer geactiveerd als de grondexploitatie vastgesteld is. Afgelopen jaar zijn voor de Nijmeegseweg en de Hobbit (in Malburgen) voorstudie kosten gemaakt.

- Erfpachten

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2020 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Dit komt vooral door opbrengsten erfpachtcanon en (eenmalige) afkopen. Het resultaat is € 1,7 miljoen positief.

Grondexploitatie en Weerstandsvermogen

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per ultimo 2020 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per ultimo 2020 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 15,9 miljoen, ten opzichte van € 15,2 miljoen in 2019. Deze stijging is een resultante van een aantal verwervingen in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de verwerving van de Diaconessenkerk. Daarnaast zijn in Coehoorn een aantal panden verkocht aan stichting Coehoorn Centraal. De boekwaarde bestaat uit de volgende elementen:

Voor een bedrag van circa € 4,8 miljoen betreft het bebouwde gronden. De panden zijn aangekocht met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen, maar worden in principe verkocht als inzichten daarover veranderen.
Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 11,1 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Deze gronden hebben een boekwaarde van gemiddeld € 18,- per m2.

Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2020 zijn er twee grondexploitaties afgesloten en is de grondexploitatie Presikhaaf-Oost geopend. Totaal bedraagt de boekwaarde per 1-1-2021 circa/ € 105 miljoen (in 2019 € 117 miljoen). De boekwaarde zou nog harder naar beneden gegaan zijn als er niet de winstneming als een 'kostenpost' in de grondexploitatie zou zijn opgenomen. De reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf is circa € 63 miljoen. Deze is niet als opbrengst in de boekwaarde opgenomen, maar wordt apart weergegeven. Daarnaast moeten er nog voor circa € 64 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2019 € 72 miljoen) en voor circa € 114 miljoen aan totale

opbrengsten (in 2019 € 139 miljoen) gerealiseerd worden. De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2021 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 8 miljoen.

Vastgestelde grondexploitaties

Bedragen x € 1.000.000

	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	158	41	199
Overige kosten	30	5	35
Plankosten en VTU	142	16	158
Winstneming	32		32
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	361	110	471
Subsidies / bijdragen	159	4	163
Totaal opbrengsten	***520***	***114***	***634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	11	61
Resultaat (op eindwaarde)	**-105**		**-66**
Resultaat op cw per 01-01-2021			**-55**
Reeds getroffen voorziening per 1-1-2021			**63**
Winstpotentie cw per 01-01-2021			**8**

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.

Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen. Voor de middellangere termijn heeft de gemeente nog Schuytgraaf. Voor de langere termijn zit er op dit moment geen eigen woningbouwontwikkelingen in de pijplijn.

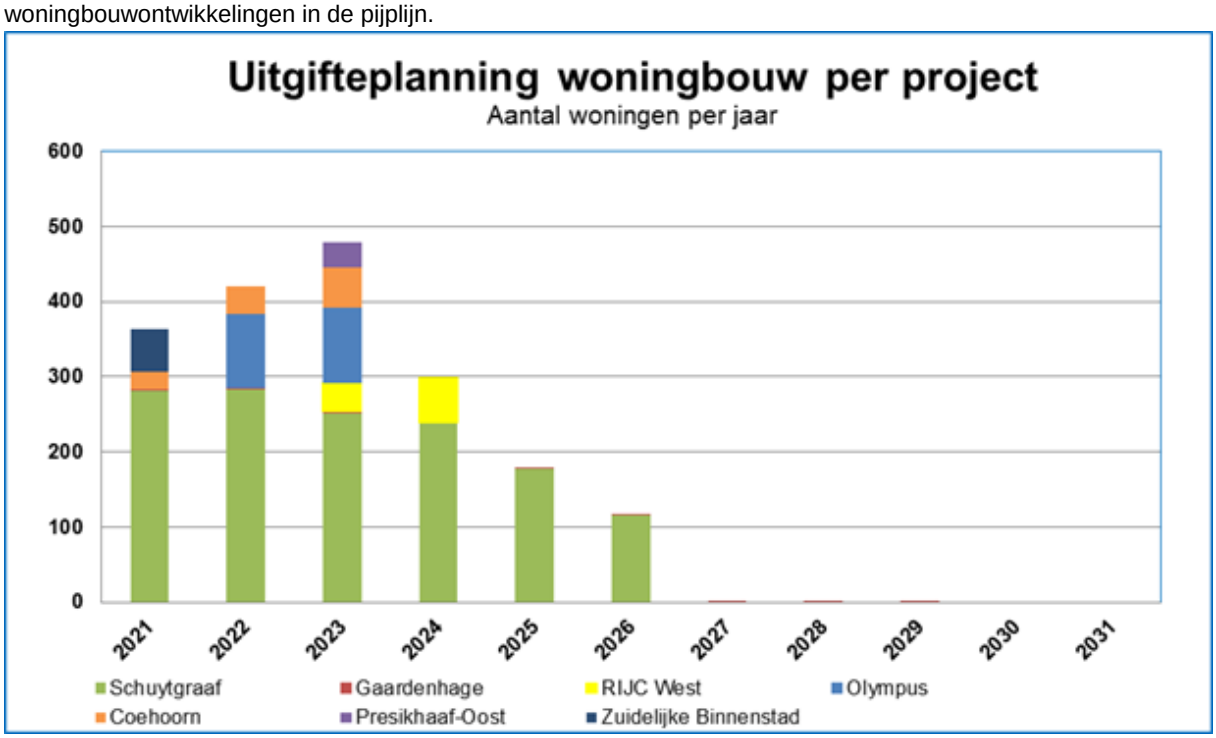

Voor bedrijven, kantoren en ander commercieel programma geldt ook dat na 2023, met uitzondering van uitgifte voor bedrijven op Oude Veerweg, er verder geen gemeentelijke gronden meer beschikbaar zijn in de huidige projecten.

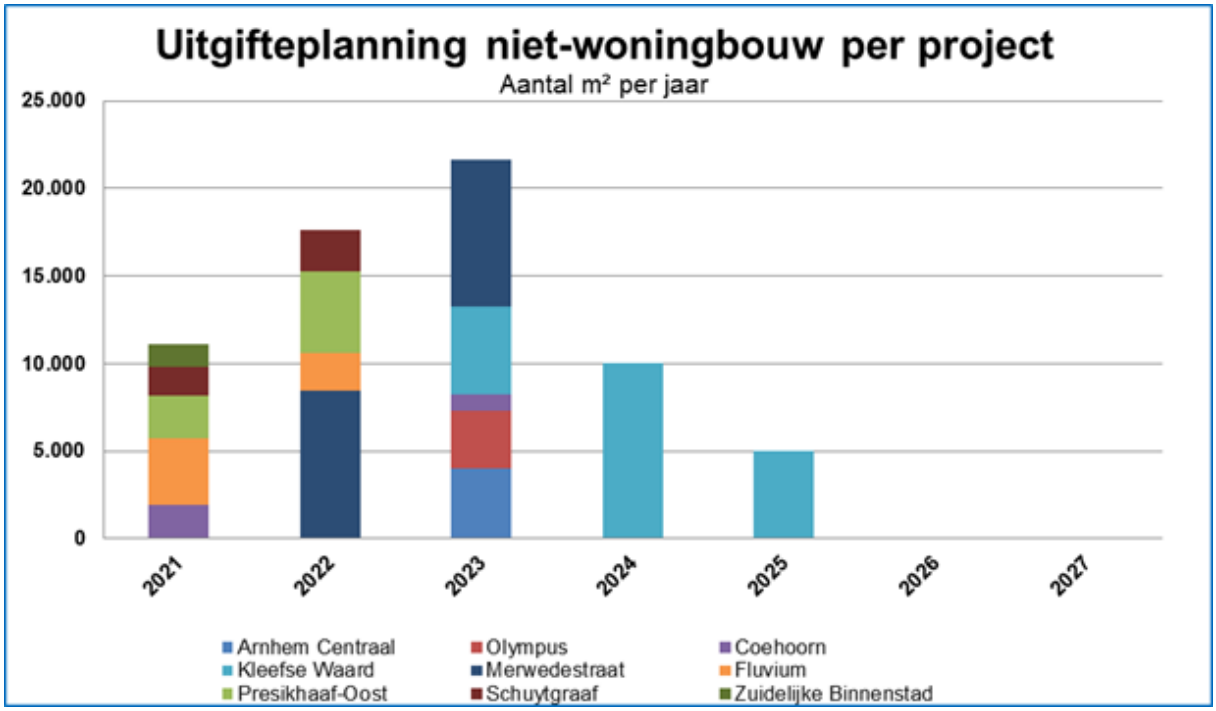

Reserves en begroting

Het grondbedrijf is alweer een aantal jaren volledig in staat om zelf haar eigen risico's te dragen. De bestemmingsreserve kan bij eventuele financiële tegenvallers in de toekomst deze eerst zelf opvangen, voordat een beroep gedaan wordt op de Algemene Reserve. Naast de reserves is er ook nog een winstpotentie van circa € 8 miljoen in de grondexploitaties. De winstpotentie is afgenomen ten opzichte van vorig jaar (€ 11 miljoen) omdat ook dit jaar een belangrijk deel van die winstpotentie mee is genomen in het positieve resultaat van het grondbedrijf (circa € 5,4 miljoen). De winstpotentie binnen de projecten wordt overigens niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze middelen zijn namelijk nog niet vrijgevallen en komen daarmee ook pas in de toekomst tot onze beschikking. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe worden die daarom niet ingezet als dekking voor de weerstandscapaciteit. Wel draagt de winstpotentie bij aan het vermogen om risico's binnen de grondexploitaties zelf op te kunnen vangen.

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf

Bedragen x € 1.000	*Saldo per 31-12-2019*	*Saldo per 31-12-2020*
Bestemmingreserve grondexploitaties	12.562	14.747
Bestemmingreserve voorstudies	283	262
Bestemmingreserve strategische posities	1.500	1.500
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**14.345**	**16.509**

In bovenstaande tabel staat aangegeven hoe de verschillende bestemmingsreserves zich over het afgelopen jaar hebben ontwikkeld. De bestemmingsreserve grondexploitaties is dit jaar opgehoogd van € 12,6 miljoen naar € 14,7 miljoen. De stikstofproblematiek leidt bijvoorbeeld bij een aantal projecten tot hogere risico inschattingen.

De totale hoogte van de bestemmingsreserve in de FJP 2020 wordt bepaald door de weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf plus een marge van 10%. De jaarlijkse maximale bestemmingsreserve grondexploitaties kan hiermee dus fluctueren, afhankelijk van de risico's binnen het grondbedrijf.

In 2020 zijn meer kosten gemaakt dan begroot voor de Voorstudies. De hogere kosten worden gedekt door een deel van de bestemmingsreserve Voorstudies hiervoor in te zetten. De bestemmingsreserve Voorstudies daalt hierdoor met ruim € 20.000,-. Het saldo van de bestemmingsreserve voorstudies bedraagt nog € 262.000,-. De bestemmingsreserve Strategische posities is maximaal gevuld, conform het beleid en kent in 2020 geen mutaties.

In onderstaande tabel is de begroting van het Grondbedrijf voor 2020 weergegeven. Hier werd reeds rekening gehouden met een positief resultaat voor het Grondbedrijf van circa € 1,81 miljoen.

Grondexploitatie en begroting 2020		
Bedragen x € 1.000		
Totaal begroot resultaat grondexploitatie (incl erfpacht)	*1.811*	*V*
Totaal werkelijk jaarresultaat Grondbedrijf	*6.829*	*V*
Afwijking werkelijk resultaat t.o.v. begroting	**5.019**	**V**
In begroting reeds geraamde dotatie aan BR grex	*700*	*V*
Totaal te bestemmen resultaat	**5.718**	**V**

Het verschil tussen het werkelijke resultaat Grondbedrijf (€ 6,83 miljoen) en de begroting is circa € 5 miljoen. In het totale begrote bedrag van € 1,81 miljoen was al € 0,7 miljoen bestemd (een begrote winst uitname) voor het grondexploitatieresultaat. Daarmee komt het totale bedrag om te bestemmen naar de diverse reserves uit op € 5,72 miljoen.

Weerstandsvermogen

Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van de (grondexploitatie)projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan wat op enig moment als meest waarschijnlijke scenario wordt geacht. De risico's die zich bij grondexploitatieprojecten kunnen aandienen zijn verschillend van aard. Zo zijn er project specifieke risico's, programma risico's maar ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.

Vorig jaar is, mede naar aanleiding van aanbevelingen in het BBV van juli 2019, opnieuw naar de verschillende risico's gekeken en dat heeft toen geresulteerd in een gewijzigde bepaling van het weerstandsvermogen.

In het BBV wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Ook zijn de regels omtrent tussentijdse winstuitname aangescherpt vooral met betrekking tot het inrekenen van risico's.

Het bepalen van het risico op de projecten valt dus uiteen in twee onderdelen:

1. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slecht-weer" scenario. Dit scenario gaat uit van:
   - 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval.
   - een waarde daling van 10% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten,
   - 10% lagere kosten i.v.m. marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden

Over een looptijd van 7 jaar resulteert dit in een gemiddeld lagere opbrengstenstijging van 1,8% en 1,6% lagere kostenstijging.

2. De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een check list van mogelijke projectrisico's aan de hand van de genoemde notitie van de Commissie BBV en het 'Handboek Grondbeleid voor gemeenten' van Deloitte. Hierbij zijn ook risico's opgenomen die samenhangen met mogelijke toekomstige (programmatische) aanpassingen waarover nog moet worden besloten door de raad.

Op basis van een inventarisatie per project en een waardering van de risico's door middel van kans en impact zijn de project specifieke risico's bepaald. Vervolgens is met Naris de omvang van het risico bepaald.
De risico's van het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd o.b.v. 10% van de boekwaarde c.q. 10% van de gemaakte kosten uit 2020.

Het risico en daarmee het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf komt daarmee op:

Weerstandscapaciteit grondbedrijf		
Bedragen x € 1.000	*FJP 2019*	*FJP 2020*
Conjuncturele risico's (marktrisico)	5.430	5.140
Project specifieke risico's	11.470	13.000
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110
Totaal risico's	18.510	19.783
Af: zelfdragend risico's vermogen pos. grex.	-7.090	-6.377
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	**11.420**	**13.406**
BR grondexploitatie (=110% van weerst.capaciteit))	**12.562**	**14.747**

Overigens zal het weerstandsvermogen pas worden ingezet als beheersmaatregelen (bijvoorbeeld bezuinigingen) in de projecten zelf niet afdoende werken.

De benodigde weerstandscapaciteit in de FJP van 2020 komt uit op € 13,4 miljoen, een stijging van bijna € 2 miljoen ten opzichte van het jaarverslag 2019. Dit komt vooral doordat bijvoorbeeld voor een aantal projecten het risico van de stikstofproblematiek is meegenomen en daarnaast is het zelfdragend vermogen van de positieve grondexploitaties afgenomen door de verplichte winstnames in een aantal projecten. Daarnaast wordt, conform gemeentelijk beleid om robuuste buffers te hebben, een factor 1,1 gehanteerd bij de benodigde weerstandscapaciteit voor de bestemmingsreserve (BR) grondexploitatie. Deze komt daarmee uit op € 14,7 miljoen in de FJP 2020.

Weerstandsvermogen en scenario's
Om de uitkomsten van de risicoprofielen, en het gewenste weerstandsvermogen van € 13,4 miljoen, betekenis te geven en de noodzaak te onderstrepen van een weerstandsvermogen dat aansluit op het risicoprofiel van de gehele portefeuille schetsen we hieronder enkele extreme scenario’s.

In onderstaande tabel zijn de scenario's weergegeven en afgezet tegen het resultaat op netto contante waarde van de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2021, inclusief de reeds getroffen voorzieningen bedraagt deze afgerond € 7,6 miljoen positief (= toekomstige winstpotentie).

Scenario's grondbedrijf

Bedragen x € 1.000.000

Scenario	Omschrijving	Effect op resultaat	Resultaat grex
FJP 2020	Basis	0,0	7,6
Scenario 1	Drie jaar vertraging	-3,4	4,2
Scenario 2	Grondopbrengsten 10% lager	-11,0	-3,4
Scenario 3	Ontwikkeling staken	-63,1	-55,5

- Scenario 1 geeft het effect weer als de geraamde opbrengsten met een vertraging van drie jaar gerealiseerd worden en de overige uitgangspunten gelijk blijven. Dit houdt in dat er drie jaar extra rentekosten (2,0%/jaar) worden berekend over de huidige boekwaarde;
- Scenario 2 geeft weer wat het effect op het basisresultaat grondexploitatie is van toekomstige grondopbrengsten als die 10% lager liggen dan nu aangenomen;
- Scenario 3 geeft weer welk financieel resultaat er volgt uit het staken van alle ontwikkelingen van de grondexploitatie projecten. Uitgangspunt voor dit scenario is dat de huidige boekwaarde van de grondexploitaties bij het staken van de ontwikkeling als verlies wordt genomen.

Investeringen

In de verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte. In lijn met deze eigen benadering in de besluitvorming in de MJPB wordt ook de verantwoording in het jaarverslag afzonderlijk, buiten de reguliere programma's, aangeboden.

Activering/ onderhanden activa

Nr.	Prog. Omsch.	Inv.omsch.	Ec./ mtsch. nut	Begr.2020	Onderh. act. 2019	Best. 2020	Act. 2020 totaal	Over-/ onder-schrijding	Onderh. act.2020
Bedragen x € 1.000									
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Publieke dienstverlening	E	0	62	5	39	-39	28
		Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	1.548	65	435	367	1.181	133
		Overige ICT	E	2.000	441	215	143	1.857	513
				3.548	**567**	**655**	**549**	**2.999**	**674**
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E	**9**	**0**	**0**	**0**	**9**	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	1.772	70	2.291	413	1.359	1.948
		Verkeersregelinstallaties	M	647	8	457	465	182	0
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	694	166	15	0	694	181
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	3.309	0	2.450	2.450	859	0
		Openbare verlichting Overige	M	1.800	17	1.514	1.503	297	28
		Kunstwerken	M	2.347	226	1.341	1.567	780	0
		Parkeerexploitatie	E	4.577	275	984	929	3.648	329
				15.146	**761**	**9.052**	**7.328**	**7.818**	**2.485**
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	280	457	543	1.000	-720	0
		Huisvesting Primair onderwijs	E	594	48	134	149	445	32
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	26.956	21.195	12.389	21.518	5.438	12.066
		Natuur milieu educatie	E	0	0	6	6	-6	0
				27.830	**21.699**	**13.072**	**22.673**	**5.157**	**12.099**
S05	**Cultuur**	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	1.393	242	817	1.058	335	0
		Museum Arnhem	E	0	2.629	9.938	0	0	12.567
		Eusebiuskerk	E	260	0	111	111	149	0
		Stadstheater	E	0	612	147	0	0	759
				1.653	**3.483**	**11.013**	**1.169**	**484**	**13.327**
S07	**Zorg**	Algemeen sociaal deelfonds	E	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**1**

S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden en huisvesting	E	315	0	0	0	315	0
		Overige Binnensport en huisvesting	E	4.357	1.065	1.503	2.273	2.084	295
		Overige Buitensport	E	663	85	276	361	302	0
		Zwembad Valkenhuizen	E	0	1.892	7.369	0	0	9.261
		Sportontwikkeling	E	0	0	34	34	-34	0
				5.335	**3.042**	**9.181**	**2.667**	**2.668**	**9.556**
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	200	47	1	0	200	48
		Overige Afval	E	50	514	929	507	-457	936
		Afvalbeheer	E	188	0	0	0	188	0
		GRP	E	8.165	0	7.077	7.216	949	-139
		Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	431	0	139	0	431	139
				9.034	**561**	**8.146**	**7.722**	**1.312**	**984**
Totaal				**62.555**	**30.114**	**51.119**	**42.108**	**20.447**	**39.125**

Uit de tabel blijkt dat van de investeringen waarvoor kredieten ter hoogte van € 62,6 miljoen beschikbaar waren gesteld, in 2020 € 42,1 miljoen is geactiveerd, 67% (ter vergelijking, in 2019 maar 36%). De projecten zijn gereed en/of de investeringen zijn in gebruik genomen. De resulterende zogeheten onderuitputting van € 20,4 miljoen wordt met name verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's S00 Bestuur, dienstverlening en financiën (€ 3 miljoen), S02 Bereikbaarheid (€ 7,8 miljoen), S04 Onderwijs (€ 5,1 miljoen), S09 Gezondheid en sport (€ 2,7 miljoen) en S12 Wonen en leefomgeving (€ 1,3 miljoen).
Dit achterblijven betekent niet dat de begrote investeringen nog helemaal niet gedaan zijn. Veel bestedingen hebben al plaatsgevonden, maar de projecten zijn nog niet volledig afgerond. Voor een bedrag van € 39,1 miljoen worden in 2020 gemaakte kosten als Onderhanden Activa (OHA) doorgeschoven naar latere jaren. Dit is een normaal verschijnsel bij grote, infrastructurele projecten. Zo is uit 2019 voor € 30,1 miljoen OHA doorgeschoven naar 2020.
Van de OHA naar 2021 zijn Museum Arnhem met € 12,6 miljoen en Zwembad Valkenhuizen met € 9,3 miljoen de grootste. Voor deze beide projecten zijn in het MIP 2021 kredieten beschikbaar gesteld.

De onderuitputting in genoemde programma's kunnen we toeschrijven aan een aantal grote 'achterblijvers':
1. S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Krediet	€ 3.373.000
Activering	€ 549.000
Onderschrijding	€ 2.999.000

De onderuitputting van € 3,0 miljoen wordt verklaard door:

- Voor een bedrag van € 1,2 miljoen zijn investeringen in Huisvesting en Facilitaire zaken (voornamelijk stadhuis en stadskantoor) niet uitgevoerd en doorgeschoven naar 2021.
- Verder zijn voor € 1,8 miljoen investeringen in bedrijfsapplicaties niet gerealiseerd en doorgeschoven naar 2021 om een aantal redenen:]

1) De doorontwikkelingen voor het zaaksysteem is op een laag pitje gezet vanwege instabiliteit van het systeem.
2) Als gevolg van personele wisselingen was een tijdlang onvoldoende capaciteit beschikbaar om projecten te begeleiden en implementeren.

2. S02 Bereikbaarheid

Krediet	€ 15.156.000
Activering	€ 7.328.000
Onderschrijding	€ 7.818.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door onderuitputting op een tweetal aandachtsgebieden:

- De kredieten voor de parkeerexploitatie (straat en garage) van € 3,6 miljoen schuiven door naar 2021. Hoofdmoot hier zijn kredieten van € 1,3 miljoen voor werkzaamheden aan de parkeergarage Arnhem Centraal en de Willemstunnel, € 0,9 miljoen voor maatregelen in alle parkeergarages en € 0,7 miljoen voor straatparkeren.
- Van de geraamde investering in wegen (ontwikkeling en onderhoud) van € 4,1 miljoen wordt € 2,2 miljoen doorgeschoven naar 2021. Hiervan zijn voor € 1,8 miljoen al kosten gemaakt, maar zijn de projecten nog niet afgerond.

3. S04 Onderwijs

Krediet	€ 27.830.000
Activering	€ 22.673.000
Onderschrijding	€ 5.157.000

De investeringen en activeringen betreffen voornamelijk nieuwbouw van scholen voor speciaal onderwijs. De onderuitputting van € 5,4 miljoen zal volgens planning in 2021 worden geactiveerd.
Alle andere gemaakte kosten in de sfeer van investeringen voor huisvesting van speciaal onderwijs worden doorgeschoven naar 2021 omdat de projecten nog niet afgerond zijn of omdat het krediet in 2021 beschikbaar is gesteld in het MIP.

4. S09 Gezondheid en sport

Krediet	€ 5.335.000
Activering	€ 2.667.000
Onderschrijding	€ 2.668.000

Deze onderuitputting is voor € 2,1 miljoen toe te schrijven aan 'Overige binnensport', Sporthal Valkenhuizen en sportzalen. De nog niet gepleegde investeringen zullen plaatsvinden in 2021 en later, wanneer in het MIP is voorzien in minder kredieten voor binnensport.
De binnen dit programma gepleegde investeringen in Zwembad Valkenhuizen zijn verantwoord als Onderhanden Activa en zullen in 2021 worden geactiveerd.

5. S12 Wonen en leefomgeving

Krediet	€ 9.034.000
Activering	€ 7.722.000
Onderschrijding	€ 1.312.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door werken aan de riolering in Arnhem: van de beschikbare € 8,2 miljoen voor het GRP is € 7,2 miljoen geactiveerd, een onderschrijding van € 1 miljoen.

Onderuitputting kapitaallasten
Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2021 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten.
Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting worden toegevoegd aan de Algemene Reserve.
Uitzondering hierop vormt de onderuitputting van kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten onderwijs.
De verwerking in begroting 2021 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Subsidies

Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2020.

Algemeen

Het verlenen van subsidies is één van de instrumenten die de gemeente kan inzetten om haar doelstellingen te realiseren. Subsidies kunnen op twee manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan de 'grote' instellingen worden op deze wijze verstrekt.

Subsidies 2020

In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2020 heeft Arnhem in totaal voor €90,2 miljoen aan subsidies verstrekt, waarvan €84,9 miljoen begrotingssubsidies betreft.

Op totaalniveau wordt het subsidiebudget van €86 miljoen met ruim €4 miljoen overschreden.
Veelal worden na de initiële subsidiebeschikking extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd.
De gelden daarvoor worden dan via een wijzigingsbeschikking toegekend, maar gedekt uit programmageld.
Hiervoor is in 2020 niet altijd een begrotingswijziging doorgevoerd, waardoor het beschikbare budget in de begroting aangemerkt is gebleven als regulier programmabudget. Bij de realisatie (kolom 'rekening') zijn de verstrekte bedragen terecht als subsidie aangemerkt.
Bovenstaande verklaart een groot deel van de overschrijding van de ruim €4 miljoen van de begrote subsidielasten. Deze overschrijdingen worden financieel allemaal opgevangen binnen het programmabudget, veelal wijkbudgetten.

In deze subsidieparagraaf zijn enkel de namen opgenomen van organisaties die in 2020 meer dan €1 miljoen aan subsidie hebben ontvangen. Voor een volledig overzicht van de verstrekte subsidies (op het niveau van subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	**5.055**	**5.359**
Begroting	**80.896**	**84.888**
Gerealiseerd resultaat	**85.951**	**90.246**

Subsidies worden ingezet om samen met instellingen de doelstellingen van de gemeente te realiseren. In het volgende overzicht is de verdeling van de subsidies over de verschillende programma's vermeld.

De gemeente verstrekt de meeste subsidie in de programma's S05 Cultuur, S08 Welzijn en inclusie en S09 Gezondheid en sport. Op deze terreinen worden enkele grote instellingen gefinancierd, die met hun activiteiten invulling geven aan gewenst gemeentelijk beleid.

		Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
STAD		**62.658**	**64.149**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.955**	**2.869**
S03	Economie	**1.063**	**450**
S04	Onderwijs	**779**	**795**
S05	Cultuur	**989**	**884**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**0**	**549**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**19**
S09	Gezondheid en sport	**5**	**13**
S10	Klimaat, energie en milieu	**120**	**55**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**104**
Begroting		**59.702**	**61.280**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**39**	**22**
S01	Veiligheid	**78**	**77**
S03	Economie	**1.339**	**2.220**
S04	Onderwijs	**5.731**	**4.915**
S05	Cultuur	**21.567**	**22.500**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**545**	**856**
S07	Zorg	**1.948**	**2.260**
S08	Welzijn en inclusie	**15.138**	**15.465**
S09	Gezondheid en sport	**12.638**	**12.591**
S10	Klimaat, energie en milieu	**540**	**208**
S12	Wonen en leefomgeving	**138**	**166**
WIJK		**23.293**	**26.097**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.100**	**2.490**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**1**	**186**
S04	Onderwijs	**1.882**	**1.921**
S05	Cultuur	**156**	**159**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**30**	**14**
S07	Zorg	**0**	**111**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**100**
S09	Gezondheid en sport	**31**	**0**
Begroting		**21.193**	**23.607**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**109**	**299**
S04	Onderwijs	**5.256**	**5.168**
S05	Cultuur	**354**	**387**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**780**	**1.999**
S07	Zorg	**622**	**733**
S08	Welzijn en inclusie	**8.749**	**9.241**
S09	Gezondheid en sport	**5.323**	**5.645**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**135**
Gerealiseerd resultaat		**85.951**	**90.246**

Hieronder staan de organisaties die in 2020 meer dan €1,0 miljoen subsidie ontvingen.

Bij deze partijen gezamenlijk is de realisatie bijna €1,7 miljoen hoger dan de begroting. Op totaalniveau wordt het subsidiebudget met ruim €4 miljoen overschreden. De restant overschrijding van ruim €2,3 miljoen is te vinden bij de overige, kleinere subsidieontvangers en deels bij de subsidieregelingen (zie tabel hierna).

Voor organisaties waarbij de realisatie meer dan €250.000 afwijkt van de begroting is hieronder een toelichting gegeven.

Het gaat om de volgende instellingen:

- Sportbedrijf Arnhem BV: De wijkactiviteiten die het Sportbedrijf uitvoert waren in de begroting nog aangemerkt als regulier wijkbudget; in de loop van 2020 zijn deze als subsidie verstrekt.
- St. Rijnstad: In de begroting zijn subsidiebedragen onterecht aangemerkt als regulier programmabudget in plaats van als subsidie. Er heeft geen wijziging in activiteiten plaatsgevonden.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden: Eind 2020 is door de samenwerkende gemeenten een andere verdeelsleutel afgesproken (met terugwerkende kracht voor 2020). Voor Arnhem heeft dit als gevolg dat de te verstrekken jaarlijkse subsidie toeneemt.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Sportbedrijf Arnhem BV	**16.896**	**17.197**
St. Rozet	**8.524**	**8.667**
St. Rijnstad	**7.807**	**8.595**
St. Musis en Stadstheater	**6.933**	**7.026**
St. IrisZorg	**4.663**	**4.646**
St. Moviera	**3.195**	**3.341**
St. Museum Arnhem	**2.950**	**2.979**
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	**2.558**	**2.867**
St. Peutercentra Arnhem	**2.210**	**2.229**
St. Welzijn Ouderen Arnhem	**2.150**	**2.224**
St. Pas	**2.156**	**1.968**
Pactum	**1.926**	**1.947**
St. Natuurcentrum Arnhem	**2.055**	**1.918**
Kinderopvang SKAR	**1.446**	**1.490**
Rijn Ijssel Roc	**1.073**	**1.121**
Stichting Refugee Company	**1.077**	**1.077**
Gerealiseerd resultaat	**67.621**	**69.293**

Overzicht subsidieregelingen

Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. In onderstaande tabel zijn de regelingen opgenomen waarvoor in 2020 subsidie aan te vragen was.

Voor een aantal regelingen is geen begroting opgenomen. Voor deze regelingen geldt dat het beschikbare budget in de begroting niet is aangemerkt als subsidiebudget. De middelen waren echter wel beschikbaar als regulier programmabudget, of zijn onttrokken aan de daartoe ingestelde bestemmingsreserves.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Reg Aanjaagfonds	**0**	**29**
Reg Amateurkunstregeling	**156**	**159**
Reg Burgerkracht	**0**	**100**
Reg Demontage diesel bestelauto's	**0**	**4**
Reg Eetbare stad	**0**	**8**
Reg Gelderland Herdenkt Airborne	**391**	**243**
Reg Gelderland Herdenkt Veluwe Remembers	**284**	**0**
Reg Gelijke kansen in het voortgezet (speciaal) onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs Arnhem	**510**	**510**
Reg Initiatieven klimaatadaptatie	**0**	**80**
Reg Klimaatfonds Duurz. Terrasverwarming	**70**	**19**
Reg Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland	**274**	**279**
Reg Pioniersbijdrage afsluitkosten aardgas	**0**	**2**
Reg Publieks Evenement Ronde 1	**369**	**208**
Reg Publieks Evenement Ronde 2	**171**	**183**
Reg Publieks Evenement Ronde 3	**719**	**697**
Reg Sport	**36**	**13**
Reg Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen	**336**	**336**
Reg Stroomversneller Cultuur	**0**	**4**
Reg Transformatie Sociaal Domein	**0**	**111**
Reg Verminderen hitteplekken en stimuleren stadslandbouw	**0**	**15**
Reg Voorschools aanbod	**1.567**	**1.605**
Reg Vrijwillig Jeugdwerk	**0**	**19**
Reg Werkinvesteringsfonds	**0**	**549**
Reg Wijkinitiatieven	**1**	**186**
Gerealiseerd resultaat	**4.882**	**5.359**

Wijksturing subsidies

Er zijn veel gesubsidieerde organisaties werkzaam in de wijken. Het kan zijn dat deze organisaties voor dezelfde doelgroep werken en de gemeente en/of de organisaties onvoldoende van deze mogelijk overlappende inzet weten. Vanuit de gemeente wordt ingezet om de overlap van dienstverlening in de wijken te inventariseren. Voor de subsidieaanvraag van 2020 is aan de subsidiepartners expliciet de opdracht meegeven inzicht te geven in de uitvoering en afstemming te zoeken in de samenwerking met andere organisaties en initiatieven. Bij de beoordeling van de aanvragen en het toekennen van de subsidies is de verbinding versterkt tussen de kernorganisatie, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Hierdoor zal een betere sturing in de wijk en een meer doelmatige inzet van subsidies worden gerealiseerd.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtenaren

Actuele kaders

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaar

Op 1 januari 2020 is de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) in werking getreden. Met de Wnra is het private arbeidsrecht vanaf 1-1-2020 van toepassing op het gemeentelijk personeel.
De bestaande (lokale) regelingen zijn in 2019 Wnra-proof gemaakt en ondergebracht in het personeelshandboek, welke op 3-12-2019 in het college van B&W is vastgesteld. Op het gebied van Integriteit betreft dit onder andere de gedragscode voor ambtenaren gemeente Arnhem.

Terugblik Ambtelijke integriteit 2020

Wnra

Onder actuele kaders is het in werking treden van de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) per 1-1-2020 beschreven.

Eigenaarschap

Actualisatie van het integriteitsbeleid is een doorlopend en essentieel proces. De organisatie is meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de ambtenaren is gaan vragen ('eigenaarschap'), om te doen wat nodig is in een specifiek geval, en niet te schuilen achter bureaucratische uitvoeringsregels (geen 'afvinkgedrag' meer, maar van geval tot geval een individuele afweging maken). Dit werken in een meer regelluwe omgeving vraagt van de ambtenaren een hoge mate van professionaliteit en zelfstandigheid, en de vaardigheid om verantwoording af te kunnen leggen over de keuzes die gemaakt zijn.

Integriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau.

Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bv. aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.
Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en - waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'
Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, intervisie, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Werkgroep Ambtelijke integriteit

Er is een werkgroep 'ambtelijke integriteit' bestaande uit onder andere vertegenwoordigers vanuit P&O, informatiebeveiliging, Veiligheid en juridische control. Deze werkgroep beziet incidenten vanuit een brede blik en bespreekt of, en zo ja, welke actie in voorkomende gevallen nodig is. De werkgroep heeft een adviserende rol naar de gemeentesecretaris, ontwikkelt integriteitsbeleid en bevordert bewustwording rond integriteit.

Introductiedag nieuwe medewerkers & Ambtseed of-belofte

Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiedag, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar het uitgebreidere ambtseed programma (een aantal weken na de introductie).

Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Schepenzaal van het Maarten van Rossumhuis, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In

een ceremonie van twee uur worden medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid.
Door corona, is dit format in 2021 aangepast naar een coronaproof livestream-event vanuit de Raadszaal, waarbij gebruikt wordt gemaakt van digitale mogelijkheden om kennis te delen (Mentimeter). Ook deze bijeenkomsten worden bijgewoond door de gemeentesecretaris en burgemeester. De medewerkers nemen deel via Teams. In 2020 hebben twee van deze bijeenkomsten plaatsgevonden.

Bewustwording Integriteit "van sollicitatie tot exitgesprek"
Vanaf 2019 zijn stappen gezet om de bewustwording met betrekking tot Integriteit "van sollicitatie- tot exitgesprek" meer in te bedden. In 2020 is er, door prioritering van de werkzaamheden in verband met corona, geen ruimte geweest hier aanvullende stappen in te zetten. Dit wordt in 2021 verder invulling gegeven.

Safe & Sound
In 2017 is gestart met de gemeentebrede campagne 'Safe & Sound' om het 'beveiligingsbewustzijn' (met name gericht op informatiebescherming) van de medewerkers te vergroten. Dit is net als is 2018 en 2019 ook in 2020, met enkele beperkingen door corona, voortgezet. Hierbij worden informatieveiligheid-, privacy- en integriteitsissues aangesneden. Deze campagne, waaraan ook samenwerkende partners kunnen deelnemen, is van belang om de gedeelde normen en waarden binnen de gemeentelijke organisatie kenbaarder te maken.

Omgaan met vermoedens van Integriteitsschendingen
Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden misstand). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren.

De gemeente kent een vertrouwenspersoon integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken. Het is belangrijk dat deze vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken kunnen worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit.
In 2020 zijn er geen concrete vragen gesteld aan de vertrouwenspersoon Integriteit door medewerkers.

Als er sprake is van een redelijk vermoeden van gedrag (of het nalaten daarvan) dat in strijd is met de binnen de organisatie te volgen normen en waarden, moet dit zorgvuldig en via een transparante procedure worden onderzocht. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol opgesteld, zijnde een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.
In het verslagjaar 2020 is in twee gevallen sprake geweest van integriteitsschending. In beide gevallen is de arbeidsovereenkomst met betrokken medewerker beëindigd.

Onderzoek bureau Governance & Integrity
Eind 2020 is, op verzoek van het management, door het Bureau Governance & Integrity een start gemaakt met een systeemanalyse van het integriteitsbeleid van gemeente Arnhem (ambtelijke organisatie). Doel is het integriteitssysteem van gemeente Arnhem te versterken. Deze analyse bestaat uit twee fases: een deskreview, waarbij bestaande gedragscodes, beleidsstukken en procedures binnen de gemeentelijke organisatie worden beoordeeld. Aanvullend vinden een aantal gesprekken plaats om een volledieger beeld te krijgen hoe met integriteitsvraagstukken wordt omgegaan. Deze analyse wordt in 2021 afgerond.

Bestuurlijk
Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt intern afgelegd aan de gemeenteraad, maar ook extern aan organisaties en burgers voor wie bestuurders hun functie vervullen.

Actuele kaders
- Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

Beide gedragscodes bevatten bepalingen over onder meer belangenverstrengeling, opgave van financiële belangen en nevenfuncties, geheimhouding, geschenken, giften en gunsten.

- Naleving van de Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Naleving van Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

College van burgemeester en wethouders / Gemeenteraad

- De leden van het college hadden in totaal 47 nevenfuncties, waarvan 42 ambtshalve. Voor 1 van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een onkostenvergoeding ontvangen;
- Er zijn door het college in 2020 geen geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievolgers is openbaar en te raadplegen op de website van de gemeente Arnhem

Deel 3 Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
2. Balans en de toelichting;
3. Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
4. Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel);
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Omschrijving		Begroot 2020 Prim			Begroot 2020 Def			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Stedelijke programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	115,8	513,2	397,4	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	3,9
S01	Veiligheid	14,7	1,7	-13,0	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	8,3	-13,4	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,6
S03	Economie	5,7	1,0	-4,7	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-1,0
S04	Onderwijs	18,0	3,0	-14,9	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,6
S05	Cultuur	31,4	6,0	-25,4	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	170,0	110,7	-59,3	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	6,2
S07	Zorg	30,8	0,9	-29,9	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	18,2	0,8	-17,5	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,6
S09	Gezondheid en sport	18,1	2,2	-16,0	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	6,1	1,0	-5,2	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	42,3	37,6	-4,7	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	32,5	37,9	5,4	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**525,4**	**724,3**	**198,9**	**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**13,3**
Wijk programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	35,5	9,5	-26,1	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0
GEB2	Noordwest	31,6	2,0	-29,6	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,5
GEB3	Noordoost	26,4	2,0	-24,4	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0
GEB4	Presikhaaf	26,9	2,6	-24,3	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,3
GEB5	Malburgen	39,7	4,3	-35,4	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,1	2,7	-21,5	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	19,4	1,7	-17,7	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0
GEB8	RKV	30,6	1,6	-29,0	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**234,4**	**26,5**	**-207,9**	**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**12,1**
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	11,1	13,1	2,0	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	1,7
S01	Veiligheid	0,1	0,3	0,3	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	0,0
S02	Bereikbaarheid	6,6	8,5	1,9	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-1,1
S03	Economie	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	0,0
S04	Onderwijs	7,8	6,3	-1,5	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,3
S05	Cultuur	1,2	0,8	-0,4	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	0,3	2,1	1,9	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-1,0
S07	Zorg	0,7	1,1	0,4	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,0	1,1	1,1	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,7	0,5	-0,2	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	3,1	3,1	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	0,8	0,0	-0,8	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	0,2	1,3	1,1	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**29,4**	**38,4**	**9,0**	**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-6,8**

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1
GEB2	Noordwest	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2
GEB3	Noordoost	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2
GEB5	Malburgen	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2
GEB8	RKV	0,0	0,0	0,0	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,7**
Totaal		**789,3**	**789,3**	**0,0**	**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**16,9**	**16,9**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

In 2020 is ten opzichte van de begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 25,4 miljoen (2019: € 4,3 miljoen). Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 8,5 miljoen (2019: € 11,6 miljoen) aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen (2019: € 7,3 miljoen nadelig) dat zal worden verrekend met de Algemene Reserve.

Overzicht van baten en lasten

Omschrijving	2020	2019
Bedragen x € 1.000.000		
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	19,8	9,8
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-5,6	5,5
Begrotingsafwijking saldo van baten en lasten	**25,4**	**4,3**
Gerealiseerde mutaties reserves	-2,9	-17,2
Begrote mutaties reserves	5,6	-5,5
Begrotingsafwijking mutaties reserves	**-8,5**	**-11,6**
Gerealiseerd resultaat	**16,9**	**-7,3**

Specificatie voor- en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Stedelijke programma's										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	-7,4	11,3	3,9
S01	Veiligheid	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	-0,3	0,4	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,1	0,5	0,6
S03	Economie	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-0,6	-0,4	-1,0
S04	Onderwijs	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,9	0,3	-0,6
S05	Cultuur	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-0,7	-0,5	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	-0,8	7,0	6,2
S07	Zorg	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,9	0,1	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,2	0,5	2,6
S09	Gezondheid en sport	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	-0,7	1,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	1,7	0,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	28,9	-24,5	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-0,3	-0,6	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**17,2**	**-3,9**	**13,3**
GEB1	CSA	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0	0,0	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,2	0,3	1,5
GEB3	Noordoost	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0	0,0	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,1	0,1	1,3
GEB5	Malburgen	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	3,9	0,1	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,3	0,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0	0,1	1,0
GEB8	RKV	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,7	0,1	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**11,2**	**0,9**	**12,1**

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	0,2	1,6	1,7
S01	Veiligheid	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	1,1	-1,1	0,0
S02	Bereikbaarheid	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-0,5	-0,6	-1,1
S03	Economie	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	-0,1	0,1	0,0
S04	Onderwijs	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,2	-0,1	-0,3
S05	Cultuur	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	0,0	-0,3	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-0,5	-0,5	-1,0
S07	Zorg	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0	-0,1	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,3	0,2	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0	0,0	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,6	-0,3	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4	0,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	0,1	-1,2	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-4,3**	**-2,5**	**-6,8**

Overzicht

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk										
Bedragen x € 1.000.000										
GEB1	CSA	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1	0,0	-0,1
GEB2	Noordwest	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,2
GEB3	Noordoost	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1	0,0	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2	0,0	-0,2
GEB5	Malburgen	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3	0,0	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5	0,0	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2	0,0	-0,2
GEB8	RKV	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2	0,0	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,8**	**0,1**	**-1,7**
Totaal programma's		**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**-16,9**	**22,3**	**5,4**	**16,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2020 zijn de volgende posten als incidenteel aangemerkt.

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele lasten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	7.438	16.330	16.330	-0
S00	Frictiekosten en organisatie ontwikkeling	406	406	233	173
S00	Solvabiliteit	3	2.949	2.949	-
S00	Post onvoorzien	272	39	-	39
S02	Bereikbaarheid	5.872	6.563	6.889	-326
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	124	170	1.044	-874
S04	Onderwijs	7.132	7.901	8.101	-200
S05	Cultureel vastgoed	190	190	190	-0
S07	WMO en jeugdzorg	200	200	200	-
S07	Transformatiebudget zorg	478	478	521	-43
S11	Grondexploitatie	700	700	2.185	-1.485
Div.	Vastgoed	3.115	3.053	4.201	-1.148
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele baten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	12.217	15.181	15.181	0
Div.	Gemeentefonds	1.252	1.927	2.142	215
Div.	Bedrijfsvoering	1.343	871	2.368	1.497
S02	Bereikbaarheid	5.909	6.764	6.234	-530
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	1.172	1.093	668	-425
S04	Onderwijs	5.865	5.865	5.865	0
S05	Cultureel vastgoed	312	313	313	0
S07	WMO en jeugdzorg	800	1.962	1.899	-63
S07	Transformatiebudget zorg	-	141	133	-8
S02	Buitengewoon beter	1.544	448	417	-31
S08	Beschermd en weerbaar	1.100	1.410	1.410	-
S06	Noodfonds	1.110	1.110	1.110	-
S12	Huishoudelijk afval	385	385	385	0
S10	Klimaat en energie	296	296	331	35
S10	Duurzaam Arnhem	2.920	2.920	2.785	-135
Div.	Vastgoed	1.797	2.920	3.723	803
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
Bedragen x € 1.000					
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**
	Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**12.094**	**4.627**	**2.119**	**5.223**

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd. Er zijn in 2020 geen onvoorziene lasten geweest.

	Begroot 2020		Rekening	Afwijking	V / N
Omschrijving	Primitief	Definitief	2020		
Bedragen x € 1.000					
Onvoorzien	272	39	0	39	V
Strikt onvermijdbaar	767	0	0	0	
Totaal	**1.039**	**39**	**0**	**39**	**V**

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2020 vanaf de vaststelling van de MJPB 2020-2023.

Begr. wijz.nr.	Raadsver-gadering	Onderwerp	Exploitatie 2020			Reserves 2020		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	
Bedragen x € 1.000 positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	13-11-2019	Ontwerp MJPB 2020-2023	-759.807	750.125	-9.682	28.767	-38.449	-
	13-11-2019	Amendementen 19A66 "Aanvullende coaliteafspraken zorg"	-	678	678	678	-	-
Geamendeerde MJPB 2020-2023			**-759.807**	**750.803**	**-9.004**	**29.445**	**-38.449**	**-**
20-094	Diverse	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk MJPB 2020-2023	-6.183	-289	-6.472	1.031	-7.503	-
20-010	29-4-2020	Verzamelbesluit-1 2020	-1.474	805	-669	4.584	-5.253	-
20-020	8-7-2020	Verzamelbesluit-2 2020	-57.222	49.418	-7.804	-2.135	-5.669	-
20-030	16-12-2020	Verzamelbesluit-3 2020	-9.784	14.391	4.607	1.740	2.867	-
19-032	8-7-2020	Visie nieuwe haven	-1.150	-	-1.150	-	-1.150	-
20-011	27-5-2020	Grondwal/uitbreiding woonwagenkamp Bethanienstraat	-1.660	-	-1.660	-	-1.660	-
20-015	11-11-2020	Turap-2 2020	-24.625	29.155	4.530	8.687	-4.157	-
20-012	16-12-2020	BPO Middachtensingel Kinderkamp	-154	-	-154	-	-154	-
20-016	16-12-2020	Budgetoverheveling 2020-2021	13.286	-1.138	12.148	13.286	-1.138	-
	1-1-2020	Correctie beginstand ivm transitie financiële systeem	32.995	-32.995	-	-	-	-
Begroot 2020 Definitief			**-815.778**	**810.150**	**-5.628**	**56.638**	**-62.266**	**-**

Begrotingsrechtmatigheid

Het budgetrecht is een recht dat de raad toekomt. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de begroting geeft de raad het college deze toestemming. Begrotingsrechtmatigheid houdt in dat de financiële beheershandelingen bij de gemeente binnen de begroting dienen te passen. Begrotingsoverschrijdingen die niet bij de raad bekend zijn, beschouwt de accountant als onrechtmatig. Derhalve legt het college aan de raad deze overschrijdingen voor. Formeel is het voldoende alleen de overschrijdingen aan de lastenkant te laten vaststellen om deze alsnog als rechtmatig te laten beschouwen. Na instemming van de raad met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van "overschrijdingen" en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden, conform het Besluit controle accountantscontrole decentrale overheid (Bado):

1. het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven, binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven en die nog dienen te worden geautoriseerd;
2. de overschrijdingen worden goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen, passend binnen de aanbevelingen in de Kadernota Begrotingsrechtmatigheid van de Commissie BBV. Daarin worden de overschrijdingen in enkele categorieën ingedeeld, die ondanks de overschrijding gewoon als rechtmatig bestempeld, mits goed toegelicht in de jaarrekening. Dat gaat om:
    1. compensatie door direct gerelateerde opbrengsten;
    2. passend binnen bestaand beleid;
    3. open einde regeling;
    4. overig.

De onderstaande tabel omvat een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve begroting 2020 en de rekening 2020.
Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.
1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten

2. Passend binnen bestaand beleid

3. Open einde regeling

4. Overig

Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.

1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten
    - S00: de hogere lasten worden deels gecompenseerd door hogere baten op onderdeel bedrijfsvoering
    - S06: De hogere lasten als gevolg van TOZO worden gecompenseerd door baten die ontvangen zijn voor TOZO
    - S09: De hogere lasten als gevolg van kostprijsverhogende BTW worden gecompenseerd

2. Passend binnen bestaand beleid
    - S00: De hogere lasten hebben betrekking op de kosten SB&R en meerkosten corona die door de Connectie zijn gemaakt
    - S01: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S03: De hogere lasten hebben betrekking op extra uren die zijn gemaakt om de beleidsdoelstellingen te halen
    - S04: De hogere lasten worden gecompenseerd door lagere lasten dan begroot op de Wijkprogramma's op dit onderdeel.
    - S05: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S07: De hogere lasten hebben betrekking op hogere uitgaven voor zorgkosten binnen het bestaande beleid
    - S09: De hogere lasten hebben betrekking op het beheer van gemeentelijk vastgoed
    - S12: De hogere lasten hebben betrekking op fasering van grondexploitatieprojecten en het resultaat van de grondexploitatie

3. Open einde regeling

4. Overig

Omschrijving		Begroot 2020 Def Lasten	Rekening 2020 Lasten	Afwijking
Stedelijke programma's				
Bedragen x € 1.000.000 bedragen positief zijn voordelig, bedragen negatief zijn nadelig.				
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	92,5	-7,4
S01	Veiligheid	16,4	16,7	-0,3
S02	Bereikbaarheid	21,7	21,6	0,1
S03	Economie	5,8	6,4	-0,6
S04	Onderwijs	18,3	19,2	-0,9
S05	Cultuur	31,9	32,7	-0,7
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	195,5	-0,8
S07	Zorg	56,8	60,7	-3,9
S08	Welzijn en inclusie	23,2	21,1	2,2
S09	Gezondheid en sport	23,3	24,1	-0,7
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	5,9	1,7
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	46,9	28,9
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	36,3	-0,3
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**579,6**	**17,2**
GEB1	CSA	31,6	30,6	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	29,0	1,2
GEB3	Noordoost	24,9	23,8	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	22,9	1,1
GEB5	Malburgen	38,3	34,4	3,9
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	23,9	0,3
GEB7	De Laar/Elden	17,5	16,5	1,0
GEB8	RKV	28,4	26,7	1,7
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**207,8**	**11,2**
Totaal		**815,8**	**787,4**	**28,4**

Wet Normering Topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op gemeente Arnhem van toepassing zijnde regelgeving;

- Het bezoldigingsmaximum in 2020 is €201.000 (2019: €194.000). Het weergegeven individuele WNmaximum is berekend naar rato van de omvang van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte;
- Voor een functionaris zonder dienstbetrekking geldt een andere regeling. De eerste twaalf kalendermaanden waarin de functie wordt vervuld geldt een separate normering voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. Na deze twaalf kalendermaanden is de reguliere WNT-normering van toepassing.

In de onderstaande tabel worden de beloningen conform de vereiste indeling toegelicht.

Gegevens 2020 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	140.572	112.753
Beloningen betaalbaar op termijn	21.096	19.927
Subtotaal	*161.668*	*132.680*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		
Bezoldiging	**161.667**	**132.681**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens 2019 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.617	105.766
Beloningen betaalbaar op termijn	20.206	18.018
Subtotaal	155.823	123.784
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-
Bezoldiging	**155.823**	**123.784**

Balans en de toelichting

Balans

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Immateriële vaste activa	**10.637**	**10.883**	**Eigen vermogen**	**180.420**	**160.603**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.637	10.883	Algemene Reserve	31.028	37.218
			Bestemmingsreserves	132.456	130.724
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Materiële vaste activa	**709.830**	**684.837**	**Voorzieningen**	**8.966**	**10.229**
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572	Voorzieningen ter egalisering van kosten	0	0
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	8.966	10.229
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978			
In erfpacht	14.951	0			
Financiële vaste activa	**70.819**	**83.423**	**Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar**	**674.064**	**667.385**
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	4.741	Obligo's	601	721
Leningen aan woningbouwcorporaties	10	12	Onderhandse leningen van:		
Overige langlopende leningen	56.891	66.971	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.176	9.312	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken e.d.	65.000	65.000
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	0	2.387	Waarborgsommen	126	144
			Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.898	2.987
Totaal vaste activa	**791.286**	**779.142**	**Totaal vaste passiva**	**863.450**	**838.217**

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Voorraden	**35.121**	**46.149**	**Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**16.667**	**40.551**
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.824	Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Banksaldi (schuld)	257	257
			Overige schulden	14.410	9.294
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**44.302**	**46.467**	**Overlopende passiva**	**80.168**	**53.115**
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	9.590	13.640
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	54.981	38.774
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	15.597	701
Overige vorderingen	25.218	25.716			
Liquide middelen	**1.221**	**676**			
Banksaldi	1.164	568			
Kassaldi	57	108			
Overlopende activa	**88.355**	**59.448**			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	88.355	59.448			
Totaal vlottende activa	**168.999**	**152.741**	**Totaal vlottende passiva**	**96.835**	**93.666**
Totaal generaal	**960.285**	**931.883**	**Totaal generaal**	**960.285**	**931.883**
			Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
			Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening
getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de

meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMOadministratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Het rijk heeft voor gemeenten een pakket aan financiële maatregelen getroffen ter (gedeeltelijke) dekking van de coronakosten/-effecten die gemeenten ondervinden. In de decembercirculaire 2020 is een totaaloverzicht van het "compensatiepakket coronacrisis medeoverheden" opgenomen. Voor enkele maatregelen is alleen het landelijk plafond vermeld, en is de concrete verdeelsleutel nog niet bekend en/of is de verdeling afhankelijk van de werkelijke cijfers over 2020. Het betreft de volgende landelijke maatregelen/onderdelen en bedragen: compensatie inkomstenderving na 1 juni (€100 mln.), extra beschikbaar voor inkomstenderving (€150 mln.), afvalinzameling (€32 miln.), zwembaden en ijsbanen (€100 mln.) en verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec) (60 mln.). Het ontbreken van een exacte verdeling/verdeelsleutel van de compensatie per gemeente betekent dat wij voor onze gemeente geen voldoende nauwkeurige en betrouwbare schatting/berekening kunnen maken van het bedrag waarop onze gemeente over 2020 aanspraak kan maken. In overeenstemming met de uitspraak van de commissie BBV verwerken wij het financiële effect van deze onderdelen/maatregelen uit het aanvullende compensatiepakket in de jaarrekening 2021.

Balans

Algemeen
De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa
De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa
De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringen kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen.

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties	40
Semi – permanente gebouwen	20
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Verkeersinfrastructuur	30
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Parkeermaatregelen	10
Openbare verlichting: kabels	25
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Bouwkundige voorzieningen	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Sport grasvelden	15
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Lage Kade	60
Rioleringen	40
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Vrachtauto’s	5
Fietsen en scooters	5
Personenauto’s	5
Machines, apparaten en installaties	
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Parkeerapparatuur	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Gereedschappen	5
Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
Speelvoorziening	10
Invalidentoiletten	10

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa
De post financiële vaste activa omvat voornamelijk deelnemingen in een aantal vennootschappen, langlopende leningen u/g en nog te ontvangen erfpacht canon.
Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar
Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva
De onder de noemer overlopende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen en faciliterende grondexploitatieplannen overstijgen, worden gepresenteerd als overige vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen). Daarnaast worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Bedragen
Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa
Verloopstaat immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Inves-teringen	Desinves-teringen	Af-schrijving	Bijdragen van derden	31-12-2020
Bedragen x € 1.000						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.883	64	0	-310	0	10.637
Totaal	**10.883**	**64**	**0**	**-310**	**0**	**10.637**

Materiële vaste activa
Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978
In erfpacht	14.951	0
Totaal	**709.830**	**684.837**

Investeringen met een economisch nut

Verloopstaat Investeringen met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Herubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	81.384	-14.211	1.620	-2.246	0	0	0	66.547
Bedrijfsgebouwen	349.602	0	34.100	-264	-12.648	-873	0	369.917
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.956	0	54	0	-213	0	0	2.798
Machines, apparaten en installaties	6.509	0	1.127	-155	-1.455	0	0	6.026
Vervoersmiddelen	444	0	32	-1	-118	0	0	357
Overige materiële vaste activa	11.677	0	856	-517	-1.245	0	0	10.772
Totaal	**452.572**	**-14.211**	**37.790**	**-3.183**	**-15.678**	**-873**	**0**	**456.417**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Daarnaast is vanuit de post Grondexploitatieprojecten een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen :

- Investeringen in de onderwijshuisvesting, waaronder:
  - Briant College / De Ommezwaai (€ 7,8 miljoen),
  - Renovatie Mariëndaal (€ 8,4 miljoen),
  - Renovatie scholen Breezandpad (€ 4,8 miljoen).
- MFC De Salamander (€ 1,0 miljoen),
- Renovatie van de Schouwburg (€ 0,9 miljoen).

De belangrijkste onderhanden activa in 2020 betreffen het Museum Arnhem (€ 12,6 miljoen) en Zwembad Valkenhuizen (€ 9,2 miljoen).

Eind 2024 loopt het huurcontract van het stadskantoor af. Duidelijk is geworden dat het stadskantoor te groot is voor het aantal ambtenaren dat eind 2024 gehuisvest wordt. Er wordt overgegaan naar andere huisvesting. Bij het in gebruik nemen van het stadskantoor is destijds geïnvesteerd in een omvangrijk inbouwpakket wat eind 2024 nog niet geheel is afgeschreven. Op deze investeringen wordt daarom een schattingswijziging toegepast. De resterende boekwaarde per ultimo 2024 wordt versneld in 5 jaar afgeschreven. Het gaat om een jaarlijks bedrag van € 509.000.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Verloopstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	289	0	0	-289	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	129	0	0	-129	0	0	0	0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	157.435	0	7.464	0	-5.172	-11	0	159.715
Overige materiële vaste activa	8.434	0	390	0	-1.216	0	0	7.608
Totaal	**166.287**	**0**	**7.854**	**-418**	**-6.388**	**-11**	**0**	**167.323**

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (€ 6,8 miljoen).

Investeringen met een maatschappelijk nut

Verloopstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2019	Verloop					31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	
Bedragen x € 1.000							
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	52.980	-1.909	0	0	-2.874	0	48.197
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	12.998	1.909	8.930	0	-682	-212	22.943
Totaal	**65.978**	**0**	**8.930**	**0**	**-3.556**	**-212**	**71.139**

De materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels hiervoor zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren. In 2020 is een bedrag van € 1,9 miljoen geherrubriceerd
van de categorie vóór 2017 naar de categorie na 2017 als gevolg van extra verkregen inzicht bij het herinrichten van de activa-subadministratie in het nieuwe financiële pakket.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur (€ 2,7 miljoen),
- Openbare verlichting (€ 1,5 miljoen),
- Civiele kunstwerken (€ 1,6 miljoen),
- Bewegwijzering (€ 0,5 miljoen),
- Uitvoeringsprogramma wateroverlast (€ 0,5 miljoen).

In erfpacht

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
in erfpacht uitgegeven gronden	0	14.952	0	-1	0	0	0	14.951
Totaal	**0**	**14.952**	**0**	**-1**	**0**	**0**	**0**	**14.951**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Verhoging	Aflossing	
Bedragen x € 1.000				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	0	0	4.742
Leningen aan woningbouwcorporaties	12	0	-2	10
Overige langlopende leningen	66.971	3.697	-13.777	56.891
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.312	0	-136	9.176
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	2.387	0	-2.387	0
Totaal	**83.424**	**3.697**	**-16.302**	**70.819**

Specificatie kapitaalverstrekkingen deelnemingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	1
Totaal	**4.742**	**4.742**

Specificatie leningen woningbouwcorporaties

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Woningstichting Omnia	10	12
Totaal	**10**	**12**

Specificatie overige leningen u/g

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sportbedrijf Arnhem	10.260	10.263
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	10.023	11.208
Stichting MSA	6.149	8.040
Kredietbank Nederland	500	6.500
Stichting DrieGasthuizenGroep	6.563	6.945
Gelderse Hogeschool	3.762	4.965
Kunstbedrijf	1.899	2.234
Moscowa	2.104	2.250
Stichting Behouden Steden	2.035	2.235
Stichting Oostpool	1.714	1.833
Stichting Eusebius	1.432	1.500
Luxor	555	624
Rozet	483	559
Focus	638	669
Zwembad Klarenbeek	349	387
Diverse sport- en culturele instellingen	3.060	3.268
Leenbijstand BUIG	6.594	5.181
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.228	-1.691
Totaal	**56.891**	**66.971**

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vangnetuitkering	0	2.386
Regelingen werknemers (fiets)	0	1
Totaal	**0**	**2.387**

Voorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.823
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	**35.121**	**46.149**

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grondexploitatieprojecten	105.692	117.079
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-64.264	-62.604
Overig onderhanden werk	-6.633	-8.652
Voorzieningen overig onderhanden werk	0	0
Totaal	**34.795**	**45.823**

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Kosten	Bijdragen	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	117.079	-741	19.267	-29.913	0	105.692
Overig onderhanden werk	-8.652	-459	3.060	-582	0	-6.633
Totaal	**108.427**	**-1.200**	**22.327**	**-30.495**	**0**	**99.059**

Vanuit de post Grondexploitatieprojecten is een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen binnen de Materiële vaste activa. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Winst-neming	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000							
Schuytgraaf	47.083	0	1.310	8.413	-21.245	0	35.561
Arnhem Centraal	53.452	0	0	1.061	-192	0	54.321
Koningspley	1.725	0	40	95	-31	0	1.829
Presikhaaf	6.337	0	0	633	-143	0	6.827
Merwedestraat	3.280	0	0	101	-35	0	3.346
De Maten	7.015	0	0	295	-336	0	6.974
Saksen Weimar	-324	0	30	151	0	-94	-237
Centrum Zuid	-668	0	170	402	-38	0	-134
Wassenaarweg	-193	0	360	92	-495	0	-236
Oostelijk Centrum Gebied	5.292	0	0	388	-5.122	0	558
Zuidelijke binnenstad fase 1	-6.586	-741	2.300	1.354	-310	0	-3.983
Herhuisvesting Lorentz Lyceum	-131	0	0	131	0	0	0
ZB Coehoorn Noord	859	0	0	538	-266	0	1.131
Leidenweg	-63	0	1.180	224	-1.607	0	-266
Totaal	**117.079**	**-741**	**5.390**	**13.877**	**-29.819**	**-94**	**105.692**

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Arnhem Centraal	357	0	373	0	70	800
Malburgen	-6.643	0	423	-183	0	-6.403
Zuidelijke binnenstad	-59	0	29	29	0	-1
Presikhaaf	-605	0	446	-13	0	-172
Korenkwartier	-1.826	0	165	-30	62	-1.629
Overig	124	-459	1.624	120	-637	772
Totaal	**-8.652**	**-459**	**3.060**	**-77**	**-505**	**-6.633**

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd. Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Bedragen x € 1.000.000			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	143	37	181
Overige kosten	77	8	85
Plankosten en VTU	142	16	158
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	-361	-110	-471
Overige opbrengsten	-115	-3	-119
Subsidies / bijdragen	-43	-1	-44
Voorziening Grondbedrijf	-64		
Totaal opbrengsten	***-584***	***-114***	***-634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	5	55
Resultaat (op eindwaarde)	**41**	**-46**	**60**
Resultaat op contante waarde per 01-01-2021			**55**

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	**326**	**326**

Verklaring saldo gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubr.	Aankopen	Verkopen	
Bedragen x € 1.000					
Bovenleiding materiaal Trolley	326	0	0	0	326
Totaal	**326**	**0**	**0**	**0**	**326**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0
Overige vorderingen	25.218	25.716
Totaal	**44.302**	**46.467**

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Debiteuren publiekrechtelijk	2.284	7.201
Totaal	**2.284**	**7.201**

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	16.800	13.550
Totaal	**16.800**	**13.550**

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	12.086	2.216
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-384	-155
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	10.505	11.515
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-5.077	-6.397
Debiteuren privaatrechtelijk	8.510	6.436
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-1.462	-697
Overige vorderingen	1.040	12.798
Totaal	**25.218**	**25.716**

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Banksaldi	1.164	568
Kassaldi	57	108
Totaal	**1.221**	**676**

De vastgestelde jaarschijf 2020 van de MJPB 2020 - 2023 heeft een lastenniveau van € 759,8 miljoen (2019: € 727,6 miljoen). Op basis daarvan is een drempelwaarde bepaald voor buiten de schatkist aan te houden tegoeden van € 4,3 miljoen (2019: €4,2 miljoen) gemiddeld per kwartaal.

Gemiddeld saldo banken per kwartaal 2020

Kwartaal	Drempelbedrag 2020	Realisatie 2020	Over- / onderschrijding 2020
Bedragen x € 1.000,--			
1e kwartaal	4.270	1.631	-2.638
2e kwartaal	4.270	3.506	-763
3e kwartaal	4.270	1.123	-3.146
4e kwartaal	4.270	1.056	-3.213

In alle kwartalen heeft de gemeente ruim minder tegoeden aangehouden bij banken dan maximaal is toegestaan.

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen		
Vooruitbetaalde bedragen	32.741	25.376
Nog te ontvangen bedragen	20.266	0
BCF	34.442	33.340
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	906	732
Totaal	**88.355**	**59.448**

Verloopstaat Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubricering	Toevoegingen	Verminde-ringen	
Bedragen x € 1.000					
Vooruitbetaalde bedragen	25.376	0	33.261	25.376	33.261
BCF	33.340	-33.340	0	0	0
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	732	0	906	732	906
Totaal	**59.448**	**-33.340**	**34.167**	**26.108**	**34.167**

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Algemene reserve	31.028	37.218
Bestemmingsreserves	132.456	130.724
Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Totaal	**180.420**	**160.603**
Mutatie t.o.v. vorige jaar	19.817	9.826
Solvabiliteit	18,79%	17,23%

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Verloopstaat eigen vermogen

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmingsreserves	Totaal
Bedragen x € 1.000			
Saldo 01-01-2019	**41.738**	**109.039**	**150.777**
Gerealiseerde toevoegingen	23.049	60.758	83.807
Gerealiseerde onttrekkingen	27.569	39.073	66.642
Saldo 31-12-2019	**37.218**	**130.724**	**167.942**
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	-7.339	0	-7.339
Saldo 01-01-2020	**29.879**	**130.724**	**160.602**
Gerealiseerde toevoegingen	16.330	46.395	62.726
Gerealiseerde onttrekkingen	15.181	44.663	59.844
Saldo 31-12-2020	**31.028**	**132.456**	**163.483**
Gerealiseerd resultaat boekjaar	13.036	3.900	16.936
Saldo 01-01-2021	**44.064**	**136.356**	**180.419**
Mutaties 2020	**14.185**	**5.632**	**19.817**

Bestemmingsreserves (BR)

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de doelstellingen per reserve en de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:
· Bereikbaarheid,
· Onderwijs,
· Cultureel vastgoed,
· GRP-dekking kapitaallasten,
· ICT,
· Kapitaallasten.

Prog.	Omschrijving	31-12-2019	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2020
Bedragen x € 1.000					
S00	Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271
S00	Raad	12	0	0	12
S00	Fractie-ondersteuning	21	0	0	21
S02	Buitengewoon Beter	2.198	0	-417	1.781
S02	Bereikbaarheid	3.708	6.889	-6.234	4.364
S02	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.490	1.044	-668	4.866
S03	Sociaal Economisch Fonds	609	134	-288	455
S03	Evenementen	306	114	-13	408
S04	Onderwijs	21.866	8.101	-5.865	24.103
S05	Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	0	368
S05	Beeldende en Monumentale Kunst	64	31	0	95
S05	Cultureel Vastgoed	12.319	190	-313	12.196
S12	Groenfonds	646	187	-123	710
S06	Participatie	492	0	-112	380
S08	Maatschappelijke opvang	179	0	0	179
Div.	Wijkfondsen	275	103	-19	359
S07	Pakketmaatregelen WMO	23	0	-23	0
S08	Beschermd en Weerbaar	3.573	0	-1.410	2.163
S07	Burgerinitiatieven sociaal Domein	538	0	-173	365
S06	Jongerenperspectieffonds	1.246	0	0	1.246
S06	Werk-Investeringsfonds	2.461	0	-549	1.912
S08	Inburgering, integratie en asiel	1.379	361	-571	1.169
S07	WMO, Jeugdzorg	3.179	200	-1.899	1.480
S07	Transformatie Zorgbudget	0	521	-133	388
S07	Noodfonds	1.909	0	-1.110	799
S09	Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	390	0	-290	100
S12	Huishoudelijk afval	385	0	-385	0
S11	Klimaat en energie	1.613	495	-826	1.282
S11	Duurzaamheidsleningen	412	0	-49	363
S11	Revolverend fonds (duurzaam)	703	0	-23	680
S11	Duurzaam Arnhem	10.422	2.100	-2.785	9.736
S11	Omgevingslawaai	412	0	0	412
S11	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
S11	Grondexploitatie	12.562	2.185	0	14.747
S11	Voorstudies	283	0	-21	262
S11	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
S08	Herstructurering OGGz	456	0	0	0
S11	Zuidelijke Binnenstad	4.505	0	-100	4.405
S12	Volkshuisvesting	535	43	-67	511
S12	Startersleningen	1.514	62	-50	1.526

S12	Stimulering woningbouw	432	0	-300	132
S11	Vastgoed	2.795	4.201	-3.723	3.273
Div	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	9.988	12.904	-10.048	12.845
S00	Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	131	0	233
S00	Bedrijfsvoering	6.481	3.447	-5.816	4.112
S00	Solvabiliteit	0	2.949	0	2.949
S00	ICT	125	0	-55	70
S00	Kapitaallasten	9.508	0	-205	9.303
	Totaal Bestemmingsreserves (BR)	**130.724**	**46.395**	**-44.663**	**132.000**
	Algemene reserve	37.218	16.330	-22.521	31.028
	Totaal Algemene Reserve (AR)	**37.218**	**16.330**	**-22.521**	**31.028**
	Totaal Reserves (AR en BR)	**167.942**	**62.726**	**-67.184**	**163.028**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam **BR Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling (S00)**

Doel Deze bestemmingreserve dient ter egalisatie van de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012.

Naam **BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**

Doel In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter de rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken, zonder zich eerst over de 'Wie-betaalt- waarvan" vraag te hoeven buigen.

Naam **BR Raad (S00)**

Doel Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.

Naam **BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**

Doel Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).
In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).

Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie. De verzelfstandigingen van MSSA, het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het budgetadviescentrum, de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie en de sociale wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het is onvermijdelijk dat er hierbij frictiekosten zullen ontstaan. Voorgesteld wordt om specifiek voor deze kosten in 2016 een bestemmingsreserve in te stellen, waaruit de toekomstige kosten vervolgens gedekt kunnen worden.

Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	Een belangrijke doelstelling is naast een robuuste begroting en buffers voor risico's ook het streven naar een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt structureel gespaard in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.

Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.

Naam	**BR ICT (S00)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Eemn deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).

Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen. Daarnaast is ultimo 2013 de BR Fietspaden voormalig recreatieschap Veluwe (€ 183.000) binnen deze bestemmingsreserve geïntegreerd. De gemeente Arnhem heeft namelijk van de Recreatiegemeenschap Veluwe 8,9 km fietspad overgenomen (raadsbesluit 27-9-2010). De reserve diende voor het op niveau brengen en gedurende een aantal jaren houden van de betreffende fietspaden.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	In het Raadsbesluit van 30 september 2013 heeft de raad ingestemd met het doteren van de onderuitputting kapitaallasten onderwijs en overige onderwijshuisvestingsbudgetten aan de bestemmingsreserve speciaal onderwijs. Deze dotaties zijn daar de uitvoering van. Huur en pacht speciaal onderwijs betreft de huurbudgetten die voorheen voor (V)SO de Radar (tegenwoordig Briant college) gereserveerd waren. De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs. Per 1 januari 2015 is de bestemmingsreserve ""Kapitaallasten onderwijs"" samengevoegd met de bestemmingsreserve ""Onderwijs"", tot één Bestemmingreserve ""Onderwijs"". Dit geeft flexibiliteit. Vrijvallende onderwijsmiddelen kunnen dan bijvoorbeeld in deze reserve worden geboekt en het wordt mogelijk om gelden voor het speciaal onderwijs die in de betreffende jaarschijf nog niet nodig zijn voor bovengenoemde projecten, eventueel in te zetten voor bijvoorbeeld het primair onderwijs. Onderwijsprojecten kunnen hierdoor de komende jaren worden gerealiseerd zonder dat het extra geld kost. Verder moet rekening worden gehouden dat met ingang van 2017 kapitaallasten structureel worden overgedragen aan de schoolbesturen, onder voorbehoud van hun medewerking. Deze overdracht zal dan gefinancierd worden vanuit deze nieuwe bestemmingsreserve.

Naam	**BR Beeldende en Monumentale kunst (S05)**
Doel	Op 4 juli 2011 heeft de gemeenteraad het besluit genomen om maximaal € 93.000 te reserveren voor een projectaanvraag voor een cultureel bruggenbouwer voor de Arnhemse beeldende kunstsector. Ook heeft de raad besloten dit bedrag te dekken uit de bestemmingsreserve voor beeldende kunst en vormgeving. Het bedrag van € 93.000 is over meerdere jaren te besteden (2013-2016). Ook is deze reserve bedoeld voor het dekken van projecten in het kader van de meerjarige 1%-regeling. Daarnaast dient deze reserve ter finaciering van de uitvoering van gemeentelijke projecten op het gebied van kunst in openbare ruimte. Dotaties aan deze reserve komen voort uit eventuele onderbesteding op het budget voor monumentale kunsten. Projecten in de opnbare ruimte kennen een andere dynamiek dan de gemeentelijke begrotingscyclus. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Beeldbepalende culturele manifestaties (S05)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van beeldbepalende culturele evenementen. Dit betreft hoogwaardige mode-evenementen en Sonsbeek Internationaal conform raadsbesluit 29-09-2014. Bij het jaarverslag 2014 is ingestemd met het hernoemen van de oorspronkelijk naam BR Kunstmanifestaties in BR Beelbepalende culturele manifestaties.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	Onder de BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) worden 4 projecten verstaan: een filmtheater in de Zuidelijke binnenstad: Focus Filmhuis Arnhem (1), uitbreiding van het museum aan de Utrechtseweg: Museum Arnhem (2), onderhoud schouwburg Arnhem (3) en verbouw en uitbreiding Musis Sacrum (4). Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan de reserve. De voeding van de reserve wordt ingezet ter dekking van de exploitatietekorten van de projecten die onderdeel uitmaken van Cultureel Vastgoed.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse risico's op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de WWB en het bereiken van de doelstellingen. De risico's die afgedekt worden door de reserve zijn: A. In 2015 wordt nieuwe wetgeving ingevoerd, waarbij de doelgroep die door de gemeente gereintegreerd moet worden, wordt uitgebreid (Wajong en WSW). Met de invoering van de nieuwe wet zijn in de jaren 2014 en 2015 waarschijnlijk invoeringskosten gemoeid, die niet uit het Participatiebudget kunnen worden gedekt. B. De door het Rijk verstrekte budgetten voor reintegratie zijn de afgelopen jaren sterk teruggelopen. Tegelijkertijd blijft verhoogde inzet op participatie en re-integratie nodig om de doelstellingen te realiseren. Dit belang wordt versterkt door de recessie. C. niet nominatief te verantwoorden kosten m.b.t. re-integratie: Bij besteding van het Participatiebudget is een groot knelpunt dat niet direct tot personen te herleiden kosten hieruit niet mogen worden betaald. Deze kosten komen ten laste van de reserve. D. risicobeheersing: Voor de declaratie van het Participatiebudget geldt een foutmarge van 0%. Niet te declareren kosten van reintegratie komen ten laste van de gemeente. Dekking is mogelijk binnen deze reserve. De omvang van het mogelijke risico is moeilijk in te schatten.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Afspraak 1.1 coalitie-akkoord 2018-2022: Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat de gemeente mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast wil de gemeente gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. Gemeente Arnhem richt een Werk-Investeringsfonds in van € 2,5 miljoen om deze mensen naar werk toe te begeleiden. de resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Jongerenperspectieffonds (S06)**
Doel	Uit dit Revolverend Fonds reserve wordt voor jongvolwassenen met schulden de oninbaarheid en een deel van de uitvoeringskosten van externe partijen betaald.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	Ingesteld door coalitiepartijen bij de MJPB 2020-2023 om extra middelen voor de zorg beschikbaar te maken.

Naam	**BR Pakketmaatregelen Wmo (S07)**
Doel	Tot nu toe ontbreken (op lokaal niveau) de middelen om de verdere invoeringsopgaven (transitie / transformatie) van de jeugdzorg en de wmo te begeleiden. Het betreft hier dan de dekking van de extra kosten zoals projecten, extern advies, pilots en dergelijke. In lijn met eerdere besluitvorming door de Raad wordt voorgesteld het (restant)saldo van deze reserve hiervoor aan te wenden en beschikbaar te stellen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord (afspraak Z2) op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake de toegang tot het Noodfonds. Het Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonfds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). DeBR Burgerinitiatieven sociaal domein is bedoeld voor het stimuleren en organiseren van activiteiten door inwoners/en of organisaties die zich richten op het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoners van Arnhem.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De zorgmaatregelen zoals voorgesteld in de Perspectiefnota 20-23 kennen een inherent risico eventuele nadelen op de voorgestelde zorgmaatregelen kunnen verrekend worden met deze reserve.

Naam	**BR Noodfonds (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de Raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake te toegang tot het Noodfonds. De Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). De BR Noodfonds is bedoeld voor het handhaven van het zorgniveau met betrekking tot Jeugd en Wmo. Het primaire doel is daarmee het borgen van de zorg(continuïteit) van klanttrajecten. Het is niet bedoeld voor correcties op tarieven of om problemen met betrekking tot de bedrijfsvoering van organisaties op te lossen.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de wetcode huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar. In de Regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, die in de tweede helft van 2014 door de 19 gemeenteraden is vastgesteld, is afgesproken dat Arnhem de besteding van de regiomiddelen op hoofdlijnen aan de regiogemeenten voorlegt. Tussen 2015 en 2018 wordt gefaseerd een nieuw landelijk verdeelmodel voor de Decentralisatie-Uitkering (DU) Vrouwenopvang ingevoerd. Dit houdt voor de regio Arnhem/Achterhoek een afname in van de DU. Arnhem is als centrumgemeente ontvanger van de DU. Arnhem wil de bestemmingsreserve reserveren voor het afdekken van de risico's die de taakstelling in verband met de afname van de DU met zich meebrengt.

Naam	**BR Herstructurering OGGz (S08)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld per 31-12-2010 en dient ter dekking voor de in het Masterplan Herstructurering MO/OGGZ/VZ nader te specificeren acties en maatregelen voor de realisatie van een structurele bezuiniging op dit beleidsveld vanaf 2012. Deze bestemmingsreserve wordt aangehouden vanwege de opdracht van de Raad dat geen gezinnen (met kinderen) op straat komen staan ook al hebben ze op basis van de bestaande afspraken geen toegang tot de reguliere maatschappelijke opvang en ontbreekt het perspectief op reguliere huisvesting in het kader van de woningwet. Om in incidentele gevallen te kunnen voorzien in maatwerkoplossingen of investering in tijdelijke voorzieningen is de instandhouding en inzet van deze bestemmingsreserve noodzakelijk.

Naam	**BR Maatschappelijke opvang (S08)**
Doel	Deze reserve wordt vanaf 2012, in het kader van de herstructurering van de MO-OGGZ-VZ ingezet. Een belangrijk deel van de risico's en de knelpunten die zich in eerdere jaren hebben voorgedaan bij de uitvoering van het masterplan Minder Opvang Beter Leven, zijn afgedekt door een beroep te doen op de BR Herstructering OGGz, BR Beschermd en weerbaar en BR pakketmaatregelen Wmo. Een aantal van de risico's en knelpunten kunnen zich ook in 2017 en volgende jaren nog manifesteren, o.a. in de doorstroomvoorziening, crisisopvang of gezinsopvang.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering die in 2021 wordt voorzien, is de reserve ingesteld om het restant c.q. het niet-bestede deel van diverse nieuwe en bestaande geldmiddelen en budgetten die samenhangen met de opvang en integratie van asielzoekers en statushouders, te verzamelen en daarmee beschikbaar te hebben en te houden ten behoeve de integratie en inburgering van de huidige doelgroep. De reserve is bedoeld beschikbaar te blijven tot één jaar na de invoering van de nieuwe wet Inburgering.

Naam	**BR Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang (S09)**
Doel	Deze reserve is nodig om komende jaren de kwaliteit van toezicht en handhaving in de kinderopvang te kunnen continueren en waar nodig ook op een andere wijze te gaan organiseren.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergrondsafvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. De reserve is ingesteld bij Rb. 19 december 2011 en mag een maximum van € 900.000 gaan bedragen. *Uitbreiding doel 20-06-2018* De huidige doelstelling van de BR Vastgoed is: "deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen." Het voorstel is deze doelstelling uit te breiden met: "tevens dient deze BR ter egalisatie van de kosten van de (meerjarige) onderhoudsplannen van het vastgoed in eigendom van de gemeente". Met deze toevoeging krijgt de BR Vastgoed twee doelstellingen, namelijk noodzakelijk onderhoud en overschotten/ tekorten in vastgoed opvangen. Voorgesteld wordt het maximum van €900.000 uitsluitend van toepassing te laten zijn op de middelen die zijn bestemd voor het opvangen van onvoorziene tekorten. Het deel van de reserve dat is bestemd voor egalisatie van kosten voor noodzakelijk onderhoud is dan niet aan een maximum gebonden. In de toelichting op deze bestemmingsreserve zal steeds worden aangegeven voor welke doel de middelen zijn bestemd. Het aanvullende gedeelte van de BR komt in de plaats van de balansvoorziening "Voorziening ter egalisatie van kosten", omdat deze voorziening in combinatie met componentenbenadering die gehanteerd wordt voor de materiële vaste activa niet is toegestaan. Daarom wordt voorgesteld deze reserve aan te vullen met hetzelfde bedrag als waarmee de balansvoorziening per 31 december 2017 is vrijgevallen, namelijk € 2,1 miljoen. Hiermee kunnen de kosten voor onderhoud worden geëgaliseerd.

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	De reserve is bedoeld om uitgaven te dekken uit voorstudies voordat een initiatief tot een project is verheven. Op het moment dat het project daadwerkelijk tot uitvoering komt vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan terug in de reserve. In de begroting is een bedrag geraamd voor kosten van voorstudies. Afwijkingen ten opzichte van de raming worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	De duurzaamheidslening wordt verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking bij particuliere woningen. Uit de bestemmingsreserve worden de jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de duurzaamheidsleningen gedekt.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze reserve is bij raadsbesluit op 28 juni 2004 ingesteld. De reserve wordt ingezet om investeringen mogelijk te maken in gebieden, die dringend aan een impuls toe zijn, maar waarvoor geen middelen beschikbaar zijn. Tevens geldt voor particulieren met een perceel > 1500 M2 een herplantplicht voor bomen, die gekapt worden. Wanneer herplant niet mogelijk of wenselijk is, dient de waarde van de bomen gestort te worden in het Groenfonds. In het groenplan zijn een groot aantal projecten benoemd, die voor uitvoering in aanmerking komen. Wanneer er subsidies beschikbaar komen moeten er ook eigen middelen beschikbaar zijn (co-financiering).

Naam	**BR Huishoudelijk afval (S12)**
Doel	Deze reserve is ingesteld om niet begrote prijsontwikkelingen op te kunnen vangen en de kosten van specifieke projecten op het gebied van afvalstoffen af te dekken. Op dit moment loopt het project "omgekeerde afvalinzameling". De eerste jaren veroorzaakt dit project een exploitatietekort van € 700.000. Dit tekort wordt conform raadsbesluit (Rb 30-05-2012) gedekt uit de BR Huishoudelijk afval.

Naam	**BR Stimulering woningbouw (S12)**
Doel	De kredietcrisis heeft geleid tot een forse economische recessie, met grote gevolgen voor de vastgoedmarkt. Om de bouw-productie door te laten gaan op het gewenste niveau stimuleringsmaatregelen voorzien. Voor de dekking daarvan is deze reserve gevormd. De bedragen zijn vooral bedoeld voor projecten met prioriteit voor de gemeente alsmede die van groot belang zijn voor de stedelijke ontwikkeling en grootschalige herstructurering.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Naam	**BR Wijkfondsen (W1 t/m W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Toevoegingen	**Onttrekkingen**	
Bedragen x € 1.000				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.229	1.148	-2.410	8.966
Totaal	**10.229**			**8.966**

Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Vermeerderingen	**Verminderingen**	
Bedragen x € 1.000				
Pensioen wethouders	7.340	813	-207	7.946
Personele risico's	1.293	261	-1.166	388
Kunstbedrijf	1.214	70	-967	317
Spaarverlof	382	4	-70	315
Totaal	**10.229**	**1.148**	**-2.410**	**8.966**

Voorziening pensioen wethouders
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's
Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening Kunstbedrijf
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof
Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Obligo's aan het Rijk	**601**	**721**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Buitenlandse instellingen	65.000	65.000
Onderhandse leningen	**670.439**	**663.534**
Waarborgsommen	**126**	**144**
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	**2.898**	**2.987**
Totaal	**674.064**	**667.385**

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
BNG	388.936	30.000	-39.461	379.475
Nederlandse Waterschapsbank	46.635	0	-29	46.606
Provincie Noord-Brabant	120.000	0	0	120.000
Triodos Bank	30.000	0	0	30.000
Provincie Limburg	10.000	0	0	10.000
AFS	0	16.500	0	16.500
Overig	2.963	0	-106	2.857
Totaal	**598.534**	**46.500**	**-39.595**	**605.439**

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Deutsche Bank	65.000	0	0	65.000
Totaal	**65.000**	**0**	**0**	**65.000**

De totale rentelast voor het jaar 2020 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 12,8 miljoen (2019: € 13,2 miljoen).

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Banksaldi (schuld)	257	257
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	9.825	8.287
Schulden aan derden	4.532	1.007
Overige schulden	**14.410**	**9.294**
Totaal	**16.614**	**40.551**

Specificatie banksaldi (schuld)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	**257**	**257**

Specificatie overige schulden aan publiekrechtelijke lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	4.568	1.579
Loonheffing uitkeringen	0	1.668
Loonheffing salarissen	5.130	5.012
Vennootschapsbelasting	127	0
Overige publiekrechtelijke crediteuren	0	28
Totaal	**9.825**	**8.287**

Specificatie overige schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Privaatrechtelijke crediteuren	130	772
Diverse schulden	4.402	235
Totaal	**4.532**	**1.007**

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige vooruitontvangen bedragen	9.590	13.640
Verplichtingen	54.981	38.774
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Europese overheidslichamen	156	0
Het Rijk	15.274	533
Overige Nederlandse overheidslichamen	167	167
Totaal	**80.168**	**53.114**

Specificatie vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.632	4.498
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	4.018	983
Overige vooruitontvangen bedragen	940	8.159
Totaal	**9.590**	**13.640**

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)

Totaal	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Nog te betalen zorgkosten	19.387	18.387
Rente leningen	7.997	8.092
Nog te betalen aan De Connectie	2.598	734
BTW	1.711	0
Nog te betalen subsidies	1.291	0
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	0	139
Diversen	23.708	11.422
Totaal	**54.981**	**38.774**

Verloopoverzicht specifiek ontvangen voorschotten Rijk en Provincie (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
SiSa C11	0	620	111	509
SiSa C31	0	1.820	0	1.820
SiSa D8	167	6.656	5.771	1.052
SiSa E20	0	1.264	0	1.264
SiSa E50	0	809	0	809
SiSa G4	0	24.990	23.153	1.837
SiSa H10	0	3.438	20	3.418
Overige Rijk	533	4.888	533	4.888
Totaal	**700**	**44.485**	**29.588**	**15.597**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	5.160	3.834
Verplichtingen huurovereenkomsten	18.404	22.729
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	71.638	59.800
Totaal toekomstige verplichtingen	**95.202**	**86.363**

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie verplichtingen personeel

Omschrijving	31-12-2020		31-12-2019	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	*€*	*uren*	*€*
Verloftegoeden personeel	116	5.154	85	3.814
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		6		21

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-1-2008	30-6-2020	0	1.238
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	7.798	8.665
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2005	30-6-2020	0	1.229
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	7.702	8.558
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	HSA BV	1-4-2011	31-3-2021	1.173	1.428
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	684	751
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	121	146
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2024	278	359
Batavierenweg 25	BV Exploitatiemaatschappij Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	25
Hazenkamp 66	Brassa B.V.	1-2-2015	31-7-2021	54	84
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2023	91	129
Koningsweg 13C	Rijksgebouwendienst	1-1-2014	31-12-2021	30	30
Zeelandsingel 40		1-1-2017	31-12-2021	4	8
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	6	6
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	5	5
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	5	5
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	7	7
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	10
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	6	5
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	7	7
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	5-2-2022	6	12
Keizershof 9	Hoen Vastgoedbeheer	26-3-2019	31-3-2021	0	5
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2021	10	8
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2021	12	9
Olympus 11/Zeegsingel 2	Stichting Quadraam	1-1-1997	31-12-2026	370	0
Totaal				**18.404**	**22.729**

Specificatie toekomstige verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
SUEZ Recycling and Recovery Netherlands	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	juli-27	37.800	6.000
P1 Holding B.V.	Parkeergarages en straatparkeren	januari-17	december-22	5.950	8.600
Van der Horst aannemers	Valkenhuizen	augustus-19	december-21	1.413	7.700
Rots Bouw BV	Museum Arnhem	november-19	december-21	8.125	16.500
Attero BV	afvalverwerking	januari-20	december-24	16.800	21.000
Dostal Wegenbouw	afvalverwerking	juli-20	december-24	1.550	0
Totaal				**71.638**	**59.800**

Garantiestellingen

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie garantiebedragen geldleningen

Instelling	Garantie afgegeven voor	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Geldleningen coörporaties	872.479	968.151
St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Geldleningen organisaties en personen	94	123
Totaal		**872.573**	**968.274**

Naast bovengenoemde garantiebedragen geldleningen staat de gemeente garant voor hypothecaire leningen en leningen voor woningverbeteringen. Het maximale bedrag waarvoor de gemeente garant staat bedraagt €8,9 miljoen (2019: €8,9 miljoen)

Specificatie garantiebedragen uit borgstellingen

Instelling	Datum collegesbesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	13.000	13.500
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	53	60
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	54	58
St.Sportparken de Hoogkamp	8-11-2011	195	50	34	40
RKVV VDZ	10-7-2012	190	50	20	30
ABC Taxus	23-5-2006	68	50	0	2
Scalabor	31-10-2017	4.000	100	0	750
Spijkers en Spijkers B.V.	12-5-2015	75	100	60	68
Zeven B.V.	12-5-2015	75	100	75	75
Koningswerkplaats/ Omlab	12-5-2015	70	100	70	70
HCM Arnhem	14-5-2019	935	100	893	920
St. Quadraam	23-5-2017	13.350	100	13.016	13.350
Mondkapjesfabriek B.V.	23-4-2020	100	100	100	0
St. Sportpark Molenbeke	26-5-2020	250	100	250	0
De Voorwerkers	12-5-2020	25	100	25	0
Totaal				**27.650**	**28.923**

Gebeurtenissen na balansdatum

Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat we nog steeds leven met de gevolgen van COVID-19.
De gebeurtenissen na balansdatum die zich op dit gebied hebben voorgedaan geven geen aanleiding om aanpassing te doen in de cijfers per balansdatum. Eveneens hebben zij geen invloed op het inzicht dat deze jaarrekening geeft tot het moment van opstellen van deze jaarstukken.

Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

		Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
Omschrijving		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	10.607	19.049	8.442	12.862	20.372	7.511	13.515	19.220	5.705
T07	Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	415.223	415.223	0	439.381	439.381	5	449.997	449.992
T65	Arbeidsparticipatie	5.242	0	-5.242	6.090	420	-5.670	4.975	449	-4.526
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	89	89	0	78	74	-4	183	37	-146
T64	Begeleide participatie	32.921	0	-32.921	33.495	0	-33.495	34.850	1.003	-33.847
T75	Begraafplaatsen en crematoria	48	16	-32	48	16	-32	50	24	-26
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.874	0	-1.874	1.694	0	-1.694	1.471	284	-1.187
T064	Belastingen overig	5	381	376	5	381	376	2	-244	-246
T01	Bestuur	6.991	1.243	-5.747	7.914	2.184	-5.730	7.724	2.063	-5.661
T02	Burgerzaken	5.646	2.716	-2.930	5.522	2.293	-3.229	5.296	1.769	-3.527
T11	Crisisbeheersing en brandweer	12.064	1.207	-10.857	12.704	1.234	-11.471	12.555	1.471	-11.084
T55	Cultureel erfgoed	1.570	519	-1.051	1.474	546	-928	1.718	516	-1.202
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	17.135	5.289	-11.846	17.539	5.284	-12.255	17.862	4.822	-13.040
T24	Economische havens en waterwegen	646	474	-172	846	674	-172	1.168	978	-190
T31	Economische ontwikkeling	3.369	0	-3.369	3.082	137	-2.945	3.872	151	-3.721
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	2.218	894	-1.324	2.689	1.540	-1.149	2.369	1.128	-1.241
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	1.098	0	-1.098	1.692	0	-1.692	1.875	126	-1.749
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.018	1.612	-34.406	43.571	1.612	-41.959	42.573	1.891	-40.681
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	32.263	33.328	1.064	67.000	68.237	1.237	37.396	43.316	5.919
T63	Inkomensregelingen	127.937	110.922	-17.015	151.435	136.187	-15.248	152.182	142.184	-9.998
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	1.158	0	-1.158	6.613	7	-6.606	5.992	31	-5.961
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.992	-199	-7.191	6.593	4.179	-2.414	9.323	4.065	-5.258
T66	Maatwerkvoorziening WMO	-1.722	0	1.722	-1.137	50	1.187	793	23	-770
T56	Media	8.455	0	-8.455	8.536	0	-8.536	8.657	0	-8.657
T74	Milieubeheer	9.257	1.326	-7.931	10.591	1.874	-8.717	9.123	2.724	-6.399
T54	Musea	4.235	234	-4.001	4.395	234	-4.161	4.415	237	-4.177
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.148	1.701	-3.448	5.752	1.727	-4.025	6.893	2.001	-4.893
T42	Onderwijshuisvesting	12.809	1.345	-11.465	12.537	909	-11.628	12.323	970	-11.353
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	7.112	692	-6.420	8.154	692	-7.462	7.388	1.372	-6.016
T25	Openbaar vervoer	882	1.292	410	933	1.292	359	1.089	1.281	192
T12	Openbare orde en veiligheid	2.628	466	-2.162	3.718	538	-3.180	4.172	697	-3.475
T04	Overhead	84.467	34.645	-49.821	65.762	6.086	-59.676	73.868	5.994	-67.874
T08	Overige baten en lasten	12.115	49	-12.066	-84	0	84	878	589	-289
T062	OZB Niet-Woningen	0	28.706	28.706	0	28.706	28.706	1.068	29.732	28.664
T061	OZB Woningen	4.024	27.238	23.213	3.985	26.438	22.453	2.930	26.572	23.643
T22	Parkeren	6.900	6.982	82	7.392	3.437	-3.955	7.115	3.266	-3.849
T72	Riolering	12.765	16.864	4.098	12.517	16.864	4.347	12.390	16.435	4.045
T81	Ruimtelijke ordening	1.162	0	-1.162	1.444	99	-1.345	1.285	38	-1.247
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	5.306	60	-5.246	10.616	60	-10.556	8.897	279	-8.618
T52	Sportaccommodaties	1.795	2.002	207	1.988	2.509	520	2.476	2.696	219
T51	Sportbeleid en activering	10.583	0	-10.583	15.092	2.220	-12.872	15.732	3.563	-12.169
T05	Treasury	69	2.687	2.618	-831	2.017	2.848	-1.488	2.050	3.538
T09	Vennootschapsbelasting VpB	600	0	-600	600	0	-600	288	0	-288
T21	Verkeer en vervoer	14.384	495	-13.889	13.827	595	-13.232	14.358	1.725	-12.633
T71	Volksgezondheid	5.715	144	-5.571	6.201	149	-6.051	5.804	172	-5.632
T62	Wijkteams	4.094	0	-4.094	16.312	0	-16.312	16.309	0	-16.309
T83	Wonen en bouwen	6.739	4.612	-2.126	5.564	5.118	-446	5.847	4.773	-1.074
Subtotaal Stedelijke programma's		**525.413**	**724.299**	**198.886**	**596.807**	**786.369**	**189.562**	**579.566**	**782.471**	**202.905**

	Omschrijving	Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
		Lasten	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	6.511	201	-6.309	6.277	0	-6.277	7.149	0	-7.149
T65	Arbeidsparticipatie	8.537	0	-8.537	9.691	0	-9.692	8.595	58	-8.537
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T64	Begeleide participatie	4.452	0	-4.452	6.908	0	-6.908	5.574	0	-5.574
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T01	Bestuur	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T11	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	7	6	-1
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	156	0	-156	156	0	-156	231	0	-231
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	3.889	0	-3.889	3.592	0	-3.592	3.210	0	-3.210
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.139	0	-36.139	32.861	0	-32.861	29.272	0	-29.272
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T63	Inkomensregelingen	12.485	304	-12.181	11.684	446	-11.238	11.388	550	-10.838
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	43.530	7	-43.523	44.473	0	-44.473	46.005	0	-46.005
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.109	4.206	-35.903	39.513	0	-39.513	35.723	17	-35.705
T66	Maatwerkvoorziening WMO	6.645	50	-6.595	6.787	0	-6.787	4.862	0	-4.862
T56	Media	351	0	-351	354	0	-354	387	0	-387
T74	Milieubeheer	529	1.475	946	393	1.459	1.066	562	1.555	994
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	11.452	6.962	-4.490	12.564	7.826	-4.737	11.500	8.037	-3.463
T42	Onderwijshuisvesting	5.726	3.308	-2.419	6.077	3.352	-2.725	5.899	3.829	-2.070
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	4.254	0	-4.254	4.227	0	-4.227	3.392	62	-3.331
T12	Openbare orde en veiligheid	1.780	147	-1.632	1.673	40	-1.632	1.660	0	-1.660
T04	Overhead	37	0	-37	2.159	0	-2.159	630	0	-630
T08	Overige baten en lasten	0	0	0	-24	0	24	0	0	0
T22	Parkeren	3.031	7.655	4.623	2.917	8.324	5.407	2.709	8.121	5.412
T72	Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	11.914	0	-11.914	6.212	0	-6.212	8.232	70	-8.162
T52	Sportaccommodaties	1.355	1.753	398	1.733	1.783	50	2.257	1.920	-337
T51	Sportbeleid en activering	6.283	0	-6.283	5.359	0	-5.359	5.623	0	-5.623
T21	Verkeer en vervoer	8.297	56	-8.241	8.445	56	-8.389	8.438	74	-8.365
T71	Volksgezondheid	572	362	-210	737	474	-263	534	415	-119
T62	Wijkteams	16.359	18	-16.342	4.202	18	-4.185	3.973	12	-3.961
T83	Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal Wijk programma's		**234.394**	**26.503**	**-207.891**	**218.970**	**23.778**	**-195.192**	**207.816**	**24.728**	**-183.088**
Totaal		**759.807**	**750.124**	**-9.682**	**815.777**	**810.148**	**-5.629**	**787.382**	**807.199**	**19.817**

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari 2021

JenV	A5	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: A5/02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A5/03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A5/04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering en extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering en extremisme;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.

			5	Preventie-activiteiten gericht op specifieke kwetsbare doelgroepen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			6	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, extremisme en terrorisme.	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/08*				
				Nee	Ja				
JenV	**A6**	**Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)** Gemeenten		Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A6/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/02*	Totale cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/04*		
				€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/05*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project aangeven *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/06*	Toelichting op niet-afgeronde projecten en afwijking t.o.v. de toekenning – Bij afwijkingen is afstemming met ministerie verplicht. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/07*			
			1	Project BOTOC	Nee	In 2020 werden voorbereidingen voor dit project vanuit de bestaande organisatie gedaan.			
FIN	**B1**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten		Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen *Aard controle R* *Indicator: B1/01*	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/03*	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/06*
				0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee

BZK	C1	**Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik** Gemeenten	Totaal ontvangen bedrag beschikking *Aard controle R* *Indicator: C1/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/02*				
			€ 477.000	Nee				
			Projectnaam/nummer per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/03*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C1/04*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/05*	Besteding (jaar T) aan afwijkingen. Alleen invullen bij akkoord ministerie. *Aard controle R* *Indicator: C1/06*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578	Ja			
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/07*	Cumulatieve totale bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/09*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/10*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578		Nee		
BZK	C10	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige *Aard controle R* *Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle R* *Indicator: C10/05*	
		1	€ 51.914	€ 51.914	Nee	Nee	project lopende	
		2						

BZK	C11	**Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen** Gemeente Arnhem	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/03*				
			€ 110.890	€ 110.890	Nee				
BZK	C30	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde** Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C30/01*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/02*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/03*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-readygemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/04*	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) Indicator 06 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/05*	Eventuele toelichting op niet **volgens plan/aanvraag uitgevoerde** projecten Verplicht als bij indicator 05 'Nee' is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/06*
			€ 0	€ 0	0	0	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/07*						
			Nee						
BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0		Nee		

OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	
			€ 3.447.959	€ 2.017.173	€ 494.008	€ 354.631	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	
OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/04*	
			€ 1.525.358	€ 1.533.668	€ 0	€ 0	
OCW	**D11**	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*		
			€ 0	€ 0	Nee		

OCW	D12	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*				
			€ 0		Nee				
OCW	D12A	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*	
		1	2019.003.01	€ 0	€ 0	€ 0	€ 32.795	€ 0	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*	
		1	2019.003.01	€ 13.685	€ 19.110	€ 0		Ja	

IenW	**E13**	**Slimme laadpleinen** **Toekenningsbeschikking** Gemeenten en provincies	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E13/02*	Project afgerond in (jaar T) (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/05*	
			1 NEMIA Realisatie slim laadplein Gildemeestersplein	€ 5.554	Nee	Nee	Project loopt	
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/05*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeenteeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 107.233.052	€ 1.703.868	€ 5.604.291	€ 32.291	€ 281.942	€ 467
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/12*
			€ 966.933	€ 58.152	€ 1.061	€ 1.439.615	€ 0	Ja

SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) uitvoerings- en onderzoekskosten artikel 56, eerste en tweede lid, Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 34.500	€ 10.806	€ 175.485	€ 0	€ 0	€ 0
			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*					
			Ja					

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr							
				Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 15.915.801	€ 56.550	€ 492.661	€ 0	€ 145
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 5.484.918	€ 1.496.053	€ 122.377	€ 14.014	€ 1.447
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 2.905.124	€ 292.468	€ 22.538	€ 613	€ 32
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020) *Aard controle R* *Indicator: G4/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	3.644	272	€ 239.694	Ja	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	1.234	217		Ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	984	50		Ja	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/12*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/16*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)					

VWS	H1	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*				
			24	25	€ 683.736				
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*					
			€ 4.711.722	€ 1.685.177					
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	€ 0	€ 567.645	€ 0	
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	€ 0	€ 0	€ 1.198.901	
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	€ 0	€ 0	€ 290.281	
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	€ 0	€ 0	€ 624.837	
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	€ 11.151	€ 0	€ 0	
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	€ 321.212	€ 0	€ 0	
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	€ 12.518	€ 0	€ 0	
				Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*			
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	12%			
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	25%			
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	6%			
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	13%			
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	0%			
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	7%			
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	0%			

VWS	H7	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicator: H7/03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/05*	
		1	Project veilig thuis	€ 0	€ 0	Ja	In dit jaar geen kosten gemaakt op dit project	
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*				
			Ja	Nee				
VWS	H7B	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** SiSa tussen medeoverheden	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/01*	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle R* *Indicator: H7B/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H7B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie. *Aard controle R* *Indicator: H7B/04*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/05*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/06*
		1	Project veilig thuis	060202 Gemeente Arnhem	€ 0	€ 0	Ja	Verantwoording door gemeente Apeldoorn
			Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*					
			Nee					

VWS	H8	**Regeling Sportakkoord**	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
VWS	H10	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/01*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/02*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H10/03*	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/04*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/05*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/06*
			Ja	Nee	Nee	Het bovenregionale plan wordt opgesteld en wordt verwacht in 2021 af te ronden. Dit geldt ook voor het strategisch vastgoedplan	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/12*
			€ 19.650	€ 19.650	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/17*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deel 4 Bijlagen

De volgende bijlagen zijn opgenomen:

Bijlage 1: Afkortingenlijst

Bijlage 2: Begrippenlijst

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GF - Gemeentefonds
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HHT - Huishoudelijkehulp toelage
HIC - High Impact Crime
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek
JTTG - Jongeren Toezicht Team Geitenkamp

K.
KPI - Kritische Prestatie Indicator
KVO - Keurmerk Veilig Ondernemen

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
PFO - Portefeuillehoudersoverleg
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGA - Persoonsgerichte Aanpak
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvA - Plan van Aanpak
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SO – speciaal onderwijs
SPUK - Specifieke uitkering stimulering sport
SROI - Social Return On Investment
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SW – Sociale Werkvoorziening

SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TOZO- Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandig Ondernemers

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VVE - Vereniging van Eigenaars
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wgs - Wet gemeenteljike schuldhulpverlening
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2020 als van de activa en passiva van de gemeente Arnhem op 31 december 2020 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2020.

- De balans per 31 december 2020.

- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017 met kenmerk 2016-01-00784 en het Controleprotocol WNT 2020. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Deloitte.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.500.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 BADO en het controleprotocol vastgesteld met het besluit d.d. 23 november 2017.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2020. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 8.500.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Deloitte.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties en het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controle-werkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Deloitte.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 20 april 2021

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Deloitte.

GEMEENTE Arnhem

Accountantsverslag 2020

Gemeente Arnhem

20 april 2021

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad van de
Gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Onderwerp
Accountantsverslag 2020

Datum
20 april 2021

Ons kenmerk
2104CF5303/ES

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem.

De jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en ons auditplan 2020, van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 10 mei 2021 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder Financiën, de concerncontroller en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Graag danken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020 gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2020	4
Inleiding	9
De financiële positie van uw gemeente	12
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	17
Interne beheersing	28
Overige aangelegenheden	31
Bijlagen	34

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Overall beeld opstel- en controleproces jaarrekening 2020

Inleiding

Wij starten dit accountantsverslag met een compliment aan het college en de ambtelijke organisatie, voor de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject.

Ondanks de lastige omstandigheden als gevolg van COVID-19, de implementatie van een nieuw financieel pakket en onverwachte uitval binnen het ambtelijk management is het college erin geslaagd een goed onderbouwde jaarrekening samen te stellen én verbeteringen in de financiële bedrijfsvoering te realiseren. Als opvolging van onze aanbevelingen uit de boardletter zien wij duidelijke verbeteringen in de onderbouwingen van de grondexploitaties en van de memoriaalboekingen.

Door een constructieve samenwerking en een frequente communicatie tussen onze organisaties zijn wij erin geslaagd onze controle conform de afgesproken planning af te ronden.

Dit betekent echter niet dat er geen verbeteringen meer mogelijk en nodig zijn. Deze aandachtspunten worden in de zomer tijdens een gedetailleerde evaluatie tussen de ambtelijke organisatie en Deloitte besproken, en worden vertaald in concrete werkafspraken voor de jaarrekening 2021. De leerpunten worden daarmee ondergebracht in de planning voor de komende jaarrekening, waarbij wij opnieuw samen bekijken hoe wij op de meest effectieve en efficiënte wijze met elkaar kunnen samenwerken.

In het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2020 zien wij de volgende belangrijke bevindingen en mogelijkheden tot het verbeteren van uw interne beheersing:

Balansdossier

In 2020 is gestart met het implementeren van een softclose. Dit houdt in dat er gedurende het gehele jaar op vaste momenten controles worden uitgevoerd, om een betrouwbare administratie te waarborgen. Een concreet voorbeeld hiervan is het tussentijds opschonen van tussenrekeningen. In dit kader heeft de afdeling Financiën en Control een inventarisatie gemaakt van de verbeteringen die nog doorgevoerd moeten worden voor deze softclose.

Het implementeren van deze softclose draagt bij aan een betrouwbaardere informatievoorziening. Dit is een positieve ontwikkeling, waarbij wij het college adviseren te bewaken dat de onderkende verbeteringen op korte termijn worden doorgevoerd. Hierdoor kan er beter en gerichter worden bijgestuurd op basis van tussentijdse informatie.

Bij aanvang van de jaarrekening was de concept-jaarrekening 2020 met het onderliggende balansdossier grotendeels, maar nog niet volledig, gereed. Dit heeft niet geleid tot een vertraging in het uitvoeren van de werkzaamheden. Desalniettemin vragen wij het college de jaarstukken en het balansdossier volgend jaar geheel compleet te hebben bij de start van de controle.

Grondexploitatie

Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd. Wij zien dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post in de jaarrekening aanwezig is. Wij constateren dat de uitgangspunten plausibel zijn.

Sociaal domein

Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van de zorg in natura niet meer afhankelijk van de controle-verklaringen bij de productieverantwoordingen. Voor de PGB-bestedingen is dit nog niet het geval. Dit houdt verband met het niet krijgen van een goedkeurende verklaring van de SVB.

IT-audit

Uit onze IT-werkzaamheden op de belangrijkste financiële processen blijken nog tekortkomingen in de algemene IT-beheersmaatregelen. Deze zijn niet (in alle gevallen) adequaat ingeregeld. Hierdoor kunnen wij niet steunen op de geautomatiseerde controles. Evenmin kunnen wij uitgaan van de functiescheidingen binnen de geautomatiseerde systemen. Wij hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waaronder detailcontroles.

Het college onderkent het belang van het doorvoeren van een aantal noodzakelijke verbeteringen, en zet in op een groeipad, waarbij in de komende periode wordt toegegroeid naar het gewenste niveau. Een concreet voorbeeld hiervan is het coachingtraject rondom de beheersing van de IT-processen. Dit omvat mede de recente ontwikkelingen inzake het implementeren van de nieuwe financiële applicatie en het uitbesteden van het beheer aan de gemeenschappelijke regeling De Connectie.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. • Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 8,5 miljoen respectievelijk € 25,5 miljoen.	Slide 10
Financiële positie	• De exploitatie over 2020 laat een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen zien, ten opzichte van een begroot saldo van nihil. Het grootste verschil betreft de extra algemene uitkering vanuit het gemeentefonds (€ 10,6 miljoen voordelig). Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?' in uw jaarstukken 2020. • Het weerstandsvermogen bedraagt factor 1,0. De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van € 58,5 miljoen. Wij kwalificeren de financiële positie van de gemeente Arnhem op basis hiervan als voldoende.	Slide 13
Kwaliteit verslaggeving	• De jaarstukken en de daarbij gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voldoen aan de voorschriften voor verslaggeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), en zijn consistent toegepast ten opzichte van de begroting 2020. • De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien c.q. te rapporteren?).	Slide 18
Grondexploitatie	• De grondexploitaties zijn geactualiseerd en bijgesteld, en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en van de verwachte resultaten. • Uit de actualisatie ultimo 2020 van de nog te maken kosten en de nog te realiseren opbrengsten blijkt een verwacht tekort van in totaal € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen). Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor dit volledige tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Conform het BBV is er voor de complexen Schuytgraaf (€ 1,3 miljoen), zuidelijke binnenstad (€ 2,3 miljoen) en Leidenweg (€ 1,2 miljoen) tussentijds winst genomen in 2020. • Wij constateren dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post grondexploitatie aanwezig is. Tevens zien wij dat de uitgangspunten plausibel zijn. Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd.	Slide 19

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers	• Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd. Wij hebben hierbij vastgesteld dat de Tozo-uitkeringen (€ 26 miljoen) op de juiste wijze en rechtmatig zijn verstrekt. • Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld dat is geïmplementeerd en zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.	Slide 22
Sociaal domein	• Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, met als doel zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein – verstrekkingen in natura. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van zorg in natura (2020: € 148 miljoen) niet meer afhankelijk van de controleverklaringen bij de productieverantwoordingen. • De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft - evenals in voorgaande jaren - een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020. De totale PGB-bestedingen (€ 5,6 miljoen) zijn derhalve als onzeker aangemerkt.	Slide 22
Realiteitsgehalte begroting	• De realisatie van de cijfers in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap laat dit jaar forse afwijkingen zien. Het verschil tussen begroting en jaarrekening kan gedeeltelijk verklaard worden door de coronacrisis, die uiteraard niet was verwerkt in uw begroting 2020. • Wij adviseren u om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte van de begroting. Het verhogen hiervan komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellende vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.	Slide 23
Cyber-security	• Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot toegang tot WhatsApp, alsmede de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken duidelijk dat aandacht voor en het versterken van de cybersecurity noodzakelijk is. • Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer en het wachtwoordbeleid.	Slide 30

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Een bijzonder jaar door COVID-19

De controle van de jaarrekening 2020 is een bijzondere controle geweest, omdat zowel de opstellers van de jaarrekening als de controleurs daarvan rekening hebben moeten houden met de implicaties van COVID-19 op de realisatie over 2020 en op de financiële positie. Daarnaast vormt het afleggen van verantwoording over de rechtmatigheid van de financiële transacties voor decentrale overheden een belangrijk aspect van de jaarstukken en de daarin opgenomen bijlagen. Dit jaar zijn hierin nieuwe, dan wel verminderde, opbrengsten en lasten opgenomen, die samenhangen met nieuwe compenserende regelingen en met de effecten van COVID-19.

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2020 verstrekt

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en met ons auditplan 2020 van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle enkele fouten in de concept-jaarrekening geconstateerd, die zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Hierna resteren er geen materiële afwijkingen die van invloed zijn op het vermogen of het resultaat van de gemeente.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2020 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2020 zoals dit op 12 november 2020 door de raad als onderdeel van de begroting is vastgesteld.

De begrotingsoverschrijdingen op het niveau van de programma's zijn in de jaarrekening voldoende toegelicht en wegen daarom niet mee in ons oordeel.

Er is geen sprake van resterende controleverschillen (feitelijke afwijkingen c.q. fouten) ten aanzien van de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties.

Onzekerheden in de PGB-bestedingen en in de bestedingen zorg in natura

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft vanwege rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking verstrekt bij de verantwoordingen over 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Wij raden uw collega aan te onderzoeken met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen treft u aan in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

De onzekerheid van € 5,6 miljoen inzake de PGB-bestedingen valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Geen resterende controleverschillen met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle van de WNT-verantwoording geen afwijkingen geïdentificeerd.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2020. Los van deze opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Arnhem (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het bij de begroting door de raad vastgestelde toetsingskader 2020.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2020 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente.

Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting die is opgenomen in de jaarrekening 2020.

Wij hebben het door het management toegepaste proces voor de totstandkoming van de jaarrekening geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

SiSa-controle

De gemeente Arnhem kent in 2020 27 SiSa-regelingen (2019: 9). Dit is een stijging van 18 ten opzichte van 2019.

Wij hebben geen ongecorrigeerde controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) geconstateerd in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2020.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2020 uitgevoerd met de volgende toleranties:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 8,5 miljoen**.
- Voor onzekerheden bedraagt de tolerantie 3% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 25,5 miljoen**.
- Als rapportagetolerantie geldt een door de raad vastgesteld vast bedrag: **€ 8,5 miljoen**.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkeling vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2020 toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk en expliciet onderscheid tussen resultaatbepaling en -bestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Gemeenten mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren. De mutaties in het eigen vermogen vinden dus plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten over 2020 bedraagt € 19,8 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 2,9 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2020 circa € 16,9 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2020 circa 18,8% van het balanstotaal (2019: circa 17,2% van het balanstotaal). In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen per 1 januari	**135,6**	**151,2**	**150,8**	**160,6**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 2,0	0,5	17,1	2,9
Gerealiseerd resultaat	17,6	-/- 0,9	-/- 7,3	16,9
Gerealiseerde totaalsaldo baten en lasten	**15,6**	**-/- 0,4**	**9,8**	**19,8**
Eigen vermogen per 31 december	**151,2**	**150,8**	**160,6**	**180,4**

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten, plus of min de tussentijdse resultaat-bestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan de reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	807,2	
Totale lasten	-/- 787,4	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**19,8**
Af: stortingen in reserves	-/- 62,7	
Bij: onttrekkingen aan reserves	59,8	
Saldo mutaties reserves		-/- 2,9
Gerealiseerd resultaat		**16,9**

De exploitatie over 2020 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 19,8 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 5,6 miljoen. Dit is een voordeel van € 25,4 miljoen. Het saldo van de mutaties in de reserves is € 2,9 miljoen nadelig. Hiervoor was € 5,6 miljoen voordelig begroot.

In de programmaverantwoording zijn per programma de begroting 2020, de begroting 2020 na wijzigingen, en de rekening 2020 naast elkaar gezet. Vervolgens is het verschil tussen de begroting en de rekening berekend.

De belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting betreffen:

- Algemene uitkering Gemeentefonds: € 10,6 miljoen voordelig.
- Saldo tijdelijke overbrugging zelfstandig ondernemers: € 1,7 miljoen voordelig.
- Baten gebundelde uitkering: € 2,8 miljoen voordelig.
- Extra lasten door mutatie in bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (€ 2,4 miljoen), doordat de projecten pas worden uitgevoerd in 2021.

Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?', zoals opgenomen in de programmaverantwoording die is opgenomen in uw jaarstukken 2020.

In het hoofdstuk 'Belangrijkste bevindingen uit onze controle' gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

Saldo baten en lasten (in miljoen)

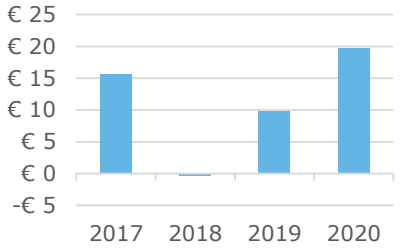

Mutaties in reserves (negatief is toevoeging aan de reserve) (in miljoen)

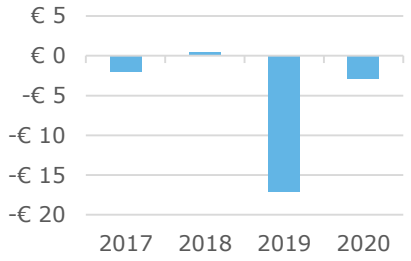

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

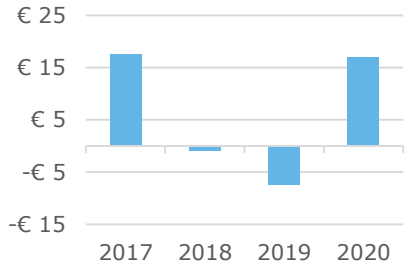

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Uw weerstandsvermogen is toegenomen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling hiervan verwijzen wij naar de paragraaf "Weerstands-vermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020) bedraagt € 60,5 miljoen (2019: € 44,2 miljoen). Er is dus sprake van een toename met circa 37% van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2020 ten opzichte van 2019. Deze toename wordt voornamelijk verklaard door de voorgestelde resultaatbestemming die wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

De inventarisatie van de risico's die in de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" van het jaarverslag is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij heeft het college een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van € 58,5 miljoen (2019: van € 37,7 miljoen). Ten opzichte van 2019 is er dus sprake van een grote stijging van de gekwantificeerde risico's (zie de toelichting).

De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is voldoende, gelet op de door het college onderkende risico's.

De ontwikkeling van de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit in de afgelopen jaren - waaruit blijkt dat het weerstandsvermogen eind 2020 boven de door de gemeenteraad - in de verordening financieel beleid en beheer - vastgestelde norm van 1,0 uitkomt, is als volgt weer te geven:

Weerstandsvermogen in relatie tot de norm

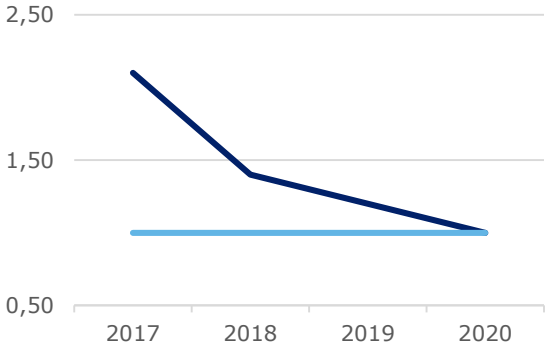

Voor meer gedetailleerde informatie over (de ontwikkeling van) uw weerstandspositie verwijzen wij u naar de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020.

Wij merken hierbij op dat – zoals hierboven schematisch is weergegeven – het weerstands-vermogen in de afgelopen jaren dichter bij de norm is gekomen. Anders dan vorig jaar maken de risico's die zijn gekoppeld aan de coronacrisis deel uit van de berekende benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

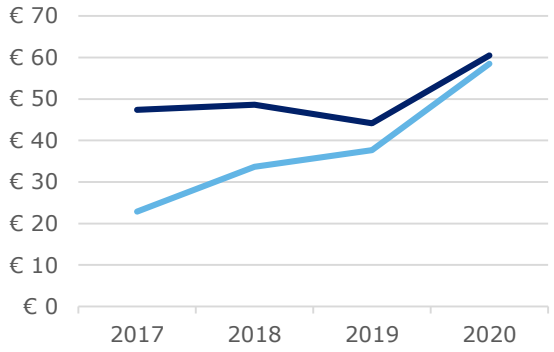

Daarnaast zijn belangrijke stijgers in het risicoprofiel: de risicoherijking wat betreft het gemeentefonds, algemene uitkeringen en beschermd wonen, het risico inkomensregelingen (BUIG), het maximale eigen risico en het risico rijksmiddelen jeugd.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Algemeen

Opstel- en controleproces

De jaarrekeningcontrole is in goede samenwerking met uw medewerkers verlopen, waarbij er continu afstemming heeft plaatsgevonden over de voortgang van het proces en de te zetten stappen. Ten opzichte van vorig jaar zien wij verbeteringen in dit proces, waardoor de controle efficiënter is verlopen.

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn vermeld in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening 2020. Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces voor significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2020 van uw gemeente bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en verplichte paragrafen) en de jaarrekening (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting, de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld en de SiSa-bijlage).

In de programmaverantwoording van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 moet de accountant werkzaamheden uitvoeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college in het jaarverslag, en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken, verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

Deze voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college.

Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorzieningen moet zijn.

Daarnaast is er een belangrijk schattingselement opgenomen in de toekomstige kosten en opbrengsten van de grondexploitatie.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controle-werkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet met als doel om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitatie). Wij willen uw medewerkers allereerst complimenteren met de verbeteringen die zijn aangebracht in het schattingsproces, door middel van het opstellen van een position paper voor het complex Schuytgraaf.

De risico's voor deze post zijn in essentie terug te brengen tot de zogenaamde 3 P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvraag?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in de jaarrekening 2020 en vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2020.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op een passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd, een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondexploitaties zijn door de organisatie voor de jaarrekening 2020 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd). Waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2020 is op basis hiervan € 64,2 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen (2019: € 62,6 miljoen), om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. De ontwikkeling van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) in de afgelopen jaren is als volgt weer te geven:

Voorziening grondbedrijf (in miljoen)

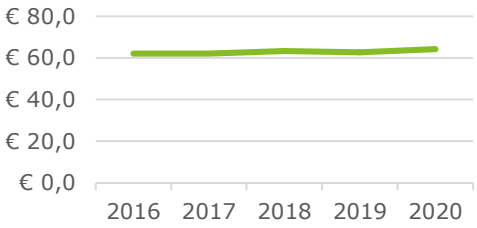

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf "Grondbeleid" (in het jaarverslag 2020), waar het college de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's heeft toegelicht.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De ontwikkeling in de boekwaarde van de totale grondexploitatie is als volgt weer te geven:

Totaal grexen
(boekwaarde in miljoen)

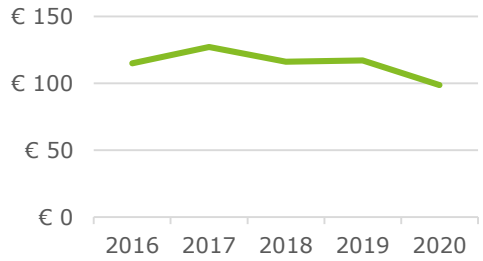

Winstneming op basis van POC-methode

Voor verschillende projecten wordt een positief resultaat verwacht op basis van de huidige uitgangspunten. Om deze reden wordt, overeenkomstig de voorschriften van het BBV, de winst genomen op basis van de POC-methode (percentage of completion). De tussentijdse winstneming bedraagt op totaalniveau € 5,3 miljoen.

Uit de figuren hiernaast blijkt een stijging in de nog te maken kosten en een daling in de nog te realiseren opbrengsten. In totaliteit verwacht het college een nadelig resultaat van circa € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen nadelig).

Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor het totale tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Daarnaast heeft u voor toekomstige risico's binnen de grondexploitatie in eerdere jaren een bestemmingsreserve gevormd. De omvang van deze bestemmingsreserve bedraagt per 31 december 2020 € 14,7 miljoen (2019: € 12,6 miljoen).

Doordat er tussentijds winst is genomen, leidt dit ertoe dat dit winstpotentieel niet meer is opgenomen in de toekomstige prognose. Het gevolg hiervan is dat het toekomstige resultaat van de grondexploitatie daalt.

De rekenrente voor de actualisatie van de grondexploitaties

De bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerde rekenrente is berekend op basis van de voorschriften van de Commissie BBV. Voor het grootste project, Schuytgraaf, wordt er een projectfinanciering gehanteerd, waarbij de toegerekende rente gebaseerd wordt op de daadwerkelijke betaalde rente over de leningen die zijn aangetrokken voor het project.

Schattingsonzekerheid

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties (met name Schuytgraaf) is sprake van een hoge schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst aanzienlijk afwijken van deze inschatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de langere looptijd (tot en met 2026) van het project Schuytgraaf. De onderkende schattingsonzekerheid heeft geen impact op ons oordeel, omdat deze op de juiste wijze is toegelicht in de jaarrekening.

Nog te maken kosten (in miljoen)

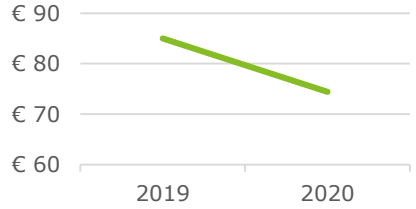

Nog te realiseren opbrengsten (in miljoen)

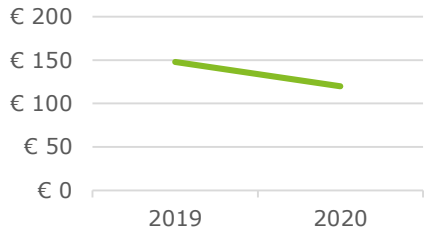

Resultaat (contante waarde in miljoen)

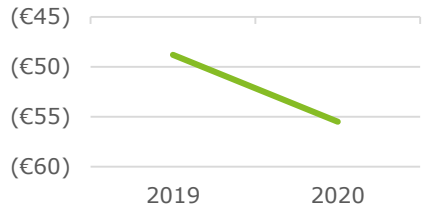

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Woondeal Arnhem - Nijmegen

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie en het vergroten van de plancapaciteit in aantallen nodig zijn. Gezien de toenemende woningtekorten en de complexiteit van de stedelijke vraagstukken, hebben het Ministerie van BZK, de gemeenten Arnhem en Nijmegen, de regio Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland op 4 maart 2020 een woondeal gesloten.

Deze woondeal biedt alle deelnemende partijen een platform voor het werken aan de woningbouw-opgaven. Daarnaast hebben wij begrepen dat de gemeente werkt aan aanvragen om in aanmerking te komen voor andere financiële regelingen van het Rijk, zoals het Volkshuisvestingsfonds, en is er een WBI-aanvraag in voorbereiding.

Toekomst grondexploitatie gemeente Arnhem

Wat betreft de korte termijn is er op verschillende plekken in de stad nog sprake van ontwikkelingen in de woningbouw. Op de middellange termijn (tot en met 2026) ontwikkelt de gemeente alleen nog Schuytgraaf en wat betreft de langere termijn is er op dit moment geen sprake van eigen woningbouwontwikkelingen. Voor de korte termijn heeft de gemeente Arnhem de programmering dus best goed op de rit, maar dat laat onverlet dat er voor de langere termijn een complex traject voor u ligt. Wij onderschrijven uw aandacht voor een tempoversnelling in de woningbouwproductie en voor het oplossen van de knelpunten en het verruimen van de toekomstige plancapaciteit.

COVID-19

Algemeen

COVID-19 heeft effecten op de gecontracteerde leveranciers en op de gesubsidieerde instellingen. Doordat er binnen de gemeente en de samenwerkende partijen op verschillende manieren is gewerkt, ófwel door de beperkende maatregelen van de Rijksoverheid, dan wel door een combinatie van factoren, komt het voor dat de prestaties voor bijvoorbeeld verstrekte subsidies niet of op uiteenlopende manieren zijn geleverd. Hierna gaan wij in op de belangrijkste aandachtspunten als gevolg van COVID-19.

Subsidieverstrekkingen

Bij de kaderstelling voor het subsidiebeleid zijn de kaders vanuit gemeenteraad gedelegeerd aan het college. In deze gevallen kan een college zelfstandig de kaders, dan wel de uitvoering binnen die kaders (b.v. op grond van een hardheidsclausule), aanpassen.

De gemeente Arnhem heeft in haar ‘Algemene subsidieverordening Arnhem 2016’ een hardheidsclausule opgenomen. Hierin is vermeld dat het college hier in bijzondere gevallen van kan afwijken. Dit houdt in dat, ondanks het feit dat de gesubsidieerde instellingen niet alle prestaties hebben geleverd, de subsidies op basis van de hardheidsclause kunnen worden vastgesteld, en dat ze daarmee als rechtmatig kunnen worden beschouwd.

Waardering vorderingen

De waardering van de diverse debiteurenposities binnen een decentrale overheid vraagt in het controlejaar 2020 extra aandacht. Dit geldt voor zowel de uitkeringsdebiteuren en de debiteuren als gevolg van belastingen/heffingen en vergunningen als voor de overige uitzettingen. De gemeente Arnhem heeft regelingen getroffen met ondernemers en burgers en er is uitstel verleend voor het betalen van bijvoorbeeld de huren.

Wij hebben de invorderingsrisico’s en daarmee de waardering van vorderingen beoordeeld. Het Rijk heeft in 2020 de portemonnee getrokken om de ondernemers, maar ook de culturele en de creatieve sector, te compenseren met diverse steunpakketten. Als gevolg hiervan zien wij geen grote mutaties in de oninbare vorderingen.

Zorgcontinuering en meerkosten

De rijksoverheid heeft een dringend beroep gedaan op gemeenten wat betreft het garanderen van de continuïteit van de zorg. Hierbij is geadviseerd om de niet-geleverde zorg, maar ook de meerkosten als gevolg van COVID-19 door te betalen. Tijdens de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat deze bedragen niet materieel zijn.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Tozo - identificatieplicht

Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de COVID-19-crisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd.

Een evidente en fundamentele eis, met het oog op het uitvoeren van de sociale zekerheid, is dat de uitkering terechtkomt bij degene die er recht op heeft. Het is derhalve essentieel om met zoveel mogelijk zekerheid vast te stellen dat de aanvrager tot de zogenaamde kring der rechthebbenden behoort. Belangrijk is daarbij dat de aanvrager is wie hij zegt dat hij is. Een aantal (grote) gemeenten, waaronder de gemeente Arnhem, heeft bij de Tozo de identiteit van de aanvrager vastgesteld via DigiD in combinatie met de Basisregistratie Personen (BRP).

Deze keuze is gemaakt omdat de Tozo onder hoge druk en in korte tijd moest worden verstrekt en vrijwel altijd op afstand en digitaal wordt aangevraagd. Volgens de regels in de Participatiewet (artikel 17, derde lid) dient het college de identiteit van aanvragers vast te stellen aan de hand van een geldig identiteitsbewijs, zoals een paspoort of identiteitskaart. Omdat de Tozo gebaseerd is op de Participatiewet, geldt deze eis hier ook voor.

De gemeente Arnhem heeft de identiteit van de aanvrager dus wel vastgesteld, maar dat is formeel niet volgens de regels van de Participatiewet gebeurd. In de afwegingen betreffende de risico's op misbruik en oneigenlijk gebruik is het risico op identiteitsfraude met de Tozo als gevolg van deze werkwijze door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid als laag ingeschat.

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft op 24 november 2020 dan ook aangegeven, gelet op de druk op de uitvoering en de genoemde afweging, dat het niet realistisch is om van gemeenten te verwachten dat zij dit formele gebrek herstellen. Voor Tozo 1, 2 en 3 (maart 2020 tot en met maart 2021) leidt dit niet tot een onrechtmatigheid.

Voor de toekomstige Tozo 4-aanvragen (april 2021 tot en met juni 2021) wordt de gemeenten wel gevraagd de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Tozo - Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O)

De gemeente Arnhem heeft een beleid vastgesteld inzake Misbruik en Oneigenlijk gebruik. Hierin gaat de gemeente onder andere in op de maatregelen die zij inregelt, waaronder de controle achteraf; bijvoorbeeld óf, en zo ja hoe, zij gebruikmaakt van het Inlichtingenbureau. Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld en geïmplementeerd dat zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.

De identificatie voor Tozo 1 tot en met 3 mag op basis van DigiD plaatsvinden in combinatie met de BRP of Suwinet. Voor Tozo 4 wordt de gemeenten wel gevraagd om de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Overige bevindingen

PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen en worden als onzeker aangemerkt. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Het is aan te bevelen dat uw college onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Conversie financieel pakket

De gemeente Arnhem is per 1 januari 2020 overgegaan van het financiële systeem Decade naar Unit 4 Financials. In onze boardletter 2020 hebben wij reeds gerapporteerd over onze bevindingen ten aanzien van deze conversie. Toen bleek dat er geen zichtbare controle is uitgevoerd op de crediteuren-stamgegevens (o.a. bankrekeningnummers) door De Connectie of door de gemeente Arnhem zelf. Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat de gemeente deze controle zelf heeft uitgevoerd. Hieruit bleken geen bevindingen.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Europese aanbestedingen

Gemeenten moeten opdrachten boven een jaarlijks door de Europese Commissie vast te stellen drempelwaarde Europees aanbesteden.

In het kader van de jaarrekeningcontrole is door de afdeling financiën en control een inkoopanalyse uitgevoerd, waarbij de organisatie op basis van de onderliggende contracten en de bij interne juristen ingewonnen adviezen heeft getoetst of over 2020 de Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn nageleefd.

Op basis van onze werkzaamheden - waarbij wij gebruik hebben gemaakt van de intern voorbereide analyses en de daarbij verzamelde documentatie - concluderen wij dat er dit jaar juridisch gezien een complexe inkoop heeft plaatsgevonden inzake de afvalinzameling. De gemeente Arnhem heeft in 2011 een Europese aanbestedingsprocedure voor de inzameling van het huishoudelijk afval doorlopen. Deze aanbestedingsprocedure heeft geleid tot een overeenkomst tussen de gemeente en de afvalinzamelaar voor de periode 2012 tot en met 2019. De overeenkomst kende geen verdere verlengingsmogelijkheden, zodat per 1 januari 2020 in beginsel een nieuwe overeenkomst had moeten ingaan.

Als gevolg van verschillende omstandigheden, waarbij zowel de marktvraag als de marktontwikkelingen en de coronacrisis een rol hebben gespeeld, heeft de gemeente Arnhem zich genoodzaakt gezien om 3 keer tijdelijk, en ter overbrugging naar een definitieve aanbesteding en gunning, nogmaals voor een periode van 6 maanden te verlengen.

De gemeente heeft deze inkoop juridisch laten toetsen. Hieruit blijkt dat de gemeente een tijdig en zorgvuldig proces heeft doorlopen. Ondanks het feit dat de inkoop groter is dan de Europese drempelwaarde en er niet Europees is aanbesteed, wordt deze inkoop als rechtmatig aangemerkt. Dit vanwege: de gemiddelde doorlooptijd van een aanbestedingsprocedure, de implementatietermijnen die afvalinzamelaars nodig hebben, de vertragingen als gevolg van COVID-19 en de onzekerheden door de invoering van Diftar.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2020, hebben wij ook de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen meeweegt in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit het hierna opgenomen diagram, is sprake van een begrotingsoverschrijding op de lasten bij een achttal programma's.

Verschil begrote en werkelijke lasten excl. mutaties reserves (in miljoen)

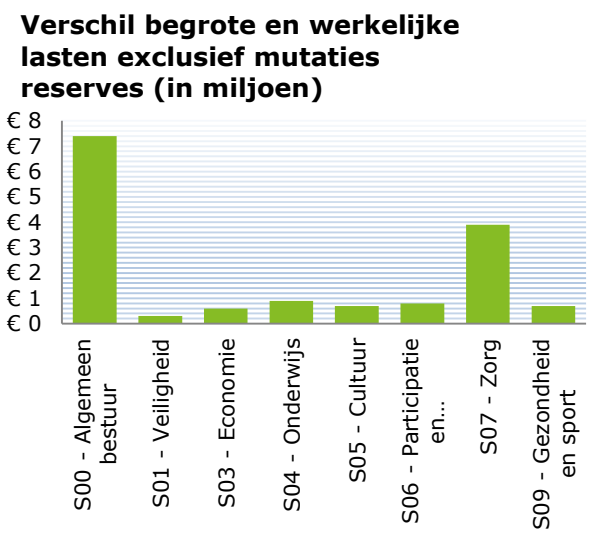

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse naar het onderdeel zoals opgenomen in de jaarrekening 2020. Op grond van deze analyse hebben wij geconstateerd dat deze overschrijdingen goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen, en daarmee niet mee hoeven mee te wegen in ons oordeel.

Op basis van de voornoemde analyse - waaruit blijkt dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid of gedekt zijn door direct met de lasten samenhangende baten - blijven de overschrijdingen onrechtmatig, maar wegen deze niet mee in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid 2020.

We zien op 2 programma's een afwijking boven € 3 miljoen, te weten: algemeen bestuur en zorg. Wij adviseren het college te onderzoeken of deze afwijkingen incidenteel of structureel zijn, en raden u aan de uitkomst hiervan door te vertalen naar de begroting 2022.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige verantwoordings- en rapportageverplichtingen

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2020 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien een aantal documenten aan het CBS aan te leveren. Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2020. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij hebben geconstateerd dat de SiSa-bijlage in 2020 is toegenomen met 18 regelingen. Dit heeft gezorgd voor extra inspanningen van de ambtelijke organisatie en voor meer werkzaamheden voor ons.

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien er een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Tijdens onze controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2020 niet meer bedragen dan € 201.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - als aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding.

In 2020 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Frauderisicoanalyse

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of het overtreden van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgen met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en het management daarbij hanteren, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de auditcommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

Wij hebben een concept-frauderisicoanalyse ontvangen. Deze is echter nog niet geformaliseerd en vastgesteld. Het is belangrijk de frauderisico-analyse jaarlijks te delen en te bespreken met de auditcommissie. Op deze wijze vormt het periodiek actualiseren ervan een zichtbaar en vast onderdeel van de interne-beheersingsomgeving, inclusief de communicatie hierover met het toezichthoudend orgaan.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Wij hebben onze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De accountantscontrole is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt. Naar aanleiding van onze controle hebben wij geen signalen verkregen voor (mogelijke) fraude in 2020 of 2021.

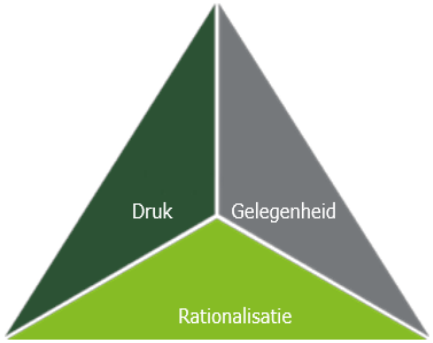

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

Boardletter 2020, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2020 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2020, d.d. 17 november 2020. In dit hoofdstuk geven wij een korte update ten opzichte de door ons opgestelde boardletter.

De gemeente Arnhem zet in op een doorontwikkeling van de interne beheersing

De gemeente heeft wat betreft de interne beheersing de weg omhoog gevonden. Zo wordt er continu geïnvesteerd in het duurzaam verbeteren van de financiële interne beheersing. Er worden bewuste keuzes gemaakt over het centraal of decentraal inrichten van beheersmaatregelen en over de koppeling met de verbijzonderde interne controle. Dit is ook van belang in het licht van de aanstaande verklaring van het college over rechtmatigheid die mogelijk met ingang van het jaar 2021 moet worden afgegeven.

Memoriaalboekingen

In onze boardletter hebben wij gerapporteerd over de zichtbare controle die door de senior financieel adviseur wordt verricht op de ingevoerde memoriaalboekingen. Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole vastgesteld dat deze controle voor het gehele jaar is uitgevoerd.

Wel benadrukken wij dat dit een repressieve handmatige maatregel betreft. Wij adviseren het college om vanaf 2021 gebruik te maken van geprogrammeerde controles, die afdwingen dat een memoriaalboeking pas wordt verwerkt nadat deze inhoudelijk is gecontroleerd door een tweede onafhankelijke medewerker.

Grondexploitatie

Wij willen u een groot compliment geven voor de verbeteringen in het zichtbaar vastleggen van het schattingsproces. Tijdens de interim-controle werd door ons vastgesteld dat er gestart was met het gestructureerd vastleggen van het schattingsproces rondom de grondexploitatie Schuytgraaf. Wij hebben in het kader van de jaarrekeningcontrole het definitieve position paper beoordeeld en konden vaststellen dat dit voldoende diepgang had om de schattingen te onderbouwen. Wij hebben met u afgesproken dat voor 2021, behalve voor Schuytgraaf, ook voor de nieuwe en voor een aantal bestaande projecten een position paper zal worden opgesteld.

Sociaal domein

Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en de kwantiteit van de geleverde zorg. Een goede ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein – zorg in natura. Wat betreft de jaarrekening 2020 is uw gemeente niet meer afhankelijk geweest van de controleverklaringen van de zorgaanbieders.

Het is aan te bevelen dat uw gemeente op korte termijn ook onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen op een kostenefficiënte wijze de interne beheersing van en interne controle op de PGB-bestedingen nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

IT-audit

Vanaf 2017 heeft uw gemeente diverse bedrijfsprocessen en onderliggende IT-systemen ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling De Connectie. Gezien de toenemende digitalisering, en met het oog op het belang van een continue betrouwbare informatieverwerking en –voorziening, is het belangrijk dat de belangrijkste verbeterpunten (o.a. rechtenbeheer) met de nodige urgentie worden geïmplementeerd. Uw gemeente pakt dit op in samenwerking met met De Connectie.

Als onderdeel hiervan is afgesproken dat De Connectie een groeipad aflegt om een zogenoemde "ISAE 3402 Type II-verklaring" te kunnen overleggen. Met deze verklaring legt De Connectie verantwoording af aan de gemeente over de betrouwbaarheid van de algemene IT-beheersings-maatregelen. Dit groeipad heeft echter een significante vertraging opgelopen, zodat het voor de gemeente Arnhem niet duidelijk is of de algemene IT-beheersmaatregelen wel of niet werken, dan wel of de eerdere IT-bevindingen op een adequate wijze door De Connectie zijn opgevolgd.

Naast de verantwoordelijkheden inzake De Connectie heeft de gemeente Arnhem ook haar eigen verantwoordelijkheden wat betreft het toekennen en monitoren van gebruikersrechten. Teneinde invulling te geven aan deze verantwoordelijkheid en aan de bijbehorende interne-controlemaatregelen is uw gemeente voornemens een concreet actieplan op te stellen, waarin uiteengezet wordt welke stappen gezet zullen worden om het opvolgen hiervan te realiseren.

Cybersecurity

Het college van de gemeente Arnhem heeft in november 2018 het Strategisch Informatiebeleid vastgesteld, dat gebaseerd is op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Hierin zijn de kaders voor de rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van beveiliging vastgelegd. Dit vormt de basis voor het realiseren van een betrouwbare gegevensverwerking.

U dient cybersecurityrisico's op een efficiënte wijze te managen, om te voorkomen dat deze uw organisatie hinderen in het behalen van haar doelstellingen. Deze risico's zijn steeds belangrijker, ook voor de jaarrekeningcontrole. Tijdens onze controle benaderen wij uw organisatie kritisch ten aanzien van: het identificeren van cyberrisico's, de feitelijke beschermingsmaatregelen tegen cyberrisico's, het identificeren van feitelijke cyberincidenten, de feitelijke reactie wanneer zich cyberincidenten voordoen, en het efficiënte en effectieve herstel indien gegevens en systemen schade hebben opgelopen.

Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot de toegang tot WhatsApp en de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken des te meer duidelijk dat de aandacht voor en versterking van cybersecurity nodig is. Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer, het wachtwoordbeleid en de op te zetten procedures voor incident respons.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden, bepaalde vereiste communicaties en actualiteiten

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

Wij hebben bij het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen opgevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving. Daarnaast hebben wij van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij het uitvoeren van onze controle. Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Overzicht bestede uren

Hiernaast hebben wij de begrote en de gerealiseerde uren weergegeven. De overschrijding van het aantal begrote uren wordt veroorzaakt door de aanvullende werkzaamheden als gevolg van COVID-19. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: de Tozo-uitkeringen, de omzetgaranties voor zorgaanbieders, etc. Daarnaast is in 2020 bovendien het aantal SiSa-regelingen verdrievoudigd. Voor deze werkzaamheden was reeds een PM-post opgenomen in het auditplan.

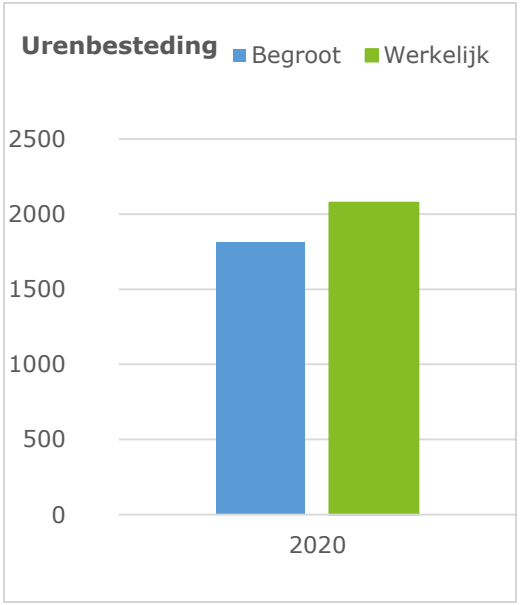

Arnhem

Bijlagen

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	n.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**n.v.t.**	

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de onzekerheden in de controle.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen (SVB)	€ 5,6 miljoen	€ 5,6 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**-**	**€ 5,6 miljoen**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€ 5,6 miljoen**	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren, om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A5	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A6	Specifieke uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
FIN B1	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblementiek	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C1	Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C11	Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem - Nijmegen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E13	Slimme laadpleinen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
I&W E50	Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
EZK F9	Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SWZ G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (TOZO) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - gemeenten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7B	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - geweld en kindermishandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H8	Regeling sportakkoord	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

Bijlage B1 - Bevindingen SiSa-bijlage Tozo 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout, onzeker en/of formele onrechtmatig	Financiële omvang	Toelichting
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen (toepassing artikel 21, lid 3 Besluit 17 april)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Omvang vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud die zijn ingediend vóór 22 april 2020)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

De strekking van de controleverklaring is voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid: goedkeurend.

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Arnhem in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhanke-lijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij geconcludeerd dat er geen sprake is van langjarige betrokkenheid of van anderszins mogelijke bedreigingen van onze onafhankelijkheid die een (aanvullende) beheersmaatregel vereisen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente, die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500®companies. Learn how Deloitte’s approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2021 Deloitte The Netherlands

GEMEENTE Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum : 20 april 2021
Zaaknummer : 562251
Contactpersoon : Ron Verheijen
Telefoonnummer : 026 3775185

Onderwerp: Reactie van het college op het accountantsverslag

Geachte voorzitter en leden,

In meerdere opzichten is 2020 een bijzonder jaar geweest, primair als gevolg van de uitbraak van Covid-19 en de wereldwijde crisis die als gevolg hiervan is ontstaan. Onze ambities, doelen en inspanningen moe(s)ten worden bijgesteld terwijl ook in financiële zin sprake was van bijzondere omstandigheden. De bijzondere omstandigheden hebben hun weerslag op de jaarrekening en het jaarverslag 2020, zowel inhoudelijk als voor wat betreft het proces van totstandkoming van en controle op de stukken.

Onze accountant heeft zijn werkzaamheden met betrekking tot de jaarstukken afgerond en zijn bevindingen weergegeven in een verslag. Zeker met de bijzondere omstandigheden in het achterhoofd, zijn wij zeer tevreden over de inhoud van dit verslag.

De financiële uitkomst van het jaar 2020 is goed. Voor mutaties in de reserves is sprake van een positief financieel resultaat van € 19,8 mln. Doordat in 2020 reeds € 1,1 mln. aan de Algemene Reserve was toegevoegd en per saldo € 1,8 mln. is toegevoegd aan bestemmingsreserves voor toekomstige uitgaven, komt het financieel resultaat na verwerking van mutaties in de reserves uit op € 16,9 mln. Dit resultaat bevat onder andere winstneming op de grondexploitatie zuidelijke binnenstad ad. € 2,3 mln. Wij zullen uw raad voorstellen hiervan € 2,0 mln. middels een begrotingswijziging in 2021 te doteren aan de reeds bestaande Bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad. Voor de argumentatie hieromtrent verwijzen wij naar het raadsvoorstel.

Hoewel een mooi resultaat, is een kanttekening op zijn plaats. Enerzijds bevat het financieel resultaat nog voor € 3,9 mln. aan middelen die in 2020 zijn ontvangen maar pas in de toekomst tot uitgaven zullen leiden. Om die reden wordt voorgesteld deze middelen te reserveren in een Bestemmingsreserve Taakmutaties. Anderzijds hebben enkele positieve verschillen tussen begroting en realisatie een incidenteel karakter waardoor deze effecten niet structureel kunnen worden meegenomen naar de toekomst.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Met tevredenheid hebben wij kennis genomen van het compliment dat de accountant maakt met betrekking tot de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject en de vaststelling dat, ondanks lastige omstandigheden, een goed onderbouwde jaarrekening is opgesteld en verbetering is gerealiseerd in de bedrijfsvoering.

Tegelijkertijd onderschrijven wij de in het verslag opgenomen adviezen ter verdere verbetering. Voor een deel betreft dit voortzetting van reeds in gang gezette acties, bijvoorbeeld met betrekking tot tussentijdse afsluiting van financiële administratie ('soft closure') en het coachingtraject dat we met externe ondersteuning doorlopen en moet leiden tot verbetering van de algemene ICT beheersmaatregelen. Aanvullend plaatst de accountant een opmerking met betrekking tot het versterken van het realiteitsgehalte in en de voorspellende waarde van de begroting. Onze eerste indruk is dat een deel van de verschillen tussen begroting en realisatie wordt veroorzaakt door relatief grote posten die buiten onze beïnvloedingssfeer liggen. Voorbeelden hiervan zijn Gemeentefonds en BUIG. Het advies om een analyse te maken van de verschillen in de afgelopen jaren en op basis hiervan (zo nodig) maatregelen te treffen in onze planning & controlcyclus zullen wij evenwel opvolgen.

Ten slotte is het goed om te zien dat de accountant een verdere verbetering van de interne beheersing vaststelt. Zo zijn stappen gezet op het gebied van de controle op memoriaalboekingen, het schattingsproces rond grondexploitatie Schuytgraaf en de interne controles binnen het sociaal domein. Daar waar nodig en kostenefficiënt uitvoerbaar zetten we deze ontwikkeling door.

Graag zetten wij, in samenwerking met en ondersteund door adviezen van onze accountant, stappen in het verder professionaliseren van het jaarrekeningtraject.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de loco-secretaris,	de burgemeester,
P.J. Altena	A. Marcouch

Nr. : 21006OW045
Onderwerp : Resultaatbestemming 2020 - BR
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Resultaatbestemming 2020 - BR

Programma's	2021					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's						
Geb 0 Gebied nader te verdelen	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1 CSA	0	0	**0**	0	42	**42**
Geb 2 Noordwest	0	0	**0**	0	36	**36**
Geb 3 Noordoost	0	0	**0**	0	32	**32**
Geb 4 Presikhaaf	0	0	**0**	0	39	**39**
Geb 5 Malburgen	0	0	**0**	0	57	**57**
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld	0	0	**0**	0	27	**27**
Geb 7 De Laar/Elden	0	0	**0**	0	18	**18**
Geb 8 RKV	0	0	**0**	0	43	**43**
	0	**0**	**0**	**0**	**293**	**293**
Stedelijke programma's						
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	0	0	**0**	3.924	0	**-3.924**
S01 Veiligheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S02 Bereikbaarheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S03 Economie	0	0	**0**	0	0	**0**
S04 Onderwijs	0	0	**0**	0	0	**0**
S05 Cultuur	0	0	**0**	0	533	**533**
S06 Participatie en armoedebestrijding	0	0	**0**	0	3.097	**3.097**
S07 Zorg	0	0	**0**	0	0	**0**
S08 Welzijn en inclusie	0	0	**0**	0	0	**0**
S09 Gezondheid en sport	0	0	**0**	0	0	**0**
S10 Klimaat, energie en milieu	0	0	**0**	0	0	**0**
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	**0**	0	0	**0**
S12 Wonen en leefomgeving	0	0	**0**	0	0	**0**
	0	**0**	**0**	**3.924**	**3.630**	**-293**
Totaal	0	0	**0**	3.924	3.924	**0**

Nr. : 21005OW044
Onderwerp : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 2	**Noordwest**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 3	**Noordoost**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 4	**Presikhaaf**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 5	**Malburgen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 7	**De Laar/Elden**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 8	**RKV**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	0	0	**0**	0	2.000	**2.000**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S04	**Onderwijs**	0	0	**0**	0	0	**0**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	0	0	**0**	0	0	**0**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S09	**Gezondheid en sport**	0	0	**0**	0	0	**0**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	0	0	**0**	2.000	0	**-2.000**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**2.000**	**2.000**	**0**
	Totaal	0	0	**0**	2.000	2.000	**0**

Aan de gemeenteraad

19 mei 2021

Zaaknummer: 562251
Onderwerp: Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020

Geachte collega raads- en commissieleden,

In de vergadering van de auditcommissie van 10 mei j.l. zijn de jaarstukken en het daarbij behorende accountantsverslag besproken. De commissie spreekt naar aanleiding daarvan haar uitdrukkelijke waardering uit over het verder verbeterde proces rondom de jaarstukken. Met name de voortgang die is geboekt in het verbeteren van de begrijpelijkheid van de stukken en de samenwerking tussen ambtelijke organisatie en accountant zien wij als zeer positief.

Namens de auditcommissie,

Met vriendelijke groet,

Mattijs Loor
Voorzitter Auditcommissie

Analyse jaarstukken 2020 – Klimaat en Energie

> Voor de gemeente Arnhem

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Vincent Bouma (PvdA), Hans Eliens (PvdD), Nathalie Nede (CU) en Steffenie Pape (VVD)

Datum: Voorjaar 2021

Opgaven gestuurd werken

Uitgangspunten voor het invullen van de controlerende rol

- Inzichtelijkheid in het beleid helpt zowel het college, de raad, als de ambtelijke organisatie om samen het beleid vorm te geven en bij te sturen waar dit nodig is. Hierdoor komt de realisatie van maatschappelijke opgaven voorop te staan.

- Goede controle blijft weg bij afrekenen en politiek-gedreven (op positie of persoon-gerichte) invulling van de controlerende rol.

- Het is daarvoor belangrijk om met elkaar technisch, en zo objectief mogelijk, te (kunnen) beoordelen of het beleid de gestelde doelen haalt.

- De grootste informatiebehoefte van raadsleden is dan ook het kunnen beoordelen van de effectiviteit van het beleid: Halen we de beleidsdoelen of moet er bijgestuurd worden?

Inhoudsopgave

Kern-rapportage

- Inleiding: Het wat en hoe van deze analyse
  - Doel van de analyse
  - De zes centrale vragen van de Methode Duisenberg
- Conclusies
  - Conclusies Beeld op beleid
  - Conclusies Informatievoorziening
- Verzoeken aan het college
- Verzoeken aan de raad
- Suggesties voor het debat

Bevindingen

- Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen
  - Klimaat
- Bevindingen 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?
  - Analyse doelen en acties
  - Indicatoren
- Bevindingen 4. Wat gaat het kosten?
  - Baten en lasten
  - Reserves
- Bevindingen 5. Aanvullende informatie/onderzoeken

Bijlagen

- Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen
- Bijlage 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?

Leeswijzer

- De snelle lezer kan de samenvatting van dit rapport lezen in de Kern-rapportage.
- De conclusies worden, per vraag uit de methode Duisenberg, onderbouwd in het hoofdstuk Bevindingen.
- In bijlage is detailinformatie te vinden over de bevindingen.

Wat

Analyse aan de hand van de methode Duisenberg

- Bij de methode Duisenberg analyseren raadsleden (**rapporteur (s) van de coalitie, van de oppositie**) een programma uit de begroting of jaarstukken.
- De uitkomst is een beknopte (powerpoint-) rapportage met conclusies en aanbevelingen, op basis waarvan het politieke debat op inhoud gevoerd kan worden.
- Raadsrapporteurs geven als vooruitgeschoven post een (samenvattend) oordeel van het programma.
- Ook de kwaliteit van de informatievoorziening in het programma wordt geëvalueerd.

Het doel van de methode is te komen tot een oordeel over het al dan niet behalen van de beleidsdoelen voor het betreffende programma.

Hoe?

De zes centrale vragen van de methode Duisenberg:

1. Wat is het beeld van het beleidsterrein op hoofdlijnen?
2. Welke doelen zijn gepland/gerealiseerd?
3. Welke prestaties zijn gepland/uitgevoerd?
4. Wat heeft het gekost?
5. Welke aanvullende informatie/ onderzoeken zijn er?
6. Welke conclusies en verzoeken hebben wij, als rapporteurs?

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- In de Jaarstukken wordt niet op het niveau van het gerealiseerde maatschappelijke effect verantwoord. Doordat er daarnaast ook geen effect-/ en prestatieindicatoren zijn opgenomen voor het programma in de jaarstukken, kan niet worden beoordeeld of Arnhem het gestelde doel van CO2 reductie behaalt/ gaat behalen.

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Het is onduidelijk hoe deze daling zich verhoudt tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt.

- Het Klimaatfonds is in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- Arnhem is voor de komende jaren sterk bezig met de gewenste rolneming (handhaver, facilitator, initiatiefnemer) van de gemeente op het gebied van klimaat en energie.
- Daarnaast is het zoeken naar welke uitvoeringsprestaties effectief zijn. Wat heeft het meeste effect en hoe ga je dat monitoren? Het beleid en de rolneming dient met voortschrijdend inzicht te worden ingevuld.
- Het evenwicht wordt gemist tussen:
  - De gewenste impact/effect/meetresultaten,
  - De beschikbare middelen/ investeringsmogelijkheden/ (implementatie)technieken,
  - En de mate waarin bewoners dit kunnen bijhouden en/of hierover tevreden zijn.
- Er is sprake van een langjarig programma met "sprongen" in de realisatie van de baten en lasten in de jaarrekening. Het is onvoldoende inzichtelijk/traceerbaar wat deze sprongen veroorzaakt.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

Op basis van de openbare bron De Klimaatmonitor concluderen we:

- Dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO_2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Dat het grootste deel van de CO_2 uitstoot voor rekening komt van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO_2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Conclusies Informatievoorziening

- De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Het totaalbeeld wordt gemist. Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is op dit moment niet mogelijk, op basis van de jaarstukken, in te schatten of Arnhem de (langjarige) beleidsdoelen haalt.

- Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevindt. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde daken.

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Conclusies Informatievoorziening

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden. Dit is nu ook niet mogelijk.

- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?

- Wat zijn de gerealiseerde maatschappelijke effecten van en de uitgevoerde prestaties voor de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie, waar we het zouden verwachten.

Conclusies Informatievoorziening

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen? Dat wordt nu niet toegelicht.

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Verzoeken aan college

- Zorg voor een inzichtelijke verantwoording op zowel de stand van zaken op het maatschappelijk effect (Wat hebben we bereikt?) als op de geleverde prestaties (Wat hebben we gedaan?):
  - Geef als college een duidelijke uitleg en duiding op de stand van zaken voor de realisatie van het maatschappelijk effect op het subdoel. Geef helder, met een korte onderbouwing, antwoord op de vraag of Arnhem de gestelde beleidsdoelen haalt, of gaat halen. Dit geeft veel meer inzicht in het geleverde maatschappelijk effect.
  - Geef dan vervolgens per subdoel aan welke prestatie geleverd zijn. Zeker ook in relatie tot de aangekondigde prestaties in de begroting. Richt de verantwoording voor de prestaties dan zoveel mogelijk op uitvoeringsprestaties i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

Verzoeken aan college

- Verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
  - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO2 55% lager ten opzichte van 1990
  - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal

- Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)

- Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken, of aantal geïsoleerde daken.

- Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren. Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Verzoeken aan college

- Maak inzichtelijk welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

- De onderwerpen Luchtagenda en Milieuzone missen nu in de jaarstukken. Zorg dat volgend jaar wel de stand van zaken verantwoord wordt voor deze onderwerpen.

- Geef een uitleg van de status van de stoplichten in de jaarstukken. Maak duidelijk per effect- of prestatiedoel hoe het college tot een grijs, groen, oranje, of rood oordeel komt.

- Verkennen van een ander gebruik van de kleuren voor de stoplichten. De status is nu lastig te interpreteren. Zolang het langjarige beleidsdoel nog niet gehaald is, kan een doel of prestatie nog niet op groen staan, dit lijkt nu wel het geval te zijn.

Verzoeken aan de raad

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

- Richt je bij verzoeken aan het college zoveel mogelijk op concrete uitvoeringsprestaties (Wat wil je dat gedaan wordt?) i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Beoordeel de raadsvoorstellen en beleidsnota's op de mate waarop de gestelde effectdoelen en benodigde uitvoeringsprestatie ook meetbaar en evalueerbaar (tellen en vertellen) zijn opgesteld.
  - En blijf dan vervolgens ook bijsturen op het al dan niet halen van de doelen en prestaties.

- Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Suggesties voor het debat

- Hoe schat het college zelf in waar de gemeente staat met het oog op het realiseren van het langjarige beleidsdoel voor het programma Klimaat en Energie (55% CO_2 reductie in 2030, zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)?

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Hoe verhoudt deze daling zich tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt?
  - Hier ligt ook een link naar de begroting 2022.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat & energie voor de gemeente Arnhem. Deze algemene punten vallen op na lezing van de Jaarstukken.

Wat valt er op?

- Beleid is in al meerjarig in transitie. De beleidstransitie komt niet tot uitdrukking in de begroting, voor zover dit (wettelijk) al mogelijk is.
- Ondanks de ambitieuze geformuleerde ambities lijken langjarige resultaten/effecten achter te blijven. Al is dit lastig om op het lange tijdspad te beoordelen, omdat er nauwelijks op effectniveau gerapporteerd wordt.
- Oranje is het nieuwe groen! Maar hoe zit het met de realisatie van die "belofte"?
- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?
- Wat zijn de effecten en uitgevoerde prestaties van de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Dit doen we op basis van een aanvullende, objectieve bron: https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Wat valt er op aan de volgende sheets?

- Uit de Klimaatmonitor blijkt dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Het grootste deel van de CO2 uitstoot komt voor rekening van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Overzicht van opgenomen doelen in Jaarverslag 2019/Begroting 2020.

- **Doelen voor programma** *Klimaat & Energie*:

Op basis van **Programmabegroting 2020**

- Arnhem is klimaatneutraal in 2050
- CO_2 reductie van 55% in 2030 t.o.v. 1990

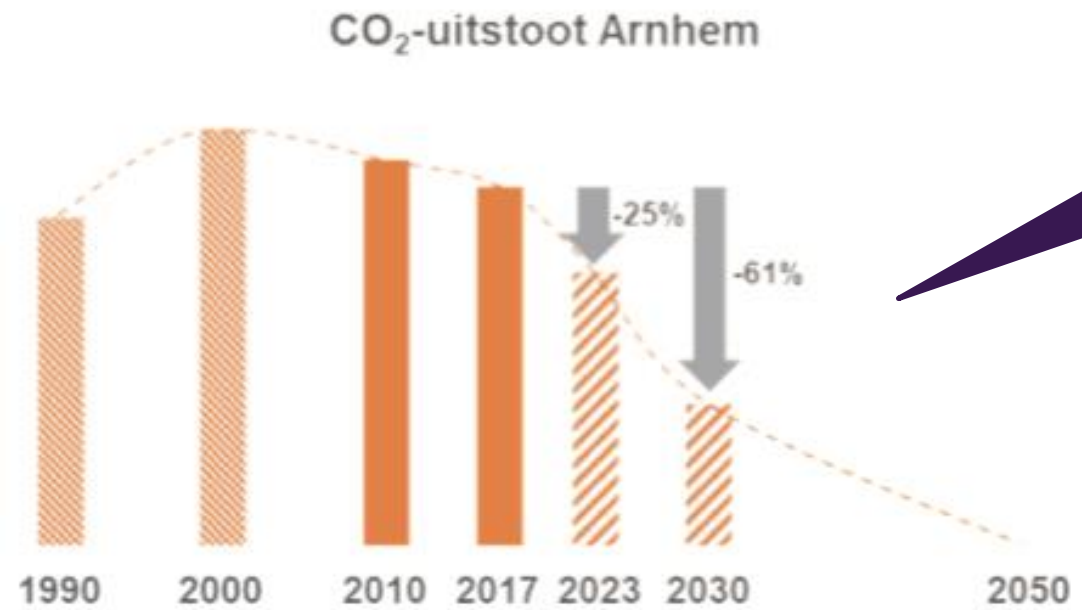

Dit is het plaatje uit nemiA 2020-2030. Waar staan we nu? In lijn met de verwachting voor 2030?

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

CO2 reductie t.g.v. gas en electriciteitsgebruik (Arnhem, ton)
bron: Klimaatmonitor

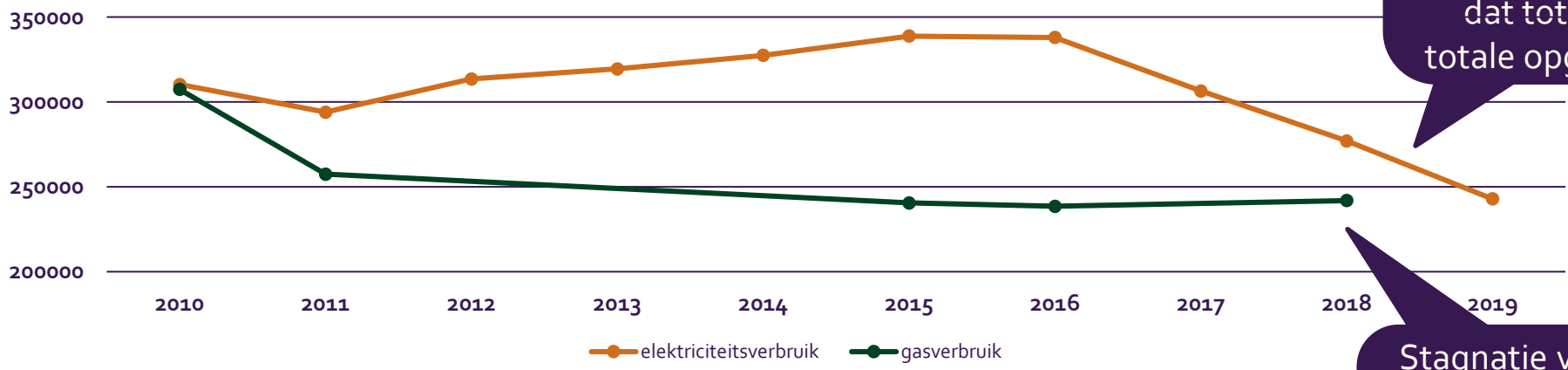

Er is een fors dalende lijn de laatste jaren, maar hoe verhoudt zich dat tot de totale opgave?

Stagnatie voor gas, onder andere door het bouwen van woningen.

CO2-uitstoot incl. en excl. auto(snel)wegen (ton)
Bron: klimaatmonitor

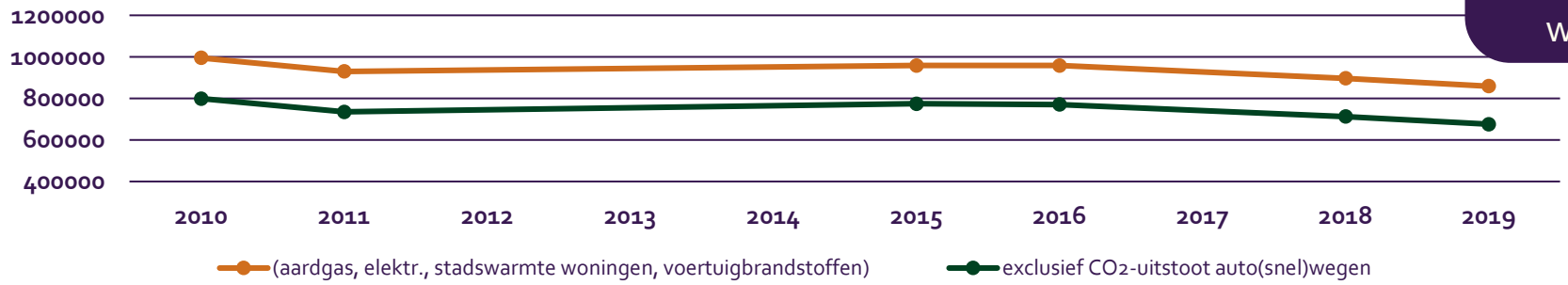

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Groot deel van de uitstoot komt uit de gebouwde omgeving, waar de gemeente zelf direct invloed op kan uitoefenen.

CO2-uitstoot per hoofdsector (ton)
Bron: klimaatmonitor

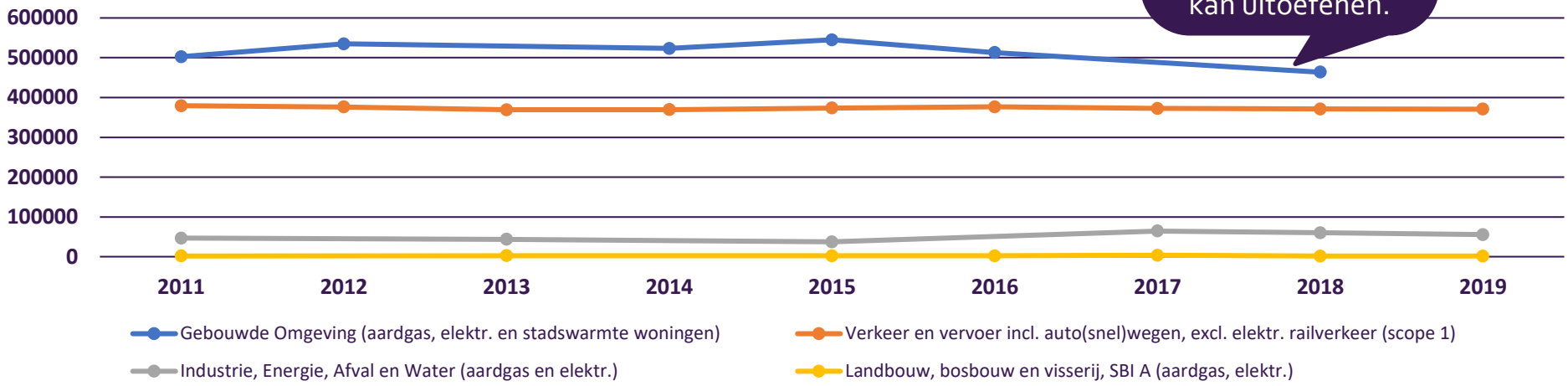

CO2-uitstoot gebouwde omgeving (ton)
Bron: klimaatmonitor

Groot deel van uitstoot gebouwde omgeving, wordt veroorzaakt door woningen

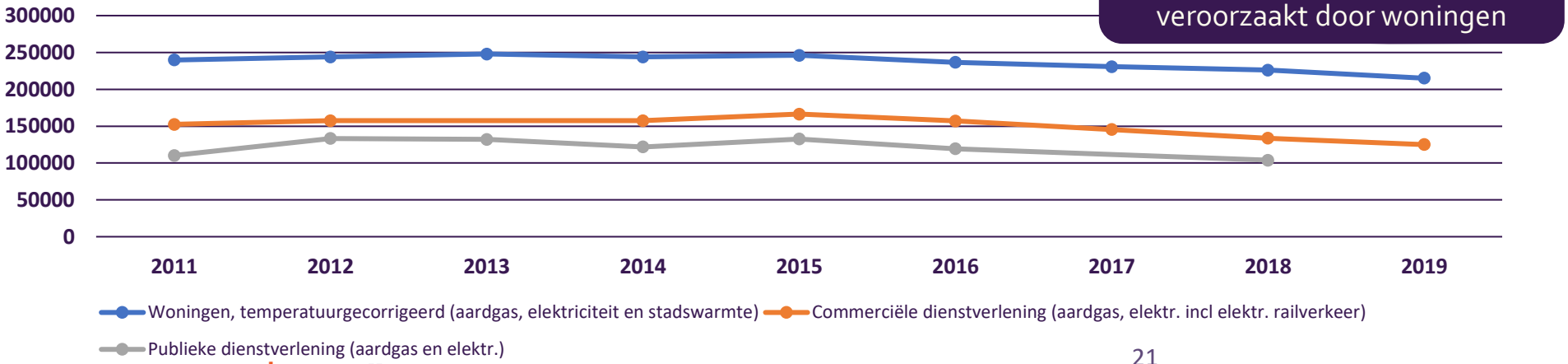

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 2. Wat wilden we bereiken?
Bevindingen 3. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Deze paragraaf combineert de vragen 2+3 van de methode Duisenberg en ***analyseert de doelen, acties en de prestaties*** *voor het programma Klimaat, zoals aangekondigd in de programmabegroting en verantwoord in de jaarstukken, voor het programma Klimaat. Op deze en de volgende sheets zijn de conclusies van deze analyse weergeven.*

Ten behoeve van de leesbaarheid is de volledige analyse zelf na te kijken in de bijlage. In deze bijlage wordt bekeken welke van de, in de begroting aangekondigde, acties zijn opgenomen in de jaarstukken. Daar vindt u meer in detail de bevindingen van deze analyse.

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

- Wat valt er op:
  - De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is nu niet in te schatten op welke wijze de Status (stoplichten) wordt vastgesteld.
    - Aanbeveling: verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
      - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO_2 55% lager ten opzichte van 1990
      - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal
  - Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevind. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde huizen.
    - In de Programmabegroting 2021 is er al een goede slag gemaakt op dit punt!

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat.*

Wat valt er op?

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Bevindingen 2+3. Analyse indicatoren

*In deze paragraaf voeren we een **Analyse van de indicatoren** uit voor het programma Klimaat en energie.*

Wat valt er op?

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden.

- Aanbeveling:
  - Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO_2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)
  - Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken.
  - Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Hier worden de belangrijkste ontwikkelingen van de baten en lasten van het programma Klimaat geanalyseerd.

Wat valt er op?

- Klimaat en Energie was t/m 2019 nog gekoppeld aan programma "veranderopgaven" waarbij financiering uit de diverse stedelijke programma's kwam. Een deel hiervan stond bij het taakveld milieubeheer. De cijfers 2018/2019 in de jaarstukken zijn vanaf 2020 "teruggerekend".

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen?

- Klimaatfonds in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Wat valt er op?

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

In 2018/2019 was Klimaat nog geen afzonderlijk progamma.

Forse verschillen begroting vs jaarstukken. Dit laat zien dat het programma volop in beweging is.

De lasten voor het programma dalen fors voor de jaren 2023. Hoe verhoudt dit zich tot de realiseerbaarheid van het langjarige beleidsdoel?

Waarom zijn de baten in 2021 zoveel lager dan in 2020? (2021 is een prognose, turap1)

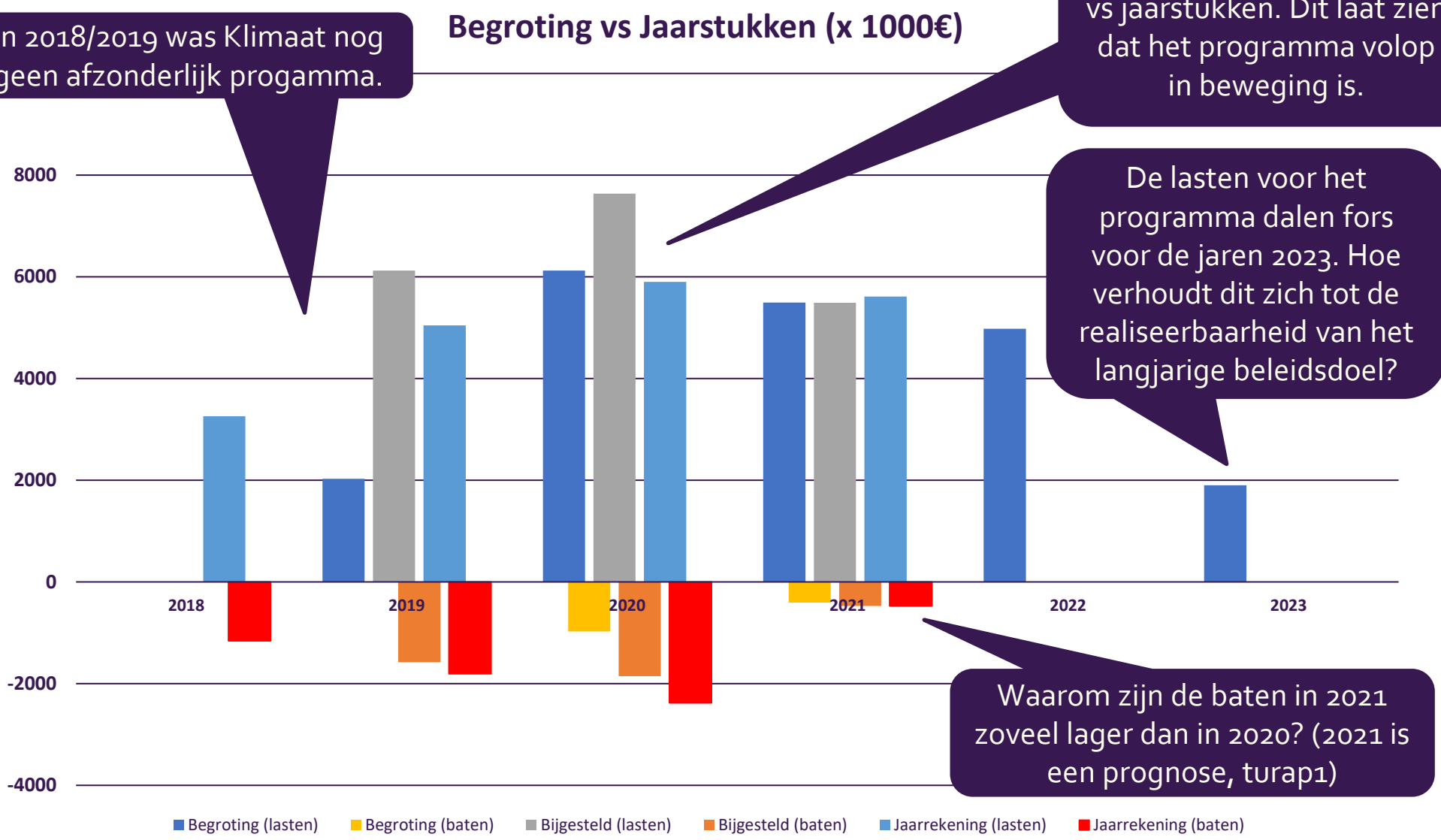

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

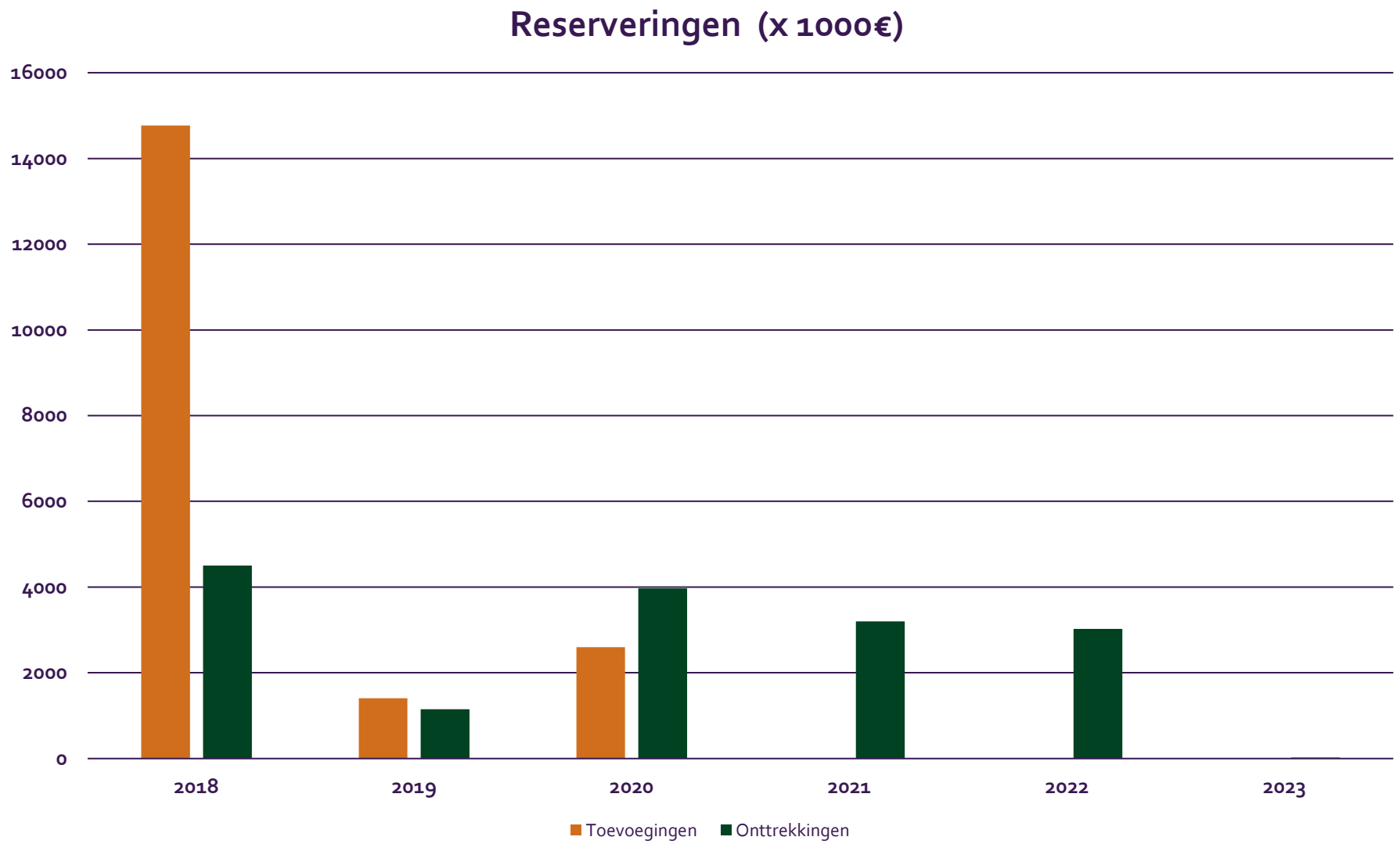

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken

In dit hoofdstuk geven we conclusies weer die we hebben aangetroffen in onderzoeken die onlangs zijn uitgevoerd voor het betreffende programma. Denk bijvoorbeeld aan Rekenkameronderzoeken, Accountantsverslagen en overige Beleidsevaluaties.

Accountantsverslag gemeente Arnhem

- Hiernaast de opmerking uit de bevindingen van de accountant over 2020. Dit gaat over het totaal van de begroting, maar is in verhouding ook van toepassing op het programma Klimaat en energie.

Artikel 213a

- Het is niet bekend of er een beleidsdoorlichting in kader van artikel 213a gemeentewet is uitgevoerd of gepland. Het programma is ook nog relatief nieuw.

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken?

- Ter illustratie hiernaast de tijdlijn, besluiten en informatiestroom op het onderwerp Klimaat en energie; NemiA, Klimaatfonds, RES Luchtagenda.
- Oranje is het nieuwe groen
  - Rekenkameronderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het programma New Energy Made in [Arnhem]
    - Bestuurlijke nota 2 oktober 2017
    - Nota van bevindingen; normenkader en aanbevelingen, onder andere op gebied van doelstellingen en monitoring
  - Raadsbesluit maart 2018: Geeft College opdracht uitvoering te geven aan de aanbevelingen en binnen een termijn van 3 maanden hiervoor een plan van aanpak aan de raad aan te bieden.

Sindsdien is er veel informatie gedeeld en zijn er plannen gemaakt. Ook de nieuwe Voortgangsrapportage NemiA 2021 met bijbehorende monitor past in de vernieuwde aanpak. Een terugkoppeling op het raadsbesluit en/of het rekenkamerrapport is in de tijdlijn en jaarstukken niet gevonden.

Datum	raadsbesluit/raadsinformatie	Documenten
NEW ENERGY MADE IN ARNHEM		
28-9-2015	Raadsbesluit Programma New energy made in Arnhem 2015-2020	1. Raadsvoorstel 2. Raadsbesluit 3. Programmaplan 4. Energiepotentiekaart
18-7-2017	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem	Ibabs ID 299
5-3-2018	Raadsbesluit Rekenkameronderzoek "Oranje is het nieuwe groen"	9. Raadsvoorstel 10. Raadsbesluit 11. Rapport 12. Nota van bevindingen
mei 2018	Coalitieakkoord 2018-2022	13. Coalitieakkoord
17-4-2019	Raadsbesluit De wijkgerichte aanpak van de Arnhemse energietransitie	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/d1d071d8-cb1a-49f4-ab9e-a5a11d3e1958
15-5-2019	Raadsbesluit Kaders voor de besteding van het Klimaatfonds	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/a08253c1-ef87-476a-a7a3-036eb88225ee
23-10-2019	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem 2019	Ibabs ID 699
28-1-2020	Raadsbrief stand van zaken Klimaatfonds	Ibabs ID 771
29-1-2020	Raadsbesluit New energy made in Arnhem 2020-2030	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/7b46d902-669d-402c-8f02-3db1f1484fdb
3-6-2020	Raadsbrief uitwerking Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie	Ibabs ID 877
11-5-2021	Raadsbrief Voortgangsrapportage New energy made in Arnhem 2021	Volgt na collegebesluit
	Raadsbrieven bestedingen klimaatfonds	Ibabs ID 754 - Aanjaagfonds ID 793 - Regeling Reductie Energieverbruik ID 844 - Proeftuin Elderveld noord ID 867 - Subsidie Energiebank ID 931 - Subsidieregeling klimaatadaptatie ID 963 - Subsidieregeling duurzame terrasverwarming ID 1020 - Proeftuin Vredenburg/Kronenburg
	Raadsbesluiten bestedingen klimaatfonds	Ibabs: 16-12-2020: Toekomst bestendig wonen lening Ibabs: 10-2-2021: Arnhemse aanpak Energie Armoede
REGIONALE ENERGIESTRATEGIE ARNHEM NIJMEGEN		
26-11-2018	Raadsbrief regionale energiestrategie	ID 515
28-5-2019	Raadsbrief concept startnotitie RES	ID 612
18-12-2019	Raadsbesluit startnotitie RES	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/8bdb29e1-6133-4a21-a040-1e5d240fad74
7-4-2020	Raadsbrief stand van zaken proces RES	ID 824
8-9-2020	Raadsbrief voorlopig concept bod RES	ID 945
Nog in behandeling	Raadsvoorstel RES 1.0	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/35317086-9b6d-46f8-b9f7-3bb9572638da
LUCHTAGENDA		
13-2-2019	Raadsbesluit Luchtagenda	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/b725db02-519b-4d69-a138-b7b0fb8e97c6
8-12-2020	Raadsbrief rapportage luchtagenda	Ibabs ID 1029

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Voor de volgende sheets wordt de Klimaatmonitor als bron gebruikt. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Het openbaar bestuur geeft in Arnhem het goede voorbeeld door een mooie daling in CO_2 uitstoot te laten zien.

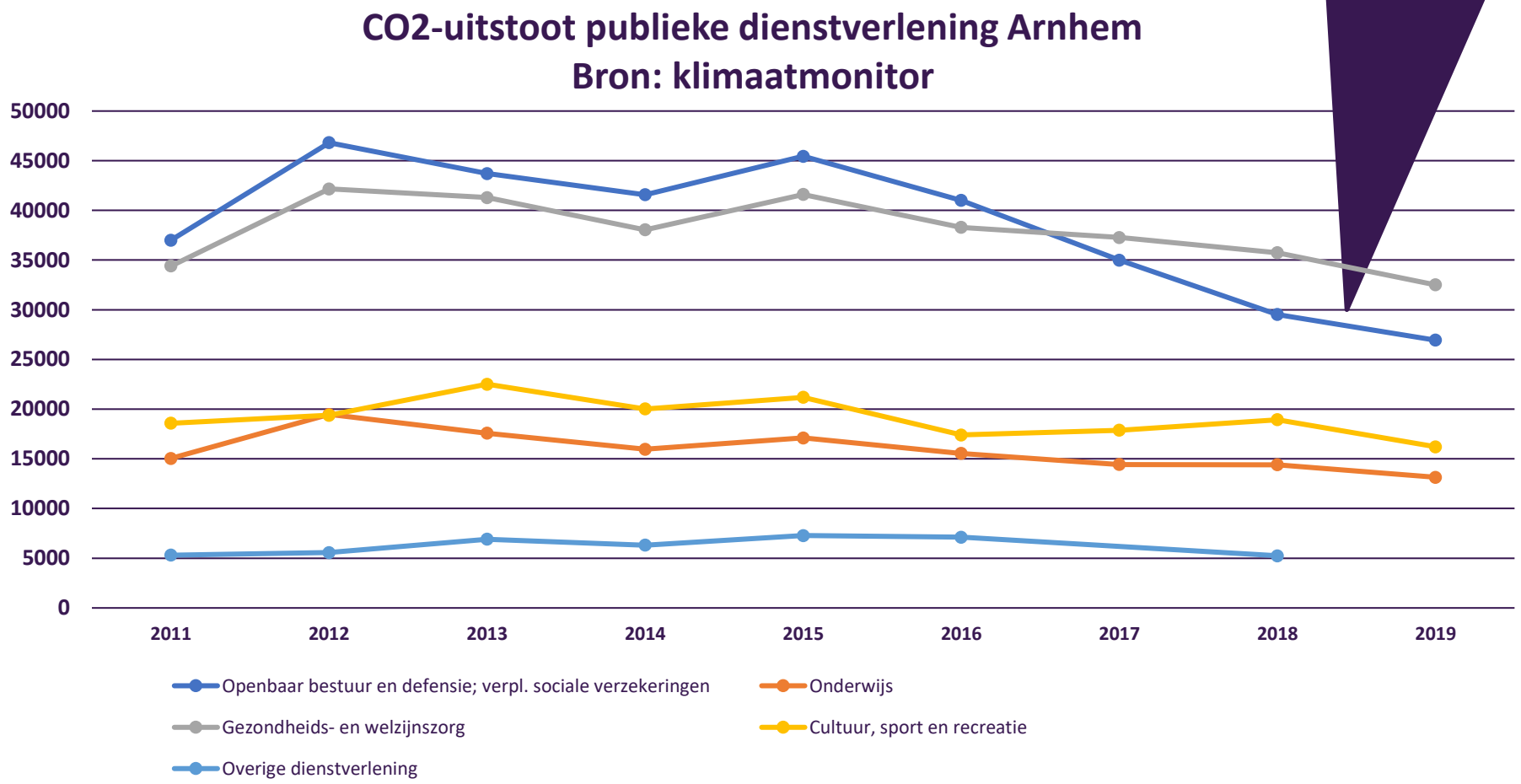

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Totaal energieverbruik woningen (TJ)
Bron: klimaatmonitor

In Arnhem neemt gas het grootste deel van het energieverbruik voor woningen voor rekening.

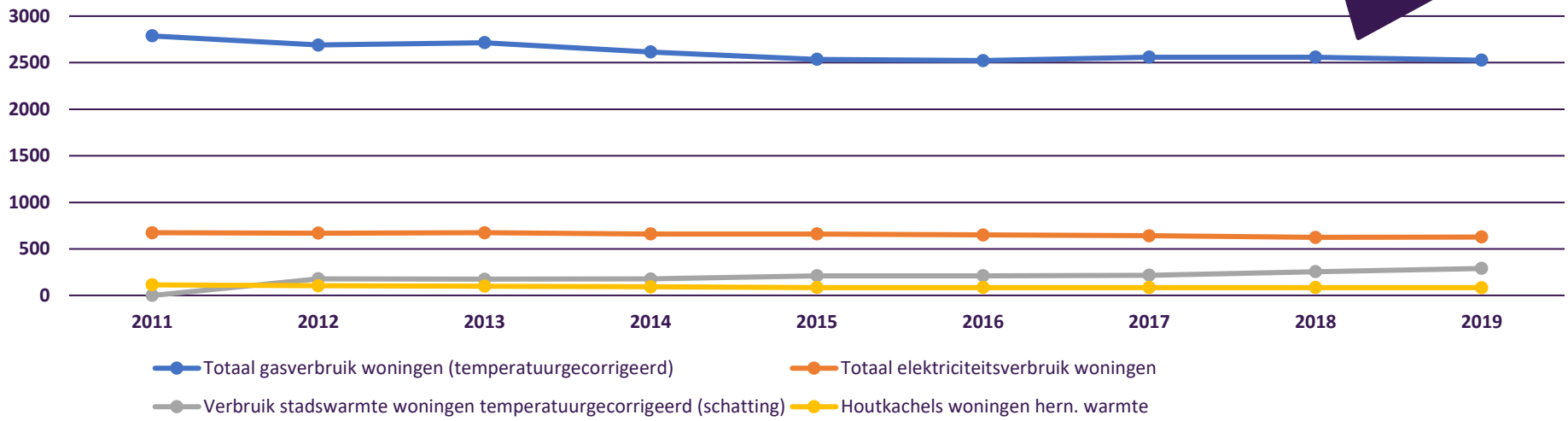

Totaal gasverbruik woningen (miljoen m3)
Bron: klimaatmonitor

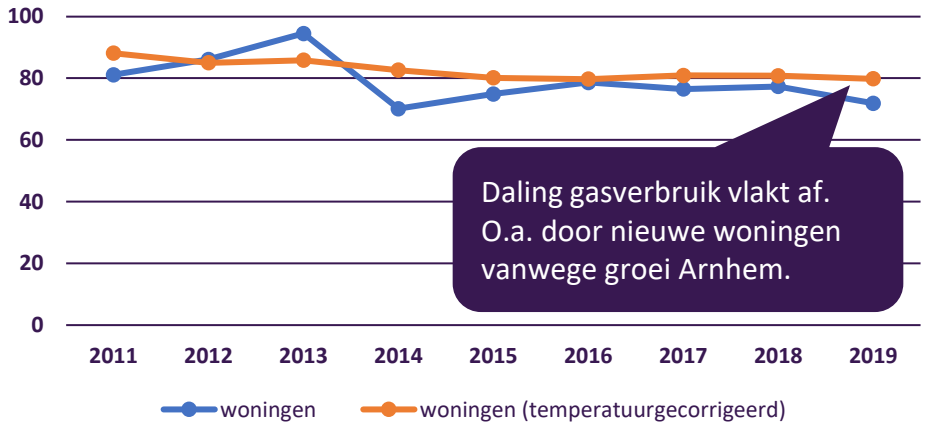

Daling gasverbruik vlakt af. O.a. door nieuwe woningen vanwege groei Arnhem.

Totaal electriciteitsverbruik woningen (milj kWh) Bron: klimaatmonitor

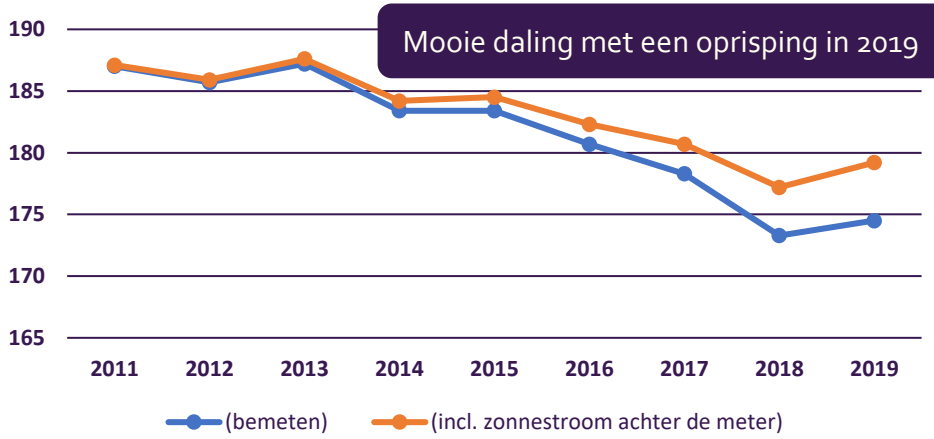

Mooie daling met een oprisping in 2019

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Stabiel dalende trend gemiddeld verbruik per woning.
Gemiddeld gas verbruik per woning neemt ook af.

Gemiddeld electriciteitsverbruik woningen Arnhem (kWh)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

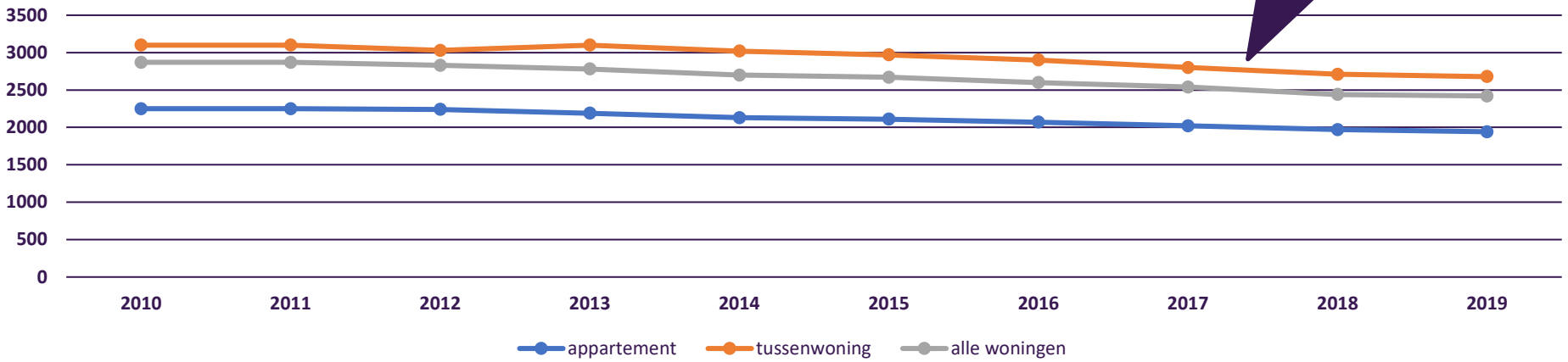

Gemiddeld gasverbruik woningen Arnhem (m3, temperatuur gecorrigeerd)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

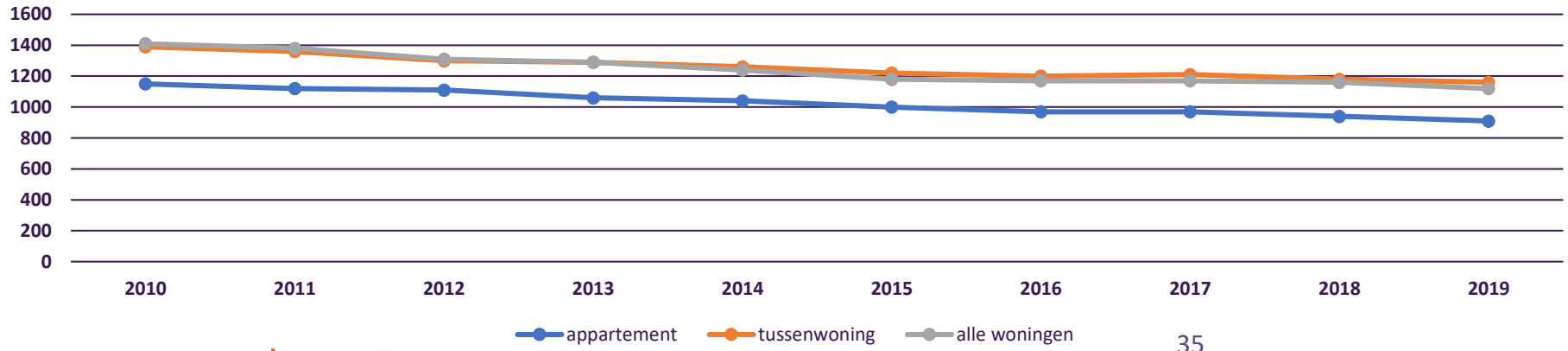

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Bij openbaar bestuur is een daling op het energieverbruik ingezet, zie ook bij het elektriciteitsverbruik.

Energieverbruik publieke sector (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

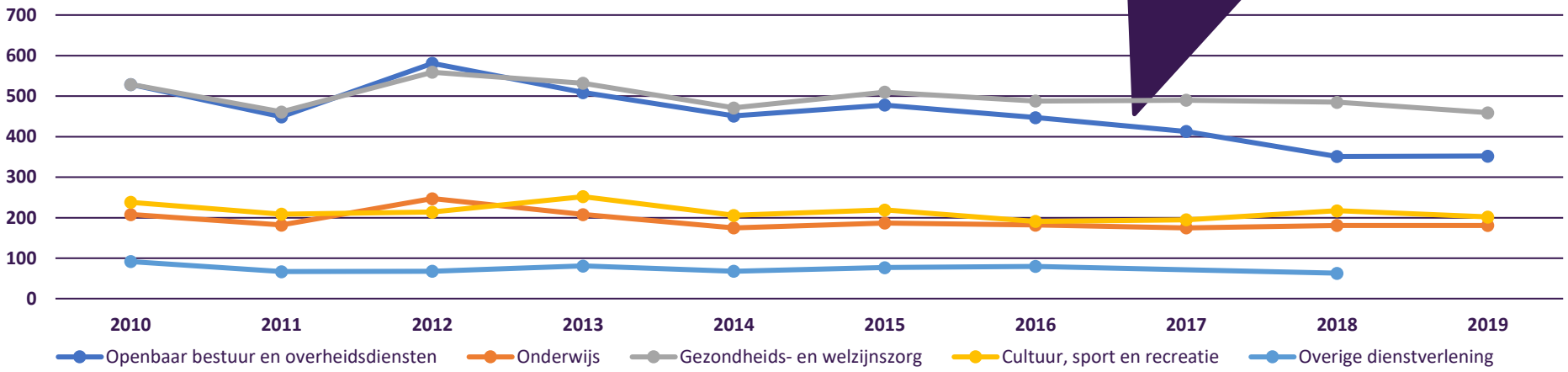

Gasverbruik publieke sector (m3)
Bron: klimaatmonitor

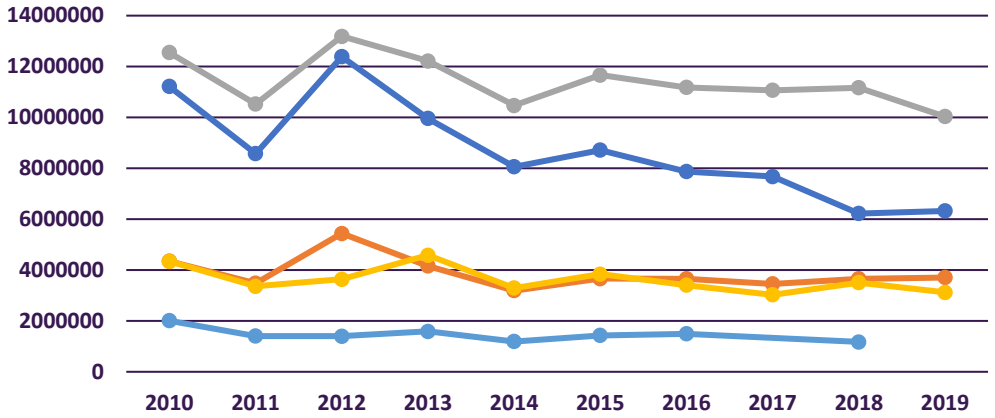

Electriciteitsverbruik publieke sector (kWh)
Bron: klimaatmonitor

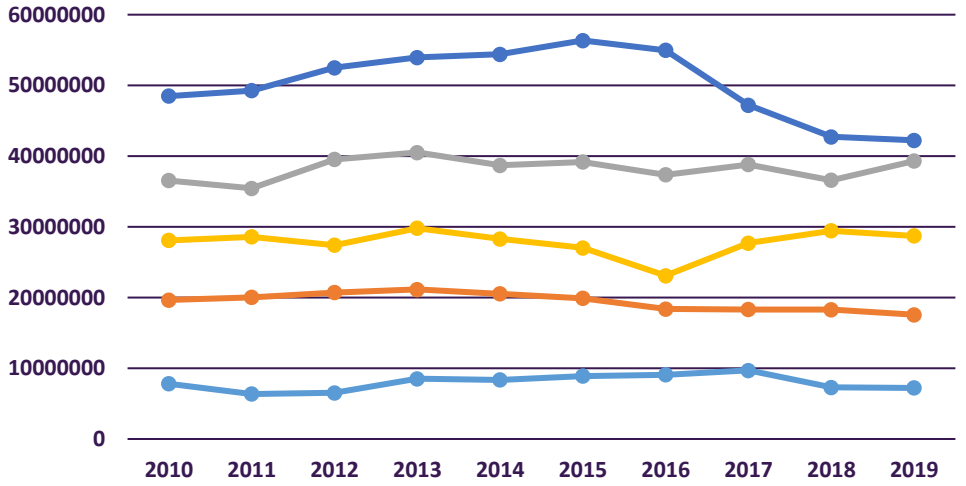

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik versus bekende hernieuwbare energie
Bron: Klimaatmonitor

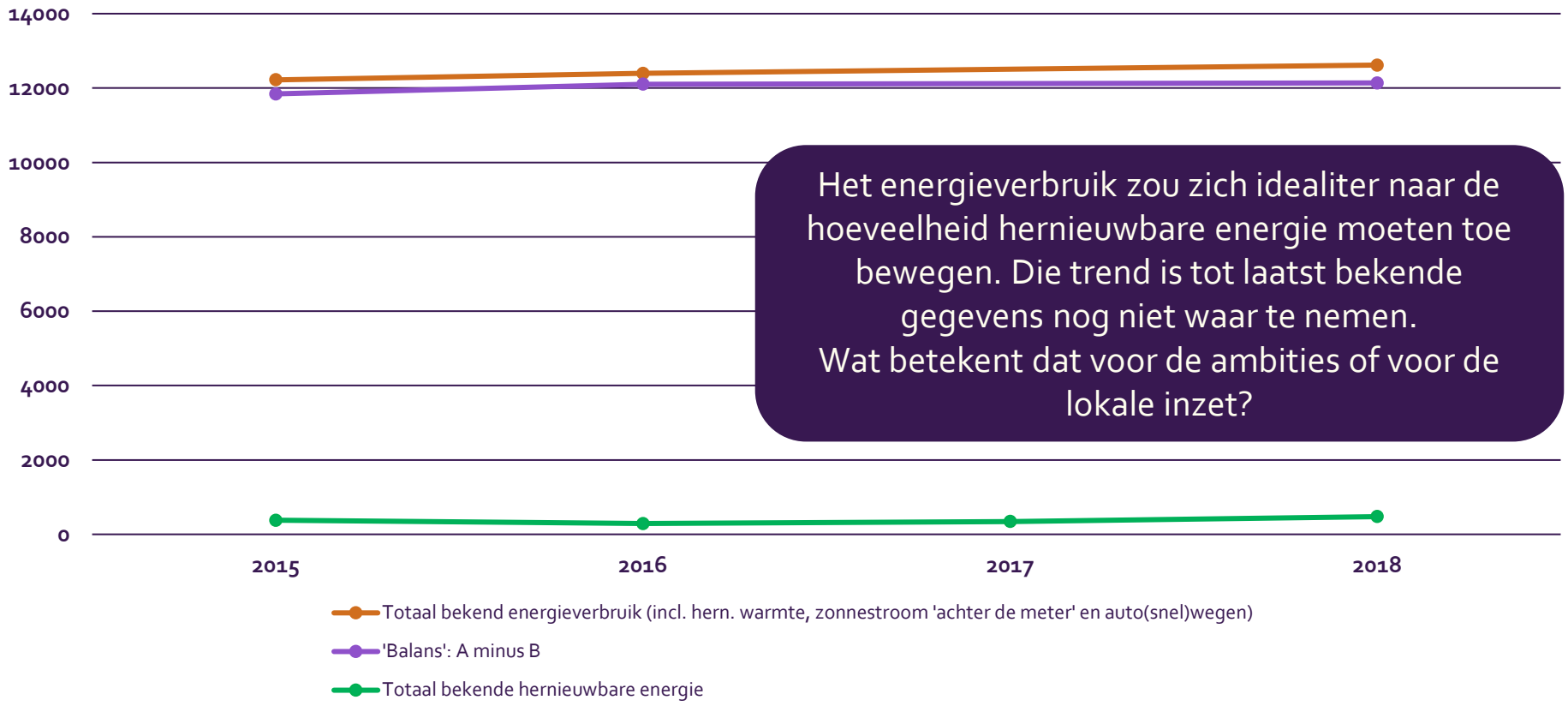

Het energieverbruik zou zich idealiter naar de hoeveelheid hernieuwbare energie moeten toe bewegen. Die trend is tot laatst bekende gegevens nog niet waar te nemen.
Wat betekent dat voor de ambities of voor de lokale inzet?

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Opbrengst zonnepanelen - Arnhem (MW)

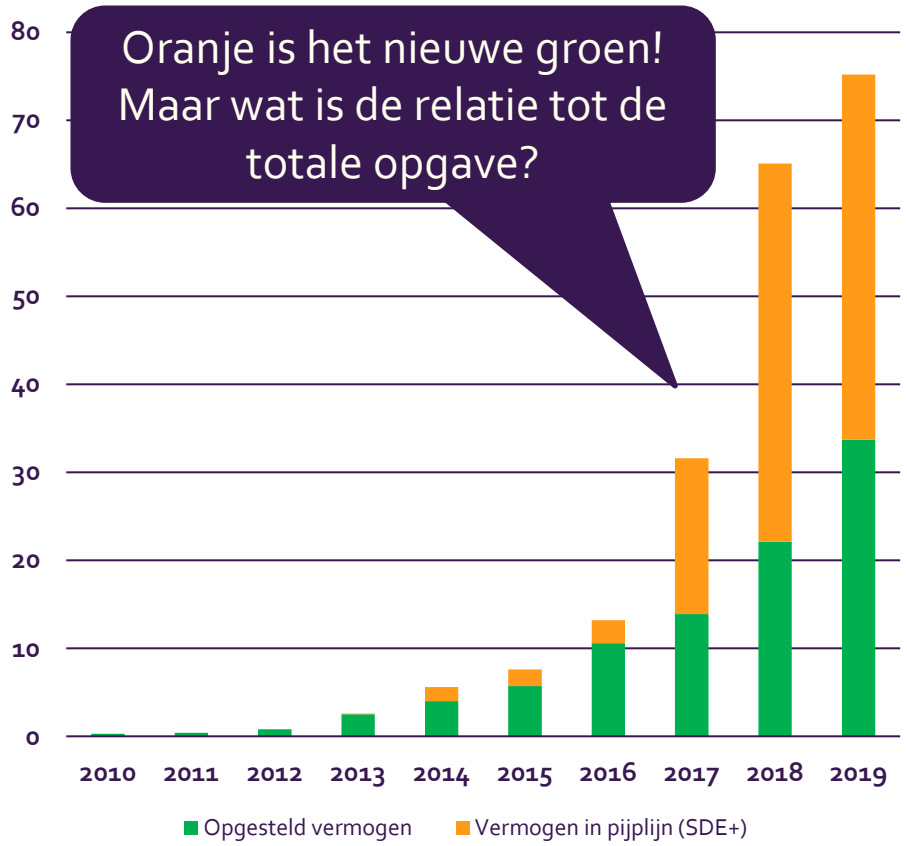

Windturbines Arnhem Bron: Klimaatmonitor

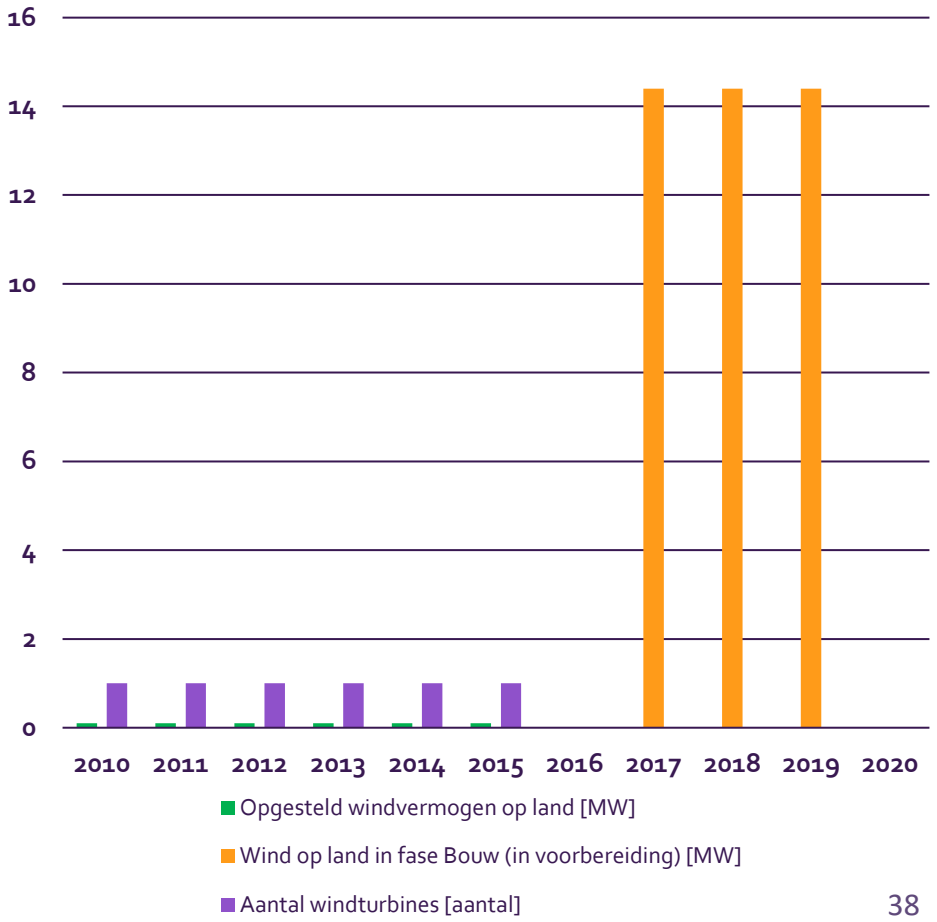

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

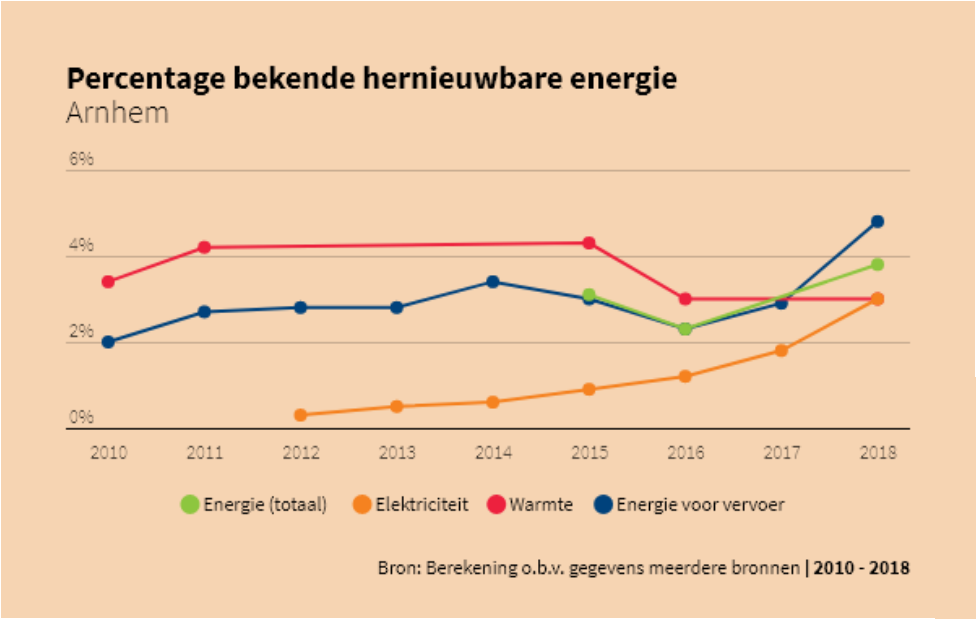

Toelichting?

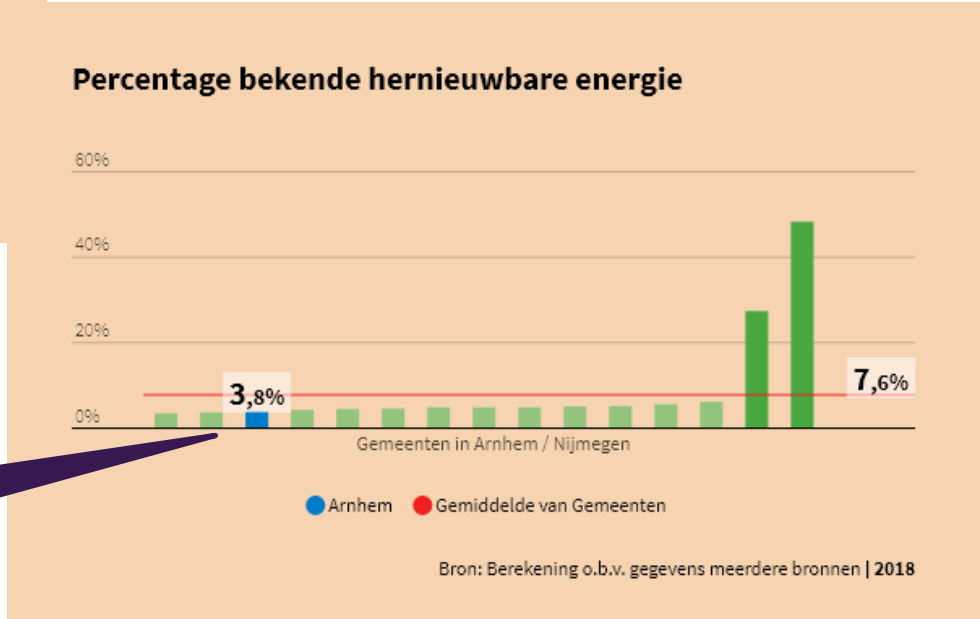

Ondanks ambities en inspanningen "scoort" Arnhem niet direct hoog t.o.v. landelijk gemiddelde of regio.

Bijlage 1: Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik verkeer en vervoer (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

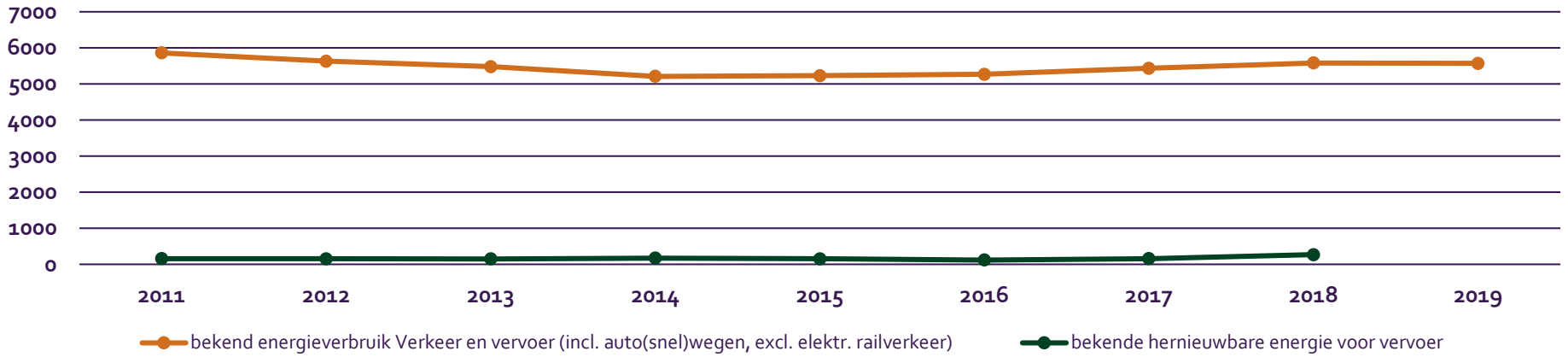

Warmteverbruik versus bekende hernieuwbare warmte
Bron: Klimaatmonitor

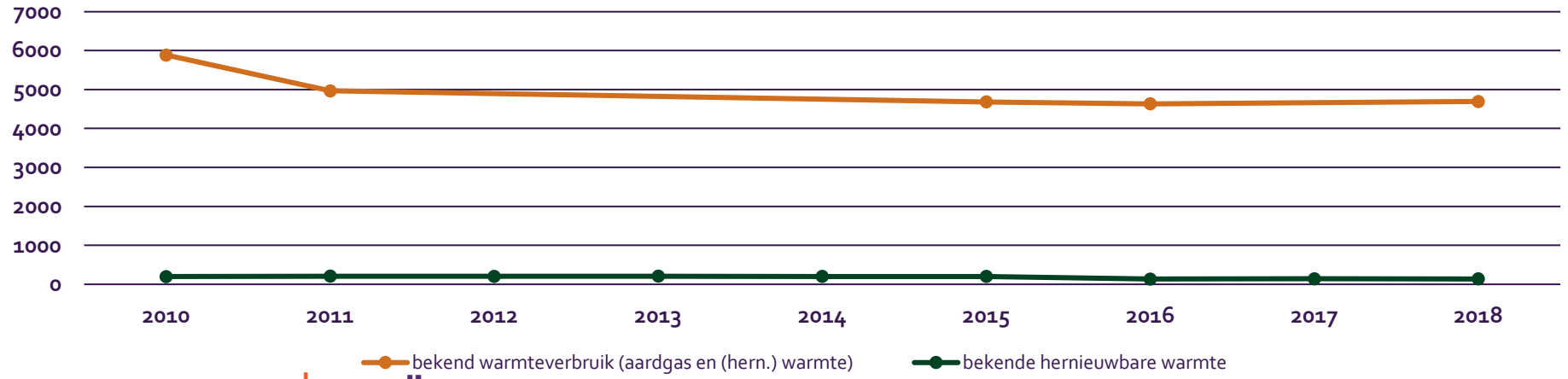

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Elektriciteitsverbruik versus bekende hernieuwbare elektriciteit
Bron: Klimaatmonitor

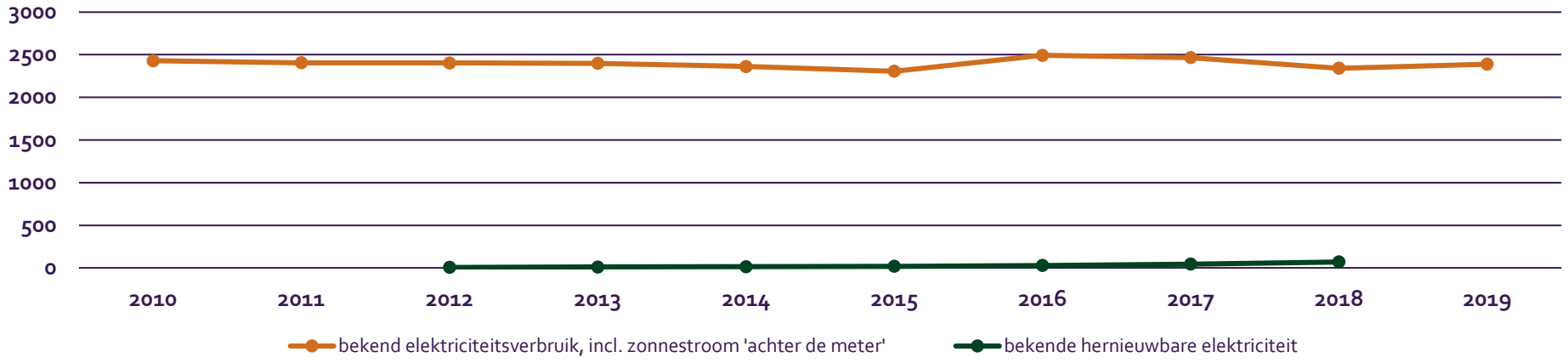

Bekende hernieuwbare Energie (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

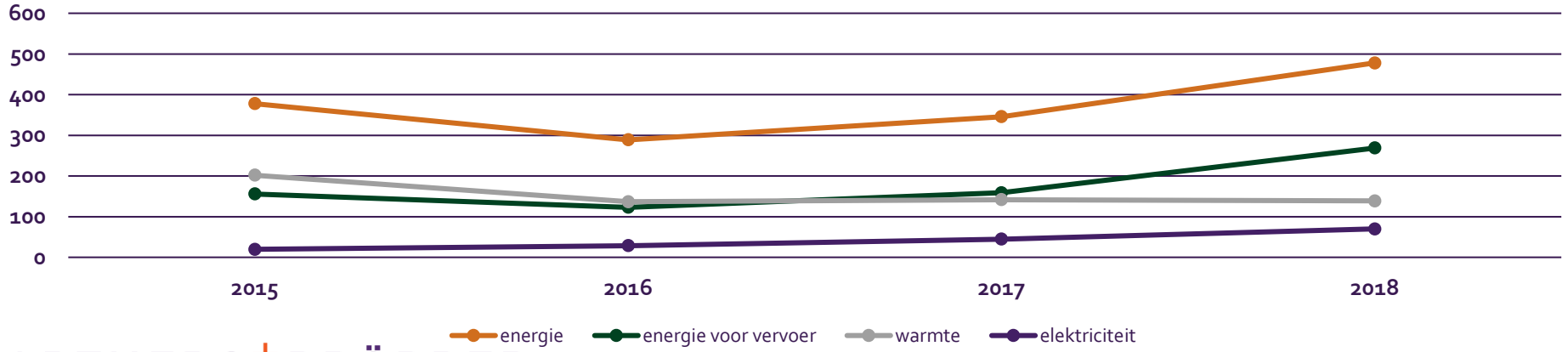

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

Ambitie uit Programmabegroting 2020:

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat wilden we bereiken'

Wat willen we bereiken? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Binnen het deel waar de gemeente invloed op heeft, is het effect en de snelheid ervan mede afhankelijk van onze rolneming. We willen als Arnhem koploper zijn op het gebied van duurzaamheid. Koploper zijn betekent dat we activiteiten realiseren met een grotere impact dan andere gemeenten, of dat we nieuwe aanpakken, initiatieven of (sociale) innovaties ontwikkelen en toepassen. Een koploperpositie in een energietransitie thema past Arnhem. Nu al kiezen startups en multinationals die dagelijks samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen ervoor om dit vanuit Arnhem te doen. In lijn met het landelijke Klimaatakkoord geven we invulling aan de stedelijke energietransitie aan de hand van de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalig opwekking.	Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.	De tekst in de begroting geeft een beeld van de richting voor het beleidsterrein. De tekst kan nog concreter beschrijven wat het beoogde maatschappelijk effect is. Wat houdt een 'grotere impact' in? Hoeveel energie wil je besparen? Hoeveel CO2 wil je reduceren? Etc. De tekst in de jaarstukken geeft geen inzicht en duiding van de stand van het beleidsterrein. Wat zijn de ontwikkelingen voor de 4 genoemde deelprogramma's? Lukt het om al deze deelprogramma's/ reductiedoelen zoals beoogd te realiseren?
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Als vervolg op landelijke afspraken geven we invulling aan de wijkgerichte energietransitie. Onderdeel van de warmtetransitie is ook dat we uiteindelijk van het aardgas gaan. Uiterlijk eind 2021 heeft elke gemeente dan ook een transitievisie warmte. In deze visie legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en - infrastructuren bekend zijn.	Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.	De verantwoording is vrij abstract opgesteld. Wat is de impact dan precies? Wat zijn de beperkingen waar over gesproken wordt?
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Daarin is bepaald dat we in 2030 49% CO2-reductie moeten hebben behaald ten opzichte van 1990 en in 2050 80-95% reductie. In het Gelders Energieakkoord, dat ook door Arnhem is ondertekend, is afgesproken dat de Gelderse regio's geen 49% maar 55% CO2 reductie nastreven in 2030. Arnhem zal niet de volledige CO2 reductie binnen haar eigen grenzen kunnen behalen. De huidige mogelijkheden voor duurzame energie opwekking op grote schaal vraagt om ruimte. Door het stedelijke karakter en de beperkte beschikbare ruimte in het buitengebied zijn er niet voldoende mogelijkheden om helemaal zelfvoorzienend te zijn. Hierdoor ligt een deel van de opgave buiten Arnhem.	Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.	Het doel van 55% reductie in 2030 in de begroting is mooi SMART opgesteld. Dit kan een hele goede effectindicator zijn om op te nemen in de P+C cyclus. De verantwoording geeft geen inzicht in het huidige % reductie. Waar staan we nu? Alle gestelde doelen zijn meer uitvoeringsprestaties dan doelen die een gewenst maatschappelijk effect beogen (bv. % reductie CO2)

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.	Goede verantwoording, al past deze tekst beter bij het kopje 'wat wilden we bereiken', omdat het meer een verantwoordig is over het algemene effect dat je wilt bereiken i.p.v de geleverde (uitvoerings-)prestatie. Door de heldere indeling in de kopjes die terug komt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.
Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030	In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.	Dit gaat over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is vooral inzichtelijk als de jaarstukken ingaan op uitvoeringsprestaties (bv aantal huizen van gas af).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 1)		
Transitievisie warmte. Op basis van de warmteverkenning bereiden we een transitievisie voor, voor alle wijken in Arnhem. In de transitievisie warmte legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en -infrastructuren bekend zijn.	De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte.	Deze verantwoording gaat vooral over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is wenselijk om ook meer te verantwoorden op de uitvoeringsprestaties (bv gerealiseerd aantal huizen van gas af, aantal gevoerde wijkgesprekken).
Voortouw nemen. Waar wijken zich niet spontaan organiseren rond energie- en klimaatvraagstukken, neemt de gemeente het voortouw om bewoners bij elkaar te brengen. Niet iedereen is in staat om mee te komen in de energietransitie. Zeker niet als er prangende kwesties bij mensen spelen rondom veiligheid, leefbaarheid, schulden of andere problemen in de privésfeer. De energietransitie moet voor iedereen toegankelijk zijn.	Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording, doordat ook transparant het pijnpunt wordt benoemd. Verder is ook het noemen van de uitvoeringsprestatie van circa 1.000 woningequivalenten inzichtelijk.
Wijkinitiatieven. Arnhem streeft naar een goede en tijdige betrokkenheid van inwoners bij de grote opgave van de energietransitie en stimuleert de initiatieven in de stad. En niet zonder succes want ondertussen is er in Arnhem sprake van ruim twintig initiatieven in wijken en draaien vier wijken mee in het 'Wijken van de toekomst'-programma binnen het Gelders Energieakkoord (Spijkerkwartier, Alteveer Cranevelt, Heijenoord Lombok en Hoogkamp). Om die ontwikkeling voort te zetten en om wijkinitiatieven in positie te brengen als sterke intermediair tussen wijk en gemeente in het langdurige proces van de energietransitie in de stad, zal de ondersteuning een structureel karakter krijgen. Het AANjaagfonds speelt daarbij een belangrijke rol.	In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Deze tekst gaat naast beleidsvoorbereidingen (werken aan energietransitieplannen) ook in op de uitvoeringsprestaties (15 initiatieven gefinancierd). Dat is inzichtelijk.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 2)		
Ruimtelijke ontwikkelingen. Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in de stad zal de gemeente met initiatiefnemers komen tot afspraken over de invulling van hun eigen verantwoordelijkheid in de energietransitie, maar ook de relatie leggen met de opgave en kansen in de omgeving van de ontwikkeling.	De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.	Vrij abstracte tekst.
Ondersteunend beleid. Om de wijkgerichte energietransitie vorm te geven zal er op landelijk, regionaal en stedelijk niveau ondersteunend beleid en instrumentarium worden doorontwikkeld. Op regionaal en stedelijk niveau heeft de gemeente directe invloed op de ontwikkeling hiervan. Beleid wordt doorontwikkeld op de thema's financiering en betaalbaarheid, bewustwording en energiearmoede, collectieve infrastructuur, bronnenontwikkeling, wet- en regelgeving, organisatie en arbeidskrachtontwikkeling en innovaties. In de energietransitie zijn er ook kansen voor Arnhemse bedrijven om in de wijken innovaties mee te ontwikkelen en toe te passen. Bij de Arnhemse aanpak in de komende jaren worden nadrukkelijk (Arnhemse) innovatieve bedrijven uitgenodigd om mee te denken en mee te doen in de wijkgerichte energietransitie.	In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.	Deze tekst gaat vooral in op beleidsvoorbereidingen (website ontsluiten, Plan van aanpak Energiearmoede) en minder in op de uitvoeringsprestaties (zoals aantal verduurzaamde woningen, aantal geadviseerde bewoners en bedrijven).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
De regio Arnhem Nijmegen stelt een Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen op.	Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Vooral ook door het grote aantal genoemde uitvoeringsprestaties (zoals 110 energiecontroles, 24 aanvragen en 22 toekenningen, 15 energiescans, 46 nieuwe SDE+ beschikkingen, 500 laadpunten, 4 windmolens, etc.)

BEHANDELRESULTAAT

MENINGSVORMENDE BEHANDELING 2 JUNI 2021

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2025, Turap I en Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2020) Portefeuille Van der Zee

Documentnummer:	
Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	Dhr. Van der Zee

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Manders (AC), Kalthoff (VVD), Hutten (CDA), Andeweg (D66), Van der Loo (GL), De Vries (PvdA), Nede (ChristenUnie), Witberg (Partij voor de Dieren) en Aydemir (Denk/VA).
De fracties van PVV, SP en AOP waren niet vertegenwoordigd.

Verloop
Tijdens deze Meningsvormende behandeling zijn vooral vragen gesteld over de portefeuille-onderdelen: Mobiliteit (verkeersveiligheid), Grondpolitiek en Zorg.
Diverse partijen (ArnhemCentraal, Partij voor de Dieren, Denk/VA, D66 en CDA) hebben aangegeven moties te overwegen.
De wethouder heeft aangegeven de gestelde technische vragen te beantwoorden.
(Er waren geen vragen over de FJP.)

Toezegging
Wethouder Van der Zee zegt toe voor de zomer een update (stand van zaken) van de aangenomen 'moties Openbaar Vervoer' en de aangenomen 'moties Gezond en Fit', naar de raad te sturen.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de Meningsvorming-1 behandeling is afgerond.

De raadsadviseur,

E.J.S. Dirksen

De voorzitter,

V.L. Bouma

Titel/onderwerp: **Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021/ Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2020)**

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mw. N. Bouwman
Portefeuillehouder:	**Portefeuille wethouder Bouwkamp** Duurzaamheid, Groen, Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet, Cultuur, Asiel/ vluchtelingenzaken, Dierenwelzijn, G32 fysieke pijler Project Oostelijk centrumgebied	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	Informerend/ Meningsvormend 1		
Toelichting	**Agendacommissie** De agendacommissie heeft besloten, vanwege de onderlinge samenhang, de meningsvorming 1 (M1) van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1 2021, de Jaarstukken 2020 (incl. geheime FJP) te behandelen. De behandeling vindt geordend per portefeuillehouder plaats, separaat in verschillende raadskamers. **Perspectiefnota 2022-2025** De Perspectiefnota 2022-2025 kijkt vooruit tot na de crisis De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's: - Meedoen in een socialer Arnhem - Wonen in een duurzamer Arnhem - Genieten van een nog mooier Arnhem - Open en verantwoord besturen In deze Perspectiefnota leest u per thema de ambities van het college en welke extra investeringen en financiële uitwerking het college voorstelt aan de gemeenteraad, om deze de komende jaren te realiseren. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022. **Ambities** Het college wil de stad nog beter maken op zijn sterke punten en tegelijk zorgen dat ieder Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en mee kan doen. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten voor het college. Tegelijkertijd houdt het college de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de begroting 2021, waarbij de weerstandsfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. **Participatie** De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin plannen en visies op diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visie en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaatsgevonden of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota vindt u dit terug.		

	Het college heeft inwoners geïnformeerd over de Perspectiefnota via een infographic en een animatie. De zijn inwoners zijn uitgenodigd om via social media hun mening te geven over de Perspectiefnota. Daarnaast heeft het college, op verzoek van de agendacommissie, inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad. De uitkomsten van beide acties vindt u terug in het bijgevoegde stuk "Participatie en de Perspectiefnota". **Uitvoering moties** In de Perspectiefnota treft u de toelichting aan hoe het college uitvoering wil geven aan de motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' evenals de motie 'Realistischer inschatten nieuw beleid' (20M20g). Meer informatie over de uitvoering treft u aan in de raadsbrief d.d.11 mei 2021 (de moties en de raadsbrief zijn bij de stukken gevoegd). Daarnaast wordt in navolging van motie 20M277 een lijst van indicatoren gevoegd uit verschillende rapportages, dit om het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022. **Risico's** De Perspectiefnota bevat een bijlage: Impactanalyse gevolgen coronacrisis. Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van de verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder ander betrekking op de feitelijke financiële impact op de gemeentelijke begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit **Turap-1 2021** Het raadsvoorstel Turap-1 2021 zal in samenhang met de Perspectiefnota behandeld worden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaal effect in het uitvoeringsjaar 2021. In de Turap-1 zijn deze effecten in detail toegelicht. De Tuarp-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap-1 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter. Om de raad vroegtijdig te informeren over een geactualiseerde begroting ligt er een raadsvoorstel ter vaststelling i.p.v. een brief. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. **Jaarstukken 2020 (incl. Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)** In de Jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota FJP opgenomen. De FJP bevat een geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten, de toekomstige winstverwachting, de te verwachten verliezen, de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd. Door vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2002 kan decharge verleent worden aan het college van B&W voor het gevoerde beleid. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. De auditcommissie heeft in haar vergadering van 12 mei de Jaarstukken en de daarbij behorende accountantsverslag besproken. De bevindingen zijn terug te vinden in de brief d.d. 19 mei, die zij hierover naar de raad hebben gestuurd. De brief is bijgevoegd. **Duisenbergmethode** Een viertal raadsleden hebben onderzocht of de raad zijn controlerende taak goed kan uitvoeren door de informatie die in de jaarstukken te vinden is. Zij hebben daarbij onderzoek gedaan volgens de Duisenbergmethode. Zij hebben onderzoek gedaan naar het programma Klimaat& Energie in de Jaarstukken van 2020. De uitkomsten zijn te

	lezen in bijgevoegde analyse "Analyse jaarstukken - Klimaat en Energie en kunnen betrokken worden bij de behandeling van de Jaarstukken 2020. **Proces** 1. De periode van technische vragen stellen is afgerond. De bundel met technische vragen en indien voor handen de antwoorden, is geplaatst bij de stukken op Ibabs. Deze bundel zal indien er nieuwe antwoorden zijn opnieuw geplaats worden in iBabs. Dit zal met een notificatie gepaard gaan. Er heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren op 12 mei plaatsgevonden. 2. De M1 uitloop datum is voorzien 9 juni. 3. De M2 van de Perspectiefnota en de Turap-1 zal in samenhang op woensdag 23 juni plaatsvinden. 4. Woensdag 30 juni zal de besluitvormende raadsbehandeling zijn. Voor details verwijs ik u naar de bijgevoegde notitie "Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2022-2025" die de agendacommissie heeft vastgesteld. Deze notitie is bij de stukken gevoegd. **Vervolgproces Jaarstukken en FJP** De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Afronden I en M1 fase Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2021)
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Het betreft een informerende/ meningsvormende behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en de Jaarstukken 2020 (incl. de FJP) en vindt in raadskamers, geordend per portefeuille plaats. <u>Informerende fase</u> De informerende fase bestaat uit de mogelijkheid voor insprekers om de gemeenteraad toe te spreken en eventuele vragen te beantwoorden. Op dit moment heeft er één inspreker zich gemeld. De portefeuillehouder is welkom als toeschouwer, maar heeft geen rol bij deze behandeling. Na deze fase zal gestart worden met de M1 behandeling van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1, de Jaarstukken en de FJP. <u>Meningsvormend (M1)</u> - De behandeling van de M1 zal plaatsvinden in twee termijnen, te beginnen met het termijn aan de zijde van de raadskamer. De portefeuillehouder reageert op vragen in zijn eigen eerste termijn. Interrupties zijn toegestaan. - De behandeling zal (meer) vraag gericht zijn en er zal door de voorzitter voorgesteld worden om volgens de ordening van de onderwerpen van de portefeuille-indeling de vragen te stellen, zie bovenaan in het behandeladvies. - Er is geen volgorde voorzien in vragen stellen m.b.t. de 4 voorliggende raadsvoorstellen. - In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Hierbij is het wenselijk als de fracties aangeven m.b.t. welk raadsvoorstel zij overwegen een motie danwel amendement in te dienen. In de uitkomst van de Meningsvormende (MI) behandeling van de Perspectiefnota is voorzien. Deze zal plenair plaatsvinden op woensdag 23 juni. De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Perspectiefnota 2022-2025
Bijlage Perspectiefnota 2022-2025
Participatie en de Perspectiefnota 11 mei 2021
Raadsbrief 11 mei 2021 m.b.t. uitvoering moties Aangenomen Moties: 20M209g, 20M255, 20M277
Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)
Raadsvoorstel Turap-1 2021
Bijlage 1 - Turap-1 2021
Bijlage 2 - begrotingswijziging 210040W043
Bundel technische vragen en antwoorden
Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 incl. FJP 2020"
Bijlage 1 - Jaarstukken 2020
Bijlage 2 - Controle verklaring jaarstukken 2020
Bijlage 3 Accountantsverslag 2020 Deloitte
Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag
Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaat bestemming
Bijlage - 6 Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad
Brief auditcommissie 19 mei 2021
Duisenbergmethode: Analyse Jaarstukken 2020-Klimaat en Energie
Duisenbergmethode: presentatie 26 mei

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 564719

Onderwerp: Perspectiefnota 2022-2025

Voorstel

1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

Inleiding

Hierbij bieden wij u de Perspectiefnota 2022-2025 aan waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.
De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie. Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

Uitnodiging gezamenlijke verrijking
Komende tijd - waarin wij hopelijk naar een steeds meer geopende samenleving gaan - zullen wij met elkaar steeds beter in beeld moeten krijgen wat de belangrijkste ontwikkelingen voor de toekomst zijn in relatie tot corona. Ook zullen wij in onze stad steeds beter zicht krijgen op de effecten. Wij vinden het dan ook goed met elkaar tot een uitwisseling van gedachten te komen over hoe college en raad zich

Gemeente Arnhem

daarin (verder opstellen). Wij nodigen de raad van harte uit voor een bijeenkomst die wij organiseren waarbij we ons ook laten inspireren door deskundige inzichten, bijvoorbeeld vanuit de belangrijke planbureaus. Graag gaan wij met uw raad in overleg voor een passend moment in komende periode.

Ambities in samenhang
We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Onze ambities pakken we met andere woorden in samenhang op. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

Tegelijkertijd houden we de weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de Begroting 2021, waarbij de weerstandfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. Hiermee bouwt het college aan een stevig financieel fundament om Arnhem in de toekomst op verder te bouwen.

Beoogd effect

De uitkomsten van de besluitvorming over de Perspectiefnota te betrekken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022

Argumenten

1.1 *Actualisatie begrotingskader*
Met de Perspectiefnota 2022-2025 worden de begrotingskaders bijgesteld op basis van autonome ontwikkelingen, uitvoering moties, onvermijdelijke beleidsintensiveringen en beleidswensen. In de Begroting 2022 zullen deze kaders verder worden ingevuld.

1.2 *Integrale aanpak beleidsintensiveringen*
De uitdagingen waar Arnhem voor staat hebben niet slechts één facet. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten. .

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Impact coronacrisis*
Ten opzichte van de Perspectiefnota 2021-2024 is het inzicht in de gevolgen van de coronacrisis nu vele malen groter. Met de vaccinatiecampagne die vordert komt er ook steeds meer zicht op de situatie na de crisis. Toch zijn er veel onzekerheden de komende tijd. Hoe zal de bedrijvigheid zich herstellen, wat zijn de werkelijke achterstanden in de zorg die zijn opgelopen, welke (langdurige) effecten zijn er op mensen zonder werk en op Arnhemmers in armoede en met schulden, zijn er sectoren die onverwachts minder soepel opstarten na de crisis. Het blijft van belang deze ontwikkelingen de komende tijd nauwkeurig te volgen.

1.2 *Ontwikkelingen gemeentefonds*

Alle onderzoeken in het kader van de herijking van het gemeentefonds zijn afgerond. Op dit moment lopen de diverse consultatietrajecten. Het nieuwe kabinet moet een besluit nemen over de invoering

van de herijking. Daardoor zijn de exacte gevolgen daarvan nog een grote onzekerheid voor de toekomst.

Participatie

De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies/plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden en/ of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota maken we dit inzichtelijk.

Daarnaast starten we dit jaar met het verbeteren van de informatievoorziening over de Perspectiefnota. Hierbij zetten we in op de trede 'informeren' van de participatieladder. We maken bij de concept Perspectiefnota een infographic en een animatie. Hierin zullen we uitleggen wat de Perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. Deze grafische weergave zullen we (rond 1 mei) breed verspreiden via social media en op de gemeentepagina van de Arnhemse Koerier. Daarnaast betrekken we inwoners bij de Perspectiefnota via de participatietool meedenken.arnhem.nl. Ook dat start rond 1 mei.

Financiën

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve toegevoegd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. In deze Perspectiefnota voorzien we de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2025
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 doorgroeit naar 1,4.

In de Perspectiefnota wordt hiernaast expliciet stilgestaan bij de ontwikkeling van de financiële positie. Daarbij wordt ook toegelicht hoe uitvoering wordt gegeven aan motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'. We beschouwen deze motie daarmee als afgehandeld.

Bij de Perspectiefnota wordt in navolging van motie 20M277 een lijst met indicatoren gevoegd uit de verschillende rapportages zoals die aan de raad worden aangeboden. Zoals in de Auditcommissie van 15 maart toegelicht is dit een tussenstap in het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022.

Uitvoering

De besluitvorming van de raad over de Perspectiefnota 2022-2025 wordt betrokken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022, die eind september 2021 aan uw raad wordt aangeboden.

Communicatie

Er is een persbericht verzonden over deze Perspectiefnota. Daarnaast wordt middels een infographic en een animatie inzichtelijk gemaakte welke keuzes en ambities worden gemaakt. Via meedenken.arnhem.nl worden enkele vragen onder Arnhemmers uitgezet als consultatie op deze perspectiefnota. De resultaten hiervan ontvangt u gebundeld in een na te zenden bijlage vóór de raadsbehandeling Daar waar van toepassing worden externe partijen door hun gemeentelijke accounthouders op de hoogte gebracht van besloten maatregelen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Perspectiefnota 2022-2025

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	564719

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: ;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. 1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Vooraf

Voor u ligt de Perspectiefnota 2022-2025 waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.
Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

We staan samen voor deze uitdagingen. Want Arnhem, dat zijn we allemaal: bestuur, ambtelijke organisatie, bedrijven, en vooral de inwoners. Samen maken we onze stad mooier, beter en socialer. Dat is de opdracht voor ons allemaal.

Inhoudsopgave

Vooraf **1**

1. Arnhem sterker uit de crisis **5**

2. Meedoen in een socialer Arnhem **7**
2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 10

3. Wonen in een duurzamer Arnhem **17**
3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 19

4. Genieten van een nog mooier Arnhem **23**
4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 26

5. Open en verantwoord besturen **27**
5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 31

6. Totaalbeeld **37**

Bijlage **39**

1. Arnhem sterker uit de crisis

Arnhem komt uit een crisis die ze sinds de Tweede Wereldoorlog niet heeft meegemaakt.
De pandemie heeft ook in onze stad diepe sporen achtergelaten. Naast het persoonlijk verlies van Arnhemmers die hun naasten verloren door het virus, waren er ook grote economische en sociale gevolgen: winkels gingen dicht, scholen sloten tijdelijk hun deuren, terrassen en musea bleven leeg, de anderhalvemeter-samenleving is nu meer dan een jaar een feit.
De gemeente nam in het voorjaar van 2020 direct maatregelen om de crisis het hoofd te bieden, maatregelen die ook in 2021 en verder blijven gelden. Er kwam een herstelagenda waarin de gemeente extra steun uittrok voor bewoners en bedrijven die in de knel dreigden te komen. Nu de vaccinaties op stoom komen, gloort er voorzichtig licht aan het einde van de tunnel. Nu is het zaak om door te pakken. Met deze perspectiefnota willen we ervoor zorgen dat Arnhem en de Arnhemmers straks sterker uit de crisis komen.

Ook na corona wil Arnhem een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad met ruimte voor bedrijven. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.

Dat zijn mooie ambities, maar nog niet alle Arnhemmers zien dat terug in hun dagelijks bestaan. We willen dat alle Arnhemmers een inkomen hebben waarmee ze rond kunnen komen, dat ze de baan kunnen vinden die ze nastreven. We willen een Arnhem waar de verschillen tussen gezond en ongezond, tussen arm en rijk niet zo groot zijn als nu, waar de tweedeling afneemt. In onze plannen voor het komende jaar houden we er daarom nadrukkelijk rekening mee dat deze ten goede komen aan alle Arnhemmers, dat iedereen kansen krijgt en mee kan doen.

Om dat te bereiken breken we door muren heen: we verbeteren de leefbaarheid in de wijken door scholing, banen, wegwerken van armoede onder kinderen en het vergroten van de veiligheid met elkaar te verbinden. Die onderwerpen zijn immers nauw aan elkaar verbonden. De neergaande spiraal in zwakke buurten willen we de komende jaren ombuigen, zodat Arnhemmers weer zicht krijgen op een betere buurt, meer werk en meer kansen. Zo voorkom je dat jongeren voortijdig school verlaten en in de criminaliteit belanden of dat mensen hun baan verliezen.

We verbinden onze ambities op veel meer gebieden. Door groen in de openbare ruimte, sport en gezondheid met elkaar te combineren. Door ondernemers te helpen, zo banen te creëren en daarmee ook de armoede aan te pakken. Of door de energietransitie in de wijken met enthousiaste wijkparticipatie aan te pakken.

We investeren in de economische kracht van de stad, met ‘duurzaamheid en energie’ als belangrijk vlaggenschip. We maken Arnhem gezonder, diverser en nóg groener. Dé cultuurstad van het oosten. Een gastvrije stad. We bereiden Arnhem verder voor op de toekomst. Klimaatbestendig en duurzaam, met een goede bereikbaarheid en voldoende woningen. Met deze investeringen zorgen we op korte termijn voor nieuwe werkgelegenheid en voor versterking van de lokale economie.

De gevolgen van de coronacrisis proberen we dus op te vangen door gelijktijdig te investeren in de wijken, in onze bewoners, in duurzaamheid én in de economie. Die aanpak past ook geheel in het advies van de gezamenlijke planbureaus hoe om te gaan met deze crisis en vooral: de tijd die erna komt. Als corona weg is, zijn we er immers nog niet. We willen ook dan klaar staan voor die ondernemers en Arnhemmers die extra risico’s lopen. We zien daarbij kansen bij duurzaamheid, digitalisering, thuiswerken of het tegengaan van leegstand in de binnenstad.

Onze ambities bereiken we niet vanaf de tekentafel in het stadhuis. We hebben onze inwoners hiervoor nodig. We móeten aansluiten bij hun beleving, gebruik maken van hun inventiviteit, met aandacht voor tradities en ervaringen in de wijken. Ook doen we dit samen met de vele partners binnen en buiten de stad. Regionaal in de groene metropoolregio, met de provincie, met het Rijk en met Europa.

In deze perspectiefnota leest u hoe we onze ambities aan elkaar verbinden en welke keuzes we daarbij maken. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022.

De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Per thema beschrijven we onze ambities en welke extra investeringen en financiële uitwerking we komende jaren doen om deze te realiseren.

2. Meedoen in een socialer Arnhem

Meedoen in een socialer Arnhem betekent dat iedereen het beste tot zijn recht komt en naar zijn vermogen kan meedoen. Een stad waar Arnhemmers in al hun verscheidenheid met elkaar samenleven, elkaar ontmoeten, elkaar versterken en waar ruimte is voor verschillende inzichten en meningen. Een stad waarin Arnhemmers gelijkwaardig zijn. Waarin het niet uitmaakt of je een beperking hebt, welke achtergrond je hebt of in welke wijk je woont. Je kansen binnen het onderwijs, op werk, wonen, zorg, cultuur, sport, in het bestuur en binnen de gemeentelijk organisatie moeten gelijk zijn.

Met deze ambities en een samenhangende, wijkgerichte aanpak willen we de brede welvaart in Arnhem versterken. We werken in deze opgave nadrukkelijk samen met de sociale wijkteams, de teams Leefomgeving, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, scholen etc. We werken op dit moment samen met veel betrokken partners aan een integrale visie op het sociaal domein en aan een jeugdnota.

De hoofdlijnen

Vanuit meedoen in een socialer Arnhem zetten we in op: een impuls voor de wijkaanpak, het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven, het aan het werk helpen van Arnhemmers en het bieden van veiligheid aan onze inwoners.

Impuls voor de wijkaanpak

We zien veel inspanningen en mooie initiatieven die wijken sterker maken. Tegelijkertijd zien we dat we er nog niet zijn en dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. In die wijken zijn sociaal-maatschappelijke problemen complex. Er is actie nodig op thema's als werk, onderwijs, jongeren, veiligheid, zorg en wonen.
De uitdaging is om deze acties slim te combineren, ook met de opgaven uit het fysieke domein. Denk daarbij aan woningbouwplannen en verduurzaming waarbij inwoners kunnen participeren. Of denk aan vergroening in combinatie met gezondheid en sport. Speciale aandacht gaan we besteden aan onderwijs, want de meeste kans op het tegengaan van de tweedeling zit bij de nieuwe generatie die zich nog kan ontwikkelen en die in staat is om problematiek die misschien al generaties lang bestaat, te doorbreken.

Sociaal-maatschappelijke problemen zijn het grootst in een vijftal wijken aan de oostkant van de stad (Klarendal, Geitenkamp, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen). Een samenhangende aanpak van stadsvernieuwing is nodig om de leefbaarheid te verbeteren en de kwaliteit van leven te verhogen. Onder de noemer Arnhem-Oost aanpak vindt die samenhangende en wijkgerichte aanpak inmiddels plaats.

Het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven

Met de meeste Arnhemmers gaat het gewoon goed. Toch is er werk aan de winkel. We merken dat door corona gevoelens van eenzaamheid toenemen, gevoelens van angst en stress vaker voorkomen en meer mensen door onzekerheid in psychische nood komen. Er is risico op verlies van werk, armoede, ongezondere leefstijl en lager psychisch welbevinden. We willen Arnhemmers helpen door te zorgen dat zij hun weg kunnen vinden in alles wat er aan ondersteuning en voorzieningen is. We investeren in ontmoeting, in steuntjes in de rug voor mantelzorgers, voor kinderen en jongeren. We maken ruimte voor meer algemeen aanbod door kritisch te kijken naar gespecialiseerd aanbod. Bijvoorbeeld; liever een netwerk van sportplekken en verenigingen in de wijk dan individuele indicaties voor 'sportbegeleiding'. We willen met onze aanpak vooral ook aansluiten bij de beleving van inwoners en gebruik maken van de inventiviteit en de ervaring die er in de wijken is. Zoveel mogelijk Arnhemmers moeten een gezond, fit en gelukkig leven kunnen leiden. Daarom hebben we een lokaal sportakkoord dat een stimulans biedt aan alles wat we op gebied van sport en bewegen in Arnhem hebben. Zo versterken we de leefbaarheid en de sociale kracht in de wijken. Op dit moment vindt een herijking van de welzijnsopgave plaats. Hier liggen kansen om maatwerkvoorzieningen om te buigen naar algemene voorzieningen.

De opvang van daklozen is door corona ingrijpend en blijvend gewijzigd. De opvangvoorzieningen worden verbeterd, maar belangrijker nog is ons doel om deze groep mensen zoveel mogelijk te begeleiden naar zelfstandig wonen. Nog dit jaar worden de eerste woningen daarvoor geschikt gemaakt.

Het Uitvoeringsplan *Inclusief Arnhem* krijgt steeds meer handen en voeten. Het plan kent aan aantal focuspunten, te weten het voorkomen en tegengaan van discriminatie, versterken van de positie van inwoners met beperking, bevorderen van diversiteit in organisaties, werken aan een inclusieve gemeentelijke organisatie, en zorgen voor inclusieve gemeentelijke communicatie.

De coronacrisis laat overigens goed zien waar we samen met onze inwoners toe in staat zijn. In zeer korte tijd ontstonden uiteenlopende initiatieven gericht op het helpen van die Arnhemmers die het door corona extra moeilijk hadden. Onder andere via www.voorelkaarinarnhem.nl werden vraag en aanbod bij elkaar gebracht. Onze welzijnsinstellingen en ook veel individuele bewoners of bewonersorganisaties verdienen complimenten voor hun snelle handelen.

Doorbraak naar werk

Onze focus ligt op het aan het werk helpen van Arnhemmers die nu langs de kant staan of dreigen aan de kant te staan. Werk is de beste weg uit de armoede en draagt in belangrijke mate bij aan het gevoel van eigenwaarde van inwoners. De opgave om meer Arnhemmers aan het werk te helpen en houden pakken we zo aan dat inwoners ook geholpen worden andere problemen in hun leven op te lossen. Inwoners die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering worden door een vast contactpersoon in de eigen wijk ondersteund in de weg naar werk. Dit maakt het mogelijk naar de totale leefsituatie van een inwoner te kijken. Een belangrijke belemmering om aan het werk te gaan blijkt het hebben van schulden. Het voorkomen van schulden en verder verbeteren van de schulddienstverlening is een belangrijk thema dat hoog op de agenda staat.

Veiligheid

Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan, een voorwaarde voor verbetering van ons leven. Buurtwerkers, jongerenwerkers, docenten en middenstanders trekken regelmatig aan de bel om met ons te bespreken hoezeer toenemende criminaliteit hun inzet voor de Arnhemmers dwarsboomt. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.

Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van (nieuwe) bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie, met partners uit de zorgsector, met inspecties, de belastingdienst en andere maatschappelijke organisaties dagelijks in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen. Dat kan alleen op niveau blijven als wij onze sterk verbeterde uitvoeringskwaliteit verder weten te professionaliseren en te bestendigen.

Participatie

Waar mogelijk betrekken we inwoners bij het maken van onze plannen. De wijkprogramma's komen via gesprekken met inwoners tot stand en bij de herijking van de welzijnsopgave zijn veel contacten geweest met inwoners, verenigingen en betrokken maatschappelijke organisaties. De Teams Leefomgeving weten steeds beter wat in de wijken speelt en welk aanbod in de wijk nodig en gewenst is. Naast Rijnstad en de teams Leefomgeving, bieden ook andere partijen vormen van bewoners-ondersteuning aan in de wijken. Denk bijvoorbeeld aan de sociale wijkteams, het Sportbedrijf, Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars, de Adviesbrigade, het Kunstbedrijf of projectmanagers (Zzp-ers).

Op dit moment wordt hard gewerkt aan een integrale visie voor het Sociaal Domein; met in het verlengde daarvan een uitwerking van het jeugdbeleid en een woonzorgvisie. Voor deze integrale visie betrekken we diverse belanghebbende partijen uit het veld en verwerken we hun input in deze visie. Daarnaast hebben we tijdens deze coronacrisis zeer regelmatig overleg met verschillende partijen die in

onze stad werkzaam zijn en hebben we gesprekken gevoerd met bijvoorbeeld jongeren over hoe zij de corona crisis ervaren. Deze input gebruiken we om te zorgen dat we onze inwoners zo goed mogelijk kunnen blijven ondersteunen.

Ook betrekken we inwoners die te maken hebben met armoede en schulden bij onze beleidsontwikkeling. Bij de visie op schulddienstverlening hebben we met verschillende ervaringsdeskundigen gesproken. Zij hebben onder andere hun kennis ingebracht bij het ontwikkelen van de toolbox en de communicatie-campagne rondom schulden. Daarnaast gebruiken we de inhoudelijke expertise van verschillende doelgroepen. Zo gaan we jongeren betrekken bij de herijking van het JFP en is er een klankbordgroep gevormd van ondernemers rondom de pilot ''geldzaken en ondernemers''. Ook voor de armoedenota hebben we op verschillende manieren bewoners en intermediairs geraadpleegd; onder andere door bijeenkomsten met ketenpartners en met het jongerenplatform van Zorgbelang en door het voeren van gesprekken met gezinnen die in armoede leven en de adviesraden. Deze bewoners en ketenpartners blijven betrokken bij de uitvoering van de armoedeagenda. Bij de uitvoering van acties op het gebied van inclusie werken we ook samen met een klankbordgroep.

Gelijke kansen voor kinderen en jongeren

Nabil el Malki en Melvin Kolf wonen in Presikhaaf en wilden iets doen aan de onderwijsachterstand in de wijk. Daarom richtten ze Presikhaaf University op. Presikhaaf University organiseert huiswerkbegeleiding gecombineerd met sportactiviteiten voor kinderen en tieners. Jongeren van 16-25 jaar begeleiden de kinderen als rolmodellen en krijgen tegelijk hulp om hulp om zichzelf te ontwikkelen waarmee ze voorbereid worden op de stap richting de arbeidsmarkt. Presikhaaf University biedt kinderen en jongeren meer kansen om het maximale uit zichzelf te halen, zodat ze redzame en betrokken burgers worden. Jongeren en kinderen krijgen bovendien meer verbinding met de wijk waar zij opgroeien en zetten zich actief in voor de wijk.

De initiatiefnemers zitten in de haarvaten van de wijk, spreken de taal van de wijk en kennen er veel bewoners en professionals. Dit levert veel mond tot mond bekendheid op. Presikhaaf University betrekt ook de ouders van de kinderen en jongeren en verbindt zo het thuisfront met de school en andere organisaties in de wijk. Het team leefomgeving is opdrachtgever en medefinancier van het initiatief. Via het gemeentelijke subsidiebureau zijn de initiatiefnemers ook geholpen bij het zoeken naar andere financieringsbronnen. Presikhaaf University heeft in 1 jaar tijd, naast huiswerkbegeleiding en sportactiviteiten, samen met jongeren de energietransitie opgepakt, een doorstroomprogramma opgezet voor leerlingen die van de basisschool naar de middelbare school gaan en jongeren met schulden ondersteund.

2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht

We onderschrijven het belang van burgerinitiatieven in Arnhem. Daarom blijft de Subsidieregeling Burgerkracht beschikbaar. Daarvoor reserveren we voor de komende drie jaar € 175.000 per jaar voor deze subsidieregeling. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan met € 400.000 uit de algemene reserve tot maximaal € 525.000. Dit gebruiken we als dekking voor de subsidieregeling.

Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)

Op woensdag 14 april is de herijking van de sociale basis (herijking welzijnsopdracht 2020) als richtinggevend voor verdere uitwerking vastgesteld. Deze visie is met inbreng van inwoners en organisaties vanuit alle wijken opgesteld. Door de voortdurende coronacrisis is het belang van een preventieve aanpak extra groot. De crisis legt veel druk op de kwetsbare groepen in de stad (laag inkomen, psychische kwetsbaarheid, eenzaamheid) en heeft daarnaast het belang van een goede sociale basis benadrukt. Grote flexibiliteit en inzet hebben de welzijnsorganisaties laten zien, onder andere de jongerenwerkers op straat tijdens de lockdown, extra activiteiten die georganiseerd zijn, de vinger aan de pols houden bij mantelzorgers, goede samenwerking met de scholen om zicht te houden op kinderen in kwetsbare posities. In de eerste jaren na de crisis moeten we er voor zorgen dat mensen in deze groepen (jongeren en ouderen) elkaar kunnen ontmoeten.
Eerder is door de raad besloten om (in het kader van de financiële zoekrichtingen jeugdzorg) een taakstelling op te nemen van € 195.000 in 2021 oplopend tot een structurele bezuiniging van € 545.000 vanaf 2022. De taakstelling van € 195.000 hebben we in overleg met onze partners (in dit geval SWOA en Rijnstad) kunnen realiseren. Wij stellen gelet op de veranderde en onvoorziene omstandigheden voor, om in 2022 en 2023 niet verder te bezuinigen op welzijn (motie 21M31), de oplopende bezuiniging van € 350.000 schorten we in de jaren 2022 en 2023 op. Daarmee krijgen we ruimte in de complexe opgave in een complexe tijd en kunnen we zoeken naar adequate oplossingen in de toekomst vanaf 2024.

Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie

Racisme is een probleem dat breed in de samenleving speelt. Door Black Lives Matter protesten van de afgelopen zomer, ook hier in Arnhem, ontstond hernieuwde maatschappelijke en politieke aandacht voor deze vorm van discriminatie. De raad nam de motie ‘Integrale Inclusievisie en actieplan’ (20M245) aan. De komende jaren zetten we extra in op het tegengaan van racisme in Arnhem. Dit kan niet zonder de nauwe betrokkenheid van Arnhemmers uit de diverse gemeenschappen en maatschappelijke organisaties. Daarom gaan we de komende maanden met hen in gesprek. Over hoe zij het probleem van racisme ervaren, en wat er waar nodig is om dit tegen te gaan en te voorkomen. Op deze wijze werken we toe naar een gezamenlijk visie en actieplan met concrete acties.
De motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) vraagt om uitbreiding van het budget om de veiligheid en acceptatie van LHBTIQ+ jongeren op Arnhemse scholen te vergroten. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. We zetten in op het versterken van InDifferent-netwerken.
Tot slot wordt ook de bevordering van vrouwenemancipatie in het integrale plan meegenomen.
Het centrale thema van dit plan is daarmee ‘Vrij zijn in Arnhem’.
Om deze acties uit te voeren zijn er extra middelen nodig. We zetten in 2022 en 2023 hiervoor € 200.000 in en vanaf 2024 is structureel € 36.000 beschikbaar voor de regenboogagenda voor de uitvoering van motie 20M278.

Suïcidepreventie

In Arnhem wordt, mede op verzoek van de raad, een ‘Supranet Community’ ingericht. Het gaat, kortweg, om een duurzame aanpak in het voorkomen van zelfdoding door het versterken van de samenwerking van betrokken organisaties. Onlangs heeft een ‘pitch’ plaatsgevonden bij 113 landelijk, voor het verkrijgen van tijdelijke landelijke middelen. We stellen voor structureel € 40.000 beschikbaar te stellen.

Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City

Arnhem staat voor de kernwaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Met het project Shelter City geven we aandacht en invulling aan deze kernwaarden door mensenrechtenverdedigers die in nood zitten tijdelijk een veilige plek te bieden. We willen een pilot starten van twee jaar. We maken vrede en mensenrechten bespreekbaar door hier bijvoorbeeld een voorlichtingsprogramma op scholen aan te koppelen. We willen hiervoor in 2022 en 2023 € 35.000 reserveren.

Huisvesting maatschappelijke initiatieven

In afgelopen jaren komt met regelmaat het vraagstuk van huisvesting voor armoede-initiatieven om de hoek kijken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Voedselbank (niet het distributiecentrum), Kledingbank en Speelgoedbank. Essentiële voorzieningen voor Arnhemmers met een ontoereikend inkomen. Gedreven door vrijwilligers en vrijwillige bijdragen en gebruikmakend van vaak tijdelijke huisvesting. Op dit moment lijkt zich een kans voor te doen door een samenwerking van verschillende partijen en fondsen om tot gezamenlijke huisvesting te komen, zichtbaar in de wijk en waarbij tegelijkertijd een slag gemaakt kan worden in kwaliteit, laagdrempeligheid en dienstverlening. En dat in een periode waarin we verwachten dat het beroep op deze voorzieningen zal toenemen. Op dit moment vindt een verdere oriëntatie plaats. De verwachting is dat de benodigde gemeentelijke structurele bijdrage € 80.000 met ingang van 2022 bedraagt.

BUIG actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022.
In 2020 hebben we het tekort op BUIG zien teruglopen van 9% naar 4,5%. De Arnhemse uitkeringslasten stijgen voor het eerst sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 minder dan de landelijke lijn die is begroot. Het tekort is dusdanig afgenomen dat we over 2020 niet meer in aanmerking komen voor de vangnetuitkering.
Voor de begroting 2021 en verder passen we, conform afgesproken systematiek, de landelijke ontwikkeling toe op de realisatie van 2020. Dit leidt tot een voordeel in onze begroting van € 5,8 miljoen in 2022 aflopend naar € 3,9 miljoen vanaf 2025.

Met de aanpassingen van de prognose en begroting dient ook de risicoparagraaf bijgewerkt te worden. Het eigen risico op BUIG is, via de vangnetregeling, beperkt tot maximaal 10% van het budget. Op basis van bovenstaande prognose bedraagt het maximaal eigen risico op BUIG voor 2021 circa € 12 miljoen. Op basis van de prognose houden we in de begroting rekening met € 2,3 miljoen tekort. Voor de risicoparagraaf dient dus rekening te worden gehouden met (€ 12 miljoen - € 2,3 miljoen =) € 9,7 miljoen.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen

We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan de raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen. De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de Begroting 2021 zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het Rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel

Middelen vs inzet bedragen x € 1.000	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

**Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.*

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap 2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Armoede - Bijzondere bijstand < 21 jaar

Er ontstaat een knelpunt op de bijzondere bijstand aan inwoners onder de 21 jaar. De rechter heeft onze huidige vergoeding afgekeurd en vindt dat wij jongeren tot 21 jaar hetzelfde bedrag moeten verstrekken als jongeren vanaf 21 jaar. Het gaat om jongeren die op zichzelf wonen waarvan de ouders niet financieel willen/kunnen bijdragen. Hierdoor gaan de onvermijdelijke kosten naar verwachting structureel stijgen met € 300.000. De aanvragen bijzondere bijstand laten een fluctuerend beeld zien en er zijn nog veel onzekerheden rond corona. Daarom stellen we voor om dit knelpunt in 2021 te dekken uit de extra corona-middelen vanuit het rijk (€ 231.000, zie ook gemeentefonds). Het resterende tekort van € 69.000 kan structureel worden gedekt binnen het beleidsveld Armoede. Voor 2022 ontvangen we waarschijnlijk ook extra corona-middelen, maar de omvang daarvan is nog niet bekend. Daarom stellen we voor het budget voor bijzondere bijstand < 21 jaar structureel te verhogen met € 231.000 met ingang van 2022.

Wetswijziging schulddienstverlening Vroeg erop af

Als gevolg van een wetswijzing met ingang van 2021 moeten we met Onze Vroeg Er op Af inzet al handelen op basis van enkele signalen. We hebben voor de uitvoering hiervan een uitvoerbare en 'beperkte' uitwerking gemaakt. In 2021 experimenteren we met deze aanpak, dekking verzorgen we vanuit corona-middelen van het Rijk. De wetswijziging is zonder middelen overgekomen. Op basis van pilot maken we onze aanpak definitief. De minimale variant van deze wettelijke taak kost structureel € 207.000. Mogelijk dat uit de evaluatie van de pilot blijkt dat er meer nodig is dan de minimale variant, dus dit bedrag kan nog hoger uit gaan vallen.

Veiligheid

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Arnhem is een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben in onze aanpak van mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak). In het verlengde hiervan spelen de Wet regulering prostitutie en de aanpak seksuele intimidatie die ook om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren beschikten we over externe middelen die zijn gestopt. Daarom kennen we vanaf 2022 structureel € 175.000 toe voor de aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.

Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid

De aanpak van criminaliteit en tegengaan van onveiligheid in Arnhem vraagt om heldere gegevens. Voor bijvoorbeeld de aanpak van de veiligheid in de wijken en de aanpak van ondermijning is het cruciaal dat we weten wat de veiligheidssituatie in de stad en in de wijken is om van daaruit ook de juiste inspanningen te kunnen plegen. Dit past ook bij de regierol die we als gemeente hebben.

Veel gemeenten professionaliseren het datagedreven werken aangezien goede en betrouwbaardere data cruciaal zijn om gericht te kunnen sturen op actualiteit en prioriteit. We stellen voor hiervoor € 150.000 structureel beschikbaar te stellen.

Strategische advisering programma Veiligheid invullen
Het veiligheidsteam draait goed maar is kwetsbaar. De dagelijkse actualiteit en uitvoering vraagt alle aandacht. Het ontbreekt aan strategische advisering om los van de waan van de dag te werken aan de veiligheid van de stad. Het aanstellen van een strategisch adviseur Veiligheid (structureel € 120.000), zoals ook de andere programma's kennen, betekent een belangrijke aanvulling.

VGGM: regionale verdeling kosten beroepsorganisatie brandweer Ede
Per 1 januari 2021 is een noodzakelijke aanpassing gedaan aan de brandweerorganisatie van Gelderland-Midden. Deze aanpassing is noodzakelijk omdat veelvuldig de arbeidstijdenwet werd overschreden, vooral op de brandweerpost Ede-Centrum. Het AB van VGGM heeft op 2 december 2020 besloten om deze post om te bouwen naar een 24/7 beroepsorganisatie per 1 januari 2021. De extra kosten die dit vanaf 2022 met zich mee brengt, worden met de deelnemende gemeenten verrekend op basis van de nieuwe verdeelsleutel. We onderkennen dat deze aanpassing aan de (regionale) brandweerorganisatie noodzakelijk is.
Hiermee wordt dus een collectieve financiering verondersteld binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling. Het structurele aandeel voor Arnhem is € 400.000.

Prognose jeugdzorg
In de raadsbrief van 7 januari 2020 informeerden wij u over een tekort op de jeugdzorg van € 12,1 miljoen. Vanaf 2022 rekenen wij nog steeds een tekort op jeugdzorg maar ten opzichte van onze verwachting voor 2020 is dit aanzienlijk afgenomen. Deze daling heeft verschillende oorzaken:
- In februari 2020 zijn nieuwe beleidsregels ingevoerd zodat meer duidelijkheid is over de toegang tot jeugdzorg.
- Vanaf 1 juli 2020 is de inkoop van jeugdzorg opnieuw ingericht waarbij de regionale inkoopvoorwaarden zijn aangepast.
- Begin 2020 is een taskforce jeugdzorg opgericht om de groeiende kosten van jeugdzorg te beperken. Deze taskforce heeft kostenbesparende maatregelen geformuleerd ter hoogte van € 5 miljoen (daarbij is de begroting overeenkomstig verlaagd). Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de raad vastgesteld en opgestart. Voor 2022 en verder wordt uitgegaan van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar.
- Daarnaast waren de kosten voor jeugdzorg in 2020 lager dan verwacht en zien we een afvlakking in de kostenstijging, die zich met name in de jaren 2018 en 2019 voordeed. De lagere kosten zijn naar verwachting het effect van de ingevoerde maatregelen en gewijzigde beleidsregels. Waarschijnlijk draagt ook de corona-crisis hier aan bij, waardoor er een lagere vraag was naar jeugdzorg.

In de jaren 2022-2024 verwachten we het relatief geringere tekort op te kunnen vangen binnen de totale zorgbegroting. De prognose vanaf 2025 is onzeker en hangt mede af van de besluitvorming van de raad over de maatregelen Jeugd en de mogelijke verhoging van het landelijke budget voor Jeugdzorg naar aanleiding van het rapport van AEF dat in december 2020 is verschenen. Op basis van deze ontwikkelingen is het lastig in te schatten of we vanaf 2025 een tekort hebben op jeugdzorg en hoe hoog dit tekort zal zijn. Daarom kiezen we ervoor dit tekort als PM op te nemen.

Tot slot is het Rijk voornemens per 1 januari 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aan te passen. Voor Arnhem zou dit een structurele verzwaring van € 2,1 miljoen betekenen, die echter via een verhoging van het gemeentefonds wordt gedekt.

Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd

In de raadsbrief van 6 april is uiteengezet hoe de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO & Jeugdzorg structureel kunnen worden ingezet voor nieuw preventief beleid en investeringen voor de invoer van taskforce maatregelen jeugd. Specifiek is dat inzet voor complexe scheidingen, steungezinnen, POH Jeugd, Perspectiefoverleg jeugd en samenwerken aan veiligheid. In de nieuwe nota "reserves en voorzieningen" is het uitgangspunt opgenomen dat bestemmingsreserves in beginsel een tijdelijke aard hebben. Daarmee zijn bestemmingsreserves ongeschikt om structurele lasten te dekken. We stellen voor om de jaarlijkse toevoeging aan de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO en Jeugdzorg om te zetten naar een direct budget voor de hiervoor genoemde punten. Een resterend saldo van € 0,1 miljoen kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

Sport

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel tekort op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Vanaf 2023 wordt sporthal Middachtensingel in gebruik genomen. Voor beheer en exploitatie daarvan is een jaarlijks exploitatiebedrag benodigd van € 88.000. Voor de Bethanienstraat bedraagt dit € 83.000. Beide tekorten worden in de begroting verwerkt.

Investeringen in scholen en sport

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in scholen.

Toepassing Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG)-eisen voor nieuwe schoolgebouwen
Per 1 januari 2021 is het nieuwe bouwbesluit van kracht met daarin opgenomen nieuwe duurzaamheidsmaatregelen. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat nieuwe (school)gebouwen conform het nieuwe bouwbesluit worden gebouwd. Dat heeft ook in financiële zin vergaande consequenties. Op basis van de huidige inzichten is een stijging van het investeringsbedrag met € 9,5 miljoen voor zo'n 14 schoolgebouwen voorzien.

Ventilatie scholen

Ter verbetering van de luchtkwaliteit en het voorkomen van verspreiding van het corona-virus in schoolgebouwen heeft het Rijk een subsidie regeling (SUVIS) beschikbaar gesteld. Via deze regeling financiert het Rijk maximaal 30% van de totale kosten voor het verbeteren van de ventilatie in schoolgebouwen. Voor de overige 70% van de kosten dienen schoolbesturen en gemeenten nadere afspraken te maken. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is hierover de motie "Duidelijkheid voor het onderwijs" aangenomen. Aan de schoolbesturen is, onder voorbehoud van instemming raad, voorgesteld om de bijdrage van de gemeente te laten afhangen van de financiële weerbaarheid uitgedrukt in solvabiliteit van de schoolbesturen. De reguliere budgetten van de gemeente zijn ontoereikend om een financiële bijdrage te leveren. Op basis van de ingediende SUVIS-aanvragen komen wij op een gemeentelijke bijdrage van € 3,6 miljoen euro.

Huisvesting voortgezet onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor nieuwbouw of renovatie van schoolgebouwen. Dit geldt voor zowel het primair onderwijs (PO), het (voortgezet) speciaal onderwijs (VSO) als het voortgezet onderwijs (VO). Voor het voortgezet onderwijs is voor het laatst in 2010 aan planvorming en uitvoering gedaan voor de huisvesting van de scholen. Er is behoefte vanuit de gemeente en de schoolbesturen om dit te actualiseren.
Op voorhand kan al worden vastgesteld dat de huidige middelen voor onderwijshuisvesting in de (meerjaren)begroting onvoldoende zijn om eventuele grote investeringen te doen. Met de huidige middelen kan alleen uitvoering worden gegeven aan Integraal Huisvestings Plan Primair Onderwijs en het convenant (Voortgezet) Speciaal Onderwijs. We willen eind 2021 een nieuw IHP VO opstellen. Dit plan kan dan input voor de coalitieonderhandeling na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022.
Voor het doen van investeringen in het voortgezet onderwijs zijn in de huidige begroting geen middelen beschikbaar. Het schoolgebouw van Guido de Bres in Geitenkamp verkeert in een dusdanig slechte staat dat nieuwe huisvesting zo spoedig mogelijk noodzakelijk is. De kosten daarvan bedragen naar schatting ongeveer € 7 miljoen. In 2022 zal planvorming plaatsvinden, vanaf 2023 kan gestart worden met de sloop en de bouw.

Padelbanen tennisvereniging Schuytgraaf
In 2018 heeft de gemeente 2 padelbanen voor TV Schuytgraaf gefinancierd. TV Schuytgraaf betaalt deze investering terug door middel van kostprijsdekkende huur. In principe komt dit neer op een soort lening tegen 2% rente, met de padelbaan als onderpand. Dit is een groot succes. Inmiddels is het aantal leden van de tennisvereniging sterk gegroeid en is er een tekort aan ruimte om te padellen. Ze hadden 35 padelleden verwacht na 2 jaar, dit zijn er inmiddels ruim 130. De vereniging wil de constructie herhalen voor uitbreiding van het aantal banen. Hier staan wij positief tegenover en de businesscase van TV Schuytgraaf ziet er zeer positief uit. Dit betekent dat we vanuit sportbeleid € 0,1 miljoen investeringsruimte nodig hebben om dit mogelijk te maken, hier staat een kostprijs dekkende huurverhoging tegenover van € 6.578 per jaar gedurende 30 jaar.

2.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Meedoen in een socialer Arnhem					
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175		I
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175		I
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350			I
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36	S
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100				I
Suïcidepreventie		-40	-40	-40	S
Huisvesting maatschappelijke initiatieven	-80	-80	-80	-80	S
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35			I
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900	S
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125			I
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231	S
Wetswijziging WGS t.a.v. Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207	S
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175	S
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150	S
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120	S
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100	S
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99				I
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83	S
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88	S
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	**2.772**	**1.103**	**1.683**	**1.264**	

3. Wonen in een duurzamer Arnhem

Arnhem kent vele opgaven, groot en klein. Dat lijken soms afzonderlijke onderwerpen, maar heel vaak zijn ze met elkaar verbonden. Zoals het bouwen van woningen en duurzaamheid. De leefbaarheid in de wijken en armoede. De meeste winst valt te behalen door die opgaven te combineren en in samenhang aan te pakken.

Grote opgaven

Arnhem staat voor grote uitdagingen. De komende 20 jaar groeit de stad. In die periode moet bijna een kwart stad, zo'n 16.000 woningen, bij worden gebouwd om aan de vraag naar woonruimte te voldoen. Goed nieuws dat Arnhem populair is als vestigingsstad, want dat trekt ook weer nieuwe bedrijvigheid. Wel moeten we die groei in goede banen leiden. Er is nu al een tekort aan woningen in alle segmenten. Aan betaalbare huurwoningen, maar ook woningen die levensloopbestendig zijn, woningen voor kleine huishoudens, middenhuur en betaalbare koopwoningen. De behoefte ligt waarschijnlijk nóg hoger, omdat ook steeds meer mensen uit de Randstad zich in Arnhem vestigen, er een toename van arbeidsmigranten is en de regio steeds beter bereikbaar wordt. Dat alles betekent dat we daar bovenop nog meer woningen nodig hebben. Een fikse uitdaging, want de ruimte in de stad is beperkt.

We kiezen er voor om deze uitdaging niet alleen als een woningbouwopgave te zien. We hebben ook te maken met de wijkgerichte energietransitie, waar we woningen duurzamer willen maken. Het moeten ook slimmer omgaan met de bestaande woningen. Zodat stellen en alleenstaanden door kunnen stromen naar bijvoorbeeld een appartement, en er weer meer eengezinswoningen beschikbaar komen. Groei betekent een intensiever gebruik van de openbare ruimte, waardoor kwaliteitsverbetering nodig is. De groeiende stad moet tegelijk bereikbaar blijven, voor alle vormen van vervoer. We willen ook dat de stad beter is voorbereid op het veranderende klimaat. Verstedelijking en verduurzaming zien we daarom samen als één opgave. Dat noemen we 'gezonde groene groei'. Bovendien blijven we investeren in de bestaande stad. Niet alleen omdat daar ook ruimte is voor nieuwe woningen. Maar ook omdat de wijken en de leefomgeving van de bestaande stad op goed niveau moet blijven.

We hebben oog voor de héle stad, voor sterke én kwetsbare wijken. Er zijn teveel wijken waar bewoners moeite hebben om het hoofd boven water te houden. Wijken met weinig veerkracht, met sociale problematiek zoals een hoge werkeloosheid en hoge (kinder)armoede. De problemen in deze wijken willen we in samenhang aanpakken. Met een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren. We noemen dit de Arnhem-Oost aanpak, omdat de wijken waar dit vooral speelt aan de oostkant van Arnhem liggen.

Hoe gaat dat concreet? Inwoners met een laag inkomen wonen doorgaans in huizen met lage huren. Dat zijn gemiddeld niet de best geïsoleerde en duurzame woningen. Door nu juist deze woningen aan te pakken en duurzamer te maken, zorgen we ervoor dat deze inwoners een goed gerenoveerde, comfortabele en energiezuinige woning hebben én dat de maandelijkse energiekosten sterk dalen. Tegelijk investeren we ook in het welzijn en kansen van inwoners, in banen en in het verbeteren van de wijken die achterop zijn geraakt. Heel veel vliegen in één klap. Zo maken we de stad beter voor iedereen.

Dilemma's

Een groeiende stad brengt nieuwe dilemma's met zich mee. Binnen de gemeentegrenzen is maar beperkte ruimte voor groei. Op locaties waar bijvoorbeeld ooit industrie was of kantoren stonden, kunnen we bouwen. Dat is wel duurder dan nieuwe huizen bouwen op een braakliggend stuk grond. Het betekent ook meer hoogbouw en voldoende kleinere woningen realiseren, zodat er meer doorstroming op de woningmarkt ontstaat. We moeten keuzes maken over het tempo waarmee we aan de slag kunnen. In de Omgevingsvisie worden deze dilemma's omgezet naar strategische keuzes voor de toekomstige stad.

Stedelijke groei mét verwezenlijking van duurzame ambities, dat vergt grote investeringen in de volle breedte. Het gaat immers om meer dan gasloze woningen bouwen alleen. De stad moet bereikbaar blijven, én de lucht schoon. De openbare ruimte moet kwalitatief goed en groener. Wijken hebben goede voorzieningen nodig. Dit geldt voor nieuwe wijken, maar ook voor bestaande wijken. Ook hier zullen we keuzes moeten maken. We kunnen niet alle ambities tegelijk verwezenlijken. Maar we kunnen wél ambities integraal aanpakken en op die manier zoveel mogelijk bereiken. We realiseren ons bovendien dat Arnhem het niet alleen kan. Vele andere partijen spelen een rol. De gemeente kan er voor kiezen om actiever te zijn bij het aankopen van grond en gebouwen. Dat geeft immers meer regie op de ontwikkeling van woningen op die locaties.

Corona

Het gebruik van de openbare ruimte is toegenomen en veranderd. Dat was al zo voor corona, maar krijgt nu een extra impuls. Dat betekent dat we de leefomgeving moeten aanpassen aan de eisen van nu. Meer plekken om buiten te sporten, de parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. De buitenruimte wordt zo meer een plek om prettig te vertoeven. En we hebben minder last van hevige regenval en er zijn meer koelteplekken. Door te investeren in een groene stedelijke omgeving, dragen we niet alleen bij een klimaatadaptatie, maar ook aan een gezonde leefomgeving. Met meer ruimte voor recreatie, sport en ontmoetingen.

Participatie

Nergens is de betrokkenheid van bewoners beter zichtbaar als bij hun directe leefomgeving. Zo zijn zij uitgebreid betrokken bij het opstellen van het bomenplan en het referendum over diftar. Daarnaast zijn we begonnen om voor alle wijken een groenvisie op te stellen samen met wijkbewoners.

Dit geldt ook voor de wijkgerichte energietransitie. We gaan met alle wijken in gesprek, en geven de inwoners zo inzicht in wat ze kunnen verwachten in hun wijk en praten we over zorgen die ze hebben bij wat de energietransitie voor hen betekent. Er ontstaat ruimte, creativiteit en eigen initiatief bij veel inwoners om zelf met energietransitie aan de slag te gaan.

De omgevingsvisie richt zich op de ontwikkeling van de stad op de langere termijn. Het is belangrijk dat Arnhemmers zich herkennen in keuzes die het gemeentebestuur maakt voor de ontwikkeling van hun stad. Daarom zijn inwoners met een digitale koerswijzer geraadpleegd en via stellingen gevraagd om mee te denken op belangrijke thema's zoals hoogbouw, het gebruik van de straat en de beste plekken voor maatschappelijke voorzieningen. Specifiek is aandacht gegeven aan jongeren door lesmateriaal te ontwikkelen en leerlingen uit het voortgezet onderwijs te vragen hún toekomstvisie voor Arnhem in een video uit te werken. De verslaglegging van alle participatie wordt opgenomen in een participatie-document bij de omgevingsvisie.

Duurzaam initiatief in het Spijkerkwartier

De BlauweWij(k)Economie is een beweging van bewoners in het Spijkerkwartier. Zij willen sociaal ondernemerschap stimuleren en ontwikkelen vanuit de passie en het talent van buurtbewoners. De BlauweWij(k)economie gaat uit van een andere manier van economisch denken, waarbij in de basisbehoeften wordt voorzien met wat lokaal voorhanden is. De doelstelling is om een zoveel mogelijk CO2 neutrale en klimaatadaptieve wijk te realiseren door sociaal inclusief circulair ondernemerschap te stimuleren.

Het begon een jaar of acht geleden met een buurtinitiatief voor de gezamenlijke aanschaf van zonnepanelen, later aangevuld met een concreet aanbod van een koffer gevuld met ledlampen, trainingen, circulaire economie en verbindingen met andere initiatieven in de wijk. Inmiddels is de BlauweWij(k)Economie uitgegroeid tot een brede beweging die zich niet alleen richt op duurzaamheid en energie-besparing, maar ook op de sociale kant van deze thema's. Een collectieve integrale aanpak is wat werkt.
Dit heeft inmiddels al geleid tot concrete initiatieven zoals Spijkerenergie (besparen en opwekken van energie), Spijkerbed (een wijkhotel), Spijkerzwam (teelt van oesterzwammen op lokaal ingezameld koffiedik), het BuurtBaanBureau en het BuurtGroenBedrijf. Zo bouwen wijkbewoners in samenwerking met overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan een duurzame leefomgeving met meer welzijn, verbondenheid en oog voor de natuur. In 2021 gaan ze ook richten op ontmoeten in de wijk.

3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Arnhem Oost aanpak

We gaan zoals ook gevraagd in de motie20M253 "Doelen en middelen voor Arnhem Oost Aanpak" voortvarend aan de slag met de problematiek van onze meest kwetsbare wijken. In Arnhem Oost aanpak is al gestart met de veiligheidsaanpak (BOTOC). Een vervolgstap is nu de aanvraag voor het volkshuisvestingfonds. De komende jaren zullen meerdere regelingen vanuit het rijk komen die als multiplier werken voor investeringen in Arnhem met als vereiste dat ook de gemeente investeert. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van de motie:

- een integraal en samenhangend lange termijn aanpak voor Arnhem Oost (Malburgen, Geitenkamp, Arnhemse Broek, Klarendal en Presikhaaf (West)) voorzien van concrete, meetbare doelen;
- een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder). Om te kunnen werken aan het aanpakken van de problematiek in onze kwetsbare wijken zijn eveneens middelen nodig. Deze kunnen worden ingezet als cofinanciering voor externe middelen.

Voor het regeerakkoord is door het ministerie van Binnenlandse Zaken samen met 15 gemeenten ingezet op een investering van € 400 miljoen voor 16 gebieden per jaar. Voor Arnhem kan dit (afhankelijk van nog vast te stellen verdeelsleutels) een jaarlijks budget opleveren tussen de € 15 en € 20 miljoen. Naar verwachting zal de gemeente hier zelf een bedrag van rond de € 5 miljoen per jaar als cofinanciering aan moeten bijdragen. Voorstel is om hiervoor € 2 miljoen jaarlijks structureel te reserveren om daarmee de toekenning van budgetten vanuit het rijk te mobiliseren. Voor de 2022 ramen we een benodigd bedrag van circa € 1,5 miljoen voor het financieren van projecten/initiatieven voor Arnhem Oost. Vanaf 2023 is € 2 miljoen per jaar ingeraamd.

Binnen dit budget is voor drie jaar € 0,7 miljoen (in totaal € 2,1 miljoen) te bestemmen voor de aanvraag Volkshuisvestingsfonds. Met dit fonds kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan de verbetering van de woonkwaliteit en de leefomgeving en daarmee aan de leefbaarheid in Arnhem Oost, waarbij het Rijk 70% van de kosten bijdraagt.
Naast de hier vermelde € 2,1 miljoen kunnen ook bestaande budgetten uit het klimaatfonds en de Herstelagenda, als ook bijdragen van derden als cofinanciering worden ingezet. Wij streven ernaar om daarmee een stap te zetten binnen de Arnhem-Oost aanpak met een aanvraag van rond de € 35 miljoen (waarvan 70% vanuit het Rijk te dekken uit het Volkshuisvestingsfonds).
De veiligheid in de wijken heeft de laatste jaren extra aandacht gekregen wat heeft geleid tot het formuleren van prioriteiten in de 8 gebieden. De situatie in de Arnhemse wijken maakt dat de huidige capaciteit om in de wijken slagvaardig te kunnen werken onvoldoende is. Om die reden breiden we deze uit met 2fte, waarbij dekking plaatsvindt binnen de genoemde middelen voor de Arnhem-Oost aanpak.

Binnen deze aanpak worden er ook kosten gemaakt voor organisatie/personeel en inzet communicatie. Hiervoor ramen we in 2021 € 250.000 en in 2022 en 2023 € 500.000 per jaar. Deze inzet kan grotendeels gedekt worden vanuit de middelen voor anticyclisch investeren die al in de begroting zijn opgenomen en vanuit de rijksmiddelen herstructurering volkshuisvesting. Het restant van circa € 500.000 wordt gedekt uit de algemene middelen.

Verstedelijkingsopgave

Arnhem groeit en deze groei zet de komende jaren door. Tot 2040 moeten zo'n 16.000 woningen worden gebouwd, inclusief maatschappelijke voorzieningen, in bestaand stedelijk gebied. Maar de verstedelijkingsopgave gaat niet alleen over woningbouw. Het vergt een samenhangende aanpak op alle functies die een beroep doen op de ruimte, zoals wonen, werken, ontspannen, ontmoeten, verplaatsen, parkeren, sporten.

De Raad stelt op korte termijn de ontwerp Omgevingsvisie vast. Deze visie geeft richting aan de ontwikkeling van de stad tot 2040 en bepaalt de koers voor alle ruimte vragende opgaven. De uitdaging is om bestaande en nieuwe opgaven in balans met elkaar vorm te geven. In verbinding met de inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties die onze stad maken. Dat gaat niet vanzelf. Om deze opgave in goede banen te leiden is naast visie, strategie en uithoudingsvermogen vooral ook creativiteit, organisatiekracht en (co)financiering noodzakelijk. Middelen zijn noodzakelijk voor het afdekken van twee zaken: (a) maatschappelijke kosten en (b) organisatiecapaciteit.

(a) Maatschappelijke kosten
Al de hierboven genoemde ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie vaak vragen om cofinanciering.

(b) Organisatiecapaciteit
Om te kunnen komen tot een verstedelijkingsstrategie is voldoende organisatiecapaciteit noodzakelijk. Daarvoor reserveren we vanaf 2022 geld in de begroting.
De complexiteit en omvang van de opgave vraagt om organisatiekracht bij de gemeente, zowel op programmatisch als op meer uitvoerend en ondersteunend niveau. In het kader van besluitvorming over de Herstelagenda zijn voor de jaren 2021, 2022 en 2023 al vanuit het anticyclisch investeren extra middelen voor plancapaciteit vrijgemaakt voor 3 gebieden in de stad: Kronenburg, de binnenstad en Arnhem-Oost. Hiernaast is op korte termijn verdere versterking in de capaciteit nodig voor de ontwikkeling naar een sterk regisserende gemeente. We stellen voor hiervoor in 2022 € 470.000 beschikbaar te stellen en in 2023 € 600.000.

Motie voorkom stadsvernieuwing 4.0
De motie 20M257g 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' is op dit moment volop in uitvoering. Er is een literatuuronderzoek uitgevoerd en er worden op basis van een analyse wijkgesprekken gehouden in april en mei 2021. Later dit jaar volgen nog meer wijkgesprekken. Het plan van aanpak is inmiddels opgesteld.

Voor structurele monitoring wordt tweejaarlijks een bedrag van € 125.000 geraamd. Dit bedrag is nodig voor monitoring en voor nadere uitwerking. Dit doen we samen met bewoners in de wijken
Het gewenste resultaat is:
1. een analyse van aanleidingen voor het ontstaan van kwetsbare wijken;
2. een visie op hoe Arnhem de komende 10 jaar het ontstaan van nieuwe kwetsbare wijken kan voorkomen;
3. een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder).

Participatieproces Nemia
Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. De Raad voor het Openbaar Bestuur dat hier onderzoek naar heeft gedaan, adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of deze er gaat komen.

Wijkgerichte energietransitie kan niet zonder de inbreng van de inwoners. Het gaat immers om hun woningen en wijken. Het proces in de wijken loopt voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier invulling aan te kunnen geven ramen we € 125.000 in 2022 (en 2021). Nodig voor de inzet van participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
Maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen, worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn echter terug te verdienen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden en deze middelen van € 45.000 in 2022 tot € 91.000 in 2025, worden dan ook hiervoor beschikbaar gesteld.

Buurtconciërges
In Arnhem, en dan met name Arnhem Oost, wordt een toenemende achteruitgang van de leefomgeving geconstateerd. Daarom wordt op 1 juli 2021 gestart met de pilot buurtconciërges in 5 wijken in Arnhem Oost. Er zijn 10 buurtconciërges en 1 coördinator actief in deze wijken. De pilot loopt tot eind 2022. Deze wordt tot 1 juli 2022 bekostigd uit het werkinvesteringsfonds en tot 1 januari 2023 uit de

algemene middelen. Het doel van de pilot is om de kracht van de uitvoering op het gebied van schoon, heel en veilig te versterken door permanente aanwezigheid en zichtbaarheid van buurtconciërges in de wijk. De buurtconciërge spreekt mensen aan en is aanspreekbaar op zaken die met de leefomgeving te maken hebben. De buurtconciërges hebben en voelen de zorg voor hun buurt. Daarbij kijken we nadrukkelijk welke kans deze pilot biedt om Arnhemse werkzoekenden een passende werkplek te bieden. Het aan het werk houden, krijgen, of van een uitkering naar een baan helpen van Arnhemmers, is een belangrijke missie van ons college. Bij de evaluatie van de pilot wordt gekeken of de inzet van de buurtconciërges structureel kunnen worden voortgezet, waarbij gekeken wordt naar het effect op schoon, heel en veilig kijken we ook nadrukkelijk welke kansen hier liggen voor duurzame banen. Tevens kijken we of de pilot aanleiding vormt de buurtconciërges op termijn in meerdere Arnhemse wijken in te zetten. We ramen incidenteel € 200.000.

Bossen en parken

Het gebruik van de parken wordt steeds intensiever, overigens ook al voor de coronacrisis. Alleen Sonsbeek alleen kende in 2020 al 1,8 miljoen bezoekers. Dit leidt tot meer slijtage. Tegelijkertijd zien we dat de kwaliteit van de parken langzaam wegzakt. De grote renovaties (zoals Sonsbeek 1999 en Park Presikhaaf 2006) liggen alweer een tijd achter ons. De huidige budgetten voor groot onderhoud van hekwerken, meubilair en faunavoorzieningen zijn onvoldoende.
Het ouder wordende bomenbestand vraagt meer zorg. Een van de grote maatregelen voor natuurbeheer en ontwikkeling ten aanzien van de stikstofdepositie is het revitaliseren van de bossen en hier willen we de komende tijd op inzetten. Door de bossen om te vormen met meer diversiteit aan soorten en structuur, meer dood hout en het monitoren van het bos en de bodemgesteldheid realiseren we toekomstbestendige bossen. Hier willen we structureel € 200.000 extra voor beschikbaar stellen.

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten

Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.

Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

Investeringen in openbare ruimte

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in de openbare ruimte.

Riolering
De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Dit betekent een stijging van de rioolheffing van circa 0,4% in 2024 en 1,0% in 2025, in plaats van de in het huidige coalitie-akkoord opgenomen jaarlijkse stijging van 1,5%.

Extra ondergrondse containers
Er worden (onder meer door de verdere groei van het aantal woningen) meer ondergrondse containers gerealiseerd en ook meer afgeschreven containers vervangen dan aanvankelijk voorzien. In het financiële beeld van deze Perspectiefnota wordt daarom rekening gehouden met extra kapitaallasten vanaf 2022 van jaarlijks circa 2 ton. Deze lasten zullen gedekt worden binnen de afvalstoffenheffing.

Extra bomen
Om de hittestressplekken te verminderen moeten extra bomen aangeplant worden. Deze ambities zijn opgenomen in het vastgestelde bomenbeleid. Hiervoor is een extra investeringsbudget nodig. Gedurende 4 jaren (2021-2024) is een extra investeringsbudget van € 0,6 miljoen nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze extra investering zal tot en met 2025 leiden tot jaarlijkse stijging van de kapitaallasten van € 22 duizend.

Bossen en Parken - Aankoop gronden
Om de ambitie Arnhem, de stad in het groen, verder te verstevigen is de strategische aankoop van gronden die vallen, of grenzen aan, de (hoofd)groenstructuur uit de vastgestelde groenvisie 2017 van belang. Daarnaast is er in het vastgestelde bomenplan 2020 de ambitie opgenomen om meer bos te realiseren op het grondgebied van Arnhem. Een structurele jaarlijkse verhoging van het investeringsbudget met € 0,1 miljoen is nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze jaarlijkse extra investering zal leiden tot jaarlijks structurele kapitaallasten € 2 duizend per jaar.

Vervanging trolleypalen
In het MIP is nog geen rekening gehouden met de vervanging van de bestaande trolleyinfrastructuur. Een eerste concreet project dat zich voordoet is de herinrichting van de Velperweg. Dit project is in voorbereiding en zal naar verwachting in 2022 uitgevoerd worden. Op dit traject bevinden zich ook trolleypalen. Deze trolleypalen (oudste van het gehele netwerk) zijn aan vervanging toe. De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Er wordt toegewerkt naar een structurele raming van andere toekomstige noodzakelijke vervangingsinvesteringen voor de trolleyinfrastructuur. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023.

3.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Wonen in een duurzamer Arnhem					
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000	S
Verstedelijkingsopgave	-470	-600			I
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125		S
Participatieproces Nemia	-125				I
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91	S
Buurtconciërges	-200				I
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200	S
Woonboten Nieuwe Haven	50	750			I
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50	S
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	**-2.722**	**-2.247**	**-2.563**	**-2.476**	

4. Genieten van een nog mooier Arnhem

Arnhem is een vitale, groene, prachtige woon- en werkstad, een internationaal infrastructureel knooppunt in een stad met een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat. Arnhem heeft ook een ander gezicht: waar inwoners en ondernemers het soms lastig hebben, zeker nu door corona. De uitdaging waarmee we aan de slag gaan is dat iedereen kan genieten van een nog mooier Arnhem.

Arnhem is een ondernemende stad, koploper op duurzaamheid en energie. Arnhem wil die aantrekkelijke stad ook zijn, bedrijvig en ondernemend. Een stad waar studenten hun loopbaan starten en waar ondernemers zich graag vestigen, bijvoorbeeld vanwege het toonaangevend en innovatief energiecluster of de lange traditie in zakelijke dienstverlening. Een prettige woonstad met gevarieerde wijken, gelegen in een bijzonder landschap, aan twee kanten van de Rijn. Een stad waar mensen uit alle windstreken zich thuis voelen. Groen, creatief en vrij.

Arnhem is ook een stad waar het veel bewoners niet lukt om eigenstandig hun situatie te verbeteren, waar relatief veel mensen geen werk hebben of om een andere reden niet mee kunnen doen. Een stad met heel veel banen, maar met een matchingsprobleem op de arbeidsmarkt. Met een binnenstad die het net als andere binnensteden lastig heeft. Een stad waar de coronacrisis hard is aangekomen. Ook bedrijven, ondernemers en culturele instellingen hebben het moeilijk. De uitdagingen zijn dus groot en divers. En vragen om een gecombineerde aanpak.

Voor de korte termijn ligt de focus op het goed door de crisis helpen van onze inwoners, tegelijkertijd denken we ook verder. We zetten in op drie sporen: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad, een toekomstbestendige en duurzame stad en een stad met leefbare, veilige en sociale wijken.

Grote opgaven

De opgave voor Genieten in een nog mooier Arnhem is vooral gelegen in het eerste spoor: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad. Ons imago als energiestad gaan we nog krachtiger uitdragen binnen de doelgroep van bedrijven, investeerders, (inter)nationale beleidsmakers, politici en onderwijsinstellingen. We investeren in de groene en gezonde stad en in de sterke cultuurstad die we zijn. En we investeren blijvend in bereikbaarheid. Via de herstelagenda doen we investeringen die op korte termijn zorgen voor nieuwe werkgelegenheid en de versterking van de economie. En op de langere termijn voor leefbare wijken, een aantrekkelijke binnenstad en een bloeiend cultureel leven voor onze inwoners en bezoekers. We doen dit samen met veel partners, binnen en buiten de stad. We werken regionaal samen in de Groene Metropoolregio en staan in verbinding met de provincie, het Rijk en met Europa.

Economische agenda

Onze partners in de stad hebben behoefte aan een gerichte economische agenda met prioritaire acties en focus. Daarom is met de stad in het afgelopen jaar een actiegerichte economische agenda opgesteld. De hoofdopgaven zijn energy en economisch aantrekkelijke stad. We zullen zorgen dat werkgevers én werknemers in onze stad zich gehoord en bediend voelen. Om die reden werken we als overheid samen met het onderwijs en het bedrijfsleven en benutten we elkaars kracht en kansen. We optimaliseren de ondernemersdienstverlening (Van Bedrijven Weten) en het ondernemersloket.

Energy

Arnhem investeert in economische kracht, in nieuwe bedrijvigheid en werklocaties, met een sterk energiecluster als vlaggenschip. Dat is een vliegwiel voor verdere innovaties en extra werkgelegenheid. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren. Het trekt ook werk aan in andere sectoren zoals dienstverlening, zorg, onderwijs, horeca en winkels. Connectr op IPKW versnelt innovaties, versterkt de regionale economie, zorgt nu voor werkgelegenheid en straks voor goed opgeleide werknemers in het energiecluster.

In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Dat, in combinatie met de snelle technologische ontwikkelingen, zorgt ervoor dat bedrijven continu op zoek zijn naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Aantrekkelijke stad
Arnhem bruist en barst van de creativiteit en talent. De aantrekkelijkheid van de stad is te danken aan de economische veelzijdigheid, de iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme en de mogelijkheden voor wonen en werken in een groene omgeving. Bij het investeren in een sterke, aantrekkelijke binnenstad speelt ook de forse investering in met name de huisvesting van Stadstheater, Toneelgroep Oostpool en Introdans een rol.

Steeds duidelijker is dat de na-ijleffecten van corona voor de evenementen en culturele sector meerjarig zullen aanhouden (denk aan herstel publiek, planning producties, interen op reserves waardoor geen ruimte voor investeringen). Hierop gaan we in de komende periode verdere strategie bepalen. De komende tijd zal in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. Er wordt gezocht naar nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. De samenwerking in cultuurregio 025 is intensief en krijgt juist door de crisis een versnelling, onder andere door herstelproces COVID-19 van provincie. Doorlopend en voor de lange termijn zijn de doorontwikkeling van 025, de aansluiting op de regionale agenda Groene Metropoolregio en de samenwerking op het gebied van topsportevenementen in Gelrestad Sport van belang.

Door de groei van de stad en daaraan gekoppelde stapeling van ruimtevragen in het stedelijk gebied komt de bereikbaarheid verder onder druk te staan en moeten we goede afwegingen maken over de mobiliteitsvormen waaraan de beperkte ruimte wordt gegeven. De infrastructurele verbindingen in en rond de stad moeten in orde zijn voor inwoners, bezoekers, kennisinstellingen en ondernemers. Met de nieuwe blik op de stedelijke mobiliteit zijn we de afgelopen jaren al begonnen door te investeren in regionale bereikbaarheid, het Trolleynetwerk en de fiets- en wandel(infrastructuur) en te lobbyen voor meer en snellere treinverbindingen. Keuzes in parkeerbeleid hebben relatief veel impact op het ruimtegebruik in de stad. Om de juiste keuzes te kunnen maken is het belangrijk om een visie op het parkeren in de stad op te stellen, waarbij ook aandacht is voor deelvervoer.
Verder staan voor de komende periode verdere investeringen in het regionaal mobiliteitsfonds op de agenda en de uitvoering van fiets- en openbaar vervoerinfrastructuur. We zetten ons in binnen de regionale opgave ‘Verbonden regio’ en ontwikkelen programma op het gebied van bereikbare en gezonde stad.

Participatie
Er is met en voor de stad in 2020 een actiegerichte economische agenda opgesteld die bijdraagt aan de economische en maatschappelijke opgaven van Arnhem. De agenda is opgesteld voor de komende vijf jaar en geeft focus aan de inzet van middelen in de jaarlijks op te stellen gezamenlijke uitvoeringsagenda’s. In de komende periode zal de economische agenda aan de raad worden aangeboden. Bij dit raadsvoorstel wordt ingegaan op wensen en ideeën uit de stad.

Een aantrekkelijk en veilig winkelcentrum

Winkelcentrum De Drieslag heeft in belangrijke functie in Malburgen. Het is het hart van de wijk waar mensen kunnen winkelen en elkaar kunnen ontmoeten. Elke woensdag is er markt. Het winkelcentrum kampt echter met veel problemen. Er is veel criminaliteit, het winkelaanbod loopt terug, er is veel leegstand en de woningen boven de winkels verpauperen. Winkeliers, eigenaren van de woningen, wijkbewoners en bezoekers van het winkelcentrum hebben samen nagedacht over wat en hoe ze hier iets aan konden doen. Dit leverde een schat aan informatie, ideeën, vrijwilligers én draagvlak op.

Op initiatief van het team leefomgeving zijn verschillende partijen en personen uit de wijk en vanuit de gemeente bij elkaar gekomen om over het winkelcentrum te praten. Ook is er marktonderzoek gedaan en zijn wensen en behoeften gepeild. Daaruit bleek dat behoefte is aan een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod in een schoon en veilig winkelcentrum. Een belangrijk resultaat van het proces is dat alle betrokkenen verantwoordelijkheid voelen en nemen voor de vitaliteit en aantrekkelijkheid van winkelcentrum. Iedereen wil meewerken aan een vitale, verzorgde en veilige Drieslag. Bovendien zijn direct concrete acties uitgezet zoals een gezamenlijk voorbereid ondernemersplan, een schoonmaakactie, inzet van straatcoaches, een verkenning naar herontwikkeling van vastgoed en een PR-campagne voor het winkelcentrum.

4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Regionaal mobiliteitsfonds

De bereikbaarheid van Arnhem kan niet los worden gezien van de regionale bereikbaarheid. Daarom is er de afgelopen jaren samengewerkt aan een regionale bereikbaarheidsagenda en mobiliteitsfonds. Dit onder de paraplu van de gemeenschappelijke regeling Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio). Voor 2020 en 2021 is de bijdrage voor het regionaal mobiliteitsfonds gedekt met incidentele middelen. Voor 2022 en verder willen we € 210.000 beschikbaar stellen.

Topsportevenementenbudget

We vragen € 100.000 per jaar voor het sparen voor topsportevenementen. Dit bedrag is nodig om de evenementen te verwerven, regie te hebben op de organisatie en impact en te ondersteunen met side-events. Een voorbeeld daarvan is het Super WK Wielrennen in 2027, maar ook de Special Olympics. We hebben laten zien dat we topsportevenementen goed kunnen organiseren en het landelijk en provinciaal beleid (met bijbehorend budget) ondersteunen de organisatie van topsportevenementen. Er is draagvlak en sociaal maatschappelijk en economisch zijn topsportevenementen aantrekkelijk. Het sluit bovendien aan bij de evenementenstrategie Gelrestad Sport die in december is vastgesteld. Arnhem heeft een streepje voor met Papendal, NOC*NSF, Vitesse, Gelredome, onze topsportevenementen, onze groene omgeving die uitermate geschikt is voor sport en ten slotte een provincie die investeert in topsportevenementen. De media-aandacht en de inspiratie van evenementen zijn interessant voor inwoners, bezoekers en bedrijven en bevorderen het vestigingsklimaat.

Versterking public affairs

Door in samenwerking met de inhoudelijke programma's onze lobby te versterken kunnen we er effectiever in opereren. We willen consequent en consistent aan het werk met een actuele Arnhemse lobby-agenda. Een betere coördinatie intern en een betere oriëntatie op Den Haag en Brussel is nodig. Ook kan de aansluiting op de Haagse en landelijke netwerken en belangenbehartigers G40 en VNG beter. Om hier verder invulling aan te geven, is er structureel budget beschikbaar gesteld voor de versterking van de public affairs-functie (€ 125.000).

4.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Genieten van een nog mooier Arnhem					
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210	S
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100	S
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125	S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	**-435**	**-435**	**-435**	**-435**	

5. Open en verantwoord besturen

Het betrekken van inwoners bij gemeentelijke besluiten gaat een stap verder. Met Van Wijken Weten, met het ondersteunen van bewoners met initiatieven voor de wijk, maar ook met een meer inclusieve participatie van inwoners. Daarnaast heeft corona gevolgen voor onze dienstverlening aan inwoners en bedrijven én voor de eigen bedrijfsvoering.

Van Wijken weten

Wil je als gemeente de juiste dingen doen voor de inwoners, dan is het van belang om aan te sluiten bij wat de Arnhemmers bezighoudt. We betrekken daarom inwoners en organisaties zo goed mogelijk bij wat we als gemeente doen. Vooral bij plannen in de fysieke ruimte is goed zichtbaar hoe inwoners betrokken worden. Onze inzet is om wijkbewoners zeggenschap te geven over wat er in de buurt nodig is, via Van Wijken Weten. De verwachting is dat de evaluatie Van Wijken Weken in het voorjaar van 2021 gereed is en met de uitkomsten passen we de aanpak van Van Wijken Weten waar nodig aan. De basis-gedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

In de afgelopen periode zijn jaarlijks wijkprogramma's uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. De wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen, kijken we naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Wijkmanagers, maar ook projectleiders en bestuursadviseurs nemen het wijkperspectief mee in besluit-vorming, beleidsontwikkeling en uitvoering. De inbreng en belangen van Arnhemmers en Arnhemse organisaties zijn steeds vaker een factor van belang in ons beleid.

Daarmee gaan we een stap verder; Van Wijken Weten wordt wijksturing. Waar we voorheen vooral ideeën uit de buurt ophaalden en deze met eigen wijkbudgetten realiseerden, is wijksturing veel meer strategisch. Samen met bewoners en professionals kijken we wat een wijk nodig heeft. Alle thema's die voor een wijk belangrijk zijn, komen daarbij aan de orde. Het gaat dan om een goed sociaal netwerk in de wijk en financiële zelfredzaamheid van de inwoners. Gelijke kansen voor iedereen en een veilige leefomgeving. Een openbare ruimte die voldoet aan de wensen van de wijk. We brengen mensen en organisaties met dezelfde initiatieven of ideeën samen en stimuleren initiatieven van inwoners en professionals in de wijken. Ook in stedelijke opgaven zoals duurzaamheid of woningbouw nemen we het wijkperspectief mee en kijken we hoe we kunnen aansluiten bij de verschillende wijken.

Leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Daarvoor hebben de Arnhem-Oost aanpak, waarbij woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal worden opgepakt. Ook dat doen we zoveel mogelijk mét de inwoners zelf. Bewoners realiseren dat ze samen invloed hebben op wat er in hun wijk gebeurt en nemen verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving. Voor veel bewoners is de straat of buurt waar ze zelf wonen. Anderen willen breder betrokken zijn bij de wijk. Iedere Arnhemse wijk is anders. Maar in elke wijk zijn bewoners die zich voor de wijk willen inzetten. Met het programma 'Bewonersondersteuning' helpen we daarbij. Zo krijgen bewonersinitiatieven een steuntje in de rug, met subsidie en met menskracht. Ook zorgen we zo voor betrokken bewoners die zich verantwoordelijk voelen voor hun wijk.

De regeling 'Burgerkracht' zetten we voort. Met deze subsidieregeling willen we inwoners helpen om activiteiten te organiseren die het leven in de stad fijner of mooier maken. De subsidie is bedoeld voor initiatieven die zorgen voor meer contact tussen inwoners, zoals het organiseren van een picknick voor eenzame ouderen in de wijk of het realiseren van een ontmoetingsplek. Ook voor initiatieven die bedoeld zijn om andere Arnhemmers te helpen kan subsidie worden aangevraagd.

In Arnhem zijn allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar ontmoeten. Dit draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. Niet voor niets is in vrijwel alle wijkprogramma's ontmoeten benoemd als speerpunt. De ambitie is om in vijf jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Dit gaat om buurthuizen en 'multifunctionele centra', maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte. Denk onder meer aan buitensportplekken en particuliere locaties zoals cafés en verenigingskantines.

Financieel

De uitgangspunten over het financiële beleid uit het coalitieakkoord blijven onverkort van toepassing. Er wordt structureel toegevoegd aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit, waardoor het eigen vermogen versterkt wordt. De financiële positie van de gemeente Arnhem verbetert daardoor. Ondanks de financiële impact van de coronacrisis blijven we ook in de komende jaren uitgaan van een weerstandsfactor die zich beweegt tussen de afgesproken 1,0 en 1,4. We presenteren een meerjarig sluitend financieel beeld zonder daarvoor de gemeentelijke belastingen te verhogen. Bovendien blijven de leges en parkeertarieven gelijk en riool- en afvalstoffenheffingen kostendekkend.

We blijven nadrukkelijk aandacht hebben voor het bestrijden van de gevolgen van de coronacrisis. Dat betekent dat we met regelmaat de financiële impact van de coronacrisis actualiseren. Maar we kijken ook verder vooruit, voorbij de coronacrisis. De samenleving is immers blijvend veranderd, en daarmee ook de manier waarop we financieel sturen. Samen met de raad werken we aan nieuwe kaders voor het in samenhang sturen op indicatoren als solvabiliteit, schuldpositie, weerstandsfactor en een andere manier om het risicoprofiel te bepalen. Dat is nodig om een eventueel volgende crisis nog beter op te kunnen vangen.

Participatie

We betrekken inwoners en belangengroepen bij plannen die de gemeente maakt. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. De komende jaren willen we hier een stap verder in zetten en bekijken of het mogelijk is om meer een grotere variatie inwoners te horen, bereiken en betrekken.
Hiervoor is onder meer het programma Burgerparticipatie. Dat programma is vooral praktisch van aard. We doen een pilot met ervaringsdeskundigen om ons beleid beter te maken. In raadsvoorstellen wordt opgenomen op welke manier inwoners betrokken zijn en wat daarvan het resultaat was. We schaffen een tool aan om inwoners digitaal te laten participeren.

De uitkomst van het referendum over diftar was duidelijk: een meerderheid van de Arnhemmers wil een ander systeem voor afvalinzameling. Dat betekent dat per 1 juni het slot van de ondergrondse afvalcontainers gaat en de inwoners op een nadere manier de afvalstoffenheffing gaat betalen. Het college zet in op een systeem dat gebruiksgemak combineert met betaalbaarheid én duurzaamheid. Het doel blijft immers om minder restafval te produceren en zoveel mogelijk herbruikbaar afval te scheiden.

In het collegeakkoord hebben we ingezet op communicatie met de hele stad: het gesprek aangaan met álle Arnhemmers. Dat betekent dat we participatie van inwoners zo moeten organiseren dat alle geledingen van de samenleving ook daadwerkelijk kunnen bereiken en dat ieder zich uitgenodigd en aangesproken voelt om zijn inbreng te hebben. Dit gaan we verder oppakken, zodat we inwonersparticipatie verder kunnen ontwikkelen.

Inclusie

Arnhem kiest voor een gemeentelijke organisatie die een afspiegeling is van de stad. Een organisatie waarin Arnhemmers zich herkennen. Dit verbetert bovendien onze dienstverlening. Dit vraagt niet alleen om zelf een diverse organisatie te zijn, maar ook om een organisatie waarin we ons gedrag, waarden en normen mee veranderen met de eisen van de tijd, en waarin we optimaal gebruik maken van ieders talenten. Zo kunnen we veel beter aansluiten bij wat Arnhemmers bezighoudt en kunnen we de uitdagingen en de kansen waarvoor we staan in deze stad beter aangaan. We zijn ambitieus: we willen dit binnen 5 jaar bereiken. We gaan ons tot het uiterste inspannen om dit te realiseren. Daarvoor maken we een plan van aanpak.

Transparantie

Het is een landelijke trend: de roep om openbare toegankelijkheid en transparantie van het bestuur. Ook Arnhem heeft daarmee te maken. We willen de informatievoorziening aan onze inwoners structureel verbeteren. Die moet transparanter en ook proactiever. Dat betekent niet alleen veranderingen in de organisatie en in procedures en een betere informatievoorziening, maar vooral ook bewustwording bij bestuur en medewerkers over wat dat is en wat dat voor het dagelijks werk betekent. Daarmee gaan we de komende periode aan de slag.

Corona

Corona bleek een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. We namen meteen meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning door het Rijk en de Provincie. We maakten een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk en stelden dat beschikbaar aan alle Arnhemmers. Ook presenteerden we de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim € 19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis.

Dienstverlening

We werken aan een verbetering van onze dienstverlening, in het bijzonder van de klantenservice, vaak het eerste contact met onze inwoners. We krijgen als gemeente meer uitvoerende taken en diensten, en steeds meer inwoners zoeken telefonisch contact. Bovendien krijgen we ook meer en meer vragen via sociale media en WhatsApp. Dat vergt extra capaciteit, zodat we te lange wachttijden kunnen oplossen. Bovendien gaan we structureel de klanttevredenheid meten, zodat we continu kunnen leren en onze dienstverlening kunnen verbeteren.

Corona had ook gevolgen voor onze dienstverlening. Inwoners belden vaker met de gemeente met vragen over corona. Via Arnhem.nl kunnen Arnhemmers alles vinden wat ze over corona moeten weten. Welke regels gelden er, welke maatregelen worden er genomen en vooral: hoe kan ik een beroep doen op de diverse vormen van ondersteuning. Zo besloten we dat ondernemers uitstel kregen voor het betalen van onroerend zaakbelasting, rioolheffing en toeristenbelasting. Inwoners die het financieel niet breed hebben konden een beroep doen op extra financiële ondersteuning.

Informatie en techniek hebben steeds meer impact op onze dienstverlening, het maken van beleid en onze manier van werken. Het maakt dat we betere en specifiekere meetbare doelen kunnen stellen en dat we beter ‘informatiegestuurd’ kunnen werken. Dat wil zeggen dat we data en de analyse daarvan inzetten om beter en efficiënter te kunnen werken. Denk bijvoorbeeld aan het coronadashboard. Of de zorgmonitor, waarmee we de kosten van de zorg veel beter in de hand kunnen houden. Maar ook het plaats- en tijdonafhankelijke ‘nieuwe werken’ is niet meer weg te denken. Deze ontwikkelingen vragen investeringen in mens, techniek en veiligheid. Het vraagt om extra inzet op privacy en security. En het vraagt om een intensievere samenwerking met onze ICT-dienstverlener, De Connectie.

Daarnaast komen er nieuwe wetten die een grote impact op ons werken hebben en waar we ons als organisatie op moeten voorbereiden. De nieuwe Wet Open Overheid gaat de WOB vervangen. Daardoor moet de overheid nu ook steeds meer actief informatie openbaar gaan maken. Daarnaast komen de wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer, de wet Digitale Toegankelijkheid en de Europese Verordening Singel Digital Gateway eraan. Allemaal regelgeving die nieuwe eisen stelt aan hoe wij onze ICT-systemen moeten inrichten.

Bewoners pakken kansen

Steeds meer ouderen in de wijken Hoogkamp, Burgemeesterswijk, Gulden Bodem, Sterrenberg, Transvaalbuurt voelen zich (wel eens) eenzaam. Jongeren uit deze wijken zoeken juist een plek om elkaar te ontmoeten. Een groep vrijwilligers uit de wijk nam daarom het initiatief om iets voor beide doelgroepen te organiseren. Zij willen van De Bakermat een bruisend wijkcentrum maken. Een centrum waar wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten, activiteiten organiseren en/of daar aan deelnemen.

In deze wijken bestond nog geen wijkcentrum. Dit initiatief was dus een unieke gelegenheid om zo'n wijkcentrum te realiseren. Bedoeld voor alle wijkbewoners en in het bijzonder voor eenzame mensen in de wijk, jeugd, groepen met een zorgbehoefte, maar ook verenigingen en clubs, of voor concerten en lezingen. Bewoners en wijkorganisaties zorgen zelf voor het activiteitenaanbod. Uiteindelijk is het de bedoeling dat wijkbewoners ook zelf het gebouw gaan verwerven en beheren.

Het team leefomgeving Noord-west hielp de initiatiefnemers bij het behoud De Bakermat én de ontwikkeling van een wijkcentrum. Denk daarbij aan het verbinden van partijen, projectbegeleiding, organisatie van bewonersavonden en het budget voor deze ontwikkeling.

5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie

De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 en 2022 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de Algemene Reserve € 80.000 in 2021 in.

Ondersteuning raad

Op dit moment zijn er geen middelen beschikbaar voor het startprogramma van de raad en het uitvoeren van de coalitieonderhandelingen. Ten behoeve van de extra werkzaamheden rondom de raadsverkiezingen wordt voorgesteld om één keer per 4 jaar een budget van € 50.000 beschikbaar te stellen. Werkzaamheden die hierbij extra inzet en middelen vragen zijn onder andere de coalitie-onderhandelingen, het opstellen van een startprogramma van de nieuwe gemeenteraad en het afscheid en installatie van de gemeenteraad.
Daarnaast stelt met ingang van 1 januari 2020 de gemeente aan raadsleden en fractievolgers voor de duur en uitoefening van hun functie ICT-voorzieningen ter beschikking. Tot op heden is dit incidenteel opgelost, maar met ingang van de nieuwe raadsperiode dient dit structureel te worden toegevoegd aan de begroting. Het gaat om € 70.000 in 2022 en daarna jaarlijks € 20.000.

Begrijpelijke taal voor iedereen

Een groot deel van de gevraagde acties in de motie 20M115 “Begrijpelijke taal voor iedereen” wordt uitgevoerd via het project Direct Duidelijk. Het project Direct Duidelijk is begin 2021 gestart en heeft een looptijd van 4 jaar (2021-2024). De Direct Duidelijk Deal is ondertekend. Hiermee is B1-niveau de norm geworden voor schriftelijke gemeentelijke communicatie. Belangrijkste onderdeel van het project is het laten trainen van medewerkers van de gemeente Arnhem in het schrijven op B1-niveau. Voor 2021 zijn de hiermee gepaard gaande kosten van € 40.000 al gedekt in de begroting. Voor het jaar 2022 wordt dekking van € 40.000 in de komende begroting opgenomen, waarbij ook gekeken wordt naar mogelijke ruimte binnen het reguliere opleidingsbudget.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aan-pak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen).

Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren

Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 en 2022 van naar verwachting respectievelijk € 100.000 en € 60.000.

De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites. Vanaf 2023 is er een structureel budget nodig van € 40.000 voor de externe audits.

Klantenservice: gratis telefoonnummer en verbetering dienstverlening

Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Corona heeft vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 willen we het budget verhogen met € 100.000 voor 2022 en vanaf 2023 structureel met € 60.000.

We gaan er hierbij vanuit dat het project Doorontwikkeling Klantenservice voldoende effect gaat sorteren, waardoor de belkosten vanaf 2023 verminderen. In de eerste helft van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering kwaliteit van de klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Dit plan van aanpak wordt onder meer opgesteld naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer over de dienstverlening van Arnhem. Bij de behandeling van het Rekenkamerrapport zijn drie moties aangenomen: gesprekken opnemen, reactie binnen 14 dagen en klachten-/kwaliteitmanagers. We moeten de dienstverlening van de gemeente Arnhem op een aantal fronten flink verbeteren, willen we een gastvrije gemeente zijn. Er is extra formatie nodig om de lange wachttijden te reduceren, er moet meer aandacht komen voor contentmanagement, een actieve coaching van de medewerkers bij de Klantenservice is belangrijk en we gaan structureel de klanttevredenheid meten om daarvan te leren. DIt vraagt € 300.000 structureel vanaf 2022.

Hybride werken

Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot.

De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken.
De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een structureel benodigd bedrag van € 125.000.

Versterken regionale samenwerking

De basisfinanciering voor de versterkte regionale samenwerking Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is met € 2,50 per inwoner € 1,62 hoger dan de bijdrage die we als gemeente Arnhem afdroegen aan het GO Arnhem-Nijmegen. De bijdrage aan de Economic Board à € 1 is gelijk gebleven. In het raadsvoorstel versterking regionale samenwerking (vastgesteld bij raadsbesluit d.d. 16 december 2020) is derhalve een jaarlijkse bijdrage aan de Groene Metropoolregio voorzien van € 403.420 en een bijdrage van € 161.368 aan de Economic Board, een totaal van € 564.788. De meerkosten ten opzichte van het budget dat nu in de Begroting is opgenomen voor het GO bedragen afgerond € 260.000. Zoals toegezegd in het raadsvoorstel van 16 december brengen we deze meerkosten vanaf 2022 bij deze Perspectiefnota in.

Formatie Strategie, Beleid en Regie

In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.

De Connectie

De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door na 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving. Als gevolg hiervan nemen de kosten op structurele basis met € 251.000 toe.
Om te komen op het CMM 2 niveau en een geharmoniseerde ICT-omgeving is investeren in 2!Connect noodzakelijk. Het accent van de werkzaamheden ligt in de eerste jaren, waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt. Door het naar voren halen van de werkzaamheden, ontstaat in 2021 een tekort, maar in de jaren 2022 en 2023 een voordeel in de begroting.

Gemeentefonds: actualiteit uit september- en decembercirculaires 2020

De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2022 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor de nominale en volume indexatie die we vanaf 2022 in de begroting opnemen (zie hieronder).
Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen voor vrouwenopvang, versterking omgevingsveiligheidsdiensten en het uitstapprogramma voor prostituees. De voornamelijk incidentele compensatie voor 2021 voor de coronacrisis wordt in Turap-1 nader toegelicht.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en beschermd wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 2 februari 2021 mede namens de staatssecretaris van Financiën de adviesaanvraag voor de herijking van het gemeentefonds ingediend bij de Raad voor het Openbaar bestuur (ROB). Na ontvangst van het ROB-advies wordt ook de VNG nog geconsulteerd. In de voorgestelde herverdeling wordt ruim € 300 miljoen verschoven en de herverdeling moet ingaan per 2023. Het leidt voor 159 gemeenten tot minder geld en voor 196 gemeenten tot meer geld. Het effect voor Arnhem dat volgt uit het gepresenteerde model is een nadeel van € 6 per inwoner.

De ROB heeft in een tussenbericht eind maart een groot aantal zeer kritische vragen gesteld over de methode en de uitkomsten. De voorlopige conclusie van de ROB is dat het verdeelmodel (de systeemwereld) de gewenste verdeling van het gemeentefonds (de leefwereld) niet goed weergeeft. Het Rijk heeft inmiddels aangegeven de voorstellen voor herverdeling nader te analyseren en te wijzigen. Begin juni verwacht het Rijk een nieuw voorstel te hebben.

Daarnaast wordt er op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswege) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Ook hierover vindt definitieve besluitvorming pas door het nieuwe kabinet plaats. Het effect voor de regio en voor Arnhem bedraagt circa € 25 miljoen met een ingroeipad van 10 jaar. Op grond van het afgesproken ingroeipad en ingangsjaar 2023 zou het effect voor de komende begroting een totaal nadeel van € 15 miljoen zijn.

Gezien het feit dat er nog onzekerheid is over de definitieve uitkomsten van de nieuwe modellen, de consultaties die nog plaatsvinden, de besluitvorming én het moment van besluitvorming hierover door een nieuw kabinet, wordt in deze Perspectiefnota nog geen meerjarig effect in de exploitatie opgenomen, maar is het te verwachten nadeel vertaald in een risico. In de aanloop naar de Begroting 2022 is er wellicht meer duidelijkheid over de besluitvorming en de definitieve effecten voor onze begroting. Op dat moment kan alsnog gekozen worden om dit in de exploitatie te verwerken. In het risicoprofiel is daarom vooralsnog een risico met een omvang van € 18 miljoen opgenomen.

Nominale en volume ontwikkelingen

Jaarlijks moet de begroting voor de komende jaren bijgesteld worden voor de loon- en prijsontwikkeling (nominaal) en de groei van de stad (volume). Het aantal inwoners van de stad is gegroeid met 0,7% en het aantal woningen met 1,2%. Door de budgetten die gevoelig zijn voor de groei van de stad met deze percentages te laten stijgen, komt de totale volume-indexatie uit op € 1,8 miljoen.
Hiernaast moet de begroting aangepast worden voor de stijging van de lonen en de prijzen. In de Arnhemse systematiek wordt bij de Perspectiefnota een grove inschatting van de loon- en prijsontwikkeling opgenomen op basis van de meest actuele raming van de consumentenprijsindex (cpi) door het CPB (Centraal Economisch Plan (CEP) van 31 maart 2021). Bij de begroting wordt vervolgens een uitwerking van de nominale indexatie gemaakt, waarbij gekeken wordt naar aparte indexen voor de verschillende budgetten: de prijsontwikkeling van de overheidsconsumptie uit het CEP, de indexatie van zorgcontracten (de OVA) en de cao afspraken en indien die er niet zijn de raming van de ontwikkeling van de loonkosten uit het CEP.

De raming op basis van het cpi van 1,5% bedraagt op dit moment € 7,4 miljoen structureel vanaf 2022. We weten echter nu al dat met name de OVA waar in de begroting mee gerekend gaat worden uitkomt op 3,24%. Om die reden wordt in deze Perspectiefnota voorgesteld alvast vooruit te lopen op deze ontwikkeling. Daarmee komt de raming voor prijsindexatie € 3,2 miljoen hoger uit op € 10,6 miljoen. Samen met de € 1,8 miljoen voor volume-indexatie een totaal van € 12,4 miljoen.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie

Voor deze Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert een voordeel op van €0,8 miljoen in 2021 oplopend tot € 1,5 miljoen in 2025.

Zoals hiervoor aangegeven volgen niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme. Dit kan diverse redenen hebben, zowel intern (bijvoorbeeld door personele wisselingen) als extern (vertraging bij leveranciers). Voor alle investeringsprojecten wordt een realistische planning gemaakt. Door onvoorziene omstandigheden wordt in een aantal gevallen deze planning niet gehaald. Vooraf valt niet te zeggen welke projecten dit betreft. Door de vele investeringsprojecten die lopen, is het op basis van ervaring, echter wel een zekerheid dat dit bij een aantal projecten zal gebeuren. Projecten die later dan oorspronkelijk gepland afgerond worden, worden later geactiveerd, waardoor de kapitaallasten in de begroting naar achteren schuiven. Hier wordt sinds vorig jaar rekening mee gehouden door een deel planningsrealisme in te ramen.

Hiervoor wordt een aflopende reeks van 70%, 50% en 30% voor de verwachtte onderuitputting van de totale kapitaallasten geraamd. Dit geeft een voordeel voor het financieel beeld van € 0,3 miljoen in 2022, € 0,8 miljoen in 2023 en € 1,4 miljoen in 2024. Vanzelfsprekend wordt flink ingezet om de investeringen die onder de noemer anticyclisch investeren in de Arnhemse Herstelagenda zijn opgenomen, geen vertraging te laten oplopen.

Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit

De toevoeging aan de bestemmingsreserve solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving wordt de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds.
Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden, neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen) en 2022 (€ 2,0 miljoen). In 2023 was een toevoeging begroot van € 4,1 miljoen. Door de extra toevoegingen die in 2021 en 2022 worden gedaan en de oplopende begrote afschrijvingen, blijft de benodigde toevoeging beperkt tot € 1,9 miljoen, waarmee dus een voordeel ontstaat van € 2,2 miljoen. Met het aangelegde saldo van de BR Solvabiliteit ultimo 2023 en de verder (licht) stijgende begrote afschrijvingen, is er voor 2024 en 2025 geen verdere toevoeging aan de BR Solvabiliteit nodig. De reeds begrote toevoegingen van € 2,4 miljoen in 2024 en € 3,4 miljoen in 2025 kunnen daarmee vervallen. Deze aanpassingen leiden tot de volgende standen van de BR Solvabiliteit:

	31-12 2020	31-12 2021	31-12 2022	31-12 2023	31-12 2024	31-12 2025
Stand BR Solvabiliteit	11.082	16.611	21.117	23.007	23.007	23.007

Vrijval rentebuffer

We kunnen de bestaande aanname van een lichte stijging van de rente handhaven. De rente is begin dit jaar gestegen, maar zit nog onder het niveau waar we in de Begroting 2021 rekening mee houden. Mocht de rente verder gaan stijgen, dan kunnen we dat opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. In de MJPB 2020-2023 is opgenomen dat de tot dan toe aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente kan vrijvallen. In het laatste jaar 2023 is deze in het kader van behoedzaamheid behouden. In de Begroting 2021 is voorgesteld het jaar 2023 incidenteel te laten vrijvallen en conform de gedragslijn in het laatste jaar 2024 deze stelpost in de begroting te behouden. Deze beoordeling vindt jaarlijks plaats. Vandaar dat in aanloop naar de Begroting 2022 wederom wordt voorgesteld de stelpost in 2024 incidenteel te laten vrijvallen.

5.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Open en verantwoord besturen					
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240				I
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240				I
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20	S
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40				I
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50	S
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40	S
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360	S
Hybride werken	-125	-125	-125	-125	S
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260	S
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500				I
De Connectie	-64	76	-251	-251	S
Gemeentefonds: actualiteit uit sept.- en decembercirculaires 2020	8.758	9.903	11.094	14.460	S
Nominale en volume ontwikkelingen	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400	S
Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie	1.584	2.033	2.833	1.508	S
Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit	-2.046	2.211	2.447	3.394	S
Vrijval rentebuffer			1.000		I
Totaal Open en verantwoord besturen	**-6.653**	**868**	**3.868**	**5.855**	

6. Totaalbeeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Meedoen in een socialer Arnhem	8.745	2.772	1.103	1.683	1.264
Wonen in een duurzamer Arnhem	-2.021	-2.722	-2.247	-2.563	-2.476
Genieten van een nog mooier Arnhem	-2.443	-435	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	3.846	-6.653	868	3.868	5.855
Totaal	**8.128**	**-7.037**	**-710**	**2.552**	**4.208**

Ontwikkeling financiële positie

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve gedoteerd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. De risico's zijn bij de jaarafsluiting geactualiseerd en daaruit blijkt dat het risicoprofiel fors stijgt. Dit komt bijvoorbeeld door het opnemen van het risico van de herverdeling van het model Beschermd Wonen. Als we de ontwikkeling van het risicoprofiel (het benodigde weerstandsvermogen) afzetten tegen het beschikbare weerstandsvermogen (met name de algemene reserve), dan voorzien we in deze Perspectiefnota de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2024
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 zelfs doorgroeit naar 1,4. Dit komt doordat de hiervoor geschetste ontwikkelingen in het financieel beeld niet leiden tot een majeure wijziging van de meerjarige ontwikkeling van de algemene reserve. Als gevolg van het positieve resultaat en de voor[1] gestelde resultaatbestemming over 2020 ontstaat er daarnaast per saldo een groei van de algemene reserve met € 11 miljoen. Deze verhoging zorgt er mede voor dat de genoemde stijging van het risicoprofiel opgevangen kan worden. Voor wat betreft jeugdzorg blijven we uitgaan van de in de begroting opgenomen structurele stelpost van € 3,9 miljoen vanaf 2023 conform de richtlijnen van het Rijk en de Provincie. Voorzichtigheidshalve rekenen we geen inkomsten mee die mogelijk voortkomen uit het onderzoek van AEF dan wel de arbitrage en nemen we een bedrag op in het risicoprofiel. Indien het Rijk naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek deze of mogelijk meer middelen ter beschikking stelt, kan het risico komen te vervallen. Dit heeft een positief effect op het weerstandsvermogen.
Het feit dat we ruim een jaar in een (corona)crisis zitten, laat vooralsnog niet direct een forse impact op de gemeentelijke financiën zien. Voor een belangrijk deel komt dit door de compensatie vanuit het Rijk om de nadelen op diverse beleidsvelden op te kunnen vangen (in totaal tot begin april 2021 is een bedrag van € 25 miljoen over 2020 en 2021 samen aan compensatie ontvangen).

Motie 20M255 ‘Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen’ vraagt het college om zich tot doel te stellen na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen, waarbij dan opnieuw ruimte voor anticyclisch investeren wordt geboden (als dat nodig mocht zijn). Uit de in deze Perspectiefnota geschetste ontwikkeling van de algemene reserve blijkt dat dit doel serieus genomen wordt. In de jaren 2024 en 2025 voegen we (inclusief het verwachte beeld in deze Perspectiefnota) € 17 miljoen aan de algemene reserve toe. Dit doen we niet alleen ten behoeve van een robuust weerstandsvermogen, maar we kunnen dit ook realiseren in samenhang met een algemene verbetering van de solvabiliteit. We blijven namelijk ook sparen in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze reserve telt niet mee in het weerstandsvermogen, maar draagt bij aan een betere solvabiliteit. Het aandeel van deze reserve op het totaal van alle reserves loopt op naar 22% in 2025 en de reserve bedraagt € 23 miljoen einde 2025.
Een andere belangrijke financiële indicator is de schuldquote. De gerealiseerde schuldquote ligt in Arnhem op een hoog niveau, maar laat in de afgelopen jaren een daling zien van 86% in 2018, naar 84% in 2019 en 78% in 2020. Belangrijk hierbij is om te beoordelen in hoeverre de schulden meerjarig in de begroting opgevangen kunnen worden. Daarvoor is het renterisico beoordeeld. Hieruit blijkt dat we in de komende jaren nauwelijks een renterisico lopen. Pas in 2025 lopen leningen af, die een rente van onder de 1% hebben. In 2021 tot en met 2024 is de gemiddelde rente van de te herfinancieren leningen meer dan 2%. Na het jaar 2025 valt uit onze huidige leningenportefeuille pas in 2030 weer een lening vrij. Dus in de jaren 2026 tot en met 2029 is er helemaal geen renterisico.

Kortom: in deze Perspectiefnota schetsen we het beeld dat de financiële positie niet veel afwijkt van de positie in de Begroting 2021 en dat op sommige onderdelen zelfs een verbetering is ingezet. De weerstandsfactor ontwikkelt zich naar 1,4 in 2025 en in de jaren 2024 en 2025 voegen we meer aan de algemene reserve toe dan in de Begroting 2021 is opgenomen. De solvabiliteit komt eind 2020 uit op 19% en meerjarig voorzien we daarin een verdere stijging, in elk geval doordat de BR Solvabiliteit blijft groeien. Een laatste verbetering betreft het voortdurend in samenhang bekijken van de ontwikkeling van de financiële positie vanuit meerdere indicatoren. De schuldquote is weliswaar aan de hoge kant, maar dit is een bestendige lijn en kunnen we beheersen doordat het renterisico hierop in de komende periode minimaal is.
Op korte termijn wordt de raad separaat geïnformeerd over voorstellen van spelregels van risicomanagement in samenhang met andere financiële kengetallen (ter afhandeling van motie 20M209g).

Bijlage

Motie Voortaan wel meetbare doelen - Inventarisatie indicatoren per rapportage

Bij de behandeling van de Begroting 2021 heeft de raad de motie Voortaan wel meetbare doelen aangenomen. In de motie staat het volgende opgenomen:

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. *Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;*
2. *Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;*
3. *Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.*

Informatiegestuurd werken

De uitvoering van de motie heeft een relatie met informatiegestuurd werken. Informatiegestuurd werken heeft binnen onze organisatie veel aandacht en dit willen we nog verder versterken. Dit doen we onder de noemer 'Informatiegestuurd Arnhem'. Het gaat uit van een organisatie die gegevens optimaal weet te verzamelen, analyseren, koppelen en benutten om op basis van feitelijke gegevens de dienstverlening, het beleid, en de beslissingen van de organisatie te verbeteren, te onderbouwen en de effecten ervan inzichtelijk te maken en/of te voorspellen. Het stelt ons in staat beter te kunnen sturen op onze doelstellingen. We zijn al begonnen. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hier voorbeelden van. Uiteindelijk willen we toe naar een brede, overkoepelende monitor. Dit is een stapsgewijs proces dat de komende jaren breed in de organisatie wordt opgepakt. De uitvoering van deze motie sluit aan bij deze ontwikkeling.

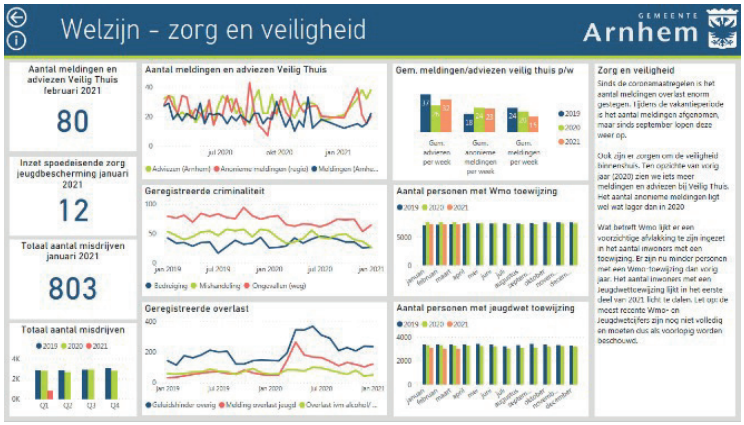

Figuur 1: Een onderdeel van het coronadashboard als voorbeeld van informatiegestuurd werken.

Randvoorwaarden

Om de doelen meetbaar te maken, bekijken we op welke manier we onze doelen kunnen meten, zoals een maatschappelijk effect (outcome) of een bepaalde uitkomst (output). Voor het realiseren van doelen zijn we vaak sterk afhankelijk van andere partijen en spelen ontwikkelingen binnen de maatschappij een rol. Om resultaten binnen de doelstellingen te behalen voeren we inspanningen uit. Hierbij is een goede relatie tussen de doelstelling en de inspanningen die worden ingezet belangrijk. De resultaten kunnen dan via indicatoren gemeten worden. Hierbij moeten we nagaan of de benodigde data beschikbaar en van voldoende kwaliteit is.

Informatiegestuurd werken vraagt om kennis, kunde, affiniteit en vaardigheden om met gegevens te kunnen werken. Het toewerken naar een informatiegestuurde organisatie vraagt om professionalisering en nieuwe rollen op dit gebied. Niet alleen door massa's aan trainingen of taaie theorie, maar door samen te doen en te leren.

Aanpak

In de motie wordt benoemd om een lijst van indicatoren op te stellen en vanuit deze lijst te kijken welke gekoppeld kunnen worden aan de doelstellingen. Er zijn heel veel indicatoren beschikbaar (vanuit landelijke organisaties, ministeries, andere organisaties, gemeente). Het is erg complex en tijdrovend om hiervan een groslijst op te stellen. Een groot deel van deze indicatoren heeft daarbij geen relatie met onze doelen. Zoals in de auditcommissie toegelicht, kiezen we er in onze aanpak dan ook voor om, naast het opstellen van een lijst met indicatoren, ook te redeneren vanuit de doelen.

We voeren bij de aanpak van deze motie in het kort de volgende stappen uit:

1. We hebben inzichtelijk gemaakt welke doelen en welke indicatoren op dit moment in de begroting zijn opgenomen. Voor de lijst met doelen verwijzen we naar de Begroting 2021. Daarnaast hebben we een lijst gemaakt met alle indicatoren die we nu al beschikbaar stellen aan de raad vanuit bestuurs-rapportages, dashboard, etc. Deze lijst is hieronder opgenomen.

2. We hebben een vergelijking met de P&C-producten van andere gemeenten gemaakt. Zo kunnen we leren van *best practices*. We hebben bekeken hoe andere gemeenten hun doelen aan indicatoren koppelen en wat voor type indicatoren gebruikt worden. De opbrengsten gebruiken we ter inspiratie voor onze programma's. Deze opbrengsten zijn ook hieronder opgenomen.

3. We voeren een pilot uit binnen één programma vanuit de Begroting. In deze pilot bekijken we de huidige doelen en indicatoren en gaan onderzoeken wat nodig is om deze meetbaar te maken.

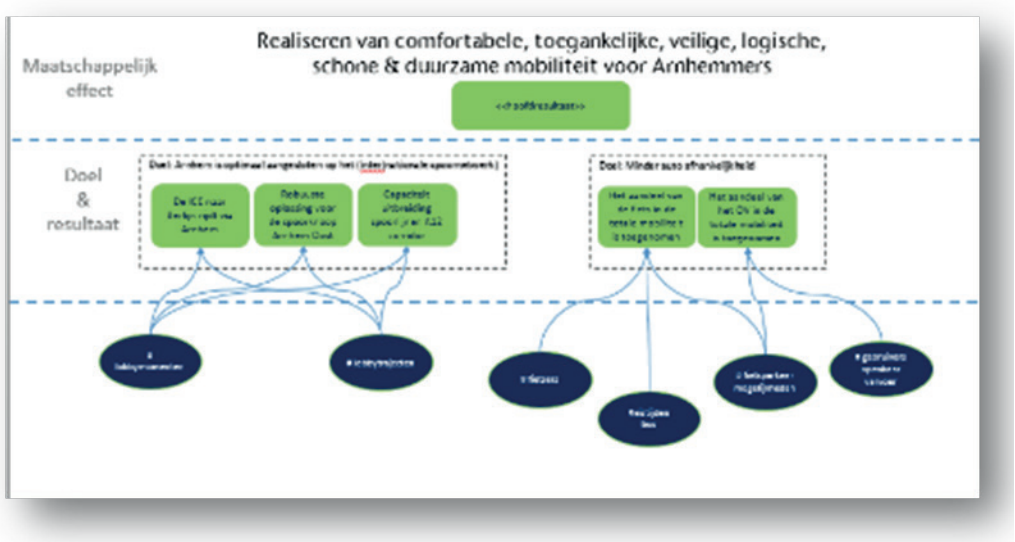

Figuur 2: Een voorbeeld van een model om vanuit effecten en doelen uit het programma de concrete resultaten met daarbij de relevante en beschikbare indicatoren te formuleren.

4. Op basis van de conclusies van stap 3 gaan we deze aanpak stapsgewijs bij de andere programma's toepassen. Het is een groeiproces; we zetten eerste stappen, maar dit is ook een proces dat tijd, professionalisering en nieuwe rollen vraagt. In de begroting is het streven om een deel van de doelen meetbaar te maken. Het aantal is afhankelijk van de conclusies uit de genomen stappen.

Lijst met indicatoren uit de Begroting en rapportages

Begroting 2021 *(per programma)*

S01 Bestuur, dienstverlening en financiën
- Woonlasten éénpersoonshuishouden
- Woonlasten meerpersoonshuishouden
- WOZ-waarde woningen
- Formatie ambtelijk apparaat
- Bezetting ambtelijk apparaat
- Apparaatskosten per inwoner
- Kosten inhuur externen als % van de loonsom
- Overhead % van totale lasten

S02 Veiligheid
- Onveiligheidsgevoel
- Buurt onveiligheidsgevoel
- Misdrijven
- Tijdelijk huisverbod
- Winkeldiefstal
- Diefstal uit woning
- Geweldsmisdrijven
- Vernieling
- Verwijzingen Halt
- Jongeren met delict voor rechter

S03 Bereikbaarheid
- Waardering bereikbaarheid binnenstad auto
- Waardering bereikbaarheid binnenstad ov
- Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets
- Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot
- Aantal elektrische voertuigen
- Aantal personenauto's
- Aantal ongevallen/ verkeersdoden
- Waardering binnenstad
- Snelgroeiende bedrijven
- Oprichting bedrijven
- Aantal bezoekers binnenstad
- Demografische druk
- Banen
- Vestigingen
- Functiemenging

S04 Onderwijs
- Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht
- Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)
- Absoluut verzuim
- Relatief verzuim

S05 Cultuur
- Rapportcijfer culturele voorzieningen
- % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten

S06 Participatie en armoedebestrijding
- Netto arbeidsparticipatie
- Personen met een bijstandsuitkering
- Lopende re-integratievoorzieningen
- Werkloze jongeren
- Kinderen in uitkeringsgezin

S07 Zorg
- Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo
- Jongeren met jeugdhulp
- Jongeren met jeugdreclassering
- Jongeren met jeugdbescherming

S08 Welzijn en inclusie
- Kengetal sociale cohesie
- % Actief als vrijwilligers
- % Mantelzorg
- % Eenzaamheid
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren

S09 Gezondheid en Sport
- % voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen
- % roken
- % voldoet aan alcoholrichtlijn
- % kinderen eet minstens elke dag fruit
- % lid van sportvereniging
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen
- Niet-sporters

S10 Klimaat en Energie
- Hernieuwbare elektriciteit

S12 Wonen en leefomgeving
- Leefbaarheid in eigen buurt
- Woonomgeving
- Nieuw gebouwde woningen
- Omvang huishoudelijk restafval

Bestuursrapportage Doorbraak naar Werk

- Aantal mensen in de BUIG
- Instroom in de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG naar verblijfsduur
- % Uitstroom BUIG naar werk, onderwijs, agv handhaving
- Stijging op Participatieladder via CAW
- Doorstroom naar begeleid werk via Scalabor
- Doorstroom naar regulier werk via WSP
- Uitkeringsbestand per gebied naar kenmerk (leeftijd, uitkeringsduur, leefvorm)
- Personen met ontheffing arbeidsverplichting
- Parttime werkenden met een uitkering
- Maatregelquote - aantal maatregelen als % van volume BUIG
- Aantal vorderingen vanwege overtreden inlichtingenplicht
- Verrekende inkomsten per uitkering BUIG
- Uitgaven bijzondere bijstand per huishouden

Bestuursrapportage Zorg Dichterbij

- Aantal declaraties WMO Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal declaraties Jeugdwet Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal personen met PGB vanuit Jeugdwet, WMO HBH en WMO overig
- Aantal personen met PGB vanuit WMO HBH naar beleidsterrein
- Aantal personen met een toewijzing vanuit de Jeugdwet naar beleidsterrein
- Aantal personen Jeugdwet met toewijzing per soort verwijzer
- Jeugdwet; Begeleiding; Aantal personen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; Gespecialiseerde Begeleiding; Bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; Aantal personen met toewijzing per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; Verblijf; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; GGZ; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing per beleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing Basis Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Gespecialiseerde Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Hulp bij Huishouden
- WMO; Aantal personen met toewijzing Activerend werk of Dagbesteding (incl Beschermd Wonen)
- Aantal personen met een toewijzing Beschermd Wonen; Intra- en Extramuraal

Monitor Veiligheid

- Geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde cybercriminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde high impact crimes per 1.000 inwoners
- Geregistreerde criminaliteit, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast jongeren per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- % voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt
- % voelt zich vaak onveilig in eigen buurt
- % voelt zich wel eens onveilig
- % voelt zich vaak onveilig

Monitor Wonen en leefomgeving
- % toename woningvoorraad
- Aantallen toename woningvoorraad
- % toegevoegde nieuwbouwwoningen
- Aantallen toegevoegde nieuwbouwwoningen
- % eigendom corporatiebezit
- % eigendom koopwoningen
- % eigendom particuliere verhuur
- Aantallen eigendom corporatiebezit
- Aantallen eigendom koopwoningen
- Aantallen eigendom particuliere verhuur
- Toevoegingen naar eigendom
- WOZ-waarde woningen
- Woningtypen
- Afgegeven bouwvergunningen

Monitor Klimaat en Energie *(Dit is een selectie van de indicatoren. De eerste monitoringsrapportage van NemiA is naar verwachting in mei gereed)*
- CO2-uitstoot gebouwde omgeving
- CO2-uitstoot bedrijven en industrie
- CO2-uitstoot grootschalige opwek
- CO2-uitstoot verkeer en vervoer
- Aantal zonnepanelen op daken van woningen en publieke gebouwen
- Aantal publieke laadpunten
- Aantal gerealiseerde windturbines
- Aantal unieke bezoekers website Energieloket

Coronadashboard
- Veilig Thuis Adviezen (Arnhem)
- Veilig Thuis Meldingen (Arnhem)
- Veilig Thuis Anonieme meldingen (regio)
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Interventies
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Advies/consult
- Bijstand Aanvragen
- Bijstand Toegekende aanvragen
- Totaal huishoudens bijstand (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Instroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Uitstroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Werkloosheidspercentage (NL)
- Aantal faillissementen (Arnhem/Nijmegen)
- Openstaande vacatures (Midden-Gelderland)
- Aantal banen
- Aantal bedrijven
- Aantal zzp'ers
- Ww-uitkeringen
- Instroom ww-uitkeringen
- Uitstroom ww-uitkeringen
- Fietsverkeer
- Gemotoriseerd verkeer

Beeld van meetbare indicatoren in andere gemeenten

Door te kijken naar de P&C-producten van andere gemeenten kunnen we leren van andere manieren om meetbare doelen en bijbehorende indicatoren te formuleren. De begrotingen van gemeenten Apeldoorn, Den Haag, Groningen, Nijmegen en Utrecht zijn op een aantal beleidsonderwerpen bekeken. Een aantal zaken zijn opgevallen en nemen we mee in het verbeteren van onze producten:

- Sommige gemeenten geven een uitgebreidere lijst van indicatoren dan wij nu doen. Met name Den Haag en Groningen zijn goede voorbeelden hiervan (bijvoorbeeld binnen de thema's Mobiliteit en Wonen en Leefomgeving). Dit biedt dus genoeg inspiratie voor aanvullende Arnhemse indicatoren.
- Enkele indicatoren komen uit openbare bronnen en zijn dus ook voor Arnhem eenvoudig over te nemen (mits ze aansluiten bij de beleidsdoelen). Denk aan aandeel auto, voetgangers en ov van al het vervoer van en naar de gemeente (CBS) en cijfers over letsel naar modaliteit (CBS) op het gebied van mobiliteit.
- Een aantal indicatoren zijn mogelijk te vertalen naar Arnhem, maar waarbij aanvullende dataverzameling nodig kan zijn (mits ze aansluiten bij beleidsdoelen). Bijvoorbeeld op het gebied van cultuur geven gemeenten als Den Haag en Groningen indicatoren zoals bezoekersaantallen aan bibliotheek en culturele podia en aantallen evenementen. Op dit moment is er nog geen totaaloverzicht van deelnemers aan alle culturele podia in Arnhem.
- Soms zijn de indicatoren meer gericht op inspanningen en dus meer lokaal gebonden. Denk aan een indicator 'aantal cursisten' bij een bepaalde cursus of 'toegekende aanvragen' van een lokale subsidieregeling. Deze zijn niet één op één te vertalen naar Arnhem, maar op dit moment kent de Arnhemse begroting geen indicatoren gericht op inspanningen.
- Sommige gemeenten geven een gelaagdheid aan in de indicatoren. Den Haag kent bijvoorbeeld de indeling in Prestatie-indicatoren, Effectindicatoren, Topindicatoren, Kengetallen en Beleidsindicatoren. Bij andere gemeente is de indeling in prestatie-indicatoren en effectindicatoren ook terug te zien. Zo is wellicht beter een onderscheid aan te brengen in datgene waar je als gemeente direct invloed op hebt (prestaties), de maatschappelijke effecten die je hoopt te beïnvloeden (effecten) en indicatoren die moeilijker te beïnvloeden zijn, maar wel iets zeggen over de staat van de stad (kengetallen).
- De presentatie van de indicatoren verschilt per gemeente. Sommige gemeenten voegen uitgebreidere grafieken en tabellen toe van de indicatoren dan wij nu doen. Het is de moeite waard om te verkennen of we de grafische presentatie kunnen uitbreiden (of gebruik kunnen maken van de data die al in Staat van de Stad op www.arnhem.incijfers.nl is gepresenteerd).

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de perspectiefnota

De perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden of zijn nog aan de gang. In de perspectiefnota maken we dit inzichtelijk. Daarnaast hebben we inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad, zodat de uitkomsten daarvan bij de raadsbehandeling van de perspectiefnota betrokken kunnen worden. Via meedenken.arnhem.nl stelden we vier vragen: zet onderwerpen in volgorde van belangrijkheid, over welke ontwikkeling bent u positief, wat wilt u morgen veranderen en waarover wilt u graag meepraten. Ook konden inwoners op een plattegrond van Arnhem een marker plaatsen en een concreet idee voor die plek indienen.

De pagina met de enquête is 198 keer bezocht, waarvan de meeste keren de eerste twee dagen na publicatie. Dat ligt voor de hand omdat de link met de uitnodiging in het persbericht stond en ook daags na publicatie in de Arnhemse Koerier. De helft van de bezoekers komt op de pagina via sociale media, ruim een derde door direct de url in te typen. Driekwart van de bezoekers bezocht de webpagina via een mobiel of tablet. De enquête zelf is 21 keer ingevuld; 22 keer hebben inwoners ideeën voor de stad ingevuld.

Bij de perspectiefnota zijn ook een infographic en een animatie gemaakt. Daarin hebben we uitgelegd wat de perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. De infographic is via de sociale kanalen van de gemeente Arnhem verspreidt en ook gepubliceerd in de Arnhemse Koerier. Daarbij werden inwoners tevens uitgenodigd om hun mening te laten weten op meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota.

Resultaten van participatie via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
1.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Economie, Cultuur	Herontwikkeling zuidelijke binnenstad	Er is weinig oog voor het unieke karakter van Elden. Dorp wordt volgebouwd met mooie dorpse gebouwen maar helaas ook vreselijke niet dorpse woningen/flats. Er is de laatste 10 jaar procentueel bijna nergens in Arnhem zuid zoveel bijgebouwd als in Elden (Schuytgraaf en Malburgen niet meegerekend) hoofdstraten zijn verloederd qua wegdek en er wordt enorm hard gescheurd. Ontzettend veel geluidsoverlast van scooters, en heel veel afval van de Mac Donalds. De wandelpaden in park Westerveld is na 1 regenbui een grote modder glijpoel. Het karakter van Elden, als betuws dorp in de stad, lijkt definitief te verdwijnen nu ook de boomgaard aan de Rijksweg west in handen is van een projectontwikkelaar die het vol wil bouwen. Gemeente, grijp alstublieft in, eer het laatste stukje vooroorlogs Arnhem zuid haar karakter verliest.	Antwoord: visie Arnhem Zuid (Elden)
2.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord:Vernieuwingen en verbeteringen	Antwoord: Het vele verkeer met knallende uitlaten. Het teveel aan overal gestalde fietsen die eigenlijk een plek of stalling nodig hebben. En het verloederen d.m.v. veel zwerfafval en heel slecht onderhouden plantsoenen e.d.	Antwoord:Verkeer, vergroenen, fiets & verkeersplannen, herinrichtingen. Kortom alles waar de binnenstad mee te maken heeft en inwoners betrokken bij zijn.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
3.	Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: Vergroening en plaatsmaken voor de natuur.	Antwoord: Bomenkap in parken en natuurgebieden in extreme vormen, die niks meer te maken hebben met ruimte creëren voor de natuur.	Antwoord: stadsontwikkeling
4.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs, Cultuur	Antwoord: De kunstacademie en de culturele activiteiten zoals de Sonsbeekexpositie, modekwartier, schouwburg/musis, openluchtmuseum etc. Nijmegen heeft de universiteit en de ijsbaan, Arnhem de kunstacademie en de dierentuin; zo versterken deze twee steden elkaar mooi.	Antwoord: Elke stad heeft allang een hotspot als herbestemming denk aan de Honigfabriek in Nijmegen, de Verkadefabriek in Den Bosch, Krachtstation in Utrecht, Zwitsalfabriek in Apeldoorn etc etc. Arnhem heeft zo'n kans laten liggen met o.a. de Coberco fabriek! Ik zou meer toffe flexibele pop-up plekken willen zoals het Ruimtekoersfesival dat ooit heeft gedaan in een leegstaand kantoor aan de Groningensingel of zoals strand zuid maar dan het hele jaar door. Meer ruimte voor cultuur en voor innovatieve ideeën!	Antwoord:De positie tussen Arnhem Zuid en Noord. Hoe kunnen deze twee stadsdelen elkaar versterken? Is de Rijn een scheidslijn of kan het een verbindende factor zijn?
5.	Leefbaarheid, Klimaat en energie, Cultuur	Festivals als Free Your Mind, en café Bosch als culturele en culinaire hotspot van Arnhem.	Het afvalbeleid is letterlijk en figuurlijk een rommel. Er moet beter gehandhaafd worden op afval dumpen. En de blauwe golven moeten weg, daar moet een skate/sportpark komen en veel meer groen. Ik zie ook graag meer groene gevels en bloemrijke bermen.	Groen en sport in de stad.
6.	Wonen, Leefbaarheid, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Clustering van innovatieve bedrijven op het gebied van energie/waterstof. Een nevenvestiging van de TU Delft kan dit versterken.	De oude conservatieve bestuurschaos in de gemeenteraad. Meer progressief beleid met jonge/vernieuwende ideeën en daadkracht kan de stad verder helpen.	Woningbouw. Als stel met 2 kinderen en bijna 2x modaal zitten we klem op de woningmarkt. Dat kan toch niet. Haal meer uit de woondeal dan de Arnhem oost aanpak. Nijmegen doet dat slimmer en sneller met grote aantallen.
	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Wonen, Economie	Antwoord: aanpak criminaliteit	Antwoord: meer woningbouw	Antwoord: ontwikkelingen in woningbouw/nieuwbouw

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
7.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie, Economie	Antwoord:opknappen van slechte delen van de binennenstad en vergroening.	Antwoord: rotzooi op straat, overlast coffeeshops midden in centrum en woonwijken en scooters/brommers	Vergroening en verbetering uitstraling straten. Betere handhaving geluidsoverlast bezoekers coffeeshop en scooters/brommers.
8.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs	Antwoord:Arnhem als 'groene' stad	Antwoord: herinvoeren van Diftar zodat de vervuiler betaalt	Antwoord: ontwikkelingen in de wijk en de besteding van het budget door het Team Leefomgevimg. Is immers een fors bedrag en kan efficiënter en gerichter worden ingezet
9.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, natuur in de leefomgeving (meer biodiversiteit en meer natuurlijke omgeving en rust en ruimte, minder verkeersbewegingen)	Antwoord: aandacht voor achterstandswijken, aandacht voor extra investeringen in de stad, aandacht voor een groene en natuurlijke leefomgeving vind ik zéér belangrijk voor een gezonde leefomgeving, meer biodiversiteit, veiligheid en bereikbaarheid.	Antwoord: Méér biodiversiteit, rust en meer natuurlijke ruimte in de leefomgeving om te kunnen ontspannen en te kunnen genieten van een natuurlijke leefomgeving.	Antwoord: daar wil ik online wel aan meewerken om mijn ideeën te spuien. Biodiversiteit en natuurlijke rust en ruimte voor een gezonde leefomgeving.
10.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:groene parken in Arnhem noord	Antwoord: autoverkeer beperken op singel rondom centrum en meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's
11.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:meer groen minder asfalt	Antwoord: meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
12.	Leefbaarheid, Cultuur	Heel het waterstofgebeuren. De innovatie op dat gebied.	Ik zie graag meer cultuur en natuur in het gebied tussen de rivieren, tussen Arnhem en Nijmegen. 'Cultuur' in die zin dat er bijvoorbeeld meer kunst komt, beelden en beeldenparken, culturele centra, centra waar lezingen gegeven worden, centra voor cursussen, ontmoeting en spiritualiteit. 'Natuur' in de zin van bomen, bossen, wandelroutes.	Nou, misschien wat betreft dat cultuur en natuur. Je kan zien dat er in Arnhem-Noord al eeuwenlang geinvesteerd is in cultuur en natuur, en Arnhem-Zuid daarentegen toont nog steeds als bebouwing dat opkomt in agrarisch industriegebied. Het zou mooi zijn als er meer geinvesteerd wordt wat betreft cultuur en natuur in juist dat gebied tussen de rivieren.
13.	Leefbaarheid	Antwoord: cultuur, groen	Antwoord: diftar beter organiseren: laten we niet ons hoofd in het zand steken tav afval: we moeten zelf milieu en leefomstandigheden verbeteren. We maken zelf afval dus moeten ook betalen. Dus diftar handhaven, betere begeleiding, controle, schoon houden, beboeten waar het fout gaat/misbruik is. Ouderen/invaliden helpen want het is niet praktisch om met vuilniszak naar diftar te moeten lopen.	Antwoord: vele thema's via referenda en verkiezingen
14.	Klimaat en energie, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen), Duurzaamheid	Antwoord:initiatieven van creatieve sector en buurtbewoners	Antwoord: de afstand tussen gemeenteraad en burgers is te groot	Antwoord: ruimtelijke ontwikkeling, duurzaamheid en besteden geld voor openbare ruimte in wijken.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
15.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de mooie parken in de stad en Meinerswijk. Heerlijke wandelplekken.	Antwoord: ik zou in Arnhem graag een hof gerealiseerd zien waar we met een aantal senioren kunnen wonen met omzien naar elkaar, wonen/welzijn/zorg en met een gezamenlijke ruimte . In de vorm van een Knarrenhof, voor zowel koop-als huurwoningen. Dit is iets anders dan een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan inwoners voor het realiseren van een woonproject aan inwoners die zich een prijzige koopwoning kunnen permitteren.	Antwoord: als kartrekker van Knarrenhof (al 5 jaar in Arnhem) zou ik graag meedenken in het realiseren van een woonhof met sociale aspekten voor bewoners van een woonhof en bewoners in de omgeving en die bereikbaar is voor zowel kopers als huurders.
16.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de parken in Arnhem en Meinerswijk	Antwoord: ik zou (al jarenlang) graag in Arnhem een hof realiseren voor senioren om daar te wonen met omzien naar elkaar en met leeftijdsgenoten. Niet in de vorm van een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan mensen met een behoorlijk inkomen en alleen met koopwoningen. Maar een hof met zowel koop als huurwoningen (en sociale huur). Bereikbaar voor alle inwoners die dat graag willen.	Antwoord:ik wil graag betrokken worden bij de mogelijkheid van het realiseren van een hof zoals hierboven gemeld. En niet een hof met meer generaties (zoals plan Elden). Senioren hebben soms jarenlang voor hun kinderen en daarna voor hun kleinkinderen gezorgd. Om met leeftijdgenoten een fijne oude dag te kunnen hebben met omzien naar elkaar, en een ruimte voor gezamenlijke interesses en activiteiten, gezamenlijke tuin en bereikbaar voor ieders inkomen lijkt me een aanwinst waar de gemeente Arnhem trots op kan zijn.
17.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur	Antwoord: aandacht voor klimaatbestendigheid (wateropvang en hittestress).	Antwoord: Meer goedkope sociale huurwoningen , juist buiten de locaties waar die nu ook al staan, zodat er niet 'afvoerputjes' ontstaan in wijken zoals Malburgen-Oost.	Antwoord: inrichting van de dagelijkse leefomgeving: woningbouw, verkeer, groen, speeltuinen.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
18.	Gezondheid en sport, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Omdat ik nog niet zo lang geleden naar Arnhem ben verhuisd ben ik nog onvoldoende in staat deze vraag goed te beantwoorden.	Omdat wij graag in de natuur actief zijn en wandelend en fietsend Arnhem e.o. verkennen sinds we hier zijn gaan wonen vorig jaar, willen we graag meer vrijliggende, voldoende brede, fietspaden voorstellen, in de natuur. En dan liefst van natuurlijk, waterdoorlatend materiaal (dus niet van beton)	Antwoord:
19.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Zorg en welzijn, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: schuldenbeleid, cultuur, groen, ruimte voor creativiteit.	Antwoord: invloed van burgers op herinrichting is minimaal. Burgers moeten van begin af aan kunnen denken, diverse concepten voorleggen en dan waar meeste draagvlak voor is. Niet dat gemeente de keuze maakt. Bij sociaal domein meer leefwereld centraal stellen, inclusie meer leidend in visie en beleid. In de wijken leefbaarheid meer centraal stellen, wat betekent dat, bijvoorbeeld overlast. Er worden vergunningen afgegeven zonder dat naar impact voor omwonenden wordt gekeken. Meer kijken naar geluid en stankoverlast. Bij hele grote of nieuwe projecten die gevolgen hebben voor burgers en die niet in verkiezingsprogramma staan burgers meer inspraak geven. Zoals afvalbeleid. Gemeente en politiek maken beleid voor de burgers, voor hun belang.	Antwoord:burgerparticipatie
20.	Inclusie (iedereen kan meedoen), Wonen, Veiligheid, Zorg en welzijn, Gezondheid en sport	Sportevenementen in de Gemeente / stad	Antwoord: Toegankelijkheid	Antwoord: sport en inclusie

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
21.	Wonen, Bereikbaarheid, Veiligheid, Gezondheid en sport, Cultuur	Antwoord:bereikbaarheid Sport en gezondheid	Antwoord: het afvalbeleid Ik zou het afvalbeleid gratis aanbieden Wel zou ik de afval pasjessysteem behouden	Antwoord:bij Alles wel

NB: Wonen en Leefbaarheid zijn met afstand de meest genoemde thema's, waarbij Wonen het vaakst op 1 is gezet.

Ideeën via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

De plattegrond met alle ideeën is hier te vinden: https://www.meedenken.arnhem.nl/projecten/perspectiefnota+arnhem/default.aspx

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
1.	Stadsblokken-Meinerswijk	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!
2.	Aanpak omgeving Gelredome	Rondom het Gelredome ligt een grote asfaltvlakte las parkeerterrein. Het grootste dele van de tijd zijn er geen wedstrijden of evenementen in het Gelredome en dan is het er niet bepaald prettig vertoeven. Er zijn weinig tot geen bomen en als het asfalt is ook niet goed voor de waterhuishouding. Hier liggen kansen om klimaatdoelen, leefbaarheid en ambities transferium/mobiliteitshub te combineren.	
3.	Ruimte voor voetgangers en fietsen op de John Frostbrug	De John Frostbrug is een icoon van Arnhem, de verbinding tussen Zuid en Noord en belangrijke ontsluiting van Strand Zuid. Ook zijn er veel toeristen die speciaal voor de brug komen. De brug is echter lastig begaanbaar voor fietsers en voetgangers. Voetgangers en fietsers kunnen lastig naast elkaar blijven op de brug. Fietsers die tegen de richting ingaan leveren conflicten op, verergerd door geparkeerde fietsers thv Strand Zuid. En dan zijn er nog de regelmatige afsluitingen voor evenementen.	
4.	Doorstroom woningen	In ‘t Dorp, ROC-Veluwestraat en de Koepel komt nieuwbouw. Zet hier maximaal in op appartementen en woningen voor ouderen (60+) met een koopwoning in de wijk. Die stromen door en maken ruimte voor nieuwe gezinnen.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
5.	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting conform memo Werkgroep Verkeer Elden 2019	
6.	Fietscrossbaantje	In Elst (oa Westeraam) zijn mooie voorbeelden van leuke fietscrossbaantjes voor kinderen. Dit is leuk vanaf "kunnen fietsen" tot begin middelbare school. Gekozen locatie is het trapveld in park Zuiderveld, maar dit is indicatief, een andere locatie zou ook kunnen, ter afstemming, op een plek waar kinderen uit Elden veilig kunnen komen en een beetje toezicht is.	
7.	Wandelbruggen tussen eilanden	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt.	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt. Ik hoop niet dat deze bruggen geschrapt zijn omdat enkele bewoners hier om gevraagd hebben. Ze hebben altijd in het plan gestaan en maken de buurt af, geeft alles wat meer aanzien, meerwaarde voor de buurt in het algemeen. Nu lijkt het vernietiging van gemeenschapsgeld door de aanleg van het schiereiland in het midden wat nergens naar toe gaat.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
8.	Maak van de Huissensedijk een onverplicht fietspad voor een veilige en stille recreatieve route	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder scooters	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder (snor- en brom)scooters en daarmee stiller en veiliger. Afgelopen jaar zijn er op de dijk zeker twee ongelukken gebeurd waarbij een scooterbestuurder gewond is geraakt. Fietsers mogen van een onverplicht fietspad gebruiken. Brom- en snorfietsers met een benzinemotor mogen geen gebruik maken van dit fietspad. Die met een elektromotor mogen dat wel. De brom- en snorfietsers met verbrandingsmotor van en naar Huissen kunnen dan via de Mooieweg of via het (brom)fietspad langs de A325 (route Kronenburg - noorden Immerlooplas - Oude Huissenseweg). De sporadisch aanwezige auto's rijden over het algemeen voorzichtig, netjes onder de 30 km/u en met aandacht voor de andere weggebruikers. Auto's als bestemmingsverkeer zouden dan op het fietspad 'te gast' zijn.
9.	Immerloopark volledig benutten	Immerloopark benutten als ontmoetingsplek, blijven investeren in festivals, kunst, sport voor Arnhem-Zuid.	
10.	Kronenburg vergroenen	Kronenburg aantrekkelijker maken en een fijne plek maken voor jonge kinderen die hier opgroeien.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
11.	Verlevendigen van de Brink, speelfontein e.d.	Verlevendigen van De Brink door een speelfontein bij het rozenperk voor de Lucaskerk. Ziet er sowieso prachtig uit, is passend bij de functie van de kerk en super leuk in de zomer voor de kinderen!	De brink mag wel wat gezelliger, een beetje een soort Frans pleintje met de grote platanen rondom het parkeerterrein. Ik denk aan een mooie speelfontein (bijvoorbeeld de ronde zwarte speelfontein die eerst op de grote markt stond en die nu op de werf zou staan. Van het centrum in Noord naar het centrum van Zuid ;)) een muziekkiosk, mooie bloembakken en kinderkopjes zoals het Marktplein in Eersel bijvoorbeeld.
12.	Hofjes voor 1 à 2 persoonshuishoudens	Er is grote behoefte aan betaalbare koopwoningen voor starters, gescheiden ouders en senioren. Het gebouw van Elderhoeve (nu tijdelijk AZC) zou eigenlijk al gesloopt zijn. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. Veel mensen willen graag in Elden blijven wonen maar kunnen het niet betalen. Veel senioren wonen alleen of met tweeën in een éénsgezinswoning, te weinig betaalbare woningen om door te stromen.	De ligging van het terrein is ideaal met een fiets-/wandelroute naar Elderveld, ontsluiting via de Stikkerstraat of Elderhofseweg. Vlakbij de voorzieningen zoals basisscholen, bushalte, Eldenstaete, park, supermarkt etc. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. De oudere buurvrouw past een keer op het kind van de alleenstaande ouder terwijl die een boodschapje voor de oudere buurvrouw meeneemt. Op jezelf wonen maar toch niet alleen! In een dorpse sfeer zoals de vroegere begijnenhofjes met een gedeelde voortuin/plein.
13.	Buurthuis cq ontmoetingsplek	Plek om samen te komen!	Arnhems Hart maakt zich druk om een buurthuis cq ontmoetingsplek in de binnenstad te krijgen. Een lokatie die toegankelijk is en voor vele toepassingen gebruikt kan worden. Wie nu wat wil organiseren als inwoner kan daarvoor eerst €240,- of meer ophoesten voor een zaaltje te huren. Vele zijn niet toegankelijk of hebben meer mogelijkheden. Een bakkie koffie/thee erbij en men zit dan al over de 300 euro. Doe dit voor 10 activiteiten en dan zit je al over de 3000 euro. Een pand huren kost veel minder en kan dan ook beter benut worden.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
14.	Arnhem Centraal en omhoog naar Museum	Te versteend terwijl er veel meer kan.	Rondom Arnhem Centraal teveel steen en verloedering. Drugsdealers en gebruikers maar tevens geen toezicht op dat omliggende bedrijven afval laten zwerven. Voor AC teveel steen en een mega hitteplek bij warme zomers. Voor het Haarhuis ligt in de middenberm gras maar doordat passanten eroverheen lopen en rijden is het amper een goede grasmat te noemen. Hier hadden mooie struken geplant kunnen worden zodat de insecten e.d. hier ook te zien waren. Een oase van kleur en geur elke zomer. Richting het Museum een ongelijke troittoir en tevens een hele drukke weg waar fietsers in de knel zitten dagelijks. Geen route om veilig te nemen. Door het ongelijke troittoir ook niet mogelijk om heerlijk met je rollator of rolstoel langs te gaan. Het gebied is 30 km/p/u maar doordat de bestrating hier niet is aangepast is het nog steeds 50 km/p/u.
15.	Te versteende omgeving	Leuk die Sint Jansbeek maar verder er omheen is het te versteend met een aantal bomen. De 4 plantenbakken is mooi ter aanvulling maar er missen plantsoenen en meer groen in deze omgeving.	T.h.v. de Nieuwstraat is het eigenlijk een kale beek terwijl in de Beekstraat de rand vol staat met mooie moerasplanten. Ook voor de nieuwe appartementen geen sprietje gras of een verdwaalde paardenbloem te vinden, te steriel. De Turfstraat is vaak een racebaan met voertuigen die via de AH Rozet er in rijden en weer moeten draaien. Toezicht en handhaving is er niet maar ook geen enkele manier zodat deze voertuigen niet via AH Rozet er meer in kunnen rijden.
16.	De Markt	aangelegd indertijd als "De Huiskamer van Arnhem". Nu een smerige plek en onbegaanbaar voor miva's en ouderen.	Wie naar de omringende plantsoenen kijkt ziet veel hondenpoep, dode struiken en geregeld heel veel zwerfafval. Dit laatste vooral na een warenmarkt. Het is een ongelijk en zeer hobbelig plein die zo niet aangelegd had mogen worden. Diverse gesprekspartners geven dit ook veelvuldig aan maar er wordt niets meegedaan helaas.
17.	Herontwikkeling Gelderse poort	Maak ruimte voor woningbouw in plaats van lege kantoorpanden. Geweldig geschikt voor hoogbouw. Ontwikkel de Arnhemse Zuidas tot een heerlijke zeer goed bereikbare woonplek voor starters en nog meer senioren of zorgbehoevenden.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
18.	Verval van een monument	Stop het verval en verdere verloedering van dit historisch stukje Arnhem. Het biedt plaats aan de oudste boom van Arnhem zuid en ook de pastorie verdiend het om weer tot leven gebracht te worden	
19.	Verval van een monument	Eens, een hele bijzondere woning die bewust al ruim 20 jaar staat te verkrotten terwijl het zoveel mooie functies zou kunnen hebben. De eigenaresse blijft maar rekken en dralen terwijl er zoveel mensen zijn die het zouden willen kopen om er iets moois van te maken....	
20.	laat park Westerveld wet stralen	Wat ooit de achtertuin was van de baron is nu een uniek stukje natuur, de flora en fauna op het land doen het geweldig door het met rust laten van de natuur. Helaas is de waterkwaliteit van het meertje ontzettend slecht te noemen. Tevens is ook de staat van het wandelpad rondom de vijver echt zeer slecht te noemen. Verergerd door de vele machinale houtkap van afgelopen winter. Maak van dit mooie park weer een plek om te wandele En genieten van dit bijzonder stukje historische natuur	
21.	Boomgaard gemeentelijk monument	Maak van de laatste commerciële boomgaard van Elden een gemeentelijk monument nu dat deze op het punt staat eeuwig te verdwijnen en plaats te maken voor nog meer nieuwbouw in Elden. Op de website van de huidige eigenaar van de grond staat vrolijk geschreven dat ze van plan zijn dit prachtig stukje historisch cultureel groen erfgoed van Elden willen transformeren in woningen. De boomgaard is een walhalla voor inheemse flora en fauna, laat het niet verloren gaan, ik smeek u.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
22.	Boomgaard gemeentelijk monument	Inderdaad! Vroeger lag Elden middenin de boomgaarden, nu tussen de bloemkoolwijken. Deze boomgaard is een pareltje om te koesteren, een prachtig symbool dat Arnhem zuid bij de Betuwe hoort. Dit terrein mag nooit bebouwd worden omdat het een stukje geschiedenis zichtbaar maakt en wat het dorpse karakter enorm versterkt. Het terrein zou zich goed lenen voor een bewonersbedrijf waar bewoners fruit telen, groente verbouwen, bijen houden en een heerlijk landelijke "versmarkt" exploiteren. Verschillende Eldense verenigingen zijn op zoek naar opslagruimte, dat zou in een mooie landelijke kapschuur op het terrein kunnen.	

Aan de leden van de raad

Datum	: 11 mei 2021
Zaaknummer	: 566585
Contactpersoon	: Michiel Somers en Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 0644832872 0640678005

Onderwerp: Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'.

Geachte voorzitter en leden,

Inleiding
Uw raad heeft vorig jaar twee moties aangenomen die gaan over het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen. Het gaat om de motie Realistischer inschatten nieuw beleid - 20M209G, aangenomen bij de behandeling van de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen en de motie Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen 20M255, aangenomen bij de behandeling van de begroting 2021. In deze brief informeren wij u over de wijze waarop ons college deze moties heeft uitgevoerd en het mogelijk vervolg daarop. Ook verwijzen wij u naar de informatie die, mede naar aanleiding van genoemde moties, in de meest recente Perspectiefnota 2022 - 2025 is opgenomen.

Invulling uitvoering moties
Op 24 maart jl. heeft een technische bijeenkomst plaatsgevonden met de financiële woordvoerders van de raadsfracties en leden van de auditcommissie. Vier experts (van adviesbureau Naris, de VNG en onze accountant Deloitte) hebben gereflecteerd op de financiële positie van de gemeente Arnhem en hun kennis gedeeld over deze positie in vergelijking met andere gemeenten. Tijdens deze bijeenkomst hebben de experts vragen van de leden van de raad beantwoord en hebben de experts adviezen gegeven.
Als voorbereiding op deze bijeenkomst hebben wij ook zelf een onderzoek gedaan naar de spelregels met betrekking tot het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen in Arnhem in vergelijking met andere gemeenten. Daarin zijn ook de effecten zichtbaar gemaakt van eventuele andere keuzes met betrekking tot de 'knoppen' voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote. Verderop in deze brief lichten we deze 'knoppen' toe en wat het effect is als eraan wordt gedraaid. Mogelijke scenario's, als deze 'knoppen' anders zouden worden ingesteld, zijn tijdens het door ons uitgevoerde onderzoek ter voorbereiding van de bijeenkomst van 24 maart jl. in beeld gebracht.

Kortheidshalve verwijzen wij naar de documenten, zoals gevoegd bij de agenda gevoegd voor deze technische bijeenkomst.
De bijeenkomst met raadsleden en experts heeft waardevolle inzichten opgeleverd die helpen bij het gesprek over spelregels met betrekking tot de financiële positie.

Relatie met de Perspectiefnota 2022 - 2025
In de motie 'Anti-cyclisch investeren - anti-cyclisch sparen' vraagt uw raad het college om na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen 'tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn'. Zoals gevraagd in deze motie geven we in de Perspectiefnota 2022-2025 in de toelichting op het 'Financieel totaalbeeld 2021-2025' aan welke verbeteringen in de financiële positie voor de komende jaren worden verwacht, zoals onder andere de positieve ontwikkeling van de weerstandsfactor en de groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Kortheidshalve verwijzen wij naar de Perspectiefnota 2022-2025.

Expliciete afwegingen rondom risicobereidheid en bestendige gedragslijn in spelregels
Tijdens de bijeenkomst van 24 maart jl. hebben de experts benadrukt dat het belangrijk is om afwegingen over de mate waarin de gemeente bereid is risico's te nemen, zo expliciet mogelijk duidelijk te maken. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement is de plaats in de begroting en het jaarverslag waarin deze afwegingen worden toegelicht.
Reactie: Wij onderschrijven dit advies en wij zullen specifieke afwegingen toelichten in de genoemde paragraaf.

'Knoppen' van het weerstandsvermogen
Tijdens de bijeenkomst met de experts zijn de drie 'knoppen' voor de bepaling van de weerstandsfactor besproken (benodigde weerstandcapaciteit/bepaling risicoprofiel, beschikbare weerstandscapaciteit/buffers voor risico's en de weerstandsfactor zelf). In algemene zin hebben de experts erop aangedrongen te kiezen voor een bestendige gedragslijn voor de lange termijn ten aanzien van te hanteren spelregels voor weerstandsvermogen en financiële kengetallen.

Benodigde weerstandscapaciteit
In de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' is een belangrijke vraag aan ons college om voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit c.q. de bepaling van het risicoprofiel, een voorstel te ontwikkelen 'voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten en daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen'.
Het blijkt lastig te zijn om de manieren waarop gemeenten hun risicoprofiel bepalen, onderling te vergelijken. Zo inventariseren gemeenten risico's op een verschillende manier en is ook de aard van de risico's verschillend. Ook is de conclusie op basis van ons onderzoek dat het feit of gemeenten risico's wel of niet structureel zwaarder wegen niet de doorslaggevende factor is voor de uiteindelijke hoogte van het risicoprofiel van de verschillende gemeenten.

Wanneer we op basis van de begroting 2021 in het risicoprofiel structurele risico's twee keer mee zouden wegen en op deze manier aan deze 'knop' zouden draaien, zou het risicoprofiel van onze gemeente €20,8 miljoen hoger worden. De weerstandsfactor zou daardoor dalen van 1,0 naar 0,67. Om de weerstandsfactor weer op 1,0 uit te laten komen zou aan de algemene reserve, het belangrijkste onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit, €20,8 miljoen toegevoegd moeten worden.
De experts zijn positief over de kwaliteit van het risicomanagement en hieruit voortvloeiende risicoprofiel van de gemeente Arnhem. Er ligt een goed proces aan ten grondslag, waarbij in een brede dialoog de risico's worden besproken. Vanuit die overweging is het, zoals in de bijeenkomst naar voren is gebracht, niet noodzakelijk om risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen. De experts benadrukken wel dat het belangrijk is om de weerstandsfactor in samenhang met financiële kengetallen te bezien.
Het advies is tevens om in het huidige risicoprofiel geen reserveringen op te nemen voor zogenaamde 'zwarte zwanen', de extreem grote risico's met een zeer incidenteel karakter (bijvoorbeeld het verwerken van het risico op een aardbeving met een kleine kans, maar met grote gevolgen). Reserveringen voor dit soort gebeurtenissen zouden heel veel middelen vragen. Een goed risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning door het Rijk bij het optreden van dergelijke tegenvallers beoordelen de experts als voldoende. Samenvattend is het advies niet aan de 'knop' van het risicoprofiel te gaan draaien.
Reactie: Wij sluiten ons aan bij de adviezen van de experts en achten het niet noodzakelijk om bij de berekening van het risicoprofiel structurele risico's zwaarder mee te laten wegen. Op de samenhang met de financiële kengetallen komen wij nog terug.

Beschikbare weerstandscapaciteit
In het door ons uitgevoerde onderzoek is nagegaan welke onderdelen bij andere gemeenten deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij vrijwel alle gemeenten bestaan de buffers uit dezelfde componenten als in Arnhem (algemene reserve, reserve grondbedrijf en post onvoorzien). Enkele gemeenten tellen ook andere reserves mee, bijvoorbeeld de daar aanwezige stille reserves.
In de technische bijeenkomst is stil gestaan bij de functie van bestemmingsreserves als mogelijk onderdeel van de weerstandscapaciteit. De experts hebben aangegeven dat in het uiterste geval deze ingezet zouden kunnen worden om tegenvallers op te vangen ook al zouden deze reserves geen onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit uit maken.
Reactie: Wij stellen voor geen wijzigingen aan te brengen in de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit. Voor wat betreft de bestemmingsreserves merken wij het volgende op. De bestemmingsreserves zijn in Arnhem recent onderzocht. De uitkomsten daarvan zijn in de Perspectiefnota 2021-2024 en de Begroting 2021 verwerkt. Besloten is om de aanwezige financiële ruimte boven de bij deze bestemmingsreserves behorende bestedingsplannen vrij te laten vallen. De aldus verkregen ruimte is ingezet voor dekking van maatregelen die onderdeel uitmaken van, de Arnhemse Herstelagenda waarmee risico's van ingrijpende(r) effecten van de coronacrisis in de stad worden bestreden. Mede gelet op de eerdere besluitvorming hierover én in het licht van een bestendige

lijn zien wij op dit moment geen aanleiding om middelen uit de bestemmingsreserves mee te tellen als beschikbare weerstandscapaciteit.
Zoals wij in de Begroting 2021 aangaven, kan de start van een nieuwe raadsperiode een natuurlijk moment zijn om deze bestemmingsreserves opnieuw tegen het licht te houden en de gewenste besteding zo nodig te heroverwegen.
Eén van de bestemmingsreserves is de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Hierop komen wij later in deze brief nog terug. Naast de versterking van de solvabiliteit heeft deze reserve geen specifiek doel. Van deze reserve is afgesproken deze niet mee te tellen als onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De weerstandsfactor
Tijdens de bijeenkomst met de experts is naar voren gekomen dat de weerstandsfactor de enige 'knop' is waarvan overwogen kan worden hieraan te draaien wanneer de financiële situatie daarom vraagt. Door bijvoorbeeld de ondergrens van de weerstandsfactor te verlagen tot 0,8 hoeven er minder middelen als financiële buffer te worden aangehouden. In financieel moeilijke tijden kan de gemeente als het ware scherper aan de wind zeilen. Dit betekent tegelijkertijd dat ook meer risico genomen zou worden. De meeste gemeenten hanteren op dit moment een ondergrens van 1,0. Enkele gemeenten hanteren een (tijdelijke) ondergrens van 0,8.
In de verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem is vastgelegd dat, als de weerstandsfactor onder de 1,0, komt, de algemene reserve moet worden aangevuld. Is deze factor hoger dan 1,4 dan is sprake van ruimte voor eventueel (nieuw) beleid.
Een lagere weerstandsfactor van 0,8 betekent dat er incidenteel € 8,5 miljoen ingeteerd zou mogen worden op de beschikbare buffers voordat deze aangevuld zouden moeten worden.
Reactie: De weerstandsfactor, zoals in de begroting 2021 is opgenomen, bevindt zich boven de 1,0. Daarbij is ook rekening gehouden met de extra risico's die samenhangen met corona. De feitelijke financiële impact is tot nu toe steeds grotendeels gecompenseerd door het Rijk. Wel zijn de onzekerheden naar de toekomst toe groot. De streefwaarde van 1,4 zal naar verwachting deze raadsperiode niet worden bereikt. Het college heeft er bij het doen van voorstellen aan de raad in de begrotingen en perspectiefnota's vooral op gestuurd om de weerstandsfactor in ieder geval boven de 1,0 te laten zijn.
Gelet op de aanwezige onzekerheden is het zaak dat de beschikbare weerstandscapaciteit toereikend is voor de benodigde weerstandscapaciteit. We willen daar nu niet op inleveren. Dit zou ook in strijd zijn met motie 20M255, waarin juist wordt gevraagd buffers (weer) op te bouwen. Op de samenhang tussen de weerstandsfactor met de kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote komen we onderstaand nog terug.

Financiële kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote
De solvabiliteit van de gemeente Arnhem is ten opzichte van het gemiddelde van andere gemeenten relatief laag. De netto-schuldquote is relatief hoog. Dit kwam opnieuw naar voren op basis van het onderzoek wat wij hiernaar hebben gedaan.
Tijdens de bijeenkomst is naar voren gebracht dat deze posities ongunstiger zijn dan in andere gemeenten, maar wel over een reeks van jaren een stabiel beeld laten zien. Uit het Jaarverslag 2020 blijkt aanvullend dat de kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote de afgelopen jaren zijn verbeterd. Doordat de gemeente Arnhem relatief hoge schulden heeft, is het belangrijk na te gaan of de gemeente in staat is de lasten daarvan in de toekomst te betalen.
In de toekomst kunnen de financiën van de gemeenten verder onder druk komen te staan, bijvoorbeeld door negatieve herverdeeleffecten van de inkomsten van het Rijk, ontwikkelingen in de zorg, opgaves met betrekking tot woningbouw en dergelijke. Dat geldt ook voor de gemeente Arnhem. Daarbij speelt ook een rol dat de tussentijdse winstnemingen van grondexploitaties zullen eindigen als de locaties zijn volgebouwd.
Tijdens de bijeenkomst op 24 maart jl. is geadviseerd om de ontwikkeling van deze indicatoren te bezien in samenhang met de weerstandsfactor. In motie 20M209g wordt ook expliciet naar die samenhang verwezen: Zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote is het mogelijk dat, als de weerstandsfactor groter is dan 1,4 er uitgaven voor nieuw beleid worden gedaan, terwijl solvabiliteit en/of schuldquote zich niet op een gewenst niveau bevinden. In de motie is aangegeven dat het dan feitelijk zo kan zijn dat 'het aflossen van schulden of het verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is'.
Reactie: Wij zijn ons bewust van de minder robuuste financiële positie van Arnhem voor wat betreft de solvabiliteit en schuldquote in vergelijking met veel andere gemeenten. Voor wat betreft de betaalbaarheid van onze schulden naar de toekomst toe het volgende:

- Bij de Perspectiefnota 2022-2025 geven we inzicht in de meerjarig opnieuw te financieren leningen. Daarmee wordt ook de mate waarin we als gemeente gevoelig zijn voor eventuele rentestijgingen zichtbaar;
- Wanneer risico's zich voordoen, bijvoorbeeld door een daling van inkomsten uit het gemeentefonds, zullen tegenvallers moeten worden verwerkt in een financieel sluitende begroting. De beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen tijdelijk mogelijk voor één of enkele jaren tegenvallers op te vangen. Hoe hoog de buffers en de weerstandsfactor ook zijn, deze bieden geen structurele ruimte om tegenvallers op te vangen. Om die reden is het belangrijk goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. In hoeverre is het mogelijk om tegenvallers in de begroting op te vangen? Of is dat lastig doordat de lasten van de gemeente nagenoeg geheel meerjarig vastliggen in de vorm van kapitaallasten, inkomensoverdrachten, subsidies en dergelijke? Zijn er net buiten de financiële planningshorizon van vier jaar lastenstijgingen te verwachten, zoals bijvoorbeeld bij de kapitaalgoederen in de openbare ruimte? Wat zouden de mogelijkheden nog zijn om belastingen te verhogen? Concreet vinden we het verstandig om te komen tot afspraken die meer en nadrukkelijker verband leggen tussen de weerstandsfactor en andere financiële indicatoren en tegelijkertijd de flexibiliteit van de begroting voor een periode langer dan 4 jaren te kunnen beoordelen en zo nodig sturen. Op

dit moment zijn daarover geen spelregels vastgelegd. Bij de eventuele bespreking van financiële spelregels bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode/coalitieonderhandelingen kan dit uiteraard worden overwogen. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal de mate van flexibiliteit van de begroting inzichtelijk gemaakt worden.

Voor een belangrijke bijdrage aan de versterking van de solvabiliteit zorgen de gemaakte afspraken over de voorziene dotaties aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Zoals in het meerjarig perspectief van de begroting 2021 is aangegeven, loopt deze op van € 7,6 miljoen eind 2019 tot € 22,6 miljoen eind 2025. Bij de meest recente herijking van het financieel beeld in de Perspectiefnota 2022 - 2025 blijkt dat de bestemmingsreserve solvabiliteit al eind 2023 €23 miljoen zal bedragen. Door de afspraken over deze bestemmingsreserve worden, afhankelijk van de omvang en afschrijvingstermijn van investeringen, steeds middelen apart gezet die de solvabiliteit versterken en tevens een positief effect hebben op de ontwikkeling van de netto-schuldquote. Deze reserve is naast de beschikbare weerstandscapaciteit een extra buffer voor onvoorspelbare tegenvallers. De rekenregels voor de jaarlijkse toevoegingen aan deze bestemmingsreserve liggen vast in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer.

Een concrete doelstelling omtrent de minimaal gewenste solvabiliteit en maximaal gewenste netto-schuldquote is niet in de huidige financiële spelregels opgenomen. Zoals eerder aangegeven, zijn ook over de samenhang tussen de hoogte van de weerstandsfactor, de solvabiliteit en netto-schuldquote geen afspraken gemaakt. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen in de jaarrekening en begroting in onderlinge samenhang gepresenteerd en de ontwikkelingen hierin toegelicht. Het is mogelijk dat bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode afspraken hierover worden overwogen

In de begroting 2022-2025 zullen wij de ontwikkeling van de financiële kengetallen vergelijken met de risico-indeling van de provincie en de ontwikkeling van de weerstandsfactor spiegelen aan de beoordelingstabel die Naris hanteert.

Projecten
Tijdens de technische bijeenkomst is het belang benadrukt van goed risicomanagement bij grote projecten. Daarbij kunnen overschrijdingen van geplande investeringen en/of uitloop van de planning optreden. In de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen hebben wij toegezegd de afspraken voor het risicomanagement bij grote projecten met de auditcommissie te bespreken. Uiterlijk voor de behandeling van de begroting 2022 zullen wij hieraan invulling geven.

Emu-saldo
Een onderdeel van de financiële positie vormt ook het Emu-saldo. Daarbij is het van belang niet alleen naar de cijfers van de eigen gemeente te kijken, maar ook de vergelijking te maken met andere gemeenten. Onze accountant Deloitte zal via de griffie hierover nog informatie beschikbaar stellen van de gegevens van de Emu-saldi van andere 100+ gemeenten.

Besluit

Met de verstrekte informatie, de technische sessie met de raad, de informatie in de Perspectiefnota 2022-2025 en deze brief hebben wij de beide moties afgedaan. Deze brief kan desgewenst betrokken worden bij de bespreking perspectiefnota.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de loco-secretaris, de burgemeester,

P.J. Altena A. Marcouch

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	16 september 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen: "Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen"
Motie van	Mattijs Loor - D66 Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel van de motie	Realistischer inschatten en bewuster beleid
Nummer Zaaknummer	**20M209g** 466760

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 16 september een besluit te nemen over een proces voor het verder verbeteren van de beheersing van financiële risico's voor de gemeente. Het proces moet leiden tot een voorstel met twee doelen:

- Het beter inschatten van risico's die meerdere jaren achter elkaar van invloed zijn.
- Het maken van afspraken over de relatie tussen het opvangen van risico's met reserves (dat heet het weerstandsvermogen), het vermogen van de gemeente in verhouding tot de schulden van de gemeente en de totale jaarlijkse omvang van de begroting (dat gaat om getallen die we 'solvabiliteit' en 'schuldquote' noemen).

De aanleiding is dat risico's die meerdere jaren na elkaar kunnen optreden op dit moment maar voor één jaar worden meegeteld. En dat er wel afspraken zijn vastgelegd over de aan te houden reserves in verhouding tot de risico's, maar er géén afspraken bestaan over het beschikbare vermogen en de schulden.

We weten dat:

- Sommige risico's in het gemeentelijke risicoprofiel als ze optreden meerdere jaren achter elkaar financiële invloed hebben;[1]
- Deze risico's nu maar één keer worden meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen, terwijl sommige gemeentes ervoor kiezen om ook de risico's in volgende jaren mee te tellen;
- Op het moment dat het benodigde weerstandsvermogen op een andere manier wordt berekend, het geheel aan spelregels rondom dit weerstandsvermogen heroverwogen moet worden, wat een eenvoudige wijziging op dit moment onmogelijk maakt;
- Het maken van afspraken over het benodigde weerstandsvermogen en de vrije besteedbaarheid van reserves indien dat vermogen bereikt is, zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote, kan leiden tot uitgaves aan nieuw beleid terwijl het aflossen van schulden of anderszins verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is.

[1] Feitelijk is dit aan de orde voor alle risico's die structureel doorwerken en van toepassing zijn op structurele budgetten, omdat het in de regel niet mogelijk is binnen een jaar het beleid dusdanig bij te stellen dat een financieel probleem wordt opgelost met extra inkomsten of minder uitgaven.

We vinden dat:

- De gemeente risico's zo realistisch mogelijk moet proberen te ramen, ook al blijft het altijd een zo goed mogelijke schatting en geen exacte berekening;
- Het meerjarig meewegen van risico's op structurele budgetten een bijdrage kan leveren aan het meer realistisch ramen van het benodigde weerstandsvermogen;
- Dat afspraken over weerstandsfactor, solvabiliteit en schuldquote ook moeten gaan over de samenhang tussen deze kengetallen, zodat de raad op een bewuste wijze en op basis van de samenhang tussen deze factoren zijn financiële keuzes maakt.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. In overleg met experts, de auditcommissie en de financieel woordvoerders in de raad een voorstel te ontwikkelen voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten, en de daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen;
2. Tevens in dit voorstel mee te nemen hoe afspraken over de gewenste ontwikkeling van de solvabiliteit en schuldquote in relatie tot het weerstandsvermogen in financiële spelregels vastgelegd kunnen worden;
3. Het proces richting dit voorstel zo in te richten, dat de raad vóór de begroting 2022-2025 hierover een besluit kan nemen.

Mattijs Loor - D66
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 20

Tegen 15

Motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID		
Verheij		
Sanders		

Totaal 35

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD
Titel van de motie	Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen
Nummer Zaaknummer	**20M255** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het weer opbouwen van de reserves na de extra uitgaves vanwege de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis.

De aanleiding is dat nu, vanuit het principe van 'anticyclisch investeren' (juist investeren als het minder goed gaat met de economie), veel geld wordt uitgegeven. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd om ook plannen te maken hoe na deze crisis weer gespaard kan worden voor een volgende periode waarin het minder goed gaat met de stad.

We weten dat:

- Arnhem de reserves maximaal benut om extra te investeren tijdens de coronacrisis;
- Een deel van deze investeringen zichzelf zeker niet in de gemeentebegroting terugverdient;
- De financiële positie van de gemeente er daardoor niet goed uitziet en we een volgende crisis niet zomaar aankunnen;
- Het college wel spreekt van 'anticyclisch investeren', maar nog geen doorzichten geeft hoe na het investeren de reserves weer worden opgebouwd.

We vinden dat:

- Anticyclisch investeren ook vraagt om anticyclisch sparen als de situatie gunstiger is.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. Zich tot doel te stellen dat na de coronacrisis de reserves weer worden opgebouwd tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn;
2. Bij het proces rondom het in samenhang bekijken van solvabiliteit, schuldquote en weerstandsvermogen (naar aanleiding van motie 20M209g) ook te betrekken hoe de reserves na de coronacrisis weer worden opgebouwd;
3. Bij de komende perspectiefnota de raad inzicht te geven welke verbeteringen in de financiële positie er naar aanleiding van de tussenstand in dat proces verwacht kunnen

AANGENOMEN

worden voor de komende jaren, eventueel in de vorm van een aantal mogelijke scenario's.
Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD

VOOR	34	*"Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)*
TEGEN	3	

GROENLINKS			VVD Arnhem			D66			PvdA		
	7	0		6	0		5	0		4	0
Coenders			Combée			Andeweg			Greving		
Prinsen			Pape			Loor			Bouma		
Navis			Kalthoff			Venhoek			De Vries		
Dolsma			Van Es			Van Ommen			Visser		
Gemici			Maref			Van Iperen					
Simonis			Loos								
Van der Loo						Arnhem Centraal	3	0	SP	0	3
			CDA Arnhem	2	0	Manders			Elfrink		
Arnhemse Ouderen Partij	1	0	Van Dillen			Van der Laak			Çetintaş		
Wiggers			Hutten			Kraaijenbrink			Dobbe		

ChristenUnie			DENK Verenigd Arnhem			Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem			Partij voor de Vrijheid		
	2	0		2	0		2	0			
Becker			Usta			De Groot			Verheij		
Nede			Aydemir			Eliëns					

Totaal	37

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Daniël Becker - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA
Titel van de motie	Voortaan wél meetbare doelen
Nummer Zaaknummer	**20M277** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het opnemen van meetbare doelen in de volgende begroting.

De aanleiding is dat de raad al meermalen gevraagd heeft om meetbare doelen op te nemen, om zodoende beter te kunnen volgen of doelen ook bereikt worden. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd aan te geven voor welke doelen ze dit mogelijk acht, en dit vanaf de volgende begroting ook te gaan doen.

We weten dat:

- De raad al bij de begroting 2018 heeft gevraagd doelen meer SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden) te formuleren (motie 17M75);
- De raad met amendement 19A51 in het plan voor de doorontwikkeling van de cyclusdocumenten heeft opgenomen: *De voorkeur heeft om kwalitatief betere doelen te formuleren met daarbij heldere indicatoren en activiteiten (SMART) en waar mogelijk het aantal te beperken. In het jaarverslag wordt van ieder doel een resultaat benoemd*;
- Het college bij de M1-behandeling van de jaarstukken 2019 heeft aangegeven dat doelen *duidelijk en zo smart mogelijk* worden geformuleerd;
- De raad met motie 20M183 heeft aangegeven dat de doelen bij budgetten uit de herstelagenda dusdanig concreet geformuleerd te willen zijn, dat objectief vastgesteld kan worden in hoeverre het doel bereikt wordt;
- Bovengenoemde uitspraken van het college en besluiten van de raad in de begroting 2021 niet zijn uitgevoerd;
- Het college wel indicatoren opneemt in de ontwerpbegroting, waarmee vaststaat dat het betreffende aspect kwantitatief meetbaar is, maar de doelstellingen niet aan de indicatoren koppelt.

We vinden dat:

- Bij de besteding van gemeenschapsgeld in ieder geval geprobeerd moet worden om meetbaar te maken in hoeverre met de ingezette middelen het beoogde doel ook wordt bereikt;
- Het ontbreken van kwantitatief meetbare doelen in de begroting de controlerende rol van de raad bij tussen rapportages en het jaarverslag bemoeilijkt.

AANGENOMEN

Daarom spreekt de gemeenteraad uit:

Teleurgesteld te zijn in het ontbreken van (kwantitatief) meetbare doelen in de door het college aangeboden ontwerpbegroting.

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;
2. Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;
3. Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.

Mattijs Loor - D66
Daniël Becker - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA

VOOR	27	*"Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)*
TEGEN	10	

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
Van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
Van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
Van Ommen		
Van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
De Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
Van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
Manders		
Van der Laak		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
De Groot		
Eliëns		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID
Verheij

Totaal	37

Notitie

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Datum : 10 maart 2021

Aan : Agendacommissie

Van : K. Vons tel. 3774087

Betreft : Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Inleiding en doel notitie
Deze notitie behandelt de planning en procedure van de Perspectiefnota 2022-2025. Deze planning en procedure zijn mede gebaseerd op de ervaringen van het proces rondom de begroting en de perspectiefnota van eerdere jaren en op de raadsbrief "Procesmatig verloop van de Perspectiefnota 2022-2025"van het college d.d. 26 januari.

Planning en coronacrisis
M.b.t. de planning zal het college op basis van de Verordening financieel beleid en beheer 2020 van de gemeente Arnhem de Perspectiefnota vóór 1 juni aan de raad aanbieden. De Ontwerp-Begroting 2022 wordt voorbereid op basis van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij een behandeling van de Perspectiefnota vóór de zomer ontstaat ruimte voor het college om de gedane voorstellen en maatregelen zorgvuldig te kunnen afwegen ten opzichte van het definitieve begrotingskader. Hierin houdt het college ook rekening met ontwikkelingen in de meicirculaire en in het verloop van de coronacrisis.
Het college geeft echter aan dat mogelijk door het onzekere verloop van de coronacrisis, gedurende de procedure, bijstellingen nodig zijn. De griffie zal indien er nieuwe informatie van het college richting raad komt, bij u terug komen om de mogelijke consequenties voor de planning en het proces met u te bespreken.

Perspectiefnota en Burgerparticipatie
M.b.t. Burgerparticipatie vindt het college het belangrijk dat belanghebbenden betrokken zijn bij de ontwikkelingen in de stad. Ambtelijk heeft een gesprek met de raadswerkgroep Participatie plaatsgevonden. Het college heeft vervolgens geconcludeerd dat het goed is om de participatie in het kader van de Perspectiefnota 2022-2025 stapsgewijs op te pakken.
1. Het college zal in de Perspectiefnota inzichtelijk maken op welke wijze participatie op de verschillende beleidsterreinen afgelopen tijd heeft plaatsgevonden.
2. Er zal bij de Perspectiefnota een grafische weergave komen om burgers, ondernemers en instellingen te informeren. Deze grafische weergave zal breed worden verspreid via social media en in de Arnhemse Koerier. Het college wil inwoners uitnodigen om hierop te reageren.

Chronologische planning

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

1 mei tot woensdag 2 juni: Periode van technische vragen en antwoorden
Rond 1 mei zal de Perspectiefnota beschikbaar zijn.

Woensdag 12 mei: Mondelinge technische briefing door ambtenaren
Raadsleden en fractievolgers stellen mondelinge technische vragen aan beleids- en financiële ambtenaren m.b.t. Perspectiefnota. Deze mogelijkheid wordt extra aangeboden door het college om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag, zodat er ruimte is voor het behandelen van overige onderwerpen. Afhankelijk van de Coronamaatregelen zal deze bijeenkomst digitaal dan wel fysiek worden georganiseerd.

13 mei tot woensdag 2 juni: Periode van schriftelijke technische vragen en antwoorden
Vanaf donderdag 13 mei t/m vrijdag 21 mei kunnen technische vragen schriftelijk ingediend worden. Alle vragen die in deze tijdspanne worden ingediend zullen zo snel mogelijk worden beantwoord en in ieder geval uiterlijk op woensdag 2 juni. Op deze wijze ontstaat er een flinke periode van voorbereiding op de behandeling van de Perspectiefnota die er toe zal leiden dat vóór aanvang van de daadwerkelijke behandeling er geen technische vragen meer openstaan.
De vragen worden ingediend bij de griffie: griffie@arnhem.nl. De griffie zal de vragen direct doorgeleiden naar de ambtelijke organisatie. De ambtelijke organisatie zal de vragen en antwoorden bundelen en het streven is er op gericht om een actuele voortschrijdende bundel te publiceren in Ibabs. Telkens zal dat worden aangekondigd door middel van een notificatie.

Woensdag 19 mei
Reguliere Politieke Avond.

Woensdag 26 mei
Reguliere Besluitvormende Politieke Avond.

Woensdag 2 juni: Meningsvorming 1, geordend per portefeuillehouder
Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. De behandeling zal in de verschillende raadskamers plaatsvinden, geordend per wethouder. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden. Er is voorzien in een mogelijke uitloop (reserve datum uitloop M1 op woensdag 9 juni).

Woensdag 9 juni (uitloop M1)
Eventuele uitloop woensdag 2 juni Meningsvorming 1.
Agendering van overige onderwerpen in raadskamerverband.

Donderdag 10 juni tot en met vrijdag 18 juni: Periode van het opstellen van moties en amendementen.
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 16 juni
Reguliere, gedeeltelijke Besluitvormende, Politieke Avond.

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Woensdag 23 juni: Meningsvorming 2
Bespreking Perspectiefnota in fase Meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 60 minuten voor het college. Geen uitloop mogelijk. Meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via de onderwerpen/ thema's die aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een preadvies geven.

Donderdag 24 juni tot en met maandag 28 juni 12.00 uur: de definitieve moties en amendementen worden geschreven.
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 30 juni de Perspectiefnota wordt vastgesteld.
Besluitvormende raad. Aanvang 18.45 uur. De gebruikelijke spreektijden zullen gehanteerd worden. De definitieve amendementen en moties dienen op maandag voor 28 juni vóór 12.00 uur ingediend te zijn. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc. Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agenderings/ besluitvormingsproces van de Perspectiefnota (en de overige aanhangige onderwerpen)

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562249

Onderwerp: Turap-1 2021

Voorstel

1. De Turap-1 2021 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

Inleiding

Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2021 is een eerste tussenrapportage (Turap-1 2021) opgesteld. De Turap-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap1-2021 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter.

Deze Turap-1 wordt tegelijkertijd met de Perspectiefnota 2022-2025 aan uw raad aangeboden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaaleffect in het uitvoeringsjaar 2021. In de bijgevoegde Turap-1 worden deze effecten in detail toegelicht.

Een zeer beperkt deel van de benoemde afwijkingen is formeel gezien het gevolg van gewijzigd beleid. Dit betreft de volgende onderwerpen:
- addendum coalitieakkoord
- participatieproces NemiA
- inclusieve gemeentelijke organisatie
- toename WOB-verzoeken en planologische voorbereidingsbesluiten

Uw raad is echter in meer of mindere mate al over deze onderwerpen geïnformeerd. Om die reden zijn deze afwijkingen in bijgaande Turap-1 verwerkt. In de Perspectiefnota 2022 zijn de structurele effecten hiervan opgenomen.

Beoogd effect

Een prognose geven van de financiële afwijkingen en het resultaat over 2021. De meerjarige effecten vanaf 2022 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2022.

Arnhem GEMEENTE

Argumenten

1.1 Turap-1 2021 vaststellen
Op basis van de gepresenteerde majeure afwijkingen verkrijgt u inzicht in het verwachte financiële resultaat per programma en op het totaal van de begroting.

2.1 De begrotingswijziging vaststellen
Voorheen was Turap-1 alleen een informerende raadsbrief. Deze keer nemen we hierbij ook een begrotingswijziging op, waarin we alleen die afwijkingen verwerken die:
* verrekeningen met bestemmingsreserves betreffen (conform doelen bestemmingsreserves);
* overhevelingen tussen programma's betreffen (bijvoorbeeld extra middelen decentralisatie-uitkeringen of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's);
* vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een tussentijdse afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift).

Het voordeel hiervan is dat uw raad vroegtijdig een geactualiseerde begroting heeft en dat budgethouders eerder dan voorheen duidelijkheid hebben na akkoord van de raad over wijzigingen in hun budgetten. Nu is deze duidelijkheid er pas na vaststelling van Turap-2 met de bijbehorende begrotingswijziging in november.
De overige afwijkingen die we bij Turap-1 inschatten, verwerken we alleen als prognose in Turap-1 en nog niet in de begrotingswijziging. Dit betreft afwijkingen op bestaand beleid die nog niet vaststaan (bijvoorbeeld open einderegelingen) en waar budgethouders nog op moeten willen bijsturen in de rest van het jaar om deze tot een minimum te beperken. Deze worden bij Turap-2 opnieuw ingeschat en op dat moment in de begrotingswijziging verwerkt. In de bijgevoegde Turap is bij elke afwijking aangegeven of deze meeloopt in de begrotingswijziging.

Kanttekeningen en risico's

Er is met de best mogelijke inschattingen gewerkt op het moment van opmaken van de Turap, maar deze inschattingen kunnen aan het einde van het jaar mogelijk afwijken van de daadwerkelijke realisatie.

Financiën

De prognose over 2021 laat een voordelig resultaat van € 8,1 miljoen zien ten opzichte van de begroting tot en met 14 april 2021. Hiervan wordt voorgesteld om een deel van alle verwachte afwijkingen met bijgaande begrotingswijziging op grond van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting te verwerken.

In de bijlagen bij Turap-1 is per programma een uitputtend overzicht gegeven van alle verwachte afwijkingen. In een aantal gevallen is een afwijking op één programma benoemd, maar vindt de vertaling in de administratie plaats door de begrotingswijziging over diverse (wijk)programma's te verdelen. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Turap 1-2021 en de bijlagen.

Uitvoering

Na vaststelling door de raad wordt de begroting gewijzigd met de bijgevoegde wijziging.

Communicatie

Niet van toepassing

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Turap-1 2021
- Begrotingswijziging 21004OW043

Ter inzage stukken voor gemeenteraad
- Niet van toepassing

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	562249

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: 562249;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Turap-1 2021 vast te stellen;
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Turap-1 2021

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 1 2021 3
Bijlagen 5
Wijken Algemeen 5
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën 7
S01 Veiligheid 12
S02 Bereikbaarheid 13
S03 Economie 14
S04 Onderwijs 15
S06 Participatie en armoedebestrijding 17
S07 Zorg 20
S08 Welzijn en inclusie 22
S09 Gezondheid en sport 24
S10 Klimaat en energie 26
S11 Ruimtelijke ontwikkeling 27
S12 Wonen en leefomgeving 29

Hoofdlijnen Turap 1 2021

In deze eerste Turap over 2021 zijn de verwachte financiële afwijkingen over het lopende jaar 2021 opgenomen. Deze komen naar voren vanuit de financiële vertaling van de autonome ontwikkelingen, de uitvoering van aangenomen moties en de ontwikkelingen in het bestaande beleid die voor het jaar 2021 worden voorzien. De afwijkingen die een structurele doorwerking hebben, komen in de Perspectiefnota ook naar voren. Daarnaast verwachten we een aantal incidentele effecten voor het jaar 2021. Deze zijn alleen in deze Turap-1 toegelicht.

Dit beeld laat op het totaal een positieve verrekening met de algemene reserve zien van € 8,1 miljoen. Dit beeld sluit aan bij de cijfers en toelichting zoals in de Perspectiefnota in het hoofdstuk Totaalbeeld is opgenomen.

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	753.748	759.750	6.002	N
Baten	727.989	744.854	16.865	V
Saldo lasten en baten	**-25.759**	**-14.896**	**10.863**	**V**
Toevoegingen aan reserves	37.022	40.494	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	62.780	63.516	736	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**25.758**	**23.022**	**-2.736**	**N**
Prognose resultaat	**-1**	**8.126**	**8.127**	**V**

Bestuursrapportages en Turap

In de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk wordt gedetailleerde informatie gegeven over de voortgang en resultaten van de programma's. Deze bestuursrapportages zijn continu in ontwikkeling om de raad steeds betere instrumenten te geven om bij te sturen en te controleren.
In de Turaps wordt ook over de voortgang van de programma's gerapporteerd. In Turap-1 zijn dit alleen de financiële afwijkingen. In Turap-2 wordt ook de inhoudelijke voortgang aan de hand van de doelenboom weergeven. Deze rapportage is minder gedetailleerd dan de bestuursrapportages. In deze Turap geven we in de bijlage bij de programma's S06 en S07 een korte toelichting over de financiële afwijkingen. In de bestuursrapportages is meer informatie over de voortgang op deze onderwerpen aangegeven.

Leeswijzer

Vanaf de Begroting 2021 is de presentatie van baten en lasten gewijzigd. De presentatie die in de begroting van 2021 is gebruikt, is doorgezet in deze Turap. Daarom wordt - in afwijking van eerdere Turaps - een positief bedrag gepresenteerd op het moment dat er sprake is van meer baten of meer lasten. Concreet betekent dit dat als er hogere lasten zijn, dit als een positief bedrag in de lasten is gepresenteerd. Dit veroorzaakt een nadeel voor de algemene reserve. Wanneer een negatief bedrag als afwijking in de lasten is gepresenteerd, betekent dit dat er sprake is van minder lasten, dus een voordeel voor de algemene reserve.
Wat betreft de baten werkt dit hetzelfde: een positieve afwijking in de baten betekent hogere baten en een voordeel voor de algemene reserve. Of een afwijking een voordeel of nadeel voor de algemene reserve veroorzaakt, is eveneens weergegeven in de kolommen in de bijlagen.

Daarnaast wordt dit jaar - in tegenstelling tot eerdere jaren - een begrotingswijziging voorgesteld bij Turap-1. Afwijkingen worden in de begroting gewijzigd wanneer deze onder één van de volgende situaties vallen:

- verrekeningen met bestemmingsreserves (conform doelen BR)
- overhevelingen tussen programma's (bijvoorbeeld extra middelen DU's of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's)
- wijzigingen die vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift)

Per afwijking is in de tabellen de nodige informatie verstrekt. Hieronder is per kolom aangegeven welke informatie wordt weergegeven:

C: Is de afwijking het gevolg van de coronacrisis
I/S: Is de afwijking incidenteel of structureel
AR/BR: Komt de afwijking ten gunste of laste van de algemene reserve (AR) of een bestemmingsreserve (BR)
B: Wordt de afwijking in de begroting verwerkt met bijgevoegde begrotingswijziging

Bijlagen

Wijken Algemeen

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	209.432	208.637	795	V
Baten	24.779	24.779	0	
Saldo lasten en baten	-184.653	-183.858	795	V
Toevoegingen aan reserves	1.388	1.388	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.003	2.003	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	615	615	0	N
Prognose resultaat	-184.038	-183.243	795	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-795	V					
Sociale wijkteams (SWT)	-795	V					
Zorg	-1.300	V	WMO huishoudelijke ondersteuning	N	I	AR	N
Schulddienstverlening	350	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid Corona	N	I	AR	J
Armoedebeleid	155	N	Taakmutatie bijzondere bijstand Corona	N	I	AR	J
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Baten	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						

WMO huishoudelijke ondersteuning, activerend werk en doelgroepenvervoer
Op het totale zorgbudget wordt, op basis van de huidige bestedingen en de aanname dat de afname van zorg weer op het niveau van voor de coronamaatregelen zal komen, een eenmalig voordeel van circa € 2,7 miljoen in 2021 verwacht. De ontwikkeling in de zorg is echter onzeker, het is mogelijk dat er sprake zal zijn van een inhaalvraag. Daarom is in 2021 vooralsnog rekening gehouden met € 1,4 miljoen extra zorgkosten en is ditzelfde bedrag als risico opgenomen voor 2022 en verder. Het resterend voordeel van € 1,3 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten, onder andere als gevolg van coronamaatregelen op het gebied van Wmo begeleiding, activerend werk en doelgroepenvervoer (totaal € 800.000) en door de verschuiving van specialistische naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning (€ 500.000).

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie bijzondere bijstand corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	83.506	87.182	3.676	N
Baten	485.807	503.455	17.648	V
Saldo lasten en baten	402.301	416.273	13.972	V
Toevoegingen aan reserves	14.301	17.773	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	21.284	21.833	549	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	6.983	4.060	-2.923	N
Prognose resultaat	409.284	420.333	11.049	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	3.676	N					
Bedrijfsvoering	2.000	N	Formatie SB&R	N	I	AR	N
Bedrijfsvoering	425	N	Connectie: Prijscompensatie huidige contracten	N	S	AR	J
Automatisering	343	N	Connectie: opgave ICT: programma 2!Connect	N	I	AR	N
Automatisering	275	N	Bedrijfsvoering ICT	J	I	AR	N
Automatisering	251	N	Connectie: structurele doorwerking	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	188	N	Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	J	I	AR	N
Publieke dienstverlening	186	N	DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen	N	I	AR	J
Publieke dienstverlening	150	N	Referendum Afval	N	I	AR	J
Automatisering	150	N	De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis	J	I	AR	N
Bedrijfsvoering	150	N	Inclusieve gemeentelijke organisatie	N	S	AR	J
Publieke dienstverlening	140	N	Klantenservice	N	S	AR	N
Bedrijfsvoering	125	N	Hybride werken: structurele kosten	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	100	N	Aanpassen gemeentelijke websites	N	I	AR	N
Publieke dienstverlening	50	N	Klantenservice: inhuur	J	I	AR	N
Wijksturing en Wijkzaken	50	N	Addendum Coalitieakkoord (Wijkpanel)	N	I	AR	J
Raad	40	N	Addendum Coalitieakkoord (0,5 fte griffie)	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	26	N	Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	N	I	AR	N
Financiën	-150	V	Dekking referendum Afval uit onvoorzien	N	I	AR	J
Financiën	-823	V	Actualisatie MIP	N	S	AR	N
Baten	17.648	V					
Financiën	16.799	V	September- en decembercirculaire gemeentefonds	N	I	AR	J
Financiën	1.700	V	Aanvullende compensatie Rijk corona	J	I	AR	N
Financiën	-401	N	Dividend BNG Bank	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	-450	N	Niet realiseren taakstelling verkoop panden	N	I	AR	J

Toevoegingen aan reserves	3.472	N					
Financiën	2.992	N	Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit	N	S	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	400	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerinitiatieven Sociaal Domein)	N	I	AR	J
Wijksturing en Wijkzaken	80	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerparticipatie)	N	I	AR	J
Onttrekkingen aan reserves	549	V					
Bedrijfsvoering	459	V	Vrijval reservering dubieuze debiteuren	N	I	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	90	V	Addendum Coalitieakkoord (onttrekking BR burgerparticipatie)	N	I	BR	J

Formatie SB&R
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor het jaar 2021 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden.

Connectie: Prijscompensatie huidige contracten
Als gevolg van nieuwe aanbestedingen en hercontractering van diverse lopende contracten (schoonmaak, beveiliging en postvoorziening) wordt De Connectie geconfronteerd met hogere prijsontwikkelingen die niet binnen de begroting van De Connectie kunnen worden opgevangen.

Connectie: opgave ICT: Project 2!Connect
Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van het CMM 2 niveau en het komen tot een geharmoniseerde ICT-omgeving. Het accent van de werkzaamheden ligt echter in de eerste jaren waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt.

Bedrijfsvoering ICT (impact corona)
De extra kosten als gevolg van corona die ten behoeve van de bedrijfsvoering worden gemaakt hebben voornamelijk betrekking op ICT. De uitrol van devices om tijd- en plaatsonafhankelijk te werken (zoals laptops) wordt versneld doorgevoerd. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast worden er op korte termijn extra voorzieningen getroffen ten aanzien van (digitale) (thuis)werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Bovendien zijn er extra uitgaven voor beveiliging en stijgen de prijzen van hardware als gevolg van de crisis.

Connectie: structurele doorwerking
De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door naar 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving.

Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice (impact corona)
De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en de verlengde geldigheidsduur van rijbewijzen. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over onder andere de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.

DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'. Voor het organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen zijn extra kosten gemaakt om te voldoen aan de corona-maatregelen.

Referendum afval
Dit jaar is, tegelijk met de Tweede Kamerverkiezingen, een referendum over het afvalbeleid gehouden in Arnhem. Hiervoor zijn kosten gemaakt. Er waren bijvoorbeeld extra stembussen nodig, er was drukwerk nodig en er waren extra personele kosten. Deze kosten kunnen gedekt worden vanuit het budget onvoorzien.

De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis (impact corona)
De Connectie heeft verschillende aanvullende opdrachten van de gemeente Arnhem gekregen die verband houden met corona. Te denken valt onder meer aan extra schoonmaak, de aanschaf van desinfecterende gels en aanpassingen (bewegwijzeringen/aanbrengen schermen) in de verschillende panden. De extra kosten die daarmee zijn gemoeid, zullen worden doorbelast. Verder bestaat het risico dat bepaalde projecten als gevolg van deze extra, onvoorziene werkzaamheden onder druk komen te staan.

Inclusieve gemeentelijke organisatie
Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aanpak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen). In 2021 wordt hiermee gestart.

Klantenservice
Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Verder heeft corona vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 voorzien we een knelpunt van € 140.000 voor 2021.

Hybride werken: structurele kosten
Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot. De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken. De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een (structureel) knelpunt van € 125.000.

Aanpassen gemeentelijke websites
Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 van naar verwachting € 100.000. De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites.

Klantenservice: inhuur
De begroting van Klantenservice kent op dit moment geen structureel budget voor inhuur. Om het toegenomen aanbod aan telefoon goed aan te kunnen, is het nodig dat er in 2021 tijdelijk (extra) externe medewerkers ingehuurd kunnen worden. In 2022 moeten er middelen gereserveerd worden in verband met het opnemen van telefoongesprekken voor opleidingsdoeleinden. Dit als onderdeel van de doorontwikkeling van de afdeling.
In het eerste kwartaal van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering Klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Zie hiervoor ook het item Klantenservice doorontwikkeling Klantencontacten. De ambitie die in het plan wordt neergelegd, is om de afdeling Klantenservice een proactieve partner van de klant te laten zijn (de ogen en oren van de klant). Een realistische begroting maakt hier onderdeel van uit.

Addendum Coalitieakkoord
Op 24 maart hebben de fracties GroenLinks, VVD, PvdA en Arnhem Centraal een addendum op het coalitieakkoord Arnhem 2018-2022 gepresenteerd. In deze Turap zijn de financiële gevolgen op de begroting weergegeven, die in het lopende jaar een effect hebben.
De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de algemene reserve € 80.000 in 2021 in.
We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan tot maximaal € 525.000. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. Vanuit de algemene reserve wordt dit met € 400.000 aangevuld in 2021.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
We nemen maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen. Deze worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn terug te verdienen, zoals isoleren van de schil van de gebouwen en installatie-aanpassingen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden.

Actualisatie MIP
Voor de Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert in 2021 een voordeel op van € 0,8 miljoen.

September- en decembercirculaire gemeentefonds
De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Per saldo resteert voor de algemene middelen een voordeel van € 8,9 miljoen. Hierin is ook de eind maart toegekende aanvullende rijkscompensatie voor de coronacrisis opgenomen. Op diverse programma's in deze Turap staan daar knelpunten tegenover. In de impactanalyse corona die

periodiek wordt geactualiseerd, wordt een totaalbeeld gegeven van de knelpunten, risico's en compensatie corona.

Aanvullende compensatie Rijk corona (impact corona)

Het Rijk heeft voor een aantal beleidsvelden compensatie aangekondigd die nog niet is meegenomen in de laatste publicatie van 26 maart. Dit betreft onder andere de parkeerinkomsten. Voor de totale compensatie van de parkeerinkomsten heeft het Rijk € 150 miljoen gereserveerd. Vorig jaar was dit € 100 miljoen. Deze compensatie wordt in de meicirculaire verwacht. We verwachten hieruit circa € 1,7 miljoen te ontvangen.

Dividend BNG Bank

De BNG Bank heeft het resultaat over 2020 bekendgemaakt. Aan de aandeelhouders wordt voorgesteld om een dividend van € 1,81 per aandeel uit te keren. In de Arnhemse begroting is over 2021 een dividend van de BNG Bank van 1,3 miljoen geraamd. Het voorstel komt voor Arnhem neer op een totaal dividend van € 0,9 miljoen. Dit levert een nadeel van € 0,4 miljoen.

Niet realiseren taakstelling verkoop panden

In de begroting is voor een reeks van jaren een taakstelling op de verkoop van gemeentelijke panden opgenomen. In 2021 is voor het laatst een taakstelling (€ 450.000) in de begroting opgenomen. Deze taakstelling is echter onhaalbaar omdat er momenteel geen panden in de verkoop zijn en er tevens geen zicht op te verkopen panden is.
Dit zal zeer waarschijnlijk leiden tot een nadeel ten laste van het jaarresultaat 2021.

Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit

De toevoeging aan de Bestemmingsreserve (BR) Solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving word de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds. Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen).

Vrijval reservering dubieuze debiteuren

Eens in de paar jaar werd op basis van een steekproef op het vorderingenbestand de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren bepaald. Bij jaarrekening 2018 is een nieuwe steekproef gedaan. Op basis van die steekproef en in afstemming met de accountant bleek een voorziening van € 9,0 miljoen toereikend, waardoor ten opzichte van de vorige positie van € 10,6 miljoen een voordeel werd gerealiseerd van € 1,6 miljoen. Ook is besloten dat de steekproefmethode in 2019 vervangen zou worden door een betrouwbaarder berekening. Omdat onzekerheid bestond over de benodigde hoogte van de voorziening op basis van die nieuwe berekening is de vrijval van € 1,6 miljoen gereserveerd in de BR Bedrijfsvoering. In 2019 bleek een groot deel niet nodig voor dit doel en is € 1,1, miljoen ingezet voor de kosten rondom transformatie Werk en Inkomen (besloten in Turap-2 2019). Het resterende bedrag kan vrijvallen naar de algemene reserve.

S01 Veiligheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.428	19.761	333	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-16.493	-16.826	-333	N
Toevoegingen aan reserves	72	72	0	
Onttrekkingen aan reserves	1.847	1.847	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.775	1.775	0	N
Prognose resultaat	-14.718	-15.051	-333	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	333	N					
Openbare orde en veiligheid	175	N	Aanpak mensenhandel	N	S	AR	N
Openbare orde en veiligheid	158	N	Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Daarin kwam Arnhem nadrukkelijk aan de orde als een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben hierin op het onderwerp mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag als Arnhem te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak) en tegelijkertijd zijn er ook onderwerpen die in de periferie spelen (Wet regulering prostitutie, aanpak seksuele intimidatie) die in deze om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren is veel op het vlak van de aanpak van mensenhandel gedaan via externe middelen. Deze middelen zijn nu gestopt en daarmee ontstaat voor de voortzetting van de aanpak van mensenhandel en uitbuiting een knelpunt.

Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk (impact corona)

Vanuit ODRA en welzijnsorganisatie wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt in verband met de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.

S02 Bereikbaarheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.467	23.567	2.100	N
Baten	7.683	7.683	0	
Saldo lasten en baten	-13.784	-15.884	-2.100	N
Toevoegingen aan reserves	7.246	7.246	0	
Onttrekkingen aan reserves	8.044	8.044	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	798	798	0	N
Prognose resultaat	-12.986	-15.086	-2.100	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	2.100	N					
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	2.100	N	Terugloop parkeerinkomsten	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Terugloop parkeerinkomsten (impact corona)

Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Dit heeft zich in 2020 ook voorgedaan. Op basis van de bezettingsgraad op straat, in de garages en het aantal naheffingen is de verwachte impact voor heel 2021 berekend.

S03 Economie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	6.670	7.040	370	N
Baten	990	897	93	N
Saldo lasten en baten	-5.680	-6.143	-463	N
Toevoegingen aan reserves	120	120	0	
Onttrekkingen aan reserves	250	250	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	130	130	0	N
Prognose resultaat	-5.550	-6.013	-463	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	370	N					
Economische Zaken / Acquisitie	370	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Baten	-93	N					
Economische Zaken / Acquisitie	-93	N	Lagere huren horeca	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Taakmutatie re-integratie corona van S06

Op programma S06 is de totale afwijking toegelicht die ontstaat bij de middelen re-integratie. Op programma S06 worden deze lasten gerealiseerd en de baten worden op S00 gepresenteerd (taakmutatie in het gemeentefonds). Een deel van deze taakmutatie (€ 370 duizend) wordt besteed op dit programma S03, vanwege de nauwe samenhang tussen werk en economie.

Lagere huren horeca (impact corona)

Recente gerechtelijke uitspraken m.b.t. horeca-huren geven aan dat ook van de verhuurder wordt verwacht dat deze een deel van de contractueel overeengekomen huurbedragen schrapt. De uitspraak geeft aan 50% gedurende de lockdown-periode en 25% korting als er sprake is van een beperkte openstelling.
Voor de door de gemeente verhuurde horeca-panden wordt ingeschat dat over het 1ste halfjaar 2021 € 93.000 korting gegeven zal worden.

S04 Onderwijs

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.356	19.505	149	N
Baten	2.466	2.401	65	N
Saldo lasten en baten	-16.890	-17.104	-214	N
Toevoegingen aan reserves	8.264	8.264	0	
Onttrekkingen aan reserves	6.922	6.922	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-1.342	-1.342	0	N
Prognose resultaat	-18.232	-18.446	-214	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	149	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	500	N	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	149	N	DU aanpak laaggeletterdheid	N	I	AR	J
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-500	V	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Baten	-65	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE)	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden (impact corona)

Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Bij het weer opstarten van school na de zomervakantie, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We hebben met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. De Zomerscholen VVE en PO zijn het eerst gerealiseerde speerpunt, er komt ook een Herfstschool. Een projectleider gaat de Arnhemse Aanpak trekken. Bij het Rijk is door de schoolbesturen een subsidieaanvraag gedaan voor extra ondersteuning op de Arnhemse scholen.
Voor het voortgezet onderwijs en MBO kan aanspraak gemaakt worden op de al bestaande incidentele subsidieregeling Gelijke Kansen. Ook de tweede lockdown heeft weer grote impact. Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen een (nog grotere) achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt.

Het is nog niet inzichtelijk welke kosten het totaal aan speerpunten met zich meebrengt. Dat is ook weer afhankelijk hoe lang de tweede lockdown duurt en welke impact dit heeft. Besturen, PAS en gemeente hebben gezamenlijk € 1 miljoen toegezegd voor de Arnhemse Aanpak. Het deel dat de gemeente financieel bijdraagt wordt bekostigd vanuit de middelen voor het onderwijs achterstanden beleid (de OAB-middelen).

DU aanpak laaggeletterdheid
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE) (impact corona)
Dit betreft de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE).

S06 Participatie en armoedebestrijding

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	182.422	174.611	7.811	V
Baten	118.054	118.054	0	
Saldo lasten en baten	-64.368	-56.557	7.811	V
Toevoegingen aan reserves	554	554	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.556	5.743	187	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	5.002	5.189	187	V
Prognose resultaat	-59.366	-51.368	7.998	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-7.811	V					
Werk en Inkomen	2.104	N	Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.303	N	DU Crisisdienstverlening corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.124	N	Taamutatie impuls re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	250	N	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)	J	I	AR	N
Schulddienstverlening	95	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona	N	I	AR	J
Schulddienstverlening	47	N	Schulddienstverlening	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-370	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S03	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-900	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S08	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-1.000	V	Extra kosten re-integratie	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-1.224	V	WSW actualisatie	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-3.140	V	Werk: herstelagenda en landelijke middelen	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-6.100	V	BUIG actualisatie	N	S	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	187	V					
Inclusie	187	V	Vrijval jongerenperspectieffonds	N	I	BR	J

Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona

Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

DU Crisisdienstverlening corona
Dit betreft een decentralisatie-uitkering uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie impuls re-integratie corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) (impact corona)
Het kabinet heeft een nieuwe regeling aangekondigd in verband met corona. Tonk is een noodmaatregel voor huishoudens die door omstandigheden in ernstige financiële problemen dreigen te komen. De regeling loopt van 01-01-2021 tot 01-07-2021. De impact van deze regeling is nog niet bekend.

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Schulddienstverlening (impact corona)
Mede als gevolg van de corona-crisis worden er meer aanvragen voor schulddienstverlening verwacht. Daartoe is de personele bezetting tijdelijk (tot 1 juli 2021) uitgebreid.

Taakmutatie re-integratie corona naar S03 en S08
Een deel van de ontvangen gelden inzake de taakmutatie re-integratie corona worden besteed op programma S03 en S08.

Extra kosten re-integratie (impact corona)
Als gevolg van corona krijgen we waarschijnlijk op termijn te maken met een groter bijstandsbestand en zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het nog lastig hier een goede meerjarige inschatting van te maken. We zien inmiddels wel dat het rijk met aanvullende financiering richting gemeenten komt die vooralsnog voor 2021 toereikend lijkt. Daarom kan het financiële effect dat we eerder opnamen in 2021 van € 1,0 miljoen komen te vervallen. We nemen dit nog wel als risico op in het gemeentelijke risicoprofiel.

WSW actualisatie
Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep sw-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Onlangs heeft de MGR de concept gewijzigde begroting 2021 en de concept begroting 2022 gedeeld. De gerealiseerde uitstroom over 2020 is groter geweest dan begroot. Dit leidt tot een incidentele terugbetaling over 2020.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen
We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan uw raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen.

De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de meerjarenbegroting zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse herstelagenda coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt er een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel.

Middelen vs. inzet **bedragen x € 1.000**	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen*	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

*Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap-2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Naast deze lokale middelen zijn er door het rijk regionale middelen ter beschikking gesteld voor crisisdienstverlening voor 2020 en 2021. Voor onze arbeidsmarktregio gaat het vooralsnog in totaal om € 1,8 miljoen voor Arnhem als centrumgemeente die via de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gekomen. Deze middelen zijn een-op-een beschikbaar voor de regio en bedoeld voor specifieke doeleinden. We voegen deze middelen in 2021 toe aan het programma Participatie en armoedebestrijding.

Buig actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022. De bijstelling van 2021 zou worden meegenomen in verzamelbesluit 1 van 2021. Gezien de definitieve realisaties over 2020 nog niet bekend waren, heeft deze verwerking nog niet plaats kunnen vinden. De bijstelling over 2021 loopt daarom mee in Turap-1 2021.

Vrijval jongerenperspectieffonds

Bij de analyse van de bestemmingsreserves in de Begroting 2021 is uit de bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds € 0,7 miljoen vrijgevallen. Hiervoor in de plaats is een structureel budget van € 0,3 miljoen in de Begroting 2021 opgenomen om jongeren met hun problematische schulden te ondersteunen. Voor 2020 stond er een onttrekking uit de bestemmingsreserve begroot van € 0,2 miljoen. Dit saldo resteerde nog in de reserve. De kosten voor 2020 zijn echter via de exploitatie gelopen. Hierdoor kan dit bedrag in 2021 alsnog vrijvallen ten gunste van de algemene middelen. De reserve kan hiermee ultimo 2021 worden opgeheven. Dit besluit zal bij de Begroting 2022 aan de raad worden voorgelegd.

S07 Zorg

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	54.443	54.363	80	V
Baten	4.940	4.940	0	
Saldo lasten en baten	-49.503	-49.423	80	V
Toevoegingen aan reserves	628	628	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.865	2.865	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.237	2.237	0	N
Prognose resultaat	-47.266	-47.186	80	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-80	V					
Zorg	175	N	Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo	J	I	AR	N
Zorg	20	N	Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	J	I	AR	N
Zorg	-275	V	Droombankje	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo (impact corona)

Organisaties kunnen directe meerkosten bij de uitvoering van de Jeugdwet en Wmo als gevolg van de coronacrisis declareren bij gemeenten. De regeling loopt (vooralsnog) van maart t/m december 2020. Arnhem is centrumgemeente voor de regio. Het rijk heeft voor de uitvoering van deze regeling middelen beschikbaar gesteld via de DU's maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Deze middelen zijn grotendeels ingezet voor de meerkosten in de maatschappelijke opvang. Het is onzeker of deze middelen ook kostendekkend zijn voor de meerkosten in het zorgdomein omdat nog niet alle declaraties zijn ingediend. Voor doelgroepenvervoer geldt dat in de intelligente lockdown 80% van de niet gereden ritten is doorbetaald, deze regeling is voor het gehele jaar doorgetrokken als het gaat om vraagafhankelijkvervoer en routevervoer naar dagbesteding. Inmiddels wordt leerlingenvervoer en jeugdwetvervoer voor 100 % gereden, dus vervalt de 80% regeling. Voor 2021 wordt op dit onderdeel een nadeel van € 25.000 verwacht.

Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona (impact corona)

Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (onder andere RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Inschatting

van de impact 2021 is uitgaande van de situatie begin 2021. Naar verwachting zal het Rijk dit compenseren in 2021.

Droombankje

Vanuit programma zorg worden gelden overgeheveld naar programma S08 welzijn en inclusie voor Het Droombankje. Zie voor verdere toelichting programma S08.

S08 Welzijn en inclusie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.109	27.500	6.391	N
Baten	768	768	0	
Saldo lasten en baten	-20.341	-26.732	-6.391	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	750	750	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	750	750	0	N
Prognose resultaat	-19.591	-25.982	-6.391	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	6.391	N					
welzijn	1.840	N	DU Vrouwenopvang	N	I	AR	J
Welzijn	1.400	N	Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	J	I	AR	N
Welzijn	1.247	N	Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl	J	I	AR	N
Welzijn	900	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Welzijn	314	N	DU Brede aanpak dak- en thuislozen	N	I	AR	J
Welzijn	275	N	Droombankje	N	I	AR	J
Welzijn	250	N	Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden	J	I	AR	N
Welzijn	165	N	DU Uitstapprogramma prostituees	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

DU Vrouwenopvang

Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona (impact corona)

Naast de reguliere opvang voorzieningen is een andere locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang op een cruiseschip. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip minimaal voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM. Er moet rekening gehouden worden met een overgangsperiode van drie maanden. Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor

daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagierscruiseschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen en van de mate van instroom van nieuwe daklozen.

Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl (impact corona)
De coronacrisis heeft impact op het sociaal en mentaal welzijn van mensen in alle lagen van de bevolking. Er is vanuit het Rijk een nieuw maatschappelijk steunpakket ontwikkeld dat zich richt op sociaal en mentaal welzijn en een gezonde leefstijl. Het kabinet wil samen met de gemeenten maatregelen treffen om de directe effecten van het sociaal en mentaal welbevinden van kwetsbare groepen en negatieve gezondheidseffecten van de noodzakelijke corona maatregelen zoveel mogelijk in goede banen te leiden en verdere schade te voorkomen. Doel van dit steunpakket is het verminderen van de langdurige gevolgen van deze coronaperiode op het sociaal en mentaal welbevinden en gezondheid. Het betreft incidentele middelen, voor tijdelijke intensivering. Het pakket bestaat uit drie actielijnen:
1. Intensivering initiatieven welzijn voor de jeugd;
2. Intensivering initiatieven welzijn kwetsbare groepen;
3. Intensivering initiatieven gezonde leefstijl.
Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's. De inkomsten zijn opgenomen op programma S00 bij het gemeentefonds.

Taakmutatie re-integratie corona van S06
Op programma S06 is de afwijking toegelicht van taakmutaties waarvan de lasten op S06 gemaakt gaan worden en de baten op S00 gepresenteerd worden. Een deel van deze taakmutatie (€ 900.000) wordt besteed op dit programma S08, vanwege de samenhang tussen werk & inkomen en welzijn.

DU Brede aanpak dak- en thuislozen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Het Droombankje
Stichting Het Droombankje heeft voor de tweede helft van het jaar 2020 een incidentele subsidie ontvangen, conform het collegebesluit van 30 juni 2020. Met het genomen collegebesluit is voor 2021 e.v. vastgesteld dat bij een nieuwe aanvraag voor 2021 e.v. een structurele begrotingswijziging nodig is. Echter, er is gezien de korte periode (derde en vierde kwartaal 2020) waarin Het Droombankje actief is in de Maatschappelijke Opvang-keten meer tijd nodig om vast te kunnen stellen of stichting Het Droombankje structureel toegevoegd kan worden aan de MO keten. Daarom is voor 2021 opnieuw een incidentele subsidie verleend. De incidentele subsidieverlening van € 275.000 aan stichting Het Droombankje voor 2021 komt ten laste van de vrij te vallen middelen voor ambulante begeleiding Wmo. In de loop van dit jaar wordt duidelijk of Het Droombankje structureel wordt gesubsidieerd, dit zal dan ter besluitvorming worden voorgelegd. De kosten worden gedekt met budget dat overkomt van programma S07 Zorg.

Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden (impact corona)
Op basis van een afwegingskader kan door de gemeente steun worden verleend aan sportverenigingen, cultuurinstellingen, welzijnsorganisaties, buurthuizen en aan initiatieven die een rol vervullen in de sociale samenhang in wijken. Hierbij wordt uitgegaan van steunverlening gedurende de periode 1 mei 2020 tot 1 mei 2021. De over deze periode hiervoor te verlenen steun wordt gemaximeerd tot € 250.000. De kosten worden zoveel als mogelijk gedekt uit bestaande budgetten binnen de desbetreffende beleidsvelden. In 2020 is hierop geen beroep gedaan, dit is doorgeschoven naar 2021. Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's.

DU Uitstapprogramma prostituees
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

S09 Gezondheid en sport

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	20.511	20.781	270	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-17.576	-17.846	-270	N
Toevoegingen aan reserves	354	354	0	
Onttrekkingen aan reserves	260	260	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-94	-94	0	N
Prognose resultaat	-17.670	-17.940	-270	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	270	N					
Publieke gezondheid	120	N	Rookvrije tegels	N	I	AR	J
Sport	83	N	Exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	N	S	AR	J
Sport	67	N	Kunstgrasvelden	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Rookvrije tegels

Om uitvoering te kunnen geven aan de eerder door de Raad aangenomen motie 'Op naar een rookvrije generatie' zijn vorig jaar extra middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier de eenmalige kosten voor het plaatsen van rookvrij tegels en borden bij kinderspeelplaatsen (€ 120.000).
De uitvoering hiervan vindt echter pas in het eerste deel van dit jaar plaats. Helaas zijn deze middelen niet meegelopen in de budgetoverheveling en heeft dit tot een voordeel voor de algemene middelen geleid in 2020. Aangezien de kosten pas dit jaar worden gemaakt, ontstaat er in 2021 een nadeel voor de algemene middelen.

Exploitatie Bethaniënstraat en de Opmaat

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel knelpunt op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Voor het jaar 2021 ontstaat een knelpunt van € 83.000.

Kunstgrasvelden

In de vorige Perspectiefnota hebben we budget gekregen om een natuurgrasveld te veranderen in een kunstgrasveld. Afgelopen woensdag 13 januari is een motie aangenomen waarin de raad het college opdraagt om de alternatieven voor SBR infill (de huidige methode) van een kunstgrasveld te onderzoeken, bij de eerstvolgende renovatie dan wel aanleg van een nieuw kunstgrasveld. De eerstvolgende renovatie is dus al op zeer korte termijn (is nu in gang gezet). Vermoedelijk zal uit het onderzoek blijken dat milieuvriendelijkere

alternatieven duurder zijn dan dat nu in budget is voorzien. Het college kan ervoor kiezen de oude SBR infill methode te hanteren, of meer budget toe te kennen en voor een milieuvriendelijker alternatief te gaan.
Uit het onderzoek is gebleken dat een infill van maiskurk momenteel het milieu het minst belast. Dit vraagt om een extra uitgave van € 67.000. De jaarlijkse extra onderhoudskosten van € 5.000 worden door het Sportbedrijf gedekt.

S10 Klimaat en energie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	5.487	5.612	125	N
Baten	473	473	0	
Saldo lasten en baten	-5.014	-5.139	-125	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.200	3.200	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.200	3.200	0	N
Prognose resultaat	-1.814	-1.939	-125	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	125	N					
Duurzaamheid	125	N	Participatieproces NemiA	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Participatieproces nemiA

Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. Om beter inzicht te krijgen in de impact van de uitvoering van het akkoord, hebben het Rijk en decentrale overheden de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) om advies gevraagd. In zijn onderzoek concludeert de ROB onder andere dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 € 450 miljoen bedragen en deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. De ROB adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of dit ook daadwerkelijk gaat gebeuren.
Het afgelopen jaar bevestigt dat de wijkgerichte energietransitie zoals door de raad is vastgesteld een grote participatieve inspanning vraagt. Dit wordt door bovenstaand onderzoek bevestigd. Het proces in de wijken loopt ondanks corona voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier, als onderdeel van de doelstellingen uit NEMiA in de wijken, invulling aan te kunnen geven is vooruitlopend op eventuele bijdragen vanuit het rijk een extra jaarlijkse inspanning op participatie gebied geraamd van € 125.000 in 2021. Bestaande uit inzet participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	36.753	36.752	1	V
Baten	29.963	29.963	0	
Saldo lasten en baten	-6.790	-6.789	1	V
Toevoegingen aan reserves	2.516	2.516	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.658	5.658	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.142	3.142	0	N
Prognose resultaat	-3.648	-3.647	1	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-1	V					
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	800	N	Woonboten Nieuwe Haven	N	I	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	170	N	Leegloop personeel Projecten (PIM)	J	I	AR	N
Openbare ruimte	50	N	Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	N	S	AR	N
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	29	N	DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	N	S	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-1.050	V	Uitkering Rijk Bethanienstraat	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met

elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Leegloop personeel Projecten (PIM) (impact corona)
PIM en OR werken met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Door met name het niet kunnen maken van rendabele uren doordat kinderen niet naar school konden en thuis bleven, ontstaat echter wel een nadeel.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten
Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.
Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Uitkering Rijk Bethaniënstraat
Voor de sanering van de grondwal aan de Bethaniënstraat is een specifieke uitkering van het Rijk van € 1,05 miljoen beschikbaar gekomen. Met deze uitkering is in de begroting nog geen rekening gehouden.
In de begroting is een budget opgenomen van € 3,9 miljoen voor de sanering en herinrichting van de Bethaniënstraat. Dit budget komt voor € 1,66 miljoen uit de inzet van de algemene reserve.
Nu de specifieke uitkering beschikbaar is gekomen, kan de begrote inzet van de algemene reserve met € 1,05 miljoen verlaagd worden van € 1,66 miljoen naar € 0,61 miljoen.

S12 Wonen en leefomgeving

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	37.671	38.946	1.275	N
Baten	39.814	39.189	625	N
Saldo lasten en baten	2.143	243	-1.900	N
Toevoegingen aan reserves	371	371	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.304	3.304	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.933	2.933	0	N
Prognose resultaat	5.076	3.176	-1.900	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.275	N					
Openbare ruimte	900	N	Extra activiteiten afvalinzameling	J	I	AR	N
Openbare ruimte	150	N	Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Extra kosten Toezicht en Handhaving	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	25	N	Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen	J	I	AR	N
Baten	-625	N					
Openbare ruimte	-625	N	Lagere inkomsten afvalstoffenheffing	N	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Extra activiteiten afvalinzameling (impact corona)

Voor 2021 zullen de corona-effecten ook merkbaar zijn rondom de extra activiteiten afvalinzameling. De verwachte effecten zijn: extra grofvuil op te halen, extra grof vuil gebracht naar ABS en verwijderen van grofvuil bijgeplaatst bij containers. De inzameling van papier zal in geheel 2021 nog met professionele krachten plaatsvinden waarbij de compensatie van de vrijwilligers in stand blijft.

Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte (impact corona)

Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn. Voor 2021 is de verwachting dat tot aan de zomer minder dan normaal vergunningen wordt verleend, maar dat er een inhaalslag daarna komt. Per saldo is de verwachting dat corona voor 2021 een negatieve impact heeft voor de opbrengsten uit verleende vergunningen.

Extra kosten Toezicht en Handhaving (impact corona)
Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen juist ook in de weekenden, dit leidt tot hogere kosten. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving. Voor 2021 is de verwachting dat extra ondersteuning bij Toezicht en Handhaving nodig blijft en dat mogelijk ook een rol gespeeld gaat worden bij ondersteuning van vaccinaties. Het bedrag is gebaseerd op een inschatting voor de eerste helft van 2021.

Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte (impact corona)
Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Tevens is het risico dat er tijdens de werkzaamheden meerkosten als gevolg van corona in rekening gebracht worden om aan de coronamaatregelen te voldoen.

Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen (impact corona)
Het ondersteunen/adviseren op gebied van inrichting van de openbare ruimte voor coronagerelateerde maatregelen.

Lagere inkomsten afvalstoffenheffing
Het aanbod van betaalde zakken blijft binnen diftar achter op begroting. Hierdoor krijgt de gemeente minder inkomsten terwijl de hoeveelheid restafval niet navenant daalt. Uitgaande van de verwachting dat per 1 juni op basis van de uitkomst van het referendum overgegaan wordt op een nieuw systeem, wordt een nadelig resultaat van € 625.000 over 2021 verwacht.

Nr. : 21004OW043
Onderwerp : Turap-1
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562249
Toelichting: : Begrotingswijziging bij Turap-1

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	72	0	**-72**	0	0	**-72**
Geb 2	**Noordwest**	62	0	**-62**	0	0	**-62**
Geb 3	**Noordoost**	54	0	**-54**	0	0	**-54**
Geb 4	**Presikhaaf**	67	0	**-67**	0	0	**-67**
Geb 5	**Malburgen**	99	0	**-99**	0	0	**-99**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	46	0	**-46**	0	0	**-46**
Geb 7	**De Laar/Elden**	32	0	**-32**	0	0	**-32**
Geb 8	**RKV**	73	0	**-73**	0	0	**-73**
		505	**0**	**-505**	**0**	**0**	**-505**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	851	15.948	**15.097**	14.352	549	**1.294**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	370	0	**-370**	0	0	**-370**
S04	**Onderwijs**	149	0	**-149**	0	0	**-149**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	-2.744	0	**2.744**	0	187	**2.931**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	3.219	0	**-3.219**	0	0	**-3.219**
S09	**Gezondheid en sport**	203	0	**-203**	0	0	**-203**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	829	1.050	**221**	0	0	**221**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		2.877	**16.998**	**14.121**	**14.352**	**736**	**505**
	Totaal	3.382	16.998	**13.616**	14.352	736	**0**

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562251

Onderwerp: Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)

Voorstel

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen.
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

Inleiding

De jaarstukken 2020 zijn het sluitstuk van de P&C-cyclus 2020. In de begroting 2020 - 2023 is het beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald.

Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) opgenomen De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten (‘herzieningen’ genoemd), de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen (= te verwachten verliezen), de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

Beoogd effect

Jaarstukken 2020:
Decharge verlenen aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beleid en beheer door middel van de vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020.

FJP 2020:

Gemeente Arnhem

Inzicht verschaffen in de ontwikkeling van de grondexploitaties en de investeringsprojecten. Daarnaast is het doel om de herzieningen zo snel mogelijk te verwerken in de begroting, zodat in de projecten gewerkt wordt met een actueel (financieel) kader.

Argumenten

1.1 Jaarstukken 2020

Volgens de wettelijke kaders, zijnde het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV), is het college verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de jaarrekening. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat:

- de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven;
- de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

De Verordening Financieel Beleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan te bieden aan de raad.
De Gemeentewet verplicht de gemeente om ieder jaar op uiterlijk 15 juli de door de gemeenteraad vastgestelde jaarstukken aan te bieden aan de provincie Gelderland.

1.2 Resultaatbestemming

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen. Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de coronamaatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen.
Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie.
Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 miljoen te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0 en komt overeen met de begrote weerstandsfactor van 1,0. Dit valt binnen de marges van het financieel kader dat door de gemeenteraad is vastgesteld.

De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

1.3 Begrotingswijziging 2021 inzake resultaatbestemming 2020

Voorgesteld wordt om middels een begrotingswijziging 2021 een deel van het resultaat van 2020 dat ten gunste is gekomen van de Algemene Reserve in te zetten. Concreet betreft dit het voorstel om € 2,0 miljoen vanuit de AR toe te voegen aan de BR Zuidelijke Binnenstad.

Het financieel resultaat 2020 bevat voor in totaliteit € 5,4 mln. winstneming in grondexploitaties, waaronder € 2,3 mln. in de grondexploitatie Zuidelijke binnenstad. Het is van groot belang om in de komende jaren door te kunnen ontwikkelen in de binnenstad. De woningbouwontwikkelingen, herontwikkeling Bestuurskwartier en wederopbouwgebieden daaromheen, maar ook de impact van Covid-19 op ondernemers in de binnenstad maken het van belang om als gemeente te blijven investeren in de binnenstad. In de raadsbrief Anticyclisch investeren van februari 2021 is om die reden ook aangegeven dat projecten naar voren worden gehaald die zowel kansen benutten, als noodzakelijk zijn vanuit het belang van een sterke en aantrekkelijke binnenstad in relatie tot de herstelagenda. In de jaarrekening 2020 is de winstneming Zuidelijke binnenstad ten gunste van het jaarresultaat gekomen en aan de Algemene Reserve toegevoegd. Voorgesteld wordt om hiervan middels een begrotingswijziging in 2021 € 2,0 mln. te reserveren voor de financiering van de toekomstige ontwikkelingen in het Bestuurskwartier door deze toe te voegen aan de reeds bestaande BR Zuidelijke binnenstad.

1.4 Accountantsverslag Deloitte

Verantwoordelijkheid accountant:
De controleverordening vormt de basis waarop de accountant de controle over de boekjaren uitvoert. In de verordening worden de reikwijdte van de controle, de geldende normstellingen en de te hanteren goedkeurings- en rapporteringtolerantie vermeld. De bij de controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten.

Accountantsverslag en controleverklaring Deloitte:
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle. Daarbij gaan zij nader in op de scope en reikwijdte van de accountantscontrole en geven zij een nadere toelichting op de getrouw- en rechtmatigheid van de jaarrekening. Het accountantsverslag is integraal onderdeel van de rapportage aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) inzake de SiSa-verantwoording.

De accountant heeft geen controleverschillen ten aanzien van getrouw- en rechtmatigheid geconstateerd, De accountant is voornemens een goedkeurende verklaring af te geven voor de jaarstukken 2020. Voor een nadere toelichting op de bevindingen van de accountant wordt verwezen naar het accountantsverslag.

Ons college heeft een reactie op het accountantsverslag geformuleerd. Hiervoor wordt verwezen naar de reactiebrief.

1.5 FJP: bijlage, geheimhouding en begrotingswijziging

Het algemene, publieke overzicht van de grondexploitaties is terug te vinden in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. Deze FJP 2020 is een verdieping daarop met gedetailleerde projectinformatie en risicobeschrijvingen. Wij raden u aan eerst de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag te lezen en pas daarna deze bijlagen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

De begrotingswijziging naar aanleiding van de FJP wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken 2020.

Kanttekeningen en risico's

Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf "weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag.

Financiën

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen Hiervan wordt voorgesteld €3,9 miljoen toe te voegen in de BR Taakmutaties en het restant van €13,0 miljoen toe te voegen in de Algemene Reserve (AR).

Uitvoering

De accountant geeft een toelichting aan de auditcommissie over het accountantsverslag en de controleverklaring, behorende bij de jaarrekening.

Communicatie

Er wordt een persbericht, animatie en infographic gemaakt voor de jaarstukken.

Op de website financien.arnhem.nl staat de webversie van de jaarstukken weergegeven. Hierin is extra informatie opgenomen, zoals bijvoorbeeld in het onderdeel 'wat heeft het gekost' binnen de programma's (meer informatie tabel baten en lasten en reserves per programma) en bij 'wat hebben we gedaan' (in de doelenboom staat ook de informatie uit Turap 2 weergegeven).

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel en concept-raadsbesluit
- Jaarstukken 2020
- Controleverklaring jaarstukken 2020
- Accountantsverslag 2020 Deloitte
- Reactie college Accountantsverslag
- Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)
- Begrotingswijziging resultaatbestemming
- Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 562251

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 562251;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen;
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Jaarstukken 2020

Jaarstukken 2020

GEMEENTE Arnhem

Jaarstukken 2020

Inhoudsopgave

Infographic 1

Deel 1 Hoofdlijnen 2

2020, een samenvatting 3

Leeswijzer 6

Deel 2 Jaarverslag 8

Wijken 9

Wijken algemeen 10

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 17

Noordwest 22

Noordoost 26

Presikhaaf 32

Malburgen 36

Schuytgraaf, Elderveld 40

De Laar, Elden 44

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 48

Stad 52

Bestuur, dienstverlening en financiën 53

Veiligheid 64

Bereikbaarheid 72

Economie 78

Onderwijs 87

Cultuur 91

Participatie en armoedebestrijding 98

Zorg 112

Welzijn en inclusie 124

Gezondheid en sport 133

Klimaat en energie 139

Ruimtelijke ontwikkeling 145

Wonen en leefomgeving 151

Paragrafen 161

Lokale heffingen 162

Weerstandsvermogen en risicobeheersing 165

Onderhoud kapitaalgoederen 181

Financiering 192

Bedrijfsvoering 196

Verbonden partijen 201

Grondbeleid 221

Investeringen 229

Subsidies 232

Integriteit 236

Deel 3 Jaarrekening 239
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting 240
Balans en de toelichting 249
Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld 278
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel) 280
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 292

Deel 4 Bijlagen 293
Afkortingenlijst 294
Begrippenlijst 297

Infographic

Jaarstukken 2020 in één oogopslag

GEMEENTE Arnhem

Wat zijn de inkomsten?

Totaal € 867 mln.

Het Rijk	Reserves	Overige inkomsten	Lokale heffingen
€ 599 mln.	€ 60 mln.	€ 106 mln.	€ 102 mln.

Wat zijn de uitgaven?

Stedelijke programma's:	
Bestuur, dienstverlening en financiën	€ 113 mln.
Veiligheid	€ 17 mln.
Bereikbaarheid	€ 29 mln.
Economie	€ 7 mln.
Onderwijs	€ 27 mln.
Cultuur	€ 34 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 200 mln.
Zorg	€ 63 mln.
Welzijn en inclusie	€ 22 mln.
Gezondheid en sport	€ 25 mln.
Klimaat, energie en milieu	€ 9 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 55 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 37 mln.
Subtotaal	**€ 638 mln.**

Wijken:	
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek	€ 31 mln.
Noordwest	€ 29 mln.
Noordoost	€ 24 mln.
Presikhaaf	€ 23 mln.
Malburgen	€ 35 mln.
Schuytgraaf/ Elderveld	€ 25 mln.
De Laar/ Elden	€ 17 mln.
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	€ 28 mln.
Subtotaal	**€ 212 mln.**

Totaal € 850 mln.

Wat hebben we gedaan?

Corona - We namen meer dan honderd maatregelen om onze inwoners en bedrijven te helpen, zoals laptops voor kinderen, ondernemersondersteuning en extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. We maakten de Arnhemse Herstelagenda Corona-crisis: fiks investeren om de stad een steun in de rug te geven. Daar profiteert de lokale economie ook van.

Wonen - We gaan sneller meer woningen bouwen. Én de leefbaarheid van kwetsbare wijken vergroten. Sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Daarvoor hebben we met de provincie, met Nijmegen en met het Rijk een woondeal gesloten.

Zorg - De uitgaven in de zorg stijgen nog steeds, maar we hebben ze beter onder controle gekregen. Belangrijk is dat iedere Arnhemmer de zorg krijgt die hij of zij nodig heeft.

Duurzaamheid - We gaan aan de slag om wijken 'van het gas' af te krijgen. Daarnaast maken we Arnhem 'klimaatadaptief' maken. Dat betekent dat we ons voorbereiden op meer regen en meer droogte. Bijvoorbeeld door meer groen in plaats van stenen en meer verkoeling door bomen.

En verder:

- De verbouwing van Museum Arnhem is in volle gang. Een nieuwe vleugel werd spectaculair boven de stuwwal geschoven.
- We strijden tegen armoede. Met een nieuwe armoedeagenda en een de uitvoeringsagenda schulddienstverlening.
- Arnhem was gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. Daarbij zijn diverse gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.
- De gemeenteraad keurde de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed.

Wilt u meer weten? Kijk op financien.arnhem.nl

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit:

1. Hoofdlijnen van beleid

2. Leeswijzer

2020, een samenvatting

2020 liep totaal anders dan we aan het begin van het jaar verwachtten. Het jaar begon hoopvol met de Woondeal en de Arnhem-Oost aanpak, maar corona gooide al snel roet in het eten. Toch hebben we in een jaar van crisis als stad mooie projecten opgezet, vele doelen bereikt en diverse plannen gemaakt.

Woondeal Arnhem-Nijmegen

Er is de afgelopen jaren volop gebouwd in Arnhem en er zijn ook nog plannen in ontwikkeling of in voorbereiding. Daar bovenop sloten Arnhem, Nijmegen en het Rijk een woondeal, met als inzet de bouw van nog meer woningen in beide steden dan al gepland was. De Woondeal moet ervoor zorgen dat er sneller en meer betaalbare huur- en koopwoningen komen. Maar het gaat om veel meer dan woningen alleen. We gaan ook sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Dit noemen we de Arnhem-Oost aanpak en heeft als doel om alle Arnhemmers gelijke kansen te bieden en tweedeling in de stad tegen te gaan. Hierbij worden woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal opgepakt.

Corona

Toen kwam corona. Een crisis die zijn weerga niet kent en waarvoor we alle zeilen moesten bijzetten. Een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. Bijna de helft van de ondernemers gaf aan te verwachten dat het voortbestaan van hun bedrijf door de crisis in gevaar komt. De cultuur- en evenementensector stond op omvallen. Al snel namen we meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning van het Rijk en de Provincie. Zo zorgden we voor laptops voor kinderen uit gezinnen die dat zelf niet kunnen betalen, boden we extra ondersteuning voor ondernemers en regelden we extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. Ook presenteerden we voor onszelf en voor de stad een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk. Tegelijk zijn we ervan doordrongen dat de coronacrisis niet zomaar voorbij is. Dat we ook verder moeten kijken. Zeker tot en met 2021, en misschien nog wel langer.

Investeren in de stad

Daarom presenteerden we nog voor de zomer de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim €19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis. Door juist nu te investeren zorgen we tegen de stroom in voor een impuls in de lokale economie. Met als doel de stad te versterken en zo goed mogelijk uit de crisis te komen. We investeren daar waar het bijdraagt aan grote transities en de opgaven die daarbij horen, zoals de energietransitie, duurzame mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie. Daarmee zorgen we lokaal voor werkgelegenheid en extra bedrijvigheid. Daarnaast investeren we in cultuur. De gemeenteraad stemde in met ons voorstel om het Stadstheater te vernieuwen en ook Introdans en Toneelgroep Oostpool op die locatie te huisvesten.

Ondernemers

Natuurlijk gebeurde er meer. En ondernam de gemeente meer. In het kader van 'Van bedrijven weten' willen we de ruim 15.000 Arnhemse ondernemers beter van dienst zijn. Een team van accountmanagers verbetert de contacten en brengt beter in kaart wat de Arnhemse bedrijven van de gemeente verwachten. Arnhem kende al de Ondernemersdesk. Hierdoor leggen ondernemers snel contact en krijgen ze sneller antwoorden op hun vragen . Ook over wat de nieuwe coronaregels voor hen betekenen. Deze desk werd daarnaast uitgebreid met het loket 'geldzaken en ondernemers', speciaal voor ondernemers met financiële problemen. Vaak zochten we de samenwerking in de regio, bijvoorbeeld met de mkb regiodeal Arnhem-Nijmegen. Daarmee kunnen midden- en kleinbedrijven hulp krijgen op het gebied van digitalisering.

Klimaat en energie

Op het gebied van klimaat en energie werden in 2020 flinke stappen gezet. De plannen van de gemeente om in Elderveld zo'n 800 woningen van het gas af te halen, kregen een impuls doordat het Rijk hier zes miljoen aan bijdraagt. Het is de bedoeling dat deze woningen uiterlijk in 2028 met restwarmte van de rioolwaterzuivering verwarmd worden. Behalve in Elderveld onderzoeken we in nog elf andere buurten of er een serieus alternatief voor aardgas is. Ook op het gebied van duurzame mobiliteit gingen de ontwikkelingen verder. Er zijn steeds meer laadpunten gekomen voor elektrische auto's en dat aantal blijft doorgroeien. Daarnaast zetten we in op deelvervoer, bijvoorbeeld met eHubs waar je elektrische fietsen, bakfietsen of elektrische auto's kunt huren. Het afgelopen jaar hebben we meer dan 12 miljoen aan subsidie voor mobiliteitsprojecten ontvangen. Goed nieuws voor de bereikbaarheid van Arnhem.

Meer grip op sociaal domein

In het sociaal domein kreeg de gemeente beter grip op de uitgaven, en dus ook meer mogelijkheden om tijdig bij te sturen als de kosten onverhoopt stijgen. Daarnaast zijn we gestart met het visietraject sociaal domein, waarin ook de inzichten van de visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein van de VNG worden meegenomen. Ook werd een nieuwe aanbesteding van zorgaanbieders afgerond. Er zijn nu minder aanbieders van zorg die ook nog eens voldoen aan strengere kwaliteitseisen. De coronacrisis legt een extra druk op onze inwoners. Ze ervaren meer stress en voelen zich somberder. Daar zijn we nu extra alert op. Daar hebben vooral de sociale wijkteams een grote rol. Ook zetten we ons volop in om kinderen niet

de dupe te laten worden van de scholensluitingen tijdens corona. Daarvoor hebben we de Arnhemse aanpak onderwijs, waarmee we onder meer vroegtijdig schoolverlaten proberen tegen te gaan.

Afvalinzameling
Per 1 juli werd diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Veiligheid
In de strijd tegen ondermijning en criminaliteit werden op last van de burgemeester in 2020 diverse panden gesloten vanwege criminele activiteiten. Dat is nodig, want de georganiseerde criminaliteit probeert de bovenwereld mee te sleuren met fout geld, intimidatie, chantage en bedreigingen. Het ondermijnt een eerlijke samenleving met eerlijke handel en horeca. In november en december was Arnhem gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. In het kader van de campagne werden niet alleen diverse activiteiten georganiseerd, maar ook vele gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.

Medewerkers
Ook voor onze medewerkers was 2020 een bijzonder jaar. Thuiswerken werd de norm, hetgeen een grote omschakeling betekende. Naar de toekomst toe willen we de positieve elementen hieruit vasthouden en verankeren; we bewegen naar een vorm van hybride werken. Goed te zien, is dat de verzuimcijfers een positieve ontwikkeling laten zien.
De omvang van ons personeelsbestand is in 2020 gegroeid, enerzijds door invulling van vacatures die aan het begin van het jaar reeds open stonden anderzijds doordat we in onze begroting rekening hielden met een stijging van de formatie. Eind 2020 is sprake van een kleine overschrijding: 11 fte (1,2%) ten opzichte van een begrote formatie van 938 fte. Binnen dit totaal is sprake van afwijkingen die elkaar (deels) compenseren. Zo is binnen het cluster Werk & Inkomen sprake van vacatureruimte terwijl de bezetting binnen het cluster Strategie, Beleid en Regie zich boven de begrote formatie bevindt.

Er gebeurde meer
En verder werden er meer dan duizend gratis bomen uitgedeeld aan Arnhemmers om de stad verder te vergroenen, werd de Gelrepas vernieuwd tot handige app, werd bij de verbouwing van Museum Arnhem een nieuwe vleugel spectaculair boven een afgrond geschoven, keurde de gemeenteraad de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed, kwamen er 21 flitsparkeerplaatsen, werd Arnhem wereldnieuws met de plannen om asfalt te verwijderen, schaduwroutes en koelteplekken aan te leggen en meer bomen te planten, startte een mondmaskerfabriek waar statushouders aan het werk gingen, mag het asielzoekerscentrum in Elden nog eens vijf jaar blijven, kreeg de armoedeaanpak een impuls met de armoedeagenda en de uitvoeringsagenda schulddienstverlening en werd Arnhem vereerd met twee bezoeken van de Koning. Eén helemaal in de tijdgeest via een videocall met Museum Arnhem. Maar ook een écht bezoek in september. De Koning liet zich informeren over de Arnhemse aanpak om jongeren te helpen de verleidingen te weerstaan van een loopbaan in de drugscriminaliteit.

Al met al was 2020 een bijzonder jaar. Een jaar waarin we te maken kregen met een onverwachte crisis. Maar waarin we ook samen veel mooie mijlpalen bereikten, waar we onze stad de komende jaren weer verder op kunnen bouwen.

Financieel resultaat

Algemeen
We sluiten het jaar 2020 af met een positief financieel resultaat voor mutaties in de reserves van €19,8 miljoen. Gedurende het jaar zijn overeenkomstig de genomen raadsbesluiten mutaties gedaan in de reserves. Per saldo is er in 2020 al €1,1 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve. Daarnaast is er per saldo €1,8 miljoen toegevoegd aan diverse bestemmingsreserves voor door de raad bestemde uitgaven die in toekomstige jaren nog volgen. Door deze mutaties die al in het jaar gedaan zijn, komt het positieve financieel resultaat na mutaties in de reserves in 2020 uit op €16,9 miljoen.

Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de corona maatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen. Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie. Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 mln te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

In het jaarverslag is per programma uiteengezet waardoor de belangrijkste afwijkingen tussen realisatie en begroting worden veroorzaakt. Hieruit blijkt dat het veelal gaat om incidentele afwijkingen, waaronder een incidenteel voordeel op de gebundelde uitkering (BUIG) en de winstneming in de grondexploitatie (waaronder op de complexen Zuidelijke binnenstad, Schuytgraaf en

Leidenweg). Het incidentele karakter van dit positieve resultaat leidt er toe dat deze effecten niet structureel meegenomen kunnen worden naar de toekomst.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0. De ratio komt overeen met de weerstandsfactor van 1,0 zoals in de begroting is opgenomen. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Deze weerstandsfactor is lager dan voorgaand jaar omdat corona extra risico's met zich heeft meegebracht. Dit wordt nader toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

Coronakosten in de jaarrekening

Gedurende het jaar is de impactanalyse corona opgesteld en periodiek geactualiseerd. In deze impactanalyse zijn de nadelen in de exploitatie ingeschat die het gevolg zijn van de coronamaatregelen. In de laatste versie van de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 is een nadeel gemeld van € 14,6 miljoen. Hiervan is €8,8 miljoen bij Turap 2 al in de begroting verwerkt. In de jaarrekening wordt, naast het reeds in de begroting verwerkte nadeel bij Turap 2, een nadeel gemeld van €3,4 miljoen. Het verschil tussen de gemelde afwijkingen in de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 en de werkelijke afwijking in Turap 2 en de jaarrekening wordt voornamelijk veroorzaakt doordat voor een aantal onderwerpen een hogere compensatie (dekking in 2020) is ontvangen. Een voorbeeld hiervan is bovengenoemde ontvangst voor de TOZO uitkering, waarvoor de gemeente in de toekomst nog kosten moet maken. Daarnaast is door de corona-maatregelen een aantal activiteiten niet uitgevoerd, waardoor een voordeel ontstaat binnen het programma dat een deel van de corona-nadelen heeft kunnen dekken.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Omschrijving	**Bedrag**
Financieel nadeel in impactanalyse d.d. 1 maart 2021	€14,6 miljoen
Reeds in begroting verwerkt bij turap 2	€ 8,8 miljoen
Verschil (verwacht nadeel bij jaarrekening)	**€ 5,8 miljoen**
Gerealiseerd nadeel in de jaarrekening a.g.v. corona	€3,4 miljoen
Voordelen en dekking uit andere middelen	**€ 2,4 miljoen**

In de jaarrekening zijn afwijkingen als corona-afwijking benoemd wanneer deze volledig aan corona toe te wijzen zijn. Soms is dit echter niet goed mogelijk. Het komt ook voor dat slechts een deel van de afwijking een relatie heeft met corona. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een prijsvoordeel is behaald (door bijvoorbeeld een nieuwe aanbesteding) maar er ook minder uitgaven zijn geweest als gevolg van corona. Wanneer dit het geval is, is dit in de toelichting van de afwijking uiteengezet.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Meerjarenprogrammabegroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag
In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- wat wilden we bereiken?
- wat hebben we gedaan?
- wat heeft het gekost?

Jaarrekening
De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Opbouw van de jaarstukken

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de jaarstukken bestaan. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid
In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2020 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag
Het jaarverslag is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Acht wijkprogramma's (W) - Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

2. Dertien stedelijke programma's (S) - Met ingang van de begroting 2020 zijn de tien reguliere programma's (R0 tot en met R9) gewijzigd naar dertien stedelijke programma's (S00 tot en met S12). Voor de toelichting op deze gewijzigde programma-indeling wordt verwezen naar de bijlage 'Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst')' in de MJPB 2020-2023. In de stedelijke programma's zijn de 3 W-vragen opgenomen.
De doelenboom is een belangrijk onderdeel in de stedelijke programma's. Bij het onderdeel 'wat hebben we bereikt' is de verantwoording op de doelen opgenomen. Het onderdeel 'wat hebben we gedaan' bestaat uit de verantwoording op de inspanningen.

Bij de doelen en inspanningen wordt aangegeven of deze op koers (groen bolletje), gedeeltelijk op koers (oranje bolletje), niet op koers lopen (rood bolletje) of gerealiseerd zijn (grijs bolletje).
Binnen de wijkprogramma's en stedelijke programma's zijn bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' een financieel overzicht met een toelichting op de afwijkingen opgenomen. In de tabel met de afwijkingen zijn de volgende afkortingen opgenomen:

- V/N - Voordeel/ Nadeel;
- C - Hoofdzakelijk coronagerelateerd met daarbij de keuze tussen Ja en Nee;
- I/S - Incidenteel/ Structureel;
- AR/BR - Algemene reserve/ Bestemmingsreserve.

3. Tien paragrafen - De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.

Deel 3 - Jaarrekening
Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.

In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Interactieve website jaarstukken

De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op de website is bij de stedelijke en wijkprogramma's de volgende extra informatie te vinden:

- In de doelenboom zijn ook de teksten te zien vanuit de Begroting 2021 en Turap-2.
- Bij de onderdelen 'wat heeft het gekost' de overzichten per kostensoort, portefeuilleonderdelen en taakvelden.
- Totaaloverzicht subsidies.
- Totaaloverzicht reserves.

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit drie onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen

Wijken

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 Wijkprogramma Noordwest
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 Wijkprogramma Noordoost
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 Wijkprogramma Presikhaaf
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 Wijkprogramma Malburgen
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld
Schuytgraaf en Elderveld

W7 Wijkprogramma De Laar/Elden
De Laar en Elden

W8 Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken algemeen

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Uitvoering van Wijken Weten

Ondanks de coronacrisis zijn de Teams Leefomgeving in 2020 in elk gebied doorgegaan met het werken dichtbij bewoners. De wijkprogramma's zijn uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. Deze wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. De budgetten zijn waar dat kan ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten.

Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen is er voor gezorgd dat we in de uitvoering aansluiten bij situaties en behoeften in de verschillende wijken. En in het opdrachtgeverschap naar externe partijen wordt wijkgericht gewerkt. Hier zijn de invloed en het belang van bewoners en organisaties ook verankerd.

Op wijkniveau signaleren we een aantal stadsbrede thema's die in meerdere of in alle wijken spelen. Hierop zijn stadsbrede doelen geformuleerd. We scherpen voortdurend met elkaar doelen aan zodat het voor onze inwoners helder is waaraan we werken.

In 2020 is, na bijna vier jaar uitvoering inclusief een pilotfase, gestart met de evaluatie van Van Wijken Weten. Deze evaluatie, uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau, is in het voorjaar van 2021 gereed. Daarna worden aanbevelingen vertaald in een nieuwe koersnota Van Wijken Weten 2.0. Van Wijken Weten blijft ook na vier jaar nog een proces van experimenteren en leren. Processen, budgetten en bevoegdheden zijn daarbij zodanig ingericht dat de leefwereld van bewoners centraal staat. De basisgedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

Versterken van leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelden we in 2020 samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo ontwikkelden we de Arnhem-Oost aanpak, een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Het is de bedoeling deze werkwijze uit te breiden. We werken aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat we per buurt doen wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. De raad heeft hiervoor bij de begrotingsraad in november 2020 een motie aangenomen 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' waarin het belang van preventie wordt onderstreept. In alle wijken is ingezet op kansengelijkheid, investeren in preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien vergroten we het perspectief van kinderen en jongeren (0-27) en versterken we hun sociale omgeving (onder andere ouders en verzorgers).

Ontmoeten en verbinden

In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegen komen. 'Ontmoeten' draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema vaak terug.
Een belangrijk speerpunt vanuit de wijken is maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief beheer van buurthuizen en MFC's. Vanaf 2020 is er jaarlijks €500.000 beschikbaar om fysieke voorzieningen, zoals een buurthuis of sportclub, te verbeteren of indien mogelijk toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen. In verband met de coronacrisis is er ook oog voor bestaande buurthuizen die het moeilijk hebben.

Bewonersondersteuning waar nodig

Ook in 2020 is bewonersondersteuning door de teams Leefomgeving ingezet. In de beleidsnota 'Samen werken aan een sterke sociale basis (juli 2020)' wordt beschreven dat bewonersondersteuning gericht is op het faciliteren en stimuleren van actieve bewoners. Bewoners en bewonersgroepen worden ondersteund door het welzijnswerk. Bewonersondersteuners en opbouwwerkers in de wijken geven informatie en advies aan bewoners en helpen bij het oprichten van een bewonersgroep of werkgroep. Zij ondersteunen het realiseren van plannen, organiseren van bijeenkomsten of de uitvoering van een activiteit. Daarmee stimuleren wij bewoners om actief te worden en zich mede verantwoordelijk te voelen voor hun wijk. Ook helpen wij groepen en individuele burgers op deze manier met het vergroten van hun zelfredzaamheid, eigen verantwoordelijkheid en zelf oplossend vermogen. Tegelijkertijd verbeteren wij de samenwerking tussen organisaties die werken ten behoeve van de wijkbewoners doordat we hen stimuleren om dit gezamenlijk op te pakken.

In 2020 zijn er in de wijken verschillende vormen van (nieuwe) bewonersondersteuning ingezet. De coronacrisis heeft laten zien dat ook het gebruik van online communicatie belangrijker is geworden. Méér bewoners kunnen ook via digitale platforms worden bereikt. Door de komst van de wijkmanagers zien we dat er andere rollen worden gevraagd dan de traditionele rol van een opbouwwerker: procesmatiger en meer buurtmakers (niet zelf doen, maar verbinden en bewoners in beweging brengen).

Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar bewoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen we als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. We versterken de netwerken in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Burgerkracht
Arnhem wil burgerinitiatieven en zelf- en samenredzaamheid van inwoners in Arnhemse wijken blijven stimuleren. De regeling Burgerkracht Sociaal Domein is de basis voor de uitvoering. Deze regeling is al in 2016 vastgesteld.
In 2020 is de regeling geëvalueerd en de gemeenteraad heeft aangegeven verder te willen met de regeling. De regeling wordt breed gewaardeerd. Zo'n 180 initiatieven hebben financiële en inhoudelijke ondersteuning gekregen vanuit het Innovatiefonds Burgerkracht en bijna 130 initiatiefnemers zijn geholpen door de Ideeënmakelaars. Arnhem is er een mooiere stad door geworden, met meer onderling contact en sociale samenhang. Op onderdelen is het aanvraagproces aangepast. Uitkomst van de evaluatie is een verlenging in 2021. Diverse organisatie van bewoners en instellingen werken aan een plan voor continuering van de regeling, ook na 2021.

Met Burgerkracht is een nieuwe manier van samenwerken ontstaan, doordat inwoners (als onderdeel van de adviescommissie Burgerkracht), de teams Leefomgeving en de gemeente gezamenlijk betrokken zijn bij de afweging. De regeling is laagdrempelig en toegankelijk. Dit stimuleert mensen om hun idee voor buurt, wijk of stad daadwerkelijk tot uitvoering te brengen.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Bewoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Voor elk van de acht gebieden in Arnhem is in 2020 een wijkprogramma opgesteld waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht. Daarnaast krijgen en nemen bewoners ruimte om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken.

Participatie
Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten en we betrekken bewoners op verschillende manieren, waarbij we onder andere gebruik maken van betrokkenheidsprofielen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
In de wijken zorgen we - samen met onze partners - voor alternatieve dagbesteding voor ouderen en zetten we in op ontmoeting en beweging in de openbare ruimte. We willen nog beter weten wat voor hen - ook na een lange periode alleen - nu van belang	
Vanuit het netwerk Voor Elkaar in Arnhem zijn diverse activiteiten georganiseerd. Vele vrijwilligers zijn aan hulpvragen van mensen gekoppeld. Groepsbegeleiding voor de meest kwetsbare groepen via de Wmo is ook gewoon doorgegaan. Door de latere aanscherping werden er vanuit het Rijk wel beperkingen opgelegd aan enkele voorzieningen. Hiervoor zijn door onze partners alternatieven ingezet, met name via één op één contact (telefonisch en via beeldbellen). Tijdens de tweede coronagolf eind 2020 zijn onder andere voor ouderen kerstactiviteiten opgezet. Er zijn kaarten verstuurd en er zijn maaltijden verstrekt.	
In de wijken zetten we - samen met welzijnspartners en sportbedrijf - in op zomerprogramma's voor jongeren	
In de zomerperiode zijn diverse activiteiten opgezet voor jongeren in alle wijken. De combinatie van welzijn en sport is daarbij van groot belang gebleken. De behoefte aan inzet verschilt sterk per wijk. Door de jongerenwerkorganisaties is ook veel samengewerkt met straathoekwerkers, met BOA's en met de politie. Er wordt vooral gericht op het voorkomen van overlast.	

Investeren in een leefbare en groene stad

We kijken wat nodig is om buurthuizen coronaproof te maken en kijken naar mogelijkheden voor mensen die niet met regulier openbaar vervoer durven (en geen indicatie hebben)

Door de coronacrisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in de stad. Arnhemmers ontmoetten elkaar veelal online, ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers van buurthuizen zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. Buurthuizen hadden te maken met dalende inkomsten die vaak nodig zijn om de buurthuizen exploitabel te houden. Buurthuizen zijn actief geattendeerd op subsidiemogelijkheden bij provincie voor onder andere aanpassingen gemeenschapsvoorzieningen, energiebesparende maatregelen en de toegankelijkheid accommodaties verbeteren voor personen met een beperking of chronisch zieken. In september 2020 is een eerste uitvraag gedaan onder alle buurthuizen met inzet van gemeentelijke middelen. Voor ondersteuning is ook doorverwezen naar Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars en de AdviesBrigade.
Er is geen uitwerking gegeven aan mogelijke oplossingen van vervoer. Er werd geen gebruik gemaakt van de voorzieningen die er zijn (bijvoorbeeld het automaatje), waardoor er hiervoor geen alternatief is uitgewerkt en opgezet.

In het kader van het doel 'Investeren in een leefbare en groene stad' hebben we in 2020 ook de volgende inspanning uitgevoerd:

Meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen

Het streven om meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen te realiseren hebben we ook vertaald naar de wijken. Op kleine schaal zijn op diverse plekken groen en bomen toegevoegd in de wijken en zijn bewoners met een subsidie ondersteund om hun eigen tuin te vergroenen. De komende jaren zal dit op meer plekken gaan gebeuren; veel voorstellen zaten in 2020 nog in de planfase en zullen komend jaar buiten zichtbaar worden. Daarnaast is groen en waterberging toegevoegd in combinatie met verschillende onderhoudsmaatregelen in de wijken.

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**12.576**	V				
Sociale wijkteams (SWT)						
Totaal	**8.514**	V				
Bedrijfsvoering	1.130	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Zorg	-631	N	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	1.728	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	1.444	V	Groepsbegeleiding en activerend werk	N	I	AR
Zorg	470	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	3.720	V	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	653	V	WMO begeleiding	N	I	AR
Teams Leefomgeving (TLO)						
Totaal	**4.062**					
Armoedebeleid	300	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.	N	I	AR
Bedrijfsvoering	391	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Groen	418	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen	N	I	BR
Groen	346	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	406	V	Beheer MFC's (incl. Coronakosten)	N/J	I	AR/BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	963	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	600	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-16	N	Kinderopvang vitale beroepen	J	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	12	V	Eigen bijdrage peuteraanbod	J	I	AR
Openbare ruimte	-692	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Openbare ruimte	180	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte	N	I	BR
Openbare ruimte	-120	N	Reclame	J	I	AR
Schulddienstverlening	432	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	32	V	Preventie Schulden	N	I	BR
Werk en Inkomen	496	V	Onderuitputting op het re-integratiebudget	N	I	AR
Werk en Inkomen	314	V	Minder inzet Regisseurs (Participatie)	N	I	AR
Baten	352	V				
Armoedebeleid	100	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	252	V	Beheer MFC's	N/J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.092	N				
Schulddienstverlening	-28	N	Preventie Schulden	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-1.064	N	Beheer MFC's	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Sociale Wijkteams (SWT)
De grootste afwijkingen van € 8.516.000 wordt hieronder toegelicht:

Bedrijfsvoering
De salariskosten van SBR zijn in 2020 niet volledig doorbelast op wijkniveau. Hierdoor is er een voordeel ontstaan, dit voordeel is een nadeel op stad voor hetzelfde bedrag. Hierbij wordt opgemerkt dat het totale voordeel op de wijk €1,7 miljoen bedraagt. Deze bestaat voor het grootste gedeelte uit de hierboven genoemde voordelen. Het restant voordeel (€0,2 miljoen) is gezien het bedrag niet in bovenstaande tabel genoemd.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019. Een voorbeeld hiervan is dat vanaf de zomer 2019 in de wijk Schuytgraaf/Elden een toename te zien is van het aantal cliënten en totale kosten. Deze groei is in lijn met de groei van het aantal jeugdigen in de wijk Schuytgraaf/Elden. In de wijk RKV (Rijkerswoerd Vredenburg en Kronenburg) is een daling van het aantal cliënten en de kosten te zien vanaf eind 2019. Deze daling ligt in lijn met de daling van het aantal jeugdigen sinds 2018 in deze wijk. De begroting 2021 zal daarom op basis van de realisatie van 2020 gewijzigd worden.

Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning
Per 1 juli 2020 heeft een beleidswijziging plaatsgevonden, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit voordeel wordt gecompenseerd met het nadeel op programma S07 Zorg bij algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning.

Groepsbegeleiding en Activerend werk
Sinds maart 2020 is een daling te zien bij groepsbegeleiding en activerend werk (2). De daling in maart tot en met juni is zoals verwacht. Na de lockdown is de ingezette zorg niet meer op het niveau gekomen van voor maart 2020.

Doelgroepenvervoer
Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf de zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op programma S07 Zorg wordt een nadeel vermeld van € 2,1 miljoen. Dit voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits-)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 653.000 voor WMO begeleiding gemeld. Dit resulteert in een netto resultaat van nul.

Teams Leefomgeving (TLO)
Afwijkingen die zich in alle wijken voordoen, worden hieronder toegelicht. Wijkspecifieke afwijkingen worden toegelicht op het desbetreffende wijkprogramma.

Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Jaarprogramma's groot onderhoud (Openbare ruimte, Groen, Mobiliteit)
Een deel van de jaarprogramma's groot onderhoud aan groen, bomen en spelen is niet gerealiseerd (€ 0,6 miljoen). De middelen worden gereserveerd voor de uitvoering in 2021.

Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019
Eindafrekeningen op in 2019 uitgevoerd aanbesteed werk hebben in 2020 geleid tot een incidenteel voordeel van € 0,3 miljoen.

Beheer MFC's
Op het beheer van de MFC's is in 2020 een voordeel ontstaan van per saldo € 0,7 miljoen (voordeel lasten € 0,4 miljoen en voordeel baten € 0,3 miljoen). Dit voordeel werd veroorzaakt door:

- lagere kosten voor onderhoud (€ 1,1 miljoen). Om dit onderhoud alsnog te kunnen uitvoeren, worden deze middelen toegevoegd aan de BR Onderhoud Vastgoed (conform het meerjarenonderhoudsplan);
- een nadeel bij het gebruikersbeheer door hogere schoonmaakkosten en inkoop van materialen (€ 0,2 miljoen);
- een nadeel op bedrijfsexploitatie (€ 0,2 miljoen). Deels komt dit door corona omdat de incidentele verhuur is achtergebleven terwijl de kosten zijn doorgelopen;
- voor onder meer spatschermen schoonmaak en inhuur; als gevolg van corona zijn extra kosten gemaakt voor € 34.000.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)
De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Verschuiving lasten onderwijsbeleid
Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In de begroting 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Kinderopvang vitale beroepen
In Turap 2 is een afwijking gemeld voor de kinderopvang van kinderen van ouders met vitale beroepen van €65.000. Dit is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €81.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een nadelig resultaat van €16.000 in de jaarrekening.

Eigen bijdrage peuteraanbod
In Turap 2 is een afwijking gemeld betreffende de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie. Een bedrag van € 50.000 is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €38.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een voordelig resultaat van €12.000 in de jaarrekening.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € - 0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 miljoen gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 miljoen (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 miljoen).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot lagere opbrengsten van € - 0,3 miljoen. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 miljoen waaronder eenmalige hogere kosten invoering diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende
€ - 1,7 miljoen. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Reclame
Wegens corona zijn de inkomsten uit de reclame mogelijkheden op gemeentelijk terrein onzeker en moest een voorziening worden getroffen van € 120.000. Dit is gelijk verdeeld over alle wijken.

Schulddienstverlening / Preventie schulden
Er zijn door de coronacrisis minder schulddienstverleningstrajecten uitgevoerd dan verwacht. Ten opzichte van 2019 is nog wel een groei in aantal aanvragen zichtbaar.
Er zijn meer middelen uit Amendement Schulden Voorkomen (17A50) overgehouden dan in het najaar 2020 werd verwacht. Dit komt voornamelijk doordat een aantal activiteiten rond communicatie later zijn gestart (communicatiecampagne, ontwikkeling van methodiek met persona's, doorontwikkeling website geldzorgen).

Onderuitputting op het re-integratiebudget

Diverse re-integratietrajecten hebben vertraging opgelopen of zijn later van start gegaan door corona. Zo is Scalabor gedurende een periode tijdens de eerste lockdown gesloten geweest. Later in het jaar zijn de trajecten wel weer op gang gekomen en nagenoeg volledig gevuld, maar de financiële afwikkeling heeft door de vertraging maar deels plaatsgevonden in 2020 en zal doorlopen naar 2021. In 2020 leidt dit tot een onderuitputting op het re-integratiebudget van € 496.000. Ondanks de onderuitputting op het re-integratiebudget constateren we dat Arnhem, wat betreft ontwikkeling uitkeringslast, beter heeft gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. Het tekort op BUIG is gedaald van 9% in 2019 naar 4,5% in 2020.

Minder inzet Regisseurs (Participatie)

Bij de doorontwikkeling van Werk en Inkomen heeft de nieuwe regisseursfunctie een sleutelrol. Als gevolg van corona heeft er vertraging plaatsgevonden in het aantrekken van nieuw personeel. Hierdoor is het in 2020 niet gelukt om de regisseurs functie volledig te bezetten. Dit leidt tot een voordeel van € 314.000 in 2020 op de uitvoeringskosten. Inmiddels is de bezetting van de regisseursfunctie op orde.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

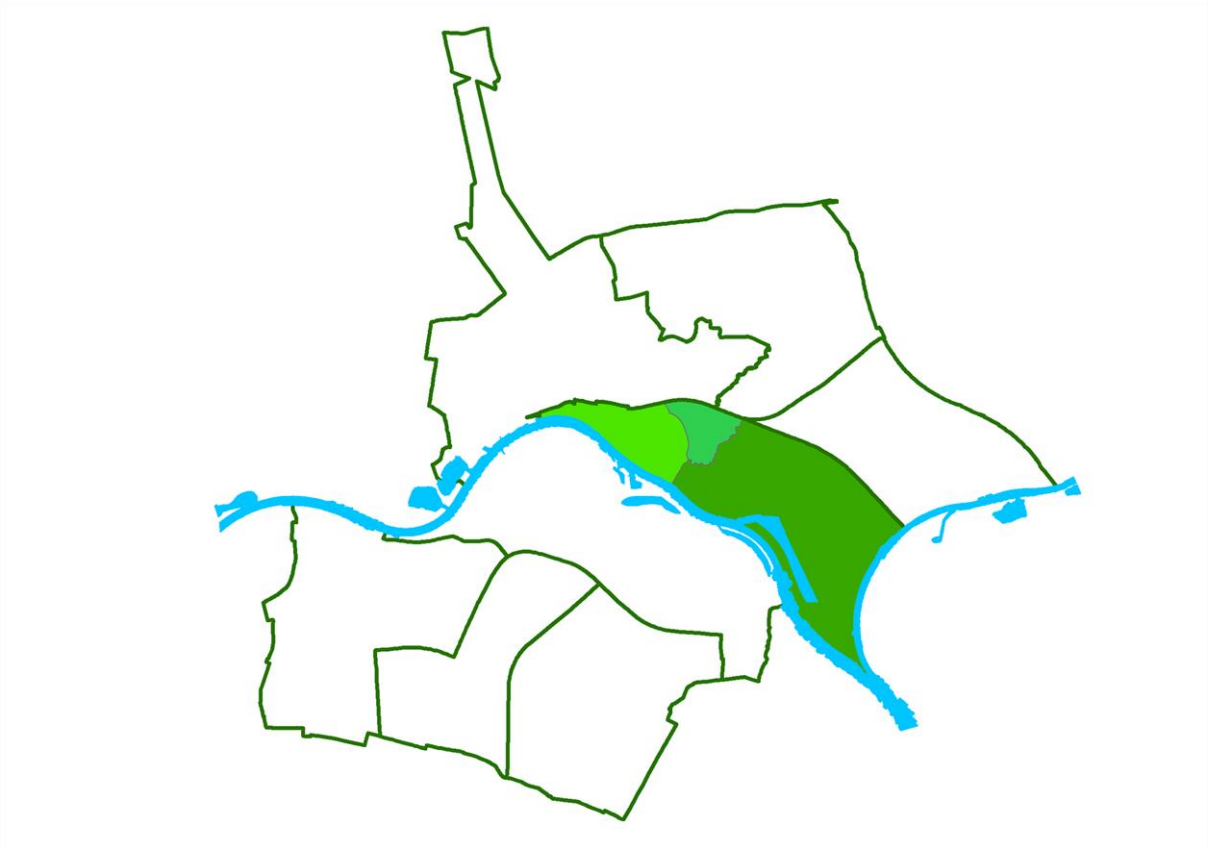

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Leefbaarheid en preventie	

- Implementatie van de Buurtschakel (buurtcommunity) is een feit. Door een samenwerking van het team Leefomgeving en het Sociale wijkteam worden bewonersnetwerken en het netwerk van de professional met elkaar verbonden. De buurtschakel zorgt, met lichte ondersteuning van een coach en vrijwilliger, voor samenredzaamheid tussen bewoners die net die steun nodig hebben om zelfstandig door te kunnen.
- In het Arnhemse Broek en het Centrum is samenwerking tussen politie, handhaving, welzijn en de hulpverlening verder uitgebreid om preventief de overlast van jongeren en overlastgevende (verwarde) personen in de openbare ruimte aan te pakken en erger te voorkomen. De aanpak in het Centrum is in voorbereiding om ook naar het Spijkerkwartier uit te breiden.

Veilig en leefbaar

- In het Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA) is er geen geschikte huisvesting op voorraad die een project zoals magicmix mogelijk maakt gezien de schaalgrootte die nodig is.
- We zetten stappen in het versterken van het netwerk van professionals in de wijk. De wijkveiligheidsoverleggen die deels in het vierde kwartaal hebben plaatsgevonden, dragen bij aan een nauwere samenwerking op het vlak van een veiligere leefomgeving.
- In het centrum is er een veiligheidsoverleg met partners.
- De inbedding van de straatcoaches is gerealiseerd.
- De eerste stappen in de uitbreiding van het verzorgingsgebied project centrum zijn gezet.
- De eerste aanzet tot het project 'Welkome wijk' in samenwerking met stichting Samen sterk zonder stigma en het Trimbos-instituut is gedaan. Dit project is gericht op het vergroten van tolerantie in de wijk door te weten van elkaar.

Circulaire Economie

- De laatste stappen in 2020 zijn gezet op het gebied van het onderzoek van een borging van de wijkbedrijven binnen de Arnhemse begroting. Het wijkbedrijf BuurtBaanBureau heeft in 2020 één traject uitgevoerd waarbij 18 deelnemers een traject succesvol hebben gevolgd waarbij 75% van de deelnemers is uitgestroomd naar werk, vrijwilligerswerk of een opleiding. Het tweede traject heeft door corona vertraging opgelopen en is later dit jaar gestart en zal eind eerste kwartaal worden beëindigd.
- Spijkerbike heeft de eerste fietsen opgeknapt die na de weesfietsenruiming zijn vrijgekomen en deze zijn weer verhuurd aan de bewoners.
- Buurtgroenbedrijf heeft een sterke organisatie neergezet en is deels zelfvoorzienend door projecten in het groen te draaien voor en door bewoners.

Kansrijk opgroeien

De volgende acties zijn dit jaar gerealiseerd of in uitvoering:

- project Fort in het Arnhemse Broek;
- gezonde leefstijl door inzet op integrale aanpak stakeholders (primair onderwijs en Sportbedrijf);
- vroegtijdige aanpak schuldenproblematiek jongeren;
- perspectief op werk project '50 gezinnen uit de bijstand en aan het werk';
- doorontwikkeling op de twee basisscholen in het Arnhemse Broek in het kader van een doorgaande leerlijn en Vroeg Eropaf;
- stedelijk jongerenwerk Willemeen 2.0.

Burgerparticipatie

- Spijkerkpeil heeft voor de tweede keer een peiling gehouden onder alle bewoners van het Spijkerkwartier. Bewoners konden een week lang zowel digitaal als via een formulier stemmen op belangrijke thema's en ook thema's aandragen. Een kleine 9% van de bewoners heeft actief deelgenomen aan het Spijkerpeil. De uitkomsten zijn meegenomen in het wijkprogramma van het team Leefomgeving.
- Er is een eerste start gemaakt met de doorontwikkeling van een nieuw democratisch proces voor de wijk, die de legitimiteit kan borgen bij besluitvorming door de wijk in de nabije toekomst. Een voorbeeld hiervan is de uitvoering van het parkeerplan door de inzet van parkeergelden. Hierbij wordt gekeken naar het voorbeeld uit Groningen de 'coöperatieve wijk'.
- In het Centrum is er een digitale enquête uitgevoerd waaraan alle bewoners van het centrum konden deelnemen.
- Het Project Goede Buur is afgerond. Dit is een participatietraject over de toekomstplannen van de Rijn IJssel locatie aan de Thorbeckestraat. Samen met bewoners van het Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek, Rijn IJssel college en de gemeente is een ontwikkelkader gemaakt, dat naar verwachting het eerste kwartaal van 2021 in de gemeenteraad besproken wordt en vastgesteld.
- Buurtgroenbedrijf heeft vergroeningsprojecten samen met en door bewoners uitgevoerd.
- De herinrichting van de Kastanjelaan is samen met bewoners uitgewerkt en uitgevoerd.

Ontmoeten

- Samenwerking met het Sociale wijkteam heeft gezorgd voor de implementatie van de Buurtcirkels ondanks vertraging door corona. Deze voorliggende voorziening bevordert de samenredzaamheid en voorkomt eenzaamheid door ontmoeting.
- De ontmoetingsplekken zijn ondanks de coronamaatregelen in goed overleg met de wijkpartners de Kansen, de Symfonie en Broek omhoog, open gehouden voor de kwetsbare bewoners. De openingstijden van Broek omhoog zijn in de zomerperiode en kerstperiode uitgebreid om te voorkomen dat deze bewoners vereenzamen of erger; terugvallen.
- Het Toon Hermans Huis is mensen telefonisch/digitaal gaan benaderen.
- De Lommerd heeft een plan ingediend in het kader van ontmoeten om het buurtcentrum toegankelijker te maken.

Gezond en fit

- Het Programma GO! Gezond Onderweg is gestart in Het Broek. Dit is een ketenaanpak voor 0-18 jarigen met (ernstig) overgewicht.

Vergroenen en energietransitie

- In het vierde kwartaal zijn de eerste stappen gezet om de herinrichting van de Van Muijlwijkstraat vorm te geven. Hierbij staan vergroening en klimaatadaptieve maatregelen centraal. Eerdere bijeenkomsten en de input van bewoners worden hierin meegenomen.
- In het vierde kwartaal is stevig ingezet op een integrale veiligheidsaanpak van de Steenstraat. Vergroening en het tegengaan van hittestress is hier onderdeel van en dit zal medio 2021 worden uitgevoerd.
- Er is een groenwerkgroep opgericht in het Arnhemse Broek als onderdeel van het wijkplatform, waar 20 bewonersinitiatieven zich bij hebben aangesloten.
- Op de energietransitie sluiten we aan bij de stedelijke aanpak en zorgen we voor aansluiting van de bewoners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.276	35.549	31.638	30.646	992
Baten	9.708	9.498	9.634	9.595	-39
Saldo lasten en baten	***-21.568***	***-26.052***	***-22.004***	***-21.051***	***953***
Toevoegingen aan reserves	0	0	474	534	-60
Onttrekkingen aan reserves	1.213	0	27	35	8
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.213***	***0***	***-447***	***-499***	***-52***
Gerealiseerd resultaat	**-20.355**	**-26.052**	**-22.451**	**-21.550**	**900**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.257	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	116	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	74	V	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	97	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	131	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	54	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	650	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-58	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	60	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-11	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	123	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-79	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	7	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	58	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Wijksturing en Wijkzaken	-63	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	28	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	-183	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-197	N	Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren (wijkspecifiek)	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

De toename van de lasten in CSA heeft voornamelijk betrekking op de financiering van bewonersondersteuning door Rijnstad.

Mobiliteit: Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren

Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op straatparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader, na behandeling van Turap 2020-2, gecorrigeerd.
Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

Het naschoolse programma loopt naar tevredenheid. Het programma wordt door 95 kinderen gevolgd en is nog steeds zeer succesvol. Tijdens het afgelopen jaar is gekozen voor nog meer maatwerk in de begeleiding van de kinderen. Door 36 begeleiders (stagiaires en vrijwilligers) in te zetten is er zo veel mogelijk één op één of in kleine groepjes gewerkt. Dit om nog meer aan te sluiten op de individuele behoefte en ontwikkeling van het kind. We merken dat elk kind dat deelneemt, vooruitgang boekt. Niet alleen op het gebied van taal- en rekenvaardigheid, maar ook op sociaal-emotioneel gebied.
Gedurende de tijd dat de school gesloten was door de coronamaatregelen, hebben we op andere manieren geprobeerd om kinderen in beeld te houden, contact te behouden en buitenactiviteiten aan te bieden. Onder meer zijn er pakketjes/ cadeautasjes gemaakt voor alle leerlingen, is een YouTube-kanaal gestart en zijn boekenacties gehouden. Ook is er in de zomervakantie een breed programma aangeboden voor alle kinderen in de wijk.

Zoals de school het formuleert:' 'De Huiswerkclub maakt voelbaar dat we in Klarendal samenwerken aan de ontwikkeling van onze kinderen. De ouders, de klas, de school, het kinderwerk, het sportbedrijf, de wijk, iedereen helpt mee.'

Ontmoeten

Verschillende ontmoetingsplekken hebben zich verder doorontwikkeld:

- We hebben de Bakermat aangekocht voor verhuur aan de wijk (stichting) om een laagdrempelige ontmoetingsplek te ontwikkelen in de wijk. Er is een stevige stichting gesteund door vele vrijwilligers in de wijk om van de Bakermat een bruisende ontmoetingsplek te maken.
- Ook bij de Nieuwe Hommel hebben zich positieve ontwikkelingen voorgedaan. In samenspraak met het bewonersoverleg en de bestaande bewonersstichting De Nieuwe Hommel heeft de gemeente de huur van het pand op zich genomen en heeft het mogelijk gemaakt een coördinerend beheerder aan te stellen en de ontwikkeling richting zelfbestuur van het buurthuis ingezet.

De buurthuizen hebben vanzelfsprekend wel veel last gehad van het feit dat de deuren door corona gesloten moesten worden. Daardoor konden zij niet de rol in de wijk vervullen zoals ze die gepland hadden en kregen ze ook te maken met teruglopende inkomsten.

Op andere locaties zijn (speel)plekken uitgegroeid tot ontmoetingsplek waarbij bewoners zelf ook het (groen) onderhoud ter hand nemen. Voorbeelden zijn: Schaarsbergen Kemperbergerweg, Natuurspeelplek Panoramaschool, Bothaplein en het binnenplein SintMarten (in ontwikkeling).

Burgerparticipatie

- Het ontwikkelen van een parkeerplan in Klarendal heeft enige vertraging opgelopen. Naar aanleiding van de evaluatie van het parkeerplan SintMarten/Sonsbeek is besloten eerst een stadsbreed kader te ontwikkelen voor parkeren in de wijken. Een concept daarvan is inmiddels gereed. Op basis daarvan gaan we verder met het parkeerplan voor Klarendal- Zuid. De ontwikkeling van het plan voor Klarendal wordt in het derde kwartaal weer opgepakt.
- In het vierde kwartaal is gestart met het participatietraject voor de aanleg van een rotonde aan de Hommelseweg.
- In het kader van de overlast in Klarendal is gezamenlijk met de afdeling Veiligheid een aanjager aangesteld om snel concrete acties in gang te zetten. Bewoners en professionals hebben gezamenlijk diverse wijkschouwen gehouden. Dit heeft tot een betere samenwerking tussen professionals onderling en met betrokken bewoners geleid en tot een beter beeld van de problematiek in de wijk. Er zijn diverse acties in het kader van het opruimen van afval gestart. We kijken hoe we dit structureel en duurzaam kunnen inpassen in het staande beleid.
- In Schaarsbergen zijn de bouwstenen voor groot onderhoud vastgesteld.
- Samen met de buurt is in Transvaal een nieuwe speelplek op het Bothaplein ontwikkeld.
- Bewoners hebben meegepraat over ontwikkelingen rondom de woningbouw op de Hes, de toekomst van de Koepel en invulling van terrein Rijn-IJssel (Veluwestraat).

Vergroenen en verduurzamen

In het gebied Noord-West is een aantal wijken op verschillende wijzen actief op het gebied van energiebesparing of vergroening. De wijkinitiatieven worden ondersteund door verbindingen te leggen met de stadsbrede initiatieven of het koppelen van initiatieven.

Werk

Binnen het gebied is een uitstroom gerealiseerd van 113 bewoners uit de bijstand. Het betreft voor het merendeel inwoners vanuit Klarendal. Positief is dat het daarbij ook gaat om een heel aantal bewoners die al langer dan 2 jaar in de bijstand zaten.
Helaas is door de coronacrisis het absolute aantal mensen in de bijstand in ons gebied gestegen. Onder invloed van corona is de inzet van het aantal instrumenten (zoals inloopspreekuren en matching's cafe) ook beperkt geweest.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	27.210	31.633	30.119	28.962	1.157
Baten	1.748	2.034	1.560	1.898	337
Saldo lasten en baten	***-25.462***	***-29.599***	***-28.559***	***-27.064***	***1.494***
Toevoegingen aan reserves	0	0	194	416	-221
Onttrekkingen aan reserves	560	0	168	177	9
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***560***	***0***	***-26***	***-239***	***-212***
Gerealiseerd resultaat	**-24.902**	**-29.599**	**-28.585**	**-27.303**	**1.282**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.370	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-244	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	34	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	79	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	67	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	805	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	331	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	69	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	20	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	126	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	57	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-122	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	41	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	49	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inhuur regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	65	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	47	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	35	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-136	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-133	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-197	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Noord-West zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd die tot een tekort hebben geleid, zoals: uitbreiding wijkondersteuning door Rijnstad, subsidie De Leuke Linde, de Wijkwaswinkel, projecten binnen het innovatiefonds etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Koffiekaffee de Beijer, de Buurtfabriek en Rijnstad in samenwerking met stichting Stevig (voor MFC de Wetering) hebben subsidie ontmoetingsgelden ontvangen. De middelen zijn deels voor dekking vaste lasten en beheer. Dit geeft de verschillende organisaties meer (financiële) rust om zich te focussen op waar ze goed in zijn: activiteiten ontplooien voor inwoners uit de wijk. Daarnaast is er ook de Vriendenkring in Plattenburg als ontmoetingsplek actief. Door corona konden veel activiteiten geen doorgang vinden en dat is lastig voor de verschillende opstartende ontmoetingsplekken. Corona heeft veel van de flexibiliteit van de vrijwilligers in de wijk gevraagd.

De methodiek Age Friendly Cultural City is ingezet in Plattenburg en in oktober zou een eindfestijn worden georganiseerd met alle deelnemende organisaties en ouderen. Door de coronamaatregelen kon dit niet fysiek en is digitaal een festijn georganiseerd.

Seinpost heeft in samenwerking met de drie woningbouwcorporaties Vivare, Volkshuisvesting, Portaal en de provincie de opdracht gekregen om te komen tot een toekomstbestendig concept voor het voorzieningenaanbod aan het marktplein Geitenkamp. Ondernemers hebben het lastig. Een eerste voorlopige conclusie is dat een 'grotere' supermarkt aan het Marktplein essentieel is om het huidige winkelaanbod op peil te houden en te versterken. Vanaf september 2020 wordt onderzocht of dit realiseerbaar is. Dit lijkt lastig te realiseren met de kleine winkelunits en hoogteverschillen in de wijk en de smalle straten.

Binnen de wijk Geitenkamp doen koffiekaffee de Beijer en stichting Stevig mee met het onderzoeksproject Zin in de Wijk. Dit vierjarig onderzoeksproject wordt in samenwerking met de Wageningen University & Research (WUR) uitgevoerd en loopt tot juli 2022. Onderzocht wordt wat de gezondheidseffecten van sociale wijkondernemingen op de deelnemers zijn. De eerste resultaten zijn besproken in een stadsbrede bijeenkomst in oktober. De onderzoekers faciliteren de sociale ondernemingen en zijn met aanbevelingen gekomen. We faciliteren het verder verbeteren en verankeren van de twee sociale ondernemingen in de wijk Geitenkamp.

Verdeeld over de wijk Noordoost zijn er een aantal speel-/ontmoetingsplaatsen verfraaid of nieuw aangelegd. Vanwege corona is het buiten ontmoeten nog belangrijker geworden. Deze buitenontmoetingsplekken zijn allemaal op initiatief van de inwoners gerealiseerd. Ze hebben ontworpen, financiën gezocht (burgerkracht subsidie, wijkgeld vanuit de platforms en andere fondsen, aangevuld met het spelengeld van de gemeente) en met de aanleg geholpen. Ook de moestuin bij de Vlindertuin is dit jaar uitgebreid en dient als buiten ontmoetingsplek.

Sociale- en fysieke veiligheid

Elke 6 weken is er casuïstiek overleg op adresniveau met politie, woningbouwcorporatie, RIBW-zorgbemiddeling en Rijnstad (overlast- en zorgcoördinator) over overlastgevende adressen. Casussen worden besproken en acties uitgezet. In 2020 is er met een aantal wijkprofessionals een polarisatiebijeenkomst georganiseerd. In 2020 hebben wij extra bemoeizorgtrajecten ingekocht. Door wijziging van beleid kon alleen bemoeizorg worden ingezet bij dreigende huisuitzetting en bijvoorbeeld niet bij zorgmijders. Dit is voor 2021 aangepast.

In 2020 zijn er jongeren geworven voor het JongerenToezichtTeam Geitenkamp (JTTG). Dit is een gezamenlijke actie van verschillende wijkprofessionals (wijkagent, handhaving, jongerenwerk, wijkcoach, team Leefomgeving). Jongeren werden uitgenodigd via social media (filmpje vanuit de wijkprofessionals) om te solliciteren. De sollicitatiegesprekken werden ook door de verschillende wijkprofessionals gedaan. Het JTTG wordt breed in de wijk gedragen. Door de coronamaatregelen heeft het JTTG niet in volle omvang kunnen draaien.

Er is gestart met een persoonsgerichte aanpak om ondermijning ('wijkkoningen en windhappers') aan te pakken. Dit in samenwerking met de politie, Vivare, VHV, Portaal, UWV, overlast- en zorgcoördinator en gemeente Arnhem. Het gaat dan met name om adres- en uitkeringsfraude.

Eind november 2020 werd in de Geitenkamp massaal meegedaan met de landelijk oproep om te protesteren tegen het vuurwerkverbod. Het beruchte weekend kwamen jongeren en jongvolwassenen uit andere wijken van Arnhem en zelfs van buiten Arnhem naar de Geitenkamp. Alle media-aandacht werkte als een katalysator. Met de verschillende wijkprofessionals zijn maatregelen genomen, onder andere meer inzet vanuit het jongerenwerk en straathoekwerk, zorgdragen voor meer activiteiten voor jongeren, met name in de kerstvakantie, cameratoezicht en donkere kruispunten extra verlichten. Wekelijks is afgestemd. Vitesse Betrokken heeft vanaf december tweewekelijkse activiteiten georganiseerd. In verband met de vuurwerkonrust zijn 14 waarschuwingsbrieven uitgereikt (8 aan minderjarigen) en 6 gebiedsverboden (waarvan 2 aan minderjarigen) voor bepaalde locaties op oudjaarsavond opgelegd. Door de intensieve samenwerking tussen de verschillende organisaties en de maatregelen die zijn genomen is het tot en met oudjaarsavond relatief rustig geweest in de wijk.

In Plattenburg is de samenwerking met bewoners geïntensiveerd, dit naar aanleiding van onvrede bij hen over aandacht voor de problematiek binnen hun wijk.
In Alteveer/Cranevelt heeft de werkgroep verkeer van deze wijk een verkeersonderzoek laten uitvoeren. De uitkomsten van het onderzoek worden meegenomen in de herijking van het verkeersbeleid.

In de Dr. Bosstraat en op de Hommelseweg - kruising Thomas a Kempislaan is bekeken hoe de verkeersveiligheid verbeterd kan worden. We hebben de bewoners hierbij betrokken.

Met aanwonenden van de Bronbeeklaan is een webinar georganiseerd over het verkeersplan om de snelheid op de Bronbeeklaan te verlagen en de oversteekbaarheid te vergroten. Met name de kap van zes bomen om de uitvoering mogelijk te maken, stuitte op bezwaren. Dit heeft geresulteerd in een alternatief plan, met behoud van de bomen en draagvlak van aanwonenden.

Werk

De Vlindertuin is door de coronamaatregelen deels gesloten geweest. Dit heeft impact gehad op de bestaande sociaal ondernemers. Per juli is een nieuwe sociaal ondernemer gestart. De Buurtmoestuin Vlindertuin is uitgebreid, steeds meer inwoners sluiten zich aan en vinden hier een plek om samen te tuinieren en elkaar te ontmoeten.
De verbouwing van de Vlindertuin is een jaar vertraagd en daardoor ook de komst van meer sociaal ondernemers en kunstenaars met hart voor de wijk. De start van de verbouwing is nu gepland in het najaar van 2021.

In overleg met de woningbouwcorporaties is na afloop van een pilot van 8 weken besloten om niet door te gaan met het buurtgroenbedrijf. Er is te weinig animo vanuit de wijk om in het groen te werken. Wat wel werkt is om bewoners te enthousiasmeren om in de eigen straat aan de slag te gaan (straatopruimdag).

In oktober 2020 is een training basisvaardigheden om de laaggeletterdheid in de wijk aan te pakken van start gegaan. De training is door de coronacrisis later gestart dan gepland. De training wordt door de eerste 12 deelnemers zeer enthousiast ontvangen. De training richt zich op het aanleren van reken en taal- en digitale vaardigheden, daarnaast wordt er aandacht besteed aan gezondheid en juridische onderwerpen. Leerlingen van de Guido de Bres ondersteunen de volwassen deelnemers met het maken van huiswerk.
Voor het opzetten van een sociale wijknetwerkonderneming is in november 2020 een projectleider aangesteld, die tezamen met de huidige Vlindertuingebruikers aan de slag gaat.

De gebiedsteams van Werk & Inkomen zijn formeel per 1 juni 2020 gestart. Met de nieuwe gebiedsteammanager en teamleider bestuurder Sociaal wijkteam is een maandelijks sociaal-domeinoverleg gestart met als doel om vanuit een gezamenlijke opgave in goede samenwerking aan de slag te gaan. Om de samenwerking tussen de professionals te bevorderen en de bewoners goed te kunnen ondersteunen hebben de coaches Sociaal wijkteam en de regisseurs van het Werk & Inkomen gebiedsteam een werkplek bij elkaar in MFC de Wetering.

Kansrijk Opgroeien

Het in- en naschools cultuureducatieprogramma is voortgezet in samenwerking met Rozet en Sportbedrijf Arnhem op de Witte Vlinder. Door de coronacrisis en de lockdown hebben de basisscholen het programma in het voorjaar en in december stil gelegd.
De pilot gezinsgerichte aanpak is helemaal afgerond in 2020. In de eerste lockdown was het zoeken naar de juiste vorm en dit is opgelost door vaker te bellen en/of te appen met de bewoners. Studenten van de HAN hebben in oktober en november onderzoek gedaan naar de ervaringen van inwoners van deze aanpak. Dit wordt verwerkt in de evaluatie die in januari 2021 wordt afgerond.

Op initiatief van de 6 basisscholen in gebied Noord-Oost en gefaciliteerd door team Leefomgeving is in september 2020 gestart met de Noord-Oost Academy met 16 kinderen afkomstig van 4 basisscholen. Kinderen krijgen een ondersteunend programma aangeboden; er is een moment van huiswerkbegeleiding en daarnaast wordt gewerkt aan vaardigheden die ondersteunend zijn voor de doorstroom naar het VO.
Het JOGG-programma en Gezond Onderweg (GO!) zijn in samenhang gestart in september 2020. In de wijk Geitenkamp zal de JOGG-aanpak het programma Kansrijk Opgroeien versterken door ondersteuning te bieden op het onderdeel 'gezonde leefstijl'.

GO! is een Arnhems initiatief van kinderartsen, huisartsen en jeugdartsen dat ook in deze wijk is opgestart. Het is een Gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) voor kinderen en jongeren die al overgewicht hebben (ernstig overgewicht met ernstige risicofactoren, of obesitas graad 1, 2 of 3). De kinderen en jongeren worden twee jaar begeleid door de kindergezondheidcoach in samenwerking met een multidisciplinair team om tot een gezondere en actievere leefstijl te komen. De kindergezondsheidscoach is als gevolg van corona niet in maart maar in september 2020 gestart.

Op het MFC is in augustus een groep leerlingen van het ROC Rijn IJssel gestart met de praktijkleerroute. Het is een pilot van 3 jaar en wordt ondersteund door de teams Leefomgeving Noord-Oost en Noord-West. Gedurende de pilot wordt nauw samengewerkt met Rijnstad, Sociale wijkteams, Sportbedrijf en andere organisaties in de wijk. De studenten worden voor korte en langere stages/opdrachten in de wijk ingezet op maatschappelijk relevante onderwerpen ten aanzien van jongeren en ouderen en krijgen les over de onderwerpen waar ze op dat moment in de wijk mee bezig zijn.

Vergroening en verduurzaming

Op de Geitenkamp werken we mee met het rioleringsproject om tegelijkertijd aan klimaatadaptatie en sociale betrokkenheid te werken. In 2020 zijn bij de vervanging van de riolering op het Korhoenplein bewoners, waaronder een tuinarchitect, betrokken die het plein willen vergroenen en beheren. Door corona heeft deze actie vertraging opgelopen. Het Patrijzenplein is wel afgerond met een bank rondom de boom op het plein en gevelgroen.
Wageningen Universiteit lift ook mee met een onderzoek naar het effect op de gezondheid en vergroening door middel van een enquête onder de bewoners. Verder wordt hierin samengewerkt met de corporaties.

Bij de vervanging van de riolering in de Ericalaan gaan we in het kader van het beschermd stadsgezicht samen met Volkshuisvesting, afdeling Erfgoed en bewoners de ligusterhagen zo veel als mogelijk terugplaatsen. Deze straten dienen als proef voor de rest van de wijk.

Bij de nieuwbouw van het zwembad op Valkenhuizen wordt overwogen om het oude zwembad als waterreservoir in te richten waarin het regenwater van de daken en het terrein kan worden opgevangen. Het water kan voor de beregening van de sportvelden gebruikt worden zodat er geen grondwater hoeft te worden opgepompt.

De wijkgesprekken ten aanzien van de energietransitie zijn vanwege corona allemaal verzet naar 2021.

Op de Paasberg ondersteunen wij de initiatiefgroep Beek op de Paasberg. We stimuleren bewonersinitiatieven zoals vergroening van daken in Molenbeke. Verder waren wij aangesloten bij de pilot Energiearmoede. In deze pilot hebben we energiebesparende maatregelen met name voor de kapitaalarmere bewoners gepromoot. Deze pilot is afgerond.

De wijk Alteveer/Cranevelt is één van de wijken die meedoet aan de 'wijk van de toekomst'. Saksen Weimar maakt momenteel een plan van aanpak voor de energietransitie. Saksen Weimar komt naar voren als een wijk die geschikt is voor een all-electric oplossing collectief dan wel individueel.

In samenspraak met omwonenden en ouders van de Josef Sartoschool in Plattenburg is er een concept plan ontworpen om het schoolplein te gaan vergroenen. De uitvoering staat gepland voor 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	22.438	26.390	24.872	23.835	1.037
Baten	1.720	2.020	1.642	1.650	8
Saldo lasten en baten	***-20.717***	***-24.370***	***-23.230***	***-22.186***	***1.045***
Toevoegingen aan reserves	0	0	247	375	-127
Onttrekkingen aan reserves	514	0	137	168	31
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***514***	***0***	***-110***	***-207***	***-97***
Gerealiseerd resultaat	**-20.204**	**-24.370**	**-23.340**	**-22.392**	**948**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.122	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-420	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	276	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	261	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	180	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	610	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-160	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-10	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	14	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	2	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	158	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	62	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-94	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	23	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	65	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	3	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	53	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	5	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	10	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N		AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-69	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-66	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers in opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Presikhaaf kent een grote stedenproblematiek. Op sociaal vlak liggen grote opgaven. De wijk heeft relatief lager gemiddeld gestandaardiseerd huishoudensinkomen en kent veel gezinnen in de bijstand. De leefbaarheid staat onder druk. De woningcorporaties hebben hier veel bezit en staan voor een duurzaamheidsopgave. Daarnaast is een deel van de grond vervuild. De gemeente heeft veel eigendom maar, heeft deze in erfpacht constructies uitgegeven aan de woningcorporaties. Daarnaast heeft de gemeente hier nog grondeigendom en maatschappelijk vastgoed welke om een (her)bestemming vragen.

Presikhaaf 3 heeft een prominente plek in de onlangs gesloten Woondeal regio Arnhem-Nijmegen en is aangewezen als Versnellingslocatie, waarbij onder andere de nadruk ligt op het versnellen van woningbouw, het toevoegen van extra woningen (130% programmeren), 50% betaalbare woningen en circulaire bouw. Er zijn een aantal herstructureringslocaties welke in beeld komen voor een nieuwe invulling. Daarnaast worden ook de mogelijkheden verkend voor een verdichting van de bestaande stedelijke structuur. Daarbij wordt een integrale fysieke en sociale herstructureringsopgave voorgestaan: combinatie van stedelijke vernieuwing, verbetering van de leefbaarheid en veiligheid.

Daarnaast maakt Presikhaaf 3 samen met Presikhaaf 1 en 2 (Presikhaaf West) in de Woondeal onderdeel uit van Stadsvernieuwing 3.0. Een integrale gebiedsgerichte aanpak van sociaal-fysieke achterstanden en (on)veiligheid voor Arnhem Oost (Presikhaaf, Malburgen, Geitenkamp, 't Broek en Klarendal). Een programma waarin integraal en met langjarige commitment de achterstand van de wijken in Arnhem-Oost wordt aangepakt. We werken aan een integraal Uitvoeringsprogramma stadsvernieuwing Arnhem-Oost (stedelijk, met maatwerk per wijk) gebaseerd op de drie pijlers fysiek/wonen, sociaal/werk en veiligheid waarbij in ieder geval de volgende leefvelden aan de orde komen: scholing, sociaal functioneren, werk en inkomen, gezondheid en hulpverlening, wonen, veiligheid en criminaliteit en opvoeding.

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

We hebben ingezet op het verder ontwikkelen en uitbreiden van het netwerk kansen voor kinderen samen met partners uit de wijk en ouders. Samen met wijkpartners is gewerkt aan een kader voor samenwerking en het opzetten van pilots voor specifieke onderwerpen. Deze duurzame samenwerking draagt bij aan verbetering van de kwaliteit van het aanbod voor jeugd en hun ouders, die weer bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid.

Buurtlocaties

De locatie buurthuis De Overkant is samen met verschillende actieve buurtorganisaties het "Huis van de Buurt" en is goed op weg om een bruisend hart van de buurt Presikhaaf III te worden. In De Overkant is een sociale beheerder gefaciliteerd die zorgt voor de verbinding van de verschillende partijen in het buurthuis en samen met hen ideeën bedenkt om nieuwe partijen te betrekken.
Voor buurthuis De Oosthof is geïnvesteerd in een professioneel beheerder en zijn afspraken gemaakt over een bedrijfsplan en het betrekken van nieuwe partijen bij het buurthuis. En er wordt onderzoek verricht welke activiteiten nieuwe bewoners bij het buurthuis kunnen betrekken.
Beide buurthuizen zijn ondersteund door de regeling Ontmoeten & Verbinden zodat de activiteiten ondanks corona zoveel mogelijk doorgang hebben kunnen vinden.

Ouderenwelzijn

Het onderzoek naar de behoeften van niet-westerse ouderen is gestart, vanwege corona is er nog geen uitkomst op de resultaten van dit project. Door het project gaan meer mensen maken gebruik van ontmoetingsgroepen in plaats van dagbesteding.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.682	26.945	23.998	22.882	1.116
Baten	2.059	2.599	2.004	2.141	137
Saldo lasten en baten	***-24.623***	***-24.346***	***-21.993***	***-20.741***	***1.252***
Toevoegingen aan reserves	0	0	164	378	-214
Onttrekkingen aan reserves	2.068	0	233	256	23
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.068***	***0***	***69***	***-123***	***-191***
Gerealiseerd resultaat	**-22.555**	**-24.346**	**-21.924**	**-20.863**	**1.061**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.048	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-236	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	350	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	74	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	187	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	116	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-60	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	17	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-58	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	92	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-65	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	54	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	90	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	37	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	64	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-178	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-174	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Flores Onderwijs
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Malburgen

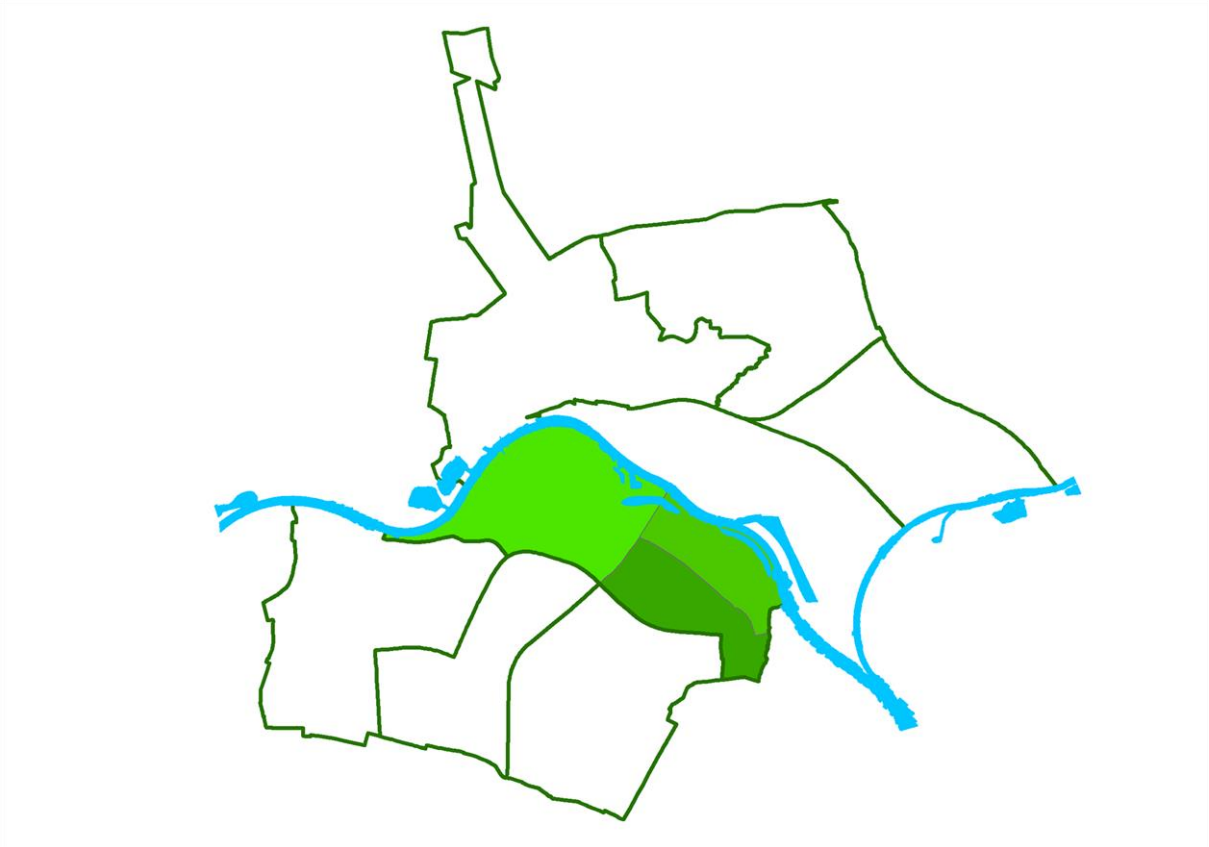

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale en fysieke veiligheid	

In 2020 is in Malburgen op verschillende manieren ingezet op het verbeteren van de algehele veiligheid. Zo is de veiligheid rondom winkelcentrum de Drieslag geïnventariseerd en hierover is een rapport opgeleverd met daarin concrete aanbevelingen. De inzet van straatcoaches is in 2020 voor de Drieslag niet gerealiseerd. Voor Immerloo is extra ingezet op de aanwezigheid van welzijnswerk en politie, mede naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand. In Immerloo is ook naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand voor bewoners een bijeenkomst georganiseerd over brandveiligheid en preventie.

Hoewel er vanwege de coronamaatregelen geen wijkschouwen konden plaatsvinden om met bewoners de verkeersveiligheid te verkennen, is naar aanleiding van een raadsmotie bij de behandeling van het bestemmingplan Vlierstraat een experiment gestart waarmee de beleving van de verkeersveiligheid in Malburgen West is gepeild door middel van een online applicatie. Deze peiling heeft 278 meldingen opgeleverd. Aan de hand daarvan worden door de afdeling Verkeer scenario's uitgewerkt om de beleving van verkeersveiligheid te verbeteren.
Om gemotoriseerd verkeer op het fietspad aan de Bandijk terug te dringen is in 2020 een pilot gedraaid in samenwerking tussen gemeente (verkeer en handhaving) en politie die succesvol verlopen is en waardoor overlast is verminderd.

Ontmoeten

Ontmoeting stond in 2020 vanwege corona en de coronamaatregelen onder druk. Desalniettemin zijn er zeker slagen gemaakt in het ontwikkelen van ontmoetingsgelegenheden en ontmoetingsplekken.

Voor het beheer van buurthuis Huis voor de Wijk is in 2020 een stichting opgericht en een bestuur gevormd en zijn de voorbereidingen getroffen voor de subsidiëring per 2021. Ook is in 2020 vanuit verschillende partners, waaronder de gemeente Arnhem. de financiering geregeld voor een hoognodige verbouwing van het buurthuis.

Op 25 januari 2020 is de buurthuiskamer in Het Duifje, 'de Duiventil', feestelijk geopend door wethouder Louwers. Vanwege de coronamaatregelen die kort daarna zijn gaan gelden in combinatie met de kwetsbare doelgroep van deze huiskamer is het gebruik in 2020 achtergebleven bij de oorspronkelijke verwachtingen.

Ten behoeve van de realisatie van een nieuw buurtcentrum op de locatie van het huidige monocentrum de Hobbit is in 2020 de realisatieovereenkomst tussen de gemeente en Volkshuisvesting ondertekend. Daarnaast is tussen partijen afstemming geweest over het voorlopig ontwerp en de daarbij behorende buitenruimte. Ook zijn stappen gemaakt in de ontwikkeling van de locatie Veerpolderstraat waarbij de ontmoetingsbehoefte een belangrijke positie heeft. Hierover zijn gesprekken gevoerd met onder andere muziekvereniging Door Wilskracht Sterk (DWS) en Volkshuisvesting.
Voor een afgestemd locatiebeleid over de hele wijk is gestart met het inventariseren van het gebruik van de verschillende MFC's en buurthuizen om te zien hoe in de toekomst de behoefte aan ruimte in de wijk op een goede manier tegemoet kan worden getreden.

In 2020 is gestart met de pilot signalering eenzaamheid in Het Duifje en Immerloo, waarbij door de Wijkmakers coalities zijn gevormd vanuit betrokken lokale partijen en bewoners die samen een aanpak van eenzaamheid hebben opgezet en onderlinge verbindingen hebben gelegd. In 2020 is voor de doorontwikkeling van deze pilot in 2021 een subsidie aangevraagd en ontvangen van ZonMw.

Werk

Het wijkgericht uitvoeringsplan gekoppeld aan het stedelijk Taalplan is in 2020 voortgezet. Met het gebiedsteam Werk en Inkomen is op wijkniveau de samenwerking afgetrapt om te komen tot een wijkgerichte aanpak op het gebied van arbeidsparticipatie. Tussen het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. Het team Leefomgeving, het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen in Malburgen voeren op wijkniveau structureel overleg.

Gezonde levensstijl

Binnen de coronamaatregelen die in 2020 golden bleef met name de mogelijkheid om te sporten en te bewegen in de buitenruimte overeind.
In Malburgen West is in 2020 de beweegtuin gerealiseerd. Bij het Olympusterrein is de blauwe baan aangelegd, waarop bewoners op verschillende manieren kunnen sporten. Door het Sportbedrijf is hiervoor een programma opgesteld.
FormUpgrade voldeed in 2020 aan de doelstellingen in de subsidiebeschikking, met een gedeeltelijk gewijzigde invulling gedurende de coronacrisis.

Kansrijk opgroeien

Vanuit de wijknetwerken is een naschools en wijkgericht aanbod van activiteiten opgezet voor kinderen in een kwetsbare positie dat via programma's is aangeboden. De activiteiten vanuit deze programma's hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Vanwege de coronamaatregelen is het niet gelukt om tot een nieuwe integrale aanpak voor de jeugd te komen. Het kinder- en jongerenwerk is in 2020 in aangepaste vorm ingezet, passend binnen de maatregelen en tegelijkertijd gericht op het bieden van perspectief aan de jeugd binnen die maatregelen.

Armoede

De activiteiten vanuit de programma's Kansrijk Opgroeien hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Ook in 2020 is Achter De Voordeur ingezet om outreachend bewoners te benaderen die hun eigen hulpvraag niet kennen of niet durven te stellen. De inzet is met name gericht geweest op Immerloo, de Vissenbuurt en de woningen rondom winkelcentrum de Drieslag. In totaal zijn op deze manier 73 huishoudens bereikt. Ook de vroegsignalering van schulden via Vroeg Eropaf is in 2020 in Malburgen weer ingezet.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	32.433	39.705	38.261	34.363	3.897
Baten	3.894	4.347	3.968	4.112	144
Saldo lasten en baten	***-28.539***	***-35.357***	***-34.293***	***-30.252***	***4.041***
Toevoegingen aan reserves	0	0	236	548	-312
Onttrekkingen aan reserves	305	0	397	417	20
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***305***	***0***	***161***	***-131***	***-292***
Gerealiseerd resultaat	**-28.234**	**-35.357**	**-34.132**	**-30.383**	**3.749**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	4.197	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	178	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	228	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	441	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	42	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	1.444	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	727	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg Overig						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	93	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	31	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	143	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	54	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	423	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	110	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-110	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	5	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	74	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	6	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	155	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	100	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	58	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	51	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	24	V	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	27	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-275	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-270	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-5	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-268	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Malburgen zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd, zoals: de beweegtuin Malburgen-West, projecten ter verhoging gevoel sociale veiligheid, Achter de Voordeur, projecten binnen het innovatiefonds, etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- St. Pas
- Sportbedrijf Arnhem BV
- Kinderopvang SKAR
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Schuytgraaf, Elderveld

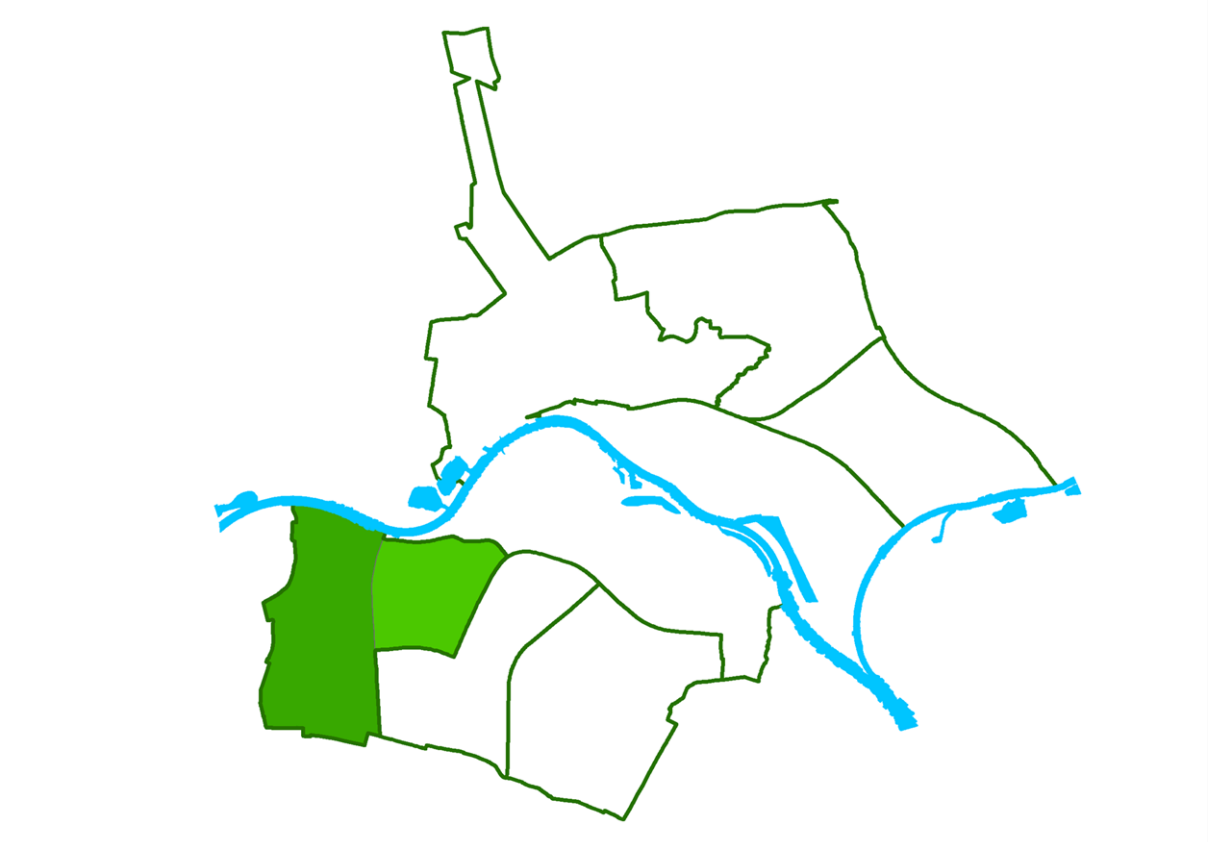

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Sportbedrijf Arnhem heeft een plan ontwikkeld om de kantine in wijkcentrum Elderveld op te knappen. Gekeken wordt of dit kansen biedt voor ontmoetingsmogelijkheden voor de wijk.
Voor jongeren zijn mogelijkheden verkend voor een (eigen) binnenaccommodatie; in de wijk lijken er weinig mogelijkheden geschikt.
Offertes zijn opgevraagd voor aanpassingen in de Omnibus. In verband met het vertrek van een school uit het gebouw en mogelijke kansen die dit biedt voor een andere indeling in het gebouw, is realisatie van een meer afgescheiden ontmoetingsruimte uitgesteld tot 2021.
De voorbereidingen voor het multifunctioneel sportveld Schuytgraaf lopen nog. In overleg met bewoners en professionals is gekozen voor een meer gevarieerd spel-, sport- en ontmoetingsveld voor de wijk voor alle leeftijden. Omdat de beoogde locatie een archeologisch veld is en dit toch te veel beperkingen oplevert, wordt gezocht naar alternatieve mogelijkheden, waardoor realisatie is vertraagd.

Verkeersveiligheid	

De parkeeroverlast bij het winkelcentrum Elderveld is afgenomen door de komst van winkelcentrum Schuytgraaf. Over station Zuid komen minder signalen binnen, handhaving is aangesloten op de signalen rondom de locatie en fietsenstallingen zijn geplaatst.
De parkeeroverlast en het halen en brengen bij de scholen rondom het Breezandpad in Elderveld blijven naast de herinrichting van de openbare ruimte een belangrijk aandachtspunt. Na de oplevering van de scholen bleef het omliggende terrein braak achter. Er is ingezet op het opzetten van een integrale aanpak om zowel de inrichting als de verkeersbewegingen (gedrag) aan te pakken. Er wordt onder andere nagedacht over het stimuleren van op de fiets naar school door middel van bijvoorbeeld het aanleggen van een fietszone.
In 2020 is een wijkveiligheidsoverleg gestart, waar met partners overlegd en afgestemd wordt over signalen op het gebied van (verkeers)veiligheid en (jeugd)overlast.

Kansrijk opgroeien

De twee basisscholen in Elderveld hebben met Rozet en Sportbedrijf gewerkt aan een plan voor kansrijk opgroeien. Over de precieze invulling en uitvoering zijn we in gesprek.
Het kinderwerk in Schuytgraaf heeft waar mogelijk activiteiten doorgezet of alternatieven ontwikkeld. Voor kinderen en gezinnen zijn vooral in de zomer extra activiteiten georganiseerd, die erg zijn gewaardeerd. Het ging onder andere om een botenrace en een luchtkussenfestival.
Spruytgraaf wordt doorontwikkeld naar een speelmorgen in Schuytgraaf.

Schulden

Er is in 2020 vooral ingezet op de samenwerking tussen Werk en Inkomen, het Sociale wijkteam en het team Leefomgeving. Het Kernteam Zuid-West is vormgegeven en met regelmaat in overleg. Er zijn gezamenlijke doelen gesteld; over de aanpak van bepaalde doelgroepen in de wijk op het gebied van participatie en zorg, de fysieke samenwerking, gezamenlijke inloopspreekuren in de wijk en huisvesting in de wijken.
De inzet op zzp'ers met schuldenproblematiek wordt stedelijk aangepakt.

Voor kinderen die te maken krijgen met complexe scheidingen is er de Kiestraining. De pilot Steunouders is ingezet. Deze bieden kinderen een of twee dagdelen per week een gastvrij thuis en geven zo een steuntje in de rug aan ouders die wat extra hulp kunnen gebruiken.

Netwerkverbindingen

Er zijn wijkgidsen gemaakt die informatie verstrekken op het gebied van ontmoeten, opvoeden en opgroeien. Deze zijn goed ontvangen door wijkbewoners. De wijkgidsen zijn gedigitaliseerd door een wijkbewoner en op de wijkwebsites geplaatst. De digitale wijkgids wordt bijgehouden en aangevuld en vormt zo een sociale kaart voor de wijk.
In Elderveld zijn afspraken gemaakt met De Wijkmakers om met een aanpak tegen eenzaamheid onder ouderen aan de slag te gaan. Tevens zijn er afspraken gemaakt met partijen om projectmatig met ouderen aan de slag te gaan, zoals het project Old School. Ondanks corona is er een Kunst/Cultuurroute gerealiseerd door Rozet en kookt Vitanos voor wijkbewoners.
We hebben de Sociale Tafel Schuytgraaf-Elderveld vorm gegeven om samen aan een sociale basis in de wijk te werken. Samen met welzijnspartners, het Sociale wijkteam en gebiedsteam Werk en Inkomen en bestuursadviseurs werken we thematisch aan samenhang en een integrale aanpak in het sociale domein.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	25.570	24.138	24.197	23.909	288
Baten	2.632	2.673	2.562	2.738	176
Saldo lasten en baten	***-22.938***	***-21.465***	***-21.635***	***-21.172***	***464***
Toevoegingen aan reserves	0	0	432	914	-482
Onttrekkingen aan reserves	1.071	0	256	266	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.071***	***0***	***-176***	***-648***	***-471***
Gerealiseerd resultaat	**-21.867**	**-21.465**	**-21.812**	**-21.819**	**-7**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	156	V				
Sociale wijkteams						
Zorg	8	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	42	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-13	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-105	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-222	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	132	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-570	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	74	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	16	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	203	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	282	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	189	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-69	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	42	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	41	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	3	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Werk en Inkomen	-24	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	28	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	66	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	155	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	8	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	147	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-424	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-421	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR
- St. Pas

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

De Laar, Elden

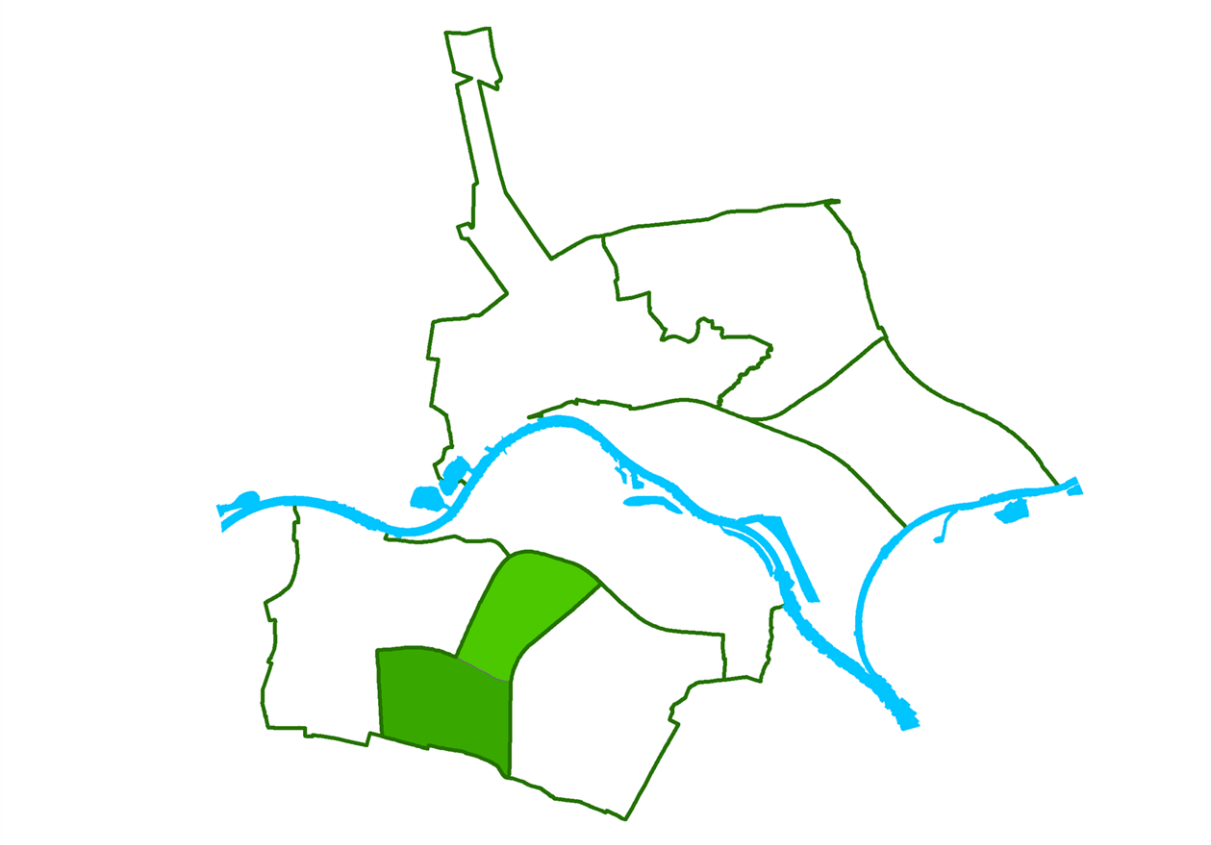

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale samenhang	

Er is gestart met een ontwikkelingsplan voor sporthal De Laar West inclusief de buitenruimte. Daarnaast is er een traject gestart om met de betrokken partijen rondom boerderij De Kroon tot een vraaggericht en stabiel aanbod voor de wijk te komen. Ondanks de impact van corona hebben veel werkgroepen zich verder kunnen ontwikkelen en verstevigen.

Participatie

De projecten buurtcirkels en taalgroepen zijn inmiddels succesvol van start gegaan. Voor zover corona dit toeliet zijn er op de verschillende scholen naschoolse programma's aangeboden. Ook is het project Focuz Academy gestart.
Verder is inmiddels gebleken dat de outreachende werkwijze van de eerdere huisbezoeken onvoldoende aansluit bij de vraaggerichte strategie van het Sociale wijkteam. Daarom wordt er ingezet op algemene gebiedsgerichte samenwerking tussen het Sociale Wijkteam en Werk & Inkomen.

Sociale en fysieke veiligheid

De verschillende werkgroepen hebben ondanks corona een behoorlijk aantal activiteiten in gang gezet. Ook is hun structuur versterkt en zijn zij zelfstandig van het opbouwwerk gaan functioneren.
Voor verschillende verkeersproblemen zijn in samenwerking met omwonenden duurzame oplossingen gevonden.

Op een aantal plekken hebben buurtbewoners zich georganiseerd om een deel van de openbare ruimte in eigen beheer te onderhouden. De hervorming of aanleg is in samenwerking met de afdeling Openbare Ruimte en de groenaannemer tot stand gekomen.

Daarnaast is in 2020 een project gestart om jongerenoverlast in de wijk terug te dringen in samenwerking met politie en wijkprofessionals. Bovendien is er een project gestart om samen met bewoners aan de hand van buitenspelen en speeltuinen de directe omgeving te verbeteren en tegelijk de onderlinge relaties binnen de buurten te verstevigen.

Verduurzamen

Door de coronacrisis is het aantal bewonersinitiatieven op dit gebied helaas wat achtergebleven. We blijven deze initiatieven echter stimuleren en ondersteunen waar mogelijk. De eerste wijkgesprekken over dit thema zijn opnieuw gepland voor begin 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	16.961	19.439	17.458	16.484	974
Baten	1.277	1.703	1.268	1.330	62
Saldo lasten en baten	***-15.684***	***-17.736***	***-16.189***	***-15.154***	***1.036***
Toevoegingen aan reserves	0	0	264	434	-170
Onttrekkingen aan reserves	1.149	0	136	142	6
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.149***	***0***	***-128***	***-292***	***-163***
Gerealiseerd resultaat	**-14.535**	**-17.736**	**-16.318**	**-15.445**	**872**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	789	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	129	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	137	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	176	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-12	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-2	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	29	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	120	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	185	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	58	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-64	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	48	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	25	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Sport	-221	N	Beheer gemeenschappelijk vastgoed (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	20	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	33	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	7	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	7	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-2	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-2	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het beheer van enkele panden van de gemeente heeft € 221.000 meer gekost dan begroot. Het gaat met name om de Drielsedijk 17. Door de verhuizing van verenigingen hebben onvoorziene maatregelen plaats moeten vinden.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

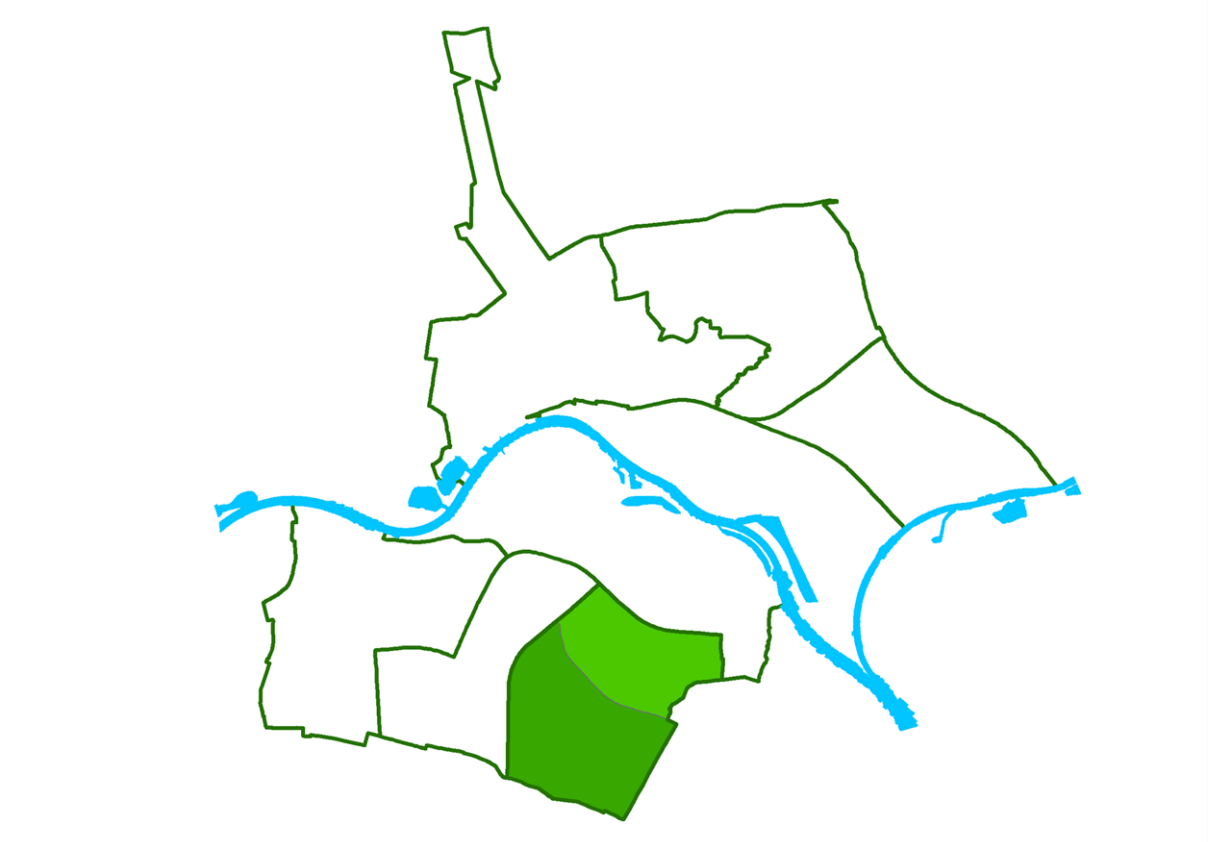

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Bewegen en ontmoeten	

Het Sportbedrijf heeft een naschools programma opgezet waarbij de Urban Sportscontainers ingezet worden. Op de drie grote sportvelden is een programma voor kinderen in armoede. De sportcontainer is een groot succes. De tweede container is dit jaar gevuld en staat in Rijkerswoerd bij playground. Jongeren hebben geholpen om de container van een graffitischildering te voorzien.
Voor alle thema's wordt LIJN2030 ingezet. We willen er voornamelijk bewoners mee ontmoeten en verbinding tot stand brengen. Op een laagdrempelige manier gaan we het gesprek aan met bewoners. Soms zijn het spontane gesprekken, andere keren staan we met een specifiek thema in de wijk. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan de gesprekken over de skatebaan in Rijkerswoerd.

In Kronenburg leeft bij bewoners al jaren de wens voor een ontmoetingsruimte. Inmiddels zijn we ver in de gesprekken om twee panden te huren aan het Croydonplein. Daarnaast is er met Rijnstad overeenstemming om ook de locatie de Madser in te zetten als ontmoetingsruimte.
Met diverse partners in de wijk wordt gekeken naar de rol die zij kunnen spelen in het programma dat ontwikkeld moet worden voor de ontmoetingsruimtes.

Met de RIVM-maatregelen die dit jaar van toepassing waren, is het slechts heel beperkt mogelijk geweest om het wijkcentrum in Vredenburg te gebruiken. Bij bewoners en professionals is hier grote behoefte aan.

De herinrichting van sportpark Rijkerswoerd gaat gestaag verder. Er is een blijvende ontwikkeling gaande op sportpark Rijkerswoerd waardoor het steeds meer, zoals de intentie was en is, een ontmoetingsplek wordt voor de buurt. Er is inmiddels ook een speeltuintje aangelegd voor de jongste jeugd. Van hieruit worden ook steeds meer activiteiten georganiseerd die verband houden met ontmoeten en bewegen. Voor de skatebaan bij de Pythagorasstraat is een vergunningaanvraag ingediend. Door tegenstanders is aangekondigd dat hier bezwaar op ingediend zal worden.

Bewoners van Rijkerswoerd wachten al lang op een bruggetje naar park Lingezegen. Afronding hiervan bevindt zich in de laatste fase. Vanwege het zaaiseizoen zullen de laatste acties inclusief het plaatsen van de brug begin 2021 plaatsvinden.

Vergroening

Voor het pleintje aan de Kronenburgbusbaan ligt een concept ontwerp klaar. In samenwerking tussen bewoners en een ontwerper van de gemeente is deze tot stand gekomen. Het buurtinitiatief Wessel Couzijnhof is afgerond, de eerste bloemrijke bermen zijn gerealiseerd en de regentonnen zijn aangeschaft.
Het buurtinitiatief voor de herinrichting van de Ekamphof is ook met succes afgerond.
De 'kwarrende' bomen op de parkeerplaats op de Schepen van Ommerenstraat zijn nog niet vervangen, maar nog wel in beeld. Op het Schepen te Boeckoppad is het bewonersinitiatief om boomspiegels te vergroten opgepakt. Met bewoners aan de Heiligerleeplaats worden gesprekken gevoerd om het plein aan te pakken. Dit valt mooi samen met het onderhoud dat op deze plek gepland staat voor 2021.

Bij stedelijke projecten die zich aandienen in het gebied wijzen wij steeds op de voorwaarde dat ontwikkelingen niet ten koste mogen gaan van het groen in het gebied en bij voorkeur zelfs een uitbreiding van het groen realiseren. Vanuit het bomenplan zijn slechte bomen in het gebied geïnventariseerd.
Bij de ontwikkelingen rondom bijvoorbeeld transformatie aan de Schepen Bierwischstraat wordt dit uitdrukkelijk meegenomen. Eveneens wordt dit signaal uitdrukkelijk meegenomen in de gesprekken met Wereldhave.

Acties voor de vergroening van het Croydonplein hebben ertoe geleid dat er drie ontwerpen liggen voor het Croydonplein.

Aantrekkelijke woonomgeving

We zien door de coronacrisis dat bewoners tijd hebben geïnvesteerd in hun omgeving.
Ook hebben we in ons gebied een groot aantal vrijwilligers die zwerfafval ruimen. In samenhang met het thema vergroenen worden enkele pleinen en straten kleurrijker door initiatieven vanuit bewoners en werkgroepen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.014	30.594	28.428	26.734	1.694
Baten	1.348	1.630	1.139	1.265	126
Saldo lasten en baten	***-24.666***	***-28.964***	***-27.289***	***-25.469***	***1.819***
Toevoegingen aan reserves	0	0	497	681	-183
Onttrekkingen aan reserves	1.537	0	243	243	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.537***	***0***	***-255***	***-438***	***-183***
Gerealiseerd resultaat	**-23.129**	**-28.964**	**-27.543**	**-25.908**	**1.636**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**1.804**					
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	226	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	408	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	384	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	198	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	79	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	132	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-111	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	62	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	189	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	89	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	50	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-89	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	3	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	66	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	5	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-69	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	94	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	52	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	51	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	11	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	11	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving RKV zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd zoals: aanleg gazon Wessel Couzijnhof, opknappen Sportcentrum Rijkerswoerd, aanleg parkeerplaats ESA-terrein, projecten binnen het innovatiefonds, etc. De uitvoering van deze projecten hebben tot een tekort van €69.000 geleid.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Stad

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Om de doelstellingen en ambities van Arnhem te bereiken is samenwerking van groot belang. We willen inwoners en ondernemers eerder betrekken bij onze plannen. In de regio werken we intensief samen met onder andere de provincie en gemeente Nijmegen aan een sterke regionale samenwerking. Onze inwoners kunnen rekenen op een dienstverlening die verder digitaliseert en de klantvriendelijkheid voorop stelt. Onze organisatie richten we in om onze dienstverlening continu te verbeteren.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met mooie bomen of om een heringericht industrieterrein.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal-, landelijk- en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen (aan het werken) aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	

Zie voor een toelichting de inspanningen 'Rekenkamer: uitvoeren onderzoeksprogramma' en 'College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen'.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

We hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in onze rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken. In de regio Arnhem-Nijmegen is de Groene Metropoolregio gerealiseerd: een nieuwe, steviger samenwerking tussen de 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen met een ambitieuze visie en dito regionale agenda. We hebben in de Euregio bijgedragen aan de totstandkoming van de strategische agenda. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Zie voor een verdere toelichting van onze activiteiten de inspanningen bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Er zijn in 2020 diverse voorbereidende stappen gezet om de digitale dienstverlening aan onze inwoners te verbeteren. Zo is voor de basisregistratie personen en de burgerlijke stand nieuwe software geïmplementeerd, die in de komende jaren stapsgewijs verder zal worden ontwikkeld en uitgerold. Via deze nieuwe software kunnen inwoners zaken, als het doen van overlijdensaangifte of het doorgeven van vermissing van hun reisdocument, gemakkelijk digitaal regelen met de gemeente via zogenaamde e-diensten. Het was de bedoeling om in 2020 al de eerste vijf e-diensten operationeel te hebben, maar de technisch complexe context in combinatie met corona hebben tot vertraging geleid met de implementatie van e-diensten. Een voorgenomen pilot met uitgifte van DigD-substantieel aan de balie is vanwege corona uitgesteld. Wel is er in samenwerking met Nijmegen en Drechtsteden een pilot ID-bellen uitgevoerd, waarbij inwoners zich telefonisch kunnen authenticeren met de identiteitsapp IRMA. Daarbij wordt inwoners actief om toestemming gevraagd om alleen die gegevens te delen die strikt noodzakelijk zijn voor de beoogde dienst, zodat zij zelf de baas te blijven over hun persoonsgegevens.

Dienstverlening in coronatijd bracht veel (nieuwe) uitdagingen, oplossingen en aanpassingen. Natuurlijk omdat we ervoor zorgen dat inwoners veilig en toegankelijk van onze dienstverlening gebruik kunnen maken, en onze medewerkers die in een veilige omgeving kunnen verlenen. Daar zijn soms hulpmiddelen (kuchschermen, desinfectie, mondkapjes) of andere aanpassingen voor nodig. Ook was het aantal vragen, zeker in de eerste 'coronamaanden', erg groot. Inwoners die willen weten of hun huwelijk door zou kunnen gaan, bijvoorbeeld, maar ook allerhande vragen over landelijke en lokale regels en beperkingen kwamen op de gemeente af, en ook over de vele noodhulp- en ondersteuningsregelingen. We hebben ondernemers en inwoners daarin steeds zo goed mogelijk geholpen, naast de 'gewone' verzoeken en vragen, ook als voor ons het antwoord ook niet meteen voorhanden was.
In 2020 zijn ruim 140.000 telefoontjes beantwoord via het gratis nummer 0800-1809. Op www.arnhem.nl/corona is een speciale corona-pagina gemaakt met veel voorkomende vragen en allerhande andere informatie in relatie tot de coronacrisis, bijvoorbeeld over de Tozo of andere regelingen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

De directie heeft in oktober 2020 een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft. In het charter is verwoord dat de gemeente Arnhem streeft naar een divers samengesteld personeelsbestand en een organisatie waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn talenten kan inzetten en zich welkom voelt.

In 2020 heeft de gemeente Arnhem meegedaan aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Daaruit is gebleken dat 8% van onze medewerkers een niet-westerse migratie-achtergrond heeft. Wij hebben ons ook aangemeld voor deelname aan de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (uitvoering begin 2021).
Voor een verdere toelichting wat we binnen de organisatie gedaan hebben, wordt verwezen naar de inspanningen in het kader van een 'inclusieve organisatie' bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

In 2020 is er een taskforce Hybride werken opgericht. Het 'waarom' van het hybride werken is vastgesteld, de projectgroepen zijn ingericht en acties inclusief prioriteiten zijn bepaald. Er is grote verwevenheid met andere programma's binnen de gemeente zoals huisvesting, samen digitaal, ontwikkelingen Werk & Inkomen, vitaliteit, duurzaamheid (CO2 ladder), mobiliteit, huisvestingsprogramma De Connectie en Cao-onderhandelingen. De verbinding op al die onderwerpen is geborgd in de taskforce. Begin 2021 is de ontwerp- en ontwikkelfase aan de orde en van medio 2021 tot einde 2021 de implementatie- en borgingsfase.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Ook tijdens corona

Vanaf maart 2020 werden de medewerkers geconfronteerd met de coronamaatregelen, zowel op het werk als privé. Op een honderdtal medewerkers binnen de kritische processen na, moesten zij van de één op de andere dag thuiswerken en op zoek naar nieuwe vormen van digitaal (samen)werken en een nieuwe routine. Thuiswerkplekken werden ingericht, ICT-middelen beschikbaar gesteld, telefonische bereikbaarheid georganiseerd, kinderen opgevangen (en les gegeven), aangepaste werkafspraken gemaakt en burgers geïnformeerd. De 'intelligente lockdown' was een feit.
Het was en is niet voor iedereen mogelijk om (volledig) thuis te werken. Arnhem heeft er dan ook voor gekozen om het kantoor voor specifieke medewerkers (in overleg met de leidinggevende) open te houden. Hiervoor werd een protocol voor het veilig kunnen werken op 1,5 meter afstand opgesteld.

De medewerkers van de kritische processen moesten naar kantoor blijven komen, of waren in de stad actief. Zij deden hun werk onder bijzondere omstandigheden wat zeker in het begin met onzekerheid gepaard ging.
Ook de uitvoering van diverse en in allerijl door het rijk opgetuigde regelingen had een forse impact. Vaak last-minute en met veel onduidelijkheid, waardoor gestart moest worden zonder dat de details van de regelingen helder waren en wat dit voor de uitvoering betekende. Ondanks de hoge werkdruk en de impact van de coronamaatregelen, is het gelukt om de nieuwe regelingen vorm te geven en de dienstverlening aan de inwoners en ondernemers van Arnhem op peil te houden. Hierbij is een

goede én tijdige informatievoorziening een belangrijke voorwaarde om alle partijen goed en tijdig te informeren over de gemeentelijke ontwikkelingen, (rijks)richtlijnen en koers tijdens corona. Hiervoor zijn diverse communicatiemiddelen ingezet.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	
Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma	

De rekenkamer heeft in 2020 de onderzoeken naar jeugdzorg, jaarstukken 2019 en het herhaalonderzoek dienstverlening afgerond. Deze drie onderzoeken zijn in het afgelopen jaar ook in de raad behandeld.

Gedurende het jaar heeft de rekenkamer onderzoeken opgestart naar ondermijning (na de zomer), zich aangemeld voor het gezamenlijke NVRR DoeMee onderzoek naar Meldingen Openbare Ruimte (voor de zomer), onderwijshuisvesting (laatste kwartaal) en een gezamenlijk onderzoek met de rekenkamers van Breda, Tilburg en Oss naar de corona steunmaatregelen (na de zomer). De twee gezamenlijke onderzoeken naar Meldingen Openbare Ruimte en corona steunmaatregelen stonden niet op het onderzoeksprogramma 2020-2022.

Het onderzoek naar Van Wijken Weten (gestart eind 2019) heeft een andere wending genomen. Hierover is de raad geïnformeerd. Er is een nieuwe verdeling tussen de onderzoeken waarbij de rekenkamer onder meer het deel rondom de informatiepositie van de raad voor haar rekening neemt. Dit onderzoek is nog niet gestart.

Daarnaast zijn er een tweetal vooronderzoeken gedaan, waarna de rekenkamer heeft besloten af te zien van een volledig onderzoek. Dit betreft zorgfraude (nieuwe aanbesteding) en kapvergunningen. Ten aanzien van het onderwerp voortgang Omgevingswet en het uitstellen van de invoeringsdatum door de minister besloot de rekenkamer dit onderwerp op de longlist te plaatsen.

Ten slotte heeft de rekenkamer in najaar 2020 haar jaarlijkse rondje langs de fracties gemaakt om gesprekken te voeren.

College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen

Het projectplan van de raadswerkgroep (Aan de slag met burgerparticipatie) is met de raadswerkgroep opgepakt vanuit het programma Burgerparticipatie. De onderdelen die door de gemeente opgepakt kunnen worden, zijn voor een groot deel uitgewerkt en/of geïmplementeerd. Zo wordt vanaf de zomer 2020 in de raadsvoorstellen door middel van een toegevoegd onderdeel Participatie nadrukkelijk en transparant stilgestaan bij de wijze waarop de betrokkenheid van inwoners en ondernemers is vormgegeven. De beslisboom (burger)participatie is geïmplementeerd. De beslisboom is een goed middel om te bepalen welk participatiemiddel bij het participatiedoel past. Verder leren we van elkaar wat er goed gaat en wat er beter kan door burgerparticipatie in projecten te evalueren. Voor de evaluatie is nu een handzaam formulier beschikbaar. Helaas heeft ook corona invloed gehad op de wijze waarop er met inwoners en ondernemers in gesprek gegaan kon worden. Echter, dit heeft ook weer voor mooie (digitale) ontwikkelingen gezorgd. Een ontwikkeling, die overigens al voor corona in gang was gezet, is het opzetten van een digitale burgerparticipatie tool voor Arnhem. Vanaf eind 2020 heeft de gemeente Arnhem de website meedenken.arnhem.nl.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem draagt in 2020 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen

Arnhem heeft in 2020 in de voorhoede en met veel energie bijgedragen aan de totstandkoming van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen, is in 2019 gestart vanuit de behoefte de regio beter te op de kaart te zetten. Ook wil de regio slagvaardiger samenwerken aan de grote maatschappelijke opgaven.
Een interactief proces met colleges, raden en partners in de regio leidde in 2020 tot de visie Groene metropoolregio met een ambitieuze regionale agenda. De bijbehorende nieuwe Gemeenschappelijke Regeling moet ervoor zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. In de agenda staan vijf opgaven centraal: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene Groeiregio.

Via deze agenda willen de regiogemeenten intensiever samen gaan werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio, waarbij een goede balans gezocht wordt tussen groei en leefbaarheid. In de ambitie die is geformuleerd gaat het erom de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren én de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken.

Arnhemse (maatschappelijke) opgaven en ambities hebben een goede plek in deze agenda gekregen: onder andere de grote woningbouwopgave en de bereikbaarheid van de stad en de regio; ook het bevorderen van economische ontwikkeling om zo meer banen in de stad en de regio te krijgen en de duurzaamheidsopgave waar we als stad voor staan. De regio wil zich ook sterker profileren naar het Rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. Dit kan ervoor zorgen dat we als stad en regio gemakkelijk entree krijgen tot Europese en Rijksfondsen.
Zeventien regionale gemeenteraden hebben in het najaar positief besloten over de visie en de regionale agenda en over de start van de Groene Metropoolregio per 1 januari 2021. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten.

In de oude structuur van het Gemeenschappelijk Orgaan heeft Arnhem in 2020 in de regio Arnhem-Nijmegen onder meer door gewerkt aan de verstedelijkingsstrategie en de woningbouwopgave (onder andere via de woondeal met het Rijk). De regionale energiestrategie en regionale mobiliteitsagenda zijn in 2020 verder tot uitwerking gekomen. Op het gebied van economie waren circulaire economie, human capital en recreatie en toerisme belangrijke speerpunten.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

In Euregioverband werkte Arnhem in 2020 door aan de grensoverschrijdende samenwerking en projecten in het Euregiogebied. Arnhem droeg bij aan de totstandkoming van de strategische agenda van de Euregio. Met deze agenda heeft de Euregio vier grensuitdagingen gepresenteerd. Dit zijn Economie en Klimaat, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Leefbaarheid en Euregionale identiteit. Het 100.000+ stedennetwerk in de Euregio kende dit jaar een uitbreiding. Naast de bestaande deelnemers Arnhem, Nijmegen, Ede, Düsseldorf, Duisburg en Moers is nu ook Apeldoorn lid van het netwerk. De agenda van het stedennetwerk sluit aan op de strategische agenda van de Euregio. De lobby schone scheepvaart blijft voor dit netwerk een belangrijk thema in relatie tot Economie en Klimaat.

Als lid respectievelijk partner van VNG en G40 nam Arnhem zowel bestuurlijk als ambtelijk deel aan diverse overleggen, themagroepen en lobbytrajecten die vanuit deze netwerken werden gevoerd. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Wethouder Bouwkamp is lid geworden van de commissie Europa en Internationaal, wethouder Louwers van de commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Digitaliseren van het klantproces

In 2020 zijn de nodige stappen gezet om de klantgeleiding voor afspraken bij Burgerzaken te verbeteren. Fase 1 van dit proces (vervanging van het roosterprogramma) is in 2020 afgerond; fase 2 (vervanging van het afsprakenprogramma) volgt in 2021. Daarnaast is met de invoering van de nieuwe applicatie Key2Burgerzaken Portaal de basis gelegd voor e-diensten voor burgerzakenproducten, die bij de leverancier nog volop in ontwikkeling zijn. De stapsgewijze uitrol hiervan zal meerdere jaren in beslag gaan nemen. Tevens is in samenwerking met Onderzoek & Statistiek een verkenning gestart naar uitbreiding en verbetering van het klanttevredenheidsonderzoek bij Klantenservice en Burgerzaken, dat in 2021 zijn beslag moet gaan krijgen. Dit maakt deel uit van een breder plan van aanpak voor verbetering van de gemeentelijke dienstverlening, waarvoor diverse scenario's worden uitgewerkt die in 2021 aan de gemeenteraad zullen worden voorgelegd. Daarnaast zijn in het afgelopen jaar rapportages ontwikkeld voor het inzichtelijk krijgen van dienstverlening aan de balie en telefonie en is een start gemaakt om doorlooptijden van dienstverlening in beeld te brengen. Voor Zorg Dichterbij is naast een monitor gestart met het kaart brengen van zorgpaden. Ook voor Doorbraak naar Werk is een monitor in ontwikkeling.

Innoveren met data

Naar het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Vanuit de strategische personeelsplanning wordt informatiegstuurd werken meegenomen om capaciteit, kennis en vaardigheden te borgen in de organisatie. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

Bewust worden

De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd, waaronder een groot deel van de managers. Aan Deep Democracy hebben al meer dan 100 medewerkers meegedaan.
In 2020 is de Diversity Week georganiseerd, waarin we stil stonden bij drie landelijke dagen die in die week plaatsvonden: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. Die week zijn diverse activiteiten georganiseerd: een digitaal Diversity kookboek, twee webinars, het lanceren van een Intern Charter, regenboogkookworkshops, wijkdiner met inwoners met een beperking. Door corona hebben we een aantal fysieke activiteiten moeten annuleren. Zoals Walk4all wandelingen, met als doel wandelingen aan te bieden die voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor mensen met een beperking. Ook een theatervoorstelling (in samenwerking met Oostpool) en een talkshow zijn afgelast.

Aantrekken nieuw personeel

De recruiter die eind 2019 alleen voor de afdeling SBR werkte, is in 2020 organisatiebreed ingezet.
De nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl die begin 2020 de lucht in is gegaan, is doorontwikkeld. Op deze website staan al onze vacatures en is expliciet aandacht voor Diversiteit & Inclusie, onder andere door verhalen van diverse medewerkers. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie die streeft naar een divers personeelsbestand en een inclusieve organisatie. In de tweede helft van 2020 zijn alle vacatureteksten kritisch tegen het licht gehouden. Vanuit recruitment worden, samen met de managers en soms met behulp van een externe schrijver, de vacatureteksten zo uitnodigend mogelijk geformuleerd.

Instroom jongeren

Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8% naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 49 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Huisvesting

Huisvesting maakt onderdeel uit van hybride werken. Door corona zijn nieuwe inzichten met betrekking tot de organisatie en dus de huisvesting ontstaan. In 2021 zal het aangepaste plan voor huisvesting ter besluitvorming worden voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Open Data (19A64)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Er is een plan van aanpak opgesteld voor het uitbreiden van Open Data van Arnhem, dit is vastgesteld door de raad. Uitvoering van het plan is gestart in 2020. We richten ons op transparantie van de gemeente én op de behoeften van externe stakeholders. We nemen deel aan landelijke initiatieven om in de voorhoede van deze ontwikkelingen deel te nemen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	108.876	115.845	85.145	92.532	-7.387
Baten	507.621	513.240	507.501	518.807	11.306
Saldo lasten en baten	***398.745***	***397.395***	***422.356***	***426.275***	***3.919***
Toevoegingen aan reserves	36.780	11.116	21.109	20.922	187
Onttrekkingen aan reserves	24.373	13.141	16.770	18.321	1.551
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-12.407***	***2.024***	***-4.339***	***-2.601***	***1.738***
Gerealiseerd resultaat	**386.338**	**399.419**	**418.017**	**423.674**	**5.657**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-6.581	N				
Bedrijfsvoering	228	V	Beheer wagenpark	N/J	I	AR
Bedrijfsvoering	-113	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	254	V	Aanhuur kantoorhuisvesting	N	S	AR
Bedrijfsvoering	525	V	Onderhoud en energie kantoorhuisvesting	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-3.200	N	Resultaat SB&R	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-2.224	N	Resultaat op bedrijfsvoering, zie baten	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-400	N	Inzet formatie en inhuur corona gerelateerd	J	I	AR
Bedrijfsvoering	-57	N	Terugloop inzet projecten PIM door coronacrisis	J	I	AR
Publieke dienstverlening	270	V	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	76	V	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Publieke dienstverlening	-165	N	Klantenservice	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-68	N	Klantenservice (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	-260	N	Afkoop onderhoud fietstunnel	N	I	AR
Financiën	312	V	Vermindering vpb 2018	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.500	N	Connectie meerkosten projecten en maatwerk	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-500	N	Connectie meerkosten door coronacrisis	J	I	AR
Financiën	682	N	Resultaat financiering	N	I	AR
Financiën	-441	N	Loonontwikkeling	N	I	AR
Baten	11.644	V				
Bedrijfsvoering	-91	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	490	V	Onderverhuur Stadskantoor	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-479	N	Extra contributiemarge rendabele uren	N	S	AR
Bedrijfsvoering	1.940	V	Resultaat op bedrijfsvoering, zie lasten	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-454	N	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-128	N	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	400	V	Meeropbrengst OZB	N	I	AR
Financiën	649	V	SPUK subsidie	N	I	AR
Financiën	10.617	V	Algemene Uitkering Gemeentefonds	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.300	N	Connectie terugbetaling transitiebudget, zie onttrekking reserve	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-447	N				
Publieke dienstverlening	-217	N	Verkiezingen 2021	J	I	BR
Bedrijfsvoering	275	V	Frictiekosten en organisatieontwikkeling	N	I	AR
Financiën	-505	N	Gemeentefonds	N	I	

Onttrekkingen aan reserves	1.700	V				
Automatisering	1.700	V	In de jaarrekening 2019 is de terugbetaling van het transitiebudget van de Connectie toegevoegd aan de bestemmingsreserve bedrijfsvoering. In 2020 wordt deze post weer onttrokken aan deze bestemmingsreserve ter dekking van de exploitatie (zie lasten en baten).	N	I	BR

Beheer wagenpark
Door het gebruik van relatief nieuwe auto's enerzijds en door het beperkte gebruik van de auto's door corona anderzijds is er een voordeel ontstaan op het onderhoud van het wagenpark van € 228.000.

Taakstelling te verkopen panden
In de begroting staat onder de lasten een structurele taakstelling voor lagere beheerskosten en onder de baten een incidentele taakstelling voor de te realiseren verkoopopbrengst uit te verkopen panden uit het gemeentelijk vastgoed. In 2020 is slechts 1 pand verkocht waardoor een deel van de taakstelling niet is gerealiseerd. Dit geeft op de lasten een nadeel van € 113.000 en op de baten een nadeel van € 91.000.

Kantoorhuisvesting
Door nieuw afgesloten contracten is de gemeente per saldo minder kwijt aan huur van de kantoorhuisvesting aan de Eusebiusbuitensingel en Boulevard Heuvelink. Dit geeft een structureel voordeel van € 254.000. Op het onderhoud en energiekosten is een incidenteel voordeel ontstaan van in totaal € 525.000. Tot slot is er nog een voordeel van € 490.000 aan niet geraamde verhuurbaten uit onderhuur.

Resultaat SB&R
Het nadelige resultaat Strategie, Beleid en Regie (SBR) is opgebouwd uit: salariskosten 1,9 miljoen, 0,5 miljoen kosten in verband met externe inhuur en 0,8 miljoen lagere doorbelasting van uren.
Aanvullend geldt dat tegenover de negatieve afwijking in de salariskosten van SBR op diverse programma's sprake is van een voordeel in de salariskosten bij de wijken van 1,7 miljoen. Voor correcte beeldvorming moeten beide afwijkingen in samenhang worden beschouwd.

Binnen SBR is sprake van een onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit. Er wordt gewerkt aan (bij)sturing hierop. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

Leges
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) en ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Klantenservice
De kosten voor klantenservice stegen als gevolg van noodzakelijke extra inhuur. Verder stegen de belkosten 0800 nummer gemeente door onder meer het volledig gratis worden van het nummer en door corona (vragen over TOZO en andere financiële regelingen).

Verkiezingen 2021
Via de algemene uitkering Gemeentefonds (opgenomen onder de baten) is onder meer een doeluitkering ontvangen voor het treffen van extra corona-maatregelen voor de verkiezingen 2021. Deze middelen worden voor dit doel gereserveerd.

Vermindering vennootschapsbelasting 2018
In 2020 is er op de vennootschapsbelasting een voordeel gerealiseerd van € 312.000. Dit komt voornamelijk door een vermindering van de voorlopige aangifte vennootschapsbelasting 2018.

Resultaat op bedrijfsvoering
Het resultaat op de totale bedrijfsvoering (personeel- en uitvoeringskosten) bedraagt € 409.000 nadelig.
De hogere lasten van € 2,6 miljoen worden grotendeels veroorzaakt door gestegen kosten op formatie, inhuur, frictie en overige uitvoeringskosten. Hier staat een voordeel van € 1,9 miljoen aan baten tegenover. Het grootste voordeel op de baten is een vrijval van de voorziening voormalig personeel van € 1,3 miljoen. Meer specifiek zijn de uitvoeringskosten gestegen door de extra inzet van formatie en inhuur als gevolg van de coronacrisis (juridische ondersteuning bij de uitvoering van TOZO en de ontwikkeling van de impactanalyse). Tot slot heeft er een vrijval plaatsgevonden van de bestemmingsreserve frictiekosten en organisatie-ontwikkeling (voordeel van € 275.000).

Gemeentefonds
Het voordeel op het gemeentefonds ontstaat vanwege het feit dat de september- en decembercirculaires 2020 nog niet in de begroting zijn verwerkt. De begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2020. Uit de september- en decembercirculaire 2020 ontstaan de volgende effecten:

- Als gevolg van wijzigingen in de uitkeringsfactor en actualisatie van de maatstaven ontstaat een voordeel van € 3,3 miljoen.
- In het kader van behoedzaamheid rekenen we eventuele ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds vooraf niet mee. Voor 2020 valt deze vrij en dit levert een voordeel van € 1,1 miljoen op.
- Wijzigingen in taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen die niet overgeheveld hoeven worden naar het beleidsveld leveren een voordeel voor de algemene middelen op van € 2,074 miljoen.
- Toekenning van extra compensatie voor de coronacrisis van € 3,657 miljoen. In totaal is aan compensatie € 12,857 miljoen over 2020 ontvangen, hiervan was al € 9,2 miljoen eerder in het jaar bekend en verwerkt in de begroting. Voor een aantal compensatiemaatregelen over 2020 is de exacte verdeling en daarmee het bedrag per gemeente nog niet bekend c.q. opgenomen, omdat bijvoorbeeld voor het bepalen van de definitieve compensatie van de inkomstenderving over 2020 de afspraak geldt dat dit in 2021 gebeurt op basis van de vastgestelde jaarrekeningcijfers 2020. Het gaat om de volgende compensatiemaatregelen:
    - Compensatie inkomstenderving na 1 juni;
    - Extra beschikbaar voor Inkomstenderving;
    - Afvalinzameling;
    - Zwembaden en ijsbanen;
    - Verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec).

Op basis van deze systematiek hebben we in 2020 (en 2021) nog geen toekenningsbeschikking gehad van een aanvullende financiële compensatie, en tevens kunnen we geen voldoende en nauwkeurige schatting van ons aandeel maken omdat wij geen inzicht hebben in de kosten en inkomstenderving van alle andere gemeenten. Op grond van deze gehanteerde overweging verwerken we deze compensatie in 2021.

Dotaties reserve als gevolg van resultaat gemeentefonds
In 2020 hebben drie niet begrote dotaties aan de reserves plaatsgevonden, als gevolg van het resultaat uit het gemeentefonds ter grootte van € 505.000:

1. In de decembercirculaire 2020 zijn jaarlijkse middelen ontvangen op grond van het faciliteitenbesluit opvangcentra. Conform afspraak worden deze gedoteerd aan de BR Inburgering, integratie en asiel voor dekking van de gemaakte kosten.
2. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de brede aanpak van dak- en thuislozen. Besteding van deze middelen vindt pas vanaf 2021 plaats, om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop.
3. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de kosten voor het opruimen e onschadelijk maken van (ondergrondse) explosieven (bommenregeling). Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop, zodat het beleidsveld hierop in 2021 de kosten uit kan dekken.

SPUK subsidie
De ontvangsten van de SPUK subsidie zijn in zijn geheel begroot op programma S09. Van de totale realisatie hoort € 649.000 op programma S00.

Gemeentelijke belastingen (OZB)
Het voordeel op gemeentelijke belastingen (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Financiering
Het resultaat van de verschillende financieringen is € 682.000 voordelig. Op de vlottende activa is als gevolg van de negatieve rente een voordeel behaald. Daarnaast is er een voordelig resultaat behaald ten aanzien van de vaste financiering. Dit komt onder andere door minder aangetrokken leningen dan begroot en vernieuwde regels in de BBV.

Afkoop onderhoud fietstunnel
Het onderhoud aan de fietstunnel Arnhem Elderveld en een aantal duikers dat door Prorail wordt uitgevoerd is afgekocht voor € 260.000. Voor dit onderhoud zou een jaarlijkse factuur van € 11.000 worden gestuurd. Door het onderhoud in één keer af te kopen wordt bespaard op de jaarlijkse administratieve lasten voor de afhandeling van de facturen.

Loon ontwikkeling
De loonstijging in 2020 is voor €441.000 hoger uitgevallen dan begroot.

De Connectie
De kosten van De Connectie zijn enerzijds gestegen doordat De Connectie extra dienstverlening en inzet heeft verricht om te anticiperen op de effecten van de coronacrisis. Zo zijn ICT-gerelateerde producten, zoals audio/video conferencing en mobiele devices, versneld uitgerold en heeft De Connectie aanvullende werkzaamheden verricht bij de ondersteunende maatregelen op het gebied van gemeentelijke belastingen voor ondernemers. De corona gerelateerde meerkosten bedragen € 0,5 miljoen. Anderzijds is het resultaat op de reguliere dienstverlening van De Connectie als gevolg van onder andere meerkosten postverwerking en vormgeving, en de afwikkeling van projecten van € 1,1 miljoen nadelig.

Subsidies
Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	2020	707	700	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	2020	750	773	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	2020	217	270	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen, x €1.000.	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Formatie	2020	5,8		Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Bezetting	2020	5,9		Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Apparaatskosten per inwoner	2019	490		De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.	Eigen gegevens gemeente
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	2020	17%		Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten.	Eigen gegevens gemeente
Overhead % van totale lasten	2020	9,5%		Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen gegevens gemeente

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Versterking regionale samenwerking regio Arnhem-Nijmegen.

Actuele beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overvallen. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.
Dit programma omvat de onderdelen openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing en brandweer en Veiligheidshuis.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem: een veilige stad!

Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en vrij te zijn in mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten om schade te beperken. De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.

Wat wilden we bereiken

Het jaar 2020 is een jaar dat ons nog lang bij zal blijven. We begonnen het jaar 2020 al erg slecht met de flatbrand aan het Gelderseplein waar een vader en een zoon het leven lieten. Een impactrijke gebeurtenis waar we nog dagelijks in onze gedachten bij zijn. Daarnaast is 2020 overheerst door de coronacrisis. Toen eind februari bleek dat dit virus ook ons land ging treffen, zijn we vanuit het programma Veiligheid ter ondersteuning aan de leidende rol van onze burgemeester (in de stad en in de regio) volop aan de slag gegaan met alle voorbereidingen die nodig waren voor de stad, de regio en onze eigen organisatie. Uiteraard volgend op de landelijke crisismaatregelen van het kabinet. Een crisis die vooraf onze verbeelding ver te boven ging en waar we alle zeilen bij hebben moeten zetten om zo goed mogelijk, en met de juiste maatvoering, onze stad hier doorheen te loodsen. Het onvoorstelbare van deze crisis zit ook zeker in de duur en de grilligheid van het verloop door de komst van een tweede golf van besmettingen in het najaar en de extra strikte maatregelen die toen weer getroffen moesten worden. Vanaf 1 maart 2020 is er continue en structureel gewerkt aan deze crisis en zeker ook in de beginperiode heeft Arnhem voorop gelopen om ook regionaal de VGGM alsook onze buurgemeenten te helpen met hun aanpak en de omgang met situaties waar al dan niet bestuurlijk opgetreden moest worden.

Bovengenoemde maakt ook dat de gestelde ambitie en doelen in voortgang en verwachting een andere dynamiek hebben gekend in 2020. Er zijn onderwerpen die simpelweg vertraging hebben opgelopen door de vele inzet in het goed laten verlopen van de crisis; er zijn onderwerpen die door de crisis ook minder aandacht nodig hadden om dat bepaalde vormen van criminaliteit een forse daling hebben laten zien (neem bijvoorbeeld woninginbraken); en er is uiteraard hard gewerkt aan de bestrijding van deze crisis, met ook allerlei positieve effecten van betere samenwerking, professionalisering van de crisisorganisatie, etc. Daarom is het van belang om de voortgang of stagnatie wel steeds te bezien in het licht van de aanpak van de coronacrisis, dat logischerwijs een behoorlijke wissel heeft getrokken op de inzet vanuit het programma Veiligheid (en de keuzes die gemaakt moesten worden).

Prestatiedoelen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	

Het terugdringen van de omvang van het aantal delicten in Arnhem heeft onverminderd de volle aandacht gehad. In de lokale driehoek worden de veiligheidsincidenten periodiek besproken en wordt gestuurd op een effectieve aanpak. Door de pandemie is er een verandering te zien in de aard van de criminaliteit. Woninginbraken en zakkenrollen nemen af terwijl de digitale criminaliteit oprukt. Er wordt een norm gesteld door te handhaven. Bestuursrechtelijke maatregelen zijn getroffen waaronder het sluiten van panden en het intrekken van horecavergunningen in verband met het aantreffen van hennep en andere drugs. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen met het Interventieteam Ondermijning Arnhem. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek. Bewoners worden betrokken door omwonenden te informeren bij de ontmanteling en sluiting van drugsproductie locaties. Ook wordt opgeroepen om te melden; indien gewenst anoniem.

Crisisbeheersing op orde

Zoals hiervoor is aangegeven is qua crisisbeheersing 2020 een ongekend jaar geweest. De flatbrand aan het Gelderseplein in de eerste uren van 2020 was een immense tragedie, waarin de hulpdiensten een moeder en een dochter hebben kunnen redden, maar waar helaas de vader en de zoon van dit gezin om het leven zijn gekomen. En vervolgens hebben we vanaf maart 2020 te maken met de coronacrisis. Een crisis die een maximaal beroep doet op de VGGM en andere uitvoerende disciplines (waaronder politie, handhaving) en waarvan we op dit moment vinden dat deze organisatie staat, maar uiteraard zullen er vraag- en verbeterpunten zijn, die ter hand genomen kunnen worden.

Vanzelfsprekend zullen we de lessen van de aanpak van de coronacrisis (en daarin ook het functioneren van de regionale crisisorganisatie) nog op een later moment optekenen. Tegelijkertijd kunnen we wel constateren dat de flexibiliteit en slagvaardigheid van alle betrokken organisaties zeer groot is gebleken in 2020, waarvoor we onze waardering hebben uitgesproken en dank verschuldigd zijn.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Hiervoor is gestart met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit). In het Veiligheidshuis zijn er multidisciplinaire overleggen voor risicojeugd, personen met verward gedrag en radicalisering ten behoeve van een persoonsgerichte aanpak.

Wat hebben we gedaan

Arnhem moet veiliger! De ambitie is stevig en omvangrijk en vastgelegd in de Kadernota veiligheid Arnhem Veilige Stad! die in februari 2019 in de Raad is vastgesteld. Aan de uitwerking is in 2020 verder concreet vorm gegeven.

De inzet op de coronacrisis heeft er echter voor gezorgd dat op onderdelen de aanpak niet het gewenste tempo had. Met betrekking tot de coronacrisis is ingezet op de volgende activiteiten:

- Opstellen van regionale en lokale (nood) verordeningen in aanvulling op de landelijke regelgeving.
- (Regie op) handhaving van de maatregelen.
- (Regie op) uitvoering lokale veiligheid door afstemmen van interventies met justitiële en zorg en welzijn partners.
- (Regie op) uitvoering wijkveiligheid door afstemming met onder andere teams Leefomgeving, wijkagenten, Jongerenwerk.
- (Regie op) uitvoering veilige jaarwisseling in verband met landelijk vuurwerkverbod (mede ook door het organiseren van een vuurwerkinleveractie).

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	
Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+	

In de lokale driehoek zijn de veiligheidsincidenten periodiek besproken en is gestuurd op een effectieve aanpak. Aandacht is vooral gericht op voorkomen en oplossen van HIC-delicten (High Impact Crimes). Zo is onze stad in 2020 opgeschrikt met enkele ernstige misdrijven met grote maatschappelijke impact. Daarnaast is er aandacht voor de vele autobranden. De opmars van de digitale criminaliteit is voor de lokale driehoek aanleiding de aanpak te intensiveren. Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, is ingezet om de openbare orde te handhaven en incidenten, delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren. Met name bij het optreden tegen de ongeregeldheden op de Geitenkamp en het veilig laten verlopen van de jaarwisseling is, in aanvulling op andere maatregelen, gebruik gemaakt van dit middel.

Er zijn in 2020 diverse impactrijke incidenten geweest die ook het landelijk nieuw gehaald hebben. Een incident met grote maatschappelijke impact was de moord van een buurtbewoner midden op straat vlak bij zijn woning in het Spijkerkwartier en de moord in een woning in Presikhaaf 3 waar een zwangere vrouw door haar 'vriend' om het leven werd gebracht en twee kinderen naliet. En in december 2020 was er de dood van een kunsthandelaar uit Laren en daaropvolgende zelfdoding van een Arnhemse eigenaar van een incassobureau.

De politiecijfers in 2020 laten behoorlijke schommelingen zien ten opzichte van voorgaande jaren (logischerwijs verklaard vanuit de coronacrisis).

Afname en gelijk
- Aantal woninginbraken (25% minder dan in 2019).
- Misdrijven als 'straatroof, openlijk geweld, mishandeling en stalking' zijn in 2020 ook afgenomen met ongeveer 10 procent ten opzichte van 2019 (en voorgaande jaren).
- Aantal overvallen is ongeveer gelijk gebleven in vergelijking met voorgaande jaren.
- Totaal aantal High Impact Crimes is met 20% gedaald in vergelijking met voorgaande jaren.
- Verder zien we dat het aantal incidenten inzake hard- en softdrugs ongeveer gelijk blijft.

Toename
- Aantal bedreigingen is daarentegen weer toegenomen.
- Forse toename van aantal overlastmeldingen.
- Forse toename van digitale criminaliteit.
- Overlast van verwarde personen blijft ook in 2020 fors toenemen.
- Vooral overlastmeldingen over rondhangende jeugd is in 2020 naar een recordhoogte gestegen (ruim 1600 meldingen ten opzichte van ongeveer 600 meldingen in de jaren ervoor). Ook dit is een resultante van dat mensen meer thuis zijn en ook de voorzieningen voor jeugdigen ook beperkt open zijn geweest en daardoor zij meer thuis en rond het huis aanwezig zijn, met kennelijk substantieel meer ervaren overlast van omwonenden.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten. In dat kader is er een norm gesteld door panden (tijdelijke) te sluiten en vergunningen in te trekken. Voor 2020 zijn er 2 keer bedrijfslokalen gesloten, 2 keer horeca gesloten en 2 keer vergunning ingetrokken en is er in 4 gevallen besloten een woning tijdelijk te sluiten. Onder de regie van de gemeente heeft het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met politie, handhaving en andere relevante partners acties uitgevoerd. Het Arnhemse Bibob-beleid is aangepast zodat het bevoegd gezag het instrument ruimer kan inzetten. De aanpak krijgt een impuls met de extra middelen die bij de begrotingsbehandeling 2021 vanuit de Raad zijn verkregen om een Bibob-coördinator en een Bibob-onderzoeker aan te stellen. Voor kennisdeling op fenomenen voor een effectieve aanpak op ondermijning neemt Arnhem deel aan het landelijke platform 'Citydeal'. In het Veiligheidshuis is in verschillende multidisciplinaire overleggen een Persoonsgerichte Aanpak (PGA) opgesteld om crimineel gedrag (tijdig) te stoppen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit) is een begin gemaakt met een offensief tegen drugscriminaliteit onder jeugdigen. Voor het bestrijden van mensenhandel is ingezet op preventie, signalering, zorg en opvang en blijft de aandacht krijgen die het verdient. In het Veiligheidshuis is een screeningsoverleg Mensenhandel waarin signalen worden geduid en vervolgacties worden voorbereid. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel heeft helder omschreven dat we als Arnhem op het terrein van tegengaan van mensenhandel een forse opgave hebben, waar we extra op gaan investeren. In vervolg op een onderzoek naar de omvang van seksuele intimidatie in Arnhem is een aanpak ontwikkeld. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 verder tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting, grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Met politie en het Openbaar Ministerie is in het licht van de verschuiving van de klassieke criminaliteit naar digitale criminaliteit door de coronacrisis afgesproken om meer aandacht te schenken aan digitale criminaliteit. Het vraagt om een specifieke expertise in opsporing en de aanpak zal in 2021, ook in preventie en bewustwording, nader vormkrijgen.

Crisisbeheersing op orde

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

De coronacrisis trekt aldus een grote wissel op de organisatie. In 2020 werd de spankracht van de crisisorganisatie tot het uiterste opgerekt. Zowel de gemeente, maar ook onze partners van politie en GGD/VGGM zijn intensief betrokken bij de aanpak van de coronacrisis. In het begin van het jaar is een 24/7 crisisoperatie gedraaid in het Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) met de 15 gemeenten binnen Gelderland-Midden. Daarin werd en wordt hard gewerkt om alle landelijke, regionale en lokale maatregelen te implementeren. Eveneens is er binnen de gemeente een speciaal anderhalve meterloket ingericht, die alle vragen rondom corona van inwoners en ondernemers zo snel mogelijk beantwoordt.

In samenwerking met de VGGM wordt de crisisbeheersing waar het betreft calamiteiten en rampen lokaal en in de regio nauwgezet uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. Activiteiten op het gebied van opleiden, trainen en oefenen zijn in aangepaste vorm doorgegaan. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe regionale Officier van Dienst Bevolkingszorg vanuit de gemeente Arnhem.

Op 1 januari 2020 heeft er in Arnhem een flatbrand plaatsgevonden met dramatische gevolgen. Het extern onderzoek van de Onderzoeksraad voor Veiligheid loopt en zij zal naar verwachting in de loop van 2021 een rapport hierover publiceren.

Voorbereiding en uitvoering van evenementen, demonstraties en van voetbalwedstrijden van Vitesse hebben door de coronapandemie een ander karakter gekregen. Door een creatief samenspel is met direct betrokkenen gekeken wat binnen de gegeven regelgeving nog wel mogelijk was om doorgang te verlenen aan de activiteit. De begeleiding, toezicht en handhaving van demonstraties vormde dit jaar een extra uitdaging in verband met de coronamaatregelen. In 2020 zijn er 45 demonstraties in Arnhem gehouden, waarvan de demonstratie Solidarity Protest Against Anti-Black Violence op 4 juni 2020 de grootste was.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast belemmert een prettig woonklimaat. Het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg wordt ingezet voor het behandelen van diverse vormen van overlast. Daar waar het gaat over een combinatie van zorg en overlast lukt het veelal om te komen tot een passende oplossing. Naast een toename worden de casussen ingewikkelder en vragen om een stevigere en onorthodoxe aanpak. Op de website van gemeente Arnhem werden burgers al geïnformeerd over de aanpak van woonoverlast. In 2020 is er een meldingsportaal aangemaakt voor woonoverlast, zodat beter inzichtelijk is welke meldingen binnen komen. Het gebruik van gedragsaanwijzingen is nog niet nodig gebleken of om bepaalde reden niet mogelijk. Voor de complexe zaken is een interventiespecialist aangesteld bij de afdeling Veiligheid om samen met justitiële en zorgpartners in een zo vroeg mogelijk stadium een passende oplossing te vinden voor de burger die overlast ervaart.
Specifiek is er in twee wijken aandacht voor de buurtoverlast van zogenaamde 'wijkkoningen en windhappers'. De personen worden uit de anonimiteit gehaald en gezamenlijk wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn om hun onschendbaarheid aan te pakken. Deze aanpak is succesvol en wordt verbreed naar andere wijken.
Indien nodig wordt bij overlast opgeschaald naar het Veiligheidshuis. Er zijn integrale handhavingsacties op 8 overlastgevende panden in de wijken uitgevoerd. Het betreft over het algemeen geluidsoverlast, overlast van arbeidsmigranten en hoarder problematiek.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

De aandacht voor radicalisering blijft onverminderd. In een persoonsgerichte aanpak in het Veiligheidshuis worden personen die om uiteenlopende redenen dreigen te radicaliseren gevolgd. Het afgelopen jaar is er ingezet op vroegsignalering, onder andere via internet, om tijdig te kunnen interveniëren. Er zijn ruim 80 professionals getraind om radicalisering te leren herkennen en om handelingsperspectief uit te leren. Een begin is gemaakt met het bouwen aan een netwerk van professionals om rondom het thema actief te zijn en om te leren. Er is verbinding gemaakt binnen het onderwijs om de scholen te kunnen ondersteunen bij het thema radicalisering. Maar ook om te ondersteunen bij verschillende vormen van maatschappelijke onrust die de school binnen dringen. Er zijn twee groepen moeders die het project Oumnia works zijn begonnen en hebben afgerond. Dit is een project gericht op de weerbaarheid van jonge moeders. Ook zijn er dit jaar weer 10 jongeren opgeleid als sleutelfiguren en rolmodellen voor de Arnhemse jeugd. Een project is afgerond om de weerbaarheid van een groep jongeren te vergroten door middel van sport.
Het onderzoek naar seksuele straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag in Arnhem is aanleiding geweest voor een actieplan voor 3 jaar. Per 1-1-2021 is hiervoor een speciaal meldpunt geopend. Er is een begin gemaakt met de aanpak op het tegengaan van drugscriminaliteit onder jeugdigen met het project BOTOC. Zorgwekkende signalen vanuit scholen over toegenomen drugsgebruik in en rondom scholen is aanleiding geweest voor het opzetten van een integrale aanpak. Onderdeel is het verbeteren van de veiligheid in en rondom de school. Om tijdig in te grijpen en om perspectief te bieden. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn, in 28 gevallen, gesteund bij het zoeken naar een oplossing met het opleggen van een tijdelijke-huisverbod.
Politie heeft in totaal 1411 meldingen behandeld, veroorzaakt door 682 personen met verward gedrag. Personen met verward gedrag willen we zo vroeg mogelijk in beeld hebben en naar gepaste zorg toe begeleiden. Samen met partners is met een traject gestart voor een verbeterde en efficiëntere werkwijze.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

In 2020 is de aanpak om de wijkveiligheid te verbeteren voortvarend doorgezet. Er is een wijkveiligheidsoverleg per wijk/gebied gestart met een kernbezetting van veiligheid, team Leefomgeving, wijkagent, handhaving, overlast- en zorgcoördinator. Afhankelijk van de aard van de problematiek is ook het Jongerenwerk als kernpartner toegevoegd. Voor een effectieve uitvoering van de wijkveiligheid wordt een Radar-wijkveiligheid ontwikkeld. Met dit instrument wordt op basis van real-time data een beeld verkregen over de veiligheid en leefbaarheid in de wijken zodat er informatiegestuurd kan worden gewerkt.
In Malburgen, Klarendal, de Geitenkamp, De Laar en Steenstraat e.o. heeft de wijkaanpak geresulteerd in een integrale projectaanpak tot op persoons-, straat- en buurtniveau. In Malburgen richtte het zich op de overlast rondom De Drieslag en een buurtgerichte aanpak in de Vissenbuurt. In Klarendal is ingezet op locaties van (drugs)overlast en verloedering. In de Geitenkamp is een persoonsgerichte aanpak op volwassenen en jongeren gestart om de leefbaarheid te bevorderen. In De Laar is ingezet op het terugdringen van ernstige jeugdoverlast. Door een aantal ernstige misdrijven in en in de nabijheid van de Steenstraat is een integrale aanpak voor meerdere jaren in de steigers gezet en zijn reeds enkele interventies uitgevoerd. We hebben ook in de Steenstraat Pand 66 geopend van waaruit we de aanpak vormgeven en tegelijkertijd goed bereikbaar zijn voor bewoners en ondernemers.
In de aanloop naar de jaarwisseling is er sprake geweest van (jeugd)overlast door vuurwerk. Met in de Geitenkamp ernstige ongeregeldheden. Met brede inzet van partners (politie, Openbaar Ministerie, jongerenwerk, zorg) is hiertegen opgetreden.
Met integrale acties zijn diverse panden, waaronder panden met arbeidsmigranten, gecontroleerd die overlast in de wijk veroorzaakten. Het informeren van omwonenden bij ontmanteling van locaties van de productie van drugs wordt in 2021 een vast onderdeel. Voor de extra handhaving in de wijken zijn bij de begrotingsbehandeling 2021 aanvullende middelen beschikbaar gesteld.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
"Niet in mijn wijk"(19A60)
De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. In overleg met de politie wordt gewerkt aan een praktische opzet om omwonenden te informeren na ontmanteling en eventueel sluiten van drugsproductie- locaties en waarbij Arnhemmers eveneens worden geïnformeerd over de gevaren van drugs(productie) en de mogelijkheden van het vermoeden van drugsproductie en -handel in de woon- en leefomgeving. Naar verwachting zal de uitvoering voor de zomer van 2021 operationeel zijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	15.692	14.692	16.422	16.727	-305
Baten	2.262	1.673	1.771	2.168	397
Saldo lasten en baten	***-13.430***	***-13.019***	***-14.651***	***-14.559***	***92***
Toevoegingen aan reserves	179	68	1.570	432	1.138
Onttrekkingen aan reserves	745	341	2.192	1.055	-1.138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***566***	***273***	***623***	***623***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-12.865**	**-12.747**	**-14.028**	**-13.936**	**92**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-537	N				
Openbare orde en veiligheid	-412	N	Coronakosten Veiligheid 2020.	J	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-125	N	Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte	J	I	AR
Baten	222	V				
Openbare orde en veiligheid	222	V	Brandweer	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	1.138	V				
Openbare orde en veiligheid	1.138	V	Toevoeging voor Radicalisering	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-1.138	N				
Openbare orde en veiligheid	-1.138	N	Onttrekking voor Radicalisering	N	I	BR

Coronakosten Veiligheid 2020

Bij Veiligheid zijn in 2020 coronakosten gemaakt die gerelateerd zijn aan de noodverordening, zoals kosten voor stimuleren naleving coronaregels jongeren en ambulante rondes voor corona.

Brandweer

Over 2019 is een terugbetaling ontvangen van VGGM, onderdeel Brandweer. Dit voordelige resultaat komt onder meer door gefaseerde vervanging van materiaal en lagere onderhoudskosten.

Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte

Als gevolg van de coronacrisis blijven de legesinkomsten bij de vergunningverlening (met name evenementen, horeca, standplaats en snuffelmarkten, APV.) achter bij de oorspronkelijke begroting. Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 100.000 voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 125.000 hoger uitgevallen, zoals in het najaar van 2020 reeds gemeld.

Toevoeging en onttrekking voor Radicalisering

Deze toevoeging en onttrekking is in het kader van het project 'Tegengaan ondermijnende criminaliteit jeugdigen' (BOTOC) en het Experiment Gesloten Coffeeshopketen inzake budgetoverheveling 2020/2021.

Subsidies

Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Onveiligheidsgevoel	2019	36%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt	L&V monitor gemeente
Buurt onveiligheidsgevoel	2019	29%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt in eigen buurt	L&V monitor gemeente
Misdrijven	2020	69,7	46,4	Het aantal misdrijven per 1.000 inwoners	CBS
Tijdelijk huisverbod	2020	28	Niet bekend	Het aantal opgelegde huisverboden	VT/gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. De gegevens van deze website zijn waar mogelijk aangevuld met de meest recente data vanuit de gemeente Arnhem.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Winkeldiefstal	2020	4,8	2	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning	2020	2,2	1,8	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven	2020	7	4,6	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging	2020	10,8	6,2	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt	2019	101	132	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt
Jongeren met delict voor rechter	2019	1	1	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders
- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Voor Arnhem als gewilde, groene en vitale stad is een goede en betrouwbare bereikbaarheid alsmede de toegankelijkheid van de stad een essentiële voorwaarde. Om de sociale (toegankelijke) en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor auto's fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad alsmede in wijken, en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu/ duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer. Dit programma omvat onderwerpen als: bereikbaarheid, balans tussen alle modaliteiten (auto-fiets en OV) en duurzame mobiliteit.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is beter bereikbaar

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

We geven in 2020 vorm aan deze ambitie door een integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid te voeren en door te ontwikkelen met oog voor een evenwichtige inzet op fiets, openbaar vervoer, auto en parkeren.
De bereikbaarheid van de stad in de regio als geheel, en van de binnenstad in het bijzonder, is van groot belang. Integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid gaat over het faciliteren van parkeervoorzieningen voor fiets en auto en een mix van fiets-, OV- en automaatregelen met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten. Sterkere positionering van duurzame vervoerswijzen zijn randvoorwaardelijk voor de bereikbaarheid van de stad.

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	

Er zijn goede stappen gezet om de kwaliteit van het vervoersysteem dat voor iedereen beschikbaar moet zijn verder te verbeteren. Er zijn veel concrete (hoogwaardig) openbaar vervoer- en fietsprojecten in voorbereiding. Ook zijn er enkele projecten in voorbereiding waarmee verkeersonveilige locaties worden aangepakt. Deze projecten zullen de komende jaren worden gerealiseerd.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Goede parkeervoorzieningen zijn een belangrijke randvoorwaarde bij een goede bereikbaarheid. Bij het opstellen van de nieuwe parkeernormen is vastgesteld dat er behoefte is aan een brede visie op parkeren waar deze normen, maar ook andere thema's rondom parkeren (parkeerregulering, aantal beschikbare parkeerplaatsen), onderdeel van uitmaken. Er is een start gemaakt met het opstellen van deze visie op parkeren.

Het onderzoek naar het functioneren van de officiële en officieuze transferia van Arnhem en mogelijke nieuwe locaties is afgerond. Op basis van dit onderzoek wordt verder ingezet op hubs (multimodale punten waar flexibel en snel kan worden overgestapt) om de bereikbaarheid van Arnhem verder te verbeteren.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Er is verder gebouwd aan laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Er zijn (zeer) veel infrastructuurprojecten in voorbereiding om het gebruik van schoon vervoer (fiets, openbaar vervoer) te stimuleren. Er is een start gemaakt met het opstellen van een visie op deelvervoer.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	
Lobbyen met betrekking tot het spoordossier	

Arnhem is via de regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio) op dit moment betrokken bij de totstandkoming van de Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040. In deze ontwikkelagenda geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de wat langere termijn, na 2030.

We lobbyen als regio (Arnhem) op dit moment bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) en proberen dit nu op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). De lobby richting het ministerie richt zich op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een ongelijkvloerse kruising bij spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer

In het huidige coalitieakkoord heeft de bereikbaarheid van de stad Arnhem prioriteit gekregen. Dat heeft geresulteerd in een toenemend aantal fiets- en openbaar vervoerprojecten. Extra inzet op deze duurzame vervoerswijzen is ook noodzakelijk vanwege de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende noodzaak om de stad bereikbaar en leefbaar te houden. In samenwerking met de provincie en de regio zetten we vol in op de fiets en Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV). Het afgelopen jaar is er gewerkt aan de voorbereiding van de Arnhemse delen van de snelfietsroute Arnhem - Dieren, het project Westervoortsedijk, HOV IJssellaan en bussenplein Kronenburg. Om deze en andere projecten te kunnen realiseren, is ook voor miljoenen euro's subsidie binnen gehaald bij het Rijk en de Provincie Gelderland.

Projecten die afgelopen jaar zijn gerealiseerd, zijn: aanleg van een voetpad langs het fietspad Kruisstraat (onderdeel van het RijnWaalpad), vrijliggend fietspad Monnikensteeg en de fietsstraat BP Verschuerstraat).

Opstellen automaatregelenpakket

De coronacrisis heeft de situatie op de weg en de hoeveelheid autoverkeer veranderd. Het gaat daarbij om de hoeveelheid verkeer en met name de verdeling over de dag. Hierdoor is de aanpak van deze inspanning veranderd. Er wordt nu vooral onderzocht hoe de lessen en effecten van de coronaperiode basis kunnen vormen voor een structurele aanpak van de autobereikbaarheid waarbij Arnhem wel bereikbaar is voor bezoekers, maar waarbij het voor het doorgaand verkeer niet interessant is om door Arnhem te rijden.

Actualisatie parkeernormering inclusief flexibele toepassing en parkeercapaciteit Centrum (Singelgarage)

Er zijn het afgelopen jaar goede stappen gezet in zowel het actualiseren van de parkeernormen, als het opstellen van een parkeeraanpak voor de wijken. Gedurende het proces is geconstateerd dat, om beide zaken goed te kunnen doen en goed op elkaar af te stemmen, er een brede visie op parkeren nodig is. Deze wordt momenteel opgesteld.

Ontwikkelen transferpunten

Het onderzoek naar potentiële transferlocaties is afgerond en met de raad gedeeld.

Opstellen bereikbaarheidsprofielen

Een bereikbaarheidsprofiel beschrijft de kwaliteit van de bereikbaarheid van locaties met de auto, het openbaar vervoer of de fiets. Er is bewust gekozen deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit het programma NemiA. Belangrijkste relatie daarbij is met de werkgeversaanpak. Om zakelijke ritten en woon-werkverkeer via slimme en schone alternatieven te organiseren zal immers een goed beeld van bereikbaarheid van locaties met de verschillende modaliteiten nodig zijn. Op basis daarvan kunnen namelijk goede, duurzame vervoerwijzen worden aangeboden.

Mobiliteitsdata op orde brengen

Het rapport is opgesteld en de belangrijkste resultaten zijn met de raad gedeeld.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Zie de inspanningen benoemd bij het vorige doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie/ Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer/ Opstellen automaatregelenpakket/ Ontwikkelen transferpunten/ Mobiliteitsdata op orde brengen

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Ontwikkelen integrale laadinfrastructuur

Er wordt nu gestart om per wijk een plaatsingsplan te maken om vervolgens direct de laadpunten conform dat plan te realiseren.

Opstellen mobiliteits-communicatieplan

Er is bewust voor gekozen om deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit andere programma's.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.254	21.735	21.710	21.575	135
Baten	8.963	8.309	4.866	5.316	451
Saldo lasten en baten	***-12.292***	***-13.425***	***-16.844***	***-16.259***	***585***
Toevoegingen aan reserves	8.966	6.642	7.281	7.785	-505
Onttrekkingen aan reserves	8.330	8.537	8.493	7.856	-637
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-636***	***1.895***	***1.212***	***71***	***-1.141***
Gerealiseerd resultaat	**-12.927**	**-11.530**	**-15.632**	**-16.188**	**-556**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	95	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-263	N	Uren beleid	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	246	V	Bereikbaarheidsaanpak binnenstad	N	I	BR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	337	V	Onderhoud panden stationsgebied	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	250	V	Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal	N	I	BR
	-475	N	Projecten (zie baten)			
Baten	265	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-210	N	Opbrengst garageparkeren	J	I	AR
	475	V	Projecten (zie lasten)			
Toevoegingen aan reserves	-326	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-326	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-531	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-531	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Bereikbaarheidsaanpak binnenstad

In 2020 zijn de kosten voor de bereikbaarheidsaanpak binnenstad €246.000 lager uitgevallen. Corona heeft ertoe geleid dat een aantal activiteiten moesten worden uitgesteld. Bijvoorbeeld regionale projecten in het kader van Slim&Schoon onderweg en werkzaamheden rondom autobereikbaarheid. Vanwege het uitstel van de nieuwe OV-concessie werden ook daarvoor minder kosten gemaakt.

Onderhoud panden stationsgebied
Het onderhoud aan twee panden in het stationsgebied is lager uitgevallen. Mede door corona is minder gebruik gemaakt van het busplein (Stationsplein-West). Hierdoor was minder incidenteel onderhoud nodig. Daarnaast heeft de Nederlandse Spoorwegen minder kosten doorbelast voor de Openbaar Vervoer Terminal aan het Stationsplein. Van het voordeel op deze laatste locatie wordt € 84.000 gereserveerd aan de BR Onderhoud vastgoed voor planmatig onderhoud in de toekomst.

Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal
Het in 2020 geplande herstel van de beschadigde tunnel (begroot € 250.000) is uitgesteld naar 2021. Dit voordeel wordt verrekend met de BR Bereikbaarheidsfonds.

Parkeerexploitatie
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Projecten
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat van de gemeente Arnhem.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering bereikbaarheid binnenstad auto	2018	6,3	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad ov	2018	8,2	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets	2018	8,4	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot	2018	4.600	7.300	CO2-uitstoot autoverkeer exclusief auto(snel)wegen. Ton per 1.000 inwoners	RWS klimaatmonitor
Aantal elektrische voertuigen	2019	7	11,8	Elektrische personenauto's per 1.000 inwoners	RDW
Aantal personenauto's	2019	66.182	8.677.911	Aantal motorvoertuigen voor personenvervoer over de weg, exclusief brom- en motorfietsen	CBS
Aantal ongevallen/ verkeersdoden	2019	2	552	Aantal verkeersongevallen, dodelijke afloop	Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020).

Actuele beleidskaders

- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem zet in op aandacht voor de bedrijvige, ondernemende en aantrekkelijke stad. Waar het voor ondernemers goed investeren is, voor de Arnhemmers goed wonen en werken is en waar samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid moet zorgen voor een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Ook streven we naar een stad waar werkgevers en werknemers zich gehoord en bediend voelen in hun vraag naar goed opgeleide arbeidskrachten en passende arbeid, zodat steeds meer Arnhemmers de kans krijgen om mee te doen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers, waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren, waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Mooie werklocaties en clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Energy Hotspot versterken zien wij als een belangrijke kans en uitdaging. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (Herdenkingstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft. Met citymarketing profileren we ons aan de hand van de Arnhemse kernwaarden, ons DNA en onze identiteit.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	

Samen met ondernemersverenigingen en -stichtingen werken we in de stad aan een toekomstbestendig vestigingsklimaat. Samen wordt gewerkt aan verschillende thema's die belangrijk zijn voor kwalitatief goede werklocaties, zoals schoon, heel en veilig, duurzaamheid en klimaat (vergroenen). Door de coronacrisis zijn prioriteiten bij ondernemers bijgesteld en richten ze zich nu voornamelijk op hun eigen bedrijf, de werklocatie in bredere zin staat verhoudingsgewijs minder in de aandacht. Verwachting is wel dat dit, vanuit de huidige organisatiestructuur, wel weer wordt opgepakt in 2021 zodra daar weer ruimte voor is.
Specifiek voor de binnenstad zijn eind 2020, samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad, twee aanvragen door de provincie gehonoreerd om de binnenstad in het algemeen en het binnenstadsmanagement in het bijzonder te versterken vanwege de coronacrisis. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een plan en de tweede op de uitvoering ervan (de provincie heeft twee regelingen opengesteld). Dit projectplan hebben we Herstelplan Binnenstad Arnhem genoemd. Met de subsidies kan dat projectplan in de periode januari-maart in samenspraak met de binnenstad verder worden uitgewerkt in een herstelplan. Uitvoering ervan vindt plaats in de overige maanden van 2021.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

De coronacrisis heeft grote gevolgen gehad voor de aantrekkelijkheid van Arnhem. Die gevolgen worden hieronder bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' toegelicht.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Er wordt door middel van verschillende projecten en samenwerkingsverbanden met onderwijs en bedrijfsleven gewerkt aan optimaler human capital voor werkgevers. Dit gebeurt zowel op het niveau van de stad als de regio. De Visie Kenniscampus HAN (Hogeschool Van Hall -Larenstein) is daar een voorbeeld van. Fase 1 hiervan (visie op onderwijs en onderzoek) is afgerond en er is gestart met de volgende fase (ruimtelijke visie). Daarnaast is de deelname aan het Techniekpact gecontinueerd, waarin met partners uit overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven de campagne TechGelderland ingezet wordt op het binden van jongeren aan de techniek. De verkenning naar een regionale Skills Hub is vanuit het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) economie gestart in 2020 en wordt in 2021 afgerond.
Door de coronacrisis is deze opgave nog urgenter geworden en is intensiever samengewerkt met provincie en de regio om deze opgave gezamenlijk op te pakken. Dit wordt gecontinueerd en geïntensiveerd in 2021 (zie ook hieronder bij 'Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren').

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Wij zijn betrokken bij de verdere ontwikkeling van de drie hotspots op het gebied van energie. Daarbij ondersteunt de gemeente meerjarige projecten op het gebied van energie. Een aantal van deze is dit jaar afgerond. Ook hebben we Arnhem weer beter op de kaart gezet als energiestad door een (inter)nationaal congres en evenement.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	
Betere dienstverlening aan ondernemers	

Begin 2020 is de pilot Van Bedrijven Weten (VBW) gestart. Bij het werken aan een betere dienstverlening voor ondernemers gaat het om het verbeteren van informatievoorziening voor nieuwe en bestaande bedrijven, om integrale dienstverlening zowel online als offline, om het bijeen brengen van ondernemers (netwerk) en het gericht acquireren en voeren van accountmanagement. Met deze pilot is ingespeeld op de behoeften die door ondernemers zijn uitgesproken in meerdere onderzoeken naar ondernemersdienstverlening, zoals de één-loket-gedachte (één aanspreekpunt voor ondernemersvragen) en een goede afstemming tussen de backoffice en de frontoffice binnen de gemeente.
In 2020 zijn diverse acties ondernomen die hebben gezorgd voor een verdere optimalisering van de ondernemersdienstverlening binnen de gemeente Arnhem. De Ondernemersdesk is ontwikkeld, hier kan iedere ondernemer zijn vraag digitaal naartoe sturen en deze wordt spoedig integraal beantwoord (in 2020 meer dan 800, inclusief vragen over Tozo) Naast de digitale bereikbaarheid is persoonlijk contact met ondernemers van groot belang. Dit gebeurt door de accountmanagers van Vitale Economie, door afdeling Vergunningen, KCC en de Omgevingsdienst. Daarnaast vindt een nauwere samenwerking plaats met het programma Doorbraak naar Werk op actuele onderwerpen die van belang zijn voor ondernemers, zoals van werk naar werk, recht op om- of bijscholing en sociaal ondernemerschap.
Er zijn uiteindelijk extra veel inspanningen vanuit VBW verricht om ondernemers zo goed en snel mogelijk te ondersteunen bij hun vraagstukken betreffende de coronacrisis. Ontwikkeld zijn de servicedesk Tozo, het 1,5-meterloket en loket Geldzaken & Ondernemers. De coronacrisis heeft in 2020 een stevige stempel gedrukt op de uitvoering van de pilot VBW. Eind 2020 is gestart met de evaluatie van de pilot.

Accountmanagement en ondernemersbijeenkomsten zijn in 2020 sterk gericht geweest op afstemming en ondersteuning in de coronacrisis. Dit heeft plaats gevonden door individueel contact met bedrijven en door structureel overleg met brancheverenigingen. Als voorbeeld kan de extra inzet in de binnenstad benoemd worden. Veel van de bedrijvigheid die het hardst geraakt is door de crisis is hier gevestigd (horeca en retail). Daarom is er stelselmatig overleg gevoerd met de diverse brancheverenigingen, maar ook met individuele ondernemers. Een ander voorbeeld zijn de (kleine) groepsbijeenkomsten over de gevolgen van de coronacrisis met werkgevers en zelfstandig ondernemers.

Tot slot, zal de MKB-deal, die met het Rijk gesloten is in 2020, het komende jaar mkb-ondernemers gaan ondersteunen bij digitaliseringsvraagstukken. Met deze ondersteuning kunnen zij bijvoorbeeld de digitale bereikbaarheid voor klanten vergroten of de interne bedrijfsprocessen optimaliseren.

Voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties

Vanuit de regio wordt goed samengewerkt om vraag en aanbod in werklocaties in evenwicht te krijgen. In 2020 is het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) herzien om deze afspraken goed voort te zetten. In 2021 gaat het RPW ter besluitvorming naar de colleges en raden.
Tevens is in 2020 gestart met het herijken van het kantorenbeleid. Met het nieuwe kantorenbeleid kunnen we beter inspelen op de behoefte en vraag naar kantoorlocaties. Lokaal wordt door StAB verder geïnvesteerd in het schoon, heel en veilig maken en houden van de 6 open bedrijventerreinen. StAB heeft daarbij ingezet op een Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en hiervoor een certificaat behaald.

In 2020 is ook een start gemaakt met het implementatieplan Nieuwe Haven. Dit is een uitwerking naar aanleiding van het vaststellen van de Visie op de Nieuwe Haven. Deze visie is in feite een koersdocument waarmee de raad heeft aangegeven dat de Nieuwe Haven weer een optimale bedrijfshaven moet worden waarin onderwijs, bedrijfsleven en overheid samenwerken. Daarnaast moet de focus in de haven liggen op duurzaamheid, circulaire economie en groei van werkgelegenheid. Tot slot is voor IJsseloord 2 gewerkt aan de realisatie van een nieuwe bestemmingsplan.

Een betere bereikbaarheid van de stad

Om passende oplossingen op te starten voor ander vervoer of modal shift, zal een onderzoek gedaan worden naar de herkomst van medewerkers die werken op de Arnhemse werklocaties. Door verschuiven van accenten in werkzaamheden op economisch gebied door corona, is hierin vertraging opgelopen. Beoogd wordt het onderzoek in 2021 uit te voeren (resultaten in het derde kwartaal 2021).

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Onderzoek naar voldoende en type woningen voor (potentiële) werkgevers en werknemers is in 2020 niet opgestart vanwege de focus op werkzaamheden in de ondersteuning van ondernemers in de coronacrisis. Beoogd wordt in het eerste kwartaal van 2021 dit onderzoek te starten.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

Bruisende Binnenstad

De coronacrisis heeft enorme impact op de binnenstad en zijn ondernemers. Van de ene op de andere dag sloot de horeca, waarmee een belangrijk bezoekmotief verdween waar ook andere sectoren veel last van hadden. De ondernemers toonden creativiteit om toch de klanten te bedienen, maar nagenoeg iedereen heeft te maken met teruglopende omzetten. In het laatste kwartaal sloot ook het grootste gedeelte van de detailhandel de deuren en is het stil in de binnenstad. Geconcludeerd wordt dat de steunmaatregelen op landelijk en lokaal niveau helpen, maar dat een deel van de bedrijven de bedrijfsvoering toch zullen staken. Door de crisis ligt verschraling van de binnenstad op de loer. Denk aan leegstand, verdwijnen van winkels, faillissementen van horecagelegenheden, dalend aanbod van evenementen, verminderd organiserend vermogen, toenemende kans op ondermijning en aantasting van de leefbaarheid. Acties voor herstel op de korte en langere termijn zijn van belang.

In het afgelopen jaar is eerst ingezet op de directe gevolgen van de crisis en zijn ondernemers ondersteund en op allerlei wijze gefaciliteerd in wat nog wel kon. Er zijn bezorgdiensten opgezet, de digitale binnenstad is ondersteund, er zijn ruimere terrassen toegestaan en er is een wekelijkse overlegstructuur met alle betrokkenen opgezet. Ook stonden we in nauw contact met de verschillende brancheorganisaties, zoals KHN, CCA en InRetail en hebben wij hen ondersteund in hun lobby richting Den Haag. Ook is er aandacht geweest voor de omliggende schil van de binnenstad en is er een actieplan Schoon, heel en veilig opgezet voor de Steenstraat.

Tegelijk met de inzet op de korte termijn, zijn er ook voorbereidingen gestart voor het herstel op de langere termijn. Dit vraag veel energie van betrokken partijen en daarbij is samenwerking en een gedegen organisatiegraad en -vermogen onontbeerlijk. Samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad zijn twee aanvragen bij de provincie ingediend (en inmiddels gehonoreerd) om de binnenstad en het binnenstadsmanagement tijdelijk te versterken. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een herstelplan. De tweede ziet toe op uitvoering in de overige maanden van 2021 en richt zich op transformatie van de openbare ruimte, van functies en van vastgoed, op duurzame gastvrijheid, op het versterken van ondernemerschap en organisatiekracht en op monitoring.

Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers

Door de coronacrisis hebben de oorspronkelijke plannen een andere invulling gekregen. Er is ingezet op activiteiten om de Arnhemmer en de bezoekers op een positieve manier een hart onder de riem te steken. Zo zijn er door Arnhemmers liefdesbrieven aan Arnhem geschreven, is in samenwerking met Loesje de stad behangen met posters en is er een actieve bijdrage geleverd aan Zomer in Arnhem.
Daarmee heeft Citymarketing Arnhem zich in 2020 steviger gepositioneerd en zich ook als organisatie verder ontwikkeld. Wat daaraan ook een belangrijke bijdrage heeft geleverd is de (door)ontwikkeling van het beeldmerk en de lancering van de website www.ditisarnhem.nl. De website is ingericht voor bedrijven, studenten, bewoners en bezoekers. Hij vertelt de verhalen over Arnhem voor de verschillende doelgroepen, in perspectief van de Arnhemse kernwaarden groen, creatief en vrij.

Zomer in Arnhem
In de zomer van 2020 is een prachtig cultureel en recreatief programma in en rond Arnhem voor het voetlicht gebracht. Achterliggend idee was dat veel Arnhemmers deze zomer thuis zouden blijven in stad en regio en dat daarnaast de campings, vakantieparken en hotels vol zouden zitten met bezoekers van buiten de stad. Dat bleek ook zo te zijn. Om bewoners en bezoekers van een passend en veilig programma aan activiteiten te voorzien, is regie gevoerd op tijd en plek van activiteiten. Dat mondde uit in een aantrekkelijk, veilig en gezond activiteitenprogramma vol cultuur en vermaak voor onze bevolking en bezoekers. De lokale economie en werkgelegenheid hebben hiermee een positieve impuls gekregen. Dit initiatief kon in zeer korte tijd ontwikkeld worden door een goede samenwerking tussen Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen, stichting Citymarketing, Platform Arnhem, de gemeente Arnhem en natuurlijk alle initiatiefnemers en organisatoren van activiteiten in de stad.

Stimuleren van herhaalbezoek, langer verblijf en meer besteding

De recreatieve sector heeft een bijzonder zwaar jaar achter de rug. De pandemie heeft er voor gezorgd dat horeca en verblijfsrecreatieve bedrijven een deel van het jaar de deuren gesloten moesten houden. Er is een onoverbrugbaar verlies aan inkomsten. Ook is het overgrote deel van de grote evenementen afgelast of uitgesteld (waaronder Sonsbeek2020, Koningsdag, FDFA, Innovate).
Samen met het Rijk en de provincie is gezocht naar manieren waarop de ondernemers ondersteund konden worden. Naast de loonsteun en financiële compensatie is de voucherregeling hier een voorbeeld van. Daarnaast is besloten de uitvoeringstermijn van Gelderland Herdenkt Airborne en Veluwe Remembers met een jaar te verlengen. Niettemin krijgt de sector harde klappen.

Vanwege de pandemie bleven Nederlanders in de vakantie dichter bij huis. Dit hebben we ook in Arnhem en omgeving gezien. Tijdens de openstelling van bedrijven in de zomer raakten vakantieparken en campings in de omgeving voller. Bezoekers wisten Arnhem weer te vinden en Arnhemmers zochten vertier in de stad en haar groene kernen. Om die reden is samen met de partners Stichting Citymarketing Arnhem, Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) en ondernemers in de stad het programma 'Zomer in Arnhem' opgezet. Met dit programma boden we bezoekers en bewoners van Arnhem een aantrekkelijk, interessant maar bovenal veilig en gespreid aanbod.

Ook op andere fronten is er gewerkt aan het ondersteunen van de sector. We haalden investeringen naar voren en zetten in op een duurzame versterking van de recreatieve sector. Er is vervroegd begonnen aan het ontwikkelen van het belevingsgebied Veluwezoom, scheepvaartrechten voor cruiseschepen zijn gehalveerd, het ontwerp voor het wandelnetwerk is afgerond en ingediend voor uitvoering, en de toeristische uitvoeringsagenda voor de regio Arnhem - Nijmegen heeft vorm gekregen. Deze activiteiten hebben geleid tot kwaliteitsverbetering van het recreatieve product en leverden een financiële impuls. Dit was niet alleen aantrekkelijker voor bezoekers maar verbeterde ook de leefkwaliteit van onze bewoners.

Bridge to Liberation
De herdenkingsavond van 18 september werd in zijn geheel uitgezonden door Omroep Gelderland op tv en via livestream. In plaats van 25.000 mensen aan de voet van de John Frostbrug waren er nu 550 gasten als publiek op één van de gastenontvangst locaties. Ruim 513.000 mensen zagen op tv of via livestream Bridge to Liberation en hebben op die manier kunnen stilstaan bij de impact van de oorlog naar aanleiding van de Slag om Arnhem.

Hoogwaardig voorzieningenniveau

De coronamaatregelen zijn ingevoerd rond de start van het evenementenseizoen en daardoor hebben er in 2020 niet zo veel evenementen in Arnhem plaatsgevonden als gepland. Wel zijn evenementen voorbereid of in kleinere vorm doorgegaan. Niet alleen de creatieve industrie was actief met nieuwe virtuele evenementen en het zoeken naar verbindingen met andere partijen. Ook andere partijen waren creatief in planvorming en uitvoering. Zo waren er vooral evenementen waarbij afstand gehouden kon worden. Voorbeelden daarvan zijn Strand Zuid, Popup Park, Hoogte 80, Groenmarkt, een aardbeien drive-in en kermis bij het GelreDome, een aangepast NK BMX en een Bridge to Bridge run waar iedereen op het moment van eigen keuze de route af kon leggen. Ook de voorbereiding van het WK BMX in 2021, het WK Volleybal 2022 en de planvorming voor de toekomst zijn doorgegaan. In de zomermaanden was er een uitgebreid Zomer in Arnhem-programma voor toeristen en eigen inwoners. Door het kwijtschelden van de legeskosten en het coulant omgaan met subsidies hebben organisatoren van evenementen enigszins uit de kosten kunnen komen.

Creatieve Industrie

De coronacrisis maakte zichtbaar dat de creatieve sector een kwetsbare groep is, die niet met enorme reserves de coronacrisis in is gegaan. Door corona kwamen er veel minder bezoekers fysiek in winkels en workshops en evenementen zijn vrijwel allemaal gecanceld. Dit zorgde voor minder inkomsten bij ondernemers. De ondernemers zijn actief geïnformeerd over de mogelijkheden van steun vanuit het Rijk (zoals TOZO, TOGS, TVL, uitstel gemeentelijke belasting en omscholing). We ondersteunden de ondernemers, verbonden personen en netwerken en dachten mee.
Tegelijk zagen we dat deze crisis leidde tot creatief denken en samenwerkingen tussen ondernemers en ondernemersorganisaties die anders misschien niet tot stand waren gekomen. Het onconventionele denkvermogen van de creatieve sector is goed inzetbaar in tijden van crisis, waardoor in moeilijke situaties verbindingen worden gemaakt. Dat zagen we bijvoorbeeld terug in de aantrekkingskracht van de 'schil' rondom de binnenstad in het Modekwartier, Spijkerkwartier en Coehoorn Centraal.

In coronatijd voelt de creatieve sector sterke onderlinge verbondenheid (samen sterk), waardoor 'Verenigd Creatief' tot stand is gekomen. Er is een groot belang bij een sterke organisatiegraad binnen de creatieve sector, waar stevig op is ingezet door te verbinden, te faciliteren en aan te jagen. Zo stimuleerde Schakel 025 jonge (startende) creatieven om met een kleine subsidie ambitieuze ideeën uit te werken tot werkelijke plannen. De woningbouwcorporaties (Volkshuisvesting, Vivare, Portaal) hebben de betrokkenheid bij de huisvesting van bestaande creatieve ondernemers tijdens de crisis vergroot. Er zijn afspraken gemaakt over huurverlaging en over de inzet van creatieve ondernemers voor bewoners in een wijk, waarmee deze ondernemers hun maatschappelijke meerwaarde konden tonen. In het kader van onze huisvestingsopgave voor de creatieve en culturele sector werken gemeente (economie en cultuur), woningbouwcorporaties en SLAK constructief samen.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren

De samenwerking om te komen tot een regionale Human Capital Aanpak is één van de drie speerpunten van het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) Economie van de regio Arnhem - Nijmegen. Er is een opdracht uitgezet om de aanzet voor een regionale Skills Hub te maken en het voorstel voor een MKB-deal met thema digitalisering is eind 2020 gehonoreerd. Met de provincie en The Economic Board vindt, mede vanuit de urgentie van de coronacrisis, afstemming plaats over de human capital opgave en investeringen daarop.
In de opgave Productieve regio van de Groene Metropoolregio is human capital als speerpunt opgenomen en gaat er gewerkt worden aan een regionale human capital agenda.

Aantrekken en binden van studenten

Op basis van de mondeling overeengekomen samenwerkingsovereenkomst eind 2019 hebben de vier Arnhemse kennisinstellingen en de gemeente uitvoering gegeven aan Arnhem Studiestad in 2020. Gezamenlijk hebben we onder andere via een nieuwe introductievideo en sterkere verbinding met City Deal Kennis Maken gewerkt aan het aantrekken en binden van (nieuwe) studenten. Arnhem Studiestad blijft het platform waar studentgerelateerde zaken in de stad belegd zijn.

Het bieden van faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals in de energiesector

Het onderzoek met betrekking tot de businesscase voor het opzetten van een regionale (bedrijfs)opleiding IT & energie is afgerond. Voor het vervolg is door de initiatiefnemers een subsidieverzoek aan de provincie gedaan. Daarnaast is door SEECE gestart met de learning community wijkgerichte energietransitie in Elderveld. Ook wordt er door middel van het opzetten van het Innovatielab en programma Connectr verder gewerkt aan hybride leeromgevingen voor studenten en professionals in de energiesector. De eerste fase (visie op onderwijs en onderzoek) van de visie Kenniscampus HAN/ HVHL, waar een verkenning naar een sterke onderwijsketen energie deel van uitmaakt, is afgerond.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

In 2020 zijn de gesprekken met Arnhems Buiten om te komen tot een ontwikkelingsperspectief voor het gebied weer opgepakt. Ook wordt er gewerkt aan de visie kenniscampus HAN/ Van Hall Larenstein. Het eerste deel is wat een onderwijs- en onderzoeksvisie betreft, afgerond. Dit gaat in het tweede deel van de visie vertaald worden in een ruimtelijke en bereikbaarheidsvisie. Ook IPKW is bezig met het opstellen van een visie voor haar werklocatie. In alle visies is aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit en bereikbaarheid van de locatie. Op het IPKW wordt ook gewerkt aan de realisatie van het Innovatielab Connectr, wat een inspirerende werk- en leeromgeving moet gaan opleveren voor werkgevers, werknemers en studenten.

Innovatie stimuleren

De gemeente cofinanciert verschillende meerjarige projecten. Dit jaar zijn bijvoorbeeld de haalbaarheidsstudie Eusebius Waterstof en Power2Power positief afgerond. De laatste heeft een vervolgsubsidie bij de provincie aangevraagd. Een project dat dit jaar is gestart is Enowatts (ENergieOpslag in WATerstof: Toepassingen en Scenario's). De HAN onderzoekt in een tweejarig project in samenwerking met bedrijven de opslag van windenergie met behulp van waterstof.

Bouwen aan een groeiend energie ecosysteem

Er zijn in samenwerking met The Economic Board twee rondetafelgesprekken georganiseerd met het bedrijfsleven waaruit minimaal één gezamenlijk project is gekomen tussen bedrijven. Daarnaast is bekend geworden dat een Arnhems bedrijf in zonnefolie investeert in Indonesië waarbij ook een grotere fabriek in Arnhem komt. Bij de ontvangst van de Indonesische delegatie heeft de gemeente geparticipeerd en daarmee gefaciliteerd in een groei van het ecosysteem.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als energiestad

In januari was Arnhem gastheer van het Combined Energy congres tussen Nederland en Nord Rhein Westfalen waarbij ook minister Wiebes aanwezig was. De opvolging met een workshop voor Tweede Kamerleden over waterstof is door de coronacrisis niet doorgegaan. In plaats daarvan vindt in januari 2021 een digitaal werkbezoek van kandidaat Kamerleden plaats op IPKW in het kader van NL Slim benutten met een vraaggesprek over Connectr. Het Energie-evenement 'Future of us' is door corona dit jaar in september in digitale vorm gehouden in plaats van in fysieke vorm in mei. In het najaar zijn we ook gestart in samenwerking met Citymarketing, onderwijs en bedrijfsleven met het opstellen van een propositie over de positionering van Arnhem als energiestad.

Naast bovengenoemde inspanningen, is in 2020 met onze partners in de stad gewerkt aan een actiegerichte economische agenda. De twee hoofdopgaven en drie groeibepalende randvoorwaarden geven voor de komende jaren de focus op inhoud en de inzet van middelen. Zo wordt gericht gewerkt aan de economische en maatschappelijke opgaven en het verzachten van de economische impact van corona. Jaarlijks wordt er een uitvoeringsagenda opgesteld die bijdraagt aan de hiervoor beschreven doelen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
We maken een lobbyagenda in relatie tot onze herstelagenda en de herstelagenda's van andere overheden	

In 2020 is er gewerkt aan het opstellen van een brede Arnhemse lobbyagenda. Er is, in samenwerking met twee externe adviseurs, een traject gestart om de inhoud van de Arnhemse lobbyagenda en de organisatie van public affairs in de gemeentelijke organisatie beter te beleggen. En het huidige public affairs netwerk te versterken. Deze agenda is onder andere gebaseerd op de Arnhemse Herstelagenda en het coalitieakkoord uit 2018 en loopt op koers. De lobbythema's die in deze agenda staan worden met de ambtelijke teams nader uitgewerkt. Ook wordt verder uitgewerkt hoe public affairs steviger belegd kan worden in de organisatie.
Op basis van de lobbythema's en de concrete projecten (waar bijvoorbeeld financiële middelen voor de uitvoering nodig zijn) die aan deze agenda hangen is er een lobby gevoerd naar de Provincie Gelderland en naar het Rijk. Er is aanspraak gemaakt op specifieke subsidies die vanuit de provincie Gelderland beschikbaar waren gesteld om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen (denk aan laptops voor kinderen uit gezinnen met een minimaal inkomen, openbare ruimte klaarmaken voor de 1,5 meter maatregelen en extra activiteiten afvalinzameling). Ondanks de compensatie van het Rijk en de provincie komt de gemeente Arnhem middelen tekort om alle gevolgen van de coronacrisis op te vangen. In 2021 worden hier vervolgacties op ondernomen met het bestuur, de ambtelijke organisatie en partners uit de netwerken in de stad en regio om een gezamenlijke sterke lobby op te zetten om concrete resultaten te behalen om onder andere meer financiële middelen voor de gemeente Arnhem te verwerven.

Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen starten we een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem	

Samen met het bedrijfsleven (Rabobank Arnhem) en kennisinstellingen (HAN en ArtEZ) is een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem opgericht.
De Innovatiefabriek is sinds juni 2020 actief van start gegaan met de pilot 'StartClub Arnhem' in opdracht van de gemeente. In 2020 is de 'aanjager' aangesteld, om bedrijfsleven, coaches en starters aan het platform te verbinden. In 2020 zijn er 90 actieve leden en ruim 180 nieuwsbrieflezers aan de StartClub gebonden. Er zijn verschillende workshops gegeven, coaches aangesloten en sponsoren vanuit het Arnhemse bedrijfsleven betrokken. De adviesgroep bestaat uit HAN, ArtEZ, Rabobank en gemeente Arnhem en is tweemaal bij elkaar gekomen in 2020. Samenwerking met StartUp Nijmegen is gezocht. Door de coronacrisis heeft de pilot wat opstartproblemen gehad, met name op het gebied van zichtbaarheid naar starters en het committeren van Arnhemse partners, evenals organiseren van fysieke huisvesting/ werkplekken.
Uit de voortgang en groei van de StartClub blijkt dat het belang van een 'community' voor startende ondernemers van meerwaarde is, zeker nu ontmoeten nog niet mogelijk is.

Investeren in een leefbare en groene stad	
Met een 'Zomer in Arnhem'-programma bieden we op het gebied van cultuur, vermaak en toerisme tijdens de zomermaanden Arnhem veilig en gezond ondersteuning	

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Stadsmarketing richt zich met campagnes en acties op juist de inwoners van de stad en regio

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Voor de vergunning van tijdelijke uitbreiding van terrassen hoeven geen leges te worden betaald, de uitbreiding blijft mogelijk tot 1 oktober

Deze maatregel is uitgevoerd.

We gaan geen leges heffen voor evenementen die in de periode half maart tot 1 september niet hebben plaatsgevonden, en geen leges heffen op vergunningen voor evenementen die voor de periode tot 1 september worden aangevraagd

Deze maatregel is uitgevoerd.

Scheepvaartrechten voor cruiseschepen voor de periode van 1 april tot 1 oktober gaan we halveren

Deze maatregel is uitgevoerd.

Versterken en vernieuwen

In overleg met ondernemers, ondernemersverenigingen en kennisinstellingen onderzoeken we steeds mogelijkheden om juist in deze tijd innovatiekansen niet verloren te laten gaan

In samenwerking met de provincie Gelderland en Oost NL zetten we een voucherregeling op voor haalbaarheidsstudies voor innovaties in de energie ten behoeve van MKB-ondernemingen. Door dit samen met de provincie en OostNL te doen, hebben we het beschikbare bedrag vanuit de Herstelagenda vergroot met een provinciale bijdrage.

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Concrete visie op circulair Arnhem (19M125)

In vierde kwartaal van 2020 is de Visie ' Circulaire Economie Arnhem' en Op weg naar een circulair Arnhem - plan van aanpak 2020 -2023 opgeleverd.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Facility Point
GO Arnhem Nijmegen City Region
Recreatieschap Overbetuwe
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN - Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (het voormalige RBT KAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	9.501	5.676	5.849	6.424	-575
Baten	3.704	983	1.751	1.316	-434
Saldo lasten en baten	***-5.798***	***-4.693***	***-4.098***	***-5.107***	***-1.009***
Toevoegingen aan reserves	431	0	120	249	-129
Onttrekkingen aan reserves	441	115	265	401	136
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***10***	***115***	***145***	***153***	***8***
Gerealiseerd resultaat	**-5.787**	**-4.578**	**-3.953**	**-4.955**	**-1.001**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-485	N				
Economische Zaken / Acquisitie	-826	N	Uren beleid	N	I	AR
Toerisme en recreatie	341	V	Gelderland Herdenkt (zie ook baten)	N	I	AR
Baten	-341	N				
Toerisme en recreatie	-341	N	Gelderland Herdenkt (zie ook lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Gelderland Herdenkt

Het project Gelderland Herdenkt zou in eerste instantie in 2020 afgerond worden. Door corona is de looptijd van dit project verlengd tot mei 2021. Als gevolg hiervan is in 2020 € 341.000 minder subsidie ontvangen en verstrekt dan begroot. De verwachting is dat deze baten en lasten in 2021 alsnog volgen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Ondernemersfonds Arnhem
- St. Made in Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen
- St. Airborne Museum
- St. Bridge to Liberation

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering binnenstad	2018	7	Niet bekend	Gemiddelde waardering van bezoekers voor de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Snelgroeiende bedrijven	2019	21,4	16,8	Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar)	CBS - Lokale economie
Oprichting bedrijven	2019	128,9	107	Oprichtingen per 1.000 vestigingen	CBS - Lokale economie
Aantal bezoekers binnenstad	2018	328	Niet bekend	Aantal bezoekers binnenstad x1.000	Binnenstads-monitor

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Demografische druk	2020	58	70	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).	CBS - Bevolkingsstatistiek
Banen	2019	974,8	792,1	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Vestigingen	2019	148	151,6	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Functiemenging	2019	58,6	53,2	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).	LISA

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenbeleid;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.

Onderwijs

Onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en om werk te vinden. Onderwijs speelt een belangrijke rol bij het bieden van betere kansen voor alle inwoners. Kansengelijkheid neemt toe als kinderen al op jonge leeftijd optimale mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen en daarbij passende ondersteuning krijgen. Stevige samenwerking is nodig met partners uit het onderwijs, ondernemers en jeugd(hulp)organisaties. Een voorbeeld van samenwerking is de Maatschappelijk Educatieve Agenda; hierin zijn ambities opgenomen die door het brede onderwijsveld (onderwijs, voorschoolse voorzieningen, kinderopvang) en gemeente zijn onderschreven en worden uitgevoerd.

Samen met partners zorgen we ervoor dat peuters straks goed starten op school, door het onderwijs-achterstandenbeleid (onder andere voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht (alle peuters moeten naar de peuteropvang kunnen). Dat jongeren niet voortijdig school verlaten, een plek vinden op de arbeidsmarkt en de juiste (zorg)ondersteuning wordt geboden. Dat volwassenen zich blijven ontwikkelen (volwasseneducatie) en laaggeletterdheid afneemt. En het onderwijs wordt geboden in een goed en passend gebouw.

Hiermee zorgen we ervoor dat alle kinderen en jongeren in Arnhem de kans krijgen om op te groeien tot wendbare en weerbare burgers die mee kunnen doen in een steeds sneller veranderende wereld.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een goede startpositie op school	

Ondanks de coronacrisis, waarbij kinderopvang en peuteropvang gesloten zijn geweest, zijn de activiteiten in het kader van vroegsignalering en toeleiding naar de peuteropvang gerealiseerd. Dat geldt ook voor de activiteiten die worden gedaan in het kader van onderwijsachterstandenbeleid.

Kansen voor de toekomst

We hebben vanuit de aanpak voortijdig schoolverlaten diverse projecten gefinancierd die zich richten op het voorkomen van schooluitval.
We zien een positieve ontwikkeling in het aantal voortijdig schoolverlaters in Arnhem.
Voor laaggeletterdheid is een Arnhemse aanpak laaggeletterdheid 2021/2022 opgesteld en een programma volwasseneducatie 2020-2024 van de regio Midden Gelderland.

De coronacrisis heeft een grote impact op het onderwijs, met de scholen zijn we goed in gesprek om te kijken wat (structureel) extra nodig is.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een goede startpositie op school	
Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)	

Vanaf 2020 is het aantal uren peuteropvang uitgebreid van 12 naar 14 uur. Dit geldt zowel voor peuters vanuit het Ontwikkelrecht, als voor peuters met een VVE-indicatie (Voor- en vroegschoolse educatie).
Vanaf 2020 is het aantal scholen uitgebreid van 12 naar 25 OAB-scholen.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

De werkwijze voor het regulier basisonderwijs en Lichtenbeek is geïmplementeerd binnen het onderwijs. Dit heeft ervoor gezorgd dat betrokken partijen (onderwijs, Sociale wijkteams, PassendWijs) tijdig met elkaar afspraken maken over de inzet van Jeugdhulp.
Daarnaast zijn voor het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs afspraken gemaakt over de inzet van wijkcoaches op school.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

In vervolg op het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs is dit jaar het jaarprogramma onderwijs 2020 door de raad vastgesteld. Hierin staat vermeld welke projecten in uitvoering zijn en welke projecten in uitvoering worden genomen.

Kansen voor de toekomst

Ontwikkelen van integrale aanpak kwetsbare jongeren tot 27 jaar

De gesprekken die in 2020 zijn gevoerd binnen de verschillende beleidsterreinen hebben ervoor gezorgd dat de integraliteit op uitvoeringsniveau is verbeterd. Door de coronacrisis en de enorme druk op het onderwijs en andere maatschappelijke organisaties, zijn we nog niet tot concrete samenwerkingsafspraken gekomen. Er ligt nog geen vastgestelde aanpak. Dit wordt opgepakt in 2021.

Stimuleren onderwijsvernieuwing (onder andere voor jongeren waarvoor systeem niet passend is)

Met ons nieuwe plan van aanpak voortijdig schoolverlaten 2021-2024, dat we in 2020 ontwikkeld hebben in samenwerking met onder andere het onderwijs, geven we het onderwijs een centralere plek. Met deze vernieuwende aanpak verstevigen we de verbinding tussen onderwijs, thuis en omgeving. Dit gebeurt bijvoorbeeld door jongerenwerkers en rolmodellen de school in te halen. De in 2020 vormgegeven VSV-subsidieregeling geeft ons de mogelijkheid om meer te sturen op dit thema.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met het onderwijs zijn we de Arnhemse Aanpak Onderwijs gestart, om ontwikkeling van kinderen tijdens en na schooltijd een extra boost te geven	

Vanuit de Arnhemse Aanpak Onderwijs is in 2020 onder andere de Invalpool Noodopvang ingericht en is er extra formatie in de klas/ op de groepen ingezet om kinderen extra begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden. Op deze wijze trachten we de effecten van het wegvallen van onderwijs door de eerste lockdown op te kunnen vangen.

Gezamenlijk (vanuit Rijksmiddelen, onderwijsmiddelen van de gemeente en investering vanuit onderwijs zelf) investeren we extra in de ontwikkeling van kinderen, onder andere via de Zomerscholen

Ook dit is onderdeel van de Arnhemse Aanpak Onderwijs. Scholen, kinderopvang en onderwijs investeren samen vanuit deze aanpak op het inlopen van achterstanden door de lockdown. In de zomer 2020 zijn hiervoor onder andere extra zomerscholen ingericht.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	19.075	17.958	18.289	19.216	-927
Baten	3.051	3.045	2.635	2.971	335
Saldo lasten en baten	***-16.024***	***-14.912***	***-15.654***	***-16.245***	***-592***
Toevoegingen aan reserves	9.602	7.753	7.986	8.187	-201
Onttrekkingen aan reserves	8.740	6.299	6.611	6.473	-138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-862***	***-1.454***	***-1.375***	***-1.714***	***-339***
Gerealiseerd resultaat	**-16.886**	**-16.367**	**-17.028**	**-17.959**	**-931**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.059	N				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-600	N	Verschuiving begroting onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-459	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Baten	0					
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Verschuiving begroting onderwijsbeleid

Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In het eerste verzamelbesluit van 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)

De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- Rijn Ijssel Roc
- IVIO-Opleidingen
- AM - supportteam

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht	2020	92%		Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie is gemiddeld 550.	

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2020	2,5	1,7	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (%). De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO
Absoluut verzuim	2019	1,8	2,4	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado
Relatief verzuim	2019	32	26	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs.

Actuele beleidskaders

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen. Het is een stad van makers die zich kenmerkt door een innovatief klimaat. Daarin wordt blijvend geïnvesteerd. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid versterken, zowel landelijk als regionaal. Daarbij moet cultuur verbindend en inclusief zijn en alle lagen van de Arnhemse samenleving verbinden en verrijken.
Regionaal wordt samengewerkt in 025-verband. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed speelt hierbij een grote rol.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter en zijn aantrekkelijker om te wonen, werken en verblijven. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en ervoor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom en de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door. We hebben aandacht voor cultuur(voorzieningen) in de wijk en voor de regionale samenwerking in het kader van ons gezamenlijk cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, samen met Nijmegen, provincie Gelderland en beide cultuurnetwerken CNA en CNN. De cultuurprofielen van 15 regio's dienen als één van de onderdelen voor een nieuw landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Op 11 juni 2019 heeft de minister haar uitgangspunten voor 2021 - 2024 gepresenteerd. Hierin wordt onder andere ingezet op vernieuwing en verbreding van de landelijke culturele basisinfrastructuur door ruimte voor andere disciplines, zoals mode, beeldende kunst en urban arts, verbetering van de beloning voor makers (fair practice code) en cultuureducatie en -participatie. De doelstellingen uit ons cultuurbeleid zijn nog steeds relevant. Om goed aan te sluiten bij de landelijke uitgangspunten en de samenwerking in 025 bereiden we wel een korte actualisatie van Stroom voor.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of mee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, behalve door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	

In het afgelopen jaar is de toegankelijkheid en bereikbaarheid van cultuur en ook cultuurdeelname enerzijds door corona tijdelijk tot stilstand gekomen, anderzijds zijn er allerlei creatieve vormen bedacht om (digitaal en op andere manieren) kunst en cultuur te blijven beleven. De verwachting is dat deze nieuwe vormen van publieksbereik uiteindelijk gaan bijdragen aan een verdere verbreding van cultuurbereik en participatie.

Versterking van de culturele infrastructuur

Het college heeft in maart 2020 ingestemd met de actualisatie van de cultuurnota STROOM: STROOMversnelling, en de raad geïnformeerd. In 2020 en 2021 worden er negen actiepunten uitgevoerd. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt), kunst in de openbare ruimte, de verbinding van cultuur en welzijn, cultuur in de wijken, de culturele samenwerking tussen Arnhem en Nijmegen (025) en de codes Fair Practice, Diversiteit & Inclusie en Governance. Door de coronacrisis en de hieruit voortvloeiende financiële gevolgen zal de uitvoering vertraging oplopen. De focus in 2020 is het behoud van de culturele infrastructuur geweest, wat gelukt is, en daar waar mogelijk het versterken van de sector.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

De samenwerking in de cultuurregio 025 is begin dit jaar verder versterkt. Sinds 1 mei is een 025-makelaar actief voor de periode van twee jaar die werkt aan vijf hoofdlijnen. Verbreding naar de regiogemeenten en regio-instellingen is daar één van. Dat betekent een doorontwikkeling van 025 die zijn weerslag vindt in een door de regio gedragen visie en ambitie. Dit past prima in het regionaal versterkingsproces van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen waarin de cultuurregio 025 een stevige positie heeft gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio'. Een (eerste aanzet tot een) regionale agenda voor 2021-2026 wordt in het tweede kwartaal 2021 uitgewerkt.
In relatie tot corona is in het najaar 2020 door de provincie Gelderland een herstelproces gestart, gericht op wendbaarheid en weerbaarheid van de sector via transformatie en innovatie. Dat moet in elke regio leiden tot een concreet actieprogramma in februari/maart 2021 met ondersteuningsvraag aan de provincie. Dit is een tijdelijke interventie die versnelling brengt in de regionale samenwerking. Gezamenlijk vertrekpunt van al deze trajecten is een duurzame en weerbare regionale infrastructuur en een passend aanbod voor het publiek van de toekomst.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Zichtbaarheid van erfgoed, naar burger en Arnhemse politiek, is ondanks het op koers zijn een punt van aandacht. In de toelichtingen bij de inspanningen hieronder wordt dit nader toegelicht.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	
Cultuur is van en voor iedereen	

De uitvoering van het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs en het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) is vanwege corona voor een periode stil komen te liggen. Sluiting van culturele en onderwijsinstellingen was hier de oorzaak van. Rozet heeft samen met scholen en culturele instellingen stappen ondernomen om zo veel mogelijk, en dan met name online, invulling te blijven geven aan beide programma's. Daarnaast zal geprobeerd worden in 2021 zoveel mogelijk in te halen. Voor de periode 2021 - 2024 is een nieuwe aanvraag ingediend bij het Fonds voor Cultuurparticipatie voor het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. De gemeente Arnhem zal in het programma blijven participeren. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente is structureel begroot binnen de cultuurbegroting in de subsidie voor Rozet. Onderdeel hiervan is ook Meer Muziek in de Klas, een programma waarin de gemeente met het onderwijs en de culturele sector samenwerkt om het muziekonderwijs een structurele plek te geven in het primair onderwijs.
De slotmanifestatie van het programma Age Friendly Cultural Cities Arnhem, een programma om de actieve cultuurparticipatie door ouderen te verduurzamen, kon vanwege corona niet live plaatsvinden. De resultaten van het tweejarige programma zijn daarom in een film, waarbij deelnemende cultuurinstellingen en welzijnsorganisaties hun ervaringen deelden, digitaal gepresenteerd.

Versterking van de culturele infrastructuur

Stimulering van het makersklimaat en van nieuwe verbindingen, ook met andere domeinen

Schakel025, het Arnhemse cultuurplatform werkt nauw samen met de Nijmeegse evenknie Cultuur Academy. Zij hebben een gezamenlijk jaarprogramma uitgevoerd om professionals binnen de kunst- en cultuursector in Arnhem en Nijmegen te ondersteunen. Ook is het Stroomversnellerbudget dat via Schakel025 wordt uitgegeven, waar makers opdrachten uit ontvangen tijdelijk verhoogd vanuit de cultuur coronamiddelen. Sinds 2020 kunnen individuele makers ook terecht bij de kleine culturele subsidieregeling deelregeling 2 van de subsidieregeling Producties, Evenementen en festivals, waardoor zij meer mogelijkheden hebben tot ondersteuning vanuit de gemeente.

Met de herijking van de welzijnsopdracht en de actualisatie van het cultuurbeleid vindt er meer afstemming plaats tussen cultuur en welzijn. Dat moet leiden tot meer verbindingen voor cultuur met andere domeinen. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven, onderhoud van kunst in de openbare ruimte, aankoop van kunst en uitvoering van kunstopdrachten vrij gemaakt. Het makersklimaat kan daarmee verder gestimuleerd worden.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

Op basis van de actualisatie van het cultuurbeleid en een motie van de raad is er in september 2020 een plan van aanpak opgesteld voor de huisvesting van de culturele en creatieve sector dat er voor moet zorgen dat het tekort aan ruimte afneemt. Daarbij wordt intern gekeken wanneer gemeentelijk vastgoed vrijkomt of het geschikt is voor de mogelijke huisvesting van creatieven. Het plan voor de huisvesting van creatieven moet nog door de raad behandeld worden. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven vrij gemaakt.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Met de vernieuwbouw van Museum Arnhem is eind 2020 een mooie mijlpaal bereikt met het uitschuiven van de nieuwe vleugel en het verder opbouwen van de staalconstructie. Verwachting is dat het gebouw laatste kwartaal 2021 wordt opgeleverd en het museum in het eerste kwartaal 2022 heropend wordt.
Eind 2020 is het besluit genomen voor een ingrijpend vernieuwd Stadstheater waarin Introdans en Toneelgroep Oostpool gaan samenwonen. Dit vernieuwde Stadstheater wordt daarmee een toekomstbestendige plek voor de rijksgezelschappen terwijl het tegelijkertijd ruimte biedt aan andere makers, creatieven en inwoners van stad, regio en provincie. Een resultaat dat volledig beantwoordt aan de ambities van de partners in de Lauwersgrachtalliantie. De noodzaak van de investering en de kansen die hiermee benut worden zijn onderschreven. Tegelijkertijd is de benodigde investering fors. Opdracht is bij de uitwerking te streven naar verlaging van de kosten met €10 miljoen. Tevens is een passende bijdrage van de provincie een voorwaarde om de ambitie van een passende, eigentijdse en toekomstbestendige huisvesting te realiseren. De gesprekken hierover met de provincie worden vervolgd. De raad wordt halfjaarlijks geïnformeerd over de voortgang van het project.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen

Zie de toelichting hierboven bij de doelstelling 'Profilering en vitalisering van het culturele klimaat'.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed.

De werkzaamheden liggen op koers. Wel wordt in relatie tot het bovengrondse erfgoed in toenemende mate de noodzaak gevoeld tot monitoring van bescherming. Dit heeft het afgelopen jaar geleid tot casuïstiek.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

Mogelijkheden voor het zichtbaar maken van erfgoed worden ingebracht in projecten waarbij erfgoed een rol speelt. In relatie tot de monumentenzorg hangt zichtbaarheid vooral samen met resultaten van restauraties en herbestemmingen. Als voorbeeld voor 2020 geldt de herbestemming van de torens van de Walburgiskerk, ingericht als thematische kamers. Een ander voorbeeld is de restauratie van de bovenzijde van doorlaatbrug Elden, verbonden met de historie van die plek als instrument in de waterhuishouding. Aan tijd om het Arnhemse erfgoedverhaal breed en in samenhang te vertellen, ontbreekt het nog. Vandaar dat de inspanning als 'gedeeltelijk op koers' is aangegeven. Hier liggen nog veel kansen, ook in relatie tot contacten over dit onderwerp met de gemeenteraad. Regulier werk vraagt echter veel aandacht, ook door een toename in adviesvragen.

In de zomer van 2020 is castellum Meinerswijk door UNESCO bezocht. Naar verwachting volgt dit jaar de uitslag of de Nedergermaanse limes met het castellum zich inderdaad werelderfgoed mag noemen.

Met betrekking tot de historische kelders is de externe verkenning afgerond en vindt in opdracht van de stuurgroep verdere verdieping/uitwerking plaats.

De Open Monumentendag is ook dit jaar in de organisatie ondersteund. Ondanks beperkingen vanuit corona kan teruggekeken worden op een succesvol event.

Na een periode van sluiting is in 2020 de Archeohotspot weer geopend. Vanwege corona konden er nog geen groepsactiviteiten worden georganiseerd; wel zijn presentaties over Arnhems erfgoed gegeven in de reeks van Archeo-Academy.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

Planon, de monumentendatabase, is gevuld met monumentengegevens. Archeologische gegevens volgen in de eerste helft van dit jaar. Een volgende stap kan bestaan uit het vertalen van deze kennis naar een kaartbeeld inclusief het vullen van planon met alle bouwhistorische rapporten.

Monuscript heeft, conform de afspraken met de gemeente, dit jaar weer één deel in de Monumentenreeks uitgegeven: de Geitenkamp.

De archeologische rapporten van de zuidelijke binnenstad zijn in 2020 gereed gekomen. De wetenschappelijke inhoud wordt vertaald naar een publieksversie. De verschillende onderzoeken hebben verrassende informatie over de ontwikkeling van de stad opgeleverd, naast een grote hoeveelheid aan bijzonder vondstmateriaal dat teruggaat tot 900. Een publieksboek vormt een instrument om het grotere, Arnhemse publiek daarover te informeren.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

In 2020 hebben verschillende archeologische projecten plaatsgevonden. Het merendeel is uitgevoerd in opdracht van marktpartijen en hierin heeft de gemeente een regisserende rol aangenomen. Te denken valt aan het vooronderzoek aan de Nieuwstraat, op grond waarvan in 2021 een opgraving gaat starten en diverse opgravingen in relatie tot uit uitvoering van civiele werken (Spijkerkwartier, Elden). In eigen beheer zijn uitgevoerd een proefputtenonderzoek op de Jansplaats, ter voorbereiding op nieuwe riolering en bomenplant en een onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf veld 1 waar een Karolingische weg is aangetroffen uit de 7e/8e eeuw. In 2020 zijn de laatste rapporten van het archeologische onderzoek in de zuidelijke binnenstad opgeleverd. Dit omvangrijke project is daardoor op archeologisch gebied afgesloten. Gewerkt wordt aan het vertalen van de gegevens naar een publieksboek.

Het onderzoek naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf is vooruitgeschoven. Naar verwachting wordt dit omgevormd tot een proefsleuvenonderzoek om de begrenzing goed te kunnen bepalen. Op het grafveld bevindt zich nu nog bouwopslag.

Met betrekking tot de ontsluiting van het depot is in 2020 gewerkt aan het verder digitaliseren van het Schuytgraafproject. Dit nadert zijn afronding waardoor een aanzienlijk deel van het depot ontsloten is. Gekeken wordt of voor het ontsluiten het gebruik van een reguliere database wordt gecontinueerd, of dat aangesloten wordt op speciaal daarvoor ontwikkelde applicaties. De voortgang van werkzaamheden op het depot is overigens wel gehinderd door coronaproblematiek en te nemen maatregelen. Doel is om vóór de verhuizing van het depot naar Museum Arnhem de ontsluiting van data waar nu aan gewerkt wordt af te hebben. Het depot is in 2020 meermaals bezocht door geïnteresseerden en professioneel archeologen die er onderzoek verrichtten. Van beide groepen wordt teruggekoppeld dat het depot, of de vondsten daaruit, meer zichtbaar zouden moeten zijn.

Regioadvisering archeologie

In 2020 zijn stappen ondernomen met betrekking tot een nieuw contract met de regiogemeenten, dat een looptijd heeft van 2021-2024. Dit werk wordt deels gedekt uit provinciale subsidie; deze is weer aangevraagd. De regio-archeologie wordt daarnaast bekostigd uit deelnemende gemeenten. De regio heeft het afgelopen jaar meerdere grote projecten gekend, bijvoorbeeld in relatie tot het doortrekken van de A15. De uren van de regio-archeoloog zijn door de grote hoeveelheid aan opdrachten net als de voorgaande jaren volledig gedekt. Naast werkzaamheden in de regio vormt de regio-archeoloog achtervang van de Arnhemse archeologie en wordt samen opgetrokken en afgestemd in beleidstrajecten.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Ook voor kunst- en cultuurinstellingen zijn er diverse ondersteuningsprogramma's van het Rijk. Voor sommige daarvan is ook een bijdrage van de regionale en lokale overheid vereist. Zo mogelijk voorziet ook de gemeente daarin	

De coronacrisis heeft een grote impact op de culturele sector. De sector is hard getroffen, kan langere tijd maar een beperkt aantal bezoekers ontvangen en heeft zijn deuren meerdere malen geheel moeten sluiten voor publiek. In onder andere de raadsbrieven 'voortgang crisismaatregelen tegen coronavirus' is de raad geïnformeerd over de algemene en specifieke maatregelen vanuit Rijk, provincie en gemeente voor de cultuursector. Daarbij is van belang om de culturele sector niet alleen overeind te houden, maar ook richting toekomst meer flexibel, wendbaar en met name weerbaar te maken. Drie pijlers staan daarbij centraal: noodhulp, overgangssituatie en transitie en innovatie. De pijlers sluiten aan op de lijn vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het advies van de Raad voor Cultuur van 14 september 'Naar een wendbare en weerbare culturele en creatieve sector'.
Op 1 december 2020 is de raad middels de raadsbrief 'Maatregelen ten behoeve van de culturele sector' geïnformeerd over de maatregelen die voor de sector genomen zijn: van amateurkunst tot aan de professionele podiumkunsten en onze grote podia Musis en Stadstheater Arnhem, Luxor Live en Focus Filmtheater. Hiervoor zijn de corona compensatiemiddelen van het Rijk ingezet. De Arnhemse BIS- en fondsgesubsidieerde instellingen hebben rechtstreeks via het ministerie van OCW een bijdrage ontvangen.
De nu genomen maatregelen zullen ook effect hebben op de culturele sector in 2021. Het einde van corona is nog niet in zicht en zowel noodhulp, middelen voor een overgangssituatie alsmede middelen voor innovatie en transitie, blijven nodig. In het eerste kwartaal van 2021 worden verdere maatregelen genomen die ervoor moeten zorgen dat de culturele sector in Arnhem goed door deze crisis komt. Het Rijk zal ook in 2021 de BIS- en fondsinstellingen compenseren voor geleden coronaschade, daarnaast ontvangt de gemeente wederom additionele coronamiddelen voor cultuur, in eerste instantie tot juli 2021. Het gaat hier om een bedrag van €2.751.532.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;
- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	33.320	31.395	31.943	32.652	-709
Baten	6.488	6.042	6.064	5.575	-489
Saldo lasten en baten	***-26.831***	***-25.353***	***-25.879***	***-27.077***	***-1.197***
Toevoegingen aan reserves	2.169	1.191	1.165	1.197	-31
Onttrekkingen aan reserves	1.269	770	1.523	1.186	-337
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-900***	***-421***	***357***	***-10***	***-368***
Gerealiseerd resultaat	**-27.731**	**-25.774**	**-25.522**	**-27.087**	**-1.565**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-630	N				
Cultuur en erfgoed	-542	N	Corona-kosten cultuur	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-342	N	Uren beleid	N	I	AR
Cultuur en erfgoed	-160	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	414	V	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	ARBR
Baten	-484	N				
Cultuur en erfgoed	286	V	Corona-kosten cultuur subsidie provincie	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-924	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	
Cultuur en erfgoed	154	V	Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	-290	N				
Cultuur en erfgoed	-290	N	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	BR

Coronakosten cultuur

Wegens corona zijn er extra subsidies binnen cultuur uitbetaald. In totaal gaat dit om een bedrag van € 542.000 in 2020. Deze worden gedekt uit de rijksbijdrage coronasteun Cultuur die op programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën staan geboekt. Uit de steun van het rijk voor cultuur zijn ook andere kosten gedekt, onder andere de huurkwijtscheldingen aan Rozet, Musis, Luxor en Focus.

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Derving baten verhuur door corona

Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele grote cultuurinstellingen is daarom door het Rijk extra middelen toegekend, welke door de lagere overheden 'gematched' moest worden voor de helft. De provincie Gelderland en gemeente Arnhem hebben samen voor de gevraagde matching gezorgd. Deze is door de gemeente, in overleg met de instellingen zelf, als kwijtschelding van de huurpenningen vormgegeven. Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 160.000 (nadeel onder de lasten).

Onderhoud gemeentelijk vastgoed
Het bedrag beschikbaar voor onderhoud aan het Museum is, hangende de voortgang van de renovatie, nog niet aangewend. Tegenover dit voordeel van € 290.000 staat een gelijk nadeel omdat ook de onttrekking aan de BR onderhoud vastgoed hiervoor ook niet gedaan is. Verder is een onderhoudsklus in de Julianalaan 17 voordeliger uitgevallen omdat een goedkopere constructie is bedacht dan het bedrag wat hier voor was geraamd. Het voordeel is € 124.000.

Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen
De contracten met enkele huurders zijn aangepast, waardoor deze huurders ook bijdragen in de servicekosten. Daar is in de begroting nog geen rekening mee gehouden.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. Rozet
- St. Musis en Stadstheater
- St. Museum Arnhem
- St. Focus Filmtheater
- St. Sonsbeek & State of Fashion

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Rapportcijfer culturele voorzieningen	2018	7,4		Binnenstads-monitor
% (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten	2019	41%		L&V monitor gemeente

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
- Huisvesting Lauwersgrachtalliantie.

Actuele beleidskaders
- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen.

Participatie en armoedebestrijding

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad.
Daarom is het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld.
Naast werk als participatiemiddel draagt dit ook bij aan het vergaren en vergroten van inkomen.
Inwoners met een te laag inkomen om zelfstandig van rond te komen, ontvangen compensatie op diverse manieren. Deze compensatie is bij voorkeur tijdelijk, al zal dat zeker niet in alle gevallen kunnen. Daarom zetten we vooral in op de aanpak 'Kansrijk Opgroeien' om kinderen die nu opgroeien in armoede een toekomstperspectief te bieden. In de verbinding armoede-schulden-zorg-werk zien we veel mogelijkheden om duurzaam bij te dragen aan het voorkomen en oplossen van armoedeproblematiek. Als het gaat om schulden willen we deze vooral voorkomen dan wel vroegtijdig signaleren. Uiteraard blijven we inzetten op het vinden en bereiken van inwoners met schulden en hen met het best passende aanbod ondersteunen en zo snel mogelijk uit de schuldensituatie helpen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Doorbraak naar werk

In 2023 hebben meer Arnhemmers betaald werk, zijn meer Arnhemmers (sociaal, economisch en financieel) zelfredzamer, is er meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, volgt de gemeente Arnhem de landelijke trend qua uitstroom uit de bijstand en heeft de gemeente (samen met uitvoeringspartners) ten minste 500 Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de bijstand gekregen. Dit betekent het begin van een trendbreuk: vanaf 2023 komen we hiermee als stad in een andere positie.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Een belangrijk uitgangspunt is dat we willen dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners voldoende inkomen hebben om ten minste in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerven en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Rondkomen met weinig inkomen is vaak een kunst op zich en vraagt veel actie van inwoners. Hierin bieden we hen ondersteuning. Om te voorkomen dat inwoners in financiële problemen komen, zetten we met nadruk in op preventie en vroegsignalering, zodat ze minder langdurig gebruik hoeven te maken van armoederegelingen. Ook het tijdig vinden en bereiken van deze groep inwoners staat hoog op de agenda. Als er schulden zijn ontstaan is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Investeren in voorkomen	

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het versterken van de poortfunctie van het cluster Werk & Inkomen;
- het doorontwikkelen van de sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren;
- het uitvoeren van de herijkte aanpak voor statushouders en nieuwkomers;
- het invullen van de outreachende samenwerking met uitkeringsinstanties en reclassering;
- het projectmatig (samenhangend) aanpakken van 'Jongeren niet in beeld'.

Tot maart 2020 daalde de omvang van de Arnhemse bijstandspopulatie gestaag. Op de instroom van inwoners in de bijstand deed Arnhem het al beter dat vergelijkbare gemeenten. Op uitstroom nog niet, maar het gemiddelde uitstroompercentage van Arnhem werd wel beter. Hiermee volgde Arnhem de ontwikkeling van vergelijkbare gemeenten en werd een begin gemaakt met het inlopen van de relatieve achterstand ten opzichte van deze gemeenten (lees: begin van ‘500 extra’). Door de coronacrisis werd deze positieve lijn omgebogen. Niet alleen in Arnhem, maar in heel Nederland. Het bestand is van 7.499 in februari 2020 weer gestegen naar 7.748 in augustus 2020. De stand ultimo december 2020 is 7.657. We zien dat het bijstandsvolume in Arnhem ongeveer de ontwikkeling van het landelijke gemiddelde en die van vergelijkbare gemeenten volgt.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde instroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. De versterking van de poortfunctie (met onder andere interventies als 'brede intake', 'werk voorop' en samenwerking met Randstad (Baanbrekend)) heeft hier (evenals andere bovenstaande acties) aan bijgedragen.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde uitstroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. Wel zien we dat we onszelf verbeteren. Dit mede door inspanningen en acties rondom 'Dichtbij de Arnhemmer en integraal' en 'Perspectief bieden'.
Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling en uitvoering van de diverse doelgroepenaanpakken wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Investeren in voorkomen' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- de beweging van het cluster Werk & Inkomen om gebiedsgericht te gaan werken;
- het versterken van de gebiedsgerichte samenwerking tussen de gebiedsteams van het cluster Werk & Inkomen, Sociale wijkteams en de teams Leefomgeving;
- en de voorbereiding en uitvoering van het project 'Werken Loont'.

Perspectief bieden

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- werkenderwijs het samenspel tussen het cluster Werk & Inkomen, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket versterken;
- doorontwikkelen van de ketenregie door het cluster Werk & Inkomen en intensiveren van het gebruik van beschikbare ondersteunende re-integratievoorzieningen en instrumenten;
- doorontwikkelen van de posities en toegevoegde waarde van de afzonderlijke uitvoeringspartners.

Het samenspel tussen cluster Werk & Inkomen, Centrum Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket loopt steeds beter, waardoor samen met de betrokken inwoners zo gericht mogelijk gewerkt kan worden aan perspectief op meedoen of betaald werk. In de eerste helft van 2020 zijn door de coronamaatregelen op diverse plekken minder mogelijkheden geweest om opleidingen of (leerwerk)trajecten te volgen, dat is in de tweede helft van 2020 weer op gang gekomen. De impact van de coronacrisis bleef en blijft echter groot.
Ook werd in 2020 ingezet op het doorontwikkelen van de ketenregie door cluster Werk & Inkomen en het versterken van de ketensamenwerking met belangrijke uitvoeringspartners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leer-Werk-Loket. Er zijn accountteams gevormd. Deze zijn per 2021 actief om het onderlinge samenspel te verbeteren en het gebruik van de beschikbare, ondersteunende voorzieningen en instrumenten voor de brede doelgroep van de Participatiewet te verbeteren (zie onder andere de inzet van Praktijkleren, jobcoaching, loonkostensubsidies, parttime-werken enzovoorts). Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling van de afzonderlijke uitvoeringspartners wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Perspectief bieden' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Inclusief werk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het slim doorpakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei en het faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp;
- het vergroten van betekenisvolle en betaalde werkgelegenheid in de wijken;
- het ondersteunen van het netwerk Inclusief Gelderland;
- het herijken van de SROI-aanpak (Social Return on Investment);
- het versterken van de gemeente Arnhem als inclusieve werkgever.

De uitbraak van het coronavirus en de diverse maatregelen die daarop werden ingesteld, bezorgen de economie flinke schade. Een terugval en verandering van werkgelegenheid is onvermijdelijk, ondanks de vele steunmaatregelen die de overheid heeft genomen. Ook de werkgelegenheid in Midden-Gelderland wordt getroffen door de coronacrisis.
Midden-Gelderland behoort tot de regio's met een gemiddelde impact van de coronacrisis op werkgelegenheid. Dit komt door de regionale werkgelegenheidsstructuur: Midden-Gelderland wijkt daarin nauwelijks af van het landelijke gemiddelde: bijna de helft van de werknemers werkt in sectoren met geen tot een kleine krimp (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur); bijna een kwart van de werknemers werkt in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie).
In mei 2020 had bijna één derde van alle werknemers een flexibel contract; met name in sectoren die (hard) geraakt werden door de coronacrisis; met name lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en veelal mensen met een migratieachtergrond.

Werkgevers komen in deze tijd van crisis meer onder druk te staan, dit maakt dat gesprekken over inclusief werkgeverschap anders lopen en gedacht moet worden over andere vormen van faciliteren van werkgevers: slim door te pakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in de sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur, logistiek, detailhandel/ food); faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie); en het vergroten van de 'werkgelegenheidskoek' door te investeren in betekenisvol en betaald werk (zie onder andere onderzoek 'Zin in de Wijk'; de inzet op het versterken van de positie van wijkinitiatieven met hun mogelijkheden voor 'wijkwerk' of 'buurtbanen'; de voorbereiding van de projecten zoals 'Werkbrigade' en 'Buurtconciërges')
Voor wat betreft de resultaten rondom Inclusief Gelderland, SROI en de gemeente als inclusieve werkgever wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Inclusief werk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Samen sterk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het inzetten op een gezamenlijke lobby met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en Economic Board;
- het ontwikkelen en uitvoeren van de Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland;
- het houden van focus tijdens de coronacrisis door extra inzetten te verbinden aan de inspanningslijnen, acties en initiatieven in die strategische agenda en de onderliggende dynamische uitvoeringsagenda (Perspectief op Werk).

Naast de strategische uitvoeringsagenda (met uitvoeringsprogramma) die de regio heeft, is op initiatief van Arnhem samengewerkt met de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen.
In de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is er voor gekozen om de middelen met name in te zetten op de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt van kwetsbare groepen en de ondersteuning van lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en mensen met een migratieachtergrond die veelal op basis van flexibele contracten werkten in sectoren die hard geraakt worden door de coronacrisis.
Voor wat betreft de resultaten rondom de gezamenlijke lobby en de strategische agenda wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Samen sterk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Slim monitoren en sturen

Het project 'Ontwikkeling monitor Doorbraak Naar Werk' heeft recent de vierde bestuursrapportage opgeleverd, met daarin resultaten en inspanningen op het gebied van werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De bestuursrapportage verschijnt parallel aan die van Zorg Dichterbij. De ontwikkeling van de monitor is een iteratief proces: elke versie brengt ons dichter bij de uiteindelijke (brede sociaal domein) monitor die ons in staat stelt om meer te sturen op (maatschappelijke) impact in plaats van te sturen op input. De basis KPI's staan en worden met name binnen de context van de ontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld. Ook is het proces van digitalisering en automatisering rondom rapporteren in gang gezet.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Het afgelopen jaar is vanuit de wijken extra inzet gepleegd om kinderen meer ontwikkelingskansen te bieden. Bij het ontwikkelen van het aanbod is het kind centraal gesteld. Om te komen tot een beter afgestemd aanbod is ook het samenspel met ketenpartners nog meer geactiveerd. Hierdoor zijn programma's ontwikkeld die aansluiten bij de behoeften van het kind in die specifieke wijk. Voorbeelden zijn betere naschoolse programma's, meer kunst en culturele activiteiten, sport en huiswerkbegeleiding. Vanwege de coronamaatregelen konden ook bepaalde activiteiten niet plaatsvinden. Op wijkniveau zijn daarom ook alternatieve activiteiten ontwikkeld die het kind stimuleren. Het afgelopen jaar is het volledige budget voor kansrijk opgroeien gebruikt.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Het risico op armoede neemt nog steeds toe in Arnhem: het aantal huishoudens met een laag inkomen is onverminderd hoog. Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. De meeste huishoudens met een laag inkomen kunnen, mits er geen schulden zijn, hiervan rondkomen als het gaat om levensonderhoud en sociale activiteiten. Echter, de Arnhemse voorzieningen, de landelijke voorzieningen en de initiatieven in de stad zijn voor hen hard nodig. We zien de aanvragen van de gemeentelijke inkomensregelingen het afgelopen jaar achterblijven. Ook horen we dat de aanvragen bij de diverse organisaties in de stad achterblijven. Mogelijk is dit als gevolg van corona.

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. Aanvragen voor de Individuele Inkomenstoeslag zijn mogelijk als gevolg van corona teruggelopen.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

In 2020 zijn grote stappen gezet in de nieuwe werkwijze van de gebiedsregisseurs Werk en Inkomen. Er zijn onder meer samenwerkingsafspraken gemaakt rondom een integrale aanpak van armoede, schulden en werk. Deze worden begin 2021 geïmplementeerd. Daarnaast zijn veel meer mensen met financiële problemen bereikt en beter en sneller geholpen. Waar andere gemeenten een daling of stabilisatie zagen in het aantal aanvragen schulddienstverlening, lag dat aantal in Arnhem 60% hoger dan in 2019, ondanks de beperkende maatregelen door corona. Dat heeft alles te maken met de nieuwe werkwijze waarmee de Sociale wijkteams en PLANGroep vanaf januari zijn gestart.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in voorkomen	
Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities	

De Leerlingnetwerken VSO/ Pro zijn geconsolideerd en het Schakelpunt MBO 1-2 wordt doorontwikkeld (in het kader van de coronacrisis is de samenwerking geïntensiveerd en zijn er additionele maatregelen genomen om het perspectief op het goed doorlopen van de opleiding en een succesvolle aansluiting op de arbeidsmarkt vast te houden).
Een projectmatige (samenhangende) aanpak 'Jongeren niet in beeld' is in ontwikkeling. In 2020 werd met name op specifieke onderdelen voortgang geboekt: een passende (warme) overdracht van dossiers van Leerlingzaken naar cluster Werk & Inkomen werd voorbereid; door de coronacrisis zijn bestaande initiatieven rondom kwetsbare jongeren opgeschaald en nieuwe initiatieven of inspanningen (onder andere versterking aanpak schulden bij jongeren) gestart (waardoor onder andere ook meer jongeren in beeld komen).

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

We bereiden ons voor op de nieuwe Wet inburgering en werken een uitvoeringsagenda uit.
We zijn gestart met een pilot op duale trajecten, waarin we het leren van de taal en werk met elkaar combineren in één traject. Deze pilot richt zich op de inburgeraars die al begonnen zijn met inburgering en ondersteuning nodig hebben. Voor de uitvoering van de pilot (en de follow-up is onder andere een Bureau Inburgering ingericht bij het cluster Werk & Inkomen. Zie ook het programma S08 Welzijn en Inclusie.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Het outreachend samenwerken met uitkeringsinstanties en reclassering werd in 2020 onder andere ingevuld door uitvoeringsafspraken met SVB, de voorbereiding van dergelijke afspraken met Reclassering en het (mede door de coronacrisis versneld) intensiveren van de samenwerking met UWV.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Doorontwikkelen gebiedsagenda's

In 2020 werden, ondanks de coronacrisis, grote stappen gezet in de wijkgerichte beweging van het cluster Werk & Inkomen. De organisatie werd grotendeels bemenst, de werkprocessen werden bijgesteld of vernieuwd, er werden nieuwe werkwijzen geïntroduceerd, oude en nieuwe medewerkers namen (en nemen) deel aan het opleidings- en trainingsprogramma enzovoorts.
Parallel werd het werkplan voorbereid om de gebiedsgerichte samenwerking tussen het cluster Werk & Inkomen, teams Leefomgeving en Sociale wijkteams te versterken. In het werkplan wordt onder andere invulling gegeven aan aspecten als gezamenlijke huisvesting, kennisdelen en teamsamenwerking rondom gezamenlijk opgestelde gebiedsprogramma's.

Transformatie cluster Werk & Inkomen

Het cluster Werk & Inkomen heeft de fase van reorganisatie afgerond. In 2020 is, naast de additionele ondersteuningsvragen die voortvloeien uit de impact van de coronacrisis (onder andere groei bijstand; uitvoering TOZO) hard gewerkt aan transitie en opbouw in de organisatie; vernieuwing van het operationele en het tactische management; selectie van medewerkers op cruciale nieuwe functies; het herindelen van de teams; het beginnen met een hele nieuwe werkwijze; en het opstarten van het opleidings-/ trainingsprogramma. We zijn er nog niet, maar er is een prima basis neergezet en cluster Werk & Inkomen is toegerust voor de opgave waarvoor zij in komende jaren voor staat.

Werken loont

Het project Werken Loont kent twee deelprojecten. Het deelproject 'Nazorg' is in 2020 uitgevoerd en in het eerste kwartaal van 2021 verankerd in de nieuwe werkwijze van het cluster Werk & Inkomen. De start van het deelproject 'Parttime werken in de bijstand' is voor begin 2021 voorzien.

Perspectief bieden

Doorontwikkelen (Centrum voor) Activerend Werk

De nieuwe inkoop Sociaal Domein betekende voor veel aanbieders Activerend Werk een verbeterslag op kwaliteit. Centrum voor Activerend Werk heeft aanbieders hierbij actief ondersteund, waardoor ook veel kleinere aanbieders voldeden aan de inkoopeisen. Om tot een betere verbinding en samenwerking in de participatieketen te komen organiseert Centrum voor Activerend Werk regelmatig een gezamenlijk overleg met alle partners in de keten om ontwikkelingen, hobbels en aandachtspunten met elkaar te bespreken en tot oplossingen en doorontwikkeling te komen. Er zijn korte lijnen tussen partners in de keten waardoor er op casusniveau snel geschakeld kan worden.
Tijdens de coronacrisis zijn de mogelijkheden voor activerend werk duidelijk minder geweest. Er is met name ingezet op behoud van contact met de inwoners die trajecten activerend werk volgen. Ook bleef er intensief contact met aanbieders om trajecten weer te starten zodra het mogelijk was.

Doorontwikkelen Scalabor

Scalabor heeft de beweging gemaakt van traditionele Sociale Werkvoorziening naar volwaardig arbeidsontwikkelbedrijf. Hier kunnen alle Arnhemmers die vanuit het cluster Werk & Inkomen op weg gaan naar werk terecht voor het ontwikkelen van hun talent en arbeidspotentieel. Scalabor heeft de afgelopen jaren een breed en groot productaanbod van intakes, assessments en arbeidstrainingen ontwikkeld, waar op jaarbasis ongeveer 500 Arnhemmers gebruik van kunnen maken. Van daaruit worden zij door Scalabor begeleid naar passend werk bij reguliere werkgevers of in een vorm van begeleid werk bij Scalabor als (tijdelijke) werkgever. In deze rol vervult Scalabor een netwerkfunctie in het brede, gedifferentieerde netwerk van sociaal ondernemers waar Arnhemmers (op termijn) naar kunnen doorstromen. Deze rol is en wordt samen met andere netwerkpartners en het bedrijfsleven, verder uitgebouwd. Scalabor is daarmee niet meer het eindpunt op de arbeidsmarkt voor mensen met een afstand tot werk, maar een tussenstation waar Arnhemmers de bagage meekrijgen om door te ontwikkelen naar een passende baan. Een deel van de trajecten bij Scalabor heeft in de eerste helft van 2020 door de coronamaatregelen stil gelegen. In de tweede helft kwam het weer op gang. Aandachtspunt blijft het behoud van voldoende werk en het invullen van de vrijkomende arbeidsplaatsen ten gevolge van het natuurlijk verloop van SW-medewerkers. Daar wordt onder andere op geacteerd met het project Werkbrigade, dat in 2020 werd voorbereid.

Doorontwikkelen Werkgeversservicepunt Midden Gelderland

Het Werkgeversservicepunt staat. De balans tussen de vraag van werkgevers/de arbeidsmarkt en het aanbod van de Arnhemmers voor wie we werk willen vinden, is daarin een belangrijk aandachtspunt. De coronacrisis heeft hierop een grote impact. In de tweede helft van 2020 is de opdracht dan ook herijkt en zijn acties ingezet om de samenwerking in de keten, de dienstverlening naar werkgevers in de regio en de daarbij behorende werkprocessen van het werkgeversservicepunt verder te optimaliseren. Het Werkgeversservicepunt heeft gedurende coronamaatregelen een belangrijke rol gespeeld in de informatie naar werkgevers en in de ontwikkeling van Midden Gelderland Werkt Door.

Doorontwikkelen Leerwerkloket Midden Gelderland

Het Leerwerkloket adviseert op casusniveau inwoners van Arnhem op de route richting werk. Dit jaar was de inzet om 500 adviesgesprekken te voeren. Dit aantal werd in het laatste kwartaal van 2020 met 700 ruimschoots overschreden. Daarnaast zorgt het Leerwerkloket voor voorlichting bij professionals in de regio over de mogelijkheden van leren en werken en over het aanbod van bijvoorbeeld MBO-instellingen, vakscholen, werkgevers en partners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor en Werkgeverservicepunt. Het Leerwerkloket heeft de afgelopen tijd ook nieuwe diensten ontwikkelt, zoals bijvoorbeeld de oriëntatiecarrousel, de branchegerichte ontwikkelarrangementen, en meer. De coronamaatregelen hebben ook hier effect gehad en vertraging opgeleverd. Tegelijkertijd kwam ook vanuit coronamiddelen extra budget beschikbaar om dergelijke diensten coronaproof te maken.
Door de coronacrisis verandert het bereik van het Leerwerkloket: meer mensen die in een reguliere situatie geen gebruik hadden gemaakt van de dienstverlening van de gemeenten; meer zij-instroom-vragen; meer werkgevers die vragen om loopbaanadviezen voor hun medewerkers. Leren werken en een leven lang leren zijn door de coronacrisis stevig op de agenda gekomen.

Inclusief werk

Ondersteunen netwerk Inclusief Gelderland

Enkele (online) bijeenkomsten zijn georganiseerd met wisselende partners en relevante werkgevers.

Herijken Social Return On Investment-aanpak

In juni 2020 heeft het college ingestemd met het herijken van het SROI-beleid (Social Return On Investment), als onderdeel van de herijking van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Arnhem op de onderdelen sociaal, lokaal en duurzaam. Tegelijk met de herijking van ons lokale SROI-beleid, en het aantrekken van een regionale en een lokale projectleider, is een pilot gestart om het SROI-beleid te regionaliseren. De verwachting is dat dit zal leiden tot effectievere invulling van SROI en dus meer mogelijkheden voor werk voor mensen met een afstand tot werk.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Zie voor de toelichting op deze inspanning het programma Bestuur, dienstverlening en financiën de doelstelling 'Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie', binnen het programma Welzijn en inclusie de inspanning 'Inclusieve organisatie en communicatie' en de paragraaf Bedrijfsvoering het onderdeel Personeel en Organisatie.

Samen sterk

Gezamenlijke lobby

Zoals eerder aangegeven stimuleerde de coronacrisis de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen. Ten behoeve van de herstelfase van de coronacrisis in onze provincie werd op het niveau van de regio Arnhem Nijmegen door de Economic Board voorbereid wat voor de langere termijn nodig is ten behoeve van de human capital agenda. Op beiden lijnen ligt nadrukkelijk een verbinding met de uitvoeringsagenda Perspectief op Werk (en dus ook het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid). Daarnaast zijn wij actief deelnemer van de G40 (Sterke Keten) en per september 2020 ook lid van de commissie Participatie Schulden en Integratie (PSI).

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

Met partners in het regionaal werkbedrijf en regiogemeenten werken we aan de Strategische Agenda Arbeidsmarktregio Midden Gelderland met een doorkijk van 5 jaar. Dit is vertaald is een dynamische uitvoeringsagenda met actielijnen (onder andere harmonisering, branchegerichte leer-werk-ketens, ontmoetingen werkgevers-werknemers enzovoorts) waarin gelden vanuit de landelijke Perspectief op Werk-regeling ingezet wordt. Met de coronacrisis is de focus niet verloren, maar wordt er (mede met de bijdrage van de provincie) extra ingezet op initiatieven om Arnhemmers aan het werk te houden of werk te krijgen.

Slim monitoren en sturen

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Zie de toelichting hierboven bij het doel 'Slim monitoren en sturen'.

Doorontwikkelen Kritische Prestatie-indicatoren (KPI's)

De basis KPI's staan en worden momenteel met name binnen de context van de ontwikkeling van de Managementrapportage cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld.

Aanscherpen ketenregie

De ketenpartners hebben gezamenlijk de verantwoordelijkheid, ieder vanuit de eigen expertise, voor het vloeiend laten verlopen van de doorstroom op de Participatierotonde. Het samenspel en de samenwerking verloopt steeds beter en krijgt ook steeds meer vorm en invulling. Dit uit zich onder andere in concrete samenwerkingsafspraken, gezamenlijk geformuleerde acties en resultaten en het organiseren van accountteams binnen het cluster Werk & Inkomen. De input uit de monitoring (bestuurs- en managementrapportages) is hiervoor een basis.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Doorontwikkelen wijkgerichte aanpak kinderarmoede 'Kansrijk opgroeien in Arnhem'

Ondanks de coronamaatregelen en het niet door kunnen gaan van een aantal in gang gezette activiteiten en het aanbod op de Gelrepas, is gekeken hoe we de kinderen in onze stad toch in deze crisistijd konden ondersteunen. Een alternatief activiteitenaanbod is voor de kinderen ontwikkeld en ook heeft Stichting Leergeld extra subsidie ontvangen om kinderen in deze periode te ondersteunen. De doorontwikkeling van kansrijk opgroeien en daarbij horende wijkgerichte aanpak heeft het afgelopen jaar niet plaats kunnen vinden. Enerzijds vanwege de coronamaatregelen en anderzijds omdat de evaluatie en de doorontwikkeling dit jaar op de agenda staat.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Versterken inkomensondersteunende regelingen

- Het college is gestart met het verbeteren van de communicatie. Dit betreft onder andere de verbetering van onze eigen website, betere informatievoorziening richting vindplaatsen, waaronder onze ketenpartners en goede afstemming met het nieuwe Goed Geregd loket.
- Daarnaast zijn we gestart met het optimaliseren van de inkomensregelingen (waar mogelijk vereenvoudigen van de aanvraag en toepassen van nog meer maatwerk en het verhogen van de financiële ondersteuning waar nodig).
- We hebben de nieuwe Gelrepas ontwikkeld. Deze is met ingang van 1 januari 2021 beschikbaar.
- We hebben voor alle Gelrepashouders mondkapjes ter beschikking gesteld, met het oog op het verplicht dragen van mondkapjes in verband met corona.
- De afspraken met Menzis met betrekking tot het aanbieden van een Collectief Aanvullende Verzekering voor minima zijn herbevestigd.
- Besloten is dat gezinnen die langdurig een laag inkomen hebben, meer financiële armslag hebben door het verhogen van de Individuele Inkomenstoeslag (IIT).

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Versterken activerend armoedebeleid: bevordering van participatie en wegnemen van belemmeringen hiervoor

- De nieuwe armoede-aanpak, waarin een integrale werkwijze is gepresenteerd, is in 2020 unaniem door de gemeenteraad vastgesteld. De nieuwe reguliere werkwijze van Werk & Inkomen heeft concreet vorm gekregen.
- Daarnaast zijn we gestart met het nog meer integreren van hulp bij het vinden van werk en hulp bij het op orde brengen van het inkomen.
- We hebben besloten een pilot Ondersteuning op Maat in te richten, gericht op activering. Deze gaat met ingang van begin 2021 van start. We onderzoeken of we hiermee een eventuele armoedeval bij uitstroom naar werk kunnen ondervangen.
- De samenwerking tussen onze Werk & Inkomen regisseurs en de wijkcoaches in de wijken heeft verder vorm gekregen.
- Vervolgens zijn we gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling, en tussen de organisaties en de gemeente, verder te versterken.
- Daarnaast zijn we gestart met projecten als Sociaal Hospitaal, de Arnhem-Oost Aanpak en Mobility Mentoring. Deze zijn gericht op het aanpakken en doorbreken van situaties waar problemen op meerdere leefgebieden expliciet aan de orde zijn en de benarde situatie van inwoners in stand houden.

Blijven inzetten op het terugdringen onnodige inzet beschermingsbewind

Steeds meer bewindvoerders sluiten zich aan bij ons Convenant "Samen sterker". Eind 2020 hadden zich 17 kantoren aangemeld. Samen met hen werken we de afspraken uit het convenant uit met als doel inwoners met financiële problemen de meest passende vorm van ondersteuning te bieden, de kwaliteit van de bewindvoering te verhogen en de schulden bij inwoners onder bewind zo snel mogelijk te regelen.

We hebben verkend welke kansen het adviesrecht heeft voor een betere samenwerking met bewindvoerders en kiezen er vooralsnog in 2021 niet voor om aan te sluiten bij het adviesrecht. In plaats daarvan ligt onze focus op de uitwerking van het convenant die dezelfde inhoudelijke doelstelling heeft als het adviesrecht, en het monitoren van de resultaten van de afspraken. Wel volgen we ondertussen de landelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen bij andere gemeenten op het gebied van het adviesrecht.

Arnhemse solidariteit en samenwerking in de stad versterken

We zijn gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling en tussen de organisaties en de gemeente verder te versterken. Een eerste stap hiertoe was het project Versterken Vindplaatsen dat inmiddels is afgerond. Daarnaast hebben we het continueren van de Arnhemse Dialoog mede mogelijk gemaakt.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Intensiveren van preventie; voorkomen van financiële problemen

In 2020 schreven we, samen met onze ketenpartners, de Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening. In deze agenda gingen we in op alle acties die we uitvoeren om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en beter te helpen. Want juist in deze coronacrisis maken we ons zorgen over mensen met financiële problemen die de weg naar ons hulpaanbod nog niet weten te vinden. Daarom voerden we in 2020 een communicatiecampagne uit om zowel inwoners als ketenpartners te bereiken met ons hulpaanbod en brachten we de 'budgetchecks' extra onder de aandacht. We hebben extra ingezet op het versterken van vindplaatsen zoals de Rechtbank, scholen en huisartsen. We hebben ons voorbereid op de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) die ons vanaf 2021 nog meer kansen biedt om inwoners met geldzorgen eerder te bereiken met ons hulpaanbod. We ontwikkelden een toolbox voor ketenpartners om hen te helpen het gesprek aan te gaan met mensen met geldzorgen, en hen te helpen bij een goede doorverwijzing naar ons hulpaanbod. We richtten een fonds in voor mensen met beginnende schulden zodat hiervoor een renteloze herfinanciering mogelijk is. Ook werken we samen met Rijnstad toe naar een Goed Geregeld loket zodat inwoners één heldere ingang hebben voor al hun financiële vragen.

Versterken activerende schulddienstverlening, hulp bij financiële problemen

Het aantal mensen dat zich meldt voor schulddienstverlening is met 60% gestegen. En dat terwijl in andere gemeenten door de beperkende maatregelen in verband met corona het aantal vaak daalde of stabiliseerde. Van het totaal aantal Arnhemmers dat een product binnen schulddienstverlening afneemt, is 20% jonger dan 27 jaar. Landelijk is dit aandeel van jongeren 5%. Dat heeft alles te maken met de nieuwe schulddienstverlening die vanaf januari 2020 gestart is, de inzet op vroegsignalering en de versterking van vindplaatsen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
De pilot 'Geldzaken & Ondernemers gaat van start	

In juli is de pilot Geldzaken & Ondernemers van start gegaan. Hoewel de plannen voor hulp aan ondernemers al voor de coronacrisis gestart zijn, vinden we het nu meer dan ooit belangrijk om naast onze ondernemers met geldzorgen te staan met advies en hulp op maat. Tot en met december hebben zich 92 ondernemers gemeld met financiële vragen. In deze pilot bieden we Arnhemse ondernemers met geldzorgen gratis advies en hulp bij schulden, zodat er weer toekomstperspectief en grip is op geldzaken. Het merendeel (57%) van de ondernemers is geholpen met informatie en advies, 29% van de ondernemers krijgt begeleiding en ondersteuning van Over Rood, 7% is doorverwezen naar de schuldhulpverlening door Zuidweg & Partners, en voor bijstandsondersteuning en bedrijfskredieten is 6% aangemeld bij Bureau Zelfstandigen. Voorbeelden van vragen van de ondernemer zijn: hoe krijg ik weer grip op mijn administratie en boekhouding, hoe kan ik mijn schulden oplossen en hoe moet ik financieel rondkomen nu mijn bedrijf stil ligt.

Voor initiatieven die ook juist nu ruimte maken voor mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, ondersteunen wij vanuit het Werkinvesteringsfonds

Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van € 2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds (WIF). De afgelopen jaren zijn er diverse inclusieve werkgelegenheidsinitiatieven met het WIF ondersteund. In totaal is circa € 1,5 miljoen besteed/ gereserveerd. Dit betekent dat er voor 2021 en 2022 nog circa € 1,0 miljoen beschikbaar is.
Voorbeelden van ondersteunde initiatieven zijn: de ontwikkeling van het BuurtBaanBureau in het Spijkerkwartier; de overname van inclusieve bedrijfsactiviteiten door de sociale onderneming De Voorwerkers; de startup van het re-integratie-initiatief in de bouw en schildersbranche Klassewerk (met name in Malburgen); de overname van leerwerkprojecten van het cluster Werk & Inkomen door Scalabor; het project Pak Je Kans dat zich richt op het begeleiden van werkzoekende jongeren; de startup van Live+ dat zich richt op de ontwikkeling van een werk-leer-community (in met name Geitenkamp); de startup van NextGym dat zich richt op werk- en vakvaardigheden van werkzoekenden via refurbishing van fitnessapparatuur (in de (sportieve/ coachings)context van FormUpgrade); en de startup van Kansenmakers dat zich richt op de verbinding onderwijs-arbeidsmarkt van jongeren.

We zetten het platform 'Middengelderlandwerktdoor' neer, helemaal gericht op van werk naar werk

Midden Gelderland Werk Door is in het tweede kwartaal van 2020 gestart en als project gepositioneerd bij het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Vanuit het project zijn werkgevers die hard werden geraakt door de coronacrisis geadviseerd over (ondersteunings)vragen rondom van-werk-naar-werk-bewegingen van hun medewerkers. Met name horecaondernemers (en hun medewerkers) hebben gebruik gemaakt van de ondersteuningsdiensten. In 2020 is het beschikbare budget opgegaan aan directe ondersteuning van werkgevers en betrokken van-werk-naar-werk-kandidaten. Momenteel worden er (arbeidsregionale) middelen vanuit Perspectief op Werk ingezet om vanuit het initiatief Midden Gelderland Werkt Door voor te sorteren op de opdracht om in de arbeidsmarktregio's tot zogenaamde Regionale Mobiliteitsteams te komen.

We zetten in op praktijkgerichte scholing (korte trainingen / opleidingen die leiden tot diploma of certificaat). Deze snelle omscholingstrajecten kunnen mensen helpen bij een switch van sector

Naast de inzet via het project Midden Gelderland Werkt Door is in 2020 ook het regionale Leer-Werk-Loket (met provinciale middelen) versterkt om de groeiende (om)scholingsvraag ten gevolge van de coronacrisis op te vangen. Voorgaande jaren behandelde het Leer-Werk-Loket circa 500 adviesvragen per jaar. In 2020 waren dit er meer dan 700.

We kijken wat mogelijk is aan oplossingen voor leerlingen in het speciaal onderwijs waarbij de stage (vaak de eerste werkplek) wegvalt

Op deze uitdaging zijn in het laatste kwartaal van 2020 diverse acties gezet: het opzetten praktijk simulaties voor MBO-studenten werd voorbereid; de training digitale vaardigheden BBL-studenten werd voorbereid; en de inzet van stage-incentives voor stage-aanbieders VSO-Pro en Entree-leerlingen werd gestart.

We trekken nauw samen op met UWV op de groep mensen die een uitkering aanvraagt en waarvan verwacht wordt dat ze niet binnen een jaar een nieuwe baan vinden

UWV is partner in het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Het project Midden Gelderland Werkt Door werd bij het Werkgeversservicepunt gepositioneerd. Zie ook bovenstaande toelichting bij 'Opzetten platform Midden Gelderland Werkt Door'.

We versnellen de regionale uitvoering van social return

Zie bij het onderdeel 'Wat hebben we gedaan' de toelichting bij de inspanning 'Herijken Social Return On Investment-aanpak'.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Armoede door de ogen van kinderen (19M148).

Deze motie is afgedaan. Met de nieuwe aanpak (de) Weg uit Armoede is uitvoering gegeven aan deze motie.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Scalabor B.V.
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Dullertsstichting;
- Arnhemse Dialoog;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Stichting Leergeld en andere partners Armoedepact;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	168.119	169.996	194.718	195.488	-770
Baten	108.935	110.722	136.626	143.602	6.976
Saldo lasten en baten	***-59.184***	***-59.273***	***-58.091***	***-51.885***	***6.206***
Toevoegingen aan reserves	3.971	290	4.484	4.991	-507
Onttrekkingen aan reserves	3.126	2.142	6.904	6.385	-519
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-845***	***1.852***	***2.420***	***1.394***	***-1.026***
Gerealiseerd resultaat	**-60.028**	**-57.421**	**-55.671**	**-50.492**	**5.180**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-583	N				
Armoedebeleid	46	V	Armoedebestrijding (incl. capaciteitsinzet)	N	I	AR
Armoedebeleid	-261	N	Mondkapjes minima	J	I	AR
Armoedebeleid	221	V	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Schulddienstverlening	22	V	Extra capaciteit Schulddienstverlening ivm corona	J	I	AR
Werk en Inkomen	-971	N	Uren beleid	N	I	AR
Werk en Inkomen	93	V	Uitvoering W&I	N	I	AR
Werk en Inkomen	159	V	Kosten onderzoek BBZ uitkering	N	I	AR
Werk en Inkomen	-778	N	Compensatie SW bedrijven	J	I	AR
Werk en Inkomen	1.325	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-1.625	N	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	355	V	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	630	V	Regionale samenwerking	N	I	BR
Werk en Inkomen	201	V	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR
Baten	6.796	V				
Armoedebeleid	-221	N	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Werk en Inkomen	186	V	Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren	N	I	AR
Werk en Inkomen	733	V	Liquidatie Presikhaaf Bedrijven	N	I	AR
Werk en Inkomen	3.352	V	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	2.856	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-76	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-123	N	Regionale samenwerking	N	I	AR
Werk en Inkomen	89	V	Terugbetaling voormalig BBZ regeling	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-507	N				
Werk en Inkomen	-507	N	Regionale samenwerking	N	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	-480	N				
Werk en Inkomen	-279	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-201	N	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR

Armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet)
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Gelrepas regiogemeenten
Arnhem voert de Gelrepas uit voor regiogemeenten. In 2020 waren de programmakosten lager doordat een aantal activiteiten niet door kon gaan in verband met corona. Hierdoor zijn de zowel de programmakosten die volledig worden doorbelast als de baten lager dan verwacht.

Extra capaciteit Schulddienstverlening in verband met corona
Er is extra personeel ingezet op schulddienstverlening in het kader van corona. Hiervoor is capaciteit ingehuurd. Dit heeft iets minder gekost dan bij Turap 2 verwacht werd.

Uren beleid
Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Uitvoering Werk & Inkomen
Vanwege een krappe arbeidsmarkt en vertraging in het aantrekken van nieuw personeel is in 2020 een voordeel ontstaan op de uitvoering Werk & Inkomen (€89.000).

Kosten onderzoek BBZ uitkering
Arnhem ontvangt een vast bedrag voor levensvatbaarheidsonderzoeken voor BBZ kredieten. Als gevolg van corona was er in 2020 een andere voorliggende voorziening voor ondernemers, namelijk de TOZO regeling. Hierdoor is in 2020 minder vraag geweest naar BBZ kredieten wat leidt tot een voordeel op de kosten voor levensvatbaarheidsonderzoeken.

Compensatie SW-bedrijven
In verband met corona heeft het Rijk in 2020 extra middelen beschikbaar gesteld als compensatie voor omzetverliezen bij SW bedrijven. Deze compensatie is doorgezet naar ons SW-bedrijf Scalabor. Omdat in de begroting nog geen rekening was gehouden met dit bedrag ontstaat er een nadeel op de lasten (binnen het programma Participatie en Armoedebestrijding) en een voordeel op de baten (binnen het programma Bestuur, dienstverlening en financiën). Per saldo is het effect voor Arnhem €0.

Gebundelde uitkeringen (BUIG)
Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Zoals in de raadsbrief " Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27 oktober 2020 gecommuniceerd zagen wij de uitkeringslasten voor Arnhem minder hard stijgen dan de landelijke ontwikkeling. Deze lijn heeft zich voortgezet wat resulteert in een positief saldo van € 4.180.601 (€2.855.889 baten en €1.324.712 lasten) ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2020 rekening is gehouden. In 2020 heeft Arnhem daarmee beter gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. De daadwerkelijk landelijke ontwikkeling over 2020 wordt in de loop van 2021 bekend. Ten opzichte van het budget heeft Arnhem een tekort van 4,5%. Dit is een halvering van het tekort over 2019.

Uitvoering TOZO regeling
Als gevolg van de coronacrisis verzorgt de gemeente de TOZO uitkeringen (bijstand voor zelfstandige ondernemers). De kosten voor de uitkering worden 100% vergoed door het Rijk. Voor de uitvoeringskosten krijgt de gemeente een vast bedrag per besluit vergoed. Met een nadeel op de lasten van €1.625.000 en een voordeel op de baten van €3.352.000 is het saldo op de TOZO

regeling €1.727.000 positief. Het positieve saldo wordt veroorzaakt doordat de vergoeding voor uitvoeringskosten eenmalig wordt verstrekt op basis van het aantal besluiten. Vanuit deze vergoeding moeten echter ook de kosten voor uitvoering worden betaald welke doorlopen naar 2021. Omdat de vergoeding wordt verstrekt over de besluiten uit 2020 ontstaat in de jaarrekening 2020 een voordeel. In het voorstel resultaatbestemming wordt voorgesteld dit voordeel te reserveren voor de nog te maken kosten in 2021.

Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk
Per 1 juni 2020 is de reorganisatie van Werk en Inkomen een feit (zie raadsinformatiebrief 'Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk' van 2-6-2020). Via de Turap-2 van 2020 is de Raad geïnformeerd over de verwachting dat de lasten in het kader van de organisatieontwikkeling lager gaan uitvallen dan begroot. Mede door corona loopt het aantrekken van (vast) personeel en het opleiden ervan vertraging op. Doordat er minder kosten zijn gemaakt leidt dit zowel tot een afwijking op de lasten en baten als een afwijking op de onttrekking van de bestemmingsreserve.

Regionale samenwerking
Arnhem ontvangt, als centrumgemeente van onze arbeidsmarktregio, diverse middelen vanuit het rijk in het kader van participatie (perspectief op werk, middelen voor versterking arbeidsmarktregio en impuls baankansen). Over de inzet van de middelen vindt regionale besluitvorming plaats, deels via het regionaal Werkbedrijf. In 2020 zijn er minder regionale initiatieven toegekend dan verwacht, mede door corona, waardoor er een voordeel op de lasten ontstaat van €636.000 en een nadeel op de baten van €123.000. Omdat het regionale middelen betreft wordt het saldo via een extra dotatie aan de reserve overgeheveld naar 2021. Per saldo is hiermee het resultaat €0.

Werkinvesteringsfonds (WIF)
Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van €2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds. In 2020 was er €750.000 begroot (als lasten en onttrekking aan reserve). Er zijn voldoende initiatieven aangedragen en ook inmiddels toegekend. De kosten voor deze initiatieven lopen echter deels door naar 2021 waardoor er in 2020 een voordeel op de lasten ontstaat van €201.000. Er is dus ook een lagere onttrekking aan de reserve gedaan van €201.000. Per saldo is het resultaat €0.

Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren
De kosten voor individuele re-integratie trajecten zijn de afgelopen jaren kostprijsverhogend (zonder terugvordering btw) geboekt. Onder bepaalde voorwaarden en eisen (per jaar inzichtelijk gemaakt) kunnen delen van deze individuele re-integratie trajecten compensabel worden gemaakt voor de BTW. Over de jaren 2012, 2013 en 2014 levert de BTW compensatie re-integratie en inburgering een voordeel van € 141.933 op (€186.203 voordeel op baten en €44.270 nadeel op lasten).

Liquidatie Presikhaaf bedrijven
Per eind november 2020 is de gemeenschappelijke regeling Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf bedrijven) geliquideerd. De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Terugbetaling voormalig BBZ regeling
Dit betreft een incidenteel voordeel door invordering in het kader van de voormalige BBZ regeling van voor 2020.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Scalabor
- St. Rijnstad
- St. Leergeld Arnhem
- Presikhaaf Bedrijven
- BV Real

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk zijn de indicatoren opgenomen die bij dit programma gemonitord worden. Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Netto arbeidsparticipatie	2019	66,4	68,8	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS - Arbeidsdeelname
Personen met een bijstandsuitkering	1e halfjaar 2020	842,7	459,7	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.	CBS - Participatiewet
Lopende re-integratievoorzieningen	1e halfjaar 2020	73,6	202	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	CBS - Participatiewet
Werkloze jongeren	2019	3	2	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	2019	11	6	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Zij aan zij: schuldenvrij De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- (de) Weg uit Armoede, Werken aan Perspectief. Nota Arnhemse Armoede Aanpak (2020 e.v.)
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021

Actuele beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v..

Zorg

We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfredzaam en zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Meer volwassenen ontvangen passende zorg gericht op ontwikkelen of anders stabiliseren van zelfredzaamheid

We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. We gaan ons daarbij nog meer inspannen om kwetsbare inwoners zelfredzaam te maken. Onze inwoners blijven nog te vaak afhankelijk van specialistische voorzieningen. De komende periode gaan we daarom extra inzetten op het versterken van zelfredzaamheid door het gebruik van het eigen netwerk en algemene voorzieningen in de wijk te vergroten.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid

Het aantal jongeren dat een beroep doet op specialistische jeugdzorg neemt toe. We willen een beweging inzetten van problematiseren en specialiseren naar normaliseren en zo regulier mogelijk. Hierbij hoort ook het voorkomen van opname in verblijfsinstellingen en het aanbieden van zoveel mogelijk passende, ambulante ondersteuning in de eigen woon- en leefomgeving (wijkaanpak). De omgeving van het kind moet weer centraal komen te staan bij het bieden van oplossingen.

Meer kwetsbare Arnhemmers een beschermd thuis

We gaan uit van een inclusieve samenleving, waarin ook mensen met psychische problematiek midden in de samenleving leven en meedoen. Deze opgave pakken wij in het kader van de doordecentralisatie regionaal op met het Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021. We gaan nog meer mensen in staat stellen om met ondersteuning zelfstandig te wonen en te participeren in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.
We gaan samen met de regio Centraal Gelderland verder werken aan een breed palet aan voorzieningen: van lichte vormen van begeleiding tot gespecialiseerde opvang en beschermd wonen. Daarvoor gaan we nog meer samenwerken binnen de gemeente, tussen gemeenten en ook met (en tussen) aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker wordt wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zijn wijkcoaches voorgelicht over de toepassing van deze beleidsregels, zowel tijdens een bijeenkomst begin februari als met behulp van ondersteunend voorlichtingsmateriaal. Zorgaanbieders zijn via de aanbesteding opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te mogen verlenen. Ook bij deze aanbesteding is duidelijker gedefinieerd wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Bij groepsbegeleiding en activerend werk wordt ook gestuurd op het zoveel mogelijk inzetten van aanbod in de eigen woon- en leefomgeving van de inwoner. De komende periode zal worden ingezet op verdere voorlichting en implementatie richting Sociale wijkteams en aanbieders.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld waaronder ook de aanpak ouderenmishandeling. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben. We sturen hierbij op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld, voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen. We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het veel op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid van een afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid van een afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Er wordt in de participatieketen steeds beter samen gewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de participatieladder en op doorstroom of uitstroom. In de overige gevallen gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie. Er is voldoende passend aanbod.
Op basis van een jaarlijkse steekproef (n=173) zien we dat deelnemers aan een traject daadwerkelijk stappen maken op de participatieladder. Zie voor meer informatie hierover het figuur onderaan deze paragraaf.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk (AW) iets teruggelopen. Dit heeft te maken met de coronamaatregelen (weinig nieuwe instroom, uitval). Ook is de situatie op de arbeidsmarkt door de coronaperiode veranderd waardoor er minder doorstroommogelijkheden zijn. In de participatieketen wordt samen gekeken naar waar de kansen liggen op de arbeidsmarkt en hoe hierop geanticipeerd kan worden binnen Activerend Werk. Ook worden kansen benut om scholing en Activererend Werk te combineren, zoals bij de Praktijkverklaring, waarbij inwoners in eigen tempo al doende leren en kunnen aantonen dat zij over de nodige vaardigheden beschikken.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Het proces van inkoop is afgerond. Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders wordt verbeterd door het intensiveren ervan. Er is een werkwijze ontwikkeld voor de samenwerking tussen (speciaal) onderwijs en jeugdzorg en in twee wijken zijn praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts gestart.
Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. De jeugdigen kunnen op deze manier in hun wijk blijven met hun vrienden/vriendinnetjes van de school.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

In mei is het Perspectiefoverleg gestart. Hier worden, voor gezinnen waar uithuisplaatsing dreigt, afspraken gemaakt over intensieve, ambulante hulp ter voorkoming ervan. Als uithuisplaatsing toch noodzakelijk is, dan wordt dit zo kort mogelijk ingezet. In de cijfers zien we in 2020 een lichte daling van het aantal jongeren in verblijf.
Drie zorgaanbieders en de wijkteams hebben een manier ontwikkeld om bij onveilige thuissituaties snel ondersteuning in te kunnen zetten. Op 1 januari 2021 gaat dit project van start.

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt voor de Woonzorgvisie en de visie Sociaal Domein, die in 2021 aan de raad worden aangeboden. Het realiseren van betaalbare woningen is in de huidige markt niet gemakkelijk; gelukkig biedt de Woondeal kansen waar gemeente Arnhem in de komende jaren gebruik van zal maken.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de Zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Figuur behorend bij het doel 'Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij'

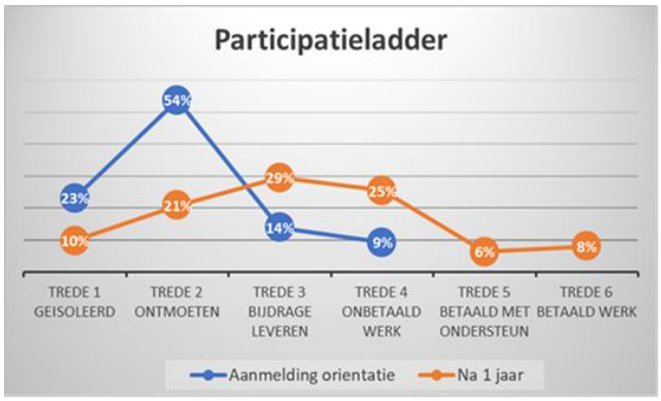

Wat hebben we gedaan

Als gevolg van de coronamaatregelen hebben Sociale wijkteams en zorgaanbieders hard gewerkt om zorg en ondersteuning op alternatieve manieren aan te bieden. In veel gevallen werd gebruik gemaakt van digitale hulpmiddelen; zo hebben veel hulpverleners via beeldbellen zorg en begeleiding op afstand geboden. Daar waar alleen digitale ondersteuning niet voldoende was, is met inachtneming van de nodige voorzorgsmaatregelen, ook fysieke ondersteuning geboden (bijvoorbeeld aan gezinnen met signalen van onveiligheid, aan GGZ-cliënten bij beschermd wonen en hulp bij het huishouden). Via diverse raadsbrieven is de raad hierover geïnformeerd. De aanbieders zijn in de periode vanaf maart tot juli gecompenseerd voor de zorg die niet geleverd kon worden. Vanaf juli is de reguliere hulpverlening in veel gevallen weer hervat en is deze compensatieregeling gestopt. Aan het einde van 2020 is, ook tijdens de tweede lockdown, nagenoeg alle zorg en ondersteuning weer hervat, ook voor groepsbegeleiding en groepsbehandeling.

Er is veel energie en aandacht uitgegaan naar het voortzetten van de zorg tijdens de coronaperiode. Daardoor heeft een aantal maatregelen en projecten enige vertraging opgelopen. Hieronder is de voortgang van de doelen en inspanningen die in de begroting 2020 zijn genoemd weergegeven. Daarnaast wordt ook drie maal per jaar de bestuursrapportage Zorg opgesteld. In deze bestuursrapportage is meer detailinformatie te vinden over de voortgang van het programma Zorg Dichterbij.

Eind 2020 is gestart met de ontwikkeling van een integrale visie sociaal domein. De raad heeft een eerste bijeenkomst gehad om uitgangspunten voor de visie te bespreken. Parallel aan de opstelling ervan wordt ook het integraal jeugdbeleid uitgewerkt.

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	
Versterken eigen kracht van inwoners, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen	

Bij de inzet van passende zorg wordt beter bekeken of deze er ook toe leidt dat de eigen kracht en het sociaal netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en in de beleidsregels staat deze aanpak centraal. Een website met beschikbare algemene voorzieningen in onze wijken is opgeleverd en wordt verder doorontwikkeld. Er zijn goede stappen gezet, maar we verwachten nog meer resultaten te kunnen bereiken.

Versterken van de zorgtoewijzing

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Ook aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract konden krijgen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg.

Sturen op kwaliteit en resultaat (mede gericht op afschaling specialistische zorg)

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn vrijwel alle ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. In de komende periode zullen we aanbieders hier ook op aanspreken, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook zullen we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles blijven uitvoeren, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren. Ook de komende periode blijven we hierop inzetten. In november is het AEF rapport 'stelsel in groei' opgeleverd waaruit blijkt dat de Rijksbijdragen niet toereikend zijn voor de kosten jeugdzorg. De VNG onderhandelt naar aanleiding van dit rapport met het ministerie over een meer passende Rijksbijdrage. Er is nog geen uitsluitsel.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) lokaal en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Veilig thuis

Zie de toelichting bij de doelstelling 'Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis' die hierboven is opgenomen.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

De wijkteams kunnen beschikken over een digitale sociale kaart waarin de algemene voorzieningen staan. Deze website zal worden doorontwikkeld zodat deze meer inzicht geeft in het aanbod en deze voorzieningen beter ingezet kunnen worden. Ook wordt beter gekeken wat van ouders of hun netwerk zelf kan worden verwacht, of wat vanuit onderwijs kan worden geboden, voordat specialistische jeugdzorg wordt ingezet.
Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders is verbeterd door het intensiveren van de onderlinge samenwerking; onder andere bij de start van de Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) en de samenwerking met (Speciaal) Onderwijs. Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke ondersteuning en zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. In twee wijken loopt een proef waarbij wijkcoaches zelf specialistische begeleiding bieden. Met de kennis die coaches hebben van de wijk en het netwerk van de jeugdige, kunnen zij kinderen gemakkelijk verwijzen naar activiteiten in de buurt.

Versterken van de zorgtoewijzing en intensiveren van de samenwerking met andere verwijzers

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract kregen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg. De huisartsen en gecertificeerde instellingen (verwijzers naar jeugdzorg) zijn geïnformeerd over de gecontracteerde zorg.
In twee wijken is gestart met een Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) bij de huisarts. Uit de eerste resultaten blijkt dat deze POH-jeugd het overgrote deel van de vragen zelf kan behandelen en slechts in incidentele gevallen een verwijzing naar een gecontracteerde aanbieder nodig is.

Sturen op kwaliteit en resultaat

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn de ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. We spreken aanbieders hierop aan, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook voeren we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uit, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.
Vanuit de regio en de gemeenten wordt actief gestuurd op de transformatieopgaven die vanuit de regio, samen met de aanbieders, zijn opgesteld.
In de eerste helft van 2020 is de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming opgesteld. Doel is onder andere een betere gezamenlijke aanpak van zorgorganisaties rondom kwetsbare kinderen en gezinnen. De Verbeteragenda wordt in 2021 verder uitgewerkt.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren.
Heel 2020 was er aandacht voor de Rijksbijdrage voor de Jeugdwet aangezien het overgrote deel van de gemeenten te maken blijven houden met tekorten in de jeugdzorg. In december verscheen het AEF-rapport Stelsel in groei waar de structurele tekorten in de jeugdzorg worden belicht.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg, ook al is dat tekort lager dan aanvankelijk geprognotiseerd.
Om meer grip te krijgen op de tekorten in de jeugdzorg heeft de gemeenteraad medio 2020 op voorstel van de TaskForce negen maatregelen vastgesteld:

- Perspectiefoverleg;
- Samenwerken aan veiligheid;
- Verkorten van de veiligheidsketen;
- Doorstroom van Jeugdwet naar de Wet langdurige zorg bevorderen;
- Praktijkondersteuner huisarts jeugd-GGZ;
- Handhaving op zorgaanbieders;
- Monitoring verbeteren;
- Sociaal Hospitaal;
- Begeleiding door Sociale wijkteams zelf.

Voor al deze maatregelen is in 2020 de voorbereiding begonnen en zes maatregelen zijn ook al gestart.
Een maatregel richt zich specifiek op de toepassing van de juiste wet. Zolang ontschotting tussen de zorgwetten niet is gerelateerd kijken we nog beter wanneer Wlz en Zvw voorliggend zijn op de Jeugdwet.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) stadsbreed en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is. Ook wordt gekeken naar de mate waarin afschaling van zorg zichtbaar wordt in de data, bijvoorbeeld de verschuiving van zware naar lichtere zorg, de duur van de trajecten of de inzet van groepsaanbod in plaats van individuele zorg.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer jeugdigen krijgen passende zorg dichtbij de eigen woonomgeving'

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

Koppelen zorg(behoeften) aan wonen

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. In de uitvoering van Sociaal Hospitaal (SOHOS) komt naar voren dat huisvesting een belangrijk onderwerp is bij multiprobleemgezinnen. De samenhang tussen woon- en andere problemen vraagt om een meer intensieve samenwerking met de corporaties. Dit wordt in de visie Sociaal Domein en de Woonzorgvisie opgepakt.

Eind 2019 hebben we afscheid moeten nemen van het Hulpmiddelencentrum (HMC) als leverancier van Arnhem-Noord. Sindsdien draait Medipoint de hulpmiddelendienstverlening in beide helften van de stad. Dit heeft Medipoint heel voortvarend aangepakt; zelfs in de turbulente periode waarin de overdracht plaatsvond hebben zij geen enkele klacht over de dienstverlening gekregen.
Voor inwoners met een incidentele verplaatsingsbehoefte hebben we verspreid over de stad diverse poolpunten waar de inwoner een scootmobiel kan lenen. Door de maatregelen tegen verspreiding van corona heeft driekwart van de scootmobiel poolpunten de deuren (tijdelijk) moeten sluiten. Dit betrof met name de punten in verzorgingstehuizen. Om onze inwoners een alternatief te bieden is in 2020 een haal- en-brengservice gestart waarbij een inwoner een scootmobiel op afspraak aan huis afgeleverd kan krijgen.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast

De wijkveiligheid is onderzocht en het beschikbare instrumentarium om overlast aan te pakken is in beeld gebracht. Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Ontwikkelen preventieve maatregelen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.
In 2020 is samen met een aantal zorgpartijen gewerkt aan de voorbereiding van de uitbreiding van bemoeizorg, die naar verwachting met ingang van het tweede kwartaal in 2021 kan worden ingezet.

Regionale sluitende afspraken Beschermd Thuis

In de regio Centraal Gelderland staan we voor de uitdaging om de doordecentralisatie verder vorm te geven. De komende jaren (2022 tot 2031) wordt beschermd wonen niet alleen een taak van centrumgemeenten, maar een taak van alle gemeenten. In 2019 is het Transformatieplan Samen aan Zet vastgesteld. Regionaal is in het najaar van 2019 de stuurgroep Samen aan Zet gevormd, om keuzes voor de doordecentralisatie van beschermd wonen bestuurlijk voor te bereiden ter bespreking in het Regionaal Portefeuillehouders Overleg Zorg en in de colleges en gemeenteraden. De bestuurders van de gemeenten Rheden, Westervoort, Arnhem, Renkum en Overbetuwe hebben zitting in de stuurgroep.
Om beschermd wonen door te decentraliseren is regionale samenwerking vanuit gezamenlijke uitgangspunten noodzakelijk. De bestuurlijke uitgangspunten voor de regionale samenwerking zijn in alle colleges van de regiogemeenten vastgesteld en de raden zijn geïnformeerd (zie raadsbrief Bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen). Er is een uitvoeringsagenda opgesteld om de regionale samenwerking verder vorm te geven. Over deze regionale ontwikkelopgave wordt de dialoog aangegaan met belangrijke samenwerkingspartners en cliënten/ervaringsdeskundigen. Met ingang van 2022 treden de regionale afspraken in werking. Alle Nederlandse gemeenten hebben via de VNG ingestemd met de Norm voor Opdrachtgeverschap, waarin staat hoe ze regionaal en bovenregionaal willen samenwerken bij beschermd wonen en maatschappelijke opvang. De Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO) is op 10 juni 2020 in een resolutie vastgesteld door gemeenten in VNG-verband, zowel voor jeugd als voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Deze Norm voor Opdrachtgeverschap vormt daarmee ook een kader voor de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Er is een regiobeeld opgesteld, samen met de zorgverzekeraar, om de verdere samenwerking voor de inwoners van onze gemeente en de verzekerden van Menzis te verbeteren. Er liggen uitdagingen voor de toekomst, vooral in verband met de toenemende vergrijzing. Samen met de zorgpartijen uit onze gemeente en regio is een start gemaakt om dit regiobeeld om te zetten naar een regiovisie. Door de uitbraak van het coronavirus is er vertraging opgetreden in dit proces. Alle zorgpartijen moeten nu de prioriteit geven aan de bestrijding van het virus en het welzijn van personeel en cliënten.
Bij de zorginkoop voor de Wmo is een eis opgenomen voor forensisch beschermd wonen. Op 1 juli is deze eis van kracht. Uitgangspunt bij de zorgverlening is het herstel van de cliënt in de eigen woonomgeving en regio. Indien een aanbieder zich door het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft laten contracteren om forensische zorg te leveren, stelt de regio Centraal Gelderland de volgende eis: Voordat de aanbieder een forensische cliënt in zorg neemt, wordt contact gelegd met de regionale toegang. De regionale toegang geeft dan vroegtijdig een advies of er na het aflopen van de strafrechtelijke titel vervolgzorg in de vorm van Beschermd wonen Wmo kan worden ingezet. De regionale toegang neemt als leidraad voor een positief advies dat de voorwaarden voor een succesvol traject in deze regio het meest kansrijk zijn, conform de regels van de Handreiking Landelijke toegankelijkheid. Het herkomstonderzoek loopt op dit moment.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat de verwachting is dat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg. Het inzetten van de juiste wet op het juiste moment en de juiste situatie monitoren we samen met de wijkteams. We kijken in concrete casussen of Wlz of Zvw voorliggend zou kunnen of moeten zijn aan de Jeugdwet.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

Persoonsgerichte integrale zorg (ketenafspraken)

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg- en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Betere aansluiting van de Sociale wijkteams op Ggz-behandelzorg

We zijn met de zorgverzekeraar in overleg om de samenwerking tussen de FACT-teams van Pro Persona en de wijkcoaches van het Sociale wijkteam te versterken. In 2019 heeft de zorgverzekeraar hiervoor middelen beschikbaar gesteld. In 2020 heeft de gemeente Arnhem dit budget beschikbaar gesteld. Het gaat om het financieren van een sociaal psychiatrisch verpleegkundige, werkzaam bij het FACT-team, die als kennisbron kan worden ingezet door het Sociale wijkteam. Overleg met de zorgverzekeraar is gaande om vanaf 2021 deze kosten gezamenlijk te dragen.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken zorg (19A66)

De wijzigingen zijn verwerkt in de teksten en tabellen in de geamendeerde MJPB 2020-2023.

Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid (19M124)

We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten van de jeugdzorg.
Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Aanbieders die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg bieden;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland;
- Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland;
- VGGM;
- BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	57.921	30.808	56.785	60.704	-3.919
Baten	6.639	918	5.134	5.222	88
Saldo lasten en baten	***-51.282***	***-29.891***	***-51.651***	***-55.482***	***-3.831***
Toevoegingen aan reserves	4.393	678	2.031	2.009	22
Onttrekkingen aan reserves	2.823	1.100	3.496	3.425	-71
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.569***	***422***	***1.465***	***1.416***	***-49***
Gerealiseerd resultaat	**-52.852**	**-29.469**	**-50.186**	**-54.066**	**-3.880**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-3.641	N				
Zorg	-1.534	N	Algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	101	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	933	V	Ambulantisering GGZ	N	I	AR
Zorg	-2.077	N	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	-680	N	Begeleiding	N	I	AR
Zorg	-380	N	Bedrijfsvoering	N	I	AR
Zorg	637	V	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	-484	N	Dubieuze debiteuren	N	I	AR
Zorg	-157	N	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Baten	157	V				
Zorg	157	V	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Huishoudelijke ondersteuning

Dit nadeel heeft betrekking op de algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning. Per 1 juli 2020 is een beleidswijziging geweest, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit nadeel wordt gecompenseerd met het voordeel op de wijkprogramma's maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning.

Doelgroepenvervoer

Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Ambulantisering GGZ
Vanuit de decentralisatie middelen heeft gemeente Arnhem middelen gekregen voor ambulantisering GGZ die deels regionaal bedoeld zijn. Het gaat om het (op)bouwen van een lokale ondersteuningsstructuur, voor psychisch kwetsbare personen. De middelen zijn in 2020 niet uitgegeven, mede omdat de middelen laat zijn toegekend. Daarnaast is er een vertraging van het starten van de activiteiten opgetreden door corona, waardoor deze activiteiten in 2021 zullen starten. Een deel van het budget waar een bestedingsplan voor aanwezig is, is overgeheveld naar 2021. Dit is het restant van het budget dat ten gunste van de algemene middelen komt.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op de wijkprogramma's wordt een voordeel vermeld van € 3,6 miljoen. Het nadeel bij programma S07 Zorg en het voordeel op de wijkprogramma's wordt veroorzaakt doordat de begroting is gebaseerd op de realisatie 2018 en begin 2019. Sinds eind 2019 is een verschuiving te zien van de realisatie van de wijken naar stad. Het netto voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Het resultaat voor WMO begeleiding is netto een significant bedrag. Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 680.000 gemeld en bij de wijkprogramma's is een voordeel van € 653.000 gemeld. Vanaf begin 2020 is er een verschuiving te zien van de wijkprogramma's naar de stad en de begroting is gebaseerd op de realisatie van 2018 en begin 2019. Dit zorgt ervoor dat er een afwijking op zowel stad als wijkprogramma's is.

Bedrijfsvoeringsbudget
In 2019 is een start gemaakt met monitoring binnen het programma Zorg. In 2020 is hier verder vorm aangegeven. De gemaakte kosten hebben betrekking op implementatie Power BI, bouwen van een datawarehouse, etc. Met deze kosten zijn er geen rekening gehouden binnen het budget, omdat het kosten zijn.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019.

Voorziening dubieuze debiteuren
Bij een aantal organisaties staat een vordering open. De vordering staat langer dan één jaar open en uit voorzichtigheidsprincipe voorzien we vorderingen die langer open staan dan een jaar volledig.

Specifieke jeugdzorg budgetten
Vanuit het rijk hebben we middelen gekregen voor de projecten Gelderse verbeteragenda jeugdbescherming en Transitie vastgoed jeugdzorgplus. De ontvangen middelen staat op de baten. De netto saldo van de baten en lasten voor deze projecten is nul.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Vitale Verbindingen

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Score Arnhem 2019	Score Arnhem 2020	Toelichting	Bron
Jeugdwet, aantal inwoners met verblijf	610	554	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, Gezinshuizen, Leef- en behandelgroepen, Pleegzorg en verblijf op eigen terrein.	Afdeling Informatie/F&C
Beschermd wonen, aantal inwoners met verblijf	1013	958	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, intramuraal	Afdeling Informatie/F&C
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	€ 887	€ 844	Gedeclareerde zorgkosten m.b.t. het jaar, gedeeld door het aantal inwoners aan het einde van het jaar.	Afdeling Informatie/F&C

Indicator	Score Arnhem 2018	Score Arnhem 2019	Toelichting	Bron
Gemiddelde stijging op participatieladder bij activerend werk			Centrum Activerend Werk heeft i.o.v. gemeente Arnhem een systeem ontwikkeld om vanaf aanmelding voor Activerend Werk de stappen op de participatieladder vast te leggen. Vanaf 2021 zal aangegeven kunnen worden hoeveel treden inwoners gemiddeld stijgen op de participatieladder in een periode van een jaar.	Afdeling Informatie/F&C
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning		79%	De vraagstelling in het inwonerstevredenheidsonderzoek m.b.t. 2018 was anders dan m.b.t. 2019, daarom is geen score voor 2018 opgenomen.	Inwoner-tevredenheids-onderzoek

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	1e half jaar 2020	730	640	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	CBS - Monitor Sociaal Domein Wmo
Jongeren met jeugdhulp	1e half jaar 2020	10,1	9,7	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	1e half jaar 2020	0,5	0,3	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	1e half jaar 2020	1,2	1,1	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.

Actuele beleidskaders

- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Taskforce Maatregelen Jeugdzorg
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019).

Welzijn en inclusie

We willen de randvoorwaarden scheppen om ervoor te zorgen dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperking en/of seksuele voorkeur, kunnen meedoen en zich thuis voelen in Arnhem. We willen dat Arnhem een inclusieve stad is.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht afkomst, kan meedoen en zich thuis voelt in Arnhem. Dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen, duurzame inburgering en een passend vangnet.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en op acceptatie van seksuele diversiteit, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij een ieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Wat wilden we bereiken

Wij willen samen zorgen voor een sterke sociale basis waarin iedereen zoveel als mogelijk gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen. Door Arnhemmers te stimuleren en waar nodig te faciliteren bij het organiseren van activiteiten voor hun buurt, bouwen we samen aan een sterke sociale basis. We versterken de saamhorigheid tussen inwoners, dat mensen naar elkaar omkijken en voor elkaar klaarstaan. Door Arnhemmers op tijd met activiteiten en voorzieningen een duwtje in de rug te geven en een helpende hand te reiken, voorkomen we samen met hen dat ze in de problemen komen of dat hun problemen groter worden.

Prestatiedoelen	Status
Veilig en positief opgroeien	

Samen met VGGM en peuteropvang wordt intensief opgetrokken om alle jonge kinderen goed in beeld te hebben en met 2 jaar een plekje te geven op de peuteropvang. Voor ouders die extra ondersteuning nodig hebben thuis, is er voorliggend, ambulante begeleiding beschikbaar. Samenwerken met ouders is een van de speerpunten vanuit het beleid onderwijsachterstanden/ kansengelijkheid. De noodzaak ervan is tijdens eerste lockdown alleen maar zichtbaarder geworden.
Tijdens de coronacrisis is snel geschakeld tussen voorschool, onderwijs, Sociale wijkteams en welzijnspartners. Zo konden bijvoorbeeld kinderen naar de noodopvang als Sociale wijkteams signaleerden dat dit een betere plek was voor een kind in een kwetsbare positie.

Meedoen en openstaan voor elkaar

In het tweede kwartaal 2020 is het beleidsplan herijking van de welzijnsopgave ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

In 2020 zijn diverse initiatieven gestart. Door de crisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in onze stad. De crisis staat op gespannen voet met de doelen zoals het verminderen van eenzaamheid, een probleem dat door de crisis mogelijk alleen meer vergroot is.
Door de crisis kunnen Arnhemmers elkaar veelal alleen online ontmoetten. Ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers en professionals zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. De maatschappelijke partners hebben alle zeilen bijgezet om op andere manieren de ondersteuning aan Arnhemmers te bieden. Zo zijn bijvoorbeeld honderden mantelzorgers gebeld om te vragen hoe het gaat. Goede samenwerkingen, zoals Voor Elkaar In Arnhem en samenwerkingen tussen wijkorganisaties, Sociale wijkteams en onderwijs zijn tot stand gekomen. Andere kant is ook dat buurthuizen het zwaar hebben, door de coronamaatregelen zien zij hun inkomsten dalen.

Vanaf 2020 is er € 500.000 per jaar extra beschikbaar voor ontmoeten. Om voorzieningen te verbeteren of toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Uitgangspunt is dat de voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners. In 2020 is aan 11 elf initiatieven in verschillende Arnhemse buurten financiële ondersteuning geboden om bijvoorbeeld hun buurthuis of ontmoetingsruimte te verbeteren. Het college heeft in 2020 ook besloten een deel van de beschikbare middelen te reserveren voor het opvangen van problemen als gevolg van de coronacrisis.

Duurzame inburgering

In aanloop naar de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en bereiden we ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.
Ondanks de coronacrisis zijn de (aangepaste) duale trajecten gestart bij een Beautiful Mess, hebben een aantal nieuwkomers een baan gekregen bij de Mondmaskerfabriek en zijn alle voorbereidingen afgerond voor bureau nieuwkomers dat in 2021 van start is gegaan.

Een passend vangnet

Het jaar 2020 was in verband met de coronacrisis een bewogen jaar voor de opvang. Ingezet is op het bieden van opvang met inachtneming van de RIVM-richtlijnen. Voor de opvang van daklozen is een extra opvanglocatie geopend op een cruiseschip. De bed-, bad- en broodvoorziening en noodopvang voor asielzoekers zat sneller vol wegens corona.

De afwikkeling van procedures binnen de vreemdelingenketen heeft tijdens de eerste lockdown stilgelegen wat ervoor heeft gezorgd dat er minder uitstroom is gerealiseerd in deze opvangvormen.

Met de uitvoering van de in de Herstelagenda opgenomen ambitie van opvang naar wonen is gestart door een verkenning uit te voeren naar de kansen en mogelijkheden om woonplekken te realiseren.

Inclusieve stad

Arnhem heeft al een aantal jaren stappen gezet in het inclusiever maken van onze stad. Op de eerder opgestelde negen speerpunten hebben we het nodige bereikt en in gang gezet. Op een aantal punten kiezen we voor een scherpere focus.
In de zomer van 2020 informeerden we de gemeenteraad over de stappen die zijn gezet en de gemaakte keuzes als het gaat om het programma Inclusief Arnhem. We richten ons op een vijftal focuspunten, waarop we zelf en in samenwerking met de stad invloed kunnen uitoefenen om deze te realiseren. Het gaat hier om:
1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Veilig en positief opgroeien	
Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering	

Arnhem richt zich op het zoveel als mogelijk bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen voor kinderen en jongeren. Als we ons richten op hen en hun toekomst, kunnen we latere problemen voorkomen. Onze gemeenschappelijke inzet zorgt daarmee voor het grootste resultaat. Met opzet spreken wij over opgroeien en opvoeden. Het gaat er namelijk om dat het welzijnswerk niet alleen is gericht op het kind of de jongere, maar juist ook op haar of zijn omgeving: ouders, school, straat, sport.

Een goede afstemming en samenwerking is daarom van belang tussen bijvoorbeeld kind- en jongerenwerk (denk aan Rijnstad, AM Support en Presikhaaf University), sport (denk aan Sportbedrijf en Jeugdfonds Sport & Cultuur Arnhem), onderwijs (denk aan PAS-VVE) en jeugd(gezondheids)zorg (denk aan VGGM-Kansrijke Start, huisartsen en zorgaanbieders) bij het bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen. Het gaat hierbij ook om het kennen van de online leefwereld. Deze is voor veel kinderen en jongeren net zo belangrijk als de straat. Online jongerenwerk maakt daarom onderdeel uit van onze aanpak. Ook zijn jongeren vaak mantelzorger. Als het gaat om mantelzorgondersteuning verdienen zij specifieke aandacht.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Samen met partners in de stad wordt gekeken aan welke voorliggende voorzieningen behoefte is en wordt gewerkt aan het ontwikkelen van voorliggende voorzieningen in wijken.

In 2020 werd door de coronacrisis zichtbaar wat het belang is van voorliggende voorzieningen en het snel kunnen inspelen op behoefte en vraag uit de wijken. Onder andere welzijnspartners, onderwijs en sport speelde snel in op de veranderende vraag. Veel activiteiten werden georganiseerd, op een alternatieve manier aangeboden, bijvoorbeeld online of buiten, aangeboden. Samenwerking tussen onderwijs, Sociale wijkteams en welzijn, voornamelijk rond kinderen in kwetsbare posities, is veel intensiever en beter geworden.

Na de coronacrisis zal gekeken worden welke voorliggende voorzieningen structureel nodig zijn. Als sociale basis in de wijken en om specialistische zorg te voorkomen.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Netwerkaanpak eenzaamheid

Deze aanpak is gericht op het tegengaan van eenzaamheid en sociaal isolement bij zowel ouderen als bij jongeren. Zeker in coronatijd is dit van groot belang. De aanpak eenzaamheid is een belangrijk speerpunt van het Rijk en van het Arnhems college. In 2020 is gestart met een wijkgerichte aanpak en een opzet voor monitoring. We zijn begonnen in de wijken Malburgen en Elderveld. Hiervoor werken we samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de organisaties en initiatieven in de wijken. Ontmoeten maakt ook deel uit van de aanpak eenzaamheid. In oktober is de Week tegen eenzaamheid gehouden met ontmoetingen in diverse wijken. De aanpak is ook opgenomen in opdrachten aan de welzijnspartners.

Bestendigen regenboogaanpak

In juli 2020 is de regenboogagenda 2020-2022 vastgesteld. Met deze agenda streven we naar gelijkheid, acceptie en inclusie voor LHBTIQ+ personen in Arnhem op verschillende terreinen: de gemeente als goed voorbeeld, veiligheid, zorg en welzijn, onderwijs en sport. En er is extra aandacht voor onder meer transgender personen, acceptatie in religieuze gemeenschappen en LHBTIQ+ ouderen. De coronamaatregelen hebben grote invloed gehad op de activiteiten op dit thema. Veel van de voorstellingen, workshops, trainingen en voorlichtingen hebben helaas niet door kunnen gaan. Toch konden enkele activiteiten wel doorgaan. Zo is onder andere, zoals elk jaar, de regenboogvlag gehesen en is er een regenboogkookworkshop gegeven op 'Coming Out Day'. Ook zijn er Krav Maga trainingen om de weerbaarheid onder deze groep te versterken. Daarnaast is het gaybrapad in de stad opnieuw in de verf gezet.

Herformuleren welzijnsopdrachten

Het doel van de herijking welzijn is om een beweging op gang te brengen die de uitvoering van het welzijnswerk verder versterkt, waarbij zo slim mogelijk combinaties van functies en voorzieningen worden gemaakt voor de inwoners in onze wijken. In 2020 zijn wijkgesprekken gevoerd in alle Arnhemse gebieden en zijn samen met instellingen en bewoners de hoofdthema's besproken. Op basis hiervan is een richtinggevende notitie Herijking welzijnsopdracht Samen werken aan een sterke sociale basis opgesteld en half 2020 ter besluitvorming naar de raad gestuurd. We willen het welzijnswerk, veel meer dan nu het geval is, vanuit de behoeften in de wijken vormgeven. Zodat Arnhemmers die elkaar willen helpen dat goed kunnen doen en waar nodig worden ondersteund. Arnhemmers hebben hulp nodig dichtbij, in de eigen omgeving. Deze ondersteuning wordt geboden door vrijwilligers of professionals die de buurt goed kennen. Organisaties werken met elkaar samen voor en met de Arnhemmers.
We willen met de herijking van de welzijnsopdracht bereiken dat er:

1. concrete keuzes op basis van stedelijke en wijkspecifieke opgaven worden gemaakt;
2. op een slimmere wijze welzijnswerk wordt ingezet door middel van sociale innovaties;
3. duidelijkere focus komt op thema's en doelgroepen;
4. meer gewerkt wordt op basis van resultaten in plaats van op activiteiten;
5. meer samenhang en samenwerking komt in plaats van de nu bestaande versnippering;
6. professionalisering en verzakelijking plaatsvindt met een duidelijk opdrachtgeverschap en met regie vanuit de gemeente.

Ondersteuning mantelzorgers

We richten ons op het faciliteren en stimuleren van mantelzorg en informele zorg. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en het helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen.

Tijdens de coronacrisis is gebleken hoe cruciaal informele zorg is, dat mensen naar elkaar omkijken. Voor Elkaar In Arnhem is gestart, een samenwerking tussen MVT (Mantelzorg Vrijwillige Thuishulp Arnhem), SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem), Rijnstad en de gemeente, waarbij hulpvragen van Arnhemmers gekoppeld wordt aan vrijwilligers.

Duurzame inburgering

Voorbereiden op de nieuwe inburgeringswet en ontwikkelen nieuwe werkwijze

We vinden het belangrijk dat nieuwkomers zich welkom voelen in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Hiervoor bieden we maatschappelijke begeleiding. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. In de pilot duale trajecten combineren we begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

De nieuwe Wet inburgering wordt op 1 januari 2022 ingevoerd, waarbij in de begeleiding wordt uitgegaan van toekomstperspectief en inzet naar een hoger taalniveau.

In aanloop van de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en we bereiden ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.

Een passend vangnet

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Eind tweede kwartaal is het Arnhemse projectplan aangeboden aan de raad. De uitvoering van het plan loopt volgens planning. De coronacrisis heeft behoorlijke gevolgen voor (kwetsbare) jongeren, zoals uithuiszetting door ouders en toenemende jeugdwerkloosheid en daardoor schulden. Daarom wordt extra aandacht besteed aan de schuldenaanpak voor dak- en thuisloze jongeren en aan het toepassen van maatwerk bij knellende regels. Daarnaast is de aandacht voor huisvesting voor deze jongeren geïntensiveerd met de beweging ‘van opvang naar wonen’.

Uitvoeren regiovisie 2019-2022 huiselijk geweld en kindermishandeling

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld van 0-100 jaar. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben (sturen op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen). We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het vele op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal meldingen en adviezen daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid vanaf afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid vanaf afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Versterken ketensamenwerking Moviera- wijkteams- Veilig thuis

De samenwerking tussen de verschillende partners bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is in het afgelopen jaar intensiever geworden ten gevolge van de urgentie die de coronacrisis veroorzaakt. Ook investeren we in de ontwikkeling van een multidisciplinaire aanpak bij complexe situaties.

Versterken ketensamenwerking OGGZ-partners

Signalen over niet optimaal verlopende samenwerking worden door VGGM en gemeente onmiddellijk geadresseerd en besproken, hetzij bilateraal op uitvoerend niveau, hetzij in breder verband op managementniveau.
Het project zorg- en veiligheidsstructuur, waarin het versterken van de gehele keten centraal staat, had in verband met de coronacrisis minder prioriteit maar is in het derde kwartaal weer opgepakt. Afronding zal in het eerste kwartaal van 2021 plaatsvinden.

Inclusieve stad

Toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente VN-verdrag Handicap

In 2020 is gestart met het opstellen en inrichten van een Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en met de implementatie van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST). Hierbij zijn belanghebbenden (onder meer het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten APCG en Bijzonder in Arnhem) nauw betrokken. De AST is een belangrijke uitwerking van het VN-verdrag Handicap, waarvan Arnhem een van de VNG-koplopergemeenten is. Voor de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST) zijn incidentele en structurele budgetten (gemeentebreed, bij Vastgoed en bij Openbare Ruimte) beschikbaar en deze zijn/worden besteed.

De monitor VN-verdrag Handicap van de VNG is breed uitgezet onder inwoners, beleidsmedewerkers en bestuur. Ook zijn er interviews afgenomen. De uitkomst wordt gebruikt bij het opstellen van de Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap.

Bestrijding van discriminatie

Voorkomen en tegengaan van discriminatie is een van de vijf focuspunten van het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem. De huidige aandacht voor dit thema en gebeurtenissen wereldwijd benadrukken de noodzaak hiervan. Een visie en actieplan worden ontwikkeld. Qua uitvoering is Vizier actief als meldpunt en stimuleren we de meldingsbereidheid. Er is in 2020 een start gemaakt met de ontwikkeling van een campagne die bijdraagt aan de bewustwording van discriminatie en het tegengaan ervan onder inwoners als uitvoering van de motie 20M138. Deze campagne dient ook bij te dragen aan het bevorderen van de meldingsbereidheid. De verdere ontwikkeling en uitvoering van de campagne loopt in 2021 door.

Inclusieve organisatie en communicatie

Zowel het onderwerp Inclusieve organisatie als communicatie is een focuspunt van het uitvoeringsplan.
De gemeenteraad heeft een inclusieve en diverse organisatie duidelijk geagendeerd. In het uitvoeringsplan is hierover het volgende opgenomen: "Wij werken de komende twee jaar aan het inclusiever maken van de eigen organisatie. De aandachtspunten liggen op diversiteit met betrekking tot leeftijd, etniciteit en medewerkers met een arbeidsbeperking. Dit betekent dat wij op alle niveaus een inclusieve methode van werving en selectie stimuleren. Daarnaast streven wij naar een inclusieve werksfeer om behoud van werknemers te waarborgen."

Inclusieve organisatie
Begin 2020 is de nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl de lucht ingegaan. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie waar iedereen zich thuis kan voelen.
De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd.
Tijdens de Diversity Week in oktober hebben we stilgestaan bij drie landelijke dagen: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. De directie heeft toen ook een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft.

Het aantal jongeren en medewerkers met een vermoedelijke niet-westerse migratieachtergrond in onze organisatie is licht gestegen.
Ook nemen we deel aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor.

Inclusieve communicatie
Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal bevat voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem

In het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem met de vijf focuspunten gaan we uit van een actieve bijdrage van onder meer belangengroepen en klankborden. Alle focuspunten dragen bij aan het zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem.
Er hebben dit jaar fysieke en online overleggen en bijeenkomsten plaatsgevonden. Veel bijeenkomsten hebben niet door kunnen gaan vanwege de coronamaatregelen.
Waar het gaat om het focuspunt Diversiteit in organisaties is een onderzoek gestart naar de mate van diversiteit. Hierbij zijn, naast de gemeente Arnhem, partners van de Diversiteitsreis betrokken. Ook is een tweetal online netwerkcafés georganiseerd waarbij studenten en 'young professionals' met een niet-westerse migratieachtergrond konden netwerken met professionals van diverse organisaties.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
We faciliteren de verbreding van het platform Voor elkaar in Arnhem en zetten in op een versteviging van deze nieuwe samenwerkingsvorm	

In de Herstelagenda is aandacht besteed aan hulpvragen van inwoners en het matchen van vrijwilligers. Voor Elkaar in Arnhem (VEIA) is ontstaan tijdens de crisis. Samenwerkende partners bundelen hulpvragen en koppelen deze in de wijken aan vrijwilligers.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra (19M123)
Afgedaan per raadsbrief van 15 december 2020.

Subsidieregeling Burgerkracht sociaal domein (19M138)
Deze motie is afgedaan.

Verbinding buurthuis met wijk (19M139)
De gemeenteraad heeft voor de zomer een raadsinformatiebrief ontvangen als tussenrapportage. Met de buurthuizen werken we goed samen en we faciliteren ze op de korte en op de (iets) langere termijn. Hiermee is de motie nog niet geheel afgedaan, het gaat om het samenwerkingsproces.

Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143)
Met het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem geven we (nadere) invulling aan de volgende moties:

- 'Verdere invulling inclusief Arnhem' (17M63g). Deze motie is al eerder afgedaan en wordt hiermee nader ingevuld.
- ‘Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid’ (19M143) via het plan van aanpak VN-verdrag Handicap.

Betere begeleiding nareizigers (19M154)
De gemeenteraad is geïnformeerd over deze motie middels de raadsinformatiebrief 'Stand van zaken actieplan voor nieuwkomers 2019-2022' en motie 'Betere begeleiding nareizigers' op 24 maart 2020. Hiermee is de motie afgedaan.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	17.700	18.236	23.250	21.088	2.162
Baten	1.230	755	754	1.227	473
Saldo lasten en baten	***-16.470***	***-17.481***	***-22.495***	***-19.860***	***2.635***
Toevoegingen aan reserves	1.744	0	550	880	-330
Onttrekkingen aan reserves	362	1.100	2.761	2.930	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.382***	***1.100***	***2.211***	***2.051***	***-161***
Gerealiseerd resultaat	**-17.852**	**-16.381**	**-20.284**	**-17.810**	**2.474**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	2.173	V				
Welzijn	888	V	AWBZ/MO middelen	N	I	AR
Welzijn	564	V	Coronabudget MO	J	I	AR
Welzijn	-254	N	Jeugd	N	S	AR
Welzijn	448	V	OGGZ	N	I	AR
Welzijn	527	V	Diversen	N	I	AR
Baten	311	V				
Welzijn	311	V	Diversen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-310	N				
Asielzaken	-310	N	Inburgering en integratie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	85	V				
Inclusie	85	V	BR Burgerinitiatieven	N	I	BR

AWBZ/MO middelen

Dit voordeel wordt vooral veroorzaakt doordat geplande c.q. voorgenomen activiteiten geen doorgang konden vinden vanwege corona.

Coronabudget voor maatschappelijke opvang

In het begin van 2020 is een inschatting gemaakt voor de extra kosten voor maatschappelijke opvang waarbij de RIVM-richtlijnen in acht werden genomen. Het grootste deel van de kosten komt door het huren van een cruiseschip en personeelskosten voor te leveren zorg. In eerste instantie was de indruk dat het cruiseschip later in het jaar niet meer beschikbaar zou zijn en de huurkosten voor een alternatieve locatie hoger uit zouden vallen. Deze inschatting was onjuist. Ook zijn de personeelslasten wat lager dan eerder ingeschat.

Jeugd

De budgetverdeling van het onderdeel jeugd veroorzaakt een voordeel op de wijken (€469.000) en een nadeel op stad van €254.000.

OGGZ

Er is op 1 januari 2020 gestart met de uitvoering van de Wet Wvggz, die in de plaats is gekomen voor de Wet BOPZ. Door in 2020 in regionaal verband de werkzaamheden uit te voeren zijn de lasten lager dan oorspronkelijk verwacht werd.
Door corona is onduidelijk of dit een structureel beeld is, of dat we in 2021 e.v. geconfronteerd worden met hogere kosten.

Diverse lasten welzijn
Binnen Welzijn zijn er diverse producten met een "kleinere" positieve of negatieve afwijking. De belangrijkste hierbij zijn: toezicht op kinderopvang/peuterspeelzalen €250.000, voordeel afrekening oude balansposten €164.000; voordelen op algemene verslavingszorg, samenlevingsopbouw, doorstroomvoorziening en kleine nadelen op dak-thuislozen, crisis-gezinsopvang, zwerfjongeren en 24-uurs crisisopvang.

Diverse baten welzijn
Het voordelige verschil op de baten wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere rijksinkomsten heroïnebehandeling €73.000, subsidie voor maatschappelijke diensttijd €81.000, inning eigen bijdragen voor maatschappelijke opvang en teruggevorderde verleende subsidies.

Toevoeging Inburgering en integratie
In de MJPB 2020-2024 is een extra budget voor Inburgering en integratie opgenomen. Dit budget is niet volledig besteed in 2020. Het restant zal conform besluitvorming van de Raad via toevoeging aan de bestemmingsreserve voor dit doel beschikbaar blijven.

Onttrekking BR Burgerinitiatieven
Deze onttrekking dient ter dekking van de gemaakte kosten voor burgerinitiatieven inzake diverse advieskosten.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. IrisZorg
- St. Moviera
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Pactum
- Stichting Refugee Company

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Kengetal sociale cohesie	2019	5,7	Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.	L&V monitor gemeente
% Actief als vrijwilligers	2019	33%	Aandeel inwoners Arnhem actief als vrijwilliger	L&V monitor gemeente
% Mantelzorg	2019	15%	Aandeel inwoners actief als mantelzorger	L&V monitor gemeente
% Eenzaamheid	2019	14%	Inwoners die van mening zijn dat zij te weinig contacten hebben	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen	2019	27%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor ouderen (55+)	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren	2019	22%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn goede voorzieningen voor jongeren	L&V monitor gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie; ligt ter besluitvorming voor bij de raad.

Actuele beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Arnhem wil een gezonde en sportieve stad zijn. We zetten in op het bevorderen van een gezonde leefstijl en het stimuleren van kinderen, jongeren én ouderen om te gaan en blijven sporten. Dit kan zijn sporten in de wijk, in de openbare ruimte, bij een vereniging en de talentontwikkeling tot topsport. Om een gezonde leefstijl te bevorderen, stimuleren we naast sport en bewegen ook gezonde voeding, niet roken en het voorkomen van problematisch alcoholgebruik.
Om kinderen de best mogelijke start van hun leven te bieden en een optimale kans op een goede toekomst, zetten we in op het verbeteren van de samenwerking tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg en het sociaal domein.

In januari 2021 is het plan Gezond en Fit vastgesteld door de gemeenteraad. Hierin wordt uitgebreider ingegaan op de ambities en inspanningen die wij leveren binnen dit thema.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers gezonder en fitter

De gezondheidsverschillen in onze stad zijn groot. Ongezond gedrag zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik, is verantwoordelijk voor deze verschillen. Deze verschillen hangen vaak samen met de sociaaleconomische status en de omgeving waarin het moeilijk is gezonde keuzes te maken. We vinden het belangrijk dat kinderen een goede en gezonde start maken en daar hun leven lang profijt van hebben en dat ouderen zo lang mogelijk gezond en actief blijven. Tevens willen we een sportstad zijn waarbij we bedrijven betrekken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Gezonde levensstijl	

De ambities ten aanzien van een gezonde leefstijl van Arnhemse inwoners zijn neergelegd in het Plan Gezond en Fit dat inmiddels (januari 2021) is vastgesteld. Binnen de kaders van Gezond en Fit is gewerkt aan de diverse onderdelen van het plan, teneinde onze ambities te realiseren. Bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' wordt gerapporteerd over onze inspanningen en resultaten op die onderdelen.

Sportief bewegen voor iedereen

Door de coronacrisis heeft men minder in georganiseerd verband kunnen sporten dan normaal het geval is. Verenigingen en sportaanbieders hebben voor lange aaneengesloten perioden hun deuren moeten sluiten, of waren beperkt open. Dit heeft effect op de beweegdeelname van onze inwoners. De ambities om mensen meer te laten bewegen via de infrastructuur van verenigingen en aanbieders is hierdoor gehinderd.
Het Sportbedrijf heeft tijdens de coronacrisis haar activiteiten zoveel als mogelijk voortgezet of op een alternatieve manier aangeboden.

Een positief effect is dat bewegen in de openbare ruimte, ongeorganiseerd, is toegenomen en door corona versneld. We spelen hier op in door het faciliteren van voorzieningen in de openbare ruimte. Zo zijn er bootcamproutes aangelegd in de stadsparken, is er een beweegtuin geopend in Malburgen, en hebben we stappen gezet in het proces om andere voorzieningen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld skateplekken, pumptrack, multifunctioneel court) te realiseren. Ook heeft de urban sport community een plek gekregen in de gemeentelijke sporthal aan de Neerlandstuinstraat.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Gezonde levensstijl	
Programma (door)ontwikkelen en implementeren terugdringen overgewicht	

De JOGG-aanpak en GO!-interventie is uitgebreid naar de wijken Geitenkamp, Klarendal en Arnhemse Broek. Ondanks de coronacrisis zijn de eerste kinderen uit die wijken in de GO!-interventie opgenomen. In 2021 wordt deze aanpak voortgezet.

Afspraken rond alcohol en roken opnemen in overeenkomsten

Wij zijn op de goede weg om steeds meer plekken aan te wijzen als rookvrije zones; de sportparken, speeltuinen, en in de toekomst ook (een aantal) bushaltes. De eerste bushalte is nu rookvrij (haltes Rijnstate Ziekenhuis), en dit is een volgende stap richting een rookvrije generatie. Ook op het gebied van alcohol blijven wij in contact met onze partners om verantwoord alcoholgebruik te stimuleren en te bevorderen dat jongeren vóór hun 18e helemaal geen alcohol drinken.

Inzet op voorlichting en bewustwording

Zie de toelichting bij de inspanning 'Verankeren programma Kansrijke Start'. Voorts wordt in het voortgezet onderwijs voorlichting gegeven over middelengebruik (alcohol, drugs).

Verankeren programma kansrijke start

Voor een gezonde en veilige start van kinderen zijn de eerste 1000 dagen cruciaal. Onder de noemer Kansrijke Start zetten we in op het vroegtijdig signaleren van kwetsbare (aanstaande) zwangere vrouwen en (aanstaande) jonge ouders en het bieden van passende ondersteuning in de vorm van programma's als Nu Niet Zwanger, Centering Pregnancy, Stevig Ouderschap en intensieve VoorZorg-begeleidingstrajecten, zodat meer kinderen een kansrijke start hebben. Een belangrijke bouwsteen van Kansrijke Start is de lokale coalitie, waarin professionals uit de geboortezorg, de jeugdgezondheidszorg (JGZ), de Sociale wijkteams en de gemeente samen optrekken en afspraken maken om tot een sluitende aanpak te komen rond de zorg voor kwetsbare vrouwen en jonge ouders. Om de samenwerking in de geboortezorg en de aansluiting op het sociale domein te verbeteren, hebben de ketenpartners gezamenlijk een 'zorgpad' geschreven waarin samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd. Door het organiseren van een viertal (online) bijeenkomsten is in 2020 vooral ingezet op het versterken van de lokale coalitie en de samenwerking in de keten. In een aantal werkgroepen zijn partijen aan de slag gegaan met de door de lokale coalitie geprioriteerde thema's: actualiseren ambitie, inzicht in de knelpunten in de samenwerking en communicatie met de achterban. De uitwerking hiervan zal in 2021 een vervolg krijgen. Omdat een aantal ketenpartners regionaal werkt (bijvoorbeeld ziekenhuizen en kraamzorg), zijn in 2020 ook stappen gezet om op regionaal niveau samen te werken, met name om de zorgpaden op elkaar af te stemmen en kennis en ervaringen met elkaar te delen.

Sportief bewegen voor iedereen

Stimuleren bewegen in de eigen leefomgeving. Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

In samenwerking met de provincie Gelderland is de aanleg van twee skatebanen/pumptracks in gang gezet. Ook zijn er plannen voor urban sport op de blauwe golven. Er is via het sport innovation LAB een subsidie verstrekt om in Arnhem de community beter in beeld te krijgen en een app te ontwikkelen voor de gebruikers. Daarnaast zijn we druk bezig met de realisatie van een multifunctioneel court in Schuytgraaf, zijn er bootcamproutes uitgezet in de stadsparken en is de aanleg van een bmx-route in Schaarsbergen in gang gezet.

Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

Zie de toelichting bij de inspanning hiervoor. Er worden concreet 2 pumptracks/skatebanen aangelegd (Rijkerswoerd & Olympusgebied). Daarnaast wordt er geïnvesteerd in het in kaart brengen en bereiken van de gebruikers. Ook zijn er plannen voor de blauwe golven. Tenslotte is subsidie verstrekt aan de Urban Sports indoorhal (Common Ground).

Veranderen opdracht uitvoeringsorganisatie

In 2020 zijn er stappen gezet in het beter laten aansluiten van de subsidieaanvraag op de doelstellingen van de gemeente (gezond en fit). Er zijn stappen gezet om te komen tot een activiteitenbegroting, in plaats van een exploitatiebegroting. Er is meer zicht gekomen op kosten van exploitatie van individuele sportaccommodaties. Het Sportbedrijf heeft sinds 2020 structureel overleg met de individuele teams Leefomgeving om de speerpunten in de wijk en de stedelijke opdracht op elkaar aan te laten sluiten. Dit naar grote tevredenheid van zowel het Sportbedrijf Arnhem als de teams Leefomgeving/ wijken.

De wisselwerking tussen bedrijfsleven en sport benutten

Er is een kopgroep geformeerd (Sportsboard Arnhem) met verschillende partijen uit het bedrijfsleven. Deze groep wordt continu uitgebreid en men wordt betrokken bij de verschillende sportevenementen. In 2020 heeft dit grotendeels op een lager pitje gestaan dan onze ambitie was. Dit heeft logischerwijs te maken met de effecten en beperkingen van corona. Enerzijds waren er minder ontmoetingsmomenten en anderzijds lagen de prioriteiten in het bedrijfsleven veelal elders.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Er zijn diverse steunmogelijkheden waar sportverenigingen gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld bij NOC*NSF en Stichting Waarborgfonds Sport. Wij gaan de sportverenigingen actief helpen bij het gebruikmaken van deze steunmogelijkheden	

De sportverenigingen zijn in 2020 meer dan in voorgaande jaren ondersteund in zowel financieel als sportief opzicht. Bij een aantal sportverenigingen hebben we de ondersteuning geïntensiveerd, onder andere in het kader van de voetbalaanpak. De ondersteuning zag er noodgedwongen anders uit dan in andere jaren. De ondersteuning heeft veelal de vorm gehad van helpen te overleven, de schade te beperken, meedenken in wat er wél mogelijk is en meedenken over de toekomst.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Op naar een rookvrije generatie (19M137)

Deze motie is afgedaan. Momenteel ligt het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' ter vaststelling voor aan de Raad. Het plan schetst de ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers, waaronder de ambitie te komen tot een generatie die rookvrij kan opgroeien. Hoe we hieraan concreet invulling gaan geven, staat uitvoerig beschreven in de raadsbrief 'Rookvrije Generatie' die op 9 juni 2020 aan de gemeenteraad is aangeboden.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Sportbedrijf Arnhem
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.728	18.141	23.329	24.062	-733
Baten	5.003	2.161	4.895	6.454	1.559
Saldo lasten en baten	***-16.725***	***-15.980***	***-18.435***	***-17.608***	***827***
Toevoegingen aan reserves	1.271	693	354	397	-43
Onttrekkingen aan reserves	2.013	528	994	989	-5
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***742***	***-164***	***639***	***592***	***-48***
Gerealiseerd resultaat	**-15.983**	**-16.144**	**-17.795**	**-17.016**	**779**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.085	N				
Sport	-881	N	Kostprijsverhogende BTW Sport (zie baten)	N	I	AR
Sport	-473	N	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-31	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Publieke gezondheid	300	V	Gezond In De Stad		I	AR
Baten	2.262	V				
Sport	2.099	V	Subsidie Sport SPUK (zie lasten)	N	I	AR
Sport	200	V	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-37	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Kostprijsverhogende BTW Sport en subsidie SPUK

Sinds 2019 is de BTW op Sport niet meer aftrekbaar en derhalve kostprijsverhogend. Ter compensatie hiervan is een subsidieregeling ingesteld, Spuk-Sport, waarmee subsidie aangevraagd kan worden ter dekking van deze BTW. In 2020 is een groter bedrag aan kostprijsverhogende BTW geboekt dan begroot (€ 881.000). Hier staat een bedrag aan ontvangen subsidie SPUK tegenover. Daarnaast is bij de definitieve afrekening over 2019 gebleken dat meer subsidie ontvangen is (€ 1,2 miljoen) dan eerder verwacht en verantwoord bij de jaarrekening 2019. Bij voorschot is er 82% van de aangevraagde subsidie toegekend, omdat de landelijke subsidiepot voor deze SPUK was overvraagd. Ten tijde van de jaarrekening was dit nog het actuele beeld. Pas bij vaststelling werd duidelijk dat er op basis van de verantwoordingen 100% kon worden uitgekeerd. Dit leidt tot een voordeel aan subsidie SPUK van € 2.099.000.

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het onderhoud op enkele sportgebouwen is duurder uitgevallen dan waarmee in de begroting rekening was gehouden. Het gaat om de Beukenlaan 15 (aansluiting op nieuwe zwembad), Blekerstraat 6 (na-ijl kosten onderhoud 2019), Kermisland 2 (nog niet ingevulde taakstelling omdat pand nog in gebruik is), Olympus 29 (veel storingsonderhoud), Brabantweg 102 (herstel vandalisme), Breezandpad 11-17 (na-ijl van onderhoud 2019) en De Pas 44 (aanpassing toegangsdeuren). Het gaat om een nadeel van € 473.000. Voor een deel betreft het ook aanpassingen waarvan de kosten in rekening zijn gebracht bij de huurders. Dit geeft een voordeel van € 200.000 onder de baten.

Derving baten verhuur door corona
Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele organisaties is daarom kwijtschelding verleend voor € 37.000 (nadeel baten). Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 31.000 (nadeel lasten).

Gezond In De Stad
De uitvoering van het plaatsen van tegels bij speelplaatsen inzake rookvrije generatie vindt plaats in het eerste kwartaal van 2021 en wordt als nadeel gemeld in Turap 1. Door corona hebben een aantal activiteiten geen doorgang kunnen vinden.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen	2016	51	52	Percentage volwassenen dat voldoet aan de beweegrichtlijnen van de Gezondheidsraad	GGDmonitor
% roken	2016	25,3	20,5	Zie hierboven.	GGDmonitor
% voldoet aan alcoholrichtlijn	2016	42	40	Percentage dat voldoet aan de alcohol richtlijn (drink niet of maximaal 1 glas per dag)	GGDmonitor
% kinderen eet minstens elke dag fruit	2017	70	Niet bekend	Percentage kinderen (0 t/m 11 jaar) dat elke dag fruit eet	GGDmonitor
% lid van sportvereniging	2018	19,7	24,9	Het aantal inwoners in een gemeente dat een lidmaatschap heeft bij één of meer sportbonden	KISS
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	2019	61%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	2019	60%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen	2019	73%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: Mijn buurt biedt voldoende mogelijkheden om te bewegen in de openbare ruimte.	L&V monitor gemeente

Voor de cijfers vanuit de GGD-monitor geldt dat de meest actuele data 2020 in de loop van 2021 beschikbaar komen.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Niet-sporters	2016	47,2	48,7	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD's, CBS en RIVM

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Plan Gezond en fit.

Actuele beleidskaders

- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 'Gezondheid breed op de agenda' (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020);
- Sportvisie (2011) , in afwachting behandeling visie 'Gezond en Fit' (2020) door gemeenteraad.

Klimaat en energie

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als hotspot voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoet Arnhem niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke fossiel vrije beweging inzet. Als Arnhem het snel doet, wordt Arnhem hierin een voorbeeld voor andere steden en ontstaat een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

CO2-reductie

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en dat de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	

Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	

Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.
De doorwerking van deze opgaven voor Arnhem en de acties die erbij horen zijn verwerkt in het nieuwe programma New energy made in Arnhem 2020-2030.

Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030

In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Transitievisie warmte

De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte. Eind 2020 is het onderzoek naar de toekomstige warmtebehoefte van alle woningen en gebouwen uitgevoerd; dit wordt in 2021 afgerond. Daarnaast zijn de kansrijke duurzame warmtebronnen geïnventariseerd; ook dit wordt afgerond in 2021. Beide analyses vormen de basis voor de warmtenetstrategie, die in de eerste helft van 2021 wordt opgesteld. De warmtenetstrategie geeft input voor de Transitievisie warmte.
Omdat de wijkgesprekken en het participatieproces in de Kansrijke wijken trager verlopen door corona, zal de output hiervan ook minder zijn.

Wij voeren verkennende gesprekken met de provincie, gemeenten en Firan, onderdeel Alliander, over warmtestrategie en warmtenetten. Met Vattenfall voeren wij verkennende gesprek over de randvoorwaarden waaronder de uitbreiding van hun warmtenet mogelijk is.

Het opstellen van een Transitievisie warmte is een van de afspraken uit het Klimaatakkoord, en onderdeel van het programma NemiA. De Transitievisie warmte moet vóór eind 2021 door de raad worden vastgesteld. In de tweede helft van 2021 wordt deze aan de raad voorgelegd.

Voortouw nemen

Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten. De ondertekening is aanstaande. Voor Elderveld-Noord hebben wij een Proeftuinaanvraag ingediend en ontvangen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ter grootte van 6 miljoen euro om meer dan 800 woningen aardgasvrij te kunnen maken door middel van restwarmte uit de rioolzuiveringsinstallatie. Ook hier werken we aan het sluitend krijgen van de businesscase en contractvorming. Momenteel onderzoeken wij met onder andere de corporaties of opschaling mogelijk is naar de rest van Elderveld-Noord, waarvoor inzet vanuit het klimaatfonds en de provincie noodzakelijk is. In de overige wijken maken wij momenteel een online inhaalslag om toch voor de zomer alle wijken gesproken te hebben liefst fysiek maar indien niet mogelijk online of een variant van beide.

Wijkinitiatieven

In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. In 2021 zullen de plannen gereed zijn. Hierin komen verschillende onderwerpen aan de orde, zoals isolatie, zonnepanelen en alternatieven voor aardgas.

Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.

Om alle bewoners te betrekken bij de energietransitie, en om hen te ondersteunen om zelf energie te besparen, zijn wijkgesprekken georganiseerd. De eerste zes gesprekken zijn in september, oktober en december 2020 gevoerd. Vanwege de coronamaatregelen zijn een deel van de gesprekken uitgesteld en loopt dit door in mei 2021.

Ook voor het initiatief in Alteveer/Cranevelt zet de gemeente nog steeds kracht bij om het zonnepark te realiseren op het parkeerterrein van het Nederlands Openluchtmuseum.

Ruimtelijke ontwikkelingen

De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.

Ondersteunend beleid

In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Opstellen concept bod aan Nationaal Programma RES

Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld. De gemeenteraad heeft de kans gekregen om wensen en bedenkingen hierop te geven, waarvan geen gebruik is gemaakt.

In het kader van het doel 'Een stedelijke aanpak van de energietransitie' hebben we in 2020 op de volgende onderdelen ook inspanningen uitgevoerd:

Bedrijven en industrie

Voor de energietransitie bij bedrijven en industrie zijn in 2020 de volgende acties uitgevoerd en resultaten bereikt:

- 110 Energiecontroles uitgevoerd door de ODRA bij midden- en grootverbruikers van energie. Tevens toets op informatieplicht via Versterkte Uitvoering Energiebesparings- en Informatieplicht (VUE).
- Greendeal Zorg vernieuwd ondertekend met 9 zorginstellingen (Attent Zorg en Behandeling, DrieGasthuizenGroep, Innoforte, IrisZorg, Klimmendaal, Pleyade, Pro Persona, Stichting Driestroom, Stichting Woonzorgcentrum De Zeeg), gemeente Arnhem, gemeente Rheden, provincie Gelderland, ODRA en Milieuplatform Zorg.
- Subsidieregeling voor duurzame terrasverwarming voor horeca in coronatijd opgezet; 24 aanvragen waarvan 22 toekenningen en 2 afwijzingen.
- Subsidieregeling voor energiescan Arnhemse bedrijven ter bevordering van energiebesparing en energie-opwekking: 15 energiescans uitgevoerd.
- Stimuleren Zon op Dak via ondersteuning bij het SDE-traject: 7 maatwerkgesprekken.
- 46 nieuwe SDE+ beschikkingen voor grote daken in voorjaarsronde. Najaarsronde nog niet bekend.
- Stimuleringsregelingen en instrumenten voor ondernemers zijn opgenomen op website www.arnhemaan.nl.

Duurzame mobiliteit

In 2020 is vooral gewerkt aan de doelen van NemiA met betrekking tot het stimuleren van elektrisch vervoer door de plaatsing van laadpalen. Er zijn nu 500 laadpunten in de openbare ruimte in Arnhem en 3 snelladers. Daarnaast is gewerkt aan innovatie op het gebied van laden: in Schuytgraaf is een project gestart, waarbij de laadpunten gecombineerd zijn met lantaarnpalen. Hierbij zijn de parkeerplaatsen niet gereserveerd, omdat er meer dan voldoende laadvoorzieningen zijn in deze wijk. Het gebruik wordt gemonitord om te zien of dit in andere velden ook toegepast kan worden.
Elektrisch deelvervoer heeft ook veel aandacht gehad in 2020. Door onze deelname aan het EU project eHubs (samen met Nijmegen), zijn er drie eHubs gerealiseerd. Bij eHubs worden meerdere deelvervoersvormen op één locatie aangeboden. Dat is uitgevoerd bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal. Hier zijn elektrische deelfietsen en deelauto's aangeboden. Er is een begin gemaakt met een beleidsplan voor deelvervoer.

Verder is het aantal waterstof-elektrische auto's dat in Arnhem tankt gegroeid als gevolg van ons H2 Nodes project en is er veel aandacht geweest voor de voorbereiding van een nul emissie busconcessie, die in 2023 gerealiseerd gaat worden. Stadsdistributie is, als onderdeel van de voorbereiding op een nul emissie binnenstad in 2025, opgeschaald in overleg met Platform Binnenstad Arnhem (PBA), de provincie en onze buursteden Nijmegen, Ede en Apeldoorn.

Grootschalige opwek

Windmolens

- Eind 2020 is voor windpark Koningspleij (4 windmolens) financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 566 bewoners/bedrijven van Arnhem en omgeving mede-eigenaar geworden door een investering via de Rijn en IJssel Energiecoöperatie. Drie van de vier windmolens worden lokaal eigendom (coöperatie), één windmolen gaat stroom leveren aan Industriepark Kleefse Waard.
- De gemeente heeft in het voorjaar van 2020 haar steun betuigd aan waterschap Rivierenland in een Letter of support, voor een windmolen op de locatie Drielsedijk. Hierbij is nadrukkelijke aandacht gevraagd voor het verkrijgen van draagvlak, participatie en winstdeling door omwonenden. Het waterschap is met Rijn- en IJssel Energiecoöperatie een intentie-overeenkomst aangegaan over de ontwikkeling van deze locatie, waarin 50% lokaal eigendom (via de coöperatie) en participatie doelen zijn.

Zonnevelden
In 2020 zijn er geen nieuwe zonneveldlocaties gerealiseerd. Wel zijn de volgende projectlocaties in voorbereiding:

- Zonneveld Koningspleij noord, 8 ha, circa 30.000 panelen, 13 MWp. Voor dit project is in 2020 financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 181 bewoners en bedrijven uit Arnhem en omgeving die mee hebben geïnvesteerd. Eind 2020 zijn de voorbereidingswerkzaamheden (ophoging terrein) begonnen. Verwachte oplevering in het derde kwartaal 2021.
- Zonnecarports GelreDome: SDE+ subsidie is verleend aan Rijn- en IJssel Energiecoöperatie. Gewerkt wordt aan het sluitend krijgen van de businesscase, met minimaal 50% lokaal eigendom via de coöperatie.
- Zonnecarport Openluchtmuseum: dit wijkinitiatief, voor circa 1,3 MWp opwek via een postcoderoos (lokaal eigendom), is in voorbereiding.
- Zonneveld bult IJsseloord 2: in najaarsronde 2020 is SDE+-subsidie aangevraagd voor 6 MWp door IJsseloord projectontwikkeling.
- Zoekgebied zon rondom Deelen: voor dit gebied (onderdeel buitengebied Arnhem-Noord) worden scenario's uitgewerkt, waarin alle opgaven en belangen (naast energietransitie ook duurzame landbouw, natuur- en landschap, stikstofreductie, recreatie) een plek krijgen. Op basis daarvan kunnen bestuurlijk keuzes worden gemaakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
Eerlijke klimaatcijfers in de begroting (19A71)
Het woord 'biomassa' is bij indicatoren uit de begroting gehaald.

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	5.046	6.124	7.634	5.901	1.733
Baten	1.807	974	1.853	2.381	528
Saldo lasten en baten	***-3.239***	***-5.150***	***-5.781***	***-3.520***	***2.261***
Toevoegingen aan reserves	1.406	0	0	2.595	-2.595
Onttrekkingen aan reserves	1.149	3.063	4.255	3.970	-285
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-256***	***3.063***	***4.255***	***1.375***	***-2.880***
Gerealiseerd resultaat	**-3.495**	**-2.087**	**-1.526**	**-2.145**	**-618**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.641	V				
Duurzaamheid	-790	N	Uren beleid	N	I	AR
Duurzaamheid	-580	N	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Duurzaamheid	2.387	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	624	V	Energy Made In Arnhem	N	I	BR
Baten	839	V				
Duurzaamheid	839	V	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Toevoegingen aan reserves	2.987	N				
Duurzaamheid	2.387	N	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	600	N	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	316	V				
Duurzaamheid	136	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	180	V	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Europese subsidieprojecten NEMIA

De Europese projecten hebben een looptijd van meerdere jaren, waardoor de realisatie per jaar kan afwijken van de begroting. Minder gemaakte subsidiabele kosten leidt tot minder ontvangen subsidie. Het saldo van € 259.000 wordt verrekend met de BR Klimaat en energie.

Klimaatfonds

Dit fonds is bedoeld om grootschalige klimaatinvesteringen te stimuleren en te ondersteunen. Voorbereiding van dergelijke plannen kost veel aanlooptijd. In 2020 is het grootste gedeelte van het budget, via geaccordeerde nota's al bestemd en hiermee een veelvoud aan klimaatinvesteringen in de stad in de stijgers gezet. Uitvoering van deze projecten start voornamelijk vanaf 2021. Het grootste deel van de middelen is daarom nog niet onttrokken aan de BR Duurzaam Arnhem. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant van € 2.387.000.

Energy Made in Arnhem

De klimaat en energie opgave is een langjarig traject, waarin noodzakelijk geworden kosten vaak pas verdeeld in de toekomst worden uitgegeven. Dit leidt tot pieken in de uitgave in de toekomstige jaren. Om deze pieken op te vangen wordt er een dotatie

aan de egalisatiereserve BR Klimaat en Energie gedaan. Dit jaar is er een bedrag van € 624.000 niet uitgegeven zodat geplande uitgave in 2021 en verder kunnen worden opgevangen.

Subsidies

Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.

- Stg. Kiemt

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In het programmaplan New energy made in Arnhem zijn in deel 2 per inspanning indicatoren opgenomen, die worden jaarlijks gemonitord en separaat aan de raad gerapporteerd.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	2018	2,90%	18,50%	Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen dat constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030.

Actuele beleidskaders

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Concept startnotitie RES Regio Arnhem Nijmegen.

Ruimtelijke ontwikkeling

In dit programma komt het ruimte geven aan nieuwe initiatieven en ontwikkelingen in de stad en het beschermen van bestaande waarden en ruimtelijke kwaliteiten samen. We grijpen de invoering van de Omgevingswet aan om het beleid te actualiseren, regels toepasbaar te maken en dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren. Dit alles met het doel om werk te maken van de ambitie 'Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en bestaande waarden in stand houdt of verbetert'.
De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie, passend binnen de Arnhemse ambities.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Bij de implementatie van de Omgevingswet werken we op verschillende sporen: visie/beleid, regels/normen, digitale systemen en organisatie van werkprocessen. Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Arnhem geeft richting	

Zie de toelichting hieronder bij de inspanning 'Ontwikkelen omgevingsvisie'.

Arnhem is fysiek op orde

Over enkele jaren beschikt Arnhem over één integraal Omgevingsplan. Het Omgevingsplan bundelt niet alleen de regels voor de fysieke leefomgeving maar biedt ook meer inzicht en transparantie in ons omgevingsrecht en zorgt voor betere en snellere procedures. Dit allemaal met als doel om de belangrijke kwaliteiten van onze stad te beschermen en tegelijkertijd ruimte te bieden aan gewenste ontwikkelingen.

Arnhem maakt mogelijk

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We bereiden ons voor op de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit houdt onder andere in een betere samenwerking met De Connectie en het selecteren van softwareleveranciers samen met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software wordt technisch aangesloten aan het DSO. Arnhem is voor de zomervakantie, met software voor het omgevingsplan, al aangesloten op het DSO. De software voor toepasbare regels wordt eind derde kwartaal aangesloten. We liggen op schema.
- Het inrichten van beide softwaresystemen start volgens planning dit jaar.

Zie voor een verdere toelichting op de ondernomen acties hieronder de inspanning 'Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet'.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieuhandhaving, Externe veiligheid en Bodem en grondwater liggen op koers. Voor de status van energie en klimaat, duurzaamheid en lucht zie het programma Klimaat en energie. Geluid ligt gedeeltelijk op koers.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Arnhem geeft richting	
Ontwikkelen omgevingsvisie	

De fysieke participatie is grotendeels niet doorgegaan in verband met de coronamaatregelen. Er is daarom in gezet op online participatie. Hierin zijn scenario's en stellingen voorgelegd aan de stad middels de koerswijzer.nl. Hier hebben ruim 3500 bewoners aan deelgenomen; een mooi resultaat. Deze participatie-uitkomsten zijn samen met beleid en nieuwe ambities (volgend uit Woondeal) verwerkt in het Koersdocument. In 2021 zal de omgevingsvisie worden afgerond.

Arnhem is fysiek op orde

Pilots en toewerken naar integraal omgevingsplan

Om te komen tot één Omgevingsplan doen we het volgende:

- Uniformeren en technisch op orde brengen bestaande planvoorraad. In 2019 zijn we begonnen met het opstellen en in procedure brengen van een aantal grote beheersgerichte bestemmingsplannen. Het doel hiervan is een actuele en meer integrale planvoorraad, die aan bepaalde technische eisen voldoet waardoor het grootste deel van de bestemmingsplannen straks makkelijker over te zetten zijn in het nieuwe Omgevingsplan. Voor deze opgave maken we gebruik van de experimenteerruimte (bestemmingsplan verbrede reikwijdte) van het ministerie van BZK. We verwachten voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet het grootste deel van de plannen in procedure te hebben.
- Digitaliseren ruimtelijk beleid en regelgeving. Naar verwachting 8 gemeentelijke verordeningen en ruim 200 rijksregels die gedecentraliseerd worden en die zich richten op de fysieke leefomgeving worden straks opgenomen in het Omgevingsplan. Voor de dienstverlening is het nodig dat deze regels zoveel mogelijk gebiedsspecifiek worden gemaakt zodat initiatiefnemers per adres kunnen zien welke regels van toepassing zijn. Vooruitlopend op de Omgevingswet zijn we in 2020 begonnen met het digitaliseren hiervan en we lopen hierbij op koers.
- Plan van Aanpak Omgevingsplan. De transitie naar één Omgevingsplan start op 1 januari 2022 en is een omvangrijke operatie waarvoor geen blauwdruk bestaat. Gemeenten hebben veel vrijheid in de wijze waarop ze hun Omgevingsplan kunnen vormgeven en in welk tempo ze dat doen. Om die reden zijn we in 2020 gestart met het opstellen van een plan van aanpak met daarin de verschillende stappen en een voorstel voor de benodigde (raads)besluiten die straks genomen moeten worden. Het plan van aanpak wordt in het eerste kwartaal van 2021 voorgelegd aan de gemeenteraad, dit is wat later dan gepland (was derde kwartaal 2021) maar geeft voldoende tijd om ons voor te bereiden.

Arnhem maakt mogelijk

Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We hebben in 2020 met De Connectie softwareleveranciers geselecteerd voor het omgevingsplan en toepasbare regels. Deze selectie hebben we samen gedaan met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software is geïnstalleerd en getest voor zover dat mogelijk is. De aansluiting op het landelijk stelsel (DSO) is gerealiseerd.

Andere acties zijn:

- We organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet. Hierin worden stappen gezet, onder andere met de ODRA. Dit onderwerp vraagt wel aandacht tot aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
- De processen onder de Omgevingswet zijn in kaart gebracht en de implementatie is gestart. We liggen op schema.
- Het doorontwikkelen van het initiatievenproces is een continue verbeterproces en verloopt naar wens.
- We passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden. Deze actie vindt in 2021 plaats.
- De software blijven we testen en is een continu proces omdat het DSO nog niet is uitontwikkeld en de softwareleverancier mee moet bewegen in zijn ontwikkeling.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

Zie hiervoor de toelichting bij de doelen in het programma Klimaat en energie.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. In 2020 zijn er nog 19 (voormalige) bedrijfslocaties waar een (meerjarige) sanering loopt. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht.

Vanwege de actuele loodproblematiek is vorig jaar gestart met sanering van tuinen met een gezondheidsrisico (met name in het Spijkerkwartier). In 2020 is deze sanering voortgezet. Omdat ook het onderzoek nog doorloopt zijn er evenveel tuinen bijgekomen als gesaneerd en staan voor komend jaar 11 te saneren tuinen op het programma.

Voor de verontreinigde grondwal bij de Bethaniënstraat, die vorig jaar is onderzocht op verzoek van de woonwagenbewoners, zijn saneringsvarianten uitgewerkt voor de verschillende herinrichtingsopties. Voor sanering is een SPUK (specifieke uitkering, die los staat van de decentrale uitkering bodem (DUB)) gevraagd en toegekend door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

De achtergrondwaarden voor PFAS zijn geactualiseerd, en samen met een nieuw addendum in de regionale bodembeheernota verwerkt. De diffuse achtergrondwaarden in Arnhem voldoen ruim aan de landelijke richtlijnen, waardoor er voor het hergebruiksbeleid geen extra maatregelen nodig zijn.

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

In 2020 is er geen toename geweest van het externe veiligheidsrisico in woonwijken. Er is dus 0 maal afgeweken.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Eind 2020 is begonnen met het uitvoeren van een kosten-batenanalyse. Hierdoor kunnen we beoordelen in hoeverre het mogelijk is om de maatregel stil asfalt, structureel mee te nemen bij het onderhoud van gemeentelijke wegen. Het resultaat van deze kosten-batenanalyse dient als input voor het actieplan omgevingslawaai, op basis waarvan uiteindelijk het geluidbeleid kan worden geactualiseerd.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Het handhavingsbeleid voor milieuvergunningen bij bedrijven is in 2020 geactualiseerd en wordt begin 2021 ter besluitvorming voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Dekking blauwe golven (19M135)

Deze motie is afgedaan.

Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden (19M140)

Deze motie is afgedaan.

Aanvulling raadsvoorstel AKU fontein (19M157)

De inhoud van de motie wordt meegenomen in de verdere besluitvorming over het Gele Rijders Plein.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte

- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	44.166	42.329	75.813	46.930	28.884
Baten	48.219	37.604	72.502	48.028	-24.475
Saldo lasten en baten	***4.053***	***-4.725***	***-3.311***	***1.098***	***4.409***
Toevoegingen aan reserves	5.620	814	6.469	7.874	-1.405
Onttrekkingen aan reserves	3.922	30	3.907	3.893	-14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.698***	***-784***	***-2.562***	***-3.981***	***-1.419***
Gerealiseerd resultaat	**2.355**	**-5.509**	**-5.873**	**-2.883**	**2.990**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	28.950	V				
Grondzaken	29.840	V	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	2.540	V	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	-1.212	N	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Grondzaken	-1.354	N	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-633	N	ODRA	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-100	N	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	205	V	Uren beleid	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-336	N	Omgevingslawaai (zie baten)	N	I	AR
Baten	-24.352	N				
Grondzaken	-29.840	N	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	6.373	V	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Grondzaken	-2.650	N	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	1.183	V	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	336	V	Omgevingslawaai (zie lasten)	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	246	V	ODRA	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.386	N				
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	100	V	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Grondzaken	-2.185	N	Resultaat grondexploitatie werkelijke dotatie	N	I	BR
Grondzaken	699	V	Resultaat grondexploitatie geraamde dotatie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Resultaat Grondexploitatie
Het resultaat op de grondexploitatie is € 5.719.000 voordelig. In de begroting werd rekening gehouden met een voordelig resultaat van € 700.000. Het resultaat is daarmee € 5.019.000 hoger dan begroot, verdeeld over een nadeel van € 1.354.000 op de lasten en een voordeel van € 6.373.000 op de baten.

Het totale resultaat van € 5.719.000 kan als volgt worden gespecificeerd:

a. tussentijdse winstneming op 7 projecten		€	5.340.000 V
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten		€	537.000 V
c. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen	-/-	€	257.000 N
d. resultaat op 2 afgesloten projecten		€	120.000 V
e. kosten uit voorstudies	-/-	€	21.000 N

Het resultaat ad € 5.719.000 wordt als volgt bestemd:
a. € 21.000 wordt onttrokken aan de BR Voorstudie omdat de kosten hoger waren dan het begrote budget;
b. € 2.185.000 wordt toegevoegd aan de BR Grondexploitatie om de reserve op het niveau te brengen dat nodig is voor het noodzakelijke weerstandsvermogen voor de risico's op de projecten. Geraamd was een dotatie van € 699.000;
c. € 3.555.000 valt als voordeel in de algemene middelen.

Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling
Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten loopt weg tegen het nadeel op de baten.

Fasering projecten grondexploitatie
Fasering in de voortgang van de bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het nadeel op de lasten loopt weg tegen het voordeel op de baten.

ODRA
De kosten voor de werkzaamheden van de ODRA zijn in totaal € 633.000 hoger uitgevallen. Door een toename van het aantal vergunningaanvragen zijn de kosten voor vergunningverlening, toezicht en advies hoger uitgevallen. Hier staan €246.000 hogere inkomsten uit leges tegenover.

Omgevingslawaai
In 2020 is voor € 336.000 aan kosten gemaakt voor het saneren van woningen aan het Eusebiusplein. De sanering bestaat uit bouwkundige maatregelen om het geluidsniveau binnen in de woningen omlaag te brengen. Deze kosten worden gedekt door uit subsidie van het Rijk.

Uren beleid
Er is minder beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Visie Nieuwe Haven
De kosten voor de Visie Nieuwe haven zijn in 2020 € 100.000 hoger uitgevallen. Dit betekent ook dat er minder budget naar 2021 wordt overgeheveld voor het vervolg van het proces. Tegenover dit nadeel staat daarom in 2020 een gelijk voordeel onder de dotaties aan de reserve BR Taakmutaties.

Administratieve wijziging
De begroting 2020 van de projecten had, op basis van de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) van 2019, aangepast moeten worden aan de actuele raming van jaarschijf 2020 uit die FJP. Dit zou zowel op de lasten als de baten een verlaging betekend hebben van € 29.840.000. De betreffende begrotingswijziging is wel gemaakt, maar door een administratieve fout niet ter goedkeuring aan de raad voor gelegd en mocht daarom niet verwerkt worden. Hierdoor zijn zowel de lasten als baten € 29 miljoen te hoog geraamd. Dit geeft een voordeel op de lasten die wegloopt tegen een gelijk nadeel op de baten. Per saldo doet het niets voor het resultaat.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2015-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem biedt woonruimte

Arnhem is een aantrekkelijke groene stad met goede voorzieningen en een groot cultureel aanbod waar het fijn wonen is. Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we de stad ook in de toekomst aantrekkelijk houden om in te wonen. Door bestaande en nieuwe woningvoorraad en het woonmilieu af te stemmen op de behoefte van de woonconsument ontstaat er een voorraad met toekomstwaarde. Dit draagt bij aan sterke wijken waarbinnen het voor alle Arnhemmers goed wonen en leven is. Naast voldoende en betaalbare woningen in een fijne leefomgeving zijn grote overstijgende opgaven zoals de energietransitie en levensloopbestendig wonen uitdagingen waar Arnhem voor staat.

Met het maken van de omgevingsvisie wordt een streefbeleid van de gewenste ruimtelijke kwaliteiten bepaald waar we ons als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Met deze visie hebben we de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en levensloopgeschikt wonen. De omgevingsvisie en de te verwezenlijken Arnhemse ambitie geven richting aan het Arnhemse woonbeleid.

Naast het wonen is de leefomgeving bepalend voor een prettig woonklimaat. In de woonomgeving komen veel ambities en ontwikkelingen samen. Ambities die te maken hebben met het gebruik van de leefomgeving zoals (fiets)parkeren, toegankelijkheid, speel- en recreatievoorzieningen maar ook ambities die te maken hebben met leefbaarheid: groen, klimaatadaptatie en milieu.
Met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie en energietransitie ontstaat een steeds grotere behoefte aan voorzieningen van nutsbedrijven in de vorm van bijvoorbeeld transformatoren, verdeelstations en laadpalen. Een zorgvuldige inpassing van deze elementen vormt zeker in de dichter bebouwde stadsdelen een steeds grotere uitdaging.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Hieraan draagt toezicht, controle en handhaving bij.
Klimaatadaptatie en groen zijn op dit moment leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Bij klimaatadaptatie gaat het om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte.
We hebben de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Groen draagt overigens ook in positieve zin bij aan klimaatadaptatie. De groenvisie bevat een aantal doelen die uitgewerkt zijn in het onderdeel 'wat willen we bereiken'.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente direct invloed kan uitoefenen op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking hiervan is terug te vinden in de paragraaf kapitaalgoederen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In onze stad leven ook dieren. We zetten ons in voor een goed leefklimaat voor (wilde) dieren en willen biodiversiteit bevorderen. De Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn is in oktober 2016 vastgesteld in de raad. De agenda heeft als ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De ambitie is om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en de hoeveelheid restafval verder te verkleinen, dit in combinatie met gebruiksvriendelijkheid en aanvaardbare kosten.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status

Beschikbare en betaalbare woningen

Bij dit doel gaat het om voldoende gedifferentieerde woningvoorraad voor verschillende doelgroepen. Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling vastgesteld door de Arnhemse gemeenteraad. Met dit plan van aanpak wordt ingegaan op de bestaande situatie (het woningtekort en de mismatch) maar ook de beoogde situatie. Het woningtekort wordt aangepakt via doorprogrammeren en versnellen. Hiervoor worden onder andere de volgende middelen toegepast:

- de woondeal regio Arnhem-Nijmegen;
- onderzoeken mogelijkheden stimuleren goedkope koop;
- aandacht voor studentenhuisvesting;
- het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Kwaliteit en een toekomstbestendige woningvoorraad staan hier voorop. Ook op dit doel is het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling van toepassing. Onderdeel van het plan van aanpak is het oplossen van de mismatch (en daarbij ook de kwaliteit) in het Arnhemse woningaanbod. Het oplossen van de mismatch in betaalbare woningen wordt aangepakt door middel van:

- het toevoegen van 30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten;
- corporaties aan te wijzen als premium partner;
- verruiming van de doelgroep (lage middeninkomens en toewijzingsruimte corporaties);
- het toevoegen van andere woonvormen (bijvoorbeeld Knarrenhof);
- streven naar levensloopbestendige woningen;
- gezonde woningen;
- verduurzaming woningvoorraad;
- toegankelijke woonomgeving.

Leefbare woonomgeving

Van belang hierin is een fysiek en sociaal aantrekkelijke leefomgeving. In de prestatieafspraken 2020 staat de afspraak voor het maken van handelingskaders. Handelingskaders met bijbehorende uitvoeringsagenda's geven richting aan de wijk en de opbouw en differentiatie van de wijk. Deze handelingskaders zorgen voor een gezamenlijke focus per wijk.

Arnhems groen versterken

De ambities van de groenvisie zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen dragen bij aan:

- versterken groenstructuur;
- natuurvriendelijke stad;
- groene en gezonde stad;
- duurzame stad;
- samenwerkende stad.

Arnhem klimaatbestendig maken

De kwetsbaarheden met betrekking tot de klimaatverandering zijn in de strategie klimaatadaptatie in beeld gebracht. Er zijn focusgebieden benoemd; deze krijgen prioriteit bij het nemen van maatregelen. Met het vaststellen van de strategie klimaatadaptatie is er een beleidskader beschikbaar om in gemeentelijke projecten klimaatadaptieve maatregelen te nemen en kansen die zich voordoen te benutten.

Dierenwelzijn

De ambities voor dierenwelzijn zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen die hierin zijn genoemd lopen volgens planning.

Minder restafval

De invoering van diftar is in 2020 voltooid. Hiermee is een belangrijke stap gezet in de vermindering van de hoeveelheid restafval tegen relatief lage kosten. De eerste resultaten op het gebied van ingezamelde hoeveelheden restafval en herbruikbare fracties komen overeen met de begrote hoeveelheden. De hoeveelheid restafval daalt, de hoeveelheden herbruikbare fracties nemen toe. Aandachtspunt is de stijging van de vervuilingsgraad van PBD-afval en afkeur van gescheiden ingezameld materiaal.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Beschikbare en betaalbare woningen	
30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten (amendement 19A65)	

Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak (PvA) woningbouwontwikkeling vastgesteld door de gemeenteraad, hierin is deze ambitie opgenomen en zijn spelregels benoemd. Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten. De grote drie woningcorporaties in Arnhem (Volkshuisvesting Arnhem, Portaal en Vivare) zijn hiervoor onze eerst aangewezen partners ('premium partner'). Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken met de woningcorporaties opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten.

Uitbreiden woonwagenlocaties

In juni 2020 is het Plan van Aanpak uitbreiding woonwagenlocaties Arnhem vastgesteld. In het plan van aanpak is aandacht voor:

- verdere analyse van woonbehoeften;
- doelgroepen;
- woonruimtetoewijzing;
- beheer (organisatie).

Tevens is onderzocht wat de woonbehoefte per locatie is en welke mogelijkheden er zijn voor realisatie van deze behoefte op de betreffende locatie. Met de corporaties en de Huurdersvereniging Woonwagenbewoners Arnhem wordt het gesprek gevoerd over medewerking aan mogelijke uitbreiding in de toekomst. Er is onderscheid gemaakt in locaties die op korte, middellange en lange termijn in beeld komen. Tevens worden met de corporaties twee pilots uitgewerkt om te onderzoeken hoe kan worden omgegaan met de onrendabele kosten voor gemeente en corporatie bij uitbreidingen. De aanpak van de herinrichting en sanering van de woonwagenlocatie aan de Bethaniënstraat is een separaat project geworden, gestoeld op een raadsbesluit van mei 2020, waarin budget is gereserveerd voor de sanering van de vervuilde grond. Na het vaststellen van het plan van aanpak is gestart met de uitvoering.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers

Met alle Arnhemmers bedoelen we naast de reguliere bewoners ook mensen die vallen binnen specifieke doelgroepen.

In 2020 is het onderzoek naar de vraag op het gebied van wonen en zorg afgerond. Hiermee hebben we een goed beeld gekregen naar de vraag aan woningen voor de specifieke doelgroepen. In de prestatieafspraken staat ook dit jaar weer de afspraak over de convenantswoningen. Dit is een doorlopende afspraak die jaarlijks terug komt om ervoor te zorgen dat er voor mensen die gebruik maken van daklozenopvang en beschermd wonen voldoende woningen beschikbaar zijn.

Om voldoende kwalitatieve studentenwoningen te kunnen blijven bieden zijn met de SSH& afspraken gemaakt over het vergroten van hun marktaandeel in Arnhem de komende jaren.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Bij Coehoorn is Cohousing Arnhem de ontwikkelende partij geworden. Het gaat hierbij om een groep mensen die een woon- werk gemeenschap (in een collectief particulier opdrachtgeverschap) voor meer generaties wil opzetten.

In Schuytgraaf en Gaardenhaage staan kavels te koop. In Gaardenhaage wordt voor een deel van de kavels ingezet op een andere verkaveling zodat er meer kavels kunnen worden toegevoegd. Het gaat dan om het verkleinen van kavels waardoor ze meer courant worden. Ook in het centrum van Arnhem aan de Rodenburgstraat staan diverse kavels te koop voor zelfbouw.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken investeert 50 miljoen euro in de opgave om woningbouw te realiseren voor kwetsbare doelgroepen; dak- en thuislozen, arbeidsmigranten maar ook andere spoedzoekers zoals gescheiden ouders, jeugdopvang (MO), kunstenaars en studenten. Arnhem heeft het volgende subsidiebedrag gekregen om aan deze opgave bij te dragen; €1.820.000 (2 miljoen euro minus BTW). Het doel is om te voorzien in huisvesting voor kwetsbare groepen op zo kort mogelijke termijn. Voor deze opgave beperken we ons tot de gebieden spoorzone Arnhem Oost (inclusief Merwedeterrein) en Presikhaaf West conform beschikking BZK. De gemeente dient de specifieke uitkering volledig uiterlijk op 31 december 2022 te hebben besteed.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Woningen verduurzamen

Ook in de prestatieafspraken 2021 hebben we afspraken over duurzaamheid gemaakt. Het programma New Energy Made in Arnhem 2020-2030 is hiervoor de basis. Het gaat om een gezonde, comfortabele, betaalbare woning met een geringe CO2 footprint.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikter maken

Er worden inmiddels al veel woningen (met name appartementen) levensloopgeschikt gebouwd. Ook de omgeving wordt daarbij zorgvuldig bekeken en indien nodig aangepast als levensloopgeschikte woonomgeving. Dit is nodig zodat mensen niet alleen goed wonen maar daarnaast ook gebruik kunnen maken van de faciliteiten in de omgeving; ze moeten ook kunnen leven naast het wonen. In 2020 is er een procedure gestart voor een verkennende opdracht van de woon- verhuiscoach. Dit heeft nog niet geleid tot een verstrekking van de opdracht, de juiste kandidaat zat er niet tussen.

Leefbare woonomgeving

Opstellen wijkvisies samen met wijkteams Leefomgeving

Er is dit jaar gewerkt aan de handelingskaders voor de Geitekamp en Immerloo/ het Duifje. Na de handelingskaders zou er een wijkvisie volgen. Door het coronavirus is er maar beperkte voortgang gemaakt met het opstellen van de handelingskaders. Hierdoor is het maken van wijkvisies ook nog niet gestart. Handelingskaders en wijkschetsen worden namelijk opgesteld in overleg met zoveel mogelijk wijkbewoners. Door corona is het lastig gebleken deze mensen er goed bij te betrekken hierdoor is er minder vooruitgang gemaakt dan vooraf was ingeschat.

Beleid op splitsen en verkameren van woningen

Op 17 juni is het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering vastgesteld. Op 28 oktober is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering vastgesteld door de raad. Door dit beleid is het verplicht om een vergunning aan te vragen voor splitsing of verkamering van een woning in heel Arnhem.
Er worden bij de vergunningaanvraag voorwaarden gesteld. Deze voorwaarden houden rekening met de woonkwaliteit, de leefbaarheid, schone wijken en de druk op de ruimte.
Het nieuwe beleid brengt evenwicht in verschillende belangen. De gemeente wil de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren met name vanwege de grote woningvraag in Arnhem. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen.

Arnhems groen versterken

Versterken groenstructuur

Mede vanuit klimaatadaptatie en het Bomenplan zijn voorstellen ontwikkeld voor vergroening die in het plantseizoen 2020-2021 gerealiseerd worden. In Park Angerenstein zijn diverse verbeteringsmaatregelen uitgevoerd. Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs). De uitvoering zal in 2021 en 2022 plaatsvinden.

Natuurvriendelijke stad

In de loop van 2020 is een systematiek opgesteld waarmee de biodiversiteit bij bouwprojecten vergroot kan worden. Het beheer van graslanden is geoptimaliseerd en er is gewerkt aan het stimuleren van biologische landbouw in de gemeente. In 2020 hebben wij onze pachters ondersteund in het uitwerken van plannen voor een duurzamer en natuurinclusiever gebruik van de gemeentelijke landbouwgronden rond Deelen en Schaarsbergen inclusief ruimte voor meer natuurontwikkeling. Dat heeft geresulteerd in een gemeenschappelijk plan en plannen op bedrijfsniveau waarvan de uitvoering start in 2021.

Groene en gezonde stad - Parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken

De ambitie is om parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken. Hieraan wordt onder andere invulling gegeven door 'Veluwe op 1'. Het belang van aantrekkelijke groengebieden dicht bij huis is door corona duidelijker geworden dan ooit tevoren.

Duurzame stad

In 2020 is de uitvoering van het bomenplan ter hand genomen. Het boomkwaliteitsteam is ingesteld en er is een start gemaakt met het aanplanten van nieuwe bomen.

Samenwerkende stad

De geplande activiteiten zijn opgepakt en lopen volgens planning. Natuurcentrum beheert nu de Molenplaats Sonsbeek en geeft invulling aan de promotie van ons groen. Halverwege het jaar is de subsidieregeling klimaatadaptatie verruimd waardoor bewoners meer ondersteund kunnen worden bij het vergroenen van hun woonomgeving.

Arnhem klimaatbestendig maken

Kwetsbaarheid in beeld brengen en een klimaattoets ontwikkelen en invoeren

De kwetsbaarheid van Arnhem voor klimaatverandering is in beeld gebracht. De komende periode zal dit nog verder uitgewerkt worden zodat een preciezer beeld ontstaat. Er is in 2020 ingezet op een werkwijze waarbij klimaatadaptatie in alle projecten een plek krijgt.

Kansen benutten

Doordat klimaatadaptatie in steeds meer projecten een prominente rol heeft gekregen zijn in diverse projecten kansen benut om Arnhem klimaatadaptiever te maken.

Dierenwelzijn

Maatregelen dierenwelzijn

Het Dierentehuis Arnhem e.o. gaat het dierenasiel renoveren. De Arnhemse Minimaregeling Dierenartskosten wordt structureel gemaakt.

Minder restafval

Opnieuw afsluiten ondergrondse containers (afronden omgekeerd inzamelen)

Voorafgaand aan de invoering van Diftar zijn de ondergrondse containers (opnieuw) afgesloten waardoor ze alleen nog met de afvalpas geopend kunnen worden.

Invoering Diftar

Per 1 juli werd Diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Communicatie en voorlichtingscampagne ter ondersteuning van Diftar

De geplande interactieve communicatieacties zijn door de coronarestricties deels komen te vervallen. Het accent van de communicatie in de afgelopen periode heeft vooral gelegen op wat we noemen de 'schone stad', en is op een alternatieve wijze ingevuld.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
Onderhoud fietspad Arnhem Centraal Station	

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud asfalt Velperplein

Deze maatregel is uitgevoerd.

Kruispunt Apeldoornseweg-Sonsbeeksingel, aanpassing inrichting en asfalt

Deze maatregel is uitgevoerd.

Renovatie Bushalte Station Arnhem-Zuid

Deze maatregel is uitgevoerd.

Diverse kleine werkzaamheden centrum

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud fietspad Amsterdamseweg

Deze maatregel is uitgevoerd.

Onderzoek kabels en leidingen Oude Zevenaarseweg (graven proefsleuven)

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding rioolvervanging Lelyweg e.o.

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding uitvoering Olympusgebied

Deze maatregel is uitgevoerd.

Extra werkzaamheden Station Velperpoort

Deze maatregel is uitgevoerd.

Investeren in een leefbare en groene stad

Verfraaiing openbare ruimte met kunst en groen in samenwerking met partners

De uitvoering wordt voorbereid, de besteding van de middelen is doorgeschoven naar 2021.

Versterken en vernieuwen

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken wonen (19A65)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling is op 8 juli 2020 vastgesteld door de gemeenteraad.

Reservering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima (19A74)

Dit amendement is uitgevoerd.

Niet overhaast besluiten (19A78)

In de geamendeerde MJPB 2020-2023 is de tekst van het addendum MJPB 2020-2023 niet opgenomen.

Aanpak schimmelwoningen (19M127)

Deze motie is afgedaan met het opnemen in de prestatieafspraken 2020 van afspraken over schimmelwoningen.

Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor doel (19M141)

Deze motie is uitgevoerd.

Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn (19M155)

Wij komen dit voorjaar met een nieuwe, ambitieuze visie op en uitvoeringsagenda voor dierenwelzijn. Bij de Perspectiefnota en Begroting 2021-2024 zijn extra middelen toegewezen aan dierenwelzijn.

Geen asielopvang op camping Arnhem (19M158)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op camping Arnhem (19M159)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Stop de toestroom naar camping Arnhem (19M160)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Lingezegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.806	32.478	35.921	36.268	-348
Baten	39.109	37.873	40.017	39.403	-614
Saldo lasten en baten	***7.302***	***5.395***	***4.096***	***3.135***	***-961***
Toevoegingen aan reserves	2.284	200	1.009	930	80
Onttrekkingen aan reserves	934	1.286	2.500	1.257	-1.243
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.350***	***1.085***	***1.491***	***327***	***-1.164***
Gerealiseerd resultaat	**5.952**	**6.480**	**5.587**	**3.462**	**-2.125**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-407	N				
Openbare ruimte	-625	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Groen	-285	N	Bossen en Parken	N	I	AR
Groen	861	V	Groenfonds-projecten	J	I	BR
Groen	318	V	Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven	N	I	BR
Wonen	245	V	Beleidsontwikkeling Wonen	N	I	BR
Openbare ruimte	-313	N	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie baten)	N	I	AR
Openbare ruimte	-322	N	Havenbeheer (zie ook baten)	N	S	AR
Openbare ruimte	-286	N	Overige Projecten (zie baten)	N	I	AR
Baten	-206	N				
Openbare ruimte	-783	N	Afvalstoffenheffing	N	I	AR
Openbare ruimte	-327	N	Afvalbeheer	N	I	AR
Openbare ruimte	313	V	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie lasten)	N	I	AR
Openbare ruimte	305	V	Havenbeheer (zie ook lasten)	N	S	AR
Openbare ruimte	286	V	Overige Projecten (zie lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-187	N				
Groen	-187	N	BR Groenfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-1.221	N				
Groen	-675	N	BR Groenfonds			
Groen	-385	N	BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte			
Wonen	-161	N	BR volkshuisvesting			

Afvalstoffenheffing
De inkomsten 2020 zijn € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder inkomsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn geweest. Dit wordt deels gecompenseerd door meer vaste opbrengsten. Hogere groei van het aantal huishoudens heeft geleid tot meer deelnemers.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € -0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 mln. gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 mln. (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van Afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 mln.).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot incidenteel lagere opbrengsten van € - 0,3 mln. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 mln. waaronder eenmalige hogere kosten invoering Diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende € - 1,7 mln. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Bossen en Parken
Noodzakelijk herstel hekwerken en ander noodzakelijk onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken.

Groenfonds-projecten
Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces van een relatief groot aantal groenfondsprojecten vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen Van Muijlwijkstraat en Velperweg, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs) en het Bomenplan. De uitvoering zal in 2021 plaatsvinden.

Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven
Vanwege de lage waterstanden in de Rijn en IJssel was er dit najaar te weinig diepgang om de baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven (€ 0,3 miljoen) te kunnen uitvoeren. Deze werkzaamheden zijn daarom doorgeschoven naar het voorjaar 2021.

Beleidsontwikkeling Wonen
2020 was een jaar waarin een aantal belangrijke beleidsstukken door de gemeenteraad en/of het college zijn vastgesteld. Te denken valt aan het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling', 'Plan van Aanpak: Verkamering en Woningsplitsing' en de Woondeal. Vaststelling van deze stukken gebeurde wat later in het jaar dan verwacht, hierdoor zijn niet alle middelen in dat kalenderjaar besteed om de woningbouwontwikkeling verder vorm te geven, alsook de bredere woonopgave. Omdat door deze onderbesteding ook minder onttrokken wordt aan de BR Volkshuisvesting blijven deze middelen beschikbaar voor uitvoering in komende jaren.

Projecten (herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen, havenbeheer, overige projecten)
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat.

Toevoegingen en onttrekkingen BR Groenfonds
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groenfonds.

Onttrekkingen BR Grond onderhoud en vervang openbare ruimte
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte.

Onttrekkingen BR Volkshuisvesting
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve volkshuisvesting.

Subsidies
Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.
- St. Natuurcentrum Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Leefbaarheid in eigen buurt	2019	7,2		L&V monitor gemeente
Woonomgeving	2019	7,4		L&V monitor gemeente

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Nieuw gebouwde woningen	2020	11,8	8,8	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	ABF - Systeem Woningvoorraad
Omvang huishoudelijk restafval	2019	201	163	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Bomenplan Arnhem;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen;
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030 (voorstel aangeboden aan de gemeenteraad);
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Actuele beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies
10. Integriteit

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is de afspraak gemaakt dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven met ingang van 2019 niet verhoogd zullen worden. In 2019 zijn aanvullende afspraken op dit coalitieakkoord gemaakt. Hierbij is afgesproken om in 2020 de OZB eenmalig te verhogen met 1,25% (Amendement 19A66). Deze afspraak is verwerkt in de tarieven 2020.

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2020 was dat 1 januari 2019).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

Uitgangspunten tarieven 2020

1.1 Evenwichtige lastenverdeling tussen burgers onderling (draagkracht)
De gemeenteraad heeft in het Coalitieakkoord afspraken gemaakt over de lokale lastenontwikkeling.
De instrumenten die Arnhem hiervoor inzet zijn:

- de grondslag van de belastingen;
- de OZB en de rioolheffing hebben met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: ‘hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, hoe hoger de te betalen belasting’;
- kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.

1.2 De gebruiker betaalt
Bij de afvalstoffenheffing wordt (voor het variabele deel van het tarief) een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt, doordat er gewerkt wordt met een gedifferentieerd tarief (diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval.

Belangrijke ontwikkelingen 2020

Afvalstoffenheffing/ invoering Diftar

Per 1 juli 2020 is diftar ingevoerd; een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een diftar-systeem hebben inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing.
In maart 2021 heeft een referendum plaatsgevonden over diftar. Ongeveer 53 procent van de Arnhemmers sprak zich uit tegen het diftar-systeem. Het is nog niet bekend wat de uitkomst van het referendum gaat betekenen voor het afvalbeleid binnen de gemeente en hiermee voor de wijze van afvalstoffenheffing.

Uitstel van betaling voor ondernemers

Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is in 2020 aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen (OZB, rioolheffing en toeristenbelasting). Circa 400 ondernemers hebben van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. De verwachting is dat het merendeel van de ondernemers in de loop van 2021 en begin 2022 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen, waarmee het effect van het uitstel op de belastingopbrengsten beperkt zal zijn.

Bedrijveninvesteringszones

De verwachting was dat de gemeenteraad nog voor januari 2021 een verordening vast zou stellen, waarmee het voor ondernemers mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Door de coronacrisis is het BIZ-project stil te komen liggen. Het is nog onbekend wanneer het weer opgepakt gaat worden.

Opbrengsten 2020 van de lokale heffingen

Omschrijving	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Belastingsoorten				
Onroerend Zaakbelasting	54.003	55.625	56.034	409
Afvalstoffenheffing	16.432	17.461	16.678	-783
Rioolheffing	16.556	16.864	16.728	-136
Toeristenbelasting	625	625	550	-75
Subtotaal	**87.616**	**90.575**	**89.990**	**-585**
Overige heffingssoorten				
Parkeerbelasting	8.065	8.318	6.517	-1.801
Leges burgerlijke stand	2.151	2.281	1.699	-582
Bouw- en sloopvergunningen (WABO)	5.294	3.933	4.036	103
Subtotaal	**15.510**	**14.532**	**12.252**	**-2.280**
Totaal	**103.126**	**105.107**	**102.242**	**-2.865**

Onroerende zaakbelasting
Het voordeel op onroerende zaakbelasting (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Afvalstoffenheffing
De opbrengst uit afvalstoffenheffing is € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met een afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder opbrengsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn gerealiseerd.

Parkeerbelasting
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen

Leges burgerlijke stand
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden naast de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Kwijtschelding

Overzicht kwijtschelding	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Afvalstoffenheffing en rioolheffing	2.206	2.478	2.211	267
Totaal	**2.206**	**2.478**	**2.211**	**267**

Kostendekkendheid heffingen
In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

De gerealiseerde kostendekkendheid van de rioolheffing is licht hoger dan geraamd. Zowel de opbrengsten als de kosten zijn lager dan verwacht, maar de afwijking bij de kosten is groter. Het percentage kostendekkendheid van 101% laat zien dat de gemaakte kosten (vrijwel) gelijk zijn aan de opbrengsten uit rioolheffing.
Bij de afvalstoffenheffing is de gerealiseerde kostendekkendheid aanzienlijk lager dan geraamd. De opbrengsten zijn lager dan verwacht, terwijl de kosten juist hoger zijn uitgevallen. Met een kostendekkendheid van 68% heeft de gemeente uit de afvalstoffenheffing niet voldoende opbrengsten gerealiseerd om de kosten (volledig) te kunnen dekken.

Rioolheffing

Berekening kostendekkenheid tbv rioolheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.655	14.082
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen		
Netto kosten taakvelden	*14.655*	*14.082*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	942	1013
BTW	1.463	1.408
Totale kosten	**17.060**	**16.503**
Opbrengst rioolheffing	16.864	16.728
Dekkingspercentage	**99%**	**101%**

Afvalstoffenheffing

Berekening kostendekkenheid tbv afvalstoffenheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	20.004	22.802
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243	-2.369
Netto kosten taakvelden	*17.761*	*20.433*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	595	644
BTW	2.979	3.595
Totale kosten	**21.335**	**24.672**
Opbrengst afvalstoffenheffing	17.461	16.678
Dekkingspercentage	**82%**	**68%**

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem? Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van deze paragraaf en vervolgens een toelichting op:

- de uitkomsten van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Eerder in dit jaarverslag is aangegeven dat 2020 door de coronacrisis een totaal ander jaar was dan verwacht. Daar gaan we in deze paragraaf verder op in. De coronacrisis was als het ware de startknop waardoor de samenleving in een eerder bijna niet voorstelbare situatie terecht kwam. Een crisis met zeer ingrijpende gevolgen. Scholen, winkels en horeca moesten een deel van het jaar worden gesloten. De zorg raakte overbelast. Ouderen in verpleegtehuizen konden een tijdlang niet meer worden bezocht. Inwoners van de stad dreigden of raakten hun baan kwijt of zagen de inkomsten van hun bedrijf drastisch verminderen, zzp'ers kwamen in de moeilijkheden, mensen moesten zoveel mogelijk vanuit huis gaan werken. Op persoonlijk niveau waren de gevolgen soms nog ingrijpender: mensen overleden aan het virus of werden ziek en herstelden soms moeizaam en soms maar ten dele.
Niet vooraf bekende nauwelijks voorspelbare gebeurtenissen met grote gevolgen heten in het jargon van risicomanagement 'zwarte zwanen'. Dat een dergelijke epidemie zich kon voordoen was wel bekend, maar dat de gevolgen zo ingrijpend zouden zijn en in 2020 het hele land lam zou leggen, was niet voorzien.
Wat betekende dit voor ons als gemeente en de financiële positie van de gemeente? Hoe is omgegaan met deze crisis, waarvan het verloop in 2020 steeds onzeker was?

Vanaf het begin van de crisis is geprobeerd de gevolgen ervan zo goed mogelijk in beeld te brengen. Wat zijn de gevolgen voor de stad? Waar is dit van invloed op de verschillende onderdelen van de begroting? Welke maatregelen moeten genomen worden? Is het mogelijk met alle beperkingen van dien toch in deze crisissituatie vooruit te kijken? Daarmee is als volgt omgegaan:

- Zicht op de (financiële) impact en mogelijke (financiële) impact in de vorm van risico's: Dit is zo goed mogelijk in kaart gebracht. De raad is hierover geïnformeerd. In april, augustus en oktober is een impactanalyse uitgebracht. Ook de toegezegde compensaties van Rijk en provincie zijn in beeld gebracht.
- De gemeente neemt maatregelen: Via 16 raadsbrieven is de raad in 2020 geïnformeerd over de voortgang van de crisismaatregelen. Rode draad daarbij is doen wat direct nodig is voor de Arnhemmers.
- Monitoring van de crisis: De gemeente maakte het corona dashboard waarin de ontwikkelingen gevolgd kunnen worden onder andere op het gebied van economie, werk en welzijn en ook de impact en de risico's.
- Actief werken aan herstel: De raad stemde in met de 'Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis'. Daarin is een pakket maatregelen opgenomen om anticyclisch te investeren, te investeren in een sociaal sterke stad, te investeren in een leefbare en groene stad en te werken aan versterking en vernieuwing in onze stad. Deze maatregelen zijn verwerkt in de begroting 2021.

Kenmerkend voor 2020 was de grote mate van onzekerheid. De crisis ontwikkelde zich onvoorspelbaar. Maatregelen van het Rijk konden rond de zomer worden versoepeld: er leek weer herstel op te treden. In het najaar bleken echter nieuwe lock-down maatregelen noodzakelijk. Vaccins leken uitkomst te bieden, maar vaccinaties waren in 2020 nog niet mogelijk. Mutaties van het virus maakten nieuwe maatregelen noodzakelijk. Zo verliep 2020 voor velen als een rit in een akelige 'rollercoaster zonder rails'.
Om met die onzekerheid om te gaan moest steeds weer opnieuw ingespeeld worden op nieuwe mogelijke gevolgen. Waar mogelijk haakten we voor de keuze van de financiële uitgangspunten aan bij de publicaties van het Centraal Plan Bureau.
Van groot belang voor onze financiële positie waren ook de steunmaatregelen van het Rijk. Ook de provincie heeft bijgedragen. Eerder in dit jaarverslag is al op ingegaan.

Met de coronacrisis als rode draad voor de gebeurtenissen in 2020 gaan we verder met de toelichting op de financiële positie. Anders dan gemeenten hoeft het jaarlijks huishoudboekje van inkomsten en uitgaven van het Rijk niet in evenwicht te zijn. Het Rijk leende extra geld om maatregelen mogelijk te maken. Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en terugblikt als een jaar voorbij is. Waren mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht, moest ik mijn spaargelden aanspreken of kon ik extra sparen? Heb ik wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.
Zo is het ook bij gemeenten. Had het gemeentelijk huishoudboekje een tekort of een overschot? Heeft de gemeente Arnhem na

het jaar 2020 geen of weinig schulden, een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten, dan staat Arnhem er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente Arnhem in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van de gemeente Arnhem is. Dat is ook wat in deze paragraaf gebeurt.

Om een beter zicht te krijgen op de robuustheid van de financiële positie van de gemeente Arnhem lopen we de drie niveaus van financiële robuustheid na:

1. De robuustheid van de begroting: In 2020 was het mogelijk een jaarresultaat te presenteren dat € 16,9 miljoen positief is. Van dit bedrag komt € 13,0 miljoen in de algemene reserve en maakt daarmee deel uit van het weerstandsvermogen van de gemeenten. Een bedrag van € 3,9 miljoen komt ten gunste van de bestemmingsreserves. In hoofdstuk 1 is toegelicht dat er geen nadeel is ontstaan, doordat het Rijk in belangrijke mate de financiële impact van corona compenseerde. De afwijkingen op de verschillende onderdelen ten opzichte van de begroting worden in dit jaarverslag toegelicht. Gedurende het begrotingsjaar is de raad over het verloop van de begroting 2020 geïnformeerd via tussenrapportages, de impactanalyses en begrotingswijzigingen. Het meerjarig financieel perspectief 2021 - 2024 is opgenomen in de Begroting 2021. De financiële gevolgen van de Herstelagenda coronacrisis zijn daar ook in verwerkt. De doorwerking van de financiële ontwikkelingen uit deze jaarrekening en de actualisatie van het financieel meerjarig beeld zullen worden toegelicht in de Perspectiefnota 2022 - 2025;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen: De corona-crisis zorgde voor extra financiële gevolgen, maar ook voor extra risico's. In de Herstelagenda en impactanalyse gaven we aan dat er 41 nieuwe risico's waren onderkend met een extra impact van € 4,2 miljoen. Bij het opmaken van deze jaarrekening zijn alle risico's en de coronarisico's opnieuw onderzocht en is nagegaan wat het totale gemeentelijke risicoprofiel/benodigde weerstandscapaciteit, de buffers/beschikbare weerstandscapaciteit en de weerstandsfactor is. De weerstandsfactor komt voor 2020 uit op 1 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4. Dit wordt verder in deze paragraaf nog toegelicht. Dat de weerstandsfactor ook na het jaar van de corona-crisis een voldoende scoort is in belangrijke mate toe te schrijven aan de compensatie van het Rijk. De gevolgen van de coronacrisis laten zien dat de risicoberekeningen geen exacte wetenschap zijn, maar een hulpmiddel zijn om de omvang van de benodigde buffer voor risico's in te schatten. Ook laat deze crisis zien dat het goed is in brede zin als gemeente voldoende financieel robuust te zijn om dit soort situaties te kunnen door komen. Door kritisch naar de bestemmingsreserves te kijken, kwamen er extra buffers beschikbaar die ingezet kunnen worden voor investeringen in de stad, zoals opgenomen in de Herstelagenda;
3. De mate van robuustheid van de balans. Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente. De verhouding tussen eigen en vreemd vermogen komt voor 2020 uit op 19%. Dit is 4% hoger dan in de begroting 2020 was opgenomen en 2% hoger ten opzichte van de solvabiliteit in de jaarrekening 2019. Het kengetal is in positieve zin beïnvloed door de reserveringen in de bestemmingsreserve taakmutaties. Hierin zitten bedragen die overgeheveld worden van 2020 naar 2021 en in 2021 weer worden onttrokken, zoals ook in de begroting 2021 is toegelicht. Zonder deze bestemmingsreserve zou het kengetal solvabiliteit lager zijn geweest. De afspraken die zijn vastgelegd in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer waardoor jaarlijks bedragen toegevoegd aan de Bestemmingsreserve Solvabiliteit, hebben een positief effect op de solvabiliteit. Deze structurele dotaties aan de BR Solvabiliteit dragen bij aan het versterken van het eigen vermogen.
   De gecorrigeerde schuldquote over 2020 is 71%. Dit is 5% gunstiger dan in de begroting 2020 en 4% gunstiger ten opzichte van de jaarrekening 2019. De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**
	90%
Bedragen x € 1.000	
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.537
Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,0**

Op basis van de uitkomsten van de jaarrekening is de conclusie dat de gemeente op dit moment financieel redelijk robuust is. Dit kan helpen de stad de komende jaren door de crisis heen te loodsen en het herstel na de crisis op te pakken. In de begroting 2021 is wel aangegeven dat de onzekerheden op de wat langere termijn voor de financiën onzeker zijn. De gemeente is in belangrijke mate afhankelijk van het Rijk. De omvang en verdeling van de gemeentefondsuitkering en specifieke uitkeringen kunnen grote impact hebben op onze financiële positie. De Minister van Binnenlandse Zaken heeft aangekondigd om per 1 januari 2023 de verdeelsleutels van het gemeentefonds en voor de verdeling van de middelen beschermd wonen te willen wijzigingen. De onderzoeksrapporten die hiervoor beschikbaar zijn, zijn voor advies gezonden naar de Raad voor het Openbaar Bestuur. Daarbij is aangegeven dat hierover besluiten genomen zullen moeten worden bij de komende

kabinetsformatie. In de komende Perspectiefnota 2022-2025 en de Begroting 2022 zullen wij de meest actuele stand van zaken opnemen. Zowel wat betreft de feitelijke financiële impact als de mogelijke risico's die onze gemeente loopt.
Tot op dit moment heeft het Rijk er tijdens de coronacrisis voor gekozen met maatregelen de economie en het op peil houden van de werkgelegenheid te steunen. Ook aanvullende bezuinigingen op het gemeentefonds zijn op dit moment niet bekend. Er komt wellicht over enige tijd een moment dat het Rijk de staatsschuld niet verder wil laten oplopen. Dat zal van invloed zijn op de jaarlijkse begrotingen van het Rijk. Maatregelen om de staatsschuld te stabiliseren kunnen negatieve gevolgen hebben voor de inkomsten die gemeenten van het Rijk ontvangen. De gemeente Arnhem zou in die situatie tegenvallers tijdelijk nog op kunnen vangen via de aanwezige buffers. Als eventuele bezuinigingen van het Rijk een structureel karakter zouden dragen zouden ook in Arnhem bezuinigingen noodzakelijk zijn. Los van bezuinigingen kunnen onze inkomsten van het Rijk ook dalen als het Rijk besluit de middelen over de gemeenten anders te verdelen.
Hoe de uitkeringen van het Rijk zich op de wat langere termijn zullen ontwikkelen is dus onduidelijk. Meer zicht hierop komt wellicht pas na de Tweede Kamer verkiezingen in maart 2021, de vorming van een nieuw Kabinet en een nieuw regeerakkoord. Daarnaast liggen er in de stad grote maatschappelijke opgaven die de komende jaren opgepakt moeten worden, zoals de zorg om Arnhemse burgers en bedrijven door de coronacrisis te helpen, inzetten op werk, ouderen- en jeugdzorg, de noodzaak tot verduurzaming en klimaatmaatregelen, de invulling van de woondeal met het Rijk, de zorg voor de leefbaarheid van onze wijken en vergroting van de veiligheid in onze stad. Deze opgaven zullen de komende jaren keuzes, grote inzet, extra financiële middelen of herverdeling van middelen vragen. Ook vanuit die gedachte is het goed te weten dat de financiële positie bij het opmaken van de jaarrekening 2020 redelijk robuust is.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

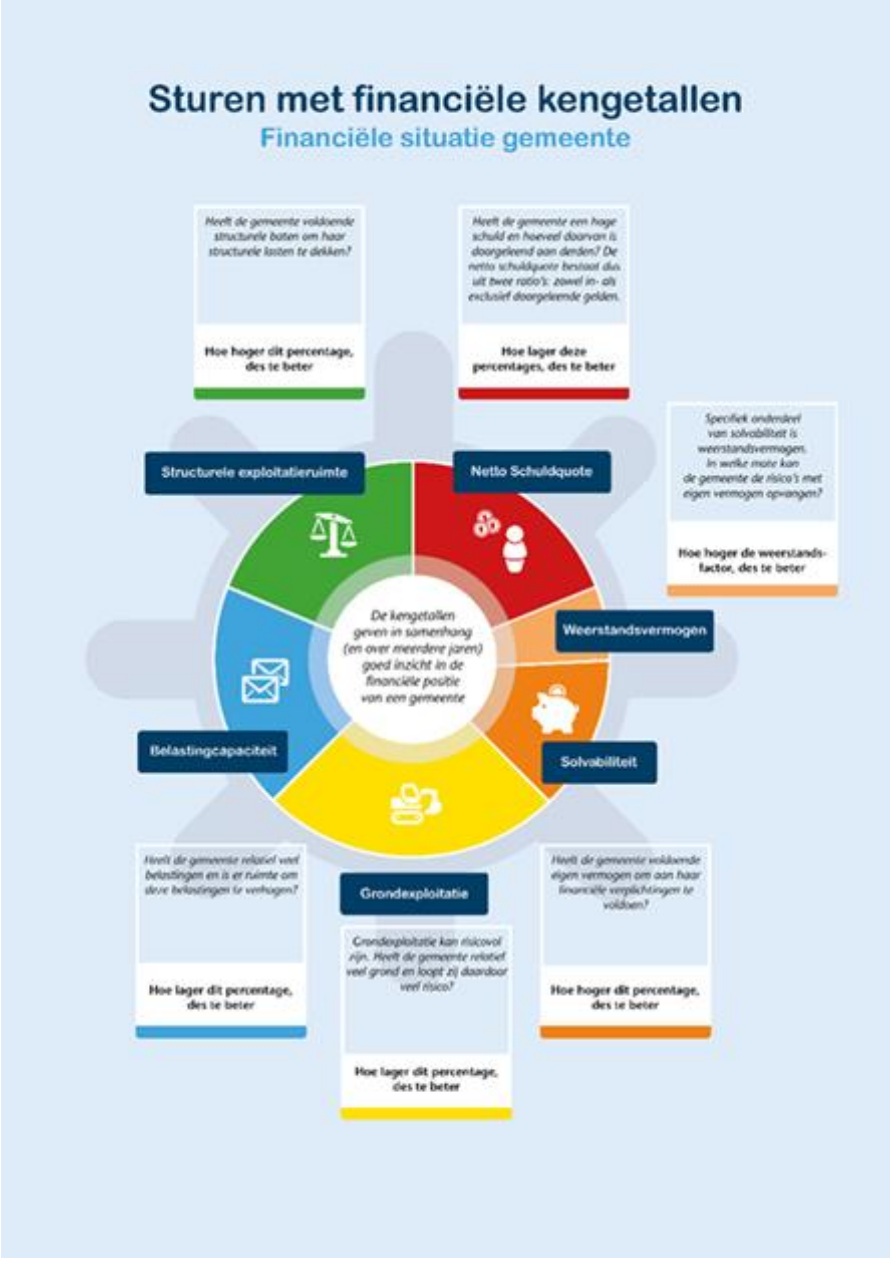

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV geven bij het opmaken van de jaarrekening van de gemeente Arnhem het volgende beeld:

Netto schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	84%	85%	78%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	75%	76%	71%

Solvabiliteitsratio	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	17%	15%	19%

Weerstandsfactor	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1,2	1,0	1,0

Kengetal grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	7%	7%	5%

Structurele exploitatieruimte	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1%	-2%	2%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	104%	102%	102%

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.596	€ 3.698	€ 3.581
b	Schuldevolutie	-14%	-12%	0%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,49%	1,67%	1,53%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,54%	94,90%	94,23%

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Weerstandsfactor	1,2	1,0	1,0
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,23%	0,24%	0,23%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	2,15%	1,77%	2,09%
c	Kostendekkendheid leges: extra ruimte voor meer baten	0,0002%	0,0002%	0,0002%

Toelichting:
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- Het kengetal structurele exploitatieruimte over 2020 laat zien in dit jaar er sprake is geweest van een structureel evenwicht in de begroting.
- Door de verkoop van gronden is de Arnhemse begroting nog minder afhankelijk geworden van de resultaten die op de grondexploitaties worden behaald.
- Belangrijk is ook dat de begroting 2021, zoals vastgesteld door de raad, een meerjarig sluitend financieel beeld geeft.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor bevindt zich iets boven de ondergrens van 1,0 waarbij de buffers voor risico's moeten worden aangevuld, waarmee ook in het jaar waarin de coronacrisis zich heeft voorgedaan de buffers voor risico's in tact zijn gebleven.
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. In 2020 is een bedrag van €2,9 miljoen toegevoegd aan deze reserve.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevindt zich in 2020 met 19% nog net in de meest risicovolle categorie volgens de categorie indeling die de provincie Gelderland hanteert. Zoals al aangegeven is dit een te positief beeld doordat de overhevelingen van 2020 naar 2021 via de bestemmingsreserve taakmutaties het kengetal positief beïnvloeden. In het jaar van de coronacrisis is de solvabiliteitsratio niet slechter geworden.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. Tijdens de vorige economische crisis van 2008 - 2013 zijn om het grondbedrijf gezond te maken verliezen van meer dan €100 miljoen genomen. Dit heeft grote impact gehad op de reservepositie. Niet alle gemeenten hebben tot het nemen van dergelijke ingrijpende verliezen besloten. Zouden deze verliezen niet zijn genomen dan zou het kengetal solvabiliteit hoger zijn geweest. Doordat deze verliezen zijn genomen is de financiële situatie van het grondbedrijf gunstiger dan in veel andere gemeenten. Het kengetal is, zo blijkt uit onderzoek van onze accountant en eigen onderzoek lager, dan in veel andere gemeenten.
- Arnhem heeft haar schuldpositie in 2020 verbetert. De schuldquote geeft aan hoe groot de schuld is ten opzichte van de omvang van de begroting. Doordat ook de omvang van de begroting, mede vanwege de gecompenseerde uitgaven in het kader van de coronacrisis, is toegenomen, treed tegelijkertijd een teller- en noemereffect in de berekening van de schuldquote op, waarmee deze 4 procentpunt daalt ten opzichte van de jaarrekening 2019. De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Onderstaand is het verloop van de solvabiliteit over de afgelopen 5 jaar weergegeven:

Jaartal	Solvabiliteit
2016	15%
2017	16%
2018	16%
2019	17%
2020	19%

Toelichting uitgangspunten van beleid

In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknr. 466760) uitgebracht. Op 16 september 2020 zijn de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota, vastgesteld. Deze zullen richtinggevend zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. Daarin is onder andere vastgelegd dat:

- Bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken.
- De belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen.
- De realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten.
- Over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd.
- Om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag.
- In de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid.

- Het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020.
- Voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening.
- De ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Bij de bespreking van de genoemde nota in de raad en bij de vaststelling van de Begroting 2021 is een tweetal moties aangenomen dat van invloed kan zijn op het beleid voor het bepalen van het benodigde risicoprofiel en de opbouw van reserves: de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknr. 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknr. 504479). Een belangrijk punt in beide moties is om het beleid voor weerstandsvermogen, solvabiliteit en schuldquote in onderlinge samenhang te bekijken. Zoals gevraagd in de moties komen we hierop terug bij de komende Perspectiefnota en de Begroting.

Toelichting risicoprofiel en weerstandsvermogen

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit - totaalbeeld

In dit deel van de paragraaf is het totaal beeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- Door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

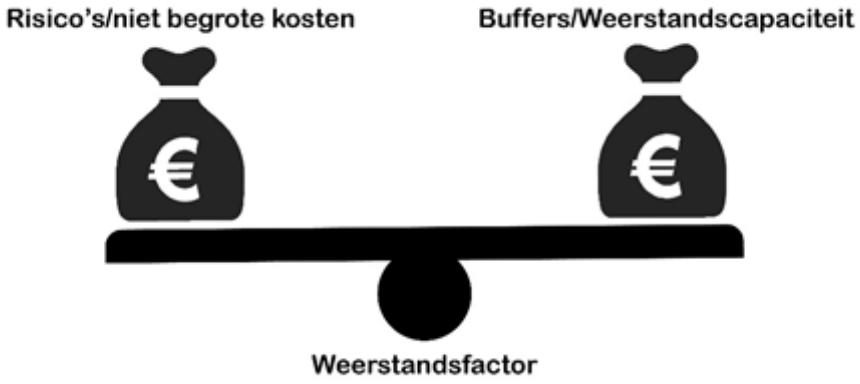

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen dan kan de gemeente in de financiële problemen komen als risico's zich voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid' (art. 11. 3).
Zoals al eerder vermeld is de weerstandsfactor een belangrijk financieel ijkpunt en kijkt ook de provincie Gelderland hier jaarlijks naar.

Het totaal beeld bij deze jaarrekening ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	26.266	26.417	40.952
2. Corona risico's		4.834	4.161
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
3.. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
1. Algemene reserve	**29.878**	**25.139**	**44.028**
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar		**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.623**	**60.537**
Benodigd versus beschikbaar ruimte	**6.537**	**-48**	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-8.537**	**-17.116**	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,2**	**1,0**	**1,0**

De weerstandsfactor komt bij dit jaarverslag uit op 1,0 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4, zoals die in de verordening is opgenomen. Volgens de verordening is de noodzaak om op grond van de verordening de algemene reserve aan te vullen, omdat de weerstandsfactor beneden de 1,0 is als de mogelijkheid financiële ruimte boven een weerstandsfactor van 1,4 aan te wenden voor nieuw beleid zijn niet aan de orde. Een belangrijke kanttekening daarbij is dat zowel het risicoprofiel als de beschikbare weerstandscapaciteit hoger zijn ten opzichte van de rekening 2019 en begroting 2021. Dus hogere risico's, maar ook een hogere buffer om, dit als de risico's zich voordoen deze op te vangen. Bij de Perspectiefnota 2022-2025 wordt het financieel beeld van de gemeente met de financiële mogelijkheden in relatie tot de ontwikkeling van de weerstandsfactor meerjarig bezien.
De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen is opgenomen in volgende onderdelen van deze paragraaf.
De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de jaarrekening 2020 geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2020	Zonder corona risico's
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,1**

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit (risicoprofiel)

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's, wanneer ze zich voor doen, nadelige financiële effecten voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van de gemeenten in totaliteit benaderd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijk kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze jaarrekening zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf is daaraan een extra categorie toegevoegd, namelijk de risico's die samenhangen met corona.

In de volgende tabel is het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen:

Benodigde weerstandscapaciteit	**JV 2019**	**Begroting 2021**	**JV 2020**
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	**26.266**	**26.417**	**40.952**
2. Corona risico's		**4.834**	**4.161**
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	9.810	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	130	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's
De gemeentebrede risico's zijn ter voorbereiding van het jaarverslag 2020 opnieuw geïnventariseerd en geactualiseerd en zijn vergeleken met de risico's bij de begroting 2021. Dit levert het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de jaarrekening bestaat uit 85 risico's;
- het risicoprofiel in het begroting 2021 bestond uit 90 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
    - er zijn 14 nieuwe risico's;
    - het risico Jeugdzorg is opnieuw opgenomen:
    - 20 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 65 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect 0 is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze jaarrekening met € 14,5 miljoen toegenomen ten opzichte van de begroting 2021.
Deze stijging is vooral veroorzaakt door de belangrijkste stijgers met een grote financiële impact, dit zijn: het risico herijking gemeentefonds algemene uitkering en beschermd wonen, de maximum impact is toegenomen van € 10 naar € 18 miljoen; het risico inkomensregelingen (BUIG) maximaal eigen risico, de maximum impact is toegenomen van € 1,8 naar € 9,7 miljoen; het opnieuw opgenomen risico rijksmiddelen jeugd met een financiële impact van € 3,9 miljoen.

Coronarisico's
Bij de actualisatie van de financiële impactanalyse in oktober is het meest recente overzicht opgenomen van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact waren de gevolgen van corona onzeker en is om die reden het risicoprofiel hierop aangepast. Bij de voorbereiding van de jaarrekening is de impact van corona voor 2020 opnieuw bezien en is zijn ook de financiële effecten voor 2021 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- het corona-risicoprofiel bij de jaarrekening bestaat uit 29 risico's;
- voor de jaarrekening zijn er 20 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen, zoals in de bovenstaande tabel is vermeld;
- voor 9 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 10 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2019 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2019 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de voorbereiding van dit jaarverslag. De aan te houden buffers voor de risico's in het grondbedrijf zijn hoger dan vorig jaar. Daarnaast daalt de ruimte binnen met name de grondexploitatie Schuytgraaf van de resterende winstcapaciteit. Daardoor daalt de ruimte om binnen deze grondexploitatie risico's zelf op te vangen. De winstcapaciteit wordt lager doordat tussentijdse winsten worden genomen. De omvang van deze tussentijdse winsten is overigens hoger dan de stijging van de benodigde risicobuffer binnen het grondbedrijf.
In relatie tot corona zijn er geen signalen dat er negatieve gevolgen zijn voor reeds gesloten overeenkomsten. Mochten zich tegenvallers voordoen dan is er voldoende weerstandsvermogen om deze daaruit op te vangen.
Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico’s, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario’s van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.
Bij de berekening van de risico's en benodigde buffers voor het grondbedrijf is uitgegaan van de huidige grondexploitaties. De gemeente Arnhem heeft de zogenaamde woondeal met het Rijk gesloten. Met het risico dat de gemeente Arnhem bij de ontwikkeling en uitwerking van plannen zal moeten bijdragen is geen rekening gehouden.

Conclusies gemeentelijk risicoprofiel
Als onderdeel van de voorbereiding van deze jaarrekening zijn de risico's opnieuw geïnventariseerd en is het risicoprofiel aangevuld met risico's die betrekking hebben op corona. Aan de hand van inschattingen van mogelijke financiële gevolgen van deze risico's en de kans dat deze zich voor zullen doen is de benodigde weerstandscapaciteit met behulp van statistische berekeningen bepaald. De onzekerheden zijn op dit moment groot, waardoor ook de waarde van de meerjarige presentatie van het risicoprofiel beperkt is. Het is noodzakelijke dat we de ontwikkeling van de risico's steeds opnieuw inschatten en het beeld,

zoals dat naar de raad wordt gepresenteerd steeds daarbij laten aansluiten. Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel ten opzichte van eerdere inschattingen met € 15,8 miljoen gestegen.

Beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Beschikbare weerstandscapaciteit			
Stand Algemene reserve per 1-1	41.738	27.301	29.878
+ Toevoegingen	23.049	9.807	16.330
- Onttrekkingen	-27.570	-11.968	-15.181
- Resultaat 2020	-7.339		13.000
1. Algemene reserve per 31-12	**29.878**	**25.140**	**44.028**
BR Grondexploitatie	12.562	14.662	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	283	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**0**	**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.624**	**60.537**

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit. Met andere woorden wat is de omvang van de buffers die beschikbaar zijn voor risico's met financiële impact, om als deze zich voordoen, op te kunnen vangen.

Algemene reserve

In 2020 was begroot om circa € 16 miljoen toe te voegen en € 15 miljoen te onttrekken aan de algemene reserve. Per saldo is er dus ruim € 1 miljoen toegevoegd gedurende het begrotingsjaar. Deze jaarrekening laat zien dat van het jaarresultaat € 13 miljoen aan de algemene reserve kan worden toegevoegd. In hoofdstuk 1 zijn de voornaamste oorzaken hiervan benoemd.

Reserves grondexploitaties

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht.

Onvoorzien en strikt onvermijdbaar

De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is in 2020 ingezet als dekking voor de Bethaniënstraat/Grondwal.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit

De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Begroting 2021.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

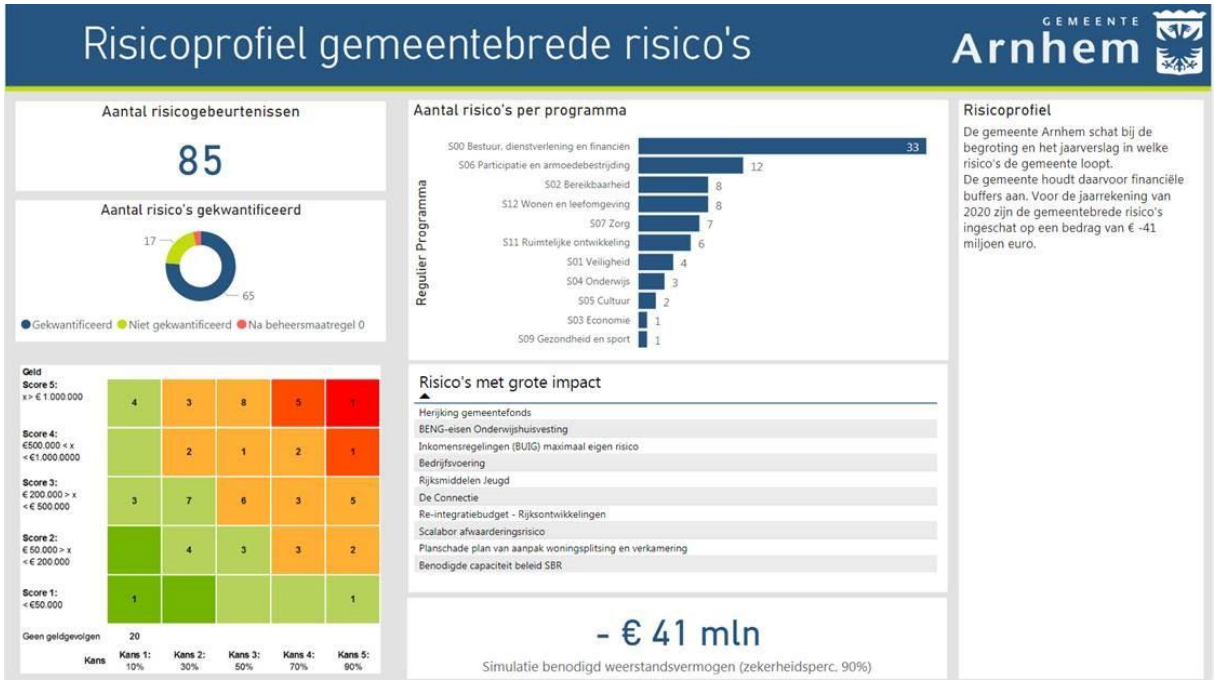

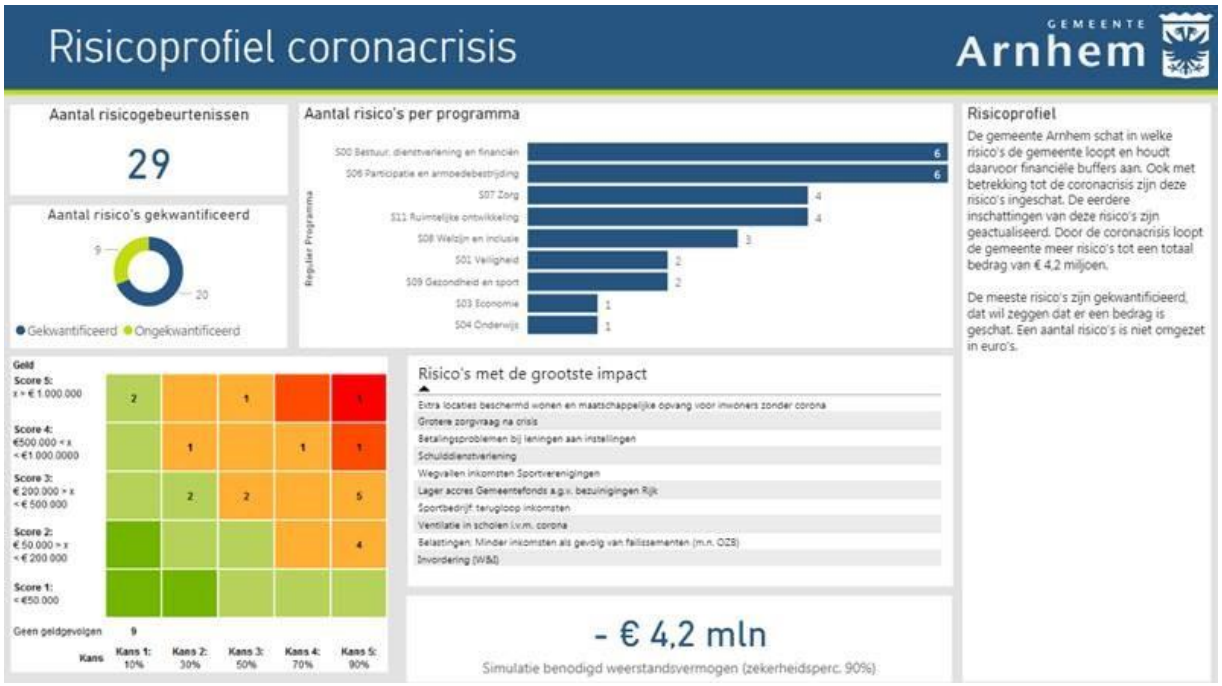

Hieronder worden de belangrijke risico's gepresenteerd en toegelicht, die samen ongeveer 75% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 45,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Begroting 2021/ Impactanalyse oktober
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal zowel uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering als van beschermd wonen een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 18 miljoen. Dit is opgebouwd uit een mogelijk nadeel van € 3 miljoen op de algemene uitkering en € 15 miljoen op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.						
	3	5	€ 18.000.000	15	14,0%	Gewijzigd (+)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.						
	3	5	€ 5.000.000	15	5,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).						
	4	5	€ 2.300.000	20	3,1%	Gewijzigd (+)
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting						
begrotingsrisico: In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.						
	3	5	€ 2.500.000	15	1,9%	Nieuw
Fiscale risico's loonheffing						
begrotingsrisico: Het risico bestaat dat het Rijk niet instemt met de wijze waarop de gemeente de wet op de Loonbelasting heeft toegepast. Dit kan leiden tot een naheffing van de belastingdienst.						
	5	3	€ 500.000	15	1,4%	Gewijzigd (+)

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen

coronarisico:

Leningen aan gelieerde instellingen
De gemeente Arnhem verstrekt leningen aan gelieerde instellingen ten behoeve van het realiseren van activiteiten die nauw grenzen aan het gemeentelijke beleid.
Een kanttekening bij het bestaande risico R330, leningen aan derde partijen. Bij onze grote leningnemers (HAN en Drie Gasthuizen) worden geen problemen verwacht, zij zijn gefinancierd door het Rijk. Bij de andere, veel kleinere leningen, kunnen er nog wel betalingsproblemen optreden als gevolg van de coronacrisis. Hoe lang kunnen culturele instellingen en sportverenigingen deze crisis volhouden voor ze omvallen? En hoe lang duurt het daarna voordat ze weer gezond zijn? De becijfering van de risico's blijft hetzelfde, maar aangenomen wordt dat de kans wel groter wordt.
Naast het bestaande risico is nu de hogere kans op voorkomen in dit coronarisico opgenomen. Als coronarisico een risicoklasse hoger dan wat nu in de becijfering zit.
Het risico dat Sportbedrijf en MSSA leningen niet kunnen betalen maakt deel uit van dit risico, maar is ook als een apart risico opgenomen.

1	5	€ 11.000.000	5	1,1%	Ongewijzigd

Lager accres Gemeentefonds a.g.v. bezuinigingen Rijk

coronarisico:

De crisis maatregelen tellen niet mee voor de omvang van het gemeentefonds. Daarmee is er geen voor- of nadeel voor de gemeentefondsuitkering. Voor de jaren 2020 en 2021 wordt het accres (volume en nominaal) en plafond BCF bevroren, om gemeenten zekerheid te geven. In de septembercirculaire is het accres vanaf 2022 ook niet aangepast, maar afhankelijk gemaakt van de keuze voor een eventuele nieuwe normeringssystematiek. Indien er een forse recessie als gevolg van de corona-crisis optreedt, zouden gemeenten op de langere termijn een lagere gemeentefondsuitkering kunnen krijgen. Dit is afhankelijk van de mate waarin het Rijk gaat bezuinigen en welke afspraken gemaakt worden over de normeringssystematiek op de langere termijn.

1	5	€ 4.000.000	5	0,6%	Gewijzigd (-)

Faillissementen in relatie tot lokale heffingen

coronarisico:

Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Ongewijzigd

S04 Onderwijs

BENG-eisen Onderwijshuisvesting

begrotingsrisico:

Vanuit het rijk is aangegeven dat per 1-1-2021 het bouwbesluit zal worden aangepast met daarin de definitieve BENG-eisen.
De verwachting dat hierdoor de bouwkosten van schoolgebouwen zullen gaan toenemen.Een eerste grove schatting is dat dit een stijging van de investeringsbedragen vanaf 2022 met circa 10% betekent. Dat betekent een stijging van het investeringsvolume met ongeveer 5 miljoen. Eind juni zal er een exactere berekening beschikbaar komen.

5	5	€ 5.000.000	25	11,7%	Ongewijzigd

Ventilatie in scholen i.v.m. corona

coronarisico:

Vanwege Corona is er onderzocht of de ventilatie systemen van de volledig in eigendom van de gemeente zijnde schoolgebouwen (uitsluitend de Mfc's) wel voldoen aan de eisen van het huidige bouwbesluit. Voor het herstel worden meerdere opties onderzocht.
Een indicatieve schatting van de kosten voor het aanpassen van de ventilatie bij de mfc's bedraagt € 750.000,=. Er is een rijksregeling die daarvan 30% subsidieert, daarmee resteert een risico van € 525.000,=. De kans dat dit nodig blijkt te zijn wordt geschat op 70%.

4	4	€ 525.000	16	0,6%	Nieuw

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:

Mogelijk extra kosten onderhoud om de Schouwburg langer in de lucht te houden zolang nog niet is gebouwd, en/of eventuele financiële gevolgen in de exploitatie indien voorstellingen door slechte staat van onderhoud van het gebouw geannuleerd moeten worden.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG 2021 (incl. het verwachte aandeel in het deelbudget Covid-19) € 12 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,3 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,7 miljoen is opgenomen.

3	5	€ 9.700.000	15	7,5%	Gewijzigd (+)

Scalabor afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
•onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
•onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
•onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet;
•onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
• overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om na 5 jaar geteld vanaf de start in 2018 geen nieuwe DVO af te sluiten met Scalabor. Ook op dit onderdeel zal de gemeente de feitelijke ontwikkelingen volgen.

3	5	€ 3.500.000	15	2,7%	Ongewijzigd

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Voor beschut werk heeft het rijk gemeenten verplicht om beschut werk aan te bieden tot minimaal de opgelegde taakstelling. Arnhem heeft gekozen om niet actief in te zetten op Beschut werk (we hebben een alternatief: activerend werk). Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	2,7%	Gewijzigd (+)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten pas in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,0%	Gewijzigd (-)

Invordering (W&I)

coronarisico:
Vanuit de Kinderopvangtoeslag affaire (KOT) heeft het ministerie alle overheden opgeroepen om de vorderingen die de gedupeerden bij de overheden hebben, kwijt te schelden. De Belastingdienst heeft een lijst verstrekt met 248 Arnhemse gedupeerden. Deze lijst mogen we alleen gebruiken om inwoners te benaderen, niet om intern te vergelijken met andere systemen. Daarnaast moeten er nog afspraken worden gemaakt met VNG. Hierdoor kunnen wij deze vorderingen nog niet afboeken, dit gebeurt pas zodra we deze inwoners en de bijbehorende vorderingen goed in beeld hebben en er landelijk uniforme afspraken zijn gemaakt. De verwachting is wel dat deze gedupeerden ook bij de gemeente Arnhem betalingsachterstanden hebben zowel bij W&I als bij Belastingen (lokale heffingen).

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Gewijzigd (+)

S07 Zorg

Rijksmiddelen Jeugd

begrotingsrisico:

In de begroting zijn structureel aanvullende middelen opgenomen voor Jeugdzorg. Het Rijk heeft voor de jaren 2019, 2020, 2021 en 2022 aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Naast deze aanvullende middelen is ook een toezegging gedaan in de vorm van een onderzoek naar de landelijke tekorten jeugd en in hoeverre deze structureel zijn. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek wordt het landelijke budget hiertoe structureel opgehoogd. Dit is de verwachting van de gemeente Arnhem. In afwachting van de wijziging van het landelijke budget zijn de incidentele middelen van € 3,9 miljoen vanaf 2023 structureel in de begroting meegenomen. Dit is in lijn met landelijke afspraken tussen het Rijk en de provincie.

4	5	€ 3.900.000	20	4,2%	Opnieuw opgenomen

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,5%	Gewijzigd (-)

Lvb middelen

begrotingsrisico:

Jaarlijks ontvangen we als gemeente Arnhem een bijdrage van regiogemeenten voor verblijf LVB. Besluitvorming binnen de regio liep tot 2020, waarbij over 2021 nog nadere afspraken gemaakt worden. Het risico is aanwezig dat deze bijdrage niet meer ontvangen zal worden voor 2021 en 2022.

5	4	€ 1.000.000	20	1,2%	Nieuw

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt en de maatregelen strenger zijn geworden, stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van de overige zorgvragen (wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,1%	Gewijzigd (-)

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen zijn andere locaties geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen en is een extra locatie geopend voor de opvang van daklozen met ziekteverschijnselen. Het gaat om opvang in een passagiersschip en het klooster in Huissen. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2020. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip ook voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagiersschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,8%	Ongewijzigd

S09 Gezondheid en sport

Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

coronarisico:

Sportverenigingen met een eigen accommodatie zien hun inkomsten sterk teruglopen. De helft van de inkomsten zoals onder andere baromzet, ophalen oud papier en sponsorgeld valt weg.
Om een goed beeld van de consequenties te krijgen is de Arnhemse Sportfederatie gevraagd een inventarisatie te doen bij de Arnhemse verenigingen en sportaanbieders.
Sportverenigingen die bij de gemeente (bij ons Sportbedrijf) hun accommodatie huren, krijgen kwijtschelding vanaf moment sluiting tot 1 juni. Hiervoor is door minister Van Rijn een compensatieregeling in het leven geroepen. Deze compensatieregeling voorziet ook in een tegemoetkoming voor sportverenigingen met een eigen accommodatie. Doordat de huisvestingskosten (deels) worden gecompenseerd voor de tijd van sluiting, zal de druk op de exploitatie van de sportverenigingen er grotendeels af zijn.

5	3	€ 500.000	15	0,8%	Ongewijzigd

Sportbedrijf; terugloop inkomsten

coronarisico:

Het Sportbedrijf heeft te maken met een forse terugloop van de inkomsten, doordat zij onder andere tijdelijk geen huur in rekening brengt bij sportverenigingen, maar ook inkomsten uit evenementen en entree mislopen. Het Sportbedrijf is echter ook met diverse kostenbesparende maatregelen bezig waaronder werktijdverkorting. Verwachting is dat zij een eventueel resterend nadeel binnen het eigen vermogen of door een rijksbijdrage kunnen opvangen. Dit is wel afhankelijk van de duur van de crisis.

3	3	€ 500.000	9	0,6%	Ongewijzigd

S12 Wonen en leefomgeving

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het risico op planshadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,1%	Ongewijzigd

Diftar Lagere inkomsten

begrotingsrisico:

De inkomsten bij invoering van Diftar bestaan uit een vast en een variabel deel. Het variabel deel is afhankelijk van het aantal aangeboden zakken, en gebaseerd op een raming die in de praktijk lager kan uitpakken. Daardoor kan het variabel deel van de afvalstoffenheffing lager zijn dan begroot.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Gewijzigd (+)

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Samenvattend beeld

Deze paragraaf geeft per type kapitaalgoederen inzicht in geldende kaders, ambitieniveau, planning en het in 2020 bereikte resultaat.

Bij het uitvoeren van het onderhoud aan de kapitaalgoederen streven we er naar zo veel mogelijk bij te dragen aan de ambities binnen de gemeente op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid, klimaatadaptatie en verbinding te zoeken met herstructureringsopgaven.
Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed, duurzaam en efficiënt mogelijk ingezet. Door het sturen op deze samenloop is het soms lastig de uitgaven gelijk te laten lopen met de jaarlijkse begroting. De egalisatiereserve groot onderhoud openbare ruimte maakt het mogelijk deze fluctuaties in besteding van exploitatiebudgetten op te vangen.
Door het organiseren van ontwerpateliers bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij beheerders meedenken over de te realiseren inrichting, komt er op een zo vroeg mogelijk moment zicht op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen).

In 2020 waren de uitgaven voor het groot onderhoud aan de kapitaalgoederen die ten laste komen van de exploitatie in de meeste gevallen in lijn met de begroting. Bij bossen en parken was sprake van een overschrijding. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig.
Door vertraagde uitvoering blijven de investeringen op een aantal punten achter bij de begroting. Vooral vastgoed springt hierbij in het oog omdat de investeringen hier meer dan 50% achter zijn gebleven. Hieronder wordt per product een nadere toelichting gegeven.
In de onderstaande uitwerking per product is de tekst onder de kopjes ***Actuele kaders, Ambitie en Planning*** gebaseerd op de tekst uit de begroting 2020-2023. Bij het onderdeel Actuele kaders zijn bij verschillende onderdelen de meest recente (beheer)plannen toegevoegd.

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	*winkel centra*	*wijken*	*bedrijfs terreinen*	*bossen/ parken*	*hoofdinfra*	*fietspaden*
groen	A	A	B/C	B/C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C/D *	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	B	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	B	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

In het bovenstaande overzicht zijn de in Arnhem gehanteerde basisniveaus (CROW) voor de diverse onderhoudsobjecten op hoofdlijnen weergegeven.

Mogelijke consequenties wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over de besteding van de 'wijk gerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven; niveaus die tot 1 januari 2017 voor de gehele stad golden. In 2020 was dit echter niet aan de orde.

Wegen

Actuele kaders
- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013);
- Beheerplan wegen 2017/18;
- Beheerplan Wegen 2020.

Ambitie
De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:
- niveau A voor vrijliggende fietspaden;
- niveau B voor hoofdwegen (hoofdwegen zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040), fietsstroken die onderdeel uitmaken van de hoofdrijbaan en busbanen;
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

Planning
- Het beheerplan, dat wordt opgesteld op basis van jaarlijkse weginspecties, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud.
- Waar mogelijk wordt samenloop gecreëerd met ander groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het onderhoud van wijkwegen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.
- Voor 2020 stond onder andere onderhoud op de planning voor: Velperbinnensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg (stad uit) en de Velperweg.
- Waar zinvol en (financieel) mogelijk worden kansen voor het beperken van wateroverlast meegenomen in het groot onderhoud.

Resultaat 2020
In 2020 hebben we zowel voor- als nadelen ondervonden door de coronacrisis. We hebben gebruik kunnen maken van het feit dat er minder busverkeer was bij onderhoud op wegen waar normaliter veel bussen rijden zoals de Velperbinnensingel.

Het uit de exploitatie gefinancierde groot onderhoudsprogramma is uitgevoerd zoals dat gepland was.
Dit geldt niet voor het investeringsprogramma 2020. Vooral bij de voorbereiding en uitvoering van multidisciplinaire projecten is er vertraging opgelopen. Daarbij speelde samenloop met mobiliteitsvraagstukken ook een rol. Hierbij moest eerst de kans op het verkrijgen van subsidies worden verkend. Daardoor zijn een aantal projecten die voor 2020 in de planning stonden doorgeschoven naar 2021. Dit betreft onder andere de Dr. C. Lelyweg, Oude Zevenaarseweg, Dalweg en Hommelseweg. Ten gevolge hiervan is er een onderbesteding ontstaan op de geplande wegeninvesteringen. Dit zal in 2021 weer worden ingelopen.

Openbare Verlichting

Actuele kaders
- Nota uitrol LED-verlichting (2015) - Alle openbare verlichting zal in LED-verlichting worden uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud);
- Beheerplan Openbare verlichting 2020.

Ambitie
Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV). Voor de kwaliteit van de verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen.
Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt bij vervanging of nieuwe aanleg voor LED-verlichting gekozen. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. De meerkosten van LED-verlichting ten opzichte van conventionele verlichting wegen financieel op tegen de besparingen die optreden bij gebruik gedurende 20 jaar.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt waar mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte.
De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad is gepland t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad.

Resultaat 2020
In 2020 zijn alle OV-kasten voorzien van een slimme meter. Hiermee kunnen we nog beter het energieverbruik monitoren. Er is real time te lezen wat het energieverbruik per OV-kast is. Dat zal dit jaar leiden tot een nog accuratere energienota.
Voor het eerst zijn er in de gemeente Arnhem 'slimme' LED armaturen en masten geplaatst. Deze staan op de Huissensedijk. Deze armaturen dimmen dynamisch. Dat betekent dat bij beweging het lichtniveau omhoog, naar 70%, gaat en dat er zonder

beweging, het lichtniveau teruggaat naar 20%. Een tweede project met 'slimme' LED-armaturen en masten is gestart rondom het fietspad bij Olympus.
Ook is de vervanging van armaturen en masten voor de binnenstad in gang gezet. Ook deze armaturen zijn 'slim'.
Dat betekent dat we vanaf afstand deze armaturen kunnen aansturen en zo het lichtniveau kunnen aanpassen.
Door het gebruik van 'slimme' LED-armaturen en door de vervanging van de oude armaturen in de binnenstad, zullen we een energiebesparing van 70% realiseren.
Over 2020 zijn er circa 800 armaturen vervangen door energiezuinige LED-armaturen. Daarnaast zijn er in nieuwbouwprojecten (onder andere Schuytgraaf) circa 200 nieuwe LED-armaturen en masten geplaatst.

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- ‘Licht op groen’/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- ‘Het Groen Goed Verdeeld’ (collegebesluit 2006);
- Beheerplan VRI 2020.

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning
Bij reguliere vervangingen worden vanaf 2018 altijd verkeersregelautomaten geplaatst die via de landelijke standaard kunnen communiceren met voertuigen en smartphones.
Voor 2020 stonden de volgende locaties op het programma:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Resultaat 2020
In 2020 zijn 9 verkeersregelautomaten vervroegd vervangen voor iVRI's (VerkeersRegel Installaties die kunnen communiceren met passerende weggebruikers) binnen het programma Talking Traffic van het ministerie. Deze vervanging is betaald met de subsidie vanuit dit landelijke project. Hieronder vallen ook de verkeerslichten op de Pleijroute. Vervolgens is samen met de provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en de gemeente Rheden een volledig nieuwe netwerkregeling geplaatst op de Pleijroute die speciaal ontwikkelt is voor de iVRI. Uit voorstudies blijkt dat de doorstroming hierdoor daadwerkelijk verbetert. Dit wordt de komende tijd in de praktijk getoetst.

Daarnaast zijn op de volgende locaties vanuit het investeringsbudget verkeerslichten vervangen:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Ook dit zijn iVRI's, die kunnen communiceren met passerende weggebruikers.

Civieltechnische kunstwerken

Actuele kaders
- Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2018-2019;
- Beheerplan beeldende kunstwerken 2017-2021;
- Beheerplan Kunstwerken 2020.

Ambitie
Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden.

Planning
In 2019 is een nieuwe technische inspectie uitgevoerd, op basis hiervan is eind 2019 een nieuwe beheerplanning opgesteld. De uitwerking was echter nog niet opgenomen in de begroting 2020-2023.

Resultaat 2020
Het groot onderhoud aan het doorlaatwerk Eldensedijk is afgerond, waardoor dit weer een hoogwaardige snelfietsroute is. Het groot onderhoud aan het viaduct Huissensedijk en het viaduct Lange Akkers is afgerond.
Enkele kleinere werken zoals groot onderhoud brug Waardmanspad en vervanging Tellegenbank zijn ook gerealiseerd.
De Inspectie plus update van de risicoanalyse over het gehele areaal civieltechnische kunstwerken zal eind februari worden opgeleverd.

Het investeringsprogramma 2020 is door vertraging van twee grotere projecten niet volgens plan uitgevoerd:
Werkzaamheden aan de binnenzijde van viaduct Cattepoelseweg is later van start gegaan en zal naar verwachting in mei 2021 worden opgeleverd. Het vernieuwen van de taluds van het viaduct Voetiuslaan is volledig verschoven naar 2021. Dit als gevolg van een langere voorbereidingstijd en samenloop met door Prorail uit te voeren onderhoudswerkzaamheden rondom Arnhem in de zomer van 2021.

Riolering

Actuele kaders
- Het in de MJPB 2018-2022 verlengde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018;
- Aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015);
- Beheerplan Riolering 2020.

Ambitie
De kwaliteit van het rioolstelsel wordt bepaald aan de hand van rioolinspecties. Jaarlijks wordt een deel van het riool geïnspecteerd.
Het herstel- en vervangingsprogramma is er op gericht de risico's van bezwijkende riolen te minimaliseren. Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen.

Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgave ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel. Binnen het in de begroting beschikbare budget zijn middelen beschikbaar voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie bij het uitvoeren van groot onderhoud en het concreet verminderen van de gevolgen van extreme wateroverlast.

Planning
De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. De daadwerkelijke vervangingsnoodzaak wordt vastgesteld op basis van inspectieresultaten. Niet de theoretische levensduur maar de inspectieresultaten zijn bepalend voor de vervangingsplanning.
Voor 2020 betrof dit: starten met de grootschalige rioolvervanging in de wijk Sterrenberg, voortzetten van de werkzaamheden in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt evenals het herstel van het Moerriool. Ook zou een nieuw basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord worden opgesteld. Dit BRP is de informatie drager voor het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan en geeft een beschrijving van de technische voorzieningen en het hydraulisch en technisch functioneren hiervan onder andere in relatie tot de optredende klimaatverandering.

Resultaat 2020
Op verschillende plekken in de stad zijn herstel- en vervangingswerkzaamheden aan het rioolstelsel uitgevoerd. De grootschalige werkzaamheden aan het moerriool en de rioolvervanging in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt zijn voortgezet. Ondergrondse en bovengrondse maatregelen die zijn uitgevoerd in de wijk Schaarsbergen hebben er voor gezorgd dat de kans op ernstige wateroverlast, zoals in de afgelopen jaren enkele keren is opgetreden, aanzienlijk is verkleind.
De rioolvervanging in de wijk Sterrenberg is voorbereid. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de opgave om in de toekomst van het gas af te gaan door hiervoor in de ondergrond ruimte te reserveren. De uitvoering hiervan zal echter pas in 2021 starten. De investeringen lagen in 2020 hierdoor lager dan gepland.
Het basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord zal begin 2021 worden afgerond.

Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (in 2018 verlengd);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;
- Omgevingsvisie Gelderland;
- Beheerplan Water 2020.

Ambitie

Het beleidsveld 'Water' omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Planning

In de periode 2019-2022 zullen alle nog niet gebaggerde havens uitgebaggerd worden. Zo was de planning dat in 2020-2021 Onderlangs en in 2021/2022 de Praets en Rosandapolder worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Resultaat 2020

De baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven zijn gestart eind 2020 en worden verder afgerond in het voorjaar van 2021.De voorbereidingen van de baggerwerkzaamheden Onderlangs zijn gestart en de uitvoering staat nu gepland in de zomer van 2021.
Overige werkzaamheden watergerelateerde zaken zijn conform planning uitgevoerd.

Wijkgroen

Actuele kaders

- Groenvisie 2017-2035 (raadsbesluit 2018);
- Beheerplan Groen 2020.

Ambitie

De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en geeft kaders mee voor het groen in en om Arnhem.
Wijkgroenbeheer is gericht op instandhouding van de gewenste streefbeelden en de gebruiksfunctie van een groengebied. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De onderhoudsniveaus zijn als volgt:

- wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Planning

- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd.
- Invasieve exoten; doelstelling is om deze zeer terug te dringen, en waar dit niet mogelijk is de uitbreiding te stoppen. Op basis van het bestrijdingsplan wordt in 2020 de structurele bestrijding voortgezet.

Resultaat 2020

- Het dagelijks onderhoud is uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Het benodigd groot onderhoud aan heestervakken (vervanging) is flink toegenomen, meest waarschijnlijke oorzaken zijn droogte en onkruiddruk.
- Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) loopt volgens planning.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013);
- Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS);
- Beheerplan Spelen 2020.

Ambitie
De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:
- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Planning
- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd.
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving.
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.
- Een grote natuurlijke spel- en ontmoetingsplek inrichten in de Laar-West.

Resultaat 2020
Versleten speeltoestellen zijn conform planning verwijderd. In overleg met de teams Leefomgeving zijn op diverse speelplekken speeltoestellen vervangen en/of geplaatst.
Het dagelijks onderhoud en de inspecties zijn conform planning uitgevoerd.
De plannen voor het inrichten van een grote speel- en ontmoetingsruimte in park de Laar-West zijn (nog) niet in uitvoering. Het team Leefomgeving is in overleg met de buurt, scholen en wijkcentra om tot een goed plan te komen. Hierdoor lagen de bestedingen in 2020 lager dan begroot.

Bomen

Actuele kaders
- Groenvisie 2017-2035, 2018;
- Bomenplan Arnhem 2019;
- Beheerplan Bomen 2020.

Ambitie
Beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Bomen kunnen vitaal oud worden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

Planning
In de periode tot en met 2019 is de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierbij is het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee is in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn. Op basis van het in 2020 vastgestelde bomenbeleid zal een planning worden uitgewerkt.

Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.

Resultaat 2020
Het Bomenplan is vastgesteld. Voor de hieraan gerelateerde werkzaamheden en processen is een uitvoeringsprogramma bomen opgesteld. In 2020 is begonnen met de uitvoering, die in 2021 wordt vervolgd. Er is gestart met het monitoren van de kroonbedekking. Het Boom Kwaliteitsteam Arnhem is benoemd door het college en er is een strategisch communicatieplan bomen opgesteld. Extra bomen zijn geplant in private en openbare ruimte.
Er zijn 1000 klimaatbomen verstrekt aan bewoners in hittegebieden. In de openbare ruimte zijn 115 bomen extra aangeplant. Groeiplaatsen van waardevolle bomen zijn verbeterd onder andere in het Musispark waardoor bomen ouder kunnen worden. Door te werken met de bomenafwegingsrapportage zijn er vele bomen duurzaam ingepast en groeiplaatsen verbeterd zoals aan de Monnikensteeg. Door beter te kijken naar de mogelijkheden is de kap van bomen voorkomen. De planvorming om tot een projectmatige vervanging van boomlanen en structuren te komen is opgestart en wordt op basis van de uitgangspunten uit het nieuwe Bomenplan uitgewerkt.
In 2020 zijn 2 boomvervangingsprojecten voorbereid die begin 2021 in uitvoering gaan, dit betreft een klein gedeelte van de Cattepoelseweg en bomen in Gaardenhage.
Het dagelijks onderhoud, de visuele controles en de daaruit voortvloeiende maatregelen zijn volgens planning uitgevoerd. Zieke en dode bomen zijn verwijderd en vervangen conform planning.

De eikenprocessierups is volgens planning beheerst. De plaagdruk was hoger dan gemiddeld, maar ten opzichte van 2019 is het iets afgenomen.

Parken en bossen

Actuele kaders

- Groenvisie 2018- 2035(raadsbesluit 2018);
- Beheervisie uiterwaarden Neder Rijn Arnhem 2019- 2029/2039;
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Beheervisie Park Angerenstein 2006 - 2016 (2005);
- Beheervisie Park Klarenbeek, Braamberg en 't Hazegrietje 2007- 2017 (2007);
- Beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (2008);
- Beheervisie Park Sacre Coeur 2008 - 2018 (2008);
- Beheervisie Park Presikhaaf 2010 - 2019 (2010);
- Beheervisie Polderlinten (dijken, oude lintwegen en zeegen) 2011-2020 (2012);
- Beheervisie Park Immerloo- De Wheme 2014 - 2023 (2013);
- Beheervisie Arnhem Veluwe 2015 - 2024 (2015);
- Bomenplan Arnhem 2019.

Ambitie

Wij streven er naar om:

- voor alle parken een actuele beheervisie te hebben;
- ruimte te bieden voor recreatie, sport en samenleven in combinatie met de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Dit is onder meer aan de orde bij de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem;
- onderhoud gebeurt tenminste op B-kwaliteitsniveau.

De wens is om :

- invasieve exoten reuzenbalsemien en reuzenberenklauw in 2022 volledig verwijderd te hebben van de gemeentelijke terreinen, conform EU regelgeving;
- het areaal Japanse Duizendknoop onder controle te krijgen (er vindt geen verdere verspreiding meer plaats, het areaal wordt terug gedrongen).

Planning

- 2020-2021 extra bestrijding invasieve exoten.
- In 2020/ 2021 uitvoering grootschalig onderhoud, aanvulling en verjonging van beplanting, en de boomgroepen/ clumbs in Sonsbeek.
- Onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal op basis van cultuurhistorisch onderzoek.
- 2020 actualisering beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem.
- 2020 komen tot beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn.
- Verbinden grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof omzetten naar jaarrond begrazing. Fase 2 verbinden natuurgebied Meinerswijk met de natuurgebied van de Groene Rivier 2021.

Resultaat 2020

Noodzakelijk herstel hekwerken en ander achterstallig onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig. Naast extra mankracht is ook extra geld nodig voor vervanging van materialen zoals hekwerk, bankjes, slagbomen, etc.
Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) en het onderhoud in Sonsbeek loopt volgens planning. Het onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal is niet uitgevoerd, de aanpak en planning hiervoor wordt opgenomen in de nieuwe beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem. Actualisering van de beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem is opgestart in 2020, afronding in 2021.
De beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn is nog niet gereed, daar wordt nog over gesproken met de betrokken partijen. De verbinding van grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof is uitgevoerd.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders

- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval) en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van diftar' (september 2017).

Ambitie

In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot meer hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem heeft daarvoor de systeemkeuze van Omgekeerd Inzamelen gemaakt in 2015. Om een extra impuls aan afvalscheiding te geven is besloten om door middel van een heffingssysteem van gedifferentieerde tarieven, ook een prijsprikkel te gaan geven.

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Planning

- Jaarlijkse beoordeling op basis van de controles of de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden.
- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie en worden opnieuw beoordeeld.
- Voorbereidingen invoering DIFTAR-systeem

Resultaat 2020

- Het systeem van gedifferentieerde tarieven (Diftar) is per 1 juli 2020 ingevoerd. Een deel van de afvalstoffenheffing wordt vanaf die datum gebaseerd op het aantal tariefzakken dat wordt aangeboden.
- De infrastructuur van collectieve inzamelvoorzieningen voor GFT voor huishoudens in hoogbouw is in het afgelopen jaar verder uitgebreid.

Vastgoed

Actuele kaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.

Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning

Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille. Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New energy made in Arnhem, een plan gemaakt. Gemiddeld zal hier gedurende een periode van 10 jaar een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken. Bij de verduurzaming van het vastgoed wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de geplande werkzaamheden in het kader van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).

Met ingang van 2019 is een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de MJPB opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.

Daarnaast wordt er in de periode 2020-2023 gemiddeld € 5,2 miljoen uitgegeven planmatig en storingsonderhoud.

Resultaat 2020

Exploitatie
In 2020 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 41,4 miljoen, waarvan ruim € 20,4 miljoen aan

kapitaallasten € 21,0 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is huur: deze bedroeg ruim € 5,8 miljoen. De (verhuur)inkomsten bedroegen € 17,5 miljoen.

Onderhoud
De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2020 € 5,7 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen) tegen een raming van € 6,4 miljoen. De grootste afwijking ten opzichte van de begroting betreft werkzaamheden welke worden doorgeschoven naar 2021:

- € 0,25 miljoen Parkeergarage Arnhem Centraal veroorzaakt doordat in 2021 grootschalig onderhoud plaats gaat vinden. Hiervoor hebben in 2020 voorbereidende werkzaamheden plaats gevonden.
- € 0,35 miljoen Museum Arnhem waarvan de maatregelen deels doorgeschoven zijn naar 2021 om aan te sluiten bij de werkzaamheden rond de verbouwing van het museum.

Investeringen
Voor 2020 was een krediet geraamd van € 10,0 miljoen inclusief het doorgeschoven krediet uit 2019 van € 5,8 miljoen. In 2020 is er € 4,4 miljoen aan investeringen afgerond. De belangrijkste daarvan zijn de afronding van de vervanging van de trekkenwand in de schouwburg en de afronding van de werkzaamheden aan de Beukenlaan 15.
In totaal stond tegenover de activering van € 4,3 miljoen een geraamd krediet van € 3,2. Het verschil wordt veroorzaakt door hogere kosten dan geraamd en de investering van vervangen dak aan de Beukenlaan 15 welke later gepland was maar eerder is gerealiseerd om aan te sluiten bij de renovatie.
Van het totaal geraamde krediet wordt € 6,3 miljoen doorgeschoven naar 2021. Daarvan zijn al een aantal werkzaamheden gestart. Onder andere het aanbrengen van LED-verlichting Arnhem Centraal.
Een deel van het begrote krediet kan vervallen omdat de geraamde werkzaamheden niet meer nodig zijn of anders zijn gerealiseerd. Het gaat om een bedrag van € 0,4 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

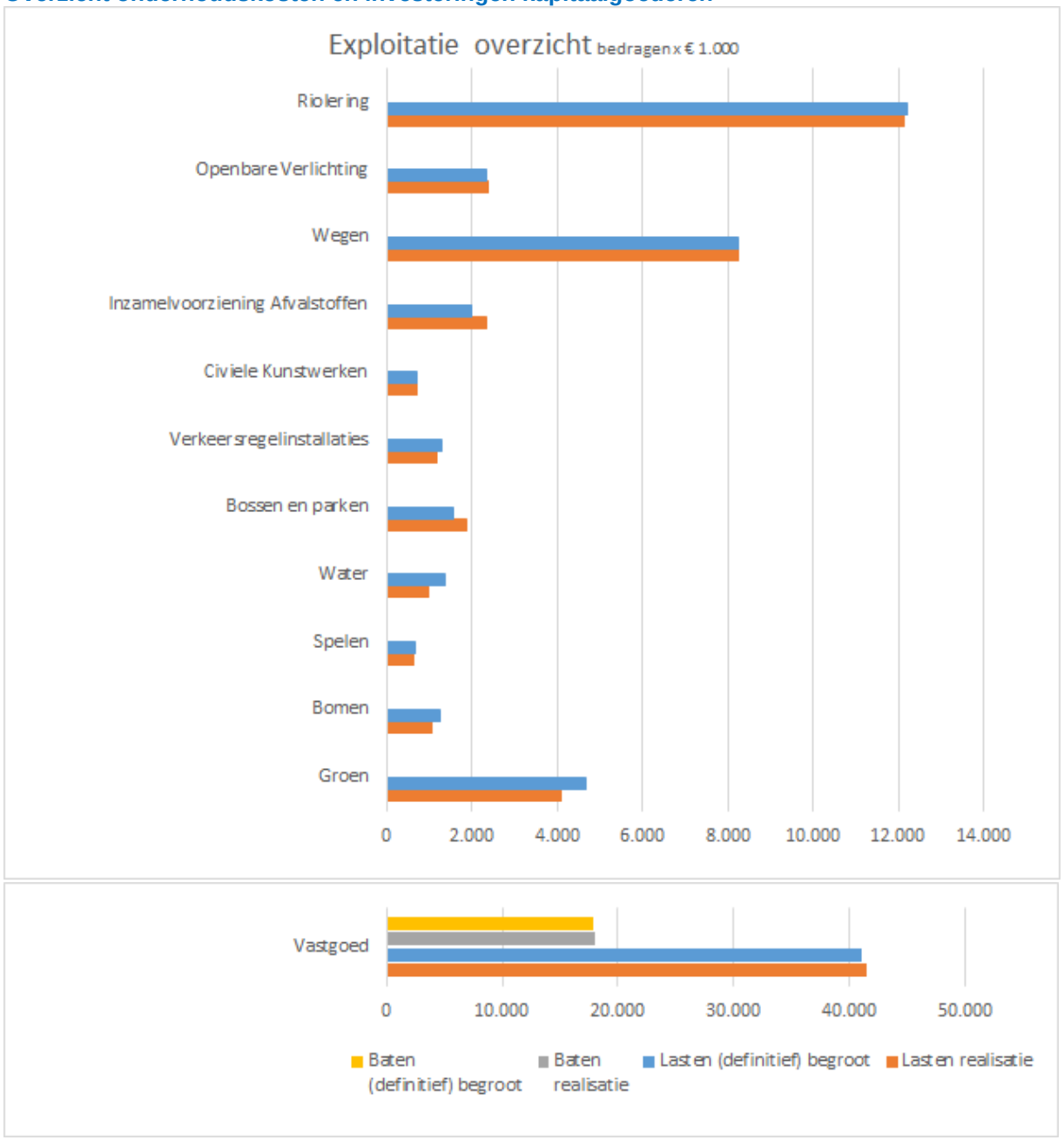

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

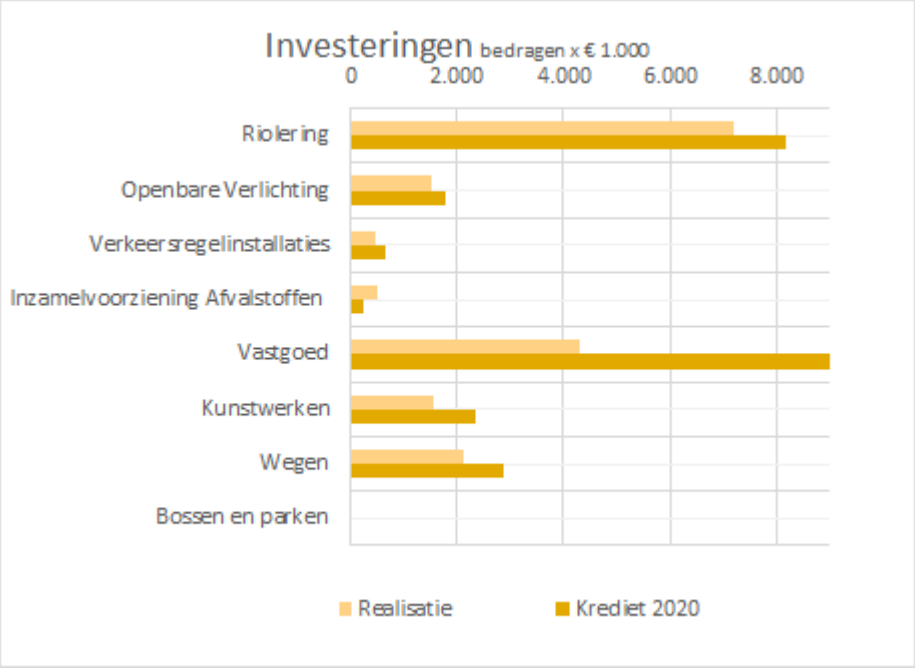

bedragen x € 1.000

Financiering

In deze paragraaf financiering worden enerzijds het gevoerde beleid in de financieringsfunctie en anderzijds het resultaat daarvan in 2020 toegelicht. De werkzaamheden zijn alle binnen de kaders van het treasurystatuut uitgevoerd.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de MJPB, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.
Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2020 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2020 zijn nieuwe vaste leningen aangetrokken voor € 46,5 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.
Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2020

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2020 respectievelijk € 151,637 miljoen en € 72,683 miljoen:

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	**Volume**	**Rente**
Bedragen x € 1.000		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	10.229	0
- Voorzieningen: 2%	62.454	1.249
Subtotaal voorzieningen	72.683	1.249
Reserves:		
- Rente : 0%	128.345	0
- Rente : 2%	23.292	466
Subtotaal reserves	151.637	466
Totaal	**224.320**	**1.715**

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2020

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.
In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering (met daarin de financiering van de sociale woningbouw) en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	**Stand 01.01.2020**	**Vermeerdering**	**Aflossing**	**Stand 31.12.2020**
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	663.534	46.500	-39.596	670.438
Totaal leningen O/G	**663.534**	**46.500**	**-39.596**	**670.438**
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand	63.533	761	-14.078	50.216
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	10		-1	9
Totaal leningen U/G	**63.543**	**761**	**-14.079**	**50.225**

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.
De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.
Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG, indien nodig, altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de

zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2020 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Het begrotingstotaal voor 2020 bedroeg bij vaststelling van de MJPB 2020 - 2023 door de gemeenteraad € 760 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2020 bedroeg dus € 64,6 miljoen.
De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in 2020 in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde in 2020 € 4,3 miljoen.
Inkomende en uitgaande kasstromen hebben een afwijkend ritme, waardoor hoge positieve of negatieve kassaldi kunnen ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke schommelingen hoeft niet de dagelijkse stand van de banksaldi te worden afgezet tegen de drempelwaarde, maar het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Door de gemeente Arnhem is de drempelwaarde voor schatkistbankieren in 2020 in geen van de kwartalen overschreden.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2020 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2020 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 39,6 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente € 11,2 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 28,4 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn voor € 46,5 miljoen nieuwe leningen aangetrokken, waarvan € 48.000 is uitgeleend. Daarnaast is van een lening van € 1,6 miljoen de rente herzien. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille òf de nieuw aangetrokken financiering, wanneer die lager is, en daarbij de som van de leningen met renteherziening.
Het gerealiseerde renterisico bedroeg € 39,6 miljoen -/- € 11,2 miljoen = € 28,4 miljoen plus € 1,6 miljoen. Tezamen is dat € 30,0 miljoen.
De toegestane renterisiconorm was 20% van € 760 miljoen: € 152,0 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 30,0 miljoen is 4,0 % van € 760 miljoen. De gemeente Arnhem is dus ook met betrekking tot de renterisiconorm ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2020 bedroeg de omslagrente 2%.
Als gevolg van de aanhoudend lage rentestand op de kapitaalmarkt zal de omslagrente in de komende jaren verder verlaagd moet worden doordat relatief dure leningen (rente van 4 á 5%) zullen worden afgelost en met goedkope leningen worden geherfinancierd. Voor de treasuryfunctie is het een uitdaging ervoor te zorgen dat door de juiste financieringsbeslissingen te nemen de gemeente kan blijven rekenen met een meerjarig stabiele omslagrente ondanks de krappe marges waarbinnen deze vastgesteld moet worden.

Het risico van rentefluctuaties is opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel, dat wordt gedekt door de weerstandscapaciteit. Daarmee geeft de gemeente aan dat dit risico een normaal bedrijfsvoeringsrisico is, dat geen speciale positie vraagt.

Financiering van de sociale woningbouw

Op het gebied van de financiering van de sociale woningbouw heeft de gemeente de actieve rol uit het verleden op een haar na volledig afgebouwd. Per 31/12/2020 bedraagt de schuld van corporaties aan de gemeente Arnhem nog maar € 9.000. Vergeleken met de stand van € 248 miljoen per 1/1/2010 mag gesteld worden dat het risico uit hoofde van deze leningen effectief volledig is verdwenen.
Corporaties hebben de leningen in eigen beheer genomen met borging door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarbij de gemeente Arnhem als intermediair tussen de bank en de corporatie is verdwenen, of hebben leningen volledig afgelost. De verhoging van de achtervang jegens het WSW is weliswaar toegenomen, wat op zich ook een risico meebrengt. Maar dit risico is veel kleiner dan wanneer de gemeente zelf borg staat voor de leningen of deze zelf heeft verstrekt.
Wanneer het WSW de achtervang aanspreekt (wat overigens nog nooit is gebeurd) moet de gemeente een renteloze lening ter beschikking stellen. Die lening wordt terugbetaald, zoals normaal is bij leningen. Het risico betreft dus alleen de rente over de lening, die de gemeente natuurlijk wel zelf moet betalen aan de verstrekker van het geld. Voor de hoofdsom zal de gemeente niet worden aangesproken.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen en derden gaat het om activiteiten die passen binnen het beleid van de gemeente Arnhem. De gemeente heeft hierbij gekozen voor een terughoudend beleid. Slechts in bijzondere gevallen en soms als voortzetting van een bestaande relatie verstrekt de gemeente leningen aan derde partijen.
Het risico is aanwezig dat een instelling niet aan de contractuele verplichting van betaling van rente en/of aflossing kan voldoen. Dit probleem wordt in eerste instantie (“aan de voorkant”) beheerst door financiering te bieden die het best past bij de financiële mogelijkheden van de instelling. Voor het geval er toch problemen mochten ontstaan eist de gemeente garanties en/of waarborgen, bijvoorbeeld het recht van 1e hypotheek of pandrecht. Ook wordt bij leningen aan instellingen/derden een risico-opslag van (als regel) 0,1% op de te betalen rente gehanteerd. De risico’s zelf zijn, net als de risico’s van rentefluctuaties, ondergebracht in het gemeentelijk risicoprofiel.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in euro’s. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Overigens heeft Arnhem geen overtollig kapitaal, ook niet in de schatkist. Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2020 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
S00	Vaste en vlottende financiering	2.900	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
S00	Dividend BNG	631	V
Totaal Resultaat		**3.531**	**V**

Afgezet tegen het begrote resultaat in de MJPB voor 2020 van € 2,848 miljoen is sprake van een voordelig resultaat van € 0,683 miljoen. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
	Resultaat ten opzichte van de MJPB		
S00	Vaste en vlottende financiering	682	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting		
S00	Dividend BNG	1	V
Totaal Resultaat		**683**	**V**

Het resultaat op de financiering zelf van € 682.000 wordt voor € 562.000 verklaard door de vlottende financiering met zijn negatieve rente. In de vaste financiering is oorspronkelijk een voordeel behaald van € 241.000 omdat minder leningen zijn aangetrokken dan waarop was gerekend in de MJPB. Er zijn dus minder rentekosten gemaakt. Vanwege nieuwe regels in het BBV, die een maximum stellen aan het renteresultaat van de treasuryfunctie, is een bedrag van € 121.000 'teruggegeven' aan de programma's, waarna nog een voordeel op de vaste financiering binnen treasury resteert van € 120.000.

Het uitgekeerde dividend van de BNG heeft betrekking op het jaar 2019. De hoogte ervan is vastgesteld in de algemene vergadering van aandeelhouders in april 2020 en wordt daarom in het jaarverslag 2020 verantwoord. Op aandringen van de Europese toezichthouder, die wil dat banken voldoende armslag houden in de huidige crisis rond corona, is het dividend nog niet uitgekeerd. Dat zal pas in 2021 gebeuren.

De economie en ontwikkelingen in de rente

Wereldwijd heeft de economie een forse knauw gekregen als gevolg van de beperkende maatregelen van overheden om corona het hoofd te bieden.
Nu de langverwachte vaccins beschikbaar komen is de verwachting dat in 2021 het economisch herstel zal inzetten. Bij een min of meer optimistisch economisch beeld met toenemende investeringen hoort een rente, die op een hoger niveau ligt dan de huidige. Tegelijkertijd mag verwacht worden dat de rente nog veel jaren laag zal blijven als gevolg van de enorme hoeveelheid kapitaal, die wereldwijd momenteel beschikbaar is, samen met het doorlopende opkoopprogramma van staatsleningen door de ECB. Hiermee blijven serieuze risico's bestaan voor vorming van zeepbellen in de economie.
De rente ligt inmiddels op een hoger niveau dan we in heel 2020 gewend waren en zal uiteindelijk nog wel naar hogere niveaus stijgen, maar het moment waarop de rente daadwerkelijk hoger wordt kan niemand voorspellen.
Voor de financieringsfunctie is het zaak om alert te blijven op deze ontwikkelingen. De gemeente (en dus de belastingbetaler) is erbij gebaat activiteiten zo goedkoop mogelijk en toch veilig te kunnen financieren, wat betekent dat de huidige (nog steeds lage) rente lang in de boeken blijft door leningen met lange looptijden af te sluiten. Daarnaast is het zaak om een open oog te houden voor de economische en financiële ontwikkelingen, zodat een stijging van de rente de gemeente niet overvalt.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering, juridische zaken en risicomanagement.

Corona

Corona heeft vanzelfsprekend in 2020 veel gevolgen voor onze organisatie gehad. Door corona is er vanuit informatie en automatisering op bepaalde gebieden veel ontwikkeling versneld, bijvoorbeeld omdat thuiswerken en de anderhalvemetersamenleving vragen om nog meer digitalisering. Voor zelfstandige ondernemers is er in maart 2020 een digitaal proces ontwikkeld voor de TOZO regeling en er is een corona-dashboard ontwikkeld, dat ook voor burgers via de website van de gemeente beschikbaar is. De (extra) inzet op het managen van de gevolgen van corona heeft op een aantal andere onderdelen juist voor vertraging gezorgd.

Juridische Zaken organiseerde als eerste in Nederland online commissievergaderingen.
Dit is inmiddels een ingeburgerde werkwijze geworden die ook niet of nauwelijks tot verstoringen heeft geleid.
Met de invoering van de TOZO is bijgedragen aan de vorming van het beleidskader en geacteerd in de afhandeling bezwaar en klachten. Verder is bijgedragen aan de vorming van het afwegingskader subsidies.

Financiën en Control was vertegenwoordigd in het corona finance team dat de gevolgen van corona voor de verschillende programma's, zowel beleidsmatig als financieel, inventariseerde en vertaalde naar voorstellen voor (bij)sturing. Hieruit is (ook) het eerder genoemde dashboard ontstaan.

Vanuit Personeel en Organisatie zijn door corona een aantal fysieke activiteiten uitgesteld of online georganiseerd. Zo zijn de trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' (online) en een vervolg op de Meet & Greet (tussen jongeren uit de stad en onze eigen collega's) uit 2019 (uitgesteld) en diverse activiteiten die in het kader van Diversity week waren gepland (afgelast). Dit geldt ook voor geplande fysieke activiteiten en acties op gebied van vitaliteit.

Personeel en organisatie

Diverse en Inclusieve organisatie

In de periode 2018-2020 is onder andere ingezet op bewustwording van onbewuste vooroordelen en bewustwording van het belang van diversiteit en inclusie. Dat is de focus geweest, omdat het essentieel is dat iedereen beseft waarom diversiteit en inclusie belangrijk zijn voor onze organisatie. Op die wijze creëren we meer begrip en draagvlak voor dit thema. Hiervoor is een scala van activiteiten aangeboden, zoals lezingen, theater, ontmoeting met 'Arnhem Divers en Jong', trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en trainingen 'Deep Democracy'. Ook zijn er meerdere dialogen gevoerd in de managementteams en is een middag over inclusief leiderschap voor alle leidinggevenden georganiseerd. Daarnaast zijn traineeships opgezet, stageplekken en werkervaringsplaatsen aangeboden en is de banenafspraak conform de richtlijnen ingevuld. Belangrijk om te vermelden is dat er ook hard gewerkt is aan het verbeteren van onze arbeidsmarktcommunicatie en een nieuwe website. In de loop van 2018 is door de Universiteit van Tilburg onderzoek gedaan naar diversiteit en inclusie in de gemeentelijke organisatie. De aanbevelingen uit dit onderzoek zijn intern besproken.

Een aantal van de genoemde activiteiten uit de periode 2018-2020 is:

- Pilot anoniem solliciteren;
- Banenafspraak;
- Landelijk Charter diversiteit en de verklaring van Dordrecht;
- All Inclusive week;
- Onderzoek van Universiteit van Tilburg;
- Diversity Day en Intern Charter Diversiteit;
- Netwerkactiviteiten met young professionals (Picknick, Meet&Greet);
- Arbeidsmarktcommunicatie en website.

<u>Vervolgstappen</u>

De komende jaren ligt de focus op het formuleren van meetbare doelstellingen en het monitoren hierop. Daarbij maken wij gebruik van de Barometer Culturele Diversiteit van het CBS en van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (zie ook motie 20M116).
Ondertussen gaan wij door op de ingeslagen weg door het organiseren van trainingen voor management en andere medewerkers, versterken van onze arbeidsmarktcommunicatie en het organiseren van ontmoetingen met diverse doelgroepen. Daarnaast werken we aan het verbeteren van het proces en de methode van selecteren van nieuwe medewerkers en bereiden we in de loop van dit jaar voorkeursbeleid voor (zie ook motie 20M149). Het college zorgt samen met het managementteam voor draagvlak en neemt de verantwoordelijkheid voor het tot stand brengen van een meer diverse en inclusieve organisatie. Om dit proces kracht bij te zetten zijn extra investeringen nodig en daar komen wij op terug in de Perspectiefnota.

We voldoen aan de taakstelling voor 2020 van de "wet banenafspraak". Op dit moment zijn er al 40,2 banen gerealiseerd, waarvan 27 banen (Sociale Werkplaats-detachering) bij de gratis bewaakte fietsenstalling. Gemeente Arnhem moet in 2024 40,1 banen (van 25,5 uur) gerealiseerd hebben.
Met ingang van het schooljaar 2020-2021 zijn de stagevergoedingen voor MBO, HBO en WO studenten gelijkgetrokken. De stagevergoeding bedraagt nu voor alle stagiairs € 350 per maand.
Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8 naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 50 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Verzuim en vitaliteit
Het verzuim is in het afgelopen jaar verder gedaald naar 6,02% (inclusief langer dan 2 jaar). De meldingsfrequentie (0,49) is ook gedaald en ligt onder het afgesproken target. Hier kan een relatie liggen met het vele thuiswerken vanwege het coronavirus. Verzuim en meldingsfrequentie van clusters is divers, maar beide cijfers zijn gedaald. Het aandeel nulverzuim (62,8%) is vitaal en het aandeel frequent verzuim is met 2% zeer laag. Het zeer langdurig verzuim (2,66% langer dan 1 jaar) blijft aandachtspunt. Ruim de helft van het verzuim is psychisch van aard. Dit beeld is onveranderd ten opzichte van de vorige periode.
De aanpak van ziekteverzuim is dit jaar versterkt door de focus op "Meer grip, sneller herstel en sterker terug naar werk". De Arbo Unie heeft hiervoor een traject met 7 stappen uitgezet in onze organisatie. Daarnaast is onlangs gestart met triage, waarbij na 4 dagen verzuim vanuit de Arbo Unie contact wordt gezocht met de arbeidsongeschikte medewerker om uitvraag te doen en zo een inschatting te maken of langdurig verzuim dreigt. Waarbij in dat geval meteen een interventie ingezet kan worden om de verzuimduur te beperken.
En natuurlijk blijft het voorkomen van uitval ons belangrijkste doel. Door te weten wat er speelt in de organisatie en met data-analyse en onderzoeken, zoals de risico-inventarisatie en het preventief medisch onderzoek, vast te stellen waar risico's ontstaan. Op deze manier zorgen we er samen voor dat mensen optimaal kunnen werken, op een veilige, gezonde en productieve manier.

Rondom het thema Vitaliteit is in 2020 een intern vitaliteitsnetwerk opgericht dat samen met Fitter Nederland in maart 2020 het platform KERN-gezond heeft gelanceerd. Vanuit het KERN-gezond programma is een online vitaliteitsprogramma op het intranet geïntroduceerd, evenals wekelijks blogs, vlogs, filmpjes en podcasts. Veel van de actuele nieuwsberichten zijn corona-gerelateerd met tips om fysiek en mentaal gezond door de lastige periode te komen.
Verder is er binnen het management development programma tijdens onder andere de leidinggevenden bijeenkomsten aandacht besteed aan de vitaliteit van medewerkers. Tot slot is in 2020 met de introductie van Studytube een online leeromgeving gecreëerd, waarin onder andere ook een groot aantal vitaliteitsbevorderende online (micro)learnings staan.

Nieuwe werken of Hybride werken
De afgelopen periode heeft de organisatie, zij het gedwongen door de coronamaatregelen, ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. De gemeente Arnhem wil de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Daarom is er een taskforce hybride werken ingericht, met externe projectleider, om dat wat er is geleerd de afgelopen maanden te vertalen naar alle facetten van het werk. De afdeling P&O is op deze taskforce aangesloten.

Kerngegevens personeel
In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het aantal fte's bestuurlijk en ambtelijk opgenomen.

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2018	Realisatie Bezetting 2019	Begroting Formatie 2020	Realisatie Bezetting 2020
Bestuur				
Aantal FTE Raad	41	42	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7
Personeel				
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	914	908	938	949
Totaal personeel gemeente Arnhem	**914**	**908**	**938**	**949**

De begrote formatie is gestegen van 929 fte in 2019 naar 938 fte in 2020. Door invulling van openstaande vacatures is de totale bezetting gestegen van 908 fte eind 2019 naar 949 fte eind 2020. Ultimo 2020 is er een overschrijding op de totale formatie van 11 fte. Een overschrijding binnen het cluster SBR wordt gecompenseerd door een aantal onderschrijdingen bij andere clusters.

Op de onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit binnen SBR wordt (bij)gestuurd. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per

programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Aantal FTE ambtelijke organisatie				
Personeelslasten ambtelijke organisatie	70.545	77.585	75.416	2.169
af: corr loonsom (inhuur uit vacatureruimte + decl. vac.ruimte)	5	-3.071	30	-3.100
Stelposten		538		538
Overige emolumenten	1.538	1.532	973	559
af: opbrengsten personeel	-2.512	-1.484	-2.091	608
Voormalig personeel	1.421	467	1.177	-710
Dekking voormalig personeel uit voorziening			-885	885
Inhuur: dekking uit vacatureruimte	2.906	2.963	3.374	-411
Inhuur: dekking uit overige personele budgetten	11.397	8.357	11.590	-3.233
Dekking uit reserves en voorzieningen	-983	-466	-1.521	1.056
Dekking uit andere budgetten dan personeel				0
Saldo personeelsbudget	**84.317**	**86.422**	**88.061**	**-1.639**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het resultaat op de totale personele lasten en baten op € 1,6 miljoen nadeel uitkomt. In dit resultaat zijn betrokken de afwijkingen op de loonsom, de inhuur, de kosten voor voormalige medewerkers rekening houdend met reeds gevormde voorzieningen, de emolumenten en de opbrengsten voor personeel. De opbrengsten uit personeel worden gerealiseerd vanuit externe partijen.

	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2020-2023	***914***	***903***	***901***	***901***	***901***
Bij: sr businesscontroller klimaat en energie en medewerker bedrijfsvoering NEMIA	1	1	0	0	0
Bij: 3,3 fte centraliseren en automatiseren inhuurbalie	3	3	3	3	3
Bij: trainees uit jongerenbudget	9	2	0	0	0
Bij: extra formatie veiligheidshuis, procesregisseur en informatiecoördinatoren	3	4	4	4	4
Bij: toezicht en preventie Diftar, 8,0 fte	8	8	8	8	8
Bij: 6,0 fte, 4,0 fte handhavers en 2,0 fte Bibob, als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		6	6	6	6
Af: te realiseren taakstellling 6,0 fte als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		-6	-6	-6	-6
Af: reorganisatie W&I, budgetneutraal	-3	-5	-4	-4	-4
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**935**	**916**	**912**	**912**	**912**
Bij: +2,0 fte consulent W&I-Handhaving, zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: 0,6 fte integraal handhaver aereaal	0	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Aantal FTE ambtelijke organisatie jaarrekening 2020	**938**	**920**	**916**	**916**	**916**

Vanaf 2020 is een lichte daling op de formatie zichtbaar.

Inhuur externen	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000				
Begroot	10.146	9.033	11.409	11.320
Realisatie	14.887	10.388	14.303	14.963
Afwijking	-4.741	-1.355	-2.894	-3.644

De totale inhuur over 2020 bedraagt bijna € 15 miljoen. De totale kosten zijn in lijn met voorgaande jaren. De redenen om over te gaan op inhuur zijn voornamelijk:

- de noodzaak om te werken met een flexibele schil in verband met externe financieringsbronnen, die conjunctureel en derhalve variabel is (bijvoorbeeld openbare werken, PIM en gebiedsrealisatie en vastgoed);
- specialismen (bijvoorbeeld bij PIM, gebiedsrealisatie en vastgoed, strategie, beleid en regie);
- vervanging wegens ziekte en verloop;
- extra Inzet externe krachten in verband met werkzaamheden als gevolg van de coronacrisis (bijvoorbeeld inzet TOZO, impactanalyse en coronadashboard).

Informatie en automatisering

Uitbreiding digitale dienstverlening

Processen voor onder andere het WOB verzoek, inkoop en aanbesteding en drank en horeca exploitatie vergunningen zijn geoptimaliseerd, vanuit drie invalshoeken: de inwoner, kosteneffectiviteit en duurzame informatievoorziening. Er is een platform voor e-participatie gerealiseerd om een extra kanaal te creëren waar inwoners betrokken kunnen worden. Arnhem is klaar voor de aansluiting op de landelijke voorzieningen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en loopt hiermee mee in de landelijke voorhoede van deze ontwikkeling. Er is een ondernemersregister ingericht om meer lokale inkoop te stimuleren. Om dit alles in een goede infrastructuur te borgen is veel samengewerkt aan het voortdurende ontwikkelproces bij ICT De Connectie. Wat betreft het op orde brengen van de informatievoorziening en het archief is samengewerkt met het Gelders Archief. Dit loopt na wat vertragingen in de zomer van 2020 weer door. De achterstanden op het gebied van vernietigen zijn deels ingelopen maar pas in 2021 zullen deze helemaal zijn weggewerkt.

Informatiegestuurde organisatie

Na het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Er zijn volgende stappen gezet in het duurzaam borgen van het informatie gestuurd werken, in capaciteit, kennis en vaardigheden. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.
In de raad is een plan gepresenteerd om verder te werken aan Open Data. De speerpunten zijn: meer en beter beschikbare data sets, voldoen aan de aankomende WOO en het betrekken van inwoners. Op deze speerpunten zal jaarlijks worden gereflecteerd. In maart zijn de WOB verzoeken al als open data op het Arnhemse portaal opgenomen.

Modernisering werkplek

Zoals hierboven al vermeld is corona een stimulerende kracht achter de versnelling van de doorontwikkeling van de werkplek geweest in 2020. De functionaliteiten zijn uitgebreid waardoor video bellen mogelijk is en de uitrol van meer samenwerkingsmogelijkheden is voorbereid. Er is gekozen voor mobiele apparaten voor (bijna) alle medewerkers en de uitrol hiervan is halverwege het jaar gestart en zal na wat tegenslagen in de levering in 2020 in de eerste helft van 2021 voltooid zijn. Er wordt voor de toekomst gekeken naar effectieve vormen van hybride werken en hiervoor zijn in verschillende vergaderzalen al voorzieningen getroffen, zodat medewerkers ook vanuit huis kunnen meedoen aan vergaderingen. Hiervan zijn er minder gerealiseerd dan de wens was. Dit zal ook in het voorjaar van 2021 op het gewenste niveau worden gebracht. Er is ook op een aantal andere projecten vertraging opgelopen, intranet, digitaal ondertekenen, door corona en ook door de inzichten die hierdoor zijn ontstaan. Ook hebben de medewerkers een incidentele vergoeding gekregen voor het aanbrengen van technische verbeteringen op de thuiswerkplek. De verwachting is dat het thuiswerken vanaf nu voor altijd veel gebruikelijker zal zijn.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

In 2020 is er verder gebouwd aan informatieveiligheid en privacy, ook in regionaal verband. Er is al een plan om voor eind 2021 aan de Baseline Informatieveiligheid Overheid te voldoen. In 2020 is veel aandacht naar het veilig thuiswerken gegaan, daarom zijn de verplichte maatregelen nog niet allemaal voltooid. De rol van CISO (Chief Information Security Officer) is vanaf begin van het jaar structureel ingevuld, voor zowel de gemeente Arnhem als De Connectie. In samenwerking met De Connectie zijn maatregelen genomen om grootschalige incidenten te voorkomen en de continuïteit van de bedrijfsvoering beter te borgen. In de jaarlijkse ENSIA zelfevaluatie zijn zwakke plekken nu duidelijk in beeld gekomen en de oplossingen zijn ook bepaald. Bij de externe audits voor de DigiD koppelingen en Suwinet zijn niet alle normen behaald. De gegevens van inwoners hebben geen risico gelopen en ook hier is de oplossing in beeld. De eerste stappen zijn gezet om de IT-auditing aan de informatiebeveiligingsprocessen te koppelen.

Auditing en risicomanagement

Auditing en risicomanagement

De beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen is in de raad besproken. Op 16 september 2020 heeft de raad besloten om de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota vast te stellen en richtinggevend te laten zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit verder toegelicht.
Het jaar 2020 was door de coronacrisis een ander jaar dan voorgaande jaren. Vanaf het begin van deze crisis is de vinger aan de pols gehouden wat de impact van de crisis zou kunnen zijn en welke gevolgen dit zou kunnen hebben voor het gemeentelijk risicoprofiel. De raad is hierover een aantal keren geïnformeerd via de zogenaamde Impact-analyse corona. Ook maakten de uitkomsten van deze impactanalyse deel uit van het gemeentelijke corona dashboard.
Daarnaast is ook gewerkt aan maatregelen om de risico's/effecten van de coronacrisis te beheersen. Deze maatregelen zijn opgenomen in de Herstelagenda, zoals deze door de raad is vastgesteld.

Rechtmatigheid en financial audits

Voor 2020 geldt dat de accountant controleert op rechtmatigheid en vaststelt dat er geen materiële onrechtmatigheden hebben plaats gevonden. Vanaf boekjaar 2021 verandert deze systematiek en dient het college naar verwachting zelf een rechtmatigheidsverklaring af te geven.
Wij volgen de ontwikkelingen hieromtrent nauwgezet en waar nodig treffen wij voorbereidingen om een dergelijke verantwoording ook gegrond af te kunnen geven. Belangrijk hierbij is het opzetten van een deugdelijke (verbijzonderde) interne controle. In 2020 is hieraan verder vorm gegeven en is geïnvesteerd in kwaliteit en diepgang. Daarnaast is in 2020 een audit-tool aangeschaft om de interne controles die voor de rechtmatigheidsverantwoording uitgevoerd moeten worden, duidelijk te documenteren en vast te leggen. Voor de uitvoering van de interne controle wordt nauw aangesloten bij de werkzaamheden die door de accountant worden uitgevoerd. Op deze wijze wordt optimaal gebruik gemaakt van elkaars inzet.

Frauderisico-analyse

In 2020 is een start gemaakt met het opnieuw inventariseren van de frauderisicogebieden binnen de gemeente. Dit met een geactualiseerde frauderisico-analyse als resultaat. In 2021 zal deze frauderisico-analyse in het college worden behandeld.

Business Intelligence

In 2020 is ingezet op business intelligence binnen sociaal domein ten behoeve van een gerichtere sturing vanuit beschikbare data. Er is geïnvesteerd in opleiding en kennisdeling bij het gebruik van PowerBI als tool hiervoor.

Juridische zaken

Op het terrein Openbare orde Veiligheid zien we dat de intensiteit, de omvang en de focus op dit veld kwantitatief zijn toegenomen. In de rol van advisering heeft de Juridische zaken inhoudelijk bijgedragen.
Aan de invoering van de nieuwe Omgevingswet wordt door Juridische zaken in verschillende projecten meegewerkt.
In september (ietwat vertraagd door de corona) is begonnen met het programma Direct Duidelijk waar wordt ingezet op heldere communicatie (B1 niveau) met burgers. In dit programma wordt aansluiting gezocht met de afdeling Communicatie.
In verband met de uitvoering van Diftar behandelde de afdeling Juridische zaken 130 (1 fte) bezwaarschriften tegen opgelegde boetes wegens verkeerd aangeboden huisvuil.

Communicatie

Inclusieve communicatie

Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal is voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De verwachting is dat het wetsvoorstel in 2021 door het parlement wordt aangenomen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks in aanloop naar de begroting het risicokompas geactualiseerd. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Per verbonden partij wordt een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2020. Voor de partijen die bij de begroting 2020 als meest risicovol zijn aangemerkt wordt tevens de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Relatie met de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Overzicht Verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat (indien beschikbaar), actuele ontwikkelingen en de weergave van het risicoprofiel (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Facility Point

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S03 Economie		
Doel verbonden partij	Voor de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds Facility Point Arnhem opgericht, een onderneming die (al dan niet tijdelijke) kleinschalige huisvesting en facilitaire diensten biedt aan startende en kleine bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, N.V. Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij en Klaassen Vastgoed Ontwikkeling B.V.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigd als aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente bezit 37,5% van de aandelen in Facility Point.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.998.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	1.745.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. De gemeente Arnhem heeft een borgstelling afgegeven van € 4.000.000 voor een financieringsovereenkomst tussen Scalabor en de Bank Nederlandse Gemeenten lopende tot 26 februari 2021.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.202.847
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	5.313.153
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Na de overname van bedrijfsactiviteiten van de GR Presikhaaf Bedrijven is Scalabor BV per 1-1-2018 van start gegaan. Scalabor BV maakt op de drie speerpunten (goed werkgeverschap; financieel gezond; en passend werk voor zoveel mogelijk medewerkers en trajectdeelnemers) een goede ontwikkeling door. Er werken circa 1.800 SW-medewerkers bij Scalabor, waarvan circa de helft uit Arnhem. De eerste helft van 2020 wordt gekenmerkt door de coronacrisis, ook bij Scalabor. Na de aankondiging van de intelligente lockdown in maart heeft Scalabor direct maatregelen genomen om een veilige en gezonde werkomgeving te kunnen bieden en daardoor open te blijven. Het ministerie van SzW stelde een steunpakket beschikbaar voor sociale werkbedrijven om daarmee het geleden omzetverlies als gevolg van corona gedeeltelijk te compenseren. Het ziekteverzuim binnen Scalabor bleef ondanks corona redelijk gelijk aan 2019. In het derde kwartaal zijn steeds meer medewerkers weer aan de slag gegaan waardoor de verzuimcijfers in het derde kwartaal met 13,8% slechts 0,5 hoger was dan dezelfde periode in het jaar ervoor. Hoewel een uitdaging, slaagde Scalabor erin om voor iedereen een veilige werkplek te creeren. Het doorstromen van SW medewerkers naar externe werkgevers wordt, onder invloed van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt alsmede het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers, steeds lastiger. Toch lijken er ook in deze tijden nog steeds voldoende vacatures die met name ingevuld worden door trajectdeelnemers uit de Participatiewet. Ten aanzien van de gevolgen van de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) is de impact hiervan op werknemers van Scalabor in 2020 in beeld gebracht en zijn er voorlopige afspraken gemaakt over het tijdelijk en vast in dienst nemen van mensen uit de doelgroepen Beschut Werk en Banenafspraak.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. Het aanwijsbesluit had een looptijd van 5 jaar, waarbij een jaar voor afloop bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.		

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	450.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	17.713.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	17.197.492
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport		
Risico profiel	Hoog		

Beheersstrategie

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder is van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2021, 4 maal per jaar overleg.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2020 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2021 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De financiële functie binnen het Sportbedrijf moet zich nog ontwikkelen, het vraagt nog nadere aandacht met betrekking tot de kwartaalrapportages in relatie tot het jaarresultaat. Ook het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. Zowel in de beschikking subsidieverlening 2019 als in de kwartaalrapportages is er nadruk gelegd op de financiële functie en rapportages van het sportbedrijf. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever.

De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende. Inmiddels is mede door het resultaat van 2018 de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau. In dit opzicht staat het Sportbedrijf er een stuk beter voor dan voorgaande jaren.

Ondanks dat het financiële resultaat over 2019 beter was dan begroot (het resultaat over 2020 is nog niet bekend), is met name inzicht in de financiële ontwikkeling een aandachtspunt. Een groot deel van de verstrekte subsidie zit 'vast' in (meerjaren)contracten. Zoals hiervoor al aangegeven, zijn de financiën een vast punt op de agenda in de onderlinge overleggen.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Na drie jaar als zelfstandige organisatie, is ook de informatievoorziening nog in ontwikkeling. Dit zal zoals hierboven vermeld, de nadrukkelijke aandacht hebben in 2021.

Er is gebleken dat de verwachtingen en opvattingen van de gemeente en het Sportbedrijf op een aantal punten redelijk ver uit elkaar kunnen liggen. Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Ook zijn op een aantal thema's in het verleden onvoldoende duidelijke afspraken gemaakt. In 2019/2020 is van buiten de gemeente Arnhem een tijdelijk opdrachtgever aangetrokken met als opdracht om deze verwachtingen naar elkaar op één lijn te krijgen en waar nodig aanvullende afspraken te maken. Dit proces heeft geleid tot een aantal verbeterpunten en aanbevelingen. We merken dat we het gesprek steeds constructiever voeren en dat we qua opvattingen naar elkaar toe groeien. In 2021 zetten we dit proces voort.

De verhoudingen tussen gemeente en Sportbedrijf Arnhem zijn verbeterd in 2020, waardoor we langzaam aan meer dezelfde koers gaan varen en waardoor de constructiviteit toeneemt. Het ingrijpende proces van verzelfstandiging en de (financiële) consequenties hiervan heeft de afgelopen jaren grotendeels het gesprek met het Sportbedrijf bepaald. Nu het Sportbedrijf steeds beter komt te staan als zelfstandige organisatie kan de focus van het gesprek weer meer liggen op de maatschappelijke (sportieve) doelstellingen en hoe het Sportbedrijf hieraan optimaal kan bijdragen. We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2021 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt er voor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

Het effect van corona op het resultaat van het Sportbedrijf lijkt gezien de laatste prognose relatief mee te vallen. Door beperking van kosten en steun van de Rijksoverheid is het negatief saldo beperkt tot +/- €300.000 , waar aan het begin van de crisis het negatief saldo hoger werd ingeschat. Naar verwachting kan het Sportbedrijf dit verlies opvangen vanuit haar Eigen Vermogen.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	4.887.000
	Per 31-12-2020	€	5.097.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	144.801.998
	Per 31-12-2020	€	155.262.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	221.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	-631
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Dataland

Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, WOZ- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie. Deze worden in de komende tijd ondergebracht bij andere overheidsinstellingen zoals kadaster en KOOP.		
Deelnemers in samenwerking	Vrijwel alle Nederlandse gemeenten.		
Bestuurlijk belang	Certificaathouders participeren in DataLand en hebben invloed op het beleid van DataLand via het bestuur. Het afdelingshoofd van de afdeling Informatie is gemachtigd voor deze rol.		
Financieel belang	De gemeente heeft certificaten van aandelen DataLand B.V. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de kerntaken uit te voeren: ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	751.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	522.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Dataland zal zich per 1-1-2022 opheffen. De huidige activiteiten hebben tot doel om de werkzaamheden over te zetten naar andere overheidsinstellingen. Dit vindt in 2021 plaats.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen	
Rechtsvorm	Stichting	
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.	
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.	
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.	
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met de Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GO doorgegeven aan The Economic Board.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag; het bevorderen van de wisselwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen. Meer specifiek heeft de Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen.	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.102.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	16.452.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.731.000

Ontwikkelingen

In de 2e helft van 2018 zijn een tweetal onderzoeken uitgevoerd om de stand van zaken binnen De Connectie en de informatievoorzieningsketen als geheel in kaart te brengen. Beide onderzoeken onderschrijven elkaars resultaten en plaatsen de doelen uit het bedrijfsplan in een andere context. Uit onderzoek blijkt onder andere dat bij samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is geen rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
In afstemming met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden heeft De Connectie het ontwikkelperspectief 2020-2024 opgesteld. Het ontwikkelperspectief is vertaald naar de programma’s uit de meerjarenbegroting 2021-2024. Hierdoor wordt het onderdeel van de beleidscyclus van De Connectie. Het ontwikkelperspectief is een stip op de horizon. Het beschrijft de richting en geeft inzicht in welke stappen De Connectie neemt om de komende jaren een volwassen organisatie te worden. Dit gebeurt op basis van drie fases. De eerste fase is de basis op orde krijgen, deze fase is volop bezig. Er zijn bijvoorbeeld al flinke stappen gezet in de verbetering van de ICT-dienstverlening. Dit wordt de komende jaren voortgezet.

Risico profiel

Hoog

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.
In de verschillende gremia worden ook de risico's die gepaard gaan met de transitie van De Connectie besproken. Arnhem zet in op een actieve betrokkenheid en een open communicatie met De Connectie. Dit om zicht te hebben op het ontstaan van risico's alsmede de beheersing van de risico's door de Connectie zelf.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Daarnaast is het ontwikkelperspectief 2020 -2024 opgesteld, waarbij de focus ligt op het op orde krijgen van de basis en het doorgroeien naar een servicegerichte organisatie, waarbij de klant centraal staat. Om die reden zijn de welbekende 4K’s uitgebreid met een extra K. De ‘K’ van klant. Alle medewerkers worden de komende jaren professionals die denken en handelen vanuit de klant.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S07 Zorg		
Doel verbonden partij	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	8.669.137
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.263.827
Ontwikkelingen	Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. Deze cijfers zijn echter voorlopig aangezien de definitieve jaarrekening nog volgt en daarom is de aangegeven bijdrage op basis van bevoorschotting.		
Risico profiel	Hoog		
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid, aanbesteding voor vervoer en callcenter en krapte op de arbeidsmarkt. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. De aanbesteding voor zowel vervoer als callcenter zijn afgerond en in augustus 2020 zijn de nieuwe regionale contracten ingegaan. Daarnaast heeft corona veel effect gehad op het gebruik van het totale vervoer. In 2021 zal dit naar alle waarschijnlijk ook een grote rol gaan spelen in de kostenontwikkeling.		

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.650.555
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.614.739
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	27.725
Ontwikkelingen	2020 is het laatste jaar van de strategische Agenda 2020. In 2019 is het proces gestart om te komen tot een nieuwe Strategische Agenda 2020. De Euregio levert en actieve bijdrage aan de grensoverschrijdende samenwerking en het ontstaan van sociaaleconomische grensallianties. Dit vraagt een actieve betrokkenheid van alle partners; zowel overheden als kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. De grensoverstijgende samenwerking mag zich in toenemende mate verheugen op een actievere betrokkenheid van de Nederlandse regering en de regering van NordRhein Westfalen (GROS governance NRW-NL). Door ondertekening van een 'Memo of Understanding" hebben de burgemeesters van de 6 100.000+ gemeenten binnen de Euregio uitgesproken extra inzet te plegen op grensoverschrijdende en bovenregionale uitdagingen. De (grote) steden binnen de Euregio Rijn-Waal volgen ook met grote belangstelling de actuele initiatieven van de Europese Commissie over de “European Green Deal”. Prioriteit 2 “Een groen programmagebied” in het nieuwe INTERREG VI programma verwijst hier duidelijk naar. Duurzaamheidsthema’s en innovaties onder andere op het gebied van klimaat, groene en gezonde steden, gezondheid, landbouw, mobiliteit, energietransitie en alternatieve energiebronnen zullen in de toekomst deel uitmaken van de initiatieven van het stedennetwerk.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

GO Arnhem Nijmegen City Region

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	Binnen het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem - Nijmegen werken 18 gemeenten samen aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen. Vanuit de ambitie 'Gezonde groei' zet de regio Arnhem-Nijmegen in op duurzame en gezonde keuzes voor wonen, werken en mobiliteit, op weg naar een circulaire economie. De regio werkt met Bureau Brussel aan belangenbehartiging, lobby en het binnen halen van Europese subsidies in Brussel.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de regio Arnhem-Nijmegen. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg Economie. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Paping nemen deel aan respectievelijk de portefeuillehoudersoverleggen Mobiliteit, Duurzaamheid en Wonen.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	284.998
Ontwikkelingen	In 2019 is door het bestuur van de regio Arnhem-Nijmegen, met instemming van de colleges van de 18 regiogemeenten, een proces ingezet om te komen tot een sterkere regio Arnhem-Nijmegen. In 2020 heeft dit na een interactief proces met raden en partners in de regio geleid tot een nieuwe visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, een integrale regionale agenda en een nieuwe Gemeenschappelijke Regeling die er voor moet zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. De Groene Metropoolregio is op 1 januari 2021 gestart en tegelijkertijd is het GO Arnhem-Nijmegen in liquidatie gegaan. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842, vanaf 2023 €564.788. In het betreffende college en raadsvoorstel d.d. 6 oktober 2020 is de intentie uitgesproken de meerkosten vanaf 2022 in 2021 bij het proces Perspectiefnota in te brengen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.176.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	654.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	249.500
Ontwikkelingen	Eind 2020 is de realisatiefase van park Lingezegen afgesloten, de basisuitrusting is gerealiseerd en de laatste investeringen in het park zijn gedaan. De begroting van 2021 is de eerste begroting van het park die volledig is gericht op het beheer van park Lingezegen. Vanaf 2021 zal voor het beheer van het park een beroep gedaan worden op het beheerfonds van het park. Het beheerfonds is volgens de laatste berekeningen voldoende gevuld om, met de jaarlijkse bijdrage van de deelnemende gemeenten, het beheer voor de komende decennia te kunnen bekostigen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. In 2017 is alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule 'Inkoop van specialistische zorg'. Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het zorgdomein (Jeugdzorg en WMO). In 2018 zijn hieraan twee modules toegevoegd: Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV en regiogemeenten) en Onderwijszaken (grotendeels de voormalige GR Onderwijszaken). Als laatste is hieraan in 2019 de module Werkgeverschap SW toegevoegd.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt), R. van der Zee (Inkoop zorg) en H. de Vroome (Onderwijszaken).		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	656.000
	Per 31-12-2020	€	724.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.406.000
	Per 31-12-2020	€	7.288.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	2.565.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.747.856
Ontwikkelingen	Het uitbreken van corona heeft gevolgen gehad voor de wijze waarop de MGR haar werkzaamheden moest uitvoeren. Desalniettemin konden deze binnen de begroting worden gerealiseerd. De monitoring van de contractering kon starten na de afronding van het (nieuwe) inkoopproces waarbij een kwaliteitscoördinator betrokken was. Eind 2020 werd de afwikkeling van Presikhaaf Bedrijven geformaliseerd en de financiële overdracht naar de MGR geëffectueerd. De eerste resultaten van het vormgeven van de toegevoegde waarde onder andere door kennisdeling en samenwerking tussen de modules worden zichtbaar.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. In 2020 heeft de MGR zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2021 zal worden gecontinueerd.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	762.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.480.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.006.600
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2020.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. Het effect van de Wet kwaliteitsborging bouwen lijkt vooralsnog beperkt. De wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft in het eerste jaar niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er wekelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en H. de Vroome maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	209.570
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	20.240.430
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	1.054.512
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 vindt er een nieuwe verdeling van de lumpsum plaats. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van de bijdrage.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	7.368.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	43.158.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	16.279.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden had in 2020 een centrale rol in de uitvoering van maatregelen ter bestrijding van het coronavirus. VGGM heeft daarvoor een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (vooral testen en bron- en contactonderzoek) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet face-to-face maar telefonisch of via beeldbellen) is de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma is zoveel als mogelijk conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. De meerkosten zijn voor 2020 geraamd op € 21 mln. Met VNG en GGD GHOR Nederland is het Rijk overeengekomen dat de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt volledig worden gecompenseerd.

In 2020 heeft een verkenning plaatsgevonden naar een actualisatie van de verdeelsleutels waar het de gemeentelijke bekostiging van VGGM betreft. Voor de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is besloten de verdeelsleutel ongewijzigd te laten.

Brandweer / Crisisbeheersing
Behalve bij de GGD vergde corona ook bij de overige partners in de crisisbeheersing een forse inzet. Een groot deel van de geplande werkzaamheden zijn in 2020 dan ook op een aangepaste wijze uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. De brandweer is daarnaast bezig geweest met een aantal verandertrajecten zoals het noodzakelijk anders moeten werken als gevolg van veranderingen in het omgevingsrecht.

Op het gebied van bevolkingszorg is per 1-1-2020 gestart met de nieuwe invulling van de regionale bevolkingszorgorganisatie. Met de komst van corona heeft het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg een Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) ingericht voor het ondersteunen van de gemeenten bij hun taken in deze crisis. Dit heeft invloed gehad op de regulier geplande activiteiten van het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg. OTO activiteiten en bijeenkomsten hebben minimaal doorgang gehad en lopende projecten zijn stilgelegd.

In 2020 is de discussie over de verdeelsleutel brandweer opgestart. Besluitvorming zal naar verwachting in 2021 plaatvinden.

Voor het overige: sinds jaar en dag is het thema brandweer / crisisbeheersing beleidsarm aangevlogen.

Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Deze regeling was in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit was het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan. De bedrijfsactiviteiten zijn per 1 januari 2018 overgedragen aan Scalabor B.V. (Scalabor). Het overdragen van de bedrijfsactiviteiten heeft een zeer grote impact op organisatie en financiën van Presikhaaf Bedrijven. Presikhaaf Bedrijven houdt de dienstverbanden van alle SW-medewerkers onder haar hoede en draagt zorg voor de uitbetaling en financiering, door middel van de gemeentelijke bijdragen, van de loonlasten en hiermee samenhangende kosten.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Het raadslid M. Coenders en wethouders mw. M. Louwers, R. Paping en R. van der Zee in het Algemeen Bestuur (AB) en de wethouders mw. M. Louwers en R. Paping in het Dagelijks Bestuur (DB).		
Financieel belang	Circa 52%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.509.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.231.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	

Ontwikkelingen

De deelnemende gemeenten van de GR Presikhaaf Bedrijven hebben besloten om de GR te ontmantelen en te liquideren. De liquidatie is per eind november 2020 een feit. Het liquidatieproces van Werkvoorziening Midden Gelderland is in verschillende stappen verlopen:

1. In 2018 is de 'knip' gemaakt tussen het formeel en materieel werkgeverschap van alle SW medewerkers en Scalabor is gestart als arbeidsontwikkelbedrijf voor de SW medewerkers.
2. Per 1-1-2019 is het formeel werkgeverschap overgedragen aan de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SDCG).
3. Een groep van 14 boventalligen is per 1-1-2020 bij de MGR in dienst gegaan voor nog maximaal twee jaar werk-naar-werk traject. De resterende twee dienstverbanden zijn respectievelijk in april en november 2020 beëindigd. De vier resterende ID-baners zijn per 1 mei 2020 overgegaan naar Scalabor B.V. De twee stichtingen zijn reeds ontbonden.
4. Het ontbinden van de laatste dienstverbanden, het afhandelen van de laatste juridische verplichtingen en het indienen van de financiële vorderingen op het UWV zijn in 2020 gerealiseerd.

De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder De Vroome en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Financieel resultaat	Resultaat 2020 €
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020 €
Ontwikkelingen	2020 was een bijzonder jaar vanwege de coronacrisis. Mensen trokken er binnen Nederland massaal op uit. Om een veilig bezoek te waarborgen zijn maatregelen getroffen, bijvoorbeeld door cirkels op het gras aan te bracht waarbinnen de 1,5m afstand verzekerd is. Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang. In 2020 heeft er een inspraakronde plaatsgevonden inzake de wijziging van het bestemmingsplan.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt. Maatwerk per locatie wordt geboden.

Algemeen

De coronacrisis heeft voor de vastgoedmarkt (nog) geen grote gevolgen gehad en daarmee ook niet voor het grondbedrijf. Grote effecten of veranderingen hebben daarom afgelopen jaar dan ook niet plaatsgevonden. Dit is dan ook terug te zien in de financiële resultaten van het grondbedrijf. Niet alleen de goede vastgoedmarkt zorgt voor een stabiel resultaat, maar ook de afnemende ontwikkelportefeuille van het grondbedrijf zorgt daarvoor. Immers een project in de voorfase van een ontwikkeling kent grotere onzekerheden, en daarmee risico's, dan projecten die al meer in de eindfase zitten. Daar zijn bijvoorbeeld al verkoopcontracten gesloten en zijn veel civiele werkzaamheden al uitgevoerd.

De stabiliteit heeft het afgelopen jaar dan ook wederom tot een positief resultaat geleid van ruim € 6,8 miljoen. Net als voorgaande jaren hebben de (verplichte) tussentijdse winstnemingen en, in iets minder mate het onderdeel erfpacht, in belangrijke mate bijgedragen aan het positieve resultaat over 2020. Het grondbedrijf heeft voldoende buffers om de huidige risico's binnen de (grondexploitatie) projecten zelf te dragen.

Die stabiliteit heeft wel een keerzijde, namelijk dat Arnhem nog maar weinig eigen (grond)posities heeft om zelf sturing te geven aan ruimtelijke en programmatische (bijvoorbeeld extra woningbouw) vraagstukken. Door middel van ontwikkelingsperspectieven wordt nu wel voor diverse delen van de stad, bijvoorbeeld Kronenburg en de oostelijke zijde van de stad (Presikhaaf en Spoorzone), nagegaan hoe programmatische, duurzaamheids- en sociale vraagstukken ruimtelijk vertaald moeten worden. Ingrepen in de bestaande stad zullen daarbij altijd kostbaarder en ingewikkelder zijn dan wanneer dat kan plaatsvinden in een uitbreidingswijk. Hoe verder uitvoering wordt gegeven aan de ontwikkelingsperspectieven zal de komende tijd verder uitgewerkt gaan worden. Een combinatie van zowel actief als facilitair grondbeleid lijkt hierbij het meest realistische scenario.

Grondbeleid

Het beleidsmatige kader voor het grondbeleid is verwoord in de nota Zicht op Gegronde Keuzes. Bij toekomstige aanpassingen van dit (uitvoerings)beleid zal aansluiting worden gezocht bij de nieuwe omgevingsvisie die in de gemeente Arnhem wordt opgesteld. Op dit moment is het uitgangspunt nog steeds situationeel grondbeleid. Per locatie wordt maatwerk verricht. Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen, waarbij de raad via de achterliggende (deels geheime) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties.

Mede naar aanleiding van de gewijzigde BBV-regelgeving is in 2020 het uitvoeringsdocument voor het Grondbedrijf weer actueel gemaakt. Hierin wordt bijvoorbeeld beschreven hoe wordt omgegaan met tussentijdse winstneming, hoe met het kostenverhaal in Arnhem wordt omgegaan en zijn de actuele erfpachtvoorwaarden opgenomen.

Strategische aankopen

Bij een situationeel grondbeleid is het nog steeds mogelijk strategische gronden aan te kopen. Er kunnen zich ruimtelijke kansen voordoen, waarvoor het wenselijk is om voorafgaand aan het vaststellen van een grondexploitatie aankopen te doen. Een belangrijk onderdeel bij strategische aankopen is de afweging van financiële risico's die met de aankoop gemoeid zijn. Door vooraf een budget ter beschikking te stellen, kan snel worden gehandeld.

De totale waarde aan strategisch bezit mag maximaal € 50 miljoen bedragen. Dit bedrag is niet gewijzigd ten opzichte van het afgelopen jaar. In 2020 is er een aantal strategische aankopen gedaan in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de Diaconessenkerk is aangekocht. Totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2020: € 15,9 miljoen.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

De gemeente Arnhem kent een woningvraag die hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Op basis van de genoemde trends zal de krapte op de woningmarkt de komende jaren hoog blijven. Door het afnemende woningaanbod en de nog steeds hoge vraag blijft de druk op de Arnhemse woningmarkt groot. In 2019 konden woningzoekers begin april nog kiezen uit bijna 500 woningen, in 2020 was op deze datum sprake van een historisch laag aanbod van slechts 375 woningen.

De bouw van nieuwe woningen blijft achter op de vraag naar woningen. Het woningaanbod droogt op en dit zorgt dat het aantal transacties afneemt, verkooptijden afnemen en het prijsniveau verder stijgt. In een jaar tijd is de vierkante meterprijs in de regio Arnhem met 9,2% gestegen, landelijk was dit 9,7%. De Arnhemse woningmarkt is een echte verkopers markt, waar sprake is van een krappe markt met een laag beschikbaar woningaanbod. Dit vertaalt zich onder andere in een groot tekort op de Arnhemse nieuwbouwmarkt.

De commerciële vastgoedmarkt kent een onzekerdere toekomst. Voor goede kantoorruimte op goede locaties en (logistieke) bedrijfsruimte zijn de verwachtingen nog wel positief. Voor detailhandel en horeca zijn de vooruitzichten minder optimistisch. Het grondbedrijf heeft overigens zelf relatief weinig projecten in portefeuille die vallen onder commercieel vastgoed.

Ontwikkeling grondbedrijf afgelopen jaar en vooruitblik komende jaren

Het grondbedrijf heeft over 2020 een positief resultaat behaald, exclusief de tussentijdse winstneming, van circa € 1,4 miljoen. De belangrijkste bijdrage komt vanuit het onderdeel erfpachten (opbrengsten canon). Het resultaat erfpacht bedraagt namelijk € 1,7 miljoen. Daarnaast is afgelopen jaar voor circa € 5,4 miljoen aan tussentijdse winstneming gerealiseerd. De totale mutatie van de voorzieningen is beperkt, namelijk toevoeging van circa € 0,25 miljoen. Op basis van de huidige risico inschattingen, kan het grondbedrijf zelf haar risico's nog steeds dragen. Wel is dit jaar uit het positieve resultaat van het grondbedrijf een extra bedrag gedoteerd aan de bestemmingsreserve Weerstandsvermogen grondexploitatie.

Gebiedsontwikkeling is steeds vaker binnenstedelijk en is complexer geworden. Dit vraagt steeds meer om (gemeentelijke) financiële bijdragen. Op het ogenblik zijn er geen gemeentelijke middelen beschikbaar om tekorten binnen een nieuwe gebiedsontwikkeling op te vangen. Om toch ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst mogelijk te maken is het raadzaam om te onderzoeken of er middelen beschikbaar kunnen worden gesteld.

Uit onderstaande grafieken (volume ontwikkeling portefeuille grondbedrijf 2020) komt naar voren dat in 2020 duidelijk meer (grond)opbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. In totaal is er voor circa € 13,2 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 26,2 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde van de portefeuille van het grondbedrijf volgt ook dit jaar de dalende trend die in de voorgaande jaren is ingezet (NB. de weergegeven boekwaarde betreft de boekwaarde grondexploitaties en de boekwaarde materiële vaste activa).

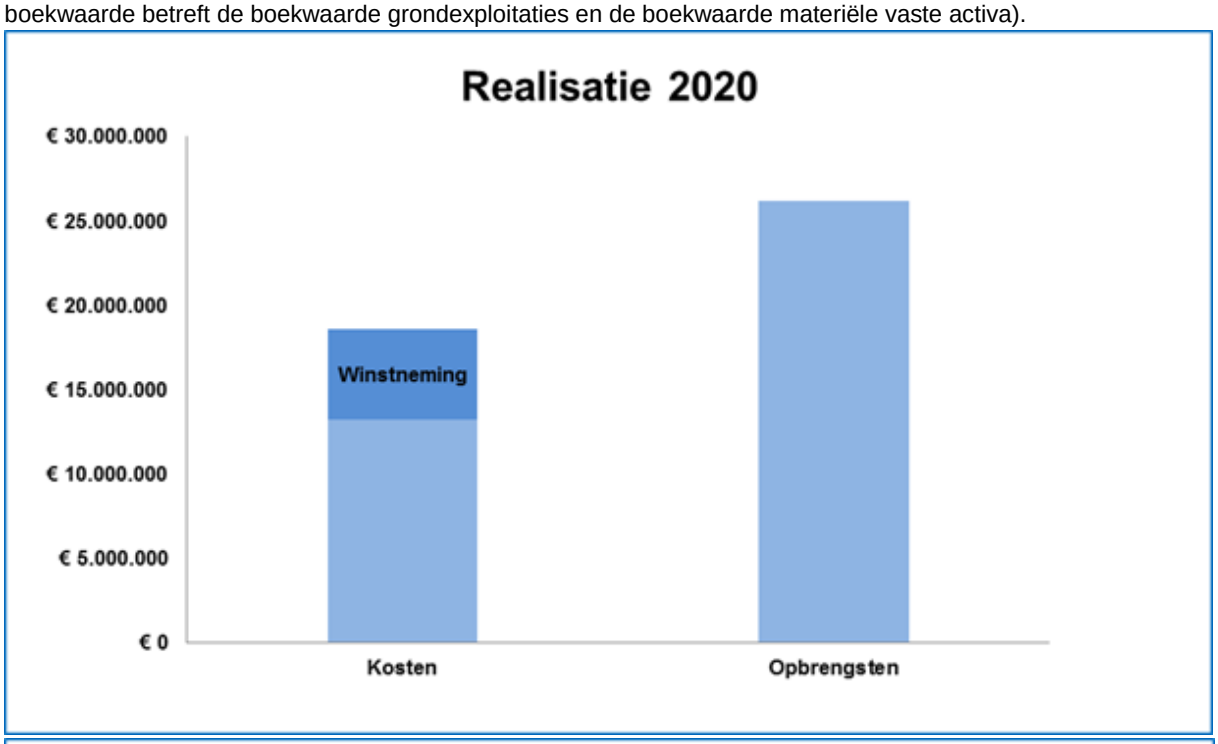

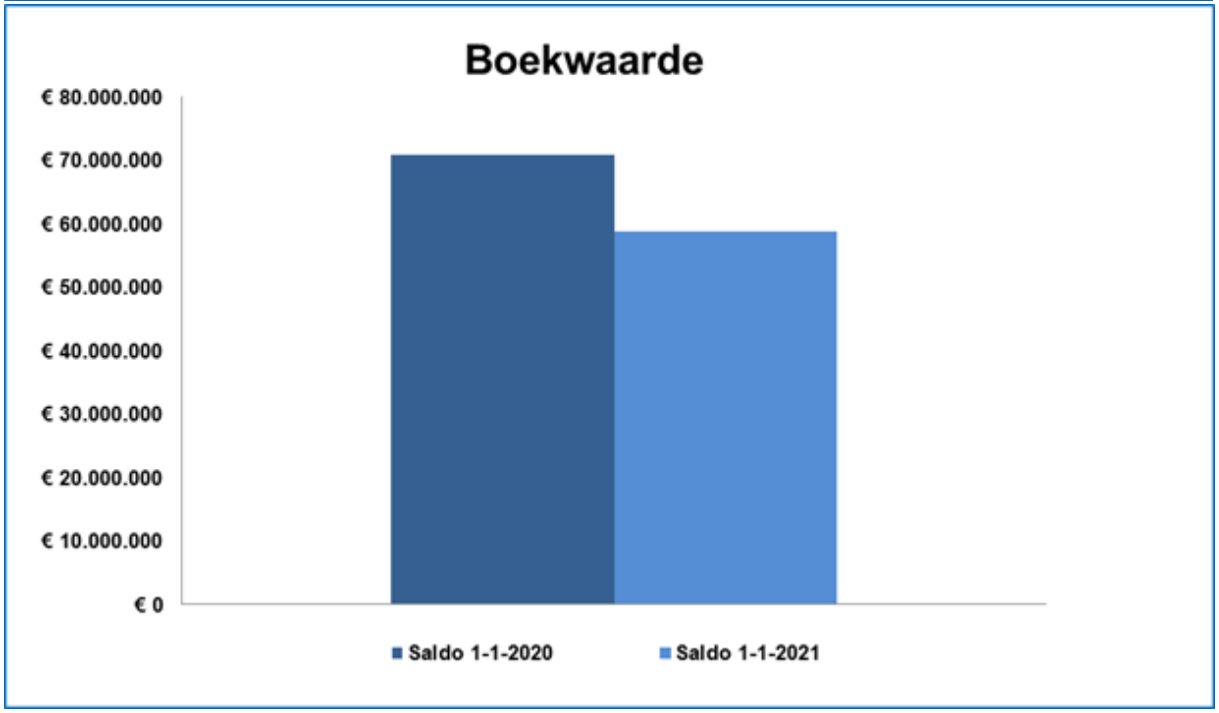

In onderstaande grafiek zijn de te verwachten kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 77 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 119 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen circa € 86 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten circa € 160 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2020 en eventuele mutaties (programma, planning, afboekingen) in grondexploitatieprojecten en investeringsprojecten.

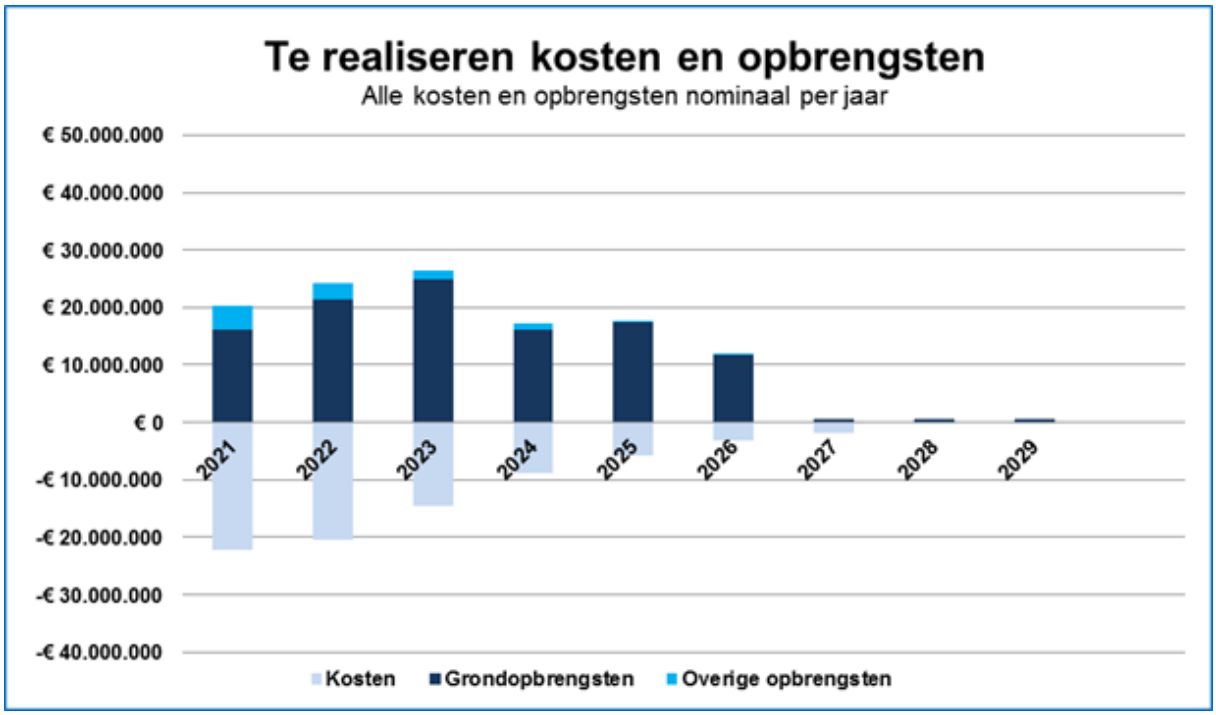

De grondexploitatie

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In een geheime bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2020) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn beperkt gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een stijging van 1,5% in 2021 en 2,5% in 2022 en 2023. Voor de overige opbrengstcategorieën worden lagere percentages aangehouden, variërend van 0% voor winkels tot 1% voor bedrijventerreinen. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2023 tussen de 1,0% en 3%. Vanaf 2024 worden geen verschillen tussen de kosten- en opbrengstenstijging verwacht (beide 2%).

De rente is bij de herzieningen dit jaar wel aangepast ten opzichte van vorig jaar. De gemeente moet namelijk verplicht uitgaan van een gewogen marktrente. Op basis daarvan is in de gemeentebegroting de rekenrente voor het grondbedrijf bepaald op 1,7%. Voor Schuytgraaf is in het verleden een aparte projectfinanciering opgezet, hiervoor geldt 2%.

Jaarresultaat grondbedrijf 2020

Over 2020 is er een positief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van circa € 6,8 miljoen. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Resultaat grondbedrijf 2020			
Bedragen x € 1.000	*Lasten*	*Baten*	*Totaal*
Afgesloten projecten	0	120	120
Winstnemingen projecten	0	5.390	5.390
Vastgestelde grondexploitaties	400	143	-257
Strategisch bezit (MVA)	283	288	5
Voorstudies	121	0	-121
Overige kosten & opbrengsten	33	0	-33
Erfpachten	517	2.242	1.725
Totaal resultaat Grondbedrijf voor bestemming	**1.354**	**8.183**	**6.829**

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- Afgesloten projecten

In 2020 zijn er twee projecten afgesloten, namelijk Lorentz Lyceum en Rosendaalseweg. Op beide projecten zat nog een klein positief saldo. In totaal levert dit circa € 120.000 aan voordelig resultaat op voor het grondbedrijf.

- Tussentijdse winstneming vastgestelde grondexploitaties

Conform de BBV-spelregels en de daarop gebaseerde winstnemingsnotitie van de gemeente Arnhem vinden er over 2020 wederom een aantal winstnemingen in projecten plaats. Dit jaar vindt de grootste winstneming plaats bij de Zuidelijke Binnenstad. Ook de Leidenweg zorgt voor een grote bijdrage aan de tussentijdse winstneming. De totale tussentijdse winstneming bedraagt € 5,4 miljoen.

- Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen

Grondexploitaties waarop een verwacht financieel tekort zit, dienen vooraf te worden afgedekt. Dit wordt aangeduid als het voorzichtigheidsprincipe. Wanneer een grondexploitatie niet sluitend is, wordt voor het voorziene tekort een voorziening getroffen om de tekorten af te dekken.
Ten opzichte van vorig jaar zijn de totale voorzieningen met ruim € 250.000 toegenomen. De voorziening voor Arnhem Centraal is afgenomen. Dit komt door een positief rente effect in de grondexploitatie. Voor Gaardenhage en Merwedestraat zijn deze met respectievelijk € 100.000 en € 300.000 toegenomen. Indien de raad een besluit neemt om project Merwedestraat in huidige vorm te stoppen en over te brengen naar strategisch bezit, zal de voorziening weer vrijvallen.

- Strategisch bezit

De beheerslasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren. In 2020 waren de kosten en opbrengsten in evenwicht met elkaar.

- Voorstudies en overige kosten grondexploitatie

In 2020 bedroegen de totale kosten voor deze categorieën ruim € 150.000, waarvan Voorstudies verantwoordelijk was voor ruim € 120.000 van de kosten. Dit zijn kosten die gemaakt worden voordat er een vastgestelde grondexploitatie is en die jaarlijks afgeboekt worden. Deze kosten worden weer geactiveerd als de grondexploitatie vastgesteld is. Afgelopen jaar zijn voor de Nijmeegseweg en de Hobbit (in Malburgen) voorstudie kosten gemaakt.

- Erfpachten

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2020 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Dit komt vooral door opbrengsten erfpachtcanon en (eenmalige) afkopen. Het resultaat is € 1,7 miljoen positief.

Grondexploitatie en Weerstandsvermogen

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per ultimo 2020 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per ultimo 2020 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 15,9 miljoen, ten opzichte van € 15,2 miljoen in 2019. Deze stijging is een resultante van een aantal verwervingen in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de verwerving van de Diaconessenkerk. Daarnaast zijn in Coehoorn een aantal panden verkocht aan stichting Coehoorn Centraal. De boekwaarde bestaat uit de volgende elementen:

Voor een bedrag van circa € 4,8 miljoen betreft het bebouwde gronden. De panden zijn aangekocht met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen, maar worden in principe verkocht als inzichten daarover veranderen.
Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 11,1 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Deze gronden hebben een boekwaarde van gemiddeld € 18,- per m2.

Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2020 zijn er twee grondexploitaties afgesloten en is de grondexploitatie Presikhaaf-Oost geopend. Totaal bedraagt de boekwaarde per 1-1-2021 circa/ € 105 miljoen (in 2019 € 117 miljoen). De boekwaarde zou nog harder naar beneden gegaan zijn als er niet de winstneming als een 'kostenpost' in de grondexploitatie zou zijn opgenomen. De reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf is circa € 63 miljoen. Deze is niet als opbrengst in de boekwaarde opgenomen, maar wordt apart weergegeven. Daarnaast moeten er nog voor circa € 64 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2019 € 72 miljoen) en voor circa € 114 miljoen aan totale

opbrengsten (in 2019 € 139 miljoen) gerealiseerd worden. De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2021 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 8 miljoen.

Vastgestelde grondexploitaties

Bedragen x € 1.000.000

	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	158	41	199
Overige kosten	30	5	35
Plankosten en VTU	142	16	158
Winstneming	32		32
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	361	110	471
Subsidies / bijdragen	159	4	163
Totaal opbrengsten	***520***	***114***	***634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	11	61
Resultaat (op eindwaarde)	**-105**		**-66**
Resultaat op cw per 01-01-2021			**-55**
Reeds getroffen voorziening per 1-1-2021			**63**
Winstpotentie cw per 01-01-2021			**8**

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.

Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen. Voor de middellangere termijn heeft de gemeente nog Schuytgraaf. Voor de langere termijn zit er op dit moment geen eigen woningbouwontwikkelingen in de pijplijn.

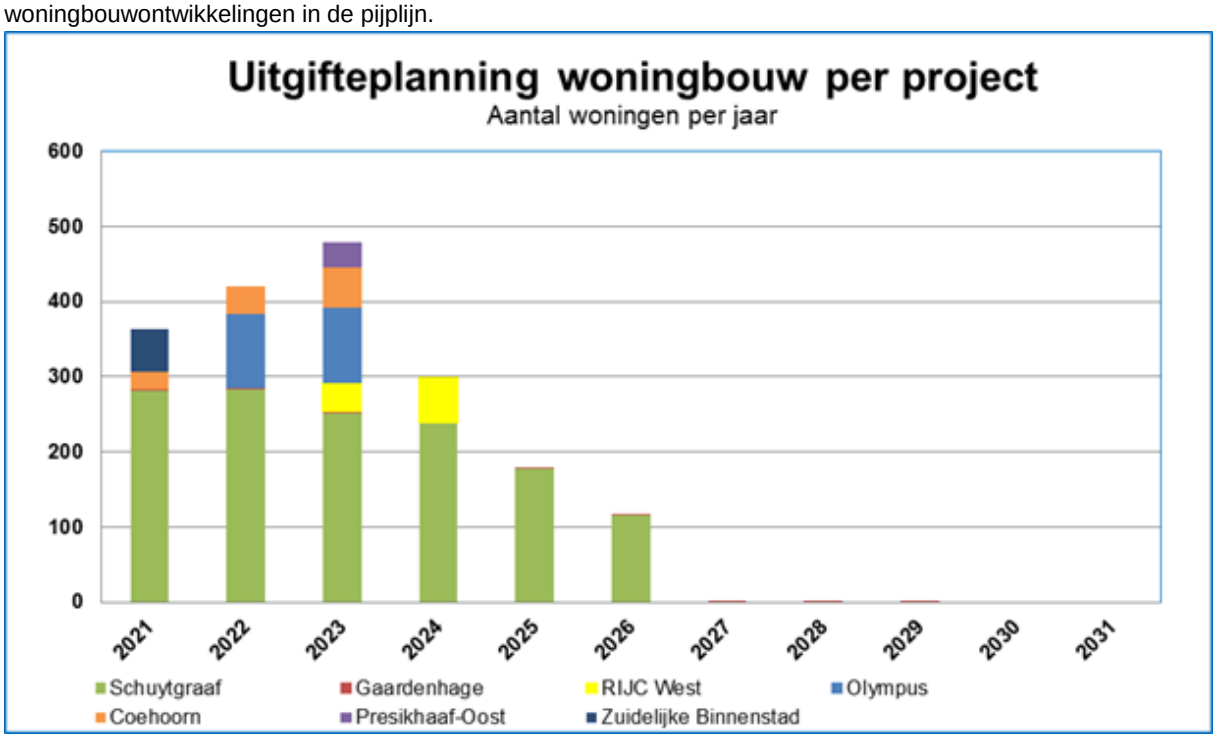

Voor bedrijven, kantoren en ander commercieel programma geldt ook dat na 2023, met uitzondering van uitgifte voor bedrijven op Oude Veerweg, er verder geen gemeentelijke gronden meer beschikbaar zijn in de huidige projecten.

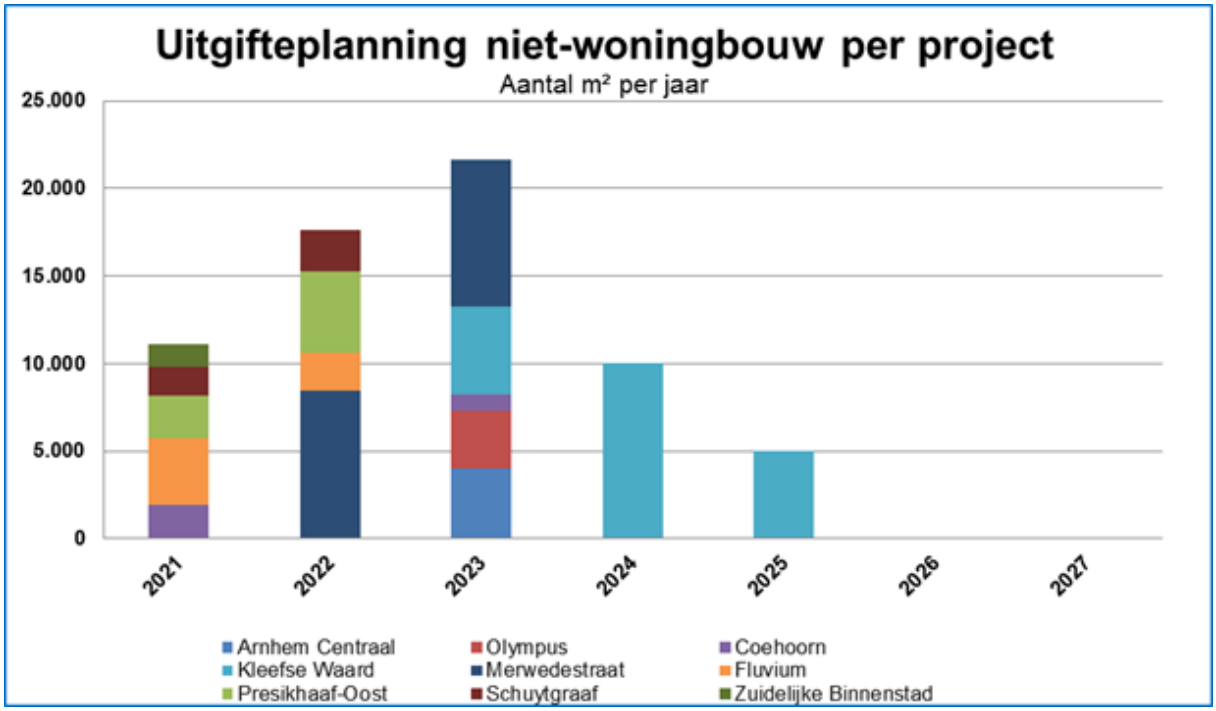

Reserves en begroting

Het grondbedrijf is alweer een aantal jaren volledig in staat om zelf haar eigen risico's te dragen. De bestemmingsreserve kan bij eventuele financiële tegenvallers in de toekomst deze eerst zelf opvangen, voordat een beroep gedaan wordt op de Algemene Reserve. Naast de reserves is er ook nog een winstpotentie van circa € 8 miljoen in de grondexploitaties. De winstpotentie is afgenomen ten opzichte van vorig jaar (€ 11 miljoen) omdat ook dit jaar een belangrijk deel van die winstpotentie mee is genomen in het positieve resultaat van het grondbedrijf (circa € 5,4 miljoen). De winstpotentie binnen de projecten wordt overigens niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze middelen zijn namelijk nog niet vrijgevallen en komen daarmee ook pas in de toekomst tot onze beschikking. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe worden die daarom niet ingezet als dekking voor de weerstandscapaciteit. Wel draagt de winstpotentie bij aan het vermogen om risico's binnen de grondexploitaties zelf op te kunnen vangen.

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf

Bedragen x € 1.000	*Saldo per 31-12-2019*	*Saldo per 31-12-2020*
Bestemmingreserve grondexploitaties	12.562	14.747
Bestemmingreserve voorstudies	283	262
Bestemmingreserve strategische posities	1.500	1.500
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**14.345**	**16.509**

In bovenstaande tabel staat aangegeven hoe de verschillende bestemmingsreserves zich over het afgelopen jaar hebben ontwikkeld. De bestemmingsreserve grondexploitaties is dit jaar opgehoogd van € 12,6 miljoen naar € 14,7 miljoen. De stikstofproblematiek leidt bijvoorbeeld bij een aantal projecten tot hogere risico inschattingen.

De totale hoogte van de bestemmingsreserve in de FJP 2020 wordt bepaald door de weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf plus een marge van 10%. De jaarlijkse maximale bestemmingsreserve grondexploitaties kan hiermee dus fluctueren, afhankelijk van de risico's binnen het grondbedrijf.

In 2020 zijn meer kosten gemaakt dan begroot voor de Voorstudies. De hogere kosten worden gedekt door een deel van de bestemmingsreserve Voorstudies hiervoor in te zetten. De bestemmingsreserve Voorstudies daalt hierdoor met ruim € 20.000,-. Het saldo van de bestemmingsreserve voorstudies bedraagt nog € 262.000,-. De bestemmingsreserve Strategische posities is maximaal gevuld, conform het beleid en kent in 2020 geen mutaties.

In onderstaande tabel is de begroting van het Grondbedrijf voor 2020 weergegeven. Hier werd reeds rekening gehouden met een positief resultaat voor het Grondbedrijf van circa € 1,81 miljoen.

Grondexploitatie en begroting 2020		
Bedragen x € 1.000		
Totaal begroot resultaat grondexploitatie (incl erfpacht)	*1.811*	*V*
Totaal werkelijk jaarresultaat Grondbedrijf	*6.829*	*V*
Afwijking werkelijk resultaat t.o.v. begroting	**5.019**	**V**
In begroting reeds geraamde dotatie aan BR grex	*700*	*V*
Totaal te bestemmen resultaat	**5.718**	**V**

Het verschil tussen het werkelijke resultaat Grondbedrijf (€ 6,83 miljoen) en de begroting is circa € 5 miljoen. In het totale begrote bedrag van € 1,81 miljoen was al € 0,7 miljoen bestemd (een begrote winst uitname) voor het grondexploitatieresultaat. Daarmee komt het totale bedrag om te bestemmen naar de diverse reserves uit op € 5,72 miljoen.

Weerstandsvermogen

Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van de (grondexploitatie)projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan wat op enig moment als meest waarschijnlijke scenario wordt geacht. De risico's die zich bij grondexploitatieprojecten kunnen aandienen zijn verschillend van aard. Zo zijn er project specifieke risico's, programma risico's maar ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.

Vorig jaar is, mede naar aanleiding van aanbevelingen in het BBV van juli 2019, opnieuw naar de verschillende risico's gekeken en dat heeft toen geresulteerd in een gewijzigde bepaling van het weerstandsvermogen.

In het BBV wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Ook zijn de regels omtrent tussentijdse winstuitname aangescherpt vooral met betrekking tot het inrekenen van risico's.

Het bepalen van het risico op de projecten valt dus uiteen in twee onderdelen:

1. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slecht-weer" scenario. Dit scenario gaat uit van:
   - 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval.
   - een waarde daling van 10% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten,
   - 10% lagere kosten i.v.m. marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden

Over een looptijd van 7 jaar resulteert dit in een gemiddeld lagere opbrengstenstijging van 1,8% en 1,6% lagere kostenstijging.

2. De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een check list van mogelijke projectrisico's aan de hand van de genoemde notitie van de Commissie BBV en het 'Handboek Grondbeleid voor gemeenten' van Deloitte. Hierbij zijn ook risico's opgenomen die samenhangen met mogelijke toekomstige (programmatische) aanpassingen waarover nog moet worden besloten door de raad.

Op basis van een inventarisatie per project en een waardering van de risico's door middel van kans en impact zijn de project specifieke risico's bepaald. Vervolgens is met Naris de omvang van het risico bepaald.
De risico's van het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd o.b.v. 10% van de boekwaarde c.q. 10% van de gemaakte kosten uit 2020.

Het risico en daarmee het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf komt daarmee op:

Weerstandscapaciteit grondbedrijf		
Bedragen x € 1.000	*FJP 2019*	*FJP 2020*
Conjuncturele risico's (marktrisico)	5.430	5.140
Project specifieke risico's	11.470	13.000
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110
Totaal risico's	18.510	19.783
Af: zelfdragend risico's vermogen pos. grex.	-7.090	-6.377
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	**11.420**	**13.406**
BR grondexploitatie (=110% van weerst.capaciteit))	**12.562**	**14.747**

Overigens zal het weerstandsvermogen pas worden ingezet als beheersmaatregelen (bijvoorbeeld bezuinigingen) in de projecten zelf niet afdoende werken.

De benodigde weerstandscapaciteit in de FJP van 2020 komt uit op € 13,4 miljoen, een stijging van bijna € 2 miljoen ten opzichte van het jaarverslag 2019. Dit komt vooral doordat bijvoorbeeld voor een aantal projecten het risico van de stikstofproblematiek is meegenomen en daarnaast is het zelfdragend vermogen van de positieve grondexploitaties afgenomen door de verplichte winstnames in een aantal projecten. Daarnaast wordt, conform gemeentelijk beleid om robuuste buffers te hebben, een factor 1,1 gehanteerd bij de benodigde weerstandscapaciteit voor de bestemmingsreserve (BR) grondexploitatie. Deze komt daarmee uit op € 14,7 miljoen in de FJP 2020.

Weerstandsvermogen en scenario's
Om de uitkomsten van de risicoprofielen, en het gewenste weerstandsvermogen van € 13,4 miljoen, betekenis te geven en de noodzaak te onderstrepen van een weerstandsvermogen dat aansluit op het risicoprofiel van de gehele portefeuille schetsen we hieronder enkele extreme scenario’s.

In onderstaande tabel zijn de scenario's weergegeven en afgezet tegen het resultaat op netto contante waarde van de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2021, inclusief de reeds getroffen voorzieningen bedraagt deze afgerond € 7,6 miljoen positief (= toekomstige winstpotentie).

Scenario's grondbedrijf

Bedragen x € 1.000.000

Scenario	Omschrijving	Effect op resultaat	Resultaat grex
FJP 2020	Basis	0,0	7,6
Scenario 1	Drie jaar vertraging	-3,4	4,2
Scenario 2	Grondopbrengsten 10% lager	-11,0	-3,4
Scenario 3	Ontwikkeling staken	-63,1	-55,5

- Scenario 1 geeft het effect weer als de geraamde opbrengsten met een vertraging van drie jaar gerealiseerd worden en de overige uitgangspunten gelijk blijven. Dit houdt in dat er drie jaar extra rentekosten (2,0%/jaar) worden berekend over de huidige boekwaarde;
- Scenario 2 geeft weer wat het effect op het basisresultaat grondexploitatie is van toekomstige grondopbrengsten als die 10% lager liggen dan nu aangenomen;
- Scenario 3 geeft weer welk financieel resultaat er volgt uit het staken van alle ontwikkelingen van de grondexploitatie projecten. Uitgangspunt voor dit scenario is dat de huidige boekwaarde van de grondexploitaties bij het staken van de ontwikkeling als verlies wordt genomen.

Investeringen

In de verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte. In lijn met deze eigen benadering in de besluitvorming in de MJPB wordt ook de verantwoording in het jaarverslag afzonderlijk, buiten de reguliere programma's, aangeboden.

Activering/ onderhanden activa

Nr.	Prog. Omsch.	Inv.omsch.	Ec./ mtsch. nut	Begr.2020	Onderh. act. 2019	Best. 2020	Act. 2020 totaal	Over-/ onder-schrijding	Onderh. act.2020
Bedragen x € 1.000									
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Publieke dienstverlening	E	0	62	5	39	-39	28
		Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	1.548	65	435	367	1.181	133
		Overige ICT	E	2.000	441	215	143	1.857	513
				3.548	**567**	**655**	**549**	**2.999**	**674**
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E	**9**	**0**	**0**	**0**	**9**	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	1.772	70	2.291	413	1.359	1.948
		Verkeersregelinstallaties	M	647	8	457	465	182	0
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	694	166	15	0	694	181
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	3.309	0	2.450	2.450	859	0
		Openbare verlichting Overige	M	1.800	17	1.514	1.503	297	28
		Kunstwerken	M	2.347	226	1.341	1.567	780	0
		Parkeerexploitatie	E	4.577	275	984	929	3.648	329
				15.146	**761**	**9.052**	**7.328**	**7.818**	**2.485**
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	280	457	543	1.000	-720	0
		Huisvesting Primair onderwijs	E	594	48	134	149	445	32
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	26.956	21.195	12.389	21.518	5.438	12.066
		Natuur milieu educatie	E	0	0	6	6	-6	0
				27.830	**21.699**	**13.072**	**22.673**	**5.157**	**12.099**
S05	**Cultuur**	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	1.393	242	817	1.058	335	0
		Museum Arnhem	E	0	2.629	9.938	0	0	12.567
		Eusebiuskerk	E	260	0	111	111	149	0
		Stadstheater	E	0	612	147	0	0	759
				1.653	**3.483**	**11.013**	**1.169**	**484**	**13.327**
S07	**Zorg**	Algemeen sociaal deelfonds	E	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**1**

S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden en huisvesting	E	315	0	0	0	315	0
		Overige Binnensport en huisvesting	E	4.357	1.065	1.503	2.273	2.084	295
		Overige Buitensport	E	663	85	276	361	302	0
		Zwembad Valkenhuizen	E	0	1.892	7.369	0	0	9.261
		Sportontwikkeling	E	0	0	34	34	-34	0
				5.335	**3.042**	**9.181**	**2.667**	**2.668**	**9.556**
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	200	47	1	0	200	48
		Overige Afval	E	50	514	929	507	-457	936
		Afvalbeheer	E	188	0	0	0	188	0
		GRP	E	8.165	0	7.077	7.216	949	-139
		Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	431	0	139	0	431	139
				9.034	**561**	**8.146**	**7.722**	**1.312**	**984**
Totaal				**62.555**	**30.114**	**51.119**	**42.108**	**20.447**	**39.125**

Uit de tabel blijkt dat van de investeringen waarvoor kredieten ter hoogte van € 62,6 miljoen beschikbaar waren gesteld, in 2020 € 42,1 miljoen is geactiveerd, 67% (ter vergelijking, in 2019 maar 36%). De projecten zijn gereed en/of de investeringen zijn in gebruik genomen. De resulterende zogeheten onderuitputting van € 20,4 miljoen wordt met name verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's S00 Bestuur, dienstverlening en financiën (€ 3 miljoen), S02 Bereikbaarheid (€ 7,8 miljoen), S04 Onderwijs (€ 5,1 miljoen), S09 Gezondheid en sport (€ 2,7 miljoen) en S12 Wonen en leefomgeving (€ 1,3 miljoen).
Dit achterblijven betekent niet dat de begrote investeringen nog helemaal niet gedaan zijn. Veel bestedingen hebben al plaatsgevonden, maar de projecten zijn nog niet volledig afgerond. Voor een bedrag van € 39,1 miljoen worden in 2020 gemaakte kosten als Onderhanden Activa (OHA) doorgeschoven naar latere jaren. Dit is een normaal verschijnsel bij grote, infrastructurele projecten. Zo is uit 2019 voor € 30,1 miljoen OHA doorgeschoven naar 2020.
Van de OHA naar 2021 zijn Museum Arnhem met € 12,6 miljoen en Zwembad Valkenhuizen met € 9,3 miljoen de grootste. Voor deze beide projecten zijn in het MIP 2021 kredieten beschikbaar gesteld.

De onderuitputting in genoemde programma's kunnen we toeschrijven aan een aantal grote 'achterblijvers':
1. S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Krediet	€ 3.373.000
Activering	€ 549.000
Onderschrijding	€ 2.999.000

De onderuitputting van € 3,0 miljoen wordt verklaard door:

- Voor een bedrag van € 1,2 miljoen zijn investeringen in Huisvesting en Facilitaire zaken (voornamelijk stadhuis en stadskantoor) niet uitgevoerd en doorgeschoven naar 2021.
- Verder zijn voor € 1,8 miljoen investeringen in bedrijfsapplicaties niet gerealiseerd en doorgeschoven naar 2021 om een aantal redenen:]

1) De doorontwikkelingen voor het zaaksysteem is op een laag pitje gezet vanwege instabiliteit van het systeem.
2) Als gevolg van personele wisselingen was een tijdlang onvoldoende capaciteit beschikbaar om projecten te begeleiden en implementeren.

2. S02 Bereikbaarheid

Krediet	€ 15.156.000
Activering	€ 7.328.000
Onderschrijding	€ 7.818.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door onderuitputting op een tweetal aandachtsgebieden:

- De kredieten voor de parkeerexploitatie (straat en garage) van € 3,6 miljoen schuiven door naar 2021. Hoofdmoot hier zijn kredieten van € 1,3 miljoen voor werkzaamheden aan de parkeergarage Arnhem Centraal en de Willemstunnel, € 0,9 miljoen voor maatregelen in alle parkeergarages en € 0,7 miljoen voor straatparkeren.
- Van de geraamde investering in wegen (ontwikkeling en onderhoud) van € 4,1 miljoen wordt € 2,2 miljoen doorgeschoven naar 2021. Hiervan zijn voor € 1,8 miljoen al kosten gemaakt, maar zijn de projecten nog niet afgerond.

3. S04 Onderwijs

Krediet	€ 27.830.000
Activering	€ 22.673.000
Onderschrijding	€ 5.157.000

De investeringen en activeringen betreffen voornamelijk nieuwbouw van scholen voor speciaal onderwijs. De onderuitputting van € 5,4 miljoen zal volgens planning in 2021 worden geactiveerd.
Alle andere gemaakte kosten in de sfeer van investeringen voor huisvesting van speciaal onderwijs worden doorgeschoven naar 2021 omdat de projecten nog niet afgerond zijn of omdat het krediet in 2021 beschikbaar is gesteld in het MIP.

4. S09 Gezondheid en sport

Krediet	€ 5.335.000
Activering	€ 2.667.000
Onderschrijding	€ 2.668.000

Deze onderuitputting is voor € 2,1 miljoen toe te schrijven aan 'Overige binnensport', Sporthal Valkenhuizen en sportzalen. De nog niet gepleegde investeringen zullen plaatsvinden in 2021 en later, wanneer in het MIP is voorzien in minder kredieten voor binnensport.
De binnen dit programma gepleegde investeringen in Zwembad Valkenhuizen zijn verantwoord als Onderhanden Activa en zullen in 2021 worden geactiveerd.

5. S12 Wonen en leefomgeving

Krediet	€ 9.034.000
Activering	€ 7.722.000
Onderschrijding	€ 1.312.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door werken aan de riolering in Arnhem: van de beschikbare € 8,2 miljoen voor het GRP is € 7,2 miljoen geactiveerd, een onderschrijding van € 1 miljoen.

Onderuitputting kapitaallasten
Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2021 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten.
Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting worden toegevoegd aan de Algemene Reserve.
Uitzondering hierop vormt de onderuitputting van kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten onderwijs.
De verwerking in begroting 2021 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Subsidies

Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2020.

Algemeen

Het verlenen van subsidies is één van de instrumenten die de gemeente kan inzetten om haar doelstellingen te realiseren. Subsidies kunnen op twee manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan de 'grote' instellingen worden op deze wijze verstrekt.

Subsidies 2020

In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2020 heeft Arnhem in totaal voor €90,2 miljoen aan subsidies verstrekt, waarvan €84,9 miljoen begrotingssubsidies betreft.

Op totaalniveau wordt het subsidiebudget van €86 miljoen met ruim €4 miljoen overschreden.
Veelal worden na de initiële subsidiebeschikking extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd.
De gelden daarvoor worden dan via een wijzigingsbeschikking toegekend, maar gedekt uit programmageld.
Hiervoor is in 2020 niet altijd een begrotingswijziging doorgevoerd, waardoor het beschikbare budget in de begroting aangemerkt is gebleven als regulier programmabudget. Bij de realisatie (kolom 'rekening') zijn de verstrekte bedragen terecht als subsidie aangemerkt.
Bovenstaande verklaart een groot deel van de overschrijding van de ruim €4 miljoen van de begrote subsidielasten. Deze overschrijdingen worden financieel allemaal opgevangen binnen het programmabudget, veelal wijkbudgetten.

In deze subsidieparagraaf zijn enkel de namen opgenomen van organisaties die in 2020 meer dan €1 miljoen aan subsidie hebben ontvangen. Voor een volledig overzicht van de verstrekte subsidies (op het niveau van subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	**5.055**	**5.359**
Begroting	**80.896**	**84.888**
Gerealiseerd resultaat	**85.951**	**90.246**

Subsidies worden ingezet om samen met instellingen de doelstellingen van de gemeente te realiseren. In het volgende overzicht is de verdeling van de subsidies over de verschillende programma's vermeld.

De gemeente verstrekt de meeste subsidie in de programma's S05 Cultuur, S08 Welzijn en inclusie en S09 Gezondheid en sport. Op deze terreinen worden enkele grote instellingen gefinancierd, die met hun activiteiten invulling geven aan gewenst gemeentelijk beleid.

		Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
STAD		**62.658**	**64.149**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.955**	**2.869**
S03	Economie	**1.063**	**450**
S04	Onderwijs	**779**	**795**
S05	Cultuur	**989**	**884**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**0**	**549**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**19**
S09	Gezondheid en sport	**5**	**13**
S10	Klimaat, energie en milieu	**120**	**55**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**104**
Begroting		**59.702**	**61.280**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**39**	**22**
S01	Veiligheid	**78**	**77**
S03	Economie	**1.339**	**2.220**
S04	Onderwijs	**5.731**	**4.915**
S05	Cultuur	**21.567**	**22.500**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**545**	**856**
S07	Zorg	**1.948**	**2.260**
S08	Welzijn en inclusie	**15.138**	**15.465**
S09	Gezondheid en sport	**12.638**	**12.591**
S10	Klimaat, energie en milieu	**540**	**208**
S12	Wonen en leefomgeving	**138**	**166**
WIJK		**23.293**	**26.097**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.100**	**2.490**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**1**	**186**
S04	Onderwijs	**1.882**	**1.921**
S05	Cultuur	**156**	**159**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**30**	**14**
S07	Zorg	**0**	**111**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**100**
S09	Gezondheid en sport	**31**	**0**
Begroting		**21.193**	**23.607**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**109**	**299**
S04	Onderwijs	**5.256**	**5.168**
S05	Cultuur	**354**	**387**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**780**	**1.999**
S07	Zorg	**622**	**733**
S08	Welzijn en inclusie	**8.749**	**9.241**
S09	Gezondheid en sport	**5.323**	**5.645**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**135**
Gerealiseerd resultaat		**85.951**	**90.246**

Hieronder staan de organisaties die in 2020 meer dan €1,0 miljoen subsidie ontvingen.

Bij deze partijen gezamenlijk is de realisatie bijna €1,7 miljoen hoger dan de begroting. Op totaalniveau wordt het subsidiebudget met ruim €4 miljoen overschreden. De restant overschrijding van ruim €2,3 miljoen is te vinden bij de overige, kleinere subsidieontvangers en deels bij de subsidieregelingen (zie tabel hierna).

Voor organisaties waarbij de realisatie meer dan €250.000 afwijkt van de begroting is hieronder een toelichting gegeven.

Het gaat om de volgende instellingen:

- Sportbedrijf Arnhem BV: De wijkactiviteiten die het Sportbedrijf uitvoert waren in de begroting nog aangemerkt als regulier wijkbudget; in de loop van 2020 zijn deze als subsidie verstrekt.
- St. Rijnstad: In de begroting zijn subsidiebedragen onterecht aangemerkt als regulier programmabudget in plaats van als subsidie. Er heeft geen wijziging in activiteiten plaatsgevonden.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden: Eind 2020 is door de samenwerkende gemeenten een andere verdeelsleutel afgesproken (met terugwerkende kracht voor 2020). Voor Arnhem heeft dit als gevolg dat de te verstrekken jaarlijkse subsidie toeneemt.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Sportbedrijf Arnhem BV	**16.896**	**17.197**
St. Rozet	**8.524**	**8.667**
St. Rijnstad	**7.807**	**8.595**
St. Musis en Stadstheater	**6.933**	**7.026**
St. IrisZorg	**4.663**	**4.646**
St. Moviera	**3.195**	**3.341**
St. Museum Arnhem	**2.950**	**2.979**
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	**2.558**	**2.867**
St. Peutercentra Arnhem	**2.210**	**2.229**
St. Welzijn Ouderen Arnhem	**2.150**	**2.224**
St. Pas	**2.156**	**1.968**
Pactum	**1.926**	**1.947**
St. Natuurcentrum Arnhem	**2.055**	**1.918**
Kinderopvang SKAR	**1.446**	**1.490**
Rijn Ijssel Roc	**1.073**	**1.121**
Stichting Refugee Company	**1.077**	**1.077**
Gerealiseerd resultaat	**67.621**	**69.293**

Overzicht subsidieregelingen

Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. In onderstaande tabel zijn de regelingen opgenomen waarvoor in 2020 subsidie aan te vragen was.

Voor een aantal regelingen is geen begroting opgenomen. Voor deze regelingen geldt dat het beschikbare budget in de begroting niet is aangemerkt als subsidiebudget. De middelen waren echter wel beschikbaar als regulier programmabudget, of zijn onttrokken aan de daartoe ingestelde bestemmingsreserves.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Reg Aanjaagfonds	**0**	**29**
Reg Amateurkunstregeling	**156**	**159**
Reg Burgerkracht	**0**	**100**
Reg Demontage diesel bestelauto's	**0**	**4**
Reg Eetbare stad	**0**	**8**
Reg Gelderland Herdenkt Airborne	**391**	**243**
Reg Gelderland Herdenkt Veluwe Remembers	**284**	**0**
Reg Gelijke kansen in het voortgezet (speciaal) onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs Arnhem	**510**	**510**
Reg Initiatieven klimaatadaptatie	**0**	**80**
Reg Klimaatfonds Duurz. Terrasverwarming	**70**	**19**
Reg Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland	**274**	**279**
Reg Pioniersbijdrage afsluitkosten aardgas	**0**	**2**
Reg Publieks Evenement Ronde 1	**369**	**208**
Reg Publieks Evenement Ronde 2	**171**	**183**
Reg Publieks Evenement Ronde 3	**719**	**697**
Reg Sport	**36**	**13**
Reg Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen	**336**	**336**
Reg Stroomversneller Cultuur	**0**	**4**
Reg Transformatie Sociaal Domein	**0**	**111**
Reg Verminderen hitteplekken en stimuleren stadslandbouw	**0**	**15**
Reg Voorschools aanbod	**1.567**	**1.605**
Reg Vrijwillig Jeugdwerk	**0**	**19**
Reg Werkinvesteringsfonds	**0**	**549**
Reg Wijkinitiatieven	**1**	**186**
Gerealiseerd resultaat	**4.882**	**5.359**

Wijksturing subsidies

Er zijn veel gesubsidieerde organisaties werkzaam in de wijken. Het kan zijn dat deze organisaties voor dezelfde doelgroep werken en de gemeente en/of de organisaties onvoldoende van deze mogelijk overlappende inzet weten. Vanuit de gemeente wordt ingezet om de overlap van dienstverlening in de wijken te inventariseren. Voor de subsidieaanvraag van 2020 is aan de subsidiepartners expliciet de opdracht meegeven inzicht te geven in de uitvoering en afstemming te zoeken in de samenwerking met andere organisaties en initiatieven. Bij de beoordeling van de aanvragen en het toekennen van de subsidies is de verbinding versterkt tussen de kernorganisatie, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Hierdoor zal een betere sturing in de wijk en een meer doelmatige inzet van subsidies worden gerealiseerd.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtenaren

Actuele kaders

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaar

Op 1 januari 2020 is de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) in werking getreden. Met de Wnra is het private arbeidsrecht vanaf 1-1-2020 van toepassing op het gemeentelijk personeel.
De bestaande (lokale) regelingen zijn in 2019 Wnra-proof gemaakt en ondergebracht in het personeelshandboek, welke op 3-12-2019 in het college van B&W is vastgesteld. Op het gebied van Integriteit betreft dit onder andere de gedragscode voor ambtenaren gemeente Arnhem.

Terugblik Ambtelijke integriteit 2020

Wnra

Onder actuele kaders is het in werking treden van de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) per 1-1-2020 beschreven.

Eigenaarschap

Actualisatie van het integriteitsbeleid is een doorlopend en essentieel proces. De organisatie is meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de ambtenaren is gaan vragen ('eigenaarschap'), om te doen wat nodig is in een specifiek geval, en niet te schuilen achter bureaucratische uitvoeringsregels (geen 'afvinkgedrag' meer, maar van geval tot geval een individuele afweging maken). Dit werken in een meer regelluwe omgeving vraagt van de ambtenaren een hoge mate van professionaliteit en zelfstandigheid, en de vaardigheid om verantwoording af te kunnen leggen over de keuzes die gemaakt zijn.

Integriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau.

Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bv. aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.
Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en - waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'
Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, intervisie, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Werkgroep Ambtelijke integriteit

Er is een werkgroep 'ambtelijke integriteit' bestaande uit onder andere vertegenwoordigers vanuit P&O, informatiebeveiliging, Veiligheid en juridische control. Deze werkgroep beziet incidenten vanuit een brede blik en bespreekt of, en zo ja, welke actie in voorkomende gevallen nodig is. De werkgroep heeft een adviserende rol naar de gemeentesecretaris, ontwikkelt integriteitsbeleid en bevordert bewustwording rond integriteit.

Introductiedag nieuwe medewerkers & Ambtseed of-belofte

Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiedag, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar het uitgebreidere ambtseed programma (een aantal weken na de introductie).

Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Schepenzaal van het Maarten van Rossumhuis, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In

een ceremonie van twee uur worden medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid.
Door corona, is dit format in 2021 aangepast naar een coronaproof livestream-event vanuit de Raadszaal, waarbij gebruikt wordt gemaakt van digitale mogelijkheden om kennis te delen (Mentimeter). Ook deze bijeenkomsten worden bijgewoond door de gemeentesecretaris en burgemeester. De medewerkers nemen deel via Teams. In 2020 hebben twee van deze bijeenkomsten plaatsgevonden.

Bewustwording Integriteit "van sollicitatie tot exitgesprek"
Vanaf 2019 zijn stappen gezet om de bewustwording met betrekking tot Integriteit "van sollicitatie- tot exitgesprek" meer in te bedden. In 2020 is er, door prioritering van de werkzaamheden in verband met corona, geen ruimte geweest hier aanvullende stappen in te zetten. Dit wordt in 2021 verder invulling gegeven.

Safe & Sound
In 2017 is gestart met de gemeentebrede campagne 'Safe & Sound' om het 'beveiligingsbewustzijn' (met name gericht op informatiebescherming) van de medewerkers te vergroten. Dit is net als is 2018 en 2019 ook in 2020, met enkele beperkingen door corona, voortgezet. Hierbij worden informatieveiligheid-, privacy- en integriteitsissues aangesneden. Deze campagne, waaraan ook samenwerkende partners kunnen deelnemen, is van belang om de gedeelde normen en waarden binnen de gemeentelijke organisatie kenbaarder te maken.

Omgaan met vermoedens van Integriteitsschendingen
Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden misstand). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren.

De gemeente kent een vertrouwenspersoon integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken. Het is belangrijk dat deze vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken kunnen worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit.
In 2020 zijn er geen concrete vragen gesteld aan de vertrouwenspersoon Integriteit door medewerkers.

Als er sprake is van een redelijk vermoeden van gedrag (of het nalaten daarvan) dat in strijd is met de binnen de organisatie te volgen normen en waarden, moet dit zorgvuldig en via een transparante procedure worden onderzocht. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol opgesteld, zijnde een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.
In het verslagjaar 2020 is in twee gevallen sprake geweest van integriteitsschending. In beide gevallen is de arbeidsovereenkomst met betrokken medewerker beëindigd.

Onderzoek bureau Governance & Integrity
Eind 2020 is, op verzoek van het management, door het Bureau Governance & Integrity een start gemaakt met een systeemanalyse van het integriteitsbeleid van gemeente Arnhem (ambtelijke organisatie). Doel is het integriteitssysteem van gemeente Arnhem te versterken. Deze analyse bestaat uit twee fases: een deskreview, waarbij bestaande gedragscodes, beleidsstukken en procedures binnen de gemeentelijke organisatie worden beoordeeld. Aanvullend vinden een aantal gesprekken plaats om een volledieger beeld te krijgen hoe met integriteitsvraagstukken wordt omgegaan. Deze analyse wordt in 2021 afgerond.

Bestuurlijk
Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt intern afgelegd aan de gemeenteraad, maar ook extern aan organisaties en burgers voor wie bestuurders hun functie vervullen.

Actuele kaders
- Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

Beide gedragscodes bevatten bepalingen over onder meer belangenverstrengeling, opgave van financiële belangen en nevenfuncties, geheimhouding, geschenken, giften en gunsten.

- Naleving van de Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Naleving van Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

College van burgemeester en wethouders / Gemeenteraad

- De leden van het college hadden in totaal 47 nevenfuncties, waarvan 42 ambtshalve. Voor 1 van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een onkostenvergoeding ontvangen;
- Er zijn door het college in 2020 geen geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievolgers is openbaar en te raadplegen op de website van de gemeente Arnhem

Deel 3 Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
2. Balans en de toelichting;
3. Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
4. Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel);
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Omschrijving		Begroot 2020 Prim			Begroot 2020 Def			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Stedelijke programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	115,8	513,2	397,4	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	3,9
S01	Veiligheid	14,7	1,7	-13,0	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	8,3	-13,4	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,6
S03	Economie	5,7	1,0	-4,7	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-1,0
S04	Onderwijs	18,0	3,0	-14,9	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,6
S05	Cultuur	31,4	6,0	-25,4	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	170,0	110,7	-59,3	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	6,2
S07	Zorg	30,8	0,9	-29,9	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	18,2	0,8	-17,5	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,6
S09	Gezondheid en sport	18,1	2,2	-16,0	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	6,1	1,0	-5,2	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	42,3	37,6	-4,7	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	32,5	37,9	5,4	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**525,4**	**724,3**	**198,9**	**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**13,3**
Wijk programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	35,5	9,5	-26,1	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0
GEB2	Noordwest	31,6	2,0	-29,6	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,5
GEB3	Noordoost	26,4	2,0	-24,4	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0
GEB4	Presikhaaf	26,9	2,6	-24,3	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,3
GEB5	Malburgen	39,7	4,3	-35,4	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,1	2,7	-21,5	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	19,4	1,7	-17,7	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0
GEB8	RKV	30,6	1,6	-29,0	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**234,4**	**26,5**	**-207,9**	**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**12,1**
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	11,1	13,1	2,0	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	1,7
S01	Veiligheid	0,1	0,3	0,3	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	0,0
S02	Bereikbaarheid	6,6	8,5	1,9	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-1,1
S03	Economie	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	0,0
S04	Onderwijs	7,8	6,3	-1,5	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,3
S05	Cultuur	1,2	0,8	-0,4	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	0,3	2,1	1,9	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-1,0
S07	Zorg	0,7	1,1	0,4	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,0	1,1	1,1	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,7	0,5	-0,2	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	3,1	3,1	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	0,8	0,0	-0,8	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	0,2	1,3	1,1	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**29,4**	**38,4**	**9,0**	**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-6,8**

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1
GEB2	Noordwest	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2
GEB3	Noordoost	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2
GEB5	Malburgen	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2
GEB8	RKV	0,0	0,0	0,0	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,7**
Totaal		**789,3**	**789,3**	**0,0**	**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**16,9**	**16,9**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

In 2020 is ten opzichte van de begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 25,4 miljoen (2019: € 4,3 miljoen). Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 8,5 miljoen (2019: € 11,6 miljoen) aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen (2019: € 7,3 miljoen nadelig) dat zal worden verrekend met de Algemene Reserve.

Overzicht van baten en lasten

Omschrijving	2020	2019
Bedragen x € 1.000.000		
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	19,8	9,8
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-5,6	5,5
Begrotingsafwijking saldo van baten en lasten	**25,4**	**4,3**
Gerealiseerde mutaties reserves	-2,9	-17,2
Begrote mutaties reserves	5,6	-5,5
Begrotingsafwijking mutaties reserves	**-8,5**	**-11,6**
Gerealiseerd resultaat	**16,9**	**-7,3**

Specificatie voor- en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Stedelijke programma's										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	-7,4	11,3	3,9
S01	Veiligheid	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	-0,3	0,4	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,1	0,5	0,6
S03	Economie	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-0,6	-0,4	-1,0
S04	Onderwijs	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,9	0,3	-0,6
S05	Cultuur	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-0,7	-0,5	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	-0,8	7,0	6,2
S07	Zorg	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,9	0,1	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,2	0,5	2,6
S09	Gezondheid en sport	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	-0,7	1,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	1,7	0,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	28,9	-24,5	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-0,3	-0,6	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**17,2**	**-3,9**	**13,3**
GEB1	CSA	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0	0,0	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,2	0,3	1,5
GEB3	Noordoost	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0	0,0	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,1	0,1	1,3
GEB5	Malburgen	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	3,9	0,1	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,3	0,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0	0,1	1,0
GEB8	RKV	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,7	0,1	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**11,2**	**0,9**	**12,1**

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	0,2	1,6	1,7
S01	Veiligheid	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	1,1	-1,1	0,0
S02	Bereikbaarheid	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-0,5	-0,6	-1,1
S03	Economie	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	-0,1	0,1	0,0
S04	Onderwijs	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,2	-0,1	-0,3
S05	Cultuur	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	0,0	-0,3	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-0,5	-0,5	-1,0
S07	Zorg	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0	-0,1	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,3	0,2	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0	0,0	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,6	-0,3	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4	0,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	0,1	-1,2	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-4,3**	**-2,5**	**-6,8**

Overzicht

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk										
Bedragen x € 1.000.000										
GEB1	CSA	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1	0,0	-0,1
GEB2	Noordwest	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,2
GEB3	Noordoost	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1	0,0	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2	0,0	-0,2
GEB5	Malburgen	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3	0,0	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5	0,0	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2	0,0	-0,2
GEB8	RKV	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2	0,0	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,8**	**0,1**	**-1,7**
Totaal programma's		**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**-16,9**	**22,3**	**5,4**	**16,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2020 zijn de volgende posten als incidenteel aangemerkt.

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele lasten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	7.438	16.330	16.330	-0
S00	Frictiekosten en organisatie ontwikkeling	406	406	233	173
S00	Solvabiliteit	3	2.949	2.949	-
S00	Post onvoorzien	272	39	-	39
S02	Bereikbaarheid	5.872	6.563	6.889	-326
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	124	170	1.044	-874
S04	Onderwijs	7.132	7.901	8.101	-200
S05	Cultureel vastgoed	190	190	190	-0
S07	WMO en jeugdzorg	200	200	200	-
S07	Transformatiebudget zorg	478	478	521	-43
S11	Grondexploitatie	700	700	2.185	-1.485
Div.	Vastgoed	3.115	3.053	4.201	-1.148
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele baten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	12.217	15.181	15.181	0
Div.	Gemeentefonds	1.252	1.927	2.142	215
Div.	Bedrijfsvoering	1.343	871	2.368	1.497
S02	Bereikbaarheid	5.909	6.764	6.234	-530
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	1.172	1.093	668	-425
S04	Onderwijs	5.865	5.865	5.865	0
S05	Cultureel vastgoed	312	313	313	0
S07	WMO en jeugdzorg	800	1.962	1.899	-63
S07	Transformatiebudget zorg	-	141	133	-8
S02	Buitengewoon beter	1.544	448	417	-31
S08	Beschermd en weerbaar	1.100	1.410	1.410	-
S06	Noodfonds	1.110	1.110	1.110	-
S12	Huishoudelijk afval	385	385	385	0
S10	Klimaat en energie	296	296	331	35
S10	Duurzaam Arnhem	2.920	2.920	2.785	-135
Div.	Vastgoed	1.797	2.920	3.723	803
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
Bedragen x € 1.000					
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**
	Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**12.094**	**4.627**	**2.119**	**5.223**

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd. Er zijn in 2020 geen onvoorziene lasten geweest.

	Begroot 2020		Rekening	Afwijking	V / N
Omschrijving	Primitief	Definitief	2020		
Bedragen x € 1.000					
Onvoorzien	272	39	0	39	V
Strikt onvermijdbaar	767	0	0	0	
Totaal	**1.039**	**39**	**0**	**39**	**V**

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2020 vanaf de vaststelling van de MJPB 2020-2023.

Begr. wijz.nr.	Raadsver-gadering	Onderwerp	Exploitatie 2020			Reserves 2020		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	
Bedragen x € 1.000 positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	13-11-2019	Ontwerp MJPB 2020-2023	-759.807	750.125	-9.682	28.767	-38.449	-
	13-11-2019	Amendementen 19A66 "Aanvullende coaliteafspraken zorg"	-	678	678	678	-	-
Geamendeerde MJPB 2020-2023			**-759.807**	**750.803**	**-9.004**	**29.445**	**-38.449**	**-**
20-094	Diverse	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk MJPB 2020-2023	-6.183	-289	-6.472	1.031	-7.503	-
20-010	29-4-2020	Verzamelbesluit-1 2020	-1.474	805	-669	4.584	-5.253	-
20-020	8-7-2020	Verzamelbesluit-2 2020	-57.222	49.418	-7.804	-2.135	-5.669	-
20-030	16-12-2020	Verzamelbesluit-3 2020	-9.784	14.391	4.607	1.740	2.867	-
19-032	8-7-2020	Visie nieuwe haven	-1.150	-	-1.150	-	-1.150	-
20-011	27-5-2020	Grondwal/uitbreiding woonwagenkamp Bethanienstraat	-1.660	-	-1.660	-	-1.660	-
20-015	11-11-2020	Turap-2 2020	-24.625	29.155	4.530	8.687	-4.157	-
20-012	16-12-2020	BPO Middachtensingel Kinderkamp	-154	-	-154	-	-154	-
20-016	16-12-2020	Budgetoverheveling 2020-2021	13.286	-1.138	12.148	13.286	-1.138	-
	1-1-2020	Correctie beginstand ivm transitie financiële systeem	32.995	-32.995	-	-	-	-
Begroot 2020 Definitief			**-815.778**	**810.150**	**-5.628**	**56.638**	**-62.266**	**-**

Begrotingsrechtmatigheid

Het budgetrecht is een recht dat de raad toekomt. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de begroting geeft de raad het college deze toestemming. Begrotingsrechtmatigheid houdt in dat de financiële beheershandelingen bij de gemeente binnen de begroting dienen te passen. Begrotingsoverschrijdingen die niet bij de raad bekend zijn, beschouwt de accountant als onrechtmatig. Derhalve legt het college aan de raad deze overschrijdingen voor. Formeel is het voldoende alleen de overschrijdingen aan de lastenkant te laten vaststellen om deze alsnog als rechtmatig te laten beschouwen. Na instemming van de raad met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van "overschrijdingen" en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden, conform het Besluit controle accountantscontrole decentrale overheid (Bado):

1. het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven, binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven en die nog dienen te worden geautoriseerd;
2. de overschrijdingen worden goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen, passend binnen de aanbevelingen in de Kadernota Begrotingsrechtmatigheid van de Commissie BBV. Daarin worden de overschrijdingen in enkele categorieën ingedeeld, die ondanks de overschrijding gewoon als rechtmatig bestempeld, mits goed toegelicht in de jaarrekening. Dat gaat om:
    1. compensatie door direct gerelateerde opbrengsten;
    2. passend binnen bestaand beleid;
    3. open einde regeling;
    4. overig.

De onderstaande tabel omvat een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve begroting 2020 en de rekening 2020.
Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.
1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten

2. Passend binnen bestaand beleid

3. Open einde regeling

4. Overig

Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.

1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten
    - S00: de hogere lasten worden deels gecompenseerd door hogere baten op onderdeel bedrijfsvoering
    - S06: De hogere lasten als gevolg van TOZO worden gecompenseerd door baten die ontvangen zijn voor TOZO
    - S09: De hogere lasten als gevolg van kostprijsverhogende BTW worden gecompenseerd

2. Passend binnen bestaand beleid
    - S00: De hogere lasten hebben betrekking op de kosten SB&R en meerkosten corona die door de Connectie zijn gemaakt
    - S01: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S03: De hogere lasten hebben betrekking op extra uren die zijn gemaakt om de beleidsdoelstellingen te halen
    - S04: De hogere lasten worden gecompenseerd door lagere lasten dan begroot op de Wijkprogramma's op dit onderdeel.
    - S05: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S07: De hogere lasten hebben betrekking op hogere uitgaven voor zorgkosten binnen het bestaande beleid
    - S09: De hogere lasten hebben betrekking op het beheer van gemeentelijk vastgoed
    - S12: De hogere lasten hebben betrekking op fasering van grondexploitatieprojecten en het resultaat van de grondexploitatie

3. Open einde regeling

4. Overig

Omschrijving		Begroot 2020 Def Lasten	Rekening 2020 Lasten	Afwijking
Stedelijke programma's				
Bedragen x € 1.000.000 bedragen positief zijn voordelig, bedragen negatief zijn nadelig.				
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	92,5	-7,4
S01	Veiligheid	16,4	16,7	-0,3
S02	Bereikbaarheid	21,7	21,6	0,1
S03	Economie	5,8	6,4	-0,6
S04	Onderwijs	18,3	19,2	-0,9
S05	Cultuur	31,9	32,7	-0,7
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	195,5	-0,8
S07	Zorg	56,8	60,7	-3,9
S08	Welzijn en inclusie	23,2	21,1	2,2
S09	Gezondheid en sport	23,3	24,1	-0,7
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	5,9	1,7
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	46,9	28,9
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	36,3	-0,3
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**579,6**	**17,2**
GEB1	CSA	31,6	30,6	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	29,0	1,2
GEB3	Noordoost	24,9	23,8	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	22,9	1,1
GEB5	Malburgen	38,3	34,4	3,9
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	23,9	0,3
GEB7	De Laar/Elden	17,5	16,5	1,0
GEB8	RKV	28,4	26,7	1,7
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**207,8**	**11,2**
Totaal		**815,8**	**787,4**	**28,4**

Wet Normering Topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op gemeente Arnhem van toepassing zijnde regelgeving;

- Het bezoldigingsmaximum in 2020 is €201.000 (2019: €194.000). Het weergegeven individuele WNmaximum is berekend naar rato van de omvang van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte;
- Voor een functionaris zonder dienstbetrekking geldt een andere regeling. De eerste twaalf kalendermaanden waarin de functie wordt vervuld geldt een separate normering voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. Na deze twaalf kalendermaanden is de reguliere WNT-normering van toepassing.

In de onderstaande tabel worden de beloningen conform de vereiste indeling toegelicht.

Gegevens 2020 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	140.572	112.753
Beloningen betaalbaar op termijn	21.096	19.927
Subtotaal	*161.668*	*132.680*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		
Bezoldiging	**161.667**	**132.681**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens 2019 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.617	105.766
Beloningen betaalbaar op termijn	20.206	18.018
Subtotaal	155.823	123.784
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-
Bezoldiging	**155.823**	**123.784**

Balans en de toelichting

Balans

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Immateriële vaste activa	**10.637**	**10.883**	**Eigen vermogen**	**180.420**	**160.603**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.637	10.883	Algemene Reserve	31.028	37.218
			Bestemmingsreserves	132.456	130.724
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Materiële vaste activa	**709.830**	**684.837**	**Voorzieningen**	**8.966**	**10.229**
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572	Voorzieningen ter egalisering van kosten	0	0
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	8.966	10.229
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978			
In erfpacht	14.951	0			
Financiële vaste activa	**70.819**	**83.423**	**Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar**	**674.064**	**667.385**
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	4.741	Obligo's	601	721
Leningen aan woningbouwcorporaties	10	12	Onderhandse leningen van:		
Overige langlopende leningen	56.891	66.971	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.176	9.312	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken e.d.	65.000	65.000
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	0	2.387	Waarborgsommen	126	144
			Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.898	2.987
Totaal vaste activa	**791.286**	**779.142**	**Totaal vaste passiva**	**863.450**	**838.217**

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Voorraden	**35.121**	**46.149**	**Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**16.667**	**40.551**
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.824	Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Banksaldi (schuld)	257	257
			Overige schulden	14.410	9.294
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**44.302**	**46.467**	**Overlopende passiva**	**80.168**	**53.115**
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	9.590	13.640
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	54.981	38.774
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	15.597	701
Overige vorderingen	25.218	25.716			
Liquide middelen	**1.221**	**676**			
Banksaldi	1.164	568			
Kassaldi	57	108			
Overlopende activa	**88.355**	**59.448**			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	88.355	59.448			
Totaal vlottende activa	**168.999**	**152.741**	**Totaal vlottende passiva**	**96.835**	**93.666**
Totaal generaal	**960.285**	**931.883**	**Totaal generaal**	**960.285**	**931.883**
			Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
			Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening
getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de

meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMOadministratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Het rijk heeft voor gemeenten een pakket aan financiële maatregelen getroffen ter (gedeeltelijke) dekking van de coronakosten/-effecten die gemeenten ondervinden. In de decembercirculaire 2020 is een totaaloverzicht van het "compensatiepakket coronacrisis medeoverheden" opgenomen. Voor enkele maatregelen is alleen het landelijk plafond vermeld, en is de concrete verdeelsleutel nog niet bekend en/of is de verdeling afhankelijk van de werkelijke cijfers over 2020. Het betreft de volgende landelijke maatregelen/onderdelen en bedragen: compensatie inkomstenderving na 1 juni (€100 mln.), extra beschikbaar voor inkomstenderving (€150 mln.), afvalinzameling (€32 miln.), zwembaden en ijsbanen (€100 mln.) en verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec) (60 mln.). Het ontbreken van een exacte verdeling/verdeelsleutel van de compensatie per gemeente betekent dat wij voor onze gemeente geen voldoende nauwkeurige en betrouwbare schatting/berekening kunnen maken van het bedrag waarop onze gemeente over 2020 aanspraak kan maken. In overeenstemming met de uitspraak van de commissie BBV verwerken wij het financiële effect van deze onderdelen/maatregelen uit het aanvullende compensatiepakket in de jaarrekening 2021.

Balans

Algemeen
De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa
De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa
De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringen kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen.

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties	40
Semi – permanente gebouwen	20
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Verkeersinfrastructuur	30
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Parkeermaatregelen	10
Openbare verlichting: kabels	25
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Bouwkundige voorzieningen	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Sport grasvelden	15
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Lage Kade	60
Rioleringen	40
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Vrachtauto’s	5
Fietsen en scooters	5
Personenauto’s	5
Machines, apparaten en installaties	
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Parkeerapparatuur	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Gereedschappen	5
Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
Speelvoorziening	10
Invalidentoiletten	10

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa
De post financiële vaste activa omvat voornamelijk deelnemingen in een aantal vennootschappen, langlopende leningen u/g en nog te ontvangen erfpacht canon.
Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar
Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva
De onder de noemer overlopende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen en faciliterende grondexploitatieplannen overstijgen, worden gepresenteerd als overige vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen). Daarnaast worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Bedragen
Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa
Verloopstaat immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Inves-teringen	Desinves-teringen	Af-schrijving	Bijdragen van derden	31-12-2020
Bedragen x € 1.000						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.883	64	0	-310	0	10.637
Totaal	**10.883**	**64**	**0**	**-310**	**0**	**10.637**

Materiële vaste activa
Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978
In erfpacht	14.951	0
Totaal	**709.830**	**684.837**

Investeringen met een economisch nut

Verloopstaat Investeringen met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Herubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	81.384	-14.211	1.620	-2.246	0	0	0	66.547
Bedrijfsgebouwen	349.602	0	34.100	-264	-12.648	-873	0	369.917
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.956	0	54	0	-213	0	0	2.798
Machines, apparaten en installaties	6.509	0	1.127	-155	-1.455	0	0	6.026
Vervoersmiddelen	444	0	32	-1	-118	0	0	357
Overige materiële vaste activa	11.677	0	856	-517	-1.245	0	0	10.772
Totaal	**452.572**	**-14.211**	**37.790**	**-3.183**	**-15.678**	**-873**	**0**	**456.417**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Daarnaast is vanuit de post Grondexploitatieprojecten een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen :

- Investeringen in de onderwijshuisvesting, waaronder:
  - Briant College / De Ommezwaai (€ 7,8 miljoen),
  - Renovatie Mariëndaal (€ 8,4 miljoen),
  - Renovatie scholen Breezandpad (€ 4,8 miljoen).
- MFC De Salamander (€ 1,0 miljoen),
- Renovatie van de Schouwburg (€ 0,9 miljoen).

De belangrijkste onderhanden activa in 2020 betreffen het Museum Arnhem (€ 12,6 miljoen) en Zwembad Valkenhuizen (€ 9,2 miljoen).

Eind 2024 loopt het huurcontract van het stadskantoor af. Duidelijk is geworden dat het stadskantoor te groot is voor het aantal ambtenaren dat eind 2024 gehuisvest wordt. Er wordt overgegaan naar andere huisvesting. Bij het in gebruik nemen van het stadskantoor is destijds geïnvesteerd in een omvangrijk inbouwpakket wat eind 2024 nog niet geheel is afgeschreven. Op deze investeringen wordt daarom een schattingswijziging toegepast. De resterende boekwaarde per ultimo 2024 wordt versneld in 5 jaar afgeschreven. Het gaat om een jaarlijks bedrag van € 509.000.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Verloopstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	289	0	0	-289	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	129	0	0	-129	0	0	0	0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	157.435	0	7.464	0	-5.172	-11	0	159.715
Overige materiële vaste activa	8.434	0	390	0	-1.216	0	0	7.608
Totaal	**166.287**	**0**	**7.854**	**-418**	**-6.388**	**-11**	**0**	**167.323**

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (€ 6,8 miljoen).

Investeringen met een maatschappelijk nut

Verloopstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2019	Verloop					31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	
Bedragen x € 1.000							
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	52.980	-1.909	0	0	-2.874	0	48.197
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	12.998	1.909	8.930	0	-682	-212	22.943
Totaal	**65.978**	**0**	**8.930**	**0**	**-3.556**	**-212**	**71.139**

De materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels hiervoor zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren. In 2020 is een bedrag van € 1,9 miljoen geherrubriceerd
van de categorie vóór 2017 naar de categorie na 2017 als gevolg van extra verkregen inzicht bij het herinrichten van de activa-subadministratie in het nieuwe financiële pakket.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur (€ 2,7 miljoen),
- Openbare verlichting (€ 1,5 miljoen),
- Civiele kunstwerken (€ 1,6 miljoen),
- Bewegwijzering (€ 0,5 miljoen),
- Uitvoeringsprogramma wateroverlast (€ 0,5 miljoen).

In erfpacht

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
in erfpacht uitgegeven gronden	0	14.952	0	-1	0	0	0	14.951
Totaal	**0**	**14.952**	**0**	**-1**	**0**	**0**	**0**	**14.951**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Verhoging	Aflossing	
Bedragen x € 1.000				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	0	0	4.742
Leningen aan woningbouwcorporaties	12	0	-2	10
Overige langlopende leningen	66.971	3.697	-13.777	56.891
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.312	0	-136	9.176
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	2.387	0	-2.387	0
Totaal	**83.424**	**3.697**	**-16.302**	**70.819**

Specificatie kapitaalverstrekkingen deelnemingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	1
Totaal	**4.742**	**4.742**

Specificatie leningen woningbouwcorporaties

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Woningstichting Omnia	10	12
Totaal	**10**	**12**

Specificatie overige leningen u/g

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sportbedrijf Arnhem	10.260	10.263
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	10.023	11.208
Stichting MSA	6.149	8.040
Kredietbank Nederland	500	6.500
Stichting DrieGasthuizenGroep	6.563	6.945
Gelderse Hogeschool	3.762	4.965
Kunstbedrijf	1.899	2.234
Moscowa	2.104	2.250
Stichting Behouden Steden	2.035	2.235
Stichting Oostpool	1.714	1.833
Stichting Eusebius	1.432	1.500
Luxor	555	624
Rozet	483	559
Focus	638	669
Zwembad Klarenbeek	349	387
Diverse sport- en culturele instellingen	3.060	3.268
Leenbijstand BUIG	6.594	5.181
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.228	-1.691
Totaal	**56.891**	**66.971**

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vangnetuitkering	0	2.386
Regelingen werknemers (fiets)	0	1
Totaal	**0**	**2.387**

Voorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.823
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	**35.121**	**46.149**

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grondexploitatieprojecten	105.692	117.079
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-64.264	-62.604
Overig onderhanden werk	-6.633	-8.652
Voorzieningen overig onderhanden werk	0	0
Totaal	**34.795**	**45.823**

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Kosten	Bijdragen	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	117.079	-741	19.267	-29.913	0	105.692
Overig onderhanden werk	-8.652	-459	3.060	-582	0	-6.633
Totaal	**108.427**	**-1.200**	**22.327**	**-30.495**	**0**	**99.059**

Vanuit de post Grondexploitatieprojecten is een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen binnen de Materiële vaste activa. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Winst-neming	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000							
Schuytgraaf	47.083	0	1.310	8.413	-21.245	0	35.561
Arnhem Centraal	53.452	0	0	1.061	-192	0	54.321
Koningspley	1.725	0	40	95	-31	0	1.829
Presikhaaf	6.337	0	0	633	-143	0	6.827
Merwedestraat	3.280	0	0	101	-35	0	3.346
De Maten	7.015	0	0	295	-336	0	6.974
Saksen Weimar	-324	0	30	151	0	-94	-237
Centrum Zuid	-668	0	170	402	-38	0	-134
Wassenaarweg	-193	0	360	92	-495	0	-236
Oostelijk Centrum Gebied	5.292	0	0	388	-5.122	0	558
Zuidelijke binnenstad fase 1	-6.586	-741	2.300	1.354	-310	0	-3.983
Herhuisvesting Lorentz Lyceum	-131	0	0	131	0	0	0
ZB Coehoorn Noord	859	0	0	538	-266	0	1.131
Leidenweg	-63	0	1.180	224	-1.607	0	-266
Totaal	**117.079**	**-741**	**5.390**	**13.877**	**-29.819**	**-94**	**105.692**

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Arnhem Centraal	357	0	373	0	70	800
Malburgen	-6.643	0	423	-183	0	-6.403
Zuidelijke binnenstad	-59	0	29	29	0	-1
Presikhaaf	-605	0	446	-13	0	-172
Korenkwartier	-1.826	0	165	-30	62	-1.629
Overig	124	-459	1.624	120	-637	772
Totaal	**-8.652**	**-459**	**3.060**	**-77**	**-505**	**-6.633**

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd. Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Bedragen x € 1.000.000			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	143	37	181
Overige kosten	77	8	85
Plankosten en VTU	142	16	158
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	-361	-110	-471
Overige opbrengsten	-115	-3	-119
Subsidies / bijdragen	-43	-1	-44
Voorziening Grondbedrijf	-64		
Totaal opbrengsten	***-584***	***-114***	***-634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	5	55
Resultaat (op eindwaarde)	**41**	**-46**	**60**
Resultaat op contante waarde per 01-01-2021			**55**

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	**326**	**326**

Verklaring saldo gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubr.	Aankopen	Verkopen	
Bedragen x € 1.000					
Bovenleiding materiaal Trolley	326	0	0	0	326
Totaal	**326**	**0**	**0**	**0**	**326**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0
Overige vorderingen	25.218	25.716
Totaal	**44.302**	**46.467**

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Debiteuren publiekrechtelijk	2.284	7.201
Totaal	**2.284**	**7.201**

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	16.800	13.550
Totaal	**16.800**	**13.550**

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	12.086	2.216
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-384	-155
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	10.505	11.515
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-5.077	-6.397
Debiteuren privaatrechtelijk	8.510	6.436
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-1.462	-697
Overige vorderingen	1.040	12.798
Totaal	**25.218**	**25.716**

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Banksaldi	1.164	568
Kassaldi	57	108
Totaal	**1.221**	**676**

De vastgestelde jaarschijf 2020 van de MJPB 2020 - 2023 heeft een lastenniveau van € 759,8 miljoen (2019: € 727,6 miljoen). Op basis daarvan is een drempelwaarde bepaald voor buiten de schatkist aan te houden tegoeden van € 4,3 miljoen (2019: €4,2 miljoen) gemiddeld per kwartaal.

Gemiddeld saldo banken per kwartaal 2020

Kwartaal	Drempelbedrag 2020	Realisatie 2020	Over- / onderschrijding 2020
Bedragen x € 1.000,--			
1e kwartaal	4.270	1.631	-2.638
2e kwartaal	4.270	3.506	-763
3e kwartaal	4.270	1.123	-3.146
4e kwartaal	4.270	1.056	-3.213

In alle kwartalen heeft de gemeente ruim minder tegoeden aangehouden bij banken dan maximaal is toegestaan.

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen		
Vooruitbetaalde bedragen	32.741	25.376
Nog te ontvangen bedragen	20.266	0
BCF	34.442	33.340
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	906	732
Totaal	**88.355**	**59.448**

Verloopstaat Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubricering	Toevoegingen	Verminde-ringen	
Bedragen x € 1.000					
Vooruitbetaalde bedragen	25.376	0	33.261	25.376	33.261
BCF	33.340	-33.340	0	0	0
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	732	0	906	732	906
Totaal	**59.448**	**-33.340**	**34.167**	**26.108**	**34.167**

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Algemene reserve	31.028	37.218
Bestemmingsreserves	132.456	130.724
Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Totaal	**180.420**	**160.603**
Mutatie t.o.v. vorige jaar	19.817	9.826
Solvabiliteit	18,79%	17,23%

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Verloopstaat eigen vermogen

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmingsreserves	Totaal
Bedragen x € 1.000			
Saldo 01-01-2019	**41.738**	**109.039**	**150.777**
Gerealiseerde toevoegingen	23.049	60.758	83.807
Gerealiseerde onttrekkingen	27.569	39.073	66.642
Saldo 31-12-2019	**37.218**	**130.724**	**167.942**
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	-7.339	0	-7.339
Saldo 01-01-2020	**29.879**	**130.724**	**160.602**
Gerealiseerde toevoegingen	16.330	46.395	62.726
Gerealiseerde onttrekkingen	15.181	44.663	59.844
Saldo 31-12-2020	**31.028**	**132.456**	**163.483**
Gerealiseerd resultaat boekjaar	13.036	3.900	16.936
Saldo 01-01-2021	**44.064**	**136.356**	**180.419**
Mutaties 2020	**14.185**	**5.632**	**19.817**

Bestemmingsreserves (BR)

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de doelstellingen per reserve en de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:
· Bereikbaarheid,
· Onderwijs,
· Cultureel vastgoed,
· GRP-dekking kapitaallasten,
· ICT,
· Kapitaallasten.

Prog.	Omschrijving	31-12-2019	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2020
Bedragen x € 1.000					
S00	Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271
S00	Raad	12	0	0	12
S00	Fractie-ondersteuning	21	0	0	21
S02	Buitengewoon Beter	2.198	0	-417	1.781
S02	Bereikbaarheid	3.708	6.889	-6.234	4.364
S02	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.490	1.044	-668	4.866
S03	Sociaal Economisch Fonds	609	134	-288	455
S03	Evenementen	306	114	-13	408
S04	Onderwijs	21.866	8.101	-5.865	24.103
S05	Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	0	368
S05	Beeldende en Monumentale Kunst	64	31	0	95
S05	Cultureel Vastgoed	12.319	190	-313	12.196
S12	Groenfonds	646	187	-123	710
S06	Participatie	492	0	-112	380
S08	Maatschappelijke opvang	179	0	0	179
Div.	Wijkfondsen	275	103	-19	359
S07	Pakketmaatregelen WMO	23	0	-23	0
S08	Beschermd en Weerbaar	3.573	0	-1.410	2.163
S07	Burgerinitiatieven sociaal Domein	538	0	-173	365
S06	Jongerenperspectieffonds	1.246	0	0	1.246
S06	Werk-Investeringsfonds	2.461	0	-549	1.912
S08	Inburgering, integratie en asiel	1.379	361	-571	1.169
S07	WMO, Jeugdzorg	3.179	200	-1.899	1.480
S07	Transformatie Zorgbudget	0	521	-133	388
S07	Noodfonds	1.909	0	-1.110	799
S09	Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	390	0	-290	100
S12	Huishoudelijk afval	385	0	-385	0
S11	Klimaat en energie	1.613	495	-826	1.282
S11	Duurzaamheidsleningen	412	0	-49	363
S11	Revolverend fonds (duurzaam)	703	0	-23	680
S11	Duurzaam Arnhem	10.422	2.100	-2.785	9.736
S11	Omgevingslawaai	412	0	0	412
S11	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
S11	Grondexploitatie	12.562	2.185	0	14.747
S11	Voorstudies	283	0	-21	262
S11	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
S08	Herstructurering OGGz	456	0	0	0
S11	Zuidelijke Binnenstad	4.505	0	-100	4.405
S12	Volkshuisvesting	535	43	-67	511
S12	Startersleningen	1.514	62	-50	1.526

S12	Stimulering woningbouw	432	0	-300	132
S11	Vastgoed	2.795	4.201	-3.723	3.273
Div	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	9.988	12.904	-10.048	12.845
S00	Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	131	0	233
S00	Bedrijfsvoering	6.481	3.447	-5.816	4.112
S00	Solvabiliteit	0	2.949	0	2.949
S00	ICT	125	0	-55	70
S00	Kapitaallasten	9.508	0	-205	9.303
	Totaal Bestemmingsreserves (BR)	**130.724**	**46.395**	**-44.663**	**132.000**
	Algemene reserve	37.218	16.330	-22.521	31.028
	Totaal Algemene Reserve (AR)	**37.218**	**16.330**	**-22.521**	**31.028**
	Totaal Reserves (AR en BR)	**167.942**	**62.726**	**-67.184**	**163.028**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam **BR Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling (S00)**

Doel Deze bestemmingreserve dient ter egalisatie van de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012.

Naam **BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**

Doel In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter de rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken, zonder zich eerst over de 'Wie-betaalt- waarvan" vraag te hoeven buigen.

Naam **BR Raad (S00)**

Doel Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.

Naam **BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**

Doel Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).
In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).

Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie. De verzelfstandigingen van MSSA, het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het budgetadviescentrum, de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie en de sociale wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het is onvermijdelijk dat er hierbij frictiekosten zullen ontstaan. Voorgesteld wordt om specifiek voor deze kosten in 2016 een bestemmingsreserve in te stellen, waaruit de toekomstige kosten vervolgens gedekt kunnen worden.

Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	Een belangrijke doelstelling is naast een robuuste begroting en buffers voor risico's ook het streven naar een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt structureel gespaard in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.

Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.

Naam	**BR ICT (S00)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Eemn deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).

Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen. Daarnaast is ultimo 2013 de BR Fietspaden voormalig recreatieschap Veluwe (€ 183.000) binnen deze bestemmingsreserve geïntegreerd. De gemeente Arnhem heeft namelijk van de Recreatiegemeenschap Veluwe 8,9 km fietspad overgenomen (raadsbesluit 27-9-2010). De reserve diende voor het op niveau brengen en gedurende een aantal jaren houden van de betreffende fietspaden.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	In het Raadsbesluit van 30 september 2013 heeft de raad ingestemd met het doteren van de onderuitputting kapitaallasten onderwijs en overige onderwijshuisvestingsbudgetten aan de bestemmingsreserve speciaal onderwijs. Deze dotaties zijn daar de uitvoering van. Huur en pacht speciaal onderwijs betreft de huurbudgetten die voorheen voor (V)SO de Radar (tegenwoordig Briant college) gereserveerd waren. De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs. Per 1 januari 2015 is de bestemmingsreserve ""Kapitaallasten onderwijs"" samengevoegd met de bestemmingsreserve ""Onderwijs"", tot één Bestemmingreserve ""Onderwijs"". Dit geeft flexibiliteit. Vrijvallende onderwijsmiddelen kunnen dan bijvoorbeeld in deze reserve worden geboekt en het wordt mogelijk om gelden voor het speciaal onderwijs die in de betreffende jaarschijf nog niet nodig zijn voor bovengenoemde projecten, eventueel in te zetten voor bijvoorbeeld het primair onderwijs. Onderwijsprojecten kunnen hierdoor de komende jaren worden gerealiseerd zonder dat het extra geld kost. Verder moet rekening worden gehouden dat met ingang van 2017 kapitaallasten structureel worden overgedragen aan de schoolbesturen, onder voorbehoud van hun medewerking. Deze overdracht zal dan gefinancierd worden vanuit deze nieuwe bestemmingsreserve.

Naam	**BR Beeldende en Monumentale kunst (S05)**
Doel	Op 4 juli 2011 heeft de gemeenteraad het besluit genomen om maximaal € 93.000 te reserveren voor een projectaanvraag voor een cultureel bruggenbouwer voor de Arnhemse beeldende kunstsector. Ook heeft de raad besloten dit bedrag te dekken uit de bestemmingsreserve voor beeldende kunst en vormgeving. Het bedrag van € 93.000 is over meerdere jaren te besteden (2013-2016). Ook is deze reserve bedoeld voor het dekken van projecten in het kader van de meerjarige 1%-regeling. Daarnaast dient deze reserve ter finaciering van de uitvoering van gemeentelijke projecten op het gebied van kunst in openbare ruimte. Dotaties aan deze reserve komen voort uit eventuele onderbesteding op het budget voor monumentale kunsten. Projecten in de opnbare ruimte kennen een andere dynamiek dan de gemeentelijke begrotingscyclus. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Beeldbepalende culturele manifestaties (S05)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van beeldbepalende culturele evenementen. Dit betreft hoogwaardige mode-evenementen en Sonsbeek Internationaal conform raadsbesluit 29-09-2014. Bij het jaarverslag 2014 is ingestemd met het hernoemen van de oorspronkelijk naam BR Kunstmanifestaties in BR Beelbepalende culturele manifestaties.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	Onder de BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) worden 4 projecten verstaan: een filmtheater in de Zuidelijke binnenstad: Focus Filmhuis Arnhem (1), uitbreiding van het museum aan de Utrechtseweg: Museum Arnhem (2), onderhoud schouwburg Arnhem (3) en verbouw en uitbreiding Musis Sacrum (4). Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan de reserve. De voeding van de reserve wordt ingezet ter dekking van de exploitatietekorten van de projecten die onderdeel uitmaken van Cultureel Vastgoed.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse risico's op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de WWB en het bereiken van de doelstellingen. De risico's die afgedekt worden door de reserve zijn: A. In 2015 wordt nieuwe wetgeving ingevoerd, waarbij de doelgroep die door de gemeente gereintegreerd moet worden, wordt uitgebreid (Wajong en WSW). Met de invoering van de nieuwe wet zijn in de jaren 2014 en 2015 waarschijnlijk invoeringskosten gemoeid, die niet uit het Participatiebudget kunnen worden gedekt. B. De door het Rijk verstrekte budgetten voor reintegratie zijn de afgelopen jaren sterk teruggelopen. Tegelijkertijd blijft verhoogde inzet op participatie en re-integratie nodig om de doelstellingen te realiseren. Dit belang wordt versterkt door de recessie. C. niet nominatief te verantwoorden kosten m.b.t. re-integratie: Bij besteding van het Participatiebudget is een groot knelpunt dat niet direct tot personen te herleiden kosten hieruit niet mogen worden betaald. Deze kosten komen ten laste van de reserve. D. risicobeheersing: Voor de declaratie van het Participatiebudget geldt een foutmarge van 0%. Niet te declareren kosten van reintegratie komen ten laste van de gemeente. Dekking is mogelijk binnen deze reserve. De omvang van het mogelijke risico is moeilijk in te schatten.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Afspraak 1.1 coalitie-akkoord 2018-2022: Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat de gemeente mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast wil de gemeente gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. Gemeente Arnhem richt een Werk-Investeringsfonds in van € 2,5 miljoen om deze mensen naar werk toe te begeleiden. de resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Jongerenperspectieffonds (S06)**
Doel	Uit dit Revolverend Fonds reserve wordt voor jongvolwassenen met schulden de oninbaarheid en een deel van de uitvoeringskosten van externe partijen betaald.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	Ingesteld door coalitiepartijen bij de MJPB 2020-2023 om extra middelen voor de zorg beschikbaar te maken.

Naam	**BR Pakketmaatregelen Wmo (S07)**
Doel	Tot nu toe ontbreken (op lokaal niveau) de middelen om de verdere invoeringsopgaven (transitie / transformatie) van de jeugdzorg en de wmo te begeleiden. Het betreft hier dan de dekking van de extra kosten zoals projecten, extern advies, pilots en dergelijke. In lijn met eerdere besluitvorming door de Raad wordt voorgesteld het (restant)saldo van deze reserve hiervoor aan te wenden en beschikbaar te stellen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord (afspraak Z2) op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake de toegang tot het Noodfonds. Het Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonfds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). DeBR Burgerinitiatieven sociaal domein is bedoeld voor het stimuleren en organiseren van activiteiten door inwoners/en of organisaties die zich richten op het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoners van Arnhem.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De zorgmaatregelen zoals voorgesteld in de Perspectiefnota 20-23 kennen een inherent risico eventuele nadelen op de voorgestelde zorgmaatregelen kunnen verrekend worden met deze reserve.

Naam	**BR Noodfonds (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de Raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake te toegang tot het Noodfonds. De Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). De BR Noodfonds is bedoeld voor het handhaven van het zorgniveau met betrekking tot Jeugd en Wmo. Het primaire doel is daarmee het borgen van de zorg(continuïteit) van klanttrajecten. Het is niet bedoeld voor correcties op tarieven of om problemen met betrekking tot de bedrijfsvoering van organisaties op te lossen.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de wetcode huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar. In de Regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, die in de tweede helft van 2014 door de 19 gemeenteraden is vastgesteld, is afgesproken dat Arnhem de besteding van de regiomiddelen op hoofdlijnen aan de regiogemeenten voorlegt. Tussen 2015 en 2018 wordt gefaseerd een nieuw landelijk verdeelmodel voor de Decentralisatie-Uitkering (DU) Vrouwenopvang ingevoerd. Dit houdt voor de regio Arnhem/Achterhoek een afname in van de DU. Arnhem is als centrumgemeente ontvanger van de DU. Arnhem wil de bestemmingsreserve reserveren voor het afdekken van de risico's die de taakstelling in verband met de afname van de DU met zich meebrengt.

Naam	**BR Herstructurering OGGz (S08)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld per 31-12-2010 en dient ter dekking voor de in het Masterplan Herstructurering MO/OGGZ/VZ nader te specificeren acties en maatregelen voor de realisatie van een structurele bezuiniging op dit beleidsveld vanaf 2012. Deze bestemmingsreserve wordt aangehouden vanwege de opdracht van de Raad dat geen gezinnen (met kinderen) op straat komen staan ook al hebben ze op basis van de bestaande afspraken geen toegang tot de reguliere maatschappelijke opvang en ontbreekt het perspectief op reguliere huisvesting in het kader van de woningwet. Om in incidentele gevallen te kunnen voorzien in maatwerkoplossingen of investering in tijdelijke voorzieningen is de instandhouding en inzet van deze bestemmingsreserve noodzakelijk.

Naam	**BR Maatschappelijke opvang (S08)**
Doel	Deze reserve wordt vanaf 2012, in het kader van de herstructurering van de MO-OGGZ-VZ ingezet. Een belangrijk deel van de risico's en de knelpunten die zich in eerdere jaren hebben voorgedaan bij de uitvoering van het masterplan Minder Opvang Beter Leven, zijn afgedekt door een beroep te doen op de BR Herstructering OGGz, BR Beschermd en weerbaar en BR pakketmaatregelen Wmo. Een aantal van de risico's en knelpunten kunnen zich ook in 2017 en volgende jaren nog manifesteren, o.a. in de doorstroomvoorziening, crisisopvang of gezinsopvang.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering die in 2021 wordt voorzien, is de reserve ingesteld om het restant c.q. het niet-bestede deel van diverse nieuwe en bestaande geldmiddelen en budgetten die samenhangen met de opvang en integratie van asielzoekers en statushouders, te verzamelen en daarmee beschikbaar te hebben en te houden ten behoeve de integratie en inburgering van de huidige doelgroep. De reserve is bedoeld beschikbaar te blijven tot één jaar na de invoering van de nieuwe wet Inburgering.

Naam	**BR Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang (S09)**
Doel	Deze reserve is nodig om komende jaren de kwaliteit van toezicht en handhaving in de kinderopvang te kunnen continueren en waar nodig ook op een andere wijze te gaan organiseren.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergrondsafvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. De reserve is ingesteld bij Rb. 19 december 2011 en mag een maximum van € 900.000 gaan bedragen. *Uitbreiding doel 20-06-2018* De huidige doelstelling van de BR Vastgoed is: "deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen." Het voorstel is deze doelstelling uit te breiden met: "tevens dient deze BR ter egalisatie van de kosten van de (meerjarige) onderhoudsplannen van het vastgoed in eigendom van de gemeente". Met deze toevoeging krijgt de BR Vastgoed twee doelstellingen, namelijk noodzakelijk onderhoud en overschotten/ tekorten in vastgoed opvangen. Voorgesteld wordt het maximum van €900.000 uitsluitend van toepassing te laten zijn op de middelen die zijn bestemd voor het opvangen van onvoorziene tekorten. Het deel van de reserve dat is bestemd voor egalisatie van kosten voor noodzakelijk onderhoud is dan niet aan een maximum gebonden. In de toelichting op deze bestemmingsreserve zal steeds worden aangegeven voor welke doel de middelen zijn bestemd. Het aanvullende gedeelte van de BR komt in de plaats van de balansvoorziening "Voorziening ter egalisatie van kosten", omdat deze voorziening in combinatie met componentenbenadering die gehanteerd wordt voor de materiële vaste activa niet is toegestaan. Daarom wordt voorgesteld deze reserve aan te vullen met hetzelfde bedrag als waarmee de balansvoorziening per 31 december 2017 is vrijgevallen, namelijk € 2,1 miljoen. Hiermee kunnen de kosten voor onderhoud worden geëgaliseerd.

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	De reserve is bedoeld om uitgaven te dekken uit voorstudies voordat een initiatief tot een project is verheven. Op het moment dat het project daadwerkelijk tot uitvoering komt vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan terug in de reserve. In de begroting is een bedrag geraamd voor kosten van voorstudies. Afwijkingen ten opzichte van de raming worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	De duurzaamheidslening wordt verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking bij particuliere woningen. Uit de bestemmingsreserve worden de jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de duurzaamheidsleningen gedekt.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze reserve is bij raadsbesluit op 28 juni 2004 ingesteld. De reserve wordt ingezet om investeringen mogelijk te maken in gebieden, die dringend aan een impuls toe zijn, maar waarvoor geen middelen beschikbaar zijn. Tevens geldt voor particulieren met een perceel > 1500 M2 een herplantplicht voor bomen, die gekapt worden. Wanneer herplant niet mogelijk of wenselijk is, dient de waarde van de bomen gestort te worden in het Groenfonds. In het groenplan zijn een groot aantal projecten benoemd, die voor uitvoering in aanmerking komen. Wanneer er subsidies beschikbaar komen moeten er ook eigen middelen beschikbaar zijn (co-financiering).

Naam	**BR Huishoudelijk afval (S12)**
Doel	Deze reserve is ingesteld om niet begrote prijsontwikkelingen op te kunnen vangen en de kosten van specifieke projecten op het gebied van afvalstoffen af te dekken. Op dit moment loopt het project "omgekeerde afvalinzameling". De eerste jaren veroorzaakt dit project een exploitatietekort van € 700.000. Dit tekort wordt conform raadsbesluit (Rb 30-05-2012) gedekt uit de BR Huishoudelijk afval.

Naam	**BR Stimulering woningbouw (S12)**
Doel	De kredietcrisis heeft geleid tot een forse economische recessie, met grote gevolgen voor de vastgoedmarkt. Om de bouw-productie door te laten gaan op het gewenste niveau stimuleringsmaatregelen voorzien. Voor de dekking daarvan is deze reserve gevormd. De bedragen zijn vooral bedoeld voor projecten met prioriteit voor de gemeente alsmede die van groot belang zijn voor de stedelijke ontwikkeling en grootschalige herstructurering.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Naam	**BR Wijkfondsen (W1 t/m W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Toevoegingen	**Onttrekkingen**	
Bedragen x € 1.000				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.229	1.148	-2.410	8.966
Totaal	**10.229**			**8.966**

Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Vermeerderingen	**Verminderingen**	
Bedragen x € 1.000				
Pensioen wethouders	7.340	813	-207	7.946
Personele risico's	1.293	261	-1.166	388
Kunstbedrijf	1.214	70	-967	317
Spaarverlof	382	4	-70	315
Totaal	**10.229**	**1.148**	**-2.410**	**8.966**

Voorziening pensioen wethouders
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's
Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening Kunstbedrijf
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof
Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Obligo's aan het Rijk	**601**	**721**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Buitenlandse instellingen	65.000	65.000
Onderhandse leningen	**670.439**	**663.534**
Waarborgsommen	**126**	**144**
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	**2.898**	**2.987**
Totaal	**674.064**	**667.385**

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
BNG	388.936	30.000	-39.461	379.475
Nederlandse Waterschapsbank	46.635	0	-29	46.606
Provincie Noord-Brabant	120.000	0	0	120.000
Triodos Bank	30.000	0	0	30.000
Provincie Limburg	10.000	0	0	10.000
AFS	0	16.500	0	16.500
Overig	2.963	0	-106	2.857
Totaal	**598.534**	**46.500**	**-39.595**	**605.439**

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Deutsche Bank	65.000	0	0	65.000
Totaal	**65.000**	**0**	**0**	**65.000**

De totale rentelast voor het jaar 2020 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 12,8 miljoen (2019: € 13,2 miljoen).

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Banksaldi (schuld)	257	257
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	9.825	8.287
Schulden aan derden	4.532	1.007
Overige schulden	**14.410**	**9.294**
Totaal	**16.614**	**40.551**

Specificatie banksaldi (schuld)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	**257**	**257**

Specificatie overige schulden aan publiekrechtelijke lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	4.568	1.579
Loonheffing uitkeringen	0	1.668
Loonheffing salarissen	5.130	5.012
Vennootschapsbelasting	127	0
Overige publiekrechtelijke crediteuren	0	28
Totaal	**9.825**	**8.287**

Specificatie overige schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Privaatrechtelijke crediteuren	130	772
Diverse schulden	4.402	235
Totaal	**4.532**	**1.007**

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige vooruitontvangen bedragen	9.590	13.640
Verplichtingen	54.981	38.774
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Europese overheidslichamen	156	0
Het Rijk	15.274	533
Overige Nederlandse overheidslichamen	167	167
Totaal	**80.168**	**53.114**

Specificatie vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.632	4.498
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	4.018	983
Overige vooruitontvangen bedragen	940	8.159
Totaal	**9.590**	**13.640**

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)

Totaal	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Nog te betalen zorgkosten	19.387	18.387
Rente leningen	7.997	8.092
Nog te betalen aan De Connectie	2.598	734
BTW	1.711	0
Nog te betalen subsidies	1.291	0
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	0	139
Diversen	23.708	11.422
Totaal	**54.981**	**38.774**

Verloopoverzicht specifiek ontvangen voorschotten Rijk en Provincie (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
SiSa C11	0	620	111	509
SiSa C31	0	1.820	0	1.820
SiSa D8	167	6.656	5.771	1.052
SiSa E20	0	1.264	0	1.264
SiSa E50	0	809	0	809
SiSa G4	0	24.990	23.153	1.837
SiSa H10	0	3.438	20	3.418
Overige Rijk	533	4.888	533	4.888
Totaal	**700**	**44.485**	**29.588**	**15.597**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	5.160	3.834
Verplichtingen huurovereenkomsten	18.404	22.729
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	71.638	59.800
Totaal toekomstige verplichtingen	**95.202**	**86.363**

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie verplichtingen personeel

Omschrijving	31-12-2020		31-12-2019	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	*€*	*uren*	*€*
Verloftegoeden personeel	116	5.154	85	3.814
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		6		21

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-1-2008	30-6-2020	0	1.238
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	7.798	8.665
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2005	30-6-2020	0	1.229
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	7.702	8.558
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	HSA BV	1-4-2011	31-3-2021	1.173	1.428
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	684	751
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	121	146
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2024	278	359
Batavierenweg 25	BV Exploitatiemaatschappij Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	25
Hazenkamp 66	Brassa B.V.	1-2-2015	31-7-2021	54	84
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2023	91	129
Koningsweg 13C	Rijksgebouwendienst	1-1-2014	31-12-2021	30	30
Zeelandsingel 40		1-1-2017	31-12-2021	4	8
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	6	6
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	5	5
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	5	5
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	7	7
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	10
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	6	5
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	7	7
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	5-2-2022	6	12
Keizershof 9	Hoen Vastgoedbeheer	26-3-2019	31-3-2021	0	5
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2021	10	8
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2021	12	9
Olympus 11/Zeegsingel 2	Stichting Quadraam	1-1-1997	31-12-2026	370	0
Totaal				**18.404**	**22.729**

Specificatie toekomstige verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
SUEZ Recycling and Recovery Netherlands	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	juli-27	37.800	6.000
P1 Holding B.V.	Parkeergarages en straatparkeren	januari-17	december-22	5.950	8.600
Van der Horst aannemers	Valkenhuizen	augustus-19	december-21	1.413	7.700
Rots Bouw BV	Museum Arnhem	november-19	december-21	8.125	16.500
Attero BV	afvalverwerking	januari-20	december-24	16.800	21.000
Dostal Wegenbouw	afvalverwerking	juli-20	december-24	1.550	0
Totaal				**71.638**	**59.800**

Garantiestellingen

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie garantiebedragen geldleningen

Instelling	Garantie afgegeven voor	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Geldleningen coörporaties	872.479	968.151
St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Geldleningen organisaties en personen	94	123
Totaal		**872.573**	**968.274**

Naast bovengenoemde garantiebedragen geldleningen staat de gemeente garant voor hypothecaire leningen en leningen voor woningverbeteringen. Het maximale bedrag waarvoor de gemeente garant staat bedraagt €8,9 miljoen (2019: €8,9 miljoen)

Specificatie garantiebedragen uit borgstellingen

Instelling	Datum collegesbesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	13.000	13.500
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	53	60
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	54	58
St.Sportparken de Hoogkamp	8-11-2011	195	50	34	40
RKVV VDZ	10-7-2012	190	50	20	30
ABC Taxus	23-5-2006	68	50	0	2
Scalabor	31-10-2017	4.000	100	0	750
Spijkers en Spijkers B.V.	12-5-2015	75	100	60	68
Zeven B.V.	12-5-2015	75	100	75	75
Koningswerkplaats/ Omlab	12-5-2015	70	100	70	70
HCM Arnhem	14-5-2019	935	100	893	920
St. Quadraam	23-5-2017	13.350	100	13.016	13.350
Mondkapjesfabriek B.V.	23-4-2020	100	100	100	0
St. Sportpark Molenbeke	26-5-2020	250	100	250	0
De Voorwerkers	12-5-2020	25	100	25	0
Totaal				**27.650**	**28.923**

Gebeurtenissen na balansdatum

Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat we nog steeds leven met de gevolgen van COVID-19.
De gebeurtenissen na balansdatum die zich op dit gebied hebben voorgedaan geven geen aanleiding om aanpassing te doen in de cijfers per balansdatum. Eveneens hebben zij geen invloed op het inzicht dat deze jaarrekening geeft tot het moment van opstellen van deze jaarstukken.

Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

		Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
Omschrijving		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	10.607	19.049	8.442	12.862	20.372	7.511	13.515	19.220	5.705
T07	Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	415.223	415.223	0	439.381	439.381	5	449.997	449.992
T65	Arbeidsparticipatie	5.242	0	-5.242	6.090	420	-5.670	4.975	449	-4.526
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	89	89	0	78	74	-4	183	37	-146
T64	Begeleide participatie	32.921	0	-32.921	33.495	0	-33.495	34.850	1.003	-33.847
T75	Begraafplaatsen en crematoria	48	16	-32	48	16	-32	50	24	-26
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.874	0	-1.874	1.694	0	-1.694	1.471	284	-1.187
T064	Belastingen overig	5	381	376	5	381	376	2	-244	-246
T01	Bestuur	6.991	1.243	-5.747	7.914	2.184	-5.730	7.724	2.063	-5.661
T02	Burgerzaken	5.646	2.716	-2.930	5.522	2.293	-3.229	5.296	1.769	-3.527
T11	Crisisbeheersing en brandweer	12.064	1.207	-10.857	12.704	1.234	-11.471	12.555	1.471	-11.084
T55	Cultureel erfgoed	1.570	519	-1.051	1.474	546	-928	1.718	516	-1.202
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	17.135	5.289	-11.846	17.539	5.284	-12.255	17.862	4.822	-13.040
T24	Economische havens en waterwegen	646	474	-172	846	674	-172	1.168	978	-190
T31	Economische ontwikkeling	3.369	0	-3.369	3.082	137	-2.945	3.872	151	-3.721
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	2.218	894	-1.324	2.689	1.540	-1.149	2.369	1.128	-1.241
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	1.098	0	-1.098	1.692	0	-1.692	1.875	126	-1.749
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.018	1.612	-34.406	43.571	1.612	-41.959	42.573	1.891	-40.681
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	32.263	33.328	1.064	67.000	68.237	1.237	37.396	43.316	5.919
T63	Inkomensregelingen	127.937	110.922	-17.015	151.435	136.187	-15.248	152.182	142.184	-9.998
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	1.158	0	-1.158	6.613	7	-6.606	5.992	31	-5.961
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.992	-199	-7.191	6.593	4.179	-2.414	9.323	4.065	-5.258
T66	Maatwerkvoorziening WMO	-1.722	0	1.722	-1.137	50	1.187	793	23	-770
T56	Media	8.455	0	-8.455	8.536	0	-8.536	8.657	0	-8.657
T74	Milieubeheer	9.257	1.326	-7.931	10.591	1.874	-8.717	9.123	2.724	-6.399
T54	Musea	4.235	234	-4.001	4.395	234	-4.161	4.415	237	-4.177
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.148	1.701	-3.448	5.752	1.727	-4.025	6.893	2.001	-4.893
T42	Onderwijshuisvesting	12.809	1.345	-11.465	12.537	909	-11.628	12.323	970	-11.353
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	7.112	692	-6.420	8.154	692	-7.462	7.388	1.372	-6.016
T25	Openbaar vervoer	882	1.292	410	933	1.292	359	1.089	1.281	192
T12	Openbare orde en veiligheid	2.628	466	-2.162	3.718	538	-3.180	4.172	697	-3.475
T04	Overhead	84.467	34.645	-49.821	65.762	6.086	-59.676	73.868	5.994	-67.874
T08	Overige baten en lasten	12.115	49	-12.066	-84	0	84	878	589	-289
T062	OZB Niet-Woningen	0	28.706	28.706	0	28.706	28.706	1.068	29.732	28.664
T061	OZB Woningen	4.024	27.238	23.213	3.985	26.438	22.453	2.930	26.572	23.643
T22	Parkeren	6.900	6.982	82	7.392	3.437	-3.955	7.115	3.266	-3.849
T72	Riolering	12.765	16.864	4.098	12.517	16.864	4.347	12.390	16.435	4.045
T81	Ruimtelijke ordening	1.162	0	-1.162	1.444	99	-1.345	1.285	38	-1.247
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	5.306	60	-5.246	10.616	60	-10.556	8.897	279	-8.618
T52	Sportaccommodaties	1.795	2.002	207	1.988	2.509	520	2.476	2.696	219
T51	Sportbeleid en activering	10.583	0	-10.583	15.092	2.220	-12.872	15.732	3.563	-12.169
T05	Treasury	69	2.687	2.618	-831	2.017	2.848	-1.488	2.050	3.538
T09	Vennootschapsbelasting VpB	600	0	-600	600	0	-600	288	0	-288
T21	Verkeer en vervoer	14.384	495	-13.889	13.827	595	-13.232	14.358	1.725	-12.633
T71	Volksgezondheid	5.715	144	-5.571	6.201	149	-6.051	5.804	172	-5.632
T62	Wijkteams	4.094	0	-4.094	16.312	0	-16.312	16.309	0	-16.309
T83	Wonen en bouwen	6.739	4.612	-2.126	5.564	5.118	-446	5.847	4.773	-1.074
Subtotaal Stedelijke programma's		**525.413**	**724.299**	**198.886**	**596.807**	**786.369**	**189.562**	**579.566**	**782.471**	**202.905**

	Omschrijving	Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
		Lasten	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	6.511	201	-6.309	6.277	0	-6.277	7.149	0	-7.149
T65	Arbeidsparticipatie	8.537	0	-8.537	9.691	0	-9.692	8.595	58	-8.537
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T64	Begeleide participatie	4.452	0	-4.452	6.908	0	-6.908	5.574	0	-5.574
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T01	Bestuur	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T11	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	7	6	-1
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	156	0	-156	156	0	-156	231	0	-231
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	3.889	0	-3.889	3.592	0	-3.592	3.210	0	-3.210
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.139	0	-36.139	32.861	0	-32.861	29.272	0	-29.272
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T63	Inkomensregelingen	12.485	304	-12.181	11.684	446	-11.238	11.388	550	-10.838
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	43.530	7	-43.523	44.473	0	-44.473	46.005	0	-46.005
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.109	4.206	-35.903	39.513	0	-39.513	35.723	17	-35.705
T66	Maatwerkvoorziening WMO	6.645	50	-6.595	6.787	0	-6.787	4.862	0	-4.862
T56	Media	351	0	-351	354	0	-354	387	0	-387
T74	Milieubeheer	529	1.475	946	393	1.459	1.066	562	1.555	994
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	11.452	6.962	-4.490	12.564	7.826	-4.737	11.500	8.037	-3.463
T42	Onderwijshuisvesting	5.726	3.308	-2.419	6.077	3.352	-2.725	5.899	3.829	-2.070
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	4.254	0	-4.254	4.227	0	-4.227	3.392	62	-3.331
T12	Openbare orde en veiligheid	1.780	147	-1.632	1.673	40	-1.632	1.660	0	-1.660
T04	Overhead	37	0	-37	2.159	0	-2.159	630	0	-630
T08	Overige baten en lasten	0	0	0	-24	0	24	0	0	0
T22	Parkeren	3.031	7.655	4.623	2.917	8.324	5.407	2.709	8.121	5.412
T72	Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	11.914	0	-11.914	6.212	0	-6.212	8.232	70	-8.162
T52	Sportaccommodaties	1.355	1.753	398	1.733	1.783	50	2.257	1.920	-337
T51	Sportbeleid en activering	6.283	0	-6.283	5.359	0	-5.359	5.623	0	-5.623
T21	Verkeer en vervoer	8.297	56	-8.241	8.445	56	-8.389	8.438	74	-8.365
T71	Volksgezondheid	572	362	-210	737	474	-263	534	415	-119
T62	Wijkteams	16.359	18	-16.342	4.202	18	-4.185	3.973	12	-3.961
T83	Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal Wijk programma's		**234.394**	**26.503**	**-207.891**	**218.970**	**23.778**	**-195.192**	**207.816**	**24.728**	**-183.088**
Totaal		**759.807**	**750.124**	**-9.682**	**815.777**	**810.148**	**-5.629**	**787.382**	**807.199**	**19.817**

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari 2021

JenV	A5	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: A5/02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A5/03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A5/04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering en extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering en extremisme;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.

			5	Preventie-activiteiten gericht op specifieke kwetsbare doelgroepen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			6	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, extremisme en terrorisme.	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/08*				
				Nee	Ja				
JenV	**A6**	**Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)** Gemeenten		Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A6/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/02*	Totale cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/04*		
				€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/05*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project aangeven *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/06*	Toelichting op niet-afgeronde projecten en afwijking t.o.v. de toekenning – Bij afwijkingen is afstemming met ministerie verplicht. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/07*			
			1	Project BOTOC	Nee	In 2020 werden voorbereidingen voor dit project vanuit de bestaande organisatie gedaan.			
FIN	**B1**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten		Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen *Aard controle R* *Indicator: B1/01*	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/03*	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/06*
				0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee

BZK	C1	**Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik** Gemeenten	Totaal ontvangen bedrag beschikking *Aard controle R* *Indicator: C1/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/02*				
			€ 477.000	Nee				
			Projectnaam/nummer per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/03*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C1/04*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/05*	Besteding (jaar T) aan afwijkingen. Alleen invullen bij akkoord ministerie. *Aard controle R* *Indicator: C1/06*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578	Ja			
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/07*	Cumulatieve totale bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/09*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/10*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578		Nee		
BZK	C10	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige *Aard controle R* *Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle R* *Indicator: C10/05*	
		1	€ 51.914	€ 51.914	Nee	Nee	project lopende	
		2						

BZK	C11	**Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen** Gemeente Arnhem	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/03*				
			€ 110.890	€ 110.890	Nee				
BZK	C30	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde** Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C30/01*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/02*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/03*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-readygemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/04*	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) Indicator 06 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/05*	Eventuele toelichting op niet **volgens plan/aanvraag uitgevoerde** projecten Verplicht als bij indicator 05 'Nee' is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/06*
			€ 0	€ 0	0	0	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/07*						
			Nee						
BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0		Nee		

OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	
			€ 3.447.959	€ 2.017.173	€ 494.008	€ 354.631	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	
OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/04*	
			€ 1.525.358	€ 1.533.668	€ 0	€ 0	
OCW	**D11**	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*		
			€ 0	€ 0	Nee		

OCW	D12	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*				
			€ 0		Nee				
OCW	D12A	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*	
		1	2019.003.01	€ 0	€ 0	€ 0	€ 32.795	€ 0	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*	
		1	2019.003.01	€ 13.685	€ 19.110	€ 0		Ja	

IenW	**E13**	**Slimme laadpleinen** **Toekenningsbeschikking** Gemeenten en provincies	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E13/02*	Project afgerond in (jaar T) (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/05*	
			1 NEMIA Realisatie slim laadplein Gildemeestersplein	€ 5.554	Nee	Nee	Project loopt	
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/05*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeenteeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 107.233.052	€ 1.703.868	€ 5.604.291	€ 32.291	€ 281.942	€ 467
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/12*
			€ 966.933	€ 58.152	€ 1.061	€ 1.439.615	€ 0	Ja

SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) uitvoerings- en onderzoekskosten artikel 56, eerste en tweede lid, Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 34.500	€ 10.806	€ 175.485	€ 0	€ 0	€ 0
			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*					
			Ja					

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr							
				Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 15.915.801	€ 56.550	€ 492.661	€ 0	€ 145
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 5.484.918	€ 1.496.053	€ 122.377	€ 14.014	€ 1.447
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 2.905.124	€ 292.468	€ 22.538	€ 613	€ 32
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020) *Aard controle R* *Indicator: G4/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	3.644	272	€ 239.694	Ja	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	1.234	217		Ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	984	50		Ja	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/12*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/16*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)					

VWS	H1	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*				
			24	25	€ 683.736				
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*					
			€ 4.711.722	€ 1.685.177					
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	€ 0	€ 567.645	€ 0	
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	€ 0	€ 0	€ 1.198.901	
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	€ 0	€ 0	€ 290.281	
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	€ 0	€ 0	€ 624.837	
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	€ 11.151	€ 0	€ 0	
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	€ 321.212	€ 0	€ 0	
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	€ 12.518	€ 0	€ 0	
				Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*			
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	12%			
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	25%			
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	6%			
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	13%			
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	0%			
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	7%			
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	0%			

VWS	H7	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicator: H7/03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/05*	
		1	Project veilig thuis	€ 0	€ 0	Ja	In dit jaar geen kosten gemaakt op dit project	
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*				
			Ja	Nee				
VWS	H7B	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** SiSa tussen medeoverheden	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/01*	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle R* *Indicator: H7B/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H7B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie. *Aard controle R* *Indicator: H7B/04*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/05*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/06*
		1	Project veilig thuis	060202 Gemeente Arnhem	€ 0	€ 0	Ja	Verantwoording door gemeente Apeldoorn
			Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*					
			Nee					

VWS	H8	**Regeling Sportakkoord**	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
VWS	H10	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/01*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/02*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H10/03*	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/04*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/05*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/06*
			Ja	Nee	Nee	Het bovenregionale plan wordt opgesteld en wordt verwacht in 2021 af te ronden. Dit geldt ook voor het strategisch vastgoedplan	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/12*
			€ 19.650	€ 19.650	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/17*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deel 4 Bijlagen

De volgende bijlagen zijn opgenomen:

Bijlage 1: Afkortingenlijst

Bijlage 2: Begrippenlijst

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GF - Gemeentefonds
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HHT - Huishoudelijkehulp toelage
HIC - High Impact Crime
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek
JTTG - Jongeren Toezicht Team Geitenkamp

K.
KPI - Kritische Prestatie Indicator
KVO - Keurmerk Veilig Ondernemen

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
PFO - Portefeuillehoudersoverleg
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGA - Persoonsgerichte Aanpak
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvA - Plan van Aanpak
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SO – speciaal onderwijs
SPUK - Specifieke uitkering stimulering sport
SROI - Social Return On Investment
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SW – Sociale Werkvoorziening

SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TOZO- Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandig Ondernemers

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VVE - Vereniging van Eigenaars
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wgs - Wet gemeenteljike schuldhulpverlening
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2020 als van de activa en passiva van de gemeente Arnhem op 31 december 2020 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2020.

- De balans per 31 december 2020.

- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017 met kenmerk 2016-01-00784 en het Controleprotocol WNT 2020. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Deloitte.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.500.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 BADO en het controleprotocol vastgesteld met het besluit d.d. 23 november 2017.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2020. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 8.500.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Deloitte.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties en het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controle-werkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Deloitte.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 20 april 2021

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Deloitte.

GEMEENTE Arnhem

Accountantsverslag 2020

Gemeente Arnhem

20 april 2021

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad van de
Gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Onderwerp
Accountantsverslag 2020

Datum
20 april 2021

Ons kenmerk
2104CF5303/ES

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem.

De jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en ons auditplan 2020, van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 10 mei 2021 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder Financiën, de concerncontroller en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Graag danken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020 gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2020	4
Inleiding	9
De financiële positie van uw gemeente	12
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	17
Interne beheersing	28
Overige aangelegenheden	31
Bijlagen	34

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Overall beeld opstel- en controleproces jaarrekening 2020

Inleiding

Wij starten dit accountantsverslag met een compliment aan het college en de ambtelijke organisatie, voor de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject.

Ondanks de lastige omstandigheden als gevolg van COVID-19, de implementatie van een nieuw financieel pakket en onverwachte uitval binnen het ambtelijk management is het college erin geslaagd een goed onderbouwde jaarrekening samen te stellen én verbeteringen in de financiële bedrijfsvoering te realiseren. Als opvolging van onze aanbevelingen uit de boardletter zien wij duidelijke verbeteringen in de onderbouwingen van de grondexploitaties en van de memoriaalboekingen.

Door een constructieve samenwerking en een frequente communicatie tussen onze organisaties zijn wij erin geslaagd onze controle conform de afgesproken planning af te ronden.

Dit betekent echter niet dat er geen verbeteringen meer mogelijk en nodig zijn. Deze aandachtspunten worden in de zomer tijdens een gedetailleerde evaluatie tussen de ambtelijke organisatie en Deloitte besproken, en worden vertaald in concrete werkafspraken voor de jaarrekening 2021. De leerpunten worden daarmee ondergebracht in de planning voor de komende jaarrekening, waarbij wij opnieuw samen bekijken hoe wij op de meest effectieve en efficiënte wijze met elkaar kunnen samenwerken.

In het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2020 zien wij de volgende belangrijke bevindingen en mogelijkheden tot het verbeteren van uw interne beheersing:

Balansdossier

In 2020 is gestart met het implementeren van een softclose. Dit houdt in dat er gedurende het gehele jaar op vaste momenten controles worden uitgevoerd, om een betrouwbare administratie te waarborgen. Een concreet voorbeeld hiervan is het tussentijds opschonen van tussenrekeningen. In dit kader heeft de afdeling Financiën en Control een inventarisatie gemaakt van de verbeteringen die nog doorgevoerd moeten worden voor deze softclose.

Het implementeren van deze softclose draagt bij aan een betrouwbaardere informatievoorziening. Dit is een positieve ontwikkeling, waarbij wij het college adviseren te bewaken dat de onderkende verbeteringen op korte termijn worden doorgevoerd. Hierdoor kan er beter en gerichter worden bijgestuurd op basis van tussentijdse informatie.

Bij aanvang van de jaarrekening was de concept-jaarrekening 2020 met het onderliggende balansdossier grotendeels, maar nog niet volledig, gereed. Dit heeft niet geleid tot een vertraging in het uitvoeren van de werkzaamheden. Desalniettemin vragen wij het college de jaarstukken en het balansdossier volgend jaar geheel compleet te hebben bij de start van de controle.

Grondexploitatie

Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd. Wij zien dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post in de jaarrekening aanwezig is. Wij constateren dat de uitgangspunten plausibel zijn.

Sociaal domein

Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van de zorg in natura niet meer afhankelijk van de controle-verklaringen bij de productieverantwoordingen. Voor de PGB-bestedingen is dit nog niet het geval. Dit houdt verband met het niet krijgen van een goedkeurende verklaring van de SVB.

IT-audit

Uit onze IT-werkzaamheden op de belangrijkste financiële processen blijken nog tekortkomingen in de algemene IT-beheersmaatregelen. Deze zijn niet (in alle gevallen) adequaat ingeregeld. Hierdoor kunnen wij niet steunen op de geautomatiseerde controles. Evenmin kunnen wij uitgaan van de functiescheidingen binnen de geautomatiseerde systemen. Wij hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waaronder detailcontroles.

Het college onderkent het belang van het doorvoeren van een aantal noodzakelijke verbeteringen, en zet in op een groeipad, waarbij in de komende periode wordt toegegroeid naar het gewenste niveau. Een concreet voorbeeld hiervan is het coachingtraject rondom de beheersing van de IT-processen. Dit omvat mede de recente ontwikkelingen inzake het implementeren van de nieuwe financiële applicatie en het uitbesteden van het beheer aan de gemeenschappelijke regeling De Connectie.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. • Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 8,5 miljoen respectievelijk € 25,5 miljoen.	Slide 10
Financiële positie	• De exploitatie over 2020 laat een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen zien, ten opzichte van een begroot saldo van nihil. Het grootste verschil betreft de extra algemene uitkering vanuit het gemeentefonds (€ 10,6 miljoen voordelig). Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?' in uw jaarstukken 2020. • Het weerstandsvermogen bedraagt factor 1,0. De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van € 58,5 miljoen. Wij kwalificeren de financiële positie van de gemeente Arnhem op basis hiervan als voldoende.	Slide 13
Kwaliteit verslaggeving	• De jaarstukken en de daarbij gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voldoen aan de voorschriften voor verslaggeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), en zijn consistent toegepast ten opzichte van de begroting 2020. • De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien c.q. te rapporteren?).	Slide 18
Grondexploitatie	• De grondexploitaties zijn geactualiseerd en bijgesteld, en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en van de verwachte resultaten. • Uit de actualisatie ultimo 2020 van de nog te maken kosten en de nog te realiseren opbrengsten blijkt een verwacht tekort van in totaal € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen). Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor dit volledige tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Conform het BBV is er voor de complexen Schuytgraaf (€ 1,3 miljoen), zuidelijke binnenstad (€ 2,3 miljoen) en Leidenweg (€ 1,2 miljoen) tussentijds winst genomen in 2020. • Wij constateren dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post grondexploitatie aanwezig is. Tevens zien wij dat de uitgangspunten plausibel zijn. Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd.	Slide 19

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers	• Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd. Wij hebben hierbij vastgesteld dat de Tozo-uitkeringen (€ 26 miljoen) op de juiste wijze en rechtmatig zijn verstrekt. • Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld dat is geïmplementeerd en zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.	Slide 22
Sociaal domein	• Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, met als doel zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein – verstrekkingen in natura. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van zorg in natura (2020: € 148 miljoen) niet meer afhankelijk van de controleverklaringen bij de productieverantwoordingen. • De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft - evenals in voorgaande jaren - een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020. De totale PGB-bestedingen (€ 5,6 miljoen) zijn derhalve als onzeker aangemerkt.	Slide 22
Realiteitsgehalte begroting	• De realisatie van de cijfers in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap laat dit jaar forse afwijkingen zien. Het verschil tussen begroting en jaarrekening kan gedeeltelijk verklaard worden door de coronacrisis, die uiteraard niet was verwerkt in uw begroting 2020. • Wij adviseren u om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte van de begroting. Het verhogen hiervan komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellende vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.	Slide 23
Cyber-security	• Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot toegang tot WhatsApp, alsmede de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken duidelijk dat aandacht voor en het versterken van de cybersecurity noodzakelijk is. • Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer en het wachtwoordbeleid.	Slide 30

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Een bijzonder jaar door COVID-19

De controle van de jaarrekening 2020 is een bijzondere controle geweest, omdat zowel de opstellers van de jaarrekening als de controleurs daarvan rekening hebben moeten houden met de implicaties van COVID-19 op de realisatie over 2020 en op de financiële positie. Daarnaast vormt het afleggen van verantwoording over de rechtmatigheid van de financiële transacties voor decentrale overheden een belangrijk aspect van de jaarstukken en de daarin opgenomen bijlagen. Dit jaar zijn hierin nieuwe, dan wel verminderde, opbrengsten en lasten opgenomen, die samenhangen met nieuwe compenserende regelingen en met de effecten van COVID-19.

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2020 verstrekt

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en met ons auditplan 2020 van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle enkele fouten in de concept-jaarrekening geconstateerd, die zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Hierna resteren er geen materiële afwijkingen die van invloed zijn op het vermogen of het resultaat van de gemeente.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2020 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2020 zoals dit op 12 november 2020 door de raad als onderdeel van de begroting is vastgesteld.

De begrotingsoverschrijdingen op het niveau van de programma's zijn in de jaarrekening voldoende toegelicht en wegen daarom niet mee in ons oordeel.

Er is geen sprake van resterende controleverschillen (feitelijke afwijkingen c.q. fouten) ten aanzien van de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties.

Onzekerheden in de PGB-bestedingen en in de bestedingen zorg in natura

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft vanwege rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking verstrekt bij de verantwoordingen over 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Wij raden uw collega aan te onderzoeken met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen treft u aan in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

De onzekerheid van € 5,6 miljoen inzake de PGB-bestedingen valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Geen resterende controleverschillen met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle van de WNT-verantwoording geen afwijkingen geïdentificeerd.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2020. Los van deze opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Arnhem (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het bij de begroting door de raad vastgestelde toetsingskader 2020.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2020 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente.

Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting die is opgenomen in de jaarrekening 2020.

Wij hebben het door het management toegepaste proces voor de totstandkoming van de jaarrekening geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

SiSa-controle

De gemeente Arnhem kent in 2020 27 SiSa-regelingen (2019: 9). Dit is een stijging van 18 ten opzichte van 2019.

Wij hebben geen ongecorrigeerde controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) geconstateerd in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2020.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2020 uitgevoerd met de volgende toleranties:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 8,5 miljoen**.
- Voor onzekerheden bedraagt de tolerantie 3% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 25,5 miljoen**.
- Als rapportagetolerantie geldt een door de raad vastgesteld vast bedrag: **€ 8,5 miljoen**.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkeling vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2020 toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk en expliciet onderscheid tussen resultaatbepaling en -bestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Gemeenten mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren. De mutaties in het eigen vermogen vinden dus plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten over 2020 bedraagt € 19,8 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 2,9 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2020 circa € 16,9 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2020 circa 18,8% van het balanstotaal (2019: circa 17,2% van het balanstotaal). In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen per 1 januari	**135,6**	**151,2**	**150,8**	**160,6**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 2,0	0,5	17,1	2,9
Gerealiseerd resultaat	17,6	-/- 0,9	-/- 7,3	16,9
Gerealiseerde totaalsaldo baten en lasten	**15,6**	**-/- 0,4**	**9,8**	**19,8**
Eigen vermogen per 31 december	**151,2**	**150,8**	**160,6**	**180,4**

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten, plus of min de tussentijdse resultaat-bestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan de reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	807,2	
Totale lasten	-/- 787,4	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**19,8**
Af: stortingen in reserves	-/- 62,7	
Bij: onttrekkingen aan reserves	59,8	
Saldo mutaties reserves		-/- 2,9
Gerealiseerd resultaat		**16,9**

De exploitatie over 2020 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 19,8 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 5,6 miljoen. Dit is een voordeel van € 25,4 miljoen. Het saldo van de mutaties in de reserves is € 2,9 miljoen nadelig. Hiervoor was € 5,6 miljoen voordelig begroot.

In de programmaverantwoording zijn per programma de begroting 2020, de begroting 2020 na wijzigingen, en de rekening 2020 naast elkaar gezet. Vervolgens is het verschil tussen de begroting en de rekening berekend.

De belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting betreffen:

- Algemene uitkering Gemeentefonds: € 10,6 miljoen voordelig.
- Saldo tijdelijke overbrugging zelfstandig ondernemers: € 1,7 miljoen voordelig.
- Baten gebundelde uitkering: € 2,8 miljoen voordelig.
- Extra lasten door mutatie in bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (€ 2,4 miljoen), doordat de projecten pas worden uitgevoerd in 2021.

Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?', zoals opgenomen in de programmaverantwoording die is opgenomen in uw jaarstukken 2020.

In het hoofdstuk 'Belangrijkste bevindingen uit onze controle' gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

Saldo baten en lasten (in miljoen)

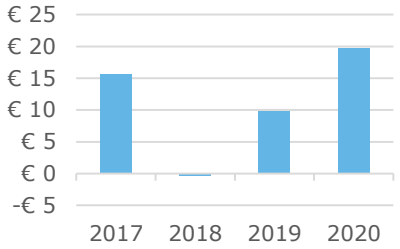

Mutaties in reserves (negatief is toevoeging aan de reserve) (in miljoen)

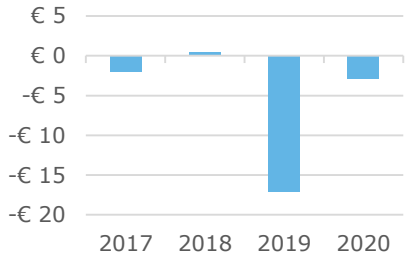

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

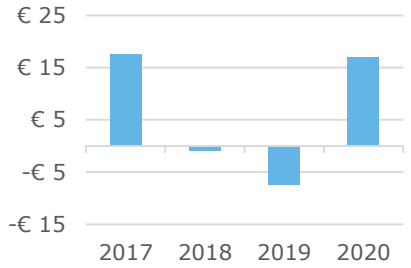

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Uw weerstandsvermogen is toegenomen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling hiervan verwijzen wij naar de paragraaf "Weerstands-vermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020) bedraagt € 60,5 miljoen (2019: € 44,2 miljoen). Er is dus sprake van een toename met circa 37% van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2020 ten opzichte van 2019. Deze toename wordt voornamelijk verklaard door de voorgestelde resultaatbestemming die wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

De inventarisatie van de risico's die in de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" van het jaarverslag is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij heeft het college een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van € 58,5 miljoen (2019: van € 37,7 miljoen). Ten opzichte van 2019 is er dus sprake van een grote stijging van de gekwantificeerde risico's (zie de toelichting).

De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is voldoende, gelet op de door het college onderkende risico's.

De ontwikkeling van de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit in de afgelopen jaren - waaruit blijkt dat het weerstandsvermogen eind 2020 boven de door de gemeenteraad - in de verordening financieel beleid en beheer - vastgestelde norm van 1,0 uitkomt, is als volgt weer te geven:

Weerstandsvermogen in relatie tot de norm

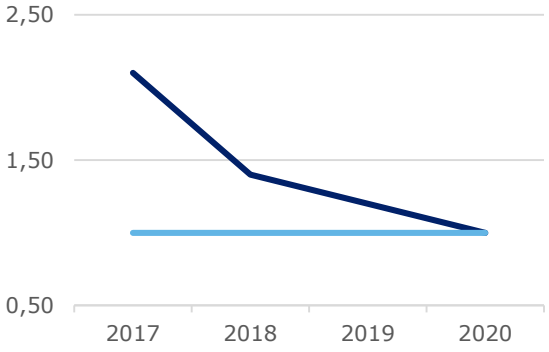

Voor meer gedetailleerde informatie over (de ontwikkeling van) uw weerstandspositie verwijzen wij u naar de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020.

Wij merken hierbij op dat – zoals hierboven schematisch is weergegeven – het weerstands-vermogen in de afgelopen jaren dichter bij de norm is gekomen. Anders dan vorig jaar maken de risico's die zijn gekoppeld aan de coronacrisis deel uit van de berekende benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

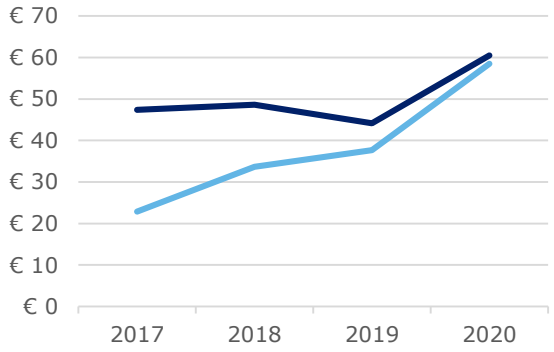

Daarnaast zijn belangrijke stijgers in het risicoprofiel: de risicoherijking wat betreft het gemeentefonds, algemene uitkeringen en beschermd wonen, het risico inkomensregelingen (BUIG), het maximale eigen risico en het risico rijksmiddelen jeugd.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Algemeen

Opstel- en controleproces

De jaarrekeningcontrole is in goede samenwerking met uw medewerkers verlopen, waarbij er continu afstemming heeft plaatsgevonden over de voortgang van het proces en de te zetten stappen. Ten opzichte van vorig jaar zien wij verbeteringen in dit proces, waardoor de controle efficiënter is verlopen.

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn vermeld in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening 2020. Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces voor significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2020 van uw gemeente bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en verplichte paragrafen) en de jaarrekening (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting, de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld en de SiSa-bijlage).

In de programmaverantwoording van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 moet de accountant werkzaamheden uitvoeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college in het jaarverslag, en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken, verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

Deze voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college.

Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorzieningen moet zijn.

Daarnaast is er een belangrijk schattingselement opgenomen in de toekomstige kosten en opbrengsten van de grondexploitatie.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controle-werkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet met als doel om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitatie). Wij willen uw medewerkers allereerst complimenteren met de verbeteringen die zijn aangebracht in het schattingsproces, door middel van het opstellen van een position paper voor het complex Schuytgraaf.

De risico's voor deze post zijn in essentie terug te brengen tot de zogenaamde 3 P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvraag?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in de jaarrekening 2020 en vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2020.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op een passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd, een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondexploitaties zijn door de organisatie voor de jaarrekening 2020 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd). Waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2020 is op basis hiervan € 64,2 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen (2019: € 62,6 miljoen), om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. De ontwikkeling van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) in de afgelopen jaren is als volgt weer te geven:

Voorziening grondbedrijf (in miljoen)

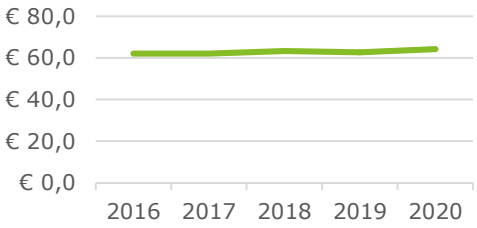

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf "Grondbeleid" (in het jaarverslag 2020), waar het college de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's heeft toegelicht.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De ontwikkeling in de boekwaarde van de totale grondexploitatie is als volgt weer te geven:

Totaal grexen
(boekwaarde in miljoen)

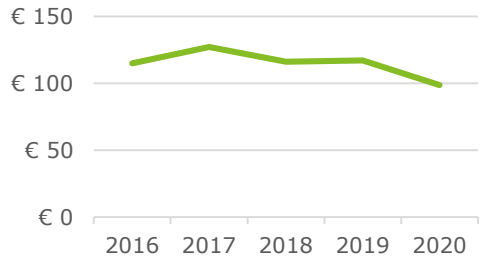

Winstneming op basis van POC-methode

Voor verschillende projecten wordt een positief resultaat verwacht op basis van de huidige uitgangspunten. Om deze reden wordt, overeenkomstig de voorschriften van het BBV, de winst genomen op basis van de POC-methode (percentage of completion). De tussentijdse winstneming bedraagt op totaalniveau € 5,3 miljoen.

Uit de figuren hiernaast blijkt een stijging in de nog te maken kosten en een daling in de nog te realiseren opbrengsten. In totaliteit verwacht het college een nadelig resultaat van circa € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen nadelig).

Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor het totale tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Daarnaast heeft u voor toekomstige risico's binnen de grondexploitatie in eerdere jaren een bestemmingsreserve gevormd. De omvang van deze bestemmingsreserve bedraagt per 31 december 2020 € 14,7 miljoen (2019: € 12,6 miljoen).

Doordat er tussentijds winst is genomen, leidt dit ertoe dat dit winstpotentieel niet meer is opgenomen in de toekomstige prognose. Het gevolg hiervan is dat het toekomstige resultaat van de grondexploitatie daalt.

De rekenrente voor de actualisatie van de grondexploitaties

De bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerde rekenrente is berekend op basis van de voorschriften van de Commissie BBV. Voor het grootste project, Schuytgraaf, wordt er een projectfinanciering gehanteerd, waarbij de toegerekende rente gebaseerd wordt op de daadwerkelijke betaalde rente over de leningen die zijn aangetrokken voor het project.

Schattingsonzekerheid

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties (met name Schuytgraaf) is sprake van een hoge schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst aanzienlijk afwijken van deze inschatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de langere looptijd (tot en met 2026) van het project Schuytgraaf. De onderkende schattingsonzekerheid heeft geen impact op ons oordeel, omdat deze op de juiste wijze is toegelicht in de jaarrekening.

Nog te maken kosten (in miljoen)

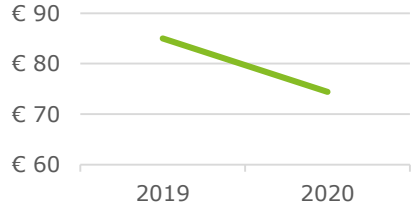

Nog te realiseren opbrengsten (in miljoen)

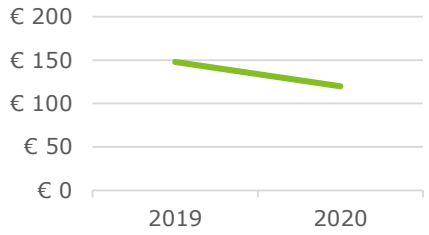

Resultaat (contante waarde in miljoen)

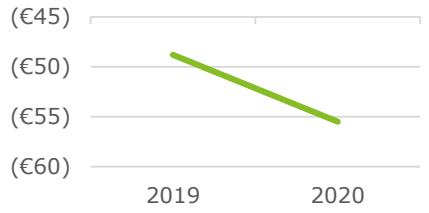

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Woondeal Arnhem - Nijmegen

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie en het vergroten van de plancapaciteit in aantallen nodig zijn. Gezien de toenemende woningtekorten en de complexiteit van de stedelijke vraagstukken, hebben het Ministerie van BZK, de gemeenten Arnhem en Nijmegen, de regio Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland op 4 maart 2020 een woondeal gesloten.

Deze woondeal biedt alle deelnemende partijen een platform voor het werken aan de woningbouw-opgaven. Daarnaast hebben wij begrepen dat de gemeente werkt aan aanvragen om in aanmerking te komen voor andere financiële regelingen van het Rijk, zoals het Volkshuisvestingsfonds, en is er een WBI-aanvraag in voorbereiding.

Toekomst grondexploitatie gemeente Arnhem

Wat betreft de korte termijn is er op verschillende plekken in de stad nog sprake van ontwikkelingen in de woningbouw. Op de middellange termijn (tot en met 2026) ontwikkelt de gemeente alleen nog Schuytgraaf en wat betreft de langere termijn is er op dit moment geen sprake van eigen woningbouwontwikkelingen. Voor de korte termijn heeft de gemeente Arnhem de programmering dus best goed op de rit, maar dat laat onverlet dat er voor de langere termijn een complex traject voor u ligt. Wij onderschrijven uw aandacht voor een tempoversnelling in de woningbouwproductie en voor het oplossen van de knelpunten en het verruimen van de toekomstige plancapaciteit.

COVID-19

Algemeen

COVID-19 heeft effecten op de gecontracteerde leveranciers en op de gesubsidieerde instellingen. Doordat er binnen de gemeente en de samenwerkende partijen op verschillende manieren is gewerkt, ófwel door de beperkende maatregelen van de Rijksoverheid, dan wel door een combinatie van factoren, komt het voor dat de prestaties voor bijvoorbeeld verstrekte subsidies niet of op uiteenlopende manieren zijn geleverd. Hierna gaan wij in op de belangrijkste aandachtspunten als gevolg van COVID-19.

Subsidieverstrekkingen

Bij de kaderstelling voor het subsidiebeleid zijn de kaders vanuit gemeenteraad gedelegeerd aan het college. In deze gevallen kan een college zelfstandig de kaders, dan wel de uitvoering binnen die kaders (b.v. op grond van een hardheidsclausule), aanpassen.

De gemeente Arnhem heeft in haar ‘Algemene subsidieverordening Arnhem 2016’ een hardheidsclausule opgenomen. Hierin is vermeld dat het college hier in bijzondere gevallen van kan afwijken. Dit houdt in dat, ondanks het feit dat de gesubsidieerde instellingen niet alle prestaties hebben geleverd, de subsidies op basis van de hardheidsclause kunnen worden vastgesteld, en dat ze daarmee als rechtmatig kunnen worden beschouwd.

Waardering vorderingen

De waardering van de diverse debiteurenposities binnen een decentrale overheid vraagt in het controlejaar 2020 extra aandacht. Dit geldt voor zowel de uitkeringsdebiteuren en de debiteuren als gevolg van belastingen/heffingen en vergunningen als voor de overige uitzettingen. De gemeente Arnhem heeft regelingen getroffen met ondernemers en burgers en er is uitstel verleend voor het betalen van bijvoorbeeld de huren.

Wij hebben de invorderingsrisico’s en daarmee de waardering van vorderingen beoordeeld. Het Rijk heeft in 2020 de portemonnee getrokken om de ondernemers, maar ook de culturele en de creatieve sector, te compenseren met diverse steunpakketten. Als gevolg hiervan zien wij geen grote mutaties in de oninbare vorderingen.

Zorgcontinuering en meerkosten

De rijksoverheid heeft een dringend beroep gedaan op gemeenten wat betreft het garanderen van de continuïteit van de zorg. Hierbij is geadviseerd om de niet-geleverde zorg, maar ook de meerkosten als gevolg van COVID-19 door te betalen. Tijdens de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat deze bedragen niet materieel zijn.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Tozo - identificatieplicht

Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de COVID-19-crisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd.

Een evidente en fundamentele eis, met het oog op het uitvoeren van de sociale zekerheid, is dat de uitkering terechtkomt bij degene die er recht op heeft. Het is derhalve essentieel om met zoveel mogelijk zekerheid vast te stellen dat de aanvrager tot de zogenaamde kring der rechthebbenden behoort. Belangrijk is daarbij dat de aanvrager is wie hij zegt dat hij is. Een aantal (grote) gemeenten, waaronder de gemeente Arnhem, heeft bij de Tozo de identiteit van de aanvrager vastgesteld via DigiD in combinatie met de Basisregistratie Personen (BRP).

Deze keuze is gemaakt omdat de Tozo onder hoge druk en in korte tijd moest worden verstrekt en vrijwel altijd op afstand en digitaal wordt aangevraagd. Volgens de regels in de Participatiewet (artikel 17, derde lid) dient het college de identiteit van aanvragers vast te stellen aan de hand van een geldig identiteitsbewijs, zoals een paspoort of identiteitskaart. Omdat de Tozo gebaseerd is op de Participatiewet, geldt deze eis hier ook voor.

De gemeente Arnhem heeft de identiteit van de aanvrager dus wel vastgesteld, maar dat is formeel niet volgens de regels van de Participatiewet gebeurd. In de afwegingen betreffende de risico's op misbruik en oneigenlijk gebruik is het risico op identiteitsfraude met de Tozo als gevolg van deze werkwijze door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid als laag ingeschat.

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft op 24 november 2020 dan ook aangegeven, gelet op de druk op de uitvoering en de genoemde afweging, dat het niet realistisch is om van gemeenten te verwachten dat zij dit formele gebrek herstellen. Voor Tozo 1, 2 en 3 (maart 2020 tot en met maart 2021) leidt dit niet tot een onrechtmatigheid.

Voor de toekomstige Tozo 4-aanvragen (april 2021 tot en met juni 2021) wordt de gemeenten wel gevraagd de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Tozo - Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O)

De gemeente Arnhem heeft een beleid vastgesteld inzake Misbruik en Oneigenlijk gebruik. Hierin gaat de gemeente onder andere in op de maatregelen die zij inregelt, waaronder de controle achteraf; bijvoorbeeld óf, en zo ja hoe, zij gebruikmaakt van het Inlichtingenbureau. Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld en geïmplementeerd dat zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.

De identificatie voor Tozo 1 tot en met 3 mag op basis van DigiD plaatsvinden in combinatie met de BRP of Suwinet. Voor Tozo 4 wordt de gemeenten wel gevraagd om de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Overige bevindingen

PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen en worden als onzeker aangemerkt. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Het is aan te bevelen dat uw college onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Conversie financieel pakket

De gemeente Arnhem is per 1 januari 2020 overgegaan van het financiële systeem Decade naar Unit 4 Financials. In onze boardletter 2020 hebben wij reeds gerapporteerd over onze bevindingen ten aanzien van deze conversie. Toen bleek dat er geen zichtbare controle is uitgevoerd op de crediteuren-stamgegevens (o.a. bankrekeningnummers) door De Connectie of door de gemeente Arnhem zelf. Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat de gemeente deze controle zelf heeft uitgevoerd. Hieruit bleken geen bevindingen.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Europese aanbestedingen

Gemeenten moeten opdrachten boven een jaarlijks door de Europese Commissie vast te stellen drempelwaarde Europees aanbesteden.

In het kader van de jaarrekeningcontrole is door de afdeling financiën en control een inkoopanalyse uitgevoerd, waarbij de organisatie op basis van de onderliggende contracten en de bij interne juristen ingewonnen adviezen heeft getoetst of over 2020 de Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn nageleefd.

Op basis van onze werkzaamheden - waarbij wij gebruik hebben gemaakt van de intern voorbereide analyses en de daarbij verzamelde documentatie - concluderen wij dat er dit jaar juridisch gezien een complexe inkoop heeft plaatsgevonden inzake de afvalinzameling. De gemeente Arnhem heeft in 2011 een Europese aanbestedingsprocedure voor de inzameling van het huishoudelijk afval doorlopen. Deze aanbestedingsprocedure heeft geleid tot een overeenkomst tussen de gemeente en de afvalinzamelaar voor de periode 2012 tot en met 2019. De overeenkomst kende geen verdere verlengingsmogelijkheden, zodat per 1 januari 2020 in beginsel een nieuwe overeenkomst had moeten ingaan.

Als gevolg van verschillende omstandigheden, waarbij zowel de marktvraag als de marktontwikkelingen en de coronacrisis een rol hebben gespeeld, heeft de gemeente Arnhem zich genoodzaakt gezien om 3 keer tijdelijk, en ter overbrugging naar een definitieve aanbesteding en gunning, nogmaals voor een periode van 6 maanden te verlengen.

De gemeente heeft deze inkoop juridisch laten toetsen. Hieruit blijkt dat de gemeente een tijdig en zorgvuldig proces heeft doorlopen. Ondanks het feit dat de inkoop groter is dan de Europese drempelwaarde en er niet Europees is aanbesteed, wordt deze inkoop als rechtmatig aangemerkt. Dit vanwege: de gemiddelde doorlooptijd van een aanbestedingsprocedure, de implementatietermijnen die afvalinzamelaars nodig hebben, de vertragingen als gevolg van COVID-19 en de onzekerheden door de invoering van Diftar.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2020, hebben wij ook de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen meeweegt in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit het hierna opgenomen diagram, is sprake van een begrotingsoverschrijding op de lasten bij een achttal programma's.

Verschil begrote en werkelijke lasten excl. mutaties reserves (in miljoen)

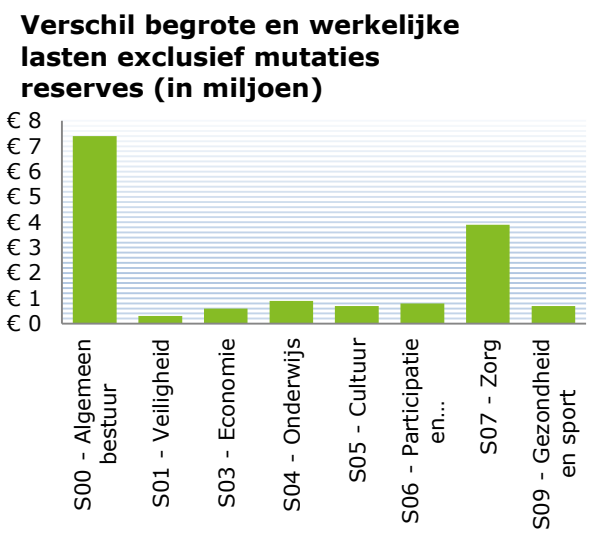

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse naar het onderdeel zoals opgenomen in de jaarrekening 2020. Op grond van deze analyse hebben wij geconstateerd dat deze overschrijdingen goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen, en daarmee niet mee hoeven mee te wegen in ons oordeel.

Op basis van de voornoemde analyse - waaruit blijkt dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid of gedekt zijn door direct met de lasten samenhangende baten - blijven de overschrijdingen onrechtmatig, maar wegen deze niet mee in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid 2020.

We zien op 2 programma's een afwijking boven € 3 miljoen, te weten: algemeen bestuur en zorg. Wij adviseren het college te onderzoeken of deze afwijkingen incidenteel of structureel zijn, en raden u aan de uitkomst hiervan door te vertalen naar de begroting 2022.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige verantwoordings- en rapportageverplichtingen

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2020 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien een aantal documenten aan het CBS aan te leveren. Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2020. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij hebben geconstateerd dat de SiSa-bijlage in 2020 is toegenomen met 18 regelingen. Dit heeft gezorgd voor extra inspanningen van de ambtelijke organisatie en voor meer werkzaamheden voor ons.

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien er een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Tijdens onze controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2020 niet meer bedragen dan € 201.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - als aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding.

In 2020 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Frauderisicoanalyse

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of het overtreden van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgen met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en het management daarbij hanteren, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de auditcommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

Wij hebben een concept-frauderisicoanalyse ontvangen. Deze is echter nog niet geformaliseerd en vastgesteld. Het is belangrijk de frauderisico-analyse jaarlijks te delen en te bespreken met de auditcommissie. Op deze wijze vormt het periodiek actualiseren ervan een zichtbaar en vast onderdeel van de interne-beheersingsomgeving, inclusief de communicatie hierover met het toezichthoudend orgaan.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Wij hebben onze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De accountantscontrole is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt. Naar aanleiding van onze controle hebben wij geen signalen verkregen voor (mogelijke) fraude in 2020 of 2021.

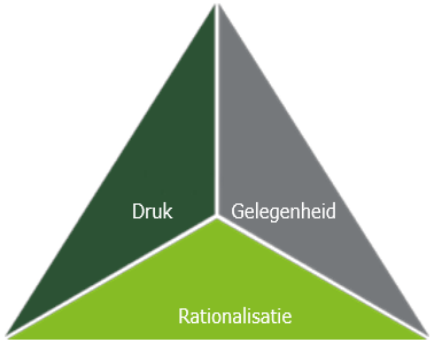

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

Boardletter 2020, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2020 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2020, d.d. 17 november 2020. In dit hoofdstuk geven wij een korte update ten opzichte de door ons opgestelde boardletter.

De gemeente Arnhem zet in op een doorontwikkeling van de interne beheersing

De gemeente heeft wat betreft de interne beheersing de weg omhoog gevonden. Zo wordt er continu geïnvesteerd in het duurzaam verbeteren van de financiële interne beheersing. Er worden bewuste keuzes gemaakt over het centraal of decentraal inrichten van beheersmaatregelen en over de koppeling met de verbijzonderde interne controle. Dit is ook van belang in het licht van de aanstaande verklaring van het college over rechtmatigheid die mogelijk met ingang van het jaar 2021 moet worden afgegeven.

Memoriaalboekingen

In onze boardletter hebben wij gerapporteerd over de zichtbare controle die door de senior financieel adviseur wordt verricht op de ingevoerde memoriaalboekingen. Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole vastgesteld dat deze controle voor het gehele jaar is uitgevoerd.

Wel benadrukken wij dat dit een repressieve handmatige maatregel betreft. Wij adviseren het college om vanaf 2021 gebruik te maken van geprogrammeerde controles, die afdwingen dat een memoriaalboeking pas wordt verwerkt nadat deze inhoudelijk is gecontroleerd door een tweede onafhankelijke medewerker.

Grondexploitatie

Wij willen u een groot compliment geven voor de verbeteringen in het zichtbaar vastleggen van het schattingsproces. Tijdens de interim-controle werd door ons vastgesteld dat er gestart was met het gestructureerd vastleggen van het schattingsproces rondom de grondexploitatie Schuytgraaf. Wij hebben in het kader van de jaarrekeningcontrole het definitieve position paper beoordeeld en konden vaststellen dat dit voldoende diepgang had om de schattingen te onderbouwen. Wij hebben met u afgesproken dat voor 2021, behalve voor Schuytgraaf, ook voor de nieuwe en voor een aantal bestaande projecten een position paper zal worden opgesteld.

Sociaal domein

Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en de kwantiteit van de geleverde zorg. Een goede ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein – zorg in natura. Wat betreft de jaarrekening 2020 is uw gemeente niet meer afhankelijk geweest van de controleverklaringen van de zorgaanbieders.

Het is aan te bevelen dat uw gemeente op korte termijn ook onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen op een kostenefficiënte wijze de interne beheersing van en interne controle op de PGB-bestedingen nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

IT-audit

Vanaf 2017 heeft uw gemeente diverse bedrijfsprocessen en onderliggende IT-systemen ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling De Connectie. Gezien de toenemende digitalisering, en met het oog op het belang van een continue betrouwbare informatieverwerking en –voorziening, is het belangrijk dat de belangrijkste verbeterpunten (o.a. rechtenbeheer) met de nodige urgentie worden geïmplementeerd. Uw gemeente pakt dit op in samenwerking met met De Connectie.

Als onderdeel hiervan is afgesproken dat De Connectie een groeipad aflegt om een zogenoemde "ISAE 3402 Type II-verklaring" te kunnen overleggen. Met deze verklaring legt De Connectie verantwoording af aan de gemeente over de betrouwbaarheid van de algemene IT-beheersings-maatregelen. Dit groeipad heeft echter een significante vertraging opgelopen, zodat het voor de gemeente Arnhem niet duidelijk is of de algemene IT-beheersmaatregelen wel of niet werken, dan wel of de eerdere IT-bevindingen op een adequate wijze door De Connectie zijn opgevolgd.

Naast de verantwoordelijkheden inzake De Connectie heeft de gemeente Arnhem ook haar eigen verantwoordelijkheden wat betreft het toekennen en monitoren van gebruikersrechten. Teneinde invulling te geven aan deze verantwoordelijkheid en aan de bijbehorende interne-controlemaatregelen is uw gemeente voornemens een concreet actieplan op te stellen, waarin uiteengezet wordt welke stappen gezet zullen worden om het opvolgen hiervan te realiseren.

Cybersecurity

Het college van de gemeente Arnhem heeft in november 2018 het Strategisch Informatiebeleid vastgesteld, dat gebaseerd is op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Hierin zijn de kaders voor de rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van beveiliging vastgelegd. Dit vormt de basis voor het realiseren van een betrouwbare gegevensverwerking.

U dient cybersecurityrisico's op een efficiënte wijze te managen, om te voorkomen dat deze uw organisatie hinderen in het behalen van haar doelstellingen. Deze risico's zijn steeds belangrijker, ook voor de jaarrekeningcontrole. Tijdens onze controle benaderen wij uw organisatie kritisch ten aanzien van: het identificeren van cyberrisico's, de feitelijke beschermingsmaatregelen tegen cyberrisico's, het identificeren van feitelijke cyberincidenten, de feitelijke reactie wanneer zich cyberincidenten voordoen, en het efficiënte en effectieve herstel indien gegevens en systemen schade hebben opgelopen.

Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot de toegang tot WhatsApp en de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken des te meer duidelijk dat de aandacht voor en versterking van cybersecurity nodig is. Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer, het wachtwoordbeleid en de op te zetten procedures voor incident respons.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden, bepaalde vereiste communicaties en actualiteiten

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

Wij hebben bij het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen opgevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving. Daarnaast hebben wij van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij het uitvoeren van onze controle. Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Overzicht bestede uren

Hiernaast hebben wij de begrote en de gerealiseerde uren weergegeven. De overschrijding van het aantal begrote uren wordt veroorzaakt door de aanvullende werkzaamheden als gevolg van COVID-19. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: de Tozo-uitkeringen, de omzetgaranties voor zorgaanbieders, etc. Daarnaast is in 2020 bovendien het aantal SiSa-regelingen verdrievoudigd. Voor deze werkzaamheden was reeds een PM-post opgenomen in het auditplan.

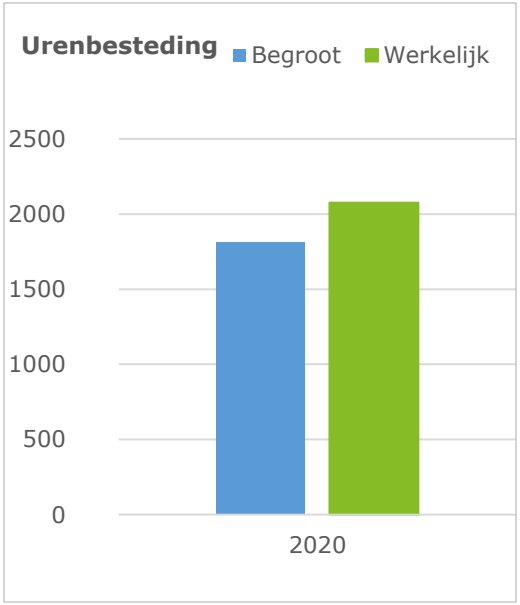

Arnhem

Bijlagen

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	n.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**n.v.t.**	

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de onzekerheden in de controle.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen (SVB)	€ 5,6 miljoen	€ 5,6 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**-**	**€ 5,6 miljoen**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€ 5,6 miljoen**	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren, om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A5	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A6	Specifieke uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
FIN B1	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblementiek	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C1	Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C11	Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem - Nijmegen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E13	Slimme laadpleinen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
I&W E50	Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
EZK F9	Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SWZ G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (TOZO) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - gemeenten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7B	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - geweld en kindermishandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H8	Regeling sportakkoord	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

Bijlage B1 - Bevindingen SiSa-bijlage Tozo 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout, onzeker en/of formele onrechtmatig	Financiële omvang	Toelichting
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen (toepassing artikel 21, lid 3 Besluit 17 april)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Omvang vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud die zijn ingediend vóór 22 april 2020)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

De strekking van de controleverklaring is voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid: goedkeurend.

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Arnhem in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhanke-lijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij geconcludeerd dat er geen sprake is van langjarige betrokkenheid of van anderszins mogelijke bedreigingen van onze onafhankelijkheid die een (aanvullende) beheersmaatregel vereisen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente, die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500®companies. Learn how Deloitte’s approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2021 Deloitte The Netherlands

GEMEENTE Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum : 20 april 2021
Zaaknummer : 562251
Contactpersoon : Ron Verheijen
Telefoonnummer : 026 3775185

Onderwerp: Reactie van het college op het accountantsverslag

Geachte voorzitter en leden,

In meerdere opzichten is 2020 een bijzonder jaar geweest, primair als gevolg van de uitbraak van Covid-19 en de wereldwijde crisis die als gevolg hiervan is ontstaan. Onze ambities, doelen en inspanningen moe(s)ten worden bijgesteld terwijl ook in financiële zin sprake was van bijzondere omstandigheden. De bijzondere omstandigheden hebben hun weerslag op de jaarrekening en het jaarverslag 2020, zowel inhoudelijk als voor wat betreft het proces van totstandkoming van en controle op de stukken.

Onze accountant heeft zijn werkzaamheden met betrekking tot de jaarstukken afgerond en zijn bevindingen weergegeven in een verslag. Zeker met de bijzondere omstandigheden in het achterhoofd, zijn wij zeer tevreden over de inhoud van dit verslag.

De financiële uitkomst van het jaar 2020 is goed. Voor mutaties in de reserves is sprake van een positief financieel resultaat van € 19,8 mln. Doordat in 2020 reeds € 1,1 mln. aan de Algemene Reserve was toegevoegd en per saldo € 1,8 mln. is toegevoegd aan bestemmingsreserves voor toekomstige uitgaven, komt het financieel resultaat na verwerking van mutaties in de reserves uit op € 16,9 mln. Dit resultaat bevat onder andere winstneming op de grondexploitatie zuidelijke binnenstad ad. € 2,3 mln. Wij zullen uw raad voorstellen hiervan € 2,0 mln. middels een begrotingswijziging in 2021 te doteren aan de reeds bestaande Bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad. Voor de argumentatie hieromtrent verwijzen wij naar het raadsvoorstel.

Hoewel een mooi resultaat, is een kanttekening op zijn plaats. Enerzijds bevat het financieel resultaat nog voor € 3,9 mln. aan middelen die in 2020 zijn ontvangen maar pas in de toekomst tot uitgaven zullen leiden. Om die reden wordt voorgesteld deze middelen te reserveren in een Bestemmingsreserve Taakmutaties. Anderzijds hebben enkele positieve verschillen tussen begroting en realisatie een incidenteel karakter waardoor deze effecten niet structureel kunnen worden meegenomen naar de toekomst.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Met tevredenheid hebben wij kennis genomen van het compliment dat de accountant maakt met betrekking tot de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject en de vaststelling dat, ondanks lastige omstandigheden, een goed onderbouwde jaarrekening is opgesteld en verbetering is gerealiseerd in de bedrijfsvoering.

Tegelijkertijd onderschrijven wij de in het verslag opgenomen adviezen ter verdere verbetering. Voor een deel betreft dit voortzetting van reeds in gang gezette acties, bijvoorbeeld met betrekking tot tussentijdse afsluiting van financiële administratie ('soft closure') en het coachingtraject dat we met externe ondersteuning doorlopen en moet leiden tot verbetering van de algemene ICT beheersmaatregelen. Aanvullend plaatst de accountant een opmerking met betrekking tot het versterken van het realiteitsgehalte in en de voorspellende waarde van de begroting. Onze eerste indruk is dat een deel van de verschillen tussen begroting en realisatie wordt veroorzaakt door relatief grote posten die buiten onze beïnvloedingssfeer liggen. Voorbeelden hiervan zijn Gemeentefonds en BUIG. Het advies om een analyse te maken van de verschillen in de afgelopen jaren en op basis hiervan (zo nodig) maatregelen te treffen in onze planning & controlcyclus zullen wij evenwel opvolgen.

Ten slotte is het goed om te zien dat de accountant een verdere verbetering van de interne beheersing vaststelt. Zo zijn stappen gezet op het gebied van de controle op memoriaalboekingen, het schattingsproces rond grondexploitatie Schuytgraaf en de interne controles binnen het sociaal domein. Daar waar nodig en kostenefficiënt uitvoerbaar zetten we deze ontwikkeling door.

Graag zetten wij, in samenwerking met en ondersteund door adviezen van onze accountant, stappen in het verder professionaliseren van het jaarrekeningtraject.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de loco-secretaris,	de burgemeester,
P.J. Altena	A. Marcouch

Nr. : 21006OW045
Onderwerp : Resultaatbestemming 2020 - BR
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Resultaatbestemming 2020 - BR

Programma's	2021					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's						
Geb 0 Gebied nader te verdelen	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1 CSA	0	0	**0**	0	42	**42**
Geb 2 Noordwest	0	0	**0**	0	36	**36**
Geb 3 Noordoost	0	0	**0**	0	32	**32**
Geb 4 Presikhaaf	0	0	**0**	0	39	**39**
Geb 5 Malburgen	0	0	**0**	0	57	**57**
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld	0	0	**0**	0	27	**27**
Geb 7 De Laar/Elden	0	0	**0**	0	18	**18**
Geb 8 RKV	0	0	**0**	0	43	**43**
	0	**0**	**0**	**0**	**293**	**293**
Stedelijke programma's						
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	0	0	**0**	3.924	0	**-3.924**
S01 Veiligheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S02 Bereikbaarheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S03 Economie	0	0	**0**	0	0	**0**
S04 Onderwijs	0	0	**0**	0	0	**0**
S05 Cultuur	0	0	**0**	0	533	**533**
S06 Participatie en armoedebestrijding	0	0	**0**	0	3.097	**3.097**
S07 Zorg	0	0	**0**	0	0	**0**
S08 Welzijn en inclusie	0	0	**0**	0	0	**0**
S09 Gezondheid en sport	0	0	**0**	0	0	**0**
S10 Klimaat, energie en milieu	0	0	**0**	0	0	**0**
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	**0**	0	0	**0**
S12 Wonen en leefomgeving	0	0	**0**	0	0	**0**
	0	**0**	**0**	**3.924**	**3.630**	**-293**
Totaal	0	0	**0**	3.924	3.924	**0**

Nr. : 21005OW044
Onderwerp : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 2	**Noordwest**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 3	**Noordoost**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 4	**Presikhaaf**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 5	**Malburgen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 7	**De Laar/Elden**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 8	**RKV**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	0	0	**0**	0	2.000	**2.000**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S04	**Onderwijs**	0	0	**0**	0	0	**0**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	0	0	**0**	0	0	**0**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S09	**Gezondheid en sport**	0	0	**0**	0	0	**0**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	0	0	**0**	2.000	0	**-2.000**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**2.000**	**2.000**	**0**
	Totaal	0	0	**0**	2.000	2.000	**0**

Aan de gemeenteraad

19 mei 2021

Zaaknummer: 562251
Onderwerp: Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020

Geachte collega raads- en commissieleden,

In de vergadering van de auditcommissie van 10 mei j.l. zijn de jaarstukken en het daarbij behorende accountantsverslag besproken. De commissie spreekt naar aanleiding daarvan haar uitdrukkelijke waardering uit over het verder verbeterde proces rondom de jaarstukken. Met name de voortgang die is geboekt in het verbeteren van de begrijpelijkheid van de stukken en de samenwerking tussen ambtelijke organisatie en accountant zien wij als zeer positief.

Namens de auditcommissie,

Met vriendelijke groet,

Mattijs Loor
Voorzitter Auditcommissie

Analyse jaarstukken 2020 – Klimaat en Energie

> Voor de gemeente Arnhem

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Vincent Bouma (PvdA), Hans Eliens (PvdD), Nathalie Nede (CU) en Steffenie Pape (VVD)

Datum: Voorjaar 2021

Opgaven gestuurd werken

Uitgangspunten voor het invullen van de controlerende rol

- Inzichtelijkheid in het beleid helpt zowel het college, de raad, als de ambtelijke organisatie om samen het beleid vorm te geven en bij te sturen waar dit nodig is. Hierdoor komt de realisatie van maatschappelijke opgaven voorop te staan.

- Goede controle blijft weg bij afrekenen en politiek-gedreven (op positie of persoon-gerichte) invulling van de controlerende rol.

- Het is daarvoor belangrijk om met elkaar technisch, en zo objectief mogelijk, te (kunnen) beoordelen of het beleid de gestelde doelen haalt.

- De grootste informatiebehoefte van raadsleden is dan ook het kunnen beoordelen van de effectiviteit van het beleid: Halen we de beleidsdoelen of moet er bijgestuurd worden?

Inhoudsopgave

Kern-rapportage

- Inleiding: Het wat en hoe van deze analyse
  - Doel van de analyse
  - De zes centrale vragen van de Methode Duisenberg
- Conclusies
  - Conclusies Beeld op beleid
  - Conclusies Informatievoorziening
- Verzoeken aan het college
- Verzoeken aan de raad
- Suggesties voor het debat

Bevindingen

- Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen
  - Klimaat
- Bevindingen 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?
  - Analyse doelen en acties
  - Indicatoren
- Bevindingen 4. Wat gaat het kosten?
  - Baten en lasten
  - Reserves
- Bevindingen 5. Aanvullende informatie/onderzoeken

Bijlagen

- Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen
- Bijlage 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?

Leeswijzer

- De snelle lezer kan de samenvatting van dit rapport lezen in de Kern-rapportage.
- De conclusies worden, per vraag uit de methode Duisenberg, onderbouwd in het hoofdstuk Bevindingen.
- In bijlage is detailinformatie te vinden over de bevindingen.

Wat

Analyse aan de hand van de methode Duisenberg

- Bij de methode Duisenberg analyseren raadsleden (**rapporteur (s) van de coalitie, van de oppositie**) een programma uit de begroting of jaarstukken.
- De uitkomst is een beknopte (powerpoint-) rapportage met conclusies en aanbevelingen, op basis waarvan het politieke debat op inhoud gevoerd kan worden.
- Raadsrapporteurs geven als vooruitgeschoven post een (samenvattend) oordeel van het programma.
- Ook de kwaliteit van de informatievoorziening in het programma wordt geëvalueerd.

Het doel van de methode is te komen tot een oordeel over het al dan niet behalen van de beleidsdoelen voor het betreffende programma.

Hoe?

De zes centrale vragen van de methode Duisenberg:

1. Wat is het beeld van het beleidsterrein op hoofdlijnen?
2. Welke doelen zijn gepland/gerealiseerd?
3. Welke prestaties zijn gepland/uitgevoerd?
4. Wat heeft het gekost?
5. Welke aanvullende informatie/ onderzoeken zijn er?
6. Welke conclusies en verzoeken hebben wij, als rapporteurs?

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- In de Jaarstukken wordt niet op het niveau van het gerealiseerde maatschappelijke effect verantwoord. Doordat er daarnaast ook geen effect-/ en prestatieindicatoren zijn opgenomen voor het programma in de jaarstukken, kan niet worden beoordeeld of Arnhem het gestelde doel van CO2 reductie behaalt/ gaat behalen.

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Het is onduidelijk hoe deze daling zich verhoudt tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt.

- Het Klimaatfonds is in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- Arnhem is voor de komende jaren sterk bezig met de gewenste rolneming (handhaver, facilitator, initiatiefnemer) van de gemeente op het gebied van klimaat en energie.
- Daarnaast is het zoeken naar welke uitvoeringsprestaties effectief zijn. Wat heeft het meeste effect en hoe ga je dat monitoren? Het beleid en de rolneming dient met voortschrijdend inzicht te worden ingevuld.
- Het evenwicht wordt gemist tussen:
  - De gewenste impact/effect/meetresultaten,
  - De beschikbare middelen/ investeringsmogelijkheden/ (implementatie)technieken,
  - En de mate waarin bewoners dit kunnen bijhouden en/of hierover tevreden zijn.
- Er is sprake van een langjarig programma met "sprongen" in de realisatie van de baten en lasten in de jaarrekening. Het is onvoldoende inzichtelijk/traceerbaar wat deze sprongen veroorzaakt.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

Op basis van de openbare bron De Klimaatmonitor concluderen we:

- Dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO_2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Dat het grootste deel van de CO_2 uitstoot voor rekening komt van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO_2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Conclusies Informatievoorziening

- De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Het totaalbeeld wordt gemist. Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is op dit moment niet mogelijk, op basis van de jaarstukken, in te schatten of Arnhem de (langjarige) beleidsdoelen haalt.

- Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevindt. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde daken.

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Conclusies Informatievoorziening

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden. Dit is nu ook niet mogelijk.

- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?

- Wat zijn de gerealiseerde maatschappelijke effecten van en de uitgevoerde prestaties voor de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie, waar we het zouden verwachten.

Conclusies Informatievoorziening

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen? Dat wordt nu niet toegelicht.

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Verzoeken aan college

- Zorg voor een inzichtelijke verantwoording op zowel de stand van zaken op het maatschappelijk effect (Wat hebben we bereikt?) als op de geleverde prestaties (Wat hebben we gedaan?):
  - Geef als college een duidelijke uitleg en duiding op de stand van zaken voor de realisatie van het maatschappelijk effect op het subdoel. Geef helder, met een korte onderbouwing, antwoord op de vraag of Arnhem de gestelde beleidsdoelen haalt, of gaat halen. Dit geeft veel meer inzicht in het geleverde maatschappelijk effect.
  - Geef dan vervolgens per subdoel aan welke prestatie geleverd zijn. Zeker ook in relatie tot de aangekondigde prestaties in de begroting. Richt de verantwoording voor de prestaties dan zoveel mogelijk op uitvoeringsprestaties i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

Verzoeken aan college

- Verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
  - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO2 55% lager ten opzichte van 1990
  - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal

- Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)

- Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken, of aantal geïsoleerde daken.

- Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren. Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Verzoeken aan college

- Maak inzichtelijk welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

- De onderwerpen Luchtagenda en Milieuzone missen nu in de jaarstukken. Zorg dat volgend jaar wel de stand van zaken verantwoord wordt voor deze onderwerpen.

- Geef een uitleg van de status van de stoplichten in de jaarstukken. Maak duidelijk per effect- of prestatiedoel hoe het college tot een grijs, groen, oranje, of rood oordeel komt.

- Verkennen van een ander gebruik van de kleuren voor de stoplichten. De status is nu lastig te interpreteren. Zolang het langjarige beleidsdoel nog niet gehaald is, kan een doel of prestatie nog niet op groen staan, dit lijkt nu wel het geval te zijn.

Verzoeken aan de raad

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

- Richt je bij verzoeken aan het college zoveel mogelijk op concrete uitvoeringsprestaties (Wat wil je dat gedaan wordt?) i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Beoordeel de raadsvoorstellen en beleidsnota's op de mate waarop de gestelde effectdoelen en benodigde uitvoeringsprestatie ook meetbaar en evalueerbaar (tellen en vertellen) zijn opgesteld.
  - En blijf dan vervolgens ook bijsturen op het al dan niet halen van de doelen en prestaties.

- Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Suggesties voor het debat

- Hoe schat het college zelf in waar de gemeente staat met het oog op het realiseren van het langjarige beleidsdoel voor het programma Klimaat en Energie (55% CO_2 reductie in 2030, zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)?

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Hoe verhoudt deze daling zich tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt?
  - Hier ligt ook een link naar de begroting 2022.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat & energie voor de gemeente Arnhem. Deze algemene punten vallen op na lezing van de Jaarstukken.

Wat valt er op?

- Beleid is in al meerjarig in transitie. De beleidstransitie komt niet tot uitdrukking in de begroting, voor zover dit (wettelijk) al mogelijk is.
- Ondanks de ambitieuze geformuleerde ambities lijken langjarige resultaten/effecten achter te blijven. Al is dit lastig om op het lange tijdspad te beoordelen, omdat er nauwelijks op effectniveau gerapporteerd wordt.
- Oranje is het nieuwe groen! Maar hoe zit het met de realisatie van die "belofte"?
- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?
- Wat zijn de effecten en uitgevoerde prestaties van de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Dit doen we op basis van een aanvullende, objectieve bron: https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Wat valt er op aan de volgende sheets?

- Uit de Klimaatmonitor blijkt dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Het grootste deel van de CO2 uitstoot komt voor rekening van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Overzicht van opgenomen doelen in Jaarverslag 2019/Begroting 2020.

- **Doelen voor programma** *Klimaat & Energie*:

Op basis van **Programmabegroting 2020**

- Arnhem is klimaatneutraal in 2050
- CO_2 reductie van 55% in 2030 t.o.v. 1990

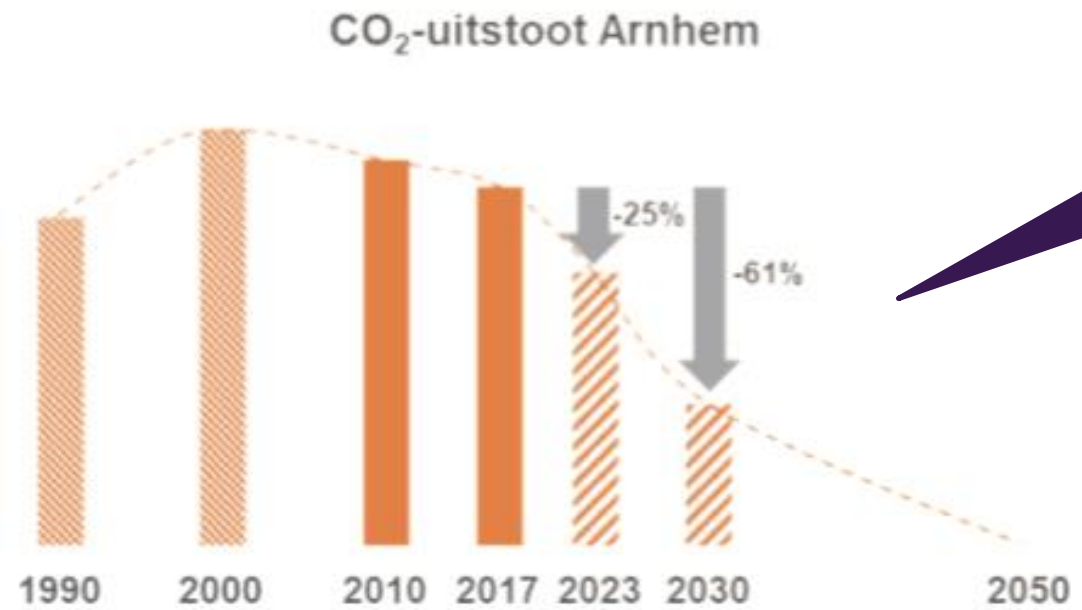

Dit is het plaatje uit nemiA 2020-2030. Waar staan we nu? In lijn met de verwachting voor 2030?

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

CO2 reductie t.g.v. gas en electriciteitsgebruik (Arnhem, ton)
bron: Klimaatmonitor

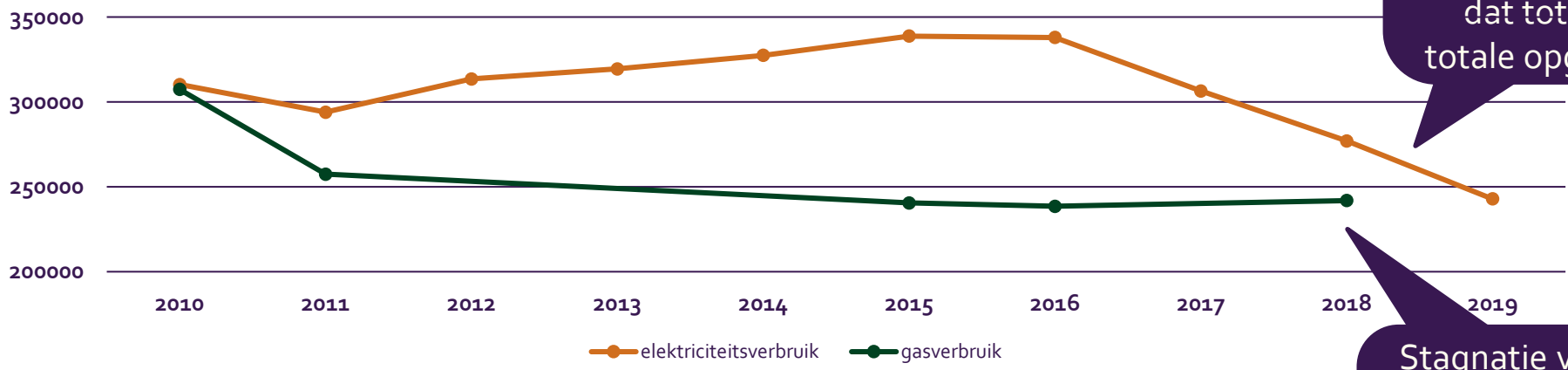

Er is een fors dalende lijn de laatste jaren, maar hoe verhoudt zich dat tot de totale opgave?

Stagnatie voor gas, onder andere door het bouwen van woningen.

CO2-uitstoot incl. en excl. auto(snel)wegen (ton)
Bron: klimaatmonitor

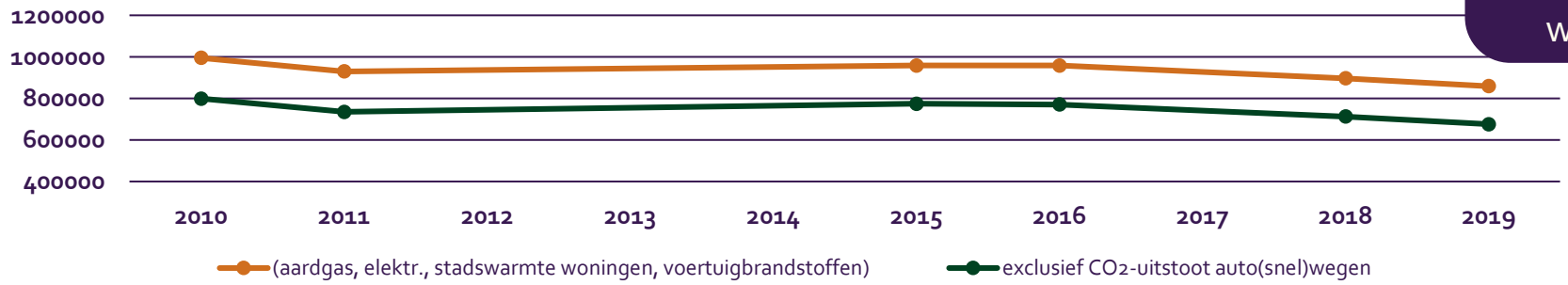

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Groot deel van de uitstoot komt uit de gebouwde omgeving, waar de gemeente zelf direct invloed op kan uitoefenen.

CO2-uitstoot per hoofdsector (ton)
Bron: klimaatmonitor

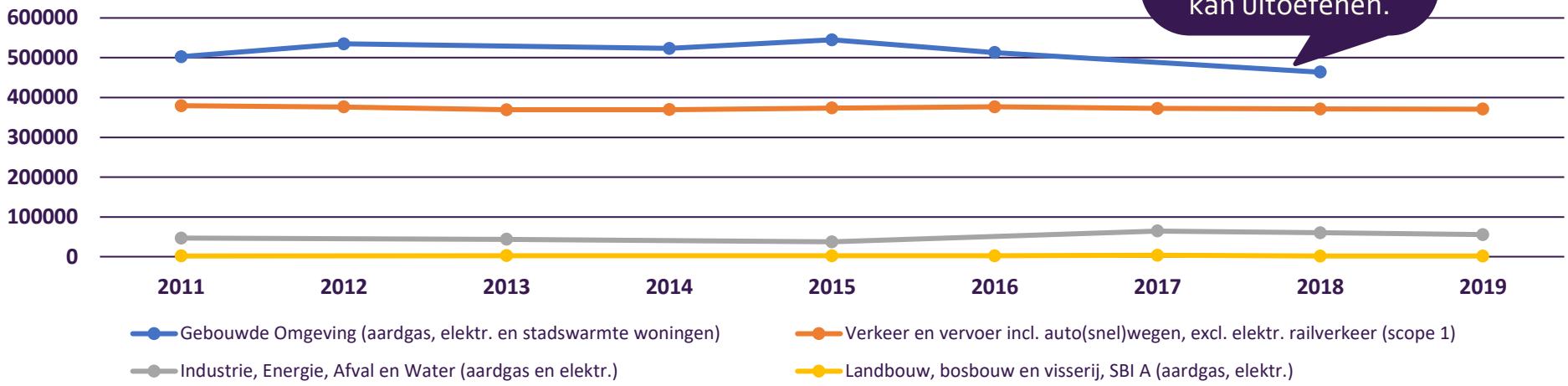

CO2-uitstoot gebouwde omgeving (ton)
Bron: klimaatmonitor

Groot deel van uitstoot gebouwde omgeving, wordt veroorzaakt door woningen

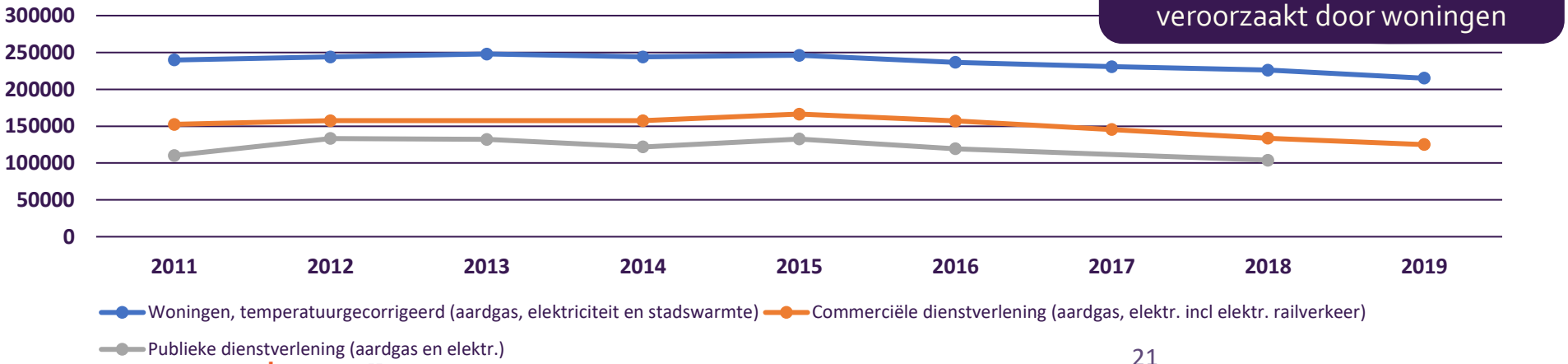

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 2. Wat wilden we bereiken?
Bevindingen 3. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Deze paragraaf combineert de vragen 2+3 van de methode Duisenberg en ***analyseert de doelen, acties en de prestaties*** *voor het programma Klimaat, zoals aangekondigd in de programmabegroting en verantwoord in de jaarstukken, voor het programma Klimaat. Op deze en de volgende sheets zijn de conclusies van deze analyse weergeven.*

Ten behoeve van de leesbaarheid is de volledige analyse zelf na te kijken in de bijlage. In deze bijlage wordt bekeken welke van de, in de begroting aangekondigde, acties zijn opgenomen in de jaarstukken. Daar vindt u meer in detail de bevindingen van deze analyse.

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

- Wat valt er op:
  - De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is nu niet in te schatten op welke wijze de Status (stoplichten) wordt vastgesteld.
    - Aanbeveling: verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
      - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO_2 55% lager ten opzichte van 1990
      - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal
  - Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevind. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde huizen.
    - In de Programmabegroting 2021 is er al een goede slag gemaakt op dit punt!

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat.*

Wat valt er op?

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Bevindingen 2+3. Analyse indicatoren

*In deze paragraaf voeren we een **Analyse van de indicatoren** uit voor het programma Klimaat en energie.*

Wat valt er op?

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden.

- Aanbeveling:
  - Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO_2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)
  - Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken.
  - Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Hier worden de belangrijkste ontwikkelingen van de baten en lasten van het programma Klimaat geanalyseerd.

Wat valt er op?

- Klimaat en Energie was t/m 2019 nog gekoppeld aan programma "veranderopgaven" waarbij financiering uit de diverse stedelijke programma's kwam. Een deel hiervan stond bij het taakveld milieubeheer. De cijfers 2018/2019 in de jaarstukken zijn vanaf 2020 "teruggerekend".

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen?

- Klimaatfonds in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Wat valt er op?

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

In 2018/2019 was Klimaat nog geen afzonderlijk progamma.

Forse verschillen begroting vs jaarstukken. Dit laat zien dat het programma volop in beweging is.

De lasten voor het programma dalen fors voor de jaren 2023. Hoe verhoudt dit zich tot de realiseerbaarheid van het langjarige beleidsdoel?

Waarom zijn de baten in 2021 zoveel lager dan in 2020? (2021 is een prognose, turap1)

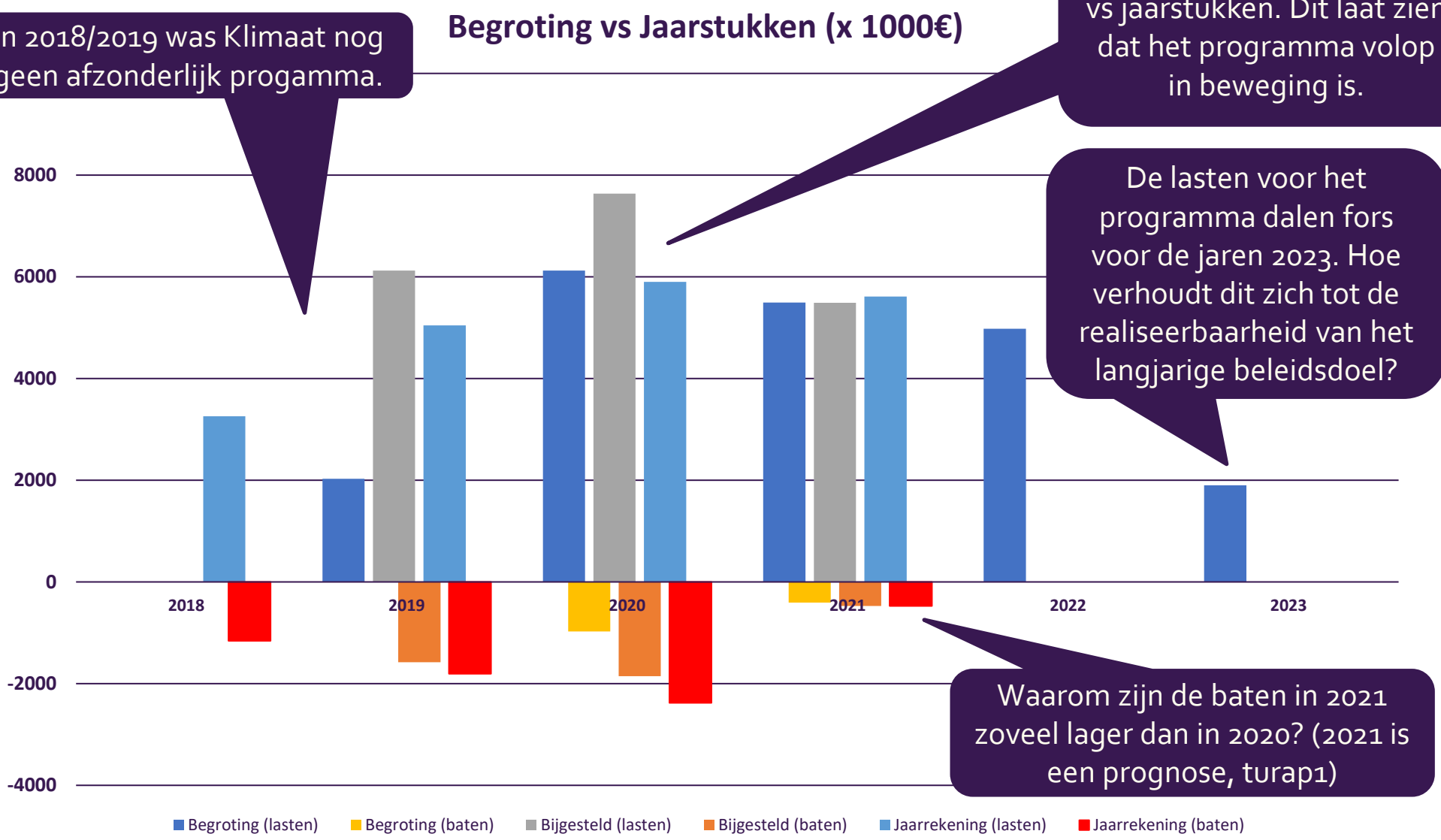

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

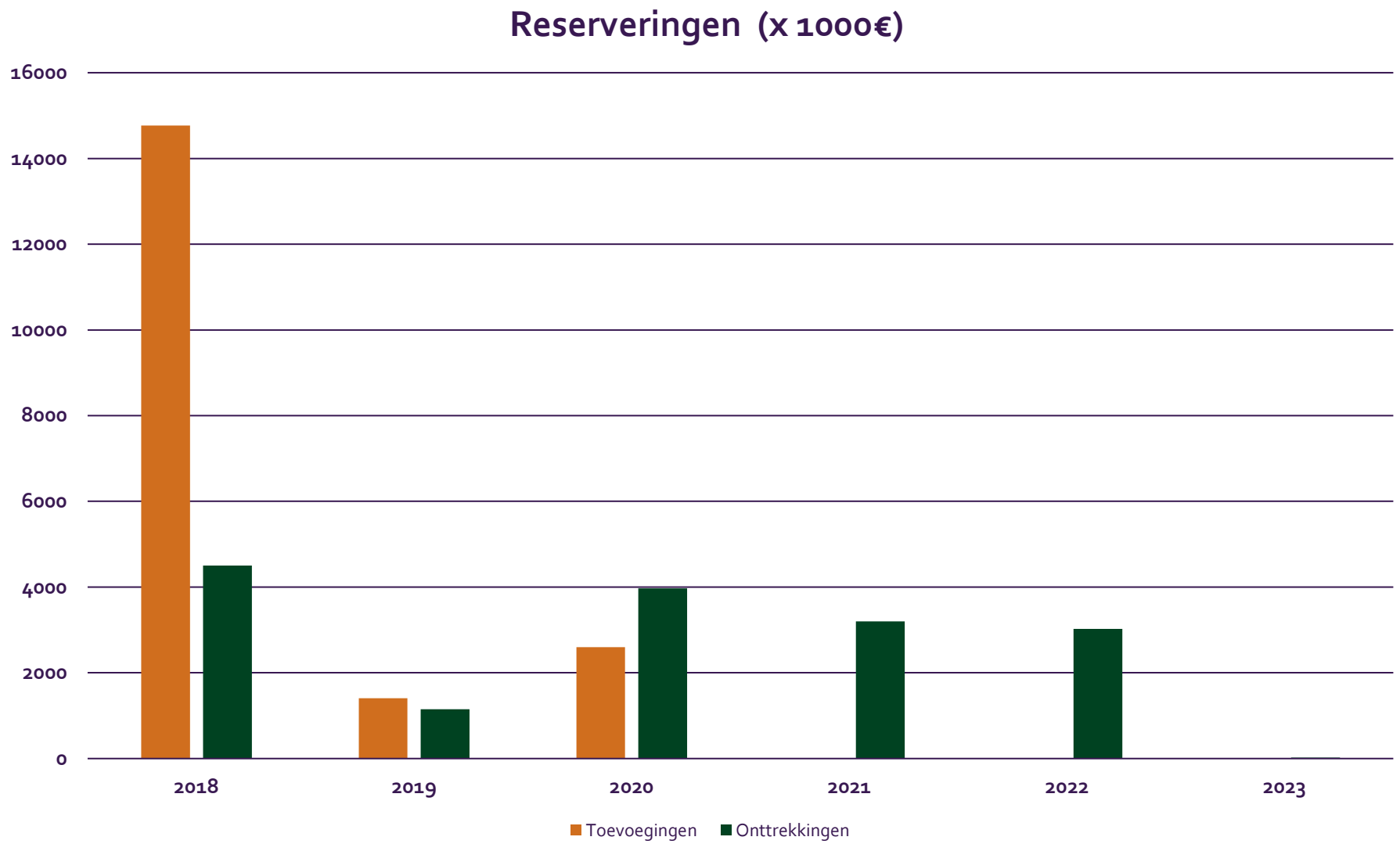

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken

In dit hoofdstuk geven we conclusies weer die we hebben aangetroffen in onderzoeken die onlangs zijn uitgevoerd voor het betreffende programma. Denk bijvoorbeeld aan Rekenkameronderzoeken, Accountantsverslagen en overige Beleidsevaluaties.

Accountantsverslag gemeente Arnhem

- Hiernaast de opmerking uit de bevindingen van de accountant over 2020. Dit gaat over het totaal van de begroting, maar is in verhouding ook van toepassing op het programma Klimaat en energie.

Artikel 213a

- Het is niet bekend of er een beleidsdoorlichting in kader van artikel 213a gemeentewet is uitgevoerd of gepland. Het programma is ook nog relatief nieuw.

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken?

- Ter illustratie hiernaast de tijdlijn, besluiten en informatiestroom op het onderwerp Klimaat en energie; NemiA, Klimaatfonds, RES Luchtagenda.
- Oranje is het nieuwe groen
  - Rekenkameronderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het programma New Energy Made in [Arnhem]
    - Bestuurlijke nota 2 oktober 2017
    - Nota van bevindingen; normenkader en aanbevelingen, onder andere op gebied van doelstellingen en monitoring
  - Raadsbesluit maart 2018: Geeft College opdracht uitvoering te geven aan de aanbevelingen en binnen een termijn van 3 maanden hiervoor een plan van aanpak aan de raad aan te bieden.

Sindsdien is er veel informatie gedeeld en zijn er plannen gemaakt. Ook de nieuwe Voortgangsrapportage NemiA 2021 met bijbehorende monitor past in de vernieuwde aanpak. Een terugkoppeling op het raadsbesluit en/of het rekenkamerrapport is in de tijdlijn en jaarstukken niet gevonden.

Datum	raadsbesluit/raadsinformatie	Documenten
NEW ENERGY MADE IN ARNHEM		
28-9-2015	Raadsbesluit Programma New energy made in Arnhem 2015-2020	1. Raadsvoorstel 2. Raadsbesluit 3. Programmaplan 4. Energiepotentiekaart
18-7-2017	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem	Ibabs ID 299
5-3-2018	Raadsbesluit Rekenkameronderzoek "Oranje is het nieuwe groen"	9. Raadsvoorstel 10. Raadsbesluit 11. Rapport 12. Nota van bevindingen
mei 2018	Coalitieakkoord 2018-2022	13. Coalitieakkoord
17-4-2019	Raadsbesluit De wijkgerichte aanpak van de Arnhemse energietransitie	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/d1d071d8-cb1a-49f4-ab9e-a5a11d3e1958
15-5-2019	Raadsbesluit Kaders voor de besteding van het Klimaatfonds	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/a08253c1-ef87-476a-a7a3-036eb88225ee
23-10-2019	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem 2019	Ibabs ID 699
28-1-2020	Raadsbrief stand van zaken Klimaatfonds	Ibabs ID 771
29-1-2020	Raadsbesluit New energy made in Arnhem 2020-2030	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/7b46d902-669d-402c-8f02-3db1f1484fdb
3-6-2020	Raadsbrief uitwerking Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie	Ibabs ID 877
11-5-2021	Raadsbrief Voortgangsrapportage New energy made in Arnhem 2021	Volgt na collegebesluit
	Raadsbrieven bestedingen klimaatfonds	Ibabs ID 754 - Aanjaagfonds ID 793 - Regeling Reductie Energieverbruik ID 844 - Proeftuin Elderveld noord ID 867 - Subsidie Energiebank ID 931 - Subsidieregeling klimaatadaptatie ID 963 - Subsidieregeling duurzame terrasverwarming ID 1020 - Proeftuin Vredenburg/Kronenburg
	Raadsbesluiten bestedingen klimaatfonds	Ibabs: 16-12-2020: Toekomst bestendig wonen lening Ibabs: 10-2-2021: Arnhemse aanpak Energie Armoede
REGIONALE ENERGIESTRATEGIE ARNHEM NIJMEGEN		
26-11-2018	Raadsbrief regionale energiestrategie	ID 515
28-5-2019	Raadsbrief concept startnotitie RES	ID 612
18-12-2019	Raadsbesluit startnotitie RES	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/8bdb29e1-6133-4a21-a040-1e5d240fad74
7-4-2020	Raadsbrief stand van zaken proces RES	ID 824
8-9-2020	Raadsbrief voorlopig concept bod RES	ID 945
Nog in behandeling	Raadsvoorstel RES 1.0	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/35317086-9b6d-46f8-b9f7-3bb9572638da
LUCHTAGENDA		
13-2-2019	Raadsbesluit Luchtagenda	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/b725db02-519b-4d69-a138-b7b0fb8e97c6
8-12-2020	Raadsbrief rapportage luchtagenda	Ibabs ID 1029

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Voor de volgende sheets wordt de Klimaatmonitor als bron gebruikt. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Het openbaar bestuur geeft in Arnhem het goede voorbeeld door een mooie daling in CO_2 uitstoot te laten zien.

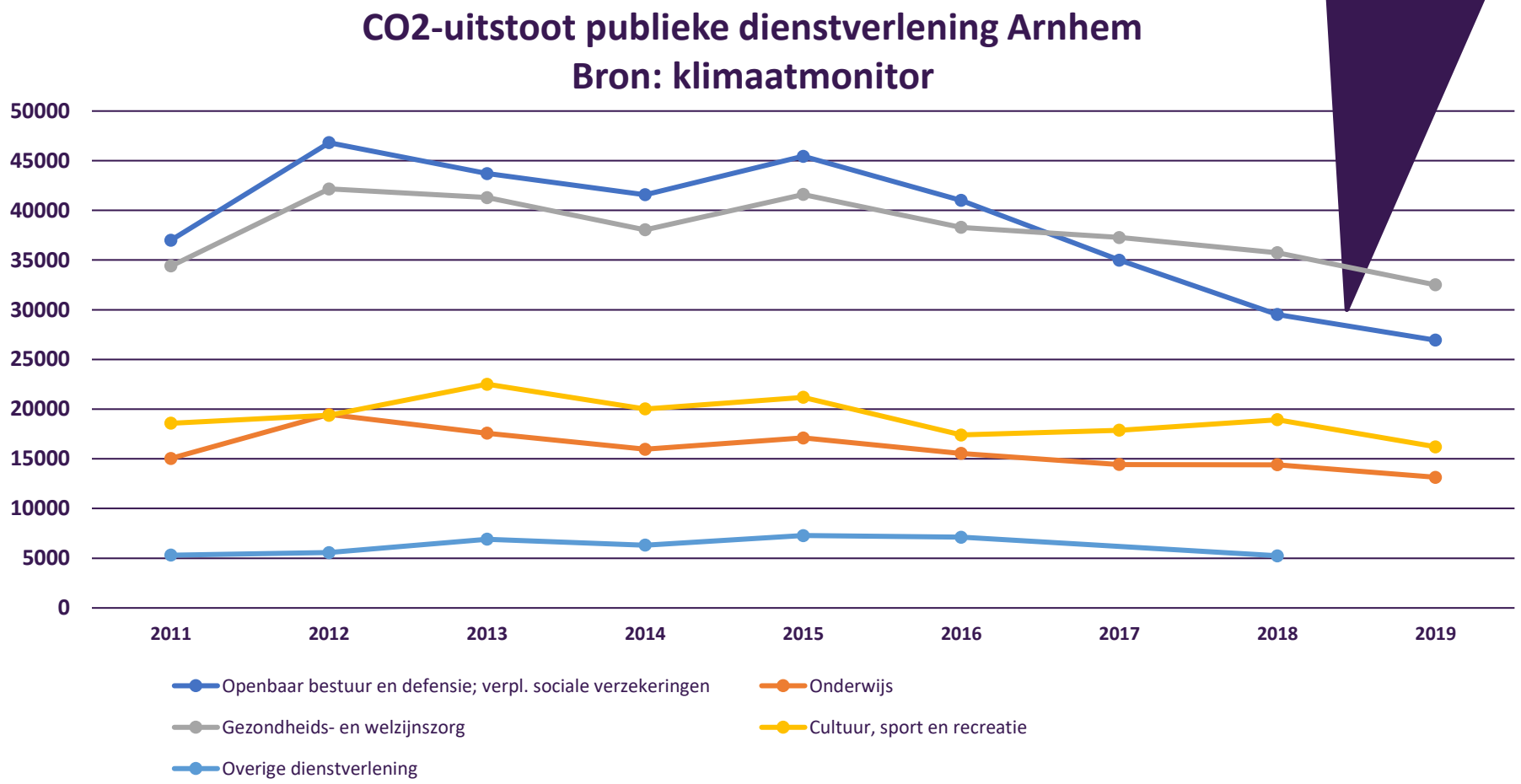

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Totaal energieverbruik woningen (TJ)
Bron: klimaatmonitor

In Arnhem neemt gas het grootste deel van het energieverbruik voor woningen voor rekening.

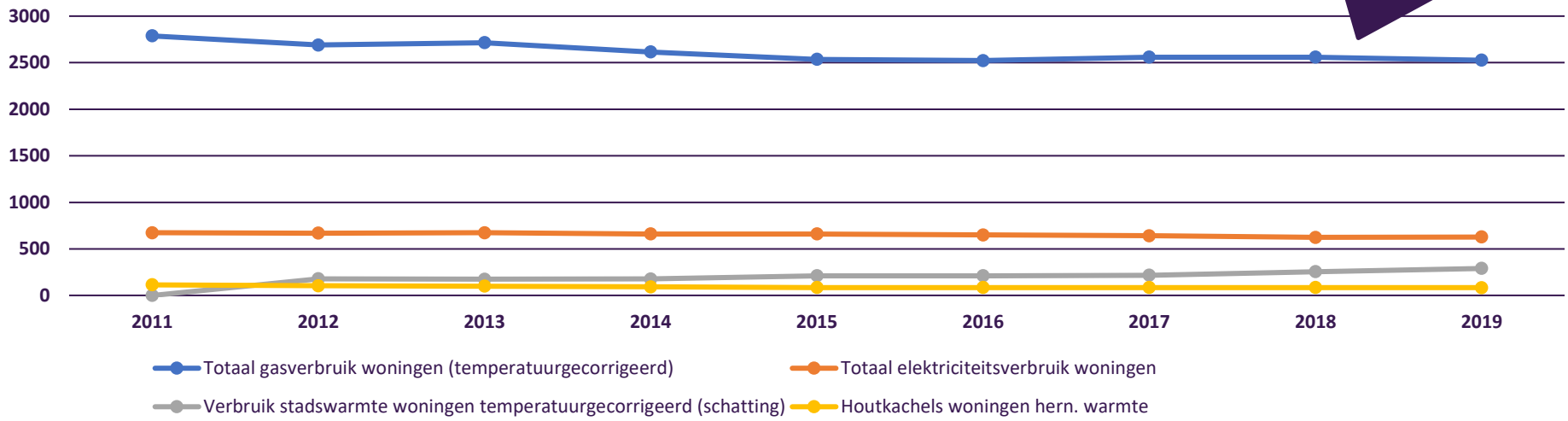

Totaal gasverbruik woningen (miljoen m3)
Bron: klimaatmonitor

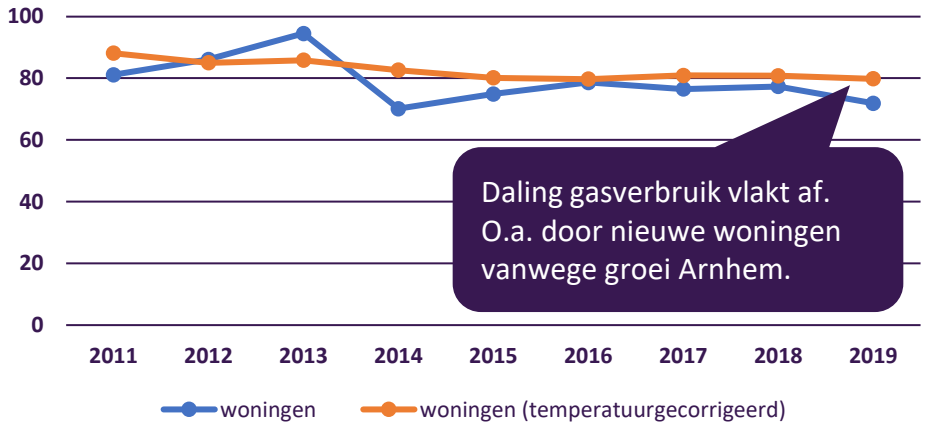

Daling gasverbruik vlakt af. O.a. door nieuwe woningen vanwege groei Arnhem.

Totaal electriciteitsverbruik woningen (milj kWh) Bron: klimaatmonitor

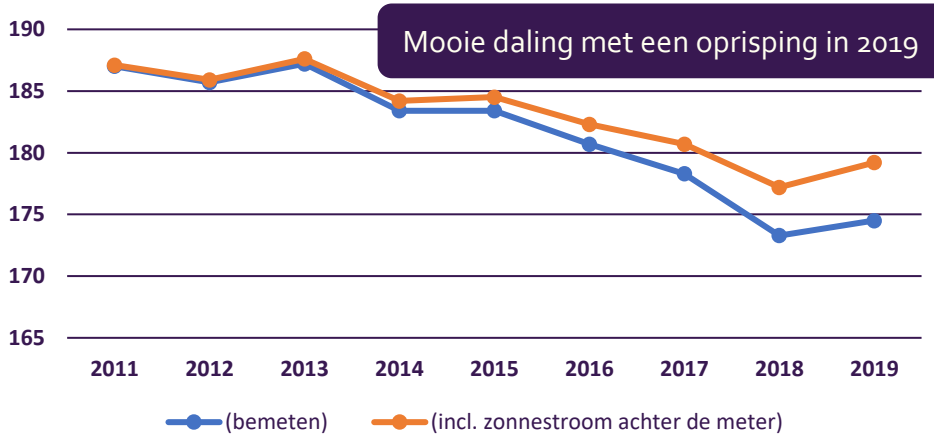

Mooie daling met een oprisping in 2019

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Stabiel dalende trend gemiddeld verbruik per woning.
Gemiddeld gas verbruik per woning neemt ook af.

Gemiddeld electriciteitsverbruik woningen Arnhem (kWh)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

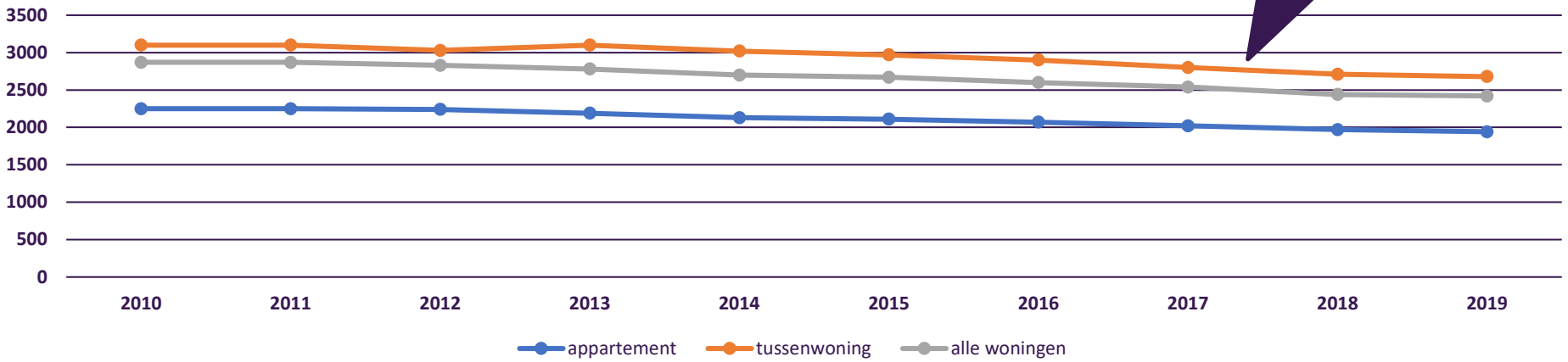

Gemiddeld gasverbruik woningen Arnhem (m3, temperatuur gecorrigeerd)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

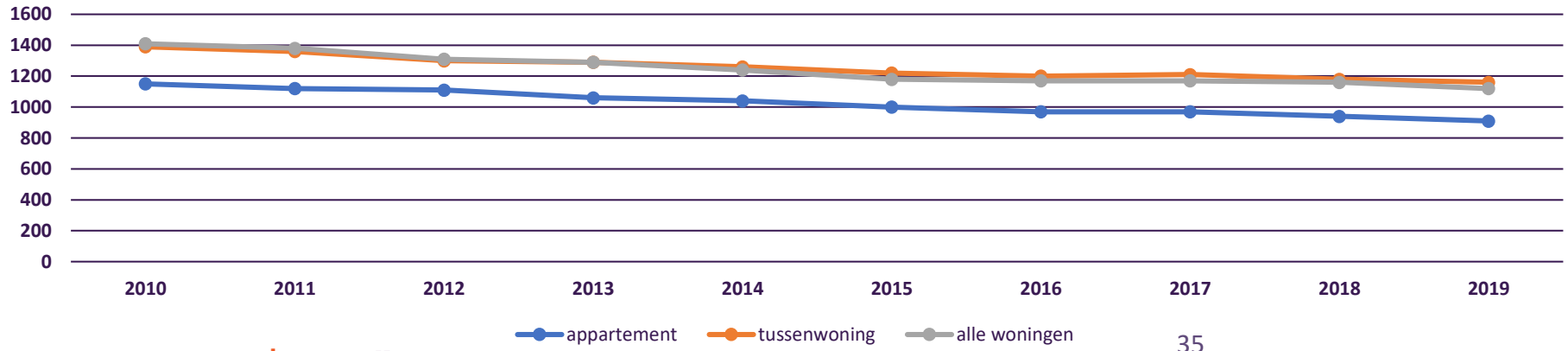

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Bij openbaar bestuur is een daling op het energieverbruik ingezet, zie ook bij het elektriciteitsverbruik.

Energieverbruik publieke sector (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

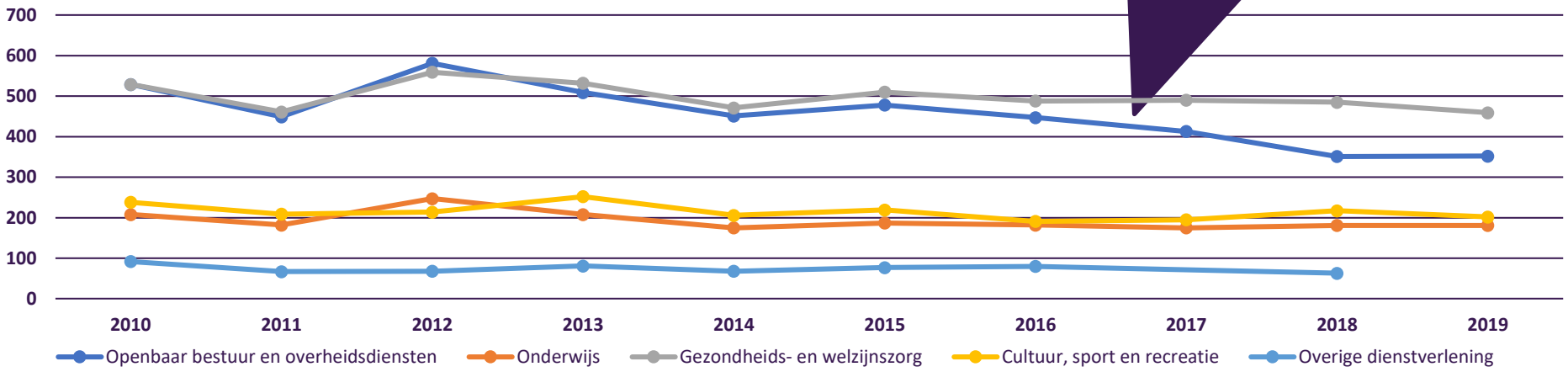

Gasverbruik publieke sector (m3)
Bron: klimaatmonitor

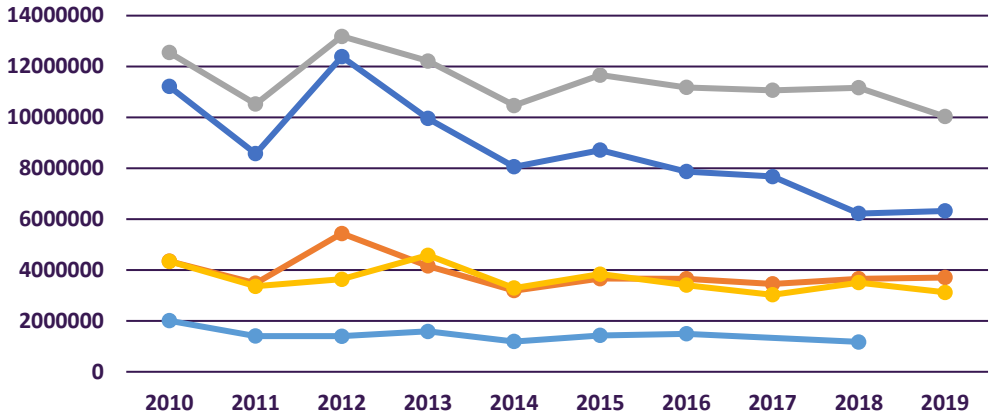

Electriciteitsverbruik publieke sector (kWh)
Bron: klimaatmonitor

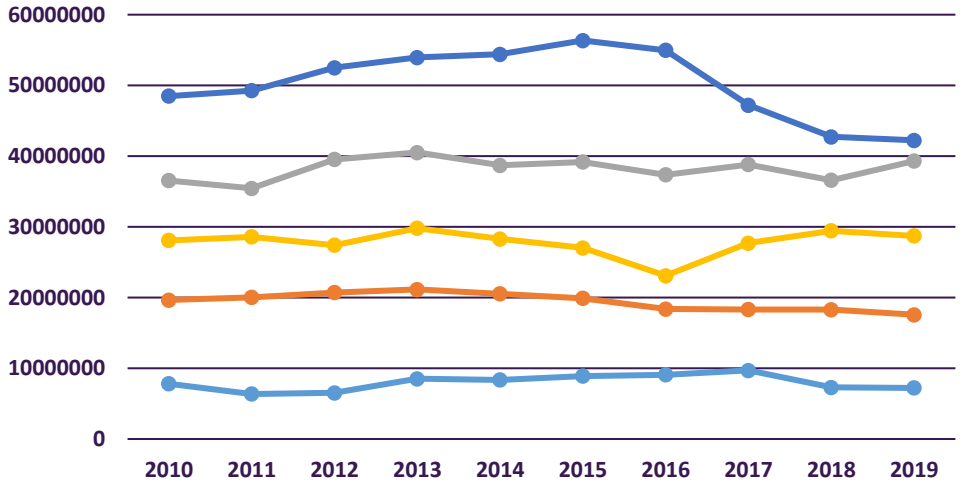

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik versus bekende hernieuwbare energie
Bron: Klimaatmonitor

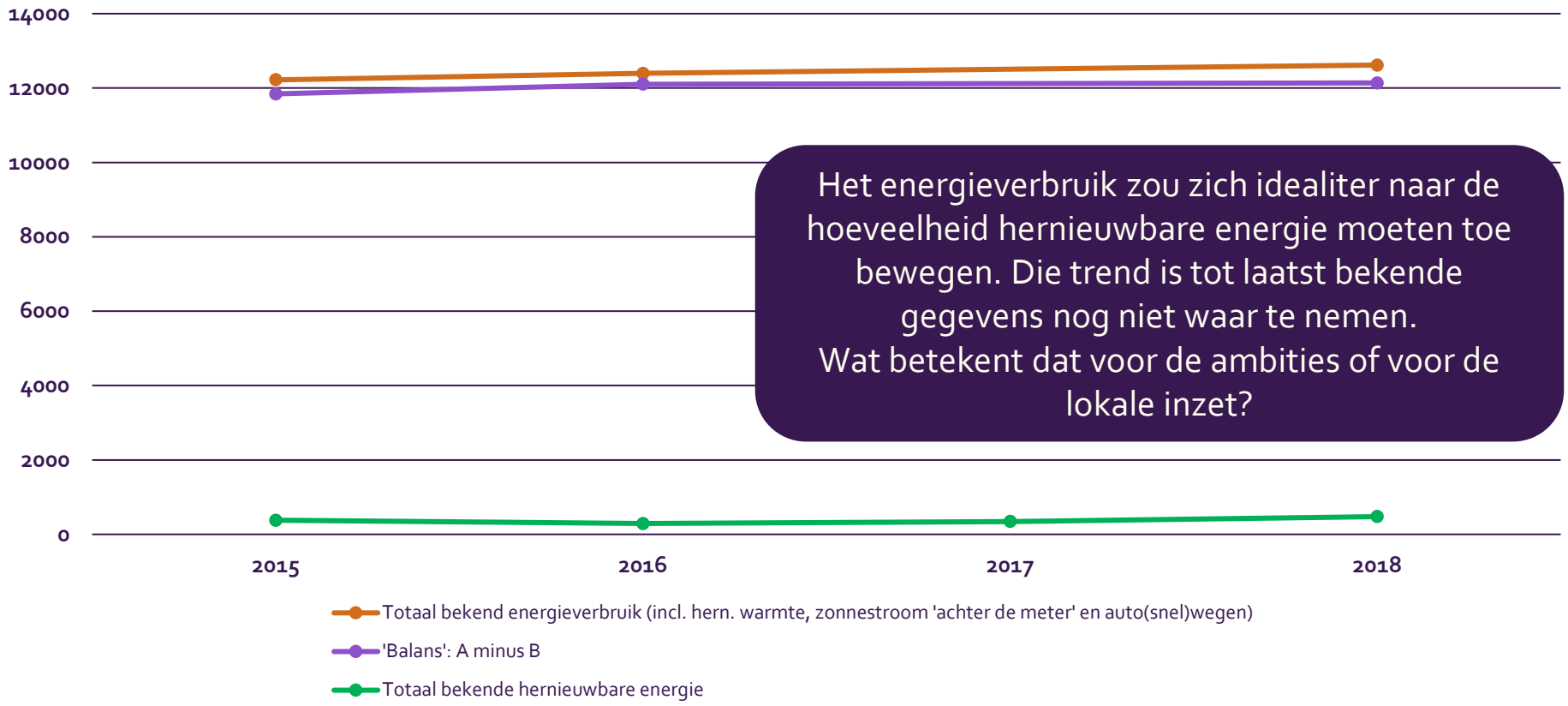

Het energieverbruik zou zich idealiter naar de hoeveelheid hernieuwbare energie moeten toe bewegen. Die trend is tot laatst bekende gegevens nog niet waar te nemen.
Wat betekent dat voor de ambities of voor de lokale inzet?

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Opbrengst zonnepanelen - Arnhem (MW)

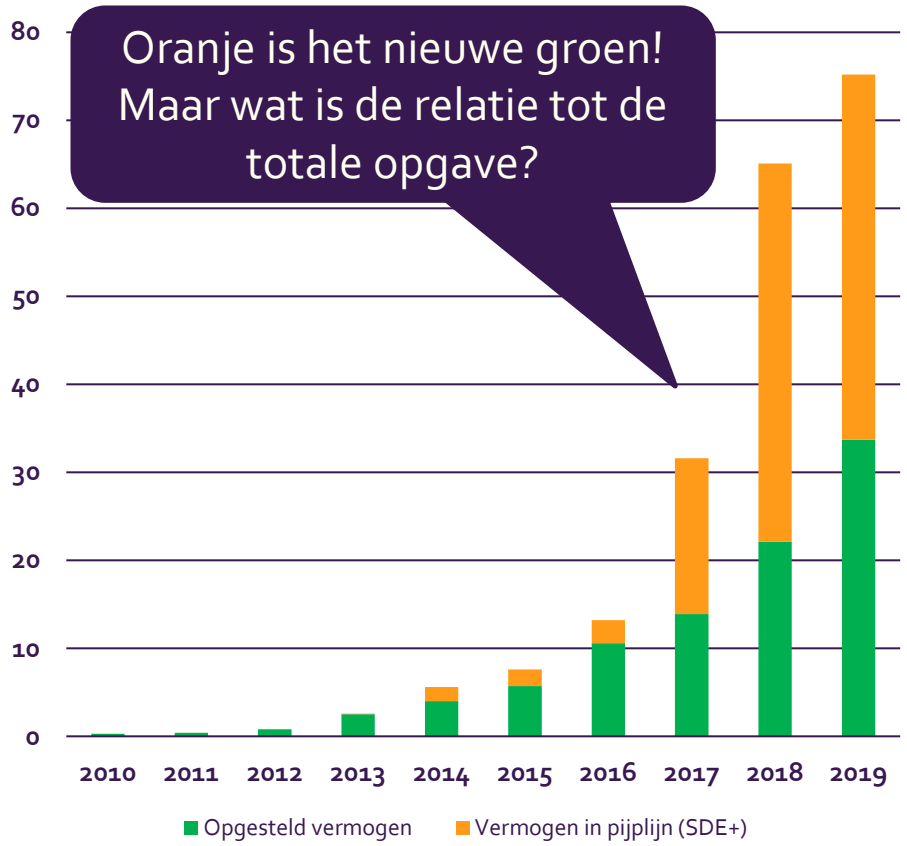

Windturbines Arnhem Bron: Klimaatmonitor

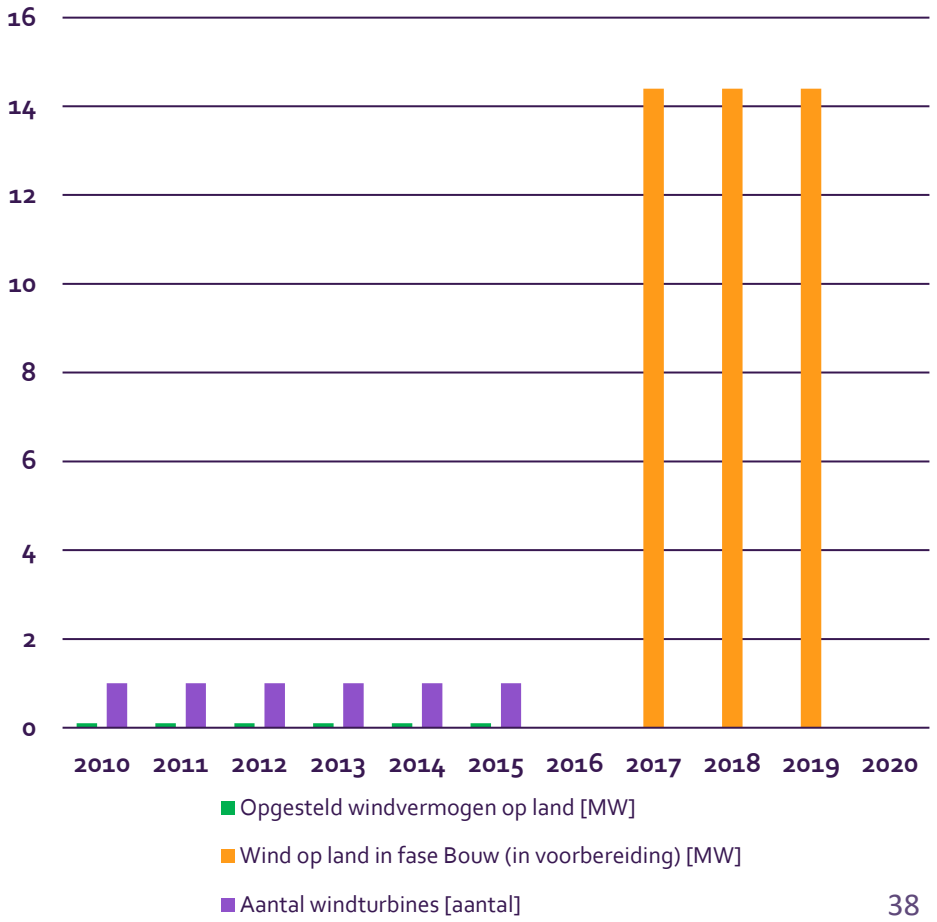

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

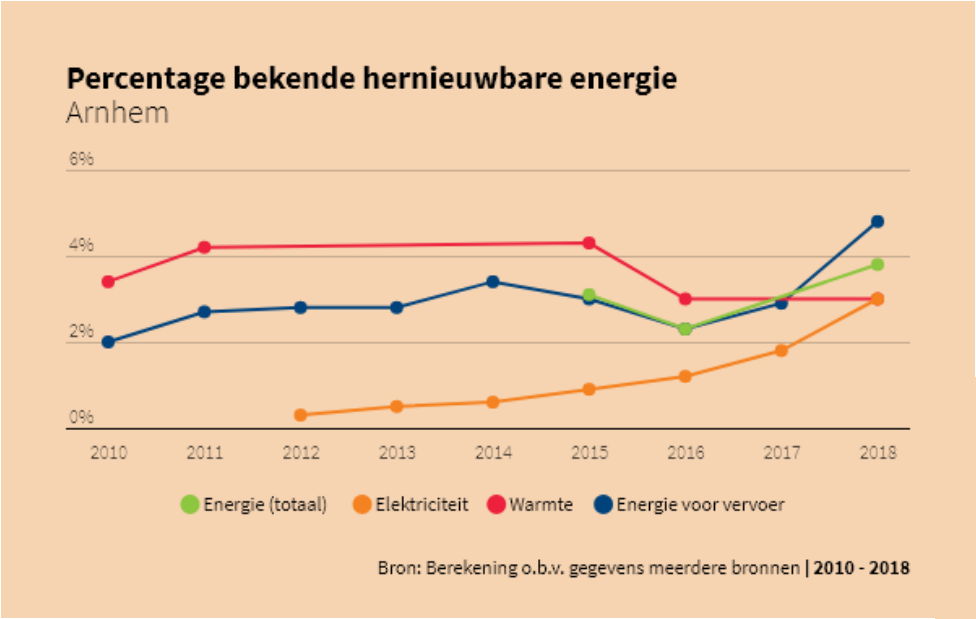

Toelichting?

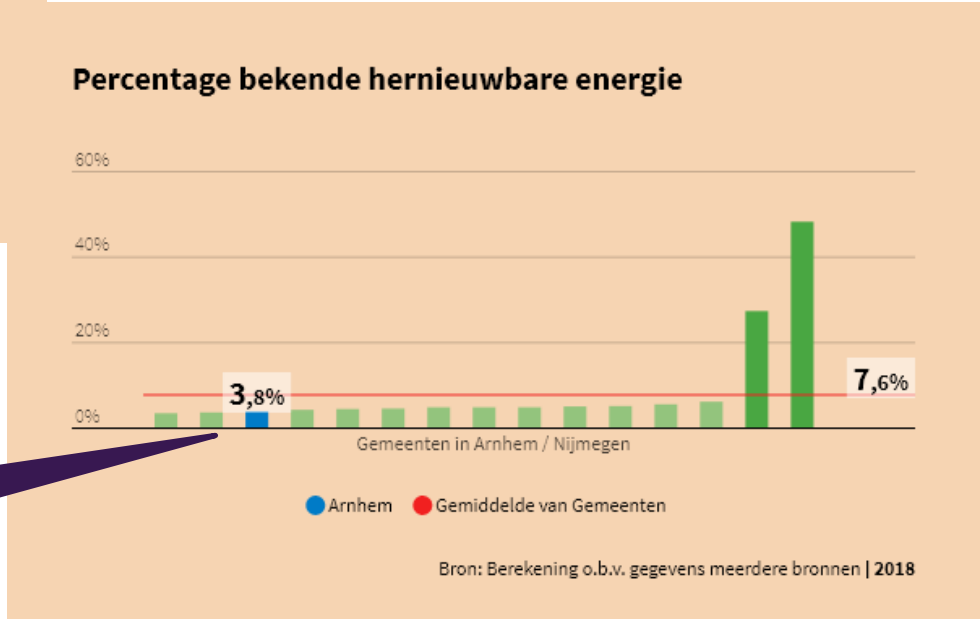

Ondanks ambities en inspanningen "scoort" Arnhem niet direct hoog t.o.v. landelijk gemiddelde of regio.

Bijlage 1: Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik verkeer en vervoer (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

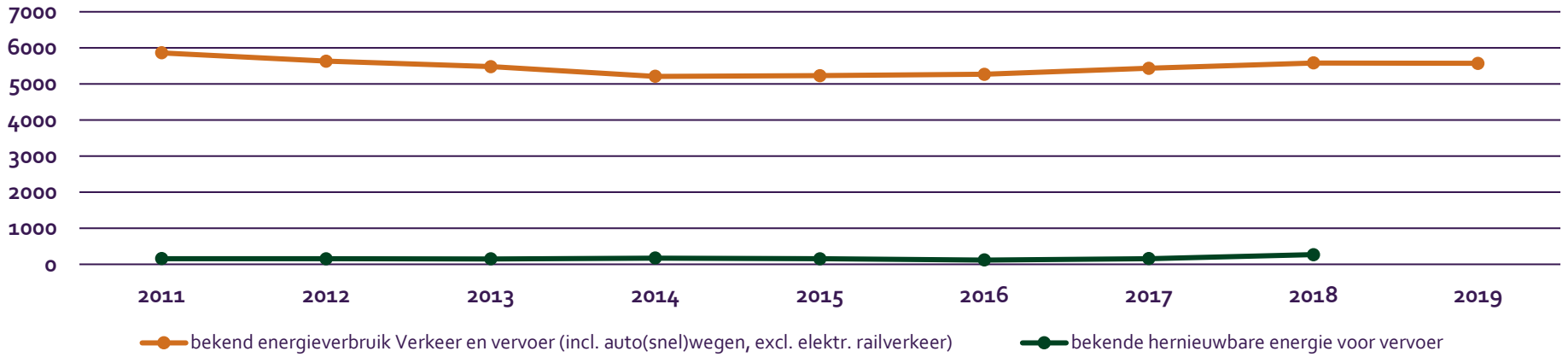

Warmteverbruik versus bekende hernieuwbare warmte
Bron: Klimaatmonitor

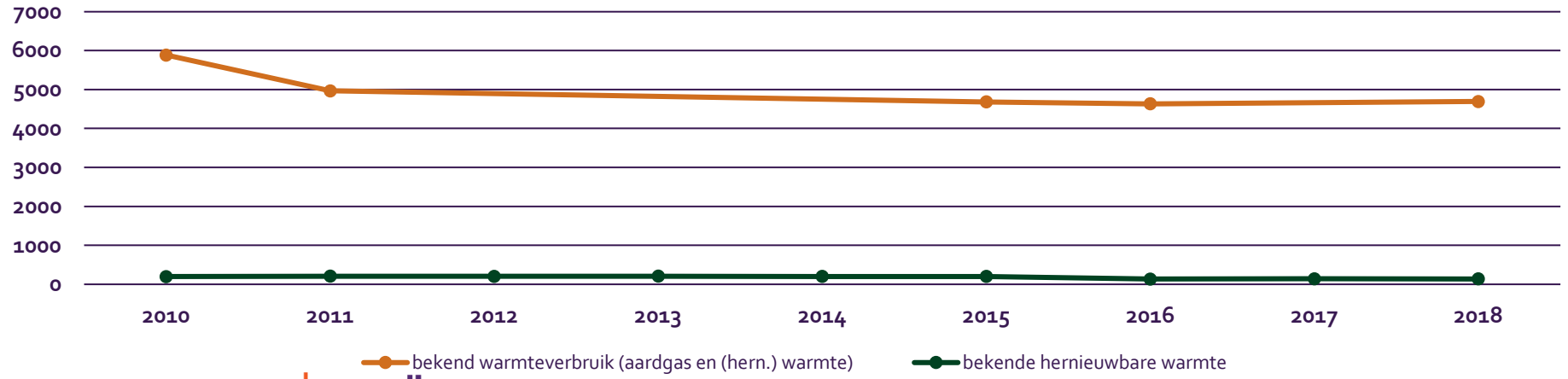

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Elektriciteitsverbruik versus bekende hernieuwbare elektriciteit
Bron: Klimaatmonitor

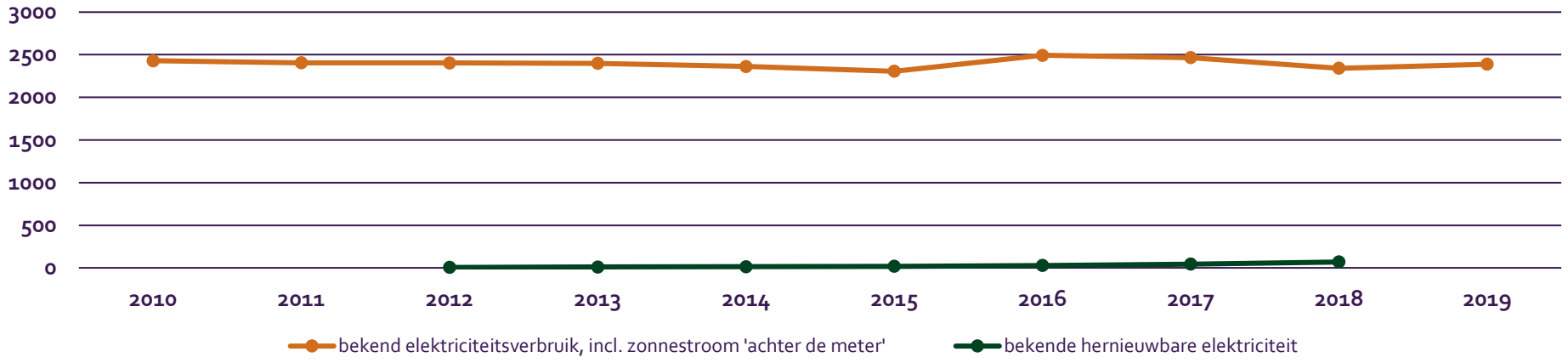

Bekende hernieuwbare Energie (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

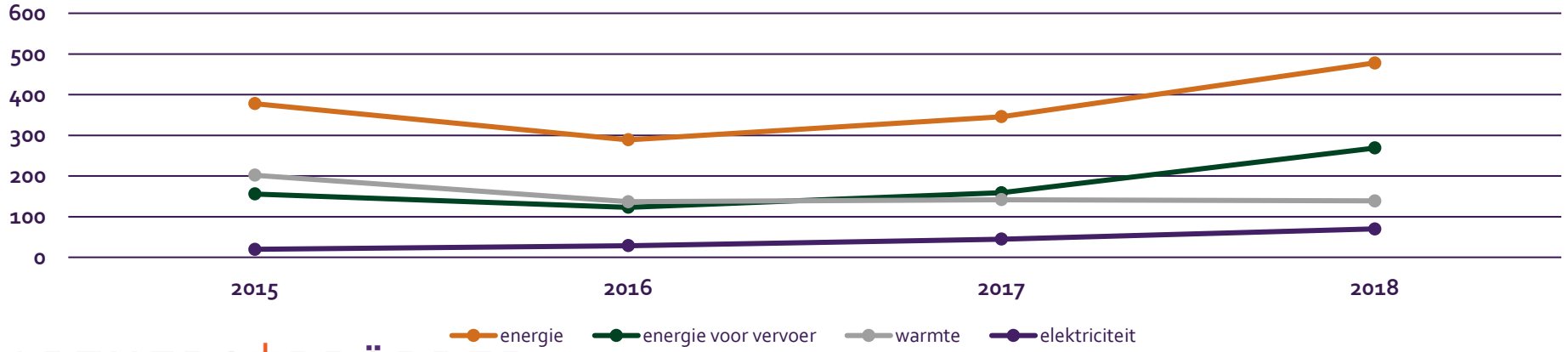

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

Ambitie uit Programmabegroting 2020:

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat wilden we bereiken'

Wat willen we bereiken? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Binnen het deel waar de gemeente invloed op heeft, is het effect en de snelheid ervan mede afhankelijk van onze rolneming. We willen als Arnhem koploper zijn op het gebied van duurzaamheid. Koploper zijn betekent dat we activiteiten realiseren met een grotere impact dan andere gemeenten, of dat we nieuwe aanpakken, initiatieven of (sociale) innovaties ontwikkelen en toepassen. Een koploperpositie in een energietransitie thema past Arnhem. Nu al kiezen startups en multinationals die dagelijks samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen ervoor om dit vanuit Arnhem te doen. In lijn met het landelijke Klimaatakkoord geven we invulling aan de stedelijke energietransitie aan de hand van de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalig opwekking.	Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.	De tekst in de begroting geeft een beeld van de richting voor het beleidsterrein. De tekst kan nog concreter beschrijven wat het beoogde maatschappelijk effect is. Wat houdt een 'grotere impact' in? Hoeveel energie wil je besparen? Hoeveel CO2 wil je reduceren? Etc. De tekst in de jaarstukken geeft geen inzicht en duiding van de stand van het beleidsterrein. Wat zijn de ontwikkelingen voor de 4 genoemde deelprogramma's? Lukt het om al deze deelprogramma's/ reductiedoelen zoals beoogd te realiseren?
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Als vervolg op landelijke afspraken geven we invulling aan de wijkgerichte energietransitie. Onderdeel van de warmtetransitie is ook dat we uiteindelijk van het aardgas gaan. Uiterlijk eind 2021 heeft elke gemeente dan ook een transitievisie warmte. In deze visie legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en - infrastructuren bekend zijn.	Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.	De verantwoording is vrij abstract opgesteld. Wat is de impact dan precies? Wat zijn de beperkingen waar over gesproken wordt?
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Daarin is bepaald dat we in 2030 49% CO2-reductie moeten hebben behaald ten opzichte van 1990 en in 2050 80-95% reductie. In het Gelders Energieakkoord, dat ook door Arnhem is ondertekend, is afgesproken dat de Gelderse regio's geen 49% maar 55% CO2 reductie nastreven in 2030. Arnhem zal niet de volledige CO2 reductie binnen haar eigen grenzen kunnen behalen. De huidige mogelijkheden voor duurzame energie opwekking op grote schaal vraagt om ruimte. Door het stedelijke karakter en de beperkte beschikbare ruimte in het buitengebied zijn er niet voldoende mogelijkheden om helemaal zelfvoorzienend te zijn. Hierdoor ligt een deel van de opgave buiten Arnhem.	Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.	Het doel van 55% reductie in 2030 in de begroting is mooi SMART opgesteld. Dit kan een hele goede effectindicator zijn om op te nemen in de P+C cyclus. De verantwoording geeft geen inzicht in het huidige % reductie. Waar staan we nu? Alle gestelde doelen zijn meer uitvoeringsprestaties dan doelen die een gewenst maatschappelijk effect beogen (bv. % reductie CO2)

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.	Goede verantwoording, al past deze tekst beter bij het kopje 'wat wilden we bereiken', omdat het meer een verantwoordig is over het algemene effect dat je wilt bereiken i.p.v de geleverde (uitvoerings-)prestatie. Door de heldere indeling in de kopjes die terug komt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.
Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030	In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.	Dit gaat over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is vooral inzichtelijk als de jaarstukken ingaan op uitvoeringsprestaties (bv aantal huizen van gas af).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 1)		
Transitievisie warmte. Op basis van de warmteverkenning bereiden we een transitievisie voor, voor alle wijken in Arnhem. In de transitievisie warmte legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en -infrastructuren bekend zijn.	De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte.	Deze verantwoording gaat vooral over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is wenselijk om ook meer te verantwoorden op de uitvoeringsprestaties (bv gerealiseerd aantal huizen van gas af, aantal gevoerde wijkgesprekken).
Voortouw nemen. Waar wijken zich niet spontaan organiseren rond energie- en klimaatvraagstukken, neemt de gemeente het voortouw om bewoners bij elkaar te brengen. Niet iedereen is in staat om mee te komen in de energietransitie. Zeker niet als er prangende kwesties bij mensen spelen rondom veiligheid, leefbaarheid, schulden of andere problemen in de privésfeer. De energietransitie moet voor iedereen toegankelijk zijn.	Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording, doordat ook transparant het pijnpunt wordt benoemd. Verder is ook het noemen van de uitvoeringsprestatie van circa 1.000 woningequivalenten inzichtelijk.
Wijkinitiatieven. Arnhem streeft naar een goede en tijdige betrokkenheid van inwoners bij de grote opgave van de energietransitie en stimuleert de initiatieven in de stad. En niet zonder succes want ondertussen is er in Arnhem sprake van ruim twintig initiatieven in wijken en draaien vier wijken mee in het 'Wijken van de toekomst'-programma binnen het Gelders Energieakkoord (Spijkerkwartier, Alteveer Cranevelt, Heijenoord Lombok en Hoogkamp). Om die ontwikkeling voort te zetten en om wijkinitiatieven in positie te brengen als sterke intermediair tussen wijk en gemeente in het langdurige proces van de energietransitie in de stad, zal de ondersteuning een structureel karakter krijgen. Het AANjaagfonds speelt daarbij een belangrijke rol.	In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Deze tekst gaat naast beleidsvoorbereidingen (werken aan energietransitieplannen) ook in op de uitvoeringsprestaties (15 initiatieven gefinancierd). Dat is inzichtelijk.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 2)		
Ruimtelijke ontwikkelingen. Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in de stad zal de gemeente met initiatiefnemers komen tot afspraken over de invulling van hun eigen verantwoordelijkheid in de energietransitie, maar ook de relatie leggen met de opgave en kansen in de omgeving van de ontwikkeling.	De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.	Vrij abstracte tekst.
Ondersteunend beleid. Om de wijkgerichte energietransitie vorm te geven zal er op landelijk, regionaal en stedelijk niveau ondersteunend beleid en instrumentarium worden doorontwikkeld. Op regionaal en stedelijk niveau heeft de gemeente directe invloed op de ontwikkeling hiervan. Beleid wordt doorontwikkeld op de thema's financiering en betaalbaarheid, bewustwording en energiearmoede, collectieve infrastructuur, bronnenontwikkeling, wet- en regelgeving, organisatie en arbeidskrachtontwikkeling en innovaties. In de energietransitie zijn er ook kansen voor Arnhemse bedrijven om in de wijken innovaties mee te ontwikkelen en toe te passen. Bij de Arnhemse aanpak in de komende jaren worden nadrukkelijk (Arnhemse) innovatieve bedrijven uitgenodigd om mee te denken en mee te doen in de wijkgerichte energietransitie.	In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.	Deze tekst gaat vooral in op beleidsvoorbereidingen (website ontsluiten, Plan van aanpak Energiearmoede) en minder in op de uitvoeringsprestaties (zoals aantal verduurzaamde woningen, aantal geadviseerde bewoners en bedrijven).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
De regio Arnhem Nijmegen stelt een Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen op.	Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Vooral ook door het grote aantal genoemde uitvoeringsprestaties (zoals 110 energiecontroles, 24 aanvragen en 22 toekenningen, 15 energiescans, 46 nieuwe SDE+ beschikkingen, 500 laadpunten, 4 windmolens, etc.)

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

M1 Perspectiefnota Bouwkamp

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Simonis (GL), Pape (VVD), Steenvoort (D66), Greving (PvdA), Spruijt (AC), De Groot (PvdD), Zijlstra (ChristenUnie), Van den Broek (CDA), Verheij (AOP) en Dilekci (Denk VA).
De fracties van de SP en de AOP waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
Tijdens de beraadslaging is de M1 behandeld. Hierin hebben fractievertegenwoordigers vragen aan de portefeuillehouder gesteld en zijn die beantwoord.

Toezeggingen
1. Wethouder Bouwkamp zegt toe dat de inventarisatie van Alliander als het gaat om de infrastructuur rond het electriciteitsnet met de raad te delen zodra die er is.
2. Wethouder Bouwkamp zegt toe na de zomer te komen met een update omtrent het mediafonds.
3. Wethouder Bouwkamp zegt toe in de update aan de raad over de Lauwersgrachtalliantie in te gaan over het mogelijk effect van een tekort aan grondstoffen.
4. Wethouder Bouwkamp zegt toe de raadskamer technisch te informeren over de stand van zaken van het vaccineren van statushouders in het AZC.

Conclusie
De voorzitter heeft aan het einde van de beraadslaging geconcludeerd de M1 is afgerond en dat een voortzetting van een M2 gewenst is.

De raadsadviseur,

W. Lammers

De voorzitter,

M. Venhoek

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 564719

Onderwerp: Perspectiefnota 2022-2025

Voorstel

1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

Inleiding

Hierbij bieden wij u de Perspectiefnota 2022-2025 aan waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.
De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie. Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

Uitnodiging gezamenlijke verrijking
Komende tijd - waarin wij hopelijk naar een steeds meer geopende samenleving gaan - zullen wij met elkaar steeds beter in beeld moeten krijgen wat de belangrijkste ontwikkelingen voor de toekomst zijn in relatie tot corona. Ook zullen wij in onze stad steeds beter zicht krijgen op de effecten. Wij vinden het dan ook goed met elkaar tot een uitwisseling van gedachten te komen over hoe college en raad zich

Gemeente Arnhem

daarin (verder opstellen). Wij nodigen de raad van harte uit voor een bijeenkomst die wij organiseren waarbij we ons ook laten inspireren door deskundige inzichten, bijvoorbeeld vanuit de belangrijke planbureaus. Graag gaan wij met uw raad in overleg voor een passend moment in komende periode.

Ambities in samenhang
We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Onze ambities pakken we met andere woorden in samenhang op. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

Tegelijkertijd houden we de weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de Begroting 2021, waarbij de weerstandfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. Hiermee bouwt het college aan een stevig financieel fundament om Arnhem in de toekomst op verder te bouwen.

Beoogd effect

De uitkomsten van de besluitvorming over de Perspectiefnota te betrekken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022

Argumenten

1.1 *Actualisatie begrotingskader*
Met de Perspectiefnota 2022-2025 worden de begrotingskaders bijgesteld op basis van autonome ontwikkelingen, uitvoering moties, onvermijdelijke beleidsintensiveringen en beleidswensen. In de Begroting 2022 zullen deze kaders verder worden ingevuld.

1.2 *Integrale aanpak beleidsintensiveringen*
De uitdagingen waar Arnhem voor staat hebben niet slechts één facet. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten. .

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Impact coronacrisis*
Ten opzichte van de Perspectiefnota 2021-2024 is het inzicht in de gevolgen van de coronacrisis nu vele malen groter. Met de vaccinatiecampagne die vordert komt er ook steeds meer zicht op de situatie na de crisis. Toch zijn er veel onzekerheden de komende tijd. Hoe zal de bedrijvigheid zich herstellen, wat zijn de werkelijke achterstanden in de zorg die zijn opgelopen, welke (langdurige) effecten zijn er op mensen zonder werk en op Arnhemmers in armoede en met schulden, zijn er sectoren die onverwachts minder soepel opstarten na de crisis. Het blijft van belang deze ontwikkelingen de komende tijd nauwkeurig te volgen.

1.2 *Ontwikkelingen gemeentefonds*

Alle onderzoeken in het kader van de herijking van het gemeentefonds zijn afgerond. Op dit moment lopen de diverse consultatietrajecten. Het nieuwe kabinet moet een besluit nemen over de invoering

van de herijking. Daardoor zijn de exacte gevolgen daarvan nog een grote onzekerheid voor de toekomst.

Participatie

De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies/plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden en/ of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota maken we dit inzichtelijk.

Daarnaast starten we dit jaar met het verbeteren van de informatievoorziening over de Perspectiefnota. Hierbij zetten we in op de trede 'informeren' van de participatieladder. We maken bij de concept Perspectiefnota een infographic en een animatie. Hierin zullen we uitleggen wat de Perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. Deze grafische weergave zullen we (rond 1 mei) breed verspreiden via social media en op de gemeentepagina van de Arnhemse Koerier. Daarnaast betrekken we inwoners bij de Perspectiefnota via de participatietool meedenken.arnhem.nl. Ook dat start rond 1 mei.

Financiën

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve toegevoegd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. In deze Perspectiefnota voorzien we de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2025
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 doorgroeit naar 1,4.

In de Perspectiefnota wordt hiernaast expliciet stilgestaan bij de ontwikkeling van de financiële positie. Daarbij wordt ook toegelicht hoe uitvoering wordt gegeven aan motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'. We beschouwen deze motie daarmee als afgehandeld.

Bij de Perspectiefnota wordt in navolging van motie 20M277 een lijst met indicatoren gevoegd uit de verschillende rapportages zoals die aan de raad worden aangeboden. Zoals in de Auditcommissie van 15 maart toegelicht is dit een tussenstap in het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022.

Uitvoering

De besluitvorming van de raad over de Perspectiefnota 2022-2025 wordt betrokken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022, die eind september 2021 aan uw raad wordt aangeboden.

Communicatie

Er is een persbericht verzonden over deze Perspectiefnota. Daarnaast wordt middels een infographic en een animatie inzichtelijk gemaakte welke keuzes en ambities worden gemaakt. Via meedenken.arnhem.nl worden enkele vragen onder Arnhemmers uitgezet als consultatie op deze perspectiefnota. De resultaten hiervan ontvangt u gebundeld in een na te zenden bijlage vóór de raadsbehandeling Daar waar van toepassing worden externe partijen door hun gemeentelijke accounthouders op de hoogte gebracht van besloten maatregelen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Perspectiefnota 2022-2025

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	564719

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: ;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. 1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Titel/onderwerp: **Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021/ Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2020)**

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mw. N. Bouwman
Portefeuillehouder:	**Portefeuille wethouder Paping** − Financiën − O*verige onderwerpen portefeuille Paping komen in andere raadskamer aan de orde.*	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	Informerend/ Meningsvormend 1		
Toelichting	**Agendacommissie** De agendacommissie heeft besloten, vanwege de onderlinge samenhang, de meningsvorming 1 (M1) van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1 2021, de Jaarstukken 2020 (incl. geheime FJP) te behandelen. De behandeling vindt geordend per portefeuillehouder plaats, separaat in verschillende raadskamers. **Perspectiefnota 2022-2025** De Perspectiefnota 2022-2025 kijkt vooruit tot na de crisis De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's: - Meedoen in een socialer Arnhem - Wonen in een duurzamer Arnhem - Genieten van een nog mooier Arnhem - Open en verantwoord besturen In deze Perspectiefnota leest u per thema de ambities van het college en welke extra investeringen en financiële uitwerking het college voorstelt aan de gemeenteraad, om deze de komende jaren te realiseren. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022. **Ambities** Het college wil de stad nog beter maken op zijn sterke punten en tegelijk zorgen dat ieder Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en mee kan doen. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten voor het college. Tegelijkertijd houdt het college de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de begroting 2021, waarbij de weerstandsfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. **Participatie** De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin plannen en visies op diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visie en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaatsgevonden of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota vindt u dit terug. Het college heeft inwoners geïnformeerd over de Perspectiefnota via een infographic en een animatie. De zijn inwoners zijn uitgenodigd om via social media hun mening te geven over de Perspectiefnota. Daarnaast heeft het college, op verzoek van de agendacommissie, inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden		

	dat belangrijk is voor de stad. De uitkomsten van beide acties vindt u terug in het bijgevoegde stuk "Participatie en de Perspectiefnota". **Uitvoering moties** In de Perspectiefnota treft u de toelichting aan hoe het college uitvoering wil geven aan de motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' evenals de motie 'Realistischer inschatten nieuw beleid' (20M20g). Meer informatie over de uitvoering treft u aan in de raadsbrief d.d.11 mei 2021 (de moties en de raadsbrief zijn bij de stukken gevoegd). Daarnaast wordt in navolging van motie 20M277 een lijst van indicatoren gevoegd uit verschillende rapportages, dit om het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022. **Risico's** De Perspectiefnota bevat een bijlage: Impactanalyse gevolgen coronacrisis. Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van de verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder ander betrekking op de feitelijke financiële impact op de gemeentelijke begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit **Turap-1 2021** Het raadsvoorstel Turap-1 2021 zal in samenhang met de Perspectiefnota behandeld worden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaal effect in het uitvoeringsjaar 2021. In de Turap-1 zijn deze effecten in detail toegelicht. De Tuarp-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap-1 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter. Om de raad vroegtijdig te informeren over een geactualiseerde begroting ligt er een raadsvoorstel ter vaststelling i.p.v. een brief. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. **Jaarstukken 2020 (incl. Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)** In de Jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota FJP opgenomen. De FJP bevat een geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten, de toekomstige winstverwachting, de te verwachten verliezen, de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd. Door vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2002 kan decharge verleent worden aan het college van B&W voor het gevoerde beleid. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. De auditcommissie heeft in haar vergadering van 12 mei de Jaarstukken en de daarbij behorende accountantsverslag besproken. De bevindingen zijn terug te vinden in de brief d.d. 19 mei, die zij hierover naar de raad hebben gestuurd. De brief is bijgevoegd. **Duisenbergmethode** Een viertal raadsleden hebben onderzocht of de raad zijn controlerende taak goed kan uitvoeren door de informatie die in de jaarstukken te vinden is. Zij hebben daarbij onderzoek gedaan volgens de Duisenbergmethode. Zij hebben onderzoek gedaan naar het programma Klimaat& Energie in de Jaarstukken van 2020. De uitkomsten zijn te lezen in bijgevoegde analyse "Analyse jaarstukken - Klimaat en Energie en kunnen betrokken worden bij de behandeling van de Jaarstukken 2020. **Proces**

	1. De periode van technische vragen stellen is afgerond. De bundel met technische vragen en indien voor handen de antwoorden, is geplaatst bij de stukken op Ibabs. Deze bundel zal indien er nieuwe antwoorden zijn opnieuw geplaats worden in iBabs. Dit zal met een notificatie gepaard gaan. Er heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren op 12 mei plaatsgevonden. 2. De M1 uitloop datum is voorzien 9 juni. 3. De M2 van de Perspectiefnota en de Turap-1 zal in samenhang op woensdag 23 juni plaatsvinden. 4. Woensdag 30 juni zal de besluitvormende raadsbehandeling zijn. Voor details verwijs ik u naar de bijgevoegde notitie "Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2022-2025" die de agendacommissie heeft vastgesteld. Deze notitie is bij de stukken gevoegd. **Vervolgproces Jaarstukken en FJP** De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Afronden I en M1 fase Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2021)
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Het betreft een informerende/ meningsvormende behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en de Jaarstukken 2020 (incl. de FJP) en vindt in raadskamers, geordend per portefeuille plaats. <u>Informerende fase</u> De informerende fase bestaat uit de mogelijkheid voor insprekers om de gemeenteraad toe te spreken en eventuele vragen te beantwoorden. Op dit moment heeft er één inspreker zich gemeld. De portefeuillehouder is welkom als toeschouwer, maar heeft geen rol bij deze behandeling. Na deze fase zal gestart worden met de M1 behandeling van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1, de Jaarstukken en de FJP. <u>Meningsvormend (M1)</u> - De behandeling van de M1 zal plaatsvinden in twee termijnen, te beginnen met het termijn aan de zijde van de raadskamer. De portefeuillehouder reageert op vragen in zijn eigen eerste termijn. Interrupties zijn toegestaan. - De behandeling zal (meer) vraag gericht zijn en er zal door de voorzitter voorgesteld worden om volgens de ordening van de onderwerpen van de portefeuille-indeling de vragen te stellen, zie bovenaan in het behandeladvies. - Er is geen volgorde voorzien in vragen stellen m.b.t. de 4 voorliggende raadsvoorstellen. - In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Hierbij is het wenselijk als de fracties aangeven m.b.t. welk raadsvoorstel zij overwegen een motie danwel amendement in te dienen. In de uitkomst van de Meningsvormende (MI) behandeling van de Perspectiefnota is voorzien. Deze zal plenair plaatsvinden op woensdag 23 juni. De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Perspectiefnota 2022-2025
Bijlage Perspectiefnota 2022-2025
Participatie en de Perspectiefnota 11 mei 2021
Raadsbrief 11 mei 2021 m.b.t. uitvoering moties

Aangenomen Moties: 20M209g, 20M255, 20M277
Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)
Raadsvoorstel Turap-1 2021
Bijlage 1 - Turap-1 2021
Bijlage 2 - begrotingswijziging 210040W043
Bundel technische vragen en antwoorden
Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 incl. FJP 2020"
Bijlage 1 - Jaarstukken 2020
Bijlage 2 - Controle verklaring jaarstukken 2020
Bijlage 3 Accountantsverslag 2020 Deloitte
Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag
Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaat bestemming
Bijlage - 6 Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad
Brief auditcommissie 19 mei 2021
Duisenbergmethode: Analyse Jaarstukken 2020-Klimaat en Energie
Duisenbergmethode: presentatie 26 mei

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Vooraf

Voor u ligt de Perspectiefnota 2022-2025 waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.
Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

We staan samen voor deze uitdagingen. Want Arnhem, dat zijn we allemaal: bestuur, ambtelijke organisatie, bedrijven, en vooral de inwoners. Samen maken we onze stad mooier, beter en socialer. Dat is de opdracht voor ons allemaal.

Inhoudsopgave

Vooraf **1**

1. Arnhem sterker uit de crisis **5**

2. Meedoen in een socialer Arnhem **7**
2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 10

3. Wonen in een duurzamer Arnhem **17**
3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 19

4. Genieten van een nog mooier Arnhem **23**
4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 26

5. Open en verantwoord besturen **27**
5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 31

6. Totaalbeeld **37**

Bijlage **39**

1. Arnhem sterker uit de crisis

Arnhem komt uit een crisis die ze sinds de Tweede Wereldoorlog niet heeft meegemaakt.
De pandemie heeft ook in onze stad diepe sporen achtergelaten. Naast het persoonlijk verlies van Arnhemmers die hun naasten verloren door het virus, waren er ook grote economische en sociale gevolgen: winkels gingen dicht, scholen sloten tijdelijk hun deuren, terrassen en musea bleven leeg, de anderhalvemeter-samenleving is nu meer dan een jaar een feit.
De gemeente nam in het voorjaar van 2020 direct maatregelen om de crisis het hoofd te bieden, maatregelen die ook in 2021 en verder blijven gelden. Er kwam een herstelagenda waarin de gemeente extra steun uittrok voor bewoners en bedrijven die in de knel dreigden te komen. Nu de vaccinaties op stoom komen, gloort er voorzichtig licht aan het einde van de tunnel. Nu is het zaak om door te pakken. Met deze perspectiefnota willen we ervoor zorgen dat Arnhem en de Arnhemmers straks sterker uit de crisis komen.

Ook na corona wil Arnhem een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad met ruimte voor bedrijven. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.

Dat zijn mooie ambities, maar nog niet alle Arnhemmers zien dat terug in hun dagelijks bestaan. We willen dat alle Arnhemmers een inkomen hebben waarmee ze rond kunnen komen, dat ze de baan kunnen vinden die ze nastreven. We willen een Arnhem waar de verschillen tussen gezond en ongezond, tussen arm en rijk niet zo groot zijn als nu, waar de tweedeling afneemt. In onze plannen voor het komende jaar houden we er daarom nadrukkelijk rekening mee dat deze ten goede komen aan alle Arnhemmers, dat iedereen kansen krijgt en mee kan doen.

Om dat te bereiken breken we door muren heen: we verbeteren de leefbaarheid in de wijken door scholing, banen, wegwerken van armoede onder kinderen en het vergroten van de veiligheid met elkaar te verbinden. Die onderwerpen zijn immers nauw aan elkaar verbonden. De neergaande spiraal in zwakke buurten willen we de komende jaren ombuigen, zodat Arnhemmers weer zicht krijgen op een betere buurt, meer werk en meer kansen. Zo voorkom je dat jongeren voortijdig school verlaten en in de criminaliteit belanden of dat mensen hun baan verliezen.

We verbinden onze ambities op veel meer gebieden. Door groen in de openbare ruimte, sport en gezondheid met elkaar te combineren. Door ondernemers te helpen, zo banen te creëren en daarmee ook de armoede aan te pakken. Of door de energietransitie in de wijken met enthousiaste wijkparticipatie aan te pakken.

We investeren in de economische kracht van de stad, met ‘duurzaamheid en energie’ als belangrijk vlaggenschip. We maken Arnhem gezonder, diverser en nóg groener. Dé cultuurstad van het oosten. Een gastvrije stad. We bereiden Arnhem verder voor op de toekomst. Klimaatbestendig en duurzaam, met een goede bereikbaarheid en voldoende woningen. Met deze investeringen zorgen we op korte termijn voor nieuwe werkgelegenheid en voor versterking van de lokale economie.

De gevolgen van de coronacrisis proberen we dus op te vangen door gelijktijdig te investeren in de wijken, in onze bewoners, in duurzaamheid én in de economie. Die aanpak past ook geheel in het advies van de gezamenlijke planbureaus hoe om te gaan met deze crisis en vooral: de tijd die erna komt. Als corona weg is, zijn we er immers nog niet. We willen ook dan klaar staan voor die ondernemers en Arnhemmers die extra risico’s lopen. We zien daarbij kansen bij duurzaamheid, digitalisering, thuiswerken of het tegengaan van leegstand in de binnenstad.

Onze ambities bereiken we niet vanaf de tekentafel in het stadhuis. We hebben onze inwoners hiervoor nodig. We móeten aansluiten bij hun beleving, gebruik maken van hun inventiviteit, met aandacht voor tradities en ervaringen in de wijken. Ook doen we dit samen met de vele partners binnen en buiten de stad. Regionaal in de groene metropoolregio, met de provincie, met het Rijk en met Europa.

In deze perspectiefnota leest u hoe we onze ambities aan elkaar verbinden en welke keuzes we daarbij maken. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022.

De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Per thema beschrijven we onze ambities en welke extra investeringen en financiële uitwerking we komende jaren doen om deze te realiseren.

2. Meedoen in een socialer Arnhem

Meedoen in een socialer Arnhem betekent dat iedereen het beste tot zijn recht komt en naar zijn vermogen kan meedoen. Een stad waar Arnhemmers in al hun verscheidenheid met elkaar samenleven, elkaar ontmoeten, elkaar versterken en waar ruimte is voor verschillende inzichten en meningen. Een stad waarin Arnhemmers gelijkwaardig zijn. Waarin het niet uitmaakt of je een beperking hebt, welke achtergrond je hebt of in welke wijk je woont. Je kansen binnen het onderwijs, op werk, wonen, zorg, cultuur, sport, in het bestuur en binnen de gemeentelijk organisatie moeten gelijk zijn.

Met deze ambities en een samenhangende, wijkgerichte aanpak willen we de brede welvaart in Arnhem versterken. We werken in deze opgave nadrukkelijk samen met de sociale wijkteams, de teams Leefomgeving, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, scholen etc. We werken op dit moment samen met veel betrokken partners aan een integrale visie op het sociaal domein en aan een jeugdnota.

De hoofdlijnen

Vanuit meedoen in een socialer Arnhem zetten we in op: een impuls voor de wijkaanpak, het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven, het aan het werk helpen van Arnhemmers en het bieden van veiligheid aan onze inwoners.

Impuls voor de wijkaanpak

We zien veel inspanningen en mooie initiatieven die wijken sterker maken. Tegelijkertijd zien we dat we er nog niet zijn en dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. In die wijken zijn sociaal-maatschappelijke problemen complex. Er is actie nodig op thema's als werk, onderwijs, jongeren, veiligheid, zorg en wonen.
De uitdaging is om deze acties slim te combineren, ook met de opgaven uit het fysieke domein. Denk daarbij aan woningbouwplannen en verduurzaming waarbij inwoners kunnen participeren. Of denk aan vergroening in combinatie met gezondheid en sport. Speciale aandacht gaan we besteden aan onderwijs, want de meeste kans op het tegengaan van de tweedeling zit bij de nieuwe generatie die zich nog kan ontwikkelen en die in staat is om problematiek die misschien al generaties lang bestaat, te doorbreken.

Sociaal-maatschappelijke problemen zijn het grootst in een vijftal wijken aan de oostkant van de stad (Klarendal, Geitenkamp, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen). Een samenhangende aanpak van stadsvernieuwing is nodig om de leefbaarheid te verbeteren en de kwaliteit van leven te verhogen. Onder de noemer Arnhem-Oost aanpak vindt die samenhangende en wijkgerichte aanpak inmiddels plaats.

Het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven

Met de meeste Arnhemmers gaat het gewoon goed. Toch is er werk aan de winkel. We merken dat door corona gevoelens van eenzaamheid toenemen, gevoelens van angst en stress vaker voorkomen en meer mensen door onzekerheid in psychische nood komen. Er is risico op verlies van werk, armoede, ongezondere leefstijl en lager psychisch welbevinden. We willen Arnhemmers helpen door te zorgen dat zij hun weg kunnen vinden in alles wat er aan ondersteuning en voorzieningen is. We investeren in ontmoeting, in steuntjes in de rug voor mantelzorgers, voor kinderen en jongeren. We maken ruimte voor meer algemeen aanbod door kritisch te kijken naar gespecialiseerd aanbod. Bijvoorbeeld; liever een netwerk van sportplekken en verenigingen in de wijk dan individuele indicaties voor 'sportbegeleiding'. We willen met onze aanpak vooral ook aansluiten bij de beleving van inwoners en gebruik maken van de inventiviteit en de ervaring die er in de wijken is. Zoveel mogelijk Arnhemmers moeten een gezond, fit en gelukkig leven kunnen leiden. Daarom hebben we een lokaal sportakkoord dat een stimulans biedt aan alles wat we op gebied van sport en bewegen in Arnhem hebben. Zo versterken we de leefbaarheid en de sociale kracht in de wijken. Op dit moment vindt een herijking van de welzijnsopgave plaats. Hier liggen kansen om maatwerkvoorzieningen om te buigen naar algemene voorzieningen.

De opvang van daklozen is door corona ingrijpend en blijvend gewijzigd. De opvangvoorzieningen worden verbeterd, maar belangrijker nog is ons doel om deze groep mensen zoveel mogelijk te begeleiden naar zelfstandig wonen. Nog dit jaar worden de eerste woningen daarvoor geschikt gemaakt.

Het Uitvoeringsplan *Inclusief Arnhem* krijgt steeds meer handen en voeten. Het plan kent aan aantal focuspunten, te weten het voorkomen en tegengaan van discriminatie, versterken van de positie van inwoners met beperking, bevorderen van diversiteit in organisaties, werken aan een inclusieve gemeentelijke organisatie, en zorgen voor inclusieve gemeentelijke communicatie.

De coronacrisis laat overigens goed zien waar we samen met onze inwoners toe in staat zijn. In zeer korte tijd ontstonden uiteenlopende initiatieven gericht op het helpen van die Arnhemmers die het door corona extra moeilijk hadden. Onder andere via www.voorelkaarinarnhem.nl werden vraag en aanbod bij elkaar gebracht. Onze welzijnsinstellingen en ook veel individuele bewoners of bewonersorganisaties verdienen complimenten voor hun snelle handelen.

Doorbraak naar werk

Onze focus ligt op het aan het werk helpen van Arnhemmers die nu langs de kant staan of dreigen aan de kant te staan. Werk is de beste weg uit de armoede en draagt in belangrijke mate bij aan het gevoel van eigenwaarde van inwoners. De opgave om meer Arnhemmers aan het werk te helpen en houden pakken we zo aan dat inwoners ook geholpen worden andere problemen in hun leven op te lossen. Inwoners die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering worden door een vast contactpersoon in de eigen wijk ondersteund in de weg naar werk. Dit maakt het mogelijk naar de totale leefsituatie van een inwoner te kijken. Een belangrijke belemmering om aan het werk te gaan blijkt het hebben van schulden. Het voorkomen van schulden en verder verbeteren van de schulddienstverlening is een belangrijk thema dat hoog op de agenda staat.

Veiligheid

Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan, een voorwaarde voor verbetering van ons leven. Buurtwerkers, jongerenwerkers, docenten en middenstanders trekken regelmatig aan de bel om met ons te bespreken hoezeer toenemende criminaliteit hun inzet voor de Arnhemmers dwarsboomt. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.

Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van (nieuwe) bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie, met partners uit de zorgsector, met inspecties, de belastingdienst en andere maatschappelijke organisaties dagelijks in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen. Dat kan alleen op niveau blijven als wij onze sterk verbeterde uitvoeringskwaliteit verder weten te professionaliseren en te bestendigen.

Participatie

Waar mogelijk betrekken we inwoners bij het maken van onze plannen. De wijkprogramma's komen via gesprekken met inwoners tot stand en bij de herijking van de welzijnsopgave zijn veel contacten geweest met inwoners, verenigingen en betrokken maatschappelijke organisaties. De Teams Leefomgeving weten steeds beter wat in de wijken speelt en welk aanbod in de wijk nodig en gewenst is. Naast Rijnstad en de teams Leefomgeving, bieden ook andere partijen vormen van bewoners-ondersteuning aan in de wijken. Denk bijvoorbeeld aan de sociale wijkteams, het Sportbedrijf, Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars, de Adviesbrigade, het Kunstbedrijf of projectmanagers (Zzp-ers).

Op dit moment wordt hard gewerkt aan een integrale visie voor het Sociaal Domein; met in het verlengde daarvan een uitwerking van het jeugdbeleid en een woonzorgvisie. Voor deze integrale visie betrekken we diverse belanghebbende partijen uit het veld en verwerken we hun input in deze visie. Daarnaast hebben we tijdens deze coronacrisis zeer regelmatig overleg met verschillende partijen die in

onze stad werkzaam zijn en hebben we gesprekken gevoerd met bijvoorbeeld jongeren over hoe zij de corona crisis ervaren. Deze input gebruiken we om te zorgen dat we onze inwoners zo goed mogelijk kunnen blijven ondersteunen.

Ook betrekken we inwoners die te maken hebben met armoede en schulden bij onze beleidsontwikkeling. Bij de visie op schulddienstverlening hebben we met verschillende ervaringsdeskundigen gesproken. Zij hebben onder andere hun kennis ingebracht bij het ontwikkelen van de toolbox en de communicatie-campagne rondom schulden. Daarnaast gebruiken we de inhoudelijke expertise van verschillende doelgroepen. Zo gaan we jongeren betrekken bij de herijking van het JFP en is er een klankbordgroep gevormd van ondernemers rondom de pilot ''geldzaken en ondernemers''. Ook voor de armoedenota hebben we op verschillende manieren bewoners en intermediairs geraadpleegd; onder andere door bijeenkomsten met ketenpartners en met het jongerenplatform van Zorgbelang en door het voeren van gesprekken met gezinnen die in armoede leven en de adviesraden. Deze bewoners en ketenpartners blijven betrokken bij de uitvoering van de armoedeagenda. Bij de uitvoering van acties op het gebied van inclusie werken we ook samen met een klankbordgroep.

Gelijke kansen voor kinderen en jongeren

Nabil el Malki en Melvin Kolf wonen in Presikhaaf en wilden iets doen aan de onderwijsachterstand in de wijk. Daarom richtten ze Presikhaaf University op. Presikhaaf University organiseert huiswerkbegeleiding gecombineerd met sportactiviteiten voor kinderen en tieners. Jongeren van 16-25 jaar begeleiden de kinderen als rolmodellen en krijgen tegelijk hulp om hulp om zichzelf te ontwikkelen waarmee ze voorbereid worden op de stap richting de arbeidsmarkt. Presikhaaf University biedt kinderen en jongeren meer kansen om het maximale uit zichzelf te halen, zodat ze redzame en betrokken burgers worden. Jongeren en kinderen krijgen bovendien meer verbinding met de wijk waar zij opgroeien en zetten zich actief in voor de wijk.

De initiatiefnemers zitten in de haarvaten van de wijk, spreken de taal van de wijk en kennen er veel bewoners en professionals. Dit levert veel mond tot mond bekendheid op. Presikhaaf University betrekt ook de ouders van de kinderen en jongeren en verbindt zo het thuisfront met de school en andere organisaties in de wijk. Het team leefomgeving is opdrachtgever en medefinancier van het initiatief. Via het gemeentelijke subsidiebureau zijn de initiatiefnemers ook geholpen bij het zoeken naar andere financieringsbronnen. Presikhaaf University heeft in 1 jaar tijd, naast huiswerkbegeleiding en sportactiviteiten, samen met jongeren de energietransitie opgepakt, een doorstroomprogramma opgezet voor leerlingen die van de basisschool naar de middelbare school gaan en jongeren met schulden ondersteund.

2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht

We onderschrijven het belang van burgerinitiatieven in Arnhem. Daarom blijft de Subsidieregeling Burgerkracht beschikbaar. Daarvoor reserveren we voor de komende drie jaar € 175.000 per jaar voor deze subsidieregeling. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan met € 400.000 uit de algemene reserve tot maximaal € 525.000. Dit gebruiken we als dekking voor de subsidieregeling.

Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)

Op woensdag 14 april is de herijking van de sociale basis (herijking welzijnsopdracht 2020) als richtinggevend voor verdere uitwerking vastgesteld. Deze visie is met inbreng van inwoners en organisaties vanuit alle wijken opgesteld. Door de voortdurende coronacrisis is het belang van een preventieve aanpak extra groot. De crisis legt veel druk op de kwetsbare groepen in de stad (laag inkomen, psychische kwetsbaarheid, eenzaamheid) en heeft daarnaast het belang van een goede sociale basis benadrukt. Grote flexibiliteit en inzet hebben de welzijnsorganisaties laten zien, onder andere de jongerenwerkers op straat tijdens de lockdown, extra activiteiten die georganiseerd zijn, de vinger aan de pols houden bij mantelzorgers, goede samenwerking met de scholen om zicht te houden op kinderen in kwetsbare posities. In de eerste jaren na de crisis moeten we er voor zorgen dat mensen in deze groepen (jongeren en ouderen) elkaar kunnen ontmoeten.
Eerder is door de raad besloten om (in het kader van de financiële zoekrichtingen jeugdzorg) een taakstelling op te nemen van € 195.000 in 2021 oplopend tot een structurele bezuiniging van € 545.000 vanaf 2022. De taakstelling van € 195.000 hebben we in overleg met onze partners (in dit geval SWOA en Rijnstad) kunnen realiseren. Wij stellen gelet op de veranderde en onvoorziene omstandigheden voor, om in 2022 en 2023 niet verder te bezuinigen op welzijn (motie 21M31), de oplopende bezuiniging van € 350.000 schorten we in de jaren 2022 en 2023 op. Daarmee krijgen we ruimte in de complexe opgave in een complexe tijd en kunnen we zoeken naar adequate oplossingen in de toekomst vanaf 2024.

Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie

Racisme is een probleem dat breed in de samenleving speelt. Door Black Lives Matter protesten van de afgelopen zomer, ook hier in Arnhem, ontstond hernieuwde maatschappelijke en politieke aandacht voor deze vorm van discriminatie. De raad nam de motie ‘Integrale Inclusievisie en actieplan’ (20M245) aan. De komende jaren zetten we extra in op het tegengaan van racisme in Arnhem. Dit kan niet zonder de nauwe betrokkenheid van Arnhemmers uit de diverse gemeenschappen en maatschappelijke organisaties. Daarom gaan we de komende maanden met hen in gesprek. Over hoe zij het probleem van racisme ervaren, en wat er waar nodig is om dit tegen te gaan en te voorkomen. Op deze wijze werken we toe naar een gezamenlijk visie en actieplan met concrete acties.
De motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) vraagt om uitbreiding van het budget om de veiligheid en acceptatie van LHBTIQ+ jongeren op Arnhemse scholen te vergroten. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. We zetten in op het versterken van InDifferent-netwerken.
Tot slot wordt ook de bevordering van vrouwenemancipatie in het integrale plan meegenomen.
Het centrale thema van dit plan is daarmee ‘Vrij zijn in Arnhem’.
Om deze acties uit te voeren zijn er extra middelen nodig. We zetten in 2022 en 2023 hiervoor € 200.000 in en vanaf 2024 is structureel € 36.000 beschikbaar voor de regenboogagenda voor de uitvoering van motie 20M278.

Suïcidepreventie

In Arnhem wordt, mede op verzoek van de raad, een ‘Supranet Community’ ingericht. Het gaat, kortweg, om een duurzame aanpak in het voorkomen van zelfdoding door het versterken van de samenwerking van betrokken organisaties. Onlangs heeft een ‘pitch’ plaatsgevonden bij 113 landelijk, voor het verkrijgen van tijdelijke landelijke middelen. We stellen voor structureel € 40.000 beschikbaar te stellen.

Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City

Arnhem staat voor de kernwaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Met het project Shelter City geven we aandacht en invulling aan deze kernwaarden door mensenrechtenverdedigers die in nood zitten tijdelijk een veilige plek te bieden. We willen een pilot starten van twee jaar. We maken vrede en mensenrechten bespreekbaar door hier bijvoorbeeld een voorlichtingsprogramma op scholen aan te koppelen. We willen hiervoor in 2022 en 2023 € 35.000 reserveren.

Huisvesting maatschappelijke initiatieven

In afgelopen jaren komt met regelmaat het vraagstuk van huisvesting voor armoede-initiatieven om de hoek kijken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Voedselbank (niet het distributiecentrum), Kledingbank en Speelgoedbank. Essentiële voorzieningen voor Arnhemmers met een ontoereikend inkomen. Gedreven door vrijwilligers en vrijwillige bijdragen en gebruikmakend van vaak tijdelijke huisvesting. Op dit moment lijkt zich een kans voor te doen door een samenwerking van verschillende partijen en fondsen om tot gezamenlijke huisvesting te komen, zichtbaar in de wijk en waarbij tegelijkertijd een slag gemaakt kan worden in kwaliteit, laagdrempeligheid en dienstverlening. En dat in een periode waarin we verwachten dat het beroep op deze voorzieningen zal toenemen. Op dit moment vindt een verdere oriëntatie plaats. De verwachting is dat de benodigde gemeentelijke structurele bijdrage € 80.000 met ingang van 2022 bedraagt.

BUIG actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022.
In 2020 hebben we het tekort op BUIG zien teruglopen van 9% naar 4,5%. De Arnhemse uitkeringslasten stijgen voor het eerst sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 minder dan de landelijke lijn die is begroot. Het tekort is dusdanig afgenomen dat we over 2020 niet meer in aanmerking komen voor de vangnetuitkering.
Voor de begroting 2021 en verder passen we, conform afgesproken systematiek, de landelijke ontwikkeling toe op de realisatie van 2020. Dit leidt tot een voordeel in onze begroting van € 5,8 miljoen in 2022 aflopend naar € 3,9 miljoen vanaf 2025.

Met de aanpassingen van de prognose en begroting dient ook de risicoparagraaf bijgewerkt te worden. Het eigen risico op BUIG is, via de vangnetregeling, beperkt tot maximaal 10% van het budget. Op basis van bovenstaande prognose bedraagt het maximaal eigen risico op BUIG voor 2021 circa € 12 miljoen. Op basis van de prognose houden we in de begroting rekening met € 2,3 miljoen tekort. Voor de risicoparagraaf dient dus rekening te worden gehouden met (€ 12 miljoen - € 2,3 miljoen =) € 9,7 miljoen.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen

We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan de raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen. De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de Begroting 2021 zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het Rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel

Middelen vs inzet bedragen x € 1.000	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

**Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.*

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap 2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Armoede - Bijzondere bijstand < 21 jaar

Er ontstaat een knelpunt op de bijzondere bijstand aan inwoners onder de 21 jaar. De rechter heeft onze huidige vergoeding afgekeurd en vindt dat wij jongeren tot 21 jaar hetzelfde bedrag moeten verstrekken als jongeren vanaf 21 jaar. Het gaat om jongeren die op zichzelf wonen waarvan de ouders niet financieel willen/kunnen bijdragen. Hierdoor gaan de onvermijdelijke kosten naar verwachting structureel stijgen met € 300.000. De aanvragen bijzondere bijstand laten een fluctuerend beeld zien en er zijn nog veel onzekerheden rond corona. Daarom stellen we voor om dit knelpunt in 2021 te dekken uit de extra corona-middelen vanuit het rijk (€ 231.000, zie ook gemeentefonds). Het resterende tekort van € 69.000 kan structureel worden gedekt binnen het beleidsveld Armoede. Voor 2022 ontvangen we waarschijnlijk ook extra corona-middelen, maar de omvang daarvan is nog niet bekend. Daarom stellen we voor het budget voor bijzondere bijstand < 21 jaar structureel te verhogen met € 231.000 met ingang van 2022.

Wetswijziging schulddienstverlening Vroeg erop af

Als gevolg van een wetswijzing met ingang van 2021 moeten we met Onze Vroeg Er op Af inzet al handelen op basis van enkele signalen. We hebben voor de uitvoering hiervan een uitvoerbare en 'beperkte' uitwerking gemaakt. In 2021 experimenteren we met deze aanpak, dekking verzorgen we vanuit corona-middelen van het Rijk. De wetswijziging is zonder middelen overgekomen. Op basis van pilot maken we onze aanpak definitief. De minimale variant van deze wettelijke taak kost structureel € 207.000. Mogelijk dat uit de evaluatie van de pilot blijkt dat er meer nodig is dan de minimale variant, dus dit bedrag kan nog hoger uit gaan vallen.

Veiligheid

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Arnhem is een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben in onze aanpak van mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak). In het verlengde hiervan spelen de Wet regulering prostitutie en de aanpak seksuele intimidatie die ook om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren beschikten we over externe middelen die zijn gestopt. Daarom kennen we vanaf 2022 structureel € 175.000 toe voor de aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.

Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid

De aanpak van criminaliteit en tegengaan van onveiligheid in Arnhem vraagt om heldere gegevens. Voor bijvoorbeeld de aanpak van de veiligheid in de wijken en de aanpak van ondermijning is het cruciaal dat we weten wat de veiligheidssituatie in de stad en in de wijken is om van daaruit ook de juiste inspanningen te kunnen plegen. Dit past ook bij de regierol die we als gemeente hebben.

Veel gemeenten professionaliseren het datagedreven werken aangezien goede en betrouwbaardere data cruciaal zijn om gericht te kunnen sturen op actualiteit en prioriteit. We stellen voor hiervoor € 150.000 structureel beschikbaar te stellen.

Strategische advisering programma Veiligheid invullen
Het veiligheidsteam draait goed maar is kwetsbaar. De dagelijkse actualiteit en uitvoering vraagt alle aandacht. Het ontbreekt aan strategische advisering om los van de waan van de dag te werken aan de veiligheid van de stad. Het aanstellen van een strategisch adviseur Veiligheid (structureel € 120.000), zoals ook de andere programma's kennen, betekent een belangrijke aanvulling.

VGGM: regionale verdeling kosten beroepsorganisatie brandweer Ede
Per 1 januari 2021 is een noodzakelijke aanpassing gedaan aan de brandweerorganisatie van Gelderland-Midden. Deze aanpassing is noodzakelijk omdat veelvuldig de arbeidstijdenwet werd overschreden, vooral op de brandweerpost Ede-Centrum. Het AB van VGGM heeft op 2 december 2020 besloten om deze post om te bouwen naar een 24/7 beroepsorganisatie per 1 januari 2021. De extra kosten die dit vanaf 2022 met zich mee brengt, worden met de deelnemende gemeenten verrekend op basis van de nieuwe verdeelsleutel. We onderkennen dat deze aanpassing aan de (regionale) brandweerorganisatie noodzakelijk is.
Hiermee wordt dus een collectieve financiering verondersteld binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling. Het structurele aandeel voor Arnhem is € 400.000.

Prognose jeugdzorg
In de raadsbrief van 7 januari 2020 informeerden wij u over een tekort op de jeugdzorg van € 12,1 miljoen. Vanaf 2022 rekenen wij nog steeds een tekort op jeugdzorg maar ten opzichte van onze verwachting voor 2020 is dit aanzienlijk afgenomen. Deze daling heeft verschillende oorzaken:
- In februari 2020 zijn nieuwe beleidsregels ingevoerd zodat meer duidelijkheid is over de toegang tot jeugdzorg.
- Vanaf 1 juli 2020 is de inkoop van jeugdzorg opnieuw ingericht waarbij de regionale inkoopvoorwaarden zijn aangepast.
- Begin 2020 is een taskforce jeugdzorg opgericht om de groeiende kosten van jeugdzorg te beperken. Deze taskforce heeft kostenbesparende maatregelen geformuleerd ter hoogte van € 5 miljoen (daarbij is de begroting overeenkomstig verlaagd). Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de raad vastgesteld en opgestart. Voor 2022 en verder wordt uitgegaan van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar.
- Daarnaast waren de kosten voor jeugdzorg in 2020 lager dan verwacht en zien we een afvlakking in de kostenstijging, die zich met name in de jaren 2018 en 2019 voordeed. De lagere kosten zijn naar verwachting het effect van de ingevoerde maatregelen en gewijzigde beleidsregels. Waarschijnlijk draagt ook de corona-crisis hier aan bij, waardoor er een lagere vraag was naar jeugdzorg.

In de jaren 2022-2024 verwachten we het relatief geringere tekort op te kunnen vangen binnen de totale zorgbegroting. De prognose vanaf 2025 is onzeker en hangt mede af van de besluitvorming van de raad over de maatregelen Jeugd en de mogelijke verhoging van het landelijke budget voor Jeugdzorg naar aanleiding van het rapport van AEF dat in december 2020 is verschenen. Op basis van deze ontwikkelingen is het lastig in te schatten of we vanaf 2025 een tekort hebben op jeugdzorg en hoe hoog dit tekort zal zijn. Daarom kiezen we ervoor dit tekort als PM op te nemen.

Tot slot is het Rijk voornemens per 1 januari 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aan te passen. Voor Arnhem zou dit een structurele verzwaring van € 2,1 miljoen betekenen, die echter via een verhoging van het gemeentefonds wordt gedekt.

Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd

In de raadsbrief van 6 april is uiteengezet hoe de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO & Jeugdzorg structureel kunnen worden ingezet voor nieuw preventief beleid en investeringen voor de invoer van taskforce maatregelen jeugd. Specifiek is dat inzet voor complexe scheidingen, steungezinnen, POH Jeugd, Perspectiefoverleg jeugd en samenwerken aan veiligheid. In de nieuwe nota "reserves en voorzieningen" is het uitgangspunt opgenomen dat bestemmingsreserves in beginsel een tijdelijke aard hebben. Daarmee zijn bestemmingsreserves ongeschikt om structurele lasten te dekken. We stellen voor om de jaarlijkse toevoeging aan de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO en Jeugdzorg om te zetten naar een direct budget voor de hiervoor genoemde punten. Een resterend saldo van € 0,1 miljoen kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

Sport

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel tekort op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Vanaf 2023 wordt sporthal Middachtensingel in gebruik genomen. Voor beheer en exploitatie daarvan is een jaarlijks exploitatiebedrag benodigd van € 88.000. Voor de Bethanienstraat bedraagt dit € 83.000. Beide tekorten worden in de begroting verwerkt.

Investeringen in scholen en sport

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in scholen.

Toepassing Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG)-eisen voor nieuwe schoolgebouwen
Per 1 januari 2021 is het nieuwe bouwbesluit van kracht met daarin opgenomen nieuwe duurzaamheidsmaatregelen. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat nieuwe (school)gebouwen conform het nieuwe bouwbesluit worden gebouwd. Dat heeft ook in financiële zin vergaande consequenties. Op basis van de huidige inzichten is een stijging van het investeringsbedrag met € 9,5 miljoen voor zo'n 14 schoolgebouwen voorzien.

Ventilatie scholen

Ter verbetering van de luchtkwaliteit en het voorkomen van verspreiding van het corona-virus in schoolgebouwen heeft het Rijk een subsidie regeling (SUVIS) beschikbaar gesteld. Via deze regeling financiert het Rijk maximaal 30% van de totale kosten voor het verbeteren van de ventilatie in schoolgebouwen. Voor de overige 70% van de kosten dienen schoolbesturen en gemeenten nadere afspraken te maken. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is hierover de motie "Duidelijkheid voor het onderwijs" aangenomen. Aan de schoolbesturen is, onder voorbehoud van instemming raad, voorgesteld om de bijdrage van de gemeente te laten afhangen van de financiële weerbaarheid uitgedrukt in solvabiliteit van de schoolbesturen. De reguliere budgetten van de gemeente zijn ontoereikend om een financiële bijdrage te leveren. Op basis van de ingediende SUVIS-aanvragen komen wij op een gemeentelijke bijdrage van € 3,6 miljoen euro.

Huisvesting voortgezet onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor nieuwbouw of renovatie van schoolgebouwen. Dit geldt voor zowel het primair onderwijs (PO), het (voortgezet) speciaal onderwijs (VSO) als het voortgezet onderwijs (VO). Voor het voortgezet onderwijs is voor het laatst in 2010 aan planvorming en uitvoering gedaan voor de huisvesting van de scholen. Er is behoefte vanuit de gemeente en de schoolbesturen om dit te actualiseren.
Op voorhand kan al worden vastgesteld dat de huidige middelen voor onderwijshuisvesting in de (meerjaren)begroting onvoldoende zijn om eventuele grote investeringen te doen. Met de huidige middelen kan alleen uitvoering worden gegeven aan Integraal Huisvestings Plan Primair Onderwijs en het convenant (Voortgezet) Speciaal Onderwijs. We willen eind 2021 een nieuw IHP VO opstellen. Dit plan kan dan input voor de coalitieonderhandeling na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022.
Voor het doen van investeringen in het voortgezet onderwijs zijn in de huidige begroting geen middelen beschikbaar. Het schoolgebouw van Guido de Bres in Geitenkamp verkeert in een dusdanig slechte staat dat nieuwe huisvesting zo spoedig mogelijk noodzakelijk is. De kosten daarvan bedragen naar schatting ongeveer € 7 miljoen. In 2022 zal planvorming plaatsvinden, vanaf 2023 kan gestart worden met de sloop en de bouw.

Padelbanen tennisvereniging Schuytgraaf
In 2018 heeft de gemeente 2 padelbanen voor TV Schuytgraaf gefinancierd. TV Schuytgraaf betaalt deze investering terug door middel van kostprijsdekkende huur. In principe komt dit neer op een soort lening tegen 2% rente, met de padelbaan als onderpand. Dit is een groot succes. Inmiddels is het aantal leden van de tennisvereniging sterk gegroeid en is er een tekort aan ruimte om te padellen. Ze hadden 35 padelleden verwacht na 2 jaar, dit zijn er inmiddels ruim 130. De vereniging wil de constructie herhalen voor uitbreiding van het aantal banen. Hier staan wij positief tegenover en de businesscase van TV Schuytgraaf ziet er zeer positief uit. Dit betekent dat we vanuit sportbeleid € 0,1 miljoen investeringsruimte nodig hebben om dit mogelijk te maken, hier staat een kostprijs dekkende huurverhoging tegenover van € 6.578 per jaar gedurende 30 jaar.

2.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Meedoen in een socialer Arnhem					
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175		I
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175		I
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350			I
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36	S
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100				I
Suïcidepreventie		-40	-40	-40	S
Huisvesting maatschappelijke initiatieven	-80	-80	-80	-80	S
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35			I
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900	S
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125			I
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231	S
Wetswijziging WGS t.a.v. Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207	S
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175	S
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150	S
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120	S
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100	S
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99				I
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83	S
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88	S
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	**2.772**	**1.103**	**1.683**	**1.264**	

3. Wonen in een duurzamer Arnhem

Arnhem kent vele opgaven, groot en klein. Dat lijken soms afzonderlijke onderwerpen, maar heel vaak zijn ze met elkaar verbonden. Zoals het bouwen van woningen en duurzaamheid. De leefbaarheid in de wijken en armoede. De meeste winst valt te behalen door die opgaven te combineren en in samenhang aan te pakken.

Grote opgaven

Arnhem staat voor grote uitdagingen. De komende 20 jaar groeit de stad. In die periode moet bijna een kwart stad, zo'n 16.000 woningen, bij worden gebouwd om aan de vraag naar woonruimte te voldoen. Goed nieuws dat Arnhem populair is als vestigingsstad, want dat trekt ook weer nieuwe bedrijvigheid. Wel moeten we die groei in goede banen leiden. Er is nu al een tekort aan woningen in alle segmenten. Aan betaalbare huurwoningen, maar ook woningen die levensloopbestendig zijn, woningen voor kleine huishoudens, middenhuur en betaalbare koopwoningen. De behoefte ligt waarschijnlijk nóg hoger, omdat ook steeds meer mensen uit de Randstad zich in Arnhem vestigen, er een toename van arbeidsmigranten is en de regio steeds beter bereikbaar wordt. Dat alles betekent dat we daar bovenop nog meer woningen nodig hebben. Een fikse uitdaging, want de ruimte in de stad is beperkt.

We kiezen er voor om deze uitdaging niet alleen als een woningbouwopgave te zien. We hebben ook te maken met de wijkgerichte energietransitie, waar we woningen duurzamer willen maken. Het moeten ook slimmer omgaan met de bestaande woningen. Zodat stellen en alleenstaanden door kunnen stromen naar bijvoorbeeld een appartement, en er weer meer eengezinswoningen beschikbaar komen. Groei betekent een intensiever gebruik van de openbare ruimte, waardoor kwaliteitsverbetering nodig is. De groeiende stad moet tegelijk bereikbaar blijven, voor alle vormen van vervoer. We willen ook dat de stad beter is voorbereid op het veranderende klimaat. Verstedelijking en verduurzaming zien we daarom samen als één opgave. Dat noemen we 'gezonde groene groei'. Bovendien blijven we investeren in de bestaande stad. Niet alleen omdat daar ook ruimte is voor nieuwe woningen. Maar ook omdat de wijken en de leefomgeving van de bestaande stad op goed niveau moet blijven.

We hebben oog voor de héle stad, voor sterke én kwetsbare wijken. Er zijn teveel wijken waar bewoners moeite hebben om het hoofd boven water te houden. Wijken met weinig veerkracht, met sociale problematiek zoals een hoge werkeloosheid en hoge (kinder)armoede. De problemen in deze wijken willen we in samenhang aanpakken. Met een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren. We noemen dit de Arnhem-Oost aanpak, omdat de wijken waar dit vooral speelt aan de oostkant van Arnhem liggen.

Hoe gaat dat concreet? Inwoners met een laag inkomen wonen doorgaans in huizen met lage huren. Dat zijn gemiddeld niet de best geïsoleerde en duurzame woningen. Door nu juist deze woningen aan te pakken en duurzamer te maken, zorgen we ervoor dat deze inwoners een goed gerenoveerde, comfortabele en energiezuinige woning hebben én dat de maandelijkse energiekosten sterk dalen. Tegelijk investeren we ook in het welzijn en kansen van inwoners, in banen en in het verbeteren van de wijken die achterop zijn geraakt. Heel veel vliegen in één klap. Zo maken we de stad beter voor iedereen.

Dilemma's

Een groeiende stad brengt nieuwe dilemma's met zich mee. Binnen de gemeentegrenzen is maar beperkte ruimte voor groei. Op locaties waar bijvoorbeeld ooit industrie was of kantoren stonden, kunnen we bouwen. Dat is wel duurder dan nieuwe huizen bouwen op een braakliggend stuk grond. Het betekent ook meer hoogbouw en voldoende kleinere woningen realiseren, zodat er meer doorstroming op de woningmarkt ontstaat. We moeten keuzes maken over het tempo waarmee we aan de slag kunnen. In de Omgevingsvisie worden deze dilemma's omgezet naar strategische keuzes voor de toekomstige stad.

Stedelijke groei mét verwezenlijking van duurzame ambities, dat vergt grote investeringen in de volle breedte. Het gaat immers om meer dan gasloze woningen bouwen alleen. De stad moet bereikbaar blijven, én de lucht schoon. De openbare ruimte moet kwalitatief goed en groener. Wijken hebben goede voorzieningen nodig. Dit geldt voor nieuwe wijken, maar ook voor bestaande wijken. Ook hier zullen we keuzes moeten maken. We kunnen niet alle ambities tegelijk verwezenlijken. Maar we kunnen wél ambities integraal aanpakken en op die manier zoveel mogelijk bereiken. We realiseren ons bovendien dat Arnhem het niet alleen kan. Vele andere partijen spelen een rol. De gemeente kan er voor kiezen om actiever te zijn bij het aankopen van grond en gebouwen. Dat geeft immers meer regie op de ontwikkeling van woningen op die locaties.

Corona

Het gebruik van de openbare ruimte is toegenomen en veranderd. Dat was al zo voor corona, maar krijgt nu een extra impuls. Dat betekent dat we de leefomgeving moeten aanpassen aan de eisen van nu. Meer plekken om buiten te sporten, de parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. De buitenruimte wordt zo meer een plek om prettig te vertoeven. En we hebben minder last van hevige regenval en er zijn meer koelteplekken. Door te investeren in een groene stedelijke omgeving, dragen we niet alleen bij een klimaatadaptatie, maar ook aan een gezonde leefomgeving. Met meer ruimte voor recreatie, sport en ontmoetingen.

Participatie

Nergens is de betrokkenheid van bewoners beter zichtbaar als bij hun directe leefomgeving. Zo zijn zij uitgebreid betrokken bij het opstellen van het bomenplan en het referendum over diftar. Daarnaast zijn we begonnen om voor alle wijken een groenvisie op te stellen samen met wijkbewoners.

Dit geldt ook voor de wijkgerichte energietransitie. We gaan met alle wijken in gesprek, en geven de inwoners zo inzicht in wat ze kunnen verwachten in hun wijk en praten we over zorgen die ze hebben bij wat de energietransitie voor hen betekent. Er ontstaat ruimte, creativiteit en eigen initiatief bij veel inwoners om zelf met energietransitie aan de slag te gaan.

De omgevingsvisie richt zich op de ontwikkeling van de stad op de langere termijn. Het is belangrijk dat Arnhemmers zich herkennen in keuzes die het gemeentebestuur maakt voor de ontwikkeling van hun stad. Daarom zijn inwoners met een digitale koerswijzer geraadpleegd en via stellingen gevraagd om mee te denken op belangrijke thema's zoals hoogbouw, het gebruik van de straat en de beste plekken voor maatschappelijke voorzieningen. Specifiek is aandacht gegeven aan jongeren door lesmateriaal te ontwikkelen en leerlingen uit het voortgezet onderwijs te vragen hún toekomstvisie voor Arnhem in een video uit te werken. De verslaglegging van alle participatie wordt opgenomen in een participatie-document bij de omgevingsvisie.

Duurzaam initiatief in het Spijkerkwartier

De BlauweWij(k)Economie is een beweging van bewoners in het Spijkerkwartier. Zij willen sociaal ondernemerschap stimuleren en ontwikkelen vanuit de passie en het talent van buurtbewoners. De BlauweWij(k)economie gaat uit van een andere manier van economisch denken, waarbij in de basisbehoeften wordt voorzien met wat lokaal voorhanden is. De doelstelling is om een zoveel mogelijk CO2 neutrale en klimaatadaptieve wijk te realiseren door sociaal inclusief circulair ondernemerschap te stimuleren.

Het begon een jaar of acht geleden met een buurtinitiatief voor de gezamenlijke aanschaf van zonnepanelen, later aangevuld met een concreet aanbod van een koffer gevuld met ledlampen, trainingen, circulaire economie en verbindingen met andere initiatieven in de wijk. Inmiddels is de BlauweWij(k)Economie uitgegroeid tot een brede beweging die zich niet alleen richt op duurzaamheid en energie-besparing, maar ook op de sociale kant van deze thema's. Een collectieve integrale aanpak is wat werkt.
Dit heeft inmiddels al geleid tot concrete initiatieven zoals Spijkerenergie (besparen en opwekken van energie), Spijkerbed (een wijkhotel), Spijkerzwam (teelt van oesterzwammen op lokaal ingezameld koffiedik), het BuurtBaanBureau en het BuurtGroenBedrijf. Zo bouwen wijkbewoners in samenwerking met overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan een duurzame leefomgeving met meer welzijn, verbondenheid en oog voor de natuur. In 2021 gaan ze ook richten op ontmoeten in de wijk.

3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Arnhem Oost aanpak

We gaan zoals ook gevraagd in de motie20M253 "Doelen en middelen voor Arnhem Oost Aanpak" voortvarend aan de slag met de problematiek van onze meest kwetsbare wijken. In Arnhem Oost aanpak is al gestart met de veiligheidsaanpak (BOTOC). Een vervolgstap is nu de aanvraag voor het volkshuisvestingfonds. De komende jaren zullen meerdere regelingen vanuit het rijk komen die als multiplier werken voor investeringen in Arnhem met als vereiste dat ook de gemeente investeert. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van de motie:

- een integraal en samenhangend lange termijn aanpak voor Arnhem Oost (Malburgen, Geitenkamp, Arnhemse Broek, Klarendal en Presikhaaf (West)) voorzien van concrete, meetbare doelen;
- een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder). Om te kunnen werken aan het aanpakken van de problematiek in onze kwetsbare wijken zijn eveneens middelen nodig. Deze kunnen worden ingezet als cofinanciering voor externe middelen.

Voor het regeerakkoord is door het ministerie van Binnenlandse Zaken samen met 15 gemeenten ingezet op een investering van € 400 miljoen voor 16 gebieden per jaar. Voor Arnhem kan dit (afhankelijk van nog vast te stellen verdeelsleutels) een jaarlijks budget opleveren tussen de € 15 en € 20 miljoen. Naar verwachting zal de gemeente hier zelf een bedrag van rond de € 5 miljoen per jaar als cofinanciering aan moeten bijdragen. Voorstel is om hiervoor € 2 miljoen jaarlijks structureel te reserveren om daarmee de toekenning van budgetten vanuit het rijk te mobiliseren. Voor de 2022 ramen we een benodigd bedrag van circa € 1,5 miljoen voor het financieren van projecten/initiatieven voor Arnhem Oost. Vanaf 2023 is € 2 miljoen per jaar ingeraamd.

Binnen dit budget is voor drie jaar € 0,7 miljoen (in totaal € 2,1 miljoen) te bestemmen voor de aanvraag Volkshuisvestingsfonds. Met dit fonds kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan de verbetering van de woonkwaliteit en de leefomgeving en daarmee aan de leefbaarheid in Arnhem Oost, waarbij het Rijk 70% van de kosten bijdraagt.
Naast de hier vermelde € 2,1 miljoen kunnen ook bestaande budgetten uit het klimaatfonds en de Herstelagenda, als ook bijdragen van derden als cofinanciering worden ingezet. Wij streven ernaar om daarmee een stap te zetten binnen de Arnhem-Oost aanpak met een aanvraag van rond de € 35 miljoen (waarvan 70% vanuit het Rijk te dekken uit het Volkshuisvestingsfonds).
De veiligheid in de wijken heeft de laatste jaren extra aandacht gekregen wat heeft geleid tot het formuleren van prioriteiten in de 8 gebieden. De situatie in de Arnhemse wijken maakt dat de huidige capaciteit om in de wijken slagvaardig te kunnen werken onvoldoende is. Om die reden breiden we deze uit met 2fte, waarbij dekking plaatsvindt binnen de genoemde middelen voor de Arnhem-Oost aanpak.

Binnen deze aanpak worden er ook kosten gemaakt voor organisatie/personeel en inzet communicatie. Hiervoor ramen we in 2021 € 250.000 en in 2022 en 2023 € 500.000 per jaar. Deze inzet kan grotendeels gedekt worden vanuit de middelen voor anticyclisch investeren die al in de begroting zijn opgenomen en vanuit de rijksmiddelen herstructurering volkshuisvesting. Het restant van circa € 500.000 wordt gedekt uit de algemene middelen.

Verstedelijkingsopgave

Arnhem groeit en deze groei zet de komende jaren door. Tot 2040 moeten zo'n 16.000 woningen worden gebouwd, inclusief maatschappelijke voorzieningen, in bestaand stedelijk gebied. Maar de verstedelijkingsopgave gaat niet alleen over woningbouw. Het vergt een samenhangende aanpak op alle functies die een beroep doen op de ruimte, zoals wonen, werken, ontspannen, ontmoeten, verplaatsen, parkeren, sporten.

De Raad stelt op korte termijn de ontwerp Omgevingsvisie vast. Deze visie geeft richting aan de ontwikkeling van de stad tot 2040 en bepaalt de koers voor alle ruimte vragende opgaven. De uitdaging is om bestaande en nieuwe opgaven in balans met elkaar vorm te geven. In verbinding met de inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties die onze stad maken. Dat gaat niet vanzelf. Om deze opgave in goede banen te leiden is naast visie, strategie en uithoudingsvermogen vooral ook creativiteit, organisatiekracht en (co)financiering noodzakelijk. Middelen zijn noodzakelijk voor het afdekken van twee zaken: (a) maatschappelijke kosten en (b) organisatiecapaciteit.

(a) Maatschappelijke kosten
Al de hierboven genoemde ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie vaak vragen om cofinanciering.

(b) Organisatiecapaciteit
Om te kunnen komen tot een verstedelijkingsstrategie is voldoende organisatiecapaciteit noodzakelijk. Daarvoor reserveren we vanaf 2022 geld in de begroting.
De complexiteit en omvang van de opgave vraagt om organisatiekracht bij de gemeente, zowel op programmatisch als op meer uitvoerend en ondersteunend niveau. In het kader van besluitvorming over de Herstelagenda zijn voor de jaren 2021, 2022 en 2023 al vanuit het anticyclisch investeren extra middelen voor plancapaciteit vrijgemaakt voor 3 gebieden in de stad: Kronenburg, de binnenstad en Arnhem-Oost. Hiernaast is op korte termijn verdere versterking in de capaciteit nodig voor de ontwikkeling naar een sterk regisserende gemeente. We stellen voor hiervoor in 2022 € 470.000 beschikbaar te stellen en in 2023 € 600.000.

Motie voorkom stadsvernieuwing 4.0
De motie 20M257g 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' is op dit moment volop in uitvoering. Er is een literatuuronderzoek uitgevoerd en er worden op basis van een analyse wijkgesprekken gehouden in april en mei 2021. Later dit jaar volgen nog meer wijkgesprekken. Het plan van aanpak is inmiddels opgesteld.

Voor structurele monitoring wordt tweejaarlijks een bedrag van € 125.000 geraamd. Dit bedrag is nodig voor monitoring en voor nadere uitwerking. Dit doen we samen met bewoners in de wijken
Het gewenste resultaat is:
1. een analyse van aanleidingen voor het ontstaan van kwetsbare wijken;
2. een visie op hoe Arnhem de komende 10 jaar het ontstaan van nieuwe kwetsbare wijken kan voorkomen;
3. een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder).

Participatieproces Nemia
Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. De Raad voor het Openbaar Bestuur dat hier onderzoek naar heeft gedaan, adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of deze er gaat komen.

Wijkgerichte energietransitie kan niet zonder de inbreng van de inwoners. Het gaat immers om hun woningen en wijken. Het proces in de wijken loopt voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier invulling aan te kunnen geven ramen we € 125.000 in 2022 (en 2021). Nodig voor de inzet van participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
Maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen, worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn echter terug te verdienen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden en deze middelen van € 45.000 in 2022 tot € 91.000 in 2025, worden dan ook hiervoor beschikbaar gesteld.

Buurtconciërges
In Arnhem, en dan met name Arnhem Oost, wordt een toenemende achteruitgang van de leefomgeving geconstateerd. Daarom wordt op 1 juli 2021 gestart met de pilot buurtconciërges in 5 wijken in Arnhem Oost. Er zijn 10 buurtconciërges en 1 coördinator actief in deze wijken. De pilot loopt tot eind 2022. Deze wordt tot 1 juli 2022 bekostigd uit het werkinvesteringsfonds en tot 1 januari 2023 uit de

algemene middelen. Het doel van de pilot is om de kracht van de uitvoering op het gebied van schoon, heel en veilig te versterken door permanente aanwezigheid en zichtbaarheid van buurtconciërges in de wijk. De buurtconciërge spreekt mensen aan en is aanspreekbaar op zaken die met de leefomgeving te maken hebben. De buurtconciërges hebben en voelen de zorg voor hun buurt. Daarbij kijken we nadrukkelijk welke kans deze pilot biedt om Arnhemse werkzoekenden een passende werkplek te bieden. Het aan het werk houden, krijgen, of van een uitkering naar een baan helpen van Arnhemmers, is een belangrijke missie van ons college. Bij de evaluatie van de pilot wordt gekeken of de inzet van de buurtconciërges structureel kunnen worden voortgezet, waarbij gekeken wordt naar het effect op schoon, heel en veilig kijken we ook nadrukkelijk welke kansen hier liggen voor duurzame banen. Tevens kijken we of de pilot aanleiding vormt de buurtconciërges op termijn in meerdere Arnhemse wijken in te zetten. We ramen incidenteel € 200.000.

Bossen en parken

Het gebruik van de parken wordt steeds intensiever, overigens ook al voor de coronacrisis. Alleen Sonsbeek alleen kende in 2020 al 1,8 miljoen bezoekers. Dit leidt tot meer slijtage. Tegelijkertijd zien we dat de kwaliteit van de parken langzaam wegzakt. De grote renovaties (zoals Sonsbeek 1999 en Park Presikhaaf 2006) liggen alweer een tijd achter ons. De huidige budgetten voor groot onderhoud van hekwerken, meubilair en faunavoorzieningen zijn onvoldoende.
Het ouder wordende bomenbestand vraagt meer zorg. Een van de grote maatregelen voor natuurbeheer en ontwikkeling ten aanzien van de stikstofdepositie is het revitaliseren van de bossen en hier willen we de komende tijd op inzetten. Door de bossen om te vormen met meer diversiteit aan soorten en structuur, meer dood hout en het monitoren van het bos en de bodemgesteldheid realiseren we toekomstbestendige bossen. Hier willen we structureel € 200.000 extra voor beschikbaar stellen.

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten

Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.

Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

Investeringen in openbare ruimte

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in de openbare ruimte.

Riolering
De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Dit betekent een stijging van de rioolheffing van circa 0,4% in 2024 en 1,0% in 2025, in plaats van de in het huidige coalitie-akkoord opgenomen jaarlijkse stijging van 1,5%.

Extra ondergrondse containers
Er worden (onder meer door de verdere groei van het aantal woningen) meer ondergrondse containers gerealiseerd en ook meer afgeschreven containers vervangen dan aanvankelijk voorzien. In het financiële beeld van deze Perspectiefnota wordt daarom rekening gehouden met extra kapitaallasten vanaf 2022 van jaarlijks circa 2 ton. Deze lasten zullen gedekt worden binnen de afvalstoffenheffing.

Extra bomen
Om de hittestressplekken te verminderen moeten extra bomen aangeplant worden. Deze ambities zijn opgenomen in het vastgestelde bomenbeleid. Hiervoor is een extra investeringsbudget nodig. Gedurende 4 jaren (2021-2024) is een extra investeringsbudget van € 0,6 miljoen nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze extra investering zal tot en met 2025 leiden tot jaarlijkse stijging van de kapitaallasten van € 22 duizend.

Bossen en Parken - Aankoop gronden
Om de ambitie Arnhem, de stad in het groen, verder te verstevigen is de strategische aankoop van gronden die vallen, of grenzen aan, de (hoofd)groenstructuur uit de vastgestelde groenvisie 2017 van belang. Daarnaast is er in het vastgestelde bomenplan 2020 de ambitie opgenomen om meer bos te realiseren op het grondgebied van Arnhem. Een structurele jaarlijkse verhoging van het investeringsbudget met € 0,1 miljoen is nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze jaarlijkse extra investering zal leiden tot jaarlijks structurele kapitaallasten € 2 duizend per jaar.

Vervanging trolleypalen
In het MIP is nog geen rekening gehouden met de vervanging van de bestaande trolleyinfrastructuur. Een eerste concreet project dat zich voordoet is de herinrichting van de Velperweg. Dit project is in voorbereiding en zal naar verwachting in 2022 uitgevoerd worden. Op dit traject bevinden zich ook trolleypalen. Deze trolleypalen (oudste van het gehele netwerk) zijn aan vervanging toe. De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Er wordt toegewerkt naar een structurele raming van andere toekomstige noodzakelijke vervangingsinvesteringen voor de trolleyinfrastructuur. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023.

3.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Wonen in een duurzamer Arnhem					
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000	S
Verstedelijkingsopgave	-470	-600			I
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125		S
Participatieproces Nemia	-125				I
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91	S
Buurtconciërges	-200				I
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200	S
Woonboten Nieuwe Haven	50	750			I
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50	S
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	**-2.722**	**-2.247**	**-2.563**	**-2.476**	

4. Genieten van een nog mooier Arnhem

Arnhem is een vitale, groene, prachtige woon- en werkstad, een internationaal infrastructureel knooppunt in een stad met een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat. Arnhem heeft ook een ander gezicht: waar inwoners en ondernemers het soms lastig hebben, zeker nu door corona. De uitdaging waarmee we aan de slag gaan is dat iedereen kan genieten van een nog mooier Arnhem.

Arnhem is een ondernemende stad, koploper op duurzaamheid en energie. Arnhem wil die aantrekkelijke stad ook zijn, bedrijvig en ondernemend. Een stad waar studenten hun loopbaan starten en waar ondernemers zich graag vestigen, bijvoorbeeld vanwege het toonaangevend en innovatief energiecluster of de lange traditie in zakelijke dienstverlening. Een prettige woonstad met gevarieerde wijken, gelegen in een bijzonder landschap, aan twee kanten van de Rijn. Een stad waar mensen uit alle windstreken zich thuis voelen. Groen, creatief en vrij.

Arnhem is ook een stad waar het veel bewoners niet lukt om eigenstandig hun situatie te verbeteren, waar relatief veel mensen geen werk hebben of om een andere reden niet mee kunnen doen. Een stad met heel veel banen, maar met een matchingsprobleem op de arbeidsmarkt. Met een binnenstad die het net als andere binnensteden lastig heeft. Een stad waar de coronacrisis hard is aangekomen. Ook bedrijven, ondernemers en culturele instellingen hebben het moeilijk. De uitdagingen zijn dus groot en divers. En vragen om een gecombineerde aanpak.

Voor de korte termijn ligt de focus op het goed door de crisis helpen van onze inwoners, tegelijkertijd denken we ook verder. We zetten in op drie sporen: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad, een toekomstbestendige en duurzame stad en een stad met leefbare, veilige en sociale wijken.

Grote opgaven

De opgave voor Genieten in een nog mooier Arnhem is vooral gelegen in het eerste spoor: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad. Ons imago als energiestad gaan we nog krachtiger uitdragen binnen de doelgroep van bedrijven, investeerders, (inter)nationale beleidsmakers, politici en onderwijsinstellingen. We investeren in de groene en gezonde stad en in de sterke cultuurstad die we zijn. En we investeren blijvend in bereikbaarheid. Via de herstelagenda doen we investeringen die op korte termijn zorgen voor nieuwe werkgelegenheid en de versterking van de economie. En op de langere termijn voor leefbare wijken, een aantrekkelijke binnenstad en een bloeiend cultureel leven voor onze inwoners en bezoekers. We doen dit samen met veel partners, binnen en buiten de stad. We werken regionaal samen in de Groene Metropoolregio en staan in verbinding met de provincie, het Rijk en met Europa.

Economische agenda

Onze partners in de stad hebben behoefte aan een gerichte economische agenda met prioritaire acties en focus. Daarom is met de stad in het afgelopen jaar een actiegerichte economische agenda opgesteld. De hoofdopgaven zijn energy en economisch aantrekkelijke stad. We zullen zorgen dat werkgevers én werknemers in onze stad zich gehoord en bediend voelen. Om die reden werken we als overheid samen met het onderwijs en het bedrijfsleven en benutten we elkaars kracht en kansen. We optimaliseren de ondernemersdienstverlening (Van Bedrijven Weten) en het ondernemersloket.

Energy

Arnhem investeert in economische kracht, in nieuwe bedrijvigheid en werklocaties, met een sterk energiecluster als vlaggenschip. Dat is een vliegwiel voor verdere innovaties en extra werkgelegenheid. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren. Het trekt ook werk aan in andere sectoren zoals dienstverlening, zorg, onderwijs, horeca en winkels. Connectr op IPKW versnelt innovaties, versterkt de regionale economie, zorgt nu voor werkgelegenheid en straks voor goed opgeleide werknemers in het energiecluster.

In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Dat, in combinatie met de snelle technologische ontwikkelingen, zorgt ervoor dat bedrijven continu op zoek zijn naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Aantrekkelijke stad
Arnhem bruist en barst van de creativiteit en talent. De aantrekkelijkheid van de stad is te danken aan de economische veelzijdigheid, de iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme en de mogelijkheden voor wonen en werken in een groene omgeving. Bij het investeren in een sterke, aantrekkelijke binnenstad speelt ook de forse investering in met name de huisvesting van Stadstheater, Toneelgroep Oostpool en Introdans een rol.

Steeds duidelijker is dat de na-ijleffecten van corona voor de evenementen en culturele sector meerjarig zullen aanhouden (denk aan herstel publiek, planning producties, interen op reserves waardoor geen ruimte voor investeringen). Hierop gaan we in de komende periode verdere strategie bepalen. De komende tijd zal in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. Er wordt gezocht naar nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. De samenwerking in cultuurregio 025 is intensief en krijgt juist door de crisis een versnelling, onder andere door herstelproces COVID-19 van provincie. Doorlopend en voor de lange termijn zijn de doorontwikkeling van 025, de aansluiting op de regionale agenda Groene Metropoolregio en de samenwerking op het gebied van topsportevenementen in Gelrestad Sport van belang.

Door de groei van de stad en daaraan gekoppelde stapeling van ruimtevragen in het stedelijk gebied komt de bereikbaarheid verder onder druk te staan en moeten we goede afwegingen maken over de mobiliteitsvormen waaraan de beperkte ruimte wordt gegeven. De infrastructurele verbindingen in en rond de stad moeten in orde zijn voor inwoners, bezoekers, kennisinstellingen en ondernemers. Met de nieuwe blik op de stedelijke mobiliteit zijn we de afgelopen jaren al begonnen door te investeren in regionale bereikbaarheid, het Trolleynetwerk en de fiets- en wandel(infrastructuur) en te lobbyen voor meer en snellere treinverbindingen. Keuzes in parkeerbeleid hebben relatief veel impact op het ruimtegebruik in de stad. Om de juiste keuzes te kunnen maken is het belangrijk om een visie op het parkeren in de stad op te stellen, waarbij ook aandacht is voor deelvervoer.
Verder staan voor de komende periode verdere investeringen in het regionaal mobiliteitsfonds op de agenda en de uitvoering van fiets- en openbaar vervoerinfrastructuur. We zetten ons in binnen de regionale opgave ‘Verbonden regio’ en ontwikkelen programma op het gebied van bereikbare en gezonde stad.

Participatie
Er is met en voor de stad in 2020 een actiegerichte economische agenda opgesteld die bijdraagt aan de economische en maatschappelijke opgaven van Arnhem. De agenda is opgesteld voor de komende vijf jaar en geeft focus aan de inzet van middelen in de jaarlijks op te stellen gezamenlijke uitvoeringsagenda’s. In de komende periode zal de economische agenda aan de raad worden aangeboden. Bij dit raadsvoorstel wordt ingegaan op wensen en ideeën uit de stad.

Een aantrekkelijk en veilig winkelcentrum

Winkelcentrum De Drieslag heeft in belangrijke functie in Malburgen. Het is het hart van de wijk waar mensen kunnen winkelen en elkaar kunnen ontmoeten. Elke woensdag is er markt. Het winkelcentrum kampt echter met veel problemen. Er is veel criminaliteit, het winkelaanbod loopt terug, er is veel leegstand en de woningen boven de winkels verpauperen. Winkeliers, eigenaren van de woningen, wijkbewoners en bezoekers van het winkelcentrum hebben samen nagedacht over wat en hoe ze hier iets aan konden doen. Dit leverde een schat aan informatie, ideeën, vrijwilligers én draagvlak op.

Op initiatief van het team leefomgeving zijn verschillende partijen en personen uit de wijk en vanuit de gemeente bij elkaar gekomen om over het winkelcentrum te praten. Ook is er marktonderzoek gedaan en zijn wensen en behoeften gepeild. Daaruit bleek dat behoefte is aan een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod in een schoon en veilig winkelcentrum. Een belangrijk resultaat van het proces is dat alle betrokkenen verantwoordelijkheid voelen en nemen voor de vitaliteit en aantrekkelijkheid van winkelcentrum. Iedereen wil meewerken aan een vitale, verzorgde en veilige Drieslag. Bovendien zijn direct concrete acties uitgezet zoals een gezamenlijk voorbereid ondernemersplan, een schoonmaakactie, inzet van straatcoaches, een verkenning naar herontwikkeling van vastgoed en een PR-campagne voor het winkelcentrum.

4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Regionaal mobiliteitsfonds

De bereikbaarheid van Arnhem kan niet los worden gezien van de regionale bereikbaarheid. Daarom is er de afgelopen jaren samengewerkt aan een regionale bereikbaarheidsagenda en mobiliteitsfonds. Dit onder de paraplu van de gemeenschappelijke regeling Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio). Voor 2020 en 2021 is de bijdrage voor het regionaal mobiliteitsfonds gedekt met incidentele middelen. Voor 2022 en verder willen we € 210.000 beschikbaar stellen.

Topsportevenementenbudget

We vragen € 100.000 per jaar voor het sparen voor topsportevenementen. Dit bedrag is nodig om de evenementen te verwerven, regie te hebben op de organisatie en impact en te ondersteunen met side-events. Een voorbeeld daarvan is het Super WK Wielrennen in 2027, maar ook de Special Olympics. We hebben laten zien dat we topsportevenementen goed kunnen organiseren en het landelijk en provinciaal beleid (met bijbehorend budget) ondersteunen de organisatie van topsportevenementen. Er is draagvlak en sociaal maatschappelijk en economisch zijn topsportevenementen aantrekkelijk. Het sluit bovendien aan bij de evenementenstrategie Gelrestad Sport die in december is vastgesteld. Arnhem heeft een streepje voor met Papendal, NOC*NSF, Vitesse, Gelredome, onze topsportevenementen, onze groene omgeving die uitermate geschikt is voor sport en ten slotte een provincie die investeert in topsportevenementen. De media-aandacht en de inspiratie van evenementen zijn interessant voor inwoners, bezoekers en bedrijven en bevorderen het vestigingsklimaat.

Versterking public affairs

Door in samenwerking met de inhoudelijke programma's onze lobby te versterken kunnen we er effectiever in opereren. We willen consequent en consistent aan het werk met een actuele Arnhemse lobby-agenda. Een betere coördinatie intern en een betere oriëntatie op Den Haag en Brussel is nodig. Ook kan de aansluiting op de Haagse en landelijke netwerken en belangenbehartigers G40 en VNG beter. Om hier verder invulling aan te geven, is er structureel budget beschikbaar gesteld voor de versterking van de public affairs-functie (€ 125.000).

4.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Genieten van een nog mooier Arnhem					
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210	S
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100	S
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125	S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	**-435**	**-435**	**-435**	**-435**	

5. Open en verantwoord besturen

Het betrekken van inwoners bij gemeentelijke besluiten gaat een stap verder. Met Van Wijken Weten, met het ondersteunen van bewoners met initiatieven voor de wijk, maar ook met een meer inclusieve participatie van inwoners. Daarnaast heeft corona gevolgen voor onze dienstverlening aan inwoners en bedrijven én voor de eigen bedrijfsvoering.

Van Wijken weten

Wil je als gemeente de juiste dingen doen voor de inwoners, dan is het van belang om aan te sluiten bij wat de Arnhemmers bezighoudt. We betrekken daarom inwoners en organisaties zo goed mogelijk bij wat we als gemeente doen. Vooral bij plannen in de fysieke ruimte is goed zichtbaar hoe inwoners betrokken worden. Onze inzet is om wijkbewoners zeggenschap te geven over wat er in de buurt nodig is, via Van Wijken Weten. De verwachting is dat de evaluatie Van Wijken Weken in het voorjaar van 2021 gereed is en met de uitkomsten passen we de aanpak van Van Wijken Weten waar nodig aan. De basis-gedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

In de afgelopen periode zijn jaarlijks wijkprogramma's uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. De wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen, kijken we naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Wijkmanagers, maar ook projectleiders en bestuursadviseurs nemen het wijkperspectief mee in besluit-vorming, beleidsontwikkeling en uitvoering. De inbreng en belangen van Arnhemmers en Arnhemse organisaties zijn steeds vaker een factor van belang in ons beleid.

Daarmee gaan we een stap verder; Van Wijken Weten wordt wijksturing. Waar we voorheen vooral ideeën uit de buurt ophaalden en deze met eigen wijkbudgetten realiseerden, is wijksturing veel meer strategisch. Samen met bewoners en professionals kijken we wat een wijk nodig heeft. Alle thema's die voor een wijk belangrijk zijn, komen daarbij aan de orde. Het gaat dan om een goed sociaal netwerk in de wijk en financiële zelfredzaamheid van de inwoners. Gelijke kansen voor iedereen en een veilige leefomgeving. Een openbare ruimte die voldoet aan de wensen van de wijk. We brengen mensen en organisaties met dezelfde initiatieven of ideeën samen en stimuleren initiatieven van inwoners en professionals in de wijken. Ook in stedelijke opgaven zoals duurzaamheid of woningbouw nemen we het wijkperspectief mee en kijken we hoe we kunnen aansluiten bij de verschillende wijken.

Leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Daarvoor hebben de Arnhem-Oost aanpak, waarbij woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal worden opgepakt. Ook dat doen we zoveel mogelijk mét de inwoners zelf. Bewoners realiseren dat ze samen invloed hebben op wat er in hun wijk gebeurt en nemen verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving. Voor veel bewoners is de straat of buurt waar ze zelf wonen. Anderen willen breder betrokken zijn bij de wijk. Iedere Arnhemse wijk is anders. Maar in elke wijk zijn bewoners die zich voor de wijk willen inzetten. Met het programma 'Bewonersondersteuning' helpen we daarbij. Zo krijgen bewonersinitiatieven een steuntje in de rug, met subsidie en met menskracht. Ook zorgen we zo voor betrokken bewoners die zich verantwoordelijk voelen voor hun wijk.

De regeling 'Burgerkracht' zetten we voort. Met deze subsidieregeling willen we inwoners helpen om activiteiten te organiseren die het leven in de stad fijner of mooier maken. De subsidie is bedoeld voor initiatieven die zorgen voor meer contact tussen inwoners, zoals het organiseren van een picknick voor eenzame ouderen in de wijk of het realiseren van een ontmoetingsplek. Ook voor initiatieven die bedoeld zijn om andere Arnhemmers te helpen kan subsidie worden aangevraagd.

In Arnhem zijn allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar ontmoeten. Dit draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. Niet voor niets is in vrijwel alle wijkprogramma's ontmoeten benoemd als speerpunt. De ambitie is om in vijf jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Dit gaat om buurthuizen en 'multifunctionele centra', maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte. Denk onder meer aan buitensportplekken en particuliere locaties zoals cafés en verenigingskantines.

Financieel

De uitgangspunten over het financiële beleid uit het coalitieakkoord blijven onverkort van toepassing. Er wordt structureel toegevoegd aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit, waardoor het eigen vermogen versterkt wordt. De financiële positie van de gemeente Arnhem verbetert daardoor. Ondanks de financiële impact van de coronacrisis blijven we ook in de komende jaren uitgaan van een weerstandsfactor die zich beweegt tussen de afgesproken 1,0 en 1,4. We presenteren een meerjarig sluitend financieel beeld zonder daarvoor de gemeentelijke belastingen te verhogen. Bovendien blijven de leges en parkeertarieven gelijk en riool- en afvalstoffenheffingen kostendekkend.

We blijven nadrukkelijk aandacht hebben voor het bestrijden van de gevolgen van de coronacrisis. Dat betekent dat we met regelmaat de financiële impact van de coronacrisis actualiseren. Maar we kijken ook verder vooruit, voorbij de coronacrisis. De samenleving is immers blijvend veranderd, en daarmee ook de manier waarop we financieel sturen. Samen met de raad werken we aan nieuwe kaders voor het in samenhang sturen op indicatoren als solvabiliteit, schuldpositie, weerstandsfactor en een andere manier om het risicoprofiel te bepalen. Dat is nodig om een eventueel volgende crisis nog beter op te kunnen vangen.

Participatie

We betrekken inwoners en belangengroepen bij plannen die de gemeente maakt. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. De komende jaren willen we hier een stap verder in zetten en bekijken of het mogelijk is om meer een grotere variatie inwoners te horen, bereiken en betrekken.
Hiervoor is onder meer het programma Burgerparticipatie. Dat programma is vooral praktisch van aard. We doen een pilot met ervaringsdeskundigen om ons beleid beter te maken. In raadsvoorstellen wordt opgenomen op welke manier inwoners betrokken zijn en wat daarvan het resultaat was. We schaffen een tool aan om inwoners digitaal te laten participeren.

De uitkomst van het referendum over diftar was duidelijk: een meerderheid van de Arnhemmers wil een ander systeem voor afvalinzameling. Dat betekent dat per 1 juni het slot van de ondergrondse afvalcontainers gaat en de inwoners op een nadere manier de afvalstoffenheffing gaat betalen. Het college zet in op een systeem dat gebruiksgemak combineert met betaalbaarheid én duurzaamheid. Het doel blijft immers om minder restafval te produceren en zoveel mogelijk herbruikbaar afval te scheiden.

In het collegeakkoord hebben we ingezet op communicatie met de hele stad: het gesprek aangaan met álle Arnhemmers. Dat betekent dat we participatie van inwoners zo moeten organiseren dat alle geledingen van de samenleving ook daadwerkelijk kunnen bereiken en dat ieder zich uitgenodigd en aangesproken voelt om zijn inbreng te hebben. Dit gaan we verder oppakken, zodat we inwonersparticipatie verder kunnen ontwikkelen.

Inclusie

Arnhem kiest voor een gemeentelijke organisatie die een afspiegeling is van de stad. Een organisatie waarin Arnhemmers zich herkennen. Dit verbetert bovendien onze dienstverlening. Dit vraagt niet alleen om zelf een diverse organisatie te zijn, maar ook om een organisatie waarin we ons gedrag, waarden en normen mee veranderen met de eisen van de tijd, en waarin we optimaal gebruik maken van ieders talenten. Zo kunnen we veel beter aansluiten bij wat Arnhemmers bezighoudt en kunnen we de uitdagingen en de kansen waarvoor we staan in deze stad beter aangaan. We zijn ambitieus: we willen dit binnen 5 jaar bereiken. We gaan ons tot het uiterste inspannen om dit te realiseren. Daarvoor maken we een plan van aanpak.

Transparantie

Het is een landelijke trend: de roep om openbare toegankelijkheid en transparantie van het bestuur. Ook Arnhem heeft daarmee te maken. We willen de informatievoorziening aan onze inwoners structureel verbeteren. Die moet transparanter en ook proactiever. Dat betekent niet alleen veranderingen in de organisatie en in procedures en een betere informatievoorziening, maar vooral ook bewustwording bij bestuur en medewerkers over wat dat is en wat dat voor het dagelijks werk betekent. Daarmee gaan we de komende periode aan de slag.

Corona

Corona bleek een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. We namen meteen meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning door het Rijk en de Provincie. We maakten een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk en stelden dat beschikbaar aan alle Arnhemmers. Ook presenteerden we de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim € 19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis.

Dienstverlening

We werken aan een verbetering van onze dienstverlening, in het bijzonder van de klantenservice, vaak het eerste contact met onze inwoners. We krijgen als gemeente meer uitvoerende taken en diensten, en steeds meer inwoners zoeken telefonisch contact. Bovendien krijgen we ook meer en meer vragen via sociale media en WhatsApp. Dat vergt extra capaciteit, zodat we te lange wachttijden kunnen oplossen. Bovendien gaan we structureel de klanttevredenheid meten, zodat we continu kunnen leren en onze dienstverlening kunnen verbeteren.

Corona had ook gevolgen voor onze dienstverlening. Inwoners belden vaker met de gemeente met vragen over corona. Via Arnhem.nl kunnen Arnhemmers alles vinden wat ze over corona moeten weten. Welke regels gelden er, welke maatregelen worden er genomen en vooral: hoe kan ik een beroep doen op de diverse vormen van ondersteuning. Zo besloten we dat ondernemers uitstel kregen voor het betalen van onroerend zaakbelasting, rioolheffing en toeristenbelasting. Inwoners die het financieel niet breed hebben konden een beroep doen op extra financiële ondersteuning.

Informatie en techniek hebben steeds meer impact op onze dienstverlening, het maken van beleid en onze manier van werken. Het maakt dat we betere en specifiekere meetbare doelen kunnen stellen en dat we beter ‘informatiegestuurd’ kunnen werken. Dat wil zeggen dat we data en de analyse daarvan inzetten om beter en efficiënter te kunnen werken. Denk bijvoorbeeld aan het coronadashboard. Of de zorgmonitor, waarmee we de kosten van de zorg veel beter in de hand kunnen houden. Maar ook het plaats- en tijdonafhankelijke ‘nieuwe werken’ is niet meer weg te denken. Deze ontwikkelingen vragen investeringen in mens, techniek en veiligheid. Het vraagt om extra inzet op privacy en security. En het vraagt om een intensievere samenwerking met onze ICT-dienstverlener, De Connectie.

Daarnaast komen er nieuwe wetten die een grote impact op ons werken hebben en waar we ons als organisatie op moeten voorbereiden. De nieuwe Wet Open Overheid gaat de WOB vervangen. Daardoor moet de overheid nu ook steeds meer actief informatie openbaar gaan maken. Daarnaast komen de wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer, de wet Digitale Toegankelijkheid en de Europese Verordening Singel Digital Gateway eraan. Allemaal regelgeving die nieuwe eisen stelt aan hoe wij onze ICT-systemen moeten inrichten.

Bewoners pakken kansen

Steeds meer ouderen in de wijken Hoogkamp, Burgemeesterswijk, Gulden Bodem, Sterrenberg, Transvaalbuurt voelen zich (wel eens) eenzaam. Jongeren uit deze wijken zoeken juist een plek om elkaar te ontmoeten. Een groep vrijwilligers uit de wijk nam daarom het initiatief om iets voor beide doelgroepen te organiseren. Zij willen van De Bakermat een bruisend wijkcentrum maken. Een centrum waar wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten, activiteiten organiseren en/of daar aan deelnemen.

In deze wijken bestond nog geen wijkcentrum. Dit initiatief was dus een unieke gelegenheid om zo'n wijkcentrum te realiseren. Bedoeld voor alle wijkbewoners en in het bijzonder voor eenzame mensen in de wijk, jeugd, groepen met een zorgbehoefte, maar ook verenigingen en clubs, of voor concerten en lezingen. Bewoners en wijkorganisaties zorgen zelf voor het activiteitenaanbod. Uiteindelijk is het de bedoeling dat wijkbewoners ook zelf het gebouw gaan verwerven en beheren.

Het team leefomgeving Noord-west hielp de initiatiefnemers bij het behoud De Bakermat én de ontwikkeling van een wijkcentrum. Denk daarbij aan het verbinden van partijen, projectbegeleiding, organisatie van bewonersavonden en het budget voor deze ontwikkeling.

5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie

De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 en 2022 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de Algemene Reserve € 80.000 in 2021 in.

Ondersteuning raad

Op dit moment zijn er geen middelen beschikbaar voor het startprogramma van de raad en het uitvoeren van de coalitieonderhandelingen. Ten behoeve van de extra werkzaamheden rondom de raadsverkiezingen wordt voorgesteld om één keer per 4 jaar een budget van € 50.000 beschikbaar te stellen. Werkzaamheden die hierbij extra inzet en middelen vragen zijn onder andere de coalitie-onderhandelingen, het opstellen van een startprogramma van de nieuwe gemeenteraad en het afscheid en installatie van de gemeenteraad.
Daarnaast stelt met ingang van 1 januari 2020 de gemeente aan raadsleden en fractievolgers voor de duur en uitoefening van hun functie ICT-voorzieningen ter beschikking. Tot op heden is dit incidenteel opgelost, maar met ingang van de nieuwe raadsperiode dient dit structureel te worden toegevoegd aan de begroting. Het gaat om € 70.000 in 2022 en daarna jaarlijks € 20.000.

Begrijpelijke taal voor iedereen

Een groot deel van de gevraagde acties in de motie 20M115 “Begrijpelijke taal voor iedereen” wordt uitgevoerd via het project Direct Duidelijk. Het project Direct Duidelijk is begin 2021 gestart en heeft een looptijd van 4 jaar (2021-2024). De Direct Duidelijk Deal is ondertekend. Hiermee is B1-niveau de norm geworden voor schriftelijke gemeentelijke communicatie. Belangrijkste onderdeel van het project is het laten trainen van medewerkers van de gemeente Arnhem in het schrijven op B1-niveau. Voor 2021 zijn de hiermee gepaard gaande kosten van € 40.000 al gedekt in de begroting. Voor het jaar 2022 wordt dekking van € 40.000 in de komende begroting opgenomen, waarbij ook gekeken wordt naar mogelijke ruimte binnen het reguliere opleidingsbudget.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aan-pak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen).

Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren

Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 en 2022 van naar verwachting respectievelijk € 100.000 en € 60.000.

De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites. Vanaf 2023 is er een structureel budget nodig van € 40.000 voor de externe audits.

Klantenservice: gratis telefoonnummer en verbetering dienstverlening

Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Corona heeft vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 willen we het budget verhogen met € 100.000 voor 2022 en vanaf 2023 structureel met € 60.000.

We gaan er hierbij vanuit dat het project Doorontwikkeling Klantenservice voldoende effect gaat sorteren, waardoor de belkosten vanaf 2023 verminderen. In de eerste helft van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering kwaliteit van de klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Dit plan van aanpak wordt onder meer opgesteld naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer over de dienstverlening van Arnhem. Bij de behandeling van het Rekenkamerrapport zijn drie moties aangenomen: gesprekken opnemen, reactie binnen 14 dagen en klachten-/kwaliteitmanagers. We moeten de dienstverlening van de gemeente Arnhem op een aantal fronten flink verbeteren, willen we een gastvrije gemeente zijn. Er is extra formatie nodig om de lange wachttijden te reduceren, er moet meer aandacht komen voor contentmanagement, een actieve coaching van de medewerkers bij de Klantenservice is belangrijk en we gaan structureel de klanttevredenheid meten om daarvan te leren. DIt vraagt € 300.000 structureel vanaf 2022.

Hybride werken

Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot.

De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken.
De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een structureel benodigd bedrag van € 125.000.

Versterken regionale samenwerking

De basisfinanciering voor de versterkte regionale samenwerking Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is met € 2,50 per inwoner € 1,62 hoger dan de bijdrage die we als gemeente Arnhem afdroegen aan het GO Arnhem-Nijmegen. De bijdrage aan de Economic Board à € 1 is gelijk gebleven. In het raadsvoorstel versterking regionale samenwerking (vastgesteld bij raadsbesluit d.d. 16 december 2020) is derhalve een jaarlijkse bijdrage aan de Groene Metropoolregio voorzien van € 403.420 en een bijdrage van € 161.368 aan de Economic Board, een totaal van € 564.788. De meerkosten ten opzichte van het budget dat nu in de Begroting is opgenomen voor het GO bedragen afgerond € 260.000. Zoals toegezegd in het raadsvoorstel van 16 december brengen we deze meerkosten vanaf 2022 bij deze Perspectiefnota in.

Formatie Strategie, Beleid en Regie

In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.

De Connectie

De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door na 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving. Als gevolg hiervan nemen de kosten op structurele basis met € 251.000 toe.
Om te komen op het CMM 2 niveau en een geharmoniseerde ICT-omgeving is investeren in 2!Connect noodzakelijk. Het accent van de werkzaamheden ligt in de eerste jaren, waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt. Door het naar voren halen van de werkzaamheden, ontstaat in 2021 een tekort, maar in de jaren 2022 en 2023 een voordeel in de begroting.

Gemeentefonds: actualiteit uit september- en decembercirculaires 2020

De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2022 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor de nominale en volume indexatie die we vanaf 2022 in de begroting opnemen (zie hieronder).
Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen voor vrouwenopvang, versterking omgevingsveiligheidsdiensten en het uitstapprogramma voor prostituees. De voornamelijk incidentele compensatie voor 2021 voor de coronacrisis wordt in Turap-1 nader toegelicht.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en beschermd wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 2 februari 2021 mede namens de staatssecretaris van Financiën de adviesaanvraag voor de herijking van het gemeentefonds ingediend bij de Raad voor het Openbaar bestuur (ROB). Na ontvangst van het ROB-advies wordt ook de VNG nog geconsulteerd. In de voorgestelde herverdeling wordt ruim € 300 miljoen verschoven en de herverdeling moet ingaan per 2023. Het leidt voor 159 gemeenten tot minder geld en voor 196 gemeenten tot meer geld. Het effect voor Arnhem dat volgt uit het gepresenteerde model is een nadeel van € 6 per inwoner.

De ROB heeft in een tussenbericht eind maart een groot aantal zeer kritische vragen gesteld over de methode en de uitkomsten. De voorlopige conclusie van de ROB is dat het verdeelmodel (de systeemwereld) de gewenste verdeling van het gemeentefonds (de leefwereld) niet goed weergeeft. Het Rijk heeft inmiddels aangegeven de voorstellen voor herverdeling nader te analyseren en te wijzigen. Begin juni verwacht het Rijk een nieuw voorstel te hebben.

Daarnaast wordt er op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswege) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Ook hierover vindt definitieve besluitvorming pas door het nieuwe kabinet plaats. Het effect voor de regio en voor Arnhem bedraagt circa € 25 miljoen met een ingroeipad van 10 jaar. Op grond van het afgesproken ingroeipad en ingangsjaar 2023 zou het effect voor de komende begroting een totaal nadeel van € 15 miljoen zijn.

Gezien het feit dat er nog onzekerheid is over de definitieve uitkomsten van de nieuwe modellen, de consultaties die nog plaatsvinden, de besluitvorming én het moment van besluitvorming hierover door een nieuw kabinet, wordt in deze Perspectiefnota nog geen meerjarig effect in de exploitatie opgenomen, maar is het te verwachten nadeel vertaald in een risico. In de aanloop naar de Begroting 2022 is er wellicht meer duidelijkheid over de besluitvorming en de definitieve effecten voor onze begroting. Op dat moment kan alsnog gekozen worden om dit in de exploitatie te verwerken. In het risicoprofiel is daarom vooralsnog een risico met een omvang van € 18 miljoen opgenomen.

Nominale en volume ontwikkelingen

Jaarlijks moet de begroting voor de komende jaren bijgesteld worden voor de loon- en prijsontwikkeling (nominaal) en de groei van de stad (volume). Het aantal inwoners van de stad is gegroeid met 0,7% en het aantal woningen met 1,2%. Door de budgetten die gevoelig zijn voor de groei van de stad met deze percentages te laten stijgen, komt de totale volume-indexatie uit op € 1,8 miljoen.
Hiernaast moet de begroting aangepast worden voor de stijging van de lonen en de prijzen. In de Arnhemse systematiek wordt bij de Perspectiefnota een grove inschatting van de loon- en prijsontwikkeling opgenomen op basis van de meest actuele raming van de consumentenprijsindex (cpi) door het CPB (Centraal Economisch Plan (CEP) van 31 maart 2021). Bij de begroting wordt vervolgens een uitwerking van de nominale indexatie gemaakt, waarbij gekeken wordt naar aparte indexen voor de verschillende budgetten: de prijsontwikkeling van de overheidsconsumptie uit het CEP, de indexatie van zorgcontracten (de OVA) en de cao afspraken en indien die er niet zijn de raming van de ontwikkeling van de loonkosten uit het CEP.

De raming op basis van het cpi van 1,5% bedraagt op dit moment € 7,4 miljoen structureel vanaf 2022. We weten echter nu al dat met name de OVA waar in de begroting mee gerekend gaat worden uitkomt op 3,24%. Om die reden wordt in deze Perspectiefnota voorgesteld alvast vooruit te lopen op deze ontwikkeling. Daarmee komt de raming voor prijsindexatie € 3,2 miljoen hoger uit op € 10,6 miljoen. Samen met de € 1,8 miljoen voor volume-indexatie een totaal van € 12,4 miljoen.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie

Voor deze Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert een voordeel op van €0,8 miljoen in 2021 oplopend tot € 1,5 miljoen in 2025.

Zoals hiervoor aangegeven volgen niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme. Dit kan diverse redenen hebben, zowel intern (bijvoorbeeld door personele wisselingen) als extern (vertraging bij leveranciers). Voor alle investeringsprojecten wordt een realistische planning gemaakt. Door onvoorziene omstandigheden wordt in een aantal gevallen deze planning niet gehaald. Vooraf valt niet te zeggen welke projecten dit betreft. Door de vele investeringsprojecten die lopen, is het op basis van ervaring, echter wel een zekerheid dat dit bij een aantal projecten zal gebeuren. Projecten die later dan oorspronkelijk gepland afgerond worden, worden later geactiveerd, waardoor de kapitaallasten in de begroting naar achteren schuiven. Hier wordt sinds vorig jaar rekening mee gehouden door een deel planningsrealisme in te ramen.

Hiervoor wordt een aflopende reeks van 70%, 50% en 30% voor de verwachtte onderuitputting van de totale kapitaallasten geraamd. Dit geeft een voordeel voor het financieel beeld van € 0,3 miljoen in 2022, € 0,8 miljoen in 2023 en € 1,4 miljoen in 2024. Vanzelfsprekend wordt flink ingezet om de investeringen die onder de noemer anticyclisch investeren in de Arnhemse Herstelagenda zijn opgenomen, geen vertraging te laten oplopen.

Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit

De toevoeging aan de bestemmingsreserve solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving wordt de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds.
Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden, neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen) en 2022 (€ 2,0 miljoen). In 2023 was een toevoeging begroot van € 4,1 miljoen. Door de extra toevoegingen die in 2021 en 2022 worden gedaan en de oplopende begrote afschrijvingen, blijft de benodigde toevoeging beperkt tot € 1,9 miljoen, waarmee dus een voordeel ontstaat van € 2,2 miljoen. Met het aangelegde saldo van de BR Solvabiliteit ultimo 2023 en de verder (licht) stijgende begrote afschrijvingen, is er voor 2024 en 2025 geen verdere toevoeging aan de BR Solvabiliteit nodig. De reeds begrote toevoegingen van € 2,4 miljoen in 2024 en € 3,4 miljoen in 2025 kunnen daarmee vervallen. Deze aanpassingen leiden tot de volgende standen van de BR Solvabiliteit:

	31-12 2020	31-12 2021	31-12 2022	31-12 2023	31-12 2024	31-12 2025
Stand BR Solvabiliteit	11.082	16.611	21.117	23.007	23.007	23.007

Vrijval rentebuffer

We kunnen de bestaande aanname van een lichte stijging van de rente handhaven. De rente is begin dit jaar gestegen, maar zit nog onder het niveau waar we in de Begroting 2021 rekening mee houden. Mocht de rente verder gaan stijgen, dan kunnen we dat opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. In de MJPB 2020-2023 is opgenomen dat de tot dan toe aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente kan vrijvallen. In het laatste jaar 2023 is deze in het kader van behoedzaamheid behouden. In de Begroting 2021 is voorgesteld het jaar 2023 incidenteel te laten vrijvallen en conform de gedragslijn in het laatste jaar 2024 deze stelpost in de begroting te behouden. Deze beoordeling vindt jaarlijks plaats. Vandaar dat in aanloop naar de Begroting 2022 wederom wordt voorgesteld de stelpost in 2024 incidenteel te laten vrijvallen.

5.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Open en verantwoord besturen					
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240				I
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240				I
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20	S
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40				I
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50	S
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40	S
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360	S
Hybride werken	-125	-125	-125	-125	S
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260	S
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500				I
De Connectie	-64	76	-251	-251	S
Gemeentefonds: actualiteit uit sept.- en decembercirculaires 2020	8.758	9.903	11.094	14.460	S
Nominale en volume ontwikkelingen	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400	S
Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie	1.584	2.033	2.833	1.508	S
Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit	-2.046	2.211	2.447	3.394	S
Vrijval rentebuffer			1.000		I
Totaal Open en verantwoord besturen	**-6.653**	**868**	**3.868**	**5.855**	

6. Totaalbeeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Meedoen in een socialer Arnhem	8.745	2.772	1.103	1.683	1.264
Wonen in een duurzamer Arnhem	-2.021	-2.722	-2.247	-2.563	-2.476
Genieten van een nog mooier Arnhem	-2.443	-435	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	3.846	-6.653	868	3.868	5.855
Totaal	**8.128**	**-7.037**	**-710**	**2.552**	**4.208**

Ontwikkeling financiële positie

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve gedoteerd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. De risico's zijn bij de jaarafsluiting geactualiseerd en daaruit blijkt dat het risicoprofiel fors stijgt. Dit komt bijvoorbeeld door het opnemen van het risico van de herverdeling van het model Beschermd Wonen. Als we de ontwikkeling van het risicoprofiel (het benodigde weerstandsvermogen) afzetten tegen het beschikbare weerstandsvermogen (met name de algemene reserve), dan voorzien we in deze Perspectiefnota de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2024
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 zelfs doorgroeit naar 1,4. Dit komt doordat de hiervoor geschetste ontwikkelingen in het financieel beeld niet leiden tot een majeure wijziging van de meerjarige ontwikkeling van de algemene reserve. Als gevolg van het positieve resultaat en de voor[1] gestelde resultaatbestemming over 2020 ontstaat er daarnaast per saldo een groei van de algemene reserve met € 11 miljoen. Deze verhoging zorgt er mede voor dat de genoemde stijging van het risicoprofiel opgevangen kan worden. Voor wat betreft jeugdzorg blijven we uitgaan van de in de begroting opgenomen structurele stelpost van € 3,9 miljoen vanaf 2023 conform de richtlijnen van het Rijk en de Provincie. Voorzichtigheidshalve rekenen we geen inkomsten mee die mogelijk voortkomen uit het onderzoek van AEF dan wel de arbitrage en nemen we een bedrag op in het risicoprofiel. Indien het Rijk naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek deze of mogelijk meer middelen ter beschikking stelt, kan het risico komen te vervallen. Dit heeft een positief effect op het weerstandsvermogen.
Het feit dat we ruim een jaar in een (corona)crisis zitten, laat vooralsnog niet direct een forse impact op de gemeentelijke financiën zien. Voor een belangrijk deel komt dit door de compensatie vanuit het Rijk om de nadelen op diverse beleidsvelden op te kunnen vangen (in totaal tot begin april 2021 is een bedrag van € 25 miljoen over 2020 en 2021 samen aan compensatie ontvangen).

Motie 20M255 ‘Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen’ vraagt het college om zich tot doel te stellen na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen, waarbij dan opnieuw ruimte voor anticyclisch investeren wordt geboden (als dat nodig mocht zijn). Uit de in deze Perspectiefnota geschetste ontwikkeling van de algemene reserve blijkt dat dit doel serieus genomen wordt. In de jaren 2024 en 2025 voegen we (inclusief het verwachte beeld in deze Perspectiefnota) € 17 miljoen aan de algemene reserve toe. Dit doen we niet alleen ten behoeve van een robuust weerstandsvermogen, maar we kunnen dit ook realiseren in samenhang met een algemene verbetering van de solvabiliteit. We blijven namelijk ook sparen in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze reserve telt niet mee in het weerstandsvermogen, maar draagt bij aan een betere solvabiliteit. Het aandeel van deze reserve op het totaal van alle reserves loopt op naar 22% in 2025 en de reserve bedraagt € 23 miljoen einde 2025.
Een andere belangrijke financiële indicator is de schuldquote. De gerealiseerde schuldquote ligt in Arnhem op een hoog niveau, maar laat in de afgelopen jaren een daling zien van 86% in 2018, naar 84% in 2019 en 78% in 2020. Belangrijk hierbij is om te beoordelen in hoeverre de schulden meerjarig in de begroting opgevangen kunnen worden. Daarvoor is het renterisico beoordeeld. Hieruit blijkt dat we in de komende jaren nauwelijks een renterisico lopen. Pas in 2025 lopen leningen af, die een rente van onder de 1% hebben. In 2021 tot en met 2024 is de gemiddelde rente van de te herfinancieren leningen meer dan 2%. Na het jaar 2025 valt uit onze huidige leningenportefeuille pas in 2030 weer een lening vrij. Dus in de jaren 2026 tot en met 2029 is er helemaal geen renterisico.

Kortom: in deze Perspectiefnota schetsen we het beeld dat de financiële positie niet veel afwijkt van de positie in de Begroting 2021 en dat op sommige onderdelen zelfs een verbetering is ingezet. De weerstandsfactor ontwikkelt zich naar 1,4 in 2025 en in de jaren 2024 en 2025 voegen we meer aan de algemene reserve toe dan in de Begroting 2021 is opgenomen. De solvabiliteit komt eind 2020 uit op 19% en meerjarig voorzien we daarin een verdere stijging, in elk geval doordat de BR Solvabiliteit blijft groeien. Een laatste verbetering betreft het voortdurend in samenhang bekijken van de ontwikkeling van de financiële positie vanuit meerdere indicatoren. De schuldquote is weliswaar aan de hoge kant, maar dit is een bestendige lijn en kunnen we beheersen doordat het renterisico hierop in de komende periode minimaal is.
Op korte termijn wordt de raad separaat geïnformeerd over voorstellen van spelregels van risicomanagement in samenhang met andere financiële kengetallen (ter afhandeling van motie 20M209g).

Bijlage

Motie Voortaan wel meetbare doelen - Inventarisatie indicatoren per rapportage

Bij de behandeling van de Begroting 2021 heeft de raad de motie Voortaan wel meetbare doelen aangenomen. In de motie staat het volgende opgenomen:

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. *Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;*
2. *Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;*
3. *Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.*

Informatiegestuurd werken

De uitvoering van de motie heeft een relatie met informatiegestuurd werken. Informatiegestuurd werken heeft binnen onze organisatie veel aandacht en dit willen we nog verder versterken. Dit doen we onder de noemer 'Informatiegestuurd Arnhem'. Het gaat uit van een organisatie die gegevens optimaal weet te verzamelen, analyseren, koppelen en benutten om op basis van feitelijke gegevens de dienstverlening, het beleid, en de beslissingen van de organisatie te verbeteren, te onderbouwen en de effecten ervan inzichtelijk te maken en/of te voorspellen. Het stelt ons in staat beter te kunnen sturen op onze doelstellingen. We zijn al begonnen. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hier voorbeelden van. Uiteindelijk willen we toe naar een brede, overkoepelende monitor. Dit is een stapsgewijs proces dat de komende jaren breed in de organisatie wordt opgepakt. De uitvoering van deze motie sluit aan bij deze ontwikkeling.

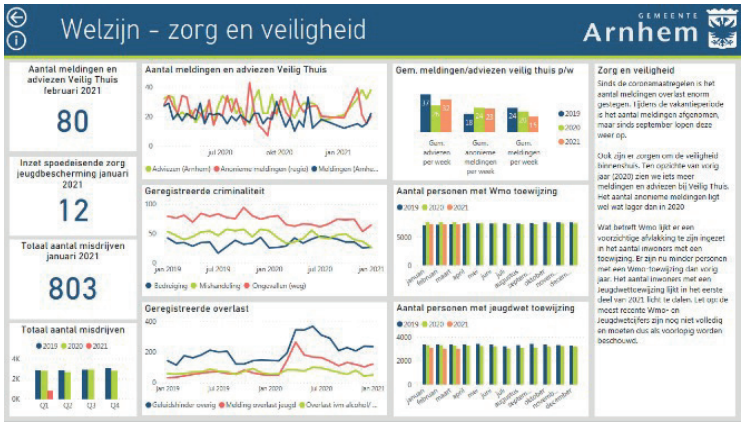

Figuur 1: Een onderdeel van het coronadashboard als voorbeeld van informatiegestuurd werken.

Randvoorwaarden

Om de doelen meetbaar te maken, bekijken we op welke manier we onze doelen kunnen meten, zoals een maatschappelijk effect (outcome) of een bepaalde uitkomst (output). Voor het realiseren van doelen zijn we vaak sterk afhankelijk van andere partijen en spelen ontwikkelingen binnen de maatschappij een rol. Om resultaten binnen de doelstellingen te behalen voeren we inspanningen uit. Hierbij is een goede relatie tussen de doelstelling en de inspanningen die worden ingezet belangrijk. De resultaten kunnen dan via indicatoren gemeten worden. Hierbij moeten we nagaan of de benodigde data beschikbaar en van voldoende kwaliteit is.

Informatiegestuurd werken vraagt om kennis, kunde, affiniteit en vaardigheden om met gegevens te kunnen werken. Het toewerken naar een informatiegestuurde organisatie vraagt om professionalisering en nieuwe rollen op dit gebied. Niet alleen door massa's aan trainingen of taaie theorie, maar door samen te doen en te leren.

Aanpak

In de motie wordt benoemd om een lijst van indicatoren op te stellen en vanuit deze lijst te kijken welke gekoppeld kunnen worden aan de doelstellingen. Er zijn heel veel indicatoren beschikbaar (vanuit landelijke organisaties, ministeries, andere organisaties, gemeente). Het is erg complex en tijdrovend om hiervan een groslijst op te stellen. Een groot deel van deze indicatoren heeft daarbij geen relatie met onze doelen. Zoals in de auditcommissie toegelicht, kiezen we er in onze aanpak dan ook voor om, naast het opstellen van een lijst met indicatoren, ook te redeneren vanuit de doelen.

We voeren bij de aanpak van deze motie in het kort de volgende stappen uit:

1. We hebben inzichtelijk gemaakt welke doelen en welke indicatoren op dit moment in de begroting zijn opgenomen. Voor de lijst met doelen verwijzen we naar de Begroting 2021. Daarnaast hebben we een lijst gemaakt met alle indicatoren die we nu al beschikbaar stellen aan de raad vanuit bestuurs-rapportages, dashboard, etc. Deze lijst is hieronder opgenomen.

2. We hebben een vergelijking met de P&C-producten van andere gemeenten gemaakt. Zo kunnen we leren van *best practices*. We hebben bekeken hoe andere gemeenten hun doelen aan indicatoren koppelen en wat voor type indicatoren gebruikt worden. De opbrengsten gebruiken we ter inspiratie voor onze programma's. Deze opbrengsten zijn ook hieronder opgenomen.

3. We voeren een pilot uit binnen één programma vanuit de Begroting. In deze pilot bekijken we de huidige doelen en indicatoren en gaan onderzoeken wat nodig is om deze meetbaar te maken.

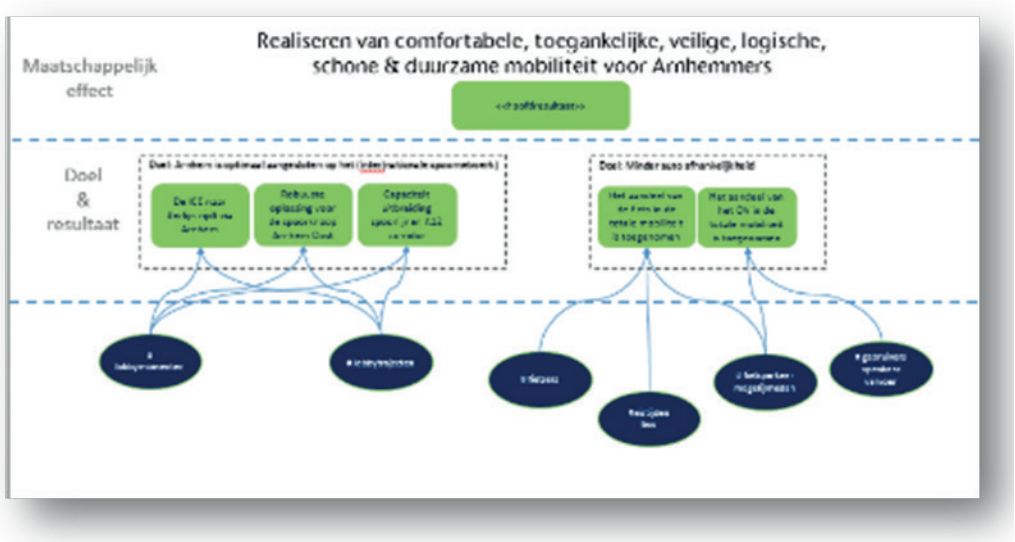

Figuur 2: Een voorbeeld van een model om vanuit effecten en doelen uit het programma de concrete resultaten met daarbij de relevante en beschikbare indicatoren te formuleren.

4. Op basis van de conclusies van stap 3 gaan we deze aanpak stapsgewijs bij de andere programma's toepassen. Het is een groeiproces; we zetten eerste stappen, maar dit is ook een proces dat tijd, professionalisering en nieuwe rollen vraagt. In de begroting is het streven om een deel van de doelen meetbaar te maken. Het aantal is afhankelijk van de conclusies uit de genomen stappen.

Lijst met indicatoren uit de Begroting en rapportages

Begroting 2021 *(per programma)*

S01 Bestuur, dienstverlening en financiën
- Woonlasten éénpersoonshuishouden
- Woonlasten meerpersoonshuishouden
- WOZ-waarde woningen
- Formatie ambtelijk apparaat
- Bezetting ambtelijk apparaat
- Apparaatskosten per inwoner
- Kosten inhuur externen als % van de loonsom
- Overhead % van totale lasten

S02 Veiligheid
- Onveiligheidsgevoel
- Buurt onveiligheidsgevoel
- Misdrijven
- Tijdelijk huisverbod
- Winkeldiefstal
- Diefstal uit woning
- Geweldsmisdrijven
- Vernieling
- Verwijzingen Halt
- Jongeren met delict voor rechter

S03 Bereikbaarheid
- Waardering bereikbaarheid binnenstad auto
- Waardering bereikbaarheid binnenstad ov
- Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets
- Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot
- Aantal elektrische voertuigen
- Aantal personenauto's
- Aantal ongevallen/ verkeersdoden
- Waardering binnenstad
- Snelgroeiende bedrijven
- Oprichting bedrijven
- Aantal bezoekers binnenstad
- Demografische druk
- Banen
- Vestigingen
- Functiemenging

S04 Onderwijs
- Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht
- Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)
- Absoluut verzuim
- Relatief verzuim

S05 Cultuur
- Rapportcijfer culturele voorzieningen
- % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten

S06 Participatie en armoedebestrijding
- Netto arbeidsparticipatie
- Personen met een bijstandsuitkering
- Lopende re-integratievoorzieningen
- Werkloze jongeren
- Kinderen in uitkeringsgezin

S07 Zorg
- Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo
- Jongeren met jeugdhulp
- Jongeren met jeugdreclassering
- Jongeren met jeugdbescherming

S08 Welzijn en inclusie
- Kengetal sociale cohesie
- % Actief als vrijwilligers
- % Mantelzorg
- % Eenzaamheid
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren

S09 Gezondheid en Sport
- % voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen
- % roken
- % voldoet aan alcoholrichtlijn
- % kinderen eet minstens elke dag fruit
- % lid van sportvereniging
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen
- Niet-sporters

S10 Klimaat en Energie
- Hernieuwbare elektriciteit

S12 Wonen en leefomgeving
- Leefbaarheid in eigen buurt
- Woonomgeving
- Nieuw gebouwde woningen
- Omvang huishoudelijk restafval

Bestuursrapportage Doorbraak naar Werk

- Aantal mensen in de BUIG
- Instroom in de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG naar verblijfsduur
- % Uitstroom BUIG naar werk, onderwijs, agv handhaving
- Stijging op Participatieladder via CAW
- Doorstroom naar begeleid werk via Scalabor
- Doorstroom naar regulier werk via WSP
- Uitkeringsbestand per gebied naar kenmerk (leeftijd, uitkeringsduur, leefvorm)
- Personen met ontheffing arbeidsverplichting
- Parttime werkenden met een uitkering
- Maatregelquote - aantal maatregelen als % van volume BUIG
- Aantal vorderingen vanwege overtreden inlichtingenplicht
- Verrekende inkomsten per uitkering BUIG
- Uitgaven bijzondere bijstand per huishouden

Bestuursrapportage Zorg Dichterbij

- Aantal declaraties WMO Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal declaraties Jeugdwet Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal personen met PGB vanuit Jeugdwet, WMO HBH en WMO overig
- Aantal personen met PGB vanuit WMO HBH naar beleidsterrein
- Aantal personen met een toewijzing vanuit de Jeugdwet naar beleidsterrein
- Aantal personen Jeugdwet met toewijzing per soort verwijzer
- Jeugdwet; Begeleiding; Aantal personen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; Gespecialiseerde Begeleiding; Bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; Aantal personen met toewijzing per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; Verblijf; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; GGZ; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing per beleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing Basis Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Gespecialiseerde Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Hulp bij Huishouden
- WMO; Aantal personen met toewijzing Activerend werk of Dagbesteding (incl Beschermd Wonen)
- Aantal personen met een toewijzing Beschermd Wonen; Intra- en Extramuraal

Monitor Veiligheid

- Geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde cybercriminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde high impact crimes per 1.000 inwoners
- Geregistreerde criminaliteit, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast jongeren per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- % voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt
- % voelt zich vaak onveilig in eigen buurt
- % voelt zich wel eens onveilig
- % voelt zich vaak onveilig

Monitor Wonen en leefomgeving
- % toename woningvoorraad
- Aantallen toename woningvoorraad
- % toegevoegde nieuwbouwwoningen
- Aantallen toegevoegde nieuwbouwwoningen
- % eigendom corporatiebezit
- % eigendom koopwoningen
- % eigendom particuliere verhuur
- Aantallen eigendom corporatiebezit
- Aantallen eigendom koopwoningen
- Aantallen eigendom particuliere verhuur
- Toevoegingen naar eigendom
- WOZ-waarde woningen
- Woningtypen
- Afgegeven bouwvergunningen

Monitor Klimaat en Energie *(Dit is een selectie van de indicatoren. De eerste monitoringsrapportage van NemiA is naar verwachting in mei gereed)*
- CO2-uitstoot gebouwde omgeving
- CO2-uitstoot bedrijven en industrie
- CO2-uitstoot grootschalige opwek
- CO2-uitstoot verkeer en vervoer
- Aantal zonnepanelen op daken van woningen en publieke gebouwen
- Aantal publieke laadpunten
- Aantal gerealiseerde windturbines
- Aantal unieke bezoekers website Energieloket

Coronadashboard
- Veilig Thuis Adviezen (Arnhem)
- Veilig Thuis Meldingen (Arnhem)
- Veilig Thuis Anonieme meldingen (regio)
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Interventies
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Advies/consult
- Bijstand Aanvragen
- Bijstand Toegekende aanvragen
- Totaal huishoudens bijstand (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Instroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Uitstroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Werkloosheidspercentage (NL)
- Aantal faillissementen (Arnhem/Nijmegen)
- Openstaande vacatures (Midden-Gelderland)
- Aantal banen
- Aantal bedrijven
- Aantal zzp'ers
- Ww-uitkeringen
- Instroom ww-uitkeringen
- Uitstroom ww-uitkeringen
- Fietsverkeer
- Gemotoriseerd verkeer

Beeld van meetbare indicatoren in andere gemeenten

Door te kijken naar de P&C-producten van andere gemeenten kunnen we leren van andere manieren om meetbare doelen en bijbehorende indicatoren te formuleren. De begrotingen van gemeenten Apeldoorn, Den Haag, Groningen, Nijmegen en Utrecht zijn op een aantal beleidsonderwerpen bekeken. Een aantal zaken zijn opgevallen en nemen we mee in het verbeteren van onze producten:

- Sommige gemeenten geven een uitgebreidere lijst van indicatoren dan wij nu doen. Met name Den Haag en Groningen zijn goede voorbeelden hiervan (bijvoorbeeld binnen de thema's Mobiliteit en Wonen en Leefomgeving). Dit biedt dus genoeg inspiratie voor aanvullende Arnhemse indicatoren.
- Enkele indicatoren komen uit openbare bronnen en zijn dus ook voor Arnhem eenvoudig over te nemen (mits ze aansluiten bij de beleidsdoelen). Denk aan aandeel auto, voetgangers en ov van al het vervoer van en naar de gemeente (CBS) en cijfers over letsel naar modaliteit (CBS) op het gebied van mobiliteit.
- Een aantal indicatoren zijn mogelijk te vertalen naar Arnhem, maar waarbij aanvullende dataverzameling nodig kan zijn (mits ze aansluiten bij beleidsdoelen). Bijvoorbeeld op het gebied van cultuur geven gemeenten als Den Haag en Groningen indicatoren zoals bezoekersaantallen aan bibliotheek en culturele podia en aantallen evenementen. Op dit moment is er nog geen totaaloverzicht van deelnemers aan alle culturele podia in Arnhem.
- Soms zijn de indicatoren meer gericht op inspanningen en dus meer lokaal gebonden. Denk aan een indicator 'aantal cursisten' bij een bepaalde cursus of 'toegekende aanvragen' van een lokale subsidieregeling. Deze zijn niet één op één te vertalen naar Arnhem, maar op dit moment kent de Arnhemse begroting geen indicatoren gericht op inspanningen.
- Sommige gemeenten geven een gelaagdheid aan in de indicatoren. Den Haag kent bijvoorbeeld de indeling in Prestatie-indicatoren, Effectindicatoren, Topindicatoren, Kengetallen en Beleidsindicatoren. Bij andere gemeente is de indeling in prestatie-indicatoren en effectindicatoren ook terug te zien. Zo is wellicht beter een onderscheid aan te brengen in datgene waar je als gemeente direct invloed op hebt (prestaties), de maatschappelijke effecten die je hoopt te beïnvloeden (effecten) en indicatoren die moeilijker te beïnvloeden zijn, maar wel iets zeggen over de staat van de stad (kengetallen).
- De presentatie van de indicatoren verschilt per gemeente. Sommige gemeenten voegen uitgebreidere grafieken en tabellen toe van de indicatoren dan wij nu doen. Het is de moeite waard om te verkennen of we de grafische presentatie kunnen uitbreiden (of gebruik kunnen maken van de data die al in Staat van de Stad op www.arnhem.incijfers.nl is gepresenteerd).

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de perspectiefnota

De perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden of zijn nog aan de gang. In de perspectiefnota maken we dit inzichtelijk. Daarnaast hebben we inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad, zodat de uitkomsten daarvan bij de raadsbehandeling van de perspectiefnota betrokken kunnen worden. Via meedenken.arnhem.nl stelden we vier vragen: zet onderwerpen in volgorde van belangrijkheid, over welke ontwikkeling bent u positief, wat wilt u morgen veranderen en waarover wilt u graag meepraten. Ook konden inwoners op een plattegrond van Arnhem een marker plaatsen en een concreet idee voor die plek indienen.

De pagina met de enquête is 198 keer bezocht, waarvan de meeste keren de eerste twee dagen na publicatie. Dat ligt voor de hand omdat de link met de uitnodiging in het persbericht stond en ook daags na publicatie in de Arnhemse Koerier. De helft van de bezoekers komt op de pagina via sociale media, ruim een derde door direct de url in te typen. Driekwart van de bezoekers bezocht de webpagina via een mobiel of tablet. De enquête zelf is 21 keer ingevuld; 22 keer hebben inwoners ideeën voor de stad ingevuld.

Bij de perspectiefnota zijn ook een infographic en een animatie gemaakt. Daarin hebben we uitgelegd wat de perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. De infographic is via de sociale kanalen van de gemeente Arnhem verspreidt en ook gepubliceerd in de Arnhemse Koerier. Daarbij werden inwoners tevens uitgenodigd om hun mening te laten weten op meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota.

Resultaten van participatie via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
1.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Economie, Cultuur	Herontwikkeling zuidelijke binnenstad	Er is weinig oog voor het unieke karakter van Elden. Dorp wordt volgebouwd met mooie dorpse gebouwen maar helaas ook vreselijke niet dorpse woningen/flats. Er is de laatste 10 jaar procentueel bijna nergens in Arnhem zuid zoveel bijgebouwd als in Elden (Schuytgraaf en Malburgen niet meegerekend) hoofdstraten zijn verloederd qua wegdek en er wordt enorm hard gescheurd. Ontzettend veel geluidsoverlast van scooters, en heel veel afval van de Mac Donalds. De wandelpaden in park Westerveld is na 1 regenbui een grote modder glijpoel. Het karakter van Elden, als betuws dorp in de stad, lijkt definitief te verdwijnen nu ook de boomgaard aan de Rijksweg west in handen is van een projectontwikkelaar die het vol wil bouwen. Gemeente, grijp alstublieft in, eer het laatste stukje vooroorlogs Arnhem zuid haar karakter verliest.	Antwoord: visie Arnhem Zuid (Elden)
2.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord:Vernieuwingen en verbeteringen	Antwoord: Het vele verkeer met knallende uitlaten. Het teveel aan overal gestalde fietsen die eigenlijk een plek of stalling nodig hebben. En het verloederen d.m.v. veel zwerfafval en heel slecht onderhouden plantsoenen e.d.	Antwoord:Verkeer, vergroenen, fiets & verkeersplannen, herinrichtingen. Kortom alles waar de binnenstad mee te maken heeft en inwoners betrokken bij zijn.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
3.	Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: Vergroening en plaatsmaken voor de natuur.	Antwoord: Bomenkap in parken en natuurgebieden in extreme vormen, die niks meer te maken hebben met ruimte creëren voor de natuur.	Antwoord: stadsontwikkeling
4.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs, Cultuur	Antwoord: De kunstacademie en de culturele activiteiten zoals de Sonsbeekexpositie, modekwartier, schouwburg/musis, openluchtmuseum etc. Nijmegen heeft de universiteit en de ijsbaan, Arnhem de kunstacademie en de dierentuin; zo versterken deze twee steden elkaar mooi.	Antwoord: Elke stad heeft allang een hotspot als herbestemming denk aan de Honigfabriek in Nijmegen, de Verkadefabriek in Den Bosch, Krachtstation in Utrecht, Zwitsalfabriek in Apeldoorn etc etc. Arnhem heeft zo'n kans laten liggen met o.a. de Coberco fabriek! Ik zou meer toffe flexibele pop-up plekken willen zoals het Ruimtekoersfesival dat ooit heeft gedaan in een leegstaand kantoor aan de Groningensingel of zoals strand zuid maar dan het hele jaar door. Meer ruimte voor cultuur en voor innovatieve ideeën!	Antwoord:De positie tussen Arnhem Zuid en Noord. Hoe kunnen deze twee stadsdelen elkaar versterken? Is de Rijn een scheidslijn of kan het een verbindende factor zijn?
5.	Leefbaarheid, Klimaat en energie, Cultuur	Festivals als Free Your Mind, en café Bosch als culturele en culinaire hotspot van Arnhem.	Het afvalbeleid is letterlijk en figuurlijk een rommel. Er moet beter gehandhaafd worden op afval dumpen. En de blauwe golven moeten weg, daar moet een skate/sportpark komen en veel meer groen. Ik zie ook graag meer groene gevels en bloemrijke bermen.	Groen en sport in de stad.
6.	Wonen, Leefbaarheid, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Clustering van innovatieve bedrijven op het gebied van energie/waterstof. Een nevenvestiging van de TU Delft kan dit versterken.	De oude conservatieve bestuurschaos in de gemeenteraad. Meer progressief beleid met jonge/vernieuwende ideeën en daadkracht kan de stad verder helpen.	Woningbouw. Als stel met 2 kinderen en bijna 2x modaal zitten we klem op de woningmarkt. Dat kan toch niet. Haal meer uit de woondeal dan de Arnhem oost aanpak. Nijmegen doet dat slimmer en sneller met grote aantallen.
	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Wonen, Economie	Antwoord: aanpak criminaliteit	Antwoord: meer woningbouw	Antwoord: ontwikkelingen in woningbouw/nieuwbouw

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
7.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie, Economie	Antwoord:opknappen van slechte delen van de binennenstad en vergroening.	Antwoord: rotzooi op straat, overlast coffeeshops midden in centrum en woonwijken en scooters/brommers	Vergroening en verbetering uitstraling straten. Betere handhaving geluidsoverlast bezoekers coffeeshop en scooters/brommers.
8.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs	Antwoord:Arnhem als 'groene' stad	Antwoord: herinvoeren van Diftar zodat de vervuiler betaalt	Antwoord: ontwikkelingen in de wijk en de besteding van het budget door het Team Leefomgevimg. Is immers een fors bedrag en kan efficiënter en gerichter worden ingezet
9.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, natuur in de leefomgeving (meer biodiversiteit en meer natuurlijke omgeving en rust en ruimte, minder verkeersbewegingen)	Antwoord: aandacht voor achterstandswijken, aandacht voor extra investeringen in de stad, aandacht voor een groene en natuurlijke leefomgeving vind ik zéér belangrijk voor een gezonde leefomgeving, meer biodiversiteit, veiligheid en bereikbaarheid.	Antwoord: Méér biodiversiteit, rust en meer natuurlijke ruimte in de leefomgeving om te kunnen ontspannen en te kunnen genieten van een natuurlijke leefomgeving.	Antwoord: daar wil ik online wel aan meewerken om mijn ideeën te spuien. Biodiversiteit en natuurlijke rust en ruimte voor een gezonde leefomgeving.
10.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:groene parken in Arnhem noord	Antwoord: autoverkeer beperken op singel rondom centrum en meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's
11.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:meer groen minder asfalt	Antwoord: meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
12.	Leefbaarheid, Cultuur	Heel het waterstofgebeuren. De innovatie op dat gebied.	Ik zie graag meer cultuur en natuur in het gebied tussen de rivieren, tussen Arnhem en Nijmegen. 'Cultuur' in die zin dat er bijvoorbeeld meer kunst komt, beelden en beeldenparken, culturele centra, centra waar lezingen gegeven worden, centra voor cursussen, ontmoeting en spiritualiteit. 'Natuur' in de zin van bomen, bossen, wandelroutes.	Nou, misschien wat betreft dat cultuur en natuur. Je kan zien dat er in Arnhem-Noord al eeuwenlang geinvesteerd is in cultuur en natuur, en Arnhem-Zuid daarentegen toont nog steeds als bebouwing dat opkomt in agrarisch industriegebied. Het zou mooi zijn als er meer geinvesteerd wordt wat betreft cultuur en natuur in juist dat gebied tussen de rivieren.
13.	Leefbaarheid	Antwoord: cultuur, groen	Antwoord: diftar beter organiseren: laten we niet ons hoofd in het zand steken tav afval: we moeten zelf milieu en leefomstandigheden verbeteren. We maken zelf afval dus moeten ook betalen. Dus diftar handhaven, betere begeleiding, controle, schoon houden, beboeten waar het fout gaat/misbruik is. Ouderen/invaliden helpen want het is niet praktisch om met vuilniszak naar diftar te moeten lopen.	Antwoord: vele thema's via referenda en verkiezingen
14.	Klimaat en energie, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen), Duurzaamheid	Antwoord:initiatieven van creatieve sector en buurtbewoners	Antwoord: de afstand tussen gemeenteraad en burgers is te groot	Antwoord: ruimtelijke ontwikkeling, duurzaamheid en besteden geld voor openbare ruimte in wijken.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
15.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de mooie parken in de stad en Meinerswijk. Heerlijke wandelplekken.	Antwoord: ik zou in Arnhem graag een hof gerealiseerd zien waar we met een aantal senioren kunnen wonen met omzien naar elkaar, wonen/welzijn/zorg en met een gezamenlijke ruimte . In de vorm van een Knarrenhof, voor zowel koop-als huurwoningen. Dit is iets anders dan een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan inwoners voor het realiseren van een woonproject aan inwoners die zich een prijzige koopwoning kunnen permitteren.	Antwoord: als kartrekker van Knarrenhof (al 5 jaar in Arnhem) zou ik graag meedenken in het realiseren van een woonhof met sociale aspekten voor bewoners van een woonhof en bewoners in de omgeving en die bereikbaar is voor zowel kopers als huurders.
16.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de parken in Arnhem en Meinerswijk	Antwoord: ik zou (al jarenlang) graag in Arnhem een hof realiseren voor senioren om daar te wonen met omzien naar elkaar en met leeftijdsgenoten. Niet in de vorm van een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan mensen met een behoorlijk inkomen en alleen met koopwoningen. Maar een hof met zowel koop als huurwoningen (en sociale huur). Bereikbaar voor alle inwoners die dat graag willen.	Antwoord:ik wil graag betrokken worden bij de mogelijkheid van het realiseren van een hof zoals hierboven gemeld. En niet een hof met meer generaties (zoals plan Elden). Senioren hebben soms jarenlang voor hun kinderen en daarna voor hun kleinkinderen gezorgd. Om met leeftijdgenoten een fijne oude dag te kunnen hebben met omzien naar elkaar, en een ruimte voor gezamenlijke interesses en activiteiten, gezamenlijke tuin en bereikbaar voor ieders inkomen lijkt me een aanwinst waar de gemeente Arnhem trots op kan zijn.
17.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur	Antwoord: aandacht voor klimaatbestendigheid (wateropvang en hittestress).	Antwoord: Meer goedkope sociale huurwoningen , juist buiten de locaties waar die nu ook al staan, zodat er niet 'afvoerputjes' ontstaan in wijken zoals Malburgen-Oost.	Antwoord: inrichting van de dagelijkse leefomgeving: woningbouw, verkeer, groen, speeltuinen.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
18.	Gezondheid en sport, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Omdat ik nog niet zo lang geleden naar Arnhem ben verhuisd ben ik nog onvoldoende in staat deze vraag goed te beantwoorden.	Omdat wij graag in de natuur actief zijn en wandelend en fietsend Arnhem e.o. verkennen sinds we hier zijn gaan wonen vorig jaar, willen we graag meer vrijliggende, voldoende brede, fietspaden voorstellen, in de natuur. En dan liefst van natuurlijk, waterdoorlatend materiaal (dus niet van beton)	Antwoord:
19.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Zorg en welzijn, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: schuldenbeleid, cultuur, groen, ruimte voor creativiteit.	Antwoord: invloed van burgers op herinrichting is minimaal. Burgers moeten van begin af aan kunnen denken, diverse concepten voorleggen en dan waar meeste draagvlak voor is. Niet dat gemeente de keuze maakt. Bij sociaal domein meer leefwereld centraal stellen, inclusie meer leidend in visie en beleid. In de wijken leefbaarheid meer centraal stellen, wat betekent dat, bijvoorbeeld overlast. Er worden vergunningen afgegeven zonder dat naar impact voor omwonenden wordt gekeken. Meer kijken naar geluid en stankoverlast. Bij hele grote of nieuwe projecten die gevolgen hebben voor burgers en die niet in verkiezingsprogramma staan burgers meer inspraak geven. Zoals afvalbeleid. Gemeente en politiek maken beleid voor de burgers, voor hun belang.	Antwoord:burgerparticipatie
20.	Inclusie (iedereen kan meedoen), Wonen, Veiligheid, Zorg en welzijn, Gezondheid en sport	Sportevenementen in de Gemeente / stad	Antwoord: Toegankelijkheid	Antwoord: sport en inclusie

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
21.	Wonen, Bereikbaarheid, Veiligheid, Gezondheid en sport, Cultuur	Antwoord:bereikbaarheid Sport en gezondheid	Antwoord: het afvalbeleid Ik zou het afvalbeleid gratis aanbieden Wel zou ik de afval pasjessysteem behouden	Antwoord:bij Alles wel

NB: Wonen en Leefbaarheid zijn met afstand de meest genoemde thema's, waarbij Wonen het vaakst op 1 is gezet.

Ideeën via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

De plattegrond met alle ideeën is hier te vinden: https://www.meedenken.arnhem.nl/projecten/perspectiefnota+arnhem/default.aspx

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
1.	Stadsblokken-Meinerswijk	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!
2.	Aanpak omgeving Gelredome	Rondom het Gelredome ligt een grote asfaltvlakte las parkeerterrein. Het grootste dele van de tijd zijn er geen wedstrijden of evenementen in het Gelredome en dan is het er niet bepaald prettig vertoeven. Er zijn weinig tot geen bomen en als het asfalt is ook niet goed voor de waterhuishouding. Hier liggen kansen om klimaatdoelen, leefbaarheid en ambities transferium/mobiliteitshub te combineren.	
3.	Ruimte voor voetgangers en fietsen op de John Frostbrug	De John Frostbrug is een icoon van Arnhem, de verbinding tussen Zuid en Noord en belangrijke ontsluiting van Strand Zuid. Ook zijn er veel toeristen die speciaal voor de brug komen. De brug is echter lastig begaanbaar voor fietsers en voetgangers. Voetgangers en fietsers kunnen lastig naast elkaar blijven op de brug. Fietsers die tegen de richting ingaan leveren conflicten op, verergerd door geparkeerde fietsers thv Strand Zuid. En dan zijn er nog de regelmatige afsluitingen voor evenementen.	
4.	Doorstroom woningen	In ‘t Dorp, ROC-Veluwestraat en de Koepel komt nieuwbouw. Zet hier maximaal in op appartementen en woningen voor ouderen (60+) met een koopwoning in de wijk. Die stromen door en maken ruimte voor nieuwe gezinnen.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
5.	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting conform memo Werkgroep Verkeer Elden 2019	
6.	Fietscrossbaantje	In Elst (oa Westeraam) zijn mooie voorbeelden van leuke fietscrossbaantjes voor kinderen. Dit is leuk vanaf "kunnen fietsen" tot begin middelbare school. Gekozen locatie is het trapveld in park Zuiderveld, maar dit is indicatief, een andere locatie zou ook kunnen, ter afstemming, op een plek waar kinderen uit Elden veilig kunnen komen en een beetje toezicht is.	
7.	Wandelbruggen tussen eilanden	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt.	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt. Ik hoop niet dat deze bruggen geschrapt zijn omdat enkele bewoners hier om gevraagd hebben. Ze hebben altijd in het plan gestaan en maken de buurt af, geeft alles wat meer aanzien, meerwaarde voor de buurt in het algemeen. Nu lijkt het vernietiging van gemeenschapsgeld door de aanleg van het schiereiland in het midden wat nergens naar toe gaat.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
8.	Maak van de Huissensedijk een onverplicht fietspad voor een veilige en stille recreatieve route	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder scooters	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder (snor- en brom)scooters en daarmee stiller en veiliger. Afgelopen jaar zijn er op de dijk zeker twee ongelukken gebeurd waarbij een scooterbestuurder gewond is geraakt. Fietsers mogen van een onverplicht fietspad gebruiken. Brom- en snorfietsers met een benzinemotor mogen geen gebruik maken van dit fietspad. Die met een elektromotor mogen dat wel. De brom- en snorfietsers met verbrandingsmotor van en naar Huissen kunnen dan via de Mooieweg of via het (brom)fietspad langs de A325 (route Kronenburg - noorden Immerlooplas - Oude Huissenseweg). De sporadisch aanwezige auto's rijden over het algemeen voorzichtig, netjes onder de 30 km/u en met aandacht voor de andere weggebruikers. Auto's als bestemmingsverkeer zouden dan op het fietspad 'te gast' zijn.
9.	Immerloopark volledig benutten	Immerloopark benutten als ontmoetingsplek, blijven investeren in festivals, kunst, sport voor Arnhem-Zuid.	
10.	Kronenburg vergroenen	Kronenburg aantrekkelijker maken en een fijne plek maken voor jonge kinderen die hier opgroeien.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
11.	Verlevendigen van de Brink, speelfontein e.d.	Verlevendigen van De Brink door een speelfontein bij het rozenperk voor de Lucaskerk. Ziet er sowieso prachtig uit, is passend bij de functie van de kerk en super leuk in de zomer voor de kinderen!	De brink mag wel wat gezelliger, een beetje een soort Frans pleintje met de grote platanen rondom het parkeerterrein. Ik denk aan een mooie speelfontein (bijvoorbeeld de ronde zwarte speelfontein die eerst op de grote markt stond en die nu op de werf zou staan. Van het centrum in Noord naar het centrum van Zuid ;)) een muziekkiosk, mooie bloembakken en kinderkopjes zoals het Marktplein in Eersel bijvoorbeeld.
12.	Hofjes voor 1 à 2 persoonshuishoudens	Er is grote behoefte aan betaalbare koopwoningen voor starters, gescheiden ouders en senioren. Het gebouw van Elderhoeve (nu tijdelijk AZC) zou eigenlijk al gesloopt zijn. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. Veel mensen willen graag in Elden blijven wonen maar kunnen het niet betalen. Veel senioren wonen alleen of met tweeën in een éénsgezinswoning, te weinig betaalbare woningen om door te stromen.	De ligging van het terrein is ideaal met een fiets-/wandelroute naar Elderveld, ontsluiting via de Stikkerstraat of Elderhofseweg. Vlakbij de voorzieningen zoals basisscholen, bushalte, Eldenstaete, park, supermarkt etc. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. De oudere buurvrouw past een keer op het kind van de alleenstaande ouder terwijl die een boodschapje voor de oudere buurvrouw meeneemt. Op jezelf wonen maar toch niet alleen! In een dorpse sfeer zoals de vroegere begijnenhofjes met een gedeelde voortuin/plein.
13.	Buurthuis cq ontmoetingsplek	Plek om samen te komen!	Arnhems Hart maakt zich druk om een buurthuis cq ontmoetingsplek in de binnenstad te krijgen. Een lokatie die toegankelijk is en voor vele toepassingen gebruikt kan worden. Wie nu wat wil organiseren als inwoner kan daarvoor eerst €240,- of meer ophoesten voor een zaaltje te huren. Vele zijn niet toegankelijk of hebben meer mogelijkheden. Een bakkie koffie/thee erbij en men zit dan al over de 300 euro. Doe dit voor 10 activiteiten en dan zit je al over de 3000 euro. Een pand huren kost veel minder en kan dan ook beter benut worden.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
14.	Arnhem Centraal en omhoog naar Museum	Te versteend terwijl er veel meer kan.	Rondom Arnhem Centraal teveel steen en verloedering. Drugsdealers en gebruikers maar tevens geen toezicht op dat omliggende bedrijven afval laten zwerven. Voor AC teveel steen en een mega hitteplek bij warme zomers. Voor het Haarhuis ligt in de middenberm gras maar doordat passanten eroverheen lopen en rijden is het amper een goede grasmat te noemen. Hier hadden mooie struken geplant kunnen worden zodat de insecten e.d. hier ook te zien waren. Een oase van kleur en geur elke zomer. Richting het Museum een ongelijke troittoir en tevens een hele drukke weg waar fietsers in de knel zitten dagelijks. Geen route om veilig te nemen. Door het ongelijke troittoir ook niet mogelijk om heerlijk met je rollator of rolstoel langs te gaan. Het gebied is 30 km/p/u maar doordat de bestrating hier niet is aangepast is het nog steeds 50 km/p/u.
15.	Te versteende omgeving	Leuk die Sint Jansbeek maar verder er omheen is het te versteend met een aantal bomen. De 4 plantenbakken is mooi ter aanvulling maar er missen plantsoenen en meer groen in deze omgeving.	T.h.v. de Nieuwstraat is het eigenlijk een kale beek terwijl in de Beekstraat de rand vol staat met mooie moerasplanten. Ook voor de nieuwe appartementen geen sprietje gras of een verdwaalde paardenbloem te vinden, te steriel. De Turfstraat is vaak een racebaan met voertuigen die via de AH Rozet er in rijden en weer moeten draaien. Toezicht en handhaving is er niet maar ook geen enkele manier zodat deze voertuigen niet via AH Rozet er meer in kunnen rijden.
16.	De Markt	aangelegd indertijd als "De Huiskamer van Arnhem". Nu een smerige plek en onbegaanbaar voor miva's en ouderen.	Wie naar de omringende plantsoenen kijkt ziet veel hondenpoep, dode struiken en geregeld heel veel zwerfafval. Dit laatste vooral na een warenmarkt. Het is een ongelijk en zeer hobbelig plein die zo niet aangelegd had mogen worden. Diverse gesprekspartners geven dit ook veelvuldig aan maar er wordt niets meegedaan helaas.
17.	Herontwikkeling Gelderse poort	Maak ruimte voor woningbouw in plaats van lege kantoorpanden. Geweldig geschikt voor hoogbouw. Ontwikkel de Arnhemse Zuidas tot een heerlijke zeer goed bereikbare woonplek voor starters en nog meer senioren of zorgbehoevenden.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
18.	Verval van een monument	Stop het verval en verdere verloedering van dit historisch stukje Arnhem. Het biedt plaats aan de oudste boom van Arnhem zuid en ook de pastorie verdiend het om weer tot leven gebracht te worden	
19.	Verval van een monument	Eens, een hele bijzondere woning die bewust al ruim 20 jaar staat te verkrotten terwijl het zoveel mooie functies zou kunnen hebben. De eigenaresse blijft maar rekken en dralen terwijl er zoveel mensen zijn die het zouden willen kopen om er iets moois van te maken....	
20.	laat park Westerveld wet stralen	Wat ooit de achtertuin was van de baron is nu een uniek stukje natuur, de flora en fauna op het land doen het geweldig door het met rust laten van de natuur. Helaas is de waterkwaliteit van het meertje ontzettend slecht te noemen. Tevens is ook de staat van het wandelpad rondom de vijver echt zeer slecht te noemen. Verergerd door de vele machinale houtkap van afgelopen winter. Maak van dit mooie park weer een plek om te wandele En genieten van dit bijzonder stukje historische natuur	
21.	Boomgaard gemeentelijk monument	Maak van de laatste commerciële boomgaard van Elden een gemeentelijk monument nu dat deze op het punt staat eeuwig te verdwijnen en plaats te maken voor nog meer nieuwbouw in Elden. Op de website van de huidige eigenaar van de grond staat vrolijk geschreven dat ze van plan zijn dit prachtig stukje historisch cultureel groen erfgoed van Elden willen transformeren in woningen. De boomgaard is een walhalla voor inheemse flora en fauna, laat het niet verloren gaan, ik smeek u.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
22.	Boomgaard gemeentelijk monument	Inderdaad! Vroeger lag Elden middenin de boomgaarden, nu tussen de bloemkoolwijken. Deze boomgaard is een pareltje om te koesteren, een prachtig symbool dat Arnhem zuid bij de Betuwe hoort. Dit terrein mag nooit bebouwd worden omdat het een stukje geschiedenis zichtbaar maakt en wat het dorpse karakter enorm versterkt. Het terrein zou zich goed lenen voor een bewonersbedrijf waar bewoners fruit telen, groente verbouwen, bijen houden en een heerlijk landelijke "versmarkt" exploiteren. Verschillende Eldense verenigingen zijn op zoek naar opslagruimte, dat zou in een mooie landelijke kapschuur op het terrein kunnen.	

Aan de leden van de raad

Datum	: 11 mei 2021
Zaaknummer	: 566585
Contactpersoon	: Michiel Somers en Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 0644832872 0640678005

Onderwerp: Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'.

Geachte voorzitter en leden,

Inleiding
Uw raad heeft vorig jaar twee moties aangenomen die gaan over het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen. Het gaat om de motie Realistischer inschatten nieuw beleid - 20M209G, aangenomen bij de behandeling van de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen en de motie Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen 20M255, aangenomen bij de behandeling van de begroting 2021. In deze brief informeren wij u over de wijze waarop ons college deze moties heeft uitgevoerd en het mogelijk vervolg daarop. Ook verwijzen wij u naar de informatie die, mede naar aanleiding van genoemde moties, in de meest recente Perspectiefnota 2022 - 2025 is opgenomen.

Invulling uitvoering moties
Op 24 maart jl. heeft een technische bijeenkomst plaatsgevonden met de financiële woordvoerders van de raadsfracties en leden van de auditcommissie. Vier experts (van adviesbureau Naris, de VNG en onze accountant Deloitte) hebben gereflecteerd op de financiële positie van de gemeente Arnhem en hun kennis gedeeld over deze positie in vergelijking met andere gemeenten. Tijdens deze bijeenkomst hebben de experts vragen van de leden van de raad beantwoord en hebben de experts adviezen gegeven.
Als voorbereiding op deze bijeenkomst hebben wij ook zelf een onderzoek gedaan naar de spelregels met betrekking tot het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen in Arnhem in vergelijking met andere gemeenten. Daarin zijn ook de effecten zichtbaar gemaakt van eventuele andere keuzes met betrekking tot de 'knoppen' voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote. Verderop in deze brief lichten we deze 'knoppen' toe en wat het effect is als eraan wordt gedraaid. Mogelijke scenario's, als deze 'knoppen' anders zouden worden ingesteld, zijn tijdens het door ons uitgevoerde onderzoek ter voorbereiding van de bijeenkomst van 24 maart jl. in beeld gebracht.

Kortheidshalve verwijzen wij naar de documenten, zoals gevoegd bij de agenda gevoegd voor deze technische bijeenkomst.
De bijeenkomst met raadsleden en experts heeft waardevolle inzichten opgeleverd die helpen bij het gesprek over spelregels met betrekking tot de financiële positie.

Relatie met de Perspectiefnota 2022 - 2025
In de motie 'Anti-cyclisch investeren - anti-cyclisch sparen' vraagt uw raad het college om na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen 'tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn'. Zoals gevraagd in deze motie geven we in de Perspectiefnota 2022-2025 in de toelichting op het 'Financieel totaalbeeld 2021-2025' aan welke verbeteringen in de financiële positie voor de komende jaren worden verwacht, zoals onder andere de positieve ontwikkeling van de weerstandsfactor en de groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Kortheidshalve verwijzen wij naar de Perspectiefnota 2022-2025.

Expliciete afwegingen rondom risicobereidheid en bestendige gedragslijn in spelregels
Tijdens de bijeenkomst van 24 maart jl. hebben de experts benadrukt dat het belangrijk is om afwegingen over de mate waarin de gemeente bereid is risico's te nemen, zo expliciet mogelijk duidelijk te maken. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement is de plaats in de begroting en het jaarverslag waarin deze afwegingen worden toegelicht.
Reactie: Wij onderschrijven dit advies en wij zullen specifieke afwegingen toelichten in de genoemde paragraaf.

'Knoppen' van het weerstandsvermogen
Tijdens de bijeenkomst met de experts zijn de drie 'knoppen' voor de bepaling van de weerstandsfactor besproken (benodigde weerstandcapaciteit/bepaling risicoprofiel, beschikbare weerstandscapaciteit/buffers voor risico's en de weerstandsfactor zelf). In algemene zin hebben de experts erop aangedrongen te kiezen voor een bestendige gedragslijn voor de lange termijn ten aanzien van te hanteren spelregels voor weerstandsvermogen en financiële kengetallen.

Benodigde weerstandscapaciteit
In de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' is een belangrijke vraag aan ons college om voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit c.q. de bepaling van het risicoprofiel, een voorstel te ontwikkelen 'voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten en daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen'.
Het blijkt lastig te zijn om de manieren waarop gemeenten hun risicoprofiel bepalen, onderling te vergelijken. Zo inventariseren gemeenten risico's op een verschillende manier en is ook de aard van de risico's verschillend. Ook is de conclusie op basis van ons onderzoek dat het feit of gemeenten risico's wel of niet structureel zwaarder wegen niet de doorslaggevende factor is voor de uiteindelijke hoogte van het risicoprofiel van de verschillende gemeenten.

Wanneer we op basis van de begroting 2021 in het risicoprofiel structurele risico's twee keer mee zouden wegen en op deze manier aan deze 'knop' zouden draaien, zou het risicoprofiel van onze gemeente €20,8 miljoen hoger worden. De weerstandsfactor zou daardoor dalen van 1,0 naar 0,67. Om de weerstandsfactor weer op 1,0 uit te laten komen zou aan de algemene reserve, het belangrijkste onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit, €20,8 miljoen toegevoegd moeten worden.
De experts zijn positief over de kwaliteit van het risicomanagement en hieruit voortvloeiende risicoprofiel van de gemeente Arnhem. Er ligt een goed proces aan ten grondslag, waarbij in een brede dialoog de risico's worden besproken. Vanuit die overweging is het, zoals in de bijeenkomst naar voren is gebracht, niet noodzakelijk om risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen. De experts benadrukken wel dat het belangrijk is om de weerstandsfactor in samenhang met financiële kengetallen te bezien.
Het advies is tevens om in het huidige risicoprofiel geen reserveringen op te nemen voor zogenaamde 'zwarte zwanen', de extreem grote risico's met een zeer incidenteel karakter (bijvoorbeeld het verwerken van het risico op een aardbeving met een kleine kans, maar met grote gevolgen). Reserveringen voor dit soort gebeurtenissen zouden heel veel middelen vragen. Een goed risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning door het Rijk bij het optreden van dergelijke tegenvallers beoordelen de experts als voldoende. Samenvattend is het advies niet aan de 'knop' van het risicoprofiel te gaan draaien.
Reactie: Wij sluiten ons aan bij de adviezen van de experts en achten het niet noodzakelijk om bij de berekening van het risicoprofiel structurele risico's zwaarder mee te laten wegen. Op de samenhang met de financiële kengetallen komen wij nog terug.

Beschikbare weerstandscapaciteit
In het door ons uitgevoerde onderzoek is nagegaan welke onderdelen bij andere gemeenten deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij vrijwel alle gemeenten bestaan de buffers uit dezelfde componenten als in Arnhem (algemene reserve, reserve grondbedrijf en post onvoorzien). Enkele gemeenten tellen ook andere reserves mee, bijvoorbeeld de daar aanwezige stille reserves.
In de technische bijeenkomst is stil gestaan bij de functie van bestemmingsreserves als mogelijk onderdeel van de weerstandscapaciteit. De experts hebben aangegeven dat in het uiterste geval deze ingezet zouden kunnen worden om tegenvallers op te vangen ook al zouden deze reserves geen onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit uit maken.
Reactie: Wij stellen voor geen wijzigingen aan te brengen in de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit. Voor wat betreft de bestemmingsreserves merken wij het volgende op. De bestemmingsreserves zijn in Arnhem recent onderzocht. De uitkomsten daarvan zijn in de Perspectiefnota 2021-2024 en de Begroting 2021 verwerkt. Besloten is om de aanwezige financiële ruimte boven de bij deze bestemmingsreserves behorende bestedingsplannen vrij te laten vallen. De aldus verkregen ruimte is ingezet voor dekking van maatregelen die onderdeel uitmaken van, de Arnhemse Herstelagenda waarmee risico's van ingrijpende(r) effecten van de coronacrisis in de stad worden bestreden. Mede gelet op de eerdere besluitvorming hierover én in het licht van een bestendige

lijn zien wij op dit moment geen aanleiding om middelen uit de bestemmingsreserves mee te tellen als beschikbare weerstandscapaciteit.
Zoals wij in de Begroting 2021 aangaven, kan de start van een nieuwe raadsperiode een natuurlijk moment zijn om deze bestemmingsreserves opnieuw tegen het licht te houden en de gewenste besteding zo nodig te heroverwegen.
Eén van de bestemmingsreserves is de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Hierop komen wij later in deze brief nog terug. Naast de versterking van de solvabiliteit heeft deze reserve geen specifiek doel. Van deze reserve is afgesproken deze niet mee te tellen als onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De weerstandsfactor
Tijdens de bijeenkomst met de experts is naar voren gekomen dat de weerstandsfactor de enige 'knop' is waarvan overwogen kan worden hieraan te draaien wanneer de financiële situatie daarom vraagt. Door bijvoorbeeld de ondergrens van de weerstandsfactor te verlagen tot 0,8 hoeven er minder middelen als financiële buffer te worden aangehouden. In financieel moeilijke tijden kan de gemeente als het ware scherper aan de wind zeilen. Dit betekent tegelijkertijd dat ook meer risico genomen zou worden. De meeste gemeenten hanteren op dit moment een ondergrens van 1,0. Enkele gemeenten hanteren een (tijdelijke) ondergrens van 0,8.
In de verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem is vastgelegd dat, als de weerstandsfactor onder de 1,0, komt, de algemene reserve moet worden aangevuld. Is deze factor hoger dan 1,4 dan is sprake van ruimte voor eventueel (nieuw) beleid.
Een lagere weerstandsfactor van 0,8 betekent dat er incidenteel € 8,5 miljoen ingeteerd zou mogen worden op de beschikbare buffers voordat deze aangevuld zouden moeten worden.
Reactie: De weerstandsfactor, zoals in de begroting 2021 is opgenomen, bevindt zich boven de 1,0. Daarbij is ook rekening gehouden met de extra risico's die samenhangen met corona. De feitelijke financiële impact is tot nu toe steeds grotendeels gecompenseerd door het Rijk. Wel zijn de onzekerheden naar de toekomst toe groot. De streefwaarde van 1,4 zal naar verwachting deze raadsperiode niet worden bereikt. Het college heeft er bij het doen van voorstellen aan de raad in de begrotingen en perspectiefnota's vooral op gestuurd om de weerstandsfactor in ieder geval boven de 1,0 te laten zijn.
Gelet op de aanwezige onzekerheden is het zaak dat de beschikbare weerstandscapaciteit toereikend is voor de benodigde weerstandscapaciteit. We willen daar nu niet op inleveren. Dit zou ook in strijd zijn met motie 20M255, waarin juist wordt gevraagd buffers (weer) op te bouwen. Op de samenhang tussen de weerstandsfactor met de kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote komen we onderstaand nog terug.

Financiële kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote
De solvabiliteit van de gemeente Arnhem is ten opzichte van het gemiddelde van andere gemeenten relatief laag. De netto-schuldquote is relatief hoog. Dit kwam opnieuw naar voren op basis van het onderzoek wat wij hiernaar hebben gedaan.
Tijdens de bijeenkomst is naar voren gebracht dat deze posities ongunstiger zijn dan in andere gemeenten, maar wel over een reeks van jaren een stabiel beeld laten zien. Uit het Jaarverslag 2020 blijkt aanvullend dat de kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote de afgelopen jaren zijn verbeterd. Doordat de gemeente Arnhem relatief hoge schulden heeft, is het belangrijk na te gaan of de gemeente in staat is de lasten daarvan in de toekomst te betalen.
In de toekomst kunnen de financiën van de gemeenten verder onder druk komen te staan, bijvoorbeeld door negatieve herverdeeleffecten van de inkomsten van het Rijk, ontwikkelingen in de zorg, opgaves met betrekking tot woningbouw en dergelijke. Dat geldt ook voor de gemeente Arnhem. Daarbij speelt ook een rol dat de tussentijdse winstnemingen van grondexploitaties zullen eindigen als de locaties zijn volgebouwd.
Tijdens de bijeenkomst op 24 maart jl. is geadviseerd om de ontwikkeling van deze indicatoren te bezien in samenhang met de weerstandsfactor. In motie 20M209g wordt ook expliciet naar die samenhang verwezen: Zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote is het mogelijk dat, als de weerstandsfactor groter is dan 1,4 er uitgaven voor nieuw beleid worden gedaan, terwijl solvabiliteit en/of schuldquote zich niet op een gewenst niveau bevinden. In de motie is aangegeven dat het dan feitelijk zo kan zijn dat 'het aflossen van schulden of het verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is'.
Reactie: Wij zijn ons bewust van de minder robuuste financiële positie van Arnhem voor wat betreft de solvabiliteit en schuldquote in vergelijking met veel andere gemeenten. Voor wat betreft de betaalbaarheid van onze schulden naar de toekomst toe het volgende:

- Bij de Perspectiefnota 2022-2025 geven we inzicht in de meerjarig opnieuw te financieren leningen. Daarmee wordt ook de mate waarin we als gemeente gevoelig zijn voor eventuele rentestijgingen zichtbaar;
- Wanneer risico's zich voordoen, bijvoorbeeld door een daling van inkomsten uit het gemeentefonds, zullen tegenvallers moeten worden verwerkt in een financieel sluitende begroting. De beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen tijdelijk mogelijk voor één of enkele jaren tegenvallers op te vangen. Hoe hoog de buffers en de weerstandsfactor ook zijn, deze bieden geen structurele ruimte om tegenvallers op te vangen. Om die reden is het belangrijk goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. In hoeverre is het mogelijk om tegenvallers in de begroting op te vangen? Of is dat lastig doordat de lasten van de gemeente nagenoeg geheel meerjarig vastliggen in de vorm van kapitaallasten, inkomensoverdrachten, subsidies en dergelijke? Zijn er net buiten de financiële planningshorizon van vier jaar lastenstijgingen te verwachten, zoals bijvoorbeeld bij de kapitaalgoederen in de openbare ruimte? Wat zouden de mogelijkheden nog zijn om belastingen te verhogen? Concreet vinden we het verstandig om te komen tot afspraken die meer en nadrukkelijker verband leggen tussen de weerstandsfactor en andere financiële indicatoren en tegelijkertijd de flexibiliteit van de begroting voor een periode langer dan 4 jaren te kunnen beoordelen en zo nodig sturen. Op

dit moment zijn daarover geen spelregels vastgelegd. Bij de eventuele bespreking van financiële spelregels bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode/coalitieonderhandelingen kan dit uiteraard worden overwogen. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal de mate van flexibiliteit van de begroting inzichtelijk gemaakt worden.

Voor een belangrijke bijdrage aan de versterking van de solvabiliteit zorgen de gemaakte afspraken over de voorziene dotaties aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Zoals in het meerjarig perspectief van de begroting 2021 is aangegeven, loopt deze op van € 7,6 miljoen eind 2019 tot € 22,6 miljoen eind 2025. Bij de meest recente herijking van het financieel beeld in de Perspectiefnota 2022 - 2025 blijkt dat de bestemmingsreserve solvabiliteit al eind 2023 €23 miljoen zal bedragen. Door de afspraken over deze bestemmingsreserve worden, afhankelijk van de omvang en afschrijvingstermijn van investeringen, steeds middelen apart gezet die de solvabiliteit versterken en tevens een positief effect hebben op de ontwikkeling van de netto-schuldquote. Deze reserve is naast de beschikbare weerstandscapaciteit een extra buffer voor onvoorspelbare tegenvallers. De rekenregels voor de jaarlijkse toevoegingen aan deze bestemmingsreserve liggen vast in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer.

Een concrete doelstelling omtrent de minimaal gewenste solvabiliteit en maximaal gewenste netto-schuldquote is niet in de huidige financiële spelregels opgenomen. Zoals eerder aangegeven, zijn ook over de samenhang tussen de hoogte van de weerstandsfactor, de solvabiliteit en netto-schuldquote geen afspraken gemaakt. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen in de jaarrekening en begroting in onderlinge samenhang gepresenteerd en de ontwikkelingen hierin toegelicht. Het is mogelijk dat bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode afspraken hierover worden overwogen

In de begroting 2022-2025 zullen wij de ontwikkeling van de financiële kengetallen vergelijken met de risico-indeling van de provincie en de ontwikkeling van de weerstandsfactor spiegelen aan de beoordelingstabel die Naris hanteert.

Projecten
Tijdens de technische bijeenkomst is het belang benadrukt van goed risicomanagement bij grote projecten. Daarbij kunnen overschrijdingen van geplande investeringen en/of uitloop van de planning optreden. In de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen hebben wij toegezegd de afspraken voor het risicomanagement bij grote projecten met de auditcommissie te bespreken. Uiterlijk voor de behandeling van de begroting 2022 zullen wij hieraan invulling geven.

Emu-saldo
Een onderdeel van de financiële positie vormt ook het Emu-saldo. Daarbij is het van belang niet alleen naar de cijfers van de eigen gemeente te kijken, maar ook de vergelijking te maken met andere gemeenten. Onze accountant Deloitte zal via de griffie hierover nog informatie beschikbaar stellen van de gegevens van de Emu-saldi van andere 100+ gemeenten.

Besluit

Met de verstrekte informatie, de technische sessie met de raad, de informatie in de Perspectiefnota 2022-2025 en deze brief hebben wij de beide moties afgedaan. Deze brief kan desgewenst betrokken worden bij de bespreking perspectiefnota.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de loco-secretaris, de burgemeester,

P.J. Altena A. Marcouch

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	16 september 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen: "Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen"
Motie van	Mattijs Loor - D66 Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel van de motie	Realistischer inschatten en bewuster beleid
Nummer Zaaknummer	**20M209g** 466760

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 16 september een besluit te nemen over een proces voor het verder verbeteren van de beheersing van financiële risico's voor de gemeente. Het proces moet leiden tot een voorstel met twee doelen:

- Het beter inschatten van risico's die meerdere jaren achter elkaar van invloed zijn.
- Het maken van afspraken over de relatie tussen het opvangen van risico's met reserves (dat heet het weerstandsvermogen), het vermogen van de gemeente in verhouding tot de schulden van de gemeente en de totale jaarlijkse omvang van de begroting (dat gaat om getallen die we 'solvabiliteit' en 'schuldquote' noemen).

De aanleiding is dat risico's die meerdere jaren na elkaar kunnen optreden op dit moment maar voor één jaar worden meegeteld. En dat er wel afspraken zijn vastgelegd over de aan te houden reserves in verhouding tot de risico's, maar er géén afspraken bestaan over het beschikbare vermogen en de schulden.

We weten dat:

- Sommige risico's in het gemeentelijke risicoprofiel als ze optreden meerdere jaren achter elkaar financiële invloed hebben;[1]
- Deze risico's nu maar één keer worden meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen, terwijl sommige gemeentes ervoor kiezen om ook de risico's in volgende jaren mee te tellen;
- Op het moment dat het benodigde weerstandsvermogen op een andere manier wordt berekend, het geheel aan spelregels rondom dit weerstandsvermogen heroverwogen moet worden, wat een eenvoudige wijziging op dit moment onmogelijk maakt;
- Het maken van afspraken over het benodigde weerstandsvermogen en de vrije besteedbaarheid van reserves indien dat vermogen bereikt is, zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote, kan leiden tot uitgaves aan nieuw beleid terwijl het aflossen van schulden of anderszins verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is.

[1] Feitelijk is dit aan de orde voor alle risico's die structureel doorwerken en van toepassing zijn op structurele budgetten, omdat het in de regel niet mogelijk is binnen een jaar het beleid dusdanig bij te stellen dat een financieel probleem wordt opgelost met extra inkomsten of minder uitgaven.

We vinden dat:

- De gemeente risico's zo realistisch mogelijk moet proberen te ramen, ook al blijft het altijd een zo goed mogelijke schatting en geen exacte berekening;
- Het meerjarig meewegen van risico's op structurele budgetten een bijdrage kan leveren aan het meer realistisch ramen van het benodigde weerstandsvermogen;
- Dat afspraken over weerstandsfactor, solvabiliteit en schuldquote ook moeten gaan over de samenhang tussen deze kengetallen, zodat de raad op een bewuste wijze en op basis van de samenhang tussen deze factoren zijn financiële keuzes maakt.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. In overleg met experts, de auditcommissie en de financieel woordvoerders in de raad een voorstel te ontwikkelen voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten, en de daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen;
2. Tevens in dit voorstel mee te nemen hoe afspraken over de gewenste ontwikkeling van de solvabiliteit en schuldquote in relatie tot het weerstandsvermogen in financiële spelregels vastgelegd kunnen worden;
3. Het proces richting dit voorstel zo in te richten, dat de raad vóór de begroting 2022-2025 hierover een besluit kan nemen.

Mattijs Loor - D66
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 20

Tegen 15

Motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID		
Verheij		
Sanders		

Totaal 35

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD
Titel van de motie	Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen
Nummer Zaaknummer	**20M255** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het weer opbouwen van de reserves na de extra uitgaves vanwege de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis.

De aanleiding is dat nu, vanuit het principe van 'anticyclisch investeren' (juist investeren als het minder goed gaat met de economie), veel geld wordt uitgegeven. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd om ook plannen te maken hoe na deze crisis weer gespaard kan worden voor een volgende periode waarin het minder goed gaat met de stad.

We weten dat:

- Arnhem de reserves maximaal benut om extra te investeren tijdens de coronacrisis;
- Een deel van deze investeringen zichzelf zeker niet in de gemeentebegroting terugverdient;
- De financiële positie van de gemeente er daardoor niet goed uitziet en we een volgende crisis niet zomaar aankunnen;
- Het college wel spreekt van 'anticyclisch investeren', maar nog geen doorzichten geeft hoe na het investeren de reserves weer worden opgebouwd.

We vinden dat:

- Anticyclisch investeren ook vraagt om anticyclisch sparen als de situatie gunstiger is.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. Zich tot doel te stellen dat na de coronacrisis de reserves weer worden opgebouwd tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn;
2. Bij het proces rondom het in samenhang bekijken van solvabiliteit, schuldquote en weerstandsvermogen (naar aanleiding van motie 20M209g) ook te betrekken hoe de reserves na de coronacrisis weer worden opgebouwd;
3. Bij de komende perspectiefnota de raad inzicht te geven welke verbeteringen in de financiële positie er naar aanleiding van de tussenstand in dat proces verwacht kunnen

AANGENOMEN

worden voor de komende jaren, eventueel in de vorm van een aantal mogelijke scenario's.
Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD

VOOR	34	*"Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)*
TEGEN	3	

GROENLINKS			VVD Arnhem			D66			PvdA		
	7	0		6	0		5	0		4	0
Coenders			Combée			Andeweg			Greving		
Prinsen			Pape			Loor			Bouma		
Navis			Kalthoff			Venhoek			De Vries		
Dolsma			Van Es			Van Ommen			Visser		
Gemici			Maref			Van Iperen					
Simonis			Loos								
Van der Loo						Arnhem Centraal	3	0	SP	0	3
			CDA Arnhem	2	0	Manders			Elfrink		
Arnhemse Ouderen Partij	1	0	Van Dillen			Van der Laak			Çetintaş		
Wiggers			Hutten			Kraaijenbrink			Dobbe		

ChristenUnie			DENK Verenigd Arnhem			Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem			Partij voor de Vrijheid		
	2	0		2	0		2	0			
Becker			Usta			De Groot			Verheij		
Nede			Aydemir			Eliëns					

Totaal	37

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Daniël Becker - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA
Titel van de motie	Voortaan wél meetbare doelen
Nummer Zaaknummer	**20M277** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het opnemen van meetbare doelen in de volgende begroting.

De aanleiding is dat de raad al meermalen gevraagd heeft om meetbare doelen op te nemen, om zodoende beter te kunnen volgen of doelen ook bereikt worden. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd aan te geven voor welke doelen ze dit mogelijk acht, en dit vanaf de volgende begroting ook te gaan doen.

We weten dat:

- De raad al bij de begroting 2018 heeft gevraagd doelen meer SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden) te formuleren (motie 17M75);
- De raad met amendement 19A51 in het plan voor de doorontwikkeling van de cyclusdocumenten heeft opgenomen: *De voorkeur heeft om kwalitatief betere doelen te formuleren met daarbij heldere indicatoren en activiteiten (SMART) en waar mogelijk het aantal te beperken. In het jaarverslag wordt van ieder doel een resultaat benoemd*;
- Het college bij de M1-behandeling van de jaarstukken 2019 heeft aangegeven dat doelen *duidelijk en zo smart mogelijk* worden geformuleerd;
- De raad met motie 20M183 heeft aangegeven dat de doelen bij budgetten uit de herstelagenda dusdanig concreet geformuleerd te willen zijn, dat objectief vastgesteld kan worden in hoeverre het doel bereikt wordt;
- Bovengenoemde uitspraken van het college en besluiten van de raad in de begroting 2021 niet zijn uitgevoerd;
- Het college wel indicatoren opneemt in de ontwerpbegroting, waarmee vaststaat dat het betreffende aspect kwantitatief meetbaar is, maar de doelstellingen niet aan de indicatoren koppelt.

We vinden dat:

- Bij de besteding van gemeenschapsgeld in ieder geval geprobeerd moet worden om meetbaar te maken in hoeverre met de ingezette middelen het beoogde doel ook wordt bereikt;
- Het ontbreken van kwantitatief meetbare doelen in de begroting de controlerende rol van de raad bij tussen rapportages en het jaarverslag bemoeilijkt.

AANGENOMEN

Daarom spreekt de gemeenteraad uit:

Teleurgesteld te zijn in het ontbreken van (kwantitatief) meetbare doelen in de door het college aangeboden ontwerpbegroting.

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;
2. Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;
3. Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.

Mattijs Loor - D66
Daniël Becker - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA

VOOR	27	*"Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)*
TEGEN	10	

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
Van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
Van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
Van Ommen		
Van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
De Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
Van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
Manders		
Van der Laak		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
De Groot		
Eliëns		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID
Verheij

Totaal	37

Notitie

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Datum : 10 maart 2021

Aan : Agendacommissie

Van : K. Vons tel. 3774087

Betreft : Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Inleiding en doel notitie
Deze notitie behandelt de planning en procedure van de Perspectiefnota 2022-2025. Deze planning en procedure zijn mede gebaseerd op de ervaringen van het proces rondom de begroting en de perspectiefnota van eerdere jaren en op de raadsbrief "Procesmatig verloop van de Perspectiefnota 2022-2025"van het college d.d. 26 januari.

Planning en coronacrisis
M.b.t. de planning zal het college op basis van de Verordening financieel beleid en beheer 2020 van de gemeente Arnhem de Perspectiefnota vóór 1 juni aan de raad aanbieden. De Ontwerp-Begroting 2022 wordt voorbereid op basis van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij een behandeling van de Perspectiefnota vóór de zomer ontstaat ruimte voor het college om de gedane voorstellen en maatregelen zorgvuldig te kunnen afwegen ten opzichte van het definitieve begrotingskader. Hierin houdt het college ook rekening met ontwikkelingen in de meicirculaire en in het verloop van de coronacrisis.
Het college geeft echter aan dat mogelijk door het onzekere verloop van de coronacrisis, gedurende de procedure, bijstellingen nodig zijn. De griffie zal indien er nieuwe informatie van het college richting raad komt, bij u terug komen om de mogelijke consequenties voor de planning en het proces met u te bespreken.

Perspectiefnota en Burgerparticipatie
M.b.t. Burgerparticipatie vindt het college het belangrijk dat belanghebbenden betrokken zijn bij de ontwikkelingen in de stad. Ambtelijk heeft een gesprek met de raadswerkgroep Participatie plaatsgevonden. Het college heeft vervolgens geconcludeerd dat het goed is om de participatie in het kader van de Perspectiefnota 2022-2025 stapsgewijs op te pakken.
1. Het college zal in de Perspectiefnota inzichtelijk maken op welke wijze participatie op de verschillende beleidsterreinen afgelopen tijd heeft plaatsgevonden.
2. Er zal bij de Perspectiefnota een grafische weergave komen om burgers, ondernemers en instellingen te informeren. Deze grafische weergave zal breed worden verspreid via social media en in de Arnhemse Koerier. Het college wil inwoners uitnodigen om hierop te reageren.

Chronologische planning

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

1 mei tot woensdag 2 juni: Periode van technische vragen en antwoorden
Rond 1 mei zal de Perspectiefnota beschikbaar zijn.

Woensdag 12 mei: Mondelinge technische briefing door ambtenaren
Raadsleden en fractievolgers stellen mondelinge technische vragen aan beleids- en financiële ambtenaren m.b.t. Perspectiefnota. Deze mogelijkheid wordt extra aangeboden door het college om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag, zodat er ruimte is voor het behandelen van overige onderwerpen. Afhankelijk van de Coronamaatregelen zal deze bijeenkomst digitaal dan wel fysiek worden georganiseerd.

13 mei tot woensdag 2 juni: Periode van schriftelijke technische vragen en antwoorden
Vanaf donderdag 13 mei t/m vrijdag 21 mei kunnen technische vragen schriftelijk ingediend worden. Alle vragen die in deze tijdspanne worden ingediend zullen zo snel mogelijk worden beantwoord en in ieder geval uiterlijk op woensdag 2 juni. Op deze wijze ontstaat er een flinke periode van voorbereiding op de behandeling van de Perspectiefnota die er toe zal leiden dat vóór aanvang van de daadwerkelijke behandeling er geen technische vragen meer openstaan.
De vragen worden ingediend bij de griffie: griffie@arnhem.nl. De griffie zal de vragen direct doorgeleiden naar de ambtelijke organisatie. De ambtelijke organisatie zal de vragen en antwoorden bundelen en het streven is er op gericht om een actuele voortschrijdende bundel te publiceren in Ibabs. Telkens zal dat worden aangekondigd door middel van een notificatie.

Woensdag 19 mei
Reguliere Politieke Avond.

Woensdag 26 mei
Reguliere Besluitvormende Politieke Avond.

Woensdag 2 juni: Meningsvorming 1, geordend per portefeuillehouder
Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. De behandeling zal in de verschillende raadskamers plaatsvinden, geordend per wethouder. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden. Er is voorzien in een mogelijke uitloop (reserve datum uitloop M1 op woensdag 9 juni).

Woensdag 9 juni (uitloop M1)
Eventuele uitloop woensdag 2 juni Meningsvorming 1.
Agendering van overige onderwerpen in raadskamerverband.

Donderdag 10 juni tot en met vrijdag 18 juni: Periode van het opstellen van moties en amendementen.
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 16 juni
Reguliere, gedeeltelijke Besluitvormende, Politieke Avond.

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Woensdag 23 juni: Meningsvorming 2
Bespreking Perspectiefnota in fase Meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 60 minuten voor het college. Geen uitloop mogelijk. Meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via de onderwerpen/ thema's die aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een preadvies geven.

Donderdag 24 juni tot en met maandag 28 juni 12.00 uur: de definitieve moties en amendementen worden geschreven.
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 30 juni de Perspectiefnota wordt vastgesteld.
Besluitvormende raad. Aanvang 18.45 uur. De gebruikelijke spreektijden zullen gehanteerd worden. De definitieve amendementen en moties dienen op maandag voor 28 juni vóór 12.00 uur ingediend te zijn. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc. Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agenderings/ besluitvormingsproces van de Perspectiefnota (en de overige aanhangige onderwerpen)

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562249

Onderwerp: Turap-1 2021

Voorstel

1. De Turap-1 2021 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

Inleiding

Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2021 is een eerste tussenrapportage (Turap-1 2021) opgesteld. De Turap-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap1-2021 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter.

Deze Turap-1 wordt tegelijkertijd met de Perspectiefnota 2022-2025 aan uw raad aangeboden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaaleffect in het uitvoeringsjaar 2021. In de bijgevoegde Turap-1 worden deze effecten in detail toegelicht.

Een zeer beperkt deel van de benoemde afwijkingen is formeel gezien het gevolg van gewijzigd beleid. Dit betreft de volgende onderwerpen:
- addendum coalitieakkoord
- participatieproces NemiA
- inclusieve gemeentelijke organisatie
- toename WOB-verzoeken en planologische voorbereidingsbesluiten

Uw raad is echter in meer of mindere mate al over deze onderwerpen geïnformeerd. Om die reden zijn deze afwijkingen in bijgaande Turap-1 verwerkt. In de Perspectiefnota 2022 zijn de structurele effecten hiervan opgenomen.

Beoogd effect

Een prognose geven van de financiële afwijkingen en het resultaat over 2021. De meerjarige effecten vanaf 2022 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2022.

Arnhem GEMEENTE

Argumenten

1.1 Turap-1 2021 vaststellen
Op basis van de gepresenteerde majeure afwijkingen verkrijgt u inzicht in het verwachte financiële resultaat per programma en op het totaal van de begroting.

2.1 De begrotingswijziging vaststellen
Voorheen was Turap-1 alleen een informerende raadsbrief. Deze keer nemen we hierbij ook een begrotingswijziging op, waarin we alleen die afwijkingen verwerken die:
* verrekeningen met bestemmingsreserves betreffen (conform doelen bestemmingsreserves);
* overhevelingen tussen programma's betreffen (bijvoorbeeld extra middelen decentralisatie-uitkeringen of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's);
* vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een tussentijdse afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift).

Het voordeel hiervan is dat uw raad vroegtijdig een geactualiseerde begroting heeft en dat budgethouders eerder dan voorheen duidelijkheid hebben na akkoord van de raad over wijzigingen in hun budgetten. Nu is deze duidelijkheid er pas na vaststelling van Turap-2 met de bijbehorende begrotingswijziging in november.
De overige afwijkingen die we bij Turap-1 inschatten, verwerken we alleen als prognose in Turap-1 en nog niet in de begrotingswijziging. Dit betreft afwijkingen op bestaand beleid die nog niet vaststaan (bijvoorbeeld open einderegelingen) en waar budgethouders nog op moeten willen bijsturen in de rest van het jaar om deze tot een minimum te beperken. Deze worden bij Turap-2 opnieuw ingeschat en op dat moment in de begrotingswijziging verwerkt. In de bijgevoegde Turap is bij elke afwijking aangegeven of deze meeloopt in de begrotingswijziging.

Kanttekeningen en risico's

Er is met de best mogelijke inschattingen gewerkt op het moment van opmaken van de Turap, maar deze inschattingen kunnen aan het einde van het jaar mogelijk afwijken van de daadwerkelijke realisatie.

Financiën

De prognose over 2021 laat een voordelig resultaat van € 8,1 miljoen zien ten opzichte van de begroting tot en met 14 april 2021. Hiervan wordt voorgesteld om een deel van alle verwachte afwijkingen met bijgaande begrotingswijziging op grond van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting te verwerken.

In de bijlagen bij Turap-1 is per programma een uitputtend overzicht gegeven van alle verwachte afwijkingen. In een aantal gevallen is een afwijking op één programma benoemd, maar vindt de vertaling in de administratie plaats door de begrotingswijziging over diverse (wijk)programma's te verdelen. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Turap 1-2021 en de bijlagen.

Uitvoering

Na vaststelling door de raad wordt de begroting gewijzigd met de bijgevoegde wijziging.

Communicatie

Niet van toepassing

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Turap-1 2021
- Begrotingswijziging 21004OW043

Ter inzage stukken voor gemeenteraad
- Niet van toepassing

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	562249

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: 562249;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Turap-1 2021 vast te stellen;
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Turap-1 2021

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 1 2021 3
Bijlagen 5
Wijken Algemeen 5
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën 7
S01 Veiligheid 12
S02 Bereikbaarheid 13
S03 Economie 14
S04 Onderwijs 15
S06 Participatie en armoedebestrijding 17
S07 Zorg 20
S08 Welzijn en inclusie 22
S09 Gezondheid en sport 24
S10 Klimaat en energie 26
S11 Ruimtelijke ontwikkeling 27
S12 Wonen en leefomgeving 29

Hoofdlijnen Turap 1 2021

In deze eerste Turap over 2021 zijn de verwachte financiële afwijkingen over het lopende jaar 2021 opgenomen. Deze komen naar voren vanuit de financiële vertaling van de autonome ontwikkelingen, de uitvoering van aangenomen moties en de ontwikkelingen in het bestaande beleid die voor het jaar 2021 worden voorzien. De afwijkingen die een structurele doorwerking hebben, komen in de Perspectiefnota ook naar voren. Daarnaast verwachten we een aantal incidentele effecten voor het jaar 2021. Deze zijn alleen in deze Turap-1 toegelicht.

Dit beeld laat op het totaal een positieve verrekening met de algemene reserve zien van € 8,1 miljoen. Dit beeld sluit aan bij de cijfers en toelichting zoals in de Perspectiefnota in het hoofdstuk Totaalbeeld is opgenomen.

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	753.748	759.750	6.002	N
Baten	727.989	744.854	16.865	V
Saldo lasten en baten	**-25.759**	**-14.896**	**10.863**	**V**
Toevoegingen aan reserves	37.022	40.494	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	62.780	63.516	736	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**25.758**	**23.022**	**-2.736**	**N**
Prognose resultaat	**-1**	**8.126**	**8.127**	**V**

Bestuursrapportages en Turap

In de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk wordt gedetailleerde informatie gegeven over de voortgang en resultaten van de programma's. Deze bestuursrapportages zijn continu in ontwikkeling om de raad steeds betere instrumenten te geven om bij te sturen en te controleren.
In de Turaps wordt ook over de voortgang van de programma's gerapporteerd. In Turap-1 zijn dit alleen de financiële afwijkingen. In Turap-2 wordt ook de inhoudelijke voortgang aan de hand van de doelenboom weergeven. Deze rapportage is minder gedetailleerd dan de bestuursrapportages. In deze Turap geven we in de bijlage bij de programma's S06 en S07 een korte toelichting over de financiële afwijkingen. In de bestuursrapportages is meer informatie over de voortgang op deze onderwerpen aangegeven.

Leeswijzer

Vanaf de Begroting 2021 is de presentatie van baten en lasten gewijzigd. De presentatie die in de begroting van 2021 is gebruikt, is doorgezet in deze Turap. Daarom wordt - in afwijking van eerdere Turaps - een positief bedrag gepresenteerd op het moment dat er sprake is van meer baten of meer lasten. Concreet betekent dit dat als er hogere lasten zijn, dit als een positief bedrag in de lasten is gepresenteerd. Dit veroorzaakt een nadeel voor de algemene reserve. Wanneer een negatief bedrag als afwijking in de lasten is gepresenteerd, betekent dit dat er sprake is van minder lasten, dus een voordeel voor de algemene reserve.
Wat betreft de baten werkt dit hetzelfde: een positieve afwijking in de baten betekent hogere baten en een voordeel voor de algemene reserve. Of een afwijking een voordeel of nadeel voor de algemene reserve veroorzaakt, is eveneens weergegeven in de kolommen in de bijlagen.

Daarnaast wordt dit jaar - in tegenstelling tot eerdere jaren - een begrotingswijziging voorgesteld bij Turap-1. Afwijkingen worden in de begroting gewijzigd wanneer deze onder één van de volgende situaties vallen:

- verrekeningen met bestemmingsreserves (conform doelen BR)
- overhevelingen tussen programma's (bijvoorbeeld extra middelen DU's of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's)
- wijzigingen die vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift)

Per afwijking is in de tabellen de nodige informatie verstrekt. Hieronder is per kolom aangegeven welke informatie wordt weergegeven:

C: Is de afwijking het gevolg van de coronacrisis
I/S: Is de afwijking incidenteel of structureel
AR/BR: Komt de afwijking ten gunste of laste van de algemene reserve (AR) of een bestemmingsreserve (BR)
B: Wordt de afwijking in de begroting verwerkt met bijgevoegde begrotingswijziging

Bijlagen

Wijken Algemeen

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	209.432	208.637	795	V
Baten	24.779	24.779	0	
Saldo lasten en baten	-184.653	-183.858	795	V
Toevoegingen aan reserves	1.388	1.388	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.003	2.003	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	615	615	0	N
Prognose resultaat	-184.038	-183.243	795	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-795	V					
Sociale wijkteams (SWT)	-795	V					
Zorg	-1.300	V	WMO huishoudelijke ondersteuning	N	I	AR	N
Schulddienstverlening	350	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid Corona	N	I	AR	J
Armoedebeleid	155	N	Taakmutatie bijzondere bijstand Corona	N	I	AR	J
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Baten	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						

WMO huishoudelijke ondersteuning, activerend werk en doelgroepenvervoer
Op het totale zorgbudget wordt, op basis van de huidige bestedingen en de aanname dat de afname van zorg weer op het niveau van voor de coronamaatregelen zal komen, een eenmalig voordeel van circa € 2,7 miljoen in 2021 verwacht. De ontwikkeling in de zorg is echter onzeker, het is mogelijk dat er sprake zal zijn van een inhaalvraag. Daarom is in 2021 vooralsnog rekening gehouden met € 1,4 miljoen extra zorgkosten en is ditzelfde bedrag als risico opgenomen voor 2022 en verder. Het resterend voordeel van € 1,3 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten, onder andere als gevolg van coronamaatregelen op het gebied van Wmo begeleiding, activerend werk en doelgroepenvervoer (totaal € 800.000) en door de verschuiving van specialistische naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning (€ 500.000).

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie bijzondere bijstand corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	83.506	87.182	3.676	N
Baten	485.807	503.455	17.648	V
Saldo lasten en baten	402.301	416.273	13.972	V
Toevoegingen aan reserves	14.301	17.773	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	21.284	21.833	549	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	6.983	4.060	-2.923	N
Prognose resultaat	409.284	420.333	11.049	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	3.676	N					
Bedrijfsvoering	2.000	N	Formatie SB&R	N	I	AR	N
Bedrijfsvoering	425	N	Connectie: Prijscompensatie huidige contracten	N	S	AR	J
Automatisering	343	N	Connectie: opgave ICT: programma 2!Connect	N	I	AR	N
Automatisering	275	N	Bedrijfsvoering ICT	J	I	AR	N
Automatisering	251	N	Connectie: structurele doorwerking	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	188	N	Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	J	I	AR	N
Publieke dienstverlening	186	N	DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen	N	I	AR	J
Publieke dienstverlening	150	N	Referendum Afval	N	I	AR	J
Automatisering	150	N	De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis	J	I	AR	N
Bedrijfsvoering	150	N	Inclusieve gemeentelijke organisatie	N	S	AR	J
Publieke dienstverlening	140	N	Klantenservice	N	S	AR	N
Bedrijfsvoering	125	N	Hybride werken: structurele kosten	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	100	N	Aanpassen gemeentelijke websites	N	I	AR	N
Publieke dienstverlening	50	N	Klantenservice: inhuur	J	I	AR	N
Wijksturing en Wijkzaken	50	N	Addendum Coalitieakkoord (Wijkpanel)	N	I	AR	J
Raad	40	N	Addendum Coalitieakkoord (0,5 fte griffie)	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	26	N	Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	N	I	AR	N
Financiën	-150	V	Dekking referendum Afval uit onvoorzien	N	I	AR	J
Financiën	-823	V	Actualisatie MIP	N	S	AR	N
Baten	17.648	V					
Financiën	16.799	V	September- en decembercirculaire gemeentefonds	N	I	AR	J
Financiën	1.700	V	Aanvullende compensatie Rijk corona	J	I	AR	N
Financiën	-401	N	Dividend BNG Bank	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	-450	N	Niet realiseren taakstelling verkoop panden	N	I	AR	J

Toevoegingen aan reserves	3.472	N					
Financiën	2.992	N	Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit	N	S	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	400	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerinitiatieven Sociaal Domein)	N	I	AR	J
Wijksturing en Wijkzaken	80	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerparticipatie)	N	I	AR	J
Onttrekkingen aan reserves	549	V					
Bedrijfsvoering	459	V	Vrijval reservering dubieuze debiteuren	N	I	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	90	V	Addendum Coalitieakkoord (onttrekking BR burgerparticipatie)	N	I	BR	J

Formatie SB&R
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor het jaar 2021 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden.

Connectie: Prijscompensatie huidige contracten
Als gevolg van nieuwe aanbestedingen en hercontractering van diverse lopende contracten (schoonmaak, beveiliging en postvoorziening) wordt De Connectie geconfronteerd met hogere prijsontwikkelingen die niet binnen de begroting van De Connectie kunnen worden opgevangen.

Connectie: opgave ICT: Project 2!Connect
Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van het CMM 2 niveau en het komen tot een geharmoniseerde ICT-omgeving. Het accent van de werkzaamheden ligt echter in de eerste jaren waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt.

Bedrijfsvoering ICT (impact corona)
De extra kosten als gevolg van corona die ten behoeve van de bedrijfsvoering worden gemaakt hebben voornamelijk betrekking op ICT. De uitrol van devices om tijd- en plaatsonafhankelijk te werken (zoals laptops) wordt versneld doorgevoerd. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast worden er op korte termijn extra voorzieningen getroffen ten aanzien van (digitale) (thuis)werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Bovendien zijn er extra uitgaven voor beveiliging en stijgen de prijzen van hardware als gevolg van de crisis.

Connectie: structurele doorwerking
De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door naar 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving.

Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice (impact corona)
De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en de verlengde geldigheidsduur van rijbewijzen. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over onder andere de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.

DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'. Voor het organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen zijn extra kosten gemaakt om te voldoen aan de corona-maatregelen.

Referendum afval
Dit jaar is, tegelijk met de Tweede Kamerverkiezingen, een referendum over het afvalbeleid gehouden in Arnhem. Hiervoor zijn kosten gemaakt. Er waren bijvoorbeeld extra stembussen nodig, er was drukwerk nodig en er waren extra personele kosten. Deze kosten kunnen gedekt worden vanuit het budget onvoorzien.

De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis (impact corona)
De Connectie heeft verschillende aanvullende opdrachten van de gemeente Arnhem gekregen die verband houden met corona. Te denken valt onder meer aan extra schoonmaak, de aanschaf van desinfecterende gels en aanpassingen (bewegwijzeringen/aanbrengen schermen) in de verschillende panden. De extra kosten die daarmee zijn gemoeid, zullen worden doorbelast. Verder bestaat het risico dat bepaalde projecten als gevolg van deze extra, onvoorziene werkzaamheden onder druk komen te staan.

Inclusieve gemeentelijke organisatie
Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aanpak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen). In 2021 wordt hiermee gestart.

Klantenservice
Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Verder heeft corona vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 voorzien we een knelpunt van € 140.000 voor 2021.

Hybride werken: structurele kosten
Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot. De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken. De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een (structureel) knelpunt van € 125.000.

Aanpassen gemeentelijke websites
Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 van naar verwachting € 100.000. De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites.

Klantenservice: inhuur
De begroting van Klantenservice kent op dit moment geen structureel budget voor inhuur. Om het toegenomen aanbod aan telefoon goed aan te kunnen, is het nodig dat er in 2021 tijdelijk (extra) externe medewerkers ingehuurd kunnen worden. In 2022 moeten er middelen gereserveerd worden in verband met het opnemen van telefoongesprekken voor opleidingsdoeleinden. Dit als onderdeel van de doorontwikkeling van de afdeling.
In het eerste kwartaal van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering Klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Zie hiervoor ook het item Klantenservice doorontwikkeling Klantencontacten. De ambitie die in het plan wordt neergelegd, is om de afdeling Klantenservice een proactieve partner van de klant te laten zijn (de ogen en oren van de klant). Een realistische begroting maakt hier onderdeel van uit.

Addendum Coalitieakkoord
Op 24 maart hebben de fracties GroenLinks, VVD, PvdA en Arnhem Centraal een addendum op het coalitieakkoord Arnhem 2018-2022 gepresenteerd. In deze Turap zijn de financiële gevolgen op de begroting weergegeven, die in het lopende jaar een effect hebben.
De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de algemene reserve € 80.000 in 2021 in.
We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan tot maximaal € 525.000. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. Vanuit de algemene reserve wordt dit met € 400.000 aangevuld in 2021.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
We nemen maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen. Deze worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn terug te verdienen, zoals isoleren van de schil van de gebouwen en installatie-aanpassingen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden.

Actualisatie MIP
Voor de Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert in 2021 een voordeel op van € 0,8 miljoen.

September- en decembercirculaire gemeentefonds
De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Per saldo resteert voor de algemene middelen een voordeel van € 8,9 miljoen. Hierin is ook de eind maart toegekende aanvullende rijkscompensatie voor de coronacrisis opgenomen. Op diverse programma's in deze Turap staan daar knelpunten tegenover. In de impactanalyse corona die

periodiek wordt geactualiseerd, wordt een totaalbeeld gegeven van de knelpunten, risico's en compensatie corona.

Aanvullende compensatie Rijk corona (impact corona)

Het Rijk heeft voor een aantal beleidsvelden compensatie aangekondigd die nog niet is meegenomen in de laatste publicatie van 26 maart. Dit betreft onder andere de parkeerinkomsten. Voor de totale compensatie van de parkeerinkomsten heeft het Rijk € 150 miljoen gereserveerd. Vorig jaar was dit € 100 miljoen. Deze compensatie wordt in de meicirculaire verwacht. We verwachten hieruit circa € 1,7 miljoen te ontvangen.

Dividend BNG Bank

De BNG Bank heeft het resultaat over 2020 bekendgemaakt. Aan de aandeelhouders wordt voorgesteld om een dividend van € 1,81 per aandeel uit te keren. In de Arnhemse begroting is over 2021 een dividend van de BNG Bank van 1,3 miljoen geraamd. Het voorstel komt voor Arnhem neer op een totaal dividend van € 0,9 miljoen. Dit levert een nadeel van € 0,4 miljoen.

Niet realiseren taakstelling verkoop panden

In de begroting is voor een reeks van jaren een taakstelling op de verkoop van gemeentelijke panden opgenomen. In 2021 is voor het laatst een taakstelling (€ 450.000) in de begroting opgenomen. Deze taakstelling is echter onhaalbaar omdat er momenteel geen panden in de verkoop zijn en er tevens geen zicht op te verkopen panden is.
Dit zal zeer waarschijnlijk leiden tot een nadeel ten laste van het jaarresultaat 2021.

Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit

De toevoeging aan de Bestemmingsreserve (BR) Solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving word de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds. Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen).

Vrijval reservering dubieuze debiteuren

Eens in de paar jaar werd op basis van een steekproef op het vorderingenbestand de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren bepaald. Bij jaarrekening 2018 is een nieuwe steekproef gedaan. Op basis van die steekproef en in afstemming met de accountant bleek een voorziening van € 9,0 miljoen toereikend, waardoor ten opzichte van de vorige positie van € 10,6 miljoen een voordeel werd gerealiseerd van € 1,6 miljoen. Ook is besloten dat de steekproefmethode in 2019 vervangen zou worden door een betrouwbaarder berekening. Omdat onzekerheid bestond over de benodigde hoogte van de voorziening op basis van die nieuwe berekening is de vrijval van € 1,6 miljoen gereserveerd in de BR Bedrijfsvoering. In 2019 bleek een groot deel niet nodig voor dit doel en is € 1,1, miljoen ingezet voor de kosten rondom transformatie Werk en Inkomen (besloten in Turap-2 2019). Het resterende bedrag kan vrijvallen naar de algemene reserve.

S01 Veiligheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.428	19.761	333	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-16.493	-16.826	-333	N
Toevoegingen aan reserves	72	72	0	
Onttrekkingen aan reserves	1.847	1.847	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.775	1.775	0	N
Prognose resultaat	-14.718	-15.051	-333	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	333	N					
Openbare orde en veiligheid	175	N	Aanpak mensenhandel	N	S	AR	N
Openbare orde en veiligheid	158	N	Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Daarin kwam Arnhem nadrukkelijk aan de orde als een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben hierin op het onderwerp mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag als Arnhem te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak) en tegelijkertijd zijn er ook onderwerpen die in de periferie spelen (Wet regulering prostitutie, aanpak seksuele intimidatie) die in deze om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren is veel op het vlak van de aanpak van mensenhandel gedaan via externe middelen. Deze middelen zijn nu gestopt en daarmee ontstaat voor de voortzetting van de aanpak van mensenhandel en uitbuiting een knelpunt.

Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk (impact corona)

Vanuit ODRA en welzijnsorganisatie wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt in verband met de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.

S02 Bereikbaarheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.467	23.567	2.100	N
Baten	7.683	7.683	0	
Saldo lasten en baten	-13.784	-15.884	-2.100	N
Toevoegingen aan reserves	7.246	7.246	0	
Onttrekkingen aan reserves	8.044	8.044	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	798	798	0	N
Prognose resultaat	-12.986	-15.086	-2.100	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	2.100	N					
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	2.100	N	Terugloop parkeerinkomsten	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Terugloop parkeerinkomsten (impact corona)

Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Dit heeft zich in 2020 ook voorgedaan. Op basis van de bezettingsgraad op straat, in de garages en het aantal naheffingen is de verwachte impact voor heel 2021 berekend.

S03 Economie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	6.670	7.040	370	N
Baten	990	897	93	N
Saldo lasten en baten	-5.680	-6.143	-463	N
Toevoegingen aan reserves	120	120	0	
Onttrekkingen aan reserves	250	250	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	130	130	0	N
Prognose resultaat	-5.550	-6.013	-463	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	370	N					
Economische Zaken / Acquisitie	370	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Baten	-93	N					
Economische Zaken / Acquisitie	-93	N	Lagere huren horeca	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Taakmutatie re-integratie corona van S06

Op programma S06 is de totale afwijking toegelicht die ontstaat bij de middelen re-integratie. Op programma S06 worden deze lasten gerealiseerd en de baten worden op S00 gepresenteerd (taakmutatie in het gemeentefonds). Een deel van deze taakmutatie (€ 370 duizend) wordt besteed op dit programma S03, vanwege de nauwe samenhang tussen werk en economie.

Lagere huren horeca (impact corona)

Recente gerechtelijke uitspraken m.b.t. horeca-huren geven aan dat ook van de verhuurder wordt verwacht dat deze een deel van de contractueel overeengekomen huurbedragen schrapt. De uitspraak geeft aan 50% gedurende de lockdown-periode en 25% korting als er sprake is van een beperkte openstelling.
Voor de door de gemeente verhuurde horeca-panden wordt ingeschat dat over het 1ste halfjaar 2021 € 93.000 korting gegeven zal worden.

S04 Onderwijs

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.356	19.505	149	N
Baten	2.466	2.401	65	N
Saldo lasten en baten	-16.890	-17.104	-214	N
Toevoegingen aan reserves	8.264	8.264	0	
Onttrekkingen aan reserves	6.922	6.922	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-1.342	-1.342	0	N
Prognose resultaat	-18.232	-18.446	-214	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	149	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	500	N	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	149	N	DU aanpak laaggeletterdheid	N	I	AR	J
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-500	V	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Baten	-65	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE)	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden (impact corona)

Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Bij het weer opstarten van school na de zomervakantie, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We hebben met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. De Zomerscholen VVE en PO zijn het eerst gerealiseerde speerpunt, er komt ook een Herfstschool. Een projectleider gaat de Arnhemse Aanpak trekken. Bij het Rijk is door de schoolbesturen een subsidieaanvraag gedaan voor extra ondersteuning op de Arnhemse scholen.
Voor het voortgezet onderwijs en MBO kan aanspraak gemaakt worden op de al bestaande incidentele subsidieregeling Gelijke Kansen. Ook de tweede lockdown heeft weer grote impact. Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen een (nog grotere) achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt.

Het is nog niet inzichtelijk welke kosten het totaal aan speerpunten met zich meebrengt. Dat is ook weer afhankelijk hoe lang de tweede lockdown duurt en welke impact dit heeft. Besturen, PAS en gemeente hebben gezamenlijk € 1 miljoen toegezegd voor de Arnhemse Aanpak. Het deel dat de gemeente financieel bijdraagt wordt bekostigd vanuit de middelen voor het onderwijs achterstanden beleid (de OAB-middelen).

DU aanpak laaggeletterdheid
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE) (impact corona)
Dit betreft de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE).

S06 Participatie en armoedebestrijding

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	182.422	174.611	7.811	V
Baten	118.054	118.054	0	
Saldo lasten en baten	-64.368	-56.557	7.811	V
Toevoegingen aan reserves	554	554	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.556	5.743	187	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	5.002	5.189	187	V
Prognose resultaat	-59.366	-51.368	7.998	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-7.811	V					
Werk en Inkomen	2.104	N	Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.303	N	DU Crisisdienstverlening corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.124	N	Taamutatie impuls re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	250	N	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)	J	I	AR	N
Schulddienstverlening	95	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona	N	I	AR	J
Schulddienstverlening	47	N	Schulddienstverlening	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-370	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S03	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-900	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S08	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-1.000	V	Extra kosten re-integratie	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-1.224	V	WSW actualisatie	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-3.140	V	Werk: herstelagenda en landelijke middelen	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-6.100	V	BUIG actualisatie	N	S	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	187	V					
Inclusie	187	V	Vrijval jongerenperspectieffonds	N	I	BR	J

Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona

Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

DU Crisisdienstverlening corona
Dit betreft een decentralisatie-uitkering uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie impuls re-integratie corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) (impact corona)
Het kabinet heeft een nieuwe regeling aangekondigd in verband met corona. Tonk is een noodmaatregel voor huishoudens die door omstandigheden in ernstige financiële problemen dreigen te komen. De regeling loopt van 01-01-2021 tot 01-07-2021. De impact van deze regeling is nog niet bekend.

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Schulddienstverlening (impact corona)
Mede als gevolg van de corona-crisis worden er meer aanvragen voor schulddienstverlening verwacht. Daartoe is de personele bezetting tijdelijk (tot 1 juli 2021) uitgebreid.

Taakmutatie re-integratie corona naar S03 en S08
Een deel van de ontvangen gelden inzake de taakmutatie re-integratie corona worden besteed op programma S03 en S08.

Extra kosten re-integratie (impact corona)
Als gevolg van corona krijgen we waarschijnlijk op termijn te maken met een groter bijstandsbestand en zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het nog lastig hier een goede meerjarige inschatting van te maken. We zien inmiddels wel dat het rijk met aanvullende financiering richting gemeenten komt die vooralsnog voor 2021 toereikend lijkt. Daarom kan het financiële effect dat we eerder opnamen in 2021 van € 1,0 miljoen komen te vervallen. We nemen dit nog wel als risico op in het gemeentelijke risicoprofiel.

WSW actualisatie
Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep sw-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Onlangs heeft de MGR de concept gewijzigde begroting 2021 en de concept begroting 2022 gedeeld. De gerealiseerde uitstroom over 2020 is groter geweest dan begroot. Dit leidt tot een incidentele terugbetaling over 2020.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen
We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan uw raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen.

De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de meerjarenbegroting zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse herstelagenda coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt er een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel.

Middelen vs. inzet **bedragen x € 1.000**	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen*	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

*Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap-2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Naast deze lokale middelen zijn er door het rijk regionale middelen ter beschikking gesteld voor crisisdienstverlening voor 2020 en 2021. Voor onze arbeidsmarktregio gaat het vooralsnog in totaal om € 1,8 miljoen voor Arnhem als centrumgemeente die via de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gekomen. Deze middelen zijn een-op-een beschikbaar voor de regio en bedoeld voor specifieke doeleinden. We voegen deze middelen in 2021 toe aan het programma Participatie en armoedebestrijding.

Buig actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022. De bijstelling van 2021 zou worden meegenomen in verzamelbesluit 1 van 2021. Gezien de definitieve realisaties over 2020 nog niet bekend waren, heeft deze verwerking nog niet plaats kunnen vinden. De bijstelling over 2021 loopt daarom mee in Turap-1 2021.

Vrijval jongerenperspectieffonds

Bij de analyse van de bestemmingsreserves in de Begroting 2021 is uit de bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds € 0,7 miljoen vrijgevallen. Hiervoor in de plaats is een structureel budget van € 0,3 miljoen in de Begroting 2021 opgenomen om jongeren met hun problematische schulden te ondersteunen. Voor 2020 stond er een onttrekking uit de bestemmingsreserve begroot van € 0,2 miljoen. Dit saldo resteerde nog in de reserve. De kosten voor 2020 zijn echter via de exploitatie gelopen. Hierdoor kan dit bedrag in 2021 alsnog vrijvallen ten gunste van de algemene middelen. De reserve kan hiermee ultimo 2021 worden opgeheven. Dit besluit zal bij de Begroting 2022 aan de raad worden voorgelegd.

S07 Zorg

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	54.443	54.363	80	V
Baten	4.940	4.940	0	
Saldo lasten en baten	-49.503	-49.423	80	V
Toevoegingen aan reserves	628	628	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.865	2.865	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.237	2.237	0	N
Prognose resultaat	-47.266	-47.186	80	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-80	V					
Zorg	175	N	Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo	J	I	AR	N
Zorg	20	N	Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	J	I	AR	N
Zorg	-275	V	Droombankje	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo (impact corona)

Organisaties kunnen directe meerkosten bij de uitvoering van de Jeugdwet en Wmo als gevolg van de coronacrisis declareren bij gemeenten. De regeling loopt (vooralsnog) van maart t/m december 2020. Arnhem is centrumgemeente voor de regio. Het rijk heeft voor de uitvoering van deze regeling middelen beschikbaar gesteld via de DU's maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Deze middelen zijn grotendeels ingezet voor de meerkosten in de maatschappelijke opvang. Het is onzeker of deze middelen ook kostendekkend zijn voor de meerkosten in het zorgdomein omdat nog niet alle declaraties zijn ingediend. Voor doelgroepenvervoer geldt dat in de intelligente lockdown 80% van de niet gereden ritten is doorbetaald, deze regeling is voor het gehele jaar doorgetrokken als het gaat om vraagafhankelijkvervoer en routevervoer naar dagbesteding. Inmiddels wordt leerlingenvervoer en jeugdwetvervoer voor 100 % gereden, dus vervalt de 80% regeling. Voor 2021 wordt op dit onderdeel een nadeel van € 25.000 verwacht.

Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona (impact corona)

Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (onder andere RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Inschatting

van de impact 2021 is uitgaande van de situatie begin 2021. Naar verwachting zal het Rijk dit compenseren in 2021.

Droombankje

Vanuit programma zorg worden gelden overgeheveld naar programma S08 welzijn en inclusie voor Het Droombankje. Zie voor verdere toelichting programma S08.

S08 Welzijn en inclusie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.109	27.500	6.391	N
Baten	768	768	0	
Saldo lasten en baten	-20.341	-26.732	-6.391	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	750	750	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	750	750	0	N
Prognose resultaat	-19.591	-25.982	-6.391	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	6.391	N					
welzijn	1.840	N	DU Vrouwenopvang	N	I	AR	J
Welzijn	1.400	N	Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	J	I	AR	N
Welzijn	1.247	N	Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl	J	I	AR	N
Welzijn	900	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Welzijn	314	N	DU Brede aanpak dak- en thuislozen	N	I	AR	J
Welzijn	275	N	Droombankje	N	I	AR	J
Welzijn	250	N	Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden	J	I	AR	N
Welzijn	165	N	DU Uitstapprogramma prostituees	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

DU Vrouwenopvang

Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona (impact corona)

Naast de reguliere opvang voorzieningen is een andere locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang op een cruiseschip. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip minimaal voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM. Er moet rekening gehouden worden met een overgangsperiode van drie maanden. Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor

daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagierscruiseschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen en van de mate van instroom van nieuwe daklozen.

Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl (impact corona)
De coronacrisis heeft impact op het sociaal en mentaal welzijn van mensen in alle lagen van de bevolking. Er is vanuit het Rijk een nieuw maatschappelijk steunpakket ontwikkeld dat zich richt op sociaal en mentaal welzijn en een gezonde leefstijl. Het kabinet wil samen met de gemeenten maatregelen treffen om de directe effecten van het sociaal en mentaal welbevinden van kwetsbare groepen en negatieve gezondheidseffecten van de noodzakelijke corona maatregelen zoveel mogelijk in goede banen te leiden en verdere schade te voorkomen. Doel van dit steunpakket is het verminderen van de langdurige gevolgen van deze coronaperiode op het sociaal en mentaal welbevinden en gezondheid. Het betreft incidentele middelen, voor tijdelijke intensivering. Het pakket bestaat uit drie actielijnen:
1. Intensivering initiatieven welzijn voor de jeugd;
2. Intensivering initiatieven welzijn kwetsbare groepen;
3. Intensivering initiatieven gezonde leefstijl.
Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's. De inkomsten zijn opgenomen op programma S00 bij het gemeentefonds.

Taakmutatie re-integratie corona van S06
Op programma S06 is de afwijking toegelicht van taakmutaties waarvan de lasten op S06 gemaakt gaan worden en de baten op S00 gepresenteerd worden. Een deel van deze taakmutatie (€ 900.000) wordt besteed op dit programma S08, vanwege de samenhang tussen werk & inkomen en welzijn.

DU Brede aanpak dak- en thuislozen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Het Droombankje
Stichting Het Droombankje heeft voor de tweede helft van het jaar 2020 een incidentele subsidie ontvangen, conform het collegebesluit van 30 juni 2020. Met het genomen collegebesluit is voor 2021 e.v. vastgesteld dat bij een nieuwe aanvraag voor 2021 e.v. een structurele begrotingswijziging nodig is. Echter, er is gezien de korte periode (derde en vierde kwartaal 2020) waarin Het Droombankje actief is in de Maatschappelijke Opvang-keten meer tijd nodig om vast te kunnen stellen of stichting Het Droombankje structureel toegevoegd kan worden aan de MO keten. Daarom is voor 2021 opnieuw een incidentele subsidie verleend. De incidentele subsidieverlening van € 275.000 aan stichting Het Droombankje voor 2021 komt ten laste van de vrij te vallen middelen voor ambulante begeleiding Wmo. In de loop van dit jaar wordt duidelijk of Het Droombankje structureel wordt gesubsidieerd, dit zal dan ter besluitvorming worden voorgelegd. De kosten worden gedekt met budget dat overkomt van programma S07 Zorg.

Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden (impact corona)
Op basis van een afwegingskader kan door de gemeente steun worden verleend aan sportverenigingen, cultuurinstellingen, welzijnsorganisaties, buurthuizen en aan initiatieven die een rol vervullen in de sociale samenhang in wijken. Hierbij wordt uitgegaan van steunverlening gedurende de periode 1 mei 2020 tot 1 mei 2021. De over deze periode hiervoor te verlenen steun wordt gemaximeerd tot € 250.000. De kosten worden zoveel als mogelijk gedekt uit bestaande budgetten binnen de desbetreffende beleidsvelden. In 2020 is hierop geen beroep gedaan, dit is doorgeschoven naar 2021. Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's.

DU Uitstapprogramma prostituees
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

S09 Gezondheid en sport

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	20.511	20.781	270	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-17.576	-17.846	-270	N
Toevoegingen aan reserves	354	354	0	
Onttrekkingen aan reserves	260	260	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-94	-94	0	N
Prognose resultaat	-17.670	-17.940	-270	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	270	N					
Publieke gezondheid	120	N	Rookvrije tegels	N	I	AR	J
Sport	83	N	Exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	N	S	AR	J
Sport	67	N	Kunstgrasvelden	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Rookvrije tegels

Om uitvoering te kunnen geven aan de eerder door de Raad aangenomen motie 'Op naar een rookvrije generatie' zijn vorig jaar extra middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier de eenmalige kosten voor het plaatsen van rookvrij tegels en borden bij kinderspeelplaatsen (€ 120.000).
De uitvoering hiervan vindt echter pas in het eerste deel van dit jaar plaats. Helaas zijn deze middelen niet meegelopen in de budgetoverheveling en heeft dit tot een voordeel voor de algemene middelen geleid in 2020. Aangezien de kosten pas dit jaar worden gemaakt, ontstaat er in 2021 een nadeel voor de algemene middelen.

Exploitatie Bethaniënstraat en de Opmaat

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel knelpunt op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Voor het jaar 2021 ontstaat een knelpunt van € 83.000.

Kunstgrasvelden

In de vorige Perspectiefnota hebben we budget gekregen om een natuurgrasveld te veranderen in een kunstgrasveld. Afgelopen woensdag 13 januari is een motie aangenomen waarin de raad het college opdraagt om de alternatieven voor SBR infill (de huidige methode) van een kunstgrasveld te onderzoeken, bij de eerstvolgende renovatie dan wel aanleg van een nieuw kunstgrasveld. De eerstvolgende renovatie is dus al op zeer korte termijn (is nu in gang gezet). Vermoedelijk zal uit het onderzoek blijken dat milieuvriendelijkere

alternatieven duurder zijn dan dat nu in budget is voorzien. Het college kan ervoor kiezen de oude SBR infill methode te hanteren, of meer budget toe te kennen en voor een milieuvriendelijker alternatief te gaan.
Uit het onderzoek is gebleken dat een infill van maiskurk momenteel het milieu het minst belast. Dit vraagt om een extra uitgave van € 67.000. De jaarlijkse extra onderhoudskosten van € 5.000 worden door het Sportbedrijf gedekt.

S10 Klimaat en energie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	5.487	5.612	125	N
Baten	473	473	0	
Saldo lasten en baten	-5.014	-5.139	-125	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.200	3.200	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.200	3.200	0	N
Prognose resultaat	-1.814	-1.939	-125	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	125	N					
Duurzaamheid	125	N	Participatieproces NemiA	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Participatieproces nemiA

Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. Om beter inzicht te krijgen in de impact van de uitvoering van het akkoord, hebben het Rijk en decentrale overheden de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) om advies gevraagd. In zijn onderzoek concludeert de ROB onder andere dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 € 450 miljoen bedragen en deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. De ROB adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of dit ook daadwerkelijk gaat gebeuren.
Het afgelopen jaar bevestigt dat de wijkgerichte energietransitie zoals door de raad is vastgesteld een grote participatieve inspanning vraagt. Dit wordt door bovenstaand onderzoek bevestigd. Het proces in de wijken loopt ondanks corona voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier, als onderdeel van de doelstellingen uit NEMiA in de wijken, invulling aan te kunnen geven is vooruitlopend op eventuele bijdragen vanuit het rijk een extra jaarlijkse inspanning op participatie gebied geraamd van € 125.000 in 2021. Bestaande uit inzet participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	36.753	36.752	1	V
Baten	29.963	29.963	0	
Saldo lasten en baten	-6.790	-6.789	1	V
Toevoegingen aan reserves	2.516	2.516	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.658	5.658	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.142	3.142	0	N
Prognose resultaat	-3.648	-3.647	1	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-1	V					
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	800	N	Woonboten Nieuwe Haven	N	I	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	170	N	Leegloop personeel Projecten (PIM)	J	I	AR	N
Openbare ruimte	50	N	Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	N	S	AR	N
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	29	N	DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	N	S	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-1.050	V	Uitkering Rijk Bethanienstraat	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met

elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Leegloop personeel Projecten (PIM) (impact corona)
PIM en OR werken met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Door met name het niet kunnen maken van rendabele uren doordat kinderen niet naar school konden en thuis bleven, ontstaat echter wel een nadeel.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten
Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.
Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Uitkering Rijk Bethaniënstraat
Voor de sanering van de grondwal aan de Bethaniënstraat is een specifieke uitkering van het Rijk van € 1,05 miljoen beschikbaar gekomen. Met deze uitkering is in de begroting nog geen rekening gehouden.
In de begroting is een budget opgenomen van € 3,9 miljoen voor de sanering en herinrichting van de Bethaniënstraat. Dit budget komt voor € 1,66 miljoen uit de inzet van de algemene reserve.
Nu de specifieke uitkering beschikbaar is gekomen, kan de begrote inzet van de algemene reserve met € 1,05 miljoen verlaagd worden van € 1,66 miljoen naar € 0,61 miljoen.

S12 Wonen en leefomgeving

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	37.671	38.946	1.275	N
Baten	39.814	39.189	625	N
Saldo lasten en baten	2.143	243	-1.900	N
Toevoegingen aan reserves	371	371	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.304	3.304	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.933	2.933	0	N
Prognose resultaat	5.076	3.176	-1.900	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.275	N					
Openbare ruimte	900	N	Extra activiteiten afvalinzameling	J	I	AR	N
Openbare ruimte	150	N	Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Extra kosten Toezicht en Handhaving	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	25	N	Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen	J	I	AR	N
Baten	-625	N					
Openbare ruimte	-625	N	Lagere inkomsten afvalstoffenheffing	N	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Extra activiteiten afvalinzameling (impact corona)

Voor 2021 zullen de corona-effecten ook merkbaar zijn rondom de extra activiteiten afvalinzameling. De verwachte effecten zijn: extra grofvuil op te halen, extra grof vuil gebracht naar ABS en verwijderen van grofvuil bijgeplaatst bij containers. De inzameling van papier zal in geheel 2021 nog met professionele krachten plaatsvinden waarbij de compensatie van de vrijwilligers in stand blijft.

Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte (impact corona)

Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn. Voor 2021 is de verwachting dat tot aan de zomer minder dan normaal vergunningen wordt verleend, maar dat er een inhaalslag daarna komt. Per saldo is de verwachting dat corona voor 2021 een negatieve impact heeft voor de opbrengsten uit verleende vergunningen.

Extra kosten Toezicht en Handhaving (impact corona)
Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen juist ook in de weekenden, dit leidt tot hogere kosten. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving. Voor 2021 is de verwachting dat extra ondersteuning bij Toezicht en Handhaving nodig blijft en dat mogelijk ook een rol gespeeld gaat worden bij ondersteuning van vaccinaties. Het bedrag is gebaseerd op een inschatting voor de eerste helft van 2021.

Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte (impact corona)
Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Tevens is het risico dat er tijdens de werkzaamheden meerkosten als gevolg van corona in rekening gebracht worden om aan de coronamaatregelen te voldoen.

Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen (impact corona)
Het ondersteunen/adviseren op gebied van inrichting van de openbare ruimte voor coronagerelateerde maatregelen.

Lagere inkomsten afvalstoffenheffing
Het aanbod van betaalde zakken blijft binnen diftar achter op begroting. Hierdoor krijgt de gemeente minder inkomsten terwijl de hoeveelheid restafval niet navenant daalt. Uitgaande van de verwachting dat per 1 juni op basis van de uitkomst van het referendum overgegaan wordt op een nieuw systeem, wordt een nadelig resultaat van € 625.000 over 2021 verwacht.

Nr. : 21004OW043
Onderwerp : Turap-1
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562249
Toelichting: : Begrotingswijziging bij Turap-1

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	72	0	**-72**	0	0	**-72**
Geb 2	**Noordwest**	62	0	**-62**	0	0	**-62**
Geb 3	**Noordoost**	54	0	**-54**	0	0	**-54**
Geb 4	**Presikhaaf**	67	0	**-67**	0	0	**-67**
Geb 5	**Malburgen**	99	0	**-99**	0	0	**-99**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	46	0	**-46**	0	0	**-46**
Geb 7	**De Laar/Elden**	32	0	**-32**	0	0	**-32**
Geb 8	**RKV**	73	0	**-73**	0	0	**-73**
		505	**0**	**-505**	**0**	**0**	**-505**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	851	15.948	**15.097**	14.352	549	**1.294**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	370	0	**-370**	0	0	**-370**
S04	**Onderwijs**	149	0	**-149**	0	0	**-149**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	-2.744	0	**2.744**	0	187	**2.931**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	3.219	0	**-3.219**	0	0	**-3.219**
S09	**Gezondheid en sport**	203	0	**-203**	0	0	**-203**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	829	1.050	**221**	0	0	**221**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		2.877	**16.998**	**14.121**	**14.352**	**736**	**505**
	Totaal	3.382	16.998	**13.616**	14.352	736	**0**

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562251

Onderwerp: Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)

Voorstel

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen.
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

Inleiding

De jaarstukken 2020 zijn het sluitstuk van de P&C-cyclus 2020. In de begroting 2020 - 2023 is het beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald.

Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) opgenomen De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten (‘herzieningen’ genoemd), de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen (= te verwachten verliezen), de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

Beoogd effect

Jaarstukken 2020:
Decharge verlenen aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beleid en beheer door middel van de vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020.

FJP 2020:

Gemeente Arnhem

Inzicht verschaffen in de ontwikkeling van de grondexploitaties en de investeringsprojecten. Daarnaast is het doel om de herzieningen zo snel mogelijk te verwerken in de begroting, zodat in de projecten gewerkt wordt met een actueel (financieel) kader.

Argumenten

1.1 Jaarstukken 2020

Volgens de wettelijke kaders, zijnde het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV), is het college verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de jaarrekening. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat:

- de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven;
- de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

De Verordening Financieel Beleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan te bieden aan de raad.
De Gemeentewet verplicht de gemeente om ieder jaar op uiterlijk 15 juli de door de gemeenteraad vastgestelde jaarstukken aan te bieden aan de provincie Gelderland.

1.2 Resultaatbestemming

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen. Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de coronamaatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen.
Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie.
Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 miljoen te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0 en komt overeen met de begrote weerstandsfactor van 1,0. Dit valt binnen de marges van het financieel kader dat door de gemeenteraad is vastgesteld.

De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

1.3 Begrotingswijziging 2021 inzake resultaatbestemming 2020

Voorgesteld wordt om middels een begrotingswijziging 2021 een deel van het resultaat van 2020 dat ten gunste is gekomen van de Algemene Reserve in te zetten. Concreet betreft dit het voorstel om € 2,0 miljoen vanuit de AR toe te voegen aan de BR Zuidelijke Binnenstad.

Het financieel resultaat 2020 bevat voor in totaliteit € 5,4 mln. winstneming in grondexploitaties, waaronder € 2,3 mln. in de grondexploitatie Zuidelijke binnenstad. Het is van groot belang om in de komende jaren door te kunnen ontwikkelen in de binnenstad. De woningbouwontwikkelingen, herontwikkeling Bestuurskwartier en wederopbouwgebieden daaromheen, maar ook de impact van Covid-19 op ondernemers in de binnenstad maken het van belang om als gemeente te blijven investeren in de binnenstad. In de raadsbrief Anticyclisch investeren van februari 2021 is om die reden ook aangegeven dat projecten naar voren worden gehaald die zowel kansen benutten, als noodzakelijk zijn vanuit het belang van een sterke en aantrekkelijke binnenstad in relatie tot de herstelagenda. In de jaarrekening 2020 is de winstneming Zuidelijke binnenstad ten gunste van het jaarresultaat gekomen en aan de Algemene Reserve toegevoegd. Voorgesteld wordt om hiervan middels een begrotingswijziging in 2021 € 2,0 mln. te reserveren voor de financiering van de toekomstige ontwikkelingen in het Bestuurskwartier door deze toe te voegen aan de reeds bestaande BR Zuidelijke binnenstad.

1.4 Accountantsverslag Deloitte

Verantwoordelijkheid accountant:
De controleverordening vormt de basis waarop de accountant de controle over de boekjaren uitvoert. In de verordening worden de reikwijdte van de controle, de geldende normstellingen en de te hanteren goedkeurings- en rapporteringtolerantie vermeld. De bij de controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten.

Accountantsverslag en controleverklaring Deloitte:
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle. Daarbij gaan zij nader in op de scope en reikwijdte van de accountantscontrole en geven zij een nadere toelichting op de getrouw- en rechtmatigheid van de jaarrekening. Het accountantsverslag is integraal onderdeel van de rapportage aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) inzake de SiSa-verantwoording.

De accountant heeft geen controleverschillen ten aanzien van getrouw- en rechtmatigheid geconstateerd, De accountant is voornemens een goedkeurende verklaring af te geven voor de jaarstukken 2020. Voor een nadere toelichting op de bevindingen van de accountant wordt verwezen naar het accountantsverslag.

Ons college heeft een reactie op het accountantsverslag geformuleerd. Hiervoor wordt verwezen naar de reactiebrief.

1.5 FJP: bijlage, geheimhouding en begrotingswijziging

Het algemene, publieke overzicht van de grondexploitaties is terug te vinden in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. Deze FJP 2020 is een verdieping daarop met gedetailleerde projectinformatie en risicobeschrijvingen. Wij raden u aan eerst de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag te lezen en pas daarna deze bijlagen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

De begrotingswijziging naar aanleiding van de FJP wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken 2020.

Kanttekeningen en risico's

Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf "weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag.

Financiën

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen Hiervan wordt voorgesteld €3,9 miljoen toe te voegen in de BR Taakmutaties en het restant van €13,0 miljoen toe te voegen in de Algemene Reserve (AR).

Uitvoering

De accountant geeft een toelichting aan de auditcommissie over het accountantsverslag en de controleverklaring, behorende bij de jaarrekening.

Communicatie

Er wordt een persbericht, animatie en infographic gemaakt voor de jaarstukken.

Op de website financien.arnhem.nl staat de webversie van de jaarstukken weergegeven. Hierin is extra informatie opgenomen, zoals bijvoorbeeld in het onderdeel 'wat heeft het gekost' binnen de programma's (meer informatie tabel baten en lasten en reserves per programma) en bij 'wat hebben we gedaan' (in de doelenboom staat ook de informatie uit Turap 2 weergegeven).

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel en concept-raadsbesluit
- Jaarstukken 2020
- Controleverklaring jaarstukken 2020
- Accountantsverslag 2020 Deloitte
- Reactie college Accountantsverslag
- Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)
- Begrotingswijziging resultaatbestemming
- Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 562251

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 562251;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen;
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Jaarstukken 2020

Jaarstukken 2020

GEMEENTE Arnhem

Jaarstukken 2020

Inhoudsopgave

Infographic 1

Deel 1 Hoofdlijnen 2

2020, een samenvatting 3

Leeswijzer 6

Deel 2 Jaarverslag 8

Wijken 9

Wijken algemeen 10

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 17

Noordwest 22

Noordoost 26

Presikhaaf 32

Malburgen 36

Schuytgraaf, Elderveld 40

De Laar, Elden 44

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 48

Stad 52

Bestuur, dienstverlening en financiën 53

Veiligheid 64

Bereikbaarheid 72

Economie 78

Onderwijs 87

Cultuur 91

Participatie en armoedebestrijding 98

Zorg 112

Welzijn en inclusie 124

Gezondheid en sport 133

Klimaat en energie 139

Ruimtelijke ontwikkeling 145

Wonen en leefomgeving 151

Paragrafen 161

Lokale heffingen 162

Weerstandsvermogen en risicobeheersing 165

Onderhoud kapitaalgoederen 181

Financiering 192

Bedrijfsvoering 196

Verbonden partijen 201

Grondbeleid 221

Investeringen 229

Subsidies 232

Integriteit 236

Deel 3 Jaarrekening 239
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting 240
Balans en de toelichting 249
Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld 278
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel) 280
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 292

Deel 4 Bijlagen 293
Afkortingenlijst 294
Begrippenlijst 297

Infographic

Jaarstukken 2020 in één oogopslag

GEMEENTE Arnhem

Wat zijn de inkomsten?

Totaal € 867 mln.

Het Rijk	Reserves	Overige inkomsten	Lokale heffingen
€ 599 mln.	€ 60 mln.	€ 106 mln.	€ 102 mln.

Wat zijn de uitgaven?

Stedelijke programma's:	
Bestuur, dienstverlening en financiën	€ 113 mln.
Veiligheid	€ 17 mln.
Bereikbaarheid	€ 29 mln.
Economie	€ 7 mln.
Onderwijs	€ 27 mln.
Cultuur	€ 34 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 200 mln.
Zorg	€ 63 mln.
Welzijn en inclusie	€ 22 mln.
Gezondheid en sport	€ 25 mln.
Klimaat, energie en milieu	€ 9 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 55 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 37 mln.
Subtotaal	**€ 638 mln.**

Wijken:	
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek	€ 31 mln.
Noordwest	€ 29 mln.
Noordoost	€ 24 mln.
Presikhaaf	€ 23 mln.
Malburgen	€ 35 mln.
Schuytgraaf/ Elderveld	€ 25 mln.
De Laar/ Elden	€ 17 mln.
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	€ 28 mln.
Subtotaal	**€ 212 mln.**

Totaal € 850 mln.

Wat hebben we gedaan?

Corona - We namen meer dan honderd maatregelen om onze inwoners en bedrijven te helpen, zoals laptops voor kinderen, ondernemersondersteuning en extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. We maakten de Arnhemse Herstelagenda Corona-crisis: fiks investeren om de stad een steun in de rug te geven. Daar profiteert de lokale economie ook van.

Wonen - We gaan sneller meer woningen bouwen. Én de leefbaarheid van kwetsbare wijken vergroten. Sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Daarvoor hebben we met de provincie, met Nijmegen en met het Rijk een woondeal gesloten.

Zorg - De uitgaven in de zorg stijgen nog steeds, maar we hebben ze beter onder controle gekregen. Belangrijk is dat iedere Arnhemmer de zorg krijgt die hij of zij nodig heeft.

Duurzaamheid - We gaan aan de slag om wijken 'van het gas' af te krijgen. Daarnaast maken we Arnhem 'klimaatadaptief' maken. Dat betekent dat we ons voorbereiden op meer regen en meer droogte. Bijvoorbeeld door meer groen in plaats van stenen en meer verkoeling door bomen.

En verder:

- De verbouwing van Museum Arnhem is in volle gang. Een nieuwe vleugel werd spectaculair boven de stuwwal geschoven.
- We strijden tegen armoede. Met een nieuwe armoedeagenda en een de uitvoeringsagenda schulddienstverlening.
- Arnhem was gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. Daarbij zijn diverse gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.
- De gemeenteraad keurde de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed.

Wilt u meer weten? Kijk op financien.arnhem.nl

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit:

1. Hoofdlijnen van beleid

2. Leeswijzer

2020, een samenvatting

2020 liep totaal anders dan we aan het begin van het jaar verwachtten. Het jaar begon hoopvol met de Woondeal en de Arnhem-Oost aanpak, maar corona gooide al snel roet in het eten. Toch hebben we in een jaar van crisis als stad mooie projecten opgezet, vele doelen bereikt en diverse plannen gemaakt.

Woondeal Arnhem-Nijmegen

Er is de afgelopen jaren volop gebouwd in Arnhem en er zijn ook nog plannen in ontwikkeling of in voorbereiding. Daar bovenop sloten Arnhem, Nijmegen en het Rijk een woondeal, met als inzet de bouw van nog meer woningen in beide steden dan al gepland was. De Woondeal moet ervoor zorgen dat er sneller en meer betaalbare huur- en koopwoningen komen. Maar het gaat om veel meer dan woningen alleen. We gaan ook sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Dit noemen we de Arnhem-Oost aanpak en heeft als doel om alle Arnhemmers gelijke kansen te bieden en tweedeling in de stad tegen te gaan. Hierbij worden woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal opgepakt.

Corona

Toen kwam corona. Een crisis die zijn weerga niet kent en waarvoor we alle zeilen moesten bijzetten. Een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. Bijna de helft van de ondernemers gaf aan te verwachten dat het voortbestaan van hun bedrijf door de crisis in gevaar komt. De cultuur- en evenementensector stond op omvallen. Al snel namen we meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning van het Rijk en de Provincie. Zo zorgden we voor laptops voor kinderen uit gezinnen die dat zelf niet kunnen betalen, boden we extra ondersteuning voor ondernemers en regelden we extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. Ook presenteerden we voor onszelf en voor de stad een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk. Tegelijk zijn we ervan doordrongen dat de coronacrisis niet zomaar voorbij is. Dat we ook verder moeten kijken. Zeker tot en met 2021, en misschien nog wel langer.

Investeren in de stad

Daarom presenteerden we nog voor de zomer de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim €19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis. Door juist nu te investeren zorgen we tegen de stroom in voor een impuls in de lokale economie. Met als doel de stad te versterken en zo goed mogelijk uit de crisis te komen. We investeren daar waar het bijdraagt aan grote transities en de opgaven die daarbij horen, zoals de energietransitie, duurzame mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie. Daarmee zorgen we lokaal voor werkgelegenheid en extra bedrijvigheid. Daarnaast investeren we in cultuur. De gemeenteraad stemde in met ons voorstel om het Stadstheater te vernieuwen en ook Introdans en Toneelgroep Oostpool op die locatie te huisvesten.

Ondernemers

Natuurlijk gebeurde er meer. En ondernam de gemeente meer. In het kader van 'Van bedrijven weten' willen we de ruim 15.000 Arnhemse ondernemers beter van dienst zijn. Een team van accountmanagers verbetert de contacten en brengt beter in kaart wat de Arnhemse bedrijven van de gemeente verwachten. Arnhem kende al de Ondernemersdesk. Hierdoor leggen ondernemers snel contact en krijgen ze sneller antwoorden op hun vragen . Ook over wat de nieuwe coronaregels voor hen betekenen. Deze desk werd daarnaast uitgebreid met het loket 'geldzaken en ondernemers', speciaal voor ondernemers met financiële problemen. Vaak zochten we de samenwerking in de regio, bijvoorbeeld met de mkb regiodeal Arnhem-Nijmegen. Daarmee kunnen midden- en kleinbedrijven hulp krijgen op het gebied van digitalisering.

Klimaat en energie

Op het gebied van klimaat en energie werden in 2020 flinke stappen gezet. De plannen van de gemeente om in Elderveld zo'n 800 woningen van het gas af te halen, kregen een impuls doordat het Rijk hier zes miljoen aan bijdraagt. Het is de bedoeling dat deze woningen uiterlijk in 2028 met restwarmte van de rioolwaterzuivering verwarmd worden. Behalve in Elderveld onderzoeken we in nog elf andere buurten of er een serieus alternatief voor aardgas is. Ook op het gebied van duurzame mobiliteit gingen de ontwikkelingen verder. Er zijn steeds meer laadpunten gekomen voor elektrische auto's en dat aantal blijft doorgroeien. Daarnaast zetten we in op deelvervoer, bijvoorbeeld met eHubs waar je elektrische fietsen, bakfietsen of elektrische auto's kunt huren. Het afgelopen jaar hebben we meer dan 12 miljoen aan subsidie voor mobiliteitsprojecten ontvangen. Goed nieuws voor de bereikbaarheid van Arnhem.

Meer grip op sociaal domein

In het sociaal domein kreeg de gemeente beter grip op de uitgaven, en dus ook meer mogelijkheden om tijdig bij te sturen als de kosten onverhoopt stijgen. Daarnaast zijn we gestart met het visietraject sociaal domein, waarin ook de inzichten van de visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein van de VNG worden meegenomen. Ook werd een nieuwe aanbesteding van zorgaanbieders afgerond. Er zijn nu minder aanbieders van zorg die ook nog eens voldoen aan strengere kwaliteitseisen. De coronacrisis legt een extra druk op onze inwoners. Ze ervaren meer stress en voelen zich somberder. Daar zijn we nu extra alert op. Daar hebben vooral de sociale wijkteams een grote rol. Ook zetten we ons volop in om kinderen niet

de dupe te laten worden van de scholensluitingen tijdens corona. Daarvoor hebben we de Arnhemse aanpak onderwijs, waarmee we onder meer vroegtijdig schoolverlaten proberen tegen te gaan.

Afvalinzameling
Per 1 juli werd diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Veiligheid
In de strijd tegen ondermijning en criminaliteit werden op last van de burgemeester in 2020 diverse panden gesloten vanwege criminele activiteiten. Dat is nodig, want de georganiseerde criminaliteit probeert de bovenwereld mee te sleuren met fout geld, intimidatie, chantage en bedreigingen. Het ondermijnt een eerlijke samenleving met eerlijke handel en horeca. In november en december was Arnhem gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. In het kader van de campagne werden niet alleen diverse activiteiten georganiseerd, maar ook vele gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.

Medewerkers
Ook voor onze medewerkers was 2020 een bijzonder jaar. Thuiswerken werd de norm, hetgeen een grote omschakeling betekende. Naar de toekomst toe willen we de positieve elementen hieruit vasthouden en verankeren; we bewegen naar een vorm van hybride werken. Goed te zien, is dat de verzuimcijfers een positieve ontwikkeling laten zien.
De omvang van ons personeelsbestand is in 2020 gegroeid, enerzijds door invulling van vacatures die aan het begin van het jaar reeds open stonden anderzijds doordat we in onze begroting rekening hielden met een stijging van de formatie. Eind 2020 is sprake van een kleine overschrijding: 11 fte (1,2%) ten opzichte van een begrote formatie van 938 fte. Binnen dit totaal is sprake van afwijkingen die elkaar (deels) compenseren. Zo is binnen het cluster Werk & Inkomen sprake van vacatureruimte terwijl de bezetting binnen het cluster Strategie, Beleid en Regie zich boven de begrote formatie bevindt.

Er gebeurde meer
En verder werden er meer dan duizend gratis bomen uitgedeeld aan Arnhemmers om de stad verder te vergroenen, werd de Gelrepas vernieuwd tot handige app, werd bij de verbouwing van Museum Arnhem een nieuwe vleugel spectaculair boven een afgrond geschoven, keurde de gemeenteraad de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed, kwamen er 21 flitsparkeerplaatsen, werd Arnhem wereldnieuws met de plannen om asfalt te verwijderen, schaduwroutes en koelteplekken aan te leggen en meer bomen te planten, startte een mondmaskerfabriek waar statushouders aan het werk gingen, mag het asielzoekerscentrum in Elden nog eens vijf jaar blijven, kreeg de armoedeaanpak een impuls met de armoedeagenda en de uitvoeringsagenda schulddienstverlening en werd Arnhem vereerd met twee bezoeken van de Koning. Eén helemaal in de tijdgeest via een videocall met Museum Arnhem. Maar ook een écht bezoek in september. De Koning liet zich informeren over de Arnhemse aanpak om jongeren te helpen de verleidingen te weerstaan van een loopbaan in de drugscriminaliteit.

Al met al was 2020 een bijzonder jaar. Een jaar waarin we te maken kregen met een onverwachte crisis. Maar waarin we ook samen veel mooie mijlpalen bereikten, waar we onze stad de komende jaren weer verder op kunnen bouwen.

Financieel resultaat

Algemeen
We sluiten het jaar 2020 af met een positief financieel resultaat voor mutaties in de reserves van €19,8 miljoen. Gedurende het jaar zijn overeenkomstig de genomen raadsbesluiten mutaties gedaan in de reserves. Per saldo is er in 2020 al €1,1 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve. Daarnaast is er per saldo €1,8 miljoen toegevoegd aan diverse bestemmingsreserves voor door de raad bestemde uitgaven die in toekomstige jaren nog volgen. Door deze mutaties die al in het jaar gedaan zijn, komt het positieve financieel resultaat na mutaties in de reserves in 2020 uit op €16,9 miljoen.

Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de corona maatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen. Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie. Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 mln te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

In het jaarverslag is per programma uiteengezet waardoor de belangrijkste afwijkingen tussen realisatie en begroting worden veroorzaakt. Hieruit blijkt dat het veelal gaat om incidentele afwijkingen, waaronder een incidenteel voordeel op de gebundelde uitkering (BUIG) en de winstneming in de grondexploitatie (waaronder op de complexen Zuidelijke binnenstad, Schuytgraaf en

Leidenweg). Het incidentele karakter van dit positieve resultaat leidt er toe dat deze effecten niet structureel meegenomen kunnen worden naar de toekomst.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0. De ratio komt overeen met de weerstandsfactor van 1,0 zoals in de begroting is opgenomen. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Deze weerstandsfactor is lager dan voorgaand jaar omdat corona extra risico's met zich heeft meegebracht. Dit wordt nader toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

Coronakosten in de jaarrekening

Gedurende het jaar is de impactanalyse corona opgesteld en periodiek geactualiseerd. In deze impactanalyse zijn de nadelen in de exploitatie ingeschat die het gevolg zijn van de coronamaatregelen. In de laatste versie van de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 is een nadeel gemeld van € 14,6 miljoen. Hiervan is €8,8 miljoen bij Turap 2 al in de begroting verwerkt. In de jaarrekening wordt, naast het reeds in de begroting verwerkte nadeel bij Turap 2, een nadeel gemeld van €3,4 miljoen. Het verschil tussen de gemelde afwijkingen in de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 en de werkelijke afwijking in Turap 2 en de jaarrekening wordt voornamelijk veroorzaakt doordat voor een aantal onderwerpen een hogere compensatie (dekking in 2020) is ontvangen. Een voorbeeld hiervan is bovengenoemde ontvangst voor de TOZO uitkering, waarvoor de gemeente in de toekomst nog kosten moet maken. Daarnaast is door de corona-maatregelen een aantal activiteiten niet uitgevoerd, waardoor een voordeel ontstaat binnen het programma dat een deel van de corona-nadelen heeft kunnen dekken.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Omschrijving	**Bedrag**
Financieel nadeel in impactanalyse d.d. 1 maart 2021	€14,6 miljoen
Reeds in begroting verwerkt bij turap 2	€ 8,8 miljoen
Verschil (verwacht nadeel bij jaarrekening)	**€ 5,8 miljoen**
Gerealiseerd nadeel in de jaarrekening a.g.v. corona	€3,4 miljoen
Voordelen en dekking uit andere middelen	**€ 2,4 miljoen**

In de jaarrekening zijn afwijkingen als corona-afwijking benoemd wanneer deze volledig aan corona toe te wijzen zijn. Soms is dit echter niet goed mogelijk. Het komt ook voor dat slechts een deel van de afwijking een relatie heeft met corona. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een prijsvoordeel is behaald (door bijvoorbeeld een nieuwe aanbesteding) maar er ook minder uitgaven zijn geweest als gevolg van corona. Wanneer dit het geval is, is dit in de toelichting van de afwijking uiteengezet.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Meerjarenprogrammabegroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag
In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- wat wilden we bereiken?
- wat hebben we gedaan?
- wat heeft het gekost?

Jaarrekening
De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Opbouw van de jaarstukken

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de jaarstukken bestaan. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid
In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2020 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag
Het jaarverslag is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Acht wijkprogramma's (W) - Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

2. Dertien stedelijke programma's (S) - Met ingang van de begroting 2020 zijn de tien reguliere programma's (R0 tot en met R9) gewijzigd naar dertien stedelijke programma's (S00 tot en met S12). Voor de toelichting op deze gewijzigde programma-indeling wordt verwezen naar de bijlage 'Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst')' in de MJPB 2020-2023. In de stedelijke programma's zijn de 3 W-vragen opgenomen.
De doelenboom is een belangrijk onderdeel in de stedelijke programma's. Bij het onderdeel 'wat hebben we bereikt' is de verantwoording op de doelen opgenomen. Het onderdeel 'wat hebben we gedaan' bestaat uit de verantwoording op de inspanningen.

Bij de doelen en inspanningen wordt aangegeven of deze op koers (groen bolletje), gedeeltelijk op koers (oranje bolletje), niet op koers lopen (rood bolletje) of gerealiseerd zijn (grijs bolletje).
Binnen de wijkprogramma's en stedelijke programma's zijn bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' een financieel overzicht met een toelichting op de afwijkingen opgenomen. In de tabel met de afwijkingen zijn de volgende afkortingen opgenomen:

- V/N - Voordeel/ Nadeel;
- C - Hoofdzakelijk coronagerelateerd met daarbij de keuze tussen Ja en Nee;
- I/S - Incidenteel/ Structureel;
- AR/BR - Algemene reserve/ Bestemmingsreserve.

3. Tien paragrafen - De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.

Deel 3 - Jaarrekening
Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.

In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Interactieve website jaarstukken

De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op de website is bij de stedelijke en wijkprogramma's de volgende extra informatie te vinden:

- In de doelenboom zijn ook de teksten te zien vanuit de Begroting 2021 en Turap-2.
- Bij de onderdelen 'wat heeft het gekost' de overzichten per kostensoort, portefeuilleonderdelen en taakvelden.
- Totaaloverzicht subsidies.
- Totaaloverzicht reserves.

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit drie onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen

Wijken

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 Wijkprogramma Noordwest
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 Wijkprogramma Noordoost
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 Wijkprogramma Presikhaaf
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 Wijkprogramma Malburgen
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld
Schuytgraaf en Elderveld

W7 Wijkprogramma De Laar/Elden
De Laar en Elden

W8 Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken algemeen

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Uitvoering van Wijken Weten

Ondanks de coronacrisis zijn de Teams Leefomgeving in 2020 in elk gebied doorgegaan met het werken dichtbij bewoners. De wijkprogramma's zijn uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. Deze wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. De budgetten zijn waar dat kan ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten.

Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen is er voor gezorgd dat we in de uitvoering aansluiten bij situaties en behoeften in de verschillende wijken. En in het opdrachtgeverschap naar externe partijen wordt wijkgericht gewerkt. Hier zijn de invloed en het belang van bewoners en organisaties ook verankerd.

Op wijkniveau signaleren we een aantal stadsbrede thema's die in meerdere of in alle wijken spelen. Hierop zijn stadsbrede doelen geformuleerd. We scherpen voortdurend met elkaar doelen aan zodat het voor onze inwoners helder is waaraan we werken.

In 2020 is, na bijna vier jaar uitvoering inclusief een pilotfase, gestart met de evaluatie van Van Wijken Weten. Deze evaluatie, uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau, is in het voorjaar van 2021 gereed. Daarna worden aanbevelingen vertaald in een nieuwe koersnota Van Wijken Weten 2.0. Van Wijken Weten blijft ook na vier jaar nog een proces van experimenteren en leren. Processen, budgetten en bevoegdheden zijn daarbij zodanig ingericht dat de leefwereld van bewoners centraal staat. De basisgedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

Versterken van leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelden we in 2020 samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo ontwikkelden we de Arnhem-Oost aanpak, een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Het is de bedoeling deze werkwijze uit te breiden. We werken aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat we per buurt doen wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. De raad heeft hiervoor bij de begrotingsraad in november 2020 een motie aangenomen 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' waarin het belang van preventie wordt onderstreept. In alle wijken is ingezet op kansengelijkheid, investeren in preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien vergroten we het perspectief van kinderen en jongeren (0-27) en versterken we hun sociale omgeving (onder andere ouders en verzorgers).

Ontmoeten en verbinden

In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegen komen. 'Ontmoeten' draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema vaak terug.
Een belangrijk speerpunt vanuit de wijken is maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief beheer van buurthuizen en MFC's. Vanaf 2020 is er jaarlijks €500.000 beschikbaar om fysieke voorzieningen, zoals een buurthuis of sportclub, te verbeteren of indien mogelijk toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen. In verband met de coronacrisis is er ook oog voor bestaande buurthuizen die het moeilijk hebben.

Bewonersondersteuning waar nodig

Ook in 2020 is bewonersondersteuning door de teams Leefomgeving ingezet. In de beleidsnota 'Samen werken aan een sterke sociale basis (juli 2020)' wordt beschreven dat bewonersondersteuning gericht is op het faciliteren en stimuleren van actieve bewoners. Bewoners en bewonersgroepen worden ondersteund door het welzijnswerk. Bewonersondersteuners en opbouwwerkers in de wijken geven informatie en advies aan bewoners en helpen bij het oprichten van een bewonersgroep of werkgroep. Zij ondersteunen het realiseren van plannen, organiseren van bijeenkomsten of de uitvoering van een activiteit. Daarmee stimuleren wij bewoners om actief te worden en zich mede verantwoordelijk te voelen voor hun wijk. Ook helpen wij groepen en individuele burgers op deze manier met het vergroten van hun zelfredzaamheid, eigen verantwoordelijkheid en zelf oplossend vermogen. Tegelijkertijd verbeteren wij de samenwerking tussen organisaties die werken ten behoeve van de wijkbewoners doordat we hen stimuleren om dit gezamenlijk op te pakken.

In 2020 zijn er in de wijken verschillende vormen van (nieuwe) bewonersondersteuning ingezet. De coronacrisis heeft laten zien dat ook het gebruik van online communicatie belangrijker is geworden. Méér bewoners kunnen ook via digitale platforms worden bereikt. Door de komst van de wijkmanagers zien we dat er andere rollen worden gevraagd dan de traditionele rol van een opbouwwerker: procesmatiger en meer buurtmakers (niet zelf doen, maar verbinden en bewoners in beweging brengen).

Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar bewoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen we als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. We versterken de netwerken in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Burgerkracht
Arnhem wil burgerinitiatieven en zelf- en samenredzaamheid van inwoners in Arnhemse wijken blijven stimuleren. De regeling Burgerkracht Sociaal Domein is de basis voor de uitvoering. Deze regeling is al in 2016 vastgesteld.
In 2020 is de regeling geëvalueerd en de gemeenteraad heeft aangegeven verder te willen met de regeling. De regeling wordt breed gewaardeerd. Zo'n 180 initiatieven hebben financiële en inhoudelijke ondersteuning gekregen vanuit het Innovatiefonds Burgerkracht en bijna 130 initiatiefnemers zijn geholpen door de Ideeënmakelaars. Arnhem is er een mooiere stad door geworden, met meer onderling contact en sociale samenhang. Op onderdelen is het aanvraagproces aangepast. Uitkomst van de evaluatie is een verlenging in 2021. Diverse organisatie van bewoners en instellingen werken aan een plan voor continuering van de regeling, ook na 2021.

Met Burgerkracht is een nieuwe manier van samenwerken ontstaan, doordat inwoners (als onderdeel van de adviescommissie Burgerkracht), de teams Leefomgeving en de gemeente gezamenlijk betrokken zijn bij de afweging. De regeling is laagdrempelig en toegankelijk. Dit stimuleert mensen om hun idee voor buurt, wijk of stad daadwerkelijk tot uitvoering te brengen.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Bewoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Voor elk van de acht gebieden in Arnhem is in 2020 een wijkprogramma opgesteld waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht. Daarnaast krijgen en nemen bewoners ruimte om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken.

Participatie
Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten en we betrekken bewoners op verschillende manieren, waarbij we onder andere gebruik maken van betrokkenheidsprofielen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
In de wijken zorgen we - samen met onze partners - voor alternatieve dagbesteding voor ouderen en zetten we in op ontmoeting en beweging in de openbare ruimte. We willen nog beter weten wat voor hen - ook na een lange periode alleen - nu van belang	
Vanuit het netwerk Voor Elkaar in Arnhem zijn diverse activiteiten georganiseerd. Vele vrijwilligers zijn aan hulpvragen van mensen gekoppeld. Groepsbegeleiding voor de meest kwetsbare groepen via de Wmo is ook gewoon doorgegaan. Door de latere aanscherping werden er vanuit het Rijk wel beperkingen opgelegd aan enkele voorzieningen. Hiervoor zijn door onze partners alternatieven ingezet, met name via één op één contact (telefonisch en via beeldbellen). Tijdens de tweede coronagolf eind 2020 zijn onder andere voor ouderen kerstactiviteiten opgezet. Er zijn kaarten verstuurd en er zijn maaltijden verstrekt.	
In de wijken zetten we - samen met welzijnspartners en sportbedrijf - in op zomerprogramma's voor jongeren	
In de zomerperiode zijn diverse activiteiten opgezet voor jongeren in alle wijken. De combinatie van welzijn en sport is daarbij van groot belang gebleken. De behoefte aan inzet verschilt sterk per wijk. Door de jongerenwerkorganisaties is ook veel samengewerkt met straathoekwerkers, met BOA's en met de politie. Er wordt vooral gericht op het voorkomen van overlast.	

Investeren in een leefbare en groene stad

We kijken wat nodig is om buurthuizen coronaproof te maken en kijken naar mogelijkheden voor mensen die niet met regulier openbaar vervoer durven (en geen indicatie hebben)

Door de coronacrisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in de stad. Arnhemmers ontmoetten elkaar veelal online, ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers van buurthuizen zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. Buurthuizen hadden te maken met dalende inkomsten die vaak nodig zijn om de buurthuizen exploitabel te houden. Buurthuizen zijn actief geattendeerd op subsidiemogelijkheden bij provincie voor onder andere aanpassingen gemeenschapsvoorzieningen, energiebesparende maatregelen en de toegankelijkheid accommodaties verbeteren voor personen met een beperking of chronisch zieken. In september 2020 is een eerste uitvraag gedaan onder alle buurthuizen met inzet van gemeentelijke middelen. Voor ondersteuning is ook doorverwezen naar Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars en de AdviesBrigade.
Er is geen uitwerking gegeven aan mogelijke oplossingen van vervoer. Er werd geen gebruik gemaakt van de voorzieningen die er zijn (bijvoorbeeld het automaatje), waardoor er hiervoor geen alternatief is uitgewerkt en opgezet.

In het kader van het doel 'Investeren in een leefbare en groene stad' hebben we in 2020 ook de volgende inspanning uitgevoerd:

Meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen

Het streven om meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen te realiseren hebben we ook vertaald naar de wijken. Op kleine schaal zijn op diverse plekken groen en bomen toegevoegd in de wijken en zijn bewoners met een subsidie ondersteund om hun eigen tuin te vergroenen. De komende jaren zal dit op meer plekken gaan gebeuren; veel voorstellen zaten in 2020 nog in de planfase en zullen komend jaar buiten zichtbaar worden. Daarnaast is groen en waterberging toegevoegd in combinatie met verschillende onderhoudsmaatregelen in de wijken.

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**12.576**	V				
Sociale wijkteams (SWT)						
Totaal	**8.514**	V				
Bedrijfsvoering	1.130	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Zorg	-631	N	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	1.728	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	1.444	V	Groepsbegeleiding en activerend werk	N	I	AR
Zorg	470	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	3.720	V	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	653	V	WMO begeleiding	N	I	AR
Teams Leefomgeving (TLO)						
Totaal	**4.062**					
Armoedebeleid	300	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.	N	I	AR
Bedrijfsvoering	391	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Groen	418	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen	N	I	BR
Groen	346	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	406	V	Beheer MFC's (incl. Coronakosten)	N/J	I	AR/BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	963	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	600	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-16	N	Kinderopvang vitale beroepen	J	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	12	V	Eigen bijdrage peuteraanbod	J	I	AR
Openbare ruimte	-692	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Openbare ruimte	180	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte	N	I	BR
Openbare ruimte	-120	N	Reclame	J	I	AR
Schulddienstverlening	432	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	32	V	Preventie Schulden	N	I	BR
Werk en Inkomen	496	V	Onderuitputting op het re-integratiebudget	N	I	AR
Werk en Inkomen	314	V	Minder inzet Regisseurs (Participatie)	N	I	AR
Baten	352	V				
Armoedebeleid	100	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	252	V	Beheer MFC's	N/J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.092	N				
Schulddienstverlening	-28	N	Preventie Schulden	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-1.064	N	Beheer MFC's	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Sociale Wijkteams (SWT)
De grootste afwijkingen van € 8.516.000 wordt hieronder toegelicht:

Bedrijfsvoering
De salariskosten van SBR zijn in 2020 niet volledig doorbelast op wijkniveau. Hierdoor is er een voordeel ontstaan, dit voordeel is een nadeel op stad voor hetzelfde bedrag. Hierbij wordt opgemerkt dat het totale voordeel op de wijk €1,7 miljoen bedraagt. Deze bestaat voor het grootste gedeelte uit de hierboven genoemde voordelen. Het restant voordeel (€0,2 miljoen) is gezien het bedrag niet in bovenstaande tabel genoemd.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019. Een voorbeeld hiervan is dat vanaf de zomer 2019 in de wijk Schuytgraaf/Elden een toename te zien is van het aantal cliënten en totale kosten. Deze groei is in lijn met de groei van het aantal jeugdigen in de wijk Schuytgraaf/Elden. In de wijk RKV (Rijkerswoerd Vredenburg en Kronenburg) is een daling van het aantal cliënten en de kosten te zien vanaf eind 2019. Deze daling ligt in lijn met de daling van het aantal jeugdigen sinds 2018 in deze wijk. De begroting 2021 zal daarom op basis van de realisatie van 2020 gewijzigd worden.

Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning
Per 1 juli 2020 heeft een beleidswijziging plaatsgevonden, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit voordeel wordt gecompenseerd met het nadeel op programma S07 Zorg bij algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning.

Groepsbegeleiding en Activerend werk
Sinds maart 2020 is een daling te zien bij groepsbegeleiding en activerend werk (2). De daling in maart tot en met juni is zoals verwacht. Na de lockdown is de ingezette zorg niet meer op het niveau gekomen van voor maart 2020.

Doelgroepenvervoer
Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf de zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op programma S07 Zorg wordt een nadeel vermeld van € 2,1 miljoen. Dit voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits-)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 653.000 voor WMO begeleiding gemeld. Dit resulteert in een netto resultaat van nul.

Teams Leefomgeving (TLO)
Afwijkingen die zich in alle wijken voordoen, worden hieronder toegelicht. Wijkspecifieke afwijkingen worden toegelicht op het desbetreffende wijkprogramma.

Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Jaarprogramma's groot onderhoud (Openbare ruimte, Groen, Mobiliteit)
Een deel van de jaarprogramma's groot onderhoud aan groen, bomen en spelen is niet gerealiseerd (€ 0,6 miljoen). De middelen worden gereserveerd voor de uitvoering in 2021.

Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019
Eindafrekeningen op in 2019 uitgevoerd aanbesteed werk hebben in 2020 geleid tot een incidenteel voordeel van € 0,3 miljoen.

Beheer MFC's
Op het beheer van de MFC's is in 2020 een voordeel ontstaan van per saldo € 0,7 miljoen (voordeel lasten € 0,4 miljoen en voordeel baten € 0,3 miljoen). Dit voordeel werd veroorzaakt door:

- lagere kosten voor onderhoud (€ 1,1 miljoen). Om dit onderhoud alsnog te kunnen uitvoeren, worden deze middelen toegevoegd aan de BR Onderhoud Vastgoed (conform het meerjarenonderhoudsplan);
- een nadeel bij het gebruikersbeheer door hogere schoonmaakkosten en inkoop van materialen (€ 0,2 miljoen);
- een nadeel op bedrijfsexploitatie (€ 0,2 miljoen). Deels komt dit door corona omdat de incidentele verhuur is achtergebleven terwijl de kosten zijn doorgelopen;
- voor onder meer spatschermen schoonmaak en inhuur; als gevolg van corona zijn extra kosten gemaakt voor € 34.000.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)
De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Verschuiving lasten onderwijsbeleid
Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In de begroting 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Kinderopvang vitale beroepen
In Turap 2 is een afwijking gemeld voor de kinderopvang van kinderen van ouders met vitale beroepen van €65.000. Dit is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €81.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een nadelig resultaat van €16.000 in de jaarrekening.

Eigen bijdrage peuteraanbod
In Turap 2 is een afwijking gemeld betreffende de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie. Een bedrag van € 50.000 is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €38.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een voordelig resultaat van €12.000 in de jaarrekening.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € - 0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 miljoen gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 miljoen (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 miljoen).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot lagere opbrengsten van € - 0,3 miljoen. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 miljoen waaronder eenmalige hogere kosten invoering diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende
€ - 1,7 miljoen. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Reclame
Wegens corona zijn de inkomsten uit de reclame mogelijkheden op gemeentelijk terrein onzeker en moest een voorziening worden getroffen van € 120.000. Dit is gelijk verdeeld over alle wijken.

Schulddienstverlening / Preventie schulden
Er zijn door de coronacrisis minder schulddienstverleningstrajecten uitgevoerd dan verwacht. Ten opzichte van 2019 is nog wel een groei in aantal aanvragen zichtbaar.
Er zijn meer middelen uit Amendement Schulden Voorkomen (17A50) overgehouden dan in het najaar 2020 werd verwacht. Dit komt voornamelijk doordat een aantal activiteiten rond communicatie later zijn gestart (communicatiecampagne, ontwikkeling van methodiek met persona's, doorontwikkeling website geldzorgen).

Onderuitputting op het re-integratiebudget

Diverse re-integratietrajecten hebben vertraging opgelopen of zijn later van start gegaan door corona. Zo is Scalabor gedurende een periode tijdens de eerste lockdown gesloten geweest. Later in het jaar zijn de trajecten wel weer op gang gekomen en nagenoeg volledig gevuld, maar de financiële afwikkeling heeft door de vertraging maar deels plaatsgevonden in 2020 en zal doorlopen naar 2021. In 2020 leidt dit tot een onderuitputting op het re-integratiebudget van € 496.000. Ondanks de onderuitputting op het re-integratiebudget constateren we dat Arnhem, wat betreft ontwikkeling uitkeringslast, beter heeft gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. Het tekort op BUIG is gedaald van 9% in 2019 naar 4,5% in 2020.

Minder inzet Regisseurs (Participatie)

Bij de doorontwikkeling van Werk en Inkomen heeft de nieuwe regisseursfunctie een sleutelrol. Als gevolg van corona heeft er vertraging plaatsgevonden in het aantrekken van nieuw personeel. Hierdoor is het in 2020 niet gelukt om de regisseurs functie volledig te bezetten. Dit leidt tot een voordeel van € 314.000 in 2020 op de uitvoeringskosten. Inmiddels is de bezetting van de regisseursfunctie op orde.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

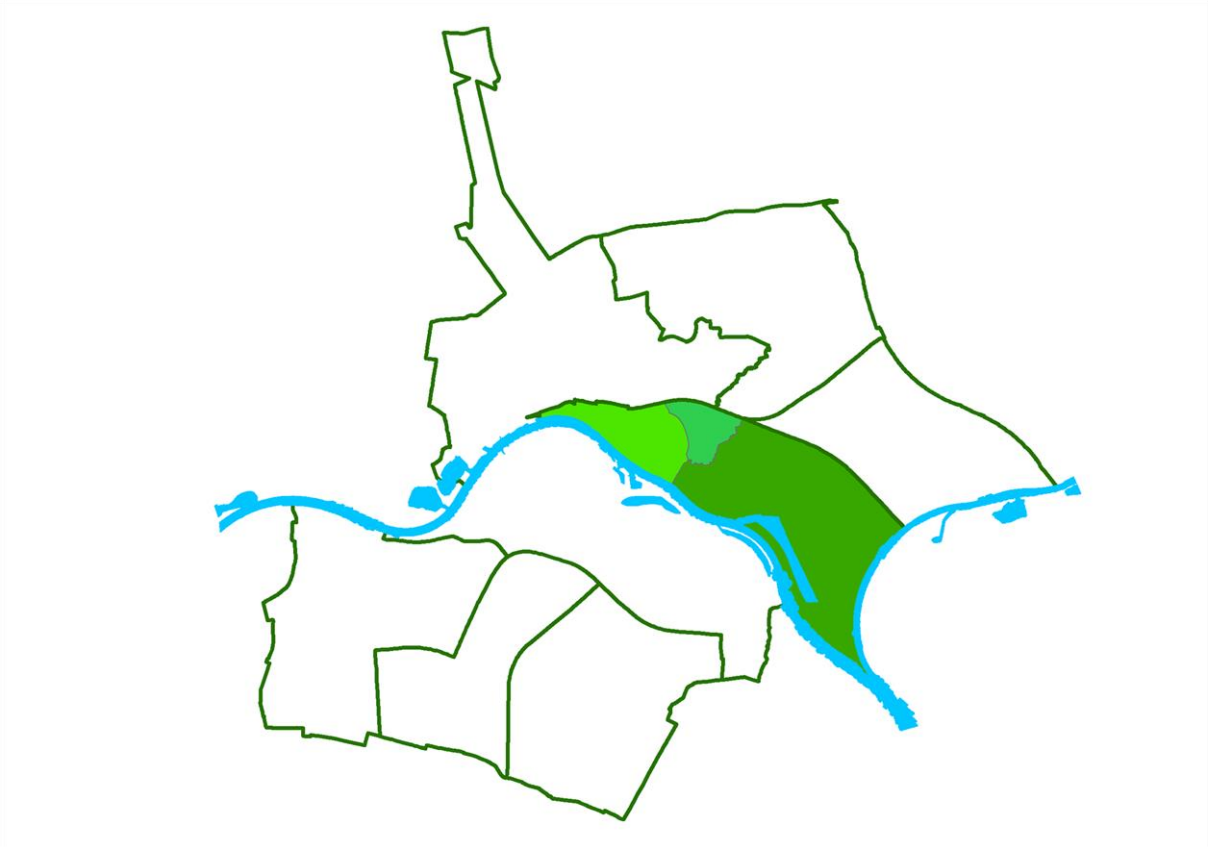

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Leefbaarheid en preventie	

- Implementatie van de Buurtschakel (buurtcommunity) is een feit. Door een samenwerking van het team Leefomgeving en het Sociale wijkteam worden bewonersnetwerken en het netwerk van de professional met elkaar verbonden. De buurtschakel zorgt, met lichte ondersteuning van een coach en vrijwilliger, voor samenredzaamheid tussen bewoners die net die steun nodig hebben om zelfstandig door te kunnen.
- In het Arnhemse Broek en het Centrum is samenwerking tussen politie, handhaving, welzijn en de hulpverlening verder uitgebreid om preventief de overlast van jongeren en overlastgevende (verwarde) personen in de openbare ruimte aan te pakken en erger te voorkomen. De aanpak in het Centrum is in voorbereiding om ook naar het Spijkerkwartier uit te breiden.

Veilig en leefbaar

- In het Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA) is er geen geschikte huisvesting op voorraad die een project zoals magicmix mogelijk maakt gezien de schaalgrootte die nodig is.
- We zetten stappen in het versterken van het netwerk van professionals in de wijk. De wijkveiligheidsoverleggen die deels in het vierde kwartaal hebben plaatsgevonden, dragen bij aan een nauwere samenwerking op het vlak van een veiligere leefomgeving.
- In het centrum is er een veiligheidsoverleg met partners.
- De inbedding van de straatcoaches is gerealiseerd.
- De eerste stappen in de uitbreiding van het verzorgingsgebied project centrum zijn gezet.
- De eerste aanzet tot het project 'Welkome wijk' in samenwerking met stichting Samen sterk zonder stigma en het Trimbos-instituut is gedaan. Dit project is gericht op het vergroten van tolerantie in de wijk door te weten van elkaar.

Circulaire Economie

- De laatste stappen in 2020 zijn gezet op het gebied van het onderzoek van een borging van de wijkbedrijven binnen de Arnhemse begroting. Het wijkbedrijf BuurtBaanBureau heeft in 2020 één traject uitgevoerd waarbij 18 deelnemers een traject succesvol hebben gevolgd waarbij 75% van de deelnemers is uitgestroomd naar werk, vrijwilligerswerk of een opleiding. Het tweede traject heeft door corona vertraging opgelopen en is later dit jaar gestart en zal eind eerste kwartaal worden beëindigd.
- Spijkerbike heeft de eerste fietsen opgeknapt die na de weesfietsenruiming zijn vrijgekomen en deze zijn weer verhuurd aan de bewoners.
- Buurtgroenbedrijf heeft een sterke organisatie neergezet en is deels zelfvoorzienend door projecten in het groen te draaien voor en door bewoners.

Kansrijk opgroeien

De volgende acties zijn dit jaar gerealiseerd of in uitvoering:

- project Fort in het Arnhemse Broek;
- gezonde leefstijl door inzet op integrale aanpak stakeholders (primair onderwijs en Sportbedrijf);
- vroegtijdige aanpak schuldenproblematiek jongeren;
- perspectief op werk project '50 gezinnen uit de bijstand en aan het werk';
- doorontwikkeling op de twee basisscholen in het Arnhemse Broek in het kader van een doorgaande leerlijn en Vroeg Eropaf;
- stedelijk jongerenwerk Willemeen 2.0.

Burgerparticipatie

- Spijkerkpeil heeft voor de tweede keer een peiling gehouden onder alle bewoners van het Spijkerkwartier. Bewoners konden een week lang zowel digitaal als via een formulier stemmen op belangrijke thema's en ook thema's aandragen. Een kleine 9% van de bewoners heeft actief deelgenomen aan het Spijkerpeil. De uitkomsten zijn meegenomen in het wijkprogramma van het team Leefomgeving.
- Er is een eerste start gemaakt met de doorontwikkeling van een nieuw democratisch proces voor de wijk, die de legitimiteit kan borgen bij besluitvorming door de wijk in de nabije toekomst. Een voorbeeld hiervan is de uitvoering van het parkeerplan door de inzet van parkeergelden. Hierbij wordt gekeken naar het voorbeeld uit Groningen de 'coöperatieve wijk'.
- In het Centrum is er een digitale enquête uitgevoerd waaraan alle bewoners van het centrum konden deelnemen.
- Het Project Goede Buur is afgerond. Dit is een participatietraject over de toekomstplannen van de Rijn IJssel locatie aan de Thorbeckestraat. Samen met bewoners van het Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek, Rijn IJssel college en de gemeente is een ontwikkelkader gemaakt, dat naar verwachting het eerste kwartaal van 2021 in de gemeenteraad besproken wordt en vastgesteld.
- Buurtgroenbedrijf heeft vergroeningsprojecten samen met en door bewoners uitgevoerd.
- De herinrichting van de Kastanjelaan is samen met bewoners uitgewerkt en uitgevoerd.

Ontmoeten

- Samenwerking met het Sociale wijkteam heeft gezorgd voor de implementatie van de Buurtcirkels ondanks vertraging door corona. Deze voorliggende voorziening bevordert de samenredzaamheid en voorkomt eenzaamheid door ontmoeting.
- De ontmoetingsplekken zijn ondanks de coronamaatregelen in goed overleg met de wijkpartners de Kansen, de Symfonie en Broek omhoog, open gehouden voor de kwetsbare bewoners. De openingstijden van Broek omhoog zijn in de zomerperiode en kerstperiode uitgebreid om te voorkomen dat deze bewoners vereenzamen of erger; terugvallen.
- Het Toon Hermans Huis is mensen telefonisch/digitaal gaan benaderen.
- De Lommerd heeft een plan ingediend in het kader van ontmoeten om het buurtcentrum toegankelijker te maken.

Gezond en fit

- Het Programma GO! Gezond Onderweg is gestart in Het Broek. Dit is een ketenaanpak voor 0-18 jarigen met (ernstig) overgewicht.

Vergroenen en energietransitie

- In het vierde kwartaal zijn de eerste stappen gezet om de herinrichting van de Van Muijlwijkstraat vorm te geven. Hierbij staan vergroening en klimaatadaptieve maatregelen centraal. Eerdere bijeenkomsten en de input van bewoners worden hierin meegenomen.
- In het vierde kwartaal is stevig ingezet op een integrale veiligheidsaanpak van de Steenstraat. Vergroening en het tegengaan van hittestress is hier onderdeel van en dit zal medio 2021 worden uitgevoerd.
- Er is een groenwerkgroep opgericht in het Arnhemse Broek als onderdeel van het wijkplatform, waar 20 bewonersinitiatieven zich bij hebben aangesloten.
- Op de energietransitie sluiten we aan bij de stedelijke aanpak en zorgen we voor aansluiting van de bewoners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.276	35.549	31.638	30.646	992
Baten	9.708	9.498	9.634	9.595	-39
Saldo lasten en baten	***-21.568***	***-26.052***	***-22.004***	***-21.051***	***953***
Toevoegingen aan reserves	0	0	474	534	-60
Onttrekkingen aan reserves	1.213	0	27	35	8
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.213***	***0***	***-447***	***-499***	***-52***
Gerealiseerd resultaat	**-20.355**	**-26.052**	**-22.451**	**-21.550**	**900**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.257	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	116	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	74	V	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	97	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	131	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	54	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	650	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-58	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	60	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-11	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	123	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-79	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	7	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	58	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Wijksturing en Wijkzaken	-63	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	28	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	-183	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-197	N	Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren (wijkspecifiek)	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

De toename van de lasten in CSA heeft voornamelijk betrekking op de financiering van bewonersondersteuning door Rijnstad.

Mobiliteit: Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren

Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op straatparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader, na behandeling van Turap 2020-2, gecorrigeerd.
Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

Het naschoolse programma loopt naar tevredenheid. Het programma wordt door 95 kinderen gevolgd en is nog steeds zeer succesvol. Tijdens het afgelopen jaar is gekozen voor nog meer maatwerk in de begeleiding van de kinderen. Door 36 begeleiders (stagiaires en vrijwilligers) in te zetten is er zo veel mogelijk één op één of in kleine groepjes gewerkt. Dit om nog meer aan te sluiten op de individuele behoefte en ontwikkeling van het kind. We merken dat elk kind dat deelneemt, vooruitgang boekt. Niet alleen op het gebied van taal- en rekenvaardigheid, maar ook op sociaal-emotioneel gebied.
Gedurende de tijd dat de school gesloten was door de coronamaatregelen, hebben we op andere manieren geprobeerd om kinderen in beeld te houden, contact te behouden en buitenactiviteiten aan te bieden. Onder meer zijn er pakketjes/ cadeautasjes gemaakt voor alle leerlingen, is een YouTube-kanaal gestart en zijn boekenacties gehouden. Ook is er in de zomervakantie een breed programma aangeboden voor alle kinderen in de wijk.

Zoals de school het formuleert:' 'De Huiswerkclub maakt voelbaar dat we in Klarendal samenwerken aan de ontwikkeling van onze kinderen. De ouders, de klas, de school, het kinderwerk, het sportbedrijf, de wijk, iedereen helpt mee.'

Ontmoeten

Verschillende ontmoetingsplekken hebben zich verder doorontwikkeld:

- We hebben de Bakermat aangekocht voor verhuur aan de wijk (stichting) om een laagdrempelige ontmoetingsplek te ontwikkelen in de wijk. Er is een stevige stichting gesteund door vele vrijwilligers in de wijk om van de Bakermat een bruisende ontmoetingsplek te maken.
- Ook bij de Nieuwe Hommel hebben zich positieve ontwikkelingen voorgedaan. In samenspraak met het bewonersoverleg en de bestaande bewonersstichting De Nieuwe Hommel heeft de gemeente de huur van het pand op zich genomen en heeft het mogelijk gemaakt een coördinerend beheerder aan te stellen en de ontwikkeling richting zelfbestuur van het buurthuis ingezet.

De buurthuizen hebben vanzelfsprekend wel veel last gehad van het feit dat de deuren door corona gesloten moesten worden. Daardoor konden zij niet de rol in de wijk vervullen zoals ze die gepland hadden en kregen ze ook te maken met teruglopende inkomsten.

Op andere locaties zijn (speel)plekken uitgegroeid tot ontmoetingsplek waarbij bewoners zelf ook het (groen) onderhoud ter hand nemen. Voorbeelden zijn: Schaarsbergen Kemperbergerweg, Natuurspeelplek Panoramaschool, Bothaplein en het binnenplein SintMarten (in ontwikkeling).

Burgerparticipatie

- Het ontwikkelen van een parkeerplan in Klarendal heeft enige vertraging opgelopen. Naar aanleiding van de evaluatie van het parkeerplan SintMarten/Sonsbeek is besloten eerst een stadsbreed kader te ontwikkelen voor parkeren in de wijken. Een concept daarvan is inmiddels gereed. Op basis daarvan gaan we verder met het parkeerplan voor Klarendal- Zuid. De ontwikkeling van het plan voor Klarendal wordt in het derde kwartaal weer opgepakt.
- In het vierde kwartaal is gestart met het participatietraject voor de aanleg van een rotonde aan de Hommelseweg.
- In het kader van de overlast in Klarendal is gezamenlijk met de afdeling Veiligheid een aanjager aangesteld om snel concrete acties in gang te zetten. Bewoners en professionals hebben gezamenlijk diverse wijkschouwen gehouden. Dit heeft tot een betere samenwerking tussen professionals onderling en met betrokken bewoners geleid en tot een beter beeld van de problematiek in de wijk. Er zijn diverse acties in het kader van het opruimen van afval gestart. We kijken hoe we dit structureel en duurzaam kunnen inpassen in het staande beleid.
- In Schaarsbergen zijn de bouwstenen voor groot onderhoud vastgesteld.
- Samen met de buurt is in Transvaal een nieuwe speelplek op het Bothaplein ontwikkeld.
- Bewoners hebben meegepraat over ontwikkelingen rondom de woningbouw op de Hes, de toekomst van de Koepel en invulling van terrein Rijn-IJssel (Veluwestraat).

Vergroenen en verduurzamen

In het gebied Noord-West is een aantal wijken op verschillende wijzen actief op het gebied van energiebesparing of vergroening. De wijkinitiatieven worden ondersteund door verbindingen te leggen met de stadsbrede initiatieven of het koppelen van initiatieven.

Werk

Binnen het gebied is een uitstroom gerealiseerd van 113 bewoners uit de bijstand. Het betreft voor het merendeel inwoners vanuit Klarendal. Positief is dat het daarbij ook gaat om een heel aantal bewoners die al langer dan 2 jaar in de bijstand zaten.
Helaas is door de coronacrisis het absolute aantal mensen in de bijstand in ons gebied gestegen. Onder invloed van corona is de inzet van het aantal instrumenten (zoals inloopspreekuren en matching's cafe) ook beperkt geweest.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	27.210	31.633	30.119	28.962	1.157
Baten	1.748	2.034	1.560	1.898	337
Saldo lasten en baten	***-25.462***	***-29.599***	***-28.559***	***-27.064***	***1.494***
Toevoegingen aan reserves	0	0	194	416	-221
Onttrekkingen aan reserves	560	0	168	177	9
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***560***	***0***	***-26***	***-239***	***-212***
Gerealiseerd resultaat	**-24.902**	**-29.599**	**-28.585**	**-27.303**	**1.282**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.370	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-244	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	34	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	79	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	67	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	805	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	331	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	69	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	20	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	126	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	57	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-122	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	41	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	49	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inhuur regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	65	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	47	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	35	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-136	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-133	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-197	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Noord-West zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd die tot een tekort hebben geleid, zoals: uitbreiding wijkondersteuning door Rijnstad, subsidie De Leuke Linde, de Wijkwaswinkel, projecten binnen het innovatiefonds etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Koffiekaffee de Beijer, de Buurtfabriek en Rijnstad in samenwerking met stichting Stevig (voor MFC de Wetering) hebben subsidie ontmoetingsgelden ontvangen. De middelen zijn deels voor dekking vaste lasten en beheer. Dit geeft de verschillende organisaties meer (financiële) rust om zich te focussen op waar ze goed in zijn: activiteiten ontplooien voor inwoners uit de wijk. Daarnaast is er ook de Vriendenkring in Plattenburg als ontmoetingsplek actief. Door corona konden veel activiteiten geen doorgang vinden en dat is lastig voor de verschillende opstartende ontmoetingsplekken. Corona heeft veel van de flexibiliteit van de vrijwilligers in de wijk gevraagd.

De methodiek Age Friendly Cultural City is ingezet in Plattenburg en in oktober zou een eindfestijn worden georganiseerd met alle deelnemende organisaties en ouderen. Door de coronamaatregelen kon dit niet fysiek en is digitaal een festijn georganiseerd.

Seinpost heeft in samenwerking met de drie woningbouwcorporaties Vivare, Volkshuisvesting, Portaal en de provincie de opdracht gekregen om te komen tot een toekomstbestendig concept voor het voorzieningenaanbod aan het marktplein Geitenkamp. Ondernemers hebben het lastig. Een eerste voorlopige conclusie is dat een 'grotere' supermarkt aan het Marktplein essentieel is om het huidige winkelaanbod op peil te houden en te versterken. Vanaf september 2020 wordt onderzocht of dit realiseerbaar is. Dit lijkt lastig te realiseren met de kleine winkelunits en hoogteverschillen in de wijk en de smalle straten.

Binnen de wijk Geitenkamp doen koffiekaffee de Beijer en stichting Stevig mee met het onderzoeksproject Zin in de Wijk. Dit vierjarig onderzoeksproject wordt in samenwerking met de Wageningen University & Research (WUR) uitgevoerd en loopt tot juli 2022. Onderzocht wordt wat de gezondheidseffecten van sociale wijkondernemingen op de deelnemers zijn. De eerste resultaten zijn besproken in een stadsbrede bijeenkomst in oktober. De onderzoekers faciliteren de sociale ondernemingen en zijn met aanbevelingen gekomen. We faciliteren het verder verbeteren en verankeren van de twee sociale ondernemingen in de wijk Geitenkamp.

Verdeeld over de wijk Noordoost zijn er een aantal speel-/ontmoetingsplaatsen verfraaid of nieuw aangelegd. Vanwege corona is het buiten ontmoeten nog belangrijker geworden. Deze buitenontmoetingsplekken zijn allemaal op initiatief van de inwoners gerealiseerd. Ze hebben ontworpen, financiën gezocht (burgerkracht subsidie, wijkgeld vanuit de platforms en andere fondsen, aangevuld met het spelengeld van de gemeente) en met de aanleg geholpen. Ook de moestuin bij de Vlindertuin is dit jaar uitgebreid en dient als buiten ontmoetingsplek.

Sociale- en fysieke veiligheid

Elke 6 weken is er casuïstiek overleg op adresniveau met politie, woningbouwcorporatie, RIBW-zorgbemiddeling en Rijnstad (overlast- en zorgcoördinator) over overlastgevende adressen. Casussen worden besproken en acties uitgezet. In 2020 is er met een aantal wijkprofessionals een polarisatiebijeenkomst georganiseerd. In 2020 hebben wij extra bemoeizorgtrajecten ingekocht. Door wijziging van beleid kon alleen bemoeizorg worden ingezet bij dreigende huisuitzetting en bijvoorbeeld niet bij zorgmijders. Dit is voor 2021 aangepast.

In 2020 zijn er jongeren geworven voor het JongerenToezichtTeam Geitenkamp (JTTG). Dit is een gezamenlijke actie van verschillende wijkprofessionals (wijkagent, handhaving, jongerenwerk, wijkcoach, team Leefomgeving). Jongeren werden uitgenodigd via social media (filmpje vanuit de wijkprofessionals) om te solliciteren. De sollicitatiegesprekken werden ook door de verschillende wijkprofessionals gedaan. Het JTTG wordt breed in de wijk gedragen. Door de coronamaatregelen heeft het JTTG niet in volle omvang kunnen draaien.

Er is gestart met een persoonsgerichte aanpak om ondermijning ('wijkkoningen en windhappers') aan te pakken. Dit in samenwerking met de politie, Vivare, VHV, Portaal, UWV, overlast- en zorgcoördinator en gemeente Arnhem. Het gaat dan met name om adres- en uitkeringsfraude.

Eind november 2020 werd in de Geitenkamp massaal meegedaan met de landelijk oproep om te protesteren tegen het vuurwerkverbod. Het beruchte weekend kwamen jongeren en jongvolwassenen uit andere wijken van Arnhem en zelfs van buiten Arnhem naar de Geitenkamp. Alle media-aandacht werkte als een katalysator. Met de verschillende wijkprofessionals zijn maatregelen genomen, onder andere meer inzet vanuit het jongerenwerk en straathoekwerk, zorgdragen voor meer activiteiten voor jongeren, met name in de kerstvakantie, cameratoezicht en donkere kruispunten extra verlichten. Wekelijks is afgestemd. Vitesse Betrokken heeft vanaf december tweewekelijkse activiteiten georganiseerd. In verband met de vuurwerkonrust zijn 14 waarschuwingsbrieven uitgereikt (8 aan minderjarigen) en 6 gebiedsverboden (waarvan 2 aan minderjarigen) voor bepaalde locaties op oudjaarsavond opgelegd. Door de intensieve samenwerking tussen de verschillende organisaties en de maatregelen die zijn genomen is het tot en met oudjaarsavond relatief rustig geweest in de wijk.

In Plattenburg is de samenwerking met bewoners geïntensiveerd, dit naar aanleiding van onvrede bij hen over aandacht voor de problematiek binnen hun wijk.
In Alteveer/Cranevelt heeft de werkgroep verkeer van deze wijk een verkeersonderzoek laten uitvoeren. De uitkomsten van het onderzoek worden meegenomen in de herijking van het verkeersbeleid.

In de Dr. Bosstraat en op de Hommelseweg - kruising Thomas a Kempislaan is bekeken hoe de verkeersveiligheid verbeterd kan worden. We hebben de bewoners hierbij betrokken.

Met aanwonenden van de Bronbeeklaan is een webinar georganiseerd over het verkeersplan om de snelheid op de Bronbeeklaan te verlagen en de oversteekbaarheid te vergroten. Met name de kap van zes bomen om de uitvoering mogelijk te maken, stuitte op bezwaren. Dit heeft geresulteerd in een alternatief plan, met behoud van de bomen en draagvlak van aanwonenden.

Werk

De Vlindertuin is door de coronamaatregelen deels gesloten geweest. Dit heeft impact gehad op de bestaande sociaal ondernemers. Per juli is een nieuwe sociaal ondernemer gestart. De Buurtmoestuin Vlindertuin is uitgebreid, steeds meer inwoners sluiten zich aan en vinden hier een plek om samen te tuinieren en elkaar te ontmoeten.
De verbouwing van de Vlindertuin is een jaar vertraagd en daardoor ook de komst van meer sociaal ondernemers en kunstenaars met hart voor de wijk. De start van de verbouwing is nu gepland in het najaar van 2021.

In overleg met de woningbouwcorporaties is na afloop van een pilot van 8 weken besloten om niet door te gaan met het buurtgroenbedrijf. Er is te weinig animo vanuit de wijk om in het groen te werken. Wat wel werkt is om bewoners te enthousiasmeren om in de eigen straat aan de slag te gaan (straatopruimdag).

In oktober 2020 is een training basisvaardigheden om de laaggeletterdheid in de wijk aan te pakken van start gegaan. De training is door de coronacrisis later gestart dan gepland. De training wordt door de eerste 12 deelnemers zeer enthousiast ontvangen. De training richt zich op het aanleren van reken en taal- en digitale vaardigheden, daarnaast wordt er aandacht besteed aan gezondheid en juridische onderwerpen. Leerlingen van de Guido de Bres ondersteunen de volwassen deelnemers met het maken van huiswerk.
Voor het opzetten van een sociale wijknetwerkonderneming is in november 2020 een projectleider aangesteld, die tezamen met de huidige Vlindertuingebruikers aan de slag gaat.

De gebiedsteams van Werk & Inkomen zijn formeel per 1 juni 2020 gestart. Met de nieuwe gebiedsteammanager en teamleider bestuurder Sociaal wijkteam is een maandelijks sociaal-domeinoverleg gestart met als doel om vanuit een gezamenlijke opgave in goede samenwerking aan de slag te gaan. Om de samenwerking tussen de professionals te bevorderen en de bewoners goed te kunnen ondersteunen hebben de coaches Sociaal wijkteam en de regisseurs van het Werk & Inkomen gebiedsteam een werkplek bij elkaar in MFC de Wetering.

Kansrijk Opgroeien

Het in- en naschools cultuureducatieprogramma is voortgezet in samenwerking met Rozet en Sportbedrijf Arnhem op de Witte Vlinder. Door de coronacrisis en de lockdown hebben de basisscholen het programma in het voorjaar en in december stil gelegd.
De pilot gezinsgerichte aanpak is helemaal afgerond in 2020. In de eerste lockdown was het zoeken naar de juiste vorm en dit is opgelost door vaker te bellen en/of te appen met de bewoners. Studenten van de HAN hebben in oktober en november onderzoek gedaan naar de ervaringen van inwoners van deze aanpak. Dit wordt verwerkt in de evaluatie die in januari 2021 wordt afgerond.

Op initiatief van de 6 basisscholen in gebied Noord-Oost en gefaciliteerd door team Leefomgeving is in september 2020 gestart met de Noord-Oost Academy met 16 kinderen afkomstig van 4 basisscholen. Kinderen krijgen een ondersteunend programma aangeboden; er is een moment van huiswerkbegeleiding en daarnaast wordt gewerkt aan vaardigheden die ondersteunend zijn voor de doorstroom naar het VO.
Het JOGG-programma en Gezond Onderweg (GO!) zijn in samenhang gestart in september 2020. In de wijk Geitenkamp zal de JOGG-aanpak het programma Kansrijk Opgroeien versterken door ondersteuning te bieden op het onderdeel 'gezonde leefstijl'.

GO! is een Arnhems initiatief van kinderartsen, huisartsen en jeugdartsen dat ook in deze wijk is opgestart. Het is een Gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) voor kinderen en jongeren die al overgewicht hebben (ernstig overgewicht met ernstige risicofactoren, of obesitas graad 1, 2 of 3). De kinderen en jongeren worden twee jaar begeleid door de kindergezondheidcoach in samenwerking met een multidisciplinair team om tot een gezondere en actievere leefstijl te komen. De kindergezondsheidscoach is als gevolg van corona niet in maart maar in september 2020 gestart.

Op het MFC is in augustus een groep leerlingen van het ROC Rijn IJssel gestart met de praktijkleerroute. Het is een pilot van 3 jaar en wordt ondersteund door de teams Leefomgeving Noord-Oost en Noord-West. Gedurende de pilot wordt nauw samengewerkt met Rijnstad, Sociale wijkteams, Sportbedrijf en andere organisaties in de wijk. De studenten worden voor korte en langere stages/opdrachten in de wijk ingezet op maatschappelijk relevante onderwerpen ten aanzien van jongeren en ouderen en krijgen les over de onderwerpen waar ze op dat moment in de wijk mee bezig zijn.

Vergroening en verduurzaming

Op de Geitenkamp werken we mee met het rioleringsproject om tegelijkertijd aan klimaatadaptatie en sociale betrokkenheid te werken. In 2020 zijn bij de vervanging van de riolering op het Korhoenplein bewoners, waaronder een tuinarchitect, betrokken die het plein willen vergroenen en beheren. Door corona heeft deze actie vertraging opgelopen. Het Patrijzenplein is wel afgerond met een bank rondom de boom op het plein en gevelgroen.
Wageningen Universiteit lift ook mee met een onderzoek naar het effect op de gezondheid en vergroening door middel van een enquête onder de bewoners. Verder wordt hierin samengewerkt met de corporaties.

Bij de vervanging van de riolering in de Ericalaan gaan we in het kader van het beschermd stadsgezicht samen met Volkshuisvesting, afdeling Erfgoed en bewoners de ligusterhagen zo veel als mogelijk terugplaatsen. Deze straten dienen als proef voor de rest van de wijk.

Bij de nieuwbouw van het zwembad op Valkenhuizen wordt overwogen om het oude zwembad als waterreservoir in te richten waarin het regenwater van de daken en het terrein kan worden opgevangen. Het water kan voor de beregening van de sportvelden gebruikt worden zodat er geen grondwater hoeft te worden opgepompt.

De wijkgesprekken ten aanzien van de energietransitie zijn vanwege corona allemaal verzet naar 2021.

Op de Paasberg ondersteunen wij de initiatiefgroep Beek op de Paasberg. We stimuleren bewonersinitiatieven zoals vergroening van daken in Molenbeke. Verder waren wij aangesloten bij de pilot Energiearmoede. In deze pilot hebben we energiebesparende maatregelen met name voor de kapitaalarmere bewoners gepromoot. Deze pilot is afgerond.

De wijk Alteveer/Cranevelt is één van de wijken die meedoet aan de 'wijk van de toekomst'. Saksen Weimar maakt momenteel een plan van aanpak voor de energietransitie. Saksen Weimar komt naar voren als een wijk die geschikt is voor een all-electric oplossing collectief dan wel individueel.

In samenspraak met omwonenden en ouders van de Josef Sartoschool in Plattenburg is er een concept plan ontworpen om het schoolplein te gaan vergroenen. De uitvoering staat gepland voor 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	22.438	26.390	24.872	23.835	1.037
Baten	1.720	2.020	1.642	1.650	8
Saldo lasten en baten	***-20.717***	***-24.370***	***-23.230***	***-22.186***	***1.045***
Toevoegingen aan reserves	0	0	247	375	-127
Onttrekkingen aan reserves	514	0	137	168	31
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***514***	***0***	***-110***	***-207***	***-97***
Gerealiseerd resultaat	**-20.204**	**-24.370**	**-23.340**	**-22.392**	**948**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.122	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-420	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	276	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	261	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	180	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	610	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-160	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-10	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	14	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	2	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	158	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	62	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-94	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	23	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	65	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	3	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	53	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	5	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	10	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N		AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-69	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-66	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers in opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Presikhaaf kent een grote stedenproblematiek. Op sociaal vlak liggen grote opgaven. De wijk heeft relatief lager gemiddeld gestandaardiseerd huishoudensinkomen en kent veel gezinnen in de bijstand. De leefbaarheid staat onder druk. De woningcorporaties hebben hier veel bezit en staan voor een duurzaamheidsopgave. Daarnaast is een deel van de grond vervuild. De gemeente heeft veel eigendom maar, heeft deze in erfpacht constructies uitgegeven aan de woningcorporaties. Daarnaast heeft de gemeente hier nog grondeigendom en maatschappelijk vastgoed welke om een (her)bestemming vragen.

Presikhaaf 3 heeft een prominente plek in de onlangs gesloten Woondeal regio Arnhem-Nijmegen en is aangewezen als Versnellingslocatie, waarbij onder andere de nadruk ligt op het versnellen van woningbouw, het toevoegen van extra woningen (130% programmeren), 50% betaalbare woningen en circulaire bouw. Er zijn een aantal herstructureringslocaties welke in beeld komen voor een nieuwe invulling. Daarnaast worden ook de mogelijkheden verkend voor een verdichting van de bestaande stedelijke structuur. Daarbij wordt een integrale fysieke en sociale herstructureringsopgave voorgestaan: combinatie van stedelijke vernieuwing, verbetering van de leefbaarheid en veiligheid.

Daarnaast maakt Presikhaaf 3 samen met Presikhaaf 1 en 2 (Presikhaaf West) in de Woondeal onderdeel uit van Stadsvernieuwing 3.0. Een integrale gebiedsgerichte aanpak van sociaal-fysieke achterstanden en (on)veiligheid voor Arnhem Oost (Presikhaaf, Malburgen, Geitenkamp, 't Broek en Klarendal). Een programma waarin integraal en met langjarige commitment de achterstand van de wijken in Arnhem-Oost wordt aangepakt. We werken aan een integraal Uitvoeringsprogramma stadsvernieuwing Arnhem-Oost (stedelijk, met maatwerk per wijk) gebaseerd op de drie pijlers fysiek/wonen, sociaal/werk en veiligheid waarbij in ieder geval de volgende leefvelden aan de orde komen: scholing, sociaal functioneren, werk en inkomen, gezondheid en hulpverlening, wonen, veiligheid en criminaliteit en opvoeding.

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

We hebben ingezet op het verder ontwikkelen en uitbreiden van het netwerk kansen voor kinderen samen met partners uit de wijk en ouders. Samen met wijkpartners is gewerkt aan een kader voor samenwerking en het opzetten van pilots voor specifieke onderwerpen. Deze duurzame samenwerking draagt bij aan verbetering van de kwaliteit van het aanbod voor jeugd en hun ouders, die weer bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid.

Buurtlocaties

De locatie buurthuis De Overkant is samen met verschillende actieve buurtorganisaties het "Huis van de Buurt" en is goed op weg om een bruisend hart van de buurt Presikhaaf III te worden. In De Overkant is een sociale beheerder gefaciliteerd die zorgt voor de verbinding van de verschillende partijen in het buurthuis en samen met hen ideeën bedenkt om nieuwe partijen te betrekken.
Voor buurthuis De Oosthof is geïnvesteerd in een professioneel beheerder en zijn afspraken gemaakt over een bedrijfsplan en het betrekken van nieuwe partijen bij het buurthuis. En er wordt onderzoek verricht welke activiteiten nieuwe bewoners bij het buurthuis kunnen betrekken.
Beide buurthuizen zijn ondersteund door de regeling Ontmoeten & Verbinden zodat de activiteiten ondanks corona zoveel mogelijk doorgang hebben kunnen vinden.

Ouderenwelzijn

Het onderzoek naar de behoeften van niet-westerse ouderen is gestart, vanwege corona is er nog geen uitkomst op de resultaten van dit project. Door het project gaan meer mensen maken gebruik van ontmoetingsgroepen in plaats van dagbesteding.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.682	26.945	23.998	22.882	1.116
Baten	2.059	2.599	2.004	2.141	137
Saldo lasten en baten	***-24.623***	***-24.346***	***-21.993***	***-20.741***	***1.252***
Toevoegingen aan reserves	0	0	164	378	-214
Onttrekkingen aan reserves	2.068	0	233	256	23
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.068***	***0***	***69***	***-123***	***-191***
Gerealiseerd resultaat	**-22.555**	**-24.346**	**-21.924**	**-20.863**	**1.061**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.048	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-236	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	350	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	74	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	187	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	116	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-60	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	17	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-58	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	92	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-65	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	54	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	90	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	37	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	64	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-178	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-174	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Flores Onderwijs
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Malburgen

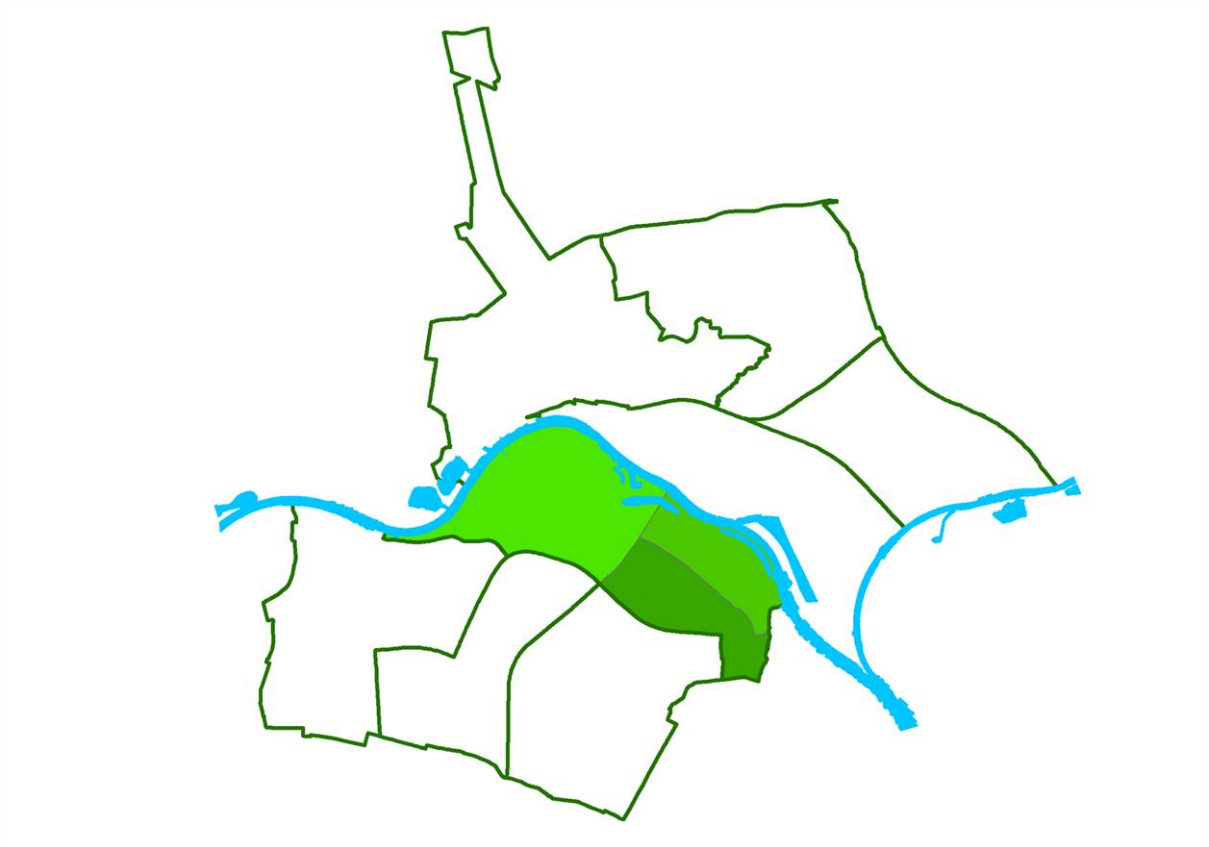

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale en fysieke veiligheid	

In 2020 is in Malburgen op verschillende manieren ingezet op het verbeteren van de algehele veiligheid. Zo is de veiligheid rondom winkelcentrum de Drieslag geïnventariseerd en hierover is een rapport opgeleverd met daarin concrete aanbevelingen. De inzet van straatcoaches is in 2020 voor de Drieslag niet gerealiseerd. Voor Immerloo is extra ingezet op de aanwezigheid van welzijnswerk en politie, mede naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand. In Immerloo is ook naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand voor bewoners een bijeenkomst georganiseerd over brandveiligheid en preventie.

Hoewel er vanwege de coronamaatregelen geen wijkschouwen konden plaatsvinden om met bewoners de verkeersveiligheid te verkennen, is naar aanleiding van een raadsmotie bij de behandeling van het bestemmingplan Vlierstraat een experiment gestart waarmee de beleving van de verkeersveiligheid in Malburgen West is gepeild door middel van een online applicatie. Deze peiling heeft 278 meldingen opgeleverd. Aan de hand daarvan worden door de afdeling Verkeer scenario's uitgewerkt om de beleving van verkeersveiligheid te verbeteren.
Om gemotoriseerd verkeer op het fietspad aan de Bandijk terug te dringen is in 2020 een pilot gedraaid in samenwerking tussen gemeente (verkeer en handhaving) en politie die succesvol verlopen is en waardoor overlast is verminderd.

Ontmoeten

Ontmoeting stond in 2020 vanwege corona en de coronamaatregelen onder druk. Desalniettemin zijn er zeker slagen gemaakt in het ontwikkelen van ontmoetingsgelegenheden en ontmoetingsplekken.

Voor het beheer van buurthuis Huis voor de Wijk is in 2020 een stichting opgericht en een bestuur gevormd en zijn de voorbereidingen getroffen voor de subsidiëring per 2021. Ook is in 2020 vanuit verschillende partners, waaronder de gemeente Arnhem. de financiering geregeld voor een hoognodige verbouwing van het buurthuis.

Op 25 januari 2020 is de buurthuiskamer in Het Duifje, 'de Duiventil', feestelijk geopend door wethouder Louwers. Vanwege de coronamaatregelen die kort daarna zijn gaan gelden in combinatie met de kwetsbare doelgroep van deze huiskamer is het gebruik in 2020 achtergebleven bij de oorspronkelijke verwachtingen.

Ten behoeve van de realisatie van een nieuw buurtcentrum op de locatie van het huidige monocentrum de Hobbit is in 2020 de realisatieovereenkomst tussen de gemeente en Volkshuisvesting ondertekend. Daarnaast is tussen partijen afstemming geweest over het voorlopig ontwerp en de daarbij behorende buitenruimte. Ook zijn stappen gemaakt in de ontwikkeling van de locatie Veerpolderstraat waarbij de ontmoetingsbehoefte een belangrijke positie heeft. Hierover zijn gesprekken gevoerd met onder andere muziekvereniging Door Wilskracht Sterk (DWS) en Volkshuisvesting.
Voor een afgestemd locatiebeleid over de hele wijk is gestart met het inventariseren van het gebruik van de verschillende MFC's en buurthuizen om te zien hoe in de toekomst de behoefte aan ruimte in de wijk op een goede manier tegemoet kan worden getreden.

In 2020 is gestart met de pilot signalering eenzaamheid in Het Duifje en Immerloo, waarbij door de Wijkmakers coalities zijn gevormd vanuit betrokken lokale partijen en bewoners die samen een aanpak van eenzaamheid hebben opgezet en onderlinge verbindingen hebben gelegd. In 2020 is voor de doorontwikkeling van deze pilot in 2021 een subsidie aangevraagd en ontvangen van ZonMw.

Werk

Het wijkgericht uitvoeringsplan gekoppeld aan het stedelijk Taalplan is in 2020 voortgezet. Met het gebiedsteam Werk en Inkomen is op wijkniveau de samenwerking afgetrapt om te komen tot een wijkgerichte aanpak op het gebied van arbeidsparticipatie. Tussen het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. Het team Leefomgeving, het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen in Malburgen voeren op wijkniveau structureel overleg.

Gezonde levensstijl

Binnen de coronamaatregelen die in 2020 golden bleef met name de mogelijkheid om te sporten en te bewegen in de buitenruimte overeind.
In Malburgen West is in 2020 de beweegtuin gerealiseerd. Bij het Olympusterrein is de blauwe baan aangelegd, waarop bewoners op verschillende manieren kunnen sporten. Door het Sportbedrijf is hiervoor een programma opgesteld.
FormUpgrade voldeed in 2020 aan de doelstellingen in de subsidiebeschikking, met een gedeeltelijk gewijzigde invulling gedurende de coronacrisis.

Kansrijk opgroeien

Vanuit de wijknetwerken is een naschools en wijkgericht aanbod van activiteiten opgezet voor kinderen in een kwetsbare positie dat via programma's is aangeboden. De activiteiten vanuit deze programma's hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Vanwege de coronamaatregelen is het niet gelukt om tot een nieuwe integrale aanpak voor de jeugd te komen. Het kinder- en jongerenwerk is in 2020 in aangepaste vorm ingezet, passend binnen de maatregelen en tegelijkertijd gericht op het bieden van perspectief aan de jeugd binnen die maatregelen.

Armoede

De activiteiten vanuit de programma's Kansrijk Opgroeien hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Ook in 2020 is Achter De Voordeur ingezet om outreachend bewoners te benaderen die hun eigen hulpvraag niet kennen of niet durven te stellen. De inzet is met name gericht geweest op Immerloo, de Vissenbuurt en de woningen rondom winkelcentrum de Drieslag. In totaal zijn op deze manier 73 huishoudens bereikt. Ook de vroegsignalering van schulden via Vroeg Eropaf is in 2020 in Malburgen weer ingezet.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	32.433	39.705	38.261	34.363	3.897
Baten	3.894	4.347	3.968	4.112	144
Saldo lasten en baten	***-28.539***	***-35.357***	***-34.293***	***-30.252***	***4.041***
Toevoegingen aan reserves	0	0	236	548	-312
Onttrekkingen aan reserves	305	0	397	417	20
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***305***	***0***	***161***	***-131***	***-292***
Gerealiseerd resultaat	**-28.234**	**-35.357**	**-34.132**	**-30.383**	**3.749**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	4.197	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	178	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	228	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	441	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	42	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	1.444	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	727	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg Overig						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	93	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	31	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	143	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	54	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	423	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	110	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-110	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	5	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	74	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	6	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	155	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	100	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	58	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	51	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	24	V	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	27	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-275	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-270	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-5	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-268	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Malburgen zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd, zoals: de beweegtuin Malburgen-West, projecten ter verhoging gevoel sociale veiligheid, Achter de Voordeur, projecten binnen het innovatiefonds, etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- St. Pas
- Sportbedrijf Arnhem BV
- Kinderopvang SKAR
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Schuytgraaf, Elderveld

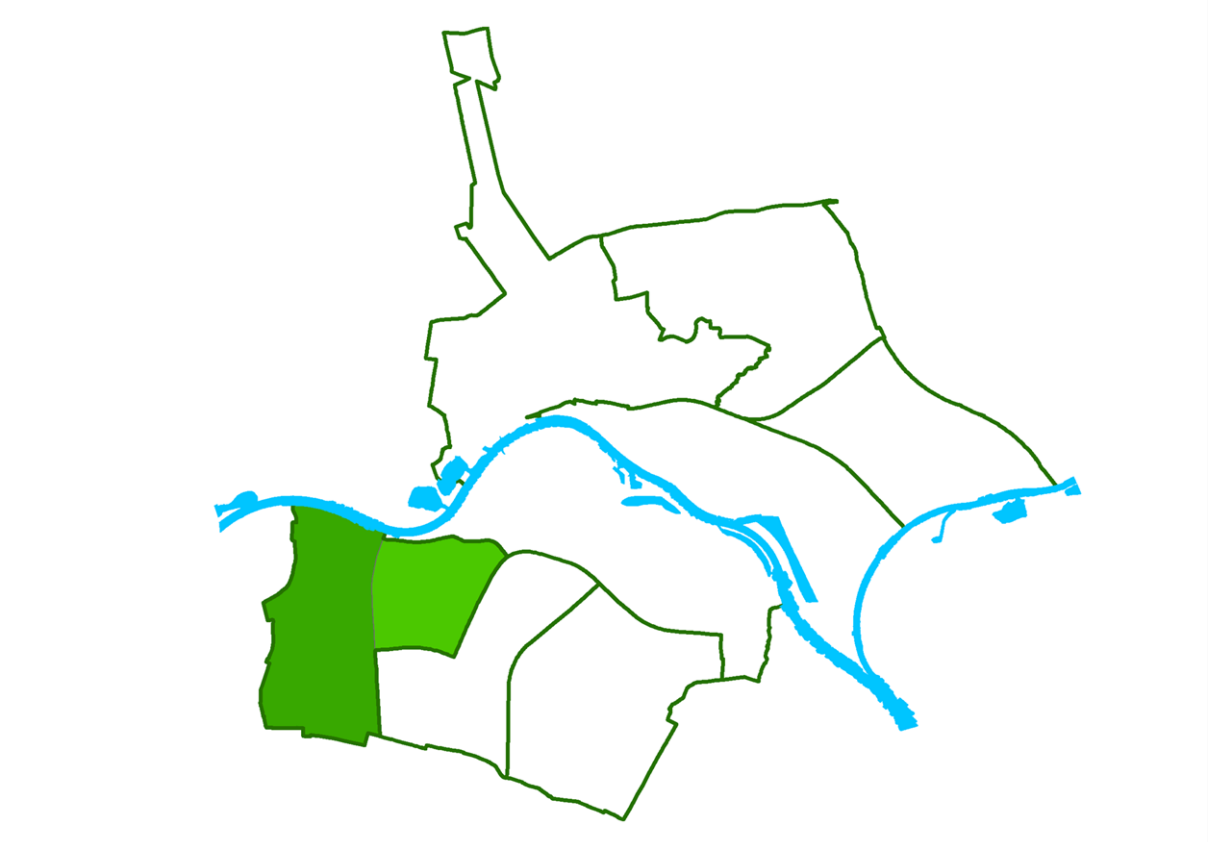

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Sportbedrijf Arnhem heeft een plan ontwikkeld om de kantine in wijkcentrum Elderveld op te knappen. Gekeken wordt of dit kansen biedt voor ontmoetingsmogelijkheden voor de wijk.
Voor jongeren zijn mogelijkheden verkend voor een (eigen) binnenaccommodatie; in de wijk lijken er weinig mogelijkheden geschikt.
Offertes zijn opgevraagd voor aanpassingen in de Omnibus. In verband met het vertrek van een school uit het gebouw en mogelijke kansen die dit biedt voor een andere indeling in het gebouw, is realisatie van een meer afgescheiden ontmoetingsruimte uitgesteld tot 2021.
De voorbereidingen voor het multifunctioneel sportveld Schuytgraaf lopen nog. In overleg met bewoners en professionals is gekozen voor een meer gevarieerd spel-, sport- en ontmoetingsveld voor de wijk voor alle leeftijden. Omdat de beoogde locatie een archeologisch veld is en dit toch te veel beperkingen oplevert, wordt gezocht naar alternatieve mogelijkheden, waardoor realisatie is vertraagd.

Verkeersveiligheid	

De parkeeroverlast bij het winkelcentrum Elderveld is afgenomen door de komst van winkelcentrum Schuytgraaf. Over station Zuid komen minder signalen binnen, handhaving is aangesloten op de signalen rondom de locatie en fietsenstallingen zijn geplaatst.
De parkeeroverlast en het halen en brengen bij de scholen rondom het Breezandpad in Elderveld blijven naast de herinrichting van de openbare ruimte een belangrijk aandachtspunt. Na de oplevering van de scholen bleef het omliggende terrein braak achter. Er is ingezet op het opzetten van een integrale aanpak om zowel de inrichting als de verkeersbewegingen (gedrag) aan te pakken. Er wordt onder andere nagedacht over het stimuleren van op de fiets naar school door middel van bijvoorbeeld het aanleggen van een fietszone.
In 2020 is een wijkveiligheidsoverleg gestart, waar met partners overlegd en afgestemd wordt over signalen op het gebied van (verkeers)veiligheid en (jeugd)overlast.

Kansrijk opgroeien

De twee basisscholen in Elderveld hebben met Rozet en Sportbedrijf gewerkt aan een plan voor kansrijk opgroeien. Over de precieze invulling en uitvoering zijn we in gesprek.
Het kinderwerk in Schuytgraaf heeft waar mogelijk activiteiten doorgezet of alternatieven ontwikkeld. Voor kinderen en gezinnen zijn vooral in de zomer extra activiteiten georganiseerd, die erg zijn gewaardeerd. Het ging onder andere om een botenrace en een luchtkussenfestival.
Spruytgraaf wordt doorontwikkeld naar een speelmorgen in Schuytgraaf.

Schulden

Er is in 2020 vooral ingezet op de samenwerking tussen Werk en Inkomen, het Sociale wijkteam en het team Leefomgeving. Het Kernteam Zuid-West is vormgegeven en met regelmaat in overleg. Er zijn gezamenlijke doelen gesteld; over de aanpak van bepaalde doelgroepen in de wijk op het gebied van participatie en zorg, de fysieke samenwerking, gezamenlijke inloopspreekuren in de wijk en huisvesting in de wijken.
De inzet op zzp'ers met schuldenproblematiek wordt stedelijk aangepakt.

Voor kinderen die te maken krijgen met complexe scheidingen is er de Kiestraining. De pilot Steunouders is ingezet. Deze bieden kinderen een of twee dagdelen per week een gastvrij thuis en geven zo een steuntje in de rug aan ouders die wat extra hulp kunnen gebruiken.

Netwerkverbindingen

Er zijn wijkgidsen gemaakt die informatie verstrekken op het gebied van ontmoeten, opvoeden en opgroeien. Deze zijn goed ontvangen door wijkbewoners. De wijkgidsen zijn gedigitaliseerd door een wijkbewoner en op de wijkwebsites geplaatst. De digitale wijkgids wordt bijgehouden en aangevuld en vormt zo een sociale kaart voor de wijk.
In Elderveld zijn afspraken gemaakt met De Wijkmakers om met een aanpak tegen eenzaamheid onder ouderen aan de slag te gaan. Tevens zijn er afspraken gemaakt met partijen om projectmatig met ouderen aan de slag te gaan, zoals het project Old School. Ondanks corona is er een Kunst/Cultuurroute gerealiseerd door Rozet en kookt Vitanos voor wijkbewoners.
We hebben de Sociale Tafel Schuytgraaf-Elderveld vorm gegeven om samen aan een sociale basis in de wijk te werken. Samen met welzijnspartners, het Sociale wijkteam en gebiedsteam Werk en Inkomen en bestuursadviseurs werken we thematisch aan samenhang en een integrale aanpak in het sociale domein.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	25.570	24.138	24.197	23.909	288
Baten	2.632	2.673	2.562	2.738	176
Saldo lasten en baten	***-22.938***	***-21.465***	***-21.635***	***-21.172***	***464***
Toevoegingen aan reserves	0	0	432	914	-482
Onttrekkingen aan reserves	1.071	0	256	266	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.071***	***0***	***-176***	***-648***	***-471***
Gerealiseerd resultaat	**-21.867**	**-21.465**	**-21.812**	**-21.819**	**-7**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	156	V				
Sociale wijkteams						
Zorg	8	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	42	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-13	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-105	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-222	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	132	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-570	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	74	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	16	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	203	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	282	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	189	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-69	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	42	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	41	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	3	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Werk en Inkomen	-24	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	28	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	66	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	155	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	8	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	147	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-424	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-421	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR
- St. Pas

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

De Laar, Elden

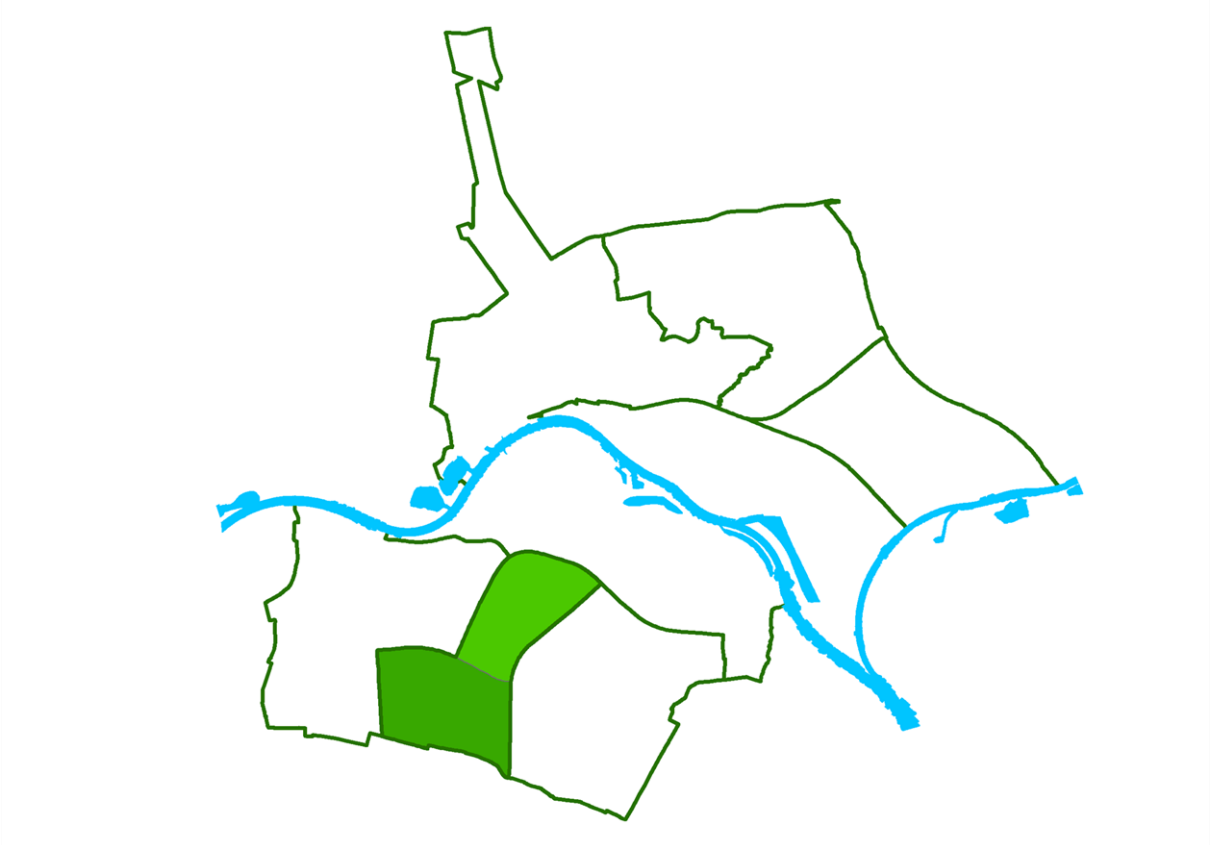

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale samenhang	

Er is gestart met een ontwikkelingsplan voor sporthal De Laar West inclusief de buitenruimte. Daarnaast is er een traject gestart om met de betrokken partijen rondom boerderij De Kroon tot een vraaggericht en stabiel aanbod voor de wijk te komen. Ondanks de impact van corona hebben veel werkgroepen zich verder kunnen ontwikkelen en verstevigen.

Participatie

De projecten buurtcirkels en taalgroepen zijn inmiddels succesvol van start gegaan. Voor zover corona dit toeliet zijn er op de verschillende scholen naschoolse programma's aangeboden. Ook is het project Focuz Academy gestart.
Verder is inmiddels gebleken dat de outreachende werkwijze van de eerdere huisbezoeken onvoldoende aansluit bij de vraaggerichte strategie van het Sociale wijkteam. Daarom wordt er ingezet op algemene gebiedsgerichte samenwerking tussen het Sociale Wijkteam en Werk & Inkomen.

Sociale en fysieke veiligheid

De verschillende werkgroepen hebben ondanks corona een behoorlijk aantal activiteiten in gang gezet. Ook is hun structuur versterkt en zijn zij zelfstandig van het opbouwwerk gaan functioneren.
Voor verschillende verkeersproblemen zijn in samenwerking met omwonenden duurzame oplossingen gevonden.

Op een aantal plekken hebben buurtbewoners zich georganiseerd om een deel van de openbare ruimte in eigen beheer te onderhouden. De hervorming of aanleg is in samenwerking met de afdeling Openbare Ruimte en de groenaannemer tot stand gekomen.

Daarnaast is in 2020 een project gestart om jongerenoverlast in de wijk terug te dringen in samenwerking met politie en wijkprofessionals. Bovendien is er een project gestart om samen met bewoners aan de hand van buitenspelen en speeltuinen de directe omgeving te verbeteren en tegelijk de onderlinge relaties binnen de buurten te verstevigen.

Verduurzamen

Door de coronacrisis is het aantal bewonersinitiatieven op dit gebied helaas wat achtergebleven. We blijven deze initiatieven echter stimuleren en ondersteunen waar mogelijk. De eerste wijkgesprekken over dit thema zijn opnieuw gepland voor begin 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	16.961	19.439	17.458	16.484	974
Baten	1.277	1.703	1.268	1.330	62
Saldo lasten en baten	***-15.684***	***-17.736***	***-16.189***	***-15.154***	***1.036***
Toevoegingen aan reserves	0	0	264	434	-170
Onttrekkingen aan reserves	1.149	0	136	142	6
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.149***	***0***	***-128***	***-292***	***-163***
Gerealiseerd resultaat	**-14.535**	**-17.736**	**-16.318**	**-15.445**	**872**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	789	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	129	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	137	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	176	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-12	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-2	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	29	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	120	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	185	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	58	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-64	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	48	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	25	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Sport	-221	N	Beheer gemeenschappelijk vastgoed (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	20	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	33	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	7	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	7	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-2	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-2	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het beheer van enkele panden van de gemeente heeft € 221.000 meer gekost dan begroot. Het gaat met name om de Drielsedijk 17. Door de verhuizing van verenigingen hebben onvoorziene maatregelen plaats moeten vinden.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

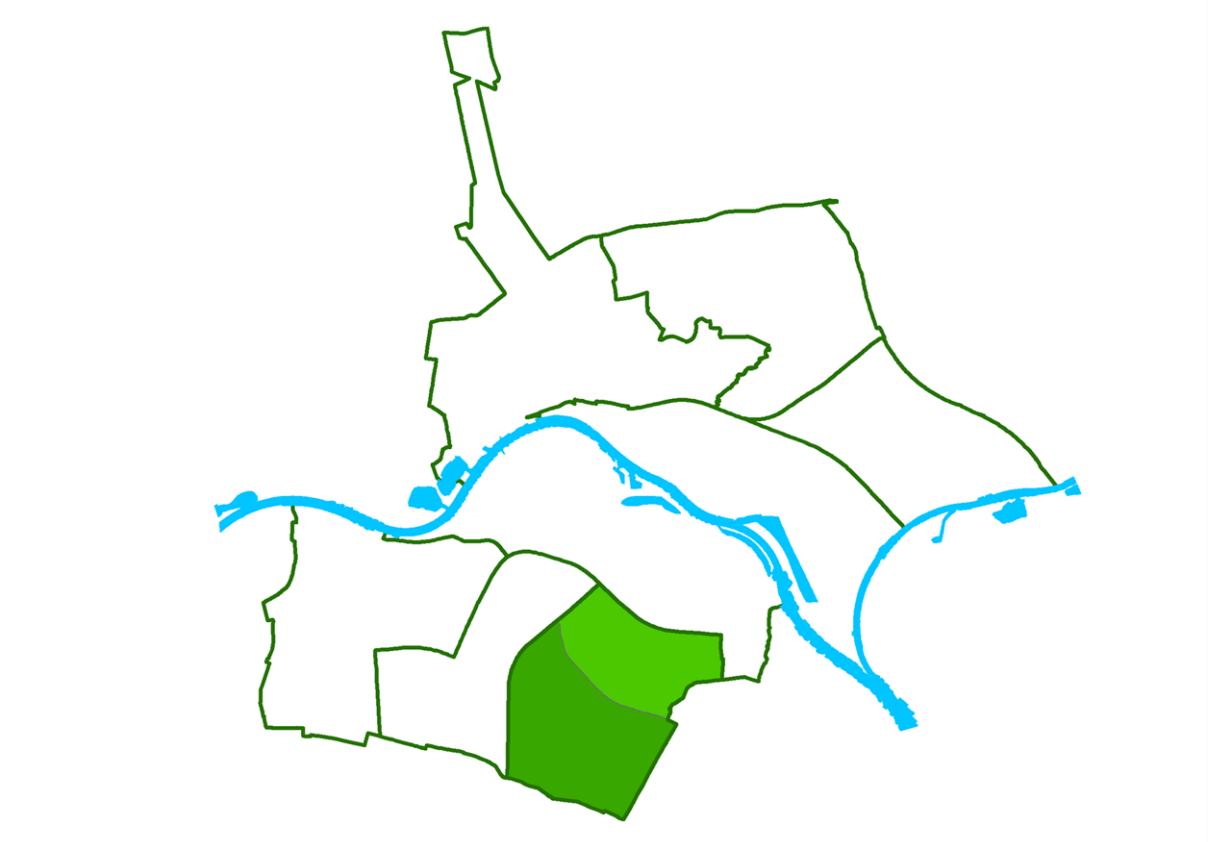

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Bewegen en ontmoeten	

Het Sportbedrijf heeft een naschools programma opgezet waarbij de Urban Sportscontainers ingezet worden. Op de drie grote sportvelden is een programma voor kinderen in armoede. De sportcontainer is een groot succes. De tweede container is dit jaar gevuld en staat in Rijkerswoerd bij playground. Jongeren hebben geholpen om de container van een graffitischildering te voorzien.
Voor alle thema's wordt LIJN2030 ingezet. We willen er voornamelijk bewoners mee ontmoeten en verbinding tot stand brengen. Op een laagdrempelige manier gaan we het gesprek aan met bewoners. Soms zijn het spontane gesprekken, andere keren staan we met een specifiek thema in de wijk. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan de gesprekken over de skatebaan in Rijkerswoerd.

In Kronenburg leeft bij bewoners al jaren de wens voor een ontmoetingsruimte. Inmiddels zijn we ver in de gesprekken om twee panden te huren aan het Croydonplein. Daarnaast is er met Rijnstad overeenstemming om ook de locatie de Madser in te zetten als ontmoetingsruimte.
Met diverse partners in de wijk wordt gekeken naar de rol die zij kunnen spelen in het programma dat ontwikkeld moet worden voor de ontmoetingsruimtes.

Met de RIVM-maatregelen die dit jaar van toepassing waren, is het slechts heel beperkt mogelijk geweest om het wijkcentrum in Vredenburg te gebruiken. Bij bewoners en professionals is hier grote behoefte aan.

De herinrichting van sportpark Rijkerswoerd gaat gestaag verder. Er is een blijvende ontwikkeling gaande op sportpark Rijkerswoerd waardoor het steeds meer, zoals de intentie was en is, een ontmoetingsplek wordt voor de buurt. Er is inmiddels ook een speeltuintje aangelegd voor de jongste jeugd. Van hieruit worden ook steeds meer activiteiten georganiseerd die verband houden met ontmoeten en bewegen. Voor de skatebaan bij de Pythagorasstraat is een vergunningaanvraag ingediend. Door tegenstanders is aangekondigd dat hier bezwaar op ingediend zal worden.

Bewoners van Rijkerswoerd wachten al lang op een bruggetje naar park Lingezegen. Afronding hiervan bevindt zich in de laatste fase. Vanwege het zaaiseizoen zullen de laatste acties inclusief het plaatsen van de brug begin 2021 plaatsvinden.

Vergroening

Voor het pleintje aan de Kronenburgbusbaan ligt een concept ontwerp klaar. In samenwerking tussen bewoners en een ontwerper van de gemeente is deze tot stand gekomen. Het buurtinitiatief Wessel Couzijnhof is afgerond, de eerste bloemrijke bermen zijn gerealiseerd en de regentonnen zijn aangeschaft.
Het buurtinitiatief voor de herinrichting van de Ekamphof is ook met succes afgerond.
De 'kwarrende' bomen op de parkeerplaats op de Schepen van Ommerenstraat zijn nog niet vervangen, maar nog wel in beeld. Op het Schepen te Boeckoppad is het bewonersinitiatief om boomspiegels te vergroten opgepakt. Met bewoners aan de Heiligerleeplaats worden gesprekken gevoerd om het plein aan te pakken. Dit valt mooi samen met het onderhoud dat op deze plek gepland staat voor 2021.

Bij stedelijke projecten die zich aandienen in het gebied wijzen wij steeds op de voorwaarde dat ontwikkelingen niet ten koste mogen gaan van het groen in het gebied en bij voorkeur zelfs een uitbreiding van het groen realiseren. Vanuit het bomenplan zijn slechte bomen in het gebied geïnventariseerd.
Bij de ontwikkelingen rondom bijvoorbeeld transformatie aan de Schepen Bierwischstraat wordt dit uitdrukkelijk meegenomen. Eveneens wordt dit signaal uitdrukkelijk meegenomen in de gesprekken met Wereldhave.

Acties voor de vergroening van het Croydonplein hebben ertoe geleid dat er drie ontwerpen liggen voor het Croydonplein.

Aantrekkelijke woonomgeving

We zien door de coronacrisis dat bewoners tijd hebben geïnvesteerd in hun omgeving.
Ook hebben we in ons gebied een groot aantal vrijwilligers die zwerfafval ruimen. In samenhang met het thema vergroenen worden enkele pleinen en straten kleurrijker door initiatieven vanuit bewoners en werkgroepen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.014	30.594	28.428	26.734	1.694
Baten	1.348	1.630	1.139	1.265	126
Saldo lasten en baten	***-24.666***	***-28.964***	***-27.289***	***-25.469***	***1.819***
Toevoegingen aan reserves	0	0	497	681	-183
Onttrekkingen aan reserves	1.537	0	243	243	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.537***	***0***	***-255***	***-438***	***-183***
Gerealiseerd resultaat	**-23.129**	**-28.964**	**-27.543**	**-25.908**	**1.636**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**1.804**					
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	226	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	408	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	384	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	198	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	79	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	132	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-111	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	62	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	189	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	89	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	50	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-89	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	3	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	66	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	5	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-69	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	94	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	52	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	51	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	11	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	11	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving RKV zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd zoals: aanleg gazon Wessel Couzijnhof, opknappen Sportcentrum Rijkerswoerd, aanleg parkeerplaats ESA-terrein, projecten binnen het innovatiefonds, etc. De uitvoering van deze projecten hebben tot een tekort van €69.000 geleid.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Stad

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Om de doelstellingen en ambities van Arnhem te bereiken is samenwerking van groot belang. We willen inwoners en ondernemers eerder betrekken bij onze plannen. In de regio werken we intensief samen met onder andere de provincie en gemeente Nijmegen aan een sterke regionale samenwerking. Onze inwoners kunnen rekenen op een dienstverlening die verder digitaliseert en de klantvriendelijkheid voorop stelt. Onze organisatie richten we in om onze dienstverlening continu te verbeteren.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met mooie bomen of om een heringericht industrieterrein.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal-, landelijk- en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen (aan het werken) aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	

Zie voor een toelichting de inspanningen 'Rekenkamer: uitvoeren onderzoeksprogramma' en 'College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen'.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

We hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in onze rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken. In de regio Arnhem-Nijmegen is de Groene Metropoolregio gerealiseerd: een nieuwe, steviger samenwerking tussen de 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen met een ambitieuze visie en dito regionale agenda. We hebben in de Euregio bijgedragen aan de totstandkoming van de strategische agenda. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Zie voor een verdere toelichting van onze activiteiten de inspanningen bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Er zijn in 2020 diverse voorbereidende stappen gezet om de digitale dienstverlening aan onze inwoners te verbeteren. Zo is voor de basisregistratie personen en de burgerlijke stand nieuwe software geïmplementeerd, die in de komende jaren stapsgewijs verder zal worden ontwikkeld en uitgerold. Via deze nieuwe software kunnen inwoners zaken, als het doen van overlijdensaangifte of het doorgeven van vermissing van hun reisdocument, gemakkelijk digitaal regelen met de gemeente via zogenaamde e-diensten. Het was de bedoeling om in 2020 al de eerste vijf e-diensten operationeel te hebben, maar de technisch complexe context in combinatie met corona hebben tot vertraging geleid met de implementatie van e-diensten. Een voorgenomen pilot met uitgifte van DigD-substantieel aan de balie is vanwege corona uitgesteld. Wel is er in samenwerking met Nijmegen en Drechtsteden een pilot ID-bellen uitgevoerd, waarbij inwoners zich telefonisch kunnen authenticeren met de identiteitsapp IRMA. Daarbij wordt inwoners actief om toestemming gevraagd om alleen die gegevens te delen die strikt noodzakelijk zijn voor de beoogde dienst, zodat zij zelf de baas te blijven over hun persoonsgegevens.

Dienstverlening in coronatijd bracht veel (nieuwe) uitdagingen, oplossingen en aanpassingen. Natuurlijk omdat we ervoor zorgen dat inwoners veilig en toegankelijk van onze dienstverlening gebruik kunnen maken, en onze medewerkers die in een veilige omgeving kunnen verlenen. Daar zijn soms hulpmiddelen (kuchschermen, desinfectie, mondkapjes) of andere aanpassingen voor nodig. Ook was het aantal vragen, zeker in de eerste 'coronamaanden', erg groot. Inwoners die willen weten of hun huwelijk door zou kunnen gaan, bijvoorbeeld, maar ook allerhande vragen over landelijke en lokale regels en beperkingen kwamen op de gemeente af, en ook over de vele noodhulp- en ondersteuningsregelingen. We hebben ondernemers en inwoners daarin steeds zo goed mogelijk geholpen, naast de 'gewone' verzoeken en vragen, ook als voor ons het antwoord ook niet meteen voorhanden was.
In 2020 zijn ruim 140.000 telefoontjes beantwoord via het gratis nummer 0800-1809. Op www.arnhem.nl/corona is een speciale corona-pagina gemaakt met veel voorkomende vragen en allerhande andere informatie in relatie tot de coronacrisis, bijvoorbeeld over de Tozo of andere regelingen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

De directie heeft in oktober 2020 een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft. In het charter is verwoord dat de gemeente Arnhem streeft naar een divers samengesteld personeelsbestand en een organisatie waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn talenten kan inzetten en zich welkom voelt.

In 2020 heeft de gemeente Arnhem meegedaan aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Daaruit is gebleken dat 8% van onze medewerkers een niet-westerse migratie-achtergrond heeft. Wij hebben ons ook aangemeld voor deelname aan de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (uitvoering begin 2021).
Voor een verdere toelichting wat we binnen de organisatie gedaan hebben, wordt verwezen naar de inspanningen in het kader van een 'inclusieve organisatie' bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

In 2020 is er een taskforce Hybride werken opgericht. Het 'waarom' van het hybride werken is vastgesteld, de projectgroepen zijn ingericht en acties inclusief prioriteiten zijn bepaald. Er is grote verwevenheid met andere programma's binnen de gemeente zoals huisvesting, samen digitaal, ontwikkelingen Werk & Inkomen, vitaliteit, duurzaamheid (CO2 ladder), mobiliteit, huisvestingsprogramma De Connectie en Cao-onderhandelingen. De verbinding op al die onderwerpen is geborgd in de taskforce. Begin 2021 is de ontwerp- en ontwikkelfase aan de orde en van medio 2021 tot einde 2021 de implementatie- en borgingsfase.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Ook tijdens corona

Vanaf maart 2020 werden de medewerkers geconfronteerd met de coronamaatregelen, zowel op het werk als privé. Op een honderdtal medewerkers binnen de kritische processen na, moesten zij van de één op de andere dag thuiswerken en op zoek naar nieuwe vormen van digitaal (samen)werken en een nieuwe routine. Thuiswerkplekken werden ingericht, ICT-middelen beschikbaar gesteld, telefonische bereikbaarheid georganiseerd, kinderen opgevangen (en les gegeven), aangepaste werkafspraken gemaakt en burgers geïnformeerd. De 'intelligente lockdown' was een feit.
Het was en is niet voor iedereen mogelijk om (volledig) thuis te werken. Arnhem heeft er dan ook voor gekozen om het kantoor voor specifieke medewerkers (in overleg met de leidinggevende) open te houden. Hiervoor werd een protocol voor het veilig kunnen werken op 1,5 meter afstand opgesteld.

De medewerkers van de kritische processen moesten naar kantoor blijven komen, of waren in de stad actief. Zij deden hun werk onder bijzondere omstandigheden wat zeker in het begin met onzekerheid gepaard ging.
Ook de uitvoering van diverse en in allerijl door het rijk opgetuigde regelingen had een forse impact. Vaak last-minute en met veel onduidelijkheid, waardoor gestart moest worden zonder dat de details van de regelingen helder waren en wat dit voor de uitvoering betekende. Ondanks de hoge werkdruk en de impact van de coronamaatregelen, is het gelukt om de nieuwe regelingen vorm te geven en de dienstverlening aan de inwoners en ondernemers van Arnhem op peil te houden. Hierbij is een

goede én tijdige informatievoorziening een belangrijke voorwaarde om alle partijen goed en tijdig te informeren over de gemeentelijke ontwikkelingen, (rijks)richtlijnen en koers tijdens corona. Hiervoor zijn diverse communicatiemiddelen ingezet.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	
Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma	

De rekenkamer heeft in 2020 de onderzoeken naar jeugdzorg, jaarstukken 2019 en het herhaalonderzoek dienstverlening afgerond. Deze drie onderzoeken zijn in het afgelopen jaar ook in de raad behandeld.

Gedurende het jaar heeft de rekenkamer onderzoeken opgestart naar ondermijning (na de zomer), zich aangemeld voor het gezamenlijke NVRR DoeMee onderzoek naar Meldingen Openbare Ruimte (voor de zomer), onderwijshuisvesting (laatste kwartaal) en een gezamenlijk onderzoek met de rekenkamers van Breda, Tilburg en Oss naar de corona steunmaatregelen (na de zomer). De twee gezamenlijke onderzoeken naar Meldingen Openbare Ruimte en corona steunmaatregelen stonden niet op het onderzoeksprogramma 2020-2022.

Het onderzoek naar Van Wijken Weten (gestart eind 2019) heeft een andere wending genomen. Hierover is de raad geïnformeerd. Er is een nieuwe verdeling tussen de onderzoeken waarbij de rekenkamer onder meer het deel rondom de informatiepositie van de raad voor haar rekening neemt. Dit onderzoek is nog niet gestart.

Daarnaast zijn er een tweetal vooronderzoeken gedaan, waarna de rekenkamer heeft besloten af te zien van een volledig onderzoek. Dit betreft zorgfraude (nieuwe aanbesteding) en kapvergunningen. Ten aanzien van het onderwerp voortgang Omgevingswet en het uitstellen van de invoeringsdatum door de minister besloot de rekenkamer dit onderwerp op de longlist te plaatsen.

Ten slotte heeft de rekenkamer in najaar 2020 haar jaarlijkse rondje langs de fracties gemaakt om gesprekken te voeren.

College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen

Het projectplan van de raadswerkgroep (Aan de slag met burgerparticipatie) is met de raadswerkgroep opgepakt vanuit het programma Burgerparticipatie. De onderdelen die door de gemeente opgepakt kunnen worden, zijn voor een groot deel uitgewerkt en/of geïmplementeerd. Zo wordt vanaf de zomer 2020 in de raadsvoorstellen door middel van een toegevoegd onderdeel Participatie nadrukkelijk en transparant stilgestaan bij de wijze waarop de betrokkenheid van inwoners en ondernemers is vormgegeven. De beslisboom (burger)participatie is geïmplementeerd. De beslisboom is een goed middel om te bepalen welk participatiemiddel bij het participatiedoel past. Verder leren we van elkaar wat er goed gaat en wat er beter kan door burgerparticipatie in projecten te evalueren. Voor de evaluatie is nu een handzaam formulier beschikbaar. Helaas heeft ook corona invloed gehad op de wijze waarop er met inwoners en ondernemers in gesprek gegaan kon worden. Echter, dit heeft ook weer voor mooie (digitale) ontwikkelingen gezorgd. Een ontwikkeling, die overigens al voor corona in gang was gezet, is het opzetten van een digitale burgerparticipatie tool voor Arnhem. Vanaf eind 2020 heeft de gemeente Arnhem de website meedenken.arnhem.nl.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem draagt in 2020 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen

Arnhem heeft in 2020 in de voorhoede en met veel energie bijgedragen aan de totstandkoming van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen, is in 2019 gestart vanuit de behoefte de regio beter te op de kaart te zetten. Ook wil de regio slagvaardiger samenwerken aan de grote maatschappelijke opgaven.
Een interactief proces met colleges, raden en partners in de regio leidde in 2020 tot de visie Groene metropoolregio met een ambitieuze regionale agenda. De bijbehorende nieuwe Gemeenschappelijke Regeling moet ervoor zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. In de agenda staan vijf opgaven centraal: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene Groeiregio.

Via deze agenda willen de regiogemeenten intensiever samen gaan werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio, waarbij een goede balans gezocht wordt tussen groei en leefbaarheid. In de ambitie die is geformuleerd gaat het erom de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren én de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken.

Arnhemse (maatschappelijke) opgaven en ambities hebben een goede plek in deze agenda gekregen: onder andere de grote woningbouwopgave en de bereikbaarheid van de stad en de regio; ook het bevorderen van economische ontwikkeling om zo meer banen in de stad en de regio te krijgen en de duurzaamheidsopgave waar we als stad voor staan. De regio wil zich ook sterker profileren naar het Rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. Dit kan ervoor zorgen dat we als stad en regio gemakkelijk entree krijgen tot Europese en Rijksfondsen.
Zeventien regionale gemeenteraden hebben in het najaar positief besloten over de visie en de regionale agenda en over de start van de Groene Metropoolregio per 1 januari 2021. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten.

In de oude structuur van het Gemeenschappelijk Orgaan heeft Arnhem in 2020 in de regio Arnhem-Nijmegen onder meer door gewerkt aan de verstedelijkingsstrategie en de woningbouwopgave (onder andere via de woondeal met het Rijk). De regionale energiestrategie en regionale mobiliteitsagenda zijn in 2020 verder tot uitwerking gekomen. Op het gebied van economie waren circulaire economie, human capital en recreatie en toerisme belangrijke speerpunten.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

In Euregioverband werkte Arnhem in 2020 door aan de grensoverschrijdende samenwerking en projecten in het Euregiogebied. Arnhem droeg bij aan de totstandkoming van de strategische agenda van de Euregio. Met deze agenda heeft de Euregio vier grensuitdagingen gepresenteerd. Dit zijn Economie en Klimaat, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Leefbaarheid en Euregionale identiteit. Het 100.000+ stedennetwerk in de Euregio kende dit jaar een uitbreiding. Naast de bestaande deelnemers Arnhem, Nijmegen, Ede, Düsseldorf, Duisburg en Moers is nu ook Apeldoorn lid van het netwerk. De agenda van het stedennetwerk sluit aan op de strategische agenda van de Euregio. De lobby schone scheepvaart blijft voor dit netwerk een belangrijk thema in relatie tot Economie en Klimaat.

Als lid respectievelijk partner van VNG en G40 nam Arnhem zowel bestuurlijk als ambtelijk deel aan diverse overleggen, themagroepen en lobbytrajecten die vanuit deze netwerken werden gevoerd. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Wethouder Bouwkamp is lid geworden van de commissie Europa en Internationaal, wethouder Louwers van de commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Digitaliseren van het klantproces

In 2020 zijn de nodige stappen gezet om de klantgeleiding voor afspraken bij Burgerzaken te verbeteren. Fase 1 van dit proces (vervanging van het roosterprogramma) is in 2020 afgerond; fase 2 (vervanging van het afsprakenprogramma) volgt in 2021. Daarnaast is met de invoering van de nieuwe applicatie Key2Burgerzaken Portaal de basis gelegd voor e-diensten voor burgerzakenproducten, die bij de leverancier nog volop in ontwikkeling zijn. De stapsgewijze uitrol hiervan zal meerdere jaren in beslag gaan nemen. Tevens is in samenwerking met Onderzoek & Statistiek een verkenning gestart naar uitbreiding en verbetering van het klanttevredenheidsonderzoek bij Klantenservice en Burgerzaken, dat in 2021 zijn beslag moet gaan krijgen. Dit maakt deel uit van een breder plan van aanpak voor verbetering van de gemeentelijke dienstverlening, waarvoor diverse scenario's worden uitgewerkt die in 2021 aan de gemeenteraad zullen worden voorgelegd. Daarnaast zijn in het afgelopen jaar rapportages ontwikkeld voor het inzichtelijk krijgen van dienstverlening aan de balie en telefonie en is een start gemaakt om doorlooptijden van dienstverlening in beeld te brengen. Voor Zorg Dichterbij is naast een monitor gestart met het kaart brengen van zorgpaden. Ook voor Doorbraak naar Werk is een monitor in ontwikkeling.

Innoveren met data

Naar het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Vanuit de strategische personeelsplanning wordt informatiegstuurd werken meegenomen om capaciteit, kennis en vaardigheden te borgen in de organisatie. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

Bewust worden

De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd, waaronder een groot deel van de managers. Aan Deep Democracy hebben al meer dan 100 medewerkers meegedaan.
In 2020 is de Diversity Week georganiseerd, waarin we stil stonden bij drie landelijke dagen die in die week plaatsvonden: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. Die week zijn diverse activiteiten georganiseerd: een digitaal Diversity kookboek, twee webinars, het lanceren van een Intern Charter, regenboogkookworkshops, wijkdiner met inwoners met een beperking. Door corona hebben we een aantal fysieke activiteiten moeten annuleren. Zoals Walk4all wandelingen, met als doel wandelingen aan te bieden die voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor mensen met een beperking. Ook een theatervoorstelling (in samenwerking met Oostpool) en een talkshow zijn afgelast.

Aantrekken nieuw personeel

De recruiter die eind 2019 alleen voor de afdeling SBR werkte, is in 2020 organisatiebreed ingezet.
De nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl die begin 2020 de lucht in is gegaan, is doorontwikkeld. Op deze website staan al onze vacatures en is expliciet aandacht voor Diversiteit & Inclusie, onder andere door verhalen van diverse medewerkers. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie die streeft naar een divers personeelsbestand en een inclusieve organisatie. In de tweede helft van 2020 zijn alle vacatureteksten kritisch tegen het licht gehouden. Vanuit recruitment worden, samen met de managers en soms met behulp van een externe schrijver, de vacatureteksten zo uitnodigend mogelijk geformuleerd.

Instroom jongeren

Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8% naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 49 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Huisvesting

Huisvesting maakt onderdeel uit van hybride werken. Door corona zijn nieuwe inzichten met betrekking tot de organisatie en dus de huisvesting ontstaan. In 2021 zal het aangepaste plan voor huisvesting ter besluitvorming worden voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Open Data (19A64)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Er is een plan van aanpak opgesteld voor het uitbreiden van Open Data van Arnhem, dit is vastgesteld door de raad. Uitvoering van het plan is gestart in 2020. We richten ons op transparantie van de gemeente én op de behoeften van externe stakeholders. We nemen deel aan landelijke initiatieven om in de voorhoede van deze ontwikkelingen deel te nemen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	108.876	115.845	85.145	92.532	-7.387
Baten	507.621	513.240	507.501	518.807	11.306
Saldo lasten en baten	***398.745***	***397.395***	***422.356***	***426.275***	***3.919***
Toevoegingen aan reserves	36.780	11.116	21.109	20.922	187
Onttrekkingen aan reserves	24.373	13.141	16.770	18.321	1.551
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-12.407***	***2.024***	***-4.339***	***-2.601***	***1.738***
Gerealiseerd resultaat	**386.338**	**399.419**	**418.017**	**423.674**	**5.657**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-6.581	N				
Bedrijfsvoering	228	V	Beheer wagenpark	N/J	I	AR
Bedrijfsvoering	-113	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	254	V	Aanhuur kantoorhuisvesting	N	S	AR
Bedrijfsvoering	525	V	Onderhoud en energie kantoorhuisvesting	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-3.200	N	Resultaat SB&R	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-2.224	N	Resultaat op bedrijfsvoering, zie baten	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-400	N	Inzet formatie en inhuur corona gerelateerd	J	I	AR
Bedrijfsvoering	-57	N	Terugloop inzet projecten PIM door coronacrisis	J	I	AR
Publieke dienstverlening	270	V	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	76	V	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Publieke dienstverlening	-165	N	Klantenservice	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-68	N	Klantenservice (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	-260	N	Afkoop onderhoud fietstunnel	N	I	AR
Financiën	312	V	Vermindering vpb 2018	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.500	N	Connectie meerkosten projecten en maatwerk	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-500	N	Connectie meerkosten door coronacrisis	J	I	AR
Financiën	682	N	Resultaat financiering	N	I	AR
Financiën	-441	N	Loonontwikkeling	N	I	AR
Baten	11.644	V				
Bedrijfsvoering	-91	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	490	V	Onderverhuur Stadskantoor	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-479	N	Extra contributiemarge rendabele uren	N	S	AR
Bedrijfsvoering	1.940	V	Resultaat op bedrijfsvoering, zie lasten	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-454	N	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-128	N	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	400	V	Meeropbrengst OZB	N	I	AR
Financiën	649	V	SPUK subsidie	N	I	AR
Financiën	10.617	V	Algemene Uitkering Gemeentefonds	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.300	N	Connectie terugbetaling transitiebudget, zie onttrekking reserve	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-447	N				
Publieke dienstverlening	-217	N	Verkiezingen 2021	J	I	BR
Bedrijfsvoering	275	V	Frictiekosten en organisatieontwikkeling	N	I	AR
Financiën	-505	N	Gemeentefonds	N	I	

Onttrekkingen aan reserves	1.700	V				
Automatisering	1.700	V	In de jaarrekening 2019 is de terugbetaling van het transitiebudget van de Connectie toegevoegd aan de bestemmingsreserve bedrijfsvoering. In 2020 wordt deze post weer onttrokken aan deze bestemmingsreserve ter dekking van de exploitatie (zie lasten en baten).	N	I	BR

Beheer wagenpark
Door het gebruik van relatief nieuwe auto's enerzijds en door het beperkte gebruik van de auto's door corona anderzijds is er een voordeel ontstaan op het onderhoud van het wagenpark van € 228.000.

Taakstelling te verkopen panden
In de begroting staat onder de lasten een structurele taakstelling voor lagere beheerskosten en onder de baten een incidentele taakstelling voor de te realiseren verkoopopbrengst uit te verkopen panden uit het gemeentelijk vastgoed. In 2020 is slechts 1 pand verkocht waardoor een deel van de taakstelling niet is gerealiseerd. Dit geeft op de lasten een nadeel van € 113.000 en op de baten een nadeel van € 91.000.

Kantoorhuisvesting
Door nieuw afgesloten contracten is de gemeente per saldo minder kwijt aan huur van de kantoorhuisvesting aan de Eusebiusbuitensingel en Boulevard Heuvelink. Dit geeft een structureel voordeel van € 254.000. Op het onderhoud en energiekosten is een incidenteel voordeel ontstaan van in totaal € 525.000. Tot slot is er nog een voordeel van € 490.000 aan niet geraamde verhuurbaten uit onderhuur.

Resultaat SB&R
Het nadelige resultaat Strategie, Beleid en Regie (SBR) is opgebouwd uit: salariskosten 1,9 miljoen, 0,5 miljoen kosten in verband met externe inhuur en 0,8 miljoen lagere doorbelasting van uren.
Aanvullend geldt dat tegenover de negatieve afwijking in de salariskosten van SBR op diverse programma's sprake is van een voordeel in de salariskosten bij de wijken van 1,7 miljoen. Voor correcte beeldvorming moeten beide afwijkingen in samenhang worden beschouwd.

Binnen SBR is sprake van een onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit. Er wordt gewerkt aan (bij)sturing hierop. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

Leges
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) en ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Klantenservice
De kosten voor klantenservice stegen als gevolg van noodzakelijke extra inhuur. Verder stegen de belkosten 0800 nummer gemeente door onder meer het volledig gratis worden van het nummer en door corona (vragen over TOZO en andere financiële regelingen).

Verkiezingen 2021
Via de algemene uitkering Gemeentefonds (opgenomen onder de baten) is onder meer een doeluitkering ontvangen voor het treffen van extra corona-maatregelen voor de verkiezingen 2021. Deze middelen worden voor dit doel gereserveerd.

Vermindering vennootschapsbelasting 2018
In 2020 is er op de vennootschapsbelasting een voordeel gerealiseerd van € 312.000. Dit komt voornamelijk door een vermindering van de voorlopige aangifte vennootschapsbelasting 2018.

Resultaat op bedrijfsvoering
Het resultaat op de totale bedrijfsvoering (personeel- en uitvoeringskosten) bedraagt € 409.000 nadelig.
De hogere lasten van € 2,6 miljoen worden grotendeels veroorzaakt door gestegen kosten op formatie, inhuur, frictie en overige uitvoeringskosten. Hier staat een voordeel van € 1,9 miljoen aan baten tegenover. Het grootste voordeel op de baten is een vrijval van de voorziening voormalig personeel van € 1,3 miljoen. Meer specifiek zijn de uitvoeringskosten gestegen door de extra inzet van formatie en inhuur als gevolg van de coronacrisis (juridische ondersteuning bij de uitvoering van TOZO en de ontwikkeling van de impactanalyse). Tot slot heeft er een vrijval plaatsgevonden van de bestemmingsreserve frictiekosten en organisatie-ontwikkeling (voordeel van € 275.000).

Gemeentefonds
Het voordeel op het gemeentefonds ontstaat vanwege het feit dat de september- en decembercirculaires 2020 nog niet in de begroting zijn verwerkt. De begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2020. Uit de september- en decembercirculaire 2020 ontstaan de volgende effecten:

- Als gevolg van wijzigingen in de uitkeringsfactor en actualisatie van de maatstaven ontstaat een voordeel van € 3,3 miljoen.
- In het kader van behoedzaamheid rekenen we eventuele ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds vooraf niet mee. Voor 2020 valt deze vrij en dit levert een voordeel van € 1,1 miljoen op.
- Wijzigingen in taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen die niet overgeheveld hoeven worden naar het beleidsveld leveren een voordeel voor de algemene middelen op van € 2,074 miljoen.
- Toekenning van extra compensatie voor de coronacrisis van € 3,657 miljoen. In totaal is aan compensatie € 12,857 miljoen over 2020 ontvangen, hiervan was al € 9,2 miljoen eerder in het jaar bekend en verwerkt in de begroting. Voor een aantal compensatiemaatregelen over 2020 is de exacte verdeling en daarmee het bedrag per gemeente nog niet bekend c.q. opgenomen, omdat bijvoorbeeld voor het bepalen van de definitieve compensatie van de inkomstenderving over 2020 de afspraak geldt dat dit in 2021 gebeurt op basis van de vastgestelde jaarrekeningcijfers 2020. Het gaat om de volgende compensatiemaatregelen:
    - Compensatie inkomstenderving na 1 juni;
    - Extra beschikbaar voor Inkomstenderving;
    - Afvalinzameling;
    - Zwembaden en ijsbanen;
    - Verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec).

Op basis van deze systematiek hebben we in 2020 (en 2021) nog geen toekenningsbeschikking gehad van een aanvullende financiële compensatie, en tevens kunnen we geen voldoende en nauwkeurige schatting van ons aandeel maken omdat wij geen inzicht hebben in de kosten en inkomstenderving van alle andere gemeenten. Op grond van deze gehanteerde overweging verwerken we deze compensatie in 2021.

Dotaties reserve als gevolg van resultaat gemeentefonds
In 2020 hebben drie niet begrote dotaties aan de reserves plaatsgevonden, als gevolg van het resultaat uit het gemeentefonds ter grootte van € 505.000:

1. In de decembercirculaire 2020 zijn jaarlijkse middelen ontvangen op grond van het faciliteitenbesluit opvangcentra. Conform afspraak worden deze gedoteerd aan de BR Inburgering, integratie en asiel voor dekking van de gemaakte kosten.
2. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de brede aanpak van dak- en thuislozen. Besteding van deze middelen vindt pas vanaf 2021 plaats, om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop.
3. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de kosten voor het opruimen e onschadelijk maken van (ondergrondse) explosieven (bommenregeling). Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop, zodat het beleidsveld hierop in 2021 de kosten uit kan dekken.

SPUK subsidie
De ontvangsten van de SPUK subsidie zijn in zijn geheel begroot op programma S09. Van de totale realisatie hoort € 649.000 op programma S00.

Gemeentelijke belastingen (OZB)
Het voordeel op gemeentelijke belastingen (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Financiering
Het resultaat van de verschillende financieringen is € 682.000 voordelig. Op de vlottende activa is als gevolg van de negatieve rente een voordeel behaald. Daarnaast is er een voordelig resultaat behaald ten aanzien van de vaste financiering. Dit komt onder andere door minder aangetrokken leningen dan begroot en vernieuwde regels in de BBV.

Afkoop onderhoud fietstunnel
Het onderhoud aan de fietstunnel Arnhem Elderveld en een aantal duikers dat door Prorail wordt uitgevoerd is afgekocht voor € 260.000. Voor dit onderhoud zou een jaarlijkse factuur van € 11.000 worden gestuurd. Door het onderhoud in één keer af te kopen wordt bespaard op de jaarlijkse administratieve lasten voor de afhandeling van de facturen.

Loon ontwikkeling
De loonstijging in 2020 is voor €441.000 hoger uitgevallen dan begroot.

De Connectie
De kosten van De Connectie zijn enerzijds gestegen doordat De Connectie extra dienstverlening en inzet heeft verricht om te anticiperen op de effecten van de coronacrisis. Zo zijn ICT-gerelateerde producten, zoals audio/video conferencing en mobiele devices, versneld uitgerold en heeft De Connectie aanvullende werkzaamheden verricht bij de ondersteunende maatregelen op het gebied van gemeentelijke belastingen voor ondernemers. De corona gerelateerde meerkosten bedragen € 0,5 miljoen. Anderzijds is het resultaat op de reguliere dienstverlening van De Connectie als gevolg van onder andere meerkosten postverwerking en vormgeving, en de afwikkeling van projecten van € 1,1 miljoen nadelig.

Subsidies
Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	2020	707	700	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	2020	750	773	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	2020	217	270	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen, x €1.000.	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Formatie	2020	5,8		Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Bezetting	2020	5,9		Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Apparaatskosten per inwoner	2019	490		De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.	Eigen gegevens gemeente
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	2020	17%		Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten.	Eigen gegevens gemeente
Overhead % van totale lasten	2020	9,5%		Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen gegevens gemeente

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Versterking regionale samenwerking regio Arnhem-Nijmegen.

Actuele beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overvallen. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.
Dit programma omvat de onderdelen openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing en brandweer en Veiligheidshuis.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem: een veilige stad!

Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en vrij te zijn in mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten om schade te beperken. De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.

Wat wilden we bereiken

Het jaar 2020 is een jaar dat ons nog lang bij zal blijven. We begonnen het jaar 2020 al erg slecht met de flatbrand aan het Gelderseplein waar een vader en een zoon het leven lieten. Een impactrijke gebeurtenis waar we nog dagelijks in onze gedachten bij zijn. Daarnaast is 2020 overheerst door de coronacrisis. Toen eind februari bleek dat dit virus ook ons land ging treffen, zijn we vanuit het programma Veiligheid ter ondersteuning aan de leidende rol van onze burgemeester (in de stad en in de regio) volop aan de slag gegaan met alle voorbereidingen die nodig waren voor de stad, de regio en onze eigen organisatie. Uiteraard volgend op de landelijke crisismaatregelen van het kabinet. Een crisis die vooraf onze verbeelding ver te boven ging en waar we alle zeilen bij hebben moeten zetten om zo goed mogelijk, en met de juiste maatvoering, onze stad hier doorheen te loodsen. Het onvoorstelbare van deze crisis zit ook zeker in de duur en de grilligheid van het verloop door de komst van een tweede golf van besmettingen in het najaar en de extra strikte maatregelen die toen weer getroffen moesten worden. Vanaf 1 maart 2020 is er continue en structureel gewerkt aan deze crisis en zeker ook in de beginperiode heeft Arnhem voorop gelopen om ook regionaal de VGGM alsook onze buurgemeenten te helpen met hun aanpak en de omgang met situaties waar al dan niet bestuurlijk opgetreden moest worden.

Bovengenoemde maakt ook dat de gestelde ambitie en doelen in voortgang en verwachting een andere dynamiek hebben gekend in 2020. Er zijn onderwerpen die simpelweg vertraging hebben opgelopen door de vele inzet in het goed laten verlopen van de crisis; er zijn onderwerpen die door de crisis ook minder aandacht nodig hadden om dat bepaalde vormen van criminaliteit een forse daling hebben laten zien (neem bijvoorbeeld woninginbraken); en er is uiteraard hard gewerkt aan de bestrijding van deze crisis, met ook allerlei positieve effecten van betere samenwerking, professionalisering van de crisisorganisatie, etc. Daarom is het van belang om de voortgang of stagnatie wel steeds te bezien in het licht van de aanpak van de coronacrisis, dat logischerwijs een behoorlijke wissel heeft getrokken op de inzet vanuit het programma Veiligheid (en de keuzes die gemaakt moesten worden).

Prestatiedoelen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	

Het terugdringen van de omvang van het aantal delicten in Arnhem heeft onverminderd de volle aandacht gehad. In de lokale driehoek worden de veiligheidsincidenten periodiek besproken en wordt gestuurd op een effectieve aanpak. Door de pandemie is er een verandering te zien in de aard van de criminaliteit. Woninginbraken en zakkenrollen nemen af terwijl de digitale criminaliteit oprukt. Er wordt een norm gesteld door te handhaven. Bestuursrechtelijke maatregelen zijn getroffen waaronder het sluiten van panden en het intrekken van horecavergunningen in verband met het aantreffen van hennep en andere drugs. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen met het Interventieteam Ondermijning Arnhem. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek. Bewoners worden betrokken door omwonenden te informeren bij de ontmanteling en sluiting van drugsproductie locaties. Ook wordt opgeroepen om te melden; indien gewenst anoniem.

Crisisbeheersing op orde

Zoals hiervoor is aangegeven is qua crisisbeheersing 2020 een ongekend jaar geweest. De flatbrand aan het Gelderseplein in de eerste uren van 2020 was een immense tragedie, waarin de hulpdiensten een moeder en een dochter hebben kunnen redden, maar waar helaas de vader en de zoon van dit gezin om het leven zijn gekomen. En vervolgens hebben we vanaf maart 2020 te maken met de coronacrisis. Een crisis die een maximaal beroep doet op de VGGM en andere uitvoerende disciplines (waaronder politie, handhaving) en waarvan we op dit moment vinden dat deze organisatie staat, maar uiteraard zullen er vraag- en verbeterpunten zijn, die ter hand genomen kunnen worden.

Vanzelfsprekend zullen we de lessen van de aanpak van de coronacrisis (en daarin ook het functioneren van de regionale crisisorganisatie) nog op een later moment optekenen. Tegelijkertijd kunnen we wel constateren dat de flexibiliteit en slagvaardigheid van alle betrokken organisaties zeer groot is gebleken in 2020, waarvoor we onze waardering hebben uitgesproken en dank verschuldigd zijn.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Hiervoor is gestart met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit). In het Veiligheidshuis zijn er multidisciplinaire overleggen voor risicojeugd, personen met verward gedrag en radicalisering ten behoeve van een persoonsgerichte aanpak.

Wat hebben we gedaan

Arnhem moet veiliger! De ambitie is stevig en omvangrijk en vastgelegd in de Kadernota veiligheid Arnhem Veilige Stad! die in februari 2019 in de Raad is vastgesteld. Aan de uitwerking is in 2020 verder concreet vorm gegeven.

De inzet op de coronacrisis heeft er echter voor gezorgd dat op onderdelen de aanpak niet het gewenste tempo had. Met betrekking tot de coronacrisis is ingezet op de volgende activiteiten:

- Opstellen van regionale en lokale (nood) verordeningen in aanvulling op de landelijke regelgeving.
- (Regie op) handhaving van de maatregelen.
- (Regie op) uitvoering lokale veiligheid door afstemmen van interventies met justitiële en zorg en welzijn partners.
- (Regie op) uitvoering wijkveiligheid door afstemming met onder andere teams Leefomgeving, wijkagenten, Jongerenwerk.
- (Regie op) uitvoering veilige jaarwisseling in verband met landelijk vuurwerkverbod (mede ook door het organiseren van een vuurwerkinleveractie).

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	
Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+	

In de lokale driehoek zijn de veiligheidsincidenten periodiek besproken en is gestuurd op een effectieve aanpak. Aandacht is vooral gericht op voorkomen en oplossen van HIC-delicten (High Impact Crimes). Zo is onze stad in 2020 opgeschrikt met enkele ernstige misdrijven met grote maatschappelijke impact. Daarnaast is er aandacht voor de vele autobranden. De opmars van de digitale criminaliteit is voor de lokale driehoek aanleiding de aanpak te intensiveren. Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, is ingezet om de openbare orde te handhaven en incidenten, delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren. Met name bij het optreden tegen de ongeregeldheden op de Geitenkamp en het veilig laten verlopen van de jaarwisseling is, in aanvulling op andere maatregelen, gebruik gemaakt van dit middel.

Er zijn in 2020 diverse impactrijke incidenten geweest die ook het landelijk nieuw gehaald hebben. Een incident met grote maatschappelijke impact was de moord van een buurtbewoner midden op straat vlak bij zijn woning in het Spijkerkwartier en de moord in een woning in Presikhaaf 3 waar een zwangere vrouw door haar 'vriend' om het leven werd gebracht en twee kinderen naliet. En in december 2020 was er de dood van een kunsthandelaar uit Laren en daaropvolgende zelfdoding van een Arnhemse eigenaar van een incassobureau.

De politiecijfers in 2020 laten behoorlijke schommelingen zien ten opzichte van voorgaande jaren (logischerwijs verklaard vanuit de coronacrisis).

Afname en gelijk
- Aantal woninginbraken (25% minder dan in 2019).
- Misdrijven als 'straatroof, openlijk geweld, mishandeling en stalking' zijn in 2020 ook afgenomen met ongeveer 10 procent ten opzichte van 2019 (en voorgaande jaren).
- Aantal overvallen is ongeveer gelijk gebleven in vergelijking met voorgaande jaren.
- Totaal aantal High Impact Crimes is met 20% gedaald in vergelijking met voorgaande jaren.
- Verder zien we dat het aantal incidenten inzake hard- en softdrugs ongeveer gelijk blijft.

Toename
- Aantal bedreigingen is daarentegen weer toegenomen.
- Forse toename van aantal overlastmeldingen.
- Forse toename van digitale criminaliteit.
- Overlast van verwarde personen blijft ook in 2020 fors toenemen.
- Vooral overlastmeldingen over rondhangende jeugd is in 2020 naar een recordhoogte gestegen (ruim 1600 meldingen ten opzichte van ongeveer 600 meldingen in de jaren ervoor). Ook dit is een resultante van dat mensen meer thuis zijn en ook de voorzieningen voor jeugdigen ook beperkt open zijn geweest en daardoor zij meer thuis en rond het huis aanwezig zijn, met kennelijk substantieel meer ervaren overlast van omwonenden.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten. In dat kader is er een norm gesteld door panden (tijdelijke) te sluiten en vergunningen in te trekken. Voor 2020 zijn er 2 keer bedrijfslokalen gesloten, 2 keer horeca gesloten en 2 keer vergunning ingetrokken en is er in 4 gevallen besloten een woning tijdelijk te sluiten. Onder de regie van de gemeente heeft het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met politie, handhaving en andere relevante partners acties uitgevoerd. Het Arnhemse Bibob-beleid is aangepast zodat het bevoegd gezag het instrument ruimer kan inzetten. De aanpak krijgt een impuls met de extra middelen die bij de begrotingsbehandeling 2021 vanuit de Raad zijn verkregen om een Bibob-coördinator en een Bibob-onderzoeker aan te stellen. Voor kennisdeling op fenomenen voor een effectieve aanpak op ondermijning neemt Arnhem deel aan het landelijke platform 'Citydeal'. In het Veiligheidshuis is in verschillende multidisciplinaire overleggen een Persoonsgerichte Aanpak (PGA) opgesteld om crimineel gedrag (tijdig) te stoppen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit) is een begin gemaakt met een offensief tegen drugscriminaliteit onder jeugdigen. Voor het bestrijden van mensenhandel is ingezet op preventie, signalering, zorg en opvang en blijft de aandacht krijgen die het verdient. In het Veiligheidshuis is een screeningsoverleg Mensenhandel waarin signalen worden geduid en vervolgacties worden voorbereid. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel heeft helder omschreven dat we als Arnhem op het terrein van tegengaan van mensenhandel een forse opgave hebben, waar we extra op gaan investeren. In vervolg op een onderzoek naar de omvang van seksuele intimidatie in Arnhem is een aanpak ontwikkeld. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 verder tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting, grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Met politie en het Openbaar Ministerie is in het licht van de verschuiving van de klassieke criminaliteit naar digitale criminaliteit door de coronacrisis afgesproken om meer aandacht te schenken aan digitale criminaliteit. Het vraagt om een specifieke expertise in opsporing en de aanpak zal in 2021, ook in preventie en bewustwording, nader vormkrijgen.

Crisisbeheersing op orde

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

De coronacrisis trekt aldus een grote wissel op de organisatie. In 2020 werd de spankracht van de crisisorganisatie tot het uiterste opgerekt. Zowel de gemeente, maar ook onze partners van politie en GGD/VGGM zijn intensief betrokken bij de aanpak van de coronacrisis. In het begin van het jaar is een 24/7 crisisoperatie gedraaid in het Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) met de 15 gemeenten binnen Gelderland-Midden. Daarin werd en wordt hard gewerkt om alle landelijke, regionale en lokale maatregelen te implementeren. Eveneens is er binnen de gemeente een speciaal anderhalve meterloket ingericht, die alle vragen rondom corona van inwoners en ondernemers zo snel mogelijk beantwoordt.

In samenwerking met de VGGM wordt de crisisbeheersing waar het betreft calamiteiten en rampen lokaal en in de regio nauwgezet uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. Activiteiten op het gebied van opleiden, trainen en oefenen zijn in aangepaste vorm doorgegaan. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe regionale Officier van Dienst Bevolkingszorg vanuit de gemeente Arnhem.

Op 1 januari 2020 heeft er in Arnhem een flatbrand plaatsgevonden met dramatische gevolgen. Het extern onderzoek van de Onderzoeksraad voor Veiligheid loopt en zij zal naar verwachting in de loop van 2021 een rapport hierover publiceren.

Voorbereiding en uitvoering van evenementen, demonstraties en van voetbalwedstrijden van Vitesse hebben door de coronapandemie een ander karakter gekregen. Door een creatief samenspel is met direct betrokkenen gekeken wat binnen de gegeven regelgeving nog wel mogelijk was om doorgang te verlenen aan de activiteit. De begeleiding, toezicht en handhaving van demonstraties vormde dit jaar een extra uitdaging in verband met de coronamaatregelen. In 2020 zijn er 45 demonstraties in Arnhem gehouden, waarvan de demonstratie Solidarity Protest Against Anti-Black Violence op 4 juni 2020 de grootste was.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast belemmert een prettig woonklimaat. Het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg wordt ingezet voor het behandelen van diverse vormen van overlast. Daar waar het gaat over een combinatie van zorg en overlast lukt het veelal om te komen tot een passende oplossing. Naast een toename worden de casussen ingewikkelder en vragen om een stevigere en onorthodoxe aanpak. Op de website van gemeente Arnhem werden burgers al geïnformeerd over de aanpak van woonoverlast. In 2020 is er een meldingsportaal aangemaakt voor woonoverlast, zodat beter inzichtelijk is welke meldingen binnen komen. Het gebruik van gedragsaanwijzingen is nog niet nodig gebleken of om bepaalde reden niet mogelijk. Voor de complexe zaken is een interventiespecialist aangesteld bij de afdeling Veiligheid om samen met justitiële en zorgpartners in een zo vroeg mogelijk stadium een passende oplossing te vinden voor de burger die overlast ervaart.
Specifiek is er in twee wijken aandacht voor de buurtoverlast van zogenaamde 'wijkkoningen en windhappers'. De personen worden uit de anonimiteit gehaald en gezamenlijk wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn om hun onschendbaarheid aan te pakken. Deze aanpak is succesvol en wordt verbreed naar andere wijken.
Indien nodig wordt bij overlast opgeschaald naar het Veiligheidshuis. Er zijn integrale handhavingsacties op 8 overlastgevende panden in de wijken uitgevoerd. Het betreft over het algemeen geluidsoverlast, overlast van arbeidsmigranten en hoarder problematiek.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

De aandacht voor radicalisering blijft onverminderd. In een persoonsgerichte aanpak in het Veiligheidshuis worden personen die om uiteenlopende redenen dreigen te radicaliseren gevolgd. Het afgelopen jaar is er ingezet op vroegsignalering, onder andere via internet, om tijdig te kunnen interveniëren. Er zijn ruim 80 professionals getraind om radicalisering te leren herkennen en om handelingsperspectief uit te leren. Een begin is gemaakt met het bouwen aan een netwerk van professionals om rondom het thema actief te zijn en om te leren. Er is verbinding gemaakt binnen het onderwijs om de scholen te kunnen ondersteunen bij het thema radicalisering. Maar ook om te ondersteunen bij verschillende vormen van maatschappelijke onrust die de school binnen dringen. Er zijn twee groepen moeders die het project Oumnia works zijn begonnen en hebben afgerond. Dit is een project gericht op de weerbaarheid van jonge moeders. Ook zijn er dit jaar weer 10 jongeren opgeleid als sleutelfiguren en rolmodellen voor de Arnhemse jeugd. Een project is afgerond om de weerbaarheid van een groep jongeren te vergroten door middel van sport.
Het onderzoek naar seksuele straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag in Arnhem is aanleiding geweest voor een actieplan voor 3 jaar. Per 1-1-2021 is hiervoor een speciaal meldpunt geopend. Er is een begin gemaakt met de aanpak op het tegengaan van drugscriminaliteit onder jeugdigen met het project BOTOC. Zorgwekkende signalen vanuit scholen over toegenomen drugsgebruik in en rondom scholen is aanleiding geweest voor het opzetten van een integrale aanpak. Onderdeel is het verbeteren van de veiligheid in en rondom de school. Om tijdig in te grijpen en om perspectief te bieden. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn, in 28 gevallen, gesteund bij het zoeken naar een oplossing met het opleggen van een tijdelijke-huisverbod.
Politie heeft in totaal 1411 meldingen behandeld, veroorzaakt door 682 personen met verward gedrag. Personen met verward gedrag willen we zo vroeg mogelijk in beeld hebben en naar gepaste zorg toe begeleiden. Samen met partners is met een traject gestart voor een verbeterde en efficiëntere werkwijze.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

In 2020 is de aanpak om de wijkveiligheid te verbeteren voortvarend doorgezet. Er is een wijkveiligheidsoverleg per wijk/gebied gestart met een kernbezetting van veiligheid, team Leefomgeving, wijkagent, handhaving, overlast- en zorgcoördinator. Afhankelijk van de aard van de problematiek is ook het Jongerenwerk als kernpartner toegevoegd. Voor een effectieve uitvoering van de wijkveiligheid wordt een Radar-wijkveiligheid ontwikkeld. Met dit instrument wordt op basis van real-time data een beeld verkregen over de veiligheid en leefbaarheid in de wijken zodat er informatiegestuurd kan worden gewerkt.
In Malburgen, Klarendal, de Geitenkamp, De Laar en Steenstraat e.o. heeft de wijkaanpak geresulteerd in een integrale projectaanpak tot op persoons-, straat- en buurtniveau. In Malburgen richtte het zich op de overlast rondom De Drieslag en een buurtgerichte aanpak in de Vissenbuurt. In Klarendal is ingezet op locaties van (drugs)overlast en verloedering. In de Geitenkamp is een persoonsgerichte aanpak op volwassenen en jongeren gestart om de leefbaarheid te bevorderen. In De Laar is ingezet op het terugdringen van ernstige jeugdoverlast. Door een aantal ernstige misdrijven in en in de nabijheid van de Steenstraat is een integrale aanpak voor meerdere jaren in de steigers gezet en zijn reeds enkele interventies uitgevoerd. We hebben ook in de Steenstraat Pand 66 geopend van waaruit we de aanpak vormgeven en tegelijkertijd goed bereikbaar zijn voor bewoners en ondernemers.
In de aanloop naar de jaarwisseling is er sprake geweest van (jeugd)overlast door vuurwerk. Met in de Geitenkamp ernstige ongeregeldheden. Met brede inzet van partners (politie, Openbaar Ministerie, jongerenwerk, zorg) is hiertegen opgetreden.
Met integrale acties zijn diverse panden, waaronder panden met arbeidsmigranten, gecontroleerd die overlast in de wijk veroorzaakten. Het informeren van omwonenden bij ontmanteling van locaties van de productie van drugs wordt in 2021 een vast onderdeel. Voor de extra handhaving in de wijken zijn bij de begrotingsbehandeling 2021 aanvullende middelen beschikbaar gesteld.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
"Niet in mijn wijk"(19A60)
De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. In overleg met de politie wordt gewerkt aan een praktische opzet om omwonenden te informeren na ontmanteling en eventueel sluiten van drugsproductie- locaties en waarbij Arnhemmers eveneens worden geïnformeerd over de gevaren van drugs(productie) en de mogelijkheden van het vermoeden van drugsproductie en -handel in de woon- en leefomgeving. Naar verwachting zal de uitvoering voor de zomer van 2021 operationeel zijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	15.692	14.692	16.422	16.727	-305
Baten	2.262	1.673	1.771	2.168	397
Saldo lasten en baten	***-13.430***	***-13.019***	***-14.651***	***-14.559***	***92***
Toevoegingen aan reserves	179	68	1.570	432	1.138
Onttrekkingen aan reserves	745	341	2.192	1.055	-1.138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***566***	***273***	***623***	***623***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-12.865**	**-12.747**	**-14.028**	**-13.936**	**92**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-537	N				
Openbare orde en veiligheid	-412	N	Coronakosten Veiligheid 2020.	J	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-125	N	Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte	J	I	AR
Baten	222	V				
Openbare orde en veiligheid	222	V	Brandweer	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	1.138	V				
Openbare orde en veiligheid	1.138	V	Toevoeging voor Radicalisering	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-1.138	N				
Openbare orde en veiligheid	-1.138	N	Onttrekking voor Radicalisering	N	I	BR

Coronakosten Veiligheid 2020

Bij Veiligheid zijn in 2020 coronakosten gemaakt die gerelateerd zijn aan de noodverordening, zoals kosten voor stimuleren naleving coronaregels jongeren en ambulante rondes voor corona.

Brandweer

Over 2019 is een terugbetaling ontvangen van VGGM, onderdeel Brandweer. Dit voordelige resultaat komt onder meer door gefaseerde vervanging van materiaal en lagere onderhoudskosten.

Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte

Als gevolg van de coronacrisis blijven de legesinkomsten bij de vergunningverlening (met name evenementen, horeca, standplaats en snuffelmarkten, APV.) achter bij de oorspronkelijke begroting. Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 100.000 voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 125.000 hoger uitgevallen, zoals in het najaar van 2020 reeds gemeld.

Toevoeging en onttrekking voor Radicalisering

Deze toevoeging en onttrekking is in het kader van het project 'Tegengaan ondermijnende criminaliteit jeugdigen' (BOTOC) en het Experiment Gesloten Coffeeshopketen inzake budgetoverheveling 2020/2021.

Subsidies

Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Onveiligheidsgevoel	2019	36%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt	L&V monitor gemeente
Buurt onveiligheidsgevoel	2019	29%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt in eigen buurt	L&V monitor gemeente
Misdrijven	2020	69,7	46,4	Het aantal misdrijven per 1.000 inwoners	CBS
Tijdelijk huisverbod	2020	28	Niet bekend	Het aantal opgelegde huisverboden	VT/gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. De gegevens van deze website zijn waar mogelijk aangevuld met de meest recente data vanuit de gemeente Arnhem.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Winkeldiefstal	2020	4,8	2	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning	2020	2,2	1,8	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven	2020	7	4,6	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging	2020	10,8	6,2	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt	2019	101	132	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt
Jongeren met delict voor rechter	2019	1	1	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders
- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Voor Arnhem als gewilde, groene en vitale stad is een goede en betrouwbare bereikbaarheid alsmede de toegankelijkheid van de stad een essentiële voorwaarde. Om de sociale (toegankelijke) en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor auto's fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad alsmede in wijken, en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu/ duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer. Dit programma omvat onderwerpen als: bereikbaarheid, balans tussen alle modaliteiten (auto-fiets en OV) en duurzame mobiliteit.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is beter bereikbaar

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

We geven in 2020 vorm aan deze ambitie door een integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid te voeren en door te ontwikkelen met oog voor een evenwichtige inzet op fiets, openbaar vervoer, auto en parkeren.
De bereikbaarheid van de stad in de regio als geheel, en van de binnenstad in het bijzonder, is van groot belang. Integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid gaat over het faciliteren van parkeervoorzieningen voor fiets en auto en een mix van fiets-, OV- en automaatregelen met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten. Sterkere positionering van duurzame vervoerswijzen zijn randvoorwaardelijk voor de bereikbaarheid van de stad.

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	

Er zijn goede stappen gezet om de kwaliteit van het vervoersysteem dat voor iedereen beschikbaar moet zijn verder te verbeteren. Er zijn veel concrete (hoogwaardig) openbaar vervoer- en fietsprojecten in voorbereiding. Ook zijn er enkele projecten in voorbereiding waarmee verkeersonveilige locaties worden aangepakt. Deze projecten zullen de komende jaren worden gerealiseerd.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Goede parkeervoorzieningen zijn een belangrijke randvoorwaarde bij een goede bereikbaarheid. Bij het opstellen van de nieuwe parkeernormen is vastgesteld dat er behoefte is aan een brede visie op parkeren waar deze normen, maar ook andere thema's rondom parkeren (parkeerregulering, aantal beschikbare parkeerplaatsen), onderdeel van uitmaken. Er is een start gemaakt met het opstellen van deze visie op parkeren.

Het onderzoek naar het functioneren van de officiële en officieuze transferia van Arnhem en mogelijke nieuwe locaties is afgerond. Op basis van dit onderzoek wordt verder ingezet op hubs (multimodale punten waar flexibel en snel kan worden overgestapt) om de bereikbaarheid van Arnhem verder te verbeteren.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Er is verder gebouwd aan laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Er zijn (zeer) veel infrastructuurprojecten in voorbereiding om het gebruik van schoon vervoer (fiets, openbaar vervoer) te stimuleren. Er is een start gemaakt met het opstellen van een visie op deelvervoer.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	
Lobbyen met betrekking tot het spoordossier	

Arnhem is via de regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio) op dit moment betrokken bij de totstandkoming van de Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040. In deze ontwikkelagenda geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de wat langere termijn, na 2030.

We lobbyen als regio (Arnhem) op dit moment bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) en proberen dit nu op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). De lobby richting het ministerie richt zich op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een ongelijkvloerse kruising bij spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer

In het huidige coalitieakkoord heeft de bereikbaarheid van de stad Arnhem prioriteit gekregen. Dat heeft geresulteerd in een toenemend aantal fiets- en openbaar vervoerprojecten. Extra inzet op deze duurzame vervoerswijzen is ook noodzakelijk vanwege de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende noodzaak om de stad bereikbaar en leefbaar te houden. In samenwerking met de provincie en de regio zetten we vol in op de fiets en Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV). Het afgelopen jaar is er gewerkt aan de voorbereiding van de Arnhemse delen van de snelfietsroute Arnhem - Dieren, het project Westervoortsedijk, HOV IJssellaan en bussenplein Kronenburg. Om deze en andere projecten te kunnen realiseren, is ook voor miljoenen euro's subsidie binnen gehaald bij het Rijk en de Provincie Gelderland.

Projecten die afgelopen jaar zijn gerealiseerd, zijn: aanleg van een voetpad langs het fietspad Kruisstraat (onderdeel van het RijnWaalpad), vrijliggend fietspad Monnikensteeg en de fietsstraat BP Verschuerstraat).

Opstellen automaatregelenpakket

De coronacrisis heeft de situatie op de weg en de hoeveelheid autoverkeer veranderd. Het gaat daarbij om de hoeveelheid verkeer en met name de verdeling over de dag. Hierdoor is de aanpak van deze inspanning veranderd. Er wordt nu vooral onderzocht hoe de lessen en effecten van de coronaperiode basis kunnen vormen voor een structurele aanpak van de autobereikbaarheid waarbij Arnhem wel bereikbaar is voor bezoekers, maar waarbij het voor het doorgaand verkeer niet interessant is om door Arnhem te rijden.

Actualisatie parkeernormering inclusief flexibele toepassing en parkeercapaciteit Centrum (Singelgarage)

Er zijn het afgelopen jaar goede stappen gezet in zowel het actualiseren van de parkeernormen, als het opstellen van een parkeeraanpak voor de wijken. Gedurende het proces is geconstateerd dat, om beide zaken goed te kunnen doen en goed op elkaar af te stemmen, er een brede visie op parkeren nodig is. Deze wordt momenteel opgesteld.

Ontwikkelen transferpunten

Het onderzoek naar potentiële transferlocaties is afgerond en met de raad gedeeld.

Opstellen bereikbaarheidsprofielen

Een bereikbaarheidsprofiel beschrijft de kwaliteit van de bereikbaarheid van locaties met de auto, het openbaar vervoer of de fiets. Er is bewust gekozen deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit het programma NemiA. Belangrijkste relatie daarbij is met de werkgeversaanpak. Om zakelijke ritten en woon-werkverkeer via slimme en schone alternatieven te organiseren zal immers een goed beeld van bereikbaarheid van locaties met de verschillende modaliteiten nodig zijn. Op basis daarvan kunnen namelijk goede, duurzame vervoerwijzen worden aangeboden.

Mobiliteitsdata op orde brengen

Het rapport is opgesteld en de belangrijkste resultaten zijn met de raad gedeeld.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Zie de inspanningen benoemd bij het vorige doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie/ Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer/ Opstellen automaatregelenpakket/ Ontwikkelen transferpunten/ Mobiliteitsdata op orde brengen

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Ontwikkelen integrale laadinfrastructuur

Er wordt nu gestart om per wijk een plaatsingsplan te maken om vervolgens direct de laadpunten conform dat plan te realiseren.

Opstellen mobiliteits-communicatieplan

Er is bewust voor gekozen om deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit andere programma's.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.254	21.735	21.710	21.575	135
Baten	8.963	8.309	4.866	5.316	451
Saldo lasten en baten	***-12.292***	***-13.425***	***-16.844***	***-16.259***	***585***
Toevoegingen aan reserves	8.966	6.642	7.281	7.785	-505
Onttrekkingen aan reserves	8.330	8.537	8.493	7.856	-637
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-636***	***1.895***	***1.212***	***71***	***-1.141***
Gerealiseerd resultaat	**-12.927**	**-11.530**	**-15.632**	**-16.188**	**-556**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	95	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-263	N	Uren beleid	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	246	V	Bereikbaarheidsaanpak binnenstad	N	I	BR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	337	V	Onderhoud panden stationsgebied	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	250	V	Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal	N	I	BR
	-475	N	Projecten (zie baten)			
Baten	265	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-210	N	Opbrengst garageparkeren	J	I	AR
	475	V	Projecten (zie lasten)			
Toevoegingen aan reserves	-326	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-326	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-531	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-531	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Bereikbaarheidsaanpak binnenstad

In 2020 zijn de kosten voor de bereikbaarheidsaanpak binnenstad €246.000 lager uitgevallen. Corona heeft ertoe geleid dat een aantal activiteiten moesten worden uitgesteld. Bijvoorbeeld regionale projecten in het kader van Slim&Schoon onderweg en werkzaamheden rondom autobereikbaarheid. Vanwege het uitstel van de nieuwe OV-concessie werden ook daarvoor minder kosten gemaakt.

Onderhoud panden stationsgebied
Het onderhoud aan twee panden in het stationsgebied is lager uitgevallen. Mede door corona is minder gebruik gemaakt van het busplein (Stationsplein-West). Hierdoor was minder incidenteel onderhoud nodig. Daarnaast heeft de Nederlandse Spoorwegen minder kosten doorbelast voor de Openbaar Vervoer Terminal aan het Stationsplein. Van het voordeel op deze laatste locatie wordt € 84.000 gereserveerd aan de BR Onderhoud vastgoed voor planmatig onderhoud in de toekomst.

Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal
Het in 2020 geplande herstel van de beschadigde tunnel (begroot € 250.000) is uitgesteld naar 2021. Dit voordeel wordt verrekend met de BR Bereikbaarheidsfonds.

Parkeerexploitatie
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Projecten
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat van de gemeente Arnhem.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering bereikbaarheid binnenstad auto	2018	6,3	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad ov	2018	8,2	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets	2018	8,4	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot	2018	4.600	7.300	CO2-uitstoot autoverkeer exclusief auto(snel)wegen. Ton per 1.000 inwoners	RWS klimaatmonitor
Aantal elektrische voertuigen	2019	7	11,8	Elektrische personenauto's per 1.000 inwoners	RDW
Aantal personenauto's	2019	66.182	8.677.911	Aantal motorvoertuigen voor personenvervoer over de weg, exclusief brom- en motorfietsen	CBS
Aantal ongevallen/ verkeersdoden	2019	2	552	Aantal verkeersongevallen, dodelijke afloop	Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020).

Actuele beleidskaders

- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem zet in op aandacht voor de bedrijvige, ondernemende en aantrekkelijke stad. Waar het voor ondernemers goed investeren is, voor de Arnhemmers goed wonen en werken is en waar samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid moet zorgen voor een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Ook streven we naar een stad waar werkgevers en werknemers zich gehoord en bediend voelen in hun vraag naar goed opgeleide arbeidskrachten en passende arbeid, zodat steeds meer Arnhemmers de kans krijgen om mee te doen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers, waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren, waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Mooie werklocaties en clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Energy Hotspot versterken zien wij als een belangrijke kans en uitdaging. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (Herdenkingstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft. Met citymarketing profileren we ons aan de hand van de Arnhemse kernwaarden, ons DNA en onze identiteit.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	

Samen met ondernemersverenigingen en -stichtingen werken we in de stad aan een toekomstbestendig vestigingsklimaat. Samen wordt gewerkt aan verschillende thema's die belangrijk zijn voor kwalitatief goede werklocaties, zoals schoon, heel en veilig, duurzaamheid en klimaat (vergroenen). Door de coronacrisis zijn prioriteiten bij ondernemers bijgesteld en richten ze zich nu voornamelijk op hun eigen bedrijf, de werklocatie in bredere zin staat verhoudingsgewijs minder in de aandacht. Verwachting is wel dat dit, vanuit de huidige organisatiestructuur, wel weer wordt opgepakt in 2021 zodra daar weer ruimte voor is.
Specifiek voor de binnenstad zijn eind 2020, samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad, twee aanvragen door de provincie gehonoreerd om de binnenstad in het algemeen en het binnenstadsmanagement in het bijzonder te versterken vanwege de coronacrisis. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een plan en de tweede op de uitvoering ervan (de provincie heeft twee regelingen opengesteld). Dit projectplan hebben we Herstelplan Binnenstad Arnhem genoemd. Met de subsidies kan dat projectplan in de periode januari-maart in samenspraak met de binnenstad verder worden uitgewerkt in een herstelplan. Uitvoering ervan vindt plaats in de overige maanden van 2021.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

De coronacrisis heeft grote gevolgen gehad voor de aantrekkelijkheid van Arnhem. Die gevolgen worden hieronder bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' toegelicht.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Er wordt door middel van verschillende projecten en samenwerkingsverbanden met onderwijs en bedrijfsleven gewerkt aan optimaler human capital voor werkgevers. Dit gebeurt zowel op het niveau van de stad als de regio. De Visie Kenniscampus HAN (Hogeschool Van Hall -Larenstein) is daar een voorbeeld van. Fase 1 hiervan (visie op onderwijs en onderzoek) is afgerond en er is gestart met de volgende fase (ruimtelijke visie). Daarnaast is de deelname aan het Techniekpact gecontinueerd, waarin met partners uit overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven de campagne TechGelderland ingezet wordt op het binden van jongeren aan de techniek. De verkenning naar een regionale Skills Hub is vanuit het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) economie gestart in 2020 en wordt in 2021 afgerond.
Door de coronacrisis is deze opgave nog urgenter geworden en is intensiever samengewerkt met provincie en de regio om deze opgave gezamenlijk op te pakken. Dit wordt gecontinueerd en geïntensiveerd in 2021 (zie ook hieronder bij 'Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren').

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Wij zijn betrokken bij de verdere ontwikkeling van de drie hotspots op het gebied van energie. Daarbij ondersteunt de gemeente meerjarige projecten op het gebied van energie. Een aantal van deze is dit jaar afgerond. Ook hebben we Arnhem weer beter op de kaart gezet als energiestad door een (inter)nationaal congres en evenement.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	
Betere dienstverlening aan ondernemers	

Begin 2020 is de pilot Van Bedrijven Weten (VBW) gestart. Bij het werken aan een betere dienstverlening voor ondernemers gaat het om het verbeteren van informatievoorziening voor nieuwe en bestaande bedrijven, om integrale dienstverlening zowel online als offline, om het bijeen brengen van ondernemers (netwerk) en het gericht acquireren en voeren van accountmanagement. Met deze pilot is ingespeeld op de behoeften die door ondernemers zijn uitgesproken in meerdere onderzoeken naar ondernemersdienstverlening, zoals de één-loket-gedachte (één aanspreekpunt voor ondernemersvragen) en een goede afstemming tussen de backoffice en de frontoffice binnen de gemeente.
In 2020 zijn diverse acties ondernomen die hebben gezorgd voor een verdere optimalisering van de ondernemersdienstverlening binnen de gemeente Arnhem. De Ondernemersdesk is ontwikkeld, hier kan iedere ondernemer zijn vraag digitaal naartoe sturen en deze wordt spoedig integraal beantwoord (in 2020 meer dan 800, inclusief vragen over Tozo) Naast de digitale bereikbaarheid is persoonlijk contact met ondernemers van groot belang. Dit gebeurt door de accountmanagers van Vitale Economie, door afdeling Vergunningen, KCC en de Omgevingsdienst. Daarnaast vindt een nauwere samenwerking plaats met het programma Doorbraak naar Werk op actuele onderwerpen die van belang zijn voor ondernemers, zoals van werk naar werk, recht op om- of bijscholing en sociaal ondernemerschap.
Er zijn uiteindelijk extra veel inspanningen vanuit VBW verricht om ondernemers zo goed en snel mogelijk te ondersteunen bij hun vraagstukken betreffende de coronacrisis. Ontwikkeld zijn de servicedesk Tozo, het 1,5-meterloket en loket Geldzaken & Ondernemers. De coronacrisis heeft in 2020 een stevige stempel gedrukt op de uitvoering van de pilot VBW. Eind 2020 is gestart met de evaluatie van de pilot.

Accountmanagement en ondernemersbijeenkomsten zijn in 2020 sterk gericht geweest op afstemming en ondersteuning in de coronacrisis. Dit heeft plaats gevonden door individueel contact met bedrijven en door structureel overleg met brancheverenigingen. Als voorbeeld kan de extra inzet in de binnenstad benoemd worden. Veel van de bedrijvigheid die het hardst geraakt is door de crisis is hier gevestigd (horeca en retail). Daarom is er stelselmatig overleg gevoerd met de diverse brancheverenigingen, maar ook met individuele ondernemers. Een ander voorbeeld zijn de (kleine) groepsbijeenkomsten over de gevolgen van de coronacrisis met werkgevers en zelfstandig ondernemers.

Tot slot, zal de MKB-deal, die met het Rijk gesloten is in 2020, het komende jaar mkb-ondernemers gaan ondersteunen bij digitaliseringsvraagstukken. Met deze ondersteuning kunnen zij bijvoorbeeld de digitale bereikbaarheid voor klanten vergroten of de interne bedrijfsprocessen optimaliseren.

Voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties

Vanuit de regio wordt goed samengewerkt om vraag en aanbod in werklocaties in evenwicht te krijgen. In 2020 is het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) herzien om deze afspraken goed voort te zetten. In 2021 gaat het RPW ter besluitvorming naar de colleges en raden.
Tevens is in 2020 gestart met het herijken van het kantorenbeleid. Met het nieuwe kantorenbeleid kunnen we beter inspelen op de behoefte en vraag naar kantoorlocaties. Lokaal wordt door StAB verder geïnvesteerd in het schoon, heel en veilig maken en houden van de 6 open bedrijventerreinen. StAB heeft daarbij ingezet op een Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en hiervoor een certificaat behaald.

In 2020 is ook een start gemaakt met het implementatieplan Nieuwe Haven. Dit is een uitwerking naar aanleiding van het vaststellen van de Visie op de Nieuwe Haven. Deze visie is in feite een koersdocument waarmee de raad heeft aangegeven dat de Nieuwe Haven weer een optimale bedrijfshaven moet worden waarin onderwijs, bedrijfsleven en overheid samenwerken. Daarnaast moet de focus in de haven liggen op duurzaamheid, circulaire economie en groei van werkgelegenheid. Tot slot is voor IJsseloord 2 gewerkt aan de realisatie van een nieuwe bestemmingsplan.

Een betere bereikbaarheid van de stad

Om passende oplossingen op te starten voor ander vervoer of modal shift, zal een onderzoek gedaan worden naar de herkomst van medewerkers die werken op de Arnhemse werklocaties. Door verschuiven van accenten in werkzaamheden op economisch gebied door corona, is hierin vertraging opgelopen. Beoogd wordt het onderzoek in 2021 uit te voeren (resultaten in het derde kwartaal 2021).

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Onderzoek naar voldoende en type woningen voor (potentiële) werkgevers en werknemers is in 2020 niet opgestart vanwege de focus op werkzaamheden in de ondersteuning van ondernemers in de coronacrisis. Beoogd wordt in het eerste kwartaal van 2021 dit onderzoek te starten.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

Bruisende Binnenstad

De coronacrisis heeft enorme impact op de binnenstad en zijn ondernemers. Van de ene op de andere dag sloot de horeca, waarmee een belangrijk bezoekmotief verdween waar ook andere sectoren veel last van hadden. De ondernemers toonden creativiteit om toch de klanten te bedienen, maar nagenoeg iedereen heeft te maken met teruglopende omzetten. In het laatste kwartaal sloot ook het grootste gedeelte van de detailhandel de deuren en is het stil in de binnenstad. Geconcludeerd wordt dat de steunmaatregelen op landelijk en lokaal niveau helpen, maar dat een deel van de bedrijven de bedrijfsvoering toch zullen staken. Door de crisis ligt verschraling van de binnenstad op de loer. Denk aan leegstand, verdwijnen van winkels, faillissementen van horecagelegenheden, dalend aanbod van evenementen, verminderd organiserend vermogen, toenemende kans op ondermijning en aantasting van de leefbaarheid. Acties voor herstel op de korte en langere termijn zijn van belang.

In het afgelopen jaar is eerst ingezet op de directe gevolgen van de crisis en zijn ondernemers ondersteund en op allerlei wijze gefaciliteerd in wat nog wel kon. Er zijn bezorgdiensten opgezet, de digitale binnenstad is ondersteund, er zijn ruimere terrassen toegestaan en er is een wekelijkse overlegstructuur met alle betrokkenen opgezet. Ook stonden we in nauw contact met de verschillende brancheorganisaties, zoals KHN, CCA en InRetail en hebben wij hen ondersteund in hun lobby richting Den Haag. Ook is er aandacht geweest voor de omliggende schil van de binnenstad en is er een actieplan Schoon, heel en veilig opgezet voor de Steenstraat.

Tegelijk met de inzet op de korte termijn, zijn er ook voorbereidingen gestart voor het herstel op de langere termijn. Dit vraag veel energie van betrokken partijen en daarbij is samenwerking en een gedegen organisatiegraad en -vermogen onontbeerlijk. Samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad zijn twee aanvragen bij de provincie ingediend (en inmiddels gehonoreerd) om de binnenstad en het binnenstadsmanagement tijdelijk te versterken. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een herstelplan. De tweede ziet toe op uitvoering in de overige maanden van 2021 en richt zich op transformatie van de openbare ruimte, van functies en van vastgoed, op duurzame gastvrijheid, op het versterken van ondernemerschap en organisatiekracht en op monitoring.

Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers

Door de coronacrisis hebben de oorspronkelijke plannen een andere invulling gekregen. Er is ingezet op activiteiten om de Arnhemmer en de bezoekers op een positieve manier een hart onder de riem te steken. Zo zijn er door Arnhemmers liefdesbrieven aan Arnhem geschreven, is in samenwerking met Loesje de stad behangen met posters en is er een actieve bijdrage geleverd aan Zomer in Arnhem.
Daarmee heeft Citymarketing Arnhem zich in 2020 steviger gepositioneerd en zich ook als organisatie verder ontwikkeld. Wat daaraan ook een belangrijke bijdrage heeft geleverd is de (door)ontwikkeling van het beeldmerk en de lancering van de website www.ditisarnhem.nl. De website is ingericht voor bedrijven, studenten, bewoners en bezoekers. Hij vertelt de verhalen over Arnhem voor de verschillende doelgroepen, in perspectief van de Arnhemse kernwaarden groen, creatief en vrij.

Zomer in Arnhem
In de zomer van 2020 is een prachtig cultureel en recreatief programma in en rond Arnhem voor het voetlicht gebracht. Achterliggend idee was dat veel Arnhemmers deze zomer thuis zouden blijven in stad en regio en dat daarnaast de campings, vakantieparken en hotels vol zouden zitten met bezoekers van buiten de stad. Dat bleek ook zo te zijn. Om bewoners en bezoekers van een passend en veilig programma aan activiteiten te voorzien, is regie gevoerd op tijd en plek van activiteiten. Dat mondde uit in een aantrekkelijk, veilig en gezond activiteitenprogramma vol cultuur en vermaak voor onze bevolking en bezoekers. De lokale economie en werkgelegenheid hebben hiermee een positieve impuls gekregen. Dit initiatief kon in zeer korte tijd ontwikkeld worden door een goede samenwerking tussen Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen, stichting Citymarketing, Platform Arnhem, de gemeente Arnhem en natuurlijk alle initiatiefnemers en organisatoren van activiteiten in de stad.

Stimuleren van herhaalbezoek, langer verblijf en meer besteding

De recreatieve sector heeft een bijzonder zwaar jaar achter de rug. De pandemie heeft er voor gezorgd dat horeca en verblijfsrecreatieve bedrijven een deel van het jaar de deuren gesloten moesten houden. Er is een onoverbrugbaar verlies aan inkomsten. Ook is het overgrote deel van de grote evenementen afgelast of uitgesteld (waaronder Sonsbeek2020, Koningsdag, FDFA, Innovate).
Samen met het Rijk en de provincie is gezocht naar manieren waarop de ondernemers ondersteund konden worden. Naast de loonsteun en financiële compensatie is de voucherregeling hier een voorbeeld van. Daarnaast is besloten de uitvoeringstermijn van Gelderland Herdenkt Airborne en Veluwe Remembers met een jaar te verlengen. Niettemin krijgt de sector harde klappen.

Vanwege de pandemie bleven Nederlanders in de vakantie dichter bij huis. Dit hebben we ook in Arnhem en omgeving gezien. Tijdens de openstelling van bedrijven in de zomer raakten vakantieparken en campings in de omgeving voller. Bezoekers wisten Arnhem weer te vinden en Arnhemmers zochten vertier in de stad en haar groene kernen. Om die reden is samen met de partners Stichting Citymarketing Arnhem, Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) en ondernemers in de stad het programma 'Zomer in Arnhem' opgezet. Met dit programma boden we bezoekers en bewoners van Arnhem een aantrekkelijk, interessant maar bovenal veilig en gespreid aanbod.

Ook op andere fronten is er gewerkt aan het ondersteunen van de sector. We haalden investeringen naar voren en zetten in op een duurzame versterking van de recreatieve sector. Er is vervroegd begonnen aan het ontwikkelen van het belevingsgebied Veluwezoom, scheepvaartrechten voor cruiseschepen zijn gehalveerd, het ontwerp voor het wandelnetwerk is afgerond en ingediend voor uitvoering, en de toeristische uitvoeringsagenda voor de regio Arnhem - Nijmegen heeft vorm gekregen. Deze activiteiten hebben geleid tot kwaliteitsverbetering van het recreatieve product en leverden een financiële impuls. Dit was niet alleen aantrekkelijker voor bezoekers maar verbeterde ook de leefkwaliteit van onze bewoners.

Bridge to Liberation
De herdenkingsavond van 18 september werd in zijn geheel uitgezonden door Omroep Gelderland op tv en via livestream. In plaats van 25.000 mensen aan de voet van de John Frostbrug waren er nu 550 gasten als publiek op één van de gastenontvangst locaties. Ruim 513.000 mensen zagen op tv of via livestream Bridge to Liberation en hebben op die manier kunnen stilstaan bij de impact van de oorlog naar aanleiding van de Slag om Arnhem.

Hoogwaardig voorzieningenniveau

De coronamaatregelen zijn ingevoerd rond de start van het evenementenseizoen en daardoor hebben er in 2020 niet zo veel evenementen in Arnhem plaatsgevonden als gepland. Wel zijn evenementen voorbereid of in kleinere vorm doorgegaan. Niet alleen de creatieve industrie was actief met nieuwe virtuele evenementen en het zoeken naar verbindingen met andere partijen. Ook andere partijen waren creatief in planvorming en uitvoering. Zo waren er vooral evenementen waarbij afstand gehouden kon worden. Voorbeelden daarvan zijn Strand Zuid, Popup Park, Hoogte 80, Groenmarkt, een aardbeien drive-in en kermis bij het GelreDome, een aangepast NK BMX en een Bridge to Bridge run waar iedereen op het moment van eigen keuze de route af kon leggen. Ook de voorbereiding van het WK BMX in 2021, het WK Volleybal 2022 en de planvorming voor de toekomst zijn doorgegaan. In de zomermaanden was er een uitgebreid Zomer in Arnhem-programma voor toeristen en eigen inwoners. Door het kwijtschelden van de legeskosten en het coulant omgaan met subsidies hebben organisatoren van evenementen enigszins uit de kosten kunnen komen.

Creatieve Industrie

De coronacrisis maakte zichtbaar dat de creatieve sector een kwetsbare groep is, die niet met enorme reserves de coronacrisis in is gegaan. Door corona kwamen er veel minder bezoekers fysiek in winkels en workshops en evenementen zijn vrijwel allemaal gecanceld. Dit zorgde voor minder inkomsten bij ondernemers. De ondernemers zijn actief geïnformeerd over de mogelijkheden van steun vanuit het Rijk (zoals TOZO, TOGS, TVL, uitstel gemeentelijke belasting en omscholing). We ondersteunden de ondernemers, verbonden personen en netwerken en dachten mee.
Tegelijk zagen we dat deze crisis leidde tot creatief denken en samenwerkingen tussen ondernemers en ondernemersorganisaties die anders misschien niet tot stand waren gekomen. Het onconventionele denkvermogen van de creatieve sector is goed inzetbaar in tijden van crisis, waardoor in moeilijke situaties verbindingen worden gemaakt. Dat zagen we bijvoorbeeld terug in de aantrekkingskracht van de 'schil' rondom de binnenstad in het Modekwartier, Spijkerkwartier en Coehoorn Centraal.

In coronatijd voelt de creatieve sector sterke onderlinge verbondenheid (samen sterk), waardoor 'Verenigd Creatief' tot stand is gekomen. Er is een groot belang bij een sterke organisatiegraad binnen de creatieve sector, waar stevig op is ingezet door te verbinden, te faciliteren en aan te jagen. Zo stimuleerde Schakel 025 jonge (startende) creatieven om met een kleine subsidie ambitieuze ideeën uit te werken tot werkelijke plannen. De woningbouwcorporaties (Volkshuisvesting, Vivare, Portaal) hebben de betrokkenheid bij de huisvesting van bestaande creatieve ondernemers tijdens de crisis vergroot. Er zijn afspraken gemaakt over huurverlaging en over de inzet van creatieve ondernemers voor bewoners in een wijk, waarmee deze ondernemers hun maatschappelijke meerwaarde konden tonen. In het kader van onze huisvestingsopgave voor de creatieve en culturele sector werken gemeente (economie en cultuur), woningbouwcorporaties en SLAK constructief samen.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren

De samenwerking om te komen tot een regionale Human Capital Aanpak is één van de drie speerpunten van het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) Economie van de regio Arnhem - Nijmegen. Er is een opdracht uitgezet om de aanzet voor een regionale Skills Hub te maken en het voorstel voor een MKB-deal met thema digitalisering is eind 2020 gehonoreerd. Met de provincie en The Economic Board vindt, mede vanuit de urgentie van de coronacrisis, afstemming plaats over de human capital opgave en investeringen daarop.
In de opgave Productieve regio van de Groene Metropoolregio is human capital als speerpunt opgenomen en gaat er gewerkt worden aan een regionale human capital agenda.

Aantrekken en binden van studenten

Op basis van de mondeling overeengekomen samenwerkingsovereenkomst eind 2019 hebben de vier Arnhemse kennisinstellingen en de gemeente uitvoering gegeven aan Arnhem Studiestad in 2020. Gezamenlijk hebben we onder andere via een nieuwe introductievideo en sterkere verbinding met City Deal Kennis Maken gewerkt aan het aantrekken en binden van (nieuwe) studenten. Arnhem Studiestad blijft het platform waar studentgerelateerde zaken in de stad belegd zijn.

Het bieden van faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals in de energiesector

Het onderzoek met betrekking tot de businesscase voor het opzetten van een regionale (bedrijfs)opleiding IT & energie is afgerond. Voor het vervolg is door de initiatiefnemers een subsidieverzoek aan de provincie gedaan. Daarnaast is door SEECE gestart met de learning community wijkgerichte energietransitie in Elderveld. Ook wordt er door middel van het opzetten van het Innovatielab en programma Connectr verder gewerkt aan hybride leeromgevingen voor studenten en professionals in de energiesector. De eerste fase (visie op onderwijs en onderzoek) van de visie Kenniscampus HAN/ HVHL, waar een verkenning naar een sterke onderwijsketen energie deel van uitmaakt, is afgerond.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

In 2020 zijn de gesprekken met Arnhems Buiten om te komen tot een ontwikkelingsperspectief voor het gebied weer opgepakt. Ook wordt er gewerkt aan de visie kenniscampus HAN/ Van Hall Larenstein. Het eerste deel is wat een onderwijs- en onderzoeksvisie betreft, afgerond. Dit gaat in het tweede deel van de visie vertaald worden in een ruimtelijke en bereikbaarheidsvisie. Ook IPKW is bezig met het opstellen van een visie voor haar werklocatie. In alle visies is aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit en bereikbaarheid van de locatie. Op het IPKW wordt ook gewerkt aan de realisatie van het Innovatielab Connectr, wat een inspirerende werk- en leeromgeving moet gaan opleveren voor werkgevers, werknemers en studenten.

Innovatie stimuleren

De gemeente cofinanciert verschillende meerjarige projecten. Dit jaar zijn bijvoorbeeld de haalbaarheidsstudie Eusebius Waterstof en Power2Power positief afgerond. De laatste heeft een vervolgsubsidie bij de provincie aangevraagd. Een project dat dit jaar is gestart is Enowatts (ENergieOpslag in WATerstof: Toepassingen en Scenario's). De HAN onderzoekt in een tweejarig project in samenwerking met bedrijven de opslag van windenergie met behulp van waterstof.

Bouwen aan een groeiend energie ecosysteem

Er zijn in samenwerking met The Economic Board twee rondetafelgesprekken georganiseerd met het bedrijfsleven waaruit minimaal één gezamenlijk project is gekomen tussen bedrijven. Daarnaast is bekend geworden dat een Arnhems bedrijf in zonnefolie investeert in Indonesië waarbij ook een grotere fabriek in Arnhem komt. Bij de ontvangst van de Indonesische delegatie heeft de gemeente geparticipeerd en daarmee gefaciliteerd in een groei van het ecosysteem.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als energiestad

In januari was Arnhem gastheer van het Combined Energy congres tussen Nederland en Nord Rhein Westfalen waarbij ook minister Wiebes aanwezig was. De opvolging met een workshop voor Tweede Kamerleden over waterstof is door de coronacrisis niet doorgegaan. In plaats daarvan vindt in januari 2021 een digitaal werkbezoek van kandidaat Kamerleden plaats op IPKW in het kader van NL Slim benutten met een vraaggesprek over Connectr. Het Energie-evenement 'Future of us' is door corona dit jaar in september in digitale vorm gehouden in plaats van in fysieke vorm in mei. In het najaar zijn we ook gestart in samenwerking met Citymarketing, onderwijs en bedrijfsleven met het opstellen van een propositie over de positionering van Arnhem als energiestad.

Naast bovengenoemde inspanningen, is in 2020 met onze partners in de stad gewerkt aan een actiegerichte economische agenda. De twee hoofdopgaven en drie groeibepalende randvoorwaarden geven voor de komende jaren de focus op inhoud en de inzet van middelen. Zo wordt gericht gewerkt aan de economische en maatschappelijke opgaven en het verzachten van de economische impact van corona. Jaarlijks wordt er een uitvoeringsagenda opgesteld die bijdraagt aan de hiervoor beschreven doelen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
We maken een lobbyagenda in relatie tot onze herstelagenda en de herstelagenda's van andere overheden	

In 2020 is er gewerkt aan het opstellen van een brede Arnhemse lobbyagenda. Er is, in samenwerking met twee externe adviseurs, een traject gestart om de inhoud van de Arnhemse lobbyagenda en de organisatie van public affairs in de gemeentelijke organisatie beter te beleggen. En het huidige public affairs netwerk te versterken. Deze agenda is onder andere gebaseerd op de Arnhemse Herstelagenda en het coalitieakkoord uit 2018 en loopt op koers. De lobbythema's die in deze agenda staan worden met de ambtelijke teams nader uitgewerkt. Ook wordt verder uitgewerkt hoe public affairs steviger belegd kan worden in de organisatie.
Op basis van de lobbythema's en de concrete projecten (waar bijvoorbeeld financiële middelen voor de uitvoering nodig zijn) die aan deze agenda hangen is er een lobby gevoerd naar de Provincie Gelderland en naar het Rijk. Er is aanspraak gemaakt op specifieke subsidies die vanuit de provincie Gelderland beschikbaar waren gesteld om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen (denk aan laptops voor kinderen uit gezinnen met een minimaal inkomen, openbare ruimte klaarmaken voor de 1,5 meter maatregelen en extra activiteiten afvalinzameling). Ondanks de compensatie van het Rijk en de provincie komt de gemeente Arnhem middelen tekort om alle gevolgen van de coronacrisis op te vangen. In 2021 worden hier vervolgacties op ondernomen met het bestuur, de ambtelijke organisatie en partners uit de netwerken in de stad en regio om een gezamenlijke sterke lobby op te zetten om concrete resultaten te behalen om onder andere meer financiële middelen voor de gemeente Arnhem te verwerven.

Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen starten we een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem	

Samen met het bedrijfsleven (Rabobank Arnhem) en kennisinstellingen (HAN en ArtEZ) is een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem opgericht.
De Innovatiefabriek is sinds juni 2020 actief van start gegaan met de pilot 'StartClub Arnhem' in opdracht van de gemeente. In 2020 is de 'aanjager' aangesteld, om bedrijfsleven, coaches en starters aan het platform te verbinden. In 2020 zijn er 90 actieve leden en ruim 180 nieuwsbrieflezers aan de StartClub gebonden. Er zijn verschillende workshops gegeven, coaches aangesloten en sponsoren vanuit het Arnhemse bedrijfsleven betrokken. De adviesgroep bestaat uit HAN, ArtEZ, Rabobank en gemeente Arnhem en is tweemaal bij elkaar gekomen in 2020. Samenwerking met StartUp Nijmegen is gezocht. Door de coronacrisis heeft de pilot wat opstartproblemen gehad, met name op het gebied van zichtbaarheid naar starters en het committeren van Arnhemse partners, evenals organiseren van fysieke huisvesting/ werkplekken.
Uit de voortgang en groei van de StartClub blijkt dat het belang van een 'community' voor startende ondernemers van meerwaarde is, zeker nu ontmoeten nog niet mogelijk is.

Investeren in een leefbare en groene stad	
Met een 'Zomer in Arnhem'-programma bieden we op het gebied van cultuur, vermaak en toerisme tijdens de zomermaanden Arnhem veilig en gezond ondersteuning	

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Stadsmarketing richt zich met campagnes en acties op juist de inwoners van de stad en regio

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Voor de vergunning van tijdelijke uitbreiding van terrassen hoeven geen leges te worden betaald, de uitbreiding blijft mogelijk tot 1 oktober

Deze maatregel is uitgevoerd.

We gaan geen leges heffen voor evenementen die in de periode half maart tot 1 september niet hebben plaatsgevonden, en geen leges heffen op vergunningen voor evenementen die voor de periode tot 1 september worden aangevraagd

Deze maatregel is uitgevoerd.

Scheepvaartrechten voor cruiseschepen voor de periode van 1 april tot 1 oktober gaan we halveren

Deze maatregel is uitgevoerd.

Versterken en vernieuwen

In overleg met ondernemers, ondernemersverenigingen en kennisinstellingen onderzoeken we steeds mogelijkheden om juist in deze tijd innovatiekansen niet verloren te laten gaan

In samenwerking met de provincie Gelderland en Oost NL zetten we een voucherregeling op voor haalbaarheidsstudies voor innovaties in de energie ten behoeve van MKB-ondernemingen. Door dit samen met de provincie en OostNL te doen, hebben we het beschikbare bedrag vanuit de Herstelagenda vergroot met een provinciale bijdrage.

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Concrete visie op circulair Arnhem (19M125)

In vierde kwartaal van 2020 is de Visie ' Circulaire Economie Arnhem' en Op weg naar een circulair Arnhem - plan van aanpak 2020 -2023 opgeleverd.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Facility Point
GO Arnhem Nijmegen City Region
Recreatieschap Overbetuwe
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN - Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (het voormalige RBT KAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	9.501	5.676	5.849	6.424	-575
Baten	3.704	983	1.751	1.316	-434
Saldo lasten en baten	***-5.798***	***-4.693***	***-4.098***	***-5.107***	***-1.009***
Toevoegingen aan reserves	431	0	120	249	-129
Onttrekkingen aan reserves	441	115	265	401	136
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***10***	***115***	***145***	***153***	***8***
Gerealiseerd resultaat	**-5.787**	**-4.578**	**-3.953**	**-4.955**	**-1.001**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-485	N				
Economische Zaken / Acquisitie	-826	N	Uren beleid	N	I	AR
Toerisme en recreatie	341	V	Gelderland Herdenkt (zie ook baten)	N	I	AR
Baten	-341	N				
Toerisme en recreatie	-341	N	Gelderland Herdenkt (zie ook lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Gelderland Herdenkt

Het project Gelderland Herdenkt zou in eerste instantie in 2020 afgerond worden. Door corona is de looptijd van dit project verlengd tot mei 2021. Als gevolg hiervan is in 2020 € 341.000 minder subsidie ontvangen en verstrekt dan begroot. De verwachting is dat deze baten en lasten in 2021 alsnog volgen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Ondernemersfonds Arnhem
- St. Made in Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen
- St. Airborne Museum
- St. Bridge to Liberation

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering binnenstad	2018	7	Niet bekend	Gemiddelde waardering van bezoekers voor de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Snelgroeiende bedrijven	2019	21,4	16,8	Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar)	CBS - Lokale economie
Oprichting bedrijven	2019	128,9	107	Oprichtingen per 1.000 vestigingen	CBS - Lokale economie
Aantal bezoekers binnenstad	2018	328	Niet bekend	Aantal bezoekers binnenstad x1.000	Binnenstads-monitor

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Demografische druk	2020	58	70	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).	CBS - Bevolkingsstatistiek
Banen	2019	974,8	792,1	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Vestigingen	2019	148	151,6	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Functiemenging	2019	58,6	53,2	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).	LISA

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenbeleid;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.

Onderwijs

Onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en om werk te vinden. Onderwijs speelt een belangrijke rol bij het bieden van betere kansen voor alle inwoners. Kansengelijkheid neemt toe als kinderen al op jonge leeftijd optimale mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen en daarbij passende ondersteuning krijgen. Stevige samenwerking is nodig met partners uit het onderwijs, ondernemers en jeugd(hulp)organisaties. Een voorbeeld van samenwerking is de Maatschappelijk Educatieve Agenda; hierin zijn ambities opgenomen die door het brede onderwijsveld (onderwijs, voorschoolse voorzieningen, kinderopvang) en gemeente zijn onderschreven en worden uitgevoerd.

Samen met partners zorgen we ervoor dat peuters straks goed starten op school, door het onderwijs-achterstandenbeleid (onder andere voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht (alle peuters moeten naar de peuteropvang kunnen). Dat jongeren niet voortijdig school verlaten, een plek vinden op de arbeidsmarkt en de juiste (zorg)ondersteuning wordt geboden. Dat volwassenen zich blijven ontwikkelen (volwasseneducatie) en laaggeletterdheid afneemt. En het onderwijs wordt geboden in een goed en passend gebouw.

Hiermee zorgen we ervoor dat alle kinderen en jongeren in Arnhem de kans krijgen om op te groeien tot wendbare en weerbare burgers die mee kunnen doen in een steeds sneller veranderende wereld.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een goede startpositie op school	

Ondanks de coronacrisis, waarbij kinderopvang en peuteropvang gesloten zijn geweest, zijn de activiteiten in het kader van vroegsignalering en toeleiding naar de peuteropvang gerealiseerd. Dat geldt ook voor de activiteiten die worden gedaan in het kader van onderwijsachterstandenbeleid.

Kansen voor de toekomst

We hebben vanuit de aanpak voortijdig schoolverlaten diverse projecten gefinancierd die zich richten op het voorkomen van schooluitval.
We zien een positieve ontwikkeling in het aantal voortijdig schoolverlaters in Arnhem.
Voor laaggeletterdheid is een Arnhemse aanpak laaggeletterdheid 2021/2022 opgesteld en een programma volwasseneducatie 2020-2024 van de regio Midden Gelderland.

De coronacrisis heeft een grote impact op het onderwijs, met de scholen zijn we goed in gesprek om te kijken wat (structureel) extra nodig is.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een goede startpositie op school	
Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)	

Vanaf 2020 is het aantal uren peuteropvang uitgebreid van 12 naar 14 uur. Dit geldt zowel voor peuters vanuit het Ontwikkelrecht, als voor peuters met een VVE-indicatie (Voor- en vroegschoolse educatie).
Vanaf 2020 is het aantal scholen uitgebreid van 12 naar 25 OAB-scholen.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

De werkwijze voor het regulier basisonderwijs en Lichtenbeek is geïmplementeerd binnen het onderwijs. Dit heeft ervoor gezorgd dat betrokken partijen (onderwijs, Sociale wijkteams, PassendWijs) tijdig met elkaar afspraken maken over de inzet van Jeugdhulp.
Daarnaast zijn voor het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs afspraken gemaakt over de inzet van wijkcoaches op school.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

In vervolg op het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs is dit jaar het jaarprogramma onderwijs 2020 door de raad vastgesteld. Hierin staat vermeld welke projecten in uitvoering zijn en welke projecten in uitvoering worden genomen.

Kansen voor de toekomst

Ontwikkelen van integrale aanpak kwetsbare jongeren tot 27 jaar

De gesprekken die in 2020 zijn gevoerd binnen de verschillende beleidsterreinen hebben ervoor gezorgd dat de integraliteit op uitvoeringsniveau is verbeterd. Door de coronacrisis en de enorme druk op het onderwijs en andere maatschappelijke organisaties, zijn we nog niet tot concrete samenwerkingsafspraken gekomen. Er ligt nog geen vastgestelde aanpak. Dit wordt opgepakt in 2021.

Stimuleren onderwijsvernieuwing (onder andere voor jongeren waarvoor systeem niet passend is)

Met ons nieuwe plan van aanpak voortijdig schoolverlaten 2021-2024, dat we in 2020 ontwikkeld hebben in samenwerking met onder andere het onderwijs, geven we het onderwijs een centralere plek. Met deze vernieuwende aanpak verstevigen we de verbinding tussen onderwijs, thuis en omgeving. Dit gebeurt bijvoorbeeld door jongerenwerkers en rolmodellen de school in te halen. De in 2020 vormgegeven VSV-subsidieregeling geeft ons de mogelijkheid om meer te sturen op dit thema.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met het onderwijs zijn we de Arnhemse Aanpak Onderwijs gestart, om ontwikkeling van kinderen tijdens en na schooltijd een extra boost te geven	

Vanuit de Arnhemse Aanpak Onderwijs is in 2020 onder andere de Invalpool Noodopvang ingericht en is er extra formatie in de klas/ op de groepen ingezet om kinderen extra begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden. Op deze wijze trachten we de effecten van het wegvallen van onderwijs door de eerste lockdown op te kunnen vangen.

Gezamenlijk (vanuit Rijksmiddelen, onderwijsmiddelen van de gemeente en investering vanuit onderwijs zelf) investeren we extra in de ontwikkeling van kinderen, onder andere via de Zomerscholen

Ook dit is onderdeel van de Arnhemse Aanpak Onderwijs. Scholen, kinderopvang en onderwijs investeren samen vanuit deze aanpak op het inlopen van achterstanden door de lockdown. In de zomer 2020 zijn hiervoor onder andere extra zomerscholen ingericht.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	19.075	17.958	18.289	19.216	-927
Baten	3.051	3.045	2.635	2.971	335
Saldo lasten en baten	***-16.024***	***-14.912***	***-15.654***	***-16.245***	***-592***
Toevoegingen aan reserves	9.602	7.753	7.986	8.187	-201
Onttrekkingen aan reserves	8.740	6.299	6.611	6.473	-138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-862***	***-1.454***	***-1.375***	***-1.714***	***-339***
Gerealiseerd resultaat	**-16.886**	**-16.367**	**-17.028**	**-17.959**	**-931**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.059	N				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-600	N	Verschuiving begroting onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-459	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Baten	0					
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Verschuiving begroting onderwijsbeleid

Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In het eerste verzamelbesluit van 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)

De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- Rijn Ijssel Roc
- IVIO-Opleidingen
- AM - supportteam

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht	2020	92%		Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie is gemiddeld 550.	

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2020	2,5	1,7	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (%). De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO
Absoluut verzuim	2019	1,8	2,4	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado
Relatief verzuim	2019	32	26	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs.

Actuele beleidskaders

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen. Het is een stad van makers die zich kenmerkt door een innovatief klimaat. Daarin wordt blijvend geïnvesteerd. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid versterken, zowel landelijk als regionaal. Daarbij moet cultuur verbindend en inclusief zijn en alle lagen van de Arnhemse samenleving verbinden en verrijken.
Regionaal wordt samengewerkt in 025-verband. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed speelt hierbij een grote rol.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter en zijn aantrekkelijker om te wonen, werken en verblijven. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en ervoor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom en de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door. We hebben aandacht voor cultuur(voorzieningen) in de wijk en voor de regionale samenwerking in het kader van ons gezamenlijk cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, samen met Nijmegen, provincie Gelderland en beide cultuurnetwerken CNA en CNN. De cultuurprofielen van 15 regio's dienen als één van de onderdelen voor een nieuw landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Op 11 juni 2019 heeft de minister haar uitgangspunten voor 2021 - 2024 gepresenteerd. Hierin wordt onder andere ingezet op vernieuwing en verbreding van de landelijke culturele basisinfrastructuur door ruimte voor andere disciplines, zoals mode, beeldende kunst en urban arts, verbetering van de beloning voor makers (fair practice code) en cultuureducatie en -participatie. De doelstellingen uit ons cultuurbeleid zijn nog steeds relevant. Om goed aan te sluiten bij de landelijke uitgangspunten en de samenwerking in 025 bereiden we wel een korte actualisatie van Stroom voor.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of mee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, behalve door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	

In het afgelopen jaar is de toegankelijkheid en bereikbaarheid van cultuur en ook cultuurdeelname enerzijds door corona tijdelijk tot stilstand gekomen, anderzijds zijn er allerlei creatieve vormen bedacht om (digitaal en op andere manieren) kunst en cultuur te blijven beleven. De verwachting is dat deze nieuwe vormen van publieksbereik uiteindelijk gaan bijdragen aan een verdere verbreding van cultuurbereik en participatie.

Versterking van de culturele infrastructuur

Het college heeft in maart 2020 ingestemd met de actualisatie van de cultuurnota STROOM: STROOMversnelling, en de raad geïnformeerd. In 2020 en 2021 worden er negen actiepunten uitgevoerd. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt), kunst in de openbare ruimte, de verbinding van cultuur en welzijn, cultuur in de wijken, de culturele samenwerking tussen Arnhem en Nijmegen (025) en de codes Fair Practice, Diversiteit & Inclusie en Governance. Door de coronacrisis en de hieruit voortvloeiende financiële gevolgen zal de uitvoering vertraging oplopen. De focus in 2020 is het behoud van de culturele infrastructuur geweest, wat gelukt is, en daar waar mogelijk het versterken van de sector.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

De samenwerking in de cultuurregio 025 is begin dit jaar verder versterkt. Sinds 1 mei is een 025-makelaar actief voor de periode van twee jaar die werkt aan vijf hoofdlijnen. Verbreding naar de regiogemeenten en regio-instellingen is daar één van. Dat betekent een doorontwikkeling van 025 die zijn weerslag vindt in een door de regio gedragen visie en ambitie. Dit past prima in het regionaal versterkingsproces van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen waarin de cultuurregio 025 een stevige positie heeft gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio'. Een (eerste aanzet tot een) regionale agenda voor 2021-2026 wordt in het tweede kwartaal 2021 uitgewerkt.
In relatie tot corona is in het najaar 2020 door de provincie Gelderland een herstelproces gestart, gericht op wendbaarheid en weerbaarheid van de sector via transformatie en innovatie. Dat moet in elke regio leiden tot een concreet actieprogramma in februari/maart 2021 met ondersteuningsvraag aan de provincie. Dit is een tijdelijke interventie die versnelling brengt in de regionale samenwerking. Gezamenlijk vertrekpunt van al deze trajecten is een duurzame en weerbare regionale infrastructuur en een passend aanbod voor het publiek van de toekomst.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Zichtbaarheid van erfgoed, naar burger en Arnhemse politiek, is ondanks het op koers zijn een punt van aandacht. In de toelichtingen bij de inspanningen hieronder wordt dit nader toegelicht.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	
Cultuur is van en voor iedereen	

De uitvoering van het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs en het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) is vanwege corona voor een periode stil komen te liggen. Sluiting van culturele en onderwijsinstellingen was hier de oorzaak van. Rozet heeft samen met scholen en culturele instellingen stappen ondernomen om zo veel mogelijk, en dan met name online, invulling te blijven geven aan beide programma's. Daarnaast zal geprobeerd worden in 2021 zoveel mogelijk in te halen. Voor de periode 2021 - 2024 is een nieuwe aanvraag ingediend bij het Fonds voor Cultuurparticipatie voor het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. De gemeente Arnhem zal in het programma blijven participeren. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente is structureel begroot binnen de cultuurbegroting in de subsidie voor Rozet. Onderdeel hiervan is ook Meer Muziek in de Klas, een programma waarin de gemeente met het onderwijs en de culturele sector samenwerkt om het muziekonderwijs een structurele plek te geven in het primair onderwijs.
De slotmanifestatie van het programma Age Friendly Cultural Cities Arnhem, een programma om de actieve cultuurparticipatie door ouderen te verduurzamen, kon vanwege corona niet live plaatsvinden. De resultaten van het tweejarige programma zijn daarom in een film, waarbij deelnemende cultuurinstellingen en welzijnsorganisaties hun ervaringen deelden, digitaal gepresenteerd.

Versterking van de culturele infrastructuur

Stimulering van het makersklimaat en van nieuwe verbindingen, ook met andere domeinen

Schakel025, het Arnhemse cultuurplatform werkt nauw samen met de Nijmeegse evenknie Cultuur Academy. Zij hebben een gezamenlijk jaarprogramma uitgevoerd om professionals binnen de kunst- en cultuursector in Arnhem en Nijmegen te ondersteunen. Ook is het Stroomversnellerbudget dat via Schakel025 wordt uitgegeven, waar makers opdrachten uit ontvangen tijdelijk verhoogd vanuit de cultuur coronamiddelen. Sinds 2020 kunnen individuele makers ook terecht bij de kleine culturele subsidieregeling deelregeling 2 van de subsidieregeling Producties, Evenementen en festivals, waardoor zij meer mogelijkheden hebben tot ondersteuning vanuit de gemeente.

Met de herijking van de welzijnsopdracht en de actualisatie van het cultuurbeleid vindt er meer afstemming plaats tussen cultuur en welzijn. Dat moet leiden tot meer verbindingen voor cultuur met andere domeinen. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven, onderhoud van kunst in de openbare ruimte, aankoop van kunst en uitvoering van kunstopdrachten vrij gemaakt. Het makersklimaat kan daarmee verder gestimuleerd worden.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

Op basis van de actualisatie van het cultuurbeleid en een motie van de raad is er in september 2020 een plan van aanpak opgesteld voor de huisvesting van de culturele en creatieve sector dat er voor moet zorgen dat het tekort aan ruimte afneemt. Daarbij wordt intern gekeken wanneer gemeentelijk vastgoed vrijkomt of het geschikt is voor de mogelijke huisvesting van creatieven. Het plan voor de huisvesting van creatieven moet nog door de raad behandeld worden. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven vrij gemaakt.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Met de vernieuwbouw van Museum Arnhem is eind 2020 een mooie mijlpaal bereikt met het uitschuiven van de nieuwe vleugel en het verder opbouwen van de staalconstructie. Verwachting is dat het gebouw laatste kwartaal 2021 wordt opgeleverd en het museum in het eerste kwartaal 2022 heropend wordt.
Eind 2020 is het besluit genomen voor een ingrijpend vernieuwd Stadstheater waarin Introdans en Toneelgroep Oostpool gaan samenwonen. Dit vernieuwde Stadstheater wordt daarmee een toekomstbestendige plek voor de rijksgezelschappen terwijl het tegelijkertijd ruimte biedt aan andere makers, creatieven en inwoners van stad, regio en provincie. Een resultaat dat volledig beantwoordt aan de ambities van de partners in de Lauwersgrachtalliantie. De noodzaak van de investering en de kansen die hiermee benut worden zijn onderschreven. Tegelijkertijd is de benodigde investering fors. Opdracht is bij de uitwerking te streven naar verlaging van de kosten met €10 miljoen. Tevens is een passende bijdrage van de provincie een voorwaarde om de ambitie van een passende, eigentijdse en toekomstbestendige huisvesting te realiseren. De gesprekken hierover met de provincie worden vervolgd. De raad wordt halfjaarlijks geïnformeerd over de voortgang van het project.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen

Zie de toelichting hierboven bij de doelstelling 'Profilering en vitalisering van het culturele klimaat'.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed.

De werkzaamheden liggen op koers. Wel wordt in relatie tot het bovengrondse erfgoed in toenemende mate de noodzaak gevoeld tot monitoring van bescherming. Dit heeft het afgelopen jaar geleid tot casuïstiek.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

Mogelijkheden voor het zichtbaar maken van erfgoed worden ingebracht in projecten waarbij erfgoed een rol speelt. In relatie tot de monumentenzorg hangt zichtbaarheid vooral samen met resultaten van restauraties en herbestemmingen. Als voorbeeld voor 2020 geldt de herbestemming van de torens van de Walburgiskerk, ingericht als thematische kamers. Een ander voorbeeld is de restauratie van de bovenzijde van doorlaatbrug Elden, verbonden met de historie van die plek als instrument in de waterhuishouding. Aan tijd om het Arnhemse erfgoedverhaal breed en in samenhang te vertellen, ontbreekt het nog. Vandaar dat de inspanning als 'gedeeltelijk op koers' is aangegeven. Hier liggen nog veel kansen, ook in relatie tot contacten over dit onderwerp met de gemeenteraad. Regulier werk vraagt echter veel aandacht, ook door een toename in adviesvragen.

In de zomer van 2020 is castellum Meinerswijk door UNESCO bezocht. Naar verwachting volgt dit jaar de uitslag of de Nedergermaanse limes met het castellum zich inderdaad werelderfgoed mag noemen.

Met betrekking tot de historische kelders is de externe verkenning afgerond en vindt in opdracht van de stuurgroep verdere verdieping/uitwerking plaats.

De Open Monumentendag is ook dit jaar in de organisatie ondersteund. Ondanks beperkingen vanuit corona kan teruggekeken worden op een succesvol event.

Na een periode van sluiting is in 2020 de Archeohotspot weer geopend. Vanwege corona konden er nog geen groepsactiviteiten worden georganiseerd; wel zijn presentaties over Arnhems erfgoed gegeven in de reeks van Archeo-Academy.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

Planon, de monumentendatabase, is gevuld met monumentengegevens. Archeologische gegevens volgen in de eerste helft van dit jaar. Een volgende stap kan bestaan uit het vertalen van deze kennis naar een kaartbeeld inclusief het vullen van planon met alle bouwhistorische rapporten.

Monuscript heeft, conform de afspraken met de gemeente, dit jaar weer één deel in de Monumentenreeks uitgegeven: de Geitenkamp.

De archeologische rapporten van de zuidelijke binnenstad zijn in 2020 gereed gekomen. De wetenschappelijke inhoud wordt vertaald naar een publieksversie. De verschillende onderzoeken hebben verrassende informatie over de ontwikkeling van de stad opgeleverd, naast een grote hoeveelheid aan bijzonder vondstmateriaal dat teruggaat tot 900. Een publieksboek vormt een instrument om het grotere, Arnhemse publiek daarover te informeren.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

In 2020 hebben verschillende archeologische projecten plaatsgevonden. Het merendeel is uitgevoerd in opdracht van marktpartijen en hierin heeft de gemeente een regisserende rol aangenomen. Te denken valt aan het vooronderzoek aan de Nieuwstraat, op grond waarvan in 2021 een opgraving gaat starten en diverse opgravingen in relatie tot uit uitvoering van civiele werken (Spijkerkwartier, Elden). In eigen beheer zijn uitgevoerd een proefputtenonderzoek op de Jansplaats, ter voorbereiding op nieuwe riolering en bomenplant en een onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf veld 1 waar een Karolingische weg is aangetroffen uit de 7e/8e eeuw. In 2020 zijn de laatste rapporten van het archeologische onderzoek in de zuidelijke binnenstad opgeleverd. Dit omvangrijke project is daardoor op archeologisch gebied afgesloten. Gewerkt wordt aan het vertalen van de gegevens naar een publieksboek.

Het onderzoek naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf is vooruitgeschoven. Naar verwachting wordt dit omgevormd tot een proefsleuvenonderzoek om de begrenzing goed te kunnen bepalen. Op het grafveld bevindt zich nu nog bouwopslag.

Met betrekking tot de ontsluiting van het depot is in 2020 gewerkt aan het verder digitaliseren van het Schuytgraafproject. Dit nadert zijn afronding waardoor een aanzienlijk deel van het depot ontsloten is. Gekeken wordt of voor het ontsluiten het gebruik van een reguliere database wordt gecontinueerd, of dat aangesloten wordt op speciaal daarvoor ontwikkelde applicaties. De voortgang van werkzaamheden op het depot is overigens wel gehinderd door coronaproblematiek en te nemen maatregelen. Doel is om vóór de verhuizing van het depot naar Museum Arnhem de ontsluiting van data waar nu aan gewerkt wordt af te hebben. Het depot is in 2020 meermaals bezocht door geïnteresseerden en professioneel archeologen die er onderzoek verrichtten. Van beide groepen wordt teruggekoppeld dat het depot, of de vondsten daaruit, meer zichtbaar zouden moeten zijn.

Regioadvisering archeologie

In 2020 zijn stappen ondernomen met betrekking tot een nieuw contract met de regiogemeenten, dat een looptijd heeft van 2021-2024. Dit werk wordt deels gedekt uit provinciale subsidie; deze is weer aangevraagd. De regio-archeologie wordt daarnaast bekostigd uit deelnemende gemeenten. De regio heeft het afgelopen jaar meerdere grote projecten gekend, bijvoorbeeld in relatie tot het doortrekken van de A15. De uren van de regio-archeoloog zijn door de grote hoeveelheid aan opdrachten net als de voorgaande jaren volledig gedekt. Naast werkzaamheden in de regio vormt de regio-archeoloog achtervang van de Arnhemse archeologie en wordt samen opgetrokken en afgestemd in beleidstrajecten.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Ook voor kunst- en cultuurinstellingen zijn er diverse ondersteuningsprogramma's van het Rijk. Voor sommige daarvan is ook een bijdrage van de regionale en lokale overheid vereist. Zo mogelijk voorziet ook de gemeente daarin	

De coronacrisis heeft een grote impact op de culturele sector. De sector is hard getroffen, kan langere tijd maar een beperkt aantal bezoekers ontvangen en heeft zijn deuren meerdere malen geheel moeten sluiten voor publiek. In onder andere de raadsbrieven 'voortgang crisismaatregelen tegen coronavirus' is de raad geïnformeerd over de algemene en specifieke maatregelen vanuit Rijk, provincie en gemeente voor de cultuursector. Daarbij is van belang om de culturele sector niet alleen overeind te houden, maar ook richting toekomst meer flexibel, wendbaar en met name weerbaar te maken. Drie pijlers staan daarbij centraal: noodhulp, overgangssituatie en transitie en innovatie. De pijlers sluiten aan op de lijn vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het advies van de Raad voor Cultuur van 14 september 'Naar een wendbare en weerbare culturele en creatieve sector'.
Op 1 december 2020 is de raad middels de raadsbrief 'Maatregelen ten behoeve van de culturele sector' geïnformeerd over de maatregelen die voor de sector genomen zijn: van amateurkunst tot aan de professionele podiumkunsten en onze grote podia Musis en Stadstheater Arnhem, Luxor Live en Focus Filmtheater. Hiervoor zijn de corona compensatiemiddelen van het Rijk ingezet. De Arnhemse BIS- en fondsgesubsidieerde instellingen hebben rechtstreeks via het ministerie van OCW een bijdrage ontvangen.
De nu genomen maatregelen zullen ook effect hebben op de culturele sector in 2021. Het einde van corona is nog niet in zicht en zowel noodhulp, middelen voor een overgangssituatie alsmede middelen voor innovatie en transitie, blijven nodig. In het eerste kwartaal van 2021 worden verdere maatregelen genomen die ervoor moeten zorgen dat de culturele sector in Arnhem goed door deze crisis komt. Het Rijk zal ook in 2021 de BIS- en fondsinstellingen compenseren voor geleden coronaschade, daarnaast ontvangt de gemeente wederom additionele coronamiddelen voor cultuur, in eerste instantie tot juli 2021. Het gaat hier om een bedrag van €2.751.532.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;
- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	33.320	31.395	31.943	32.652	-709
Baten	6.488	6.042	6.064	5.575	-489
Saldo lasten en baten	***-26.831***	***-25.353***	***-25.879***	***-27.077***	***-1.197***
Toevoegingen aan reserves	2.169	1.191	1.165	1.197	-31
Onttrekkingen aan reserves	1.269	770	1.523	1.186	-337
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-900***	***-421***	***357***	***-10***	***-368***
Gerealiseerd resultaat	**-27.731**	**-25.774**	**-25.522**	**-27.087**	**-1.565**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-630	N				
Cultuur en erfgoed	-542	N	Corona-kosten cultuur	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-342	N	Uren beleid	N	I	AR
Cultuur en erfgoed	-160	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	414	V	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	ARBR
Baten	-484	N				
Cultuur en erfgoed	286	V	Corona-kosten cultuur subsidie provincie	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-924	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	
Cultuur en erfgoed	154	V	Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	-290	N				
Cultuur en erfgoed	-290	N	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	BR

Coronakosten cultuur

Wegens corona zijn er extra subsidies binnen cultuur uitbetaald. In totaal gaat dit om een bedrag van € 542.000 in 2020. Deze worden gedekt uit de rijksbijdrage coronasteun Cultuur die op programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën staan geboekt. Uit de steun van het rijk voor cultuur zijn ook andere kosten gedekt, onder andere de huurkwijtscheldingen aan Rozet, Musis, Luxor en Focus.

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Derving baten verhuur door corona

Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele grote cultuurinstellingen is daarom door het Rijk extra middelen toegekend, welke door de lagere overheden 'gematched' moest worden voor de helft. De provincie Gelderland en gemeente Arnhem hebben samen voor de gevraagde matching gezorgd. Deze is door de gemeente, in overleg met de instellingen zelf, als kwijtschelding van de huurpenningen vormgegeven. Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 160.000 (nadeel onder de lasten).

Onderhoud gemeentelijk vastgoed
Het bedrag beschikbaar voor onderhoud aan het Museum is, hangende de voortgang van de renovatie, nog niet aangewend. Tegenover dit voordeel van € 290.000 staat een gelijk nadeel omdat ook de onttrekking aan de BR onderhoud vastgoed hiervoor ook niet gedaan is. Verder is een onderhoudsklus in de Julianalaan 17 voordeliger uitgevallen omdat een goedkopere constructie is bedacht dan het bedrag wat hier voor was geraamd. Het voordeel is € 124.000.

Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen
De contracten met enkele huurders zijn aangepast, waardoor deze huurders ook bijdragen in de servicekosten. Daar is in de begroting nog geen rekening mee gehouden.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. Rozet
- St. Musis en Stadstheater
- St. Museum Arnhem
- St. Focus Filmtheater
- St. Sonsbeek & State of Fashion

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Rapportcijfer culturele voorzieningen	2018	7,4		Binnenstads-monitor
% (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten	2019	41%		L&V monitor gemeente

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
- Huisvesting Lauwersgrachtalliantie.

Actuele beleidskaders
- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen.

Participatie en armoedebestrijding

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad.
Daarom is het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld.
Naast werk als participatiemiddel draagt dit ook bij aan het vergaren en vergroten van inkomen.
Inwoners met een te laag inkomen om zelfstandig van rond te komen, ontvangen compensatie op diverse manieren. Deze compensatie is bij voorkeur tijdelijk, al zal dat zeker niet in alle gevallen kunnen. Daarom zetten we vooral in op de aanpak 'Kansrijk Opgroeien' om kinderen die nu opgroeien in armoede een toekomstperspectief te bieden. In de verbinding armoede-schulden-zorg-werk zien we veel mogelijkheden om duurzaam bij te dragen aan het voorkomen en oplossen van armoedeproblematiek. Als het gaat om schulden willen we deze vooral voorkomen dan wel vroegtijdig signaleren. Uiteraard blijven we inzetten op het vinden en bereiken van inwoners met schulden en hen met het best passende aanbod ondersteunen en zo snel mogelijk uit de schuldensituatie helpen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Doorbraak naar werk

In 2023 hebben meer Arnhemmers betaald werk, zijn meer Arnhemmers (sociaal, economisch en financieel) zelfredzamer, is er meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, volgt de gemeente Arnhem de landelijke trend qua uitstroom uit de bijstand en heeft de gemeente (samen met uitvoeringspartners) ten minste 500 Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de bijstand gekregen. Dit betekent het begin van een trendbreuk: vanaf 2023 komen we hiermee als stad in een andere positie.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Een belangrijk uitgangspunt is dat we willen dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners voldoende inkomen hebben om ten minste in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerven en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Rondkomen met weinig inkomen is vaak een kunst op zich en vraagt veel actie van inwoners. Hierin bieden we hen ondersteuning. Om te voorkomen dat inwoners in financiële problemen komen, zetten we met nadruk in op preventie en vroegsignalering, zodat ze minder langdurig gebruik hoeven te maken van armoederegelingen. Ook het tijdig vinden en bereiken van deze groep inwoners staat hoog op de agenda. Als er schulden zijn ontstaan is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Investeren in voorkomen	

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het versterken van de poortfunctie van het cluster Werk & Inkomen;
- het doorontwikkelen van de sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren;
- het uitvoeren van de herijkte aanpak voor statushouders en nieuwkomers;
- het invullen van de outreachende samenwerking met uitkeringsinstanties en reclassering;
- het projectmatig (samenhangend) aanpakken van 'Jongeren niet in beeld'.

Tot maart 2020 daalde de omvang van de Arnhemse bijstandspopulatie gestaag. Op de instroom van inwoners in de bijstand deed Arnhem het al beter dat vergelijkbare gemeenten. Op uitstroom nog niet, maar het gemiddelde uitstroompercentage van Arnhem werd wel beter. Hiermee volgde Arnhem de ontwikkeling van vergelijkbare gemeenten en werd een begin gemaakt met het inlopen van de relatieve achterstand ten opzichte van deze gemeenten (lees: begin van ‘500 extra’). Door de coronacrisis werd deze positieve lijn omgebogen. Niet alleen in Arnhem, maar in heel Nederland. Het bestand is van 7.499 in februari 2020 weer gestegen naar 7.748 in augustus 2020. De stand ultimo december 2020 is 7.657. We zien dat het bijstandsvolume in Arnhem ongeveer de ontwikkeling van het landelijke gemiddelde en die van vergelijkbare gemeenten volgt.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde instroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. De versterking van de poortfunctie (met onder andere interventies als 'brede intake', 'werk voorop' en samenwerking met Randstad (Baanbrekend)) heeft hier (evenals andere bovenstaande acties) aan bijgedragen.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde uitstroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. Wel zien we dat we onszelf verbeteren. Dit mede door inspanningen en acties rondom 'Dichtbij de Arnhemmer en integraal' en 'Perspectief bieden'.
Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling en uitvoering van de diverse doelgroepenaanpakken wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Investeren in voorkomen' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- de beweging van het cluster Werk & Inkomen om gebiedsgericht te gaan werken;
- het versterken van de gebiedsgerichte samenwerking tussen de gebiedsteams van het cluster Werk & Inkomen, Sociale wijkteams en de teams Leefomgeving;
- en de voorbereiding en uitvoering van het project 'Werken Loont'.

Perspectief bieden

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- werkenderwijs het samenspel tussen het cluster Werk & Inkomen, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket versterken;
- doorontwikkelen van de ketenregie door het cluster Werk & Inkomen en intensiveren van het gebruik van beschikbare ondersteunende re-integratievoorzieningen en instrumenten;
- doorontwikkelen van de posities en toegevoegde waarde van de afzonderlijke uitvoeringspartners.

Het samenspel tussen cluster Werk & Inkomen, Centrum Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket loopt steeds beter, waardoor samen met de betrokken inwoners zo gericht mogelijk gewerkt kan worden aan perspectief op meedoen of betaald werk. In de eerste helft van 2020 zijn door de coronamaatregelen op diverse plekken minder mogelijkheden geweest om opleidingen of (leerwerk)trajecten te volgen, dat is in de tweede helft van 2020 weer op gang gekomen. De impact van de coronacrisis bleef en blijft echter groot.
Ook werd in 2020 ingezet op het doorontwikkelen van de ketenregie door cluster Werk & Inkomen en het versterken van de ketensamenwerking met belangrijke uitvoeringspartners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leer-Werk-Loket. Er zijn accountteams gevormd. Deze zijn per 2021 actief om het onderlinge samenspel te verbeteren en het gebruik van de beschikbare, ondersteunende voorzieningen en instrumenten voor de brede doelgroep van de Participatiewet te verbeteren (zie onder andere de inzet van Praktijkleren, jobcoaching, loonkostensubsidies, parttime-werken enzovoorts). Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling van de afzonderlijke uitvoeringspartners wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Perspectief bieden' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Inclusief werk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het slim doorpakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei en het faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp;
- het vergroten van betekenisvolle en betaalde werkgelegenheid in de wijken;
- het ondersteunen van het netwerk Inclusief Gelderland;
- het herijken van de SROI-aanpak (Social Return on Investment);
- het versterken van de gemeente Arnhem als inclusieve werkgever.

De uitbraak van het coronavirus en de diverse maatregelen die daarop werden ingesteld, bezorgen de economie flinke schade. Een terugval en verandering van werkgelegenheid is onvermijdelijk, ondanks de vele steunmaatregelen die de overheid heeft genomen. Ook de werkgelegenheid in Midden-Gelderland wordt getroffen door de coronacrisis.
Midden-Gelderland behoort tot de regio's met een gemiddelde impact van de coronacrisis op werkgelegenheid. Dit komt door de regionale werkgelegenheidsstructuur: Midden-Gelderland wijkt daarin nauwelijks af van het landelijke gemiddelde: bijna de helft van de werknemers werkt in sectoren met geen tot een kleine krimp (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur); bijna een kwart van de werknemers werkt in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie).
In mei 2020 had bijna één derde van alle werknemers een flexibel contract; met name in sectoren die (hard) geraakt werden door de coronacrisis; met name lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en veelal mensen met een migratieachtergrond.

Werkgevers komen in deze tijd van crisis meer onder druk te staan, dit maakt dat gesprekken over inclusief werkgeverschap anders lopen en gedacht moet worden over andere vormen van faciliteren van werkgevers: slim door te pakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in de sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur, logistiek, detailhandel/ food); faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie); en het vergroten van de 'werkgelegenheidskoek' door te investeren in betekenisvol en betaald werk (zie onder andere onderzoek 'Zin in de Wijk'; de inzet op het versterken van de positie van wijkinitiatieven met hun mogelijkheden voor 'wijkwerk' of 'buurtbanen'; de voorbereiding van de projecten zoals 'Werkbrigade' en 'Buurtconciërges')
Voor wat betreft de resultaten rondom Inclusief Gelderland, SROI en de gemeente als inclusieve werkgever wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Inclusief werk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Samen sterk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het inzetten op een gezamenlijke lobby met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en Economic Board;
- het ontwikkelen en uitvoeren van de Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland;
- het houden van focus tijdens de coronacrisis door extra inzetten te verbinden aan de inspanningslijnen, acties en initiatieven in die strategische agenda en de onderliggende dynamische uitvoeringsagenda (Perspectief op Werk).

Naast de strategische uitvoeringsagenda (met uitvoeringsprogramma) die de regio heeft, is op initiatief van Arnhem samengewerkt met de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen.
In de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is er voor gekozen om de middelen met name in te zetten op de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt van kwetsbare groepen en de ondersteuning van lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en mensen met een migratieachtergrond die veelal op basis van flexibele contracten werkten in sectoren die hard geraakt worden door de coronacrisis.
Voor wat betreft de resultaten rondom de gezamenlijke lobby en de strategische agenda wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Samen sterk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Slim monitoren en sturen

Het project 'Ontwikkeling monitor Doorbraak Naar Werk' heeft recent de vierde bestuursrapportage opgeleverd, met daarin resultaten en inspanningen op het gebied van werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De bestuursrapportage verschijnt parallel aan die van Zorg Dichterbij. De ontwikkeling van de monitor is een iteratief proces: elke versie brengt ons dichter bij de uiteindelijke (brede sociaal domein) monitor die ons in staat stelt om meer te sturen op (maatschappelijke) impact in plaats van te sturen op input. De basis KPI's staan en worden met name binnen de context van de ontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld. Ook is het proces van digitalisering en automatisering rondom rapporteren in gang gezet.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Het afgelopen jaar is vanuit de wijken extra inzet gepleegd om kinderen meer ontwikkelingskansen te bieden. Bij het ontwikkelen van het aanbod is het kind centraal gesteld. Om te komen tot een beter afgestemd aanbod is ook het samenspel met ketenpartners nog meer geactiveerd. Hierdoor zijn programma's ontwikkeld die aansluiten bij de behoeften van het kind in die specifieke wijk. Voorbeelden zijn betere naschoolse programma's, meer kunst en culturele activiteiten, sport en huiswerkbegeleiding. Vanwege de coronamaatregelen konden ook bepaalde activiteiten niet plaatsvinden. Op wijkniveau zijn daarom ook alternatieve activiteiten ontwikkeld die het kind stimuleren. Het afgelopen jaar is het volledige budget voor kansrijk opgroeien gebruikt.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Het risico op armoede neemt nog steeds toe in Arnhem: het aantal huishoudens met een laag inkomen is onverminderd hoog. Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. De meeste huishoudens met een laag inkomen kunnen, mits er geen schulden zijn, hiervan rondkomen als het gaat om levensonderhoud en sociale activiteiten. Echter, de Arnhemse voorzieningen, de landelijke voorzieningen en de initiatieven in de stad zijn voor hen hard nodig. We zien de aanvragen van de gemeentelijke inkomensregelingen het afgelopen jaar achterblijven. Ook horen we dat de aanvragen bij de diverse organisaties in de stad achterblijven. Mogelijk is dit als gevolg van corona.

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. Aanvragen voor de Individuele Inkomenstoeslag zijn mogelijk als gevolg van corona teruggelopen.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

In 2020 zijn grote stappen gezet in de nieuwe werkwijze van de gebiedsregisseurs Werk en Inkomen. Er zijn onder meer samenwerkingsafspraken gemaakt rondom een integrale aanpak van armoede, schulden en werk. Deze worden begin 2021 geïmplementeerd. Daarnaast zijn veel meer mensen met financiële problemen bereikt en beter en sneller geholpen. Waar andere gemeenten een daling of stabilisatie zagen in het aantal aanvragen schulddienstverlening, lag dat aantal in Arnhem 60% hoger dan in 2019, ondanks de beperkende maatregelen door corona. Dat heeft alles te maken met de nieuwe werkwijze waarmee de Sociale wijkteams en PLANGroep vanaf januari zijn gestart.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in voorkomen	
Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities	

De Leerlingnetwerken VSO/ Pro zijn geconsolideerd en het Schakelpunt MBO 1-2 wordt doorontwikkeld (in het kader van de coronacrisis is de samenwerking geïntensiveerd en zijn er additionele maatregelen genomen om het perspectief op het goed doorlopen van de opleiding en een succesvolle aansluiting op de arbeidsmarkt vast te houden).
Een projectmatige (samenhangende) aanpak 'Jongeren niet in beeld' is in ontwikkeling. In 2020 werd met name op specifieke onderdelen voortgang geboekt: een passende (warme) overdracht van dossiers van Leerlingzaken naar cluster Werk & Inkomen werd voorbereid; door de coronacrisis zijn bestaande initiatieven rondom kwetsbare jongeren opgeschaald en nieuwe initiatieven of inspanningen (onder andere versterking aanpak schulden bij jongeren) gestart (waardoor onder andere ook meer jongeren in beeld komen).

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

We bereiden ons voor op de nieuwe Wet inburgering en werken een uitvoeringsagenda uit.
We zijn gestart met een pilot op duale trajecten, waarin we het leren van de taal en werk met elkaar combineren in één traject. Deze pilot richt zich op de inburgeraars die al begonnen zijn met inburgering en ondersteuning nodig hebben. Voor de uitvoering van de pilot (en de follow-up is onder andere een Bureau Inburgering ingericht bij het cluster Werk & Inkomen. Zie ook het programma S08 Welzijn en Inclusie.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Het outreachend samenwerken met uitkeringsinstanties en reclassering werd in 2020 onder andere ingevuld door uitvoeringsafspraken met SVB, de voorbereiding van dergelijke afspraken met Reclassering en het (mede door de coronacrisis versneld) intensiveren van de samenwerking met UWV.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Doorontwikkelen gebiedsagenda's

In 2020 werden, ondanks de coronacrisis, grote stappen gezet in de wijkgerichte beweging van het cluster Werk & Inkomen. De organisatie werd grotendeels bemenst, de werkprocessen werden bijgesteld of vernieuwd, er werden nieuwe werkwijzen geïntroduceerd, oude en nieuwe medewerkers namen (en nemen) deel aan het opleidings- en trainingsprogramma enzovoorts.
Parallel werd het werkplan voorbereid om de gebiedsgerichte samenwerking tussen het cluster Werk & Inkomen, teams Leefomgeving en Sociale wijkteams te versterken. In het werkplan wordt onder andere invulling gegeven aan aspecten als gezamenlijke huisvesting, kennisdelen en teamsamenwerking rondom gezamenlijk opgestelde gebiedsprogramma's.

Transformatie cluster Werk & Inkomen

Het cluster Werk & Inkomen heeft de fase van reorganisatie afgerond. In 2020 is, naast de additionele ondersteuningsvragen die voortvloeien uit de impact van de coronacrisis (onder andere groei bijstand; uitvoering TOZO) hard gewerkt aan transitie en opbouw in de organisatie; vernieuwing van het operationele en het tactische management; selectie van medewerkers op cruciale nieuwe functies; het herindelen van de teams; het beginnen met een hele nieuwe werkwijze; en het opstarten van het opleidings-/ trainingsprogramma. We zijn er nog niet, maar er is een prima basis neergezet en cluster Werk & Inkomen is toegerust voor de opgave waarvoor zij in komende jaren voor staat.

Werken loont

Het project Werken Loont kent twee deelprojecten. Het deelproject 'Nazorg' is in 2020 uitgevoerd en in het eerste kwartaal van 2021 verankerd in de nieuwe werkwijze van het cluster Werk & Inkomen. De start van het deelproject 'Parttime werken in de bijstand' is voor begin 2021 voorzien.

Perspectief bieden

Doorontwikkelen (Centrum voor) Activerend Werk

De nieuwe inkoop Sociaal Domein betekende voor veel aanbieders Activerend Werk een verbeterslag op kwaliteit. Centrum voor Activerend Werk heeft aanbieders hierbij actief ondersteund, waardoor ook veel kleinere aanbieders voldeden aan de inkoopeisen. Om tot een betere verbinding en samenwerking in de participatieketen te komen organiseert Centrum voor Activerend Werk regelmatig een gezamenlijk overleg met alle partners in de keten om ontwikkelingen, hobbels en aandachtspunten met elkaar te bespreken en tot oplossingen en doorontwikkeling te komen. Er zijn korte lijnen tussen partners in de keten waardoor er op casusniveau snel geschakeld kan worden.
Tijdens de coronacrisis zijn de mogelijkheden voor activerend werk duidelijk minder geweest. Er is met name ingezet op behoud van contact met de inwoners die trajecten activerend werk volgen. Ook bleef er intensief contact met aanbieders om trajecten weer te starten zodra het mogelijk was.

Doorontwikkelen Scalabor

Scalabor heeft de beweging gemaakt van traditionele Sociale Werkvoorziening naar volwaardig arbeidsontwikkelbedrijf. Hier kunnen alle Arnhemmers die vanuit het cluster Werk & Inkomen op weg gaan naar werk terecht voor het ontwikkelen van hun talent en arbeidspotentieel. Scalabor heeft de afgelopen jaren een breed en groot productaanbod van intakes, assessments en arbeidstrainingen ontwikkeld, waar op jaarbasis ongeveer 500 Arnhemmers gebruik van kunnen maken. Van daaruit worden zij door Scalabor begeleid naar passend werk bij reguliere werkgevers of in een vorm van begeleid werk bij Scalabor als (tijdelijke) werkgever. In deze rol vervult Scalabor een netwerkfunctie in het brede, gedifferentieerde netwerk van sociaal ondernemers waar Arnhemmers (op termijn) naar kunnen doorstromen. Deze rol is en wordt samen met andere netwerkpartners en het bedrijfsleven, verder uitgebouwd. Scalabor is daarmee niet meer het eindpunt op de arbeidsmarkt voor mensen met een afstand tot werk, maar een tussenstation waar Arnhemmers de bagage meekrijgen om door te ontwikkelen naar een passende baan. Een deel van de trajecten bij Scalabor heeft in de eerste helft van 2020 door de coronamaatregelen stil gelegen. In de tweede helft kwam het weer op gang. Aandachtspunt blijft het behoud van voldoende werk en het invullen van de vrijkomende arbeidsplaatsen ten gevolge van het natuurlijk verloop van SW-medewerkers. Daar wordt onder andere op geacteerd met het project Werkbrigade, dat in 2020 werd voorbereid.

Doorontwikkelen Werkgeversservicepunt Midden Gelderland

Het Werkgeversservicepunt staat. De balans tussen de vraag van werkgevers/de arbeidsmarkt en het aanbod van de Arnhemmers voor wie we werk willen vinden, is daarin een belangrijk aandachtspunt. De coronacrisis heeft hierop een grote impact. In de tweede helft van 2020 is de opdracht dan ook herijkt en zijn acties ingezet om de samenwerking in de keten, de dienstverlening naar werkgevers in de regio en de daarbij behorende werkprocessen van het werkgeversservicepunt verder te optimaliseren. Het Werkgeversservicepunt heeft gedurende coronamaatregelen een belangrijke rol gespeeld in de informatie naar werkgevers en in de ontwikkeling van Midden Gelderland Werkt Door.

Doorontwikkelen Leerwerkloket Midden Gelderland

Het Leerwerkloket adviseert op casusniveau inwoners van Arnhem op de route richting werk. Dit jaar was de inzet om 500 adviesgesprekken te voeren. Dit aantal werd in het laatste kwartaal van 2020 met 700 ruimschoots overschreden. Daarnaast zorgt het Leerwerkloket voor voorlichting bij professionals in de regio over de mogelijkheden van leren en werken en over het aanbod van bijvoorbeeld MBO-instellingen, vakscholen, werkgevers en partners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor en Werkgeverservicepunt. Het Leerwerkloket heeft de afgelopen tijd ook nieuwe diensten ontwikkelt, zoals bijvoorbeeld de oriëntatiecarrousel, de branchegerichte ontwikkelarrangementen, en meer. De coronamaatregelen hebben ook hier effect gehad en vertraging opgeleverd. Tegelijkertijd kwam ook vanuit coronamiddelen extra budget beschikbaar om dergelijke diensten coronaproof te maken.
Door de coronacrisis verandert het bereik van het Leerwerkloket: meer mensen die in een reguliere situatie geen gebruik hadden gemaakt van de dienstverlening van de gemeenten; meer zij-instroom-vragen; meer werkgevers die vragen om loopbaanadviezen voor hun medewerkers. Leren werken en een leven lang leren zijn door de coronacrisis stevig op de agenda gekomen.

Inclusief werk

Ondersteunen netwerk Inclusief Gelderland

Enkele (online) bijeenkomsten zijn georganiseerd met wisselende partners en relevante werkgevers.

Herijken Social Return On Investment-aanpak

In juni 2020 heeft het college ingestemd met het herijken van het SROI-beleid (Social Return On Investment), als onderdeel van de herijking van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Arnhem op de onderdelen sociaal, lokaal en duurzaam. Tegelijk met de herijking van ons lokale SROI-beleid, en het aantrekken van een regionale en een lokale projectleider, is een pilot gestart om het SROI-beleid te regionaliseren. De verwachting is dat dit zal leiden tot effectievere invulling van SROI en dus meer mogelijkheden voor werk voor mensen met een afstand tot werk.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Zie voor de toelichting op deze inspanning het programma Bestuur, dienstverlening en financiën de doelstelling 'Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie', binnen het programma Welzijn en inclusie de inspanning 'Inclusieve organisatie en communicatie' en de paragraaf Bedrijfsvoering het onderdeel Personeel en Organisatie.

Samen sterk

Gezamenlijke lobby

Zoals eerder aangegeven stimuleerde de coronacrisis de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen. Ten behoeve van de herstelfase van de coronacrisis in onze provincie werd op het niveau van de regio Arnhem Nijmegen door de Economic Board voorbereid wat voor de langere termijn nodig is ten behoeve van de human capital agenda. Op beiden lijnen ligt nadrukkelijk een verbinding met de uitvoeringsagenda Perspectief op Werk (en dus ook het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid). Daarnaast zijn wij actief deelnemer van de G40 (Sterke Keten) en per september 2020 ook lid van de commissie Participatie Schulden en Integratie (PSI).

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

Met partners in het regionaal werkbedrijf en regiogemeenten werken we aan de Strategische Agenda Arbeidsmarktregio Midden Gelderland met een doorkijk van 5 jaar. Dit is vertaald is een dynamische uitvoeringsagenda met actielijnen (onder andere harmonisering, branchegerichte leer-werk-ketens, ontmoetingen werkgevers-werknemers enzovoorts) waarin gelden vanuit de landelijke Perspectief op Werk-regeling ingezet wordt. Met de coronacrisis is de focus niet verloren, maar wordt er (mede met de bijdrage van de provincie) extra ingezet op initiatieven om Arnhemmers aan het werk te houden of werk te krijgen.

Slim monitoren en sturen

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Zie de toelichting hierboven bij het doel 'Slim monitoren en sturen'.

Doorontwikkelen Kritische Prestatie-indicatoren (KPI's)

De basis KPI's staan en worden momenteel met name binnen de context van de ontwikkeling van de Managementrapportage cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld.

Aanscherpen ketenregie

De ketenpartners hebben gezamenlijk de verantwoordelijkheid, ieder vanuit de eigen expertise, voor het vloeiend laten verlopen van de doorstroom op de Participatierotonde. Het samenspel en de samenwerking verloopt steeds beter en krijgt ook steeds meer vorm en invulling. Dit uit zich onder andere in concrete samenwerkingsafspraken, gezamenlijk geformuleerde acties en resultaten en het organiseren van accountteams binnen het cluster Werk & Inkomen. De input uit de monitoring (bestuurs- en managementrapportages) is hiervoor een basis.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Doorontwikkelen wijkgerichte aanpak kinderarmoede 'Kansrijk opgroeien in Arnhem'

Ondanks de coronamaatregelen en het niet door kunnen gaan van een aantal in gang gezette activiteiten en het aanbod op de Gelrepas, is gekeken hoe we de kinderen in onze stad toch in deze crisistijd konden ondersteunen. Een alternatief activiteitenaanbod is voor de kinderen ontwikkeld en ook heeft Stichting Leergeld extra subsidie ontvangen om kinderen in deze periode te ondersteunen. De doorontwikkeling van kansrijk opgroeien en daarbij horende wijkgerichte aanpak heeft het afgelopen jaar niet plaats kunnen vinden. Enerzijds vanwege de coronamaatregelen en anderzijds omdat de evaluatie en de doorontwikkeling dit jaar op de agenda staat.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Versterken inkomensondersteunende regelingen

- Het college is gestart met het verbeteren van de communicatie. Dit betreft onder andere de verbetering van onze eigen website, betere informatievoorziening richting vindplaatsen, waaronder onze ketenpartners en goede afstemming met het nieuwe Goed Geregd loket.
- Daarnaast zijn we gestart met het optimaliseren van de inkomensregelingen (waar mogelijk vereenvoudigen van de aanvraag en toepassen van nog meer maatwerk en het verhogen van de financiële ondersteuning waar nodig).
- We hebben de nieuwe Gelrepas ontwikkeld. Deze is met ingang van 1 januari 2021 beschikbaar.
- We hebben voor alle Gelrepashouders mondkapjes ter beschikking gesteld, met het oog op het verplicht dragen van mondkapjes in verband met corona.
- De afspraken met Menzis met betrekking tot het aanbieden van een Collectief Aanvullende Verzekering voor minima zijn herbevestigd.
- Besloten is dat gezinnen die langdurig een laag inkomen hebben, meer financiële armslag hebben door het verhogen van de Individuele Inkomenstoeslag (IIT).

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Versterken activerend armoedebeleid: bevordering van participatie en wegnemen van belemmeringen hiervoor

- De nieuwe armoede-aanpak, waarin een integrale werkwijze is gepresenteerd, is in 2020 unaniem door de gemeenteraad vastgesteld. De nieuwe reguliere werkwijze van Werk & Inkomen heeft concreet vorm gekregen.
- Daarnaast zijn we gestart met het nog meer integreren van hulp bij het vinden van werk en hulp bij het op orde brengen van het inkomen.
- We hebben besloten een pilot Ondersteuning op Maat in te richten, gericht op activering. Deze gaat met ingang van begin 2021 van start. We onderzoeken of we hiermee een eventuele armoedeval bij uitstroom naar werk kunnen ondervangen.
- De samenwerking tussen onze Werk & Inkomen regisseurs en de wijkcoaches in de wijken heeft verder vorm gekregen.
- Vervolgens zijn we gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling, en tussen de organisaties en de gemeente, verder te versterken.
- Daarnaast zijn we gestart met projecten als Sociaal Hospitaal, de Arnhem-Oost Aanpak en Mobility Mentoring. Deze zijn gericht op het aanpakken en doorbreken van situaties waar problemen op meerdere leefgebieden expliciet aan de orde zijn en de benarde situatie van inwoners in stand houden.

Blijven inzetten op het terugdringen onnodige inzet beschermingsbewind

Steeds meer bewindvoerders sluiten zich aan bij ons Convenant "Samen sterker". Eind 2020 hadden zich 17 kantoren aangemeld. Samen met hen werken we de afspraken uit het convenant uit met als doel inwoners met financiële problemen de meest passende vorm van ondersteuning te bieden, de kwaliteit van de bewindvoering te verhogen en de schulden bij inwoners onder bewind zo snel mogelijk te regelen.

We hebben verkend welke kansen het adviesrecht heeft voor een betere samenwerking met bewindvoerders en kiezen er vooralsnog in 2021 niet voor om aan te sluiten bij het adviesrecht. In plaats daarvan ligt onze focus op de uitwerking van het convenant die dezelfde inhoudelijke doelstelling heeft als het adviesrecht, en het monitoren van de resultaten van de afspraken. Wel volgen we ondertussen de landelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen bij andere gemeenten op het gebied van het adviesrecht.

Arnhemse solidariteit en samenwerking in de stad versterken

We zijn gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling en tussen de organisaties en de gemeente verder te versterken. Een eerste stap hiertoe was het project Versterken Vindplaatsen dat inmiddels is afgerond. Daarnaast hebben we het continueren van de Arnhemse Dialoog mede mogelijk gemaakt.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Intensiveren van preventie; voorkomen van financiële problemen

In 2020 schreven we, samen met onze ketenpartners, de Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening. In deze agenda gingen we in op alle acties die we uitvoeren om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en beter te helpen. Want juist in deze coronacrisis maken we ons zorgen over mensen met financiële problemen die de weg naar ons hulpaanbod nog niet weten te vinden. Daarom voerden we in 2020 een communicatiecampagne uit om zowel inwoners als ketenpartners te bereiken met ons hulpaanbod en brachten we de 'budgetchecks' extra onder de aandacht. We hebben extra ingezet op het versterken van vindplaatsen zoals de Rechtbank, scholen en huisartsen. We hebben ons voorbereid op de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) die ons vanaf 2021 nog meer kansen biedt om inwoners met geldzorgen eerder te bereiken met ons hulpaanbod. We ontwikkelden een toolbox voor ketenpartners om hen te helpen het gesprek aan te gaan met mensen met geldzorgen, en hen te helpen bij een goede doorverwijzing naar ons hulpaanbod. We richtten een fonds in voor mensen met beginnende schulden zodat hiervoor een renteloze herfinanciering mogelijk is. Ook werken we samen met Rijnstad toe naar een Goed Geregeld loket zodat inwoners één heldere ingang hebben voor al hun financiële vragen.

Versterken activerende schulddienstverlening, hulp bij financiële problemen

Het aantal mensen dat zich meldt voor schulddienstverlening is met 60% gestegen. En dat terwijl in andere gemeenten door de beperkende maatregelen in verband met corona het aantal vaak daalde of stabiliseerde. Van het totaal aantal Arnhemmers dat een product binnen schulddienstverlening afneemt, is 20% jonger dan 27 jaar. Landelijk is dit aandeel van jongeren 5%. Dat heeft alles te maken met de nieuwe schulddienstverlening die vanaf januari 2020 gestart is, de inzet op vroegsignalering en de versterking van vindplaatsen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
De pilot 'Geldzaken & Ondernemers gaat van start	

In juli is de pilot Geldzaken & Ondernemers van start gegaan. Hoewel de plannen voor hulp aan ondernemers al voor de coronacrisis gestart zijn, vinden we het nu meer dan ooit belangrijk om naast onze ondernemers met geldzorgen te staan met advies en hulp op maat. Tot en met december hebben zich 92 ondernemers gemeld met financiële vragen. In deze pilot bieden we Arnhemse ondernemers met geldzorgen gratis advies en hulp bij schulden, zodat er weer toekomstperspectief en grip is op geldzaken. Het merendeel (57%) van de ondernemers is geholpen met informatie en advies, 29% van de ondernemers krijgt begeleiding en ondersteuning van Over Rood, 7% is doorverwezen naar de schuldhulpverlening door Zuidweg & Partners, en voor bijstandsondersteuning en bedrijfskredieten is 6% aangemeld bij Bureau Zelfstandigen. Voorbeelden van vragen van de ondernemer zijn: hoe krijg ik weer grip op mijn administratie en boekhouding, hoe kan ik mijn schulden oplossen en hoe moet ik financieel rondkomen nu mijn bedrijf stil ligt.

Voor initiatieven die ook juist nu ruimte maken voor mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, ondersteunen wij vanuit het Werkinvesteringsfonds

Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van € 2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds (WIF). De afgelopen jaren zijn er diverse inclusieve werkgelegenheidsinitiatieven met het WIF ondersteund. In totaal is circa € 1,5 miljoen besteed/ gereserveerd. Dit betekent dat er voor 2021 en 2022 nog circa € 1,0 miljoen beschikbaar is.
Voorbeelden van ondersteunde initiatieven zijn: de ontwikkeling van het BuurtBaanBureau in het Spijkerkwartier; de overname van inclusieve bedrijfsactiviteiten door de sociale onderneming De Voorwerkers; de startup van het re-integratie-initiatief in de bouw en schildersbranche Klassewerk (met name in Malburgen); de overname van leerwerkprojecten van het cluster Werk & Inkomen door Scalabor; het project Pak Je Kans dat zich richt op het begeleiden van werkzoekende jongeren; de startup van Live+ dat zich richt op de ontwikkeling van een werk-leer-community (in met name Geitenkamp); de startup van NextGym dat zich richt op werk- en vakvaardigheden van werkzoekenden via refurbishing van fitnessapparatuur (in de (sportieve/ coachings)context van FormUpgrade); en de startup van Kansenmakers dat zich richt op de verbinding onderwijs-arbeidsmarkt van jongeren.

We zetten het platform 'Middengelderlandwerktdoor' neer, helemaal gericht op van werk naar werk

Midden Gelderland Werk Door is in het tweede kwartaal van 2020 gestart en als project gepositioneerd bij het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Vanuit het project zijn werkgevers die hard werden geraakt door de coronacrisis geadviseerd over (ondersteunings)vragen rondom van-werk-naar-werk-bewegingen van hun medewerkers. Met name horecaondernemers (en hun medewerkers) hebben gebruik gemaakt van de ondersteuningsdiensten. In 2020 is het beschikbare budget opgegaan aan directe ondersteuning van werkgevers en betrokken van-werk-naar-werk-kandidaten. Momenteel worden er (arbeidsregionale) middelen vanuit Perspectief op Werk ingezet om vanuit het initiatief Midden Gelderland Werkt Door voor te sorteren op de opdracht om in de arbeidsmarktregio's tot zogenaamde Regionale Mobiliteitsteams te komen.

We zetten in op praktijkgerichte scholing (korte trainingen / opleidingen die leiden tot diploma of certificaat). Deze snelle omscholingstrajecten kunnen mensen helpen bij een switch van sector

Naast de inzet via het project Midden Gelderland Werkt Door is in 2020 ook het regionale Leer-Werk-Loket (met provinciale middelen) versterkt om de groeiende (om)scholingsvraag ten gevolge van de coronacrisis op te vangen. Voorgaande jaren behandelde het Leer-Werk-Loket circa 500 adviesvragen per jaar. In 2020 waren dit er meer dan 700.

We kijken wat mogelijk is aan oplossingen voor leerlingen in het speciaal onderwijs waarbij de stage (vaak de eerste werkplek) wegvalt

Op deze uitdaging zijn in het laatste kwartaal van 2020 diverse acties gezet: het opzetten praktijk simulaties voor MBO-studenten werd voorbereid; de training digitale vaardigheden BBL-studenten werd voorbereid; en de inzet van stage-incentives voor stage-aanbieders VSO-Pro en Entree-leerlingen werd gestart.

We trekken nauw samen op met UWV op de groep mensen die een uitkering aanvraagt en waarvan verwacht wordt dat ze niet binnen een jaar een nieuwe baan vinden

UWV is partner in het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Het project Midden Gelderland Werkt Door werd bij het Werkgeversservicepunt gepositioneerd. Zie ook bovenstaande toelichting bij 'Opzetten platform Midden Gelderland Werkt Door'.

We versnellen de regionale uitvoering van social return

Zie bij het onderdeel 'Wat hebben we gedaan' de toelichting bij de inspanning 'Herijken Social Return On Investment-aanpak'.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Armoede door de ogen van kinderen (19M148).

Deze motie is afgedaan. Met de nieuwe aanpak (de) Weg uit Armoede is uitvoering gegeven aan deze motie.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Scalabor B.V.
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Dullertsstichting;
- Arnhemse Dialoog;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Stichting Leergeld en andere partners Armoedepact;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	168.119	169.996	194.718	195.488	-770
Baten	108.935	110.722	136.626	143.602	6.976
Saldo lasten en baten	***-59.184***	***-59.273***	***-58.091***	***-51.885***	***6.206***
Toevoegingen aan reserves	3.971	290	4.484	4.991	-507
Onttrekkingen aan reserves	3.126	2.142	6.904	6.385	-519
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-845***	***1.852***	***2.420***	***1.394***	***-1.026***
Gerealiseerd resultaat	**-60.028**	**-57.421**	**-55.671**	**-50.492**	**5.180**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-583	N				
Armoedebeleid	46	V	Armoedebestrijding (incl. capaciteitsinzet)	N	I	AR
Armoedebeleid	-261	N	Mondkapjes minima	J	I	AR
Armoedebeleid	221	V	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Schulddienstverlening	22	V	Extra capaciteit Schulddienstverlening ivm corona	J	I	AR
Werk en Inkomen	-971	N	Uren beleid	N	I	AR
Werk en Inkomen	93	V	Uitvoering W&I	N	I	AR
Werk en Inkomen	159	V	Kosten onderzoek BBZ uitkering	N	I	AR
Werk en Inkomen	-778	N	Compensatie SW bedrijven	J	I	AR
Werk en Inkomen	1.325	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-1.625	N	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	355	V	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	630	V	Regionale samenwerking	N	I	BR
Werk en Inkomen	201	V	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR
Baten	6.796	V				
Armoedebeleid	-221	N	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Werk en Inkomen	186	V	Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren	N	I	AR
Werk en Inkomen	733	V	Liquidatie Presikhaaf Bedrijven	N	I	AR
Werk en Inkomen	3.352	V	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	2.856	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-76	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-123	N	Regionale samenwerking	N	I	AR
Werk en Inkomen	89	V	Terugbetaling voormalig BBZ regeling	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-507	N				
Werk en Inkomen	-507	N	Regionale samenwerking	N	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	-480	N				
Werk en Inkomen	-279	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-201	N	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR

Armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet)
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Gelrepas regiogemeenten
Arnhem voert de Gelrepas uit voor regiogemeenten. In 2020 waren de programmakosten lager doordat een aantal activiteiten niet door kon gaan in verband met corona. Hierdoor zijn de zowel de programmakosten die volledig worden doorbelast als de baten lager dan verwacht.

Extra capaciteit Schulddienstverlening in verband met corona
Er is extra personeel ingezet op schulddienstverlening in het kader van corona. Hiervoor is capaciteit ingehuurd. Dit heeft iets minder gekost dan bij Turap 2 verwacht werd.

Uren beleid
Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Uitvoering Werk & Inkomen
Vanwege een krappe arbeidsmarkt en vertraging in het aantrekken van nieuw personeel is in 2020 een voordeel ontstaan op de uitvoering Werk & Inkomen (€89.000).

Kosten onderzoek BBZ uitkering
Arnhem ontvangt een vast bedrag voor levensvatbaarheidsonderzoeken voor BBZ kredieten. Als gevolg van corona was er in 2020 een andere voorliggende voorziening voor ondernemers, namelijk de TOZO regeling. Hierdoor is in 2020 minder vraag geweest naar BBZ kredieten wat leidt tot een voordeel op de kosten voor levensvatbaarheidsonderzoeken.

Compensatie SW-bedrijven
In verband met corona heeft het Rijk in 2020 extra middelen beschikbaar gesteld als compensatie voor omzetverliezen bij SW bedrijven. Deze compensatie is doorgezet naar ons SW-bedrijf Scalabor. Omdat in de begroting nog geen rekening was gehouden met dit bedrag ontstaat er een nadeel op de lasten (binnen het programma Participatie en Armoedebestrijding) en een voordeel op de baten (binnen het programma Bestuur, dienstverlening en financiën). Per saldo is het effect voor Arnhem €0.

Gebundelde uitkeringen (BUIG)
Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Zoals in de raadsbrief " Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27 oktober 2020 gecommuniceerd zagen wij de uitkeringslasten voor Arnhem minder hard stijgen dan de landelijke ontwikkeling. Deze lijn heeft zich voortgezet wat resulteert in een positief saldo van € 4.180.601 (€2.855.889 baten en €1.324.712 lasten) ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2020 rekening is gehouden. In 2020 heeft Arnhem daarmee beter gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. De daadwerkelijk landelijke ontwikkeling over 2020 wordt in de loop van 2021 bekend. Ten opzichte van het budget heeft Arnhem een tekort van 4,5%. Dit is een halvering van het tekort over 2019.

Uitvoering TOZO regeling
Als gevolg van de coronacrisis verzorgt de gemeente de TOZO uitkeringen (bijstand voor zelfstandige ondernemers). De kosten voor de uitkering worden 100% vergoed door het Rijk. Voor de uitvoeringskosten krijgt de gemeente een vast bedrag per besluit vergoed. Met een nadeel op de lasten van €1.625.000 en een voordeel op de baten van €3.352.000 is het saldo op de TOZO

regeling €1.727.000 positief. Het positieve saldo wordt veroorzaakt doordat de vergoeding voor uitvoeringskosten eenmalig wordt verstrekt op basis van het aantal besluiten. Vanuit deze vergoeding moeten echter ook de kosten voor uitvoering worden betaald welke doorlopen naar 2021. Omdat de vergoeding wordt verstrekt over de besluiten uit 2020 ontstaat in de jaarrekening 2020 een voordeel. In het voorstel resultaatbestemming wordt voorgesteld dit voordeel te reserveren voor de nog te maken kosten in 2021.

Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk
Per 1 juni 2020 is de reorganisatie van Werk en Inkomen een feit (zie raadsinformatiebrief 'Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk' van 2-6-2020). Via de Turap-2 van 2020 is de Raad geïnformeerd over de verwachting dat de lasten in het kader van de organisatieontwikkeling lager gaan uitvallen dan begroot. Mede door corona loopt het aantrekken van (vast) personeel en het opleiden ervan vertraging op. Doordat er minder kosten zijn gemaakt leidt dit zowel tot een afwijking op de lasten en baten als een afwijking op de onttrekking van de bestemmingsreserve.

Regionale samenwerking
Arnhem ontvangt, als centrumgemeente van onze arbeidsmarktregio, diverse middelen vanuit het rijk in het kader van participatie (perspectief op werk, middelen voor versterking arbeidsmarktregio en impuls baankansen). Over de inzet van de middelen vindt regionale besluitvorming plaats, deels via het regionaal Werkbedrijf. In 2020 zijn er minder regionale initiatieven toegekend dan verwacht, mede door corona, waardoor er een voordeel op de lasten ontstaat van €636.000 en een nadeel op de baten van €123.000. Omdat het regionale middelen betreft wordt het saldo via een extra dotatie aan de reserve overgeheveld naar 2021. Per saldo is hiermee het resultaat €0.

Werkinvesteringsfonds (WIF)
Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van €2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds. In 2020 was er €750.000 begroot (als lasten en onttrekking aan reserve). Er zijn voldoende initiatieven aangedragen en ook inmiddels toegekend. De kosten voor deze initiatieven lopen echter deels door naar 2021 waardoor er in 2020 een voordeel op de lasten ontstaat van €201.000. Er is dus ook een lagere onttrekking aan de reserve gedaan van €201.000. Per saldo is het resultaat €0.

Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren
De kosten voor individuele re-integratie trajecten zijn de afgelopen jaren kostprijsverhogend (zonder terugvordering btw) geboekt. Onder bepaalde voorwaarden en eisen (per jaar inzichtelijk gemaakt) kunnen delen van deze individuele re-integratie trajecten compensabel worden gemaakt voor de BTW. Over de jaren 2012, 2013 en 2014 levert de BTW compensatie re-integratie en inburgering een voordeel van € 141.933 op (€186.203 voordeel op baten en €44.270 nadeel op lasten).

Liquidatie Presikhaaf bedrijven
Per eind november 2020 is de gemeenschappelijke regeling Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf bedrijven) geliquideerd. De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Terugbetaling voormalig BBZ regeling
Dit betreft een incidenteel voordeel door invordering in het kader van de voormalige BBZ regeling van voor 2020.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Scalabor
- St. Rijnstad
- St. Leergeld Arnhem
- Presikhaaf Bedrijven
- BV Real

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk zijn de indicatoren opgenomen die bij dit programma gemonitord worden. Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Netto arbeidsparticipatie	2019	66,4	68,8	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS - Arbeidsdeelname
Personen met een bijstandsuitkering	1e halfjaar 2020	842,7	459,7	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.	CBS - Participatiewet
Lopende re-integratievoorzieningen	1e halfjaar 2020	73,6	202	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	CBS - Participatiewet
Werkloze jongeren	2019	3	2	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	2019	11	6	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Zij aan zij: schuldenvrij De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- (de) Weg uit Armoede, Werken aan Perspectief. Nota Arnhemse Armoede Aanpak (2020 e.v.)
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021

Actuele beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v..

Zorg

We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfredzaam en zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Meer volwassenen ontvangen passende zorg gericht op ontwikkelen of anders stabiliseren van zelfredzaamheid

We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. We gaan ons daarbij nog meer inspannen om kwetsbare inwoners zelfredzaam te maken. Onze inwoners blijven nog te vaak afhankelijk van specialistische voorzieningen. De komende periode gaan we daarom extra inzetten op het versterken van zelfredzaamheid door het gebruik van het eigen netwerk en algemene voorzieningen in de wijk te vergroten.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid

Het aantal jongeren dat een beroep doet op specialistische jeugdzorg neemt toe. We willen een beweging inzetten van problematiseren en specialiseren naar normaliseren en zo regulier mogelijk. Hierbij hoort ook het voorkomen van opname in verblijfsinstellingen en het aanbieden van zoveel mogelijk passende, ambulante ondersteuning in de eigen woon- en leefomgeving (wijkaanpak). De omgeving van het kind moet weer centraal komen te staan bij het bieden van oplossingen.

Meer kwetsbare Arnhemmers een beschermd thuis

We gaan uit van een inclusieve samenleving, waarin ook mensen met psychische problematiek midden in de samenleving leven en meedoen. Deze opgave pakken wij in het kader van de doordecentralisatie regionaal op met het Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021. We gaan nog meer mensen in staat stellen om met ondersteuning zelfstandig te wonen en te participeren in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.
We gaan samen met de regio Centraal Gelderland verder werken aan een breed palet aan voorzieningen: van lichte vormen van begeleiding tot gespecialiseerde opvang en beschermd wonen. Daarvoor gaan we nog meer samenwerken binnen de gemeente, tussen gemeenten en ook met (en tussen) aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker wordt wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zijn wijkcoaches voorgelicht over de toepassing van deze beleidsregels, zowel tijdens een bijeenkomst begin februari als met behulp van ondersteunend voorlichtingsmateriaal. Zorgaanbieders zijn via de aanbesteding opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te mogen verlenen. Ook bij deze aanbesteding is duidelijker gedefinieerd wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Bij groepsbegeleiding en activerend werk wordt ook gestuurd op het zoveel mogelijk inzetten van aanbod in de eigen woon- en leefomgeving van de inwoner. De komende periode zal worden ingezet op verdere voorlichting en implementatie richting Sociale wijkteams en aanbieders.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld waaronder ook de aanpak ouderenmishandeling. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben. We sturen hierbij op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld, voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen. We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het veel op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid van een afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid van een afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Er wordt in de participatieketen steeds beter samen gewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de participatieladder en op doorstroom of uitstroom. In de overige gevallen gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie. Er is voldoende passend aanbod.
Op basis van een jaarlijkse steekproef (n=173) zien we dat deelnemers aan een traject daadwerkelijk stappen maken op de participatieladder. Zie voor meer informatie hierover het figuur onderaan deze paragraaf.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk (AW) iets teruggelopen. Dit heeft te maken met de coronamaatregelen (weinig nieuwe instroom, uitval). Ook is de situatie op de arbeidsmarkt door de coronaperiode veranderd waardoor er minder doorstroommogelijkheden zijn. In de participatieketen wordt samen gekeken naar waar de kansen liggen op de arbeidsmarkt en hoe hierop geanticipeerd kan worden binnen Activerend Werk. Ook worden kansen benut om scholing en Activererend Werk te combineren, zoals bij de Praktijkverklaring, waarbij inwoners in eigen tempo al doende leren en kunnen aantonen dat zij over de nodige vaardigheden beschikken.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Het proces van inkoop is afgerond. Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders wordt verbeterd door het intensiveren ervan. Er is een werkwijze ontwikkeld voor de samenwerking tussen (speciaal) onderwijs en jeugdzorg en in twee wijken zijn praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts gestart.
Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. De jeugdigen kunnen op deze manier in hun wijk blijven met hun vrienden/vriendinnetjes van de school.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

In mei is het Perspectiefoverleg gestart. Hier worden, voor gezinnen waar uithuisplaatsing dreigt, afspraken gemaakt over intensieve, ambulante hulp ter voorkoming ervan. Als uithuisplaatsing toch noodzakelijk is, dan wordt dit zo kort mogelijk ingezet. In de cijfers zien we in 2020 een lichte daling van het aantal jongeren in verblijf.
Drie zorgaanbieders en de wijkteams hebben een manier ontwikkeld om bij onveilige thuissituaties snel ondersteuning in te kunnen zetten. Op 1 januari 2021 gaat dit project van start.

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt voor de Woonzorgvisie en de visie Sociaal Domein, die in 2021 aan de raad worden aangeboden. Het realiseren van betaalbare woningen is in de huidige markt niet gemakkelijk; gelukkig biedt de Woondeal kansen waar gemeente Arnhem in de komende jaren gebruik van zal maken.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de Zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Figuur behorend bij het doel 'Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij'

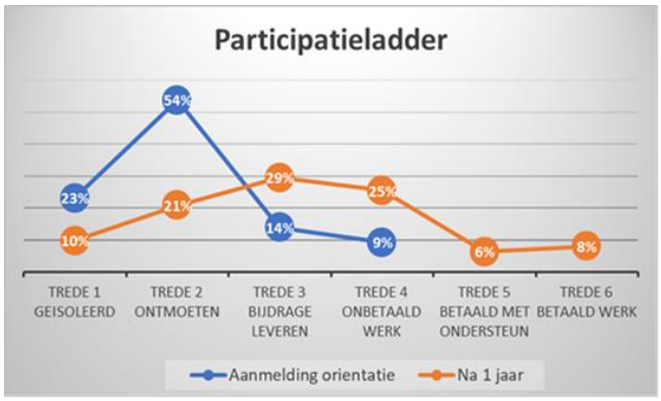

Wat hebben we gedaan

Als gevolg van de coronamaatregelen hebben Sociale wijkteams en zorgaanbieders hard gewerkt om zorg en ondersteuning op alternatieve manieren aan te bieden. In veel gevallen werd gebruik gemaakt van digitale hulpmiddelen; zo hebben veel hulpverleners via beeldbellen zorg en begeleiding op afstand geboden. Daar waar alleen digitale ondersteuning niet voldoende was, is met inachtneming van de nodige voorzorgsmaatregelen, ook fysieke ondersteuning geboden (bijvoorbeeld aan gezinnen met signalen van onveiligheid, aan GGZ-cliënten bij beschermd wonen en hulp bij het huishouden). Via diverse raadsbrieven is de raad hierover geïnformeerd. De aanbieders zijn in de periode vanaf maart tot juli gecompenseerd voor de zorg die niet geleverd kon worden. Vanaf juli is de reguliere hulpverlening in veel gevallen weer hervat en is deze compensatieregeling gestopt. Aan het einde van 2020 is, ook tijdens de tweede lockdown, nagenoeg alle zorg en ondersteuning weer hervat, ook voor groepsbegeleiding en groepsbehandeling.

Er is veel energie en aandacht uitgegaan naar het voortzetten van de zorg tijdens de coronaperiode. Daardoor heeft een aantal maatregelen en projecten enige vertraging opgelopen. Hieronder is de voortgang van de doelen en inspanningen die in de begroting 2020 zijn genoemd weergegeven. Daarnaast wordt ook drie maal per jaar de bestuursrapportage Zorg opgesteld. In deze bestuursrapportage is meer detailinformatie te vinden over de voortgang van het programma Zorg Dichterbij.

Eind 2020 is gestart met de ontwikkeling van een integrale visie sociaal domein. De raad heeft een eerste bijeenkomst gehad om uitgangspunten voor de visie te bespreken. Parallel aan de opstelling ervan wordt ook het integraal jeugdbeleid uitgewerkt.

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	
Versterken eigen kracht van inwoners, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen	

Bij de inzet van passende zorg wordt beter bekeken of deze er ook toe leidt dat de eigen kracht en het sociaal netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en in de beleidsregels staat deze aanpak centraal. Een website met beschikbare algemene voorzieningen in onze wijken is opgeleverd en wordt verder doorontwikkeld. Er zijn goede stappen gezet, maar we verwachten nog meer resultaten te kunnen bereiken.

Versterken van de zorgtoewijzing

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Ook aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract konden krijgen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg.

Sturen op kwaliteit en resultaat (mede gericht op afschaling specialistische zorg)

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn vrijwel alle ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. In de komende periode zullen we aanbieders hier ook op aanspreken, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook zullen we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles blijven uitvoeren, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren. Ook de komende periode blijven we hierop inzetten. In november is het AEF rapport 'stelsel in groei' opgeleverd waaruit blijkt dat de Rijksbijdragen niet toereikend zijn voor de kosten jeugdzorg. De VNG onderhandelt naar aanleiding van dit rapport met het ministerie over een meer passende Rijksbijdrage. Er is nog geen uitsluitsel.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) lokaal en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Veilig thuis

Zie de toelichting bij de doelstelling 'Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis' die hierboven is opgenomen.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

De wijkteams kunnen beschikken over een digitale sociale kaart waarin de algemene voorzieningen staan. Deze website zal worden doorontwikkeld zodat deze meer inzicht geeft in het aanbod en deze voorzieningen beter ingezet kunnen worden. Ook wordt beter gekeken wat van ouders of hun netwerk zelf kan worden verwacht, of wat vanuit onderwijs kan worden geboden, voordat specialistische jeugdzorg wordt ingezet.
Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders is verbeterd door het intensiveren van de onderlinge samenwerking; onder andere bij de start van de Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) en de samenwerking met (Speciaal) Onderwijs. Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke ondersteuning en zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. In twee wijken loopt een proef waarbij wijkcoaches zelf specialistische begeleiding bieden. Met de kennis die coaches hebben van de wijk en het netwerk van de jeugdige, kunnen zij kinderen gemakkelijk verwijzen naar activiteiten in de buurt.

Versterken van de zorgtoewijzing en intensiveren van de samenwerking met andere verwijzers

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract kregen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg. De huisartsen en gecertificeerde instellingen (verwijzers naar jeugdzorg) zijn geïnformeerd over de gecontracteerde zorg.
In twee wijken is gestart met een Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) bij de huisarts. Uit de eerste resultaten blijkt dat deze POH-jeugd het overgrote deel van de vragen zelf kan behandelen en slechts in incidentele gevallen een verwijzing naar een gecontracteerde aanbieder nodig is.

Sturen op kwaliteit en resultaat

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn de ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. We spreken aanbieders hierop aan, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook voeren we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uit, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.
Vanuit de regio en de gemeenten wordt actief gestuurd op de transformatieopgaven die vanuit de regio, samen met de aanbieders, zijn opgesteld.
In de eerste helft van 2020 is de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming opgesteld. Doel is onder andere een betere gezamenlijke aanpak van zorgorganisaties rondom kwetsbare kinderen en gezinnen. De Verbeteragenda wordt in 2021 verder uitgewerkt.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren.
Heel 2020 was er aandacht voor de Rijksbijdrage voor de Jeugdwet aangezien het overgrote deel van de gemeenten te maken blijven houden met tekorten in de jeugdzorg. In december verscheen het AEF-rapport Stelsel in groei waar de structurele tekorten in de jeugdzorg worden belicht.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg, ook al is dat tekort lager dan aanvankelijk geprognotiseerd.
Om meer grip te krijgen op de tekorten in de jeugdzorg heeft de gemeenteraad medio 2020 op voorstel van de TaskForce negen maatregelen vastgesteld:

- Perspectiefoverleg;
- Samenwerken aan veiligheid;
- Verkorten van de veiligheidsketen;
- Doorstroom van Jeugdwet naar de Wet langdurige zorg bevorderen;
- Praktijkondersteuner huisarts jeugd-GGZ;
- Handhaving op zorgaanbieders;
- Monitoring verbeteren;
- Sociaal Hospitaal;
- Begeleiding door Sociale wijkteams zelf.

Voor al deze maatregelen is in 2020 de voorbereiding begonnen en zes maatregelen zijn ook al gestart.
Een maatregel richt zich specifiek op de toepassing van de juiste wet. Zolang ontschotting tussen de zorgwetten niet is gerelateerd kijken we nog beter wanneer Wlz en Zvw voorliggend zijn op de Jeugdwet.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) stadsbreed en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is. Ook wordt gekeken naar de mate waarin afschaling van zorg zichtbaar wordt in de data, bijvoorbeeld de verschuiving van zware naar lichtere zorg, de duur van de trajecten of de inzet van groepsaanbod in plaats van individuele zorg.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer jeugdigen krijgen passende zorg dichtbij de eigen woonomgeving'

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

Koppelen zorg(behoeften) aan wonen

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. In de uitvoering van Sociaal Hospitaal (SOHOS) komt naar voren dat huisvesting een belangrijk onderwerp is bij multiprobleemgezinnen. De samenhang tussen woon- en andere problemen vraagt om een meer intensieve samenwerking met de corporaties. Dit wordt in de visie Sociaal Domein en de Woonzorgvisie opgepakt.

Eind 2019 hebben we afscheid moeten nemen van het Hulpmiddelencentrum (HMC) als leverancier van Arnhem-Noord. Sindsdien draait Medipoint de hulpmiddelendienstverlening in beide helften van de stad. Dit heeft Medipoint heel voortvarend aangepakt; zelfs in de turbulente periode waarin de overdracht plaatsvond hebben zij geen enkele klacht over de dienstverlening gekregen.
Voor inwoners met een incidentele verplaatsingsbehoefte hebben we verspreid over de stad diverse poolpunten waar de inwoner een scootmobiel kan lenen. Door de maatregelen tegen verspreiding van corona heeft driekwart van de scootmobiel poolpunten de deuren (tijdelijk) moeten sluiten. Dit betrof met name de punten in verzorgingstehuizen. Om onze inwoners een alternatief te bieden is in 2020 een haal- en-brengservice gestart waarbij een inwoner een scootmobiel op afspraak aan huis afgeleverd kan krijgen.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast

De wijkveiligheid is onderzocht en het beschikbare instrumentarium om overlast aan te pakken is in beeld gebracht. Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Ontwikkelen preventieve maatregelen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.
In 2020 is samen met een aantal zorgpartijen gewerkt aan de voorbereiding van de uitbreiding van bemoeizorg, die naar verwachting met ingang van het tweede kwartaal in 2021 kan worden ingezet.

Regionale sluitende afspraken Beschermd Thuis

In de regio Centraal Gelderland staan we voor de uitdaging om de doordecentralisatie verder vorm te geven. De komende jaren (2022 tot 2031) wordt beschermd wonen niet alleen een taak van centrumgemeenten, maar een taak van alle gemeenten. In 2019 is het Transformatieplan Samen aan Zet vastgesteld. Regionaal is in het najaar van 2019 de stuurgroep Samen aan Zet gevormd, om keuzes voor de doordecentralisatie van beschermd wonen bestuurlijk voor te bereiden ter bespreking in het Regionaal Portefeuillehouders Overleg Zorg en in de colleges en gemeenteraden. De bestuurders van de gemeenten Rheden, Westervoort, Arnhem, Renkum en Overbetuwe hebben zitting in de stuurgroep.
Om beschermd wonen door te decentraliseren is regionale samenwerking vanuit gezamenlijke uitgangspunten noodzakelijk. De bestuurlijke uitgangspunten voor de regionale samenwerking zijn in alle colleges van de regiogemeenten vastgesteld en de raden zijn geïnformeerd (zie raadsbrief Bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen). Er is een uitvoeringsagenda opgesteld om de regionale samenwerking verder vorm te geven. Over deze regionale ontwikkelopgave wordt de dialoog aangegaan met belangrijke samenwerkingspartners en cliënten/ervaringsdeskundigen. Met ingang van 2022 treden de regionale afspraken in werking. Alle Nederlandse gemeenten hebben via de VNG ingestemd met de Norm voor Opdrachtgeverschap, waarin staat hoe ze regionaal en bovenregionaal willen samenwerken bij beschermd wonen en maatschappelijke opvang. De Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO) is op 10 juni 2020 in een resolutie vastgesteld door gemeenten in VNG-verband, zowel voor jeugd als voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Deze Norm voor Opdrachtgeverschap vormt daarmee ook een kader voor de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Er is een regiobeeld opgesteld, samen met de zorgverzekeraar, om de verdere samenwerking voor de inwoners van onze gemeente en de verzekerden van Menzis te verbeteren. Er liggen uitdagingen voor de toekomst, vooral in verband met de toenemende vergrijzing. Samen met de zorgpartijen uit onze gemeente en regio is een start gemaakt om dit regiobeeld om te zetten naar een regiovisie. Door de uitbraak van het coronavirus is er vertraging opgetreden in dit proces. Alle zorgpartijen moeten nu de prioriteit geven aan de bestrijding van het virus en het welzijn van personeel en cliënten.
Bij de zorginkoop voor de Wmo is een eis opgenomen voor forensisch beschermd wonen. Op 1 juli is deze eis van kracht. Uitgangspunt bij de zorgverlening is het herstel van de cliënt in de eigen woonomgeving en regio. Indien een aanbieder zich door het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft laten contracteren om forensische zorg te leveren, stelt de regio Centraal Gelderland de volgende eis: Voordat de aanbieder een forensische cliënt in zorg neemt, wordt contact gelegd met de regionale toegang. De regionale toegang geeft dan vroegtijdig een advies of er na het aflopen van de strafrechtelijke titel vervolgzorg in de vorm van Beschermd wonen Wmo kan worden ingezet. De regionale toegang neemt als leidraad voor een positief advies dat de voorwaarden voor een succesvol traject in deze regio het meest kansrijk zijn, conform de regels van de Handreiking Landelijke toegankelijkheid. Het herkomstonderzoek loopt op dit moment.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat de verwachting is dat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg. Het inzetten van de juiste wet op het juiste moment en de juiste situatie monitoren we samen met de wijkteams. We kijken in concrete casussen of Wlz of Zvw voorliggend zou kunnen of moeten zijn aan de Jeugdwet.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

Persoonsgerichte integrale zorg (ketenafspraken)

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg- en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Betere aansluiting van de Sociale wijkteams op Ggz-behandelzorg

We zijn met de zorgverzekeraar in overleg om de samenwerking tussen de FACT-teams van Pro Persona en de wijkcoaches van het Sociale wijkteam te versterken. In 2019 heeft de zorgverzekeraar hiervoor middelen beschikbaar gesteld. In 2020 heeft de gemeente Arnhem dit budget beschikbaar gesteld. Het gaat om het financieren van een sociaal psychiatrisch verpleegkundige, werkzaam bij het FACT-team, die als kennisbron kan worden ingezet door het Sociale wijkteam. Overleg met de zorgverzekeraar is gaande om vanaf 2021 deze kosten gezamenlijk te dragen.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken zorg (19A66)

De wijzigingen zijn verwerkt in de teksten en tabellen in de geamendeerde MJPB 2020-2023.

Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid (19M124)

We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten van de jeugdzorg.
Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Aanbieders die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg bieden;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland;
- Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland;
- VGGM;
- BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	57.921	30.808	56.785	60.704	-3.919
Baten	6.639	918	5.134	5.222	88
Saldo lasten en baten	***-51.282***	***-29.891***	***-51.651***	***-55.482***	***-3.831***
Toevoegingen aan reserves	4.393	678	2.031	2.009	22
Onttrekkingen aan reserves	2.823	1.100	3.496	3.425	-71
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.569***	***422***	***1.465***	***1.416***	***-49***
Gerealiseerd resultaat	**-52.852**	**-29.469**	**-50.186**	**-54.066**	**-3.880**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-3.641	N				
Zorg	-1.534	N	Algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	101	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	933	V	Ambulantisering GGZ	N	I	AR
Zorg	-2.077	N	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	-680	N	Begeleiding	N	I	AR
Zorg	-380	N	Bedrijfsvoering	N	I	AR
Zorg	637	V	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	-484	N	Dubieuze debiteuren	N	I	AR
Zorg	-157	N	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Baten	157	V				
Zorg	157	V	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Huishoudelijke ondersteuning

Dit nadeel heeft betrekking op de algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning. Per 1 juli 2020 is een beleidswijziging geweest, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit nadeel wordt gecompenseerd met het voordeel op de wijkprogramma's maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning.

Doelgroepenvervoer

Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Ambulantisering GGZ
Vanuit de decentralisatie middelen heeft gemeente Arnhem middelen gekregen voor ambulantisering GGZ die deels regionaal bedoeld zijn. Het gaat om het (op)bouwen van een lokale ondersteuningsstructuur, voor psychisch kwetsbare personen. De middelen zijn in 2020 niet uitgegeven, mede omdat de middelen laat zijn toegekend. Daarnaast is er een vertraging van het starten van de activiteiten opgetreden door corona, waardoor deze activiteiten in 2021 zullen starten. Een deel van het budget waar een bestedingsplan voor aanwezig is, is overgeheveld naar 2021. Dit is het restant van het budget dat ten gunste van de algemene middelen komt.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op de wijkprogramma's wordt een voordeel vermeld van € 3,6 miljoen. Het nadeel bij programma S07 Zorg en het voordeel op de wijkprogramma's wordt veroorzaakt doordat de begroting is gebaseerd op de realisatie 2018 en begin 2019. Sinds eind 2019 is een verschuiving te zien van de realisatie van de wijken naar stad. Het netto voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Het resultaat voor WMO begeleiding is netto een significant bedrag. Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 680.000 gemeld en bij de wijkprogramma's is een voordeel van € 653.000 gemeld. Vanaf begin 2020 is er een verschuiving te zien van de wijkprogramma's naar de stad en de begroting is gebaseerd op de realisatie van 2018 en begin 2019. Dit zorgt ervoor dat er een afwijking op zowel stad als wijkprogramma's is.

Bedrijfsvoeringsbudget
In 2019 is een start gemaakt met monitoring binnen het programma Zorg. In 2020 is hier verder vorm aangegeven. De gemaakte kosten hebben betrekking op implementatie Power BI, bouwen van een datawarehouse, etc. Met deze kosten zijn er geen rekening gehouden binnen het budget, omdat het kosten zijn.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019.

Voorziening dubieuze debiteuren
Bij een aantal organisaties staat een vordering open. De vordering staat langer dan één jaar open en uit voorzichtigheidsprincipe voorzien we vorderingen die langer open staan dan een jaar volledig.

Specifieke jeugdzorg budgetten
Vanuit het rijk hebben we middelen gekregen voor de projecten Gelderse verbeteragenda jeugdbescherming en Transitie vastgoed jeugdzorgplus. De ontvangen middelen staat op de baten. De netto saldo van de baten en lasten voor deze projecten is nul.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Vitale Verbindingen

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Score Arnhem 2019	Score Arnhem 2020	Toelichting	Bron
Jeugdwet, aantal inwoners met verblijf	610	554	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, Gezinshuizen, Leef- en behandelgroepen, Pleegzorg en verblijf op eigen terrein.	Afdeling Informatie/F&C
Beschermd wonen, aantal inwoners met verblijf	1013	958	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, intramuraal	Afdeling Informatie/F&C
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	€ 887	€ 844	Gedeclareerde zorgkosten m.b.t. het jaar, gedeeld door het aantal inwoners aan het einde van het jaar.	Afdeling Informatie/F&C

Indicator	Score Arnhem 2018	Score Arnhem 2019	Toelichting	Bron
Gemiddelde stijging op participatieladder bij activerend werk			Centrum Activerend Werk heeft i.o.v. gemeente Arnhem een systeem ontwikkeld om vanaf aanmelding voor Activerend Werk de stappen op de participatieladder vast te leggen. Vanaf 2021 zal aangegeven kunnen worden hoeveel treden inwoners gemiddeld stijgen op de participatieladder in een periode van een jaar.	Afdeling Informatie/F&C
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning		79%	De vraagstelling in het inwonerstevredenheidsonderzoek m.b.t. 2018 was anders dan m.b.t. 2019, daarom is geen score voor 2018 opgenomen.	Inwoner-tevredenheids-onderzoek

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	1e half jaar 2020	730	640	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	CBS - Monitor Sociaal Domein Wmo
Jongeren met jeugdhulp	1e half jaar 2020	10,1	9,7	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	1e half jaar 2020	0,5	0,3	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	1e half jaar 2020	1,2	1,1	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.

Actuele beleidskaders

- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Taskforce Maatregelen Jeugdzorg
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019).

Welzijn en inclusie

We willen de randvoorwaarden scheppen om ervoor te zorgen dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperking en/of seksuele voorkeur, kunnen meedoen en zich thuis voelen in Arnhem. We willen dat Arnhem een inclusieve stad is.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht afkomst, kan meedoen en zich thuis voelt in Arnhem. Dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen, duurzame inburgering en een passend vangnet.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en op acceptatie van seksuele diversiteit, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij een ieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Wat wilden we bereiken

Wij willen samen zorgen voor een sterke sociale basis waarin iedereen zoveel als mogelijk gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen. Door Arnhemmers te stimuleren en waar nodig te faciliteren bij het organiseren van activiteiten voor hun buurt, bouwen we samen aan een sterke sociale basis. We versterken de saamhorigheid tussen inwoners, dat mensen naar elkaar omkijken en voor elkaar klaarstaan. Door Arnhemmers op tijd met activiteiten en voorzieningen een duwtje in de rug te geven en een helpende hand te reiken, voorkomen we samen met hen dat ze in de problemen komen of dat hun problemen groter worden.

Prestatiedoelen	Status
Veilig en positief opgroeien	

Samen met VGGM en peuteropvang wordt intensief opgetrokken om alle jonge kinderen goed in beeld te hebben en met 2 jaar een plekje te geven op de peuteropvang. Voor ouders die extra ondersteuning nodig hebben thuis, is er voorliggend, ambulante begeleiding beschikbaar. Samenwerken met ouders is een van de speerpunten vanuit het beleid onderwijsachterstanden/ kansengelijkheid. De noodzaak ervan is tijdens eerste lockdown alleen maar zichtbaarder geworden.
Tijdens de coronacrisis is snel geschakeld tussen voorschool, onderwijs, Sociale wijkteams en welzijnspartners. Zo konden bijvoorbeeld kinderen naar de noodopvang als Sociale wijkteams signaleerden dat dit een betere plek was voor een kind in een kwetsbare positie.

Meedoen en openstaan voor elkaar

In het tweede kwartaal 2020 is het beleidsplan herijking van de welzijnsopgave ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

In 2020 zijn diverse initiatieven gestart. Door de crisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in onze stad. De crisis staat op gespannen voet met de doelen zoals het verminderen van eenzaamheid, een probleem dat door de crisis mogelijk alleen meer vergroot is.
Door de crisis kunnen Arnhemmers elkaar veelal alleen online ontmoetten. Ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers en professionals zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. De maatschappelijke partners hebben alle zeilen bijgezet om op andere manieren de ondersteuning aan Arnhemmers te bieden. Zo zijn bijvoorbeeld honderden mantelzorgers gebeld om te vragen hoe het gaat. Goede samenwerkingen, zoals Voor Elkaar In Arnhem en samenwerkingen tussen wijkorganisaties, Sociale wijkteams en onderwijs zijn tot stand gekomen. Andere kant is ook dat buurthuizen het zwaar hebben, door de coronamaatregelen zien zij hun inkomsten dalen.

Vanaf 2020 is er € 500.000 per jaar extra beschikbaar voor ontmoeten. Om voorzieningen te verbeteren of toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Uitgangspunt is dat de voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners. In 2020 is aan 11 elf initiatieven in verschillende Arnhemse buurten financiële ondersteuning geboden om bijvoorbeeld hun buurthuis of ontmoetingsruimte te verbeteren. Het college heeft in 2020 ook besloten een deel van de beschikbare middelen te reserveren voor het opvangen van problemen als gevolg van de coronacrisis.

Duurzame inburgering

In aanloop naar de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en bereiden we ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.
Ondanks de coronacrisis zijn de (aangepaste) duale trajecten gestart bij een Beautiful Mess, hebben een aantal nieuwkomers een baan gekregen bij de Mondmaskerfabriek en zijn alle voorbereidingen afgerond voor bureau nieuwkomers dat in 2021 van start is gegaan.

Een passend vangnet

Het jaar 2020 was in verband met de coronacrisis een bewogen jaar voor de opvang. Ingezet is op het bieden van opvang met inachtneming van de RIVM-richtlijnen. Voor de opvang van daklozen is een extra opvanglocatie geopend op een cruiseschip. De bed-, bad- en broodvoorziening en noodopvang voor asielzoekers zat sneller vol wegens corona.

De afwikkeling van procedures binnen de vreemdelingenketen heeft tijdens de eerste lockdown stilgelegen wat ervoor heeft gezorgd dat er minder uitstroom is gerealiseerd in deze opvangvormen.

Met de uitvoering van de in de Herstelagenda opgenomen ambitie van opvang naar wonen is gestart door een verkenning uit te voeren naar de kansen en mogelijkheden om woonplekken te realiseren.

Inclusieve stad

Arnhem heeft al een aantal jaren stappen gezet in het inclusiever maken van onze stad. Op de eerder opgestelde negen speerpunten hebben we het nodige bereikt en in gang gezet. Op een aantal punten kiezen we voor een scherpere focus.
In de zomer van 2020 informeerden we de gemeenteraad over de stappen die zijn gezet en de gemaakte keuzes als het gaat om het programma Inclusief Arnhem. We richten ons op een vijftal focuspunten, waarop we zelf en in samenwerking met de stad invloed kunnen uitoefenen om deze te realiseren. Het gaat hier om:
1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Veilig en positief opgroeien	
Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering	

Arnhem richt zich op het zoveel als mogelijk bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen voor kinderen en jongeren. Als we ons richten op hen en hun toekomst, kunnen we latere problemen voorkomen. Onze gemeenschappelijke inzet zorgt daarmee voor het grootste resultaat. Met opzet spreken wij over opgroeien en opvoeden. Het gaat er namelijk om dat het welzijnswerk niet alleen is gericht op het kind of de jongere, maar juist ook op haar of zijn omgeving: ouders, school, straat, sport.

Een goede afstemming en samenwerking is daarom van belang tussen bijvoorbeeld kind- en jongerenwerk (denk aan Rijnstad, AM Support en Presikhaaf University), sport (denk aan Sportbedrijf en Jeugdfonds Sport & Cultuur Arnhem), onderwijs (denk aan PAS-VVE) en jeugd(gezondheids)zorg (denk aan VGGM-Kansrijke Start, huisartsen en zorgaanbieders) bij het bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen. Het gaat hierbij ook om het kennen van de online leefwereld. Deze is voor veel kinderen en jongeren net zo belangrijk als de straat. Online jongerenwerk maakt daarom onderdeel uit van onze aanpak. Ook zijn jongeren vaak mantelzorger. Als het gaat om mantelzorgondersteuning verdienen zij specifieke aandacht.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Samen met partners in de stad wordt gekeken aan welke voorliggende voorzieningen behoefte is en wordt gewerkt aan het ontwikkelen van voorliggende voorzieningen in wijken.

In 2020 werd door de coronacrisis zichtbaar wat het belang is van voorliggende voorzieningen en het snel kunnen inspelen op behoefte en vraag uit de wijken. Onder andere welzijnspartners, onderwijs en sport speelde snel in op de veranderende vraag. Veel activiteiten werden georganiseerd, op een alternatieve manier aangeboden, bijvoorbeeld online of buiten, aangeboden. Samenwerking tussen onderwijs, Sociale wijkteams en welzijn, voornamelijk rond kinderen in kwetsbare posities, is veel intensiever en beter geworden.

Na de coronacrisis zal gekeken worden welke voorliggende voorzieningen structureel nodig zijn. Als sociale basis in de wijken en om specialistische zorg te voorkomen.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Netwerkaanpak eenzaamheid

Deze aanpak is gericht op het tegengaan van eenzaamheid en sociaal isolement bij zowel ouderen als bij jongeren. Zeker in coronatijd is dit van groot belang. De aanpak eenzaamheid is een belangrijk speerpunt van het Rijk en van het Arnhems college. In 2020 is gestart met een wijkgerichte aanpak en een opzet voor monitoring. We zijn begonnen in de wijken Malburgen en Elderveld. Hiervoor werken we samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de organisaties en initiatieven in de wijken. Ontmoeten maakt ook deel uit van de aanpak eenzaamheid. In oktober is de Week tegen eenzaamheid gehouden met ontmoetingen in diverse wijken. De aanpak is ook opgenomen in opdrachten aan de welzijnspartners.

Bestendigen regenboogaanpak

In juli 2020 is de regenboogagenda 2020-2022 vastgesteld. Met deze agenda streven we naar gelijkheid, acceptie en inclusie voor LHBTIQ+ personen in Arnhem op verschillende terreinen: de gemeente als goed voorbeeld, veiligheid, zorg en welzijn, onderwijs en sport. En er is extra aandacht voor onder meer transgender personen, acceptatie in religieuze gemeenschappen en LHBTIQ+ ouderen. De coronamaatregelen hebben grote invloed gehad op de activiteiten op dit thema. Veel van de voorstellingen, workshops, trainingen en voorlichtingen hebben helaas niet door kunnen gaan. Toch konden enkele activiteiten wel doorgaan. Zo is onder andere, zoals elk jaar, de regenboogvlag gehesen en is er een regenboogkookworkshop gegeven op 'Coming Out Day'. Ook zijn er Krav Maga trainingen om de weerbaarheid onder deze groep te versterken. Daarnaast is het gaybrapad in de stad opnieuw in de verf gezet.

Herformuleren welzijnsopdrachten

Het doel van de herijking welzijn is om een beweging op gang te brengen die de uitvoering van het welzijnswerk verder versterkt, waarbij zo slim mogelijk combinaties van functies en voorzieningen worden gemaakt voor de inwoners in onze wijken. In 2020 zijn wijkgesprekken gevoerd in alle Arnhemse gebieden en zijn samen met instellingen en bewoners de hoofdthema's besproken. Op basis hiervan is een richtinggevende notitie Herijking welzijnsopdracht Samen werken aan een sterke sociale basis opgesteld en half 2020 ter besluitvorming naar de raad gestuurd. We willen het welzijnswerk, veel meer dan nu het geval is, vanuit de behoeften in de wijken vormgeven. Zodat Arnhemmers die elkaar willen helpen dat goed kunnen doen en waar nodig worden ondersteund. Arnhemmers hebben hulp nodig dichtbij, in de eigen omgeving. Deze ondersteuning wordt geboden door vrijwilligers of professionals die de buurt goed kennen. Organisaties werken met elkaar samen voor en met de Arnhemmers.
We willen met de herijking van de welzijnsopdracht bereiken dat er:

1. concrete keuzes op basis van stedelijke en wijkspecifieke opgaven worden gemaakt;
2. op een slimmere wijze welzijnswerk wordt ingezet door middel van sociale innovaties;
3. duidelijkere focus komt op thema's en doelgroepen;
4. meer gewerkt wordt op basis van resultaten in plaats van op activiteiten;
5. meer samenhang en samenwerking komt in plaats van de nu bestaande versnippering;
6. professionalisering en verzakelijking plaatsvindt met een duidelijk opdrachtgeverschap en met regie vanuit de gemeente.

Ondersteuning mantelzorgers

We richten ons op het faciliteren en stimuleren van mantelzorg en informele zorg. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en het helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen.

Tijdens de coronacrisis is gebleken hoe cruciaal informele zorg is, dat mensen naar elkaar omkijken. Voor Elkaar In Arnhem is gestart, een samenwerking tussen MVT (Mantelzorg Vrijwillige Thuishulp Arnhem), SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem), Rijnstad en de gemeente, waarbij hulpvragen van Arnhemmers gekoppeld wordt aan vrijwilligers.

Duurzame inburgering

Voorbereiden op de nieuwe inburgeringswet en ontwikkelen nieuwe werkwijze

We vinden het belangrijk dat nieuwkomers zich welkom voelen in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Hiervoor bieden we maatschappelijke begeleiding. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. In de pilot duale trajecten combineren we begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

De nieuwe Wet inburgering wordt op 1 januari 2022 ingevoerd, waarbij in de begeleiding wordt uitgegaan van toekomstperspectief en inzet naar een hoger taalniveau.

In aanloop van de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en we bereiden ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.

Een passend vangnet

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Eind tweede kwartaal is het Arnhemse projectplan aangeboden aan de raad. De uitvoering van het plan loopt volgens planning. De coronacrisis heeft behoorlijke gevolgen voor (kwetsbare) jongeren, zoals uithuiszetting door ouders en toenemende jeugdwerkloosheid en daardoor schulden. Daarom wordt extra aandacht besteed aan de schuldenaanpak voor dak- en thuisloze jongeren en aan het toepassen van maatwerk bij knellende regels. Daarnaast is de aandacht voor huisvesting voor deze jongeren geïntensiveerd met de beweging ‘van opvang naar wonen’.

Uitvoeren regiovisie 2019-2022 huiselijk geweld en kindermishandeling

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld van 0-100 jaar. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben (sturen op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen). We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het vele op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal meldingen en adviezen daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid vanaf afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid vanaf afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Versterken ketensamenwerking Moviera- wijkteams- Veilig thuis

De samenwerking tussen de verschillende partners bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is in het afgelopen jaar intensiever geworden ten gevolge van de urgentie die de coronacrisis veroorzaakt. Ook investeren we in de ontwikkeling van een multidisciplinaire aanpak bij complexe situaties.

Versterken ketensamenwerking OGGZ-partners

Signalen over niet optimaal verlopende samenwerking worden door VGGM en gemeente onmiddellijk geadresseerd en besproken, hetzij bilateraal op uitvoerend niveau, hetzij in breder verband op managementniveau.
Het project zorg- en veiligheidsstructuur, waarin het versterken van de gehele keten centraal staat, had in verband met de coronacrisis minder prioriteit maar is in het derde kwartaal weer opgepakt. Afronding zal in het eerste kwartaal van 2021 plaatsvinden.

Inclusieve stad

Toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente VN-verdrag Handicap

In 2020 is gestart met het opstellen en inrichten van een Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en met de implementatie van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST). Hierbij zijn belanghebbenden (onder meer het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten APCG en Bijzonder in Arnhem) nauw betrokken. De AST is een belangrijke uitwerking van het VN-verdrag Handicap, waarvan Arnhem een van de VNG-koplopergemeenten is. Voor de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST) zijn incidentele en structurele budgetten (gemeentebreed, bij Vastgoed en bij Openbare Ruimte) beschikbaar en deze zijn/worden besteed.

De monitor VN-verdrag Handicap van de VNG is breed uitgezet onder inwoners, beleidsmedewerkers en bestuur. Ook zijn er interviews afgenomen. De uitkomst wordt gebruikt bij het opstellen van de Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap.

Bestrijding van discriminatie

Voorkomen en tegengaan van discriminatie is een van de vijf focuspunten van het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem. De huidige aandacht voor dit thema en gebeurtenissen wereldwijd benadrukken de noodzaak hiervan. Een visie en actieplan worden ontwikkeld. Qua uitvoering is Vizier actief als meldpunt en stimuleren we de meldingsbereidheid. Er is in 2020 een start gemaakt met de ontwikkeling van een campagne die bijdraagt aan de bewustwording van discriminatie en het tegengaan ervan onder inwoners als uitvoering van de motie 20M138. Deze campagne dient ook bij te dragen aan het bevorderen van de meldingsbereidheid. De verdere ontwikkeling en uitvoering van de campagne loopt in 2021 door.

Inclusieve organisatie en communicatie

Zowel het onderwerp Inclusieve organisatie als communicatie is een focuspunt van het uitvoeringsplan.
De gemeenteraad heeft een inclusieve en diverse organisatie duidelijk geagendeerd. In het uitvoeringsplan is hierover het volgende opgenomen: "Wij werken de komende twee jaar aan het inclusiever maken van de eigen organisatie. De aandachtspunten liggen op diversiteit met betrekking tot leeftijd, etniciteit en medewerkers met een arbeidsbeperking. Dit betekent dat wij op alle niveaus een inclusieve methode van werving en selectie stimuleren. Daarnaast streven wij naar een inclusieve werksfeer om behoud van werknemers te waarborgen."

Inclusieve organisatie
Begin 2020 is de nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl de lucht ingegaan. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie waar iedereen zich thuis kan voelen.
De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd.
Tijdens de Diversity Week in oktober hebben we stilgestaan bij drie landelijke dagen: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. De directie heeft toen ook een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft.

Het aantal jongeren en medewerkers met een vermoedelijke niet-westerse migratieachtergrond in onze organisatie is licht gestegen.
Ook nemen we deel aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor.

Inclusieve communicatie
Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal bevat voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem

In het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem met de vijf focuspunten gaan we uit van een actieve bijdrage van onder meer belangengroepen en klankborden. Alle focuspunten dragen bij aan het zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem.
Er hebben dit jaar fysieke en online overleggen en bijeenkomsten plaatsgevonden. Veel bijeenkomsten hebben niet door kunnen gaan vanwege de coronamaatregelen.
Waar het gaat om het focuspunt Diversiteit in organisaties is een onderzoek gestart naar de mate van diversiteit. Hierbij zijn, naast de gemeente Arnhem, partners van de Diversiteitsreis betrokken. Ook is een tweetal online netwerkcafés georganiseerd waarbij studenten en 'young professionals' met een niet-westerse migratieachtergrond konden netwerken met professionals van diverse organisaties.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
We faciliteren de verbreding van het platform Voor elkaar in Arnhem en zetten in op een versteviging van deze nieuwe samenwerkingsvorm	

In de Herstelagenda is aandacht besteed aan hulpvragen van inwoners en het matchen van vrijwilligers. Voor Elkaar in Arnhem (VEIA) is ontstaan tijdens de crisis. Samenwerkende partners bundelen hulpvragen en koppelen deze in de wijken aan vrijwilligers.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra (19M123)
Afgedaan per raadsbrief van 15 december 2020.

Subsidieregeling Burgerkracht sociaal domein (19M138)
Deze motie is afgedaan.

Verbinding buurthuis met wijk (19M139)
De gemeenteraad heeft voor de zomer een raadsinformatiebrief ontvangen als tussenrapportage. Met de buurthuizen werken we goed samen en we faciliteren ze op de korte en op de (iets) langere termijn. Hiermee is de motie nog niet geheel afgedaan, het gaat om het samenwerkingsproces.

Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143)
Met het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem geven we (nadere) invulling aan de volgende moties:

- 'Verdere invulling inclusief Arnhem' (17M63g). Deze motie is al eerder afgedaan en wordt hiermee nader ingevuld.
- ‘Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid’ (19M143) via het plan van aanpak VN-verdrag Handicap.

Betere begeleiding nareizigers (19M154)
De gemeenteraad is geïnformeerd over deze motie middels de raadsinformatiebrief 'Stand van zaken actieplan voor nieuwkomers 2019-2022' en motie 'Betere begeleiding nareizigers' op 24 maart 2020. Hiermee is de motie afgedaan.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	17.700	18.236	23.250	21.088	2.162
Baten	1.230	755	754	1.227	473
Saldo lasten en baten	***-16.470***	***-17.481***	***-22.495***	***-19.860***	***2.635***
Toevoegingen aan reserves	1.744	0	550	880	-330
Onttrekkingen aan reserves	362	1.100	2.761	2.930	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.382***	***1.100***	***2.211***	***2.051***	***-161***
Gerealiseerd resultaat	**-17.852**	**-16.381**	**-20.284**	**-17.810**	**2.474**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	2.173	V				
Welzijn	888	V	AWBZ/MO middelen	N	I	AR
Welzijn	564	V	Coronabudget MO	J	I	AR
Welzijn	-254	N	Jeugd	N	S	AR
Welzijn	448	V	OGGZ	N	I	AR
Welzijn	527	V	Diversen	N	I	AR
Baten	311	V				
Welzijn	311	V	Diversen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-310	N				
Asielzaken	-310	N	Inburgering en integratie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	85	V				
Inclusie	85	V	BR Burgerinitiatieven	N	I	BR

AWBZ/MO middelen

Dit voordeel wordt vooral veroorzaakt doordat geplande c.q. voorgenomen activiteiten geen doorgang konden vinden vanwege corona.

Coronabudget voor maatschappelijke opvang

In het begin van 2020 is een inschatting gemaakt voor de extra kosten voor maatschappelijke opvang waarbij de RIVM-richtlijnen in acht werden genomen. Het grootste deel van de kosten komt door het huren van een cruiseschip en personeelskosten voor te leveren zorg. In eerste instantie was de indruk dat het cruiseschip later in het jaar niet meer beschikbaar zou zijn en de huurkosten voor een alternatieve locatie hoger uit zouden vallen. Deze inschatting was onjuist. Ook zijn de personeelslasten wat lager dan eerder ingeschat.

Jeugd

De budgetverdeling van het onderdeel jeugd veroorzaakt een voordeel op de wijken (€469.000) en een nadeel op stad van €254.000.

OGGZ

Er is op 1 januari 2020 gestart met de uitvoering van de Wet Wvggz, die in de plaats is gekomen voor de Wet BOPZ. Door in 2020 in regionaal verband de werkzaamheden uit te voeren zijn de lasten lager dan oorspronkelijk verwacht werd.
Door corona is onduidelijk of dit een structureel beeld is, of dat we in 2021 e.v. geconfronteerd worden met hogere kosten.

Diverse lasten welzijn
Binnen Welzijn zijn er diverse producten met een "kleinere" positieve of negatieve afwijking. De belangrijkste hierbij zijn: toezicht op kinderopvang/peuterspeelzalen €250.000, voordeel afrekening oude balansposten €164.000; voordelen op algemene verslavingszorg, samenlevingsopbouw, doorstroomvoorziening en kleine nadelen op dak-thuislozen, crisis-gezinsopvang, zwerfjongeren en 24-uurs crisisopvang.

Diverse baten welzijn
Het voordelige verschil op de baten wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere rijksinkomsten heroïnebehandeling €73.000, subsidie voor maatschappelijke diensttijd €81.000, inning eigen bijdragen voor maatschappelijke opvang en teruggevorderde verleende subsidies.

Toevoeging Inburgering en integratie
In de MJPB 2020-2024 is een extra budget voor Inburgering en integratie opgenomen. Dit budget is niet volledig besteed in 2020. Het restant zal conform besluitvorming van de Raad via toevoeging aan de bestemmingsreserve voor dit doel beschikbaar blijven.

Onttrekking BR Burgerinitiatieven
Deze onttrekking dient ter dekking van de gemaakte kosten voor burgerinitiatieven inzake diverse advieskosten.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. IrisZorg
- St. Moviera
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Pactum
- Stichting Refugee Company

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Kengetal sociale cohesie	2019	5,7	Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.	L&V monitor gemeente
% Actief als vrijwilligers	2019	33%	Aandeel inwoners Arnhem actief als vrijwilliger	L&V monitor gemeente
% Mantelzorg	2019	15%	Aandeel inwoners actief als mantelzorger	L&V monitor gemeente
% Eenzaamheid	2019	14%	Inwoners die van mening zijn dat zij te weinig contacten hebben	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen	2019	27%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor ouderen (55+)	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren	2019	22%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn goede voorzieningen voor jongeren	L&V monitor gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie; ligt ter besluitvorming voor bij de raad.

Actuele beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Arnhem wil een gezonde en sportieve stad zijn. We zetten in op het bevorderen van een gezonde leefstijl en het stimuleren van kinderen, jongeren én ouderen om te gaan en blijven sporten. Dit kan zijn sporten in de wijk, in de openbare ruimte, bij een vereniging en de talentontwikkeling tot topsport. Om een gezonde leefstijl te bevorderen, stimuleren we naast sport en bewegen ook gezonde voeding, niet roken en het voorkomen van problematisch alcoholgebruik.
Om kinderen de best mogelijke start van hun leven te bieden en een optimale kans op een goede toekomst, zetten we in op het verbeteren van de samenwerking tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg en het sociaal domein.

In januari 2021 is het plan Gezond en Fit vastgesteld door de gemeenteraad. Hierin wordt uitgebreider ingegaan op de ambities en inspanningen die wij leveren binnen dit thema.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers gezonder en fitter

De gezondheidsverschillen in onze stad zijn groot. Ongezond gedrag zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik, is verantwoordelijk voor deze verschillen. Deze verschillen hangen vaak samen met de sociaaleconomische status en de omgeving waarin het moeilijk is gezonde keuzes te maken. We vinden het belangrijk dat kinderen een goede en gezonde start maken en daar hun leven lang profijt van hebben en dat ouderen zo lang mogelijk gezond en actief blijven. Tevens willen we een sportstad zijn waarbij we bedrijven betrekken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Gezonde levensstijl	

De ambities ten aanzien van een gezonde leefstijl van Arnhemse inwoners zijn neergelegd in het Plan Gezond en Fit dat inmiddels (januari 2021) is vastgesteld. Binnen de kaders van Gezond en Fit is gewerkt aan de diverse onderdelen van het plan, teneinde onze ambities te realiseren. Bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' wordt gerapporteerd over onze inspanningen en resultaten op die onderdelen.

Sportief bewegen voor iedereen

Door de coronacrisis heeft men minder in georganiseerd verband kunnen sporten dan normaal het geval is. Verenigingen en sportaanbieders hebben voor lange aaneengesloten perioden hun deuren moeten sluiten, of waren beperkt open. Dit heeft effect op de beweegdeelname van onze inwoners. De ambities om mensen meer te laten bewegen via de infrastructuur van verenigingen en aanbieders is hierdoor gehinderd.
Het Sportbedrijf heeft tijdens de coronacrisis haar activiteiten zoveel als mogelijk voortgezet of op een alternatieve manier aangeboden.

Een positief effect is dat bewegen in de openbare ruimte, ongeorganiseerd, is toegenomen en door corona versneld. We spelen hier op in door het faciliteren van voorzieningen in de openbare ruimte. Zo zijn er bootcamproutes aangelegd in de stadsparken, is er een beweegtuin geopend in Malburgen, en hebben we stappen gezet in het proces om andere voorzieningen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld skateplekken, pumptrack, multifunctioneel court) te realiseren. Ook heeft de urban sport community een plek gekregen in de gemeentelijke sporthal aan de Neerlandstuinstraat.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Gezonde levensstijl	
Programma (door)ontwikkelen en implementeren terugdringen overgewicht	

De JOGG-aanpak en GO!-interventie is uitgebreid naar de wijken Geitenkamp, Klarendal en Arnhemse Broek. Ondanks de coronacrisis zijn de eerste kinderen uit die wijken in de GO!-interventie opgenomen. In 2021 wordt deze aanpak voortgezet.

Afspraken rond alcohol en roken opnemen in overeenkomsten

Wij zijn op de goede weg om steeds meer plekken aan te wijzen als rookvrije zones; de sportparken, speeltuinen, en in de toekomst ook (een aantal) bushaltes. De eerste bushalte is nu rookvrij (haltes Rijnstate Ziekenhuis), en dit is een volgende stap richting een rookvrije generatie. Ook op het gebied van alcohol blijven wij in contact met onze partners om verantwoord alcoholgebruik te stimuleren en te bevorderen dat jongeren vóór hun 18e helemaal geen alcohol drinken.

Inzet op voorlichting en bewustwording

Zie de toelichting bij de inspanning 'Verankeren programma Kansrijke Start'. Voorts wordt in het voortgezet onderwijs voorlichting gegeven over middelengebruik (alcohol, drugs).

Verankeren programma kansrijke start

Voor een gezonde en veilige start van kinderen zijn de eerste 1000 dagen cruciaal. Onder de noemer Kansrijke Start zetten we in op het vroegtijdig signaleren van kwetsbare (aanstaande) zwangere vrouwen en (aanstaande) jonge ouders en het bieden van passende ondersteuning in de vorm van programma's als Nu Niet Zwanger, Centering Pregnancy, Stevig Ouderschap en intensieve VoorZorg-begeleidingstrajecten, zodat meer kinderen een kansrijke start hebben. Een belangrijke bouwsteen van Kansrijke Start is de lokale coalitie, waarin professionals uit de geboortezorg, de jeugdgezondheidszorg (JGZ), de Sociale wijkteams en de gemeente samen optrekken en afspraken maken om tot een sluitende aanpak te komen rond de zorg voor kwetsbare vrouwen en jonge ouders. Om de samenwerking in de geboortezorg en de aansluiting op het sociale domein te verbeteren, hebben de ketenpartners gezamenlijk een 'zorgpad' geschreven waarin samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd. Door het organiseren van een viertal (online) bijeenkomsten is in 2020 vooral ingezet op het versterken van de lokale coalitie en de samenwerking in de keten. In een aantal werkgroepen zijn partijen aan de slag gegaan met de door de lokale coalitie geprioriteerde thema's: actualiseren ambitie, inzicht in de knelpunten in de samenwerking en communicatie met de achterban. De uitwerking hiervan zal in 2021 een vervolg krijgen. Omdat een aantal ketenpartners regionaal werkt (bijvoorbeeld ziekenhuizen en kraamzorg), zijn in 2020 ook stappen gezet om op regionaal niveau samen te werken, met name om de zorgpaden op elkaar af te stemmen en kennis en ervaringen met elkaar te delen.

Sportief bewegen voor iedereen

Stimuleren bewegen in de eigen leefomgeving. Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

In samenwerking met de provincie Gelderland is de aanleg van twee skatebanen/pumptracks in gang gezet. Ook zijn er plannen voor urban sport op de blauwe golven. Er is via het sport innovation LAB een subsidie verstrekt om in Arnhem de community beter in beeld te krijgen en een app te ontwikkelen voor de gebruikers. Daarnaast zijn we druk bezig met de realisatie van een multifunctioneel court in Schuytgraaf, zijn er bootcamproutes uitgezet in de stadsparken en is de aanleg van een bmx-route in Schaarsbergen in gang gezet.

Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

Zie de toelichting bij de inspanning hiervoor. Er worden concreet 2 pumptracks/skatebanen aangelegd (Rijkerswoerd & Olympusgebied). Daarnaast wordt er geïnvesteerd in het in kaart brengen en bereiken van de gebruikers. Ook zijn er plannen voor de blauwe golven. Tenslotte is subsidie verstrekt aan de Urban Sports indoorhal (Common Ground).

Veranderen opdracht uitvoeringsorganisatie

In 2020 zijn er stappen gezet in het beter laten aansluiten van de subsidieaanvraag op de doelstellingen van de gemeente (gezond en fit). Er zijn stappen gezet om te komen tot een activiteitenbegroting, in plaats van een exploitatiebegroting. Er is meer zicht gekomen op kosten van exploitatie van individuele sportaccommodaties. Het Sportbedrijf heeft sinds 2020 structureel overleg met de individuele teams Leefomgeving om de speerpunten in de wijk en de stedelijke opdracht op elkaar aan te laten sluiten. Dit naar grote tevredenheid van zowel het Sportbedrijf Arnhem als de teams Leefomgeving/ wijken.

De wisselwerking tussen bedrijfsleven en sport benutten

Er is een kopgroep geformeerd (Sportsboard Arnhem) met verschillende partijen uit het bedrijfsleven. Deze groep wordt continu uitgebreid en men wordt betrokken bij de verschillende sportevenementen. In 2020 heeft dit grotendeels op een lager pitje gestaan dan onze ambitie was. Dit heeft logischerwijs te maken met de effecten en beperkingen van corona. Enerzijds waren er minder ontmoetingsmomenten en anderzijds lagen de prioriteiten in het bedrijfsleven veelal elders.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Er zijn diverse steunmogelijkheden waar sportverenigingen gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld bij NOC*NSF en Stichting Waarborgfonds Sport. Wij gaan de sportverenigingen actief helpen bij het gebruikmaken van deze steunmogelijkheden	

De sportverenigingen zijn in 2020 meer dan in voorgaande jaren ondersteund in zowel financieel als sportief opzicht. Bij een aantal sportverenigingen hebben we de ondersteuning geïntensiveerd, onder andere in het kader van de voetbalaanpak. De ondersteuning zag er noodgedwongen anders uit dan in andere jaren. De ondersteuning heeft veelal de vorm gehad van helpen te overleven, de schade te beperken, meedenken in wat er wél mogelijk is en meedenken over de toekomst.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Op naar een rookvrije generatie (19M137)

Deze motie is afgedaan. Momenteel ligt het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' ter vaststelling voor aan de Raad. Het plan schetst de ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers, waaronder de ambitie te komen tot een generatie die rookvrij kan opgroeien. Hoe we hieraan concreet invulling gaan geven, staat uitvoerig beschreven in de raadsbrief 'Rookvrije Generatie' die op 9 juni 2020 aan de gemeenteraad is aangeboden.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Sportbedrijf Arnhem
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.728	18.141	23.329	24.062	-733
Baten	5.003	2.161	4.895	6.454	1.559
Saldo lasten en baten	***-16.725***	***-15.980***	***-18.435***	***-17.608***	***827***
Toevoegingen aan reserves	1.271	693	354	397	-43
Onttrekkingen aan reserves	2.013	528	994	989	-5
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***742***	***-164***	***639***	***592***	***-48***
Gerealiseerd resultaat	**-15.983**	**-16.144**	**-17.795**	**-17.016**	**779**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.085	N				
Sport	-881	N	Kostprijsverhogende BTW Sport (zie baten)	N	I	AR
Sport	-473	N	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-31	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Publieke gezondheid	300	V	Gezond In De Stad		I	AR
Baten	2.262	V				
Sport	2.099	V	Subsidie Sport SPUK (zie lasten)	N	I	AR
Sport	200	V	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-37	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Kostprijsverhogende BTW Sport en subsidie SPUK

Sinds 2019 is de BTW op Sport niet meer aftrekbaar en derhalve kostprijsverhogend. Ter compensatie hiervan is een subsidieregeling ingesteld, Spuk-Sport, waarmee subsidie aangevraagd kan worden ter dekking van deze BTW. In 2020 is een groter bedrag aan kostprijsverhogende BTW geboekt dan begroot (€ 881.000). Hier staat een bedrag aan ontvangen subsidie SPUK tegenover. Daarnaast is bij de definitieve afrekening over 2019 gebleken dat meer subsidie ontvangen is (€ 1,2 miljoen) dan eerder verwacht en verantwoord bij de jaarrekening 2019. Bij voorschot is er 82% van de aangevraagde subsidie toegekend, omdat de landelijke subsidiepot voor deze SPUK was overvraagd. Ten tijde van de jaarrekening was dit nog het actuele beeld. Pas bij vaststelling werd duidelijk dat er op basis van de verantwoordingen 100% kon worden uitgekeerd. Dit leidt tot een voordeel aan subsidie SPUK van € 2.099.000.

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het onderhoud op enkele sportgebouwen is duurder uitgevallen dan waarmee in de begroting rekening was gehouden. Het gaat om de Beukenlaan 15 (aansluiting op nieuwe zwembad), Blekerstraat 6 (na-ijl kosten onderhoud 2019), Kermisland 2 (nog niet ingevulde taakstelling omdat pand nog in gebruik is), Olympus 29 (veel storingsonderhoud), Brabantweg 102 (herstel vandalisme), Breezandpad 11-17 (na-ijl van onderhoud 2019) en De Pas 44 (aanpassing toegangsdeuren). Het gaat om een nadeel van € 473.000. Voor een deel betreft het ook aanpassingen waarvan de kosten in rekening zijn gebracht bij de huurders. Dit geeft een voordeel van € 200.000 onder de baten.

Derving baten verhuur door corona
Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele organisaties is daarom kwijtschelding verleend voor € 37.000 (nadeel baten). Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 31.000 (nadeel lasten).

Gezond In De Stad
De uitvoering van het plaatsen van tegels bij speelplaatsen inzake rookvrije generatie vindt plaats in het eerste kwartaal van 2021 en wordt als nadeel gemeld in Turap 1. Door corona hebben een aantal activiteiten geen doorgang kunnen vinden.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen	2016	51	52	Percentage volwassenen dat voldoet aan de beweegrichtlijnen van de Gezondheidsraad	GGDmonitor
% roken	2016	25,3	20,5	Zie hierboven.	GGDmonitor
% voldoet aan alcoholrichtlijn	2016	42	40	Percentage dat voldoet aan de alcohol richtlijn (drink niet of maximaal 1 glas per dag)	GGDmonitor
% kinderen eet minstens elke dag fruit	2017	70	Niet bekend	Percentage kinderen (0 t/m 11 jaar) dat elke dag fruit eet	GGDmonitor
% lid van sportvereniging	2018	19,7	24,9	Het aantal inwoners in een gemeente dat een lidmaatschap heeft bij één of meer sportbonden	KISS
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	2019	61%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	2019	60%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen	2019	73%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: Mijn buurt biedt voldoende mogelijkheden om te bewegen in de openbare ruimte.	L&V monitor gemeente

Voor de cijfers vanuit de GGD-monitor geldt dat de meest actuele data 2020 in de loop van 2021 beschikbaar komen.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Niet-sporters	2016	47,2	48,7	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD's, CBS en RIVM

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Plan Gezond en fit.

Actuele beleidskaders

- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 'Gezondheid breed op de agenda' (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020);
- Sportvisie (2011) , in afwachting behandeling visie 'Gezond en Fit' (2020) door gemeenteraad.

Klimaat en energie

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als hotspot voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoet Arnhem niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke fossiel vrije beweging inzet. Als Arnhem het snel doet, wordt Arnhem hierin een voorbeeld voor andere steden en ontstaat een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

CO2-reductie

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en dat de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	

Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	

Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.
De doorwerking van deze opgaven voor Arnhem en de acties die erbij horen zijn verwerkt in het nieuwe programma New energy made in Arnhem 2020-2030.

Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030

In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Transitievisie warmte

De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte. Eind 2020 is het onderzoek naar de toekomstige warmtebehoefte van alle woningen en gebouwen uitgevoerd; dit wordt in 2021 afgerond. Daarnaast zijn de kansrijke duurzame warmtebronnen geïnventariseerd; ook dit wordt afgerond in 2021. Beide analyses vormen de basis voor de warmtenetstrategie, die in de eerste helft van 2021 wordt opgesteld. De warmtenetstrategie geeft input voor de Transitievisie warmte.
Omdat de wijkgesprekken en het participatieproces in de Kansrijke wijken trager verlopen door corona, zal de output hiervan ook minder zijn.

Wij voeren verkennende gesprekken met de provincie, gemeenten en Firan, onderdeel Alliander, over warmtestrategie en warmtenetten. Met Vattenfall voeren wij verkennende gesprek over de randvoorwaarden waaronder de uitbreiding van hun warmtenet mogelijk is.

Het opstellen van een Transitievisie warmte is een van de afspraken uit het Klimaatakkoord, en onderdeel van het programma NemiA. De Transitievisie warmte moet vóór eind 2021 door de raad worden vastgesteld. In de tweede helft van 2021 wordt deze aan de raad voorgelegd.

Voortouw nemen

Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten. De ondertekening is aanstaande. Voor Elderveld-Noord hebben wij een Proeftuinaanvraag ingediend en ontvangen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ter grootte van 6 miljoen euro om meer dan 800 woningen aardgasvrij te kunnen maken door middel van restwarmte uit de rioolzuiveringsinstallatie. Ook hier werken we aan het sluitend krijgen van de businesscase en contractvorming. Momenteel onderzoeken wij met onder andere de corporaties of opschaling mogelijk is naar de rest van Elderveld-Noord, waarvoor inzet vanuit het klimaatfonds en de provincie noodzakelijk is. In de overige wijken maken wij momenteel een online inhaalslag om toch voor de zomer alle wijken gesproken te hebben liefst fysiek maar indien niet mogelijk online of een variant van beide.

Wijkinitiatieven

In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. In 2021 zullen de plannen gereed zijn. Hierin komen verschillende onderwerpen aan de orde, zoals isolatie, zonnepanelen en alternatieven voor aardgas.

Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.

Om alle bewoners te betrekken bij de energietransitie, en om hen te ondersteunen om zelf energie te besparen, zijn wijkgesprekken georganiseerd. De eerste zes gesprekken zijn in september, oktober en december 2020 gevoerd. Vanwege de coronamaatregelen zijn een deel van de gesprekken uitgesteld en loopt dit door in mei 2021.

Ook voor het initiatief in Alteveer/Cranevelt zet de gemeente nog steeds kracht bij om het zonnepark te realiseren op het parkeerterrein van het Nederlands Openluchtmuseum.

Ruimtelijke ontwikkelingen

De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.

Ondersteunend beleid

In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Opstellen concept bod aan Nationaal Programma RES

Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld. De gemeenteraad heeft de kans gekregen om wensen en bedenkingen hierop te geven, waarvan geen gebruik is gemaakt.

In het kader van het doel 'Een stedelijke aanpak van de energietransitie' hebben we in 2020 op de volgende onderdelen ook inspanningen uitgevoerd:

Bedrijven en industrie

Voor de energietransitie bij bedrijven en industrie zijn in 2020 de volgende acties uitgevoerd en resultaten bereikt:

- 110 Energiecontroles uitgevoerd door de ODRA bij midden- en grootverbruikers van energie. Tevens toets op informatieplicht via Versterkte Uitvoering Energiebesparings- en Informatieplicht (VUE).
- Greendeal Zorg vernieuwd ondertekend met 9 zorginstellingen (Attent Zorg en Behandeling, DrieGasthuizenGroep, Innoforte, IrisZorg, Klimmendaal, Pleyade, Pro Persona, Stichting Driestroom, Stichting Woonzorgcentrum De Zeeg), gemeente Arnhem, gemeente Rheden, provincie Gelderland, ODRA en Milieuplatform Zorg.
- Subsidieregeling voor duurzame terrasverwarming voor horeca in coronatijd opgezet; 24 aanvragen waarvan 22 toekenningen en 2 afwijzingen.
- Subsidieregeling voor energiescan Arnhemse bedrijven ter bevordering van energiebesparing en energie-opwekking: 15 energiescans uitgevoerd.
- Stimuleren Zon op Dak via ondersteuning bij het SDE-traject: 7 maatwerkgesprekken.
- 46 nieuwe SDE+ beschikkingen voor grote daken in voorjaarsronde. Najaarsronde nog niet bekend.
- Stimuleringsregelingen en instrumenten voor ondernemers zijn opgenomen op website www.arnhemaan.nl.

Duurzame mobiliteit

In 2020 is vooral gewerkt aan de doelen van NemiA met betrekking tot het stimuleren van elektrisch vervoer door de plaatsing van laadpalen. Er zijn nu 500 laadpunten in de openbare ruimte in Arnhem en 3 snelladers. Daarnaast is gewerkt aan innovatie op het gebied van laden: in Schuytgraaf is een project gestart, waarbij de laadpunten gecombineerd zijn met lantaarnpalen. Hierbij zijn de parkeerplaatsen niet gereserveerd, omdat er meer dan voldoende laadvoorzieningen zijn in deze wijk. Het gebruik wordt gemonitord om te zien of dit in andere velden ook toegepast kan worden.
Elektrisch deelvervoer heeft ook veel aandacht gehad in 2020. Door onze deelname aan het EU project eHubs (samen met Nijmegen), zijn er drie eHubs gerealiseerd. Bij eHubs worden meerdere deelvervoersvormen op één locatie aangeboden. Dat is uitgevoerd bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal. Hier zijn elektrische deelfietsen en deelauto's aangeboden. Er is een begin gemaakt met een beleidsplan voor deelvervoer.

Verder is het aantal waterstof-elektrische auto's dat in Arnhem tankt gegroeid als gevolg van ons H2 Nodes project en is er veel aandacht geweest voor de voorbereiding van een nul emissie busconcessie, die in 2023 gerealiseerd gaat worden. Stadsdistributie is, als onderdeel van de voorbereiding op een nul emissie binnenstad in 2025, opgeschaald in overleg met Platform Binnenstad Arnhem (PBA), de provincie en onze buursteden Nijmegen, Ede en Apeldoorn.

Grootschalige opwek

Windmolens

- Eind 2020 is voor windpark Koningspleij (4 windmolens) financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 566 bewoners/bedrijven van Arnhem en omgeving mede-eigenaar geworden door een investering via de Rijn en IJssel Energiecoöperatie. Drie van de vier windmolens worden lokaal eigendom (coöperatie), één windmolen gaat stroom leveren aan Industriepark Kleefse Waard.
- De gemeente heeft in het voorjaar van 2020 haar steun betuigd aan waterschap Rivierenland in een Letter of support, voor een windmolen op de locatie Drielsedijk. Hierbij is nadrukkelijke aandacht gevraagd voor het verkrijgen van draagvlak, participatie en winstdeling door omwonenden. Het waterschap is met Rijn- en IJssel Energiecoöperatie een intentie-overeenkomst aangegaan over de ontwikkeling van deze locatie, waarin 50% lokaal eigendom (via de coöperatie) en participatie doelen zijn.

Zonnevelden
In 2020 zijn er geen nieuwe zonneveldlocaties gerealiseerd. Wel zijn de volgende projectlocaties in voorbereiding:

- Zonneveld Koningspleij noord, 8 ha, circa 30.000 panelen, 13 MWp. Voor dit project is in 2020 financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 181 bewoners en bedrijven uit Arnhem en omgeving die mee hebben geïnvesteerd. Eind 2020 zijn de voorbereidingswerkzaamheden (ophoging terrein) begonnen. Verwachte oplevering in het derde kwartaal 2021.
- Zonnecarports GelreDome: SDE+ subsidie is verleend aan Rijn- en IJssel Energiecoöperatie. Gewerkt wordt aan het sluitend krijgen van de businesscase, met minimaal 50% lokaal eigendom via de coöperatie.
- Zonnecarport Openluchtmuseum: dit wijkinitiatief, voor circa 1,3 MWp opwek via een postcoderoos (lokaal eigendom), is in voorbereiding.
- Zonneveld bult IJsseloord 2: in najaarsronde 2020 is SDE+-subsidie aangevraagd voor 6 MWp door IJsseloord projectontwikkeling.
- Zoekgebied zon rondom Deelen: voor dit gebied (onderdeel buitengebied Arnhem-Noord) worden scenario's uitgewerkt, waarin alle opgaven en belangen (naast energietransitie ook duurzame landbouw, natuur- en landschap, stikstofreductie, recreatie) een plek krijgen. Op basis daarvan kunnen bestuurlijk keuzes worden gemaakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
Eerlijke klimaatcijfers in de begroting (19A71)
Het woord 'biomassa' is bij indicatoren uit de begroting gehaald.

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	5.046	6.124	7.634	5.901	1.733
Baten	1.807	974	1.853	2.381	528
Saldo lasten en baten	***-3.239***	***-5.150***	***-5.781***	***-3.520***	***2.261***
Toevoegingen aan reserves	1.406	0	0	2.595	-2.595
Onttrekkingen aan reserves	1.149	3.063	4.255	3.970	-285
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-256***	***3.063***	***4.255***	***1.375***	***-2.880***
Gerealiseerd resultaat	**-3.495**	**-2.087**	**-1.526**	**-2.145**	**-618**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.641	V				
Duurzaamheid	-790	N	Uren beleid	N	I	AR
Duurzaamheid	-580	N	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Duurzaamheid	2.387	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	624	V	Energy Made In Arnhem	N	I	BR
Baten	839	V				
Duurzaamheid	839	V	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Toevoegingen aan reserves	2.987	N				
Duurzaamheid	2.387	N	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	600	N	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	316	V				
Duurzaamheid	136	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	180	V	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Europese subsidieprojecten NEMIA

De Europese projecten hebben een looptijd van meerdere jaren, waardoor de realisatie per jaar kan afwijken van de begroting. Minder gemaakte subsidiabele kosten leidt tot minder ontvangen subsidie. Het saldo van € 259.000 wordt verrekend met de BR Klimaat en energie.

Klimaatfonds

Dit fonds is bedoeld om grootschalige klimaatinvesteringen te stimuleren en te ondersteunen. Voorbereiding van dergelijke plannen kost veel aanlooptijd. In 2020 is het grootste gedeelte van het budget, via geaccordeerde nota's al bestemd en hiermee een veelvoud aan klimaatinvesteringen in de stad in de stijgers gezet. Uitvoering van deze projecten start voornamelijk vanaf 2021. Het grootste deel van de middelen is daarom nog niet onttrokken aan de BR Duurzaam Arnhem. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant van € 2.387.000.

Energy Made in Arnhem

De klimaat en energie opgave is een langjarig traject, waarin noodzakelijk geworden kosten vaak pas verdeeld in de toekomst worden uitgegeven. Dit leidt tot pieken in de uitgave in de toekomstige jaren. Om deze pieken op te vangen wordt er een dotatie

aan de egalisatiereserve BR Klimaat en Energie gedaan. Dit jaar is er een bedrag van € 624.000 niet uitgegeven zodat geplande uitgave in 2021 en verder kunnen worden opgevangen.

Subsidies

Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.

- Stg. Kiemt

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In het programmaplan New energy made in Arnhem zijn in deel 2 per inspanning indicatoren opgenomen, die worden jaarlijks gemonitord en separaat aan de raad gerapporteerd.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	2018	2,90%	18,50%	Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen dat constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030.

Actuele beleidskaders

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Concept startnotitie RES Regio Arnhem Nijmegen.

Ruimtelijke ontwikkeling

In dit programma komt het ruimte geven aan nieuwe initiatieven en ontwikkelingen in de stad en het beschermen van bestaande waarden en ruimtelijke kwaliteiten samen. We grijpen de invoering van de Omgevingswet aan om het beleid te actualiseren, regels toepasbaar te maken en dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren. Dit alles met het doel om werk te maken van de ambitie 'Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en bestaande waarden in stand houdt of verbetert'.
De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie, passend binnen de Arnhemse ambities.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Bij de implementatie van de Omgevingswet werken we op verschillende sporen: visie/beleid, regels/normen, digitale systemen en organisatie van werkprocessen. Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Arnhem geeft richting	

Zie de toelichting hieronder bij de inspanning 'Ontwikkelen omgevingsvisie'.

Arnhem is fysiek op orde

Over enkele jaren beschikt Arnhem over één integraal Omgevingsplan. Het Omgevingsplan bundelt niet alleen de regels voor de fysieke leefomgeving maar biedt ook meer inzicht en transparantie in ons omgevingsrecht en zorgt voor betere en snellere procedures. Dit allemaal met als doel om de belangrijke kwaliteiten van onze stad te beschermen en tegelijkertijd ruimte te bieden aan gewenste ontwikkelingen.

Arnhem maakt mogelijk

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We bereiden ons voor op de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit houdt onder andere in een betere samenwerking met De Connectie en het selecteren van softwareleveranciers samen met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software wordt technisch aangesloten aan het DSO. Arnhem is voor de zomervakantie, met software voor het omgevingsplan, al aangesloten op het DSO. De software voor toepasbare regels wordt eind derde kwartaal aangesloten. We liggen op schema.
- Het inrichten van beide softwaresystemen start volgens planning dit jaar.

Zie voor een verdere toelichting op de ondernomen acties hieronder de inspanning 'Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet'.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieuhandhaving, Externe veiligheid en Bodem en grondwater liggen op koers. Voor de status van energie en klimaat, duurzaamheid en lucht zie het programma Klimaat en energie. Geluid ligt gedeeltelijk op koers.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Arnhem geeft richting	
Ontwikkelen omgevingsvisie	

De fysieke participatie is grotendeels niet doorgegaan in verband met de coronamaatregelen. Er is daarom in gezet op online participatie. Hierin zijn scenario's en stellingen voorgelegd aan de stad middels de koerswijzer.nl. Hier hebben ruim 3500 bewoners aan deelgenomen; een mooi resultaat. Deze participatie-uitkomsten zijn samen met beleid en nieuwe ambities (volgend uit Woondeal) verwerkt in het Koersdocument. In 2021 zal de omgevingsvisie worden afgerond.

Arnhem is fysiek op orde

Pilots en toewerken naar integraal omgevingsplan

Om te komen tot één Omgevingsplan doen we het volgende:

- Uniformeren en technisch op orde brengen bestaande planvoorraad. In 2019 zijn we begonnen met het opstellen en in procedure brengen van een aantal grote beheersgerichte bestemmingsplannen. Het doel hiervan is een actuele en meer integrale planvoorraad, die aan bepaalde technische eisen voldoet waardoor het grootste deel van de bestemmingsplannen straks makkelijker over te zetten zijn in het nieuwe Omgevingsplan. Voor deze opgave maken we gebruik van de experimenteerruimte (bestemmingsplan verbrede reikwijdte) van het ministerie van BZK. We verwachten voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet het grootste deel van de plannen in procedure te hebben.
- Digitaliseren ruimtelijk beleid en regelgeving. Naar verwachting 8 gemeentelijke verordeningen en ruim 200 rijksregels die gedecentraliseerd worden en die zich richten op de fysieke leefomgeving worden straks opgenomen in het Omgevingsplan. Voor de dienstverlening is het nodig dat deze regels zoveel mogelijk gebiedsspecifiek worden gemaakt zodat initiatiefnemers per adres kunnen zien welke regels van toepassing zijn. Vooruitlopend op de Omgevingswet zijn we in 2020 begonnen met het digitaliseren hiervan en we lopen hierbij op koers.
- Plan van Aanpak Omgevingsplan. De transitie naar één Omgevingsplan start op 1 januari 2022 en is een omvangrijke operatie waarvoor geen blauwdruk bestaat. Gemeenten hebben veel vrijheid in de wijze waarop ze hun Omgevingsplan kunnen vormgeven en in welk tempo ze dat doen. Om die reden zijn we in 2020 gestart met het opstellen van een plan van aanpak met daarin de verschillende stappen en een voorstel voor de benodigde (raads)besluiten die straks genomen moeten worden. Het plan van aanpak wordt in het eerste kwartaal van 2021 voorgelegd aan de gemeenteraad, dit is wat later dan gepland (was derde kwartaal 2021) maar geeft voldoende tijd om ons voor te bereiden.

Arnhem maakt mogelijk

Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We hebben in 2020 met De Connectie softwareleveranciers geselecteerd voor het omgevingsplan en toepasbare regels. Deze selectie hebben we samen gedaan met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software is geïnstalleerd en getest voor zover dat mogelijk is. De aansluiting op het landelijk stelsel (DSO) is gerealiseerd.

Andere acties zijn:

- We organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet. Hierin worden stappen gezet, onder andere met de ODRA. Dit onderwerp vraagt wel aandacht tot aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
- De processen onder de Omgevingswet zijn in kaart gebracht en de implementatie is gestart. We liggen op schema.
- Het doorontwikkelen van het initiatievenproces is een continue verbeterproces en verloopt naar wens.
- We passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden. Deze actie vindt in 2021 plaats.
- De software blijven we testen en is een continu proces omdat het DSO nog niet is uitontwikkeld en de softwareleverancier mee moet bewegen in zijn ontwikkeling.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

Zie hiervoor de toelichting bij de doelen in het programma Klimaat en energie.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. In 2020 zijn er nog 19 (voormalige) bedrijfslocaties waar een (meerjarige) sanering loopt. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht.

Vanwege de actuele loodproblematiek is vorig jaar gestart met sanering van tuinen met een gezondheidsrisico (met name in het Spijkerkwartier). In 2020 is deze sanering voortgezet. Omdat ook het onderzoek nog doorloopt zijn er evenveel tuinen bijgekomen als gesaneerd en staan voor komend jaar 11 te saneren tuinen op het programma.

Voor de verontreinigde grondwal bij de Bethaniënstraat, die vorig jaar is onderzocht op verzoek van de woonwagenbewoners, zijn saneringsvarianten uitgewerkt voor de verschillende herinrichtingsopties. Voor sanering is een SPUK (specifieke uitkering, die los staat van de decentrale uitkering bodem (DUB)) gevraagd en toegekend door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

De achtergrondwaarden voor PFAS zijn geactualiseerd, en samen met een nieuw addendum in de regionale bodembeheernota verwerkt. De diffuse achtergrondwaarden in Arnhem voldoen ruim aan de landelijke richtlijnen, waardoor er voor het hergebruiksbeleid geen extra maatregelen nodig zijn.

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

In 2020 is er geen toename geweest van het externe veiligheidsrisico in woonwijken. Er is dus 0 maal afgeweken.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Eind 2020 is begonnen met het uitvoeren van een kosten-batenanalyse. Hierdoor kunnen we beoordelen in hoeverre het mogelijk is om de maatregel stil asfalt, structureel mee te nemen bij het onderhoud van gemeentelijke wegen. Het resultaat van deze kosten-batenanalyse dient als input voor het actieplan omgevingslawaai, op basis waarvan uiteindelijk het geluidbeleid kan worden geactualiseerd.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Het handhavingsbeleid voor milieuvergunningen bij bedrijven is in 2020 geactualiseerd en wordt begin 2021 ter besluitvorming voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Dekking blauwe golven (19M135)

Deze motie is afgedaan.

Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden (19M140)

Deze motie is afgedaan.

Aanvulling raadsvoorstel AKU fontein (19M157)

De inhoud van de motie wordt meegenomen in de verdere besluitvorming over het Gele Rijders Plein.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte

- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	44.166	42.329	75.813	46.930	28.884
Baten	48.219	37.604	72.502	48.028	-24.475
Saldo lasten en baten	***4.053***	***-4.725***	***-3.311***	***1.098***	***4.409***
Toevoegingen aan reserves	5.620	814	6.469	7.874	-1.405
Onttrekkingen aan reserves	3.922	30	3.907	3.893	-14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.698***	***-784***	***-2.562***	***-3.981***	***-1.419***
Gerealiseerd resultaat	**2.355**	**-5.509**	**-5.873**	**-2.883**	**2.990**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	28.950	V				
Grondzaken	29.840	V	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	2.540	V	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	-1.212	N	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Grondzaken	-1.354	N	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-633	N	ODRA	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-100	N	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	205	V	Uren beleid	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-336	N	Omgevingslawaai (zie baten)	N	I	AR
Baten	-24.352	N				
Grondzaken	-29.840	N	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	6.373	V	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Grondzaken	-2.650	N	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	1.183	V	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	336	V	Omgevingslawaai (zie lasten)	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	246	V	ODRA	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.386	N				
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	100	V	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Grondzaken	-2.185	N	Resultaat grondexploitatie werkelijke dotatie	N	I	BR
Grondzaken	699	V	Resultaat grondexploitatie geraamde dotatie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Resultaat Grondexploitatie
Het resultaat op de grondexploitatie is € 5.719.000 voordelig. In de begroting werd rekening gehouden met een voordelig resultaat van € 700.000. Het resultaat is daarmee € 5.019.000 hoger dan begroot, verdeeld over een nadeel van € 1.354.000 op de lasten en een voordeel van € 6.373.000 op de baten.

Het totale resultaat van € 5.719.000 kan als volgt worden gespecificeerd:

a. tussentijdse winstneming op 7 projecten		€	5.340.000 V
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten		€	537.000 V
c. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen	-/-	€	257.000 N
d. resultaat op 2 afgesloten projecten		€	120.000 V
e. kosten uit voorstudies	-/-	€	21.000 N

Het resultaat ad € 5.719.000 wordt als volgt bestemd:
a. € 21.000 wordt onttrokken aan de BR Voorstudie omdat de kosten hoger waren dan het begrote budget;
b. € 2.185.000 wordt toegevoegd aan de BR Grondexploitatie om de reserve op het niveau te brengen dat nodig is voor het noodzakelijke weerstandsvermogen voor de risico's op de projecten. Geraamd was een dotatie van € 699.000;
c. € 3.555.000 valt als voordeel in de algemene middelen.

Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling
Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten loopt weg tegen het nadeel op de baten.

Fasering projecten grondexploitatie
Fasering in de voortgang van de bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het nadeel op de lasten loopt weg tegen het voordeel op de baten.

ODRA
De kosten voor de werkzaamheden van de ODRA zijn in totaal € 633.000 hoger uitgevallen. Door een toename van het aantal vergunningaanvragen zijn de kosten voor vergunningverlening, toezicht en advies hoger uitgevallen. Hier staan €246.000 hogere inkomsten uit leges tegenover.

Omgevingslawaai
In 2020 is voor € 336.000 aan kosten gemaakt voor het saneren van woningen aan het Eusebiusplein. De sanering bestaat uit bouwkundige maatregelen om het geluidsniveau binnen in de woningen omlaag te brengen. Deze kosten worden gedekt door uit subsidie van het Rijk.

Uren beleid
Er is minder beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Visie Nieuwe Haven
De kosten voor de Visie Nieuwe haven zijn in 2020 € 100.000 hoger uitgevallen. Dit betekent ook dat er minder budget naar 2021 wordt overgeheveld voor het vervolg van het proces. Tegenover dit nadeel staat daarom in 2020 een gelijk voordeel onder de dotaties aan de reserve BR Taakmutaties.

Administratieve wijziging
De begroting 2020 van de projecten had, op basis van de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) van 2019, aangepast moeten worden aan de actuele raming van jaarschijf 2020 uit die FJP. Dit zou zowel op de lasten als de baten een verlaging betekend hebben van € 29.840.000. De betreffende begrotingswijziging is wel gemaakt, maar door een administratieve fout niet ter goedkeuring aan de raad voor gelegd en mocht daarom niet verwerkt worden. Hierdoor zijn zowel de lasten als baten € 29 miljoen te hoog geraamd. Dit geeft een voordeel op de lasten die wegloopt tegen een gelijk nadeel op de baten. Per saldo doet het niets voor het resultaat.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2015-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem biedt woonruimte

Arnhem is een aantrekkelijke groene stad met goede voorzieningen en een groot cultureel aanbod waar het fijn wonen is. Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we de stad ook in de toekomst aantrekkelijk houden om in te wonen. Door bestaande en nieuwe woningvoorraad en het woonmilieu af te stemmen op de behoefte van de woonconsument ontstaat er een voorraad met toekomstwaarde. Dit draagt bij aan sterke wijken waarbinnen het voor alle Arnhemmers goed wonen en leven is. Naast voldoende en betaalbare woningen in een fijne leefomgeving zijn grote overstijgende opgaven zoals de energietransitie en levensloopbestendig wonen uitdagingen waar Arnhem voor staat.

Met het maken van de omgevingsvisie wordt een streefbeleid van de gewenste ruimtelijke kwaliteiten bepaald waar we ons als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Met deze visie hebben we de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en levensloopgeschikt wonen. De omgevingsvisie en de te verwezenlijken Arnhemse ambitie geven richting aan het Arnhemse woonbeleid.

Naast het wonen is de leefomgeving bepalend voor een prettig woonklimaat. In de woonomgeving komen veel ambities en ontwikkelingen samen. Ambities die te maken hebben met het gebruik van de leefomgeving zoals (fiets)parkeren, toegankelijkheid, speel- en recreatievoorzieningen maar ook ambities die te maken hebben met leefbaarheid: groen, klimaatadaptatie en milieu.
Met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie en energietransitie ontstaat een steeds grotere behoefte aan voorzieningen van nutsbedrijven in de vorm van bijvoorbeeld transformatoren, verdeelstations en laadpalen. Een zorgvuldige inpassing van deze elementen vormt zeker in de dichter bebouwde stadsdelen een steeds grotere uitdaging.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Hieraan draagt toezicht, controle en handhaving bij.
Klimaatadaptatie en groen zijn op dit moment leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Bij klimaatadaptatie gaat het om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte.
We hebben de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Groen draagt overigens ook in positieve zin bij aan klimaatadaptatie. De groenvisie bevat een aantal doelen die uitgewerkt zijn in het onderdeel 'wat willen we bereiken'.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente direct invloed kan uitoefenen op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking hiervan is terug te vinden in de paragraaf kapitaalgoederen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In onze stad leven ook dieren. We zetten ons in voor een goed leefklimaat voor (wilde) dieren en willen biodiversiteit bevorderen. De Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn is in oktober 2016 vastgesteld in de raad. De agenda heeft als ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De ambitie is om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en de hoeveelheid restafval verder te verkleinen, dit in combinatie met gebruiksvriendelijkheid en aanvaardbare kosten.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status

Beschikbare en betaalbare woningen

Bij dit doel gaat het om voldoende gedifferentieerde woningvoorraad voor verschillende doelgroepen. Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling vastgesteld door de Arnhemse gemeenteraad. Met dit plan van aanpak wordt ingegaan op de bestaande situatie (het woningtekort en de mismatch) maar ook de beoogde situatie. Het woningtekort wordt aangepakt via doorprogrammeren en versnellen. Hiervoor worden onder andere de volgende middelen toegepast:

- de woondeal regio Arnhem-Nijmegen;
- onderzoeken mogelijkheden stimuleren goedkope koop;
- aandacht voor studentenhuisvesting;
- het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Kwaliteit en een toekomstbestendige woningvoorraad staan hier voorop. Ook op dit doel is het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling van toepassing. Onderdeel van het plan van aanpak is het oplossen van de mismatch (en daarbij ook de kwaliteit) in het Arnhemse woningaanbod. Het oplossen van de mismatch in betaalbare woningen wordt aangepakt door middel van:

- het toevoegen van 30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten;
- corporaties aan te wijzen als premium partner;
- verruiming van de doelgroep (lage middeninkomens en toewijzingsruimte corporaties);
- het toevoegen van andere woonvormen (bijvoorbeeld Knarrenhof);
- streven naar levensloopbestendige woningen;
- gezonde woningen;
- verduurzaming woningvoorraad;
- toegankelijke woonomgeving.

Leefbare woonomgeving

Van belang hierin is een fysiek en sociaal aantrekkelijke leefomgeving. In de prestatieafspraken 2020 staat de afspraak voor het maken van handelingskaders. Handelingskaders met bijbehorende uitvoeringsagenda's geven richting aan de wijk en de opbouw en differentiatie van de wijk. Deze handelingskaders zorgen voor een gezamenlijke focus per wijk.

Arnhems groen versterken

De ambities van de groenvisie zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen dragen bij aan:

- versterken groenstructuur;
- natuurvriendelijke stad;
- groene en gezonde stad;
- duurzame stad;
- samenwerkende stad.

Arnhem klimaatbestendig maken

De kwetsbaarheden met betrekking tot de klimaatverandering zijn in de strategie klimaatadaptatie in beeld gebracht. Er zijn focusgebieden benoemd; deze krijgen prioriteit bij het nemen van maatregelen. Met het vaststellen van de strategie klimaatadaptatie is er een beleidskader beschikbaar om in gemeentelijke projecten klimaatadaptieve maatregelen te nemen en kansen die zich voordoen te benutten.

Dierenwelzijn

De ambities voor dierenwelzijn zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen die hierin zijn genoemd lopen volgens planning.

Minder restafval

De invoering van diftar is in 2020 voltooid. Hiermee is een belangrijke stap gezet in de vermindering van de hoeveelheid restafval tegen relatief lage kosten. De eerste resultaten op het gebied van ingezamelde hoeveelheden restafval en herbruikbare fracties komen overeen met de begrote hoeveelheden. De hoeveelheid restafval daalt, de hoeveelheden herbruikbare fracties nemen toe. Aandachtspunt is de stijging van de vervuilingsgraad van PBD-afval en afkeur van gescheiden ingezameld materiaal.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Beschikbare en betaalbare woningen	
30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten (amendement 19A65)	

Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak (PvA) woningbouwontwikkeling vastgesteld door de gemeenteraad, hierin is deze ambitie opgenomen en zijn spelregels benoemd. Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten. De grote drie woningcorporaties in Arnhem (Volkshuisvesting Arnhem, Portaal en Vivare) zijn hiervoor onze eerst aangewezen partners ('premium partner'). Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken met de woningcorporaties opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten.

Uitbreiden woonwagenlocaties

In juni 2020 is het Plan van Aanpak uitbreiding woonwagenlocaties Arnhem vastgesteld. In het plan van aanpak is aandacht voor:

- verdere analyse van woonbehoeften;
- doelgroepen;
- woonruimtetoewijzing;
- beheer (organisatie).

Tevens is onderzocht wat de woonbehoefte per locatie is en welke mogelijkheden er zijn voor realisatie van deze behoefte op de betreffende locatie. Met de corporaties en de Huurdersvereniging Woonwagenbewoners Arnhem wordt het gesprek gevoerd over medewerking aan mogelijke uitbreiding in de toekomst. Er is onderscheid gemaakt in locaties die op korte, middellange en lange termijn in beeld komen. Tevens worden met de corporaties twee pilots uitgewerkt om te onderzoeken hoe kan worden omgegaan met de onrendabele kosten voor gemeente en corporatie bij uitbreidingen. De aanpak van de herinrichting en sanering van de woonwagenlocatie aan de Bethaniënstraat is een separaat project geworden, gestoeld op een raadsbesluit van mei 2020, waarin budget is gereserveerd voor de sanering van de vervuilde grond. Na het vaststellen van het plan van aanpak is gestart met de uitvoering.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers

Met alle Arnhemmers bedoelen we naast de reguliere bewoners ook mensen die vallen binnen specifieke doelgroepen.

In 2020 is het onderzoek naar de vraag op het gebied van wonen en zorg afgerond. Hiermee hebben we een goed beeld gekregen naar de vraag aan woningen voor de specifieke doelgroepen. In de prestatieafspraken staat ook dit jaar weer de afspraak over de convenantswoningen. Dit is een doorlopende afspraak die jaarlijks terug komt om ervoor te zorgen dat er voor mensen die gebruik maken van daklozenopvang en beschermd wonen voldoende woningen beschikbaar zijn.

Om voldoende kwalitatieve studentenwoningen te kunnen blijven bieden zijn met de SSH& afspraken gemaakt over het vergroten van hun marktaandeel in Arnhem de komende jaren.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Bij Coehoorn is Cohousing Arnhem de ontwikkelende partij geworden. Het gaat hierbij om een groep mensen die een woon- werk gemeenschap (in een collectief particulier opdrachtgeverschap) voor meer generaties wil opzetten.

In Schuytgraaf en Gaardenhaage staan kavels te koop. In Gaardenhaage wordt voor een deel van de kavels ingezet op een andere verkaveling zodat er meer kavels kunnen worden toegevoegd. Het gaat dan om het verkleinen van kavels waardoor ze meer courant worden. Ook in het centrum van Arnhem aan de Rodenburgstraat staan diverse kavels te koop voor zelfbouw.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken investeert 50 miljoen euro in de opgave om woningbouw te realiseren voor kwetsbare doelgroepen; dak- en thuislozen, arbeidsmigranten maar ook andere spoedzoekers zoals gescheiden ouders, jeugdopvang (MO), kunstenaars en studenten. Arnhem heeft het volgende subsidiebedrag gekregen om aan deze opgave bij te dragen; €1.820.000 (2 miljoen euro minus BTW). Het doel is om te voorzien in huisvesting voor kwetsbare groepen op zo kort mogelijke termijn. Voor deze opgave beperken we ons tot de gebieden spoorzone Arnhem Oost (inclusief Merwedeterrein) en Presikhaaf West conform beschikking BZK. De gemeente dient de specifieke uitkering volledig uiterlijk op 31 december 2022 te hebben besteed.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Woningen verduurzamen

Ook in de prestatieafspraken 2021 hebben we afspraken over duurzaamheid gemaakt. Het programma New Energy Made in Arnhem 2020-2030 is hiervoor de basis. Het gaat om een gezonde, comfortabele, betaalbare woning met een geringe CO2 footprint.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikter maken

Er worden inmiddels al veel woningen (met name appartementen) levensloopgeschikt gebouwd. Ook de omgeving wordt daarbij zorgvuldig bekeken en indien nodig aangepast als levensloopgeschikte woonomgeving. Dit is nodig zodat mensen niet alleen goed wonen maar daarnaast ook gebruik kunnen maken van de faciliteiten in de omgeving; ze moeten ook kunnen leven naast het wonen. In 2020 is er een procedure gestart voor een verkennende opdracht van de woon- verhuiscoach. Dit heeft nog niet geleid tot een verstrekking van de opdracht, de juiste kandidaat zat er niet tussen.

Leefbare woonomgeving

Opstellen wijkvisies samen met wijkteams Leefomgeving

Er is dit jaar gewerkt aan de handelingskaders voor de Geitekamp en Immerloo/ het Duifje. Na de handelingskaders zou er een wijkvisie volgen. Door het coronavirus is er maar beperkte voortgang gemaakt met het opstellen van de handelingskaders. Hierdoor is het maken van wijkvisies ook nog niet gestart. Handelingskaders en wijkschetsen worden namelijk opgesteld in overleg met zoveel mogelijk wijkbewoners. Door corona is het lastig gebleken deze mensen er goed bij te betrekken hierdoor is er minder vooruitgang gemaakt dan vooraf was ingeschat.

Beleid op splitsen en verkameren van woningen

Op 17 juni is het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering vastgesteld. Op 28 oktober is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering vastgesteld door de raad. Door dit beleid is het verplicht om een vergunning aan te vragen voor splitsing of verkamering van een woning in heel Arnhem.
Er worden bij de vergunningaanvraag voorwaarden gesteld. Deze voorwaarden houden rekening met de woonkwaliteit, de leefbaarheid, schone wijken en de druk op de ruimte.
Het nieuwe beleid brengt evenwicht in verschillende belangen. De gemeente wil de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren met name vanwege de grote woningvraag in Arnhem. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen.

Arnhems groen versterken

Versterken groenstructuur

Mede vanuit klimaatadaptatie en het Bomenplan zijn voorstellen ontwikkeld voor vergroening die in het plantseizoen 2020-2021 gerealiseerd worden. In Park Angerenstein zijn diverse verbeteringsmaatregelen uitgevoerd. Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs). De uitvoering zal in 2021 en 2022 plaatsvinden.

Natuurvriendelijke stad

In de loop van 2020 is een systematiek opgesteld waarmee de biodiversiteit bij bouwprojecten vergroot kan worden. Het beheer van graslanden is geoptimaliseerd en er is gewerkt aan het stimuleren van biologische landbouw in de gemeente. In 2020 hebben wij onze pachters ondersteund in het uitwerken van plannen voor een duurzamer en natuurinclusiever gebruik van de gemeentelijke landbouwgronden rond Deelen en Schaarsbergen inclusief ruimte voor meer natuurontwikkeling. Dat heeft geresulteerd in een gemeenschappelijk plan en plannen op bedrijfsniveau waarvan de uitvoering start in 2021.

Groene en gezonde stad - Parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken

De ambitie is om parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken. Hieraan wordt onder andere invulling gegeven door 'Veluwe op 1'. Het belang van aantrekkelijke groengebieden dicht bij huis is door corona duidelijker geworden dan ooit tevoren.

Duurzame stad

In 2020 is de uitvoering van het bomenplan ter hand genomen. Het boomkwaliteitsteam is ingesteld en er is een start gemaakt met het aanplanten van nieuwe bomen.

Samenwerkende stad

De geplande activiteiten zijn opgepakt en lopen volgens planning. Natuurcentrum beheert nu de Molenplaats Sonsbeek en geeft invulling aan de promotie van ons groen. Halverwege het jaar is de subsidieregeling klimaatadaptatie verruimd waardoor bewoners meer ondersteund kunnen worden bij het vergroenen van hun woonomgeving.

Arnhem klimaatbestendig maken

Kwetsbaarheid in beeld brengen en een klimaattoets ontwikkelen en invoeren

De kwetsbaarheid van Arnhem voor klimaatverandering is in beeld gebracht. De komende periode zal dit nog verder uitgewerkt worden zodat een preciezer beeld ontstaat. Er is in 2020 ingezet op een werkwijze waarbij klimaatadaptatie in alle projecten een plek krijgt.

Kansen benutten

Doordat klimaatadaptatie in steeds meer projecten een prominente rol heeft gekregen zijn in diverse projecten kansen benut om Arnhem klimaatadaptiever te maken.

Dierenwelzijn

Maatregelen dierenwelzijn

Het Dierentehuis Arnhem e.o. gaat het dierenasiel renoveren. De Arnhemse Minimaregeling Dierenartskosten wordt structureel gemaakt.

Minder restafval

Opnieuw afsluiten ondergrondse containers (afronden omgekeerd inzamelen)

Voorafgaand aan de invoering van Diftar zijn de ondergrondse containers (opnieuw) afgesloten waardoor ze alleen nog met de afvalpas geopend kunnen worden.

Invoering Diftar

Per 1 juli werd Diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Communicatie en voorlichtingscampagne ter ondersteuning van Diftar

De geplande interactieve communicatieacties zijn door de coronarestricties deels komen te vervallen. Het accent van de communicatie in de afgelopen periode heeft vooral gelegen op wat we noemen de 'schone stad', en is op een alternatieve wijze ingevuld.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
Onderhoud fietspad Arnhem Centraal Station	

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud asfalt Velperplein

Deze maatregel is uitgevoerd.

Kruispunt Apeldoornseweg-Sonsbeeksingel, aanpassing inrichting en asfalt

Deze maatregel is uitgevoerd.

Renovatie Bushalte Station Arnhem-Zuid

Deze maatregel is uitgevoerd.

Diverse kleine werkzaamheden centrum

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud fietspad Amsterdamseweg

Deze maatregel is uitgevoerd.

Onderzoek kabels en leidingen Oude Zevenaarseweg (graven proefsleuven)

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding rioolvervanging Lelyweg e.o.

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding uitvoering Olympusgebied

Deze maatregel is uitgevoerd.

Extra werkzaamheden Station Velperpoort

Deze maatregel is uitgevoerd.

Investeren in een leefbare en groene stad

Verfraaiing openbare ruimte met kunst en groen in samenwerking met partners

De uitvoering wordt voorbereid, de besteding van de middelen is doorgeschoven naar 2021.

Versterken en vernieuwen

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken wonen (19A65)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling is op 8 juli 2020 vastgesteld door de gemeenteraad.

Reservering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima (19A74)

Dit amendement is uitgevoerd.

Niet overhaast besluiten (19A78)

In de geamendeerde MJPB 2020-2023 is de tekst van het addendum MJPB 2020-2023 niet opgenomen.

Aanpak schimmelwoningen (19M127)

Deze motie is afgedaan met het opnemen in de prestatieafspraken 2020 van afspraken over schimmelwoningen.

Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor doel (19M141)

Deze motie is uitgevoerd.

Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn (19M155)

Wij komen dit voorjaar met een nieuwe, ambitieuze visie op en uitvoeringsagenda voor dierenwelzijn. Bij de Perspectiefnota en Begroting 2021-2024 zijn extra middelen toegewezen aan dierenwelzijn.

Geen asielopvang op camping Arnhem (19M158)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op camping Arnhem (19M159)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Stop de toestroom naar camping Arnhem (19M160)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Lingezegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.806	32.478	35.921	36.268	-348
Baten	39.109	37.873	40.017	39.403	-614
Saldo lasten en baten	***7.302***	***5.395***	***4.096***	***3.135***	***-961***
Toevoegingen aan reserves	2.284	200	1.009	930	80
Onttrekkingen aan reserves	934	1.286	2.500	1.257	-1.243
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.350***	***1.085***	***1.491***	***327***	***-1.164***
Gerealiseerd resultaat	**5.952**	**6.480**	**5.587**	**3.462**	**-2.125**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-407	N				
Openbare ruimte	-625	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Groen	-285	N	Bossen en Parken	N	I	AR
Groen	861	V	Groenfonds-projecten	J	I	BR
Groen	318	V	Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven	N	I	BR
Wonen	245	V	Beleidsontwikkeling Wonen	N	I	BR
Openbare ruimte	-313	N	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie baten)	N	I	AR
Openbare ruimte	-322	N	Havenbeheer (zie ook baten)	N	S	AR
Openbare ruimte	-286	N	Overige Projecten (zie baten)	N	I	AR
Baten	-206	N				
Openbare ruimte	-783	N	Afvalstoffenheffing	N	I	AR
Openbare ruimte	-327	N	Afvalbeheer	N	I	AR
Openbare ruimte	313	V	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie lasten)	N	I	AR
Openbare ruimte	305	V	Havenbeheer (zie ook lasten)	N	S	AR
Openbare ruimte	286	V	Overige Projecten (zie lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-187	N				
Groen	-187	N	BR Groenfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-1.221	N				
Groen	-675	N	BR Groenfonds			
Groen	-385	N	BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte			
Wonen	-161	N	BR volkshuisvesting			

Afvalstoffenheffing
De inkomsten 2020 zijn € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder inkomsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn geweest. Dit wordt deels gecompenseerd door meer vaste opbrengsten. Hogere groei van het aantal huishoudens heeft geleid tot meer deelnemers.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € -0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 mln. gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 mln. (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van Afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 mln.).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot incidenteel lagere opbrengsten van € - 0,3 mln. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 mln. waaronder eenmalige hogere kosten invoering Diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende € - 1,7 mln. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Bossen en Parken
Noodzakelijk herstel hekwerken en ander noodzakelijk onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken.

Groenfonds-projecten
Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces van een relatief groot aantal groenfondsprojecten vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen Van Muijlwijkstraat en Velperweg, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs) en het Bomenplan. De uitvoering zal in 2021 plaatsvinden.

Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven
Vanwege de lage waterstanden in de Rijn en IJssel was er dit najaar te weinig diepgang om de baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven (€ 0,3 miljoen) te kunnen uitvoeren. Deze werkzaamheden zijn daarom doorgeschoven naar het voorjaar 2021.

Beleidsontwikkeling Wonen
2020 was een jaar waarin een aantal belangrijke beleidsstukken door de gemeenteraad en/of het college zijn vastgesteld. Te denken valt aan het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling', 'Plan van Aanpak: Verkamering en Woningsplitsing' en de Woondeal. Vaststelling van deze stukken gebeurde wat later in het jaar dan verwacht, hierdoor zijn niet alle middelen in dat kalenderjaar besteed om de woningbouwontwikkeling verder vorm te geven, alsook de bredere woonopgave. Omdat door deze onderbesteding ook minder onttrokken wordt aan de BR Volkshuisvesting blijven deze middelen beschikbaar voor uitvoering in komende jaren.

Projecten (herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen, havenbeheer, overige projecten)
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat.

Toevoegingen en onttrekkingen BR Groenfonds
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groenfonds.

Onttrekkingen BR Grond onderhoud en vervang openbare ruimte
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte.

Onttrekkingen BR Volkshuisvesting
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve volkshuisvesting.

Subsidies
Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.
- St. Natuurcentrum Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Leefbaarheid in eigen buurt	2019	7,2		L&V monitor gemeente
Woonomgeving	2019	7,4		L&V monitor gemeente

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Nieuw gebouwde woningen	2020	11,8	8,8	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	ABF - Systeem Woningvoorraad
Omvang huishoudelijk restafval	2019	201	163	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Bomenplan Arnhem;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen;
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030 (voorstel aangeboden aan de gemeenteraad);
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Actuele beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies
10. Integriteit

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is de afspraak gemaakt dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven met ingang van 2019 niet verhoogd zullen worden. In 2019 zijn aanvullende afspraken op dit coalitieakkoord gemaakt. Hierbij is afgesproken om in 2020 de OZB eenmalig te verhogen met 1,25% (Amendement 19A66). Deze afspraak is verwerkt in de tarieven 2020.

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2020 was dat 1 januari 2019).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

Uitgangspunten tarieven 2020

1.1 Evenwichtige lastenverdeling tussen burgers onderling (draagkracht)
De gemeenteraad heeft in het Coalitieakkoord afspraken gemaakt over de lokale lastenontwikkeling.
De instrumenten die Arnhem hiervoor inzet zijn:

- de grondslag van de belastingen;
- de OZB en de rioolheffing hebben met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: ‘hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, hoe hoger de te betalen belasting’;
- kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.

1.2 De gebruiker betaalt
Bij de afvalstoffenheffing wordt (voor het variabele deel van het tarief) een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt, doordat er gewerkt wordt met een gedifferentieerd tarief (diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval.

Belangrijke ontwikkelingen 2020

Afvalstoffenheffing/ invoering Diftar

Per 1 juli 2020 is diftar ingevoerd; een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een diftar-systeem hebben inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing.
In maart 2021 heeft een referendum plaatsgevonden over diftar. Ongeveer 53 procent van de Arnhemmers sprak zich uit tegen het diftar-systeem. Het is nog niet bekend wat de uitkomst van het referendum gaat betekenen voor het afvalbeleid binnen de gemeente en hiermee voor de wijze van afvalstoffenheffing.

Uitstel van betaling voor ondernemers

Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is in 2020 aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen (OZB, rioolheffing en toeristenbelasting). Circa 400 ondernemers hebben van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. De verwachting is dat het merendeel van de ondernemers in de loop van 2021 en begin 2022 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen, waarmee het effect van het uitstel op de belastingopbrengsten beperkt zal zijn.

Bedrijveninvesteringszones

De verwachting was dat de gemeenteraad nog voor januari 2021 een verordening vast zou stellen, waarmee het voor ondernemers mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Door de coronacrisis is het BIZ-project stil te komen liggen. Het is nog onbekend wanneer het weer opgepakt gaat worden.

Opbrengsten 2020 van de lokale heffingen

Omschrijving	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Belastingsoorten				
Onroerend Zaakbelasting	54.003	55.625	56.034	409
Afvalstoffenheffing	16.432	17.461	16.678	-783
Rioolheffing	16.556	16.864	16.728	-136
Toeristenbelasting	625	625	550	-75
Subtotaal	**87.616**	**90.575**	**89.990**	**-585**
Overige heffingssoorten				
Parkeerbelasting	8.065	8.318	6.517	-1.801
Leges burgerlijke stand	2.151	2.281	1.699	-582
Bouw- en sloopvergunningen (WABO)	5.294	3.933	4.036	103
Subtotaal	**15.510**	**14.532**	**12.252**	**-2.280**
Totaal	**103.126**	**105.107**	**102.242**	**-2.865**

Onroerende zaakbelasting
Het voordeel op onroerende zaakbelasting (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Afvalstoffenheffing
De opbrengst uit afvalstoffenheffing is € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met een afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder opbrengsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn gerealiseerd.

Parkeerbelasting
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen

Leges burgerlijke stand
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden naast de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Kwijtschelding

Overzicht kwijtschelding	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Afvalstoffenheffing en rioolheffing	2.206	2.478	2.211	267
Totaal	**2.206**	**2.478**	**2.211**	**267**

Kostendekkendheid heffingen
In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

De gerealiseerde kostendekkendheid van de rioolheffing is licht hoger dan geraamd. Zowel de opbrengsten als de kosten zijn lager dan verwacht, maar de afwijking bij de kosten is groter. Het percentage kostendekkendheid van 101% laat zien dat de gemaakte kosten (vrijwel) gelijk zijn aan de opbrengsten uit rioolheffing.
Bij de afvalstoffenheffing is de gerealiseerde kostendekkendheid aanzienlijk lager dan geraamd. De opbrengsten zijn lager dan verwacht, terwijl de kosten juist hoger zijn uitgevallen. Met een kostendekkendheid van 68% heeft de gemeente uit de afvalstoffenheffing niet voldoende opbrengsten gerealiseerd om de kosten (volledig) te kunnen dekken.

Rioolheffing

Berekening kostendekkenheid tbv rioolheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.655	14.082
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen		
Netto kosten taakvelden	*14.655*	*14.082*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	942	1013
BTW	1.463	1.408
Totale kosten	**17.060**	**16.503**
Opbrengst rioolheffing	16.864	16.728
Dekkingspercentage	**99%**	**101%**

Afvalstoffenheffing

Berekening kostendekkenheid tbv afvalstoffenheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	20.004	22.802
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243	-2.369
Netto kosten taakvelden	*17.761*	*20.433*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	595	644
BTW	2.979	3.595
Totale kosten	**21.335**	**24.672**
Opbrengst afvalstoffenheffing	17.461	16.678
Dekkingspercentage	**82%**	**68%**

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem? Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van deze paragraaf en vervolgens een toelichting op:

- de uitkomsten van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Eerder in dit jaarverslag is aangegeven dat 2020 door de coronacrisis een totaal ander jaar was dan verwacht. Daar gaan we in deze paragraaf verder op in. De coronacrisis was als het ware de startknop waardoor de samenleving in een eerder bijna niet voorstelbare situatie terecht kwam. Een crisis met zeer ingrijpende gevolgen. Scholen, winkels en horeca moesten een deel van het jaar worden gesloten. De zorg raakte overbelast. Ouderen in verpleegtehuizen konden een tijdlang niet meer worden bezocht. Inwoners van de stad dreigden of raakten hun baan kwijt of zagen de inkomsten van hun bedrijf drastisch verminderen, zzp'ers kwamen in de moeilijkheden, mensen moesten zoveel mogelijk vanuit huis gaan werken. Op persoonlijk niveau waren de gevolgen soms nog ingrijpender: mensen overleden aan het virus of werden ziek en herstelden soms moeizaam en soms maar ten dele.
Niet vooraf bekende nauwelijks voorspelbare gebeurtenissen met grote gevolgen heten in het jargon van risicomanagement 'zwarte zwanen'. Dat een dergelijke epidemie zich kon voordoen was wel bekend, maar dat de gevolgen zo ingrijpend zouden zijn en in 2020 het hele land lam zou leggen, was niet voorzien.
Wat betekende dit voor ons als gemeente en de financiële positie van de gemeente? Hoe is omgegaan met deze crisis, waarvan het verloop in 2020 steeds onzeker was?

Vanaf het begin van de crisis is geprobeerd de gevolgen ervan zo goed mogelijk in beeld te brengen. Wat zijn de gevolgen voor de stad? Waar is dit van invloed op de verschillende onderdelen van de begroting? Welke maatregelen moeten genomen worden? Is het mogelijk met alle beperkingen van dien toch in deze crisissituatie vooruit te kijken? Daarmee is als volgt omgegaan:

- Zicht op de (financiële) impact en mogelijke (financiële) impact in de vorm van risico's: Dit is zo goed mogelijk in kaart gebracht. De raad is hierover geïnformeerd. In april, augustus en oktober is een impactanalyse uitgebracht. Ook de toegezegde compensaties van Rijk en provincie zijn in beeld gebracht.
- De gemeente neemt maatregelen: Via 16 raadsbrieven is de raad in 2020 geïnformeerd over de voortgang van de crisismaatregelen. Rode draad daarbij is doen wat direct nodig is voor de Arnhemmers.
- Monitoring van de crisis: De gemeente maakte het corona dashboard waarin de ontwikkelingen gevolgd kunnen worden onder andere op het gebied van economie, werk en welzijn en ook de impact en de risico's.
- Actief werken aan herstel: De raad stemde in met de 'Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis'. Daarin is een pakket maatregelen opgenomen om anticyclisch te investeren, te investeren in een sociaal sterke stad, te investeren in een leefbare en groene stad en te werken aan versterking en vernieuwing in onze stad. Deze maatregelen zijn verwerkt in de begroting 2021.

Kenmerkend voor 2020 was de grote mate van onzekerheid. De crisis ontwikkelde zich onvoorspelbaar. Maatregelen van het Rijk konden rond de zomer worden versoepeld: er leek weer herstel op te treden. In het najaar bleken echter nieuwe lock-down maatregelen noodzakelijk. Vaccins leken uitkomst te bieden, maar vaccinaties waren in 2020 nog niet mogelijk. Mutaties van het virus maakten nieuwe maatregelen noodzakelijk. Zo verliep 2020 voor velen als een rit in een akelige 'rollercoaster zonder rails'.
Om met die onzekerheid om te gaan moest steeds weer opnieuw ingespeeld worden op nieuwe mogelijke gevolgen. Waar mogelijk haakten we voor de keuze van de financiële uitgangspunten aan bij de publicaties van het Centraal Plan Bureau.
Van groot belang voor onze financiële positie waren ook de steunmaatregelen van het Rijk. Ook de provincie heeft bijgedragen. Eerder in dit jaarverslag is al op ingegaan.

Met de coronacrisis als rode draad voor de gebeurtenissen in 2020 gaan we verder met de toelichting op de financiële positie. Anders dan gemeenten hoeft het jaarlijks huishoudboekje van inkomsten en uitgaven van het Rijk niet in evenwicht te zijn. Het Rijk leende extra geld om maatregelen mogelijk te maken. Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en terugblikt als een jaar voorbij is. Waren mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht, moest ik mijn spaargelden aanspreken of kon ik extra sparen? Heb ik wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.
Zo is het ook bij gemeenten. Had het gemeentelijk huishoudboekje een tekort of een overschot? Heeft de gemeente Arnhem na

het jaar 2020 geen of weinig schulden, een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten, dan staat Arnhem er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente Arnhem in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van de gemeente Arnhem is. Dat is ook wat in deze paragraaf gebeurt.

Om een beter zicht te krijgen op de robuustheid van de financiële positie van de gemeente Arnhem lopen we de drie niveaus van financiële robuustheid na:

1. De robuustheid van de begroting: In 2020 was het mogelijk een jaarresultaat te presenteren dat € 16,9 miljoen positief is. Van dit bedrag komt € 13,0 miljoen in de algemene reserve en maakt daarmee deel uit van het weerstandsvermogen van de gemeenten. Een bedrag van € 3,9 miljoen komt ten gunste van de bestemmingsreserves. In hoofdstuk 1 is toegelicht dat er geen nadeel is ontstaan, doordat het Rijk in belangrijke mate de financiële impact van corona compenseerde. De afwijkingen op de verschillende onderdelen ten opzichte van de begroting worden in dit jaarverslag toegelicht. Gedurende het begrotingsjaar is de raad over het verloop van de begroting 2020 geïnformeerd via tussenrapportages, de impactanalyses en begrotingswijzigingen. Het meerjarig financieel perspectief 2021 - 2024 is opgenomen in de Begroting 2021. De financiële gevolgen van de Herstelagenda coronacrisis zijn daar ook in verwerkt. De doorwerking van de financiële ontwikkelingen uit deze jaarrekening en de actualisatie van het financieel meerjarig beeld zullen worden toegelicht in de Perspectiefnota 2022 - 2025;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen: De corona-crisis zorgde voor extra financiële gevolgen, maar ook voor extra risico's. In de Herstelagenda en impactanalyse gaven we aan dat er 41 nieuwe risico's waren onderkend met een extra impact van € 4,2 miljoen. Bij het opmaken van deze jaarrekening zijn alle risico's en de coronarisico's opnieuw onderzocht en is nagegaan wat het totale gemeentelijke risicoprofiel/benodigde weerstandscapaciteit, de buffers/beschikbare weerstandscapaciteit en de weerstandsfactor is. De weerstandsfactor komt voor 2020 uit op 1 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4. Dit wordt verder in deze paragraaf nog toegelicht. Dat de weerstandsfactor ook na het jaar van de corona-crisis een voldoende scoort is in belangrijke mate toe te schrijven aan de compensatie van het Rijk. De gevolgen van de coronacrisis laten zien dat de risicoberekeningen geen exacte wetenschap zijn, maar een hulpmiddel zijn om de omvang van de benodigde buffer voor risico's in te schatten. Ook laat deze crisis zien dat het goed is in brede zin als gemeente voldoende financieel robuust te zijn om dit soort situaties te kunnen door komen. Door kritisch naar de bestemmingsreserves te kijken, kwamen er extra buffers beschikbaar die ingezet kunnen worden voor investeringen in de stad, zoals opgenomen in de Herstelagenda;
3. De mate van robuustheid van de balans. Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente. De verhouding tussen eigen en vreemd vermogen komt voor 2020 uit op 19%. Dit is 4% hoger dan in de begroting 2020 was opgenomen en 2% hoger ten opzichte van de solvabiliteit in de jaarrekening 2019. Het kengetal is in positieve zin beïnvloed door de reserveringen in de bestemmingsreserve taakmutaties. Hierin zitten bedragen die overgeheveld worden van 2020 naar 2021 en in 2021 weer worden onttrokken, zoals ook in de begroting 2021 is toegelicht. Zonder deze bestemmingsreserve zou het kengetal solvabiliteit lager zijn geweest. De afspraken die zijn vastgelegd in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer waardoor jaarlijks bedragen toegevoegd aan de Bestemmingsreserve Solvabiliteit, hebben een positief effect op de solvabiliteit. Deze structurele dotaties aan de BR Solvabiliteit dragen bij aan het versterken van het eigen vermogen.
   De gecorrigeerde schuldquote over 2020 is 71%. Dit is 5% gunstiger dan in de begroting 2020 en 4% gunstiger ten opzichte van de jaarrekening 2019. De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**
	90%
Bedragen x € 1.000	
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.537
Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,0**

Op basis van de uitkomsten van de jaarrekening is de conclusie dat de gemeente op dit moment financieel redelijk robuust is. Dit kan helpen de stad de komende jaren door de crisis heen te loodsen en het herstel na de crisis op te pakken. In de begroting 2021 is wel aangegeven dat de onzekerheden op de wat langere termijn voor de financiën onzeker zijn. De gemeente is in belangrijke mate afhankelijk van het Rijk. De omvang en verdeling van de gemeentefondsuitkering en specifieke uitkeringen kunnen grote impact hebben op onze financiële positie. De Minister van Binnenlandse Zaken heeft aangekondigd om per 1 januari 2023 de verdeelsleutels van het gemeentefonds en voor de verdeling van de middelen beschermd wonen te willen wijzigingen. De onderzoeksrapporten die hiervoor beschikbaar zijn, zijn voor advies gezonden naar de Raad voor het Openbaar Bestuur. Daarbij is aangegeven dat hierover besluiten genomen zullen moeten worden bij de komende

kabinetsformatie. In de komende Perspectiefnota 2022-2025 en de Begroting 2022 zullen wij de meest actuele stand van zaken opnemen. Zowel wat betreft de feitelijke financiële impact als de mogelijke risico's die onze gemeente loopt.
Tot op dit moment heeft het Rijk er tijdens de coronacrisis voor gekozen met maatregelen de economie en het op peil houden van de werkgelegenheid te steunen. Ook aanvullende bezuinigingen op het gemeentefonds zijn op dit moment niet bekend. Er komt wellicht over enige tijd een moment dat het Rijk de staatsschuld niet verder wil laten oplopen. Dat zal van invloed zijn op de jaarlijkse begrotingen van het Rijk. Maatregelen om de staatsschuld te stabiliseren kunnen negatieve gevolgen hebben voor de inkomsten die gemeenten van het Rijk ontvangen. De gemeente Arnhem zou in die situatie tegenvallers tijdelijk nog op kunnen vangen via de aanwezige buffers. Als eventuele bezuinigingen van het Rijk een structureel karakter zouden dragen zouden ook in Arnhem bezuinigingen noodzakelijk zijn. Los van bezuinigingen kunnen onze inkomsten van het Rijk ook dalen als het Rijk besluit de middelen over de gemeenten anders te verdelen.
Hoe de uitkeringen van het Rijk zich op de wat langere termijn zullen ontwikkelen is dus onduidelijk. Meer zicht hierop komt wellicht pas na de Tweede Kamer verkiezingen in maart 2021, de vorming van een nieuw Kabinet en een nieuw regeerakkoord. Daarnaast liggen er in de stad grote maatschappelijke opgaven die de komende jaren opgepakt moeten worden, zoals de zorg om Arnhemse burgers en bedrijven door de coronacrisis te helpen, inzetten op werk, ouderen- en jeugdzorg, de noodzaak tot verduurzaming en klimaatmaatregelen, de invulling van de woondeal met het Rijk, de zorg voor de leefbaarheid van onze wijken en vergroting van de veiligheid in onze stad. Deze opgaven zullen de komende jaren keuzes, grote inzet, extra financiële middelen of herverdeling van middelen vragen. Ook vanuit die gedachte is het goed te weten dat de financiële positie bij het opmaken van de jaarrekening 2020 redelijk robuust is.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

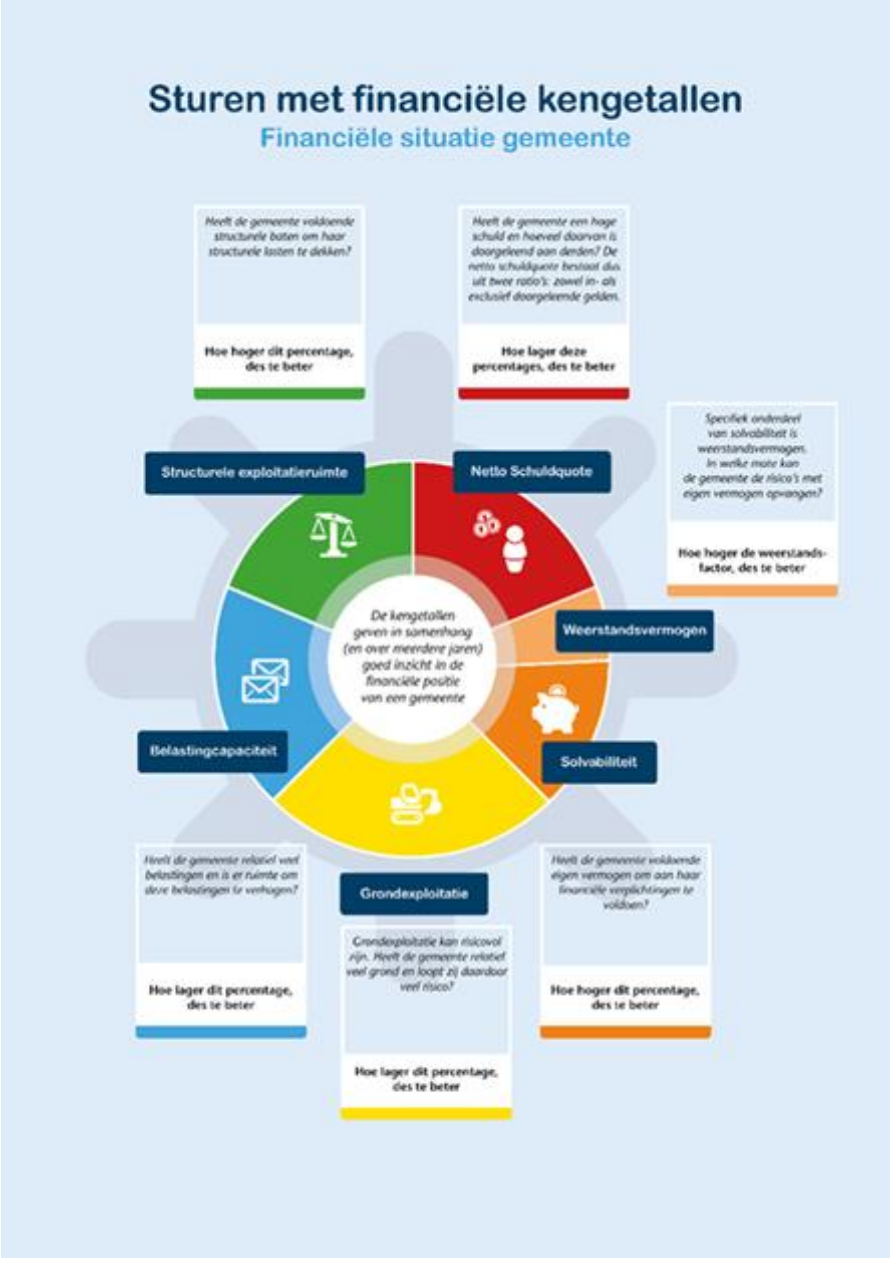

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV geven bij het opmaken van de jaarrekening van de gemeente Arnhem het volgende beeld:

Netto schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	84%	85%	78%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	75%	76%	71%

Solvabiliteitsratio	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	17%	15%	19%

Weerstandsfactor	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1,2	1,0	1,0

Kengetal grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	7%	7%	5%

Structurele exploitatieruimte	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1%	-2%	2%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	104%	102%	102%

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.596	€ 3.698	€ 3.581
b	Schuldevolutie	-14%	-12%	0%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,49%	1,67%	1,53%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,54%	94,90%	94,23%

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Weerstandsfactor	1,2	1,0	1,0
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,23%	0,24%	0,23%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	2,15%	1,77%	2,09%
c	Kostendekkendheid leges: extra ruimte voor meer baten	0,0002%	0,0002%	0,0002%

Toelichting:
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- Het kengetal structurele exploitatieruimte over 2020 laat zien in dit jaar er sprake is geweest van een structureel evenwicht in de begroting.
- Door de verkoop van gronden is de Arnhemse begroting nog minder afhankelijk geworden van de resultaten die op de grondexploitaties worden behaald.
- Belangrijk is ook dat de begroting 2021, zoals vastgesteld door de raad, een meerjarig sluitend financieel beeld geeft.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor bevindt zich iets boven de ondergrens van 1,0 waarbij de buffers voor risico's moeten worden aangevuld, waarmee ook in het jaar waarin de coronacrisis zich heeft voorgedaan de buffers voor risico's in tact zijn gebleven.
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. In 2020 is een bedrag van €2,9 miljoen toegevoegd aan deze reserve.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevindt zich in 2020 met 19% nog net in de meest risicovolle categorie volgens de categorie indeling die de provincie Gelderland hanteert. Zoals al aangegeven is dit een te positief beeld doordat de overhevelingen van 2020 naar 2021 via de bestemmingsreserve taakmutaties het kengetal positief beïnvloeden. In het jaar van de coronacrisis is de solvabiliteitsratio niet slechter geworden.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. Tijdens de vorige economische crisis van 2008 - 2013 zijn om het grondbedrijf gezond te maken verliezen van meer dan €100 miljoen genomen. Dit heeft grote impact gehad op de reservepositie. Niet alle gemeenten hebben tot het nemen van dergelijke ingrijpende verliezen besloten. Zouden deze verliezen niet zijn genomen dan zou het kengetal solvabiliteit hoger zijn geweest. Doordat deze verliezen zijn genomen is de financiële situatie van het grondbedrijf gunstiger dan in veel andere gemeenten. Het kengetal is, zo blijkt uit onderzoek van onze accountant en eigen onderzoek lager, dan in veel andere gemeenten.
- Arnhem heeft haar schuldpositie in 2020 verbetert. De schuldquote geeft aan hoe groot de schuld is ten opzichte van de omvang van de begroting. Doordat ook de omvang van de begroting, mede vanwege de gecompenseerde uitgaven in het kader van de coronacrisis, is toegenomen, treed tegelijkertijd een teller- en noemereffect in de berekening van de schuldquote op, waarmee deze 4 procentpunt daalt ten opzichte van de jaarrekening 2019. De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Onderstaand is het verloop van de solvabiliteit over de afgelopen 5 jaar weergegeven:

Jaartal	Solvabiliteit
2016	15%
2017	16%
2018	16%
2019	17%
2020	19%

Toelichting uitgangspunten van beleid

In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknr. 466760) uitgebracht. Op 16 september 2020 zijn de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota, vastgesteld. Deze zullen richtinggevend zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. Daarin is onder andere vastgelegd dat:

- Bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken.
- De belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen.
- De realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten.
- Over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd.
- Om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag.
- In de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid.

- Het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020.
- Voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening.
- De ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Bij de bespreking van de genoemde nota in de raad en bij de vaststelling van de Begroting 2021 is een tweetal moties aangenomen dat van invloed kan zijn op het beleid voor het bepalen van het benodigde risicoprofiel en de opbouw van reserves: de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknr. 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknr. 504479). Een belangrijk punt in beide moties is om het beleid voor weerstandsvermogen, solvabiliteit en schuldquote in onderlinge samenhang te bekijken. Zoals gevraagd in de moties komen we hierop terug bij de komende Perspectiefnota en de Begroting.

Toelichting risicoprofiel en weerstandsvermogen

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit - totaalbeeld

In dit deel van de paragraaf is het totaal beeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- Door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

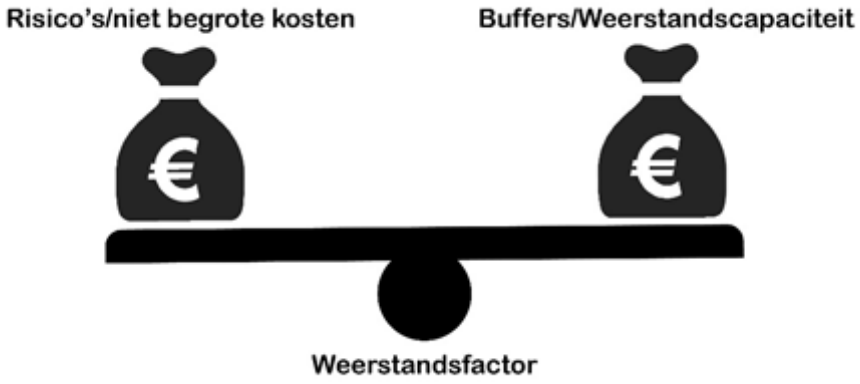

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen dan kan de gemeente in de financiële problemen komen als risico's zich voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid' (art. 11. 3).
Zoals al eerder vermeld is de weerstandsfactor een belangrijk financieel ijkpunt en kijkt ook de provincie Gelderland hier jaarlijks naar.

Het totaal beeld bij deze jaarrekening ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	26.266	26.417	40.952
2. Corona risico's		4.834	4.161
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
3.. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
1. Algemene reserve	**29.878**	**25.139**	**44.028**
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar		**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.623**	**60.537**
Benodigd versus beschikbaar ruimte	**6.537**	**-48**	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-8.537**	**-17.116**	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,2**	**1,0**	**1,0**

De weerstandsfactor komt bij dit jaarverslag uit op 1,0 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4, zoals die in de verordening is opgenomen. Volgens de verordening is de noodzaak om op grond van de verordening de algemene reserve aan te vullen, omdat de weerstandsfactor beneden de 1,0 is als de mogelijkheid financiële ruimte boven een weerstandsfactor van 1,4 aan te wenden voor nieuw beleid zijn niet aan de orde. Een belangrijke kanttekening daarbij is dat zowel het risicoprofiel als de beschikbare weerstandscapaciteit hoger zijn ten opzichte van de rekening 2019 en begroting 2021. Dus hogere risico's, maar ook een hogere buffer om, dit als de risico's zich voordoen deze op te vangen. Bij de Perspectiefnota 2022-2025 wordt het financieel beeld van de gemeente met de financiële mogelijkheden in relatie tot de ontwikkeling van de weerstandsfactor meerjarig bezien.
De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen is opgenomen in volgende onderdelen van deze paragraaf.
De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de jaarrekening 2020 geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2020	Zonder corona risico's
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,1**

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit (risicoprofiel)

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's, wanneer ze zich voor doen, nadelige financiële effecten voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van de gemeenten in totaliteit benaderd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijk kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze jaarrekening zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf is daaraan een extra categorie toegevoegd, namelijk de risico's die samenhangen met corona.

In de volgende tabel is het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen:

Benodigde weerstandscapaciteit	**JV 2019**	**Begroting 2021**	**JV 2020**
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	**26.266**	**26.417**	**40.952**
2. Corona risico's		**4.834**	**4.161**
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	9.810	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	130	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's
De gemeentebrede risico's zijn ter voorbereiding van het jaarverslag 2020 opnieuw geïnventariseerd en geactualiseerd en zijn vergeleken met de risico's bij de begroting 2021. Dit levert het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de jaarrekening bestaat uit 85 risico's;
- het risicoprofiel in het begroting 2021 bestond uit 90 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
    - er zijn 14 nieuwe risico's;
    - het risico Jeugdzorg is opnieuw opgenomen:
    - 20 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 65 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect 0 is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze jaarrekening met € 14,5 miljoen toegenomen ten opzichte van de begroting 2021.
Deze stijging is vooral veroorzaakt door de belangrijkste stijgers met een grote financiële impact, dit zijn: het risico herijking gemeentefonds algemene uitkering en beschermd wonen, de maximum impact is toegenomen van € 10 naar € 18 miljoen; het risico inkomensregelingen (BUIG) maximaal eigen risico, de maximum impact is toegenomen van € 1,8 naar € 9,7 miljoen; het opnieuw opgenomen risico rijksmiddelen jeugd met een financiële impact van € 3,9 miljoen.

Coronarisico's
Bij de actualisatie van de financiële impactanalyse in oktober is het meest recente overzicht opgenomen van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact waren de gevolgen van corona onzeker en is om die reden het risicoprofiel hierop aangepast. Bij de voorbereiding van de jaarrekening is de impact van corona voor 2020 opnieuw bezien en is zijn ook de financiële effecten voor 2021 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- het corona-risicoprofiel bij de jaarrekening bestaat uit 29 risico's;
- voor de jaarrekening zijn er 20 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen, zoals in de bovenstaande tabel is vermeld;
- voor 9 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 10 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2019 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2019 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de voorbereiding van dit jaarverslag. De aan te houden buffers voor de risico's in het grondbedrijf zijn hoger dan vorig jaar. Daarnaast daalt de ruimte binnen met name de grondexploitatie Schuytgraaf van de resterende winstcapaciteit. Daardoor daalt de ruimte om binnen deze grondexploitatie risico's zelf op te vangen. De winstcapaciteit wordt lager doordat tussentijdse winsten worden genomen. De omvang van deze tussentijdse winsten is overigens hoger dan de stijging van de benodigde risicobuffer binnen het grondbedrijf.
In relatie tot corona zijn er geen signalen dat er negatieve gevolgen zijn voor reeds gesloten overeenkomsten. Mochten zich tegenvallers voordoen dan is er voldoende weerstandsvermogen om deze daaruit op te vangen.
Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico’s, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario’s van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.
Bij de berekening van de risico's en benodigde buffers voor het grondbedrijf is uitgegaan van de huidige grondexploitaties. De gemeente Arnhem heeft de zogenaamde woondeal met het Rijk gesloten. Met het risico dat de gemeente Arnhem bij de ontwikkeling en uitwerking van plannen zal moeten bijdragen is geen rekening gehouden.

Conclusies gemeentelijk risicoprofiel
Als onderdeel van de voorbereiding van deze jaarrekening zijn de risico's opnieuw geïnventariseerd en is het risicoprofiel aangevuld met risico's die betrekking hebben op corona. Aan de hand van inschattingen van mogelijke financiële gevolgen van deze risico's en de kans dat deze zich voor zullen doen is de benodigde weerstandscapaciteit met behulp van statistische berekeningen bepaald. De onzekerheden zijn op dit moment groot, waardoor ook de waarde van de meerjarige presentatie van het risicoprofiel beperkt is. Het is noodzakelijke dat we de ontwikkeling van de risico's steeds opnieuw inschatten en het beeld,

zoals dat naar de raad wordt gepresenteerd steeds daarbij laten aansluiten. Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel ten opzichte van eerdere inschattingen met € 15,8 miljoen gestegen.

Beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Beschikbare weerstandscapaciteit			
Stand Algemene reserve per 1-1	41.738	27.301	29.878
+ Toevoegingen	23.049	9.807	16.330
- Onttrekkingen	-27.570	-11.968	-15.181
- Resultaat 2020	-7.339		13.000
1. Algemene reserve per 31-12	**29.878**	**25.140**	**44.028**
BR Grondexploitatie	12.562	14.662	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	283	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**0**	**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.624**	**60.537**

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit. Met andere woorden wat is de omvang van de buffers die beschikbaar zijn voor risico's met financiële impact, om als deze zich voordoen, op te kunnen vangen.

Algemene reserve

In 2020 was begroot om circa € 16 miljoen toe te voegen en € 15 miljoen te onttrekken aan de algemene reserve. Per saldo is er dus ruim € 1 miljoen toegevoegd gedurende het begrotingsjaar. Deze jaarrekening laat zien dat van het jaarresultaat € 13 miljoen aan de algemene reserve kan worden toegevoegd. In hoofdstuk 1 zijn de voornaamste oorzaken hiervan benoemd.

Reserves grondexploitaties

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht.

Onvoorzien en strikt onvermijdbaar

De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is in 2020 ingezet als dekking voor de Bethaniënstraat/Grondwal.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit

De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Begroting 2021.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

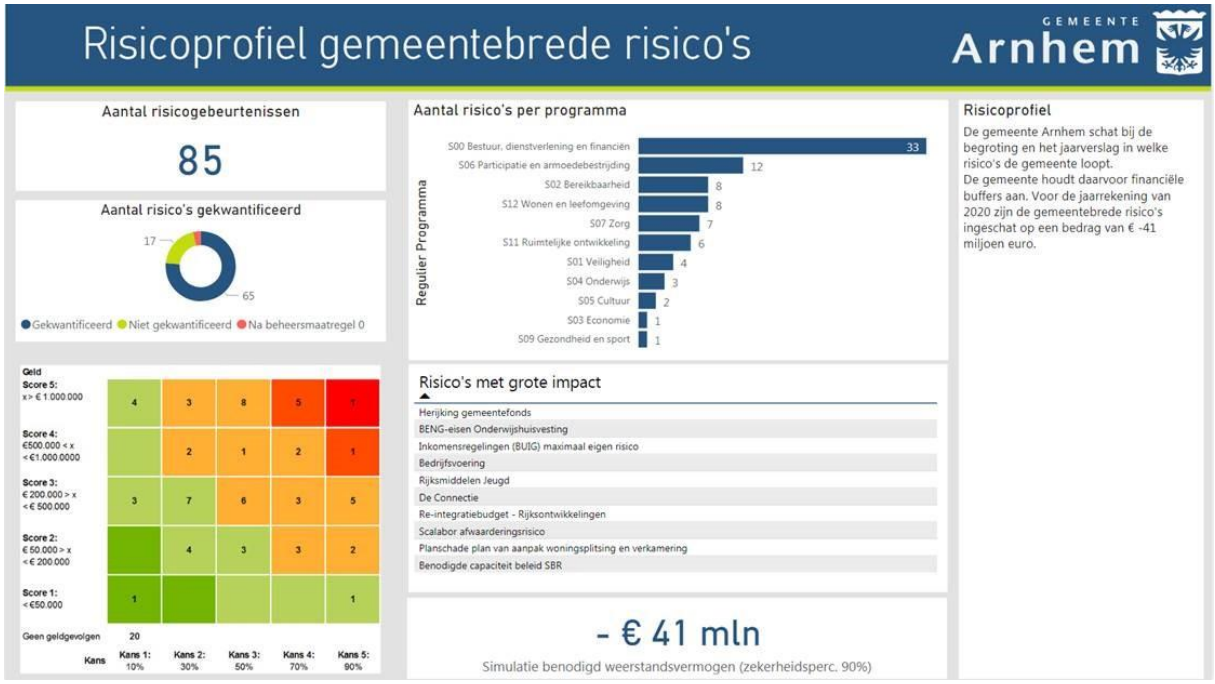

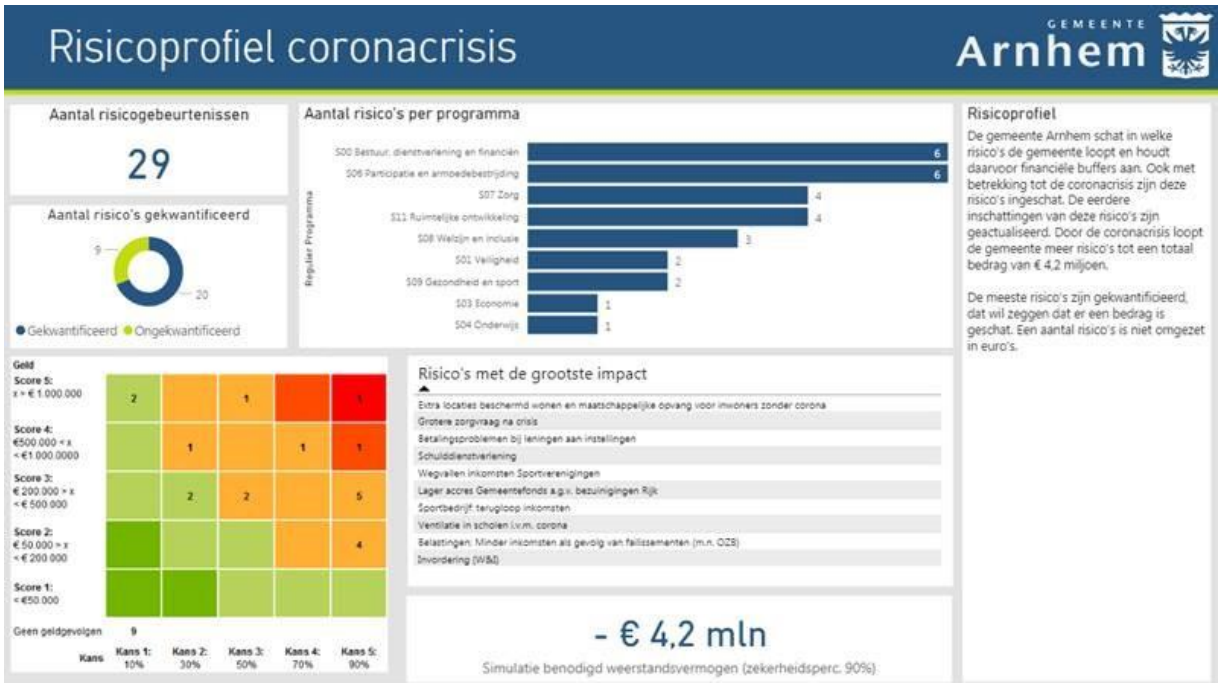

Hieronder worden de belangrijke risico's gepresenteerd en toegelicht, die samen ongeveer 75% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 45,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Begroting 2021/ Impactanalyse oktober
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal zowel uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering als van beschermd wonen een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 18 miljoen. Dit is opgebouwd uit een mogelijk nadeel van € 3 miljoen op de algemene uitkering en € 15 miljoen op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.						
	3	5	€ 18.000.000	15	14,0%	Gewijzigd (+)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.						
	3	5	€ 5.000.000	15	5,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).						
	4	5	€ 2.300.000	20	3,1%	Gewijzigd (+)
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting						
begrotingsrisico: In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.						
	3	5	€ 2.500.000	15	1,9%	Nieuw
Fiscale risico's loonheffing						
begrotingsrisico: Het risico bestaat dat het Rijk niet instemt met de wijze waarop de gemeente de wet op de Loonbelasting heeft toegepast. Dit kan leiden tot een naheffing van de belastingdienst.						
	5	3	€ 500.000	15	1,4%	Gewijzigd (+)

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen

coronarisico:

Leningen aan gelieerde instellingen
De gemeente Arnhem verstrekt leningen aan gelieerde instellingen ten behoeve van het realiseren van activiteiten die nauw grenzen aan het gemeentelijke beleid.
Een kanttekening bij het bestaande risico R330, leningen aan derde partijen. Bij onze grote leningnemers (HAN en Drie Gasthuizen) worden geen problemen verwacht, zij zijn gefinancierd door het Rijk. Bij de andere, veel kleinere leningen, kunnen er nog wel betalingsproblemen optreden als gevolg van de coronacrisis. Hoe lang kunnen culturele instellingen en sportverenigingen deze crisis volhouden voor ze omvallen? En hoe lang duurt het daarna voordat ze weer gezond zijn? De becijfering van de risico's blijft hetzelfde, maar aangenomen wordt dat de kans wel groter wordt.
Naast het bestaande risico is nu de hogere kans op voorkomen in dit coronarisico opgenomen. Als coronarisico een risicoklasse hoger dan wat nu in de becijfering zit.
Het risico dat Sportbedrijf en MSSA leningen niet kunnen betalen maakt deel uit van dit risico, maar is ook als een apart risico opgenomen.

1	5	€ 11.000.000	5	1,1%	Ongewijzigd

Lager accres Gemeentefonds a.g.v. bezuinigingen Rijk

coronarisico:

De crisis maatregelen tellen niet mee voor de omvang van het gemeentefonds. Daarmee is er geen voor- of nadeel voor de gemeentefondsuitkering. Voor de jaren 2020 en 2021 wordt het accres (volume en nominaal) en plafond BCF bevroren, om gemeenten zekerheid te geven. In de septembercirculaire is het accres vanaf 2022 ook niet aangepast, maar afhankelijk gemaakt van de keuze voor een eventuele nieuwe normeringssystematiek. Indien er een forse recessie als gevolg van de corona-crisis optreedt, zouden gemeenten op de langere termijn een lagere gemeentefondsuitkering kunnen krijgen. Dit is afhankelijk van de mate waarin het Rijk gaat bezuinigen en welke afspraken gemaakt worden over de normeringssystematiek op de langere termijn.

1	5	€ 4.000.000	5	0,6%	Gewijzigd (-)

Faillissementen in relatie tot lokale heffingen

coronarisico:

Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Ongewijzigd

S04 Onderwijs

BENG-eisen Onderwijshuisvesting

begrotingsrisico:

Vanuit het rijk is aangegeven dat per 1-1-2021 het bouwbesluit zal worden aangepast met daarin de definitieve BENG-eisen.
De verwachting dat hierdoor de bouwkosten van schoolgebouwen zullen gaan toenemen.Een eerste grove schatting is dat dit een stijging van de investeringsbedragen vanaf 2022 met circa 10% betekent. Dat betekent een stijging van het investeringsvolume met ongeveer 5 miljoen. Eind juni zal er een exactere berekening beschikbaar komen.

5	5	€ 5.000.000	25	11,7%	Ongewijzigd

Ventilatie in scholen i.v.m. corona

coronarisico:

Vanwege Corona is er onderzocht of de ventilatie systemen van de volledig in eigendom van de gemeente zijnde schoolgebouwen (uitsluitend de Mfc's) wel voldoen aan de eisen van het huidige bouwbesluit. Voor het herstel worden meerdere opties onderzocht.
Een indicatieve schatting van de kosten voor het aanpassen van de ventilatie bij de mfc's bedraagt € 750.000,=. Er is een rijksregeling die daarvan 30% subsidieert, daarmee resteert een risico van € 525.000,=. De kans dat dit nodig blijkt te zijn wordt geschat op 70%.

4	4	€ 525.000	16	0,6%	Nieuw

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:

Mogelijk extra kosten onderhoud om de Schouwburg langer in de lucht te houden zolang nog niet is gebouwd, en/of eventuele financiële gevolgen in de exploitatie indien voorstellingen door slechte staat van onderhoud van het gebouw geannuleerd moeten worden.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG 2021 (incl. het verwachte aandeel in het deelbudget Covid-19) € 12 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,3 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,7 miljoen is opgenomen.

3	5	€ 9.700.000	15	7,5%	Gewijzigd (+)

Scalabor afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
•onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
•onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
•onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet;
•onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
• overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om na 5 jaar geteld vanaf de start in 2018 geen nieuwe DVO af te sluiten met Scalabor. Ook op dit onderdeel zal de gemeente de feitelijke ontwikkelingen volgen.

3	5	€ 3.500.000	15	2,7%	Ongewijzigd

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Voor beschut werk heeft het rijk gemeenten verplicht om beschut werk aan te bieden tot minimaal de opgelegde taakstelling. Arnhem heeft gekozen om niet actief in te zetten op Beschut werk (we hebben een alternatief: activerend werk). Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	2,7%	Gewijzigd (+)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten pas in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,0%	Gewijzigd (-)

Invordering (W&I)

coronarisico:
Vanuit de Kinderopvangtoeslag affaire (KOT) heeft het ministerie alle overheden opgeroepen om de vorderingen die de gedupeerden bij de overheden hebben, kwijt te schelden. De Belastingdienst heeft een lijst verstrekt met 248 Arnhemse gedupeerden. Deze lijst mogen we alleen gebruiken om inwoners te benaderen, niet om intern te vergelijken met andere systemen. Daarnaast moeten er nog afspraken worden gemaakt met VNG. Hierdoor kunnen wij deze vorderingen nog niet afboeken, dit gebeurt pas zodra we deze inwoners en de bijbehorende vorderingen goed in beeld hebben en er landelijk uniforme afspraken zijn gemaakt. De verwachting is wel dat deze gedupeerden ook bij de gemeente Arnhem betalingsachterstanden hebben zowel bij W&I als bij Belastingen (lokale heffingen).

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Gewijzigd (+)

S07 Zorg

Rijksmiddelen Jeugd

begrotingsrisico:

In de begroting zijn structureel aanvullende middelen opgenomen voor Jeugdzorg. Het Rijk heeft voor de jaren 2019, 2020, 2021 en 2022 aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Naast deze aanvullende middelen is ook een toezegging gedaan in de vorm van een onderzoek naar de landelijke tekorten jeugd en in hoeverre deze structureel zijn. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek wordt het landelijke budget hiertoe structureel opgehoogd. Dit is de verwachting van de gemeente Arnhem. In afwachting van de wijziging van het landelijke budget zijn de incidentele middelen van € 3,9 miljoen vanaf 2023 structureel in de begroting meegenomen. Dit is in lijn met landelijke afspraken tussen het Rijk en de provincie.

4	5	€ 3.900.000	20	4,2%	Opnieuw opgenomen

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,5%	Gewijzigd (-)

Lvb middelen

begrotingsrisico:

Jaarlijks ontvangen we als gemeente Arnhem een bijdrage van regiogemeenten voor verblijf LVB. Besluitvorming binnen de regio liep tot 2020, waarbij over 2021 nog nadere afspraken gemaakt worden. Het risico is aanwezig dat deze bijdrage niet meer ontvangen zal worden voor 2021 en 2022.

5	4	€ 1.000.000	20	1,2%	Nieuw

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt en de maatregelen strenger zijn geworden, stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van de overige zorgvragen (wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,1%	Gewijzigd (-)

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen zijn andere locaties geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen en is een extra locatie geopend voor de opvang van daklozen met ziekteverschijnselen. Het gaat om opvang in een passagiersschip en het klooster in Huissen. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2020. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip ook voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagiersschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,8%	Ongewijzigd

S09 Gezondheid en sport

Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

coronarisico:

Sportverenigingen met een eigen accommodatie zien hun inkomsten sterk teruglopen. De helft van de inkomsten zoals onder andere baromzet, ophalen oud papier en sponsorgeld valt weg.
Om een goed beeld van de consequenties te krijgen is de Arnhemse Sportfederatie gevraagd een inventarisatie te doen bij de Arnhemse verenigingen en sportaanbieders.
Sportverenigingen die bij de gemeente (bij ons Sportbedrijf) hun accommodatie huren, krijgen kwijtschelding vanaf moment sluiting tot 1 juni. Hiervoor is door minister Van Rijn een compensatieregeling in het leven geroepen. Deze compensatieregeling voorziet ook in een tegemoetkoming voor sportverenigingen met een eigen accommodatie. Doordat de huisvestingskosten (deels) worden gecompenseerd voor de tijd van sluiting, zal de druk op de exploitatie van de sportverenigingen er grotendeels af zijn.

5	3	€ 500.000	15	0,8%	Ongewijzigd

Sportbedrijf; terugloop inkomsten

coronarisico:

Het Sportbedrijf heeft te maken met een forse terugloop van de inkomsten, doordat zij onder andere tijdelijk geen huur in rekening brengt bij sportverenigingen, maar ook inkomsten uit evenementen en entree mislopen. Het Sportbedrijf is echter ook met diverse kostenbesparende maatregelen bezig waaronder werktijdverkorting. Verwachting is dat zij een eventueel resterend nadeel binnen het eigen vermogen of door een rijksbijdrage kunnen opvangen. Dit is wel afhankelijk van de duur van de crisis.

3	3	€ 500.000	9	0,6%	Ongewijzigd

S12 Wonen en leefomgeving

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het risico op planshadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,1%	Ongewijzigd

Diftar Lagere inkomsten

begrotingsrisico:

De inkomsten bij invoering van Diftar bestaan uit een vast en een variabel deel. Het variabel deel is afhankelijk van het aantal aangeboden zakken, en gebaseerd op een raming die in de praktijk lager kan uitpakken. Daardoor kan het variabel deel van de afvalstoffenheffing lager zijn dan begroot.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Gewijzigd (+)

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Samenvattend beeld

Deze paragraaf geeft per type kapitaalgoederen inzicht in geldende kaders, ambitieniveau, planning en het in 2020 bereikte resultaat.

Bij het uitvoeren van het onderhoud aan de kapitaalgoederen streven we er naar zo veel mogelijk bij te dragen aan de ambities binnen de gemeente op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid, klimaatadaptatie en verbinding te zoeken met herstructureringsopgaven.
Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed, duurzaam en efficiënt mogelijk ingezet. Door het sturen op deze samenloop is het soms lastig de uitgaven gelijk te laten lopen met de jaarlijkse begroting. De egalisatiereserve groot onderhoud openbare ruimte maakt het mogelijk deze fluctuaties in besteding van exploitatiebudgetten op te vangen.
Door het organiseren van ontwerpateliers bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij beheerders meedenken over de te realiseren inrichting, komt er op een zo vroeg mogelijk moment zicht op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen).

In 2020 waren de uitgaven voor het groot onderhoud aan de kapitaalgoederen die ten laste komen van de exploitatie in de meeste gevallen in lijn met de begroting. Bij bossen en parken was sprake van een overschrijding. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig.
Door vertraagde uitvoering blijven de investeringen op een aantal punten achter bij de begroting. Vooral vastgoed springt hierbij in het oog omdat de investeringen hier meer dan 50% achter zijn gebleven. Hieronder wordt per product een nadere toelichting gegeven.
In de onderstaande uitwerking per product is de tekst onder de kopjes ***Actuele kaders, Ambitie en Planning*** gebaseerd op de tekst uit de begroting 2020-2023. Bij het onderdeel Actuele kaders zijn bij verschillende onderdelen de meest recente (beheer)plannen toegevoegd.

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	*winkel centra*	*wijken*	*bedrijfs terreinen*	*bossen/ parken*	*hoofdinfra*	*fietspaden*
groen	A	A	B/C	B/C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C/D *	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	B	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	B	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

In het bovenstaande overzicht zijn de in Arnhem gehanteerde basisniveaus (CROW) voor de diverse onderhoudsobjecten op hoofdlijnen weergegeven.

Mogelijke consequenties wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over de besteding van de 'wijk gerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven; niveaus die tot 1 januari 2017 voor de gehele stad golden. In 2020 was dit echter niet aan de orde.

Wegen

Actuele kaders
- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013);
- Beheerplan wegen 2017/18;
- Beheerplan Wegen 2020.

Ambitie
De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:
- niveau A voor vrijliggende fietspaden;
- niveau B voor hoofdwegen (hoofdwegen zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040), fietsstroken die onderdeel uitmaken van de hoofdrijbaan en busbanen;
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

Planning
- Het beheerplan, dat wordt opgesteld op basis van jaarlijkse weginspecties, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud.
- Waar mogelijk wordt samenloop gecreëerd met ander groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het onderhoud van wijkwegen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.
- Voor 2020 stond onder andere onderhoud op de planning voor: Velperbinnensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg (stad uit) en de Velperweg.
- Waar zinvol en (financieel) mogelijk worden kansen voor het beperken van wateroverlast meegenomen in het groot onderhoud.

Resultaat 2020
In 2020 hebben we zowel voor- als nadelen ondervonden door de coronacrisis. We hebben gebruik kunnen maken van het feit dat er minder busverkeer was bij onderhoud op wegen waar normaliter veel bussen rijden zoals de Velperbinnensingel.

Het uit de exploitatie gefinancierde groot onderhoudsprogramma is uitgevoerd zoals dat gepland was.
Dit geldt niet voor het investeringsprogramma 2020. Vooral bij de voorbereiding en uitvoering van multidisciplinaire projecten is er vertraging opgelopen. Daarbij speelde samenloop met mobiliteitsvraagstukken ook een rol. Hierbij moest eerst de kans op het verkrijgen van subsidies worden verkend. Daardoor zijn een aantal projecten die voor 2020 in de planning stonden doorgeschoven naar 2021. Dit betreft onder andere de Dr. C. Lelyweg, Oude Zevenaarseweg, Dalweg en Hommelseweg. Ten gevolge hiervan is er een onderbesteding ontstaan op de geplande wegeninvesteringen. Dit zal in 2021 weer worden ingelopen.

Openbare Verlichting

Actuele kaders
- Nota uitrol LED-verlichting (2015) - Alle openbare verlichting zal in LED-verlichting worden uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud);
- Beheerplan Openbare verlichting 2020.

Ambitie
Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV). Voor de kwaliteit van de verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen.
Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt bij vervanging of nieuwe aanleg voor LED-verlichting gekozen. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. De meerkosten van LED-verlichting ten opzichte van conventionele verlichting wegen financieel op tegen de besparingen die optreden bij gebruik gedurende 20 jaar.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt waar mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte.
De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad is gepland t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad.

Resultaat 2020
In 2020 zijn alle OV-kasten voorzien van een slimme meter. Hiermee kunnen we nog beter het energieverbruik monitoren. Er is real time te lezen wat het energieverbruik per OV-kast is. Dat zal dit jaar leiden tot een nog accuratere energienota.
Voor het eerst zijn er in de gemeente Arnhem 'slimme' LED armaturen en masten geplaatst. Deze staan op de Huissensedijk. Deze armaturen dimmen dynamisch. Dat betekent dat bij beweging het lichtniveau omhoog, naar 70%, gaat en dat er zonder

beweging, het lichtniveau teruggaat naar 20%. Een tweede project met 'slimme' LED-armaturen en masten is gestart rondom het fietspad bij Olympus.
Ook is de vervanging van armaturen en masten voor de binnenstad in gang gezet. Ook deze armaturen zijn 'slim'.
Dat betekent dat we vanaf afstand deze armaturen kunnen aansturen en zo het lichtniveau kunnen aanpassen.
Door het gebruik van 'slimme' LED-armaturen en door de vervanging van de oude armaturen in de binnenstad, zullen we een energiebesparing van 70% realiseren.
Over 2020 zijn er circa 800 armaturen vervangen door energiezuinige LED-armaturen. Daarnaast zijn er in nieuwbouwprojecten (onder andere Schuytgraaf) circa 200 nieuwe LED-armaturen en masten geplaatst.

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- ‘Licht op groen’/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- ‘Het Groen Goed Verdeeld’ (collegebesluit 2006);
- Beheerplan VRI 2020.

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning
Bij reguliere vervangingen worden vanaf 2018 altijd verkeersregelautomaten geplaatst die via de landelijke standaard kunnen communiceren met voertuigen en smartphones.
Voor 2020 stonden de volgende locaties op het programma:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Resultaat 2020
In 2020 zijn 9 verkeersregelautomaten vervroegd vervangen voor iVRI's (VerkeersRegel Installaties die kunnen communiceren met passerende weggebruikers) binnen het programma Talking Traffic van het ministerie. Deze vervanging is betaald met de subsidie vanuit dit landelijke project. Hieronder vallen ook de verkeerslichten op de Pleijroute. Vervolgens is samen met de provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en de gemeente Rheden een volledig nieuwe netwerkregeling geplaatst op de Pleijroute die speciaal ontwikkelt is voor de iVRI. Uit voorstudies blijkt dat de doorstroming hierdoor daadwerkelijk verbetert. Dit wordt de komende tijd in de praktijk getoetst.

Daarnaast zijn op de volgende locaties vanuit het investeringsbudget verkeerslichten vervangen:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Ook dit zijn iVRI's, die kunnen communiceren met passerende weggebruikers.

Civieltechnische kunstwerken

Actuele kaders
- Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2018-2019;
- Beheerplan beeldende kunstwerken 2017-2021;
- Beheerplan Kunstwerken 2020.

Ambitie
Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden.

Planning
In 2019 is een nieuwe technische inspectie uitgevoerd, op basis hiervan is eind 2019 een nieuwe beheerplanning opgesteld. De uitwerking was echter nog niet opgenomen in de begroting 2020-2023.

Resultaat 2020
Het groot onderhoud aan het doorlaatwerk Eldensedijk is afgerond, waardoor dit weer een hoogwaardige snelfietsroute is. Het groot onderhoud aan het viaduct Huissensedijk en het viaduct Lange Akkers is afgerond.
Enkele kleinere werken zoals groot onderhoud brug Waardmanspad en vervanging Tellegenbank zijn ook gerealiseerd.
De Inspectie plus update van de risicoanalyse over het gehele areaal civieltechnische kunstwerken zal eind februari worden opgeleverd.

Het investeringsprogramma 2020 is door vertraging van twee grotere projecten niet volgens plan uitgevoerd:
Werkzaamheden aan de binnenzijde van viaduct Cattepoelseweg is later van start gegaan en zal naar verwachting in mei 2021 worden opgeleverd. Het vernieuwen van de taluds van het viaduct Voetiuslaan is volledig verschoven naar 2021. Dit als gevolg van een langere voorbereidingstijd en samenloop met door Prorail uit te voeren onderhoudswerkzaamheden rondom Arnhem in de zomer van 2021.

Riolering

Actuele kaders
- Het in de MJPB 2018-2022 verlengde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018;
- Aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015);
- Beheerplan Riolering 2020.

Ambitie
De kwaliteit van het rioolstelsel wordt bepaald aan de hand van rioolinspecties. Jaarlijks wordt een deel van het riool geïnspecteerd.
Het herstel- en vervangingsprogramma is er op gericht de risico's van bezwijkende riolen te minimaliseren. Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen.

Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgave ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel. Binnen het in de begroting beschikbare budget zijn middelen beschikbaar voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie bij het uitvoeren van groot onderhoud en het concreet verminderen van de gevolgen van extreme wateroverlast.

Planning
De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. De daadwerkelijke vervangingsnoodzaak wordt vastgesteld op basis van inspectieresultaten. Niet de theoretische levensduur maar de inspectieresultaten zijn bepalend voor de vervangingsplanning.
Voor 2020 betrof dit: starten met de grootschalige rioolvervanging in de wijk Sterrenberg, voortzetten van de werkzaamheden in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt evenals het herstel van het Moerriool. Ook zou een nieuw basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord worden opgesteld. Dit BRP is de informatie drager voor het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan en geeft een beschrijving van de technische voorzieningen en het hydraulisch en technisch functioneren hiervan onder andere in relatie tot de optredende klimaatverandering.

Resultaat 2020
Op verschillende plekken in de stad zijn herstel- en vervangingswerkzaamheden aan het rioolstelsel uitgevoerd. De grootschalige werkzaamheden aan het moerriool en de rioolvervanging in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt zijn voortgezet. Ondergrondse en bovengrondse maatregelen die zijn uitgevoerd in de wijk Schaarsbergen hebben er voor gezorgd dat de kans op ernstige wateroverlast, zoals in de afgelopen jaren enkele keren is opgetreden, aanzienlijk is verkleind.
De rioolvervanging in de wijk Sterrenberg is voorbereid. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de opgave om in de toekomst van het gas af te gaan door hiervoor in de ondergrond ruimte te reserveren. De uitvoering hiervan zal echter pas in 2021 starten. De investeringen lagen in 2020 hierdoor lager dan gepland.
Het basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord zal begin 2021 worden afgerond.

Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (in 2018 verlengd);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;
- Omgevingsvisie Gelderland;
- Beheerplan Water 2020.

Ambitie

Het beleidsveld 'Water' omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Planning

In de periode 2019-2022 zullen alle nog niet gebaggerde havens uitgebaggerd worden. Zo was de planning dat in 2020-2021 Onderlangs en in 2021/2022 de Praets en Rosandapolder worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Resultaat 2020

De baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven zijn gestart eind 2020 en worden verder afgerond in het voorjaar van 2021.De voorbereidingen van de baggerwerkzaamheden Onderlangs zijn gestart en de uitvoering staat nu gepland in de zomer van 2021.
Overige werkzaamheden watergerelateerde zaken zijn conform planning uitgevoerd.

Wijkgroen

Actuele kaders

- Groenvisie 2017-2035 (raadsbesluit 2018);
- Beheerplan Groen 2020.

Ambitie

De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en geeft kaders mee voor het groen in en om Arnhem.
Wijkgroenbeheer is gericht op instandhouding van de gewenste streefbeelden en de gebruiksfunctie van een groengebied. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De onderhoudsniveaus zijn als volgt:

- wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Planning

- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd.
- Invasieve exoten; doelstelling is om deze zeer terug te dringen, en waar dit niet mogelijk is de uitbreiding te stoppen. Op basis van het bestrijdingsplan wordt in 2020 de structurele bestrijding voortgezet.

Resultaat 2020

- Het dagelijks onderhoud is uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Het benodigd groot onderhoud aan heestervakken (vervanging) is flink toegenomen, meest waarschijnlijke oorzaken zijn droogte en onkruiddruk.
- Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) loopt volgens planning.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013);
- Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS);
- Beheerplan Spelen 2020.

Ambitie
De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:
- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Planning
- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd.
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving.
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.
- Een grote natuurlijke spel- en ontmoetingsplek inrichten in de Laar-West.

Resultaat 2020
Versleten speeltoestellen zijn conform planning verwijderd. In overleg met de teams Leefomgeving zijn op diverse speelplekken speeltoestellen vervangen en/of geplaatst.
Het dagelijks onderhoud en de inspecties zijn conform planning uitgevoerd.
De plannen voor het inrichten van een grote speel- en ontmoetingsruimte in park de Laar-West zijn (nog) niet in uitvoering. Het team Leefomgeving is in overleg met de buurt, scholen en wijkcentra om tot een goed plan te komen. Hierdoor lagen de bestedingen in 2020 lager dan begroot.

Bomen

Actuele kaders
- Groenvisie 2017-2035, 2018;
- Bomenplan Arnhem 2019;
- Beheerplan Bomen 2020.

Ambitie
Beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Bomen kunnen vitaal oud worden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

Planning
In de periode tot en met 2019 is de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierbij is het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee is in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn. Op basis van het in 2020 vastgestelde bomenbeleid zal een planning worden uitgewerkt.

Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.

Resultaat 2020
Het Bomenplan is vastgesteld. Voor de hieraan gerelateerde werkzaamheden en processen is een uitvoeringsprogramma bomen opgesteld. In 2020 is begonnen met de uitvoering, die in 2021 wordt vervolgd. Er is gestart met het monitoren van de kroonbedekking. Het Boom Kwaliteitsteam Arnhem is benoemd door het college en er is een strategisch communicatieplan bomen opgesteld. Extra bomen zijn geplant in private en openbare ruimte.
Er zijn 1000 klimaatbomen verstrekt aan bewoners in hittegebieden. In de openbare ruimte zijn 115 bomen extra aangeplant. Groeiplaatsen van waardevolle bomen zijn verbeterd onder andere in het Musispark waardoor bomen ouder kunnen worden. Door te werken met de bomenafwegingsrapportage zijn er vele bomen duurzaam ingepast en groeiplaatsen verbeterd zoals aan de Monnikensteeg. Door beter te kijken naar de mogelijkheden is de kap van bomen voorkomen. De planvorming om tot een projectmatige vervanging van boomlanen en structuren te komen is opgestart en wordt op basis van de uitgangspunten uit het nieuwe Bomenplan uitgewerkt.
In 2020 zijn 2 boomvervangingsprojecten voorbereid die begin 2021 in uitvoering gaan, dit betreft een klein gedeelte van de Cattepoelseweg en bomen in Gaardenhage.
Het dagelijks onderhoud, de visuele controles en de daaruit voortvloeiende maatregelen zijn volgens planning uitgevoerd. Zieke en dode bomen zijn verwijderd en vervangen conform planning.

De eikenprocessierups is volgens planning beheerst. De plaagdruk was hoger dan gemiddeld, maar ten opzichte van 2019 is het iets afgenomen.

Parken en bossen

Actuele kaders

- Groenvisie 2018- 2035(raadsbesluit 2018);
- Beheervisie uiterwaarden Neder Rijn Arnhem 2019- 2029/2039;
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Beheervisie Park Angerenstein 2006 - 2016 (2005);
- Beheervisie Park Klarenbeek, Braamberg en 't Hazegrietje 2007- 2017 (2007);
- Beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (2008);
- Beheervisie Park Sacre Coeur 2008 - 2018 (2008);
- Beheervisie Park Presikhaaf 2010 - 2019 (2010);
- Beheervisie Polderlinten (dijken, oude lintwegen en zeegen) 2011-2020 (2012);
- Beheervisie Park Immerloo- De Wheme 2014 - 2023 (2013);
- Beheervisie Arnhem Veluwe 2015 - 2024 (2015);
- Bomenplan Arnhem 2019.

Ambitie

Wij streven er naar om:

- voor alle parken een actuele beheervisie te hebben;
- ruimte te bieden voor recreatie, sport en samenleven in combinatie met de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Dit is onder meer aan de orde bij de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem;
- onderhoud gebeurt tenminste op B-kwaliteitsniveau.

De wens is om :

- invasieve exoten reuzenbalsemien en reuzenberenklauw in 2022 volledig verwijderd te hebben van de gemeentelijke terreinen, conform EU regelgeving;
- het areaal Japanse Duizendknoop onder controle te krijgen (er vindt geen verdere verspreiding meer plaats, het areaal wordt terug gedrongen).

Planning

- 2020-2021 extra bestrijding invasieve exoten.
- In 2020/ 2021 uitvoering grootschalig onderhoud, aanvulling en verjonging van beplanting, en de boomgroepen/ clumbs in Sonsbeek.
- Onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal op basis van cultuurhistorisch onderzoek.
- 2020 actualisering beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem.
- 2020 komen tot beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn.
- Verbinden grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof omzetten naar jaarrond begrazing. Fase 2 verbinden natuurgebied Meinerswijk met de natuurgebied van de Groene Rivier 2021.

Resultaat 2020

Noodzakelijk herstel hekwerken en ander achterstallig onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig. Naast extra mankracht is ook extra geld nodig voor vervanging van materialen zoals hekwerk, bankjes, slagbomen, etc.
Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) en het onderhoud in Sonsbeek loopt volgens planning. Het onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal is niet uitgevoerd, de aanpak en planning hiervoor wordt opgenomen in de nieuwe beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem. Actualisering van de beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem is opgestart in 2020, afronding in 2021.
De beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn is nog niet gereed, daar wordt nog over gesproken met de betrokken partijen. De verbinding van grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof is uitgevoerd.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders

- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval) en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van diftar' (september 2017).

Ambitie

In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot meer hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem heeft daarvoor de systeemkeuze van Omgekeerd Inzamelen gemaakt in 2015. Om een extra impuls aan afvalscheiding te geven is besloten om door middel van een heffingssysteem van gedifferentieerde tarieven, ook een prijsprikkel te gaan geven.

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Planning

- Jaarlijkse beoordeling op basis van de controles of de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden.
- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie en worden opnieuw beoordeeld.
- Voorbereidingen invoering DIFTAR-systeem

Resultaat 2020

- Het systeem van gedifferentieerde tarieven (Diftar) is per 1 juli 2020 ingevoerd. Een deel van de afvalstoffenheffing wordt vanaf die datum gebaseerd op het aantal tariefzakken dat wordt aangeboden.
- De infrastructuur van collectieve inzamelvoorzieningen voor GFT voor huishoudens in hoogbouw is in het afgelopen jaar verder uitgebreid.

Vastgoed

Actuele kaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.

Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning

Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille. Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New energy made in Arnhem, een plan gemaakt. Gemiddeld zal hier gedurende een periode van 10 jaar een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken. Bij de verduurzaming van het vastgoed wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de geplande werkzaamheden in het kader van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).

Met ingang van 2019 is een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de MJPB opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.

Daarnaast wordt er in de periode 2020-2023 gemiddeld € 5,2 miljoen uitgegeven planmatig en storingsonderhoud.

Resultaat 2020

Exploitatie
In 2020 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 41,4 miljoen, waarvan ruim € 20,4 miljoen aan

kapitaallasten € 21,0 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is huur: deze bedroeg ruim € 5,8 miljoen. De (verhuur)inkomsten bedroegen € 17,5 miljoen.

Onderhoud
De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2020 € 5,7 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen) tegen een raming van € 6,4 miljoen. De grootste afwijking ten opzichte van de begroting betreft werkzaamheden welke worden doorgeschoven naar 2021:

- € 0,25 miljoen Parkeergarage Arnhem Centraal veroorzaakt doordat in 2021 grootschalig onderhoud plaats gaat vinden. Hiervoor hebben in 2020 voorbereidende werkzaamheden plaats gevonden.
- € 0,35 miljoen Museum Arnhem waarvan de maatregelen deels doorgeschoven zijn naar 2021 om aan te sluiten bij de werkzaamheden rond de verbouwing van het museum.

Investeringen
Voor 2020 was een krediet geraamd van € 10,0 miljoen inclusief het doorgeschoven krediet uit 2019 van € 5,8 miljoen. In 2020 is er € 4,4 miljoen aan investeringen afgerond. De belangrijkste daarvan zijn de afronding van de vervanging van de trekkenwand in de schouwburg en de afronding van de werkzaamheden aan de Beukenlaan 15.
In totaal stond tegenover de activering van € 4,3 miljoen een geraamd krediet van € 3,2. Het verschil wordt veroorzaakt door hogere kosten dan geraamd en de investering van vervangen dak aan de Beukenlaan 15 welke later gepland was maar eerder is gerealiseerd om aan te sluiten bij de renovatie.
Van het totaal geraamde krediet wordt € 6,3 miljoen doorgeschoven naar 2021. Daarvan zijn al een aantal werkzaamheden gestart. Onder andere het aanbrengen van LED-verlichting Arnhem Centraal.
Een deel van het begrote krediet kan vervallen omdat de geraamde werkzaamheden niet meer nodig zijn of anders zijn gerealiseerd. Het gaat om een bedrag van € 0,4 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

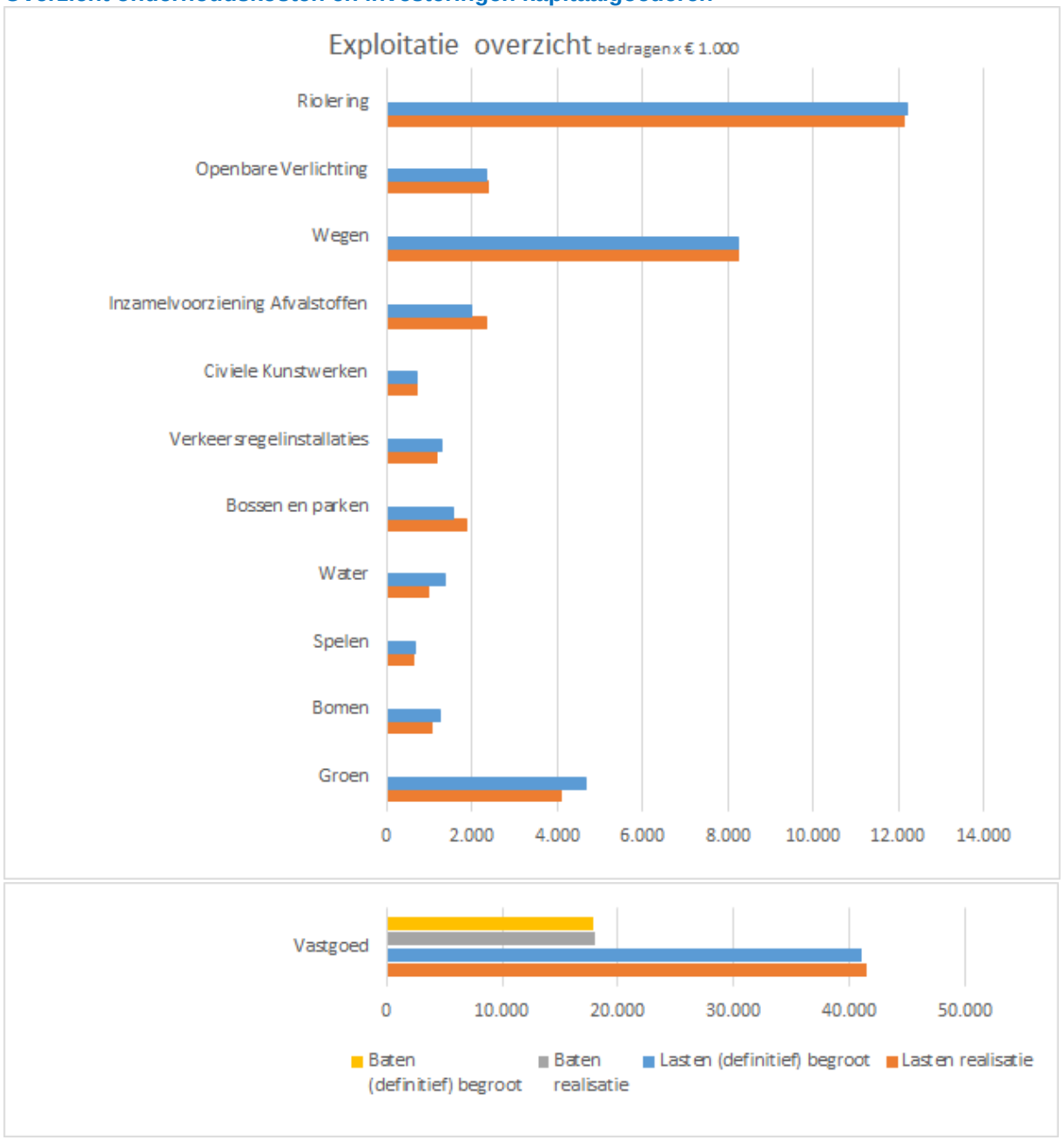

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

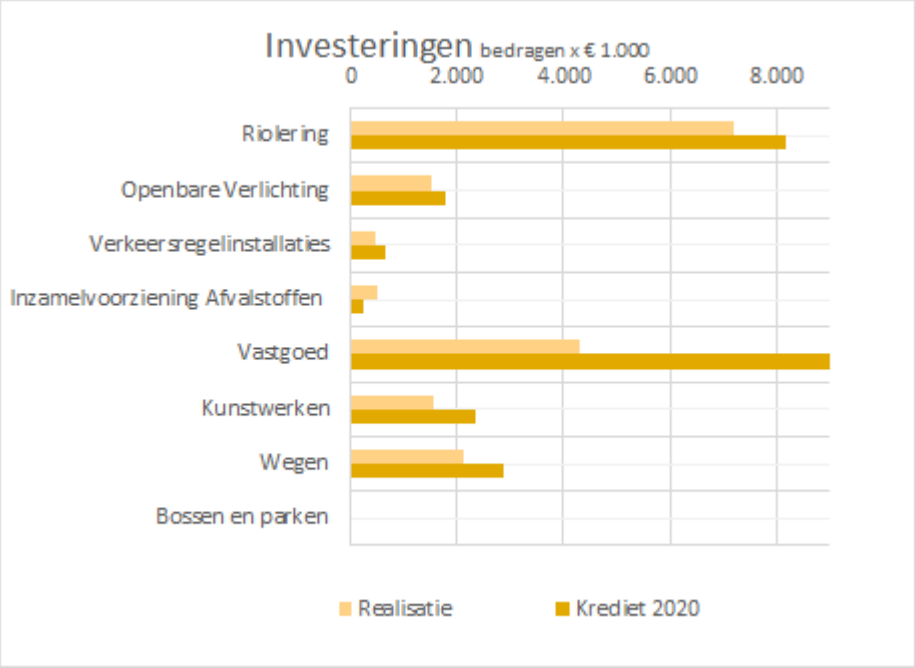

bedragen x € 1.000

Financiering

In deze paragraaf financiering worden enerzijds het gevoerde beleid in de financieringsfunctie en anderzijds het resultaat daarvan in 2020 toegelicht. De werkzaamheden zijn alle binnen de kaders van het treasurystatuut uitgevoerd.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de MJPB, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.
Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2020 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2020 zijn nieuwe vaste leningen aangetrokken voor € 46,5 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.
Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2020

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2020 respectievelijk € 151,637 miljoen en € 72,683 miljoen:

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	**Volume**	**Rente**
Bedragen x € 1.000		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	10.229	0
- Voorzieningen: 2%	62.454	1.249
Subtotaal voorzieningen	72.683	1.249
Reserves:		
- Rente : 0%	128.345	0
- Rente : 2%	23.292	466
Subtotaal reserves	151.637	466
Totaal	**224.320**	**1.715**

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2020

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.
In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering (met daarin de financiering van de sociale woningbouw) en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	**Stand 01.01.2020**	**Vermeerdering**	**Aflossing**	**Stand 31.12.2020**
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	663.534	46.500	-39.596	670.438
Totaal leningen O/G	**663.534**	**46.500**	**-39.596**	**670.438**
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand	63.533	761	-14.078	50.216
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	10		-1	9
Totaal leningen U/G	**63.543**	**761**	**-14.079**	**50.225**

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.
De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.
Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG, indien nodig, altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de

zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2020 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Het begrotingstotaal voor 2020 bedroeg bij vaststelling van de MJPB 2020 - 2023 door de gemeenteraad € 760 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2020 bedroeg dus € 64,6 miljoen.
De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in 2020 in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde in 2020 € 4,3 miljoen.
Inkomende en uitgaande kasstromen hebben een afwijkend ritme, waardoor hoge positieve of negatieve kassaldi kunnen ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke schommelingen hoeft niet de dagelijkse stand van de banksaldi te worden afgezet tegen de drempelwaarde, maar het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Door de gemeente Arnhem is de drempelwaarde voor schatkistbankieren in 2020 in geen van de kwartalen overschreden.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2020 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2020 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 39,6 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente € 11,2 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 28,4 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn voor € 46,5 miljoen nieuwe leningen aangetrokken, waarvan € 48.000 is uitgeleend. Daarnaast is van een lening van € 1,6 miljoen de rente herzien. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille òf de nieuw aangetrokken financiering, wanneer die lager is, en daarbij de som van de leningen met renteherziening.
Het gerealiseerde renterisico bedroeg € 39,6 miljoen -/- € 11,2 miljoen = € 28,4 miljoen plus € 1,6 miljoen. Tezamen is dat € 30,0 miljoen.
De toegestane renterisiconorm was 20% van € 760 miljoen: € 152,0 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 30,0 miljoen is 4,0 % van € 760 miljoen. De gemeente Arnhem is dus ook met betrekking tot de renterisiconorm ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2020 bedroeg de omslagrente 2%.
Als gevolg van de aanhoudend lage rentestand op de kapitaalmarkt zal de omslagrente in de komende jaren verder verlaagd moet worden doordat relatief dure leningen (rente van 4 á 5%) zullen worden afgelost en met goedkope leningen worden geherfinancierd. Voor de treasuryfunctie is het een uitdaging ervoor te zorgen dat door de juiste financieringsbeslissingen te nemen de gemeente kan blijven rekenen met een meerjarig stabiele omslagrente ondanks de krappe marges waarbinnen deze vastgesteld moet worden.

Het risico van rentefluctuaties is opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel, dat wordt gedekt door de weerstandscapaciteit. Daarmee geeft de gemeente aan dat dit risico een normaal bedrijfsvoeringsrisico is, dat geen speciale positie vraagt.

Financiering van de sociale woningbouw

Op het gebied van de financiering van de sociale woningbouw heeft de gemeente de actieve rol uit het verleden op een haar na volledig afgebouwd. Per 31/12/2020 bedraagt de schuld van corporaties aan de gemeente Arnhem nog maar € 9.000. Vergeleken met de stand van € 248 miljoen per 1/1/2010 mag gesteld worden dat het risico uit hoofde van deze leningen effectief volledig is verdwenen.
Corporaties hebben de leningen in eigen beheer genomen met borging door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarbij de gemeente Arnhem als intermediair tussen de bank en de corporatie is verdwenen, of hebben leningen volledig afgelost. De verhoging van de achtervang jegens het WSW is weliswaar toegenomen, wat op zich ook een risico meebrengt. Maar dit risico is veel kleiner dan wanneer de gemeente zelf borg staat voor de leningen of deze zelf heeft verstrekt.
Wanneer het WSW de achtervang aanspreekt (wat overigens nog nooit is gebeurd) moet de gemeente een renteloze lening ter beschikking stellen. Die lening wordt terugbetaald, zoals normaal is bij leningen. Het risico betreft dus alleen de rente over de lening, die de gemeente natuurlijk wel zelf moet betalen aan de verstrekker van het geld. Voor de hoofdsom zal de gemeente niet worden aangesproken.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen en derden gaat het om activiteiten die passen binnen het beleid van de gemeente Arnhem. De gemeente heeft hierbij gekozen voor een terughoudend beleid. Slechts in bijzondere gevallen en soms als voortzetting van een bestaande relatie verstrekt de gemeente leningen aan derde partijen.
Het risico is aanwezig dat een instelling niet aan de contractuele verplichting van betaling van rente en/of aflossing kan voldoen. Dit probleem wordt in eerste instantie (“aan de voorkant”) beheerst door financiering te bieden die het best past bij de financiële mogelijkheden van de instelling. Voor het geval er toch problemen mochten ontstaan eist de gemeente garanties en/of waarborgen, bijvoorbeeld het recht van 1e hypotheek of pandrecht. Ook wordt bij leningen aan instellingen/derden een risico-opslag van (als regel) 0,1% op de te betalen rente gehanteerd. De risico’s zelf zijn, net als de risico’s van rentefluctuaties, ondergebracht in het gemeentelijk risicoprofiel.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in euro’s. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Overigens heeft Arnhem geen overtollig kapitaal, ook niet in de schatkist. Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2020 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
S00	Vaste en vlottende financiering	2.900	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
S00	Dividend BNG	631	V
Totaal Resultaat		**3.531**	**V**

Afgezet tegen het begrote resultaat in de MJPB voor 2020 van € 2,848 miljoen is sprake van een voordelig resultaat van € 0,683 miljoen. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
	Resultaat ten opzichte van de MJPB		
S00	Vaste en vlottende financiering	682	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting		
S00	Dividend BNG	1	V
Totaal Resultaat		**683**	**V**

Het resultaat op de financiering zelf van € 682.000 wordt voor € 562.000 verklaard door de vlottende financiering met zijn negatieve rente. In de vaste financiering is oorspronkelijk een voordeel behaald van € 241.000 omdat minder leningen zijn aangetrokken dan waarop was gerekend in de MJPB. Er zijn dus minder rentekosten gemaakt. Vanwege nieuwe regels in het BBV, die een maximum stellen aan het renteresultaat van de treasuryfunctie, is een bedrag van € 121.000 'teruggegeven' aan de programma's, waarna nog een voordeel op de vaste financiering binnen treasury resteert van € 120.000.

Het uitgekeerde dividend van de BNG heeft betrekking op het jaar 2019. De hoogte ervan is vastgesteld in de algemene vergadering van aandeelhouders in april 2020 en wordt daarom in het jaarverslag 2020 verantwoord. Op aandringen van de Europese toezichthouder, die wil dat banken voldoende armslag houden in de huidige crisis rond corona, is het dividend nog niet uitgekeerd. Dat zal pas in 2021 gebeuren.

De economie en ontwikkelingen in de rente

Wereldwijd heeft de economie een forse knauw gekregen als gevolg van de beperkende maatregelen van overheden om corona het hoofd te bieden.
Nu de langverwachte vaccins beschikbaar komen is de verwachting dat in 2021 het economisch herstel zal inzetten. Bij een min of meer optimistisch economisch beeld met toenemende investeringen hoort een rente, die op een hoger niveau ligt dan de huidige. Tegelijkertijd mag verwacht worden dat de rente nog veel jaren laag zal blijven als gevolg van de enorme hoeveelheid kapitaal, die wereldwijd momenteel beschikbaar is, samen met het doorlopende opkoopprogramma van staatsleningen door de ECB. Hiermee blijven serieuze risico's bestaan voor vorming van zeepbellen in de economie.
De rente ligt inmiddels op een hoger niveau dan we in heel 2020 gewend waren en zal uiteindelijk nog wel naar hogere niveaus stijgen, maar het moment waarop de rente daadwerkelijk hoger wordt kan niemand voorspellen.
Voor de financieringsfunctie is het zaak om alert te blijven op deze ontwikkelingen. De gemeente (en dus de belastingbetaler) is erbij gebaat activiteiten zo goedkoop mogelijk en toch veilig te kunnen financieren, wat betekent dat de huidige (nog steeds lage) rente lang in de boeken blijft door leningen met lange looptijden af te sluiten. Daarnaast is het zaak om een open oog te houden voor de economische en financiële ontwikkelingen, zodat een stijging van de rente de gemeente niet overvalt.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering, juridische zaken en risicomanagement.

Corona

Corona heeft vanzelfsprekend in 2020 veel gevolgen voor onze organisatie gehad. Door corona is er vanuit informatie en automatisering op bepaalde gebieden veel ontwikkeling versneld, bijvoorbeeld omdat thuiswerken en de anderhalvemetersamenleving vragen om nog meer digitalisering. Voor zelfstandige ondernemers is er in maart 2020 een digitaal proces ontwikkeld voor de TOZO regeling en er is een corona-dashboard ontwikkeld, dat ook voor burgers via de website van de gemeente beschikbaar is. De (extra) inzet op het managen van de gevolgen van corona heeft op een aantal andere onderdelen juist voor vertraging gezorgd.

Juridische Zaken organiseerde als eerste in Nederland online commissievergaderingen.
Dit is inmiddels een ingeburgerde werkwijze geworden die ook niet of nauwelijks tot verstoringen heeft geleid.
Met de invoering van de TOZO is bijgedragen aan de vorming van het beleidskader en geacteerd in de afhandeling bezwaar en klachten. Verder is bijgedragen aan de vorming van het afwegingskader subsidies.

Financiën en Control was vertegenwoordigd in het corona finance team dat de gevolgen van corona voor de verschillende programma's, zowel beleidsmatig als financieel, inventariseerde en vertaalde naar voorstellen voor (bij)sturing. Hieruit is (ook) het eerder genoemde dashboard ontstaan.

Vanuit Personeel en Organisatie zijn door corona een aantal fysieke activiteiten uitgesteld of online georganiseerd. Zo zijn de trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' (online) en een vervolg op de Meet & Greet (tussen jongeren uit de stad en onze eigen collega's) uit 2019 (uitgesteld) en diverse activiteiten die in het kader van Diversity week waren gepland (afgelast). Dit geldt ook voor geplande fysieke activiteiten en acties op gebied van vitaliteit.

Personeel en organisatie

Diverse en Inclusieve organisatie

In de periode 2018-2020 is onder andere ingezet op bewustwording van onbewuste vooroordelen en bewustwording van het belang van diversiteit en inclusie. Dat is de focus geweest, omdat het essentieel is dat iedereen beseft waarom diversiteit en inclusie belangrijk zijn voor onze organisatie. Op die wijze creëren we meer begrip en draagvlak voor dit thema. Hiervoor is een scala van activiteiten aangeboden, zoals lezingen, theater, ontmoeting met 'Arnhem Divers en Jong', trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en trainingen 'Deep Democracy'. Ook zijn er meerdere dialogen gevoerd in de managementteams en is een middag over inclusief leiderschap voor alle leidinggevenden georganiseerd. Daarnaast zijn traineeships opgezet, stageplekken en werkervaringsplaatsen aangeboden en is de banenafspraak conform de richtlijnen ingevuld. Belangrijk om te vermelden is dat er ook hard gewerkt is aan het verbeteren van onze arbeidsmarktcommunicatie en een nieuwe website. In de loop van 2018 is door de Universiteit van Tilburg onderzoek gedaan naar diversiteit en inclusie in de gemeentelijke organisatie. De aanbevelingen uit dit onderzoek zijn intern besproken.

Een aantal van de genoemde activiteiten uit de periode 2018-2020 is:

- Pilot anoniem solliciteren;
- Banenafspraak;
- Landelijk Charter diversiteit en de verklaring van Dordrecht;
- All Inclusive week;
- Onderzoek van Universiteit van Tilburg;
- Diversity Day en Intern Charter Diversiteit;
- Netwerkactiviteiten met young professionals (Picknick, Meet&Greet);
- Arbeidsmarktcommunicatie en website.

<u>Vervolgstappen</u>

De komende jaren ligt de focus op het formuleren van meetbare doelstellingen en het monitoren hierop. Daarbij maken wij gebruik van de Barometer Culturele Diversiteit van het CBS en van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (zie ook motie 20M116).
Ondertussen gaan wij door op de ingeslagen weg door het organiseren van trainingen voor management en andere medewerkers, versterken van onze arbeidsmarktcommunicatie en het organiseren van ontmoetingen met diverse doelgroepen. Daarnaast werken we aan het verbeteren van het proces en de methode van selecteren van nieuwe medewerkers en bereiden we in de loop van dit jaar voorkeursbeleid voor (zie ook motie 20M149). Het college zorgt samen met het managementteam voor draagvlak en neemt de verantwoordelijkheid voor het tot stand brengen van een meer diverse en inclusieve organisatie. Om dit proces kracht bij te zetten zijn extra investeringen nodig en daar komen wij op terug in de Perspectiefnota.

We voldoen aan de taakstelling voor 2020 van de "wet banenafspraak". Op dit moment zijn er al 40,2 banen gerealiseerd, waarvan 27 banen (Sociale Werkplaats-detachering) bij de gratis bewaakte fietsenstalling. Gemeente Arnhem moet in 2024 40,1 banen (van 25,5 uur) gerealiseerd hebben.
Met ingang van het schooljaar 2020-2021 zijn de stagevergoedingen voor MBO, HBO en WO studenten gelijkgetrokken. De stagevergoeding bedraagt nu voor alle stagiairs € 350 per maand.
Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8 naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 50 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Verzuim en vitaliteit
Het verzuim is in het afgelopen jaar verder gedaald naar 6,02% (inclusief langer dan 2 jaar). De meldingsfrequentie (0,49) is ook gedaald en ligt onder het afgesproken target. Hier kan een relatie liggen met het vele thuiswerken vanwege het coronavirus. Verzuim en meldingsfrequentie van clusters is divers, maar beide cijfers zijn gedaald. Het aandeel nulverzuim (62,8%) is vitaal en het aandeel frequent verzuim is met 2% zeer laag. Het zeer langdurig verzuim (2,66% langer dan 1 jaar) blijft aandachtspunt. Ruim de helft van het verzuim is psychisch van aard. Dit beeld is onveranderd ten opzichte van de vorige periode.
De aanpak van ziekteverzuim is dit jaar versterkt door de focus op "Meer grip, sneller herstel en sterker terug naar werk". De Arbo Unie heeft hiervoor een traject met 7 stappen uitgezet in onze organisatie. Daarnaast is onlangs gestart met triage, waarbij na 4 dagen verzuim vanuit de Arbo Unie contact wordt gezocht met de arbeidsongeschikte medewerker om uitvraag te doen en zo een inschatting te maken of langdurig verzuim dreigt. Waarbij in dat geval meteen een interventie ingezet kan worden om de verzuimduur te beperken.
En natuurlijk blijft het voorkomen van uitval ons belangrijkste doel. Door te weten wat er speelt in de organisatie en met data-analyse en onderzoeken, zoals de risico-inventarisatie en het preventief medisch onderzoek, vast te stellen waar risico's ontstaan. Op deze manier zorgen we er samen voor dat mensen optimaal kunnen werken, op een veilige, gezonde en productieve manier.

Rondom het thema Vitaliteit is in 2020 een intern vitaliteitsnetwerk opgericht dat samen met Fitter Nederland in maart 2020 het platform KERN-gezond heeft gelanceerd. Vanuit het KERN-gezond programma is een online vitaliteitsprogramma op het intranet geïntroduceerd, evenals wekelijks blogs, vlogs, filmpjes en podcasts. Veel van de actuele nieuwsberichten zijn corona-gerelateerd met tips om fysiek en mentaal gezond door de lastige periode te komen.
Verder is er binnen het management development programma tijdens onder andere de leidinggevenden bijeenkomsten aandacht besteed aan de vitaliteit van medewerkers. Tot slot is in 2020 met de introductie van Studytube een online leeromgeving gecreëerd, waarin onder andere ook een groot aantal vitaliteitsbevorderende online (micro)learnings staan.

Nieuwe werken of Hybride werken
De afgelopen periode heeft de organisatie, zij het gedwongen door de coronamaatregelen, ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. De gemeente Arnhem wil de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Daarom is er een taskforce hybride werken ingericht, met externe projectleider, om dat wat er is geleerd de afgelopen maanden te vertalen naar alle facetten van het werk. De afdeling P&O is op deze taskforce aangesloten.

Kerngegevens personeel
In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het aantal fte's bestuurlijk en ambtelijk opgenomen.

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2018	Realisatie Bezetting 2019	Begroting Formatie 2020	Realisatie Bezetting 2020
Bestuur				
Aantal FTE Raad	41	42	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7
Personeel				
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	914	908	938	949
Totaal personeel gemeente Arnhem	**914**	**908**	**938**	**949**

De begrote formatie is gestegen van 929 fte in 2019 naar 938 fte in 2020. Door invulling van openstaande vacatures is de totale bezetting gestegen van 908 fte eind 2019 naar 949 fte eind 2020. Ultimo 2020 is er een overschrijding op de totale formatie van 11 fte. Een overschrijding binnen het cluster SBR wordt gecompenseerd door een aantal onderschrijdingen bij andere clusters.

Op de onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit binnen SBR wordt (bij)gestuurd. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per

programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Aantal FTE ambtelijke organisatie				
Personeelslasten ambtelijke organisatie	70.545	77.585	75.416	2.169
af: corr loonsom (inhuur uit vacatureruimte + decl. vac.ruimte)	5	-3.071	30	-3.100
Stelposten		538		538
Overige emolumenten	1.538	1.532	973	559
af: opbrengsten personeel	-2.512	-1.484	-2.091	608
Voormalig personeel	1.421	467	1.177	-710
Dekking voormalig personeel uit voorziening			-885	885
Inhuur: dekking uit vacatureruimte	2.906	2.963	3.374	-411
Inhuur: dekking uit overige personele budgetten	11.397	8.357	11.590	-3.233
Dekking uit reserves en voorzieningen	-983	-466	-1.521	1.056
Dekking uit andere budgetten dan personeel				0
Saldo personeelsbudget	**84.317**	**86.422**	**88.061**	**-1.639**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het resultaat op de totale personele lasten en baten op € 1,6 miljoen nadeel uitkomt. In dit resultaat zijn betrokken de afwijkingen op de loonsom, de inhuur, de kosten voor voormalige medewerkers rekening houdend met reeds gevormde voorzieningen, de emolumenten en de opbrengsten voor personeel. De opbrengsten uit personeel worden gerealiseerd vanuit externe partijen.

	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2020-2023	***914***	***903***	***901***	***901***	***901***
Bij: sr businesscontroller klimaat en energie en medewerker bedrijfsvoering NEMIA	1	1	0	0	0
Bij: 3,3 fte centraliseren en automatiseren inhuurbalie	3	3	3	3	3
Bij: trainees uit jongerenbudget	9	2	0	0	0
Bij: extra formatie veiligheidshuis, procesregisseur en informatiecoördinatoren	3	4	4	4	4
Bij: toezicht en preventie Diftar, 8,0 fte	8	8	8	8	8
Bij: 6,0 fte, 4,0 fte handhavers en 2,0 fte Bibob, als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		6	6	6	6
Af: te realiseren taakstellling 6,0 fte als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		-6	-6	-6	-6
Af: reorganisatie W&I, budgetneutraal	-3	-5	-4	-4	-4
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**935**	**916**	**912**	**912**	**912**
Bij: +2,0 fte consulent W&I-Handhaving, zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: 0,6 fte integraal handhaver aereaal	0	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Aantal FTE ambtelijke organisatie jaarrekening 2020	**938**	**920**	**916**	**916**	**916**

Vanaf 2020 is een lichte daling op de formatie zichtbaar.

Inhuur externen	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000				
Begroot	10.146	9.033	11.409	11.320
Realisatie	14.887	10.388	14.303	14.963
Afwijking	-4.741	-1.355	-2.894	-3.644

De totale inhuur over 2020 bedraagt bijna € 15 miljoen. De totale kosten zijn in lijn met voorgaande jaren. De redenen om over te gaan op inhuur zijn voornamelijk:

- de noodzaak om te werken met een flexibele schil in verband met externe financieringsbronnen, die conjunctureel en derhalve variabel is (bijvoorbeeld openbare werken, PIM en gebiedsrealisatie en vastgoed);
- specialismen (bijvoorbeeld bij PIM, gebiedsrealisatie en vastgoed, strategie, beleid en regie);
- vervanging wegens ziekte en verloop;
- extra Inzet externe krachten in verband met werkzaamheden als gevolg van de coronacrisis (bijvoorbeeld inzet TOZO, impactanalyse en coronadashboard).

Informatie en automatisering

Uitbreiding digitale dienstverlening

Processen voor onder andere het WOB verzoek, inkoop en aanbesteding en drank en horeca exploitatie vergunningen zijn geoptimaliseerd, vanuit drie invalshoeken: de inwoner, kosteneffectiviteit en duurzame informatievoorziening. Er is een platform voor e-participatie gerealiseerd om een extra kanaal te creëren waar inwoners betrokken kunnen worden. Arnhem is klaar voor de aansluiting op de landelijke voorzieningen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en loopt hiermee mee in de landelijke voorhoede van deze ontwikkeling. Er is een ondernemersregister ingericht om meer lokale inkoop te stimuleren. Om dit alles in een goede infrastructuur te borgen is veel samengewerkt aan het voortdurende ontwikkelproces bij ICT De Connectie. Wat betreft het op orde brengen van de informatievoorziening en het archief is samengewerkt met het Gelders Archief. Dit loopt na wat vertragingen in de zomer van 2020 weer door. De achterstanden op het gebied van vernietigen zijn deels ingelopen maar pas in 2021 zullen deze helemaal zijn weggewerkt.

Informatiegestuurde organisatie

Na het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Er zijn volgende stappen gezet in het duurzaam borgen van het informatie gestuurd werken, in capaciteit, kennis en vaardigheden. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.
In de raad is een plan gepresenteerd om verder te werken aan Open Data. De speerpunten zijn: meer en beter beschikbare data sets, voldoen aan de aankomende WOO en het betrekken van inwoners. Op deze speerpunten zal jaarlijks worden gereflecteerd. In maart zijn de WOB verzoeken al als open data op het Arnhemse portaal opgenomen.

Modernisering werkplek

Zoals hierboven al vermeld is corona een stimulerende kracht achter de versnelling van de doorontwikkeling van de werkplek geweest in 2020. De functionaliteiten zijn uitgebreid waardoor video bellen mogelijk is en de uitrol van meer samenwerkingsmogelijkheden is voorbereid. Er is gekozen voor mobiele apparaten voor (bijna) alle medewerkers en de uitrol hiervan is halverwege het jaar gestart en zal na wat tegenslagen in de levering in 2020 in de eerste helft van 2021 voltooid zijn. Er wordt voor de toekomst gekeken naar effectieve vormen van hybride werken en hiervoor zijn in verschillende vergaderzalen al voorzieningen getroffen, zodat medewerkers ook vanuit huis kunnen meedoen aan vergaderingen. Hiervan zijn er minder gerealiseerd dan de wens was. Dit zal ook in het voorjaar van 2021 op het gewenste niveau worden gebracht. Er is ook op een aantal andere projecten vertraging opgelopen, intranet, digitaal ondertekenen, door corona en ook door de inzichten die hierdoor zijn ontstaan. Ook hebben de medewerkers een incidentele vergoeding gekregen voor het aanbrengen van technische verbeteringen op de thuiswerkplek. De verwachting is dat het thuiswerken vanaf nu voor altijd veel gebruikelijker zal zijn.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

In 2020 is er verder gebouwd aan informatieveiligheid en privacy, ook in regionaal verband. Er is al een plan om voor eind 2021 aan de Baseline Informatieveiligheid Overheid te voldoen. In 2020 is veel aandacht naar het veilig thuiswerken gegaan, daarom zijn de verplichte maatregelen nog niet allemaal voltooid. De rol van CISO (Chief Information Security Officer) is vanaf begin van het jaar structureel ingevuld, voor zowel de gemeente Arnhem als De Connectie. In samenwerking met De Connectie zijn maatregelen genomen om grootschalige incidenten te voorkomen en de continuïteit van de bedrijfsvoering beter te borgen. In de jaarlijkse ENSIA zelfevaluatie zijn zwakke plekken nu duidelijk in beeld gekomen en de oplossingen zijn ook bepaald. Bij de externe audits voor de DigiD koppelingen en Suwinet zijn niet alle normen behaald. De gegevens van inwoners hebben geen risico gelopen en ook hier is de oplossing in beeld. De eerste stappen zijn gezet om de IT-auditing aan de informatiebeveiligingsprocessen te koppelen.

Auditing en risicomanagement

Auditing en risicomanagement

De beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen is in de raad besproken. Op 16 september 2020 heeft de raad besloten om de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota vast te stellen en richtinggevend te laten zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit verder toegelicht.
Het jaar 2020 was door de coronacrisis een ander jaar dan voorgaande jaren. Vanaf het begin van deze crisis is de vinger aan de pols gehouden wat de impact van de crisis zou kunnen zijn en welke gevolgen dit zou kunnen hebben voor het gemeentelijk risicoprofiel. De raad is hierover een aantal keren geïnformeerd via de zogenaamde Impact-analyse corona. Ook maakten de uitkomsten van deze impactanalyse deel uit van het gemeentelijke corona dashboard.
Daarnaast is ook gewerkt aan maatregelen om de risico's/effecten van de coronacrisis te beheersen. Deze maatregelen zijn opgenomen in de Herstelagenda, zoals deze door de raad is vastgesteld.

Rechtmatigheid en financial audits

Voor 2020 geldt dat de accountant controleert op rechtmatigheid en vaststelt dat er geen materiële onrechtmatigheden hebben plaats gevonden. Vanaf boekjaar 2021 verandert deze systematiek en dient het college naar verwachting zelf een rechtmatigheidsverklaring af te geven.
Wij volgen de ontwikkelingen hieromtrent nauwgezet en waar nodig treffen wij voorbereidingen om een dergelijke verantwoording ook gegrond af te kunnen geven. Belangrijk hierbij is het opzetten van een deugdelijke (verbijzonderde) interne controle. In 2020 is hieraan verder vorm gegeven en is geïnvesteerd in kwaliteit en diepgang. Daarnaast is in 2020 een audit-tool aangeschaft om de interne controles die voor de rechtmatigheidsverantwoording uitgevoerd moeten worden, duidelijk te documenteren en vast te leggen. Voor de uitvoering van de interne controle wordt nauw aangesloten bij de werkzaamheden die door de accountant worden uitgevoerd. Op deze wijze wordt optimaal gebruik gemaakt van elkaars inzet.

Frauderisico-analyse

In 2020 is een start gemaakt met het opnieuw inventariseren van de frauderisicogebieden binnen de gemeente. Dit met een geactualiseerde frauderisico-analyse als resultaat. In 2021 zal deze frauderisico-analyse in het college worden behandeld.

Business Intelligence

In 2020 is ingezet op business intelligence binnen sociaal domein ten behoeve van een gerichtere sturing vanuit beschikbare data. Er is geïnvesteerd in opleiding en kennisdeling bij het gebruik van PowerBI als tool hiervoor.

Juridische zaken

Op het terrein Openbare orde Veiligheid zien we dat de intensiteit, de omvang en de focus op dit veld kwantitatief zijn toegenomen. In de rol van advisering heeft de Juridische zaken inhoudelijk bijgedragen.
Aan de invoering van de nieuwe Omgevingswet wordt door Juridische zaken in verschillende projecten meegewerkt.
In september (ietwat vertraagd door de corona) is begonnen met het programma Direct Duidelijk waar wordt ingezet op heldere communicatie (B1 niveau) met burgers. In dit programma wordt aansluiting gezocht met de afdeling Communicatie.
In verband met de uitvoering van Diftar behandelde de afdeling Juridische zaken 130 (1 fte) bezwaarschriften tegen opgelegde boetes wegens verkeerd aangeboden huisvuil.

Communicatie

Inclusieve communicatie

Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal is voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De verwachting is dat het wetsvoorstel in 2021 door het parlement wordt aangenomen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks in aanloop naar de begroting het risicokompas geactualiseerd. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Per verbonden partij wordt een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2020. Voor de partijen die bij de begroting 2020 als meest risicovol zijn aangemerkt wordt tevens de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Relatie met de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Overzicht Verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat (indien beschikbaar), actuele ontwikkelingen en de weergave van het risicoprofiel (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Facility Point

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S03 Economie		
Doel verbonden partij	Voor de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds Facility Point Arnhem opgericht, een onderneming die (al dan niet tijdelijke) kleinschalige huisvesting en facilitaire diensten biedt aan startende en kleine bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, N.V. Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij en Klaassen Vastgoed Ontwikkeling B.V.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigd als aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente bezit 37,5% van de aandelen in Facility Point.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.998.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	1.745.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. De gemeente Arnhem heeft een borgstelling afgegeven van € 4.000.000 voor een financieringsovereenkomst tussen Scalabor en de Bank Nederlandse Gemeenten lopende tot 26 februari 2021.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.202.847
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	5.313.153
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Na de overname van bedrijfsactiviteiten van de GR Presikhaaf Bedrijven is Scalabor BV per 1-1-2018 van start gegaan. Scalabor BV maakt op de drie speerpunten (goed werkgeverschap; financieel gezond; en passend werk voor zoveel mogelijk medewerkers en trajectdeelnemers) een goede ontwikkeling door. Er werken circa 1.800 SW-medewerkers bij Scalabor, waarvan circa de helft uit Arnhem. De eerste helft van 2020 wordt gekenmerkt door de coronacrisis, ook bij Scalabor. Na de aankondiging van de intelligente lockdown in maart heeft Scalabor direct maatregelen genomen om een veilige en gezonde werkomgeving te kunnen bieden en daardoor open te blijven. Het ministerie van SzW stelde een steunpakket beschikbaar voor sociale werkbedrijven om daarmee het geleden omzetverlies als gevolg van corona gedeeltelijk te compenseren. Het ziekteverzuim binnen Scalabor bleef ondanks corona redelijk gelijk aan 2019. In het derde kwartaal zijn steeds meer medewerkers weer aan de slag gegaan waardoor de verzuimcijfers in het derde kwartaal met 13,8% slechts 0,5 hoger was dan dezelfde periode in het jaar ervoor. Hoewel een uitdaging, slaagde Scalabor erin om voor iedereen een veilige werkplek te creeren. Het doorstromen van SW medewerkers naar externe werkgevers wordt, onder invloed van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt alsmede het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers, steeds lastiger. Toch lijken er ook in deze tijden nog steeds voldoende vacatures die met name ingevuld worden door trajectdeelnemers uit de Participatiewet. Ten aanzien van de gevolgen van de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) is de impact hiervan op werknemers van Scalabor in 2020 in beeld gebracht en zijn er voorlopige afspraken gemaakt over het tijdelijk en vast in dienst nemen van mensen uit de doelgroepen Beschut Werk en Banenafspraak.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. Het aanwijsbesluit had een looptijd van 5 jaar, waarbij een jaar voor afloop bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.		

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	450.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	17.713.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	17.197.492
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport		
Risico profiel	Hoog		

Beheersstrategie

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder is van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2021, 4 maal per jaar overleg.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2020 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2021 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De financiële functie binnen het Sportbedrijf moet zich nog ontwikkelen, het vraagt nog nadere aandacht met betrekking tot de kwartaalrapportages in relatie tot het jaarresultaat. Ook het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. Zowel in de beschikking subsidieverlening 2019 als in de kwartaalrapportages is er nadruk gelegd op de financiële functie en rapportages van het sportbedrijf. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever.

De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende. Inmiddels is mede door het resultaat van 2018 de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau. In dit opzicht staat het Sportbedrijf er een stuk beter voor dan voorgaande jaren.

Ondanks dat het financiële resultaat over 2019 beter was dan begroot (het resultaat over 2020 is nog niet bekend), is met name inzicht in de financiële ontwikkeling een aandachtspunt. Een groot deel van de verstrekte subsidie zit 'vast' in (meerjaren)contracten. Zoals hiervoor al aangegeven, zijn de financiën een vast punt op de agenda in de onderlinge overleggen.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Na drie jaar als zelfstandige organisatie, is ook de informatievoorziening nog in ontwikkeling. Dit zal zoals hierboven vermeld, de nadrukkelijke aandacht hebben in 2021.

Er is gebleken dat de verwachtingen en opvattingen van de gemeente en het Sportbedrijf op een aantal punten redelijk ver uit elkaar kunnen liggen. Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Ook zijn op een aantal thema's in het verleden onvoldoende duidelijke afspraken gemaakt. In 2019/2020 is van buiten de gemeente Arnhem een tijdelijk opdrachtgever aangetrokken met als opdracht om deze verwachtingen naar elkaar op één lijn te krijgen en waar nodig aanvullende afspraken te maken. Dit proces heeft geleid tot een aantal verbeterpunten en aanbevelingen. We merken dat we het gesprek steeds constructiever voeren en dat we qua opvattingen naar elkaar toe groeien. In 2021 zetten we dit proces voort.

De verhoudingen tussen gemeente en Sportbedrijf Arnhem zijn verbeterd in 2020, waardoor we langzaam aan meer dezelfde koers gaan varen en waardoor de constructiviteit toeneemt. Het ingrijpende proces van verzelfstandiging en de (financiële) consequenties hiervan heeft de afgelopen jaren grotendeels het gesprek met het Sportbedrijf bepaald. Nu het Sportbedrijf steeds beter komt te staan als zelfstandige organisatie kan de focus van het gesprek weer meer liggen op de maatschappelijke (sportieve) doelstellingen en hoe het Sportbedrijf hieraan optimaal kan bijdragen. We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2021 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt er voor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

Het effect van corona op het resultaat van het Sportbedrijf lijkt gezien de laatste prognose relatief mee te vallen. Door beperking van kosten en steun van de Rijksoverheid is het negatief saldo beperkt tot +/- €300.000 , waar aan het begin van de crisis het negatief saldo hoger werd ingeschat. Naar verwachting kan het Sportbedrijf dit verlies opvangen vanuit haar Eigen Vermogen.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	4.887.000
	Per 31-12-2020	€	5.097.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	144.801.998
	Per 31-12-2020	€	155.262.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	221.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	-631
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Dataland

Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, WOZ- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie. Deze worden in de komende tijd ondergebracht bij andere overheidsinstellingen zoals kadaster en KOOP.		
Deelnemers in samenwerking	Vrijwel alle Nederlandse gemeenten.		
Bestuurlijk belang	Certificaathouders participeren in DataLand en hebben invloed op het beleid van DataLand via het bestuur. Het afdelingshoofd van de afdeling Informatie is gemachtigd voor deze rol.		
Financieel belang	De gemeente heeft certificaten van aandelen DataLand B.V. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de kerntaken uit te voeren: ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	751.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	522.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Dataland zal zich per 1-1-2022 opheffen. De huidige activiteiten hebben tot doel om de werkzaamheden over te zetten naar andere overheidsinstellingen. Dit vindt in 2021 plaats.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen	
Rechtsvorm	Stichting	
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.	
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.	
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.	
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met de Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GO doorgegeven aan The Economic Board.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag; het bevorderen van de wisselwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen. Meer specifiek heeft de Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen.	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.102.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	16.452.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.731.000

Ontwikkelingen

In de 2e helft van 2018 zijn een tweetal onderzoeken uitgevoerd om de stand van zaken binnen De Connectie en de informatievoorzieningsketen als geheel in kaart te brengen. Beide onderzoeken onderschrijven elkaars resultaten en plaatsen de doelen uit het bedrijfsplan in een andere context. Uit onderzoek blijkt onder andere dat bij samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is geen rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
In afstemming met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden heeft De Connectie het ontwikkelperspectief 2020-2024 opgesteld. Het ontwikkelperspectief is vertaald naar de programma’s uit de meerjarenbegroting 2021-2024. Hierdoor wordt het onderdeel van de beleidscyclus van De Connectie. Het ontwikkelperspectief is een stip op de horizon. Het beschrijft de richting en geeft inzicht in welke stappen De Connectie neemt om de komende jaren een volwassen organisatie te worden. Dit gebeurt op basis van drie fases. De eerste fase is de basis op orde krijgen, deze fase is volop bezig. Er zijn bijvoorbeeld al flinke stappen gezet in de verbetering van de ICT-dienstverlening. Dit wordt de komende jaren voortgezet.

Risico profiel

Hoog

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.
In de verschillende gremia worden ook de risico's die gepaard gaan met de transitie van De Connectie besproken. Arnhem zet in op een actieve betrokkenheid en een open communicatie met De Connectie. Dit om zicht te hebben op het ontstaan van risico's alsmede de beheersing van de risico's door de Connectie zelf.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Daarnaast is het ontwikkelperspectief 2020 -2024 opgesteld, waarbij de focus ligt op het op orde krijgen van de basis en het doorgroeien naar een servicegerichte organisatie, waarbij de klant centraal staat. Om die reden zijn de welbekende 4K’s uitgebreid met een extra K. De ‘K’ van klant. Alle medewerkers worden de komende jaren professionals die denken en handelen vanuit de klant.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S07 Zorg		
Doel verbonden partij	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	8.669.137
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.263.827
Ontwikkelingen	Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. Deze cijfers zijn echter voorlopig aangezien de definitieve jaarrekening nog volgt en daarom is de aangegeven bijdrage op basis van bevoorschotting.		
Risico profiel	Hoog		
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid, aanbesteding voor vervoer en callcenter en krapte op de arbeidsmarkt. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. De aanbesteding voor zowel vervoer als callcenter zijn afgerond en in augustus 2020 zijn de nieuwe regionale contracten ingegaan. Daarnaast heeft corona veel effect gehad op het gebruik van het totale vervoer. In 2021 zal dit naar alle waarschijnlijk ook een grote rol gaan spelen in de kostenontwikkeling.		

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.650.555
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.614.739
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	27.725
Ontwikkelingen	2020 is het laatste jaar van de strategische Agenda 2020. In 2019 is het proces gestart om te komen tot een nieuwe Strategische Agenda 2020. De Euregio levert en actieve bijdrage aan de grensoverschrijdende samenwerking en het ontstaan van sociaaleconomische grensallianties. Dit vraagt een actieve betrokkenheid van alle partners; zowel overheden als kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. De grensoverstijgende samenwerking mag zich in toenemende mate verheugen op een actievere betrokkenheid van de Nederlandse regering en de regering van NordRhein Westfalen (GROS governance NRW-NL). Door ondertekening van een 'Memo of Understanding" hebben de burgemeesters van de 6 100.000+ gemeenten binnen de Euregio uitgesproken extra inzet te plegen op grensoverschrijdende en bovenregionale uitdagingen. De (grote) steden binnen de Euregio Rijn-Waal volgen ook met grote belangstelling de actuele initiatieven van de Europese Commissie over de “European Green Deal”. Prioriteit 2 “Een groen programmagebied” in het nieuwe INTERREG VI programma verwijst hier duidelijk naar. Duurzaamheidsthema’s en innovaties onder andere op het gebied van klimaat, groene en gezonde steden, gezondheid, landbouw, mobiliteit, energietransitie en alternatieve energiebronnen zullen in de toekomst deel uitmaken van de initiatieven van het stedennetwerk.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

GO Arnhem Nijmegen City Region

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	Binnen het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem - Nijmegen werken 18 gemeenten samen aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen. Vanuit de ambitie 'Gezonde groei' zet de regio Arnhem-Nijmegen in op duurzame en gezonde keuzes voor wonen, werken en mobiliteit, op weg naar een circulaire economie. De regio werkt met Bureau Brussel aan belangenbehartiging, lobby en het binnen halen van Europese subsidies in Brussel.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de regio Arnhem-Nijmegen. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg Economie. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Paping nemen deel aan respectievelijk de portefeuillehoudersoverleggen Mobiliteit, Duurzaamheid en Wonen.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	284.998
Ontwikkelingen	In 2019 is door het bestuur van de regio Arnhem-Nijmegen, met instemming van de colleges van de 18 regiogemeenten, een proces ingezet om te komen tot een sterkere regio Arnhem-Nijmegen. In 2020 heeft dit na een interactief proces met raden en partners in de regio geleid tot een nieuwe visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, een integrale regionale agenda en een nieuwe Gemeenschappelijke Regeling die er voor moet zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. De Groene Metropoolregio is op 1 januari 2021 gestart en tegelijkertijd is het GO Arnhem-Nijmegen in liquidatie gegaan. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842, vanaf 2023 €564.788. In het betreffende college en raadsvoorstel d.d. 6 oktober 2020 is de intentie uitgesproken de meerkosten vanaf 2022 in 2021 bij het proces Perspectiefnota in te brengen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.176.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	654.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	249.500
Ontwikkelingen	Eind 2020 is de realisatiefase van park Lingezegen afgesloten, de basisuitrusting is gerealiseerd en de laatste investeringen in het park zijn gedaan. De begroting van 2021 is de eerste begroting van het park die volledig is gericht op het beheer van park Lingezegen. Vanaf 2021 zal voor het beheer van het park een beroep gedaan worden op het beheerfonds van het park. Het beheerfonds is volgens de laatste berekeningen voldoende gevuld om, met de jaarlijkse bijdrage van de deelnemende gemeenten, het beheer voor de komende decennia te kunnen bekostigen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. In 2017 is alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule 'Inkoop van specialistische zorg'. Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het zorgdomein (Jeugdzorg en WMO). In 2018 zijn hieraan twee modules toegevoegd: Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV en regiogemeenten) en Onderwijszaken (grotendeels de voormalige GR Onderwijszaken). Als laatste is hieraan in 2019 de module Werkgeverschap SW toegevoegd.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt), R. van der Zee (Inkoop zorg) en H. de Vroome (Onderwijszaken).		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	656.000
	Per 31-12-2020	€	724.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.406.000
	Per 31-12-2020	€	7.288.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	2.565.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.747.856
Ontwikkelingen	Het uitbreken van corona heeft gevolgen gehad voor de wijze waarop de MGR haar werkzaamheden moest uitvoeren. Desalniettemin konden deze binnen de begroting worden gerealiseerd. De monitoring van de contractering kon starten na de afronding van het (nieuwe) inkoopproces waarbij een kwaliteitscoördinator betrokken was. Eind 2020 werd de afwikkeling van Presikhaaf Bedrijven geformaliseerd en de financiële overdracht naar de MGR geëffectueerd. De eerste resultaten van het vormgeven van de toegevoegde waarde onder andere door kennisdeling en samenwerking tussen de modules worden zichtbaar.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. In 2020 heeft de MGR zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2021 zal worden gecontinueerd.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	762.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.480.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.006.600
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2020.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. Het effect van de Wet kwaliteitsborging bouwen lijkt vooralsnog beperkt. De wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft in het eerste jaar niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er wekelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en H. de Vroome maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	209.570
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	20.240.430
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	1.054.512
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 vindt er een nieuwe verdeling van de lumpsum plaats. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van de bijdrage.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	7.368.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	43.158.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	16.279.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden had in 2020 een centrale rol in de uitvoering van maatregelen ter bestrijding van het coronavirus. VGGM heeft daarvoor een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (vooral testen en bron- en contactonderzoek) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet face-to-face maar telefonisch of via beeldbellen) is de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma is zoveel als mogelijk conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. De meerkosten zijn voor 2020 geraamd op € 21 mln. Met VNG en GGD GHOR Nederland is het Rijk overeengekomen dat de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt volledig worden gecompenseerd.

In 2020 heeft een verkenning plaatsgevonden naar een actualisatie van de verdeelsleutels waar het de gemeentelijke bekostiging van VGGM betreft. Voor de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is besloten de verdeelsleutel ongewijzigd te laten.

Brandweer / Crisisbeheersing
Behalve bij de GGD vergde corona ook bij de overige partners in de crisisbeheersing een forse inzet. Een groot deel van de geplande werkzaamheden zijn in 2020 dan ook op een aangepaste wijze uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. De brandweer is daarnaast bezig geweest met een aantal verandertrajecten zoals het noodzakelijk anders moeten werken als gevolg van veranderingen in het omgevingsrecht.

Op het gebied van bevolkingszorg is per 1-1-2020 gestart met de nieuwe invulling van de regionale bevolkingszorgorganisatie. Met de komst van corona heeft het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg een Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) ingericht voor het ondersteunen van de gemeenten bij hun taken in deze crisis. Dit heeft invloed gehad op de regulier geplande activiteiten van het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg. OTO activiteiten en bijeenkomsten hebben minimaal doorgang gehad en lopende projecten zijn stilgelegd.

In 2020 is de discussie over de verdeelsleutel brandweer opgestart. Besluitvorming zal naar verwachting in 2021 plaatvinden.

Voor het overige: sinds jaar en dag is het thema brandweer / crisisbeheersing beleidsarm aangevlogen.

Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Deze regeling was in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit was het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan. De bedrijfsactiviteiten zijn per 1 januari 2018 overgedragen aan Scalabor B.V. (Scalabor). Het overdragen van de bedrijfsactiviteiten heeft een zeer grote impact op organisatie en financiën van Presikhaaf Bedrijven. Presikhaaf Bedrijven houdt de dienstverbanden van alle SW-medewerkers onder haar hoede en draagt zorg voor de uitbetaling en financiering, door middel van de gemeentelijke bijdragen, van de loonlasten en hiermee samenhangende kosten.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Het raadslid M. Coenders en wethouders mw. M. Louwers, R. Paping en R. van der Zee in het Algemeen Bestuur (AB) en de wethouders mw. M. Louwers en R. Paping in het Dagelijks Bestuur (DB).		
Financieel belang	Circa 52%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.509.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.231.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	

Ontwikkelingen

De deelnemende gemeenten van de GR Presikhaaf Bedrijven hebben besloten om de GR te ontmantelen en te liquideren. De liquidatie is per eind november 2020 een feit. Het liquidatieproces van Werkvoorziening Midden Gelderland is in verschillende stappen verlopen:

1. In 2018 is de 'knip' gemaakt tussen het formeel en materieel werkgeverschap van alle SW medewerkers en Scalabor is gestart als arbeidsontwikkelbedrijf voor de SW medewerkers.
2. Per 1-1-2019 is het formeel werkgeverschap overgedragen aan de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SDCG).
3. Een groep van 14 boventalligen is per 1-1-2020 bij de MGR in dienst gegaan voor nog maximaal twee jaar werk-naar-werk traject. De resterende twee dienstverbanden zijn respectievelijk in april en november 2020 beëindigd. De vier resterende ID-baners zijn per 1 mei 2020 overgegaan naar Scalabor B.V. De twee stichtingen zijn reeds ontbonden.
4. Het ontbinden van de laatste dienstverbanden, het afhandelen van de laatste juridische verplichtingen en het indienen van de financiële vorderingen op het UWV zijn in 2020 gerealiseerd.

De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder De Vroome en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Financieel resultaat	Resultaat 2020 €
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020 €
Ontwikkelingen	2020 was een bijzonder jaar vanwege de coronacrisis. Mensen trokken er binnen Nederland massaal op uit. Om een veilig bezoek te waarborgen zijn maatregelen getroffen, bijvoorbeeld door cirkels op het gras aan te bracht waarbinnen de 1,5m afstand verzekerd is. Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang. In 2020 heeft er een inspraakronde plaatsgevonden inzake de wijziging van het bestemmingsplan.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt. Maatwerk per locatie wordt geboden.

Algemeen

De coronacrisis heeft voor de vastgoedmarkt (nog) geen grote gevolgen gehad en daarmee ook niet voor het grondbedrijf. Grote effecten of veranderingen hebben daarom afgelopen jaar dan ook niet plaatsgevonden. Dit is dan ook terug te zien in de financiële resultaten van het grondbedrijf. Niet alleen de goede vastgoedmarkt zorgt voor een stabiel resultaat, maar ook de afnemende ontwikkelportefeuille van het grondbedrijf zorgt daarvoor. Immers een project in de voorfase van een ontwikkeling kent grotere onzekerheden, en daarmee risico's, dan projecten die al meer in de eindfase zitten. Daar zijn bijvoorbeeld al verkoopcontracten gesloten en zijn veel civiele werkzaamheden al uitgevoerd.

De stabiliteit heeft het afgelopen jaar dan ook wederom tot een positief resultaat geleid van ruim € 6,8 miljoen. Net als voorgaande jaren hebben de (verplichte) tussentijdse winstnemingen en, in iets minder mate het onderdeel erfpacht, in belangrijke mate bijgedragen aan het positieve resultaat over 2020. Het grondbedrijf heeft voldoende buffers om de huidige risico's binnen de (grondexploitatie) projecten zelf te dragen.

Die stabiliteit heeft wel een keerzijde, namelijk dat Arnhem nog maar weinig eigen (grond)posities heeft om zelf sturing te geven aan ruimtelijke en programmatische (bijvoorbeeld extra woningbouw) vraagstukken. Door middel van ontwikkelingsperspectieven wordt nu wel voor diverse delen van de stad, bijvoorbeeld Kronenburg en de oostelijke zijde van de stad (Presikhaaf en Spoorzone), nagegaan hoe programmatische, duurzaamheids- en sociale vraagstukken ruimtelijk vertaald moeten worden. Ingrepen in de bestaande stad zullen daarbij altijd kostbaarder en ingewikkelder zijn dan wanneer dat kan plaatsvinden in een uitbreidingswijk. Hoe verder uitvoering wordt gegeven aan de ontwikkelingsperspectieven zal de komende tijd verder uitgewerkt gaan worden. Een combinatie van zowel actief als facilitair grondbeleid lijkt hierbij het meest realistische scenario.

Grondbeleid

Het beleidsmatige kader voor het grondbeleid is verwoord in de nota Zicht op Gegronde Keuzes. Bij toekomstige aanpassingen van dit (uitvoerings)beleid zal aansluiting worden gezocht bij de nieuwe omgevingsvisie die in de gemeente Arnhem wordt opgesteld. Op dit moment is het uitgangspunt nog steeds situationeel grondbeleid. Per locatie wordt maatwerk verricht. Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen, waarbij de raad via de achterliggende (deels geheime) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties.

Mede naar aanleiding van de gewijzigde BBV-regelgeving is in 2020 het uitvoeringsdocument voor het Grondbedrijf weer actueel gemaakt. Hierin wordt bijvoorbeeld beschreven hoe wordt omgegaan met tussentijdse winstneming, hoe met het kostenverhaal in Arnhem wordt omgegaan en zijn de actuele erfpachtvoorwaarden opgenomen.

Strategische aankopen

Bij een situationeel grondbeleid is het nog steeds mogelijk strategische gronden aan te kopen. Er kunnen zich ruimtelijke kansen voordoen, waarvoor het wenselijk is om voorafgaand aan het vaststellen van een grondexploitatie aankopen te doen. Een belangrijk onderdeel bij strategische aankopen is de afweging van financiële risico's die met de aankoop gemoeid zijn. Door vooraf een budget ter beschikking te stellen, kan snel worden gehandeld.

De totale waarde aan strategisch bezit mag maximaal € 50 miljoen bedragen. Dit bedrag is niet gewijzigd ten opzichte van het afgelopen jaar. In 2020 is er een aantal strategische aankopen gedaan in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de Diaconessenkerk is aangekocht. Totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2020: € 15,9 miljoen.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

De gemeente Arnhem kent een woningvraag die hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Op basis van de genoemde trends zal de krapte op de woningmarkt de komende jaren hoog blijven. Door het afnemende woningaanbod en de nog steeds hoge vraag blijft de druk op de Arnhemse woningmarkt groot. In 2019 konden woningzoekers begin april nog kiezen uit bijna 500 woningen, in 2020 was op deze datum sprake van een historisch laag aanbod van slechts 375 woningen.

De bouw van nieuwe woningen blijft achter op de vraag naar woningen. Het woningaanbod droogt op en dit zorgt dat het aantal transacties afneemt, verkooptijden afnemen en het prijsniveau verder stijgt. In een jaar tijd is de vierkante meterprijs in de regio Arnhem met 9,2% gestegen, landelijk was dit 9,7%. De Arnhemse woningmarkt is een echte verkopers markt, waar sprake is van een krappe markt met een laag beschikbaar woningaanbod. Dit vertaalt zich onder andere in een groot tekort op de Arnhemse nieuwbouwmarkt.

De commerciële vastgoedmarkt kent een onzekerdere toekomst. Voor goede kantoorruimte op goede locaties en (logistieke) bedrijfsruimte zijn de verwachtingen nog wel positief. Voor detailhandel en horeca zijn de vooruitzichten minder optimistisch. Het grondbedrijf heeft overigens zelf relatief weinig projecten in portefeuille die vallen onder commercieel vastgoed.

Ontwikkeling grondbedrijf afgelopen jaar en vooruitblik komende jaren

Het grondbedrijf heeft over 2020 een positief resultaat behaald, exclusief de tussentijdse winstneming, van circa € 1,4 miljoen. De belangrijkste bijdrage komt vanuit het onderdeel erfpachten (opbrengsten canon). Het resultaat erfpacht bedraagt namelijk € 1,7 miljoen. Daarnaast is afgelopen jaar voor circa € 5,4 miljoen aan tussentijdse winstneming gerealiseerd. De totale mutatie van de voorzieningen is beperkt, namelijk toevoeging van circa € 0,25 miljoen. Op basis van de huidige risico inschattingen, kan het grondbedrijf zelf haar risico's nog steeds dragen. Wel is dit jaar uit het positieve resultaat van het grondbedrijf een extra bedrag gedoteerd aan de bestemmingsreserve Weerstandsvermogen grondexploitatie.

Gebiedsontwikkeling is steeds vaker binnenstedelijk en is complexer geworden. Dit vraagt steeds meer om (gemeentelijke) financiële bijdragen. Op het ogenblik zijn er geen gemeentelijke middelen beschikbaar om tekorten binnen een nieuwe gebiedsontwikkeling op te vangen. Om toch ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst mogelijk te maken is het raadzaam om te onderzoeken of er middelen beschikbaar kunnen worden gesteld.

Uit onderstaande grafieken (volume ontwikkeling portefeuille grondbedrijf 2020) komt naar voren dat in 2020 duidelijk meer (grond)opbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. In totaal is er voor circa € 13,2 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 26,2 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde van de portefeuille van het grondbedrijf volgt ook dit jaar de dalende trend die in de voorgaande jaren is ingezet (NB. de weergegeven boekwaarde betreft de boekwaarde grondexploitaties en de boekwaarde materiële vaste activa).

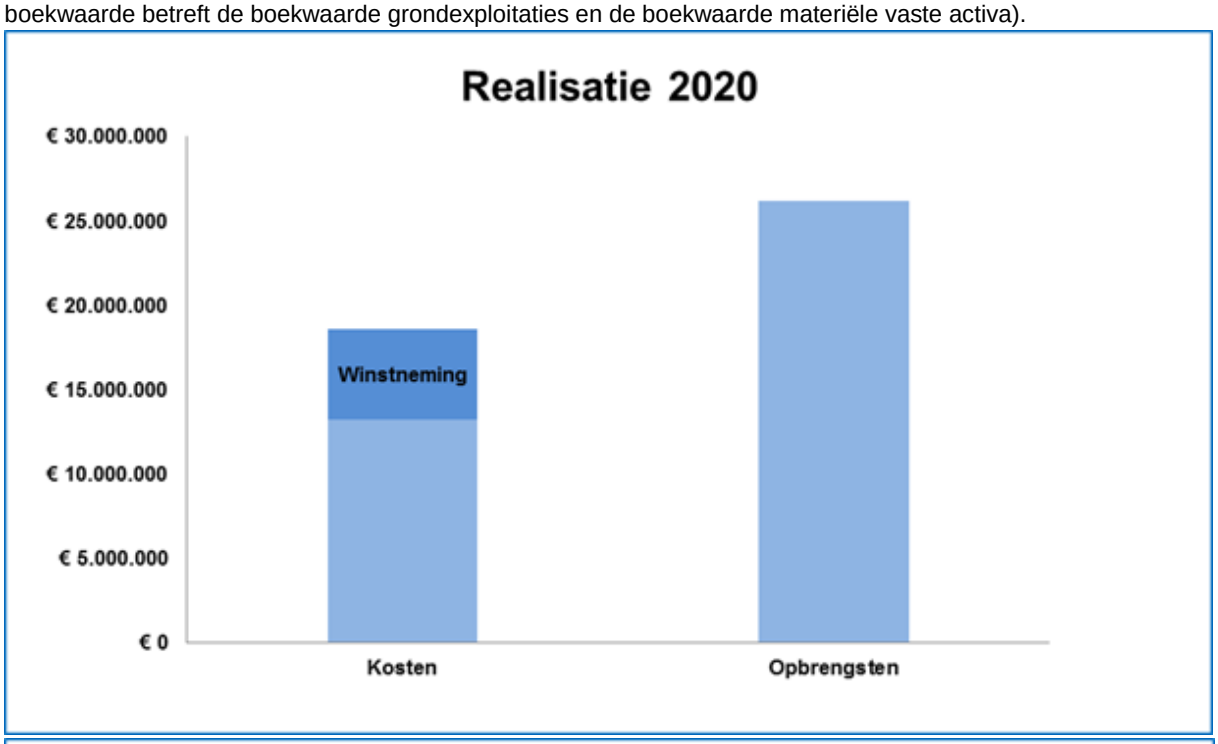

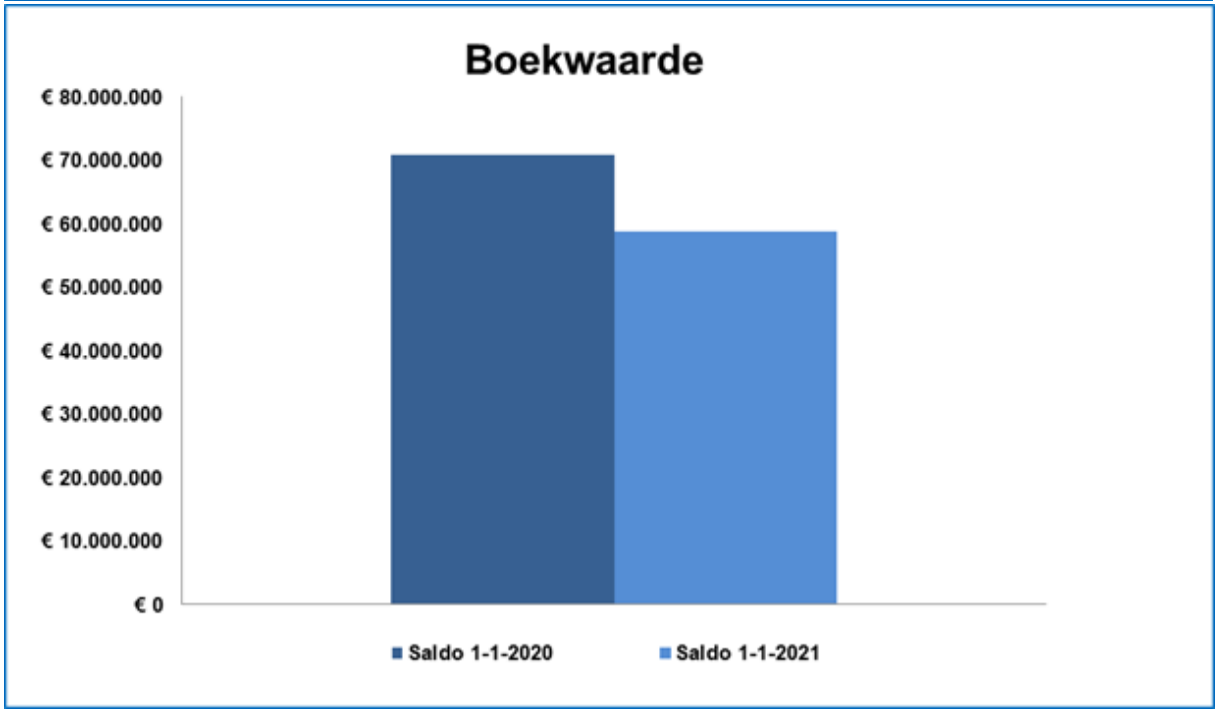

In onderstaande grafiek zijn de te verwachten kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 77 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 119 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen circa € 86 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten circa € 160 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2020 en eventuele mutaties (programma, planning, afboekingen) in grondexploitatieprojecten en investeringsprojecten.

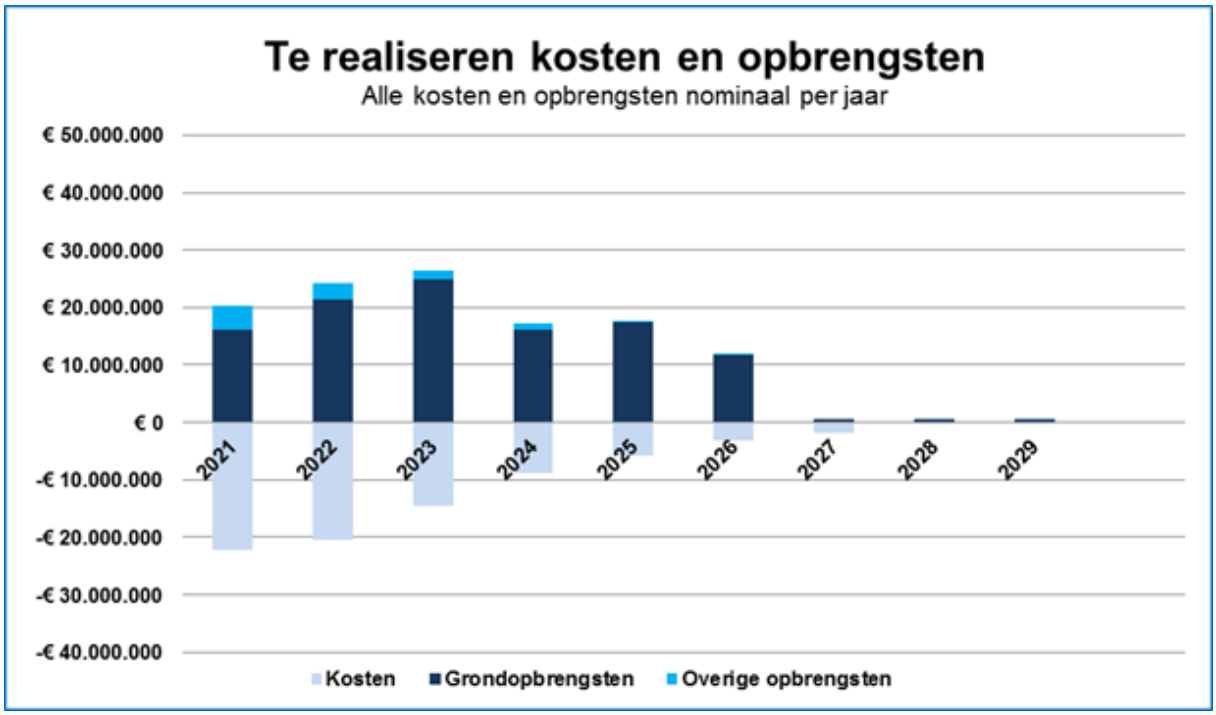

De grondexploitatie

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In een geheime bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2020) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn beperkt gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een stijging van 1,5% in 2021 en 2,5% in 2022 en 2023. Voor de overige opbrengstcategorieën worden lagere percentages aangehouden, variërend van 0% voor winkels tot 1% voor bedrijventerreinen. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2023 tussen de 1,0% en 3%. Vanaf 2024 worden geen verschillen tussen de kosten- en opbrengstenstijging verwacht (beide 2%).

De rente is bij de herzieningen dit jaar wel aangepast ten opzichte van vorig jaar. De gemeente moet namelijk verplicht uitgaan van een gewogen marktrente. Op basis daarvan is in de gemeentebegroting de rekenrente voor het grondbedrijf bepaald op 1,7%. Voor Schuytgraaf is in het verleden een aparte projectfinanciering opgezet, hiervoor geldt 2%.

Jaarresultaat grondbedrijf 2020

Over 2020 is er een positief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van circa € 6,8 miljoen. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Resultaat grondbedrijf 2020			
Bedragen x € 1.000	*Lasten*	*Baten*	*Totaal*
Afgesloten projecten	0	120	120
Winstnemingen projecten	0	5.390	5.390
Vastgestelde grondexploitaties	400	143	-257
Strategisch bezit (MVA)	283	288	5
Voorstudies	121	0	-121
Overige kosten & opbrengsten	33	0	-33
Erfpachten	517	2.242	1.725
Totaal resultaat Grondbedrijf voor bestemming	**1.354**	**8.183**	**6.829**

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- Afgesloten projecten

In 2020 zijn er twee projecten afgesloten, namelijk Lorentz Lyceum en Rosendaalseweg. Op beide projecten zat nog een klein positief saldo. In totaal levert dit circa € 120.000 aan voordelig resultaat op voor het grondbedrijf.

- Tussentijdse winstneming vastgestelde grondexploitaties

Conform de BBV-spelregels en de daarop gebaseerde winstnemingsnotitie van de gemeente Arnhem vinden er over 2020 wederom een aantal winstnemingen in projecten plaats. Dit jaar vindt de grootste winstneming plaats bij de Zuidelijke Binnenstad. Ook de Leidenweg zorgt voor een grote bijdrage aan de tussentijdse winstneming. De totale tussentijdse winstneming bedraagt € 5,4 miljoen.

- Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen

Grondexploitaties waarop een verwacht financieel tekort zit, dienen vooraf te worden afgedekt. Dit wordt aangeduid als het voorzichtigheidsprincipe. Wanneer een grondexploitatie niet sluitend is, wordt voor het voorziene tekort een voorziening getroffen om de tekorten af te dekken.
Ten opzichte van vorig jaar zijn de totale voorzieningen met ruim € 250.000 toegenomen. De voorziening voor Arnhem Centraal is afgenomen. Dit komt door een positief rente effect in de grondexploitatie. Voor Gaardenhage en Merwedestraat zijn deze met respectievelijk € 100.000 en € 300.000 toegenomen. Indien de raad een besluit neemt om project Merwedestraat in huidige vorm te stoppen en over te brengen naar strategisch bezit, zal de voorziening weer vrijvallen.

- Strategisch bezit

De beheerslasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren. In 2020 waren de kosten en opbrengsten in evenwicht met elkaar.

- Voorstudies en overige kosten grondexploitatie

In 2020 bedroegen de totale kosten voor deze categorieën ruim € 150.000, waarvan Voorstudies verantwoordelijk was voor ruim € 120.000 van de kosten. Dit zijn kosten die gemaakt worden voordat er een vastgestelde grondexploitatie is en die jaarlijks afgeboekt worden. Deze kosten worden weer geactiveerd als de grondexploitatie vastgesteld is. Afgelopen jaar zijn voor de Nijmeegseweg en de Hobbit (in Malburgen) voorstudie kosten gemaakt.

- Erfpachten

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2020 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Dit komt vooral door opbrengsten erfpachtcanon en (eenmalige) afkopen. Het resultaat is € 1,7 miljoen positief.

Grondexploitatie en Weerstandsvermogen

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per ultimo 2020 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per ultimo 2020 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 15,9 miljoen, ten opzichte van € 15,2 miljoen in 2019. Deze stijging is een resultante van een aantal verwervingen in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de verwerving van de Diaconessenkerk. Daarnaast zijn in Coehoorn een aantal panden verkocht aan stichting Coehoorn Centraal. De boekwaarde bestaat uit de volgende elementen:

Voor een bedrag van circa € 4,8 miljoen betreft het bebouwde gronden. De panden zijn aangekocht met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen, maar worden in principe verkocht als inzichten daarover veranderen.
Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 11,1 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Deze gronden hebben een boekwaarde van gemiddeld € 18,- per m2.

Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2020 zijn er twee grondexploitaties afgesloten en is de grondexploitatie Presikhaaf-Oost geopend. Totaal bedraagt de boekwaarde per 1-1-2021 circa/ € 105 miljoen (in 2019 € 117 miljoen). De boekwaarde zou nog harder naar beneden gegaan zijn als er niet de winstneming als een 'kostenpost' in de grondexploitatie zou zijn opgenomen. De reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf is circa € 63 miljoen. Deze is niet als opbrengst in de boekwaarde opgenomen, maar wordt apart weergegeven. Daarnaast moeten er nog voor circa € 64 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2019 € 72 miljoen) en voor circa € 114 miljoen aan totale

opbrengsten (in 2019 € 139 miljoen) gerealiseerd worden. De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2021 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 8 miljoen.

Vastgestelde grondexploitaties

Bedragen x € 1.000.000

	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	158	41	199
Overige kosten	30	5	35
Plankosten en VTU	142	16	158
Winstneming	32		32
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	361	110	471
Subsidies / bijdragen	159	4	163
Totaal opbrengsten	***520***	***114***	***634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	11	61
Resultaat (op eindwaarde)	**-105**		**-66**
Resultaat op cw per 01-01-2021			**-55**
Reeds getroffen voorziening per 1-1-2021			**63**
Winstpotentie cw per 01-01-2021			**8**

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.

Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen. Voor de middellangere termijn heeft de gemeente nog Schuytgraaf. Voor de langere termijn zit er op dit moment geen eigen woningbouwontwikkelingen in de pijplijn.

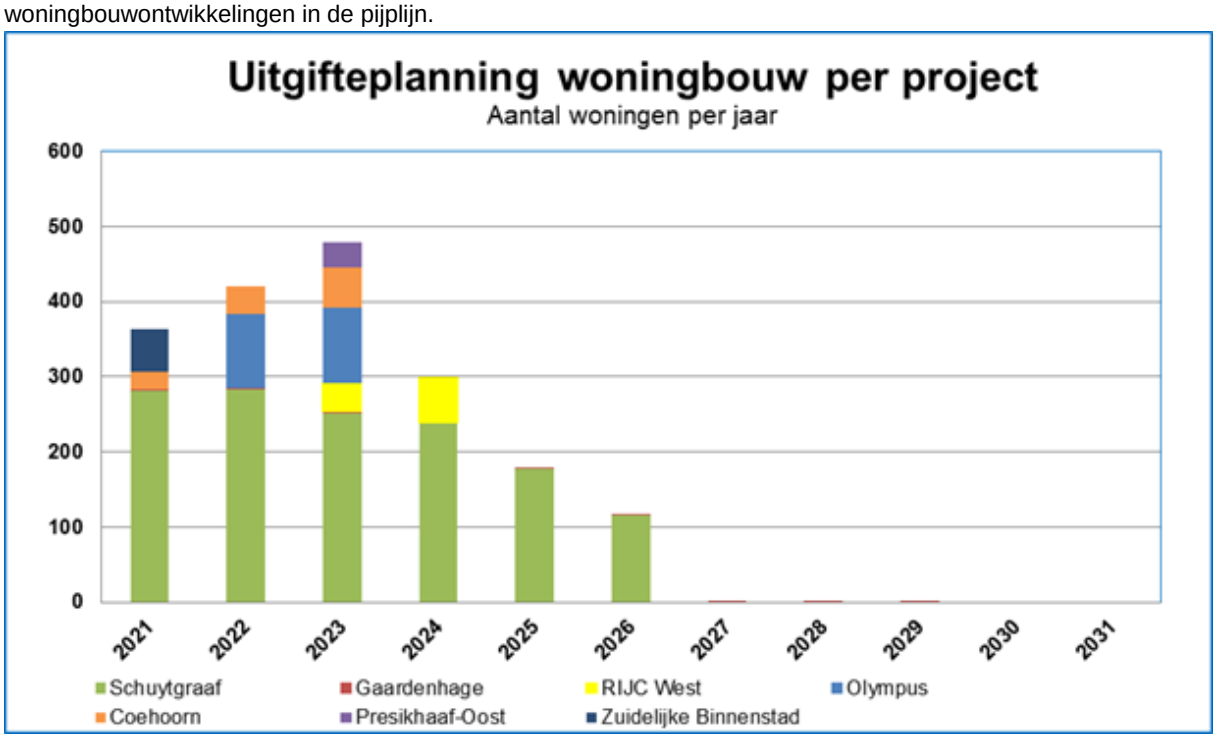

Voor bedrijven, kantoren en ander commercieel programma geldt ook dat na 2023, met uitzondering van uitgifte voor bedrijven op Oude Veerweg, er verder geen gemeentelijke gronden meer beschikbaar zijn in de huidige projecten.

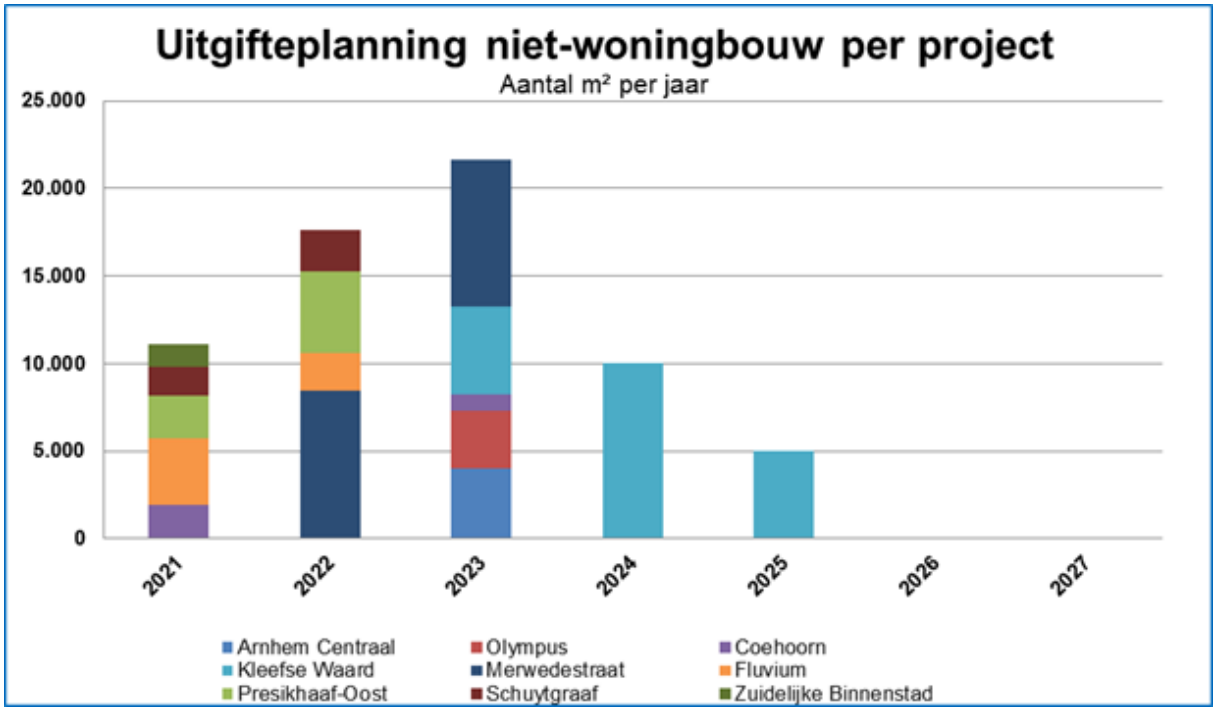

Reserves en begroting

Het grondbedrijf is alweer een aantal jaren volledig in staat om zelf haar eigen risico's te dragen. De bestemmingsreserve kan bij eventuele financiële tegenvallers in de toekomst deze eerst zelf opvangen, voordat een beroep gedaan wordt op de Algemene Reserve. Naast de reserves is er ook nog een winstpotentie van circa € 8 miljoen in de grondexploitaties. De winstpotentie is afgenomen ten opzichte van vorig jaar (€ 11 miljoen) omdat ook dit jaar een belangrijk deel van die winstpotentie mee is genomen in het positieve resultaat van het grondbedrijf (circa € 5,4 miljoen). De winstpotentie binnen de projecten wordt overigens niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze middelen zijn namelijk nog niet vrijgevallen en komen daarmee ook pas in de toekomst tot onze beschikking. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe worden die daarom niet ingezet als dekking voor de weerstandscapaciteit. Wel draagt de winstpotentie bij aan het vermogen om risico's binnen de grondexploitaties zelf op te kunnen vangen.

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf

Bedragen x € 1.000	*Saldo per 31-12-2019*	*Saldo per 31-12-2020*
Bestemmingreserve grondexploitaties	12.562	14.747
Bestemmingreserve voorstudies	283	262
Bestemmingreserve strategische posities	1.500	1.500
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**14.345**	**16.509**

In bovenstaande tabel staat aangegeven hoe de verschillende bestemmingsreserves zich over het afgelopen jaar hebben ontwikkeld. De bestemmingsreserve grondexploitaties is dit jaar opgehoogd van € 12,6 miljoen naar € 14,7 miljoen. De stikstofproblematiek leidt bijvoorbeeld bij een aantal projecten tot hogere risico inschattingen.

De totale hoogte van de bestemmingsreserve in de FJP 2020 wordt bepaald door de weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf plus een marge van 10%. De jaarlijkse maximale bestemmingsreserve grondexploitaties kan hiermee dus fluctueren, afhankelijk van de risico's binnen het grondbedrijf.

In 2020 zijn meer kosten gemaakt dan begroot voor de Voorstudies. De hogere kosten worden gedekt door een deel van de bestemmingsreserve Voorstudies hiervoor in te zetten. De bestemmingsreserve Voorstudies daalt hierdoor met ruim € 20.000,-. Het saldo van de bestemmingsreserve voorstudies bedraagt nog € 262.000,-. De bestemmingsreserve Strategische posities is maximaal gevuld, conform het beleid en kent in 2020 geen mutaties.

In onderstaande tabel is de begroting van het Grondbedrijf voor 2020 weergegeven. Hier werd reeds rekening gehouden met een positief resultaat voor het Grondbedrijf van circa € 1,81 miljoen.

Grondexploitatie en begroting 2020		
Bedragen x € 1.000		
Totaal begroot resultaat grondexploitatie (incl erfpacht)	*1.811*	*V*
Totaal werkelijk jaarresultaat Grondbedrijf	*6.829*	*V*
Afwijking werkelijk resultaat t.o.v. begroting	**5.019**	**V**
In begroting reeds geraamde dotatie aan BR grex	*700*	*V*
Totaal te bestemmen resultaat	**5.718**	**V**

Het verschil tussen het werkelijke resultaat Grondbedrijf (€ 6,83 miljoen) en de begroting is circa € 5 miljoen. In het totale begrote bedrag van € 1,81 miljoen was al € 0,7 miljoen bestemd (een begrote winst uitname) voor het grondexploitatieresultaat. Daarmee komt het totale bedrag om te bestemmen naar de diverse reserves uit op € 5,72 miljoen.

Weerstandsvermogen

Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van de (grondexploitatie)projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan wat op enig moment als meest waarschijnlijke scenario wordt geacht. De risico's die zich bij grondexploitatieprojecten kunnen aandienen zijn verschillend van aard. Zo zijn er project specifieke risico's, programma risico's maar ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.

Vorig jaar is, mede naar aanleiding van aanbevelingen in het BBV van juli 2019, opnieuw naar de verschillende risico's gekeken en dat heeft toen geresulteerd in een gewijzigde bepaling van het weerstandsvermogen.

In het BBV wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Ook zijn de regels omtrent tussentijdse winstuitname aangescherpt vooral met betrekking tot het inrekenen van risico's.

Het bepalen van het risico op de projecten valt dus uiteen in twee onderdelen:

1. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slecht-weer" scenario. Dit scenario gaat uit van:
   - 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval.
   - een waarde daling van 10% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten,
   - 10% lagere kosten i.v.m. marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden

Over een looptijd van 7 jaar resulteert dit in een gemiddeld lagere opbrengstenstijging van 1,8% en 1,6% lagere kostenstijging.

2. De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een check list van mogelijke projectrisico's aan de hand van de genoemde notitie van de Commissie BBV en het 'Handboek Grondbeleid voor gemeenten' van Deloitte. Hierbij zijn ook risico's opgenomen die samenhangen met mogelijke toekomstige (programmatische) aanpassingen waarover nog moet worden besloten door de raad.

Op basis van een inventarisatie per project en een waardering van de risico's door middel van kans en impact zijn de project specifieke risico's bepaald. Vervolgens is met Naris de omvang van het risico bepaald.
De risico's van het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd o.b.v. 10% van de boekwaarde c.q. 10% van de gemaakte kosten uit 2020.

Het risico en daarmee het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf komt daarmee op:

Weerstandscapaciteit grondbedrijf		
Bedragen x € 1.000	*FJP 2019*	*FJP 2020*
Conjuncturele risico's (marktrisico)	5.430	5.140
Project specifieke risico's	11.470	13.000
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110
Totaal risico's	18.510	19.783
Af: zelfdragend risico's vermogen pos. grex.	-7.090	-6.377
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	**11.420**	**13.406**
BR grondexploitatie (=110% van weerst.capaciteit))	**12.562**	**14.747**

Overigens zal het weerstandsvermogen pas worden ingezet als beheersmaatregelen (bijvoorbeeld bezuinigingen) in de projecten zelf niet afdoende werken.

De benodigde weerstandscapaciteit in de FJP van 2020 komt uit op € 13,4 miljoen, een stijging van bijna € 2 miljoen ten opzichte van het jaarverslag 2019. Dit komt vooral doordat bijvoorbeeld voor een aantal projecten het risico van de stikstofproblematiek is meegenomen en daarnaast is het zelfdragend vermogen van de positieve grondexploitaties afgenomen door de verplichte winstnames in een aantal projecten. Daarnaast wordt, conform gemeentelijk beleid om robuuste buffers te hebben, een factor 1,1 gehanteerd bij de benodigde weerstandscapaciteit voor de bestemmingsreserve (BR) grondexploitatie. Deze komt daarmee uit op € 14,7 miljoen in de FJP 2020.

Weerstandsvermogen en scenario's
Om de uitkomsten van de risicoprofielen, en het gewenste weerstandsvermogen van € 13,4 miljoen, betekenis te geven en de noodzaak te onderstrepen van een weerstandsvermogen dat aansluit op het risicoprofiel van de gehele portefeuille schetsen we hieronder enkele extreme scenario’s.

In onderstaande tabel zijn de scenario's weergegeven en afgezet tegen het resultaat op netto contante waarde van de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2021, inclusief de reeds getroffen voorzieningen bedraagt deze afgerond € 7,6 miljoen positief (= toekomstige winstpotentie).

Scenario's grondbedrijf

Bedragen x € 1.000.000

Scenario	Omschrijving	Effect op resultaat	Resultaat grex
FJP 2020	Basis	0,0	7,6
Scenario 1	Drie jaar vertraging	-3,4	4,2
Scenario 2	Grondopbrengsten 10% lager	-11,0	-3,4
Scenario 3	Ontwikkeling staken	-63,1	-55,5

- Scenario 1 geeft het effect weer als de geraamde opbrengsten met een vertraging van drie jaar gerealiseerd worden en de overige uitgangspunten gelijk blijven. Dit houdt in dat er drie jaar extra rentekosten (2,0%/jaar) worden berekend over de huidige boekwaarde;
- Scenario 2 geeft weer wat het effect op het basisresultaat grondexploitatie is van toekomstige grondopbrengsten als die 10% lager liggen dan nu aangenomen;
- Scenario 3 geeft weer welk financieel resultaat er volgt uit het staken van alle ontwikkelingen van de grondexploitatie projecten. Uitgangspunt voor dit scenario is dat de huidige boekwaarde van de grondexploitaties bij het staken van de ontwikkeling als verlies wordt genomen.

Investeringen

In de verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte. In lijn met deze eigen benadering in de besluitvorming in de MJPB wordt ook de verantwoording in het jaarverslag afzonderlijk, buiten de reguliere programma's, aangeboden.

Activering/ onderhanden activa

Nr.	Prog. Omsch.	Inv.omsch.	Ec./ mtsch. nut	Begr.2020	Onderh. act. 2019	Best. 2020	Act. 2020 totaal	Over-/ onder-schrijding	Onderh. act.2020
Bedragen x € 1.000									
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Publieke dienstverlening	E	0	62	5	39	-39	28
		Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	1.548	65	435	367	1.181	133
		Overige ICT	E	2.000	441	215	143	1.857	513
				3.548	**567**	**655**	**549**	**2.999**	**674**
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E	**9**	**0**	**0**	**0**	**9**	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	1.772	70	2.291	413	1.359	1.948
		Verkeersregelinstallaties	M	647	8	457	465	182	0
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	694	166	15	0	694	181
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	3.309	0	2.450	2.450	859	0
		Openbare verlichting Overige	M	1.800	17	1.514	1.503	297	28
		Kunstwerken	M	2.347	226	1.341	1.567	780	0
		Parkeerexploitatie	E	4.577	275	984	929	3.648	329
				15.146	**761**	**9.052**	**7.328**	**7.818**	**2.485**
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	280	457	543	1.000	-720	0
		Huisvesting Primair onderwijs	E	594	48	134	149	445	32
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	26.956	21.195	12.389	21.518	5.438	12.066
		Natuur milieu educatie	E	0	0	6	6	-6	0
				27.830	**21.699**	**13.072**	**22.673**	**5.157**	**12.099**
S05	**Cultuur**	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	1.393	242	817	1.058	335	0
		Museum Arnhem	E	0	2.629	9.938	0	0	12.567
		Eusebiuskerk	E	260	0	111	111	149	0
		Stadstheater	E	0	612	147	0	0	759
				1.653	**3.483**	**11.013**	**1.169**	**484**	**13.327**
S07	**Zorg**	Algemeen sociaal deelfonds	E	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**1**

S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden en huisvesting	E	315	0	0	0	315	0
		Overige Binnensport en huisvesting	E	4.357	1.065	1.503	2.273	2.084	295
		Overige Buitensport	E	663	85	276	361	302	0
		Zwembad Valkenhuizen	E	0	1.892	7.369	0	0	9.261
		Sportontwikkeling	E	0	0	34	34	-34	0
				5.335	**3.042**	**9.181**	**2.667**	**2.668**	**9.556**
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	200	47	1	0	200	48
		Overige Afval	E	50	514	929	507	-457	936
		Afvalbeheer	E	188	0	0	0	188	0
		GRP	E	8.165	0	7.077	7.216	949	-139
		Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	431	0	139	0	431	139
				9.034	**561**	**8.146**	**7.722**	**1.312**	**984**
Totaal				**62.555**	**30.114**	**51.119**	**42.108**	**20.447**	**39.125**

Uit de tabel blijkt dat van de investeringen waarvoor kredieten ter hoogte van € 62,6 miljoen beschikbaar waren gesteld, in 2020 € 42,1 miljoen is geactiveerd, 67% (ter vergelijking, in 2019 maar 36%). De projecten zijn gereed en/of de investeringen zijn in gebruik genomen. De resulterende zogeheten onderuitputting van € 20,4 miljoen wordt met name verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's S00 Bestuur, dienstverlening en financiën (€ 3 miljoen), S02 Bereikbaarheid (€ 7,8 miljoen), S04 Onderwijs (€ 5,1 miljoen), S09 Gezondheid en sport (€ 2,7 miljoen) en S12 Wonen en leefomgeving (€ 1,3 miljoen).
Dit achterblijven betekent niet dat de begrote investeringen nog helemaal niet gedaan zijn. Veel bestedingen hebben al plaatsgevonden, maar de projecten zijn nog niet volledig afgerond. Voor een bedrag van € 39,1 miljoen worden in 2020 gemaakte kosten als Onderhanden Activa (OHA) doorgeschoven naar latere jaren. Dit is een normaal verschijnsel bij grote, infrastructurele projecten. Zo is uit 2019 voor € 30,1 miljoen OHA doorgeschoven naar 2020.
Van de OHA naar 2021 zijn Museum Arnhem met € 12,6 miljoen en Zwembad Valkenhuizen met € 9,3 miljoen de grootste. Voor deze beide projecten zijn in het MIP 2021 kredieten beschikbaar gesteld.

De onderuitputting in genoemde programma's kunnen we toeschrijven aan een aantal grote 'achterblijvers':
1. S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Krediet	€ 3.373.000
Activering	€ 549.000
Onderschrijding	€ 2.999.000

De onderuitputting van € 3,0 miljoen wordt verklaard door:

- Voor een bedrag van € 1,2 miljoen zijn investeringen in Huisvesting en Facilitaire zaken (voornamelijk stadhuis en stadskantoor) niet uitgevoerd en doorgeschoven naar 2021.
- Verder zijn voor € 1,8 miljoen investeringen in bedrijfsapplicaties niet gerealiseerd en doorgeschoven naar 2021 om een aantal redenen:]

1) De doorontwikkelingen voor het zaaksysteem is op een laag pitje gezet vanwege instabiliteit van het systeem.
2) Als gevolg van personele wisselingen was een tijdlang onvoldoende capaciteit beschikbaar om projecten te begeleiden en implementeren.

2. S02 Bereikbaarheid

Krediet	€ 15.156.000
Activering	€ 7.328.000
Onderschrijding	€ 7.818.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door onderuitputting op een tweetal aandachtsgebieden:

- De kredieten voor de parkeerexploitatie (straat en garage) van € 3,6 miljoen schuiven door naar 2021. Hoofdmoot hier zijn kredieten van € 1,3 miljoen voor werkzaamheden aan de parkeergarage Arnhem Centraal en de Willemstunnel, € 0,9 miljoen voor maatregelen in alle parkeergarages en € 0,7 miljoen voor straatparkeren.
- Van de geraamde investering in wegen (ontwikkeling en onderhoud) van € 4,1 miljoen wordt € 2,2 miljoen doorgeschoven naar 2021. Hiervan zijn voor € 1,8 miljoen al kosten gemaakt, maar zijn de projecten nog niet afgerond.

3. S04 Onderwijs

Krediet	€ 27.830.000
Activering	€ 22.673.000
Onderschrijding	€ 5.157.000

De investeringen en activeringen betreffen voornamelijk nieuwbouw van scholen voor speciaal onderwijs. De onderuitputting van € 5,4 miljoen zal volgens planning in 2021 worden geactiveerd.
Alle andere gemaakte kosten in de sfeer van investeringen voor huisvesting van speciaal onderwijs worden doorgeschoven naar 2021 omdat de projecten nog niet afgerond zijn of omdat het krediet in 2021 beschikbaar is gesteld in het MIP.

4. S09 Gezondheid en sport

Krediet	€ 5.335.000
Activering	€ 2.667.000
Onderschrijding	€ 2.668.000

Deze onderuitputting is voor € 2,1 miljoen toe te schrijven aan 'Overige binnensport', Sporthal Valkenhuizen en sportzalen. De nog niet gepleegde investeringen zullen plaatsvinden in 2021 en later, wanneer in het MIP is voorzien in minder kredieten voor binnensport.
De binnen dit programma gepleegde investeringen in Zwembad Valkenhuizen zijn verantwoord als Onderhanden Activa en zullen in 2021 worden geactiveerd.

5. S12 Wonen en leefomgeving

Krediet	€ 9.034.000
Activering	€ 7.722.000
Onderschrijding	€ 1.312.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door werken aan de riolering in Arnhem: van de beschikbare € 8,2 miljoen voor het GRP is € 7,2 miljoen geactiveerd, een onderschrijding van € 1 miljoen.

Onderuitputting kapitaallasten
Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2021 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten.
Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting worden toegevoegd aan de Algemene Reserve.
Uitzondering hierop vormt de onderuitputting van kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten onderwijs.
De verwerking in begroting 2021 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Subsidies

Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2020.

Algemeen

Het verlenen van subsidies is één van de instrumenten die de gemeente kan inzetten om haar doelstellingen te realiseren. Subsidies kunnen op twee manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan de 'grote' instellingen worden op deze wijze verstrekt.

Subsidies 2020

In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2020 heeft Arnhem in totaal voor €90,2 miljoen aan subsidies verstrekt, waarvan €84,9 miljoen begrotingssubsidies betreft.

Op totaalniveau wordt het subsidiebudget van €86 miljoen met ruim €4 miljoen overschreden.
Veelal worden na de initiële subsidiebeschikking extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd.
De gelden daarvoor worden dan via een wijzigingsbeschikking toegekend, maar gedekt uit programmageld.
Hiervoor is in 2020 niet altijd een begrotingswijziging doorgevoerd, waardoor het beschikbare budget in de begroting aangemerkt is gebleven als regulier programmabudget. Bij de realisatie (kolom 'rekening') zijn de verstrekte bedragen terecht als subsidie aangemerkt.
Bovenstaande verklaart een groot deel van de overschrijding van de ruim €4 miljoen van de begrote subsidielasten. Deze overschrijdingen worden financieel allemaal opgevangen binnen het programmabudget, veelal wijkbudgetten.

In deze subsidieparagraaf zijn enkel de namen opgenomen van organisaties die in 2020 meer dan €1 miljoen aan subsidie hebben ontvangen. Voor een volledig overzicht van de verstrekte subsidies (op het niveau van subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	**5.055**	**5.359**
Begroting	**80.896**	**84.888**
Gerealiseerd resultaat	**85.951**	**90.246**

Subsidies worden ingezet om samen met instellingen de doelstellingen van de gemeente te realiseren. In het volgende overzicht is de verdeling van de subsidies over de verschillende programma's vermeld.

De gemeente verstrekt de meeste subsidie in de programma's S05 Cultuur, S08 Welzijn en inclusie en S09 Gezondheid en sport. Op deze terreinen worden enkele grote instellingen gefinancierd, die met hun activiteiten invulling geven aan gewenst gemeentelijk beleid.

		Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
STAD		**62.658**	**64.149**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.955**	**2.869**
S03	Economie	**1.063**	**450**
S04	Onderwijs	**779**	**795**
S05	Cultuur	**989**	**884**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**0**	**549**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**19**
S09	Gezondheid en sport	**5**	**13**
S10	Klimaat, energie en milieu	**120**	**55**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**104**
Begroting		**59.702**	**61.280**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**39**	**22**
S01	Veiligheid	**78**	**77**
S03	Economie	**1.339**	**2.220**
S04	Onderwijs	**5.731**	**4.915**
S05	Cultuur	**21.567**	**22.500**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**545**	**856**
S07	Zorg	**1.948**	**2.260**
S08	Welzijn en inclusie	**15.138**	**15.465**
S09	Gezondheid en sport	**12.638**	**12.591**
S10	Klimaat, energie en milieu	**540**	**208**
S12	Wonen en leefomgeving	**138**	**166**
WIJK		**23.293**	**26.097**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.100**	**2.490**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**1**	**186**
S04	Onderwijs	**1.882**	**1.921**
S05	Cultuur	**156**	**159**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**30**	**14**
S07	Zorg	**0**	**111**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**100**
S09	Gezondheid en sport	**31**	**0**
Begroting		**21.193**	**23.607**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**109**	**299**
S04	Onderwijs	**5.256**	**5.168**
S05	Cultuur	**354**	**387**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**780**	**1.999**
S07	Zorg	**622**	**733**
S08	Welzijn en inclusie	**8.749**	**9.241**
S09	Gezondheid en sport	**5.323**	**5.645**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**135**
Gerealiseerd resultaat		**85.951**	**90.246**

Hieronder staan de organisaties die in 2020 meer dan €1,0 miljoen subsidie ontvingen.

Bij deze partijen gezamenlijk is de realisatie bijna €1,7 miljoen hoger dan de begroting. Op totaalniveau wordt het subsidiebudget met ruim €4 miljoen overschreden. De restant overschrijding van ruim €2,3 miljoen is te vinden bij de overige, kleinere subsidieontvangers en deels bij de subsidieregelingen (zie tabel hierna).

Voor organisaties waarbij de realisatie meer dan €250.000 afwijkt van de begroting is hieronder een toelichting gegeven.

Het gaat om de volgende instellingen:

- Sportbedrijf Arnhem BV: De wijkactiviteiten die het Sportbedrijf uitvoert waren in de begroting nog aangemerkt als regulier wijkbudget; in de loop van 2020 zijn deze als subsidie verstrekt.
- St. Rijnstad: In de begroting zijn subsidiebedragen onterecht aangemerkt als regulier programmabudget in plaats van als subsidie. Er heeft geen wijziging in activiteiten plaatsgevonden.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden: Eind 2020 is door de samenwerkende gemeenten een andere verdeelsleutel afgesproken (met terugwerkende kracht voor 2020). Voor Arnhem heeft dit als gevolg dat de te verstrekken jaarlijkse subsidie toeneemt.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Sportbedrijf Arnhem BV	**16.896**	**17.197**
St. Rozet	**8.524**	**8.667**
St. Rijnstad	**7.807**	**8.595**
St. Musis en Stadstheater	**6.933**	**7.026**
St. IrisZorg	**4.663**	**4.646**
St. Moviera	**3.195**	**3.341**
St. Museum Arnhem	**2.950**	**2.979**
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	**2.558**	**2.867**
St. Peutercentra Arnhem	**2.210**	**2.229**
St. Welzijn Ouderen Arnhem	**2.150**	**2.224**
St. Pas	**2.156**	**1.968**
Pactum	**1.926**	**1.947**
St. Natuurcentrum Arnhem	**2.055**	**1.918**
Kinderopvang SKAR	**1.446**	**1.490**
Rijn Ijssel Roc	**1.073**	**1.121**
Stichting Refugee Company	**1.077**	**1.077**
Gerealiseerd resultaat	**67.621**	**69.293**

Overzicht subsidieregelingen

Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. In onderstaande tabel zijn de regelingen opgenomen waarvoor in 2020 subsidie aan te vragen was.

Voor een aantal regelingen is geen begroting opgenomen. Voor deze regelingen geldt dat het beschikbare budget in de begroting niet is aangemerkt als subsidiebudget. De middelen waren echter wel beschikbaar als regulier programmabudget, of zijn onttrokken aan de daartoe ingestelde bestemmingsreserves.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Reg Aanjaagfonds	**0**	**29**
Reg Amateurkunstregeling	**156**	**159**
Reg Burgerkracht	**0**	**100**
Reg Demontage diesel bestelauto's	**0**	**4**
Reg Eetbare stad	**0**	**8**
Reg Gelderland Herdenkt Airborne	**391**	**243**
Reg Gelderland Herdenkt Veluwe Remembers	**284**	**0**
Reg Gelijke kansen in het voortgezet (speciaal) onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs Arnhem	**510**	**510**
Reg Initiatieven klimaatadaptatie	**0**	**80**
Reg Klimaatfonds Duurz. Terrasverwarming	**70**	**19**
Reg Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland	**274**	**279**
Reg Pioniersbijdrage afsluitkosten aardgas	**0**	**2**
Reg Publieks Evenement Ronde 1	**369**	**208**
Reg Publieks Evenement Ronde 2	**171**	**183**
Reg Publieks Evenement Ronde 3	**719**	**697**
Reg Sport	**36**	**13**
Reg Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen	**336**	**336**
Reg Stroomversneller Cultuur	**0**	**4**
Reg Transformatie Sociaal Domein	**0**	**111**
Reg Verminderen hitteplekken en stimuleren stadslandbouw	**0**	**15**
Reg Voorschools aanbod	**1.567**	**1.605**
Reg Vrijwillig Jeugdwerk	**0**	**19**
Reg Werkinvesteringsfonds	**0**	**549**
Reg Wijkinitiatieven	**1**	**186**
Gerealiseerd resultaat	**4.882**	**5.359**

Wijksturing subsidies

Er zijn veel gesubsidieerde organisaties werkzaam in de wijken. Het kan zijn dat deze organisaties voor dezelfde doelgroep werken en de gemeente en/of de organisaties onvoldoende van deze mogelijk overlappende inzet weten. Vanuit de gemeente wordt ingezet om de overlap van dienstverlening in de wijken te inventariseren. Voor de subsidieaanvraag van 2020 is aan de subsidiepartners expliciet de opdracht meegeven inzicht te geven in de uitvoering en afstemming te zoeken in de samenwerking met andere organisaties en initiatieven. Bij de beoordeling van de aanvragen en het toekennen van de subsidies is de verbinding versterkt tussen de kernorganisatie, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Hierdoor zal een betere sturing in de wijk en een meer doelmatige inzet van subsidies worden gerealiseerd.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtenaren

Actuele kaders

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaar

Op 1 januari 2020 is de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) in werking getreden. Met de Wnra is het private arbeidsrecht vanaf 1-1-2020 van toepassing op het gemeentelijk personeel.
De bestaande (lokale) regelingen zijn in 2019 Wnra-proof gemaakt en ondergebracht in het personeelshandboek, welke op 3-12-2019 in het college van B&W is vastgesteld. Op het gebied van Integriteit betreft dit onder andere de gedragscode voor ambtenaren gemeente Arnhem.

Terugblik Ambtelijke integriteit 2020

Wnra

Onder actuele kaders is het in werking treden van de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) per 1-1-2020 beschreven.

Eigenaarschap

Actualisatie van het integriteitsbeleid is een doorlopend en essentieel proces. De organisatie is meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de ambtenaren is gaan vragen ('eigenaarschap'), om te doen wat nodig is in een specifiek geval, en niet te schuilen achter bureaucratische uitvoeringsregels (geen 'afvinkgedrag' meer, maar van geval tot geval een individuele afweging maken). Dit werken in een meer regelluwe omgeving vraagt van de ambtenaren een hoge mate van professionaliteit en zelfstandigheid, en de vaardigheid om verantwoording af te kunnen leggen over de keuzes die gemaakt zijn.

Integriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau.

Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bv. aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.
Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en - waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'
Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, intervisie, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Werkgroep Ambtelijke integriteit

Er is een werkgroep 'ambtelijke integriteit' bestaande uit onder andere vertegenwoordigers vanuit P&O, informatiebeveiliging, Veiligheid en juridische control. Deze werkgroep beziet incidenten vanuit een brede blik en bespreekt of, en zo ja, welke actie in voorkomende gevallen nodig is. De werkgroep heeft een adviserende rol naar de gemeentesecretaris, ontwikkelt integriteitsbeleid en bevordert bewustwording rond integriteit.

Introductiedag nieuwe medewerkers & Ambtseed of-belofte

Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiedag, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar het uitgebreidere ambtseed programma (een aantal weken na de introductie).

Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Schepenzaal van het Maarten van Rossumhuis, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In

een ceremonie van twee uur worden medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid.
Door corona, is dit format in 2021 aangepast naar een coronaproof livestream-event vanuit de Raadszaal, waarbij gebruikt wordt gemaakt van digitale mogelijkheden om kennis te delen (Mentimeter). Ook deze bijeenkomsten worden bijgewoond door de gemeentesecretaris en burgemeester. De medewerkers nemen deel via Teams. In 2020 hebben twee van deze bijeenkomsten plaatsgevonden.

Bewustwording Integriteit "van sollicitatie tot exitgesprek"
Vanaf 2019 zijn stappen gezet om de bewustwording met betrekking tot Integriteit "van sollicitatie- tot exitgesprek" meer in te bedden. In 2020 is er, door prioritering van de werkzaamheden in verband met corona, geen ruimte geweest hier aanvullende stappen in te zetten. Dit wordt in 2021 verder invulling gegeven.

Safe & Sound
In 2017 is gestart met de gemeentebrede campagne 'Safe & Sound' om het 'beveiligingsbewustzijn' (met name gericht op informatiebescherming) van de medewerkers te vergroten. Dit is net als is 2018 en 2019 ook in 2020, met enkele beperkingen door corona, voortgezet. Hierbij worden informatieveiligheid-, privacy- en integriteitsissues aangesneden. Deze campagne, waaraan ook samenwerkende partners kunnen deelnemen, is van belang om de gedeelde normen en waarden binnen de gemeentelijke organisatie kenbaarder te maken.

Omgaan met vermoedens van Integriteitsschendingen
Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden misstand). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren.

De gemeente kent een vertrouwenspersoon integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken. Het is belangrijk dat deze vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken kunnen worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit.
In 2020 zijn er geen concrete vragen gesteld aan de vertrouwenspersoon Integriteit door medewerkers.

Als er sprake is van een redelijk vermoeden van gedrag (of het nalaten daarvan) dat in strijd is met de binnen de organisatie te volgen normen en waarden, moet dit zorgvuldig en via een transparante procedure worden onderzocht. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol opgesteld, zijnde een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.
In het verslagjaar 2020 is in twee gevallen sprake geweest van integriteitsschending. In beide gevallen is de arbeidsovereenkomst met betrokken medewerker beëindigd.

Onderzoek bureau Governance & Integrity
Eind 2020 is, op verzoek van het management, door het Bureau Governance & Integrity een start gemaakt met een systeemanalyse van het integriteitsbeleid van gemeente Arnhem (ambtelijke organisatie). Doel is het integriteitssysteem van gemeente Arnhem te versterken. Deze analyse bestaat uit twee fases: een deskreview, waarbij bestaande gedragscodes, beleidsstukken en procedures binnen de gemeentelijke organisatie worden beoordeeld. Aanvullend vinden een aantal gesprekken plaats om een volledieger beeld te krijgen hoe met integriteitsvraagstukken wordt omgegaan. Deze analyse wordt in 2021 afgerond.

Bestuurlijk
Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt intern afgelegd aan de gemeenteraad, maar ook extern aan organisaties en burgers voor wie bestuurders hun functie vervullen.

Actuele kaders
- Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

Beide gedragscodes bevatten bepalingen over onder meer belangenverstrengeling, opgave van financiële belangen en nevenfuncties, geheimhouding, geschenken, giften en gunsten.

- Naleving van de Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Naleving van Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

College van burgemeester en wethouders / Gemeenteraad

- De leden van het college hadden in totaal 47 nevenfuncties, waarvan 42 ambtshalve. Voor 1 van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een onkostenvergoeding ontvangen;
- Er zijn door het college in 2020 geen geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievolgers is openbaar en te raadplegen op de website van de gemeente Arnhem

Deel 3 Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
2. Balans en de toelichting;
3. Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
4. Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel);
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Omschrijving		Begroot 2020 Prim			Begroot 2020 Def			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Stedelijke programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	115,8	513,2	397,4	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	3,9
S01	Veiligheid	14,7	1,7	-13,0	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	8,3	-13,4	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,6
S03	Economie	5,7	1,0	-4,7	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-1,0
S04	Onderwijs	18,0	3,0	-14,9	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,6
S05	Cultuur	31,4	6,0	-25,4	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	170,0	110,7	-59,3	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	6,2
S07	Zorg	30,8	0,9	-29,9	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	18,2	0,8	-17,5	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,6
S09	Gezondheid en sport	18,1	2,2	-16,0	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	6,1	1,0	-5,2	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	42,3	37,6	-4,7	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	32,5	37,9	5,4	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**525,4**	**724,3**	**198,9**	**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**13,3**
Wijk programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	35,5	9,5	-26,1	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0
GEB2	Noordwest	31,6	2,0	-29,6	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,5
GEB3	Noordoost	26,4	2,0	-24,4	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0
GEB4	Presikhaaf	26,9	2,6	-24,3	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,3
GEB5	Malburgen	39,7	4,3	-35,4	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,1	2,7	-21,5	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	19,4	1,7	-17,7	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0
GEB8	RKV	30,6	1,6	-29,0	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**234,4**	**26,5**	**-207,9**	**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**12,1**
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	11,1	13,1	2,0	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	1,7
S01	Veiligheid	0,1	0,3	0,3	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	0,0
S02	Bereikbaarheid	6,6	8,5	1,9	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-1,1
S03	Economie	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	0,0
S04	Onderwijs	7,8	6,3	-1,5	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,3
S05	Cultuur	1,2	0,8	-0,4	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	0,3	2,1	1,9	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-1,0
S07	Zorg	0,7	1,1	0,4	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,0	1,1	1,1	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,7	0,5	-0,2	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	3,1	3,1	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	0,8	0,0	-0,8	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	0,2	1,3	1,1	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**29,4**	**38,4**	**9,0**	**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-6,8**

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1
GEB2	Noordwest	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2
GEB3	Noordoost	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2
GEB5	Malburgen	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2
GEB8	RKV	0,0	0,0	0,0	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,7**
Totaal		**789,3**	**789,3**	**0,0**	**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**16,9**	**16,9**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

In 2020 is ten opzichte van de begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 25,4 miljoen (2019: € 4,3 miljoen). Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 8,5 miljoen (2019: € 11,6 miljoen) aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen (2019: € 7,3 miljoen nadelig) dat zal worden verrekend met de Algemene Reserve.

Overzicht van baten en lasten

Omschrijving	2020	2019
Bedragen x € 1.000.000		
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	19,8	9,8
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-5,6	5,5
Begrotingsafwijking saldo van baten en lasten	**25,4**	**4,3**
Gerealiseerde mutaties reserves	-2,9	-17,2
Begrote mutaties reserves	5,6	-5,5
Begrotingsafwijking mutaties reserves	**-8,5**	**-11,6**
Gerealiseerd resultaat	**16,9**	**-7,3**

Specificatie voor- en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Stedelijke programma's										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	-7,4	11,3	3,9
S01	Veiligheid	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	-0,3	0,4	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,1	0,5	0,6
S03	Economie	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-0,6	-0,4	-1,0
S04	Onderwijs	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,9	0,3	-0,6
S05	Cultuur	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-0,7	-0,5	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	-0,8	7,0	6,2
S07	Zorg	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,9	0,1	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,2	0,5	2,6
S09	Gezondheid en sport	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	-0,7	1,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	1,7	0,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	28,9	-24,5	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-0,3	-0,6	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**17,2**	**-3,9**	**13,3**
GEB1	CSA	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0	0,0	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,2	0,3	1,5
GEB3	Noordoost	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0	0,0	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,1	0,1	1,3
GEB5	Malburgen	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	3,9	0,1	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,3	0,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0	0,1	1,0
GEB8	RKV	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,7	0,1	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**11,2**	**0,9**	**12,1**

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	0,2	1,6	1,7
S01	Veiligheid	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	1,1	-1,1	0,0
S02	Bereikbaarheid	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-0,5	-0,6	-1,1
S03	Economie	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	-0,1	0,1	0,0
S04	Onderwijs	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,2	-0,1	-0,3
S05	Cultuur	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	0,0	-0,3	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-0,5	-0,5	-1,0
S07	Zorg	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0	-0,1	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,3	0,2	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0	0,0	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,6	-0,3	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4	0,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	0,1	-1,2	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-4,3**	**-2,5**	**-6,8**

Overzicht

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk										
Bedragen x € 1.000.000										
GEB1	CSA	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1	0,0	-0,1
GEB2	Noordwest	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,2
GEB3	Noordoost	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1	0,0	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2	0,0	-0,2
GEB5	Malburgen	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3	0,0	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5	0,0	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2	0,0	-0,2
GEB8	RKV	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2	0,0	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,8**	**0,1**	**-1,7**
Totaal programma's		**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**-16,9**	**22,3**	**5,4**	**16,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2020 zijn de volgende posten als incidenteel aangemerkt.

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele lasten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	7.438	16.330	16.330	-0
S00	Frictiekosten en organisatie ontwikkeling	406	406	233	173
S00	Solvabiliteit	3	2.949	2.949	-
S00	Post onvoorzien	272	39	-	39
S02	Bereikbaarheid	5.872	6.563	6.889	-326
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	124	170	1.044	-874
S04	Onderwijs	7.132	7.901	8.101	-200
S05	Cultureel vastgoed	190	190	190	-0
S07	WMO en jeugdzorg	200	200	200	-
S07	Transformatiebudget zorg	478	478	521	-43
S11	Grondexploitatie	700	700	2.185	-1.485
Div.	Vastgoed	3.115	3.053	4.201	-1.148
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele baten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	12.217	15.181	15.181	0
Div.	Gemeentefonds	1.252	1.927	2.142	215
Div.	Bedrijfsvoering	1.343	871	2.368	1.497
S02	Bereikbaarheid	5.909	6.764	6.234	-530
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	1.172	1.093	668	-425
S04	Onderwijs	5.865	5.865	5.865	0
S05	Cultureel vastgoed	312	313	313	0
S07	WMO en jeugdzorg	800	1.962	1.899	-63
S07	Transformatiebudget zorg	-	141	133	-8
S02	Buitengewoon beter	1.544	448	417	-31
S08	Beschermd en weerbaar	1.100	1.410	1.410	-
S06	Noodfonds	1.110	1.110	1.110	-
S12	Huishoudelijk afval	385	385	385	0
S10	Klimaat en energie	296	296	331	35
S10	Duurzaam Arnhem	2.920	2.920	2.785	-135
Div.	Vastgoed	1.797	2.920	3.723	803
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
Bedragen x € 1.000					
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**
	Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**12.094**	**4.627**	**2.119**	**5.223**

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd. Er zijn in 2020 geen onvoorziene lasten geweest.

	Begroot 2020		Rekening	Afwijking	V / N
Omschrijving	Primitief	Definitief	2020		
Bedragen x € 1.000					
Onvoorzien	272	39	0	39	V
Strikt onvermijdbaar	767	0	0	0	
Totaal	**1.039**	**39**	**0**	**39**	**V**

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2020 vanaf de vaststelling van de MJPB 2020-2023.

Begr. wijz.nr.	Raadsver-gadering	Onderwerp	Exploitatie 2020			Reserves 2020		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	
Bedragen x € 1.000 positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	13-11-2019	Ontwerp MJPB 2020-2023	-759.807	750.125	-9.682	28.767	-38.449	-
	13-11-2019	Amendementen 19A66 "Aanvullende coaliteafspraken zorg"	-	678	678	678	-	-
Geamendeerde MJPB 2020-2023			**-759.807**	**750.803**	**-9.004**	**29.445**	**-38.449**	**-**
20-094	Diverse	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk MJPB 2020-2023	-6.183	-289	-6.472	1.031	-7.503	-
20-010	29-4-2020	Verzamelbesluit-1 2020	-1.474	805	-669	4.584	-5.253	-
20-020	8-7-2020	Verzamelbesluit-2 2020	-57.222	49.418	-7.804	-2.135	-5.669	-
20-030	16-12-2020	Verzamelbesluit-3 2020	-9.784	14.391	4.607	1.740	2.867	-
19-032	8-7-2020	Visie nieuwe haven	-1.150	-	-1.150	-	-1.150	-
20-011	27-5-2020	Grondwal/uitbreiding woonwagenkamp Bethanienstraat	-1.660	-	-1.660	-	-1.660	-
20-015	11-11-2020	Turap-2 2020	-24.625	29.155	4.530	8.687	-4.157	-
20-012	16-12-2020	BPO Middachtensingel Kinderkamp	-154	-	-154	-	-154	-
20-016	16-12-2020	Budgetoverheveling 2020-2021	13.286	-1.138	12.148	13.286	-1.138	-
	1-1-2020	Correctie beginstand ivm transitie financiële systeem	32.995	-32.995	-	-	-	-
Begroot 2020 Definitief			**-815.778**	**810.150**	**-5.628**	**56.638**	**-62.266**	**-**

Begrotingsrechtmatigheid

Het budgetrecht is een recht dat de raad toekomt. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de begroting geeft de raad het college deze toestemming. Begrotingsrechtmatigheid houdt in dat de financiële beheershandelingen bij de gemeente binnen de begroting dienen te passen. Begrotingsoverschrijdingen die niet bij de raad bekend zijn, beschouwt de accountant als onrechtmatig. Derhalve legt het college aan de raad deze overschrijdingen voor. Formeel is het voldoende alleen de overschrijdingen aan de lastenkant te laten vaststellen om deze alsnog als rechtmatig te laten beschouwen. Na instemming van de raad met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van "overschrijdingen" en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden, conform het Besluit controle accountantscontrole decentrale overheid (Bado):

1. het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven, binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven en die nog dienen te worden geautoriseerd;
2. de overschrijdingen worden goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen, passend binnen de aanbevelingen in de Kadernota Begrotingsrechtmatigheid van de Commissie BBV. Daarin worden de overschrijdingen in enkele categorieën ingedeeld, die ondanks de overschrijding gewoon als rechtmatig bestempeld, mits goed toegelicht in de jaarrekening. Dat gaat om:
    1. compensatie door direct gerelateerde opbrengsten;
    2. passend binnen bestaand beleid;
    3. open einde regeling;
    4. overig.

De onderstaande tabel omvat een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve begroting 2020 en de rekening 2020.
Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.
1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten

2. Passend binnen bestaand beleid

3. Open einde regeling

4. Overig

Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.

1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten
    - S00: de hogere lasten worden deels gecompenseerd door hogere baten op onderdeel bedrijfsvoering
    - S06: De hogere lasten als gevolg van TOZO worden gecompenseerd door baten die ontvangen zijn voor TOZO
    - S09: De hogere lasten als gevolg van kostprijsverhogende BTW worden gecompenseerd

2. Passend binnen bestaand beleid
    - S00: De hogere lasten hebben betrekking op de kosten SB&R en meerkosten corona die door de Connectie zijn gemaakt
    - S01: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S03: De hogere lasten hebben betrekking op extra uren die zijn gemaakt om de beleidsdoelstellingen te halen
    - S04: De hogere lasten worden gecompenseerd door lagere lasten dan begroot op de Wijkprogramma's op dit onderdeel.
    - S05: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S07: De hogere lasten hebben betrekking op hogere uitgaven voor zorgkosten binnen het bestaande beleid
    - S09: De hogere lasten hebben betrekking op het beheer van gemeentelijk vastgoed
    - S12: De hogere lasten hebben betrekking op fasering van grondexploitatieprojecten en het resultaat van de grondexploitatie

3. Open einde regeling

4. Overig

Omschrijving		Begroot 2020 Def Lasten	Rekening 2020 Lasten	Afwijking
Stedelijke programma's				
Bedragen x € 1.000.000 bedragen positief zijn voordelig, bedragen negatief zijn nadelig.				
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	92,5	-7,4
S01	Veiligheid	16,4	16,7	-0,3
S02	Bereikbaarheid	21,7	21,6	0,1
S03	Economie	5,8	6,4	-0,6
S04	Onderwijs	18,3	19,2	-0,9
S05	Cultuur	31,9	32,7	-0,7
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	195,5	-0,8
S07	Zorg	56,8	60,7	-3,9
S08	Welzijn en inclusie	23,2	21,1	2,2
S09	Gezondheid en sport	23,3	24,1	-0,7
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	5,9	1,7
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	46,9	28,9
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	36,3	-0,3
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**579,6**	**17,2**
GEB1	CSA	31,6	30,6	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	29,0	1,2
GEB3	Noordoost	24,9	23,8	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	22,9	1,1
GEB5	Malburgen	38,3	34,4	3,9
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	23,9	0,3
GEB7	De Laar/Elden	17,5	16,5	1,0
GEB8	RKV	28,4	26,7	1,7
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**207,8**	**11,2**
Totaal		**815,8**	**787,4**	**28,4**

Wet Normering Topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op gemeente Arnhem van toepassing zijnde regelgeving;

- Het bezoldigingsmaximum in 2020 is €201.000 (2019: €194.000). Het weergegeven individuele WNmaximum is berekend naar rato van de omvang van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte;
- Voor een functionaris zonder dienstbetrekking geldt een andere regeling. De eerste twaalf kalendermaanden waarin de functie wordt vervuld geldt een separate normering voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. Na deze twaalf kalendermaanden is de reguliere WNT-normering van toepassing.

In de onderstaande tabel worden de beloningen conform de vereiste indeling toegelicht.

Gegevens 2020 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	140.572	112.753
Beloningen betaalbaar op termijn	21.096	19.927
Subtotaal	*161.668*	*132.680*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		
Bezoldiging	**161.667**	**132.681**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens 2019 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.617	105.766
Beloningen betaalbaar op termijn	20.206	18.018
Subtotaal	155.823	123.784
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-
Bezoldiging	**155.823**	**123.784**

Balans en de toelichting

Balans

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Immateriële vaste activa	**10.637**	**10.883**	**Eigen vermogen**	**180.420**	**160.603**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.637	10.883	Algemene Reserve	31.028	37.218
			Bestemmingsreserves	132.456	130.724
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Materiële vaste activa	**709.830**	**684.837**	**Voorzieningen**	**8.966**	**10.229**
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572	Voorzieningen ter egalisering van kosten	0	0
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	8.966	10.229
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978			
In erfpacht	14.951	0			
Financiële vaste activa	**70.819**	**83.423**	**Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar**	**674.064**	**667.385**
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	4.741	Obligo's	601	721
Leningen aan woningbouwcorporaties	10	12	Onderhandse leningen van:		
Overige langlopende leningen	56.891	66.971	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.176	9.312	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken e.d.	65.000	65.000
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	0	2.387	Waarborgsommen	126	144
			Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.898	2.987
Totaal vaste activa	**791.286**	**779.142**	**Totaal vaste passiva**	**863.450**	**838.217**

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Voorraden	**35.121**	**46.149**	**Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**16.667**	**40.551**
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.824	Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Banksaldi (schuld)	257	257
			Overige schulden	14.410	9.294
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**44.302**	**46.467**	**Overlopende passiva**	**80.168**	**53.115**
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	9.590	13.640
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	54.981	38.774
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	15.597	701
Overige vorderingen	25.218	25.716			
Liquide middelen	**1.221**	**676**			
Banksaldi	1.164	568			
Kassaldi	57	108			
Overlopende activa	**88.355**	**59.448**			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	88.355	59.448			
Totaal vlottende activa	**168.999**	**152.741**	**Totaal vlottende passiva**	**96.835**	**93.666**
Totaal generaal	**960.285**	**931.883**	**Totaal generaal**	**960.285**	**931.883**
			Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
			Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening
getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de

meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMOadministratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Het rijk heeft voor gemeenten een pakket aan financiële maatregelen getroffen ter (gedeeltelijke) dekking van de coronakosten/-effecten die gemeenten ondervinden. In de decembercirculaire 2020 is een totaaloverzicht van het "compensatiepakket coronacrisis medeoverheden" opgenomen. Voor enkele maatregelen is alleen het landelijk plafond vermeld, en is de concrete verdeelsleutel nog niet bekend en/of is de verdeling afhankelijk van de werkelijke cijfers over 2020. Het betreft de volgende landelijke maatregelen/onderdelen en bedragen: compensatie inkomstenderving na 1 juni (€100 mln.), extra beschikbaar voor inkomstenderving (€150 mln.), afvalinzameling (€32 miln.), zwembaden en ijsbanen (€100 mln.) en verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec) (60 mln.). Het ontbreken van een exacte verdeling/verdeelsleutel van de compensatie per gemeente betekent dat wij voor onze gemeente geen voldoende nauwkeurige en betrouwbare schatting/berekening kunnen maken van het bedrag waarop onze gemeente over 2020 aanspraak kan maken. In overeenstemming met de uitspraak van de commissie BBV verwerken wij het financiële effect van deze onderdelen/maatregelen uit het aanvullende compensatiepakket in de jaarrekening 2021.

Balans

Algemeen
De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa
De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa
De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringen kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen.

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties	40
Semi – permanente gebouwen	20
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Verkeersinfrastructuur	30
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Parkeermaatregelen	10
Openbare verlichting: kabels	25
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Bouwkundige voorzieningen	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Sport grasvelden	15
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Lage Kade	60
Rioleringen	40
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Vrachtauto’s	5
Fietsen en scooters	5
Personenauto’s	5
Machines, apparaten en installaties	
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Parkeerapparatuur	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Gereedschappen	5
Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
Speelvoorziening	10
Invalidentoiletten	10

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa
De post financiële vaste activa omvat voornamelijk deelnemingen in een aantal vennootschappen, langlopende leningen u/g en nog te ontvangen erfpacht canon.
Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar
Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva
De onder de noemer overlopende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen en faciliterende grondexploitatieplannen overstijgen, worden gepresenteerd als overige vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen). Daarnaast worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Bedragen
Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa
Verloopstaat immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Inves-teringen	Desinves-teringen	Af-schrijving	Bijdragen van derden	31-12-2020
Bedragen x € 1.000						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.883	64	0	-310	0	10.637
Totaal	**10.883**	**64**	**0**	**-310**	**0**	**10.637**

Materiële vaste activa
Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978
In erfpacht	14.951	0
Totaal	**709.830**	**684.837**

Investeringen met een economisch nut

Verloopstaat Investeringen met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Herubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	81.384	-14.211	1.620	-2.246	0	0	0	66.547
Bedrijfsgebouwen	349.602	0	34.100	-264	-12.648	-873	0	369.917
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.956	0	54	0	-213	0	0	2.798
Machines, apparaten en installaties	6.509	0	1.127	-155	-1.455	0	0	6.026
Vervoersmiddelen	444	0	32	-1	-118	0	0	357
Overige materiële vaste activa	11.677	0	856	-517	-1.245	0	0	10.772
Totaal	**452.572**	**-14.211**	**37.790**	**-3.183**	**-15.678**	**-873**	**0**	**456.417**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Daarnaast is vanuit de post Grondexploitatieprojecten een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen :

- Investeringen in de onderwijshuisvesting, waaronder:
  - Briant College / De Ommezwaai (€ 7,8 miljoen),
  - Renovatie Mariëndaal (€ 8,4 miljoen),
  - Renovatie scholen Breezandpad (€ 4,8 miljoen).
- MFC De Salamander (€ 1,0 miljoen),
- Renovatie van de Schouwburg (€ 0,9 miljoen).

De belangrijkste onderhanden activa in 2020 betreffen het Museum Arnhem (€ 12,6 miljoen) en Zwembad Valkenhuizen (€ 9,2 miljoen).

Eind 2024 loopt het huurcontract van het stadskantoor af. Duidelijk is geworden dat het stadskantoor te groot is voor het aantal ambtenaren dat eind 2024 gehuisvest wordt. Er wordt overgegaan naar andere huisvesting. Bij het in gebruik nemen van het stadskantoor is destijds geïnvesteerd in een omvangrijk inbouwpakket wat eind 2024 nog niet geheel is afgeschreven. Op deze investeringen wordt daarom een schattingswijziging toegepast. De resterende boekwaarde per ultimo 2024 wordt versneld in 5 jaar afgeschreven. Het gaat om een jaarlijks bedrag van € 509.000.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Verloopstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	289	0	0	-289	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	129	0	0	-129	0	0	0	0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	157.435	0	7.464	0	-5.172	-11	0	159.715
Overige materiële vaste activa	8.434	0	390	0	-1.216	0	0	7.608
Totaal	**166.287**	**0**	**7.854**	**-418**	**-6.388**	**-11**	**0**	**167.323**

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (€ 6,8 miljoen).

Investeringen met een maatschappelijk nut

Verloopstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2019	Verloop					31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	
Bedragen x € 1.000							
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	52.980	-1.909	0	0	-2.874	0	48.197
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	12.998	1.909	8.930	0	-682	-212	22.943
Totaal	**65.978**	**0**	**8.930**	**0**	**-3.556**	**-212**	**71.139**

De materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels hiervoor zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren. In 2020 is een bedrag van € 1,9 miljoen geherrubriceerd
van de categorie vóór 2017 naar de categorie na 2017 als gevolg van extra verkregen inzicht bij het herinrichten van de activa-subadministratie in het nieuwe financiële pakket.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur (€ 2,7 miljoen),
- Openbare verlichting (€ 1,5 miljoen),
- Civiele kunstwerken (€ 1,6 miljoen),
- Bewegwijzering (€ 0,5 miljoen),
- Uitvoeringsprogramma wateroverlast (€ 0,5 miljoen).

In erfpacht

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
in erfpacht uitgegeven gronden	0	14.952	0	-1	0	0	0	14.951
Totaal	**0**	**14.952**	**0**	**-1**	**0**	**0**	**0**	**14.951**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Verhoging	Aflossing	
Bedragen x € 1.000				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	0	0	4.742
Leningen aan woningbouwcorporaties	12	0	-2	10
Overige langlopende leningen	66.971	3.697	-13.777	56.891
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.312	0	-136	9.176
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	2.387	0	-2.387	0
Totaal	**83.424**	**3.697**	**-16.302**	**70.819**

Specificatie kapitaalverstrekkingen deelnemingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	1
Totaal	**4.742**	**4.742**

Specificatie leningen woningbouwcorporaties

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Woningstichting Omnia	10	12
Totaal	**10**	**12**

Specificatie overige leningen u/g

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sportbedrijf Arnhem	10.260	10.263
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	10.023	11.208
Stichting MSA	6.149	8.040
Kredietbank Nederland	500	6.500
Stichting DrieGasthuizenGroep	6.563	6.945
Gelderse Hogeschool	3.762	4.965
Kunstbedrijf	1.899	2.234
Moscowa	2.104	2.250
Stichting Behouden Steden	2.035	2.235
Stichting Oostpool	1.714	1.833
Stichting Eusebius	1.432	1.500
Luxor	555	624
Rozet	483	559
Focus	638	669
Zwembad Klarenbeek	349	387
Diverse sport- en culturele instellingen	3.060	3.268
Leenbijstand BUIG	6.594	5.181
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.228	-1.691
Totaal	**56.891**	**66.971**

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vangnetuitkering	0	2.386
Regelingen werknemers (fiets)	0	1
Totaal	**0**	**2.387**

Voorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.823
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	**35.121**	**46.149**

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grondexploitatieprojecten	105.692	117.079
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-64.264	-62.604
Overig onderhanden werk	-6.633	-8.652
Voorzieningen overig onderhanden werk	0	0
Totaal	**34.795**	**45.823**

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Kosten	Bijdragen	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	117.079	-741	19.267	-29.913	0	105.692
Overig onderhanden werk	-8.652	-459	3.060	-582	0	-6.633
Totaal	**108.427**	**-1.200**	**22.327**	**-30.495**	**0**	**99.059**

Vanuit de post Grondexploitatieprojecten is een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen binnen de Materiële vaste activa. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Winst-neming	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000							
Schuytgraaf	47.083	0	1.310	8.413	-21.245	0	35.561
Arnhem Centraal	53.452	0	0	1.061	-192	0	54.321
Koningspley	1.725	0	40	95	-31	0	1.829
Presikhaaf	6.337	0	0	633	-143	0	6.827
Merwedestraat	3.280	0	0	101	-35	0	3.346
De Maten	7.015	0	0	295	-336	0	6.974
Saksen Weimar	-324	0	30	151	0	-94	-237
Centrum Zuid	-668	0	170	402	-38	0	-134
Wassenaarweg	-193	0	360	92	-495	0	-236
Oostelijk Centrum Gebied	5.292	0	0	388	-5.122	0	558
Zuidelijke binnenstad fase 1	-6.586	-741	2.300	1.354	-310	0	-3.983
Herhuisvesting Lorentz Lyceum	-131	0	0	131	0	0	0
ZB Coehoorn Noord	859	0	0	538	-266	0	1.131
Leidenweg	-63	0	1.180	224	-1.607	0	-266
Totaal	**117.079**	**-741**	**5.390**	**13.877**	**-29.819**	**-94**	**105.692**

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Arnhem Centraal	357	0	373	0	70	800
Malburgen	-6.643	0	423	-183	0	-6.403
Zuidelijke binnenstad	-59	0	29	29	0	-1
Presikhaaf	-605	0	446	-13	0	-172
Korenkwartier	-1.826	0	165	-30	62	-1.629
Overig	124	-459	1.624	120	-637	772
Totaal	**-8.652**	**-459**	**3.060**	**-77**	**-505**	**-6.633**

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd. Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Bedragen x € 1.000.000			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	143	37	181
Overige kosten	77	8	85
Plankosten en VTU	142	16	158
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	-361	-110	-471
Overige opbrengsten	-115	-3	-119
Subsidies / bijdragen	-43	-1	-44
Voorziening Grondbedrijf	-64		
Totaal opbrengsten	***-584***	***-114***	***-634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	5	55
Resultaat (op eindwaarde)	**41**	**-46**	**60**
Resultaat op contante waarde per 01-01-2021			**55**

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	**326**	**326**

Verklaring saldo gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubr.	Aankopen	Verkopen	
Bedragen x € 1.000					
Bovenleiding materiaal Trolley	326	0	0	0	326
Totaal	**326**	**0**	**0**	**0**	**326**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0
Overige vorderingen	25.218	25.716
Totaal	**44.302**	**46.467**

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Debiteuren publiekrechtelijk	2.284	7.201
Totaal	**2.284**	**7.201**

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	16.800	13.550
Totaal	**16.800**	**13.550**

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	12.086	2.216
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-384	-155
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	10.505	11.515
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-5.077	-6.397
Debiteuren privaatrechtelijk	8.510	6.436
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-1.462	-697
Overige vorderingen	1.040	12.798
Totaal	**25.218**	**25.716**

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Banksaldi	1.164	568
Kassaldi	57	108
Totaal	**1.221**	**676**

De vastgestelde jaarschijf 2020 van de MJPB 2020 - 2023 heeft een lastenniveau van € 759,8 miljoen (2019: € 727,6 miljoen). Op basis daarvan is een drempelwaarde bepaald voor buiten de schatkist aan te houden tegoeden van € 4,3 miljoen (2019: €4,2 miljoen) gemiddeld per kwartaal.

Gemiddeld saldo banken per kwartaal 2020

Kwartaal	Drempelbedrag 2020	Realisatie 2020	Over- / onderschrijding 2020
Bedragen x € 1.000,--			
1e kwartaal	4.270	1.631	-2.638
2e kwartaal	4.270	3.506	-763
3e kwartaal	4.270	1.123	-3.146
4e kwartaal	4.270	1.056	-3.213

In alle kwartalen heeft de gemeente ruim minder tegoeden aangehouden bij banken dan maximaal is toegestaan.

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen		
Vooruitbetaalde bedragen	32.741	25.376
Nog te ontvangen bedragen	20.266	0
BCF	34.442	33.340
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	906	732
Totaal	**88.355**	**59.448**

Verloopstaat Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubricering	Toevoegingen	Verminde-ringen	
Bedragen x € 1.000					
Vooruitbetaalde bedragen	25.376	0	33.261	25.376	33.261
BCF	33.340	-33.340	0	0	0
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	732	0	906	732	906
Totaal	**59.448**	**-33.340**	**34.167**	**26.108**	**34.167**

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Algemene reserve	31.028	37.218
Bestemmingsreserves	132.456	130.724
Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Totaal	**180.420**	**160.603**
Mutatie t.o.v. vorige jaar	19.817	9.826
Solvabiliteit	18,79%	17,23%

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Verloopstaat eigen vermogen

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmingsreserves	Totaal
Bedragen x € 1.000			
Saldo 01-01-2019	**41.738**	**109.039**	**150.777**
Gerealiseerde toevoegingen	23.049	60.758	83.807
Gerealiseerde onttrekkingen	27.569	39.073	66.642
Saldo 31-12-2019	**37.218**	**130.724**	**167.942**
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	-7.339	0	-7.339
Saldo 01-01-2020	**29.879**	**130.724**	**160.602**
Gerealiseerde toevoegingen	16.330	46.395	62.726
Gerealiseerde onttrekkingen	15.181	44.663	59.844
Saldo 31-12-2020	**31.028**	**132.456**	**163.483**
Gerealiseerd resultaat boekjaar	13.036	3.900	16.936
Saldo 01-01-2021	**44.064**	**136.356**	**180.419**
Mutaties 2020	**14.185**	**5.632**	**19.817**

Bestemmingsreserves (BR)

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de doelstellingen per reserve en de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:
· Bereikbaarheid,
· Onderwijs,
· Cultureel vastgoed,
· GRP-dekking kapitaallasten,
· ICT,
· Kapitaallasten.

Prog.	Omschrijving	31-12-2019	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2020
Bedragen x € 1.000					
S00	Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271
S00	Raad	12	0	0	12
S00	Fractie-ondersteuning	21	0	0	21
S02	Buitengewoon Beter	2.198	0	-417	1.781
S02	Bereikbaarheid	3.708	6.889	-6.234	4.364
S02	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.490	1.044	-668	4.866
S03	Sociaal Economisch Fonds	609	134	-288	455
S03	Evenementen	306	114	-13	408
S04	Onderwijs	21.866	8.101	-5.865	24.103
S05	Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	0	368
S05	Beeldende en Monumentale Kunst	64	31	0	95
S05	Cultureel Vastgoed	12.319	190	-313	12.196
S12	Groenfonds	646	187	-123	710
S06	Participatie	492	0	-112	380
S08	Maatschappelijke opvang	179	0	0	179
Div.	Wijkfondsen	275	103	-19	359
S07	Pakketmaatregelen WMO	23	0	-23	0
S08	Beschermd en Weerbaar	3.573	0	-1.410	2.163
S07	Burgerinitiatieven sociaal Domein	538	0	-173	365
S06	Jongerenperspectieffonds	1.246	0	0	1.246
S06	Werk-Investeringsfonds	2.461	0	-549	1.912
S08	Inburgering, integratie en asiel	1.379	361	-571	1.169
S07	WMO, Jeugdzorg	3.179	200	-1.899	1.480
S07	Transformatie Zorgbudget	0	521	-133	388
S07	Noodfonds	1.909	0	-1.110	799
S09	Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	390	0	-290	100
S12	Huishoudelijk afval	385	0	-385	0
S11	Klimaat en energie	1.613	495	-826	1.282
S11	Duurzaamheidsleningen	412	0	-49	363
S11	Revolverend fonds (duurzaam)	703	0	-23	680
S11	Duurzaam Arnhem	10.422	2.100	-2.785	9.736
S11	Omgevingslawaai	412	0	0	412
S11	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
S11	Grondexploitatie	12.562	2.185	0	14.747
S11	Voorstudies	283	0	-21	262
S11	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
S08	Herstructurering OGGz	456	0	0	0
S11	Zuidelijke Binnenstad	4.505	0	-100	4.405
S12	Volkshuisvesting	535	43	-67	511
S12	Startersleningen	1.514	62	-50	1.526

S12	Stimulering woningbouw	432	0	-300	132
S11	Vastgoed	2.795	4.201	-3.723	3.273
Div	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	9.988	12.904	-10.048	12.845
S00	Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	131	0	233
S00	Bedrijfsvoering	6.481	3.447	-5.816	4.112
S00	Solvabiliteit	0	2.949	0	2.949
S00	ICT	125	0	-55	70
S00	Kapitaallasten	9.508	0	-205	9.303
	Totaal Bestemmingsreserves (BR)	**130.724**	**46.395**	**-44.663**	**132.000**
	Algemene reserve	37.218	16.330	-22.521	31.028
	Totaal Algemene Reserve (AR)	**37.218**	**16.330**	**-22.521**	**31.028**
	Totaal Reserves (AR en BR)	**167.942**	**62.726**	**-67.184**	**163.028**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam **BR Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling (S00)**

Doel Deze bestemmingreserve dient ter egalisatie van de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012.

Naam **BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**

Doel In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter de rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken, zonder zich eerst over de 'Wie-betaalt- waarvan" vraag te hoeven buigen.

Naam **BR Raad (S00)**

Doel Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.

Naam **BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**

Doel Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).
In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).

Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie. De verzelfstandigingen van MSSA, het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het budgetadviescentrum, de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie en de sociale wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het is onvermijdelijk dat er hierbij frictiekosten zullen ontstaan. Voorgesteld wordt om specifiek voor deze kosten in 2016 een bestemmingsreserve in te stellen, waaruit de toekomstige kosten vervolgens gedekt kunnen worden.

Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	Een belangrijke doelstelling is naast een robuuste begroting en buffers voor risico's ook het streven naar een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt structureel gespaard in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.

Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.

Naam	**BR ICT (S00)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Eemn deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).

Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen. Daarnaast is ultimo 2013 de BR Fietspaden voormalig recreatieschap Veluwe (€ 183.000) binnen deze bestemmingsreserve geïntegreerd. De gemeente Arnhem heeft namelijk van de Recreatiegemeenschap Veluwe 8,9 km fietspad overgenomen (raadsbesluit 27-9-2010). De reserve diende voor het op niveau brengen en gedurende een aantal jaren houden van de betreffende fietspaden.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	In het Raadsbesluit van 30 september 2013 heeft de raad ingestemd met het doteren van de onderuitputting kapitaallasten onderwijs en overige onderwijshuisvestingsbudgetten aan de bestemmingsreserve speciaal onderwijs. Deze dotaties zijn daar de uitvoering van. Huur en pacht speciaal onderwijs betreft de huurbudgetten die voorheen voor (V)SO de Radar (tegenwoordig Briant college) gereserveerd waren. De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs. Per 1 januari 2015 is de bestemmingsreserve ""Kapitaallasten onderwijs"" samengevoegd met de bestemmingsreserve ""Onderwijs"", tot één Bestemmingreserve ""Onderwijs"". Dit geeft flexibiliteit. Vrijvallende onderwijsmiddelen kunnen dan bijvoorbeeld in deze reserve worden geboekt en het wordt mogelijk om gelden voor het speciaal onderwijs die in de betreffende jaarschijf nog niet nodig zijn voor bovengenoemde projecten, eventueel in te zetten voor bijvoorbeeld het primair onderwijs. Onderwijsprojecten kunnen hierdoor de komende jaren worden gerealiseerd zonder dat het extra geld kost. Verder moet rekening worden gehouden dat met ingang van 2017 kapitaallasten structureel worden overgedragen aan de schoolbesturen, onder voorbehoud van hun medewerking. Deze overdracht zal dan gefinancierd worden vanuit deze nieuwe bestemmingsreserve.

Naam	**BR Beeldende en Monumentale kunst (S05)**
Doel	Op 4 juli 2011 heeft de gemeenteraad het besluit genomen om maximaal € 93.000 te reserveren voor een projectaanvraag voor een cultureel bruggenbouwer voor de Arnhemse beeldende kunstsector. Ook heeft de raad besloten dit bedrag te dekken uit de bestemmingsreserve voor beeldende kunst en vormgeving. Het bedrag van € 93.000 is over meerdere jaren te besteden (2013-2016). Ook is deze reserve bedoeld voor het dekken van projecten in het kader van de meerjarige 1%-regeling. Daarnaast dient deze reserve ter finaciering van de uitvoering van gemeentelijke projecten op het gebied van kunst in openbare ruimte. Dotaties aan deze reserve komen voort uit eventuele onderbesteding op het budget voor monumentale kunsten. Projecten in de opnbare ruimte kennen een andere dynamiek dan de gemeentelijke begrotingscyclus. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Beeldbepalende culturele manifestaties (S05)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van beeldbepalende culturele evenementen. Dit betreft hoogwaardige mode-evenementen en Sonsbeek Internationaal conform raadsbesluit 29-09-2014. Bij het jaarverslag 2014 is ingestemd met het hernoemen van de oorspronkelijk naam BR Kunstmanifestaties in BR Beelbepalende culturele manifestaties.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	Onder de BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) worden 4 projecten verstaan: een filmtheater in de Zuidelijke binnenstad: Focus Filmhuis Arnhem (1), uitbreiding van het museum aan de Utrechtseweg: Museum Arnhem (2), onderhoud schouwburg Arnhem (3) en verbouw en uitbreiding Musis Sacrum (4). Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan de reserve. De voeding van de reserve wordt ingezet ter dekking van de exploitatietekorten van de projecten die onderdeel uitmaken van Cultureel Vastgoed.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse risico's op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de WWB en het bereiken van de doelstellingen. De risico's die afgedekt worden door de reserve zijn: A. In 2015 wordt nieuwe wetgeving ingevoerd, waarbij de doelgroep die door de gemeente gereintegreerd moet worden, wordt uitgebreid (Wajong en WSW). Met de invoering van de nieuwe wet zijn in de jaren 2014 en 2015 waarschijnlijk invoeringskosten gemoeid, die niet uit het Participatiebudget kunnen worden gedekt. B. De door het Rijk verstrekte budgetten voor reintegratie zijn de afgelopen jaren sterk teruggelopen. Tegelijkertijd blijft verhoogde inzet op participatie en re-integratie nodig om de doelstellingen te realiseren. Dit belang wordt versterkt door de recessie. C. niet nominatief te verantwoorden kosten m.b.t. re-integratie: Bij besteding van het Participatiebudget is een groot knelpunt dat niet direct tot personen te herleiden kosten hieruit niet mogen worden betaald. Deze kosten komen ten laste van de reserve. D. risicobeheersing: Voor de declaratie van het Participatiebudget geldt een foutmarge van 0%. Niet te declareren kosten van reintegratie komen ten laste van de gemeente. Dekking is mogelijk binnen deze reserve. De omvang van het mogelijke risico is moeilijk in te schatten.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Afspraak 1.1 coalitie-akkoord 2018-2022: Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat de gemeente mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast wil de gemeente gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. Gemeente Arnhem richt een Werk-Investeringsfonds in van € 2,5 miljoen om deze mensen naar werk toe te begeleiden. de resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Jongerenperspectieffonds (S06)**
Doel	Uit dit Revolverend Fonds reserve wordt voor jongvolwassenen met schulden de oninbaarheid en een deel van de uitvoeringskosten van externe partijen betaald.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	Ingesteld door coalitiepartijen bij de MJPB 2020-2023 om extra middelen voor de zorg beschikbaar te maken.

Naam	**BR Pakketmaatregelen Wmo (S07)**
Doel	Tot nu toe ontbreken (op lokaal niveau) de middelen om de verdere invoeringsopgaven (transitie / transformatie) van de jeugdzorg en de wmo te begeleiden. Het betreft hier dan de dekking van de extra kosten zoals projecten, extern advies, pilots en dergelijke. In lijn met eerdere besluitvorming door de Raad wordt voorgesteld het (restant)saldo van deze reserve hiervoor aan te wenden en beschikbaar te stellen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord (afspraak Z2) op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake de toegang tot het Noodfonds. Het Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonfds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). DeBR Burgerinitiatieven sociaal domein is bedoeld voor het stimuleren en organiseren van activiteiten door inwoners/en of organisaties die zich richten op het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoners van Arnhem.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De zorgmaatregelen zoals voorgesteld in de Perspectiefnota 20-23 kennen een inherent risico eventuele nadelen op de voorgestelde zorgmaatregelen kunnen verrekend worden met deze reserve.

Naam	**BR Noodfonds (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de Raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake te toegang tot het Noodfonds. De Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). De BR Noodfonds is bedoeld voor het handhaven van het zorgniveau met betrekking tot Jeugd en Wmo. Het primaire doel is daarmee het borgen van de zorg(continuïteit) van klanttrajecten. Het is niet bedoeld voor correcties op tarieven of om problemen met betrekking tot de bedrijfsvoering van organisaties op te lossen.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de wetcode huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar. In de Regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, die in de tweede helft van 2014 door de 19 gemeenteraden is vastgesteld, is afgesproken dat Arnhem de besteding van de regiomiddelen op hoofdlijnen aan de regiogemeenten voorlegt. Tussen 2015 en 2018 wordt gefaseerd een nieuw landelijk verdeelmodel voor de Decentralisatie-Uitkering (DU) Vrouwenopvang ingevoerd. Dit houdt voor de regio Arnhem/Achterhoek een afname in van de DU. Arnhem is als centrumgemeente ontvanger van de DU. Arnhem wil de bestemmingsreserve reserveren voor het afdekken van de risico's die de taakstelling in verband met de afname van de DU met zich meebrengt.

Naam	**BR Herstructurering OGGz (S08)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld per 31-12-2010 en dient ter dekking voor de in het Masterplan Herstructurering MO/OGGZ/VZ nader te specificeren acties en maatregelen voor de realisatie van een structurele bezuiniging op dit beleidsveld vanaf 2012. Deze bestemmingsreserve wordt aangehouden vanwege de opdracht van de Raad dat geen gezinnen (met kinderen) op straat komen staan ook al hebben ze op basis van de bestaande afspraken geen toegang tot de reguliere maatschappelijke opvang en ontbreekt het perspectief op reguliere huisvesting in het kader van de woningwet. Om in incidentele gevallen te kunnen voorzien in maatwerkoplossingen of investering in tijdelijke voorzieningen is de instandhouding en inzet van deze bestemmingsreserve noodzakelijk.

Naam	**BR Maatschappelijke opvang (S08)**
Doel	Deze reserve wordt vanaf 2012, in het kader van de herstructurering van de MO-OGGZ-VZ ingezet. Een belangrijk deel van de risico's en de knelpunten die zich in eerdere jaren hebben voorgedaan bij de uitvoering van het masterplan Minder Opvang Beter Leven, zijn afgedekt door een beroep te doen op de BR Herstructering OGGz, BR Beschermd en weerbaar en BR pakketmaatregelen Wmo. Een aantal van de risico's en knelpunten kunnen zich ook in 2017 en volgende jaren nog manifesteren, o.a. in de doorstroomvoorziening, crisisopvang of gezinsopvang.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering die in 2021 wordt voorzien, is de reserve ingesteld om het restant c.q. het niet-bestede deel van diverse nieuwe en bestaande geldmiddelen en budgetten die samenhangen met de opvang en integratie van asielzoekers en statushouders, te verzamelen en daarmee beschikbaar te hebben en te houden ten behoeve de integratie en inburgering van de huidige doelgroep. De reserve is bedoeld beschikbaar te blijven tot één jaar na de invoering van de nieuwe wet Inburgering.

Naam	**BR Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang (S09)**
Doel	Deze reserve is nodig om komende jaren de kwaliteit van toezicht en handhaving in de kinderopvang te kunnen continueren en waar nodig ook op een andere wijze te gaan organiseren.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergrondsafvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. De reserve is ingesteld bij Rb. 19 december 2011 en mag een maximum van € 900.000 gaan bedragen. *Uitbreiding doel 20-06-2018* De huidige doelstelling van de BR Vastgoed is: "deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen." Het voorstel is deze doelstelling uit te breiden met: "tevens dient deze BR ter egalisatie van de kosten van de (meerjarige) onderhoudsplannen van het vastgoed in eigendom van de gemeente". Met deze toevoeging krijgt de BR Vastgoed twee doelstellingen, namelijk noodzakelijk onderhoud en overschotten/ tekorten in vastgoed opvangen. Voorgesteld wordt het maximum van €900.000 uitsluitend van toepassing te laten zijn op de middelen die zijn bestemd voor het opvangen van onvoorziene tekorten. Het deel van de reserve dat is bestemd voor egalisatie van kosten voor noodzakelijk onderhoud is dan niet aan een maximum gebonden. In de toelichting op deze bestemmingsreserve zal steeds worden aangegeven voor welke doel de middelen zijn bestemd. Het aanvullende gedeelte van de BR komt in de plaats van de balansvoorziening "Voorziening ter egalisatie van kosten", omdat deze voorziening in combinatie met componentenbenadering die gehanteerd wordt voor de materiële vaste activa niet is toegestaan. Daarom wordt voorgesteld deze reserve aan te vullen met hetzelfde bedrag als waarmee de balansvoorziening per 31 december 2017 is vrijgevallen, namelijk € 2,1 miljoen. Hiermee kunnen de kosten voor onderhoud worden geëgaliseerd.

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	De reserve is bedoeld om uitgaven te dekken uit voorstudies voordat een initiatief tot een project is verheven. Op het moment dat het project daadwerkelijk tot uitvoering komt vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan terug in de reserve. In de begroting is een bedrag geraamd voor kosten van voorstudies. Afwijkingen ten opzichte van de raming worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	De duurzaamheidslening wordt verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking bij particuliere woningen. Uit de bestemmingsreserve worden de jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de duurzaamheidsleningen gedekt.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze reserve is bij raadsbesluit op 28 juni 2004 ingesteld. De reserve wordt ingezet om investeringen mogelijk te maken in gebieden, die dringend aan een impuls toe zijn, maar waarvoor geen middelen beschikbaar zijn. Tevens geldt voor particulieren met een perceel > 1500 M2 een herplantplicht voor bomen, die gekapt worden. Wanneer herplant niet mogelijk of wenselijk is, dient de waarde van de bomen gestort te worden in het Groenfonds. In het groenplan zijn een groot aantal projecten benoemd, die voor uitvoering in aanmerking komen. Wanneer er subsidies beschikbaar komen moeten er ook eigen middelen beschikbaar zijn (co-financiering).

Naam	**BR Huishoudelijk afval (S12)**
Doel	Deze reserve is ingesteld om niet begrote prijsontwikkelingen op te kunnen vangen en de kosten van specifieke projecten op het gebied van afvalstoffen af te dekken. Op dit moment loopt het project "omgekeerde afvalinzameling". De eerste jaren veroorzaakt dit project een exploitatietekort van € 700.000. Dit tekort wordt conform raadsbesluit (Rb 30-05-2012) gedekt uit de BR Huishoudelijk afval.

Naam	**BR Stimulering woningbouw (S12)**
Doel	De kredietcrisis heeft geleid tot een forse economische recessie, met grote gevolgen voor de vastgoedmarkt. Om de bouw-productie door te laten gaan op het gewenste niveau stimuleringsmaatregelen voorzien. Voor de dekking daarvan is deze reserve gevormd. De bedragen zijn vooral bedoeld voor projecten met prioriteit voor de gemeente alsmede die van groot belang zijn voor de stedelijke ontwikkeling en grootschalige herstructurering.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Naam	**BR Wijkfondsen (W1 t/m W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Toevoegingen	**Onttrekkingen**	
Bedragen x € 1.000				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.229	1.148	-2.410	8.966
Totaal	**10.229**			**8.966**

Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Vermeerderingen	**Verminderingen**	
Bedragen x € 1.000				
Pensioen wethouders	7.340	813	-207	7.946
Personele risico's	1.293	261	-1.166	388
Kunstbedrijf	1.214	70	-967	317
Spaarverlof	382	4	-70	315
Totaal	**10.229**	**1.148**	**-2.410**	**8.966**

Voorziening pensioen wethouders
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's
Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening Kunstbedrijf
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof
Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Obligo's aan het Rijk	**601**	**721**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Buitenlandse instellingen	65.000	65.000
Onderhandse leningen	**670.439**	**663.534**
Waarborgsommen	**126**	**144**
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	**2.898**	**2.987**
Totaal	**674.064**	**667.385**

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
BNG	388.936	30.000	-39.461	379.475
Nederlandse Waterschapsbank	46.635	0	-29	46.606
Provincie Noord-Brabant	120.000	0	0	120.000
Triodos Bank	30.000	0	0	30.000
Provincie Limburg	10.000	0	0	10.000
AFS	0	16.500	0	16.500
Overig	2.963	0	-106	2.857
Totaal	**598.534**	**46.500**	**-39.595**	**605.439**

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Deutsche Bank	65.000	0	0	65.000
Totaal	**65.000**	**0**	**0**	**65.000**

De totale rentelast voor het jaar 2020 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 12,8 miljoen (2019: € 13,2 miljoen).

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Banksaldi (schuld)	257	257
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	9.825	8.287
Schulden aan derden	4.532	1.007
Overige schulden	**14.410**	**9.294**
Totaal	**16.614**	**40.551**

Specificatie banksaldi (schuld)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	**257**	**257**

Specificatie overige schulden aan publiekrechtelijke lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	4.568	1.579
Loonheffing uitkeringen	0	1.668
Loonheffing salarissen	5.130	5.012
Vennootschapsbelasting	127	0
Overige publiekrechtelijke crediteuren	0	28
Totaal	**9.825**	**8.287**

Specificatie overige schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Privaatrechtelijke crediteuren	130	772
Diverse schulden	4.402	235
Totaal	**4.532**	**1.007**

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige vooruitontvangen bedragen	9.590	13.640
Verplichtingen	54.981	38.774
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Europese overheidslichamen	156	0
Het Rijk	15.274	533
Overige Nederlandse overheidslichamen	167	167
Totaal	**80.168**	**53.114**

Specificatie vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.632	4.498
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	4.018	983
Overige vooruitontvangen bedragen	940	8.159
Totaal	**9.590**	**13.640**

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)

Totaal	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Nog te betalen zorgkosten	19.387	18.387
Rente leningen	7.997	8.092
Nog te betalen aan De Connectie	2.598	734
BTW	1.711	0
Nog te betalen subsidies	1.291	0
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	0	139
Diversen	23.708	11.422
Totaal	**54.981**	**38.774**

Verloopoverzicht specifiek ontvangen voorschotten Rijk en Provincie (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
SiSa C11	0	620	111	509
SiSa C31	0	1.820	0	1.820
SiSa D8	167	6.656	5.771	1.052
SiSa E20	0	1.264	0	1.264
SiSa E50	0	809	0	809
SiSa G4	0	24.990	23.153	1.837
SiSa H10	0	3.438	20	3.418
Overige Rijk	533	4.888	533	4.888
Totaal	**700**	**44.485**	**29.588**	**15.597**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	5.160	3.834
Verplichtingen huurovereenkomsten	18.404	22.729
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	71.638	59.800
Totaal toekomstige verplichtingen	**95.202**	**86.363**

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie verplichtingen personeel

Omschrijving	31-12-2020		31-12-2019	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	*€*	*uren*	*€*
Verloftegoeden personeel	116	5.154	85	3.814
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		6		21

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-1-2008	30-6-2020	0	1.238
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	7.798	8.665
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2005	30-6-2020	0	1.229
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	7.702	8.558
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	HSA BV	1-4-2011	31-3-2021	1.173	1.428
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	684	751
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	121	146
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2024	278	359
Batavierenweg 25	BV Exploitatiemaatschappij Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	25
Hazenkamp 66	Brassa B.V.	1-2-2015	31-7-2021	54	84
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2023	91	129
Koningsweg 13C	Rijksgebouwendienst	1-1-2014	31-12-2021	30	30
Zeelandsingel 40		1-1-2017	31-12-2021	4	8
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	6	6
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	5	5
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	5	5
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	7	7
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	10
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	6	5
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	7	7
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	5-2-2022	6	12
Keizershof 9	Hoen Vastgoedbeheer	26-3-2019	31-3-2021	0	5
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2021	10	8
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2021	12	9
Olympus 11/Zeegsingel 2	Stichting Quadraam	1-1-1997	31-12-2026	370	0
Totaal				**18.404**	**22.729**

Specificatie toekomstige verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
SUEZ Recycling and Recovery Netherlands	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	juli-27	37.800	6.000
P1 Holding B.V.	Parkeergarages en straatparkeren	januari-17	december-22	5.950	8.600
Van der Horst aannemers	Valkenhuizen	augustus-19	december-21	1.413	7.700
Rots Bouw BV	Museum Arnhem	november-19	december-21	8.125	16.500
Attero BV	afvalverwerking	januari-20	december-24	16.800	21.000
Dostal Wegenbouw	afvalverwerking	juli-20	december-24	1.550	0
Totaal				**71.638**	**59.800**

Garantiestellingen

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie garantiebedragen geldleningen

Instelling	Garantie afgegeven voor	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Geldleningen coörporaties	872.479	968.151
St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Geldleningen organisaties en personen	94	123
Totaal		**872.573**	**968.274**

Naast bovengenoemde garantiebedragen geldleningen staat de gemeente garant voor hypothecaire leningen en leningen voor woningverbeteringen. Het maximale bedrag waarvoor de gemeente garant staat bedraagt €8,9 miljoen (2019: €8,9 miljoen)

Specificatie garantiebedragen uit borgstellingen

Instelling	Datum collegesbesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	13.000	13.500
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	53	60
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	54	58
St.Sportparken de Hoogkamp	8-11-2011	195	50	34	40
RKVV VDZ	10-7-2012	190	50	20	30
ABC Taxus	23-5-2006	68	50	0	2
Scalabor	31-10-2017	4.000	100	0	750
Spijkers en Spijkers B.V.	12-5-2015	75	100	60	68
Zeven B.V.	12-5-2015	75	100	75	75
Koningswerkplaats/ Omlab	12-5-2015	70	100	70	70
HCM Arnhem	14-5-2019	935	100	893	920
St. Quadraam	23-5-2017	13.350	100	13.016	13.350
Mondkapjesfabriek B.V.	23-4-2020	100	100	100	0
St. Sportpark Molenbeke	26-5-2020	250	100	250	0
De Voorwerkers	12-5-2020	25	100	25	0
Totaal				**27.650**	**28.923**

Gebeurtenissen na balansdatum

Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat we nog steeds leven met de gevolgen van COVID-19.
De gebeurtenissen na balansdatum die zich op dit gebied hebben voorgedaan geven geen aanleiding om aanpassing te doen in de cijfers per balansdatum. Eveneens hebben zij geen invloed op het inzicht dat deze jaarrekening geeft tot het moment van opstellen van deze jaarstukken.

Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

		Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
Omschrijving		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	10.607	19.049	8.442	12.862	20.372	7.511	13.515	19.220	5.705
T07	Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	415.223	415.223	0	439.381	439.381	5	449.997	449.992
T65	Arbeidsparticipatie	5.242	0	-5.242	6.090	420	-5.670	4.975	449	-4.526
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	89	89	0	78	74	-4	183	37	-146
T64	Begeleide participatie	32.921	0	-32.921	33.495	0	-33.495	34.850	1.003	-33.847
T75	Begraafplaatsen en crematoria	48	16	-32	48	16	-32	50	24	-26
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.874	0	-1.874	1.694	0	-1.694	1.471	284	-1.187
T064	Belastingen overig	5	381	376	5	381	376	2	-244	-246
T01	Bestuur	6.991	1.243	-5.747	7.914	2.184	-5.730	7.724	2.063	-5.661
T02	Burgerzaken	5.646	2.716	-2.930	5.522	2.293	-3.229	5.296	1.769	-3.527
T11	Crisisbeheersing en brandweer	12.064	1.207	-10.857	12.704	1.234	-11.471	12.555	1.471	-11.084
T55	Cultureel erfgoed	1.570	519	-1.051	1.474	546	-928	1.718	516	-1.202
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	17.135	5.289	-11.846	17.539	5.284	-12.255	17.862	4.822	-13.040
T24	Economische havens en waterwegen	646	474	-172	846	674	-172	1.168	978	-190
T31	Economische ontwikkeling	3.369	0	-3.369	3.082	137	-2.945	3.872	151	-3.721
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	2.218	894	-1.324	2.689	1.540	-1.149	2.369	1.128	-1.241
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	1.098	0	-1.098	1.692	0	-1.692	1.875	126	-1.749
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.018	1.612	-34.406	43.571	1.612	-41.959	42.573	1.891	-40.681
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	32.263	33.328	1.064	67.000	68.237	1.237	37.396	43.316	5.919
T63	Inkomensregelingen	127.937	110.922	-17.015	151.435	136.187	-15.248	152.182	142.184	-9.998
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	1.158	0	-1.158	6.613	7	-6.606	5.992	31	-5.961
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.992	-199	-7.191	6.593	4.179	-2.414	9.323	4.065	-5.258
T66	Maatwerkvoorziening WMO	-1.722	0	1.722	-1.137	50	1.187	793	23	-770
T56	Media	8.455	0	-8.455	8.536	0	-8.536	8.657	0	-8.657
T74	Milieubeheer	9.257	1.326	-7.931	10.591	1.874	-8.717	9.123	2.724	-6.399
T54	Musea	4.235	234	-4.001	4.395	234	-4.161	4.415	237	-4.177
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.148	1.701	-3.448	5.752	1.727	-4.025	6.893	2.001	-4.893
T42	Onderwijshuisvesting	12.809	1.345	-11.465	12.537	909	-11.628	12.323	970	-11.353
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	7.112	692	-6.420	8.154	692	-7.462	7.388	1.372	-6.016
T25	Openbaar vervoer	882	1.292	410	933	1.292	359	1.089	1.281	192
T12	Openbare orde en veiligheid	2.628	466	-2.162	3.718	538	-3.180	4.172	697	-3.475
T04	Overhead	84.467	34.645	-49.821	65.762	6.086	-59.676	73.868	5.994	-67.874
T08	Overige baten en lasten	12.115	49	-12.066	-84	0	84	878	589	-289
T062	OZB Niet-Woningen	0	28.706	28.706	0	28.706	28.706	1.068	29.732	28.664
T061	OZB Woningen	4.024	27.238	23.213	3.985	26.438	22.453	2.930	26.572	23.643
T22	Parkeren	6.900	6.982	82	7.392	3.437	-3.955	7.115	3.266	-3.849
T72	Riolering	12.765	16.864	4.098	12.517	16.864	4.347	12.390	16.435	4.045
T81	Ruimtelijke ordening	1.162	0	-1.162	1.444	99	-1.345	1.285	38	-1.247
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	5.306	60	-5.246	10.616	60	-10.556	8.897	279	-8.618
T52	Sportaccommodaties	1.795	2.002	207	1.988	2.509	520	2.476	2.696	219
T51	Sportbeleid en activering	10.583	0	-10.583	15.092	2.220	-12.872	15.732	3.563	-12.169
T05	Treasury	69	2.687	2.618	-831	2.017	2.848	-1.488	2.050	3.538
T09	Vennootschapsbelasting VpB	600	0	-600	600	0	-600	288	0	-288
T21	Verkeer en vervoer	14.384	495	-13.889	13.827	595	-13.232	14.358	1.725	-12.633
T71	Volksgezondheid	5.715	144	-5.571	6.201	149	-6.051	5.804	172	-5.632
T62	Wijkteams	4.094	0	-4.094	16.312	0	-16.312	16.309	0	-16.309
T83	Wonen en bouwen	6.739	4.612	-2.126	5.564	5.118	-446	5.847	4.773	-1.074
Subtotaal Stedelijke programma's		**525.413**	**724.299**	**198.886**	**596.807**	**786.369**	**189.562**	**579.566**	**782.471**	**202.905**

	Omschrijving	Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
		Lasten	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	6.511	201	-6.309	6.277	0	-6.277	7.149	0	-7.149
T65	Arbeidsparticipatie	8.537	0	-8.537	9.691	0	-9.692	8.595	58	-8.537
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T64	Begeleide participatie	4.452	0	-4.452	6.908	0	-6.908	5.574	0	-5.574
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T01	Bestuur	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T11	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	7	6	-1
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	156	0	-156	156	0	-156	231	0	-231
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	3.889	0	-3.889	3.592	0	-3.592	3.210	0	-3.210
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.139	0	-36.139	32.861	0	-32.861	29.272	0	-29.272
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T63	Inkomensregelingen	12.485	304	-12.181	11.684	446	-11.238	11.388	550	-10.838
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	43.530	7	-43.523	44.473	0	-44.473	46.005	0	-46.005
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.109	4.206	-35.903	39.513	0	-39.513	35.723	17	-35.705
T66	Maatwerkvoorziening WMO	6.645	50	-6.595	6.787	0	-6.787	4.862	0	-4.862
T56	Media	351	0	-351	354	0	-354	387	0	-387
T74	Milieubeheer	529	1.475	946	393	1.459	1.066	562	1.555	994
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	11.452	6.962	-4.490	12.564	7.826	-4.737	11.500	8.037	-3.463
T42	Onderwijshuisvesting	5.726	3.308	-2.419	6.077	3.352	-2.725	5.899	3.829	-2.070
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	4.254	0	-4.254	4.227	0	-4.227	3.392	62	-3.331
T12	Openbare orde en veiligheid	1.780	147	-1.632	1.673	40	-1.632	1.660	0	-1.660
T04	Overhead	37	0	-37	2.159	0	-2.159	630	0	-630
T08	Overige baten en lasten	0	0	0	-24	0	24	0	0	0
T22	Parkeren	3.031	7.655	4.623	2.917	8.324	5.407	2.709	8.121	5.412
T72	Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	11.914	0	-11.914	6.212	0	-6.212	8.232	70	-8.162
T52	Sportaccommodaties	1.355	1.753	398	1.733	1.783	50	2.257	1.920	-337
T51	Sportbeleid en activering	6.283	0	-6.283	5.359	0	-5.359	5.623	0	-5.623
T21	Verkeer en vervoer	8.297	56	-8.241	8.445	56	-8.389	8.438	74	-8.365
T71	Volksgezondheid	572	362	-210	737	474	-263	534	415	-119
T62	Wijkteams	16.359	18	-16.342	4.202	18	-4.185	3.973	12	-3.961
T83	Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal Wijk programma's		**234.394**	**26.503**	**-207.891**	**218.970**	**23.778**	**-195.192**	**207.816**	**24.728**	**-183.088**
Totaal		**759.807**	**750.124**	**-9.682**	**815.777**	**810.148**	**-5.629**	**787.382**	**807.199**	**19.817**

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari 2021

JenV	A5	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: A5/02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A5/03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A5/04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering en extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering en extremisme;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.

			5	Preventie-activiteiten gericht op specifieke kwetsbare doelgroepen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			6	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, extremisme en terrorisme.	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/08*				
				Nee	Ja				
JenV	**A6**	**Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)** Gemeenten		Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A6/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/02*	Totale cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/04*		
				€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/05*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project aangeven *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/06*	Toelichting op niet-afgeronde projecten en afwijking t.o.v. de toekenning – Bij afwijkingen is afstemming met ministerie verplicht. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/07*			
			1	Project BOTOC	Nee	In 2020 werden voorbereidingen voor dit project vanuit de bestaande organisatie gedaan.			
FIN	**B1**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten		Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen *Aard controle R* *Indicator: B1/01*	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/03*	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/06*
				0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee

BZK	C1	**Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik** Gemeenten	Totaal ontvangen bedrag beschikking *Aard controle R* *Indicator: C1/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/02*				
			€ 477.000	Nee				
			Projectnaam/nummer per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/03*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C1/04*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/05*	Besteding (jaar T) aan afwijkingen. Alleen invullen bij akkoord ministerie. *Aard controle R* *Indicator: C1/06*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578	Ja			
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/07*	Cumulatieve totale bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/09*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/10*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578		Nee		
BZK	C10	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige *Aard controle R* *Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle R* *Indicator: C10/05*	
		1	€ 51.914	€ 51.914	Nee	Nee	project lopende	
		2						

BZK	C11	**Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen** Gemeente Arnhem	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/03*				
			€ 110.890	€ 110.890	Nee				
BZK	C30	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde** Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C30/01*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/02*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/03*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-readygemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/04*	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) Indicator 06 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/05*	Eventuele toelichting op niet **volgens plan/aanvraag uitgevoerde** projecten Verplicht als bij indicator 05 'Nee' is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/06*
			€ 0	€ 0	0	0	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/07*						
			Nee						
BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0		Nee		

OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	
			€ 3.447.959	€ 2.017.173	€ 494.008	€ 354.631	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	
OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/04*	
			€ 1.525.358	€ 1.533.668	€ 0	€ 0	
OCW	**D11**	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*		
			€ 0	€ 0	Nee		

OCW	D12	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*				
			€ 0		Nee				
OCW	D12A	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*	
		1	2019.003.01	€ 0	€ 0	€ 0	€ 32.795	€ 0	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*	
		1	2019.003.01	€ 13.685	€ 19.110	€ 0		Ja	

IenW	**E13**	**Slimme laadpleinen** **Toekenningsbeschikking** Gemeenten en provincies	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E13/02*	Project afgerond in (jaar T) (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/05*	
			1 NEMIA Realisatie slim laadplein Gildemeestersplein	€ 5.554	Nee	Nee	Project loopt	
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/05*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeenteeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 107.233.052	€ 1.703.868	€ 5.604.291	€ 32.291	€ 281.942	€ 467
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/12*
			€ 966.933	€ 58.152	€ 1.061	€ 1.439.615	€ 0	Ja

SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) uitvoerings- en onderzoekskosten artikel 56, eerste en tweede lid, Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 34.500	€ 10.806	€ 175.485	€ 0	€ 0	€ 0
			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*					
			Ja					

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr							
				Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 15.915.801	€ 56.550	€ 492.661	€ 0	€ 145
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 5.484.918	€ 1.496.053	€ 122.377	€ 14.014	€ 1.447
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 2.905.124	€ 292.468	€ 22.538	€ 613	€ 32
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020) *Aard controle R* *Indicator: G4/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	3.644	272	€ 239.694	Ja	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	1.234	217		Ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	984	50		Ja	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/12*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/16*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)					

VWS	H1	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*				
			24	25	€ 683.736				
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*					
			€ 4.711.722	€ 1.685.177					
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	€ 0	€ 567.645	€ 0	
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	€ 0	€ 0	€ 1.198.901	
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	€ 0	€ 0	€ 290.281	
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	€ 0	€ 0	€ 624.837	
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	€ 11.151	€ 0	€ 0	
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	€ 321.212	€ 0	€ 0	
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	€ 12.518	€ 0	€ 0	
				Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*			
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	12%			
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	25%			
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	6%			
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	13%			
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	0%			
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	7%			
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	0%			

VWS	H7	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicator: H7/03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/05*	
		1	Project veilig thuis	€ 0	€ 0	Ja	In dit jaar geen kosten gemaakt op dit project	
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*				
			Ja	Nee				
VWS	H7B	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** SiSa tussen medeoverheden	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/01*	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle R* *Indicator: H7B/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H7B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie. *Aard controle R* *Indicator: H7B/04*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/05*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/06*
		1	Project veilig thuis	060202 Gemeente Arnhem	€ 0	€ 0	Ja	Verantwoording door gemeente Apeldoorn
			Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*					
			Nee					

VWS	H8	**Regeling Sportakkoord**	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
VWS	H10	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/01*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/02*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H10/03*	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/04*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/05*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/06*
			Ja	Nee	Nee	Het bovenregionale plan wordt opgesteld en wordt verwacht in 2021 af te ronden. Dit geldt ook voor het strategisch vastgoedplan	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/12*
			€ 19.650	€ 19.650	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/17*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deel 4 Bijlagen

De volgende bijlagen zijn opgenomen:

Bijlage 1: Afkortingenlijst

Bijlage 2: Begrippenlijst

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GF - Gemeentefonds
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HHT - Huishoudelijkehulp toelage
HIC - High Impact Crime
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek
JTTG - Jongeren Toezicht Team Geitenkamp

K.
KPI - Kritische Prestatie Indicator
KVO - Keurmerk Veilig Ondernemen

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
PFO - Portefeuillehoudersoverleg
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGA - Persoonsgerichte Aanpak
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvA - Plan van Aanpak
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SO – speciaal onderwijs
SPUK - Specifieke uitkering stimulering sport
SROI - Social Return On Investment
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SW – Sociale Werkvoorziening

SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TOZO- Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandig Ondernemers

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VVE - Vereniging van Eigenaars
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wgs - Wet gemeenteljike schuldhulpverlening
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2020 als van de activa en passiva van de gemeente Arnhem op 31 december 2020 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2020.

- De balans per 31 december 2020.

- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017 met kenmerk 2016-01-00784 en het Controleprotocol WNT 2020. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Deloitte.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.500.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 BADO en het controleprotocol vastgesteld met het besluit d.d. 23 november 2017.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2020. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 8.500.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Deloitte.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties en het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controle-werkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Deloitte.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 20 april 2021

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Deloitte.

GEMEENTE Arnhem

Accountantsverslag 2020

Gemeente Arnhem

20 april 2021

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad van de
Gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Onderwerp
Accountantsverslag 2020

Datum
20 april 2021

Ons kenmerk
2104CF5303/ES

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem.

De jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en ons auditplan 2020, van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 10 mei 2021 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder Financiën, de concerncontroller en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Graag danken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020 gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2020	4
Inleiding	9
De financiële positie van uw gemeente	12
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	17
Interne beheersing	28
Overige aangelegenheden	31
Bijlagen	34

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Overall beeld opstel- en controleproces jaarrekening 2020

Inleiding

Wij starten dit accountantsverslag met een compliment aan het college en de ambtelijke organisatie, voor de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject.

Ondanks de lastige omstandigheden als gevolg van COVID-19, de implementatie van een nieuw financieel pakket en onverwachte uitval binnen het ambtelijk management is het college erin geslaagd een goed onderbouwde jaarrekening samen te stellen én verbeteringen in de financiële bedrijfsvoering te realiseren. Als opvolging van onze aanbevelingen uit de boardletter zien wij duidelijke verbeteringen in de onderbouwingen van de grondexploitaties en van de memoriaalboekingen.

Door een constructieve samenwerking en een frequente communicatie tussen onze organisaties zijn wij erin geslaagd onze controle conform de afgesproken planning af te ronden.

Dit betekent echter niet dat er geen verbeteringen meer mogelijk en nodig zijn. Deze aandachtspunten worden in de zomer tijdens een gedetailleerde evaluatie tussen de ambtelijke organisatie en Deloitte besproken, en worden vertaald in concrete werkafspraken voor de jaarrekening 2021. De leerpunten worden daarmee ondergebracht in de planning voor de komende jaarrekening, waarbij wij opnieuw samen bekijken hoe wij op de meest effectieve en efficiënte wijze met elkaar kunnen samenwerken.

In het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2020 zien wij de volgende belangrijke bevindingen en mogelijkheden tot het verbeteren van uw interne beheersing:

Balansdossier

In 2020 is gestart met het implementeren van een softclose. Dit houdt in dat er gedurende het gehele jaar op vaste momenten controles worden uitgevoerd, om een betrouwbare administratie te waarborgen. Een concreet voorbeeld hiervan is het tussentijds opschonen van tussenrekeningen. In dit kader heeft de afdeling Financiën en Control een inventarisatie gemaakt van de verbeteringen die nog doorgevoerd moeten worden voor deze softclose.

Het implementeren van deze softclose draagt bij aan een betrouwbaardere informatievoorziening. Dit is een positieve ontwikkeling, waarbij wij het college adviseren te bewaken dat de onderkende verbeteringen op korte termijn worden doorgevoerd. Hierdoor kan er beter en gerichter worden bijgestuurd op basis van tussentijdse informatie.

Bij aanvang van de jaarrekening was de concept-jaarrekening 2020 met het onderliggende balansdossier grotendeels, maar nog niet volledig, gereed. Dit heeft niet geleid tot een vertraging in het uitvoeren van de werkzaamheden. Desalniettemin vragen wij het college de jaarstukken en het balansdossier volgend jaar geheel compleet te hebben bij de start van de controle.

Grondexploitatie

Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd. Wij zien dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post in de jaarrekening aanwezig is. Wij constateren dat de uitgangspunten plausibel zijn.

Sociaal domein

Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van de zorg in natura niet meer afhankelijk van de controle-verklaringen bij de productieverantwoordingen. Voor de PGB-bestedingen is dit nog niet het geval. Dit houdt verband met het niet krijgen van een goedkeurende verklaring van de SVB.

IT-audit

Uit onze IT-werkzaamheden op de belangrijkste financiële processen blijken nog tekortkomingen in de algemene IT-beheersmaatregelen. Deze zijn niet (in alle gevallen) adequaat ingeregeld. Hierdoor kunnen wij niet steunen op de geautomatiseerde controles. Evenmin kunnen wij uitgaan van de functiescheidingen binnen de geautomatiseerde systemen. Wij hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waaronder detailcontroles.

Het college onderkent het belang van het doorvoeren van een aantal noodzakelijke verbeteringen, en zet in op een groeipad, waarbij in de komende periode wordt toegegroeid naar het gewenste niveau. Een concreet voorbeeld hiervan is het coachingtraject rondom de beheersing van de IT-processen. Dit omvat mede de recente ontwikkelingen inzake het implementeren van de nieuwe financiële applicatie en het uitbesteden van het beheer aan de gemeenschappelijke regeling De Connectie.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. • Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 8,5 miljoen respectievelijk € 25,5 miljoen.	Slide 10
Financiële positie	• De exploitatie over 2020 laat een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen zien, ten opzichte van een begroot saldo van nihil. Het grootste verschil betreft de extra algemene uitkering vanuit het gemeentefonds (€ 10,6 miljoen voordelig). Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?' in uw jaarstukken 2020. • Het weerstandsvermogen bedraagt factor 1,0. De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van € 58,5 miljoen. Wij kwalificeren de financiële positie van de gemeente Arnhem op basis hiervan als voldoende.	Slide 13
Kwaliteit verslaggeving	• De jaarstukken en de daarbij gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voldoen aan de voorschriften voor verslaggeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), en zijn consistent toegepast ten opzichte van de begroting 2020. • De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien c.q. te rapporteren?).	Slide 18
Grondexploitatie	• De grondexploitaties zijn geactualiseerd en bijgesteld, en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en van de verwachte resultaten. • Uit de actualisatie ultimo 2020 van de nog te maken kosten en de nog te realiseren opbrengsten blijkt een verwacht tekort van in totaal € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen). Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor dit volledige tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Conform het BBV is er voor de complexen Schuytgraaf (€ 1,3 miljoen), zuidelijke binnenstad (€ 2,3 miljoen) en Leidenweg (€ 1,2 miljoen) tussentijds winst genomen in 2020. • Wij constateren dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post grondexploitatie aanwezig is. Tevens zien wij dat de uitgangspunten plausibel zijn. Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd.	Slide 19

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers	• Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd. Wij hebben hierbij vastgesteld dat de Tozo-uitkeringen (€ 26 miljoen) op de juiste wijze en rechtmatig zijn verstrekt. • Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld dat is geïmplementeerd en zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.	Slide 22
Sociaal domein	• Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, met als doel zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein – verstrekkingen in natura. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van zorg in natura (2020: € 148 miljoen) niet meer afhankelijk van de controleverklaringen bij de productieverantwoordingen. • De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft - evenals in voorgaande jaren - een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020. De totale PGB-bestedingen (€ 5,6 miljoen) zijn derhalve als onzeker aangemerkt.	Slide 22
Realiteitsgehalte begroting	• De realisatie van de cijfers in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap laat dit jaar forse afwijkingen zien. Het verschil tussen begroting en jaarrekening kan gedeeltelijk verklaard worden door de coronacrisis, die uiteraard niet was verwerkt in uw begroting 2020. • Wij adviseren u om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte van de begroting. Het verhogen hiervan komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellende vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.	Slide 23
Cyber-security	• Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot toegang tot WhatsApp, alsmede de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken duidelijk dat aandacht voor en het versterken van de cybersecurity noodzakelijk is. • Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer en het wachtwoordbeleid.	Slide 30

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Een bijzonder jaar door COVID-19

De controle van de jaarrekening 2020 is een bijzondere controle geweest, omdat zowel de opstellers van de jaarrekening als de controleurs daarvan rekening hebben moeten houden met de implicaties van COVID-19 op de realisatie over 2020 en op de financiële positie. Daarnaast vormt het afleggen van verantwoording over de rechtmatigheid van de financiële transacties voor decentrale overheden een belangrijk aspect van de jaarstukken en de daarin opgenomen bijlagen. Dit jaar zijn hierin nieuwe, dan wel verminderde, opbrengsten en lasten opgenomen, die samenhangen met nieuwe compenserende regelingen en met de effecten van COVID-19.

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2020 verstrekt

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en met ons auditplan 2020 van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle enkele fouten in de concept-jaarrekening geconstateerd, die zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Hierna resteren er geen materiële afwijkingen die van invloed zijn op het vermogen of het resultaat van de gemeente.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2020 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2020 zoals dit op 12 november 2020 door de raad als onderdeel van de begroting is vastgesteld.

De begrotingsoverschrijdingen op het niveau van de programma's zijn in de jaarrekening voldoende toegelicht en wegen daarom niet mee in ons oordeel.

Er is geen sprake van resterende controleverschillen (feitelijke afwijkingen c.q. fouten) ten aanzien van de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties.

Onzekerheden in de PGB-bestedingen en in de bestedingen zorg in natura

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft vanwege rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking verstrekt bij de verantwoordingen over 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Wij raden uw collega aan te onderzoeken met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen treft u aan in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

De onzekerheid van € 5,6 miljoen inzake de PGB-bestedingen valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Geen resterende controleverschillen met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle van de WNT-verantwoording geen afwijkingen geïdentificeerd.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2020. Los van deze opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Arnhem (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het bij de begroting door de raad vastgestelde toetsingskader 2020.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2020 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente.

Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting die is opgenomen in de jaarrekening 2020.

Wij hebben het door het management toegepaste proces voor de totstandkoming van de jaarrekening geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

SiSa-controle

De gemeente Arnhem kent in 2020 27 SiSa-regelingen (2019: 9). Dit is een stijging van 18 ten opzichte van 2019.

Wij hebben geen ongecorrigeerde controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) geconstateerd in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2020.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2020 uitgevoerd met de volgende toleranties:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 8,5 miljoen**.
- Voor onzekerheden bedraagt de tolerantie 3% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 25,5 miljoen**.
- Als rapportagetolerantie geldt een door de raad vastgesteld vast bedrag: **€ 8,5 miljoen**.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkeling vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2020 toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk en expliciet onderscheid tussen resultaatbepaling en -bestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Gemeenten mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren. De mutaties in het eigen vermogen vinden dus plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten over 2020 bedraagt € 19,8 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 2,9 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2020 circa € 16,9 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2020 circa 18,8% van het balanstotaal (2019: circa 17,2% van het balanstotaal). In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen per 1 januari	**135,6**	**151,2**	**150,8**	**160,6**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 2,0	0,5	17,1	2,9
Gerealiseerd resultaat	17,6	-/- 0,9	-/- 7,3	16,9
Gerealiseerde totaalsaldo baten en lasten	**15,6**	**-/- 0,4**	**9,8**	**19,8**
Eigen vermogen per 31 december	**151,2**	**150,8**	**160,6**	**180,4**

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten, plus of min de tussentijdse resultaat-bestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan de reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	807,2	
Totale lasten	-/- 787,4	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**19,8**
Af: stortingen in reserves	-/- 62,7	
Bij: onttrekkingen aan reserves	59,8	
Saldo mutaties reserves		-/- 2,9
Gerealiseerd resultaat		**16,9**

De exploitatie over 2020 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 19,8 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 5,6 miljoen. Dit is een voordeel van € 25,4 miljoen. Het saldo van de mutaties in de reserves is € 2,9 miljoen nadelig. Hiervoor was € 5,6 miljoen voordelig begroot.

In de programmaverantwoording zijn per programma de begroting 2020, de begroting 2020 na wijzigingen, en de rekening 2020 naast elkaar gezet. Vervolgens is het verschil tussen de begroting en de rekening berekend.

De belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting betreffen:

- Algemene uitkering Gemeentefonds: € 10,6 miljoen voordelig.
- Saldo tijdelijke overbrugging zelfstandig ondernemers: € 1,7 miljoen voordelig.
- Baten gebundelde uitkering: € 2,8 miljoen voordelig.
- Extra lasten door mutatie in bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (€ 2,4 miljoen), doordat de projecten pas worden uitgevoerd in 2021.

Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?', zoals opgenomen in de programmaverantwoording die is opgenomen in uw jaarstukken 2020.

In het hoofdstuk 'Belangrijkste bevindingen uit onze controle' gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

Saldo baten en lasten (in miljoen)

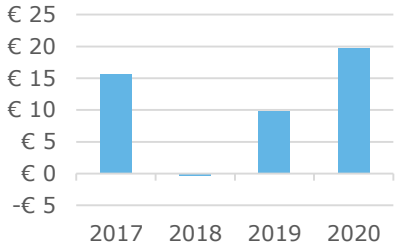

Mutaties in reserves (negatief is toevoeging aan de reserve) (in miljoen)

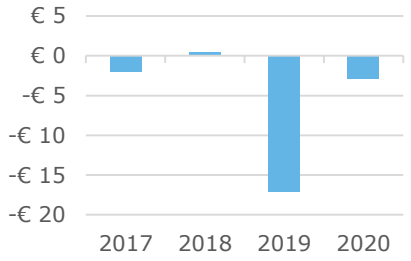

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

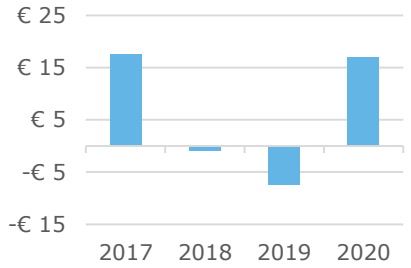

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Uw weerstandsvermogen is toegenomen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling hiervan verwijzen wij naar de paragraaf "Weerstands-vermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020) bedraagt € 60,5 miljoen (2019: € 44,2 miljoen). Er is dus sprake van een toename met circa 37% van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2020 ten opzichte van 2019. Deze toename wordt voornamelijk verklaard door de voorgestelde resultaatbestemming die wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

De inventarisatie van de risico's die in de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" van het jaarverslag is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij heeft het college een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van € 58,5 miljoen (2019: van € 37,7 miljoen). Ten opzichte van 2019 is er dus sprake van een grote stijging van de gekwantificeerde risico's (zie de toelichting).

De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is voldoende, gelet op de door het college onderkende risico's.

De ontwikkeling van de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit in de afgelopen jaren - waaruit blijkt dat het weerstandsvermogen eind 2020 boven de door de gemeenteraad - in de verordening financieel beleid en beheer - vastgestelde norm van 1,0 uitkomt, is als volgt weer te geven:

Weerstandsvermogen in relatie tot de norm

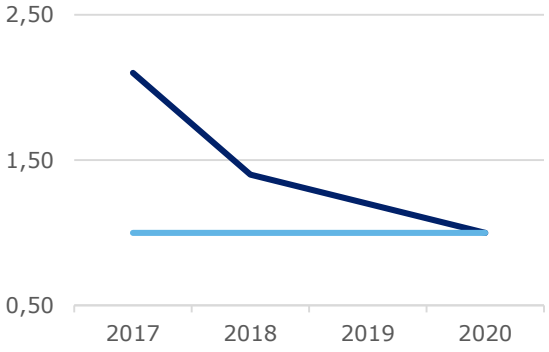

Voor meer gedetailleerde informatie over (de ontwikkeling van) uw weerstandspositie verwijzen wij u naar de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020.

Wij merken hierbij op dat – zoals hierboven schematisch is weergegeven – het weerstands-vermogen in de afgelopen jaren dichter bij de norm is gekomen. Anders dan vorig jaar maken de risico's die zijn gekoppeld aan de coronacrisis deel uit van de berekende benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

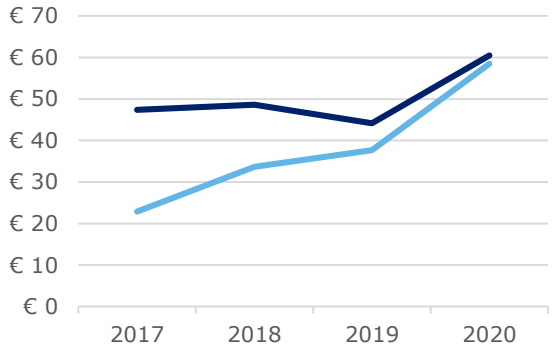

Daarnaast zijn belangrijke stijgers in het risicoprofiel: de risicoherijking wat betreft het gemeentefonds, algemene uitkeringen en beschermd wonen, het risico inkomensregelingen (BUIG), het maximale eigen risico en het risico rijksmiddelen jeugd.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Algemeen

Opstel- en controleproces

De jaarrekeningcontrole is in goede samenwerking met uw medewerkers verlopen, waarbij er continu afstemming heeft plaatsgevonden over de voortgang van het proces en de te zetten stappen. Ten opzichte van vorig jaar zien wij verbeteringen in dit proces, waardoor de controle efficiënter is verlopen.

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn vermeld in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening 2020. Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces voor significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2020 van uw gemeente bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en verplichte paragrafen) en de jaarrekening (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting, de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld en de SiSa-bijlage).

In de programmaverantwoording van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 moet de accountant werkzaamheden uitvoeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college in het jaarverslag, en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken, verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

Deze voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college.

Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorzieningen moet zijn.

Daarnaast is er een belangrijk schattingselement opgenomen in de toekomstige kosten en opbrengsten van de grondexploitatie.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controle-werkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet met als doel om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitatie). Wij willen uw medewerkers allereerst complimenteren met de verbeteringen die zijn aangebracht in het schattingsproces, door middel van het opstellen van een position paper voor het complex Schuytgraaf.

De risico's voor deze post zijn in essentie terug te brengen tot de zogenaamde 3 P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvraag?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in de jaarrekening 2020 en vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2020.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op een passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd, een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondexploitaties zijn door de organisatie voor de jaarrekening 2020 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd). Waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2020 is op basis hiervan € 64,2 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen (2019: € 62,6 miljoen), om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. De ontwikkeling van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) in de afgelopen jaren is als volgt weer te geven:

Voorziening grondbedrijf (in miljoen)

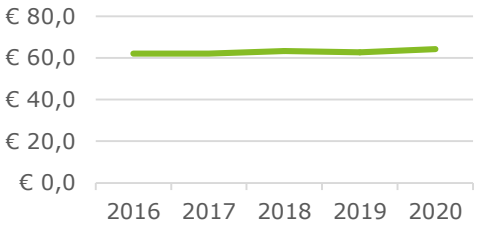

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf "Grondbeleid" (in het jaarverslag 2020), waar het college de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's heeft toegelicht.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De ontwikkeling in de boekwaarde van de totale grondexploitatie is als volgt weer te geven:

Totaal grexen
(boekwaarde in miljoen)

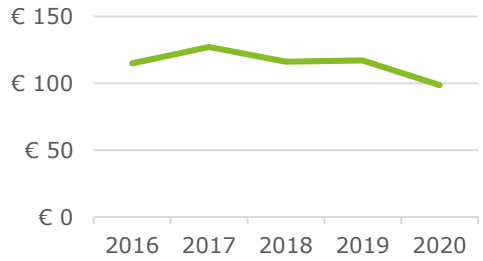

Winstneming op basis van POC-methode

Voor verschillende projecten wordt een positief resultaat verwacht op basis van de huidige uitgangspunten. Om deze reden wordt, overeenkomstig de voorschriften van het BBV, de winst genomen op basis van de POC-methode (percentage of completion). De tussentijdse winstneming bedraagt op totaalniveau € 5,3 miljoen.

Uit de figuren hiernaast blijkt een stijging in de nog te maken kosten en een daling in de nog te realiseren opbrengsten. In totaliteit verwacht het college een nadelig resultaat van circa € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen nadelig).

Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor het totale tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Daarnaast heeft u voor toekomstige risico's binnen de grondexploitatie in eerdere jaren een bestemmingsreserve gevormd. De omvang van deze bestemmingsreserve bedraagt per 31 december 2020 € 14,7 miljoen (2019: € 12,6 miljoen).

Doordat er tussentijds winst is genomen, leidt dit ertoe dat dit winstpotentieel niet meer is opgenomen in de toekomstige prognose. Het gevolg hiervan is dat het toekomstige resultaat van de grondexploitatie daalt.

De rekenrente voor de actualisatie van de grondexploitaties

De bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerde rekenrente is berekend op basis van de voorschriften van de Commissie BBV. Voor het grootste project, Schuytgraaf, wordt er een projectfinanciering gehanteerd, waarbij de toegerekende rente gebaseerd wordt op de daadwerkelijke betaalde rente over de leningen die zijn aangetrokken voor het project.

Schattingsonzekerheid

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties (met name Schuytgraaf) is sprake van een hoge schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst aanzienlijk afwijken van deze inschatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de langere looptijd (tot en met 2026) van het project Schuytgraaf. De onderkende schattingsonzekerheid heeft geen impact op ons oordeel, omdat deze op de juiste wijze is toegelicht in de jaarrekening.

Nog te maken kosten (in miljoen)

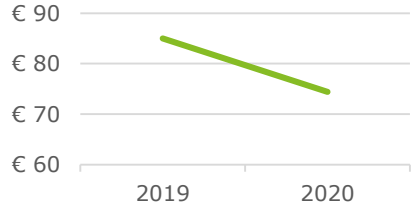

Nog te realiseren opbrengsten (in miljoen)

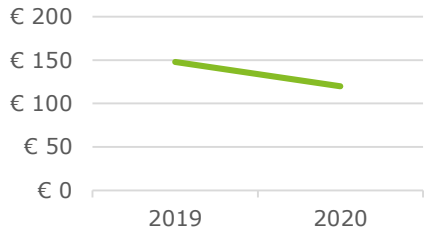

Resultaat (contante waarde in miljoen)

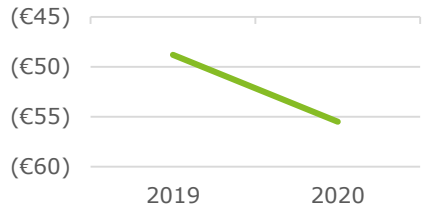

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Woondeal Arnhem - Nijmegen

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie en het vergroten van de plancapaciteit in aantallen nodig zijn. Gezien de toenemende woningtekorten en de complexiteit van de stedelijke vraagstukken, hebben het Ministerie van BZK, de gemeenten Arnhem en Nijmegen, de regio Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland op 4 maart 2020 een woondeal gesloten.

Deze woondeal biedt alle deelnemende partijen een platform voor het werken aan de woningbouw-opgaven. Daarnaast hebben wij begrepen dat de gemeente werkt aan aanvragen om in aanmerking te komen voor andere financiële regelingen van het Rijk, zoals het Volkshuisvestingsfonds, en is er een WBI-aanvraag in voorbereiding.

Toekomst grondexploitatie gemeente Arnhem

Wat betreft de korte termijn is er op verschillende plekken in de stad nog sprake van ontwikkelingen in de woningbouw. Op de middellange termijn (tot en met 2026) ontwikkelt de gemeente alleen nog Schuytgraaf en wat betreft de langere termijn is er op dit moment geen sprake van eigen woningbouwontwikkelingen. Voor de korte termijn heeft de gemeente Arnhem de programmering dus best goed op de rit, maar dat laat onverlet dat er voor de langere termijn een complex traject voor u ligt. Wij onderschrijven uw aandacht voor een tempoversnelling in de woningbouwproductie en voor het oplossen van de knelpunten en het verruimen van de toekomstige plancapaciteit.

COVID-19

Algemeen

COVID-19 heeft effecten op de gecontracteerde leveranciers en op de gesubsidieerde instellingen. Doordat er binnen de gemeente en de samenwerkende partijen op verschillende manieren is gewerkt, ófwel door de beperkende maatregelen van de Rijksoverheid, dan wel door een combinatie van factoren, komt het voor dat de prestaties voor bijvoorbeeld verstrekte subsidies niet of op uiteenlopende manieren zijn geleverd. Hierna gaan wij in op de belangrijkste aandachtspunten als gevolg van COVID-19.

Subsidieverstrekkingen

Bij de kaderstelling voor het subsidiebeleid zijn de kaders vanuit gemeenteraad gedelegeerd aan het college. In deze gevallen kan een college zelfstandig de kaders, dan wel de uitvoering binnen die kaders (b.v. op grond van een hardheidsclausule), aanpassen.

De gemeente Arnhem heeft in haar ‘Algemene subsidieverordening Arnhem 2016’ een hardheidsclausule opgenomen. Hierin is vermeld dat het college hier in bijzondere gevallen van kan afwijken. Dit houdt in dat, ondanks het feit dat de gesubsidieerde instellingen niet alle prestaties hebben geleverd, de subsidies op basis van de hardheidsclause kunnen worden vastgesteld, en dat ze daarmee als rechtmatig kunnen worden beschouwd.

Waardering vorderingen

De waardering van de diverse debiteurenposities binnen een decentrale overheid vraagt in het controlejaar 2020 extra aandacht. Dit geldt voor zowel de uitkeringsdebiteuren en de debiteuren als gevolg van belastingen/heffingen en vergunningen als voor de overige uitzettingen. De gemeente Arnhem heeft regelingen getroffen met ondernemers en burgers en er is uitstel verleend voor het betalen van bijvoorbeeld de huren.

Wij hebben de invorderingsrisico’s en daarmee de waardering van vorderingen beoordeeld. Het Rijk heeft in 2020 de portemonnee getrokken om de ondernemers, maar ook de culturele en de creatieve sector, te compenseren met diverse steunpakketten. Als gevolg hiervan zien wij geen grote mutaties in de oninbare vorderingen.

Zorgcontinuering en meerkosten

De rijksoverheid heeft een dringend beroep gedaan op gemeenten wat betreft het garanderen van de continuïteit van de zorg. Hierbij is geadviseerd om de niet-geleverde zorg, maar ook de meerkosten als gevolg van COVID-19 door te betalen. Tijdens de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat deze bedragen niet materieel zijn.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Tozo - identificatieplicht

Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de COVID-19-crisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd.

Een evidente en fundamentele eis, met het oog op het uitvoeren van de sociale zekerheid, is dat de uitkering terechtkomt bij degene die er recht op heeft. Het is derhalve essentieel om met zoveel mogelijk zekerheid vast te stellen dat de aanvrager tot de zogenaamde kring der rechthebbenden behoort. Belangrijk is daarbij dat de aanvrager is wie hij zegt dat hij is. Een aantal (grote) gemeenten, waaronder de gemeente Arnhem, heeft bij de Tozo de identiteit van de aanvrager vastgesteld via DigiD in combinatie met de Basisregistratie Personen (BRP).

Deze keuze is gemaakt omdat de Tozo onder hoge druk en in korte tijd moest worden verstrekt en vrijwel altijd op afstand en digitaal wordt aangevraagd. Volgens de regels in de Participatiewet (artikel 17, derde lid) dient het college de identiteit van aanvragers vast te stellen aan de hand van een geldig identiteitsbewijs, zoals een paspoort of identiteitskaart. Omdat de Tozo gebaseerd is op de Participatiewet, geldt deze eis hier ook voor.

De gemeente Arnhem heeft de identiteit van de aanvrager dus wel vastgesteld, maar dat is formeel niet volgens de regels van de Participatiewet gebeurd. In de afwegingen betreffende de risico's op misbruik en oneigenlijk gebruik is het risico op identiteitsfraude met de Tozo als gevolg van deze werkwijze door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid als laag ingeschat.

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft op 24 november 2020 dan ook aangegeven, gelet op de druk op de uitvoering en de genoemde afweging, dat het niet realistisch is om van gemeenten te verwachten dat zij dit formele gebrek herstellen. Voor Tozo 1, 2 en 3 (maart 2020 tot en met maart 2021) leidt dit niet tot een onrechtmatigheid.

Voor de toekomstige Tozo 4-aanvragen (april 2021 tot en met juni 2021) wordt de gemeenten wel gevraagd de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Tozo - Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O)

De gemeente Arnhem heeft een beleid vastgesteld inzake Misbruik en Oneigenlijk gebruik. Hierin gaat de gemeente onder andere in op de maatregelen die zij inregelt, waaronder de controle achteraf; bijvoorbeeld óf, en zo ja hoe, zij gebruikmaakt van het Inlichtingenbureau. Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld en geïmplementeerd dat zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.

De identificatie voor Tozo 1 tot en met 3 mag op basis van DigiD plaatsvinden in combinatie met de BRP of Suwinet. Voor Tozo 4 wordt de gemeenten wel gevraagd om de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Overige bevindingen

PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen en worden als onzeker aangemerkt. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Het is aan te bevelen dat uw college onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Conversie financieel pakket

De gemeente Arnhem is per 1 januari 2020 overgegaan van het financiële systeem Decade naar Unit 4 Financials. In onze boardletter 2020 hebben wij reeds gerapporteerd over onze bevindingen ten aanzien van deze conversie. Toen bleek dat er geen zichtbare controle is uitgevoerd op de crediteuren-stamgegevens (o.a. bankrekeningnummers) door De Connectie of door de gemeente Arnhem zelf. Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat de gemeente deze controle zelf heeft uitgevoerd. Hieruit bleken geen bevindingen.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Europese aanbestedingen

Gemeenten moeten opdrachten boven een jaarlijks door de Europese Commissie vast te stellen drempelwaarde Europees aanbesteden.

In het kader van de jaarrekeningcontrole is door de afdeling financiën en control een inkoopanalyse uitgevoerd, waarbij de organisatie op basis van de onderliggende contracten en de bij interne juristen ingewonnen adviezen heeft getoetst of over 2020 de Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn nageleefd.

Op basis van onze werkzaamheden - waarbij wij gebruik hebben gemaakt van de intern voorbereide analyses en de daarbij verzamelde documentatie - concluderen wij dat er dit jaar juridisch gezien een complexe inkoop heeft plaatsgevonden inzake de afvalinzameling. De gemeente Arnhem heeft in 2011 een Europese aanbestedingsprocedure voor de inzameling van het huishoudelijk afval doorlopen. Deze aanbestedingsprocedure heeft geleid tot een overeenkomst tussen de gemeente en de afvalinzamelaar voor de periode 2012 tot en met 2019. De overeenkomst kende geen verdere verlengingsmogelijkheden, zodat per 1 januari 2020 in beginsel een nieuwe overeenkomst had moeten ingaan.

Als gevolg van verschillende omstandigheden, waarbij zowel de marktvraag als de marktontwikkelingen en de coronacrisis een rol hebben gespeeld, heeft de gemeente Arnhem zich genoodzaakt gezien om 3 keer tijdelijk, en ter overbrugging naar een definitieve aanbesteding en gunning, nogmaals voor een periode van 6 maanden te verlengen.

De gemeente heeft deze inkoop juridisch laten toetsen. Hieruit blijkt dat de gemeente een tijdig en zorgvuldig proces heeft doorlopen. Ondanks het feit dat de inkoop groter is dan de Europese drempelwaarde en er niet Europees is aanbesteed, wordt deze inkoop als rechtmatig aangemerkt. Dit vanwege: de gemiddelde doorlooptijd van een aanbestedingsprocedure, de implementatietermijnen die afvalinzamelaars nodig hebben, de vertragingen als gevolg van COVID-19 en de onzekerheden door de invoering van Diftar.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2020, hebben wij ook de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen meeweegt in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit het hierna opgenomen diagram, is sprake van een begrotingsoverschrijding op de lasten bij een achttal programma's.

Verschil begrote en werkelijke lasten excl. mutaties reserves (in miljoen)

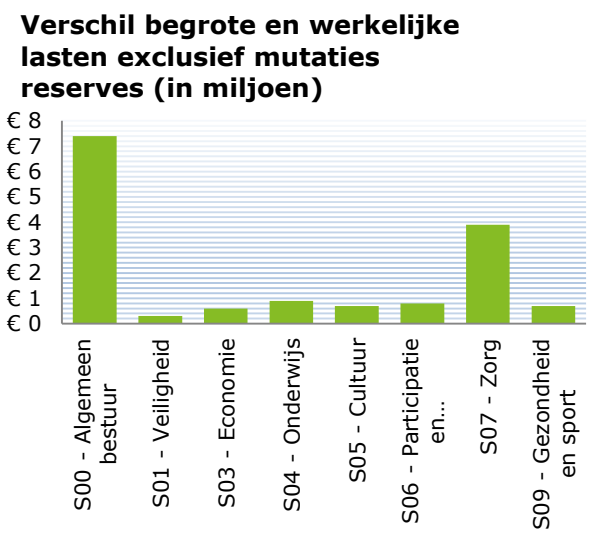

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse naar het onderdeel zoals opgenomen in de jaarrekening 2020. Op grond van deze analyse hebben wij geconstateerd dat deze overschrijdingen goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen, en daarmee niet mee hoeven mee te wegen in ons oordeel.

Op basis van de voornoemde analyse - waaruit blijkt dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid of gedekt zijn door direct met de lasten samenhangende baten - blijven de overschrijdingen onrechtmatig, maar wegen deze niet mee in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid 2020.

We zien op 2 programma's een afwijking boven € 3 miljoen, te weten: algemeen bestuur en zorg. Wij adviseren het college te onderzoeken of deze afwijkingen incidenteel of structureel zijn, en raden u aan de uitkomst hiervan door te vertalen naar de begroting 2022.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige verantwoordings- en rapportageverplichtingen

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2020 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien een aantal documenten aan het CBS aan te leveren. Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2020. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij hebben geconstateerd dat de SiSa-bijlage in 2020 is toegenomen met 18 regelingen. Dit heeft gezorgd voor extra inspanningen van de ambtelijke organisatie en voor meer werkzaamheden voor ons.

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien er een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Tijdens onze controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2020 niet meer bedragen dan € 201.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - als aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding.

In 2020 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Frauderisicoanalyse

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of het overtreden van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgen met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en het management daarbij hanteren, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de auditcommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

Wij hebben een concept-frauderisicoanalyse ontvangen. Deze is echter nog niet geformaliseerd en vastgesteld. Het is belangrijk de frauderisico-analyse jaarlijks te delen en te bespreken met de auditcommissie. Op deze wijze vormt het periodiek actualiseren ervan een zichtbaar en vast onderdeel van de interne-beheersingsomgeving, inclusief de communicatie hierover met het toezichthoudend orgaan.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Wij hebben onze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De accountantscontrole is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt. Naar aanleiding van onze controle hebben wij geen signalen verkregen voor (mogelijke) fraude in 2020 of 2021.

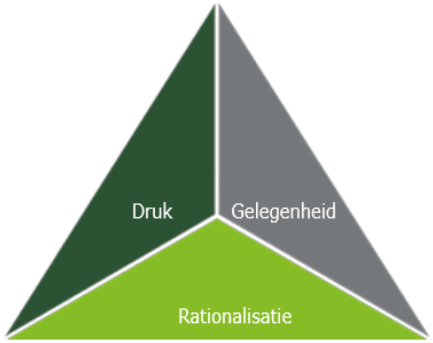

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

Boardletter 2020, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2020 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2020, d.d. 17 november 2020. In dit hoofdstuk geven wij een korte update ten opzichte de door ons opgestelde boardletter.

De gemeente Arnhem zet in op een doorontwikkeling van de interne beheersing

De gemeente heeft wat betreft de interne beheersing de weg omhoog gevonden. Zo wordt er continu geïnvesteerd in het duurzaam verbeteren van de financiële interne beheersing. Er worden bewuste keuzes gemaakt over het centraal of decentraal inrichten van beheersmaatregelen en over de koppeling met de verbijzonderde interne controle. Dit is ook van belang in het licht van de aanstaande verklaring van het college over rechtmatigheid die mogelijk met ingang van het jaar 2021 moet worden afgegeven.

Memoriaalboekingen

In onze boardletter hebben wij gerapporteerd over de zichtbare controle die door de senior financieel adviseur wordt verricht op de ingevoerde memoriaalboekingen. Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole vastgesteld dat deze controle voor het gehele jaar is uitgevoerd.

Wel benadrukken wij dat dit een repressieve handmatige maatregel betreft. Wij adviseren het college om vanaf 2021 gebruik te maken van geprogrammeerde controles, die afdwingen dat een memoriaalboeking pas wordt verwerkt nadat deze inhoudelijk is gecontroleerd door een tweede onafhankelijke medewerker.

Grondexploitatie

Wij willen u een groot compliment geven voor de verbeteringen in het zichtbaar vastleggen van het schattingsproces. Tijdens de interim-controle werd door ons vastgesteld dat er gestart was met het gestructureerd vastleggen van het schattingsproces rondom de grondexploitatie Schuytgraaf. Wij hebben in het kader van de jaarrekeningcontrole het definitieve position paper beoordeeld en konden vaststellen dat dit voldoende diepgang had om de schattingen te onderbouwen. Wij hebben met u afgesproken dat voor 2021, behalve voor Schuytgraaf, ook voor de nieuwe en voor een aantal bestaande projecten een position paper zal worden opgesteld.

Sociaal domein

Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en de kwantiteit van de geleverde zorg. Een goede ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein – zorg in natura. Wat betreft de jaarrekening 2020 is uw gemeente niet meer afhankelijk geweest van de controleverklaringen van de zorgaanbieders.

Het is aan te bevelen dat uw gemeente op korte termijn ook onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen op een kostenefficiënte wijze de interne beheersing van en interne controle op de PGB-bestedingen nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

IT-audit

Vanaf 2017 heeft uw gemeente diverse bedrijfsprocessen en onderliggende IT-systemen ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling De Connectie. Gezien de toenemende digitalisering, en met het oog op het belang van een continue betrouwbare informatieverwerking en –voorziening, is het belangrijk dat de belangrijkste verbeterpunten (o.a. rechtenbeheer) met de nodige urgentie worden geïmplementeerd. Uw gemeente pakt dit op in samenwerking met met De Connectie.

Als onderdeel hiervan is afgesproken dat De Connectie een groeipad aflegt om een zogenoemde "ISAE 3402 Type II-verklaring" te kunnen overleggen. Met deze verklaring legt De Connectie verantwoording af aan de gemeente over de betrouwbaarheid van de algemene IT-beheersings-maatregelen. Dit groeipad heeft echter een significante vertraging opgelopen, zodat het voor de gemeente Arnhem niet duidelijk is of de algemene IT-beheersmaatregelen wel of niet werken, dan wel of de eerdere IT-bevindingen op een adequate wijze door De Connectie zijn opgevolgd.

Naast de verantwoordelijkheden inzake De Connectie heeft de gemeente Arnhem ook haar eigen verantwoordelijkheden wat betreft het toekennen en monitoren van gebruikersrechten. Teneinde invulling te geven aan deze verantwoordelijkheid en aan de bijbehorende interne-controlemaatregelen is uw gemeente voornemens een concreet actieplan op te stellen, waarin uiteengezet wordt welke stappen gezet zullen worden om het opvolgen hiervan te realiseren.

Cybersecurity

Het college van de gemeente Arnhem heeft in november 2018 het Strategisch Informatiebeleid vastgesteld, dat gebaseerd is op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Hierin zijn de kaders voor de rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van beveiliging vastgelegd. Dit vormt de basis voor het realiseren van een betrouwbare gegevensverwerking.

U dient cybersecurityrisico's op een efficiënte wijze te managen, om te voorkomen dat deze uw organisatie hinderen in het behalen van haar doelstellingen. Deze risico's zijn steeds belangrijker, ook voor de jaarrekeningcontrole. Tijdens onze controle benaderen wij uw organisatie kritisch ten aanzien van: het identificeren van cyberrisico's, de feitelijke beschermingsmaatregelen tegen cyberrisico's, het identificeren van feitelijke cyberincidenten, de feitelijke reactie wanneer zich cyberincidenten voordoen, en het efficiënte en effectieve herstel indien gegevens en systemen schade hebben opgelopen.

Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot de toegang tot WhatsApp en de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken des te meer duidelijk dat de aandacht voor en versterking van cybersecurity nodig is. Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer, het wachtwoordbeleid en de op te zetten procedures voor incident respons.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden, bepaalde vereiste communicaties en actualiteiten

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

Wij hebben bij het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen opgevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving. Daarnaast hebben wij van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij het uitvoeren van onze controle. Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Overzicht bestede uren

Hiernaast hebben wij de begrote en de gerealiseerde uren weergegeven. De overschrijding van het aantal begrote uren wordt veroorzaakt door de aanvullende werkzaamheden als gevolg van COVID-19. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: de Tozo-uitkeringen, de omzetgaranties voor zorgaanbieders, etc. Daarnaast is in 2020 bovendien het aantal SiSa-regelingen verdrievoudigd. Voor deze werkzaamheden was reeds een PM-post opgenomen in het auditplan.

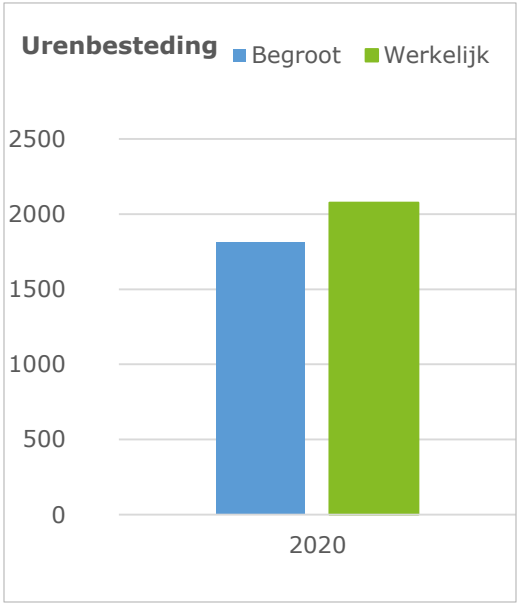

Arnhem

Bijlagen

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	n.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**n.v.t.**	

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de onzekerheden in de controle.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen (SVB)	€ 5,6 miljoen	€ 5,6 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**-**	**€ 5,6 miljoen**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€ 5,6 miljoen**	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren, om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A5	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A6	Specifieke uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
FIN B1	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblementiek	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C1	Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C11	Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem - Nijmegen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E13	Slimme laadpleinen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
I&W E50	Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
EZK F9	Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SWZ G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (TOZO) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - gemeenten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7B	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - geweld en kindermishandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H8	Regeling sportakkoord	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

Bijlage B1 - Bevindingen SiSa-bijlage Tozo 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout, onzeker en/of formele onrechtmatig	Financiële omvang	Toelichting
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen (toepassing artikel 21, lid 3 Besluit 17 april)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Omvang vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud die zijn ingediend vóór 22 april 2020)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

De strekking van de controleverklaring is voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid: goedkeurend.

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Arnhem in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhanke-lijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij geconcludeerd dat er geen sprake is van langjarige betrokkenheid of van anderszins mogelijke bedreigingen van onze onafhankelijkheid die een (aanvullende) beheersmaatregel vereisen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente, die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500®companies. Learn how Deloitte’s approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2021 Deloitte The Netherlands

GEMEENTE Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum : 20 april 2021
Zaaknummer : 562251
Contactpersoon : Ron Verheijen
Telefoonnummer : 026 3775185

Onderwerp: Reactie van het college op het accountantsverslag

Geachte voorzitter en leden,

In meerdere opzichten is 2020 een bijzonder jaar geweest, primair als gevolg van de uitbraak van Covid-19 en de wereldwijde crisis die als gevolg hiervan is ontstaan. Onze ambities, doelen en inspanningen moe(s)ten worden bijgesteld terwijl ook in financiële zin sprake was van bijzondere omstandigheden. De bijzondere omstandigheden hebben hun weerslag op de jaarrekening en het jaarverslag 2020, zowel inhoudelijk als voor wat betreft het proces van totstandkoming van en controle op de stukken.

Onze accountant heeft zijn werkzaamheden met betrekking tot de jaarstukken afgerond en zijn bevindingen weergegeven in een verslag. Zeker met de bijzondere omstandigheden in het achterhoofd, zijn wij zeer tevreden over de inhoud van dit verslag.

De financiële uitkomst van het jaar 2020 is goed. Voor mutaties in de reserves is sprake van een positief financieel resultaat van € 19,8 mln. Doordat in 2020 reeds € 1,1 mln. aan de Algemene Reserve was toegevoegd en per saldo € 1,8 mln. is toegevoegd aan bestemmingsreserves voor toekomstige uitgaven, komt het financieel resultaat na verwerking van mutaties in de reserves uit op € 16,9 mln. Dit resultaat bevat onder andere winstneming op de grondexploitatie zuidelijke binnenstad ad. € 2,3 mln. Wij zullen uw raad voorstellen hiervan € 2,0 mln. middels een begrotingswijziging in 2021 te doteren aan de reeds bestaande Bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad. Voor de argumentatie hieromtrent verwijzen wij naar het raadsvoorstel.

Hoewel een mooi resultaat, is een kanttekening op zijn plaats. Enerzijds bevat het financieel resultaat nog voor € 3,9 mln. aan middelen die in 2020 zijn ontvangen maar pas in de toekomst tot uitgaven zullen leiden. Om die reden wordt voorgesteld deze middelen te reserveren in een Bestemmingsreserve Taakmutaties. Anderzijds hebben enkele positieve verschillen tussen begroting en realisatie een incidenteel karakter waardoor deze effecten niet structureel kunnen worden meegenomen naar de toekomst.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Met tevredenheid hebben wij kennis genomen van het compliment dat de accountant maakt met betrekking tot de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject en de vaststelling dat, ondanks lastige omstandigheden, een goed onderbouwde jaarrekening is opgesteld en verbetering is gerealiseerd in de bedrijfsvoering.

Tegelijkertijd onderschrijven wij de in het verslag opgenomen adviezen ter verdere verbetering. Voor een deel betreft dit voortzetting van reeds in gang gezette acties, bijvoorbeeld met betrekking tot tussentijdse afsluiting van financiële administratie ('soft closure') en het coachingtraject dat we met externe ondersteuning doorlopen en moet leiden tot verbetering van de algemene ICT beheersmaatregelen. Aanvullend plaatst de accountant een opmerking met betrekking tot het versterken van het realiteitsgehalte in en de voorspellende waarde van de begroting. Onze eerste indruk is dat een deel van de verschillen tussen begroting en realisatie wordt veroorzaakt door relatief grote posten die buiten onze beïnvloedingssfeer liggen. Voorbeelden hiervan zijn Gemeentefonds en BUIG. Het advies om een analyse te maken van de verschillen in de afgelopen jaren en op basis hiervan (zo nodig) maatregelen te treffen in onze planning & controlcyclus zullen wij evenwel opvolgen.

Ten slotte is het goed om te zien dat de accountant een verdere verbetering van de interne beheersing vaststelt. Zo zijn stappen gezet op het gebied van de controle op memoriaalboekingen, het schattingsproces rond grondexploitatie Schuytgraaf en de interne controles binnen het sociaal domein. Daar waar nodig en kostenefficiënt uitvoerbaar zetten we deze ontwikkeling door.

Graag zetten wij, in samenwerking met en ondersteund door adviezen van onze accountant, stappen in het verder professionaliseren van het jaarrekeningtraject.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de loco-secretaris,	de burgemeester,
P.J. Altena	A. Marcouch

Nr. : 21006OW045
Onderwerp : Resultaatbestemming 2020 - BR
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Resultaatbestemming 2020 - BR

Programma's	2021					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's						
Geb 0 Gebied nader te verdelen	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1 CSA	0	0	**0**	0	42	**42**
Geb 2 Noordwest	0	0	**0**	0	36	**36**
Geb 3 Noordoost	0	0	**0**	0	32	**32**
Geb 4 Presikhaaf	0	0	**0**	0	39	**39**
Geb 5 Malburgen	0	0	**0**	0	57	**57**
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld	0	0	**0**	0	27	**27**
Geb 7 De Laar/Elden	0	0	**0**	0	18	**18**
Geb 8 RKV	0	0	**0**	0	43	**43**
	0	**0**	**0**	**0**	**293**	**293**
Stedelijke programma's						
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	0	0	**0**	3.924	0	**-3.924**
S01 Veiligheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S02 Bereikbaarheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S03 Economie	0	0	**0**	0	0	**0**
S04 Onderwijs	0	0	**0**	0	0	**0**
S05 Cultuur	0	0	**0**	0	533	**533**
S06 Participatie en armoedebestrijding	0	0	**0**	0	3.097	**3.097**
S07 Zorg	0	0	**0**	0	0	**0**
S08 Welzijn en inclusie	0	0	**0**	0	0	**0**
S09 Gezondheid en sport	0	0	**0**	0	0	**0**
S10 Klimaat, energie en milieu	0	0	**0**	0	0	**0**
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	**0**	0	0	**0**
S12 Wonen en leefomgeving	0	0	**0**	0	0	**0**
	0	**0**	**0**	**3.924**	**3.630**	**-293**
Totaal	0	0	**0**	3.924	3.924	**0**

Nr. : 21005OW044
Onderwerp : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 2	**Noordwest**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 3	**Noordoost**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 4	**Presikhaaf**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 5	**Malburgen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 7	**De Laar/Elden**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 8	**RKV**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	0	0	**0**	0	2.000	**2.000**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S04	**Onderwijs**	0	0	**0**	0	0	**0**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	0	0	**0**	0	0	**0**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S09	**Gezondheid en sport**	0	0	**0**	0	0	**0**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	0	0	**0**	2.000	0	**-2.000**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**2.000**	**2.000**	**0**
	Totaal	0	0	**0**	2.000	2.000	**0**

Aan de gemeenteraad

19 mei 2021

Zaaknummer: 562251
Onderwerp: Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020

Geachte collega raads- en commissieleden,

In de vergadering van de auditcommissie van 10 mei j.l. zijn de jaarstukken en het daarbij behorende accountantsverslag besproken. De commissie spreekt naar aanleiding daarvan haar uitdrukkelijke waardering uit over het verder verbeterde proces rondom de jaarstukken. Met name de voortgang die is geboekt in het verbeteren van de begrijpelijkheid van de stukken en de samenwerking tussen ambtelijke organisatie en accountant zien wij als zeer positief.

Namens de auditcommissie,

Met vriendelijke groet,

Mattijs Loor
Voorzitter Auditcommissie

Analyse jaarstukken 2020 – Klimaat en Energie

> Voor de gemeente Arnhem

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Vincent Bouma (PvdA), Hans Eliens (PvdD), Nathalie Nede (CU) en Steffenie Pape (VVD)

Datum: Voorjaar 2021

Opgaven gestuurd werken

Uitgangspunten voor het invullen van de controlerende rol

- Inzichtelijkheid in het beleid helpt zowel het college, de raad, als de ambtelijke organisatie om samen het beleid vorm te geven en bij te sturen waar dit nodig is. Hierdoor komt de realisatie van maatschappelijke opgaven voorop te staan.

- Goede controle blijft weg bij afrekenen en politiek-gedreven (op positie of persoon-gerichte) invulling van de controlerende rol.

- Het is daarvoor belangrijk om met elkaar technisch, en zo objectief mogelijk, te (kunnen) beoordelen of het beleid de gestelde doelen haalt.

- De grootste informatiebehoefte van raadsleden is dan ook het kunnen beoordelen van de effectiviteit van het beleid: Halen we de beleidsdoelen of moet er bijgestuurd worden?

Inhoudsopgave

Kern-rapportage

- Inleiding: Het wat en hoe van deze analyse
  - Doel van de analyse
  - De zes centrale vragen van de Methode Duisenberg
- Conclusies
  - Conclusies Beeld op beleid
  - Conclusies Informatievoorziening
- Verzoeken aan het college
- Verzoeken aan de raad
- Suggesties voor het debat

Bevindingen

- Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen
  - Klimaat
- Bevindingen 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?
  - Analyse doelen en acties
  - Indicatoren
- Bevindingen 4. Wat gaat het kosten?
  - Baten en lasten
  - Reserves
- Bevindingen 5. Aanvullende informatie/onderzoeken

Bijlagen

- Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen
- Bijlage 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?

Leeswijzer

- De snelle lezer kan de samenvatting van dit rapport lezen in de Kern-rapportage.
- De conclusies worden, per vraag uit de methode Duisenberg, onderbouwd in het hoofdstuk Bevindingen.
- In bijlage is detailinformatie te vinden over de bevindingen.

Wat

Analyse aan de hand van de methode Duisenberg

- Bij de methode Duisenberg analyseren raadsleden (**rapporteur (s) van de coalitie, van de oppositie**) een programma uit de begroting of jaarstukken.
- De uitkomst is een beknopte (powerpoint-) rapportage met conclusies en aanbevelingen, op basis waarvan het politieke debat op inhoud gevoerd kan worden.
- Raadsrapporteurs geven als vooruitgeschoven post een (samenvattend) oordeel van het programma.
- Ook de kwaliteit van de informatievoorziening in het programma wordt geëvalueerd.

Het doel van de methode is te komen tot een oordeel over het al dan niet behalen van de beleidsdoelen voor het betreffende programma.

Hoe?

De zes centrale vragen van de methode Duisenberg:

1. Wat is het beeld van het beleidsterrein op hoofdlijnen?
2. Welke doelen zijn gepland/gerealiseerd?
3. Welke prestaties zijn gepland/uitgevoerd?
4. Wat heeft het gekost?
5. Welke aanvullende informatie/ onderzoeken zijn er?
6. Welke conclusies en verzoeken hebben wij, als rapporteurs?

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- In de Jaarstukken wordt niet op het niveau van het gerealiseerde maatschappelijke effect verantwoord. Doordat er daarnaast ook geen effect-/ en prestatieindicatoren zijn opgenomen voor het programma in de jaarstukken, kan niet worden beoordeeld of Arnhem het gestelde doel van CO2 reductie behaalt/ gaat behalen.

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Het is onduidelijk hoe deze daling zich verhoudt tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt.

- Het Klimaatfonds is in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- Arnhem is voor de komende jaren sterk bezig met de gewenste rolneming (handhaver, facilitator, initiatiefnemer) van de gemeente op het gebied van klimaat en energie.
- Daarnaast is het zoeken naar welke uitvoeringsprestaties effectief zijn. Wat heeft het meeste effect en hoe ga je dat monitoren? Het beleid en de rolneming dient met voortschrijdend inzicht te worden ingevuld.
- Het evenwicht wordt gemist tussen:
  - De gewenste impact/effect/meetresultaten,
  - De beschikbare middelen/ investeringsmogelijkheden/ (implementatie)technieken,
  - En de mate waarin bewoners dit kunnen bijhouden en/of hierover tevreden zijn.
- Er is sprake van een langjarig programma met "sprongen" in de realisatie van de baten en lasten in de jaarrekening. Het is onvoldoende inzichtelijk/traceerbaar wat deze sprongen veroorzaakt.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

Op basis van de openbare bron De Klimaatmonitor concluderen we:

- Dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO_2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Dat het grootste deel van de CO_2 uitstoot voor rekening komt van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO_2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Conclusies Informatievoorziening

- De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Het totaalbeeld wordt gemist. Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is op dit moment niet mogelijk, op basis van de jaarstukken, in te schatten of Arnhem de (langjarige) beleidsdoelen haalt.

- Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevindt. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde daken.

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Conclusies Informatievoorziening

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden. Dit is nu ook niet mogelijk.

- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?

- Wat zijn de gerealiseerde maatschappelijke effecten van en de uitgevoerde prestaties voor de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie, waar we het zouden verwachten.

Conclusies Informatievoorziening

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen? Dat wordt nu niet toegelicht.

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Verzoeken aan college

- Zorg voor een inzichtelijke verantwoording op zowel de stand van zaken op het maatschappelijk effect (Wat hebben we bereikt?) als op de geleverde prestaties (Wat hebben we gedaan?):
  - Geef als college een duidelijke uitleg en duiding op de stand van zaken voor de realisatie van het maatschappelijk effect op het subdoel. Geef helder, met een korte onderbouwing, antwoord op de vraag of Arnhem de gestelde beleidsdoelen haalt, of gaat halen. Dit geeft veel meer inzicht in het geleverde maatschappelijk effect.
  - Geef dan vervolgens per subdoel aan welke prestatie geleverd zijn. Zeker ook in relatie tot de aangekondigde prestaties in de begroting. Richt de verantwoording voor de prestaties dan zoveel mogelijk op uitvoeringsprestaties i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

Verzoeken aan college

- Verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
  - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO2 55% lager ten opzichte van 1990
  - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal

- Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)

- Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken, of aantal geïsoleerde daken.

- Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren. Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Verzoeken aan college

- Maak inzichtelijk welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

- De onderwerpen Luchtagenda en Milieuzone missen nu in de jaarstukken. Zorg dat volgend jaar wel de stand van zaken verantwoord wordt voor deze onderwerpen.

- Geef een uitleg van de status van de stoplichten in de jaarstukken. Maak duidelijk per effect- of prestatiedoel hoe het college tot een grijs, groen, oranje, of rood oordeel komt.

- Verkennen van een ander gebruik van de kleuren voor de stoplichten. De status is nu lastig te interpreteren. Zolang het langjarige beleidsdoel nog niet gehaald is, kan een doel of prestatie nog niet op groen staan, dit lijkt nu wel het geval te zijn.

Verzoeken aan de raad

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

- Richt je bij verzoeken aan het college zoveel mogelijk op concrete uitvoeringsprestaties (Wat wil je dat gedaan wordt?) i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Beoordeel de raadsvoorstellen en beleidsnota's op de mate waarop de gestelde effectdoelen en benodigde uitvoeringsprestatie ook meetbaar en evalueerbaar (tellen en vertellen) zijn opgesteld.
  - En blijf dan vervolgens ook bijsturen op het al dan niet halen van de doelen en prestaties.

- Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Suggesties voor het debat

- Hoe schat het college zelf in waar de gemeente staat met het oog op het realiseren van het langjarige beleidsdoel voor het programma Klimaat en Energie (55% CO_2 reductie in 2030, zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)?

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Hoe verhoudt deze daling zich tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt?
  - Hier ligt ook een link naar de begroting 2022.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat & energie voor de gemeente Arnhem. Deze algemene punten vallen op na lezing van de Jaarstukken.

Wat valt er op?

- Beleid is in al meerjarig in transitie. De beleidstransitie komt niet tot uitdrukking in de begroting, voor zover dit (wettelijk) al mogelijk is.
- Ondanks de ambitieuze geformuleerde ambities lijken langjarige resultaten/effecten achter te blijven. Al is dit lastig om op het lange tijdspad te beoordelen, omdat er nauwelijks op effectniveau gerapporteerd wordt.
- Oranje is het nieuwe groen! Maar hoe zit het met de realisatie van die "belofte"?
- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?
- Wat zijn de effecten en uitgevoerde prestaties van de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Dit doen we op basis van een aanvullende, objectieve bron: https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Wat valt er op aan de volgende sheets?

- Uit de Klimaatmonitor blijkt dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Het grootste deel van de CO2 uitstoot komt voor rekening van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Overzicht van opgenomen doelen in Jaarverslag 2019/Begroting 2020.

- **Doelen voor programma** *Klimaat & Energie*:

Op basis van **Programmabegroting 2020**

- Arnhem is klimaatneutraal in 2050
- CO_2 reductie van 55% in 2030 t.o.v. 1990

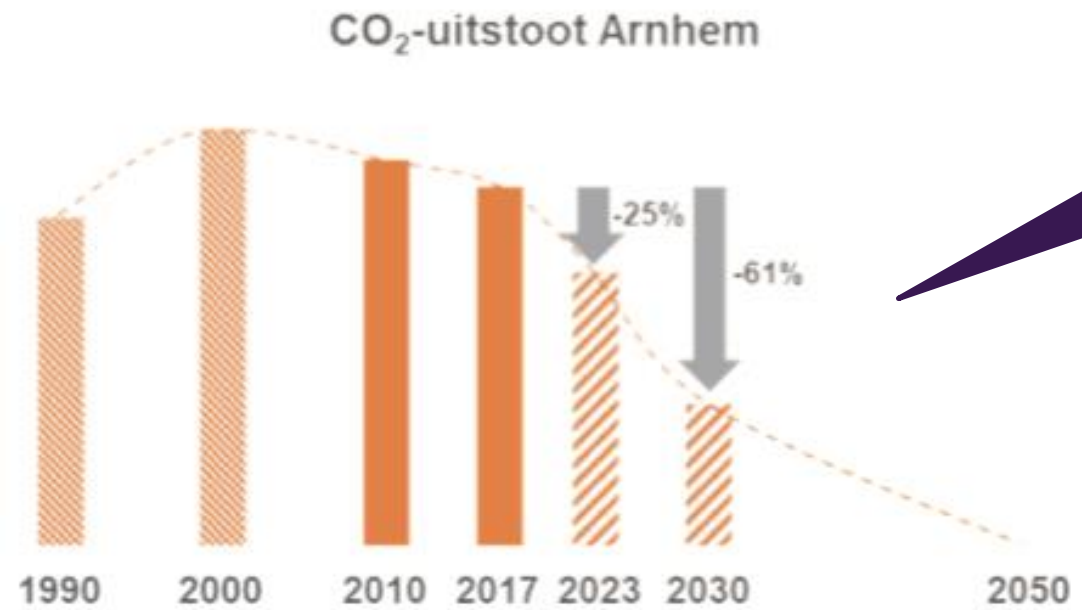

Dit is het plaatje uit nemiA 2020-2030. Waar staan we nu? In lijn met de verwachting voor 2030?

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

CO2 reductie t.g.v. gas en electriciteitsgebruik (Arnhem, ton)
bron: Klimaatmonitor

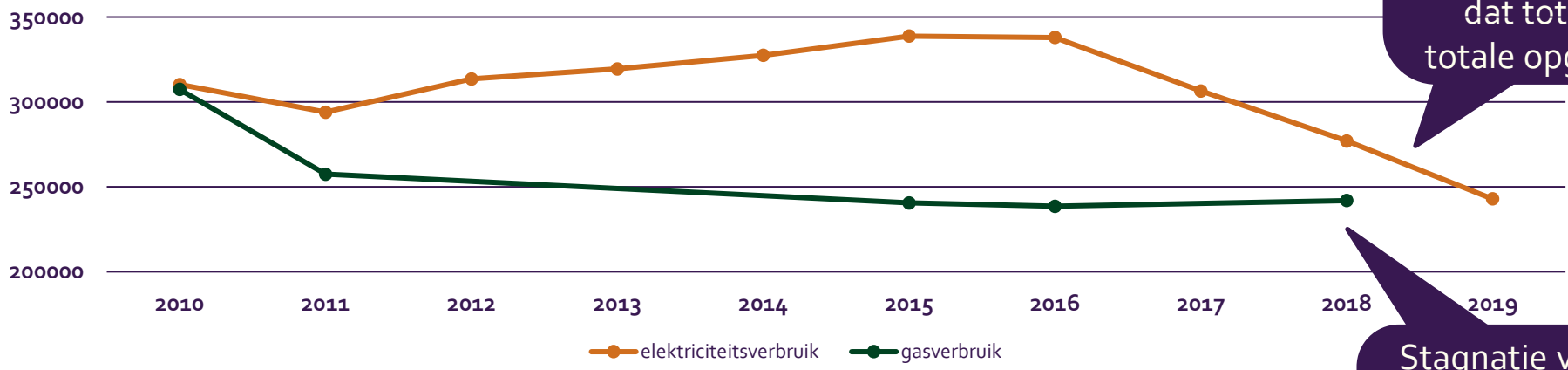

Er is een fors dalende lijn de laatste jaren, maar hoe verhoudt zich dat tot de totale opgave?

Stagnatie voor gas, onder andere door het bouwen van woningen.

CO2-uitstoot incl. en excl. auto(snel)wegen (ton)
Bron: klimaatmonitor

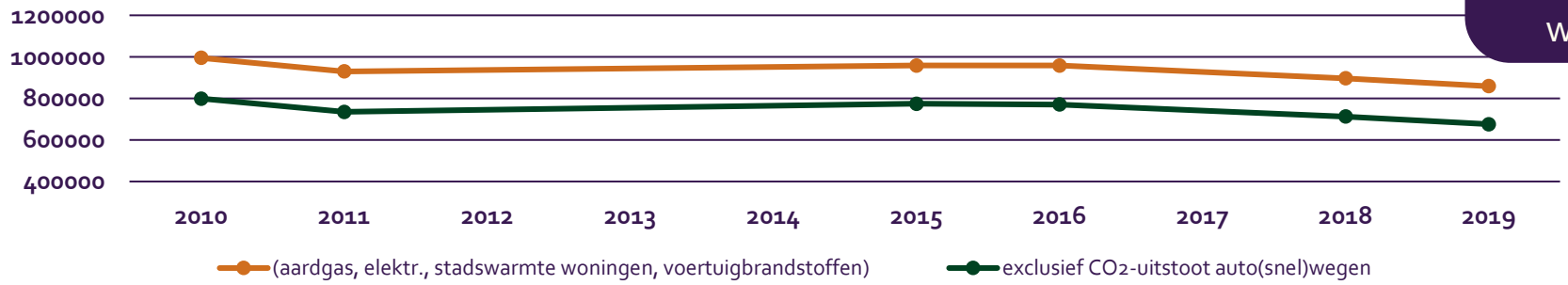

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Groot deel van de uitstoot komt uit de gebouwde omgeving, waar de gemeente zelf direct invloed op kan uitoefenen.

CO2-uitstoot per hoofdsector (ton)
Bron: klimaatmonitor

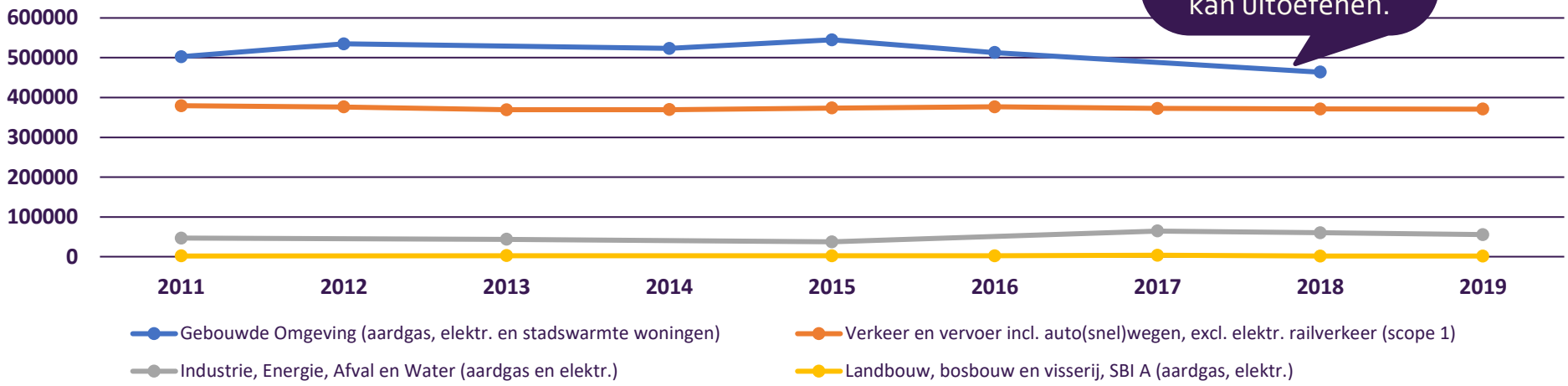

CO2-uitstoot gebouwde omgeving (ton)
Bron: klimaatmonitor

Groot deel van uitstoot gebouwde omgeving, wordt veroorzaakt door woningen

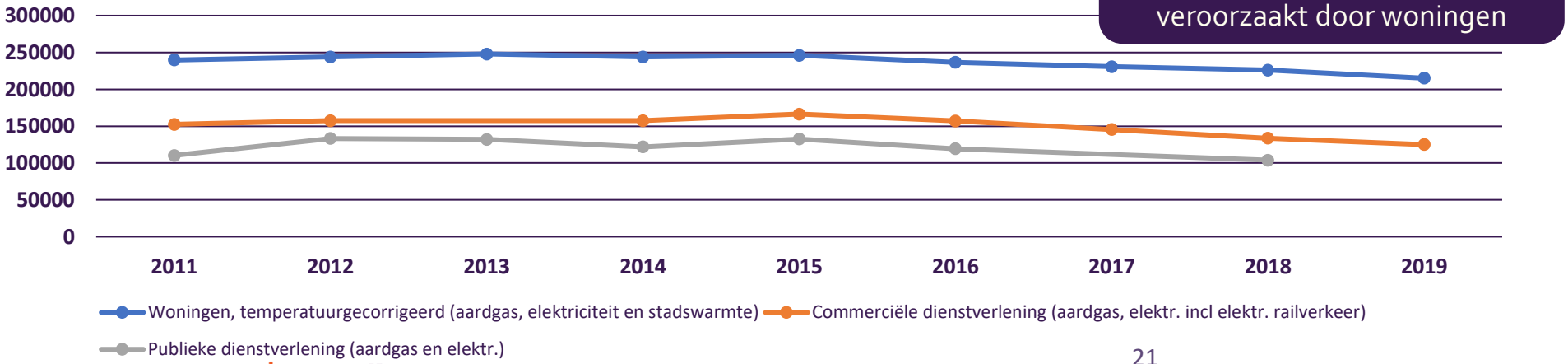

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 2. Wat wilden we bereiken?
Bevindingen 3. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Deze paragraaf combineert de vragen 2+3 van de methode Duisenberg en ***analyseert de doelen, acties en de prestaties*** *voor het programma Klimaat, zoals aangekondigd in de programmabegroting en verantwoord in de jaarstukken, voor het programma Klimaat. Op deze en de volgende sheets zijn de conclusies van deze analyse weergeven.*

Ten behoeve van de leesbaarheid is de volledige analyse zelf na te kijken in de bijlage. In deze bijlage wordt bekeken welke van de, in de begroting aangekondigde, acties zijn opgenomen in de jaarstukken. Daar vindt u meer in detail de bevindingen van deze analyse.

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

- Wat valt er op:
  - De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is nu niet in te schatten op welke wijze de Status (stoplichten) wordt vastgesteld.
    - Aanbeveling: verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
      - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO_2 55% lager ten opzichte van 1990
      - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal
  - Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevind. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde huizen.
    - In de Programmabegroting 2021 is er al een goede slag gemaakt op dit punt!

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat.*

Wat valt er op?

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Bevindingen 2+3. Analyse indicatoren

*In deze paragraaf voeren we een **Analyse van de indicatoren** uit voor het programma Klimaat en energie.*

Wat valt er op?

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden.

- Aanbeveling:
  - Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO_2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)
  - Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken.
  - Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Hier worden de belangrijkste ontwikkelingen van de baten en lasten van het programma Klimaat geanalyseerd.

Wat valt er op?

- Klimaat en Energie was t/m 2019 nog gekoppeld aan programma "veranderopgaven" waarbij financiering uit de diverse stedelijke programma's kwam. Een deel hiervan stond bij het taakveld milieubeheer. De cijfers 2018/2019 in de jaarstukken zijn vanaf 2020 "teruggerekend".

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen?

- Klimaatfonds in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Wat valt er op?

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

In 2018/2019 was Klimaat nog geen afzonderlijk progamma.

Forse verschillen begroting vs jaarstukken. Dit laat zien dat het programma volop in beweging is.

De lasten voor het programma dalen fors voor de jaren 2023. Hoe verhoudt dit zich tot de realiseerbaarheid van het langjarige beleidsdoel?

Waarom zijn de baten in 2021 zoveel lager dan in 2020? (2021 is een prognose, turap1)

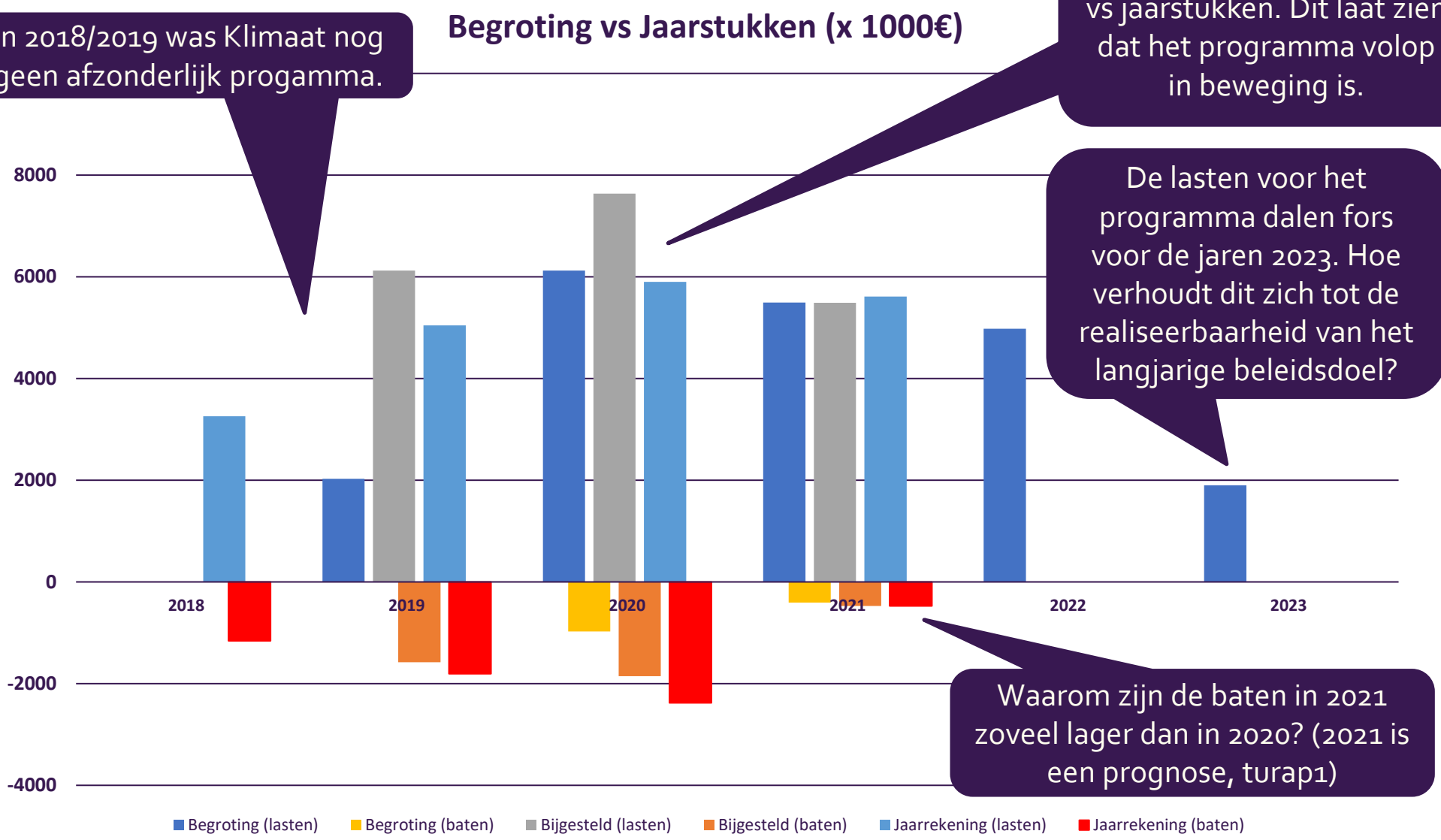

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

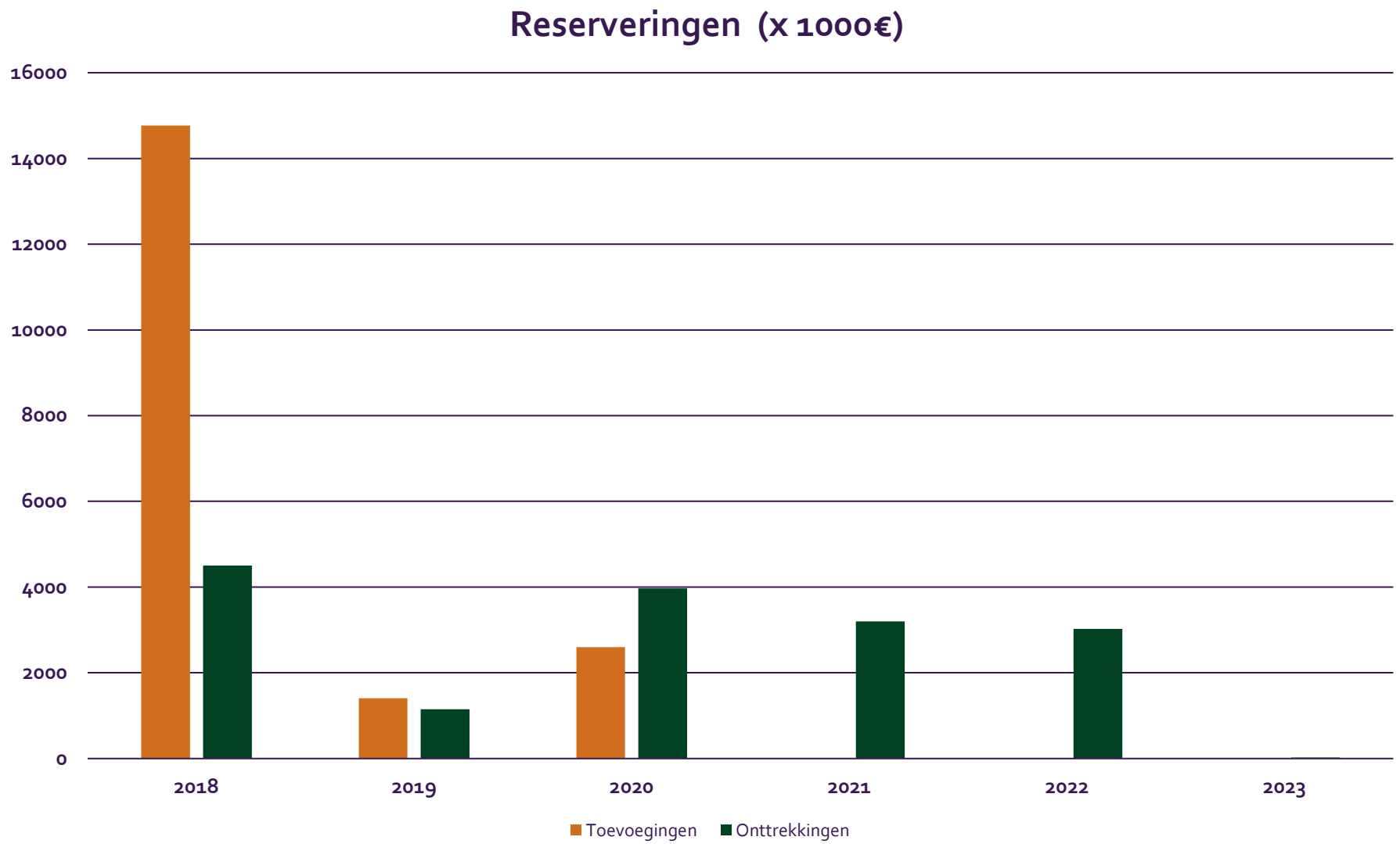

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken

In dit hoofdstuk geven we conclusies weer die we hebben aangetroffen in onderzoeken die onlangs zijn uitgevoerd voor het betreffende programma. Denk bijvoorbeeld aan Rekenkameronderzoeken, Accountantsverslagen en overige Beleidsevaluaties.

Accountantsverslag gemeente Arnhem

- Hiernaast de opmerking uit de bevindingen van de accountant over 2020. Dit gaat over het totaal van de begroting, maar is in verhouding ook van toepassing op het programma Klimaat en energie.

Artikel 213a

- Het is niet bekend of er een beleidsdoorlichting in kader van artikel 213a gemeentewet is uitgevoerd of gepland. Het programma is ook nog relatief nieuw.

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken?

- Ter illustratie hiernaast de tijdlijn, besluiten en informatiestroom op het onderwerp Klimaat en energie; NemiA, Klimaatfonds, RES Luchtagenda.
- Oranje is het nieuwe groen
  - Rekenkameronderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het programma New Energy Made in [Arnhem]
    - Bestuurlijke nota 2 oktober 2017
    - Nota van bevindingen; normenkader en aanbevelingen, onder andere op gebied van doelstellingen en monitoring
  - Raadsbesluit maart 2018: Geeft College opdracht uitvoering te geven aan de aanbevelingen en binnen een termijn van 3 maanden hiervoor een plan van aanpak aan de raad aan te bieden.

Sindsdien is er veel informatie gedeeld en zijn er plannen gemaakt. Ook de nieuwe Voortgangsrapportage NemiA 2021 met bijbehorende monitor past in de vernieuwde aanpak. Een terugkoppeling op het raadsbesluit en/of het rekenkamerrapport is in de tijdlijn en jaarstukken niet gevonden.

Datum	raadsbesluit/raadsinformatie	Documenten
NEW ENERGY MADE IN ARNHEM		
28-9-2015	Raadsbesluit Programma New energy made in Arnhem 2015-2020	1. Raadsvoorstel 2. Raadsbesluit 3. Programmaplan 4. Energiepotentiekaart
18-7-2017	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem	Ibabs ID 299
5-3-2018	Raadsbesluit Rekenkameronderzoek "Oranje is het nieuwe groen"	9. Raadsvoorstel 10. Raadsbesluit 11. Rapport 12. Nota van bevindingen
mei 2018	Coalitieakkoord 2018-2022	13. Coalitieakkoord
17-4-2019	Raadsbesluit De wijkgerichte aanpak van de Arnhemse energietransitie	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/d1d071d8-cb1a-49f4-ab9e-a5a11d3e1958
15-5-2019	Raadsbesluit Kaders voor de besteding van het Klimaatfonds	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/a08253c1-ef87-476a-a7a3-036eb88225ee
23-10-2019	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem 2019	Ibabs ID 699
28-1-2020	Raadsbrief stand van zaken Klimaatfonds	Ibabs ID 771
29-1-2020	Raadsbesluit New energy made in Arnhem 2020-2030	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/7b46d902-669d-402c-8f02-3db1f1484fdb
3-6-2020	Raadsbrief uitwerking Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie	Ibabs ID 877
11-5-2021	Raadsbrief Voortgangsrapportage New energy made in Arnhem 2021	Volgt na collegebesluit
	Raadsbrieven bestedingen klimaatfonds	Ibabs ID 754 - Aanjaagfonds ID 793 - Regeling Reductie Energieverbruik ID 844 - Proeftuin Elderveld noord ID 867 - Subsidie Energiebank ID 931 - Subsidieregeling klimaatadaptatie ID 963 - Subsidieregeling duurzame terrasverwarming ID 1020 - Proeftuin Vredenburg/Kronenburg
	Raadsbesluiten bestedingen klimaatfonds	Ibabs: 16-12-2020: Toekomst bestendig wonen lening Ibabs: 10-2-2021: Arnhemse aanpak Energie Armoede
REGIONALE ENERGIESTRATEGIE ARNHEM NIJMEGEN		
26-11-2018	Raadsbrief regionale energiestrategie	ID 515
28-5-2019	Raadsbrief concept startnotitie RES	ID 612
18-12-2019	Raadsbesluit startnotitie RES	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/8bdb29e1-6133-4a21-a040-1e5d240fad74
7-4-2020	Raadsbrief stand van zaken proces RES	ID 824
8-9-2020	Raadsbrief voorlopig concept bod RES	ID 945
Nog in behandeling	Raadsvoorstel RES 1.0	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/35317086-9b6d-46f8-b9f7-3bb9572638da
LUCHTAGENDA		
13-2-2019	Raadsbesluit Luchtagenda	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/b725db02-519b-4d69-a138-b7b0fb8e97c6
8-12-2020	Raadsbrief rapportage luchtagenda	Ibabs ID 1029

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Voor de volgende sheets wordt de Klimaatmonitor als bron gebruikt. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Het openbaar bestuur geeft in Arnhem het goede voorbeeld door een mooie daling in CO_2 uitstoot te laten zien.

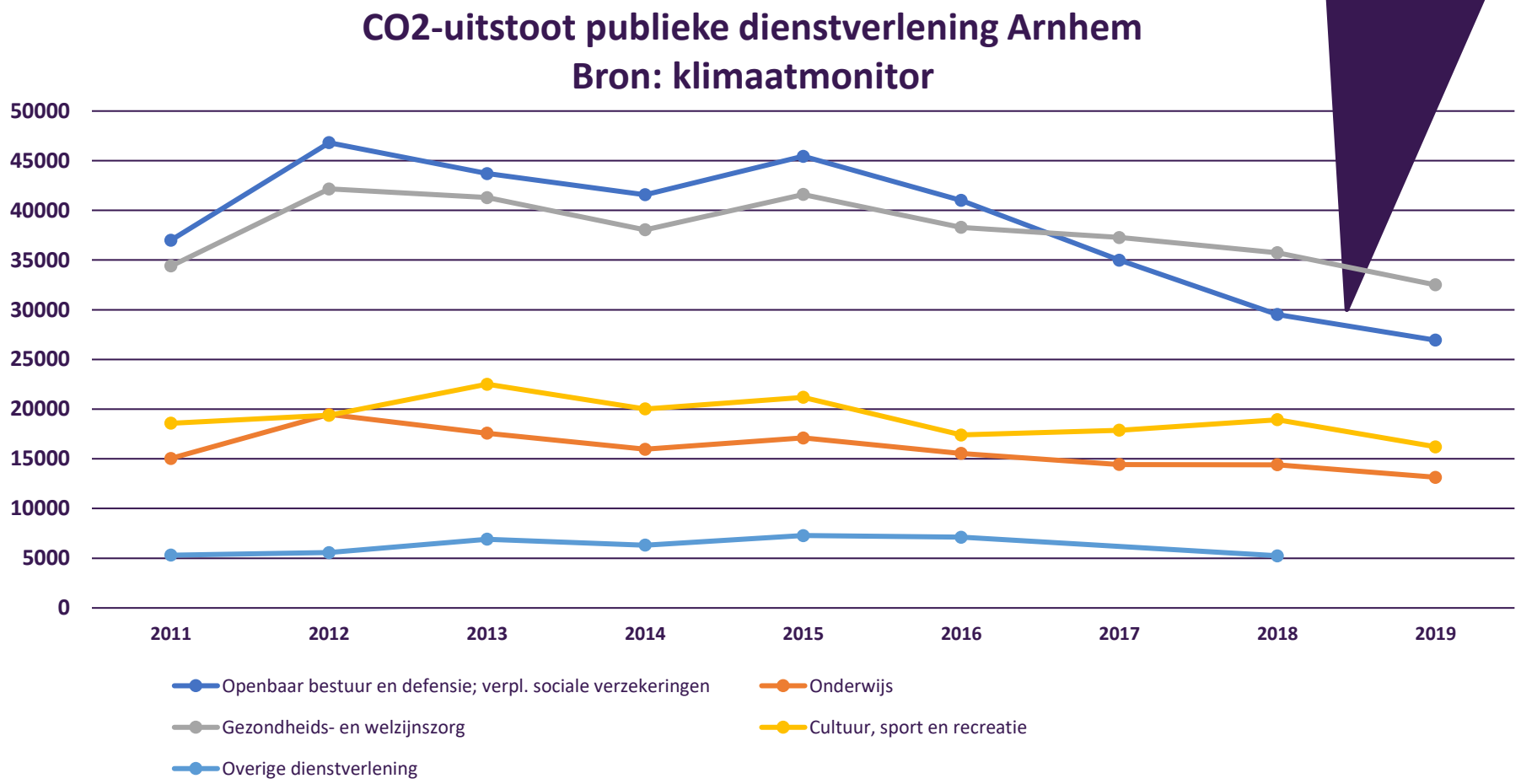

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Totaal energieverbruik woningen (TJ)
Bron: klimaatmonitor

In Arnhem neemt gas het grootste deel van het energieverbruik voor woningen voor rekening.

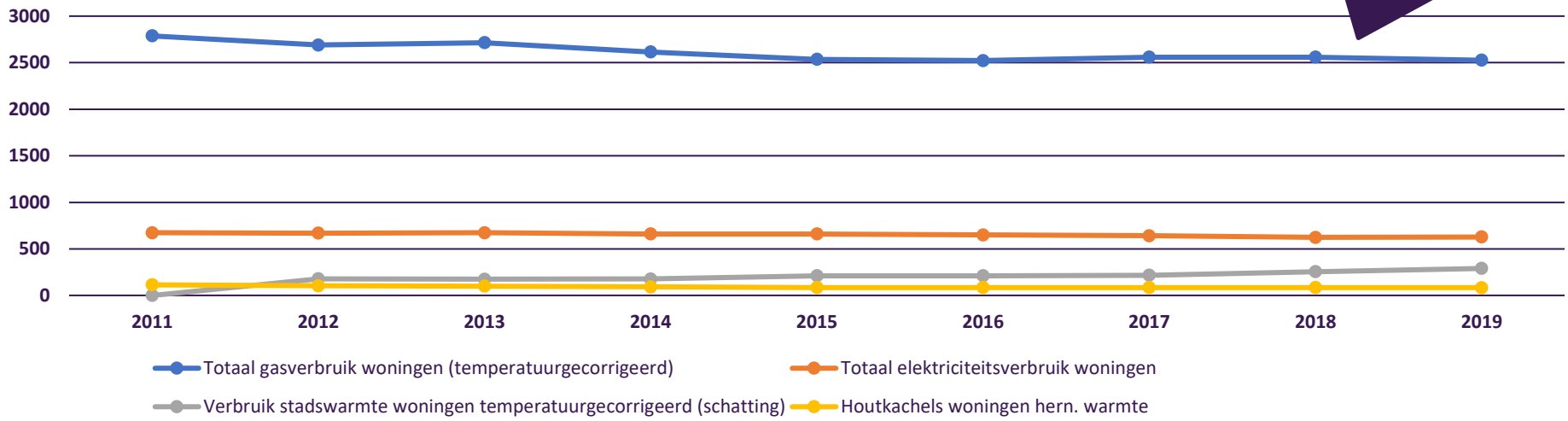

Totaal gasverbruik woningen (miljoen m3)
Bron: klimaatmonitor

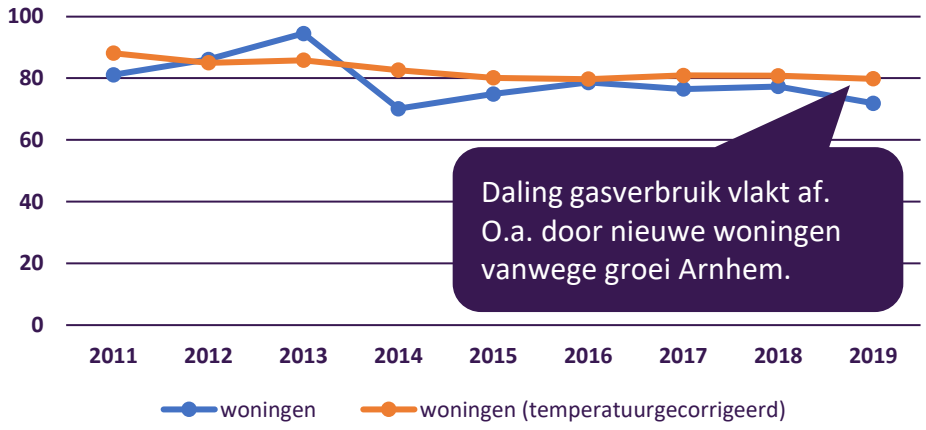

Daling gasverbruik vlakt af. O.a. door nieuwe woningen vanwege groei Arnhem.

Totaal electriciteitsverbruik woningen (milj kWh) Bron: klimaatmonitor

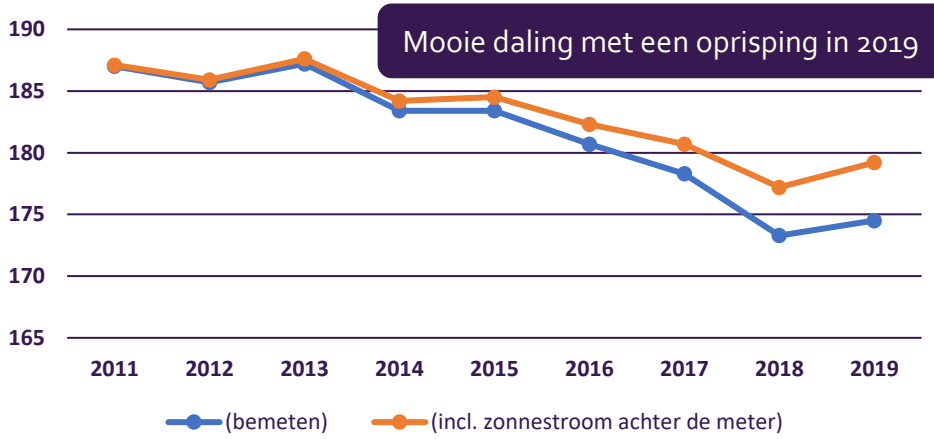

Mooie daling met een oprisping in 2019

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Stabiel dalende trend gemiddeld verbruik per woning.
Gemiddeld gas verbruik per woning neemt ook af.

Gemiddeld electriciteitsverbruik woningen Arnhem (kWh)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

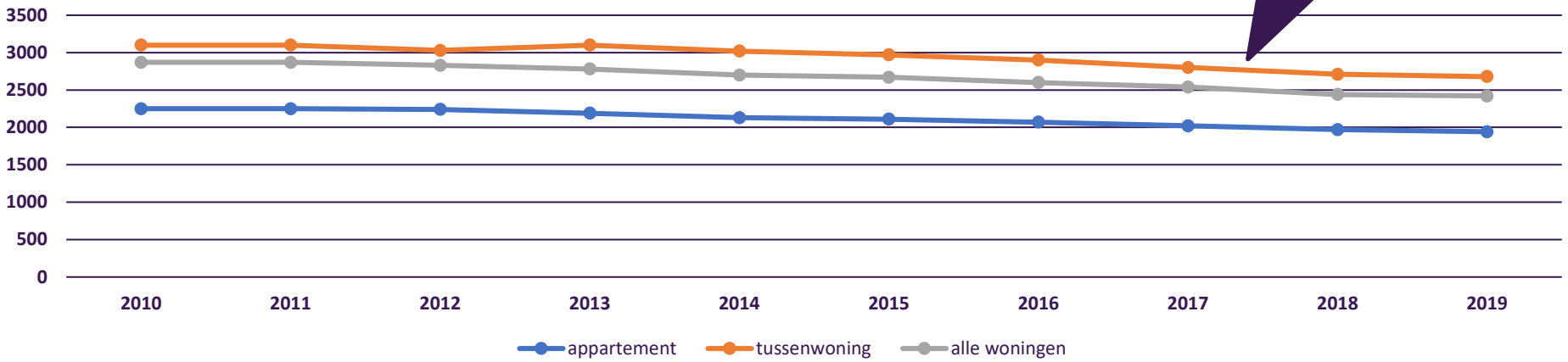

Gemiddeld gasverbruik woningen Arnhem (m3, temperatuur gecorrigeerd)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

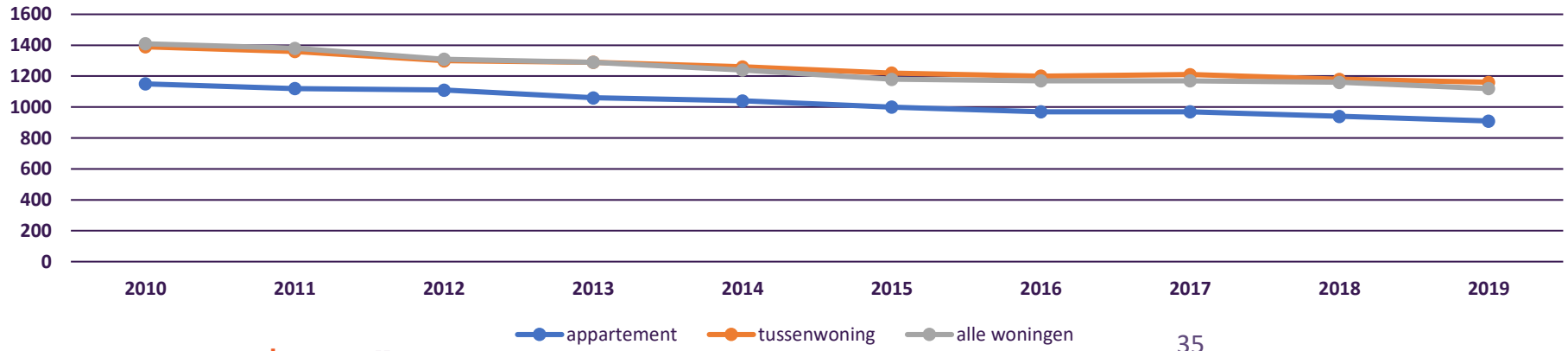

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Bij openbaar bestuur is een daling op het energieverbruik ingezet, zie ook bij het elektriciteitsverbruik.

Energieverbruik publieke sector (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

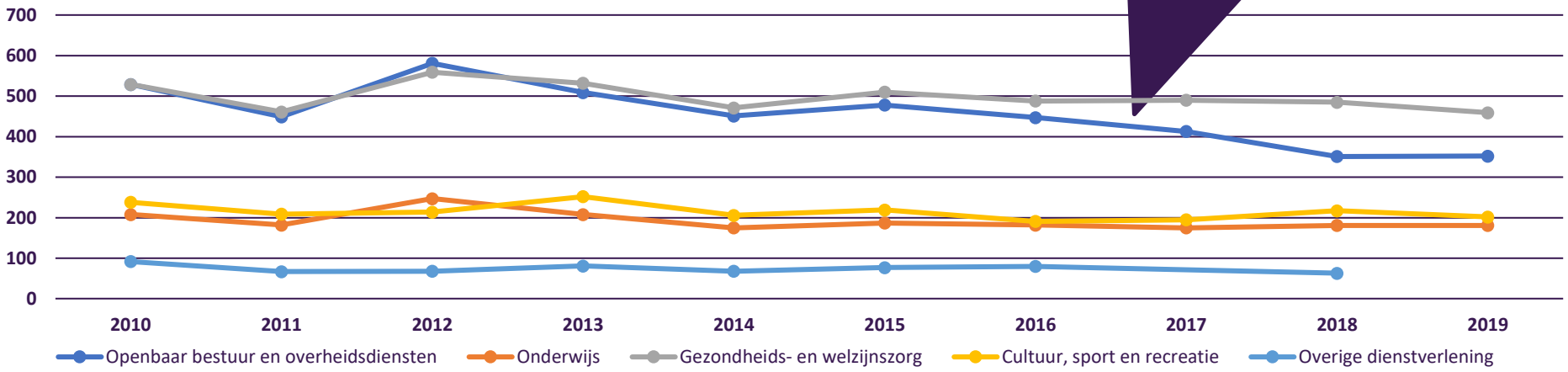

Gasverbruik publieke sector (m3)
Bron: klimaatmonitor

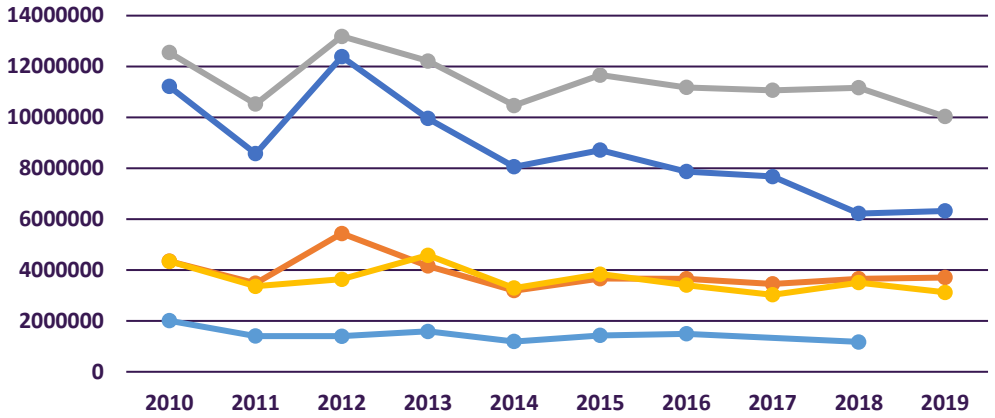

Electriciteitsverbruik publieke sector (kWh)
Bron: klimaatmonitor

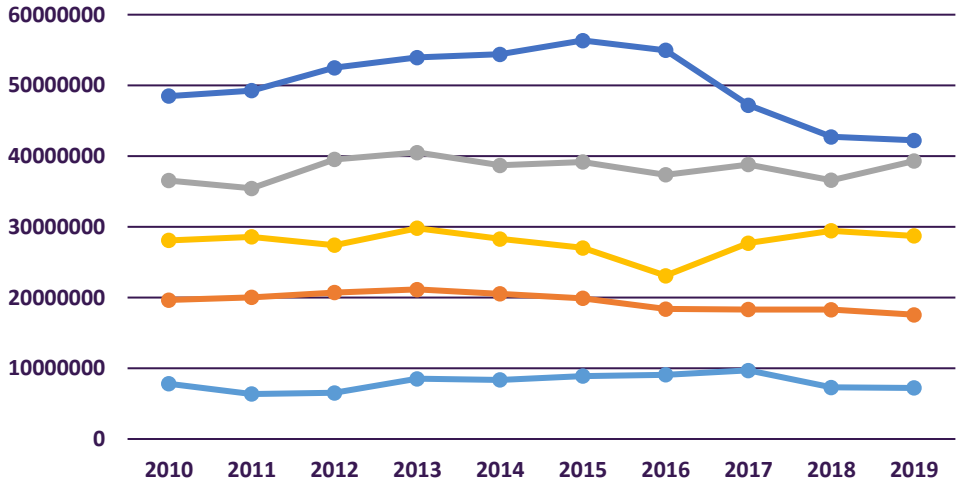

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik versus bekende hernieuwbare energie
Bron: Klimaatmonitor

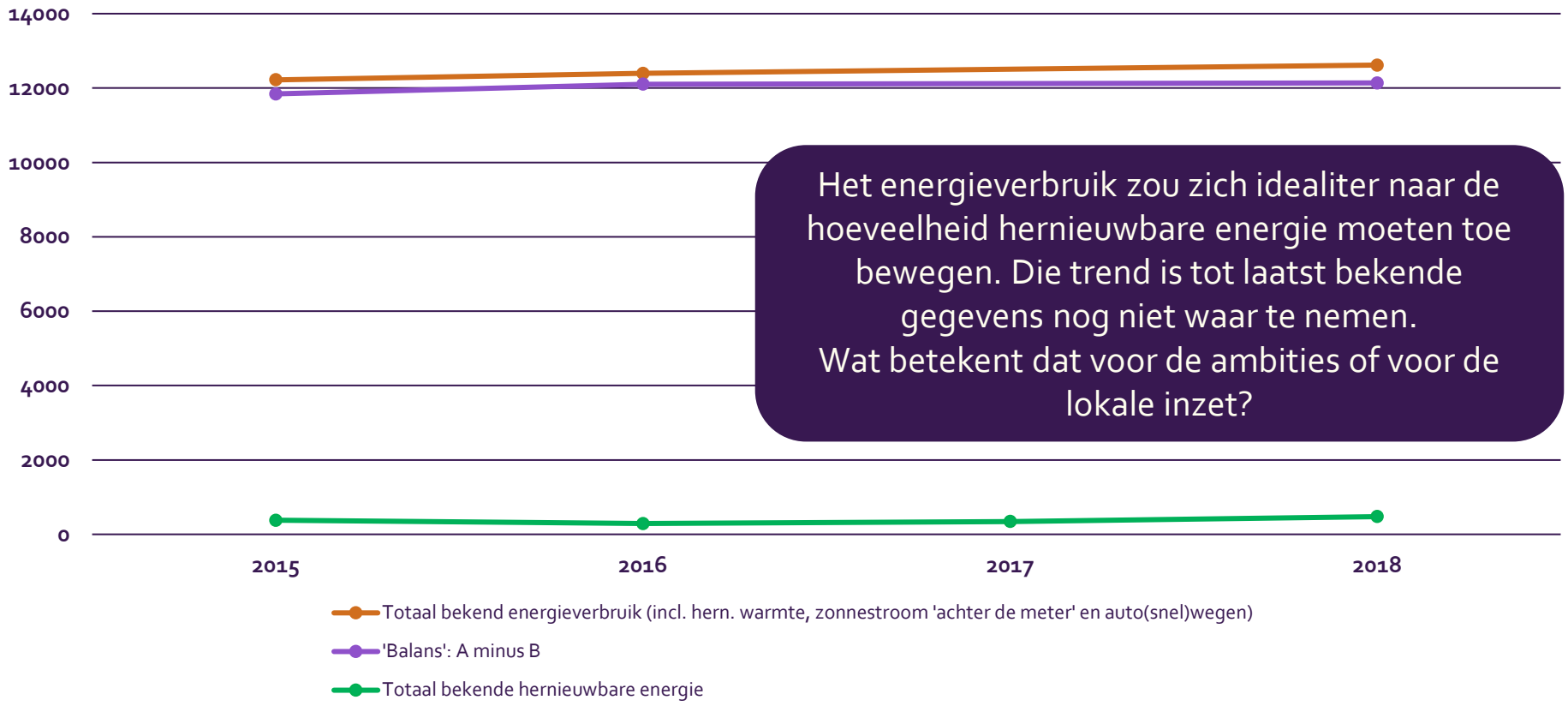

Het energieverbruik zou zich idealiter naar de hoeveelheid hernieuwbare energie moeten toe bewegen. Die trend is tot laatst bekende gegevens nog niet waar te nemen.
Wat betekent dat voor de ambities of voor de lokale inzet?

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Opbrengst zonnepanelen - Arnhem (MW)

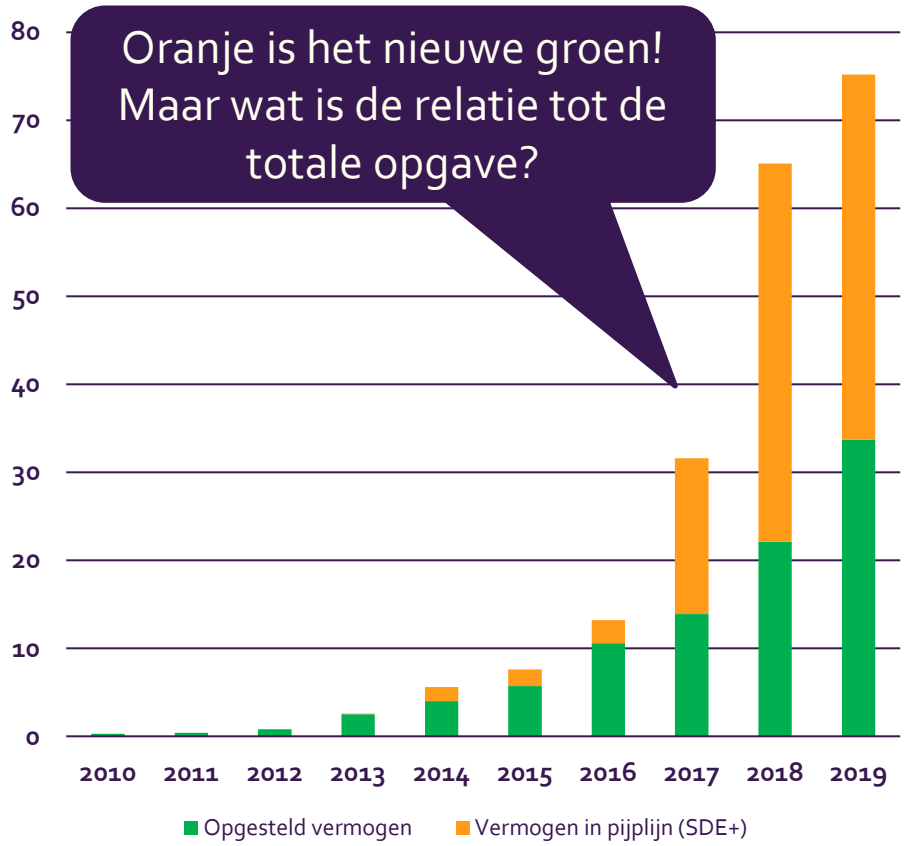

Windturbines Arnhem Bron: Klimaatmonitor

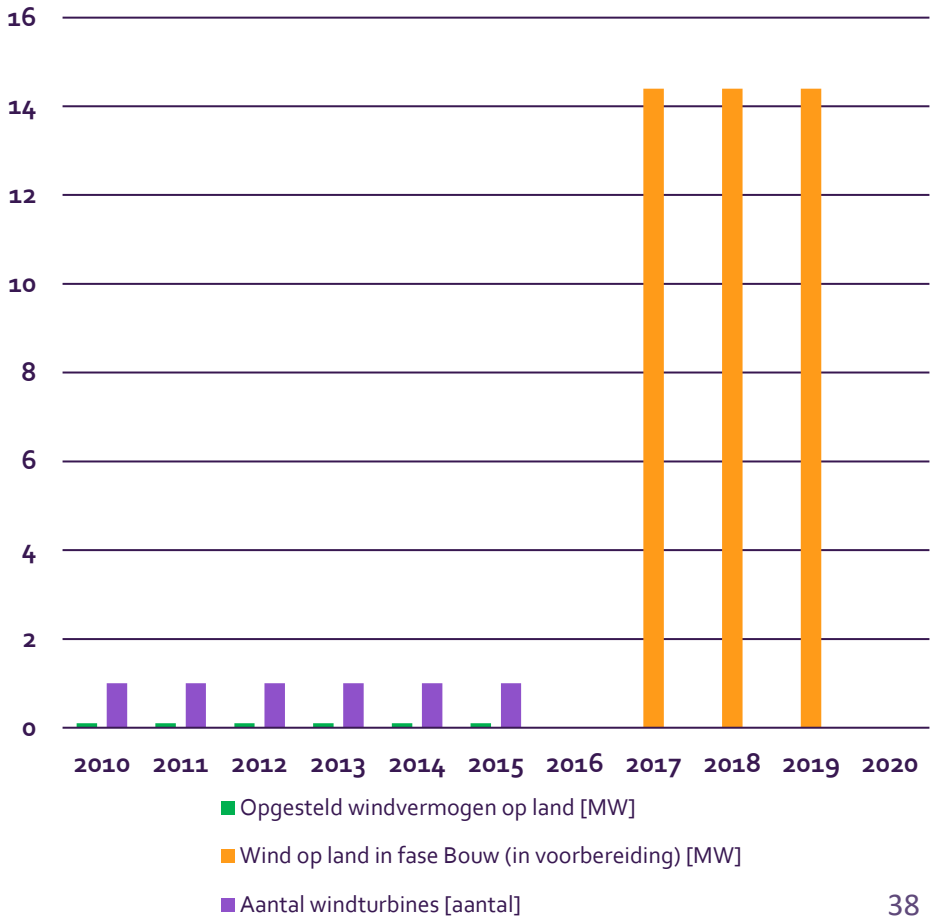

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

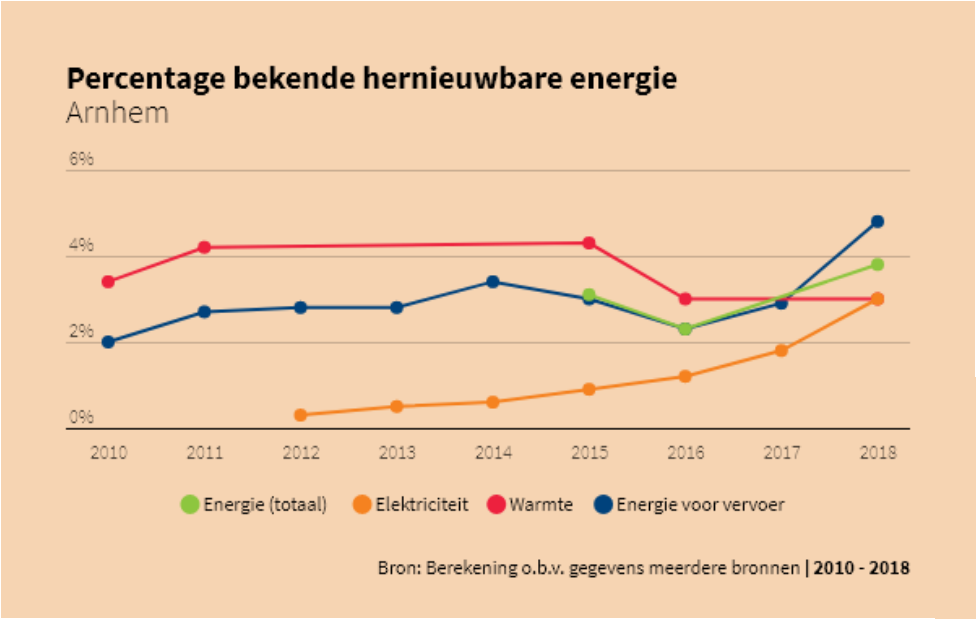

Toelichting?

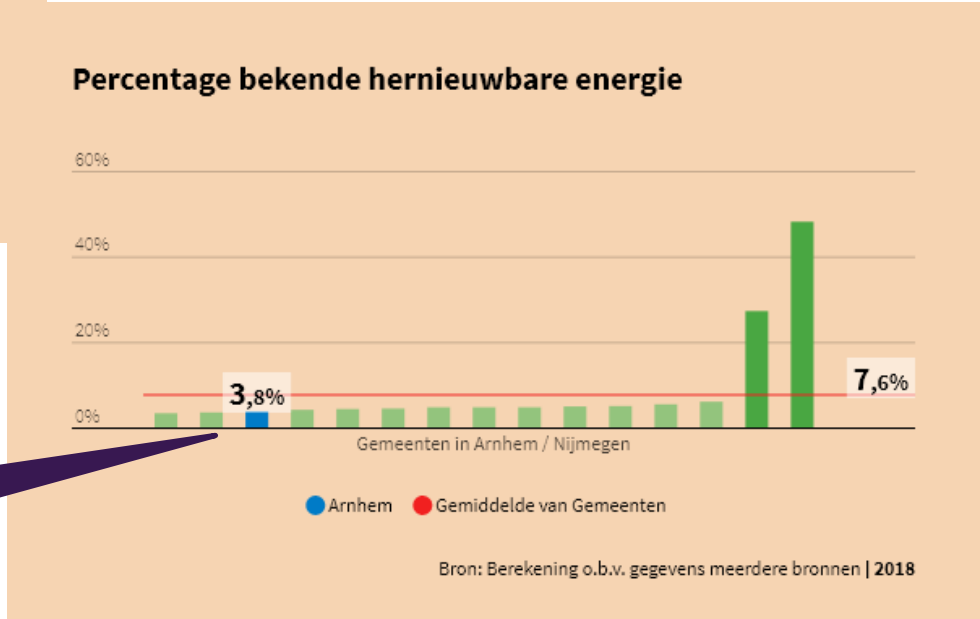

Ondanks ambities en inspanningen "scoort" Arnhem niet direct hoog t.o.v. landelijk gemiddelde of regio.

Bijlage 1: Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik verkeer en vervoer (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

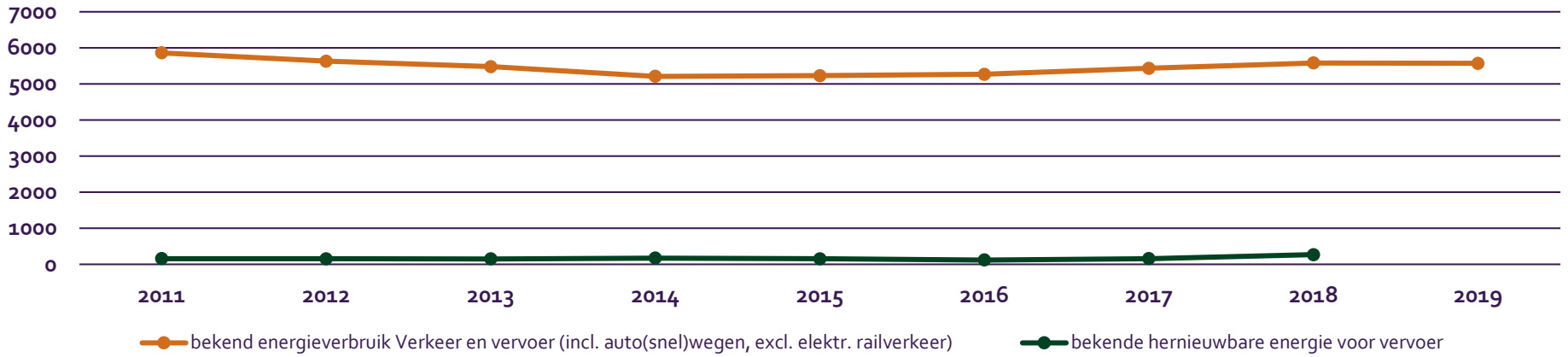

Warmteverbruik versus bekende hernieuwbare warmte
Bron: Klimaatmonitor

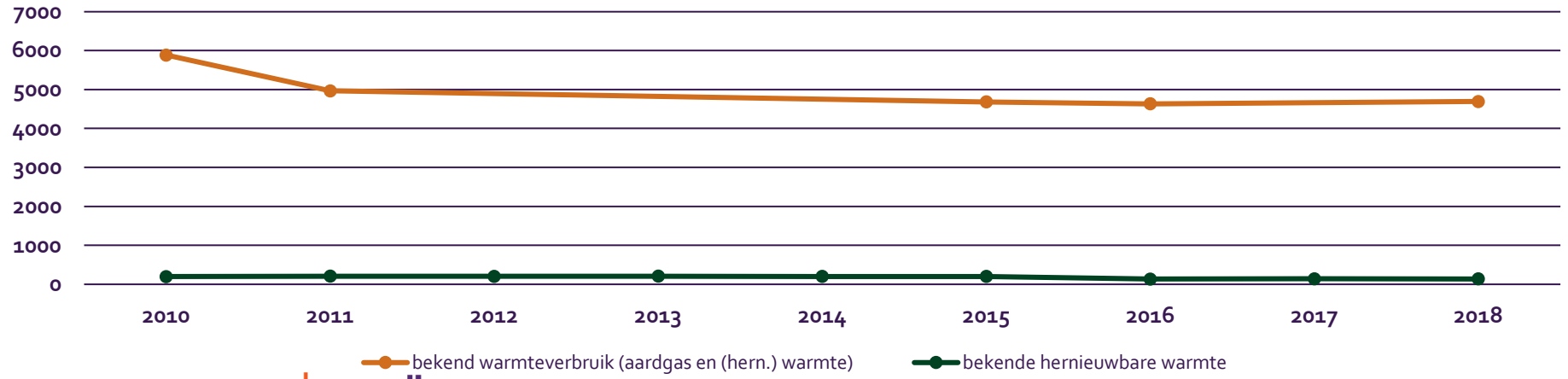

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Elektriciteitsverbruik versus bekende hernieuwbare elektriciteit
Bron: Klimaatmonitor

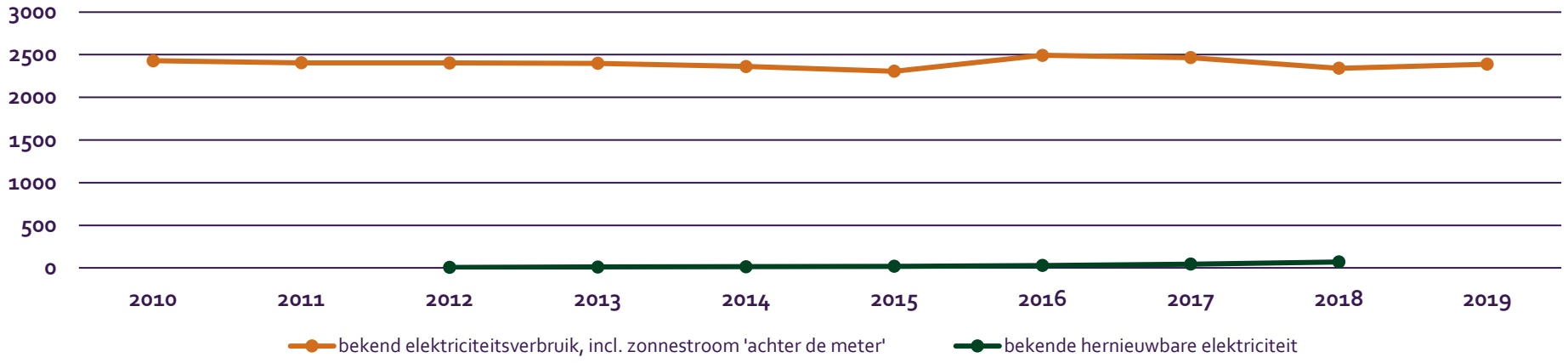

Bekende hernieuwbare Energie (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

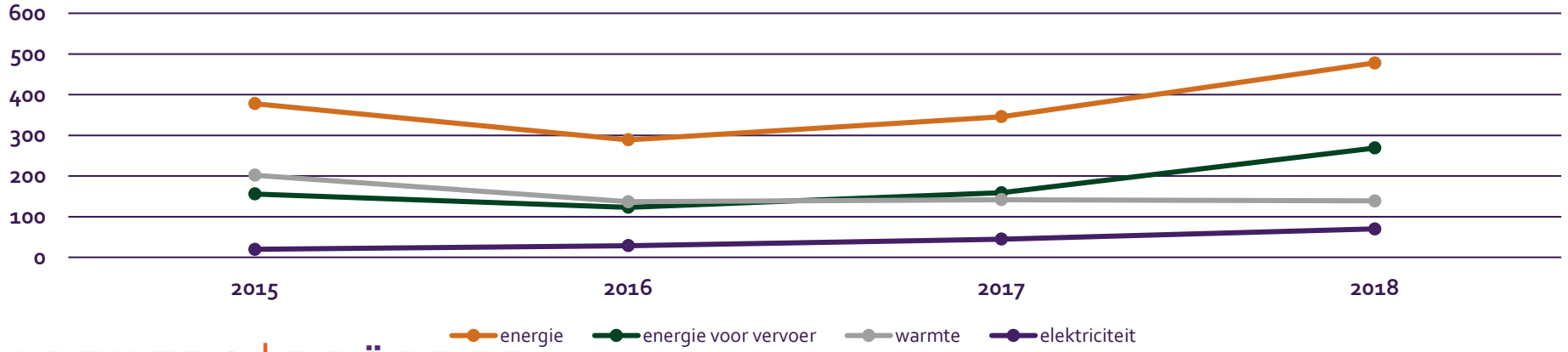

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

Ambitie uit Programmabegroting 2020:

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat wilden we bereiken'

Wat willen we bereiken? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Binnen het deel waar de gemeente invloed op heeft, is het effect en de snelheid ervan mede afhankelijk van onze rolneming. We willen als Arnhem koploper zijn op het gebied van duurzaamheid. Koploper zijn betekent dat we activiteiten realiseren met een grotere impact dan andere gemeenten, of dat we nieuwe aanpakken, initiatieven of (sociale) innovaties ontwikkelen en toepassen. Een koploperpositie in een energietransitie thema past Arnhem. Nu al kiezen startups en multinationals die dagelijks samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen ervoor om dit vanuit Arnhem te doen. In lijn met het landelijke Klimaatakkoord geven we invulling aan de stedelijke energietransitie aan de hand van de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalig opwekking.	Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.	De tekst in de begroting geeft een beeld van de richting voor het beleidsterrein. De tekst kan nog concreter beschrijven wat het beoogde maatschappelijk effect is. Wat houdt een 'grotere impact' in? Hoeveel energie wil je besparen? Hoeveel CO2 wil je reduceren? Etc. De tekst in de jaarstukken geeft geen inzicht en duiding van de stand van het beleidsterrein. Wat zijn de ontwikkelingen voor de 4 genoemde deelprogramma's? Lukt het om al deze deelprogramma's/ reductiedoelen zoals beoogd te realiseren?
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Als vervolg op landelijke afspraken geven we invulling aan de wijkgerichte energietransitie. Onderdeel van de warmtetransitie is ook dat we uiteindelijk van het aardgas gaan. Uiterlijk eind 2021 heeft elke gemeente dan ook een transitievisie warmte. In deze visie legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en - infrastructuren bekend zijn.	Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.	De verantwoording is vrij abstract opgesteld. Wat is de impact dan precies? Wat zijn de beperkingen waar over gesproken wordt?
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Daarin is bepaald dat we in 2030 49% CO2-reductie moeten hebben behaald ten opzichte van 1990 en in 2050 80-95% reductie. In het Gelders Energieakkoord, dat ook door Arnhem is ondertekend, is afgesproken dat de Gelderse regio's geen 49% maar 55% CO2 reductie nastreven in 2030. Arnhem zal niet de volledige CO2 reductie binnen haar eigen grenzen kunnen behalen. De huidige mogelijkheden voor duurzame energie opwekking op grote schaal vraagt om ruimte. Door het stedelijke karakter en de beperkte beschikbare ruimte in het buitengebied zijn er niet voldoende mogelijkheden om helemaal zelfvoorzienend te zijn. Hierdoor ligt een deel van de opgave buiten Arnhem.	Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.	Het doel van 55% reductie in 2030 in de begroting is mooi SMART opgesteld. Dit kan een hele goede effectindicator zijn om op te nemen in de P+C cyclus. De verantwoording geeft geen inzicht in het huidige % reductie. Waar staan we nu? Alle gestelde doelen zijn meer uitvoeringsprestaties dan doelen die een gewenst maatschappelijk effect beogen (bv. % reductie CO2)

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.	Goede verantwoording, al past deze tekst beter bij het kopje 'wat wilden we bereiken', omdat het meer een verantwoordig is over het algemene effect dat je wilt bereiken i.p.v de geleverde (uitvoerings-)prestatie. Door de heldere indeling in de kopjes die terug komt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.
Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030	In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.	Dit gaat over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is vooral inzichtelijk als de jaarstukken ingaan op uitvoeringsprestaties (bv aantal huizen van gas af).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 1)		
Transitievisie warmte. Op basis van de warmteverkenning bereiden we een transitievisie voor, voor alle wijken in Arnhem. In de transitievisie warmte legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en -infrastructuren bekend zijn.	De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte.	Deze verantwoording gaat vooral over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is wenselijk om ook meer te verantwoorden op de uitvoeringsprestaties (bv gerealiseerd aantal huizen van gas af, aantal gevoerde wijkgesprekken).
Voortouw nemen. Waar wijken zich niet spontaan organiseren rond energie- en klimaatvraagstukken, neemt de gemeente het voortouw om bewoners bij elkaar te brengen. Niet iedereen is in staat om mee te komen in de energietransitie. Zeker niet als er prangende kwesties bij mensen spelen rondom veiligheid, leefbaarheid, schulden of andere problemen in de privésfeer. De energietransitie moet voor iedereen toegankelijk zijn.	Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording, doordat ook transparant het pijnpunt wordt benoemd. Verder is ook het noemen van de uitvoeringsprestatie van circa 1.000 woningequivalenten inzichtelijk.
Wijkinitiatieven. Arnhem streeft naar een goede en tijdige betrokkenheid van inwoners bij de grote opgave van de energietransitie en stimuleert de initiatieven in de stad. En niet zonder succes want ondertussen is er in Arnhem sprake van ruim twintig initiatieven in wijken en draaien vier wijken mee in het 'Wijken van de toekomst'-programma binnen het Gelders Energieakkoord (Spijkerkwartier, Alteveer Cranevelt, Heijenoord Lombok en Hoogkamp). Om die ontwikkeling voort te zetten en om wijkinitiatieven in positie te brengen als sterke intermediair tussen wijk en gemeente in het langdurige proces van de energietransitie in de stad, zal de ondersteuning een structureel karakter krijgen. Het AANjaagfonds speelt daarbij een belangrijke rol.	In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Deze tekst gaat naast beleidsvoorbereidingen (werken aan energietransitieplannen) ook in op de uitvoeringsprestaties (15 initiatieven gefinancierd). Dat is inzichtelijk.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 2)		
Ruimtelijke ontwikkelingen. Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in de stad zal de gemeente met initiatiefnemers komen tot afspraken over de invulling van hun eigen verantwoordelijkheid in de energietransitie, maar ook de relatie leggen met de opgave en kansen in de omgeving van de ontwikkeling.	De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.	Vrij abstracte tekst.
Ondersteunend beleid. Om de wijkgerichte energietransitie vorm te geven zal er op landelijk, regionaal en stedelijk niveau ondersteunend beleid en instrumentarium worden doorontwikkeld. Op regionaal en stedelijk niveau heeft de gemeente directe invloed op de ontwikkeling hiervan. Beleid wordt doorontwikkeld op de thema's financiering en betaalbaarheid, bewustwording en energiearmoede, collectieve infrastructuur, bronnenontwikkeling, wet- en regelgeving, organisatie en arbeidskrachtontwikkeling en innovaties. In de energietransitie zijn er ook kansen voor Arnhemse bedrijven om in de wijken innovaties mee te ontwikkelen en toe te passen. Bij de Arnhemse aanpak in de komende jaren worden nadrukkelijk (Arnhemse) innovatieve bedrijven uitgenodigd om mee te denken en mee te doen in de wijkgerichte energietransitie.	In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.	Deze tekst gaat vooral in op beleidsvoorbereidingen (website ontsluiten, Plan van aanpak Energiearmoede) en minder in op de uitvoeringsprestaties (zoals aantal verduurzaamde woningen, aantal geadviseerde bewoners en bedrijven).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
De regio Arnhem Nijmegen stelt een Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen op.	Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Vooral ook door het grote aantal genoemde uitvoeringsprestaties (zoals 110 energiecontroles, 24 aanvragen en 22 toekenningen, 15 energiescans, 46 nieuwe SDE+ beschikkingen, 500 laadpunten, 4 windmolens, etc.)

BEHANDELRESULTAAT

MENINGSVORMENDE I BEHANDELING 2 juni 2021

Perspectiefnota 2025, Turap I en Jaarstukken 2020
Portefeuille wethouder Paping inzake Financiën

Documentnummer:	
Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	Dhr. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/ fractievolgers, Van der Laak (AC), Combée (VVD), Van Dillen (CDA), Loor (D66), Coenders (GL), Greving (PvdA), Becker (ChristenUnie) en Eliëns (Partij voor de Dieren)
De fracties van de PVV, SP, DENK/VA en de AOP waren niet vertegenwoordigd.

Verloop
Tijdens deze Meningsvormende 1 behandeling zijn vragen gesteld over het portefeuille-onderdeel van Paping m.b.t. Financiën.

Enkele partijen (D66/PvdA en GroenLinks hebben aangegeven moties te overwegen.

Toezeggingen
Wethouder Paping zegt toe terug te komen naar de raad over hoe we varen m.b.t. uitvoering van de Herstelagenda.

Wethouder Paping zegt toe om schriftelijk, voor 23 juni, terug te komen op hoe we zo goed mogelijk de motie van D66, m.b.t. meetbare doelen, uitvoeren.

Wethouder Paping zegt toe op 21 juni bij de auditcommissie over de stand van zaken m.b.t. meetbare doelen in de begroting een presentatie te geven.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de Meningsvorming-1 behandeling is afgerond.

De raadsadviseur,

K. Vons

De voorzitter,

K. Kalthoff

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 564719

Onderwerp: Perspectiefnota 2022-2025

Voorstel

1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

Inleiding

Hierbij bieden wij u de Perspectiefnota 2022-2025 aan waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.
De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie. Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

Uitnodiging gezamenlijke verrijking
Komende tijd - waarin wij hopelijk naar een steeds meer geopende samenleving gaan - zullen wij met elkaar steeds beter in beeld moeten krijgen wat de belangrijkste ontwikkelingen voor de toekomst zijn in relatie tot corona. Ook zullen wij in onze stad steeds beter zicht krijgen op de effecten. Wij vinden het dan ook goed met elkaar tot een uitwisseling van gedachten te komen over hoe college en raad zich

Gemeente Arnhem

daarin (verder opstellen). Wij nodigen de raad van harte uit voor een bijeenkomst die wij organiseren waarbij we ons ook laten inspireren door deskundige inzichten, bijvoorbeeld vanuit de belangrijke planbureaus. Graag gaan wij met uw raad in overleg voor een passend moment in komende periode.

Ambities in samenhang
We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Onze ambities pakken we met andere woorden in samenhang op. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

Tegelijkertijd houden we de weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de Begroting 2021, waarbij de weerstandfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. Hiermee bouwt het college aan een stevig financieel fundament om Arnhem in de toekomst op verder te bouwen.

Beoogd effect

De uitkomsten van de besluitvorming over de Perspectiefnota te betrekken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022

Argumenten

1.1 *Actualisatie begrotingskader*
Met de Perspectiefnota 2022-2025 worden de begrotingskaders bijgesteld op basis van autonome ontwikkelingen, uitvoering moties, onvermijdelijke beleidsintensiveringen en beleidswensen. In de Begroting 2022 zullen deze kaders verder worden ingevuld.

1.2 *Integrale aanpak beleidsintensiveringen*
De uitdagingen waar Arnhem voor staat hebben niet slechts één facet. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten. .

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Impact coronacrisis*
Ten opzichte van de Perspectiefnota 2021-2024 is het inzicht in de gevolgen van de coronacrisis nu vele malen groter. Met de vaccinatiecampagne die vordert komt er ook steeds meer zicht op de situatie na de crisis. Toch zijn er veel onzekerheden de komende tijd. Hoe zal de bedrijvigheid zich herstellen, wat zijn de werkelijke achterstanden in de zorg die zijn opgelopen, welke (langdurige) effecten zijn er op mensen zonder werk en op Arnhemmers in armoede en met schulden, zijn er sectoren die onverwachts minder soepel opstarten na de crisis. Het blijft van belang deze ontwikkelingen de komende tijd nauwkeurig te volgen.

1.2 *Ontwikkelingen gemeentefonds*

Alle onderzoeken in het kader van de herijking van het gemeentefonds zijn afgerond. Op dit moment lopen de diverse consultatietrajecten. Het nieuwe kabinet moet een besluit nemen over de invoering

van de herijking. Daardoor zijn de exacte gevolgen daarvan nog een grote onzekerheid voor de toekomst.

Participatie

De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies/plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden en/ of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota maken we dit inzichtelijk.

Daarnaast starten we dit jaar met het verbeteren van de informatievoorziening over de Perspectiefnota. Hierbij zetten we in op de trede 'informeren' van de participatieladder. We maken bij de concept Perspectiefnota een infographic en een animatie. Hierin zullen we uitleggen wat de Perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. Deze grafische weergave zullen we (rond 1 mei) breed verspreiden via social media en op de gemeentepagina van de Arnhemse Koerier. Daarnaast betrekken we inwoners bij de Perspectiefnota via de participatietool meedenken.arnhem.nl. Ook dat start rond 1 mei.

Financiën

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve toegevoegd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. In deze Perspectiefnota voorzien we de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2025
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 doorgroeit naar 1,4.

In de Perspectiefnota wordt hiernaast expliciet stilgestaan bij de ontwikkeling van de financiële positie. Daarbij wordt ook toegelicht hoe uitvoering wordt gegeven aan motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'. We beschouwen deze motie daarmee als afgehandeld.

Bij de Perspectiefnota wordt in navolging van motie 20M277 een lijst met indicatoren gevoegd uit de verschillende rapportages zoals die aan de raad worden aangeboden. Zoals in de Auditcommissie van 15 maart toegelicht is dit een tussenstap in het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022.

Uitvoering

De besluitvorming van de raad over de Perspectiefnota 2022-2025 wordt betrokken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022, die eind september 2021 aan uw raad wordt aangeboden.

Communicatie

Er is een persbericht verzonden over deze Perspectiefnota. Daarnaast wordt middels een infographic en een animatie inzichtelijk gemaakte welke keuzes en ambities worden gemaakt. Via meedenken.arnhem.nl worden enkele vragen onder Arnhemmers uitgezet als consultatie op deze perspectiefnota. De resultaten hiervan ontvangt u gebundeld in een na te zenden bijlage vóór de raadsbehandeling Daar waar van toepassing worden externe partijen door hun gemeentelijke accounthouders op de hoogte gebracht van besloten maatregelen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Perspectiefnota 2022-2025

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	564719

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: ;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. 1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Titel/onderwerp: **Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021/ Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2020)**

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mw. N. Bouwman
Portefeuillehouder:	**Portefeuille wethouder Roelofs** Onderwijs Jeugd/Jeugdzorg Evenementen Erfgoed Privacy Project binnenstad Project Gele Rijdersplein / Jansbeek boven water Openbare ruimte inclusief afval Burgerparticipatie Project Centrum Zuid	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	Informerend/ Meningsvormend 1		
Toelichting	**Agendacommissie** De agendacommissie heeft besloten, vanwege de onderlinge samenhang, de meningsvorming 1 (M1) van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1 2021, de Jaarstukken 2020 (incl. geheime FJP) te behandelen. De behandeling vindt geordend per portefeuillehouder plaats, separaat in verschillende raadskamers. **Perspectiefnota 2022-2025** De Perspectiefnota 2022-2025 kijkt vooruit tot na de crisis De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's: - Meedoen in een socialer Arnhem - Wonen in een duurzamer Arnhem - Genieten van een nog mooier Arnhem - Open en verantwoord besturen In deze Perspectiefnota leest u per thema de ambities van het college en welke extra investeringen en financiële uitwerking het college voorstelt aan de gemeenteraad, om deze de komende jaren te realiseren. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022. **Ambities** Het college wil de stad nog beter maken op zijn sterke punten en tegelijk zorgen dat ieder Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en mee kan doen. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten voor het college. Tegelijkertijd houdt het college de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de begroting 2021, waarbij de weerstandsfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. **Participatie** De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin plannen en visies op		

	diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visie en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaatsgevonden of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota vindt u dit terug. Het college heeft inwoners geïnformeerd over de Perspectiefnota via een infographic en een animatie. De zijn inwoners zijn uitgenodigd om via social media hun mening te geven over de Perspectiefnota. Daarnaast heeft het college, op verzoek van de agendacommissie, inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad. De uitkomsten van beide acties vindt u terug in het bijgevoegde stuk "Participatie en de Perspectiefnota". **Uitvoering moties** In de Perspectiefnota treft u de toelichting aan hoe het college uitvoering wil geven aan de motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' evenals de motie 'Realistischer inschatten nieuw beleid' (20M20g). Meer informatie over de uitvoering treft u aan in de raadsbrief d.d.11 mei 2021 (de moties en de raadsbrief zijn bij de stukken gevoegd). Daarnaast wordt in navolging van motie 20M277 een lijst van indicatoren gevoegd uit verschillende rapportages, dit om het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022. **Risico's** De Perspectiefnota bevat een bijlage: Impactanalyse gevolgen coronacrisis. Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van de verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder ander betrekking op de feitelijke financiële impact op de gemeentelijke begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit **Turap-1 2021** Het raadsvoorstel Turap-1 2021 zal in samenhang met de Perspectiefnota behandeld worden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaal effect in het uitvoeringsjaar 2021. In de Turap-1 zijn deze effecten in detail toegelicht. De Tuarp-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap-1 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter. Om de raad vroegtijdig te informeren over een geactualiseerde begroting ligt er een raadsvoorstel ter vaststelling i.p.v. een brief. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. **Jaarstukken 2020 (incl. Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)** In de Jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota FJP opgenomen. De FJP bevat een geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten, de toekomstige winstverwachting, de te verwachten verliezen, de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd. Door vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2002 kan decharge verleent worden aan het college van B&W voor het gevoerde beleid. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. De auditcommissie heeft in haar vergadering van 12 mei de Jaarstukken en de daarbij behorende accountantsverslag besproken. De bevindingen zijn terug te vinden in de brief d.d. 19 mei, die zij hierover naar de raad hebben gestuurd. De brief is bijgevoegd. **Duisenbergmethode** Een viertal raadsleden hebben onderzocht of de raad zijn controlerende taak goed kan

	uitvoeren door de informatie die in de jaarstukken te vinden is. Zij hebben daarbij onderzoek gedaan volgens de Duisenbergmethode. Zij hebben onderzoek gedaan naar het programma Klimaat& Energie in de Jaarstukken van 2020. De uitkomsten zijn te lezen in bijgevoegde analyse "Analyse jaarstukken - Klimaat en Energie en kunnen betrokken worden bij de behandeling van de Jaarstukken 2020. **Proces** 1. De periode van technische vragen stellen is afgerond. De bundel met technische vragen en indien voor handen de antwoorden, is geplaatst bij de stukken op Ibabs. Deze bundel zal indien er nieuwe antwoorden zijn opnieuw geplaats worden in iBabs. Dit zal met een notificatie gepaard gaan. Er heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren op 12 mei plaatsgevonden. 2. De M1 uitloop datum is voorzien 9 juni. 3. De M2 van de Perspectiefnota en de Turap-1 zal in samenhang op woensdag 23 juni plaatsvinden. 4. Woensdag 30 juni zal de besluitvormende raadsbehandeling zijn. Voor details verwijs ik u naar de bijgevoegde notitie "Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2022-2025" die de agendacommissie heeft vastgesteld. Deze notitie is bij de stukken gevoegd. **Vervolgproces Jaarstukken en FJP** De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Afronden I en M1 fase Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2021)
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Het betreft een informerende/ meningsvormende behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en de Jaarstukken 2020 (incl. de FJP) en vindt in raadskamers, geordend per portefeuille plaats. <u>Informerende fase</u> De informerende fase bestaat uit de mogelijkheid voor insprekers om de gemeenteraad toe te spreken en eventuele vragen te beantwoorden. Op dit moment heeft er één inspreker zich gemeld. De portefeuillehouder is welkom als toeschouwer, maar heeft geen rol bij deze behandeling. Na deze fase zal gestart worden met de M1 behandeling van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1, de Jaarstukken en de FJP. <u>Meningsvormend (M1)</u> - De behandeling van de M1 zal plaatsvinden in twee termijnen, te beginnen met het termijn aan de zijde van de raadskamer. De portefeuillehouder reageert op vragen in zijn eigen eerste termijn. Interrupties zijn toegestaan. - De behandeling zal (meer) vraag gericht zijn en er zal door de voorzitter voorgesteld worden om volgens de ordening van de onderwerpen van de portefeuille-indeling de vragen te stellen, zie bovenaan in het behandeladvies. - Er is geen volgorde voorzien in vragen stellen m.b.t. de 4 voorliggende raadsvoorstellen. - In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Hierbij is het wenselijk als de fracties aangeven m.b.t. welk raadsvoorstel zij overwegen een motie danwel amendement in te dienen. In de uitkomst van de Meningsvormende (MI) behandeling van de Perspectiefnota is voorzien. Deze zal plenair plaatsvinden op woensdag 23 juni. De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te

	beiden aan de provincie Gelderland.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Perspectiefnota 2022-2025
Bijlage Perspectiefnota 2022-2025
Participatie en de Perspectiefnota 11 mei 2021
Raadsbrief 11 mei 2021 m.b.t. uitvoering moties Aangenomen Moties: 20M209g, 20M255, 20M277
Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)
Raadsvoorstel Turap-1 2021
Bijlage 1 - Turap-1 2021
Bijlage 2 - begrotingswijziging 210040W043
Bundel technische vragen en antwoorden
Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 incl. FJP 2020"
Bijlage 1 - Jaarstukken 2020
Bijlage 2 - Controle verklaring jaarstukken 2020
Bijlage 3 Accountantsverslag 2020 Deloitte
Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag
Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaat bestemming
Bijlage - 6 Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad
Brief auditcommissie 19 mei 2021
Duisenbergmethode: Analyse Jaarstukken 2020-Klimaat en Energie
Duisenbergmethode: presentatie 26 mei

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Vooraf

Voor u ligt de Perspectiefnota 2022-2025 waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.
Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

We staan samen voor deze uitdagingen. Want Arnhem, dat zijn we allemaal: bestuur, ambtelijke organisatie, bedrijven, en vooral de inwoners. Samen maken we onze stad mooier, beter en socialer. Dat is de opdracht voor ons allemaal.

Inhoudsopgave

Vooraf **1**

1. Arnhem sterker uit de crisis **5**

2. Meedoen in een socialer Arnhem **7**
2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 10

3. Wonen in een duurzamer Arnhem **17**
3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 19

4. Genieten van een nog mooier Arnhem **23**
4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 26

5. Open en verantwoord besturen **27**
5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 31

6. Totaalbeeld **37**

Bijlage **39**

1. Arnhem sterker uit de crisis

Arnhem komt uit een crisis die ze sinds de Tweede Wereldoorlog niet heeft meegemaakt.
De pandemie heeft ook in onze stad diepe sporen achtergelaten. Naast het persoonlijk verlies van Arnhemmers die hun naasten verloren door het virus, waren er ook grote economische en sociale gevolgen: winkels gingen dicht, scholen sloten tijdelijk hun deuren, terrassen en musea bleven leeg, de anderhalvemeter-samenleving is nu meer dan een jaar een feit.
De gemeente nam in het voorjaar van 2020 direct maatregelen om de crisis het hoofd te bieden, maatregelen die ook in 2021 en verder blijven gelden. Er kwam een herstelagenda waarin de gemeente extra steun uittrok voor bewoners en bedrijven die in de knel dreigden te komen. Nu de vaccinaties op stoom komen, gloort er voorzichtig licht aan het einde van de tunnel. Nu is het zaak om door te pakken. Met deze perspectiefnota willen we ervoor zorgen dat Arnhem en de Arnhemmers straks sterker uit de crisis komen.

Ook na corona wil Arnhem een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad met ruimte voor bedrijven. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.

Dat zijn mooie ambities, maar nog niet alle Arnhemmers zien dat terug in hun dagelijks bestaan. We willen dat alle Arnhemmers een inkomen hebben waarmee ze rond kunnen komen, dat ze de baan kunnen vinden die ze nastreven. We willen een Arnhem waar de verschillen tussen gezond en ongezond, tussen arm en rijk niet zo groot zijn als nu, waar de tweedeling afneemt. In onze plannen voor het komende jaar houden we er daarom nadrukkelijk rekening mee dat deze ten goede komen aan alle Arnhemmers, dat iedereen kansen krijgt en mee kan doen.

Om dat te bereiken breken we door muren heen: we verbeteren de leefbaarheid in de wijken door scholing, banen, wegwerken van armoede onder kinderen en het vergroten van de veiligheid met elkaar te verbinden. Die onderwerpen zijn immers nauw aan elkaar verbonden. De neergaande spiraal in zwakke buurten willen we de komende jaren ombuigen, zodat Arnhemmers weer zicht krijgen op een betere buurt, meer werk en meer kansen. Zo voorkom je dat jongeren voortijdig school verlaten en in de criminaliteit belanden of dat mensen hun baan verliezen.

We verbinden onze ambities op veel meer gebieden. Door groen in de openbare ruimte, sport en gezondheid met elkaar te combineren. Door ondernemers te helpen, zo banen te creëren en daarmee ook de armoede aan te pakken. Of door de energietransitie in de wijken met enthousiaste wijkparticipatie aan te pakken.

We investeren in de economische kracht van de stad, met ‘duurzaamheid en energie’ als belangrijk vlaggenschip. We maken Arnhem gezonder, diverser en nóg groener. Dé cultuurstad van het oosten. Een gastvrije stad. We bereiden Arnhem verder voor op de toekomst. Klimaatbestendig en duurzaam, met een goede bereikbaarheid en voldoende woningen. Met deze investeringen zorgen we op korte termijn voor nieuwe werkgelegenheid en voor versterking van de lokale economie.

De gevolgen van de coronacrisis proberen we dus op te vangen door gelijktijdig te investeren in de wijken, in onze bewoners, in duurzaamheid én in de economie. Die aanpak past ook geheel in het advies van de gezamenlijke planbureaus hoe om te gaan met deze crisis en vooral: de tijd die erna komt. Als corona weg is, zijn we er immers nog niet. We willen ook dan klaar staan voor die ondernemers en Arnhemmers die extra risico’s lopen. We zien daarbij kansen bij duurzaamheid, digitalisering, thuiswerken of het tegengaan van leegstand in de binnenstad.

Onze ambities bereiken we niet vanaf de tekentafel in het stadhuis. We hebben onze inwoners hiervoor nodig. We móeten aansluiten bij hun beleving, gebruik maken van hun inventiviteit, met aandacht voor tradities en ervaringen in de wijken. Ook doen we dit samen met de vele partners binnen en buiten de stad. Regionaal in de groene metropoolregio, met de provincie, met het Rijk en met Europa.

In deze perspectiefnota leest u hoe we onze ambities aan elkaar verbinden en welke keuzes we daarbij maken. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022.

De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Per thema beschrijven we onze ambities en welke extra investeringen en financiële uitwerking we komende jaren doen om deze te realiseren.

2. Meedoen in een socialer Arnhem

Meedoen in een socialer Arnhem betekent dat iedereen het beste tot zijn recht komt en naar zijn vermogen kan meedoen. Een stad waar Arnhemmers in al hun verscheidenheid met elkaar samenleven, elkaar ontmoeten, elkaar versterken en waar ruimte is voor verschillende inzichten en meningen. Een stad waarin Arnhemmers gelijkwaardig zijn. Waarin het niet uitmaakt of je een beperking hebt, welke achtergrond je hebt of in welke wijk je woont. Je kansen binnen het onderwijs, op werk, wonen, zorg, cultuur, sport, in het bestuur en binnen de gemeentelijk organisatie moeten gelijk zijn.

Met deze ambities en een samenhangende, wijkgerichte aanpak willen we de brede welvaart in Arnhem versterken. We werken in deze opgave nadrukkelijk samen met de sociale wijkteams, de teams Leefomgeving, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, scholen etc. We werken op dit moment samen met veel betrokken partners aan een integrale visie op het sociaal domein en aan een jeugdnota.

De hoofdlijnen

Vanuit meedoen in een socialer Arnhem zetten we in op: een impuls voor de wijkaanpak, het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven, het aan het werk helpen van Arnhemmers en het bieden van veiligheid aan onze inwoners.

Impuls voor de wijkaanpak

We zien veel inspanningen en mooie initiatieven die wijken sterker maken. Tegelijkertijd zien we dat we er nog niet zijn en dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. In die wijken zijn sociaal-maatschappelijke problemen complex. Er is actie nodig op thema's als werk, onderwijs, jongeren, veiligheid, zorg en wonen.
De uitdaging is om deze acties slim te combineren, ook met de opgaven uit het fysieke domein. Denk daarbij aan woningbouwplannen en verduurzaming waarbij inwoners kunnen participeren. Of denk aan vergroening in combinatie met gezondheid en sport. Speciale aandacht gaan we besteden aan onderwijs, want de meeste kans op het tegengaan van de tweedeling zit bij de nieuwe generatie die zich nog kan ontwikkelen en die in staat is om problematiek die misschien al generaties lang bestaat, te doorbreken.

Sociaal-maatschappelijke problemen zijn het grootst in een vijftal wijken aan de oostkant van de stad (Klarendal, Geitenkamp, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen). Een samenhangende aanpak van stadsvernieuwing is nodig om de leefbaarheid te verbeteren en de kwaliteit van leven te verhogen. Onder de noemer Arnhem-Oost aanpak vindt die samenhangende en wijkgerichte aanpak inmiddels plaats.

Het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven

Met de meeste Arnhemmers gaat het gewoon goed. Toch is er werk aan de winkel. We merken dat door corona gevoelens van eenzaamheid toenemen, gevoelens van angst en stress vaker voorkomen en meer mensen door onzekerheid in psychische nood komen. Er is risico op verlies van werk, armoede, ongezondere leefstijl en lager psychisch welbevinden. We willen Arnhemmers helpen door te zorgen dat zij hun weg kunnen vinden in alles wat er aan ondersteuning en voorzieningen is. We investeren in ontmoeting, in steuntjes in de rug voor mantelzorgers, voor kinderen en jongeren. We maken ruimte voor meer algemeen aanbod door kritisch te kijken naar gespecialiseerd aanbod. Bijvoorbeeld; liever een netwerk van sportplekken en verenigingen in de wijk dan individuele indicaties voor 'sportbegeleiding'. We willen met onze aanpak vooral ook aansluiten bij de beleving van inwoners en gebruik maken van de inventiviteit en de ervaring die er in de wijken is. Zoveel mogelijk Arnhemmers moeten een gezond, fit en gelukkig leven kunnen leiden. Daarom hebben we een lokaal sportakkoord dat een stimulans biedt aan alles wat we op gebied van sport en bewegen in Arnhem hebben. Zo versterken we de leefbaarheid en de sociale kracht in de wijken. Op dit moment vindt een herijking van de welzijnsopgave plaats. Hier liggen kansen om maatwerkvoorzieningen om te buigen naar algemene voorzieningen.

De opvang van daklozen is door corona ingrijpend en blijvend gewijzigd. De opvangvoorzieningen worden verbeterd, maar belangrijker nog is ons doel om deze groep mensen zoveel mogelijk te begeleiden naar zelfstandig wonen. Nog dit jaar worden de eerste woningen daarvoor geschikt gemaakt.

Het Uitvoeringsplan *Inclusief Arnhem* krijgt steeds meer handen en voeten. Het plan kent aan aantal focuspunten, te weten het voorkomen en tegengaan van discriminatie, versterken van de positie van inwoners met beperking, bevorderen van diversiteit in organisaties, werken aan een inclusieve gemeentelijke organisatie, en zorgen voor inclusieve gemeentelijke communicatie.

De coronacrisis laat overigens goed zien waar we samen met onze inwoners toe in staat zijn. In zeer korte tijd ontstonden uiteenlopende initiatieven gericht op het helpen van die Arnhemmers die het door corona extra moeilijk hadden. Onder andere via www.voorelkaarinarnhem.nl werden vraag en aanbod bij elkaar gebracht. Onze welzijnsinstellingen en ook veel individuele bewoners of bewonersorganisaties verdienen complimenten voor hun snelle handelen.

Doorbraak naar werk

Onze focus ligt op het aan het werk helpen van Arnhemmers die nu langs de kant staan of dreigen aan de kant te staan. Werk is de beste weg uit de armoede en draagt in belangrijke mate bij aan het gevoel van eigenwaarde van inwoners. De opgave om meer Arnhemmers aan het werk te helpen en houden pakken we zo aan dat inwoners ook geholpen worden andere problemen in hun leven op te lossen. Inwoners die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering worden door een vast contactpersoon in de eigen wijk ondersteund in de weg naar werk. Dit maakt het mogelijk naar de totale leefsituatie van een inwoner te kijken. Een belangrijke belemmering om aan het werk te gaan blijkt het hebben van schulden. Het voorkomen van schulden en verder verbeteren van de schulddienstverlening is een belangrijk thema dat hoog op de agenda staat.

Veiligheid

Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan, een voorwaarde voor verbetering van ons leven. Buurtwerkers, jongerenwerkers, docenten en middenstanders trekken regelmatig aan de bel om met ons te bespreken hoezeer toenemende criminaliteit hun inzet voor de Arnhemmers dwarsboomt. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.

Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van (nieuwe) bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie, met partners uit de zorgsector, met inspecties, de belastingdienst en andere maatschappelijke organisaties dagelijks in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen. Dat kan alleen op niveau blijven als wij onze sterk verbeterde uitvoeringskwaliteit verder weten te professionaliseren en te bestendigen.

Participatie

Waar mogelijk betrekken we inwoners bij het maken van onze plannen. De wijkprogramma's komen via gesprekken met inwoners tot stand en bij de herijking van de welzijnsopgave zijn veel contacten geweest met inwoners, verenigingen en betrokken maatschappelijke organisaties. De Teams Leefomgeving weten steeds beter wat in de wijken speelt en welk aanbod in de wijk nodig en gewenst is. Naast Rijnstad en de teams Leefomgeving, bieden ook andere partijen vormen van bewoners-ondersteuning aan in de wijken. Denk bijvoorbeeld aan de sociale wijkteams, het Sportbedrijf, Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars, de Adviesbrigade, het Kunstbedrijf of projectmanagers (Zzp-ers).

Op dit moment wordt hard gewerkt aan een integrale visie voor het Sociaal Domein; met in het verlengde daarvan een uitwerking van het jeugdbeleid en een woonzorgvisie. Voor deze integrale visie betrekken we diverse belanghebbende partijen uit het veld en verwerken we hun input in deze visie. Daarnaast hebben we tijdens deze coronacrisis zeer regelmatig overleg met verschillende partijen die in

onze stad werkzaam zijn en hebben we gesprekken gevoerd met bijvoorbeeld jongeren over hoe zij de corona crisis ervaren. Deze input gebruiken we om te zorgen dat we onze inwoners zo goed mogelijk kunnen blijven ondersteunen.

Ook betrekken we inwoners die te maken hebben met armoede en schulden bij onze beleidsontwikkeling. Bij de visie op schulddienstverlening hebben we met verschillende ervaringsdeskundigen gesproken. Zij hebben onder andere hun kennis ingebracht bij het ontwikkelen van de toolbox en de communicatie-campagne rondom schulden. Daarnaast gebruiken we de inhoudelijke expertise van verschillende doelgroepen. Zo gaan we jongeren betrekken bij de herijking van het JFP en is er een klankbordgroep gevormd van ondernemers rondom de pilot ''geldzaken en ondernemers''. Ook voor de armoedenota hebben we op verschillende manieren bewoners en intermediairs geraadpleegd; onder andere door bijeenkomsten met ketenpartners en met het jongerenplatform van Zorgbelang en door het voeren van gesprekken met gezinnen die in armoede leven en de adviesraden. Deze bewoners en ketenpartners blijven betrokken bij de uitvoering van de armoedeagenda. Bij de uitvoering van acties op het gebied van inclusie werken we ook samen met een klankbordgroep.

Gelijke kansen voor kinderen en jongeren

Nabil el Malki en Melvin Kolf wonen in Presikhaaf en wilden iets doen aan de onderwijsachterstand in de wijk. Daarom richtten ze Presikhaaf University op. Presikhaaf University organiseert huiswerkbegeleiding gecombineerd met sportactiviteiten voor kinderen en tieners. Jongeren van 16-25 jaar begeleiden de kinderen als rolmodellen en krijgen tegelijk hulp om hulp om zichzelf te ontwikkelen waarmee ze voorbereid worden op de stap richting de arbeidsmarkt. Presikhaaf University biedt kinderen en jongeren meer kansen om het maximale uit zichzelf te halen, zodat ze redzame en betrokken burgers worden. Jongeren en kinderen krijgen bovendien meer verbinding met de wijk waar zij opgroeien en zetten zich actief in voor de wijk.

De initiatiefnemers zitten in de haarvaten van de wijk, spreken de taal van de wijk en kennen er veel bewoners en professionals. Dit levert veel mond tot mond bekendheid op. Presikhaaf University betrekt ook de ouders van de kinderen en jongeren en verbindt zo het thuisfront met de school en andere organisaties in de wijk. Het team leefomgeving is opdrachtgever en medefinancier van het initiatief. Via het gemeentelijke subsidiebureau zijn de initiatiefnemers ook geholpen bij het zoeken naar andere financieringsbronnen. Presikhaaf University heeft in 1 jaar tijd, naast huiswerkbegeleiding en sportactiviteiten, samen met jongeren de energietransitie opgepakt, een doorstroomprogramma opgezet voor leerlingen die van de basisschool naar de middelbare school gaan en jongeren met schulden ondersteund.

2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht

We onderschrijven het belang van burgerinitiatieven in Arnhem. Daarom blijft de Subsidieregeling Burgerkracht beschikbaar. Daarvoor reserveren we voor de komende drie jaar € 175.000 per jaar voor deze subsidieregeling. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan met € 400.000 uit de algemene reserve tot maximaal € 525.000. Dit gebruiken we als dekking voor de subsidieregeling.

Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)

Op woensdag 14 april is de herijking van de sociale basis (herijking welzijnsopdracht 2020) als richtinggevend voor verdere uitwerking vastgesteld. Deze visie is met inbreng van inwoners en organisaties vanuit alle wijken opgesteld. Door de voortdurende coronacrisis is het belang van een preventieve aanpak extra groot. De crisis legt veel druk op de kwetsbare groepen in de stad (laag inkomen, psychische kwetsbaarheid, eenzaamheid) en heeft daarnaast het belang van een goede sociale basis benadrukt. Grote flexibiliteit en inzet hebben de welzijnsorganisaties laten zien, onder andere de jongerenwerkers op straat tijdens de lockdown, extra activiteiten die georganiseerd zijn, de vinger aan de pols houden bij mantelzorgers, goede samenwerking met de scholen om zicht te houden op kinderen in kwetsbare posities. In de eerste jaren na de crisis moeten we er voor zorgen dat mensen in deze groepen (jongeren en ouderen) elkaar kunnen ontmoeten.
Eerder is door de raad besloten om (in het kader van de financiële zoekrichtingen jeugdzorg) een taakstelling op te nemen van € 195.000 in 2021 oplopend tot een structurele bezuiniging van € 545.000 vanaf 2022. De taakstelling van € 195.000 hebben we in overleg met onze partners (in dit geval SWOA en Rijnstad) kunnen realiseren. Wij stellen gelet op de veranderde en onvoorziene omstandigheden voor, om in 2022 en 2023 niet verder te bezuinigen op welzijn (motie 21M31), de oplopende bezuiniging van € 350.000 schorten we in de jaren 2022 en 2023 op. Daarmee krijgen we ruimte in de complexe opgave in een complexe tijd en kunnen we zoeken naar adequate oplossingen in de toekomst vanaf 2024.

Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie

Racisme is een probleem dat breed in de samenleving speelt. Door Black Lives Matter protesten van de afgelopen zomer, ook hier in Arnhem, ontstond hernieuwde maatschappelijke en politieke aandacht voor deze vorm van discriminatie. De raad nam de motie ‘Integrale Inclusievisie en actieplan’ (20M245) aan. De komende jaren zetten we extra in op het tegengaan van racisme in Arnhem. Dit kan niet zonder de nauwe betrokkenheid van Arnhemmers uit de diverse gemeenschappen en maatschappelijke organisaties. Daarom gaan we de komende maanden met hen in gesprek. Over hoe zij het probleem van racisme ervaren, en wat er waar nodig is om dit tegen te gaan en te voorkomen. Op deze wijze werken we toe naar een gezamenlijk visie en actieplan met concrete acties.
De motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) vraagt om uitbreiding van het budget om de veiligheid en acceptatie van LHBTIQ+ jongeren op Arnhemse scholen te vergroten. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. We zetten in op het versterken van InDifferent-netwerken.
Tot slot wordt ook de bevordering van vrouwenemancipatie in het integrale plan meegenomen.
Het centrale thema van dit plan is daarmee ‘Vrij zijn in Arnhem’.
Om deze acties uit te voeren zijn er extra middelen nodig. We zetten in 2022 en 2023 hiervoor € 200.000 in en vanaf 2024 is structureel € 36.000 beschikbaar voor de regenboogagenda voor de uitvoering van motie 20M278.

Suïcidepreventie

In Arnhem wordt, mede op verzoek van de raad, een ‘Supranet Community’ ingericht. Het gaat, kortweg, om een duurzame aanpak in het voorkomen van zelfdoding door het versterken van de samenwerking van betrokken organisaties. Onlangs heeft een ‘pitch’ plaatsgevonden bij 113 landelijk, voor het verkrijgen van tijdelijke landelijke middelen. We stellen voor structureel € 40.000 beschikbaar te stellen.

Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City

Arnhem staat voor de kernwaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Met het project Shelter City geven we aandacht en invulling aan deze kernwaarden door mensenrechtenverdedigers die in nood zitten tijdelijk een veilige plek te bieden. We willen een pilot starten van twee jaar. We maken vrede en mensenrechten bespreekbaar door hier bijvoorbeeld een voorlichtingsprogramma op scholen aan te koppelen. We willen hiervoor in 2022 en 2023 € 35.000 reserveren.

Huisvesting maatschappelijke initiatieven

In afgelopen jaren komt met regelmaat het vraagstuk van huisvesting voor armoede-initiatieven om de hoek kijken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Voedselbank (niet het distributiecentrum), Kledingbank en Speelgoedbank. Essentiële voorzieningen voor Arnhemmers met een ontoereikend inkomen. Gedreven door vrijwilligers en vrijwillige bijdragen en gebruikmakend van vaak tijdelijke huisvesting. Op dit moment lijkt zich een kans voor te doen door een samenwerking van verschillende partijen en fondsen om tot gezamenlijke huisvesting te komen, zichtbaar in de wijk en waarbij tegelijkertijd een slag gemaakt kan worden in kwaliteit, laagdrempeligheid en dienstverlening. En dat in een periode waarin we verwachten dat het beroep op deze voorzieningen zal toenemen. Op dit moment vindt een verdere oriëntatie plaats. De verwachting is dat de benodigde gemeentelijke structurele bijdrage € 80.000 met ingang van 2022 bedraagt.

BUIG actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022.
In 2020 hebben we het tekort op BUIG zien teruglopen van 9% naar 4,5%. De Arnhemse uitkeringslasten stijgen voor het eerst sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 minder dan de landelijke lijn die is begroot. Het tekort is dusdanig afgenomen dat we over 2020 niet meer in aanmerking komen voor de vangnetuitkering.
Voor de begroting 2021 en verder passen we, conform afgesproken systematiek, de landelijke ontwikkeling toe op de realisatie van 2020. Dit leidt tot een voordeel in onze begroting van € 5,8 miljoen in 2022 aflopend naar € 3,9 miljoen vanaf 2025.

Met de aanpassingen van de prognose en begroting dient ook de risicoparagraaf bijgewerkt te worden. Het eigen risico op BUIG is, via de vangnetregeling, beperkt tot maximaal 10% van het budget. Op basis van bovenstaande prognose bedraagt het maximaal eigen risico op BUIG voor 2021 circa € 12 miljoen. Op basis van de prognose houden we in de begroting rekening met € 2,3 miljoen tekort. Voor de risicoparagraaf dient dus rekening te worden gehouden met (€ 12 miljoen - € 2,3 miljoen =) € 9,7 miljoen.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen

We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan de raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen. De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de Begroting 2021 zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het Rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel

Middelen vs inzet bedragen x € 1.000	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

**Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.*

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap 2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Armoede - Bijzondere bijstand < 21 jaar

Er ontstaat een knelpunt op de bijzondere bijstand aan inwoners onder de 21 jaar. De rechter heeft onze huidige vergoeding afgekeurd en vindt dat wij jongeren tot 21 jaar hetzelfde bedrag moeten verstrekken als jongeren vanaf 21 jaar. Het gaat om jongeren die op zichzelf wonen waarvan de ouders niet financieel willen/kunnen bijdragen. Hierdoor gaan de onvermijdelijke kosten naar verwachting structureel stijgen met € 300.000. De aanvragen bijzondere bijstand laten een fluctuerend beeld zien en er zijn nog veel onzekerheden rond corona. Daarom stellen we voor om dit knelpunt in 2021 te dekken uit de extra corona-middelen vanuit het rijk (€ 231.000, zie ook gemeentefonds). Het resterende tekort van € 69.000 kan structureel worden gedekt binnen het beleidsveld Armoede. Voor 2022 ontvangen we waarschijnlijk ook extra corona-middelen, maar de omvang daarvan is nog niet bekend. Daarom stellen we voor het budget voor bijzondere bijstand < 21 jaar structureel te verhogen met € 231.000 met ingang van 2022.

Wetswijziging schulddienstverlening Vroeg erop af

Als gevolg van een wetswijzing met ingang van 2021 moeten we met Onze Vroeg Er op Af inzet al handelen op basis van enkele signalen. We hebben voor de uitvoering hiervan een uitvoerbare en 'beperkte' uitwerking gemaakt. In 2021 experimenteren we met deze aanpak, dekking verzorgen we vanuit corona-middelen van het Rijk. De wetswijziging is zonder middelen overgekomen. Op basis van pilot maken we onze aanpak definitief. De minimale variant van deze wettelijke taak kost structureel € 207.000. Mogelijk dat uit de evaluatie van de pilot blijkt dat er meer nodig is dan de minimale variant, dus dit bedrag kan nog hoger uit gaan vallen.

Veiligheid

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Arnhem is een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben in onze aanpak van mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak). In het verlengde hiervan spelen de Wet regulering prostitutie en de aanpak seksuele intimidatie die ook om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren beschikten we over externe middelen die zijn gestopt. Daarom kennen we vanaf 2022 structureel € 175.000 toe voor de aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.

Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid

De aanpak van criminaliteit en tegengaan van onveiligheid in Arnhem vraagt om heldere gegevens. Voor bijvoorbeeld de aanpak van de veiligheid in de wijken en de aanpak van ondermijning is het cruciaal dat we weten wat de veiligheidssituatie in de stad en in de wijken is om van daaruit ook de juiste inspanningen te kunnen plegen. Dit past ook bij de regierol die we als gemeente hebben.

Veel gemeenten professionaliseren het datagedreven werken aangezien goede en betrouwbaardere data cruciaal zijn om gericht te kunnen sturen op actualiteit en prioriteit. We stellen voor hiervoor € 150.000 structureel beschikbaar te stellen.

Strategische advisering programma Veiligheid invullen
Het veiligheidsteam draait goed maar is kwetsbaar. De dagelijkse actualiteit en uitvoering vraagt alle aandacht. Het ontbreekt aan strategische advisering om los van de waan van de dag te werken aan de veiligheid van de stad. Het aanstellen van een strategisch adviseur Veiligheid (structureel € 120.000), zoals ook de andere programma's kennen, betekent een belangrijke aanvulling.

VGGM: regionale verdeling kosten beroepsorganisatie brandweer Ede
Per 1 januari 2021 is een noodzakelijke aanpassing gedaan aan de brandweerorganisatie van Gelderland-Midden. Deze aanpassing is noodzakelijk omdat veelvuldig de arbeidstijdenwet werd overschreden, vooral op de brandweerpost Ede-Centrum. Het AB van VGGM heeft op 2 december 2020 besloten om deze post om te bouwen naar een 24/7 beroepsorganisatie per 1 januari 2021. De extra kosten die dit vanaf 2022 met zich mee brengt, worden met de deelnemende gemeenten verrekend op basis van de nieuwe verdeelsleutel. We onderkennen dat deze aanpassing aan de (regionale) brandweerorganisatie noodzakelijk is.
Hiermee wordt dus een collectieve financiering verondersteld binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling. Het structurele aandeel voor Arnhem is € 400.000.

Prognose jeugdzorg
In de raadsbrief van 7 januari 2020 informeerden wij u over een tekort op de jeugdzorg van € 12,1 miljoen. Vanaf 2022 rekenen wij nog steeds een tekort op jeugdzorg maar ten opzichte van onze verwachting voor 2020 is dit aanzienlijk afgenomen. Deze daling heeft verschillende oorzaken:
- In februari 2020 zijn nieuwe beleidsregels ingevoerd zodat meer duidelijkheid is over de toegang tot jeugdzorg.
- Vanaf 1 juli 2020 is de inkoop van jeugdzorg opnieuw ingericht waarbij de regionale inkoopvoorwaarden zijn aangepast.
- Begin 2020 is een taskforce jeugdzorg opgericht om de groeiende kosten van jeugdzorg te beperken. Deze taskforce heeft kostenbesparende maatregelen geformuleerd ter hoogte van € 5 miljoen (daarbij is de begroting overeenkomstig verlaagd). Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de raad vastgesteld en opgestart. Voor 2022 en verder wordt uitgegaan van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar.
- Daarnaast waren de kosten voor jeugdzorg in 2020 lager dan verwacht en zien we een afvlakking in de kostenstijging, die zich met name in de jaren 2018 en 2019 voordeed. De lagere kosten zijn naar verwachting het effect van de ingevoerde maatregelen en gewijzigde beleidsregels. Waarschijnlijk draagt ook de corona-crisis hier aan bij, waardoor er een lagere vraag was naar jeugdzorg.

In de jaren 2022-2024 verwachten we het relatief geringere tekort op te kunnen vangen binnen de totale zorgbegroting. De prognose vanaf 2025 is onzeker en hangt mede af van de besluitvorming van de raad over de maatregelen Jeugd en de mogelijke verhoging van het landelijke budget voor Jeugdzorg naar aanleiding van het rapport van AEF dat in december 2020 is verschenen. Op basis van deze ontwikkelingen is het lastig in te schatten of we vanaf 2025 een tekort hebben op jeugdzorg en hoe hoog dit tekort zal zijn. Daarom kiezen we ervoor dit tekort als PM op te nemen.

Tot slot is het Rijk voornemens per 1 januari 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aan te passen. Voor Arnhem zou dit een structurele verzwaring van € 2,1 miljoen betekenen, die echter via een verhoging van het gemeentefonds wordt gedekt.

Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd

In de raadsbrief van 6 april is uiteengezet hoe de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO & Jeugdzorg structureel kunnen worden ingezet voor nieuw preventief beleid en investeringen voor de invoer van taskforce maatregelen jeugd. Specifiek is dat inzet voor complexe scheidingen, steungezinnen, POH Jeugd, Perspectiefoverleg jeugd en samenwerken aan veiligheid. In de nieuwe nota "reserves en voorzieningen" is het uitgangspunt opgenomen dat bestemmingsreserves in beginsel een tijdelijke aard hebben. Daarmee zijn bestemmingsreserves ongeschikt om structurele lasten te dekken. We stellen voor om de jaarlijkse toevoeging aan de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO en Jeugdzorg om te zetten naar een direct budget voor de hiervoor genoemde punten. Een resterend saldo van € 0,1 miljoen kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

Sport

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel tekort op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Vanaf 2023 wordt sporthal Middachtensingel in gebruik genomen. Voor beheer en exploitatie daarvan is een jaarlijks exploitatiebedrag benodigd van € 88.000. Voor de Bethanienstraat bedraagt dit € 83.000. Beide tekorten worden in de begroting verwerkt.

Investeringen in scholen en sport

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in scholen.

Toepassing Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG)-eisen voor nieuwe schoolgebouwen
Per 1 januari 2021 is het nieuwe bouwbesluit van kracht met daarin opgenomen nieuwe duurzaamheidsmaatregelen. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat nieuwe (school)gebouwen conform het nieuwe bouwbesluit worden gebouwd. Dat heeft ook in financiële zin vergaande consequenties. Op basis van de huidige inzichten is een stijging van het investeringsbedrag met € 9,5 miljoen voor zo'n 14 schoolgebouwen voorzien.

Ventilatie scholen

Ter verbetering van de luchtkwaliteit en het voorkomen van verspreiding van het corona-virus in schoolgebouwen heeft het Rijk een subsidie regeling (SUVIS) beschikbaar gesteld. Via deze regeling financiert het Rijk maximaal 30% van de totale kosten voor het verbeteren van de ventilatie in schoolgebouwen. Voor de overige 70% van de kosten dienen schoolbesturen en gemeenten nadere afspraken te maken. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is hierover de motie "Duidelijkheid voor het onderwijs" aangenomen. Aan de schoolbesturen is, onder voorbehoud van instemming raad, voorgesteld om de bijdrage van de gemeente te laten afhangen van de financiële weerbaarheid uitgedrukt in solvabiliteit van de schoolbesturen. De reguliere budgetten van de gemeente zijn ontoereikend om een financiële bijdrage te leveren. Op basis van de ingediende SUVIS-aanvragen komen wij op een gemeentelijke bijdrage van € 3,6 miljoen euro.

Huisvesting voortgezet onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor nieuwbouw of renovatie van schoolgebouwen. Dit geldt voor zowel het primair onderwijs (PO), het (voortgezet) speciaal onderwijs (VSO) als het voortgezet onderwijs (VO). Voor het voortgezet onderwijs is voor het laatst in 2010 aan planvorming en uitvoering gedaan voor de huisvesting van de scholen. Er is behoefte vanuit de gemeente en de schoolbesturen om dit te actualiseren.
Op voorhand kan al worden vastgesteld dat de huidige middelen voor onderwijshuisvesting in de (meerjaren)begroting onvoldoende zijn om eventuele grote investeringen te doen. Met de huidige middelen kan alleen uitvoering worden gegeven aan Integraal Huisvestings Plan Primair Onderwijs en het convenant (Voortgezet) Speciaal Onderwijs. We willen eind 2021 een nieuw IHP VO opstellen. Dit plan kan dan input voor de coalitieonderhandeling na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022.
Voor het doen van investeringen in het voortgezet onderwijs zijn in de huidige begroting geen middelen beschikbaar. Het schoolgebouw van Guido de Bres in Geitenkamp verkeert in een dusdanig slechte staat dat nieuwe huisvesting zo spoedig mogelijk noodzakelijk is. De kosten daarvan bedragen naar schatting ongeveer € 7 miljoen. In 2022 zal planvorming plaatsvinden, vanaf 2023 kan gestart worden met de sloop en de bouw.

Padelbanen tennisvereniging Schuytgraaf
In 2018 heeft de gemeente 2 padelbanen voor TV Schuytgraaf gefinancierd. TV Schuytgraaf betaalt deze investering terug door middel van kostprijsdekkende huur. In principe komt dit neer op een soort lening tegen 2% rente, met de padelbaan als onderpand. Dit is een groot succes. Inmiddels is het aantal leden van de tennisvereniging sterk gegroeid en is er een tekort aan ruimte om te padellen. Ze hadden 35 padelleden verwacht na 2 jaar, dit zijn er inmiddels ruim 130. De vereniging wil de constructie herhalen voor uitbreiding van het aantal banen. Hier staan wij positief tegenover en de businesscase van TV Schuytgraaf ziet er zeer positief uit. Dit betekent dat we vanuit sportbeleid € 0,1 miljoen investeringsruimte nodig hebben om dit mogelijk te maken, hier staat een kostprijs dekkende huurverhoging tegenover van € 6.578 per jaar gedurende 30 jaar.

2.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Meedoen in een socialer Arnhem					
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175		I
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175		I
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350			I
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36	S
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100				I
Suïcidepreventie		-40	-40	-40	S
Huisvesting maatschappelijke initiatieven	-80	-80	-80	-80	S
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35			I
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900	S
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125			I
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231	S
Wetswijziging WGS t.a.v. Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207	S
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175	S
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150	S
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120	S
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100	S
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99				I
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83	S
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88	S
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	**2.772**	**1.103**	**1.683**	**1.264**	

3. Wonen in een duurzamer Arnhem

Arnhem kent vele opgaven, groot en klein. Dat lijken soms afzonderlijke onderwerpen, maar heel vaak zijn ze met elkaar verbonden. Zoals het bouwen van woningen en duurzaamheid. De leefbaarheid in de wijken en armoede. De meeste winst valt te behalen door die opgaven te combineren en in samenhang aan te pakken.

Grote opgaven

Arnhem staat voor grote uitdagingen. De komende 20 jaar groeit de stad. In die periode moet bijna een kwart stad, zo'n 16.000 woningen, bij worden gebouwd om aan de vraag naar woonruimte te voldoen. Goed nieuws dat Arnhem populair is als vestigingsstad, want dat trekt ook weer nieuwe bedrijvigheid. Wel moeten we die groei in goede banen leiden. Er is nu al een tekort aan woningen in alle segmenten. Aan betaalbare huurwoningen, maar ook woningen die levensloopbestendig zijn, woningen voor kleine huishoudens, middenhuur en betaalbare koopwoningen. De behoefte ligt waarschijnlijk nóg hoger, omdat ook steeds meer mensen uit de Randstad zich in Arnhem vestigen, er een toename van arbeidsmigranten is en de regio steeds beter bereikbaar wordt. Dat alles betekent dat we daar bovenop nog meer woningen nodig hebben. Een fikse uitdaging, want de ruimte in de stad is beperkt.

We kiezen er voor om deze uitdaging niet alleen als een woningbouwopgave te zien. We hebben ook te maken met de wijkgerichte energietransitie, waar we woningen duurzamer willen maken. Het moeten ook slimmer omgaan met de bestaande woningen. Zodat stellen en alleenstaanden door kunnen stromen naar bijvoorbeeld een appartement, en er weer meer eengezinswoningen beschikbaar komen. Groei betekent een intensiever gebruik van de openbare ruimte, waardoor kwaliteitsverbetering nodig is. De groeiende stad moet tegelijk bereikbaar blijven, voor alle vormen van vervoer. We willen ook dat de stad beter is voorbereid op het veranderende klimaat. Verstedelijking en verduurzaming zien we daarom samen als één opgave. Dat noemen we 'gezonde groene groei'. Bovendien blijven we investeren in de bestaande stad. Niet alleen omdat daar ook ruimte is voor nieuwe woningen. Maar ook omdat de wijken en de leefomgeving van de bestaande stad op goed niveau moet blijven.

We hebben oog voor de héle stad, voor sterke én kwetsbare wijken. Er zijn teveel wijken waar bewoners moeite hebben om het hoofd boven water te houden. Wijken met weinig veerkracht, met sociale problematiek zoals een hoge werkeloosheid en hoge (kinder)armoede. De problemen in deze wijken willen we in samenhang aanpakken. Met een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren. We noemen dit de Arnhem-Oost aanpak, omdat de wijken waar dit vooral speelt aan de oostkant van Arnhem liggen.

Hoe gaat dat concreet? Inwoners met een laag inkomen wonen doorgaans in huizen met lage huren. Dat zijn gemiddeld niet de best geïsoleerde en duurzame woningen. Door nu juist deze woningen aan te pakken en duurzamer te maken, zorgen we ervoor dat deze inwoners een goed gerenoveerde, comfortabele en energiezuinige woning hebben én dat de maandelijkse energiekosten sterk dalen. Tegelijk investeren we ook in het welzijn en kansen van inwoners, in banen en in het verbeteren van de wijken die achterop zijn geraakt. Heel veel vliegen in één klap. Zo maken we de stad beter voor iedereen.

Dilemma's

Een groeiende stad brengt nieuwe dilemma's met zich mee. Binnen de gemeentegrenzen is maar beperkte ruimte voor groei. Op locaties waar bijvoorbeeld ooit industrie was of kantoren stonden, kunnen we bouwen. Dat is wel duurder dan nieuwe huizen bouwen op een braakliggend stuk grond. Het betekent ook meer hoogbouw en voldoende kleinere woningen realiseren, zodat er meer doorstroming op de woningmarkt ontstaat. We moeten keuzes maken over het tempo waarmee we aan de slag kunnen. In de Omgevingsvisie worden deze dilemma's omgezet naar strategische keuzes voor de toekomstige stad.

Stedelijke groei mét verwezenlijking van duurzame ambities, dat vergt grote investeringen in de volle breedte. Het gaat immers om meer dan gasloze woningen bouwen alleen. De stad moet bereikbaar blijven, én de lucht schoon. De openbare ruimte moet kwalitatief goed en groener. Wijken hebben goede voorzieningen nodig. Dit geldt voor nieuwe wijken, maar ook voor bestaande wijken. Ook hier zullen we keuzes moeten maken. We kunnen niet alle ambities tegelijk verwezenlijken. Maar we kunnen wél ambities integraal aanpakken en op die manier zoveel mogelijk bereiken. We realiseren ons bovendien dat Arnhem het niet alleen kan. Vele andere partijen spelen een rol. De gemeente kan er voor kiezen om actiever te zijn bij het aankopen van grond en gebouwen. Dat geeft immers meer regie op de ontwikkeling van woningen op die locaties.

Corona

Het gebruik van de openbare ruimte is toegenomen en veranderd. Dat was al zo voor corona, maar krijgt nu een extra impuls. Dat betekent dat we de leefomgeving moeten aanpassen aan de eisen van nu. Meer plekken om buiten te sporten, de parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. De buitenruimte wordt zo meer een plek om prettig te vertoeven. En we hebben minder last van hevige regenval en er zijn meer koelteplekken. Door te investeren in een groene stedelijke omgeving, dragen we niet alleen bij een klimaatadaptatie, maar ook aan een gezonde leefomgeving. Met meer ruimte voor recreatie, sport en ontmoetingen.

Participatie

Nergens is de betrokkenheid van bewoners beter zichtbaar als bij hun directe leefomgeving. Zo zijn zij uitgebreid betrokken bij het opstellen van het bomenplan en het referendum over diftar. Daarnaast zijn we begonnen om voor alle wijken een groenvisie op te stellen samen met wijkbewoners.

Dit geldt ook voor de wijkgerichte energietransitie. We gaan met alle wijken in gesprek, en geven de inwoners zo inzicht in wat ze kunnen verwachten in hun wijk en praten we over zorgen die ze hebben bij wat de energietransitie voor hen betekent. Er ontstaat ruimte, creativiteit en eigen initiatief bij veel inwoners om zelf met energietransitie aan de slag te gaan.

De omgevingsvisie richt zich op de ontwikkeling van de stad op de langere termijn. Het is belangrijk dat Arnhemmers zich herkennen in keuzes die het gemeentebestuur maakt voor de ontwikkeling van hun stad. Daarom zijn inwoners met een digitale koerswijzer geraadpleegd en via stellingen gevraagd om mee te denken op belangrijke thema's zoals hoogbouw, het gebruik van de straat en de beste plekken voor maatschappelijke voorzieningen. Specifiek is aandacht gegeven aan jongeren door lesmateriaal te ontwikkelen en leerlingen uit het voortgezet onderwijs te vragen hún toekomstvisie voor Arnhem in een video uit te werken. De verslaglegging van alle participatie wordt opgenomen in een participatie-document bij de omgevingsvisie.

Duurzaam initiatief in het Spijkerkwartier

De BlauweWij(k)Economie is een beweging van bewoners in het Spijkerkwartier. Zij willen sociaal ondernemerschap stimuleren en ontwikkelen vanuit de passie en het talent van buurtbewoners. De BlauweWij(k)economie gaat uit van een andere manier van economisch denken, waarbij in de basisbehoeften wordt voorzien met wat lokaal voorhanden is. De doelstelling is om een zoveel mogelijk CO2 neutrale en klimaatadaptieve wijk te realiseren door sociaal inclusief circulair ondernemerschap te stimuleren.

Het begon een jaar of acht geleden met een buurtinitiatief voor de gezamenlijke aanschaf van zonnepanelen, later aangevuld met een concreet aanbod van een koffer gevuld met ledlampen, trainingen, circulaire economie en verbindingen met andere initiatieven in de wijk. Inmiddels is de BlauweWij(k)Economie uitgegroeid tot een brede beweging die zich niet alleen richt op duurzaamheid en energie-besparing, maar ook op de sociale kant van deze thema's. Een collectieve integrale aanpak is wat werkt.
Dit heeft inmiddels al geleid tot concrete initiatieven zoals Spijkerenergie (besparen en opwekken van energie), Spijkerbed (een wijkhotel), Spijkerzwam (teelt van oesterzwammen op lokaal ingezameld koffiedik), het BuurtBaanBureau en het BuurtGroenBedrijf. Zo bouwen wijkbewoners in samenwerking met overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan een duurzame leefomgeving met meer welzijn, verbondenheid en oog voor de natuur. In 2021 gaan ze ook richten op ontmoeten in de wijk.

3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Arnhem Oost aanpak

We gaan zoals ook gevraagd in de motie20M253 "Doelen en middelen voor Arnhem Oost Aanpak" voortvarend aan de slag met de problematiek van onze meest kwetsbare wijken. In Arnhem Oost aanpak is al gestart met de veiligheidsaanpak (BOTOC). Een vervolgstap is nu de aanvraag voor het volkshuisvestingfonds. De komende jaren zullen meerdere regelingen vanuit het rijk komen die als multiplier werken voor investeringen in Arnhem met als vereiste dat ook de gemeente investeert. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van de motie:

- een integraal en samenhangend lange termijn aanpak voor Arnhem Oost (Malburgen, Geitenkamp, Arnhemse Broek, Klarendal en Presikhaaf (West)) voorzien van concrete, meetbare doelen;
- een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder). Om te kunnen werken aan het aanpakken van de problematiek in onze kwetsbare wijken zijn eveneens middelen nodig. Deze kunnen worden ingezet als cofinanciering voor externe middelen.

Voor het regeerakkoord is door het ministerie van Binnenlandse Zaken samen met 15 gemeenten ingezet op een investering van € 400 miljoen voor 16 gebieden per jaar. Voor Arnhem kan dit (afhankelijk van nog vast te stellen verdeelsleutels) een jaarlijks budget opleveren tussen de € 15 en € 20 miljoen. Naar verwachting zal de gemeente hier zelf een bedrag van rond de € 5 miljoen per jaar als cofinanciering aan moeten bijdragen. Voorstel is om hiervoor € 2 miljoen jaarlijks structureel te reserveren om daarmee de toekenning van budgetten vanuit het rijk te mobiliseren. Voor de 2022 ramen we een benodigd bedrag van circa € 1,5 miljoen voor het financieren van projecten/initiatieven voor Arnhem Oost. Vanaf 2023 is € 2 miljoen per jaar ingeraamd.

Binnen dit budget is voor drie jaar € 0,7 miljoen (in totaal € 2,1 miljoen) te bestemmen voor de aanvraag Volkshuisvestingsfonds. Met dit fonds kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan de verbetering van de woonkwaliteit en de leefomgeving en daarmee aan de leefbaarheid in Arnhem Oost, waarbij het Rijk 70% van de kosten bijdraagt.
Naast de hier vermelde € 2,1 miljoen kunnen ook bestaande budgetten uit het klimaatfonds en de Herstelagenda, als ook bijdragen van derden als cofinanciering worden ingezet. Wij streven ernaar om daarmee een stap te zetten binnen de Arnhem-Oost aanpak met een aanvraag van rond de € 35 miljoen (waarvan 70% vanuit het Rijk te dekken uit het Volkshuisvestingsfonds).
De veiligheid in de wijken heeft de laatste jaren extra aandacht gekregen wat heeft geleid tot het formuleren van prioriteiten in de 8 gebieden. De situatie in de Arnhemse wijken maakt dat de huidige capaciteit om in de wijken slagvaardig te kunnen werken onvoldoende is. Om die reden breiden we deze uit met 2fte, waarbij dekking plaatsvindt binnen de genoemde middelen voor de Arnhem-Oost aanpak.

Binnen deze aanpak worden er ook kosten gemaakt voor organisatie/personeel en inzet communicatie. Hiervoor ramen we in 2021 € 250.000 en in 2022 en 2023 € 500.000 per jaar. Deze inzet kan grotendeels gedekt worden vanuit de middelen voor anticyclisch investeren die al in de begroting zijn opgenomen en vanuit de rijksmiddelen herstructurering volkshuisvesting. Het restant van circa € 500.000 wordt gedekt uit de algemene middelen.

Verstedelijkingsopgave

Arnhem groeit en deze groei zet de komende jaren door. Tot 2040 moeten zo'n 16.000 woningen worden gebouwd, inclusief maatschappelijke voorzieningen, in bestaand stedelijk gebied. Maar de verstedelijkingsopgave gaat niet alleen over woningbouw. Het vergt een samenhangende aanpak op alle functies die een beroep doen op de ruimte, zoals wonen, werken, ontspannen, ontmoeten, verplaatsen, parkeren, sporten.

De Raad stelt op korte termijn de ontwerp Omgevingsvisie vast. Deze visie geeft richting aan de ontwikkeling van de stad tot 2040 en bepaalt de koers voor alle ruimte vragende opgaven. De uitdaging is om bestaande en nieuwe opgaven in balans met elkaar vorm te geven. In verbinding met de inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties die onze stad maken. Dat gaat niet vanzelf. Om deze opgave in goede banen te leiden is naast visie, strategie en uithoudingsvermogen vooral ook creativiteit, organisatiekracht en (co)financiering noodzakelijk. Middelen zijn noodzakelijk voor het afdekken van twee zaken: (a) maatschappelijke kosten en (b) organisatiecapaciteit.

(a) Maatschappelijke kosten
Al de hierboven genoemde ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie vaak vragen om cofinanciering.

(b) Organisatiecapaciteit
Om te kunnen komen tot een verstedelijkingsstrategie is voldoende organisatiecapaciteit noodzakelijk. Daarvoor reserveren we vanaf 2022 geld in de begroting.
De complexiteit en omvang van de opgave vraagt om organisatiekracht bij de gemeente, zowel op programmatisch als op meer uitvoerend en ondersteunend niveau. In het kader van besluitvorming over de Herstelagenda zijn voor de jaren 2021, 2022 en 2023 al vanuit het anticyclisch investeren extra middelen voor plancapaciteit vrijgemaakt voor 3 gebieden in de stad: Kronenburg, de binnenstad en Arnhem-Oost. Hiernaast is op korte termijn verdere versterking in de capaciteit nodig voor de ontwikkeling naar een sterk regisserende gemeente. We stellen voor hiervoor in 2022 € 470.000 beschikbaar te stellen en in 2023 € 600.000.

Motie voorkom stadsvernieuwing 4.0
De motie 20M257g 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' is op dit moment volop in uitvoering. Er is een literatuuronderzoek uitgevoerd en er worden op basis van een analyse wijkgesprekken gehouden in april en mei 2021. Later dit jaar volgen nog meer wijkgesprekken. Het plan van aanpak is inmiddels opgesteld.

Voor structurele monitoring wordt tweejaarlijks een bedrag van € 125.000 geraamd. Dit bedrag is nodig voor monitoring en voor nadere uitwerking. Dit doen we samen met bewoners in de wijken
Het gewenste resultaat is:
1. een analyse van aanleidingen voor het ontstaan van kwetsbare wijken;
2. een visie op hoe Arnhem de komende 10 jaar het ontstaan van nieuwe kwetsbare wijken kan voorkomen;
3. een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder).

Participatieproces Nemia
Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. De Raad voor het Openbaar Bestuur dat hier onderzoek naar heeft gedaan, adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of deze er gaat komen.

Wijkgerichte energietransitie kan niet zonder de inbreng van de inwoners. Het gaat immers om hun woningen en wijken. Het proces in de wijken loopt voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier invulling aan te kunnen geven ramen we € 125.000 in 2022 (en 2021). Nodig voor de inzet van participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
Maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen, worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn echter terug te verdienen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden en deze middelen van € 45.000 in 2022 tot € 91.000 in 2025, worden dan ook hiervoor beschikbaar gesteld.

Buurtconciërges
In Arnhem, en dan met name Arnhem Oost, wordt een toenemende achteruitgang van de leefomgeving geconstateerd. Daarom wordt op 1 juli 2021 gestart met de pilot buurtconciërges in 5 wijken in Arnhem Oost. Er zijn 10 buurtconciërges en 1 coördinator actief in deze wijken. De pilot loopt tot eind 2022. Deze wordt tot 1 juli 2022 bekostigd uit het werkinvesteringsfonds en tot 1 januari 2023 uit de

algemene middelen. Het doel van de pilot is om de kracht van de uitvoering op het gebied van schoon, heel en veilig te versterken door permanente aanwezigheid en zichtbaarheid van buurtconciërges in de wijk. De buurtconciërge spreekt mensen aan en is aanspreekbaar op zaken die met de leefomgeving te maken hebben. De buurtconciërges hebben en voelen de zorg voor hun buurt. Daarbij kijken we nadrukkelijk welke kans deze pilot biedt om Arnhemse werkzoekenden een passende werkplek te bieden. Het aan het werk houden, krijgen, of van een uitkering naar een baan helpen van Arnhemmers, is een belangrijke missie van ons college. Bij de evaluatie van de pilot wordt gekeken of de inzet van de buurtconciërges structureel kunnen worden voortgezet, waarbij gekeken wordt naar het effect op schoon, heel en veilig kijken we ook nadrukkelijk welke kansen hier liggen voor duurzame banen. Tevens kijken we of de pilot aanleiding vormt de buurtconciërges op termijn in meerdere Arnhemse wijken in te zetten. We ramen incidenteel € 200.000.

Bossen en parken

Het gebruik van de parken wordt steeds intensiever, overigens ook al voor de coronacrisis. Alleen Sonsbeek alleen kende in 2020 al 1,8 miljoen bezoekers. Dit leidt tot meer slijtage. Tegelijkertijd zien we dat de kwaliteit van de parken langzaam wegzakt. De grote renovaties (zoals Sonsbeek 1999 en Park Presikhaaf 2006) liggen alweer een tijd achter ons. De huidige budgetten voor groot onderhoud van hekwerken, meubilair en faunavoorzieningen zijn onvoldoende.
Het ouder wordende bomenbestand vraagt meer zorg. Een van de grote maatregelen voor natuurbeheer en ontwikkeling ten aanzien van de stikstofdepositie is het revitaliseren van de bossen en hier willen we de komende tijd op inzetten. Door de bossen om te vormen met meer diversiteit aan soorten en structuur, meer dood hout en het monitoren van het bos en de bodemgesteldheid realiseren we toekomstbestendige bossen. Hier willen we structureel € 200.000 extra voor beschikbaar stellen.

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten

Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.

Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

Investeringen in openbare ruimte

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in de openbare ruimte.

Riolering
De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Dit betekent een stijging van de rioolheffing van circa 0,4% in 2024 en 1,0% in 2025, in plaats van de in het huidige coalitie-akkoord opgenomen jaarlijkse stijging van 1,5%.

Extra ondergrondse containers
Er worden (onder meer door de verdere groei van het aantal woningen) meer ondergrondse containers gerealiseerd en ook meer afgeschreven containers vervangen dan aanvankelijk voorzien. In het financiële beeld van deze Perspectiefnota wordt daarom rekening gehouden met extra kapitaallasten vanaf 2022 van jaarlijks circa 2 ton. Deze lasten zullen gedekt worden binnen de afvalstoffenheffing.

Extra bomen
Om de hittestressplekken te verminderen moeten extra bomen aangeplant worden. Deze ambities zijn opgenomen in het vastgestelde bomenbeleid. Hiervoor is een extra investeringsbudget nodig. Gedurende 4 jaren (2021-2024) is een extra investeringsbudget van € 0,6 miljoen nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze extra investering zal tot en met 2025 leiden tot jaarlijkse stijging van de kapitaallasten van € 22 duizend.

Bossen en Parken - Aankoop gronden
Om de ambitie Arnhem, de stad in het groen, verder te verstevigen is de strategische aankoop van gronden die vallen, of grenzen aan, de (hoofd)groenstructuur uit de vastgestelde groenvisie 2017 van belang. Daarnaast is er in het vastgestelde bomenplan 2020 de ambitie opgenomen om meer bos te realiseren op het grondgebied van Arnhem. Een structurele jaarlijkse verhoging van het investeringsbudget met € 0,1 miljoen is nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze jaarlijkse extra investering zal leiden tot jaarlijks structurele kapitaallasten € 2 duizend per jaar.

Vervanging trolleypalen
In het MIP is nog geen rekening gehouden met de vervanging van de bestaande trolleyinfrastructuur. Een eerste concreet project dat zich voordoet is de herinrichting van de Velperweg. Dit project is in voorbereiding en zal naar verwachting in 2022 uitgevoerd worden. Op dit traject bevinden zich ook trolleypalen. Deze trolleypalen (oudste van het gehele netwerk) zijn aan vervanging toe. De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Er wordt toegewerkt naar een structurele raming van andere toekomstige noodzakelijke vervangingsinvesteringen voor de trolleyinfrastructuur. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023.

3.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Wonen in een duurzamer Arnhem					
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000	S
Verstedelijkingsopgave	-470	-600			I
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125		S
Participatieproces Nemia	-125				I
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91	S
Buurtconciërges	-200				I
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200	S
Woonboten Nieuwe Haven	50	750			I
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50	S
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	**-2.722**	**-2.247**	**-2.563**	**-2.476**	

4. Genieten van een nog mooier Arnhem

Arnhem is een vitale, groene, prachtige woon- en werkstad, een internationaal infrastructureel knooppunt in een stad met een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat. Arnhem heeft ook een ander gezicht: waar inwoners en ondernemers het soms lastig hebben, zeker nu door corona. De uitdaging waarmee we aan de slag gaan is dat iedereen kan genieten van een nog mooier Arnhem.

Arnhem is een ondernemende stad, koploper op duurzaamheid en energie. Arnhem wil die aantrekkelijke stad ook zijn, bedrijvig en ondernemend. Een stad waar studenten hun loopbaan starten en waar ondernemers zich graag vestigen, bijvoorbeeld vanwege het toonaangevend en innovatief energiecluster of de lange traditie in zakelijke dienstverlening. Een prettige woonstad met gevarieerde wijken, gelegen in een bijzonder landschap, aan twee kanten van de Rijn. Een stad waar mensen uit alle windstreken zich thuis voelen. Groen, creatief en vrij.

Arnhem is ook een stad waar het veel bewoners niet lukt om eigenstandig hun situatie te verbeteren, waar relatief veel mensen geen werk hebben of om een andere reden niet mee kunnen doen. Een stad met heel veel banen, maar met een matchingsprobleem op de arbeidsmarkt. Met een binnenstad die het net als andere binnensteden lastig heeft. Een stad waar de coronacrisis hard is aangekomen. Ook bedrijven, ondernemers en culturele instellingen hebben het moeilijk. De uitdagingen zijn dus groot en divers. En vragen om een gecombineerde aanpak.

Voor de korte termijn ligt de focus op het goed door de crisis helpen van onze inwoners, tegelijkertijd denken we ook verder. We zetten in op drie sporen: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad, een toekomstbestendige en duurzame stad en een stad met leefbare, veilige en sociale wijken.

Grote opgaven

De opgave voor Genieten in een nog mooier Arnhem is vooral gelegen in het eerste spoor: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad. Ons imago als energiestad gaan we nog krachtiger uitdragen binnen de doelgroep van bedrijven, investeerders, (inter)nationale beleidsmakers, politici en onderwijsinstellingen. We investeren in de groene en gezonde stad en in de sterke cultuurstad die we zijn. En we investeren blijvend in bereikbaarheid. Via de herstelagenda doen we investeringen die op korte termijn zorgen voor nieuwe werkgelegenheid en de versterking van de economie. En op de langere termijn voor leefbare wijken, een aantrekkelijke binnenstad en een bloeiend cultureel leven voor onze inwoners en bezoekers. We doen dit samen met veel partners, binnen en buiten de stad. We werken regionaal samen in de Groene Metropoolregio en staan in verbinding met de provincie, het Rijk en met Europa.

Economische agenda

Onze partners in de stad hebben behoefte aan een gerichte economische agenda met prioritaire acties en focus. Daarom is met de stad in het afgelopen jaar een actiegerichte economische agenda opgesteld. De hoofdopgaven zijn energy en economisch aantrekkelijke stad. We zullen zorgen dat werkgevers én werknemers in onze stad zich gehoord en bediend voelen. Om die reden werken we als overheid samen met het onderwijs en het bedrijfsleven en benutten we elkaars kracht en kansen. We optimaliseren de ondernemersdienstverlening (Van Bedrijven Weten) en het ondernemersloket.

Energy

Arnhem investeert in economische kracht, in nieuwe bedrijvigheid en werklocaties, met een sterk energiecluster als vlaggenschip. Dat is een vliegwiel voor verdere innovaties en extra werkgelegenheid. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren. Het trekt ook werk aan in andere sectoren zoals dienstverlening, zorg, onderwijs, horeca en winkels. Connectr op IPKW versnelt innovaties, versterkt de regionale economie, zorgt nu voor werkgelegenheid en straks voor goed opgeleide werknemers in het energiecluster.

In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Dat, in combinatie met de snelle technologische ontwikkelingen, zorgt ervoor dat bedrijven continu op zoek zijn naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Aantrekkelijke stad
Arnhem bruist en barst van de creativiteit en talent. De aantrekkelijkheid van de stad is te danken aan de economische veelzijdigheid, de iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme en de mogelijkheden voor wonen en werken in een groene omgeving. Bij het investeren in een sterke, aantrekkelijke binnenstad speelt ook de forse investering in met name de huisvesting van Stadstheater, Toneelgroep Oostpool en Introdans een rol.

Steeds duidelijker is dat de na-ijleffecten van corona voor de evenementen en culturele sector meerjarig zullen aanhouden (denk aan herstel publiek, planning producties, interen op reserves waardoor geen ruimte voor investeringen). Hierop gaan we in de komende periode verdere strategie bepalen. De komende tijd zal in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. Er wordt gezocht naar nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. De samenwerking in cultuurregio 025 is intensief en krijgt juist door de crisis een versnelling, onder andere door herstelproces COVID-19 van provincie. Doorlopend en voor de lange termijn zijn de doorontwikkeling van 025, de aansluiting op de regionale agenda Groene Metropoolregio en de samenwerking op het gebied van topsportevenementen in Gelrestad Sport van belang.

Door de groei van de stad en daaraan gekoppelde stapeling van ruimtevragen in het stedelijk gebied komt de bereikbaarheid verder onder druk te staan en moeten we goede afwegingen maken over de mobiliteitsvormen waaraan de beperkte ruimte wordt gegeven. De infrastructurele verbindingen in en rond de stad moeten in orde zijn voor inwoners, bezoekers, kennisinstellingen en ondernemers. Met de nieuwe blik op de stedelijke mobiliteit zijn we de afgelopen jaren al begonnen door te investeren in regionale bereikbaarheid, het Trolleynetwerk en de fiets- en wandel(infrastructuur) en te lobbyen voor meer en snellere treinverbindingen. Keuzes in parkeerbeleid hebben relatief veel impact op het ruimtegebruik in de stad. Om de juiste keuzes te kunnen maken is het belangrijk om een visie op het parkeren in de stad op te stellen, waarbij ook aandacht is voor deelvervoer.
Verder staan voor de komende periode verdere investeringen in het regionaal mobiliteitsfonds op de agenda en de uitvoering van fiets- en openbaar vervoerinfrastructuur. We zetten ons in binnen de regionale opgave ‘Verbonden regio’ en ontwikkelen programma op het gebied van bereikbare en gezonde stad.

Participatie
Er is met en voor de stad in 2020 een actiegerichte economische agenda opgesteld die bijdraagt aan de economische en maatschappelijke opgaven van Arnhem. De agenda is opgesteld voor de komende vijf jaar en geeft focus aan de inzet van middelen in de jaarlijks op te stellen gezamenlijke uitvoeringsagenda’s. In de komende periode zal de economische agenda aan de raad worden aangeboden. Bij dit raadsvoorstel wordt ingegaan op wensen en ideeën uit de stad.

Een aantrekkelijk en veilig winkelcentrum

Winkelcentrum De Drieslag heeft in belangrijke functie in Malburgen. Het is het hart van de wijk waar mensen kunnen winkelen en elkaar kunnen ontmoeten. Elke woensdag is er markt. Het winkelcentrum kampt echter met veel problemen. Er is veel criminaliteit, het winkelaanbod loopt terug, er is veel leegstand en de woningen boven de winkels verpauperen. Winkeliers, eigenaren van de woningen, wijkbewoners en bezoekers van het winkelcentrum hebben samen nagedacht over wat en hoe ze hier iets aan konden doen. Dit leverde een schat aan informatie, ideeën, vrijwilligers én draagvlak op.

Op initiatief van het team leefomgeving zijn verschillende partijen en personen uit de wijk en vanuit de gemeente bij elkaar gekomen om over het winkelcentrum te praten. Ook is er marktonderzoek gedaan en zijn wensen en behoeften gepeild. Daaruit bleek dat behoefte is aan een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod in een schoon en veilig winkelcentrum. Een belangrijk resultaat van het proces is dat alle betrokkenen verantwoordelijkheid voelen en nemen voor de vitaliteit en aantrekkelijkheid van winkelcentrum. Iedereen wil meewerken aan een vitale, verzorgde en veilige Drieslag. Bovendien zijn direct concrete acties uitgezet zoals een gezamenlijk voorbereid ondernemersplan, een schoonmaakactie, inzet van straatcoaches, een verkenning naar herontwikkeling van vastgoed en een PR-campagne voor het winkelcentrum.

4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Regionaal mobiliteitsfonds

De bereikbaarheid van Arnhem kan niet los worden gezien van de regionale bereikbaarheid. Daarom is er de afgelopen jaren samengewerkt aan een regionale bereikbaarheidsagenda en mobiliteitsfonds. Dit onder de paraplu van de gemeenschappelijke regeling Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio). Voor 2020 en 2021 is de bijdrage voor het regionaal mobiliteitsfonds gedekt met incidentele middelen. Voor 2022 en verder willen we € 210.000 beschikbaar stellen.

Topsportevenementenbudget

We vragen € 100.000 per jaar voor het sparen voor topsportevenementen. Dit bedrag is nodig om de evenementen te verwerven, regie te hebben op de organisatie en impact en te ondersteunen met side-events. Een voorbeeld daarvan is het Super WK Wielrennen in 2027, maar ook de Special Olympics. We hebben laten zien dat we topsportevenementen goed kunnen organiseren en het landelijk en provinciaal beleid (met bijbehorend budget) ondersteunen de organisatie van topsportevenementen. Er is draagvlak en sociaal maatschappelijk en economisch zijn topsportevenementen aantrekkelijk. Het sluit bovendien aan bij de evenementenstrategie Gelrestad Sport die in december is vastgesteld. Arnhem heeft een streepje voor met Papendal, NOC*NSF, Vitesse, Gelredome, onze topsportevenementen, onze groene omgeving die uitermate geschikt is voor sport en ten slotte een provincie die investeert in topsportevenementen. De media-aandacht en de inspiratie van evenementen zijn interessant voor inwoners, bezoekers en bedrijven en bevorderen het vestigingsklimaat.

Versterking public affairs

Door in samenwerking met de inhoudelijke programma's onze lobby te versterken kunnen we er effectiever in opereren. We willen consequent en consistent aan het werk met een actuele Arnhemse lobby-agenda. Een betere coördinatie intern en een betere oriëntatie op Den Haag en Brussel is nodig. Ook kan de aansluiting op de Haagse en landelijke netwerken en belangenbehartigers G40 en VNG beter. Om hier verder invulling aan te geven, is er structureel budget beschikbaar gesteld voor de versterking van de public affairs-functie (€ 125.000).

4.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Genieten van een nog mooier Arnhem					
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210	S
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100	S
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125	S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	**-435**	**-435**	**-435**	**-435**	

5. Open en verantwoord besturen

Het betrekken van inwoners bij gemeentelijke besluiten gaat een stap verder. Met Van Wijken Weten, met het ondersteunen van bewoners met initiatieven voor de wijk, maar ook met een meer inclusieve participatie van inwoners. Daarnaast heeft corona gevolgen voor onze dienstverlening aan inwoners en bedrijven én voor de eigen bedrijfsvoering.

Van Wijken weten

Wil je als gemeente de juiste dingen doen voor de inwoners, dan is het van belang om aan te sluiten bij wat de Arnhemmers bezighoudt. We betrekken daarom inwoners en organisaties zo goed mogelijk bij wat we als gemeente doen. Vooral bij plannen in de fysieke ruimte is goed zichtbaar hoe inwoners betrokken worden. Onze inzet is om wijkbewoners zeggenschap te geven over wat er in de buurt nodig is, via Van Wijken Weten. De verwachting is dat de evaluatie Van Wijken Weken in het voorjaar van 2021 gereed is en met de uitkomsten passen we de aanpak van Van Wijken Weten waar nodig aan. De basis-gedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

In de afgelopen periode zijn jaarlijks wijkprogramma's uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. De wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen, kijken we naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Wijkmanagers, maar ook projectleiders en bestuursadviseurs nemen het wijkperspectief mee in besluit-vorming, beleidsontwikkeling en uitvoering. De inbreng en belangen van Arnhemmers en Arnhemse organisaties zijn steeds vaker een factor van belang in ons beleid.

Daarmee gaan we een stap verder; Van Wijken Weten wordt wijksturing. Waar we voorheen vooral ideeën uit de buurt ophaalden en deze met eigen wijkbudgetten realiseerden, is wijksturing veel meer strategisch. Samen met bewoners en professionals kijken we wat een wijk nodig heeft. Alle thema's die voor een wijk belangrijk zijn, komen daarbij aan de orde. Het gaat dan om een goed sociaal netwerk in de wijk en financiële zelfredzaamheid van de inwoners. Gelijke kansen voor iedereen en een veilige leefomgeving. Een openbare ruimte die voldoet aan de wensen van de wijk. We brengen mensen en organisaties met dezelfde initiatieven of ideeën samen en stimuleren initiatieven van inwoners en professionals in de wijken. Ook in stedelijke opgaven zoals duurzaamheid of woningbouw nemen we het wijkperspectief mee en kijken we hoe we kunnen aansluiten bij de verschillende wijken.

Leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Daarvoor hebben de Arnhem-Oost aanpak, waarbij woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal worden opgepakt. Ook dat doen we zoveel mogelijk mét de inwoners zelf. Bewoners realiseren dat ze samen invloed hebben op wat er in hun wijk gebeurt en nemen verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving. Voor veel bewoners is de straat of buurt waar ze zelf wonen. Anderen willen breder betrokken zijn bij de wijk. Iedere Arnhemse wijk is anders. Maar in elke wijk zijn bewoners die zich voor de wijk willen inzetten. Met het programma 'Bewonersondersteuning' helpen we daarbij. Zo krijgen bewonersinitiatieven een steuntje in de rug, met subsidie en met menskracht. Ook zorgen we zo voor betrokken bewoners die zich verantwoordelijk voelen voor hun wijk.

De regeling 'Burgerkracht' zetten we voort. Met deze subsidieregeling willen we inwoners helpen om activiteiten te organiseren die het leven in de stad fijner of mooier maken. De subsidie is bedoeld voor initiatieven die zorgen voor meer contact tussen inwoners, zoals het organiseren van een picknick voor eenzame ouderen in de wijk of het realiseren van een ontmoetingsplek. Ook voor initiatieven die bedoeld zijn om andere Arnhemmers te helpen kan subsidie worden aangevraagd.

In Arnhem zijn allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar ontmoeten. Dit draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. Niet voor niets is in vrijwel alle wijkprogramma's ontmoeten benoemd als speerpunt. De ambitie is om in vijf jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Dit gaat om buurthuizen en 'multifunctionele centra', maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte. Denk onder meer aan buitensportplekken en particuliere locaties zoals cafés en verenigingskantines.

Financieel

De uitgangspunten over het financiële beleid uit het coalitieakkoord blijven onverkort van toepassing. Er wordt structureel toegevoegd aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit, waardoor het eigen vermogen versterkt wordt. De financiële positie van de gemeente Arnhem verbetert daardoor. Ondanks de financiële impact van de coronacrisis blijven we ook in de komende jaren uitgaan van een weerstandsfactor die zich beweegt tussen de afgesproken 1,0 en 1,4. We presenteren een meerjarig sluitend financieel beeld zonder daarvoor de gemeentelijke belastingen te verhogen. Bovendien blijven de leges en parkeertarieven gelijk en riool- en afvalstoffenheffingen kostendekkend.

We blijven nadrukkelijk aandacht hebben voor het bestrijden van de gevolgen van de coronacrisis. Dat betekent dat we met regelmaat de financiële impact van de coronacrisis actualiseren. Maar we kijken ook verder vooruit, voorbij de coronacrisis. De samenleving is immers blijvend veranderd, en daarmee ook de manier waarop we financieel sturen. Samen met de raad werken we aan nieuwe kaders voor het in samenhang sturen op indicatoren als solvabiliteit, schuldpositie, weerstandsfactor en een andere manier om het risicoprofiel te bepalen. Dat is nodig om een eventueel volgende crisis nog beter op te kunnen vangen.

Participatie

We betrekken inwoners en belangengroepen bij plannen die de gemeente maakt. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. De komende jaren willen we hier een stap verder in zetten en bekijken of het mogelijk is om meer een grotere variatie inwoners te horen, bereiken en betrekken.
Hiervoor is onder meer het programma Burgerparticipatie. Dat programma is vooral praktisch van aard. We doen een pilot met ervaringsdeskundigen om ons beleid beter te maken. In raadsvoorstellen wordt opgenomen op welke manier inwoners betrokken zijn en wat daarvan het resultaat was. We schaffen een tool aan om inwoners digitaal te laten participeren.

De uitkomst van het referendum over diftar was duidelijk: een meerderheid van de Arnhemmers wil een ander systeem voor afvalinzameling. Dat betekent dat per 1 juni het slot van de ondergrondse afvalcontainers gaat en de inwoners op een nadere manier de afvalstoffenheffing gaat betalen. Het college zet in op een systeem dat gebruiksgemak combineert met betaalbaarheid én duurzaamheid. Het doel blijft immers om minder restafval te produceren en zoveel mogelijk herbruikbaar afval te scheiden.

In het collegeakkoord hebben we ingezet op communicatie met de hele stad: het gesprek aangaan met álle Arnhemmers. Dat betekent dat we participatie van inwoners zo moeten organiseren dat alle geledingen van de samenleving ook daadwerkelijk kunnen bereiken en dat ieder zich uitgenodigd en aangesproken voelt om zijn inbreng te hebben. Dit gaan we verder oppakken, zodat we inwonersparticipatie verder kunnen ontwikkelen.

Inclusie

Arnhem kiest voor een gemeentelijke organisatie die een afspiegeling is van de stad. Een organisatie waarin Arnhemmers zich herkennen. Dit verbetert bovendien onze dienstverlening. Dit vraagt niet alleen om zelf een diverse organisatie te zijn, maar ook om een organisatie waarin we ons gedrag, waarden en normen mee veranderen met de eisen van de tijd, en waarin we optimaal gebruik maken van ieders talenten. Zo kunnen we veel beter aansluiten bij wat Arnhemmers bezighoudt en kunnen we de uitdagingen en de kansen waarvoor we staan in deze stad beter aangaan. We zijn ambitieus: we willen dit binnen 5 jaar bereiken. We gaan ons tot het uiterste inspannen om dit te realiseren. Daarvoor maken we een plan van aanpak.

Transparantie

Het is een landelijke trend: de roep om openbare toegankelijkheid en transparantie van het bestuur. Ook Arnhem heeft daarmee te maken. We willen de informatievoorziening aan onze inwoners structureel verbeteren. Die moet transparanter en ook proactiever. Dat betekent niet alleen veranderingen in de organisatie en in procedures en een betere informatievoorziening, maar vooral ook bewustwording bij bestuur en medewerkers over wat dat is en wat dat voor het dagelijks werk betekent. Daarmee gaan we de komende periode aan de slag.

Corona

Corona bleek een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. We namen meteen meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning door het Rijk en de Provincie. We maakten een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk en stelden dat beschikbaar aan alle Arnhemmers. Ook presenteerden we de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim € 19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis.

Dienstverlening

We werken aan een verbetering van onze dienstverlening, in het bijzonder van de klantenservice, vaak het eerste contact met onze inwoners. We krijgen als gemeente meer uitvoerende taken en diensten, en steeds meer inwoners zoeken telefonisch contact. Bovendien krijgen we ook meer en meer vragen via sociale media en WhatsApp. Dat vergt extra capaciteit, zodat we te lange wachttijden kunnen oplossen. Bovendien gaan we structureel de klanttevredenheid meten, zodat we continu kunnen leren en onze dienstverlening kunnen verbeteren.

Corona had ook gevolgen voor onze dienstverlening. Inwoners belden vaker met de gemeente met vragen over corona. Via Arnhem.nl kunnen Arnhemmers alles vinden wat ze over corona moeten weten. Welke regels gelden er, welke maatregelen worden er genomen en vooral: hoe kan ik een beroep doen op de diverse vormen van ondersteuning. Zo besloten we dat ondernemers uitstel kregen voor het betalen van onroerend zaakbelasting, rioolheffing en toeristenbelasting. Inwoners die het financieel niet breed hebben konden een beroep doen op extra financiële ondersteuning.

Informatie en techniek hebben steeds meer impact op onze dienstverlening, het maken van beleid en onze manier van werken. Het maakt dat we betere en specifiekere meetbare doelen kunnen stellen en dat we beter ‘informatiegestuurd’ kunnen werken. Dat wil zeggen dat we data en de analyse daarvan inzetten om beter en efficiënter te kunnen werken. Denk bijvoorbeeld aan het coronadashboard. Of de zorgmonitor, waarmee we de kosten van de zorg veel beter in de hand kunnen houden. Maar ook het plaats- en tijdonafhankelijke ‘nieuwe werken’ is niet meer weg te denken. Deze ontwikkelingen vragen investeringen in mens, techniek en veiligheid. Het vraagt om extra inzet op privacy en security. En het vraagt om een intensievere samenwerking met onze ICT-dienstverlener, De Connectie.

Daarnaast komen er nieuwe wetten die een grote impact op ons werken hebben en waar we ons als organisatie op moeten voorbereiden. De nieuwe Wet Open Overheid gaat de WOB vervangen. Daardoor moet de overheid nu ook steeds meer actief informatie openbaar gaan maken. Daarnaast komen de wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer, de wet Digitale Toegankelijkheid en de Europese Verordening Singel Digital Gateway eraan. Allemaal regelgeving die nieuwe eisen stelt aan hoe wij onze ICT-systemen moeten inrichten.

Bewoners pakken kansen

Steeds meer ouderen in de wijken Hoogkamp, Burgemeesterswijk, Gulden Bodem, Sterrenberg, Transvaalbuurt voelen zich (wel eens) eenzaam. Jongeren uit deze wijken zoeken juist een plek om elkaar te ontmoeten. Een groep vrijwilligers uit de wijk nam daarom het initiatief om iets voor beide doelgroepen te organiseren. Zij willen van De Bakermat een bruisend wijkcentrum maken. Een centrum waar wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten, activiteiten organiseren en/of daar aan deelnemen.

In deze wijken bestond nog geen wijkcentrum. Dit initiatief was dus een unieke gelegenheid om zo'n wijkcentrum te realiseren. Bedoeld voor alle wijkbewoners en in het bijzonder voor eenzame mensen in de wijk, jeugd, groepen met een zorgbehoefte, maar ook verenigingen en clubs, of voor concerten en lezingen. Bewoners en wijkorganisaties zorgen zelf voor het activiteitenaanbod. Uiteindelijk is het de bedoeling dat wijkbewoners ook zelf het gebouw gaan verwerven en beheren.

Het team leefomgeving Noord-west hielp de initiatiefnemers bij het behoud De Bakermat én de ontwikkeling van een wijkcentrum. Denk daarbij aan het verbinden van partijen, projectbegeleiding, organisatie van bewonersavonden en het budget voor deze ontwikkeling.

5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie

De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 en 2022 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de Algemene Reserve € 80.000 in 2021 in.

Ondersteuning raad

Op dit moment zijn er geen middelen beschikbaar voor het startprogramma van de raad en het uitvoeren van de coalitieonderhandelingen. Ten behoeve van de extra werkzaamheden rondom de raadsverkiezingen wordt voorgesteld om één keer per 4 jaar een budget van € 50.000 beschikbaar te stellen. Werkzaamheden die hierbij extra inzet en middelen vragen zijn onder andere de coalitie-onderhandelingen, het opstellen van een startprogramma van de nieuwe gemeenteraad en het afscheid en installatie van de gemeenteraad.
Daarnaast stelt met ingang van 1 januari 2020 de gemeente aan raadsleden en fractievolgers voor de duur en uitoefening van hun functie ICT-voorzieningen ter beschikking. Tot op heden is dit incidenteel opgelost, maar met ingang van de nieuwe raadsperiode dient dit structureel te worden toegevoegd aan de begroting. Het gaat om € 70.000 in 2022 en daarna jaarlijks € 20.000.

Begrijpelijke taal voor iedereen

Een groot deel van de gevraagde acties in de motie 20M115 “Begrijpelijke taal voor iedereen” wordt uitgevoerd via het project Direct Duidelijk. Het project Direct Duidelijk is begin 2021 gestart en heeft een looptijd van 4 jaar (2021-2024). De Direct Duidelijk Deal is ondertekend. Hiermee is B1-niveau de norm geworden voor schriftelijke gemeentelijke communicatie. Belangrijkste onderdeel van het project is het laten trainen van medewerkers van de gemeente Arnhem in het schrijven op B1-niveau. Voor 2021 zijn de hiermee gepaard gaande kosten van € 40.000 al gedekt in de begroting. Voor het jaar 2022 wordt dekking van € 40.000 in de komende begroting opgenomen, waarbij ook gekeken wordt naar mogelijke ruimte binnen het reguliere opleidingsbudget.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aan-pak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen).

Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren

Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 en 2022 van naar verwachting respectievelijk € 100.000 en € 60.000.

De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites. Vanaf 2023 is er een structureel budget nodig van € 40.000 voor de externe audits.

Klantenservice: gratis telefoonnummer en verbetering dienstverlening

Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Corona heeft vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 willen we het budget verhogen met € 100.000 voor 2022 en vanaf 2023 structureel met € 60.000.

We gaan er hierbij vanuit dat het project Doorontwikkeling Klantenservice voldoende effect gaat sorteren, waardoor de belkosten vanaf 2023 verminderen. In de eerste helft van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering kwaliteit van de klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Dit plan van aanpak wordt onder meer opgesteld naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer over de dienstverlening van Arnhem. Bij de behandeling van het Rekenkamerrapport zijn drie moties aangenomen: gesprekken opnemen, reactie binnen 14 dagen en klachten-/kwaliteitmanagers. We moeten de dienstverlening van de gemeente Arnhem op een aantal fronten flink verbeteren, willen we een gastvrije gemeente zijn. Er is extra formatie nodig om de lange wachttijden te reduceren, er moet meer aandacht komen voor contentmanagement, een actieve coaching van de medewerkers bij de Klantenservice is belangrijk en we gaan structureel de klanttevredenheid meten om daarvan te leren. DIt vraagt € 300.000 structureel vanaf 2022.

Hybride werken

Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot.

De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken.
De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een structureel benodigd bedrag van € 125.000.

Versterken regionale samenwerking

De basisfinanciering voor de versterkte regionale samenwerking Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is met € 2,50 per inwoner € 1,62 hoger dan de bijdrage die we als gemeente Arnhem afdroegen aan het GO Arnhem-Nijmegen. De bijdrage aan de Economic Board à € 1 is gelijk gebleven. In het raadsvoorstel versterking regionale samenwerking (vastgesteld bij raadsbesluit d.d. 16 december 2020) is derhalve een jaarlijkse bijdrage aan de Groene Metropoolregio voorzien van € 403.420 en een bijdrage van € 161.368 aan de Economic Board, een totaal van € 564.788. De meerkosten ten opzichte van het budget dat nu in de Begroting is opgenomen voor het GO bedragen afgerond € 260.000. Zoals toegezegd in het raadsvoorstel van 16 december brengen we deze meerkosten vanaf 2022 bij deze Perspectiefnota in.

Formatie Strategie, Beleid en Regie

In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.

De Connectie

De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door na 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving. Als gevolg hiervan nemen de kosten op structurele basis met € 251.000 toe.
Om te komen op het CMM 2 niveau en een geharmoniseerde ICT-omgeving is investeren in 2!Connect noodzakelijk. Het accent van de werkzaamheden ligt in de eerste jaren, waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt. Door het naar voren halen van de werkzaamheden, ontstaat in 2021 een tekort, maar in de jaren 2022 en 2023 een voordeel in de begroting.

Gemeentefonds: actualiteit uit september- en decembercirculaires 2020

De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2022 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor de nominale en volume indexatie die we vanaf 2022 in de begroting opnemen (zie hieronder).
Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen voor vrouwenopvang, versterking omgevingsveiligheidsdiensten en het uitstapprogramma voor prostituees. De voornamelijk incidentele compensatie voor 2021 voor de coronacrisis wordt in Turap-1 nader toegelicht.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en beschermd wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 2 februari 2021 mede namens de staatssecretaris van Financiën de adviesaanvraag voor de herijking van het gemeentefonds ingediend bij de Raad voor het Openbaar bestuur (ROB). Na ontvangst van het ROB-advies wordt ook de VNG nog geconsulteerd. In de voorgestelde herverdeling wordt ruim € 300 miljoen verschoven en de herverdeling moet ingaan per 2023. Het leidt voor 159 gemeenten tot minder geld en voor 196 gemeenten tot meer geld. Het effect voor Arnhem dat volgt uit het gepresenteerde model is een nadeel van € 6 per inwoner.

De ROB heeft in een tussenbericht eind maart een groot aantal zeer kritische vragen gesteld over de methode en de uitkomsten. De voorlopige conclusie van de ROB is dat het verdeelmodel (de systeemwereld) de gewenste verdeling van het gemeentefonds (de leefwereld) niet goed weergeeft. Het Rijk heeft inmiddels aangegeven de voorstellen voor herverdeling nader te analyseren en te wijzigen. Begin juni verwacht het Rijk een nieuw voorstel te hebben.

Daarnaast wordt er op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswege) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Ook hierover vindt definitieve besluitvorming pas door het nieuwe kabinet plaats. Het effect voor de regio en voor Arnhem bedraagt circa € 25 miljoen met een ingroeipad van 10 jaar. Op grond van het afgesproken ingroeipad en ingangsjaar 2023 zou het effect voor de komende begroting een totaal nadeel van € 15 miljoen zijn.

Gezien het feit dat er nog onzekerheid is over de definitieve uitkomsten van de nieuwe modellen, de consultaties die nog plaatsvinden, de besluitvorming én het moment van besluitvorming hierover door een nieuw kabinet, wordt in deze Perspectiefnota nog geen meerjarig effect in de exploitatie opgenomen, maar is het te verwachten nadeel vertaald in een risico. In de aanloop naar de Begroting 2022 is er wellicht meer duidelijkheid over de besluitvorming en de definitieve effecten voor onze begroting. Op dat moment kan alsnog gekozen worden om dit in de exploitatie te verwerken. In het risicoprofiel is daarom vooralsnog een risico met een omvang van € 18 miljoen opgenomen.

Nominale en volume ontwikkelingen

Jaarlijks moet de begroting voor de komende jaren bijgesteld worden voor de loon- en prijsontwikkeling (nominaal) en de groei van de stad (volume). Het aantal inwoners van de stad is gegroeid met 0,7% en het aantal woningen met 1,2%. Door de budgetten die gevoelig zijn voor de groei van de stad met deze percentages te laten stijgen, komt de totale volume-indexatie uit op € 1,8 miljoen.
Hiernaast moet de begroting aangepast worden voor de stijging van de lonen en de prijzen. In de Arnhemse systematiek wordt bij de Perspectiefnota een grove inschatting van de loon- en prijsontwikkeling opgenomen op basis van de meest actuele raming van de consumentenprijsindex (cpi) door het CPB (Centraal Economisch Plan (CEP) van 31 maart 2021). Bij de begroting wordt vervolgens een uitwerking van de nominale indexatie gemaakt, waarbij gekeken wordt naar aparte indexen voor de verschillende budgetten: de prijsontwikkeling van de overheidsconsumptie uit het CEP, de indexatie van zorgcontracten (de OVA) en de cao afspraken en indien die er niet zijn de raming van de ontwikkeling van de loonkosten uit het CEP.

De raming op basis van het cpi van 1,5% bedraagt op dit moment € 7,4 miljoen structureel vanaf 2022. We weten echter nu al dat met name de OVA waar in de begroting mee gerekend gaat worden uitkomt op 3,24%. Om die reden wordt in deze Perspectiefnota voorgesteld alvast vooruit te lopen op deze ontwikkeling. Daarmee komt de raming voor prijsindexatie € 3,2 miljoen hoger uit op € 10,6 miljoen. Samen met de € 1,8 miljoen voor volume-indexatie een totaal van € 12,4 miljoen.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie

Voor deze Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert een voordeel op van €0,8 miljoen in 2021 oplopend tot € 1,5 miljoen in 2025.

Zoals hiervoor aangegeven volgen niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme. Dit kan diverse redenen hebben, zowel intern (bijvoorbeeld door personele wisselingen) als extern (vertraging bij leveranciers). Voor alle investeringsprojecten wordt een realistische planning gemaakt. Door onvoorziene omstandigheden wordt in een aantal gevallen deze planning niet gehaald. Vooraf valt niet te zeggen welke projecten dit betreft. Door de vele investeringsprojecten die lopen, is het op basis van ervaring, echter wel een zekerheid dat dit bij een aantal projecten zal gebeuren. Projecten die later dan oorspronkelijk gepland afgerond worden, worden later geactiveerd, waardoor de kapitaallasten in de begroting naar achteren schuiven. Hier wordt sinds vorig jaar rekening mee gehouden door een deel planningsrealisme in te ramen.

Hiervoor wordt een aflopende reeks van 70%, 50% en 30% voor de verwachtte onderuitputting van de totale kapitaallasten geraamd. Dit geeft een voordeel voor het financieel beeld van € 0,3 miljoen in 2022, € 0,8 miljoen in 2023 en € 1,4 miljoen in 2024. Vanzelfsprekend wordt flink ingezet om de investeringen die onder de noemer anticyclisch investeren in de Arnhemse Herstelagenda zijn opgenomen, geen vertraging te laten oplopen.

Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit

De toevoeging aan de bestemmingsreserve solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving wordt de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds.
Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden, neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen) en 2022 (€ 2,0 miljoen). In 2023 was een toevoeging begroot van € 4,1 miljoen. Door de extra toevoegingen die in 2021 en 2022 worden gedaan en de oplopende begrote afschrijvingen, blijft de benodigde toevoeging beperkt tot € 1,9 miljoen, waarmee dus een voordeel ontstaat van € 2,2 miljoen. Met het aangelegde saldo van de BR Solvabiliteit ultimo 2023 en de verder (licht) stijgende begrote afschrijvingen, is er voor 2024 en 2025 geen verdere toevoeging aan de BR Solvabiliteit nodig. De reeds begrote toevoegingen van € 2,4 miljoen in 2024 en € 3,4 miljoen in 2025 kunnen daarmee vervallen. Deze aanpassingen leiden tot de volgende standen van de BR Solvabiliteit:

	31-12 2020	31-12 2021	31-12 2022	31-12 2023	31-12 2024	31-12 2025
Stand BR Solvabiliteit	11.082	16.611	21.117	23.007	23.007	23.007

Vrijval rentebuffer

We kunnen de bestaande aanname van een lichte stijging van de rente handhaven. De rente is begin dit jaar gestegen, maar zit nog onder het niveau waar we in de Begroting 2021 rekening mee houden. Mocht de rente verder gaan stijgen, dan kunnen we dat opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. In de MJPB 2020-2023 is opgenomen dat de tot dan toe aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente kan vrijvallen. In het laatste jaar 2023 is deze in het kader van behoedzaamheid behouden. In de Begroting 2021 is voorgesteld het jaar 2023 incidenteel te laten vrijvallen en conform de gedragslijn in het laatste jaar 2024 deze stelpost in de begroting te behouden. Deze beoordeling vindt jaarlijks plaats. Vandaar dat in aanloop naar de Begroting 2022 wederom wordt voorgesteld de stelpost in 2024 incidenteel te laten vrijvallen.

5.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Open en verantwoord besturen					
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240				I
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240				I
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20	S
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40				I
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50	S
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40	S
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360	S
Hybride werken	-125	-125	-125	-125	S
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260	S
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500				I
De Connectie	-64	76	-251	-251	S
Gemeentefonds: actualiteit uit sept.- en decembercirculaires 2020	8.758	9.903	11.094	14.460	S
Nominale en volume ontwikkelingen	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400	S
Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie	1.584	2.033	2.833	1.508	S
Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit	-2.046	2.211	2.447	3.394	S
Vrijval rentebuffer			1.000		I
Totaal Open en verantwoord besturen	**-6.653**	**868**	**3.868**	**5.855**	

6. Totaalbeeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Meedoen in een socialer Arnhem	8.745	2.772	1.103	1.683	1.264
Wonen in een duurzamer Arnhem	-2.021	-2.722	-2.247	-2.563	-2.476
Genieten van een nog mooier Arnhem	-2.443	-435	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	3.846	-6.653	868	3.868	5.855
Totaal	**8.128**	**-7.037**	**-710**	**2.552**	**4.208**

Ontwikkeling financiële positie

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve gedoteerd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. De risico's zijn bij de jaarafsluiting geactualiseerd en daaruit blijkt dat het risicoprofiel fors stijgt. Dit komt bijvoorbeeld door het opnemen van het risico van de herverdeling van het model Beschermd Wonen. Als we de ontwikkeling van het risicoprofiel (het benodigde weerstandsvermogen) afzetten tegen het beschikbare weerstandsvermogen (met name de algemene reserve), dan voorzien we in deze Perspectiefnota de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2024
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 zelfs doorgroeit naar 1,4. Dit komt doordat de hiervoor geschetste ontwikkelingen in het financieel beeld niet leiden tot een majeure wijziging van de meerjarige ontwikkeling van de algemene reserve. Als gevolg van het positieve resultaat en de voor[1] gestelde resultaatbestemming over 2020 ontstaat er daarnaast per saldo een groei van de algemene reserve met € 11 miljoen. Deze verhoging zorgt er mede voor dat de genoemde stijging van het risicoprofiel opgevangen kan worden. Voor wat betreft jeugdzorg blijven we uitgaan van de in de begroting opgenomen structurele stelpost van € 3,9 miljoen vanaf 2023 conform de richtlijnen van het Rijk en de Provincie. Voorzichtigheidshalve rekenen we geen inkomsten mee die mogelijk voortkomen uit het onderzoek van AEF dan wel de arbitrage en nemen we een bedrag op in het risicoprofiel. Indien het Rijk naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek deze of mogelijk meer middelen ter beschikking stelt, kan het risico komen te vervallen. Dit heeft een positief effect op het weerstandsvermogen.
Het feit dat we ruim een jaar in een (corona)crisis zitten, laat vooralsnog niet direct een forse impact op de gemeentelijke financiën zien. Voor een belangrijk deel komt dit door de compensatie vanuit het Rijk om de nadelen op diverse beleidsvelden op te kunnen vangen (in totaal tot begin april 2021 is een bedrag van € 25 miljoen over 2020 en 2021 samen aan compensatie ontvangen).

Motie 20M255 ‘Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen’ vraagt het college om zich tot doel te stellen na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen, waarbij dan opnieuw ruimte voor anticyclisch investeren wordt geboden (als dat nodig mocht zijn). Uit de in deze Perspectiefnota geschetste ontwikkeling van de algemene reserve blijkt dat dit doel serieus genomen wordt. In de jaren 2024 en 2025 voegen we (inclusief het verwachte beeld in deze Perspectiefnota) € 17 miljoen aan de algemene reserve toe. Dit doen we niet alleen ten behoeve van een robuust weerstandsvermogen, maar we kunnen dit ook realiseren in samenhang met een algemene verbetering van de solvabiliteit. We blijven namelijk ook sparen in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze reserve telt niet mee in het weerstandsvermogen, maar draagt bij aan een betere solvabiliteit. Het aandeel van deze reserve op het totaal van alle reserves loopt op naar 22% in 2025 en de reserve bedraagt € 23 miljoen einde 2025.
Een andere belangrijke financiële indicator is de schuldquote. De gerealiseerde schuldquote ligt in Arnhem op een hoog niveau, maar laat in de afgelopen jaren een daling zien van 86% in 2018, naar 84% in 2019 en 78% in 2020. Belangrijk hierbij is om te beoordelen in hoeverre de schulden meerjarig in de begroting opgevangen kunnen worden. Daarvoor is het renterisico beoordeeld. Hieruit blijkt dat we in de komende jaren nauwelijks een renterisico lopen. Pas in 2025 lopen leningen af, die een rente van onder de 1% hebben. In 2021 tot en met 2024 is de gemiddelde rente van de te herfinancieren leningen meer dan 2%. Na het jaar 2025 valt uit onze huidige leningenportefeuille pas in 2030 weer een lening vrij. Dus in de jaren 2026 tot en met 2029 is er helemaal geen renterisico.

Kortom: in deze Perspectiefnota schetsen we het beeld dat de financiële positie niet veel afwijkt van de positie in de Begroting 2021 en dat op sommige onderdelen zelfs een verbetering is ingezet. De weerstandsfactor ontwikkelt zich naar 1,4 in 2025 en in de jaren 2024 en 2025 voegen we meer aan de algemene reserve toe dan in de Begroting 2021 is opgenomen. De solvabiliteit komt eind 2020 uit op 19% en meerjarig voorzien we daarin een verdere stijging, in elk geval doordat de BR Solvabiliteit blijft groeien. Een laatste verbetering betreft het voortdurend in samenhang bekijken van de ontwikkeling van de financiële positie vanuit meerdere indicatoren. De schuldquote is weliswaar aan de hoge kant, maar dit is een bestendige lijn en kunnen we beheersen doordat het renterisico hierop in de komende periode minimaal is.
Op korte termijn wordt de raad separaat geïnformeerd over voorstellen van spelregels van risicomanagement in samenhang met andere financiële kengetallen (ter afhandeling van motie 20M209g).

Bijlage

Motie Voortaan wel meetbare doelen - Inventarisatie indicatoren per rapportage

Bij de behandeling van de Begroting 2021 heeft de raad de motie Voortaan wel meetbare doelen aangenomen. In de motie staat het volgende opgenomen:

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. *Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;*
2. *Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;*
3. *Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.*

Informatiegestuurd werken

De uitvoering van de motie heeft een relatie met informatiegestuurd werken. Informatiegestuurd werken heeft binnen onze organisatie veel aandacht en dit willen we nog verder versterken. Dit doen we onder de noemer 'Informatiegestuurd Arnhem'. Het gaat uit van een organisatie die gegevens optimaal weet te verzamelen, analyseren, koppelen en benutten om op basis van feitelijke gegevens de dienstverlening, het beleid, en de beslissingen van de organisatie te verbeteren, te onderbouwen en de effecten ervan inzichtelijk te maken en/of te voorspellen. Het stelt ons in staat beter te kunnen sturen op onze doelstellingen. We zijn al begonnen. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hier voorbeelden van. Uiteindelijk willen we toe naar een brede, overkoepelende monitor. Dit is een stapsgewijs proces dat de komende jaren breed in de organisatie wordt opgepakt. De uitvoering van deze motie sluit aan bij deze ontwikkeling.

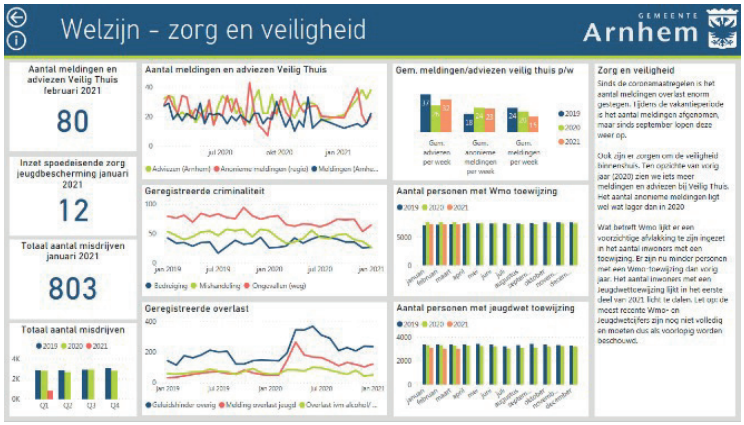

Figuur 1: Een onderdeel van het coronadashboard als voorbeeld van informatiegestuurd werken.

Randvoorwaarden

Om de doelen meetbaar te maken, bekijken we op welke manier we onze doelen kunnen meten, zoals een maatschappelijk effect (outcome) of een bepaalde uitkomst (output). Voor het realiseren van doelen zijn we vaak sterk afhankelijk van andere partijen en spelen ontwikkelingen binnen de maatschappij een rol. Om resultaten binnen de doelstellingen te behalen voeren we inspanningen uit. Hierbij is een goede relatie tussen de doelstelling en de inspanningen die worden ingezet belangrijk. De resultaten kunnen dan via indicatoren gemeten worden. Hierbij moeten we nagaan of de benodigde data beschikbaar en van voldoende kwaliteit is.

Informatiegestuurd werken vraagt om kennis, kunde, affiniteit en vaardigheden om met gegevens te kunnen werken. Het toewerken naar een informatiegestuurde organisatie vraagt om professionalisering en nieuwe rollen op dit gebied. Niet alleen door massa's aan trainingen of taaie theorie, maar door samen te doen en te leren.

Aanpak

In de motie wordt benoemd om een lijst van indicatoren op te stellen en vanuit deze lijst te kijken welke gekoppeld kunnen worden aan de doelstellingen. Er zijn heel veel indicatoren beschikbaar (vanuit landelijke organisaties, ministeries, andere organisaties, gemeente). Het is erg complex en tijdrovend om hiervan een groslijst op te stellen. Een groot deel van deze indicatoren heeft daarbij geen relatie met onze doelen. Zoals in de auditcommissie toegelicht, kiezen we er in onze aanpak dan ook voor om, naast het opstellen van een lijst met indicatoren, ook te redeneren vanuit de doelen.

We voeren bij de aanpak van deze motie in het kort de volgende stappen uit:

1. We hebben inzichtelijk gemaakt welke doelen en welke indicatoren op dit moment in de begroting zijn opgenomen. Voor de lijst met doelen verwijzen we naar de Begroting 2021. Daarnaast hebben we een lijst gemaakt met alle indicatoren die we nu al beschikbaar stellen aan de raad vanuit bestuurs-rapportages, dashboard, etc. Deze lijst is hieronder opgenomen.

2. We hebben een vergelijking met de P&C-producten van andere gemeenten gemaakt. Zo kunnen we leren van *best practices*. We hebben bekeken hoe andere gemeenten hun doelen aan indicatoren koppelen en wat voor type indicatoren gebruikt worden. De opbrengsten gebruiken we ter inspiratie voor onze programma's. Deze opbrengsten zijn ook hieronder opgenomen.

3. We voeren een pilot uit binnen één programma vanuit de Begroting. In deze pilot bekijken we de huidige doelen en indicatoren en gaan onderzoeken wat nodig is om deze meetbaar te maken.

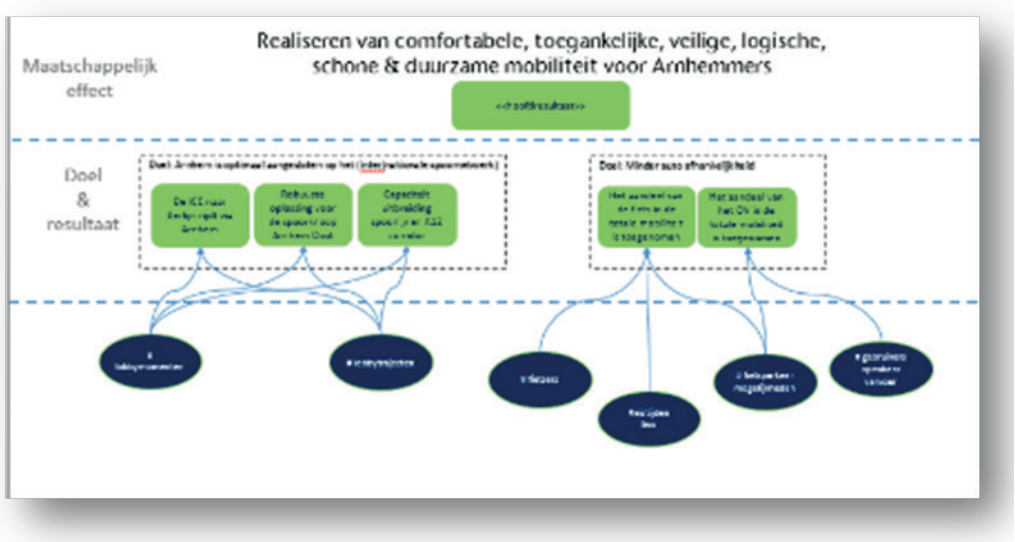

Figuur 2: Een voorbeeld van een model om vanuit effecten en doelen uit het programma de concrete resultaten met daarbij de relevante en beschikbare indicatoren te formuleren.

4. Op basis van de conclusies van stap 3 gaan we deze aanpak stapsgewijs bij de andere programma's toepassen. Het is een groeiproces; we zetten eerste stappen, maar dit is ook een proces dat tijd, professionalisering en nieuwe rollen vraagt. In de begroting is het streven om een deel van de doelen meetbaar te maken. Het aantal is afhankelijk van de conclusies uit de genomen stappen.

Lijst met indicatoren uit de Begroting en rapportages

Begroting 2021 *(per programma)*

S01 Bestuur, dienstverlening en financiën
- Woonlasten éénpersoonshuishouden
- Woonlasten meerpersoonshuishouden
- WOZ-waarde woningen
- Formatie ambtelijk apparaat
- Bezetting ambtelijk apparaat
- Apparaatskosten per inwoner
- Kosten inhuur externen als % van de loonsom
- Overhead % van totale lasten

S02 Veiligheid
- Onveiligheidsgevoel
- Buurt onveiligheidsgevoel
- Misdrijven
- Tijdelijk huisverbod
- Winkeldiefstal
- Diefstal uit woning
- Geweldsmisdrijven
- Vernieling
- Verwijzingen Halt
- Jongeren met delict voor rechter

S03 Bereikbaarheid
- Waardering bereikbaarheid binnenstad auto
- Waardering bereikbaarheid binnenstad ov
- Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets
- Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot
- Aantal elektrische voertuigen
- Aantal personenauto's
- Aantal ongevallen/ verkeersdoden
- Waardering binnenstad
- Snelgroeiende bedrijven
- Oprichting bedrijven
- Aantal bezoekers binnenstad
- Demografische druk
- Banen
- Vestigingen
- Functiemenging

S04 Onderwijs
- Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht
- Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)
- Absoluut verzuim
- Relatief verzuim

S05 Cultuur
- Rapportcijfer culturele voorzieningen
- % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten

S06 Participatie en armoedebestrijding
- Netto arbeidsparticipatie
- Personen met een bijstandsuitkering
- Lopende re-integratievoorzieningen
- Werkloze jongeren
- Kinderen in uitkeringsgezin

S07 Zorg
- Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo
- Jongeren met jeugdhulp
- Jongeren met jeugdreclassering
- Jongeren met jeugdbescherming

S08 Welzijn en inclusie
- Kengetal sociale cohesie
- % Actief als vrijwilligers
- % Mantelzorg
- % Eenzaamheid
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren

S09 Gezondheid en Sport
- % voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen
- % roken
- % voldoet aan alcoholrichtlijn
- % kinderen eet minstens elke dag fruit
- % lid van sportvereniging
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen
- Niet-sporters

S10 Klimaat en Energie
- Hernieuwbare elektriciteit

S12 Wonen en leefomgeving
- Leefbaarheid in eigen buurt
- Woonomgeving
- Nieuw gebouwde woningen
- Omvang huishoudelijk restafval

Bestuursrapportage Doorbraak naar Werk

- Aantal mensen in de BUIG
- Instroom in de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG naar verblijfsduur
- % Uitstroom BUIG naar werk, onderwijs, agv handhaving
- Stijging op Participatieladder via CAW
- Doorstroom naar begeleid werk via Scalabor
- Doorstroom naar regulier werk via WSP
- Uitkeringsbestand per gebied naar kenmerk (leeftijd, uitkeringsduur, leefvorm)
- Personen met ontheffing arbeidsverplichting
- Parttime werkenden met een uitkering
- Maatregelquote - aantal maatregelen als % van volume BUIG
- Aantal vorderingen vanwege overtreden inlichtingenplicht
- Verrekende inkomsten per uitkering BUIG
- Uitgaven bijzondere bijstand per huishouden

Bestuursrapportage Zorg Dichterbij

- Aantal declaraties WMO Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal declaraties Jeugdwet Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal personen met PGB vanuit Jeugdwet, WMO HBH en WMO overig
- Aantal personen met PGB vanuit WMO HBH naar beleidsterrein
- Aantal personen met een toewijzing vanuit de Jeugdwet naar beleidsterrein
- Aantal personen Jeugdwet met toewijzing per soort verwijzer
- Jeugdwet; Begeleiding; Aantal personen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; Gespecialiseerde Begeleiding; Bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; Aantal personen met toewijzing per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; Verblijf; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; GGZ; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing per beleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing Basis Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Gespecialiseerde Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Hulp bij Huishouden
- WMO; Aantal personen met toewijzing Activerend werk of Dagbesteding (incl Beschermd Wonen)
- Aantal personen met een toewijzing Beschermd Wonen; Intra- en Extramuraal

Monitor Veiligheid

- Geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde cybercriminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde high impact crimes per 1.000 inwoners
- Geregistreerde criminaliteit, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast jongeren per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- % voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt
- % voelt zich vaak onveilig in eigen buurt
- % voelt zich wel eens onveilig
- % voelt zich vaak onveilig

Monitor Wonen en leefomgeving
- % toename woningvoorraad
- Aantallen toename woningvoorraad
- % toegevoegde nieuwbouwwoningen
- Aantallen toegevoegde nieuwbouwwoningen
- % eigendom corporatiebezit
- % eigendom koopwoningen
- % eigendom particuliere verhuur
- Aantallen eigendom corporatiebezit
- Aantallen eigendom koopwoningen
- Aantallen eigendom particuliere verhuur
- Toevoegingen naar eigendom
- WOZ-waarde woningen
- Woningtypen
- Afgegeven bouwvergunningen

Monitor Klimaat en Energie *(Dit is een selectie van de indicatoren. De eerste monitoringsrapportage van NemiA is naar verwachting in mei gereed)*
- CO2-uitstoot gebouwde omgeving
- CO2-uitstoot bedrijven en industrie
- CO2-uitstoot grootschalige opwek
- CO2-uitstoot verkeer en vervoer
- Aantal zonnepanelen op daken van woningen en publieke gebouwen
- Aantal publieke laadpunten
- Aantal gerealiseerde windturbines
- Aantal unieke bezoekers website Energieloket

Coronadashboard
- Veilig Thuis Adviezen (Arnhem)
- Veilig Thuis Meldingen (Arnhem)
- Veilig Thuis Anonieme meldingen (regio)
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Interventies
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Advies/consult
- Bijstand Aanvragen
- Bijstand Toegekende aanvragen
- Totaal huishoudens bijstand (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Instroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Uitstroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Werkloosheidspercentage (NL)
- Aantal faillissementen (Arnhem/Nijmegen)
- Openstaande vacatures (Midden-Gelderland)
- Aantal banen
- Aantal bedrijven
- Aantal zzp'ers
- Ww-uitkeringen
- Instroom ww-uitkeringen
- Uitstroom ww-uitkeringen
- Fietsverkeer
- Gemotoriseerd verkeer

Beeld van meetbare indicatoren in andere gemeenten

Door te kijken naar de P&C-producten van andere gemeenten kunnen we leren van andere manieren om meetbare doelen en bijbehorende indicatoren te formuleren. De begrotingen van gemeenten Apeldoorn, Den Haag, Groningen, Nijmegen en Utrecht zijn op een aantal beleidsonderwerpen bekeken. Een aantal zaken zijn opgevallen en nemen we mee in het verbeteren van onze producten:

- Sommige gemeenten geven een uitgebreidere lijst van indicatoren dan wij nu doen. Met name Den Haag en Groningen zijn goede voorbeelden hiervan (bijvoorbeeld binnen de thema's Mobiliteit en Wonen en Leefomgeving). Dit biedt dus genoeg inspiratie voor aanvullende Arnhemse indicatoren.
- Enkele indicatoren komen uit openbare bronnen en zijn dus ook voor Arnhem eenvoudig over te nemen (mits ze aansluiten bij de beleidsdoelen). Denk aan aandeel auto, voetgangers en ov van al het vervoer van en naar de gemeente (CBS) en cijfers over letsel naar modaliteit (CBS) op het gebied van mobiliteit.
- Een aantal indicatoren zijn mogelijk te vertalen naar Arnhem, maar waarbij aanvullende dataverzameling nodig kan zijn (mits ze aansluiten bij beleidsdoelen). Bijvoorbeeld op het gebied van cultuur geven gemeenten als Den Haag en Groningen indicatoren zoals bezoekersaantallen aan bibliotheek en culturele podia en aantallen evenementen. Op dit moment is er nog geen totaaloverzicht van deelnemers aan alle culturele podia in Arnhem.
- Soms zijn de indicatoren meer gericht op inspanningen en dus meer lokaal gebonden. Denk aan een indicator 'aantal cursisten' bij een bepaalde cursus of 'toegekende aanvragen' van een lokale subsidieregeling. Deze zijn niet één op één te vertalen naar Arnhem, maar op dit moment kent de Arnhemse begroting geen indicatoren gericht op inspanningen.
- Sommige gemeenten geven een gelaagdheid aan in de indicatoren. Den Haag kent bijvoorbeeld de indeling in Prestatie-indicatoren, Effectindicatoren, Topindicatoren, Kengetallen en Beleidsindicatoren. Bij andere gemeente is de indeling in prestatie-indicatoren en effectindicatoren ook terug te zien. Zo is wellicht beter een onderscheid aan te brengen in datgene waar je als gemeente direct invloed op hebt (prestaties), de maatschappelijke effecten die je hoopt te beïnvloeden (effecten) en indicatoren die moeilijker te beïnvloeden zijn, maar wel iets zeggen over de staat van de stad (kengetallen).
- De presentatie van de indicatoren verschilt per gemeente. Sommige gemeenten voegen uitgebreidere grafieken en tabellen toe van de indicatoren dan wij nu doen. Het is de moeite waard om te verkennen of we de grafische presentatie kunnen uitbreiden (of gebruik kunnen maken van de data die al in Staat van de Stad op www.arnhem.incijfers.nl is gepresenteerd).

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de perspectiefnota

De perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden of zijn nog aan de gang. In de perspectiefnota maken we dit inzichtelijk. Daarnaast hebben we inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad, zodat de uitkomsten daarvan bij de raadsbehandeling van de perspectiefnota betrokken kunnen worden. Via meedenken.arnhem.nl stelden we vier vragen: zet onderwerpen in volgorde van belangrijkheid, over welke ontwikkeling bent u positief, wat wilt u morgen veranderen en waarover wilt u graag meepraten. Ook konden inwoners op een plattegrond van Arnhem een marker plaatsen en een concreet idee voor die plek indienen.

De pagina met de enquête is 198 keer bezocht, waarvan de meeste keren de eerste twee dagen na publicatie. Dat ligt voor de hand omdat de link met de uitnodiging in het persbericht stond en ook daags na publicatie in de Arnhemse Koerier. De helft van de bezoekers komt op de pagina via sociale media, ruim een derde door direct de url in te typen. Driekwart van de bezoekers bezocht de webpagina via een mobiel of tablet. De enquête zelf is 21 keer ingevuld; 22 keer hebben inwoners ideeën voor de stad ingevuld.

Bij de perspectiefnota zijn ook een infographic en een animatie gemaakt. Daarin hebben we uitgelegd wat de perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. De infographic is via de sociale kanalen van de gemeente Arnhem verspreidt en ook gepubliceerd in de Arnhemse Koerier. Daarbij werden inwoners tevens uitgenodigd om hun mening te laten weten op meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota.

Resultaten van participatie via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
1.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Economie, Cultuur	Herontwikkeling zuidelijke binnenstad	Er is weinig oog voor het unieke karakter van Elden. Dorp wordt volgebouwd met mooie dorpse gebouwen maar helaas ook vreselijke niet dorpse woningen/flats. Er is de laatste 10 jaar procentueel bijna nergens in Arnhem zuid zoveel bijgebouwd als in Elden (Schuytgraaf en Malburgen niet meegerekend) hoofdstraten zijn verloederd qua wegdek en er wordt enorm hard gescheurd. Ontzettend veel geluidsoverlast van scooters, en heel veel afval van de Mac Donalds. De wandelpaden in park Westerveld is na 1 regenbui een grote modder glijpoel. Het karakter van Elden, als betuws dorp in de stad, lijkt definitief te verdwijnen nu ook de boomgaard aan de Rijksweg west in handen is van een projectontwikkelaar die het vol wil bouwen. Gemeente, grijp alstublieft in, eer het laatste stukje vooroorlogs Arnhem zuid haar karakter verliest.	Antwoord: visie Arnhem Zuid (Elden)
2.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord:Vernieuwingen en verbeteringen	Antwoord: Het vele verkeer met knallende uitlaten. Het teveel aan overal gestalde fietsen die eigenlijk een plek of stalling nodig hebben. En het verloederen d.m.v. veel zwerfafval en heel slecht onderhouden plantsoenen e.d.	Antwoord:Verkeer, vergroenen, fiets & verkeersplannen, herinrichtingen. Kortom alles waar de binnenstad mee te maken heeft en inwoners betrokken bij zijn.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
3.	Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: Vergroening en plaatsmaken voor de natuur.	Antwoord: Bomenkap in parken en natuurgebieden in extreme vormen, die niks meer te maken hebben met ruimte creëren voor de natuur.	Antwoord: stadsontwikkeling
4.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs, Cultuur	Antwoord: De kunstacademie en de culturele activiteiten zoals de Sonsbeekexpositie, modekwartier, schouwburg/musis, openluchtmuseum etc. Nijmegen heeft de universiteit en de ijsbaan, Arnhem de kunstacademie en de dierentuin; zo versterken deze twee steden elkaar mooi.	Antwoord: Elke stad heeft allang een hotspot als herbestemming denk aan de Honigfabriek in Nijmegen, de Verkadefabriek in Den Bosch, Krachtstation in Utrecht, Zwitsalfabriek in Apeldoorn etc etc. Arnhem heeft zo'n kans laten liggen met o.a. de Coberco fabriek! Ik zou meer toffe flexibele pop-up plekken willen zoals het Ruimtekoersfesival dat ooit heeft gedaan in een leegstaand kantoor aan de Groningensingel of zoals strand zuid maar dan het hele jaar door. Meer ruimte voor cultuur en voor innovatieve ideeën!	Antwoord:De positie tussen Arnhem Zuid en Noord. Hoe kunnen deze twee stadsdelen elkaar versterken? Is de Rijn een scheidslijn of kan het een verbindende factor zijn?
5.	Leefbaarheid, Klimaat en energie, Cultuur	Festivals als Free Your Mind, en café Bosch als culturele en culinaire hotspot van Arnhem.	Het afvalbeleid is letterlijk en figuurlijk een rommel. Er moet beter gehandhaafd worden op afval dumpen. En de blauwe golven moeten weg, daar moet een skate/sportpark komen en veel meer groen. Ik zie ook graag meer groene gevels en bloemrijke bermen.	Groen en sport in de stad.
6.	Wonen, Leefbaarheid, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Clustering van innovatieve bedrijven op het gebied van energie/waterstof. Een nevenvestiging van de TU Delft kan dit versterken.	De oude conservatieve bestuurschaos in de gemeenteraad. Meer progressief beleid met jonge/vernieuwende ideeën en daadkracht kan de stad verder helpen.	Woningbouw. Als stel met 2 kinderen en bijna 2x modaal zitten we klem op de woningmarkt. Dat kan toch niet. Haal meer uit de woondeal dan de Arnhem oost aanpak. Nijmegen doet dat slimmer en sneller met grote aantallen.
	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Wonen, Economie	Antwoord: aanpak criminaliteit	Antwoord: meer woningbouw	Antwoord: ontwikkelingen in woningbouw/nieuwbouw

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
7.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie, Economie	Antwoord:opknappen van slechte delen van de binennenstad en vergroening.	Antwoord: rotzooi op straat, overlast coffeeshops midden in centrum en woonwijken en scooters/brommers	Vergroening en verbetering uitstraling straten. Betere handhaving geluidsoverlast bezoekers coffeeshop en scooters/brommers.
8.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs	Antwoord:Arnhem als 'groene' stad	Antwoord: herinvoeren van Diftar zodat de vervuiler betaalt	Antwoord: ontwikkelingen in de wijk en de besteding van het budget door het Team Leefomgevimg. Is immers een fors bedrag en kan efficiënter en gerichter worden ingezet
9.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, natuur in de leefomgeving (meer biodiversiteit en meer natuurlijke omgeving en rust en ruimte, minder verkeersbewegingen)	Antwoord: aandacht voor achterstandswijken, aandacht voor extra investeringen in de stad, aandacht voor een groene en natuurlijke leefomgeving vind ik zéér belangrijk voor een gezonde leefomgeving, meer biodiversiteit, veiligheid en bereikbaarheid.	Antwoord: Méér biodiversiteit, rust en meer natuurlijke ruimte in de leefomgeving om te kunnen ontspannen en te kunnen genieten van een natuurlijke leefomgeving.	Antwoord: daar wil ik online wel aan meewerken om mijn ideeën te spuien. Biodiversiteit en natuurlijke rust en ruimte voor een gezonde leefomgeving.
10.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:groene parken in Arnhem noord	Antwoord: autoverkeer beperken op singel rondom centrum en meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's
11.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:meer groen minder asfalt	Antwoord: meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
12.	Leefbaarheid, Cultuur	Heel het waterstofgebeuren. De innovatie op dat gebied.	Ik zie graag meer cultuur en natuur in het gebied tussen de rivieren, tussen Arnhem en Nijmegen. 'Cultuur' in die zin dat er bijvoorbeeld meer kunst komt, beelden en beeldenparken, culturele centra, centra waar lezingen gegeven worden, centra voor cursussen, ontmoeting en spiritualiteit. 'Natuur' in de zin van bomen, bossen, wandelroutes.	Nou, misschien wat betreft dat cultuur en natuur. Je kan zien dat er in Arnhem-Noord al eeuwenlang geinvesteerd is in cultuur en natuur, en Arnhem-Zuid daarentegen toont nog steeds als bebouwing dat opkomt in agrarisch industriegebied. Het zou mooi zijn als er meer geinvesteerd wordt wat betreft cultuur en natuur in juist dat gebied tussen de rivieren.
13.	Leefbaarheid	Antwoord: cultuur, groen	Antwoord: diftar beter organiseren: laten we niet ons hoofd in het zand steken tav afval: we moeten zelf milieu en leefomstandigheden verbeteren. We maken zelf afval dus moeten ook betalen. Dus diftar handhaven, betere begeleiding, controle, schoon houden, beboeten waar het fout gaat/misbruik is. Ouderen/invaliden helpen want het is niet praktisch om met vuilniszak naar diftar te moeten lopen.	Antwoord: vele thema's via referenda en verkiezingen
14.	Klimaat en energie, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen), Duurzaamheid	Antwoord:initiatieven van creatieve sector en buurtbewoners	Antwoord: de afstand tussen gemeenteraad en burgers is te groot	Antwoord: ruimtelijke ontwikkeling, duurzaamheid en besteden geld voor openbare ruimte in wijken.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
15.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de mooie parken in de stad en Meinerswijk. Heerlijke wandelplekken.	Antwoord: ik zou in Arnhem graag een hof gerealiseerd zien waar we met een aantal senioren kunnen wonen met omzien naar elkaar, wonen/welzijn/zorg en met een gezamenlijke ruimte . In de vorm van een Knarrenhof, voor zowel koop-als huurwoningen. Dit is iets anders dan een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan inwoners voor het realiseren van een woonproject aan inwoners die zich een prijzige koopwoning kunnen permitteren.	Antwoord: als kartrekker van Knarrenhof (al 5 jaar in Arnhem) zou ik graag meedenken in het realiseren van een woonhof met sociale aspekten voor bewoners van een woonhof en bewoners in de omgeving en die bereikbaar is voor zowel kopers als huurders.
16.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de parken in Arnhem en Meinerswijk	Antwoord: ik zou (al jarenlang) graag in Arnhem een hof realiseren voor senioren om daar te wonen met omzien naar elkaar en met leeftijdsgenoten. Niet in de vorm van een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan mensen met een behoorlijk inkomen en alleen met koopwoningen. Maar een hof met zowel koop als huurwoningen (en sociale huur). Bereikbaar voor alle inwoners die dat graag willen.	Antwoord:ik wil graag betrokken worden bij de mogelijkheid van het realiseren van een hof zoals hierboven gemeld. En niet een hof met meer generaties (zoals plan Elden). Senioren hebben soms jarenlang voor hun kinderen en daarna voor hun kleinkinderen gezorgd. Om met leeftijdgenoten een fijne oude dag te kunnen hebben met omzien naar elkaar, en een ruimte voor gezamenlijke interesses en activiteiten, gezamenlijke tuin en bereikbaar voor ieders inkomen lijkt me een aanwinst waar de gemeente Arnhem trots op kan zijn.
17.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur	Antwoord: aandacht voor klimaatbestendigheid (wateropvang en hittestress).	Antwoord: Meer goedkope sociale huurwoningen , juist buiten de locaties waar die nu ook al staan, zodat er niet 'afvoerputjes' ontstaan in wijken zoals Malburgen-Oost.	Antwoord: inrichting van de dagelijkse leefomgeving: woningbouw, verkeer, groen, speeltuinen.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
18.	Gezondheid en sport, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Omdat ik nog niet zo lang geleden naar Arnhem ben verhuisd ben ik nog onvoldoende in staat deze vraag goed te beantwoorden.	Omdat wij graag in de natuur actief zijn en wandelend en fietsend Arnhem e.o. verkennen sinds we hier zijn gaan wonen vorig jaar, willen we graag meer vrijliggende, voldoende brede, fietspaden voorstellen, in de natuur. En dan liefst van natuurlijk, waterdoorlatend materiaal (dus niet van beton)	Antwoord:
19.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Zorg en welzijn, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: schuldenbeleid, cultuur, groen, ruimte voor creativiteit.	Antwoord: invloed van burgers op herinrichting is minimaal. Burgers moeten van begin af aan kunnen denken, diverse concepten voorleggen en dan waar meeste draagvlak voor is. Niet dat gemeente de keuze maakt. Bij sociaal domein meer leefwereld centraal stellen, inclusie meer leidend in visie en beleid. In de wijken leefbaarheid meer centraal stellen, wat betekent dat, bijvoorbeeld overlast. Er worden vergunningen afgegeven zonder dat naar impact voor omwonenden wordt gekeken. Meer kijken naar geluid en stankoverlast. Bij hele grote of nieuwe projecten die gevolgen hebben voor burgers en die niet in verkiezingsprogramma staan burgers meer inspraak geven. Zoals afvalbeleid. Gemeente en politiek maken beleid voor de burgers, voor hun belang.	Antwoord:burgerparticipatie
20.	Inclusie (iedereen kan meedoen), Wonen, Veiligheid, Zorg en welzijn, Gezondheid en sport	Sportevenementen in de Gemeente / stad	Antwoord: Toegankelijkheid	Antwoord: sport en inclusie

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
21.	Wonen, Bereikbaarheid, Veiligheid, Gezondheid en sport, Cultuur	Antwoord:bereikbaarheid Sport en gezondheid	Antwoord: het afvalbeleid Ik zou het afvalbeleid gratis aanbieden Wel zou ik de afval pasjessysteem behouden	Antwoord:bij Alles wel

NB: Wonen en Leefbaarheid zijn met afstand de meest genoemde thema's, waarbij Wonen het vaakst op 1 is gezet.

Ideeën via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

De plattegrond met alle ideeën is hier te vinden: https://www.meedenken.arnhem.nl/projecten/perspectiefnota+arnhem/default.aspx

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
1.	Stadsblokken-Meinerswijk	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!
2.	Aanpak omgeving Gelredome	Rondom het Gelredome ligt een grote asfaltvlakte las parkeerterrein. Het grootste dele van de tijd zijn er geen wedstrijden of evenementen in het Gelredome en dan is het er niet bepaald prettig vertoeven. Er zijn weinig tot geen bomen en als het asfalt is ook niet goed voor de waterhuishouding. Hier liggen kansen om klimaatdoelen, leefbaarheid en ambities transferium/mobiliteitshub te combineren.	
3.	Ruimte voor voetgangers en fietsen op de John Frostbrug	De John Frostbrug is een icoon van Arnhem, de verbinding tussen Zuid en Noord en belangrijke ontsluiting van Strand Zuid. Ook zijn er veel toeristen die speciaal voor de brug komen. De brug is echter lastig begaanbaar voor fietsers en voetgangers. Voetgangers en fietsers kunnen lastig naast elkaar blijven op de brug. Fietsers die tegen de richting ingaan leveren conflicten op, verergerd door geparkeerde fietsers thv Strand Zuid. En dan zijn er nog de regelmatige afsluitingen voor evenementen.	
4.	Doorstroom woningen	In ‘t Dorp, ROC-Veluwestraat en de Koepel komt nieuwbouw. Zet hier maximaal in op appartementen en woningen voor ouderen (60+) met een koopwoning in de wijk. Die stromen door en maken ruimte voor nieuwe gezinnen.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
5.	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting conform memo Werkgroep Verkeer Elden 2019	
6.	Fietscrossbaantje	In Elst (oa Westeraam) zijn mooie voorbeelden van leuke fietscrossbaantjes voor kinderen. Dit is leuk vanaf "kunnen fietsen" tot begin middelbare school. Gekozen locatie is het trapveld in park Zuiderveld, maar dit is indicatief, een andere locatie zou ook kunnen, ter afstemming, op een plek waar kinderen uit Elden veilig kunnen komen en een beetje toezicht is.	
7.	Wandelbruggen tussen eilanden	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt.	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt. Ik hoop niet dat deze bruggen geschrapt zijn omdat enkele bewoners hier om gevraagd hebben. Ze hebben altijd in het plan gestaan en maken de buurt af, geeft alles wat meer aanzien, meerwaarde voor de buurt in het algemeen. Nu lijkt het vernietiging van gemeenschapsgeld door de aanleg van het schiereiland in het midden wat nergens naar toe gaat.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
8.	Maak van de Huissensedijk een onverplicht fietspad voor een veilige en stille recreatieve route	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder scooters	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder (snor- en brom)scooters en daarmee stiller en veiliger. Afgelopen jaar zijn er op de dijk zeker twee ongelukken gebeurd waarbij een scooterbestuurder gewond is geraakt. Fietsers mogen van een onverplicht fietspad gebruiken. Brom- en snorfietsers met een benzinemotor mogen geen gebruik maken van dit fietspad. Die met een elektromotor mogen dat wel. De brom- en snorfietsers met verbrandingsmotor van en naar Huissen kunnen dan via de Mooieweg of via het (brom)fietspad langs de A325 (route Kronenburg - noorden Immerlooplas - Oude Huissenseweg). De sporadisch aanwezige auto's rijden over het algemeen voorzichtig, netjes onder de 30 km/u en met aandacht voor de andere weggebruikers. Auto's als bestemmingsverkeer zouden dan op het fietspad 'te gast' zijn.
9.	Immerloopark volledig benutten	Immerloopark benutten als ontmoetingsplek, blijven investeren in festivals, kunst, sport voor Arnhem-Zuid.	
10.	Kronenburg vergroenen	Kronenburg aantrekkelijker maken en een fijne plek maken voor jonge kinderen die hier opgroeien.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
11.	Verlevendigen van de Brink, speelfontein e.d.	Verlevendigen van De Brink door een speelfontein bij het rozenperk voor de Lucaskerk. Ziet er sowieso prachtig uit, is passend bij de functie van de kerk en super leuk in de zomer voor de kinderen!	De brink mag wel wat gezelliger, een beetje een soort Frans pleintje met de grote platanen rondom het parkeerterrein. Ik denk aan een mooie speelfontein (bijvoorbeeld de ronde zwarte speelfontein die eerst op de grote markt stond en die nu op de werf zou staan. Van het centrum in Noord naar het centrum van Zuid ;)) een muziekkiosk, mooie bloembakken en kinderkopjes zoals het Marktplein in Eersel bijvoorbeeld.
12.	Hofjes voor 1 à 2 persoonshuishoudens	Er is grote behoefte aan betaalbare koopwoningen voor starters, gescheiden ouders en senioren. Het gebouw van Elderhoeve (nu tijdelijk AZC) zou eigenlijk al gesloopt zijn. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. Veel mensen willen graag in Elden blijven wonen maar kunnen het niet betalen. Veel senioren wonen alleen of met tweeën in een éénsgezinswoning, te weinig betaalbare woningen om door te stromen.	De ligging van het terrein is ideaal met een fiets-/wandelroute naar Elderveld, ontsluiting via de Stikkerstraat of Elderhofseweg. Vlakbij de voorzieningen zoals basisscholen, bushalte, Eldenstaete, park, supermarkt etc. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. De oudere buurvrouw past een keer op het kind van de alleenstaande ouder terwijl die een boodschapje voor de oudere buurvrouw meeneemt. Op jezelf wonen maar toch niet alleen! In een dorpse sfeer zoals de vroegere begijnenhofjes met een gedeelde voortuin/plein.
13.	Buurthuis cq ontmoetingsplek	Plek om samen te komen!	Arnhems Hart maakt zich druk om een buurthuis cq ontmoetingsplek in de binnenstad te krijgen. Een lokatie die toegankelijk is en voor vele toepassingen gebruikt kan worden. Wie nu wat wil organiseren als inwoner kan daarvoor eerst €240,- of meer ophoesten voor een zaaltje te huren. Vele zijn niet toegankelijk of hebben meer mogelijkheden. Een bakkie koffie/thee erbij en men zit dan al over de 300 euro. Doe dit voor 10 activiteiten en dan zit je al over de 3000 euro. Een pand huren kost veel minder en kan dan ook beter benut worden.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
14.	Arnhem Centraal en omhoog naar Museum	Te versteend terwijl er veel meer kan.	Rondom Arnhem Centraal teveel steen en verloedering. Drugsdealers en gebruikers maar tevens geen toezicht op dat omliggende bedrijven afval laten zwerven. Voor AC teveel steen en een mega hitteplek bij warme zomers. Voor het Haarhuis ligt in de middenberm gras maar doordat passanten eroverheen lopen en rijden is het amper een goede grasmat te noemen. Hier hadden mooie struken geplant kunnen worden zodat de insecten e.d. hier ook te zien waren. Een oase van kleur en geur elke zomer. Richting het Museum een ongelijke troittoir en tevens een hele drukke weg waar fietsers in de knel zitten dagelijks. Geen route om veilig te nemen. Door het ongelijke troittoir ook niet mogelijk om heerlijk met je rollator of rolstoel langs te gaan. Het gebied is 30 km/p/u maar doordat de bestrating hier niet is aangepast is het nog steeds 50 km/p/u.
15.	Te versteende omgeving	Leuk die Sint Jansbeek maar verder er omheen is het te versteend met een aantal bomen. De 4 plantenbakken is mooi ter aanvulling maar er missen plantsoenen en meer groen in deze omgeving.	T.h.v. de Nieuwstraat is het eigenlijk een kale beek terwijl in de Beekstraat de rand vol staat met mooie moerasplanten. Ook voor de nieuwe appartementen geen sprietje gras of een verdwaalde paardenbloem te vinden, te steriel. De Turfstraat is vaak een racebaan met voertuigen die via de AH Rozet er in rijden en weer moeten draaien. Toezicht en handhaving is er niet maar ook geen enkele manier zodat deze voertuigen niet via AH Rozet er meer in kunnen rijden.
16.	De Markt	aangelegd indertijd als "De Huiskamer van Arnhem". Nu een smerige plek en onbegaanbaar voor miva's en ouderen.	Wie naar de omringende plantsoenen kijkt ziet veel hondenpoep, dode struiken en geregeld heel veel zwerfafval. Dit laatste vooral na een warenmarkt. Het is een ongelijk en zeer hobbelig plein die zo niet aangelegd had mogen worden. Diverse gesprekspartners geven dit ook veelvuldig aan maar er wordt niets meegedaan helaas.
17.	Herontwikkeling Gelderse poort	Maak ruimte voor woningbouw in plaats van lege kantoorpanden. Geweldig geschikt voor hoogbouw. Ontwikkel de Arnhemse Zuidas tot een heerlijke zeer goed bereikbare woonplek voor starters en nog meer senioren of zorgbehoevenden.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
18.	Verval van een monument	Stop het verval en verdere verloedering van dit historisch stukje Arnhem. Het biedt plaats aan de oudste boom van Arnhem zuid en ook de pastorie verdiend het om weer tot leven gebracht te worden	
19.	Verval van een monument	Eens, een hele bijzondere woning die bewust al ruim 20 jaar staat te verkrotten terwijl het zoveel mooie functies zou kunnen hebben. De eigenaresse blijft maar rekken en dralen terwijl er zoveel mensen zijn die het zouden willen kopen om er iets moois van te maken....	
20.	laat park Westerveld wet stralen	Wat ooit de achtertuin was van de baron is nu een uniek stukje natuur, de flora en fauna op het land doen het geweldig door het met rust laten van de natuur. Helaas is de waterkwaliteit van het meertje ontzettend slecht te noemen. Tevens is ook de staat van het wandelpad rondom de vijver echt zeer slecht te noemen. Verergerd door de vele machinale houtkap van afgelopen winter. Maak van dit mooie park weer een plek om te wandele En genieten van dit bijzonder stukje historische natuur	
21.	Boomgaard gemeentelijk monument	Maak van de laatste commerciële boomgaard van Elden een gemeentelijk monument nu dat deze op het punt staat eeuwig te verdwijnen en plaats te maken voor nog meer nieuwbouw in Elden. Op de website van de huidige eigenaar van de grond staat vrolijk geschreven dat ze van plan zijn dit prachtig stukje historisch cultureel groen erfgoed van Elden willen transformeren in woningen. De boomgaard is een walhalla voor inheemse flora en fauna, laat het niet verloren gaan, ik smeek u.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
22.	Boomgaard gemeentelijk monument	Inderdaad! Vroeger lag Elden middenin de boomgaarden, nu tussen de bloemkoolwijken. Deze boomgaard is een pareltje om te koesteren, een prachtig symbool dat Arnhem zuid bij de Betuwe hoort. Dit terrein mag nooit bebouwd worden omdat het een stukje geschiedenis zichtbaar maakt en wat het dorpse karakter enorm versterkt. Het terrein zou zich goed lenen voor een bewonersbedrijf waar bewoners fruit telen, groente verbouwen, bijen houden en een heerlijk landelijke "versmarkt" exploiteren. Verschillende Eldense verenigingen zijn op zoek naar opslagruimte, dat zou in een mooie landelijke kapschuur op het terrein kunnen.	

Aan de leden van de raad

Datum	: 11 mei 2021
Zaaknummer	: 566585
Contactpersoon	: Michiel Somers en Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 0644832872 0640678005

Onderwerp: Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'.

Geachte voorzitter en leden,

Inleiding
Uw raad heeft vorig jaar twee moties aangenomen die gaan over het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen. Het gaat om de motie Realistischer inschatten nieuw beleid - 20M209G, aangenomen bij de behandeling van de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen en de motie Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen 20M255, aangenomen bij de behandeling van de begroting 2021. In deze brief informeren wij u over de wijze waarop ons college deze moties heeft uitgevoerd en het mogelijk vervolg daarop. Ook verwijzen wij u naar de informatie die, mede naar aanleiding van genoemde moties, in de meest recente Perspectiefnota 2022 - 2025 is opgenomen.

Invulling uitvoering moties
Op 24 maart jl. heeft een technische bijeenkomst plaatsgevonden met de financiële woordvoerders van de raadsfracties en leden van de auditcommissie. Vier experts (van adviesbureau Naris, de VNG en onze accountant Deloitte) hebben gereflecteerd op de financiële positie van de gemeente Arnhem en hun kennis gedeeld over deze positie in vergelijking met andere gemeenten. Tijdens deze bijeenkomst hebben de experts vragen van de leden van de raad beantwoord en hebben de experts adviezen gegeven.
Als voorbereiding op deze bijeenkomst hebben wij ook zelf een onderzoek gedaan naar de spelregels met betrekking tot het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen in Arnhem in vergelijking met andere gemeenten. Daarin zijn ook de effecten zichtbaar gemaakt van eventuele andere keuzes met betrekking tot de 'knoppen' voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote. Verderop in deze brief lichten we deze 'knoppen' toe en wat het effect is als eraan wordt gedraaid. Mogelijke scenario's, als deze 'knoppen' anders zouden worden ingesteld, zijn tijdens het door ons uitgevoerde onderzoek ter voorbereiding van de bijeenkomst van 24 maart jl. in beeld gebracht.

Kortheidshalve verwijzen wij naar de documenten, zoals gevoegd bij de agenda gevoegd voor deze technische bijeenkomst.
De bijeenkomst met raadsleden en experts heeft waardevolle inzichten opgeleverd die helpen bij het gesprek over spelregels met betrekking tot de financiële positie.

Relatie met de Perspectiefnota 2022 - 2025
In de motie 'Anti-cyclisch investeren - anti-cyclisch sparen' vraagt uw raad het college om na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen 'tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn'. Zoals gevraagd in deze motie geven we in de Perspectiefnota 2022-2025 in de toelichting op het 'Financieel totaalbeeld 2021-2025' aan welke verbeteringen in de financiële positie voor de komende jaren worden verwacht, zoals onder andere de positieve ontwikkeling van de weerstandsfactor en de groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Kortheidshalve verwijzen wij naar de Perspectiefnota 2022-2025.

Expliciete afwegingen rondom risicobereidheid en bestendige gedragslijn in spelregels
Tijdens de bijeenkomst van 24 maart jl. hebben de experts benadrukt dat het belangrijk is om afwegingen over de mate waarin de gemeente bereid is risico's te nemen, zo expliciet mogelijk duidelijk te maken. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement is de plaats in de begroting en het jaarverslag waarin deze afwegingen worden toegelicht.
Reactie: Wij onderschrijven dit advies en wij zullen specifieke afwegingen toelichten in de genoemde paragraaf.

'Knoppen' van het weerstandsvermogen
Tijdens de bijeenkomst met de experts zijn de drie 'knoppen' voor de bepaling van de weerstandsfactor besproken (benodigde weerstandcapaciteit/bepaling risicoprofiel, beschikbare weerstandscapaciteit/buffers voor risico's en de weerstandsfactor zelf). In algemene zin hebben de experts erop aangedrongen te kiezen voor een bestendige gedragslijn voor de lange termijn ten aanzien van te hanteren spelregels voor weerstandsvermogen en financiële kengetallen.

Benodigde weerstandscapaciteit
In de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' is een belangrijke vraag aan ons college om voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit c.q. de bepaling van het risicoprofiel, een voorstel te ontwikkelen 'voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten en daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen'.
Het blijkt lastig te zijn om de manieren waarop gemeenten hun risicoprofiel bepalen, onderling te vergelijken. Zo inventariseren gemeenten risico's op een verschillende manier en is ook de aard van de risico's verschillend. Ook is de conclusie op basis van ons onderzoek dat het feit of gemeenten risico's wel of niet structureel zwaarder wegen niet de doorslaggevende factor is voor de uiteindelijke hoogte van het risicoprofiel van de verschillende gemeenten.

Wanneer we op basis van de begroting 2021 in het risicoprofiel structurele risico's twee keer mee zouden wegen en op deze manier aan deze 'knop' zouden draaien, zou het risicoprofiel van onze gemeente €20,8 miljoen hoger worden. De weerstandsfactor zou daardoor dalen van 1,0 naar 0,67. Om de weerstandsfactor weer op 1,0 uit te laten komen zou aan de algemene reserve, het belangrijkste onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit, €20,8 miljoen toegevoegd moeten worden.
De experts zijn positief over de kwaliteit van het risicomanagement en hieruit voortvloeiende risicoprofiel van de gemeente Arnhem. Er ligt een goed proces aan ten grondslag, waarbij in een brede dialoog de risico's worden besproken. Vanuit die overweging is het, zoals in de bijeenkomst naar voren is gebracht, niet noodzakelijk om risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen. De experts benadrukken wel dat het belangrijk is om de weerstandsfactor in samenhang met financiële kengetallen te bezien.
Het advies is tevens om in het huidige risicoprofiel geen reserveringen op te nemen voor zogenaamde 'zwarte zwanen', de extreem grote risico's met een zeer incidenteel karakter (bijvoorbeeld het verwerken van het risico op een aardbeving met een kleine kans, maar met grote gevolgen). Reserveringen voor dit soort gebeurtenissen zouden heel veel middelen vragen. Een goed risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning door het Rijk bij het optreden van dergelijke tegenvallers beoordelen de experts als voldoende. Samenvattend is het advies niet aan de 'knop' van het risicoprofiel te gaan draaien.
Reactie: Wij sluiten ons aan bij de adviezen van de experts en achten het niet noodzakelijk om bij de berekening van het risicoprofiel structurele risico's zwaarder mee te laten wegen. Op de samenhang met de financiële kengetallen komen wij nog terug.

Beschikbare weerstandscapaciteit
In het door ons uitgevoerde onderzoek is nagegaan welke onderdelen bij andere gemeenten deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij vrijwel alle gemeenten bestaan de buffers uit dezelfde componenten als in Arnhem (algemene reserve, reserve grondbedrijf en post onvoorzien). Enkele gemeenten tellen ook andere reserves mee, bijvoorbeeld de daar aanwezige stille reserves.
In de technische bijeenkomst is stil gestaan bij de functie van bestemmingsreserves als mogelijk onderdeel van de weerstandscapaciteit. De experts hebben aangegeven dat in het uiterste geval deze ingezet zouden kunnen worden om tegenvallers op te vangen ook al zouden deze reserves geen onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit uit maken.
Reactie: Wij stellen voor geen wijzigingen aan te brengen in de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit. Voor wat betreft de bestemmingsreserves merken wij het volgende op. De bestemmingsreserves zijn in Arnhem recent onderzocht. De uitkomsten daarvan zijn in de Perspectiefnota 2021-2024 en de Begroting 2021 verwerkt. Besloten is om de aanwezige financiële ruimte boven de bij deze bestemmingsreserves behorende bestedingsplannen vrij te laten vallen. De aldus verkregen ruimte is ingezet voor dekking van maatregelen die onderdeel uitmaken van, de Arnhemse Herstelagenda waarmee risico's van ingrijpende(r) effecten van de coronacrisis in de stad worden bestreden. Mede gelet op de eerdere besluitvorming hierover én in het licht van een bestendige

lijn zien wij op dit moment geen aanleiding om middelen uit de bestemmingsreserves mee te tellen als beschikbare weerstandscapaciteit.
Zoals wij in de Begroting 2021 aangaven, kan de start van een nieuwe raadsperiode een natuurlijk moment zijn om deze bestemmingsreserves opnieuw tegen het licht te houden en de gewenste besteding zo nodig te heroverwegen.
Eén van de bestemmingsreserves is de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Hierop komen wij later in deze brief nog terug. Naast de versterking van de solvabiliteit heeft deze reserve geen specifiek doel. Van deze reserve is afgesproken deze niet mee te tellen als onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De weerstandsfactor
Tijdens de bijeenkomst met de experts is naar voren gekomen dat de weerstandsfactor de enige 'knop' is waarvan overwogen kan worden hieraan te draaien wanneer de financiële situatie daarom vraagt. Door bijvoorbeeld de ondergrens van de weerstandsfactor te verlagen tot 0,8 hoeven er minder middelen als financiële buffer te worden aangehouden. In financieel moeilijke tijden kan de gemeente als het ware scherper aan de wind zeilen. Dit betekent tegelijkertijd dat ook meer risico genomen zou worden. De meeste gemeenten hanteren op dit moment een ondergrens van 1,0. Enkele gemeenten hanteren een (tijdelijke) ondergrens van 0,8.
In de verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem is vastgelegd dat, als de weerstandsfactor onder de 1,0, komt, de algemene reserve moet worden aangevuld. Is deze factor hoger dan 1,4 dan is sprake van ruimte voor eventueel (nieuw) beleid.
Een lagere weerstandsfactor van 0,8 betekent dat er incidenteel € 8,5 miljoen ingeteerd zou mogen worden op de beschikbare buffers voordat deze aangevuld zouden moeten worden.
Reactie: De weerstandsfactor, zoals in de begroting 2021 is opgenomen, bevindt zich boven de 1,0. Daarbij is ook rekening gehouden met de extra risico's die samenhangen met corona. De feitelijke financiële impact is tot nu toe steeds grotendeels gecompenseerd door het Rijk. Wel zijn de onzekerheden naar de toekomst toe groot. De streefwaarde van 1,4 zal naar verwachting deze raadsperiode niet worden bereikt. Het college heeft er bij het doen van voorstellen aan de raad in de begrotingen en perspectiefnota's vooral op gestuurd om de weerstandsfactor in ieder geval boven de 1,0 te laten zijn.
Gelet op de aanwezige onzekerheden is het zaak dat de beschikbare weerstandscapaciteit toereikend is voor de benodigde weerstandscapaciteit. We willen daar nu niet op inleveren. Dit zou ook in strijd zijn met motie 20M255, waarin juist wordt gevraagd buffers (weer) op te bouwen. Op de samenhang tussen de weerstandsfactor met de kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote komen we onderstaand nog terug.

Financiële kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote
De solvabiliteit van de gemeente Arnhem is ten opzichte van het gemiddelde van andere gemeenten relatief laag. De netto-schuldquote is relatief hoog. Dit kwam opnieuw naar voren op basis van het onderzoek wat wij hiernaar hebben gedaan.
Tijdens de bijeenkomst is naar voren gebracht dat deze posities ongunstiger zijn dan in andere gemeenten, maar wel over een reeks van jaren een stabiel beeld laten zien. Uit het Jaarverslag 2020 blijkt aanvullend dat de kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote de afgelopen jaren zijn verbeterd. Doordat de gemeente Arnhem relatief hoge schulden heeft, is het belangrijk na te gaan of de gemeente in staat is de lasten daarvan in de toekomst te betalen.
In de toekomst kunnen de financiën van de gemeenten verder onder druk komen te staan, bijvoorbeeld door negatieve herverdeeleffecten van de inkomsten van het Rijk, ontwikkelingen in de zorg, opgaves met betrekking tot woningbouw en dergelijke. Dat geldt ook voor de gemeente Arnhem. Daarbij speelt ook een rol dat de tussentijdse winstnemingen van grondexploitaties zullen eindigen als de locaties zijn volgebouwd.
Tijdens de bijeenkomst op 24 maart jl. is geadviseerd om de ontwikkeling van deze indicatoren te bezien in samenhang met de weerstandsfactor. In motie 20M209g wordt ook expliciet naar die samenhang verwezen: Zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote is het mogelijk dat, als de weerstandsfactor groter is dan 1,4 er uitgaven voor nieuw beleid worden gedaan, terwijl solvabiliteit en/of schuldquote zich niet op een gewenst niveau bevinden. In de motie is aangegeven dat het dan feitelijk zo kan zijn dat 'het aflossen van schulden of het verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is'.
Reactie: Wij zijn ons bewust van de minder robuuste financiële positie van Arnhem voor wat betreft de solvabiliteit en schuldquote in vergelijking met veel andere gemeenten. Voor wat betreft de betaalbaarheid van onze schulden naar de toekomst toe het volgende:

- Bij de Perspectiefnota 2022-2025 geven we inzicht in de meerjarig opnieuw te financieren leningen. Daarmee wordt ook de mate waarin we als gemeente gevoelig zijn voor eventuele rentestijgingen zichtbaar;
- Wanneer risico's zich voordoen, bijvoorbeeld door een daling van inkomsten uit het gemeentefonds, zullen tegenvallers moeten worden verwerkt in een financieel sluitende begroting. De beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen tijdelijk mogelijk voor één of enkele jaren tegenvallers op te vangen. Hoe hoog de buffers en de weerstandsfactor ook zijn, deze bieden geen structurele ruimte om tegenvallers op te vangen. Om die reden is het belangrijk goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. In hoeverre is het mogelijk om tegenvallers in de begroting op te vangen? Of is dat lastig doordat de lasten van de gemeente nagenoeg geheel meerjarig vastliggen in de vorm van kapitaallasten, inkomensoverdrachten, subsidies en dergelijke? Zijn er net buiten de financiële planningshorizon van vier jaar lastenstijgingen te verwachten, zoals bijvoorbeeld bij de kapitaalgoederen in de openbare ruimte? Wat zouden de mogelijkheden nog zijn om belastingen te verhogen? Concreet vinden we het verstandig om te komen tot afspraken die meer en nadrukkelijker verband leggen tussen de weerstandsfactor en andere financiële indicatoren en tegelijkertijd de flexibiliteit van de begroting voor een periode langer dan 4 jaren te kunnen beoordelen en zo nodig sturen. Op

dit moment zijn daarover geen spelregels vastgelegd. Bij de eventuele bespreking van financiële spelregels bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode/coalitieonderhandelingen kan dit uiteraard worden overwogen. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal de mate van flexibiliteit van de begroting inzichtelijk gemaakt worden.

Voor een belangrijke bijdrage aan de versterking van de solvabiliteit zorgen de gemaakte afspraken over de voorziene dotaties aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Zoals in het meerjarig perspectief van de begroting 2021 is aangegeven, loopt deze op van € 7,6 miljoen eind 2019 tot € 22,6 miljoen eind 2025. Bij de meest recente herijking van het financieel beeld in de Perspectiefnota 2022 - 2025 blijkt dat de bestemmingsreserve solvabiliteit al eind 2023 €23 miljoen zal bedragen. Door de afspraken over deze bestemmingsreserve worden, afhankelijk van de omvang en afschrijvingstermijn van investeringen, steeds middelen apart gezet die de solvabiliteit versterken en tevens een positief effect hebben op de ontwikkeling van de netto-schuldquote. Deze reserve is naast de beschikbare weerstandscapaciteit een extra buffer voor onvoorspelbare tegenvallers. De rekenregels voor de jaarlijkse toevoegingen aan deze bestemmingsreserve liggen vast in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer.

Een concrete doelstelling omtrent de minimaal gewenste solvabiliteit en maximaal gewenste netto-schuldquote is niet in de huidige financiële spelregels opgenomen. Zoals eerder aangegeven, zijn ook over de samenhang tussen de hoogte van de weerstandsfactor, de solvabiliteit en netto-schuldquote geen afspraken gemaakt. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen in de jaarrekening en begroting in onderlinge samenhang gepresenteerd en de ontwikkelingen hierin toegelicht. Het is mogelijk dat bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode afspraken hierover worden overwogen

In de begroting 2022-2025 zullen wij de ontwikkeling van de financiële kengetallen vergelijken met de risico-indeling van de provincie en de ontwikkeling van de weerstandsfactor spiegelen aan de beoordelingstabel die Naris hanteert.

Projecten
Tijdens de technische bijeenkomst is het belang benadrukt van goed risicomanagement bij grote projecten. Daarbij kunnen overschrijdingen van geplande investeringen en/of uitloop van de planning optreden. In de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen hebben wij toegezegd de afspraken voor het risicomanagement bij grote projecten met de auditcommissie te bespreken. Uiterlijk voor de behandeling van de begroting 2022 zullen wij hieraan invulling geven.

Emu-saldo
Een onderdeel van de financiële positie vormt ook het Emu-saldo. Daarbij is het van belang niet alleen naar de cijfers van de eigen gemeente te kijken, maar ook de vergelijking te maken met andere gemeenten. Onze accountant Deloitte zal via de griffie hierover nog informatie beschikbaar stellen van de gegevens van de Emu-saldi van andere 100+ gemeenten.

Besluit

Met de verstrekte informatie, de technische sessie met de raad, de informatie in de Perspectiefnota 2022-2025 en deze brief hebben wij de beide moties afgedaan. Deze brief kan desgewenst betrokken worden bij de bespreking perspectiefnota.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de loco-secretaris, de burgemeester,

P.J. Altena A. Marcouch

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	16 september 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen: "Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen"
Motie van	Mattijs Loor - D66 Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel van de motie	Realistischer inschatten en bewuster beleid
Nummer Zaaknummer	**20M209g** 466760

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 16 september een besluit te nemen over een proces voor het verder verbeteren van de beheersing van financiële risico's voor de gemeente. Het proces moet leiden tot een voorstel met twee doelen:

- Het beter inschatten van risico's die meerdere jaren achter elkaar van invloed zijn.
- Het maken van afspraken over de relatie tussen het opvangen van risico's met reserves (dat heet het weerstandsvermogen), het vermogen van de gemeente in verhouding tot de schulden van de gemeente en de totale jaarlijkse omvang van de begroting (dat gaat om getallen die we 'solvabiliteit' en 'schuldquote' noemen).

De aanleiding is dat risico's die meerdere jaren na elkaar kunnen optreden op dit moment maar voor één jaar worden meegeteld. En dat er wel afspraken zijn vastgelegd over de aan te houden reserves in verhouding tot de risico's, maar er géén afspraken bestaan over het beschikbare vermogen en de schulden.

We weten dat:

- Sommige risico's in het gemeentelijke risicoprofiel als ze optreden meerdere jaren achter elkaar financiële invloed hebben;[1]
- Deze risico's nu maar één keer worden meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen, terwijl sommige gemeentes ervoor kiezen om ook de risico's in volgende jaren mee te tellen;
- Op het moment dat het benodigde weerstandsvermogen op een andere manier wordt berekend, het geheel aan spelregels rondom dit weerstandsvermogen heroverwogen moet worden, wat een eenvoudige wijziging op dit moment onmogelijk maakt;
- Het maken van afspraken over het benodigde weerstandsvermogen en de vrije besteedbaarheid van reserves indien dat vermogen bereikt is, zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote, kan leiden tot uitgaves aan nieuw beleid terwijl het aflossen van schulden of anderszins verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is.

[1] Feitelijk is dit aan de orde voor alle risico's die structureel doorwerken en van toepassing zijn op structurele budgetten, omdat het in de regel niet mogelijk is binnen een jaar het beleid dusdanig bij te stellen dat een financieel probleem wordt opgelost met extra inkomsten of minder uitgaven.

We vinden dat:

- De gemeente risico's zo realistisch mogelijk moet proberen te ramen, ook al blijft het altijd een zo goed mogelijke schatting en geen exacte berekening;
- Het meerjarig meewegen van risico's op structurele budgetten een bijdrage kan leveren aan het meer realistisch ramen van het benodigde weerstandsvermogen;
- Dat afspraken over weerstandsfactor, solvabiliteit en schuldquote ook moeten gaan over de samenhang tussen deze kengetallen, zodat de raad op een bewuste wijze en op basis van de samenhang tussen deze factoren zijn financiële keuzes maakt.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. In overleg met experts, de auditcommissie en de financieel woordvoerders in de raad een voorstel te ontwikkelen voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten, en de daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen;
2. Tevens in dit voorstel mee te nemen hoe afspraken over de gewenste ontwikkeling van de solvabiliteit en schuldquote in relatie tot het weerstandsvermogen in financiële spelregels vastgelegd kunnen worden;
3. Het proces richting dit voorstel zo in te richten, dat de raad vóór de begroting 2022-2025 hierover een besluit kan nemen.

Mattijs Loor - D66
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 20

Tegen 15

Motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID		
Verheij		
Sanders		

Totaal 35

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD
Titel van de motie	Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen
Nummer Zaaknummer	**20M255** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het weer opbouwen van de reserves na de extra uitgaves vanwege de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis.

De aanleiding is dat nu, vanuit het principe van 'anticyclisch investeren' (juist investeren als het minder goed gaat met de economie), veel geld wordt uitgegeven. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd om ook plannen te maken hoe na deze crisis weer gespaard kan worden voor een volgende periode waarin het minder goed gaat met de stad.

We weten dat:

- Arnhem de reserves maximaal benut om extra te investeren tijdens de coronacrisis;
- Een deel van deze investeringen zichzelf zeker niet in de gemeentebegroting terugverdient;
- De financiële positie van de gemeente er daardoor niet goed uitziet en we een volgende crisis niet zomaar aankunnen;
- Het college wel spreekt van 'anticyclisch investeren', maar nog geen doorzichten geeft hoe na het investeren de reserves weer worden opgebouwd.

We vinden dat:

- Anticyclisch investeren ook vraagt om anticyclisch sparen als de situatie gunstiger is.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. Zich tot doel te stellen dat na de coronacrisis de reserves weer worden opgebouwd tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn;
2. Bij het proces rondom het in samenhang bekijken van solvabiliteit, schuldquote en weerstandsvermogen (naar aanleiding van motie 20M209g) ook te betrekken hoe de reserves na de coronacrisis weer worden opgebouwd;
3. Bij de komende perspectiefnota de raad inzicht te geven welke verbeteringen in de financiële positie er naar aanleiding van de tussenstand in dat proces verwacht kunnen

AANGENOMEN

worden voor de komende jaren, eventueel in de vorm van een aantal mogelijke scenario's.
Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD

VOOR	34	*"Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)*
TEGEN	3	

GROENLINKS			VVD Arnhem			D66			PvdA		
	7	0		6	0		5	0		4	0
Coenders			Combée			Andeweg			Greving		
Prinsen			Pape			Loor			Bouma		
Navis			Kalthoff			Venhoek			De Vries		
Dolsma			Van Es			Van Ommen			Visser		
Gemici			Maref			Van Iperen					
Simonis			Loos								
Van der Loo						Arnhem Centraal	3	0	SP	0	3
			CDA Arnhem	2	0	Manders			Elfrink		
Arnhemse Ouderen Partij	1	0	Van Dillen			Van der Laak			Çetintaş		
Wiggers			Hutten			Kraaijenbrink			Dobbe		

ChristenUnie			DENK Verenigd Arnhem			Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem			Partij voor de Vrijheid		
	2	0		2	0		2	0			
Becker			Usta			De Groot			Verheij		
Nede			Aydemir			Eliëns					

Totaal	37

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Daniël Becker - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA
Titel van de motie	Voortaan wél meetbare doelen
Nummer Zaaknummer	**20M277** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het opnemen van meetbare doelen in de volgende begroting.

De aanleiding is dat de raad al meermalen gevraagd heeft om meetbare doelen op te nemen, om zodoende beter te kunnen volgen of doelen ook bereikt worden. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd aan te geven voor welke doelen ze dit mogelijk acht, en dit vanaf de volgende begroting ook te gaan doen.

We weten dat:

- De raad al bij de begroting 2018 heeft gevraagd doelen meer SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden) te formuleren (motie 17M75);
- De raad met amendement 19A51 in het plan voor de doorontwikkeling van de cyclusdocumenten heeft opgenomen: *De voorkeur heeft om kwalitatief betere doelen te formuleren met daarbij heldere indicatoren en activiteiten (SMART) en waar mogelijk het aantal te beperken. In het jaarverslag wordt van ieder doel een resultaat benoemd*;
- Het college bij de M1-behandeling van de jaarstukken 2019 heeft aangegeven dat doelen *duidelijk en zo smart mogelijk* worden geformuleerd;
- De raad met motie 20M183 heeft aangegeven dat de doelen bij budgetten uit de herstelagenda dusdanig concreet geformuleerd te willen zijn, dat objectief vastgesteld kan worden in hoeverre het doel bereikt wordt;
- Bovengenoemde uitspraken van het college en besluiten van de raad in de begroting 2021 niet zijn uitgevoerd;
- Het college wel indicatoren opneemt in de ontwerpbegroting, waarmee vaststaat dat het betreffende aspect kwantitatief meetbaar is, maar de doelstellingen niet aan de indicatoren koppelt.

We vinden dat:

- Bij de besteding van gemeenschapsgeld in ieder geval geprobeerd moet worden om meetbaar te maken in hoeverre met de ingezette middelen het beoogde doel ook wordt bereikt;
- Het ontbreken van kwantitatief meetbare doelen in de begroting de controlerende rol van de raad bij tussen rapportages en het jaarverslag bemoeilijkt.

AANGENOMEN

Daarom spreekt de gemeenteraad uit:

Teleurgesteld te zijn in het ontbreken van (kwantitatief) meetbare doelen in de door het college aangeboden ontwerpbegroting.

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;
2. Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;
3. Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.

Mattijs Loor - D66
Daniël Becker - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA

VOOR	27	*"Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)*
TEGEN	10	

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
Van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
Van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
Van Ommen		
Van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
De Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
Van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
Manders		
Van der Laak		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
De Groot		
Eliëns		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID
Verheij

Totaal	37

Notitie

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Datum : 10 maart 2021

Aan : Agendacommissie

Van : K. Vons tel. 3774087

Betreft : Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Inleiding en doel notitie
Deze notitie behandelt de planning en procedure van de Perspectiefnota 2022-2025. Deze planning en procedure zijn mede gebaseerd op de ervaringen van het proces rondom de begroting en de perspectiefnota van eerdere jaren en op de raadsbrief "Procesmatig verloop van de Perspectiefnota 2022-2025"van het college d.d. 26 januari.

Planning en coronacrisis
M.b.t. de planning zal het college op basis van de Verordening financieel beleid en beheer 2020 van de gemeente Arnhem de Perspectiefnota vóór 1 juni aan de raad aanbieden. De Ontwerp-Begroting 2022 wordt voorbereid op basis van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij een behandeling van de Perspectiefnota vóór de zomer ontstaat ruimte voor het college om de gedane voorstellen en maatregelen zorgvuldig te kunnen afwegen ten opzichte van het definitieve begrotingskader. Hierin houdt het college ook rekening met ontwikkelingen in de meicirculaire en in het verloop van de coronacrisis.
Het college geeft echter aan dat mogelijk door het onzekere verloop van de coronacrisis, gedurende de procedure, bijstellingen nodig zijn. De griffie zal indien er nieuwe informatie van het college richting raad komt, bij u terug komen om de mogelijke consequenties voor de planning en het proces met u te bespreken.

Perspectiefnota en Burgerparticipatie
M.b.t. Burgerparticipatie vindt het college het belangrijk dat belanghebbenden betrokken zijn bij de ontwikkelingen in de stad. Ambtelijk heeft een gesprek met de raadswerkgroep Participatie plaatsgevonden. Het college heeft vervolgens geconcludeerd dat het goed is om de participatie in het kader van de Perspectiefnota 2022-2025 stapsgewijs op te pakken.
1. Het college zal in de Perspectiefnota inzichtelijk maken op welke wijze participatie op de verschillende beleidsterreinen afgelopen tijd heeft plaatsgevonden.
2. Er zal bij de Perspectiefnota een grafische weergave komen om burgers, ondernemers en instellingen te informeren. Deze grafische weergave zal breed worden verspreid via social media en in de Arnhemse Koerier. Het college wil inwoners uitnodigen om hierop te reageren.

Chronologische planning

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

1 mei tot woensdag 2 juni: Periode van technische vragen en antwoorden
Rond 1 mei zal de Perspectiefnota beschikbaar zijn.

Woensdag 12 mei: Mondelinge technische briefing door ambtenaren
Raadsleden en fractievolgers stellen mondelinge technische vragen aan beleids- en financiële ambtenaren m.b.t. Perspectiefnota. Deze mogelijkheid wordt extra aangeboden door het college om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag, zodat er ruimte is voor het behandelen van overige onderwerpen. Afhankelijk van de Coronamaatregelen zal deze bijeenkomst digitaal dan wel fysiek worden georganiseerd.

13 mei tot woensdag 2 juni: Periode van schriftelijke technische vragen en antwoorden
Vanaf donderdag 13 mei t/m vrijdag 21 mei kunnen technische vragen schriftelijk ingediend worden. Alle vragen die in deze tijdspanne worden ingediend zullen zo snel mogelijk worden beantwoord en in ieder geval uiterlijk op woensdag 2 juni. Op deze wijze ontstaat er een flinke periode van voorbereiding op de behandeling van de Perspectiefnota die er toe zal leiden dat vóór aanvang van de daadwerkelijke behandeling er geen technische vragen meer openstaan.
De vragen worden ingediend bij de griffie: griffie@arnhem.nl. De griffie zal de vragen direct doorgeleiden naar de ambtelijke organisatie. De ambtelijke organisatie zal de vragen en antwoorden bundelen en het streven is er op gericht om een actuele voortschrijdende bundel te publiceren in Ibabs. Telkens zal dat worden aangekondigd door middel van een notificatie.

Woensdag 19 mei
Reguliere Politieke Avond.

Woensdag 26 mei
Reguliere Besluitvormende Politieke Avond.

Woensdag 2 juni: Meningsvorming 1, geordend per portefeuillehouder
Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. De behandeling zal in de verschillende raadskamers plaatsvinden, geordend per wethouder. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden. Er is voorzien in een mogelijke uitloop (reserve datum uitloop M1 op woensdag 9 juni).

Woensdag 9 juni (uitloop M1)
Eventuele uitloop woensdag 2 juni Meningsvorming 1.
Agendering van overige onderwerpen in raadskamerverband.

Donderdag 10 juni tot en met vrijdag 18 juni: Periode van het opstellen van moties en amendementen.
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 16 juni
Reguliere, gedeeltelijke Besluitvormende, Politieke Avond.

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Woensdag 23 juni: Meningsvorming 2
Bespreking Perspectiefnota in fase Meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 60 minuten voor het college. Geen uitloop mogelijk. Meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via de onderwerpen/ thema's die aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een preadvies geven.

Donderdag 24 juni tot en met maandag 28 juni 12.00 uur: de definitieve moties en amendementen worden geschreven.
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 30 juni de Perspectiefnota wordt vastgesteld.
Besluitvormende raad. Aanvang 18.45 uur. De gebruikelijke spreektijden zullen gehanteerd worden. De definitieve amendementen en moties dienen op maandag voor 28 juni vóór 12.00 uur ingediend te zijn. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc. Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agenderings/ besluitvormingsproces van de Perspectiefnota (en de overige aanhangige onderwerpen)

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562249

Onderwerp: Turap-1 2021

Voorstel

1. De Turap-1 2021 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

Inleiding

Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2021 is een eerste tussenrapportage (Turap-1 2021) opgesteld. De Turap-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap1-2021 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter.

Deze Turap-1 wordt tegelijkertijd met de Perspectiefnota 2022-2025 aan uw raad aangeboden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaaleffect in het uitvoeringsjaar 2021. In de bijgevoegde Turap-1 worden deze effecten in detail toegelicht.

Een zeer beperkt deel van de benoemde afwijkingen is formeel gezien het gevolg van gewijzigd beleid. Dit betreft de volgende onderwerpen:
- addendum coalitieakkoord
- participatieproces NemiA
- inclusieve gemeentelijke organisatie
- toename WOB-verzoeken en planologische voorbereidingsbesluiten

Uw raad is echter in meer of mindere mate al over deze onderwerpen geïnformeerd. Om die reden zijn deze afwijkingen in bijgaande Turap-1 verwerkt. In de Perspectiefnota 2022 zijn de structurele effecten hiervan opgenomen.

Beoogd effect

Een prognose geven van de financiële afwijkingen en het resultaat over 2021. De meerjarige effecten vanaf 2022 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2022.

Arnhem GEMEENTE

Argumenten

1.1 Turap-1 2021 vaststellen
Op basis van de gepresenteerde majeure afwijkingen verkrijgt u inzicht in het verwachte financiële resultaat per programma en op het totaal van de begroting.

2.1 De begrotingswijziging vaststellen
Voorheen was Turap-1 alleen een informerende raadsbrief. Deze keer nemen we hierbij ook een begrotingswijziging op, waarin we alleen die afwijkingen verwerken die:
* verrekeningen met bestemmingsreserves betreffen (conform doelen bestemmingsreserves);
* overhevelingen tussen programma's betreffen (bijvoorbeeld extra middelen decentralisatie-uitkeringen of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's);
* vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een tussentijdse afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift).

Het voordeel hiervan is dat uw raad vroegtijdig een geactualiseerde begroting heeft en dat budgethouders eerder dan voorheen duidelijkheid hebben na akkoord van de raad over wijzigingen in hun budgetten. Nu is deze duidelijkheid er pas na vaststelling van Turap-2 met de bijbehorende begrotingswijziging in november.
De overige afwijkingen die we bij Turap-1 inschatten, verwerken we alleen als prognose in Turap-1 en nog niet in de begrotingswijziging. Dit betreft afwijkingen op bestaand beleid die nog niet vaststaan (bijvoorbeeld open einderegelingen) en waar budgethouders nog op moeten willen bijsturen in de rest van het jaar om deze tot een minimum te beperken. Deze worden bij Turap-2 opnieuw ingeschat en op dat moment in de begrotingswijziging verwerkt. In de bijgevoegde Turap is bij elke afwijking aangegeven of deze meeloopt in de begrotingswijziging.

Kanttekeningen en risico's

Er is met de best mogelijke inschattingen gewerkt op het moment van opmaken van de Turap, maar deze inschattingen kunnen aan het einde van het jaar mogelijk afwijken van de daadwerkelijke realisatie.

Financiën

De prognose over 2021 laat een voordelig resultaat van € 8,1 miljoen zien ten opzichte van de begroting tot en met 14 april 2021. Hiervan wordt voorgesteld om een deel van alle verwachte afwijkingen met bijgaande begrotingswijziging op grond van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting te verwerken.

In de bijlagen bij Turap-1 is per programma een uitputtend overzicht gegeven van alle verwachte afwijkingen. In een aantal gevallen is een afwijking op één programma benoemd, maar vindt de vertaling in de administratie plaats door de begrotingswijziging over diverse (wijk)programma's te verdelen. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Turap 1-2021 en de bijlagen.

Uitvoering

Na vaststelling door de raad wordt de begroting gewijzigd met de bijgevoegde wijziging.

Communicatie

Niet van toepassing

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Turap-1 2021
- Begrotingswijziging 21004OW043

Ter inzage stukken voor gemeenteraad
- Niet van toepassing

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	562249

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: 562249;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Turap-1 2021 vast te stellen;
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Turap-1 2021

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 1 2021 3
Bijlagen 5
Wijken Algemeen 5
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën 7
S01 Veiligheid 12
S02 Bereikbaarheid 13
S03 Economie 14
S04 Onderwijs 15
S06 Participatie en armoedebestrijding 17
S07 Zorg 20
S08 Welzijn en inclusie 22
S09 Gezondheid en sport 24
S10 Klimaat en energie 26
S11 Ruimtelijke ontwikkeling 27
S12 Wonen en leefomgeving 29

Hoofdlijnen Turap 1 2021

In deze eerste Turap over 2021 zijn de verwachte financiële afwijkingen over het lopende jaar 2021 opgenomen. Deze komen naar voren vanuit de financiële vertaling van de autonome ontwikkelingen, de uitvoering van aangenomen moties en de ontwikkelingen in het bestaande beleid die voor het jaar 2021 worden voorzien. De afwijkingen die een structurele doorwerking hebben, komen in de Perspectiefnota ook naar voren. Daarnaast verwachten we een aantal incidentele effecten voor het jaar 2021. Deze zijn alleen in deze Turap-1 toegelicht.

Dit beeld laat op het totaal een positieve verrekening met de algemene reserve zien van € 8,1 miljoen. Dit beeld sluit aan bij de cijfers en toelichting zoals in de Perspectiefnota in het hoofdstuk Totaalbeeld is opgenomen.

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	753.748	759.750	6.002	N
Baten	727.989	744.854	16.865	V
Saldo lasten en baten	**-25.759**	**-14.896**	**10.863**	**V**
Toevoegingen aan reserves	37.022	40.494	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	62.780	63.516	736	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**25.758**	**23.022**	**-2.736**	**N**
Prognose resultaat	**-1**	**8.126**	**8.127**	**V**

Bestuursrapportages en Turap

In de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk wordt gedetailleerde informatie gegeven over de voortgang en resultaten van de programma's. Deze bestuursrapportages zijn continu in ontwikkeling om de raad steeds betere instrumenten te geven om bij te sturen en te controleren.
In de Turaps wordt ook over de voortgang van de programma's gerapporteerd. In Turap-1 zijn dit alleen de financiële afwijkingen. In Turap-2 wordt ook de inhoudelijke voortgang aan de hand van de doelenboom weergeven. Deze rapportage is minder gedetailleerd dan de bestuursrapportages. In deze Turap geven we in de bijlage bij de programma's S06 en S07 een korte toelichting over de financiële afwijkingen. In de bestuursrapportages is meer informatie over de voortgang op deze onderwerpen aangegeven.

Leeswijzer

Vanaf de Begroting 2021 is de presentatie van baten en lasten gewijzigd. De presentatie die in de begroting van 2021 is gebruikt, is doorgezet in deze Turap. Daarom wordt - in afwijking van eerdere Turaps - een positief bedrag gepresenteerd op het moment dat er sprake is van meer baten of meer lasten. Concreet betekent dit dat als er hogere lasten zijn, dit als een positief bedrag in de lasten is gepresenteerd. Dit veroorzaakt een nadeel voor de algemene reserve. Wanneer een negatief bedrag als afwijking in de lasten is gepresenteerd, betekent dit dat er sprake is van minder lasten, dus een voordeel voor de algemene reserve.
Wat betreft de baten werkt dit hetzelfde: een positieve afwijking in de baten betekent hogere baten en een voordeel voor de algemene reserve. Of een afwijking een voordeel of nadeel voor de algemene reserve veroorzaakt, is eveneens weergegeven in de kolommen in de bijlagen.

Daarnaast wordt dit jaar - in tegenstelling tot eerdere jaren - een begrotingswijziging voorgesteld bij Turap-1. Afwijkingen worden in de begroting gewijzigd wanneer deze onder één van de volgende situaties vallen:

- verrekeningen met bestemmingsreserves (conform doelen BR)
- overhevelingen tussen programma's (bijvoorbeeld extra middelen DU's of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's)
- wijzigingen die vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift)

Per afwijking is in de tabellen de nodige informatie verstrekt. Hieronder is per kolom aangegeven welke informatie wordt weergegeven:

C: Is de afwijking het gevolg van de coronacrisis
I/S: Is de afwijking incidenteel of structureel
AR/BR: Komt de afwijking ten gunste of laste van de algemene reserve (AR) of een bestemmingsreserve (BR)
B: Wordt de afwijking in de begroting verwerkt met bijgevoegde begrotingswijziging

Bijlagen

Wijken Algemeen

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	209.432	208.637	795	V
Baten	24.779	24.779	0	
Saldo lasten en baten	-184.653	-183.858	795	V
Toevoegingen aan reserves	1.388	1.388	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.003	2.003	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	615	615	0	N
Prognose resultaat	-184.038	-183.243	795	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-795	V					
Sociale wijkteams (SWT)	-795	V					
Zorg	-1.300	V	WMO huishoudelijke ondersteuning	N	I	AR	N
Schulddienstverlening	350	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid Corona	N	I	AR	J
Armoedebeleid	155	N	Taakmutatie bijzondere bijstand Corona	N	I	AR	J
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Baten	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						

WMO huishoudelijke ondersteuning, activerend werk en doelgroepenvervoer
Op het totale zorgbudget wordt, op basis van de huidige bestedingen en de aanname dat de afname van zorg weer op het niveau van voor de coronamaatregelen zal komen, een eenmalig voordeel van circa € 2,7 miljoen in 2021 verwacht. De ontwikkeling in de zorg is echter onzeker, het is mogelijk dat er sprake zal zijn van een inhaalvraag. Daarom is in 2021 vooralsnog rekening gehouden met € 1,4 miljoen extra zorgkosten en is ditzelfde bedrag als risico opgenomen voor 2022 en verder. Het resterend voordeel van € 1,3 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten, onder andere als gevolg van coronamaatregelen op het gebied van Wmo begeleiding, activerend werk en doelgroepenvervoer (totaal € 800.000) en door de verschuiving van specialistische naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning (€ 500.000).

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie bijzondere bijstand corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	83.506	87.182	3.676	N
Baten	485.807	503.455	17.648	V
Saldo lasten en baten	402.301	416.273	13.972	V
Toevoegingen aan reserves	14.301	17.773	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	21.284	21.833	549	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	6.983	4.060	-2.923	N
Prognose resultaat	409.284	420.333	11.049	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	3.676	N					
Bedrijfsvoering	2.000	N	Formatie SB&R	N	I	AR	N
Bedrijfsvoering	425	N	Connectie: Prijscompensatie huidige contracten	N	S	AR	J
Automatisering	343	N	Connectie: opgave ICT: programma 2!Connect	N	I	AR	N
Automatisering	275	N	Bedrijfsvoering ICT	J	I	AR	N
Automatisering	251	N	Connectie: structurele doorwerking	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	188	N	Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	J	I	AR	N
Publieke dienstverlening	186	N	DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen	N	I	AR	J
Publieke dienstverlening	150	N	Referendum Afval	N	I	AR	J
Automatisering	150	N	De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis	J	I	AR	N
Bedrijfsvoering	150	N	Inclusieve gemeentelijke organisatie	N	S	AR	J
Publieke dienstverlening	140	N	Klantenservice	N	S	AR	N
Bedrijfsvoering	125	N	Hybride werken: structurele kosten	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	100	N	Aanpassen gemeentelijke websites	N	I	AR	N
Publieke dienstverlening	50	N	Klantenservice: inhuur	J	I	AR	N
Wijksturing en Wijkzaken	50	N	Addendum Coalitieakkoord (Wijkpanel)	N	I	AR	J
Raad	40	N	Addendum Coalitieakkoord (0,5 fte griffie)	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	26	N	Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	N	I	AR	N
Financiën	-150	V	Dekking referendum Afval uit onvoorzien	N	I	AR	J
Financiën	-823	V	Actualisatie MIP	N	S	AR	N
Baten	17.648	V					
Financiën	16.799	V	September- en decembercirculaire gemeentefonds	N	I	AR	J
Financiën	1.700	V	Aanvullende compensatie Rijk corona	J	I	AR	N
Financiën	-401	N	Dividend BNG Bank	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	-450	N	Niet realiseren taakstelling verkoop panden	N	I	AR	J

Toevoegingen aan reserves	3.472	N					
Financiën	2.992	N	Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit	N	S	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	400	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerinitiatieven Sociaal Domein)	N	I	AR	J
Wijksturing en Wijkzaken	80	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerparticipatie)	N	I	AR	J
Onttrekkingen aan reserves	549	V					
Bedrijfsvoering	459	V	Vrijval reservering dubieuze debiteuren	N	I	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	90	V	Addendum Coalitieakkoord (onttrekking BR burgerparticipatie)	N	I	BR	J

Formatie SB&R
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor het jaar 2021 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden.

Connectie: Prijscompensatie huidige contracten
Als gevolg van nieuwe aanbestedingen en hercontractering van diverse lopende contracten (schoonmaak, beveiliging en postvoorziening) wordt De Connectie geconfronteerd met hogere prijsontwikkelingen die niet binnen de begroting van De Connectie kunnen worden opgevangen.

Connectie: opgave ICT: Project 2!Connect
Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van het CMM 2 niveau en het komen tot een geharmoniseerde ICT-omgeving. Het accent van de werkzaamheden ligt echter in de eerste jaren waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt.

Bedrijfsvoering ICT (impact corona)
De extra kosten als gevolg van corona die ten behoeve van de bedrijfsvoering worden gemaakt hebben voornamelijk betrekking op ICT. De uitrol van devices om tijd- en plaatsonafhankelijk te werken (zoals laptops) wordt versneld doorgevoerd. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast worden er op korte termijn extra voorzieningen getroffen ten aanzien van (digitale) (thuis)werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Bovendien zijn er extra uitgaven voor beveiliging en stijgen de prijzen van hardware als gevolg van de crisis.

Connectie: structurele doorwerking
De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door naar 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving.

Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice (impact corona)
De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en de verlengde geldigheidsduur van rijbewijzen. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over onder andere de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.

DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'. Voor het organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen zijn extra kosten gemaakt om te voldoen aan de corona-maatregelen.

Referendum afval
Dit jaar is, tegelijk met de Tweede Kamerverkiezingen, een referendum over het afvalbeleid gehouden in Arnhem. Hiervoor zijn kosten gemaakt. Er waren bijvoorbeeld extra stembussen nodig, er was drukwerk nodig en er waren extra personele kosten. Deze kosten kunnen gedekt worden vanuit het budget onvoorzien.

De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis (impact corona)
De Connectie heeft verschillende aanvullende opdrachten van de gemeente Arnhem gekregen die verband houden met corona. Te denken valt onder meer aan extra schoonmaak, de aanschaf van desinfecterende gels en aanpassingen (bewegwijzeringen/aanbrengen schermen) in de verschillende panden. De extra kosten die daarmee zijn gemoeid, zullen worden doorbelast. Verder bestaat het risico dat bepaalde projecten als gevolg van deze extra, onvoorziene werkzaamheden onder druk komen te staan.

Inclusieve gemeentelijke organisatie
Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aanpak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen). In 2021 wordt hiermee gestart.

Klantenservice
Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Verder heeft corona vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 voorzien we een knelpunt van € 140.000 voor 2021.

Hybride werken: structurele kosten
Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot. De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken. De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een (structureel) knelpunt van € 125.000.

Aanpassen gemeentelijke websites
Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 van naar verwachting € 100.000. De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites.

Klantenservice: inhuur
De begroting van Klantenservice kent op dit moment geen structureel budget voor inhuur. Om het toegenomen aanbod aan telefoon goed aan te kunnen, is het nodig dat er in 2021 tijdelijk (extra) externe medewerkers ingehuurd kunnen worden. In 2022 moeten er middelen gereserveerd worden in verband met het opnemen van telefoongesprekken voor opleidingsdoeleinden. Dit als onderdeel van de doorontwikkeling van de afdeling.
In het eerste kwartaal van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering Klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Zie hiervoor ook het item Klantenservice doorontwikkeling Klantencontacten. De ambitie die in het plan wordt neergelegd, is om de afdeling Klantenservice een proactieve partner van de klant te laten zijn (de ogen en oren van de klant). Een realistische begroting maakt hier onderdeel van uit.

Addendum Coalitieakkoord
Op 24 maart hebben de fracties GroenLinks, VVD, PvdA en Arnhem Centraal een addendum op het coalitieakkoord Arnhem 2018-2022 gepresenteerd. In deze Turap zijn de financiële gevolgen op de begroting weergegeven, die in het lopende jaar een effect hebben.
De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de algemene reserve € 80.000 in 2021 in.
We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan tot maximaal € 525.000. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. Vanuit de algemene reserve wordt dit met € 400.000 aangevuld in 2021.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
We nemen maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen. Deze worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn terug te verdienen, zoals isoleren van de schil van de gebouwen en installatie-aanpassingen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden.

Actualisatie MIP
Voor de Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert in 2021 een voordeel op van € 0,8 miljoen.

September- en decembercirculaire gemeentefonds
De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Per saldo resteert voor de algemene middelen een voordeel van € 8,9 miljoen. Hierin is ook de eind maart toegekende aanvullende rijkscompensatie voor de coronacrisis opgenomen. Op diverse programma's in deze Turap staan daar knelpunten tegenover. In de impactanalyse corona die

periodiek wordt geactualiseerd, wordt een totaalbeeld gegeven van de knelpunten, risico's en compensatie corona.

Aanvullende compensatie Rijk corona (impact corona)

Het Rijk heeft voor een aantal beleidsvelden compensatie aangekondigd die nog niet is meegenomen in de laatste publicatie van 26 maart. Dit betreft onder andere de parkeerinkomsten. Voor de totale compensatie van de parkeerinkomsten heeft het Rijk € 150 miljoen gereserveerd. Vorig jaar was dit € 100 miljoen. Deze compensatie wordt in de meicirculaire verwacht. We verwachten hieruit circa € 1,7 miljoen te ontvangen.

Dividend BNG Bank

De BNG Bank heeft het resultaat over 2020 bekendgemaakt. Aan de aandeelhouders wordt voorgesteld om een dividend van € 1,81 per aandeel uit te keren. In de Arnhemse begroting is over 2021 een dividend van de BNG Bank van 1,3 miljoen geraamd. Het voorstel komt voor Arnhem neer op een totaal dividend van € 0,9 miljoen. Dit levert een nadeel van € 0,4 miljoen.

Niet realiseren taakstelling verkoop panden

In de begroting is voor een reeks van jaren een taakstelling op de verkoop van gemeentelijke panden opgenomen. In 2021 is voor het laatst een taakstelling (€ 450.000) in de begroting opgenomen. Deze taakstelling is echter onhaalbaar omdat er momenteel geen panden in de verkoop zijn en er tevens geen zicht op te verkopen panden is.
Dit zal zeer waarschijnlijk leiden tot een nadeel ten laste van het jaarresultaat 2021.

Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit

De toevoeging aan de Bestemmingsreserve (BR) Solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving word de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds. Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen).

Vrijval reservering dubieuze debiteuren

Eens in de paar jaar werd op basis van een steekproef op het vorderingenbestand de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren bepaald. Bij jaarrekening 2018 is een nieuwe steekproef gedaan. Op basis van die steekproef en in afstemming met de accountant bleek een voorziening van € 9,0 miljoen toereikend, waardoor ten opzichte van de vorige positie van € 10,6 miljoen een voordeel werd gerealiseerd van € 1,6 miljoen. Ook is besloten dat de steekproefmethode in 2019 vervangen zou worden door een betrouwbaarder berekening. Omdat onzekerheid bestond over de benodigde hoogte van de voorziening op basis van die nieuwe berekening is de vrijval van € 1,6 miljoen gereserveerd in de BR Bedrijfsvoering. In 2019 bleek een groot deel niet nodig voor dit doel en is € 1,1, miljoen ingezet voor de kosten rondom transformatie Werk en Inkomen (besloten in Turap-2 2019). Het resterende bedrag kan vrijvallen naar de algemene reserve.

S01 Veiligheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.428	19.761	333	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-16.493	-16.826	-333	N
Toevoegingen aan reserves	72	72	0	
Onttrekkingen aan reserves	1.847	1.847	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.775	1.775	0	N
Prognose resultaat	-14.718	-15.051	-333	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	333	N					
Openbare orde en veiligheid	175	N	Aanpak mensenhandel	N	S	AR	N
Openbare orde en veiligheid	158	N	Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Daarin kwam Arnhem nadrukkelijk aan de orde als een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben hierin op het onderwerp mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag als Arnhem te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak) en tegelijkertijd zijn er ook onderwerpen die in de periferie spelen (Wet regulering prostitutie, aanpak seksuele intimidatie) die in deze om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren is veel op het vlak van de aanpak van mensenhandel gedaan via externe middelen. Deze middelen zijn nu gestopt en daarmee ontstaat voor de voortzetting van de aanpak van mensenhandel en uitbuiting een knelpunt.

Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk (impact corona)

Vanuit ODRA en welzijnsorganisatie wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt in verband met de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.

S02 Bereikbaarheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.467	23.567	2.100	N
Baten	7.683	7.683	0	
Saldo lasten en baten	-13.784	-15.884	-2.100	N
Toevoegingen aan reserves	7.246	7.246	0	
Onttrekkingen aan reserves	8.044	8.044	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	798	798	0	N
Prognose resultaat	-12.986	-15.086	-2.100	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	2.100	N					
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	2.100	N	Terugloop parkeerinkomsten	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Terugloop parkeerinkomsten (impact corona)

Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Dit heeft zich in 2020 ook voorgedaan. Op basis van de bezettingsgraad op straat, in de garages en het aantal naheffingen is de verwachte impact voor heel 2021 berekend.

S03 Economie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	6.670	7.040	370	N
Baten	990	897	93	N
Saldo lasten en baten	-5.680	-6.143	-463	N
Toevoegingen aan reserves	120	120	0	
Onttrekkingen aan reserves	250	250	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	130	130	0	N
Prognose resultaat	-5.550	-6.013	-463	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	370	N					
Economische Zaken / Acquisitie	370	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Baten	-93	N					
Economische Zaken / Acquisitie	-93	N	Lagere huren horeca	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Taakmutatie re-integratie corona van S06

Op programma S06 is de totale afwijking toegelicht die ontstaat bij de middelen re-integratie. Op programma S06 worden deze lasten gerealiseerd en de baten worden op S00 gepresenteerd (taakmutatie in het gemeentefonds). Een deel van deze taakmutatie (€ 370 duizend) wordt besteed op dit programma S03, vanwege de nauwe samenhang tussen werk en economie.

Lagere huren horeca (impact corona)

Recente gerechtelijke uitspraken m.b.t. horeca-huren geven aan dat ook van de verhuurder wordt verwacht dat deze een deel van de contractueel overeengekomen huurbedragen schrapt. De uitspraak geeft aan 50% gedurende de lockdown-periode en 25% korting als er sprake is van een beperkte openstelling.
Voor de door de gemeente verhuurde horeca-panden wordt ingeschat dat over het 1ste halfjaar 2021 € 93.000 korting gegeven zal worden.

S04 Onderwijs

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.356	19.505	149	N
Baten	2.466	2.401	65	N
Saldo lasten en baten	-16.890	-17.104	-214	N
Toevoegingen aan reserves	8.264	8.264	0	
Onttrekkingen aan reserves	6.922	6.922	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-1.342	-1.342	0	N
Prognose resultaat	-18.232	-18.446	-214	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	149	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	500	N	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	149	N	DU aanpak laaggeletterdheid	N	I	AR	J
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-500	V	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Baten	-65	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE)	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden (impact corona)

Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Bij het weer opstarten van school na de zomervakantie, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We hebben met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. De Zomerscholen VVE en PO zijn het eerst gerealiseerde speerpunt, er komt ook een Herfstschool. Een projectleider gaat de Arnhemse Aanpak trekken. Bij het Rijk is door de schoolbesturen een subsidieaanvraag gedaan voor extra ondersteuning op de Arnhemse scholen.
Voor het voortgezet onderwijs en MBO kan aanspraak gemaakt worden op de al bestaande incidentele subsidieregeling Gelijke Kansen. Ook de tweede lockdown heeft weer grote impact. Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen een (nog grotere) achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt.

Het is nog niet inzichtelijk welke kosten het totaal aan speerpunten met zich meebrengt. Dat is ook weer afhankelijk hoe lang de tweede lockdown duurt en welke impact dit heeft. Besturen, PAS en gemeente hebben gezamenlijk € 1 miljoen toegezegd voor de Arnhemse Aanpak. Het deel dat de gemeente financieel bijdraagt wordt bekostigd vanuit de middelen voor het onderwijs achterstanden beleid (de OAB-middelen).

DU aanpak laaggeletterdheid
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE) (impact corona)
Dit betreft de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE).

S06 Participatie en armoedebestrijding

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	182.422	174.611	7.811	V
Baten	118.054	118.054	0	
Saldo lasten en baten	-64.368	-56.557	7.811	V
Toevoegingen aan reserves	554	554	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.556	5.743	187	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	5.002	5.189	187	V
Prognose resultaat	-59.366	-51.368	7.998	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-7.811	V					
Werk en Inkomen	2.104	N	Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.303	N	DU Crisisdienstverlening corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.124	N	Taamutatie impuls re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	250	N	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)	J	I	AR	N
Schulddienstverlening	95	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona	N	I	AR	J
Schulddienstverlening	47	N	Schulddienstverlening	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-370	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S03	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-900	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S08	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-1.000	V	Extra kosten re-integratie	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-1.224	V	WSW actualisatie	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-3.140	V	Werk: herstelagenda en landelijke middelen	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-6.100	V	BUIG actualisatie	N	S	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	187	V					
Inclusie	187	V	Vrijval jongerenperspectieffonds	N	I	BR	J

Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona

Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

DU Crisisdienstverlening corona
Dit betreft een decentralisatie-uitkering uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie impuls re-integratie corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) (impact corona)
Het kabinet heeft een nieuwe regeling aangekondigd in verband met corona. Tonk is een noodmaatregel voor huishoudens die door omstandigheden in ernstige financiële problemen dreigen te komen. De regeling loopt van 01-01-2021 tot 01-07-2021. De impact van deze regeling is nog niet bekend.

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Schulddienstverlening (impact corona)
Mede als gevolg van de corona-crisis worden er meer aanvragen voor schulddienstverlening verwacht. Daartoe is de personele bezetting tijdelijk (tot 1 juli 2021) uitgebreid.

Taakmutatie re-integratie corona naar S03 en S08
Een deel van de ontvangen gelden inzake de taakmutatie re-integratie corona worden besteed op programma S03 en S08.

Extra kosten re-integratie (impact corona)
Als gevolg van corona krijgen we waarschijnlijk op termijn te maken met een groter bijstandsbestand en zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het nog lastig hier een goede meerjarige inschatting van te maken. We zien inmiddels wel dat het rijk met aanvullende financiering richting gemeenten komt die vooralsnog voor 2021 toereikend lijkt. Daarom kan het financiële effect dat we eerder opnamen in 2021 van € 1,0 miljoen komen te vervallen. We nemen dit nog wel als risico op in het gemeentelijke risicoprofiel.

WSW actualisatie
Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep sw-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Onlangs heeft de MGR de concept gewijzigde begroting 2021 en de concept begroting 2022 gedeeld. De gerealiseerde uitstroom over 2020 is groter geweest dan begroot. Dit leidt tot een incidentele terugbetaling over 2020.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen
We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan uw raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen.

De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de meerjarenbegroting zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse herstelagenda coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt er een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel.

Middelen vs. inzet **bedragen x € 1.000**	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen*	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

*Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap-2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Naast deze lokale middelen zijn er door het rijk regionale middelen ter beschikking gesteld voor crisisdienstverlening voor 2020 en 2021. Voor onze arbeidsmarktregio gaat het vooralsnog in totaal om € 1,8 miljoen voor Arnhem als centrumgemeente die via de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gekomen. Deze middelen zijn een-op-een beschikbaar voor de regio en bedoeld voor specifieke doeleinden. We voegen deze middelen in 2021 toe aan het programma Participatie en armoedebestrijding.

Buig actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022. De bijstelling van 2021 zou worden meegenomen in verzamelbesluit 1 van 2021. Gezien de definitieve realisaties over 2020 nog niet bekend waren, heeft deze verwerking nog niet plaats kunnen vinden. De bijstelling over 2021 loopt daarom mee in Turap-1 2021.

Vrijval jongerenperspectieffonds

Bij de analyse van de bestemmingsreserves in de Begroting 2021 is uit de bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds € 0,7 miljoen vrijgevallen. Hiervoor in de plaats is een structureel budget van € 0,3 miljoen in de Begroting 2021 opgenomen om jongeren met hun problematische schulden te ondersteunen. Voor 2020 stond er een onttrekking uit de bestemmingsreserve begroot van € 0,2 miljoen. Dit saldo resteerde nog in de reserve. De kosten voor 2020 zijn echter via de exploitatie gelopen. Hierdoor kan dit bedrag in 2021 alsnog vrijvallen ten gunste van de algemene middelen. De reserve kan hiermee ultimo 2021 worden opgeheven. Dit besluit zal bij de Begroting 2022 aan de raad worden voorgelegd.

S07 Zorg

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	54.443	54.363	80	V
Baten	4.940	4.940	0	
Saldo lasten en baten	-49.503	-49.423	80	V
Toevoegingen aan reserves	628	628	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.865	2.865	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.237	2.237	0	N
Prognose resultaat	-47.266	-47.186	80	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-80	V					
Zorg	175	N	Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo	J	I	AR	N
Zorg	20	N	Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	J	I	AR	N
Zorg	-275	V	Droombankje	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo (impact corona)

Organisaties kunnen directe meerkosten bij de uitvoering van de Jeugdwet en Wmo als gevolg van de coronacrisis declareren bij gemeenten. De regeling loopt (vooralsnog) van maart t/m december 2020. Arnhem is centrumgemeente voor de regio. Het rijk heeft voor de uitvoering van deze regeling middelen beschikbaar gesteld via de DU's maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Deze middelen zijn grotendeels ingezet voor de meerkosten in de maatschappelijke opvang. Het is onzeker of deze middelen ook kostendekkend zijn voor de meerkosten in het zorgdomein omdat nog niet alle declaraties zijn ingediend. Voor doelgroepenvervoer geldt dat in de intelligente lockdown 80% van de niet gereden ritten is doorbetaald, deze regeling is voor het gehele jaar doorgetrokken als het gaat om vraagafhankelijkvervoer en routevervoer naar dagbesteding. Inmiddels wordt leerlingenvervoer en jeugdwetvervoer voor 100 % gereden, dus vervalt de 80% regeling. Voor 2021 wordt op dit onderdeel een nadeel van € 25.000 verwacht.

Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona (impact corona)

Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (onder andere RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Inschatting

van de impact 2021 is uitgaande van de situatie begin 2021. Naar verwachting zal het Rijk dit compenseren in 2021.

Droombankje

Vanuit programma zorg worden gelden overgeheveld naar programma S08 welzijn en inclusie voor Het Droombankje. Zie voor verdere toelichting programma S08.

S08 Welzijn en inclusie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.109	27.500	6.391	N
Baten	768	768	0	
Saldo lasten en baten	-20.341	-26.732	-6.391	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	750	750	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	750	750	0	N
Prognose resultaat	-19.591	-25.982	-6.391	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	6.391	N					
welzijn	1.840	N	DU Vrouwenopvang	N	I	AR	J
Welzijn	1.400	N	Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	J	I	AR	N
Welzijn	1.247	N	Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl	J	I	AR	N
Welzijn	900	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Welzijn	314	N	DU Brede aanpak dak- en thuislozen	N	I	AR	J
Welzijn	275	N	Droombankje	N	I	AR	J
Welzijn	250	N	Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden	J	I	AR	N
Welzijn	165	N	DU Uitstapprogramma prostituees	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

DU Vrouwenopvang

Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona (impact corona)

Naast de reguliere opvang voorzieningen is een andere locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang op een cruiseschip. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip minimaal voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM. Er moet rekening gehouden worden met een overgangsperiode van drie maanden. Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor

daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagierscruiseschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen en van de mate van instroom van nieuwe daklozen.

Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl (impact corona)
De coronacrisis heeft impact op het sociaal en mentaal welzijn van mensen in alle lagen van de bevolking. Er is vanuit het Rijk een nieuw maatschappelijk steunpakket ontwikkeld dat zich richt op sociaal en mentaal welzijn en een gezonde leefstijl. Het kabinet wil samen met de gemeenten maatregelen treffen om de directe effecten van het sociaal en mentaal welbevinden van kwetsbare groepen en negatieve gezondheidseffecten van de noodzakelijke corona maatregelen zoveel mogelijk in goede banen te leiden en verdere schade te voorkomen. Doel van dit steunpakket is het verminderen van de langdurige gevolgen van deze coronaperiode op het sociaal en mentaal welbevinden en gezondheid. Het betreft incidentele middelen, voor tijdelijke intensivering. Het pakket bestaat uit drie actielijnen:
1. Intensivering initiatieven welzijn voor de jeugd;
2. Intensivering initiatieven welzijn kwetsbare groepen;
3. Intensivering initiatieven gezonde leefstijl.
Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's. De inkomsten zijn opgenomen op programma S00 bij het gemeentefonds.

Taakmutatie re-integratie corona van S06
Op programma S06 is de afwijking toegelicht van taakmutaties waarvan de lasten op S06 gemaakt gaan worden en de baten op S00 gepresenteerd worden. Een deel van deze taakmutatie (€ 900.000) wordt besteed op dit programma S08, vanwege de samenhang tussen werk & inkomen en welzijn.

DU Brede aanpak dak- en thuislozen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Het Droombankje
Stichting Het Droombankje heeft voor de tweede helft van het jaar 2020 een incidentele subsidie ontvangen, conform het collegebesluit van 30 juni 2020. Met het genomen collegebesluit is voor 2021 e.v. vastgesteld dat bij een nieuwe aanvraag voor 2021 e.v. een structurele begrotingswijziging nodig is. Echter, er is gezien de korte periode (derde en vierde kwartaal 2020) waarin Het Droombankje actief is in de Maatschappelijke Opvang-keten meer tijd nodig om vast te kunnen stellen of stichting Het Droombankje structureel toegevoegd kan worden aan de MO keten. Daarom is voor 2021 opnieuw een incidentele subsidie verleend. De incidentele subsidieverlening van € 275.000 aan stichting Het Droombankje voor 2021 komt ten laste van de vrij te vallen middelen voor ambulante begeleiding Wmo. In de loop van dit jaar wordt duidelijk of Het Droombankje structureel wordt gesubsidieerd, dit zal dan ter besluitvorming worden voorgelegd. De kosten worden gedekt met budget dat overkomt van programma S07 Zorg.

Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden (impact corona)
Op basis van een afwegingskader kan door de gemeente steun worden verleend aan sportverenigingen, cultuurinstellingen, welzijnsorganisaties, buurthuizen en aan initiatieven die een rol vervullen in de sociale samenhang in wijken. Hierbij wordt uitgegaan van steunverlening gedurende de periode 1 mei 2020 tot 1 mei 2021. De over deze periode hiervoor te verlenen steun wordt gemaximeerd tot € 250.000. De kosten worden zoveel als mogelijk gedekt uit bestaande budgetten binnen de desbetreffende beleidsvelden. In 2020 is hierop geen beroep gedaan, dit is doorgeschoven naar 2021. Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's.

DU Uitstapprogramma prostituees
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

S09 Gezondheid en sport

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	20.511	20.781	270	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-17.576	-17.846	-270	N
Toevoegingen aan reserves	354	354	0	
Onttrekkingen aan reserves	260	260	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-94	-94	0	N
Prognose resultaat	-17.670	-17.940	-270	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	270	N					
Publieke gezondheid	120	N	Rookvrije tegels	N	I	AR	J
Sport	83	N	Exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	N	S	AR	J
Sport	67	N	Kunstgrasvelden	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Rookvrije tegels

Om uitvoering te kunnen geven aan de eerder door de Raad aangenomen motie 'Op naar een rookvrije generatie' zijn vorig jaar extra middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier de eenmalige kosten voor het plaatsen van rookvrij tegels en borden bij kinderspeelplaatsen (€ 120.000).
De uitvoering hiervan vindt echter pas in het eerste deel van dit jaar plaats. Helaas zijn deze middelen niet meegelopen in de budgetoverheveling en heeft dit tot een voordeel voor de algemene middelen geleid in 2020. Aangezien de kosten pas dit jaar worden gemaakt, ontstaat er in 2021 een nadeel voor de algemene middelen.

Exploitatie Bethaniënstraat en de Opmaat

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel knelpunt op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Voor het jaar 2021 ontstaat een knelpunt van € 83.000.

Kunstgrasvelden

In de vorige Perspectiefnota hebben we budget gekregen om een natuurgrasveld te veranderen in een kunstgrasveld. Afgelopen woensdag 13 januari is een motie aangenomen waarin de raad het college opdraagt om de alternatieven voor SBR infill (de huidige methode) van een kunstgrasveld te onderzoeken, bij de eerstvolgende renovatie dan wel aanleg van een nieuw kunstgrasveld. De eerstvolgende renovatie is dus al op zeer korte termijn (is nu in gang gezet). Vermoedelijk zal uit het onderzoek blijken dat milieuvriendelijkere

alternatieven duurder zijn dan dat nu in budget is voorzien. Het college kan ervoor kiezen de oude SBR infill methode te hanteren, of meer budget toe te kennen en voor een milieuvriendelijker alternatief te gaan.
Uit het onderzoek is gebleken dat een infill van maiskurk momenteel het milieu het minst belast. Dit vraagt om een extra uitgave van € 67.000. De jaarlijkse extra onderhoudskosten van € 5.000 worden door het Sportbedrijf gedekt.

S10 Klimaat en energie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	5.487	5.612	125	N
Baten	473	473	0	
Saldo lasten en baten	-5.014	-5.139	-125	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.200	3.200	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.200	3.200	0	N
Prognose resultaat	-1.814	-1.939	-125	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	125	N					
Duurzaamheid	125	N	Participatieproces NemiA	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Participatieproces nemiA

Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. Om beter inzicht te krijgen in de impact van de uitvoering van het akkoord, hebben het Rijk en decentrale overheden de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) om advies gevraagd. In zijn onderzoek concludeert de ROB onder andere dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 € 450 miljoen bedragen en deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. De ROB adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of dit ook daadwerkelijk gaat gebeuren.
Het afgelopen jaar bevestigt dat de wijkgerichte energietransitie zoals door de raad is vastgesteld een grote participatieve inspanning vraagt. Dit wordt door bovenstaand onderzoek bevestigd. Het proces in de wijken loopt ondanks corona voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier, als onderdeel van de doelstellingen uit NEMiA in de wijken, invulling aan te kunnen geven is vooruitlopend op eventuele bijdragen vanuit het rijk een extra jaarlijkse inspanning op participatie gebied geraamd van € 125.000 in 2021. Bestaande uit inzet participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	36.753	36.752	1	V
Baten	29.963	29.963	0	
Saldo lasten en baten	-6.790	-6.789	1	V
Toevoegingen aan reserves	2.516	2.516	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.658	5.658	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.142	3.142	0	N
Prognose resultaat	-3.648	-3.647	1	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-1	V					
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	800	N	Woonboten Nieuwe Haven	N	I	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	170	N	Leegloop personeel Projecten (PIM)	J	I	AR	N
Openbare ruimte	50	N	Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	N	S	AR	N
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	29	N	DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	N	S	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-1.050	V	Uitkering Rijk Bethanienstraat	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met

elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Leegloop personeel Projecten (PIM) (impact corona)
PIM en OR werken met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Door met name het niet kunnen maken van rendabele uren doordat kinderen niet naar school konden en thuis bleven, ontstaat echter wel een nadeel.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten
Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.
Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Uitkering Rijk Bethaniënstraat
Voor de sanering van de grondwal aan de Bethaniënstraat is een specifieke uitkering van het Rijk van € 1,05 miljoen beschikbaar gekomen. Met deze uitkering is in de begroting nog geen rekening gehouden.
In de begroting is een budget opgenomen van € 3,9 miljoen voor de sanering en herinrichting van de Bethaniënstraat. Dit budget komt voor € 1,66 miljoen uit de inzet van de algemene reserve.
Nu de specifieke uitkering beschikbaar is gekomen, kan de begrote inzet van de algemene reserve met € 1,05 miljoen verlaagd worden van € 1,66 miljoen naar € 0,61 miljoen.

S12 Wonen en leefomgeving

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	37.671	38.946	1.275	N
Baten	39.814	39.189	625	N
Saldo lasten en baten	2.143	243	-1.900	N
Toevoegingen aan reserves	371	371	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.304	3.304	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.933	2.933	0	N
Prognose resultaat	5.076	3.176	-1.900	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.275	N					
Openbare ruimte	900	N	Extra activiteiten afvalinzameling	J	I	AR	N
Openbare ruimte	150	N	Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Extra kosten Toezicht en Handhaving	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	25	N	Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen	J	I	AR	N
Baten	-625	N					
Openbare ruimte	-625	N	Lagere inkomsten afvalstoffenheffing	N	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Extra activiteiten afvalinzameling (impact corona)

Voor 2021 zullen de corona-effecten ook merkbaar zijn rondom de extra activiteiten afvalinzameling. De verwachte effecten zijn: extra grofvuil op te halen, extra grof vuil gebracht naar ABS en verwijderen van grofvuil bijgeplaatst bij containers. De inzameling van papier zal in geheel 2021 nog met professionele krachten plaatsvinden waarbij de compensatie van de vrijwilligers in stand blijft.

Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte (impact corona)

Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn. Voor 2021 is de verwachting dat tot aan de zomer minder dan normaal vergunningen wordt verleend, maar dat er een inhaalslag daarna komt. Per saldo is de verwachting dat corona voor 2021 een negatieve impact heeft voor de opbrengsten uit verleende vergunningen.

Extra kosten Toezicht en Handhaving (impact corona)
Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen juist ook in de weekenden, dit leidt tot hogere kosten. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving. Voor 2021 is de verwachting dat extra ondersteuning bij Toezicht en Handhaving nodig blijft en dat mogelijk ook een rol gespeeld gaat worden bij ondersteuning van vaccinaties. Het bedrag is gebaseerd op een inschatting voor de eerste helft van 2021.

Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte (impact corona)
Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Tevens is het risico dat er tijdens de werkzaamheden meerkosten als gevolg van corona in rekening gebracht worden om aan de coronamaatregelen te voldoen.

Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen (impact corona)
Het ondersteunen/adviseren op gebied van inrichting van de openbare ruimte voor coronagerelateerde maatregelen.

Lagere inkomsten afvalstoffenheffing
Het aanbod van betaalde zakken blijft binnen diftar achter op begroting. Hierdoor krijgt de gemeente minder inkomsten terwijl de hoeveelheid restafval niet navenant daalt. Uitgaande van de verwachting dat per 1 juni op basis van de uitkomst van het referendum overgegaan wordt op een nieuw systeem, wordt een nadelig resultaat van € 625.000 over 2021 verwacht.

Nr. : 21004OW043
Onderwerp : Turap-1
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562249
Toelichting: : Begrotingswijziging bij Turap-1

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	72	0	**-72**	0	0	**-72**
Geb 2	**Noordwest**	62	0	**-62**	0	0	**-62**
Geb 3	**Noordoost**	54	0	**-54**	0	0	**-54**
Geb 4	**Presikhaaf**	67	0	**-67**	0	0	**-67**
Geb 5	**Malburgen**	99	0	**-99**	0	0	**-99**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	46	0	**-46**	0	0	**-46**
Geb 7	**De Laar/Elden**	32	0	**-32**	0	0	**-32**
Geb 8	**RKV**	73	0	**-73**	0	0	**-73**
		505	**0**	**-505**	**0**	**0**	**-505**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	851	15.948	**15.097**	14.352	549	**1.294**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	370	0	**-370**	0	0	**-370**
S04	**Onderwijs**	149	0	**-149**	0	0	**-149**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	-2.744	0	**2.744**	0	187	**2.931**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	3.219	0	**-3.219**	0	0	**-3.219**
S09	**Gezondheid en sport**	203	0	**-203**	0	0	**-203**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	829	1.050	**221**	0	0	**221**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		2.877	**16.998**	**14.121**	**14.352**	**736**	**505**
	Totaal	3.382	16.998	**13.616**	14.352	736	**0**

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562251

Onderwerp: Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)

Voorstel

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen.
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

Inleiding

De jaarstukken 2020 zijn het sluitstuk van de P&C-cyclus 2020. In de begroting 2020 - 2023 is het beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald.

Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) opgenomen De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten (‘herzieningen’ genoemd), de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen (= te verwachten verliezen), de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

Beoogd effect

Jaarstukken 2020:
Decharge verlenen aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beleid en beheer door middel van de vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020.

FJP 2020:

Gemeente Arnhem

Inzicht verschaffen in de ontwikkeling van de grondexploitaties en de investeringsprojecten. Daarnaast is het doel om de herzieningen zo snel mogelijk te verwerken in de begroting, zodat in de projecten gewerkt wordt met een actueel (financieel) kader.

Argumenten

1.1 Jaarstukken 2020

Volgens de wettelijke kaders, zijnde het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV), is het college verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de jaarrekening. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat:

- de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven;
- de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

De Verordening Financieel Beleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan te bieden aan de raad.
De Gemeentewet verplicht de gemeente om ieder jaar op uiterlijk 15 juli de door de gemeenteraad vastgestelde jaarstukken aan te bieden aan de provincie Gelderland.

1.2 Resultaatbestemming

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen. Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de coronamaatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen.
Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie.
Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 miljoen te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0 en komt overeen met de begrote weerstandsfactor van 1,0. Dit valt binnen de marges van het financieel kader dat door de gemeenteraad is vastgesteld.

De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

1.3 Begrotingswijziging 2021 inzake resultaatbestemming 2020

Voorgesteld wordt om middels een begrotingswijziging 2021 een deel van het resultaat van 2020 dat ten gunste is gekomen van de Algemene Reserve in te zetten. Concreet betreft dit het voorstel om € 2,0 miljoen vanuit de AR toe te voegen aan de BR Zuidelijke Binnenstad.

Het financieel resultaat 2020 bevat voor in totaliteit € 5,4 mln. winstneming in grondexploitaties, waaronder € 2,3 mln. in de grondexploitatie Zuidelijke binnenstad. Het is van groot belang om in de komende jaren door te kunnen ontwikkelen in de binnenstad. De woningbouwontwikkelingen, herontwikkeling Bestuurskwartier en wederopbouwgebieden daaromheen, maar ook de impact van Covid-19 op ondernemers in de binnenstad maken het van belang om als gemeente te blijven investeren in de binnenstad. In de raadsbrief Anticyclisch investeren van februari 2021 is om die reden ook aangegeven dat projecten naar voren worden gehaald die zowel kansen benutten, als noodzakelijk zijn vanuit het belang van een sterke en aantrekkelijke binnenstad in relatie tot de herstelagenda. In de jaarrekening 2020 is de winstneming Zuidelijke binnenstad ten gunste van het jaarresultaat gekomen en aan de Algemene Reserve toegevoegd. Voorgesteld wordt om hiervan middels een begrotingswijziging in 2021 € 2,0 mln. te reserveren voor de financiering van de toekomstige ontwikkelingen in het Bestuurskwartier door deze toe te voegen aan de reeds bestaande BR Zuidelijke binnenstad.

1.4 Accountantsverslag Deloitte

Verantwoordelijkheid accountant:
De controleverordening vormt de basis waarop de accountant de controle over de boekjaren uitvoert. In de verordening worden de reikwijdte van de controle, de geldende normstellingen en de te hanteren goedkeurings- en rapporteringtolerantie vermeld. De bij de controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten.

Accountantsverslag en controleverklaring Deloitte:
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle. Daarbij gaan zij nader in op de scope en reikwijdte van de accountantscontrole en geven zij een nadere toelichting op de getrouw- en rechtmatigheid van de jaarrekening. Het accountantsverslag is integraal onderdeel van de rapportage aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) inzake de SiSa-verantwoording.

De accountant heeft geen controleverschillen ten aanzien van getrouw- en rechtmatigheid geconstateerd, De accountant is voornemens een goedkeurende verklaring af te geven voor de jaarstukken 2020. Voor een nadere toelichting op de bevindingen van de accountant wordt verwezen naar het accountantsverslag.

Ons college heeft een reactie op het accountantsverslag geformuleerd. Hiervoor wordt verwezen naar de reactiebrief.

1.5 FJP: bijlage, geheimhouding en begrotingswijziging

Het algemene, publieke overzicht van de grondexploitaties is terug te vinden in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. Deze FJP 2020 is een verdieping daarop met gedetailleerde projectinformatie en risicobeschrijvingen. Wij raden u aan eerst de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag te lezen en pas daarna deze bijlagen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

De begrotingswijziging naar aanleiding van de FJP wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken 2020.

Kanttekeningen en risico's

Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf "weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag.

Financiën

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen Hiervan wordt voorgesteld €3,9 miljoen toe te voegen in de BR Taakmutaties en het restant van €13,0 miljoen toe te voegen in de Algemene Reserve (AR).

Uitvoering

De accountant geeft een toelichting aan de auditcommissie over het accountantsverslag en de controleverklaring, behorende bij de jaarrekening.

Communicatie

Er wordt een persbericht, animatie en infographic gemaakt voor de jaarstukken.

Op de website financien.arnhem.nl staat de webversie van de jaarstukken weergegeven. Hierin is extra informatie opgenomen, zoals bijvoorbeeld in het onderdeel 'wat heeft het gekost' binnen de programma's (meer informatie tabel baten en lasten en reserves per programma) en bij 'wat hebben we gedaan' (in de doelenboom staat ook de informatie uit Turap 2 weergegeven).

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel en concept-raadsbesluit
- Jaarstukken 2020
- Controleverklaring jaarstukken 2020
- Accountantsverslag 2020 Deloitte
- Reactie college Accountantsverslag
- Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)
- Begrotingswijziging resultaatbestemming
- Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 562251

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 562251;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen;
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Jaarstukken 2020

Jaarstukken 2020

GEMEENTE Arnhem

Jaarstukken 2020

Inhoudsopgave

Infographic 1

Deel 1 Hoofdlijnen 2

2020, een samenvatting 3

Leeswijzer 6

Deel 2 Jaarverslag 8

Wijken 9

Wijken algemeen 10

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 17

Noordwest 22

Noordoost 26

Presikhaaf 32

Malburgen 36

Schuytgraaf, Elderveld 40

De Laar, Elden 44

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 48

Stad 52

Bestuur, dienstverlening en financiën 53

Veiligheid 64

Bereikbaarheid 72

Economie 78

Onderwijs 87

Cultuur 91

Participatie en armoedebestrijding 98

Zorg 112

Welzijn en inclusie 124

Gezondheid en sport 133

Klimaat en energie 139

Ruimtelijke ontwikkeling 145

Wonen en leefomgeving 151

Paragrafen 161

Lokale heffingen 162

Weerstandsvermogen en risicobeheersing 165

Onderhoud kapitaalgoederen 181

Financiering 192

Bedrijfsvoering 196

Verbonden partijen 201

Grondbeleid 221

Investeringen 229

Subsidies 232

Integriteit 236

Deel 3 Jaarrekening 239
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting 240
Balans en de toelichting 249
Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld 278
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel) 280
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 292

Deel 4 Bijlagen 293
Afkortingenlijst 294
Begrippenlijst 297

Infographic

Jaarstukken 2020 in één oogopslag

GEMEENTE Arnhem

Wat zijn de inkomsten?

Totaal € 867 mln.

Het Rijk	Reserves	Overige inkomsten	Lokale heffingen
€ 599 mln.	€ 60 mln.	€ 106 mln.	€ 102 mln.

Wat zijn de uitgaven?

Stedelijke programma's:	
Bestuur, dienstverlening en financiën	€ 113 mln.
Veiligheid	€ 17 mln.
Bereikbaarheid	€ 29 mln.
Economie	€ 7 mln.
Onderwijs	€ 27 mln.
Cultuur	€ 34 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 200 mln.
Zorg	€ 63 mln.
Welzijn en inclusie	€ 22 mln.
Gezondheid en sport	€ 25 mln.
Klimaat, energie en milieu	€ 9 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 55 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 37 mln.
Subtotaal	**€ 638 mln.**

Wijken:	
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek	€ 31 mln.
Noordwest	€ 29 mln.
Noordoost	€ 24 mln.
Presikhaaf	€ 23 mln.
Malburgen	€ 35 mln.
Schuytgraaf/ Elderveld	€ 25 mln.
De Laar/ Elden	€ 17 mln.
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	€ 28 mln.
Subtotaal	**€ 212 mln.**

Totaal € 850 mln.

Wat hebben we gedaan?

Corona - We namen meer dan honderd maatregelen om onze inwoners en bedrijven te helpen, zoals laptops voor kinderen, ondernemersondersteuning en extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. We maakten de Arnhemse Herstelagenda Corona-crisis: fiks investeren om de stad een steun in de rug te geven. Daar profiteert de lokale economie ook van.

Wonen - We gaan sneller meer woningen bouwen. Én de leefbaarheid van kwetsbare wijken vergroten. Sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Daarvoor hebben we met de provincie, met Nijmegen en met het Rijk een woondeal gesloten.

Zorg - De uitgaven in de zorg stijgen nog steeds, maar we hebben ze beter onder controle gekregen. Belangrijk is dat iedere Arnhemmer de zorg krijgt die hij of zij nodig heeft.

Duurzaamheid - We gaan aan de slag om wijken 'van het gas' af te krijgen. Daarnaast maken we Arnhem 'klimaatadaptief' maken. Dat betekent dat we ons voorbereiden op meer regen en meer droogte. Bijvoorbeeld door meer groen in plaats van stenen en meer verkoeling door bomen.

En verder:

- De verbouwing van Museum Arnhem is in volle gang. Een nieuwe vleugel werd spectaculair boven de stuwwal geschoven.
- We strijden tegen armoede. Met een nieuwe armoedeagenda en een de uitvoeringsagenda schulddienstverlening.
- Arnhem was gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. Daarbij zijn diverse gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.
- De gemeenteraad keurde de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed.

Wilt u meer weten? Kijk op financien.arnhem.nl

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit:

1. Hoofdlijnen van beleid

2. Leeswijzer

2020, een samenvatting

2020 liep totaal anders dan we aan het begin van het jaar verwachtten. Het jaar begon hoopvol met de Woondeal en de Arnhem-Oost aanpak, maar corona gooide al snel roet in het eten. Toch hebben we in een jaar van crisis als stad mooie projecten opgezet, vele doelen bereikt en diverse plannen gemaakt.

Woondeal Arnhem-Nijmegen

Er is de afgelopen jaren volop gebouwd in Arnhem en er zijn ook nog plannen in ontwikkeling of in voorbereiding. Daar bovenop sloten Arnhem, Nijmegen en het Rijk een woondeal, met als inzet de bouw van nog meer woningen in beide steden dan al gepland was. De Woondeal moet ervoor zorgen dat er sneller en meer betaalbare huur- en koopwoningen komen. Maar het gaat om veel meer dan woningen alleen. We gaan ook sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Dit noemen we de Arnhem-Oost aanpak en heeft als doel om alle Arnhemmers gelijke kansen te bieden en tweedeling in de stad tegen te gaan. Hierbij worden woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal opgepakt.

Corona

Toen kwam corona. Een crisis die zijn weerga niet kent en waarvoor we alle zeilen moesten bijzetten. Een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. Bijna de helft van de ondernemers gaf aan te verwachten dat het voortbestaan van hun bedrijf door de crisis in gevaar komt. De cultuur- en evenementensector stond op omvallen. Al snel namen we meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning van het Rijk en de Provincie. Zo zorgden we voor laptops voor kinderen uit gezinnen die dat zelf niet kunnen betalen, boden we extra ondersteuning voor ondernemers en regelden we extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. Ook presenteerden we voor onszelf en voor de stad een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk. Tegelijk zijn we ervan doordrongen dat de coronacrisis niet zomaar voorbij is. Dat we ook verder moeten kijken. Zeker tot en met 2021, en misschien nog wel langer.

Investeren in de stad

Daarom presenteerden we nog voor de zomer de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim €19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis. Door juist nu te investeren zorgen we tegen de stroom in voor een impuls in de lokale economie. Met als doel de stad te versterken en zo goed mogelijk uit de crisis te komen. We investeren daar waar het bijdraagt aan grote transities en de opgaven die daarbij horen, zoals de energietransitie, duurzame mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie. Daarmee zorgen we lokaal voor werkgelegenheid en extra bedrijvigheid. Daarnaast investeren we in cultuur. De gemeenteraad stemde in met ons voorstel om het Stadstheater te vernieuwen en ook Introdans en Toneelgroep Oostpool op die locatie te huisvesten.

Ondernemers

Natuurlijk gebeurde er meer. En ondernam de gemeente meer. In het kader van 'Van bedrijven weten' willen we de ruim 15.000 Arnhemse ondernemers beter van dienst zijn. Een team van accountmanagers verbetert de contacten en brengt beter in kaart wat de Arnhemse bedrijven van de gemeente verwachten. Arnhem kende al de Ondernemersdesk. Hierdoor leggen ondernemers snel contact en krijgen ze sneller antwoorden op hun vragen . Ook over wat de nieuwe coronaregels voor hen betekenen. Deze desk werd daarnaast uitgebreid met het loket 'geldzaken en ondernemers', speciaal voor ondernemers met financiële problemen. Vaak zochten we de samenwerking in de regio, bijvoorbeeld met de mkb regiodeal Arnhem-Nijmegen. Daarmee kunnen midden- en kleinbedrijven hulp krijgen op het gebied van digitalisering.

Klimaat en energie

Op het gebied van klimaat en energie werden in 2020 flinke stappen gezet. De plannen van de gemeente om in Elderveld zo'n 800 woningen van het gas af te halen, kregen een impuls doordat het Rijk hier zes miljoen aan bijdraagt. Het is de bedoeling dat deze woningen uiterlijk in 2028 met restwarmte van de rioolwaterzuivering verwarmd worden. Behalve in Elderveld onderzoeken we in nog elf andere buurten of er een serieus alternatief voor aardgas is. Ook op het gebied van duurzame mobiliteit gingen de ontwikkelingen verder. Er zijn steeds meer laadpunten gekomen voor elektrische auto's en dat aantal blijft doorgroeien. Daarnaast zetten we in op deelvervoer, bijvoorbeeld met eHubs waar je elektrische fietsen, bakfietsen of elektrische auto's kunt huren. Het afgelopen jaar hebben we meer dan 12 miljoen aan subsidie voor mobiliteitsprojecten ontvangen. Goed nieuws voor de bereikbaarheid van Arnhem.

Meer grip op sociaal domein

In het sociaal domein kreeg de gemeente beter grip op de uitgaven, en dus ook meer mogelijkheden om tijdig bij te sturen als de kosten onverhoopt stijgen. Daarnaast zijn we gestart met het visietraject sociaal domein, waarin ook de inzichten van de visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein van de VNG worden meegenomen. Ook werd een nieuwe aanbesteding van zorgaanbieders afgerond. Er zijn nu minder aanbieders van zorg die ook nog eens voldoen aan strengere kwaliteitseisen. De coronacrisis legt een extra druk op onze inwoners. Ze ervaren meer stress en voelen zich somberder. Daar zijn we nu extra alert op. Daar hebben vooral de sociale wijkteams een grote rol. Ook zetten we ons volop in om kinderen niet

de dupe te laten worden van de scholensluitingen tijdens corona. Daarvoor hebben we de Arnhemse aanpak onderwijs, waarmee we onder meer vroegtijdig schoolverlaten proberen tegen te gaan.

Afvalinzameling
Per 1 juli werd diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Veiligheid
In de strijd tegen ondermijning en criminaliteit werden op last van de burgemeester in 2020 diverse panden gesloten vanwege criminele activiteiten. Dat is nodig, want de georganiseerde criminaliteit probeert de bovenwereld mee te sleuren met fout geld, intimidatie, chantage en bedreigingen. Het ondermijnt een eerlijke samenleving met eerlijke handel en horeca. In november en december was Arnhem gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. In het kader van de campagne werden niet alleen diverse activiteiten georganiseerd, maar ook vele gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.

Medewerkers
Ook voor onze medewerkers was 2020 een bijzonder jaar. Thuiswerken werd de norm, hetgeen een grote omschakeling betekende. Naar de toekomst toe willen we de positieve elementen hieruit vasthouden en verankeren; we bewegen naar een vorm van hybride werken. Goed te zien, is dat de verzuimcijfers een positieve ontwikkeling laten zien.
De omvang van ons personeelsbestand is in 2020 gegroeid, enerzijds door invulling van vacatures die aan het begin van het jaar reeds open stonden anderzijds doordat we in onze begroting rekening hielden met een stijging van de formatie. Eind 2020 is sprake van een kleine overschrijding: 11 fte (1,2%) ten opzichte van een begrote formatie van 938 fte. Binnen dit totaal is sprake van afwijkingen die elkaar (deels) compenseren. Zo is binnen het cluster Werk & Inkomen sprake van vacatureruimte terwijl de bezetting binnen het cluster Strategie, Beleid en Regie zich boven de begrote formatie bevindt.

Er gebeurde meer
En verder werden er meer dan duizend gratis bomen uitgedeeld aan Arnhemmers om de stad verder te vergroenen, werd de Gelrepas vernieuwd tot handige app, werd bij de verbouwing van Museum Arnhem een nieuwe vleugel spectaculair boven een afgrond geschoven, keurde de gemeenteraad de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed, kwamen er 21 flitsparkeerplaatsen, werd Arnhem wereldnieuws met de plannen om asfalt te verwijderen, schaduwroutes en koelteplekken aan te leggen en meer bomen te planten, startte een mondmaskerfabriek waar statushouders aan het werk gingen, mag het asielzoekerscentrum in Elden nog eens vijf jaar blijven, kreeg de armoedeaanpak een impuls met de armoedeagenda en de uitvoeringsagenda schulddienstverlening en werd Arnhem vereerd met twee bezoeken van de Koning. Eén helemaal in de tijdgeest via een videocall met Museum Arnhem. Maar ook een écht bezoek in september. De Koning liet zich informeren over de Arnhemse aanpak om jongeren te helpen de verleidingen te weerstaan van een loopbaan in de drugscriminaliteit.

Al met al was 2020 een bijzonder jaar. Een jaar waarin we te maken kregen met een onverwachte crisis. Maar waarin we ook samen veel mooie mijlpalen bereikten, waar we onze stad de komende jaren weer verder op kunnen bouwen.

Financieel resultaat

Algemeen
We sluiten het jaar 2020 af met een positief financieel resultaat voor mutaties in de reserves van €19,8 miljoen. Gedurende het jaar zijn overeenkomstig de genomen raadsbesluiten mutaties gedaan in de reserves. Per saldo is er in 2020 al €1,1 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve. Daarnaast is er per saldo €1,8 miljoen toegevoegd aan diverse bestemmingsreserves voor door de raad bestemde uitgaven die in toekomstige jaren nog volgen. Door deze mutaties die al in het jaar gedaan zijn, komt het positieve financieel resultaat na mutaties in de reserves in 2020 uit op €16,9 miljoen.

Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de corona maatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen. Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie. Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 mln te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

In het jaarverslag is per programma uiteengezet waardoor de belangrijkste afwijkingen tussen realisatie en begroting worden veroorzaakt. Hieruit blijkt dat het veelal gaat om incidentele afwijkingen, waaronder een incidenteel voordeel op de gebundelde uitkering (BUIG) en de winstneming in de grondexploitatie (waaronder op de complexen Zuidelijke binnenstad, Schuytgraaf en

Leidenweg). Het incidentele karakter van dit positieve resultaat leidt er toe dat deze effecten niet structureel meegenomen kunnen worden naar de toekomst.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0. De ratio komt overeen met de weerstandsfactor van 1,0 zoals in de begroting is opgenomen. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Deze weerstandsfactor is lager dan voorgaand jaar omdat corona extra risico's met zich heeft meegebracht. Dit wordt nader toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

Coronakosten in de jaarrekening

Gedurende het jaar is de impactanalyse corona opgesteld en periodiek geactualiseerd. In deze impactanalyse zijn de nadelen in de exploitatie ingeschat die het gevolg zijn van de coronamaatregelen. In de laatste versie van de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 is een nadeel gemeld van € 14,6 miljoen. Hiervan is €8,8 miljoen bij Turap 2 al in de begroting verwerkt. In de jaarrekening wordt, naast het reeds in de begroting verwerkte nadeel bij Turap 2, een nadeel gemeld van €3,4 miljoen. Het verschil tussen de gemelde afwijkingen in de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 en de werkelijke afwijking in Turap 2 en de jaarrekening wordt voornamelijk veroorzaakt doordat voor een aantal onderwerpen een hogere compensatie (dekking in 2020) is ontvangen. Een voorbeeld hiervan is bovengenoemde ontvangst voor de TOZO uitkering, waarvoor de gemeente in de toekomst nog kosten moet maken. Daarnaast is door de corona-maatregelen een aantal activiteiten niet uitgevoerd, waardoor een voordeel ontstaat binnen het programma dat een deel van de corona-nadelen heeft kunnen dekken.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Omschrijving	**Bedrag**
Financieel nadeel in impactanalyse d.d. 1 maart 2021	€14,6 miljoen
Reeds in begroting verwerkt bij turap 2	€ 8,8 miljoen
Verschil (verwacht nadeel bij jaarrekening)	**€ 5,8 miljoen**
Gerealiseerd nadeel in de jaarrekening a.g.v. corona	€3,4 miljoen
Voordelen en dekking uit andere middelen	**€ 2,4 miljoen**

In de jaarrekening zijn afwijkingen als corona-afwijking benoemd wanneer deze volledig aan corona toe te wijzen zijn. Soms is dit echter niet goed mogelijk. Het komt ook voor dat slechts een deel van de afwijking een relatie heeft met corona. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een prijsvoordeel is behaald (door bijvoorbeeld een nieuwe aanbesteding) maar er ook minder uitgaven zijn geweest als gevolg van corona. Wanneer dit het geval is, is dit in de toelichting van de afwijking uiteengezet.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Meerjarenprogrammabegroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag
In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- wat wilden we bereiken?
- wat hebben we gedaan?
- wat heeft het gekost?

Jaarrekening
De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Opbouw van de jaarstukken

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de jaarstukken bestaan. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid
In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2020 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag
Het jaarverslag is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Acht wijkprogramma's (W) - Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

2. Dertien stedelijke programma's (S) - Met ingang van de begroting 2020 zijn de tien reguliere programma's (R0 tot en met R9) gewijzigd naar dertien stedelijke programma's (S00 tot en met S12). Voor de toelichting op deze gewijzigde programma-indeling wordt verwezen naar de bijlage 'Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst')' in de MJPB 2020-2023. In de stedelijke programma's zijn de 3 W-vragen opgenomen.
De doelenboom is een belangrijk onderdeel in de stedelijke programma's. Bij het onderdeel 'wat hebben we bereikt' is de verantwoording op de doelen opgenomen. Het onderdeel 'wat hebben we gedaan' bestaat uit de verantwoording op de inspanningen.

Bij de doelen en inspanningen wordt aangegeven of deze op koers (groen bolletje), gedeeltelijk op koers (oranje bolletje), niet op koers lopen (rood bolletje) of gerealiseerd zijn (grijs bolletje).
Binnen de wijkprogramma's en stedelijke programma's zijn bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' een financieel overzicht met een toelichting op de afwijkingen opgenomen. In de tabel met de afwijkingen zijn de volgende afkortingen opgenomen:

- V/N - Voordeel/ Nadeel;
- C - Hoofdzakelijk coronagerelateerd met daarbij de keuze tussen Ja en Nee;
- I/S - Incidenteel/ Structureel;
- AR/BR - Algemene reserve/ Bestemmingsreserve.

3. Tien paragrafen - De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.

Deel 3 - Jaarrekening
Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.

In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Interactieve website jaarstukken

De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op de website is bij de stedelijke en wijkprogramma's de volgende extra informatie te vinden:

- In de doelenboom zijn ook de teksten te zien vanuit de Begroting 2021 en Turap-2.
- Bij de onderdelen 'wat heeft het gekost' de overzichten per kostensoort, portefeuilleonderdelen en taakvelden.
- Totaaloverzicht subsidies.
- Totaaloverzicht reserves.

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit drie onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen

Wijken

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 Wijkprogramma Noordwest
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 Wijkprogramma Noordoost
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 Wijkprogramma Presikhaaf
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 Wijkprogramma Malburgen
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld
Schuytgraaf en Elderveld

W7 Wijkprogramma De Laar/Elden
De Laar en Elden

W8 Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken algemeen

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Uitvoering van Wijken Weten

Ondanks de coronacrisis zijn de Teams Leefomgeving in 2020 in elk gebied doorgegaan met het werken dichtbij bewoners. De wijkprogramma's zijn uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. Deze wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. De budgetten zijn waar dat kan ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten.

Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen is er voor gezorgd dat we in de uitvoering aansluiten bij situaties en behoeften in de verschillende wijken. En in het opdrachtgeverschap naar externe partijen wordt wijkgericht gewerkt. Hier zijn de invloed en het belang van bewoners en organisaties ook verankerd.

Op wijkniveau signaleren we een aantal stadsbrede thema's die in meerdere of in alle wijken spelen. Hierop zijn stadsbrede doelen geformuleerd. We scherpen voortdurend met elkaar doelen aan zodat het voor onze inwoners helder is waaraan we werken.

In 2020 is, na bijna vier jaar uitvoering inclusief een pilotfase, gestart met de evaluatie van Van Wijken Weten. Deze evaluatie, uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau, is in het voorjaar van 2021 gereed. Daarna worden aanbevelingen vertaald in een nieuwe koersnota Van Wijken Weten 2.0. Van Wijken Weten blijft ook na vier jaar nog een proces van experimenteren en leren. Processen, budgetten en bevoegdheden zijn daarbij zodanig ingericht dat de leefwereld van bewoners centraal staat. De basisgedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

Versterken van leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelden we in 2020 samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo ontwikkelden we de Arnhem-Oost aanpak, een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Het is de bedoeling deze werkwijze uit te breiden. We werken aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat we per buurt doen wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. De raad heeft hiervoor bij de begrotingsraad in november 2020 een motie aangenomen 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' waarin het belang van preventie wordt onderstreept. In alle wijken is ingezet op kansengelijkheid, investeren in preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien vergroten we het perspectief van kinderen en jongeren (0-27) en versterken we hun sociale omgeving (onder andere ouders en verzorgers).

Ontmoeten en verbinden

In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegen komen. 'Ontmoeten' draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema vaak terug.
Een belangrijk speerpunt vanuit de wijken is maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief beheer van buurthuizen en MFC's. Vanaf 2020 is er jaarlijks €500.000 beschikbaar om fysieke voorzieningen, zoals een buurthuis of sportclub, te verbeteren of indien mogelijk toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen. In verband met de coronacrisis is er ook oog voor bestaande buurthuizen die het moeilijk hebben.

Bewonersondersteuning waar nodig

Ook in 2020 is bewonersondersteuning door de teams Leefomgeving ingezet. In de beleidsnota 'Samen werken aan een sterke sociale basis (juli 2020)' wordt beschreven dat bewonersondersteuning gericht is op het faciliteren en stimuleren van actieve bewoners. Bewoners en bewonersgroepen worden ondersteund door het welzijnswerk. Bewonersondersteuners en opbouwwerkers in de wijken geven informatie en advies aan bewoners en helpen bij het oprichten van een bewonersgroep of werkgroep. Zij ondersteunen het realiseren van plannen, organiseren van bijeenkomsten of de uitvoering van een activiteit. Daarmee stimuleren wij bewoners om actief te worden en zich mede verantwoordelijk te voelen voor hun wijk. Ook helpen wij groepen en individuele burgers op deze manier met het vergroten van hun zelfredzaamheid, eigen verantwoordelijkheid en zelf oplossend vermogen. Tegelijkertijd verbeteren wij de samenwerking tussen organisaties die werken ten behoeve van de wijkbewoners doordat we hen stimuleren om dit gezamenlijk op te pakken.

In 2020 zijn er in de wijken verschillende vormen van (nieuwe) bewonersondersteuning ingezet. De coronacrisis heeft laten zien dat ook het gebruik van online communicatie belangrijker is geworden. Méér bewoners kunnen ook via digitale platforms worden bereikt. Door de komst van de wijkmanagers zien we dat er andere rollen worden gevraagd dan de traditionele rol van een opbouwwerker: procesmatiger en meer buurtmakers (niet zelf doen, maar verbinden en bewoners in beweging brengen).

Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar bewoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen we als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. We versterken de netwerken in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Burgerkracht
Arnhem wil burgerinitiatieven en zelf- en samenredzaamheid van inwoners in Arnhemse wijken blijven stimuleren. De regeling Burgerkracht Sociaal Domein is de basis voor de uitvoering. Deze regeling is al in 2016 vastgesteld.
In 2020 is de regeling geëvalueerd en de gemeenteraad heeft aangegeven verder te willen met de regeling. De regeling wordt breed gewaardeerd. Zo'n 180 initiatieven hebben financiële en inhoudelijke ondersteuning gekregen vanuit het Innovatiefonds Burgerkracht en bijna 130 initiatiefnemers zijn geholpen door de Ideeënmakelaars. Arnhem is er een mooiere stad door geworden, met meer onderling contact en sociale samenhang. Op onderdelen is het aanvraagproces aangepast. Uitkomst van de evaluatie is een verlenging in 2021. Diverse organisatie van bewoners en instellingen werken aan een plan voor continuering van de regeling, ook na 2021.

Met Burgerkracht is een nieuwe manier van samenwerken ontstaan, doordat inwoners (als onderdeel van de adviescommissie Burgerkracht), de teams Leefomgeving en de gemeente gezamenlijk betrokken zijn bij de afweging. De regeling is laagdrempelig en toegankelijk. Dit stimuleert mensen om hun idee voor buurt, wijk of stad daadwerkelijk tot uitvoering te brengen.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Bewoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Voor elk van de acht gebieden in Arnhem is in 2020 een wijkprogramma opgesteld waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht. Daarnaast krijgen en nemen bewoners ruimte om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken.

Participatie
Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten en we betrekken bewoners op verschillende manieren, waarbij we onder andere gebruik maken van betrokkenheidsprofielen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
In de wijken zorgen we - samen met onze partners - voor alternatieve dagbesteding voor ouderen en zetten we in op ontmoeting en beweging in de openbare ruimte. We willen nog beter weten wat voor hen - ook na een lange periode alleen - nu van belang	
Vanuit het netwerk Voor Elkaar in Arnhem zijn diverse activiteiten georganiseerd. Vele vrijwilligers zijn aan hulpvragen van mensen gekoppeld. Groepsbegeleiding voor de meest kwetsbare groepen via de Wmo is ook gewoon doorgegaan. Door de latere aanscherping werden er vanuit het Rijk wel beperkingen opgelegd aan enkele voorzieningen. Hiervoor zijn door onze partners alternatieven ingezet, met name via één op één contact (telefonisch en via beeldbellen). Tijdens de tweede coronagolf eind 2020 zijn onder andere voor ouderen kerstactiviteiten opgezet. Er zijn kaarten verstuurd en er zijn maaltijden verstrekt.	
In de wijken zetten we - samen met welzijnspartners en sportbedrijf - in op zomerprogramma's voor jongeren	
In de zomerperiode zijn diverse activiteiten opgezet voor jongeren in alle wijken. De combinatie van welzijn en sport is daarbij van groot belang gebleken. De behoefte aan inzet verschilt sterk per wijk. Door de jongerenwerkorganisaties is ook veel samengewerkt met straathoekwerkers, met BOA's en met de politie. Er wordt vooral gericht op het voorkomen van overlast.	

Investeren in een leefbare en groene stad

We kijken wat nodig is om buurthuizen coronaproof te maken en kijken naar mogelijkheden voor mensen die niet met regulier openbaar vervoer durven (en geen indicatie hebben)

Door de coronacrisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in de stad. Arnhemmers ontmoetten elkaar veelal online, ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers van buurthuizen zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. Buurthuizen hadden te maken met dalende inkomsten die vaak nodig zijn om de buurthuizen exploitabel te houden. Buurthuizen zijn actief geattendeerd op subsidiemogelijkheden bij provincie voor onder andere aanpassingen gemeenschapsvoorzieningen, energiebesparende maatregelen en de toegankelijkheid accommodaties verbeteren voor personen met een beperking of chronisch zieken. In september 2020 is een eerste uitvraag gedaan onder alle buurthuizen met inzet van gemeentelijke middelen. Voor ondersteuning is ook doorverwezen naar Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars en de AdviesBrigade.
Er is geen uitwerking gegeven aan mogelijke oplossingen van vervoer. Er werd geen gebruik gemaakt van de voorzieningen die er zijn (bijvoorbeeld het automaatje), waardoor er hiervoor geen alternatief is uitgewerkt en opgezet.

In het kader van het doel 'Investeren in een leefbare en groene stad' hebben we in 2020 ook de volgende inspanning uitgevoerd:

Meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen

Het streven om meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen te realiseren hebben we ook vertaald naar de wijken. Op kleine schaal zijn op diverse plekken groen en bomen toegevoegd in de wijken en zijn bewoners met een subsidie ondersteund om hun eigen tuin te vergroenen. De komende jaren zal dit op meer plekken gaan gebeuren; veel voorstellen zaten in 2020 nog in de planfase en zullen komend jaar buiten zichtbaar worden. Daarnaast is groen en waterberging toegevoegd in combinatie met verschillende onderhoudsmaatregelen in de wijken.

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**12.576**	V				
Sociale wijkteams (SWT)						
Totaal	**8.514**	V				
Bedrijfsvoering	1.130	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Zorg	-631	N	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	1.728	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	1.444	V	Groepsbegeleiding en activerend werk	N	I	AR
Zorg	470	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	3.720	V	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	653	V	WMO begeleiding	N	I	AR
Teams Leefomgeving (TLO)						
Totaal	**4.062**					
Armoedebeleid	300	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.	N	I	AR
Bedrijfsvoering	391	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Groen	418	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen	N	I	BR
Groen	346	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	406	V	Beheer MFC's (incl. Coronakosten)	N/J	I	AR/BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	963	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	600	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-16	N	Kinderopvang vitale beroepen	J	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	12	V	Eigen bijdrage peuteraanbod	J	I	AR
Openbare ruimte	-692	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Openbare ruimte	180	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte	N	I	BR
Openbare ruimte	-120	N	Reclame	J	I	AR
Schulddienstverlening	432	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	32	V	Preventie Schulden	N	I	BR
Werk en Inkomen	496	V	Onderuitputting op het re-integratiebudget	N	I	AR
Werk en Inkomen	314	V	Minder inzet Regisseurs (Participatie)	N	I	AR
Baten	352	V				
Armoedebeleid	100	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	252	V	Beheer MFC's	N/J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.092	N				
Schulddienstverlening	-28	N	Preventie Schulden	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-1.064	N	Beheer MFC's	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Sociale Wijkteams (SWT)
De grootste afwijkingen van € 8.516.000 wordt hieronder toegelicht:

Bedrijfsvoering
De salariskosten van SBR zijn in 2020 niet volledig doorbelast op wijkniveau. Hierdoor is er een voordeel ontstaan, dit voordeel is een nadeel op stad voor hetzelfde bedrag. Hierbij wordt opgemerkt dat het totale voordeel op de wijk €1,7 miljoen bedraagt. Deze bestaat voor het grootste gedeelte uit de hierboven genoemde voordelen. Het restant voordeel (€0,2 miljoen) is gezien het bedrag niet in bovenstaande tabel genoemd.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019. Een voorbeeld hiervan is dat vanaf de zomer 2019 in de wijk Schuytgraaf/Elden een toename te zien is van het aantal cliënten en totale kosten. Deze groei is in lijn met de groei van het aantal jeugdigen in de wijk Schuytgraaf/Elden. In de wijk RKV (Rijkerswoerd Vredenburg en Kronenburg) is een daling van het aantal cliënten en de kosten te zien vanaf eind 2019. Deze daling ligt in lijn met de daling van het aantal jeugdigen sinds 2018 in deze wijk. De begroting 2021 zal daarom op basis van de realisatie van 2020 gewijzigd worden.

Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning
Per 1 juli 2020 heeft een beleidswijziging plaatsgevonden, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit voordeel wordt gecompenseerd met het nadeel op programma S07 Zorg bij algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning.

Groepsbegeleiding en Activerend werk
Sinds maart 2020 is een daling te zien bij groepsbegeleiding en activerend werk (2). De daling in maart tot en met juni is zoals verwacht. Na de lockdown is de ingezette zorg niet meer op het niveau gekomen van voor maart 2020.

Doelgroepenvervoer
Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf de zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op programma S07 Zorg wordt een nadeel vermeld van € 2,1 miljoen. Dit voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits-)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 653.000 voor WMO begeleiding gemeld. Dit resulteert in een netto resultaat van nul.

Teams Leefomgeving (TLO)
Afwijkingen die zich in alle wijken voordoen, worden hieronder toegelicht. Wijkspecifieke afwijkingen worden toegelicht op het desbetreffende wijkprogramma.

Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Jaarprogramma's groot onderhoud (Openbare ruimte, Groen, Mobiliteit)
Een deel van de jaarprogramma's groot onderhoud aan groen, bomen en spelen is niet gerealiseerd (€ 0,6 miljoen). De middelen worden gereserveerd voor de uitvoering in 2021.

Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019
Eindafrekeningen op in 2019 uitgevoerd aanbesteed werk hebben in 2020 geleid tot een incidenteel voordeel van € 0,3 miljoen.

Beheer MFC's
Op het beheer van de MFC's is in 2020 een voordeel ontstaan van per saldo € 0,7 miljoen (voordeel lasten € 0,4 miljoen en voordeel baten € 0,3 miljoen). Dit voordeel werd veroorzaakt door:

- lagere kosten voor onderhoud (€ 1,1 miljoen). Om dit onderhoud alsnog te kunnen uitvoeren, worden deze middelen toegevoegd aan de BR Onderhoud Vastgoed (conform het meerjarenonderhoudsplan);
- een nadeel bij het gebruikersbeheer door hogere schoonmaakkosten en inkoop van materialen (€ 0,2 miljoen);
- een nadeel op bedrijfsexploitatie (€ 0,2 miljoen). Deels komt dit door corona omdat de incidentele verhuur is achtergebleven terwijl de kosten zijn doorgelopen;
- voor onder meer spatschermen schoonmaak en inhuur; als gevolg van corona zijn extra kosten gemaakt voor € 34.000.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)
De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Verschuiving lasten onderwijsbeleid
Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In de begroting 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Kinderopvang vitale beroepen
In Turap 2 is een afwijking gemeld voor de kinderopvang van kinderen van ouders met vitale beroepen van €65.000. Dit is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €81.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een nadelig resultaat van €16.000 in de jaarrekening.

Eigen bijdrage peuteraanbod
In Turap 2 is een afwijking gemeld betreffende de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie. Een bedrag van € 50.000 is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €38.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een voordelig resultaat van €12.000 in de jaarrekening.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € - 0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 miljoen gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 miljoen (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 miljoen).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot lagere opbrengsten van € - 0,3 miljoen. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 miljoen waaronder eenmalige hogere kosten invoering diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende
€ - 1,7 miljoen. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Reclame
Wegens corona zijn de inkomsten uit de reclame mogelijkheden op gemeentelijk terrein onzeker en moest een voorziening worden getroffen van € 120.000. Dit is gelijk verdeeld over alle wijken.

Schulddienstverlening / Preventie schulden
Er zijn door de coronacrisis minder schulddienstverleningstrajecten uitgevoerd dan verwacht. Ten opzichte van 2019 is nog wel een groei in aantal aanvragen zichtbaar.
Er zijn meer middelen uit Amendement Schulden Voorkomen (17A50) overgehouden dan in het najaar 2020 werd verwacht. Dit komt voornamelijk doordat een aantal activiteiten rond communicatie later zijn gestart (communicatiecampagne, ontwikkeling van methodiek met persona's, doorontwikkeling website geldzorgen).

Onderuitputting op het re-integratiebudget

Diverse re-integratietrajecten hebben vertraging opgelopen of zijn later van start gegaan door corona. Zo is Scalabor gedurende een periode tijdens de eerste lockdown gesloten geweest. Later in het jaar zijn de trajecten wel weer op gang gekomen en nagenoeg volledig gevuld, maar de financiële afwikkeling heeft door de vertraging maar deels plaatsgevonden in 2020 en zal doorlopen naar 2021. In 2020 leidt dit tot een onderuitputting op het re-integratiebudget van € 496.000. Ondanks de onderuitputting op het re-integratiebudget constateren we dat Arnhem, wat betreft ontwikkeling uitkeringslast, beter heeft gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. Het tekort op BUIG is gedaald van 9% in 2019 naar 4,5% in 2020.

Minder inzet Regisseurs (Participatie)

Bij de doorontwikkeling van Werk en Inkomen heeft de nieuwe regisseursfunctie een sleutelrol. Als gevolg van corona heeft er vertraging plaatsgevonden in het aantrekken van nieuw personeel. Hierdoor is het in 2020 niet gelukt om de regisseurs functie volledig te bezetten. Dit leidt tot een voordeel van € 314.000 in 2020 op de uitvoeringskosten. Inmiddels is de bezetting van de regisseursfunctie op orde.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

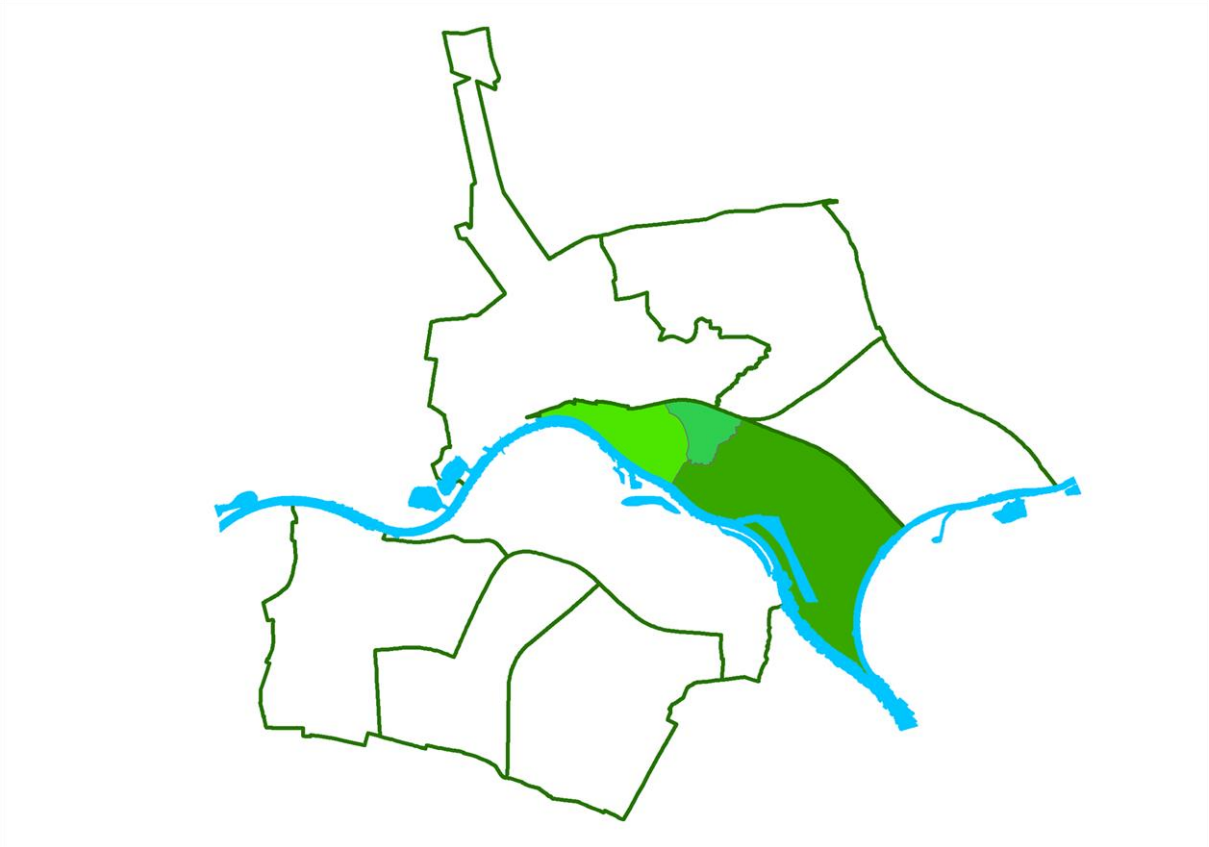

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Leefbaarheid en preventie	

- Implementatie van de Buurtschakel (buurtcommunity) is een feit. Door een samenwerking van het team Leefomgeving en het Sociale wijkteam worden bewonersnetwerken en het netwerk van de professional met elkaar verbonden. De buurtschakel zorgt, met lichte ondersteuning van een coach en vrijwilliger, voor samenredzaamheid tussen bewoners die net die steun nodig hebben om zelfstandig door te kunnen.
- In het Arnhemse Broek en het Centrum is samenwerking tussen politie, handhaving, welzijn en de hulpverlening verder uitgebreid om preventief de overlast van jongeren en overlastgevende (verwarde) personen in de openbare ruimte aan te pakken en erger te voorkomen. De aanpak in het Centrum is in voorbereiding om ook naar het Spijkerkwartier uit te breiden.

Veilig en leefbaar

- In het Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA) is er geen geschikte huisvesting op voorraad die een project zoals magicmix mogelijk maakt gezien de schaalgrootte die nodig is.
- We zetten stappen in het versterken van het netwerk van professionals in de wijk. De wijkveiligheidsoverleggen die deels in het vierde kwartaal hebben plaatsgevonden, dragen bij aan een nauwere samenwerking op het vlak van een veiligere leefomgeving.
- In het centrum is er een veiligheidsoverleg met partners.
- De inbedding van de straatcoaches is gerealiseerd.
- De eerste stappen in de uitbreiding van het verzorgingsgebied project centrum zijn gezet.
- De eerste aanzet tot het project 'Welkome wijk' in samenwerking met stichting Samen sterk zonder stigma en het Trimbos-instituut is gedaan. Dit project is gericht op het vergroten van tolerantie in de wijk door te weten van elkaar.

Circulaire Economie

- De laatste stappen in 2020 zijn gezet op het gebied van het onderzoek van een borging van de wijkbedrijven binnen de Arnhemse begroting. Het wijkbedrijf BuurtBaanBureau heeft in 2020 één traject uitgevoerd waarbij 18 deelnemers een traject succesvol hebben gevolgd waarbij 75% van de deelnemers is uitgestroomd naar werk, vrijwilligerswerk of een opleiding. Het tweede traject heeft door corona vertraging opgelopen en is later dit jaar gestart en zal eind eerste kwartaal worden beëindigd.
- Spijkerbike heeft de eerste fietsen opgeknapt die na de weesfietsenruiming zijn vrijgekomen en deze zijn weer verhuurd aan de bewoners.
- Buurtgroenbedrijf heeft een sterke organisatie neergezet en is deels zelfvoorzienend door projecten in het groen te draaien voor en door bewoners.

Kansrijk opgroeien

De volgende acties zijn dit jaar gerealiseerd of in uitvoering:

- project Fort in het Arnhemse Broek;
- gezonde leefstijl door inzet op integrale aanpak stakeholders (primair onderwijs en Sportbedrijf);
- vroegtijdige aanpak schuldenproblematiek jongeren;
- perspectief op werk project '50 gezinnen uit de bijstand en aan het werk';
- doorontwikkeling op de twee basisscholen in het Arnhemse Broek in het kader van een doorgaande leerlijn en Vroeg Eropaf;
- stedelijk jongerenwerk Willemeen 2.0.

Burgerparticipatie

- Spijkerkpeil heeft voor de tweede keer een peiling gehouden onder alle bewoners van het Spijkerkwartier. Bewoners konden een week lang zowel digitaal als via een formulier stemmen op belangrijke thema's en ook thema's aandragen. Een kleine 9% van de bewoners heeft actief deelgenomen aan het Spijkerpeil. De uitkomsten zijn meegenomen in het wijkprogramma van het team Leefomgeving.
- Er is een eerste start gemaakt met de doorontwikkeling van een nieuw democratisch proces voor de wijk, die de legitimiteit kan borgen bij besluitvorming door de wijk in de nabije toekomst. Een voorbeeld hiervan is de uitvoering van het parkeerplan door de inzet van parkeergelden. Hierbij wordt gekeken naar het voorbeeld uit Groningen de 'coöperatieve wijk'.
- In het Centrum is er een digitale enquête uitgevoerd waaraan alle bewoners van het centrum konden deelnemen.
- Het Project Goede Buur is afgerond. Dit is een participatietraject over de toekomstplannen van de Rijn IJssel locatie aan de Thorbeckestraat. Samen met bewoners van het Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek, Rijn IJssel college en de gemeente is een ontwikkelkader gemaakt, dat naar verwachting het eerste kwartaal van 2021 in de gemeenteraad besproken wordt en vastgesteld.
- Buurtgroenbedrijf heeft vergroeningsprojecten samen met en door bewoners uitgevoerd.
- De herinrichting van de Kastanjelaan is samen met bewoners uitgewerkt en uitgevoerd.

Ontmoeten

- Samenwerking met het Sociale wijkteam heeft gezorgd voor de implementatie van de Buurtcirkels ondanks vertraging door corona. Deze voorliggende voorziening bevordert de samenredzaamheid en voorkomt eenzaamheid door ontmoeting.
- De ontmoetingsplekken zijn ondanks de coronamaatregelen in goed overleg met de wijkpartners de Kansen, de Symfonie en Broek omhoog, open gehouden voor de kwetsbare bewoners. De openingstijden van Broek omhoog zijn in de zomerperiode en kerstperiode uitgebreid om te voorkomen dat deze bewoners vereenzamen of erger; terugvallen.
- Het Toon Hermans Huis is mensen telefonisch/digitaal gaan benaderen.
- De Lommerd heeft een plan ingediend in het kader van ontmoeten om het buurtcentrum toegankelijker te maken.

Gezond en fit

- Het Programma GO! Gezond Onderweg is gestart in Het Broek. Dit is een ketenaanpak voor 0-18 jarigen met (ernstig) overgewicht.

Vergroenen en energietransitie

- In het vierde kwartaal zijn de eerste stappen gezet om de herinrichting van de Van Muijlwijkstraat vorm te geven. Hierbij staan vergroening en klimaatadaptieve maatregelen centraal. Eerdere bijeenkomsten en de input van bewoners worden hierin meegenomen.
- In het vierde kwartaal is stevig ingezet op een integrale veiligheidsaanpak van de Steenstraat. Vergroening en het tegengaan van hittestress is hier onderdeel van en dit zal medio 2021 worden uitgevoerd.
- Er is een groenwerkgroep opgericht in het Arnhemse Broek als onderdeel van het wijkplatform, waar 20 bewonersinitiatieven zich bij hebben aangesloten.
- Op de energietransitie sluiten we aan bij de stedelijke aanpak en zorgen we voor aansluiting van de bewoners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.276	35.549	31.638	30.646	992
Baten	9.708	9.498	9.634	9.595	-39
Saldo lasten en baten	***-21.568***	***-26.052***	***-22.004***	***-21.051***	***953***
Toevoegingen aan reserves	0	0	474	534	-60
Onttrekkingen aan reserves	1.213	0	27	35	8
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.213***	***0***	***-447***	***-499***	***-52***
Gerealiseerd resultaat	**-20.355**	**-26.052**	**-22.451**	**-21.550**	**900**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.257	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	116	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	74	V	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	97	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	131	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	54	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	650	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-58	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	60	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-11	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	123	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-79	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	7	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	58	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Wijksturing en Wijkzaken	-63	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	28	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	-183	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-197	N	Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren (wijkspecifiek)	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

De toename van de lasten in CSA heeft voornamelijk betrekking op de financiering van bewonersondersteuning door Rijnstad.

Mobiliteit: Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren

Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op straatparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader, na behandeling van Turap 2020-2, gecorrigeerd.
Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

Het naschoolse programma loopt naar tevredenheid. Het programma wordt door 95 kinderen gevolgd en is nog steeds zeer succesvol. Tijdens het afgelopen jaar is gekozen voor nog meer maatwerk in de begeleiding van de kinderen. Door 36 begeleiders (stagiaires en vrijwilligers) in te zetten is er zo veel mogelijk één op één of in kleine groepjes gewerkt. Dit om nog meer aan te sluiten op de individuele behoefte en ontwikkeling van het kind. We merken dat elk kind dat deelneemt, vooruitgang boekt. Niet alleen op het gebied van taal- en rekenvaardigheid, maar ook op sociaal-emotioneel gebied.
Gedurende de tijd dat de school gesloten was door de coronamaatregelen, hebben we op andere manieren geprobeerd om kinderen in beeld te houden, contact te behouden en buitenactiviteiten aan te bieden. Onder meer zijn er pakketjes/ cadeautasjes gemaakt voor alle leerlingen, is een YouTube-kanaal gestart en zijn boekenacties gehouden. Ook is er in de zomervakantie een breed programma aangeboden voor alle kinderen in de wijk.

Zoals de school het formuleert:' 'De Huiswerkclub maakt voelbaar dat we in Klarendal samenwerken aan de ontwikkeling van onze kinderen. De ouders, de klas, de school, het kinderwerk, het sportbedrijf, de wijk, iedereen helpt mee.'

Ontmoeten

Verschillende ontmoetingsplekken hebben zich verder doorontwikkeld:

- We hebben de Bakermat aangekocht voor verhuur aan de wijk (stichting) om een laagdrempelige ontmoetingsplek te ontwikkelen in de wijk. Er is een stevige stichting gesteund door vele vrijwilligers in de wijk om van de Bakermat een bruisende ontmoetingsplek te maken.
- Ook bij de Nieuwe Hommel hebben zich positieve ontwikkelingen voorgedaan. In samenspraak met het bewonersoverleg en de bestaande bewonersstichting De Nieuwe Hommel heeft de gemeente de huur van het pand op zich genomen en heeft het mogelijk gemaakt een coördinerend beheerder aan te stellen en de ontwikkeling richting zelfbestuur van het buurthuis ingezet.

De buurthuizen hebben vanzelfsprekend wel veel last gehad van het feit dat de deuren door corona gesloten moesten worden. Daardoor konden zij niet de rol in de wijk vervullen zoals ze die gepland hadden en kregen ze ook te maken met teruglopende inkomsten.

Op andere locaties zijn (speel)plekken uitgegroeid tot ontmoetingsplek waarbij bewoners zelf ook het (groen) onderhoud ter hand nemen. Voorbeelden zijn: Schaarsbergen Kemperbergerweg, Natuurspeelplek Panoramaschool, Bothaplein en het binnenplein SintMarten (in ontwikkeling).

Burgerparticipatie

- Het ontwikkelen van een parkeerplan in Klarendal heeft enige vertraging opgelopen. Naar aanleiding van de evaluatie van het parkeerplan SintMarten/Sonsbeek is besloten eerst een stadsbreed kader te ontwikkelen voor parkeren in de wijken. Een concept daarvan is inmiddels gereed. Op basis daarvan gaan we verder met het parkeerplan voor Klarendal- Zuid. De ontwikkeling van het plan voor Klarendal wordt in het derde kwartaal weer opgepakt.
- In het vierde kwartaal is gestart met het participatietraject voor de aanleg van een rotonde aan de Hommelseweg.
- In het kader van de overlast in Klarendal is gezamenlijk met de afdeling Veiligheid een aanjager aangesteld om snel concrete acties in gang te zetten. Bewoners en professionals hebben gezamenlijk diverse wijkschouwen gehouden. Dit heeft tot een betere samenwerking tussen professionals onderling en met betrokken bewoners geleid en tot een beter beeld van de problematiek in de wijk. Er zijn diverse acties in het kader van het opruimen van afval gestart. We kijken hoe we dit structureel en duurzaam kunnen inpassen in het staande beleid.
- In Schaarsbergen zijn de bouwstenen voor groot onderhoud vastgesteld.
- Samen met de buurt is in Transvaal een nieuwe speelplek op het Bothaplein ontwikkeld.
- Bewoners hebben meegepraat over ontwikkelingen rondom de woningbouw op de Hes, de toekomst van de Koepel en invulling van terrein Rijn-IJssel (Veluwestraat).

Vergroenen en verduurzamen

In het gebied Noord-West is een aantal wijken op verschillende wijzen actief op het gebied van energiebesparing of vergroening. De wijkinitiatieven worden ondersteund door verbindingen te leggen met de stadsbrede initiatieven of het koppelen van initiatieven.

Werk

Binnen het gebied is een uitstroom gerealiseerd van 113 bewoners uit de bijstand. Het betreft voor het merendeel inwoners vanuit Klarendal. Positief is dat het daarbij ook gaat om een heel aantal bewoners die al langer dan 2 jaar in de bijstand zaten.
Helaas is door de coronacrisis het absolute aantal mensen in de bijstand in ons gebied gestegen. Onder invloed van corona is de inzet van het aantal instrumenten (zoals inloopspreekuren en matching's cafe) ook beperkt geweest.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	27.210	31.633	30.119	28.962	1.157
Baten	1.748	2.034	1.560	1.898	337
Saldo lasten en baten	***-25.462***	***-29.599***	***-28.559***	***-27.064***	***1.494***
Toevoegingen aan reserves	0	0	194	416	-221
Onttrekkingen aan reserves	560	0	168	177	9
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***560***	***0***	***-26***	***-239***	***-212***
Gerealiseerd resultaat	**-24.902**	**-29.599**	**-28.585**	**-27.303**	**1.282**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.370	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-244	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	34	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	79	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	67	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	805	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	331	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	69	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	20	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	126	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	57	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-122	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	41	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	49	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inhuur regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	65	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	47	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	35	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-136	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-133	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-197	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Noord-West zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd die tot een tekort hebben geleid, zoals: uitbreiding wijkondersteuning door Rijnstad, subsidie De Leuke Linde, de Wijkwaswinkel, projecten binnen het innovatiefonds etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Koffiekaffee de Beijer, de Buurtfabriek en Rijnstad in samenwerking met stichting Stevig (voor MFC de Wetering) hebben subsidie ontmoetingsgelden ontvangen. De middelen zijn deels voor dekking vaste lasten en beheer. Dit geeft de verschillende organisaties meer (financiële) rust om zich te focussen op waar ze goed in zijn: activiteiten ontplooien voor inwoners uit de wijk. Daarnaast is er ook de Vriendenkring in Plattenburg als ontmoetingsplek actief. Door corona konden veel activiteiten geen doorgang vinden en dat is lastig voor de verschillende opstartende ontmoetingsplekken. Corona heeft veel van de flexibiliteit van de vrijwilligers in de wijk gevraagd.

De methodiek Age Friendly Cultural City is ingezet in Plattenburg en in oktober zou een eindfestijn worden georganiseerd met alle deelnemende organisaties en ouderen. Door de coronamaatregelen kon dit niet fysiek en is digitaal een festijn georganiseerd.

Seinpost heeft in samenwerking met de drie woningbouwcorporaties Vivare, Volkshuisvesting, Portaal en de provincie de opdracht gekregen om te komen tot een toekomstbestendig concept voor het voorzieningenaanbod aan het marktplein Geitenkamp. Ondernemers hebben het lastig. Een eerste voorlopige conclusie is dat een 'grotere' supermarkt aan het Marktplein essentieel is om het huidige winkelaanbod op peil te houden en te versterken. Vanaf september 2020 wordt onderzocht of dit realiseerbaar is. Dit lijkt lastig te realiseren met de kleine winkelunits en hoogteverschillen in de wijk en de smalle straten.

Binnen de wijk Geitenkamp doen koffiekaffee de Beijer en stichting Stevig mee met het onderzoeksproject Zin in de Wijk. Dit vierjarig onderzoeksproject wordt in samenwerking met de Wageningen University & Research (WUR) uitgevoerd en loopt tot juli 2022. Onderzocht wordt wat de gezondheidseffecten van sociale wijkondernemingen op de deelnemers zijn. De eerste resultaten zijn besproken in een stadsbrede bijeenkomst in oktober. De onderzoekers faciliteren de sociale ondernemingen en zijn met aanbevelingen gekomen. We faciliteren het verder verbeteren en verankeren van de twee sociale ondernemingen in de wijk Geitenkamp.

Verdeeld over de wijk Noordoost zijn er een aantal speel-/ontmoetingsplaatsen verfraaid of nieuw aangelegd. Vanwege corona is het buiten ontmoeten nog belangrijker geworden. Deze buitenontmoetingsplekken zijn allemaal op initiatief van de inwoners gerealiseerd. Ze hebben ontworpen, financiën gezocht (burgerkracht subsidie, wijkgeld vanuit de platforms en andere fondsen, aangevuld met het spelengeld van de gemeente) en met de aanleg geholpen. Ook de moestuin bij de Vlindertuin is dit jaar uitgebreid en dient als buiten ontmoetingsplek.

Sociale- en fysieke veiligheid

Elke 6 weken is er casuïstiek overleg op adresniveau met politie, woningbouwcorporatie, RIBW-zorgbemiddeling en Rijnstad (overlast- en zorgcoördinator) over overlastgevende adressen. Casussen worden besproken en acties uitgezet. In 2020 is er met een aantal wijkprofessionals een polarisatiebijeenkomst georganiseerd. In 2020 hebben wij extra bemoeizorgtrajecten ingekocht. Door wijziging van beleid kon alleen bemoeizorg worden ingezet bij dreigende huisuitzetting en bijvoorbeeld niet bij zorgmijders. Dit is voor 2021 aangepast.

In 2020 zijn er jongeren geworven voor het JongerenToezichtTeam Geitenkamp (JTTG). Dit is een gezamenlijke actie van verschillende wijkprofessionals (wijkagent, handhaving, jongerenwerk, wijkcoach, team Leefomgeving). Jongeren werden uitgenodigd via social media (filmpje vanuit de wijkprofessionals) om te solliciteren. De sollicitatiegesprekken werden ook door de verschillende wijkprofessionals gedaan. Het JTTG wordt breed in de wijk gedragen. Door de coronamaatregelen heeft het JTTG niet in volle omvang kunnen draaien.

Er is gestart met een persoonsgerichte aanpak om ondermijning ('wijkkoningen en windhappers') aan te pakken. Dit in samenwerking met de politie, Vivare, VHV, Portaal, UWV, overlast- en zorgcoördinator en gemeente Arnhem. Het gaat dan met name om adres- en uitkeringsfraude.

Eind november 2020 werd in de Geitenkamp massaal meegedaan met de landelijk oproep om te protesteren tegen het vuurwerkverbod. Het beruchte weekend kwamen jongeren en jongvolwassenen uit andere wijken van Arnhem en zelfs van buiten Arnhem naar de Geitenkamp. Alle media-aandacht werkte als een katalysator. Met de verschillende wijkprofessionals zijn maatregelen genomen, onder andere meer inzet vanuit het jongerenwerk en straathoekwerk, zorgdragen voor meer activiteiten voor jongeren, met name in de kerstvakantie, cameratoezicht en donkere kruispunten extra verlichten. Wekelijks is afgestemd. Vitesse Betrokken heeft vanaf december tweewekelijkse activiteiten georganiseerd. In verband met de vuurwerkonrust zijn 14 waarschuwingsbrieven uitgereikt (8 aan minderjarigen) en 6 gebiedsverboden (waarvan 2 aan minderjarigen) voor bepaalde locaties op oudjaarsavond opgelegd. Door de intensieve samenwerking tussen de verschillende organisaties en de maatregelen die zijn genomen is het tot en met oudjaarsavond relatief rustig geweest in de wijk.

In Plattenburg is de samenwerking met bewoners geïntensiveerd, dit naar aanleiding van onvrede bij hen over aandacht voor de problematiek binnen hun wijk.
In Alteveer/Cranevelt heeft de werkgroep verkeer van deze wijk een verkeersonderzoek laten uitvoeren. De uitkomsten van het onderzoek worden meegenomen in de herijking van het verkeersbeleid.

In de Dr. Bosstraat en op de Hommelseweg - kruising Thomas a Kempislaan is bekeken hoe de verkeersveiligheid verbeterd kan worden. We hebben de bewoners hierbij betrokken.

Met aanwonenden van de Bronbeeklaan is een webinar georganiseerd over het verkeersplan om de snelheid op de Bronbeeklaan te verlagen en de oversteekbaarheid te vergroten. Met name de kap van zes bomen om de uitvoering mogelijk te maken, stuitte op bezwaren. Dit heeft geresulteerd in een alternatief plan, met behoud van de bomen en draagvlak van aanwonenden.

Werk

De Vlindertuin is door de coronamaatregelen deels gesloten geweest. Dit heeft impact gehad op de bestaande sociaal ondernemers. Per juli is een nieuwe sociaal ondernemer gestart. De Buurtmoestuin Vlindertuin is uitgebreid, steeds meer inwoners sluiten zich aan en vinden hier een plek om samen te tuinieren en elkaar te ontmoeten.
De verbouwing van de Vlindertuin is een jaar vertraagd en daardoor ook de komst van meer sociaal ondernemers en kunstenaars met hart voor de wijk. De start van de verbouwing is nu gepland in het najaar van 2021.

In overleg met de woningbouwcorporaties is na afloop van een pilot van 8 weken besloten om niet door te gaan met het buurtgroenbedrijf. Er is te weinig animo vanuit de wijk om in het groen te werken. Wat wel werkt is om bewoners te enthousiasmeren om in de eigen straat aan de slag te gaan (straatopruimdag).

In oktober 2020 is een training basisvaardigheden om de laaggeletterdheid in de wijk aan te pakken van start gegaan. De training is door de coronacrisis later gestart dan gepland. De training wordt door de eerste 12 deelnemers zeer enthousiast ontvangen. De training richt zich op het aanleren van reken en taal- en digitale vaardigheden, daarnaast wordt er aandacht besteed aan gezondheid en juridische onderwerpen. Leerlingen van de Guido de Bres ondersteunen de volwassen deelnemers met het maken van huiswerk.
Voor het opzetten van een sociale wijknetwerkonderneming is in november 2020 een projectleider aangesteld, die tezamen met de huidige Vlindertuingebruikers aan de slag gaat.

De gebiedsteams van Werk & Inkomen zijn formeel per 1 juni 2020 gestart. Met de nieuwe gebiedsteammanager en teamleider bestuurder Sociaal wijkteam is een maandelijks sociaal-domeinoverleg gestart met als doel om vanuit een gezamenlijke opgave in goede samenwerking aan de slag te gaan. Om de samenwerking tussen de professionals te bevorderen en de bewoners goed te kunnen ondersteunen hebben de coaches Sociaal wijkteam en de regisseurs van het Werk & Inkomen gebiedsteam een werkplek bij elkaar in MFC de Wetering.

Kansrijk Opgroeien

Het in- en naschools cultuureducatieprogramma is voortgezet in samenwerking met Rozet en Sportbedrijf Arnhem op de Witte Vlinder. Door de coronacrisis en de lockdown hebben de basisscholen het programma in het voorjaar en in december stil gelegd.
De pilot gezinsgerichte aanpak is helemaal afgerond in 2020. In de eerste lockdown was het zoeken naar de juiste vorm en dit is opgelost door vaker te bellen en/of te appen met de bewoners. Studenten van de HAN hebben in oktober en november onderzoek gedaan naar de ervaringen van inwoners van deze aanpak. Dit wordt verwerkt in de evaluatie die in januari 2021 wordt afgerond.

Op initiatief van de 6 basisscholen in gebied Noord-Oost en gefaciliteerd door team Leefomgeving is in september 2020 gestart met de Noord-Oost Academy met 16 kinderen afkomstig van 4 basisscholen. Kinderen krijgen een ondersteunend programma aangeboden; er is een moment van huiswerkbegeleiding en daarnaast wordt gewerkt aan vaardigheden die ondersteunend zijn voor de doorstroom naar het VO.
Het JOGG-programma en Gezond Onderweg (GO!) zijn in samenhang gestart in september 2020. In de wijk Geitenkamp zal de JOGG-aanpak het programma Kansrijk Opgroeien versterken door ondersteuning te bieden op het onderdeel 'gezonde leefstijl'.

GO! is een Arnhems initiatief van kinderartsen, huisartsen en jeugdartsen dat ook in deze wijk is opgestart. Het is een Gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) voor kinderen en jongeren die al overgewicht hebben (ernstig overgewicht met ernstige risicofactoren, of obesitas graad 1, 2 of 3). De kinderen en jongeren worden twee jaar begeleid door de kindergezondheidcoach in samenwerking met een multidisciplinair team om tot een gezondere en actievere leefstijl te komen. De kindergezondsheidscoach is als gevolg van corona niet in maart maar in september 2020 gestart.

Op het MFC is in augustus een groep leerlingen van het ROC Rijn IJssel gestart met de praktijkleerroute. Het is een pilot van 3 jaar en wordt ondersteund door de teams Leefomgeving Noord-Oost en Noord-West. Gedurende de pilot wordt nauw samengewerkt met Rijnstad, Sociale wijkteams, Sportbedrijf en andere organisaties in de wijk. De studenten worden voor korte en langere stages/opdrachten in de wijk ingezet op maatschappelijk relevante onderwerpen ten aanzien van jongeren en ouderen en krijgen les over de onderwerpen waar ze op dat moment in de wijk mee bezig zijn.

Vergroening en verduurzaming

Op de Geitenkamp werken we mee met het rioleringsproject om tegelijkertijd aan klimaatadaptatie en sociale betrokkenheid te werken. In 2020 zijn bij de vervanging van de riolering op het Korhoenplein bewoners, waaronder een tuinarchitect, betrokken die het plein willen vergroenen en beheren. Door corona heeft deze actie vertraging opgelopen. Het Patrijzenplein is wel afgerond met een bank rondom de boom op het plein en gevelgroen.
Wageningen Universiteit lift ook mee met een onderzoek naar het effect op de gezondheid en vergroening door middel van een enquête onder de bewoners. Verder wordt hierin samengewerkt met de corporaties.

Bij de vervanging van de riolering in de Ericalaan gaan we in het kader van het beschermd stadsgezicht samen met Volkshuisvesting, afdeling Erfgoed en bewoners de ligusterhagen zo veel als mogelijk terugplaatsen. Deze straten dienen als proef voor de rest van de wijk.

Bij de nieuwbouw van het zwembad op Valkenhuizen wordt overwogen om het oude zwembad als waterreservoir in te richten waarin het regenwater van de daken en het terrein kan worden opgevangen. Het water kan voor de beregening van de sportvelden gebruikt worden zodat er geen grondwater hoeft te worden opgepompt.

De wijkgesprekken ten aanzien van de energietransitie zijn vanwege corona allemaal verzet naar 2021.

Op de Paasberg ondersteunen wij de initiatiefgroep Beek op de Paasberg. We stimuleren bewonersinitiatieven zoals vergroening van daken in Molenbeke. Verder waren wij aangesloten bij de pilot Energiearmoede. In deze pilot hebben we energiebesparende maatregelen met name voor de kapitaalarmere bewoners gepromoot. Deze pilot is afgerond.

De wijk Alteveer/Cranevelt is één van de wijken die meedoet aan de 'wijk van de toekomst'. Saksen Weimar maakt momenteel een plan van aanpak voor de energietransitie. Saksen Weimar komt naar voren als een wijk die geschikt is voor een all-electric oplossing collectief dan wel individueel.

In samenspraak met omwonenden en ouders van de Josef Sartoschool in Plattenburg is er een concept plan ontworpen om het schoolplein te gaan vergroenen. De uitvoering staat gepland voor 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	22.438	26.390	24.872	23.835	1.037
Baten	1.720	2.020	1.642	1.650	8
Saldo lasten en baten	***-20.717***	***-24.370***	***-23.230***	***-22.186***	***1.045***
Toevoegingen aan reserves	0	0	247	375	-127
Onttrekkingen aan reserves	514	0	137	168	31
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***514***	***0***	***-110***	***-207***	***-97***
Gerealiseerd resultaat	**-20.204**	**-24.370**	**-23.340**	**-22.392**	**948**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.122	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-420	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	276	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	261	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	180	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	610	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-160	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-10	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	14	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	2	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	158	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	62	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-94	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	23	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	65	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	3	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	53	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	5	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	10	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N		AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-69	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-66	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers in opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Presikhaaf kent een grote stedenproblematiek. Op sociaal vlak liggen grote opgaven. De wijk heeft relatief lager gemiddeld gestandaardiseerd huishoudensinkomen en kent veel gezinnen in de bijstand. De leefbaarheid staat onder druk. De woningcorporaties hebben hier veel bezit en staan voor een duurzaamheidsopgave. Daarnaast is een deel van de grond vervuild. De gemeente heeft veel eigendom maar, heeft deze in erfpacht constructies uitgegeven aan de woningcorporaties. Daarnaast heeft de gemeente hier nog grondeigendom en maatschappelijk vastgoed welke om een (her)bestemming vragen.

Presikhaaf 3 heeft een prominente plek in de onlangs gesloten Woondeal regio Arnhem-Nijmegen en is aangewezen als Versnellingslocatie, waarbij onder andere de nadruk ligt op het versnellen van woningbouw, het toevoegen van extra woningen (130% programmeren), 50% betaalbare woningen en circulaire bouw. Er zijn een aantal herstructureringslocaties welke in beeld komen voor een nieuwe invulling. Daarnaast worden ook de mogelijkheden verkend voor een verdichting van de bestaande stedelijke structuur. Daarbij wordt een integrale fysieke en sociale herstructureringsopgave voorgestaan: combinatie van stedelijke vernieuwing, verbetering van de leefbaarheid en veiligheid.

Daarnaast maakt Presikhaaf 3 samen met Presikhaaf 1 en 2 (Presikhaaf West) in de Woondeal onderdeel uit van Stadsvernieuwing 3.0. Een integrale gebiedsgerichte aanpak van sociaal-fysieke achterstanden en (on)veiligheid voor Arnhem Oost (Presikhaaf, Malburgen, Geitenkamp, 't Broek en Klarendal). Een programma waarin integraal en met langjarige commitment de achterstand van de wijken in Arnhem-Oost wordt aangepakt. We werken aan een integraal Uitvoeringsprogramma stadsvernieuwing Arnhem-Oost (stedelijk, met maatwerk per wijk) gebaseerd op de drie pijlers fysiek/wonen, sociaal/werk en veiligheid waarbij in ieder geval de volgende leefvelden aan de orde komen: scholing, sociaal functioneren, werk en inkomen, gezondheid en hulpverlening, wonen, veiligheid en criminaliteit en opvoeding.

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

We hebben ingezet op het verder ontwikkelen en uitbreiden van het netwerk kansen voor kinderen samen met partners uit de wijk en ouders. Samen met wijkpartners is gewerkt aan een kader voor samenwerking en het opzetten van pilots voor specifieke onderwerpen. Deze duurzame samenwerking draagt bij aan verbetering van de kwaliteit van het aanbod voor jeugd en hun ouders, die weer bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid.

Buurtlocaties

De locatie buurthuis De Overkant is samen met verschillende actieve buurtorganisaties het "Huis van de Buurt" en is goed op weg om een bruisend hart van de buurt Presikhaaf III te worden. In De Overkant is een sociale beheerder gefaciliteerd die zorgt voor de verbinding van de verschillende partijen in het buurthuis en samen met hen ideeën bedenkt om nieuwe partijen te betrekken.
Voor buurthuis De Oosthof is geïnvesteerd in een professioneel beheerder en zijn afspraken gemaakt over een bedrijfsplan en het betrekken van nieuwe partijen bij het buurthuis. En er wordt onderzoek verricht welke activiteiten nieuwe bewoners bij het buurthuis kunnen betrekken.
Beide buurthuizen zijn ondersteund door de regeling Ontmoeten & Verbinden zodat de activiteiten ondanks corona zoveel mogelijk doorgang hebben kunnen vinden.

Ouderenwelzijn

Het onderzoek naar de behoeften van niet-westerse ouderen is gestart, vanwege corona is er nog geen uitkomst op de resultaten van dit project. Door het project gaan meer mensen maken gebruik van ontmoetingsgroepen in plaats van dagbesteding.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.682	26.945	23.998	22.882	1.116
Baten	2.059	2.599	2.004	2.141	137
Saldo lasten en baten	***-24.623***	***-24.346***	***-21.993***	***-20.741***	***1.252***
Toevoegingen aan reserves	0	0	164	378	-214
Onttrekkingen aan reserves	2.068	0	233	256	23
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.068***	***0***	***69***	***-123***	***-191***
Gerealiseerd resultaat	**-22.555**	**-24.346**	**-21.924**	**-20.863**	**1.061**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.048	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-236	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	350	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	74	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	187	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	116	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-60	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	17	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-58	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	92	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-65	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	54	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	90	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	37	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	64	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-178	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-174	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Flores Onderwijs
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Malburgen

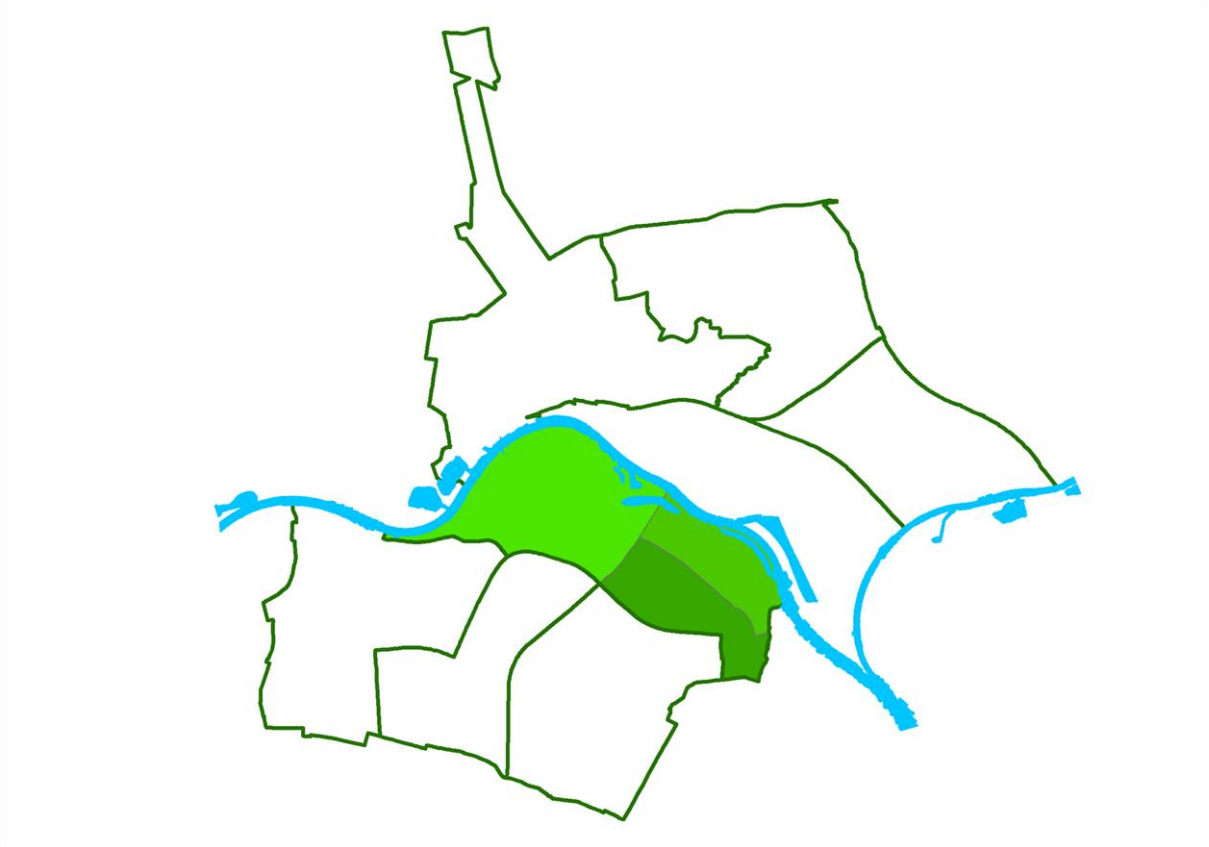

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale en fysieke veiligheid	

In 2020 is in Malburgen op verschillende manieren ingezet op het verbeteren van de algehele veiligheid. Zo is de veiligheid rondom winkelcentrum de Drieslag geïnventariseerd en hierover is een rapport opgeleverd met daarin concrete aanbevelingen. De inzet van straatcoaches is in 2020 voor de Drieslag niet gerealiseerd. Voor Immerloo is extra ingezet op de aanwezigheid van welzijnswerk en politie, mede naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand. In Immerloo is ook naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand voor bewoners een bijeenkomst georganiseerd over brandveiligheid en preventie.

Hoewel er vanwege de coronamaatregelen geen wijkschouwen konden plaatsvinden om met bewoners de verkeersveiligheid te verkennen, is naar aanleiding van een raadsmotie bij de behandeling van het bestemmingplan Vlierstraat een experiment gestart waarmee de beleving van de verkeersveiligheid in Malburgen West is gepeild door middel van een online applicatie. Deze peiling heeft 278 meldingen opgeleverd. Aan de hand daarvan worden door de afdeling Verkeer scenario's uitgewerkt om de beleving van verkeersveiligheid te verbeteren.
Om gemotoriseerd verkeer op het fietspad aan de Bandijk terug te dringen is in 2020 een pilot gedraaid in samenwerking tussen gemeente (verkeer en handhaving) en politie die succesvol verlopen is en waardoor overlast is verminderd.

Ontmoeten

Ontmoeting stond in 2020 vanwege corona en de coronamaatregelen onder druk. Desalniettemin zijn er zeker slagen gemaakt in het ontwikkelen van ontmoetingsgelegenheden en ontmoetingsplekken.

Voor het beheer van buurthuis Huis voor de Wijk is in 2020 een stichting opgericht en een bestuur gevormd en zijn de voorbereidingen getroffen voor de subsidiëring per 2021. Ook is in 2020 vanuit verschillende partners, waaronder de gemeente Arnhem. de financiering geregeld voor een hoognodige verbouwing van het buurthuis.

Op 25 januari 2020 is de buurthuiskamer in Het Duifje, 'de Duiventil', feestelijk geopend door wethouder Louwers. Vanwege de coronamaatregelen die kort daarna zijn gaan gelden in combinatie met de kwetsbare doelgroep van deze huiskamer is het gebruik in 2020 achtergebleven bij de oorspronkelijke verwachtingen.

Ten behoeve van de realisatie van een nieuw buurtcentrum op de locatie van het huidige monocentrum de Hobbit is in 2020 de realisatieovereenkomst tussen de gemeente en Volkshuisvesting ondertekend. Daarnaast is tussen partijen afstemming geweest over het voorlopig ontwerp en de daarbij behorende buitenruimte. Ook zijn stappen gemaakt in de ontwikkeling van de locatie Veerpolderstraat waarbij de ontmoetingsbehoefte een belangrijke positie heeft. Hierover zijn gesprekken gevoerd met onder andere muziekvereniging Door Wilskracht Sterk (DWS) en Volkshuisvesting.
Voor een afgestemd locatiebeleid over de hele wijk is gestart met het inventariseren van het gebruik van de verschillende MFC's en buurthuizen om te zien hoe in de toekomst de behoefte aan ruimte in de wijk op een goede manier tegemoet kan worden getreden.

In 2020 is gestart met de pilot signalering eenzaamheid in Het Duifje en Immerloo, waarbij door de Wijkmakers coalities zijn gevormd vanuit betrokken lokale partijen en bewoners die samen een aanpak van eenzaamheid hebben opgezet en onderlinge verbindingen hebben gelegd. In 2020 is voor de doorontwikkeling van deze pilot in 2021 een subsidie aangevraagd en ontvangen van ZonMw.

Werk

Het wijkgericht uitvoeringsplan gekoppeld aan het stedelijk Taalplan is in 2020 voortgezet. Met het gebiedsteam Werk en Inkomen is op wijkniveau de samenwerking afgetrapt om te komen tot een wijkgerichte aanpak op het gebied van arbeidsparticipatie. Tussen het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. Het team Leefomgeving, het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen in Malburgen voeren op wijkniveau structureel overleg.

Gezonde levensstijl

Binnen de coronamaatregelen die in 2020 golden bleef met name de mogelijkheid om te sporten en te bewegen in de buitenruimte overeind.
In Malburgen West is in 2020 de beweegtuin gerealiseerd. Bij het Olympusterrein is de blauwe baan aangelegd, waarop bewoners op verschillende manieren kunnen sporten. Door het Sportbedrijf is hiervoor een programma opgesteld.
FormUpgrade voldeed in 2020 aan de doelstellingen in de subsidiebeschikking, met een gedeeltelijk gewijzigde invulling gedurende de coronacrisis.

Kansrijk opgroeien

Vanuit de wijknetwerken is een naschools en wijkgericht aanbod van activiteiten opgezet voor kinderen in een kwetsbare positie dat via programma's is aangeboden. De activiteiten vanuit deze programma's hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Vanwege de coronamaatregelen is het niet gelukt om tot een nieuwe integrale aanpak voor de jeugd te komen. Het kinder- en jongerenwerk is in 2020 in aangepaste vorm ingezet, passend binnen de maatregelen en tegelijkertijd gericht op het bieden van perspectief aan de jeugd binnen die maatregelen.

Armoede

De activiteiten vanuit de programma's Kansrijk Opgroeien hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Ook in 2020 is Achter De Voordeur ingezet om outreachend bewoners te benaderen die hun eigen hulpvraag niet kennen of niet durven te stellen. De inzet is met name gericht geweest op Immerloo, de Vissenbuurt en de woningen rondom winkelcentrum de Drieslag. In totaal zijn op deze manier 73 huishoudens bereikt. Ook de vroegsignalering van schulden via Vroeg Eropaf is in 2020 in Malburgen weer ingezet.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	32.433	39.705	38.261	34.363	3.897
Baten	3.894	4.347	3.968	4.112	144
Saldo lasten en baten	***-28.539***	***-35.357***	***-34.293***	***-30.252***	***4.041***
Toevoegingen aan reserves	0	0	236	548	-312
Onttrekkingen aan reserves	305	0	397	417	20
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***305***	***0***	***161***	***-131***	***-292***
Gerealiseerd resultaat	**-28.234**	**-35.357**	**-34.132**	**-30.383**	**3.749**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	4.197	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	178	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	228	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	441	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	42	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	1.444	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	727	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg Overig						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	93	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	31	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	143	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	54	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	423	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	110	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-110	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	5	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	74	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	6	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	155	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	100	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	58	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	51	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	24	V	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	27	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-275	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-270	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-5	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-268	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Malburgen zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd, zoals: de beweegtuin Malburgen-West, projecten ter verhoging gevoel sociale veiligheid, Achter de Voordeur, projecten binnen het innovatiefonds, etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- St. Pas
- Sportbedrijf Arnhem BV
- Kinderopvang SKAR
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Schuytgraaf, Elderveld

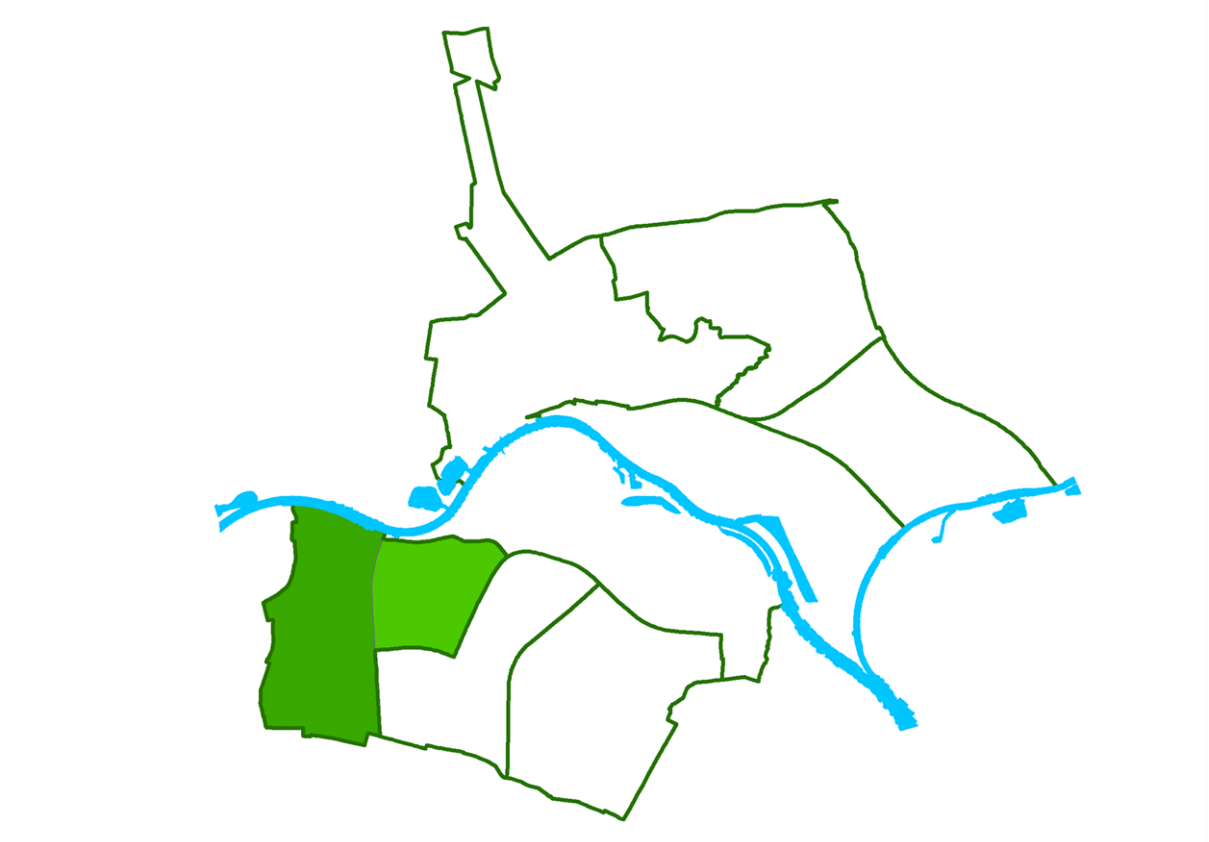

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Sportbedrijf Arnhem heeft een plan ontwikkeld om de kantine in wijkcentrum Elderveld op te knappen. Gekeken wordt of dit kansen biedt voor ontmoetingsmogelijkheden voor de wijk.
Voor jongeren zijn mogelijkheden verkend voor een (eigen) binnenaccommodatie; in de wijk lijken er weinig mogelijkheden geschikt.
Offertes zijn opgevraagd voor aanpassingen in de Omnibus. In verband met het vertrek van een school uit het gebouw en mogelijke kansen die dit biedt voor een andere indeling in het gebouw, is realisatie van een meer afgescheiden ontmoetingsruimte uitgesteld tot 2021.
De voorbereidingen voor het multifunctioneel sportveld Schuytgraaf lopen nog. In overleg met bewoners en professionals is gekozen voor een meer gevarieerd spel-, sport- en ontmoetingsveld voor de wijk voor alle leeftijden. Omdat de beoogde locatie een archeologisch veld is en dit toch te veel beperkingen oplevert, wordt gezocht naar alternatieve mogelijkheden, waardoor realisatie is vertraagd.

Verkeersveiligheid	

De parkeeroverlast bij het winkelcentrum Elderveld is afgenomen door de komst van winkelcentrum Schuytgraaf. Over station Zuid komen minder signalen binnen, handhaving is aangesloten op de signalen rondom de locatie en fietsenstallingen zijn geplaatst.
De parkeeroverlast en het halen en brengen bij de scholen rondom het Breezandpad in Elderveld blijven naast de herinrichting van de openbare ruimte een belangrijk aandachtspunt. Na de oplevering van de scholen bleef het omliggende terrein braak achter. Er is ingezet op het opzetten van een integrale aanpak om zowel de inrichting als de verkeersbewegingen (gedrag) aan te pakken. Er wordt onder andere nagedacht over het stimuleren van op de fiets naar school door middel van bijvoorbeeld het aanleggen van een fietszone.
In 2020 is een wijkveiligheidsoverleg gestart, waar met partners overlegd en afgestemd wordt over signalen op het gebied van (verkeers)veiligheid en (jeugd)overlast.

Kansrijk opgroeien

De twee basisscholen in Elderveld hebben met Rozet en Sportbedrijf gewerkt aan een plan voor kansrijk opgroeien. Over de precieze invulling en uitvoering zijn we in gesprek.
Het kinderwerk in Schuytgraaf heeft waar mogelijk activiteiten doorgezet of alternatieven ontwikkeld. Voor kinderen en gezinnen zijn vooral in de zomer extra activiteiten georganiseerd, die erg zijn gewaardeerd. Het ging onder andere om een botenrace en een luchtkussenfestival.
Spruytgraaf wordt doorontwikkeld naar een speelmorgen in Schuytgraaf.

Schulden

Er is in 2020 vooral ingezet op de samenwerking tussen Werk en Inkomen, het Sociale wijkteam en het team Leefomgeving. Het Kernteam Zuid-West is vormgegeven en met regelmaat in overleg. Er zijn gezamenlijke doelen gesteld; over de aanpak van bepaalde doelgroepen in de wijk op het gebied van participatie en zorg, de fysieke samenwerking, gezamenlijke inloopspreekuren in de wijk en huisvesting in de wijken.
De inzet op zzp'ers met schuldenproblematiek wordt stedelijk aangepakt.

Voor kinderen die te maken krijgen met complexe scheidingen is er de Kiestraining. De pilot Steunouders is ingezet. Deze bieden kinderen een of twee dagdelen per week een gastvrij thuis en geven zo een steuntje in de rug aan ouders die wat extra hulp kunnen gebruiken.

Netwerkverbindingen

Er zijn wijkgidsen gemaakt die informatie verstrekken op het gebied van ontmoeten, opvoeden en opgroeien. Deze zijn goed ontvangen door wijkbewoners. De wijkgidsen zijn gedigitaliseerd door een wijkbewoner en op de wijkwebsites geplaatst. De digitale wijkgids wordt bijgehouden en aangevuld en vormt zo een sociale kaart voor de wijk.
In Elderveld zijn afspraken gemaakt met De Wijkmakers om met een aanpak tegen eenzaamheid onder ouderen aan de slag te gaan. Tevens zijn er afspraken gemaakt met partijen om projectmatig met ouderen aan de slag te gaan, zoals het project Old School. Ondanks corona is er een Kunst/Cultuurroute gerealiseerd door Rozet en kookt Vitanos voor wijkbewoners.
We hebben de Sociale Tafel Schuytgraaf-Elderveld vorm gegeven om samen aan een sociale basis in de wijk te werken. Samen met welzijnspartners, het Sociale wijkteam en gebiedsteam Werk en Inkomen en bestuursadviseurs werken we thematisch aan samenhang en een integrale aanpak in het sociale domein.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	25.570	24.138	24.197	23.909	288
Baten	2.632	2.673	2.562	2.738	176
Saldo lasten en baten	***-22.938***	***-21.465***	***-21.635***	***-21.172***	***464***
Toevoegingen aan reserves	0	0	432	914	-482
Onttrekkingen aan reserves	1.071	0	256	266	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.071***	***0***	***-176***	***-648***	***-471***
Gerealiseerd resultaat	**-21.867**	**-21.465**	**-21.812**	**-21.819**	**-7**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	156	V				
Sociale wijkteams						
Zorg	8	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	42	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-13	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-105	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-222	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	132	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-570	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	74	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	16	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	203	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	282	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	189	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-69	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	42	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	41	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	3	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Werk en Inkomen	-24	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	28	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	66	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	155	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	8	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	147	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-424	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-421	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR
- St. Pas

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

De Laar, Elden

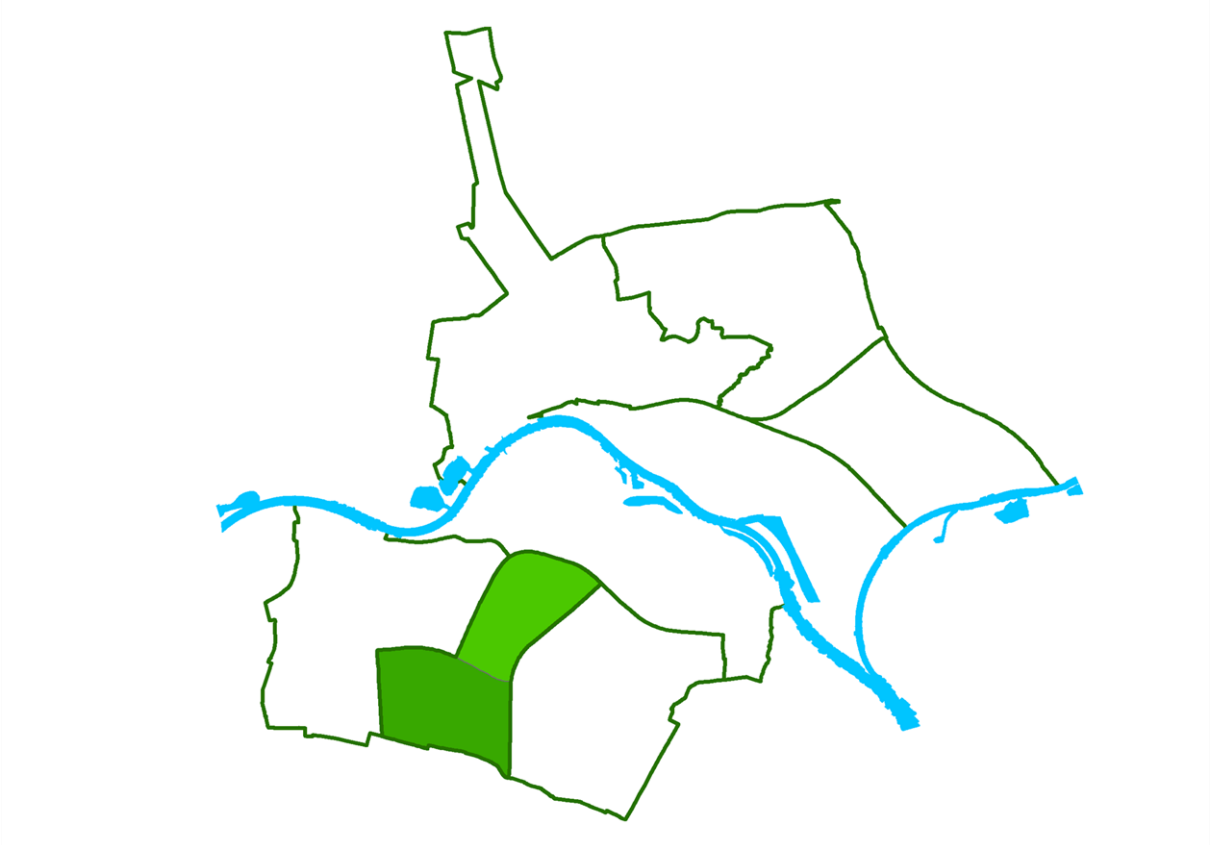

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale samenhang	

Er is gestart met een ontwikkelingsplan voor sporthal De Laar West inclusief de buitenruimte. Daarnaast is er een traject gestart om met de betrokken partijen rondom boerderij De Kroon tot een vraaggericht en stabiel aanbod voor de wijk te komen. Ondanks de impact van corona hebben veel werkgroepen zich verder kunnen ontwikkelen en verstevigen.

Participatie

De projecten buurtcirkels en taalgroepen zijn inmiddels succesvol van start gegaan. Voor zover corona dit toeliet zijn er op de verschillende scholen naschoolse programma's aangeboden. Ook is het project Focuz Academy gestart.
Verder is inmiddels gebleken dat de outreachende werkwijze van de eerdere huisbezoeken onvoldoende aansluit bij de vraaggerichte strategie van het Sociale wijkteam. Daarom wordt er ingezet op algemene gebiedsgerichte samenwerking tussen het Sociale Wijkteam en Werk & Inkomen.

Sociale en fysieke veiligheid

De verschillende werkgroepen hebben ondanks corona een behoorlijk aantal activiteiten in gang gezet. Ook is hun structuur versterkt en zijn zij zelfstandig van het opbouwwerk gaan functioneren.
Voor verschillende verkeersproblemen zijn in samenwerking met omwonenden duurzame oplossingen gevonden.

Op een aantal plekken hebben buurtbewoners zich georganiseerd om een deel van de openbare ruimte in eigen beheer te onderhouden. De hervorming of aanleg is in samenwerking met de afdeling Openbare Ruimte en de groenaannemer tot stand gekomen.

Daarnaast is in 2020 een project gestart om jongerenoverlast in de wijk terug te dringen in samenwerking met politie en wijkprofessionals. Bovendien is er een project gestart om samen met bewoners aan de hand van buitenspelen en speeltuinen de directe omgeving te verbeteren en tegelijk de onderlinge relaties binnen de buurten te verstevigen.

Verduurzamen

Door de coronacrisis is het aantal bewonersinitiatieven op dit gebied helaas wat achtergebleven. We blijven deze initiatieven echter stimuleren en ondersteunen waar mogelijk. De eerste wijkgesprekken over dit thema zijn opnieuw gepland voor begin 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	16.961	19.439	17.458	16.484	974
Baten	1.277	1.703	1.268	1.330	62
Saldo lasten en baten	***-15.684***	***-17.736***	***-16.189***	***-15.154***	***1.036***
Toevoegingen aan reserves	0	0	264	434	-170
Onttrekkingen aan reserves	1.149	0	136	142	6
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.149***	***0***	***-128***	***-292***	***-163***
Gerealiseerd resultaat	**-14.535**	**-17.736**	**-16.318**	**-15.445**	**872**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	789	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	129	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	137	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	176	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-12	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-2	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	29	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	120	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	185	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	58	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-64	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	48	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	25	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Sport	-221	N	Beheer gemeenschappelijk vastgoed (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	20	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	33	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	7	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	7	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-2	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-2	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het beheer van enkele panden van de gemeente heeft € 221.000 meer gekost dan begroot. Het gaat met name om de Drielsedijk 17. Door de verhuizing van verenigingen hebben onvoorziene maatregelen plaats moeten vinden.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

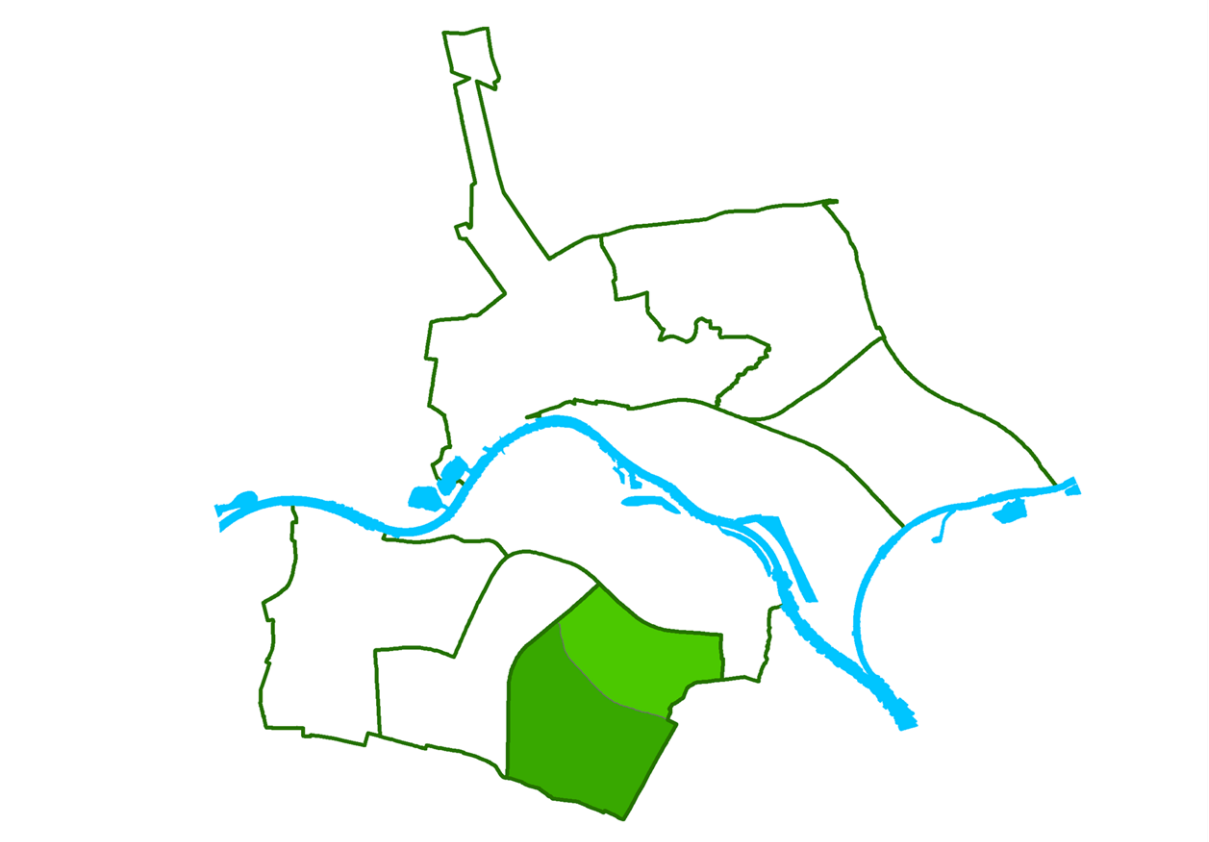

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Bewegen en ontmoeten	

Het Sportbedrijf heeft een naschools programma opgezet waarbij de Urban Sportscontainers ingezet worden. Op de drie grote sportvelden is een programma voor kinderen in armoede. De sportcontainer is een groot succes. De tweede container is dit jaar gevuld en staat in Rijkerswoerd bij playground. Jongeren hebben geholpen om de container van een graffitischildering te voorzien.
Voor alle thema's wordt LIJN2030 ingezet. We willen er voornamelijk bewoners mee ontmoeten en verbinding tot stand brengen. Op een laagdrempelige manier gaan we het gesprek aan met bewoners. Soms zijn het spontane gesprekken, andere keren staan we met een specifiek thema in de wijk. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan de gesprekken over de skatebaan in Rijkerswoerd.

In Kronenburg leeft bij bewoners al jaren de wens voor een ontmoetingsruimte. Inmiddels zijn we ver in de gesprekken om twee panden te huren aan het Croydonplein. Daarnaast is er met Rijnstad overeenstemming om ook de locatie de Madser in te zetten als ontmoetingsruimte.
Met diverse partners in de wijk wordt gekeken naar de rol die zij kunnen spelen in het programma dat ontwikkeld moet worden voor de ontmoetingsruimtes.

Met de RIVM-maatregelen die dit jaar van toepassing waren, is het slechts heel beperkt mogelijk geweest om het wijkcentrum in Vredenburg te gebruiken. Bij bewoners en professionals is hier grote behoefte aan.

De herinrichting van sportpark Rijkerswoerd gaat gestaag verder. Er is een blijvende ontwikkeling gaande op sportpark Rijkerswoerd waardoor het steeds meer, zoals de intentie was en is, een ontmoetingsplek wordt voor de buurt. Er is inmiddels ook een speeltuintje aangelegd voor de jongste jeugd. Van hieruit worden ook steeds meer activiteiten georganiseerd die verband houden met ontmoeten en bewegen. Voor de skatebaan bij de Pythagorasstraat is een vergunningaanvraag ingediend. Door tegenstanders is aangekondigd dat hier bezwaar op ingediend zal worden.

Bewoners van Rijkerswoerd wachten al lang op een bruggetje naar park Lingezegen. Afronding hiervan bevindt zich in de laatste fase. Vanwege het zaaiseizoen zullen de laatste acties inclusief het plaatsen van de brug begin 2021 plaatsvinden.

Vergroening

Voor het pleintje aan de Kronenburgbusbaan ligt een concept ontwerp klaar. In samenwerking tussen bewoners en een ontwerper van de gemeente is deze tot stand gekomen. Het buurtinitiatief Wessel Couzijnhof is afgerond, de eerste bloemrijke bermen zijn gerealiseerd en de regentonnen zijn aangeschaft.
Het buurtinitiatief voor de herinrichting van de Ekamphof is ook met succes afgerond.
De 'kwarrende' bomen op de parkeerplaats op de Schepen van Ommerenstraat zijn nog niet vervangen, maar nog wel in beeld. Op het Schepen te Boeckoppad is het bewonersinitiatief om boomspiegels te vergroten opgepakt. Met bewoners aan de Heiligerleeplaats worden gesprekken gevoerd om het plein aan te pakken. Dit valt mooi samen met het onderhoud dat op deze plek gepland staat voor 2021.

Bij stedelijke projecten die zich aandienen in het gebied wijzen wij steeds op de voorwaarde dat ontwikkelingen niet ten koste mogen gaan van het groen in het gebied en bij voorkeur zelfs een uitbreiding van het groen realiseren. Vanuit het bomenplan zijn slechte bomen in het gebied geïnventariseerd.
Bij de ontwikkelingen rondom bijvoorbeeld transformatie aan de Schepen Bierwischstraat wordt dit uitdrukkelijk meegenomen. Eveneens wordt dit signaal uitdrukkelijk meegenomen in de gesprekken met Wereldhave.

Acties voor de vergroening van het Croydonplein hebben ertoe geleid dat er drie ontwerpen liggen voor het Croydonplein.

Aantrekkelijke woonomgeving

We zien door de coronacrisis dat bewoners tijd hebben geïnvesteerd in hun omgeving.
Ook hebben we in ons gebied een groot aantal vrijwilligers die zwerfafval ruimen. In samenhang met het thema vergroenen worden enkele pleinen en straten kleurrijker door initiatieven vanuit bewoners en werkgroepen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.014	30.594	28.428	26.734	1.694
Baten	1.348	1.630	1.139	1.265	126
Saldo lasten en baten	***-24.666***	***-28.964***	***-27.289***	***-25.469***	***1.819***
Toevoegingen aan reserves	0	0	497	681	-183
Onttrekkingen aan reserves	1.537	0	243	243	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.537***	***0***	***-255***	***-438***	***-183***
Gerealiseerd resultaat	**-23.129**	**-28.964**	**-27.543**	**-25.908**	**1.636**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**1.804**					
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	226	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	408	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	384	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	198	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	79	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	132	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-111	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	62	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	189	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	89	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	50	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-89	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	3	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	66	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	5	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-69	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	94	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	52	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	51	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	11	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	11	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving RKV zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd zoals: aanleg gazon Wessel Couzijnhof, opknappen Sportcentrum Rijkerswoerd, aanleg parkeerplaats ESA-terrein, projecten binnen het innovatiefonds, etc. De uitvoering van deze projecten hebben tot een tekort van €69.000 geleid.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Stad

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Om de doelstellingen en ambities van Arnhem te bereiken is samenwerking van groot belang. We willen inwoners en ondernemers eerder betrekken bij onze plannen. In de regio werken we intensief samen met onder andere de provincie en gemeente Nijmegen aan een sterke regionale samenwerking. Onze inwoners kunnen rekenen op een dienstverlening die verder digitaliseert en de klantvriendelijkheid voorop stelt. Onze organisatie richten we in om onze dienstverlening continu te verbeteren.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met mooie bomen of om een heringericht industrieterrein.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal-, landelijk- en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen (aan het werken) aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	

Zie voor een toelichting de inspanningen 'Rekenkamer: uitvoeren onderzoeksprogramma' en 'College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen'.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

We hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in onze rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken. In de regio Arnhem-Nijmegen is de Groene Metropoolregio gerealiseerd: een nieuwe, steviger samenwerking tussen de 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen met een ambitieuze visie en dito regionale agenda. We hebben in de Euregio bijgedragen aan de totstandkoming van de strategische agenda. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Zie voor een verdere toelichting van onze activiteiten de inspanningen bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Er zijn in 2020 diverse voorbereidende stappen gezet om de digitale dienstverlening aan onze inwoners te verbeteren. Zo is voor de basisregistratie personen en de burgerlijke stand nieuwe software geïmplementeerd, die in de komende jaren stapsgewijs verder zal worden ontwikkeld en uitgerold. Via deze nieuwe software kunnen inwoners zaken, als het doen van overlijdensaangifte of het doorgeven van vermissing van hun reisdocument, gemakkelijk digitaal regelen met de gemeente via zogenaamde e-diensten. Het was de bedoeling om in 2020 al de eerste vijf e-diensten operationeel te hebben, maar de technisch complexe context in combinatie met corona hebben tot vertraging geleid met de implementatie van e-diensten. Een voorgenomen pilot met uitgifte van DigD-substantieel aan de balie is vanwege corona uitgesteld. Wel is er in samenwerking met Nijmegen en Drechtsteden een pilot ID-bellen uitgevoerd, waarbij inwoners zich telefonisch kunnen authenticeren met de identiteitsapp IRMA. Daarbij wordt inwoners actief om toestemming gevraagd om alleen die gegevens te delen die strikt noodzakelijk zijn voor de beoogde dienst, zodat zij zelf de baas te blijven over hun persoonsgegevens.

Dienstverlening in coronatijd bracht veel (nieuwe) uitdagingen, oplossingen en aanpassingen. Natuurlijk omdat we ervoor zorgen dat inwoners veilig en toegankelijk van onze dienstverlening gebruik kunnen maken, en onze medewerkers die in een veilige omgeving kunnen verlenen. Daar zijn soms hulpmiddelen (kuchschermen, desinfectie, mondkapjes) of andere aanpassingen voor nodig. Ook was het aantal vragen, zeker in de eerste 'coronamaanden', erg groot. Inwoners die willen weten of hun huwelijk door zou kunnen gaan, bijvoorbeeld, maar ook allerhande vragen over landelijke en lokale regels en beperkingen kwamen op de gemeente af, en ook over de vele noodhulp- en ondersteuningsregelingen. We hebben ondernemers en inwoners daarin steeds zo goed mogelijk geholpen, naast de 'gewone' verzoeken en vragen, ook als voor ons het antwoord ook niet meteen voorhanden was.
In 2020 zijn ruim 140.000 telefoontjes beantwoord via het gratis nummer 0800-1809. Op www.arnhem.nl/corona is een speciale corona-pagina gemaakt met veel voorkomende vragen en allerhande andere informatie in relatie tot de coronacrisis, bijvoorbeeld over de Tozo of andere regelingen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

De directie heeft in oktober 2020 een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft. In het charter is verwoord dat de gemeente Arnhem streeft naar een divers samengesteld personeelsbestand en een organisatie waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn talenten kan inzetten en zich welkom voelt.

In 2020 heeft de gemeente Arnhem meegedaan aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Daaruit is gebleken dat 8% van onze medewerkers een niet-westerse migratie-achtergrond heeft. Wij hebben ons ook aangemeld voor deelname aan de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (uitvoering begin 2021).
Voor een verdere toelichting wat we binnen de organisatie gedaan hebben, wordt verwezen naar de inspanningen in het kader van een 'inclusieve organisatie' bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

In 2020 is er een taskforce Hybride werken opgericht. Het 'waarom' van het hybride werken is vastgesteld, de projectgroepen zijn ingericht en acties inclusief prioriteiten zijn bepaald. Er is grote verwevenheid met andere programma's binnen de gemeente zoals huisvesting, samen digitaal, ontwikkelingen Werk & Inkomen, vitaliteit, duurzaamheid (CO2 ladder), mobiliteit, huisvestingsprogramma De Connectie en Cao-onderhandelingen. De verbinding op al die onderwerpen is geborgd in de taskforce. Begin 2021 is de ontwerp- en ontwikkelfase aan de orde en van medio 2021 tot einde 2021 de implementatie- en borgingsfase.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Ook tijdens corona

Vanaf maart 2020 werden de medewerkers geconfronteerd met de coronamaatregelen, zowel op het werk als privé. Op een honderdtal medewerkers binnen de kritische processen na, moesten zij van de één op de andere dag thuiswerken en op zoek naar nieuwe vormen van digitaal (samen)werken en een nieuwe routine. Thuiswerkplekken werden ingericht, ICT-middelen beschikbaar gesteld, telefonische bereikbaarheid georganiseerd, kinderen opgevangen (en les gegeven), aangepaste werkafspraken gemaakt en burgers geïnformeerd. De 'intelligente lockdown' was een feit.
Het was en is niet voor iedereen mogelijk om (volledig) thuis te werken. Arnhem heeft er dan ook voor gekozen om het kantoor voor specifieke medewerkers (in overleg met de leidinggevende) open te houden. Hiervoor werd een protocol voor het veilig kunnen werken op 1,5 meter afstand opgesteld.

De medewerkers van de kritische processen moesten naar kantoor blijven komen, of waren in de stad actief. Zij deden hun werk onder bijzondere omstandigheden wat zeker in het begin met onzekerheid gepaard ging.
Ook de uitvoering van diverse en in allerijl door het rijk opgetuigde regelingen had een forse impact. Vaak last-minute en met veel onduidelijkheid, waardoor gestart moest worden zonder dat de details van de regelingen helder waren en wat dit voor de uitvoering betekende. Ondanks de hoge werkdruk en de impact van de coronamaatregelen, is het gelukt om de nieuwe regelingen vorm te geven en de dienstverlening aan de inwoners en ondernemers van Arnhem op peil te houden. Hierbij is een

goede én tijdige informatievoorziening een belangrijke voorwaarde om alle partijen goed en tijdig te informeren over de gemeentelijke ontwikkelingen, (rijks)richtlijnen en koers tijdens corona. Hiervoor zijn diverse communicatiemiddelen ingezet.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	
Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma	

De rekenkamer heeft in 2020 de onderzoeken naar jeugdzorg, jaarstukken 2019 en het herhaalonderzoek dienstverlening afgerond. Deze drie onderzoeken zijn in het afgelopen jaar ook in de raad behandeld.

Gedurende het jaar heeft de rekenkamer onderzoeken opgestart naar ondermijning (na de zomer), zich aangemeld voor het gezamenlijke NVRR DoeMee onderzoek naar Meldingen Openbare Ruimte (voor de zomer), onderwijshuisvesting (laatste kwartaal) en een gezamenlijk onderzoek met de rekenkamers van Breda, Tilburg en Oss naar de corona steunmaatregelen (na de zomer). De twee gezamenlijke onderzoeken naar Meldingen Openbare Ruimte en corona steunmaatregelen stonden niet op het onderzoeksprogramma 2020-2022.

Het onderzoek naar Van Wijken Weten (gestart eind 2019) heeft een andere wending genomen. Hierover is de raad geïnformeerd. Er is een nieuwe verdeling tussen de onderzoeken waarbij de rekenkamer onder meer het deel rondom de informatiepositie van de raad voor haar rekening neemt. Dit onderzoek is nog niet gestart.

Daarnaast zijn er een tweetal vooronderzoeken gedaan, waarna de rekenkamer heeft besloten af te zien van een volledig onderzoek. Dit betreft zorgfraude (nieuwe aanbesteding) en kapvergunningen. Ten aanzien van het onderwerp voortgang Omgevingswet en het uitstellen van de invoeringsdatum door de minister besloot de rekenkamer dit onderwerp op de longlist te plaatsen.

Ten slotte heeft de rekenkamer in najaar 2020 haar jaarlijkse rondje langs de fracties gemaakt om gesprekken te voeren.

College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen

Het projectplan van de raadswerkgroep (Aan de slag met burgerparticipatie) is met de raadswerkgroep opgepakt vanuit het programma Burgerparticipatie. De onderdelen die door de gemeente opgepakt kunnen worden, zijn voor een groot deel uitgewerkt en/of geïmplementeerd. Zo wordt vanaf de zomer 2020 in de raadsvoorstellen door middel van een toegevoegd onderdeel Participatie nadrukkelijk en transparant stilgestaan bij de wijze waarop de betrokkenheid van inwoners en ondernemers is vormgegeven. De beslisboom (burger)participatie is geïmplementeerd. De beslisboom is een goed middel om te bepalen welk participatiemiddel bij het participatiedoel past. Verder leren we van elkaar wat er goed gaat en wat er beter kan door burgerparticipatie in projecten te evalueren. Voor de evaluatie is nu een handzaam formulier beschikbaar. Helaas heeft ook corona invloed gehad op de wijze waarop er met inwoners en ondernemers in gesprek gegaan kon worden. Echter, dit heeft ook weer voor mooie (digitale) ontwikkelingen gezorgd. Een ontwikkeling, die overigens al voor corona in gang was gezet, is het opzetten van een digitale burgerparticipatie tool voor Arnhem. Vanaf eind 2020 heeft de gemeente Arnhem de website meedenken.arnhem.nl.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem draagt in 2020 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen

Arnhem heeft in 2020 in de voorhoede en met veel energie bijgedragen aan de totstandkoming van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen, is in 2019 gestart vanuit de behoefte de regio beter te op de kaart te zetten. Ook wil de regio slagvaardiger samenwerken aan de grote maatschappelijke opgaven.
Een interactief proces met colleges, raden en partners in de regio leidde in 2020 tot de visie Groene metropoolregio met een ambitieuze regionale agenda. De bijbehorende nieuwe Gemeenschappelijke Regeling moet ervoor zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. In de agenda staan vijf opgaven centraal: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene Groeiregio.

Via deze agenda willen de regiogemeenten intensiever samen gaan werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio, waarbij een goede balans gezocht wordt tussen groei en leefbaarheid. In de ambitie die is geformuleerd gaat het erom de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren én de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken.

Arnhemse (maatschappelijke) opgaven en ambities hebben een goede plek in deze agenda gekregen: onder andere de grote woningbouwopgave en de bereikbaarheid van de stad en de regio; ook het bevorderen van economische ontwikkeling om zo meer banen in de stad en de regio te krijgen en de duurzaamheidsopgave waar we als stad voor staan. De regio wil zich ook sterker profileren naar het Rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. Dit kan ervoor zorgen dat we als stad en regio gemakkelijk entree krijgen tot Europese en Rijksfondsen.
Zeventien regionale gemeenteraden hebben in het najaar positief besloten over de visie en de regionale agenda en over de start van de Groene Metropoolregio per 1 januari 2021. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten.

In de oude structuur van het Gemeenschappelijk Orgaan heeft Arnhem in 2020 in de regio Arnhem-Nijmegen onder meer door gewerkt aan de verstedelijkingsstrategie en de woningbouwopgave (onder andere via de woondeal met het Rijk). De regionale energiestrategie en regionale mobiliteitsagenda zijn in 2020 verder tot uitwerking gekomen. Op het gebied van economie waren circulaire economie, human capital en recreatie en toerisme belangrijke speerpunten.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

In Euregioverband werkte Arnhem in 2020 door aan de grensoverschrijdende samenwerking en projecten in het Euregiogebied. Arnhem droeg bij aan de totstandkoming van de strategische agenda van de Euregio. Met deze agenda heeft de Euregio vier grensuitdagingen gepresenteerd. Dit zijn Economie en Klimaat, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Leefbaarheid en Euregionale identiteit. Het 100.000+ stedennetwerk in de Euregio kende dit jaar een uitbreiding. Naast de bestaande deelnemers Arnhem, Nijmegen, Ede, Düsseldorf, Duisburg en Moers is nu ook Apeldoorn lid van het netwerk. De agenda van het stedennetwerk sluit aan op de strategische agenda van de Euregio. De lobby schone scheepvaart blijft voor dit netwerk een belangrijk thema in relatie tot Economie en Klimaat.

Als lid respectievelijk partner van VNG en G40 nam Arnhem zowel bestuurlijk als ambtelijk deel aan diverse overleggen, themagroepen en lobbytrajecten die vanuit deze netwerken werden gevoerd. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Wethouder Bouwkamp is lid geworden van de commissie Europa en Internationaal, wethouder Louwers van de commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Digitaliseren van het klantproces

In 2020 zijn de nodige stappen gezet om de klantgeleiding voor afspraken bij Burgerzaken te verbeteren. Fase 1 van dit proces (vervanging van het roosterprogramma) is in 2020 afgerond; fase 2 (vervanging van het afsprakenprogramma) volgt in 2021. Daarnaast is met de invoering van de nieuwe applicatie Key2Burgerzaken Portaal de basis gelegd voor e-diensten voor burgerzakenproducten, die bij de leverancier nog volop in ontwikkeling zijn. De stapsgewijze uitrol hiervan zal meerdere jaren in beslag gaan nemen. Tevens is in samenwerking met Onderzoek & Statistiek een verkenning gestart naar uitbreiding en verbetering van het klanttevredenheidsonderzoek bij Klantenservice en Burgerzaken, dat in 2021 zijn beslag moet gaan krijgen. Dit maakt deel uit van een breder plan van aanpak voor verbetering van de gemeentelijke dienstverlening, waarvoor diverse scenario's worden uitgewerkt die in 2021 aan de gemeenteraad zullen worden voorgelegd. Daarnaast zijn in het afgelopen jaar rapportages ontwikkeld voor het inzichtelijk krijgen van dienstverlening aan de balie en telefonie en is een start gemaakt om doorlooptijden van dienstverlening in beeld te brengen. Voor Zorg Dichterbij is naast een monitor gestart met het kaart brengen van zorgpaden. Ook voor Doorbraak naar Werk is een monitor in ontwikkeling.

Innoveren met data

Naar het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Vanuit de strategische personeelsplanning wordt informatiegstuurd werken meegenomen om capaciteit, kennis en vaardigheden te borgen in de organisatie. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

Bewust worden

De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd, waaronder een groot deel van de managers. Aan Deep Democracy hebben al meer dan 100 medewerkers meegedaan.
In 2020 is de Diversity Week georganiseerd, waarin we stil stonden bij drie landelijke dagen die in die week plaatsvonden: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. Die week zijn diverse activiteiten georganiseerd: een digitaal Diversity kookboek, twee webinars, het lanceren van een Intern Charter, regenboogkookworkshops, wijkdiner met inwoners met een beperking. Door corona hebben we een aantal fysieke activiteiten moeten annuleren. Zoals Walk4all wandelingen, met als doel wandelingen aan te bieden die voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor mensen met een beperking. Ook een theatervoorstelling (in samenwerking met Oostpool) en een talkshow zijn afgelast.

Aantrekken nieuw personeel

De recruiter die eind 2019 alleen voor de afdeling SBR werkte, is in 2020 organisatiebreed ingezet.
De nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl die begin 2020 de lucht in is gegaan, is doorontwikkeld. Op deze website staan al onze vacatures en is expliciet aandacht voor Diversiteit & Inclusie, onder andere door verhalen van diverse medewerkers. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie die streeft naar een divers personeelsbestand en een inclusieve organisatie. In de tweede helft van 2020 zijn alle vacatureteksten kritisch tegen het licht gehouden. Vanuit recruitment worden, samen met de managers en soms met behulp van een externe schrijver, de vacatureteksten zo uitnodigend mogelijk geformuleerd.

Instroom jongeren

Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8% naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 49 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Huisvesting

Huisvesting maakt onderdeel uit van hybride werken. Door corona zijn nieuwe inzichten met betrekking tot de organisatie en dus de huisvesting ontstaan. In 2021 zal het aangepaste plan voor huisvesting ter besluitvorming worden voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Open Data (19A64)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Er is een plan van aanpak opgesteld voor het uitbreiden van Open Data van Arnhem, dit is vastgesteld door de raad. Uitvoering van het plan is gestart in 2020. We richten ons op transparantie van de gemeente én op de behoeften van externe stakeholders. We nemen deel aan landelijke initiatieven om in de voorhoede van deze ontwikkelingen deel te nemen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	108.876	115.845	85.145	92.532	-7.387
Baten	507.621	513.240	507.501	518.807	11.306
Saldo lasten en baten	***398.745***	***397.395***	***422.356***	***426.275***	***3.919***
Toevoegingen aan reserves	36.780	11.116	21.109	20.922	187
Onttrekkingen aan reserves	24.373	13.141	16.770	18.321	1.551
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-12.407***	***2.024***	***-4.339***	***-2.601***	***1.738***
Gerealiseerd resultaat	**386.338**	**399.419**	**418.017**	**423.674**	**5.657**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-6.581	N				
Bedrijfsvoering	228	V	Beheer wagenpark	N/J	I	AR
Bedrijfsvoering	-113	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	254	V	Aanhuur kantoorhuisvesting	N	S	AR
Bedrijfsvoering	525	V	Onderhoud en energie kantoorhuisvesting	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-3.200	N	Resultaat SB&R	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-2.224	N	Resultaat op bedrijfsvoering, zie baten	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-400	N	Inzet formatie en inhuur corona gerelateerd	J	I	AR
Bedrijfsvoering	-57	N	Terugloop inzet projecten PIM door coronacrisis	J	I	AR
Publieke dienstverlening	270	V	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	76	V	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Publieke dienstverlening	-165	N	Klantenservice	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-68	N	Klantenservice (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	-260	N	Afkoop onderhoud fietstunnel	N	I	AR
Financiën	312	V	Vermindering vpb 2018	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.500	N	Connectie meerkosten projecten en maatwerk	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-500	N	Connectie meerkosten door coronacrisis	J	I	AR
Financiën	682	N	Resultaat financiering	N	I	AR
Financiën	-441	N	Loonontwikkeling	N	I	AR
Baten	11.644	V				
Bedrijfsvoering	-91	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	490	V	Onderverhuur Stadskantoor	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-479	N	Extra contributiemarge rendabele uren	N	S	AR
Bedrijfsvoering	1.940	V	Resultaat op bedrijfsvoering, zie lasten	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-454	N	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-128	N	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	400	V	Meeropbrengst OZB	N	I	AR
Financiën	649	V	SPUK subsidie	N	I	AR
Financiën	10.617	V	Algemene Uitkering Gemeentefonds	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.300	N	Connectie terugbetaling transitiebudget, zie onttrekking reserve	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-447	N				
Publieke dienstverlening	-217	N	Verkiezingen 2021	J	I	BR
Bedrijfsvoering	275	V	Frictiekosten en organisatieontwikkeling	N	I	AR
Financiën	-505	N	Gemeentefonds	N	I	

Onttrekkingen aan reserves	1.700	V				
Automatisering	1.700	V	In de jaarrekening 2019 is de terugbetaling van het transitiebudget van de Connectie toegevoegd aan de bestemmingsreserve bedrijfsvoering. In 2020 wordt deze post weer onttrokken aan deze bestemmingsreserve ter dekking van de exploitatie (zie lasten en baten).	N	I	BR

Beheer wagenpark
Door het gebruik van relatief nieuwe auto's enerzijds en door het beperkte gebruik van de auto's door corona anderzijds is er een voordeel ontstaan op het onderhoud van het wagenpark van € 228.000.

Taakstelling te verkopen panden
In de begroting staat onder de lasten een structurele taakstelling voor lagere beheerskosten en onder de baten een incidentele taakstelling voor de te realiseren verkoopopbrengst uit te verkopen panden uit het gemeentelijk vastgoed. In 2020 is slechts 1 pand verkocht waardoor een deel van de taakstelling niet is gerealiseerd. Dit geeft op de lasten een nadeel van € 113.000 en op de baten een nadeel van € 91.000.

Kantoorhuisvesting
Door nieuw afgesloten contracten is de gemeente per saldo minder kwijt aan huur van de kantoorhuisvesting aan de Eusebiusbuitensingel en Boulevard Heuvelink. Dit geeft een structureel voordeel van € 254.000. Op het onderhoud en energiekosten is een incidenteel voordeel ontstaan van in totaal € 525.000. Tot slot is er nog een voordeel van € 490.000 aan niet geraamde verhuurbaten uit onderhuur.

Resultaat SB&R
Het nadelige resultaat Strategie, Beleid en Regie (SBR) is opgebouwd uit: salariskosten 1,9 miljoen, 0,5 miljoen kosten in verband met externe inhuur en 0,8 miljoen lagere doorbelasting van uren.
Aanvullend geldt dat tegenover de negatieve afwijking in de salariskosten van SBR op diverse programma's sprake is van een voordeel in de salariskosten bij de wijken van 1,7 miljoen. Voor correcte beeldvorming moeten beide afwijkingen in samenhang worden beschouwd.

Binnen SBR is sprake van een onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit. Er wordt gewerkt aan (bij)sturing hierop. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

Leges
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) en ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Klantenservice
De kosten voor klantenservice stegen als gevolg van noodzakelijke extra inhuur. Verder stegen de belkosten 0800 nummer gemeente door onder meer het volledig gratis worden van het nummer en door corona (vragen over TOZO en andere financiële regelingen).

Verkiezingen 2021
Via de algemene uitkering Gemeentefonds (opgenomen onder de baten) is onder meer een doeluitkering ontvangen voor het treffen van extra corona-maatregelen voor de verkiezingen 2021. Deze middelen worden voor dit doel gereserveerd.

Vermindering vennootschapsbelasting 2018
In 2020 is er op de vennootschapsbelasting een voordeel gerealiseerd van € 312.000. Dit komt voornamelijk door een vermindering van de voorlopige aangifte vennootschapsbelasting 2018.

Resultaat op bedrijfsvoering
Het resultaat op de totale bedrijfsvoering (personeel- en uitvoeringskosten) bedraagt € 409.000 nadelig.
De hogere lasten van € 2,6 miljoen worden grotendeels veroorzaakt door gestegen kosten op formatie, inhuur, frictie en overige uitvoeringskosten. Hier staat een voordeel van € 1,9 miljoen aan baten tegenover. Het grootste voordeel op de baten is een vrijval van de voorziening voormalig personeel van € 1,3 miljoen. Meer specifiek zijn de uitvoeringskosten gestegen door de extra inzet van formatie en inhuur als gevolg van de coronacrisis (juridische ondersteuning bij de uitvoering van TOZO en de ontwikkeling van de impactanalyse). Tot slot heeft er een vrijval plaatsgevonden van de bestemmingsreserve frictiekosten en organisatie-ontwikkeling (voordeel van € 275.000).

Gemeentefonds
Het voordeel op het gemeentefonds ontstaat vanwege het feit dat de september- en decembercirculaires 2020 nog niet in de begroting zijn verwerkt. De begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2020. Uit de september- en decembercirculaire 2020 ontstaan de volgende effecten:

- Als gevolg van wijzigingen in de uitkeringsfactor en actualisatie van de maatstaven ontstaat een voordeel van € 3,3 miljoen.
- In het kader van behoedzaamheid rekenen we eventuele ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds vooraf niet mee. Voor 2020 valt deze vrij en dit levert een voordeel van € 1,1 miljoen op.
- Wijzigingen in taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen die niet overgeheveld hoeven worden naar het beleidsveld leveren een voordeel voor de algemene middelen op van € 2,074 miljoen.
- Toekenning van extra compensatie voor de coronacrisis van € 3,657 miljoen. In totaal is aan compensatie € 12,857 miljoen over 2020 ontvangen, hiervan was al € 9,2 miljoen eerder in het jaar bekend en verwerkt in de begroting. Voor een aantal compensatiemaatregelen over 2020 is de exacte verdeling en daarmee het bedrag per gemeente nog niet bekend c.q. opgenomen, omdat bijvoorbeeld voor het bepalen van de definitieve compensatie van de inkomstenderving over 2020 de afspraak geldt dat dit in 2021 gebeurt op basis van de vastgestelde jaarrekeningcijfers 2020. Het gaat om de volgende compensatiemaatregelen:
    - Compensatie inkomstenderving na 1 juni;
    - Extra beschikbaar voor Inkomstenderving;
    - Afvalinzameling;
    - Zwembaden en ijsbanen;
    - Verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec).

Op basis van deze systematiek hebben we in 2020 (en 2021) nog geen toekenningsbeschikking gehad van een aanvullende financiële compensatie, en tevens kunnen we geen voldoende en nauwkeurige schatting van ons aandeel maken omdat wij geen inzicht hebben in de kosten en inkomstenderving van alle andere gemeenten. Op grond van deze gehanteerde overweging verwerken we deze compensatie in 2021.

Dotaties reserve als gevolg van resultaat gemeentefonds
In 2020 hebben drie niet begrote dotaties aan de reserves plaatsgevonden, als gevolg van het resultaat uit het gemeentefonds ter grootte van € 505.000:

1. In de decembercirculaire 2020 zijn jaarlijkse middelen ontvangen op grond van het faciliteitenbesluit opvangcentra. Conform afspraak worden deze gedoteerd aan de BR Inburgering, integratie en asiel voor dekking van de gemaakte kosten.
2. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de brede aanpak van dak- en thuislozen. Besteding van deze middelen vindt pas vanaf 2021 plaats, om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop.
3. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de kosten voor het opruimen e onschadelijk maken van (ondergrondse) explosieven (bommenregeling). Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop, zodat het beleidsveld hierop in 2021 de kosten uit kan dekken.

SPUK subsidie
De ontvangsten van de SPUK subsidie zijn in zijn geheel begroot op programma S09. Van de totale realisatie hoort € 649.000 op programma S00.

Gemeentelijke belastingen (OZB)
Het voordeel op gemeentelijke belastingen (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Financiering
Het resultaat van de verschillende financieringen is € 682.000 voordelig. Op de vlottende activa is als gevolg van de negatieve rente een voordeel behaald. Daarnaast is er een voordelig resultaat behaald ten aanzien van de vaste financiering. Dit komt onder andere door minder aangetrokken leningen dan begroot en vernieuwde regels in de BBV.

Afkoop onderhoud fietstunnel
Het onderhoud aan de fietstunnel Arnhem Elderveld en een aantal duikers dat door Prorail wordt uitgevoerd is afgekocht voor € 260.000. Voor dit onderhoud zou een jaarlijkse factuur van € 11.000 worden gestuurd. Door het onderhoud in één keer af te kopen wordt bespaard op de jaarlijkse administratieve lasten voor de afhandeling van de facturen.

Loon ontwikkeling
De loonstijging in 2020 is voor €441.000 hoger uitgevallen dan begroot.

De Connectie
De kosten van De Connectie zijn enerzijds gestegen doordat De Connectie extra dienstverlening en inzet heeft verricht om te anticiperen op de effecten van de coronacrisis. Zo zijn ICT-gerelateerde producten, zoals audio/video conferencing en mobiele devices, versneld uitgerold en heeft De Connectie aanvullende werkzaamheden verricht bij de ondersteunende maatregelen op het gebied van gemeentelijke belastingen voor ondernemers. De corona gerelateerde meerkosten bedragen € 0,5 miljoen. Anderzijds is het resultaat op de reguliere dienstverlening van De Connectie als gevolg van onder andere meerkosten postverwerking en vormgeving, en de afwikkeling van projecten van € 1,1 miljoen nadelig.

Subsidies
Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	2020	707	700	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	2020	750	773	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	2020	217	270	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen, x €1.000.	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Formatie	2020	5,8		Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Bezetting	2020	5,9		Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Apparaatskosten per inwoner	2019	490		De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.	Eigen gegevens gemeente
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	2020	17%		Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten.	Eigen gegevens gemeente
Overhead % van totale lasten	2020	9,5%		Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen gegevens gemeente

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Versterking regionale samenwerking regio Arnhem-Nijmegen.

Actuele beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overvallen. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.
Dit programma omvat de onderdelen openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing en brandweer en Veiligheidshuis.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem: een veilige stad!

Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en vrij te zijn in mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten om schade te beperken. De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.

Wat wilden we bereiken

Het jaar 2020 is een jaar dat ons nog lang bij zal blijven. We begonnen het jaar 2020 al erg slecht met de flatbrand aan het Gelderseplein waar een vader en een zoon het leven lieten. Een impactrijke gebeurtenis waar we nog dagelijks in onze gedachten bij zijn. Daarnaast is 2020 overheerst door de coronacrisis. Toen eind februari bleek dat dit virus ook ons land ging treffen, zijn we vanuit het programma Veiligheid ter ondersteuning aan de leidende rol van onze burgemeester (in de stad en in de regio) volop aan de slag gegaan met alle voorbereidingen die nodig waren voor de stad, de regio en onze eigen organisatie. Uiteraard volgend op de landelijke crisismaatregelen van het kabinet. Een crisis die vooraf onze verbeelding ver te boven ging en waar we alle zeilen bij hebben moeten zetten om zo goed mogelijk, en met de juiste maatvoering, onze stad hier doorheen te loodsen. Het onvoorstelbare van deze crisis zit ook zeker in de duur en de grilligheid van het verloop door de komst van een tweede golf van besmettingen in het najaar en de extra strikte maatregelen die toen weer getroffen moesten worden. Vanaf 1 maart 2020 is er continue en structureel gewerkt aan deze crisis en zeker ook in de beginperiode heeft Arnhem voorop gelopen om ook regionaal de VGGM alsook onze buurgemeenten te helpen met hun aanpak en de omgang met situaties waar al dan niet bestuurlijk opgetreden moest worden.

Bovengenoemde maakt ook dat de gestelde ambitie en doelen in voortgang en verwachting een andere dynamiek hebben gekend in 2020. Er zijn onderwerpen die simpelweg vertraging hebben opgelopen door de vele inzet in het goed laten verlopen van de crisis; er zijn onderwerpen die door de crisis ook minder aandacht nodig hadden om dat bepaalde vormen van criminaliteit een forse daling hebben laten zien (neem bijvoorbeeld woninginbraken); en er is uiteraard hard gewerkt aan de bestrijding van deze crisis, met ook allerlei positieve effecten van betere samenwerking, professionalisering van de crisisorganisatie, etc. Daarom is het van belang om de voortgang of stagnatie wel steeds te bezien in het licht van de aanpak van de coronacrisis, dat logischerwijs een behoorlijke wissel heeft getrokken op de inzet vanuit het programma Veiligheid (en de keuzes die gemaakt moesten worden).

Prestatiedoelen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	

Het terugdringen van de omvang van het aantal delicten in Arnhem heeft onverminderd de volle aandacht gehad. In de lokale driehoek worden de veiligheidsincidenten periodiek besproken en wordt gestuurd op een effectieve aanpak. Door de pandemie is er een verandering te zien in de aard van de criminaliteit. Woninginbraken en zakkenrollen nemen af terwijl de digitale criminaliteit oprukt. Er wordt een norm gesteld door te handhaven. Bestuursrechtelijke maatregelen zijn getroffen waaronder het sluiten van panden en het intrekken van horecavergunningen in verband met het aantreffen van hennep en andere drugs. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen met het Interventieteam Ondermijning Arnhem. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek. Bewoners worden betrokken door omwonenden te informeren bij de ontmanteling en sluiting van drugsproductie locaties. Ook wordt opgeroepen om te melden; indien gewenst anoniem.

Crisisbeheersing op orde

Zoals hiervoor is aangegeven is qua crisisbeheersing 2020 een ongekend jaar geweest. De flatbrand aan het Gelderseplein in de eerste uren van 2020 was een immense tragedie, waarin de hulpdiensten een moeder en een dochter hebben kunnen redden, maar waar helaas de vader en de zoon van dit gezin om het leven zijn gekomen. En vervolgens hebben we vanaf maart 2020 te maken met de coronacrisis. Een crisis die een maximaal beroep doet op de VGGM en andere uitvoerende disciplines (waaronder politie, handhaving) en waarvan we op dit moment vinden dat deze organisatie staat, maar uiteraard zullen er vraag- en verbeterpunten zijn, die ter hand genomen kunnen worden.

Vanzelfsprekend zullen we de lessen van de aanpak van de coronacrisis (en daarin ook het functioneren van de regionale crisisorganisatie) nog op een later moment optekenen. Tegelijkertijd kunnen we wel constateren dat de flexibiliteit en slagvaardigheid van alle betrokken organisaties zeer groot is gebleken in 2020, waarvoor we onze waardering hebben uitgesproken en dank verschuldigd zijn.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Hiervoor is gestart met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit). In het Veiligheidshuis zijn er multidisciplinaire overleggen voor risicojeugd, personen met verward gedrag en radicalisering ten behoeve van een persoonsgerichte aanpak.

Wat hebben we gedaan

Arnhem moet veiliger! De ambitie is stevig en omvangrijk en vastgelegd in de Kadernota veiligheid Arnhem Veilige Stad! die in februari 2019 in de Raad is vastgesteld. Aan de uitwerking is in 2020 verder concreet vorm gegeven.

De inzet op de coronacrisis heeft er echter voor gezorgd dat op onderdelen de aanpak niet het gewenste tempo had. Met betrekking tot de coronacrisis is ingezet op de volgende activiteiten:

- Opstellen van regionale en lokale (nood) verordeningen in aanvulling op de landelijke regelgeving.
- (Regie op) handhaving van de maatregelen.
- (Regie op) uitvoering lokale veiligheid door afstemmen van interventies met justitiële en zorg en welzijn partners.
- (Regie op) uitvoering wijkveiligheid door afstemming met onder andere teams Leefomgeving, wijkagenten, Jongerenwerk.
- (Regie op) uitvoering veilige jaarwisseling in verband met landelijk vuurwerkverbod (mede ook door het organiseren van een vuurwerkinleveractie).

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	
Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+	

In de lokale driehoek zijn de veiligheidsincidenten periodiek besproken en is gestuurd op een effectieve aanpak. Aandacht is vooral gericht op voorkomen en oplossen van HIC-delicten (High Impact Crimes). Zo is onze stad in 2020 opgeschrikt met enkele ernstige misdrijven met grote maatschappelijke impact. Daarnaast is er aandacht voor de vele autobranden. De opmars van de digitale criminaliteit is voor de lokale driehoek aanleiding de aanpak te intensiveren. Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, is ingezet om de openbare orde te handhaven en incidenten, delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren. Met name bij het optreden tegen de ongeregeldheden op de Geitenkamp en het veilig laten verlopen van de jaarwisseling is, in aanvulling op andere maatregelen, gebruik gemaakt van dit middel.

Er zijn in 2020 diverse impactrijke incidenten geweest die ook het landelijk nieuw gehaald hebben. Een incident met grote maatschappelijke impact was de moord van een buurtbewoner midden op straat vlak bij zijn woning in het Spijkerkwartier en de moord in een woning in Presikhaaf 3 waar een zwangere vrouw door haar 'vriend' om het leven werd gebracht en twee kinderen naliet. En in december 2020 was er de dood van een kunsthandelaar uit Laren en daaropvolgende zelfdoding van een Arnhemse eigenaar van een incassobureau.

De politiecijfers in 2020 laten behoorlijke schommelingen zien ten opzichte van voorgaande jaren (logischerwijs verklaard vanuit de coronacrisis).

Afname en gelijk
- Aantal woninginbraken (25% minder dan in 2019).
- Misdrijven als 'straatroof, openlijk geweld, mishandeling en stalking' zijn in 2020 ook afgenomen met ongeveer 10 procent ten opzichte van 2019 (en voorgaande jaren).
- Aantal overvallen is ongeveer gelijk gebleven in vergelijking met voorgaande jaren.
- Totaal aantal High Impact Crimes is met 20% gedaald in vergelijking met voorgaande jaren.
- Verder zien we dat het aantal incidenten inzake hard- en softdrugs ongeveer gelijk blijft.

Toename
- Aantal bedreigingen is daarentegen weer toegenomen.
- Forse toename van aantal overlastmeldingen.
- Forse toename van digitale criminaliteit.
- Overlast van verwarde personen blijft ook in 2020 fors toenemen.
- Vooral overlastmeldingen over rondhangende jeugd is in 2020 naar een recordhoogte gestegen (ruim 1600 meldingen ten opzichte van ongeveer 600 meldingen in de jaren ervoor). Ook dit is een resultante van dat mensen meer thuis zijn en ook de voorzieningen voor jeugdigen ook beperkt open zijn geweest en daardoor zij meer thuis en rond het huis aanwezig zijn, met kennelijk substantieel meer ervaren overlast van omwonenden.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten. In dat kader is er een norm gesteld door panden (tijdelijke) te sluiten en vergunningen in te trekken. Voor 2020 zijn er 2 keer bedrijfslokalen gesloten, 2 keer horeca gesloten en 2 keer vergunning ingetrokken en is er in 4 gevallen besloten een woning tijdelijk te sluiten. Onder de regie van de gemeente heeft het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met politie, handhaving en andere relevante partners acties uitgevoerd. Het Arnhemse Bibob-beleid is aangepast zodat het bevoegd gezag het instrument ruimer kan inzetten. De aanpak krijgt een impuls met de extra middelen die bij de begrotingsbehandeling 2021 vanuit de Raad zijn verkregen om een Bibob-coördinator en een Bibob-onderzoeker aan te stellen. Voor kennisdeling op fenomenen voor een effectieve aanpak op ondermijning neemt Arnhem deel aan het landelijke platform 'Citydeal'. In het Veiligheidshuis is in verschillende multidisciplinaire overleggen een Persoonsgerichte Aanpak (PGA) opgesteld om crimineel gedrag (tijdig) te stoppen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit) is een begin gemaakt met een offensief tegen drugscriminaliteit onder jeugdigen. Voor het bestrijden van mensenhandel is ingezet op preventie, signalering, zorg en opvang en blijft de aandacht krijgen die het verdient. In het Veiligheidshuis is een screeningsoverleg Mensenhandel waarin signalen worden geduid en vervolgacties worden voorbereid. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel heeft helder omschreven dat we als Arnhem op het terrein van tegengaan van mensenhandel een forse opgave hebben, waar we extra op gaan investeren. In vervolg op een onderzoek naar de omvang van seksuele intimidatie in Arnhem is een aanpak ontwikkeld. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 verder tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting, grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Met politie en het Openbaar Ministerie is in het licht van de verschuiving van de klassieke criminaliteit naar digitale criminaliteit door de coronacrisis afgesproken om meer aandacht te schenken aan digitale criminaliteit. Het vraagt om een specifieke expertise in opsporing en de aanpak zal in 2021, ook in preventie en bewustwording, nader vormkrijgen.

Crisisbeheersing op orde

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

De coronacrisis trekt aldus een grote wissel op de organisatie. In 2020 werd de spankracht van de crisisorganisatie tot het uiterste opgerekt. Zowel de gemeente, maar ook onze partners van politie en GGD/VGGM zijn intensief betrokken bij de aanpak van de coronacrisis. In het begin van het jaar is een 24/7 crisisoperatie gedraaid in het Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) met de 15 gemeenten binnen Gelderland-Midden. Daarin werd en wordt hard gewerkt om alle landelijke, regionale en lokale maatregelen te implementeren. Eveneens is er binnen de gemeente een speciaal anderhalve meterloket ingericht, die alle vragen rondom corona van inwoners en ondernemers zo snel mogelijk beantwoordt.

In samenwerking met de VGGM wordt de crisisbeheersing waar het betreft calamiteiten en rampen lokaal en in de regio nauwgezet uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. Activiteiten op het gebied van opleiden, trainen en oefenen zijn in aangepaste vorm doorgegaan. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe regionale Officier van Dienst Bevolkingszorg vanuit de gemeente Arnhem.

Op 1 januari 2020 heeft er in Arnhem een flatbrand plaatsgevonden met dramatische gevolgen. Het extern onderzoek van de Onderzoeksraad voor Veiligheid loopt en zij zal naar verwachting in de loop van 2021 een rapport hierover publiceren.

Voorbereiding en uitvoering van evenementen, demonstraties en van voetbalwedstrijden van Vitesse hebben door de coronapandemie een ander karakter gekregen. Door een creatief samenspel is met direct betrokkenen gekeken wat binnen de gegeven regelgeving nog wel mogelijk was om doorgang te verlenen aan de activiteit. De begeleiding, toezicht en handhaving van demonstraties vormde dit jaar een extra uitdaging in verband met de coronamaatregelen. In 2020 zijn er 45 demonstraties in Arnhem gehouden, waarvan de demonstratie Solidarity Protest Against Anti-Black Violence op 4 juni 2020 de grootste was.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast belemmert een prettig woonklimaat. Het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg wordt ingezet voor het behandelen van diverse vormen van overlast. Daar waar het gaat over een combinatie van zorg en overlast lukt het veelal om te komen tot een passende oplossing. Naast een toename worden de casussen ingewikkelder en vragen om een stevigere en onorthodoxe aanpak. Op de website van gemeente Arnhem werden burgers al geïnformeerd over de aanpak van woonoverlast. In 2020 is er een meldingsportaal aangemaakt voor woonoverlast, zodat beter inzichtelijk is welke meldingen binnen komen. Het gebruik van gedragsaanwijzingen is nog niet nodig gebleken of om bepaalde reden niet mogelijk. Voor de complexe zaken is een interventiespecialist aangesteld bij de afdeling Veiligheid om samen met justitiële en zorgpartners in een zo vroeg mogelijk stadium een passende oplossing te vinden voor de burger die overlast ervaart.
Specifiek is er in twee wijken aandacht voor de buurtoverlast van zogenaamde 'wijkkoningen en windhappers'. De personen worden uit de anonimiteit gehaald en gezamenlijk wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn om hun onschendbaarheid aan te pakken. Deze aanpak is succesvol en wordt verbreed naar andere wijken.
Indien nodig wordt bij overlast opgeschaald naar het Veiligheidshuis. Er zijn integrale handhavingsacties op 8 overlastgevende panden in de wijken uitgevoerd. Het betreft over het algemeen geluidsoverlast, overlast van arbeidsmigranten en hoarder problematiek.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

De aandacht voor radicalisering blijft onverminderd. In een persoonsgerichte aanpak in het Veiligheidshuis worden personen die om uiteenlopende redenen dreigen te radicaliseren gevolgd. Het afgelopen jaar is er ingezet op vroegsignalering, onder andere via internet, om tijdig te kunnen interveniëren. Er zijn ruim 80 professionals getraind om radicalisering te leren herkennen en om handelingsperspectief uit te leren. Een begin is gemaakt met het bouwen aan een netwerk van professionals om rondom het thema actief te zijn en om te leren. Er is verbinding gemaakt binnen het onderwijs om de scholen te kunnen ondersteunen bij het thema radicalisering. Maar ook om te ondersteunen bij verschillende vormen van maatschappelijke onrust die de school binnen dringen. Er zijn twee groepen moeders die het project Oumnia works zijn begonnen en hebben afgerond. Dit is een project gericht op de weerbaarheid van jonge moeders. Ook zijn er dit jaar weer 10 jongeren opgeleid als sleutelfiguren en rolmodellen voor de Arnhemse jeugd. Een project is afgerond om de weerbaarheid van een groep jongeren te vergroten door middel van sport.
Het onderzoek naar seksuele straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag in Arnhem is aanleiding geweest voor een actieplan voor 3 jaar. Per 1-1-2021 is hiervoor een speciaal meldpunt geopend. Er is een begin gemaakt met de aanpak op het tegengaan van drugscriminaliteit onder jeugdigen met het project BOTOC. Zorgwekkende signalen vanuit scholen over toegenomen drugsgebruik in en rondom scholen is aanleiding geweest voor het opzetten van een integrale aanpak. Onderdeel is het verbeteren van de veiligheid in en rondom de school. Om tijdig in te grijpen en om perspectief te bieden. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn, in 28 gevallen, gesteund bij het zoeken naar een oplossing met het opleggen van een tijdelijke-huisverbod.
Politie heeft in totaal 1411 meldingen behandeld, veroorzaakt door 682 personen met verward gedrag. Personen met verward gedrag willen we zo vroeg mogelijk in beeld hebben en naar gepaste zorg toe begeleiden. Samen met partners is met een traject gestart voor een verbeterde en efficiëntere werkwijze.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

In 2020 is de aanpak om de wijkveiligheid te verbeteren voortvarend doorgezet. Er is een wijkveiligheidsoverleg per wijk/gebied gestart met een kernbezetting van veiligheid, team Leefomgeving, wijkagent, handhaving, overlast- en zorgcoördinator. Afhankelijk van de aard van de problematiek is ook het Jongerenwerk als kernpartner toegevoegd. Voor een effectieve uitvoering van de wijkveiligheid wordt een Radar-wijkveiligheid ontwikkeld. Met dit instrument wordt op basis van real-time data een beeld verkregen over de veiligheid en leefbaarheid in de wijken zodat er informatiegestuurd kan worden gewerkt.
In Malburgen, Klarendal, de Geitenkamp, De Laar en Steenstraat e.o. heeft de wijkaanpak geresulteerd in een integrale projectaanpak tot op persoons-, straat- en buurtniveau. In Malburgen richtte het zich op de overlast rondom De Drieslag en een buurtgerichte aanpak in de Vissenbuurt. In Klarendal is ingezet op locaties van (drugs)overlast en verloedering. In de Geitenkamp is een persoonsgerichte aanpak op volwassenen en jongeren gestart om de leefbaarheid te bevorderen. In De Laar is ingezet op het terugdringen van ernstige jeugdoverlast. Door een aantal ernstige misdrijven in en in de nabijheid van de Steenstraat is een integrale aanpak voor meerdere jaren in de steigers gezet en zijn reeds enkele interventies uitgevoerd. We hebben ook in de Steenstraat Pand 66 geopend van waaruit we de aanpak vormgeven en tegelijkertijd goed bereikbaar zijn voor bewoners en ondernemers.
In de aanloop naar de jaarwisseling is er sprake geweest van (jeugd)overlast door vuurwerk. Met in de Geitenkamp ernstige ongeregeldheden. Met brede inzet van partners (politie, Openbaar Ministerie, jongerenwerk, zorg) is hiertegen opgetreden.
Met integrale acties zijn diverse panden, waaronder panden met arbeidsmigranten, gecontroleerd die overlast in de wijk veroorzaakten. Het informeren van omwonenden bij ontmanteling van locaties van de productie van drugs wordt in 2021 een vast onderdeel. Voor de extra handhaving in de wijken zijn bij de begrotingsbehandeling 2021 aanvullende middelen beschikbaar gesteld.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
"Niet in mijn wijk"(19A60)
De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. In overleg met de politie wordt gewerkt aan een praktische opzet om omwonenden te informeren na ontmanteling en eventueel sluiten van drugsproductie- locaties en waarbij Arnhemmers eveneens worden geïnformeerd over de gevaren van drugs(productie) en de mogelijkheden van het vermoeden van drugsproductie en -handel in de woon- en leefomgeving. Naar verwachting zal de uitvoering voor de zomer van 2021 operationeel zijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	15.692	14.692	16.422	16.727	-305
Baten	2.262	1.673	1.771	2.168	397
Saldo lasten en baten	***-13.430***	***-13.019***	***-14.651***	***-14.559***	***92***
Toevoegingen aan reserves	179	68	1.570	432	1.138
Onttrekkingen aan reserves	745	341	2.192	1.055	-1.138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***566***	***273***	***623***	***623***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-12.865**	**-12.747**	**-14.028**	**-13.936**	**92**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-537	N				
Openbare orde en veiligheid	-412	N	Coronakosten Veiligheid 2020.	J	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-125	N	Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte	J	I	AR
Baten	222	V				
Openbare orde en veiligheid	222	V	Brandweer	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	1.138	V				
Openbare orde en veiligheid	1.138	V	Toevoeging voor Radicalisering	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-1.138	N				
Openbare orde en veiligheid	-1.138	N	Onttrekking voor Radicalisering	N	I	BR

Coronakosten Veiligheid 2020

Bij Veiligheid zijn in 2020 coronakosten gemaakt die gerelateerd zijn aan de noodverordening, zoals kosten voor stimuleren naleving coronaregels jongeren en ambulante rondes voor corona.

Brandweer

Over 2019 is een terugbetaling ontvangen van VGGM, onderdeel Brandweer. Dit voordelige resultaat komt onder meer door gefaseerde vervanging van materiaal en lagere onderhoudskosten.

Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte

Als gevolg van de coronacrisis blijven de legesinkomsten bij de vergunningverlening (met name evenementen, horeca, standplaats en snuffelmarkten, APV.) achter bij de oorspronkelijke begroting. Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 100.000 voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 125.000 hoger uitgevallen, zoals in het najaar van 2020 reeds gemeld.

Toevoeging en onttrekking voor Radicalisering

Deze toevoeging en onttrekking is in het kader van het project 'Tegengaan ondermijnende criminaliteit jeugdigen' (BOTOC) en het Experiment Gesloten Coffeeshopketen inzake budgetoverheveling 2020/2021.

Subsidies

Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Onveiligheidsgevoel	2019	36%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt	L&V monitor gemeente
Buurt onveiligheidsgevoel	2019	29%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt in eigen buurt	L&V monitor gemeente
Misdrijven	2020	69,7	46,4	Het aantal misdrijven per 1.000 inwoners	CBS
Tijdelijk huisverbod	2020	28	Niet bekend	Het aantal opgelegde huisverboden	VT/gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. De gegevens van deze website zijn waar mogelijk aangevuld met de meest recente data vanuit de gemeente Arnhem.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Winkeldiefstal	2020	4,8	2	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning	2020	2,2	1,8	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven	2020	7	4,6	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging	2020	10,8	6,2	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt	2019	101	132	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt
Jongeren met delict voor rechter	2019	1	1	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders
- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Voor Arnhem als gewilde, groene en vitale stad is een goede en betrouwbare bereikbaarheid alsmede de toegankelijkheid van de stad een essentiële voorwaarde. Om de sociale (toegankelijke) en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor auto's fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad alsmede in wijken, en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu/ duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer. Dit programma omvat onderwerpen als: bereikbaarheid, balans tussen alle modaliteiten (auto-fiets en OV) en duurzame mobiliteit.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is beter bereikbaar

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

We geven in 2020 vorm aan deze ambitie door een integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid te voeren en door te ontwikkelen met oog voor een evenwichtige inzet op fiets, openbaar vervoer, auto en parkeren.
De bereikbaarheid van de stad in de regio als geheel, en van de binnenstad in het bijzonder, is van groot belang. Integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid gaat over het faciliteren van parkeervoorzieningen voor fiets en auto en een mix van fiets-, OV- en automaatregelen met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten. Sterkere positionering van duurzame vervoerswijzen zijn randvoorwaardelijk voor de bereikbaarheid van de stad.

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	

Er zijn goede stappen gezet om de kwaliteit van het vervoersysteem dat voor iedereen beschikbaar moet zijn verder te verbeteren. Er zijn veel concrete (hoogwaardig) openbaar vervoer- en fietsprojecten in voorbereiding. Ook zijn er enkele projecten in voorbereiding waarmee verkeersonveilige locaties worden aangepakt. Deze projecten zullen de komende jaren worden gerealiseerd.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Goede parkeervoorzieningen zijn een belangrijke randvoorwaarde bij een goede bereikbaarheid. Bij het opstellen van de nieuwe parkeernormen is vastgesteld dat er behoefte is aan een brede visie op parkeren waar deze normen, maar ook andere thema's rondom parkeren (parkeerregulering, aantal beschikbare parkeerplaatsen), onderdeel van uitmaken. Er is een start gemaakt met het opstellen van deze visie op parkeren.

Het onderzoek naar het functioneren van de officiële en officieuze transferia van Arnhem en mogelijke nieuwe locaties is afgerond. Op basis van dit onderzoek wordt verder ingezet op hubs (multimodale punten waar flexibel en snel kan worden overgestapt) om de bereikbaarheid van Arnhem verder te verbeteren.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Er is verder gebouwd aan laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Er zijn (zeer) veel infrastructuurprojecten in voorbereiding om het gebruik van schoon vervoer (fiets, openbaar vervoer) te stimuleren. Er is een start gemaakt met het opstellen van een visie op deelvervoer.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	
Lobbyen met betrekking tot het spoordossier	

Arnhem is via de regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio) op dit moment betrokken bij de totstandkoming van de Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040. In deze ontwikkelagenda geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de wat langere termijn, na 2030.

We lobbyen als regio (Arnhem) op dit moment bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) en proberen dit nu op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). De lobby richting het ministerie richt zich op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een ongelijkvloerse kruising bij spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer

In het huidige coalitieakkoord heeft de bereikbaarheid van de stad Arnhem prioriteit gekregen. Dat heeft geresulteerd in een toenemend aantal fiets- en openbaar vervoerprojecten. Extra inzet op deze duurzame vervoerswijzen is ook noodzakelijk vanwege de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende noodzaak om de stad bereikbaar en leefbaar te houden. In samenwerking met de provincie en de regio zetten we vol in op de fiets en Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV). Het afgelopen jaar is er gewerkt aan de voorbereiding van de Arnhemse delen van de snelfietsroute Arnhem - Dieren, het project Westervoortsedijk, HOV IJssellaan en bussenplein Kronenburg. Om deze en andere projecten te kunnen realiseren, is ook voor miljoenen euro's subsidie binnen gehaald bij het Rijk en de Provincie Gelderland.

Projecten die afgelopen jaar zijn gerealiseerd, zijn: aanleg van een voetpad langs het fietspad Kruisstraat (onderdeel van het RijnWaalpad), vrijliggend fietspad Monnikensteeg en de fietsstraat BP Verschuerstraat).

Opstellen automaatregelenpakket

De coronacrisis heeft de situatie op de weg en de hoeveelheid autoverkeer veranderd. Het gaat daarbij om de hoeveelheid verkeer en met name de verdeling over de dag. Hierdoor is de aanpak van deze inspanning veranderd. Er wordt nu vooral onderzocht hoe de lessen en effecten van de coronaperiode basis kunnen vormen voor een structurele aanpak van de autobereikbaarheid waarbij Arnhem wel bereikbaar is voor bezoekers, maar waarbij het voor het doorgaand verkeer niet interessant is om door Arnhem te rijden.

Actualisatie parkeernormering inclusief flexibele toepassing en parkeercapaciteit Centrum (Singelgarage)

Er zijn het afgelopen jaar goede stappen gezet in zowel het actualiseren van de parkeernormen, als het opstellen van een parkeeraanpak voor de wijken. Gedurende het proces is geconstateerd dat, om beide zaken goed te kunnen doen en goed op elkaar af te stemmen, er een brede visie op parkeren nodig is. Deze wordt momenteel opgesteld.

Ontwikkelen transferpunten

Het onderzoek naar potentiële transferlocaties is afgerond en met de raad gedeeld.

Opstellen bereikbaarheidsprofielen

Een bereikbaarheidsprofiel beschrijft de kwaliteit van de bereikbaarheid van locaties met de auto, het openbaar vervoer of de fiets. Er is bewust gekozen deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit het programma NemiA. Belangrijkste relatie daarbij is met de werkgeversaanpak. Om zakelijke ritten en woon-werkverkeer via slimme en schone alternatieven te organiseren zal immers een goed beeld van bereikbaarheid van locaties met de verschillende modaliteiten nodig zijn. Op basis daarvan kunnen namelijk goede, duurzame vervoerwijzen worden aangeboden.

Mobiliteitsdata op orde brengen

Het rapport is opgesteld en de belangrijkste resultaten zijn met de raad gedeeld.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Zie de inspanningen benoemd bij het vorige doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie/ Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer/ Opstellen automaatregelenpakket/ Ontwikkelen transferpunten/ Mobiliteitsdata op orde brengen

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Ontwikkelen integrale laadinfrastructuur

Er wordt nu gestart om per wijk een plaatsingsplan te maken om vervolgens direct de laadpunten conform dat plan te realiseren.

Opstellen mobiliteits-communicatieplan

Er is bewust voor gekozen om deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit andere programma's.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.254	21.735	21.710	21.575	135
Baten	8.963	8.309	4.866	5.316	451
Saldo lasten en baten	***-12.292***	***-13.425***	***-16.844***	***-16.259***	***585***
Toevoegingen aan reserves	8.966	6.642	7.281	7.785	-505
Onttrekkingen aan reserves	8.330	8.537	8.493	7.856	-637
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-636***	***1.895***	***1.212***	***71***	***-1.141***
Gerealiseerd resultaat	**-12.927**	**-11.530**	**-15.632**	**-16.188**	**-556**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	95	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-263	N	Uren beleid	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	246	V	Bereikbaarheidsaanpak binnenstad	N	I	BR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	337	V	Onderhoud panden stationsgebied	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	250	V	Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal	N	I	BR
	-475	N	Projecten (zie baten)			
Baten	265	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-210	N	Opbrengst garageparkeren	J	I	AR
	475	V	Projecten (zie lasten)			
Toevoegingen aan reserves	-326	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-326	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-531	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-531	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Bereikbaarheidsaanpak binnenstad

In 2020 zijn de kosten voor de bereikbaarheidsaanpak binnenstad €246.000 lager uitgevallen. Corona heeft ertoe geleid dat een aantal activiteiten moesten worden uitgesteld. Bijvoorbeeld regionale projecten in het kader van Slim&Schoon onderweg en werkzaamheden rondom autobereikbaarheid. Vanwege het uitstel van de nieuwe OV-concessie werden ook daarvoor minder kosten gemaakt.

Onderhoud panden stationsgebied
Het onderhoud aan twee panden in het stationsgebied is lager uitgevallen. Mede door corona is minder gebruik gemaakt van het busplein (Stationsplein-West). Hierdoor was minder incidenteel onderhoud nodig. Daarnaast heeft de Nederlandse Spoorwegen minder kosten doorbelast voor de Openbaar Vervoer Terminal aan het Stationsplein. Van het voordeel op deze laatste locatie wordt € 84.000 gereserveerd aan de BR Onderhoud vastgoed voor planmatig onderhoud in de toekomst.

Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal
Het in 2020 geplande herstel van de beschadigde tunnel (begroot € 250.000) is uitgesteld naar 2021. Dit voordeel wordt verrekend met de BR Bereikbaarheidsfonds.

Parkeerexploitatie
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Projecten
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat van de gemeente Arnhem.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering bereikbaarheid binnenstad auto	2018	6,3	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad ov	2018	8,2	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets	2018	8,4	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot	2018	4.600	7.300	CO2-uitstoot autoverkeer exclusief auto(snel)wegen. Ton per 1.000 inwoners	RWS klimaatmonitor
Aantal elektrische voertuigen	2019	7	11,8	Elektrische personenauto's per 1.000 inwoners	RDW
Aantal personenauto's	2019	66.182	8.677.911	Aantal motorvoertuigen voor personenvervoer over de weg, exclusief brom- en motorfietsen	CBS
Aantal ongevallen/ verkeersdoden	2019	2	552	Aantal verkeersongevallen, dodelijke afloop	Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020).

Actuele beleidskaders

- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem zet in op aandacht voor de bedrijvige, ondernemende en aantrekkelijke stad. Waar het voor ondernemers goed investeren is, voor de Arnhemmers goed wonen en werken is en waar samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid moet zorgen voor een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Ook streven we naar een stad waar werkgevers en werknemers zich gehoord en bediend voelen in hun vraag naar goed opgeleide arbeidskrachten en passende arbeid, zodat steeds meer Arnhemmers de kans krijgen om mee te doen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers, waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren, waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Mooie werklocaties en clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Energy Hotspot versterken zien wij als een belangrijke kans en uitdaging. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (Herdenkingstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft. Met citymarketing profileren we ons aan de hand van de Arnhemse kernwaarden, ons DNA en onze identiteit.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	

Samen met ondernemersverenigingen en -stichtingen werken we in de stad aan een toekomstbestendig vestigingsklimaat. Samen wordt gewerkt aan verschillende thema's die belangrijk zijn voor kwalitatief goede werklocaties, zoals schoon, heel en veilig, duurzaamheid en klimaat (vergroenen). Door de coronacrisis zijn prioriteiten bij ondernemers bijgesteld en richten ze zich nu voornamelijk op hun eigen bedrijf, de werklocatie in bredere zin staat verhoudingsgewijs minder in de aandacht. Verwachting is wel dat dit, vanuit de huidige organisatiestructuur, wel weer wordt opgepakt in 2021 zodra daar weer ruimte voor is.
Specifiek voor de binnenstad zijn eind 2020, samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad, twee aanvragen door de provincie gehonoreerd om de binnenstad in het algemeen en het binnenstadsmanagement in het bijzonder te versterken vanwege de coronacrisis. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een plan en de tweede op de uitvoering ervan (de provincie heeft twee regelingen opengesteld). Dit projectplan hebben we Herstelplan Binnenstad Arnhem genoemd. Met de subsidies kan dat projectplan in de periode januari-maart in samenspraak met de binnenstad verder worden uitgewerkt in een herstelplan. Uitvoering ervan vindt plaats in de overige maanden van 2021.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

De coronacrisis heeft grote gevolgen gehad voor de aantrekkelijkheid van Arnhem. Die gevolgen worden hieronder bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' toegelicht.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Er wordt door middel van verschillende projecten en samenwerkingsverbanden met onderwijs en bedrijfsleven gewerkt aan optimaler human capital voor werkgevers. Dit gebeurt zowel op het niveau van de stad als de regio. De Visie Kenniscampus HAN (Hogeschool Van Hall -Larenstein) is daar een voorbeeld van. Fase 1 hiervan (visie op onderwijs en onderzoek) is afgerond en er is gestart met de volgende fase (ruimtelijke visie). Daarnaast is de deelname aan het Techniekpact gecontinueerd, waarin met partners uit overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven de campagne TechGelderland ingezet wordt op het binden van jongeren aan de techniek. De verkenning naar een regionale Skills Hub is vanuit het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) economie gestart in 2020 en wordt in 2021 afgerond.
Door de coronacrisis is deze opgave nog urgenter geworden en is intensiever samengewerkt met provincie en de regio om deze opgave gezamenlijk op te pakken. Dit wordt gecontinueerd en geïntensiveerd in 2021 (zie ook hieronder bij 'Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren').

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Wij zijn betrokken bij de verdere ontwikkeling van de drie hotspots op het gebied van energie. Daarbij ondersteunt de gemeente meerjarige projecten op het gebied van energie. Een aantal van deze is dit jaar afgerond. Ook hebben we Arnhem weer beter op de kaart gezet als energiestad door een (inter)nationaal congres en evenement.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	
Betere dienstverlening aan ondernemers	

Begin 2020 is de pilot Van Bedrijven Weten (VBW) gestart. Bij het werken aan een betere dienstverlening voor ondernemers gaat het om het verbeteren van informatievoorziening voor nieuwe en bestaande bedrijven, om integrale dienstverlening zowel online als offline, om het bijeen brengen van ondernemers (netwerk) en het gericht acquireren en voeren van accountmanagement. Met deze pilot is ingespeeld op de behoeften die door ondernemers zijn uitgesproken in meerdere onderzoeken naar ondernemersdienstverlening, zoals de één-loket-gedachte (één aanspreekpunt voor ondernemersvragen) en een goede afstemming tussen de backoffice en de frontoffice binnen de gemeente.
In 2020 zijn diverse acties ondernomen die hebben gezorgd voor een verdere optimalisering van de ondernemersdienstverlening binnen de gemeente Arnhem. De Ondernemersdesk is ontwikkeld, hier kan iedere ondernemer zijn vraag digitaal naartoe sturen en deze wordt spoedig integraal beantwoord (in 2020 meer dan 800, inclusief vragen over Tozo) Naast de digitale bereikbaarheid is persoonlijk contact met ondernemers van groot belang. Dit gebeurt door de accountmanagers van Vitale Economie, door afdeling Vergunningen, KCC en de Omgevingsdienst. Daarnaast vindt een nauwere samenwerking plaats met het programma Doorbraak naar Werk op actuele onderwerpen die van belang zijn voor ondernemers, zoals van werk naar werk, recht op om- of bijscholing en sociaal ondernemerschap.
Er zijn uiteindelijk extra veel inspanningen vanuit VBW verricht om ondernemers zo goed en snel mogelijk te ondersteunen bij hun vraagstukken betreffende de coronacrisis. Ontwikkeld zijn de servicedesk Tozo, het 1,5-meterloket en loket Geldzaken & Ondernemers. De coronacrisis heeft in 2020 een stevige stempel gedrukt op de uitvoering van de pilot VBW. Eind 2020 is gestart met de evaluatie van de pilot.

Accountmanagement en ondernemersbijeenkomsten zijn in 2020 sterk gericht geweest op afstemming en ondersteuning in de coronacrisis. Dit heeft plaats gevonden door individueel contact met bedrijven en door structureel overleg met brancheverenigingen. Als voorbeeld kan de extra inzet in de binnenstad benoemd worden. Veel van de bedrijvigheid die het hardst geraakt is door de crisis is hier gevestigd (horeca en retail). Daarom is er stelselmatig overleg gevoerd met de diverse brancheverenigingen, maar ook met individuele ondernemers. Een ander voorbeeld zijn de (kleine) groepsbijeenkomsten over de gevolgen van de coronacrisis met werkgevers en zelfstandig ondernemers.

Tot slot, zal de MKB-deal, die met het Rijk gesloten is in 2020, het komende jaar mkb-ondernemers gaan ondersteunen bij digitaliseringsvraagstukken. Met deze ondersteuning kunnen zij bijvoorbeeld de digitale bereikbaarheid voor klanten vergroten of de interne bedrijfsprocessen optimaliseren.

Voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties

Vanuit de regio wordt goed samengewerkt om vraag en aanbod in werklocaties in evenwicht te krijgen. In 2020 is het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) herzien om deze afspraken goed voort te zetten. In 2021 gaat het RPW ter besluitvorming naar de colleges en raden.
Tevens is in 2020 gestart met het herijken van het kantorenbeleid. Met het nieuwe kantorenbeleid kunnen we beter inspelen op de behoefte en vraag naar kantoorlocaties. Lokaal wordt door StAB verder geïnvesteerd in het schoon, heel en veilig maken en houden van de 6 open bedrijventerreinen. StAB heeft daarbij ingezet op een Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en hiervoor een certificaat behaald.

In 2020 is ook een start gemaakt met het implementatieplan Nieuwe Haven. Dit is een uitwerking naar aanleiding van het vaststellen van de Visie op de Nieuwe Haven. Deze visie is in feite een koersdocument waarmee de raad heeft aangegeven dat de Nieuwe Haven weer een optimale bedrijfshaven moet worden waarin onderwijs, bedrijfsleven en overheid samenwerken. Daarnaast moet de focus in de haven liggen op duurzaamheid, circulaire economie en groei van werkgelegenheid. Tot slot is voor IJsseloord 2 gewerkt aan de realisatie van een nieuwe bestemmingsplan.

Een betere bereikbaarheid van de stad

Om passende oplossingen op te starten voor ander vervoer of modal shift, zal een onderzoek gedaan worden naar de herkomst van medewerkers die werken op de Arnhemse werklocaties. Door verschuiven van accenten in werkzaamheden op economisch gebied door corona, is hierin vertraging opgelopen. Beoogd wordt het onderzoek in 2021 uit te voeren (resultaten in het derde kwartaal 2021).

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Onderzoek naar voldoende en type woningen voor (potentiële) werkgevers en werknemers is in 2020 niet opgestart vanwege de focus op werkzaamheden in de ondersteuning van ondernemers in de coronacrisis. Beoogd wordt in het eerste kwartaal van 2021 dit onderzoek te starten.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

Bruisende Binnenstad

De coronacrisis heeft enorme impact op de binnenstad en zijn ondernemers. Van de ene op de andere dag sloot de horeca, waarmee een belangrijk bezoekmotief verdween waar ook andere sectoren veel last van hadden. De ondernemers toonden creativiteit om toch de klanten te bedienen, maar nagenoeg iedereen heeft te maken met teruglopende omzetten. In het laatste kwartaal sloot ook het grootste gedeelte van de detailhandel de deuren en is het stil in de binnenstad. Geconcludeerd wordt dat de steunmaatregelen op landelijk en lokaal niveau helpen, maar dat een deel van de bedrijven de bedrijfsvoering toch zullen staken. Door de crisis ligt verschraling van de binnenstad op de loer. Denk aan leegstand, verdwijnen van winkels, faillissementen van horecagelegenheden, dalend aanbod van evenementen, verminderd organiserend vermogen, toenemende kans op ondermijning en aantasting van de leefbaarheid. Acties voor herstel op de korte en langere termijn zijn van belang.

In het afgelopen jaar is eerst ingezet op de directe gevolgen van de crisis en zijn ondernemers ondersteund en op allerlei wijze gefaciliteerd in wat nog wel kon. Er zijn bezorgdiensten opgezet, de digitale binnenstad is ondersteund, er zijn ruimere terrassen toegestaan en er is een wekelijkse overlegstructuur met alle betrokkenen opgezet. Ook stonden we in nauw contact met de verschillende brancheorganisaties, zoals KHN, CCA en InRetail en hebben wij hen ondersteund in hun lobby richting Den Haag. Ook is er aandacht geweest voor de omliggende schil van de binnenstad en is er een actieplan Schoon, heel en veilig opgezet voor de Steenstraat.

Tegelijk met de inzet op de korte termijn, zijn er ook voorbereidingen gestart voor het herstel op de langere termijn. Dit vraag veel energie van betrokken partijen en daarbij is samenwerking en een gedegen organisatiegraad en -vermogen onontbeerlijk. Samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad zijn twee aanvragen bij de provincie ingediend (en inmiddels gehonoreerd) om de binnenstad en het binnenstadsmanagement tijdelijk te versterken. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een herstelplan. De tweede ziet toe op uitvoering in de overige maanden van 2021 en richt zich op transformatie van de openbare ruimte, van functies en van vastgoed, op duurzame gastvrijheid, op het versterken van ondernemerschap en organisatiekracht en op monitoring.

Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers

Door de coronacrisis hebben de oorspronkelijke plannen een andere invulling gekregen. Er is ingezet op activiteiten om de Arnhemmer en de bezoekers op een positieve manier een hart onder de riem te steken. Zo zijn er door Arnhemmers liefdesbrieven aan Arnhem geschreven, is in samenwerking met Loesje de stad behangen met posters en is er een actieve bijdrage geleverd aan Zomer in Arnhem.
Daarmee heeft Citymarketing Arnhem zich in 2020 steviger gepositioneerd en zich ook als organisatie verder ontwikkeld. Wat daaraan ook een belangrijke bijdrage heeft geleverd is de (door)ontwikkeling van het beeldmerk en de lancering van de website www.ditisarnhem.nl. De website is ingericht voor bedrijven, studenten, bewoners en bezoekers. Hij vertelt de verhalen over Arnhem voor de verschillende doelgroepen, in perspectief van de Arnhemse kernwaarden groen, creatief en vrij.

Zomer in Arnhem
In de zomer van 2020 is een prachtig cultureel en recreatief programma in en rond Arnhem voor het voetlicht gebracht. Achterliggend idee was dat veel Arnhemmers deze zomer thuis zouden blijven in stad en regio en dat daarnaast de campings, vakantieparken en hotels vol zouden zitten met bezoekers van buiten de stad. Dat bleek ook zo te zijn. Om bewoners en bezoekers van een passend en veilig programma aan activiteiten te voorzien, is regie gevoerd op tijd en plek van activiteiten. Dat mondde uit in een aantrekkelijk, veilig en gezond activiteitenprogramma vol cultuur en vermaak voor onze bevolking en bezoekers. De lokale economie en werkgelegenheid hebben hiermee een positieve impuls gekregen. Dit initiatief kon in zeer korte tijd ontwikkeld worden door een goede samenwerking tussen Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen, stichting Citymarketing, Platform Arnhem, de gemeente Arnhem en natuurlijk alle initiatiefnemers en organisatoren van activiteiten in de stad.

Stimuleren van herhaalbezoek, langer verblijf en meer besteding

De recreatieve sector heeft een bijzonder zwaar jaar achter de rug. De pandemie heeft er voor gezorgd dat horeca en verblijfsrecreatieve bedrijven een deel van het jaar de deuren gesloten moesten houden. Er is een onoverbrugbaar verlies aan inkomsten. Ook is het overgrote deel van de grote evenementen afgelast of uitgesteld (waaronder Sonsbeek2020, Koningsdag, FDFA, Innovate).
Samen met het Rijk en de provincie is gezocht naar manieren waarop de ondernemers ondersteund konden worden. Naast de loonsteun en financiële compensatie is de voucherregeling hier een voorbeeld van. Daarnaast is besloten de uitvoeringstermijn van Gelderland Herdenkt Airborne en Veluwe Remembers met een jaar te verlengen. Niettemin krijgt de sector harde klappen.

Vanwege de pandemie bleven Nederlanders in de vakantie dichter bij huis. Dit hebben we ook in Arnhem en omgeving gezien. Tijdens de openstelling van bedrijven in de zomer raakten vakantieparken en campings in de omgeving voller. Bezoekers wisten Arnhem weer te vinden en Arnhemmers zochten vertier in de stad en haar groene kernen. Om die reden is samen met de partners Stichting Citymarketing Arnhem, Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) en ondernemers in de stad het programma 'Zomer in Arnhem' opgezet. Met dit programma boden we bezoekers en bewoners van Arnhem een aantrekkelijk, interessant maar bovenal veilig en gespreid aanbod.

Ook op andere fronten is er gewerkt aan het ondersteunen van de sector. We haalden investeringen naar voren en zetten in op een duurzame versterking van de recreatieve sector. Er is vervroegd begonnen aan het ontwikkelen van het belevingsgebied Veluwezoom, scheepvaartrechten voor cruiseschepen zijn gehalveerd, het ontwerp voor het wandelnetwerk is afgerond en ingediend voor uitvoering, en de toeristische uitvoeringsagenda voor de regio Arnhem - Nijmegen heeft vorm gekregen. Deze activiteiten hebben geleid tot kwaliteitsverbetering van het recreatieve product en leverden een financiële impuls. Dit was niet alleen aantrekkelijker voor bezoekers maar verbeterde ook de leefkwaliteit van onze bewoners.

Bridge to Liberation
De herdenkingsavond van 18 september werd in zijn geheel uitgezonden door Omroep Gelderland op tv en via livestream. In plaats van 25.000 mensen aan de voet van de John Frostbrug waren er nu 550 gasten als publiek op één van de gastenontvangst locaties. Ruim 513.000 mensen zagen op tv of via livestream Bridge to Liberation en hebben op die manier kunnen stilstaan bij de impact van de oorlog naar aanleiding van de Slag om Arnhem.

Hoogwaardig voorzieningenniveau

De coronamaatregelen zijn ingevoerd rond de start van het evenementenseizoen en daardoor hebben er in 2020 niet zo veel evenementen in Arnhem plaatsgevonden als gepland. Wel zijn evenementen voorbereid of in kleinere vorm doorgegaan. Niet alleen de creatieve industrie was actief met nieuwe virtuele evenementen en het zoeken naar verbindingen met andere partijen. Ook andere partijen waren creatief in planvorming en uitvoering. Zo waren er vooral evenementen waarbij afstand gehouden kon worden. Voorbeelden daarvan zijn Strand Zuid, Popup Park, Hoogte 80, Groenmarkt, een aardbeien drive-in en kermis bij het GelreDome, een aangepast NK BMX en een Bridge to Bridge run waar iedereen op het moment van eigen keuze de route af kon leggen. Ook de voorbereiding van het WK BMX in 2021, het WK Volleybal 2022 en de planvorming voor de toekomst zijn doorgegaan. In de zomermaanden was er een uitgebreid Zomer in Arnhem-programma voor toeristen en eigen inwoners. Door het kwijtschelden van de legeskosten en het coulant omgaan met subsidies hebben organisatoren van evenementen enigszins uit de kosten kunnen komen.

Creatieve Industrie

De coronacrisis maakte zichtbaar dat de creatieve sector een kwetsbare groep is, die niet met enorme reserves de coronacrisis in is gegaan. Door corona kwamen er veel minder bezoekers fysiek in winkels en workshops en evenementen zijn vrijwel allemaal gecanceld. Dit zorgde voor minder inkomsten bij ondernemers. De ondernemers zijn actief geïnformeerd over de mogelijkheden van steun vanuit het Rijk (zoals TOZO, TOGS, TVL, uitstel gemeentelijke belasting en omscholing). We ondersteunden de ondernemers, verbonden personen en netwerken en dachten mee.
Tegelijk zagen we dat deze crisis leidde tot creatief denken en samenwerkingen tussen ondernemers en ondernemersorganisaties die anders misschien niet tot stand waren gekomen. Het onconventionele denkvermogen van de creatieve sector is goed inzetbaar in tijden van crisis, waardoor in moeilijke situaties verbindingen worden gemaakt. Dat zagen we bijvoorbeeld terug in de aantrekkingskracht van de 'schil' rondom de binnenstad in het Modekwartier, Spijkerkwartier en Coehoorn Centraal.

In coronatijd voelt de creatieve sector sterke onderlinge verbondenheid (samen sterk), waardoor 'Verenigd Creatief' tot stand is gekomen. Er is een groot belang bij een sterke organisatiegraad binnen de creatieve sector, waar stevig op is ingezet door te verbinden, te faciliteren en aan te jagen. Zo stimuleerde Schakel 025 jonge (startende) creatieven om met een kleine subsidie ambitieuze ideeën uit te werken tot werkelijke plannen. De woningbouwcorporaties (Volkshuisvesting, Vivare, Portaal) hebben de betrokkenheid bij de huisvesting van bestaande creatieve ondernemers tijdens de crisis vergroot. Er zijn afspraken gemaakt over huurverlaging en over de inzet van creatieve ondernemers voor bewoners in een wijk, waarmee deze ondernemers hun maatschappelijke meerwaarde konden tonen. In het kader van onze huisvestingsopgave voor de creatieve en culturele sector werken gemeente (economie en cultuur), woningbouwcorporaties en SLAK constructief samen.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren

De samenwerking om te komen tot een regionale Human Capital Aanpak is één van de drie speerpunten van het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) Economie van de regio Arnhem - Nijmegen. Er is een opdracht uitgezet om de aanzet voor een regionale Skills Hub te maken en het voorstel voor een MKB-deal met thema digitalisering is eind 2020 gehonoreerd. Met de provincie en The Economic Board vindt, mede vanuit de urgentie van de coronacrisis, afstemming plaats over de human capital opgave en investeringen daarop.
In de opgave Productieve regio van de Groene Metropoolregio is human capital als speerpunt opgenomen en gaat er gewerkt worden aan een regionale human capital agenda.

Aantrekken en binden van studenten

Op basis van de mondeling overeengekomen samenwerkingsovereenkomst eind 2019 hebben de vier Arnhemse kennisinstellingen en de gemeente uitvoering gegeven aan Arnhem Studiestad in 2020. Gezamenlijk hebben we onder andere via een nieuwe introductievideo en sterkere verbinding met City Deal Kennis Maken gewerkt aan het aantrekken en binden van (nieuwe) studenten. Arnhem Studiestad blijft het platform waar studentgerelateerde zaken in de stad belegd zijn.

Het bieden van faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals in de energiesector

Het onderzoek met betrekking tot de businesscase voor het opzetten van een regionale (bedrijfs)opleiding IT & energie is afgerond. Voor het vervolg is door de initiatiefnemers een subsidieverzoek aan de provincie gedaan. Daarnaast is door SEECE gestart met de learning community wijkgerichte energietransitie in Elderveld. Ook wordt er door middel van het opzetten van het Innovatielab en programma Connectr verder gewerkt aan hybride leeromgevingen voor studenten en professionals in de energiesector. De eerste fase (visie op onderwijs en onderzoek) van de visie Kenniscampus HAN/ HVHL, waar een verkenning naar een sterke onderwijsketen energie deel van uitmaakt, is afgerond.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

In 2020 zijn de gesprekken met Arnhems Buiten om te komen tot een ontwikkelingsperspectief voor het gebied weer opgepakt. Ook wordt er gewerkt aan de visie kenniscampus HAN/ Van Hall Larenstein. Het eerste deel is wat een onderwijs- en onderzoeksvisie betreft, afgerond. Dit gaat in het tweede deel van de visie vertaald worden in een ruimtelijke en bereikbaarheidsvisie. Ook IPKW is bezig met het opstellen van een visie voor haar werklocatie. In alle visies is aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit en bereikbaarheid van de locatie. Op het IPKW wordt ook gewerkt aan de realisatie van het Innovatielab Connectr, wat een inspirerende werk- en leeromgeving moet gaan opleveren voor werkgevers, werknemers en studenten.

Innovatie stimuleren

De gemeente cofinanciert verschillende meerjarige projecten. Dit jaar zijn bijvoorbeeld de haalbaarheidsstudie Eusebius Waterstof en Power2Power positief afgerond. De laatste heeft een vervolgsubsidie bij de provincie aangevraagd. Een project dat dit jaar is gestart is Enowatts (ENergieOpslag in WATerstof: Toepassingen en Scenario's). De HAN onderzoekt in een tweejarig project in samenwerking met bedrijven de opslag van windenergie met behulp van waterstof.

Bouwen aan een groeiend energie ecosysteem

Er zijn in samenwerking met The Economic Board twee rondetafelgesprekken georganiseerd met het bedrijfsleven waaruit minimaal één gezamenlijk project is gekomen tussen bedrijven. Daarnaast is bekend geworden dat een Arnhems bedrijf in zonnefolie investeert in Indonesië waarbij ook een grotere fabriek in Arnhem komt. Bij de ontvangst van de Indonesische delegatie heeft de gemeente geparticipeerd en daarmee gefaciliteerd in een groei van het ecosysteem.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als energiestad

In januari was Arnhem gastheer van het Combined Energy congres tussen Nederland en Nord Rhein Westfalen waarbij ook minister Wiebes aanwezig was. De opvolging met een workshop voor Tweede Kamerleden over waterstof is door de coronacrisis niet doorgegaan. In plaats daarvan vindt in januari 2021 een digitaal werkbezoek van kandidaat Kamerleden plaats op IPKW in het kader van NL Slim benutten met een vraaggesprek over Connectr. Het Energie-evenement 'Future of us' is door corona dit jaar in september in digitale vorm gehouden in plaats van in fysieke vorm in mei. In het najaar zijn we ook gestart in samenwerking met Citymarketing, onderwijs en bedrijfsleven met het opstellen van een propositie over de positionering van Arnhem als energiestad.

Naast bovengenoemde inspanningen, is in 2020 met onze partners in de stad gewerkt aan een actiegerichte economische agenda. De twee hoofdopgaven en drie groeibepalende randvoorwaarden geven voor de komende jaren de focus op inhoud en de inzet van middelen. Zo wordt gericht gewerkt aan de economische en maatschappelijke opgaven en het verzachten van de economische impact van corona. Jaarlijks wordt er een uitvoeringsagenda opgesteld die bijdraagt aan de hiervoor beschreven doelen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
We maken een lobbyagenda in relatie tot onze herstelagenda en de herstelagenda's van andere overheden	

In 2020 is er gewerkt aan het opstellen van een brede Arnhemse lobbyagenda. Er is, in samenwerking met twee externe adviseurs, een traject gestart om de inhoud van de Arnhemse lobbyagenda en de organisatie van public affairs in de gemeentelijke organisatie beter te beleggen. En het huidige public affairs netwerk te versterken. Deze agenda is onder andere gebaseerd op de Arnhemse Herstelagenda en het coalitieakkoord uit 2018 en loopt op koers. De lobbythema's die in deze agenda staan worden met de ambtelijke teams nader uitgewerkt. Ook wordt verder uitgewerkt hoe public affairs steviger belegd kan worden in de organisatie.
Op basis van de lobbythema's en de concrete projecten (waar bijvoorbeeld financiële middelen voor de uitvoering nodig zijn) die aan deze agenda hangen is er een lobby gevoerd naar de Provincie Gelderland en naar het Rijk. Er is aanspraak gemaakt op specifieke subsidies die vanuit de provincie Gelderland beschikbaar waren gesteld om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen (denk aan laptops voor kinderen uit gezinnen met een minimaal inkomen, openbare ruimte klaarmaken voor de 1,5 meter maatregelen en extra activiteiten afvalinzameling). Ondanks de compensatie van het Rijk en de provincie komt de gemeente Arnhem middelen tekort om alle gevolgen van de coronacrisis op te vangen. In 2021 worden hier vervolgacties op ondernomen met het bestuur, de ambtelijke organisatie en partners uit de netwerken in de stad en regio om een gezamenlijke sterke lobby op te zetten om concrete resultaten te behalen om onder andere meer financiële middelen voor de gemeente Arnhem te verwerven.

Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen starten we een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem	

Samen met het bedrijfsleven (Rabobank Arnhem) en kennisinstellingen (HAN en ArtEZ) is een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem opgericht.
De Innovatiefabriek is sinds juni 2020 actief van start gegaan met de pilot 'StartClub Arnhem' in opdracht van de gemeente. In 2020 is de 'aanjager' aangesteld, om bedrijfsleven, coaches en starters aan het platform te verbinden. In 2020 zijn er 90 actieve leden en ruim 180 nieuwsbrieflezers aan de StartClub gebonden. Er zijn verschillende workshops gegeven, coaches aangesloten en sponsoren vanuit het Arnhemse bedrijfsleven betrokken. De adviesgroep bestaat uit HAN, ArtEZ, Rabobank en gemeente Arnhem en is tweemaal bij elkaar gekomen in 2020. Samenwerking met StartUp Nijmegen is gezocht. Door de coronacrisis heeft de pilot wat opstartproblemen gehad, met name op het gebied van zichtbaarheid naar starters en het committeren van Arnhemse partners, evenals organiseren van fysieke huisvesting/ werkplekken.
Uit de voortgang en groei van de StartClub blijkt dat het belang van een 'community' voor startende ondernemers van meerwaarde is, zeker nu ontmoeten nog niet mogelijk is.

Investeren in een leefbare en groene stad	
Met een 'Zomer in Arnhem'-programma bieden we op het gebied van cultuur, vermaak en toerisme tijdens de zomermaanden Arnhem veilig en gezond ondersteuning	

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Stadsmarketing richt zich met campagnes en acties op juist de inwoners van de stad en regio

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Voor de vergunning van tijdelijke uitbreiding van terrassen hoeven geen leges te worden betaald, de uitbreiding blijft mogelijk tot 1 oktober

Deze maatregel is uitgevoerd.

We gaan geen leges heffen voor evenementen die in de periode half maart tot 1 september niet hebben plaatsgevonden, en geen leges heffen op vergunningen voor evenementen die voor de periode tot 1 september worden aangevraagd

Deze maatregel is uitgevoerd.

Scheepvaartrechten voor cruiseschepen voor de periode van 1 april tot 1 oktober gaan we halveren

Deze maatregel is uitgevoerd.

Versterken en vernieuwen

In overleg met ondernemers, ondernemersverenigingen en kennisinstellingen onderzoeken we steeds mogelijkheden om juist in deze tijd innovatiekansen niet verloren te laten gaan

In samenwerking met de provincie Gelderland en Oost NL zetten we een voucherregeling op voor haalbaarheidsstudies voor innovaties in de energie ten behoeve van MKB-ondernemingen. Door dit samen met de provincie en OostNL te doen, hebben we het beschikbare bedrag vanuit de Herstelagenda vergroot met een provinciale bijdrage.

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Concrete visie op circulair Arnhem (19M125)

In vierde kwartaal van 2020 is de Visie ' Circulaire Economie Arnhem' en Op weg naar een circulair Arnhem - plan van aanpak 2020 -2023 opgeleverd.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Facility Point
GO Arnhem Nijmegen City Region
Recreatieschap Overbetuwe
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN - Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (het voormalige RBT KAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	9.501	5.676	5.849	6.424	-575
Baten	3.704	983	1.751	1.316	-434
Saldo lasten en baten	***-5.798***	***-4.693***	***-4.098***	***-5.107***	***-1.009***
Toevoegingen aan reserves	431	0	120	249	-129
Onttrekkingen aan reserves	441	115	265	401	136
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***10***	***115***	***145***	***153***	***8***
Gerealiseerd resultaat	**-5.787**	**-4.578**	**-3.953**	**-4.955**	**-1.001**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-485	N				
Economische Zaken / Acquisitie	-826	N	Uren beleid	N	I	AR
Toerisme en recreatie	341	V	Gelderland Herdenkt (zie ook baten)	N	I	AR
Baten	-341	N				
Toerisme en recreatie	-341	N	Gelderland Herdenkt (zie ook lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Gelderland Herdenkt

Het project Gelderland Herdenkt zou in eerste instantie in 2020 afgerond worden. Door corona is de looptijd van dit project verlengd tot mei 2021. Als gevolg hiervan is in 2020 € 341.000 minder subsidie ontvangen en verstrekt dan begroot. De verwachting is dat deze baten en lasten in 2021 alsnog volgen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Ondernemersfonds Arnhem
- St. Made in Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen
- St. Airborne Museum
- St. Bridge to Liberation

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering binnenstad	2018	7	Niet bekend	Gemiddelde waardering van bezoekers voor de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Snelgroeiende bedrijven	2019	21,4	16,8	Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar)	CBS - Lokale economie
Oprichting bedrijven	2019	128,9	107	Oprichtingen per 1.000 vestigingen	CBS - Lokale economie
Aantal bezoekers binnenstad	2018	328	Niet bekend	Aantal bezoekers binnenstad x1.000	Binnenstads-monitor

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Demografische druk	2020	58	70	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).	CBS - Bevolkingsstatistiek
Banen	2019	974,8	792,1	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Vestigingen	2019	148	151,6	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Functiemenging	2019	58,6	53,2	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).	LISA

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenbeleid;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.

Onderwijs

Onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en om werk te vinden. Onderwijs speelt een belangrijke rol bij het bieden van betere kansen voor alle inwoners. Kansengelijkheid neemt toe als kinderen al op jonge leeftijd optimale mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen en daarbij passende ondersteuning krijgen. Stevige samenwerking is nodig met partners uit het onderwijs, ondernemers en jeugd(hulp)organisaties. Een voorbeeld van samenwerking is de Maatschappelijk Educatieve Agenda; hierin zijn ambities opgenomen die door het brede onderwijsveld (onderwijs, voorschoolse voorzieningen, kinderopvang) en gemeente zijn onderschreven en worden uitgevoerd.

Samen met partners zorgen we ervoor dat peuters straks goed starten op school, door het onderwijs-achterstandenbeleid (onder andere voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht (alle peuters moeten naar de peuteropvang kunnen). Dat jongeren niet voortijdig school verlaten, een plek vinden op de arbeidsmarkt en de juiste (zorg)ondersteuning wordt geboden. Dat volwassenen zich blijven ontwikkelen (volwasseneducatie) en laaggeletterdheid afneemt. En het onderwijs wordt geboden in een goed en passend gebouw.

Hiermee zorgen we ervoor dat alle kinderen en jongeren in Arnhem de kans krijgen om op te groeien tot wendbare en weerbare burgers die mee kunnen doen in een steeds sneller veranderende wereld.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een goede startpositie op school	

Ondanks de coronacrisis, waarbij kinderopvang en peuteropvang gesloten zijn geweest, zijn de activiteiten in het kader van vroegsignalering en toeleiding naar de peuteropvang gerealiseerd. Dat geldt ook voor de activiteiten die worden gedaan in het kader van onderwijsachterstandenbeleid.

Kansen voor de toekomst

We hebben vanuit de aanpak voortijdig schoolverlaten diverse projecten gefinancierd die zich richten op het voorkomen van schooluitval.
We zien een positieve ontwikkeling in het aantal voortijdig schoolverlaters in Arnhem.
Voor laaggeletterdheid is een Arnhemse aanpak laaggeletterdheid 2021/2022 opgesteld en een programma volwasseneducatie 2020-2024 van de regio Midden Gelderland.

De coronacrisis heeft een grote impact op het onderwijs, met de scholen zijn we goed in gesprek om te kijken wat (structureel) extra nodig is.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een goede startpositie op school	
Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)	

Vanaf 2020 is het aantal uren peuteropvang uitgebreid van 12 naar 14 uur. Dit geldt zowel voor peuters vanuit het Ontwikkelrecht, als voor peuters met een VVE-indicatie (Voor- en vroegschoolse educatie).
Vanaf 2020 is het aantal scholen uitgebreid van 12 naar 25 OAB-scholen.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

De werkwijze voor het regulier basisonderwijs en Lichtenbeek is geïmplementeerd binnen het onderwijs. Dit heeft ervoor gezorgd dat betrokken partijen (onderwijs, Sociale wijkteams, PassendWijs) tijdig met elkaar afspraken maken over de inzet van Jeugdhulp.
Daarnaast zijn voor het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs afspraken gemaakt over de inzet van wijkcoaches op school.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

In vervolg op het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs is dit jaar het jaarprogramma onderwijs 2020 door de raad vastgesteld. Hierin staat vermeld welke projecten in uitvoering zijn en welke projecten in uitvoering worden genomen.

Kansen voor de toekomst

Ontwikkelen van integrale aanpak kwetsbare jongeren tot 27 jaar

De gesprekken die in 2020 zijn gevoerd binnen de verschillende beleidsterreinen hebben ervoor gezorgd dat de integraliteit op uitvoeringsniveau is verbeterd. Door de coronacrisis en de enorme druk op het onderwijs en andere maatschappelijke organisaties, zijn we nog niet tot concrete samenwerkingsafspraken gekomen. Er ligt nog geen vastgestelde aanpak. Dit wordt opgepakt in 2021.

Stimuleren onderwijsvernieuwing (onder andere voor jongeren waarvoor systeem niet passend is)

Met ons nieuwe plan van aanpak voortijdig schoolverlaten 2021-2024, dat we in 2020 ontwikkeld hebben in samenwerking met onder andere het onderwijs, geven we het onderwijs een centralere plek. Met deze vernieuwende aanpak verstevigen we de verbinding tussen onderwijs, thuis en omgeving. Dit gebeurt bijvoorbeeld door jongerenwerkers en rolmodellen de school in te halen. De in 2020 vormgegeven VSV-subsidieregeling geeft ons de mogelijkheid om meer te sturen op dit thema.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met het onderwijs zijn we de Arnhemse Aanpak Onderwijs gestart, om ontwikkeling van kinderen tijdens en na schooltijd een extra boost te geven	

Vanuit de Arnhemse Aanpak Onderwijs is in 2020 onder andere de Invalpool Noodopvang ingericht en is er extra formatie in de klas/ op de groepen ingezet om kinderen extra begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden. Op deze wijze trachten we de effecten van het wegvallen van onderwijs door de eerste lockdown op te kunnen vangen.

Gezamenlijk (vanuit Rijksmiddelen, onderwijsmiddelen van de gemeente en investering vanuit onderwijs zelf) investeren we extra in de ontwikkeling van kinderen, onder andere via de Zomerscholen

Ook dit is onderdeel van de Arnhemse Aanpak Onderwijs. Scholen, kinderopvang en onderwijs investeren samen vanuit deze aanpak op het inlopen van achterstanden door de lockdown. In de zomer 2020 zijn hiervoor onder andere extra zomerscholen ingericht.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	19.075	17.958	18.289	19.216	-927
Baten	3.051	3.045	2.635	2.971	335
Saldo lasten en baten	***-16.024***	***-14.912***	***-15.654***	***-16.245***	***-592***
Toevoegingen aan reserves	9.602	7.753	7.986	8.187	-201
Onttrekkingen aan reserves	8.740	6.299	6.611	6.473	-138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-862***	***-1.454***	***-1.375***	***-1.714***	***-339***
Gerealiseerd resultaat	**-16.886**	**-16.367**	**-17.028**	**-17.959**	**-931**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.059	N				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-600	N	Verschuiving begroting onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-459	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Baten	0					
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Verschuiving begroting onderwijsbeleid

Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In het eerste verzamelbesluit van 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)

De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- Rijn Ijssel Roc
- IVIO-Opleidingen
- AM - supportteam

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht	2020	92%		Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie is gemiddeld 550.	

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2020	2,5	1,7	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (%). De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO
Absoluut verzuim	2019	1,8	2,4	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado
Relatief verzuim	2019	32	26	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs.

Actuele beleidskaders

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen. Het is een stad van makers die zich kenmerkt door een innovatief klimaat. Daarin wordt blijvend geïnvesteerd. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid versterken, zowel landelijk als regionaal. Daarbij moet cultuur verbindend en inclusief zijn en alle lagen van de Arnhemse samenleving verbinden en verrijken.
Regionaal wordt samengewerkt in 025-verband. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed speelt hierbij een grote rol.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter en zijn aantrekkelijker om te wonen, werken en verblijven. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en ervoor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom en de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door. We hebben aandacht voor cultuur(voorzieningen) in de wijk en voor de regionale samenwerking in het kader van ons gezamenlijk cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, samen met Nijmegen, provincie Gelderland en beide cultuurnetwerken CNA en CNN. De cultuurprofielen van 15 regio's dienen als één van de onderdelen voor een nieuw landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Op 11 juni 2019 heeft de minister haar uitgangspunten voor 2021 - 2024 gepresenteerd. Hierin wordt onder andere ingezet op vernieuwing en verbreding van de landelijke culturele basisinfrastructuur door ruimte voor andere disciplines, zoals mode, beeldende kunst en urban arts, verbetering van de beloning voor makers (fair practice code) en cultuureducatie en -participatie. De doelstellingen uit ons cultuurbeleid zijn nog steeds relevant. Om goed aan te sluiten bij de landelijke uitgangspunten en de samenwerking in 025 bereiden we wel een korte actualisatie van Stroom voor.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of mee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, behalve door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	

In het afgelopen jaar is de toegankelijkheid en bereikbaarheid van cultuur en ook cultuurdeelname enerzijds door corona tijdelijk tot stilstand gekomen, anderzijds zijn er allerlei creatieve vormen bedacht om (digitaal en op andere manieren) kunst en cultuur te blijven beleven. De verwachting is dat deze nieuwe vormen van publieksbereik uiteindelijk gaan bijdragen aan een verdere verbreding van cultuurbereik en participatie.

Versterking van de culturele infrastructuur

Het college heeft in maart 2020 ingestemd met de actualisatie van de cultuurnota STROOM: STROOMversnelling, en de raad geïnformeerd. In 2020 en 2021 worden er negen actiepunten uitgevoerd. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt), kunst in de openbare ruimte, de verbinding van cultuur en welzijn, cultuur in de wijken, de culturele samenwerking tussen Arnhem en Nijmegen (025) en de codes Fair Practice, Diversiteit & Inclusie en Governance. Door de coronacrisis en de hieruit voortvloeiende financiële gevolgen zal de uitvoering vertraging oplopen. De focus in 2020 is het behoud van de culturele infrastructuur geweest, wat gelukt is, en daar waar mogelijk het versterken van de sector.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

De samenwerking in de cultuurregio 025 is begin dit jaar verder versterkt. Sinds 1 mei is een 025-makelaar actief voor de periode van twee jaar die werkt aan vijf hoofdlijnen. Verbreding naar de regiogemeenten en regio-instellingen is daar één van. Dat betekent een doorontwikkeling van 025 die zijn weerslag vindt in een door de regio gedragen visie en ambitie. Dit past prima in het regionaal versterkingsproces van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen waarin de cultuurregio 025 een stevige positie heeft gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio'. Een (eerste aanzet tot een) regionale agenda voor 2021-2026 wordt in het tweede kwartaal 2021 uitgewerkt.
In relatie tot corona is in het najaar 2020 door de provincie Gelderland een herstelproces gestart, gericht op wendbaarheid en weerbaarheid van de sector via transformatie en innovatie. Dat moet in elke regio leiden tot een concreet actieprogramma in februari/maart 2021 met ondersteuningsvraag aan de provincie. Dit is een tijdelijke interventie die versnelling brengt in de regionale samenwerking. Gezamenlijk vertrekpunt van al deze trajecten is een duurzame en weerbare regionale infrastructuur en een passend aanbod voor het publiek van de toekomst.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Zichtbaarheid van erfgoed, naar burger en Arnhemse politiek, is ondanks het op koers zijn een punt van aandacht. In de toelichtingen bij de inspanningen hieronder wordt dit nader toegelicht.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	
Cultuur is van en voor iedereen	

De uitvoering van het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs en het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) is vanwege corona voor een periode stil komen te liggen. Sluiting van culturele en onderwijsinstellingen was hier de oorzaak van. Rozet heeft samen met scholen en culturele instellingen stappen ondernomen om zo veel mogelijk, en dan met name online, invulling te blijven geven aan beide programma's. Daarnaast zal geprobeerd worden in 2021 zoveel mogelijk in te halen. Voor de periode 2021 - 2024 is een nieuwe aanvraag ingediend bij het Fonds voor Cultuurparticipatie voor het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. De gemeente Arnhem zal in het programma blijven participeren. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente is structureel begroot binnen de cultuurbegroting in de subsidie voor Rozet. Onderdeel hiervan is ook Meer Muziek in de Klas, een programma waarin de gemeente met het onderwijs en de culturele sector samenwerkt om het muziekonderwijs een structurele plek te geven in het primair onderwijs.
De slotmanifestatie van het programma Age Friendly Cultural Cities Arnhem, een programma om de actieve cultuurparticipatie door ouderen te verduurzamen, kon vanwege corona niet live plaatsvinden. De resultaten van het tweejarige programma zijn daarom in een film, waarbij deelnemende cultuurinstellingen en welzijnsorganisaties hun ervaringen deelden, digitaal gepresenteerd.

Versterking van de culturele infrastructuur

Stimulering van het makersklimaat en van nieuwe verbindingen, ook met andere domeinen

Schakel025, het Arnhemse cultuurplatform werkt nauw samen met de Nijmeegse evenknie Cultuur Academy. Zij hebben een gezamenlijk jaarprogramma uitgevoerd om professionals binnen de kunst- en cultuursector in Arnhem en Nijmegen te ondersteunen. Ook is het Stroomversnellerbudget dat via Schakel025 wordt uitgegeven, waar makers opdrachten uit ontvangen tijdelijk verhoogd vanuit de cultuur coronamiddelen. Sinds 2020 kunnen individuele makers ook terecht bij de kleine culturele subsidieregeling deelregeling 2 van de subsidieregeling Producties, Evenementen en festivals, waardoor zij meer mogelijkheden hebben tot ondersteuning vanuit de gemeente.

Met de herijking van de welzijnsopdracht en de actualisatie van het cultuurbeleid vindt er meer afstemming plaats tussen cultuur en welzijn. Dat moet leiden tot meer verbindingen voor cultuur met andere domeinen. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven, onderhoud van kunst in de openbare ruimte, aankoop van kunst en uitvoering van kunstopdrachten vrij gemaakt. Het makersklimaat kan daarmee verder gestimuleerd worden.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

Op basis van de actualisatie van het cultuurbeleid en een motie van de raad is er in september 2020 een plan van aanpak opgesteld voor de huisvesting van de culturele en creatieve sector dat er voor moet zorgen dat het tekort aan ruimte afneemt. Daarbij wordt intern gekeken wanneer gemeentelijk vastgoed vrijkomt of het geschikt is voor de mogelijke huisvesting van creatieven. Het plan voor de huisvesting van creatieven moet nog door de raad behandeld worden. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven vrij gemaakt.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Met de vernieuwbouw van Museum Arnhem is eind 2020 een mooie mijlpaal bereikt met het uitschuiven van de nieuwe vleugel en het verder opbouwen van de staalconstructie. Verwachting is dat het gebouw laatste kwartaal 2021 wordt opgeleverd en het museum in het eerste kwartaal 2022 heropend wordt.
Eind 2020 is het besluit genomen voor een ingrijpend vernieuwd Stadstheater waarin Introdans en Toneelgroep Oostpool gaan samenwonen. Dit vernieuwde Stadstheater wordt daarmee een toekomstbestendige plek voor de rijksgezelschappen terwijl het tegelijkertijd ruimte biedt aan andere makers, creatieven en inwoners van stad, regio en provincie. Een resultaat dat volledig beantwoordt aan de ambities van de partners in de Lauwersgrachtalliantie. De noodzaak van de investering en de kansen die hiermee benut worden zijn onderschreven. Tegelijkertijd is de benodigde investering fors. Opdracht is bij de uitwerking te streven naar verlaging van de kosten met €10 miljoen. Tevens is een passende bijdrage van de provincie een voorwaarde om de ambitie van een passende, eigentijdse en toekomstbestendige huisvesting te realiseren. De gesprekken hierover met de provincie worden vervolgd. De raad wordt halfjaarlijks geïnformeerd over de voortgang van het project.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen

Zie de toelichting hierboven bij de doelstelling 'Profilering en vitalisering van het culturele klimaat'.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed.

De werkzaamheden liggen op koers. Wel wordt in relatie tot het bovengrondse erfgoed in toenemende mate de noodzaak gevoeld tot monitoring van bescherming. Dit heeft het afgelopen jaar geleid tot casuïstiek.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

Mogelijkheden voor het zichtbaar maken van erfgoed worden ingebracht in projecten waarbij erfgoed een rol speelt. In relatie tot de monumentenzorg hangt zichtbaarheid vooral samen met resultaten van restauraties en herbestemmingen. Als voorbeeld voor 2020 geldt de herbestemming van de torens van de Walburgiskerk, ingericht als thematische kamers. Een ander voorbeeld is de restauratie van de bovenzijde van doorlaatbrug Elden, verbonden met de historie van die plek als instrument in de waterhuishouding. Aan tijd om het Arnhemse erfgoedverhaal breed en in samenhang te vertellen, ontbreekt het nog. Vandaar dat de inspanning als 'gedeeltelijk op koers' is aangegeven. Hier liggen nog veel kansen, ook in relatie tot contacten over dit onderwerp met de gemeenteraad. Regulier werk vraagt echter veel aandacht, ook door een toename in adviesvragen.

In de zomer van 2020 is castellum Meinerswijk door UNESCO bezocht. Naar verwachting volgt dit jaar de uitslag of de Nedergermaanse limes met het castellum zich inderdaad werelderfgoed mag noemen.

Met betrekking tot de historische kelders is de externe verkenning afgerond en vindt in opdracht van de stuurgroep verdere verdieping/uitwerking plaats.

De Open Monumentendag is ook dit jaar in de organisatie ondersteund. Ondanks beperkingen vanuit corona kan teruggekeken worden op een succesvol event.

Na een periode van sluiting is in 2020 de Archeohotspot weer geopend. Vanwege corona konden er nog geen groepsactiviteiten worden georganiseerd; wel zijn presentaties over Arnhems erfgoed gegeven in de reeks van Archeo-Academy.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

Planon, de monumentendatabase, is gevuld met monumentengegevens. Archeologische gegevens volgen in de eerste helft van dit jaar. Een volgende stap kan bestaan uit het vertalen van deze kennis naar een kaartbeeld inclusief het vullen van planon met alle bouwhistorische rapporten.

Monuscript heeft, conform de afspraken met de gemeente, dit jaar weer één deel in de Monumentenreeks uitgegeven: de Geitenkamp.

De archeologische rapporten van de zuidelijke binnenstad zijn in 2020 gereed gekomen. De wetenschappelijke inhoud wordt vertaald naar een publieksversie. De verschillende onderzoeken hebben verrassende informatie over de ontwikkeling van de stad opgeleverd, naast een grote hoeveelheid aan bijzonder vondstmateriaal dat teruggaat tot 900. Een publieksboek vormt een instrument om het grotere, Arnhemse publiek daarover te informeren.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

In 2020 hebben verschillende archeologische projecten plaatsgevonden. Het merendeel is uitgevoerd in opdracht van marktpartijen en hierin heeft de gemeente een regisserende rol aangenomen. Te denken valt aan het vooronderzoek aan de Nieuwstraat, op grond waarvan in 2021 een opgraving gaat starten en diverse opgravingen in relatie tot uit uitvoering van civiele werken (Spijkerkwartier, Elden). In eigen beheer zijn uitgevoerd een proefputtenonderzoek op de Jansplaats, ter voorbereiding op nieuwe riolering en bomenplant en een onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf veld 1 waar een Karolingische weg is aangetroffen uit de 7e/8e eeuw. In 2020 zijn de laatste rapporten van het archeologische onderzoek in de zuidelijke binnenstad opgeleverd. Dit omvangrijke project is daardoor op archeologisch gebied afgesloten. Gewerkt wordt aan het vertalen van de gegevens naar een publieksboek.

Het onderzoek naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf is vooruitgeschoven. Naar verwachting wordt dit omgevormd tot een proefsleuvenonderzoek om de begrenzing goed te kunnen bepalen. Op het grafveld bevindt zich nu nog bouwopslag.

Met betrekking tot de ontsluiting van het depot is in 2020 gewerkt aan het verder digitaliseren van het Schuytgraafproject. Dit nadert zijn afronding waardoor een aanzienlijk deel van het depot ontsloten is. Gekeken wordt of voor het ontsluiten het gebruik van een reguliere database wordt gecontinueerd, of dat aangesloten wordt op speciaal daarvoor ontwikkelde applicaties. De voortgang van werkzaamheden op het depot is overigens wel gehinderd door coronaproblematiek en te nemen maatregelen. Doel is om vóór de verhuizing van het depot naar Museum Arnhem de ontsluiting van data waar nu aan gewerkt wordt af te hebben. Het depot is in 2020 meermaals bezocht door geïnteresseerden en professioneel archeologen die er onderzoek verrichtten. Van beide groepen wordt teruggekoppeld dat het depot, of de vondsten daaruit, meer zichtbaar zouden moeten zijn.

Regioadvisering archeologie

In 2020 zijn stappen ondernomen met betrekking tot een nieuw contract met de regiogemeenten, dat een looptijd heeft van 2021-2024. Dit werk wordt deels gedekt uit provinciale subsidie; deze is weer aangevraagd. De regio-archeologie wordt daarnaast bekostigd uit deelnemende gemeenten. De regio heeft het afgelopen jaar meerdere grote projecten gekend, bijvoorbeeld in relatie tot het doortrekken van de A15. De uren van de regio-archeoloog zijn door de grote hoeveelheid aan opdrachten net als de voorgaande jaren volledig gedekt. Naast werkzaamheden in de regio vormt de regio-archeoloog achtervang van de Arnhemse archeologie en wordt samen opgetrokken en afgestemd in beleidstrajecten.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Ook voor kunst- en cultuurinstellingen zijn er diverse ondersteuningsprogramma's van het Rijk. Voor sommige daarvan is ook een bijdrage van de regionale en lokale overheid vereist. Zo mogelijk voorziet ook de gemeente daarin	

De coronacrisis heeft een grote impact op de culturele sector. De sector is hard getroffen, kan langere tijd maar een beperkt aantal bezoekers ontvangen en heeft zijn deuren meerdere malen geheel moeten sluiten voor publiek. In onder andere de raadsbrieven 'voortgang crisismaatregelen tegen coronavirus' is de raad geïnformeerd over de algemene en specifieke maatregelen vanuit Rijk, provincie en gemeente voor de cultuursector. Daarbij is van belang om de culturele sector niet alleen overeind te houden, maar ook richting toekomst meer flexibel, wendbaar en met name weerbaar te maken. Drie pijlers staan daarbij centraal: noodhulp, overgangssituatie en transitie en innovatie. De pijlers sluiten aan op de lijn vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het advies van de Raad voor Cultuur van 14 september 'Naar een wendbare en weerbare culturele en creatieve sector'.
Op 1 december 2020 is de raad middels de raadsbrief 'Maatregelen ten behoeve van de culturele sector' geïnformeerd over de maatregelen die voor de sector genomen zijn: van amateurkunst tot aan de professionele podiumkunsten en onze grote podia Musis en Stadstheater Arnhem, Luxor Live en Focus Filmtheater. Hiervoor zijn de corona compensatiemiddelen van het Rijk ingezet. De Arnhemse BIS- en fondsgesubsidieerde instellingen hebben rechtstreeks via het ministerie van OCW een bijdrage ontvangen.
De nu genomen maatregelen zullen ook effect hebben op de culturele sector in 2021. Het einde van corona is nog niet in zicht en zowel noodhulp, middelen voor een overgangssituatie alsmede middelen voor innovatie en transitie, blijven nodig. In het eerste kwartaal van 2021 worden verdere maatregelen genomen die ervoor moeten zorgen dat de culturele sector in Arnhem goed door deze crisis komt. Het Rijk zal ook in 2021 de BIS- en fondsinstellingen compenseren voor geleden coronaschade, daarnaast ontvangt de gemeente wederom additionele coronamiddelen voor cultuur, in eerste instantie tot juli 2021. Het gaat hier om een bedrag van €2.751.532.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;
- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	33.320	31.395	31.943	32.652	-709
Baten	6.488	6.042	6.064	5.575	-489
Saldo lasten en baten	***-26.831***	***-25.353***	***-25.879***	***-27.077***	***-1.197***
Toevoegingen aan reserves	2.169	1.191	1.165	1.197	-31
Onttrekkingen aan reserves	1.269	770	1.523	1.186	-337
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-900***	***-421***	***357***	***-10***	***-368***
Gerealiseerd resultaat	**-27.731**	**-25.774**	**-25.522**	**-27.087**	**-1.565**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-630	N				
Cultuur en erfgoed	-542	N	Corona-kosten cultuur	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-342	N	Uren beleid	N	I	AR
Cultuur en erfgoed	-160	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	414	V	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	ARBR
Baten	-484	N				
Cultuur en erfgoed	286	V	Corona-kosten cultuur subsidie provincie	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-924	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	
Cultuur en erfgoed	154	V	Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	-290	N				
Cultuur en erfgoed	-290	N	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	BR

Coronakosten cultuur

Wegens corona zijn er extra subsidies binnen cultuur uitbetaald. In totaal gaat dit om een bedrag van € 542.000 in 2020. Deze worden gedekt uit de rijksbijdrage coronasteun Cultuur die op programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën staan geboekt. Uit de steun van het rijk voor cultuur zijn ook andere kosten gedekt, onder andere de huurkwijtscheldingen aan Rozet, Musis, Luxor en Focus.

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Derving baten verhuur door corona

Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele grote cultuurinstellingen is daarom door het Rijk extra middelen toegekend, welke door de lagere overheden 'gematched' moest worden voor de helft. De provincie Gelderland en gemeente Arnhem hebben samen voor de gevraagde matching gezorgd. Deze is door de gemeente, in overleg met de instellingen zelf, als kwijtschelding van de huurpenningen vormgegeven. Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 160.000 (nadeel onder de lasten).

Onderhoud gemeentelijk vastgoed
Het bedrag beschikbaar voor onderhoud aan het Museum is, hangende de voortgang van de renovatie, nog niet aangewend. Tegenover dit voordeel van € 290.000 staat een gelijk nadeel omdat ook de onttrekking aan de BR onderhoud vastgoed hiervoor ook niet gedaan is. Verder is een onderhoudsklus in de Julianalaan 17 voordeliger uitgevallen omdat een goedkopere constructie is bedacht dan het bedrag wat hier voor was geraamd. Het voordeel is € 124.000.

Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen
De contracten met enkele huurders zijn aangepast, waardoor deze huurders ook bijdragen in de servicekosten. Daar is in de begroting nog geen rekening mee gehouden.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. Rozet
- St. Musis en Stadstheater
- St. Museum Arnhem
- St. Focus Filmtheater
- St. Sonsbeek & State of Fashion

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Rapportcijfer culturele voorzieningen	2018	7,4		Binnenstads-monitor
% (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten	2019	41%		L&V monitor gemeente

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
- Huisvesting Lauwersgrachtalliantie.

Actuele beleidskaders
- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen.

Participatie en armoedebestrijding

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad.
Daarom is het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld.
Naast werk als participatiemiddel draagt dit ook bij aan het vergaren en vergroten van inkomen.
Inwoners met een te laag inkomen om zelfstandig van rond te komen, ontvangen compensatie op diverse manieren. Deze compensatie is bij voorkeur tijdelijk, al zal dat zeker niet in alle gevallen kunnen. Daarom zetten we vooral in op de aanpak 'Kansrijk Opgroeien' om kinderen die nu opgroeien in armoede een toekomstperspectief te bieden. In de verbinding armoede-schulden-zorg-werk zien we veel mogelijkheden om duurzaam bij te dragen aan het voorkomen en oplossen van armoedeproblematiek. Als het gaat om schulden willen we deze vooral voorkomen dan wel vroegtijdig signaleren. Uiteraard blijven we inzetten op het vinden en bereiken van inwoners met schulden en hen met het best passende aanbod ondersteunen en zo snel mogelijk uit de schuldensituatie helpen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Doorbraak naar werk

In 2023 hebben meer Arnhemmers betaald werk, zijn meer Arnhemmers (sociaal, economisch en financieel) zelfredzamer, is er meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, volgt de gemeente Arnhem de landelijke trend qua uitstroom uit de bijstand en heeft de gemeente (samen met uitvoeringspartners) ten minste 500 Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de bijstand gekregen. Dit betekent het begin van een trendbreuk: vanaf 2023 komen we hiermee als stad in een andere positie.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Een belangrijk uitgangspunt is dat we willen dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners voldoende inkomen hebben om ten minste in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerven en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Rondkomen met weinig inkomen is vaak een kunst op zich en vraagt veel actie van inwoners. Hierin bieden we hen ondersteuning. Om te voorkomen dat inwoners in financiële problemen komen, zetten we met nadruk in op preventie en vroegsignalering, zodat ze minder langdurig gebruik hoeven te maken van armoederegelingen. Ook het tijdig vinden en bereiken van deze groep inwoners staat hoog op de agenda. Als er schulden zijn ontstaan is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Investeren in voorkomen	

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het versterken van de poortfunctie van het cluster Werk & Inkomen;
- het doorontwikkelen van de sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren;
- het uitvoeren van de herijkte aanpak voor statushouders en nieuwkomers;
- het invullen van de outreachende samenwerking met uitkeringsinstanties en reclassering;
- het projectmatig (samenhangend) aanpakken van 'Jongeren niet in beeld'.

Tot maart 2020 daalde de omvang van de Arnhemse bijstandspopulatie gestaag. Op de instroom van inwoners in de bijstand deed Arnhem het al beter dat vergelijkbare gemeenten. Op uitstroom nog niet, maar het gemiddelde uitstroompercentage van Arnhem werd wel beter. Hiermee volgde Arnhem de ontwikkeling van vergelijkbare gemeenten en werd een begin gemaakt met het inlopen van de relatieve achterstand ten opzichte van deze gemeenten (lees: begin van ‘500 extra’). Door de coronacrisis werd deze positieve lijn omgebogen. Niet alleen in Arnhem, maar in heel Nederland. Het bestand is van 7.499 in februari 2020 weer gestegen naar 7.748 in augustus 2020. De stand ultimo december 2020 is 7.657. We zien dat het bijstandsvolume in Arnhem ongeveer de ontwikkeling van het landelijke gemiddelde en die van vergelijkbare gemeenten volgt.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde instroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. De versterking van de poortfunctie (met onder andere interventies als 'brede intake', 'werk voorop' en samenwerking met Randstad (Baanbrekend)) heeft hier (evenals andere bovenstaande acties) aan bijgedragen.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde uitstroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. Wel zien we dat we onszelf verbeteren. Dit mede door inspanningen en acties rondom 'Dichtbij de Arnhemmer en integraal' en 'Perspectief bieden'.
Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling en uitvoering van de diverse doelgroepenaanpakken wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Investeren in voorkomen' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- de beweging van het cluster Werk & Inkomen om gebiedsgericht te gaan werken;
- het versterken van de gebiedsgerichte samenwerking tussen de gebiedsteams van het cluster Werk & Inkomen, Sociale wijkteams en de teams Leefomgeving;
- en de voorbereiding en uitvoering van het project 'Werken Loont'.

Perspectief bieden

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- werkenderwijs het samenspel tussen het cluster Werk & Inkomen, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket versterken;
- doorontwikkelen van de ketenregie door het cluster Werk & Inkomen en intensiveren van het gebruik van beschikbare ondersteunende re-integratievoorzieningen en instrumenten;
- doorontwikkelen van de posities en toegevoegde waarde van de afzonderlijke uitvoeringspartners.

Het samenspel tussen cluster Werk & Inkomen, Centrum Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket loopt steeds beter, waardoor samen met de betrokken inwoners zo gericht mogelijk gewerkt kan worden aan perspectief op meedoen of betaald werk. In de eerste helft van 2020 zijn door de coronamaatregelen op diverse plekken minder mogelijkheden geweest om opleidingen of (leerwerk)trajecten te volgen, dat is in de tweede helft van 2020 weer op gang gekomen. De impact van de coronacrisis bleef en blijft echter groot.
Ook werd in 2020 ingezet op het doorontwikkelen van de ketenregie door cluster Werk & Inkomen en het versterken van de ketensamenwerking met belangrijke uitvoeringspartners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leer-Werk-Loket. Er zijn accountteams gevormd. Deze zijn per 2021 actief om het onderlinge samenspel te verbeteren en het gebruik van de beschikbare, ondersteunende voorzieningen en instrumenten voor de brede doelgroep van de Participatiewet te verbeteren (zie onder andere de inzet van Praktijkleren, jobcoaching, loonkostensubsidies, parttime-werken enzovoorts). Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling van de afzonderlijke uitvoeringspartners wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Perspectief bieden' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Inclusief werk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het slim doorpakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei en het faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp;
- het vergroten van betekenisvolle en betaalde werkgelegenheid in de wijken;
- het ondersteunen van het netwerk Inclusief Gelderland;
- het herijken van de SROI-aanpak (Social Return on Investment);
- het versterken van de gemeente Arnhem als inclusieve werkgever.

De uitbraak van het coronavirus en de diverse maatregelen die daarop werden ingesteld, bezorgen de economie flinke schade. Een terugval en verandering van werkgelegenheid is onvermijdelijk, ondanks de vele steunmaatregelen die de overheid heeft genomen. Ook de werkgelegenheid in Midden-Gelderland wordt getroffen door de coronacrisis.
Midden-Gelderland behoort tot de regio's met een gemiddelde impact van de coronacrisis op werkgelegenheid. Dit komt door de regionale werkgelegenheidsstructuur: Midden-Gelderland wijkt daarin nauwelijks af van het landelijke gemiddelde: bijna de helft van de werknemers werkt in sectoren met geen tot een kleine krimp (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur); bijna een kwart van de werknemers werkt in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie).
In mei 2020 had bijna één derde van alle werknemers een flexibel contract; met name in sectoren die (hard) geraakt werden door de coronacrisis; met name lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en veelal mensen met een migratieachtergrond.

Werkgevers komen in deze tijd van crisis meer onder druk te staan, dit maakt dat gesprekken over inclusief werkgeverschap anders lopen en gedacht moet worden over andere vormen van faciliteren van werkgevers: slim door te pakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in de sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur, logistiek, detailhandel/ food); faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie); en het vergroten van de 'werkgelegenheidskoek' door te investeren in betekenisvol en betaald werk (zie onder andere onderzoek 'Zin in de Wijk'; de inzet op het versterken van de positie van wijkinitiatieven met hun mogelijkheden voor 'wijkwerk' of 'buurtbanen'; de voorbereiding van de projecten zoals 'Werkbrigade' en 'Buurtconciërges')
Voor wat betreft de resultaten rondom Inclusief Gelderland, SROI en de gemeente als inclusieve werkgever wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Inclusief werk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Samen sterk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het inzetten op een gezamenlijke lobby met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en Economic Board;
- het ontwikkelen en uitvoeren van de Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland;
- het houden van focus tijdens de coronacrisis door extra inzetten te verbinden aan de inspanningslijnen, acties en initiatieven in die strategische agenda en de onderliggende dynamische uitvoeringsagenda (Perspectief op Werk).

Naast de strategische uitvoeringsagenda (met uitvoeringsprogramma) die de regio heeft, is op initiatief van Arnhem samengewerkt met de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen.
In de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is er voor gekozen om de middelen met name in te zetten op de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt van kwetsbare groepen en de ondersteuning van lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en mensen met een migratieachtergrond die veelal op basis van flexibele contracten werkten in sectoren die hard geraakt worden door de coronacrisis.
Voor wat betreft de resultaten rondom de gezamenlijke lobby en de strategische agenda wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Samen sterk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Slim monitoren en sturen

Het project 'Ontwikkeling monitor Doorbraak Naar Werk' heeft recent de vierde bestuursrapportage opgeleverd, met daarin resultaten en inspanningen op het gebied van werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De bestuursrapportage verschijnt parallel aan die van Zorg Dichterbij. De ontwikkeling van de monitor is een iteratief proces: elke versie brengt ons dichter bij de uiteindelijke (brede sociaal domein) monitor die ons in staat stelt om meer te sturen op (maatschappelijke) impact in plaats van te sturen op input. De basis KPI's staan en worden met name binnen de context van de ontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld. Ook is het proces van digitalisering en automatisering rondom rapporteren in gang gezet.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Het afgelopen jaar is vanuit de wijken extra inzet gepleegd om kinderen meer ontwikkelingskansen te bieden. Bij het ontwikkelen van het aanbod is het kind centraal gesteld. Om te komen tot een beter afgestemd aanbod is ook het samenspel met ketenpartners nog meer geactiveerd. Hierdoor zijn programma's ontwikkeld die aansluiten bij de behoeften van het kind in die specifieke wijk. Voorbeelden zijn betere naschoolse programma's, meer kunst en culturele activiteiten, sport en huiswerkbegeleiding. Vanwege de coronamaatregelen konden ook bepaalde activiteiten niet plaatsvinden. Op wijkniveau zijn daarom ook alternatieve activiteiten ontwikkeld die het kind stimuleren. Het afgelopen jaar is het volledige budget voor kansrijk opgroeien gebruikt.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Het risico op armoede neemt nog steeds toe in Arnhem: het aantal huishoudens met een laag inkomen is onverminderd hoog. Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. De meeste huishoudens met een laag inkomen kunnen, mits er geen schulden zijn, hiervan rondkomen als het gaat om levensonderhoud en sociale activiteiten. Echter, de Arnhemse voorzieningen, de landelijke voorzieningen en de initiatieven in de stad zijn voor hen hard nodig. We zien de aanvragen van de gemeentelijke inkomensregelingen het afgelopen jaar achterblijven. Ook horen we dat de aanvragen bij de diverse organisaties in de stad achterblijven. Mogelijk is dit als gevolg van corona.

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. Aanvragen voor de Individuele Inkomenstoeslag zijn mogelijk als gevolg van corona teruggelopen.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

In 2020 zijn grote stappen gezet in de nieuwe werkwijze van de gebiedsregisseurs Werk en Inkomen. Er zijn onder meer samenwerkingsafspraken gemaakt rondom een integrale aanpak van armoede, schulden en werk. Deze worden begin 2021 geïmplementeerd. Daarnaast zijn veel meer mensen met financiële problemen bereikt en beter en sneller geholpen. Waar andere gemeenten een daling of stabilisatie zagen in het aantal aanvragen schulddienstverlening, lag dat aantal in Arnhem 60% hoger dan in 2019, ondanks de beperkende maatregelen door corona. Dat heeft alles te maken met de nieuwe werkwijze waarmee de Sociale wijkteams en PLANGroep vanaf januari zijn gestart.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in voorkomen	
Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities	

De Leerlingnetwerken VSO/ Pro zijn geconsolideerd en het Schakelpunt MBO 1-2 wordt doorontwikkeld (in het kader van de coronacrisis is de samenwerking geïntensiveerd en zijn er additionele maatregelen genomen om het perspectief op het goed doorlopen van de opleiding en een succesvolle aansluiting op de arbeidsmarkt vast te houden).
Een projectmatige (samenhangende) aanpak 'Jongeren niet in beeld' is in ontwikkeling. In 2020 werd met name op specifieke onderdelen voortgang geboekt: een passende (warme) overdracht van dossiers van Leerlingzaken naar cluster Werk & Inkomen werd voorbereid; door de coronacrisis zijn bestaande initiatieven rondom kwetsbare jongeren opgeschaald en nieuwe initiatieven of inspanningen (onder andere versterking aanpak schulden bij jongeren) gestart (waardoor onder andere ook meer jongeren in beeld komen).

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

We bereiden ons voor op de nieuwe Wet inburgering en werken een uitvoeringsagenda uit.
We zijn gestart met een pilot op duale trajecten, waarin we het leren van de taal en werk met elkaar combineren in één traject. Deze pilot richt zich op de inburgeraars die al begonnen zijn met inburgering en ondersteuning nodig hebben. Voor de uitvoering van de pilot (en de follow-up is onder andere een Bureau Inburgering ingericht bij het cluster Werk & Inkomen. Zie ook het programma S08 Welzijn en Inclusie.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Het outreachend samenwerken met uitkeringsinstanties en reclassering werd in 2020 onder andere ingevuld door uitvoeringsafspraken met SVB, de voorbereiding van dergelijke afspraken met Reclassering en het (mede door de coronacrisis versneld) intensiveren van de samenwerking met UWV.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Doorontwikkelen gebiedsagenda's

In 2020 werden, ondanks de coronacrisis, grote stappen gezet in de wijkgerichte beweging van het cluster Werk & Inkomen. De organisatie werd grotendeels bemenst, de werkprocessen werden bijgesteld of vernieuwd, er werden nieuwe werkwijzen geïntroduceerd, oude en nieuwe medewerkers namen (en nemen) deel aan het opleidings- en trainingsprogramma enzovoorts.
Parallel werd het werkplan voorbereid om de gebiedsgerichte samenwerking tussen het cluster Werk & Inkomen, teams Leefomgeving en Sociale wijkteams te versterken. In het werkplan wordt onder andere invulling gegeven aan aspecten als gezamenlijke huisvesting, kennisdelen en teamsamenwerking rondom gezamenlijk opgestelde gebiedsprogramma's.

Transformatie cluster Werk & Inkomen

Het cluster Werk & Inkomen heeft de fase van reorganisatie afgerond. In 2020 is, naast de additionele ondersteuningsvragen die voortvloeien uit de impact van de coronacrisis (onder andere groei bijstand; uitvoering TOZO) hard gewerkt aan transitie en opbouw in de organisatie; vernieuwing van het operationele en het tactische management; selectie van medewerkers op cruciale nieuwe functies; het herindelen van de teams; het beginnen met een hele nieuwe werkwijze; en het opstarten van het opleidings-/ trainingsprogramma. We zijn er nog niet, maar er is een prima basis neergezet en cluster Werk & Inkomen is toegerust voor de opgave waarvoor zij in komende jaren voor staat.

Werken loont

Het project Werken Loont kent twee deelprojecten. Het deelproject 'Nazorg' is in 2020 uitgevoerd en in het eerste kwartaal van 2021 verankerd in de nieuwe werkwijze van het cluster Werk & Inkomen. De start van het deelproject 'Parttime werken in de bijstand' is voor begin 2021 voorzien.

Perspectief bieden

Doorontwikkelen (Centrum voor) Activerend Werk

De nieuwe inkoop Sociaal Domein betekende voor veel aanbieders Activerend Werk een verbeterslag op kwaliteit. Centrum voor Activerend Werk heeft aanbieders hierbij actief ondersteund, waardoor ook veel kleinere aanbieders voldeden aan de inkoopeisen. Om tot een betere verbinding en samenwerking in de participatieketen te komen organiseert Centrum voor Activerend Werk regelmatig een gezamenlijk overleg met alle partners in de keten om ontwikkelingen, hobbels en aandachtspunten met elkaar te bespreken en tot oplossingen en doorontwikkeling te komen. Er zijn korte lijnen tussen partners in de keten waardoor er op casusniveau snel geschakeld kan worden.
Tijdens de coronacrisis zijn de mogelijkheden voor activerend werk duidelijk minder geweest. Er is met name ingezet op behoud van contact met de inwoners die trajecten activerend werk volgen. Ook bleef er intensief contact met aanbieders om trajecten weer te starten zodra het mogelijk was.

Doorontwikkelen Scalabor

Scalabor heeft de beweging gemaakt van traditionele Sociale Werkvoorziening naar volwaardig arbeidsontwikkelbedrijf. Hier kunnen alle Arnhemmers die vanuit het cluster Werk & Inkomen op weg gaan naar werk terecht voor het ontwikkelen van hun talent en arbeidspotentieel. Scalabor heeft de afgelopen jaren een breed en groot productaanbod van intakes, assessments en arbeidstrainingen ontwikkeld, waar op jaarbasis ongeveer 500 Arnhemmers gebruik van kunnen maken. Van daaruit worden zij door Scalabor begeleid naar passend werk bij reguliere werkgevers of in een vorm van begeleid werk bij Scalabor als (tijdelijke) werkgever. In deze rol vervult Scalabor een netwerkfunctie in het brede, gedifferentieerde netwerk van sociaal ondernemers waar Arnhemmers (op termijn) naar kunnen doorstromen. Deze rol is en wordt samen met andere netwerkpartners en het bedrijfsleven, verder uitgebouwd. Scalabor is daarmee niet meer het eindpunt op de arbeidsmarkt voor mensen met een afstand tot werk, maar een tussenstation waar Arnhemmers de bagage meekrijgen om door te ontwikkelen naar een passende baan. Een deel van de trajecten bij Scalabor heeft in de eerste helft van 2020 door de coronamaatregelen stil gelegen. In de tweede helft kwam het weer op gang. Aandachtspunt blijft het behoud van voldoende werk en het invullen van de vrijkomende arbeidsplaatsen ten gevolge van het natuurlijk verloop van SW-medewerkers. Daar wordt onder andere op geacteerd met het project Werkbrigade, dat in 2020 werd voorbereid.

Doorontwikkelen Werkgeversservicepunt Midden Gelderland

Het Werkgeversservicepunt staat. De balans tussen de vraag van werkgevers/de arbeidsmarkt en het aanbod van de Arnhemmers voor wie we werk willen vinden, is daarin een belangrijk aandachtspunt. De coronacrisis heeft hierop een grote impact. In de tweede helft van 2020 is de opdracht dan ook herijkt en zijn acties ingezet om de samenwerking in de keten, de dienstverlening naar werkgevers in de regio en de daarbij behorende werkprocessen van het werkgeversservicepunt verder te optimaliseren. Het Werkgeversservicepunt heeft gedurende coronamaatregelen een belangrijke rol gespeeld in de informatie naar werkgevers en in de ontwikkeling van Midden Gelderland Werkt Door.

Doorontwikkelen Leerwerkloket Midden Gelderland

Het Leerwerkloket adviseert op casusniveau inwoners van Arnhem op de route richting werk. Dit jaar was de inzet om 500 adviesgesprekken te voeren. Dit aantal werd in het laatste kwartaal van 2020 met 700 ruimschoots overschreden. Daarnaast zorgt het Leerwerkloket voor voorlichting bij professionals in de regio over de mogelijkheden van leren en werken en over het aanbod van bijvoorbeeld MBO-instellingen, vakscholen, werkgevers en partners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor en Werkgeverservicepunt. Het Leerwerkloket heeft de afgelopen tijd ook nieuwe diensten ontwikkelt, zoals bijvoorbeeld de oriëntatiecarrousel, de branchegerichte ontwikkelarrangementen, en meer. De coronamaatregelen hebben ook hier effect gehad en vertraging opgeleverd. Tegelijkertijd kwam ook vanuit coronamiddelen extra budget beschikbaar om dergelijke diensten coronaproof te maken.
Door de coronacrisis verandert het bereik van het Leerwerkloket: meer mensen die in een reguliere situatie geen gebruik hadden gemaakt van de dienstverlening van de gemeenten; meer zij-instroom-vragen; meer werkgevers die vragen om loopbaanadviezen voor hun medewerkers. Leren werken en een leven lang leren zijn door de coronacrisis stevig op de agenda gekomen.

Inclusief werk

Ondersteunen netwerk Inclusief Gelderland

Enkele (online) bijeenkomsten zijn georganiseerd met wisselende partners en relevante werkgevers.

Herijken Social Return On Investment-aanpak

In juni 2020 heeft het college ingestemd met het herijken van het SROI-beleid (Social Return On Investment), als onderdeel van de herijking van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Arnhem op de onderdelen sociaal, lokaal en duurzaam. Tegelijk met de herijking van ons lokale SROI-beleid, en het aantrekken van een regionale en een lokale projectleider, is een pilot gestart om het SROI-beleid te regionaliseren. De verwachting is dat dit zal leiden tot effectievere invulling van SROI en dus meer mogelijkheden voor werk voor mensen met een afstand tot werk.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Zie voor de toelichting op deze inspanning het programma Bestuur, dienstverlening en financiën de doelstelling 'Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie', binnen het programma Welzijn en inclusie de inspanning 'Inclusieve organisatie en communicatie' en de paragraaf Bedrijfsvoering het onderdeel Personeel en Organisatie.

Samen sterk

Gezamenlijke lobby

Zoals eerder aangegeven stimuleerde de coronacrisis de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen. Ten behoeve van de herstelfase van de coronacrisis in onze provincie werd op het niveau van de regio Arnhem Nijmegen door de Economic Board voorbereid wat voor de langere termijn nodig is ten behoeve van de human capital agenda. Op beiden lijnen ligt nadrukkelijk een verbinding met de uitvoeringsagenda Perspectief op Werk (en dus ook het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid). Daarnaast zijn wij actief deelnemer van de G40 (Sterke Keten) en per september 2020 ook lid van de commissie Participatie Schulden en Integratie (PSI).

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

Met partners in het regionaal werkbedrijf en regiogemeenten werken we aan de Strategische Agenda Arbeidsmarktregio Midden Gelderland met een doorkijk van 5 jaar. Dit is vertaald is een dynamische uitvoeringsagenda met actielijnen (onder andere harmonisering, branchegerichte leer-werk-ketens, ontmoetingen werkgevers-werknemers enzovoorts) waarin gelden vanuit de landelijke Perspectief op Werk-regeling ingezet wordt. Met de coronacrisis is de focus niet verloren, maar wordt er (mede met de bijdrage van de provincie) extra ingezet op initiatieven om Arnhemmers aan het werk te houden of werk te krijgen.

Slim monitoren en sturen

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Zie de toelichting hierboven bij het doel 'Slim monitoren en sturen'.

Doorontwikkelen Kritische Prestatie-indicatoren (KPI's)

De basis KPI's staan en worden momenteel met name binnen de context van de ontwikkeling van de Managementrapportage cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld.

Aanscherpen ketenregie

De ketenpartners hebben gezamenlijk de verantwoordelijkheid, ieder vanuit de eigen expertise, voor het vloeiend laten verlopen van de doorstroom op de Participatierotonde. Het samenspel en de samenwerking verloopt steeds beter en krijgt ook steeds meer vorm en invulling. Dit uit zich onder andere in concrete samenwerkingsafspraken, gezamenlijk geformuleerde acties en resultaten en het organiseren van accountteams binnen het cluster Werk & Inkomen. De input uit de monitoring (bestuurs- en managementrapportages) is hiervoor een basis.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Doorontwikkelen wijkgerichte aanpak kinderarmoede 'Kansrijk opgroeien in Arnhem'

Ondanks de coronamaatregelen en het niet door kunnen gaan van een aantal in gang gezette activiteiten en het aanbod op de Gelrepas, is gekeken hoe we de kinderen in onze stad toch in deze crisistijd konden ondersteunen. Een alternatief activiteitenaanbod is voor de kinderen ontwikkeld en ook heeft Stichting Leergeld extra subsidie ontvangen om kinderen in deze periode te ondersteunen. De doorontwikkeling van kansrijk opgroeien en daarbij horende wijkgerichte aanpak heeft het afgelopen jaar niet plaats kunnen vinden. Enerzijds vanwege de coronamaatregelen en anderzijds omdat de evaluatie en de doorontwikkeling dit jaar op de agenda staat.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Versterken inkomensondersteunende regelingen

- Het college is gestart met het verbeteren van de communicatie. Dit betreft onder andere de verbetering van onze eigen website, betere informatievoorziening richting vindplaatsen, waaronder onze ketenpartners en goede afstemming met het nieuwe Goed Geregd loket.
- Daarnaast zijn we gestart met het optimaliseren van de inkomensregelingen (waar mogelijk vereenvoudigen van de aanvraag en toepassen van nog meer maatwerk en het verhogen van de financiële ondersteuning waar nodig).
- We hebben de nieuwe Gelrepas ontwikkeld. Deze is met ingang van 1 januari 2021 beschikbaar.
- We hebben voor alle Gelrepashouders mondkapjes ter beschikking gesteld, met het oog op het verplicht dragen van mondkapjes in verband met corona.
- De afspraken met Menzis met betrekking tot het aanbieden van een Collectief Aanvullende Verzekering voor minima zijn herbevestigd.
- Besloten is dat gezinnen die langdurig een laag inkomen hebben, meer financiële armslag hebben door het verhogen van de Individuele Inkomenstoeslag (IIT).

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Versterken activerend armoedebeleid: bevordering van participatie en wegnemen van belemmeringen hiervoor

- De nieuwe armoede-aanpak, waarin een integrale werkwijze is gepresenteerd, is in 2020 unaniem door de gemeenteraad vastgesteld. De nieuwe reguliere werkwijze van Werk & Inkomen heeft concreet vorm gekregen.
- Daarnaast zijn we gestart met het nog meer integreren van hulp bij het vinden van werk en hulp bij het op orde brengen van het inkomen.
- We hebben besloten een pilot Ondersteuning op Maat in te richten, gericht op activering. Deze gaat met ingang van begin 2021 van start. We onderzoeken of we hiermee een eventuele armoedeval bij uitstroom naar werk kunnen ondervangen.
- De samenwerking tussen onze Werk & Inkomen regisseurs en de wijkcoaches in de wijken heeft verder vorm gekregen.
- Vervolgens zijn we gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling, en tussen de organisaties en de gemeente, verder te versterken.
- Daarnaast zijn we gestart met projecten als Sociaal Hospitaal, de Arnhem-Oost Aanpak en Mobility Mentoring. Deze zijn gericht op het aanpakken en doorbreken van situaties waar problemen op meerdere leefgebieden expliciet aan de orde zijn en de benarde situatie van inwoners in stand houden.

Blijven inzetten op het terugdringen onnodige inzet beschermingsbewind

Steeds meer bewindvoerders sluiten zich aan bij ons Convenant "Samen sterker". Eind 2020 hadden zich 17 kantoren aangemeld. Samen met hen werken we de afspraken uit het convenant uit met als doel inwoners met financiële problemen de meest passende vorm van ondersteuning te bieden, de kwaliteit van de bewindvoering te verhogen en de schulden bij inwoners onder bewind zo snel mogelijk te regelen.

We hebben verkend welke kansen het adviesrecht heeft voor een betere samenwerking met bewindvoerders en kiezen er vooralsnog in 2021 niet voor om aan te sluiten bij het adviesrecht. In plaats daarvan ligt onze focus op de uitwerking van het convenant die dezelfde inhoudelijke doelstelling heeft als het adviesrecht, en het monitoren van de resultaten van de afspraken. Wel volgen we ondertussen de landelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen bij andere gemeenten op het gebied van het adviesrecht.

Arnhemse solidariteit en samenwerking in de stad versterken

We zijn gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling en tussen de organisaties en de gemeente verder te versterken. Een eerste stap hiertoe was het project Versterken Vindplaatsen dat inmiddels is afgerond. Daarnaast hebben we het continueren van de Arnhemse Dialoog mede mogelijk gemaakt.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Intensiveren van preventie; voorkomen van financiële problemen

In 2020 schreven we, samen met onze ketenpartners, de Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening. In deze agenda gingen we in op alle acties die we uitvoeren om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en beter te helpen. Want juist in deze coronacrisis maken we ons zorgen over mensen met financiële problemen die de weg naar ons hulpaanbod nog niet weten te vinden. Daarom voerden we in 2020 een communicatiecampagne uit om zowel inwoners als ketenpartners te bereiken met ons hulpaanbod en brachten we de 'budgetchecks' extra onder de aandacht. We hebben extra ingezet op het versterken van vindplaatsen zoals de Rechtbank, scholen en huisartsen. We hebben ons voorbereid op de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) die ons vanaf 2021 nog meer kansen biedt om inwoners met geldzorgen eerder te bereiken met ons hulpaanbod. We ontwikkelden een toolbox voor ketenpartners om hen te helpen het gesprek aan te gaan met mensen met geldzorgen, en hen te helpen bij een goede doorverwijzing naar ons hulpaanbod. We richtten een fonds in voor mensen met beginnende schulden zodat hiervoor een renteloze herfinanciering mogelijk is. Ook werken we samen met Rijnstad toe naar een Goed Geregeld loket zodat inwoners één heldere ingang hebben voor al hun financiële vragen.

Versterken activerende schulddienstverlening, hulp bij financiële problemen

Het aantal mensen dat zich meldt voor schulddienstverlening is met 60% gestegen. En dat terwijl in andere gemeenten door de beperkende maatregelen in verband met corona het aantal vaak daalde of stabiliseerde. Van het totaal aantal Arnhemmers dat een product binnen schulddienstverlening afneemt, is 20% jonger dan 27 jaar. Landelijk is dit aandeel van jongeren 5%. Dat heeft alles te maken met de nieuwe schulddienstverlening die vanaf januari 2020 gestart is, de inzet op vroegsignalering en de versterking van vindplaatsen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
De pilot 'Geldzaken & Ondernemers gaat van start	

In juli is de pilot Geldzaken & Ondernemers van start gegaan. Hoewel de plannen voor hulp aan ondernemers al voor de coronacrisis gestart zijn, vinden we het nu meer dan ooit belangrijk om naast onze ondernemers met geldzorgen te staan met advies en hulp op maat. Tot en met december hebben zich 92 ondernemers gemeld met financiële vragen. In deze pilot bieden we Arnhemse ondernemers met geldzorgen gratis advies en hulp bij schulden, zodat er weer toekomstperspectief en grip is op geldzaken. Het merendeel (57%) van de ondernemers is geholpen met informatie en advies, 29% van de ondernemers krijgt begeleiding en ondersteuning van Over Rood, 7% is doorverwezen naar de schuldhulpverlening door Zuidweg & Partners, en voor bijstandsondersteuning en bedrijfskredieten is 6% aangemeld bij Bureau Zelfstandigen. Voorbeelden van vragen van de ondernemer zijn: hoe krijg ik weer grip op mijn administratie en boekhouding, hoe kan ik mijn schulden oplossen en hoe moet ik financieel rondkomen nu mijn bedrijf stil ligt.

Voor initiatieven die ook juist nu ruimte maken voor mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, ondersteunen wij vanuit het Werkinvesteringsfonds

Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van € 2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds (WIF). De afgelopen jaren zijn er diverse inclusieve werkgelegenheidsinitiatieven met het WIF ondersteund. In totaal is circa € 1,5 miljoen besteed/ gereserveerd. Dit betekent dat er voor 2021 en 2022 nog circa € 1,0 miljoen beschikbaar is.
Voorbeelden van ondersteunde initiatieven zijn: de ontwikkeling van het BuurtBaanBureau in het Spijkerkwartier; de overname van inclusieve bedrijfsactiviteiten door de sociale onderneming De Voorwerkers; de startup van het re-integratie-initiatief in de bouw en schildersbranche Klassewerk (met name in Malburgen); de overname van leerwerkprojecten van het cluster Werk & Inkomen door Scalabor; het project Pak Je Kans dat zich richt op het begeleiden van werkzoekende jongeren; de startup van Live+ dat zich richt op de ontwikkeling van een werk-leer-community (in met name Geitenkamp); de startup van NextGym dat zich richt op werk- en vakvaardigheden van werkzoekenden via refurbishing van fitnessapparatuur (in de (sportieve/ coachings)context van FormUpgrade); en de startup van Kansenmakers dat zich richt op de verbinding onderwijs-arbeidsmarkt van jongeren.

We zetten het platform 'Middengelderlandwerktdoor' neer, helemaal gericht op van werk naar werk

Midden Gelderland Werk Door is in het tweede kwartaal van 2020 gestart en als project gepositioneerd bij het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Vanuit het project zijn werkgevers die hard werden geraakt door de coronacrisis geadviseerd over (ondersteunings)vragen rondom van-werk-naar-werk-bewegingen van hun medewerkers. Met name horecaondernemers (en hun medewerkers) hebben gebruik gemaakt van de ondersteuningsdiensten. In 2020 is het beschikbare budget opgegaan aan directe ondersteuning van werkgevers en betrokken van-werk-naar-werk-kandidaten. Momenteel worden er (arbeidsregionale) middelen vanuit Perspectief op Werk ingezet om vanuit het initiatief Midden Gelderland Werkt Door voor te sorteren op de opdracht om in de arbeidsmarktregio's tot zogenaamde Regionale Mobiliteitsteams te komen.

We zetten in op praktijkgerichte scholing (korte trainingen / opleidingen die leiden tot diploma of certificaat). Deze snelle omscholingstrajecten kunnen mensen helpen bij een switch van sector

Naast de inzet via het project Midden Gelderland Werkt Door is in 2020 ook het regionale Leer-Werk-Loket (met provinciale middelen) versterkt om de groeiende (om)scholingsvraag ten gevolge van de coronacrisis op te vangen. Voorgaande jaren behandelde het Leer-Werk-Loket circa 500 adviesvragen per jaar. In 2020 waren dit er meer dan 700.

We kijken wat mogelijk is aan oplossingen voor leerlingen in het speciaal onderwijs waarbij de stage (vaak de eerste werkplek) wegvalt

Op deze uitdaging zijn in het laatste kwartaal van 2020 diverse acties gezet: het opzetten praktijk simulaties voor MBO-studenten werd voorbereid; de training digitale vaardigheden BBL-studenten werd voorbereid; en de inzet van stage-incentives voor stage-aanbieders VSO-Pro en Entree-leerlingen werd gestart.

We trekken nauw samen op met UWV op de groep mensen die een uitkering aanvraagt en waarvan verwacht wordt dat ze niet binnen een jaar een nieuwe baan vinden

UWV is partner in het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Het project Midden Gelderland Werkt Door werd bij het Werkgeversservicepunt gepositioneerd. Zie ook bovenstaande toelichting bij 'Opzetten platform Midden Gelderland Werkt Door'.

We versnellen de regionale uitvoering van social return

Zie bij het onderdeel 'Wat hebben we gedaan' de toelichting bij de inspanning 'Herijken Social Return On Investment-aanpak'.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Armoede door de ogen van kinderen (19M148).

Deze motie is afgedaan. Met de nieuwe aanpak (de) Weg uit Armoede is uitvoering gegeven aan deze motie.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Scalabor B.V.
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Dullertsstichting;
- Arnhemse Dialoog;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Stichting Leergeld en andere partners Armoedepact;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	168.119	169.996	194.718	195.488	-770
Baten	108.935	110.722	136.626	143.602	6.976
Saldo lasten en baten	***-59.184***	***-59.273***	***-58.091***	***-51.885***	***6.206***
Toevoegingen aan reserves	3.971	290	4.484	4.991	-507
Onttrekkingen aan reserves	3.126	2.142	6.904	6.385	-519
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-845***	***1.852***	***2.420***	***1.394***	***-1.026***
Gerealiseerd resultaat	**-60.028**	**-57.421**	**-55.671**	**-50.492**	**5.180**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-583	N				
Armoedebeleid	46	V	Armoedebestrijding (incl. capaciteitsinzet)	N	I	AR
Armoedebeleid	-261	N	Mondkapjes minima	J	I	AR
Armoedebeleid	221	V	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Schulddienstverlening	22	V	Extra capaciteit Schulddienstverlening ivm corona	J	I	AR
Werk en Inkomen	-971	N	Uren beleid	N	I	AR
Werk en Inkomen	93	V	Uitvoering W&I	N	I	AR
Werk en Inkomen	159	V	Kosten onderzoek BBZ uitkering	N	I	AR
Werk en Inkomen	-778	N	Compensatie SW bedrijven	J	I	AR
Werk en Inkomen	1.325	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-1.625	N	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	355	V	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	630	V	Regionale samenwerking	N	I	BR
Werk en Inkomen	201	V	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR
Baten	6.796	V				
Armoedebeleid	-221	N	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Werk en Inkomen	186	V	Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren	N	I	AR
Werk en Inkomen	733	V	Liquidatie Presikhaaf Bedrijven	N	I	AR
Werk en Inkomen	3.352	V	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	2.856	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-76	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-123	N	Regionale samenwerking	N	I	AR
Werk en Inkomen	89	V	Terugbetaling voormalig BBZ regeling	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-507	N				
Werk en Inkomen	-507	N	Regionale samenwerking	N	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	-480	N				
Werk en Inkomen	-279	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-201	N	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR

Armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet)
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Gelrepas regiogemeenten
Arnhem voert de Gelrepas uit voor regiogemeenten. In 2020 waren de programmakosten lager doordat een aantal activiteiten niet door kon gaan in verband met corona. Hierdoor zijn de zowel de programmakosten die volledig worden doorbelast als de baten lager dan verwacht.

Extra capaciteit Schulddienstverlening in verband met corona
Er is extra personeel ingezet op schulddienstverlening in het kader van corona. Hiervoor is capaciteit ingehuurd. Dit heeft iets minder gekost dan bij Turap 2 verwacht werd.

Uren beleid
Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Uitvoering Werk & Inkomen
Vanwege een krappe arbeidsmarkt en vertraging in het aantrekken van nieuw personeel is in 2020 een voordeel ontstaan op de uitvoering Werk & Inkomen (€89.000).

Kosten onderzoek BBZ uitkering
Arnhem ontvangt een vast bedrag voor levensvatbaarheidsonderzoeken voor BBZ kredieten. Als gevolg van corona was er in 2020 een andere voorliggende voorziening voor ondernemers, namelijk de TOZO regeling. Hierdoor is in 2020 minder vraag geweest naar BBZ kredieten wat leidt tot een voordeel op de kosten voor levensvatbaarheidsonderzoeken.

Compensatie SW-bedrijven
In verband met corona heeft het Rijk in 2020 extra middelen beschikbaar gesteld als compensatie voor omzetverliezen bij SW bedrijven. Deze compensatie is doorgezet naar ons SW-bedrijf Scalabor. Omdat in de begroting nog geen rekening was gehouden met dit bedrag ontstaat er een nadeel op de lasten (binnen het programma Participatie en Armoedebestrijding) en een voordeel op de baten (binnen het programma Bestuur, dienstverlening en financiën). Per saldo is het effect voor Arnhem €0.

Gebundelde uitkeringen (BUIG)
Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Zoals in de raadsbrief " Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27 oktober 2020 gecommuniceerd zagen wij de uitkeringslasten voor Arnhem minder hard stijgen dan de landelijke ontwikkeling. Deze lijn heeft zich voortgezet wat resulteert in een positief saldo van € 4.180.601 (€2.855.889 baten en €1.324.712 lasten) ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2020 rekening is gehouden. In 2020 heeft Arnhem daarmee beter gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. De daadwerkelijk landelijke ontwikkeling over 2020 wordt in de loop van 2021 bekend. Ten opzichte van het budget heeft Arnhem een tekort van 4,5%. Dit is een halvering van het tekort over 2019.

Uitvoering TOZO regeling
Als gevolg van de coronacrisis verzorgt de gemeente de TOZO uitkeringen (bijstand voor zelfstandige ondernemers). De kosten voor de uitkering worden 100% vergoed door het Rijk. Voor de uitvoeringskosten krijgt de gemeente een vast bedrag per besluit vergoed. Met een nadeel op de lasten van €1.625.000 en een voordeel op de baten van €3.352.000 is het saldo op de TOZO

regeling €1.727.000 positief. Het positieve saldo wordt veroorzaakt doordat de vergoeding voor uitvoeringskosten eenmalig wordt verstrekt op basis van het aantal besluiten. Vanuit deze vergoeding moeten echter ook de kosten voor uitvoering worden betaald welke doorlopen naar 2021. Omdat de vergoeding wordt verstrekt over de besluiten uit 2020 ontstaat in de jaarrekening 2020 een voordeel. In het voorstel resultaatbestemming wordt voorgesteld dit voordeel te reserveren voor de nog te maken kosten in 2021.

Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk
Per 1 juni 2020 is de reorganisatie van Werk en Inkomen een feit (zie raadsinformatiebrief 'Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk' van 2-6-2020). Via de Turap-2 van 2020 is de Raad geïnformeerd over de verwachting dat de lasten in het kader van de organisatieontwikkeling lager gaan uitvallen dan begroot. Mede door corona loopt het aantrekken van (vast) personeel en het opleiden ervan vertraging op. Doordat er minder kosten zijn gemaakt leidt dit zowel tot een afwijking op de lasten en baten als een afwijking op de onttrekking van de bestemmingsreserve.

Regionale samenwerking
Arnhem ontvangt, als centrumgemeente van onze arbeidsmarktregio, diverse middelen vanuit het rijk in het kader van participatie (perspectief op werk, middelen voor versterking arbeidsmarktregio en impuls baankansen). Over de inzet van de middelen vindt regionale besluitvorming plaats, deels via het regionaal Werkbedrijf. In 2020 zijn er minder regionale initiatieven toegekend dan verwacht, mede door corona, waardoor er een voordeel op de lasten ontstaat van €636.000 en een nadeel op de baten van €123.000. Omdat het regionale middelen betreft wordt het saldo via een extra dotatie aan de reserve overgeheveld naar 2021. Per saldo is hiermee het resultaat €0.

Werkinvesteringsfonds (WIF)
Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van €2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds. In 2020 was er €750.000 begroot (als lasten en onttrekking aan reserve). Er zijn voldoende initiatieven aangedragen en ook inmiddels toegekend. De kosten voor deze initiatieven lopen echter deels door naar 2021 waardoor er in 2020 een voordeel op de lasten ontstaat van €201.000. Er is dus ook een lagere onttrekking aan de reserve gedaan van €201.000. Per saldo is het resultaat €0.

Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren
De kosten voor individuele re-integratie trajecten zijn de afgelopen jaren kostprijsverhogend (zonder terugvordering btw) geboekt. Onder bepaalde voorwaarden en eisen (per jaar inzichtelijk gemaakt) kunnen delen van deze individuele re-integratie trajecten compensabel worden gemaakt voor de BTW. Over de jaren 2012, 2013 en 2014 levert de BTW compensatie re-integratie en inburgering een voordeel van € 141.933 op (€186.203 voordeel op baten en €44.270 nadeel op lasten).

Liquidatie Presikhaaf bedrijven
Per eind november 2020 is de gemeenschappelijke regeling Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf bedrijven) geliquideerd. De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Terugbetaling voormalig BBZ regeling
Dit betreft een incidenteel voordeel door invordering in het kader van de voormalige BBZ regeling van voor 2020.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Scalabor
- St. Rijnstad
- St. Leergeld Arnhem
- Presikhaaf Bedrijven
- BV Real

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk zijn de indicatoren opgenomen die bij dit programma gemonitord worden. Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Netto arbeidsparticipatie	2019	66,4	68,8	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS - Arbeidsdeelname
Personen met een bijstandsuitkering	1e halfjaar 2020	842,7	459,7	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.	CBS - Participatiewet
Lopende re-integratievoorzieningen	1e halfjaar 2020	73,6	202	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	CBS - Participatiewet
Werkloze jongeren	2019	3	2	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	2019	11	6	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Zij aan zij: schuldenvrij De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- (de) Weg uit Armoede, Werken aan Perspectief. Nota Arnhemse Armoede Aanpak (2020 e.v.)
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021

Actuele beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v..

Zorg

We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfredzaam en zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Meer volwassenen ontvangen passende zorg gericht op ontwikkelen of anders stabiliseren van zelfredzaamheid

We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. We gaan ons daarbij nog meer inspannen om kwetsbare inwoners zelfredzaam te maken. Onze inwoners blijven nog te vaak afhankelijk van specialistische voorzieningen. De komende periode gaan we daarom extra inzetten op het versterken van zelfredzaamheid door het gebruik van het eigen netwerk en algemene voorzieningen in de wijk te vergroten.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid

Het aantal jongeren dat een beroep doet op specialistische jeugdzorg neemt toe. We willen een beweging inzetten van problematiseren en specialiseren naar normaliseren en zo regulier mogelijk. Hierbij hoort ook het voorkomen van opname in verblijfsinstellingen en het aanbieden van zoveel mogelijk passende, ambulante ondersteuning in de eigen woon- en leefomgeving (wijkaanpak). De omgeving van het kind moet weer centraal komen te staan bij het bieden van oplossingen.

Meer kwetsbare Arnhemmers een beschermd thuis

We gaan uit van een inclusieve samenleving, waarin ook mensen met psychische problematiek midden in de samenleving leven en meedoen. Deze opgave pakken wij in het kader van de doordecentralisatie regionaal op met het Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021. We gaan nog meer mensen in staat stellen om met ondersteuning zelfstandig te wonen en te participeren in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.
We gaan samen met de regio Centraal Gelderland verder werken aan een breed palet aan voorzieningen: van lichte vormen van begeleiding tot gespecialiseerde opvang en beschermd wonen. Daarvoor gaan we nog meer samenwerken binnen de gemeente, tussen gemeenten en ook met (en tussen) aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker wordt wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zijn wijkcoaches voorgelicht over de toepassing van deze beleidsregels, zowel tijdens een bijeenkomst begin februari als met behulp van ondersteunend voorlichtingsmateriaal. Zorgaanbieders zijn via de aanbesteding opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te mogen verlenen. Ook bij deze aanbesteding is duidelijker gedefinieerd wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Bij groepsbegeleiding en activerend werk wordt ook gestuurd op het zoveel mogelijk inzetten van aanbod in de eigen woon- en leefomgeving van de inwoner. De komende periode zal worden ingezet op verdere voorlichting en implementatie richting Sociale wijkteams en aanbieders.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld waaronder ook de aanpak ouderenmishandeling. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben. We sturen hierbij op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld, voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen. We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het veel op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid van een afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid van een afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Er wordt in de participatieketen steeds beter samen gewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de participatieladder en op doorstroom of uitstroom. In de overige gevallen gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie. Er is voldoende passend aanbod.
Op basis van een jaarlijkse steekproef (n=173) zien we dat deelnemers aan een traject daadwerkelijk stappen maken op de participatieladder. Zie voor meer informatie hierover het figuur onderaan deze paragraaf.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk (AW) iets teruggelopen. Dit heeft te maken met de coronamaatregelen (weinig nieuwe instroom, uitval). Ook is de situatie op de arbeidsmarkt door de coronaperiode veranderd waardoor er minder doorstroommogelijkheden zijn. In de participatieketen wordt samen gekeken naar waar de kansen liggen op de arbeidsmarkt en hoe hierop geanticipeerd kan worden binnen Activerend Werk. Ook worden kansen benut om scholing en Activererend Werk te combineren, zoals bij de Praktijkverklaring, waarbij inwoners in eigen tempo al doende leren en kunnen aantonen dat zij over de nodige vaardigheden beschikken.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Het proces van inkoop is afgerond. Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders wordt verbeterd door het intensiveren ervan. Er is een werkwijze ontwikkeld voor de samenwerking tussen (speciaal) onderwijs en jeugdzorg en in twee wijken zijn praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts gestart.
Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. De jeugdigen kunnen op deze manier in hun wijk blijven met hun vrienden/vriendinnetjes van de school.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

In mei is het Perspectiefoverleg gestart. Hier worden, voor gezinnen waar uithuisplaatsing dreigt, afspraken gemaakt over intensieve, ambulante hulp ter voorkoming ervan. Als uithuisplaatsing toch noodzakelijk is, dan wordt dit zo kort mogelijk ingezet. In de cijfers zien we in 2020 een lichte daling van het aantal jongeren in verblijf.
Drie zorgaanbieders en de wijkteams hebben een manier ontwikkeld om bij onveilige thuissituaties snel ondersteuning in te kunnen zetten. Op 1 januari 2021 gaat dit project van start.

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt voor de Woonzorgvisie en de visie Sociaal Domein, die in 2021 aan de raad worden aangeboden. Het realiseren van betaalbare woningen is in de huidige markt niet gemakkelijk; gelukkig biedt de Woondeal kansen waar gemeente Arnhem in de komende jaren gebruik van zal maken.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de Zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Figuur behorend bij het doel 'Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij'

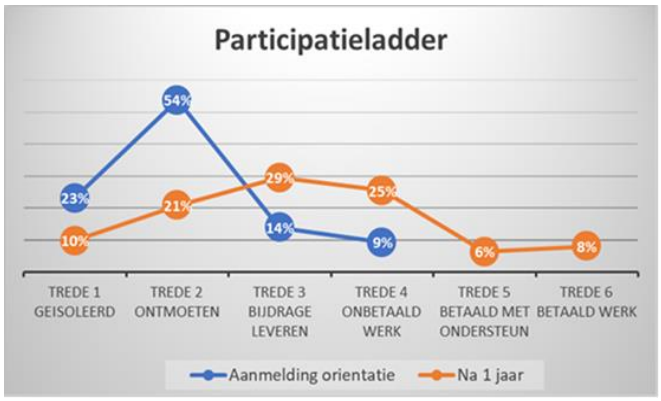

Wat hebben we gedaan

Als gevolg van de coronamaatregelen hebben Sociale wijkteams en zorgaanbieders hard gewerkt om zorg en ondersteuning op alternatieve manieren aan te bieden. In veel gevallen werd gebruik gemaakt van digitale hulpmiddelen; zo hebben veel hulpverleners via beeldbellen zorg en begeleiding op afstand geboden. Daar waar alleen digitale ondersteuning niet voldoende was, is met inachtneming van de nodige voorzorgsmaatregelen, ook fysieke ondersteuning geboden (bijvoorbeeld aan gezinnen met signalen van onveiligheid, aan GGZ-cliënten bij beschermd wonen en hulp bij het huishouden). Via diverse raadsbrieven is de raad hierover geïnformeerd. De aanbieders zijn in de periode vanaf maart tot juli gecompenseerd voor de zorg die niet geleverd kon worden. Vanaf juli is de reguliere hulpverlening in veel gevallen weer hervat en is deze compensatieregeling gestopt. Aan het einde van 2020 is, ook tijdens de tweede lockdown, nagenoeg alle zorg en ondersteuning weer hervat, ook voor groepsbegeleiding en groepsbehandeling.

Er is veel energie en aandacht uitgegaan naar het voortzetten van de zorg tijdens de coronaperiode. Daardoor heeft een aantal maatregelen en projecten enige vertraging opgelopen. Hieronder is de voortgang van de doelen en inspanningen die in de begroting 2020 zijn genoemd weergegeven. Daarnaast wordt ook drie maal per jaar de bestuursrapportage Zorg opgesteld. In deze bestuursrapportage is meer detailinformatie te vinden over de voortgang van het programma Zorg Dichterbij.

Eind 2020 is gestart met de ontwikkeling van een integrale visie sociaal domein. De raad heeft een eerste bijeenkomst gehad om uitgangspunten voor de visie te bespreken. Parallel aan de opstelling ervan wordt ook het integraal jeugdbeleid uitgewerkt.

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	
Versterken eigen kracht van inwoners, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen	

Bij de inzet van passende zorg wordt beter bekeken of deze er ook toe leidt dat de eigen kracht en het sociaal netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en in de beleidsregels staat deze aanpak centraal. Een website met beschikbare algemene voorzieningen in onze wijken is opgeleverd en wordt verder doorontwikkeld. Er zijn goede stappen gezet, maar we verwachten nog meer resultaten te kunnen bereiken.

Versterken van de zorgtoewijzing

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Ook aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract konden krijgen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg.

Sturen op kwaliteit en resultaat (mede gericht op afschaling specialistische zorg)

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn vrijwel alle ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. In de komende periode zullen we aanbieders hier ook op aanspreken, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook zullen we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles blijven uitvoeren, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren. Ook de komende periode blijven we hierop inzetten. In november is het AEF rapport 'stelsel in groei' opgeleverd waaruit blijkt dat de Rijksbijdragen niet toereikend zijn voor de kosten jeugdzorg. De VNG onderhandelt naar aanleiding van dit rapport met het ministerie over een meer passende Rijksbijdrage. Er is nog geen uitsluitsel.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) lokaal en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Veilig thuis

Zie de toelichting bij de doelstelling 'Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis' die hierboven is opgenomen.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

De wijkteams kunnen beschikken over een digitale sociale kaart waarin de algemene voorzieningen staan. Deze website zal worden doorontwikkeld zodat deze meer inzicht geeft in het aanbod en deze voorzieningen beter ingezet kunnen worden. Ook wordt beter gekeken wat van ouders of hun netwerk zelf kan worden verwacht, of wat vanuit onderwijs kan worden geboden, voordat specialistische jeugdzorg wordt ingezet.
Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders is verbeterd door het intensiveren van de onderlinge samenwerking; onder andere bij de start van de Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) en de samenwerking met (Speciaal) Onderwijs. Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke ondersteuning en zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. In twee wijken loopt een proef waarbij wijkcoaches zelf specialistische begeleiding bieden. Met de kennis die coaches hebben van de wijk en het netwerk van de jeugdige, kunnen zij kinderen gemakkelijk verwijzen naar activiteiten in de buurt.

Versterken van de zorgtoewijzing en intensiveren van de samenwerking met andere verwijzers

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract kregen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg. De huisartsen en gecertificeerde instellingen (verwijzers naar jeugdzorg) zijn geïnformeerd over de gecontracteerde zorg.
In twee wijken is gestart met een Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) bij de huisarts. Uit de eerste resultaten blijkt dat deze POH-jeugd het overgrote deel van de vragen zelf kan behandelen en slechts in incidentele gevallen een verwijzing naar een gecontracteerde aanbieder nodig is.

Sturen op kwaliteit en resultaat

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn de ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. We spreken aanbieders hierop aan, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook voeren we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uit, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.
Vanuit de regio en de gemeenten wordt actief gestuurd op de transformatieopgaven die vanuit de regio, samen met de aanbieders, zijn opgesteld.
In de eerste helft van 2020 is de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming opgesteld. Doel is onder andere een betere gezamenlijke aanpak van zorgorganisaties rondom kwetsbare kinderen en gezinnen. De Verbeteragenda wordt in 2021 verder uitgewerkt.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren.
Heel 2020 was er aandacht voor de Rijksbijdrage voor de Jeugdwet aangezien het overgrote deel van de gemeenten te maken blijven houden met tekorten in de jeugdzorg. In december verscheen het AEF-rapport Stelsel in groei waar de structurele tekorten in de jeugdzorg worden belicht.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg, ook al is dat tekort lager dan aanvankelijk geprognotiseerd.
Om meer grip te krijgen op de tekorten in de jeugdzorg heeft de gemeenteraad medio 2020 op voorstel van de TaskForce negen maatregelen vastgesteld:

- Perspectiefoverleg;
- Samenwerken aan veiligheid;
- Verkorten van de veiligheidsketen;
- Doorstroom van Jeugdwet naar de Wet langdurige zorg bevorderen;
- Praktijkondersteuner huisarts jeugd-GGZ;
- Handhaving op zorgaanbieders;
- Monitoring verbeteren;
- Sociaal Hospitaal;
- Begeleiding door Sociale wijkteams zelf.

Voor al deze maatregelen is in 2020 de voorbereiding begonnen en zes maatregelen zijn ook al gestart.
Een maatregel richt zich specifiek op de toepassing van de juiste wet. Zolang ontschotting tussen de zorgwetten niet is gerelateerd kijken we nog beter wanneer Wlz en Zvw voorliggend zijn op de Jeugdwet.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) stadsbreed en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is. Ook wordt gekeken naar de mate waarin afschaling van zorg zichtbaar wordt in de data, bijvoorbeeld de verschuiving van zware naar lichtere zorg, de duur van de trajecten of de inzet van groepsaanbod in plaats van individuele zorg.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer jeugdigen krijgen passende zorg dichtbij de eigen woonomgeving'

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

Koppelen zorg(behoeften) aan wonen

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. In de uitvoering van Sociaal Hospitaal (SOHOS) komt naar voren dat huisvesting een belangrijk onderwerp is bij multiprobleemgezinnen. De samenhang tussen woon- en andere problemen vraagt om een meer intensieve samenwerking met de corporaties. Dit wordt in de visie Sociaal Domein en de Woonzorgvisie opgepakt.

Eind 2019 hebben we afscheid moeten nemen van het Hulpmiddelencentrum (HMC) als leverancier van Arnhem-Noord. Sindsdien draait Medipoint de hulpmiddelendienstverlening in beide helften van de stad. Dit heeft Medipoint heel voortvarend aangepakt; zelfs in de turbulente periode waarin de overdracht plaatsvond hebben zij geen enkele klacht over de dienstverlening gekregen.
Voor inwoners met een incidentele verplaatsingsbehoefte hebben we verspreid over de stad diverse poolpunten waar de inwoner een scootmobiel kan lenen. Door de maatregelen tegen verspreiding van corona heeft driekwart van de scootmobiel poolpunten de deuren (tijdelijk) moeten sluiten. Dit betrof met name de punten in verzorgingstehuizen. Om onze inwoners een alternatief te bieden is in 2020 een haal- en-brengservice gestart waarbij een inwoner een scootmobiel op afspraak aan huis afgeleverd kan krijgen.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast

De wijkveiligheid is onderzocht en het beschikbare instrumentarium om overlast aan te pakken is in beeld gebracht. Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Ontwikkelen preventieve maatregelen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.
In 2020 is samen met een aantal zorgpartijen gewerkt aan de voorbereiding van de uitbreiding van bemoeizorg, die naar verwachting met ingang van het tweede kwartaal in 2021 kan worden ingezet.

Regionale sluitende afspraken Beschermd Thuis

In de regio Centraal Gelderland staan we voor de uitdaging om de doordecentralisatie verder vorm te geven. De komende jaren (2022 tot 2031) wordt beschermd wonen niet alleen een taak van centrumgemeenten, maar een taak van alle gemeenten. In 2019 is het Transformatieplan Samen aan Zet vastgesteld. Regionaal is in het najaar van 2019 de stuurgroep Samen aan Zet gevormd, om keuzes voor de doordecentralisatie van beschermd wonen bestuurlijk voor te bereiden ter bespreking in het Regionaal Portefeuillehouders Overleg Zorg en in de colleges en gemeenteraden. De bestuurders van de gemeenten Rheden, Westervoort, Arnhem, Renkum en Overbetuwe hebben zitting in de stuurgroep.
Om beschermd wonen door te decentraliseren is regionale samenwerking vanuit gezamenlijke uitgangspunten noodzakelijk. De bestuurlijke uitgangspunten voor de regionale samenwerking zijn in alle colleges van de regiogemeenten vastgesteld en de raden zijn geïnformeerd (zie raadsbrief Bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen). Er is een uitvoeringsagenda opgesteld om de regionale samenwerking verder vorm te geven. Over deze regionale ontwikkelopgave wordt de dialoog aangegaan met belangrijke samenwerkingspartners en cliënten/ervaringsdeskundigen. Met ingang van 2022 treden de regionale afspraken in werking. Alle Nederlandse gemeenten hebben via de VNG ingestemd met de Norm voor Opdrachtgeverschap, waarin staat hoe ze regionaal en bovenregionaal willen samenwerken bij beschermd wonen en maatschappelijke opvang. De Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO) is op 10 juni 2020 in een resolutie vastgesteld door gemeenten in VNG-verband, zowel voor jeugd als voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Deze Norm voor Opdrachtgeverschap vormt daarmee ook een kader voor de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Er is een regiobeeld opgesteld, samen met de zorgverzekeraar, om de verdere samenwerking voor de inwoners van onze gemeente en de verzekerden van Menzis te verbeteren. Er liggen uitdagingen voor de toekomst, vooral in verband met de toenemende vergrijzing. Samen met de zorgpartijen uit onze gemeente en regio is een start gemaakt om dit regiobeeld om te zetten naar een regiovisie. Door de uitbraak van het coronavirus is er vertraging opgetreden in dit proces. Alle zorgpartijen moeten nu de prioriteit geven aan de bestrijding van het virus en het welzijn van personeel en cliënten.
Bij de zorginkoop voor de Wmo is een eis opgenomen voor forensisch beschermd wonen. Op 1 juli is deze eis van kracht. Uitgangspunt bij de zorgverlening is het herstel van de cliënt in de eigen woonomgeving en regio. Indien een aanbieder zich door het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft laten contracteren om forensische zorg te leveren, stelt de regio Centraal Gelderland de volgende eis: Voordat de aanbieder een forensische cliënt in zorg neemt, wordt contact gelegd met de regionale toegang. De regionale toegang geeft dan vroegtijdig een advies of er na het aflopen van de strafrechtelijke titel vervolgzorg in de vorm van Beschermd wonen Wmo kan worden ingezet. De regionale toegang neemt als leidraad voor een positief advies dat de voorwaarden voor een succesvol traject in deze regio het meest kansrijk zijn, conform de regels van de Handreiking Landelijke toegankelijkheid. Het herkomstonderzoek loopt op dit moment.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat de verwachting is dat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg. Het inzetten van de juiste wet op het juiste moment en de juiste situatie monitoren we samen met de wijkteams. We kijken in concrete casussen of Wlz of Zvw voorliggend zou kunnen of moeten zijn aan de Jeugdwet.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

Persoonsgerichte integrale zorg (ketenafspraken)

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg- en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Betere aansluiting van de Sociale wijkteams op Ggz-behandelzorg

We zijn met de zorgverzekeraar in overleg om de samenwerking tussen de FACT-teams van Pro Persona en de wijkcoaches van het Sociale wijkteam te versterken. In 2019 heeft de zorgverzekeraar hiervoor middelen beschikbaar gesteld. In 2020 heeft de gemeente Arnhem dit budget beschikbaar gesteld. Het gaat om het financieren van een sociaal psychiatrisch verpleegkundige, werkzaam bij het FACT-team, die als kennisbron kan worden ingezet door het Sociale wijkteam. Overleg met de zorgverzekeraar is gaande om vanaf 2021 deze kosten gezamenlijk te dragen.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken zorg (19A66)

De wijzigingen zijn verwerkt in de teksten en tabellen in de geamendeerde MJPB 2020-2023.

Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid (19M124)

We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten van de jeugdzorg.
Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Aanbieders die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg bieden;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland;
- Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland;
- VGGM;
- BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	57.921	30.808	56.785	60.704	-3.919
Baten	6.639	918	5.134	5.222	88
Saldo lasten en baten	***-51.282***	***-29.891***	***-51.651***	***-55.482***	***-3.831***
Toevoegingen aan reserves	4.393	678	2.031	2.009	22
Onttrekkingen aan reserves	2.823	1.100	3.496	3.425	-71
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.569***	***422***	***1.465***	***1.416***	***-49***
Gerealiseerd resultaat	**-52.852**	**-29.469**	**-50.186**	**-54.066**	**-3.880**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-3.641	N				
Zorg	-1.534	N	Algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	101	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	933	V	Ambulantisering GGZ	N	I	AR
Zorg	-2.077	N	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	-680	N	Begeleiding	N	I	AR
Zorg	-380	N	Bedrijfsvoering	N	I	AR
Zorg	637	V	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	-484	N	Dubieuze debiteuren	N	I	AR
Zorg	-157	N	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Baten	157	V				
Zorg	157	V	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Huishoudelijke ondersteuning

Dit nadeel heeft betrekking op de algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning. Per 1 juli 2020 is een beleidswijziging geweest, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit nadeel wordt gecompenseerd met het voordeel op de wijkprogramma's maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning.

Doelgroepenvervoer

Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Ambulantisering GGZ
Vanuit de decentralisatie middelen heeft gemeente Arnhem middelen gekregen voor ambulantisering GGZ die deels regionaal bedoeld zijn. Het gaat om het (op)bouwen van een lokale ondersteuningsstructuur, voor psychisch kwetsbare personen. De middelen zijn in 2020 niet uitgegeven, mede omdat de middelen laat zijn toegekend. Daarnaast is er een vertraging van het starten van de activiteiten opgetreden door corona, waardoor deze activiteiten in 2021 zullen starten. Een deel van het budget waar een bestedingsplan voor aanwezig is, is overgeheveld naar 2021. Dit is het restant van het budget dat ten gunste van de algemene middelen komt.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op de wijkprogramma's wordt een voordeel vermeld van € 3,6 miljoen. Het nadeel bij programma S07 Zorg en het voordeel op de wijkprogramma's wordt veroorzaakt doordat de begroting is gebaseerd op de realisatie 2018 en begin 2019. Sinds eind 2019 is een verschuiving te zien van de realisatie van de wijken naar stad. Het netto voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Het resultaat voor WMO begeleiding is netto een significant bedrag. Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 680.000 gemeld en bij de wijkprogramma's is een voordeel van € 653.000 gemeld. Vanaf begin 2020 is er een verschuiving te zien van de wijkprogramma's naar de stad en de begroting is gebaseerd op de realisatie van 2018 en begin 2019. Dit zorgt ervoor dat er een afwijking op zowel stad als wijkprogramma's is.

Bedrijfsvoeringsbudget
In 2019 is een start gemaakt met monitoring binnen het programma Zorg. In 2020 is hier verder vorm aangegeven. De gemaakte kosten hebben betrekking op implementatie Power BI, bouwen van een datawarehouse, etc. Met deze kosten zijn er geen rekening gehouden binnen het budget, omdat het kosten zijn.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019.

Voorziening dubieuze debiteuren
Bij een aantal organisaties staat een vordering open. De vordering staat langer dan één jaar open en uit voorzichtigheidsprincipe voorzien we vorderingen die langer open staan dan een jaar volledig.

Specifieke jeugdzorg budgetten
Vanuit het rijk hebben we middelen gekregen voor de projecten Gelderse verbeteragenda jeugdbescherming en Transitie vastgoed jeugdzorgplus. De ontvangen middelen staat op de baten. De netto saldo van de baten en lasten voor deze projecten is nul.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Vitale Verbindingen

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Score Arnhem 2019	Score Arnhem 2020	Toelichting	Bron
Jeugdwet, aantal inwoners met verblijf	610	554	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, Gezinshuizen, Leef- en behandelgroepen, Pleegzorg en verblijf op eigen terrein.	Afdeling Informatie/F&C
Beschermd wonen, aantal inwoners met verblijf	1013	958	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, intramuraal	Afdeling Informatie/F&C
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	€ 887	€ 844	Gedeclareerde zorgkosten m.b.t. het jaar, gedeeld door het aantal inwoners aan het einde van het jaar.	Afdeling Informatie/F&C

Indicator	Score Arnhem 2018	Score Arnhem 2019	Toelichting	Bron
Gemiddelde stijging op participatieladder bij activerend werk			Centrum Activerend Werk heeft i.o.v. gemeente Arnhem een systeem ontwikkeld om vanaf aanmelding voor Activerend Werk de stappen op de participatieladder vast te leggen. Vanaf 2021 zal aangegeven kunnen worden hoeveel treden inwoners gemiddeld stijgen op de participatieladder in een periode van een jaar.	Afdeling Informatie/F&C
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning		79%	De vraagstelling in het inwonerstevredenheidsonderzoek m.b.t. 2018 was anders dan m.b.t. 2019, daarom is geen score voor 2018 opgenomen.	Inwoner-tevredenheids-onderzoek

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	1e half jaar 2020	730	640	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	CBS - Monitor Sociaal Domein Wmo
Jongeren met jeugdhulp	1e half jaar 2020	10,1	9,7	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	1e half jaar 2020	0,5	0,3	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	1e half jaar 2020	1,2	1,1	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.

Actuele beleidskaders

- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Taskforce Maatregelen Jeugdzorg
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019).

Welzijn en inclusie

We willen de randvoorwaarden scheppen om ervoor te zorgen dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperking en/of seksuele voorkeur, kunnen meedoen en zich thuis voelen in Arnhem. We willen dat Arnhem een inclusieve stad is.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht afkomst, kan meedoen en zich thuis voelt in Arnhem. Dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen, duurzame inburgering en een passend vangnet.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en op acceptatie van seksuele diversiteit, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij een ieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Wat wilden we bereiken

Wij willen samen zorgen voor een sterke sociale basis waarin iedereen zoveel als mogelijk gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen. Door Arnhemmers te stimuleren en waar nodig te faciliteren bij het organiseren van activiteiten voor hun buurt, bouwen we samen aan een sterke sociale basis. We versterken de saamhorigheid tussen inwoners, dat mensen naar elkaar omkijken en voor elkaar klaarstaan. Door Arnhemmers op tijd met activiteiten en voorzieningen een duwtje in de rug te geven en een helpende hand te reiken, voorkomen we samen met hen dat ze in de problemen komen of dat hun problemen groter worden.

Prestatiedoelen	Status
Veilig en positief opgroeien	

Samen met VGGM en peuteropvang wordt intensief opgetrokken om alle jonge kinderen goed in beeld te hebben en met 2 jaar een plekje te geven op de peuteropvang. Voor ouders die extra ondersteuning nodig hebben thuis, is er voorliggend, ambulante begeleiding beschikbaar. Samenwerken met ouders is een van de speerpunten vanuit het beleid onderwijsachterstanden/ kansengelijkheid. De noodzaak ervan is tijdens eerste lockdown alleen maar zichtbaarder geworden.
Tijdens de coronacrisis is snel geschakeld tussen voorschool, onderwijs, Sociale wijkteams en welzijnspartners. Zo konden bijvoorbeeld kinderen naar de noodopvang als Sociale wijkteams signaleerden dat dit een betere plek was voor een kind in een kwetsbare positie.

Meedoen en openstaan voor elkaar

In het tweede kwartaal 2020 is het beleidsplan herijking van de welzijnsopgave ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

In 2020 zijn diverse initiatieven gestart. Door de crisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in onze stad. De crisis staat op gespannen voet met de doelen zoals het verminderen van eenzaamheid, een probleem dat door de crisis mogelijk alleen meer vergroot is.
Door de crisis kunnen Arnhemmers elkaar veelal alleen online ontmoetten. Ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers en professionals zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. De maatschappelijke partners hebben alle zeilen bijgezet om op andere manieren de ondersteuning aan Arnhemmers te bieden. Zo zijn bijvoorbeeld honderden mantelzorgers gebeld om te vragen hoe het gaat. Goede samenwerkingen, zoals Voor Elkaar In Arnhem en samenwerkingen tussen wijkorganisaties, Sociale wijkteams en onderwijs zijn tot stand gekomen. Andere kant is ook dat buurthuizen het zwaar hebben, door de coronamaatregelen zien zij hun inkomsten dalen.

Vanaf 2020 is er € 500.000 per jaar extra beschikbaar voor ontmoeten. Om voorzieningen te verbeteren of toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Uitgangspunt is dat de voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners. In 2020 is aan 11 elf initiatieven in verschillende Arnhemse buurten financiële ondersteuning geboden om bijvoorbeeld hun buurthuis of ontmoetingsruimte te verbeteren. Het college heeft in 2020 ook besloten een deel van de beschikbare middelen te reserveren voor het opvangen van problemen als gevolg van de coronacrisis.

Duurzame inburgering

In aanloop naar de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en bereiden we ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.
Ondanks de coronacrisis zijn de (aangepaste) duale trajecten gestart bij een Beautiful Mess, hebben een aantal nieuwkomers een baan gekregen bij de Mondmaskerfabriek en zijn alle voorbereidingen afgerond voor bureau nieuwkomers dat in 2021 van start is gegaan.

Een passend vangnet

Het jaar 2020 was in verband met de coronacrisis een bewogen jaar voor de opvang. Ingezet is op het bieden van opvang met inachtneming van de RIVM-richtlijnen. Voor de opvang van daklozen is een extra opvanglocatie geopend op een cruiseschip. De bed-, bad- en broodvoorziening en noodopvang voor asielzoekers zat sneller vol wegens corona.

De afwikkeling van procedures binnen de vreemdelingenketen heeft tijdens de eerste lockdown stilgelegen wat ervoor heeft gezorgd dat er minder uitstroom is gerealiseerd in deze opvangvormen.

Met de uitvoering van de in de Herstelagenda opgenomen ambitie van opvang naar wonen is gestart door een verkenning uit te voeren naar de kansen en mogelijkheden om woonplekken te realiseren.

Inclusieve stad

Arnhem heeft al een aantal jaren stappen gezet in het inclusiever maken van onze stad. Op de eerder opgestelde negen speerpunten hebben we het nodige bereikt en in gang gezet. Op een aantal punten kiezen we voor een scherpere focus.
In de zomer van 2020 informeerden we de gemeenteraad over de stappen die zijn gezet en de gemaakte keuzes als het gaat om het programma Inclusief Arnhem. We richten ons op een vijftal focuspunten, waarop we zelf en in samenwerking met de stad invloed kunnen uitoefenen om deze te realiseren. Het gaat hier om:
1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Veilig en positief opgroeien	
Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering	

Arnhem richt zich op het zoveel als mogelijk bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen voor kinderen en jongeren. Als we ons richten op hen en hun toekomst, kunnen we latere problemen voorkomen. Onze gemeenschappelijke inzet zorgt daarmee voor het grootste resultaat. Met opzet spreken wij over opgroeien en opvoeden. Het gaat er namelijk om dat het welzijnswerk niet alleen is gericht op het kind of de jongere, maar juist ook op haar of zijn omgeving: ouders, school, straat, sport.

Een goede afstemming en samenwerking is daarom van belang tussen bijvoorbeeld kind- en jongerenwerk (denk aan Rijnstad, AM Support en Presikhaaf University), sport (denk aan Sportbedrijf en Jeugdfonds Sport & Cultuur Arnhem), onderwijs (denk aan PAS-VVE) en jeugd(gezondheids)zorg (denk aan VGGM-Kansrijke Start, huisartsen en zorgaanbieders) bij het bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen. Het gaat hierbij ook om het kennen van de online leefwereld. Deze is voor veel kinderen en jongeren net zo belangrijk als de straat. Online jongerenwerk maakt daarom onderdeel uit van onze aanpak. Ook zijn jongeren vaak mantelzorger. Als het gaat om mantelzorgondersteuning verdienen zij specifieke aandacht.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Samen met partners in de stad wordt gekeken aan welke voorliggende voorzieningen behoefte is en wordt gewerkt aan het ontwikkelen van voorliggende voorzieningen in wijken.

In 2020 werd door de coronacrisis zichtbaar wat het belang is van voorliggende voorzieningen en het snel kunnen inspelen op behoefte en vraag uit de wijken. Onder andere welzijnspartners, onderwijs en sport speelde snel in op de veranderende vraag. Veel activiteiten werden georganiseerd, op een alternatieve manier aangeboden, bijvoorbeeld online of buiten, aangeboden. Samenwerking tussen onderwijs, Sociale wijkteams en welzijn, voornamelijk rond kinderen in kwetsbare posities, is veel intensiever en beter geworden.

Na de coronacrisis zal gekeken worden welke voorliggende voorzieningen structureel nodig zijn. Als sociale basis in de wijken en om specialistische zorg te voorkomen.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Netwerkaanpak eenzaamheid

Deze aanpak is gericht op het tegengaan van eenzaamheid en sociaal isolement bij zowel ouderen als bij jongeren. Zeker in coronatijd is dit van groot belang. De aanpak eenzaamheid is een belangrijk speerpunt van het Rijk en van het Arnhems college. In 2020 is gestart met een wijkgerichte aanpak en een opzet voor monitoring. We zijn begonnen in de wijken Malburgen en Elderveld. Hiervoor werken we samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de organisaties en initiatieven in de wijken. Ontmoeten maakt ook deel uit van de aanpak eenzaamheid. In oktober is de Week tegen eenzaamheid gehouden met ontmoetingen in diverse wijken. De aanpak is ook opgenomen in opdrachten aan de welzijnspartners.

Bestendigen regenboogaanpak

In juli 2020 is de regenboogagenda 2020-2022 vastgesteld. Met deze agenda streven we naar gelijkheid, acceptie en inclusie voor LHBTIQ+ personen in Arnhem op verschillende terreinen: de gemeente als goed voorbeeld, veiligheid, zorg en welzijn, onderwijs en sport. En er is extra aandacht voor onder meer transgender personen, acceptatie in religieuze gemeenschappen en LHBTIQ+ ouderen. De coronamaatregelen hebben grote invloed gehad op de activiteiten op dit thema. Veel van de voorstellingen, workshops, trainingen en voorlichtingen hebben helaas niet door kunnen gaan. Toch konden enkele activiteiten wel doorgaan. Zo is onder andere, zoals elk jaar, de regenboogvlag gehesen en is er een regenboogkookworkshop gegeven op 'Coming Out Day'. Ook zijn er Krav Maga trainingen om de weerbaarheid onder deze groep te versterken. Daarnaast is het gaybrapad in de stad opnieuw in de verf gezet.

Herformuleren welzijnsopdrachten

Het doel van de herijking welzijn is om een beweging op gang te brengen die de uitvoering van het welzijnswerk verder versterkt, waarbij zo slim mogelijk combinaties van functies en voorzieningen worden gemaakt voor de inwoners in onze wijken. In 2020 zijn wijkgesprekken gevoerd in alle Arnhemse gebieden en zijn samen met instellingen en bewoners de hoofdthema's besproken. Op basis hiervan is een richtinggevende notitie Herijking welzijnsopdracht Samen werken aan een sterke sociale basis opgesteld en half 2020 ter besluitvorming naar de raad gestuurd. We willen het welzijnswerk, veel meer dan nu het geval is, vanuit de behoeften in de wijken vormgeven. Zodat Arnhemmers die elkaar willen helpen dat goed kunnen doen en waar nodig worden ondersteund. Arnhemmers hebben hulp nodig dichtbij, in de eigen omgeving. Deze ondersteuning wordt geboden door vrijwilligers of professionals die de buurt goed kennen. Organisaties werken met elkaar samen voor en met de Arnhemmers.
We willen met de herijking van de welzijnsopdracht bereiken dat er:

1. concrete keuzes op basis van stedelijke en wijkspecifieke opgaven worden gemaakt;
2. op een slimmere wijze welzijnswerk wordt ingezet door middel van sociale innovaties;
3. duidelijkere focus komt op thema's en doelgroepen;
4. meer gewerkt wordt op basis van resultaten in plaats van op activiteiten;
5. meer samenhang en samenwerking komt in plaats van de nu bestaande versnippering;
6. professionalisering en verzakelijking plaatsvindt met een duidelijk opdrachtgeverschap en met regie vanuit de gemeente.

Ondersteuning mantelzorgers

We richten ons op het faciliteren en stimuleren van mantelzorg en informele zorg. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en het helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen.

Tijdens de coronacrisis is gebleken hoe cruciaal informele zorg is, dat mensen naar elkaar omkijken. Voor Elkaar In Arnhem is gestart, een samenwerking tussen MVT (Mantelzorg Vrijwillige Thuishulp Arnhem), SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem), Rijnstad en de gemeente, waarbij hulpvragen van Arnhemmers gekoppeld wordt aan vrijwilligers.

Duurzame inburgering

Voorbereiden op de nieuwe inburgeringswet en ontwikkelen nieuwe werkwijze

We vinden het belangrijk dat nieuwkomers zich welkom voelen in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Hiervoor bieden we maatschappelijke begeleiding. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. In de pilot duale trajecten combineren we begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

De nieuwe Wet inburgering wordt op 1 januari 2022 ingevoerd, waarbij in de begeleiding wordt uitgegaan van toekomstperspectief en inzet naar een hoger taalniveau.

In aanloop van de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en we bereiden ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.

Een passend vangnet

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Eind tweede kwartaal is het Arnhemse projectplan aangeboden aan de raad. De uitvoering van het plan loopt volgens planning. De coronacrisis heeft behoorlijke gevolgen voor (kwetsbare) jongeren, zoals uithuiszetting door ouders en toenemende jeugdwerkloosheid en daardoor schulden. Daarom wordt extra aandacht besteed aan de schuldenaanpak voor dak- en thuisloze jongeren en aan het toepassen van maatwerk bij knellende regels. Daarnaast is de aandacht voor huisvesting voor deze jongeren geïntensiveerd met de beweging ‘van opvang naar wonen’.

Uitvoeren regiovisie 2019-2022 huiselijk geweld en kindermishandeling

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld van 0-100 jaar. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben (sturen op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen). We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het vele op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal meldingen en adviezen daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid vanaf afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid vanaf afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Versterken ketensamenwerking Moviera- wijkteams- Veilig thuis

De samenwerking tussen de verschillende partners bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is in het afgelopen jaar intensiever geworden ten gevolge van de urgentie die de coronacrisis veroorzaakt. Ook investeren we in de ontwikkeling van een multidisciplinaire aanpak bij complexe situaties.

Versterken ketensamenwerking OGGZ-partners

Signalen over niet optimaal verlopende samenwerking worden door VGGM en gemeente onmiddellijk geadresseerd en besproken, hetzij bilateraal op uitvoerend niveau, hetzij in breder verband op managementniveau.
Het project zorg- en veiligheidsstructuur, waarin het versterken van de gehele keten centraal staat, had in verband met de coronacrisis minder prioriteit maar is in het derde kwartaal weer opgepakt. Afronding zal in het eerste kwartaal van 2021 plaatsvinden.

Inclusieve stad

Toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente VN-verdrag Handicap

In 2020 is gestart met het opstellen en inrichten van een Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en met de implementatie van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST). Hierbij zijn belanghebbenden (onder meer het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten APCG en Bijzonder in Arnhem) nauw betrokken. De AST is een belangrijke uitwerking van het VN-verdrag Handicap, waarvan Arnhem een van de VNG-koplopergemeenten is. Voor de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST) zijn incidentele en structurele budgetten (gemeentebreed, bij Vastgoed en bij Openbare Ruimte) beschikbaar en deze zijn/worden besteed.

De monitor VN-verdrag Handicap van de VNG is breed uitgezet onder inwoners, beleidsmedewerkers en bestuur. Ook zijn er interviews afgenomen. De uitkomst wordt gebruikt bij het opstellen van de Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap.

Bestrijding van discriminatie

Voorkomen en tegengaan van discriminatie is een van de vijf focuspunten van het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem. De huidige aandacht voor dit thema en gebeurtenissen wereldwijd benadrukken de noodzaak hiervan. Een visie en actieplan worden ontwikkeld. Qua uitvoering is Vizier actief als meldpunt en stimuleren we de meldingsbereidheid. Er is in 2020 een start gemaakt met de ontwikkeling van een campagne die bijdraagt aan de bewustwording van discriminatie en het tegengaan ervan onder inwoners als uitvoering van de motie 20M138. Deze campagne dient ook bij te dragen aan het bevorderen van de meldingsbereidheid. De verdere ontwikkeling en uitvoering van de campagne loopt in 2021 door.

Inclusieve organisatie en communicatie

Zowel het onderwerp Inclusieve organisatie als communicatie is een focuspunt van het uitvoeringsplan.
De gemeenteraad heeft een inclusieve en diverse organisatie duidelijk geagendeerd. In het uitvoeringsplan is hierover het volgende opgenomen: "Wij werken de komende twee jaar aan het inclusiever maken van de eigen organisatie. De aandachtspunten liggen op diversiteit met betrekking tot leeftijd, etniciteit en medewerkers met een arbeidsbeperking. Dit betekent dat wij op alle niveaus een inclusieve methode van werving en selectie stimuleren. Daarnaast streven wij naar een inclusieve werksfeer om behoud van werknemers te waarborgen."

Inclusieve organisatie
Begin 2020 is de nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl de lucht ingegaan. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie waar iedereen zich thuis kan voelen.
De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd.
Tijdens de Diversity Week in oktober hebben we stilgestaan bij drie landelijke dagen: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. De directie heeft toen ook een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft.

Het aantal jongeren en medewerkers met een vermoedelijke niet-westerse migratieachtergrond in onze organisatie is licht gestegen.
Ook nemen we deel aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor.

Inclusieve communicatie
Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal bevat voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem

In het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem met de vijf focuspunten gaan we uit van een actieve bijdrage van onder meer belangengroepen en klankborden. Alle focuspunten dragen bij aan het zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem.
Er hebben dit jaar fysieke en online overleggen en bijeenkomsten plaatsgevonden. Veel bijeenkomsten hebben niet door kunnen gaan vanwege de coronamaatregelen.
Waar het gaat om het focuspunt Diversiteit in organisaties is een onderzoek gestart naar de mate van diversiteit. Hierbij zijn, naast de gemeente Arnhem, partners van de Diversiteitsreis betrokken. Ook is een tweetal online netwerkcafés georganiseerd waarbij studenten en 'young professionals' met een niet-westerse migratieachtergrond konden netwerken met professionals van diverse organisaties.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
We faciliteren de verbreding van het platform Voor elkaar in Arnhem en zetten in op een versteviging van deze nieuwe samenwerkingsvorm	

In de Herstelagenda is aandacht besteed aan hulpvragen van inwoners en het matchen van vrijwilligers. Voor Elkaar in Arnhem (VEIA) is ontstaan tijdens de crisis. Samenwerkende partners bundelen hulpvragen en koppelen deze in de wijken aan vrijwilligers.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra (19M123)
Afgedaan per raadsbrief van 15 december 2020.

Subsidieregeling Burgerkracht sociaal domein (19M138)
Deze motie is afgedaan.

Verbinding buurthuis met wijk (19M139)
De gemeenteraad heeft voor de zomer een raadsinformatiebrief ontvangen als tussenrapportage. Met de buurthuizen werken we goed samen en we faciliteren ze op de korte en op de (iets) langere termijn. Hiermee is de motie nog niet geheel afgedaan, het gaat om het samenwerkingsproces.

Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143)
Met het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem geven we (nadere) invulling aan de volgende moties:

- 'Verdere invulling inclusief Arnhem' (17M63g). Deze motie is al eerder afgedaan en wordt hiermee nader ingevuld.
- ‘Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid’ (19M143) via het plan van aanpak VN-verdrag Handicap.

Betere begeleiding nareizigers (19M154)
De gemeenteraad is geïnformeerd over deze motie middels de raadsinformatiebrief 'Stand van zaken actieplan voor nieuwkomers 2019-2022' en motie 'Betere begeleiding nareizigers' op 24 maart 2020. Hiermee is de motie afgedaan.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	17.700	18.236	23.250	21.088	2.162
Baten	1.230	755	754	1.227	473
Saldo lasten en baten	***-16.470***	***-17.481***	***-22.495***	***-19.860***	***2.635***
Toevoegingen aan reserves	1.744	0	550	880	-330
Onttrekkingen aan reserves	362	1.100	2.761	2.930	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.382***	***1.100***	***2.211***	***2.051***	***-161***
Gerealiseerd resultaat	**-17.852**	**-16.381**	**-20.284**	**-17.810**	**2.474**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	2.173	V				
Welzijn	888	V	AWBZ/MO middelen	N	I	AR
Welzijn	564	V	Coronabudget MO	J	I	AR
Welzijn	-254	N	Jeugd	N	S	AR
Welzijn	448	V	OGGZ	N	I	AR
Welzijn	527	V	Diversen	N	I	AR
Baten	311	V				
Welzijn	311	V	Diversen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-310	N				
Asielzaken	-310	N	Inburgering en integratie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	85	V				
Inclusie	85	V	BR Burgerinitiatieven	N	I	BR

AWBZ/MO middelen

Dit voordeel wordt vooral veroorzaakt doordat geplande c.q. voorgenomen activiteiten geen doorgang konden vinden vanwege corona.

Coronabudget voor maatschappelijke opvang

In het begin van 2020 is een inschatting gemaakt voor de extra kosten voor maatschappelijke opvang waarbij de RIVM-richtlijnen in acht werden genomen. Het grootste deel van de kosten komt door het huren van een cruiseschip en personeelskosten voor te leveren zorg. In eerste instantie was de indruk dat het cruiseschip later in het jaar niet meer beschikbaar zou zijn en de huurkosten voor een alternatieve locatie hoger uit zouden vallen. Deze inschatting was onjuist. Ook zijn de personeelslasten wat lager dan eerder ingeschat.

Jeugd

De budgetverdeling van het onderdeel jeugd veroorzaakt een voordeel op de wijken (€469.000) en een nadeel op stad van €254.000.

OGGZ

Er is op 1 januari 2020 gestart met de uitvoering van de Wet Wvggz, die in de plaats is gekomen voor de Wet BOPZ. Door in 2020 in regionaal verband de werkzaamheden uit te voeren zijn de lasten lager dan oorspronkelijk verwacht werd.
Door corona is onduidelijk of dit een structureel beeld is, of dat we in 2021 e.v. geconfronteerd worden met hogere kosten.

Diverse lasten welzijn
Binnen Welzijn zijn er diverse producten met een "kleinere" positieve of negatieve afwijking. De belangrijkste hierbij zijn: toezicht op kinderopvang/peuterspeelzalen €250.000, voordeel afrekening oude balansposten €164.000; voordelen op algemene verslavingszorg, samenlevingsopbouw, doorstroomvoorziening en kleine nadelen op dak-thuislozen, crisis-gezinsopvang, zwerfjongeren en 24-uurs crisisopvang.

Diverse baten welzijn
Het voordelige verschil op de baten wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere rijksinkomsten heroïnebehandeling €73.000, subsidie voor maatschappelijke diensttijd €81.000, inning eigen bijdragen voor maatschappelijke opvang en teruggevorderde verleende subsidies.

Toevoeging Inburgering en integratie
In de MJPB 2020-2024 is een extra budget voor Inburgering en integratie opgenomen. Dit budget is niet volledig besteed in 2020. Het restant zal conform besluitvorming van de Raad via toevoeging aan de bestemmingsreserve voor dit doel beschikbaar blijven.

Onttrekking BR Burgerinitiatieven
Deze onttrekking dient ter dekking van de gemaakte kosten voor burgerinitiatieven inzake diverse advieskosten.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. IrisZorg
- St. Moviera
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Pactum
- Stichting Refugee Company

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Kengetal sociale cohesie	2019	5,7	Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.	L&V monitor gemeente
% Actief als vrijwilligers	2019	33%	Aandeel inwoners Arnhem actief als vrijwilliger	L&V monitor gemeente
% Mantelzorg	2019	15%	Aandeel inwoners actief als mantelzorger	L&V monitor gemeente
% Eenzaamheid	2019	14%	Inwoners die van mening zijn dat zij te weinig contacten hebben	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen	2019	27%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor ouderen (55+)	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren	2019	22%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn goede voorzieningen voor jongeren	L&V monitor gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie; ligt ter besluitvorming voor bij de raad.

Actuele beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Arnhem wil een gezonde en sportieve stad zijn. We zetten in op het bevorderen van een gezonde leefstijl en het stimuleren van kinderen, jongeren én ouderen om te gaan en blijven sporten. Dit kan zijn sporten in de wijk, in de openbare ruimte, bij een vereniging en de talentontwikkeling tot topsport. Om een gezonde leefstijl te bevorderen, stimuleren we naast sport en bewegen ook gezonde voeding, niet roken en het voorkomen van problematisch alcoholgebruik.
Om kinderen de best mogelijke start van hun leven te bieden en een optimale kans op een goede toekomst, zetten we in op het verbeteren van de samenwerking tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg en het sociaal domein.

In januari 2021 is het plan Gezond en Fit vastgesteld door de gemeenteraad. Hierin wordt uitgebreider ingegaan op de ambities en inspanningen die wij leveren binnen dit thema.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers gezonder en fitter

De gezondheidsverschillen in onze stad zijn groot. Ongezond gedrag zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik, is verantwoordelijk voor deze verschillen. Deze verschillen hangen vaak samen met de sociaaleconomische status en de omgeving waarin het moeilijk is gezonde keuzes te maken. We vinden het belangrijk dat kinderen een goede en gezonde start maken en daar hun leven lang profijt van hebben en dat ouderen zo lang mogelijk gezond en actief blijven. Tevens willen we een sportstad zijn waarbij we bedrijven betrekken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Gezonde levensstijl	

De ambities ten aanzien van een gezonde leefstijl van Arnhemse inwoners zijn neergelegd in het Plan Gezond en Fit dat inmiddels (januari 2021) is vastgesteld. Binnen de kaders van Gezond en Fit is gewerkt aan de diverse onderdelen van het plan, teneinde onze ambities te realiseren. Bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' wordt gerapporteerd over onze inspanningen en resultaten op die onderdelen.

Sportief bewegen voor iedereen

Door de coronacrisis heeft men minder in georganiseerd verband kunnen sporten dan normaal het geval is. Verenigingen en sportaanbieders hebben voor lange aaneengesloten perioden hun deuren moeten sluiten, of waren beperkt open. Dit heeft effect op de beweegdeelname van onze inwoners. De ambities om mensen meer te laten bewegen via de infrastructuur van verenigingen en aanbieders is hierdoor gehinderd.
Het Sportbedrijf heeft tijdens de coronacrisis haar activiteiten zoveel als mogelijk voortgezet of op een alternatieve manier aangeboden.

Een positief effect is dat bewegen in de openbare ruimte, ongeorganiseerd, is toegenomen en door corona versneld. We spelen hier op in door het faciliteren van voorzieningen in de openbare ruimte. Zo zijn er bootcamproutes aangelegd in de stadsparken, is er een beweegtuin geopend in Malburgen, en hebben we stappen gezet in het proces om andere voorzieningen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld skateplekken, pumptrack, multifunctioneel court) te realiseren. Ook heeft de urban sport community een plek gekregen in de gemeentelijke sporthal aan de Neerlandstuinstraat.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Gezonde levensstijl	
Programma (door)ontwikkelen en implementeren terugdringen overgewicht	

De JOGG-aanpak en GO!-interventie is uitgebreid naar de wijken Geitenkamp, Klarendal en Arnhemse Broek. Ondanks de coronacrisis zijn de eerste kinderen uit die wijken in de GO!-interventie opgenomen. In 2021 wordt deze aanpak voortgezet.

Afspraken rond alcohol en roken opnemen in overeenkomsten

Wij zijn op de goede weg om steeds meer plekken aan te wijzen als rookvrije zones; de sportparken, speeltuinen, en in de toekomst ook (een aantal) bushaltes. De eerste bushalte is nu rookvrij (haltes Rijnstate Ziekenhuis), en dit is een volgende stap richting een rookvrije generatie. Ook op het gebied van alcohol blijven wij in contact met onze partners om verantwoord alcoholgebruik te stimuleren en te bevorderen dat jongeren vóór hun 18e helemaal geen alcohol drinken.

Inzet op voorlichting en bewustwording

Zie de toelichting bij de inspanning 'Verankeren programma Kansrijke Start'. Voorts wordt in het voortgezet onderwijs voorlichting gegeven over middelengebruik (alcohol, drugs).

Verankeren programma kansrijke start

Voor een gezonde en veilige start van kinderen zijn de eerste 1000 dagen cruciaal. Onder de noemer Kansrijke Start zetten we in op het vroegtijdig signaleren van kwetsbare (aanstaande) zwangere vrouwen en (aanstaande) jonge ouders en het bieden van passende ondersteuning in de vorm van programma's als Nu Niet Zwanger, Centering Pregnancy, Stevig Ouderschap en intensieve VoorZorg-begeleidingstrajecten, zodat meer kinderen een kansrijke start hebben. Een belangrijke bouwsteen van Kansrijke Start is de lokale coalitie, waarin professionals uit de geboortezorg, de jeugdgezondheidszorg (JGZ), de Sociale wijkteams en de gemeente samen optrekken en afspraken maken om tot een sluitende aanpak te komen rond de zorg voor kwetsbare vrouwen en jonge ouders. Om de samenwerking in de geboortezorg en de aansluiting op het sociale domein te verbeteren, hebben de ketenpartners gezamenlijk een 'zorgpad' geschreven waarin samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd. Door het organiseren van een viertal (online) bijeenkomsten is in 2020 vooral ingezet op het versterken van de lokale coalitie en de samenwerking in de keten. In een aantal werkgroepen zijn partijen aan de slag gegaan met de door de lokale coalitie geprioriteerde thema's: actualiseren ambitie, inzicht in de knelpunten in de samenwerking en communicatie met de achterban. De uitwerking hiervan zal in 2021 een vervolg krijgen. Omdat een aantal ketenpartners regionaal werkt (bijvoorbeeld ziekenhuizen en kraamzorg), zijn in 2020 ook stappen gezet om op regionaal niveau samen te werken, met name om de zorgpaden op elkaar af te stemmen en kennis en ervaringen met elkaar te delen.

Sportief bewegen voor iedereen

Stimuleren bewegen in de eigen leefomgeving. Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

In samenwerking met de provincie Gelderland is de aanleg van twee skatebanen/pumptracks in gang gezet. Ook zijn er plannen voor urban sport op de blauwe golven. Er is via het sport innovation LAB een subsidie verstrekt om in Arnhem de community beter in beeld te krijgen en een app te ontwikkelen voor de gebruikers. Daarnaast zijn we druk bezig met de realisatie van een multifunctioneel court in Schuytgraaf, zijn er bootcamproutes uitgezet in de stadsparken en is de aanleg van een bmx-route in Schaarsbergen in gang gezet.

Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

Zie de toelichting bij de inspanning hiervoor. Er worden concreet 2 pumptracks/skatebanen aangelegd (Rijkerswoerd & Olympusgebied). Daarnaast wordt er geïnvesteerd in het in kaart brengen en bereiken van de gebruikers. Ook zijn er plannen voor de blauwe golven. Tenslotte is subsidie verstrekt aan de Urban Sports indoorhal (Common Ground).

Veranderen opdracht uitvoeringsorganisatie

In 2020 zijn er stappen gezet in het beter laten aansluiten van de subsidieaanvraag op de doelstellingen van de gemeente (gezond en fit). Er zijn stappen gezet om te komen tot een activiteitenbegroting, in plaats van een exploitatiebegroting. Er is meer zicht gekomen op kosten van exploitatie van individuele sportaccommodaties. Het Sportbedrijf heeft sinds 2020 structureel overleg met de individuele teams Leefomgeving om de speerpunten in de wijk en de stedelijke opdracht op elkaar aan te laten sluiten. Dit naar grote tevredenheid van zowel het Sportbedrijf Arnhem als de teams Leefomgeving/ wijken.

De wisselwerking tussen bedrijfsleven en sport benutten

Er is een kopgroep geformeerd (Sportsboard Arnhem) met verschillende partijen uit het bedrijfsleven. Deze groep wordt continu uitgebreid en men wordt betrokken bij de verschillende sportevenementen. In 2020 heeft dit grotendeels op een lager pitje gestaan dan onze ambitie was. Dit heeft logischerwijs te maken met de effecten en beperkingen van corona. Enerzijds waren er minder ontmoetingsmomenten en anderzijds lagen de prioriteiten in het bedrijfsleven veelal elders.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Er zijn diverse steunmogelijkheden waar sportverenigingen gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld bij NOC*NSF en Stichting Waarborgfonds Sport. Wij gaan de sportverenigingen actief helpen bij het gebruikmaken van deze steunmogelijkheden	

De sportverenigingen zijn in 2020 meer dan in voorgaande jaren ondersteund in zowel financieel als sportief opzicht. Bij een aantal sportverenigingen hebben we de ondersteuning geïntensiveerd, onder andere in het kader van de voetbalaanpak. De ondersteuning zag er noodgedwongen anders uit dan in andere jaren. De ondersteuning heeft veelal de vorm gehad van helpen te overleven, de schade te beperken, meedenken in wat er wél mogelijk is en meedenken over de toekomst.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Op naar een rookvrije generatie (19M137)

Deze motie is afgedaan. Momenteel ligt het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' ter vaststelling voor aan de Raad. Het plan schetst de ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers, waaronder de ambitie te komen tot een generatie die rookvrij kan opgroeien. Hoe we hieraan concreet invulling gaan geven, staat uitvoerig beschreven in de raadsbrief 'Rookvrije Generatie' die op 9 juni 2020 aan de gemeenteraad is aangeboden.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Sportbedrijf Arnhem
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.728	18.141	23.329	24.062	-733
Baten	5.003	2.161	4.895	6.454	1.559
Saldo lasten en baten	***-16.725***	***-15.980***	***-18.435***	***-17.608***	***827***
Toevoegingen aan reserves	1.271	693	354	397	-43
Onttrekkingen aan reserves	2.013	528	994	989	-5
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***742***	***-164***	***639***	***592***	***-48***
Gerealiseerd resultaat	**-15.983**	**-16.144**	**-17.795**	**-17.016**	**779**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.085	N				
Sport	-881	N	Kostprijsverhogende BTW Sport (zie baten)	N	I	AR
Sport	-473	N	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-31	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Publieke gezondheid	300	V	Gezond In De Stad		I	AR
Baten	2.262	V				
Sport	2.099	V	Subsidie Sport SPUK (zie lasten)	N	I	AR
Sport	200	V	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-37	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Kostprijsverhogende BTW Sport en subsidie SPUK

Sinds 2019 is de BTW op Sport niet meer aftrekbaar en derhalve kostprijsverhogend. Ter compensatie hiervan is een subsidieregeling ingesteld, Spuk-Sport, waarmee subsidie aangevraagd kan worden ter dekking van deze BTW. In 2020 is een groter bedrag aan kostprijsverhogende BTW geboekt dan begroot (€ 881.000). Hier staat een bedrag aan ontvangen subsidie SPUK tegenover. Daarnaast is bij de definitieve afrekening over 2019 gebleken dat meer subsidie ontvangen is (€ 1,2 miljoen) dan eerder verwacht en verantwoord bij de jaarrekening 2019. Bij voorschot is er 82% van de aangevraagde subsidie toegekend, omdat de landelijke subsidiepot voor deze SPUK was overvraagd. Ten tijde van de jaarrekening was dit nog het actuele beeld. Pas bij vaststelling werd duidelijk dat er op basis van de verantwoordingen 100% kon worden uitgekeerd. Dit leidt tot een voordeel aan subsidie SPUK van € 2.099.000.

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het onderhoud op enkele sportgebouwen is duurder uitgevallen dan waarmee in de begroting rekening was gehouden. Het gaat om de Beukenlaan 15 (aansluiting op nieuwe zwembad), Blekerstraat 6 (na-ijl kosten onderhoud 2019), Kermisland 2 (nog niet ingevulde taakstelling omdat pand nog in gebruik is), Olympus 29 (veel storingsonderhoud), Brabantweg 102 (herstel vandalisme), Breezandpad 11-17 (na-ijl van onderhoud 2019) en De Pas 44 (aanpassing toegangsdeuren). Het gaat om een nadeel van € 473.000. Voor een deel betreft het ook aanpassingen waarvan de kosten in rekening zijn gebracht bij de huurders. Dit geeft een voordeel van € 200.000 onder de baten.

Derving baten verhuur door corona
Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele organisaties is daarom kwijtschelding verleend voor € 37.000 (nadeel baten). Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 31.000 (nadeel lasten).

Gezond In De Stad
De uitvoering van het plaatsen van tegels bij speelplaatsen inzake rookvrije generatie vindt plaats in het eerste kwartaal van 2021 en wordt als nadeel gemeld in Turap 1. Door corona hebben een aantal activiteiten geen doorgang kunnen vinden.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen	2016	51	52	Percentage volwassenen dat voldoet aan de beweegrichtlijnen van de Gezondheidsraad	GGDmonitor
% roken	2016	25,3	20,5	Zie hierboven.	GGDmonitor
% voldoet aan alcoholrichtlijn	2016	42	40	Percentage dat voldoet aan de alcohol richtlijn (drink niet of maximaal 1 glas per dag)	GGDmonitor
% kinderen eet minstens elke dag fruit	2017	70	Niet bekend	Percentage kinderen (0 t/m 11 jaar) dat elke dag fruit eet	GGDmonitor
% lid van sportvereniging	2018	19,7	24,9	Het aantal inwoners in een gemeente dat een lidmaatschap heeft bij één of meer sportbonden	KISS
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	2019	61%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	2019	60%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen	2019	73%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: Mijn buurt biedt voldoende mogelijkheden om te bewegen in de openbare ruimte.	L&V monitor gemeente

Voor de cijfers vanuit de GGD-monitor geldt dat de meest actuele data 2020 in de loop van 2021 beschikbaar komen.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Niet-sporters	2016	47,2	48,7	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD's, CBS en RIVM

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Plan Gezond en fit.

Actuele beleidskaders

- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 'Gezondheid breed op de agenda' (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020);
- Sportvisie (2011) , in afwachting behandeling visie 'Gezond en Fit' (2020) door gemeenteraad.

Klimaat en energie

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als hotspot voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoet Arnhem niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke fossiel vrije beweging inzet. Als Arnhem het snel doet, wordt Arnhem hierin een voorbeeld voor andere steden en ontstaat een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

CO2-reductie

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en dat de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	

Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	

Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.
De doorwerking van deze opgaven voor Arnhem en de acties die erbij horen zijn verwerkt in het nieuwe programma New energy made in Arnhem 2020-2030.

Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030

In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Transitievisie warmte

De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte. Eind 2020 is het onderzoek naar de toekomstige warmtebehoefte van alle woningen en gebouwen uitgevoerd; dit wordt in 2021 afgerond. Daarnaast zijn de kansrijke duurzame warmtebronnen geïnventariseerd; ook dit wordt afgerond in 2021. Beide analyses vormen de basis voor de warmtenetstrategie, die in de eerste helft van 2021 wordt opgesteld. De warmtenetstrategie geeft input voor de Transitievisie warmte.
Omdat de wijkgesprekken en het participatieproces in de Kansrijke wijken trager verlopen door corona, zal de output hiervan ook minder zijn.

Wij voeren verkennende gesprekken met de provincie, gemeenten en Firan, onderdeel Alliander, over warmtestrategie en warmtenetten. Met Vattenfall voeren wij verkennende gesprek over de randvoorwaarden waaronder de uitbreiding van hun warmtenet mogelijk is.

Het opstellen van een Transitievisie warmte is een van de afspraken uit het Klimaatakkoord, en onderdeel van het programma NemiA. De Transitievisie warmte moet vóór eind 2021 door de raad worden vastgesteld. In de tweede helft van 2021 wordt deze aan de raad voorgelegd.

Voortouw nemen

Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten. De ondertekening is aanstaande. Voor Elderveld-Noord hebben wij een Proeftuinaanvraag ingediend en ontvangen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ter grootte van 6 miljoen euro om meer dan 800 woningen aardgasvrij te kunnen maken door middel van restwarmte uit de rioolzuiveringsinstallatie. Ook hier werken we aan het sluitend krijgen van de businesscase en contractvorming. Momenteel onderzoeken wij met onder andere de corporaties of opschaling mogelijk is naar de rest van Elderveld-Noord, waarvoor inzet vanuit het klimaatfonds en de provincie noodzakelijk is. In de overige wijken maken wij momenteel een online inhaalslag om toch voor de zomer alle wijken gesproken te hebben liefst fysiek maar indien niet mogelijk online of een variant van beide.

Wijkinitiatieven

In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. In 2021 zullen de plannen gereed zijn. Hierin komen verschillende onderwerpen aan de orde, zoals isolatie, zonnepanelen en alternatieven voor aardgas.

Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.

Om alle bewoners te betrekken bij de energietransitie, en om hen te ondersteunen om zelf energie te besparen, zijn wijkgesprekken georganiseerd. De eerste zes gesprekken zijn in september, oktober en december 2020 gevoerd. Vanwege de coronamaatregelen zijn een deel van de gesprekken uitgesteld en loopt dit door in mei 2021.

Ook voor het initiatief in Alteveer/Cranevelt zet de gemeente nog steeds kracht bij om het zonnepark te realiseren op het parkeerterrein van het Nederlands Openluchtmuseum.

Ruimtelijke ontwikkelingen

De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.

Ondersteunend beleid

In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Opstellen concept bod aan Nationaal Programma RES

Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld. De gemeenteraad heeft de kans gekregen om wensen en bedenkingen hierop te geven, waarvan geen gebruik is gemaakt.

In het kader van het doel 'Een stedelijke aanpak van de energietransitie' hebben we in 2020 op de volgende onderdelen ook inspanningen uitgevoerd:

Bedrijven en industrie

Voor de energietransitie bij bedrijven en industrie zijn in 2020 de volgende acties uitgevoerd en resultaten bereikt:

- 110 Energiecontroles uitgevoerd door de ODRA bij midden- en grootverbruikers van energie. Tevens toets op informatieplicht via Versterkte Uitvoering Energiebesparings- en Informatieplicht (VUE).
- Greendeal Zorg vernieuwd ondertekend met 9 zorginstellingen (Attent Zorg en Behandeling, DrieGasthuizenGroep, Innoforte, IrisZorg, Klimmendaal, Pleyade, Pro Persona, Stichting Driestroom, Stichting Woonzorgcentrum De Zeeg), gemeente Arnhem, gemeente Rheden, provincie Gelderland, ODRA en Milieuplatform Zorg.
- Subsidieregeling voor duurzame terrasverwarming voor horeca in coronatijd opgezet; 24 aanvragen waarvan 22 toekenningen en 2 afwijzingen.
- Subsidieregeling voor energiescan Arnhemse bedrijven ter bevordering van energiebesparing en energie-opwekking: 15 energiescans uitgevoerd.
- Stimuleren Zon op Dak via ondersteuning bij het SDE-traject: 7 maatwerkgesprekken.
- 46 nieuwe SDE+ beschikkingen voor grote daken in voorjaarsronde. Najaarsronde nog niet bekend.
- Stimuleringsregelingen en instrumenten voor ondernemers zijn opgenomen op website www.arnhemaan.nl.

Duurzame mobiliteit

In 2020 is vooral gewerkt aan de doelen van NemiA met betrekking tot het stimuleren van elektrisch vervoer door de plaatsing van laadpalen. Er zijn nu 500 laadpunten in de openbare ruimte in Arnhem en 3 snelladers. Daarnaast is gewerkt aan innovatie op het gebied van laden: in Schuytgraaf is een project gestart, waarbij de laadpunten gecombineerd zijn met lantaarnpalen. Hierbij zijn de parkeerplaatsen niet gereserveerd, omdat er meer dan voldoende laadvoorzieningen zijn in deze wijk. Het gebruik wordt gemonitord om te zien of dit in andere velden ook toegepast kan worden.
Elektrisch deelvervoer heeft ook veel aandacht gehad in 2020. Door onze deelname aan het EU project eHubs (samen met Nijmegen), zijn er drie eHubs gerealiseerd. Bij eHubs worden meerdere deelvervoersvormen op één locatie aangeboden. Dat is uitgevoerd bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal. Hier zijn elektrische deelfietsen en deelauto's aangeboden. Er is een begin gemaakt met een beleidsplan voor deelvervoer.

Verder is het aantal waterstof-elektrische auto's dat in Arnhem tankt gegroeid als gevolg van ons H2 Nodes project en is er veel aandacht geweest voor de voorbereiding van een nul emissie busconcessie, die in 2023 gerealiseerd gaat worden. Stadsdistributie is, als onderdeel van de voorbereiding op een nul emissie binnenstad in 2025, opgeschaald in overleg met Platform Binnenstad Arnhem (PBA), de provincie en onze buursteden Nijmegen, Ede en Apeldoorn.

Grootschalige opwek

Windmolens

- Eind 2020 is voor windpark Koningspleij (4 windmolens) financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 566 bewoners/bedrijven van Arnhem en omgeving mede-eigenaar geworden door een investering via de Rijn en IJssel Energiecoöperatie. Drie van de vier windmolens worden lokaal eigendom (coöperatie), één windmolen gaat stroom leveren aan Industriepark Kleefse Waard.
- De gemeente heeft in het voorjaar van 2020 haar steun betuigd aan waterschap Rivierenland in een Letter of support, voor een windmolen op de locatie Drielsedijk. Hierbij is nadrukkelijke aandacht gevraagd voor het verkrijgen van draagvlak, participatie en winstdeling door omwonenden. Het waterschap is met Rijn- en IJssel Energiecoöperatie een intentie-overeenkomst aangegaan over de ontwikkeling van deze locatie, waarin 50% lokaal eigendom (via de coöperatie) en participatie doelen zijn.

Zonnevelden
In 2020 zijn er geen nieuwe zonneveldlocaties gerealiseerd. Wel zijn de volgende projectlocaties in voorbereiding:

- Zonneveld Koningspleij noord, 8 ha, circa 30.000 panelen, 13 MWp. Voor dit project is in 2020 financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 181 bewoners en bedrijven uit Arnhem en omgeving die mee hebben geïnvesteerd. Eind 2020 zijn de voorbereidingswerkzaamheden (ophoging terrein) begonnen. Verwachte oplevering in het derde kwartaal 2021.
- Zonnecarports GelreDome: SDE+ subsidie is verleend aan Rijn- en IJssel Energiecoöperatie. Gewerkt wordt aan het sluitend krijgen van de businesscase, met minimaal 50% lokaal eigendom via de coöperatie.
- Zonnecarport Openluchtmuseum: dit wijkinitiatief, voor circa 1,3 MWp opwek via een postcoderoos (lokaal eigendom), is in voorbereiding.
- Zonneveld bult IJsseloord 2: in najaarsronde 2020 is SDE+-subsidie aangevraagd voor 6 MWp door IJsseloord projectontwikkeling.
- Zoekgebied zon rondom Deelen: voor dit gebied (onderdeel buitengebied Arnhem-Noord) worden scenario's uitgewerkt, waarin alle opgaven en belangen (naast energietransitie ook duurzame landbouw, natuur- en landschap, stikstofreductie, recreatie) een plek krijgen. Op basis daarvan kunnen bestuurlijk keuzes worden gemaakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
Eerlijke klimaatcijfers in de begroting (19A71)
Het woord 'biomassa' is bij indicatoren uit de begroting gehaald.

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	5.046	6.124	7.634	5.901	1.733
Baten	1.807	974	1.853	2.381	528
Saldo lasten en baten	***-3.239***	***-5.150***	***-5.781***	***-3.520***	***2.261***
Toevoegingen aan reserves	1.406	0	0	2.595	-2.595
Onttrekkingen aan reserves	1.149	3.063	4.255	3.970	-285
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-256***	***3.063***	***4.255***	***1.375***	***-2.880***
Gerealiseerd resultaat	**-3.495**	**-2.087**	**-1.526**	**-2.145**	**-618**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.641	V				
Duurzaamheid	-790	N	Uren beleid	N	I	AR
Duurzaamheid	-580	N	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Duurzaamheid	2.387	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	624	V	Energy Made In Arnhem	N	I	BR
Baten	839	V				
Duurzaamheid	839	V	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Toevoegingen aan reserves	2.987	N				
Duurzaamheid	2.387	N	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	600	N	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	316	V				
Duurzaamheid	136	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	180	V	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Europese subsidieprojecten NEMIA

De Europese projecten hebben een looptijd van meerdere jaren, waardoor de realisatie per jaar kan afwijken van de begroting. Minder gemaakte subsidiabele kosten leidt tot minder ontvangen subsidie. Het saldo van € 259.000 wordt verrekend met de BR Klimaat en energie.

Klimaatfonds

Dit fonds is bedoeld om grootschalige klimaatinvesteringen te stimuleren en te ondersteunen. Voorbereiding van dergelijke plannen kost veel aanlooptijd. In 2020 is het grootste gedeelte van het budget, via geaccordeerde nota's al bestemd en hiermee een veelvoud aan klimaatinvesteringen in de stad in de stijgers gezet. Uitvoering van deze projecten start voornamelijk vanaf 2021. Het grootste deel van de middelen is daarom nog niet onttrokken aan de BR Duurzaam Arnhem. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant van € 2.387.000.

Energy Made in Arnhem

De klimaat en energie opgave is een langjarig traject, waarin noodzakelijk geworden kosten vaak pas verdeeld in de toekomst worden uitgegeven. Dit leidt tot pieken in de uitgave in de toekomstige jaren. Om deze pieken op te vangen wordt er een dotatie

aan de egalisatiereserve BR Klimaat en Energie gedaan. Dit jaar is er een bedrag van € 624.000 niet uitgegeven zodat geplande uitgave in 2021 en verder kunnen worden opgevangen.

Subsidies

Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.

- Stg. Kiemt

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In het programmaplan New energy made in Arnhem zijn in deel 2 per inspanning indicatoren opgenomen, die worden jaarlijks gemonitord en separaat aan de raad gerapporteerd.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	2018	2,90%	18,50%	Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen dat constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030.

Actuele beleidskaders

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Concept startnotitie RES Regio Arnhem Nijmegen.

Ruimtelijke ontwikkeling

In dit programma komt het ruimte geven aan nieuwe initiatieven en ontwikkelingen in de stad en het beschermen van bestaande waarden en ruimtelijke kwaliteiten samen. We grijpen de invoering van de Omgevingswet aan om het beleid te actualiseren, regels toepasbaar te maken en dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren. Dit alles met het doel om werk te maken van de ambitie 'Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en bestaande waarden in stand houdt of verbetert'.
De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie, passend binnen de Arnhemse ambities.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Bij de implementatie van de Omgevingswet werken we op verschillende sporen: visie/beleid, regels/normen, digitale systemen en organisatie van werkprocessen. Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Arnhem geeft richting	

Zie de toelichting hieronder bij de inspanning 'Ontwikkelen omgevingsvisie'.

Arnhem is fysiek op orde

Over enkele jaren beschikt Arnhem over één integraal Omgevingsplan. Het Omgevingsplan bundelt niet alleen de regels voor de fysieke leefomgeving maar biedt ook meer inzicht en transparantie in ons omgevingsrecht en zorgt voor betere en snellere procedures. Dit allemaal met als doel om de belangrijke kwaliteiten van onze stad te beschermen en tegelijkertijd ruimte te bieden aan gewenste ontwikkelingen.

Arnhem maakt mogelijk

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We bereiden ons voor op de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit houdt onder andere in een betere samenwerking met De Connectie en het selecteren van softwareleveranciers samen met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software wordt technisch aangesloten aan het DSO. Arnhem is voor de zomervakantie, met software voor het omgevingsplan, al aangesloten op het DSO. De software voor toepasbare regels wordt eind derde kwartaal aangesloten. We liggen op schema.
- Het inrichten van beide softwaresystemen start volgens planning dit jaar.

Zie voor een verdere toelichting op de ondernomen acties hieronder de inspanning 'Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet'.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieuhandhaving, Externe veiligheid en Bodem en grondwater liggen op koers. Voor de status van energie en klimaat, duurzaamheid en lucht zie het programma Klimaat en energie. Geluid ligt gedeeltelijk op koers.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Arnhem geeft richting	
Ontwikkelen omgevingsvisie	

De fysieke participatie is grotendeels niet doorgegaan in verband met de coronamaatregelen. Er is daarom in gezet op online participatie. Hierin zijn scenario's en stellingen voorgelegd aan de stad middels de koerswijzer.nl. Hier hebben ruim 3500 bewoners aan deelgenomen; een mooi resultaat. Deze participatie-uitkomsten zijn samen met beleid en nieuwe ambities (volgend uit Woondeal) verwerkt in het Koersdocument. In 2021 zal de omgevingsvisie worden afgerond.

Arnhem is fysiek op orde

Pilots en toewerken naar integraal omgevingsplan

Om te komen tot één Omgevingsplan doen we het volgende:

- Uniformeren en technisch op orde brengen bestaande planvoorraad. In 2019 zijn we begonnen met het opstellen en in procedure brengen van een aantal grote beheersgerichte bestemmingsplannen. Het doel hiervan is een actuele en meer integrale planvoorraad, die aan bepaalde technische eisen voldoet waardoor het grootste deel van de bestemmingsplannen straks makkelijker over te zetten zijn in het nieuwe Omgevingsplan. Voor deze opgave maken we gebruik van de experimenteerruimte (bestemmingsplan verbrede reikwijdte) van het ministerie van BZK. We verwachten voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet het grootste deel van de plannen in procedure te hebben.
- Digitaliseren ruimtelijk beleid en regelgeving. Naar verwachting 8 gemeentelijke verordeningen en ruim 200 rijksregels die gedecentraliseerd worden en die zich richten op de fysieke leefomgeving worden straks opgenomen in het Omgevingsplan. Voor de dienstverlening is het nodig dat deze regels zoveel mogelijk gebiedsspecifiek worden gemaakt zodat initiatiefnemers per adres kunnen zien welke regels van toepassing zijn. Vooruitlopend op de Omgevingswet zijn we in 2020 begonnen met het digitaliseren hiervan en we lopen hierbij op koers.
- Plan van Aanpak Omgevingsplan. De transitie naar één Omgevingsplan start op 1 januari 2022 en is een omvangrijke operatie waarvoor geen blauwdruk bestaat. Gemeenten hebben veel vrijheid in de wijze waarop ze hun Omgevingsplan kunnen vormgeven en in welk tempo ze dat doen. Om die reden zijn we in 2020 gestart met het opstellen van een plan van aanpak met daarin de verschillende stappen en een voorstel voor de benodigde (raads)besluiten die straks genomen moeten worden. Het plan van aanpak wordt in het eerste kwartaal van 2021 voorgelegd aan de gemeenteraad, dit is wat later dan gepland (was derde kwartaal 2021) maar geeft voldoende tijd om ons voor te bereiden.

Arnhem maakt mogelijk

Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We hebben in 2020 met De Connectie softwareleveranciers geselecteerd voor het omgevingsplan en toepasbare regels. Deze selectie hebben we samen gedaan met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software is geïnstalleerd en getest voor zover dat mogelijk is. De aansluiting op het landelijk stelsel (DSO) is gerealiseerd.

Andere acties zijn:

- We organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet. Hierin worden stappen gezet, onder andere met de ODRA. Dit onderwerp vraagt wel aandacht tot aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
- De processen onder de Omgevingswet zijn in kaart gebracht en de implementatie is gestart. We liggen op schema.
- Het doorontwikkelen van het initiatievenproces is een continue verbeterproces en verloopt naar wens.
- We passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden. Deze actie vindt in 2021 plaats.
- De software blijven we testen en is een continu proces omdat het DSO nog niet is uitontwikkeld en de softwareleverancier mee moet bewegen in zijn ontwikkeling.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

Zie hiervoor de toelichting bij de doelen in het programma Klimaat en energie.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. In 2020 zijn er nog 19 (voormalige) bedrijfslocaties waar een (meerjarige) sanering loopt. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht.

Vanwege de actuele loodproblematiek is vorig jaar gestart met sanering van tuinen met een gezondheidsrisico (met name in het Spijkerkwartier). In 2020 is deze sanering voortgezet. Omdat ook het onderzoek nog doorloopt zijn er evenveel tuinen bijgekomen als gesaneerd en staan voor komend jaar 11 te saneren tuinen op het programma.

Voor de verontreinigde grondwal bij de Bethaniënstraat, die vorig jaar is onderzocht op verzoek van de woonwagenbewoners, zijn saneringsvarianten uitgewerkt voor de verschillende herinrichtingsopties. Voor sanering is een SPUK (specifieke uitkering, die los staat van de decentrale uitkering bodem (DUB)) gevraagd en toegekend door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

De achtergrondwaarden voor PFAS zijn geactualiseerd, en samen met een nieuw addendum in de regionale bodembeheernota verwerkt. De diffuse achtergrondwaarden in Arnhem voldoen ruim aan de landelijke richtlijnen, waardoor er voor het hergebruiksbeleid geen extra maatregelen nodig zijn.

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

In 2020 is er geen toename geweest van het externe veiligheidsrisico in woonwijken. Er is dus 0 maal afgeweken.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Eind 2020 is begonnen met het uitvoeren van een kosten-batenanalyse. Hierdoor kunnen we beoordelen in hoeverre het mogelijk is om de maatregel stil asfalt, structureel mee te nemen bij het onderhoud van gemeentelijke wegen. Het resultaat van deze kosten-batenanalyse dient als input voor het actieplan omgevingslawaai, op basis waarvan uiteindelijk het geluidbeleid kan worden geactualiseerd.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Het handhavingsbeleid voor milieuvergunningen bij bedrijven is in 2020 geactualiseerd en wordt begin 2021 ter besluitvorming voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Dekking blauwe golven (19M135)

Deze motie is afgedaan.

Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden (19M140)

Deze motie is afgedaan.

Aanvulling raadsvoorstel AKU fontein (19M157)

De inhoud van de motie wordt meegenomen in de verdere besluitvorming over het Gele Rijders Plein.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte

- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	44.166	42.329	75.813	46.930	28.884
Baten	48.219	37.604	72.502	48.028	-24.475
Saldo lasten en baten	***4.053***	***-4.725***	***-3.311***	***1.098***	***4.409***
Toevoegingen aan reserves	5.620	814	6.469	7.874	-1.405
Onttrekkingen aan reserves	3.922	30	3.907	3.893	-14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.698***	***-784***	***-2.562***	***-3.981***	***-1.419***
Gerealiseerd resultaat	**2.355**	**-5.509**	**-5.873**	**-2.883**	**2.990**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	28.950	V				
Grondzaken	29.840	V	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	2.540	V	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	-1.212	N	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Grondzaken	-1.354	N	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-633	N	ODRA	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-100	N	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	205	V	Uren beleid	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-336	N	Omgevingslawaai (zie baten)	N	I	AR
Baten	-24.352	N				
Grondzaken	-29.840	N	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	6.373	V	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Grondzaken	-2.650	N	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	1.183	V	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	336	V	Omgevingslawaai (zie lasten)	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	246	V	ODRA	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.386	N				
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	100	V	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Grondzaken	-2.185	N	Resultaat grondexploitatie werkelijke dotatie	N	I	BR
Grondzaken	699	V	Resultaat grondexploitatie geraamde dotatie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Resultaat Grondexploitatie
Het resultaat op de grondexploitatie is € 5.719.000 voordelig. In de begroting werd rekening gehouden met een voordelig resultaat van € 700.000. Het resultaat is daarmee € 5.019.000 hoger dan begroot, verdeeld over een nadeel van € 1.354.000 op de lasten en een voordeel van € 6.373.000 op de baten.

Het totale resultaat van € 5.719.000 kan als volgt worden gespecificeerd:

a. tussentijdse winstneming op 7 projecten		€	5.340.000 V
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten		€	537.000 V
c. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen	-/-	€	257.000 N
d. resultaat op 2 afgesloten projecten		€	120.000 V
e. kosten uit voorstudies	-/-	€	21.000 N

Het resultaat ad € 5.719.000 wordt als volgt bestemd:
a. € 21.000 wordt onttrokken aan de BR Voorstudie omdat de kosten hoger waren dan het begrote budget;
b. € 2.185.000 wordt toegevoegd aan de BR Grondexploitatie om de reserve op het niveau te brengen dat nodig is voor het noodzakelijke weerstandsvermogen voor de risico's op de projecten. Geraamd was een dotatie van € 699.000;
c. € 3.555.000 valt als voordeel in de algemene middelen.

Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling
Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten loopt weg tegen het nadeel op de baten.

Fasering projecten grondexploitatie
Fasering in de voortgang van de bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het nadeel op de lasten loopt weg tegen het voordeel op de baten.

ODRA
De kosten voor de werkzaamheden van de ODRA zijn in totaal € 633.000 hoger uitgevallen. Door een toename van het aantal vergunningaanvragen zijn de kosten voor vergunningverlening, toezicht en advies hoger uitgevallen. Hier staan €246.000 hogere inkomsten uit leges tegenover.

Omgevingslawaai
In 2020 is voor € 336.000 aan kosten gemaakt voor het saneren van woningen aan het Eusebiusplein. De sanering bestaat uit bouwkundige maatregelen om het geluidsniveau binnen in de woningen omlaag te brengen. Deze kosten worden gedekt door uit subsidie van het Rijk.

Uren beleid
Er is minder beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Visie Nieuwe Haven
De kosten voor de Visie Nieuwe haven zijn in 2020 € 100.000 hoger uitgevallen. Dit betekent ook dat er minder budget naar 2021 wordt overgeheveld voor het vervolg van het proces. Tegenover dit nadeel staat daarom in 2020 een gelijk voordeel onder de dotaties aan de reserve BR Taakmutaties.

Administratieve wijziging
De begroting 2020 van de projecten had, op basis van de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) van 2019, aangepast moeten worden aan de actuele raming van jaarschijf 2020 uit die FJP. Dit zou zowel op de lasten als de baten een verlaging betekend hebben van € 29.840.000. De betreffende begrotingswijziging is wel gemaakt, maar door een administratieve fout niet ter goedkeuring aan de raad voor gelegd en mocht daarom niet verwerkt worden. Hierdoor zijn zowel de lasten als baten € 29 miljoen te hoog geraamd. Dit geeft een voordeel op de lasten die wegloopt tegen een gelijk nadeel op de baten. Per saldo doet het niets voor het resultaat.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2015-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem biedt woonruimte

Arnhem is een aantrekkelijke groene stad met goede voorzieningen en een groot cultureel aanbod waar het fijn wonen is. Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we de stad ook in de toekomst aantrekkelijk houden om in te wonen. Door bestaande en nieuwe woningvoorraad en het woonmilieu af te stemmen op de behoefte van de woonconsument ontstaat er een voorraad met toekomstwaarde. Dit draagt bij aan sterke wijken waarbinnen het voor alle Arnhemmers goed wonen en leven is. Naast voldoende en betaalbare woningen in een fijne leefomgeving zijn grote overstijgende opgaven zoals de energietransitie en levensloopbestendig wonen uitdagingen waar Arnhem voor staat.

Met het maken van de omgevingsvisie wordt een streefbeleid van de gewenste ruimtelijke kwaliteiten bepaald waar we ons als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Met deze visie hebben we de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en levensloopgeschikt wonen. De omgevingsvisie en de te verwezenlijken Arnhemse ambitie geven richting aan het Arnhemse woonbeleid.

Naast het wonen is de leefomgeving bepalend voor een prettig woonklimaat. In de woonomgeving komen veel ambities en ontwikkelingen samen. Ambities die te maken hebben met het gebruik van de leefomgeving zoals (fiets)parkeren, toegankelijkheid, speel- en recreatievoorzieningen maar ook ambities die te maken hebben met leefbaarheid: groen, klimaatadaptatie en milieu.
Met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie en energietransitie ontstaat een steeds grotere behoefte aan voorzieningen van nutsbedrijven in de vorm van bijvoorbeeld transformatoren, verdeelstations en laadpalen. Een zorgvuldige inpassing van deze elementen vormt zeker in de dichter bebouwde stadsdelen een steeds grotere uitdaging.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Hieraan draagt toezicht, controle en handhaving bij.
Klimaatadaptatie en groen zijn op dit moment leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Bij klimaatadaptatie gaat het om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte.
We hebben de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Groen draagt overigens ook in positieve zin bij aan klimaatadaptatie. De groenvisie bevat een aantal doelen die uitgewerkt zijn in het onderdeel 'wat willen we bereiken'.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente direct invloed kan uitoefenen op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking hiervan is terug te vinden in de paragraaf kapitaalgoederen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In onze stad leven ook dieren. We zetten ons in voor een goed leefklimaat voor (wilde) dieren en willen biodiversiteit bevorderen. De Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn is in oktober 2016 vastgesteld in de raad. De agenda heeft als ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De ambitie is om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en de hoeveelheid restafval verder te verkleinen, dit in combinatie met gebruiksvriendelijkheid en aanvaardbare kosten.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status

Beschikbare en betaalbare woningen

Bij dit doel gaat het om voldoende gedifferentieerde woningvoorraad voor verschillende doelgroepen. Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling vastgesteld door de Arnhemse gemeenteraad. Met dit plan van aanpak wordt ingegaan op de bestaande situatie (het woningtekort en de mismatch) maar ook de beoogde situatie. Het woningtekort wordt aangepakt via doorprogrammeren en versnellen. Hiervoor worden onder andere de volgende middelen toegepast:

- de woondeal regio Arnhem-Nijmegen;
- onderzoeken mogelijkheden stimuleren goedkope koop;
- aandacht voor studentenhuisvesting;
- het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Kwaliteit en een toekomstbestendige woningvoorraad staan hier voorop. Ook op dit doel is het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling van toepassing. Onderdeel van het plan van aanpak is het oplossen van de mismatch (en daarbij ook de kwaliteit) in het Arnhemse woningaanbod. Het oplossen van de mismatch in betaalbare woningen wordt aangepakt door middel van:

- het toevoegen van 30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten;
- corporaties aan te wijzen als premium partner;
- verruiming van de doelgroep (lage middeninkomens en toewijzingsruimte corporaties);
- het toevoegen van andere woonvormen (bijvoorbeeld Knarrenhof);
- streven naar levensloopbestendige woningen;
- gezonde woningen;
- verduurzaming woningvoorraad;
- toegankelijke woonomgeving.

Leefbare woonomgeving

Van belang hierin is een fysiek en sociaal aantrekkelijke leefomgeving. In de prestatieafspraken 2020 staat de afspraak voor het maken van handelingskaders. Handelingskaders met bijbehorende uitvoeringsagenda's geven richting aan de wijk en de opbouw en differentiatie van de wijk. Deze handelingskaders zorgen voor een gezamenlijke focus per wijk.

Arnhems groen versterken

De ambities van de groenvisie zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen dragen bij aan:

- versterken groenstructuur;
- natuurvriendelijke stad;
- groene en gezonde stad;
- duurzame stad;
- samenwerkende stad.

Arnhem klimaatbestendig maken

De kwetsbaarheden met betrekking tot de klimaatverandering zijn in de strategie klimaatadaptatie in beeld gebracht. Er zijn focusgebieden benoemd; deze krijgen prioriteit bij het nemen van maatregelen. Met het vaststellen van de strategie klimaatadaptatie is er een beleidskader beschikbaar om in gemeentelijke projecten klimaatadaptieve maatregelen te nemen en kansen die zich voordoen te benutten.

Dierenwelzijn

De ambities voor dierenwelzijn zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen die hierin zijn genoemd lopen volgens planning.

Minder restafval

De invoering van diftar is in 2020 voltooid. Hiermee is een belangrijke stap gezet in de vermindering van de hoeveelheid restafval tegen relatief lage kosten. De eerste resultaten op het gebied van ingezamelde hoeveelheden restafval en herbruikbare fracties komen overeen met de begrote hoeveelheden. De hoeveelheid restafval daalt, de hoeveelheden herbruikbare fracties nemen toe. Aandachtspunt is de stijging van de vervuilingsgraad van PBD-afval en afkeur van gescheiden ingezameld materiaal.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Beschikbare en betaalbare woningen	
30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten (amendement 19A65)	

Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak (PvA) woningbouwontwikkeling vastgesteld door de gemeenteraad, hierin is deze ambitie opgenomen en zijn spelregels benoemd. Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten. De grote drie woningcorporaties in Arnhem (Volkshuisvesting Arnhem, Portaal en Vivare) zijn hiervoor onze eerst aangewezen partners ('premium partner'). Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken met de woningcorporaties opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten.

Uitbreiden woonwagenlocaties

In juni 2020 is het Plan van Aanpak uitbreiding woonwagenlocaties Arnhem vastgesteld. In het plan van aanpak is aandacht voor:

- verdere analyse van woonbehoeften;
- doelgroepen;
- woonruimtetoewijzing;
- beheer (organisatie).

Tevens is onderzocht wat de woonbehoefte per locatie is en welke mogelijkheden er zijn voor realisatie van deze behoefte op de betreffende locatie. Met de corporaties en de Huurdersvereniging Woonwagenbewoners Arnhem wordt het gesprek gevoerd over medewerking aan mogelijke uitbreiding in de toekomst. Er is onderscheid gemaakt in locaties die op korte, middellange en lange termijn in beeld komen. Tevens worden met de corporaties twee pilots uitgewerkt om te onderzoeken hoe kan worden omgegaan met de onrendabele kosten voor gemeente en corporatie bij uitbreidingen. De aanpak van de herinrichting en sanering van de woonwagenlocatie aan de Bethaniënstraat is een separaat project geworden, gestoeld op een raadsbesluit van mei 2020, waarin budget is gereserveerd voor de sanering van de vervuilde grond. Na het vaststellen van het plan van aanpak is gestart met de uitvoering.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers

Met alle Arnhemmers bedoelen we naast de reguliere bewoners ook mensen die vallen binnen specifieke doelgroepen.

In 2020 is het onderzoek naar de vraag op het gebied van wonen en zorg afgerond. Hiermee hebben we een goed beeld gekregen naar de vraag aan woningen voor de specifieke doelgroepen. In de prestatieafspraken staat ook dit jaar weer de afspraak over de convenantswoningen. Dit is een doorlopende afspraak die jaarlijks terug komt om ervoor te zorgen dat er voor mensen die gebruik maken van daklozenopvang en beschermd wonen voldoende woningen beschikbaar zijn.

Om voldoende kwalitatieve studentenwoningen te kunnen blijven bieden zijn met de SSH& afspraken gemaakt over het vergroten van hun marktaandeel in Arnhem de komende jaren.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Bij Coehoorn is Cohousing Arnhem de ontwikkelende partij geworden. Het gaat hierbij om een groep mensen die een woon- werk gemeenschap (in een collectief particulier opdrachtgeverschap) voor meer generaties wil opzetten.

In Schuytgraaf en Gaardenhaage staan kavels te koop. In Gaardenhaage wordt voor een deel van de kavels ingezet op een andere verkaveling zodat er meer kavels kunnen worden toegevoegd. Het gaat dan om het verkleinen van kavels waardoor ze meer courant worden. Ook in het centrum van Arnhem aan de Rodenburgstraat staan diverse kavels te koop voor zelfbouw.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken investeert 50 miljoen euro in de opgave om woningbouw te realiseren voor kwetsbare doelgroepen; dak- en thuislozen, arbeidsmigranten maar ook andere spoedzoekers zoals gescheiden ouders, jeugdopvang (MO), kunstenaars en studenten. Arnhem heeft het volgende subsidiebedrag gekregen om aan deze opgave bij te dragen; €1.820.000 (2 miljoen euro minus BTW). Het doel is om te voorzien in huisvesting voor kwetsbare groepen op zo kort mogelijke termijn. Voor deze opgave beperken we ons tot de gebieden spoorzone Arnhem Oost (inclusief Merwedeterrein) en Presikhaaf West conform beschikking BZK. De gemeente dient de specifieke uitkering volledig uiterlijk op 31 december 2022 te hebben besteed.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Woningen verduurzamen

Ook in de prestatieafspraken 2021 hebben we afspraken over duurzaamheid gemaakt. Het programma New Energy Made in Arnhem 2020-2030 is hiervoor de basis. Het gaat om een gezonde, comfortabele, betaalbare woning met een geringe CO2 footprint.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikter maken

Er worden inmiddels al veel woningen (met name appartementen) levensloopgeschikt gebouwd. Ook de omgeving wordt daarbij zorgvuldig bekeken en indien nodig aangepast als levensloopgeschikte woonomgeving. Dit is nodig zodat mensen niet alleen goed wonen maar daarnaast ook gebruik kunnen maken van de faciliteiten in de omgeving; ze moeten ook kunnen leven naast het wonen. In 2020 is er een procedure gestart voor een verkennende opdracht van de woon- verhuiscoach. Dit heeft nog niet geleid tot een verstrekking van de opdracht, de juiste kandidaat zat er niet tussen.

Leefbare woonomgeving

Opstellen wijkvisies samen met wijkteams Leefomgeving

Er is dit jaar gewerkt aan de handelingskaders voor de Geitekamp en Immerloo/ het Duifje. Na de handelingskaders zou er een wijkvisie volgen. Door het coronavirus is er maar beperkte voortgang gemaakt met het opstellen van de handelingskaders. Hierdoor is het maken van wijkvisies ook nog niet gestart. Handelingskaders en wijkschetsen worden namelijk opgesteld in overleg met zoveel mogelijk wijkbewoners. Door corona is het lastig gebleken deze mensen er goed bij te betrekken hierdoor is er minder vooruitgang gemaakt dan vooraf was ingeschat.

Beleid op splitsen en verkameren van woningen

Op 17 juni is het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering vastgesteld. Op 28 oktober is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering vastgesteld door de raad. Door dit beleid is het verplicht om een vergunning aan te vragen voor splitsing of verkamering van een woning in heel Arnhem.
Er worden bij de vergunningaanvraag voorwaarden gesteld. Deze voorwaarden houden rekening met de woonkwaliteit, de leefbaarheid, schone wijken en de druk op de ruimte.
Het nieuwe beleid brengt evenwicht in verschillende belangen. De gemeente wil de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren met name vanwege de grote woningvraag in Arnhem. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen.

Arnhems groen versterken

Versterken groenstructuur

Mede vanuit klimaatadaptatie en het Bomenplan zijn voorstellen ontwikkeld voor vergroening die in het plantseizoen 2020-2021 gerealiseerd worden. In Park Angerenstein zijn diverse verbeteringsmaatregelen uitgevoerd. Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs). De uitvoering zal in 2021 en 2022 plaatsvinden.

Natuurvriendelijke stad

In de loop van 2020 is een systematiek opgesteld waarmee de biodiversiteit bij bouwprojecten vergroot kan worden. Het beheer van graslanden is geoptimaliseerd en er is gewerkt aan het stimuleren van biologische landbouw in de gemeente. In 2020 hebben wij onze pachters ondersteund in het uitwerken van plannen voor een duurzamer en natuurinclusiever gebruik van de gemeentelijke landbouwgronden rond Deelen en Schaarsbergen inclusief ruimte voor meer natuurontwikkeling. Dat heeft geresulteerd in een gemeenschappelijk plan en plannen op bedrijfsniveau waarvan de uitvoering start in 2021.

Groene en gezonde stad - Parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken

De ambitie is om parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken. Hieraan wordt onder andere invulling gegeven door 'Veluwe op 1'. Het belang van aantrekkelijke groengebieden dicht bij huis is door corona duidelijker geworden dan ooit tevoren.

Duurzame stad

In 2020 is de uitvoering van het bomenplan ter hand genomen. Het boomkwaliteitsteam is ingesteld en er is een start gemaakt met het aanplanten van nieuwe bomen.

Samenwerkende stad

De geplande activiteiten zijn opgepakt en lopen volgens planning. Natuurcentrum beheert nu de Molenplaats Sonsbeek en geeft invulling aan de promotie van ons groen. Halverwege het jaar is de subsidieregeling klimaatadaptatie verruimd waardoor bewoners meer ondersteund kunnen worden bij het vergroenen van hun woonomgeving.

Arnhem klimaatbestendig maken

Kwetsbaarheid in beeld brengen en een klimaattoets ontwikkelen en invoeren

De kwetsbaarheid van Arnhem voor klimaatverandering is in beeld gebracht. De komende periode zal dit nog verder uitgewerkt worden zodat een preciezer beeld ontstaat. Er is in 2020 ingezet op een werkwijze waarbij klimaatadaptatie in alle projecten een plek krijgt.

Kansen benutten

Doordat klimaatadaptatie in steeds meer projecten een prominente rol heeft gekregen zijn in diverse projecten kansen benut om Arnhem klimaatadaptiever te maken.

Dierenwelzijn

Maatregelen dierenwelzijn

Het Dierentehuis Arnhem e.o. gaat het dierenasiel renoveren. De Arnhemse Minimaregeling Dierenartskosten wordt structureel gemaakt.

Minder restafval

Opnieuw afsluiten ondergrondse containers (afronden omgekeerd inzamelen)

Voorafgaand aan de invoering van Diftar zijn de ondergrondse containers (opnieuw) afgesloten waardoor ze alleen nog met de afvalpas geopend kunnen worden.

Invoering Diftar

Per 1 juli werd Diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Communicatie en voorlichtingscampagne ter ondersteuning van Diftar

De geplande interactieve communicatieacties zijn door de coronarestricties deels komen te vervallen. Het accent van de communicatie in de afgelopen periode heeft vooral gelegen op wat we noemen de 'schone stad', en is op een alternatieve wijze ingevuld.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
Onderhoud fietspad Arnhem Centraal Station	

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud asfalt Velperplein

Deze maatregel is uitgevoerd.

Kruispunt Apeldoornseweg-Sonsbeeksingel, aanpassing inrichting en asfalt

Deze maatregel is uitgevoerd.

Renovatie Bushalte Station Arnhem-Zuid

Deze maatregel is uitgevoerd.

Diverse kleine werkzaamheden centrum

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud fietspad Amsterdamseweg

Deze maatregel is uitgevoerd.

Onderzoek kabels en leidingen Oude Zevenaarseweg (graven proefsleuven)

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding rioolvervanging Lelyweg e.o.

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding uitvoering Olympusgebied

Deze maatregel is uitgevoerd.

Extra werkzaamheden Station Velperpoort

Deze maatregel is uitgevoerd.

Investeren in een leefbare en groene stad

Verfraaiing openbare ruimte met kunst en groen in samenwerking met partners

De uitvoering wordt voorbereid, de besteding van de middelen is doorgeschoven naar 2021.

Versterken en vernieuwen

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken wonen (19A65)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling is op 8 juli 2020 vastgesteld door de gemeenteraad.

Reservering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima (19A74)

Dit amendement is uitgevoerd.

Niet overhaast besluiten (19A78)

In de geamendeerde MJPB 2020-2023 is de tekst van het addendum MJPB 2020-2023 niet opgenomen.

Aanpak schimmelwoningen (19M127)

Deze motie is afgedaan met het opnemen in de prestatieafspraken 2020 van afspraken over schimmelwoningen.

Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor doel (19M141)

Deze motie is uitgevoerd.

Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn (19M155)

Wij komen dit voorjaar met een nieuwe, ambitieuze visie op en uitvoeringsagenda voor dierenwelzijn. Bij de Perspectiefnota en Begroting 2021-2024 zijn extra middelen toegewezen aan dierenwelzijn.

Geen asielopvang op camping Arnhem (19M158)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op camping Arnhem (19M159)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Stop de toestroom naar camping Arnhem (19M160)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Lingezegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.806	32.478	35.921	36.268	-348
Baten	39.109	37.873	40.017	39.403	-614
Saldo lasten en baten	***7.302***	***5.395***	***4.096***	***3.135***	***-961***
Toevoegingen aan reserves	2.284	200	1.009	930	80
Onttrekkingen aan reserves	934	1.286	2.500	1.257	-1.243
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.350***	***1.085***	***1.491***	***327***	***-1.164***
Gerealiseerd resultaat	**5.952**	**6.480**	**5.587**	**3.462**	**-2.125**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-407	N				
Openbare ruimte	-625	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Groen	-285	N	Bossen en Parken	N	I	AR
Groen	861	V	Groenfonds-projecten	J	I	BR
Groen	318	V	Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven	N	I	BR
Wonen	245	V	Beleidsontwikkeling Wonen	N	I	BR
Openbare ruimte	-313	N	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie baten)	N	I	AR
Openbare ruimte	-322	N	Havenbeheer (zie ook baten)	N	S	AR
Openbare ruimte	-286	N	Overige Projecten (zie baten)	N	I	AR
Baten	-206	N				
Openbare ruimte	-783	N	Afvalstoffenheffing	N	I	AR
Openbare ruimte	-327	N	Afvalbeheer	N	I	AR
Openbare ruimte	313	V	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie lasten)	N	I	AR
Openbare ruimte	305	V	Havenbeheer (zie ook lasten)	N	S	AR
Openbare ruimte	286	V	Overige Projecten (zie lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-187	N				
Groen	-187	N	BR Groenfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-1.221	N				
Groen	-675	N	BR Groenfonds			
Groen	-385	N	BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte			
Wonen	-161	N	BR volkshuisvesting			

Afvalstoffenheffing
De inkomsten 2020 zijn € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder inkomsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn geweest. Dit wordt deels gecompenseerd door meer vaste opbrengsten. Hogere groei van het aantal huishoudens heeft geleid tot meer deelnemers.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € -0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 mln. gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 mln. (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van Afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 mln.).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot incidenteel lagere opbrengsten van € - 0,3 mln. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 mln. waaronder eenmalige hogere kosten invoering Diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende € - 1,7 mln. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Bossen en Parken
Noodzakelijk herstel hekwerken en ander noodzakelijk onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken.

Groenfonds-projecten
Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces van een relatief groot aantal groenfondsprojecten vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen Van Muijlwijkstraat en Velperweg, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs) en het Bomenplan. De uitvoering zal in 2021 plaatsvinden.

Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven
Vanwege de lage waterstanden in de Rijn en IJssel was er dit najaar te weinig diepgang om de baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven (€ 0,3 miljoen) te kunnen uitvoeren. Deze werkzaamheden zijn daarom doorgeschoven naar het voorjaar 2021.

Beleidsontwikkeling Wonen
2020 was een jaar waarin een aantal belangrijke beleidsstukken door de gemeenteraad en/of het college zijn vastgesteld. Te denken valt aan het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling', 'Plan van Aanpak: Verkamering en Woningsplitsing' en de Woondeal. Vaststelling van deze stukken gebeurde wat later in het jaar dan verwacht, hierdoor zijn niet alle middelen in dat kalenderjaar besteed om de woningbouwontwikkeling verder vorm te geven, alsook de bredere woonopgave. Omdat door deze onderbesteding ook minder onttrokken wordt aan de BR Volkshuisvesting blijven deze middelen beschikbaar voor uitvoering in komende jaren.

Projecten (herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen, havenbeheer, overige projecten)
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat.

Toevoegingen en onttrekkingen BR Groenfonds
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groenfonds.

Onttrekkingen BR Grond onderhoud en vervang openbare ruimte
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte.

Onttrekkingen BR Volkshuisvesting
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve volkshuisvesting.

Subsidies
Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.
- St. Natuurcentrum Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Leefbaarheid in eigen buurt	2019	7,2		L&V monitor gemeente
Woonomgeving	2019	7,4		L&V monitor gemeente

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Nieuw gebouwde woningen	2020	11,8	8,8	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	ABF - Systeem Woningvoorraad
Omvang huishoudelijk restafval	2019	201	163	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Bomenplan Arnhem;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen;
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030 (voorstel aangeboden aan de gemeenteraad);
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Actuele beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies
10. Integriteit

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is de afspraak gemaakt dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven met ingang van 2019 niet verhoogd zullen worden. In 2019 zijn aanvullende afspraken op dit coalitieakkoord gemaakt. Hierbij is afgesproken om in 2020 de OZB eenmalig te verhogen met 1,25% (Amendement 19A66). Deze afspraak is verwerkt in de tarieven 2020.

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2020 was dat 1 januari 2019).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

Uitgangspunten tarieven 2020

1.1 Evenwichtige lastenverdeling tussen burgers onderling (draagkracht)
De gemeenteraad heeft in het Coalitieakkoord afspraken gemaakt over de lokale lastenontwikkeling.
De instrumenten die Arnhem hiervoor inzet zijn:

- de grondslag van de belastingen;
- de OZB en de rioolheffing hebben met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: ‘hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, hoe hoger de te betalen belasting’;
- kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.

1.2 De gebruiker betaalt
Bij de afvalstoffenheffing wordt (voor het variabele deel van het tarief) een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt, doordat er gewerkt wordt met een gedifferentieerd tarief (diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval.

Belangrijke ontwikkelingen 2020

Afvalstoffenheffing/ invoering Diftar

Per 1 juli 2020 is diftar ingevoerd; een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een diftar-systeem hebben inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing.
In maart 2021 heeft een referendum plaatsgevonden over diftar. Ongeveer 53 procent van de Arnhemmers sprak zich uit tegen het diftar-systeem. Het is nog niet bekend wat de uitkomst van het referendum gaat betekenen voor het afvalbeleid binnen de gemeente en hiermee voor de wijze van afvalstoffenheffing.

Uitstel van betaling voor ondernemers

Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is in 2020 aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen (OZB, rioolheffing en toeristenbelasting). Circa 400 ondernemers hebben van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. De verwachting is dat het merendeel van de ondernemers in de loop van 2021 en begin 2022 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen, waarmee het effect van het uitstel op de belastingopbrengsten beperkt zal zijn.

Bedrijveninvesteringszones

De verwachting was dat de gemeenteraad nog voor januari 2021 een verordening vast zou stellen, waarmee het voor ondernemers mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Door de coronacrisis is het BIZ-project stil te komen liggen. Het is nog onbekend wanneer het weer opgepakt gaat worden.

Opbrengsten 2020 van de lokale heffingen

Omschrijving	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Belastingsoorten				
Onroerend Zaakbelasting	54.003	55.625	56.034	409
Afvalstoffenheffing	16.432	17.461	16.678	-783
Rioolheffing	16.556	16.864	16.728	-136
Toeristenbelasting	625	625	550	-75
Subtotaal	**87.616**	**90.575**	**89.990**	**-585**
Overige heffingssoorten				
Parkeerbelasting	8.065	8.318	6.517	-1.801
Leges burgerlijke stand	2.151	2.281	1.699	-582
Bouw- en sloopvergunningen (WABO)	5.294	3.933	4.036	103
Subtotaal	**15.510**	**14.532**	**12.252**	**-2.280**
Totaal	**103.126**	**105.107**	**102.242**	**-2.865**

Onroerende zaakbelasting
Het voordeel op onroerende zaakbelasting (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Afvalstoffenheffing
De opbrengst uit afvalstoffenheffing is € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met een afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder opbrengsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn gerealiseerd.

Parkeerbelasting
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen

Leges burgerlijke stand
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden naast de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Kwijtschelding

Overzicht kwijtschelding	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Afvalstoffenheffing en rioolheffing	2.206	2.478	2.211	267
Totaal	**2.206**	**2.478**	**2.211**	**267**

Kostendekkendheid heffingen
In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

De gerealiseerde kostendekkendheid van de rioolheffing is licht hoger dan geraamd. Zowel de opbrengsten als de kosten zijn lager dan verwacht, maar de afwijking bij de kosten is groter. Het percentage kostendekkendheid van 101% laat zien dat de gemaakte kosten (vrijwel) gelijk zijn aan de opbrengsten uit rioolheffing.
Bij de afvalstoffenheffing is de gerealiseerde kostendekkendheid aanzienlijk lager dan geraamd. De opbrengsten zijn lager dan verwacht, terwijl de kosten juist hoger zijn uitgevallen. Met een kostendekkendheid van 68% heeft de gemeente uit de afvalstoffenheffing niet voldoende opbrengsten gerealiseerd om de kosten (volledig) te kunnen dekken.

Rioolheffing

Berekening kostendekkenheid tbv rioolheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.655	14.082
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen		
Netto kosten taakvelden	*14.655*	*14.082*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	942	1013
BTW	1.463	1.408
Totale kosten	**17.060**	**16.503**
Opbrengst rioolheffing	16.864	16.728
Dekkingspercentage	**99%**	**101%**

Afvalstoffenheffing

Berekening kostendekkenheid tbv afvalstoffenheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	20.004	22.802
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243	-2.369
Netto kosten taakvelden	*17.761*	*20.433*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	595	644
BTW	2.979	3.595
Totale kosten	**21.335**	**24.672**
Opbrengst afvalstoffenheffing	17.461	16.678
Dekkingspercentage	**82%**	**68%**

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem? Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van deze paragraaf en vervolgens een toelichting op:

- de uitkomsten van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Eerder in dit jaarverslag is aangegeven dat 2020 door de coronacrisis een totaal ander jaar was dan verwacht. Daar gaan we in deze paragraaf verder op in. De coronacrisis was als het ware de startknop waardoor de samenleving in een eerder bijna niet voorstelbare situatie terecht kwam. Een crisis met zeer ingrijpende gevolgen. Scholen, winkels en horeca moesten een deel van het jaar worden gesloten. De zorg raakte overbelast. Ouderen in verpleegtehuizen konden een tijdlang niet meer worden bezocht. Inwoners van de stad dreigden of raakten hun baan kwijt of zagen de inkomsten van hun bedrijf drastisch verminderen, zzp'ers kwamen in de moeilijkheden, mensen moesten zoveel mogelijk vanuit huis gaan werken. Op persoonlijk niveau waren de gevolgen soms nog ingrijpender: mensen overleden aan het virus of werden ziek en herstelden soms moeizaam en soms maar ten dele.
Niet vooraf bekende nauwelijks voorspelbare gebeurtenissen met grote gevolgen heten in het jargon van risicomanagement 'zwarte zwanen'. Dat een dergelijke epidemie zich kon voordoen was wel bekend, maar dat de gevolgen zo ingrijpend zouden zijn en in 2020 het hele land lam zou leggen, was niet voorzien.
Wat betekende dit voor ons als gemeente en de financiële positie van de gemeente? Hoe is omgegaan met deze crisis, waarvan het verloop in 2020 steeds onzeker was?

Vanaf het begin van de crisis is geprobeerd de gevolgen ervan zo goed mogelijk in beeld te brengen. Wat zijn de gevolgen voor de stad? Waar is dit van invloed op de verschillende onderdelen van de begroting? Welke maatregelen moeten genomen worden? Is het mogelijk met alle beperkingen van dien toch in deze crisissituatie vooruit te kijken? Daarmee is als volgt omgegaan:

- Zicht op de (financiële) impact en mogelijke (financiële) impact in de vorm van risico's: Dit is zo goed mogelijk in kaart gebracht. De raad is hierover geïnformeerd. In april, augustus en oktober is een impactanalyse uitgebracht. Ook de toegezegde compensaties van Rijk en provincie zijn in beeld gebracht.
- De gemeente neemt maatregelen: Via 16 raadsbrieven is de raad in 2020 geïnformeerd over de voortgang van de crisismaatregelen. Rode draad daarbij is doen wat direct nodig is voor de Arnhemmers.
- Monitoring van de crisis: De gemeente maakte het corona dashboard waarin de ontwikkelingen gevolgd kunnen worden onder andere op het gebied van economie, werk en welzijn en ook de impact en de risico's.
- Actief werken aan herstel: De raad stemde in met de 'Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis'. Daarin is een pakket maatregelen opgenomen om anticyclisch te investeren, te investeren in een sociaal sterke stad, te investeren in een leefbare en groene stad en te werken aan versterking en vernieuwing in onze stad. Deze maatregelen zijn verwerkt in de begroting 2021.

Kenmerkend voor 2020 was de grote mate van onzekerheid. De crisis ontwikkelde zich onvoorspelbaar. Maatregelen van het Rijk konden rond de zomer worden versoepeld: er leek weer herstel op te treden. In het najaar bleken echter nieuwe lock-down maatregelen noodzakelijk. Vaccins leken uitkomst te bieden, maar vaccinaties waren in 2020 nog niet mogelijk. Mutaties van het virus maakten nieuwe maatregelen noodzakelijk. Zo verliep 2020 voor velen als een rit in een akelige 'rollercoaster zonder rails'.
Om met die onzekerheid om te gaan moest steeds weer opnieuw ingespeeld worden op nieuwe mogelijke gevolgen. Waar mogelijk haakten we voor de keuze van de financiële uitgangspunten aan bij de publicaties van het Centraal Plan Bureau.
Van groot belang voor onze financiële positie waren ook de steunmaatregelen van het Rijk. Ook de provincie heeft bijgedragen. Eerder in dit jaarverslag is al op ingegaan.

Met de coronacrisis als rode draad voor de gebeurtenissen in 2020 gaan we verder met de toelichting op de financiële positie. Anders dan gemeenten hoeft het jaarlijks huishoudboekje van inkomsten en uitgaven van het Rijk niet in evenwicht te zijn. Het Rijk leende extra geld om maatregelen mogelijk te maken. Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en terugblikt als een jaar voorbij is. Waren mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht, moest ik mijn spaargelden aanspreken of kon ik extra sparen? Heb ik wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.
Zo is het ook bij gemeenten. Had het gemeentelijk huishoudboekje een tekort of een overschot? Heeft de gemeente Arnhem na

het jaar 2020 geen of weinig schulden, een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten, dan staat Arnhem er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente Arnhem in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van de gemeente Arnhem is. Dat is ook wat in deze paragraaf gebeurt.

Om een beter zicht te krijgen op de robuustheid van de financiële positie van de gemeente Arnhem lopen we de drie niveaus van financiële robuustheid na:

1. De robuustheid van de begroting: In 2020 was het mogelijk een jaarresultaat te presenteren dat € 16,9 miljoen positief is. Van dit bedrag komt € 13,0 miljoen in de algemene reserve en maakt daarmee deel uit van het weerstandsvermogen van de gemeenten. Een bedrag van € 3,9 miljoen komt ten gunste van de bestemmingsreserves. In hoofdstuk 1 is toegelicht dat er geen nadeel is ontstaan, doordat het Rijk in belangrijke mate de financiële impact van corona compenseerde. De afwijkingen op de verschillende onderdelen ten opzichte van de begroting worden in dit jaarverslag toegelicht. Gedurende het begrotingsjaar is de raad over het verloop van de begroting 2020 geïnformeerd via tussenrapportages, de impactanalyses en begrotingswijzigingen. Het meerjarig financieel perspectief 2021 - 2024 is opgenomen in de Begroting 2021. De financiële gevolgen van de Herstelagenda coronacrisis zijn daar ook in verwerkt. De doorwerking van de financiële ontwikkelingen uit deze jaarrekening en de actualisatie van het financieel meerjarig beeld zullen worden toegelicht in de Perspectiefnota 2022 - 2025;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen: De corona-crisis zorgde voor extra financiële gevolgen, maar ook voor extra risico's. In de Herstelagenda en impactanalyse gaven we aan dat er 41 nieuwe risico's waren onderkend met een extra impact van € 4,2 miljoen. Bij het opmaken van deze jaarrekening zijn alle risico's en de coronarisico's opnieuw onderzocht en is nagegaan wat het totale gemeentelijke risicoprofiel/benodigde weerstandscapaciteit, de buffers/beschikbare weerstandscapaciteit en de weerstandsfactor is. De weerstandsfactor komt voor 2020 uit op 1 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4. Dit wordt verder in deze paragraaf nog toegelicht. Dat de weerstandsfactor ook na het jaar van de corona-crisis een voldoende scoort is in belangrijke mate toe te schrijven aan de compensatie van het Rijk. De gevolgen van de coronacrisis laten zien dat de risicoberekeningen geen exacte wetenschap zijn, maar een hulpmiddel zijn om de omvang van de benodigde buffer voor risico's in te schatten. Ook laat deze crisis zien dat het goed is in brede zin als gemeente voldoende financieel robuust te zijn om dit soort situaties te kunnen door komen. Door kritisch naar de bestemmingsreserves te kijken, kwamen er extra buffers beschikbaar die ingezet kunnen worden voor investeringen in de stad, zoals opgenomen in de Herstelagenda;
3. De mate van robuustheid van de balans. Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente. De verhouding tussen eigen en vreemd vermogen komt voor 2020 uit op 19%. Dit is 4% hoger dan in de begroting 2020 was opgenomen en 2% hoger ten opzichte van de solvabiliteit in de jaarrekening 2019. Het kengetal is in positieve zin beïnvloed door de reserveringen in de bestemmingsreserve taakmutaties. Hierin zitten bedragen die overgeheveld worden van 2020 naar 2021 en in 2021 weer worden onttrokken, zoals ook in de begroting 2021 is toegelicht. Zonder deze bestemmingsreserve zou het kengetal solvabiliteit lager zijn geweest. De afspraken die zijn vastgelegd in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer waardoor jaarlijks bedragen toegevoegd aan de Bestemmingsreserve Solvabiliteit, hebben een positief effect op de solvabiliteit. Deze structurele dotaties aan de BR Solvabiliteit dragen bij aan het versterken van het eigen vermogen.
   De gecorrigeerde schuldquote over 2020 is 71%. Dit is 5% gunstiger dan in de begroting 2020 en 4% gunstiger ten opzichte van de jaarrekening 2019. De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**
	90%
Bedragen x € 1.000	
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.537
Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,0**

Op basis van de uitkomsten van de jaarrekening is de conclusie dat de gemeente op dit moment financieel redelijk robuust is. Dit kan helpen de stad de komende jaren door de crisis heen te loodsen en het herstel na de crisis op te pakken. In de begroting 2021 is wel aangegeven dat de onzekerheden op de wat langere termijn voor de financiën onzeker zijn. De gemeente is in belangrijke mate afhankelijk van het Rijk. De omvang en verdeling van de gemeentefondsuitkering en specifieke uitkeringen kunnen grote impact hebben op onze financiële positie. De Minister van Binnenlandse Zaken heeft aangekondigd om per 1 januari 2023 de verdeelsleutels van het gemeentefonds en voor de verdeling van de middelen beschermd wonen te willen wijzigingen. De onderzoeksrapporten die hiervoor beschikbaar zijn, zijn voor advies gezonden naar de Raad voor het Openbaar Bestuur. Daarbij is aangegeven dat hierover besluiten genomen zullen moeten worden bij de komende

kabinetsformatie. In de komende Perspectiefnota 2022-2025 en de Begroting 2022 zullen wij de meest actuele stand van zaken opnemen. Zowel wat betreft de feitelijke financiële impact als de mogelijke risico's die onze gemeente loopt.
Tot op dit moment heeft het Rijk er tijdens de coronacrisis voor gekozen met maatregelen de economie en het op peil houden van de werkgelegenheid te steunen. Ook aanvullende bezuinigingen op het gemeentefonds zijn op dit moment niet bekend. Er komt wellicht over enige tijd een moment dat het Rijk de staatsschuld niet verder wil laten oplopen. Dat zal van invloed zijn op de jaarlijkse begrotingen van het Rijk. Maatregelen om de staatsschuld te stabiliseren kunnen negatieve gevolgen hebben voor de inkomsten die gemeenten van het Rijk ontvangen. De gemeente Arnhem zou in die situatie tegenvallers tijdelijk nog op kunnen vangen via de aanwezige buffers. Als eventuele bezuinigingen van het Rijk een structureel karakter zouden dragen zouden ook in Arnhem bezuinigingen noodzakelijk zijn. Los van bezuinigingen kunnen onze inkomsten van het Rijk ook dalen als het Rijk besluit de middelen over de gemeenten anders te verdelen.
Hoe de uitkeringen van het Rijk zich op de wat langere termijn zullen ontwikkelen is dus onduidelijk. Meer zicht hierop komt wellicht pas na de Tweede Kamer verkiezingen in maart 2021, de vorming van een nieuw Kabinet en een nieuw regeerakkoord. Daarnaast liggen er in de stad grote maatschappelijke opgaven die de komende jaren opgepakt moeten worden, zoals de zorg om Arnhemse burgers en bedrijven door de coronacrisis te helpen, inzetten op werk, ouderen- en jeugdzorg, de noodzaak tot verduurzaming en klimaatmaatregelen, de invulling van de woondeal met het Rijk, de zorg voor de leefbaarheid van onze wijken en vergroting van de veiligheid in onze stad. Deze opgaven zullen de komende jaren keuzes, grote inzet, extra financiële middelen of herverdeling van middelen vragen. Ook vanuit die gedachte is het goed te weten dat de financiële positie bij het opmaken van de jaarrekening 2020 redelijk robuust is.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

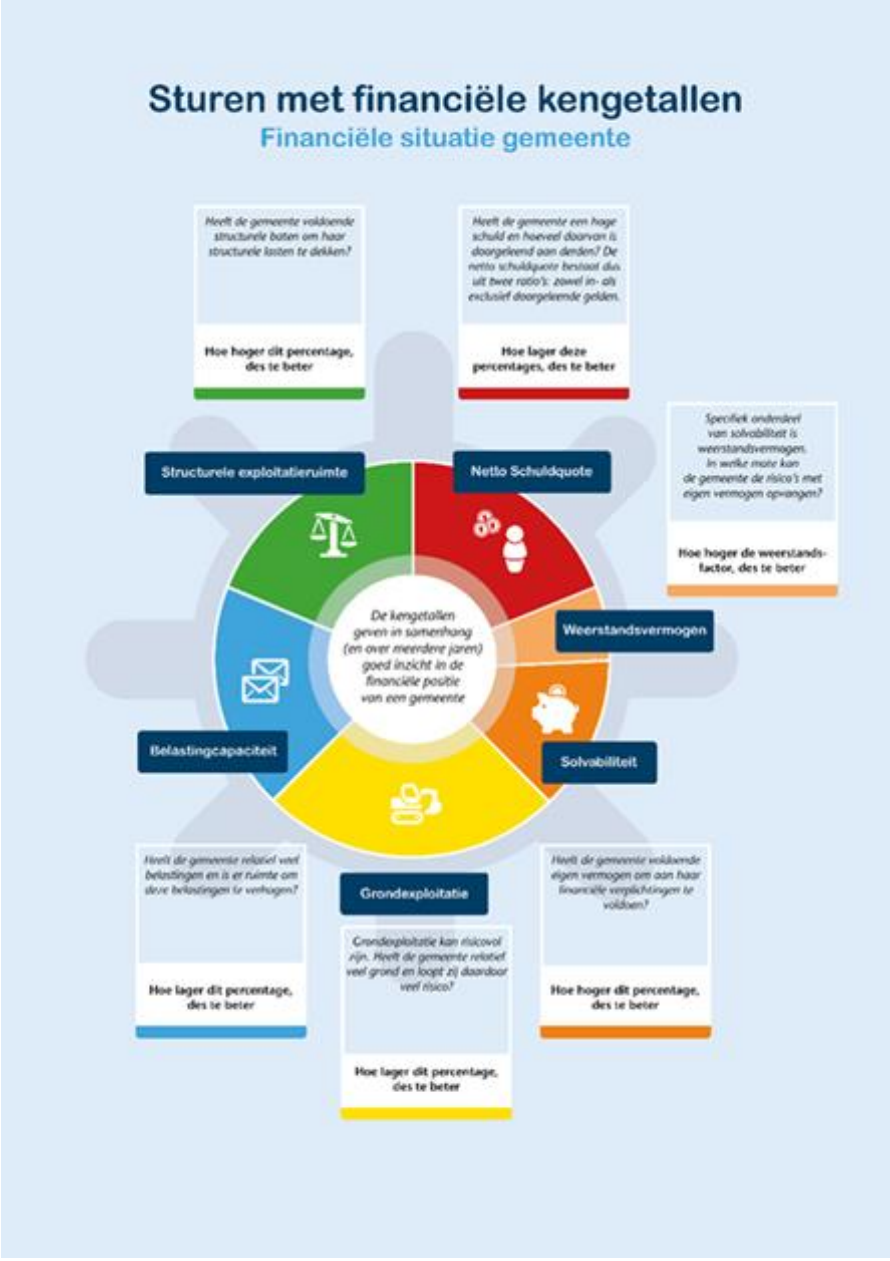

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV geven bij het opmaken van de jaarrekening van de gemeente Arnhem het volgende beeld:

Netto schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	84%	85%	78%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	75%	76%	71%

Solvabiliteitsratio	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	17%	15%	19%

Weerstandsfactor	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1,2	1,0	1,0

Kengetal grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	7%	7%	5%

Structurele exploitatieruimte	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1%	-2%	2%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	104%	102%	102%

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.596	€ 3.698	€ 3.581
b	Schuldevolutie	-14%	-12%	0%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,49%	1,67%	1,53%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,54%	94,90%	94,23%

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Weerstandsfactor	1,2	1,0	1,0
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,23%	0,24%	0,23%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	2,15%	1,77%	2,09%
c	Kostendekkendheid leges: extra ruimte voor meer baten	0,0002%	0,0002%	0,0002%

Toelichting:
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- Het kengetal structurele exploitatieruimte over 2020 laat zien in dit jaar er sprake is geweest van een structureel evenwicht in de begroting.
- Door de verkoop van gronden is de Arnhemse begroting nog minder afhankelijk geworden van de resultaten die op de grondexploitaties worden behaald.
- Belangrijk is ook dat de begroting 2021, zoals vastgesteld door de raad, een meerjarig sluitend financieel beeld geeft.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor bevindt zich iets boven de ondergrens van 1,0 waarbij de buffers voor risico's moeten worden aangevuld, waarmee ook in het jaar waarin de coronacrisis zich heeft voorgedaan de buffers voor risico's in tact zijn gebleven.
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. In 2020 is een bedrag van €2,9 miljoen toegevoegd aan deze reserve.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevindt zich in 2020 met 19% nog net in de meest risicovolle categorie volgens de categorie indeling die de provincie Gelderland hanteert. Zoals al aangegeven is dit een te positief beeld doordat de overhevelingen van 2020 naar 2021 via de bestemmingsreserve taakmutaties het kengetal positief beïnvloeden. In het jaar van de coronacrisis is de solvabiliteitsratio niet slechter geworden.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. Tijdens de vorige economische crisis van 2008 - 2013 zijn om het grondbedrijf gezond te maken verliezen van meer dan €100 miljoen genomen. Dit heeft grote impact gehad op de reservepositie. Niet alle gemeenten hebben tot het nemen van dergelijke ingrijpende verliezen besloten. Zouden deze verliezen niet zijn genomen dan zou het kengetal solvabiliteit hoger zijn geweest. Doordat deze verliezen zijn genomen is de financiële situatie van het grondbedrijf gunstiger dan in veel andere gemeenten. Het kengetal is, zo blijkt uit onderzoek van onze accountant en eigen onderzoek lager, dan in veel andere gemeenten.
- Arnhem heeft haar schuldpositie in 2020 verbetert. De schuldquote geeft aan hoe groot de schuld is ten opzichte van de omvang van de begroting. Doordat ook de omvang van de begroting, mede vanwege de gecompenseerde uitgaven in het kader van de coronacrisis, is toegenomen, treed tegelijkertijd een teller- en noemereffect in de berekening van de schuldquote op, waarmee deze 4 procentpunt daalt ten opzichte van de jaarrekening 2019. De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Onderstaand is het verloop van de solvabiliteit over de afgelopen 5 jaar weergegeven:

Jaartal	Solvabiliteit
2016	15%
2017	16%
2018	16%
2019	17%
2020	19%

Toelichting uitgangspunten van beleid

In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknr. 466760) uitgebracht. Op 16 september 2020 zijn de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota, vastgesteld. Deze zullen richtinggevend zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. Daarin is onder andere vastgelegd dat:

- Bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken.
- De belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen.
- De realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten.
- Over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd.
- Om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag.
- In de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid.

- Het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020.
- Voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening.
- De ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Bij de bespreking van de genoemde nota in de raad en bij de vaststelling van de Begroting 2021 is een tweetal moties aangenomen dat van invloed kan zijn op het beleid voor het bepalen van het benodigde risicoprofiel en de opbouw van reserves: de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknr. 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknr. 504479). Een belangrijk punt in beide moties is om het beleid voor weerstandsvermogen, solvabiliteit en schuldquote in onderlinge samenhang te bekijken. Zoals gevraagd in de moties komen we hierop terug bij de komende Perspectiefnota en de Begroting.

Toelichting risicoprofiel en weerstandsvermogen

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit - totaalbeeld

In dit deel van de paragraaf is het totaal beeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- Door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

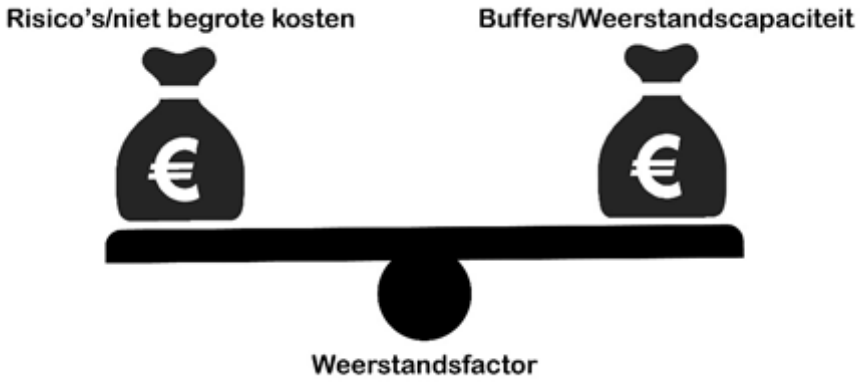

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen dan kan de gemeente in de financiële problemen komen als risico's zich voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid' (art. 11. 3).
Zoals al eerder vermeld is de weerstandsfactor een belangrijk financieel ijkpunt en kijkt ook de provincie Gelderland hier jaarlijks naar.

Het totaal beeld bij deze jaarrekening ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	26.266	26.417	40.952
2. Corona risico's		4.834	4.161
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
3.. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
1. Algemene reserve	**29.878**	**25.139**	**44.028**
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar		**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.623**	**60.537**
Benodigd versus beschikbaar ruimte	**6.537**	**-48**	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-8.537**	**-17.116**	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,2**	**1,0**	**1,0**

De weerstandsfactor komt bij dit jaarverslag uit op 1,0 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4, zoals die in de verordening is opgenomen. Volgens de verordening is de noodzaak om op grond van de verordening de algemene reserve aan te vullen, omdat de weerstandsfactor beneden de 1,0 is als de mogelijkheid financiële ruimte boven een weerstandsfactor van 1,4 aan te wenden voor nieuw beleid zijn niet aan de orde. Een belangrijke kanttekening daarbij is dat zowel het risicoprofiel als de beschikbare weerstandscapaciteit hoger zijn ten opzichte van de rekening 2019 en begroting 2021. Dus hogere risico's, maar ook een hogere buffer om, dit als de risico's zich voordoen deze op te vangen. Bij de Perspectiefnota 2022-2025 wordt het financieel beeld van de gemeente met de financiële mogelijkheden in relatie tot de ontwikkeling van de weerstandsfactor meerjarig bezien.
De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen is opgenomen in volgende onderdelen van deze paragraaf.
De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de jaarrekening 2020 geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2020	Zonder corona risico's
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,1**

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit (risicoprofiel)

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's, wanneer ze zich voor doen, nadelige financiële effecten voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van de gemeenten in totaliteit benaderd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijk kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze jaarrekening zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf is daaraan een extra categorie toegevoegd, namelijk de risico's die samenhangen met corona.

In de volgende tabel is het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen:

Benodigde weerstandscapaciteit	**JV 2019**	**Begroting 2021**	**JV 2020**
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	**26.266**	**26.417**	**40.952**
2. Corona risico's		**4.834**	**4.161**
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	9.810	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	130	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's
De gemeentebrede risico's zijn ter voorbereiding van het jaarverslag 2020 opnieuw geïnventariseerd en geactualiseerd en zijn vergeleken met de risico's bij de begroting 2021. Dit levert het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de jaarrekening bestaat uit 85 risico's;
- het risicoprofiel in het begroting 2021 bestond uit 90 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
    - er zijn 14 nieuwe risico's;
    - het risico Jeugdzorg is opnieuw opgenomen:
    - 20 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 65 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect 0 is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze jaarrekening met € 14,5 miljoen toegenomen ten opzichte van de begroting 2021.
Deze stijging is vooral veroorzaakt door de belangrijkste stijgers met een grote financiële impact, dit zijn: het risico herijking gemeentefonds algemene uitkering en beschermd wonen, de maximum impact is toegenomen van € 10 naar € 18 miljoen; het risico inkomensregelingen (BUIG) maximaal eigen risico, de maximum impact is toegenomen van € 1,8 naar € 9,7 miljoen; het opnieuw opgenomen risico rijksmiddelen jeugd met een financiële impact van € 3,9 miljoen.

Coronarisico's
Bij de actualisatie van de financiële impactanalyse in oktober is het meest recente overzicht opgenomen van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact waren de gevolgen van corona onzeker en is om die reden het risicoprofiel hierop aangepast. Bij de voorbereiding van de jaarrekening is de impact van corona voor 2020 opnieuw bezien en is zijn ook de financiële effecten voor 2021 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- het corona-risicoprofiel bij de jaarrekening bestaat uit 29 risico's;
- voor de jaarrekening zijn er 20 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen, zoals in de bovenstaande tabel is vermeld;
- voor 9 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 10 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2019 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2019 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de voorbereiding van dit jaarverslag. De aan te houden buffers voor de risico's in het grondbedrijf zijn hoger dan vorig jaar. Daarnaast daalt de ruimte binnen met name de grondexploitatie Schuytgraaf van de resterende winstcapaciteit. Daardoor daalt de ruimte om binnen deze grondexploitatie risico's zelf op te vangen. De winstcapaciteit wordt lager doordat tussentijdse winsten worden genomen. De omvang van deze tussentijdse winsten is overigens hoger dan de stijging van de benodigde risicobuffer binnen het grondbedrijf.
In relatie tot corona zijn er geen signalen dat er negatieve gevolgen zijn voor reeds gesloten overeenkomsten. Mochten zich tegenvallers voordoen dan is er voldoende weerstandsvermogen om deze daaruit op te vangen.
Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico’s, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario’s van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.
Bij de berekening van de risico's en benodigde buffers voor het grondbedrijf is uitgegaan van de huidige grondexploitaties. De gemeente Arnhem heeft de zogenaamde woondeal met het Rijk gesloten. Met het risico dat de gemeente Arnhem bij de ontwikkeling en uitwerking van plannen zal moeten bijdragen is geen rekening gehouden.

Conclusies gemeentelijk risicoprofiel
Als onderdeel van de voorbereiding van deze jaarrekening zijn de risico's opnieuw geïnventariseerd en is het risicoprofiel aangevuld met risico's die betrekking hebben op corona. Aan de hand van inschattingen van mogelijke financiële gevolgen van deze risico's en de kans dat deze zich voor zullen doen is de benodigde weerstandscapaciteit met behulp van statistische berekeningen bepaald. De onzekerheden zijn op dit moment groot, waardoor ook de waarde van de meerjarige presentatie van het risicoprofiel beperkt is. Het is noodzakelijke dat we de ontwikkeling van de risico's steeds opnieuw inschatten en het beeld,

zoals dat naar de raad wordt gepresenteerd steeds daarbij laten aansluiten. Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel ten opzichte van eerdere inschattingen met € 15,8 miljoen gestegen.

Beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Beschikbare weerstandscapaciteit			
Stand Algemene reserve per 1-1	41.738	27.301	29.878
+ Toevoegingen	23.049	9.807	16.330
- Onttrekkingen	-27.570	-11.968	-15.181
- Resultaat 2020	-7.339		13.000
1. Algemene reserve per 31-12	**29.878**	**25.140**	**44.028**
BR Grondexploitatie	12.562	14.662	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	283	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**0**	**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.624**	**60.537**

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit. Met andere woorden wat is de omvang van de buffers die beschikbaar zijn voor risico's met financiële impact, om als deze zich voordoen, op te kunnen vangen.

Algemene reserve

In 2020 was begroot om circa € 16 miljoen toe te voegen en € 15 miljoen te onttrekken aan de algemene reserve. Per saldo is er dus ruim € 1 miljoen toegevoegd gedurende het begrotingsjaar. Deze jaarrekening laat zien dat van het jaarresultaat € 13 miljoen aan de algemene reserve kan worden toegevoegd. In hoofdstuk 1 zijn de voornaamste oorzaken hiervan benoemd.

Reserves grondexploitaties

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht.

Onvoorzien en strikt onvermijdbaar

De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is in 2020 ingezet als dekking voor de Bethaniënstraat/Grondwal.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit

De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Begroting 2021.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

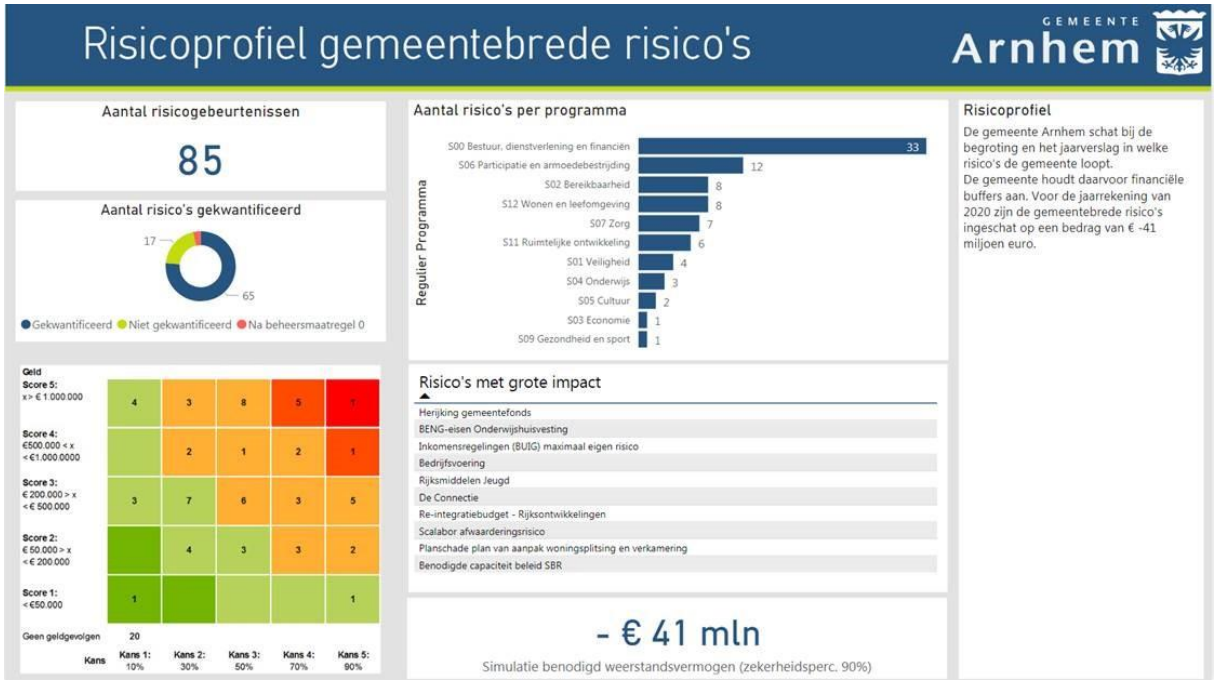

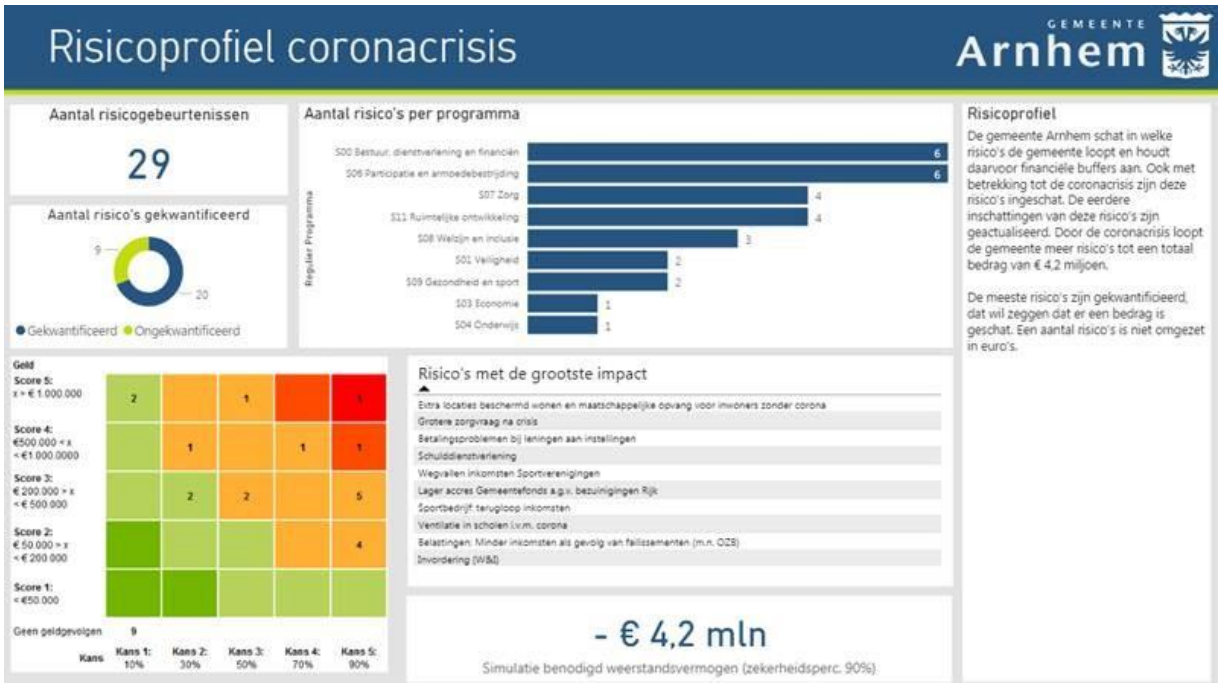

Hieronder worden de belangrijke risico's gepresenteerd en toegelicht, die samen ongeveer 75% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 45,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Begroting 2021/ Impactanalyse oktober
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal zowel uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering als van beschermd wonen een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 18 miljoen. Dit is opgebouwd uit een mogelijk nadeel van € 3 miljoen op de algemene uitkering en € 15 miljoen op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.						
	3	5	€ 18.000.000	15	14,0%	Gewijzigd (+)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.						
	3	5	€ 5.000.000	15	5,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).						
	4	5	€ 2.300.000	20	3,1%	Gewijzigd (+)
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting						
begrotingsrisico: In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.						
	3	5	€ 2.500.000	15	1,9%	Nieuw
Fiscale risico's loonheffing						
begrotingsrisico: Het risico bestaat dat het Rijk niet instemt met de wijze waarop de gemeente de wet op de Loonbelasting heeft toegepast. Dit kan leiden tot een naheffing van de belastingdienst.						
	5	3	€ 500.000	15	1,4%	Gewijzigd (+)

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen

coronarisico:

Leningen aan gelieerde instellingen
De gemeente Arnhem verstrekt leningen aan gelieerde instellingen ten behoeve van het realiseren van activiteiten die nauw grenzen aan het gemeentelijke beleid.
Een kanttekening bij het bestaande risico R330, leningen aan derde partijen. Bij onze grote leningnemers (HAN en Drie Gasthuizen) worden geen problemen verwacht, zij zijn gefinancierd door het Rijk. Bij de andere, veel kleinere leningen, kunnen er nog wel betalingsproblemen optreden als gevolg van de coronacrisis. Hoe lang kunnen culturele instellingen en sportverenigingen deze crisis volhouden voor ze omvallen? En hoe lang duurt het daarna voordat ze weer gezond zijn? De becijfering van de risico's blijft hetzelfde, maar aangenomen wordt dat de kans wel groter wordt.
Naast het bestaande risico is nu de hogere kans op voorkomen in dit coronarisico opgenomen. Als coronarisico een risicoklasse hoger dan wat nu in de becijfering zit.
Het risico dat Sportbedrijf en MSSA leningen niet kunnen betalen maakt deel uit van dit risico, maar is ook als een apart risico opgenomen.

1	5	€ 11.000.000	5	1,1%	Ongewijzigd

Lager accres Gemeentefonds a.g.v. bezuinigingen Rijk

coronarisico:

De crisis maatregelen tellen niet mee voor de omvang van het gemeentefonds. Daarmee is er geen voor- of nadeel voor de gemeentefondsuitkering. Voor de jaren 2020 en 2021 wordt het accres (volume en nominaal) en plafond BCF bevroren, om gemeenten zekerheid te geven. In de septembercirculaire is het accres vanaf 2022 ook niet aangepast, maar afhankelijk gemaakt van de keuze voor een eventuele nieuwe normeringssystematiek. Indien er een forse recessie als gevolg van de corona-crisis optreedt, zouden gemeenten op de langere termijn een lagere gemeentefondsuitkering kunnen krijgen. Dit is afhankelijk van de mate waarin het Rijk gaat bezuinigen en welke afspraken gemaakt worden over de normeringssystematiek op de langere termijn.

1	5	€ 4.000.000	5	0,6%	Gewijzigd (-)

Faillissementen in relatie tot lokale heffingen

coronarisico:

Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Ongewijzigd

S04 Onderwijs

BENG-eisen Onderwijshuisvesting

begrotingsrisico:

Vanuit het rijk is aangegeven dat per 1-1-2021 het bouwbesluit zal worden aangepast met daarin de definitieve BENG-eisen.
De verwachting dat hierdoor de bouwkosten van schoolgebouwen zullen gaan toenemen.Een eerste grove schatting is dat dit een stijging van de investeringsbedragen vanaf 2022 met circa 10% betekent. Dat betekent een stijging van het investeringsvolume met ongeveer 5 miljoen. Eind juni zal er een exactere berekening beschikbaar komen.

5	5	€ 5.000.000	25	11,7%	Ongewijzigd

Ventilatie in scholen i.v.m. corona

coronarisico:

Vanwege Corona is er onderzocht of de ventilatie systemen van de volledig in eigendom van de gemeente zijnde schoolgebouwen (uitsluitend de Mfc's) wel voldoen aan de eisen van het huidige bouwbesluit. Voor het herstel worden meerdere opties onderzocht.
Een indicatieve schatting van de kosten voor het aanpassen van de ventilatie bij de mfc's bedraagt € 750.000,=. Er is een rijksregeling die daarvan 30% subsidieert, daarmee resteert een risico van € 525.000,=. De kans dat dit nodig blijkt te zijn wordt geschat op 70%.

4	4	€ 525.000	16	0,6%	Nieuw

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:

Mogelijk extra kosten onderhoud om de Schouwburg langer in de lucht te houden zolang nog niet is gebouwd, en/of eventuele financiële gevolgen in de exploitatie indien voorstellingen door slechte staat van onderhoud van het gebouw geannuleerd moeten worden.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG 2021 (incl. het verwachte aandeel in het deelbudget Covid-19) € 12 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,3 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,7 miljoen is opgenomen.

3	5	€ 9.700.000	15	7,5%	Gewijzigd (+)

Scalabor afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
•onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
•onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
•onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet;
•onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
• overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om na 5 jaar geteld vanaf de start in 2018 geen nieuwe DVO af te sluiten met Scalabor. Ook op dit onderdeel zal de gemeente de feitelijke ontwikkelingen volgen.

3	5	€ 3.500.000	15	2,7%	Ongewijzigd

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Voor beschut werk heeft het rijk gemeenten verplicht om beschut werk aan te bieden tot minimaal de opgelegde taakstelling. Arnhem heeft gekozen om niet actief in te zetten op Beschut werk (we hebben een alternatief: activerend werk). Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	2,7%	Gewijzigd (+)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten pas in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,0%	Gewijzigd (-)

Invordering (W&I)

coronarisico:
Vanuit de Kinderopvangtoeslag affaire (KOT) heeft het ministerie alle overheden opgeroepen om de vorderingen die de gedupeerden bij de overheden hebben, kwijt te schelden. De Belastingdienst heeft een lijst verstrekt met 248 Arnhemse gedupeerden. Deze lijst mogen we alleen gebruiken om inwoners te benaderen, niet om intern te vergelijken met andere systemen. Daarnaast moeten er nog afspraken worden gemaakt met VNG. Hierdoor kunnen wij deze vorderingen nog niet afboeken, dit gebeurt pas zodra we deze inwoners en de bijbehorende vorderingen goed in beeld hebben en er landelijk uniforme afspraken zijn gemaakt. De verwachting is wel dat deze gedupeerden ook bij de gemeente Arnhem betalingsachterstanden hebben zowel bij W&I als bij Belastingen (lokale heffingen).

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Gewijzigd (+)

S07 Zorg

Rijksmiddelen Jeugd

begrotingsrisico:

In de begroting zijn structureel aanvullende middelen opgenomen voor Jeugdzorg. Het Rijk heeft voor de jaren 2019, 2020, 2021 en 2022 aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Naast deze aanvullende middelen is ook een toezegging gedaan in de vorm van een onderzoek naar de landelijke tekorten jeugd en in hoeverre deze structureel zijn. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek wordt het landelijke budget hiertoe structureel opgehoogd. Dit is de verwachting van de gemeente Arnhem. In afwachting van de wijziging van het landelijke budget zijn de incidentele middelen van € 3,9 miljoen vanaf 2023 structureel in de begroting meegenomen. Dit is in lijn met landelijke afspraken tussen het Rijk en de provincie.

4	5	€ 3.900.000	20	4,2%	Opnieuw opgenomen

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,5%	Gewijzigd (-)

Lvb middelen

begrotingsrisico:

Jaarlijks ontvangen we als gemeente Arnhem een bijdrage van regiogemeenten voor verblijf LVB. Besluitvorming binnen de regio liep tot 2020, waarbij over 2021 nog nadere afspraken gemaakt worden. Het risico is aanwezig dat deze bijdrage niet meer ontvangen zal worden voor 2021 en 2022.

5	4	€ 1.000.000	20	1,2%	Nieuw

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt en de maatregelen strenger zijn geworden, stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van de overige zorgvragen (wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,1%	Gewijzigd (-)

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen zijn andere locaties geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen en is een extra locatie geopend voor de opvang van daklozen met ziekteverschijnselen. Het gaat om opvang in een passagiersschip en het klooster in Huissen. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2020. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip ook voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagiersschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,8%	Ongewijzigd

S09 Gezondheid en sport

Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

coronarisico:

Sportverenigingen met een eigen accommodatie zien hun inkomsten sterk teruglopen. De helft van de inkomsten zoals onder andere baromzet, ophalen oud papier en sponsorgeld valt weg.
Om een goed beeld van de consequenties te krijgen is de Arnhemse Sportfederatie gevraagd een inventarisatie te doen bij de Arnhemse verenigingen en sportaanbieders.
Sportverenigingen die bij de gemeente (bij ons Sportbedrijf) hun accommodatie huren, krijgen kwijtschelding vanaf moment sluiting tot 1 juni. Hiervoor is door minister Van Rijn een compensatieregeling in het leven geroepen. Deze compensatieregeling voorziet ook in een tegemoetkoming voor sportverenigingen met een eigen accommodatie. Doordat de huisvestingskosten (deels) worden gecompenseerd voor de tijd van sluiting, zal de druk op de exploitatie van de sportverenigingen er grotendeels af zijn.

5	3	€ 500.000	15	0,8%	Ongewijzigd

Sportbedrijf; terugloop inkomsten

coronarisico:

Het Sportbedrijf heeft te maken met een forse terugloop van de inkomsten, doordat zij onder andere tijdelijk geen huur in rekening brengt bij sportverenigingen, maar ook inkomsten uit evenementen en entree mislopen. Het Sportbedrijf is echter ook met diverse kostenbesparende maatregelen bezig waaronder werktijdverkorting. Verwachting is dat zij een eventueel resterend nadeel binnen het eigen vermogen of door een rijksbijdrage kunnen opvangen. Dit is wel afhankelijk van de duur van de crisis.

3	3	€ 500.000	9	0,6%	Ongewijzigd

S12 Wonen en leefomgeving

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het risico op planshadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,1%	Ongewijzigd

Diftar Lagere inkomsten

begrotingsrisico:

De inkomsten bij invoering van Diftar bestaan uit een vast en een variabel deel. Het variabel deel is afhankelijk van het aantal aangeboden zakken, en gebaseerd op een raming die in de praktijk lager kan uitpakken. Daardoor kan het variabel deel van de afvalstoffenheffing lager zijn dan begroot.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Gewijzigd (+)

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Samenvattend beeld

Deze paragraaf geeft per type kapitaalgoederen inzicht in geldende kaders, ambitieniveau, planning en het in 2020 bereikte resultaat.

Bij het uitvoeren van het onderhoud aan de kapitaalgoederen streven we er naar zo veel mogelijk bij te dragen aan de ambities binnen de gemeente op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid, klimaatadaptatie en verbinding te zoeken met herstructureringsopgaven.
Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed, duurzaam en efficiënt mogelijk ingezet. Door het sturen op deze samenloop is het soms lastig de uitgaven gelijk te laten lopen met de jaarlijkse begroting. De egalisatiereserve groot onderhoud openbare ruimte maakt het mogelijk deze fluctuaties in besteding van exploitatiebudgetten op te vangen.
Door het organiseren van ontwerpateliers bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij beheerders meedenken over de te realiseren inrichting, komt er op een zo vroeg mogelijk moment zicht op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen).

In 2020 waren de uitgaven voor het groot onderhoud aan de kapitaalgoederen die ten laste komen van de exploitatie in de meeste gevallen in lijn met de begroting. Bij bossen en parken was sprake van een overschrijding. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig.
Door vertraagde uitvoering blijven de investeringen op een aantal punten achter bij de begroting. Vooral vastgoed springt hierbij in het oog omdat de investeringen hier meer dan 50% achter zijn gebleven. Hieronder wordt per product een nadere toelichting gegeven.
In de onderstaande uitwerking per product is de tekst onder de kopjes ***Actuele kaders, Ambitie en Planning*** gebaseerd op de tekst uit de begroting 2020-2023. Bij het onderdeel Actuele kaders zijn bij verschillende onderdelen de meest recente (beheer)plannen toegevoegd.

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	*winkel centra*	*wijken*	*bedrijfs terreinen*	*bossen/ parken*	*hoofdinfra*	*fietspaden*
groen	A	A	B/C	B/C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C/D *	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	B	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	B	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

In het bovenstaande overzicht zijn de in Arnhem gehanteerde basisniveaus (CROW) voor de diverse onderhoudsobjecten op hoofdlijnen weergegeven.

Mogelijke consequenties wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over de besteding van de 'wijk gerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven; niveaus die tot 1 januari 2017 voor de gehele stad golden. In 2020 was dit echter niet aan de orde.

Wegen

Actuele kaders
- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013);
- Beheerplan wegen 2017/18;
- Beheerplan Wegen 2020.

Ambitie
De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:
- niveau A voor vrijliggende fietspaden;
- niveau B voor hoofdwegen (hoofdwegen zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040), fietsstroken die onderdeel uitmaken van de hoofdrijbaan en busbanen;
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

Planning
- Het beheerplan, dat wordt opgesteld op basis van jaarlijkse weginspecties, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud.
- Waar mogelijk wordt samenloop gecreëerd met ander groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het onderhoud van wijkwegen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.
- Voor 2020 stond onder andere onderhoud op de planning voor: Velperbinnensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg (stad uit) en de Velperweg.
- Waar zinvol en (financieel) mogelijk worden kansen voor het beperken van wateroverlast meegenomen in het groot onderhoud.

Resultaat 2020
In 2020 hebben we zowel voor- als nadelen ondervonden door de coronacrisis. We hebben gebruik kunnen maken van het feit dat er minder busverkeer was bij onderhoud op wegen waar normaliter veel bussen rijden zoals de Velperbinnensingel.

Het uit de exploitatie gefinancierde groot onderhoudsprogramma is uitgevoerd zoals dat gepland was.
Dit geldt niet voor het investeringsprogramma 2020. Vooral bij de voorbereiding en uitvoering van multidisciplinaire projecten is er vertraging opgelopen. Daarbij speelde samenloop met mobiliteitsvraagstukken ook een rol. Hierbij moest eerst de kans op het verkrijgen van subsidies worden verkend. Daardoor zijn een aantal projecten die voor 2020 in de planning stonden doorgeschoven naar 2021. Dit betreft onder andere de Dr. C. Lelyweg, Oude Zevenaarseweg, Dalweg en Hommelseweg. Ten gevolge hiervan is er een onderbesteding ontstaan op de geplande wegeninvesteringen. Dit zal in 2021 weer worden ingelopen.

Openbare Verlichting

Actuele kaders
- Nota uitrol LED-verlichting (2015) - Alle openbare verlichting zal in LED-verlichting worden uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud);
- Beheerplan Openbare verlichting 2020.

Ambitie
Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV). Voor de kwaliteit van de verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen.
Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt bij vervanging of nieuwe aanleg voor LED-verlichting gekozen. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. De meerkosten van LED-verlichting ten opzichte van conventionele verlichting wegen financieel op tegen de besparingen die optreden bij gebruik gedurende 20 jaar.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt waar mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte.
De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad is gepland t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad.

Resultaat 2020
In 2020 zijn alle OV-kasten voorzien van een slimme meter. Hiermee kunnen we nog beter het energieverbruik monitoren. Er is real time te lezen wat het energieverbruik per OV-kast is. Dat zal dit jaar leiden tot een nog accuratere energienota.
Voor het eerst zijn er in de gemeente Arnhem 'slimme' LED armaturen en masten geplaatst. Deze staan op de Huissensedijk. Deze armaturen dimmen dynamisch. Dat betekent dat bij beweging het lichtniveau omhoog, naar 70%, gaat en dat er zonder

beweging, het lichtniveau teruggaat naar 20%. Een tweede project met 'slimme' LED-armaturen en masten is gestart rondom het fietspad bij Olympus.
Ook is de vervanging van armaturen en masten voor de binnenstad in gang gezet. Ook deze armaturen zijn 'slim'.
Dat betekent dat we vanaf afstand deze armaturen kunnen aansturen en zo het lichtniveau kunnen aanpassen.
Door het gebruik van 'slimme' LED-armaturen en door de vervanging van de oude armaturen in de binnenstad, zullen we een energiebesparing van 70% realiseren.
Over 2020 zijn er circa 800 armaturen vervangen door energiezuinige LED-armaturen. Daarnaast zijn er in nieuwbouwprojecten (onder andere Schuytgraaf) circa 200 nieuwe LED-armaturen en masten geplaatst.

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- ‘Licht op groen’/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- ‘Het Groen Goed Verdeeld’ (collegebesluit 2006);
- Beheerplan VRI 2020.

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning
Bij reguliere vervangingen worden vanaf 2018 altijd verkeersregelautomaten geplaatst die via de landelijke standaard kunnen communiceren met voertuigen en smartphones.
Voor 2020 stonden de volgende locaties op het programma:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Resultaat 2020
In 2020 zijn 9 verkeersregelautomaten vervroegd vervangen voor iVRI's (VerkeersRegel Installaties die kunnen communiceren met passerende weggebruikers) binnen het programma Talking Traffic van het ministerie. Deze vervanging is betaald met de subsidie vanuit dit landelijke project. Hieronder vallen ook de verkeerslichten op de Pleijroute. Vervolgens is samen met de provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en de gemeente Rheden een volledig nieuwe netwerkregeling geplaatst op de Pleijroute die speciaal ontwikkelt is voor de iVRI. Uit voorstudies blijkt dat de doorstroming hierdoor daadwerkelijk verbetert. Dit wordt de komende tijd in de praktijk getoetst.

Daarnaast zijn op de volgende locaties vanuit het investeringsbudget verkeerslichten vervangen:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Ook dit zijn iVRI's, die kunnen communiceren met passerende weggebruikers.

Civieltechnische kunstwerken

Actuele kaders
- Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2018-2019;
- Beheerplan beeldende kunstwerken 2017-2021;
- Beheerplan Kunstwerken 2020.

Ambitie
Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden.

Planning
In 2019 is een nieuwe technische inspectie uitgevoerd, op basis hiervan is eind 2019 een nieuwe beheerplanning opgesteld. De uitwerking was echter nog niet opgenomen in de begroting 2020-2023.

Resultaat 2020
Het groot onderhoud aan het doorlaatwerk Eldensedijk is afgerond, waardoor dit weer een hoogwaardige snelfietsroute is. Het groot onderhoud aan het viaduct Huissensedijk en het viaduct Lange Akkers is afgerond.
Enkele kleinere werken zoals groot onderhoud brug Waardmanspad en vervanging Tellegenbank zijn ook gerealiseerd.
De Inspectie plus update van de risicoanalyse over het gehele areaal civieltechnische kunstwerken zal eind februari worden opgeleverd.

Het investeringsprogramma 2020 is door vertraging van twee grotere projecten niet volgens plan uitgevoerd:
Werkzaamheden aan de binnenzijde van viaduct Cattepoelseweg is later van start gegaan en zal naar verwachting in mei 2021 worden opgeleverd. Het vernieuwen van de taluds van het viaduct Voetiuslaan is volledig verschoven naar 2021. Dit als gevolg van een langere voorbereidingstijd en samenloop met door Prorail uit te voeren onderhoudswerkzaamheden rondom Arnhem in de zomer van 2021.

Riolering

Actuele kaders
- Het in de MJPB 2018-2022 verlengde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018;
- Aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015);
- Beheerplan Riolering 2020.

Ambitie
De kwaliteit van het rioolstelsel wordt bepaald aan de hand van rioolinspecties. Jaarlijks wordt een deel van het riool geïnspecteerd.
Het herstel- en vervangingsprogramma is er op gericht de risico's van bezwijkende riolen te minimaliseren. Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen.

Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgave ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel. Binnen het in de begroting beschikbare budget zijn middelen beschikbaar voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie bij het uitvoeren van groot onderhoud en het concreet verminderen van de gevolgen van extreme wateroverlast.

Planning
De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. De daadwerkelijke vervangingsnoodzaak wordt vastgesteld op basis van inspectieresultaten. Niet de theoretische levensduur maar de inspectieresultaten zijn bepalend voor de vervangingsplanning.
Voor 2020 betrof dit: starten met de grootschalige rioolvervanging in de wijk Sterrenberg, voortzetten van de werkzaamheden in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt evenals het herstel van het Moerriool. Ook zou een nieuw basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord worden opgesteld. Dit BRP is de informatie drager voor het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan en geeft een beschrijving van de technische voorzieningen en het hydraulisch en technisch functioneren hiervan onder andere in relatie tot de optredende klimaatverandering.

Resultaat 2020
Op verschillende plekken in de stad zijn herstel- en vervangingswerkzaamheden aan het rioolstelsel uitgevoerd. De grootschalige werkzaamheden aan het moerriool en de rioolvervanging in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt zijn voortgezet. Ondergrondse en bovengrondse maatregelen die zijn uitgevoerd in de wijk Schaarsbergen hebben er voor gezorgd dat de kans op ernstige wateroverlast, zoals in de afgelopen jaren enkele keren is opgetreden, aanzienlijk is verkleind.
De rioolvervanging in de wijk Sterrenberg is voorbereid. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de opgave om in de toekomst van het gas af te gaan door hiervoor in de ondergrond ruimte te reserveren. De uitvoering hiervan zal echter pas in 2021 starten. De investeringen lagen in 2020 hierdoor lager dan gepland.
Het basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord zal begin 2021 worden afgerond.

Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (in 2018 verlengd);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;
- Omgevingsvisie Gelderland;
- Beheerplan Water 2020.

Ambitie

Het beleidsveld 'Water' omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Planning

In de periode 2019-2022 zullen alle nog niet gebaggerde havens uitgebaggerd worden. Zo was de planning dat in 2020-2021 Onderlangs en in 2021/2022 de Praets en Rosandapolder worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Resultaat 2020

De baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven zijn gestart eind 2020 en worden verder afgerond in het voorjaar van 2021.De voorbereidingen van de baggerwerkzaamheden Onderlangs zijn gestart en de uitvoering staat nu gepland in de zomer van 2021.
Overige werkzaamheden watergerelateerde zaken zijn conform planning uitgevoerd.

Wijkgroen

Actuele kaders

- Groenvisie 2017-2035 (raadsbesluit 2018);
- Beheerplan Groen 2020.

Ambitie

De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en geeft kaders mee voor het groen in en om Arnhem.
Wijkgroenbeheer is gericht op instandhouding van de gewenste streefbeelden en de gebruiksfunctie van een groengebied. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De onderhoudsniveaus zijn als volgt:

- wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Planning

- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd.
- Invasieve exoten; doelstelling is om deze zeer terug te dringen, en waar dit niet mogelijk is de uitbreiding te stoppen. Op basis van het bestrijdingsplan wordt in 2020 de structurele bestrijding voortgezet.

Resultaat 2020

- Het dagelijks onderhoud is uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Het benodigd groot onderhoud aan heestervakken (vervanging) is flink toegenomen, meest waarschijnlijke oorzaken zijn droogte en onkruiddruk.
- Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) loopt volgens planning.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013);
- Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS);
- Beheerplan Spelen 2020.

Ambitie
De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:
- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Planning
- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd.
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving.
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.
- Een grote natuurlijke spel- en ontmoetingsplek inrichten in de Laar-West.

Resultaat 2020
Versleten speeltoestellen zijn conform planning verwijderd. In overleg met de teams Leefomgeving zijn op diverse speelplekken speeltoestellen vervangen en/of geplaatst.
Het dagelijks onderhoud en de inspecties zijn conform planning uitgevoerd.
De plannen voor het inrichten van een grote speel- en ontmoetingsruimte in park de Laar-West zijn (nog) niet in uitvoering. Het team Leefomgeving is in overleg met de buurt, scholen en wijkcentra om tot een goed plan te komen. Hierdoor lagen de bestedingen in 2020 lager dan begroot.

Bomen

Actuele kaders
- Groenvisie 2017-2035, 2018;
- Bomenplan Arnhem 2019;
- Beheerplan Bomen 2020.

Ambitie
Beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Bomen kunnen vitaal oud worden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

Planning
In de periode tot en met 2019 is de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierbij is het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee is in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn. Op basis van het in 2020 vastgestelde bomenbeleid zal een planning worden uitgewerkt.

Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.

Resultaat 2020
Het Bomenplan is vastgesteld. Voor de hieraan gerelateerde werkzaamheden en processen is een uitvoeringsprogramma bomen opgesteld. In 2020 is begonnen met de uitvoering, die in 2021 wordt vervolgd. Er is gestart met het monitoren van de kroonbedekking. Het Boom Kwaliteitsteam Arnhem is benoemd door het college en er is een strategisch communicatieplan bomen opgesteld. Extra bomen zijn geplant in private en openbare ruimte.
Er zijn 1000 klimaatbomen verstrekt aan bewoners in hittegebieden. In de openbare ruimte zijn 115 bomen extra aangeplant. Groeiplaatsen van waardevolle bomen zijn verbeterd onder andere in het Musispark waardoor bomen ouder kunnen worden. Door te werken met de bomenafwegingsrapportage zijn er vele bomen duurzaam ingepast en groeiplaatsen verbeterd zoals aan de Monnikensteeg. Door beter te kijken naar de mogelijkheden is de kap van bomen voorkomen. De planvorming om tot een projectmatige vervanging van boomlanen en structuren te komen is opgestart en wordt op basis van de uitgangspunten uit het nieuwe Bomenplan uitgewerkt.
In 2020 zijn 2 boomvervangingsprojecten voorbereid die begin 2021 in uitvoering gaan, dit betreft een klein gedeelte van de Cattepoelseweg en bomen in Gaardenhage.
Het dagelijks onderhoud, de visuele controles en de daaruit voortvloeiende maatregelen zijn volgens planning uitgevoerd. Zieke en dode bomen zijn verwijderd en vervangen conform planning.

De eikenprocessierups is volgens planning beheerst. De plaagdruk was hoger dan gemiddeld, maar ten opzichte van 2019 is het iets afgenomen.

Parken en bossen

Actuele kaders

- Groenvisie 2018- 2035(raadsbesluit 2018);
- Beheervisie uiterwaarden Neder Rijn Arnhem 2019- 2029/2039;
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Beheervisie Park Angerenstein 2006 - 2016 (2005);
- Beheervisie Park Klarenbeek, Braamberg en 't Hazegrietje 2007- 2017 (2007);
- Beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (2008);
- Beheervisie Park Sacre Coeur 2008 - 2018 (2008);
- Beheervisie Park Presikhaaf 2010 - 2019 (2010);
- Beheervisie Polderlinten (dijken, oude lintwegen en zeegen) 2011-2020 (2012);
- Beheervisie Park Immerloo- De Wheme 2014 - 2023 (2013);
- Beheervisie Arnhem Veluwe 2015 - 2024 (2015);
- Bomenplan Arnhem 2019.

Ambitie

Wij streven er naar om:

- voor alle parken een actuele beheervisie te hebben;
- ruimte te bieden voor recreatie, sport en samenleven in combinatie met de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Dit is onder meer aan de orde bij de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem;
- onderhoud gebeurt tenminste op B-kwaliteitsniveau.

De wens is om :

- invasieve exoten reuzenbalsemien en reuzenberenklauw in 2022 volledig verwijderd te hebben van de gemeentelijke terreinen, conform EU regelgeving;
- het areaal Japanse Duizendknoop onder controle te krijgen (er vindt geen verdere verspreiding meer plaats, het areaal wordt terug gedrongen).

Planning

- 2020-2021 extra bestrijding invasieve exoten.
- In 2020/ 2021 uitvoering grootschalig onderhoud, aanvulling en verjonging van beplanting, en de boomgroepen/ clumbs in Sonsbeek.
- Onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal op basis van cultuurhistorisch onderzoek.
- 2020 actualisering beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem.
- 2020 komen tot beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn.
- Verbinden grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof omzetten naar jaarrond begrazing. Fase 2 verbinden natuurgebied Meinerswijk met de natuurgebied van de Groene Rivier 2021.

Resultaat 2020

Noodzakelijk herstel hekwerken en ander achterstallig onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig. Naast extra mankracht is ook extra geld nodig voor vervanging van materialen zoals hekwerk, bankjes, slagbomen, etc.
Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) en het onderhoud in Sonsbeek loopt volgens planning. Het onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal is niet uitgevoerd, de aanpak en planning hiervoor wordt opgenomen in de nieuwe beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem. Actualisering van de beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem is opgestart in 2020, afronding in 2021.
De beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn is nog niet gereed, daar wordt nog over gesproken met de betrokken partijen. De verbinding van grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof is uitgevoerd.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders

- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval) en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van diftar' (september 2017).

Ambitie

In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot meer hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem heeft daarvoor de systeemkeuze van Omgekeerd Inzamelen gemaakt in 2015. Om een extra impuls aan afvalscheiding te geven is besloten om door middel van een heffingssysteem van gedifferentieerde tarieven, ook een prijsprikkel te gaan geven.

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Planning

- Jaarlijkse beoordeling op basis van de controles of de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden.
- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie en worden opnieuw beoordeeld.
- Voorbereidingen invoering DIFTAR-systeem

Resultaat 2020

- Het systeem van gedifferentieerde tarieven (Diftar) is per 1 juli 2020 ingevoerd. Een deel van de afvalstoffenheffing wordt vanaf die datum gebaseerd op het aantal tariefzakken dat wordt aangeboden.
- De infrastructuur van collectieve inzamelvoorzieningen voor GFT voor huishoudens in hoogbouw is in het afgelopen jaar verder uitgebreid.

Vastgoed

Actuele kaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.

Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning

Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille. Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New energy made in Arnhem, een plan gemaakt. Gemiddeld zal hier gedurende een periode van 10 jaar een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken. Bij de verduurzaming van het vastgoed wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de geplande werkzaamheden in het kader van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).

Met ingang van 2019 is een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de MJPB opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.

Daarnaast wordt er in de periode 2020-2023 gemiddeld € 5,2 miljoen uitgegeven planmatig en storingsonderhoud.

Resultaat 2020

Exploitatie
In 2020 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 41,4 miljoen, waarvan ruim € 20,4 miljoen aan

kapitaallasten € 21,0 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is huur: deze bedroeg ruim € 5,8 miljoen. De (verhuur)inkomsten bedroegen € 17,5 miljoen.

Onderhoud
De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2020 € 5,7 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen) tegen een raming van € 6,4 miljoen. De grootste afwijking ten opzichte van de begroting betreft werkzaamheden welke worden doorgeschoven naar 2021:

- € 0,25 miljoen Parkeergarage Arnhem Centraal veroorzaakt doordat in 2021 grootschalig onderhoud plaats gaat vinden. Hiervoor hebben in 2020 voorbereidende werkzaamheden plaats gevonden.
- € 0,35 miljoen Museum Arnhem waarvan de maatregelen deels doorgeschoven zijn naar 2021 om aan te sluiten bij de werkzaamheden rond de verbouwing van het museum.

Investeringen
Voor 2020 was een krediet geraamd van € 10,0 miljoen inclusief het doorgeschoven krediet uit 2019 van € 5,8 miljoen. In 2020 is er € 4,4 miljoen aan investeringen afgerond. De belangrijkste daarvan zijn de afronding van de vervanging van de trekkenwand in de schouwburg en de afronding van de werkzaamheden aan de Beukenlaan 15.
In totaal stond tegenover de activering van € 4,3 miljoen een geraamd krediet van € 3,2. Het verschil wordt veroorzaakt door hogere kosten dan geraamd en de investering van vervangen dak aan de Beukenlaan 15 welke later gepland was maar eerder is gerealiseerd om aan te sluiten bij de renovatie.
Van het totaal geraamde krediet wordt € 6,3 miljoen doorgeschoven naar 2021. Daarvan zijn al een aantal werkzaamheden gestart. Onder andere het aanbrengen van LED-verlichting Arnhem Centraal.
Een deel van het begrote krediet kan vervallen omdat de geraamde werkzaamheden niet meer nodig zijn of anders zijn gerealiseerd. Het gaat om een bedrag van € 0,4 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

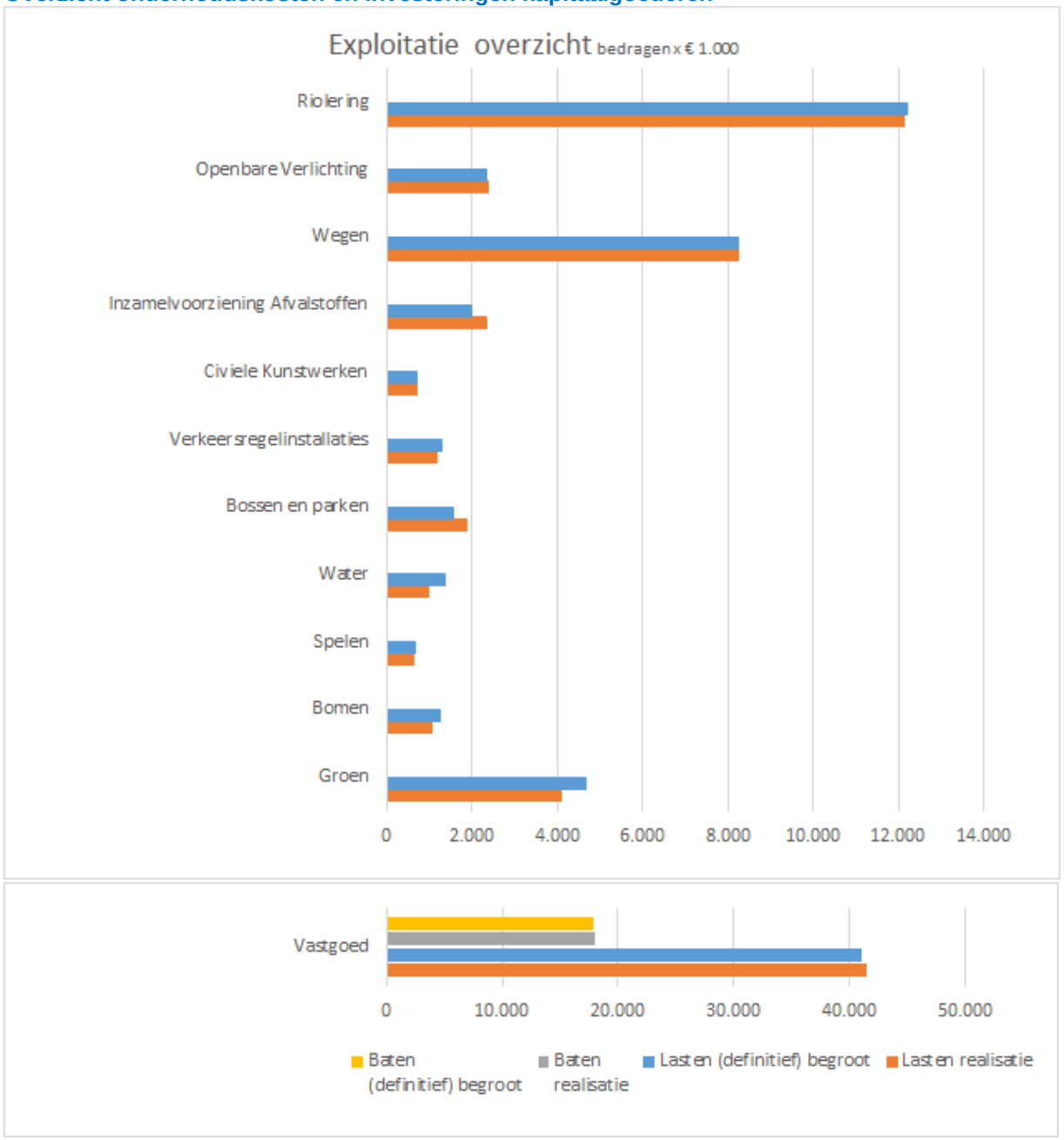

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

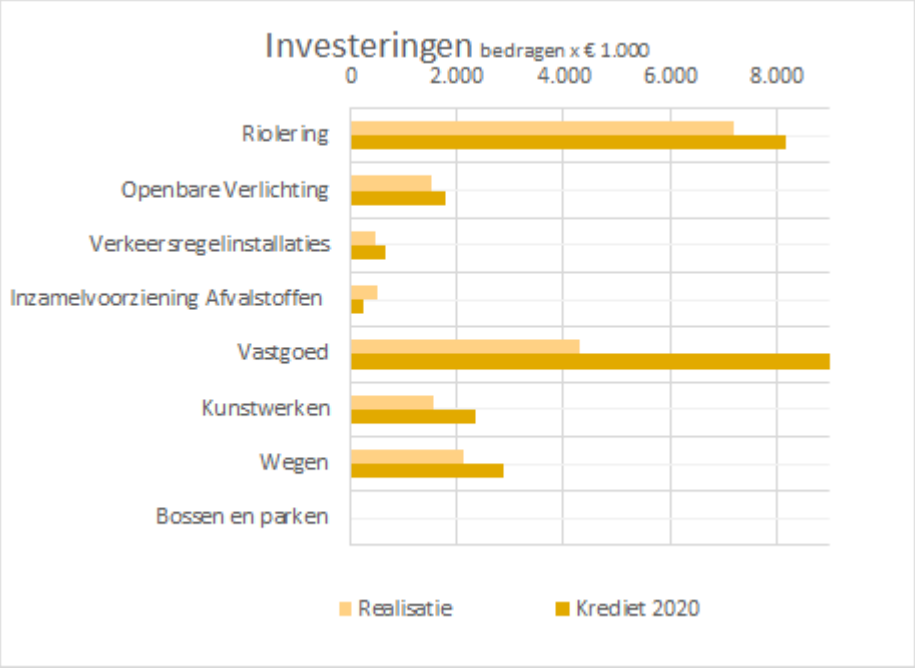

bedragen x € 1.000

Financiering

In deze paragraaf financiering worden enerzijds het gevoerde beleid in de financieringsfunctie en anderzijds het resultaat daarvan in 2020 toegelicht. De werkzaamheden zijn alle binnen de kaders van het treasurystatuut uitgevoerd.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de MJPB, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.
Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2020 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2020 zijn nieuwe vaste leningen aangetrokken voor € 46,5 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.
Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2020

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2020 respectievelijk € 151,637 miljoen en € 72,683 miljoen:

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	**Volume**	**Rente**
Bedragen x € 1.000		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	10.229	0
- Voorzieningen: 2%	62.454	1.249
Subtotaal voorzieningen	72.683	1.249
Reserves:		
- Rente : 0%	128.345	0
- Rente : 2%	23.292	466
Subtotaal reserves	151.637	466
Totaal	**224.320**	**1.715**

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2020

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.
In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering (met daarin de financiering van de sociale woningbouw) en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	**Stand 01.01.2020**	**Vermeerdering**	**Aflossing**	**Stand 31.12.2020**
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	663.534	46.500	-39.596	670.438
Totaal leningen O/G	**663.534**	**46.500**	**-39.596**	**670.438**
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand	63.533	761	-14.078	50.216
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	10		-1	9
Totaal leningen U/G	**63.543**	**761**	**-14.079**	**50.225**

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.
De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.
Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG, indien nodig, altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de

zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2020 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Het begrotingstotaal voor 2020 bedroeg bij vaststelling van de MJPB 2020 - 2023 door de gemeenteraad € 760 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2020 bedroeg dus € 64,6 miljoen.
De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in 2020 in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde in 2020 € 4,3 miljoen.
Inkomende en uitgaande kasstromen hebben een afwijkend ritme, waardoor hoge positieve of negatieve kassaldi kunnen ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke schommelingen hoeft niet de dagelijkse stand van de banksaldi te worden afgezet tegen de drempelwaarde, maar het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Door de gemeente Arnhem is de drempelwaarde voor schatkistbankieren in 2020 in geen van de kwartalen overschreden.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2020 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2020 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 39,6 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente € 11,2 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 28,4 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn voor € 46,5 miljoen nieuwe leningen aangetrokken, waarvan € 48.000 is uitgeleend. Daarnaast is van een lening van € 1,6 miljoen de rente herzien. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille òf de nieuw aangetrokken financiering, wanneer die lager is, en daarbij de som van de leningen met renteherziening.
Het gerealiseerde renterisico bedroeg € 39,6 miljoen -/- € 11,2 miljoen = € 28,4 miljoen plus € 1,6 miljoen. Tezamen is dat € 30,0 miljoen.
De toegestane renterisiconorm was 20% van € 760 miljoen: € 152,0 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 30,0 miljoen is 4,0 % van € 760 miljoen. De gemeente Arnhem is dus ook met betrekking tot de renterisiconorm ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2020 bedroeg de omslagrente 2%.
Als gevolg van de aanhoudend lage rentestand op de kapitaalmarkt zal de omslagrente in de komende jaren verder verlaagd moet worden doordat relatief dure leningen (rente van 4 á 5%) zullen worden afgelost en met goedkope leningen worden geherfinancierd. Voor de treasuryfunctie is het een uitdaging ervoor te zorgen dat door de juiste financieringsbeslissingen te nemen de gemeente kan blijven rekenen met een meerjarig stabiele omslagrente ondanks de krappe marges waarbinnen deze vastgesteld moet worden.

Het risico van rentefluctuaties is opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel, dat wordt gedekt door de weerstandscapaciteit. Daarmee geeft de gemeente aan dat dit risico een normaal bedrijfsvoeringsrisico is, dat geen speciale positie vraagt.

Financiering van de sociale woningbouw

Op het gebied van de financiering van de sociale woningbouw heeft de gemeente de actieve rol uit het verleden op een haar na volledig afgebouwd. Per 31/12/2020 bedraagt de schuld van corporaties aan de gemeente Arnhem nog maar € 9.000. Vergeleken met de stand van € 248 miljoen per 1/1/2010 mag gesteld worden dat het risico uit hoofde van deze leningen effectief volledig is verdwenen.
Corporaties hebben de leningen in eigen beheer genomen met borging door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarbij de gemeente Arnhem als intermediair tussen de bank en de corporatie is verdwenen, of hebben leningen volledig afgelost. De verhoging van de achtervang jegens het WSW is weliswaar toegenomen, wat op zich ook een risico meebrengt. Maar dit risico is veel kleiner dan wanneer de gemeente zelf borg staat voor de leningen of deze zelf heeft verstrekt.
Wanneer het WSW de achtervang aanspreekt (wat overigens nog nooit is gebeurd) moet de gemeente een renteloze lening ter beschikking stellen. Die lening wordt terugbetaald, zoals normaal is bij leningen. Het risico betreft dus alleen de rente over de lening, die de gemeente natuurlijk wel zelf moet betalen aan de verstrekker van het geld. Voor de hoofdsom zal de gemeente niet worden aangesproken.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen en derden gaat het om activiteiten die passen binnen het beleid van de gemeente Arnhem. De gemeente heeft hierbij gekozen voor een terughoudend beleid. Slechts in bijzondere gevallen en soms als voortzetting van een bestaande relatie verstrekt de gemeente leningen aan derde partijen.
Het risico is aanwezig dat een instelling niet aan de contractuele verplichting van betaling van rente en/of aflossing kan voldoen. Dit probleem wordt in eerste instantie (“aan de voorkant”) beheerst door financiering te bieden die het best past bij de financiële mogelijkheden van de instelling. Voor het geval er toch problemen mochten ontstaan eist de gemeente garanties en/of waarborgen, bijvoorbeeld het recht van 1e hypotheek of pandrecht. Ook wordt bij leningen aan instellingen/derden een risico-opslag van (als regel) 0,1% op de te betalen rente gehanteerd. De risico’s zelf zijn, net als de risico’s van rentefluctuaties, ondergebracht in het gemeentelijk risicoprofiel.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in euro’s. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Overigens heeft Arnhem geen overtollig kapitaal, ook niet in de schatkist. Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2020 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
S00	Vaste en vlottende financiering	2.900	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
S00	Dividend BNG	631	V
Totaal Resultaat		**3.531**	**V**

Afgezet tegen het begrote resultaat in de MJPB voor 2020 van € 2,848 miljoen is sprake van een voordelig resultaat van € 0,683 miljoen. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
	Resultaat ten opzichte van de MJPB		
S00	Vaste en vlottende financiering	682	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting		
S00	Dividend BNG	1	V
Totaal Resultaat		**683**	**V**

Het resultaat op de financiering zelf van € 682.000 wordt voor € 562.000 verklaard door de vlottende financiering met zijn negatieve rente. In de vaste financiering is oorspronkelijk een voordeel behaald van € 241.000 omdat minder leningen zijn aangetrokken dan waarop was gerekend in de MJPB. Er zijn dus minder rentekosten gemaakt. Vanwege nieuwe regels in het BBV, die een maximum stellen aan het renteresultaat van de treasuryfunctie, is een bedrag van € 121.000 'teruggegeven' aan de programma's, waarna nog een voordeel op de vaste financiering binnen treasury resteert van € 120.000.

Het uitgekeerde dividend van de BNG heeft betrekking op het jaar 2019. De hoogte ervan is vastgesteld in de algemene vergadering van aandeelhouders in april 2020 en wordt daarom in het jaarverslag 2020 verantwoord. Op aandringen van de Europese toezichthouder, die wil dat banken voldoende armslag houden in de huidige crisis rond corona, is het dividend nog niet uitgekeerd. Dat zal pas in 2021 gebeuren.

De economie en ontwikkelingen in de rente

Wereldwijd heeft de economie een forse knauw gekregen als gevolg van de beperkende maatregelen van overheden om corona het hoofd te bieden.
Nu de langverwachte vaccins beschikbaar komen is de verwachting dat in 2021 het economisch herstel zal inzetten. Bij een min of meer optimistisch economisch beeld met toenemende investeringen hoort een rente, die op een hoger niveau ligt dan de huidige. Tegelijkertijd mag verwacht worden dat de rente nog veel jaren laag zal blijven als gevolg van de enorme hoeveelheid kapitaal, die wereldwijd momenteel beschikbaar is, samen met het doorlopende opkoopprogramma van staatsleningen door de ECB. Hiermee blijven serieuze risico's bestaan voor vorming van zeepbellen in de economie.
De rente ligt inmiddels op een hoger niveau dan we in heel 2020 gewend waren en zal uiteindelijk nog wel naar hogere niveaus stijgen, maar het moment waarop de rente daadwerkelijk hoger wordt kan niemand voorspellen.
Voor de financieringsfunctie is het zaak om alert te blijven op deze ontwikkelingen. De gemeente (en dus de belastingbetaler) is erbij gebaat activiteiten zo goedkoop mogelijk en toch veilig te kunnen financieren, wat betekent dat de huidige (nog steeds lage) rente lang in de boeken blijft door leningen met lange looptijden af te sluiten. Daarnaast is het zaak om een open oog te houden voor de economische en financiële ontwikkelingen, zodat een stijging van de rente de gemeente niet overvalt.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering, juridische zaken en risicomanagement.

Corona

Corona heeft vanzelfsprekend in 2020 veel gevolgen voor onze organisatie gehad. Door corona is er vanuit informatie en automatisering op bepaalde gebieden veel ontwikkeling versneld, bijvoorbeeld omdat thuiswerken en de anderhalvemetersamenleving vragen om nog meer digitalisering. Voor zelfstandige ondernemers is er in maart 2020 een digitaal proces ontwikkeld voor de TOZO regeling en er is een corona-dashboard ontwikkeld, dat ook voor burgers via de website van de gemeente beschikbaar is. De (extra) inzet op het managen van de gevolgen van corona heeft op een aantal andere onderdelen juist voor vertraging gezorgd.

Juridische Zaken organiseerde als eerste in Nederland online commissievergaderingen.
Dit is inmiddels een ingeburgerde werkwijze geworden die ook niet of nauwelijks tot verstoringen heeft geleid.
Met de invoering van de TOZO is bijgedragen aan de vorming van het beleidskader en geacteerd in de afhandeling bezwaar en klachten. Verder is bijgedragen aan de vorming van het afwegingskader subsidies.

Financiën en Control was vertegenwoordigd in het corona finance team dat de gevolgen van corona voor de verschillende programma's, zowel beleidsmatig als financieel, inventariseerde en vertaalde naar voorstellen voor (bij)sturing. Hieruit is (ook) het eerder genoemde dashboard ontstaan.

Vanuit Personeel en Organisatie zijn door corona een aantal fysieke activiteiten uitgesteld of online georganiseerd. Zo zijn de trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' (online) en een vervolg op de Meet & Greet (tussen jongeren uit de stad en onze eigen collega's) uit 2019 (uitgesteld) en diverse activiteiten die in het kader van Diversity week waren gepland (afgelast). Dit geldt ook voor geplande fysieke activiteiten en acties op gebied van vitaliteit.

Personeel en organisatie

Diverse en Inclusieve organisatie

In de periode 2018-2020 is onder andere ingezet op bewustwording van onbewuste vooroordelen en bewustwording van het belang van diversiteit en inclusie. Dat is de focus geweest, omdat het essentieel is dat iedereen beseft waarom diversiteit en inclusie belangrijk zijn voor onze organisatie. Op die wijze creëren we meer begrip en draagvlak voor dit thema. Hiervoor is een scala van activiteiten aangeboden, zoals lezingen, theater, ontmoeting met 'Arnhem Divers en Jong', trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en trainingen 'Deep Democracy'. Ook zijn er meerdere dialogen gevoerd in de managementteams en is een middag over inclusief leiderschap voor alle leidinggevenden georganiseerd. Daarnaast zijn traineeships opgezet, stageplekken en werkervaringsplaatsen aangeboden en is de banenafspraak conform de richtlijnen ingevuld. Belangrijk om te vermelden is dat er ook hard gewerkt is aan het verbeteren van onze arbeidsmarktcommunicatie en een nieuwe website. In de loop van 2018 is door de Universiteit van Tilburg onderzoek gedaan naar diversiteit en inclusie in de gemeentelijke organisatie. De aanbevelingen uit dit onderzoek zijn intern besproken.

Een aantal van de genoemde activiteiten uit de periode 2018-2020 is:

- Pilot anoniem solliciteren;
- Banenafspraak;
- Landelijk Charter diversiteit en de verklaring van Dordrecht;
- All Inclusive week;
- Onderzoek van Universiteit van Tilburg;
- Diversity Day en Intern Charter Diversiteit;
- Netwerkactiviteiten met young professionals (Picknick, Meet&Greet);
- Arbeidsmarktcommunicatie en website.

<u>Vervolgstappen</u>

De komende jaren ligt de focus op het formuleren van meetbare doelstellingen en het monitoren hierop. Daarbij maken wij gebruik van de Barometer Culturele Diversiteit van het CBS en van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (zie ook motie 20M116).
Ondertussen gaan wij door op de ingeslagen weg door het organiseren van trainingen voor management en andere medewerkers, versterken van onze arbeidsmarktcommunicatie en het organiseren van ontmoetingen met diverse doelgroepen. Daarnaast werken we aan het verbeteren van het proces en de methode van selecteren van nieuwe medewerkers en bereiden we in de loop van dit jaar voorkeursbeleid voor (zie ook motie 20M149). Het college zorgt samen met het managementteam voor draagvlak en neemt de verantwoordelijkheid voor het tot stand brengen van een meer diverse en inclusieve organisatie. Om dit proces kracht bij te zetten zijn extra investeringen nodig en daar komen wij op terug in de Perspectiefnota.

We voldoen aan de taakstelling voor 2020 van de "wet banenafspraak". Op dit moment zijn er al 40,2 banen gerealiseerd, waarvan 27 banen (Sociale Werkplaats-detachering) bij de gratis bewaakte fietsenstalling. Gemeente Arnhem moet in 2024 40,1 banen (van 25,5 uur) gerealiseerd hebben.
Met ingang van het schooljaar 2020-2021 zijn de stagevergoedingen voor MBO, HBO en WO studenten gelijkgetrokken. De stagevergoeding bedraagt nu voor alle stagiairs € 350 per maand.
Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8 naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 50 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Verzuim en vitaliteit
Het verzuim is in het afgelopen jaar verder gedaald naar 6,02% (inclusief langer dan 2 jaar). De meldingsfrequentie (0,49) is ook gedaald en ligt onder het afgesproken target. Hier kan een relatie liggen met het vele thuiswerken vanwege het coronavirus. Verzuim en meldingsfrequentie van clusters is divers, maar beide cijfers zijn gedaald. Het aandeel nulverzuim (62,8%) is vitaal en het aandeel frequent verzuim is met 2% zeer laag. Het zeer langdurig verzuim (2,66% langer dan 1 jaar) blijft aandachtspunt. Ruim de helft van het verzuim is psychisch van aard. Dit beeld is onveranderd ten opzichte van de vorige periode.
De aanpak van ziekteverzuim is dit jaar versterkt door de focus op "Meer grip, sneller herstel en sterker terug naar werk". De Arbo Unie heeft hiervoor een traject met 7 stappen uitgezet in onze organisatie. Daarnaast is onlangs gestart met triage, waarbij na 4 dagen verzuim vanuit de Arbo Unie contact wordt gezocht met de arbeidsongeschikte medewerker om uitvraag te doen en zo een inschatting te maken of langdurig verzuim dreigt. Waarbij in dat geval meteen een interventie ingezet kan worden om de verzuimduur te beperken.
En natuurlijk blijft het voorkomen van uitval ons belangrijkste doel. Door te weten wat er speelt in de organisatie en met data-analyse en onderzoeken, zoals de risico-inventarisatie en het preventief medisch onderzoek, vast te stellen waar risico's ontstaan. Op deze manier zorgen we er samen voor dat mensen optimaal kunnen werken, op een veilige, gezonde en productieve manier.

Rondom het thema Vitaliteit is in 2020 een intern vitaliteitsnetwerk opgericht dat samen met Fitter Nederland in maart 2020 het platform KERN-gezond heeft gelanceerd. Vanuit het KERN-gezond programma is een online vitaliteitsprogramma op het intranet geïntroduceerd, evenals wekelijks blogs, vlogs, filmpjes en podcasts. Veel van de actuele nieuwsberichten zijn corona-gerelateerd met tips om fysiek en mentaal gezond door de lastige periode te komen.
Verder is er binnen het management development programma tijdens onder andere de leidinggevenden bijeenkomsten aandacht besteed aan de vitaliteit van medewerkers. Tot slot is in 2020 met de introductie van Studytube een online leeromgeving gecreëerd, waarin onder andere ook een groot aantal vitaliteitsbevorderende online (micro)learnings staan.

Nieuwe werken of Hybride werken
De afgelopen periode heeft de organisatie, zij het gedwongen door de coronamaatregelen, ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. De gemeente Arnhem wil de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Daarom is er een taskforce hybride werken ingericht, met externe projectleider, om dat wat er is geleerd de afgelopen maanden te vertalen naar alle facetten van het werk. De afdeling P&O is op deze taskforce aangesloten.

Kerngegevens personeel
In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het aantal fte's bestuurlijk en ambtelijk opgenomen.

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2018	Realisatie Bezetting 2019	Begroting Formatie 2020	Realisatie Bezetting 2020
Bestuur				
Aantal FTE Raad	41	42	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7
Personeel				
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	914	908	938	949
Totaal personeel gemeente Arnhem	**914**	**908**	**938**	**949**

De begrote formatie is gestegen van 929 fte in 2019 naar 938 fte in 2020. Door invulling van openstaande vacatures is de totale bezetting gestegen van 908 fte eind 2019 naar 949 fte eind 2020. Ultimo 2020 is er een overschrijding op de totale formatie van 11 fte. Een overschrijding binnen het cluster SBR wordt gecompenseerd door een aantal onderschrijdingen bij andere clusters.

Op de onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit binnen SBR wordt (bij)gestuurd. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per

programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Aantal FTE ambtelijke organisatie				
Personeelslasten ambtelijke organisatie	70.545	77.585	75.416	2.169
af: corr loonsom (inhuur uit vacatureruimte + decl. vac.ruimte)	5	-3.071	30	-3.100
Stelposten		538		538
Overige emolumenten	1.538	1.532	973	559
af: opbrengsten personeel	-2.512	-1.484	-2.091	608
Voormalig personeel	1.421	467	1.177	-710
Dekking voormalig personeel uit voorziening			-885	885
Inhuur: dekking uit vacatureruimte	2.906	2.963	3.374	-411
Inhuur: dekking uit overige personele budgetten	11.397	8.357	11.590	-3.233
Dekking uit reserves en voorzieningen	-983	-466	-1.521	1.056
Dekking uit andere budgetten dan personeel				0
Saldo personeelsbudget	**84.317**	**86.422**	**88.061**	**-1.639**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het resultaat op de totale personele lasten en baten op € 1,6 miljoen nadeel uitkomt. In dit resultaat zijn betrokken de afwijkingen op de loonsom, de inhuur, de kosten voor voormalige medewerkers rekening houdend met reeds gevormde voorzieningen, de emolumenten en de opbrengsten voor personeel. De opbrengsten uit personeel worden gerealiseerd vanuit externe partijen.

	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2020-2023	***914***	***903***	***901***	***901***	***901***
Bij: sr businesscontroller klimaat en energie en medewerker bedrijfsvoering NEMIA	1	1	0	0	0
Bij: 3,3 fte centraliseren en automatiseren inhuurbalie	3	3	3	3	3
Bij: trainees uit jongerenbudget	9	2	0	0	0
Bij: extra formatie veiligheidshuis, procesregisseur en informatiecoördinatoren	3	4	4	4	4
Bij: toezicht en preventie Diftar, 8,0 fte	8	8	8	8	8
Bij: 6,0 fte, 4,0 fte handhavers en 2,0 fte Bibob, als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		6	6	6	6
Af: te realiseren taakstellling 6,0 fte als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		-6	-6	-6	-6
Af: reorganisatie W&I, budgetneutraal	-3	-5	-4	-4	-4
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**935**	**916**	**912**	**912**	**912**
Bij: +2,0 fte consulent W&I-Handhaving, zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: 0,6 fte integraal handhaver aereaal	0	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Aantal FTE ambtelijke organisatie jaarrekening 2020	**938**	**920**	**916**	**916**	**916**

Vanaf 2020 is een lichte daling op de formatie zichtbaar.

Inhuur externen	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000				
Begroot	10.146	9.033	11.409	11.320
Realisatie	14.887	10.388	14.303	14.963
Afwijking	-4.741	-1.355	-2.894	-3.644

De totale inhuur over 2020 bedraagt bijna € 15 miljoen. De totale kosten zijn in lijn met voorgaande jaren. De redenen om over te gaan op inhuur zijn voornamelijk:

- de noodzaak om te werken met een flexibele schil in verband met externe financieringsbronnen, die conjunctureel en derhalve variabel is (bijvoorbeeld openbare werken, PIM en gebiedsrealisatie en vastgoed);
- specialismen (bijvoorbeeld bij PIM, gebiedsrealisatie en vastgoed, strategie, beleid en regie);
- vervanging wegens ziekte en verloop;
- extra Inzet externe krachten in verband met werkzaamheden als gevolg van de coronacrisis (bijvoorbeeld inzet TOZO, impactanalyse en coronadashboard).

Informatie en automatisering

Uitbreiding digitale dienstverlening

Processen voor onder andere het WOB verzoek, inkoop en aanbesteding en drank en horeca exploitatie vergunningen zijn geoptimaliseerd, vanuit drie invalshoeken: de inwoner, kosteneffectiviteit en duurzame informatievoorziening. Er is een platform voor e-participatie gerealiseerd om een extra kanaal te creëren waar inwoners betrokken kunnen worden. Arnhem is klaar voor de aansluiting op de landelijke voorzieningen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en loopt hiermee mee in de landelijke voorhoede van deze ontwikkeling. Er is een ondernemersregister ingericht om meer lokale inkoop te stimuleren. Om dit alles in een goede infrastructuur te borgen is veel samengewerkt aan het voortdurende ontwikkelproces bij ICT De Connectie. Wat betreft het op orde brengen van de informatievoorziening en het archief is samengewerkt met het Gelders Archief. Dit loopt na wat vertragingen in de zomer van 2020 weer door. De achterstanden op het gebied van vernietigen zijn deels ingelopen maar pas in 2021 zullen deze helemaal zijn weggewerkt.

Informatiegestuurde organisatie

Na het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Er zijn volgende stappen gezet in het duurzaam borgen van het informatie gestuurd werken, in capaciteit, kennis en vaardigheden. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.
In de raad is een plan gepresenteerd om verder te werken aan Open Data. De speerpunten zijn: meer en beter beschikbare data sets, voldoen aan de aankomende WOO en het betrekken van inwoners. Op deze speerpunten zal jaarlijks worden gereflecteerd. In maart zijn de WOB verzoeken al als open data op het Arnhemse portaal opgenomen.

Modernisering werkplek

Zoals hierboven al vermeld is corona een stimulerende kracht achter de versnelling van de doorontwikkeling van de werkplek geweest in 2020. De functionaliteiten zijn uitgebreid waardoor video bellen mogelijk is en de uitrol van meer samenwerkingsmogelijkheden is voorbereid. Er is gekozen voor mobiele apparaten voor (bijna) alle medewerkers en de uitrol hiervan is halverwege het jaar gestart en zal na wat tegenslagen in de levering in 2020 in de eerste helft van 2021 voltooid zijn. Er wordt voor de toekomst gekeken naar effectieve vormen van hybride werken en hiervoor zijn in verschillende vergaderzalen al voorzieningen getroffen, zodat medewerkers ook vanuit huis kunnen meedoen aan vergaderingen. Hiervan zijn er minder gerealiseerd dan de wens was. Dit zal ook in het voorjaar van 2021 op het gewenste niveau worden gebracht. Er is ook op een aantal andere projecten vertraging opgelopen, intranet, digitaal ondertekenen, door corona en ook door de inzichten die hierdoor zijn ontstaan. Ook hebben de medewerkers een incidentele vergoeding gekregen voor het aanbrengen van technische verbeteringen op de thuiswerkplek. De verwachting is dat het thuiswerken vanaf nu voor altijd veel gebruikelijker zal zijn.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

In 2020 is er verder gebouwd aan informatieveiligheid en privacy, ook in regionaal verband. Er is al een plan om voor eind 2021 aan de Baseline Informatieveiligheid Overheid te voldoen. In 2020 is veel aandacht naar het veilig thuiswerken gegaan, daarom zijn de verplichte maatregelen nog niet allemaal voltooid. De rol van CISO (Chief Information Security Officer) is vanaf begin van het jaar structureel ingevuld, voor zowel de gemeente Arnhem als De Connectie. In samenwerking met De Connectie zijn maatregelen genomen om grootschalige incidenten te voorkomen en de continuïteit van de bedrijfsvoering beter te borgen. In de jaarlijkse ENSIA zelfevaluatie zijn zwakke plekken nu duidelijk in beeld gekomen en de oplossingen zijn ook bepaald. Bij de externe audits voor de DigiD koppelingen en Suwinet zijn niet alle normen behaald. De gegevens van inwoners hebben geen risico gelopen en ook hier is de oplossing in beeld. De eerste stappen zijn gezet om de IT-auditing aan de informatiebeveiligingsprocessen te koppelen.

Auditing en risicomanagement

Auditing en risicomanagement

De beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen is in de raad besproken. Op 16 september 2020 heeft de raad besloten om de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota vast te stellen en richtinggevend te laten zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit verder toegelicht.
Het jaar 2020 was door de coronacrisis een ander jaar dan voorgaande jaren. Vanaf het begin van deze crisis is de vinger aan de pols gehouden wat de impact van de crisis zou kunnen zijn en welke gevolgen dit zou kunnen hebben voor het gemeentelijk risicoprofiel. De raad is hierover een aantal keren geïnformeerd via de zogenaamde Impact-analyse corona. Ook maakten de uitkomsten van deze impactanalyse deel uit van het gemeentelijke corona dashboard.
Daarnaast is ook gewerkt aan maatregelen om de risico's/effecten van de coronacrisis te beheersen. Deze maatregelen zijn opgenomen in de Herstelagenda, zoals deze door de raad is vastgesteld.

Rechtmatigheid en financial audits

Voor 2020 geldt dat de accountant controleert op rechtmatigheid en vaststelt dat er geen materiële onrechtmatigheden hebben plaats gevonden. Vanaf boekjaar 2021 verandert deze systematiek en dient het college naar verwachting zelf een rechtmatigheidsverklaring af te geven.
Wij volgen de ontwikkelingen hieromtrent nauwgezet en waar nodig treffen wij voorbereidingen om een dergelijke verantwoording ook gegrond af te kunnen geven. Belangrijk hierbij is het opzetten van een deugdelijke (verbijzonderde) interne controle. In 2020 is hieraan verder vorm gegeven en is geïnvesteerd in kwaliteit en diepgang. Daarnaast is in 2020 een audit-tool aangeschaft om de interne controles die voor de rechtmatigheidsverantwoording uitgevoerd moeten worden, duidelijk te documenteren en vast te leggen. Voor de uitvoering van de interne controle wordt nauw aangesloten bij de werkzaamheden die door de accountant worden uitgevoerd. Op deze wijze wordt optimaal gebruik gemaakt van elkaars inzet.

Frauderisico-analyse

In 2020 is een start gemaakt met het opnieuw inventariseren van de frauderisicogebieden binnen de gemeente. Dit met een geactualiseerde frauderisico-analyse als resultaat. In 2021 zal deze frauderisico-analyse in het college worden behandeld.

Business Intelligence

In 2020 is ingezet op business intelligence binnen sociaal domein ten behoeve van een gerichtere sturing vanuit beschikbare data. Er is geïnvesteerd in opleiding en kennisdeling bij het gebruik van PowerBI als tool hiervoor.

Juridische zaken

Op het terrein Openbare orde Veiligheid zien we dat de intensiteit, de omvang en de focus op dit veld kwantitatief zijn toegenomen. In de rol van advisering heeft de Juridische zaken inhoudelijk bijgedragen.
Aan de invoering van de nieuwe Omgevingswet wordt door Juridische zaken in verschillende projecten meegewerkt.
In september (ietwat vertraagd door de corona) is begonnen met het programma Direct Duidelijk waar wordt ingezet op heldere communicatie (B1 niveau) met burgers. In dit programma wordt aansluiting gezocht met de afdeling Communicatie.
In verband met de uitvoering van Diftar behandelde de afdeling Juridische zaken 130 (1 fte) bezwaarschriften tegen opgelegde boetes wegens verkeerd aangeboden huisvuil.

Communicatie

Inclusieve communicatie

Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal is voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De verwachting is dat het wetsvoorstel in 2021 door het parlement wordt aangenomen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks in aanloop naar de begroting het risicokompas geactualiseerd. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Per verbonden partij wordt een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2020. Voor de partijen die bij de begroting 2020 als meest risicovol zijn aangemerkt wordt tevens de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Relatie met de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Overzicht Verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat (indien beschikbaar), actuele ontwikkelingen en de weergave van het risicoprofiel (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Facility Point

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S03 Economie		
Doel verbonden partij	Voor de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds Facility Point Arnhem opgericht, een onderneming die (al dan niet tijdelijke) kleinschalige huisvesting en facilitaire diensten biedt aan startende en kleine bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, N.V. Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij en Klaassen Vastgoed Ontwikkeling B.V.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigd als aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente bezit 37,5% van de aandelen in Facility Point.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.998.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	1.745.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. De gemeente Arnhem heeft een borgstelling afgegeven van € 4.000.000 voor een financieringsovereenkomst tussen Scalabor en de Bank Nederlandse Gemeenten lopende tot 26 februari 2021.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.202.847
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	5.313.153
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Na de overname van bedrijfsactiviteiten van de GR Presikhaaf Bedrijven is Scalabor BV per 1-1-2018 van start gegaan. Scalabor BV maakt op de drie speerpunten (goed werkgeverschap; financieel gezond; en passend werk voor zoveel mogelijk medewerkers en trajectdeelnemers) een goede ontwikkeling door. Er werken circa 1.800 SW-medewerkers bij Scalabor, waarvan circa de helft uit Arnhem. De eerste helft van 2020 wordt gekenmerkt door de coronacrisis, ook bij Scalabor. Na de aankondiging van de intelligente lockdown in maart heeft Scalabor direct maatregelen genomen om een veilige en gezonde werkomgeving te kunnen bieden en daardoor open te blijven. Het ministerie van SzW stelde een steunpakket beschikbaar voor sociale werkbedrijven om daarmee het geleden omzetverlies als gevolg van corona gedeeltelijk te compenseren. Het ziekteverzuim binnen Scalabor bleef ondanks corona redelijk gelijk aan 2019. In het derde kwartaal zijn steeds meer medewerkers weer aan de slag gegaan waardoor de verzuimcijfers in het derde kwartaal met 13,8% slechts 0,5 hoger was dan dezelfde periode in het jaar ervoor. Hoewel een uitdaging, slaagde Scalabor erin om voor iedereen een veilige werkplek te creeren. Het doorstromen van SW medewerkers naar externe werkgevers wordt, onder invloed van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt alsmede het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers, steeds lastiger. Toch lijken er ook in deze tijden nog steeds voldoende vacatures die met name ingevuld worden door trajectdeelnemers uit de Participatiewet. Ten aanzien van de gevolgen van de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) is de impact hiervan op werknemers van Scalabor in 2020 in beeld gebracht en zijn er voorlopige afspraken gemaakt over het tijdelijk en vast in dienst nemen van mensen uit de doelgroepen Beschut Werk en Banenafspraak.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. Het aanwijsbesluit had een looptijd van 5 jaar, waarbij een jaar voor afloop bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.		

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	450.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	17.713.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	17.197.492
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport		
Risico profiel	Hoog		

Beheersstrategie

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder is van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2021, 4 maal per jaar overleg.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2020 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2021 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De financiële functie binnen het Sportbedrijf moet zich nog ontwikkelen, het vraagt nog nadere aandacht met betrekking tot de kwartaalrapportages in relatie tot het jaarresultaat. Ook het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. Zowel in de beschikking subsidieverlening 2019 als in de kwartaalrapportages is er nadruk gelegd op de financiële functie en rapportages van het sportbedrijf. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever.

De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende. Inmiddels is mede door het resultaat van 2018 de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau. In dit opzicht staat het Sportbedrijf er een stuk beter voor dan voorgaande jaren.

Ondanks dat het financiële resultaat over 2019 beter was dan begroot (het resultaat over 2020 is nog niet bekend), is met name inzicht in de financiële ontwikkeling een aandachtspunt. Een groot deel van de verstrekte subsidie zit 'vast' in (meerjaren)contracten. Zoals hiervoor al aangegeven, zijn de financiën een vast punt op de agenda in de onderlinge overleggen.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Na drie jaar als zelfstandige organisatie, is ook de informatievoorziening nog in ontwikkeling. Dit zal zoals hierboven vermeld, de nadrukkelijke aandacht hebben in 2021.

Er is gebleken dat de verwachtingen en opvattingen van de gemeente en het Sportbedrijf op een aantal punten redelijk ver uit elkaar kunnen liggen. Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Ook zijn op een aantal thema's in het verleden onvoldoende duidelijke afspraken gemaakt. In 2019/2020 is van buiten de gemeente Arnhem een tijdelijk opdrachtgever aangetrokken met als opdracht om deze verwachtingen naar elkaar op één lijn te krijgen en waar nodig aanvullende afspraken te maken. Dit proces heeft geleid tot een aantal verbeterpunten en aanbevelingen. We merken dat we het gesprek steeds constructiever voeren en dat we qua opvattingen naar elkaar toe groeien. In 2021 zetten we dit proces voort.

De verhoudingen tussen gemeente en Sportbedrijf Arnhem zijn verbeterd in 2020, waardoor we langzaam aan meer dezelfde koers gaan varen en waardoor de constructiviteit toeneemt. Het ingrijpende proces van verzelfstandiging en de (financiële) consequenties hiervan heeft de afgelopen jaren grotendeels het gesprek met het Sportbedrijf bepaald. Nu het Sportbedrijf steeds beter komt te staan als zelfstandige organisatie kan de focus van het gesprek weer meer liggen op de maatschappelijke (sportieve) doelstellingen en hoe het Sportbedrijf hieraan optimaal kan bijdragen. We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2021 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt er voor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

Het effect van corona op het resultaat van het Sportbedrijf lijkt gezien de laatste prognose relatief mee te vallen. Door beperking van kosten en steun van de Rijksoverheid is het negatief saldo beperkt tot +/- €300.000 , waar aan het begin van de crisis het negatief saldo hoger werd ingeschat. Naar verwachting kan het Sportbedrijf dit verlies opvangen vanuit haar Eigen Vermogen.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	4.887.000
	Per 31-12-2020	€	5.097.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	144.801.998
	Per 31-12-2020	€	155.262.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	221.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	-631
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Dataland

Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, WOZ- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie. Deze worden in de komende tijd ondergebracht bij andere overheidsinstellingen zoals kadaster en KOOP.		
Deelnemers in samenwerking	Vrijwel alle Nederlandse gemeenten.		
Bestuurlijk belang	Certificaathouders participeren in DataLand en hebben invloed op het beleid van DataLand via het bestuur. Het afdelingshoofd van de afdeling Informatie is gemachtigd voor deze rol.		
Financieel belang	De gemeente heeft certificaten van aandelen DataLand B.V. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de kerntaken uit te voeren: ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	751.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	522.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Dataland zal zich per 1-1-2022 opheffen. De huidige activiteiten hebben tot doel om de werkzaamheden over te zetten naar andere overheidsinstellingen. Dit vindt in 2021 plaats.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen	
Rechtsvorm	Stichting	
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.	
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.	
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.	
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met de Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GO doorgegeven aan The Economic Board.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag; het bevorderen van de wisselwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen. Meer specifiek heeft de Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen.	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.102.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	16.452.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.731.000

Ontwikkelingen

In de 2e helft van 2018 zijn een tweetal onderzoeken uitgevoerd om de stand van zaken binnen De Connectie en de informatievoorzieningsketen als geheel in kaart te brengen. Beide onderzoeken onderschrijven elkaars resultaten en plaatsen de doelen uit het bedrijfsplan in een andere context. Uit onderzoek blijkt onder andere dat bij samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is geen rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
In afstemming met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden heeft De Connectie het ontwikkelperspectief 2020-2024 opgesteld. Het ontwikkelperspectief is vertaald naar de programma’s uit de meerjarenbegroting 2021-2024. Hierdoor wordt het onderdeel van de beleidscyclus van De Connectie. Het ontwikkelperspectief is een stip op de horizon. Het beschrijft de richting en geeft inzicht in welke stappen De Connectie neemt om de komende jaren een volwassen organisatie te worden. Dit gebeurt op basis van drie fases. De eerste fase is de basis op orde krijgen, deze fase is volop bezig. Er zijn bijvoorbeeld al flinke stappen gezet in de verbetering van de ICT-dienstverlening. Dit wordt de komende jaren voortgezet.

Risico profiel

Hoog

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.
In de verschillende gremia worden ook de risico's die gepaard gaan met de transitie van De Connectie besproken. Arnhem zet in op een actieve betrokkenheid en een open communicatie met De Connectie. Dit om zicht te hebben op het ontstaan van risico's alsmede de beheersing van de risico's door de Connectie zelf.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Daarnaast is het ontwikkelperspectief 2020 -2024 opgesteld, waarbij de focus ligt op het op orde krijgen van de basis en het doorgroeien naar een servicegerichte organisatie, waarbij de klant centraal staat. Om die reden zijn de welbekende 4K’s uitgebreid met een extra K. De ‘K’ van klant. Alle medewerkers worden de komende jaren professionals die denken en handelen vanuit de klant.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S07 Zorg		
Doel verbonden partij	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	8.669.137
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.263.827
Ontwikkelingen	Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. Deze cijfers zijn echter voorlopig aangezien de definitieve jaarrekening nog volgt en daarom is de aangegeven bijdrage op basis van bevoorschotting.		
Risico profiel	Hoog		
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid, aanbesteding voor vervoer en callcenter en krapte op de arbeidsmarkt. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. De aanbesteding voor zowel vervoer als callcenter zijn afgerond en in augustus 2020 zijn de nieuwe regionale contracten ingegaan. Daarnaast heeft corona veel effect gehad op het gebruik van het totale vervoer. In 2021 zal dit naar alle waarschijnlijk ook een grote rol gaan spelen in de kostenontwikkeling.		

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.650.555
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.614.739
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	27.725
Ontwikkelingen	2020 is het laatste jaar van de strategische Agenda 2020. In 2019 is het proces gestart om te komen tot een nieuwe Strategische Agenda 2020. De Euregio levert en actieve bijdrage aan de grensoverschrijdende samenwerking en het ontstaan van sociaaleconomische grensallianties. Dit vraagt een actieve betrokkenheid van alle partners; zowel overheden als kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. De grensoverstijgende samenwerking mag zich in toenemende mate verheugen op een actievere betrokkenheid van de Nederlandse regering en de regering van NordRhein Westfalen (GROS governance NRW-NL). Door ondertekening van een 'Memo of Understanding" hebben de burgemeesters van de 6 100.000+ gemeenten binnen de Euregio uitgesproken extra inzet te plegen op grensoverschrijdende en bovenregionale uitdagingen. De (grote) steden binnen de Euregio Rijn-Waal volgen ook met grote belangstelling de actuele initiatieven van de Europese Commissie over de “European Green Deal”. Prioriteit 2 “Een groen programmagebied” in het nieuwe INTERREG VI programma verwijst hier duidelijk naar. Duurzaamheidsthema’s en innovaties onder andere op het gebied van klimaat, groene en gezonde steden, gezondheid, landbouw, mobiliteit, energietransitie en alternatieve energiebronnen zullen in de toekomst deel uitmaken van de initiatieven van het stedennetwerk.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

GO Arnhem Nijmegen City Region

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	Binnen het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem - Nijmegen werken 18 gemeenten samen aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen. Vanuit de ambitie 'Gezonde groei' zet de regio Arnhem-Nijmegen in op duurzame en gezonde keuzes voor wonen, werken en mobiliteit, op weg naar een circulaire economie. De regio werkt met Bureau Brussel aan belangenbehartiging, lobby en het binnen halen van Europese subsidies in Brussel.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de regio Arnhem-Nijmegen. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg Economie. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Paping nemen deel aan respectievelijk de portefeuillehoudersoverleggen Mobiliteit, Duurzaamheid en Wonen.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	284.998
Ontwikkelingen	In 2019 is door het bestuur van de regio Arnhem-Nijmegen, met instemming van de colleges van de 18 regiogemeenten, een proces ingezet om te komen tot een sterkere regio Arnhem-Nijmegen. In 2020 heeft dit na een interactief proces met raden en partners in de regio geleid tot een nieuwe visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, een integrale regionale agenda en een nieuwe Gemeenschappelijke Regeling die er voor moet zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. De Groene Metropoolregio is op 1 januari 2021 gestart en tegelijkertijd is het GO Arnhem-Nijmegen in liquidatie gegaan. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842, vanaf 2023 €564.788. In het betreffende college en raadsvoorstel d.d. 6 oktober 2020 is de intentie uitgesproken de meerkosten vanaf 2022 in 2021 bij het proces Perspectiefnota in te brengen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.176.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	654.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	249.500
Ontwikkelingen	Eind 2020 is de realisatiefase van park Lingezegen afgesloten, de basisuitrusting is gerealiseerd en de laatste investeringen in het park zijn gedaan. De begroting van 2021 is de eerste begroting van het park die volledig is gericht op het beheer van park Lingezegen. Vanaf 2021 zal voor het beheer van het park een beroep gedaan worden op het beheerfonds van het park. Het beheerfonds is volgens de laatste berekeningen voldoende gevuld om, met de jaarlijkse bijdrage van de deelnemende gemeenten, het beheer voor de komende decennia te kunnen bekostigen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. In 2017 is alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule 'Inkoop van specialistische zorg'. Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het zorgdomein (Jeugdzorg en WMO). In 2018 zijn hieraan twee modules toegevoegd: Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV en regiogemeenten) en Onderwijszaken (grotendeels de voormalige GR Onderwijszaken). Als laatste is hieraan in 2019 de module Werkgeverschap SW toegevoegd.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt), R. van der Zee (Inkoop zorg) en H. de Vroome (Onderwijszaken).		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	656.000
	Per 31-12-2020	€	724.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.406.000
	Per 31-12-2020	€	7.288.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	2.565.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.747.856
Ontwikkelingen	Het uitbreken van corona heeft gevolgen gehad voor de wijze waarop de MGR haar werkzaamheden moest uitvoeren. Desalniettemin konden deze binnen de begroting worden gerealiseerd. De monitoring van de contractering kon starten na de afronding van het (nieuwe) inkoopproces waarbij een kwaliteitscoördinator betrokken was. Eind 2020 werd de afwikkeling van Presikhaaf Bedrijven geformaliseerd en de financiële overdracht naar de MGR geëffectueerd. De eerste resultaten van het vormgeven van de toegevoegde waarde onder andere door kennisdeling en samenwerking tussen de modules worden zichtbaar.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. In 2020 heeft de MGR zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2021 zal worden gecontinueerd.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	762.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.480.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.006.600
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2020.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. Het effect van de Wet kwaliteitsborging bouwen lijkt vooralsnog beperkt. De wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft in het eerste jaar niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er wekelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en H. de Vroome maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	209.570
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	20.240.430
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	1.054.512
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 vindt er een nieuwe verdeling van de lumpsum plaats. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van de bijdrage.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	7.368.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	43.158.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	16.279.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden had in 2020 een centrale rol in de uitvoering van maatregelen ter bestrijding van het coronavirus. VGGM heeft daarvoor een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (vooral testen en bron- en contactonderzoek) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet face-to-face maar telefonisch of via beeldbellen) is de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma is zoveel als mogelijk conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. De meerkosten zijn voor 2020 geraamd op € 21 mln. Met VNG en GGD GHOR Nederland is het Rijk overeengekomen dat de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt volledig worden gecompenseerd.

In 2020 heeft een verkenning plaatsgevonden naar een actualisatie van de verdeelsleutels waar het de gemeentelijke bekostiging van VGGM betreft. Voor de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is besloten de verdeelsleutel ongewijzigd te laten.

Brandweer / Crisisbeheersing
Behalve bij de GGD vergde corona ook bij de overige partners in de crisisbeheersing een forse inzet. Een groot deel van de geplande werkzaamheden zijn in 2020 dan ook op een aangepaste wijze uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. De brandweer is daarnaast bezig geweest met een aantal verandertrajecten zoals het noodzakelijk anders moeten werken als gevolg van veranderingen in het omgevingsrecht.

Op het gebied van bevolkingszorg is per 1-1-2020 gestart met de nieuwe invulling van de regionale bevolkingszorgorganisatie. Met de komst van corona heeft het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg een Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) ingericht voor het ondersteunen van de gemeenten bij hun taken in deze crisis. Dit heeft invloed gehad op de regulier geplande activiteiten van het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg. OTO activiteiten en bijeenkomsten hebben minimaal doorgang gehad en lopende projecten zijn stilgelegd.

In 2020 is de discussie over de verdeelsleutel brandweer opgestart. Besluitvorming zal naar verwachting in 2021 plaatvinden.

Voor het overige: sinds jaar en dag is het thema brandweer / crisisbeheersing beleidsarm aangevlogen.

Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Deze regeling was in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit was het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan. De bedrijfsactiviteiten zijn per 1 januari 2018 overgedragen aan Scalabor B.V. (Scalabor). Het overdragen van de bedrijfsactiviteiten heeft een zeer grote impact op organisatie en financiën van Presikhaaf Bedrijven. Presikhaaf Bedrijven houdt de dienstverbanden van alle SW-medewerkers onder haar hoede en draagt zorg voor de uitbetaling en financiering, door middel van de gemeentelijke bijdragen, van de loonlasten en hiermee samenhangende kosten.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Het raadslid M. Coenders en wethouders mw. M. Louwers, R. Paping en R. van der Zee in het Algemeen Bestuur (AB) en de wethouders mw. M. Louwers en R. Paping in het Dagelijks Bestuur (DB).		
Financieel belang	Circa 52%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.509.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.231.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	

Ontwikkelingen

De deelnemende gemeenten van de GR Presikhaaf Bedrijven hebben besloten om de GR te ontmantelen en te liquideren. De liquidatie is per eind november 2020 een feit. Het liquidatieproces van Werkvoorziening Midden Gelderland is in verschillende stappen verlopen:

1. In 2018 is de 'knip' gemaakt tussen het formeel en materieel werkgeverschap van alle SW medewerkers en Scalabor is gestart als arbeidsontwikkelbedrijf voor de SW medewerkers.
2. Per 1-1-2019 is het formeel werkgeverschap overgedragen aan de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SDCG).
3. Een groep van 14 boventalligen is per 1-1-2020 bij de MGR in dienst gegaan voor nog maximaal twee jaar werk-naar-werk traject. De resterende twee dienstverbanden zijn respectievelijk in april en november 2020 beëindigd. De vier resterende ID-baners zijn per 1 mei 2020 overgegaan naar Scalabor B.V. De twee stichtingen zijn reeds ontbonden.
4. Het ontbinden van de laatste dienstverbanden, het afhandelen van de laatste juridische verplichtingen en het indienen van de financiële vorderingen op het UWV zijn in 2020 gerealiseerd.

De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder De Vroome en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Financieel resultaat	Resultaat 2020 €
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020 €
Ontwikkelingen	2020 was een bijzonder jaar vanwege de coronacrisis. Mensen trokken er binnen Nederland massaal op uit. Om een veilig bezoek te waarborgen zijn maatregelen getroffen, bijvoorbeeld door cirkels op het gras aan te bracht waarbinnen de 1,5m afstand verzekerd is. Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang. In 2020 heeft er een inspraakronde plaatsgevonden inzake de wijziging van het bestemmingsplan.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt. Maatwerk per locatie wordt geboden.

Algemeen

De coronacrisis heeft voor de vastgoedmarkt (nog) geen grote gevolgen gehad en daarmee ook niet voor het grondbedrijf. Grote effecten of veranderingen hebben daarom afgelopen jaar dan ook niet plaatsgevonden. Dit is dan ook terug te zien in de financiële resultaten van het grondbedrijf. Niet alleen de goede vastgoedmarkt zorgt voor een stabiel resultaat, maar ook de afnemende ontwikkelportefeuille van het grondbedrijf zorgt daarvoor. Immers een project in de voorfase van een ontwikkeling kent grotere onzekerheden, en daarmee risico's, dan projecten die al meer in de eindfase zitten. Daar zijn bijvoorbeeld al verkoopcontracten gesloten en zijn veel civiele werkzaamheden al uitgevoerd.

De stabiliteit heeft het afgelopen jaar dan ook wederom tot een positief resultaat geleid van ruim € 6,8 miljoen. Net als voorgaande jaren hebben de (verplichte) tussentijdse winstnemingen en, in iets minder mate het onderdeel erfpacht, in belangrijke mate bijgedragen aan het positieve resultaat over 2020. Het grondbedrijf heeft voldoende buffers om de huidige risico's binnen de (grondexploitatie) projecten zelf te dragen.

Die stabiliteit heeft wel een keerzijde, namelijk dat Arnhem nog maar weinig eigen (grond)posities heeft om zelf sturing te geven aan ruimtelijke en programmatische (bijvoorbeeld extra woningbouw) vraagstukken. Door middel van ontwikkelingsperspectieven wordt nu wel voor diverse delen van de stad, bijvoorbeeld Kronenburg en de oostelijke zijde van de stad (Presikhaaf en Spoorzone), nagegaan hoe programmatische, duurzaamheids- en sociale vraagstukken ruimtelijk vertaald moeten worden. Ingrepen in de bestaande stad zullen daarbij altijd kostbaarder en ingewikkelder zijn dan wanneer dat kan plaatsvinden in een uitbreidingswijk. Hoe verder uitvoering wordt gegeven aan de ontwikkelingsperspectieven zal de komende tijd verder uitgewerkt gaan worden. Een combinatie van zowel actief als facilitair grondbeleid lijkt hierbij het meest realistische scenario.

Grondbeleid

Het beleidsmatige kader voor het grondbeleid is verwoord in de nota Zicht op Gegronde Keuzes. Bij toekomstige aanpassingen van dit (uitvoerings)beleid zal aansluiting worden gezocht bij de nieuwe omgevingsvisie die in de gemeente Arnhem wordt opgesteld. Op dit moment is het uitgangspunt nog steeds situationeel grondbeleid. Per locatie wordt maatwerk verricht. Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen, waarbij de raad via de achterliggende (deels geheime) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties.

Mede naar aanleiding van de gewijzigde BBV-regelgeving is in 2020 het uitvoeringsdocument voor het Grondbedrijf weer actueel gemaakt. Hierin wordt bijvoorbeeld beschreven hoe wordt omgegaan met tussentijdse winstneming, hoe met het kostenverhaal in Arnhem wordt omgegaan en zijn de actuele erfpachtvoorwaarden opgenomen.

Strategische aankopen

Bij een situationeel grondbeleid is het nog steeds mogelijk strategische gronden aan te kopen. Er kunnen zich ruimtelijke kansen voordoen, waarvoor het wenselijk is om voorafgaand aan het vaststellen van een grondexploitatie aankopen te doen. Een belangrijk onderdeel bij strategische aankopen is de afweging van financiële risico's die met de aankoop gemoeid zijn. Door vooraf een budget ter beschikking te stellen, kan snel worden gehandeld.

De totale waarde aan strategisch bezit mag maximaal € 50 miljoen bedragen. Dit bedrag is niet gewijzigd ten opzichte van het afgelopen jaar. In 2020 is er een aantal strategische aankopen gedaan in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de Diaconessenkerk is aangekocht. Totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2020: € 15,9 miljoen.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

De gemeente Arnhem kent een woningvraag die hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Op basis van de genoemde trends zal de krapte op de woningmarkt de komende jaren hoog blijven. Door het afnemende woningaanbod en de nog steeds hoge vraag blijft de druk op de Arnhemse woningmarkt groot. In 2019 konden woningzoekers begin april nog kiezen uit bijna 500 woningen, in 2020 was op deze datum sprake van een historisch laag aanbod van slechts 375 woningen.

De bouw van nieuwe woningen blijft achter op de vraag naar woningen. Het woningaanbod droogt op en dit zorgt dat het aantal transacties afneemt, verkooptijden afnemen en het prijsniveau verder stijgt. In een jaar tijd is de vierkante meterprijs in de regio Arnhem met 9,2% gestegen, landelijk was dit 9,7%. De Arnhemse woningmarkt is een echte verkopers markt, waar sprake is van een krappe markt met een laag beschikbaar woningaanbod. Dit vertaalt zich onder andere in een groot tekort op de Arnhemse nieuwbouwmarkt.

De commerciële vastgoedmarkt kent een onzekerdere toekomst. Voor goede kantoorruimte op goede locaties en (logistieke) bedrijfsruimte zijn de verwachtingen nog wel positief. Voor detailhandel en horeca zijn de vooruitzichten minder optimistisch. Het grondbedrijf heeft overigens zelf relatief weinig projecten in portefeuille die vallen onder commercieel vastgoed.

Ontwikkeling grondbedrijf afgelopen jaar en vooruitblik komende jaren

Het grondbedrijf heeft over 2020 een positief resultaat behaald, exclusief de tussentijdse winstneming, van circa € 1,4 miljoen. De belangrijkste bijdrage komt vanuit het onderdeel erfpachten (opbrengsten canon). Het resultaat erfpacht bedraagt namelijk € 1,7 miljoen. Daarnaast is afgelopen jaar voor circa € 5,4 miljoen aan tussentijdse winstneming gerealiseerd. De totale mutatie van de voorzieningen is beperkt, namelijk toevoeging van circa € 0,25 miljoen. Op basis van de huidige risico inschattingen, kan het grondbedrijf zelf haar risico's nog steeds dragen. Wel is dit jaar uit het positieve resultaat van het grondbedrijf een extra bedrag gedoteerd aan de bestemmingsreserve Weerstandsvermogen grondexploitatie.

Gebiedsontwikkeling is steeds vaker binnenstedelijk en is complexer geworden. Dit vraagt steeds meer om (gemeentelijke) financiële bijdragen. Op het ogenblik zijn er geen gemeentelijke middelen beschikbaar om tekorten binnen een nieuwe gebiedsontwikkeling op te vangen. Om toch ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst mogelijk te maken is het raadzaam om te onderzoeken of er middelen beschikbaar kunnen worden gesteld.

Uit onderstaande grafieken (volume ontwikkeling portefeuille grondbedrijf 2020) komt naar voren dat in 2020 duidelijk meer (grond)opbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. In totaal is er voor circa € 13,2 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 26,2 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde van de portefeuille van het grondbedrijf volgt ook dit jaar de dalende trend die in de voorgaande jaren is ingezet (NB. de weergegeven boekwaarde betreft de boekwaarde grondexploitaties en de boekwaarde materiële vaste activa).

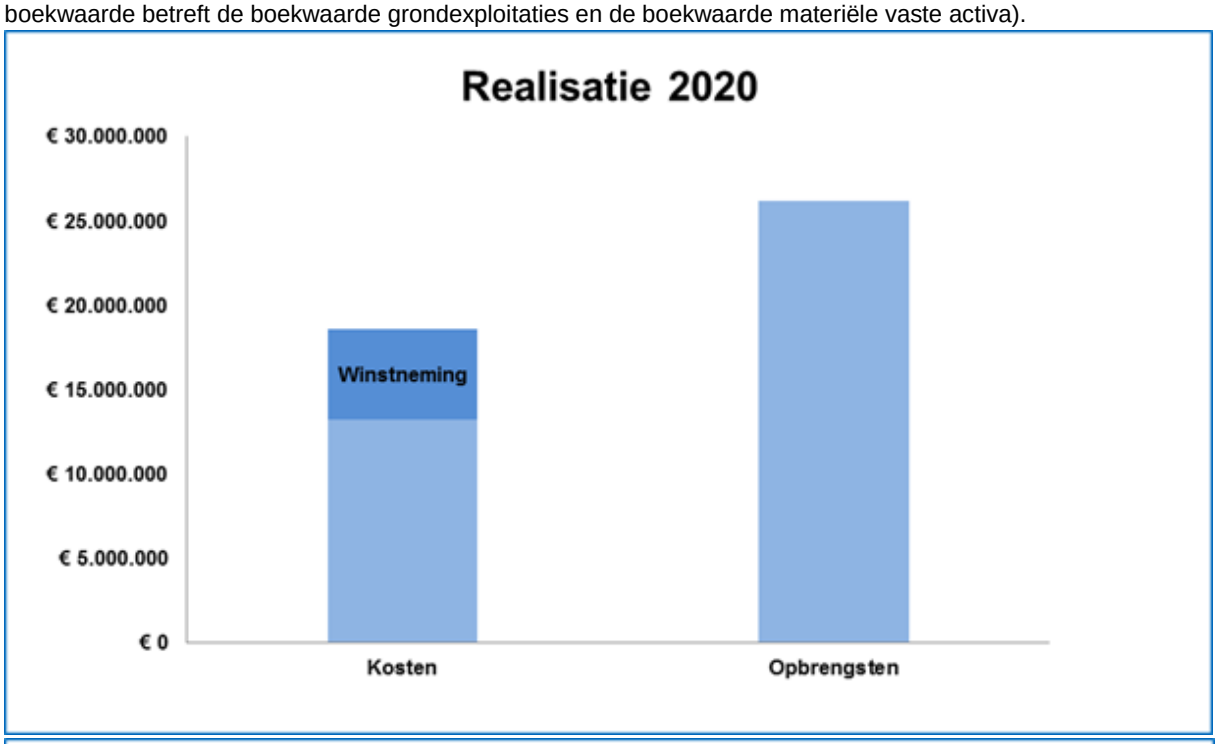

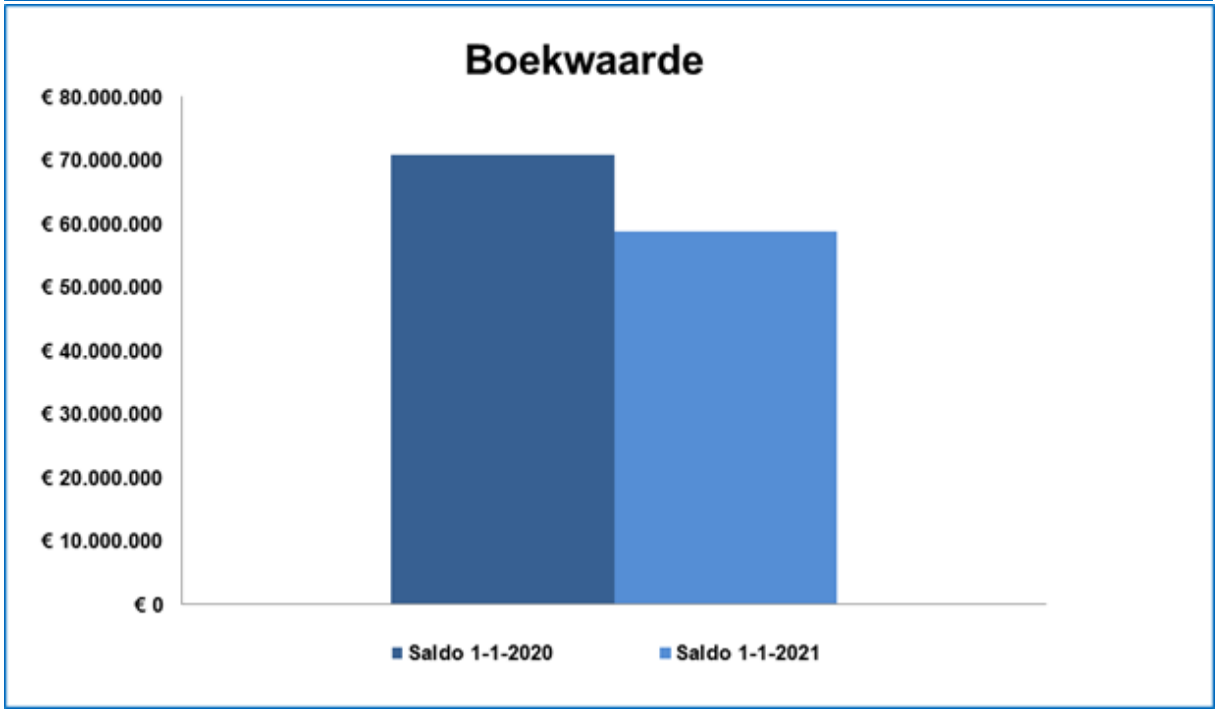

In onderstaande grafiek zijn de te verwachten kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 77 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 119 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen circa € 86 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten circa € 160 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2020 en eventuele mutaties (programma, planning, afboekingen) in grondexploitatieprojecten en investeringsprojecten.

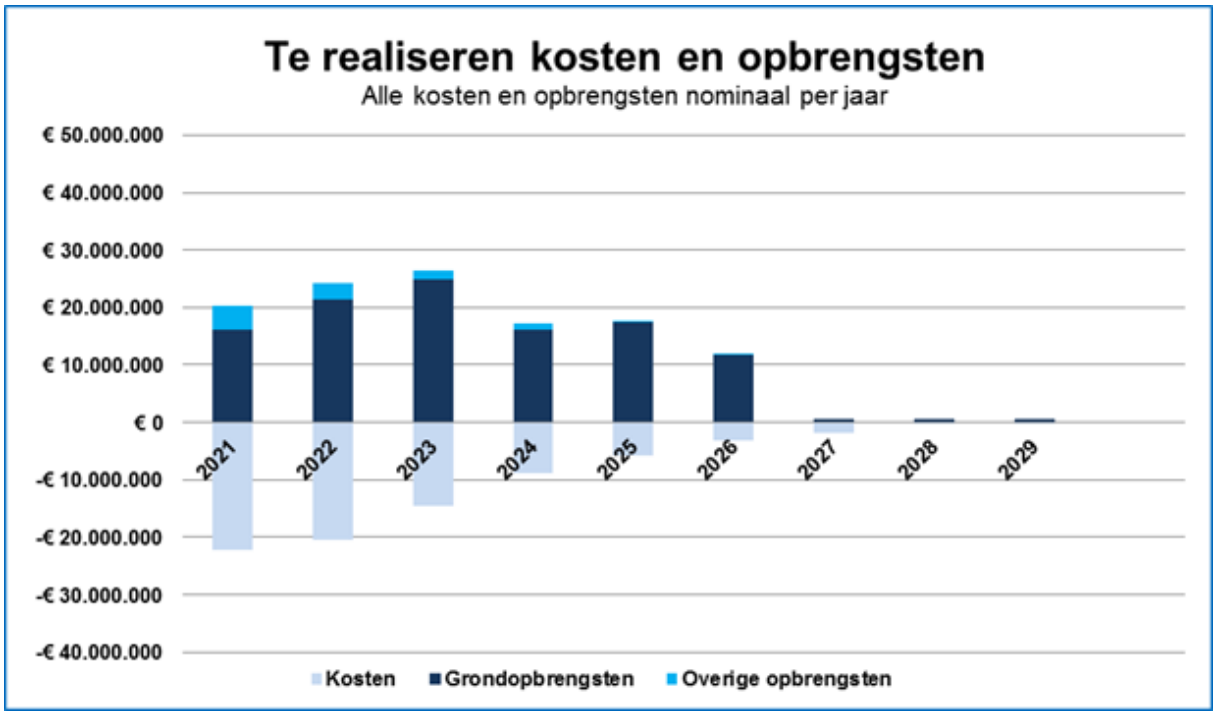

De grondexploitatie

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In een geheime bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2020) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn beperkt gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een stijging van 1,5% in 2021 en 2,5% in 2022 en 2023. Voor de overige opbrengstcategorieën worden lagere percentages aangehouden, variërend van 0% voor winkels tot 1% voor bedrijventerreinen. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2023 tussen de 1,0% en 3%. Vanaf 2024 worden geen verschillen tussen de kosten- en opbrengstenstijging verwacht (beide 2%).

De rente is bij de herzieningen dit jaar wel aangepast ten opzichte van vorig jaar. De gemeente moet namelijk verplicht uitgaan van een gewogen marktrente. Op basis daarvan is in de gemeentebegroting de rekenrente voor het grondbedrijf bepaald op 1,7%. Voor Schuytgraaf is in het verleden een aparte projectfinanciering opgezet, hiervoor geldt 2%.

Jaarresultaat grondbedrijf 2020

Over 2020 is er een positief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van circa € 6,8 miljoen. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Resultaat grondbedrijf 2020			
Bedragen x € 1.000	*Lasten*	*Baten*	*Totaal*
Afgesloten projecten	0	120	120
Winstnemingen projecten	0	5.390	5.390
Vastgestelde grondexploitaties	400	143	-257
Strategisch bezit (MVA)	283	288	5
Voorstudies	121	0	-121
Overige kosten & opbrengsten	33	0	-33
Erfpachten	517	2.242	1.725
Totaal resultaat Grondbedrijf voor bestemming	**1.354**	**8.183**	**6.829**

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- Afgesloten projecten

In 2020 zijn er twee projecten afgesloten, namelijk Lorentz Lyceum en Rosendaalseweg. Op beide projecten zat nog een klein positief saldo. In totaal levert dit circa € 120.000 aan voordelig resultaat op voor het grondbedrijf.

- Tussentijdse winstneming vastgestelde grondexploitaties

Conform de BBV-spelregels en de daarop gebaseerde winstnemingsnotitie van de gemeente Arnhem vinden er over 2020 wederom een aantal winstnemingen in projecten plaats. Dit jaar vindt de grootste winstneming plaats bij de Zuidelijke Binnenstad. Ook de Leidenweg zorgt voor een grote bijdrage aan de tussentijdse winstneming. De totale tussentijdse winstneming bedraagt € 5,4 miljoen.

- Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen

Grondexploitaties waarop een verwacht financieel tekort zit, dienen vooraf te worden afgedekt. Dit wordt aangeduid als het voorzichtigheidsprincipe. Wanneer een grondexploitatie niet sluitend is, wordt voor het voorziene tekort een voorziening getroffen om de tekorten af te dekken.
Ten opzichte van vorig jaar zijn de totale voorzieningen met ruim € 250.000 toegenomen. De voorziening voor Arnhem Centraal is afgenomen. Dit komt door een positief rente effect in de grondexploitatie. Voor Gaardenhage en Merwedestraat zijn deze met respectievelijk € 100.000 en € 300.000 toegenomen. Indien de raad een besluit neemt om project Merwedestraat in huidige vorm te stoppen en over te brengen naar strategisch bezit, zal de voorziening weer vrijvallen.

- Strategisch bezit

De beheerslasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren. In 2020 waren de kosten en opbrengsten in evenwicht met elkaar.

- Voorstudies en overige kosten grondexploitatie

In 2020 bedroegen de totale kosten voor deze categorieën ruim € 150.000, waarvan Voorstudies verantwoordelijk was voor ruim € 120.000 van de kosten. Dit zijn kosten die gemaakt worden voordat er een vastgestelde grondexploitatie is en die jaarlijks afgeboekt worden. Deze kosten worden weer geactiveerd als de grondexploitatie vastgesteld is. Afgelopen jaar zijn voor de Nijmeegseweg en de Hobbit (in Malburgen) voorstudie kosten gemaakt.

- Erfpachten

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2020 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Dit komt vooral door opbrengsten erfpachtcanon en (eenmalige) afkopen. Het resultaat is € 1,7 miljoen positief.

Grondexploitatie en Weerstandsvermogen

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per ultimo 2020 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per ultimo 2020 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 15,9 miljoen, ten opzichte van € 15,2 miljoen in 2019. Deze stijging is een resultante van een aantal verwervingen in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de verwerving van de Diaconessenkerk. Daarnaast zijn in Coehoorn een aantal panden verkocht aan stichting Coehoorn Centraal. De boekwaarde bestaat uit de volgende elementen:

Voor een bedrag van circa € 4,8 miljoen betreft het bebouwde gronden. De panden zijn aangekocht met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen, maar worden in principe verkocht als inzichten daarover veranderen.
Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 11,1 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Deze gronden hebben een boekwaarde van gemiddeld € 18,- per m2.

Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2020 zijn er twee grondexploitaties afgesloten en is de grondexploitatie Presikhaaf-Oost geopend. Totaal bedraagt de boekwaarde per 1-1-2021 circa/ € 105 miljoen (in 2019 € 117 miljoen). De boekwaarde zou nog harder naar beneden gegaan zijn als er niet de winstneming als een 'kostenpost' in de grondexploitatie zou zijn opgenomen. De reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf is circa € 63 miljoen. Deze is niet als opbrengst in de boekwaarde opgenomen, maar wordt apart weergegeven. Daarnaast moeten er nog voor circa € 64 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2019 € 72 miljoen) en voor circa € 114 miljoen aan totale

opbrengsten (in 2019 € 139 miljoen) gerealiseerd worden. De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2021 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 8 miljoen.

Vastgestelde grondexploitaties

Bedragen x € 1.000.000

	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	158	41	199
Overige kosten	30	5	35
Plankosten en VTU	142	16	158
Winstneming	32		32
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	361	110	471
Subsidies / bijdragen	159	4	163
Totaal opbrengsten	***520***	***114***	***634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	11	61
Resultaat (op eindwaarde)	**-105**		**-66**
Resultaat op cw per 01-01-2021			**-55**
Reeds getroffen voorziening per 1-1-2021			**63**
Winstpotentie cw per 01-01-2021			**8**

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.

Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen. Voor de middellangere termijn heeft de gemeente nog Schuytgraaf. Voor de langere termijn zit er op dit moment geen eigen woningbouwontwikkelingen in de pijplijn.

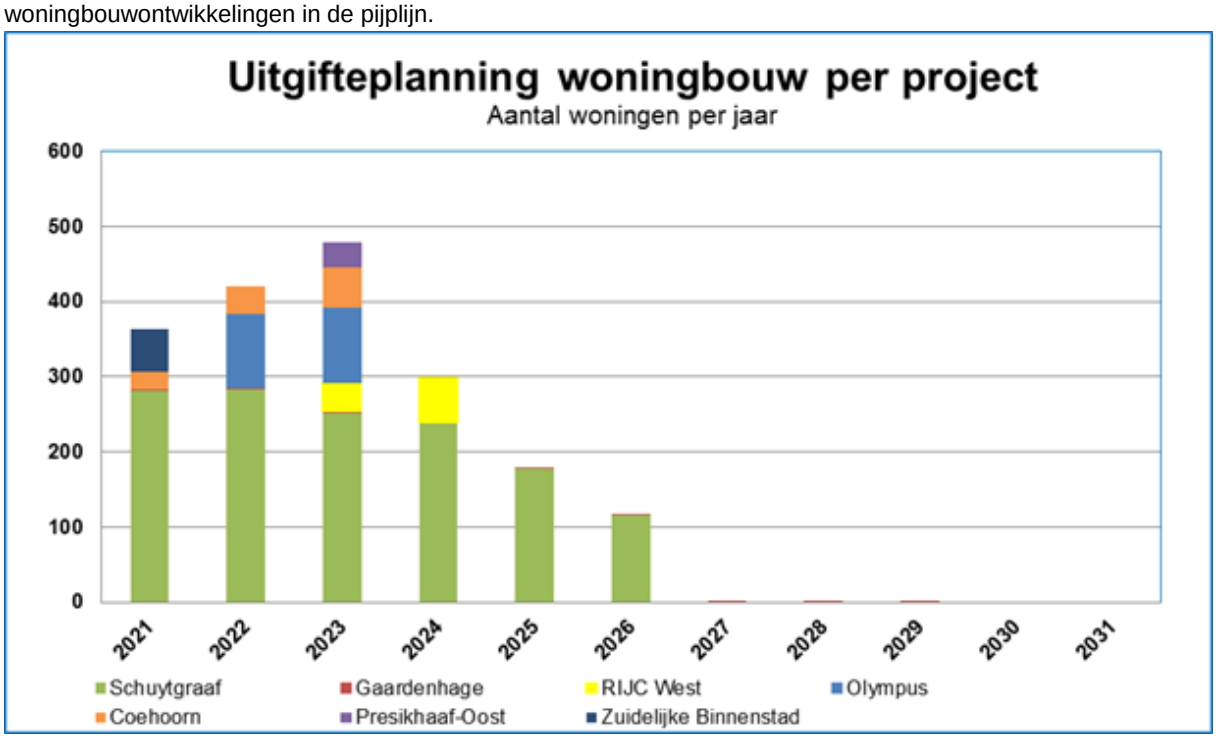

Voor bedrijven, kantoren en ander commercieel programma geldt ook dat na 2023, met uitzondering van uitgifte voor bedrijven op Oude Veerweg, er verder geen gemeentelijke gronden meer beschikbaar zijn in de huidige projecten.

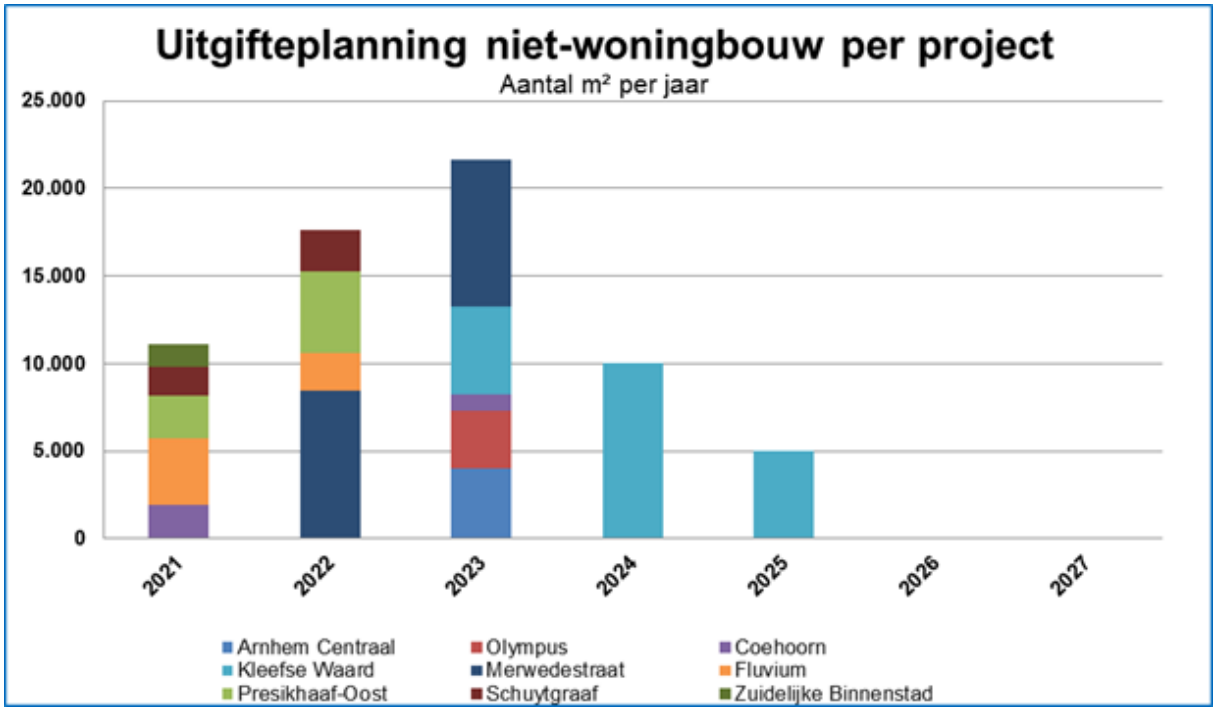

Reserves en begroting

Het grondbedrijf is alweer een aantal jaren volledig in staat om zelf haar eigen risico's te dragen. De bestemmingsreserve kan bij eventuele financiële tegenvallers in de toekomst deze eerst zelf opvangen, voordat een beroep gedaan wordt op de Algemene Reserve. Naast de reserves is er ook nog een winstpotentie van circa € 8 miljoen in de grondexploitaties. De winstpotentie is afgenomen ten opzichte van vorig jaar (€ 11 miljoen) omdat ook dit jaar een belangrijk deel van die winstpotentie mee is genomen in het positieve resultaat van het grondbedrijf (circa € 5,4 miljoen). De winstpotentie binnen de projecten wordt overigens niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze middelen zijn namelijk nog niet vrijgevallen en komen daarmee ook pas in de toekomst tot onze beschikking. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe worden die daarom niet ingezet als dekking voor de weerstandscapaciteit. Wel draagt de winstpotentie bij aan het vermogen om risico's binnen de grondexploitaties zelf op te kunnen vangen.

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf

Bedragen x € 1.000	*Saldo per 31-12-2019*	*Saldo per 31-12-2020*
Bestemmingreserve grondexploitaties	12.562	14.747
Bestemmingreserve voorstudies	283	262
Bestemmingreserve strategische posities	1.500	1.500
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**14.345**	**16.509**

In bovenstaande tabel staat aangegeven hoe de verschillende bestemmingsreserves zich over het afgelopen jaar hebben ontwikkeld. De bestemmingsreserve grondexploitaties is dit jaar opgehoogd van € 12,6 miljoen naar € 14,7 miljoen. De stikstofproblematiek leidt bijvoorbeeld bij een aantal projecten tot hogere risico inschattingen.

De totale hoogte van de bestemmingsreserve in de FJP 2020 wordt bepaald door de weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf plus een marge van 10%. De jaarlijkse maximale bestemmingsreserve grondexploitaties kan hiermee dus fluctueren, afhankelijk van de risico's binnen het grondbedrijf.

In 2020 zijn meer kosten gemaakt dan begroot voor de Voorstudies. De hogere kosten worden gedekt door een deel van de bestemmingsreserve Voorstudies hiervoor in te zetten. De bestemmingsreserve Voorstudies daalt hierdoor met ruim € 20.000,-. Het saldo van de bestemmingsreserve voorstudies bedraagt nog € 262.000,-. De bestemmingsreserve Strategische posities is maximaal gevuld, conform het beleid en kent in 2020 geen mutaties.

In onderstaande tabel is de begroting van het Grondbedrijf voor 2020 weergegeven. Hier werd reeds rekening gehouden met een positief resultaat voor het Grondbedrijf van circa € 1,81 miljoen.

Grondexploitatie en begroting 2020		
Bedragen x € 1.000		
Totaal begroot resultaat grondexploitatie (incl erfpacht)	*1.811*	*V*
Totaal werkelijk jaarresultaat Grondbedrijf	*6.829*	*V*
Afwijking werkelijk resultaat t.o.v. begroting	**5.019**	**V**
In begroting reeds geraamde dotatie aan BR grex	*700*	*V*
Totaal te bestemmen resultaat	**5.718**	**V**

Het verschil tussen het werkelijke resultaat Grondbedrijf (€ 6,83 miljoen) en de begroting is circa € 5 miljoen. In het totale begrote bedrag van € 1,81 miljoen was al € 0,7 miljoen bestemd (een begrote winst uitname) voor het grondexploitatieresultaat. Daarmee komt het totale bedrag om te bestemmen naar de diverse reserves uit op € 5,72 miljoen.

Weerstandsvermogen

Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van de (grondexploitatie)projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan wat op enig moment als meest waarschijnlijke scenario wordt geacht. De risico's die zich bij grondexploitatieprojecten kunnen aandienen zijn verschillend van aard. Zo zijn er project specifieke risico's, programma risico's maar ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.

Vorig jaar is, mede naar aanleiding van aanbevelingen in het BBV van juli 2019, opnieuw naar de verschillende risico's gekeken en dat heeft toen geresulteerd in een gewijzigde bepaling van het weerstandsvermogen.

In het BBV wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Ook zijn de regels omtrent tussentijdse winstuitname aangescherpt vooral met betrekking tot het inrekenen van risico's.

Het bepalen van het risico op de projecten valt dus uiteen in twee onderdelen:

1. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slecht-weer" scenario. Dit scenario gaat uit van:
   - 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval.
   - een waarde daling van 10% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten,
   - 10% lagere kosten i.v.m. marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden

Over een looptijd van 7 jaar resulteert dit in een gemiddeld lagere opbrengstenstijging van 1,8% en 1,6% lagere kostenstijging.

2. De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een check list van mogelijke projectrisico's aan de hand van de genoemde notitie van de Commissie BBV en het 'Handboek Grondbeleid voor gemeenten' van Deloitte. Hierbij zijn ook risico's opgenomen die samenhangen met mogelijke toekomstige (programmatische) aanpassingen waarover nog moet worden besloten door de raad.

Op basis van een inventarisatie per project en een waardering van de risico's door middel van kans en impact zijn de project specifieke risico's bepaald. Vervolgens is met Naris de omvang van het risico bepaald.
De risico's van het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd o.b.v. 10% van de boekwaarde c.q. 10% van de gemaakte kosten uit 2020.

Het risico en daarmee het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf komt daarmee op:

Weerstandscapaciteit grondbedrijf		
Bedragen x € 1.000	*FJP 2019*	*FJP 2020*
Conjuncturele risico's (marktrisico)	5.430	5.140
Project specifieke risico's	11.470	13.000
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110
Totaal risico's	18.510	19.783
Af: zelfdragend risico's vermogen pos. grex.	-7.090	-6.377
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	**11.420**	**13.406**
BR grondexploitatie (=110% van weerst.capaciteit))	**12.562**	**14.747**

Overigens zal het weerstandsvermogen pas worden ingezet als beheersmaatregelen (bijvoorbeeld bezuinigingen) in de projecten zelf niet afdoende werken.

De benodigde weerstandscapaciteit in de FJP van 2020 komt uit op € 13,4 miljoen, een stijging van bijna € 2 miljoen ten opzichte van het jaarverslag 2019. Dit komt vooral doordat bijvoorbeeld voor een aantal projecten het risico van de stikstofproblematiek is meegenomen en daarnaast is het zelfdragend vermogen van de positieve grondexploitaties afgenomen door de verplichte winstnames in een aantal projecten. Daarnaast wordt, conform gemeentelijk beleid om robuuste buffers te hebben, een factor 1,1 gehanteerd bij de benodigde weerstandscapaciteit voor de bestemmingsreserve (BR) grondexploitatie. Deze komt daarmee uit op € 14,7 miljoen in de FJP 2020.

Weerstandsvermogen en scenario's
Om de uitkomsten van de risicoprofielen, en het gewenste weerstandsvermogen van € 13,4 miljoen, betekenis te geven en de noodzaak te onderstrepen van een weerstandsvermogen dat aansluit op het risicoprofiel van de gehele portefeuille schetsen we hieronder enkele extreme scenario’s.

In onderstaande tabel zijn de scenario's weergegeven en afgezet tegen het resultaat op netto contante waarde van de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2021, inclusief de reeds getroffen voorzieningen bedraagt deze afgerond € 7,6 miljoen positief (= toekomstige winstpotentie).

Scenario's grondbedrijf

Bedragen x € 1.000.000

Scenario	Omschrijving	Effect op resultaat	Resultaat grex
FJP 2020	Basis	0,0	7,6
Scenario 1	Drie jaar vertraging	-3,4	4,2
Scenario 2	Grondopbrengsten 10% lager	-11,0	-3,4
Scenario 3	Ontwikkeling staken	-63,1	-55,5

- Scenario 1 geeft het effect weer als de geraamde opbrengsten met een vertraging van drie jaar gerealiseerd worden en de overige uitgangspunten gelijk blijven. Dit houdt in dat er drie jaar extra rentekosten (2,0%/jaar) worden berekend over de huidige boekwaarde;
- Scenario 2 geeft weer wat het effect op het basisresultaat grondexploitatie is van toekomstige grondopbrengsten als die 10% lager liggen dan nu aangenomen;
- Scenario 3 geeft weer welk financieel resultaat er volgt uit het staken van alle ontwikkelingen van de grondexploitatie projecten. Uitgangspunt voor dit scenario is dat de huidige boekwaarde van de grondexploitaties bij het staken van de ontwikkeling als verlies wordt genomen.

Investeringen

In de verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte. In lijn met deze eigen benadering in de besluitvorming in de MJPB wordt ook de verantwoording in het jaarverslag afzonderlijk, buiten de reguliere programma's, aangeboden.

Activering/ onderhanden activa

Nr.	Prog. Omsch.	Inv.omsch.	Ec./ mtsch. nut	Begr.2020	Onderh. act. 2019	Best. 2020	Act. 2020 totaal	Over-/ onder-schrijding	Onderh. act.2020
Bedragen x € 1.000									
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Publieke dienstverlening	E	0	62	5	39	-39	28
		Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	1.548	65	435	367	1.181	133
		Overige ICT	E	2.000	441	215	143	1.857	513
				3.548	**567**	**655**	**549**	**2.999**	**674**
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E	**9**	**0**	**0**	**0**	**9**	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	1.772	70	2.291	413	1.359	1.948
		Verkeersregelinstallaties	M	647	8	457	465	182	0
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	694	166	15	0	694	181
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	3.309	0	2.450	2.450	859	0
		Openbare verlichting Overige	M	1.800	17	1.514	1.503	297	28
		Kunstwerken	M	2.347	226	1.341	1.567	780	0
		Parkeerexploitatie	E	4.577	275	984	929	3.648	329
				15.146	**761**	**9.052**	**7.328**	**7.818**	**2.485**
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	280	457	543	1.000	-720	0
		Huisvesting Primair onderwijs	E	594	48	134	149	445	32
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	26.956	21.195	12.389	21.518	5.438	12.066
		Natuur milieu educatie	E	0	0	6	6	-6	0
				27.830	**21.699**	**13.072**	**22.673**	**5.157**	**12.099**
S05	**Cultuur**	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	1.393	242	817	1.058	335	0
		Museum Arnhem	E	0	2.629	9.938	0	0	12.567
		Eusebiuskerk	E	260	0	111	111	149	0
		Stadstheater	E	0	612	147	0	0	759
				1.653	**3.483**	**11.013**	**1.169**	**484**	**13.327**
S07	**Zorg**	Algemeen sociaal deelfonds	E	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**1**

S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden en huisvesting	E	315	0	0	0	315	0
		Overige Binnensport en huisvesting	E	4.357	1.065	1.503	2.273	2.084	295
		Overige Buitensport	E	663	85	276	361	302	0
		Zwembad Valkenhuizen	E	0	1.892	7.369	0	0	9.261
		Sportontwikkeling	E	0	0	34	34	-34	0
				5.335	**3.042**	**9.181**	**2.667**	**2.668**	**9.556**
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	200	47	1	0	200	48
		Overige Afval	E	50	514	929	507	-457	936
		Afvalbeheer	E	188	0	0	0	188	0
		GRP	E	8.165	0	7.077	7.216	949	-139
		Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	431	0	139	0	431	139
				9.034	**561**	**8.146**	**7.722**	**1.312**	**984**
Totaal				**62.555**	**30.114**	**51.119**	**42.108**	**20.447**	**39.125**

Uit de tabel blijkt dat van de investeringen waarvoor kredieten ter hoogte van € 62,6 miljoen beschikbaar waren gesteld, in 2020 € 42,1 miljoen is geactiveerd, 67% (ter vergelijking, in 2019 maar 36%). De projecten zijn gereed en/of de investeringen zijn in gebruik genomen. De resulterende zogeheten onderuitputting van € 20,4 miljoen wordt met name verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's S00 Bestuur, dienstverlening en financiën (€ 3 miljoen), S02 Bereikbaarheid (€ 7,8 miljoen), S04 Onderwijs (€ 5,1 miljoen), S09 Gezondheid en sport (€ 2,7 miljoen) en S12 Wonen en leefomgeving (€ 1,3 miljoen).
Dit achterblijven betekent niet dat de begrote investeringen nog helemaal niet gedaan zijn. Veel bestedingen hebben al plaatsgevonden, maar de projecten zijn nog niet volledig afgerond. Voor een bedrag van € 39,1 miljoen worden in 2020 gemaakte kosten als Onderhanden Activa (OHA) doorgeschoven naar latere jaren. Dit is een normaal verschijnsel bij grote, infrastructurele projecten. Zo is uit 2019 voor € 30,1 miljoen OHA doorgeschoven naar 2020.
Van de OHA naar 2021 zijn Museum Arnhem met € 12,6 miljoen en Zwembad Valkenhuizen met € 9,3 miljoen de grootste. Voor deze beide projecten zijn in het MIP 2021 kredieten beschikbaar gesteld.

De onderuitputting in genoemde programma's kunnen we toeschrijven aan een aantal grote 'achterblijvers':
1. S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Krediet	€ 3.373.000
Activering	€ 549.000
Onderschrijding	€ 2.999.000

De onderuitputting van € 3,0 miljoen wordt verklaard door:

- Voor een bedrag van € 1,2 miljoen zijn investeringen in Huisvesting en Facilitaire zaken (voornamelijk stadhuis en stadskantoor) niet uitgevoerd en doorgeschoven naar 2021.
- Verder zijn voor € 1,8 miljoen investeringen in bedrijfsapplicaties niet gerealiseerd en doorgeschoven naar 2021 om een aantal redenen:]

1) De doorontwikkelingen voor het zaaksysteem is op een laag pitje gezet vanwege instabiliteit van het systeem.
2) Als gevolg van personele wisselingen was een tijdlang onvoldoende capaciteit beschikbaar om projecten te begeleiden en implementeren.

2. S02 Bereikbaarheid

Krediet	€ 15.156.000
Activering	€ 7.328.000
Onderschrijding	€ 7.818.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door onderuitputting op een tweetal aandachtsgebieden:

- De kredieten voor de parkeerexploitatie (straat en garage) van € 3,6 miljoen schuiven door naar 2021. Hoofdmoot hier zijn kredieten van € 1,3 miljoen voor werkzaamheden aan de parkeergarage Arnhem Centraal en de Willemstunnel, € 0,9 miljoen voor maatregelen in alle parkeergarages en € 0,7 miljoen voor straatparkeren.
- Van de geraamde investering in wegen (ontwikkeling en onderhoud) van € 4,1 miljoen wordt € 2,2 miljoen doorgeschoven naar 2021. Hiervan zijn voor € 1,8 miljoen al kosten gemaakt, maar zijn de projecten nog niet afgerond.

3. S04 Onderwijs

Krediet	€ 27.830.000
Activering	€ 22.673.000
Onderschrijding	€ 5.157.000

De investeringen en activeringen betreffen voornamelijk nieuwbouw van scholen voor speciaal onderwijs. De onderuitputting van € 5,4 miljoen zal volgens planning in 2021 worden geactiveerd.
Alle andere gemaakte kosten in de sfeer van investeringen voor huisvesting van speciaal onderwijs worden doorgeschoven naar 2021 omdat de projecten nog niet afgerond zijn of omdat het krediet in 2021 beschikbaar is gesteld in het MIP.

4. S09 Gezondheid en sport

Krediet	€ 5.335.000
Activering	€ 2.667.000
Onderschrijding	€ 2.668.000

Deze onderuitputting is voor € 2,1 miljoen toe te schrijven aan 'Overige binnensport', Sporthal Valkenhuizen en sportzalen. De nog niet gepleegde investeringen zullen plaatsvinden in 2021 en later, wanneer in het MIP is voorzien in minder kredieten voor binnensport.
De binnen dit programma gepleegde investeringen in Zwembad Valkenhuizen zijn verantwoord als Onderhanden Activa en zullen in 2021 worden geactiveerd.

5. S12 Wonen en leefomgeving

Krediet	€ 9.034.000
Activering	€ 7.722.000
Onderschrijding	€ 1.312.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door werken aan de riolering in Arnhem: van de beschikbare € 8,2 miljoen voor het GRP is € 7,2 miljoen geactiveerd, een onderschrijding van € 1 miljoen.

Onderuitputting kapitaallasten
Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2021 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten.
Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting worden toegevoegd aan de Algemene Reserve.
Uitzondering hierop vormt de onderuitputting van kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten onderwijs.
De verwerking in begroting 2021 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Subsidies

Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2020.

Algemeen

Het verlenen van subsidies is één van de instrumenten die de gemeente kan inzetten om haar doelstellingen te realiseren. Subsidies kunnen op twee manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan de 'grote' instellingen worden op deze wijze verstrekt.

Subsidies 2020

In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2020 heeft Arnhem in totaal voor €90,2 miljoen aan subsidies verstrekt, waarvan €84,9 miljoen begrotingssubsidies betreft.

Op totaalniveau wordt het subsidiebudget van €86 miljoen met ruim €4 miljoen overschreden.
Veelal worden na de initiële subsidiebeschikking extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd.
De gelden daarvoor worden dan via een wijzigingsbeschikking toegekend, maar gedekt uit programmageld.
Hiervoor is in 2020 niet altijd een begrotingswijziging doorgevoerd, waardoor het beschikbare budget in de begroting aangemerkt is gebleven als regulier programmabudget. Bij de realisatie (kolom 'rekening') zijn de verstrekte bedragen terecht als subsidie aangemerkt.
Bovenstaande verklaart een groot deel van de overschrijding van de ruim €4 miljoen van de begrote subsidielasten. Deze overschrijdingen worden financieel allemaal opgevangen binnen het programmabudget, veelal wijkbudgetten.

In deze subsidieparagraaf zijn enkel de namen opgenomen van organisaties die in 2020 meer dan €1 miljoen aan subsidie hebben ontvangen. Voor een volledig overzicht van de verstrekte subsidies (op het niveau van subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	**5.055**	**5.359**
Begroting	**80.896**	**84.888**
Gerealiseerd resultaat	**85.951**	**90.246**

Subsidies worden ingezet om samen met instellingen de doelstellingen van de gemeente te realiseren. In het volgende overzicht is de verdeling van de subsidies over de verschillende programma's vermeld.

De gemeente verstrekt de meeste subsidie in de programma's S05 Cultuur, S08 Welzijn en inclusie en S09 Gezondheid en sport. Op deze terreinen worden enkele grote instellingen gefinancierd, die met hun activiteiten invulling geven aan gewenst gemeentelijk beleid.

		Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
STAD		**62.658**	**64.149**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.955**	**2.869**
S03	Economie	**1.063**	**450**
S04	Onderwijs	**779**	**795**
S05	Cultuur	**989**	**884**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**0**	**549**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**19**
S09	Gezondheid en sport	**5**	**13**
S10	Klimaat, energie en milieu	**120**	**55**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**104**
Begroting		**59.702**	**61.280**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**39**	**22**
S01	Veiligheid	**78**	**77**
S03	Economie	**1.339**	**2.220**
S04	Onderwijs	**5.731**	**4.915**
S05	Cultuur	**21.567**	**22.500**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**545**	**856**
S07	Zorg	**1.948**	**2.260**
S08	Welzijn en inclusie	**15.138**	**15.465**
S09	Gezondheid en sport	**12.638**	**12.591**
S10	Klimaat, energie en milieu	**540**	**208**
S12	Wonen en leefomgeving	**138**	**166**
WIJK		**23.293**	**26.097**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.100**	**2.490**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**1**	**186**
S04	Onderwijs	**1.882**	**1.921**
S05	Cultuur	**156**	**159**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**30**	**14**
S07	Zorg	**0**	**111**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**100**
S09	Gezondheid en sport	**31**	**0**
Begroting		**21.193**	**23.607**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**109**	**299**
S04	Onderwijs	**5.256**	**5.168**
S05	Cultuur	**354**	**387**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**780**	**1.999**
S07	Zorg	**622**	**733**
S08	Welzijn en inclusie	**8.749**	**9.241**
S09	Gezondheid en sport	**5.323**	**5.645**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**135**
Gerealiseerd resultaat		**85.951**	**90.246**

Hieronder staan de organisaties die in 2020 meer dan €1,0 miljoen subsidie ontvingen.

Bij deze partijen gezamenlijk is de realisatie bijna €1,7 miljoen hoger dan de begroting. Op totaalniveau wordt het subsidiebudget met ruim €4 miljoen overschreden. De restant overschrijding van ruim €2,3 miljoen is te vinden bij de overige, kleinere subsidieontvangers en deels bij de subsidieregelingen (zie tabel hierna).

Voor organisaties waarbij de realisatie meer dan €250.000 afwijkt van de begroting is hieronder een toelichting gegeven.

Het gaat om de volgende instellingen:

- Sportbedrijf Arnhem BV: De wijkactiviteiten die het Sportbedrijf uitvoert waren in de begroting nog aangemerkt als regulier wijkbudget; in de loop van 2020 zijn deze als subsidie verstrekt.
- St. Rijnstad: In de begroting zijn subsidiebedragen onterecht aangemerkt als regulier programmabudget in plaats van als subsidie. Er heeft geen wijziging in activiteiten plaatsgevonden.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden: Eind 2020 is door de samenwerkende gemeenten een andere verdeelsleutel afgesproken (met terugwerkende kracht voor 2020). Voor Arnhem heeft dit als gevolg dat de te verstrekken jaarlijkse subsidie toeneemt.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Sportbedrijf Arnhem BV	**16.896**	**17.197**
St. Rozet	**8.524**	**8.667**
St. Rijnstad	**7.807**	**8.595**
St. Musis en Stadstheater	**6.933**	**7.026**
St. IrisZorg	**4.663**	**4.646**
St. Moviera	**3.195**	**3.341**
St. Museum Arnhem	**2.950**	**2.979**
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	**2.558**	**2.867**
St. Peutercentra Arnhem	**2.210**	**2.229**
St. Welzijn Ouderen Arnhem	**2.150**	**2.224**
St. Pas	**2.156**	**1.968**
Pactum	**1.926**	**1.947**
St. Natuurcentrum Arnhem	**2.055**	**1.918**
Kinderopvang SKAR	**1.446**	**1.490**
Rijn Ijssel Roc	**1.073**	**1.121**
Stichting Refugee Company	**1.077**	**1.077**
Gerealiseerd resultaat	**67.621**	**69.293**

Overzicht subsidieregelingen

Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. In onderstaande tabel zijn de regelingen opgenomen waarvoor in 2020 subsidie aan te vragen was.

Voor een aantal regelingen is geen begroting opgenomen. Voor deze regelingen geldt dat het beschikbare budget in de begroting niet is aangemerkt als subsidiebudget. De middelen waren echter wel beschikbaar als regulier programmabudget, of zijn onttrokken aan de daartoe ingestelde bestemmingsreserves.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Reg Aanjaagfonds	**0**	**29**
Reg Amateurkunstregeling	**156**	**159**
Reg Burgerkracht	**0**	**100**
Reg Demontage diesel bestelauto's	**0**	**4**
Reg Eetbare stad	**0**	**8**
Reg Gelderland Herdenkt Airborne	**391**	**243**
Reg Gelderland Herdenkt Veluwe Remembers	**284**	**0**
Reg Gelijke kansen in het voortgezet (speciaal) onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs Arnhem	**510**	**510**
Reg Initiatieven klimaatadaptatie	**0**	**80**
Reg Klimaatfonds Duurz. Terrasverwarming	**70**	**19**
Reg Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland	**274**	**279**
Reg Pioniersbijdrage afsluitkosten aardgas	**0**	**2**
Reg Publieks Evenement Ronde 1	**369**	**208**
Reg Publieks Evenement Ronde 2	**171**	**183**
Reg Publieks Evenement Ronde 3	**719**	**697**
Reg Sport	**36**	**13**
Reg Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen	**336**	**336**
Reg Stroomversneller Cultuur	**0**	**4**
Reg Transformatie Sociaal Domein	**0**	**111**
Reg Verminderen hitteplekken en stimuleren stadslandbouw	**0**	**15**
Reg Voorschools aanbod	**1.567**	**1.605**
Reg Vrijwillig Jeugdwerk	**0**	**19**
Reg Werkinvesteringsfonds	**0**	**549**
Reg Wijkinitiatieven	**1**	**186**
Gerealiseerd resultaat	**4.882**	**5.359**

Wijksturing subsidies

Er zijn veel gesubsidieerde organisaties werkzaam in de wijken. Het kan zijn dat deze organisaties voor dezelfde doelgroep werken en de gemeente en/of de organisaties onvoldoende van deze mogelijk overlappende inzet weten. Vanuit de gemeente wordt ingezet om de overlap van dienstverlening in de wijken te inventariseren. Voor de subsidieaanvraag van 2020 is aan de subsidiepartners expliciet de opdracht meegeven inzicht te geven in de uitvoering en afstemming te zoeken in de samenwerking met andere organisaties en initiatieven. Bij de beoordeling van de aanvragen en het toekennen van de subsidies is de verbinding versterkt tussen de kernorganisatie, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Hierdoor zal een betere sturing in de wijk en een meer doelmatige inzet van subsidies worden gerealiseerd.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtenaren

Actuele kaders

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaar

Op 1 januari 2020 is de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) in werking getreden. Met de Wnra is het private arbeidsrecht vanaf 1-1-2020 van toepassing op het gemeentelijk personeel.
De bestaande (lokale) regelingen zijn in 2019 Wnra-proof gemaakt en ondergebracht in het personeelshandboek, welke op 3-12-2019 in het college van B&W is vastgesteld. Op het gebied van Integriteit betreft dit onder andere de gedragscode voor ambtenaren gemeente Arnhem.

Terugblik Ambtelijke integriteit 2020

Wnra

Onder actuele kaders is het in werking treden van de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) per 1-1-2020 beschreven.

Eigenaarschap

Actualisatie van het integriteitsbeleid is een doorlopend en essentieel proces. De organisatie is meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de ambtenaren is gaan vragen ('eigenaarschap'), om te doen wat nodig is in een specifiek geval, en niet te schuilen achter bureaucratische uitvoeringsregels (geen 'afvinkgedrag' meer, maar van geval tot geval een individuele afweging maken). Dit werken in een meer regelluwe omgeving vraagt van de ambtenaren een hoge mate van professionaliteit en zelfstandigheid, en de vaardigheid om verantwoording af te kunnen leggen over de keuzes die gemaakt zijn.

Integriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau.

Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bv. aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.
Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en - waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'
Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, intervisie, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Werkgroep Ambtelijke integriteit

Er is een werkgroep 'ambtelijke integriteit' bestaande uit onder andere vertegenwoordigers vanuit P&O, informatiebeveiliging, Veiligheid en juridische control. Deze werkgroep beziet incidenten vanuit een brede blik en bespreekt of, en zo ja, welke actie in voorkomende gevallen nodig is. De werkgroep heeft een adviserende rol naar de gemeentesecretaris, ontwikkelt integriteitsbeleid en bevordert bewustwording rond integriteit.

Introductiedag nieuwe medewerkers & Ambtseed of-belofte

Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiedag, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar het uitgebreidere ambtseed programma (een aantal weken na de introductie).

Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Schepenzaal van het Maarten van Rossumhuis, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In

een ceremonie van twee uur worden medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid.
Door corona, is dit format in 2021 aangepast naar een coronaproof livestream-event vanuit de Raadszaal, waarbij gebruikt wordt gemaakt van digitale mogelijkheden om kennis te delen (Mentimeter). Ook deze bijeenkomsten worden bijgewoond door de gemeentesecretaris en burgemeester. De medewerkers nemen deel via Teams. In 2020 hebben twee van deze bijeenkomsten plaatsgevonden.

Bewustwording Integriteit "van sollicitatie tot exitgesprek"
Vanaf 2019 zijn stappen gezet om de bewustwording met betrekking tot Integriteit "van sollicitatie- tot exitgesprek" meer in te bedden. In 2020 is er, door prioritering van de werkzaamheden in verband met corona, geen ruimte geweest hier aanvullende stappen in te zetten. Dit wordt in 2021 verder invulling gegeven.

Safe & Sound
In 2017 is gestart met de gemeentebrede campagne 'Safe & Sound' om het 'beveiligingsbewustzijn' (met name gericht op informatiebescherming) van de medewerkers te vergroten. Dit is net als is 2018 en 2019 ook in 2020, met enkele beperkingen door corona, voortgezet. Hierbij worden informatieveiligheid-, privacy- en integriteitsissues aangesneden. Deze campagne, waaraan ook samenwerkende partners kunnen deelnemen, is van belang om de gedeelde normen en waarden binnen de gemeentelijke organisatie kenbaarder te maken.

Omgaan met vermoedens van Integriteitsschendingen
Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden misstand). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren.

De gemeente kent een vertrouwenspersoon integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken. Het is belangrijk dat deze vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken kunnen worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit.
In 2020 zijn er geen concrete vragen gesteld aan de vertrouwenspersoon Integriteit door medewerkers.

Als er sprake is van een redelijk vermoeden van gedrag (of het nalaten daarvan) dat in strijd is met de binnen de organisatie te volgen normen en waarden, moet dit zorgvuldig en via een transparante procedure worden onderzocht. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol opgesteld, zijnde een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.
In het verslagjaar 2020 is in twee gevallen sprake geweest van integriteitsschending. In beide gevallen is de arbeidsovereenkomst met betrokken medewerker beëindigd.

Onderzoek bureau Governance & Integrity
Eind 2020 is, op verzoek van het management, door het Bureau Governance & Integrity een start gemaakt met een systeemanalyse van het integriteitsbeleid van gemeente Arnhem (ambtelijke organisatie). Doel is het integriteitssysteem van gemeente Arnhem te versterken. Deze analyse bestaat uit twee fases: een deskreview, waarbij bestaande gedragscodes, beleidsstukken en procedures binnen de gemeentelijke organisatie worden beoordeeld. Aanvullend vinden een aantal gesprekken plaats om een volledieger beeld te krijgen hoe met integriteitsvraagstukken wordt omgegaan. Deze analyse wordt in 2021 afgerond.

Bestuurlijk
Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt intern afgelegd aan de gemeenteraad, maar ook extern aan organisaties en burgers voor wie bestuurders hun functie vervullen.

Actuele kaders
- Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

Beide gedragscodes bevatten bepalingen over onder meer belangenverstrengeling, opgave van financiële belangen en nevenfuncties, geheimhouding, geschenken, giften en gunsten.

- Naleving van de Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Naleving van Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

College van burgemeester en wethouders / Gemeenteraad

- De leden van het college hadden in totaal 47 nevenfuncties, waarvan 42 ambtshalve. Voor 1 van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een onkostenvergoeding ontvangen;
- Er zijn door het college in 2020 geen geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievolgers is openbaar en te raadplegen op de website van de gemeente Arnhem

Deel 3 Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
2. Balans en de toelichting;
3. Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
4. Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel);
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Omschrijving		Begroot 2020 Prim			Begroot 2020 Def			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Stedelijke programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	115,8	513,2	397,4	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	3,9
S01	Veiligheid	14,7	1,7	-13,0	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	8,3	-13,4	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,6
S03	Economie	5,7	1,0	-4,7	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-1,0
S04	Onderwijs	18,0	3,0	-14,9	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,6
S05	Cultuur	31,4	6,0	-25,4	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	170,0	110,7	-59,3	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	6,2
S07	Zorg	30,8	0,9	-29,9	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	18,2	0,8	-17,5	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,6
S09	Gezondheid en sport	18,1	2,2	-16,0	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	6,1	1,0	-5,2	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	42,3	37,6	-4,7	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	32,5	37,9	5,4	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**525,4**	**724,3**	**198,9**	**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**13,3**
Wijk programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	35,5	9,5	-26,1	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0
GEB2	Noordwest	31,6	2,0	-29,6	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,5
GEB3	Noordoost	26,4	2,0	-24,4	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0
GEB4	Presikhaaf	26,9	2,6	-24,3	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,3
GEB5	Malburgen	39,7	4,3	-35,4	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,1	2,7	-21,5	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	19,4	1,7	-17,7	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0
GEB8	RKV	30,6	1,6	-29,0	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**234,4**	**26,5**	**-207,9**	**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**12,1**
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	11,1	13,1	2,0	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	1,7
S01	Veiligheid	0,1	0,3	0,3	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	0,0
S02	Bereikbaarheid	6,6	8,5	1,9	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-1,1
S03	Economie	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	0,0
S04	Onderwijs	7,8	6,3	-1,5	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,3
S05	Cultuur	1,2	0,8	-0,4	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	0,3	2,1	1,9	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-1,0
S07	Zorg	0,7	1,1	0,4	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,0	1,1	1,1	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,7	0,5	-0,2	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	3,1	3,1	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	0,8	0,0	-0,8	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	0,2	1,3	1,1	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**29,4**	**38,4**	**9,0**	**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-6,8**

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1
GEB2	Noordwest	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2
GEB3	Noordoost	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2
GEB5	Malburgen	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2
GEB8	RKV	0,0	0,0	0,0	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,7**
Totaal		**789,3**	**789,3**	**0,0**	**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**16,9**	**16,9**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

In 2020 is ten opzichte van de begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 25,4 miljoen (2019: € 4,3 miljoen). Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 8,5 miljoen (2019: € 11,6 miljoen) aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen (2019: € 7,3 miljoen nadelig) dat zal worden verrekend met de Algemene Reserve.

Overzicht van baten en lasten

Omschrijving	2020	2019
Bedragen x € 1.000.000		
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	19,8	9,8
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-5,6	5,5
Begrotingsafwijking saldo van baten en lasten	**25,4**	**4,3**
Gerealiseerde mutaties reserves	-2,9	-17,2
Begrote mutaties reserves	5,6	-5,5
Begrotingsafwijking mutaties reserves	**-8,5**	**-11,6**
Gerealiseerd resultaat	**16,9**	**-7,3**

Specificatie voor- en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Stedelijke programma's										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	-7,4	11,3	3,9
S01	Veiligheid	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	-0,3	0,4	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,1	0,5	0,6
S03	Economie	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-0,6	-0,4	-1,0
S04	Onderwijs	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,9	0,3	-0,6
S05	Cultuur	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-0,7	-0,5	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	-0,8	7,0	6,2
S07	Zorg	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,9	0,1	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,2	0,5	2,6
S09	Gezondheid en sport	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	-0,7	1,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	1,7	0,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	28,9	-24,5	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-0,3	-0,6	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**17,2**	**-3,9**	**13,3**
GEB1	CSA	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0	0,0	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,2	0,3	1,5
GEB3	Noordoost	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0	0,0	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,1	0,1	1,3
GEB5	Malburgen	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	3,9	0,1	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,3	0,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0	0,1	1,0
GEB8	RKV	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,7	0,1	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**11,2**	**0,9**	**12,1**

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	0,2	1,6	1,7
S01	Veiligheid	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	1,1	-1,1	0,0
S02	Bereikbaarheid	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-0,5	-0,6	-1,1
S03	Economie	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	-0,1	0,1	0,0
S04	Onderwijs	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,2	-0,1	-0,3
S05	Cultuur	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	0,0	-0,3	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-0,5	-0,5	-1,0
S07	Zorg	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0	-0,1	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,3	0,2	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0	0,0	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,6	-0,3	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4	0,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	0,1	-1,2	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-4,3**	**-2,5**	**-6,8**

Overzicht

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk										
Bedragen x € 1.000.000										
GEB1	CSA	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1	0,0	-0,1
GEB2	Noordwest	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,2
GEB3	Noordoost	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1	0,0	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2	0,0	-0,2
GEB5	Malburgen	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3	0,0	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5	0,0	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2	0,0	-0,2
GEB8	RKV	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2	0,0	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,8**	**0,1**	**-1,7**
Totaal programma's		**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**-16,9**	**22,3**	**5,4**	**16,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2020 zijn de volgende posten als incidenteel aangemerkt.

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele lasten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	7.438	16.330	16.330	-0
S00	Frictiekosten en organisatie ontwikkeling	406	406	233	173
S00	Solvabiliteit	3	2.949	2.949	-
S00	Post onvoorzien	272	39	-	39
S02	Bereikbaarheid	5.872	6.563	6.889	-326
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	124	170	1.044	-874
S04	Onderwijs	7.132	7.901	8.101	-200
S05	Cultureel vastgoed	190	190	190	-0
S07	WMO en jeugdzorg	200	200	200	-
S07	Transformatiebudget zorg	478	478	521	-43
S11	Grondexploitatie	700	700	2.185	-1.485
Div.	Vastgoed	3.115	3.053	4.201	-1.148
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele baten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	12.217	15.181	15.181	0
Div.	Gemeentefonds	1.252	1.927	2.142	215
Div.	Bedrijfsvoering	1.343	871	2.368	1.497
S02	Bereikbaarheid	5.909	6.764	6.234	-530
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	1.172	1.093	668	-425
S04	Onderwijs	5.865	5.865	5.865	0
S05	Cultureel vastgoed	312	313	313	0
S07	WMO en jeugdzorg	800	1.962	1.899	-63
S07	Transformatiebudget zorg	-	141	133	-8
S02	Buitengewoon beter	1.544	448	417	-31
S08	Beschermd en weerbaar	1.100	1.410	1.410	-
S06	Noodfonds	1.110	1.110	1.110	-
S12	Huishoudelijk afval	385	385	385	0
S10	Klimaat en energie	296	296	331	35
S10	Duurzaam Arnhem	2.920	2.920	2.785	-135
Div.	Vastgoed	1.797	2.920	3.723	803
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
Bedragen x € 1.000					
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**
	Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**12.094**	**4.627**	**2.119**	**5.223**

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd. Er zijn in 2020 geen onvoorziene lasten geweest.

	Begroot 2020		Rekening	Afwijking	V / N
Omschrijving	Primitief	Definitief	2020		
Bedragen x € 1.000					
Onvoorzien	272	39	0	39	V
Strikt onvermijdbaar	767	0	0	0	
Totaal	**1.039**	**39**	**0**	**39**	**V**

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2020 vanaf de vaststelling van de MJPB 2020-2023.

Begr. wijz.nr.	Raadsver-gadering	Onderwerp	Exploitatie 2020			Reserves 2020		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	
Bedragen x € 1.000 positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	13-11-2019	Ontwerp MJPB 2020-2023	-759.807	750.125	-9.682	28.767	-38.449	-
	13-11-2019	Amendementen 19A66 "Aanvullende coaliteafspraken zorg"	-	678	678	678	-	-
Geamendeerde MJPB 2020-2023			**-759.807**	**750.803**	**-9.004**	**29.445**	**-38.449**	**-**
20-094	Diverse	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk MJPB 2020-2023	-6.183	-289	-6.472	1.031	-7.503	-
20-010	29-4-2020	Verzamelbesluit-1 2020	-1.474	805	-669	4.584	-5.253	-
20-020	8-7-2020	Verzamelbesluit-2 2020	-57.222	49.418	-7.804	-2.135	-5.669	-
20-030	16-12-2020	Verzamelbesluit-3 2020	-9.784	14.391	4.607	1.740	2.867	-
19-032	8-7-2020	Visie nieuwe haven	-1.150	-	-1.150	-	-1.150	-
20-011	27-5-2020	Grondwal/uitbreiding woonwagenkamp Bethanienstraat	-1.660	-	-1.660	-	-1.660	-
20-015	11-11-2020	Turap-2 2020	-24.625	29.155	4.530	8.687	-4.157	-
20-012	16-12-2020	BPO Middachtensingel Kinderkamp	-154	-	-154	-	-154	-
20-016	16-12-2020	Budgetoverheveling 2020-2021	13.286	-1.138	12.148	13.286	-1.138	-
	1-1-2020	Correctie beginstand ivm transitie financiële systeem	32.995	-32.995	-	-	-	-
Begroot 2020 Definitief			**-815.778**	**810.150**	**-5.628**	**56.638**	**-62.266**	**-**

Begrotingsrechtmatigheid

Het budgetrecht is een recht dat de raad toekomt. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de begroting geeft de raad het college deze toestemming. Begrotingsrechtmatigheid houdt in dat de financiële beheershandelingen bij de gemeente binnen de begroting dienen te passen. Begrotingsoverschrijdingen die niet bij de raad bekend zijn, beschouwt de accountant als onrechtmatig. Derhalve legt het college aan de raad deze overschrijdingen voor. Formeel is het voldoende alleen de overschrijdingen aan de lastenkant te laten vaststellen om deze alsnog als rechtmatig te laten beschouwen. Na instemming van de raad met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van "overschrijdingen" en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden, conform het Besluit controle accountantscontrole decentrale overheid (Bado):

1. het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven, binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven en die nog dienen te worden geautoriseerd;
2. de overschrijdingen worden goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen, passend binnen de aanbevelingen in de Kadernota Begrotingsrechtmatigheid van de Commissie BBV. Daarin worden de overschrijdingen in enkele categorieën ingedeeld, die ondanks de overschrijding gewoon als rechtmatig bestempeld, mits goed toegelicht in de jaarrekening. Dat gaat om:
    1. compensatie door direct gerelateerde opbrengsten;
    2. passend binnen bestaand beleid;
    3. open einde regeling;
    4. overig.

De onderstaande tabel omvat een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve begroting 2020 en de rekening 2020.
Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.
1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten

2. Passend binnen bestaand beleid

3. Open einde regeling

4. Overig

Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.

1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten
    - S00: de hogere lasten worden deels gecompenseerd door hogere baten op onderdeel bedrijfsvoering
    - S06: De hogere lasten als gevolg van TOZO worden gecompenseerd door baten die ontvangen zijn voor TOZO
    - S09: De hogere lasten als gevolg van kostprijsverhogende BTW worden gecompenseerd

2. Passend binnen bestaand beleid
    - S00: De hogere lasten hebben betrekking op de kosten SB&R en meerkosten corona die door de Connectie zijn gemaakt
    - S01: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S03: De hogere lasten hebben betrekking op extra uren die zijn gemaakt om de beleidsdoelstellingen te halen
    - S04: De hogere lasten worden gecompenseerd door lagere lasten dan begroot op de Wijkprogramma's op dit onderdeel.
    - S05: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S07: De hogere lasten hebben betrekking op hogere uitgaven voor zorgkosten binnen het bestaande beleid
    - S09: De hogere lasten hebben betrekking op het beheer van gemeentelijk vastgoed
    - S12: De hogere lasten hebben betrekking op fasering van grondexploitatieprojecten en het resultaat van de grondexploitatie

3. Open einde regeling

4. Overig

Omschrijving		Begroot 2020 Def Lasten	Rekening 2020 Lasten	Afwijking
Stedelijke programma's				
Bedragen x € 1.000.000 bedragen positief zijn voordelig, bedragen negatief zijn nadelig.				
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	92,5	-7,4
S01	Veiligheid	16,4	16,7	-0,3
S02	Bereikbaarheid	21,7	21,6	0,1
S03	Economie	5,8	6,4	-0,6
S04	Onderwijs	18,3	19,2	-0,9
S05	Cultuur	31,9	32,7	-0,7
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	195,5	-0,8
S07	Zorg	56,8	60,7	-3,9
S08	Welzijn en inclusie	23,2	21,1	2,2
S09	Gezondheid en sport	23,3	24,1	-0,7
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	5,9	1,7
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	46,9	28,9
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	36,3	-0,3
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**579,6**	**17,2**
GEB1	CSA	31,6	30,6	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	29,0	1,2
GEB3	Noordoost	24,9	23,8	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	22,9	1,1
GEB5	Malburgen	38,3	34,4	3,9
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	23,9	0,3
GEB7	De Laar/Elden	17,5	16,5	1,0
GEB8	RKV	28,4	26,7	1,7
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**207,8**	**11,2**
Totaal		**815,8**	**787,4**	**28,4**

Wet Normering Topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op gemeente Arnhem van toepassing zijnde regelgeving;

- Het bezoldigingsmaximum in 2020 is €201.000 (2019: €194.000). Het weergegeven individuele WNmaximum is berekend naar rato van de omvang van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte;
- Voor een functionaris zonder dienstbetrekking geldt een andere regeling. De eerste twaalf kalendermaanden waarin de functie wordt vervuld geldt een separate normering voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. Na deze twaalf kalendermaanden is de reguliere WNT-normering van toepassing.

In de onderstaande tabel worden de beloningen conform de vereiste indeling toegelicht.

Gegevens 2020 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	140.572	112.753
Beloningen betaalbaar op termijn	21.096	19.927
Subtotaal	*161.668*	*132.680*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		
Bezoldiging	**161.667**	**132.681**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens 2019 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.617	105.766
Beloningen betaalbaar op termijn	20.206	18.018
Subtotaal	155.823	123.784
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-
Bezoldiging	**155.823**	**123.784**

Balans en de toelichting

Balans

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Immateriële vaste activa	**10.637**	**10.883**	**Eigen vermogen**	**180.420**	**160.603**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.637	10.883	Algemene Reserve	31.028	37.218
			Bestemmingsreserves	132.456	130.724
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Materiële vaste activa	**709.830**	**684.837**	**Voorzieningen**	**8.966**	**10.229**
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572	Voorzieningen ter egalisering van kosten	0	0
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	8.966	10.229
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978			
In erfpacht	14.951	0			
Financiële vaste activa	**70.819**	**83.423**	**Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar**	**674.064**	**667.385**
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	4.741	Obligo's	601	721
Leningen aan woningbouwcorporaties	10	12	Onderhandse leningen van:		
Overige langlopende leningen	56.891	66.971	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.176	9.312	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken e.d.	65.000	65.000
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	0	2.387	Waarborgsommen	126	144
			Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.898	2.987
Totaal vaste activa	**791.286**	**779.142**	**Totaal vaste passiva**	**863.450**	**838.217**

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Voorraden	**35.121**	**46.149**	**Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**16.667**	**40.551**
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.824	Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Banksaldi (schuld)	257	257
			Overige schulden	14.410	9.294
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**44.302**	**46.467**	**Overlopende passiva**	**80.168**	**53.115**
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	9.590	13.640
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	54.981	38.774
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	15.597	701
Overige vorderingen	25.218	25.716			
Liquide middelen	**1.221**	**676**			
Banksaldi	1.164	568			
Kassaldi	57	108			
Overlopende activa	**88.355**	**59.448**			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	88.355	59.448			
Totaal vlottende activa	**168.999**	**152.741**	**Totaal vlottende passiva**	**96.835**	**93.666**
Totaal generaal	**960.285**	**931.883**	**Totaal generaal**	**960.285**	**931.883**
			Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
			Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening
getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de

meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMOadministratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Het rijk heeft voor gemeenten een pakket aan financiële maatregelen getroffen ter (gedeeltelijke) dekking van de coronakosten/-effecten die gemeenten ondervinden. In de decembercirculaire 2020 is een totaaloverzicht van het "compensatiepakket coronacrisis medeoverheden" opgenomen. Voor enkele maatregelen is alleen het landelijk plafond vermeld, en is de concrete verdeelsleutel nog niet bekend en/of is de verdeling afhankelijk van de werkelijke cijfers over 2020. Het betreft de volgende landelijke maatregelen/onderdelen en bedragen: compensatie inkomstenderving na 1 juni (€100 mln.), extra beschikbaar voor inkomstenderving (€150 mln.), afvalinzameling (€32 miln.), zwembaden en ijsbanen (€100 mln.) en verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec) (60 mln.). Het ontbreken van een exacte verdeling/verdeelsleutel van de compensatie per gemeente betekent dat wij voor onze gemeente geen voldoende nauwkeurige en betrouwbare schatting/berekening kunnen maken van het bedrag waarop onze gemeente over 2020 aanspraak kan maken. In overeenstemming met de uitspraak van de commissie BBV verwerken wij het financiële effect van deze onderdelen/maatregelen uit het aanvullende compensatiepakket in de jaarrekening 2021.

Balans

Algemeen
De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa
De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa
De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringen kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen.

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties	40
Semi – permanente gebouwen	20
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Verkeersinfrastructuur	30
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Parkeermaatregelen	10
Openbare verlichting: kabels	25
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Bouwkundige voorzieningen	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Sport grasvelden	15
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Lage Kade	60
Rioleringen	40
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Vrachtauto’s	5
Fietsen en scooters	5
Personenauto’s	5
Machines, apparaten en installaties	
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Parkeerapparatuur	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Gereedschappen	5
Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
Speelvoorziening	10
Invalidentoiletten	10

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa
De post financiële vaste activa omvat voornamelijk deelnemingen in een aantal vennootschappen, langlopende leningen u/g en nog te ontvangen erfpacht canon.
Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar
Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva
De onder de noemer overlopende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen en faciliterende grondexploitatieplannen overstijgen, worden gepresenteerd als overige vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen). Daarnaast worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Bedragen
Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa
Verloopstaat immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Inves-teringen	Desinves-teringen	Af-schrijving	Bijdragen van derden	31-12-2020
Bedragen x € 1.000						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.883	64	0	-310	0	10.637
Totaal	**10.883**	**64**	**0**	**-310**	**0**	**10.637**

Materiële vaste activa
Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978
In erfpacht	14.951	0
Totaal	**709.830**	**684.837**

Investeringen met een economisch nut

Verloopstaat Investeringen met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Herubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	81.384	-14.211	1.620	-2.246	0	0	0	66.547
Bedrijfsgebouwen	349.602	0	34.100	-264	-12.648	-873	0	369.917
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.956	0	54	0	-213	0	0	2.798
Machines, apparaten en installaties	6.509	0	1.127	-155	-1.455	0	0	6.026
Vervoersmiddelen	444	0	32	-1	-118	0	0	357
Overige materiële vaste activa	11.677	0	856	-517	-1.245	0	0	10.772
Totaal	**452.572**	**-14.211**	**37.790**	**-3.183**	**-15.678**	**-873**	**0**	**456.417**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Daarnaast is vanuit de post Grondexploitatieprojecten een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen :

- Investeringen in de onderwijshuisvesting, waaronder:
  - Briant College / De Ommezwaai (€ 7,8 miljoen),
  - Renovatie Mariëndaal (€ 8,4 miljoen),
  - Renovatie scholen Breezandpad (€ 4,8 miljoen).
- MFC De Salamander (€ 1,0 miljoen),
- Renovatie van de Schouwburg (€ 0,9 miljoen).

De belangrijkste onderhanden activa in 2020 betreffen het Museum Arnhem (€ 12,6 miljoen) en Zwembad Valkenhuizen (€ 9,2 miljoen).

Eind 2024 loopt het huurcontract van het stadskantoor af. Duidelijk is geworden dat het stadskantoor te groot is voor het aantal ambtenaren dat eind 2024 gehuisvest wordt. Er wordt overgegaan naar andere huisvesting. Bij het in gebruik nemen van het stadskantoor is destijds geïnvesteerd in een omvangrijk inbouwpakket wat eind 2024 nog niet geheel is afgeschreven. Op deze investeringen wordt daarom een schattingswijziging toegepast. De resterende boekwaarde per ultimo 2024 wordt versneld in 5 jaar afgeschreven. Het gaat om een jaarlijks bedrag van € 509.000.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Verloopstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	289	0	0	-289	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	129	0	0	-129	0	0	0	0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	157.435	0	7.464	0	-5.172	-11	0	159.715
Overige materiële vaste activa	8.434	0	390	0	-1.216	0	0	7.608
Totaal	**166.287**	**0**	**7.854**	**-418**	**-6.388**	**-11**	**0**	**167.323**

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (€ 6,8 miljoen).

Investeringen met een maatschappelijk nut

Verloopstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2019	Verloop					31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	
Bedragen x € 1.000							
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	52.980	-1.909	0	0	-2.874	0	48.197
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	12.998	1.909	8.930	0	-682	-212	22.943
Totaal	**65.978**	**0**	**8.930**	**0**	**-3.556**	**-212**	**71.139**

De materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels hiervoor zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren. In 2020 is een bedrag van € 1,9 miljoen geherrubriceerd
van de categorie vóór 2017 naar de categorie na 2017 als gevolg van extra verkregen inzicht bij het herinrichten van de activa-subadministratie in het nieuwe financiële pakket.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur (€ 2,7 miljoen),
- Openbare verlichting (€ 1,5 miljoen),
- Civiele kunstwerken (€ 1,6 miljoen),
- Bewegwijzering (€ 0,5 miljoen),
- Uitvoeringsprogramma wateroverlast (€ 0,5 miljoen).

In erfpacht

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
in erfpacht uitgegeven gronden	0	14.952	0	-1	0	0	0	14.951
Totaal	**0**	**14.952**	**0**	**-1**	**0**	**0**	**0**	**14.951**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Verhoging	Aflossing	
Bedragen x € 1.000				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	0	0	4.742
Leningen aan woningbouwcorporaties	12	0	-2	10
Overige langlopende leningen	66.971	3.697	-13.777	56.891
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.312	0	-136	9.176
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	2.387	0	-2.387	0
Totaal	**83.424**	**3.697**	**-16.302**	**70.819**

Specificatie kapitaalverstrekkingen deelnemingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	1
Totaal	**4.742**	**4.742**

Specificatie leningen woningbouwcorporaties

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Woningstichting Omnia	10	12
Totaal	**10**	**12**

Specificatie overige leningen u/g

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sportbedrijf Arnhem	10.260	10.263
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	10.023	11.208
Stichting MSA	6.149	8.040
Kredietbank Nederland	500	6.500
Stichting DrieGasthuizenGroep	6.563	6.945
Gelderse Hogeschool	3.762	4.965
Kunstbedrijf	1.899	2.234
Moscowa	2.104	2.250
Stichting Behouden Steden	2.035	2.235
Stichting Oostpool	1.714	1.833
Stichting Eusebius	1.432	1.500
Luxor	555	624
Rozet	483	559
Focus	638	669
Zwembad Klarenbeek	349	387
Diverse sport- en culturele instellingen	3.060	3.268
Leenbijstand BUIG	6.594	5.181
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.228	-1.691
Totaal	**56.891**	**66.971**

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vangnetuitkering	0	2.386
Regelingen werknemers (fiets)	0	1
Totaal	**0**	**2.387**

Voorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.823
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	**35.121**	**46.149**

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grondexploitatieprojecten	105.692	117.079
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-64.264	-62.604
Overig onderhanden werk	-6.633	-8.652
Voorzieningen overig onderhanden werk	0	0
Totaal	**34.795**	**45.823**

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Kosten	Bijdragen	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	117.079	-741	19.267	-29.913	0	105.692
Overig onderhanden werk	-8.652	-459	3.060	-582	0	-6.633
Totaal	**108.427**	**-1.200**	**22.327**	**-30.495**	**0**	**99.059**

Vanuit de post Grondexploitatieprojecten is een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen binnen de Materiële vaste activa. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Winst-neming	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000							
Schuytgraaf	47.083	0	1.310	8.413	-21.245	0	35.561
Arnhem Centraal	53.452	0	0	1.061	-192	0	54.321
Koningspley	1.725	0	40	95	-31	0	1.829
Presikhaaf	6.337	0	0	633	-143	0	6.827
Merwedestraat	3.280	0	0	101	-35	0	3.346
De Maten	7.015	0	0	295	-336	0	6.974
Saksen Weimar	-324	0	30	151	0	-94	-237
Centrum Zuid	-668	0	170	402	-38	0	-134
Wassenaarweg	-193	0	360	92	-495	0	-236
Oostelijk Centrum Gebied	5.292	0	0	388	-5.122	0	558
Zuidelijke binnenstad fase 1	-6.586	-741	2.300	1.354	-310	0	-3.983
Herhuisvesting Lorentz Lyceum	-131	0	0	131	0	0	0
ZB Coehoorn Noord	859	0	0	538	-266	0	1.131
Leidenweg	-63	0	1.180	224	-1.607	0	-266
Totaal	**117.079**	**-741**	**5.390**	**13.877**	**-29.819**	**-94**	**105.692**

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Arnhem Centraal	357	0	373	0	70	800
Malburgen	-6.643	0	423	-183	0	-6.403
Zuidelijke binnenstad	-59	0	29	29	0	-1
Presikhaaf	-605	0	446	-13	0	-172
Korenkwartier	-1.826	0	165	-30	62	-1.629
Overig	124	-459	1.624	120	-637	772
Totaal	**-8.652**	**-459**	**3.060**	**-77**	**-505**	**-6.633**

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd. Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Bedragen x € 1.000.000			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	143	37	181
Overige kosten	77	8	85
Plankosten en VTU	142	16	158
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	-361	-110	-471
Overige opbrengsten	-115	-3	-119
Subsidies / bijdragen	-43	-1	-44
Voorziening Grondbedrijf	-64		
Totaal opbrengsten	***-584***	***-114***	***-634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	5	55
Resultaat (op eindwaarde)	**41**	**-46**	**60**
Resultaat op contante waarde per 01-01-2021			**55**

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	**326**	**326**

Verklaring saldo gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubr.	Aankopen	Verkopen	
Bedragen x € 1.000					
Bovenleiding materiaal Trolley	326	0	0	0	326
Totaal	**326**	**0**	**0**	**0**	**326**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0
Overige vorderingen	25.218	25.716
Totaal	**44.302**	**46.467**

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Debiteuren publiekrechtelijk	2.284	7.201
Totaal	**2.284**	**7.201**

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	16.800	13.550
Totaal	**16.800**	**13.550**

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	12.086	2.216
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-384	-155
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	10.505	11.515
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-5.077	-6.397
Debiteuren privaatrechtelijk	8.510	6.436
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-1.462	-697
Overige vorderingen	1.040	12.798
Totaal	**25.218**	**25.716**

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Banksaldi	1.164	568
Kassaldi	57	108
Totaal	**1.221**	**676**

De vastgestelde jaarschijf 2020 van de MJPB 2020 - 2023 heeft een lastenniveau van € 759,8 miljoen (2019: € 727,6 miljoen). Op basis daarvan is een drempelwaarde bepaald voor buiten de schatkist aan te houden tegoeden van € 4,3 miljoen (2019: €4,2 miljoen) gemiddeld per kwartaal.

Gemiddeld saldo banken per kwartaal 2020

Kwartaal	Drempelbedrag 2020	Realisatie 2020	Over- / onderschrijding 2020
Bedragen x € 1.000,--			
1e kwartaal	4.270	1.631	-2.638
2e kwartaal	4.270	3.506	-763
3e kwartaal	4.270	1.123	-3.146
4e kwartaal	4.270	1.056	-3.213

In alle kwartalen heeft de gemeente ruim minder tegoeden aangehouden bij banken dan maximaal is toegestaan.

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen		
Vooruitbetaalde bedragen	32.741	25.376
Nog te ontvangen bedragen	20.266	0
BCF	34.442	33.340
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	906	732
Totaal	**88.355**	**59.448**

Verloopstaat Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubricering	Toevoegingen	Verminde-ringen	
Bedragen x € 1.000					
Vooruitbetaalde bedragen	25.376	0	33.261	25.376	33.261
BCF	33.340	-33.340	0	0	0
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	732	0	906	732	906
Totaal	**59.448**	**-33.340**	**34.167**	**26.108**	**34.167**

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Algemene reserve	31.028	37.218
Bestemmingsreserves	132.456	130.724
Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Totaal	**180.420**	**160.603**
Mutatie t.o.v. vorige jaar	19.817	9.826
Solvabiliteit	18,79%	17,23%

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Verloopstaat eigen vermogen

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmingsreserves	Totaal
Bedragen x € 1.000			
Saldo 01-01-2019	**41.738**	**109.039**	**150.777**
Gerealiseerde toevoegingen	23.049	60.758	83.807
Gerealiseerde onttrekkingen	27.569	39.073	66.642
Saldo 31-12-2019	**37.218**	**130.724**	**167.942**
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	-7.339	0	-7.339
Saldo 01-01-2020	**29.879**	**130.724**	**160.602**
Gerealiseerde toevoegingen	16.330	46.395	62.726
Gerealiseerde onttrekkingen	15.181	44.663	59.844
Saldo 31-12-2020	**31.028**	**132.456**	**163.483**
Gerealiseerd resultaat boekjaar	13.036	3.900	16.936
Saldo 01-01-2021	**44.064**	**136.356**	**180.419**
Mutaties 2020	**14.185**	**5.632**	**19.817**

Bestemmingsreserves (BR)

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de doelstellingen per reserve en de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:
· Bereikbaarheid,
· Onderwijs,
· Cultureel vastgoed,
· GRP-dekking kapitaallasten,
· ICT,
· Kapitaallasten.

Prog.	Omschrijving	31-12-2019	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2020
Bedragen x € 1.000					
S00	Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271
S00	Raad	12	0	0	12
S00	Fractie-ondersteuning	21	0	0	21
S02	Buitengewoon Beter	2.198	0	-417	1.781
S02	Bereikbaarheid	3.708	6.889	-6.234	4.364
S02	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.490	1.044	-668	4.866
S03	Sociaal Economisch Fonds	609	134	-288	455
S03	Evenementen	306	114	-13	408
S04	Onderwijs	21.866	8.101	-5.865	24.103
S05	Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	0	368
S05	Beeldende en Monumentale Kunst	64	31	0	95
S05	Cultureel Vastgoed	12.319	190	-313	12.196
S12	Groenfonds	646	187	-123	710
S06	Participatie	492	0	-112	380
S08	Maatschappelijke opvang	179	0	0	179
Div.	Wijkfondsen	275	103	-19	359
S07	Pakketmaatregelen WMO	23	0	-23	0
S08	Beschermd en Weerbaar	3.573	0	-1.410	2.163
S07	Burgerinitiatieven sociaal Domein	538	0	-173	365
S06	Jongerenperspectieffonds	1.246	0	0	1.246
S06	Werk-Investeringsfonds	2.461	0	-549	1.912
S08	Inburgering, integratie en asiel	1.379	361	-571	1.169
S07	WMO, Jeugdzorg	3.179	200	-1.899	1.480
S07	Transformatie Zorgbudget	0	521	-133	388
S07	Noodfonds	1.909	0	-1.110	799
S09	Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	390	0	-290	100
S12	Huishoudelijk afval	385	0	-385	0
S11	Klimaat en energie	1.613	495	-826	1.282
S11	Duurzaamheidsleningen	412	0	-49	363
S11	Revolverend fonds (duurzaam)	703	0	-23	680
S11	Duurzaam Arnhem	10.422	2.100	-2.785	9.736
S11	Omgevingslawaai	412	0	0	412
S11	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
S11	Grondexploitatie	12.562	2.185	0	14.747
S11	Voorstudies	283	0	-21	262
S11	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
S08	Herstructurering OGGz	456	0	0	0
S11	Zuidelijke Binnenstad	4.505	0	-100	4.405
S12	Volkshuisvesting	535	43	-67	511
S12	Startersleningen	1.514	62	-50	1.526

S12	Stimulering woningbouw	432	0	-300	132
S11	Vastgoed	2.795	4.201	-3.723	3.273
Div	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	9.988	12.904	-10.048	12.845
S00	Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	131	0	233
S00	Bedrijfsvoering	6.481	3.447	-5.816	4.112
S00	Solvabiliteit	0	2.949	0	2.949
S00	ICT	125	0	-55	70
S00	Kapitaallasten	9.508	0	-205	9.303
	Totaal Bestemmingsreserves (BR)	**130.724**	**46.395**	**-44.663**	**132.000**
	Algemene reserve	37.218	16.330	-22.521	31.028
	Totaal Algemene Reserve (AR)	**37.218**	**16.330**	**-22.521**	**31.028**
	Totaal Reserves (AR en BR)	**167.942**	**62.726**	**-67.184**	**163.028**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam **BR Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling (S00)**

Doel Deze bestemmingreserve dient ter egalisatie van de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012.

Naam **BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**

Doel In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter de rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken, zonder zich eerst over de 'Wie-betaalt- waarvan" vraag te hoeven buigen.

Naam **BR Raad (S00)**

Doel Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.

Naam **BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**

Doel Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).
In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).

Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie. De verzelfstandigingen van MSSA, het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het budgetadviescentrum, de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie en de sociale wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het is onvermijdelijk dat er hierbij frictiekosten zullen ontstaan. Voorgesteld wordt om specifiek voor deze kosten in 2016 een bestemmingsreserve in te stellen, waaruit de toekomstige kosten vervolgens gedekt kunnen worden.

Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	Een belangrijke doelstelling is naast een robuuste begroting en buffers voor risico's ook het streven naar een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt structureel gespaard in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.

Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.

Naam	**BR ICT (S00)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Eemn deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).

Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen. Daarnaast is ultimo 2013 de BR Fietspaden voormalig recreatieschap Veluwe (€ 183.000) binnen deze bestemmingsreserve geïntegreerd. De gemeente Arnhem heeft namelijk van de Recreatiegemeenschap Veluwe 8,9 km fietspad overgenomen (raadsbesluit 27-9-2010). De reserve diende voor het op niveau brengen en gedurende een aantal jaren houden van de betreffende fietspaden.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	In het Raadsbesluit van 30 september 2013 heeft de raad ingestemd met het doteren van de onderuitputting kapitaallasten onderwijs en overige onderwijshuisvestingsbudgetten aan de bestemmingsreserve speciaal onderwijs. Deze dotaties zijn daar de uitvoering van. Huur en pacht speciaal onderwijs betreft de huurbudgetten die voorheen voor (V)SO de Radar (tegenwoordig Briant college) gereserveerd waren. De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs. Per 1 januari 2015 is de bestemmingsreserve ""Kapitaallasten onderwijs"" samengevoegd met de bestemmingsreserve ""Onderwijs"", tot één Bestemmingreserve ""Onderwijs"". Dit geeft flexibiliteit. Vrijvallende onderwijsmiddelen kunnen dan bijvoorbeeld in deze reserve worden geboekt en het wordt mogelijk om gelden voor het speciaal onderwijs die in de betreffende jaarschijf nog niet nodig zijn voor bovengenoemde projecten, eventueel in te zetten voor bijvoorbeeld het primair onderwijs. Onderwijsprojecten kunnen hierdoor de komende jaren worden gerealiseerd zonder dat het extra geld kost. Verder moet rekening worden gehouden dat met ingang van 2017 kapitaallasten structureel worden overgedragen aan de schoolbesturen, onder voorbehoud van hun medewerking. Deze overdracht zal dan gefinancierd worden vanuit deze nieuwe bestemmingsreserve.

Naam	**BR Beeldende en Monumentale kunst (S05)**
Doel	Op 4 juli 2011 heeft de gemeenteraad het besluit genomen om maximaal € 93.000 te reserveren voor een projectaanvraag voor een cultureel bruggenbouwer voor de Arnhemse beeldende kunstsector. Ook heeft de raad besloten dit bedrag te dekken uit de bestemmingsreserve voor beeldende kunst en vormgeving. Het bedrag van € 93.000 is over meerdere jaren te besteden (2013-2016). Ook is deze reserve bedoeld voor het dekken van projecten in het kader van de meerjarige 1%-regeling. Daarnaast dient deze reserve ter finaciering van de uitvoering van gemeentelijke projecten op het gebied van kunst in openbare ruimte. Dotaties aan deze reserve komen voort uit eventuele onderbesteding op het budget voor monumentale kunsten. Projecten in de opnbare ruimte kennen een andere dynamiek dan de gemeentelijke begrotingscyclus. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Beeldbepalende culturele manifestaties (S05)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van beeldbepalende culturele evenementen. Dit betreft hoogwaardige mode-evenementen en Sonsbeek Internationaal conform raadsbesluit 29-09-2014. Bij het jaarverslag 2014 is ingestemd met het hernoemen van de oorspronkelijk naam BR Kunstmanifestaties in BR Beelbepalende culturele manifestaties.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	Onder de BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) worden 4 projecten verstaan: een filmtheater in de Zuidelijke binnenstad: Focus Filmhuis Arnhem (1), uitbreiding van het museum aan de Utrechtseweg: Museum Arnhem (2), onderhoud schouwburg Arnhem (3) en verbouw en uitbreiding Musis Sacrum (4). Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan de reserve. De voeding van de reserve wordt ingezet ter dekking van de exploitatietekorten van de projecten die onderdeel uitmaken van Cultureel Vastgoed.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse risico's op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de WWB en het bereiken van de doelstellingen. De risico's die afgedekt worden door de reserve zijn: A. In 2015 wordt nieuwe wetgeving ingevoerd, waarbij de doelgroep die door de gemeente gereintegreerd moet worden, wordt uitgebreid (Wajong en WSW). Met de invoering van de nieuwe wet zijn in de jaren 2014 en 2015 waarschijnlijk invoeringskosten gemoeid, die niet uit het Participatiebudget kunnen worden gedekt. B. De door het Rijk verstrekte budgetten voor reintegratie zijn de afgelopen jaren sterk teruggelopen. Tegelijkertijd blijft verhoogde inzet op participatie en re-integratie nodig om de doelstellingen te realiseren. Dit belang wordt versterkt door de recessie. C. niet nominatief te verantwoorden kosten m.b.t. re-integratie: Bij besteding van het Participatiebudget is een groot knelpunt dat niet direct tot personen te herleiden kosten hieruit niet mogen worden betaald. Deze kosten komen ten laste van de reserve. D. risicobeheersing: Voor de declaratie van het Participatiebudget geldt een foutmarge van 0%. Niet te declareren kosten van reintegratie komen ten laste van de gemeente. Dekking is mogelijk binnen deze reserve. De omvang van het mogelijke risico is moeilijk in te schatten.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Afspraak 1.1 coalitie-akkoord 2018-2022: Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat de gemeente mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast wil de gemeente gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. Gemeente Arnhem richt een Werk-Investeringsfonds in van € 2,5 miljoen om deze mensen naar werk toe te begeleiden. de resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Jongerenperspectieffonds (S06)**
Doel	Uit dit Revolverend Fonds reserve wordt voor jongvolwassenen met schulden de oninbaarheid en een deel van de uitvoeringskosten van externe partijen betaald.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	Ingesteld door coalitiepartijen bij de MJPB 2020-2023 om extra middelen voor de zorg beschikbaar te maken.

Naam	**BR Pakketmaatregelen Wmo (S07)**
Doel	Tot nu toe ontbreken (op lokaal niveau) de middelen om de verdere invoeringsopgaven (transitie / transformatie) van de jeugdzorg en de wmo te begeleiden. Het betreft hier dan de dekking van de extra kosten zoals projecten, extern advies, pilots en dergelijke. In lijn met eerdere besluitvorming door de Raad wordt voorgesteld het (restant)saldo van deze reserve hiervoor aan te wenden en beschikbaar te stellen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord (afspraak Z2) op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake de toegang tot het Noodfonds. Het Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonfds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). DeBR Burgerinitiatieven sociaal domein is bedoeld voor het stimuleren en organiseren van activiteiten door inwoners/en of organisaties die zich richten op het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoners van Arnhem.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De zorgmaatregelen zoals voorgesteld in de Perspectiefnota 20-23 kennen een inherent risico eventuele nadelen op de voorgestelde zorgmaatregelen kunnen verrekend worden met deze reserve.

Naam	**BR Noodfonds (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de Raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake te toegang tot het Noodfonds. De Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). De BR Noodfonds is bedoeld voor het handhaven van het zorgniveau met betrekking tot Jeugd en Wmo. Het primaire doel is daarmee het borgen van de zorg(continuïteit) van klanttrajecten. Het is niet bedoeld voor correcties op tarieven of om problemen met betrekking tot de bedrijfsvoering van organisaties op te lossen.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de wetcode huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar. In de Regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, die in de tweede helft van 2014 door de 19 gemeenteraden is vastgesteld, is afgesproken dat Arnhem de besteding van de regiomiddelen op hoofdlijnen aan de regiogemeenten voorlegt. Tussen 2015 en 2018 wordt gefaseerd een nieuw landelijk verdeelmodel voor de Decentralisatie-Uitkering (DU) Vrouwenopvang ingevoerd. Dit houdt voor de regio Arnhem/Achterhoek een afname in van de DU. Arnhem is als centrumgemeente ontvanger van de DU. Arnhem wil de bestemmingsreserve reserveren voor het afdekken van de risico's die de taakstelling in verband met de afname van de DU met zich meebrengt.

Naam	**BR Herstructurering OGGz (S08)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld per 31-12-2010 en dient ter dekking voor de in het Masterplan Herstructurering MO/OGGZ/VZ nader te specificeren acties en maatregelen voor de realisatie van een structurele bezuiniging op dit beleidsveld vanaf 2012. Deze bestemmingsreserve wordt aangehouden vanwege de opdracht van de Raad dat geen gezinnen (met kinderen) op straat komen staan ook al hebben ze op basis van de bestaande afspraken geen toegang tot de reguliere maatschappelijke opvang en ontbreekt het perspectief op reguliere huisvesting in het kader van de woningwet. Om in incidentele gevallen te kunnen voorzien in maatwerkoplossingen of investering in tijdelijke voorzieningen is de instandhouding en inzet van deze bestemmingsreserve noodzakelijk.

Naam	**BR Maatschappelijke opvang (S08)**
Doel	Deze reserve wordt vanaf 2012, in het kader van de herstructurering van de MO-OGGZ-VZ ingezet. Een belangrijk deel van de risico's en de knelpunten die zich in eerdere jaren hebben voorgedaan bij de uitvoering van het masterplan Minder Opvang Beter Leven, zijn afgedekt door een beroep te doen op de BR Herstructering OGGz, BR Beschermd en weerbaar en BR pakketmaatregelen Wmo. Een aantal van de risico's en knelpunten kunnen zich ook in 2017 en volgende jaren nog manifesteren, o.a. in de doorstroomvoorziening, crisisopvang of gezinsopvang.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering die in 2021 wordt voorzien, is de reserve ingesteld om het restant c.q. het niet-bestede deel van diverse nieuwe en bestaande geldmiddelen en budgetten die samenhangen met de opvang en integratie van asielzoekers en statushouders, te verzamelen en daarmee beschikbaar te hebben en te houden ten behoeve de integratie en inburgering van de huidige doelgroep. De reserve is bedoeld beschikbaar te blijven tot één jaar na de invoering van de nieuwe wet Inburgering.

Naam	**BR Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang (S09)**
Doel	Deze reserve is nodig om komende jaren de kwaliteit van toezicht en handhaving in de kinderopvang te kunnen continueren en waar nodig ook op een andere wijze te gaan organiseren.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergrondsafvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. De reserve is ingesteld bij Rb. 19 december 2011 en mag een maximum van € 900.000 gaan bedragen. *Uitbreiding doel 20-06-2018* De huidige doelstelling van de BR Vastgoed is: "deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen." Het voorstel is deze doelstelling uit te breiden met: "tevens dient deze BR ter egalisatie van de kosten van de (meerjarige) onderhoudsplannen van het vastgoed in eigendom van de gemeente". Met deze toevoeging krijgt de BR Vastgoed twee doelstellingen, namelijk noodzakelijk onderhoud en overschotten/ tekorten in vastgoed opvangen. Voorgesteld wordt het maximum van €900.000 uitsluitend van toepassing te laten zijn op de middelen die zijn bestemd voor het opvangen van onvoorziene tekorten. Het deel van de reserve dat is bestemd voor egalisatie van kosten voor noodzakelijk onderhoud is dan niet aan een maximum gebonden. In de toelichting op deze bestemmingsreserve zal steeds worden aangegeven voor welke doel de middelen zijn bestemd. Het aanvullende gedeelte van de BR komt in de plaats van de balansvoorziening "Voorziening ter egalisatie van kosten", omdat deze voorziening in combinatie met componentenbenadering die gehanteerd wordt voor de materiële vaste activa niet is toegestaan. Daarom wordt voorgesteld deze reserve aan te vullen met hetzelfde bedrag als waarmee de balansvoorziening per 31 december 2017 is vrijgevallen, namelijk € 2,1 miljoen. Hiermee kunnen de kosten voor onderhoud worden geëgaliseerd.

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	De reserve is bedoeld om uitgaven te dekken uit voorstudies voordat een initiatief tot een project is verheven. Op het moment dat het project daadwerkelijk tot uitvoering komt vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan terug in de reserve. In de begroting is een bedrag geraamd voor kosten van voorstudies. Afwijkingen ten opzichte van de raming worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	De duurzaamheidslening wordt verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking bij particuliere woningen. Uit de bestemmingsreserve worden de jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de duurzaamheidsleningen gedekt.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze reserve is bij raadsbesluit op 28 juni 2004 ingesteld. De reserve wordt ingezet om investeringen mogelijk te maken in gebieden, die dringend aan een impuls toe zijn, maar waarvoor geen middelen beschikbaar zijn. Tevens geldt voor particulieren met een perceel > 1500 M2 een herplantplicht voor bomen, die gekapt worden. Wanneer herplant niet mogelijk of wenselijk is, dient de waarde van de bomen gestort te worden in het Groenfonds. In het groenplan zijn een groot aantal projecten benoemd, die voor uitvoering in aanmerking komen. Wanneer er subsidies beschikbaar komen moeten er ook eigen middelen beschikbaar zijn (co-financiering).

Naam	**BR Huishoudelijk afval (S12)**
Doel	Deze reserve is ingesteld om niet begrote prijsontwikkelingen op te kunnen vangen en de kosten van specifieke projecten op het gebied van afvalstoffen af te dekken. Op dit moment loopt het project "omgekeerde afvalinzameling". De eerste jaren veroorzaakt dit project een exploitatietekort van € 700.000. Dit tekort wordt conform raadsbesluit (Rb 30-05-2012) gedekt uit de BR Huishoudelijk afval.

Naam	**BR Stimulering woningbouw (S12)**
Doel	De kredietcrisis heeft geleid tot een forse economische recessie, met grote gevolgen voor de vastgoedmarkt. Om de bouw-productie door te laten gaan op het gewenste niveau stimuleringsmaatregelen voorzien. Voor de dekking daarvan is deze reserve gevormd. De bedragen zijn vooral bedoeld voor projecten met prioriteit voor de gemeente alsmede die van groot belang zijn voor de stedelijke ontwikkeling en grootschalige herstructurering.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Naam	**BR Wijkfondsen (W1 t/m W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Toevoegingen	**Onttrekkingen**	
Bedragen x € 1.000				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.229	1.148	-2.410	8.966
Totaal	**10.229**			**8.966**

Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Vermeerderingen	**Verminderingen**	
Bedragen x € 1.000				
Pensioen wethouders	7.340	813	-207	7.946
Personele risico's	1.293	261	-1.166	388
Kunstbedrijf	1.214	70	-967	317
Spaarverlof	382	4	-70	315
Totaal	**10.229**	**1.148**	**-2.410**	**8.966**

Voorziening pensioen wethouders
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's
Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening Kunstbedrijf
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof
Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Obligo's aan het Rijk	**601**	**721**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Buitenlandse instellingen	65.000	65.000
Onderhandse leningen	**670.439**	**663.534**
Waarborgsommen	**126**	**144**
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	**2.898**	**2.987**
Totaal	**674.064**	**667.385**

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
BNG	388.936	30.000	-39.461	379.475
Nederlandse Waterschapsbank	46.635	0	-29	46.606
Provincie Noord-Brabant	120.000	0	0	120.000
Triodos Bank	30.000	0	0	30.000
Provincie Limburg	10.000	0	0	10.000
AFS	0	16.500	0	16.500
Overig	2.963	0	-106	2.857
Totaal	**598.534**	**46.500**	**-39.595**	**605.439**

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Deutsche Bank	65.000	0	0	65.000
Totaal	**65.000**	**0**	**0**	**65.000**

De totale rentelast voor het jaar 2020 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 12,8 miljoen (2019: € 13,2 miljoen).

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Banksaldi (schuld)	257	257
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	9.825	8.287
Schulden aan derden	4.532	1.007
Overige schulden	**14.410**	**9.294**
Totaal	**16.614**	**40.551**

Specificatie banksaldi (schuld)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	**257**	**257**

Specificatie overige schulden aan publiekrechtelijke lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	4.568	1.579
Loonheffing uitkeringen	0	1.668
Loonheffing salarissen	5.130	5.012
Vennootschapsbelasting	127	0
Overige publiekrechtelijke crediteuren	0	28
Totaal	**9.825**	**8.287**

Specificatie overige schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Privaatrechtelijke crediteuren	130	772
Diverse schulden	4.402	235
Totaal	**4.532**	**1.007**

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige vooruitontvangen bedragen	9.590	13.640
Verplichtingen	54.981	38.774
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Europese overheidslichamen	156	0
Het Rijk	15.274	533
Overige Nederlandse overheidslichamen	167	167
Totaal	**80.168**	**53.114**

Specificatie vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.632	4.498
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	4.018	983
Overige vooruitontvangen bedragen	940	8.159
Totaal	**9.590**	**13.640**

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)

Totaal	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Nog te betalen zorgkosten	19.387	18.387
Rente leningen	7.997	8.092
Nog te betalen aan De Connectie	2.598	734
BTW	1.711	0
Nog te betalen subsidies	1.291	0
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	0	139
Diversen	23.708	11.422
Totaal	**54.981**	**38.774**

Verloopoverzicht specifiek ontvangen voorschotten Rijk en Provincie (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
SiSa C11	0	620	111	509
SiSa C31	0	1.820	0	1.820
SiSa D8	167	6.656	5.771	1.052
SiSa E20	0	1.264	0	1.264
SiSa E50	0	809	0	809
SiSa G4	0	24.990	23.153	1.837
SiSa H10	0	3.438	20	3.418
Overige Rijk	533	4.888	533	4.888
Totaal	**700**	**44.485**	**29.588**	**15.597**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	5.160	3.834
Verplichtingen huurovereenkomsten	18.404	22.729
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	71.638	59.800
Totaal toekomstige verplichtingen	**95.202**	**86.363**

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie verplichtingen personeel

Omschrijving	31-12-2020		31-12-2019	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	*€*	*uren*	*€*
Verloftegoeden personeel	116	5.154	85	3.814
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		6		21

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-1-2008	30-6-2020	0	1.238
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	7.798	8.665
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2005	30-6-2020	0	1.229
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	7.702	8.558
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	HSA BV	1-4-2011	31-3-2021	1.173	1.428
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	684	751
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	121	146
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2024	278	359
Batavierenweg 25	BV Exploitatiemaatschappij Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	25
Hazenkamp 66	Brassa B.V.	1-2-2015	31-7-2021	54	84
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2023	91	129
Koningsweg 13C	Rijksgebouwendienst	1-1-2014	31-12-2021	30	30
Zeelandsingel 40		1-1-2017	31-12-2021	4	8
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	6	6
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	5	5
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	5	5
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	7	7
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	10
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	6	5
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	7	7
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	5-2-2022	6	12
Keizershof 9	Hoen Vastgoedbeheer	26-3-2019	31-3-2021	0	5
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2021	10	8
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2021	12	9
Olympus 11/Zeegsingel 2	Stichting Quadraam	1-1-1997	31-12-2026	370	0
Totaal				**18.404**	**22.729**

Specificatie toekomstige verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
SUEZ Recycling and Recovery Netherlands	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	juli-27	37.800	6.000
P1 Holding B.V.	Parkeergarages en straatparkeren	januari-17	december-22	5.950	8.600
Van der Horst aannemers	Valkenhuizen	augustus-19	december-21	1.413	7.700
Rots Bouw BV	Museum Arnhem	november-19	december-21	8.125	16.500
Attero BV	afvalverwerking	januari-20	december-24	16.800	21.000
Dostal Wegenbouw	afvalverwerking	juli-20	december-24	1.550	0
Totaal				**71.638**	**59.800**

Garantiestellingen

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie garantiebedragen geldleningen

Instelling	Garantie afgegeven voor	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Geldleningen coörporaties	872.479	968.151
St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Geldleningen organisaties en personen	94	123
Totaal		**872.573**	**968.274**

Naast bovengenoemde garantiebedragen geldleningen staat de gemeente garant voor hypothecaire leningen en leningen voor woningverbeteringen. Het maximale bedrag waarvoor de gemeente garant staat bedraagt €8,9 miljoen (2019: €8,9 miljoen)

Specificatie garantiebedragen uit borgstellingen

Instelling	Datum collegesbesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	13.000	13.500
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	53	60
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	54	58
St.Sportparken de Hoogkamp	8-11-2011	195	50	34	40
RKVV VDZ	10-7-2012	190	50	20	30
ABC Taxus	23-5-2006	68	50	0	2
Scalabor	31-10-2017	4.000	100	0	750
Spijkers en Spijkers B.V.	12-5-2015	75	100	60	68
Zeven B.V.	12-5-2015	75	100	75	75
Koningswerkplaats/ Omlab	12-5-2015	70	100	70	70
HCM Arnhem	14-5-2019	935	100	893	920
St. Quadraam	23-5-2017	13.350	100	13.016	13.350
Mondkapjesfabriek B.V.	23-4-2020	100	100	100	0
St. Sportpark Molenbeke	26-5-2020	250	100	250	0
De Voorwerkers	12-5-2020	25	100	25	0
Totaal				**27.650**	**28.923**

Gebeurtenissen na balansdatum

Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat we nog steeds leven met de gevolgen van COVID-19.
De gebeurtenissen na balansdatum die zich op dit gebied hebben voorgedaan geven geen aanleiding om aanpassing te doen in de cijfers per balansdatum. Eveneens hebben zij geen invloed op het inzicht dat deze jaarrekening geeft tot het moment van opstellen van deze jaarstukken.

Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

		Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
Omschrijving		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	10.607	19.049	8.442	12.862	20.372	7.511	13.515	19.220	5.705
T07	Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	415.223	415.223	0	439.381	439.381	5	449.997	449.992
T65	Arbeidsparticipatie	5.242	0	-5.242	6.090	420	-5.670	4.975	449	-4.526
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	89	89	0	78	74	-4	183	37	-146
T64	Begeleide participatie	32.921	0	-32.921	33.495	0	-33.495	34.850	1.003	-33.847
T75	Begraafplaatsen en crematoria	48	16	-32	48	16	-32	50	24	-26
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.874	0	-1.874	1.694	0	-1.694	1.471	284	-1.187
T064	Belastingen overig	5	381	376	5	381	376	2	-244	-246
T01	Bestuur	6.991	1.243	-5.747	7.914	2.184	-5.730	7.724	2.063	-5.661
T02	Burgerzaken	5.646	2.716	-2.930	5.522	2.293	-3.229	5.296	1.769	-3.527
T11	Crisisbeheersing en brandweer	12.064	1.207	-10.857	12.704	1.234	-11.471	12.555	1.471	-11.084
T55	Cultureel erfgoed	1.570	519	-1.051	1.474	546	-928	1.718	516	-1.202
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	17.135	5.289	-11.846	17.539	5.284	-12.255	17.862	4.822	-13.040
T24	Economische havens en waterwegen	646	474	-172	846	674	-172	1.168	978	-190
T31	Economische ontwikkeling	3.369	0	-3.369	3.082	137	-2.945	3.872	151	-3.721
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	2.218	894	-1.324	2.689	1.540	-1.149	2.369	1.128	-1.241
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	1.098	0	-1.098	1.692	0	-1.692	1.875	126	-1.749
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.018	1.612	-34.406	43.571	1.612	-41.959	42.573	1.891	-40.681
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	32.263	33.328	1.064	67.000	68.237	1.237	37.396	43.316	5.919
T63	Inkomensregelingen	127.937	110.922	-17.015	151.435	136.187	-15.248	152.182	142.184	-9.998
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	1.158	0	-1.158	6.613	7	-6.606	5.992	31	-5.961
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.992	-199	-7.191	6.593	4.179	-2.414	9.323	4.065	-5.258
T66	Maatwerkvoorziening WMO	-1.722	0	1.722	-1.137	50	1.187	793	23	-770
T56	Media	8.455	0	-8.455	8.536	0	-8.536	8.657	0	-8.657
T74	Milieubeheer	9.257	1.326	-7.931	10.591	1.874	-8.717	9.123	2.724	-6.399
T54	Musea	4.235	234	-4.001	4.395	234	-4.161	4.415	237	-4.177
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.148	1.701	-3.448	5.752	1.727	-4.025	6.893	2.001	-4.893
T42	Onderwijshuisvesting	12.809	1.345	-11.465	12.537	909	-11.628	12.323	970	-11.353
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	7.112	692	-6.420	8.154	692	-7.462	7.388	1.372	-6.016
T25	Openbaar vervoer	882	1.292	410	933	1.292	359	1.089	1.281	192
T12	Openbare orde en veiligheid	2.628	466	-2.162	3.718	538	-3.180	4.172	697	-3.475
T04	Overhead	84.467	34.645	-49.821	65.762	6.086	-59.676	73.868	5.994	-67.874
T08	Overige baten en lasten	12.115	49	-12.066	-84	0	84	878	589	-289
T062	OZB Niet-Woningen	0	28.706	28.706	0	28.706	28.706	1.068	29.732	28.664
T061	OZB Woningen	4.024	27.238	23.213	3.985	26.438	22.453	2.930	26.572	23.643
T22	Parkeren	6.900	6.982	82	7.392	3.437	-3.955	7.115	3.266	-3.849
T72	Riolering	12.765	16.864	4.098	12.517	16.864	4.347	12.390	16.435	4.045
T81	Ruimtelijke ordening	1.162	0	-1.162	1.444	99	-1.345	1.285	38	-1.247
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	5.306	60	-5.246	10.616	60	-10.556	8.897	279	-8.618
T52	Sportaccommodaties	1.795	2.002	207	1.988	2.509	520	2.476	2.696	219
T51	Sportbeleid en activering	10.583	0	-10.583	15.092	2.220	-12.872	15.732	3.563	-12.169
T05	Treasury	69	2.687	2.618	-831	2.017	2.848	-1.488	2.050	3.538
T09	Vennootschapsbelasting VpB	600	0	-600	600	0	-600	288	0	-288
T21	Verkeer en vervoer	14.384	495	-13.889	13.827	595	-13.232	14.358	1.725	-12.633
T71	Volksgezondheid	5.715	144	-5.571	6.201	149	-6.051	5.804	172	-5.632
T62	Wijkteams	4.094	0	-4.094	16.312	0	-16.312	16.309	0	-16.309
T83	Wonen en bouwen	6.739	4.612	-2.126	5.564	5.118	-446	5.847	4.773	-1.074
Subtotaal Stedelijke programma's		**525.413**	**724.299**	**198.886**	**596.807**	**786.369**	**189.562**	**579.566**	**782.471**	**202.905**

	Omschrijving	Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
		Lasten	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	6.511	201	-6.309	6.277	0	-6.277	7.149	0	-7.149
T65	Arbeidsparticipatie	8.537	0	-8.537	9.691	0	-9.692	8.595	58	-8.537
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T64	Begeleide participatie	4.452	0	-4.452	6.908	0	-6.908	5.574	0	-5.574
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T01	Bestuur	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T11	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	7	6	-1
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	156	0	-156	156	0	-156	231	0	-231
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	3.889	0	-3.889	3.592	0	-3.592	3.210	0	-3.210
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.139	0	-36.139	32.861	0	-32.861	29.272	0	-29.272
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T63	Inkomensregelingen	12.485	304	-12.181	11.684	446	-11.238	11.388	550	-10.838
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	43.530	7	-43.523	44.473	0	-44.473	46.005	0	-46.005
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.109	4.206	-35.903	39.513	0	-39.513	35.723	17	-35.705
T66	Maatwerkvoorziening WMO	6.645	50	-6.595	6.787	0	-6.787	4.862	0	-4.862
T56	Media	351	0	-351	354	0	-354	387	0	-387
T74	Milieubeheer	529	1.475	946	393	1.459	1.066	562	1.555	994
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	11.452	6.962	-4.490	12.564	7.826	-4.737	11.500	8.037	-3.463
T42	Onderwijshuisvesting	5.726	3.308	-2.419	6.077	3.352	-2.725	5.899	3.829	-2.070
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	4.254	0	-4.254	4.227	0	-4.227	3.392	62	-3.331
T12	Openbare orde en veiligheid	1.780	147	-1.632	1.673	40	-1.632	1.660	0	-1.660
T04	Overhead	37	0	-37	2.159	0	-2.159	630	0	-630
T08	Overige baten en lasten	0	0	0	-24	0	24	0	0	0
T22	Parkeren	3.031	7.655	4.623	2.917	8.324	5.407	2.709	8.121	5.412
T72	Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	11.914	0	-11.914	6.212	0	-6.212	8.232	70	-8.162
T52	Sportaccommodaties	1.355	1.753	398	1.733	1.783	50	2.257	1.920	-337
T51	Sportbeleid en activering	6.283	0	-6.283	5.359	0	-5.359	5.623	0	-5.623
T21	Verkeer en vervoer	8.297	56	-8.241	8.445	56	-8.389	8.438	74	-8.365
T71	Volksgezondheid	572	362	-210	737	474	-263	534	415	-119
T62	Wijkteams	16.359	18	-16.342	4.202	18	-4.185	3.973	12	-3.961
T83	Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal Wijk programma's		**234.394**	**26.503**	**-207.891**	**218.970**	**23.778**	**-195.192**	**207.816**	**24.728**	**-183.088**
Totaal		**759.807**	**750.124**	**-9.682**	**815.777**	**810.148**	**-5.629**	**787.382**	**807.199**	**19.817**

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari 2021

JenV	A5	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: A5/02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A5/03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A5/04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering en extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering en extremisme;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.

			5	Preventie-activiteiten gericht op specifieke kwetsbare doelgroepen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			6	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, extremisme en terrorisme.	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/08*				
				Nee	Ja				
JenV	**A6**	**Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)** Gemeenten		Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A6/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/02*	Totale cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/04*		
				€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/05*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project aangeven *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/06*	Toelichting op niet-afgeronde projecten en afwijking t.o.v. de toekenning – Bij afwijkingen is afstemming met ministerie verplicht. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/07*			
			1	Project BOTOC	Nee	In 2020 werden voorbereidingen voor dit project vanuit de bestaande organisatie gedaan.			
FIN	**B1**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten		Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen *Aard controle R* *Indicator: B1/01*	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/03*	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/06*
				0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee

BZK	C1	**Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik** Gemeenten	Totaal ontvangen bedrag beschikking *Aard controle R* *Indicator: C1/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/02*				
			€ 477.000	Nee				
			Projectnaam/nummer per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/03*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C1/04*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/05*	Besteding (jaar T) aan afwijkingen. Alleen invullen bij akkoord ministerie. *Aard controle R* *Indicator: C1/06*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578	Ja			
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/07*	Cumulatieve totale bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/09*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/10*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578		Nee		
BZK	C10	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige *Aard controle R* *Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle R* *Indicator: C10/05*	
		1	€ 51.914	€ 51.914	Nee	Nee	project lopende	
		2						

BZK	C11	**Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen** Gemeente Arnhem	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/03*				
			€ 110.890	€ 110.890	Nee				
BZK	C30	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde** Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C30/01*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/02*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/03*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-readygemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/04*	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) Indicator 06 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/05*	Eventuele toelichting op niet **volgens plan/aanvraag uitgevoerde** projecten Verplicht als bij indicator 05 'Nee' is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/06*
			€ 0	€ 0	0	0	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/07*						
			Nee						
BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0		Nee		

OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	
			€ 3.447.959	€ 2.017.173	€ 494.008	€ 354.631	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	
OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/04*	
			€ 1.525.358	€ 1.533.668	€ 0	€ 0	
OCW	**D11**	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*		
			€ 0	€ 0	Nee		

OCW	D12	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*				
			€ 0		Nee				
OCW	D12A	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*	
		1	2019.003.01	€ 0	€ 0	€ 0	€ 32.795	€ 0	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*	
		1	2019.003.01	€ 13.685	€ 19.110	€ 0		Ja	

IenW	**E13**	**Slimme laadpleinen** **Toekenningsbeschikking** Gemeenten en provincies	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E13/02*	Project afgerond in (jaar T) (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/05*	
			1 NEMIA Realisatie slim laadplein Gildemeestersplein	€ 5.554	Nee	Nee	Project loopt	
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/05*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeenteeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 107.233.052	€ 1.703.868	€ 5.604.291	€ 32.291	€ 281.942	€ 467
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/12*
			€ 966.933	€ 58.152	€ 1.061	€ 1.439.615	€ 0	Ja

SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) uitvoerings- en onderzoekskosten artikel 56, eerste en tweede lid, Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 34.500	€ 10.806	€ 175.485	€ 0	€ 0	€ 0
			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*					
			Ja					

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr							
				Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 15.915.801	€ 56.550	€ 492.661	€ 0	€ 145
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 5.484.918	€ 1.496.053	€ 122.377	€ 14.014	€ 1.447
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 2.905.124	€ 292.468	€ 22.538	€ 613	€ 32
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020) *Aard controle R* *Indicator: G4/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	3.644	272	€ 239.694	Ja	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	1.234	217		Ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	984	50		Ja	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/12*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/16*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)					

VWS	H1	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*				
			24	25	€ 683.736				
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*					
			€ 4.711.722	€ 1.685.177					
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	€ 0	€ 567.645	€ 0	
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	€ 0	€ 0	€ 1.198.901	
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	€ 0	€ 0	€ 290.281	
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	€ 0	€ 0	€ 624.837	
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	€ 11.151	€ 0	€ 0	
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	€ 321.212	€ 0	€ 0	
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	€ 12.518	€ 0	€ 0	
				Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*			
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	12%			
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	25%			
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	6%			
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	13%			
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	0%			
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	7%			
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	0%			

VWS	H7	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicator: H7/03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/05*	
		1	Project veilig thuis	€ 0	€ 0	Ja	In dit jaar geen kosten gemaakt op dit project	
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*				
			Ja	Nee				
VWS	H7B	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** SiSa tussen medeoverheden	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/01*	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle R* *Indicator: H7B/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H7B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie. *Aard controle R* *Indicator: H7B/04*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/05*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/06*
		1	Project veilig thuis	060202 Gemeente Arnhem	€ 0	€ 0	Ja	Verantwoording door gemeente Apeldoorn
			Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*					
			Nee					

VWS	H8	**Regeling Sportakkoord**	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
VWS	H10	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/01*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/02*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H10/03*	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/04*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/05*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/06*
			Ja	Nee	Nee	Het bovenregionale plan wordt opgesteld en wordt verwacht in 2021 af te ronden. Dit geldt ook voor het strategisch vastgoedplan	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/12*
			€ 19.650	€ 19.650	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/17*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deel 4 Bijlagen

De volgende bijlagen zijn opgenomen:

Bijlage 1: Afkortingenlijst

Bijlage 2: Begrippenlijst

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GF - Gemeentefonds
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HHT - Huishoudelijkehulp toelage
HIC - High Impact Crime
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek
JTTG - Jongeren Toezicht Team Geitenkamp

K.
KPI - Kritische Prestatie Indicator
KVO - Keurmerk Veilig Ondernemen

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
PFO - Portefeuillehoudersoverleg
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGA - Persoonsgerichte Aanpak
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvA - Plan van Aanpak
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SO – speciaal onderwijs
SPUK - Specifieke uitkering stimulering sport
SROI - Social Return On Investment
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SW – Sociale Werkvoorziening

SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TOZO- Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandig Ondernemers

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VVE - Vereniging van Eigenaars
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wgs - Wet gemeenteljike schuldhulpverlening
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2020 als van de activa en passiva van de gemeente Arnhem op 31 december 2020 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2020.

- De balans per 31 december 2020.

- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017 met kenmerk 2016-01-00784 en het Controleprotocol WNT 2020. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Deloitte.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.500.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 BADO en het controleprotocol vastgesteld met het besluit d.d. 23 november 2017.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2020. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 8.500.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Deloitte.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties en het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controle-werkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Deloitte.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 20 april 2021

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Deloitte.

GEMEENTE Arnhem

Accountantsverslag 2020

Gemeente Arnhem

20 april 2021

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad van de
Gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Onderwerp
Accountantsverslag 2020

Datum
20 april 2021

Ons kenmerk
2104CF5303/ES

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem.

De jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en ons auditplan 2020, van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 10 mei 2021 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder Financiën, de concerncontroller en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Graag danken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020 gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2020	4
Inleiding	9
De financiële positie van uw gemeente	12
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	17
Interne beheersing	28
Overige aangelegenheden	31
Bijlagen	34

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Overall beeld opstel- en controleproces jaarrekening 2020

Inleiding

Wij starten dit accountantsverslag met een compliment aan het college en de ambtelijke organisatie, voor de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject.

Ondanks de lastige omstandigheden als gevolg van COVID-19, de implementatie van een nieuw financieel pakket en onverwachte uitval binnen het ambtelijk management is het college erin geslaagd een goed onderbouwde jaarrekening samen te stellen én verbeteringen in de financiële bedrijfsvoering te realiseren. Als opvolging van onze aanbevelingen uit de boardletter zien wij duidelijke verbeteringen in de onderbouwingen van de grondexploitaties en van de memoriaalboekingen.

Door een constructieve samenwerking en een frequente communicatie tussen onze organisaties zijn wij erin geslaagd onze controle conform de afgesproken planning af te ronden.

Dit betekent echter niet dat er geen verbeteringen meer mogelijk en nodig zijn. Deze aandachtspunten worden in de zomer tijdens een gedetailleerde evaluatie tussen de ambtelijke organisatie en Deloitte besproken, en worden vertaald in concrete werkafspraken voor de jaarrekening 2021. De leerpunten worden daarmee ondergebracht in de planning voor de komende jaarrekening, waarbij wij opnieuw samen bekijken hoe wij op de meest effectieve en efficiënte wijze met elkaar kunnen samenwerken.

In het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2020 zien wij de volgende belangrijke bevindingen en mogelijkheden tot het verbeteren van uw interne beheersing:

Balansdossier

In 2020 is gestart met het implementeren van een softclose. Dit houdt in dat er gedurende het gehele jaar op vaste momenten controles worden uitgevoerd, om een betrouwbare administratie te waarborgen. Een concreet voorbeeld hiervan is het tussentijds opschonen van tussenrekeningen. In dit kader heeft de afdeling Financiën en Control een inventarisatie gemaakt van de verbeteringen die nog doorgevoerd moeten worden voor deze softclose.

Het implementeren van deze softclose draagt bij aan een betrouwbaardere informatievoorziening. Dit is een positieve ontwikkeling, waarbij wij het college adviseren te bewaken dat de onderkende verbeteringen op korte termijn worden doorgevoerd. Hierdoor kan er beter en gerichter worden bijgestuurd op basis van tussentijdse informatie.

Bij aanvang van de jaarrekening was de concept-jaarrekening 2020 met het onderliggende balansdossier grotendeels, maar nog niet volledig, gereed. Dit heeft niet geleid tot een vertraging in het uitvoeren van de werkzaamheden. Desalniettemin vragen wij het college de jaarstukken en het balansdossier volgend jaar geheel compleet te hebben bij de start van de controle.

Grondexploitatie

Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd. Wij zien dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post in de jaarrekening aanwezig is. Wij constateren dat de uitgangspunten plausibel zijn.

Sociaal domein

Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van de zorg in natura niet meer afhankelijk van de controle-verklaringen bij de productieverantwoordingen. Voor de PGB-bestedingen is dit nog niet het geval. Dit houdt verband met het niet krijgen van een goedkeurende verklaring van de SVB.

IT-audit

Uit onze IT-werkzaamheden op de belangrijkste financiële processen blijken nog tekortkomingen in de algemene IT-beheersmaatregelen. Deze zijn niet (in alle gevallen) adequaat ingeregeld. Hierdoor kunnen wij niet steunen op de geautomatiseerde controles. Evenmin kunnen wij uitgaan van de functiescheidingen binnen de geautomatiseerde systemen. Wij hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waaronder detailcontroles.

Het college onderkent het belang van het doorvoeren van een aantal noodzakelijke verbeteringen, en zet in op een groeipad, waarbij in de komende periode wordt toegegroeid naar het gewenste niveau. Een concreet voorbeeld hiervan is het coachingtraject rondom de beheersing van de IT-processen. Dit omvat mede de recente ontwikkelingen inzake het implementeren van de nieuwe financiële applicatie en het uitbesteden van het beheer aan de gemeenschappelijke regeling De Connectie.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. • Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 8,5 miljoen respectievelijk € 25,5 miljoen.	Slide 10
Financiële positie	• De exploitatie over 2020 laat een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen zien, ten opzichte van een begroot saldo van nihil. Het grootste verschil betreft de extra algemene uitkering vanuit het gemeentefonds (€ 10,6 miljoen voordelig). Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?' in uw jaarstukken 2020. • Het weerstandsvermogen bedraagt factor 1,0. De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van € 58,5 miljoen. Wij kwalificeren de financiële positie van de gemeente Arnhem op basis hiervan als voldoende.	Slide 13
Kwaliteit verslaggeving	• De jaarstukken en de daarbij gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voldoen aan de voorschriften voor verslaggeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), en zijn consistent toegepast ten opzichte van de begroting 2020. • De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien c.q. te rapporteren?).	Slide 18
Grondexploitatie	• De grondexploitaties zijn geactualiseerd en bijgesteld, en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en van de verwachte resultaten. • Uit de actualisatie ultimo 2020 van de nog te maken kosten en de nog te realiseren opbrengsten blijkt een verwacht tekort van in totaal € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen). Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor dit volledige tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Conform het BBV is er voor de complexen Schuytgraaf (€ 1,3 miljoen), zuidelijke binnenstad (€ 2,3 miljoen) en Leidenweg (€ 1,2 miljoen) tussentijds winst genomen in 2020. • Wij constateren dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post grondexploitatie aanwezig is. Tevens zien wij dat de uitgangspunten plausibel zijn. Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd.	Slide 19

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers	• Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd. Wij hebben hierbij vastgesteld dat de Tozo-uitkeringen (€ 26 miljoen) op de juiste wijze en rechtmatig zijn verstrekt. • Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld dat is geïmplementeerd en zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.	Slide 22
Sociaal domein	• Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, met als doel zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein – verstrekkingen in natura. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van zorg in natura (2020: € 148 miljoen) niet meer afhankelijk van de controleverklaringen bij de productieverantwoordingen. • De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft - evenals in voorgaande jaren - een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020. De totale PGB-bestedingen (€ 5,6 miljoen) zijn derhalve als onzeker aangemerkt.	Slide 22
Realiteitsgehalte begroting	• De realisatie van de cijfers in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap laat dit jaar forse afwijkingen zien. Het verschil tussen begroting en jaarrekening kan gedeeltelijk verklaard worden door de coronacrisis, die uiteraard niet was verwerkt in uw begroting 2020. • Wij adviseren u om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte van de begroting. Het verhogen hiervan komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellende vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.	Slide 23
Cyber-security	• Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot toegang tot WhatsApp, alsmede de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken duidelijk dat aandacht voor en het versterken van de cybersecurity noodzakelijk is. • Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer en het wachtwoordbeleid.	Slide 30

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Een bijzonder jaar door COVID-19

De controle van de jaarrekening 2020 is een bijzondere controle geweest, omdat zowel de opstellers van de jaarrekening als de controleurs daarvan rekening hebben moeten houden met de implicaties van COVID-19 op de realisatie over 2020 en op de financiële positie. Daarnaast vormt het afleggen van verantwoording over de rechtmatigheid van de financiële transacties voor decentrale overheden een belangrijk aspect van de jaarstukken en de daarin opgenomen bijlagen. Dit jaar zijn hierin nieuwe, dan wel verminderde, opbrengsten en lasten opgenomen, die samenhangen met nieuwe compenserende regelingen en met de effecten van COVID-19.

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2020 verstrekt

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en met ons auditplan 2020 van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle enkele fouten in de concept-jaarrekening geconstateerd, die zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Hierna resteren er geen materiële afwijkingen die van invloed zijn op het vermogen of het resultaat van de gemeente.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2020 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2020 zoals dit op 12 november 2020 door de raad als onderdeel van de begroting is vastgesteld.

De begrotingsoverschrijdingen op het niveau van de programma's zijn in de jaarrekening voldoende toegelicht en wegen daarom niet mee in ons oordeel.

Er is geen sprake van resterende controleverschillen (feitelijke afwijkingen c.q. fouten) ten aanzien van de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties.

Onzekerheden in de PGB-bestedingen en in de bestedingen zorg in natura

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft vanwege rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking verstrekt bij de verantwoordingen over 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Wij raden uw collega aan te onderzoeken met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen treft u aan in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

De onzekerheid van € 5,6 miljoen inzake de PGB-bestedingen valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Geen resterende controleverschillen met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle van de WNT-verantwoording geen afwijkingen geïdentificeerd.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2020. Los van deze opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Arnhem (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het bij de begroting door de raad vastgestelde toetsingskader 2020.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2020 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente.

Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting die is opgenomen in de jaarrekening 2020.

Wij hebben het door het management toegepaste proces voor de totstandkoming van de jaarrekening geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

SiSa-controle

De gemeente Arnhem kent in 2020 27 SiSa-regelingen (2019: 9). Dit is een stijging van 18 ten opzichte van 2019.

Wij hebben geen ongecorrigeerde controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) geconstateerd in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2020.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2020 uitgevoerd met de volgende toleranties:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 8,5 miljoen**.
- Voor onzekerheden bedraagt de tolerantie 3% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 25,5 miljoen**.
- Als rapportagetolerantie geldt een door de raad vastgesteld vast bedrag: **€ 8,5 miljoen**.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkeling vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2020 toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk en expliciet onderscheid tussen resultaatbepaling en -bestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Gemeenten mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren. De mutaties in het eigen vermogen vinden dus plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten over 2020 bedraagt € 19,8 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 2,9 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2020 circa € 16,9 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2020 circa 18,8% van het balanstotaal (2019: circa 17,2% van het balanstotaal). In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen per 1 januari	**135,6**	**151,2**	**150,8**	**160,6**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 2,0	0,5	17,1	2,9
Gerealiseerd resultaat	17,6	-/- 0,9	-/- 7,3	16,9
Gerealiseerde totaalsaldo baten en lasten	**15,6**	**-/- 0,4**	**9,8**	**19,8**
Eigen vermogen per 31 december	**151,2**	**150,8**	**160,6**	**180,4**

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten, plus of min de tussentijdse resultaat-bestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan de reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	807,2	
Totale lasten	-/- 787,4	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**19,8**
Af: stortingen in reserves	-/- 62,7	
Bij: onttrekkingen aan reserves	59,8	
Saldo mutaties reserves		-/- 2,9
Gerealiseerd resultaat		**16,9**

De exploitatie over 2020 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 19,8 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 5,6 miljoen. Dit is een voordeel van € 25,4 miljoen. Het saldo van de mutaties in de reserves is € 2,9 miljoen nadelig. Hiervoor was € 5,6 miljoen voordelig begroot.

In de programmaverantwoording zijn per programma de begroting 2020, de begroting 2020 na wijzigingen, en de rekening 2020 naast elkaar gezet. Vervolgens is het verschil tussen de begroting en de rekening berekend.

De belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting betreffen:

- Algemene uitkering Gemeentefonds: € 10,6 miljoen voordelig.
- Saldo tijdelijke overbrugging zelfstandig ondernemers: € 1,7 miljoen voordelig.
- Baten gebundelde uitkering: € 2,8 miljoen voordelig.
- Extra lasten door mutatie in bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (€ 2,4 miljoen), doordat de projecten pas worden uitgevoerd in 2021.

Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?', zoals opgenomen in de programmaverantwoording die is opgenomen in uw jaarstukken 2020.

In het hoofdstuk 'Belangrijkste bevindingen uit onze controle' gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

Saldo baten en lasten (in miljoen)

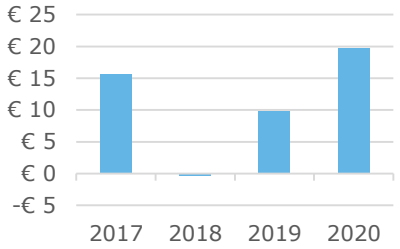

Mutaties in reserves (negatief is toevoeging aan de reserve) (in miljoen)

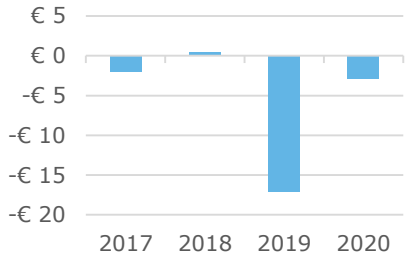

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

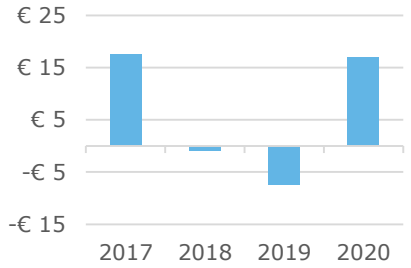

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Uw weerstandsvermogen is toegenomen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling hiervan verwijzen wij naar de paragraaf "Weerstands-vermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020) bedraagt € 60,5 miljoen (2019: € 44,2 miljoen). Er is dus sprake van een toename met circa 37% van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2020 ten opzichte van 2019. Deze toename wordt voornamelijk verklaard door de voorgestelde resultaatbestemming die wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

De inventarisatie van de risico's die in de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" van het jaarverslag is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij heeft het college een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van € 58,5 miljoen (2019: van € 37,7 miljoen). Ten opzichte van 2019 is er dus sprake van een grote stijging van de gekwantificeerde risico's (zie de toelichting).

De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is voldoende, gelet op de door het college onderkende risico's.

De ontwikkeling van de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit in de afgelopen jaren - waaruit blijkt dat het weerstandsvermogen eind 2020 boven de door de gemeenteraad - in de verordening financieel beleid en beheer - vastgestelde norm van 1,0 uitkomt, is als volgt weer te geven:

Weerstandsvermogen in relatie tot de norm

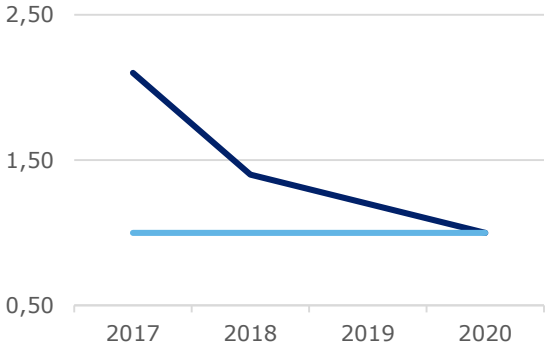

Voor meer gedetailleerde informatie over (de ontwikkeling van) uw weerstandspositie verwijzen wij u naar de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020.

Wij merken hierbij op dat – zoals hierboven schematisch is weergegeven – het weerstands-vermogen in de afgelopen jaren dichter bij de norm is gekomen. Anders dan vorig jaar maken de risico's die zijn gekoppeld aan de coronacrisis deel uit van de berekende benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

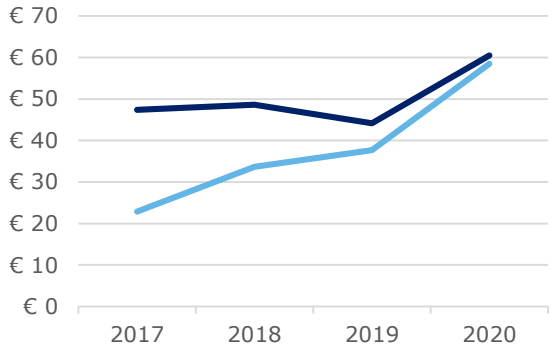

Daarnaast zijn belangrijke stijgers in het risicoprofiel: de risicoherijking wat betreft het gemeentefonds, algemene uitkeringen en beschermd wonen, het risico inkomensregelingen (BUIG), het maximale eigen risico en het risico rijksmiddelen jeugd.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Algemeen

Opstel- en controleproces

De jaarrekeningcontrole is in goede samenwerking met uw medewerkers verlopen, waarbij er continu afstemming heeft plaatsgevonden over de voortgang van het proces en de te zetten stappen. Ten opzichte van vorig jaar zien wij verbeteringen in dit proces, waardoor de controle efficiënter is verlopen.

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn vermeld in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening 2020. Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces voor significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2020 van uw gemeente bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en verplichte paragrafen) en de jaarrekening (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting, de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld en de SiSa-bijlage).

In de programmaverantwoording van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 moet de accountant werkzaamheden uitvoeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college in het jaarverslag, en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken, verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

Deze voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college.

Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorzieningen moet zijn.

Daarnaast is er een belangrijk schattingselement opgenomen in de toekomstige kosten en opbrengsten van de grondexploitatie.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controle-werkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet met als doel om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitatie). Wij willen uw medewerkers allereerst complimenteren met de verbeteringen die zijn aangebracht in het schattingsproces, door middel van het opstellen van een position paper voor het complex Schuytgraaf.

De risico's voor deze post zijn in essentie terug te brengen tot de zogenaamde 3 P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvraag?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in de jaarrekening 2020 en vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2020.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op een passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd, een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondexploitaties zijn door de organisatie voor de jaarrekening 2020 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd). Waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2020 is op basis hiervan € 64,2 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen (2019: € 62,6 miljoen), om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. De ontwikkeling van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) in de afgelopen jaren is als volgt weer te geven:

Voorziening grondbedrijf (in miljoen)

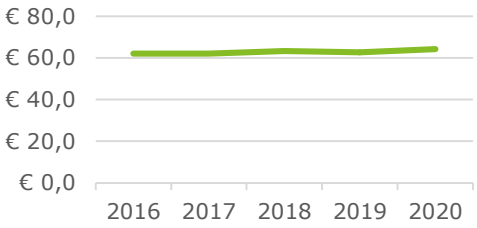

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf "Grondbeleid" (in het jaarverslag 2020), waar het college de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's heeft toegelicht.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De ontwikkeling in de boekwaarde van de totale grondexploitatie is als volgt weer te geven:

Totaal grexen
(boekwaarde in miljoen)

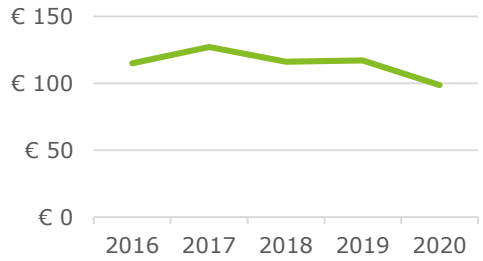

Winstneming op basis van POC-methode

Voor verschillende projecten wordt een positief resultaat verwacht op basis van de huidige uitgangspunten. Om deze reden wordt, overeenkomstig de voorschriften van het BBV, de winst genomen op basis van de POC-methode (percentage of completion). De tussentijdse winstneming bedraagt op totaalniveau € 5,3 miljoen.

Uit de figuren hiernaast blijkt een stijging in de nog te maken kosten en een daling in de nog te realiseren opbrengsten. In totaliteit verwacht het college een nadelig resultaat van circa € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen nadelig).

Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor het totale tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Daarnaast heeft u voor toekomstige risico's binnen de grondexploitatie in eerdere jaren een bestemmingsreserve gevormd. De omvang van deze bestemmingsreserve bedraagt per 31 december 2020 € 14,7 miljoen (2019: € 12,6 miljoen).

Doordat er tussentijds winst is genomen, leidt dit ertoe dat dit winstpotentieel niet meer is opgenomen in de toekomstige prognose. Het gevolg hiervan is dat het toekomstige resultaat van de grondexploitatie daalt.

De rekenrente voor de actualisatie van de grondexploitaties

De bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerde rekenrente is berekend op basis van de voorschriften van de Commissie BBV. Voor het grootste project, Schuytgraaf, wordt er een projectfinanciering gehanteerd, waarbij de toegerekende rente gebaseerd wordt op de daadwerkelijke betaalde rente over de leningen die zijn aangetrokken voor het project.

Schattingsonzekerheid

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties (met name Schuytgraaf) is sprake van een hoge schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst aanzienlijk afwijken van deze inschatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de langere looptijd (tot en met 2026) van het project Schuytgraaf. De onderkende schattingsonzekerheid heeft geen impact op ons oordeel, omdat deze op de juiste wijze is toegelicht in de jaarrekening.

Nog te maken kosten (in miljoen)

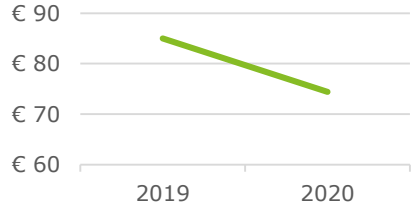

Nog te realiseren opbrengsten (in miljoen)

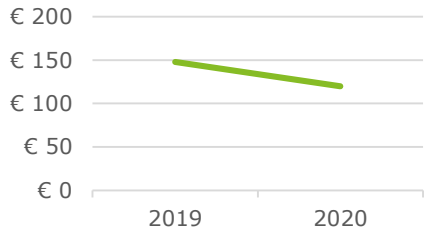

Resultaat (contante waarde in miljoen)

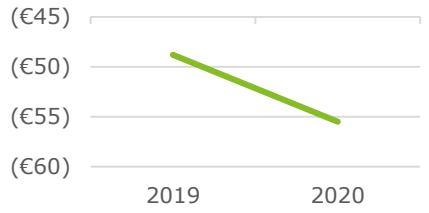

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Woondeal Arnhem - Nijmegen

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie en het vergroten van de plancapaciteit in aantallen nodig zijn. Gezien de toenemende woningtekorten en de complexiteit van de stedelijke vraagstukken, hebben het Ministerie van BZK, de gemeenten Arnhem en Nijmegen, de regio Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland op 4 maart 2020 een woondeal gesloten.

Deze woondeal biedt alle deelnemende partijen een platform voor het werken aan de woningbouw-opgaven. Daarnaast hebben wij begrepen dat de gemeente werkt aan aanvragen om in aanmerking te komen voor andere financiële regelingen van het Rijk, zoals het Volkshuisvestingsfonds, en is er een WBI-aanvraag in voorbereiding.

Toekomst grondexploitatie gemeente Arnhem

Wat betreft de korte termijn is er op verschillende plekken in de stad nog sprake van ontwikkelingen in de woningbouw. Op de middellange termijn (tot en met 2026) ontwikkelt de gemeente alleen nog Schuytgraaf en wat betreft de langere termijn is er op dit moment geen sprake van eigen woningbouwontwikkelingen. Voor de korte termijn heeft de gemeente Arnhem de programmering dus best goed op de rit, maar dat laat onverlet dat er voor de langere termijn een complex traject voor u ligt. Wij onderschrijven uw aandacht voor een tempoversnelling in de woningbouwproductie en voor het oplossen van de knelpunten en het verruimen van de toekomstige plancapaciteit.

COVID-19

Algemeen

COVID-19 heeft effecten op de gecontracteerde leveranciers en op de gesubsidieerde instellingen. Doordat er binnen de gemeente en de samenwerkende partijen op verschillende manieren is gewerkt, ófwel door de beperkende maatregelen van de Rijksoverheid, dan wel door een combinatie van factoren, komt het voor dat de prestaties voor bijvoorbeeld verstrekte subsidies niet of op uiteenlopende manieren zijn geleverd. Hierna gaan wij in op de belangrijkste aandachtspunten als gevolg van COVID-19.

Subsidieverstrekkingen

Bij de kaderstelling voor het subsidiebeleid zijn de kaders vanuit gemeenteraad gedelegeerd aan het college. In deze gevallen kan een college zelfstandig de kaders, dan wel de uitvoering binnen die kaders (b.v. op grond van een hardheidsclausule), aanpassen.

De gemeente Arnhem heeft in haar ‘Algemene subsidieverordening Arnhem 2016’ een hardheidsclausule opgenomen. Hierin is vermeld dat het college hier in bijzondere gevallen van kan afwijken. Dit houdt in dat, ondanks het feit dat de gesubsidieerde instellingen niet alle prestaties hebben geleverd, de subsidies op basis van de hardheidsclause kunnen worden vastgesteld, en dat ze daarmee als rechtmatig kunnen worden beschouwd.

Waardering vorderingen

De waardering van de diverse debiteurenposities binnen een decentrale overheid vraagt in het controlejaar 2020 extra aandacht. Dit geldt voor zowel de uitkeringsdebiteuren en de debiteuren als gevolg van belastingen/heffingen en vergunningen als voor de overige uitzettingen. De gemeente Arnhem heeft regelingen getroffen met ondernemers en burgers en er is uitstel verleend voor het betalen van bijvoorbeeld de huren.

Wij hebben de invorderingsrisico’s en daarmee de waardering van vorderingen beoordeeld. Het Rijk heeft in 2020 de portemonnee getrokken om de ondernemers, maar ook de culturele en de creatieve sector, te compenseren met diverse steunpakketten. Als gevolg hiervan zien wij geen grote mutaties in de oninbare vorderingen.

Zorgcontinuering en meerkosten

De rijksoverheid heeft een dringend beroep gedaan op gemeenten wat betreft het garanderen van de continuïteit van de zorg. Hierbij is geadviseerd om de niet-geleverde zorg, maar ook de meerkosten als gevolg van COVID-19 door te betalen. Tijdens de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat deze bedragen niet materieel zijn.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Tozo - identificatieplicht

Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de COVID-19-crisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd.

Een evidente en fundamentele eis, met het oog op het uitvoeren van de sociale zekerheid, is dat de uitkering terechtkomt bij degene die er recht op heeft. Het is derhalve essentieel om met zoveel mogelijk zekerheid vast te stellen dat de aanvrager tot de zogenaamde kring der rechthebbenden behoort. Belangrijk is daarbij dat de aanvrager is wie hij zegt dat hij is. Een aantal (grote) gemeenten, waaronder de gemeente Arnhem, heeft bij de Tozo de identiteit van de aanvrager vastgesteld via DigiD in combinatie met de Basisregistratie Personen (BRP).

Deze keuze is gemaakt omdat de Tozo onder hoge druk en in korte tijd moest worden verstrekt en vrijwel altijd op afstand en digitaal wordt aangevraagd. Volgens de regels in de Participatiewet (artikel 17, derde lid) dient het college de identiteit van aanvragers vast te stellen aan de hand van een geldig identiteitsbewijs, zoals een paspoort of identiteitskaart. Omdat de Tozo gebaseerd is op de Participatiewet, geldt deze eis hier ook voor.

De gemeente Arnhem heeft de identiteit van de aanvrager dus wel vastgesteld, maar dat is formeel niet volgens de regels van de Participatiewet gebeurd. In de afwegingen betreffende de risico's op misbruik en oneigenlijk gebruik is het risico op identiteitsfraude met de Tozo als gevolg van deze werkwijze door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid als laag ingeschat.

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft op 24 november 2020 dan ook aangegeven, gelet op de druk op de uitvoering en de genoemde afweging, dat het niet realistisch is om van gemeenten te verwachten dat zij dit formele gebrek herstellen. Voor Tozo 1, 2 en 3 (maart 2020 tot en met maart 2021) leidt dit niet tot een onrechtmatigheid.

Voor de toekomstige Tozo 4-aanvragen (april 2021 tot en met juni 2021) wordt de gemeenten wel gevraagd de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Tozo - Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O)

De gemeente Arnhem heeft een beleid vastgesteld inzake Misbruik en Oneigenlijk gebruik. Hierin gaat de gemeente onder andere in op de maatregelen die zij inregelt, waaronder de controle achteraf; bijvoorbeeld óf, en zo ja hoe, zij gebruikmaakt van het Inlichtingenbureau. Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld en geïmplementeerd dat zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.

De identificatie voor Tozo 1 tot en met 3 mag op basis van DigiD plaatsvinden in combinatie met de BRP of Suwinet. Voor Tozo 4 wordt de gemeenten wel gevraagd om de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Overige bevindingen

PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen en worden als onzeker aangemerkt. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Het is aan te bevelen dat uw college onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Conversie financieel pakket

De gemeente Arnhem is per 1 januari 2020 overgegaan van het financiële systeem Decade naar Unit 4 Financials. In onze boardletter 2020 hebben wij reeds gerapporteerd over onze bevindingen ten aanzien van deze conversie. Toen bleek dat er geen zichtbare controle is uitgevoerd op de crediteuren-stamgegevens (o.a. bankrekeningnummers) door De Connectie of door de gemeente Arnhem zelf. Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat de gemeente deze controle zelf heeft uitgevoerd. Hieruit bleken geen bevindingen.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Europese aanbestedingen

Gemeenten moeten opdrachten boven een jaarlijks door de Europese Commissie vast te stellen drempelwaarde Europees aanbesteden.

In het kader van de jaarrekeningcontrole is door de afdeling financiën en control een inkoopanalyse uitgevoerd, waarbij de organisatie op basis van de onderliggende contracten en de bij interne juristen ingewonnen adviezen heeft getoetst of over 2020 de Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn nageleefd.

Op basis van onze werkzaamheden - waarbij wij gebruik hebben gemaakt van de intern voorbereide analyses en de daarbij verzamelde documentatie - concluderen wij dat er dit jaar juridisch gezien een complexe inkoop heeft plaatsgevonden inzake de afvalinzameling. De gemeente Arnhem heeft in 2011 een Europese aanbestedingsprocedure voor de inzameling van het huishoudelijk afval doorlopen. Deze aanbestedingsprocedure heeft geleid tot een overeenkomst tussen de gemeente en de afvalinzamelaar voor de periode 2012 tot en met 2019. De overeenkomst kende geen verdere verlengingsmogelijkheden, zodat per 1 januari 2020 in beginsel een nieuwe overeenkomst had moeten ingaan.

Als gevolg van verschillende omstandigheden, waarbij zowel de marktvraag als de marktontwikkelingen en de coronacrisis een rol hebben gespeeld, heeft de gemeente Arnhem zich genoodzaakt gezien om 3 keer tijdelijk, en ter overbrugging naar een definitieve aanbesteding en gunning, nogmaals voor een periode van 6 maanden te verlengen.

De gemeente heeft deze inkoop juridisch laten toetsen. Hieruit blijkt dat de gemeente een tijdig en zorgvuldig proces heeft doorlopen. Ondanks het feit dat de inkoop groter is dan de Europese drempelwaarde en er niet Europees is aanbesteed, wordt deze inkoop als rechtmatig aangemerkt. Dit vanwege: de gemiddelde doorlooptijd van een aanbestedingsprocedure, de implementatietermijnen die afvalinzamelaars nodig hebben, de vertragingen als gevolg van COVID-19 en de onzekerheden door de invoering van Diftar.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2020, hebben wij ook de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen meeweegt in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit het hierna opgenomen diagram, is sprake van een begrotingsoverschrijding op de lasten bij een achttal programma's.

Verschil begrote en werkelijke lasten excl. mutaties reserves (in miljoen)

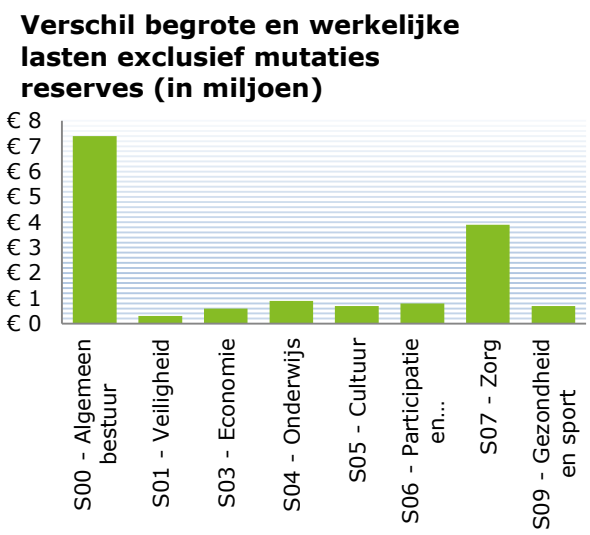

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse naar het onderdeel zoals opgenomen in de jaarrekening 2020. Op grond van deze analyse hebben wij geconstateerd dat deze overschrijdingen goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen, en daarmee niet mee hoeven mee te wegen in ons oordeel.

Op basis van de voornoemde analyse - waaruit blijkt dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid of gedekt zijn door direct met de lasten samenhangende baten - blijven de overschrijdingen onrechtmatig, maar wegen deze niet mee in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid 2020.

We zien op 2 programma's een afwijking boven € 3 miljoen, te weten: algemeen bestuur en zorg. Wij adviseren het college te onderzoeken of deze afwijkingen incidenteel of structureel zijn, en raden u aan de uitkomst hiervan door te vertalen naar de begroting 2022.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige verantwoordings- en rapportageverplichtingen

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2020 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien een aantal documenten aan het CBS aan te leveren. Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2020. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij hebben geconstateerd dat de SiSa-bijlage in 2020 is toegenomen met 18 regelingen. Dit heeft gezorgd voor extra inspanningen van de ambtelijke organisatie en voor meer werkzaamheden voor ons.

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien er een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Tijdens onze controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2020 niet meer bedragen dan € 201.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - als aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding.

In 2020 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Frauderisicoanalyse

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of het overtreden van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgen met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en het management daarbij hanteren, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de auditcommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

Wij hebben een concept-frauderisicoanalyse ontvangen. Deze is echter nog niet geformaliseerd en vastgesteld. Het is belangrijk de frauderisico-analyse jaarlijks te delen en te bespreken met de auditcommissie. Op deze wijze vormt het periodiek actualiseren ervan een zichtbaar en vast onderdeel van de interne-beheersingsomgeving, inclusief de communicatie hierover met het toezichthoudend orgaan.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Wij hebben onze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De accountantscontrole is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt. Naar aanleiding van onze controle hebben wij geen signalen verkregen voor (mogelijke) fraude in 2020 of 2021.

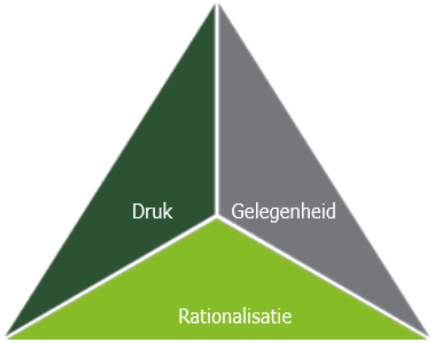

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

Boardletter 2020, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2020 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2020, d.d. 17 november 2020. In dit hoofdstuk geven wij een korte update ten opzichte de door ons opgestelde boardletter.

De gemeente Arnhem zet in op een doorontwikkeling van de interne beheersing

De gemeente heeft wat betreft de interne beheersing de weg omhoog gevonden. Zo wordt er continu geïnvesteerd in het duurzaam verbeteren van de financiële interne beheersing. Er worden bewuste keuzes gemaakt over het centraal of decentraal inrichten van beheersmaatregelen en over de koppeling met de verbijzonderde interne controle. Dit is ook van belang in het licht van de aanstaande verklaring van het college over rechtmatigheid die mogelijk met ingang van het jaar 2021 moet worden afgegeven.

Memoriaalboekingen

In onze boardletter hebben wij gerapporteerd over de zichtbare controle die door de senior financieel adviseur wordt verricht op de ingevoerde memoriaalboekingen. Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole vastgesteld dat deze controle voor het gehele jaar is uitgevoerd.

Wel benadrukken wij dat dit een repressieve handmatige maatregel betreft. Wij adviseren het college om vanaf 2021 gebruik te maken van geprogrammeerde controles, die afdwingen dat een memoriaalboeking pas wordt verwerkt nadat deze inhoudelijk is gecontroleerd door een tweede onafhankelijke medewerker.

Grondexploitatie

Wij willen u een groot compliment geven voor de verbeteringen in het zichtbaar vastleggen van het schattingsproces. Tijdens de interim-controle werd door ons vastgesteld dat er gestart was met het gestructureerd vastleggen van het schattingsproces rondom de grondexploitatie Schuytgraaf. Wij hebben in het kader van de jaarrekeningcontrole het definitieve position paper beoordeeld en konden vaststellen dat dit voldoende diepgang had om de schattingen te onderbouwen. Wij hebben met u afgesproken dat voor 2021, behalve voor Schuytgraaf, ook voor de nieuwe en voor een aantal bestaande projecten een position paper zal worden opgesteld.

Sociaal domein

Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en de kwantiteit van de geleverde zorg. Een goede ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein – zorg in natura. Wat betreft de jaarrekening 2020 is uw gemeente niet meer afhankelijk geweest van de controleverklaringen van de zorgaanbieders.

Het is aan te bevelen dat uw gemeente op korte termijn ook onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen op een kostenefficiënte wijze de interne beheersing van en interne controle op de PGB-bestedingen nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

IT-audit

Vanaf 2017 heeft uw gemeente diverse bedrijfsprocessen en onderliggende IT-systemen ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling De Connectie. Gezien de toenemende digitalisering, en met het oog op het belang van een continue betrouwbare informatieverwerking en –voorziening, is het belangrijk dat de belangrijkste verbeterpunten (o.a. rechtenbeheer) met de nodige urgentie worden geïmplementeerd. Uw gemeente pakt dit op in samenwerking met met De Connectie.

Als onderdeel hiervan is afgesproken dat De Connectie een groeipad aflegt om een zogenoemde "ISAE 3402 Type II-verklaring" te kunnen overleggen. Met deze verklaring legt De Connectie verantwoording af aan de gemeente over de betrouwbaarheid van de algemene IT-beheersings-maatregelen. Dit groeipad heeft echter een significante vertraging opgelopen, zodat het voor de gemeente Arnhem niet duidelijk is of de algemene IT-beheersmaatregelen wel of niet werken, dan wel of de eerdere IT-bevindingen op een adequate wijze door De Connectie zijn opgevolgd.

Naast de verantwoordelijkheden inzake De Connectie heeft de gemeente Arnhem ook haar eigen verantwoordelijkheden wat betreft het toekennen en monitoren van gebruikersrechten. Teneinde invulling te geven aan deze verantwoordelijkheid en aan de bijbehorende interne-controlemaatregelen is uw gemeente voornemens een concreet actieplan op te stellen, waarin uiteengezet wordt welke stappen gezet zullen worden om het opvolgen hiervan te realiseren.

Cybersecurity

Het college van de gemeente Arnhem heeft in november 2018 het Strategisch Informatiebeleid vastgesteld, dat gebaseerd is op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Hierin zijn de kaders voor de rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van beveiliging vastgelegd. Dit vormt de basis voor het realiseren van een betrouwbare gegevensverwerking.

U dient cybersecurityrisico's op een efficiënte wijze te managen, om te voorkomen dat deze uw organisatie hinderen in het behalen van haar doelstellingen. Deze risico's zijn steeds belangrijker, ook voor de jaarrekeningcontrole. Tijdens onze controle benaderen wij uw organisatie kritisch ten aanzien van: het identificeren van cyberrisico's, de feitelijke beschermingsmaatregelen tegen cyberrisico's, het identificeren van feitelijke cyberincidenten, de feitelijke reactie wanneer zich cyberincidenten voordoen, en het efficiënte en effectieve herstel indien gegevens en systemen schade hebben opgelopen.

Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot de toegang tot WhatsApp en de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken des te meer duidelijk dat de aandacht voor en versterking van cybersecurity nodig is. Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer, het wachtwoordbeleid en de op te zetten procedures voor incident respons.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden, bepaalde vereiste communicaties en actualiteiten

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

Wij hebben bij het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen opgevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving. Daarnaast hebben wij van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij het uitvoeren van onze controle. Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Overzicht bestede uren

Hiernaast hebben wij de begrote en de gerealiseerde uren weergegeven. De overschrijding van het aantal begrote uren wordt veroorzaakt door de aanvullende werkzaamheden als gevolg van COVID-19. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: de Tozo-uitkeringen, de omzetgaranties voor zorgaanbieders, etc. Daarnaast is in 2020 bovendien het aantal SiSa-regelingen verdrievoudigd. Voor deze werkzaamheden was reeds een PM-post opgenomen in het auditplan.

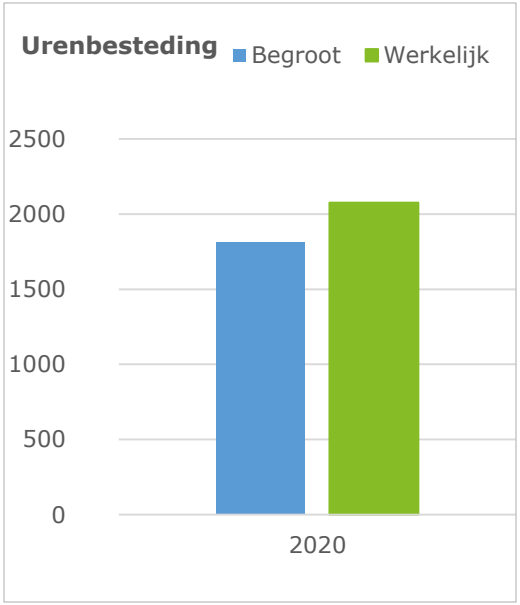

Arnhem

Bijlagen

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	n.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**n.v.t.**	

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de onzekerheden in de controle.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen (SVB)	€ 5,6 miljoen	€ 5,6 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**-**	**€ 5,6 miljoen**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€ 5,6 miljoen**	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren, om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A5	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A6	Specifieke uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
FIN B1	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblementiek	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C1	Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C11	Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem - Nijmegen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E13	Slimme laadpleinen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
I&W E50	Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
EZK F9	Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SWZ G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (TOZO) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - gemeenten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7B	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - geweld en kindermishandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H8	Regeling sportakkoord	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

Bijlage B1 - Bevindingen SiSa-bijlage Tozo 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout, onzeker en/of formele onrechtmatig	Financiële omvang	Toelichting
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen (toepassing artikel 21, lid 3 Besluit 17 april)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Omvang vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud die zijn ingediend vóór 22 april 2020)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

De strekking van de controleverklaring is voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid: goedkeurend.

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Arnhem in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhanke-lijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij geconcludeerd dat er geen sprake is van langjarige betrokkenheid of van anderszins mogelijke bedreigingen van onze onafhankelijkheid die een (aanvullende) beheersmaatregel vereisen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente, die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500®companies. Learn how Deloitte’s approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2021 Deloitte The Netherlands

GEMEENTE Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum : 20 april 2021
Zaaknummer : 562251
Contactpersoon : Ron Verheijen
Telefoonnummer : 026 3775185

Onderwerp: Reactie van het college op het accountantsverslag

Geachte voorzitter en leden,

In meerdere opzichten is 2020 een bijzonder jaar geweest, primair als gevolg van de uitbraak van Covid-19 en de wereldwijde crisis die als gevolg hiervan is ontstaan. Onze ambities, doelen en inspanningen moe(s)ten worden bijgesteld terwijl ook in financiële zin sprake was van bijzondere omstandigheden. De bijzondere omstandigheden hebben hun weerslag op de jaarrekening en het jaarverslag 2020, zowel inhoudelijk als voor wat betreft het proces van totstandkoming van en controle op de stukken.

Onze accountant heeft zijn werkzaamheden met betrekking tot de jaarstukken afgerond en zijn bevindingen weergegeven in een verslag. Zeker met de bijzondere omstandigheden in het achterhoofd, zijn wij zeer tevreden over de inhoud van dit verslag.

De financiële uitkomst van het jaar 2020 is goed. Voor mutaties in de reserves is sprake van een positief financieel resultaat van € 19,8 mln. Doordat in 2020 reeds € 1,1 mln. aan de Algemene Reserve was toegevoegd en per saldo € 1,8 mln. is toegevoegd aan bestemmingsreserves voor toekomstige uitgaven, komt het financieel resultaat na verwerking van mutaties in de reserves uit op € 16,9 mln. Dit resultaat bevat onder andere winstneming op de grondexploitatie zuidelijke binnenstad ad. € 2,3 mln. Wij zullen uw raad voorstellen hiervan € 2,0 mln. middels een begrotingswijziging in 2021 te doteren aan de reeds bestaande Bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad. Voor de argumentatie hieromtrent verwijzen wij naar het raadsvoorstel.

Hoewel een mooi resultaat, is een kanttekening op zijn plaats. Enerzijds bevat het financieel resultaat nog voor € 3,9 mln. aan middelen die in 2020 zijn ontvangen maar pas in de toekomst tot uitgaven zullen leiden. Om die reden wordt voorgesteld deze middelen te reserveren in een Bestemmingsreserve Taakmutaties. Anderzijds hebben enkele positieve verschillen tussen begroting en realisatie een incidenteel karakter waardoor deze effecten niet structureel kunnen worden meegenomen naar de toekomst.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Met tevredenheid hebben wij kennis genomen van het compliment dat de accountant maakt met betrekking tot de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject en de vaststelling dat, ondanks lastige omstandigheden, een goed onderbouwde jaarrekening is opgesteld en verbetering is gerealiseerd in de bedrijfsvoering.

Tegelijkertijd onderschrijven wij de in het verslag opgenomen adviezen ter verdere verbetering. Voor een deel betreft dit voortzetting van reeds in gang gezette acties, bijvoorbeeld met betrekking tot tussentijdse afsluiting van financiële administratie ('soft closure') en het coachingtraject dat we met externe ondersteuning doorlopen en moet leiden tot verbetering van de algemene ICT beheersmaatregelen. Aanvullend plaatst de accountant een opmerking met betrekking tot het versterken van het realiteitsgehalte in en de voorspellende waarde van de begroting. Onze eerste indruk is dat een deel van de verschillen tussen begroting en realisatie wordt veroorzaakt door relatief grote posten die buiten onze beïnvloedingssfeer liggen. Voorbeelden hiervan zijn Gemeentefonds en BUIG. Het advies om een analyse te maken van de verschillen in de afgelopen jaren en op basis hiervan (zo nodig) maatregelen te treffen in onze planning & controlcyclus zullen wij evenwel opvolgen.

Ten slotte is het goed om te zien dat de accountant een verdere verbetering van de interne beheersing vaststelt. Zo zijn stappen gezet op het gebied van de controle op memoriaalboekingen, het schattingsproces rond grondexploitatie Schuytgraaf en de interne controles binnen het sociaal domein. Daar waar nodig en kostenefficiënt uitvoerbaar zetten we deze ontwikkeling door.

Graag zetten wij, in samenwerking met en ondersteund door adviezen van onze accountant, stappen in het verder professionaliseren van het jaarrekeningtraject.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de loco-secretaris,	de burgemeester,
P.J. Altena	A. Marcouch

Nr. : 21006OW045
Onderwerp : Resultaatbestemming 2020 - BR
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Resultaatbestemming 2020 - BR

Programma's	2021					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's						
Geb 0 Gebied nader te verdelen	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1 CSA	0	0	**0**	0	42	**42**
Geb 2 Noordwest	0	0	**0**	0	36	**36**
Geb 3 Noordoost	0	0	**0**	0	32	**32**
Geb 4 Presikhaaf	0	0	**0**	0	39	**39**
Geb 5 Malburgen	0	0	**0**	0	57	**57**
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld	0	0	**0**	0	27	**27**
Geb 7 De Laar/Elden	0	0	**0**	0	18	**18**
Geb 8 RKV	0	0	**0**	0	43	**43**
	0	**0**	**0**	**0**	**293**	**293**
Stedelijke programma's						
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	0	0	**0**	3.924	0	**-3.924**
S01 Veiligheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S02 Bereikbaarheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S03 Economie	0	0	**0**	0	0	**0**
S04 Onderwijs	0	0	**0**	0	0	**0**
S05 Cultuur	0	0	**0**	0	533	**533**
S06 Participatie en armoedebestrijding	0	0	**0**	0	3.097	**3.097**
S07 Zorg	0	0	**0**	0	0	**0**
S08 Welzijn en inclusie	0	0	**0**	0	0	**0**
S09 Gezondheid en sport	0	0	**0**	0	0	**0**
S10 Klimaat, energie en milieu	0	0	**0**	0	0	**0**
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	**0**	0	0	**0**
S12 Wonen en leefomgeving	0	0	**0**	0	0	**0**
	0	**0**	**0**	**3.924**	**3.630**	**-293**
Totaal	0	0	**0**	3.924	3.924	**0**

Nr. : 21005OW044
Onderwerp : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 2	**Noordwest**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 3	**Noordoost**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 4	**Presikhaaf**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 5	**Malburgen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 7	**De Laar/Elden**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 8	**RKV**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	0	0	**0**	0	2.000	**2.000**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S04	**Onderwijs**	0	0	**0**	0	0	**0**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	0	0	**0**	0	0	**0**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S09	**Gezondheid en sport**	0	0	**0**	0	0	**0**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	0	0	**0**	2.000	0	**-2.000**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**2.000**	**2.000**	**0**
	Totaal	0	0	**0**	2.000	2.000	**0**

Aan de gemeenteraad

19 mei 2021

Zaaknummer: 562251
Onderwerp: Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020

Geachte collega raads- en commissieleden,

In de vergadering van de auditcommissie van 10 mei j.l. zijn de jaarstukken en het daarbij behorende accountantsverslag besproken. De commissie spreekt naar aanleiding daarvan haar uitdrukkelijke waardering uit over het verder verbeterde proces rondom de jaarstukken. Met name de voortgang die is geboekt in het verbeteren van de begrijpelijkheid van de stukken en de samenwerking tussen ambtelijke organisatie en accountant zien wij als zeer positief.

Namens de auditcommissie,

Met vriendelijke groet,

Mattijs Loor
Voorzitter Auditcommissie

Analyse jaarstukken 2020 – Klimaat en Energie

> Voor de gemeente Arnhem

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Vincent Bouma (PvdA), Hans Eliens (PvdD), Nathalie Nede (CU) en Steffenie Pape (VVD)

Datum: Voorjaar 2021

Opgaven gestuurd werken

Uitgangspunten voor het invullen van de controlerende rol

- Inzichtelijkheid in het beleid helpt zowel het college, de raad, als de ambtelijke organisatie om samen het beleid vorm te geven en bij te sturen waar dit nodig is. Hierdoor komt de realisatie van maatschappelijke opgaven voorop te staan.

- Goede controle blijft weg bij afrekenen en politiek-gedreven (op positie of persoon-gerichte) invulling van de controlerende rol.

- Het is daarvoor belangrijk om met elkaar technisch, en zo objectief mogelijk, te (kunnen) beoordelen of het beleid de gestelde doelen haalt.

- De grootste informatiebehoefte van raadsleden is dan ook het kunnen beoordelen van de effectiviteit van het beleid: Halen we de beleidsdoelen of moet er bijgestuurd worden?

Inhoudsopgave

Kern-rapportage

- Inleiding: Het wat en hoe van deze analyse
  - Doel van de analyse
  - De zes centrale vragen van de Methode Duisenberg
- Conclusies
  - Conclusies Beeld op beleid
  - Conclusies Informatievoorziening
- Verzoeken aan het college
- Verzoeken aan de raad
- Suggesties voor het debat

Bevindingen

- Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen
  - Klimaat
- Bevindingen 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?
  - Analyse doelen en acties
  - Indicatoren
- Bevindingen 4. Wat gaat het kosten?
  - Baten en lasten
  - Reserves
- Bevindingen 5. Aanvullende informatie/onderzoeken

Bijlagen

- Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen
- Bijlage 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?

Leeswijzer

- De snelle lezer kan de samenvatting van dit rapport lezen in de Kern-rapportage.
- De conclusies worden, per vraag uit de methode Duisenberg, onderbouwd in het hoofdstuk Bevindingen.
- In bijlage is detailinformatie te vinden over de bevindingen.

Wat

Analyse aan de hand van de methode Duisenberg

- Bij de methode Duisenberg analyseren raadsleden (**rapporteur (s) van de coalitie, van de oppositie**) een programma uit de begroting of jaarstukken.
- De uitkomst is een beknopte (powerpoint-) rapportage met conclusies en aanbevelingen, op basis waarvan het politieke debat op inhoud gevoerd kan worden.
- Raadsrapporteurs geven als vooruitgeschoven post een (samenvattend) oordeel van het programma.
- Ook de kwaliteit van de informatievoorziening in het programma wordt geëvalueerd.

Het doel van de methode is te komen tot een oordeel over het al dan niet behalen van de beleidsdoelen voor het betreffende programma.

Hoe?

De zes centrale vragen van de methode Duisenberg:

1. Wat is het beeld van het beleidsterrein op hoofdlijnen?
2. Welke doelen zijn gepland/gerealiseerd?
3. Welke prestaties zijn gepland/uitgevoerd?
4. Wat heeft het gekost?
5. Welke aanvullende informatie/ onderzoeken zijn er?
6. Welke conclusies en verzoeken hebben wij, als rapporteurs?

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- In de Jaarstukken wordt niet op het niveau van het gerealiseerde maatschappelijke effect verantwoord. Doordat er daarnaast ook geen effect-/ en prestatieindicatoren zijn opgenomen voor het programma in de jaarstukken, kan niet worden beoordeeld of Arnhem het gestelde doel van CO2 reductie behaalt/ gaat behalen.

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Het is onduidelijk hoe deze daling zich verhoudt tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt.

- Het Klimaatfonds is in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- Arnhem is voor de komende jaren sterk bezig met de gewenste rolneming (handhaver, facilitator, initiatiefnemer) van de gemeente op het gebied van klimaat en energie.
- Daarnaast is het zoeken naar welke uitvoeringsprestaties effectief zijn. Wat heeft het meeste effect en hoe ga je dat monitoren? Het beleid en de rolneming dient met voortschrijdend inzicht te worden ingevuld.
- Het evenwicht wordt gemist tussen:
  - De gewenste impact/effect/meetresultaten,
  - De beschikbare middelen/ investeringsmogelijkheden/ (implementatie)technieken,
  - En de mate waarin bewoners dit kunnen bijhouden en/of hierover tevreden zijn.
- Er is sprake van een langjarig programma met "sprongen" in de realisatie van de baten en lasten in de jaarrekening. Het is onvoldoende inzichtelijk/traceerbaar wat deze sprongen veroorzaakt.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

Op basis van de openbare bron De Klimaatmonitor concluderen we:

- Dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO_2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Dat het grootste deel van de CO_2 uitstoot voor rekening komt van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO_2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Conclusies Informatievoorziening

- De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Het totaalbeeld wordt gemist. Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is op dit moment niet mogelijk, op basis van de jaarstukken, in te schatten of Arnhem de (langjarige) beleidsdoelen haalt.

- Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevindt. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde daken.

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Conclusies Informatievoorziening

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden. Dit is nu ook niet mogelijk.

- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?

- Wat zijn de gerealiseerde maatschappelijke effecten van en de uitgevoerde prestaties voor de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie, waar we het zouden verwachten.

Conclusies Informatievoorziening

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen? Dat wordt nu niet toegelicht.

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Verzoeken aan college

- Zorg voor een inzichtelijke verantwoording op zowel de stand van zaken op het maatschappelijk effect (Wat hebben we bereikt?) als op de geleverde prestaties (Wat hebben we gedaan?):
  - Geef als college een duidelijke uitleg en duiding op de stand van zaken voor de realisatie van het maatschappelijk effect op het subdoel. Geef helder, met een korte onderbouwing, antwoord op de vraag of Arnhem de gestelde beleidsdoelen haalt, of gaat halen. Dit geeft veel meer inzicht in het geleverde maatschappelijk effect.
  - Geef dan vervolgens per subdoel aan welke prestatie geleverd zijn. Zeker ook in relatie tot de aangekondigde prestaties in de begroting. Richt de verantwoording voor de prestaties dan zoveel mogelijk op uitvoeringsprestaties i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

Verzoeken aan college

- Verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
  - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO2 55% lager ten opzichte van 1990
  - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal

- Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)

- Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken, of aantal geïsoleerde daken.

- Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren. Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Verzoeken aan college

- Maak inzichtelijk welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

- De onderwerpen Luchtagenda en Milieuzone missen nu in de jaarstukken. Zorg dat volgend jaar wel de stand van zaken verantwoord wordt voor deze onderwerpen.

- Geef een uitleg van de status van de stoplichten in de jaarstukken. Maak duidelijk per effect- of prestatiedoel hoe het college tot een grijs, groen, oranje, of rood oordeel komt.

- Verkennen van een ander gebruik van de kleuren voor de stoplichten. De status is nu lastig te interpreteren. Zolang het langjarige beleidsdoel nog niet gehaald is, kan een doel of prestatie nog niet op groen staan, dit lijkt nu wel het geval te zijn.

Verzoeken aan de raad

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

- Richt je bij verzoeken aan het college zoveel mogelijk op concrete uitvoeringsprestaties (Wat wil je dat gedaan wordt?) i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Beoordeel de raadsvoorstellen en beleidsnota's op de mate waarop de gestelde effectdoelen en benodigde uitvoeringsprestatie ook meetbaar en evalueerbaar (tellen en vertellen) zijn opgesteld.
  - En blijf dan vervolgens ook bijsturen op het al dan niet halen van de doelen en prestaties.

- Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Suggesties voor het debat

- Hoe schat het college zelf in waar de gemeente staat met het oog op het realiseren van het langjarige beleidsdoel voor het programma Klimaat en Energie (55% CO_2 reductie in 2030, zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)?

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Hoe verhoudt deze daling zich tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt?
  - Hier ligt ook een link naar de begroting 2022.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat & energie voor de gemeente Arnhem. Deze algemene punten vallen op na lezing van de Jaarstukken.

Wat valt er op?

- Beleid is in al meerjarig in transitie. De beleidstransitie komt niet tot uitdrukking in de begroting, voor zover dit (wettelijk) al mogelijk is.
- Ondanks de ambitieuze geformuleerde ambities lijken langjarige resultaten/effecten achter te blijven. Al is dit lastig om op het lange tijdspad te beoordelen, omdat er nauwelijks op effectniveau gerapporteerd wordt.
- Oranje is het nieuwe groen! Maar hoe zit het met de realisatie van die "belofte"?
- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?
- Wat zijn de effecten en uitgevoerde prestaties van de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Dit doen we op basis van een aanvullende, objectieve bron: https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Wat valt er op aan de volgende sheets?

- Uit de Klimaatmonitor blijkt dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Het grootste deel van de CO2 uitstoot komt voor rekening van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Overzicht van opgenomen doelen in Jaarverslag 2019/Begroting 2020.

- **Doelen voor programma** *Klimaat & Energie*:

Op basis van **Programmabegroting 2020**

- Arnhem is klimaatneutraal in 2050
- CO_2 reductie van 55% in 2030 t.o.v. 1990

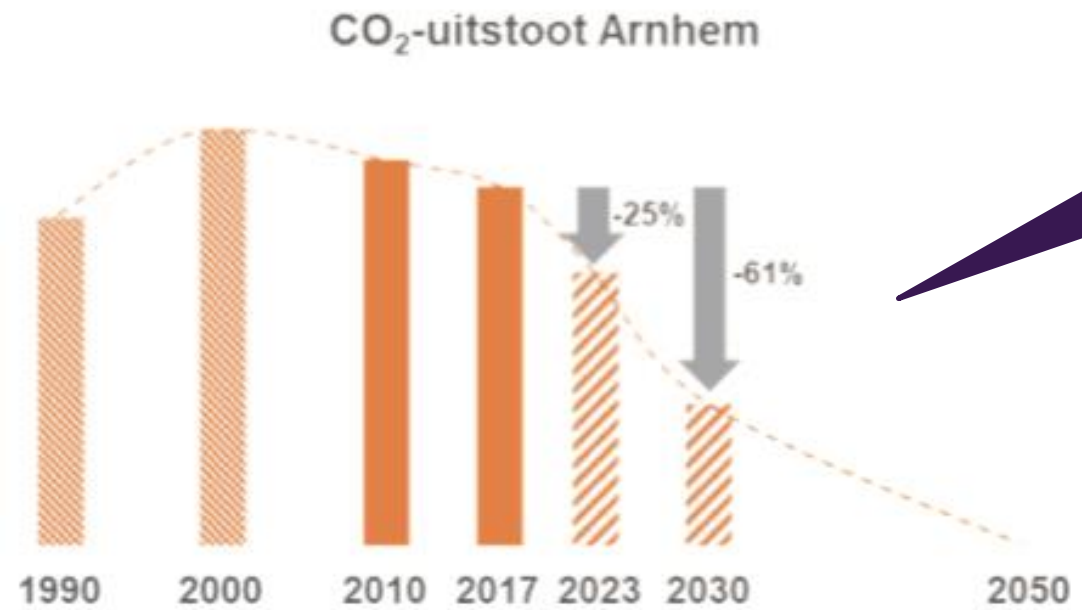

Dit is het plaatje uit nemiA 2020-2030. Waar staan we nu? In lijn met de verwachting voor 2030?

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

CO2 reductie t.g.v. gas en electriciteitsgebruik (Arnhem, ton)
bron: Klimaatmonitor

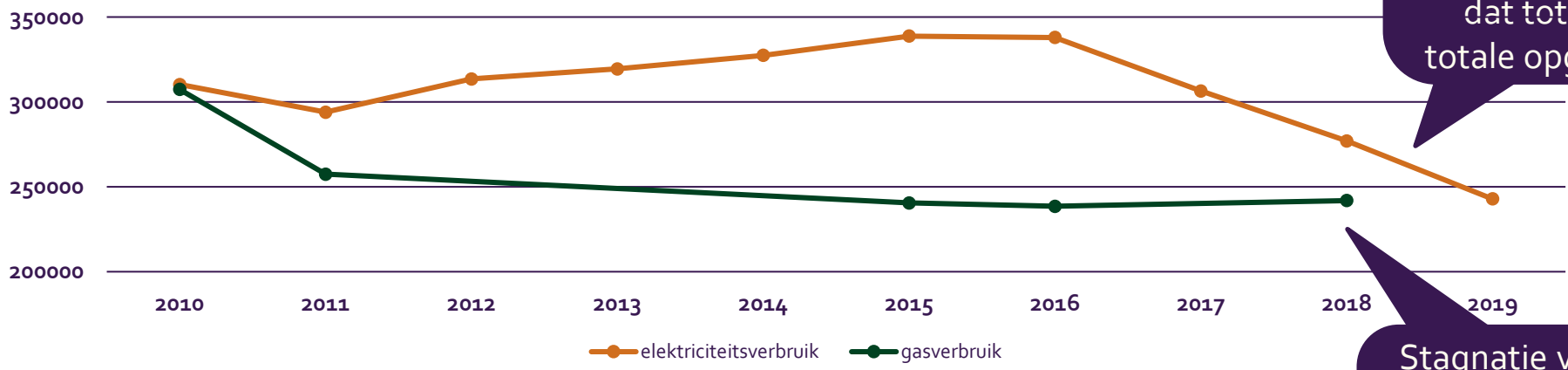

Er is een fors dalende lijn de laatste jaren, maar hoe verhoudt zich dat tot de totale opgave?

Stagnatie voor gas, onder andere door het bouwen van woningen.

CO2-uitstoot incl. en excl. auto(snel)wegen (ton)
Bron: klimaatmonitor

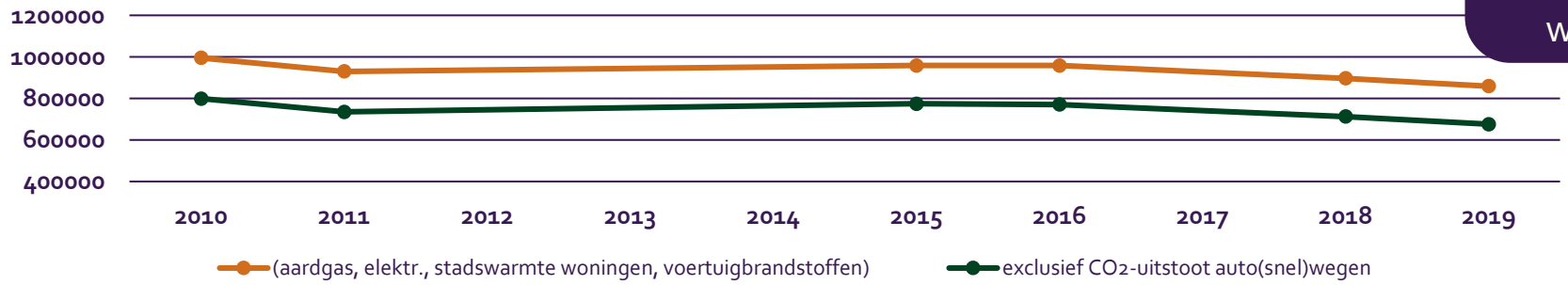

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Groot deel van de uitstoot komt uit de gebouwde omgeving, waar de gemeente zelf direct invloed op kan uitoefenen.

CO2-uitstoot per hoofdsector (ton)
Bron: klimaatmonitor

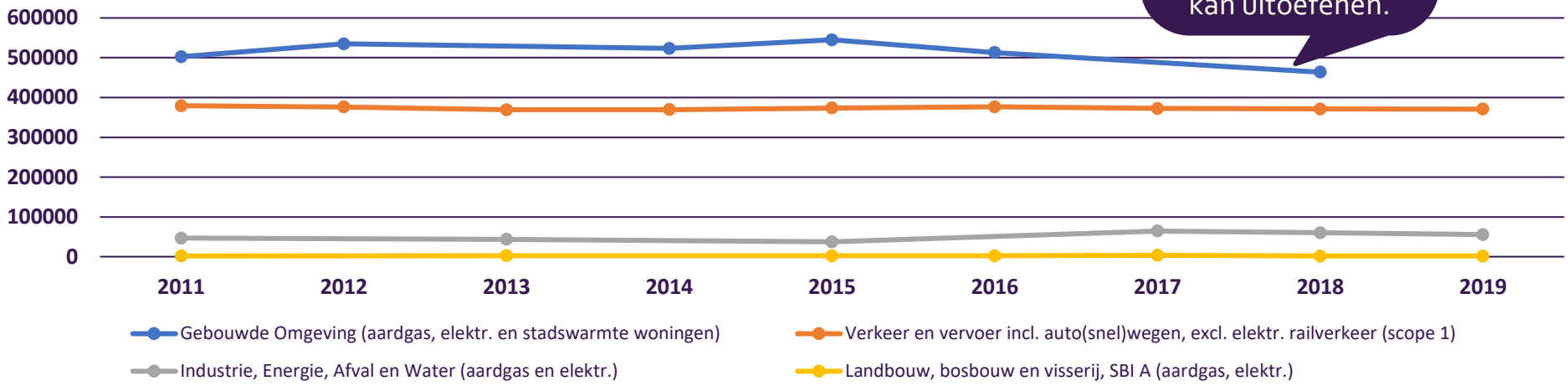

CO2-uitstoot gebouwde omgeving (ton)
Bron: klimaatmonitor

Groot deel van uitstoot gebouwde omgeving, wordt veroorzaakt door woningen

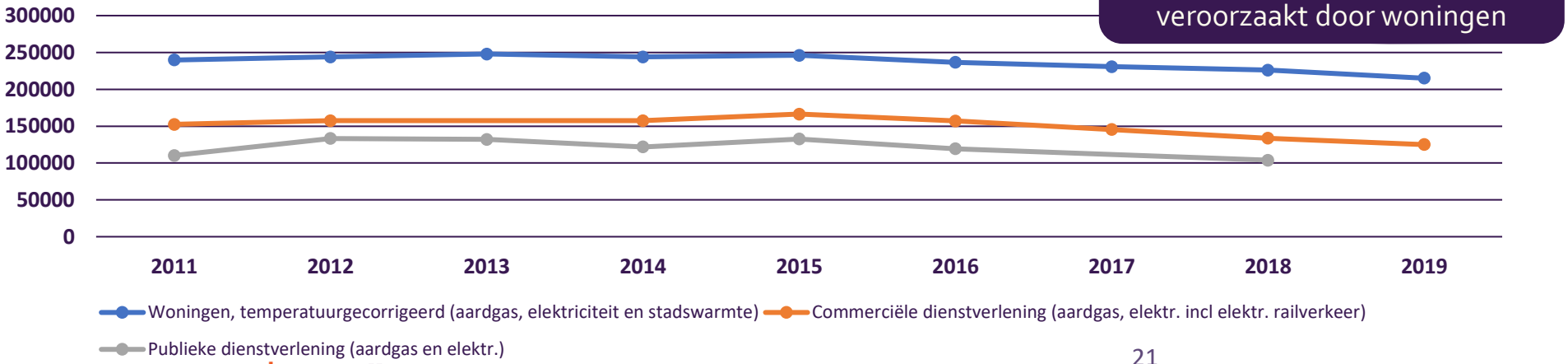

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 2. Wat wilden we bereiken?
Bevindingen 3. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Deze paragraaf combineert de vragen 2+3 van de methode Duisenberg en ***analyseert de doelen, acties en de prestaties*** *voor het programma Klimaat, zoals aangekondigd in de programmabegroting en verantwoord in de jaarstukken, voor het programma Klimaat. Op deze en de volgende sheets zijn de conclusies van deze analyse weergeven.*

Ten behoeve van de leesbaarheid is de volledige analyse zelf na te kijken in de bijlage. In deze bijlage wordt bekeken welke van de, in de begroting aangekondigde, acties zijn opgenomen in de jaarstukken. Daar vindt u meer in detail de bevindingen van deze analyse.

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

- Wat valt er op:
  - De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is nu niet in te schatten op welke wijze de Status (stoplichten) wordt vastgesteld.
    - Aanbeveling: verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
      - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO_2 55% lager ten opzichte van 1990
      - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal
  - Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevind. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde huizen.
    - In de Programmabegroting 2021 is er al een goede slag gemaakt op dit punt!

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat.*

Wat valt er op?

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Bevindingen 2+3. Analyse indicatoren

*In deze paragraaf voeren we een **Analyse van de indicatoren** uit voor het programma Klimaat en energie.*

Wat valt er op?

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden.

- Aanbeveling:
  - Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO_2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)
  - Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken.
  - Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Hier worden de belangrijkste ontwikkelingen van de baten en lasten van het programma Klimaat geanalyseerd.

Wat valt er op?

- Klimaat en Energie was t/m 2019 nog gekoppeld aan programma "veranderopgaven" waarbij financiering uit de diverse stedelijke programma's kwam. Een deel hiervan stond bij het taakveld milieubeheer. De cijfers 2018/2019 in de jaarstukken zijn vanaf 2020 "teruggerekend".

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen?

- Klimaatfonds in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Wat valt er op?

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

In 2018/2019 was Klimaat nog geen afzonderlijk progamma.

Forse verschillen begroting vs jaarstukken. Dit laat zien dat het programma volop in beweging is.

De lasten voor het programma dalen fors voor de jaren 2023. Hoe verhoudt dit zich tot de realiseerbaarheid van het langjarige beleidsdoel?

Waarom zijn de baten in 2021 zoveel lager dan in 2020? (2021 is een prognose, turap1)

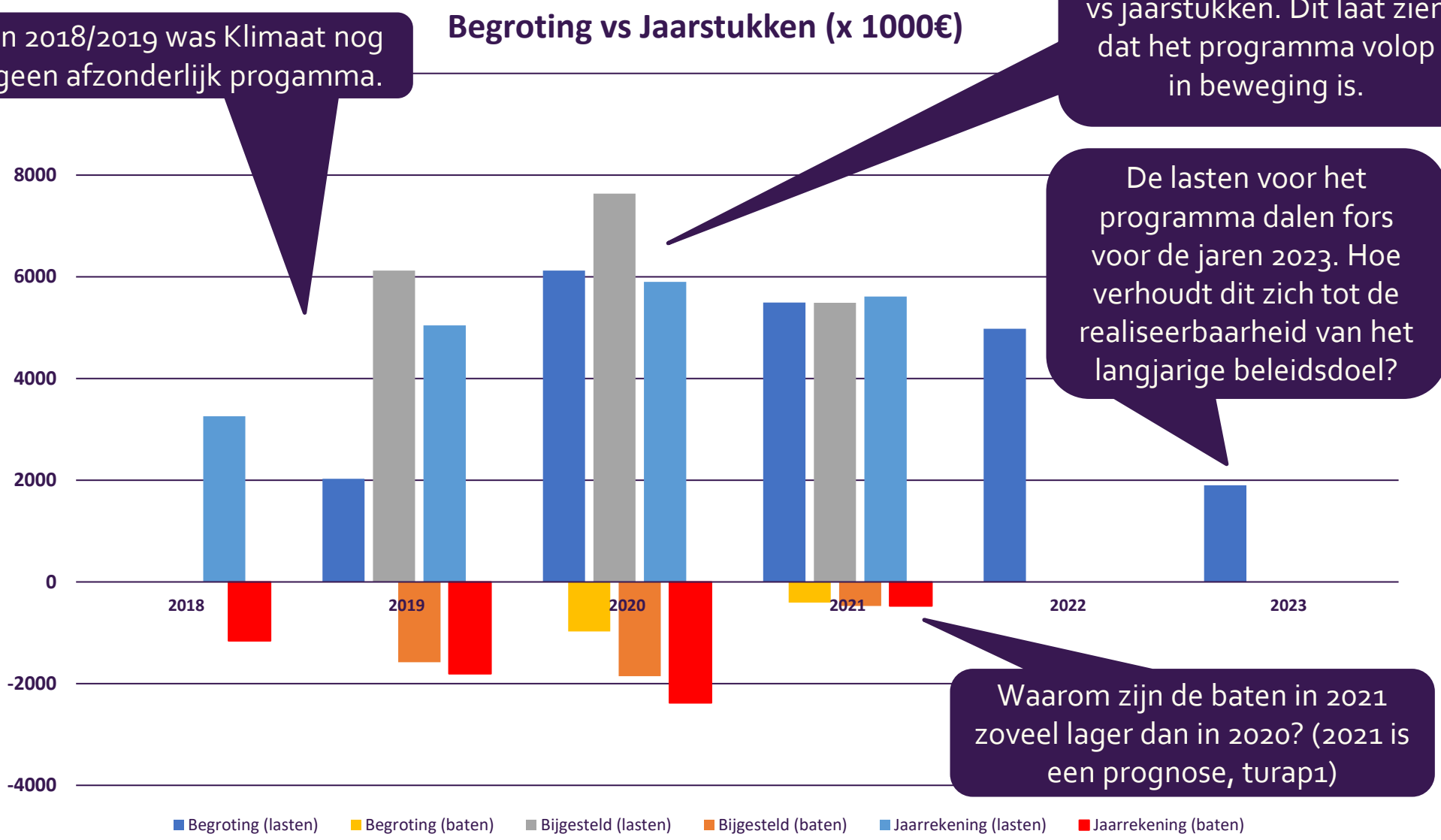

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

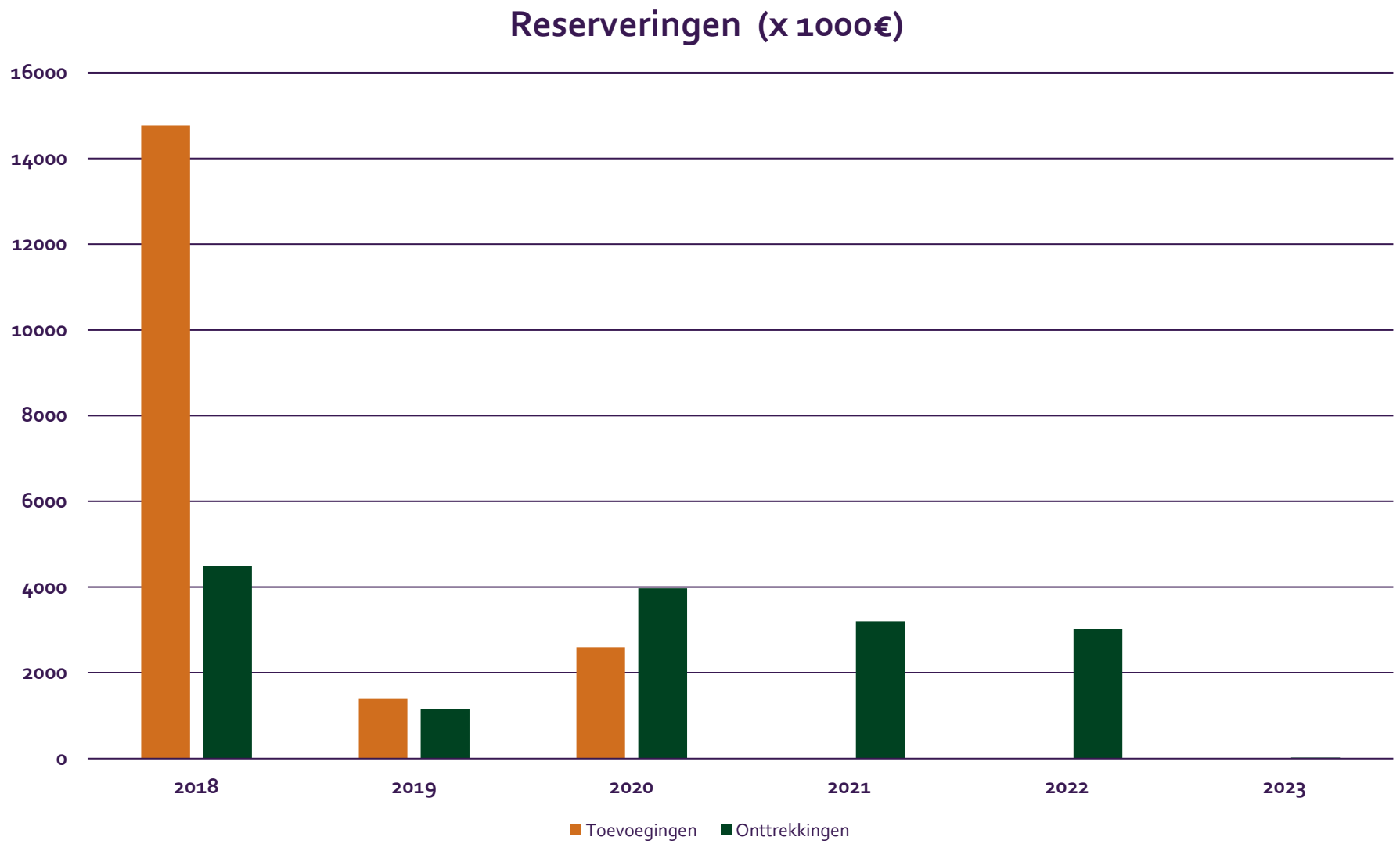

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken

In dit hoofdstuk geven we conclusies weer die we hebben aangetroffen in onderzoeken die onlangs zijn uitgevoerd voor het betreffende programma. Denk bijvoorbeeld aan Rekenkameronderzoeken, Accountantsverslagen en overige Beleidsevaluaties.

Accountantsverslag gemeente Arnhem

- Hiernaast de opmerking uit de bevindingen van de accountant over 2020. Dit gaat over het totaal van de begroting, maar is in verhouding ook van toepassing op het programma Klimaat en energie.

Artikel 213a

- Het is niet bekend of er een beleidsdoorlichting in kader van artikel 213a gemeentewet is uitgevoerd of gepland. Het programma is ook nog relatief nieuw.

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken?

- Ter illustratie hiernaast de tijdlijn, besluiten en informatiestroom op het onderwerp Klimaat en energie; NemiA, Klimaatfonds, RES Luchtagenda.
- Oranje is het nieuwe groen
  - Rekenkameronderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het programma New Energy Made in [Arnhem]
    - Bestuurlijke nota 2 oktober 2017
    - Nota van bevindingen; normenkader en aanbevelingen, onder andere op gebied van doelstellingen en monitoring
  - Raadsbesluit maart 2018: Geeft College opdracht uitvoering te geven aan de aanbevelingen en binnen een termijn van 3 maanden hiervoor een plan van aanpak aan de raad aan te bieden.

Sindsdien is er veel informatie gedeeld en zijn er plannen gemaakt. Ook de nieuwe Voortgangsrapportage NemiA 2021 met bijbehorende monitor past in de vernieuwde aanpak. Een terugkoppeling op het raadsbesluit en/of het rekenkamerrapport is in de tijdlijn en jaarstukken niet gevonden.

Datum	raadsbesluit/raadsinformatie	Documenten
NEW ENERGY MADE IN ARNHEM		
28-9-2015	Raadsbesluit Programma New energy made in Arnhem 2015-2020	1. Raadsvoorstel 2. Raadsbesluit 3. Programmaplan 4. Energiepotentiekaart
18-7-2017	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem	Ibabs ID 299
5-3-2018	Raadsbesluit Rekenkameronderzoek "Oranje is het nieuwe groen"	9. Raadsvoorstel 10. Raadsbesluit 11. Rapport 12. Nota van bevindingen
mei 2018	Coalitieakkoord 2018-2022	13. Coalitieakkoord
17-4-2019	Raadsbesluit De wijkgerichte aanpak van de Arnhemse energietransitie	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/d1d071d8-cb1a-49f4-ab9e-a5a11d3e1958
15-5-2019	Raadsbesluit Kaders voor de besteding van het Klimaatfonds	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/a08253c1-ef87-476a-a7a3-036eb88225ee
23-10-2019	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem 2019	Ibabs ID 699
28-1-2020	Raadsbrief stand van zaken Klimaatfonds	Ibabs ID 771
29-1-2020	Raadsbesluit New energy made in Arnhem 2020-2030	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/7b46d902-669d-402c-8f02-3db1f1484fdb
3-6-2020	Raadsbrief uitwerking Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie	Ibabs ID 877
11-5-2021	Raadsbrief Voortgangsrapportage New energy made in Arnhem 2021	Volgt na collegebesluit
	Raadsbrieven bestedingen klimaatfonds	Ibabs ID 754 - Aanjaagfonds ID 793 - Regeling Reductie Energieverbruik ID 844 - Proeftuin Elderveld noord ID 867 - Subsidie Energiebank ID 931 - Subsidieregeling klimaatadaptatie ID 963 - Subsidieregeling duurzame terrasverwarming ID 1020 - Proeftuin Vredenburg/Kronenburg
	Raadsbesluiten bestedingen klimaatfonds	Ibabs: 16-12-2020: Toekomst bestendig wonen lening Ibabs: 10-2-2021: Arnhemse aanpak Energie Armoede
REGIONALE ENERGIESTRATEGIE ARNHEM NIJMEGEN		
26-11-2018	Raadsbrief regionale energiestrategie	ID 515
28-5-2019	Raadsbrief concept startnotitie RES	ID 612
18-12-2019	Raadsbesluit startnotitie RES	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/8bdb29e1-6133-4a21-a040-1e5d240fad74
7-4-2020	Raadsbrief stand van zaken proces RES	ID 824
8-9-2020	Raadsbrief voorlopig concept bod RES	ID 945
Nog in behandeling	Raadsvoorstel RES 1.0	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/35317086-9b6d-46f8-b9f7-3bb9572638da
LUCHTAGENDA		
13-2-2019	Raadsbesluit Luchtagenda	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/b725db02-519b-4d69-a138-b7b0fb8e97c6
8-12-2020	Raadsbrief rapportage luchtagenda	Ibabs ID 1029

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Voor de volgende sheets wordt de Klimaatmonitor als bron gebruikt. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Het openbaar bestuur geeft in Arnhem het goede voorbeeld door een mooie daling in CO_2 uitstoot te laten zien.

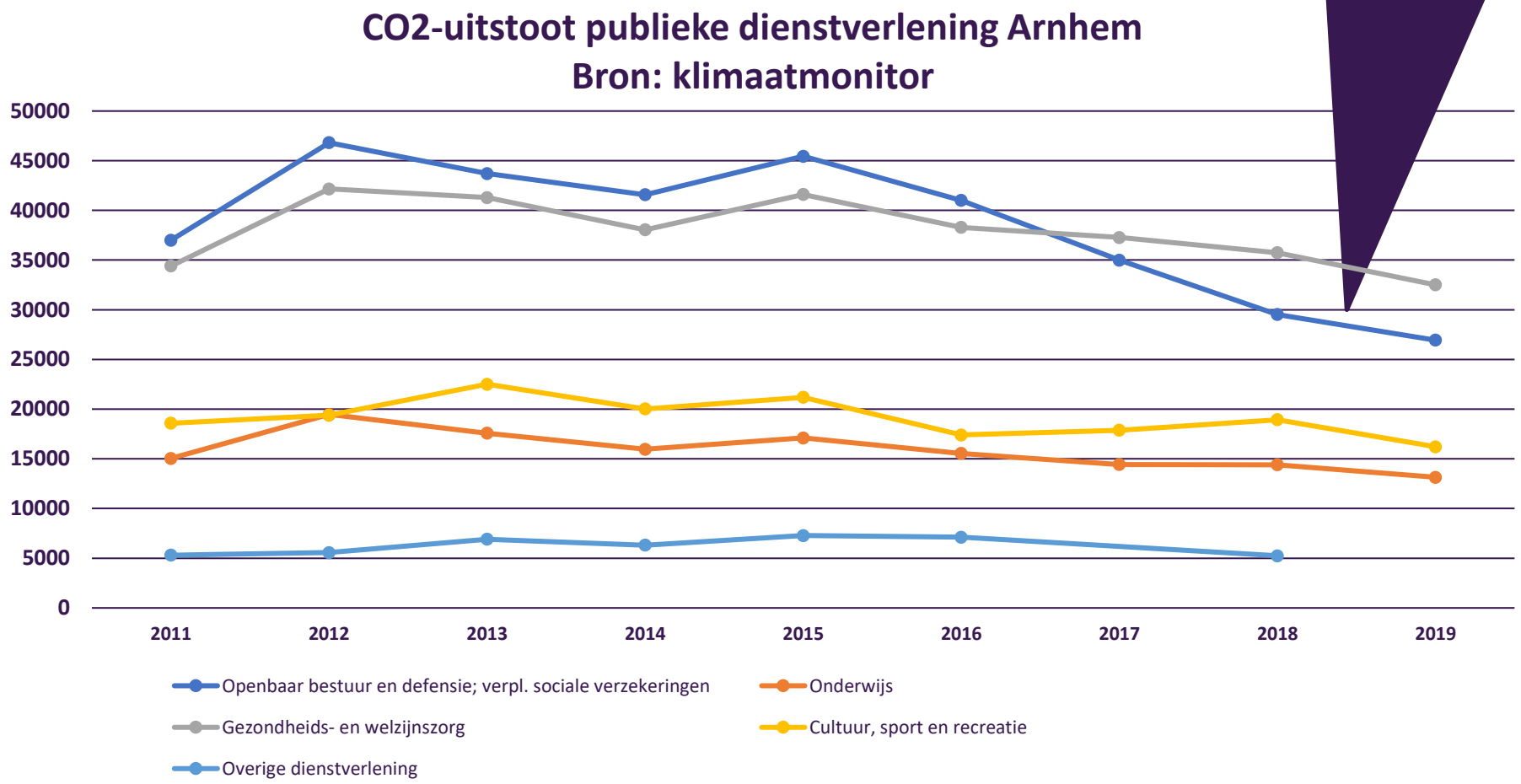

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Totaal energieverbruik woningen (TJ)
Bron: klimaatmonitor

In Arnhem neemt gas het grootste deel van het energieverbruik voor woningen voor rekening.

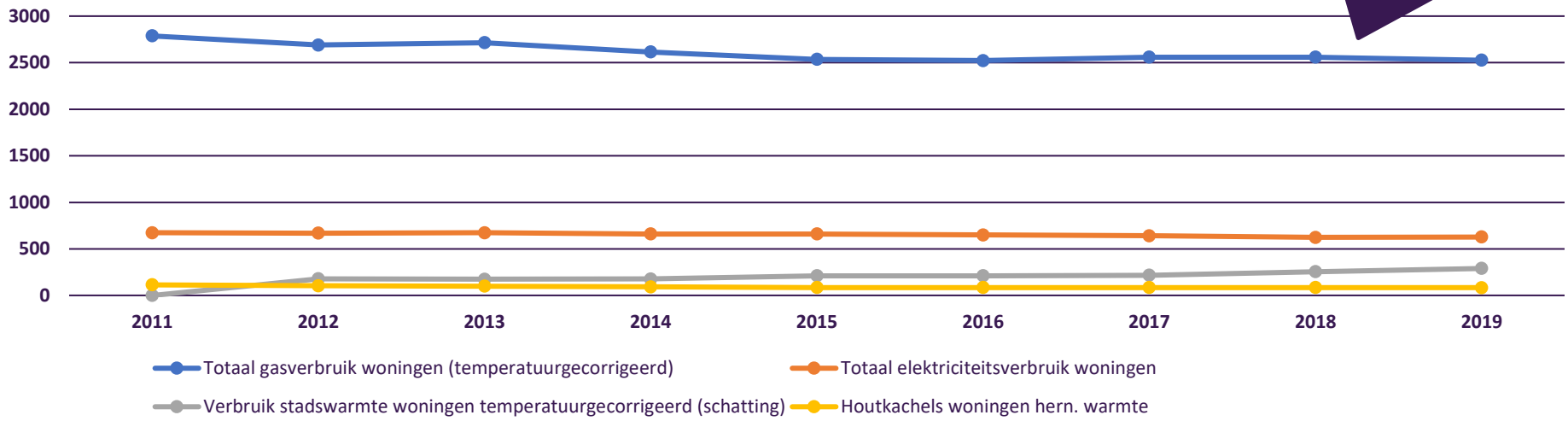

Totaal gasverbruik woningen (miljoen m3)
Bron: klimaatmonitor

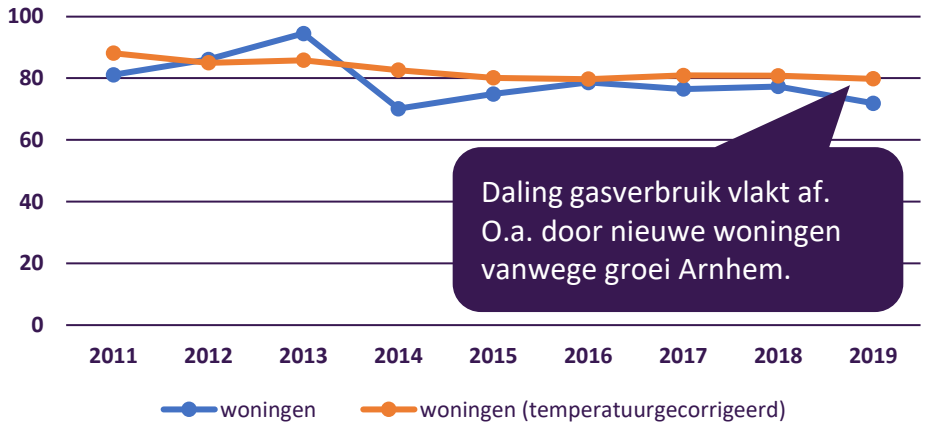

Daling gasverbruik vlakt af. O.a. door nieuwe woningen vanwege groei Arnhem.

Totaal electriciteitsverbruik woningen (milj kWh) Bron: klimaatmonitor

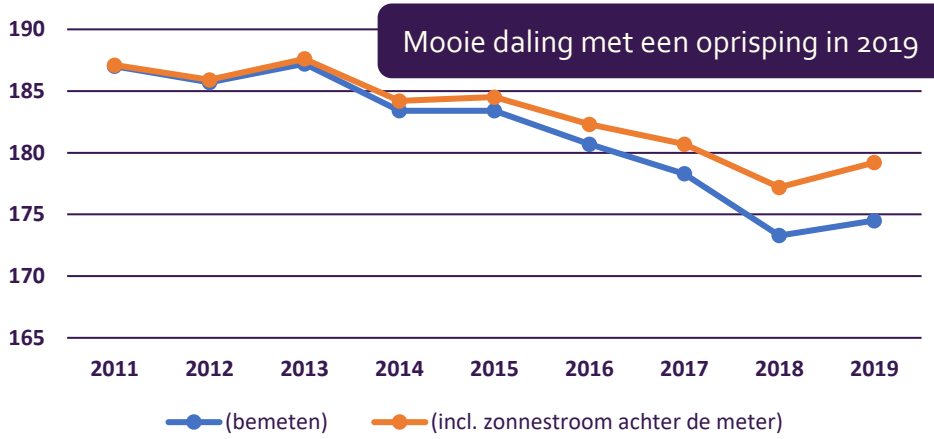

Mooie daling met een oprisping in 2019

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Stabiel dalende trend gemiddeld verbruik per woning.
Gemiddeld gas verbruik per woning neemt ook af.

Gemiddeld electriciteitsverbruik woningen Arnhem (kWh)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

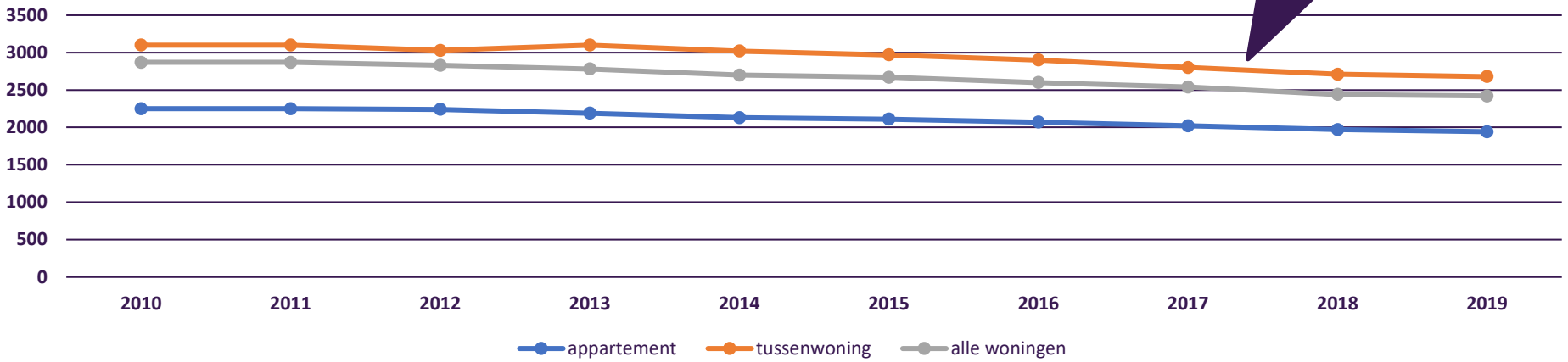

Gemiddeld gasverbruik woningen Arnhem (m3, temperatuur gecorrigeerd)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

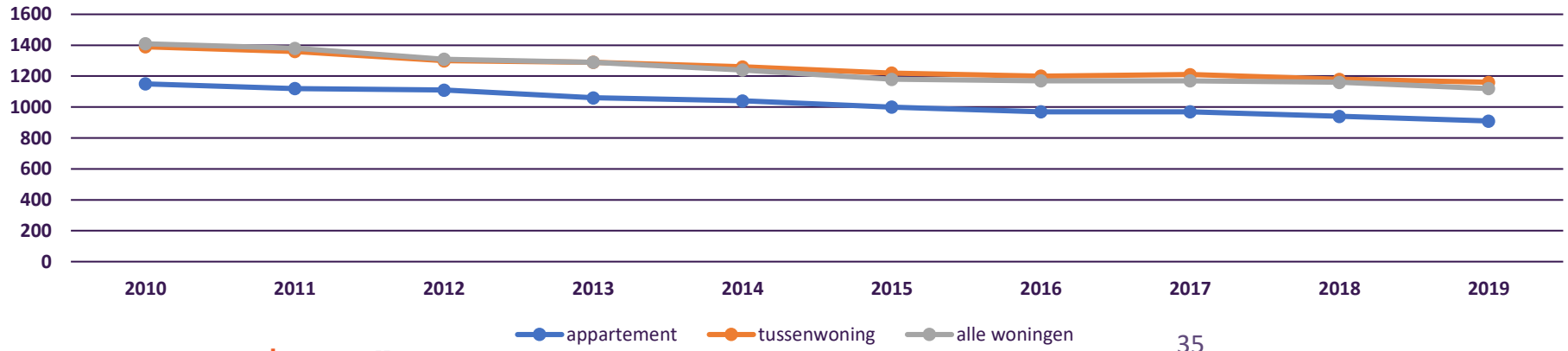

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Bij openbaar bestuur is een daling op het energieverbruik ingezet, zie ook bij het elektriciteitsverbruik.

Energieverbruik publieke sector (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

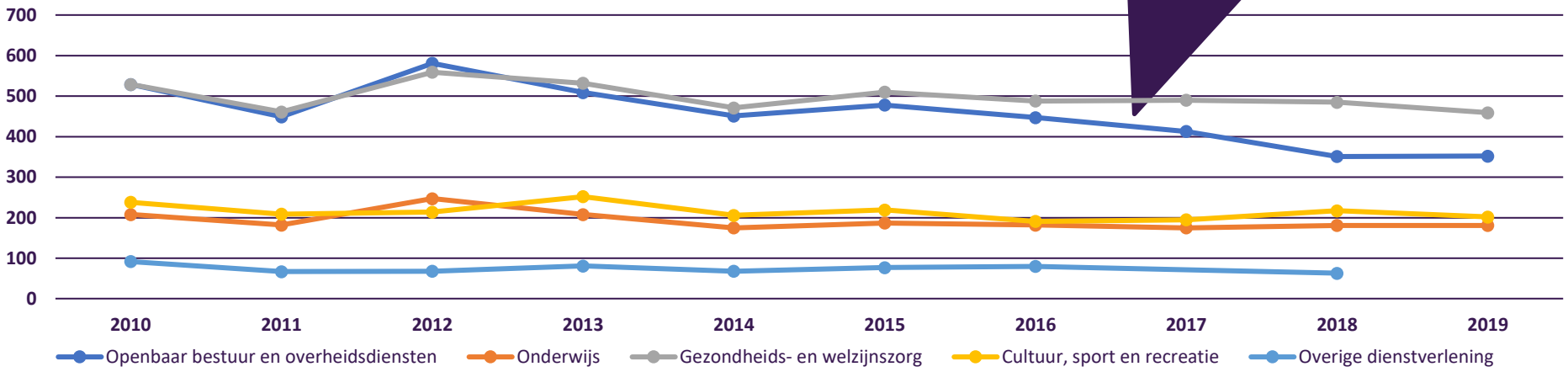

Gasverbruik publieke sector (m3)
Bron: klimaatmonitor

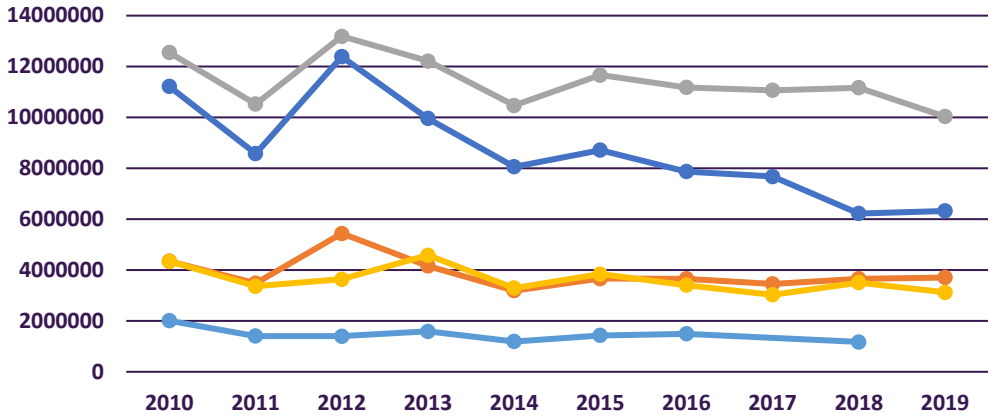

Electriciteitsverbruik publieke sector (kWh)
Bron: klimaatmonitor

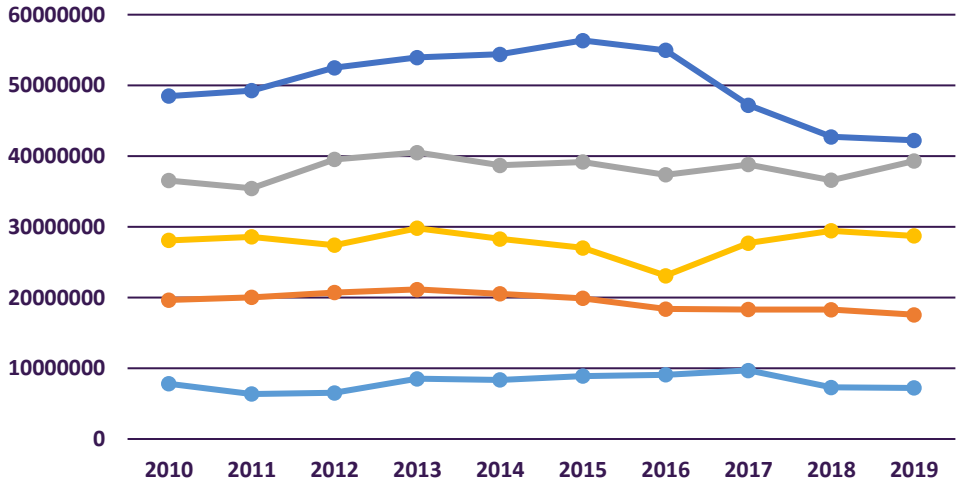

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik versus bekende hernieuwbare energie
Bron: Klimaatmonitor

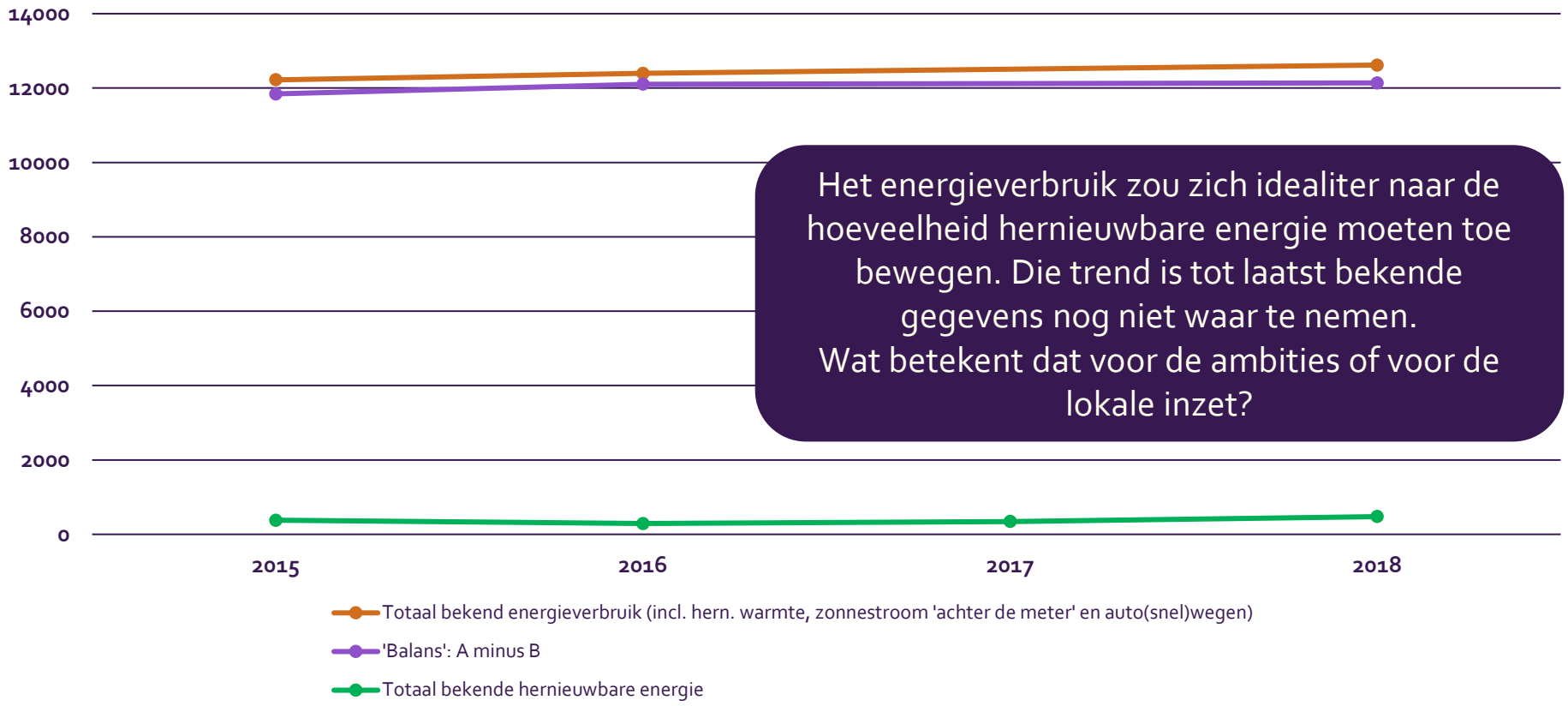

Het energieverbruik zou zich idealiter naar de hoeveelheid hernieuwbare energie moeten toe bewegen. Die trend is tot laatst bekende gegevens nog niet waar te nemen.
Wat betekent dat voor de ambities of voor de lokale inzet?

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Opbrengst zonnepanelen - Arnhem (MW)

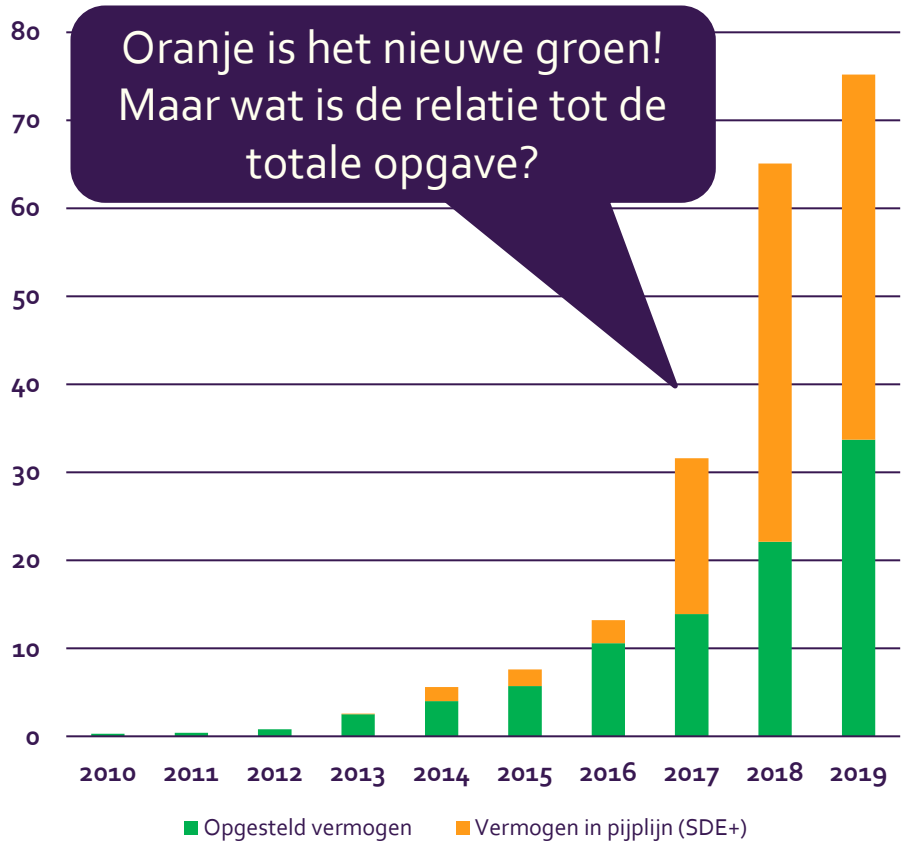

Windturbines Arnhem Bron: Klimaatmonitor

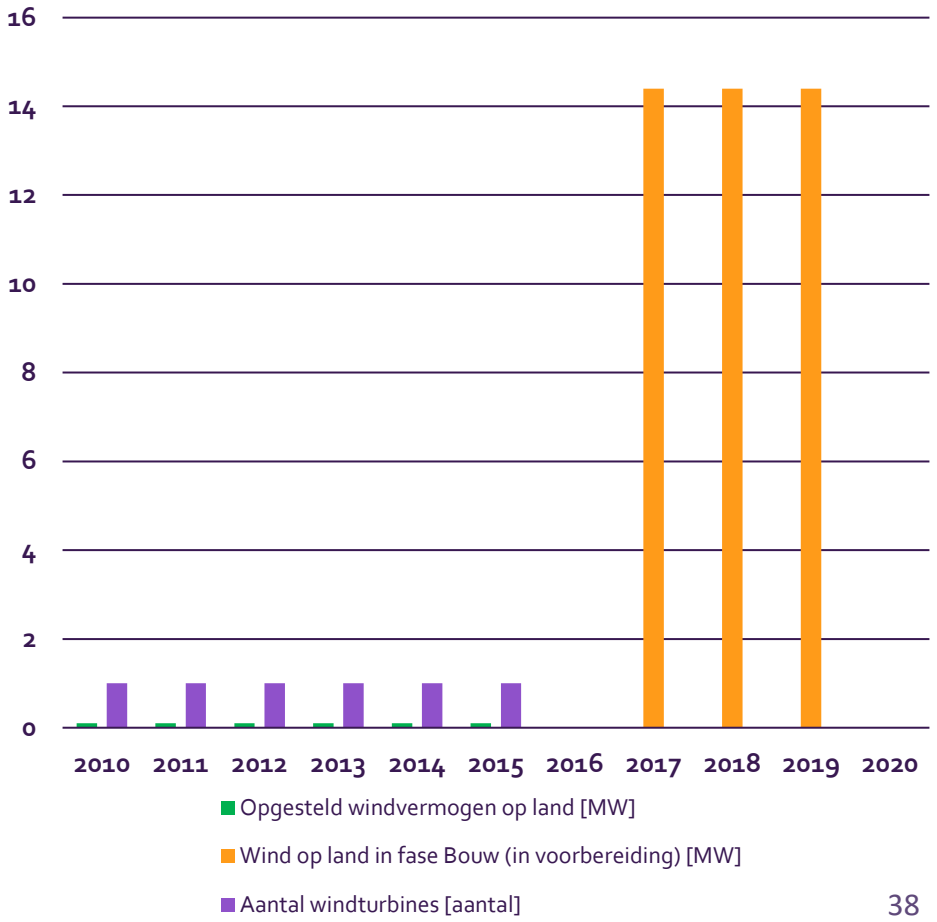

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

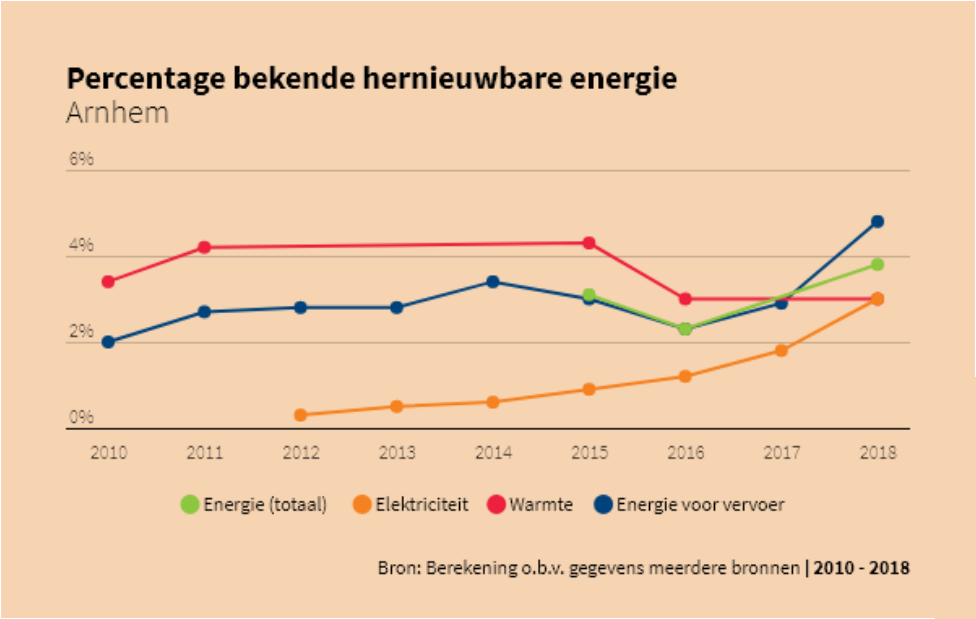

Toelichting?

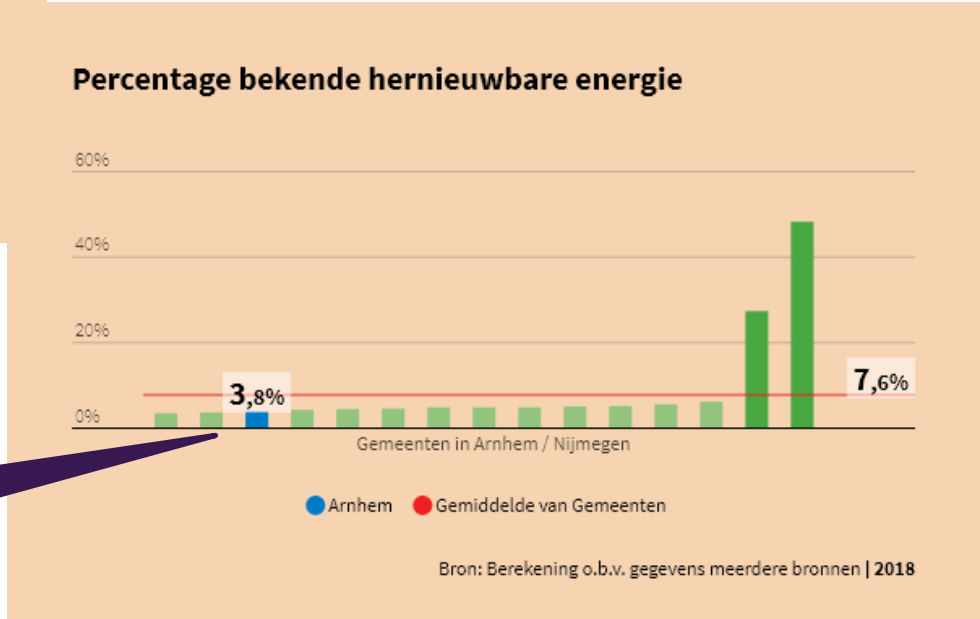

Ondanks ambities en inspanningen "scoort" Arnhem niet direct hoog t.o.v. landelijk gemiddelde of regio.

Bijlage 1: Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik verkeer en vervoer (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

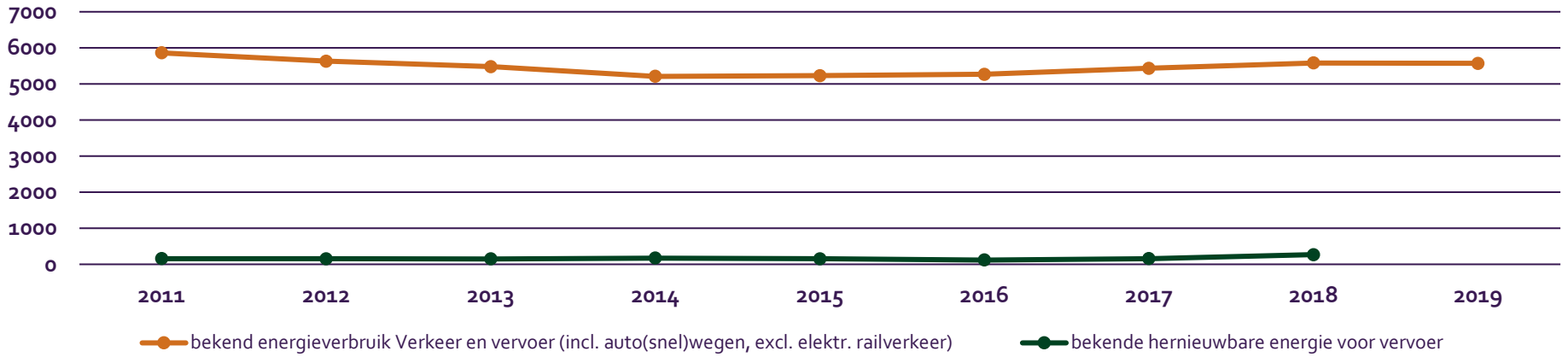

Warmteverbruik versus bekende hernieuwbare warmte
Bron: Klimaatmonitor

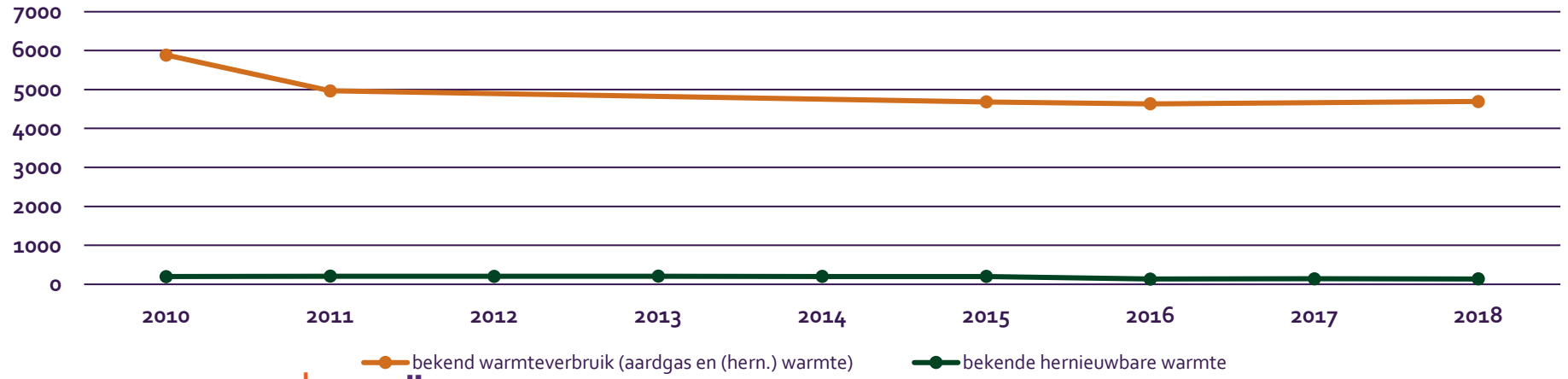

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Elektriciteitsverbruik versus bekende hernieuwbare elektriciteit
Bron: Klimaatmonitor

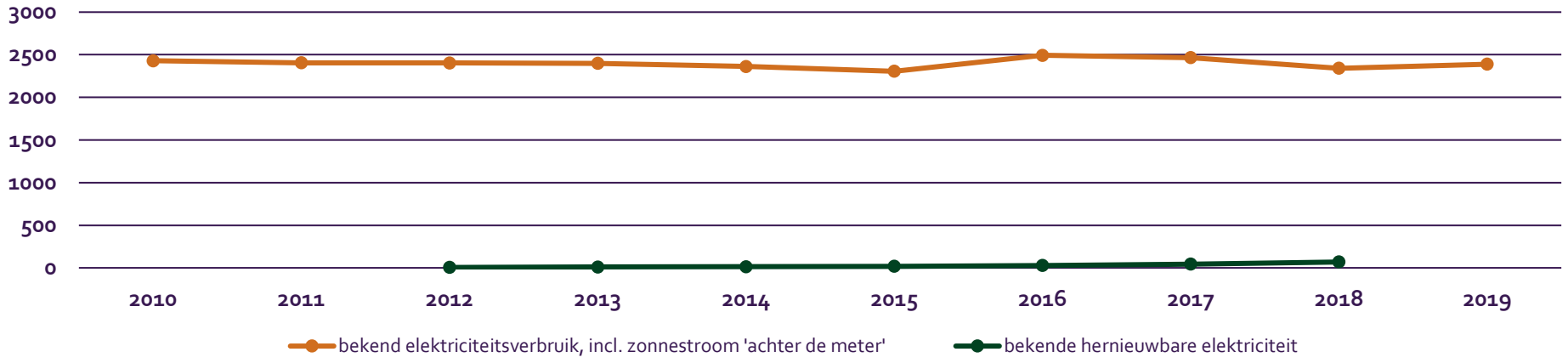

Bekende hernieuwbare Energie (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

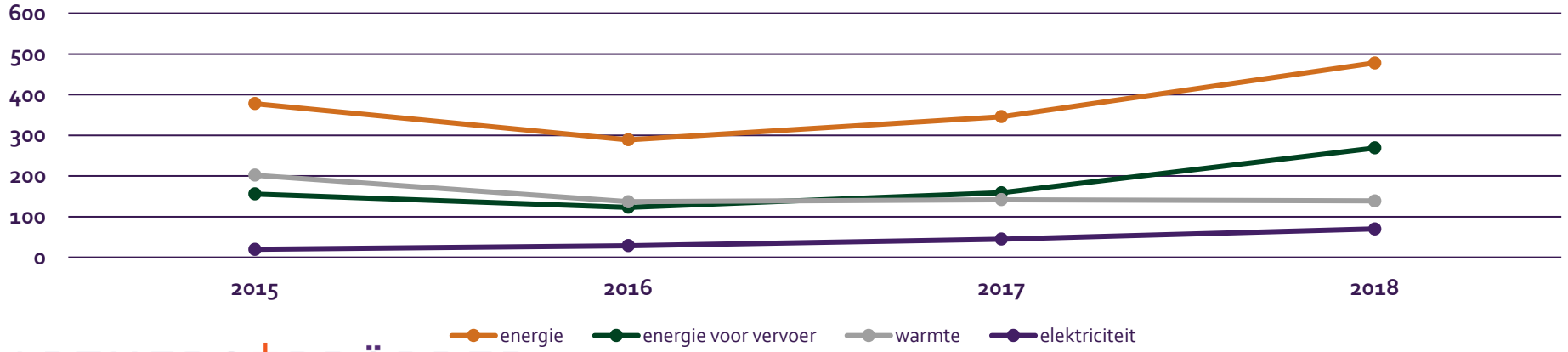

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

Ambitie uit Programmabegroting 2020:

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat wilden we bereiken'

Wat willen we bereiken? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Binnen het deel waar de gemeente invloed op heeft, is het effect en de snelheid ervan mede afhankelijk van onze rolneming. We willen als Arnhem koploper zijn op het gebied van duurzaamheid. Koploper zijn betekent dat we activiteiten realiseren met een grotere impact dan andere gemeenten, of dat we nieuwe aanpakken, initiatieven of (sociale) innovaties ontwikkelen en toepassen. Een koploperpositie in een energietransitie thema past Arnhem. Nu al kiezen startups en multinationals die dagelijks samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen ervoor om dit vanuit Arnhem te doen. In lijn met het landelijke Klimaatakkoord geven we invulling aan de stedelijke energietransitie aan de hand van de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalig opwekking.	Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.	De tekst in de begroting geeft een beeld van de richting voor het beleidsterrein. De tekst kan nog concreter beschrijven wat het beoogde maatschappelijk effect is. Wat houdt een 'grotere impact' in? Hoeveel energie wil je besparen? Hoeveel CO2 wil je reduceren? Etc. De tekst in de jaarstukken geeft geen inzicht en duiding van de stand van het beleidsterrein. Wat zijn de ontwikkelingen voor de 4 genoemde deelprogramma's? Lukt het om al deze deelprogramma's/ reductiedoelen zoals beoogd te realiseren?
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Als vervolg op landelijke afspraken geven we invulling aan de wijkgerichte energietransitie. Onderdeel van de warmtetransitie is ook dat we uiteindelijk van het aardgas gaan. Uiterlijk eind 2021 heeft elke gemeente dan ook een transitievisie warmte. In deze visie legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en - infrastructuren bekend zijn.	Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.	De verantwoording is vrij abstract opgesteld. Wat is de impact dan precies? Wat zijn de beperkingen waar over gesproken wordt?
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Daarin is bepaald dat we in 2030 49% CO2-reductie moeten hebben behaald ten opzichte van 1990 en in 2050 80-95% reductie. In het Gelders Energieakkoord, dat ook door Arnhem is ondertekend, is afgesproken dat de Gelderse regio's geen 49% maar 55% CO2 reductie nastreven in 2030. Arnhem zal niet de volledige CO2 reductie binnen haar eigen grenzen kunnen behalen. De huidige mogelijkheden voor duurzame energie opwekking op grote schaal vraagt om ruimte. Door het stedelijke karakter en de beperkte beschikbare ruimte in het buitengebied zijn er niet voldoende mogelijkheden om helemaal zelfvoorzienend te zijn. Hierdoor ligt een deel van de opgave buiten Arnhem.	Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.	Het doel van 55% reductie in 2030 in de begroting is mooi SMART opgesteld. Dit kan een hele goede effectindicator zijn om op te nemen in de P+C cyclus. De verantwoording geeft geen inzicht in het huidige % reductie. Waar staan we nu? Alle gestelde doelen zijn meer uitvoeringsprestaties dan doelen die een gewenst maatschappelijk effect beogen (bv. % reductie CO2)

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.	Goede verantwoording, al past deze tekst beter bij het kopje 'wat wilden we bereiken', omdat het meer een verantwoordig is over het algemene effect dat je wilt bereiken i.p.v de geleverde (uitvoerings-)prestatie. Door de heldere indeling in de kopjes die terug komt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.
Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030	In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.	Dit gaat over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is vooral inzichtelijk als de jaarstukken ingaan op uitvoeringsprestaties (bv aantal huizen van gas af).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 1)		
Transitievisie warmte. Op basis van de warmteverkenning bereiden we een transitievisie voor, voor alle wijken in Arnhem. In de transitievisie warmte legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en -infrastructuren bekend zijn.	De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte.	Deze verantwoording gaat vooral over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is wenselijk om ook meer te verantwoorden op de uitvoeringsprestaties (bv gerealiseerd aantal huizen van gas af, aantal gevoerde wijkgesprekken).
Voortouw nemen. Waar wijken zich niet spontaan organiseren rond energie- en klimaatvraagstukken, neemt de gemeente het voortouw om bewoners bij elkaar te brengen. Niet iedereen is in staat om mee te komen in de energietransitie. Zeker niet als er prangende kwesties bij mensen spelen rondom veiligheid, leefbaarheid, schulden of andere problemen in de privésfeer. De energietransitie moet voor iedereen toegankelijk zijn.	Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording, doordat ook transparant het pijnpunt wordt benoemd. Verder is ook het noemen van de uitvoeringsprestatie van circa 1.000 woningequivalenten inzichtelijk.
Wijkinitiatieven. Arnhem streeft naar een goede en tijdige betrokkenheid van inwoners bij de grote opgave van de energietransitie en stimuleert de initiatieven in de stad. En niet zonder succes want ondertussen is er in Arnhem sprake van ruim twintig initiatieven in wijken en draaien vier wijken mee in het 'Wijken van de toekomst'-programma binnen het Gelders Energieakkoord (Spijkerkwartier, Alteveer Cranevelt, Heijenoord Lombok en Hoogkamp). Om die ontwikkeling voort te zetten en om wijkinitiatieven in positie te brengen als sterke intermediair tussen wijk en gemeente in het langdurige proces van de energietransitie in de stad, zal de ondersteuning een structureel karakter krijgen. Het AANjaagfonds speelt daarbij een belangrijke rol.	In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Deze tekst gaat naast beleidsvoorbereidingen (werken aan energietransitieplannen) ook in op de uitvoeringsprestaties (15 initiatieven gefinancierd). Dat is inzichtelijk.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 2)		
Ruimtelijke ontwikkelingen. Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in de stad zal de gemeente met initiatiefnemers komen tot afspraken over de invulling van hun eigen verantwoordelijkheid in de energietransitie, maar ook de relatie leggen met de opgave en kansen in de omgeving van de ontwikkeling.	De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.	Vrij abstracte tekst.
Ondersteunend beleid. Om de wijkgerichte energietransitie vorm te geven zal er op landelijk, regionaal en stedelijk niveau ondersteunend beleid en instrumentarium worden doorontwikkeld. Op regionaal en stedelijk niveau heeft de gemeente directe invloed op de ontwikkeling hiervan. Beleid wordt doorontwikkeld op de thema's financiering en betaalbaarheid, bewustwording en energiearmoede, collectieve infrastructuur, bronnenontwikkeling, wet- en regelgeving, organisatie en arbeidskrachtontwikkeling en innovaties. In de energietransitie zijn er ook kansen voor Arnhemse bedrijven om in de wijken innovaties mee te ontwikkelen en toe te passen. Bij de Arnhemse aanpak in de komende jaren worden nadrukkelijk (Arnhemse) innovatieve bedrijven uitgenodigd om mee te denken en mee te doen in de wijkgerichte energietransitie.	In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.	Deze tekst gaat vooral in op beleidsvoorbereidingen (website ontsluiten, Plan van aanpak Energiearmoede) en minder in op de uitvoeringsprestaties (zoals aantal verduurzaamde woningen, aantal geadviseerde bewoners en bedrijven).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
De regio Arnhem Nijmegen stelt een Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen op.	Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Vooral ook door het grote aantal genoemde uitvoeringsprestaties (zoals 110 energiecontroles, 24 aanvragen en 22 toekenningen, 15 energiescans, 46 nieuwe SDE+ beschikkingen, 500 laadpunten, 4 windmolens, etc.)

BEHANDELRESULTAAT

Informatief/Meningsvorming (1) 02 juni 2021

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstellen Perspectiefnota 2022-2025 en Turap-1 2021 en Jaarstukken 2020

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	B. Roelofs

Resultaat van bespreking:

Aanwezig de raadsleden/fractievolgers: Visser (PvdA), Kraaijenbrink (AC), Gemici (GroenLinks), Eppich (VVD), Zijlstra (ChristenUnie), Dilekci (DENK Verenigd Arnhem), De Groot (PvdD), Venhoek (D66), Van den Broek (CDA). Afwezig: PVV, SP en Arnhemse Ouderenpartij.

Verder aanwezig: wethouder Roelofs

Verloop
De raadskamer heeft o.a. over de volgende onderwerpen met de portefeuillehouder gesproken: jeugdzorg, onderwijshuisvesting, afval en taalbarrieres, IHP VO, noodlokalen, leegstand binnenstad en erfgoed, jongerenparticipatie, Jansbeek en Gele Rijdersplein, privacy.

Toezeggingen
De wethouder zegt toe om voor de raad de laatste stand van zaken in beeld te brengen ten aanzien van de uitvoering van de moties "Een beter binnenklimaat voor alle scholen" (16M73) en "Gezonde scholen" (20M189g) en als gevolg van het overleg dat binnen twee weken plaatsvindt met de PO scholen zo mogelijk voor het zomerreces met een plan van aanpak te komen.

De wethouder zegt toe de raad per (raads)brief te informeren over de besteding/invulling van de € 613 miljoen die de gemeente reeds eerder van het Rijk heeft ontvangen voor de jeugdzorg.

De wethouder zegt toe uit te zullen zoeken wat er wordt bedoeld met de volgende zin in de perspectiefnota m.b.t. privacy: *"Deze ontwikkelingen vragen investeringen in mens, techniek en veiligheid."* en de raad hierover te informeren.

Moties en/of amendementen
De fracties van de ChristenUnie, PvdA en GroenLinks beraden zich op moties.

Conclusie
De voorzitter concludeert met instemming van de raadskamer dat de meningsvormende 1 bespreking is afgerond.

De raadsadviseur,

P. Wielaard

De voorzitter,

R. Maref

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 564719

Onderwerp: Perspectiefnota 2022-2025

Voorstel

1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

Inleiding

Hierbij bieden wij u de Perspectiefnota 2022-2025 aan waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.
De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie. Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

Uitnodiging gezamenlijke verrijking
Komende tijd - waarin wij hopelijk naar een steeds meer geopende samenleving gaan - zullen wij met elkaar steeds beter in beeld moeten krijgen wat de belangrijkste ontwikkelingen voor de toekomst zijn in relatie tot corona. Ook zullen wij in onze stad steeds beter zicht krijgen op de effecten. Wij vinden het dan ook goed met elkaar tot een uitwisseling van gedachten te komen over hoe college en raad zich

Gemeente Arnhem

daarin (verder opstellen). Wij nodigen de raad van harte uit voor een bijeenkomst die wij organiseren waarbij we ons ook laten inspireren door deskundige inzichten, bijvoorbeeld vanuit de belangrijke planbureaus. Graag gaan wij met uw raad in overleg voor een passend moment in komende periode.

Ambities in samenhang
We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Onze ambities pakken we met andere woorden in samenhang op. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

Tegelijkertijd houden we de weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de Begroting 2021, waarbij de weerstandfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. Hiermee bouwt het college aan een stevig financieel fundament om Arnhem in de toekomst op verder te bouwen.

Beoogd effect

De uitkomsten van de besluitvorming over de Perspectiefnota te betrekken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022

Argumenten

1.1 *Actualisatie begrotingskader*
Met de Perspectiefnota 2022-2025 worden de begrotingskaders bijgesteld op basis van autonome ontwikkelingen, uitvoering moties, onvermijdelijke beleidsintensiveringen en beleidswensen. In de Begroting 2022 zullen deze kaders verder worden ingevuld.

1.2 *Integrale aanpak beleidsintensiveringen*
De uitdagingen waar Arnhem voor staat hebben niet slechts één facet. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten. .

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Impact coronacrisis*
Ten opzichte van de Perspectiefnota 2021-2024 is het inzicht in de gevolgen van de coronacrisis nu vele malen groter. Met de vaccinatiecampagne die vordert komt er ook steeds meer zicht op de situatie na de crisis. Toch zijn er veel onzekerheden de komende tijd. Hoe zal de bedrijvigheid zich herstellen, wat zijn de werkelijke achterstanden in de zorg die zijn opgelopen, welke (langdurige) effecten zijn er op mensen zonder werk en op Arnhemmers in armoede en met schulden, zijn er sectoren die onverwachts minder soepel opstarten na de crisis. Het blijft van belang deze ontwikkelingen de komende tijd nauwkeurig te volgen.

1.2 *Ontwikkelingen gemeentefonds*

Alle onderzoeken in het kader van de herijking van het gemeentefonds zijn afgerond. Op dit moment lopen de diverse consultatietrajecten. Het nieuwe kabinet moet een besluit nemen over de invoering

van de herijking. Daardoor zijn de exacte gevolgen daarvan nog een grote onzekerheid voor de toekomst.

Participatie

De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies/plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden en/ of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota maken we dit inzichtelijk.

Daarnaast starten we dit jaar met het verbeteren van de informatievoorziening over de Perspectiefnota. Hierbij zetten we in op de trede 'informeren' van de participatieladder. We maken bij de concept Perspectiefnota een infographic en een animatie. Hierin zullen we uitleggen wat de Perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. Deze grafische weergave zullen we (rond 1 mei) breed verspreiden via social media en op de gemeentepagina van de Arnhemse Koerier. Daarnaast betrekken we inwoners bij de Perspectiefnota via de participatietool meedenken.arnhem.nl. Ook dat start rond 1 mei.

Financiën

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve toegevoegd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. In deze Perspectiefnota voorzien we de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2025
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 doorgroeit naar 1,4.

In de Perspectiefnota wordt hiernaast expliciet stilgestaan bij de ontwikkeling van de financiële positie. Daarbij wordt ook toegelicht hoe uitvoering wordt gegeven aan motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'. We beschouwen deze motie daarmee als afgehandeld.

Bij de Perspectiefnota wordt in navolging van motie 20M277 een lijst met indicatoren gevoegd uit de verschillende rapportages zoals die aan de raad worden aangeboden. Zoals in de Auditcommissie van 15 maart toegelicht is dit een tussenstap in het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022.

Uitvoering

De besluitvorming van de raad over de Perspectiefnota 2022-2025 wordt betrokken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022, die eind september 2021 aan uw raad wordt aangeboden.

Communicatie

Er is een persbericht verzonden over deze Perspectiefnota. Daarnaast wordt middels een infographic en een animatie inzichtelijk gemaakte welke keuzes en ambities worden gemaakt. Via meedenken.arnhem.nl worden enkele vragen onder Arnhemmers uitgezet als consultatie op deze perspectiefnota. De resultaten hiervan ontvangt u gebundeld in een na te zenden bijlage vóór de raadsbehandeling Daar waar van toepassing worden externe partijen door hun gemeentelijke accounthouders op de hoogte gebracht van besloten maatregelen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Perspectiefnota 2022-2025

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	564719

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: ;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. 1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Titel/onderwerp: **Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021/ Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2020)**

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mw. N. Bouwman
Portefeuillehouder:	**Portefeuille wethouder Louwers;** Werk en Inkomen, Wijksturing en Wijkzaken, Schulddienstverlening, Inclusie, Welzijn; Maatschappelijke opvang, ouderenbeleid en vrijwilligers- en mantelzorgbeleid.	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	Informerend/ Meningsvormend 1		
Toelichting			

Agendacommissie
De agendacommissie heeft besloten, vanwege de onderlinge samenhang, de meningsvorming 1 (M1) van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1 2021, de Jaarstukken 2020 (incl. geheime FJP) te behandelen. De behandeling vindt geordend per portefeuillehouder plaats, separaat in verschillende raadskamers.

Perspectiefnota 2022-2025
De Perspectiefnota 2022-2025 kijkt vooruit tot na de crisis De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:
- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen

In deze Perspectiefnota leest u per thema de ambities van het college en welke extra investeringen en financiële uitwerking het college voorstelt aan de gemeenteraad, om deze de komende jaren te realiseren. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022.

Ambities
Het college wil de stad nog beter maken op zijn sterke punten en tegelijk zorgen dat ieder Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en mee kan doen. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten voor het college.
Tegelijkertijd houdt het college de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de begroting 2021, waarbij de weerstandsfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4.

Participatie
De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin plannen en visies op diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visie en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaatsgevonden of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota vindt u dit terug.
Het college heeft inwoners geïnformeerd over de Perspectiefnota via een infographic en

	een animatie. De zijn inwoners zijn uitgenodigd om via social media hun mening te geven over de Perspectiefnota. Daarnaast heeft het college, op verzoek van de agendacommissie, inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad. De uitkomsten van beide acties vindt u terug in het bijgevoegde stuk "Participatie en de Perspectiefnota". **Uitvoering moties** In de Perspectiefnota treft u de toelichting aan hoe het college uitvoering wil geven aan de motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' evenals de motie 'Realistischer inschatten nieuw beleid' (20M20g). Meer informatie over de uitvoering treft u aan in de raadsbrief d.d.11 mei 2021 (de moties en de raadsbrief zijn bij de stukken gevoegd). Daarnaast wordt in navolging van motie 20M277 een lijst van indicatoren gevoegd uit verschillende rapportages, dit om het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022. **Risico's** De Perspectiefnota bevat een bijlage: Impactanalyse gevolgen coronacrisis. Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van de verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder ander betrekking op de feitelijke financiële impact op de gemeentelijke begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit **Turap-1 2021** Het raadsvoorstel Turap-1 2021 zal in samenhang met de Perspectiefnota behandeld worden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaal effect in het uitvoeringsjaar 2021. In de Turap-1 zijn deze effecten in detail toegelicht. De Tuarp-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap-1 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter. Om de raad vroegtijdig te informeren over een geactualiseerde begroting ligt er een raadsvoorstel ter vaststelling i.p.v. een brief. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. **Jaarstukken 2020 (incl. Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)** In de Jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota FJP opgenomen. De FJP bevat een geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten, de toekomstige winstverwachting, de te verwachten verliezen, de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd. Door vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2002 kan decharge verleent worden aan het college van B&W voor het gevoerde beleid. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. De auditcommissie heeft in haar vergadering van 12 mei de Jaarstukken en de daarbij behorende accountantsverslag besproken. De bevindingen zijn terug te vinden in de brief d.d. 19 mei, die zij hierover naar de raad hebben gestuurd. De brief is bijgevoegd. **Duisenbergmethode** Een viertal raadsleden hebben onderzocht of de raad zijn controlerende taak goed kan uitvoeren door de informatie die in de jaarstukken te vinden is. Zij hebben daarbij onderzoek gedaan volgens de Duisenbergmethode. Zij hebben onderzoek gedaan naar het programma Klimaat& Energie in de Jaarstukken van 2020. De uitkomsten zijn te lezen in bijgevoegde analyse "Analyse jaarstukken - Klimaat en Energie en kunnen

	betrokken worden bij de behandeling van de Jaarstukken 2020. **Proces** 1. De periode van technische vragen stellen is afgerond. De bundel met technische vragen en indien voor handen de antwoorden, is geplaatst bij de stukken op Ibabs. Deze bundel zal indien er nieuwe antwoorden zijn opnieuw geplaats worden in iBabs. Dit zal met een notificatie gepaard gaan. Er heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren op 12 mei plaatsgevonden. 2. De M1 uitloop datum is voorzien 9 juni. 3. De M2 van de Perspectiefnota en de Turap-1 zal in samenhang op woensdag 23 juni plaatsvinden. 4. Woensdag 30 juni zal de besluitvormende raadsbehandeling zijn. Voor details verwijs ik u naar de bijgevoegde notitie "Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2022-2025" die de agendacommissie heeft vastgesteld. Deze notitie is bij de stukken gevoegd. **Vervolgproces Jaarstukken en FJP** De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Afronden I en M1 fase Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2021)
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Het betreft een informerende/ meningsvormende behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en de Jaarstukken 2020 (incl. de FJP) en vindt in raadskamers, geordend per portefeuille plaats. <u>Informerende fase</u> De informerende fase bestaat uit de mogelijkheid voor insprekers om de gemeenteraad toe te spreken en eventuele vragen te beantwoorden. Op dit moment heeft er één inspreker zich gemeld. De portefeuillehouder is welkom als toeschouwer, maar heeft geen rol bij deze behandeling. Na deze fase zal gestart worden met de M1 behandeling van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1, de Jaarstukken en de FJP. <u>Meningsvormend (M1)</u> - De behandeling van de M1 zal plaatsvinden in twee termijnen, te beginnen met het termijn aan de zijde van de raadskamer. De portefeuillehouder reageert op vragen in zijn eigen eerste termijn. Interrupties zijn toegestaan. - De behandeling zal (meer) vraag gericht zijn en er zal door de voorzitter voorgesteld worden om volgens de ordening van de onderwerpen van de portefeuille-indeling de vragen te stellen, zie bovenaan in het behandeladvies. - Er is geen volgorde voorzien in vragen stellen m.b.t. de 4 voorliggende raadsvoorstellen. - In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Hierbij is het wenselijk als de fracties aangeven m.b.t. welk raadsvoorstel zij overwegen een motie danwel amendement in te dienen. In de uitkomst van de Meningsvormende (MI) behandeling van de Perspectiefnota is voorzien. Deze zal plenair plaatsvinden op woensdag 23 juni. De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Bijlagen	
Raadsvoorstel Perspectiefnota 2022-2025	

Bijlage Perspectiefnota 2022-2025
Participatie en de Perspectiefnota 11 mei 2021
Raadsbrief 11 mei 2021 m.b.t. uitvoering moties Aangenomen Moties: 20M209g, 20M255, 20M277
Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)
Raadsvoorstel Turap-1 2021
Bijlage 1 - Turap-1 2021
Bijlage 2 - begrotingswijziging 210040W043
Bundel technische vragen en antwoorden
Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 incl. FJP 2020"
Bijlage 1 - Jaarstukken 2020
Bijlage 2 - Controle verklaring jaarstukken 2020
Bijlage 3 Accountantsverslag 2020 Deloitte
Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag
Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaat bestemming
Bijlage - 6 Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad
Brief auditcommissie 19 mei 2021
Duisenbergmethode: Analyse Jaarstukken 2020-Klimaat en Energie
Duisenbergmethode: presentatie 26 mei

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Vooraf

Voor u ligt de Perspectiefnota 2022-2025 waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.
Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

We staan samen voor deze uitdagingen. Want Arnhem, dat zijn we allemaal: bestuur, ambtelijke organisatie, bedrijven, en vooral de inwoners. Samen maken we onze stad mooier, beter en socialer. Dat is de opdracht voor ons allemaal.

Inhoudsopgave

Vooraf **1**

1. Arnhem sterker uit de crisis **5**

2. Meedoen in een socialer Arnhem **7**
2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 10

3. Wonen in een duurzamer Arnhem **17**
3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 19

4. Genieten van een nog mooier Arnhem **23**
4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 26

5. Open en verantwoord besturen **27**
5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 31

6. Totaalbeeld **37**

Bijlage **39**

1. Arnhem sterker uit de crisis

Arnhem komt uit een crisis die ze sinds de Tweede Wereldoorlog niet heeft meegemaakt.
De pandemie heeft ook in onze stad diepe sporen achtergelaten. Naast het persoonlijk verlies van Arnhemmers die hun naasten verloren door het virus, waren er ook grote economische en sociale gevolgen: winkels gingen dicht, scholen sloten tijdelijk hun deuren, terrassen en musea bleven leeg, de anderhalvemeter-samenleving is nu meer dan een jaar een feit.
De gemeente nam in het voorjaar van 2020 direct maatregelen om de crisis het hoofd te bieden, maatregelen die ook in 2021 en verder blijven gelden. Er kwam een herstelagenda waarin de gemeente extra steun uittrok voor bewoners en bedrijven die in de knel dreigden te komen. Nu de vaccinaties op stoom komen, gloort er voorzichtig licht aan het einde van de tunnel. Nu is het zaak om door te pakken. Met deze perspectiefnota willen we ervoor zorgen dat Arnhem en de Arnhemmers straks sterker uit de crisis komen.

Ook na corona wil Arnhem een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad met ruimte voor bedrijven. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.

Dat zijn mooie ambities, maar nog niet alle Arnhemmers zien dat terug in hun dagelijks bestaan. We willen dat alle Arnhemmers een inkomen hebben waarmee ze rond kunnen komen, dat ze de baan kunnen vinden die ze nastreven. We willen een Arnhem waar de verschillen tussen gezond en ongezond, tussen arm en rijk niet zo groot zijn als nu, waar de tweedeling afneemt. In onze plannen voor het komende jaar houden we er daarom nadrukkelijk rekening mee dat deze ten goede komen aan alle Arnhemmers, dat iedereen kansen krijgt en mee kan doen.

Om dat te bereiken breken we door muren heen: we verbeteren de leefbaarheid in de wijken door scholing, banen, wegwerken van armoede onder kinderen en het vergroten van de veiligheid met elkaar te verbinden. Die onderwerpen zijn immers nauw aan elkaar verbonden. De neergaande spiraal in zwakke buurten willen we de komende jaren ombuigen, zodat Arnhemmers weer zicht krijgen op een betere buurt, meer werk en meer kansen. Zo voorkom je dat jongeren voortijdig school verlaten en in de criminaliteit belanden of dat mensen hun baan verliezen.

We verbinden onze ambities op veel meer gebieden. Door groen in de openbare ruimte, sport en gezondheid met elkaar te combineren. Door ondernemers te helpen, zo banen te creëren en daarmee ook de armoede aan te pakken. Of door de energietransitie in de wijken met enthousiaste wijkparticipatie aan te pakken.

We investeren in de economische kracht van de stad, met ‘duurzaamheid en energie’ als belangrijk vlaggenschip. We maken Arnhem gezonder, diverser en nóg groener. Dé cultuurstad van het oosten. Een gastvrije stad. We bereiden Arnhem verder voor op de toekomst. Klimaatbestendig en duurzaam, met een goede bereikbaarheid en voldoende woningen. Met deze investeringen zorgen we op korte termijn voor nieuwe werkgelegenheid en voor versterking van de lokale economie.

De gevolgen van de coronacrisis proberen we dus op te vangen door gelijktijdig te investeren in de wijken, in onze bewoners, in duurzaamheid én in de economie. Die aanpak past ook geheel in het advies van de gezamenlijke planbureaus hoe om te gaan met deze crisis en vooral: de tijd die erna komt. Als corona weg is, zijn we er immers nog niet. We willen ook dan klaar staan voor die ondernemers en Arnhemmers die extra risico’s lopen. We zien daarbij kansen bij duurzaamheid, digitalisering, thuiswerken of het tegengaan van leegstand in de binnenstad.

Onze ambities bereiken we niet vanaf de tekentafel in het stadhuis. We hebben onze inwoners hiervoor nodig. We móeten aansluiten bij hun beleving, gebruik maken van hun inventiviteit, met aandacht voor tradities en ervaringen in de wijken. Ook doen we dit samen met de vele partners binnen en buiten de stad. Regionaal in de groene metropoolregio, met de provincie, met het Rijk en met Europa.

In deze perspectiefnota leest u hoe we onze ambities aan elkaar verbinden en welke keuzes we daarbij maken. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022.

De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Per thema beschrijven we onze ambities en welke extra investeringen en financiële uitwerking we komende jaren doen om deze te realiseren.

2. Meedoen in een socialer Arnhem

Meedoen in een socialer Arnhem betekent dat iedereen het beste tot zijn recht komt en naar zijn vermogen kan meedoen. Een stad waar Arnhemmers in al hun verscheidenheid met elkaar samenleven, elkaar ontmoeten, elkaar versterken en waar ruimte is voor verschillende inzichten en meningen. Een stad waarin Arnhemmers gelijkwaardig zijn. Waarin het niet uitmaakt of je een beperking hebt, welke achtergrond je hebt of in welke wijk je woont. Je kansen binnen het onderwijs, op werk, wonen, zorg, cultuur, sport, in het bestuur en binnen de gemeentelijk organisatie moeten gelijk zijn.

Met deze ambities en een samenhangende, wijkgerichte aanpak willen we de brede welvaart in Arnhem versterken. We werken in deze opgave nadrukkelijk samen met de sociale wijkteams, de teams Leefomgeving, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, scholen etc. We werken op dit moment samen met veel betrokken partners aan een integrale visie op het sociaal domein en aan een jeugdnota.

De hoofdlijnen

Vanuit meedoen in een socialer Arnhem zetten we in op: een impuls voor de wijkaanpak, het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven, het aan het werk helpen van Arnhemmers en het bieden van veiligheid aan onze inwoners.

Impuls voor de wijkaanpak

We zien veel inspanningen en mooie initiatieven die wijken sterker maken. Tegelijkertijd zien we dat we er nog niet zijn en dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. In die wijken zijn sociaal-maatschappelijke problemen complex. Er is actie nodig op thema's als werk, onderwijs, jongeren, veiligheid, zorg en wonen.
De uitdaging is om deze acties slim te combineren, ook met de opgaven uit het fysieke domein. Denk daarbij aan woningbouwplannen en verduurzaming waarbij inwoners kunnen participeren. Of denk aan vergroening in combinatie met gezondheid en sport. Speciale aandacht gaan we besteden aan onderwijs, want de meeste kans op het tegengaan van de tweedeling zit bij de nieuwe generatie die zich nog kan ontwikkelen en die in staat is om problematiek die misschien al generaties lang bestaat, te doorbreken.

Sociaal-maatschappelijke problemen zijn het grootst in een vijftal wijken aan de oostkant van de stad (Klarendal, Geitenkamp, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen). Een samenhangende aanpak van stadsvernieuwing is nodig om de leefbaarheid te verbeteren en de kwaliteit van leven te verhogen. Onder de noemer Arnhem-Oost aanpak vindt die samenhangende en wijkgerichte aanpak inmiddels plaats.

Het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven

Met de meeste Arnhemmers gaat het gewoon goed. Toch is er werk aan de winkel. We merken dat door corona gevoelens van eenzaamheid toenemen, gevoelens van angst en stress vaker voorkomen en meer mensen door onzekerheid in psychische nood komen. Er is risico op verlies van werk, armoede, ongezondere leefstijl en lager psychisch welbevinden. We willen Arnhemmers helpen door te zorgen dat zij hun weg kunnen vinden in alles wat er aan ondersteuning en voorzieningen is. We investeren in ontmoeting, in steuntjes in de rug voor mantelzorgers, voor kinderen en jongeren. We maken ruimte voor meer algemeen aanbod door kritisch te kijken naar gespecialiseerd aanbod. Bijvoorbeeld; liever een netwerk van sportplekken en verenigingen in de wijk dan individuele indicaties voor 'sportbegeleiding'. We willen met onze aanpak vooral ook aansluiten bij de beleving van inwoners en gebruik maken van de inventiviteit en de ervaring die er in de wijken is. Zoveel mogelijk Arnhemmers moeten een gezond, fit en gelukkig leven kunnen leiden. Daarom hebben we een lokaal sportakkoord dat een stimulans biedt aan alles wat we op gebied van sport en bewegen in Arnhem hebben. Zo versterken we de leefbaarheid en de sociale kracht in de wijken. Op dit moment vindt een herijking van de welzijnsopgave plaats. Hier liggen kansen om maatwerkvoorzieningen om te buigen naar algemene voorzieningen.

De opvang van daklozen is door corona ingrijpend en blijvend gewijzigd. De opvangvoorzieningen worden verbeterd, maar belangrijker nog is ons doel om deze groep mensen zoveel mogelijk te begeleiden naar zelfstandig wonen. Nog dit jaar worden de eerste woningen daarvoor geschikt gemaakt.

Het Uitvoeringsplan *Inclusief Arnhem* krijgt steeds meer handen en voeten. Het plan kent aan aantal focuspunten, te weten het voorkomen en tegengaan van discriminatie, versterken van de positie van inwoners met beperking, bevorderen van diversiteit in organisaties, werken aan een inclusieve gemeentelijke organisatie, en zorgen voor inclusieve gemeentelijke communicatie.

De coronacrisis laat overigens goed zien waar we samen met onze inwoners toe in staat zijn. In zeer korte tijd ontstonden uiteenlopende initiatieven gericht op het helpen van die Arnhemmers die het door corona extra moeilijk hadden. Onder andere via www.voorelkaarinarnhem.nl werden vraag en aanbod bij elkaar gebracht. Onze welzijnsinstellingen en ook veel individuele bewoners of bewonersorganisaties verdienen complimenten voor hun snelle handelen.

Doorbraak naar werk

Onze focus ligt op het aan het werk helpen van Arnhemmers die nu langs de kant staan of dreigen aan de kant te staan. Werk is de beste weg uit de armoede en draagt in belangrijke mate bij aan het gevoel van eigenwaarde van inwoners. De opgave om meer Arnhemmers aan het werk te helpen en houden pakken we zo aan dat inwoners ook geholpen worden andere problemen in hun leven op te lossen. Inwoners die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering worden door een vast contactpersoon in de eigen wijk ondersteund in de weg naar werk. Dit maakt het mogelijk naar de totale leefsituatie van een inwoner te kijken. Een belangrijke belemmering om aan het werk te gaan blijkt het hebben van schulden. Het voorkomen van schulden en verder verbeteren van de schulddienstverlening is een belangrijk thema dat hoog op de agenda staat.

Veiligheid

Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan, een voorwaarde voor verbetering van ons leven. Buurtwerkers, jongerenwerkers, docenten en middenstanders trekken regelmatig aan de bel om met ons te bespreken hoezeer toenemende criminaliteit hun inzet voor de Arnhemmers dwarsboomt. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.

Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van (nieuwe) bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie, met partners uit de zorgsector, met inspecties, de belastingdienst en andere maatschappelijke organisaties dagelijks in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen. Dat kan alleen op niveau blijven als wij onze sterk verbeterde uitvoeringskwaliteit verder weten te professionaliseren en te bestendigen.

Participatie

Waar mogelijk betrekken we inwoners bij het maken van onze plannen. De wijkprogramma's komen via gesprekken met inwoners tot stand en bij de herijking van de welzijnsopgave zijn veel contacten geweest met inwoners, verenigingen en betrokken maatschappelijke organisaties. De Teams Leefomgeving weten steeds beter wat in de wijken speelt en welk aanbod in de wijk nodig en gewenst is. Naast Rijnstad en de teams Leefomgeving, bieden ook andere partijen vormen van bewoners-ondersteuning aan in de wijken. Denk bijvoorbeeld aan de sociale wijkteams, het Sportbedrijf, Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars, de Adviesbrigade, het Kunstbedrijf of projectmanagers (Zzp-ers).

Op dit moment wordt hard gewerkt aan een integrale visie voor het Sociaal Domein; met in het verlengde daarvan een uitwerking van het jeugdbeleid en een woonzorgvisie. Voor deze integrale visie betrekken we diverse belanghebbende partijen uit het veld en verwerken we hun input in deze visie. Daarnaast hebben we tijdens deze coronacrisis zeer regelmatig overleg met verschillende partijen die in

onze stad werkzaam zijn en hebben we gesprekken gevoerd met bijvoorbeeld jongeren over hoe zij de corona crisis ervaren. Deze input gebruiken we om te zorgen dat we onze inwoners zo goed mogelijk kunnen blijven ondersteunen.

Ook betrekken we inwoners die te maken hebben met armoede en schulden bij onze beleidsontwikkeling. Bij de visie op schulddienstverlening hebben we met verschillende ervaringsdeskundigen gesproken. Zij hebben onder andere hun kennis ingebracht bij het ontwikkelen van de toolbox en de communicatie-campagne rondom schulden. Daarnaast gebruiken we de inhoudelijke expertise van verschillende doelgroepen. Zo gaan we jongeren betrekken bij de herijking van het JFP en is er een klankbordgroep gevormd van ondernemers rondom de pilot ''geldzaken en ondernemers''. Ook voor de armoedenota hebben we op verschillende manieren bewoners en intermediairs geraadpleegd; onder andere door bijeenkomsten met ketenpartners en met het jongerenplatform van Zorgbelang en door het voeren van gesprekken met gezinnen die in armoede leven en de adviesraden. Deze bewoners en ketenpartners blijven betrokken bij de uitvoering van de armoedeagenda. Bij de uitvoering van acties op het gebied van inclusie werken we ook samen met een klankbordgroep.

Gelijke kansen voor kinderen en jongeren

Nabil el Malki en Melvin Kolf wonen in Presikhaaf en wilden iets doen aan de onderwijsachterstand in de wijk. Daarom richtten ze Presikhaaf University op. Presikhaaf University organiseert huiswerkbegeleiding gecombineerd met sportactiviteiten voor kinderen en tieners. Jongeren van 16-25 jaar begeleiden de kinderen als rolmodellen en krijgen tegelijk hulp om hulp om zichzelf te ontwikkelen waarmee ze voorbereid worden op de stap richting de arbeidsmarkt. Presikhaaf University biedt kinderen en jongeren meer kansen om het maximale uit zichzelf te halen, zodat ze redzame en betrokken burgers worden. Jongeren en kinderen krijgen bovendien meer verbinding met de wijk waar zij opgroeien en zetten zich actief in voor de wijk.

De initiatiefnemers zitten in de haarvaten van de wijk, spreken de taal van de wijk en kennen er veel bewoners en professionals. Dit levert veel mond tot mond bekendheid op. Presikhaaf University betrekt ook de ouders van de kinderen en jongeren en verbindt zo het thuisfront met de school en andere organisaties in de wijk. Het team leefomgeving is opdrachtgever en medefinancier van het initiatief. Via het gemeentelijke subsidiebureau zijn de initiatiefnemers ook geholpen bij het zoeken naar andere financieringsbronnen. Presikhaaf University heeft in 1 jaar tijd, naast huiswerkbegeleiding en sportactiviteiten, samen met jongeren de energietransitie opgepakt, een doorstroomprogramma opgezet voor leerlingen die van de basisschool naar de middelbare school gaan en jongeren met schulden ondersteund.

2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht

We onderschrijven het belang van burgerinitiatieven in Arnhem. Daarom blijft de Subsidieregeling Burgerkracht beschikbaar. Daarvoor reserveren we voor de komende drie jaar € 175.000 per jaar voor deze subsidieregeling. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan met € 400.000 uit de algemene reserve tot maximaal € 525.000. Dit gebruiken we als dekking voor de subsidieregeling.

Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)

Op woensdag 14 april is de herijking van de sociale basis (herijking welzijnsopdracht 2020) als richtinggevend voor verdere uitwerking vastgesteld. Deze visie is met inbreng van inwoners en organisaties vanuit alle wijken opgesteld. Door de voortdurende coronacrisis is het belang van een preventieve aanpak extra groot. De crisis legt veel druk op de kwetsbare groepen in de stad (laag inkomen, psychische kwetsbaarheid, eenzaamheid) en heeft daarnaast het belang van een goede sociale basis benadrukt. Grote flexibiliteit en inzet hebben de welzijnsorganisaties laten zien, onder andere de jongerenwerkers op straat tijdens de lockdown, extra activiteiten die georganiseerd zijn, de vinger aan de pols houden bij mantelzorgers, goede samenwerking met de scholen om zicht te houden op kinderen in kwetsbare posities. In de eerste jaren na de crisis moeten we er voor zorgen dat mensen in deze groepen (jongeren en ouderen) elkaar kunnen ontmoeten.
Eerder is door de raad besloten om (in het kader van de financiële zoekrichtingen jeugdzorg) een taakstelling op te nemen van € 195.000 in 2021 oplopend tot een structurele bezuiniging van € 545.000 vanaf 2022. De taakstelling van € 195.000 hebben we in overleg met onze partners (in dit geval SWOA en Rijnstad) kunnen realiseren. Wij stellen gelet op de veranderde en onvoorziene omstandigheden voor, om in 2022 en 2023 niet verder te bezuinigen op welzijn (motie 21M31), de oplopende bezuiniging van € 350.000 schorten we in de jaren 2022 en 2023 op. Daarmee krijgen we ruimte in de complexe opgave in een complexe tijd en kunnen we zoeken naar adequate oplossingen in de toekomst vanaf 2024.

Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie

Racisme is een probleem dat breed in de samenleving speelt. Door Black Lives Matter protesten van de afgelopen zomer, ook hier in Arnhem, ontstond hernieuwde maatschappelijke en politieke aandacht voor deze vorm van discriminatie. De raad nam de motie ‘Integrale Inclusievisie en actieplan’ (20M245) aan. De komende jaren zetten we extra in op het tegengaan van racisme in Arnhem. Dit kan niet zonder de nauwe betrokkenheid van Arnhemmers uit de diverse gemeenschappen en maatschappelijke organisaties. Daarom gaan we de komende maanden met hen in gesprek. Over hoe zij het probleem van racisme ervaren, en wat er waar nodig is om dit tegen te gaan en te voorkomen. Op deze wijze werken we toe naar een gezamenlijk visie en actieplan met concrete acties.
De motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) vraagt om uitbreiding van het budget om de veiligheid en acceptatie van LHBTIQ+ jongeren op Arnhemse scholen te vergroten. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. We zetten in op het versterken van InDifferent-netwerken.
Tot slot wordt ook de bevordering van vrouwenemancipatie in het integrale plan meegenomen.
Het centrale thema van dit plan is daarmee ‘Vrij zijn in Arnhem’.
Om deze acties uit te voeren zijn er extra middelen nodig. We zetten in 2022 en 2023 hiervoor € 200.000 in en vanaf 2024 is structureel € 36.000 beschikbaar voor de regenboogagenda voor de uitvoering van motie 20M278.

Suïcidepreventie

In Arnhem wordt, mede op verzoek van de raad, een ‘Supranet Community’ ingericht. Het gaat, kortweg, om een duurzame aanpak in het voorkomen van zelfdoding door het versterken van de samenwerking van betrokken organisaties. Onlangs heeft een ‘pitch’ plaatsgevonden bij 113 landelijk, voor het verkrijgen van tijdelijke landelijke middelen. We stellen voor structureel € 40.000 beschikbaar te stellen.

Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City

Arnhem staat voor de kernwaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Met het project Shelter City geven we aandacht en invulling aan deze kernwaarden door mensenrechtenverdedigers die in nood zitten tijdelijk een veilige plek te bieden. We willen een pilot starten van twee jaar. We maken vrede en mensenrechten bespreekbaar door hier bijvoorbeeld een voorlichtingsprogramma op scholen aan te koppelen. We willen hiervoor in 2022 en 2023 € 35.000 reserveren.

Huisvesting maatschappelijke initiatieven

In afgelopen jaren komt met regelmaat het vraagstuk van huisvesting voor armoede-initiatieven om de hoek kijken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Voedselbank (niet het distributiecentrum), Kledingbank en Speelgoedbank. Essentiële voorzieningen voor Arnhemmers met een ontoereikend inkomen. Gedreven door vrijwilligers en vrijwillige bijdragen en gebruikmakend van vaak tijdelijke huisvesting. Op dit moment lijkt zich een kans voor te doen door een samenwerking van verschillende partijen en fondsen om tot gezamenlijke huisvesting te komen, zichtbaar in de wijk en waarbij tegelijkertijd een slag gemaakt kan worden in kwaliteit, laagdrempeligheid en dienstverlening. En dat in een periode waarin we verwachten dat het beroep op deze voorzieningen zal toenemen. Op dit moment vindt een verdere oriëntatie plaats. De verwachting is dat de benodigde gemeentelijke structurele bijdrage € 80.000 met ingang van 2022 bedraagt.

BUIG actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022.
In 2020 hebben we het tekort op BUIG zien teruglopen van 9% naar 4,5%. De Arnhemse uitkeringslasten stijgen voor het eerst sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 minder dan de landelijke lijn die is begroot. Het tekort is dusdanig afgenomen dat we over 2020 niet meer in aanmerking komen voor de vangnetuitkering.
Voor de begroting 2021 en verder passen we, conform afgesproken systematiek, de landelijke ontwikkeling toe op de realisatie van 2020. Dit leidt tot een voordeel in onze begroting van € 5,8 miljoen in 2022 aflopend naar € 3,9 miljoen vanaf 2025.

Met de aanpassingen van de prognose en begroting dient ook de risicoparagraaf bijgewerkt te worden. Het eigen risico op BUIG is, via de vangnetregeling, beperkt tot maximaal 10% van het budget. Op basis van bovenstaande prognose bedraagt het maximaal eigen risico op BUIG voor 2021 circa € 12 miljoen. Op basis van de prognose houden we in de begroting rekening met € 2,3 miljoen tekort. Voor de risicoparagraaf dient dus rekening te worden gehouden met (€ 12 miljoen - € 2,3 miljoen =) € 9,7 miljoen.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen

We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan de raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen. De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de Begroting 2021 zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het Rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel

Middelen vs inzet bedragen x € 1.000	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

**Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.*

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap 2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Armoede - Bijzondere bijstand < 21 jaar

Er ontstaat een knelpunt op de bijzondere bijstand aan inwoners onder de 21 jaar. De rechter heeft onze huidige vergoeding afgekeurd en vindt dat wij jongeren tot 21 jaar hetzelfde bedrag moeten verstrekken als jongeren vanaf 21 jaar. Het gaat om jongeren die op zichzelf wonen waarvan de ouders niet financieel willen/kunnen bijdragen. Hierdoor gaan de onvermijdelijke kosten naar verwachting structureel stijgen met € 300.000. De aanvragen bijzondere bijstand laten een fluctuerend beeld zien en er zijn nog veel onzekerheden rond corona. Daarom stellen we voor om dit knelpunt in 2021 te dekken uit de extra corona-middelen vanuit het rijk (€ 231.000, zie ook gemeentefonds). Het resterende tekort van € 69.000 kan structureel worden gedekt binnen het beleidsveld Armoede. Voor 2022 ontvangen we waarschijnlijk ook extra corona-middelen, maar de omvang daarvan is nog niet bekend. Daarom stellen we voor het budget voor bijzondere bijstand < 21 jaar structureel te verhogen met € 231.000 met ingang van 2022.

Wetswijziging schulddienstverlening Vroeg erop af

Als gevolg van een wetswijzing met ingang van 2021 moeten we met Onze Vroeg Er op Af inzet al handelen op basis van enkele signalen. We hebben voor de uitvoering hiervan een uitvoerbare en 'beperkte' uitwerking gemaakt. In 2021 experimenteren we met deze aanpak, dekking verzorgen we vanuit corona-middelen van het Rijk. De wetswijziging is zonder middelen overgekomen. Op basis van pilot maken we onze aanpak definitief. De minimale variant van deze wettelijke taak kost structureel € 207.000. Mogelijk dat uit de evaluatie van de pilot blijkt dat er meer nodig is dan de minimale variant, dus dit bedrag kan nog hoger uit gaan vallen.

Veiligheid

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Arnhem is een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben in onze aanpak van mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak). In het verlengde hiervan spelen de Wet regulering prostitutie en de aanpak seksuele intimidatie die ook om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren beschikten we over externe middelen die zijn gestopt. Daarom kennen we vanaf 2022 structureel € 175.000 toe voor de aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.

Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid

De aanpak van criminaliteit en tegengaan van onveiligheid in Arnhem vraagt om heldere gegevens. Voor bijvoorbeeld de aanpak van de veiligheid in de wijken en de aanpak van ondermijning is het cruciaal dat we weten wat de veiligheidssituatie in de stad en in de wijken is om van daaruit ook de juiste inspanningen te kunnen plegen. Dit past ook bij de regierol die we als gemeente hebben.

Veel gemeenten professionaliseren het datagedreven werken aangezien goede en betrouwbaardere data cruciaal zijn om gericht te kunnen sturen op actualiteit en prioriteit. We stellen voor hiervoor € 150.000 structureel beschikbaar te stellen.

Strategische advisering programma Veiligheid invullen
Het veiligheidsteam draait goed maar is kwetsbaar. De dagelijkse actualiteit en uitvoering vraagt alle aandacht. Het ontbreekt aan strategische advisering om los van de waan van de dag te werken aan de veiligheid van de stad. Het aanstellen van een strategisch adviseur Veiligheid (structureel € 120.000), zoals ook de andere programma's kennen, betekent een belangrijke aanvulling.

VGGM: regionale verdeling kosten beroepsorganisatie brandweer Ede
Per 1 januari 2021 is een noodzakelijke aanpassing gedaan aan de brandweerorganisatie van Gelderland-Midden. Deze aanpassing is noodzakelijk omdat veelvuldig de arbeidstijdenwet werd overschreden, vooral op de brandweerpost Ede-Centrum. Het AB van VGGM heeft op 2 december 2020 besloten om deze post om te bouwen naar een 24/7 beroepsorganisatie per 1 januari 2021. De extra kosten die dit vanaf 2022 met zich mee brengt, worden met de deelnemende gemeenten verrekend op basis van de nieuwe verdeelsleutel. We onderkennen dat deze aanpassing aan de (regionale) brandweerorganisatie noodzakelijk is.
Hiermee wordt dus een collectieve financiering verondersteld binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling. Het structurele aandeel voor Arnhem is € 400.000.

Prognose jeugdzorg
In de raadsbrief van 7 januari 2020 informeerden wij u over een tekort op de jeugdzorg van € 12,1 miljoen. Vanaf 2022 rekenen wij nog steeds een tekort op jeugdzorg maar ten opzichte van onze verwachting voor 2020 is dit aanzienlijk afgenomen. Deze daling heeft verschillende oorzaken:
- In februari 2020 zijn nieuwe beleidsregels ingevoerd zodat meer duidelijkheid is over de toegang tot jeugdzorg.
- Vanaf 1 juli 2020 is de inkoop van jeugdzorg opnieuw ingericht waarbij de regionale inkoopvoorwaarden zijn aangepast.
- Begin 2020 is een taskforce jeugdzorg opgericht om de groeiende kosten van jeugdzorg te beperken. Deze taskforce heeft kostenbesparende maatregelen geformuleerd ter hoogte van € 5 miljoen (daarbij is de begroting overeenkomstig verlaagd). Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de raad vastgesteld en opgestart. Voor 2022 en verder wordt uitgegaan van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar.
- Daarnaast waren de kosten voor jeugdzorg in 2020 lager dan verwacht en zien we een afvlakking in de kostenstijging, die zich met name in de jaren 2018 en 2019 voordeed. De lagere kosten zijn naar verwachting het effect van de ingevoerde maatregelen en gewijzigde beleidsregels. Waarschijnlijk draagt ook de corona-crisis hier aan bij, waardoor er een lagere vraag was naar jeugdzorg.

In de jaren 2022-2024 verwachten we het relatief geringere tekort op te kunnen vangen binnen de totale zorgbegroting. De prognose vanaf 2025 is onzeker en hangt mede af van de besluitvorming van de raad over de maatregelen Jeugd en de mogelijke verhoging van het landelijke budget voor Jeugdzorg naar aanleiding van het rapport van AEF dat in december 2020 is verschenen. Op basis van deze ontwikkelingen is het lastig in te schatten of we vanaf 2025 een tekort hebben op jeugdzorg en hoe hoog dit tekort zal zijn. Daarom kiezen we ervoor dit tekort als PM op te nemen.

Tot slot is het Rijk voornemens per 1 januari 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aan te passen. Voor Arnhem zou dit een structurele verzwaring van € 2,1 miljoen betekenen, die echter via een verhoging van het gemeentefonds wordt gedekt.

Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd

In de raadsbrief van 6 april is uiteengezet hoe de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO & Jeugdzorg structureel kunnen worden ingezet voor nieuw preventief beleid en investeringen voor de invoer van taskforce maatregelen jeugd. Specifiek is dat inzet voor complexe scheidingen, steungezinnen, POH Jeugd, Perspectiefoverleg jeugd en samenwerken aan veiligheid. In de nieuwe nota "reserves en voorzieningen" is het uitgangspunt opgenomen dat bestemmingsreserves in beginsel een tijdelijke aard hebben. Daarmee zijn bestemmingsreserves ongeschikt om structurele lasten te dekken. We stellen voor om de jaarlijkse toevoeging aan de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO en Jeugdzorg om te zetten naar een direct budget voor de hiervoor genoemde punten. Een resterend saldo van € 0,1 miljoen kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

Sport

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel tekort op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Vanaf 2023 wordt sporthal Middachtensingel in gebruik genomen. Voor beheer en exploitatie daarvan is een jaarlijks exploitatiebedrag benodigd van € 88.000. Voor de Bethanienstraat bedraagt dit € 83.000. Beide tekorten worden in de begroting verwerkt.

Investeringen in scholen en sport

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in scholen.

Toepassing Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG)-eisen voor nieuwe schoolgebouwen
Per 1 januari 2021 is het nieuwe bouwbesluit van kracht met daarin opgenomen nieuwe duurzaamheidsmaatregelen. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat nieuwe (school)gebouwen conform het nieuwe bouwbesluit worden gebouwd. Dat heeft ook in financiële zin vergaande consequenties. Op basis van de huidige inzichten is een stijging van het investeringsbedrag met € 9,5 miljoen voor zo'n 14 schoolgebouwen voorzien.

Ventilatie scholen

Ter verbetering van de luchtkwaliteit en het voorkomen van verspreiding van het corona-virus in schoolgebouwen heeft het Rijk een subsidie regeling (SUVIS) beschikbaar gesteld. Via deze regeling financiert het Rijk maximaal 30% van de totale kosten voor het verbeteren van de ventilatie in schoolgebouwen. Voor de overige 70% van de kosten dienen schoolbesturen en gemeenten nadere afspraken te maken. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is hierover de motie "Duidelijkheid voor het onderwijs" aangenomen. Aan de schoolbesturen is, onder voorbehoud van instemming raad, voorgesteld om de bijdrage van de gemeente te laten afhangen van de financiële weerbaarheid uitgedrukt in solvabiliteit van de schoolbesturen. De reguliere budgetten van de gemeente zijn ontoereikend om een financiële bijdrage te leveren. Op basis van de ingediende SUVIS-aanvragen komen wij op een gemeentelijke bijdrage van € 3,6 miljoen euro.

Huisvesting voortgezet onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor nieuwbouw of renovatie van schoolgebouwen. Dit geldt voor zowel het primair onderwijs (PO), het (voortgezet) speciaal onderwijs (VSO) als het voortgezet onderwijs (VO). Voor het voortgezet onderwijs is voor het laatst in 2010 aan planvorming en uitvoering gedaan voor de huisvesting van de scholen. Er is behoefte vanuit de gemeente en de schoolbesturen om dit te actualiseren.
Op voorhand kan al worden vastgesteld dat de huidige middelen voor onderwijshuisvesting in de (meerjaren)begroting onvoldoende zijn om eventuele grote investeringen te doen. Met de huidige middelen kan alleen uitvoering worden gegeven aan Integraal Huisvestings Plan Primair Onderwijs en het convenant (Voortgezet) Speciaal Onderwijs. We willen eind 2021 een nieuw IHP VO opstellen. Dit plan kan dan input voor de coalitieonderhandeling na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022.
Voor het doen van investeringen in het voortgezet onderwijs zijn in de huidige begroting geen middelen beschikbaar. Het schoolgebouw van Guido de Bres in Geitenkamp verkeert in een dusdanig slechte staat dat nieuwe huisvesting zo spoedig mogelijk noodzakelijk is. De kosten daarvan bedragen naar schatting ongeveer € 7 miljoen. In 2022 zal planvorming plaatsvinden, vanaf 2023 kan gestart worden met de sloop en de bouw.

Padelbanen tennisvereniging Schuytgraaf
In 2018 heeft de gemeente 2 padelbanen voor TV Schuytgraaf gefinancierd. TV Schuytgraaf betaalt deze investering terug door middel van kostprijsdekkende huur. In principe komt dit neer op een soort lening tegen 2% rente, met de padelbaan als onderpand. Dit is een groot succes. Inmiddels is het aantal leden van de tennisvereniging sterk gegroeid en is er een tekort aan ruimte om te padellen. Ze hadden 35 padelleden verwacht na 2 jaar, dit zijn er inmiddels ruim 130. De vereniging wil de constructie herhalen voor uitbreiding van het aantal banen. Hier staan wij positief tegenover en de businesscase van TV Schuytgraaf ziet er zeer positief uit. Dit betekent dat we vanuit sportbeleid € 0,1 miljoen investeringsruimte nodig hebben om dit mogelijk te maken, hier staat een kostprijs dekkende huurverhoging tegenover van € 6.578 per jaar gedurende 30 jaar.

2.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Meedoen in een socialer Arnhem					
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175		I
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175		I
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350			I
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36	S
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100				I
Suïcidepreventie		-40	-40	-40	S
Huisvesting maatschappelijke initiatieven	-80	-80	-80	-80	S
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35			I
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900	S
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125			I
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231	S
Wetswijziging WGS t.a.v. Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207	S
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175	S
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150	S
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120	S
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100	S
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99				I
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83	S
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88	S
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	**2.772**	**1.103**	**1.683**	**1.264**	

3. Wonen in een duurzamer Arnhem

Arnhem kent vele opgaven, groot en klein. Dat lijken soms afzonderlijke onderwerpen, maar heel vaak zijn ze met elkaar verbonden. Zoals het bouwen van woningen en duurzaamheid. De leefbaarheid in de wijken en armoede. De meeste winst valt te behalen door die opgaven te combineren en in samenhang aan te pakken.

Grote opgaven

Arnhem staat voor grote uitdagingen. De komende 20 jaar groeit de stad. In die periode moet bijna een kwart stad, zo'n 16.000 woningen, bij worden gebouwd om aan de vraag naar woonruimte te voldoen. Goed nieuws dat Arnhem populair is als vestigingsstad, want dat trekt ook weer nieuwe bedrijvigheid. Wel moeten we die groei in goede banen leiden. Er is nu al een tekort aan woningen in alle segmenten. Aan betaalbare huurwoningen, maar ook woningen die levensloopbestendig zijn, woningen voor kleine huishoudens, middenhuur en betaalbare koopwoningen. De behoefte ligt waarschijnlijk nóg hoger, omdat ook steeds meer mensen uit de Randstad zich in Arnhem vestigen, er een toename van arbeidsmigranten is en de regio steeds beter bereikbaar wordt. Dat alles betekent dat we daar bovenop nog meer woningen nodig hebben. Een fikse uitdaging, want de ruimte in de stad is beperkt.

We kiezen er voor om deze uitdaging niet alleen als een woningbouwopgave te zien. We hebben ook te maken met de wijkgerichte energietransitie, waar we woningen duurzamer willen maken. Het moeten ook slimmer omgaan met de bestaande woningen. Zodat stellen en alleenstaanden door kunnen stromen naar bijvoorbeeld een appartement, en er weer meer eengezinswoningen beschikbaar komen. Groei betekent een intensiever gebruik van de openbare ruimte, waardoor kwaliteitsverbetering nodig is. De groeiende stad moet tegelijk bereikbaar blijven, voor alle vormen van vervoer. We willen ook dat de stad beter is voorbereid op het veranderende klimaat. Verstedelijking en verduurzaming zien we daarom samen als één opgave. Dat noemen we 'gezonde groene groei'. Bovendien blijven we investeren in de bestaande stad. Niet alleen omdat daar ook ruimte is voor nieuwe woningen. Maar ook omdat de wijken en de leefomgeving van de bestaande stad op goed niveau moet blijven.

We hebben oog voor de héle stad, voor sterke én kwetsbare wijken. Er zijn teveel wijken waar bewoners moeite hebben om het hoofd boven water te houden. Wijken met weinig veerkracht, met sociale problematiek zoals een hoge werkeloosheid en hoge (kinder)armoede. De problemen in deze wijken willen we in samenhang aanpakken. Met een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren. We noemen dit de Arnhem-Oost aanpak, omdat de wijken waar dit vooral speelt aan de oostkant van Arnhem liggen.

Hoe gaat dat concreet? Inwoners met een laag inkomen wonen doorgaans in huizen met lage huren. Dat zijn gemiddeld niet de best geïsoleerde en duurzame woningen. Door nu juist deze woningen aan te pakken en duurzamer te maken, zorgen we ervoor dat deze inwoners een goed gerenoveerde, comfortabele en energiezuinige woning hebben én dat de maandelijkse energiekosten sterk dalen. Tegelijk investeren we ook in het welzijn en kansen van inwoners, in banen en in het verbeteren van de wijken die achterop zijn geraakt. Heel veel vliegen in één klap. Zo maken we de stad beter voor iedereen.

Dilemma's

Een groeiende stad brengt nieuwe dilemma's met zich mee. Binnen de gemeentegrenzen is maar beperkte ruimte voor groei. Op locaties waar bijvoorbeeld ooit industrie was of kantoren stonden, kunnen we bouwen. Dat is wel duurder dan nieuwe huizen bouwen op een braakliggend stuk grond. Het betekent ook meer hoogbouw en voldoende kleinere woningen realiseren, zodat er meer doorstroming op de woningmarkt ontstaat. We moeten keuzes maken over het tempo waarmee we aan de slag kunnen. In de Omgevingsvisie worden deze dilemma's omgezet naar strategische keuzes voor de toekomstige stad.

Stedelijke groei mét verwezenlijking van duurzame ambities, dat vergt grote investeringen in de volle breedte. Het gaat immers om meer dan gasloze woningen bouwen alleen. De stad moet bereikbaar blijven, én de lucht schoon. De openbare ruimte moet kwalitatief goed en groener. Wijken hebben goede voorzieningen nodig. Dit geldt voor nieuwe wijken, maar ook voor bestaande wijken. Ook hier zullen we keuzes moeten maken. We kunnen niet alle ambities tegelijk verwezenlijken. Maar we kunnen wél ambities integraal aanpakken en op die manier zoveel mogelijk bereiken. We realiseren ons bovendien dat Arnhem het niet alleen kan. Vele andere partijen spelen een rol. De gemeente kan er voor kiezen om actiever te zijn bij het aankopen van grond en gebouwen. Dat geeft immers meer regie op de ontwikkeling van woningen op die locaties.

Corona

Het gebruik van de openbare ruimte is toegenomen en veranderd. Dat was al zo voor corona, maar krijgt nu een extra impuls. Dat betekent dat we de leefomgeving moeten aanpassen aan de eisen van nu. Meer plekken om buiten te sporten, de parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. De buitenruimte wordt zo meer een plek om prettig te vertoeven. En we hebben minder last van hevige regenval en er zijn meer koelteplekken. Door te investeren in een groene stedelijke omgeving, dragen we niet alleen bij een klimaatadaptatie, maar ook aan een gezonde leefomgeving. Met meer ruimte voor recreatie, sport en ontmoetingen.

Participatie

Nergens is de betrokkenheid van bewoners beter zichtbaar als bij hun directe leefomgeving. Zo zijn zij uitgebreid betrokken bij het opstellen van het bomenplan en het referendum over diftar. Daarnaast zijn we begonnen om voor alle wijken een groenvisie op te stellen samen met wijkbewoners.

Dit geldt ook voor de wijkgerichte energietransitie. We gaan met alle wijken in gesprek, en geven de inwoners zo inzicht in wat ze kunnen verwachten in hun wijk en praten we over zorgen die ze hebben bij wat de energietransitie voor hen betekent. Er ontstaat ruimte, creativiteit en eigen initiatief bij veel inwoners om zelf met energietransitie aan de slag te gaan.

De omgevingsvisie richt zich op de ontwikkeling van de stad op de langere termijn. Het is belangrijk dat Arnhemmers zich herkennen in keuzes die het gemeentebestuur maakt voor de ontwikkeling van hun stad. Daarom zijn inwoners met een digitale koerswijzer geraadpleegd en via stellingen gevraagd om mee te denken op belangrijke thema's zoals hoogbouw, het gebruik van de straat en de beste plekken voor maatschappelijke voorzieningen. Specifiek is aandacht gegeven aan jongeren door lesmateriaal te ontwikkelen en leerlingen uit het voortgezet onderwijs te vragen hún toekomstvisie voor Arnhem in een video uit te werken. De verslaglegging van alle participatie wordt opgenomen in een participatie-document bij de omgevingsvisie.

Duurzaam initiatief in het Spijkerkwartier

De BlauweWij(k)Economie is een beweging van bewoners in het Spijkerkwartier. Zij willen sociaal ondernemerschap stimuleren en ontwikkelen vanuit de passie en het talent van buurtbewoners. De BlauweWij(k)economie gaat uit van een andere manier van economisch denken, waarbij in de basisbehoeften wordt voorzien met wat lokaal voorhanden is. De doelstelling is om een zoveel mogelijk CO2 neutrale en klimaatadaptieve wijk te realiseren door sociaal inclusief circulair ondernemerschap te stimuleren.

Het begon een jaar of acht geleden met een buurtinitiatief voor de gezamenlijke aanschaf van zonnepanelen, later aangevuld met een concreet aanbod van een koffer gevuld met ledlampen, trainingen, circulaire economie en verbindingen met andere initiatieven in de wijk. Inmiddels is de BlauweWij(k)Economie uitgegroeid tot een brede beweging die zich niet alleen richt op duurzaamheid en energie-besparing, maar ook op de sociale kant van deze thema's. Een collectieve integrale aanpak is wat werkt.
Dit heeft inmiddels al geleid tot concrete initiatieven zoals Spijkerenergie (besparen en opwekken van energie), Spijkerbed (een wijkhotel), Spijkerzwam (teelt van oesterzwammen op lokaal ingezameld koffiedik), het BuurtBaanBureau en het BuurtGroenBedrijf. Zo bouwen wijkbewoners in samenwerking met overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan een duurzame leefomgeving met meer welzijn, verbondenheid en oog voor de natuur. In 2021 gaan ze ook richten op ontmoeten in de wijk.

3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Arnhem Oost aanpak

We gaan zoals ook gevraagd in de motie20M253 "Doelen en middelen voor Arnhem Oost Aanpak" voortvarend aan de slag met de problematiek van onze meest kwetsbare wijken. In Arnhem Oost aanpak is al gestart met de veiligheidsaanpak (BOTOC). Een vervolgstap is nu de aanvraag voor het volkshuisvestingfonds. De komende jaren zullen meerdere regelingen vanuit het rijk komen die als multiplier werken voor investeringen in Arnhem met als vereiste dat ook de gemeente investeert. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van de motie:

- een integraal en samenhangend lange termijn aanpak voor Arnhem Oost (Malburgen, Geitenkamp, Arnhemse Broek, Klarendal en Presikhaaf (West)) voorzien van concrete, meetbare doelen;
- een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder). Om te kunnen werken aan het aanpakken van de problematiek in onze kwetsbare wijken zijn eveneens middelen nodig. Deze kunnen worden ingezet als cofinanciering voor externe middelen.

Voor het regeerakkoord is door het ministerie van Binnenlandse Zaken samen met 15 gemeenten ingezet op een investering van € 400 miljoen voor 16 gebieden per jaar. Voor Arnhem kan dit (afhankelijk van nog vast te stellen verdeelsleutels) een jaarlijks budget opleveren tussen de € 15 en € 20 miljoen. Naar verwachting zal de gemeente hier zelf een bedrag van rond de € 5 miljoen per jaar als cofinanciering aan moeten bijdragen. Voorstel is om hiervoor € 2 miljoen jaarlijks structureel te reserveren om daarmee de toekenning van budgetten vanuit het rijk te mobiliseren. Voor de 2022 ramen we een benodigd bedrag van circa € 1,5 miljoen voor het financieren van projecten/initiatieven voor Arnhem Oost. Vanaf 2023 is € 2 miljoen per jaar ingeraamd.

Binnen dit budget is voor drie jaar € 0,7 miljoen (in totaal € 2,1 miljoen) te bestemmen voor de aanvraag Volkshuisvestingsfonds. Met dit fonds kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan de verbetering van de woonkwaliteit en de leefomgeving en daarmee aan de leefbaarheid in Arnhem Oost, waarbij het Rijk 70% van de kosten bijdraagt.
Naast de hier vermelde € 2,1 miljoen kunnen ook bestaande budgetten uit het klimaatfonds en de Herstelagenda, als ook bijdragen van derden als cofinanciering worden ingezet. Wij streven ernaar om daarmee een stap te zetten binnen de Arnhem-Oost aanpak met een aanvraag van rond de € 35 miljoen (waarvan 70% vanuit het Rijk te dekken uit het Volkshuisvestingsfonds).
De veiligheid in de wijken heeft de laatste jaren extra aandacht gekregen wat heeft geleid tot het formuleren van prioriteiten in de 8 gebieden. De situatie in de Arnhemse wijken maakt dat de huidige capaciteit om in de wijken slagvaardig te kunnen werken onvoldoende is. Om die reden breiden we deze uit met 2fte, waarbij dekking plaatsvindt binnen de genoemde middelen voor de Arnhem-Oost aanpak.

Binnen deze aanpak worden er ook kosten gemaakt voor organisatie/personeel en inzet communicatie. Hiervoor ramen we in 2021 € 250.000 en in 2022 en 2023 € 500.000 per jaar. Deze inzet kan grotendeels gedekt worden vanuit de middelen voor anticyclisch investeren die al in de begroting zijn opgenomen en vanuit de rijksmiddelen herstructurering volkshuisvesting. Het restant van circa € 500.000 wordt gedekt uit de algemene middelen.

Verstedelijkingsopgave

Arnhem groeit en deze groei zet de komende jaren door. Tot 2040 moeten zo'n 16.000 woningen worden gebouwd, inclusief maatschappelijke voorzieningen, in bestaand stedelijk gebied. Maar de verstedelijkingsopgave gaat niet alleen over woningbouw. Het vergt een samenhangende aanpak op alle functies die een beroep doen op de ruimte, zoals wonen, werken, ontspannen, ontmoeten, verplaatsen, parkeren, sporten.

De Raad stelt op korte termijn de ontwerp Omgevingsvisie vast. Deze visie geeft richting aan de ontwikkeling van de stad tot 2040 en bepaalt de koers voor alle ruimte vragende opgaven. De uitdaging is om bestaande en nieuwe opgaven in balans met elkaar vorm te geven. In verbinding met de inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties die onze stad maken. Dat gaat niet vanzelf. Om deze opgave in goede banen te leiden is naast visie, strategie en uithoudingsvermogen vooral ook creativiteit, organisatiekracht en (co)financiering noodzakelijk. Middelen zijn noodzakelijk voor het afdekken van twee zaken: (a) maatschappelijke kosten en (b) organisatiecapaciteit.

(a) Maatschappelijke kosten
Al de hierboven genoemde ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie vaak vragen om cofinanciering.

(b) Organisatiecapaciteit
Om te kunnen komen tot een verstedelijkingsstrategie is voldoende organisatiecapaciteit noodzakelijk. Daarvoor reserveren we vanaf 2022 geld in de begroting.
De complexiteit en omvang van de opgave vraagt om organisatiekracht bij de gemeente, zowel op programmatisch als op meer uitvoerend en ondersteunend niveau. In het kader van besluitvorming over de Herstelagenda zijn voor de jaren 2021, 2022 en 2023 al vanuit het anticyclisch investeren extra middelen voor plancapaciteit vrijgemaakt voor 3 gebieden in de stad: Kronenburg, de binnenstad en Arnhem-Oost. Hiernaast is op korte termijn verdere versterking in de capaciteit nodig voor de ontwikkeling naar een sterk regisserende gemeente. We stellen voor hiervoor in 2022 € 470.000 beschikbaar te stellen en in 2023 € 600.000.

Motie voorkom stadsvernieuwing 4.0
De motie 20M257g 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' is op dit moment volop in uitvoering. Er is een literatuuronderzoek uitgevoerd en er worden op basis van een analyse wijkgesprekken gehouden in april en mei 2021. Later dit jaar volgen nog meer wijkgesprekken. Het plan van aanpak is inmiddels opgesteld.

Voor structurele monitoring wordt tweejaarlijks een bedrag van € 125.000 geraamd. Dit bedrag is nodig voor monitoring en voor nadere uitwerking. Dit doen we samen met bewoners in de wijken
Het gewenste resultaat is:
1. een analyse van aanleidingen voor het ontstaan van kwetsbare wijken;
2. een visie op hoe Arnhem de komende 10 jaar het ontstaan van nieuwe kwetsbare wijken kan voorkomen;
3. een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder).

Participatieproces Nemia
Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. De Raad voor het Openbaar Bestuur dat hier onderzoek naar heeft gedaan, adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of deze er gaat komen.

Wijkgerichte energietransitie kan niet zonder de inbreng van de inwoners. Het gaat immers om hun woningen en wijken. Het proces in de wijken loopt voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier invulling aan te kunnen geven ramen we € 125.000 in 2022 (en 2021). Nodig voor de inzet van participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
Maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen, worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn echter terug te verdienen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden en deze middelen van € 45.000 in 2022 tot € 91.000 in 2025, worden dan ook hiervoor beschikbaar gesteld.

Buurtconciërges
In Arnhem, en dan met name Arnhem Oost, wordt een toenemende achteruitgang van de leefomgeving geconstateerd. Daarom wordt op 1 juli 2021 gestart met de pilot buurtconciërges in 5 wijken in Arnhem Oost. Er zijn 10 buurtconciërges en 1 coördinator actief in deze wijken. De pilot loopt tot eind 2022. Deze wordt tot 1 juli 2022 bekostigd uit het werkinvesteringsfonds en tot 1 januari 2023 uit de

algemene middelen. Het doel van de pilot is om de kracht van de uitvoering op het gebied van schoon, heel en veilig te versterken door permanente aanwezigheid en zichtbaarheid van buurtconciërges in de wijk. De buurtconciërge spreekt mensen aan en is aanspreekbaar op zaken die met de leefomgeving te maken hebben. De buurtconciërges hebben en voelen de zorg voor hun buurt. Daarbij kijken we nadrukkelijk welke kans deze pilot biedt om Arnhemse werkzoekenden een passende werkplek te bieden. Het aan het werk houden, krijgen, of van een uitkering naar een baan helpen van Arnhemmers, is een belangrijke missie van ons college. Bij de evaluatie van de pilot wordt gekeken of de inzet van de buurtconciërges structureel kunnen worden voortgezet, waarbij gekeken wordt naar het effect op schoon, heel en veilig kijken we ook nadrukkelijk welke kansen hier liggen voor duurzame banen. Tevens kijken we of de pilot aanleiding vormt de buurtconciërges op termijn in meerdere Arnhemse wijken in te zetten. We ramen incidenteel € 200.000.

Bossen en parken

Het gebruik van de parken wordt steeds intensiever, overigens ook al voor de coronacrisis. Alleen Sonsbeek alleen kende in 2020 al 1,8 miljoen bezoekers. Dit leidt tot meer slijtage. Tegelijkertijd zien we dat de kwaliteit van de parken langzaam wegzakt. De grote renovaties (zoals Sonsbeek 1999 en Park Presikhaaf 2006) liggen alweer een tijd achter ons. De huidige budgetten voor groot onderhoud van hekwerken, meubilair en faunavoorzieningen zijn onvoldoende.
Het ouder wordende bomenbestand vraagt meer zorg. Een van de grote maatregelen voor natuurbeheer en ontwikkeling ten aanzien van de stikstofdepositie is het revitaliseren van de bossen en hier willen we de komende tijd op inzetten. Door de bossen om te vormen met meer diversiteit aan soorten en structuur, meer dood hout en het monitoren van het bos en de bodemgesteldheid realiseren we toekomstbestendige bossen. Hier willen we structureel € 200.000 extra voor beschikbaar stellen.

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten

Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.

Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

Investeringen in openbare ruimte

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in de openbare ruimte.

Riolering
De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Dit betekent een stijging van de rioolheffing van circa 0,4% in 2024 en 1,0% in 2025, in plaats van de in het huidige coalitie-akkoord opgenomen jaarlijkse stijging van 1,5%.

Extra ondergrondse containers
Er worden (onder meer door de verdere groei van het aantal woningen) meer ondergrondse containers gerealiseerd en ook meer afgeschreven containers vervangen dan aanvankelijk voorzien. In het financiële beeld van deze Perspectiefnota wordt daarom rekening gehouden met extra kapitaallasten vanaf 2022 van jaarlijks circa 2 ton. Deze lasten zullen gedekt worden binnen de afvalstoffenheffing.

Extra bomen
Om de hittestressplekken te verminderen moeten extra bomen aangeplant worden. Deze ambities zijn opgenomen in het vastgestelde bomenbeleid. Hiervoor is een extra investeringsbudget nodig. Gedurende 4 jaren (2021-2024) is een extra investeringsbudget van € 0,6 miljoen nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze extra investering zal tot en met 2025 leiden tot jaarlijkse stijging van de kapitaallasten van € 22 duizend.

Bossen en Parken - Aankoop gronden
Om de ambitie Arnhem, de stad in het groen, verder te verstevigen is de strategische aankoop van gronden die vallen, of grenzen aan, de (hoofd)groenstructuur uit de vastgestelde groenvisie 2017 van belang. Daarnaast is er in het vastgestelde bomenplan 2020 de ambitie opgenomen om meer bos te realiseren op het grondgebied van Arnhem. Een structurele jaarlijkse verhoging van het investeringsbudget met € 0,1 miljoen is nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze jaarlijkse extra investering zal leiden tot jaarlijks structurele kapitaallasten € 2 duizend per jaar.

Vervanging trolleypalen
In het MIP is nog geen rekening gehouden met de vervanging van de bestaande trolleyinfrastructuur. Een eerste concreet project dat zich voordoet is de herinrichting van de Velperweg. Dit project is in voorbereiding en zal naar verwachting in 2022 uitgevoerd worden. Op dit traject bevinden zich ook trolleypalen. Deze trolleypalen (oudste van het gehele netwerk) zijn aan vervanging toe. De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Er wordt toegewerkt naar een structurele raming van andere toekomstige noodzakelijke vervangingsinvesteringen voor de trolleyinfrastructuur. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023.

3.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Wonen in een duurzamer Arnhem					
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000	S
Verstedelijkingsopgave	-470	-600			I
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125		S
Participatieproces Nemia	-125				I
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91	S
Buurtconciërges	-200				I
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200	S
Woonboten Nieuwe Haven	50	750			I
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50	S
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	**-2.722**	**-2.247**	**-2.563**	**-2.476**	

4. Genieten van een nog mooier Arnhem

Arnhem is een vitale, groene, prachtige woon- en werkstad, een internationaal infrastructureel knooppunt in een stad met een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat. Arnhem heeft ook een ander gezicht: waar inwoners en ondernemers het soms lastig hebben, zeker nu door corona. De uitdaging waarmee we aan de slag gaan is dat iedereen kan genieten van een nog mooier Arnhem.

Arnhem is een ondernemende stad, koploper op duurzaamheid en energie. Arnhem wil die aantrekkelijke stad ook zijn, bedrijvig en ondernemend. Een stad waar studenten hun loopbaan starten en waar ondernemers zich graag vestigen, bijvoorbeeld vanwege het toonaangevend en innovatief energiecluster of de lange traditie in zakelijke dienstverlening. Een prettige woonstad met gevarieerde wijken, gelegen in een bijzonder landschap, aan twee kanten van de Rijn. Een stad waar mensen uit alle windstreken zich thuis voelen. Groen, creatief en vrij.

Arnhem is ook een stad waar het veel bewoners niet lukt om eigenstandig hun situatie te verbeteren, waar relatief veel mensen geen werk hebben of om een andere reden niet mee kunnen doen. Een stad met heel veel banen, maar met een matchingsprobleem op de arbeidsmarkt. Met een binnenstad die het net als andere binnensteden lastig heeft. Een stad waar de coronacrisis hard is aangekomen. Ook bedrijven, ondernemers en culturele instellingen hebben het moeilijk. De uitdagingen zijn dus groot en divers. En vragen om een gecombineerde aanpak.

Voor de korte termijn ligt de focus op het goed door de crisis helpen van onze inwoners, tegelijkertijd denken we ook verder. We zetten in op drie sporen: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad, een toekomstbestendige en duurzame stad en een stad met leefbare, veilige en sociale wijken.

Grote opgaven

De opgave voor Genieten in een nog mooier Arnhem is vooral gelegen in het eerste spoor: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad. Ons imago als energiestad gaan we nog krachtiger uitdragen binnen de doelgroep van bedrijven, investeerders, (inter)nationale beleidsmakers, politici en onderwijsinstellingen. We investeren in de groene en gezonde stad en in de sterke cultuurstad die we zijn. En we investeren blijvend in bereikbaarheid. Via de herstelagenda doen we investeringen die op korte termijn zorgen voor nieuwe werkgelegenheid en de versterking van de economie. En op de langere termijn voor leefbare wijken, een aantrekkelijke binnenstad en een bloeiend cultureel leven voor onze inwoners en bezoekers. We doen dit samen met veel partners, binnen en buiten de stad. We werken regionaal samen in de Groene Metropoolregio en staan in verbinding met de provincie, het Rijk en met Europa.

Economische agenda

Onze partners in de stad hebben behoefte aan een gerichte economische agenda met prioritaire acties en focus. Daarom is met de stad in het afgelopen jaar een actiegerichte economische agenda opgesteld. De hoofdopgaven zijn energy en economisch aantrekkelijke stad. We zullen zorgen dat werkgevers én werknemers in onze stad zich gehoord en bediend voelen. Om die reden werken we als overheid samen met het onderwijs en het bedrijfsleven en benutten we elkaars kracht en kansen. We optimaliseren de ondernemersdienstverlening (Van Bedrijven Weten) en het ondernemersloket.

Energy

Arnhem investeert in economische kracht, in nieuwe bedrijvigheid en werklocaties, met een sterk energiecluster als vlaggenschip. Dat is een vliegwiel voor verdere innovaties en extra werkgelegenheid. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren. Het trekt ook werk aan in andere sectoren zoals dienstverlening, zorg, onderwijs, horeca en winkels. Connectr op IPKW versnelt innovaties, versterkt de regionale economie, zorgt nu voor werkgelegenheid en straks voor goed opgeleide werknemers in het energiecluster.

In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Dat, in combinatie met de snelle technologische ontwikkelingen, zorgt ervoor dat bedrijven continu op zoek zijn naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Aantrekkelijke stad
Arnhem bruist en barst van de creativiteit en talent. De aantrekkelijkheid van de stad is te danken aan de economische veelzijdigheid, de iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme en de mogelijkheden voor wonen en werken in een groene omgeving. Bij het investeren in een sterke, aantrekkelijke binnenstad speelt ook de forse investering in met name de huisvesting van Stadstheater, Toneelgroep Oostpool en Introdans een rol.

Steeds duidelijker is dat de na-ijleffecten van corona voor de evenementen en culturele sector meerjarig zullen aanhouden (denk aan herstel publiek, planning producties, interen op reserves waardoor geen ruimte voor investeringen). Hierop gaan we in de komende periode verdere strategie bepalen. De komende tijd zal in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. Er wordt gezocht naar nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. De samenwerking in cultuurregio 025 is intensief en krijgt juist door de crisis een versnelling, onder andere door herstelproces COVID-19 van provincie. Doorlopend en voor de lange termijn zijn de doorontwikkeling van 025, de aansluiting op de regionale agenda Groene Metropoolregio en de samenwerking op het gebied van topsportevenementen in Gelrestad Sport van belang.

Door de groei van de stad en daaraan gekoppelde stapeling van ruimtevragen in het stedelijk gebied komt de bereikbaarheid verder onder druk te staan en moeten we goede afwegingen maken over de mobiliteitsvormen waaraan de beperkte ruimte wordt gegeven. De infrastructurele verbindingen in en rond de stad moeten in orde zijn voor inwoners, bezoekers, kennisinstellingen en ondernemers. Met de nieuwe blik op de stedelijke mobiliteit zijn we de afgelopen jaren al begonnen door te investeren in regionale bereikbaarheid, het Trolleynetwerk en de fiets- en wandel(infrastructuur) en te lobbyen voor meer en snellere treinverbindingen. Keuzes in parkeerbeleid hebben relatief veel impact op het ruimtegebruik in de stad. Om de juiste keuzes te kunnen maken is het belangrijk om een visie op het parkeren in de stad op te stellen, waarbij ook aandacht is voor deelvervoer.
Verder staan voor de komende periode verdere investeringen in het regionaal mobiliteitsfonds op de agenda en de uitvoering van fiets- en openbaar vervoerinfrastructuur. We zetten ons in binnen de regionale opgave ‘Verbonden regio’ en ontwikkelen programma op het gebied van bereikbare en gezonde stad.

Participatie
Er is met en voor de stad in 2020 een actiegerichte economische agenda opgesteld die bijdraagt aan de economische en maatschappelijke opgaven van Arnhem. De agenda is opgesteld voor de komende vijf jaar en geeft focus aan de inzet van middelen in de jaarlijks op te stellen gezamenlijke uitvoeringsagenda’s. In de komende periode zal de economische agenda aan de raad worden aangeboden. Bij dit raadsvoorstel wordt ingegaan op wensen en ideeën uit de stad.

Een aantrekkelijk en veilig winkelcentrum

Winkelcentrum De Drieslag heeft in belangrijke functie in Malburgen. Het is het hart van de wijk waar mensen kunnen winkelen en elkaar kunnen ontmoeten. Elke woensdag is er markt. Het winkelcentrum kampt echter met veel problemen. Er is veel criminaliteit, het winkelaanbod loopt terug, er is veel leegstand en de woningen boven de winkels verpauperen. Winkeliers, eigenaren van de woningen, wijkbewoners en bezoekers van het winkelcentrum hebben samen nagedacht over wat en hoe ze hier iets aan konden doen. Dit leverde een schat aan informatie, ideeën, vrijwilligers én draagvlak op.

Op initiatief van het team leefomgeving zijn verschillende partijen en personen uit de wijk en vanuit de gemeente bij elkaar gekomen om over het winkelcentrum te praten. Ook is er marktonderzoek gedaan en zijn wensen en behoeften gepeild. Daaruit bleek dat behoefte is aan een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod in een schoon en veilig winkelcentrum. Een belangrijk resultaat van het proces is dat alle betrokkenen verantwoordelijkheid voelen en nemen voor de vitaliteit en aantrekkelijkheid van winkelcentrum. Iedereen wil meewerken aan een vitale, verzorgde en veilige Drieslag. Bovendien zijn direct concrete acties uitgezet zoals een gezamenlijk voorbereid ondernemersplan, een schoonmaakactie, inzet van straatcoaches, een verkenning naar herontwikkeling van vastgoed en een PR-campagne voor het winkelcentrum.

4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Regionaal mobiliteitsfonds

De bereikbaarheid van Arnhem kan niet los worden gezien van de regionale bereikbaarheid. Daarom is er de afgelopen jaren samengewerkt aan een regionale bereikbaarheidsagenda en mobiliteitsfonds. Dit onder de paraplu van de gemeenschappelijke regeling Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio). Voor 2020 en 2021 is de bijdrage voor het regionaal mobiliteitsfonds gedekt met incidentele middelen. Voor 2022 en verder willen we € 210.000 beschikbaar stellen.

Topsportevenementenbudget

We vragen € 100.000 per jaar voor het sparen voor topsportevenementen. Dit bedrag is nodig om de evenementen te verwerven, regie te hebben op de organisatie en impact en te ondersteunen met side-events. Een voorbeeld daarvan is het Super WK Wielrennen in 2027, maar ook de Special Olympics. We hebben laten zien dat we topsportevenementen goed kunnen organiseren en het landelijk en provinciaal beleid (met bijbehorend budget) ondersteunen de organisatie van topsportevenementen. Er is draagvlak en sociaal maatschappelijk en economisch zijn topsportevenementen aantrekkelijk. Het sluit bovendien aan bij de evenementenstrategie Gelrestad Sport die in december is vastgesteld. Arnhem heeft een streepje voor met Papendal, NOC*NSF, Vitesse, Gelredome, onze topsportevenementen, onze groene omgeving die uitermate geschikt is voor sport en ten slotte een provincie die investeert in topsportevenementen. De media-aandacht en de inspiratie van evenementen zijn interessant voor inwoners, bezoekers en bedrijven en bevorderen het vestigingsklimaat.

Versterking public affairs

Door in samenwerking met de inhoudelijke programma's onze lobby te versterken kunnen we er effectiever in opereren. We willen consequent en consistent aan het werk met een actuele Arnhemse lobby-agenda. Een betere coördinatie intern en een betere oriëntatie op Den Haag en Brussel is nodig. Ook kan de aansluiting op de Haagse en landelijke netwerken en belangenbehartigers G40 en VNG beter. Om hier verder invulling aan te geven, is er structureel budget beschikbaar gesteld voor de versterking van de public affairs-functie (€ 125.000).

4.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Genieten van een nog mooier Arnhem					
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210	S
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100	S
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125	S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	**-435**	**-435**	**-435**	**-435**	

5. Open en verantwoord besturen

Het betrekken van inwoners bij gemeentelijke besluiten gaat een stap verder. Met Van Wijken Weten, met het ondersteunen van bewoners met initiatieven voor de wijk, maar ook met een meer inclusieve participatie van inwoners. Daarnaast heeft corona gevolgen voor onze dienstverlening aan inwoners en bedrijven én voor de eigen bedrijfsvoering.

Van Wijken weten

Wil je als gemeente de juiste dingen doen voor de inwoners, dan is het van belang om aan te sluiten bij wat de Arnhemmers bezighoudt. We betrekken daarom inwoners en organisaties zo goed mogelijk bij wat we als gemeente doen. Vooral bij plannen in de fysieke ruimte is goed zichtbaar hoe inwoners betrokken worden. Onze inzet is om wijkbewoners zeggenschap te geven over wat er in de buurt nodig is, via Van Wijken Weten. De verwachting is dat de evaluatie Van Wijken Weken in het voorjaar van 2021 gereed is en met de uitkomsten passen we de aanpak van Van Wijken Weten waar nodig aan. De basis-gedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

In de afgelopen periode zijn jaarlijks wijkprogramma's uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. De wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen, kijken we naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Wijkmanagers, maar ook projectleiders en bestuursadviseurs nemen het wijkperspectief mee in besluit-vorming, beleidsontwikkeling en uitvoering. De inbreng en belangen van Arnhemmers en Arnhemse organisaties zijn steeds vaker een factor van belang in ons beleid.

Daarmee gaan we een stap verder; Van Wijken Weten wordt wijksturing. Waar we voorheen vooral ideeën uit de buurt ophaalden en deze met eigen wijkbudgetten realiseerden, is wijksturing veel meer strategisch. Samen met bewoners en professionals kijken we wat een wijk nodig heeft. Alle thema's die voor een wijk belangrijk zijn, komen daarbij aan de orde. Het gaat dan om een goed sociaal netwerk in de wijk en financiële zelfredzaamheid van de inwoners. Gelijke kansen voor iedereen en een veilige leefomgeving. Een openbare ruimte die voldoet aan de wensen van de wijk. We brengen mensen en organisaties met dezelfde initiatieven of ideeën samen en stimuleren initiatieven van inwoners en professionals in de wijken. Ook in stedelijke opgaven zoals duurzaamheid of woningbouw nemen we het wijkperspectief mee en kijken we hoe we kunnen aansluiten bij de verschillende wijken.

Leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Daarvoor hebben de Arnhem-Oost aanpak, waarbij woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal worden opgepakt. Ook dat doen we zoveel mogelijk mét de inwoners zelf. Bewoners realiseren dat ze samen invloed hebben op wat er in hun wijk gebeurt en nemen verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving. Voor veel bewoners is de straat of buurt waar ze zelf wonen. Anderen willen breder betrokken zijn bij de wijk. Iedere Arnhemse wijk is anders. Maar in elke wijk zijn bewoners die zich voor de wijk willen inzetten. Met het programma 'Bewonersondersteuning' helpen we daarbij. Zo krijgen bewonersinitiatieven een steuntje in de rug, met subsidie en met menskracht. Ook zorgen we zo voor betrokken bewoners die zich verantwoordelijk voelen voor hun wijk.

De regeling 'Burgerkracht' zetten we voort. Met deze subsidieregeling willen we inwoners helpen om activiteiten te organiseren die het leven in de stad fijner of mooier maken. De subsidie is bedoeld voor initiatieven die zorgen voor meer contact tussen inwoners, zoals het organiseren van een picknick voor eenzame ouderen in de wijk of het realiseren van een ontmoetingsplek. Ook voor initiatieven die bedoeld zijn om andere Arnhemmers te helpen kan subsidie worden aangevraagd.

In Arnhem zijn allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar ontmoeten. Dit draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. Niet voor niets is in vrijwel alle wijkprogramma's ontmoeten benoemd als speerpunt. De ambitie is om in vijf jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Dit gaat om buurthuizen en 'multifunctionele centra', maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte. Denk onder meer aan buitensportplekken en particuliere locaties zoals cafés en verenigingskantines.

Financieel

De uitgangspunten over het financiële beleid uit het coalitieakkoord blijven onverkort van toepassing. Er wordt structureel toegevoegd aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit, waardoor het eigen vermogen versterkt wordt. De financiële positie van de gemeente Arnhem verbetert daardoor. Ondanks de financiële impact van de coronacrisis blijven we ook in de komende jaren uitgaan van een weerstandsfactor die zich beweegt tussen de afgesproken 1,0 en 1,4. We presenteren een meerjarig sluitend financieel beeld zonder daarvoor de gemeentelijke belastingen te verhogen. Bovendien blijven de leges en parkeertarieven gelijk en riool- en afvalstoffenheffingen kostendekkend.

We blijven nadrukkelijk aandacht hebben voor het bestrijden van de gevolgen van de coronacrisis. Dat betekent dat we met regelmaat de financiële impact van de coronacrisis actualiseren. Maar we kijken ook verder vooruit, voorbij de coronacrisis. De samenleving is immers blijvend veranderd, en daarmee ook de manier waarop we financieel sturen. Samen met de raad werken we aan nieuwe kaders voor het in samenhang sturen op indicatoren als solvabiliteit, schuldpositie, weerstandsfactor en een andere manier om het risicoprofiel te bepalen. Dat is nodig om een eventueel volgende crisis nog beter op te kunnen vangen.

Participatie

We betrekken inwoners en belangengroepen bij plannen die de gemeente maakt. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. De komende jaren willen we hier een stap verder in zetten en bekijken of het mogelijk is om meer een grotere variatie inwoners te horen, bereiken en betrekken.
Hiervoor is onder meer het programma Burgerparticipatie. Dat programma is vooral praktisch van aard. We doen een pilot met ervaringsdeskundigen om ons beleid beter te maken. In raadsvoorstellen wordt opgenomen op welke manier inwoners betrokken zijn en wat daarvan het resultaat was. We schaffen een tool aan om inwoners digitaal te laten participeren.

De uitkomst van het referendum over diftar was duidelijk: een meerderheid van de Arnhemmers wil een ander systeem voor afvalinzameling. Dat betekent dat per 1 juni het slot van de ondergrondse afvalcontainers gaat en de inwoners op een nadere manier de afvalstoffenheffing gaat betalen. Het college zet in op een systeem dat gebruiksgemak combineert met betaalbaarheid én duurzaamheid. Het doel blijft immers om minder restafval te produceren en zoveel mogelijk herbruikbaar afval te scheiden.

In het collegeakkoord hebben we ingezet op communicatie met de hele stad: het gesprek aangaan met álle Arnhemmers. Dat betekent dat we participatie van inwoners zo moeten organiseren dat alle geledingen van de samenleving ook daadwerkelijk kunnen bereiken en dat ieder zich uitgenodigd en aangesproken voelt om zijn inbreng te hebben. Dit gaan we verder oppakken, zodat we inwonersparticipatie verder kunnen ontwikkelen.

Inclusie

Arnhem kiest voor een gemeentelijke organisatie die een afspiegeling is van de stad. Een organisatie waarin Arnhemmers zich herkennen. Dit verbetert bovendien onze dienstverlening. Dit vraagt niet alleen om zelf een diverse organisatie te zijn, maar ook om een organisatie waarin we ons gedrag, waarden en normen mee veranderen met de eisen van de tijd, en waarin we optimaal gebruik maken van ieders talenten. Zo kunnen we veel beter aansluiten bij wat Arnhemmers bezighoudt en kunnen we de uitdagingen en de kansen waarvoor we staan in deze stad beter aangaan. We zijn ambitieus: we willen dit binnen 5 jaar bereiken. We gaan ons tot het uiterste inspannen om dit te realiseren. Daarvoor maken we een plan van aanpak.

Transparantie

Het is een landelijke trend: de roep om openbare toegankelijkheid en transparantie van het bestuur. Ook Arnhem heeft daarmee te maken. We willen de informatievoorziening aan onze inwoners structureel verbeteren. Die moet transparanter en ook proactiever. Dat betekent niet alleen veranderingen in de organisatie en in procedures en een betere informatievoorziening, maar vooral ook bewustwording bij bestuur en medewerkers over wat dat is en wat dat voor het dagelijks werk betekent. Daarmee gaan we de komende periode aan de slag.

Corona

Corona bleek een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. We namen meteen meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning door het Rijk en de Provincie. We maakten een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk en stelden dat beschikbaar aan alle Arnhemmers. Ook presenteerden we de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim € 19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis.

Dienstverlening

We werken aan een verbetering van onze dienstverlening, in het bijzonder van de klantenservice, vaak het eerste contact met onze inwoners. We krijgen als gemeente meer uitvoerende taken en diensten, en steeds meer inwoners zoeken telefonisch contact. Bovendien krijgen we ook meer en meer vragen via sociale media en WhatsApp. Dat vergt extra capaciteit, zodat we te lange wachttijden kunnen oplossen. Bovendien gaan we structureel de klanttevredenheid meten, zodat we continu kunnen leren en onze dienstverlening kunnen verbeteren.

Corona had ook gevolgen voor onze dienstverlening. Inwoners belden vaker met de gemeente met vragen over corona. Via Arnhem.nl kunnen Arnhemmers alles vinden wat ze over corona moeten weten. Welke regels gelden er, welke maatregelen worden er genomen en vooral: hoe kan ik een beroep doen op de diverse vormen van ondersteuning. Zo besloten we dat ondernemers uitstel kregen voor het betalen van onroerend zaakbelasting, rioolheffing en toeristenbelasting. Inwoners die het financieel niet breed hebben konden een beroep doen op extra financiële ondersteuning.

Informatie en techniek hebben steeds meer impact op onze dienstverlening, het maken van beleid en onze manier van werken. Het maakt dat we betere en specifiekere meetbare doelen kunnen stellen en dat we beter ‘informatiegestuurd’ kunnen werken. Dat wil zeggen dat we data en de analyse daarvan inzetten om beter en efficiënter te kunnen werken. Denk bijvoorbeeld aan het coronadashboard. Of de zorgmonitor, waarmee we de kosten van de zorg veel beter in de hand kunnen houden. Maar ook het plaats- en tijdonafhankelijke ‘nieuwe werken’ is niet meer weg te denken. Deze ontwikkelingen vragen investeringen in mens, techniek en veiligheid. Het vraagt om extra inzet op privacy en security. En het vraagt om een intensievere samenwerking met onze ICT-dienstverlener, De Connectie.

Daarnaast komen er nieuwe wetten die een grote impact op ons werken hebben en waar we ons als organisatie op moeten voorbereiden. De nieuwe Wet Open Overheid gaat de WOB vervangen. Daardoor moet de overheid nu ook steeds meer actief informatie openbaar gaan maken. Daarnaast komen de wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer, de wet Digitale Toegankelijkheid en de Europese Verordening Singel Digital Gateway eraan. Allemaal regelgeving die nieuwe eisen stelt aan hoe wij onze ICT-systemen moeten inrichten.

Bewoners pakken kansen

Steeds meer ouderen in de wijken Hoogkamp, Burgemeesterswijk, Gulden Bodem, Sterrenberg, Transvaalbuurt voelen zich (wel eens) eenzaam. Jongeren uit deze wijken zoeken juist een plek om elkaar te ontmoeten. Een groep vrijwilligers uit de wijk nam daarom het initiatief om iets voor beide doelgroepen te organiseren. Zij willen van De Bakermat een bruisend wijkcentrum maken. Een centrum waar wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten, activiteiten organiseren en/of daar aan deelnemen.

In deze wijken bestond nog geen wijkcentrum. Dit initiatief was dus een unieke gelegenheid om zo'n wijkcentrum te realiseren. Bedoeld voor alle wijkbewoners en in het bijzonder voor eenzame mensen in de wijk, jeugd, groepen met een zorgbehoefte, maar ook verenigingen en clubs, of voor concerten en lezingen. Bewoners en wijkorganisaties zorgen zelf voor het activiteitenaanbod. Uiteindelijk is het de bedoeling dat wijkbewoners ook zelf het gebouw gaan verwerven en beheren.

Het team leefomgeving Noord-west hielp de initiatiefnemers bij het behoud De Bakermat én de ontwikkeling van een wijkcentrum. Denk daarbij aan het verbinden van partijen, projectbegeleiding, organisatie van bewonersavonden en het budget voor deze ontwikkeling.

5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie

De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 en 2022 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de Algemene Reserve € 80.000 in 2021 in.

Ondersteuning raad

Op dit moment zijn er geen middelen beschikbaar voor het startprogramma van de raad en het uitvoeren van de coalitieonderhandelingen. Ten behoeve van de extra werkzaamheden rondom de raadsverkiezingen wordt voorgesteld om één keer per 4 jaar een budget van € 50.000 beschikbaar te stellen. Werkzaamheden die hierbij extra inzet en middelen vragen zijn onder andere de coalitie-onderhandelingen, het opstellen van een startprogramma van de nieuwe gemeenteraad en het afscheid en installatie van de gemeenteraad.
Daarnaast stelt met ingang van 1 januari 2020 de gemeente aan raadsleden en fractievolgers voor de duur en uitoefening van hun functie ICT-voorzieningen ter beschikking. Tot op heden is dit incidenteel opgelost, maar met ingang van de nieuwe raadsperiode dient dit structureel te worden toegevoegd aan de begroting. Het gaat om € 70.000 in 2022 en daarna jaarlijks € 20.000.

Begrijpelijke taal voor iedereen

Een groot deel van de gevraagde acties in de motie 20M115 “Begrijpelijke taal voor iedereen” wordt uitgevoerd via het project Direct Duidelijk. Het project Direct Duidelijk is begin 2021 gestart en heeft een looptijd van 4 jaar (2021-2024). De Direct Duidelijk Deal is ondertekend. Hiermee is B1-niveau de norm geworden voor schriftelijke gemeentelijke communicatie. Belangrijkste onderdeel van het project is het laten trainen van medewerkers van de gemeente Arnhem in het schrijven op B1-niveau. Voor 2021 zijn de hiermee gepaard gaande kosten van € 40.000 al gedekt in de begroting. Voor het jaar 2022 wordt dekking van € 40.000 in de komende begroting opgenomen, waarbij ook gekeken wordt naar mogelijke ruimte binnen het reguliere opleidingsbudget.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aan-pak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen).

Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren

Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 en 2022 van naar verwachting respectievelijk € 100.000 en € 60.000.

De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites. Vanaf 2023 is er een structureel budget nodig van € 40.000 voor de externe audits.

Klantenservice: gratis telefoonnummer en verbetering dienstverlening

Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Corona heeft vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 willen we het budget verhogen met € 100.000 voor 2022 en vanaf 2023 structureel met € 60.000.

We gaan er hierbij vanuit dat het project Doorontwikkeling Klantenservice voldoende effect gaat sorteren, waardoor de belkosten vanaf 2023 verminderen. In de eerste helft van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering kwaliteit van de klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Dit plan van aanpak wordt onder meer opgesteld naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer over de dienstverlening van Arnhem. Bij de behandeling van het Rekenkamerrapport zijn drie moties aangenomen: gesprekken opnemen, reactie binnen 14 dagen en klachten-/kwaliteitmanagers. We moeten de dienstverlening van de gemeente Arnhem op een aantal fronten flink verbeteren, willen we een gastvrije gemeente zijn. Er is extra formatie nodig om de lange wachttijden te reduceren, er moet meer aandacht komen voor contentmanagement, een actieve coaching van de medewerkers bij de Klantenservice is belangrijk en we gaan structureel de klanttevredenheid meten om daarvan te leren. DIt vraagt € 300.000 structureel vanaf 2022.

Hybride werken

Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot.

De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken.
De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een structureel benodigd bedrag van € 125.000.

Versterken regionale samenwerking

De basisfinanciering voor de versterkte regionale samenwerking Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is met € 2,50 per inwoner € 1,62 hoger dan de bijdrage die we als gemeente Arnhem afdroegen aan het GO Arnhem-Nijmegen. De bijdrage aan de Economic Board à € 1 is gelijk gebleven. In het raadsvoorstel versterking regionale samenwerking (vastgesteld bij raadsbesluit d.d. 16 december 2020) is derhalve een jaarlijkse bijdrage aan de Groene Metropoolregio voorzien van € 403.420 en een bijdrage van € 161.368 aan de Economic Board, een totaal van € 564.788. De meerkosten ten opzichte van het budget dat nu in de Begroting is opgenomen voor het GO bedragen afgerond € 260.000. Zoals toegezegd in het raadsvoorstel van 16 december brengen we deze meerkosten vanaf 2022 bij deze Perspectiefnota in.

Formatie Strategie, Beleid en Regie

In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.

De Connectie

De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door na 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving. Als gevolg hiervan nemen de kosten op structurele basis met € 251.000 toe.
Om te komen op het CMM 2 niveau en een geharmoniseerde ICT-omgeving is investeren in 2!Connect noodzakelijk. Het accent van de werkzaamheden ligt in de eerste jaren, waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt. Door het naar voren halen van de werkzaamheden, ontstaat in 2021 een tekort, maar in de jaren 2022 en 2023 een voordeel in de begroting.

Gemeentefonds: actualiteit uit september- en decembercirculaires 2020

De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2022 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor de nominale en volume indexatie die we vanaf 2022 in de begroting opnemen (zie hieronder).
Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen voor vrouwenopvang, versterking omgevingsveiligheidsdiensten en het uitstapprogramma voor prostituees. De voornamelijk incidentele compensatie voor 2021 voor de coronacrisis wordt in Turap-1 nader toegelicht.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en beschermd wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 2 februari 2021 mede namens de staatssecretaris van Financiën de adviesaanvraag voor de herijking van het gemeentefonds ingediend bij de Raad voor het Openbaar bestuur (ROB). Na ontvangst van het ROB-advies wordt ook de VNG nog geconsulteerd. In de voorgestelde herverdeling wordt ruim € 300 miljoen verschoven en de herverdeling moet ingaan per 2023. Het leidt voor 159 gemeenten tot minder geld en voor 196 gemeenten tot meer geld. Het effect voor Arnhem dat volgt uit het gepresenteerde model is een nadeel van € 6 per inwoner.

De ROB heeft in een tussenbericht eind maart een groot aantal zeer kritische vragen gesteld over de methode en de uitkomsten. De voorlopige conclusie van de ROB is dat het verdeelmodel (de systeemwereld) de gewenste verdeling van het gemeentefonds (de leefwereld) niet goed weergeeft. Het Rijk heeft inmiddels aangegeven de voorstellen voor herverdeling nader te analyseren en te wijzigen. Begin juni verwacht het Rijk een nieuw voorstel te hebben.

Daarnaast wordt er op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswege) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Ook hierover vindt definitieve besluitvorming pas door het nieuwe kabinet plaats. Het effect voor de regio en voor Arnhem bedraagt circa € 25 miljoen met een ingroeipad van 10 jaar. Op grond van het afgesproken ingroeipad en ingangsjaar 2023 zou het effect voor de komende begroting een totaal nadeel van € 15 miljoen zijn.

Gezien het feit dat er nog onzekerheid is over de definitieve uitkomsten van de nieuwe modellen, de consultaties die nog plaatsvinden, de besluitvorming én het moment van besluitvorming hierover door een nieuw kabinet, wordt in deze Perspectiefnota nog geen meerjarig effect in de exploitatie opgenomen, maar is het te verwachten nadeel vertaald in een risico. In de aanloop naar de Begroting 2022 is er wellicht meer duidelijkheid over de besluitvorming en de definitieve effecten voor onze begroting. Op dat moment kan alsnog gekozen worden om dit in de exploitatie te verwerken. In het risicoprofiel is daarom vooralsnog een risico met een omvang van € 18 miljoen opgenomen.

Nominale en volume ontwikkelingen

Jaarlijks moet de begroting voor de komende jaren bijgesteld worden voor de loon- en prijsontwikkeling (nominaal) en de groei van de stad (volume). Het aantal inwoners van de stad is gegroeid met 0,7% en het aantal woningen met 1,2%. Door de budgetten die gevoelig zijn voor de groei van de stad met deze percentages te laten stijgen, komt de totale volume-indexatie uit op € 1,8 miljoen.
Hiernaast moet de begroting aangepast worden voor de stijging van de lonen en de prijzen. In de Arnhemse systematiek wordt bij de Perspectiefnota een grove inschatting van de loon- en prijsontwikkeling opgenomen op basis van de meest actuele raming van de consumentenprijsindex (cpi) door het CPB (Centraal Economisch Plan (CEP) van 31 maart 2021). Bij de begroting wordt vervolgens een uitwerking van de nominale indexatie gemaakt, waarbij gekeken wordt naar aparte indexen voor de verschillende budgetten: de prijsontwikkeling van de overheidsconsumptie uit het CEP, de indexatie van zorgcontracten (de OVA) en de cao afspraken en indien die er niet zijn de raming van de ontwikkeling van de loonkosten uit het CEP.

De raming op basis van het cpi van 1,5% bedraagt op dit moment € 7,4 miljoen structureel vanaf 2022. We weten echter nu al dat met name de OVA waar in de begroting mee gerekend gaat worden uitkomt op 3,24%. Om die reden wordt in deze Perspectiefnota voorgesteld alvast vooruit te lopen op deze ontwikkeling. Daarmee komt de raming voor prijsindexatie € 3,2 miljoen hoger uit op € 10,6 miljoen. Samen met de € 1,8 miljoen voor volume-indexatie een totaal van € 12,4 miljoen.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie

Voor deze Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert een voordeel op van €0,8 miljoen in 2021 oplopend tot € 1,5 miljoen in 2025.

Zoals hiervoor aangegeven volgen niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme. Dit kan diverse redenen hebben, zowel intern (bijvoorbeeld door personele wisselingen) als extern (vertraging bij leveranciers). Voor alle investeringsprojecten wordt een realistische planning gemaakt. Door onvoorziene omstandigheden wordt in een aantal gevallen deze planning niet gehaald. Vooraf valt niet te zeggen welke projecten dit betreft. Door de vele investeringsprojecten die lopen, is het op basis van ervaring, echter wel een zekerheid dat dit bij een aantal projecten zal gebeuren. Projecten die later dan oorspronkelijk gepland afgerond worden, worden later geactiveerd, waardoor de kapitaallasten in de begroting naar achteren schuiven. Hier wordt sinds vorig jaar rekening mee gehouden door een deel planningsrealisme in te ramen.

Hiervoor wordt een aflopende reeks van 70%, 50% en 30% voor de verwachtte onderuitputting van de totale kapitaallasten geraamd. Dit geeft een voordeel voor het financieel beeld van € 0,3 miljoen in 2022, € 0,8 miljoen in 2023 en € 1,4 miljoen in 2024. Vanzelfsprekend wordt flink ingezet om de investeringen die onder de noemer anticyclisch investeren in de Arnhemse Herstelagenda zijn opgenomen, geen vertraging te laten oplopen.

Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit

De toevoeging aan de bestemmingsreserve solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving wordt de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds.
Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden, neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen) en 2022 (€ 2,0 miljoen). In 2023 was een toevoeging begroot van € 4,1 miljoen. Door de extra toevoegingen die in 2021 en 2022 worden gedaan en de oplopende begrote afschrijvingen, blijft de benodigde toevoeging beperkt tot € 1,9 miljoen, waarmee dus een voordeel ontstaat van € 2,2 miljoen. Met het aangelegde saldo van de BR Solvabiliteit ultimo 2023 en de verder (licht) stijgende begrote afschrijvingen, is er voor 2024 en 2025 geen verdere toevoeging aan de BR Solvabiliteit nodig. De reeds begrote toevoegingen van € 2,4 miljoen in 2024 en € 3,4 miljoen in 2025 kunnen daarmee vervallen. Deze aanpassingen leiden tot de volgende standen van de BR Solvabiliteit:

	31-12 2020	31-12 2021	31-12 2022	31-12 2023	31-12 2024	31-12 2025
Stand BR Solvabiliteit	11.082	16.611	21.117	23.007	23.007	23.007

Vrijval rentebuffer

We kunnen de bestaande aanname van een lichte stijging van de rente handhaven. De rente is begin dit jaar gestegen, maar zit nog onder het niveau waar we in de Begroting 2021 rekening mee houden. Mocht de rente verder gaan stijgen, dan kunnen we dat opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. In de MJPB 2020-2023 is opgenomen dat de tot dan toe aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente kan vrijvallen. In het laatste jaar 2023 is deze in het kader van behoedzaamheid behouden. In de Begroting 2021 is voorgesteld het jaar 2023 incidenteel te laten vrijvallen en conform de gedragslijn in het laatste jaar 2024 deze stelpost in de begroting te behouden. Deze beoordeling vindt jaarlijks plaats. Vandaar dat in aanloop naar de Begroting 2022 wederom wordt voorgesteld de stelpost in 2024 incidenteel te laten vrijvallen.

5.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Open en verantwoord besturen					
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240				I
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240				I
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20	S
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40				I
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50	S
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40	S
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360	S
Hybride werken	-125	-125	-125	-125	S
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260	S
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500				I
De Connectie	-64	76	-251	-251	S
Gemeentefonds: actualiteit uit sept.- en decembercirculaires 2020	8.758	9.903	11.094	14.460	S
Nominale en volume ontwikkelingen	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400	S
Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie	1.584	2.033	2.833	1.508	S
Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit	-2.046	2.211	2.447	3.394	S
Vrijval rentebuffer			1.000		I
Totaal Open en verantwoord besturen	**-6.653**	**868**	**3.868**	**5.855**	

6. Totaalbeeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Meedoen in een socialer Arnhem	8.745	2.772	1.103	1.683	1.264
Wonen in een duurzamer Arnhem	-2.021	-2.722	-2.247	-2.563	-2.476
Genieten van een nog mooier Arnhem	-2.443	-435	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	3.846	-6.653	868	3.868	5.855
Totaal	**8.128**	**-7.037**	**-710**	**2.552**	**4.208**

Ontwikkeling financiële positie

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve gedoteerd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. De risico's zijn bij de jaarafsluiting geactualiseerd en daaruit blijkt dat het risicoprofiel fors stijgt. Dit komt bijvoorbeeld door het opnemen van het risico van de herverdeling van het model Beschermd Wonen. Als we de ontwikkeling van het risicoprofiel (het benodigde weerstandsvermogen) afzetten tegen het beschikbare weerstandsvermogen (met name de algemene reserve), dan voorzien we in deze Perspectiefnota de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2024
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 zelfs doorgroeit naar 1,4. Dit komt doordat de hiervoor geschetste ontwikkelingen in het financieel beeld niet leiden tot een majeure wijziging van de meerjarige ontwikkeling van de algemene reserve. Als gevolg van het positieve resultaat en de voor[1] gestelde resultaatbestemming over 2020 ontstaat er daarnaast per saldo een groei van de algemene reserve met € 11 miljoen. Deze verhoging zorgt er mede voor dat de genoemde stijging van het risicoprofiel opgevangen kan worden. Voor wat betreft jeugdzorg blijven we uitgaan van de in de begroting opgenomen structurele stelpost van € 3,9 miljoen vanaf 2023 conform de richtlijnen van het Rijk en de Provincie. Voorzichtigheidshalve rekenen we geen inkomsten mee die mogelijk voortkomen uit het onderzoek van AEF dan wel de arbitrage en nemen we een bedrag op in het risicoprofiel. Indien het Rijk naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek deze of mogelijk meer middelen ter beschikking stelt, kan het risico komen te vervallen. Dit heeft een positief effect op het weerstandsvermogen.
Het feit dat we ruim een jaar in een (corona)crisis zitten, laat vooralsnog niet direct een forse impact op de gemeentelijke financiën zien. Voor een belangrijk deel komt dit door de compensatie vanuit het Rijk om de nadelen op diverse beleidsvelden op te kunnen vangen (in totaal tot begin april 2021 is een bedrag van € 25 miljoen over 2020 en 2021 samen aan compensatie ontvangen).

Motie 20M255 ‘Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen’ vraagt het college om zich tot doel te stellen na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen, waarbij dan opnieuw ruimte voor anticyclisch investeren wordt geboden (als dat nodig mocht zijn). Uit de in deze Perspectiefnota geschetste ontwikkeling van de algemene reserve blijkt dat dit doel serieus genomen wordt. In de jaren 2024 en 2025 voegen we (inclusief het verwachte beeld in deze Perspectiefnota) € 17 miljoen aan de algemene reserve toe. Dit doen we niet alleen ten behoeve van een robuust weerstandsvermogen, maar we kunnen dit ook realiseren in samenhang met een algemene verbetering van de solvabiliteit. We blijven namelijk ook sparen in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze reserve telt niet mee in het weerstandsvermogen, maar draagt bij aan een betere solvabiliteit. Het aandeel van deze reserve op het totaal van alle reserves loopt op naar 22% in 2025 en de reserve bedraagt € 23 miljoen einde 2025.
Een andere belangrijke financiële indicator is de schuldquote. De gerealiseerde schuldquote ligt in Arnhem op een hoog niveau, maar laat in de afgelopen jaren een daling zien van 86% in 2018, naar 84% in 2019 en 78% in 2020. Belangrijk hierbij is om te beoordelen in hoeverre de schulden meerjarig in de begroting opgevangen kunnen worden. Daarvoor is het renterisico beoordeeld. Hieruit blijkt dat we in de komende jaren nauwelijks een renterisico lopen. Pas in 2025 lopen leningen af, die een rente van onder de 1% hebben. In 2021 tot en met 2024 is de gemiddelde rente van de te herfinancieren leningen meer dan 2%. Na het jaar 2025 valt uit onze huidige leningenportefeuille pas in 2030 weer een lening vrij. Dus in de jaren 2026 tot en met 2029 is er helemaal geen renterisico.

Kortom: in deze Perspectiefnota schetsen we het beeld dat de financiële positie niet veel afwijkt van de positie in de Begroting 2021 en dat op sommige onderdelen zelfs een verbetering is ingezet. De weerstandsfactor ontwikkelt zich naar 1,4 in 2025 en in de jaren 2024 en 2025 voegen we meer aan de algemene reserve toe dan in de Begroting 2021 is opgenomen. De solvabiliteit komt eind 2020 uit op 19% en meerjarig voorzien we daarin een verdere stijging, in elk geval doordat de BR Solvabiliteit blijft groeien. Een laatste verbetering betreft het voortdurend in samenhang bekijken van de ontwikkeling van de financiële positie vanuit meerdere indicatoren. De schuldquote is weliswaar aan de hoge kant, maar dit is een bestendige lijn en kunnen we beheersen doordat het renterisico hierop in de komende periode minimaal is.
Op korte termijn wordt de raad separaat geïnformeerd over voorstellen van spelregels van risicomanagement in samenhang met andere financiële kengetallen (ter afhandeling van motie 20M209g).

Bijlage

Motie Voortaan wel meetbare doelen - Inventarisatie indicatoren per rapportage

Bij de behandeling van de Begroting 2021 heeft de raad de motie Voortaan wel meetbare doelen aangenomen. In de motie staat het volgende opgenomen:

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. *Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;*
2. *Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;*
3. *Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.*

Informatiegestuurd werken

De uitvoering van de motie heeft een relatie met informatiegestuurd werken. Informatiegestuurd werken heeft binnen onze organisatie veel aandacht en dit willen we nog verder versterken. Dit doen we onder de noemer 'Informatiegestuurd Arnhem'. Het gaat uit van een organisatie die gegevens optimaal weet te verzamelen, analyseren, koppelen en benutten om op basis van feitelijke gegevens de dienstverlening, het beleid, en de beslissingen van de organisatie te verbeteren, te onderbouwen en de effecten ervan inzichtelijk te maken en/of te voorspellen. Het stelt ons in staat beter te kunnen sturen op onze doelstellingen. We zijn al begonnen. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hier voorbeelden van. Uiteindelijk willen we toe naar een brede, overkoepelende monitor. Dit is een stapsgewijs proces dat de komende jaren breed in de organisatie wordt opgepakt. De uitvoering van deze motie sluit aan bij deze ontwikkeling.

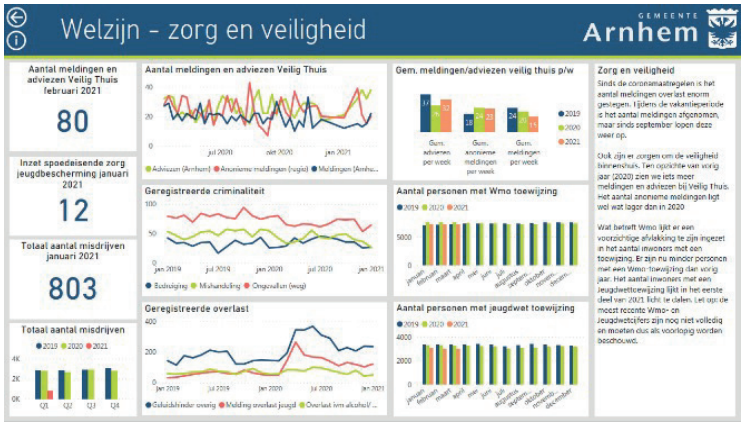

Figuur 1: Een onderdeel van het coronadashboard als voorbeeld van informatiegestuurd werken.

Randvoorwaarden

Om de doelen meetbaar te maken, bekijken we op welke manier we onze doelen kunnen meten, zoals een maatschappelijk effect (outcome) of een bepaalde uitkomst (output). Voor het realiseren van doelen zijn we vaak sterk afhankelijk van andere partijen en spelen ontwikkelingen binnen de maatschappij een rol. Om resultaten binnen de doelstellingen te behalen voeren we inspanningen uit. Hierbij is een goede relatie tussen de doelstelling en de inspanningen die worden ingezet belangrijk. De resultaten kunnen dan via indicatoren gemeten worden. Hierbij moeten we nagaan of de benodigde data beschikbaar en van voldoende kwaliteit is.

Informatiegestuurd werken vraagt om kennis, kunde, affiniteit en vaardigheden om met gegevens te kunnen werken. Het toewerken naar een informatiegestuurde organisatie vraagt om professionalisering en nieuwe rollen op dit gebied. Niet alleen door massa's aan trainingen of taaie theorie, maar door samen te doen en te leren.

Aanpak

In de motie wordt benoemd om een lijst van indicatoren op te stellen en vanuit deze lijst te kijken welke gekoppeld kunnen worden aan de doelstellingen. Er zijn heel veel indicatoren beschikbaar (vanuit landelijke organisaties, ministeries, andere organisaties, gemeente). Het is erg complex en tijdrovend om hiervan een groslijst op te stellen. Een groot deel van deze indicatoren heeft daarbij geen relatie met onze doelen. Zoals in de auditcommissie toegelicht, kiezen we er in onze aanpak dan ook voor om, naast het opstellen van een lijst met indicatoren, ook te redeneren vanuit de doelen.

We voeren bij de aanpak van deze motie in het kort de volgende stappen uit:

1. We hebben inzichtelijk gemaakt welke doelen en welke indicatoren op dit moment in de begroting zijn opgenomen. Voor de lijst met doelen verwijzen we naar de Begroting 2021. Daarnaast hebben we een lijst gemaakt met alle indicatoren die we nu al beschikbaar stellen aan de raad vanuit bestuurs-rapportages, dashboard, etc. Deze lijst is hieronder opgenomen.

2. We hebben een vergelijking met de P&C-producten van andere gemeenten gemaakt. Zo kunnen we leren van *best practices*. We hebben bekeken hoe andere gemeenten hun doelen aan indicatoren koppelen en wat voor type indicatoren gebruikt worden. De opbrengsten gebruiken we ter inspiratie voor onze programma's. Deze opbrengsten zijn ook hieronder opgenomen.

3. We voeren een pilot uit binnen één programma vanuit de Begroting. In deze pilot bekijken we de huidige doelen en indicatoren en gaan onderzoeken wat nodig is om deze meetbaar te maken.

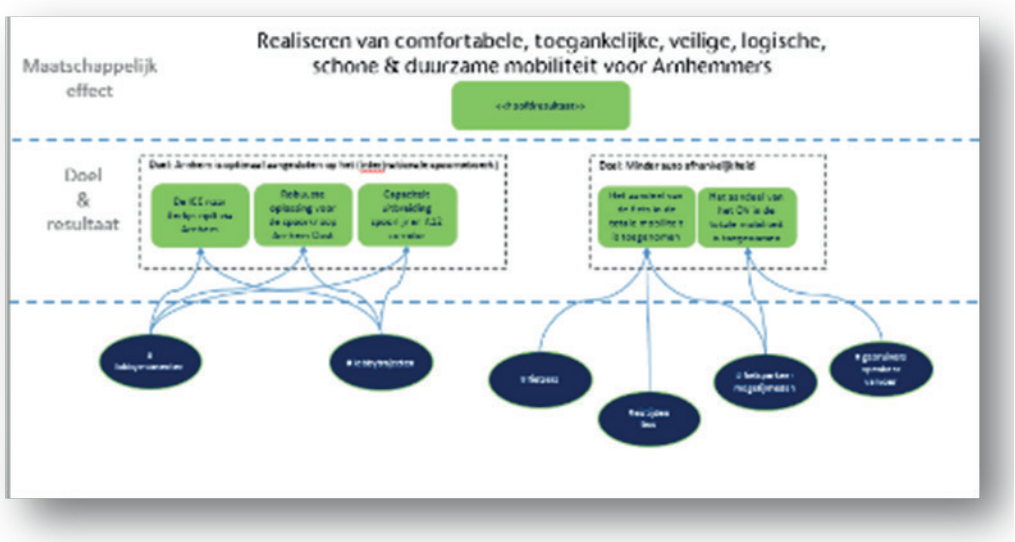

Figuur 2: Een voorbeeld van een model om vanuit effecten en doelen uit het programma de concrete resultaten met daarbij de relevante en beschikbare indicatoren te formuleren.

4. Op basis van de conclusies van stap 3 gaan we deze aanpak stapsgewijs bij de andere programma's toepassen. Het is een groeiproces; we zetten eerste stappen, maar dit is ook een proces dat tijd, professionalisering en nieuwe rollen vraagt. In de begroting is het streven om een deel van de doelen meetbaar te maken. Het aantal is afhankelijk van de conclusies uit de genomen stappen.

Lijst met indicatoren uit de Begroting en rapportages

Begroting 2021 *(per programma)*

S01 Bestuur, dienstverlening en financiën
- Woonlasten éénpersoonshuishouden
- Woonlasten meerpersoonshuishouden
- WOZ-waarde woningen
- Formatie ambtelijk apparaat
- Bezetting ambtelijk apparaat
- Apparaatskosten per inwoner
- Kosten inhuur externen als % van de loonsom
- Overhead % van totale lasten

S02 Veiligheid
- Onveiligheidsgevoel
- Buurt onveiligheidsgevoel
- Misdrijven
- Tijdelijk huisverbod
- Winkeldiefstal
- Diefstal uit woning
- Geweldsmisdrijven
- Vernieling
- Verwijzingen Halt
- Jongeren met delict voor rechter

S03 Bereikbaarheid
- Waardering bereikbaarheid binnenstad auto
- Waardering bereikbaarheid binnenstad ov
- Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets
- Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot
- Aantal elektrische voertuigen
- Aantal personenauto's
- Aantal ongevallen/ verkeersdoden
- Waardering binnenstad
- Snelgroeiende bedrijven
- Oprichting bedrijven
- Aantal bezoekers binnenstad
- Demografische druk
- Banen
- Vestigingen
- Functiemenging

S04 Onderwijs
- Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht
- Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)
- Absoluut verzuim
- Relatief verzuim

S05 Cultuur
- Rapportcijfer culturele voorzieningen
- % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten

S06 Participatie en armoedebestrijding
- Netto arbeidsparticipatie
- Personen met een bijstandsuitkering
- Lopende re-integratievoorzieningen
- Werkloze jongeren
- Kinderen in uitkeringsgezin

S07 Zorg
- Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo
- Jongeren met jeugdhulp
- Jongeren met jeugdreclassering
- Jongeren met jeugdbescherming

S08 Welzijn en inclusie
- Kengetal sociale cohesie
- % Actief als vrijwilligers
- % Mantelzorg
- % Eenzaamheid
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren

S09 Gezondheid en Sport
- % voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen
- % roken
- % voldoet aan alcoholrichtlijn
- % kinderen eet minstens elke dag fruit
- % lid van sportvereniging
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen
- Niet-sporters

S10 Klimaat en Energie
- Hernieuwbare elektriciteit

S12 Wonen en leefomgeving
- Leefbaarheid in eigen buurt
- Woonomgeving
- Nieuw gebouwde woningen
- Omvang huishoudelijk restafval

Bestuursrapportage Doorbraak naar Werk

- Aantal mensen in de BUIG
- Instroom in de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG naar verblijfsduur
- % Uitstroom BUIG naar werk, onderwijs, agv handhaving
- Stijging op Participatieladder via CAW
- Doorstroom naar begeleid werk via Scalabor
- Doorstroom naar regulier werk via WSP
- Uitkeringsbestand per gebied naar kenmerk (leeftijd, uitkeringsduur, leefvorm)
- Personen met ontheffing arbeidsverplichting
- Parttime werkenden met een uitkering
- Maatregelquote - aantal maatregelen als % van volume BUIG
- Aantal vorderingen vanwege overtreden inlichtingenplicht
- Verrekende inkomsten per uitkering BUIG
- Uitgaven bijzondere bijstand per huishouden

Bestuursrapportage Zorg Dichterbij

- Aantal declaraties WMO Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal declaraties Jeugdwet Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal personen met PGB vanuit Jeugdwet, WMO HBH en WMO overig
- Aantal personen met PGB vanuit WMO HBH naar beleidsterrein
- Aantal personen met een toewijzing vanuit de Jeugdwet naar beleidsterrein
- Aantal personen Jeugdwet met toewijzing per soort verwijzer
- Jeugdwet; Begeleiding; Aantal personen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; Gespecialiseerde Begeleiding; Bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; Aantal personen met toewijzing per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; Verblijf; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; GGZ; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing per beleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing Basis Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Gespecialiseerde Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Hulp bij Huishouden
- WMO; Aantal personen met toewijzing Activerend werk of Dagbesteding (incl Beschermd Wonen)
- Aantal personen met een toewijzing Beschermd Wonen; Intra- en Extramuraal

Monitor Veiligheid

- Geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde cybercriminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde high impact crimes per 1.000 inwoners
- Geregistreerde criminaliteit, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast jongeren per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- % voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt
- % voelt zich vaak onveilig in eigen buurt
- % voelt zich wel eens onveilig
- % voelt zich vaak onveilig

Monitor Wonen en leefomgeving
- % toename woningvoorraad
- Aantallen toename woningvoorraad
- % toegevoegde nieuwbouwwoningen
- Aantallen toegevoegde nieuwbouwwoningen
- % eigendom corporatiebezit
- % eigendom koopwoningen
- % eigendom particuliere verhuur
- Aantallen eigendom corporatiebezit
- Aantallen eigendom koopwoningen
- Aantallen eigendom particuliere verhuur
- Toevoegingen naar eigendom
- WOZ-waarde woningen
- Woningtypen
- Afgegeven bouwvergunningen

Monitor Klimaat en Energie *(Dit is een selectie van de indicatoren. De eerste monitoringsrapportage van NemiA is naar verwachting in mei gereed)*
- CO2-uitstoot gebouwde omgeving
- CO2-uitstoot bedrijven en industrie
- CO2-uitstoot grootschalige opwek
- CO2-uitstoot verkeer en vervoer
- Aantal zonnepanelen op daken van woningen en publieke gebouwen
- Aantal publieke laadpunten
- Aantal gerealiseerde windturbines
- Aantal unieke bezoekers website Energieloket

Coronadashboard
- Veilig Thuis Adviezen (Arnhem)
- Veilig Thuis Meldingen (Arnhem)
- Veilig Thuis Anonieme meldingen (regio)
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Interventies
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Advies/consult
- Bijstand Aanvragen
- Bijstand Toegekende aanvragen
- Totaal huishoudens bijstand (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Instroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Uitstroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Werkloosheidspercentage (NL)
- Aantal faillissementen (Arnhem/Nijmegen)
- Openstaande vacatures (Midden-Gelderland)
- Aantal banen
- Aantal bedrijven
- Aantal zzp'ers
- Ww-uitkeringen
- Instroom ww-uitkeringen
- Uitstroom ww-uitkeringen
- Fietsverkeer
- Gemotoriseerd verkeer

Beeld van meetbare indicatoren in andere gemeenten

Door te kijken naar de P&C-producten van andere gemeenten kunnen we leren van andere manieren om meetbare doelen en bijbehorende indicatoren te formuleren. De begrotingen van gemeenten Apeldoorn, Den Haag, Groningen, Nijmegen en Utrecht zijn op een aantal beleidsonderwerpen bekeken. Een aantal zaken zijn opgevallen en nemen we mee in het verbeteren van onze producten:

- Sommige gemeenten geven een uitgebreidere lijst van indicatoren dan wij nu doen. Met name Den Haag en Groningen zijn goede voorbeelden hiervan (bijvoorbeeld binnen de thema's Mobiliteit en Wonen en Leefomgeving). Dit biedt dus genoeg inspiratie voor aanvullende Arnhemse indicatoren.
- Enkele indicatoren komen uit openbare bronnen en zijn dus ook voor Arnhem eenvoudig over te nemen (mits ze aansluiten bij de beleidsdoelen). Denk aan aandeel auto, voetgangers en ov van al het vervoer van en naar de gemeente (CBS) en cijfers over letsel naar modaliteit (CBS) op het gebied van mobiliteit.
- Een aantal indicatoren zijn mogelijk te vertalen naar Arnhem, maar waarbij aanvullende dataverzameling nodig kan zijn (mits ze aansluiten bij beleidsdoelen). Bijvoorbeeld op het gebied van cultuur geven gemeenten als Den Haag en Groningen indicatoren zoals bezoekersaantallen aan bibliotheek en culturele podia en aantallen evenementen. Op dit moment is er nog geen totaaloverzicht van deelnemers aan alle culturele podia in Arnhem.
- Soms zijn de indicatoren meer gericht op inspanningen en dus meer lokaal gebonden. Denk aan een indicator 'aantal cursisten' bij een bepaalde cursus of 'toegekende aanvragen' van een lokale subsidieregeling. Deze zijn niet één op één te vertalen naar Arnhem, maar op dit moment kent de Arnhemse begroting geen indicatoren gericht op inspanningen.
- Sommige gemeenten geven een gelaagdheid aan in de indicatoren. Den Haag kent bijvoorbeeld de indeling in Prestatie-indicatoren, Effectindicatoren, Topindicatoren, Kengetallen en Beleidsindicatoren. Bij andere gemeente is de indeling in prestatie-indicatoren en effectindicatoren ook terug te zien. Zo is wellicht beter een onderscheid aan te brengen in datgene waar je als gemeente direct invloed op hebt (prestaties), de maatschappelijke effecten die je hoopt te beïnvloeden (effecten) en indicatoren die moeilijker te beïnvloeden zijn, maar wel iets zeggen over de staat van de stad (kengetallen).
- De presentatie van de indicatoren verschilt per gemeente. Sommige gemeenten voegen uitgebreidere grafieken en tabellen toe van de indicatoren dan wij nu doen. Het is de moeite waard om te verkennen of we de grafische presentatie kunnen uitbreiden (of gebruik kunnen maken van de data die al in Staat van de Stad op www.arnhem.incijfers.nl is gepresenteerd).

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de perspectiefnota

De perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden of zijn nog aan de gang. In de perspectiefnota maken we dit inzichtelijk. Daarnaast hebben we inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad, zodat de uitkomsten daarvan bij de raadsbehandeling van de perspectiefnota betrokken kunnen worden. Via meedenken.arnhem.nl stelden we vier vragen: zet onderwerpen in volgorde van belangrijkheid, over welke ontwikkeling bent u positief, wat wilt u morgen veranderen en waarover wilt u graag meepraten. Ook konden inwoners op een plattegrond van Arnhem een marker plaatsen en een concreet idee voor die plek indienen.

De pagina met de enquête is 198 keer bezocht, waarvan de meeste keren de eerste twee dagen na publicatie. Dat ligt voor de hand omdat de link met de uitnodiging in het persbericht stond en ook daags na publicatie in de Arnhemse Koerier. De helft van de bezoekers komt op de pagina via sociale media, ruim een derde door direct de url in te typen. Driekwart van de bezoekers bezocht de webpagina via een mobiel of tablet. De enquête zelf is 21 keer ingevuld; 22 keer hebben inwoners ideeën voor de stad ingevuld.

Bij de perspectiefnota zijn ook een infographic en een animatie gemaakt. Daarin hebben we uitgelegd wat de perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. De infographic is via de sociale kanalen van de gemeente Arnhem verspreidt en ook gepubliceerd in de Arnhemse Koerier. Daarbij werden inwoners tevens uitgenodigd om hun mening te laten weten op meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota.

Resultaten van participatie via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
1.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Economie, Cultuur	Herontwikkeling zuidelijke binnenstad	Er is weinig oog voor het unieke karakter van Elden. Dorp wordt volgebouwd met mooie dorpse gebouwen maar helaas ook vreselijke niet dorpse woningen/flats. Er is de laatste 10 jaar procentueel bijna nergens in Arnhem zuid zoveel bijgebouwd als in Elden (Schuytgraaf en Malburgen niet meegerekend) hoofdstraten zijn verloederd qua wegdek en er wordt enorm hard gescheurd. Ontzettend veel geluidsoverlast van scooters, en heel veel afval van de Mac Donalds. De wandelpaden in park Westerveld is na 1 regenbui een grote modder glijpoel. Het karakter van Elden, als betuws dorp in de stad, lijkt definitief te verdwijnen nu ook de boomgaard aan de Rijksweg west in handen is van een projectontwikkelaar die het vol wil bouwen. Gemeente, grijp alstublieft in, eer het laatste stukje vooroorlogs Arnhem zuid haar karakter verliest.	Antwoord: visie Arnhem Zuid (Elden)
2.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord:Vernieuwingen en verbeteringen	Antwoord: Het vele verkeer met knallende uitlaten. Het teveel aan overal gestalde fietsen die eigenlijk een plek of stalling nodig hebben. En het verloederen d.m.v. veel zwerfafval en heel slecht onderhouden plantsoenen e.d.	Antwoord:Verkeer, vergroenen, fiets & verkeersplannen, herinrichtingen. Kortom alles waar de binnenstad mee te maken heeft en inwoners betrokken bij zijn.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
3.	Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: Vergroening en plaatsmaken voor de natuur.	Antwoord: Bomenkap in parken en natuurgebieden in extreme vormen, die niks meer te maken hebben met ruimte creëren voor de natuur.	Antwoord: stadsontwikkeling
4.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs, Cultuur	Antwoord: De kunstacademie en de culturele activiteiten zoals de Sonsbeekexpositie, modekwartier, schouwburg/musis, openluchtmuseum etc. Nijmegen heeft de universiteit en de ijsbaan, Arnhem de kunstacademie en de dierentuin; zo versterken deze twee steden elkaar mooi.	Antwoord: Elke stad heeft allang een hotspot als herbestemming denk aan de Honigfabriek in Nijmegen, de Verkadefabriek in Den Bosch, Krachtstation in Utrecht, Zwitsalfabriek in Apeldoorn etc etc. Arnhem heeft zo'n kans laten liggen met o.a. de Coberco fabriek! Ik zou meer toffe flexibele pop-up plekken willen zoals het Ruimtekoersfesival dat ooit heeft gedaan in een leegstaand kantoor aan de Groningensingel of zoals strand zuid maar dan het hele jaar door. Meer ruimte voor cultuur en voor innovatieve ideeën!	Antwoord:De positie tussen Arnhem Zuid en Noord. Hoe kunnen deze twee stadsdelen elkaar versterken? Is de Rijn een scheidslijn of kan het een verbindende factor zijn?
5.	Leefbaarheid, Klimaat en energie, Cultuur	Festivals als Free Your Mind, en café Bosch als culturele en culinaire hotspot van Arnhem.	Het afvalbeleid is letterlijk en figuurlijk een rommel. Er moet beter gehandhaafd worden op afval dumpen. En de blauwe golven moeten weg, daar moet een skate/sportpark komen en veel meer groen. Ik zie ook graag meer groene gevels en bloemrijke bermen.	Groen en sport in de stad.
6.	Wonen, Leefbaarheid, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Clustering van innovatieve bedrijven op het gebied van energie/waterstof. Een nevenvestiging van de TU Delft kan dit versterken.	De oude conservatieve bestuurschaos in de gemeenteraad. Meer progressief beleid met jonge/vernieuwende ideeën en daadkracht kan de stad verder helpen.	Woningbouw. Als stel met 2 kinderen en bijna 2x modaal zitten we klem op de woningmarkt. Dat kan toch niet. Haal meer uit de woondeal dan de Arnhem oost aanpak. Nijmegen doet dat slimmer en sneller met grote aantallen.
	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Wonen, Economie	Antwoord: aanpak criminaliteit	Antwoord: meer woningbouw	Antwoord: ontwikkelingen in woningbouw/nieuwbouw

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
7.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie, Economie	Antwoord:opknappen van slechte delen van de binennenstad en vergroening.	Antwoord: rotzooi op straat, overlast coffeeshops midden in centrum en woonwijken en scooters/brommers	Vergroening en verbetering uitstraling straten. Betere handhaving geluidsoverlast bezoekers coffeeshop en scooters/brommers.
8.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs	Antwoord:Arnhem als 'groene' stad	Antwoord: herinvoeren van Diftar zodat de vervuiler betaalt	Antwoord: ontwikkelingen in de wijk en de besteding van het budget door het Team Leefomgevimg. Is immers een fors bedrag en kan efficiënter en gerichter worden ingezet
9.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, natuur in de leefomgeving (meer biodiversiteit en meer natuurlijke omgeving en rust en ruimte, minder verkeersbewegingen)	Antwoord: aandacht voor achterstandswijken, aandacht voor extra investeringen in de stad, aandacht voor een groene en natuurlijke leefomgeving vind ik zéér belangrijk voor een gezonde leefomgeving, meer biodiversiteit, veiligheid en bereikbaarheid.	Antwoord: Méér biodiversiteit, rust en meer natuurlijke ruimte in de leefomgeving om te kunnen ontspannen en te kunnen genieten van een natuurlijke leefomgeving.	Antwoord: daar wil ik online wel aan meewerken om mijn ideeën te spuien. Biodiversiteit en natuurlijke rust en ruimte voor een gezonde leefomgeving.
10.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:groene parken in Arnhem noord	Antwoord: autoverkeer beperken op singel rondom centrum en meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's
11.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:meer groen minder asfalt	Antwoord: meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
12.	Leefbaarheid, Cultuur	Heel het waterstofgebeuren. De innovatie op dat gebied.	Ik zie graag meer cultuur en natuur in het gebied tussen de rivieren, tussen Arnhem en Nijmegen. 'Cultuur' in die zin dat er bijvoorbeeld meer kunst komt, beelden en beeldenparken, culturele centra, centra waar lezingen gegeven worden, centra voor cursussen, ontmoeting en spiritualiteit. 'Natuur' in de zin van bomen, bossen, wandelroutes.	Nou, misschien wat betreft dat cultuur en natuur. Je kan zien dat er in Arnhem-Noord al eeuwenlang geinvesteerd is in cultuur en natuur, en Arnhem-Zuid daarentegen toont nog steeds als bebouwing dat opkomt in agrarisch industriegebied. Het zou mooi zijn als er meer geinvesteerd wordt wat betreft cultuur en natuur in juist dat gebied tussen de rivieren.
13.	Leefbaarheid	Antwoord: cultuur, groen	Antwoord: diftar beter organiseren: laten we niet ons hoofd in het zand steken tav afval: we moeten zelf milieu en leefomstandigheden verbeteren. We maken zelf afval dus moeten ook betalen. Dus diftar handhaven, betere begeleiding, controle, schoon houden, beboeten waar het fout gaat/misbruik is. Ouderen/invaliden helpen want het is niet praktisch om met vuilniszak naar diftar te moeten lopen.	Antwoord: vele thema's via referenda en verkiezingen
14.	Klimaat en energie, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen), Duurzaamheid	Antwoord:initiatieven van creatieve sector en buurtbewoners	Antwoord: de afstand tussen gemeenteraad en burgers is te groot	Antwoord: ruimtelijke ontwikkeling, duurzaamheid en besteden geld voor openbare ruimte in wijken.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
15.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de mooie parken in de stad en Meinerswijk. Heerlijke wandelplekken.	Antwoord: ik zou in Arnhem graag een hof gerealiseerd zien waar we met een aantal senioren kunnen wonen met omzien naar elkaar, wonen/welzijn/zorg en met een gezamenlijke ruimte . In de vorm van een Knarrenhof, voor zowel koop-als huurwoningen. Dit is iets anders dan een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan inwoners voor het realiseren van een woonproject aan inwoners die zich een prijzige koopwoning kunnen permitteren.	Antwoord: als kartrekker van Knarrenhof (al 5 jaar in Arnhem) zou ik graag meedenken in het realiseren van een woonhof met sociale aspekten voor bewoners van een woonhof en bewoners in de omgeving en die bereikbaar is voor zowel kopers als huurders.
16.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de parken in Arnhem en Meinerswijk	Antwoord: ik zou (al jarenlang) graag in Arnhem een hof realiseren voor senioren om daar te wonen met omzien naar elkaar en met leeftijdsgenoten. Niet in de vorm van een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan mensen met een behoorlijk inkomen en alleen met koopwoningen. Maar een hof met zowel koop als huurwoningen (en sociale huur). Bereikbaar voor alle inwoners die dat graag willen.	Antwoord:ik wil graag betrokken worden bij de mogelijkheid van het realiseren van een hof zoals hierboven gemeld. En niet een hof met meer generaties (zoals plan Elden). Senioren hebben soms jarenlang voor hun kinderen en daarna voor hun kleinkinderen gezorgd. Om met leeftijdgenoten een fijne oude dag te kunnen hebben met omzien naar elkaar, en een ruimte voor gezamenlijke interesses en activiteiten, gezamenlijke tuin en bereikbaar voor ieders inkomen lijkt me een aanwinst waar de gemeente Arnhem trots op kan zijn.
17.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur	Antwoord: aandacht voor klimaatbestendigheid (wateropvang en hittestress).	Antwoord: Meer goedkope sociale huurwoningen , juist buiten de locaties waar die nu ook al staan, zodat er niet 'afvoerputjes' ontstaan in wijken zoals Malburgen-Oost.	Antwoord: inrichting van de dagelijkse leefomgeving: woningbouw, verkeer, groen, speeltuinen.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
18.	Gezondheid en sport, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Omdat ik nog niet zo lang geleden naar Arnhem ben verhuisd ben ik nog onvoldoende in staat deze vraag goed te beantwoorden.	Omdat wij graag in de natuur actief zijn en wandelend en fietsend Arnhem e.o. verkennen sinds we hier zijn gaan wonen vorig jaar, willen we graag meer vrijliggende, voldoende brede, fietspaden voorstellen, in de natuur. En dan liefst van natuurlijk, waterdoorlatend materiaal (dus niet van beton)	Antwoord:
19.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Zorg en welzijn, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: schuldenbeleid, cultuur, groen, ruimte voor creativiteit.	Antwoord: invloed van burgers op herinrichting is minimaal. Burgers moeten van begin af aan kunnen denken, diverse concepten voorleggen en dan waar meeste draagvlak voor is. Niet dat gemeente de keuze maakt. Bij sociaal domein meer leefwereld centraal stellen, inclusie meer leidend in visie en beleid. In de wijken leefbaarheid meer centraal stellen, wat betekent dat, bijvoorbeeld overlast. Er worden vergunningen afgegeven zonder dat naar impact voor omwonenden wordt gekeken. Meer kijken naar geluid en stankoverlast. Bij hele grote of nieuwe projecten die gevolgen hebben voor burgers en die niet in verkiezingsprogramma staan burgers meer inspraak geven. Zoals afvalbeleid. Gemeente en politiek maken beleid voor de burgers, voor hun belang.	Antwoord:burgerparticipatie
20.	Inclusie (iedereen kan meedoen), Wonen, Veiligheid, Zorg en welzijn, Gezondheid en sport	Sportevenementen in de Gemeente / stad	Antwoord: Toegankelijkheid	Antwoord: sport en inclusie

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
21.	Wonen, Bereikbaarheid, Veiligheid, Gezondheid en sport, Cultuur	Antwoord:bereikbaarheid Sport en gezondheid	Antwoord: het afvalbeleid Ik zou het afvalbeleid gratis aanbieden Wel zou ik de afval pasjessysteem behouden	Antwoord:bij Alles wel

NB: Wonen en Leefbaarheid zijn met afstand de meest genoemde thema's, waarbij Wonen het vaakst op 1 is gezet.

Ideeën via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

De plattegrond met alle ideeën is hier te vinden: https://www.meedenken.arnhem.nl/projecten/perspectiefnota+arnhem/default.aspx

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
1.	Stadsblokken-Meinerswijk	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!
2.	Aanpak omgeving Gelredome	Rondom het Gelredome ligt een grote asfaltvlakte las parkeerterrein. Het grootste dele van de tijd zijn er geen wedstrijden of evenementen in het Gelredome en dan is het er niet bepaald prettig vertoeven. Er zijn weinig tot geen bomen en als het asfalt is ook niet goed voor de waterhuishouding. Hier liggen kansen om klimaatdoelen, leefbaarheid en ambities transferium/mobiliteitshub te combineren.	
3.	Ruimte voor voetgangers en fietsen op de John Frostbrug	De John Frostbrug is een icoon van Arnhem, de verbinding tussen Zuid en Noord en belangrijke ontsluiting van Strand Zuid. Ook zijn er veel toeristen die speciaal voor de brug komen. De brug is echter lastig begaanbaar voor fietsers en voetgangers. Voetgangers en fietsers kunnen lastig naast elkaar blijven op de brug. Fietsers die tegen de richting ingaan leveren conflicten op, verergerd door geparkeerde fietsers thv Strand Zuid. En dan zijn er nog de regelmatige afsluitingen voor evenementen.	
4.	Doorstroom woningen	In ‘t Dorp, ROC-Veluwestraat en de Koepel komt nieuwbouw. Zet hier maximaal in op appartementen en woningen voor ouderen (60+) met een koopwoning in de wijk. Die stromen door en maken ruimte voor nieuwe gezinnen.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
5.	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting conform memo Werkgroep Verkeer Elden 2019	
6.	Fietscrossbaantje	In Elst (oa Westeraam) zijn mooie voorbeelden van leuke fietscrossbaantjes voor kinderen. Dit is leuk vanaf "kunnen fietsen" tot begin middelbare school. Gekozen locatie is het trapveld in park Zuiderveld, maar dit is indicatief, een andere locatie zou ook kunnen, ter afstemming, op een plek waar kinderen uit Elden veilig kunnen komen en een beetje toezicht is.	
7.	Wandelbruggen tussen eilanden	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt.	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt. Ik hoop niet dat deze bruggen geschrapt zijn omdat enkele bewoners hier om gevraagd hebben. Ze hebben altijd in het plan gestaan en maken de buurt af, geeft alles wat meer aanzien, meerwaarde voor de buurt in het algemeen. Nu lijkt het vernietiging van gemeenschapsgeld door de aanleg van het schiereiland in het midden wat nergens naar toe gaat.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
8.	Maak van de Huissensedijk een onverplicht fietspad voor een veilige en stille recreatieve route	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder scooters	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder (snor- en brom)scooters en daarmee stiller en veiliger. Afgelopen jaar zijn er op de dijk zeker twee ongelukken gebeurd waarbij een scooterbestuurder gewond is geraakt. Fietsers mogen van een onverplicht fietspad gebruiken. Brom- en snorfietsers met een benzinemotor mogen geen gebruik maken van dit fietspad. Die met een elektromotor mogen dat wel. De brom- en snorfietsers met verbrandingsmotor van en naar Huissen kunnen dan via de Mooieweg of via het (brom)fietspad langs de A325 (route Kronenburg - noorden Immerlooplas - Oude Huissenseweg). De sporadisch aanwezige auto's rijden over het algemeen voorzichtig, netjes onder de 30 km/u en met aandacht voor de andere weggebruikers. Auto's als bestemmingsverkeer zouden dan op het fietspad 'te gast' zijn.
9.	Immerloopark volledig benutten	Immerloopark benutten als ontmoetingsplek, blijven investeren in festivals, kunst, sport voor Arnhem-Zuid.	
10.	Kronenburg vergroenen	Kronenburg aantrekkelijker maken en een fijne plek maken voor jonge kinderen die hier opgroeien.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
11.	Verlevendigen van de Brink, speelfontein e.d.	Verlevendigen van De Brink door een speelfontein bij het rozenperk voor de Lucaskerk. Ziet er sowieso prachtig uit, is passend bij de functie van de kerk en super leuk in de zomer voor de kinderen!	De brink mag wel wat gezelliger, een beetje een soort Frans pleintje met de grote platanen rondom het parkeerterrein. Ik denk aan een mooie speelfontein (bijvoorbeeld de ronde zwarte speelfontein die eerst op de grote markt stond en die nu op de werf zou staan. Van het centrum in Noord naar het centrum van Zuid ;)) een muziekkiosk, mooie bloembakken en kinderkopjes zoals het Marktplein in Eersel bijvoorbeeld.
12.	Hofjes voor 1 à 2 persoonshuishoudens	Er is grote behoefte aan betaalbare koopwoningen voor starters, gescheiden ouders en senioren. Het gebouw van Elderhoeve (nu tijdelijk AZC) zou eigenlijk al gesloopt zijn. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. Veel mensen willen graag in Elden blijven wonen maar kunnen het niet betalen. Veel senioren wonen alleen of met tweeën in een éénsgezinswoning, te weinig betaalbare woningen om door te stromen.	De ligging van het terrein is ideaal met een fiets-/wandelroute naar Elderveld, ontsluiting via de Stikkerstraat of Elderhofseweg. Vlakbij de voorzieningen zoals basisscholen, bushalte, Eldenstaete, park, supermarkt etc. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. De oudere buurvrouw past een keer op het kind van de alleenstaande ouder terwijl die een boodschapje voor de oudere buurvrouw meeneemt. Op jezelf wonen maar toch niet alleen! In een dorpse sfeer zoals de vroegere begijnenhofjes met een gedeelde voortuin/plein.
13.	Buurthuis cq ontmoetingsplek	Plek om samen te komen!	Arnhems Hart maakt zich druk om een buurthuis cq ontmoetingsplek in de binnenstad te krijgen. Een lokatie die toegankelijk is en voor vele toepassingen gebruikt kan worden. Wie nu wat wil organiseren als inwoner kan daarvoor eerst €240,- of meer ophoesten voor een zaaltje te huren. Vele zijn niet toegankelijk of hebben meer mogelijkheden. Een bakkie koffie/thee erbij en men zit dan al over de 300 euro. Doe dit voor 10 activiteiten en dan zit je al over de 3000 euro. Een pand huren kost veel minder en kan dan ook beter benut worden.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
14.	Arnhem Centraal en omhoog naar Museum	Te versteend terwijl er veel meer kan.	Rondom Arnhem Centraal teveel steen en verloedering. Drugsdealers en gebruikers maar tevens geen toezicht op dat omliggende bedrijven afval laten zwerven. Voor AC teveel steen en een mega hitteplek bij warme zomers. Voor het Haarhuis ligt in de middenberm gras maar doordat passanten eroverheen lopen en rijden is het amper een goede grasmat te noemen. Hier hadden mooie struken geplant kunnen worden zodat de insecten e.d. hier ook te zien waren. Een oase van kleur en geur elke zomer. Richting het Museum een ongelijke troittoir en tevens een hele drukke weg waar fietsers in de knel zitten dagelijks. Geen route om veilig te nemen. Door het ongelijke troittoir ook niet mogelijk om heerlijk met je rollator of rolstoel langs te gaan. Het gebied is 30 km/p/u maar doordat de bestrating hier niet is aangepast is het nog steeds 50 km/p/u.
15.	Te versteende omgeving	Leuk die Sint Jansbeek maar verder er omheen is het te versteend met een aantal bomen. De 4 plantenbakken is mooi ter aanvulling maar er missen plantsoenen en meer groen in deze omgeving.	T.h.v. de Nieuwstraat is het eigenlijk een kale beek terwijl in de Beekstraat de rand vol staat met mooie moerasplanten. Ook voor de nieuwe appartementen geen sprietje gras of een verdwaalde paardenbloem te vinden, te steriel. De Turfstraat is vaak een racebaan met voertuigen die via de AH Rozet er in rijden en weer moeten draaien. Toezicht en handhaving is er niet maar ook geen enkele manier zodat deze voertuigen niet via AH Rozet er meer in kunnen rijden.
16.	De Markt	aangelegd indertijd als "De Huiskamer van Arnhem". Nu een smerige plek en onbegaanbaar voor miva's en ouderen.	Wie naar de omringende plantsoenen kijkt ziet veel hondenpoep, dode struiken en geregeld heel veel zwerfafval. Dit laatste vooral na een warenmarkt. Het is een ongelijk en zeer hobbelig plein die zo niet aangelegd had mogen worden. Diverse gesprekspartners geven dit ook veelvuldig aan maar er wordt niets meegedaan helaas.
17.	Herontwikkeling Gelderse poort	Maak ruimte voor woningbouw in plaats van lege kantoorpanden. Geweldig geschikt voor hoogbouw. Ontwikkel de Arnhemse Zuidas tot een heerlijke zeer goed bereikbare woonplek voor starters en nog meer senioren of zorgbehoevenden.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
18.	Verval van een monument	Stop het verval en verdere verloedering van dit historisch stukje Arnhem. Het biedt plaats aan de oudste boom van Arnhem zuid en ook de pastorie verdiend het om weer tot leven gebracht te worden	
19.	Verval van een monument	Eens, een hele bijzondere woning die bewust al ruim 20 jaar staat te verkrotten terwijl het zoveel mooie functies zou kunnen hebben. De eigenaresse blijft maar rekken en dralen terwijl er zoveel mensen zijn die het zouden willen kopen om er iets moois van te maken....	
20.	laat park Westerveld wet stralen	Wat ooit de achtertuin was van de baron is nu een uniek stukje natuur, de flora en fauna op het land doen het geweldig door het met rust laten van de natuur. Helaas is de waterkwaliteit van het meertje ontzettend slecht te noemen. Tevens is ook de staat van het wandelpad rondom de vijver echt zeer slecht te noemen. Verergerd door de vele machinale houtkap van afgelopen winter. Maak van dit mooie park weer een plek om te wandele En genieten van dit bijzonder stukje historische natuur	
21.	Boomgaard gemeentelijk monument	Maak van de laatste commerciële boomgaard van Elden een gemeentelijk monument nu dat deze op het punt staat eeuwig te verdwijnen en plaats te maken voor nog meer nieuwbouw in Elden. Op de website van de huidige eigenaar van de grond staat vrolijk geschreven dat ze van plan zijn dit prachtig stukje historisch cultureel groen erfgoed van Elden willen transformeren in woningen. De boomgaard is een walhalla voor inheemse flora en fauna, laat het niet verloren gaan, ik smeek u.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
22.	Boomgaard gemeentelijk monument	Inderdaad! Vroeger lag Elden middenin de boomgaarden, nu tussen de bloemkoolwijken. Deze boomgaard is een pareltje om te koesteren, een prachtig symbool dat Arnhem zuid bij de Betuwe hoort. Dit terrein mag nooit bebouwd worden omdat het een stukje geschiedenis zichtbaar maakt en wat het dorpse karakter enorm versterkt. Het terrein zou zich goed lenen voor een bewonersbedrijf waar bewoners fruit telen, groente verbouwen, bijen houden en een heerlijk landelijke "versmarkt" exploiteren. Verschillende Eldense verenigingen zijn op zoek naar opslagruimte, dat zou in een mooie landelijke kapschuur op het terrein kunnen.	

Aan de leden van de raad

Datum	: 11 mei 2021
Zaaknummer	: 566585
Contactpersoon	: Michiel Somers en Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 0644832872 0640678005

Onderwerp: Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'.

Geachte voorzitter en leden,

Inleiding
Uw raad heeft vorig jaar twee moties aangenomen die gaan over het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen. Het gaat om de motie Realistischer inschatten nieuw beleid - 20M209G, aangenomen bij de behandeling van de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen en de motie Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen 20M255, aangenomen bij de behandeling van de begroting 2021. In deze brief informeren wij u over de wijze waarop ons college deze moties heeft uitgevoerd en het mogelijk vervolg daarop. Ook verwijzen wij u naar de informatie die, mede naar aanleiding van genoemde moties, in de meest recente Perspectiefnota 2022 - 2025 is opgenomen.

Invulling uitvoering moties
Op 24 maart jl. heeft een technische bijeenkomst plaatsgevonden met de financiële woordvoerders van de raadsfracties en leden van de auditcommissie. Vier experts (van adviesbureau Naris, de VNG en onze accountant Deloitte) hebben gereflecteerd op de financiële positie van de gemeente Arnhem en hun kennis gedeeld over deze positie in vergelijking met andere gemeenten. Tijdens deze bijeenkomst hebben de experts vragen van de leden van de raad beantwoord en hebben de experts adviezen gegeven.
Als voorbereiding op deze bijeenkomst hebben wij ook zelf een onderzoek gedaan naar de spelregels met betrekking tot het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen in Arnhem in vergelijking met andere gemeenten. Daarin zijn ook de effecten zichtbaar gemaakt van eventuele andere keuzes met betrekking tot de 'knoppen' voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote. Verderop in deze brief lichten we deze 'knoppen' toe en wat het effect is als eraan wordt gedraaid. Mogelijke scenario's, als deze 'knoppen' anders zouden worden ingesteld, zijn tijdens het door ons uitgevoerde onderzoek ter voorbereiding van de bijeenkomst van 24 maart jl. in beeld gebracht.

Kortheidshalve verwijzen wij naar de documenten, zoals gevoegd bij de agenda gevoegd voor deze technische bijeenkomst.
De bijeenkomst met raadsleden en experts heeft waardevolle inzichten opgeleverd die helpen bij het gesprek over spelregels met betrekking tot de financiële positie.

Relatie met de Perspectiefnota 2022 - 2025
In de motie 'Anti-cyclisch investeren - anti-cyclisch sparen' vraagt uw raad het college om na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen 'tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn'. Zoals gevraagd in deze motie geven we in de Perspectiefnota 2022-2025 in de toelichting op het 'Financieel totaalbeeld 2021-2025' aan welke verbeteringen in de financiële positie voor de komende jaren worden verwacht, zoals onder andere de positieve ontwikkeling van de weerstandsfactor en de groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Kortheidshalve verwijzen wij naar de Perspectiefnota 2022-2025.

Expliciete afwegingen rondom risicobereidheid en bestendige gedragslijn in spelregels
Tijdens de bijeenkomst van 24 maart jl. hebben de experts benadrukt dat het belangrijk is om afwegingen over de mate waarin de gemeente bereid is risico's te nemen, zo expliciet mogelijk duidelijk te maken. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement is de plaats in de begroting en het jaarverslag waarin deze afwegingen worden toegelicht.
Reactie: Wij onderschrijven dit advies en wij zullen specifieke afwegingen toelichten in de genoemde paragraaf.

'Knoppen' van het weerstandsvermogen
Tijdens de bijeenkomst met de experts zijn de drie 'knoppen' voor de bepaling van de weerstandsfactor besproken (benodigde weerstandcapaciteit/bepaling risicoprofiel, beschikbare weerstandscapaciteit/buffers voor risico's en de weerstandsfactor zelf). In algemene zin hebben de experts erop aangedrongen te kiezen voor een bestendige gedragslijn voor de lange termijn ten aanzien van te hanteren spelregels voor weerstandsvermogen en financiële kengetallen.

Benodigde weerstandscapaciteit
In de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' is een belangrijke vraag aan ons college om voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit c.q. de bepaling van het risicoprofiel, een voorstel te ontwikkelen 'voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten en daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen'.
Het blijkt lastig te zijn om de manieren waarop gemeenten hun risicoprofiel bepalen, onderling te vergelijken. Zo inventariseren gemeenten risico's op een verschillende manier en is ook de aard van de risico's verschillend. Ook is de conclusie op basis van ons onderzoek dat het feit of gemeenten risico's wel of niet structureel zwaarder wegen niet de doorslaggevende factor is voor de uiteindelijke hoogte van het risicoprofiel van de verschillende gemeenten.

Wanneer we op basis van de begroting 2021 in het risicoprofiel structurele risico's twee keer mee zouden wegen en op deze manier aan deze 'knop' zouden draaien, zou het risicoprofiel van onze gemeente €20,8 miljoen hoger worden. De weerstandsfactor zou daardoor dalen van 1,0 naar 0,67. Om de weerstandsfactor weer op 1,0 uit te laten komen zou aan de algemene reserve, het belangrijkste onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit, €20,8 miljoen toegevoegd moeten worden.
De experts zijn positief over de kwaliteit van het risicomanagement en hieruit voortvloeiende risicoprofiel van de gemeente Arnhem. Er ligt een goed proces aan ten grondslag, waarbij in een brede dialoog de risico's worden besproken. Vanuit die overweging is het, zoals in de bijeenkomst naar voren is gebracht, niet noodzakelijk om risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen. De experts benadrukken wel dat het belangrijk is om de weerstandsfactor in samenhang met financiële kengetallen te bezien.
Het advies is tevens om in het huidige risicoprofiel geen reserveringen op te nemen voor zogenaamde 'zwarte zwanen', de extreem grote risico's met een zeer incidenteel karakter (bijvoorbeeld het verwerken van het risico op een aardbeving met een kleine kans, maar met grote gevolgen). Reserveringen voor dit soort gebeurtenissen zouden heel veel middelen vragen. Een goed risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning door het Rijk bij het optreden van dergelijke tegenvallers beoordelen de experts als voldoende. Samenvattend is het advies niet aan de 'knop' van het risicoprofiel te gaan draaien.
Reactie: Wij sluiten ons aan bij de adviezen van de experts en achten het niet noodzakelijk om bij de berekening van het risicoprofiel structurele risico's zwaarder mee te laten wegen. Op de samenhang met de financiële kengetallen komen wij nog terug.

Beschikbare weerstandscapaciteit
In het door ons uitgevoerde onderzoek is nagegaan welke onderdelen bij andere gemeenten deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij vrijwel alle gemeenten bestaan de buffers uit dezelfde componenten als in Arnhem (algemene reserve, reserve grondbedrijf en post onvoorzien). Enkele gemeenten tellen ook andere reserves mee, bijvoorbeeld de daar aanwezige stille reserves.
In de technische bijeenkomst is stil gestaan bij de functie van bestemmingsreserves als mogelijk onderdeel van de weerstandscapaciteit. De experts hebben aangegeven dat in het uiterste geval deze ingezet zouden kunnen worden om tegenvallers op te vangen ook al zouden deze reserves geen onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit uit maken.
Reactie: Wij stellen voor geen wijzigingen aan te brengen in de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit. Voor wat betreft de bestemmingsreserves merken wij het volgende op. De bestemmingsreserves zijn in Arnhem recent onderzocht. De uitkomsten daarvan zijn in de Perspectiefnota 2021-2024 en de Begroting 2021 verwerkt. Besloten is om de aanwezige financiële ruimte boven de bij deze bestemmingsreserves behorende bestedingsplannen vrij te laten vallen. De aldus verkregen ruimte is ingezet voor dekking van maatregelen die onderdeel uitmaken van, de Arnhemse Herstelagenda waarmee risico's van ingrijpende(r) effecten van de coronacrisis in de stad worden bestreden. Mede gelet op de eerdere besluitvorming hierover én in het licht van een bestendige

lijn zien wij op dit moment geen aanleiding om middelen uit de bestemmingsreserves mee te tellen als beschikbare weerstandscapaciteit.
Zoals wij in de Begroting 2021 aangaven, kan de start van een nieuwe raadsperiode een natuurlijk moment zijn om deze bestemmingsreserves opnieuw tegen het licht te houden en de gewenste besteding zo nodig te heroverwegen.
Eén van de bestemmingsreserves is de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Hierop komen wij later in deze brief nog terug. Naast de versterking van de solvabiliteit heeft deze reserve geen specifiek doel. Van deze reserve is afgesproken deze niet mee te tellen als onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De weerstandsfactor
Tijdens de bijeenkomst met de experts is naar voren gekomen dat de weerstandsfactor de enige 'knop' is waarvan overwogen kan worden hieraan te draaien wanneer de financiële situatie daarom vraagt. Door bijvoorbeeld de ondergrens van de weerstandsfactor te verlagen tot 0,8 hoeven er minder middelen als financiële buffer te worden aangehouden. In financieel moeilijke tijden kan de gemeente als het ware scherper aan de wind zeilen. Dit betekent tegelijkertijd dat ook meer risico genomen zou worden. De meeste gemeenten hanteren op dit moment een ondergrens van 1,0. Enkele gemeenten hanteren een (tijdelijke) ondergrens van 0,8.
In de verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem is vastgelegd dat, als de weerstandsfactor onder de 1,0, komt, de algemene reserve moet worden aangevuld. Is deze factor hoger dan 1,4 dan is sprake van ruimte voor eventueel (nieuw) beleid.
Een lagere weerstandsfactor van 0,8 betekent dat er incidenteel € 8,5 miljoen ingeteerd zou mogen worden op de beschikbare buffers voordat deze aangevuld zouden moeten worden.
Reactie: De weerstandsfactor, zoals in de begroting 2021 is opgenomen, bevindt zich boven de 1,0. Daarbij is ook rekening gehouden met de extra risico's die samenhangen met corona. De feitelijke financiële impact is tot nu toe steeds grotendeels gecompenseerd door het Rijk. Wel zijn de onzekerheden naar de toekomst toe groot. De streefwaarde van 1,4 zal naar verwachting deze raadsperiode niet worden bereikt. Het college heeft er bij het doen van voorstellen aan de raad in de begrotingen en perspectiefnota's vooral op gestuurd om de weerstandsfactor in ieder geval boven de 1,0 te laten zijn.
Gelet op de aanwezige onzekerheden is het zaak dat de beschikbare weerstandscapaciteit toereikend is voor de benodigde weerstandscapaciteit. We willen daar nu niet op inleveren. Dit zou ook in strijd zijn met motie 20M255, waarin juist wordt gevraagd buffers (weer) op te bouwen. Op de samenhang tussen de weerstandsfactor met de kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote komen we onderstaand nog terug.

Financiële kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote
De solvabiliteit van de gemeente Arnhem is ten opzichte van het gemiddelde van andere gemeenten relatief laag. De netto-schuldquote is relatief hoog. Dit kwam opnieuw naar voren op basis van het onderzoek wat wij hiernaar hebben gedaan.
Tijdens de bijeenkomst is naar voren gebracht dat deze posities ongunstiger zijn dan in andere gemeenten, maar wel over een reeks van jaren een stabiel beeld laten zien. Uit het Jaarverslag 2020 blijkt aanvullend dat de kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote de afgelopen jaren zijn verbeterd. Doordat de gemeente Arnhem relatief hoge schulden heeft, is het belangrijk na te gaan of de gemeente in staat is de lasten daarvan in de toekomst te betalen.
In de toekomst kunnen de financiën van de gemeenten verder onder druk komen te staan, bijvoorbeeld door negatieve herverdeeleffecten van de inkomsten van het Rijk, ontwikkelingen in de zorg, opgaves met betrekking tot woningbouw en dergelijke. Dat geldt ook voor de gemeente Arnhem. Daarbij speelt ook een rol dat de tussentijdse winstnemingen van grondexploitaties zullen eindigen als de locaties zijn volgebouwd.
Tijdens de bijeenkomst op 24 maart jl. is geadviseerd om de ontwikkeling van deze indicatoren te bezien in samenhang met de weerstandsfactor. In motie 20M209g wordt ook expliciet naar die samenhang verwezen: Zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote is het mogelijk dat, als de weerstandsfactor groter is dan 1,4 er uitgaven voor nieuw beleid worden gedaan, terwijl solvabiliteit en/of schuldquote zich niet op een gewenst niveau bevinden. In de motie is aangegeven dat het dan feitelijk zo kan zijn dat 'het aflossen van schulden of het verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is'.
Reactie: Wij zijn ons bewust van de minder robuuste financiële positie van Arnhem voor wat betreft de solvabiliteit en schuldquote in vergelijking met veel andere gemeenten. Voor wat betreft de betaalbaarheid van onze schulden naar de toekomst toe het volgende:

- Bij de Perspectiefnota 2022-2025 geven we inzicht in de meerjarig opnieuw te financieren leningen. Daarmee wordt ook de mate waarin we als gemeente gevoelig zijn voor eventuele rentestijgingen zichtbaar;
- Wanneer risico's zich voordoen, bijvoorbeeld door een daling van inkomsten uit het gemeentefonds, zullen tegenvallers moeten worden verwerkt in een financieel sluitende begroting. De beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen tijdelijk mogelijk voor één of enkele jaren tegenvallers op te vangen. Hoe hoog de buffers en de weerstandsfactor ook zijn, deze bieden geen structurele ruimte om tegenvallers op te vangen. Om die reden is het belangrijk goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. In hoeverre is het mogelijk om tegenvallers in de begroting op te vangen? Of is dat lastig doordat de lasten van de gemeente nagenoeg geheel meerjarig vastliggen in de vorm van kapitaallasten, inkomensoverdrachten, subsidies en dergelijke? Zijn er net buiten de financiële planningshorizon van vier jaar lastenstijgingen te verwachten, zoals bijvoorbeeld bij de kapitaalgoederen in de openbare ruimte? Wat zouden de mogelijkheden nog zijn om belastingen te verhogen? Concreet vinden we het verstandig om te komen tot afspraken die meer en nadrukkelijker verband leggen tussen de weerstandsfactor en andere financiële indicatoren en tegelijkertijd de flexibiliteit van de begroting voor een periode langer dan 4 jaren te kunnen beoordelen en zo nodig sturen. Op

dit moment zijn daarover geen spelregels vastgelegd. Bij de eventuele bespreking van financiële spelregels bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode/coalitieonderhandelingen kan dit uiteraard worden overwogen. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal de mate van flexibiliteit van de begroting inzichtelijk gemaakt worden.

Voor een belangrijke bijdrage aan de versterking van de solvabiliteit zorgen de gemaakte afspraken over de voorziene dotaties aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Zoals in het meerjarig perspectief van de begroting 2021 is aangegeven, loopt deze op van € 7,6 miljoen eind 2019 tot € 22,6 miljoen eind 2025. Bij de meest recente herijking van het financieel beeld in de Perspectiefnota 2022 - 2025 blijkt dat de bestemmingsreserve solvabiliteit al eind 2023 €23 miljoen zal bedragen. Door de afspraken over deze bestemmingsreserve worden, afhankelijk van de omvang en afschrijvingstermijn van investeringen, steeds middelen apart gezet die de solvabiliteit versterken en tevens een positief effect hebben op de ontwikkeling van de netto-schuldquote. Deze reserve is naast de beschikbare weerstandscapaciteit een extra buffer voor onvoorspelbare tegenvallers. De rekenregels voor de jaarlijkse toevoegingen aan deze bestemmingsreserve liggen vast in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer.

Een concrete doelstelling omtrent de minimaal gewenste solvabiliteit en maximaal gewenste netto-schuldquote is niet in de huidige financiële spelregels opgenomen. Zoals eerder aangegeven, zijn ook over de samenhang tussen de hoogte van de weerstandsfactor, de solvabiliteit en netto-schuldquote geen afspraken gemaakt. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen in de jaarrekening en begroting in onderlinge samenhang gepresenteerd en de ontwikkelingen hierin toegelicht. Het is mogelijk dat bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode afspraken hierover worden overwogen

In de begroting 2022-2025 zullen wij de ontwikkeling van de financiële kengetallen vergelijken met de risico-indeling van de provincie en de ontwikkeling van de weerstandsfactor spiegelen aan de beoordelingstabel die Naris hanteert.

Projecten
Tijdens de technische bijeenkomst is het belang benadrukt van goed risicomanagement bij grote projecten. Daarbij kunnen overschrijdingen van geplande investeringen en/of uitloop van de planning optreden. In de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen hebben wij toegezegd de afspraken voor het risicomanagement bij grote projecten met de auditcommissie te bespreken. Uiterlijk voor de behandeling van de begroting 2022 zullen wij hieraan invulling geven.

Emu-saldo
Een onderdeel van de financiële positie vormt ook het Emu-saldo. Daarbij is het van belang niet alleen naar de cijfers van de eigen gemeente te kijken, maar ook de vergelijking te maken met andere gemeenten. Onze accountant Deloitte zal via de griffie hierover nog informatie beschikbaar stellen van de gegevens van de Emu-saldi van andere 100+ gemeenten.

Besluit

Met de verstrekte informatie, de technische sessie met de raad, de informatie in de Perspectiefnota 2022-2025 en deze brief hebben wij de beide moties afgedaan. Deze brief kan desgewenst betrokken worden bij de bespreking perspectiefnota.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de loco-secretaris, de burgemeester,

P.J. Altena A. Marcouch

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	16 september 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen: "Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen"
Motie van	Mattijs Loor - D66 Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel van de motie	Realistischer inschatten en bewuster beleid
Nummer Zaaknummer	**20M209g** 466760

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 16 september een besluit te nemen over een proces voor het verder verbeteren van de beheersing van financiële risico's voor de gemeente. Het proces moet leiden tot een voorstel met twee doelen:

- Het beter inschatten van risico's die meerdere jaren achter elkaar van invloed zijn.
- Het maken van afspraken over de relatie tussen het opvangen van risico's met reserves (dat heet het weerstandsvermogen), het vermogen van de gemeente in verhouding tot de schulden van de gemeente en de totale jaarlijkse omvang van de begroting (dat gaat om getallen die we 'solvabiliteit' en 'schuldquote' noemen).

De aanleiding is dat risico's die meerdere jaren na elkaar kunnen optreden op dit moment maar voor één jaar worden meegeteld. En dat er wel afspraken zijn vastgelegd over de aan te houden reserves in verhouding tot de risico's, maar er géén afspraken bestaan over het beschikbare vermogen en de schulden.

We weten dat:

- Sommige risico's in het gemeentelijke risicoprofiel als ze optreden meerdere jaren achter elkaar financiële invloed hebben;[1]
- Deze risico's nu maar één keer worden meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen, terwijl sommige gemeentes ervoor kiezen om ook de risico's in volgende jaren mee te tellen;
- Op het moment dat het benodigde weerstandsvermogen op een andere manier wordt berekend, het geheel aan spelregels rondom dit weerstandsvermogen heroverwogen moet worden, wat een eenvoudige wijziging op dit moment onmogelijk maakt;
- Het maken van afspraken over het benodigde weerstandsvermogen en de vrije besteedbaarheid van reserves indien dat vermogen bereikt is, zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote, kan leiden tot uitgaves aan nieuw beleid terwijl het aflossen van schulden of anderszins verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is.

[1] Feitelijk is dit aan de orde voor alle risico's die structureel doorwerken en van toepassing zijn op structurele budgetten, omdat het in de regel niet mogelijk is binnen een jaar het beleid dusdanig bij te stellen dat een financieel probleem wordt opgelost met extra inkomsten of minder uitgaven.

We vinden dat:

- De gemeente risico's zo realistisch mogelijk moet proberen te ramen, ook al blijft het altijd een zo goed mogelijke schatting en geen exacte berekening;
- Het meerjarig meewegen van risico's op structurele budgetten een bijdrage kan leveren aan het meer realistisch ramen van het benodigde weerstandsvermogen;
- Dat afspraken over weerstandsfactor, solvabiliteit en schuldquote ook moeten gaan over de samenhang tussen deze kengetallen, zodat de raad op een bewuste wijze en op basis van de samenhang tussen deze factoren zijn financiële keuzes maakt.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. In overleg met experts, de auditcommissie en de financieel woordvoerders in de raad een voorstel te ontwikkelen voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten, en de daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen;
2. Tevens in dit voorstel mee te nemen hoe afspraken over de gewenste ontwikkeling van de solvabiliteit en schuldquote in relatie tot het weerstandsvermogen in financiële spelregels vastgelegd kunnen worden;
3. Het proces richting dit voorstel zo in te richten, dat de raad vóór de begroting 2022-2025 hierover een besluit kan nemen.

Mattijs Loor - D66
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 20

Tegen 15

Motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID		
Verheij		
Sanders		

Totaal 35

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD
Titel van de motie	Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen
Nummer Zaaknummer	**20M255** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het weer opbouwen van de reserves na de extra uitgaves vanwege de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis.

De aanleiding is dat nu, vanuit het principe van 'anticyclisch investeren' (juist investeren als het minder goed gaat met de economie), veel geld wordt uitgegeven. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd om ook plannen te maken hoe na deze crisis weer gespaard kan worden voor een volgende periode waarin het minder goed gaat met de stad.

We weten dat:

- Arnhem de reserves maximaal benut om extra te investeren tijdens de coronacrisis;
- Een deel van deze investeringen zichzelf zeker niet in de gemeentebegroting terugverdient;
- De financiële positie van de gemeente er daardoor niet goed uitziet en we een volgende crisis niet zomaar aankunnen;
- Het college wel spreekt van 'anticyclisch investeren', maar nog geen doorzichten geeft hoe na het investeren de reserves weer worden opgebouwd.

We vinden dat:

- Anticyclisch investeren ook vraagt om anticyclisch sparen als de situatie gunstiger is.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. Zich tot doel te stellen dat na de coronacrisis de reserves weer worden opgebouwd tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn;
2. Bij het proces rondom het in samenhang bekijken van solvabiliteit, schuldquote en weerstandsvermogen (naar aanleiding van motie 20M209g) ook te betrekken hoe de reserves na de coronacrisis weer worden opgebouwd;
3. Bij de komende perspectiefnota de raad inzicht te geven welke verbeteringen in de financiële positie er naar aanleiding van de tussenstand in dat proces verwacht kunnen

AANGENOMEN

worden voor de komende jaren, eventueel in de vorm van een aantal mogelijke scenario's.
Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD

VOOR	34	*"Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)*
TEGEN	3	

GROENLINKS			VVD Arnhem			D66			PvdA		
	7	0		6	0		5	0		4	0
Coenders			Combée			Andeweg			Greving		
Prinsen			Pape			Loor			Bouma		
Navis			Kalthoff			Venhoek			De Vries		
Dolsma			Van Es			Van Ommen			Visser		
Gemici			Maref			Van Iperen					
Simonis			Loos								
Van der Loo						Arnhem Centraal	3	0	SP	0	3
			CDA Arnhem	2	0	Manders			Elfrink		
Arnhemse Ouderen Partij	1	0	Van Dillen			Van der Laak			Çetintaş		
Wiggers			Hutten			Kraaijenbrink			Dobbe		

ChristenUnie			DENK Verenigd Arnhem			Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem			Partij voor de Vrijheid		
	2	0		2	0		2	0			
Becker			Usta			De Groot			Verheij		
Nede			Aydemir			Eliëns					

Totaal	37

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Daniël Becker - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA
Titel van de motie	Voortaan wél meetbare doelen
Nummer Zaaknummer	**20M277** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het opnemen van meetbare doelen in de volgende begroting.

De aanleiding is dat de raad al meermalen gevraagd heeft om meetbare doelen op te nemen, om zodoende beter te kunnen volgen of doelen ook bereikt worden. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd aan te geven voor welke doelen ze dit mogelijk acht, en dit vanaf de volgende begroting ook te gaan doen.

We weten dat:

- De raad al bij de begroting 2018 heeft gevraagd doelen meer SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden) te formuleren (motie 17M75);
- De raad met amendement 19A51 in het plan voor de doorontwikkeling van de cyclusdocumenten heeft opgenomen: *De voorkeur heeft om kwalitatief betere doelen te formuleren met daarbij heldere indicatoren en activiteiten (SMART) en waar mogelijk het aantal te beperken. In het jaarverslag wordt van ieder doel een resultaat benoemd*;
- Het college bij de M1-behandeling van de jaarstukken 2019 heeft aangegeven dat doelen *duidelijk en zo smart mogelijk* worden geformuleerd;
- De raad met motie 20M183 heeft aangegeven dat de doelen bij budgetten uit de herstelagenda dusdanig concreet geformuleerd te willen zijn, dat objectief vastgesteld kan worden in hoeverre het doel bereikt wordt;
- Bovengenoemde uitspraken van het college en besluiten van de raad in de begroting 2021 niet zijn uitgevoerd;
- Het college wel indicatoren opneemt in de ontwerpbegroting, waarmee vaststaat dat het betreffende aspect kwantitatief meetbaar is, maar de doelstellingen niet aan de indicatoren koppelt.

We vinden dat:

- Bij de besteding van gemeenschapsgeld in ieder geval geprobeerd moet worden om meetbaar te maken in hoeverre met de ingezette middelen het beoogde doel ook wordt bereikt;
- Het ontbreken van kwantitatief meetbare doelen in de begroting de controlerende rol van de raad bij tussen rapportages en het jaarverslag bemoeilijkt.

AANGENOMEN

Daarom spreekt de gemeenteraad uit:

Teleurgesteld te zijn in het ontbreken van (kwantitatief) meetbare doelen in de door het college aangeboden ontwerpbegroting.

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;
2. Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;
3. Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.

Mattijs Loor - D66
Daniël Becker - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA

VOOR	27	*"Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)*
TEGEN	10	

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
Van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
Van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
Van Ommen		
Van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
De Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
Van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
Manders		
Van der Laak		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
De Groot		
Eliëns		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID
Verheij

Totaal	37

Notitie

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Datum : 10 maart 2021

Aan : Agendacommissie

Van : K. Vons tel. 3774087

Betreft : Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Inleiding en doel notitie
Deze notitie behandelt de planning en procedure van de Perspectiefnota 2022-2025. Deze planning en procedure zijn mede gebaseerd op de ervaringen van het proces rondom de begroting en de perspectiefnota van eerdere jaren en op de raadsbrief "Procesmatig verloop van de Perspectiefnota 2022-2025"van het college d.d. 26 januari.

Planning en coronacrisis
M.b.t. de planning zal het college op basis van de Verordening financieel beleid en beheer 2020 van de gemeente Arnhem de Perspectiefnota vóór 1 juni aan de raad aanbieden. De Ontwerp-Begroting 2022 wordt voorbereid op basis van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij een behandeling van de Perspectiefnota vóór de zomer ontstaat ruimte voor het college om de gedane voorstellen en maatregelen zorgvuldig te kunnen afwegen ten opzichte van het definitieve begrotingskader. Hierin houdt het college ook rekening met ontwikkelingen in de meicirculaire en in het verloop van de coronacrisis.
Het college geeft echter aan dat mogelijk door het onzekere verloop van de coronacrisis, gedurende de procedure, bijstellingen nodig zijn. De griffie zal indien er nieuwe informatie van het college richting raad komt, bij u terug komen om de mogelijke consequenties voor de planning en het proces met u te bespreken.

Perspectiefnota en Burgerparticipatie
M.b.t. Burgerparticipatie vindt het college het belangrijk dat belanghebbenden betrokken zijn bij de ontwikkelingen in de stad. Ambtelijk heeft een gesprek met de raadswerkgroep Participatie plaatsgevonden. Het college heeft vervolgens geconcludeerd dat het goed is om de participatie in het kader van de Perspectiefnota 2022-2025 stapsgewijs op te pakken.
1. Het college zal in de Perspectiefnota inzichtelijk maken op welke wijze participatie op de verschillende beleidsterreinen afgelopen tijd heeft plaatsgevonden.
2. Er zal bij de Perspectiefnota een grafische weergave komen om burgers, ondernemers en instellingen te informeren. Deze grafische weergave zal breed worden verspreid via social media en in de Arnhemse Koerier. Het college wil inwoners uitnodigen om hierop te reageren.

Chronologische planning

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

1 mei tot woensdag 2 juni: Periode van technische vragen en antwoorden
Rond 1 mei zal de Perspectiefnota beschikbaar zijn.

Woensdag 12 mei: Mondelinge technische briefing door ambtenaren
Raadsleden en fractievolgers stellen mondelinge technische vragen aan beleids- en financiële ambtenaren m.b.t. Perspectiefnota. Deze mogelijkheid wordt extra aangeboden door het college om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag, zodat er ruimte is voor het behandelen van overige onderwerpen. Afhankelijk van de Coronamaatregelen zal deze bijeenkomst digitaal dan wel fysiek worden georganiseerd.

13 mei tot woensdag 2 juni: Periode van schriftelijke technische vragen en antwoorden
Vanaf donderdag 13 mei t/m vrijdag 21 mei kunnen technische vragen schriftelijk ingediend worden. Alle vragen die in deze tijdspanne worden ingediend zullen zo snel mogelijk worden beantwoord en in ieder geval uiterlijk op woensdag 2 juni. Op deze wijze ontstaat er een flinke periode van voorbereiding op de behandeling van de Perspectiefnota die er toe zal leiden dat vóór aanvang van de daadwerkelijke behandeling er geen technische vragen meer openstaan.
De vragen worden ingediend bij de griffie: griffie@arnhem.nl. De griffie zal de vragen direct doorgeleiden naar de ambtelijke organisatie. De ambtelijke organisatie zal de vragen en antwoorden bundelen en het streven is er op gericht om een actuele voortschrijdende bundel te publiceren in Ibabs. Telkens zal dat worden aangekondigd door middel van een notificatie.

Woensdag 19 mei
Reguliere Politieke Avond.

Woensdag 26 mei
Reguliere Besluitvormende Politieke Avond.

Woensdag 2 juni: Meningsvorming 1, geordend per portefeuillehouder
Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. De behandeling zal in de verschillende raadskamers plaatsvinden, geordend per wethouder. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden. Er is voorzien in een mogelijke uitloop (reserve datum uitloop M1 op woensdag 9 juni).

Woensdag 9 juni (uitloop M1)
Eventuele uitloop woensdag 2 juni Meningsvorming 1.
Agendering van overige onderwerpen in raadskamerverband.

Donderdag 10 juni tot en met vrijdag 18 juni: Periode van het opstellen van moties en amendementen.
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 16 juni
Reguliere, gedeeltelijke Besluitvormende, Politieke Avond.

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Woensdag 23 juni: Meningsvorming 2
Bespreking Perspectiefnota in fase Meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 60 minuten voor het college. Geen uitloop mogelijk. Meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via de onderwerpen/ thema's die aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een preadvies geven.

Donderdag 24 juni tot en met maandag 28 juni 12.00 uur: de definitieve moties en amendementen worden geschreven.
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 30 juni de Perspectiefnota wordt vastgesteld.
Besluitvormende raad. Aanvang 18.45 uur. De gebruikelijke spreektijden zullen gehanteerd worden. De definitieve amendementen en moties dienen op maandag voor 28 juni vóór 12.00 uur ingediend te zijn. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc. Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agenderings/ besluitvormingsproces van de Perspectiefnota (en de overige aanhangige onderwerpen)

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562249

Onderwerp: Turap-1 2021

Voorstel

1. De Turap-1 2021 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

Inleiding

Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2021 is een eerste tussenrapportage (Turap-1 2021) opgesteld. De Turap-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap1-2021 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter.

Deze Turap-1 wordt tegelijkertijd met de Perspectiefnota 2022-2025 aan uw raad aangeboden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaaleffect in het uitvoeringsjaar 2021. In de bijgevoegde Turap-1 worden deze effecten in detail toegelicht.

Een zeer beperkt deel van de benoemde afwijkingen is formeel gezien het gevolg van gewijzigd beleid. Dit betreft de volgende onderwerpen:
- addendum coalitieakkoord
- participatieproces NemiA
- inclusieve gemeentelijke organisatie
- toename WOB-verzoeken en planologische voorbereidingsbesluiten

Uw raad is echter in meer of mindere mate al over deze onderwerpen geïnformeerd. Om die reden zijn deze afwijkingen in bijgaande Turap-1 verwerkt. In de Perspectiefnota 2022 zijn de structurele effecten hiervan opgenomen.

Beoogd effect

Een prognose geven van de financiële afwijkingen en het resultaat over 2021. De meerjarige effecten vanaf 2022 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2022.

Arnhem GEMEENTE

Argumenten

1.1 Turap-1 2021 vaststellen
Op basis van de gepresenteerde majeure afwijkingen verkrijgt u inzicht in het verwachte financiële resultaat per programma en op het totaal van de begroting.

2.1 De begrotingswijziging vaststellen
Voorheen was Turap-1 alleen een informerende raadsbrief. Deze keer nemen we hierbij ook een begrotingswijziging op, waarin we alleen die afwijkingen verwerken die:
* verrekeningen met bestemmingsreserves betreffen (conform doelen bestemmingsreserves);
* overhevelingen tussen programma's betreffen (bijvoorbeeld extra middelen decentralisatie-uitkeringen of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's);
* vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een tussentijdse afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift).

Het voordeel hiervan is dat uw raad vroegtijdig een geactualiseerde begroting heeft en dat budgethouders eerder dan voorheen duidelijkheid hebben na akkoord van de raad over wijzigingen in hun budgetten. Nu is deze duidelijkheid er pas na vaststelling van Turap-2 met de bijbehorende begrotingswijziging in november.
De overige afwijkingen die we bij Turap-1 inschatten, verwerken we alleen als prognose in Turap-1 en nog niet in de begrotingswijziging. Dit betreft afwijkingen op bestaand beleid die nog niet vaststaan (bijvoorbeeld open einderegelingen) en waar budgethouders nog op moeten willen bijsturen in de rest van het jaar om deze tot een minimum te beperken. Deze worden bij Turap-2 opnieuw ingeschat en op dat moment in de begrotingswijziging verwerkt. In de bijgevoegde Turap is bij elke afwijking aangegeven of deze meeloopt in de begrotingswijziging.

Kanttekeningen en risico's

Er is met de best mogelijke inschattingen gewerkt op het moment van opmaken van de Turap, maar deze inschattingen kunnen aan het einde van het jaar mogelijk afwijken van de daadwerkelijke realisatie.

Financiën

De prognose over 2021 laat een voordelig resultaat van € 8,1 miljoen zien ten opzichte van de begroting tot en met 14 april 2021. Hiervan wordt voorgesteld om een deel van alle verwachte afwijkingen met bijgaande begrotingswijziging op grond van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting te verwerken.

In de bijlagen bij Turap-1 is per programma een uitputtend overzicht gegeven van alle verwachte afwijkingen. In een aantal gevallen is een afwijking op één programma benoemd, maar vindt de vertaling in de administratie plaats door de begrotingswijziging over diverse (wijk)programma's te verdelen. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Turap 1-2021 en de bijlagen.

Uitvoering

Na vaststelling door de raad wordt de begroting gewijzigd met de bijgevoegde wijziging.

Communicatie

Niet van toepassing

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Turap-1 2021
- Begrotingswijziging 21004OW043

Ter inzage stukken voor gemeenteraad
- Niet van toepassing

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	562249

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: 562249;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Turap-1 2021 vast te stellen;
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Turap-1 2021

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 1 2021 3
Bijlagen 5
Wijken Algemeen 5
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën 7
S01 Veiligheid 12
S02 Bereikbaarheid 13
S03 Economie 14
S04 Onderwijs 15
S06 Participatie en armoedebestrijding 17
S07 Zorg 20
S08 Welzijn en inclusie 22
S09 Gezondheid en sport 24
S10 Klimaat en energie 26
S11 Ruimtelijke ontwikkeling 27
S12 Wonen en leefomgeving 29

Hoofdlijnen Turap 1 2021

In deze eerste Turap over 2021 zijn de verwachte financiële afwijkingen over het lopende jaar 2021 opgenomen. Deze komen naar voren vanuit de financiële vertaling van de autonome ontwikkelingen, de uitvoering van aangenomen moties en de ontwikkelingen in het bestaande beleid die voor het jaar 2021 worden voorzien. De afwijkingen die een structurele doorwerking hebben, komen in de Perspectiefnota ook naar voren. Daarnaast verwachten we een aantal incidentele effecten voor het jaar 2021. Deze zijn alleen in deze Turap-1 toegelicht.

Dit beeld laat op het totaal een positieve verrekening met de algemene reserve zien van € 8,1 miljoen. Dit beeld sluit aan bij de cijfers en toelichting zoals in de Perspectiefnota in het hoofdstuk Totaalbeeld is opgenomen.

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	753.748	759.750	6.002	N
Baten	727.989	744.854	16.865	V
Saldo lasten en baten	**-25.759**	**-14.896**	**10.863**	**V**
Toevoegingen aan reserves	37.022	40.494	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	62.780	63.516	736	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**25.758**	**23.022**	**-2.736**	**N**
Prognose resultaat	**-1**	**8.126**	**8.127**	**V**

Bestuursrapportages en Turap

In de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk wordt gedetailleerde informatie gegeven over de voortgang en resultaten van de programma's. Deze bestuursrapportages zijn continu in ontwikkeling om de raad steeds betere instrumenten te geven om bij te sturen en te controleren.
In de Turaps wordt ook over de voortgang van de programma's gerapporteerd. In Turap-1 zijn dit alleen de financiële afwijkingen. In Turap-2 wordt ook de inhoudelijke voortgang aan de hand van de doelenboom weergeven. Deze rapportage is minder gedetailleerd dan de bestuursrapportages. In deze Turap geven we in de bijlage bij de programma's S06 en S07 een korte toelichting over de financiële afwijkingen. In de bestuursrapportages is meer informatie over de voortgang op deze onderwerpen aangegeven.

Leeswijzer

Vanaf de Begroting 2021 is de presentatie van baten en lasten gewijzigd. De presentatie die in de begroting van 2021 is gebruikt, is doorgezet in deze Turap. Daarom wordt - in afwijking van eerdere Turaps - een positief bedrag gepresenteerd op het moment dat er sprake is van meer baten of meer lasten. Concreet betekent dit dat als er hogere lasten zijn, dit als een positief bedrag in de lasten is gepresenteerd. Dit veroorzaakt een nadeel voor de algemene reserve. Wanneer een negatief bedrag als afwijking in de lasten is gepresenteerd, betekent dit dat er sprake is van minder lasten, dus een voordeel voor de algemene reserve.
Wat betreft de baten werkt dit hetzelfde: een positieve afwijking in de baten betekent hogere baten en een voordeel voor de algemene reserve. Of een afwijking een voordeel of nadeel voor de algemene reserve veroorzaakt, is eveneens weergegeven in de kolommen in de bijlagen.

Daarnaast wordt dit jaar - in tegenstelling tot eerdere jaren - een begrotingswijziging voorgesteld bij Turap-1. Afwijkingen worden in de begroting gewijzigd wanneer deze onder één van de volgende situaties vallen:

- verrekeningen met bestemmingsreserves (conform doelen BR)
- overhevelingen tussen programma's (bijvoorbeeld extra middelen DU's of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's)
- wijzigingen die vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift)

Per afwijking is in de tabellen de nodige informatie verstrekt. Hieronder is per kolom aangegeven welke informatie wordt weergegeven:

C: Is de afwijking het gevolg van de coronacrisis
I/S: Is de afwijking incidenteel of structureel
AR/BR: Komt de afwijking ten gunste of laste van de algemene reserve (AR) of een bestemmingsreserve (BR)
B: Wordt de afwijking in de begroting verwerkt met bijgevoegde begrotingswijziging

Bijlagen

Wijken Algemeen

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	209.432	208.637	795	V
Baten	24.779	24.779	0	
Saldo lasten en baten	-184.653	-183.858	795	V
Toevoegingen aan reserves	1.388	1.388	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.003	2.003	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	615	615	0	N
Prognose resultaat	-184.038	-183.243	795	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-795	V					
Sociale wijkteams (SWT)	-795	V					
Zorg	-1.300	V	WMO huishoudelijke ondersteuning	N	I	AR	N
Schulddienstverlening	350	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid Corona	N	I	AR	J
Armoedebeleid	155	N	Taakmutatie bijzondere bijstand Corona	N	I	AR	J
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Baten	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						

WMO huishoudelijke ondersteuning, activerend werk en doelgroepenvervoer
Op het totale zorgbudget wordt, op basis van de huidige bestedingen en de aanname dat de afname van zorg weer op het niveau van voor de coronamaatregelen zal komen, een eenmalig voordeel van circa € 2,7 miljoen in 2021 verwacht. De ontwikkeling in de zorg is echter onzeker, het is mogelijk dat er sprake zal zijn van een inhaalvraag. Daarom is in 2021 vooralsnog rekening gehouden met € 1,4 miljoen extra zorgkosten en is ditzelfde bedrag als risico opgenomen voor 2022 en verder. Het resterend voordeel van € 1,3 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten, onder andere als gevolg van coronamaatregelen op het gebied van Wmo begeleiding, activerend werk en doelgroepenvervoer (totaal € 800.000) en door de verschuiving van specialistische naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning (€ 500.000).

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie bijzondere bijstand corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	83.506	87.182	3.676	N
Baten	485.807	503.455	17.648	V
Saldo lasten en baten	402.301	416.273	13.972	V
Toevoegingen aan reserves	14.301	17.773	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	21.284	21.833	549	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	6.983	4.060	-2.923	N
Prognose resultaat	409.284	420.333	11.049	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	3.676	N					
Bedrijfsvoering	2.000	N	Formatie SB&R	N	I	AR	N
Bedrijfsvoering	425	N	Connectie: Prijscompensatie huidige contracten	N	S	AR	J
Automatisering	343	N	Connectie: opgave ICT: programma 2!Connect	N	I	AR	N
Automatisering	275	N	Bedrijfsvoering ICT	J	I	AR	N
Automatisering	251	N	Connectie: structurele doorwerking	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	188	N	Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	J	I	AR	N
Publieke dienstverlening	186	N	DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen	N	I	AR	J
Publieke dienstverlening	150	N	Referendum Afval	N	I	AR	J
Automatisering	150	N	De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis	J	I	AR	N
Bedrijfsvoering	150	N	Inclusieve gemeentelijke organisatie	N	S	AR	J
Publieke dienstverlening	140	N	Klantenservice	N	S	AR	N
Bedrijfsvoering	125	N	Hybride werken: structurele kosten	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	100	N	Aanpassen gemeentelijke websites	N	I	AR	N
Publieke dienstverlening	50	N	Klantenservice: inhuur	J	I	AR	N
Wijksturing en Wijkzaken	50	N	Addendum Coalitieakkoord (Wijkpanel)	N	I	AR	J
Raad	40	N	Addendum Coalitieakkoord (0,5 fte griffie)	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	26	N	Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	N	I	AR	N
Financiën	-150	V	Dekking referendum Afval uit onvoorzien	N	I	AR	J
Financiën	-823	V	Actualisatie MIP	N	S	AR	N
Baten	17.648	V					
Financiën	16.799	V	September- en decembercirculaire gemeentefonds	N	I	AR	J
Financiën	1.700	V	Aanvullende compensatie Rijk corona	J	I	AR	N
Financiën	-401	N	Dividend BNG Bank	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	-450	N	Niet realiseren taakstelling verkoop panden	N	I	AR	J

Toevoegingen aan reserves	3.472	N					
Financiën	2.992	N	Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit	N	S	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	400	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerinitiatieven Sociaal Domein)	N	I	AR	J
Wijksturing en Wijkzaken	80	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerparticipatie)	N	I	AR	J
Onttrekkingen aan reserves	549	V					
Bedrijfsvoering	459	V	Vrijval reservering dubieuze debiteuren	N	I	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	90	V	Addendum Coalitieakkoord (onttrekking BR burgerparticipatie)	N	I	BR	J

Formatie SB&R
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor het jaar 2021 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden.

Connectie: Prijscompensatie huidige contracten
Als gevolg van nieuwe aanbestedingen en hercontractering van diverse lopende contracten (schoonmaak, beveiliging en postvoorziening) wordt De Connectie geconfronteerd met hogere prijsontwikkelingen die niet binnen de begroting van De Connectie kunnen worden opgevangen.

Connectie: opgave ICT: Project 2!Connect
Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van het CMM 2 niveau en het komen tot een geharmoniseerde ICT-omgeving. Het accent van de werkzaamheden ligt echter in de eerste jaren waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt.

Bedrijfsvoering ICT (impact corona)
De extra kosten als gevolg van corona die ten behoeve van de bedrijfsvoering worden gemaakt hebben voornamelijk betrekking op ICT. De uitrol van devices om tijd- en plaatsonafhankelijk te werken (zoals laptops) wordt versneld doorgevoerd. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast worden er op korte termijn extra voorzieningen getroffen ten aanzien van (digitale) (thuis)werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Bovendien zijn er extra uitgaven voor beveiliging en stijgen de prijzen van hardware als gevolg van de crisis.

Connectie: structurele doorwerking
De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door naar 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving.

Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice (impact corona)
De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en de verlengde geldigheidsduur van rijbewijzen. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over onder andere de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.

DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'. Voor het organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen zijn extra kosten gemaakt om te voldoen aan de corona-maatregelen.

Referendum afval
Dit jaar is, tegelijk met de Tweede Kamerverkiezingen, een referendum over het afvalbeleid gehouden in Arnhem. Hiervoor zijn kosten gemaakt. Er waren bijvoorbeeld extra stembussen nodig, er was drukwerk nodig en er waren extra personele kosten. Deze kosten kunnen gedekt worden vanuit het budget onvoorzien.

De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis (impact corona)
De Connectie heeft verschillende aanvullende opdrachten van de gemeente Arnhem gekregen die verband houden met corona. Te denken valt onder meer aan extra schoonmaak, de aanschaf van desinfecterende gels en aanpassingen (bewegwijzeringen/aanbrengen schermen) in de verschillende panden. De extra kosten die daarmee zijn gemoeid, zullen worden doorbelast. Verder bestaat het risico dat bepaalde projecten als gevolg van deze extra, onvoorziene werkzaamheden onder druk komen te staan.

Inclusieve gemeentelijke organisatie
Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aanpak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen). In 2021 wordt hiermee gestart.

Klantenservice
Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Verder heeft corona vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 voorzien we een knelpunt van € 140.000 voor 2021.

Hybride werken: structurele kosten
Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot. De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken. De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een (structureel) knelpunt van € 125.000.

Aanpassen gemeentelijke websites
Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 van naar verwachting € 100.000. De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites.

Klantenservice: inhuur
De begroting van Klantenservice kent op dit moment geen structureel budget voor inhuur. Om het toegenomen aanbod aan telefoon goed aan te kunnen, is het nodig dat er in 2021 tijdelijk (extra) externe medewerkers ingehuurd kunnen worden. In 2022 moeten er middelen gereserveerd worden in verband met het opnemen van telefoongesprekken voor opleidingsdoeleinden. Dit als onderdeel van de doorontwikkeling van de afdeling.
In het eerste kwartaal van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering Klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Zie hiervoor ook het item Klantenservice doorontwikkeling Klantencontacten. De ambitie die in het plan wordt neergelegd, is om de afdeling Klantenservice een proactieve partner van de klant te laten zijn (de ogen en oren van de klant). Een realistische begroting maakt hier onderdeel van uit.

Addendum Coalitieakkoord
Op 24 maart hebben de fracties GroenLinks, VVD, PvdA en Arnhem Centraal een addendum op het coalitieakkoord Arnhem 2018-2022 gepresenteerd. In deze Turap zijn de financiële gevolgen op de begroting weergegeven, die in het lopende jaar een effect hebben.
De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de algemene reserve € 80.000 in 2021 in.
We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan tot maximaal € 525.000. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. Vanuit de algemene reserve wordt dit met € 400.000 aangevuld in 2021.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
We nemen maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen. Deze worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn terug te verdienen, zoals isoleren van de schil van de gebouwen en installatie-aanpassingen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden.

Actualisatie MIP
Voor de Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert in 2021 een voordeel op van € 0,8 miljoen.

September- en decembercirculaire gemeentefonds
De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Per saldo resteert voor de algemene middelen een voordeel van € 8,9 miljoen. Hierin is ook de eind maart toegekende aanvullende rijkscompensatie voor de coronacrisis opgenomen. Op diverse programma's in deze Turap staan daar knelpunten tegenover. In de impactanalyse corona die

periodiek wordt geactualiseerd, wordt een totaalbeeld gegeven van de knelpunten, risico's en compensatie corona.

Aanvullende compensatie Rijk corona (impact corona)

Het Rijk heeft voor een aantal beleidsvelden compensatie aangekondigd die nog niet is meegenomen in de laatste publicatie van 26 maart. Dit betreft onder andere de parkeerinkomsten. Voor de totale compensatie van de parkeerinkomsten heeft het Rijk € 150 miljoen gereserveerd. Vorig jaar was dit € 100 miljoen. Deze compensatie wordt in de meicirculaire verwacht. We verwachten hieruit circa € 1,7 miljoen te ontvangen.

Dividend BNG Bank

De BNG Bank heeft het resultaat over 2020 bekendgemaakt. Aan de aandeelhouders wordt voorgesteld om een dividend van € 1,81 per aandeel uit te keren. In de Arnhemse begroting is over 2021 een dividend van de BNG Bank van 1,3 miljoen geraamd. Het voorstel komt voor Arnhem neer op een totaal dividend van € 0,9 miljoen. Dit levert een nadeel van € 0,4 miljoen.

Niet realiseren taakstelling verkoop panden

In de begroting is voor een reeks van jaren een taakstelling op de verkoop van gemeentelijke panden opgenomen. In 2021 is voor het laatst een taakstelling (€ 450.000) in de begroting opgenomen. Deze taakstelling is echter onhaalbaar omdat er momenteel geen panden in de verkoop zijn en er tevens geen zicht op te verkopen panden is.
Dit zal zeer waarschijnlijk leiden tot een nadeel ten laste van het jaarresultaat 2021.

Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit

De toevoeging aan de Bestemmingsreserve (BR) Solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving word de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds. Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen).

Vrijval reservering dubieuze debiteuren

Eens in de paar jaar werd op basis van een steekproef op het vorderingenbestand de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren bepaald. Bij jaarrekening 2018 is een nieuwe steekproef gedaan. Op basis van die steekproef en in afstemming met de accountant bleek een voorziening van € 9,0 miljoen toereikend, waardoor ten opzichte van de vorige positie van € 10,6 miljoen een voordeel werd gerealiseerd van € 1,6 miljoen. Ook is besloten dat de steekproefmethode in 2019 vervangen zou worden door een betrouwbaarder berekening. Omdat onzekerheid bestond over de benodigde hoogte van de voorziening op basis van die nieuwe berekening is de vrijval van € 1,6 miljoen gereserveerd in de BR Bedrijfsvoering. In 2019 bleek een groot deel niet nodig voor dit doel en is € 1,1, miljoen ingezet voor de kosten rondom transformatie Werk en Inkomen (besloten in Turap-2 2019). Het resterende bedrag kan vrijvallen naar de algemene reserve.

S01 Veiligheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.428	19.761	333	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-16.493	-16.826	-333	N
Toevoegingen aan reserves	72	72	0	
Onttrekkingen aan reserves	1.847	1.847	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.775	1.775	0	N
Prognose resultaat	-14.718	-15.051	-333	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	333	N					
Openbare orde en veiligheid	175	N	Aanpak mensenhandel	N	S	AR	N
Openbare orde en veiligheid	158	N	Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Daarin kwam Arnhem nadrukkelijk aan de orde als een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben hierin op het onderwerp mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag als Arnhem te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak) en tegelijkertijd zijn er ook onderwerpen die in de periferie spelen (Wet regulering prostitutie, aanpak seksuele intimidatie) die in deze om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren is veel op het vlak van de aanpak van mensenhandel gedaan via externe middelen. Deze middelen zijn nu gestopt en daarmee ontstaat voor de voortzetting van de aanpak van mensenhandel en uitbuiting een knelpunt.

Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk (impact corona)

Vanuit ODRA en welzijnsorganisatie wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt in verband met de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.

S02 Bereikbaarheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.467	23.567	2.100	N
Baten	7.683	7.683	0	
Saldo lasten en baten	-13.784	-15.884	-2.100	N
Toevoegingen aan reserves	7.246	7.246	0	
Onttrekkingen aan reserves	8.044	8.044	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	798	798	0	N
Prognose resultaat	-12.986	-15.086	-2.100	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	2.100	N					
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	2.100	N	Terugloop parkeerinkomsten	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Terugloop parkeerinkomsten (impact corona)

Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Dit heeft zich in 2020 ook voorgedaan. Op basis van de bezettingsgraad op straat, in de garages en het aantal naheffingen is de verwachte impact voor heel 2021 berekend.

S03 Economie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	6.670	7.040	370	N
Baten	990	897	93	N
Saldo lasten en baten	-5.680	-6.143	-463	N
Toevoegingen aan reserves	120	120	0	
Onttrekkingen aan reserves	250	250	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	130	130	0	N
Prognose resultaat	-5.550	-6.013	-463	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	370	N					
Economische Zaken / Acquisitie	370	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Baten	-93	N					
Economische Zaken / Acquisitie	-93	N	Lagere huren horeca	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Taakmutatie re-integratie corona van S06

Op programma S06 is de totale afwijking toegelicht die ontstaat bij de middelen re-integratie. Op programma S06 worden deze lasten gerealiseerd en de baten worden op S00 gepresenteerd (taakmutatie in het gemeentefonds). Een deel van deze taakmutatie (€ 370 duizend) wordt besteed op dit programma S03, vanwege de nauwe samenhang tussen werk en economie.

Lagere huren horeca (impact corona)

Recente gerechtelijke uitspraken m.b.t. horeca-huren geven aan dat ook van de verhuurder wordt verwacht dat deze een deel van de contractueel overeengekomen huurbedragen schrapt. De uitspraak geeft aan 50% gedurende de lockdown-periode en 25% korting als er sprake is van een beperkte openstelling.
Voor de door de gemeente verhuurde horeca-panden wordt ingeschat dat over het 1ste halfjaar 2021 € 93.000 korting gegeven zal worden.

S04 Onderwijs

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.356	19.505	149	N
Baten	2.466	2.401	65	N
Saldo lasten en baten	-16.890	-17.104	-214	N
Toevoegingen aan reserves	8.264	8.264	0	
Onttrekkingen aan reserves	6.922	6.922	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-1.342	-1.342	0	N
Prognose resultaat	-18.232	-18.446	-214	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	149	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	500	N	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	149	N	DU aanpak laaggeletterdheid	N	I	AR	J
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-500	V	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Baten	-65	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE)	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden (impact corona)

Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Bij het weer opstarten van school na de zomervakantie, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We hebben met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. De Zomerscholen VVE en PO zijn het eerst gerealiseerde speerpunt, er komt ook een Herfstschool. Een projectleider gaat de Arnhemse Aanpak trekken. Bij het Rijk is door de schoolbesturen een subsidieaanvraag gedaan voor extra ondersteuning op de Arnhemse scholen.
Voor het voortgezet onderwijs en MBO kan aanspraak gemaakt worden op de al bestaande incidentele subsidieregeling Gelijke Kansen. Ook de tweede lockdown heeft weer grote impact. Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen een (nog grotere) achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt.

Het is nog niet inzichtelijk welke kosten het totaal aan speerpunten met zich meebrengt. Dat is ook weer afhankelijk hoe lang de tweede lockdown duurt en welke impact dit heeft. Besturen, PAS en gemeente hebben gezamenlijk € 1 miljoen toegezegd voor de Arnhemse Aanpak. Het deel dat de gemeente financieel bijdraagt wordt bekostigd vanuit de middelen voor het onderwijs achterstanden beleid (de OAB-middelen).

DU aanpak laaggeletterdheid
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE) (impact corona)
Dit betreft de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE).

S06 Participatie en armoedebestrijding

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	182.422	174.611	7.811	V
Baten	118.054	118.054	0	
Saldo lasten en baten	-64.368	-56.557	7.811	V
Toevoegingen aan reserves	554	554	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.556	5.743	187	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	5.002	5.189	187	V
Prognose resultaat	-59.366	-51.368	7.998	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-7.811	V					
Werk en Inkomen	2.104	N	Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.303	N	DU Crisisdienstverlening corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.124	N	Taamutatie impuls re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	250	N	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)	J	I	AR	N
Schulddienstverlening	95	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona	N	I	AR	J
Schulddienstverlening	47	N	Schulddienstverlening	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-370	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S03	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-900	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S08	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-1.000	V	Extra kosten re-integratie	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-1.224	V	WSW actualisatie	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-3.140	V	Werk: herstelagenda en landelijke middelen	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-6.100	V	BUIG actualisatie	N	S	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	187	V					
Inclusie	187	V	Vrijval jongerenperspectieffonds	N	I	BR	J

Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona

Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

DU Crisisdienstverlening corona
Dit betreft een decentralisatie-uitkering uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie impuls re-integratie corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) (impact corona)
Het kabinet heeft een nieuwe regeling aangekondigd in verband met corona. Tonk is een noodmaatregel voor huishoudens die door omstandigheden in ernstige financiële problemen dreigen te komen. De regeling loopt van 01-01-2021 tot 01-07-2021. De impact van deze regeling is nog niet bekend.

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Schulddienstverlening (impact corona)
Mede als gevolg van de corona-crisis worden er meer aanvragen voor schulddienstverlening verwacht. Daartoe is de personele bezetting tijdelijk (tot 1 juli 2021) uitgebreid.

Taakmutatie re-integratie corona naar S03 en S08
Een deel van de ontvangen gelden inzake de taakmutatie re-integratie corona worden besteed op programma S03 en S08.

Extra kosten re-integratie (impact corona)
Als gevolg van corona krijgen we waarschijnlijk op termijn te maken met een groter bijstandsbestand en zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het nog lastig hier een goede meerjarige inschatting van te maken. We zien inmiddels wel dat het rijk met aanvullende financiering richting gemeenten komt die vooralsnog voor 2021 toereikend lijkt. Daarom kan het financiële effect dat we eerder opnamen in 2021 van € 1,0 miljoen komen te vervallen. We nemen dit nog wel als risico op in het gemeentelijke risicoprofiel.

WSW actualisatie
Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep sw-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Onlangs heeft de MGR de concept gewijzigde begroting 2021 en de concept begroting 2022 gedeeld. De gerealiseerde uitstroom over 2020 is groter geweest dan begroot. Dit leidt tot een incidentele terugbetaling over 2020.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen
We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan uw raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen.

De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de meerjarenbegroting zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse herstelagenda coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt er een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel.

Middelen vs. inzet **bedragen x € 1.000**	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen*	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

*Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap-2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Naast deze lokale middelen zijn er door het rijk regionale middelen ter beschikking gesteld voor crisisdienstverlening voor 2020 en 2021. Voor onze arbeidsmarktregio gaat het vooralsnog in totaal om € 1,8 miljoen voor Arnhem als centrumgemeente die via de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gekomen. Deze middelen zijn een-op-een beschikbaar voor de regio en bedoeld voor specifieke doeleinden. We voegen deze middelen in 2021 toe aan het programma Participatie en armoedebestrijding.

Buig actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022. De bijstelling van 2021 zou worden meegenomen in verzamelbesluit 1 van 2021. Gezien de definitieve realisaties over 2020 nog niet bekend waren, heeft deze verwerking nog niet plaats kunnen vinden. De bijstelling over 2021 loopt daarom mee in Turap-1 2021.

Vrijval jongerenperspectieffonds

Bij de analyse van de bestemmingsreserves in de Begroting 2021 is uit de bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds € 0,7 miljoen vrijgevallen. Hiervoor in de plaats is een structureel budget van € 0,3 miljoen in de Begroting 2021 opgenomen om jongeren met hun problematische schulden te ondersteunen. Voor 2020 stond er een onttrekking uit de bestemmingsreserve begroot van € 0,2 miljoen. Dit saldo resteerde nog in de reserve. De kosten voor 2020 zijn echter via de exploitatie gelopen. Hierdoor kan dit bedrag in 2021 alsnog vrijvallen ten gunste van de algemene middelen. De reserve kan hiermee ultimo 2021 worden opgeheven. Dit besluit zal bij de Begroting 2022 aan de raad worden voorgelegd.

S07 Zorg

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	54.443	54.363	80	V
Baten	4.940	4.940	0	
Saldo lasten en baten	-49.503	-49.423	80	V
Toevoegingen aan reserves	628	628	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.865	2.865	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.237	2.237	0	N
Prognose resultaat	-47.266	-47.186	80	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-80	V					
Zorg	175	N	Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo	J	I	AR	N
Zorg	20	N	Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	J	I	AR	N
Zorg	-275	V	Droombankje	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo (impact corona)

Organisaties kunnen directe meerkosten bij de uitvoering van de Jeugdwet en Wmo als gevolg van de coronacrisis declareren bij gemeenten. De regeling loopt (vooralsnog) van maart t/m december 2020. Arnhem is centrumgemeente voor de regio. Het rijk heeft voor de uitvoering van deze regeling middelen beschikbaar gesteld via de DU's maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Deze middelen zijn grotendeels ingezet voor de meerkosten in de maatschappelijke opvang. Het is onzeker of deze middelen ook kostendekkend zijn voor de meerkosten in het zorgdomein omdat nog niet alle declaraties zijn ingediend. Voor doelgroepenvervoer geldt dat in de intelligente lockdown 80% van de niet gereden ritten is doorbetaald, deze regeling is voor het gehele jaar doorgetrokken als het gaat om vraagafhankelijkvervoer en routevervoer naar dagbesteding. Inmiddels wordt leerlingenvervoer en jeugdwetvervoer voor 100 % gereden, dus vervalt de 80% regeling. Voor 2021 wordt op dit onderdeel een nadeel van € 25.000 verwacht.

Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona (impact corona)

Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (onder andere RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Inschatting

van de impact 2021 is uitgaande van de situatie begin 2021. Naar verwachting zal het Rijk dit compenseren in 2021.

Droombankje

Vanuit programma zorg worden gelden overgeheveld naar programma S08 welzijn en inclusie voor Het Droombankje. Zie voor verdere toelichting programma S08.

S08 Welzijn en inclusie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.109	27.500	6.391	N
Baten	768	768	0	
Saldo lasten en baten	-20.341	-26.732	-6.391	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	750	750	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	750	750	0	N
Prognose resultaat	-19.591	-25.982	-6.391	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	6.391	N					
welzijn	1.840	N	DU Vrouwenopvang	N	I	AR	J
Welzijn	1.400	N	Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	J	I	AR	N
Welzijn	1.247	N	Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl	J	I	AR	N
Welzijn	900	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Welzijn	314	N	DU Brede aanpak dak- en thuislozen	N	I	AR	J
Welzijn	275	N	Droombankje	N	I	AR	J
Welzijn	250	N	Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden	J	I	AR	N
Welzijn	165	N	DU Uitstapprogramma prostituees	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

DU Vrouwenopvang

Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona (impact corona)

Naast de reguliere opvang voorzieningen is een andere locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang op een cruiseschip. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip minimaal voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM. Er moet rekening gehouden worden met een overgangsperiode van drie maanden. Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor

daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagierscruiseschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen en van de mate van instroom van nieuwe daklozen.

Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl (impact corona)
De coronacrisis heeft impact op het sociaal en mentaal welzijn van mensen in alle lagen van de bevolking. Er is vanuit het Rijk een nieuw maatschappelijk steunpakket ontwikkeld dat zich richt op sociaal en mentaal welzijn en een gezonde leefstijl. Het kabinet wil samen met de gemeenten maatregelen treffen om de directe effecten van het sociaal en mentaal welbevinden van kwetsbare groepen en negatieve gezondheidseffecten van de noodzakelijke corona maatregelen zoveel mogelijk in goede banen te leiden en verdere schade te voorkomen. Doel van dit steunpakket is het verminderen van de langdurige gevolgen van deze coronaperiode op het sociaal en mentaal welbevinden en gezondheid. Het betreft incidentele middelen, voor tijdelijke intensivering. Het pakket bestaat uit drie actielijnen:
1. Intensivering initiatieven welzijn voor de jeugd;
2. Intensivering initiatieven welzijn kwetsbare groepen;
3. Intensivering initiatieven gezonde leefstijl.
Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's. De inkomsten zijn opgenomen op programma S00 bij het gemeentefonds.

Taakmutatie re-integratie corona van S06
Op programma S06 is de afwijking toegelicht van taakmutaties waarvan de lasten op S06 gemaakt gaan worden en de baten op S00 gepresenteerd worden. Een deel van deze taakmutatie (€ 900.000) wordt besteed op dit programma S08, vanwege de samenhang tussen werk & inkomen en welzijn.

DU Brede aanpak dak- en thuislozen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Het Droombankje
Stichting Het Droombankje heeft voor de tweede helft van het jaar 2020 een incidentele subsidie ontvangen, conform het collegebesluit van 30 juni 2020. Met het genomen collegebesluit is voor 2021 e.v. vastgesteld dat bij een nieuwe aanvraag voor 2021 e.v. een structurele begrotingswijziging nodig is. Echter, er is gezien de korte periode (derde en vierde kwartaal 2020) waarin Het Droombankje actief is in de Maatschappelijke Opvang-keten meer tijd nodig om vast te kunnen stellen of stichting Het Droombankje structureel toegevoegd kan worden aan de MO keten. Daarom is voor 2021 opnieuw een incidentele subsidie verleend. De incidentele subsidieverlening van € 275.000 aan stichting Het Droombankje voor 2021 komt ten laste van de vrij te vallen middelen voor ambulante begeleiding Wmo. In de loop van dit jaar wordt duidelijk of Het Droombankje structureel wordt gesubsidieerd, dit zal dan ter besluitvorming worden voorgelegd. De kosten worden gedekt met budget dat overkomt van programma S07 Zorg.

Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden (impact corona)
Op basis van een afwegingskader kan door de gemeente steun worden verleend aan sportverenigingen, cultuurinstellingen, welzijnsorganisaties, buurthuizen en aan initiatieven die een rol vervullen in de sociale samenhang in wijken. Hierbij wordt uitgegaan van steunverlening gedurende de periode 1 mei 2020 tot 1 mei 2021. De over deze periode hiervoor te verlenen steun wordt gemaximeerd tot € 250.000. De kosten worden zoveel als mogelijk gedekt uit bestaande budgetten binnen de desbetreffende beleidsvelden. In 2020 is hierop geen beroep gedaan, dit is doorgeschoven naar 2021. Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's.

DU Uitstapprogramma prostituees
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

S09 Gezondheid en sport

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	20.511	20.781	270	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-17.576	-17.846	-270	N
Toevoegingen aan reserves	354	354	0	
Onttrekkingen aan reserves	260	260	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-94	-94	0	N
Prognose resultaat	-17.670	-17.940	-270	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	270	N					
Publieke gezondheid	120	N	Rookvrije tegels	N	I	AR	J
Sport	83	N	Exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	N	S	AR	J
Sport	67	N	Kunstgrasvelden	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Rookvrije tegels

Om uitvoering te kunnen geven aan de eerder door de Raad aangenomen motie 'Op naar een rookvrije generatie' zijn vorig jaar extra middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier de eenmalige kosten voor het plaatsen van rookvrij tegels en borden bij kinderspeelplaatsen (€ 120.000).
De uitvoering hiervan vindt echter pas in het eerste deel van dit jaar plaats. Helaas zijn deze middelen niet meegelopen in de budgetoverheveling en heeft dit tot een voordeel voor de algemene middelen geleid in 2020. Aangezien de kosten pas dit jaar worden gemaakt, ontstaat er in 2021 een nadeel voor de algemene middelen.

Exploitatie Bethaniënstraat en de Opmaat

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel knelpunt op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Voor het jaar 2021 ontstaat een knelpunt van € 83.000.

Kunstgrasvelden

In de vorige Perspectiefnota hebben we budget gekregen om een natuurgrasveld te veranderen in een kunstgrasveld. Afgelopen woensdag 13 januari is een motie aangenomen waarin de raad het college opdraagt om de alternatieven voor SBR infill (de huidige methode) van een kunstgrasveld te onderzoeken, bij de eerstvolgende renovatie dan wel aanleg van een nieuw kunstgrasveld. De eerstvolgende renovatie is dus al op zeer korte termijn (is nu in gang gezet). Vermoedelijk zal uit het onderzoek blijken dat milieuvriendelijkere

alternatieven duurder zijn dan dat nu in budget is voorzien. Het college kan ervoor kiezen de oude SBR infill methode te hanteren, of meer budget toe te kennen en voor een milieuvriendelijker alternatief te gaan.
Uit het onderzoek is gebleken dat een infill van maiskurk momenteel het milieu het minst belast. Dit vraagt om een extra uitgave van € 67.000. De jaarlijkse extra onderhoudskosten van € 5.000 worden door het Sportbedrijf gedekt.

S10 Klimaat en energie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	5.487	5.612	125	N
Baten	473	473	0	
Saldo lasten en baten	-5.014	-5.139	-125	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.200	3.200	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.200	3.200	0	N
Prognose resultaat	-1.814	-1.939	-125	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	125	N					
Duurzaamheid	125	N	Participatieproces NemiA	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Participatieproces nemiA

Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. Om beter inzicht te krijgen in de impact van de uitvoering van het akkoord, hebben het Rijk en decentrale overheden de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) om advies gevraagd. In zijn onderzoek concludeert de ROB onder andere dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 € 450 miljoen bedragen en deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. De ROB adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of dit ook daadwerkelijk gaat gebeuren.
Het afgelopen jaar bevestigt dat de wijkgerichte energietransitie zoals door de raad is vastgesteld een grote participatieve inspanning vraagt. Dit wordt door bovenstaand onderzoek bevestigd. Het proces in de wijken loopt ondanks corona voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier, als onderdeel van de doelstellingen uit NEMiA in de wijken, invulling aan te kunnen geven is vooruitlopend op eventuele bijdragen vanuit het rijk een extra jaarlijkse inspanning op participatie gebied geraamd van € 125.000 in 2021. Bestaande uit inzet participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	36.753	36.752	1	V
Baten	29.963	29.963	0	
Saldo lasten en baten	-6.790	-6.789	1	V
Toevoegingen aan reserves	2.516	2.516	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.658	5.658	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.142	3.142	0	N
Prognose resultaat	-3.648	-3.647	1	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-1	V					
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	800	N	Woonboten Nieuwe Haven	N	I	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	170	N	Leegloop personeel Projecten (PIM)	J	I	AR	N
Openbare ruimte	50	N	Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	N	S	AR	N
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	29	N	DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	N	S	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-1.050	V	Uitkering Rijk Bethanienstraat	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met

elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Leegloop personeel Projecten (PIM) (impact corona)
PIM en OR werken met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Door met name het niet kunnen maken van rendabele uren doordat kinderen niet naar school konden en thuis bleven, ontstaat echter wel een nadeel.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten
Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.
Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Uitkering Rijk Bethaniënstraat
Voor de sanering van de grondwal aan de Bethaniënstraat is een specifieke uitkering van het Rijk van € 1,05 miljoen beschikbaar gekomen. Met deze uitkering is in de begroting nog geen rekening gehouden.
In de begroting is een budget opgenomen van € 3,9 miljoen voor de sanering en herinrichting van de Bethaniënstraat. Dit budget komt voor € 1,66 miljoen uit de inzet van de algemene reserve.
Nu de specifieke uitkering beschikbaar is gekomen, kan de begrote inzet van de algemene reserve met € 1,05 miljoen verlaagd worden van € 1,66 miljoen naar € 0,61 miljoen.

S12 Wonen en leefomgeving

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	37.671	38.946	1.275	N
Baten	39.814	39.189	625	N
Saldo lasten en baten	2.143	243	-1.900	N
Toevoegingen aan reserves	371	371	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.304	3.304	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.933	2.933	0	N
Prognose resultaat	5.076	3.176	-1.900	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.275	N					
Openbare ruimte	900	N	Extra activiteiten afvalinzameling	J	I	AR	N
Openbare ruimte	150	N	Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Extra kosten Toezicht en Handhaving	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	25	N	Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen	J	I	AR	N
Baten	-625	N					
Openbare ruimte	-625	N	Lagere inkomsten afvalstoffenheffing	N	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Extra activiteiten afvalinzameling (impact corona)

Voor 2021 zullen de corona-effecten ook merkbaar zijn rondom de extra activiteiten afvalinzameling. De verwachte effecten zijn: extra grofvuil op te halen, extra grof vuil gebracht naar ABS en verwijderen van grofvuil bijgeplaatst bij containers. De inzameling van papier zal in geheel 2021 nog met professionele krachten plaatsvinden waarbij de compensatie van de vrijwilligers in stand blijft.

Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte (impact corona)

Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn. Voor 2021 is de verwachting dat tot aan de zomer minder dan normaal vergunningen wordt verleend, maar dat er een inhaalslag daarna komt. Per saldo is de verwachting dat corona voor 2021 een negatieve impact heeft voor de opbrengsten uit verleende vergunningen.

Extra kosten Toezicht en Handhaving (impact corona)
Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen juist ook in de weekenden, dit leidt tot hogere kosten. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving. Voor 2021 is de verwachting dat extra ondersteuning bij Toezicht en Handhaving nodig blijft en dat mogelijk ook een rol gespeeld gaat worden bij ondersteuning van vaccinaties. Het bedrag is gebaseerd op een inschatting voor de eerste helft van 2021.

Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte (impact corona)
Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Tevens is het risico dat er tijdens de werkzaamheden meerkosten als gevolg van corona in rekening gebracht worden om aan de coronamaatregelen te voldoen.

Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen (impact corona)
Het ondersteunen/adviseren op gebied van inrichting van de openbare ruimte voor coronagerelateerde maatregelen.

Lagere inkomsten afvalstoffenheffing
Het aanbod van betaalde zakken blijft binnen diftar achter op begroting. Hierdoor krijgt de gemeente minder inkomsten terwijl de hoeveelheid restafval niet navenant daalt. Uitgaande van de verwachting dat per 1 juni op basis van de uitkomst van het referendum overgegaan wordt op een nieuw systeem, wordt een nadelig resultaat van € 625.000 over 2021 verwacht.

Nr. : 21004OW043
Onderwerp : Turap-1
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562249
Toelichting: : Begrotingswijziging bij Turap-1

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	72	0	**-72**	0	0	**-72**
Geb 2	**Noordwest**	62	0	**-62**	0	0	**-62**
Geb 3	**Noordoost**	54	0	**-54**	0	0	**-54**
Geb 4	**Presikhaaf**	67	0	**-67**	0	0	**-67**
Geb 5	**Malburgen**	99	0	**-99**	0	0	**-99**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	46	0	**-46**	0	0	**-46**
Geb 7	**De Laar/Elden**	32	0	**-32**	0	0	**-32**
Geb 8	**RKV**	73	0	**-73**	0	0	**-73**
		505	**0**	**-505**	**0**	**0**	**-505**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	851	15.948	**15.097**	14.352	549	**1.294**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	370	0	**-370**	0	0	**-370**
S04	**Onderwijs**	149	0	**-149**	0	0	**-149**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	-2.744	0	**2.744**	0	187	**2.931**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	3.219	0	**-3.219**	0	0	**-3.219**
S09	**Gezondheid en sport**	203	0	**-203**	0	0	**-203**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	829	1.050	**221**	0	0	**221**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		2.877	**16.998**	**14.121**	**14.352**	**736**	**505**
	Totaal	3.382	16.998	**13.616**	14.352	736	**0**

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562251

Onderwerp: Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)

Voorstel

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen.
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

Inleiding

De jaarstukken 2020 zijn het sluitstuk van de P&C-cyclus 2020. In de begroting 2020 - 2023 is het beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald.

Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) opgenomen De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten (‘herzieningen’ genoemd), de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen (= te verwachten verliezen), de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

Beoogd effect

Jaarstukken 2020:
Decharge verlenen aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beleid en beheer door middel van de vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020.

FJP 2020:

Gemeente Arnhem

Inzicht verschaffen in de ontwikkeling van de grondexploitaties en de investeringsprojecten. Daarnaast is het doel om de herzieningen zo snel mogelijk te verwerken in de begroting, zodat in de projecten gewerkt wordt met een actueel (financieel) kader.

Argumenten

1.1 Jaarstukken 2020

Volgens de wettelijke kaders, zijnde het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV), is het college verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de jaarrekening. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat:

- de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven;
- de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

De Verordening Financieel Beleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan te bieden aan de raad.
De Gemeentewet verplicht de gemeente om ieder jaar op uiterlijk 15 juli de door de gemeenteraad vastgestelde jaarstukken aan te bieden aan de provincie Gelderland.

1.2 Resultaatbestemming

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen. Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de coronamaatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen.
Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie.
Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 miljoen te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0 en komt overeen met de begrote weerstandsfactor van 1,0. Dit valt binnen de marges van het financieel kader dat door de gemeenteraad is vastgesteld.

De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

1.3 Begrotingswijziging 2021 inzake resultaatbestemming 2020

Voorgesteld wordt om middels een begrotingswijziging 2021 een deel van het resultaat van 2020 dat ten gunste is gekomen van de Algemene Reserve in te zetten. Concreet betreft dit het voorstel om € 2,0 miljoen vanuit de AR toe te voegen aan de BR Zuidelijke Binnenstad.

Het financieel resultaat 2020 bevat voor in totaliteit € 5,4 mln. winstneming in grondexploitaties, waaronder € 2,3 mln. in de grondexploitatie Zuidelijke binnenstad. Het is van groot belang om in de komende jaren door te kunnen ontwikkelen in de binnenstad. De woningbouwontwikkelingen, herontwikkeling Bestuurskwartier en wederopbouwgebieden daaromheen, maar ook de impact van Covid-19 op ondernemers in de binnenstad maken het van belang om als gemeente te blijven investeren in de binnenstad. In de raadsbrief Anticyclisch investeren van februari 2021 is om die reden ook aangegeven dat projecten naar voren worden gehaald die zowel kansen benutten, als noodzakelijk zijn vanuit het belang van een sterke en aantrekkelijke binnenstad in relatie tot de herstelagenda. In de jaarrekening 2020 is de winstneming Zuidelijke binnenstad ten gunste van het jaarresultaat gekomen en aan de Algemene Reserve toegevoegd. Voorgesteld wordt om hiervan middels een begrotingswijziging in 2021 € 2,0 mln. te reserveren voor de financiering van de toekomstige ontwikkelingen in het Bestuurskwartier door deze toe te voegen aan de reeds bestaande BR Zuidelijke binnenstad.

1.4 Accountantsverslag Deloitte

Verantwoordelijkheid accountant:
De controleverordening vormt de basis waarop de accountant de controle over de boekjaren uitvoert. In de verordening worden de reikwijdte van de controle, de geldende normstellingen en de te hanteren goedkeurings- en rapporteringtolerantie vermeld. De bij de controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten.

Accountantsverslag en controleverklaring Deloitte:
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle. Daarbij gaan zij nader in op de scope en reikwijdte van de accountantscontrole en geven zij een nadere toelichting op de getrouw- en rechtmatigheid van de jaarrekening. Het accountantsverslag is integraal onderdeel van de rapportage aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) inzake de SiSa-verantwoording.

De accountant heeft geen controleverschillen ten aanzien van getrouw- en rechtmatigheid geconstateerd, De accountant is voornemens een goedkeurende verklaring af te geven voor de jaarstukken 2020. Voor een nadere toelichting op de bevindingen van de accountant wordt verwezen naar het accountantsverslag.

Ons college heeft een reactie op het accountantsverslag geformuleerd. Hiervoor wordt verwezen naar de reactiebrief.

1.5 FJP: bijlage, geheimhouding en begrotingswijziging

Het algemene, publieke overzicht van de grondexploitaties is terug te vinden in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. Deze FJP 2020 is een verdieping daarop met gedetailleerde projectinformatie en risicobeschrijvingen. Wij raden u aan eerst de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag te lezen en pas daarna deze bijlagen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

De begrotingswijziging naar aanleiding van de FJP wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken 2020.

Kanttekeningen en risico's

Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf "weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag.

Financiën

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen Hiervan wordt voorgesteld €3,9 miljoen toe te voegen in de BR Taakmutaties en het restant van €13,0 miljoen toe te voegen in de Algemene Reserve (AR).

Uitvoering

De accountant geeft een toelichting aan de auditcommissie over het accountantsverslag en de controleverklaring, behorende bij de jaarrekening.

Communicatie

Er wordt een persbericht, animatie en infographic gemaakt voor de jaarstukken.

Op de website financien.arnhem.nl staat de webversie van de jaarstukken weergegeven. Hierin is extra informatie opgenomen, zoals bijvoorbeeld in het onderdeel 'wat heeft het gekost' binnen de programma's (meer informatie tabel baten en lasten en reserves per programma) en bij 'wat hebben we gedaan' (in de doelenboom staat ook de informatie uit Turap 2 weergegeven).

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel en concept-raadsbesluit
- Jaarstukken 2020
- Controleverklaring jaarstukken 2020
- Accountantsverslag 2020 Deloitte
- Reactie college Accountantsverslag
- Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)
- Begrotingswijziging resultaatbestemming
- Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 562251

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 562251;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen;
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Jaarstukken 2020

Jaarstukken 2020

GEMEENTE Arnhem

Jaarstukken 2020

Inhoudsopgave

Infographic 1

Deel 1 Hoofdlijnen 2

2020, een samenvatting 3

Leeswijzer 6

Deel 2 Jaarverslag 8

Wijken 9

Wijken algemeen 10

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 17

Noordwest 22

Noordoost 26

Presikhaaf 32

Malburgen 36

Schuytgraaf, Elderveld 40

De Laar, Elden 44

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 48

Stad 52

Bestuur, dienstverlening en financiën 53

Veiligheid 64

Bereikbaarheid 72

Economie 78

Onderwijs 87

Cultuur 91

Participatie en armoedebestrijding 98

Zorg 112

Welzijn en inclusie 124

Gezondheid en sport 133

Klimaat en energie 139

Ruimtelijke ontwikkeling 145

Wonen en leefomgeving 151

Paragrafen 161

Lokale heffingen 162

Weerstandsvermogen en risicobeheersing 165

Onderhoud kapitaalgoederen 181

Financiering 192

Bedrijfsvoering 196

Verbonden partijen 201

Grondbeleid 221

Investeringen 229

Subsidies 232

Integriteit 236

Deel 3 Jaarrekening 239
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting 240
Balans en de toelichting 249
Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld 278
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel) 280
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 292

Deel 4 Bijlagen 293
Afkortingenlijst 294
Begrippenlijst 297

Infographic

Jaarstukken 2020 in één oogopslag

GEMEENTE Arnhem

Wat zijn de inkomsten?

Totaal € 867 mln.

Het Rijk	Reserves	Overige inkomsten	Lokale heffingen
€ 599 mln.	€ 60 mln.	€ 106 mln.	€ 102 mln.

Wat zijn de uitgaven?

Stedelijke programma's:	
Bestuur, dienstverlening en financiën	€ 113 mln.
Veiligheid	€ 17 mln.
Bereikbaarheid	€ 29 mln.
Economie	€ 7 mln.
Onderwijs	€ 27 mln.
Cultuur	€ 34 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 200 mln.
Zorg	€ 63 mln.
Welzijn en inclusie	€ 22 mln.
Gezondheid en sport	€ 25 mln.
Klimaat, energie en milieu	€ 9 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 55 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 37 mln.
Subtotaal	**€ 638 mln.**

Wijken:	
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek	€ 31 mln.
Noordwest	€ 29 mln.
Noordoost	€ 24 mln.
Presikhaaf	€ 23 mln.
Malburgen	€ 35 mln.
Schuytgraaf/ Elderveld	€ 25 mln.
De Laar/ Elden	€ 17 mln.
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	€ 28 mln.
Subtotaal	**€ 212 mln.**

Totaal € 850 mln.

Wat hebben we gedaan?

Corona - We namen meer dan honderd maatregelen om onze inwoners en bedrijven te helpen, zoals laptops voor kinderen, ondernemersondersteuning en extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. We maakten de Arnhemse Herstelagenda Corona-crisis: fiks investeren om de stad een steun in de rug te geven. Daar profiteert de lokale economie ook van.

Wonen - We gaan sneller meer woningen bouwen. Én de leefbaarheid van kwetsbare wijken vergroten. Sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Daarvoor hebben we met de provincie, met Nijmegen en met het Rijk een woondeal gesloten.

Zorg - De uitgaven in de zorg stijgen nog steeds, maar we hebben ze beter onder controle gekregen. Belangrijk is dat iedere Arnhemmer de zorg krijgt die hij of zij nodig heeft.

Duurzaamheid - We gaan aan de slag om wijken 'van het gas' af te krijgen. Daarnaast maken we Arnhem 'klimaatadaptief' maken. Dat betekent dat we ons voorbereiden op meer regen en meer droogte. Bijvoorbeeld door meer groen in plaats van stenen en meer verkoeling door bomen.

En verder:

- De verbouwing van Museum Arnhem is in volle gang. Een nieuwe vleugel werd spectaculair boven de stuwwal geschoven.
- We strijden tegen armoede. Met een nieuwe armoedeagenda en een de uitvoeringsagenda schulddienstverlening.
- Arnhem was gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. Daarbij zijn diverse gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.
- De gemeenteraad keurde de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed.

Wilt u meer weten? Kijk op financien.arnhem.nl

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit:

1. Hoofdlijnen van beleid

2. Leeswijzer

2020, een samenvatting

2020 liep totaal anders dan we aan het begin van het jaar verwachtten. Het jaar begon hoopvol met de Woondeal en de Arnhem-Oost aanpak, maar corona gooide al snel roet in het eten. Toch hebben we in een jaar van crisis als stad mooie projecten opgezet, vele doelen bereikt en diverse plannen gemaakt.

Woondeal Arnhem-Nijmegen

Er is de afgelopen jaren volop gebouwd in Arnhem en er zijn ook nog plannen in ontwikkeling of in voorbereiding. Daar bovenop sloten Arnhem, Nijmegen en het Rijk een woondeal, met als inzet de bouw van nog meer woningen in beide steden dan al gepland was. De Woondeal moet ervoor zorgen dat er sneller en meer betaalbare huur- en koopwoningen komen. Maar het gaat om veel meer dan woningen alleen. We gaan ook sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Dit noemen we de Arnhem-Oost aanpak en heeft als doel om alle Arnhemmers gelijke kansen te bieden en tweedeling in de stad tegen te gaan. Hierbij worden woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal opgepakt.

Corona

Toen kwam corona. Een crisis die zijn weerga niet kent en waarvoor we alle zeilen moesten bijzetten. Een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. Bijna de helft van de ondernemers gaf aan te verwachten dat het voortbestaan van hun bedrijf door de crisis in gevaar komt. De cultuur- en evenementensector stond op omvallen. Al snel namen we meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning van het Rijk en de Provincie. Zo zorgden we voor laptops voor kinderen uit gezinnen die dat zelf niet kunnen betalen, boden we extra ondersteuning voor ondernemers en regelden we extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. Ook presenteerden we voor onszelf en voor de stad een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk. Tegelijk zijn we ervan doordrongen dat de coronacrisis niet zomaar voorbij is. Dat we ook verder moeten kijken. Zeker tot en met 2021, en misschien nog wel langer.

Investeren in de stad

Daarom presenteerden we nog voor de zomer de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim €19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis. Door juist nu te investeren zorgen we tegen de stroom in voor een impuls in de lokale economie. Met als doel de stad te versterken en zo goed mogelijk uit de crisis te komen. We investeren daar waar het bijdraagt aan grote transities en de opgaven die daarbij horen, zoals de energietransitie, duurzame mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie. Daarmee zorgen we lokaal voor werkgelegenheid en extra bedrijvigheid. Daarnaast investeren we in cultuur. De gemeenteraad stemde in met ons voorstel om het Stadstheater te vernieuwen en ook Introdans en Toneelgroep Oostpool op die locatie te huisvesten.

Ondernemers

Natuurlijk gebeurde er meer. En ondernam de gemeente meer. In het kader van 'Van bedrijven weten' willen we de ruim 15.000 Arnhemse ondernemers beter van dienst zijn. Een team van accountmanagers verbetert de contacten en brengt beter in kaart wat de Arnhemse bedrijven van de gemeente verwachten. Arnhem kende al de Ondernemersdesk. Hierdoor leggen ondernemers snel contact en krijgen ze sneller antwoorden op hun vragen . Ook over wat de nieuwe coronaregels voor hen betekenen. Deze desk werd daarnaast uitgebreid met het loket 'geldzaken en ondernemers', speciaal voor ondernemers met financiële problemen. Vaak zochten we de samenwerking in de regio, bijvoorbeeld met de mkb regiodeal Arnhem-Nijmegen. Daarmee kunnen midden- en kleinbedrijven hulp krijgen op het gebied van digitalisering.

Klimaat en energie

Op het gebied van klimaat en energie werden in 2020 flinke stappen gezet. De plannen van de gemeente om in Elderveld zo'n 800 woningen van het gas af te halen, kregen een impuls doordat het Rijk hier zes miljoen aan bijdraagt. Het is de bedoeling dat deze woningen uiterlijk in 2028 met restwarmte van de rioolwaterzuivering verwarmd worden. Behalve in Elderveld onderzoeken we in nog elf andere buurten of er een serieus alternatief voor aardgas is. Ook op het gebied van duurzame mobiliteit gingen de ontwikkelingen verder. Er zijn steeds meer laadpunten gekomen voor elektrische auto's en dat aantal blijft doorgroeien. Daarnaast zetten we in op deelvervoer, bijvoorbeeld met eHubs waar je elektrische fietsen, bakfietsen of elektrische auto's kunt huren. Het afgelopen jaar hebben we meer dan 12 miljoen aan subsidie voor mobiliteitsprojecten ontvangen. Goed nieuws voor de bereikbaarheid van Arnhem.

Meer grip op sociaal domein

In het sociaal domein kreeg de gemeente beter grip op de uitgaven, en dus ook meer mogelijkheden om tijdig bij te sturen als de kosten onverhoopt stijgen. Daarnaast zijn we gestart met het visietraject sociaal domein, waarin ook de inzichten van de visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein van de VNG worden meegenomen. Ook werd een nieuwe aanbesteding van zorgaanbieders afgerond. Er zijn nu minder aanbieders van zorg die ook nog eens voldoen aan strengere kwaliteitseisen. De coronacrisis legt een extra druk op onze inwoners. Ze ervaren meer stress en voelen zich somberder. Daar zijn we nu extra alert op. Daar hebben vooral de sociale wijkteams een grote rol. Ook zetten we ons volop in om kinderen niet

de dupe te laten worden van de scholensluitingen tijdens corona. Daarvoor hebben we de Arnhemse aanpak onderwijs, waarmee we onder meer vroegtijdig schoolverlaten proberen tegen te gaan.

Afvalinzameling
Per 1 juli werd diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Veiligheid
In de strijd tegen ondermijning en criminaliteit werden op last van de burgemeester in 2020 diverse panden gesloten vanwege criminele activiteiten. Dat is nodig, want de georganiseerde criminaliteit probeert de bovenwereld mee te sleuren met fout geld, intimidatie, chantage en bedreigingen. Het ondermijnt een eerlijke samenleving met eerlijke handel en horeca. In november en december was Arnhem gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. In het kader van de campagne werden niet alleen diverse activiteiten georganiseerd, maar ook vele gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.

Medewerkers
Ook voor onze medewerkers was 2020 een bijzonder jaar. Thuiswerken werd de norm, hetgeen een grote omschakeling betekende. Naar de toekomst toe willen we de positieve elementen hieruit vasthouden en verankeren; we bewegen naar een vorm van hybride werken. Goed te zien, is dat de verzuimcijfers een positieve ontwikkeling laten zien.
De omvang van ons personeelsbestand is in 2020 gegroeid, enerzijds door invulling van vacatures die aan het begin van het jaar reeds open stonden anderzijds doordat we in onze begroting rekening hielden met een stijging van de formatie. Eind 2020 is sprake van een kleine overschrijding: 11 fte (1,2%) ten opzichte van een begrote formatie van 938 fte. Binnen dit totaal is sprake van afwijkingen die elkaar (deels) compenseren. Zo is binnen het cluster Werk & Inkomen sprake van vacatureruimte terwijl de bezetting binnen het cluster Strategie, Beleid en Regie zich boven de begrote formatie bevindt.

Er gebeurde meer
En verder werden er meer dan duizend gratis bomen uitgedeeld aan Arnhemmers om de stad verder te vergroenen, werd de Gelrepas vernieuwd tot handige app, werd bij de verbouwing van Museum Arnhem een nieuwe vleugel spectaculair boven een afgrond geschoven, keurde de gemeenteraad de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed, kwamen er 21 flitsparkeerplaatsen, werd Arnhem wereldnieuws met de plannen om asfalt te verwijderen, schaduwroutes en koelteplekken aan te leggen en meer bomen te planten, startte een mondmaskerfabriek waar statushouders aan het werk gingen, mag het asielzoekerscentrum in Elden nog eens vijf jaar blijven, kreeg de armoedeaanpak een impuls met de armoedeagenda en de uitvoeringsagenda schulddienstverlening en werd Arnhem vereerd met twee bezoeken van de Koning. Eén helemaal in de tijdgeest via een videocall met Museum Arnhem. Maar ook een écht bezoek in september. De Koning liet zich informeren over de Arnhemse aanpak om jongeren te helpen de verleidingen te weerstaan van een loopbaan in de drugscriminaliteit.

Al met al was 2020 een bijzonder jaar. Een jaar waarin we te maken kregen met een onverwachte crisis. Maar waarin we ook samen veel mooie mijlpalen bereikten, waar we onze stad de komende jaren weer verder op kunnen bouwen.

Financieel resultaat

Algemeen
We sluiten het jaar 2020 af met een positief financieel resultaat voor mutaties in de reserves van €19,8 miljoen. Gedurende het jaar zijn overeenkomstig de genomen raadsbesluiten mutaties gedaan in de reserves. Per saldo is er in 2020 al €1,1 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve. Daarnaast is er per saldo €1,8 miljoen toegevoegd aan diverse bestemmingsreserves voor door de raad bestemde uitgaven die in toekomstige jaren nog volgen. Door deze mutaties die al in het jaar gedaan zijn, komt het positieve financieel resultaat na mutaties in de reserves in 2020 uit op €16,9 miljoen.

Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de corona maatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen. Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie. Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 mln te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

In het jaarverslag is per programma uiteengezet waardoor de belangrijkste afwijkingen tussen realisatie en begroting worden veroorzaakt. Hieruit blijkt dat het veelal gaat om incidentele afwijkingen, waaronder een incidenteel voordeel op de gebundelde uitkering (BUIG) en de winstneming in de grondexploitatie (waaronder op de complexen Zuidelijke binnenstad, Schuytgraaf en

Leidenweg). Het incidentele karakter van dit positieve resultaat leidt er toe dat deze effecten niet structureel meegenomen kunnen worden naar de toekomst.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0. De ratio komt overeen met de weerstandsfactor van 1,0 zoals in de begroting is opgenomen. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Deze weerstandsfactor is lager dan voorgaand jaar omdat corona extra risico's met zich heeft meegebracht. Dit wordt nader toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

Coronakosten in de jaarrekening

Gedurende het jaar is de impactanalyse corona opgesteld en periodiek geactualiseerd. In deze impactanalyse zijn de nadelen in de exploitatie ingeschat die het gevolg zijn van de coronamaatregelen. In de laatste versie van de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 is een nadeel gemeld van € 14,6 miljoen. Hiervan is €8,8 miljoen bij Turap 2 al in de begroting verwerkt. In de jaarrekening wordt, naast het reeds in de begroting verwerkte nadeel bij Turap 2, een nadeel gemeld van €3,4 miljoen. Het verschil tussen de gemelde afwijkingen in de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 en de werkelijke afwijking in Turap 2 en de jaarrekening wordt voornamelijk veroorzaakt doordat voor een aantal onderwerpen een hogere compensatie (dekking in 2020) is ontvangen. Een voorbeeld hiervan is bovengenoemde ontvangst voor de TOZO uitkering, waarvoor de gemeente in de toekomst nog kosten moet maken. Daarnaast is door de corona-maatregelen een aantal activiteiten niet uitgevoerd, waardoor een voordeel ontstaat binnen het programma dat een deel van de corona-nadelen heeft kunnen dekken.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Omschrijving	**Bedrag**
Financieel nadeel in impactanalyse d.d. 1 maart 2021	€14,6 miljoen
Reeds in begroting verwerkt bij turap 2	€ 8,8 miljoen
Verschil (verwacht nadeel bij jaarrekening)	**€ 5,8 miljoen**
Gerealiseerd nadeel in de jaarrekening a.g.v. corona	€3,4 miljoen
Voordelen en dekking uit andere middelen	**€ 2,4 miljoen**

In de jaarrekening zijn afwijkingen als corona-afwijking benoemd wanneer deze volledig aan corona toe te wijzen zijn. Soms is dit echter niet goed mogelijk. Het komt ook voor dat slechts een deel van de afwijking een relatie heeft met corona. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een prijsvoordeel is behaald (door bijvoorbeeld een nieuwe aanbesteding) maar er ook minder uitgaven zijn geweest als gevolg van corona. Wanneer dit het geval is, is dit in de toelichting van de afwijking uiteengezet.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Meerjarenprogrammabegroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag
In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- wat wilden we bereiken?
- wat hebben we gedaan?
- wat heeft het gekost?

Jaarrekening
De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Opbouw van de jaarstukken

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de jaarstukken bestaan. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid
In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2020 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag
Het jaarverslag is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Acht wijkprogramma's (W) - Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

2. Dertien stedelijke programma's (S) - Met ingang van de begroting 2020 zijn de tien reguliere programma's (R0 tot en met R9) gewijzigd naar dertien stedelijke programma's (S00 tot en met S12). Voor de toelichting op deze gewijzigde programma-indeling wordt verwezen naar de bijlage 'Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst')' in de MJPB 2020-2023. In de stedelijke programma's zijn de 3 W-vragen opgenomen.
De doelenboom is een belangrijk onderdeel in de stedelijke programma's. Bij het onderdeel 'wat hebben we bereikt' is de verantwoording op de doelen opgenomen. Het onderdeel 'wat hebben we gedaan' bestaat uit de verantwoording op de inspanningen.

Bij de doelen en inspanningen wordt aangegeven of deze op koers (groen bolletje), gedeeltelijk op koers (oranje bolletje), niet op koers lopen (rood bolletje) of gerealiseerd zijn (grijs bolletje).
Binnen de wijkprogramma's en stedelijke programma's zijn bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' een financieel overzicht met een toelichting op de afwijkingen opgenomen. In de tabel met de afwijkingen zijn de volgende afkortingen opgenomen:

- V/N - Voordeel/ Nadeel;
- C - Hoofdzakelijk coronagerelateerd met daarbij de keuze tussen Ja en Nee;
- I/S - Incidenteel/ Structureel;
- AR/BR - Algemene reserve/ Bestemmingsreserve.

3. Tien paragrafen - De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.

Deel 3 - Jaarrekening
Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.

In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Interactieve website jaarstukken

De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op de website is bij de stedelijke en wijkprogramma's de volgende extra informatie te vinden:

- In de doelenboom zijn ook de teksten te zien vanuit de Begroting 2021 en Turap-2.
- Bij de onderdelen 'wat heeft het gekost' de overzichten per kostensoort, portefeuilleonderdelen en taakvelden.
- Totaaloverzicht subsidies.
- Totaaloverzicht reserves.

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit drie onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen

Wijken

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 Wijkprogramma Noordwest
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 Wijkprogramma Noordoost
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 Wijkprogramma Presikhaaf
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 Wijkprogramma Malburgen
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld
Schuytgraaf en Elderveld

W7 Wijkprogramma De Laar/Elden
De Laar en Elden

W8 Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken algemeen

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Uitvoering van Wijken Weten

Ondanks de coronacrisis zijn de Teams Leefomgeving in 2020 in elk gebied doorgegaan met het werken dichtbij bewoners. De wijkprogramma's zijn uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. Deze wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. De budgetten zijn waar dat kan ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten.

Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen is er voor gezorgd dat we in de uitvoering aansluiten bij situaties en behoeften in de verschillende wijken. En in het opdrachtgeverschap naar externe partijen wordt wijkgericht gewerkt. Hier zijn de invloed en het belang van bewoners en organisaties ook verankerd.

Op wijkniveau signaleren we een aantal stadsbrede thema's die in meerdere of in alle wijken spelen. Hierop zijn stadsbrede doelen geformuleerd. We scherpen voortdurend met elkaar doelen aan zodat het voor onze inwoners helder is waaraan we werken.

In 2020 is, na bijna vier jaar uitvoering inclusief een pilotfase, gestart met de evaluatie van Van Wijken Weten. Deze evaluatie, uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau, is in het voorjaar van 2021 gereed. Daarna worden aanbevelingen vertaald in een nieuwe koersnota Van Wijken Weten 2.0. Van Wijken Weten blijft ook na vier jaar nog een proces van experimenteren en leren. Processen, budgetten en bevoegdheden zijn daarbij zodanig ingericht dat de leefwereld van bewoners centraal staat. De basisgedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

Versterken van leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelden we in 2020 samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo ontwikkelden we de Arnhem-Oost aanpak, een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Het is de bedoeling deze werkwijze uit te breiden. We werken aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat we per buurt doen wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. De raad heeft hiervoor bij de begrotingsraad in november 2020 een motie aangenomen 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' waarin het belang van preventie wordt onderstreept. In alle wijken is ingezet op kansengelijkheid, investeren in preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien vergroten we het perspectief van kinderen en jongeren (0-27) en versterken we hun sociale omgeving (onder andere ouders en verzorgers).

Ontmoeten en verbinden

In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegen komen. 'Ontmoeten' draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema vaak terug.
Een belangrijk speerpunt vanuit de wijken is maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief beheer van buurthuizen en MFC's. Vanaf 2020 is er jaarlijks €500.000 beschikbaar om fysieke voorzieningen, zoals een buurthuis of sportclub, te verbeteren of indien mogelijk toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen. In verband met de coronacrisis is er ook oog voor bestaande buurthuizen die het moeilijk hebben.

Bewonersondersteuning waar nodig

Ook in 2020 is bewonersondersteuning door de teams Leefomgeving ingezet. In de beleidsnota 'Samen werken aan een sterke sociale basis (juli 2020)' wordt beschreven dat bewonersondersteuning gericht is op het faciliteren en stimuleren van actieve bewoners. Bewoners en bewonersgroepen worden ondersteund door het welzijnswerk. Bewonersondersteuners en opbouwwerkers in de wijken geven informatie en advies aan bewoners en helpen bij het oprichten van een bewonersgroep of werkgroep. Zij ondersteunen het realiseren van plannen, organiseren van bijeenkomsten of de uitvoering van een activiteit. Daarmee stimuleren wij bewoners om actief te worden en zich mede verantwoordelijk te voelen voor hun wijk. Ook helpen wij groepen en individuele burgers op deze manier met het vergroten van hun zelfredzaamheid, eigen verantwoordelijkheid en zelf oplossend vermogen. Tegelijkertijd verbeteren wij de samenwerking tussen organisaties die werken ten behoeve van de wijkbewoners doordat we hen stimuleren om dit gezamenlijk op te pakken.

In 2020 zijn er in de wijken verschillende vormen van (nieuwe) bewonersondersteuning ingezet. De coronacrisis heeft laten zien dat ook het gebruik van online communicatie belangrijker is geworden. Méér bewoners kunnen ook via digitale platforms worden bereikt. Door de komst van de wijkmanagers zien we dat er andere rollen worden gevraagd dan de traditionele rol van een opbouwwerker: procesmatiger en meer buurtmakers (niet zelf doen, maar verbinden en bewoners in beweging brengen).

Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar bewoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen we als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. We versterken de netwerken in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Burgerkracht
Arnhem wil burgerinitiatieven en zelf- en samenredzaamheid van inwoners in Arnhemse wijken blijven stimuleren. De regeling Burgerkracht Sociaal Domein is de basis voor de uitvoering. Deze regeling is al in 2016 vastgesteld.
In 2020 is de regeling geëvalueerd en de gemeenteraad heeft aangegeven verder te willen met de regeling. De regeling wordt breed gewaardeerd. Zo'n 180 initiatieven hebben financiële en inhoudelijke ondersteuning gekregen vanuit het Innovatiefonds Burgerkracht en bijna 130 initiatiefnemers zijn geholpen door de Ideeënmakelaars. Arnhem is er een mooiere stad door geworden, met meer onderling contact en sociale samenhang. Op onderdelen is het aanvraagproces aangepast. Uitkomst van de evaluatie is een verlenging in 2021. Diverse organisatie van bewoners en instellingen werken aan een plan voor continuering van de regeling, ook na 2021.

Met Burgerkracht is een nieuwe manier van samenwerken ontstaan, doordat inwoners (als onderdeel van de adviescommissie Burgerkracht), de teams Leefomgeving en de gemeente gezamenlijk betrokken zijn bij de afweging. De regeling is laagdrempelig en toegankelijk. Dit stimuleert mensen om hun idee voor buurt, wijk of stad daadwerkelijk tot uitvoering te brengen.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Bewoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Voor elk van de acht gebieden in Arnhem is in 2020 een wijkprogramma opgesteld waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht. Daarnaast krijgen en nemen bewoners ruimte om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken.

Participatie
Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten en we betrekken bewoners op verschillende manieren, waarbij we onder andere gebruik maken van betrokkenheidsprofielen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
In de wijken zorgen we - samen met onze partners - voor alternatieve dagbesteding voor ouderen en zetten we in op ontmoeting en beweging in de openbare ruimte. We willen nog beter weten wat voor hen - ook na een lange periode alleen - nu van belang	
Vanuit het netwerk Voor Elkaar in Arnhem zijn diverse activiteiten georganiseerd. Vele vrijwilligers zijn aan hulpvragen van mensen gekoppeld. Groepsbegeleiding voor de meest kwetsbare groepen via de Wmo is ook gewoon doorgegaan. Door de latere aanscherping werden er vanuit het Rijk wel beperkingen opgelegd aan enkele voorzieningen. Hiervoor zijn door onze partners alternatieven ingezet, met name via één op één contact (telefonisch en via beeldbellen). Tijdens de tweede coronagolf eind 2020 zijn onder andere voor ouderen kerstactiviteiten opgezet. Er zijn kaarten verstuurd en er zijn maaltijden verstrekt.	
In de wijken zetten we - samen met welzijnspartners en sportbedrijf - in op zomerprogramma's voor jongeren	
In de zomerperiode zijn diverse activiteiten opgezet voor jongeren in alle wijken. De combinatie van welzijn en sport is daarbij van groot belang gebleken. De behoefte aan inzet verschilt sterk per wijk. Door de jongerenwerkorganisaties is ook veel samengewerkt met straathoekwerkers, met BOA's en met de politie. Er wordt vooral gericht op het voorkomen van overlast.	

Investeren in een leefbare en groene stad

We kijken wat nodig is om buurthuizen coronaproof te maken en kijken naar mogelijkheden voor mensen die niet met regulier openbaar vervoer durven (en geen indicatie hebben)

Door de coronacrisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in de stad. Arnhemmers ontmoetten elkaar veelal online, ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers van buurthuizen zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. Buurthuizen hadden te maken met dalende inkomsten die vaak nodig zijn om de buurthuizen exploitabel te houden. Buurthuizen zijn actief geattendeerd op subsidiemogelijkheden bij provincie voor onder andere aanpassingen gemeenschapsvoorzieningen, energiebesparende maatregelen en de toegankelijkheid accommodaties verbeteren voor personen met een beperking of chronisch zieken. In september 2020 is een eerste uitvraag gedaan onder alle buurthuizen met inzet van gemeentelijke middelen. Voor ondersteuning is ook doorverwezen naar Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars en de AdviesBrigade.
Er is geen uitwerking gegeven aan mogelijke oplossingen van vervoer. Er werd geen gebruik gemaakt van de voorzieningen die er zijn (bijvoorbeeld het automaatje), waardoor er hiervoor geen alternatief is uitgewerkt en opgezet.

In het kader van het doel 'Investeren in een leefbare en groene stad' hebben we in 2020 ook de volgende inspanning uitgevoerd:

Meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen

Het streven om meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen te realiseren hebben we ook vertaald naar de wijken. Op kleine schaal zijn op diverse plekken groen en bomen toegevoegd in de wijken en zijn bewoners met een subsidie ondersteund om hun eigen tuin te vergroenen. De komende jaren zal dit op meer plekken gaan gebeuren; veel voorstellen zaten in 2020 nog in de planfase en zullen komend jaar buiten zichtbaar worden. Daarnaast is groen en waterberging toegevoegd in combinatie met verschillende onderhoudsmaatregelen in de wijken.

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**12.576**	V				
Sociale wijkteams (SWT)						
Totaal	**8.514**	V				
Bedrijfsvoering	1.130	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Zorg	-631	N	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	1.728	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	1.444	V	Groepsbegeleiding en activerend werk	N	I	AR
Zorg	470	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	3.720	V	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	653	V	WMO begeleiding	N	I	AR
Teams Leefomgeving (TLO)						
Totaal	**4.062**					
Armoedebeleid	300	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.	N	I	AR
Bedrijfsvoering	391	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Groen	418	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen	N	I	BR
Groen	346	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	406	V	Beheer MFC's (incl. Coronakosten)	N/J	I	AR/BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	963	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	600	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-16	N	Kinderopvang vitale beroepen	J	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	12	V	Eigen bijdrage peuteraanbod	J	I	AR
Openbare ruimte	-692	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Openbare ruimte	180	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte	N	I	BR
Openbare ruimte	-120	N	Reclame	J	I	AR
Schulddienstverlening	432	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	32	V	Preventie Schulden	N	I	BR
Werk en Inkomen	496	V	Onderuitputting op het re-integratiebudget	N	I	AR
Werk en Inkomen	314	V	Minder inzet Regisseurs (Participatie)	N	I	AR
Baten	352	V				
Armoedebeleid	100	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	252	V	Beheer MFC's	N/J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.092	N				
Schulddienstverlening	-28	N	Preventie Schulden	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-1.064	N	Beheer MFC's	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Sociale Wijkteams (SWT)
De grootste afwijkingen van € 8.516.000 wordt hieronder toegelicht:

Bedrijfsvoering
De salariskosten van SBR zijn in 2020 niet volledig doorbelast op wijkniveau. Hierdoor is er een voordeel ontstaan, dit voordeel is een nadeel op stad voor hetzelfde bedrag. Hierbij wordt opgemerkt dat het totale voordeel op de wijk €1,7 miljoen bedraagt. Deze bestaat voor het grootste gedeelte uit de hierboven genoemde voordelen. Het restant voordeel (€0,2 miljoen) is gezien het bedrag niet in bovenstaande tabel genoemd.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019. Een voorbeeld hiervan is dat vanaf de zomer 2019 in de wijk Schuytgraaf/Elden een toename te zien is van het aantal cliënten en totale kosten. Deze groei is in lijn met de groei van het aantal jeugdigen in de wijk Schuytgraaf/Elden. In de wijk RKV (Rijkerswoerd Vredenburg en Kronenburg) is een daling van het aantal cliënten en de kosten te zien vanaf eind 2019. Deze daling ligt in lijn met de daling van het aantal jeugdigen sinds 2018 in deze wijk. De begroting 2021 zal daarom op basis van de realisatie van 2020 gewijzigd worden.

Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning
Per 1 juli 2020 heeft een beleidswijziging plaatsgevonden, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit voordeel wordt gecompenseerd met het nadeel op programma S07 Zorg bij algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning.

Groepsbegeleiding en Activerend werk
Sinds maart 2020 is een daling te zien bij groepsbegeleiding en activerend werk (2). De daling in maart tot en met juni is zoals verwacht. Na de lockdown is de ingezette zorg niet meer op het niveau gekomen van voor maart 2020.

Doelgroepenvervoer
Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf de zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op programma S07 Zorg wordt een nadeel vermeld van € 2,1 miljoen. Dit voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits-)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 653.000 voor WMO begeleiding gemeld. Dit resulteert in een netto resultaat van nul.

Teams Leefomgeving (TLO)
Afwijkingen die zich in alle wijken voordoen, worden hieronder toegelicht. Wijkspecifieke afwijkingen worden toegelicht op het desbetreffende wijkprogramma.

Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Jaarprogramma's groot onderhoud (Openbare ruimte, Groen, Mobiliteit)
Een deel van de jaarprogramma's groot onderhoud aan groen, bomen en spelen is niet gerealiseerd (€ 0,6 miljoen). De middelen worden gereserveerd voor de uitvoering in 2021.

Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019
Eindafrekeningen op in 2019 uitgevoerd aanbesteed werk hebben in 2020 geleid tot een incidenteel voordeel van € 0,3 miljoen.

Beheer MFC's
Op het beheer van de MFC's is in 2020 een voordeel ontstaan van per saldo € 0,7 miljoen (voordeel lasten € 0,4 miljoen en voordeel baten € 0,3 miljoen). Dit voordeel werd veroorzaakt door:

- lagere kosten voor onderhoud (€ 1,1 miljoen). Om dit onderhoud alsnog te kunnen uitvoeren, worden deze middelen toegevoegd aan de BR Onderhoud Vastgoed (conform het meerjarenonderhoudsplan);
- een nadeel bij het gebruikersbeheer door hogere schoonmaakkosten en inkoop van materialen (€ 0,2 miljoen);
- een nadeel op bedrijfsexploitatie (€ 0,2 miljoen). Deels komt dit door corona omdat de incidentele verhuur is achtergebleven terwijl de kosten zijn doorgelopen;
- voor onder meer spatschermen schoonmaak en inhuur; als gevolg van corona zijn extra kosten gemaakt voor € 34.000.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)
De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Verschuiving lasten onderwijsbeleid
Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In de begroting 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Kinderopvang vitale beroepen
In Turap 2 is een afwijking gemeld voor de kinderopvang van kinderen van ouders met vitale beroepen van €65.000. Dit is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €81.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een nadelig resultaat van €16.000 in de jaarrekening.

Eigen bijdrage peuteraanbod
In Turap 2 is een afwijking gemeld betreffende de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie. Een bedrag van € 50.000 is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €38.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een voordelig resultaat van €12.000 in de jaarrekening.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € - 0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 miljoen gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 miljoen (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 miljoen).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot lagere opbrengsten van € - 0,3 miljoen. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 miljoen waaronder eenmalige hogere kosten invoering diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende
€ - 1,7 miljoen. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Reclame
Wegens corona zijn de inkomsten uit de reclame mogelijkheden op gemeentelijk terrein onzeker en moest een voorziening worden getroffen van € 120.000. Dit is gelijk verdeeld over alle wijken.

Schulddienstverlening / Preventie schulden
Er zijn door de coronacrisis minder schulddienstverleningstrajecten uitgevoerd dan verwacht. Ten opzichte van 2019 is nog wel een groei in aantal aanvragen zichtbaar.
Er zijn meer middelen uit Amendement Schulden Voorkomen (17A50) overgehouden dan in het najaar 2020 werd verwacht. Dit komt voornamelijk doordat een aantal activiteiten rond communicatie later zijn gestart (communicatiecampagne, ontwikkeling van methodiek met persona's, doorontwikkeling website geldzorgen).

Onderuitputting op het re-integratiebudget

Diverse re-integratietrajecten hebben vertraging opgelopen of zijn later van start gegaan door corona. Zo is Scalabor gedurende een periode tijdens de eerste lockdown gesloten geweest. Later in het jaar zijn de trajecten wel weer op gang gekomen en nagenoeg volledig gevuld, maar de financiële afwikkeling heeft door de vertraging maar deels plaatsgevonden in 2020 en zal doorlopen naar 2021. In 2020 leidt dit tot een onderuitputting op het re-integratiebudget van € 496.000. Ondanks de onderuitputting op het re-integratiebudget constateren we dat Arnhem, wat betreft ontwikkeling uitkeringslast, beter heeft gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. Het tekort op BUIG is gedaald van 9% in 2019 naar 4,5% in 2020.

Minder inzet Regisseurs (Participatie)

Bij de doorontwikkeling van Werk en Inkomen heeft de nieuwe regisseursfunctie een sleutelrol. Als gevolg van corona heeft er vertraging plaatsgevonden in het aantrekken van nieuw personeel. Hierdoor is het in 2020 niet gelukt om de regisseurs functie volledig te bezetten. Dit leidt tot een voordeel van € 314.000 in 2020 op de uitvoeringskosten. Inmiddels is de bezetting van de regisseursfunctie op orde.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

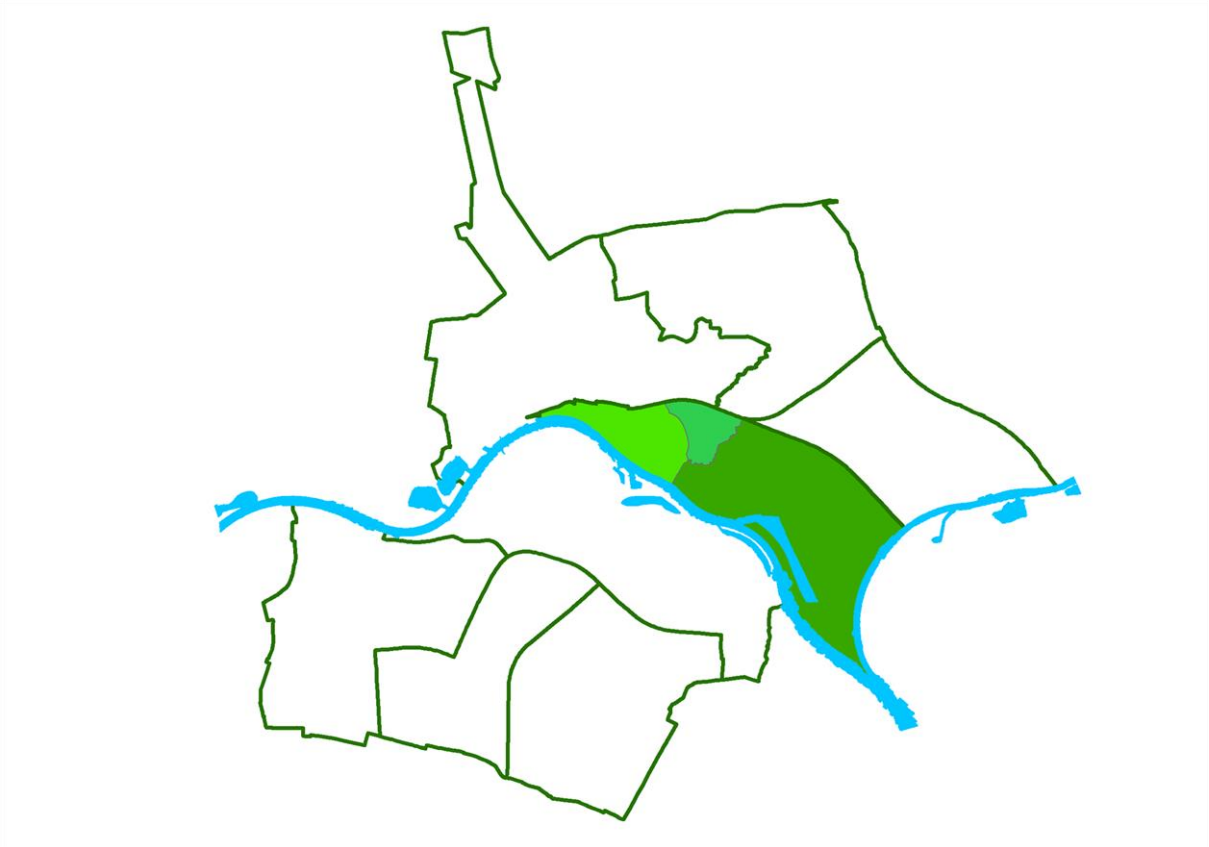

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Leefbaarheid en preventie	

- Implementatie van de Buurtschakel (buurtcommunity) is een feit. Door een samenwerking van het team Leefomgeving en het Sociale wijkteam worden bewonersnetwerken en het netwerk van de professional met elkaar verbonden. De buurtschakel zorgt, met lichte ondersteuning van een coach en vrijwilliger, voor samenredzaamheid tussen bewoners die net die steun nodig hebben om zelfstandig door te kunnen.
- In het Arnhemse Broek en het Centrum is samenwerking tussen politie, handhaving, welzijn en de hulpverlening verder uitgebreid om preventief de overlast van jongeren en overlastgevende (verwarde) personen in de openbare ruimte aan te pakken en erger te voorkomen. De aanpak in het Centrum is in voorbereiding om ook naar het Spijkerkwartier uit te breiden.

Veilig en leefbaar

- In het Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA) is er geen geschikte huisvesting op voorraad die een project zoals magicmix mogelijk maakt gezien de schaalgrootte die nodig is.
- We zetten stappen in het versterken van het netwerk van professionals in de wijk. De wijkveiligheidsoverleggen die deels in het vierde kwartaal hebben plaatsgevonden, dragen bij aan een nauwere samenwerking op het vlak van een veiligere leefomgeving.
- In het centrum is er een veiligheidsoverleg met partners.
- De inbedding van de straatcoaches is gerealiseerd.
- De eerste stappen in de uitbreiding van het verzorgingsgebied project centrum zijn gezet.
- De eerste aanzet tot het project 'Welkome wijk' in samenwerking met stichting Samen sterk zonder stigma en het Trimbos-instituut is gedaan. Dit project is gericht op het vergroten van tolerantie in de wijk door te weten van elkaar.

Circulaire Economie

- De laatste stappen in 2020 zijn gezet op het gebied van het onderzoek van een borging van de wijkbedrijven binnen de Arnhemse begroting. Het wijkbedrijf BuurtBaanBureau heeft in 2020 één traject uitgevoerd waarbij 18 deelnemers een traject succesvol hebben gevolgd waarbij 75% van de deelnemers is uitgestroomd naar werk, vrijwilligerswerk of een opleiding. Het tweede traject heeft door corona vertraging opgelopen en is later dit jaar gestart en zal eind eerste kwartaal worden beëindigd.
- Spijkerbike heeft de eerste fietsen opgeknapt die na de weesfietsenruiming zijn vrijgekomen en deze zijn weer verhuurd aan de bewoners.
- Buurtgroenbedrijf heeft een sterke organisatie neergezet en is deels zelfvoorzienend door projecten in het groen te draaien voor en door bewoners.

Kansrijk opgroeien

De volgende acties zijn dit jaar gerealiseerd of in uitvoering:

- project Fort in het Arnhemse Broek;
- gezonde leefstijl door inzet op integrale aanpak stakeholders (primair onderwijs en Sportbedrijf);
- vroegtijdige aanpak schuldenproblematiek jongeren;
- perspectief op werk project '50 gezinnen uit de bijstand en aan het werk';
- doorontwikkeling op de twee basisscholen in het Arnhemse Broek in het kader van een doorgaande leerlijn en Vroeg Eropaf;
- stedelijk jongerenwerk Willemeen 2.0.

Burgerparticipatie

- Spijkerkpeil heeft voor de tweede keer een peiling gehouden onder alle bewoners van het Spijkerkwartier. Bewoners konden een week lang zowel digitaal als via een formulier stemmen op belangrijke thema's en ook thema's aandragen. Een kleine 9% van de bewoners heeft actief deelgenomen aan het Spijkerpeil. De uitkomsten zijn meegenomen in het wijkprogramma van het team Leefomgeving.
- Er is een eerste start gemaakt met de doorontwikkeling van een nieuw democratisch proces voor de wijk, die de legitimiteit kan borgen bij besluitvorming door de wijk in de nabije toekomst. Een voorbeeld hiervan is de uitvoering van het parkeerplan door de inzet van parkeergelden. Hierbij wordt gekeken naar het voorbeeld uit Groningen de 'coöperatieve wijk'.
- In het Centrum is er een digitale enquête uitgevoerd waaraan alle bewoners van het centrum konden deelnemen.
- Het Project Goede Buur is afgerond. Dit is een participatietraject over de toekomstplannen van de Rijn IJssel locatie aan de Thorbeckestraat. Samen met bewoners van het Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek, Rijn IJssel college en de gemeente is een ontwikkelkader gemaakt, dat naar verwachting het eerste kwartaal van 2021 in de gemeenteraad besproken wordt en vastgesteld.
- Buurtgroenbedrijf heeft vergroeningsprojecten samen met en door bewoners uitgevoerd.
- De herinrichting van de Kastanjelaan is samen met bewoners uitgewerkt en uitgevoerd.

Ontmoeten

- Samenwerking met het Sociale wijkteam heeft gezorgd voor de implementatie van de Buurtcirkels ondanks vertraging door corona. Deze voorliggende voorziening bevordert de samenredzaamheid en voorkomt eenzaamheid door ontmoeting.
- De ontmoetingsplekken zijn ondanks de coronamaatregelen in goed overleg met de wijkpartners de Kansen, de Symfonie en Broek omhoog, open gehouden voor de kwetsbare bewoners. De openingstijden van Broek omhoog zijn in de zomerperiode en kerstperiode uitgebreid om te voorkomen dat deze bewoners vereenzamen of erger; terugvallen.
- Het Toon Hermans Huis is mensen telefonisch/digitaal gaan benaderen.
- De Lommerd heeft een plan ingediend in het kader van ontmoeten om het buurtcentrum toegankelijker te maken.

Gezond en fit

- Het Programma GO! Gezond Onderweg is gestart in Het Broek. Dit is een ketenaanpak voor 0-18 jarigen met (ernstig) overgewicht.

Vergroenen en energietransitie

- In het vierde kwartaal zijn de eerste stappen gezet om de herinrichting van de Van Muijlwijkstraat vorm te geven. Hierbij staan vergroening en klimaatadaptieve maatregelen centraal. Eerdere bijeenkomsten en de input van bewoners worden hierin meegenomen.
- In het vierde kwartaal is stevig ingezet op een integrale veiligheidsaanpak van de Steenstraat. Vergroening en het tegengaan van hittestress is hier onderdeel van en dit zal medio 2021 worden uitgevoerd.
- Er is een groenwerkgroep opgericht in het Arnhemse Broek als onderdeel van het wijkplatform, waar 20 bewonersinitiatieven zich bij hebben aangesloten.
- Op de energietransitie sluiten we aan bij de stedelijke aanpak en zorgen we voor aansluiting van de bewoners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.276	35.549	31.638	30.646	992
Baten	9.708	9.498	9.634	9.595	-39
Saldo lasten en baten	***-21.568***	***-26.052***	***-22.004***	***-21.051***	***953***
Toevoegingen aan reserves	0	0	474	534	-60
Onttrekkingen aan reserves	1.213	0	27	35	8
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.213***	***0***	***-447***	***-499***	***-52***
Gerealiseerd resultaat	**-20.355**	**-26.052**	**-22.451**	**-21.550**	**900**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.257	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	116	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	74	V	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	97	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	131	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	54	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	650	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-58	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	60	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-11	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	123	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-79	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	7	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	58	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Wijksturing en Wijkzaken	-63	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	28	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	-183	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-197	N	Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren (wijkspecifiek)	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

De toename van de lasten in CSA heeft voornamelijk betrekking op de financiering van bewonersondersteuning door Rijnstad.

Mobiliteit: Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren

Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op straatparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader, na behandeling van Turap 2020-2, gecorrigeerd.
Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

Het naschoolse programma loopt naar tevredenheid. Het programma wordt door 95 kinderen gevolgd en is nog steeds zeer succesvol. Tijdens het afgelopen jaar is gekozen voor nog meer maatwerk in de begeleiding van de kinderen. Door 36 begeleiders (stagiaires en vrijwilligers) in te zetten is er zo veel mogelijk één op één of in kleine groepjes gewerkt. Dit om nog meer aan te sluiten op de individuele behoefte en ontwikkeling van het kind. We merken dat elk kind dat deelneemt, vooruitgang boekt. Niet alleen op het gebied van taal- en rekenvaardigheid, maar ook op sociaal-emotioneel gebied.
Gedurende de tijd dat de school gesloten was door de coronamaatregelen, hebben we op andere manieren geprobeerd om kinderen in beeld te houden, contact te behouden en buitenactiviteiten aan te bieden. Onder meer zijn er pakketjes/ cadeautasjes gemaakt voor alle leerlingen, is een YouTube-kanaal gestart en zijn boekenacties gehouden. Ook is er in de zomervakantie een breed programma aangeboden voor alle kinderen in de wijk.

Zoals de school het formuleert:' 'De Huiswerkclub maakt voelbaar dat we in Klarendal samenwerken aan de ontwikkeling van onze kinderen. De ouders, de klas, de school, het kinderwerk, het sportbedrijf, de wijk, iedereen helpt mee.'

Ontmoeten

Verschillende ontmoetingsplekken hebben zich verder doorontwikkeld:

- We hebben de Bakermat aangekocht voor verhuur aan de wijk (stichting) om een laagdrempelige ontmoetingsplek te ontwikkelen in de wijk. Er is een stevige stichting gesteund door vele vrijwilligers in de wijk om van de Bakermat een bruisende ontmoetingsplek te maken.
- Ook bij de Nieuwe Hommel hebben zich positieve ontwikkelingen voorgedaan. In samenspraak met het bewonersoverleg en de bestaande bewonersstichting De Nieuwe Hommel heeft de gemeente de huur van het pand op zich genomen en heeft het mogelijk gemaakt een coördinerend beheerder aan te stellen en de ontwikkeling richting zelfbestuur van het buurthuis ingezet.

De buurthuizen hebben vanzelfsprekend wel veel last gehad van het feit dat de deuren door corona gesloten moesten worden. Daardoor konden zij niet de rol in de wijk vervullen zoals ze die gepland hadden en kregen ze ook te maken met teruglopende inkomsten.

Op andere locaties zijn (speel)plekken uitgegroeid tot ontmoetingsplek waarbij bewoners zelf ook het (groen) onderhoud ter hand nemen. Voorbeelden zijn: Schaarsbergen Kemperbergerweg, Natuurspeelplek Panoramaschool, Bothaplein en het binnenplein SintMarten (in ontwikkeling).

Burgerparticipatie

- Het ontwikkelen van een parkeerplan in Klarendal heeft enige vertraging opgelopen. Naar aanleiding van de evaluatie van het parkeerplan SintMarten/Sonsbeek is besloten eerst een stadsbreed kader te ontwikkelen voor parkeren in de wijken. Een concept daarvan is inmiddels gereed. Op basis daarvan gaan we verder met het parkeerplan voor Klarendal- Zuid. De ontwikkeling van het plan voor Klarendal wordt in het derde kwartaal weer opgepakt.
- In het vierde kwartaal is gestart met het participatietraject voor de aanleg van een rotonde aan de Hommelseweg.
- In het kader van de overlast in Klarendal is gezamenlijk met de afdeling Veiligheid een aanjager aangesteld om snel concrete acties in gang te zetten. Bewoners en professionals hebben gezamenlijk diverse wijkschouwen gehouden. Dit heeft tot een betere samenwerking tussen professionals onderling en met betrokken bewoners geleid en tot een beter beeld van de problematiek in de wijk. Er zijn diverse acties in het kader van het opruimen van afval gestart. We kijken hoe we dit structureel en duurzaam kunnen inpassen in het staande beleid.
- In Schaarsbergen zijn de bouwstenen voor groot onderhoud vastgesteld.
- Samen met de buurt is in Transvaal een nieuwe speelplek op het Bothaplein ontwikkeld.
- Bewoners hebben meegepraat over ontwikkelingen rondom de woningbouw op de Hes, de toekomst van de Koepel en invulling van terrein Rijn-IJssel (Veluwestraat).

Vergroenen en verduurzamen

In het gebied Noord-West is een aantal wijken op verschillende wijzen actief op het gebied van energiebesparing of vergroening. De wijkinitiatieven worden ondersteund door verbindingen te leggen met de stadsbrede initiatieven of het koppelen van initiatieven.

Werk

Binnen het gebied is een uitstroom gerealiseerd van 113 bewoners uit de bijstand. Het betreft voor het merendeel inwoners vanuit Klarendal. Positief is dat het daarbij ook gaat om een heel aantal bewoners die al langer dan 2 jaar in de bijstand zaten.
Helaas is door de coronacrisis het absolute aantal mensen in de bijstand in ons gebied gestegen. Onder invloed van corona is de inzet van het aantal instrumenten (zoals inloopspreekuren en matching's cafe) ook beperkt geweest.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	27.210	31.633	30.119	28.962	1.157
Baten	1.748	2.034	1.560	1.898	337
Saldo lasten en baten	***-25.462***	***-29.599***	***-28.559***	***-27.064***	***1.494***
Toevoegingen aan reserves	0	0	194	416	-221
Onttrekkingen aan reserves	560	0	168	177	9
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***560***	***0***	***-26***	***-239***	***-212***
Gerealiseerd resultaat	**-24.902**	**-29.599**	**-28.585**	**-27.303**	**1.282**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.370	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-244	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	34	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	79	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	67	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	805	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	331	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	69	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	20	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	126	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	57	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-122	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	41	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	49	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inhuur regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	65	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	47	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	35	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-136	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-133	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-197	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Noord-West zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd die tot een tekort hebben geleid, zoals: uitbreiding wijkondersteuning door Rijnstad, subsidie De Leuke Linde, de Wijkwaswinkel, projecten binnen het innovatiefonds etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Koffiekaffee de Beijer, de Buurtfabriek en Rijnstad in samenwerking met stichting Stevig (voor MFC de Wetering) hebben subsidie ontmoetingsgelden ontvangen. De middelen zijn deels voor dekking vaste lasten en beheer. Dit geeft de verschillende organisaties meer (financiële) rust om zich te focussen op waar ze goed in zijn: activiteiten ontplooien voor inwoners uit de wijk. Daarnaast is er ook de Vriendenkring in Plattenburg als ontmoetingsplek actief. Door corona konden veel activiteiten geen doorgang vinden en dat is lastig voor de verschillende opstartende ontmoetingsplekken. Corona heeft veel van de flexibiliteit van de vrijwilligers in de wijk gevraagd.

De methodiek Age Friendly Cultural City is ingezet in Plattenburg en in oktober zou een eindfestijn worden georganiseerd met alle deelnemende organisaties en ouderen. Door de coronamaatregelen kon dit niet fysiek en is digitaal een festijn georganiseerd.

Seinpost heeft in samenwerking met de drie woningbouwcorporaties Vivare, Volkshuisvesting, Portaal en de provincie de opdracht gekregen om te komen tot een toekomstbestendig concept voor het voorzieningenaanbod aan het marktplein Geitenkamp. Ondernemers hebben het lastig. Een eerste voorlopige conclusie is dat een 'grotere' supermarkt aan het Marktplein essentieel is om het huidige winkelaanbod op peil te houden en te versterken. Vanaf september 2020 wordt onderzocht of dit realiseerbaar is. Dit lijkt lastig te realiseren met de kleine winkelunits en hoogteverschillen in de wijk en de smalle straten.

Binnen de wijk Geitenkamp doen koffiekaffee de Beijer en stichting Stevig mee met het onderzoeksproject Zin in de Wijk. Dit vierjarig onderzoeksproject wordt in samenwerking met de Wageningen University & Research (WUR) uitgevoerd en loopt tot juli 2022. Onderzocht wordt wat de gezondheidseffecten van sociale wijkondernemingen op de deelnemers zijn. De eerste resultaten zijn besproken in een stadsbrede bijeenkomst in oktober. De onderzoekers faciliteren de sociale ondernemingen en zijn met aanbevelingen gekomen. We faciliteren het verder verbeteren en verankeren van de twee sociale ondernemingen in de wijk Geitenkamp.

Verdeeld over de wijk Noordoost zijn er een aantal speel-/ontmoetingsplaatsen verfraaid of nieuw aangelegd. Vanwege corona is het buiten ontmoeten nog belangrijker geworden. Deze buitenontmoetingsplekken zijn allemaal op initiatief van de inwoners gerealiseerd. Ze hebben ontworpen, financiën gezocht (burgerkracht subsidie, wijkgeld vanuit de platforms en andere fondsen, aangevuld met het spelengeld van de gemeente) en met de aanleg geholpen. Ook de moestuin bij de Vlindertuin is dit jaar uitgebreid en dient als buiten ontmoetingsplek.

Sociale- en fysieke veiligheid

Elke 6 weken is er casuïstiek overleg op adresniveau met politie, woningbouwcorporatie, RIBW-zorgbemiddeling en Rijnstad (overlast- en zorgcoördinator) over overlastgevende adressen. Casussen worden besproken en acties uitgezet. In 2020 is er met een aantal wijkprofessionals een polarisatiebijeenkomst georganiseerd. In 2020 hebben wij extra bemoeizorgtrajecten ingekocht. Door wijziging van beleid kon alleen bemoeizorg worden ingezet bij dreigende huisuitzetting en bijvoorbeeld niet bij zorgmijders. Dit is voor 2021 aangepast.

In 2020 zijn er jongeren geworven voor het JongerenToezichtTeam Geitenkamp (JTTG). Dit is een gezamenlijke actie van verschillende wijkprofessionals (wijkagent, handhaving, jongerenwerk, wijkcoach, team Leefomgeving). Jongeren werden uitgenodigd via social media (filmpje vanuit de wijkprofessionals) om te solliciteren. De sollicitatiegesprekken werden ook door de verschillende wijkprofessionals gedaan. Het JTTG wordt breed in de wijk gedragen. Door de coronamaatregelen heeft het JTTG niet in volle omvang kunnen draaien.

Er is gestart met een persoonsgerichte aanpak om ondermijning ('wijkkoningen en windhappers') aan te pakken. Dit in samenwerking met de politie, Vivare, VHV, Portaal, UWV, overlast- en zorgcoördinator en gemeente Arnhem. Het gaat dan met name om adres- en uitkeringsfraude.

Eind november 2020 werd in de Geitenkamp massaal meegedaan met de landelijk oproep om te protesteren tegen het vuurwerkverbod. Het beruchte weekend kwamen jongeren en jongvolwassenen uit andere wijken van Arnhem en zelfs van buiten Arnhem naar de Geitenkamp. Alle media-aandacht werkte als een katalysator. Met de verschillende wijkprofessionals zijn maatregelen genomen, onder andere meer inzet vanuit het jongerenwerk en straathoekwerk, zorgdragen voor meer activiteiten voor jongeren, met name in de kerstvakantie, cameratoezicht en donkere kruispunten extra verlichten. Wekelijks is afgestemd. Vitesse Betrokken heeft vanaf december tweewekelijkse activiteiten georganiseerd. In verband met de vuurwerkonrust zijn 14 waarschuwingsbrieven uitgereikt (8 aan minderjarigen) en 6 gebiedsverboden (waarvan 2 aan minderjarigen) voor bepaalde locaties op oudjaarsavond opgelegd. Door de intensieve samenwerking tussen de verschillende organisaties en de maatregelen die zijn genomen is het tot en met oudjaarsavond relatief rustig geweest in de wijk.

In Plattenburg is de samenwerking met bewoners geïntensiveerd, dit naar aanleiding van onvrede bij hen over aandacht voor de problematiek binnen hun wijk.
In Alteveer/Cranevelt heeft de werkgroep verkeer van deze wijk een verkeersonderzoek laten uitvoeren. De uitkomsten van het onderzoek worden meegenomen in de herijking van het verkeersbeleid.

In de Dr. Bosstraat en op de Hommelseweg - kruising Thomas a Kempislaan is bekeken hoe de verkeersveiligheid verbeterd kan worden. We hebben de bewoners hierbij betrokken.

Met aanwonenden van de Bronbeeklaan is een webinar georganiseerd over het verkeersplan om de snelheid op de Bronbeeklaan te verlagen en de oversteekbaarheid te vergroten. Met name de kap van zes bomen om de uitvoering mogelijk te maken, stuitte op bezwaren. Dit heeft geresulteerd in een alternatief plan, met behoud van de bomen en draagvlak van aanwonenden.

Werk

De Vlindertuin is door de coronamaatregelen deels gesloten geweest. Dit heeft impact gehad op de bestaande sociaal ondernemers. Per juli is een nieuwe sociaal ondernemer gestart. De Buurtmoestuin Vlindertuin is uitgebreid, steeds meer inwoners sluiten zich aan en vinden hier een plek om samen te tuinieren en elkaar te ontmoeten.
De verbouwing van de Vlindertuin is een jaar vertraagd en daardoor ook de komst van meer sociaal ondernemers en kunstenaars met hart voor de wijk. De start van de verbouwing is nu gepland in het najaar van 2021.

In overleg met de woningbouwcorporaties is na afloop van een pilot van 8 weken besloten om niet door te gaan met het buurtgroenbedrijf. Er is te weinig animo vanuit de wijk om in het groen te werken. Wat wel werkt is om bewoners te enthousiasmeren om in de eigen straat aan de slag te gaan (straatopruimdag).

In oktober 2020 is een training basisvaardigheden om de laaggeletterdheid in de wijk aan te pakken van start gegaan. De training is door de coronacrisis later gestart dan gepland. De training wordt door de eerste 12 deelnemers zeer enthousiast ontvangen. De training richt zich op het aanleren van reken en taal- en digitale vaardigheden, daarnaast wordt er aandacht besteed aan gezondheid en juridische onderwerpen. Leerlingen van de Guido de Bres ondersteunen de volwassen deelnemers met het maken van huiswerk.
Voor het opzetten van een sociale wijknetwerkonderneming is in november 2020 een projectleider aangesteld, die tezamen met de huidige Vlindertuingebruikers aan de slag gaat.

De gebiedsteams van Werk & Inkomen zijn formeel per 1 juni 2020 gestart. Met de nieuwe gebiedsteammanager en teamleider bestuurder Sociaal wijkteam is een maandelijks sociaal-domeinoverleg gestart met als doel om vanuit een gezamenlijke opgave in goede samenwerking aan de slag te gaan. Om de samenwerking tussen de professionals te bevorderen en de bewoners goed te kunnen ondersteunen hebben de coaches Sociaal wijkteam en de regisseurs van het Werk & Inkomen gebiedsteam een werkplek bij elkaar in MFC de Wetering.

Kansrijk Opgroeien

Het in- en naschools cultuureducatieprogramma is voortgezet in samenwerking met Rozet en Sportbedrijf Arnhem op de Witte Vlinder. Door de coronacrisis en de lockdown hebben de basisscholen het programma in het voorjaar en in december stil gelegd.
De pilot gezinsgerichte aanpak is helemaal afgerond in 2020. In de eerste lockdown was het zoeken naar de juiste vorm en dit is opgelost door vaker te bellen en/of te appen met de bewoners. Studenten van de HAN hebben in oktober en november onderzoek gedaan naar de ervaringen van inwoners van deze aanpak. Dit wordt verwerkt in de evaluatie die in januari 2021 wordt afgerond.

Op initiatief van de 6 basisscholen in gebied Noord-Oost en gefaciliteerd door team Leefomgeving is in september 2020 gestart met de Noord-Oost Academy met 16 kinderen afkomstig van 4 basisscholen. Kinderen krijgen een ondersteunend programma aangeboden; er is een moment van huiswerkbegeleiding en daarnaast wordt gewerkt aan vaardigheden die ondersteunend zijn voor de doorstroom naar het VO.
Het JOGG-programma en Gezond Onderweg (GO!) zijn in samenhang gestart in september 2020. In de wijk Geitenkamp zal de JOGG-aanpak het programma Kansrijk Opgroeien versterken door ondersteuning te bieden op het onderdeel 'gezonde leefstijl'.

GO! is een Arnhems initiatief van kinderartsen, huisartsen en jeugdartsen dat ook in deze wijk is opgestart. Het is een Gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) voor kinderen en jongeren die al overgewicht hebben (ernstig overgewicht met ernstige risicofactoren, of obesitas graad 1, 2 of 3). De kinderen en jongeren worden twee jaar begeleid door de kindergezondheidcoach in samenwerking met een multidisciplinair team om tot een gezondere en actievere leefstijl te komen. De kindergezondsheidscoach is als gevolg van corona niet in maart maar in september 2020 gestart.

Op het MFC is in augustus een groep leerlingen van het ROC Rijn IJssel gestart met de praktijkleerroute. Het is een pilot van 3 jaar en wordt ondersteund door de teams Leefomgeving Noord-Oost en Noord-West. Gedurende de pilot wordt nauw samengewerkt met Rijnstad, Sociale wijkteams, Sportbedrijf en andere organisaties in de wijk. De studenten worden voor korte en langere stages/opdrachten in de wijk ingezet op maatschappelijk relevante onderwerpen ten aanzien van jongeren en ouderen en krijgen les over de onderwerpen waar ze op dat moment in de wijk mee bezig zijn.

Vergroening en verduurzaming

Op de Geitenkamp werken we mee met het rioleringsproject om tegelijkertijd aan klimaatadaptatie en sociale betrokkenheid te werken. In 2020 zijn bij de vervanging van de riolering op het Korhoenplein bewoners, waaronder een tuinarchitect, betrokken die het plein willen vergroenen en beheren. Door corona heeft deze actie vertraging opgelopen. Het Patrijzenplein is wel afgerond met een bank rondom de boom op het plein en gevelgroen.
Wageningen Universiteit lift ook mee met een onderzoek naar het effect op de gezondheid en vergroening door middel van een enquête onder de bewoners. Verder wordt hierin samengewerkt met de corporaties.

Bij de vervanging van de riolering in de Ericalaan gaan we in het kader van het beschermd stadsgezicht samen met Volkshuisvesting, afdeling Erfgoed en bewoners de ligusterhagen zo veel als mogelijk terugplaatsen. Deze straten dienen als proef voor de rest van de wijk.

Bij de nieuwbouw van het zwembad op Valkenhuizen wordt overwogen om het oude zwembad als waterreservoir in te richten waarin het regenwater van de daken en het terrein kan worden opgevangen. Het water kan voor de beregening van de sportvelden gebruikt worden zodat er geen grondwater hoeft te worden opgepompt.

De wijkgesprekken ten aanzien van de energietransitie zijn vanwege corona allemaal verzet naar 2021.

Op de Paasberg ondersteunen wij de initiatiefgroep Beek op de Paasberg. We stimuleren bewonersinitiatieven zoals vergroening van daken in Molenbeke. Verder waren wij aangesloten bij de pilot Energiearmoede. In deze pilot hebben we energiebesparende maatregelen met name voor de kapitaalarmere bewoners gepromoot. Deze pilot is afgerond.

De wijk Alteveer/Cranevelt is één van de wijken die meedoet aan de 'wijk van de toekomst'. Saksen Weimar maakt momenteel een plan van aanpak voor de energietransitie. Saksen Weimar komt naar voren als een wijk die geschikt is voor een all-electric oplossing collectief dan wel individueel.

In samenspraak met omwonenden en ouders van de Josef Sartoschool in Plattenburg is er een concept plan ontworpen om het schoolplein te gaan vergroenen. De uitvoering staat gepland voor 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	22.438	26.390	24.872	23.835	1.037
Baten	1.720	2.020	1.642	1.650	8
Saldo lasten en baten	***-20.717***	***-24.370***	***-23.230***	***-22.186***	***1.045***
Toevoegingen aan reserves	0	0	247	375	-127
Onttrekkingen aan reserves	514	0	137	168	31
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***514***	***0***	***-110***	***-207***	***-97***
Gerealiseerd resultaat	**-20.204**	**-24.370**	**-23.340**	**-22.392**	**948**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.122	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-420	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	276	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	261	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	180	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	610	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-160	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-10	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	14	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	2	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	158	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	62	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-94	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	23	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	65	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	3	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	53	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	5	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	10	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N		AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-69	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-66	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers in opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Presikhaaf kent een grote stedenproblematiek. Op sociaal vlak liggen grote opgaven. De wijk heeft relatief lager gemiddeld gestandaardiseerd huishoudensinkomen en kent veel gezinnen in de bijstand. De leefbaarheid staat onder druk. De woningcorporaties hebben hier veel bezit en staan voor een duurzaamheidsopgave. Daarnaast is een deel van de grond vervuild. De gemeente heeft veel eigendom maar, heeft deze in erfpacht constructies uitgegeven aan de woningcorporaties. Daarnaast heeft de gemeente hier nog grondeigendom en maatschappelijk vastgoed welke om een (her)bestemming vragen.

Presikhaaf 3 heeft een prominente plek in de onlangs gesloten Woondeal regio Arnhem-Nijmegen en is aangewezen als Versnellingslocatie, waarbij onder andere de nadruk ligt op het versnellen van woningbouw, het toevoegen van extra woningen (130% programmeren), 50% betaalbare woningen en circulaire bouw. Er zijn een aantal herstructureringslocaties welke in beeld komen voor een nieuwe invulling. Daarnaast worden ook de mogelijkheden verkend voor een verdichting van de bestaande stedelijke structuur. Daarbij wordt een integrale fysieke en sociale herstructureringsopgave voorgestaan: combinatie van stedelijke vernieuwing, verbetering van de leefbaarheid en veiligheid.

Daarnaast maakt Presikhaaf 3 samen met Presikhaaf 1 en 2 (Presikhaaf West) in de Woondeal onderdeel uit van Stadsvernieuwing 3.0. Een integrale gebiedsgerichte aanpak van sociaal-fysieke achterstanden en (on)veiligheid voor Arnhem Oost (Presikhaaf, Malburgen, Geitenkamp, 't Broek en Klarendal). Een programma waarin integraal en met langjarige commitment de achterstand van de wijken in Arnhem-Oost wordt aangepakt. We werken aan een integraal Uitvoeringsprogramma stadsvernieuwing Arnhem-Oost (stedelijk, met maatwerk per wijk) gebaseerd op de drie pijlers fysiek/wonen, sociaal/werk en veiligheid waarbij in ieder geval de volgende leefvelden aan de orde komen: scholing, sociaal functioneren, werk en inkomen, gezondheid en hulpverlening, wonen, veiligheid en criminaliteit en opvoeding.

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

We hebben ingezet op het verder ontwikkelen en uitbreiden van het netwerk kansen voor kinderen samen met partners uit de wijk en ouders. Samen met wijkpartners is gewerkt aan een kader voor samenwerking en het opzetten van pilots voor specifieke onderwerpen. Deze duurzame samenwerking draagt bij aan verbetering van de kwaliteit van het aanbod voor jeugd en hun ouders, die weer bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid.

Buurtlocaties

De locatie buurthuis De Overkant is samen met verschillende actieve buurtorganisaties het "Huis van de Buurt" en is goed op weg om een bruisend hart van de buurt Presikhaaf III te worden. In De Overkant is een sociale beheerder gefaciliteerd die zorgt voor de verbinding van de verschillende partijen in het buurthuis en samen met hen ideeën bedenkt om nieuwe partijen te betrekken.
Voor buurthuis De Oosthof is geïnvesteerd in een professioneel beheerder en zijn afspraken gemaakt over een bedrijfsplan en het betrekken van nieuwe partijen bij het buurthuis. En er wordt onderzoek verricht welke activiteiten nieuwe bewoners bij het buurthuis kunnen betrekken.
Beide buurthuizen zijn ondersteund door de regeling Ontmoeten & Verbinden zodat de activiteiten ondanks corona zoveel mogelijk doorgang hebben kunnen vinden.

Ouderenwelzijn

Het onderzoek naar de behoeften van niet-westerse ouderen is gestart, vanwege corona is er nog geen uitkomst op de resultaten van dit project. Door het project gaan meer mensen maken gebruik van ontmoetingsgroepen in plaats van dagbesteding.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.682	26.945	23.998	22.882	1.116
Baten	2.059	2.599	2.004	2.141	137
Saldo lasten en baten	***-24.623***	***-24.346***	***-21.993***	***-20.741***	***1.252***
Toevoegingen aan reserves	0	0	164	378	-214
Onttrekkingen aan reserves	2.068	0	233	256	23
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.068***	***0***	***69***	***-123***	***-191***
Gerealiseerd resultaat	**-22.555**	**-24.346**	**-21.924**	**-20.863**	**1.061**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.048	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-236	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	350	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	74	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	187	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	116	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-60	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	17	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-58	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	92	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-65	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	54	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	90	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	37	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	64	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-178	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-174	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Flores Onderwijs
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Malburgen

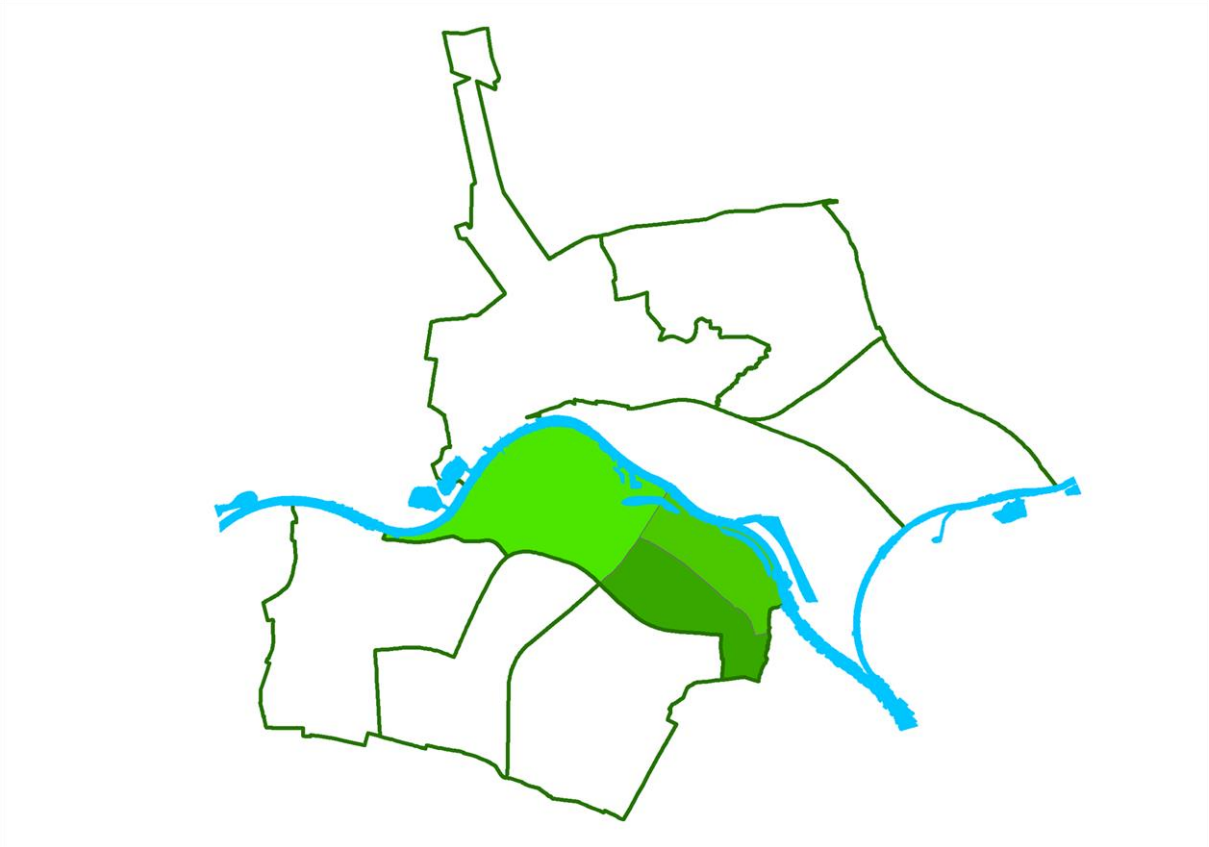

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale en fysieke veiligheid	

In 2020 is in Malburgen op verschillende manieren ingezet op het verbeteren van de algehele veiligheid. Zo is de veiligheid rondom winkelcentrum de Drieslag geïnventariseerd en hierover is een rapport opgeleverd met daarin concrete aanbevelingen. De inzet van straatcoaches is in 2020 voor de Drieslag niet gerealiseerd. Voor Immerloo is extra ingezet op de aanwezigheid van welzijnswerk en politie, mede naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand. In Immerloo is ook naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand voor bewoners een bijeenkomst georganiseerd over brandveiligheid en preventie.

Hoewel er vanwege de coronamaatregelen geen wijkschouwen konden plaatsvinden om met bewoners de verkeersveiligheid te verkennen, is naar aanleiding van een raadsmotie bij de behandeling van het bestemmingplan Vlierstraat een experiment gestart waarmee de beleving van de verkeersveiligheid in Malburgen West is gepeild door middel van een online applicatie. Deze peiling heeft 278 meldingen opgeleverd. Aan de hand daarvan worden door de afdeling Verkeer scenario's uitgewerkt om de beleving van verkeersveiligheid te verbeteren.
Om gemotoriseerd verkeer op het fietspad aan de Bandijk terug te dringen is in 2020 een pilot gedraaid in samenwerking tussen gemeente (verkeer en handhaving) en politie die succesvol verlopen is en waardoor overlast is verminderd.

Ontmoeten

Ontmoeting stond in 2020 vanwege corona en de coronamaatregelen onder druk. Desalniettemin zijn er zeker slagen gemaakt in het ontwikkelen van ontmoetingsgelegenheden en ontmoetingsplekken.

Voor het beheer van buurthuis Huis voor de Wijk is in 2020 een stichting opgericht en een bestuur gevormd en zijn de voorbereidingen getroffen voor de subsidiëring per 2021. Ook is in 2020 vanuit verschillende partners, waaronder de gemeente Arnhem. de financiering geregeld voor een hoognodige verbouwing van het buurthuis.

Op 25 januari 2020 is de buurthuiskamer in Het Duifje, 'de Duiventil', feestelijk geopend door wethouder Louwers. Vanwege de coronamaatregelen die kort daarna zijn gaan gelden in combinatie met de kwetsbare doelgroep van deze huiskamer is het gebruik in 2020 achtergebleven bij de oorspronkelijke verwachtingen.

Ten behoeve van de realisatie van een nieuw buurtcentrum op de locatie van het huidige monocentrum de Hobbit is in 2020 de realisatieovereenkomst tussen de gemeente en Volkshuisvesting ondertekend. Daarnaast is tussen partijen afstemming geweest over het voorlopig ontwerp en de daarbij behorende buitenruimte. Ook zijn stappen gemaakt in de ontwikkeling van de locatie Veerpolderstraat waarbij de ontmoetingsbehoefte een belangrijke positie heeft. Hierover zijn gesprekken gevoerd met onder andere muziekvereniging Door Wilskracht Sterk (DWS) en Volkshuisvesting.
Voor een afgestemd locatiebeleid over de hele wijk is gestart met het inventariseren van het gebruik van de verschillende MFC's en buurthuizen om te zien hoe in de toekomst de behoefte aan ruimte in de wijk op een goede manier tegemoet kan worden getreden.

In 2020 is gestart met de pilot signalering eenzaamheid in Het Duifje en Immerloo, waarbij door de Wijkmakers coalities zijn gevormd vanuit betrokken lokale partijen en bewoners die samen een aanpak van eenzaamheid hebben opgezet en onderlinge verbindingen hebben gelegd. In 2020 is voor de doorontwikkeling van deze pilot in 2021 een subsidie aangevraagd en ontvangen van ZonMw.

Werk

Het wijkgericht uitvoeringsplan gekoppeld aan het stedelijk Taalplan is in 2020 voortgezet. Met het gebiedsteam Werk en Inkomen is op wijkniveau de samenwerking afgetrapt om te komen tot een wijkgerichte aanpak op het gebied van arbeidsparticipatie. Tussen het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. Het team Leefomgeving, het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen in Malburgen voeren op wijkniveau structureel overleg.

Gezonde levensstijl

Binnen de coronamaatregelen die in 2020 golden bleef met name de mogelijkheid om te sporten en te bewegen in de buitenruimte overeind.
In Malburgen West is in 2020 de beweegtuin gerealiseerd. Bij het Olympusterrein is de blauwe baan aangelegd, waarop bewoners op verschillende manieren kunnen sporten. Door het Sportbedrijf is hiervoor een programma opgesteld.
FormUpgrade voldeed in 2020 aan de doelstellingen in de subsidiebeschikking, met een gedeeltelijk gewijzigde invulling gedurende de coronacrisis.

Kansrijk opgroeien

Vanuit de wijknetwerken is een naschools en wijkgericht aanbod van activiteiten opgezet voor kinderen in een kwetsbare positie dat via programma's is aangeboden. De activiteiten vanuit deze programma's hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Vanwege de coronamaatregelen is het niet gelukt om tot een nieuwe integrale aanpak voor de jeugd te komen. Het kinder- en jongerenwerk is in 2020 in aangepaste vorm ingezet, passend binnen de maatregelen en tegelijkertijd gericht op het bieden van perspectief aan de jeugd binnen die maatregelen.

Armoede

De activiteiten vanuit de programma's Kansrijk Opgroeien hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Ook in 2020 is Achter De Voordeur ingezet om outreachend bewoners te benaderen die hun eigen hulpvraag niet kennen of niet durven te stellen. De inzet is met name gericht geweest op Immerloo, de Vissenbuurt en de woningen rondom winkelcentrum de Drieslag. In totaal zijn op deze manier 73 huishoudens bereikt. Ook de vroegsignalering van schulden via Vroeg Eropaf is in 2020 in Malburgen weer ingezet.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	32.433	39.705	38.261	34.363	3.897
Baten	3.894	4.347	3.968	4.112	144
Saldo lasten en baten	***-28.539***	***-35.357***	***-34.293***	***-30.252***	***4.041***
Toevoegingen aan reserves	0	0	236	548	-312
Onttrekkingen aan reserves	305	0	397	417	20
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***305***	***0***	***161***	***-131***	***-292***
Gerealiseerd resultaat	**-28.234**	**-35.357**	**-34.132**	**-30.383**	**3.749**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	4.197	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	178	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	228	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	441	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	42	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	1.444	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	727	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg Overig						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	93	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	31	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	143	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	54	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	423	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	110	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-110	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	5	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	74	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	6	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	155	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	100	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	58	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	51	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	24	V	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	27	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-275	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-270	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-5	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-268	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Malburgen zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd, zoals: de beweegtuin Malburgen-West, projecten ter verhoging gevoel sociale veiligheid, Achter de Voordeur, projecten binnen het innovatiefonds, etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- St. Pas
- Sportbedrijf Arnhem BV
- Kinderopvang SKAR
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Schuytgraaf, Elderveld

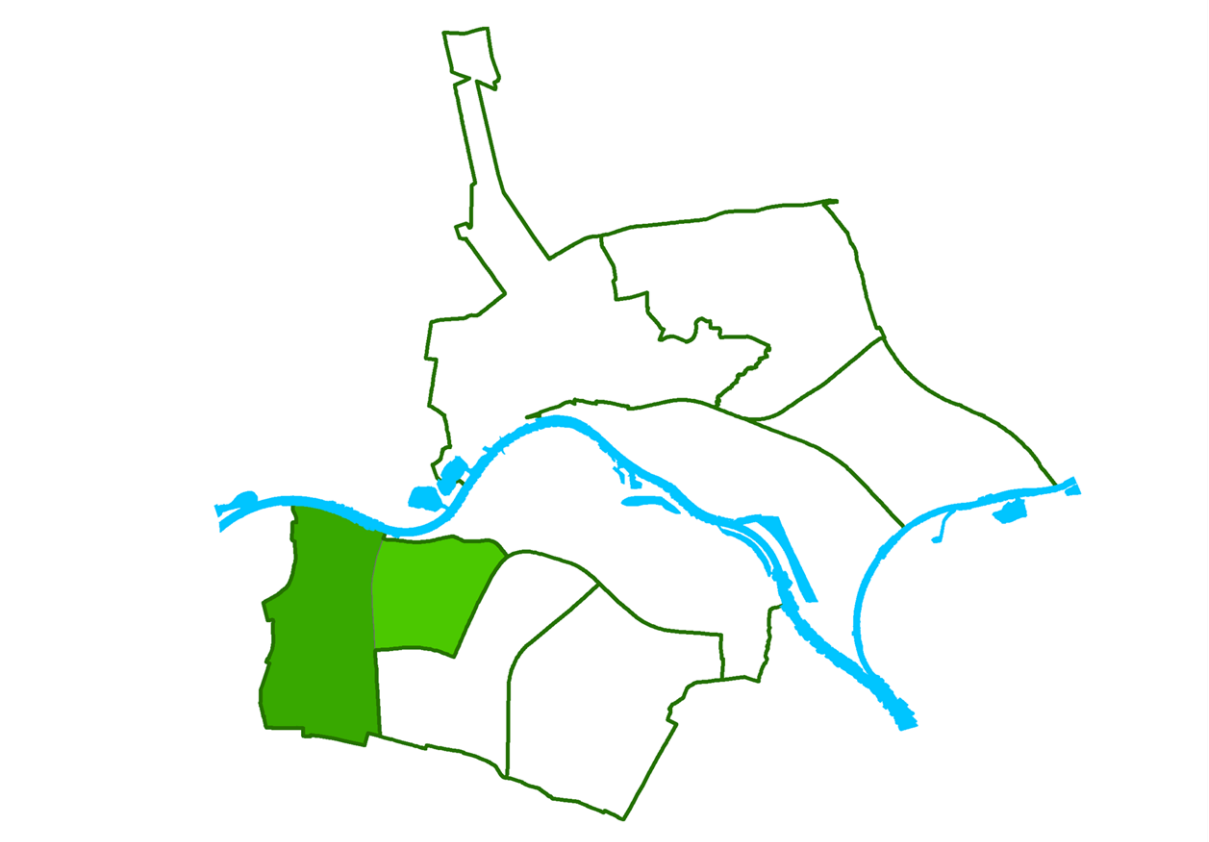

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Sportbedrijf Arnhem heeft een plan ontwikkeld om de kantine in wijkcentrum Elderveld op te knappen. Gekeken wordt of dit kansen biedt voor ontmoetingsmogelijkheden voor de wijk.
Voor jongeren zijn mogelijkheden verkend voor een (eigen) binnenaccommodatie; in de wijk lijken er weinig mogelijkheden geschikt.
Offertes zijn opgevraagd voor aanpassingen in de Omnibus. In verband met het vertrek van een school uit het gebouw en mogelijke kansen die dit biedt voor een andere indeling in het gebouw, is realisatie van een meer afgescheiden ontmoetingsruimte uitgesteld tot 2021.
De voorbereidingen voor het multifunctioneel sportveld Schuytgraaf lopen nog. In overleg met bewoners en professionals is gekozen voor een meer gevarieerd spel-, sport- en ontmoetingsveld voor de wijk voor alle leeftijden. Omdat de beoogde locatie een archeologisch veld is en dit toch te veel beperkingen oplevert, wordt gezocht naar alternatieve mogelijkheden, waardoor realisatie is vertraagd.

Verkeersveiligheid	

De parkeeroverlast bij het winkelcentrum Elderveld is afgenomen door de komst van winkelcentrum Schuytgraaf. Over station Zuid komen minder signalen binnen, handhaving is aangesloten op de signalen rondom de locatie en fietsenstallingen zijn geplaatst.
De parkeeroverlast en het halen en brengen bij de scholen rondom het Breezandpad in Elderveld blijven naast de herinrichting van de openbare ruimte een belangrijk aandachtspunt. Na de oplevering van de scholen bleef het omliggende terrein braak achter. Er is ingezet op het opzetten van een integrale aanpak om zowel de inrichting als de verkeersbewegingen (gedrag) aan te pakken. Er wordt onder andere nagedacht over het stimuleren van op de fiets naar school door middel van bijvoorbeeld het aanleggen van een fietszone.
In 2020 is een wijkveiligheidsoverleg gestart, waar met partners overlegd en afgestemd wordt over signalen op het gebied van (verkeers)veiligheid en (jeugd)overlast.

Kansrijk opgroeien

De twee basisscholen in Elderveld hebben met Rozet en Sportbedrijf gewerkt aan een plan voor kansrijk opgroeien. Over de precieze invulling en uitvoering zijn we in gesprek.
Het kinderwerk in Schuytgraaf heeft waar mogelijk activiteiten doorgezet of alternatieven ontwikkeld. Voor kinderen en gezinnen zijn vooral in de zomer extra activiteiten georganiseerd, die erg zijn gewaardeerd. Het ging onder andere om een botenrace en een luchtkussenfestival.
Spruytgraaf wordt doorontwikkeld naar een speelmorgen in Schuytgraaf.

Schulden

Er is in 2020 vooral ingezet op de samenwerking tussen Werk en Inkomen, het Sociale wijkteam en het team Leefomgeving. Het Kernteam Zuid-West is vormgegeven en met regelmaat in overleg. Er zijn gezamenlijke doelen gesteld; over de aanpak van bepaalde doelgroepen in de wijk op het gebied van participatie en zorg, de fysieke samenwerking, gezamenlijke inloopspreekuren in de wijk en huisvesting in de wijken.
De inzet op zzp'ers met schuldenproblematiek wordt stedelijk aangepakt.

Voor kinderen die te maken krijgen met complexe scheidingen is er de Kiestraining. De pilot Steunouders is ingezet. Deze bieden kinderen een of twee dagdelen per week een gastvrij thuis en geven zo een steuntje in de rug aan ouders die wat extra hulp kunnen gebruiken.

Netwerkverbindingen

Er zijn wijkgidsen gemaakt die informatie verstrekken op het gebied van ontmoeten, opvoeden en opgroeien. Deze zijn goed ontvangen door wijkbewoners. De wijkgidsen zijn gedigitaliseerd door een wijkbewoner en op de wijkwebsites geplaatst. De digitale wijkgids wordt bijgehouden en aangevuld en vormt zo een sociale kaart voor de wijk.
In Elderveld zijn afspraken gemaakt met De Wijkmakers om met een aanpak tegen eenzaamheid onder ouderen aan de slag te gaan. Tevens zijn er afspraken gemaakt met partijen om projectmatig met ouderen aan de slag te gaan, zoals het project Old School. Ondanks corona is er een Kunst/Cultuurroute gerealiseerd door Rozet en kookt Vitanos voor wijkbewoners.
We hebben de Sociale Tafel Schuytgraaf-Elderveld vorm gegeven om samen aan een sociale basis in de wijk te werken. Samen met welzijnspartners, het Sociale wijkteam en gebiedsteam Werk en Inkomen en bestuursadviseurs werken we thematisch aan samenhang en een integrale aanpak in het sociale domein.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	25.570	24.138	24.197	23.909	288
Baten	2.632	2.673	2.562	2.738	176
Saldo lasten en baten	***-22.938***	***-21.465***	***-21.635***	***-21.172***	***464***
Toevoegingen aan reserves	0	0	432	914	-482
Onttrekkingen aan reserves	1.071	0	256	266	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.071***	***0***	***-176***	***-648***	***-471***
Gerealiseerd resultaat	**-21.867**	**-21.465**	**-21.812**	**-21.819**	**-7**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	156	V				
Sociale wijkteams						
Zorg	8	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	42	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-13	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-105	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-222	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	132	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-570	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	74	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	16	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	203	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	282	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	189	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-69	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	42	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	41	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	3	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Werk en Inkomen	-24	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	28	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	66	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	155	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	8	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	147	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-424	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-421	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR
- St. Pas

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

De Laar, Elden

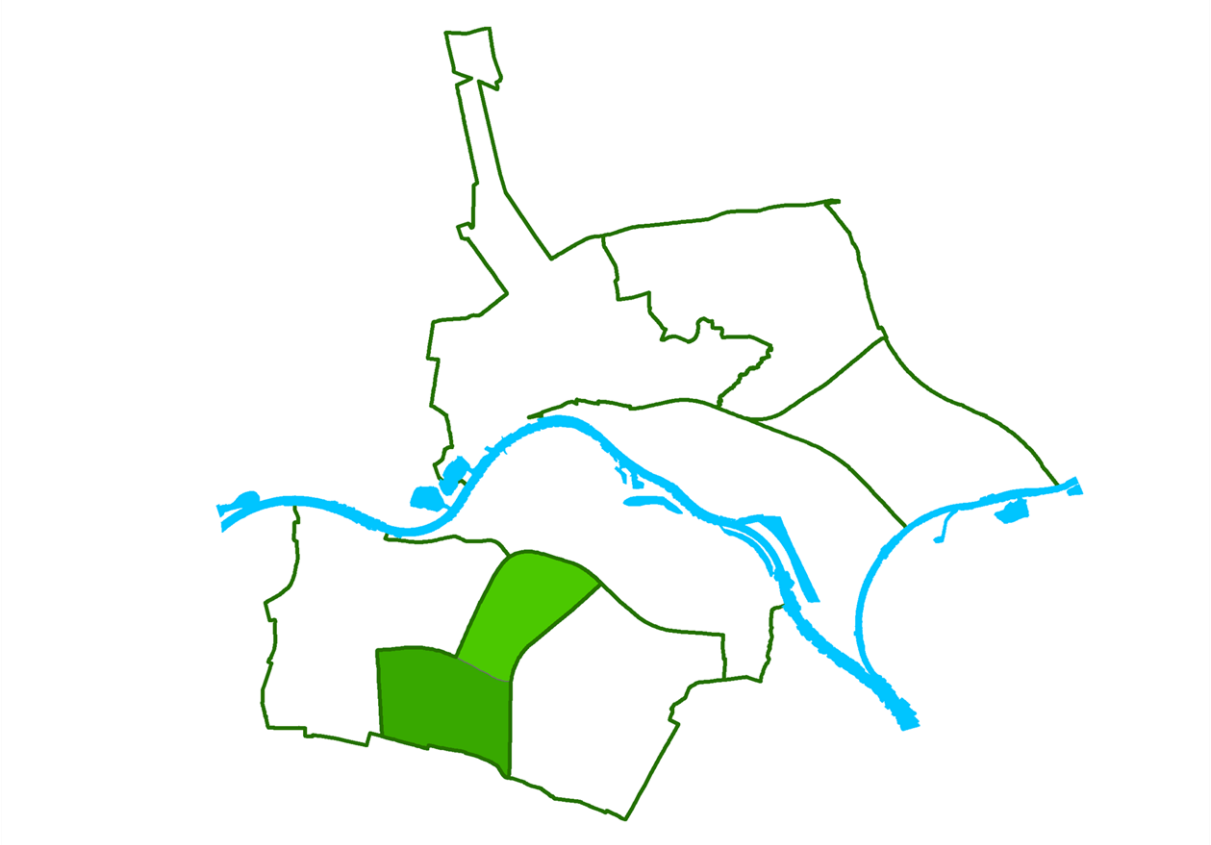

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale samenhang	

Er is gestart met een ontwikkelingsplan voor sporthal De Laar West inclusief de buitenruimte. Daarnaast is er een traject gestart om met de betrokken partijen rondom boerderij De Kroon tot een vraaggericht en stabiel aanbod voor de wijk te komen. Ondanks de impact van corona hebben veel werkgroepen zich verder kunnen ontwikkelen en verstevigen.

Participatie

De projecten buurtcirkels en taalgroepen zijn inmiddels succesvol van start gegaan. Voor zover corona dit toeliet zijn er op de verschillende scholen naschoolse programma's aangeboden. Ook is het project Focuz Academy gestart.
Verder is inmiddels gebleken dat de outreachende werkwijze van de eerdere huisbezoeken onvoldoende aansluit bij de vraaggerichte strategie van het Sociale wijkteam. Daarom wordt er ingezet op algemene gebiedsgerichte samenwerking tussen het Sociale Wijkteam en Werk & Inkomen.

Sociale en fysieke veiligheid

De verschillende werkgroepen hebben ondanks corona een behoorlijk aantal activiteiten in gang gezet. Ook is hun structuur versterkt en zijn zij zelfstandig van het opbouwwerk gaan functioneren.
Voor verschillende verkeersproblemen zijn in samenwerking met omwonenden duurzame oplossingen gevonden.

Op een aantal plekken hebben buurtbewoners zich georganiseerd om een deel van de openbare ruimte in eigen beheer te onderhouden. De hervorming of aanleg is in samenwerking met de afdeling Openbare Ruimte en de groenaannemer tot stand gekomen.

Daarnaast is in 2020 een project gestart om jongerenoverlast in de wijk terug te dringen in samenwerking met politie en wijkprofessionals. Bovendien is er een project gestart om samen met bewoners aan de hand van buitenspelen en speeltuinen de directe omgeving te verbeteren en tegelijk de onderlinge relaties binnen de buurten te verstevigen.

Verduurzamen

Door de coronacrisis is het aantal bewonersinitiatieven op dit gebied helaas wat achtergebleven. We blijven deze initiatieven echter stimuleren en ondersteunen waar mogelijk. De eerste wijkgesprekken over dit thema zijn opnieuw gepland voor begin 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	16.961	19.439	17.458	16.484	974
Baten	1.277	1.703	1.268	1.330	62
Saldo lasten en baten	***-15.684***	***-17.736***	***-16.189***	***-15.154***	***1.036***
Toevoegingen aan reserves	0	0	264	434	-170
Onttrekkingen aan reserves	1.149	0	136	142	6
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.149***	***0***	***-128***	***-292***	***-163***
Gerealiseerd resultaat	**-14.535**	**-17.736**	**-16.318**	**-15.445**	**872**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	789	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	129	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	137	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	176	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-12	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-2	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	29	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	120	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	185	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	58	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-64	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	48	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	25	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Sport	-221	N	Beheer gemeenschappelijk vastgoed (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	20	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	33	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	7	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	7	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-2	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-2	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het beheer van enkele panden van de gemeente heeft € 221.000 meer gekost dan begroot. Het gaat met name om de Drielsedijk 17. Door de verhuizing van verenigingen hebben onvoorziene maatregelen plaats moeten vinden.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

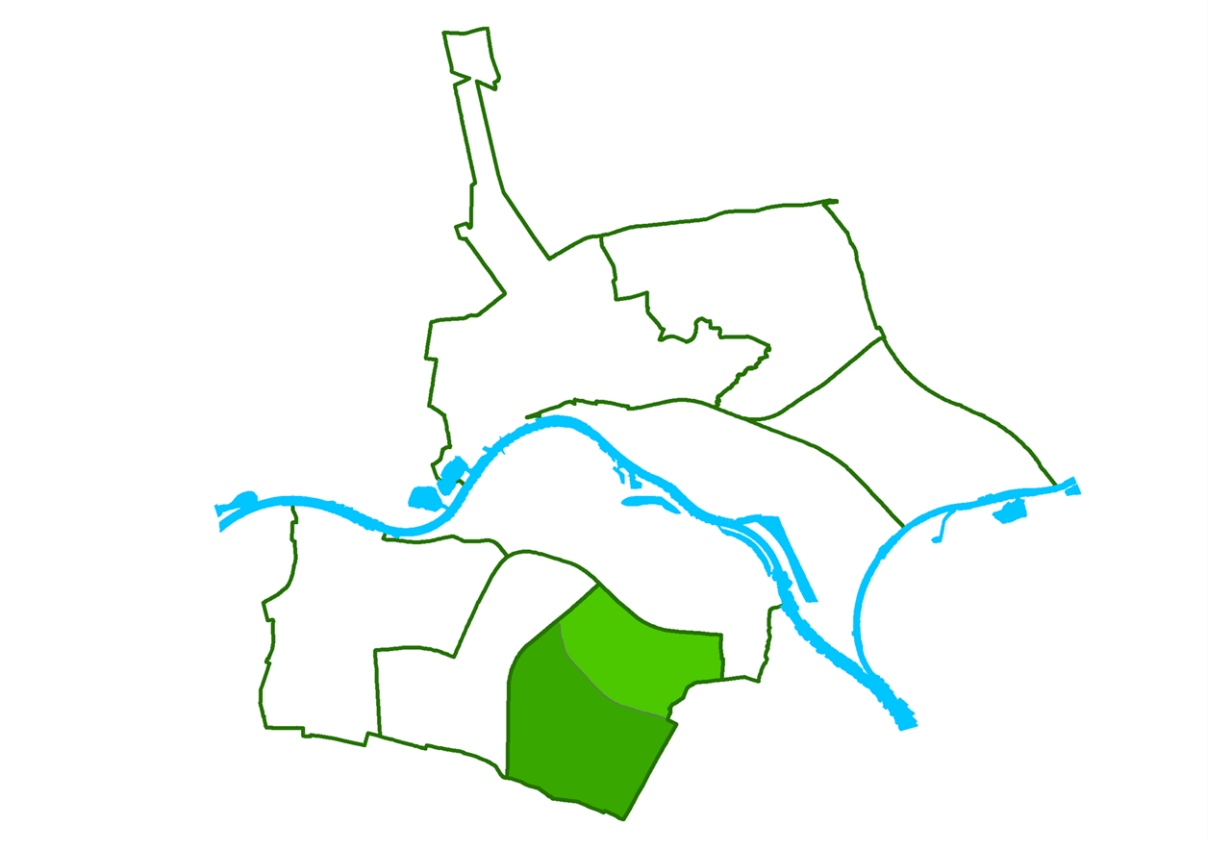

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Bewegen en ontmoeten	

Het Sportbedrijf heeft een naschools programma opgezet waarbij de Urban Sportscontainers ingezet worden. Op de drie grote sportvelden is een programma voor kinderen in armoede. De sportcontainer is een groot succes. De tweede container is dit jaar gevuld en staat in Rijkerswoerd bij playground. Jongeren hebben geholpen om de container van een graffitischildering te voorzien.
Voor alle thema's wordt LIJN2030 ingezet. We willen er voornamelijk bewoners mee ontmoeten en verbinding tot stand brengen. Op een laagdrempelige manier gaan we het gesprek aan met bewoners. Soms zijn het spontane gesprekken, andere keren staan we met een specifiek thema in de wijk. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan de gesprekken over de skatebaan in Rijkerswoerd.

In Kronenburg leeft bij bewoners al jaren de wens voor een ontmoetingsruimte. Inmiddels zijn we ver in de gesprekken om twee panden te huren aan het Croydonplein. Daarnaast is er met Rijnstad overeenstemming om ook de locatie de Madser in te zetten als ontmoetingsruimte.
Met diverse partners in de wijk wordt gekeken naar de rol die zij kunnen spelen in het programma dat ontwikkeld moet worden voor de ontmoetingsruimtes.

Met de RIVM-maatregelen die dit jaar van toepassing waren, is het slechts heel beperkt mogelijk geweest om het wijkcentrum in Vredenburg te gebruiken. Bij bewoners en professionals is hier grote behoefte aan.

De herinrichting van sportpark Rijkerswoerd gaat gestaag verder. Er is een blijvende ontwikkeling gaande op sportpark Rijkerswoerd waardoor het steeds meer, zoals de intentie was en is, een ontmoetingsplek wordt voor de buurt. Er is inmiddels ook een speeltuintje aangelegd voor de jongste jeugd. Van hieruit worden ook steeds meer activiteiten georganiseerd die verband houden met ontmoeten en bewegen. Voor de skatebaan bij de Pythagorasstraat is een vergunningaanvraag ingediend. Door tegenstanders is aangekondigd dat hier bezwaar op ingediend zal worden.

Bewoners van Rijkerswoerd wachten al lang op een bruggetje naar park Lingezegen. Afronding hiervan bevindt zich in de laatste fase. Vanwege het zaaiseizoen zullen de laatste acties inclusief het plaatsen van de brug begin 2021 plaatsvinden.

Vergroening

Voor het pleintje aan de Kronenburgbusbaan ligt een concept ontwerp klaar. In samenwerking tussen bewoners en een ontwerper van de gemeente is deze tot stand gekomen. Het buurtinitiatief Wessel Couzijnhof is afgerond, de eerste bloemrijke bermen zijn gerealiseerd en de regentonnen zijn aangeschaft.
Het buurtinitiatief voor de herinrichting van de Ekamphof is ook met succes afgerond.
De 'kwarrende' bomen op de parkeerplaats op de Schepen van Ommerenstraat zijn nog niet vervangen, maar nog wel in beeld. Op het Schepen te Boeckoppad is het bewonersinitiatief om boomspiegels te vergroten opgepakt. Met bewoners aan de Heiligerleeplaats worden gesprekken gevoerd om het plein aan te pakken. Dit valt mooi samen met het onderhoud dat op deze plek gepland staat voor 2021.

Bij stedelijke projecten die zich aandienen in het gebied wijzen wij steeds op de voorwaarde dat ontwikkelingen niet ten koste mogen gaan van het groen in het gebied en bij voorkeur zelfs een uitbreiding van het groen realiseren. Vanuit het bomenplan zijn slechte bomen in het gebied geïnventariseerd.
Bij de ontwikkelingen rondom bijvoorbeeld transformatie aan de Schepen Bierwischstraat wordt dit uitdrukkelijk meegenomen. Eveneens wordt dit signaal uitdrukkelijk meegenomen in de gesprekken met Wereldhave.

Acties voor de vergroening van het Croydonplein hebben ertoe geleid dat er drie ontwerpen liggen voor het Croydonplein.

Aantrekkelijke woonomgeving

We zien door de coronacrisis dat bewoners tijd hebben geïnvesteerd in hun omgeving.
Ook hebben we in ons gebied een groot aantal vrijwilligers die zwerfafval ruimen. In samenhang met het thema vergroenen worden enkele pleinen en straten kleurrijker door initiatieven vanuit bewoners en werkgroepen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.014	30.594	28.428	26.734	1.694
Baten	1.348	1.630	1.139	1.265	126
Saldo lasten en baten	***-24.666***	***-28.964***	***-27.289***	***-25.469***	***1.819***
Toevoegingen aan reserves	0	0	497	681	-183
Onttrekkingen aan reserves	1.537	0	243	243	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.537***	***0***	***-255***	***-438***	***-183***
Gerealiseerd resultaat	**-23.129**	**-28.964**	**-27.543**	**-25.908**	**1.636**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**1.804**					
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	226	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	408	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	384	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	198	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	79	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	132	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-111	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	62	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	189	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	89	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	50	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-89	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	3	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	66	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	5	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-69	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	94	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	52	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	51	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	11	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	11	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving RKV zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd zoals: aanleg gazon Wessel Couzijnhof, opknappen Sportcentrum Rijkerswoerd, aanleg parkeerplaats ESA-terrein, projecten binnen het innovatiefonds, etc. De uitvoering van deze projecten hebben tot een tekort van €69.000 geleid.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Stad

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Om de doelstellingen en ambities van Arnhem te bereiken is samenwerking van groot belang. We willen inwoners en ondernemers eerder betrekken bij onze plannen. In de regio werken we intensief samen met onder andere de provincie en gemeente Nijmegen aan een sterke regionale samenwerking. Onze inwoners kunnen rekenen op een dienstverlening die verder digitaliseert en de klantvriendelijkheid voorop stelt. Onze organisatie richten we in om onze dienstverlening continu te verbeteren.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met mooie bomen of om een heringericht industrieterrein.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal-, landelijk- en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen (aan het werken) aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	

Zie voor een toelichting de inspanningen 'Rekenkamer: uitvoeren onderzoeksprogramma' en 'College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen'.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

We hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in onze rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken. In de regio Arnhem-Nijmegen is de Groene Metropoolregio gerealiseerd: een nieuwe, steviger samenwerking tussen de 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen met een ambitieuze visie en dito regionale agenda. We hebben in de Euregio bijgedragen aan de totstandkoming van de strategische agenda. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Zie voor een verdere toelichting van onze activiteiten de inspanningen bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Er zijn in 2020 diverse voorbereidende stappen gezet om de digitale dienstverlening aan onze inwoners te verbeteren. Zo is voor de basisregistratie personen en de burgerlijke stand nieuwe software geïmplementeerd, die in de komende jaren stapsgewijs verder zal worden ontwikkeld en uitgerold. Via deze nieuwe software kunnen inwoners zaken, als het doen van overlijdensaangifte of het doorgeven van vermissing van hun reisdocument, gemakkelijk digitaal regelen met de gemeente via zogenaamde e-diensten. Het was de bedoeling om in 2020 al de eerste vijf e-diensten operationeel te hebben, maar de technisch complexe context in combinatie met corona hebben tot vertraging geleid met de implementatie van e-diensten. Een voorgenomen pilot met uitgifte van DigD-substantieel aan de balie is vanwege corona uitgesteld. Wel is er in samenwerking met Nijmegen en Drechtsteden een pilot ID-bellen uitgevoerd, waarbij inwoners zich telefonisch kunnen authenticeren met de identiteitsapp IRMA. Daarbij wordt inwoners actief om toestemming gevraagd om alleen die gegevens te delen die strikt noodzakelijk zijn voor de beoogde dienst, zodat zij zelf de baas te blijven over hun persoonsgegevens.

Dienstverlening in coronatijd bracht veel (nieuwe) uitdagingen, oplossingen en aanpassingen. Natuurlijk omdat we ervoor zorgen dat inwoners veilig en toegankelijk van onze dienstverlening gebruik kunnen maken, en onze medewerkers die in een veilige omgeving kunnen verlenen. Daar zijn soms hulpmiddelen (kuchschermen, desinfectie, mondkapjes) of andere aanpassingen voor nodig. Ook was het aantal vragen, zeker in de eerste 'coronamaanden', erg groot. Inwoners die willen weten of hun huwelijk door zou kunnen gaan, bijvoorbeeld, maar ook allerhande vragen over landelijke en lokale regels en beperkingen kwamen op de gemeente af, en ook over de vele noodhulp- en ondersteuningsregelingen. We hebben ondernemers en inwoners daarin steeds zo goed mogelijk geholpen, naast de 'gewone' verzoeken en vragen, ook als voor ons het antwoord ook niet meteen voorhanden was.
In 2020 zijn ruim 140.000 telefoontjes beantwoord via het gratis nummer 0800-1809. Op www.arnhem.nl/corona is een speciale corona-pagina gemaakt met veel voorkomende vragen en allerhande andere informatie in relatie tot de coronacrisis, bijvoorbeeld over de Tozo of andere regelingen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

De directie heeft in oktober 2020 een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft. In het charter is verwoord dat de gemeente Arnhem streeft naar een divers samengesteld personeelsbestand en een organisatie waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn talenten kan inzetten en zich welkom voelt.

In 2020 heeft de gemeente Arnhem meegedaan aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Daaruit is gebleken dat 8% van onze medewerkers een niet-westerse migratie-achtergrond heeft. Wij hebben ons ook aangemeld voor deelname aan de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (uitvoering begin 2021).
Voor een verdere toelichting wat we binnen de organisatie gedaan hebben, wordt verwezen naar de inspanningen in het kader van een 'inclusieve organisatie' bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

In 2020 is er een taskforce Hybride werken opgericht. Het 'waarom' van het hybride werken is vastgesteld, de projectgroepen zijn ingericht en acties inclusief prioriteiten zijn bepaald. Er is grote verwevenheid met andere programma's binnen de gemeente zoals huisvesting, samen digitaal, ontwikkelingen Werk & Inkomen, vitaliteit, duurzaamheid (CO2 ladder), mobiliteit, huisvestingsprogramma De Connectie en Cao-onderhandelingen. De verbinding op al die onderwerpen is geborgd in de taskforce. Begin 2021 is de ontwerp- en ontwikkelfase aan de orde en van medio 2021 tot einde 2021 de implementatie- en borgingsfase.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Ook tijdens corona

Vanaf maart 2020 werden de medewerkers geconfronteerd met de coronamaatregelen, zowel op het werk als privé. Op een honderdtal medewerkers binnen de kritische processen na, moesten zij van de één op de andere dag thuiswerken en op zoek naar nieuwe vormen van digitaal (samen)werken en een nieuwe routine. Thuiswerkplekken werden ingericht, ICT-middelen beschikbaar gesteld, telefonische bereikbaarheid georganiseerd, kinderen opgevangen (en les gegeven), aangepaste werkafspraken gemaakt en burgers geïnformeerd. De 'intelligente lockdown' was een feit.
Het was en is niet voor iedereen mogelijk om (volledig) thuis te werken. Arnhem heeft er dan ook voor gekozen om het kantoor voor specifieke medewerkers (in overleg met de leidinggevende) open te houden. Hiervoor werd een protocol voor het veilig kunnen werken op 1,5 meter afstand opgesteld.

De medewerkers van de kritische processen moesten naar kantoor blijven komen, of waren in de stad actief. Zij deden hun werk onder bijzondere omstandigheden wat zeker in het begin met onzekerheid gepaard ging.
Ook de uitvoering van diverse en in allerijl door het rijk opgetuigde regelingen had een forse impact. Vaak last-minute en met veel onduidelijkheid, waardoor gestart moest worden zonder dat de details van de regelingen helder waren en wat dit voor de uitvoering betekende. Ondanks de hoge werkdruk en de impact van de coronamaatregelen, is het gelukt om de nieuwe regelingen vorm te geven en de dienstverlening aan de inwoners en ondernemers van Arnhem op peil te houden. Hierbij is een

goede én tijdige informatievoorziening een belangrijke voorwaarde om alle partijen goed en tijdig te informeren over de gemeentelijke ontwikkelingen, (rijks)richtlijnen en koers tijdens corona. Hiervoor zijn diverse communicatiemiddelen ingezet.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	
Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma	

De rekenkamer heeft in 2020 de onderzoeken naar jeugdzorg, jaarstukken 2019 en het herhaalonderzoek dienstverlening afgerond. Deze drie onderzoeken zijn in het afgelopen jaar ook in de raad behandeld.

Gedurende het jaar heeft de rekenkamer onderzoeken opgestart naar ondermijning (na de zomer), zich aangemeld voor het gezamenlijke NVRR DoeMee onderzoek naar Meldingen Openbare Ruimte (voor de zomer), onderwijshuisvesting (laatste kwartaal) en een gezamenlijk onderzoek met de rekenkamers van Breda, Tilburg en Oss naar de corona steunmaatregelen (na de zomer). De twee gezamenlijke onderzoeken naar Meldingen Openbare Ruimte en corona steunmaatregelen stonden niet op het onderzoeksprogramma 2020-2022.

Het onderzoek naar Van Wijken Weten (gestart eind 2019) heeft een andere wending genomen. Hierover is de raad geïnformeerd. Er is een nieuwe verdeling tussen de onderzoeken waarbij de rekenkamer onder meer het deel rondom de informatiepositie van de raad voor haar rekening neemt. Dit onderzoek is nog niet gestart.

Daarnaast zijn er een tweetal vooronderzoeken gedaan, waarna de rekenkamer heeft besloten af te zien van een volledig onderzoek. Dit betreft zorgfraude (nieuwe aanbesteding) en kapvergunningen. Ten aanzien van het onderwerp voortgang Omgevingswet en het uitstellen van de invoeringsdatum door de minister besloot de rekenkamer dit onderwerp op de longlist te plaatsen.

Ten slotte heeft de rekenkamer in najaar 2020 haar jaarlijkse rondje langs de fracties gemaakt om gesprekken te voeren.

College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen

Het projectplan van de raadswerkgroep (Aan de slag met burgerparticipatie) is met de raadswerkgroep opgepakt vanuit het programma Burgerparticipatie. De onderdelen die door de gemeente opgepakt kunnen worden, zijn voor een groot deel uitgewerkt en/of geïmplementeerd. Zo wordt vanaf de zomer 2020 in de raadsvoorstellen door middel van een toegevoegd onderdeel Participatie nadrukkelijk en transparant stilgestaan bij de wijze waarop de betrokkenheid van inwoners en ondernemers is vormgegeven. De beslisboom (burger)participatie is geïmplementeerd. De beslisboom is een goed middel om te bepalen welk participatiemiddel bij het participatiedoel past. Verder leren we van elkaar wat er goed gaat en wat er beter kan door burgerparticipatie in projecten te evalueren. Voor de evaluatie is nu een handzaam formulier beschikbaar. Helaas heeft ook corona invloed gehad op de wijze waarop er met inwoners en ondernemers in gesprek gegaan kon worden. Echter, dit heeft ook weer voor mooie (digitale) ontwikkelingen gezorgd. Een ontwikkeling, die overigens al voor corona in gang was gezet, is het opzetten van een digitale burgerparticipatie tool voor Arnhem. Vanaf eind 2020 heeft de gemeente Arnhem de website meedenken.arnhem.nl.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem draagt in 2020 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen

Arnhem heeft in 2020 in de voorhoede en met veel energie bijgedragen aan de totstandkoming van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen, is in 2019 gestart vanuit de behoefte de regio beter te op de kaart te zetten. Ook wil de regio slagvaardiger samenwerken aan de grote maatschappelijke opgaven.
Een interactief proces met colleges, raden en partners in de regio leidde in 2020 tot de visie Groene metropoolregio met een ambitieuze regionale agenda. De bijbehorende nieuwe Gemeenschappelijke Regeling moet ervoor zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. In de agenda staan vijf opgaven centraal: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene Groeiregio.

Via deze agenda willen de regiogemeenten intensiever samen gaan werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio, waarbij een goede balans gezocht wordt tussen groei en leefbaarheid. In de ambitie die is geformuleerd gaat het erom de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren én de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken.

Arnhemse (maatschappelijke) opgaven en ambities hebben een goede plek in deze agenda gekregen: onder andere de grote woningbouwopgave en de bereikbaarheid van de stad en de regio; ook het bevorderen van economische ontwikkeling om zo meer banen in de stad en de regio te krijgen en de duurzaamheidsopgave waar we als stad voor staan. De regio wil zich ook sterker profileren naar het Rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. Dit kan ervoor zorgen dat we als stad en regio gemakkelijk entree krijgen tot Europese en Rijksfondsen.
Zeventien regionale gemeenteraden hebben in het najaar positief besloten over de visie en de regionale agenda en over de start van de Groene Metropoolregio per 1 januari 2021. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten.

In de oude structuur van het Gemeenschappelijk Orgaan heeft Arnhem in 2020 in de regio Arnhem-Nijmegen onder meer door gewerkt aan de verstedelijkingsstrategie en de woningbouwopgave (onder andere via de woondeal met het Rijk). De regionale energiestrategie en regionale mobiliteitsagenda zijn in 2020 verder tot uitwerking gekomen. Op het gebied van economie waren circulaire economie, human capital en recreatie en toerisme belangrijke speerpunten.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

In Euregioverband werkte Arnhem in 2020 door aan de grensoverschrijdende samenwerking en projecten in het Euregiogebied. Arnhem droeg bij aan de totstandkoming van de strategische agenda van de Euregio. Met deze agenda heeft de Euregio vier grensuitdagingen gepresenteerd. Dit zijn Economie en Klimaat, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Leefbaarheid en Euregionale identiteit. Het 100.000+ stedennetwerk in de Euregio kende dit jaar een uitbreiding. Naast de bestaande deelnemers Arnhem, Nijmegen, Ede, Düsseldorf, Duisburg en Moers is nu ook Apeldoorn lid van het netwerk. De agenda van het stedennetwerk sluit aan op de strategische agenda van de Euregio. De lobby schone scheepvaart blijft voor dit netwerk een belangrijk thema in relatie tot Economie en Klimaat.

Als lid respectievelijk partner van VNG en G40 nam Arnhem zowel bestuurlijk als ambtelijk deel aan diverse overleggen, themagroepen en lobbytrajecten die vanuit deze netwerken werden gevoerd. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Wethouder Bouwkamp is lid geworden van de commissie Europa en Internationaal, wethouder Louwers van de commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Digitaliseren van het klantproces

In 2020 zijn de nodige stappen gezet om de klantgeleiding voor afspraken bij Burgerzaken te verbeteren. Fase 1 van dit proces (vervanging van het roosterprogramma) is in 2020 afgerond; fase 2 (vervanging van het afsprakenprogramma) volgt in 2021. Daarnaast is met de invoering van de nieuwe applicatie Key2Burgerzaken Portaal de basis gelegd voor e-diensten voor burgerzakenproducten, die bij de leverancier nog volop in ontwikkeling zijn. De stapsgewijze uitrol hiervan zal meerdere jaren in beslag gaan nemen. Tevens is in samenwerking met Onderzoek & Statistiek een verkenning gestart naar uitbreiding en verbetering van het klanttevredenheidsonderzoek bij Klantenservice en Burgerzaken, dat in 2021 zijn beslag moet gaan krijgen. Dit maakt deel uit van een breder plan van aanpak voor verbetering van de gemeentelijke dienstverlening, waarvoor diverse scenario's worden uitgewerkt die in 2021 aan de gemeenteraad zullen worden voorgelegd. Daarnaast zijn in het afgelopen jaar rapportages ontwikkeld voor het inzichtelijk krijgen van dienstverlening aan de balie en telefonie en is een start gemaakt om doorlooptijden van dienstverlening in beeld te brengen. Voor Zorg Dichterbij is naast een monitor gestart met het kaart brengen van zorgpaden. Ook voor Doorbraak naar Werk is een monitor in ontwikkeling.

Innoveren met data

Naar het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Vanuit de strategische personeelsplanning wordt informatiegstuurd werken meegenomen om capaciteit, kennis en vaardigheden te borgen in de organisatie. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

Bewust worden

De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd, waaronder een groot deel van de managers. Aan Deep Democracy hebben al meer dan 100 medewerkers meegedaan.
In 2020 is de Diversity Week georganiseerd, waarin we stil stonden bij drie landelijke dagen die in die week plaatsvonden: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. Die week zijn diverse activiteiten georganiseerd: een digitaal Diversity kookboek, twee webinars, het lanceren van een Intern Charter, regenboogkookworkshops, wijkdiner met inwoners met een beperking. Door corona hebben we een aantal fysieke activiteiten moeten annuleren. Zoals Walk4all wandelingen, met als doel wandelingen aan te bieden die voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor mensen met een beperking. Ook een theatervoorstelling (in samenwerking met Oostpool) en een talkshow zijn afgelast.

Aantrekken nieuw personeel

De recruiter die eind 2019 alleen voor de afdeling SBR werkte, is in 2020 organisatiebreed ingezet.
De nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl die begin 2020 de lucht in is gegaan, is doorontwikkeld. Op deze website staan al onze vacatures en is expliciet aandacht voor Diversiteit & Inclusie, onder andere door verhalen van diverse medewerkers. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie die streeft naar een divers personeelsbestand en een inclusieve organisatie. In de tweede helft van 2020 zijn alle vacatureteksten kritisch tegen het licht gehouden. Vanuit recruitment worden, samen met de managers en soms met behulp van een externe schrijver, de vacatureteksten zo uitnodigend mogelijk geformuleerd.

Instroom jongeren

Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8% naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 49 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Huisvesting

Huisvesting maakt onderdeel uit van hybride werken. Door corona zijn nieuwe inzichten met betrekking tot de organisatie en dus de huisvesting ontstaan. In 2021 zal het aangepaste plan voor huisvesting ter besluitvorming worden voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Open Data (19A64)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Er is een plan van aanpak opgesteld voor het uitbreiden van Open Data van Arnhem, dit is vastgesteld door de raad. Uitvoering van het plan is gestart in 2020. We richten ons op transparantie van de gemeente én op de behoeften van externe stakeholders. We nemen deel aan landelijke initiatieven om in de voorhoede van deze ontwikkelingen deel te nemen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	108.876	115.845	85.145	92.532	-7.387
Baten	507.621	513.240	507.501	518.807	11.306
Saldo lasten en baten	***398.745***	***397.395***	***422.356***	***426.275***	***3.919***
Toevoegingen aan reserves	36.780	11.116	21.109	20.922	187
Onttrekkingen aan reserves	24.373	13.141	16.770	18.321	1.551
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-12.407***	***2.024***	***-4.339***	***-2.601***	***1.738***
Gerealiseerd resultaat	**386.338**	**399.419**	**418.017**	**423.674**	**5.657**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-6.581	N				
Bedrijfsvoering	228	V	Beheer wagenpark	N/J	I	AR
Bedrijfsvoering	-113	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	254	V	Aanhuur kantoorhuisvesting	N	S	AR
Bedrijfsvoering	525	V	Onderhoud en energie kantoorhuisvesting	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-3.200	N	Resultaat SB&R	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-2.224	N	Resultaat op bedrijfsvoering, zie baten	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-400	N	Inzet formatie en inhuur corona gerelateerd	J	I	AR
Bedrijfsvoering	-57	N	Terugloop inzet projecten PIM door coronacrisis	J	I	AR
Publieke dienstverlening	270	V	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	76	V	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Publieke dienstverlening	-165	N	Klantenservice	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-68	N	Klantenservice (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	-260	N	Afkoop onderhoud fietstunnel	N	I	AR
Financiën	312	V	Vermindering vpb 2018	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.500	N	Connectie meerkosten projecten en maatwerk	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-500	N	Connectie meerkosten door coronacrisis	J	I	AR
Financiën	682	N	Resultaat financiering	N	I	AR
Financiën	-441	N	Loonontwikkeling	N	I	AR
Baten	11.644	V				
Bedrijfsvoering	-91	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	490	V	Onderverhuur Stadskantoor	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-479	N	Extra contributiemarge rendabele uren	N	S	AR
Bedrijfsvoering	1.940	V	Resultaat op bedrijfsvoering, zie lasten	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-454	N	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-128	N	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	400	V	Meeropbrengst OZB	N	I	AR
Financiën	649	V	SPUK subsidie	N	I	AR
Financiën	10.617	V	Algemene Uitkering Gemeentefonds	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.300	N	Connectie terugbetaling transitiebudget, zie onttrekking reserve	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-447	N				
Publieke dienstverlening	-217	N	Verkiezingen 2021	J	I	BR
Bedrijfsvoering	275	V	Frictiekosten en organisatieontwikkeling	N	I	AR
Financiën	-505	N	Gemeentefonds	N	I	

Onttrekkingen aan reserves	1.700	V				
Automatisering	1.700	V	In de jaarrekening 2019 is de terugbetaling van het transitiebudget van de Connectie toegevoegd aan de bestemmingsreserve bedrijfsvoering. In 2020 wordt deze post weer onttrokken aan deze bestemmingsreserve ter dekking van de exploitatie (zie lasten en baten).	N	I	BR

Beheer wagenpark
Door het gebruik van relatief nieuwe auto's enerzijds en door het beperkte gebruik van de auto's door corona anderzijds is er een voordeel ontstaan op het onderhoud van het wagenpark van € 228.000.

Taakstelling te verkopen panden
In de begroting staat onder de lasten een structurele taakstelling voor lagere beheerskosten en onder de baten een incidentele taakstelling voor de te realiseren verkoopopbrengst uit te verkopen panden uit het gemeentelijk vastgoed. In 2020 is slechts 1 pand verkocht waardoor een deel van de taakstelling niet is gerealiseerd. Dit geeft op de lasten een nadeel van € 113.000 en op de baten een nadeel van € 91.000.

Kantoorhuisvesting
Door nieuw afgesloten contracten is de gemeente per saldo minder kwijt aan huur van de kantoorhuisvesting aan de Eusebiusbuitensingel en Boulevard Heuvelink. Dit geeft een structureel voordeel van € 254.000. Op het onderhoud en energiekosten is een incidenteel voordeel ontstaan van in totaal € 525.000. Tot slot is er nog een voordeel van € 490.000 aan niet geraamde verhuurbaten uit onderhuur.

Resultaat SB&R
Het nadelige resultaat Strategie, Beleid en Regie (SBR) is opgebouwd uit: salariskosten 1,9 miljoen, 0,5 miljoen kosten in verband met externe inhuur en 0,8 miljoen lagere doorbelasting van uren.
Aanvullend geldt dat tegenover de negatieve afwijking in de salariskosten van SBR op diverse programma's sprake is van een voordeel in de salariskosten bij de wijken van 1,7 miljoen. Voor correcte beeldvorming moeten beide afwijkingen in samenhang worden beschouwd.

Binnen SBR is sprake van een onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit. Er wordt gewerkt aan (bij)sturing hierop. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

Leges
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) en ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Klantenservice
De kosten voor klantenservice stegen als gevolg van noodzakelijke extra inhuur. Verder stegen de belkosten 0800 nummer gemeente door onder meer het volledig gratis worden van het nummer en door corona (vragen over TOZO en andere financiële regelingen).

Verkiezingen 2021
Via de algemene uitkering Gemeentefonds (opgenomen onder de baten) is onder meer een doeluitkering ontvangen voor het treffen van extra corona-maatregelen voor de verkiezingen 2021. Deze middelen worden voor dit doel gereserveerd.

Vermindering vennootschapsbelasting 2018
In 2020 is er op de vennootschapsbelasting een voordeel gerealiseerd van € 312.000. Dit komt voornamelijk door een vermindering van de voorlopige aangifte vennootschapsbelasting 2018.

Resultaat op bedrijfsvoering
Het resultaat op de totale bedrijfsvoering (personeel- en uitvoeringskosten) bedraagt € 409.000 nadelig.
De hogere lasten van € 2,6 miljoen worden grotendeels veroorzaakt door gestegen kosten op formatie, inhuur, frictie en overige uitvoeringskosten. Hier staat een voordeel van € 1,9 miljoen aan baten tegenover. Het grootste voordeel op de baten is een vrijval van de voorziening voormalig personeel van € 1,3 miljoen. Meer specifiek zijn de uitvoeringskosten gestegen door de extra inzet van formatie en inhuur als gevolg van de coronacrisis (juridische ondersteuning bij de uitvoering van TOZO en de ontwikkeling van de impactanalyse). Tot slot heeft er een vrijval plaatsgevonden van de bestemmingsreserve frictiekosten en organisatie-ontwikkeling (voordeel van € 275.000).

Gemeentefonds
Het voordeel op het gemeentefonds ontstaat vanwege het feit dat de september- en decembercirculaires 2020 nog niet in de begroting zijn verwerkt. De begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2020. Uit de september- en decembercirculaire 2020 ontstaan de volgende effecten:

- Als gevolg van wijzigingen in de uitkeringsfactor en actualisatie van de maatstaven ontstaat een voordeel van € 3,3 miljoen.
- In het kader van behoedzaamheid rekenen we eventuele ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds vooraf niet mee. Voor 2020 valt deze vrij en dit levert een voordeel van € 1,1 miljoen op.
- Wijzigingen in taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen die niet overgeheveld hoeven worden naar het beleidsveld leveren een voordeel voor de algemene middelen op van € 2,074 miljoen.
- Toekenning van extra compensatie voor de coronacrisis van € 3,657 miljoen. In totaal is aan compensatie € 12,857 miljoen over 2020 ontvangen, hiervan was al € 9,2 miljoen eerder in het jaar bekend en verwerkt in de begroting. Voor een aantal compensatiemaatregelen over 2020 is de exacte verdeling en daarmee het bedrag per gemeente nog niet bekend c.q. opgenomen, omdat bijvoorbeeld voor het bepalen van de definitieve compensatie van de inkomstenderving over 2020 de afspraak geldt dat dit in 2021 gebeurt op basis van de vastgestelde jaarrekeningcijfers 2020. Het gaat om de volgende compensatiemaatregelen:
    - Compensatie inkomstenderving na 1 juni;
    - Extra beschikbaar voor Inkomstenderving;
    - Afvalinzameling;
    - Zwembaden en ijsbanen;
    - Verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec).

Op basis van deze systematiek hebben we in 2020 (en 2021) nog geen toekenningsbeschikking gehad van een aanvullende financiële compensatie, en tevens kunnen we geen voldoende en nauwkeurige schatting van ons aandeel maken omdat wij geen inzicht hebben in de kosten en inkomstenderving van alle andere gemeenten. Op grond van deze gehanteerde overweging verwerken we deze compensatie in 2021.

Dotaties reserve als gevolg van resultaat gemeentefonds
In 2020 hebben drie niet begrote dotaties aan de reserves plaatsgevonden, als gevolg van het resultaat uit het gemeentefonds ter grootte van € 505.000:

1. In de decembercirculaire 2020 zijn jaarlijkse middelen ontvangen op grond van het faciliteitenbesluit opvangcentra. Conform afspraak worden deze gedoteerd aan de BR Inburgering, integratie en asiel voor dekking van de gemaakte kosten.
2. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de brede aanpak van dak- en thuislozen. Besteding van deze middelen vindt pas vanaf 2021 plaats, om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop.
3. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de kosten voor het opruimen e onschadelijk maken van (ondergrondse) explosieven (bommenregeling). Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop, zodat het beleidsveld hierop in 2021 de kosten uit kan dekken.

SPUK subsidie
De ontvangsten van de SPUK subsidie zijn in zijn geheel begroot op programma S09. Van de totale realisatie hoort € 649.000 op programma S00.

Gemeentelijke belastingen (OZB)
Het voordeel op gemeentelijke belastingen (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Financiering
Het resultaat van de verschillende financieringen is € 682.000 voordelig. Op de vlottende activa is als gevolg van de negatieve rente een voordeel behaald. Daarnaast is er een voordelig resultaat behaald ten aanzien van de vaste financiering. Dit komt onder andere door minder aangetrokken leningen dan begroot en vernieuwde regels in de BBV.

Afkoop onderhoud fietstunnel
Het onderhoud aan de fietstunnel Arnhem Elderveld en een aantal duikers dat door Prorail wordt uitgevoerd is afgekocht voor € 260.000. Voor dit onderhoud zou een jaarlijkse factuur van € 11.000 worden gestuurd. Door het onderhoud in één keer af te kopen wordt bespaard op de jaarlijkse administratieve lasten voor de afhandeling van de facturen.

Loon ontwikkeling
De loonstijging in 2020 is voor €441.000 hoger uitgevallen dan begroot.

De Connectie
De kosten van De Connectie zijn enerzijds gestegen doordat De Connectie extra dienstverlening en inzet heeft verricht om te anticiperen op de effecten van de coronacrisis. Zo zijn ICT-gerelateerde producten, zoals audio/video conferencing en mobiele devices, versneld uitgerold en heeft De Connectie aanvullende werkzaamheden verricht bij de ondersteunende maatregelen op het gebied van gemeentelijke belastingen voor ondernemers. De corona gerelateerde meerkosten bedragen € 0,5 miljoen. Anderzijds is het resultaat op de reguliere dienstverlening van De Connectie als gevolg van onder andere meerkosten postverwerking en vormgeving, en de afwikkeling van projecten van € 1,1 miljoen nadelig.

Subsidies
Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	2020	707	700	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	2020	750	773	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	2020	217	270	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen, x €1.000.	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Formatie	2020	5,8		Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Bezetting	2020	5,9		Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Apparaatskosten per inwoner	2019	490		De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.	Eigen gegevens gemeente
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	2020	17%		Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten.	Eigen gegevens gemeente
Overhead % van totale lasten	2020	9,5%		Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen gegevens gemeente

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Versterking regionale samenwerking regio Arnhem-Nijmegen.

Actuele beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overvallen. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.
Dit programma omvat de onderdelen openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing en brandweer en Veiligheidshuis.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem: een veilige stad!

Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en vrij te zijn in mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten om schade te beperken. De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.

Wat wilden we bereiken

Het jaar 2020 is een jaar dat ons nog lang bij zal blijven. We begonnen het jaar 2020 al erg slecht met de flatbrand aan het Gelderseplein waar een vader en een zoon het leven lieten. Een impactrijke gebeurtenis waar we nog dagelijks in onze gedachten bij zijn. Daarnaast is 2020 overheerst door de coronacrisis. Toen eind februari bleek dat dit virus ook ons land ging treffen, zijn we vanuit het programma Veiligheid ter ondersteuning aan de leidende rol van onze burgemeester (in de stad en in de regio) volop aan de slag gegaan met alle voorbereidingen die nodig waren voor de stad, de regio en onze eigen organisatie. Uiteraard volgend op de landelijke crisismaatregelen van het kabinet. Een crisis die vooraf onze verbeelding ver te boven ging en waar we alle zeilen bij hebben moeten zetten om zo goed mogelijk, en met de juiste maatvoering, onze stad hier doorheen te loodsen. Het onvoorstelbare van deze crisis zit ook zeker in de duur en de grilligheid van het verloop door de komst van een tweede golf van besmettingen in het najaar en de extra strikte maatregelen die toen weer getroffen moesten worden. Vanaf 1 maart 2020 is er continue en structureel gewerkt aan deze crisis en zeker ook in de beginperiode heeft Arnhem voorop gelopen om ook regionaal de VGGM alsook onze buurgemeenten te helpen met hun aanpak en de omgang met situaties waar al dan niet bestuurlijk opgetreden moest worden.

Bovengenoemde maakt ook dat de gestelde ambitie en doelen in voortgang en verwachting een andere dynamiek hebben gekend in 2020. Er zijn onderwerpen die simpelweg vertraging hebben opgelopen door de vele inzet in het goed laten verlopen van de crisis; er zijn onderwerpen die door de crisis ook minder aandacht nodig hadden om dat bepaalde vormen van criminaliteit een forse daling hebben laten zien (neem bijvoorbeeld woninginbraken); en er is uiteraard hard gewerkt aan de bestrijding van deze crisis, met ook allerlei positieve effecten van betere samenwerking, professionalisering van de crisisorganisatie, etc. Daarom is het van belang om de voortgang of stagnatie wel steeds te bezien in het licht van de aanpak van de coronacrisis, dat logischerwijs een behoorlijke wissel heeft getrokken op de inzet vanuit het programma Veiligheid (en de keuzes die gemaakt moesten worden).

Prestatiedoelen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	

Het terugdringen van de omvang van het aantal delicten in Arnhem heeft onverminderd de volle aandacht gehad. In de lokale driehoek worden de veiligheidsincidenten periodiek besproken en wordt gestuurd op een effectieve aanpak. Door de pandemie is er een verandering te zien in de aard van de criminaliteit. Woninginbraken en zakkenrollen nemen af terwijl de digitale criminaliteit oprukt. Er wordt een norm gesteld door te handhaven. Bestuursrechtelijke maatregelen zijn getroffen waaronder het sluiten van panden en het intrekken van horecavergunningen in verband met het aantreffen van hennep en andere drugs. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen met het Interventieteam Ondermijning Arnhem. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek. Bewoners worden betrokken door omwonenden te informeren bij de ontmanteling en sluiting van drugsproductie locaties. Ook wordt opgeroepen om te melden; indien gewenst anoniem.

Crisisbeheersing op orde

Zoals hiervoor is aangegeven is qua crisisbeheersing 2020 een ongekend jaar geweest. De flatbrand aan het Gelderseplein in de eerste uren van 2020 was een immense tragedie, waarin de hulpdiensten een moeder en een dochter hebben kunnen redden, maar waar helaas de vader en de zoon van dit gezin om het leven zijn gekomen. En vervolgens hebben we vanaf maart 2020 te maken met de coronacrisis. Een crisis die een maximaal beroep doet op de VGGM en andere uitvoerende disciplines (waaronder politie, handhaving) en waarvan we op dit moment vinden dat deze organisatie staat, maar uiteraard zullen er vraag- en verbeterpunten zijn, die ter hand genomen kunnen worden.

Vanzelfsprekend zullen we de lessen van de aanpak van de coronacrisis (en daarin ook het functioneren van de regionale crisisorganisatie) nog op een later moment optekenen. Tegelijkertijd kunnen we wel constateren dat de flexibiliteit en slagvaardigheid van alle betrokken organisaties zeer groot is gebleken in 2020, waarvoor we onze waardering hebben uitgesproken en dank verschuldigd zijn.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Hiervoor is gestart met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit). In het Veiligheidshuis zijn er multidisciplinaire overleggen voor risicojeugd, personen met verward gedrag en radicalisering ten behoeve van een persoonsgerichte aanpak.

Wat hebben we gedaan

Arnhem moet veiliger! De ambitie is stevig en omvangrijk en vastgelegd in de Kadernota veiligheid Arnhem Veilige Stad! die in februari 2019 in de Raad is vastgesteld. Aan de uitwerking is in 2020 verder concreet vorm gegeven.

De inzet op de coronacrisis heeft er echter voor gezorgd dat op onderdelen de aanpak niet het gewenste tempo had. Met betrekking tot de coronacrisis is ingezet op de volgende activiteiten:

- Opstellen van regionale en lokale (nood) verordeningen in aanvulling op de landelijke regelgeving.
- (Regie op) handhaving van de maatregelen.
- (Regie op) uitvoering lokale veiligheid door afstemmen van interventies met justitiële en zorg en welzijn partners.
- (Regie op) uitvoering wijkveiligheid door afstemming met onder andere teams Leefomgeving, wijkagenten, Jongerenwerk.
- (Regie op) uitvoering veilige jaarwisseling in verband met landelijk vuurwerkverbod (mede ook door het organiseren van een vuurwerkinleveractie).

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	
Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+	

In de lokale driehoek zijn de veiligheidsincidenten periodiek besproken en is gestuurd op een effectieve aanpak. Aandacht is vooral gericht op voorkomen en oplossen van HIC-delicten (High Impact Crimes). Zo is onze stad in 2020 opgeschrikt met enkele ernstige misdrijven met grote maatschappelijke impact. Daarnaast is er aandacht voor de vele autobranden. De opmars van de digitale criminaliteit is voor de lokale driehoek aanleiding de aanpak te intensiveren. Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, is ingezet om de openbare orde te handhaven en incidenten, delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren. Met name bij het optreden tegen de ongeregeldheden op de Geitenkamp en het veilig laten verlopen van de jaarwisseling is, in aanvulling op andere maatregelen, gebruik gemaakt van dit middel.

Er zijn in 2020 diverse impactrijke incidenten geweest die ook het landelijk nieuw gehaald hebben. Een incident met grote maatschappelijke impact was de moord van een buurtbewoner midden op straat vlak bij zijn woning in het Spijkerkwartier en de moord in een woning in Presikhaaf 3 waar een zwangere vrouw door haar 'vriend' om het leven werd gebracht en twee kinderen naliet. En in december 2020 was er de dood van een kunsthandelaar uit Laren en daaropvolgende zelfdoding van een Arnhemse eigenaar van een incassobureau.

De politiecijfers in 2020 laten behoorlijke schommelingen zien ten opzichte van voorgaande jaren (logischerwijs verklaard vanuit de coronacrisis).

Afname en gelijk
- Aantal woninginbraken (25% minder dan in 2019).
- Misdrijven als 'straatroof, openlijk geweld, mishandeling en stalking' zijn in 2020 ook afgenomen met ongeveer 10 procent ten opzichte van 2019 (en voorgaande jaren).
- Aantal overvallen is ongeveer gelijk gebleven in vergelijking met voorgaande jaren.
- Totaal aantal High Impact Crimes is met 20% gedaald in vergelijking met voorgaande jaren.
- Verder zien we dat het aantal incidenten inzake hard- en softdrugs ongeveer gelijk blijft.

Toename
- Aantal bedreigingen is daarentegen weer toegenomen.
- Forse toename van aantal overlastmeldingen.
- Forse toename van digitale criminaliteit.
- Overlast van verwarde personen blijft ook in 2020 fors toenemen.
- Vooral overlastmeldingen over rondhangende jeugd is in 2020 naar een recordhoogte gestegen (ruim 1600 meldingen ten opzichte van ongeveer 600 meldingen in de jaren ervoor). Ook dit is een resultante van dat mensen meer thuis zijn en ook de voorzieningen voor jeugdigen ook beperkt open zijn geweest en daardoor zij meer thuis en rond het huis aanwezig zijn, met kennelijk substantieel meer ervaren overlast van omwonenden.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten. In dat kader is er een norm gesteld door panden (tijdelijke) te sluiten en vergunningen in te trekken. Voor 2020 zijn er 2 keer bedrijfslokalen gesloten, 2 keer horeca gesloten en 2 keer vergunning ingetrokken en is er in 4 gevallen besloten een woning tijdelijk te sluiten. Onder de regie van de gemeente heeft het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met politie, handhaving en andere relevante partners acties uitgevoerd. Het Arnhemse Bibob-beleid is aangepast zodat het bevoegd gezag het instrument ruimer kan inzetten. De aanpak krijgt een impuls met de extra middelen die bij de begrotingsbehandeling 2021 vanuit de Raad zijn verkregen om een Bibob-coördinator en een Bibob-onderzoeker aan te stellen. Voor kennisdeling op fenomenen voor een effectieve aanpak op ondermijning neemt Arnhem deel aan het landelijke platform 'Citydeal'. In het Veiligheidshuis is in verschillende multidisciplinaire overleggen een Persoonsgerichte Aanpak (PGA) opgesteld om crimineel gedrag (tijdig) te stoppen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit) is een begin gemaakt met een offensief tegen drugscriminaliteit onder jeugdigen. Voor het bestrijden van mensenhandel is ingezet op preventie, signalering, zorg en opvang en blijft de aandacht krijgen die het verdient. In het Veiligheidshuis is een screeningsoverleg Mensenhandel waarin signalen worden geduid en vervolgacties worden voorbereid. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel heeft helder omschreven dat we als Arnhem op het terrein van tegengaan van mensenhandel een forse opgave hebben, waar we extra op gaan investeren. In vervolg op een onderzoek naar de omvang van seksuele intimidatie in Arnhem is een aanpak ontwikkeld. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 verder tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting, grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Met politie en het Openbaar Ministerie is in het licht van de verschuiving van de klassieke criminaliteit naar digitale criminaliteit door de coronacrisis afgesproken om meer aandacht te schenken aan digitale criminaliteit. Het vraagt om een specifieke expertise in opsporing en de aanpak zal in 2021, ook in preventie en bewustwording, nader vormkrijgen.

Crisisbeheersing op orde

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

De coronacrisis trekt aldus een grote wissel op de organisatie. In 2020 werd de spankracht van de crisisorganisatie tot het uiterste opgerekt. Zowel de gemeente, maar ook onze partners van politie en GGD/VGGM zijn intensief betrokken bij de aanpak van de coronacrisis. In het begin van het jaar is een 24/7 crisisoperatie gedraaid in het Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) met de 15 gemeenten binnen Gelderland-Midden. Daarin werd en wordt hard gewerkt om alle landelijke, regionale en lokale maatregelen te implementeren. Eveneens is er binnen de gemeente een speciaal anderhalve meterloket ingericht, die alle vragen rondom corona van inwoners en ondernemers zo snel mogelijk beantwoordt.

In samenwerking met de VGGM wordt de crisisbeheersing waar het betreft calamiteiten en rampen lokaal en in de regio nauwgezet uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. Activiteiten op het gebied van opleiden, trainen en oefenen zijn in aangepaste vorm doorgegaan. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe regionale Officier van Dienst Bevolkingszorg vanuit de gemeente Arnhem.

Op 1 januari 2020 heeft er in Arnhem een flatbrand plaatsgevonden met dramatische gevolgen. Het extern onderzoek van de Onderzoeksraad voor Veiligheid loopt en zij zal naar verwachting in de loop van 2021 een rapport hierover publiceren.

Voorbereiding en uitvoering van evenementen, demonstraties en van voetbalwedstrijden van Vitesse hebben door de coronapandemie een ander karakter gekregen. Door een creatief samenspel is met direct betrokkenen gekeken wat binnen de gegeven regelgeving nog wel mogelijk was om doorgang te verlenen aan de activiteit. De begeleiding, toezicht en handhaving van demonstraties vormde dit jaar een extra uitdaging in verband met de coronamaatregelen. In 2020 zijn er 45 demonstraties in Arnhem gehouden, waarvan de demonstratie Solidarity Protest Against Anti-Black Violence op 4 juni 2020 de grootste was.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast belemmert een prettig woonklimaat. Het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg wordt ingezet voor het behandelen van diverse vormen van overlast. Daar waar het gaat over een combinatie van zorg en overlast lukt het veelal om te komen tot een passende oplossing. Naast een toename worden de casussen ingewikkelder en vragen om een stevigere en onorthodoxe aanpak. Op de website van gemeente Arnhem werden burgers al geïnformeerd over de aanpak van woonoverlast. In 2020 is er een meldingsportaal aangemaakt voor woonoverlast, zodat beter inzichtelijk is welke meldingen binnen komen. Het gebruik van gedragsaanwijzingen is nog niet nodig gebleken of om bepaalde reden niet mogelijk. Voor de complexe zaken is een interventiespecialist aangesteld bij de afdeling Veiligheid om samen met justitiële en zorgpartners in een zo vroeg mogelijk stadium een passende oplossing te vinden voor de burger die overlast ervaart.
Specifiek is er in twee wijken aandacht voor de buurtoverlast van zogenaamde 'wijkkoningen en windhappers'. De personen worden uit de anonimiteit gehaald en gezamenlijk wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn om hun onschendbaarheid aan te pakken. Deze aanpak is succesvol en wordt verbreed naar andere wijken.
Indien nodig wordt bij overlast opgeschaald naar het Veiligheidshuis. Er zijn integrale handhavingsacties op 8 overlastgevende panden in de wijken uitgevoerd. Het betreft over het algemeen geluidsoverlast, overlast van arbeidsmigranten en hoarder problematiek.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

De aandacht voor radicalisering blijft onverminderd. In een persoonsgerichte aanpak in het Veiligheidshuis worden personen die om uiteenlopende redenen dreigen te radicaliseren gevolgd. Het afgelopen jaar is er ingezet op vroegsignalering, onder andere via internet, om tijdig te kunnen interveniëren. Er zijn ruim 80 professionals getraind om radicalisering te leren herkennen en om handelingsperspectief uit te leren. Een begin is gemaakt met het bouwen aan een netwerk van professionals om rondom het thema actief te zijn en om te leren. Er is verbinding gemaakt binnen het onderwijs om de scholen te kunnen ondersteunen bij het thema radicalisering. Maar ook om te ondersteunen bij verschillende vormen van maatschappelijke onrust die de school binnen dringen. Er zijn twee groepen moeders die het project Oumnia works zijn begonnen en hebben afgerond. Dit is een project gericht op de weerbaarheid van jonge moeders. Ook zijn er dit jaar weer 10 jongeren opgeleid als sleutelfiguren en rolmodellen voor de Arnhemse jeugd. Een project is afgerond om de weerbaarheid van een groep jongeren te vergroten door middel van sport.
Het onderzoek naar seksuele straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag in Arnhem is aanleiding geweest voor een actieplan voor 3 jaar. Per 1-1-2021 is hiervoor een speciaal meldpunt geopend. Er is een begin gemaakt met de aanpak op het tegengaan van drugscriminaliteit onder jeugdigen met het project BOTOC. Zorgwekkende signalen vanuit scholen over toegenomen drugsgebruik in en rondom scholen is aanleiding geweest voor het opzetten van een integrale aanpak. Onderdeel is het verbeteren van de veiligheid in en rondom de school. Om tijdig in te grijpen en om perspectief te bieden. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn, in 28 gevallen, gesteund bij het zoeken naar een oplossing met het opleggen van een tijdelijke-huisverbod.
Politie heeft in totaal 1411 meldingen behandeld, veroorzaakt door 682 personen met verward gedrag. Personen met verward gedrag willen we zo vroeg mogelijk in beeld hebben en naar gepaste zorg toe begeleiden. Samen met partners is met een traject gestart voor een verbeterde en efficiëntere werkwijze.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

In 2020 is de aanpak om de wijkveiligheid te verbeteren voortvarend doorgezet. Er is een wijkveiligheidsoverleg per wijk/gebied gestart met een kernbezetting van veiligheid, team Leefomgeving, wijkagent, handhaving, overlast- en zorgcoördinator. Afhankelijk van de aard van de problematiek is ook het Jongerenwerk als kernpartner toegevoegd. Voor een effectieve uitvoering van de wijkveiligheid wordt een Radar-wijkveiligheid ontwikkeld. Met dit instrument wordt op basis van real-time data een beeld verkregen over de veiligheid en leefbaarheid in de wijken zodat er informatiegestuurd kan worden gewerkt.
In Malburgen, Klarendal, de Geitenkamp, De Laar en Steenstraat e.o. heeft de wijkaanpak geresulteerd in een integrale projectaanpak tot op persoons-, straat- en buurtniveau. In Malburgen richtte het zich op de overlast rondom De Drieslag en een buurtgerichte aanpak in de Vissenbuurt. In Klarendal is ingezet op locaties van (drugs)overlast en verloedering. In de Geitenkamp is een persoonsgerichte aanpak op volwassenen en jongeren gestart om de leefbaarheid te bevorderen. In De Laar is ingezet op het terugdringen van ernstige jeugdoverlast. Door een aantal ernstige misdrijven in en in de nabijheid van de Steenstraat is een integrale aanpak voor meerdere jaren in de steigers gezet en zijn reeds enkele interventies uitgevoerd. We hebben ook in de Steenstraat Pand 66 geopend van waaruit we de aanpak vormgeven en tegelijkertijd goed bereikbaar zijn voor bewoners en ondernemers.
In de aanloop naar de jaarwisseling is er sprake geweest van (jeugd)overlast door vuurwerk. Met in de Geitenkamp ernstige ongeregeldheden. Met brede inzet van partners (politie, Openbaar Ministerie, jongerenwerk, zorg) is hiertegen opgetreden.
Met integrale acties zijn diverse panden, waaronder panden met arbeidsmigranten, gecontroleerd die overlast in de wijk veroorzaakten. Het informeren van omwonenden bij ontmanteling van locaties van de productie van drugs wordt in 2021 een vast onderdeel. Voor de extra handhaving in de wijken zijn bij de begrotingsbehandeling 2021 aanvullende middelen beschikbaar gesteld.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
"Niet in mijn wijk"(19A60)
De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. In overleg met de politie wordt gewerkt aan een praktische opzet om omwonenden te informeren na ontmanteling en eventueel sluiten van drugsproductie- locaties en waarbij Arnhemmers eveneens worden geïnformeerd over de gevaren van drugs(productie) en de mogelijkheden van het vermoeden van drugsproductie en -handel in de woon- en leefomgeving. Naar verwachting zal de uitvoering voor de zomer van 2021 operationeel zijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	15.692	14.692	16.422	16.727	-305
Baten	2.262	1.673	1.771	2.168	397
Saldo lasten en baten	***-13.430***	***-13.019***	***-14.651***	***-14.559***	***92***
Toevoegingen aan reserves	179	68	1.570	432	1.138
Onttrekkingen aan reserves	745	341	2.192	1.055	-1.138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***566***	***273***	***623***	***623***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-12.865**	**-12.747**	**-14.028**	**-13.936**	**92**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-537	N				
Openbare orde en veiligheid	-412	N	Coronakosten Veiligheid 2020.	J	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-125	N	Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte	J	I	AR
Baten	222	V				
Openbare orde en veiligheid	222	V	Brandweer	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	1.138	V				
Openbare orde en veiligheid	1.138	V	Toevoeging voor Radicalisering	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-1.138	N				
Openbare orde en veiligheid	-1.138	N	Onttrekking voor Radicalisering	N	I	BR

Coronakosten Veiligheid 2020

Bij Veiligheid zijn in 2020 coronakosten gemaakt die gerelateerd zijn aan de noodverordening, zoals kosten voor stimuleren naleving coronaregels jongeren en ambulante rondes voor corona.

Brandweer

Over 2019 is een terugbetaling ontvangen van VGGM, onderdeel Brandweer. Dit voordelige resultaat komt onder meer door gefaseerde vervanging van materiaal en lagere onderhoudskosten.

Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte

Als gevolg van de coronacrisis blijven de legesinkomsten bij de vergunningverlening (met name evenementen, horeca, standplaats en snuffelmarkten, APV.) achter bij de oorspronkelijke begroting. Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 100.000 voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 125.000 hoger uitgevallen, zoals in het najaar van 2020 reeds gemeld.

Toevoeging en onttrekking voor Radicalisering

Deze toevoeging en onttrekking is in het kader van het project 'Tegengaan ondermijnende criminaliteit jeugdigen' (BOTOC) en het Experiment Gesloten Coffeeshopketen inzake budgetoverheveling 2020/2021.

Subsidies

Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Onveiligheidsgevoel	2019	36%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt	L&V monitor gemeente
Buurt onveiligheidsgevoel	2019	29%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt in eigen buurt	L&V monitor gemeente
Misdrijven	2020	69,7	46,4	Het aantal misdrijven per 1.000 inwoners	CBS
Tijdelijk huisverbod	2020	28	Niet bekend	Het aantal opgelegde huisverboden	VT/gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. De gegevens van deze website zijn waar mogelijk aangevuld met de meest recente data vanuit de gemeente Arnhem.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Winkeldiefstal	2020	4,8	2	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning	2020	2,2	1,8	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven	2020	7	4,6	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging	2020	10,8	6,2	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt	2019	101	132	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt
Jongeren met delict voor rechter	2019	1	1	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders
- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Voor Arnhem als gewilde, groene en vitale stad is een goede en betrouwbare bereikbaarheid alsmede de toegankelijkheid van de stad een essentiële voorwaarde. Om de sociale (toegankelijke) en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor auto's fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad alsmede in wijken, en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu/ duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer. Dit programma omvat onderwerpen als: bereikbaarheid, balans tussen alle modaliteiten (auto-fiets en OV) en duurzame mobiliteit.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is beter bereikbaar

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

We geven in 2020 vorm aan deze ambitie door een integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid te voeren en door te ontwikkelen met oog voor een evenwichtige inzet op fiets, openbaar vervoer, auto en parkeren.
De bereikbaarheid van de stad in de regio als geheel, en van de binnenstad in het bijzonder, is van groot belang. Integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid gaat over het faciliteren van parkeervoorzieningen voor fiets en auto en een mix van fiets-, OV- en automaatregelen met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten. Sterkere positionering van duurzame vervoerswijzen zijn randvoorwaardelijk voor de bereikbaarheid van de stad.

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	

Er zijn goede stappen gezet om de kwaliteit van het vervoersysteem dat voor iedereen beschikbaar moet zijn verder te verbeteren. Er zijn veel concrete (hoogwaardig) openbaar vervoer- en fietsprojecten in voorbereiding. Ook zijn er enkele projecten in voorbereiding waarmee verkeersonveilige locaties worden aangepakt. Deze projecten zullen de komende jaren worden gerealiseerd.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Goede parkeervoorzieningen zijn een belangrijke randvoorwaarde bij een goede bereikbaarheid. Bij het opstellen van de nieuwe parkeernormen is vastgesteld dat er behoefte is aan een brede visie op parkeren waar deze normen, maar ook andere thema's rondom parkeren (parkeerregulering, aantal beschikbare parkeerplaatsen), onderdeel van uitmaken. Er is een start gemaakt met het opstellen van deze visie op parkeren.

Het onderzoek naar het functioneren van de officiële en officieuze transferia van Arnhem en mogelijke nieuwe locaties is afgerond. Op basis van dit onderzoek wordt verder ingezet op hubs (multimodale punten waar flexibel en snel kan worden overgestapt) om de bereikbaarheid van Arnhem verder te verbeteren.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Er is verder gebouwd aan laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Er zijn (zeer) veel infrastructuurprojecten in voorbereiding om het gebruik van schoon vervoer (fiets, openbaar vervoer) te stimuleren. Er is een start gemaakt met het opstellen van een visie op deelvervoer.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	
Lobbyen met betrekking tot het spoordossier	

Arnhem is via de regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio) op dit moment betrokken bij de totstandkoming van de Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040. In deze ontwikkelagenda geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de wat langere termijn, na 2030.

We lobbyen als regio (Arnhem) op dit moment bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) en proberen dit nu op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). De lobby richting het ministerie richt zich op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een ongelijkvloerse kruising bij spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer

In het huidige coalitieakkoord heeft de bereikbaarheid van de stad Arnhem prioriteit gekregen. Dat heeft geresulteerd in een toenemend aantal fiets- en openbaar vervoerprojecten. Extra inzet op deze duurzame vervoerswijzen is ook noodzakelijk vanwege de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende noodzaak om de stad bereikbaar en leefbaar te houden. In samenwerking met de provincie en de regio zetten we vol in op de fiets en Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV). Het afgelopen jaar is er gewerkt aan de voorbereiding van de Arnhemse delen van de snelfietsroute Arnhem - Dieren, het project Westervoortsedijk, HOV IJssellaan en bussenplein Kronenburg. Om deze en andere projecten te kunnen realiseren, is ook voor miljoenen euro's subsidie binnen gehaald bij het Rijk en de Provincie Gelderland.

Projecten die afgelopen jaar zijn gerealiseerd, zijn: aanleg van een voetpad langs het fietspad Kruisstraat (onderdeel van het RijnWaalpad), vrijliggend fietspad Monnikensteeg en de fietsstraat BP Verschuerstraat).

Opstellen automaatregelenpakket

De coronacrisis heeft de situatie op de weg en de hoeveelheid autoverkeer veranderd. Het gaat daarbij om de hoeveelheid verkeer en met name de verdeling over de dag. Hierdoor is de aanpak van deze inspanning veranderd. Er wordt nu vooral onderzocht hoe de lessen en effecten van de coronaperiode basis kunnen vormen voor een structurele aanpak van de autobereikbaarheid waarbij Arnhem wel bereikbaar is voor bezoekers, maar waarbij het voor het doorgaand verkeer niet interessant is om door Arnhem te rijden.

Actualisatie parkeernormering inclusief flexibele toepassing en parkeercapaciteit Centrum (Singelgarage)

Er zijn het afgelopen jaar goede stappen gezet in zowel het actualiseren van de parkeernormen, als het opstellen van een parkeeraanpak voor de wijken. Gedurende het proces is geconstateerd dat, om beide zaken goed te kunnen doen en goed op elkaar af te stemmen, er een brede visie op parkeren nodig is. Deze wordt momenteel opgesteld.

Ontwikkelen transferpunten

Het onderzoek naar potentiële transferlocaties is afgerond en met de raad gedeeld.

Opstellen bereikbaarheidsprofielen

Een bereikbaarheidsprofiel beschrijft de kwaliteit van de bereikbaarheid van locaties met de auto, het openbaar vervoer of de fiets. Er is bewust gekozen deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit het programma NemiA. Belangrijkste relatie daarbij is met de werkgeversaanpak. Om zakelijke ritten en woon-werkverkeer via slimme en schone alternatieven te organiseren zal immers een goed beeld van bereikbaarheid van locaties met de verschillende modaliteiten nodig zijn. Op basis daarvan kunnen namelijk goede, duurzame vervoerwijzen worden aangeboden.

Mobiliteitsdata op orde brengen

Het rapport is opgesteld en de belangrijkste resultaten zijn met de raad gedeeld.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Zie de inspanningen benoemd bij het vorige doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie/ Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer/ Opstellen automaatregelenpakket/ Ontwikkelen transferpunten/ Mobiliteitsdata op orde brengen

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Ontwikkelen integrale laadinfrastructuur

Er wordt nu gestart om per wijk een plaatsingsplan te maken om vervolgens direct de laadpunten conform dat plan te realiseren.

Opstellen mobiliteits-communicatieplan

Er is bewust voor gekozen om deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit andere programma's.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.254	21.735	21.710	21.575	135
Baten	8.963	8.309	4.866	5.316	451
Saldo lasten en baten	***-12.292***	***-13.425***	***-16.844***	***-16.259***	***585***
Toevoegingen aan reserves	8.966	6.642	7.281	7.785	-505
Onttrekkingen aan reserves	8.330	8.537	8.493	7.856	-637
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-636***	***1.895***	***1.212***	***71***	***-1.141***
Gerealiseerd resultaat	**-12.927**	**-11.530**	**-15.632**	**-16.188**	**-556**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	95	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-263	N	Uren beleid	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	246	V	Bereikbaarheidsaanpak binnenstad	N	I	BR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	337	V	Onderhoud panden stationsgebied	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	250	V	Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal	N	I	BR
	-475	N	Projecten (zie baten)			
Baten	265	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-210	N	Opbrengst garageparkeren	J	I	AR
	475	V	Projecten (zie lasten)			
Toevoegingen aan reserves	-326	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-326	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-531	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-531	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Bereikbaarheidsaanpak binnenstad

In 2020 zijn de kosten voor de bereikbaarheidsaanpak binnenstad €246.000 lager uitgevallen. Corona heeft ertoe geleid dat een aantal activiteiten moesten worden uitgesteld. Bijvoorbeeld regionale projecten in het kader van Slim&Schoon onderweg en werkzaamheden rondom autobereikbaarheid. Vanwege het uitstel van de nieuwe OV-concessie werden ook daarvoor minder kosten gemaakt.

Onderhoud panden stationsgebied
Het onderhoud aan twee panden in het stationsgebied is lager uitgevallen. Mede door corona is minder gebruik gemaakt van het busplein (Stationsplein-West). Hierdoor was minder incidenteel onderhoud nodig. Daarnaast heeft de Nederlandse Spoorwegen minder kosten doorbelast voor de Openbaar Vervoer Terminal aan het Stationsplein. Van het voordeel op deze laatste locatie wordt € 84.000 gereserveerd aan de BR Onderhoud vastgoed voor planmatig onderhoud in de toekomst.

Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal
Het in 2020 geplande herstel van de beschadigde tunnel (begroot € 250.000) is uitgesteld naar 2021. Dit voordeel wordt verrekend met de BR Bereikbaarheidsfonds.

Parkeerexploitatie
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Projecten
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat van de gemeente Arnhem.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering bereikbaarheid binnenstad auto	2018	6,3	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad ov	2018	8,2	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets	2018	8,4	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot	2018	4.600	7.300	CO2-uitstoot autoverkeer exclusief auto(snel)wegen. Ton per 1.000 inwoners	RWS klimaatmonitor
Aantal elektrische voertuigen	2019	7	11,8	Elektrische personenauto's per 1.000 inwoners	RDW
Aantal personenauto's	2019	66.182	8.677.911	Aantal motorvoertuigen voor personenvervoer over de weg, exclusief brom- en motorfietsen	CBS
Aantal ongevallen/ verkeersdoden	2019	2	552	Aantal verkeersongevallen, dodelijke afloop	Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020).

Actuele beleidskaders

- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem zet in op aandacht voor de bedrijvige, ondernemende en aantrekkelijke stad. Waar het voor ondernemers goed investeren is, voor de Arnhemmers goed wonen en werken is en waar samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid moet zorgen voor een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Ook streven we naar een stad waar werkgevers en werknemers zich gehoord en bediend voelen in hun vraag naar goed opgeleide arbeidskrachten en passende arbeid, zodat steeds meer Arnhemmers de kans krijgen om mee te doen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers, waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren, waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Mooie werklocaties en clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Energy Hotspot versterken zien wij als een belangrijke kans en uitdaging. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (Herdenkingstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft. Met citymarketing profileren we ons aan de hand van de Arnhemse kernwaarden, ons DNA en onze identiteit.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	

Samen met ondernemersverenigingen en -stichtingen werken we in de stad aan een toekomstbestendig vestigingsklimaat. Samen wordt gewerkt aan verschillende thema's die belangrijk zijn voor kwalitatief goede werklocaties, zoals schoon, heel en veilig, duurzaamheid en klimaat (vergroenen). Door de coronacrisis zijn prioriteiten bij ondernemers bijgesteld en richten ze zich nu voornamelijk op hun eigen bedrijf, de werklocatie in bredere zin staat verhoudingsgewijs minder in de aandacht. Verwachting is wel dat dit, vanuit de huidige organisatiestructuur, wel weer wordt opgepakt in 2021 zodra daar weer ruimte voor is.
Specifiek voor de binnenstad zijn eind 2020, samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad, twee aanvragen door de provincie gehonoreerd om de binnenstad in het algemeen en het binnenstadsmanagement in het bijzonder te versterken vanwege de coronacrisis. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een plan en de tweede op de uitvoering ervan (de provincie heeft twee regelingen opengesteld). Dit projectplan hebben we Herstelplan Binnenstad Arnhem genoemd. Met de subsidies kan dat projectplan in de periode januari-maart in samenspraak met de binnenstad verder worden uitgewerkt in een herstelplan. Uitvoering ervan vindt plaats in de overige maanden van 2021.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

De coronacrisis heeft grote gevolgen gehad voor de aantrekkelijkheid van Arnhem. Die gevolgen worden hieronder bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' toegelicht.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Er wordt door middel van verschillende projecten en samenwerkingsverbanden met onderwijs en bedrijfsleven gewerkt aan optimaler human capital voor werkgevers. Dit gebeurt zowel op het niveau van de stad als de regio. De Visie Kenniscampus HAN (Hogeschool Van Hall -Larenstein) is daar een voorbeeld van. Fase 1 hiervan (visie op onderwijs en onderzoek) is afgerond en er is gestart met de volgende fase (ruimtelijke visie). Daarnaast is de deelname aan het Techniekpact gecontinueerd, waarin met partners uit overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven de campagne TechGelderland ingezet wordt op het binden van jongeren aan de techniek. De verkenning naar een regionale Skills Hub is vanuit het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) economie gestart in 2020 en wordt in 2021 afgerond.
Door de coronacrisis is deze opgave nog urgenter geworden en is intensiever samengewerkt met provincie en de regio om deze opgave gezamenlijk op te pakken. Dit wordt gecontinueerd en geïntensiveerd in 2021 (zie ook hieronder bij 'Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren').

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Wij zijn betrokken bij de verdere ontwikkeling van de drie hotspots op het gebied van energie. Daarbij ondersteunt de gemeente meerjarige projecten op het gebied van energie. Een aantal van deze is dit jaar afgerond. Ook hebben we Arnhem weer beter op de kaart gezet als energiestad door een (inter)nationaal congres en evenement.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	
Betere dienstverlening aan ondernemers	

Begin 2020 is de pilot Van Bedrijven Weten (VBW) gestart. Bij het werken aan een betere dienstverlening voor ondernemers gaat het om het verbeteren van informatievoorziening voor nieuwe en bestaande bedrijven, om integrale dienstverlening zowel online als offline, om het bijeen brengen van ondernemers (netwerk) en het gericht acquireren en voeren van accountmanagement. Met deze pilot is ingespeeld op de behoeften die door ondernemers zijn uitgesproken in meerdere onderzoeken naar ondernemersdienstverlening, zoals de één-loket-gedachte (één aanspreekpunt voor ondernemersvragen) en een goede afstemming tussen de backoffice en de frontoffice binnen de gemeente.
In 2020 zijn diverse acties ondernomen die hebben gezorgd voor een verdere optimalisering van de ondernemersdienstverlening binnen de gemeente Arnhem. De Ondernemersdesk is ontwikkeld, hier kan iedere ondernemer zijn vraag digitaal naartoe sturen en deze wordt spoedig integraal beantwoord (in 2020 meer dan 800, inclusief vragen over Tozo) Naast de digitale bereikbaarheid is persoonlijk contact met ondernemers van groot belang. Dit gebeurt door de accountmanagers van Vitale Economie, door afdeling Vergunningen, KCC en de Omgevingsdienst. Daarnaast vindt een nauwere samenwerking plaats met het programma Doorbraak naar Werk op actuele onderwerpen die van belang zijn voor ondernemers, zoals van werk naar werk, recht op om- of bijscholing en sociaal ondernemerschap.
Er zijn uiteindelijk extra veel inspanningen vanuit VBW verricht om ondernemers zo goed en snel mogelijk te ondersteunen bij hun vraagstukken betreffende de coronacrisis. Ontwikkeld zijn de servicedesk Tozo, het 1,5-meterloket en loket Geldzaken & Ondernemers. De coronacrisis heeft in 2020 een stevige stempel gedrukt op de uitvoering van de pilot VBW. Eind 2020 is gestart met de evaluatie van de pilot.

Accountmanagement en ondernemersbijeenkomsten zijn in 2020 sterk gericht geweest op afstemming en ondersteuning in de coronacrisis. Dit heeft plaats gevonden door individueel contact met bedrijven en door structureel overleg met brancheverenigingen. Als voorbeeld kan de extra inzet in de binnenstad benoemd worden. Veel van de bedrijvigheid die het hardst geraakt is door de crisis is hier gevestigd (horeca en retail). Daarom is er stelselmatig overleg gevoerd met de diverse brancheverenigingen, maar ook met individuele ondernemers. Een ander voorbeeld zijn de (kleine) groepsbijeenkomsten over de gevolgen van de coronacrisis met werkgevers en zelfstandig ondernemers.

Tot slot, zal de MKB-deal, die met het Rijk gesloten is in 2020, het komende jaar mkb-ondernemers gaan ondersteunen bij digitaliseringsvraagstukken. Met deze ondersteuning kunnen zij bijvoorbeeld de digitale bereikbaarheid voor klanten vergroten of de interne bedrijfsprocessen optimaliseren.

Voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties

Vanuit de regio wordt goed samengewerkt om vraag en aanbod in werklocaties in evenwicht te krijgen. In 2020 is het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) herzien om deze afspraken goed voort te zetten. In 2021 gaat het RPW ter besluitvorming naar de colleges en raden.
Tevens is in 2020 gestart met het herijken van het kantorenbeleid. Met het nieuwe kantorenbeleid kunnen we beter inspelen op de behoefte en vraag naar kantoorlocaties. Lokaal wordt door StAB verder geïnvesteerd in het schoon, heel en veilig maken en houden van de 6 open bedrijventerreinen. StAB heeft daarbij ingezet op een Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en hiervoor een certificaat behaald.

In 2020 is ook een start gemaakt met het implementatieplan Nieuwe Haven. Dit is een uitwerking naar aanleiding van het vaststellen van de Visie op de Nieuwe Haven. Deze visie is in feite een koersdocument waarmee de raad heeft aangegeven dat de Nieuwe Haven weer een optimale bedrijfshaven moet worden waarin onderwijs, bedrijfsleven en overheid samenwerken. Daarnaast moet de focus in de haven liggen op duurzaamheid, circulaire economie en groei van werkgelegenheid. Tot slot is voor IJsseloord 2 gewerkt aan de realisatie van een nieuwe bestemmingsplan.

Een betere bereikbaarheid van de stad

Om passende oplossingen op te starten voor ander vervoer of modal shift, zal een onderzoek gedaan worden naar de herkomst van medewerkers die werken op de Arnhemse werklocaties. Door verschuiven van accenten in werkzaamheden op economisch gebied door corona, is hierin vertraging opgelopen. Beoogd wordt het onderzoek in 2021 uit te voeren (resultaten in het derde kwartaal 2021).

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Onderzoek naar voldoende en type woningen voor (potentiële) werkgevers en werknemers is in 2020 niet opgestart vanwege de focus op werkzaamheden in de ondersteuning van ondernemers in de coronacrisis. Beoogd wordt in het eerste kwartaal van 2021 dit onderzoek te starten.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

Bruisende Binnenstad

De coronacrisis heeft enorme impact op de binnenstad en zijn ondernemers. Van de ene op de andere dag sloot de horeca, waarmee een belangrijk bezoekmotief verdween waar ook andere sectoren veel last van hadden. De ondernemers toonden creativiteit om toch de klanten te bedienen, maar nagenoeg iedereen heeft te maken met teruglopende omzetten. In het laatste kwartaal sloot ook het grootste gedeelte van de detailhandel de deuren en is het stil in de binnenstad. Geconcludeerd wordt dat de steunmaatregelen op landelijk en lokaal niveau helpen, maar dat een deel van de bedrijven de bedrijfsvoering toch zullen staken. Door de crisis ligt verschraling van de binnenstad op de loer. Denk aan leegstand, verdwijnen van winkels, faillissementen van horecagelegenheden, dalend aanbod van evenementen, verminderd organiserend vermogen, toenemende kans op ondermijning en aantasting van de leefbaarheid. Acties voor herstel op de korte en langere termijn zijn van belang.

In het afgelopen jaar is eerst ingezet op de directe gevolgen van de crisis en zijn ondernemers ondersteund en op allerlei wijze gefaciliteerd in wat nog wel kon. Er zijn bezorgdiensten opgezet, de digitale binnenstad is ondersteund, er zijn ruimere terrassen toegestaan en er is een wekelijkse overlegstructuur met alle betrokkenen opgezet. Ook stonden we in nauw contact met de verschillende brancheorganisaties, zoals KHN, CCA en InRetail en hebben wij hen ondersteund in hun lobby richting Den Haag. Ook is er aandacht geweest voor de omliggende schil van de binnenstad en is er een actieplan Schoon, heel en veilig opgezet voor de Steenstraat.

Tegelijk met de inzet op de korte termijn, zijn er ook voorbereidingen gestart voor het herstel op de langere termijn. Dit vraag veel energie van betrokken partijen en daarbij is samenwerking en een gedegen organisatiegraad en -vermogen onontbeerlijk. Samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad zijn twee aanvragen bij de provincie ingediend (en inmiddels gehonoreerd) om de binnenstad en het binnenstadsmanagement tijdelijk te versterken. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een herstelplan. De tweede ziet toe op uitvoering in de overige maanden van 2021 en richt zich op transformatie van de openbare ruimte, van functies en van vastgoed, op duurzame gastvrijheid, op het versterken van ondernemerschap en organisatiekracht en op monitoring.

Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers

Door de coronacrisis hebben de oorspronkelijke plannen een andere invulling gekregen. Er is ingezet op activiteiten om de Arnhemmer en de bezoekers op een positieve manier een hart onder de riem te steken. Zo zijn er door Arnhemmers liefdesbrieven aan Arnhem geschreven, is in samenwerking met Loesje de stad behangen met posters en is er een actieve bijdrage geleverd aan Zomer in Arnhem.
Daarmee heeft Citymarketing Arnhem zich in 2020 steviger gepositioneerd en zich ook als organisatie verder ontwikkeld. Wat daaraan ook een belangrijke bijdrage heeft geleverd is de (door)ontwikkeling van het beeldmerk en de lancering van de website www.ditisarnhem.nl. De website is ingericht voor bedrijven, studenten, bewoners en bezoekers. Hij vertelt de verhalen over Arnhem voor de verschillende doelgroepen, in perspectief van de Arnhemse kernwaarden groen, creatief en vrij.

Zomer in Arnhem
In de zomer van 2020 is een prachtig cultureel en recreatief programma in en rond Arnhem voor het voetlicht gebracht. Achterliggend idee was dat veel Arnhemmers deze zomer thuis zouden blijven in stad en regio en dat daarnaast de campings, vakantieparken en hotels vol zouden zitten met bezoekers van buiten de stad. Dat bleek ook zo te zijn. Om bewoners en bezoekers van een passend en veilig programma aan activiteiten te voorzien, is regie gevoerd op tijd en plek van activiteiten. Dat mondde uit in een aantrekkelijk, veilig en gezond activiteitenprogramma vol cultuur en vermaak voor onze bevolking en bezoekers. De lokale economie en werkgelegenheid hebben hiermee een positieve impuls gekregen. Dit initiatief kon in zeer korte tijd ontwikkeld worden door een goede samenwerking tussen Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen, stichting Citymarketing, Platform Arnhem, de gemeente Arnhem en natuurlijk alle initiatiefnemers en organisatoren van activiteiten in de stad.

Stimuleren van herhaalbezoek, langer verblijf en meer besteding

De recreatieve sector heeft een bijzonder zwaar jaar achter de rug. De pandemie heeft er voor gezorgd dat horeca en verblijfsrecreatieve bedrijven een deel van het jaar de deuren gesloten moesten houden. Er is een onoverbrugbaar verlies aan inkomsten. Ook is het overgrote deel van de grote evenementen afgelast of uitgesteld (waaronder Sonsbeek2020, Koningsdag, FDFA, Innovate).
Samen met het Rijk en de provincie is gezocht naar manieren waarop de ondernemers ondersteund konden worden. Naast de loonsteun en financiële compensatie is de voucherregeling hier een voorbeeld van. Daarnaast is besloten de uitvoeringstermijn van Gelderland Herdenkt Airborne en Veluwe Remembers met een jaar te verlengen. Niettemin krijgt de sector harde klappen.

Vanwege de pandemie bleven Nederlanders in de vakantie dichter bij huis. Dit hebben we ook in Arnhem en omgeving gezien. Tijdens de openstelling van bedrijven in de zomer raakten vakantieparken en campings in de omgeving voller. Bezoekers wisten Arnhem weer te vinden en Arnhemmers zochten vertier in de stad en haar groene kernen. Om die reden is samen met de partners Stichting Citymarketing Arnhem, Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) en ondernemers in de stad het programma 'Zomer in Arnhem' opgezet. Met dit programma boden we bezoekers en bewoners van Arnhem een aantrekkelijk, interessant maar bovenal veilig en gespreid aanbod.

Ook op andere fronten is er gewerkt aan het ondersteunen van de sector. We haalden investeringen naar voren en zetten in op een duurzame versterking van de recreatieve sector. Er is vervroegd begonnen aan het ontwikkelen van het belevingsgebied Veluwezoom, scheepvaartrechten voor cruiseschepen zijn gehalveerd, het ontwerp voor het wandelnetwerk is afgerond en ingediend voor uitvoering, en de toeristische uitvoeringsagenda voor de regio Arnhem - Nijmegen heeft vorm gekregen. Deze activiteiten hebben geleid tot kwaliteitsverbetering van het recreatieve product en leverden een financiële impuls. Dit was niet alleen aantrekkelijker voor bezoekers maar verbeterde ook de leefkwaliteit van onze bewoners.

Bridge to Liberation
De herdenkingsavond van 18 september werd in zijn geheel uitgezonden door Omroep Gelderland op tv en via livestream. In plaats van 25.000 mensen aan de voet van de John Frostbrug waren er nu 550 gasten als publiek op één van de gastenontvangst locaties. Ruim 513.000 mensen zagen op tv of via livestream Bridge to Liberation en hebben op die manier kunnen stilstaan bij de impact van de oorlog naar aanleiding van de Slag om Arnhem.

Hoogwaardig voorzieningenniveau

De coronamaatregelen zijn ingevoerd rond de start van het evenementenseizoen en daardoor hebben er in 2020 niet zo veel evenementen in Arnhem plaatsgevonden als gepland. Wel zijn evenementen voorbereid of in kleinere vorm doorgegaan. Niet alleen de creatieve industrie was actief met nieuwe virtuele evenementen en het zoeken naar verbindingen met andere partijen. Ook andere partijen waren creatief in planvorming en uitvoering. Zo waren er vooral evenementen waarbij afstand gehouden kon worden. Voorbeelden daarvan zijn Strand Zuid, Popup Park, Hoogte 80, Groenmarkt, een aardbeien drive-in en kermis bij het GelreDome, een aangepast NK BMX en een Bridge to Bridge run waar iedereen op het moment van eigen keuze de route af kon leggen. Ook de voorbereiding van het WK BMX in 2021, het WK Volleybal 2022 en de planvorming voor de toekomst zijn doorgegaan. In de zomermaanden was er een uitgebreid Zomer in Arnhem-programma voor toeristen en eigen inwoners. Door het kwijtschelden van de legeskosten en het coulant omgaan met subsidies hebben organisatoren van evenementen enigszins uit de kosten kunnen komen.

Creatieve Industrie

De coronacrisis maakte zichtbaar dat de creatieve sector een kwetsbare groep is, die niet met enorme reserves de coronacrisis in is gegaan. Door corona kwamen er veel minder bezoekers fysiek in winkels en workshops en evenementen zijn vrijwel allemaal gecanceld. Dit zorgde voor minder inkomsten bij ondernemers. De ondernemers zijn actief geïnformeerd over de mogelijkheden van steun vanuit het Rijk (zoals TOZO, TOGS, TVL, uitstel gemeentelijke belasting en omscholing). We ondersteunden de ondernemers, verbonden personen en netwerken en dachten mee.
Tegelijk zagen we dat deze crisis leidde tot creatief denken en samenwerkingen tussen ondernemers en ondernemersorganisaties die anders misschien niet tot stand waren gekomen. Het onconventionele denkvermogen van de creatieve sector is goed inzetbaar in tijden van crisis, waardoor in moeilijke situaties verbindingen worden gemaakt. Dat zagen we bijvoorbeeld terug in de aantrekkingskracht van de 'schil' rondom de binnenstad in het Modekwartier, Spijkerkwartier en Coehoorn Centraal.

In coronatijd voelt de creatieve sector sterke onderlinge verbondenheid (samen sterk), waardoor 'Verenigd Creatief' tot stand is gekomen. Er is een groot belang bij een sterke organisatiegraad binnen de creatieve sector, waar stevig op is ingezet door te verbinden, te faciliteren en aan te jagen. Zo stimuleerde Schakel 025 jonge (startende) creatieven om met een kleine subsidie ambitieuze ideeën uit te werken tot werkelijke plannen. De woningbouwcorporaties (Volkshuisvesting, Vivare, Portaal) hebben de betrokkenheid bij de huisvesting van bestaande creatieve ondernemers tijdens de crisis vergroot. Er zijn afspraken gemaakt over huurverlaging en over de inzet van creatieve ondernemers voor bewoners in een wijk, waarmee deze ondernemers hun maatschappelijke meerwaarde konden tonen. In het kader van onze huisvestingsopgave voor de creatieve en culturele sector werken gemeente (economie en cultuur), woningbouwcorporaties en SLAK constructief samen.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren

De samenwerking om te komen tot een regionale Human Capital Aanpak is één van de drie speerpunten van het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) Economie van de regio Arnhem - Nijmegen. Er is een opdracht uitgezet om de aanzet voor een regionale Skills Hub te maken en het voorstel voor een MKB-deal met thema digitalisering is eind 2020 gehonoreerd. Met de provincie en The Economic Board vindt, mede vanuit de urgentie van de coronacrisis, afstemming plaats over de human capital opgave en investeringen daarop.
In de opgave Productieve regio van de Groene Metropoolregio is human capital als speerpunt opgenomen en gaat er gewerkt worden aan een regionale human capital agenda.

Aantrekken en binden van studenten

Op basis van de mondeling overeengekomen samenwerkingsovereenkomst eind 2019 hebben de vier Arnhemse kennisinstellingen en de gemeente uitvoering gegeven aan Arnhem Studiestad in 2020. Gezamenlijk hebben we onder andere via een nieuwe introductievideo en sterkere verbinding met City Deal Kennis Maken gewerkt aan het aantrekken en binden van (nieuwe) studenten. Arnhem Studiestad blijft het platform waar studentgerelateerde zaken in de stad belegd zijn.

Het bieden van faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals in de energiesector

Het onderzoek met betrekking tot de businesscase voor het opzetten van een regionale (bedrijfs)opleiding IT & energie is afgerond. Voor het vervolg is door de initiatiefnemers een subsidieverzoek aan de provincie gedaan. Daarnaast is door SEECE gestart met de learning community wijkgerichte energietransitie in Elderveld. Ook wordt er door middel van het opzetten van het Innovatielab en programma Connectr verder gewerkt aan hybride leeromgevingen voor studenten en professionals in de energiesector. De eerste fase (visie op onderwijs en onderzoek) van de visie Kenniscampus HAN/ HVHL, waar een verkenning naar een sterke onderwijsketen energie deel van uitmaakt, is afgerond.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

In 2020 zijn de gesprekken met Arnhems Buiten om te komen tot een ontwikkelingsperspectief voor het gebied weer opgepakt. Ook wordt er gewerkt aan de visie kenniscampus HAN/ Van Hall Larenstein. Het eerste deel is wat een onderwijs- en onderzoeksvisie betreft, afgerond. Dit gaat in het tweede deel van de visie vertaald worden in een ruimtelijke en bereikbaarheidsvisie. Ook IPKW is bezig met het opstellen van een visie voor haar werklocatie. In alle visies is aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit en bereikbaarheid van de locatie. Op het IPKW wordt ook gewerkt aan de realisatie van het Innovatielab Connectr, wat een inspirerende werk- en leeromgeving moet gaan opleveren voor werkgevers, werknemers en studenten.

Innovatie stimuleren

De gemeente cofinanciert verschillende meerjarige projecten. Dit jaar zijn bijvoorbeeld de haalbaarheidsstudie Eusebius Waterstof en Power2Power positief afgerond. De laatste heeft een vervolgsubsidie bij de provincie aangevraagd. Een project dat dit jaar is gestart is Enowatts (ENergieOpslag in WATerstof: Toepassingen en Scenario's). De HAN onderzoekt in een tweejarig project in samenwerking met bedrijven de opslag van windenergie met behulp van waterstof.

Bouwen aan een groeiend energie ecosysteem

Er zijn in samenwerking met The Economic Board twee rondetafelgesprekken georganiseerd met het bedrijfsleven waaruit minimaal één gezamenlijk project is gekomen tussen bedrijven. Daarnaast is bekend geworden dat een Arnhems bedrijf in zonnefolie investeert in Indonesië waarbij ook een grotere fabriek in Arnhem komt. Bij de ontvangst van de Indonesische delegatie heeft de gemeente geparticipeerd en daarmee gefaciliteerd in een groei van het ecosysteem.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als energiestad

In januari was Arnhem gastheer van het Combined Energy congres tussen Nederland en Nord Rhein Westfalen waarbij ook minister Wiebes aanwezig was. De opvolging met een workshop voor Tweede Kamerleden over waterstof is door de coronacrisis niet doorgegaan. In plaats daarvan vindt in januari 2021 een digitaal werkbezoek van kandidaat Kamerleden plaats op IPKW in het kader van NL Slim benutten met een vraaggesprek over Connectr. Het Energie-evenement 'Future of us' is door corona dit jaar in september in digitale vorm gehouden in plaats van in fysieke vorm in mei. In het najaar zijn we ook gestart in samenwerking met Citymarketing, onderwijs en bedrijfsleven met het opstellen van een propositie over de positionering van Arnhem als energiestad.

Naast bovengenoemde inspanningen, is in 2020 met onze partners in de stad gewerkt aan een actiegerichte economische agenda. De twee hoofdopgaven en drie groeibepalende randvoorwaarden geven voor de komende jaren de focus op inhoud en de inzet van middelen. Zo wordt gericht gewerkt aan de economische en maatschappelijke opgaven en het verzachten van de economische impact van corona. Jaarlijks wordt er een uitvoeringsagenda opgesteld die bijdraagt aan de hiervoor beschreven doelen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
We maken een lobbyagenda in relatie tot onze herstelagenda en de herstelagenda's van andere overheden	

In 2020 is er gewerkt aan het opstellen van een brede Arnhemse lobbyagenda. Er is, in samenwerking met twee externe adviseurs, een traject gestart om de inhoud van de Arnhemse lobbyagenda en de organisatie van public affairs in de gemeentelijke organisatie beter te beleggen. En het huidige public affairs netwerk te versterken. Deze agenda is onder andere gebaseerd op de Arnhemse Herstelagenda en het coalitieakkoord uit 2018 en loopt op koers. De lobbythema's die in deze agenda staan worden met de ambtelijke teams nader uitgewerkt. Ook wordt verder uitgewerkt hoe public affairs steviger belegd kan worden in de organisatie.
Op basis van de lobbythema's en de concrete projecten (waar bijvoorbeeld financiële middelen voor de uitvoering nodig zijn) die aan deze agenda hangen is er een lobby gevoerd naar de Provincie Gelderland en naar het Rijk. Er is aanspraak gemaakt op specifieke subsidies die vanuit de provincie Gelderland beschikbaar waren gesteld om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen (denk aan laptops voor kinderen uit gezinnen met een minimaal inkomen, openbare ruimte klaarmaken voor de 1,5 meter maatregelen en extra activiteiten afvalinzameling). Ondanks de compensatie van het Rijk en de provincie komt de gemeente Arnhem middelen tekort om alle gevolgen van de coronacrisis op te vangen. In 2021 worden hier vervolgacties op ondernomen met het bestuur, de ambtelijke organisatie en partners uit de netwerken in de stad en regio om een gezamenlijke sterke lobby op te zetten om concrete resultaten te behalen om onder andere meer financiële middelen voor de gemeente Arnhem te verwerven.

Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen starten we een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem	

Samen met het bedrijfsleven (Rabobank Arnhem) en kennisinstellingen (HAN en ArtEZ) is een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem opgericht.
De Innovatiefabriek is sinds juni 2020 actief van start gegaan met de pilot 'StartClub Arnhem' in opdracht van de gemeente. In 2020 is de 'aanjager' aangesteld, om bedrijfsleven, coaches en starters aan het platform te verbinden. In 2020 zijn er 90 actieve leden en ruim 180 nieuwsbrieflezers aan de StartClub gebonden. Er zijn verschillende workshops gegeven, coaches aangesloten en sponsoren vanuit het Arnhemse bedrijfsleven betrokken. De adviesgroep bestaat uit HAN, ArtEZ, Rabobank en gemeente Arnhem en is tweemaal bij elkaar gekomen in 2020. Samenwerking met StartUp Nijmegen is gezocht. Door de coronacrisis heeft de pilot wat opstartproblemen gehad, met name op het gebied van zichtbaarheid naar starters en het committeren van Arnhemse partners, evenals organiseren van fysieke huisvesting/ werkplekken.
Uit de voortgang en groei van de StartClub blijkt dat het belang van een 'community' voor startende ondernemers van meerwaarde is, zeker nu ontmoeten nog niet mogelijk is.

Investeren in een leefbare en groene stad	
Met een 'Zomer in Arnhem'-programma bieden we op het gebied van cultuur, vermaak en toerisme tijdens de zomermaanden Arnhem veilig en gezond ondersteuning	

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Stadsmarketing richt zich met campagnes en acties op juist de inwoners van de stad en regio

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Voor de vergunning van tijdelijke uitbreiding van terrassen hoeven geen leges te worden betaald, de uitbreiding blijft mogelijk tot 1 oktober

Deze maatregel is uitgevoerd.

We gaan geen leges heffen voor evenementen die in de periode half maart tot 1 september niet hebben plaatsgevonden, en geen leges heffen op vergunningen voor evenementen die voor de periode tot 1 september worden aangevraagd

Deze maatregel is uitgevoerd.

Scheepvaartrechten voor cruiseschepen voor de periode van 1 april tot 1 oktober gaan we halveren

Deze maatregel is uitgevoerd.

Versterken en vernieuwen

In overleg met ondernemers, ondernemersverenigingen en kennisinstellingen onderzoeken we steeds mogelijkheden om juist in deze tijd innovatiekansen niet verloren te laten gaan

In samenwerking met de provincie Gelderland en Oost NL zetten we een voucherregeling op voor haalbaarheidsstudies voor innovaties in de energie ten behoeve van MKB-ondernemingen. Door dit samen met de provincie en OostNL te doen, hebben we het beschikbare bedrag vanuit de Herstelagenda vergroot met een provinciale bijdrage.

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Concrete visie op circulair Arnhem (19M125)

In vierde kwartaal van 2020 is de Visie ' Circulaire Economie Arnhem' en Op weg naar een circulair Arnhem - plan van aanpak 2020 -2023 opgeleverd.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Facility Point
GO Arnhem Nijmegen City Region
Recreatieschap Overbetuwe
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN - Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (het voormalige RBT KAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	9.501	5.676	5.849	6.424	-575
Baten	3.704	983	1.751	1.316	-434
Saldo lasten en baten	***-5.798***	***-4.693***	***-4.098***	***-5.107***	***-1.009***
Toevoegingen aan reserves	431	0	120	249	-129
Onttrekkingen aan reserves	441	115	265	401	136
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***10***	***115***	***145***	***153***	***8***
Gerealiseerd resultaat	**-5.787**	**-4.578**	**-3.953**	**-4.955**	**-1.001**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-485	N				
Economische Zaken / Acquisitie	-826	N	Uren beleid	N	I	AR
Toerisme en recreatie	341	V	Gelderland Herdenkt (zie ook baten)	N	I	AR
Baten	-341	N				
Toerisme en recreatie	-341	N	Gelderland Herdenkt (zie ook lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Gelderland Herdenkt

Het project Gelderland Herdenkt zou in eerste instantie in 2020 afgerond worden. Door corona is de looptijd van dit project verlengd tot mei 2021. Als gevolg hiervan is in 2020 € 341.000 minder subsidie ontvangen en verstrekt dan begroot. De verwachting is dat deze baten en lasten in 2021 alsnog volgen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Ondernemersfonds Arnhem
- St. Made in Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen
- St. Airborne Museum
- St. Bridge to Liberation

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering binnenstad	2018	7	Niet bekend	Gemiddelde waardering van bezoekers voor de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Snelgroeiende bedrijven	2019	21,4	16,8	Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar)	CBS - Lokale economie
Oprichting bedrijven	2019	128,9	107	Oprichtingen per 1.000 vestigingen	CBS - Lokale economie
Aantal bezoekers binnenstad	2018	328	Niet bekend	Aantal bezoekers binnenstad x1.000	Binnenstads-monitor

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Demografische druk	2020	58	70	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).	CBS - Bevolkingsstatistiek
Banen	2019	974,8	792,1	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Vestigingen	2019	148	151,6	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Functiemenging	2019	58,6	53,2	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).	LISA

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenbeleid;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.

Onderwijs

Onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en om werk te vinden. Onderwijs speelt een belangrijke rol bij het bieden van betere kansen voor alle inwoners. Kansengelijkheid neemt toe als kinderen al op jonge leeftijd optimale mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen en daarbij passende ondersteuning krijgen. Stevige samenwerking is nodig met partners uit het onderwijs, ondernemers en jeugd(hulp)organisaties. Een voorbeeld van samenwerking is de Maatschappelijk Educatieve Agenda; hierin zijn ambities opgenomen die door het brede onderwijsveld (onderwijs, voorschoolse voorzieningen, kinderopvang) en gemeente zijn onderschreven en worden uitgevoerd.

Samen met partners zorgen we ervoor dat peuters straks goed starten op school, door het onderwijs-achterstandenbeleid (onder andere voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht (alle peuters moeten naar de peuteropvang kunnen). Dat jongeren niet voortijdig school verlaten, een plek vinden op de arbeidsmarkt en de juiste (zorg)ondersteuning wordt geboden. Dat volwassenen zich blijven ontwikkelen (volwasseneducatie) en laaggeletterdheid afneemt. En het onderwijs wordt geboden in een goed en passend gebouw.

Hiermee zorgen we ervoor dat alle kinderen en jongeren in Arnhem de kans krijgen om op te groeien tot wendbare en weerbare burgers die mee kunnen doen in een steeds sneller veranderende wereld.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een goede startpositie op school	

Ondanks de coronacrisis, waarbij kinderopvang en peuteropvang gesloten zijn geweest, zijn de activiteiten in het kader van vroegsignalering en toeleiding naar de peuteropvang gerealiseerd. Dat geldt ook voor de activiteiten die worden gedaan in het kader van onderwijsachterstandenbeleid.

Kansen voor de toekomst

We hebben vanuit de aanpak voortijdig schoolverlaten diverse projecten gefinancierd die zich richten op het voorkomen van schooluitval.
We zien een positieve ontwikkeling in het aantal voortijdig schoolverlaters in Arnhem.
Voor laaggeletterdheid is een Arnhemse aanpak laaggeletterdheid 2021/2022 opgesteld en een programma volwasseneducatie 2020-2024 van de regio Midden Gelderland.

De coronacrisis heeft een grote impact op het onderwijs, met de scholen zijn we goed in gesprek om te kijken wat (structureel) extra nodig is.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een goede startpositie op school	
Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)	

Vanaf 2020 is het aantal uren peuteropvang uitgebreid van 12 naar 14 uur. Dit geldt zowel voor peuters vanuit het Ontwikkelrecht, als voor peuters met een VVE-indicatie (Voor- en vroegschoolse educatie).
Vanaf 2020 is het aantal scholen uitgebreid van 12 naar 25 OAB-scholen.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

De werkwijze voor het regulier basisonderwijs en Lichtenbeek is geïmplementeerd binnen het onderwijs. Dit heeft ervoor gezorgd dat betrokken partijen (onderwijs, Sociale wijkteams, PassendWijs) tijdig met elkaar afspraken maken over de inzet van Jeugdhulp.
Daarnaast zijn voor het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs afspraken gemaakt over de inzet van wijkcoaches op school.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

In vervolg op het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs is dit jaar het jaarprogramma onderwijs 2020 door de raad vastgesteld. Hierin staat vermeld welke projecten in uitvoering zijn en welke projecten in uitvoering worden genomen.

Kansen voor de toekomst

Ontwikkelen van integrale aanpak kwetsbare jongeren tot 27 jaar

De gesprekken die in 2020 zijn gevoerd binnen de verschillende beleidsterreinen hebben ervoor gezorgd dat de integraliteit op uitvoeringsniveau is verbeterd. Door de coronacrisis en de enorme druk op het onderwijs en andere maatschappelijke organisaties, zijn we nog niet tot concrete samenwerkingsafspraken gekomen. Er ligt nog geen vastgestelde aanpak. Dit wordt opgepakt in 2021.

Stimuleren onderwijsvernieuwing (onder andere voor jongeren waarvoor systeem niet passend is)

Met ons nieuwe plan van aanpak voortijdig schoolverlaten 2021-2024, dat we in 2020 ontwikkeld hebben in samenwerking met onder andere het onderwijs, geven we het onderwijs een centralere plek. Met deze vernieuwende aanpak verstevigen we de verbinding tussen onderwijs, thuis en omgeving. Dit gebeurt bijvoorbeeld door jongerenwerkers en rolmodellen de school in te halen. De in 2020 vormgegeven VSV-subsidieregeling geeft ons de mogelijkheid om meer te sturen op dit thema.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met het onderwijs zijn we de Arnhemse Aanpak Onderwijs gestart, om ontwikkeling van kinderen tijdens en na schooltijd een extra boost te geven	

Vanuit de Arnhemse Aanpak Onderwijs is in 2020 onder andere de Invalpool Noodopvang ingericht en is er extra formatie in de klas/ op de groepen ingezet om kinderen extra begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden. Op deze wijze trachten we de effecten van het wegvallen van onderwijs door de eerste lockdown op te kunnen vangen.

Gezamenlijk (vanuit Rijksmiddelen, onderwijsmiddelen van de gemeente en investering vanuit onderwijs zelf) investeren we extra in de ontwikkeling van kinderen, onder andere via de Zomerscholen

Ook dit is onderdeel van de Arnhemse Aanpak Onderwijs. Scholen, kinderopvang en onderwijs investeren samen vanuit deze aanpak op het inlopen van achterstanden door de lockdown. In de zomer 2020 zijn hiervoor onder andere extra zomerscholen ingericht.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	19.075	17.958	18.289	19.216	-927
Baten	3.051	3.045	2.635	2.971	335
Saldo lasten en baten	***-16.024***	***-14.912***	***-15.654***	***-16.245***	***-592***
Toevoegingen aan reserves	9.602	7.753	7.986	8.187	-201
Onttrekkingen aan reserves	8.740	6.299	6.611	6.473	-138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-862***	***-1.454***	***-1.375***	***-1.714***	***-339***
Gerealiseerd resultaat	**-16.886**	**-16.367**	**-17.028**	**-17.959**	**-931**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.059	N				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-600	N	Verschuiving begroting onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-459	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Baten	0					
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Verschuiving begroting onderwijsbeleid

Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In het eerste verzamelbesluit van 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)

De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- Rijn Ijssel Roc
- IVIO-Opleidingen
- AM - supportteam

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht	2020	92%		Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie is gemiddeld 550.	

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2020	2,5	1,7	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (%). De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO
Absoluut verzuim	2019	1,8	2,4	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado
Relatief verzuim	2019	32	26	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs.

Actuele beleidskaders

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen. Het is een stad van makers die zich kenmerkt door een innovatief klimaat. Daarin wordt blijvend geïnvesteerd. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid versterken, zowel landelijk als regionaal. Daarbij moet cultuur verbindend en inclusief zijn en alle lagen van de Arnhemse samenleving verbinden en verrijken.
Regionaal wordt samengewerkt in 025-verband. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed speelt hierbij een grote rol.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter en zijn aantrekkelijker om te wonen, werken en verblijven. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en ervoor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom en de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door. We hebben aandacht voor cultuur(voorzieningen) in de wijk en voor de regionale samenwerking in het kader van ons gezamenlijk cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, samen met Nijmegen, provincie Gelderland en beide cultuurnetwerken CNA en CNN. De cultuurprofielen van 15 regio's dienen als één van de onderdelen voor een nieuw landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Op 11 juni 2019 heeft de minister haar uitgangspunten voor 2021 - 2024 gepresenteerd. Hierin wordt onder andere ingezet op vernieuwing en verbreding van de landelijke culturele basisinfrastructuur door ruimte voor andere disciplines, zoals mode, beeldende kunst en urban arts, verbetering van de beloning voor makers (fair practice code) en cultuureducatie en -participatie. De doelstellingen uit ons cultuurbeleid zijn nog steeds relevant. Om goed aan te sluiten bij de landelijke uitgangspunten en de samenwerking in 025 bereiden we wel een korte actualisatie van Stroom voor.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of mee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, behalve door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	

In het afgelopen jaar is de toegankelijkheid en bereikbaarheid van cultuur en ook cultuurdeelname enerzijds door corona tijdelijk tot stilstand gekomen, anderzijds zijn er allerlei creatieve vormen bedacht om (digitaal en op andere manieren) kunst en cultuur te blijven beleven. De verwachting is dat deze nieuwe vormen van publieksbereik uiteindelijk gaan bijdragen aan een verdere verbreding van cultuurbereik en participatie.

Versterking van de culturele infrastructuur

Het college heeft in maart 2020 ingestemd met de actualisatie van de cultuurnota STROOM: STROOMversnelling, en de raad geïnformeerd. In 2020 en 2021 worden er negen actiepunten uitgevoerd. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt), kunst in de openbare ruimte, de verbinding van cultuur en welzijn, cultuur in de wijken, de culturele samenwerking tussen Arnhem en Nijmegen (025) en de codes Fair Practice, Diversiteit & Inclusie en Governance. Door de coronacrisis en de hieruit voortvloeiende financiële gevolgen zal de uitvoering vertraging oplopen. De focus in 2020 is het behoud van de culturele infrastructuur geweest, wat gelukt is, en daar waar mogelijk het versterken van de sector.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

De samenwerking in de cultuurregio 025 is begin dit jaar verder versterkt. Sinds 1 mei is een 025-makelaar actief voor de periode van twee jaar die werkt aan vijf hoofdlijnen. Verbreding naar de regiogemeenten en regio-instellingen is daar één van. Dat betekent een doorontwikkeling van 025 die zijn weerslag vindt in een door de regio gedragen visie en ambitie. Dit past prima in het regionaal versterkingsproces van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen waarin de cultuurregio 025 een stevige positie heeft gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio'. Een (eerste aanzet tot een) regionale agenda voor 2021-2026 wordt in het tweede kwartaal 2021 uitgewerkt.
In relatie tot corona is in het najaar 2020 door de provincie Gelderland een herstelproces gestart, gericht op wendbaarheid en weerbaarheid van de sector via transformatie en innovatie. Dat moet in elke regio leiden tot een concreet actieprogramma in februari/maart 2021 met ondersteuningsvraag aan de provincie. Dit is een tijdelijke interventie die versnelling brengt in de regionale samenwerking. Gezamenlijk vertrekpunt van al deze trajecten is een duurzame en weerbare regionale infrastructuur en een passend aanbod voor het publiek van de toekomst.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Zichtbaarheid van erfgoed, naar burger en Arnhemse politiek, is ondanks het op koers zijn een punt van aandacht. In de toelichtingen bij de inspanningen hieronder wordt dit nader toegelicht.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	
Cultuur is van en voor iedereen	

De uitvoering van het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs en het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) is vanwege corona voor een periode stil komen te liggen. Sluiting van culturele en onderwijsinstellingen was hier de oorzaak van. Rozet heeft samen met scholen en culturele instellingen stappen ondernomen om zo veel mogelijk, en dan met name online, invulling te blijven geven aan beide programma's. Daarnaast zal geprobeerd worden in 2021 zoveel mogelijk in te halen. Voor de periode 2021 - 2024 is een nieuwe aanvraag ingediend bij het Fonds voor Cultuurparticipatie voor het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. De gemeente Arnhem zal in het programma blijven participeren. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente is structureel begroot binnen de cultuurbegroting in de subsidie voor Rozet. Onderdeel hiervan is ook Meer Muziek in de Klas, een programma waarin de gemeente met het onderwijs en de culturele sector samenwerkt om het muziekonderwijs een structurele plek te geven in het primair onderwijs.
De slotmanifestatie van het programma Age Friendly Cultural Cities Arnhem, een programma om de actieve cultuurparticipatie door ouderen te verduurzamen, kon vanwege corona niet live plaatsvinden. De resultaten van het tweejarige programma zijn daarom in een film, waarbij deelnemende cultuurinstellingen en welzijnsorganisaties hun ervaringen deelden, digitaal gepresenteerd.

Versterking van de culturele infrastructuur

Stimulering van het makersklimaat en van nieuwe verbindingen, ook met andere domeinen

Schakel025, het Arnhemse cultuurplatform werkt nauw samen met de Nijmeegse evenknie Cultuur Academy. Zij hebben een gezamenlijk jaarprogramma uitgevoerd om professionals binnen de kunst- en cultuursector in Arnhem en Nijmegen te ondersteunen. Ook is het Stroomversnellerbudget dat via Schakel025 wordt uitgegeven, waar makers opdrachten uit ontvangen tijdelijk verhoogd vanuit de cultuur coronamiddelen. Sinds 2020 kunnen individuele makers ook terecht bij de kleine culturele subsidieregeling deelregeling 2 van de subsidieregeling Producties, Evenementen en festivals, waardoor zij meer mogelijkheden hebben tot ondersteuning vanuit de gemeente.

Met de herijking van de welzijnsopdracht en de actualisatie van het cultuurbeleid vindt er meer afstemming plaats tussen cultuur en welzijn. Dat moet leiden tot meer verbindingen voor cultuur met andere domeinen. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven, onderhoud van kunst in de openbare ruimte, aankoop van kunst en uitvoering van kunstopdrachten vrij gemaakt. Het makersklimaat kan daarmee verder gestimuleerd worden.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

Op basis van de actualisatie van het cultuurbeleid en een motie van de raad is er in september 2020 een plan van aanpak opgesteld voor de huisvesting van de culturele en creatieve sector dat er voor moet zorgen dat het tekort aan ruimte afneemt. Daarbij wordt intern gekeken wanneer gemeentelijk vastgoed vrijkomt of het geschikt is voor de mogelijke huisvesting van creatieven. Het plan voor de huisvesting van creatieven moet nog door de raad behandeld worden. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven vrij gemaakt.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Met de vernieuwbouw van Museum Arnhem is eind 2020 een mooie mijlpaal bereikt met het uitschuiven van de nieuwe vleugel en het verder opbouwen van de staalconstructie. Verwachting is dat het gebouw laatste kwartaal 2021 wordt opgeleverd en het museum in het eerste kwartaal 2022 heropend wordt.
Eind 2020 is het besluit genomen voor een ingrijpend vernieuwd Stadstheater waarin Introdans en Toneelgroep Oostpool gaan samenwonen. Dit vernieuwde Stadstheater wordt daarmee een toekomstbestendige plek voor de rijksgezelschappen terwijl het tegelijkertijd ruimte biedt aan andere makers, creatieven en inwoners van stad, regio en provincie. Een resultaat dat volledig beantwoordt aan de ambities van de partners in de Lauwersgrachtalliantie. De noodzaak van de investering en de kansen die hiermee benut worden zijn onderschreven. Tegelijkertijd is de benodigde investering fors. Opdracht is bij de uitwerking te streven naar verlaging van de kosten met €10 miljoen. Tevens is een passende bijdrage van de provincie een voorwaarde om de ambitie van een passende, eigentijdse en toekomstbestendige huisvesting te realiseren. De gesprekken hierover met de provincie worden vervolgd. De raad wordt halfjaarlijks geïnformeerd over de voortgang van het project.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen

Zie de toelichting hierboven bij de doelstelling 'Profilering en vitalisering van het culturele klimaat'.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed.

De werkzaamheden liggen op koers. Wel wordt in relatie tot het bovengrondse erfgoed in toenemende mate de noodzaak gevoeld tot monitoring van bescherming. Dit heeft het afgelopen jaar geleid tot casuïstiek.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

Mogelijkheden voor het zichtbaar maken van erfgoed worden ingebracht in projecten waarbij erfgoed een rol speelt. In relatie tot de monumentenzorg hangt zichtbaarheid vooral samen met resultaten van restauraties en herbestemmingen. Als voorbeeld voor 2020 geldt de herbestemming van de torens van de Walburgiskerk, ingericht als thematische kamers. Een ander voorbeeld is de restauratie van de bovenzijde van doorlaatbrug Elden, verbonden met de historie van die plek als instrument in de waterhuishouding. Aan tijd om het Arnhemse erfgoedverhaal breed en in samenhang te vertellen, ontbreekt het nog. Vandaar dat de inspanning als 'gedeeltelijk op koers' is aangegeven. Hier liggen nog veel kansen, ook in relatie tot contacten over dit onderwerp met de gemeenteraad. Regulier werk vraagt echter veel aandacht, ook door een toename in adviesvragen.

In de zomer van 2020 is castellum Meinerswijk door UNESCO bezocht. Naar verwachting volgt dit jaar de uitslag of de Nedergermaanse limes met het castellum zich inderdaad werelderfgoed mag noemen.

Met betrekking tot de historische kelders is de externe verkenning afgerond en vindt in opdracht van de stuurgroep verdere verdieping/uitwerking plaats.

De Open Monumentendag is ook dit jaar in de organisatie ondersteund. Ondanks beperkingen vanuit corona kan teruggekeken worden op een succesvol event.

Na een periode van sluiting is in 2020 de Archeohotspot weer geopend. Vanwege corona konden er nog geen groepsactiviteiten worden georganiseerd; wel zijn presentaties over Arnhems erfgoed gegeven in de reeks van Archeo-Academy.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

Planon, de monumentendatabase, is gevuld met monumentengegevens. Archeologische gegevens volgen in de eerste helft van dit jaar. Een volgende stap kan bestaan uit het vertalen van deze kennis naar een kaartbeeld inclusief het vullen van planon met alle bouwhistorische rapporten.

Monuscript heeft, conform de afspraken met de gemeente, dit jaar weer één deel in de Monumentenreeks uitgegeven: de Geitenkamp.

De archeologische rapporten van de zuidelijke binnenstad zijn in 2020 gereed gekomen. De wetenschappelijke inhoud wordt vertaald naar een publieksversie. De verschillende onderzoeken hebben verrassende informatie over de ontwikkeling van de stad opgeleverd, naast een grote hoeveelheid aan bijzonder vondstmateriaal dat teruggaat tot 900. Een publieksboek vormt een instrument om het grotere, Arnhemse publiek daarover te informeren.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

In 2020 hebben verschillende archeologische projecten plaatsgevonden. Het merendeel is uitgevoerd in opdracht van marktpartijen en hierin heeft de gemeente een regisserende rol aangenomen. Te denken valt aan het vooronderzoek aan de Nieuwstraat, op grond waarvan in 2021 een opgraving gaat starten en diverse opgravingen in relatie tot uit uitvoering van civiele werken (Spijkerkwartier, Elden). In eigen beheer zijn uitgevoerd een proefputtenonderzoek op de Jansplaats, ter voorbereiding op nieuwe riolering en bomenplant en een onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf veld 1 waar een Karolingische weg is aangetroffen uit de 7e/8e eeuw. In 2020 zijn de laatste rapporten van het archeologische onderzoek in de zuidelijke binnenstad opgeleverd. Dit omvangrijke project is daardoor op archeologisch gebied afgesloten. Gewerkt wordt aan het vertalen van de gegevens naar een publieksboek.

Het onderzoek naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf is vooruitgeschoven. Naar verwachting wordt dit omgevormd tot een proefsleuvenonderzoek om de begrenzing goed te kunnen bepalen. Op het grafveld bevindt zich nu nog bouwopslag.

Met betrekking tot de ontsluiting van het depot is in 2020 gewerkt aan het verder digitaliseren van het Schuytgraafproject. Dit nadert zijn afronding waardoor een aanzienlijk deel van het depot ontsloten is. Gekeken wordt of voor het ontsluiten het gebruik van een reguliere database wordt gecontinueerd, of dat aangesloten wordt op speciaal daarvoor ontwikkelde applicaties. De voortgang van werkzaamheden op het depot is overigens wel gehinderd door coronaproblematiek en te nemen maatregelen. Doel is om vóór de verhuizing van het depot naar Museum Arnhem de ontsluiting van data waar nu aan gewerkt wordt af te hebben. Het depot is in 2020 meermaals bezocht door geïnteresseerden en professioneel archeologen die er onderzoek verrichtten. Van beide groepen wordt teruggekoppeld dat het depot, of de vondsten daaruit, meer zichtbaar zouden moeten zijn.

Regioadvisering archeologie

In 2020 zijn stappen ondernomen met betrekking tot een nieuw contract met de regiogemeenten, dat een looptijd heeft van 2021-2024. Dit werk wordt deels gedekt uit provinciale subsidie; deze is weer aangevraagd. De regio-archeologie wordt daarnaast bekostigd uit deelnemende gemeenten. De regio heeft het afgelopen jaar meerdere grote projecten gekend, bijvoorbeeld in relatie tot het doortrekken van de A15. De uren van de regio-archeoloog zijn door de grote hoeveelheid aan opdrachten net als de voorgaande jaren volledig gedekt. Naast werkzaamheden in de regio vormt de regio-archeoloog achtervang van de Arnhemse archeologie en wordt samen opgetrokken en afgestemd in beleidstrajecten.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Ook voor kunst- en cultuurinstellingen zijn er diverse ondersteuningsprogramma's van het Rijk. Voor sommige daarvan is ook een bijdrage van de regionale en lokale overheid vereist. Zo mogelijk voorziet ook de gemeente daarin	

De coronacrisis heeft een grote impact op de culturele sector. De sector is hard getroffen, kan langere tijd maar een beperkt aantal bezoekers ontvangen en heeft zijn deuren meerdere malen geheel moeten sluiten voor publiek. In onder andere de raadsbrieven 'voortgang crisismaatregelen tegen coronavirus' is de raad geïnformeerd over de algemene en specifieke maatregelen vanuit Rijk, provincie en gemeente voor de cultuursector. Daarbij is van belang om de culturele sector niet alleen overeind te houden, maar ook richting toekomst meer flexibel, wendbaar en met name weerbaar te maken. Drie pijlers staan daarbij centraal: noodhulp, overgangssituatie en transitie en innovatie. De pijlers sluiten aan op de lijn vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het advies van de Raad voor Cultuur van 14 september 'Naar een wendbare en weerbare culturele en creatieve sector'.
Op 1 december 2020 is de raad middels de raadsbrief 'Maatregelen ten behoeve van de culturele sector' geïnformeerd over de maatregelen die voor de sector genomen zijn: van amateurkunst tot aan de professionele podiumkunsten en onze grote podia Musis en Stadstheater Arnhem, Luxor Live en Focus Filmtheater. Hiervoor zijn de corona compensatiemiddelen van het Rijk ingezet. De Arnhemse BIS- en fondsgesubsidieerde instellingen hebben rechtstreeks via het ministerie van OCW een bijdrage ontvangen.
De nu genomen maatregelen zullen ook effect hebben op de culturele sector in 2021. Het einde van corona is nog niet in zicht en zowel noodhulp, middelen voor een overgangssituatie alsmede middelen voor innovatie en transitie, blijven nodig. In het eerste kwartaal van 2021 worden verdere maatregelen genomen die ervoor moeten zorgen dat de culturele sector in Arnhem goed door deze crisis komt. Het Rijk zal ook in 2021 de BIS- en fondsinstellingen compenseren voor geleden coronaschade, daarnaast ontvangt de gemeente wederom additionele coronamiddelen voor cultuur, in eerste instantie tot juli 2021. Het gaat hier om een bedrag van €2.751.532.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;
- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	33.320	31.395	31.943	32.652	-709
Baten	6.488	6.042	6.064	5.575	-489
Saldo lasten en baten	***-26.831***	***-25.353***	***-25.879***	***-27.077***	***-1.197***
Toevoegingen aan reserves	2.169	1.191	1.165	1.197	-31
Onttrekkingen aan reserves	1.269	770	1.523	1.186	-337
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-900***	***-421***	***357***	***-10***	***-368***
Gerealiseerd resultaat	**-27.731**	**-25.774**	**-25.522**	**-27.087**	**-1.565**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-630	N				
Cultuur en erfgoed	-542	N	Corona-kosten cultuur	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-342	N	Uren beleid	N	I	AR
Cultuur en erfgoed	-160	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	414	V	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	ARBR
Baten	-484	N				
Cultuur en erfgoed	286	V	Corona-kosten cultuur subsidie provincie	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-924	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	
Cultuur en erfgoed	154	V	Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	-290	N				
Cultuur en erfgoed	-290	N	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	BR

Coronakosten cultuur

Wegens corona zijn er extra subsidies binnen cultuur uitbetaald. In totaal gaat dit om een bedrag van € 542.000 in 2020. Deze worden gedekt uit de rijksbijdrage coronasteun Cultuur die op programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën staan geboekt. Uit de steun van het rijk voor cultuur zijn ook andere kosten gedekt, onder andere de huurkwijtscheldingen aan Rozet, Musis, Luxor en Focus.

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Derving baten verhuur door corona

Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele grote cultuurinstellingen is daarom door het Rijk extra middelen toegekend, welke door de lagere overheden 'gematched' moest worden voor de helft. De provincie Gelderland en gemeente Arnhem hebben samen voor de gevraagde matching gezorgd. Deze is door de gemeente, in overleg met de instellingen zelf, als kwijtschelding van de huurpenningen vormgegeven. Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 160.000 (nadeel onder de lasten).

Onderhoud gemeentelijk vastgoed
Het bedrag beschikbaar voor onderhoud aan het Museum is, hangende de voortgang van de renovatie, nog niet aangewend. Tegenover dit voordeel van € 290.000 staat een gelijk nadeel omdat ook de onttrekking aan de BR onderhoud vastgoed hiervoor ook niet gedaan is. Verder is een onderhoudsklus in de Julianalaan 17 voordeliger uitgevallen omdat een goedkopere constructie is bedacht dan het bedrag wat hier voor was geraamd. Het voordeel is € 124.000.

Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen
De contracten met enkele huurders zijn aangepast, waardoor deze huurders ook bijdragen in de servicekosten. Daar is in de begroting nog geen rekening mee gehouden.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. Rozet
- St. Musis en Stadstheater
- St. Museum Arnhem
- St. Focus Filmtheater
- St. Sonsbeek & State of Fashion

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Rapportcijfer culturele voorzieningen	2018	7,4		Binnenstads-monitor
% (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten	2019	41%		L&V monitor gemeente

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
- Huisvesting Lauwersgrachtalliantie.

Actuele beleidskaders
- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen.

Participatie en armoedebestrijding

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad.
Daarom is het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld.
Naast werk als participatiemiddel draagt dit ook bij aan het vergaren en vergroten van inkomen.
Inwoners met een te laag inkomen om zelfstandig van rond te komen, ontvangen compensatie op diverse manieren. Deze compensatie is bij voorkeur tijdelijk, al zal dat zeker niet in alle gevallen kunnen. Daarom zetten we vooral in op de aanpak 'Kansrijk Opgroeien' om kinderen die nu opgroeien in armoede een toekomstperspectief te bieden. In de verbinding armoede-schulden-zorg-werk zien we veel mogelijkheden om duurzaam bij te dragen aan het voorkomen en oplossen van armoedeproblematiek. Als het gaat om schulden willen we deze vooral voorkomen dan wel vroegtijdig signaleren. Uiteraard blijven we inzetten op het vinden en bereiken van inwoners met schulden en hen met het best passende aanbod ondersteunen en zo snel mogelijk uit de schuldensituatie helpen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Doorbraak naar werk

In 2023 hebben meer Arnhemmers betaald werk, zijn meer Arnhemmers (sociaal, economisch en financieel) zelfredzamer, is er meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, volgt de gemeente Arnhem de landelijke trend qua uitstroom uit de bijstand en heeft de gemeente (samen met uitvoeringspartners) ten minste 500 Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de bijstand gekregen. Dit betekent het begin van een trendbreuk: vanaf 2023 komen we hiermee als stad in een andere positie.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Een belangrijk uitgangspunt is dat we willen dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners voldoende inkomen hebben om ten minste in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerven en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Rondkomen met weinig inkomen is vaak een kunst op zich en vraagt veel actie van inwoners. Hierin bieden we hen ondersteuning. Om te voorkomen dat inwoners in financiële problemen komen, zetten we met nadruk in op preventie en vroegsignalering, zodat ze minder langdurig gebruik hoeven te maken van armoederegelingen. Ook het tijdig vinden en bereiken van deze groep inwoners staat hoog op de agenda. Als er schulden zijn ontstaan is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Investeren in voorkomen	

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het versterken van de poortfunctie van het cluster Werk & Inkomen;
- het doorontwikkelen van de sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren;
- het uitvoeren van de herijkte aanpak voor statushouders en nieuwkomers;
- het invullen van de outreachende samenwerking met uitkeringsinstanties en reclassering;
- het projectmatig (samenhangend) aanpakken van 'Jongeren niet in beeld'.

Tot maart 2020 daalde de omvang van de Arnhemse bijstandspopulatie gestaag. Op de instroom van inwoners in de bijstand deed Arnhem het al beter dat vergelijkbare gemeenten. Op uitstroom nog niet, maar het gemiddelde uitstroompercentage van Arnhem werd wel beter. Hiermee volgde Arnhem de ontwikkeling van vergelijkbare gemeenten en werd een begin gemaakt met het inlopen van de relatieve achterstand ten opzichte van deze gemeenten (lees: begin van ‘500 extra’). Door de coronacrisis werd deze positieve lijn omgebogen. Niet alleen in Arnhem, maar in heel Nederland. Het bestand is van 7.499 in februari 2020 weer gestegen naar 7.748 in augustus 2020. De stand ultimo december 2020 is 7.657. We zien dat het bijstandsvolume in Arnhem ongeveer de ontwikkeling van het landelijke gemiddelde en die van vergelijkbare gemeenten volgt.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde instroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. De versterking van de poortfunctie (met onder andere interventies als 'brede intake', 'werk voorop' en samenwerking met Randstad (Baanbrekend)) heeft hier (evenals andere bovenstaande acties) aan bijgedragen.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde uitstroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. Wel zien we dat we onszelf verbeteren. Dit mede door inspanningen en acties rondom 'Dichtbij de Arnhemmer en integraal' en 'Perspectief bieden'.
Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling en uitvoering van de diverse doelgroepenaanpakken wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Investeren in voorkomen' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- de beweging van het cluster Werk & Inkomen om gebiedsgericht te gaan werken;
- het versterken van de gebiedsgerichte samenwerking tussen de gebiedsteams van het cluster Werk & Inkomen, Sociale wijkteams en de teams Leefomgeving;
- en de voorbereiding en uitvoering van het project 'Werken Loont'.

Perspectief bieden

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- werkenderwijs het samenspel tussen het cluster Werk & Inkomen, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket versterken;
- doorontwikkelen van de ketenregie door het cluster Werk & Inkomen en intensiveren van het gebruik van beschikbare ondersteunende re-integratievoorzieningen en instrumenten;
- doorontwikkelen van de posities en toegevoegde waarde van de afzonderlijke uitvoeringspartners.

Het samenspel tussen cluster Werk & Inkomen, Centrum Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket loopt steeds beter, waardoor samen met de betrokken inwoners zo gericht mogelijk gewerkt kan worden aan perspectief op meedoen of betaald werk. In de eerste helft van 2020 zijn door de coronamaatregelen op diverse plekken minder mogelijkheden geweest om opleidingen of (leerwerk)trajecten te volgen, dat is in de tweede helft van 2020 weer op gang gekomen. De impact van de coronacrisis bleef en blijft echter groot.
Ook werd in 2020 ingezet op het doorontwikkelen van de ketenregie door cluster Werk & Inkomen en het versterken van de ketensamenwerking met belangrijke uitvoeringspartners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leer-Werk-Loket. Er zijn accountteams gevormd. Deze zijn per 2021 actief om het onderlinge samenspel te verbeteren en het gebruik van de beschikbare, ondersteunende voorzieningen en instrumenten voor de brede doelgroep van de Participatiewet te verbeteren (zie onder andere de inzet van Praktijkleren, jobcoaching, loonkostensubsidies, parttime-werken enzovoorts). Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling van de afzonderlijke uitvoeringspartners wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Perspectief bieden' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Inclusief werk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het slim doorpakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei en het faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp;
- het vergroten van betekenisvolle en betaalde werkgelegenheid in de wijken;
- het ondersteunen van het netwerk Inclusief Gelderland;
- het herijken van de SROI-aanpak (Social Return on Investment);
- het versterken van de gemeente Arnhem als inclusieve werkgever.

De uitbraak van het coronavirus en de diverse maatregelen die daarop werden ingesteld, bezorgen de economie flinke schade. Een terugval en verandering van werkgelegenheid is onvermijdelijk, ondanks de vele steunmaatregelen die de overheid heeft genomen. Ook de werkgelegenheid in Midden-Gelderland wordt getroffen door de coronacrisis.
Midden-Gelderland behoort tot de regio's met een gemiddelde impact van de coronacrisis op werkgelegenheid. Dit komt door de regionale werkgelegenheidsstructuur: Midden-Gelderland wijkt daarin nauwelijks af van het landelijke gemiddelde: bijna de helft van de werknemers werkt in sectoren met geen tot een kleine krimp (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur); bijna een kwart van de werknemers werkt in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie).
In mei 2020 had bijna één derde van alle werknemers een flexibel contract; met name in sectoren die (hard) geraakt werden door de coronacrisis; met name lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en veelal mensen met een migratieachtergrond.

Werkgevers komen in deze tijd van crisis meer onder druk te staan, dit maakt dat gesprekken over inclusief werkgeverschap anders lopen en gedacht moet worden over andere vormen van faciliteren van werkgevers: slim door te pakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in de sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur, logistiek, detailhandel/ food); faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie); en het vergroten van de 'werkgelegenheidskoek' door te investeren in betekenisvol en betaald werk (zie onder andere onderzoek 'Zin in de Wijk'; de inzet op het versterken van de positie van wijkinitiatieven met hun mogelijkheden voor 'wijkwerk' of 'buurtbanen'; de voorbereiding van de projecten zoals 'Werkbrigade' en 'Buurtconciërges')
Voor wat betreft de resultaten rondom Inclusief Gelderland, SROI en de gemeente als inclusieve werkgever wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Inclusief werk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Samen sterk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het inzetten op een gezamenlijke lobby met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en Economic Board;
- het ontwikkelen en uitvoeren van de Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland;
- het houden van focus tijdens de coronacrisis door extra inzetten te verbinden aan de inspanningslijnen, acties en initiatieven in die strategische agenda en de onderliggende dynamische uitvoeringsagenda (Perspectief op Werk).

Naast de strategische uitvoeringsagenda (met uitvoeringsprogramma) die de regio heeft, is op initiatief van Arnhem samengewerkt met de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen.
In de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is er voor gekozen om de middelen met name in te zetten op de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt van kwetsbare groepen en de ondersteuning van lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en mensen met een migratieachtergrond die veelal op basis van flexibele contracten werkten in sectoren die hard geraakt worden door de coronacrisis.
Voor wat betreft de resultaten rondom de gezamenlijke lobby en de strategische agenda wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Samen sterk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Slim monitoren en sturen

Het project 'Ontwikkeling monitor Doorbraak Naar Werk' heeft recent de vierde bestuursrapportage opgeleverd, met daarin resultaten en inspanningen op het gebied van werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De bestuursrapportage verschijnt parallel aan die van Zorg Dichterbij. De ontwikkeling van de monitor is een iteratief proces: elke versie brengt ons dichter bij de uiteindelijke (brede sociaal domein) monitor die ons in staat stelt om meer te sturen op (maatschappelijke) impact in plaats van te sturen op input. De basis KPI's staan en worden met name binnen de context van de ontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld. Ook is het proces van digitalisering en automatisering rondom rapporteren in gang gezet.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Het afgelopen jaar is vanuit de wijken extra inzet gepleegd om kinderen meer ontwikkelingskansen te bieden. Bij het ontwikkelen van het aanbod is het kind centraal gesteld. Om te komen tot een beter afgestemd aanbod is ook het samenspel met ketenpartners nog meer geactiveerd. Hierdoor zijn programma's ontwikkeld die aansluiten bij de behoeften van het kind in die specifieke wijk. Voorbeelden zijn betere naschoolse programma's, meer kunst en culturele activiteiten, sport en huiswerkbegeleiding. Vanwege de coronamaatregelen konden ook bepaalde activiteiten niet plaatsvinden. Op wijkniveau zijn daarom ook alternatieve activiteiten ontwikkeld die het kind stimuleren. Het afgelopen jaar is het volledige budget voor kansrijk opgroeien gebruikt.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Het risico op armoede neemt nog steeds toe in Arnhem: het aantal huishoudens met een laag inkomen is onverminderd hoog. Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. De meeste huishoudens met een laag inkomen kunnen, mits er geen schulden zijn, hiervan rondkomen als het gaat om levensonderhoud en sociale activiteiten. Echter, de Arnhemse voorzieningen, de landelijke voorzieningen en de initiatieven in de stad zijn voor hen hard nodig. We zien de aanvragen van de gemeentelijke inkomensregelingen het afgelopen jaar achterblijven. Ook horen we dat de aanvragen bij de diverse organisaties in de stad achterblijven. Mogelijk is dit als gevolg van corona.

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. Aanvragen voor de Individuele Inkomenstoeslag zijn mogelijk als gevolg van corona teruggelopen.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

In 2020 zijn grote stappen gezet in de nieuwe werkwijze van de gebiedsregisseurs Werk en Inkomen. Er zijn onder meer samenwerkingsafspraken gemaakt rondom een integrale aanpak van armoede, schulden en werk. Deze worden begin 2021 geïmplementeerd. Daarnaast zijn veel meer mensen met financiële problemen bereikt en beter en sneller geholpen. Waar andere gemeenten een daling of stabilisatie zagen in het aantal aanvragen schulddienstverlening, lag dat aantal in Arnhem 60% hoger dan in 2019, ondanks de beperkende maatregelen door corona. Dat heeft alles te maken met de nieuwe werkwijze waarmee de Sociale wijkteams en PLANGroep vanaf januari zijn gestart.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in voorkomen	
Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities	

De Leerlingnetwerken VSO/ Pro zijn geconsolideerd en het Schakelpunt MBO 1-2 wordt doorontwikkeld (in het kader van de coronacrisis is de samenwerking geïntensiveerd en zijn er additionele maatregelen genomen om het perspectief op het goed doorlopen van de opleiding en een succesvolle aansluiting op de arbeidsmarkt vast te houden).
Een projectmatige (samenhangende) aanpak 'Jongeren niet in beeld' is in ontwikkeling. In 2020 werd met name op specifieke onderdelen voortgang geboekt: een passende (warme) overdracht van dossiers van Leerlingzaken naar cluster Werk & Inkomen werd voorbereid; door de coronacrisis zijn bestaande initiatieven rondom kwetsbare jongeren opgeschaald en nieuwe initiatieven of inspanningen (onder andere versterking aanpak schulden bij jongeren) gestart (waardoor onder andere ook meer jongeren in beeld komen).

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

We bereiden ons voor op de nieuwe Wet inburgering en werken een uitvoeringsagenda uit.
We zijn gestart met een pilot op duale trajecten, waarin we het leren van de taal en werk met elkaar combineren in één traject. Deze pilot richt zich op de inburgeraars die al begonnen zijn met inburgering en ondersteuning nodig hebben. Voor de uitvoering van de pilot (en de follow-up is onder andere een Bureau Inburgering ingericht bij het cluster Werk & Inkomen. Zie ook het programma S08 Welzijn en Inclusie.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Het outreachend samenwerken met uitkeringsinstanties en reclassering werd in 2020 onder andere ingevuld door uitvoeringsafspraken met SVB, de voorbereiding van dergelijke afspraken met Reclassering en het (mede door de coronacrisis versneld) intensiveren van de samenwerking met UWV.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Doorontwikkelen gebiedsagenda's

In 2020 werden, ondanks de coronacrisis, grote stappen gezet in de wijkgerichte beweging van het cluster Werk & Inkomen. De organisatie werd grotendeels bemenst, de werkprocessen werden bijgesteld of vernieuwd, er werden nieuwe werkwijzen geïntroduceerd, oude en nieuwe medewerkers namen (en nemen) deel aan het opleidings- en trainingsprogramma enzovoorts.
Parallel werd het werkplan voorbereid om de gebiedsgerichte samenwerking tussen het cluster Werk & Inkomen, teams Leefomgeving en Sociale wijkteams te versterken. In het werkplan wordt onder andere invulling gegeven aan aspecten als gezamenlijke huisvesting, kennisdelen en teamsamenwerking rondom gezamenlijk opgestelde gebiedsprogramma's.

Transformatie cluster Werk & Inkomen

Het cluster Werk & Inkomen heeft de fase van reorganisatie afgerond. In 2020 is, naast de additionele ondersteuningsvragen die voortvloeien uit de impact van de coronacrisis (onder andere groei bijstand; uitvoering TOZO) hard gewerkt aan transitie en opbouw in de organisatie; vernieuwing van het operationele en het tactische management; selectie van medewerkers op cruciale nieuwe functies; het herindelen van de teams; het beginnen met een hele nieuwe werkwijze; en het opstarten van het opleidings-/ trainingsprogramma. We zijn er nog niet, maar er is een prima basis neergezet en cluster Werk & Inkomen is toegerust voor de opgave waarvoor zij in komende jaren voor staat.

Werken loont

Het project Werken Loont kent twee deelprojecten. Het deelproject 'Nazorg' is in 2020 uitgevoerd en in het eerste kwartaal van 2021 verankerd in de nieuwe werkwijze van het cluster Werk & Inkomen. De start van het deelproject 'Parttime werken in de bijstand' is voor begin 2021 voorzien.

Perspectief bieden

Doorontwikkelen (Centrum voor) Activerend Werk

De nieuwe inkoop Sociaal Domein betekende voor veel aanbieders Activerend Werk een verbeterslag op kwaliteit. Centrum voor Activerend Werk heeft aanbieders hierbij actief ondersteund, waardoor ook veel kleinere aanbieders voldeden aan de inkoopeisen. Om tot een betere verbinding en samenwerking in de participatieketen te komen organiseert Centrum voor Activerend Werk regelmatig een gezamenlijk overleg met alle partners in de keten om ontwikkelingen, hobbels en aandachtspunten met elkaar te bespreken en tot oplossingen en doorontwikkeling te komen. Er zijn korte lijnen tussen partners in de keten waardoor er op casusniveau snel geschakeld kan worden.
Tijdens de coronacrisis zijn de mogelijkheden voor activerend werk duidelijk minder geweest. Er is met name ingezet op behoud van contact met de inwoners die trajecten activerend werk volgen. Ook bleef er intensief contact met aanbieders om trajecten weer te starten zodra het mogelijk was.

Doorontwikkelen Scalabor

Scalabor heeft de beweging gemaakt van traditionele Sociale Werkvoorziening naar volwaardig arbeidsontwikkelbedrijf. Hier kunnen alle Arnhemmers die vanuit het cluster Werk & Inkomen op weg gaan naar werk terecht voor het ontwikkelen van hun talent en arbeidspotentieel. Scalabor heeft de afgelopen jaren een breed en groot productaanbod van intakes, assessments en arbeidstrainingen ontwikkeld, waar op jaarbasis ongeveer 500 Arnhemmers gebruik van kunnen maken. Van daaruit worden zij door Scalabor begeleid naar passend werk bij reguliere werkgevers of in een vorm van begeleid werk bij Scalabor als (tijdelijke) werkgever. In deze rol vervult Scalabor een netwerkfunctie in het brede, gedifferentieerde netwerk van sociaal ondernemers waar Arnhemmers (op termijn) naar kunnen doorstromen. Deze rol is en wordt samen met andere netwerkpartners en het bedrijfsleven, verder uitgebouwd. Scalabor is daarmee niet meer het eindpunt op de arbeidsmarkt voor mensen met een afstand tot werk, maar een tussenstation waar Arnhemmers de bagage meekrijgen om door te ontwikkelen naar een passende baan. Een deel van de trajecten bij Scalabor heeft in de eerste helft van 2020 door de coronamaatregelen stil gelegen. In de tweede helft kwam het weer op gang. Aandachtspunt blijft het behoud van voldoende werk en het invullen van de vrijkomende arbeidsplaatsen ten gevolge van het natuurlijk verloop van SW-medewerkers. Daar wordt onder andere op geacteerd met het project Werkbrigade, dat in 2020 werd voorbereid.

Doorontwikkelen Werkgeversservicepunt Midden Gelderland

Het Werkgeversservicepunt staat. De balans tussen de vraag van werkgevers/de arbeidsmarkt en het aanbod van de Arnhemmers voor wie we werk willen vinden, is daarin een belangrijk aandachtspunt. De coronacrisis heeft hierop een grote impact. In de tweede helft van 2020 is de opdracht dan ook herijkt en zijn acties ingezet om de samenwerking in de keten, de dienstverlening naar werkgevers in de regio en de daarbij behorende werkprocessen van het werkgeversservicepunt verder te optimaliseren. Het Werkgeversservicepunt heeft gedurende coronamaatregelen een belangrijke rol gespeeld in de informatie naar werkgevers en in de ontwikkeling van Midden Gelderland Werkt Door.

Doorontwikkelen Leerwerkloket Midden Gelderland

Het Leerwerkloket adviseert op casusniveau inwoners van Arnhem op de route richting werk. Dit jaar was de inzet om 500 adviesgesprekken te voeren. Dit aantal werd in het laatste kwartaal van 2020 met 700 ruimschoots overschreden. Daarnaast zorgt het Leerwerkloket voor voorlichting bij professionals in de regio over de mogelijkheden van leren en werken en over het aanbod van bijvoorbeeld MBO-instellingen, vakscholen, werkgevers en partners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor en Werkgeverservicepunt. Het Leerwerkloket heeft de afgelopen tijd ook nieuwe diensten ontwikkelt, zoals bijvoorbeeld de oriëntatiecarrousel, de branchegerichte ontwikkelarrangementen, en meer. De coronamaatregelen hebben ook hier effect gehad en vertraging opgeleverd. Tegelijkertijd kwam ook vanuit coronamiddelen extra budget beschikbaar om dergelijke diensten coronaproof te maken.
Door de coronacrisis verandert het bereik van het Leerwerkloket: meer mensen die in een reguliere situatie geen gebruik hadden gemaakt van de dienstverlening van de gemeenten; meer zij-instroom-vragen; meer werkgevers die vragen om loopbaanadviezen voor hun medewerkers. Leren werken en een leven lang leren zijn door de coronacrisis stevig op de agenda gekomen.

Inclusief werk

Ondersteunen netwerk Inclusief Gelderland

Enkele (online) bijeenkomsten zijn georganiseerd met wisselende partners en relevante werkgevers.

Herijken Social Return On Investment-aanpak

In juni 2020 heeft het college ingestemd met het herijken van het SROI-beleid (Social Return On Investment), als onderdeel van de herijking van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Arnhem op de onderdelen sociaal, lokaal en duurzaam. Tegelijk met de herijking van ons lokale SROI-beleid, en het aantrekken van een regionale en een lokale projectleider, is een pilot gestart om het SROI-beleid te regionaliseren. De verwachting is dat dit zal leiden tot effectievere invulling van SROI en dus meer mogelijkheden voor werk voor mensen met een afstand tot werk.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Zie voor de toelichting op deze inspanning het programma Bestuur, dienstverlening en financiën de doelstelling 'Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie', binnen het programma Welzijn en inclusie de inspanning 'Inclusieve organisatie en communicatie' en de paragraaf Bedrijfsvoering het onderdeel Personeel en Organisatie.

Samen sterk

Gezamenlijke lobby

Zoals eerder aangegeven stimuleerde de coronacrisis de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen. Ten behoeve van de herstelfase van de coronacrisis in onze provincie werd op het niveau van de regio Arnhem Nijmegen door de Economic Board voorbereid wat voor de langere termijn nodig is ten behoeve van de human capital agenda. Op beiden lijnen ligt nadrukkelijk een verbinding met de uitvoeringsagenda Perspectief op Werk (en dus ook het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid). Daarnaast zijn wij actief deelnemer van de G40 (Sterke Keten) en per september 2020 ook lid van de commissie Participatie Schulden en Integratie (PSI).

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

Met partners in het regionaal werkbedrijf en regiogemeenten werken we aan de Strategische Agenda Arbeidsmarktregio Midden Gelderland met een doorkijk van 5 jaar. Dit is vertaald is een dynamische uitvoeringsagenda met actielijnen (onder andere harmonisering, branchegerichte leer-werk-ketens, ontmoetingen werkgevers-werknemers enzovoorts) waarin gelden vanuit de landelijke Perspectief op Werk-regeling ingezet wordt. Met de coronacrisis is de focus niet verloren, maar wordt er (mede met de bijdrage van de provincie) extra ingezet op initiatieven om Arnhemmers aan het werk te houden of werk te krijgen.

Slim monitoren en sturen

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Zie de toelichting hierboven bij het doel 'Slim monitoren en sturen'.

Doorontwikkelen Kritische Prestatie-indicatoren (KPI's)

De basis KPI's staan en worden momenteel met name binnen de context van de ontwikkeling van de Managementrapportage cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld.

Aanscherpen ketenregie

De ketenpartners hebben gezamenlijk de verantwoordelijkheid, ieder vanuit de eigen expertise, voor het vloeiend laten verlopen van de doorstroom op de Participatierotonde. Het samenspel en de samenwerking verloopt steeds beter en krijgt ook steeds meer vorm en invulling. Dit uit zich onder andere in concrete samenwerkingsafspraken, gezamenlijk geformuleerde acties en resultaten en het organiseren van accountteams binnen het cluster Werk & Inkomen. De input uit de monitoring (bestuurs- en managementrapportages) is hiervoor een basis.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Doorontwikkelen wijkgerichte aanpak kinderarmoede 'Kansrijk opgroeien in Arnhem'

Ondanks de coronamaatregelen en het niet door kunnen gaan van een aantal in gang gezette activiteiten en het aanbod op de Gelrepas, is gekeken hoe we de kinderen in onze stad toch in deze crisistijd konden ondersteunen. Een alternatief activiteitenaanbod is voor de kinderen ontwikkeld en ook heeft Stichting Leergeld extra subsidie ontvangen om kinderen in deze periode te ondersteunen. De doorontwikkeling van kansrijk opgroeien en daarbij horende wijkgerichte aanpak heeft het afgelopen jaar niet plaats kunnen vinden. Enerzijds vanwege de coronamaatregelen en anderzijds omdat de evaluatie en de doorontwikkeling dit jaar op de agenda staat.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Versterken inkomensondersteunende regelingen

- Het college is gestart met het verbeteren van de communicatie. Dit betreft onder andere de verbetering van onze eigen website, betere informatievoorziening richting vindplaatsen, waaronder onze ketenpartners en goede afstemming met het nieuwe Goed Geregd loket.
- Daarnaast zijn we gestart met het optimaliseren van de inkomensregelingen (waar mogelijk vereenvoudigen van de aanvraag en toepassen van nog meer maatwerk en het verhogen van de financiële ondersteuning waar nodig).
- We hebben de nieuwe Gelrepas ontwikkeld. Deze is met ingang van 1 januari 2021 beschikbaar.
- We hebben voor alle Gelrepashouders mondkapjes ter beschikking gesteld, met het oog op het verplicht dragen van mondkapjes in verband met corona.
- De afspraken met Menzis met betrekking tot het aanbieden van een Collectief Aanvullende Verzekering voor minima zijn herbevestigd.
- Besloten is dat gezinnen die langdurig een laag inkomen hebben, meer financiële armslag hebben door het verhogen van de Individuele Inkomenstoeslag (IIT).

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Versterken activerend armoedebeleid: bevordering van participatie en wegnemen van belemmeringen hiervoor

- De nieuwe armoede-aanpak, waarin een integrale werkwijze is gepresenteerd, is in 2020 unaniem door de gemeenteraad vastgesteld. De nieuwe reguliere werkwijze van Werk & Inkomen heeft concreet vorm gekregen.
- Daarnaast zijn we gestart met het nog meer integreren van hulp bij het vinden van werk en hulp bij het op orde brengen van het inkomen.
- We hebben besloten een pilot Ondersteuning op Maat in te richten, gericht op activering. Deze gaat met ingang van begin 2021 van start. We onderzoeken of we hiermee een eventuele armoedeval bij uitstroom naar werk kunnen ondervangen.
- De samenwerking tussen onze Werk & Inkomen regisseurs en de wijkcoaches in de wijken heeft verder vorm gekregen.
- Vervolgens zijn we gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling, en tussen de organisaties en de gemeente, verder te versterken.
- Daarnaast zijn we gestart met projecten als Sociaal Hospitaal, de Arnhem-Oost Aanpak en Mobility Mentoring. Deze zijn gericht op het aanpakken en doorbreken van situaties waar problemen op meerdere leefgebieden expliciet aan de orde zijn en de benarde situatie van inwoners in stand houden.

Blijven inzetten op het terugdringen onnodige inzet beschermingsbewind

Steeds meer bewindvoerders sluiten zich aan bij ons Convenant "Samen sterker". Eind 2020 hadden zich 17 kantoren aangemeld. Samen met hen werken we de afspraken uit het convenant uit met als doel inwoners met financiële problemen de meest passende vorm van ondersteuning te bieden, de kwaliteit van de bewindvoering te verhogen en de schulden bij inwoners onder bewind zo snel mogelijk te regelen.

We hebben verkend welke kansen het adviesrecht heeft voor een betere samenwerking met bewindvoerders en kiezen er vooralsnog in 2021 niet voor om aan te sluiten bij het adviesrecht. In plaats daarvan ligt onze focus op de uitwerking van het convenant die dezelfde inhoudelijke doelstelling heeft als het adviesrecht, en het monitoren van de resultaten van de afspraken. Wel volgen we ondertussen de landelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen bij andere gemeenten op het gebied van het adviesrecht.

Arnhemse solidariteit en samenwerking in de stad versterken

We zijn gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling en tussen de organisaties en de gemeente verder te versterken. Een eerste stap hiertoe was het project Versterken Vindplaatsen dat inmiddels is afgerond. Daarnaast hebben we het continueren van de Arnhemse Dialoog mede mogelijk gemaakt.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Intensiveren van preventie; voorkomen van financiële problemen

In 2020 schreven we, samen met onze ketenpartners, de Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening. In deze agenda gingen we in op alle acties die we uitvoeren om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en beter te helpen. Want juist in deze coronacrisis maken we ons zorgen over mensen met financiële problemen die de weg naar ons hulpaanbod nog niet weten te vinden. Daarom voerden we in 2020 een communicatiecampagne uit om zowel inwoners als ketenpartners te bereiken met ons hulpaanbod en brachten we de 'budgetchecks' extra onder de aandacht. We hebben extra ingezet op het versterken van vindplaatsen zoals de Rechtbank, scholen en huisartsen. We hebben ons voorbereid op de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) die ons vanaf 2021 nog meer kansen biedt om inwoners met geldzorgen eerder te bereiken met ons hulpaanbod. We ontwikkelden een toolbox voor ketenpartners om hen te helpen het gesprek aan te gaan met mensen met geldzorgen, en hen te helpen bij een goede doorverwijzing naar ons hulpaanbod. We richtten een fonds in voor mensen met beginnende schulden zodat hiervoor een renteloze herfinanciering mogelijk is. Ook werken we samen met Rijnstad toe naar een Goed Geregeld loket zodat inwoners één heldere ingang hebben voor al hun financiële vragen.

Versterken activerende schulddienstverlening, hulp bij financiële problemen

Het aantal mensen dat zich meldt voor schulddienstverlening is met 60% gestegen. En dat terwijl in andere gemeenten door de beperkende maatregelen in verband met corona het aantal vaak daalde of stabiliseerde. Van het totaal aantal Arnhemmers dat een product binnen schulddienstverlening afneemt, is 20% jonger dan 27 jaar. Landelijk is dit aandeel van jongeren 5%. Dat heeft alles te maken met de nieuwe schulddienstverlening die vanaf januari 2020 gestart is, de inzet op vroegsignalering en de versterking van vindplaatsen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
De pilot 'Geldzaken & Ondernemers gaat van start	

In juli is de pilot Geldzaken & Ondernemers van start gegaan. Hoewel de plannen voor hulp aan ondernemers al voor de coronacrisis gestart zijn, vinden we het nu meer dan ooit belangrijk om naast onze ondernemers met geldzorgen te staan met advies en hulp op maat. Tot en met december hebben zich 92 ondernemers gemeld met financiële vragen. In deze pilot bieden we Arnhemse ondernemers met geldzorgen gratis advies en hulp bij schulden, zodat er weer toekomstperspectief en grip is op geldzaken. Het merendeel (57%) van de ondernemers is geholpen met informatie en advies, 29% van de ondernemers krijgt begeleiding en ondersteuning van Over Rood, 7% is doorverwezen naar de schuldhulpverlening door Zuidweg & Partners, en voor bijstandsondersteuning en bedrijfskredieten is 6% aangemeld bij Bureau Zelfstandigen. Voorbeelden van vragen van de ondernemer zijn: hoe krijg ik weer grip op mijn administratie en boekhouding, hoe kan ik mijn schulden oplossen en hoe moet ik financieel rondkomen nu mijn bedrijf stil ligt.

Voor initiatieven die ook juist nu ruimte maken voor mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, ondersteunen wij vanuit het Werkinvesteringsfonds

Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van € 2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds (WIF). De afgelopen jaren zijn er diverse inclusieve werkgelegenheidsinitiatieven met het WIF ondersteund. In totaal is circa € 1,5 miljoen besteed/ gereserveerd. Dit betekent dat er voor 2021 en 2022 nog circa € 1,0 miljoen beschikbaar is.
Voorbeelden van ondersteunde initiatieven zijn: de ontwikkeling van het BuurtBaanBureau in het Spijkerkwartier; de overname van inclusieve bedrijfsactiviteiten door de sociale onderneming De Voorwerkers; de startup van het re-integratie-initiatief in de bouw en schildersbranche Klassewerk (met name in Malburgen); de overname van leerwerkprojecten van het cluster Werk & Inkomen door Scalabor; het project Pak Je Kans dat zich richt op het begeleiden van werkzoekende jongeren; de startup van Live+ dat zich richt op de ontwikkeling van een werk-leer-community (in met name Geitenkamp); de startup van NextGym dat zich richt op werk- en vakvaardigheden van werkzoekenden via refurbishing van fitnessapparatuur (in de (sportieve/ coachings)context van FormUpgrade); en de startup van Kansenmakers dat zich richt op de verbinding onderwijs-arbeidsmarkt van jongeren.

We zetten het platform 'Middengelderlandwerktdoor' neer, helemaal gericht op van werk naar werk

Midden Gelderland Werk Door is in het tweede kwartaal van 2020 gestart en als project gepositioneerd bij het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Vanuit het project zijn werkgevers die hard werden geraakt door de coronacrisis geadviseerd over (ondersteunings)vragen rondom van-werk-naar-werk-bewegingen van hun medewerkers. Met name horecaondernemers (en hun medewerkers) hebben gebruik gemaakt van de ondersteuningsdiensten. In 2020 is het beschikbare budget opgegaan aan directe ondersteuning van werkgevers en betrokken van-werk-naar-werk-kandidaten. Momenteel worden er (arbeidsregionale) middelen vanuit Perspectief op Werk ingezet om vanuit het initiatief Midden Gelderland Werkt Door voor te sorteren op de opdracht om in de arbeidsmarktregio's tot zogenaamde Regionale Mobiliteitsteams te komen.

We zetten in op praktijkgerichte scholing (korte trainingen / opleidingen die leiden tot diploma of certificaat). Deze snelle omscholingstrajecten kunnen mensen helpen bij een switch van sector

Naast de inzet via het project Midden Gelderland Werkt Door is in 2020 ook het regionale Leer-Werk-Loket (met provinciale middelen) versterkt om de groeiende (om)scholingsvraag ten gevolge van de coronacrisis op te vangen. Voorgaande jaren behandelde het Leer-Werk-Loket circa 500 adviesvragen per jaar. In 2020 waren dit er meer dan 700.

We kijken wat mogelijk is aan oplossingen voor leerlingen in het speciaal onderwijs waarbij de stage (vaak de eerste werkplek) wegvalt

Op deze uitdaging zijn in het laatste kwartaal van 2020 diverse acties gezet: het opzetten praktijk simulaties voor MBO-studenten werd voorbereid; de training digitale vaardigheden BBL-studenten werd voorbereid; en de inzet van stage-incentives voor stage-aanbieders VSO-Pro en Entree-leerlingen werd gestart.

We trekken nauw samen op met UWV op de groep mensen die een uitkering aanvraagt en waarvan verwacht wordt dat ze niet binnen een jaar een nieuwe baan vinden

UWV is partner in het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Het project Midden Gelderland Werkt Door werd bij het Werkgeversservicepunt gepositioneerd. Zie ook bovenstaande toelichting bij 'Opzetten platform Midden Gelderland Werkt Door'.

We versnellen de regionale uitvoering van social return

Zie bij het onderdeel 'Wat hebben we gedaan' de toelichting bij de inspanning 'Herijken Social Return On Investment-aanpak'.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Armoede door de ogen van kinderen (19M148).

Deze motie is afgedaan. Met de nieuwe aanpak (de) Weg uit Armoede is uitvoering gegeven aan deze motie.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Scalabor B.V.
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Dullertsstichting;
- Arnhemse Dialoog;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Stichting Leergeld en andere partners Armoedepact;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	168.119	169.996	194.718	195.488	-770
Baten	108.935	110.722	136.626	143.602	6.976
Saldo lasten en baten	***-59.184***	***-59.273***	***-58.091***	***-51.885***	***6.206***
Toevoegingen aan reserves	3.971	290	4.484	4.991	-507
Onttrekkingen aan reserves	3.126	2.142	6.904	6.385	-519
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-845***	***1.852***	***2.420***	***1.394***	***-1.026***
Gerealiseerd resultaat	**-60.028**	**-57.421**	**-55.671**	**-50.492**	**5.180**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-583	N				
Armoedebeleid	46	V	Armoedebestrijding (incl. capaciteitsinzet)	N	I	AR
Armoedebeleid	-261	N	Mondkapjes minima	J	I	AR
Armoedebeleid	221	V	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Schulddienstverlening	22	V	Extra capaciteit Schulddienstverlening ivm corona	J	I	AR
Werk en Inkomen	-971	N	Uren beleid	N	I	AR
Werk en Inkomen	93	V	Uitvoering W&I	N	I	AR
Werk en Inkomen	159	V	Kosten onderzoek BBZ uitkering	N	I	AR
Werk en Inkomen	-778	N	Compensatie SW bedrijven	J	I	AR
Werk en Inkomen	1.325	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-1.625	N	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	355	V	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	630	V	Regionale samenwerking	N	I	BR
Werk en Inkomen	201	V	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR
Baten	6.796	V				
Armoedebeleid	-221	N	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Werk en Inkomen	186	V	Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren	N	I	AR
Werk en Inkomen	733	V	Liquidatie Presikhaaf Bedrijven	N	I	AR
Werk en Inkomen	3.352	V	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	2.856	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-76	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-123	N	Regionale samenwerking	N	I	AR
Werk en Inkomen	89	V	Terugbetaling voormalig BBZ regeling	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-507	N				
Werk en Inkomen	-507	N	Regionale samenwerking	N	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	-480	N				
Werk en Inkomen	-279	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-201	N	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR

Armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet)
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Gelrepas regiogemeenten
Arnhem voert de Gelrepas uit voor regiogemeenten. In 2020 waren de programmakosten lager doordat een aantal activiteiten niet door kon gaan in verband met corona. Hierdoor zijn de zowel de programmakosten die volledig worden doorbelast als de baten lager dan verwacht.

Extra capaciteit Schulddienstverlening in verband met corona
Er is extra personeel ingezet op schulddienstverlening in het kader van corona. Hiervoor is capaciteit ingehuurd. Dit heeft iets minder gekost dan bij Turap 2 verwacht werd.

Uren beleid
Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Uitvoering Werk & Inkomen
Vanwege een krappe arbeidsmarkt en vertraging in het aantrekken van nieuw personeel is in 2020 een voordeel ontstaan op de uitvoering Werk & Inkomen (€89.000).

Kosten onderzoek BBZ uitkering
Arnhem ontvangt een vast bedrag voor levensvatbaarheidsonderzoeken voor BBZ kredieten. Als gevolg van corona was er in 2020 een andere voorliggende voorziening voor ondernemers, namelijk de TOZO regeling. Hierdoor is in 2020 minder vraag geweest naar BBZ kredieten wat leidt tot een voordeel op de kosten voor levensvatbaarheidsonderzoeken.

Compensatie SW-bedrijven
In verband met corona heeft het Rijk in 2020 extra middelen beschikbaar gesteld als compensatie voor omzetverliezen bij SW bedrijven. Deze compensatie is doorgezet naar ons SW-bedrijf Scalabor. Omdat in de begroting nog geen rekening was gehouden met dit bedrag ontstaat er een nadeel op de lasten (binnen het programma Participatie en Armoedebestrijding) en een voordeel op de baten (binnen het programma Bestuur, dienstverlening en financiën). Per saldo is het effect voor Arnhem €0.

Gebundelde uitkeringen (BUIG)
Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Zoals in de raadsbrief " Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27 oktober 2020 gecommuniceerd zagen wij de uitkeringslasten voor Arnhem minder hard stijgen dan de landelijke ontwikkeling. Deze lijn heeft zich voortgezet wat resulteert in een positief saldo van € 4.180.601 (€2.855.889 baten en €1.324.712 lasten) ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2020 rekening is gehouden. In 2020 heeft Arnhem daarmee beter gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. De daadwerkelijk landelijke ontwikkeling over 2020 wordt in de loop van 2021 bekend. Ten opzichte van het budget heeft Arnhem een tekort van 4,5%. Dit is een halvering van het tekort over 2019.

Uitvoering TOZO regeling
Als gevolg van de coronacrisis verzorgt de gemeente de TOZO uitkeringen (bijstand voor zelfstandige ondernemers). De kosten voor de uitkering worden 100% vergoed door het Rijk. Voor de uitvoeringskosten krijgt de gemeente een vast bedrag per besluit vergoed. Met een nadeel op de lasten van €1.625.000 en een voordeel op de baten van €3.352.000 is het saldo op de TOZO

regeling €1.727.000 positief. Het positieve saldo wordt veroorzaakt doordat de vergoeding voor uitvoeringskosten eenmalig wordt verstrekt op basis van het aantal besluiten. Vanuit deze vergoeding moeten echter ook de kosten voor uitvoering worden betaald welke doorlopen naar 2021. Omdat de vergoeding wordt verstrekt over de besluiten uit 2020 ontstaat in de jaarrekening 2020 een voordeel. In het voorstel resultaatbestemming wordt voorgesteld dit voordeel te reserveren voor de nog te maken kosten in 2021.

Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk
Per 1 juni 2020 is de reorganisatie van Werk en Inkomen een feit (zie raadsinformatiebrief 'Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk' van 2-6-2020). Via de Turap-2 van 2020 is de Raad geïnformeerd over de verwachting dat de lasten in het kader van de organisatieontwikkeling lager gaan uitvallen dan begroot. Mede door corona loopt het aantrekken van (vast) personeel en het opleiden ervan vertraging op. Doordat er minder kosten zijn gemaakt leidt dit zowel tot een afwijking op de lasten en baten als een afwijking op de onttrekking van de bestemmingsreserve.

Regionale samenwerking
Arnhem ontvangt, als centrumgemeente van onze arbeidsmarktregio, diverse middelen vanuit het rijk in het kader van participatie (perspectief op werk, middelen voor versterking arbeidsmarktregio en impuls baankansen). Over de inzet van de middelen vindt regionale besluitvorming plaats, deels via het regionaal Werkbedrijf. In 2020 zijn er minder regionale initiatieven toegekend dan verwacht, mede door corona, waardoor er een voordeel op de lasten ontstaat van €636.000 en een nadeel op de baten van €123.000. Omdat het regionale middelen betreft wordt het saldo via een extra dotatie aan de reserve overgeheveld naar 2021. Per saldo is hiermee het resultaat €0.

Werkinvesteringsfonds (WIF)
Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van €2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds. In 2020 was er €750.000 begroot (als lasten en onttrekking aan reserve). Er zijn voldoende initiatieven aangedragen en ook inmiddels toegekend. De kosten voor deze initiatieven lopen echter deels door naar 2021 waardoor er in 2020 een voordeel op de lasten ontstaat van €201.000. Er is dus ook een lagere onttrekking aan de reserve gedaan van €201.000. Per saldo is het resultaat €0.

Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren
De kosten voor individuele re-integratie trajecten zijn de afgelopen jaren kostprijsverhogend (zonder terugvordering btw) geboekt. Onder bepaalde voorwaarden en eisen (per jaar inzichtelijk gemaakt) kunnen delen van deze individuele re-integratie trajecten compensabel worden gemaakt voor de BTW. Over de jaren 2012, 2013 en 2014 levert de BTW compensatie re-integratie en inburgering een voordeel van € 141.933 op (€186.203 voordeel op baten en €44.270 nadeel op lasten).

Liquidatie Presikhaaf bedrijven
Per eind november 2020 is de gemeenschappelijke regeling Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf bedrijven) geliquideerd. De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Terugbetaling voormalig BBZ regeling
Dit betreft een incidenteel voordeel door invordering in het kader van de voormalige BBZ regeling van voor 2020.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Scalabor
- St. Rijnstad
- St. Leergeld Arnhem
- Presikhaaf Bedrijven
- BV Real

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk zijn de indicatoren opgenomen die bij dit programma gemonitord worden. Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Netto arbeidsparticipatie	2019	66,4	68,8	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS - Arbeidsdeelname
Personen met een bijstandsuitkering	1e halfjaar 2020	842,7	459,7	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.	CBS - Participatiewet
Lopende re-integratievoorzieningen	1e halfjaar 2020	73,6	202	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	CBS - Participatiewet
Werkloze jongeren	2019	3	2	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	2019	11	6	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Zij aan zij: schuldenvrij De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- (de) Weg uit Armoede, Werken aan Perspectief. Nota Arnhemse Armoede Aanpak (2020 e.v.)
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021

Actuele beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v..

Zorg

We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfredzaam en zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Meer volwassenen ontvangen passende zorg gericht op ontwikkelen of anders stabiliseren van zelfredzaamheid

We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. We gaan ons daarbij nog meer inspannen om kwetsbare inwoners zelfredzaam te maken. Onze inwoners blijven nog te vaak afhankelijk van specialistische voorzieningen. De komende periode gaan we daarom extra inzetten op het versterken van zelfredzaamheid door het gebruik van het eigen netwerk en algemene voorzieningen in de wijk te vergroten.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid

Het aantal jongeren dat een beroep doet op specialistische jeugdzorg neemt toe. We willen een beweging inzetten van problematiseren en specialiseren naar normaliseren en zo regulier mogelijk. Hierbij hoort ook het voorkomen van opname in verblijfsinstellingen en het aanbieden van zoveel mogelijk passende, ambulante ondersteuning in de eigen woon- en leefomgeving (wijkaanpak). De omgeving van het kind moet weer centraal komen te staan bij het bieden van oplossingen.

Meer kwetsbare Arnhemmers een beschermd thuis

We gaan uit van een inclusieve samenleving, waarin ook mensen met psychische problematiek midden in de samenleving leven en meedoen. Deze opgave pakken wij in het kader van de doordecentralisatie regionaal op met het Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021. We gaan nog meer mensen in staat stellen om met ondersteuning zelfstandig te wonen en te participeren in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.
We gaan samen met de regio Centraal Gelderland verder werken aan een breed palet aan voorzieningen: van lichte vormen van begeleiding tot gespecialiseerde opvang en beschermd wonen. Daarvoor gaan we nog meer samenwerken binnen de gemeente, tussen gemeenten en ook met (en tussen) aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker wordt wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zijn wijkcoaches voorgelicht over de toepassing van deze beleidsregels, zowel tijdens een bijeenkomst begin februari als met behulp van ondersteunend voorlichtingsmateriaal. Zorgaanbieders zijn via de aanbesteding opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te mogen verlenen. Ook bij deze aanbesteding is duidelijker gedefinieerd wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Bij groepsbegeleiding en activerend werk wordt ook gestuurd op het zoveel mogelijk inzetten van aanbod in de eigen woon- en leefomgeving van de inwoner. De komende periode zal worden ingezet op verdere voorlichting en implementatie richting Sociale wijkteams en aanbieders.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld waaronder ook de aanpak ouderenmishandeling. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben. We sturen hierbij op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld, voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen. We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het veel op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid van een afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid van een afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Er wordt in de participatieketen steeds beter samen gewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de participatieladder en op doorstroom of uitstroom. In de overige gevallen gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie. Er is voldoende passend aanbod.
Op basis van een jaarlijkse steekproef (n=173) zien we dat deelnemers aan een traject daadwerkelijk stappen maken op de participatieladder. Zie voor meer informatie hierover het figuur onderaan deze paragraaf.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk (AW) iets teruggelopen. Dit heeft te maken met de coronamaatregelen (weinig nieuwe instroom, uitval). Ook is de situatie op de arbeidsmarkt door de coronaperiode veranderd waardoor er minder doorstroommogelijkheden zijn. In de participatieketen wordt samen gekeken naar waar de kansen liggen op de arbeidsmarkt en hoe hierop geanticipeerd kan worden binnen Activerend Werk. Ook worden kansen benut om scholing en Activererend Werk te combineren, zoals bij de Praktijkverklaring, waarbij inwoners in eigen tempo al doende leren en kunnen aantonen dat zij over de nodige vaardigheden beschikken.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Het proces van inkoop is afgerond. Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders wordt verbeterd door het intensiveren ervan. Er is een werkwijze ontwikkeld voor de samenwerking tussen (speciaal) onderwijs en jeugdzorg en in twee wijken zijn praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts gestart.
Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. De jeugdigen kunnen op deze manier in hun wijk blijven met hun vrienden/vriendinnetjes van de school.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

In mei is het Perspectiefoverleg gestart. Hier worden, voor gezinnen waar uithuisplaatsing dreigt, afspraken gemaakt over intensieve, ambulante hulp ter voorkoming ervan. Als uithuisplaatsing toch noodzakelijk is, dan wordt dit zo kort mogelijk ingezet. In de cijfers zien we in 2020 een lichte daling van het aantal jongeren in verblijf.
Drie zorgaanbieders en de wijkteams hebben een manier ontwikkeld om bij onveilige thuissituaties snel ondersteuning in te kunnen zetten. Op 1 januari 2021 gaat dit project van start.

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt voor de Woonzorgvisie en de visie Sociaal Domein, die in 2021 aan de raad worden aangeboden. Het realiseren van betaalbare woningen is in de huidige markt niet gemakkelijk; gelukkig biedt de Woondeal kansen waar gemeente Arnhem in de komende jaren gebruik van zal maken.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de Zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Figuur behorend bij het doel 'Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij'

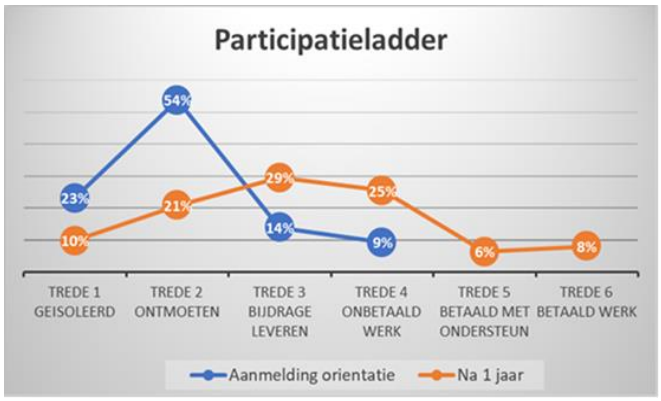

Wat hebben we gedaan

Als gevolg van de coronamaatregelen hebben Sociale wijkteams en zorgaanbieders hard gewerkt om zorg en ondersteuning op alternatieve manieren aan te bieden. In veel gevallen werd gebruik gemaakt van digitale hulpmiddelen; zo hebben veel hulpverleners via beeldbellen zorg en begeleiding op afstand geboden. Daar waar alleen digitale ondersteuning niet voldoende was, is met inachtneming van de nodige voorzorgsmaatregelen, ook fysieke ondersteuning geboden (bijvoorbeeld aan gezinnen met signalen van onveiligheid, aan GGZ-cliënten bij beschermd wonen en hulp bij het huishouden). Via diverse raadsbrieven is de raad hierover geïnformeerd. De aanbieders zijn in de periode vanaf maart tot juli gecompenseerd voor de zorg die niet geleverd kon worden. Vanaf juli is de reguliere hulpverlening in veel gevallen weer hervat en is deze compensatieregeling gestopt. Aan het einde van 2020 is, ook tijdens de tweede lockdown, nagenoeg alle zorg en ondersteuning weer hervat, ook voor groepsbegeleiding en groepsbehandeling.

Er is veel energie en aandacht uitgegaan naar het voortzetten van de zorg tijdens de coronaperiode. Daardoor heeft een aantal maatregelen en projecten enige vertraging opgelopen. Hieronder is de voortgang van de doelen en inspanningen die in de begroting 2020 zijn genoemd weergegeven. Daarnaast wordt ook drie maal per jaar de bestuursrapportage Zorg opgesteld. In deze bestuursrapportage is meer detailinformatie te vinden over de voortgang van het programma Zorg Dichterbij.

Eind 2020 is gestart met de ontwikkeling van een integrale visie sociaal domein. De raad heeft een eerste bijeenkomst gehad om uitgangspunten voor de visie te bespreken. Parallel aan de opstelling ervan wordt ook het integraal jeugdbeleid uitgewerkt.

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	
Versterken eigen kracht van inwoners, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen	

Bij de inzet van passende zorg wordt beter bekeken of deze er ook toe leidt dat de eigen kracht en het sociaal netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en in de beleidsregels staat deze aanpak centraal. Een website met beschikbare algemene voorzieningen in onze wijken is opgeleverd en wordt verder doorontwikkeld. Er zijn goede stappen gezet, maar we verwachten nog meer resultaten te kunnen bereiken.

Versterken van de zorgtoewijzing

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Ook aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract konden krijgen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg.

Sturen op kwaliteit en resultaat (mede gericht op afschaling specialistische zorg)

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn vrijwel alle ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. In de komende periode zullen we aanbieders hier ook op aanspreken, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook zullen we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles blijven uitvoeren, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren. Ook de komende periode blijven we hierop inzetten. In november is het AEF rapport 'stelsel in groei' opgeleverd waaruit blijkt dat de Rijksbijdragen niet toereikend zijn voor de kosten jeugdzorg. De VNG onderhandelt naar aanleiding van dit rapport met het ministerie over een meer passende Rijksbijdrage. Er is nog geen uitsluitsel.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) lokaal en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Veilig thuis

Zie de toelichting bij de doelstelling 'Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis' die hierboven is opgenomen.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

De wijkteams kunnen beschikken over een digitale sociale kaart waarin de algemene voorzieningen staan. Deze website zal worden doorontwikkeld zodat deze meer inzicht geeft in het aanbod en deze voorzieningen beter ingezet kunnen worden. Ook wordt beter gekeken wat van ouders of hun netwerk zelf kan worden verwacht, of wat vanuit onderwijs kan worden geboden, voordat specialistische jeugdzorg wordt ingezet.
Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders is verbeterd door het intensiveren van de onderlinge samenwerking; onder andere bij de start van de Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) en de samenwerking met (Speciaal) Onderwijs. Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke ondersteuning en zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. In twee wijken loopt een proef waarbij wijkcoaches zelf specialistische begeleiding bieden. Met de kennis die coaches hebben van de wijk en het netwerk van de jeugdige, kunnen zij kinderen gemakkelijk verwijzen naar activiteiten in de buurt.

Versterken van de zorgtoewijzing en intensiveren van de samenwerking met andere verwijzers

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract kregen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg. De huisartsen en gecertificeerde instellingen (verwijzers naar jeugdzorg) zijn geïnformeerd over de gecontracteerde zorg.
In twee wijken is gestart met een Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) bij de huisarts. Uit de eerste resultaten blijkt dat deze POH-jeugd het overgrote deel van de vragen zelf kan behandelen en slechts in incidentele gevallen een verwijzing naar een gecontracteerde aanbieder nodig is.

Sturen op kwaliteit en resultaat

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn de ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. We spreken aanbieders hierop aan, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook voeren we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uit, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.
Vanuit de regio en de gemeenten wordt actief gestuurd op de transformatieopgaven die vanuit de regio, samen met de aanbieders, zijn opgesteld.
In de eerste helft van 2020 is de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming opgesteld. Doel is onder andere een betere gezamenlijke aanpak van zorgorganisaties rondom kwetsbare kinderen en gezinnen. De Verbeteragenda wordt in 2021 verder uitgewerkt.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren.
Heel 2020 was er aandacht voor de Rijksbijdrage voor de Jeugdwet aangezien het overgrote deel van de gemeenten te maken blijven houden met tekorten in de jeugdzorg. In december verscheen het AEF-rapport Stelsel in groei waar de structurele tekorten in de jeugdzorg worden belicht.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg, ook al is dat tekort lager dan aanvankelijk geprognotiseerd.
Om meer grip te krijgen op de tekorten in de jeugdzorg heeft de gemeenteraad medio 2020 op voorstel van de TaskForce negen maatregelen vastgesteld:

- Perspectiefoverleg;
- Samenwerken aan veiligheid;
- Verkorten van de veiligheidsketen;
- Doorstroom van Jeugdwet naar de Wet langdurige zorg bevorderen;
- Praktijkondersteuner huisarts jeugd-GGZ;
- Handhaving op zorgaanbieders;
- Monitoring verbeteren;
- Sociaal Hospitaal;
- Begeleiding door Sociale wijkteams zelf.

Voor al deze maatregelen is in 2020 de voorbereiding begonnen en zes maatregelen zijn ook al gestart.
Een maatregel richt zich specifiek op de toepassing van de juiste wet. Zolang ontschotting tussen de zorgwetten niet is gerelateerd kijken we nog beter wanneer Wlz en Zvw voorliggend zijn op de Jeugdwet.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) stadsbreed en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is. Ook wordt gekeken naar de mate waarin afschaling van zorg zichtbaar wordt in de data, bijvoorbeeld de verschuiving van zware naar lichtere zorg, de duur van de trajecten of de inzet van groepsaanbod in plaats van individuele zorg.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer jeugdigen krijgen passende zorg dichtbij de eigen woonomgeving'

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

Koppelen zorg(behoeften) aan wonen

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. In de uitvoering van Sociaal Hospitaal (SOHOS) komt naar voren dat huisvesting een belangrijk onderwerp is bij multiprobleemgezinnen. De samenhang tussen woon- en andere problemen vraagt om een meer intensieve samenwerking met de corporaties. Dit wordt in de visie Sociaal Domein en de Woonzorgvisie opgepakt.

Eind 2019 hebben we afscheid moeten nemen van het Hulpmiddelencentrum (HMC) als leverancier van Arnhem-Noord. Sindsdien draait Medipoint de hulpmiddelendienstverlening in beide helften van de stad. Dit heeft Medipoint heel voortvarend aangepakt; zelfs in de turbulente periode waarin de overdracht plaatsvond hebben zij geen enkele klacht over de dienstverlening gekregen.
Voor inwoners met een incidentele verplaatsingsbehoefte hebben we verspreid over de stad diverse poolpunten waar de inwoner een scootmobiel kan lenen. Door de maatregelen tegen verspreiding van corona heeft driekwart van de scootmobiel poolpunten de deuren (tijdelijk) moeten sluiten. Dit betrof met name de punten in verzorgingstehuizen. Om onze inwoners een alternatief te bieden is in 2020 een haal- en-brengservice gestart waarbij een inwoner een scootmobiel op afspraak aan huis afgeleverd kan krijgen.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast

De wijkveiligheid is onderzocht en het beschikbare instrumentarium om overlast aan te pakken is in beeld gebracht. Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Ontwikkelen preventieve maatregelen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.
In 2020 is samen met een aantal zorgpartijen gewerkt aan de voorbereiding van de uitbreiding van bemoeizorg, die naar verwachting met ingang van het tweede kwartaal in 2021 kan worden ingezet.

Regionale sluitende afspraken Beschermd Thuis

In de regio Centraal Gelderland staan we voor de uitdaging om de doordecentralisatie verder vorm te geven. De komende jaren (2022 tot 2031) wordt beschermd wonen niet alleen een taak van centrumgemeenten, maar een taak van alle gemeenten. In 2019 is het Transformatieplan Samen aan Zet vastgesteld. Regionaal is in het najaar van 2019 de stuurgroep Samen aan Zet gevormd, om keuzes voor de doordecentralisatie van beschermd wonen bestuurlijk voor te bereiden ter bespreking in het Regionaal Portefeuillehouders Overleg Zorg en in de colleges en gemeenteraden. De bestuurders van de gemeenten Rheden, Westervoort, Arnhem, Renkum en Overbetuwe hebben zitting in de stuurgroep.
Om beschermd wonen door te decentraliseren is regionale samenwerking vanuit gezamenlijke uitgangspunten noodzakelijk. De bestuurlijke uitgangspunten voor de regionale samenwerking zijn in alle colleges van de regiogemeenten vastgesteld en de raden zijn geïnformeerd (zie raadsbrief Bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen). Er is een uitvoeringsagenda opgesteld om de regionale samenwerking verder vorm te geven. Over deze regionale ontwikkelopgave wordt de dialoog aangegaan met belangrijke samenwerkingspartners en cliënten/ervaringsdeskundigen. Met ingang van 2022 treden de regionale afspraken in werking. Alle Nederlandse gemeenten hebben via de VNG ingestemd met de Norm voor Opdrachtgeverschap, waarin staat hoe ze regionaal en bovenregionaal willen samenwerken bij beschermd wonen en maatschappelijke opvang. De Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO) is op 10 juni 2020 in een resolutie vastgesteld door gemeenten in VNG-verband, zowel voor jeugd als voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Deze Norm voor Opdrachtgeverschap vormt daarmee ook een kader voor de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Er is een regiobeeld opgesteld, samen met de zorgverzekeraar, om de verdere samenwerking voor de inwoners van onze gemeente en de verzekerden van Menzis te verbeteren. Er liggen uitdagingen voor de toekomst, vooral in verband met de toenemende vergrijzing. Samen met de zorgpartijen uit onze gemeente en regio is een start gemaakt om dit regiobeeld om te zetten naar een regiovisie. Door de uitbraak van het coronavirus is er vertraging opgetreden in dit proces. Alle zorgpartijen moeten nu de prioriteit geven aan de bestrijding van het virus en het welzijn van personeel en cliënten.
Bij de zorginkoop voor de Wmo is een eis opgenomen voor forensisch beschermd wonen. Op 1 juli is deze eis van kracht. Uitgangspunt bij de zorgverlening is het herstel van de cliënt in de eigen woonomgeving en regio. Indien een aanbieder zich door het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft laten contracteren om forensische zorg te leveren, stelt de regio Centraal Gelderland de volgende eis: Voordat de aanbieder een forensische cliënt in zorg neemt, wordt contact gelegd met de regionale toegang. De regionale toegang geeft dan vroegtijdig een advies of er na het aflopen van de strafrechtelijke titel vervolgzorg in de vorm van Beschermd wonen Wmo kan worden ingezet. De regionale toegang neemt als leidraad voor een positief advies dat de voorwaarden voor een succesvol traject in deze regio het meest kansrijk zijn, conform de regels van de Handreiking Landelijke toegankelijkheid. Het herkomstonderzoek loopt op dit moment.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat de verwachting is dat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg. Het inzetten van de juiste wet op het juiste moment en de juiste situatie monitoren we samen met de wijkteams. We kijken in concrete casussen of Wlz of Zvw voorliggend zou kunnen of moeten zijn aan de Jeugdwet.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

Persoonsgerichte integrale zorg (ketenafspraken)

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg- en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Betere aansluiting van de Sociale wijkteams op Ggz-behandelzorg

We zijn met de zorgverzekeraar in overleg om de samenwerking tussen de FACT-teams van Pro Persona en de wijkcoaches van het Sociale wijkteam te versterken. In 2019 heeft de zorgverzekeraar hiervoor middelen beschikbaar gesteld. In 2020 heeft de gemeente Arnhem dit budget beschikbaar gesteld. Het gaat om het financieren van een sociaal psychiatrisch verpleegkundige, werkzaam bij het FACT-team, die als kennisbron kan worden ingezet door het Sociale wijkteam. Overleg met de zorgverzekeraar is gaande om vanaf 2021 deze kosten gezamenlijk te dragen.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken zorg (19A66)

De wijzigingen zijn verwerkt in de teksten en tabellen in de geamendeerde MJPB 2020-2023.

Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid (19M124)

We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten van de jeugdzorg.
Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Aanbieders die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg bieden;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland;
- Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland;
- VGGM;
- BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	57.921	30.808	56.785	60.704	-3.919
Baten	6.639	918	5.134	5.222	88
Saldo lasten en baten	***-51.282***	***-29.891***	***-51.651***	***-55.482***	***-3.831***
Toevoegingen aan reserves	4.393	678	2.031	2.009	22
Onttrekkingen aan reserves	2.823	1.100	3.496	3.425	-71
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.569***	***422***	***1.465***	***1.416***	***-49***
Gerealiseerd resultaat	**-52.852**	**-29.469**	**-50.186**	**-54.066**	**-3.880**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-3.641	N				
Zorg	-1.534	N	Algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	101	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	933	V	Ambulantisering GGZ	N	I	AR
Zorg	-2.077	N	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	-680	N	Begeleiding	N	I	AR
Zorg	-380	N	Bedrijfsvoering	N	I	AR
Zorg	637	V	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	-484	N	Dubieuze debiteuren	N	I	AR
Zorg	-157	N	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Baten	157	V				
Zorg	157	V	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Huishoudelijke ondersteuning

Dit nadeel heeft betrekking op de algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning. Per 1 juli 2020 is een beleidswijziging geweest, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit nadeel wordt gecompenseerd met het voordeel op de wijkprogramma's maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning.

Doelgroepenvervoer

Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Ambulantisering GGZ
Vanuit de decentralisatie middelen heeft gemeente Arnhem middelen gekregen voor ambulantisering GGZ die deels regionaal bedoeld zijn. Het gaat om het (op)bouwen van een lokale ondersteuningsstructuur, voor psychisch kwetsbare personen. De middelen zijn in 2020 niet uitgegeven, mede omdat de middelen laat zijn toegekend. Daarnaast is er een vertraging van het starten van de activiteiten opgetreden door corona, waardoor deze activiteiten in 2021 zullen starten. Een deel van het budget waar een bestedingsplan voor aanwezig is, is overgeheveld naar 2021. Dit is het restant van het budget dat ten gunste van de algemene middelen komt.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op de wijkprogramma's wordt een voordeel vermeld van € 3,6 miljoen. Het nadeel bij programma S07 Zorg en het voordeel op de wijkprogramma's wordt veroorzaakt doordat de begroting is gebaseerd op de realisatie 2018 en begin 2019. Sinds eind 2019 is een verschuiving te zien van de realisatie van de wijken naar stad. Het netto voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Het resultaat voor WMO begeleiding is netto een significant bedrag. Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 680.000 gemeld en bij de wijkprogramma's is een voordeel van € 653.000 gemeld. Vanaf begin 2020 is er een verschuiving te zien van de wijkprogramma's naar de stad en de begroting is gebaseerd op de realisatie van 2018 en begin 2019. Dit zorgt ervoor dat er een afwijking op zowel stad als wijkprogramma's is.

Bedrijfsvoeringsbudget
In 2019 is een start gemaakt met monitoring binnen het programma Zorg. In 2020 is hier verder vorm aangegeven. De gemaakte kosten hebben betrekking op implementatie Power BI, bouwen van een datawarehouse, etc. Met deze kosten zijn er geen rekening gehouden binnen het budget, omdat het kosten zijn.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019.

Voorziening dubieuze debiteuren
Bij een aantal organisaties staat een vordering open. De vordering staat langer dan één jaar open en uit voorzichtigheidsprincipe voorzien we vorderingen die langer open staan dan een jaar volledig.

Specifieke jeugdzorg budgetten
Vanuit het rijk hebben we middelen gekregen voor de projecten Gelderse verbeteragenda jeugdbescherming en Transitie vastgoed jeugdzorgplus. De ontvangen middelen staat op de baten. De netto saldo van de baten en lasten voor deze projecten is nul.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Vitale Verbindingen

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Score Arnhem 2019	Score Arnhem 2020	Toelichting	Bron
Jeugdwet, aantal inwoners met verblijf	610	554	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, Gezinshuizen, Leef- en behandelgroepen, Pleegzorg en verblijf op eigen terrein.	Afdeling Informatie/F&C
Beschermd wonen, aantal inwoners met verblijf	1013	958	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, intramuraal	Afdeling Informatie/F&C
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	€ 887	€ 844	Gedeclareerde zorgkosten m.b.t. het jaar, gedeeld door het aantal inwoners aan het einde van het jaar.	Afdeling Informatie/F&C

Indicator	Score Arnhem 2018	Score Arnhem 2019	Toelichting	Bron
Gemiddelde stijging op participatieladder bij activerend werk			Centrum Activerend Werk heeft i.o.v. gemeente Arnhem een systeem ontwikkeld om vanaf aanmelding voor Activerend Werk de stappen op de participatieladder vast te leggen. Vanaf 2021 zal aangegeven kunnen worden hoeveel treden inwoners gemiddeld stijgen op de participatieladder in een periode van een jaar.	Afdeling Informatie/F&C
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning		79%	De vraagstelling in het inwonerstevredenheidsonderzoek m.b.t. 2018 was anders dan m.b.t. 2019, daarom is geen score voor 2018 opgenomen.	Inwoner-tevredenheids-onderzoek

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	1e half jaar 2020	730	640	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	CBS - Monitor Sociaal Domein Wmo
Jongeren met jeugdhulp	1e half jaar 2020	10,1	9,7	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	1e half jaar 2020	0,5	0,3	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	1e half jaar 2020	1,2	1,1	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.

Actuele beleidskaders

- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Taskforce Maatregelen Jeugdzorg
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019).

Welzijn en inclusie

We willen de randvoorwaarden scheppen om ervoor te zorgen dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperking en/of seksuele voorkeur, kunnen meedoen en zich thuis voelen in Arnhem. We willen dat Arnhem een inclusieve stad is.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht afkomst, kan meedoen en zich thuis voelt in Arnhem. Dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen, duurzame inburgering en een passend vangnet.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en op acceptatie van seksuele diversiteit, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij een ieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Wat wilden we bereiken

Wij willen samen zorgen voor een sterke sociale basis waarin iedereen zoveel als mogelijk gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen. Door Arnhemmers te stimuleren en waar nodig te faciliteren bij het organiseren van activiteiten voor hun buurt, bouwen we samen aan een sterke sociale basis. We versterken de saamhorigheid tussen inwoners, dat mensen naar elkaar omkijken en voor elkaar klaarstaan. Door Arnhemmers op tijd met activiteiten en voorzieningen een duwtje in de rug te geven en een helpende hand te reiken, voorkomen we samen met hen dat ze in de problemen komen of dat hun problemen groter worden.

Prestatiedoelen	Status
Veilig en positief opgroeien	

Samen met VGGM en peuteropvang wordt intensief opgetrokken om alle jonge kinderen goed in beeld te hebben en met 2 jaar een plekje te geven op de peuteropvang. Voor ouders die extra ondersteuning nodig hebben thuis, is er voorliggend, ambulante begeleiding beschikbaar. Samenwerken met ouders is een van de speerpunten vanuit het beleid onderwijsachterstanden/ kansengelijkheid. De noodzaak ervan is tijdens eerste lockdown alleen maar zichtbaarder geworden.
Tijdens de coronacrisis is snel geschakeld tussen voorschool, onderwijs, Sociale wijkteams en welzijnspartners. Zo konden bijvoorbeeld kinderen naar de noodopvang als Sociale wijkteams signaleerden dat dit een betere plek was voor een kind in een kwetsbare positie.

Meedoen en openstaan voor elkaar

In het tweede kwartaal 2020 is het beleidsplan herijking van de welzijnsopgave ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

In 2020 zijn diverse initiatieven gestart. Door de crisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in onze stad. De crisis staat op gespannen voet met de doelen zoals het verminderen van eenzaamheid, een probleem dat door de crisis mogelijk alleen meer vergroot is.
Door de crisis kunnen Arnhemmers elkaar veelal alleen online ontmoetten. Ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers en professionals zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. De maatschappelijke partners hebben alle zeilen bijgezet om op andere manieren de ondersteuning aan Arnhemmers te bieden. Zo zijn bijvoorbeeld honderden mantelzorgers gebeld om te vragen hoe het gaat. Goede samenwerkingen, zoals Voor Elkaar In Arnhem en samenwerkingen tussen wijkorganisaties, Sociale wijkteams en onderwijs zijn tot stand gekomen. Andere kant is ook dat buurthuizen het zwaar hebben, door de coronamaatregelen zien zij hun inkomsten dalen.

Vanaf 2020 is er € 500.000 per jaar extra beschikbaar voor ontmoeten. Om voorzieningen te verbeteren of toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Uitgangspunt is dat de voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners. In 2020 is aan 11 elf initiatieven in verschillende Arnhemse buurten financiële ondersteuning geboden om bijvoorbeeld hun buurthuis of ontmoetingsruimte te verbeteren. Het college heeft in 2020 ook besloten een deel van de beschikbare middelen te reserveren voor het opvangen van problemen als gevolg van de coronacrisis.

Duurzame inburgering

In aanloop naar de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en bereiden we ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.
Ondanks de coronacrisis zijn de (aangepaste) duale trajecten gestart bij een Beautiful Mess, hebben een aantal nieuwkomers een baan gekregen bij de Mondmaskerfabriek en zijn alle voorbereidingen afgerond voor bureau nieuwkomers dat in 2021 van start is gegaan.

Een passend vangnet

Het jaar 2020 was in verband met de coronacrisis een bewogen jaar voor de opvang. Ingezet is op het bieden van opvang met inachtneming van de RIVM-richtlijnen. Voor de opvang van daklozen is een extra opvanglocatie geopend op een cruiseschip. De bed-, bad- en broodvoorziening en noodopvang voor asielzoekers zat sneller vol wegens corona.

De afwikkeling van procedures binnen de vreemdelingenketen heeft tijdens de eerste lockdown stilgelegen wat ervoor heeft gezorgd dat er minder uitstroom is gerealiseerd in deze opvangvormen.

Met de uitvoering van de in de Herstelagenda opgenomen ambitie van opvang naar wonen is gestart door een verkenning uit te voeren naar de kansen en mogelijkheden om woonplekken te realiseren.

Inclusieve stad

Arnhem heeft al een aantal jaren stappen gezet in het inclusiever maken van onze stad. Op de eerder opgestelde negen speerpunten hebben we het nodige bereikt en in gang gezet. Op een aantal punten kiezen we voor een scherpere focus.
In de zomer van 2020 informeerden we de gemeenteraad over de stappen die zijn gezet en de gemaakte keuzes als het gaat om het programma Inclusief Arnhem. We richten ons op een vijftal focuspunten, waarop we zelf en in samenwerking met de stad invloed kunnen uitoefenen om deze te realiseren. Het gaat hier om:
1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Veilig en positief opgroeien	
Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering	

Arnhem richt zich op het zoveel als mogelijk bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen voor kinderen en jongeren. Als we ons richten op hen en hun toekomst, kunnen we latere problemen voorkomen. Onze gemeenschappelijke inzet zorgt daarmee voor het grootste resultaat. Met opzet spreken wij over opgroeien en opvoeden. Het gaat er namelijk om dat het welzijnswerk niet alleen is gericht op het kind of de jongere, maar juist ook op haar of zijn omgeving: ouders, school, straat, sport.

Een goede afstemming en samenwerking is daarom van belang tussen bijvoorbeeld kind- en jongerenwerk (denk aan Rijnstad, AM Support en Presikhaaf University), sport (denk aan Sportbedrijf en Jeugdfonds Sport & Cultuur Arnhem), onderwijs (denk aan PAS-VVE) en jeugd(gezondheids)zorg (denk aan VGGM-Kansrijke Start, huisartsen en zorgaanbieders) bij het bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen. Het gaat hierbij ook om het kennen van de online leefwereld. Deze is voor veel kinderen en jongeren net zo belangrijk als de straat. Online jongerenwerk maakt daarom onderdeel uit van onze aanpak. Ook zijn jongeren vaak mantelzorger. Als het gaat om mantelzorgondersteuning verdienen zij specifieke aandacht.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Samen met partners in de stad wordt gekeken aan welke voorliggende voorzieningen behoefte is en wordt gewerkt aan het ontwikkelen van voorliggende voorzieningen in wijken.

In 2020 werd door de coronacrisis zichtbaar wat het belang is van voorliggende voorzieningen en het snel kunnen inspelen op behoefte en vraag uit de wijken. Onder andere welzijnspartners, onderwijs en sport speelde snel in op de veranderende vraag. Veel activiteiten werden georganiseerd, op een alternatieve manier aangeboden, bijvoorbeeld online of buiten, aangeboden. Samenwerking tussen onderwijs, Sociale wijkteams en welzijn, voornamelijk rond kinderen in kwetsbare posities, is veel intensiever en beter geworden.

Na de coronacrisis zal gekeken worden welke voorliggende voorzieningen structureel nodig zijn. Als sociale basis in de wijken en om specialistische zorg te voorkomen.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Netwerkaanpak eenzaamheid

Deze aanpak is gericht op het tegengaan van eenzaamheid en sociaal isolement bij zowel ouderen als bij jongeren. Zeker in coronatijd is dit van groot belang. De aanpak eenzaamheid is een belangrijk speerpunt van het Rijk en van het Arnhems college. In 2020 is gestart met een wijkgerichte aanpak en een opzet voor monitoring. We zijn begonnen in de wijken Malburgen en Elderveld. Hiervoor werken we samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de organisaties en initiatieven in de wijken. Ontmoeten maakt ook deel uit van de aanpak eenzaamheid. In oktober is de Week tegen eenzaamheid gehouden met ontmoetingen in diverse wijken. De aanpak is ook opgenomen in opdrachten aan de welzijnspartners.

Bestendigen regenboogaanpak

In juli 2020 is de regenboogagenda 2020-2022 vastgesteld. Met deze agenda streven we naar gelijkheid, acceptie en inclusie voor LHBTIQ+ personen in Arnhem op verschillende terreinen: de gemeente als goed voorbeeld, veiligheid, zorg en welzijn, onderwijs en sport. En er is extra aandacht voor onder meer transgender personen, acceptatie in religieuze gemeenschappen en LHBTIQ+ ouderen. De coronamaatregelen hebben grote invloed gehad op de activiteiten op dit thema. Veel van de voorstellingen, workshops, trainingen en voorlichtingen hebben helaas niet door kunnen gaan. Toch konden enkele activiteiten wel doorgaan. Zo is onder andere, zoals elk jaar, de regenboogvlag gehesen en is er een regenboogkookworkshop gegeven op 'Coming Out Day'. Ook zijn er Krav Maga trainingen om de weerbaarheid onder deze groep te versterken. Daarnaast is het gaybrapad in de stad opnieuw in de verf gezet.

Herformuleren welzijnsopdrachten

Het doel van de herijking welzijn is om een beweging op gang te brengen die de uitvoering van het welzijnswerk verder versterkt, waarbij zo slim mogelijk combinaties van functies en voorzieningen worden gemaakt voor de inwoners in onze wijken. In 2020 zijn wijkgesprekken gevoerd in alle Arnhemse gebieden en zijn samen met instellingen en bewoners de hoofdthema's besproken. Op basis hiervan is een richtinggevende notitie Herijking welzijnsopdracht Samen werken aan een sterke sociale basis opgesteld en half 2020 ter besluitvorming naar de raad gestuurd. We willen het welzijnswerk, veel meer dan nu het geval is, vanuit de behoeften in de wijken vormgeven. Zodat Arnhemmers die elkaar willen helpen dat goed kunnen doen en waar nodig worden ondersteund. Arnhemmers hebben hulp nodig dichtbij, in de eigen omgeving. Deze ondersteuning wordt geboden door vrijwilligers of professionals die de buurt goed kennen. Organisaties werken met elkaar samen voor en met de Arnhemmers.
We willen met de herijking van de welzijnsopdracht bereiken dat er:

1. concrete keuzes op basis van stedelijke en wijkspecifieke opgaven worden gemaakt;
2. op een slimmere wijze welzijnswerk wordt ingezet door middel van sociale innovaties;
3. duidelijkere focus komt op thema's en doelgroepen;
4. meer gewerkt wordt op basis van resultaten in plaats van op activiteiten;
5. meer samenhang en samenwerking komt in plaats van de nu bestaande versnippering;
6. professionalisering en verzakelijking plaatsvindt met een duidelijk opdrachtgeverschap en met regie vanuit de gemeente.

Ondersteuning mantelzorgers

We richten ons op het faciliteren en stimuleren van mantelzorg en informele zorg. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en het helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen.

Tijdens de coronacrisis is gebleken hoe cruciaal informele zorg is, dat mensen naar elkaar omkijken. Voor Elkaar In Arnhem is gestart, een samenwerking tussen MVT (Mantelzorg Vrijwillige Thuishulp Arnhem), SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem), Rijnstad en de gemeente, waarbij hulpvragen van Arnhemmers gekoppeld wordt aan vrijwilligers.

Duurzame inburgering

Voorbereiden op de nieuwe inburgeringswet en ontwikkelen nieuwe werkwijze

We vinden het belangrijk dat nieuwkomers zich welkom voelen in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Hiervoor bieden we maatschappelijke begeleiding. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. In de pilot duale trajecten combineren we begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

De nieuwe Wet inburgering wordt op 1 januari 2022 ingevoerd, waarbij in de begeleiding wordt uitgegaan van toekomstperspectief en inzet naar een hoger taalniveau.

In aanloop van de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en we bereiden ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.

Een passend vangnet

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Eind tweede kwartaal is het Arnhemse projectplan aangeboden aan de raad. De uitvoering van het plan loopt volgens planning. De coronacrisis heeft behoorlijke gevolgen voor (kwetsbare) jongeren, zoals uithuiszetting door ouders en toenemende jeugdwerkloosheid en daardoor schulden. Daarom wordt extra aandacht besteed aan de schuldenaanpak voor dak- en thuisloze jongeren en aan het toepassen van maatwerk bij knellende regels. Daarnaast is de aandacht voor huisvesting voor deze jongeren geïntensiveerd met de beweging ‘van opvang naar wonen’.

Uitvoeren regiovisie 2019-2022 huiselijk geweld en kindermishandeling

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld van 0-100 jaar. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben (sturen op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen). We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het vele op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal meldingen en adviezen daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid vanaf afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid vanaf afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Versterken ketensamenwerking Moviera- wijkteams- Veilig thuis

De samenwerking tussen de verschillende partners bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is in het afgelopen jaar intensiever geworden ten gevolge van de urgentie die de coronacrisis veroorzaakt. Ook investeren we in de ontwikkeling van een multidisciplinaire aanpak bij complexe situaties.

Versterken ketensamenwerking OGGZ-partners

Signalen over niet optimaal verlopende samenwerking worden door VGGM en gemeente onmiddellijk geadresseerd en besproken, hetzij bilateraal op uitvoerend niveau, hetzij in breder verband op managementniveau.
Het project zorg- en veiligheidsstructuur, waarin het versterken van de gehele keten centraal staat, had in verband met de coronacrisis minder prioriteit maar is in het derde kwartaal weer opgepakt. Afronding zal in het eerste kwartaal van 2021 plaatsvinden.

Inclusieve stad

Toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente VN-verdrag Handicap

In 2020 is gestart met het opstellen en inrichten van een Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en met de implementatie van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST). Hierbij zijn belanghebbenden (onder meer het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten APCG en Bijzonder in Arnhem) nauw betrokken. De AST is een belangrijke uitwerking van het VN-verdrag Handicap, waarvan Arnhem een van de VNG-koplopergemeenten is. Voor de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST) zijn incidentele en structurele budgetten (gemeentebreed, bij Vastgoed en bij Openbare Ruimte) beschikbaar en deze zijn/worden besteed.

De monitor VN-verdrag Handicap van de VNG is breed uitgezet onder inwoners, beleidsmedewerkers en bestuur. Ook zijn er interviews afgenomen. De uitkomst wordt gebruikt bij het opstellen van de Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap.

Bestrijding van discriminatie

Voorkomen en tegengaan van discriminatie is een van de vijf focuspunten van het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem. De huidige aandacht voor dit thema en gebeurtenissen wereldwijd benadrukken de noodzaak hiervan. Een visie en actieplan worden ontwikkeld. Qua uitvoering is Vizier actief als meldpunt en stimuleren we de meldingsbereidheid. Er is in 2020 een start gemaakt met de ontwikkeling van een campagne die bijdraagt aan de bewustwording van discriminatie en het tegengaan ervan onder inwoners als uitvoering van de motie 20M138. Deze campagne dient ook bij te dragen aan het bevorderen van de meldingsbereidheid. De verdere ontwikkeling en uitvoering van de campagne loopt in 2021 door.

Inclusieve organisatie en communicatie

Zowel het onderwerp Inclusieve organisatie als communicatie is een focuspunt van het uitvoeringsplan.
De gemeenteraad heeft een inclusieve en diverse organisatie duidelijk geagendeerd. In het uitvoeringsplan is hierover het volgende opgenomen: "Wij werken de komende twee jaar aan het inclusiever maken van de eigen organisatie. De aandachtspunten liggen op diversiteit met betrekking tot leeftijd, etniciteit en medewerkers met een arbeidsbeperking. Dit betekent dat wij op alle niveaus een inclusieve methode van werving en selectie stimuleren. Daarnaast streven wij naar een inclusieve werksfeer om behoud van werknemers te waarborgen."

Inclusieve organisatie
Begin 2020 is de nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl de lucht ingegaan. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie waar iedereen zich thuis kan voelen.
De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd.
Tijdens de Diversity Week in oktober hebben we stilgestaan bij drie landelijke dagen: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. De directie heeft toen ook een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft.

Het aantal jongeren en medewerkers met een vermoedelijke niet-westerse migratieachtergrond in onze organisatie is licht gestegen.
Ook nemen we deel aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor.

Inclusieve communicatie
Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal bevat voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem

In het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem met de vijf focuspunten gaan we uit van een actieve bijdrage van onder meer belangengroepen en klankborden. Alle focuspunten dragen bij aan het zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem.
Er hebben dit jaar fysieke en online overleggen en bijeenkomsten plaatsgevonden. Veel bijeenkomsten hebben niet door kunnen gaan vanwege de coronamaatregelen.
Waar het gaat om het focuspunt Diversiteit in organisaties is een onderzoek gestart naar de mate van diversiteit. Hierbij zijn, naast de gemeente Arnhem, partners van de Diversiteitsreis betrokken. Ook is een tweetal online netwerkcafés georganiseerd waarbij studenten en 'young professionals' met een niet-westerse migratieachtergrond konden netwerken met professionals van diverse organisaties.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
We faciliteren de verbreding van het platform Voor elkaar in Arnhem en zetten in op een versteviging van deze nieuwe samenwerkingsvorm	

In de Herstelagenda is aandacht besteed aan hulpvragen van inwoners en het matchen van vrijwilligers. Voor Elkaar in Arnhem (VEIA) is ontstaan tijdens de crisis. Samenwerkende partners bundelen hulpvragen en koppelen deze in de wijken aan vrijwilligers.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra (19M123)
Afgedaan per raadsbrief van 15 december 2020.

Subsidieregeling Burgerkracht sociaal domein (19M138)
Deze motie is afgedaan.

Verbinding buurthuis met wijk (19M139)
De gemeenteraad heeft voor de zomer een raadsinformatiebrief ontvangen als tussenrapportage. Met de buurthuizen werken we goed samen en we faciliteren ze op de korte en op de (iets) langere termijn. Hiermee is de motie nog niet geheel afgedaan, het gaat om het samenwerkingsproces.

Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143)
Met het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem geven we (nadere) invulling aan de volgende moties:

- 'Verdere invulling inclusief Arnhem' (17M63g). Deze motie is al eerder afgedaan en wordt hiermee nader ingevuld.
- ‘Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid’ (19M143) via het plan van aanpak VN-verdrag Handicap.

Betere begeleiding nareizigers (19M154)
De gemeenteraad is geïnformeerd over deze motie middels de raadsinformatiebrief 'Stand van zaken actieplan voor nieuwkomers 2019-2022' en motie 'Betere begeleiding nareizigers' op 24 maart 2020. Hiermee is de motie afgedaan.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	17.700	18.236	23.250	21.088	2.162
Baten	1.230	755	754	1.227	473
Saldo lasten en baten	***-16.470***	***-17.481***	***-22.495***	***-19.860***	***2.635***
Toevoegingen aan reserves	1.744	0	550	880	-330
Onttrekkingen aan reserves	362	1.100	2.761	2.930	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.382***	***1.100***	***2.211***	***2.051***	***-161***
Gerealiseerd resultaat	**-17.852**	**-16.381**	**-20.284**	**-17.810**	**2.474**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	2.173	V				
Welzijn	888	V	AWBZ/MO middelen	N	I	AR
Welzijn	564	V	Coronabudget MO	J	I	AR
Welzijn	-254	N	Jeugd	N	S	AR
Welzijn	448	V	OGGZ	N	I	AR
Welzijn	527	V	Diversen	N	I	AR
Baten	311	V				
Welzijn	311	V	Diversen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-310	N				
Asielzaken	-310	N	Inburgering en integratie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	85	V				
Inclusie	85	V	BR Burgerinitiatieven	N	I	BR

AWBZ/MO middelen

Dit voordeel wordt vooral veroorzaakt doordat geplande c.q. voorgenomen activiteiten geen doorgang konden vinden vanwege corona.

Coronabudget voor maatschappelijke opvang

In het begin van 2020 is een inschatting gemaakt voor de extra kosten voor maatschappelijke opvang waarbij de RIVM-richtlijnen in acht werden genomen. Het grootste deel van de kosten komt door het huren van een cruiseschip en personeelskosten voor te leveren zorg. In eerste instantie was de indruk dat het cruiseschip later in het jaar niet meer beschikbaar zou zijn en de huurkosten voor een alternatieve locatie hoger uit zouden vallen. Deze inschatting was onjuist. Ook zijn de personeelslasten wat lager dan eerder ingeschat.

Jeugd

De budgetverdeling van het onderdeel jeugd veroorzaakt een voordeel op de wijken (€469.000) en een nadeel op stad van €254.000.

OGGZ

Er is op 1 januari 2020 gestart met de uitvoering van de Wet Wvggz, die in de plaats is gekomen voor de Wet BOPZ. Door in 2020 in regionaal verband de werkzaamheden uit te voeren zijn de lasten lager dan oorspronkelijk verwacht werd.
Door corona is onduidelijk of dit een structureel beeld is, of dat we in 2021 e.v. geconfronteerd worden met hogere kosten.

Diverse lasten welzijn
Binnen Welzijn zijn er diverse producten met een "kleinere" positieve of negatieve afwijking. De belangrijkste hierbij zijn: toezicht op kinderopvang/peuterspeelzalen €250.000, voordeel afrekening oude balansposten €164.000; voordelen op algemene verslavingszorg, samenlevingsopbouw, doorstroomvoorziening en kleine nadelen op dak-thuislozen, crisis-gezinsopvang, zwerfjongeren en 24-uurs crisisopvang.

Diverse baten welzijn
Het voordelige verschil op de baten wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere rijksinkomsten heroïnebehandeling €73.000, subsidie voor maatschappelijke diensttijd €81.000, inning eigen bijdragen voor maatschappelijke opvang en teruggevorderde verleende subsidies.

Toevoeging Inburgering en integratie
In de MJPB 2020-2024 is een extra budget voor Inburgering en integratie opgenomen. Dit budget is niet volledig besteed in 2020. Het restant zal conform besluitvorming van de Raad via toevoeging aan de bestemmingsreserve voor dit doel beschikbaar blijven.

Onttrekking BR Burgerinitiatieven
Deze onttrekking dient ter dekking van de gemaakte kosten voor burgerinitiatieven inzake diverse advieskosten.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. IrisZorg
- St. Moviera
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Pactum
- Stichting Refugee Company

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Kengetal sociale cohesie	2019	5,7	Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.	L&V monitor gemeente
% Actief als vrijwilligers	2019	33%	Aandeel inwoners Arnhem actief als vrijwilliger	L&V monitor gemeente
% Mantelzorg	2019	15%	Aandeel inwoners actief als mantelzorger	L&V monitor gemeente
% Eenzaamheid	2019	14%	Inwoners die van mening zijn dat zij te weinig contacten hebben	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen	2019	27%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor ouderen (55+)	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren	2019	22%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn goede voorzieningen voor jongeren	L&V monitor gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie; ligt ter besluitvorming voor bij de raad.

Actuele beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Arnhem wil een gezonde en sportieve stad zijn. We zetten in op het bevorderen van een gezonde leefstijl en het stimuleren van kinderen, jongeren én ouderen om te gaan en blijven sporten. Dit kan zijn sporten in de wijk, in de openbare ruimte, bij een vereniging en de talentontwikkeling tot topsport. Om een gezonde leefstijl te bevorderen, stimuleren we naast sport en bewegen ook gezonde voeding, niet roken en het voorkomen van problematisch alcoholgebruik.
Om kinderen de best mogelijke start van hun leven te bieden en een optimale kans op een goede toekomst, zetten we in op het verbeteren van de samenwerking tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg en het sociaal domein.

In januari 2021 is het plan Gezond en Fit vastgesteld door de gemeenteraad. Hierin wordt uitgebreider ingegaan op de ambities en inspanningen die wij leveren binnen dit thema.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers gezonder en fitter

De gezondheidsverschillen in onze stad zijn groot. Ongezond gedrag zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik, is verantwoordelijk voor deze verschillen. Deze verschillen hangen vaak samen met de sociaaleconomische status en de omgeving waarin het moeilijk is gezonde keuzes te maken. We vinden het belangrijk dat kinderen een goede en gezonde start maken en daar hun leven lang profijt van hebben en dat ouderen zo lang mogelijk gezond en actief blijven. Tevens willen we een sportstad zijn waarbij we bedrijven betrekken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Gezonde levensstijl	

De ambities ten aanzien van een gezonde leefstijl van Arnhemse inwoners zijn neergelegd in het Plan Gezond en Fit dat inmiddels (januari 2021) is vastgesteld. Binnen de kaders van Gezond en Fit is gewerkt aan de diverse onderdelen van het plan, teneinde onze ambities te realiseren. Bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' wordt gerapporteerd over onze inspanningen en resultaten op die onderdelen.

Sportief bewegen voor iedereen

Door de coronacrisis heeft men minder in georganiseerd verband kunnen sporten dan normaal het geval is. Verenigingen en sportaanbieders hebben voor lange aaneengesloten perioden hun deuren moeten sluiten, of waren beperkt open. Dit heeft effect op de beweegdeelname van onze inwoners. De ambities om mensen meer te laten bewegen via de infrastructuur van verenigingen en aanbieders is hierdoor gehinderd.
Het Sportbedrijf heeft tijdens de coronacrisis haar activiteiten zoveel als mogelijk voortgezet of op een alternatieve manier aangeboden.

Een positief effect is dat bewegen in de openbare ruimte, ongeorganiseerd, is toegenomen en door corona versneld. We spelen hier op in door het faciliteren van voorzieningen in de openbare ruimte. Zo zijn er bootcamproutes aangelegd in de stadsparken, is er een beweegtuin geopend in Malburgen, en hebben we stappen gezet in het proces om andere voorzieningen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld skateplekken, pumptrack, multifunctioneel court) te realiseren. Ook heeft de urban sport community een plek gekregen in de gemeentelijke sporthal aan de Neerlandstuinstraat.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Gezonde levensstijl	
Programma (door)ontwikkelen en implementeren terugdringen overgewicht	

De JOGG-aanpak en GO!-interventie is uitgebreid naar de wijken Geitenkamp, Klarendal en Arnhemse Broek. Ondanks de coronacrisis zijn de eerste kinderen uit die wijken in de GO!-interventie opgenomen. In 2021 wordt deze aanpak voortgezet.

Afspraken rond alcohol en roken opnemen in overeenkomsten

Wij zijn op de goede weg om steeds meer plekken aan te wijzen als rookvrije zones; de sportparken, speeltuinen, en in de toekomst ook (een aantal) bushaltes. De eerste bushalte is nu rookvrij (haltes Rijnstate Ziekenhuis), en dit is een volgende stap richting een rookvrije generatie. Ook op het gebied van alcohol blijven wij in contact met onze partners om verantwoord alcoholgebruik te stimuleren en te bevorderen dat jongeren vóór hun 18e helemaal geen alcohol drinken.

Inzet op voorlichting en bewustwording

Zie de toelichting bij de inspanning 'Verankeren programma Kansrijke Start'. Voorts wordt in het voortgezet onderwijs voorlichting gegeven over middelengebruik (alcohol, drugs).

Verankeren programma kansrijke start

Voor een gezonde en veilige start van kinderen zijn de eerste 1000 dagen cruciaal. Onder de noemer Kansrijke Start zetten we in op het vroegtijdig signaleren van kwetsbare (aanstaande) zwangere vrouwen en (aanstaande) jonge ouders en het bieden van passende ondersteuning in de vorm van programma's als Nu Niet Zwanger, Centering Pregnancy, Stevig Ouderschap en intensieve VoorZorg-begeleidingstrajecten, zodat meer kinderen een kansrijke start hebben. Een belangrijke bouwsteen van Kansrijke Start is de lokale coalitie, waarin professionals uit de geboortezorg, de jeugdgezondheidszorg (JGZ), de Sociale wijkteams en de gemeente samen optrekken en afspraken maken om tot een sluitende aanpak te komen rond de zorg voor kwetsbare vrouwen en jonge ouders. Om de samenwerking in de geboortezorg en de aansluiting op het sociale domein te verbeteren, hebben de ketenpartners gezamenlijk een 'zorgpad' geschreven waarin samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd. Door het organiseren van een viertal (online) bijeenkomsten is in 2020 vooral ingezet op het versterken van de lokale coalitie en de samenwerking in de keten. In een aantal werkgroepen zijn partijen aan de slag gegaan met de door de lokale coalitie geprioriteerde thema's: actualiseren ambitie, inzicht in de knelpunten in de samenwerking en communicatie met de achterban. De uitwerking hiervan zal in 2021 een vervolg krijgen. Omdat een aantal ketenpartners regionaal werkt (bijvoorbeeld ziekenhuizen en kraamzorg), zijn in 2020 ook stappen gezet om op regionaal niveau samen te werken, met name om de zorgpaden op elkaar af te stemmen en kennis en ervaringen met elkaar te delen.

Sportief bewegen voor iedereen

Stimuleren bewegen in de eigen leefomgeving. Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

In samenwerking met de provincie Gelderland is de aanleg van twee skatebanen/pumptracks in gang gezet. Ook zijn er plannen voor urban sport op de blauwe golven. Er is via het sport innovation LAB een subsidie verstrekt om in Arnhem de community beter in beeld te krijgen en een app te ontwikkelen voor de gebruikers. Daarnaast zijn we druk bezig met de realisatie van een multifunctioneel court in Schuytgraaf, zijn er bootcamproutes uitgezet in de stadsparken en is de aanleg van een bmx-route in Schaarsbergen in gang gezet.

Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

Zie de toelichting bij de inspanning hiervoor. Er worden concreet 2 pumptracks/skatebanen aangelegd (Rijkerswoerd & Olympusgebied). Daarnaast wordt er geïnvesteerd in het in kaart brengen en bereiken van de gebruikers. Ook zijn er plannen voor de blauwe golven. Tenslotte is subsidie verstrekt aan de Urban Sports indoorhal (Common Ground).

Veranderen opdracht uitvoeringsorganisatie

In 2020 zijn er stappen gezet in het beter laten aansluiten van de subsidieaanvraag op de doelstellingen van de gemeente (gezond en fit). Er zijn stappen gezet om te komen tot een activiteitenbegroting, in plaats van een exploitatiebegroting. Er is meer zicht gekomen op kosten van exploitatie van individuele sportaccommodaties. Het Sportbedrijf heeft sinds 2020 structureel overleg met de individuele teams Leefomgeving om de speerpunten in de wijk en de stedelijke opdracht op elkaar aan te laten sluiten. Dit naar grote tevredenheid van zowel het Sportbedrijf Arnhem als de teams Leefomgeving/ wijken.

De wisselwerking tussen bedrijfsleven en sport benutten

Er is een kopgroep geformeerd (Sportsboard Arnhem) met verschillende partijen uit het bedrijfsleven. Deze groep wordt continu uitgebreid en men wordt betrokken bij de verschillende sportevenementen. In 2020 heeft dit grotendeels op een lager pitje gestaan dan onze ambitie was. Dit heeft logischerwijs te maken met de effecten en beperkingen van corona. Enerzijds waren er minder ontmoetingsmomenten en anderzijds lagen de prioriteiten in het bedrijfsleven veelal elders.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Er zijn diverse steunmogelijkheden waar sportverenigingen gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld bij NOC*NSF en Stichting Waarborgfonds Sport. Wij gaan de sportverenigingen actief helpen bij het gebruikmaken van deze steunmogelijkheden	

De sportverenigingen zijn in 2020 meer dan in voorgaande jaren ondersteund in zowel financieel als sportief opzicht. Bij een aantal sportverenigingen hebben we de ondersteuning geïntensiveerd, onder andere in het kader van de voetbalaanpak. De ondersteuning zag er noodgedwongen anders uit dan in andere jaren. De ondersteuning heeft veelal de vorm gehad van helpen te overleven, de schade te beperken, meedenken in wat er wél mogelijk is en meedenken over de toekomst.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Op naar een rookvrije generatie (19M137)

Deze motie is afgedaan. Momenteel ligt het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' ter vaststelling voor aan de Raad. Het plan schetst de ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers, waaronder de ambitie te komen tot een generatie die rookvrij kan opgroeien. Hoe we hieraan concreet invulling gaan geven, staat uitvoerig beschreven in de raadsbrief 'Rookvrije Generatie' die op 9 juni 2020 aan de gemeenteraad is aangeboden.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Sportbedrijf Arnhem
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.728	18.141	23.329	24.062	-733
Baten	5.003	2.161	4.895	6.454	1.559
Saldo lasten en baten	***-16.725***	***-15.980***	***-18.435***	***-17.608***	***827***
Toevoegingen aan reserves	1.271	693	354	397	-43
Onttrekkingen aan reserves	2.013	528	994	989	-5
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***742***	***-164***	***639***	***592***	***-48***
Gerealiseerd resultaat	**-15.983**	**-16.144**	**-17.795**	**-17.016**	**779**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.085	N				
Sport	-881	N	Kostprijsverhogende BTW Sport (zie baten)	N	I	AR
Sport	-473	N	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-31	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Publieke gezondheid	300	V	Gezond In De Stad		I	AR
Baten	2.262	V				
Sport	2.099	V	Subsidie Sport SPUK (zie lasten)	N	I	AR
Sport	200	V	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-37	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Kostprijsverhogende BTW Sport en subsidie SPUK

Sinds 2019 is de BTW op Sport niet meer aftrekbaar en derhalve kostprijsverhogend. Ter compensatie hiervan is een subsidieregeling ingesteld, Spuk-Sport, waarmee subsidie aangevraagd kan worden ter dekking van deze BTW. In 2020 is een groter bedrag aan kostprijsverhogende BTW geboekt dan begroot (€ 881.000). Hier staat een bedrag aan ontvangen subsidie SPUK tegenover. Daarnaast is bij de definitieve afrekening over 2019 gebleken dat meer subsidie ontvangen is (€ 1,2 miljoen) dan eerder verwacht en verantwoord bij de jaarrekening 2019. Bij voorschot is er 82% van de aangevraagde subsidie toegekend, omdat de landelijke subsidiepot voor deze SPUK was overvraagd. Ten tijde van de jaarrekening was dit nog het actuele beeld. Pas bij vaststelling werd duidelijk dat er op basis van de verantwoordingen 100% kon worden uitgekeerd. Dit leidt tot een voordeel aan subsidie SPUK van € 2.099.000.

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het onderhoud op enkele sportgebouwen is duurder uitgevallen dan waarmee in de begroting rekening was gehouden. Het gaat om de Beukenlaan 15 (aansluiting op nieuwe zwembad), Blekerstraat 6 (na-ijl kosten onderhoud 2019), Kermisland 2 (nog niet ingevulde taakstelling omdat pand nog in gebruik is), Olympus 29 (veel storingsonderhoud), Brabantweg 102 (herstel vandalisme), Breezandpad 11-17 (na-ijl van onderhoud 2019) en De Pas 44 (aanpassing toegangsdeuren). Het gaat om een nadeel van € 473.000. Voor een deel betreft het ook aanpassingen waarvan de kosten in rekening zijn gebracht bij de huurders. Dit geeft een voordeel van € 200.000 onder de baten.

Derving baten verhuur door corona
Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele organisaties is daarom kwijtschelding verleend voor € 37.000 (nadeel baten). Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 31.000 (nadeel lasten).

Gezond In De Stad
De uitvoering van het plaatsen van tegels bij speelplaatsen inzake rookvrije generatie vindt plaats in het eerste kwartaal van 2021 en wordt als nadeel gemeld in Turap 1. Door corona hebben een aantal activiteiten geen doorgang kunnen vinden.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen	2016	51	52	Percentage volwassenen dat voldoet aan de beweegrichtlijnen van de Gezondheidsraad	GGDmonitor
% roken	2016	25,3	20,5	Zie hierboven.	GGDmonitor
% voldoet aan alcoholrichtlijn	2016	42	40	Percentage dat voldoet aan de alcohol richtlijn (drink niet of maximaal 1 glas per dag)	GGDmonitor
% kinderen eet minstens elke dag fruit	2017	70	Niet bekend	Percentage kinderen (0 t/m 11 jaar) dat elke dag fruit eet	GGDmonitor
% lid van sportvereniging	2018	19,7	24,9	Het aantal inwoners in een gemeente dat een lidmaatschap heeft bij één of meer sportbonden	KISS
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	2019	61%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	2019	60%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen	2019	73%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: Mijn buurt biedt voldoende mogelijkheden om te bewegen in de openbare ruimte.	L&V monitor gemeente

Voor de cijfers vanuit de GGD-monitor geldt dat de meest actuele data 2020 in de loop van 2021 beschikbaar komen.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Niet-sporters	2016	47,2	48,7	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD's, CBS en RIVM

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Plan Gezond en fit.

Actuele beleidskaders

- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 'Gezondheid breed op de agenda' (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020);
- Sportvisie (2011) , in afwachting behandeling visie 'Gezond en Fit' (2020) door gemeenteraad.

Klimaat en energie

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als hotspot voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoet Arnhem niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke fossiel vrije beweging inzet. Als Arnhem het snel doet, wordt Arnhem hierin een voorbeeld voor andere steden en ontstaat een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

CO2-reductie

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en dat de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	

Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	

Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.
De doorwerking van deze opgaven voor Arnhem en de acties die erbij horen zijn verwerkt in het nieuwe programma New energy made in Arnhem 2020-2030.

Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030

In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Transitievisie warmte

De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte. Eind 2020 is het onderzoek naar de toekomstige warmtebehoefte van alle woningen en gebouwen uitgevoerd; dit wordt in 2021 afgerond. Daarnaast zijn de kansrijke duurzame warmtebronnen geïnventariseerd; ook dit wordt afgerond in 2021. Beide analyses vormen de basis voor de warmtenetstrategie, die in de eerste helft van 2021 wordt opgesteld. De warmtenetstrategie geeft input voor de Transitievisie warmte.
Omdat de wijkgesprekken en het participatieproces in de Kansrijke wijken trager verlopen door corona, zal de output hiervan ook minder zijn.

Wij voeren verkennende gesprekken met de provincie, gemeenten en Firan, onderdeel Alliander, over warmtestrategie en warmtenetten. Met Vattenfall voeren wij verkennende gesprek over de randvoorwaarden waaronder de uitbreiding van hun warmtenet mogelijk is.

Het opstellen van een Transitievisie warmte is een van de afspraken uit het Klimaatakkoord, en onderdeel van het programma NemiA. De Transitievisie warmte moet vóór eind 2021 door de raad worden vastgesteld. In de tweede helft van 2021 wordt deze aan de raad voorgelegd.

Voortouw nemen

Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten. De ondertekening is aanstaande. Voor Elderveld-Noord hebben wij een Proeftuinaanvraag ingediend en ontvangen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ter grootte van 6 miljoen euro om meer dan 800 woningen aardgasvrij te kunnen maken door middel van restwarmte uit de rioolzuiveringsinstallatie. Ook hier werken we aan het sluitend krijgen van de businesscase en contractvorming. Momenteel onderzoeken wij met onder andere de corporaties of opschaling mogelijk is naar de rest van Elderveld-Noord, waarvoor inzet vanuit het klimaatfonds en de provincie noodzakelijk is. In de overige wijken maken wij momenteel een online inhaalslag om toch voor de zomer alle wijken gesproken te hebben liefst fysiek maar indien niet mogelijk online of een variant van beide.

Wijkinitiatieven

In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. In 2021 zullen de plannen gereed zijn. Hierin komen verschillende onderwerpen aan de orde, zoals isolatie, zonnepanelen en alternatieven voor aardgas.

Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.

Om alle bewoners te betrekken bij de energietransitie, en om hen te ondersteunen om zelf energie te besparen, zijn wijkgesprekken georganiseerd. De eerste zes gesprekken zijn in september, oktober en december 2020 gevoerd. Vanwege de coronamaatregelen zijn een deel van de gesprekken uitgesteld en loopt dit door in mei 2021.

Ook voor het initiatief in Alteveer/Cranevelt zet de gemeente nog steeds kracht bij om het zonnepark te realiseren op het parkeerterrein van het Nederlands Openluchtmuseum.

Ruimtelijke ontwikkelingen

De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.

Ondersteunend beleid

In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Opstellen concept bod aan Nationaal Programma RES

Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld. De gemeenteraad heeft de kans gekregen om wensen en bedenkingen hierop te geven, waarvan geen gebruik is gemaakt.

In het kader van het doel 'Een stedelijke aanpak van de energietransitie' hebben we in 2020 op de volgende onderdelen ook inspanningen uitgevoerd:

Bedrijven en industrie

Voor de energietransitie bij bedrijven en industrie zijn in 2020 de volgende acties uitgevoerd en resultaten bereikt:

- 110 Energiecontroles uitgevoerd door de ODRA bij midden- en grootverbruikers van energie. Tevens toets op informatieplicht via Versterkte Uitvoering Energiebesparings- en Informatieplicht (VUE).
- Greendeal Zorg vernieuwd ondertekend met 9 zorginstellingen (Attent Zorg en Behandeling, DrieGasthuizenGroep, Innoforte, IrisZorg, Klimmendaal, Pleyade, Pro Persona, Stichting Driestroom, Stichting Woonzorgcentrum De Zeeg), gemeente Arnhem, gemeente Rheden, provincie Gelderland, ODRA en Milieuplatform Zorg.
- Subsidieregeling voor duurzame terrasverwarming voor horeca in coronatijd opgezet; 24 aanvragen waarvan 22 toekenningen en 2 afwijzingen.
- Subsidieregeling voor energiescan Arnhemse bedrijven ter bevordering van energiebesparing en energie-opwekking: 15 energiescans uitgevoerd.
- Stimuleren Zon op Dak via ondersteuning bij het SDE-traject: 7 maatwerkgesprekken.
- 46 nieuwe SDE+ beschikkingen voor grote daken in voorjaarsronde. Najaarsronde nog niet bekend.
- Stimuleringsregelingen en instrumenten voor ondernemers zijn opgenomen op website www.arnhemaan.nl.

Duurzame mobiliteit

In 2020 is vooral gewerkt aan de doelen van NemiA met betrekking tot het stimuleren van elektrisch vervoer door de plaatsing van laadpalen. Er zijn nu 500 laadpunten in de openbare ruimte in Arnhem en 3 snelladers. Daarnaast is gewerkt aan innovatie op het gebied van laden: in Schuytgraaf is een project gestart, waarbij de laadpunten gecombineerd zijn met lantaarnpalen. Hierbij zijn de parkeerplaatsen niet gereserveerd, omdat er meer dan voldoende laadvoorzieningen zijn in deze wijk. Het gebruik wordt gemonitord om te zien of dit in andere velden ook toegepast kan worden.
Elektrisch deelvervoer heeft ook veel aandacht gehad in 2020. Door onze deelname aan het EU project eHubs (samen met Nijmegen), zijn er drie eHubs gerealiseerd. Bij eHubs worden meerdere deelvervoersvormen op één locatie aangeboden. Dat is uitgevoerd bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal. Hier zijn elektrische deelfietsen en deelauto's aangeboden. Er is een begin gemaakt met een beleidsplan voor deelvervoer.

Verder is het aantal waterstof-elektrische auto's dat in Arnhem tankt gegroeid als gevolg van ons H2 Nodes project en is er veel aandacht geweest voor de voorbereiding van een nul emissie busconcessie, die in 2023 gerealiseerd gaat worden. Stadsdistributie is, als onderdeel van de voorbereiding op een nul emissie binnenstad in 2025, opgeschaald in overleg met Platform Binnenstad Arnhem (PBA), de provincie en onze buursteden Nijmegen, Ede en Apeldoorn.

Grootschalige opwek

Windmolens

- Eind 2020 is voor windpark Koningspleij (4 windmolens) financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 566 bewoners/bedrijven van Arnhem en omgeving mede-eigenaar geworden door een investering via de Rijn en IJssel Energiecoöperatie. Drie van de vier windmolens worden lokaal eigendom (coöperatie), één windmolen gaat stroom leveren aan Industriepark Kleefse Waard.
- De gemeente heeft in het voorjaar van 2020 haar steun betuigd aan waterschap Rivierenland in een Letter of support, voor een windmolen op de locatie Drielsedijk. Hierbij is nadrukkelijke aandacht gevraagd voor het verkrijgen van draagvlak, participatie en winstdeling door omwonenden. Het waterschap is met Rijn- en IJssel Energiecoöperatie een intentie-overeenkomst aangegaan over de ontwikkeling van deze locatie, waarin 50% lokaal eigendom (via de coöperatie) en participatie doelen zijn.

Zonnevelden
In 2020 zijn er geen nieuwe zonneveldlocaties gerealiseerd. Wel zijn de volgende projectlocaties in voorbereiding:

- Zonneveld Koningspleij noord, 8 ha, circa 30.000 panelen, 13 MWp. Voor dit project is in 2020 financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 181 bewoners en bedrijven uit Arnhem en omgeving die mee hebben geïnvesteerd. Eind 2020 zijn de voorbereidingswerkzaamheden (ophoging terrein) begonnen. Verwachte oplevering in het derde kwartaal 2021.
- Zonnecarports GelreDome: SDE+ subsidie is verleend aan Rijn- en IJssel Energiecoöperatie. Gewerkt wordt aan het sluitend krijgen van de businesscase, met minimaal 50% lokaal eigendom via de coöperatie.
- Zonnecarport Openluchtmuseum: dit wijkinitiatief, voor circa 1,3 MWp opwek via een postcoderoos (lokaal eigendom), is in voorbereiding.
- Zonneveld bult IJsseloord 2: in najaarsronde 2020 is SDE+-subsidie aangevraagd voor 6 MWp door IJsseloord projectontwikkeling.
- Zoekgebied zon rondom Deelen: voor dit gebied (onderdeel buitengebied Arnhem-Noord) worden scenario's uitgewerkt, waarin alle opgaven en belangen (naast energietransitie ook duurzame landbouw, natuur- en landschap, stikstofreductie, recreatie) een plek krijgen. Op basis daarvan kunnen bestuurlijk keuzes worden gemaakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
Eerlijke klimaatcijfers in de begroting (19A71)
Het woord 'biomassa' is bij indicatoren uit de begroting gehaald.

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	5.046	6.124	7.634	5.901	1.733
Baten	1.807	974	1.853	2.381	528
Saldo lasten en baten	***-3.239***	***-5.150***	***-5.781***	***-3.520***	***2.261***
Toevoegingen aan reserves	1.406	0	0	2.595	-2.595
Onttrekkingen aan reserves	1.149	3.063	4.255	3.970	-285
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-256***	***3.063***	***4.255***	***1.375***	***-2.880***
Gerealiseerd resultaat	**-3.495**	**-2.087**	**-1.526**	**-2.145**	**-618**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.641	V				
Duurzaamheid	-790	N	Uren beleid	N	I	AR
Duurzaamheid	-580	N	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Duurzaamheid	2.387	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	624	V	Energy Made In Arnhem	N	I	BR
Baten	839	V				
Duurzaamheid	839	V	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Toevoegingen aan reserves	2.987	N				
Duurzaamheid	2.387	N	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	600	N	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	316	V				
Duurzaamheid	136	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	180	V	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Europese subsidieprojecten NEMIA

De Europese projecten hebben een looptijd van meerdere jaren, waardoor de realisatie per jaar kan afwijken van de begroting. Minder gemaakte subsidiabele kosten leidt tot minder ontvangen subsidie. Het saldo van € 259.000 wordt verrekend met de BR Klimaat en energie.

Klimaatfonds

Dit fonds is bedoeld om grootschalige klimaatinvesteringen te stimuleren en te ondersteunen. Voorbereiding van dergelijke plannen kost veel aanlooptijd. In 2020 is het grootste gedeelte van het budget, via geaccordeerde nota's al bestemd en hiermee een veelvoud aan klimaatinvesteringen in de stad in de stijgers gezet. Uitvoering van deze projecten start voornamelijk vanaf 2021. Het grootste deel van de middelen is daarom nog niet onttrokken aan de BR Duurzaam Arnhem. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant van € 2.387.000.

Energy Made in Arnhem

De klimaat en energie opgave is een langjarig traject, waarin noodzakelijk geworden kosten vaak pas verdeeld in de toekomst worden uitgegeven. Dit leidt tot pieken in de uitgave in de toekomstige jaren. Om deze pieken op te vangen wordt er een dotatie

aan de egalisatiereserve BR Klimaat en Energie gedaan. Dit jaar is er een bedrag van € 624.000 niet uitgegeven zodat geplande uitgave in 2021 en verder kunnen worden opgevangen.

Subsidies

Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.

- Stg. Kiemt

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In het programmaplan New energy made in Arnhem zijn in deel 2 per inspanning indicatoren opgenomen, die worden jaarlijks gemonitord en separaat aan de raad gerapporteerd.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	2018	2,90%	18,50%	Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen dat constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030.

Actuele beleidskaders

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Concept startnotitie RES Regio Arnhem Nijmegen.

Ruimtelijke ontwikkeling

In dit programma komt het ruimte geven aan nieuwe initiatieven en ontwikkelingen in de stad en het beschermen van bestaande waarden en ruimtelijke kwaliteiten samen. We grijpen de invoering van de Omgevingswet aan om het beleid te actualiseren, regels toepasbaar te maken en dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren. Dit alles met het doel om werk te maken van de ambitie 'Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en bestaande waarden in stand houdt of verbetert'.
De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie, passend binnen de Arnhemse ambities.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Bij de implementatie van de Omgevingswet werken we op verschillende sporen: visie/beleid, regels/normen, digitale systemen en organisatie van werkprocessen. Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Arnhem geeft richting	

Zie de toelichting hieronder bij de inspanning 'Ontwikkelen omgevingsvisie'.

Arnhem is fysiek op orde

Over enkele jaren beschikt Arnhem over één integraal Omgevingsplan. Het Omgevingsplan bundelt niet alleen de regels voor de fysieke leefomgeving maar biedt ook meer inzicht en transparantie in ons omgevingsrecht en zorgt voor betere en snellere procedures. Dit allemaal met als doel om de belangrijke kwaliteiten van onze stad te beschermen en tegelijkertijd ruimte te bieden aan gewenste ontwikkelingen.

Arnhem maakt mogelijk

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We bereiden ons voor op de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit houdt onder andere in een betere samenwerking met De Connectie en het selecteren van softwareleveranciers samen met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software wordt technisch aangesloten aan het DSO. Arnhem is voor de zomervakantie, met software voor het omgevingsplan, al aangesloten op het DSO. De software voor toepasbare regels wordt eind derde kwartaal aangesloten. We liggen op schema.
- Het inrichten van beide softwaresystemen start volgens planning dit jaar.

Zie voor een verdere toelichting op de ondernomen acties hieronder de inspanning 'Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet'.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieuhandhaving, Externe veiligheid en Bodem en grondwater liggen op koers. Voor de status van energie en klimaat, duurzaamheid en lucht zie het programma Klimaat en energie. Geluid ligt gedeeltelijk op koers.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Arnhem geeft richting	
Ontwikkelen omgevingsvisie	

De fysieke participatie is grotendeels niet doorgegaan in verband met de coronamaatregelen. Er is daarom in gezet op online participatie. Hierin zijn scenario's en stellingen voorgelegd aan de stad middels de koerswijzer.nl. Hier hebben ruim 3500 bewoners aan deelgenomen; een mooi resultaat. Deze participatie-uitkomsten zijn samen met beleid en nieuwe ambities (volgend uit Woondeal) verwerkt in het Koersdocument. In 2021 zal de omgevingsvisie worden afgerond.

Arnhem is fysiek op orde

Pilots en toewerken naar integraal omgevingsplan

Om te komen tot één Omgevingsplan doen we het volgende:

- Uniformeren en technisch op orde brengen bestaande planvoorraad. In 2019 zijn we begonnen met het opstellen en in procedure brengen van een aantal grote beheersgerichte bestemmingsplannen. Het doel hiervan is een actuele en meer integrale planvoorraad, die aan bepaalde technische eisen voldoet waardoor het grootste deel van de bestemmingsplannen straks makkelijker over te zetten zijn in het nieuwe Omgevingsplan. Voor deze opgave maken we gebruik van de experimenteerruimte (bestemmingsplan verbrede reikwijdte) van het ministerie van BZK. We verwachten voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet het grootste deel van de plannen in procedure te hebben.
- Digitaliseren ruimtelijk beleid en regelgeving. Naar verwachting 8 gemeentelijke verordeningen en ruim 200 rijksregels die gedecentraliseerd worden en die zich richten op de fysieke leefomgeving worden straks opgenomen in het Omgevingsplan. Voor de dienstverlening is het nodig dat deze regels zoveel mogelijk gebiedsspecifiek worden gemaakt zodat initiatiefnemers per adres kunnen zien welke regels van toepassing zijn. Vooruitlopend op de Omgevingswet zijn we in 2020 begonnen met het digitaliseren hiervan en we lopen hierbij op koers.
- Plan van Aanpak Omgevingsplan. De transitie naar één Omgevingsplan start op 1 januari 2022 en is een omvangrijke operatie waarvoor geen blauwdruk bestaat. Gemeenten hebben veel vrijheid in de wijze waarop ze hun Omgevingsplan kunnen vormgeven en in welk tempo ze dat doen. Om die reden zijn we in 2020 gestart met het opstellen van een plan van aanpak met daarin de verschillende stappen en een voorstel voor de benodigde (raads)besluiten die straks genomen moeten worden. Het plan van aanpak wordt in het eerste kwartaal van 2021 voorgelegd aan de gemeenteraad, dit is wat later dan gepland (was derde kwartaal 2021) maar geeft voldoende tijd om ons voor te bereiden.

Arnhem maakt mogelijk

Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We hebben in 2020 met De Connectie softwareleveranciers geselecteerd voor het omgevingsplan en toepasbare regels. Deze selectie hebben we samen gedaan met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software is geïnstalleerd en getest voor zover dat mogelijk is. De aansluiting op het landelijk stelsel (DSO) is gerealiseerd.

Andere acties zijn:

- We organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet. Hierin worden stappen gezet, onder andere met de ODRA. Dit onderwerp vraagt wel aandacht tot aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
- De processen onder de Omgevingswet zijn in kaart gebracht en de implementatie is gestart. We liggen op schema.
- Het doorontwikkelen van het initiatievenproces is een continue verbeterproces en verloopt naar wens.
- We passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden. Deze actie vindt in 2021 plaats.
- De software blijven we testen en is een continu proces omdat het DSO nog niet is uitontwikkeld en de softwareleverancier mee moet bewegen in zijn ontwikkeling.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

Zie hiervoor de toelichting bij de doelen in het programma Klimaat en energie.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. In 2020 zijn er nog 19 (voormalige) bedrijfslocaties waar een (meerjarige) sanering loopt. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht.

Vanwege de actuele loodproblematiek is vorig jaar gestart met sanering van tuinen met een gezondheidsrisico (met name in het Spijkerkwartier). In 2020 is deze sanering voortgezet. Omdat ook het onderzoek nog doorloopt zijn er evenveel tuinen bijgekomen als gesaneerd en staan voor komend jaar 11 te saneren tuinen op het programma.

Voor de verontreinigde grondwal bij de Bethaniënstraat, die vorig jaar is onderzocht op verzoek van de woonwagenbewoners, zijn saneringsvarianten uitgewerkt voor de verschillende herinrichtingsopties. Voor sanering is een SPUK (specifieke uitkering, die los staat van de decentrale uitkering bodem (DUB)) gevraagd en toegekend door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

De achtergrondwaarden voor PFAS zijn geactualiseerd, en samen met een nieuw addendum in de regionale bodembeheernota verwerkt. De diffuse achtergrondwaarden in Arnhem voldoen ruim aan de landelijke richtlijnen, waardoor er voor het hergebruiksbeleid geen extra maatregelen nodig zijn.

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

In 2020 is er geen toename geweest van het externe veiligheidsrisico in woonwijken. Er is dus 0 maal afgeweken.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Eind 2020 is begonnen met het uitvoeren van een kosten-batenanalyse. Hierdoor kunnen we beoordelen in hoeverre het mogelijk is om de maatregel stil asfalt, structureel mee te nemen bij het onderhoud van gemeentelijke wegen. Het resultaat van deze kosten-batenanalyse dient als input voor het actieplan omgevingslawaai, op basis waarvan uiteindelijk het geluidbeleid kan worden geactualiseerd.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Het handhavingsbeleid voor milieuvergunningen bij bedrijven is in 2020 geactualiseerd en wordt begin 2021 ter besluitvorming voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Dekking blauwe golven (19M135)

Deze motie is afgedaan.

Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden (19M140)

Deze motie is afgedaan.

Aanvulling raadsvoorstel AKU fontein (19M157)

De inhoud van de motie wordt meegenomen in de verdere besluitvorming over het Gele Rijders Plein.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte

- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	44.166	42.329	75.813	46.930	28.884
Baten	48.219	37.604	72.502	48.028	-24.475
Saldo lasten en baten	***4.053***	***-4.725***	***-3.311***	***1.098***	***4.409***
Toevoegingen aan reserves	5.620	814	6.469	7.874	-1.405
Onttrekkingen aan reserves	3.922	30	3.907	3.893	-14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.698***	***-784***	***-2.562***	***-3.981***	***-1.419***
Gerealiseerd resultaat	**2.355**	**-5.509**	**-5.873**	**-2.883**	**2.990**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	28.950	V				
Grondzaken	29.840	V	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	2.540	V	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	-1.212	N	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Grondzaken	-1.354	N	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-633	N	ODRA	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-100	N	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	205	V	Uren beleid	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-336	N	Omgevingslawaai (zie baten)	N	I	AR
Baten	-24.352	N				
Grondzaken	-29.840	N	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	6.373	V	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Grondzaken	-2.650	N	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	1.183	V	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	336	V	Omgevingslawaai (zie lasten)	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	246	V	ODRA	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.386	N				
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	100	V	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Grondzaken	-2.185	N	Resultaat grondexploitatie werkelijke dotatie	N	I	BR
Grondzaken	699	V	Resultaat grondexploitatie geraamde dotatie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Resultaat Grondexploitatie
Het resultaat op de grondexploitatie is € 5.719.000 voordelig. In de begroting werd rekening gehouden met een voordelig resultaat van € 700.000. Het resultaat is daarmee € 5.019.000 hoger dan begroot, verdeeld over een nadeel van € 1.354.000 op de lasten en een voordeel van € 6.373.000 op de baten.

Het totale resultaat van € 5.719.000 kan als volgt worden gespecificeerd:

a. tussentijdse winstneming op 7 projecten		€	5.340.000 V
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten		€	537.000 V
c. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen	-/-	€	257.000 N
d. resultaat op 2 afgesloten projecten		€	120.000 V
e. kosten uit voorstudies	-/-	€	21.000 N

Het resultaat ad € 5.719.000 wordt als volgt bestemd:
a. € 21.000 wordt onttrokken aan de BR Voorstudie omdat de kosten hoger waren dan het begrote budget;
b. € 2.185.000 wordt toegevoegd aan de BR Grondexploitatie om de reserve op het niveau te brengen dat nodig is voor het noodzakelijke weerstandsvermogen voor de risico's op de projecten. Geraamd was een dotatie van € 699.000;
c. € 3.555.000 valt als voordeel in de algemene middelen.

Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling
Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten loopt weg tegen het nadeel op de baten.

Fasering projecten grondexploitatie
Fasering in de voortgang van de bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het nadeel op de lasten loopt weg tegen het voordeel op de baten.

ODRA
De kosten voor de werkzaamheden van de ODRA zijn in totaal € 633.000 hoger uitgevallen. Door een toename van het aantal vergunningaanvragen zijn de kosten voor vergunningverlening, toezicht en advies hoger uitgevallen. Hier staan €246.000 hogere inkomsten uit leges tegenover.

Omgevingslawaai
In 2020 is voor € 336.000 aan kosten gemaakt voor het saneren van woningen aan het Eusebiusplein. De sanering bestaat uit bouwkundige maatregelen om het geluidsniveau binnen in de woningen omlaag te brengen. Deze kosten worden gedekt door uit subsidie van het Rijk.

Uren beleid
Er is minder beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Visie Nieuwe Haven
De kosten voor de Visie Nieuwe haven zijn in 2020 € 100.000 hoger uitgevallen. Dit betekent ook dat er minder budget naar 2021 wordt overgeheveld voor het vervolg van het proces. Tegenover dit nadeel staat daarom in 2020 een gelijk voordeel onder de dotaties aan de reserve BR Taakmutaties.

Administratieve wijziging
De begroting 2020 van de projecten had, op basis van de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) van 2019, aangepast moeten worden aan de actuele raming van jaarschijf 2020 uit die FJP. Dit zou zowel op de lasten als de baten een verlaging betekend hebben van € 29.840.000. De betreffende begrotingswijziging is wel gemaakt, maar door een administratieve fout niet ter goedkeuring aan de raad voor gelegd en mocht daarom niet verwerkt worden. Hierdoor zijn zowel de lasten als baten € 29 miljoen te hoog geraamd. Dit geeft een voordeel op de lasten die wegloopt tegen een gelijk nadeel op de baten. Per saldo doet het niets voor het resultaat.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2015-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem biedt woonruimte

Arnhem is een aantrekkelijke groene stad met goede voorzieningen en een groot cultureel aanbod waar het fijn wonen is. Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we de stad ook in de toekomst aantrekkelijk houden om in te wonen. Door bestaande en nieuwe woningvoorraad en het woonmilieu af te stemmen op de behoefte van de woonconsument ontstaat er een voorraad met toekomstwaarde. Dit draagt bij aan sterke wijken waarbinnen het voor alle Arnhemmers goed wonen en leven is. Naast voldoende en betaalbare woningen in een fijne leefomgeving zijn grote overstijgende opgaven zoals de energietransitie en levensloopbestendig wonen uitdagingen waar Arnhem voor staat.

Met het maken van de omgevingsvisie wordt een streefbeleid van de gewenste ruimtelijke kwaliteiten bepaald waar we ons als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Met deze visie hebben we de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en levensloopgeschikt wonen. De omgevingsvisie en de te verwezenlijken Arnhemse ambitie geven richting aan het Arnhemse woonbeleid.

Naast het wonen is de leefomgeving bepalend voor een prettig woonklimaat. In de woonomgeving komen veel ambities en ontwikkelingen samen. Ambities die te maken hebben met het gebruik van de leefomgeving zoals (fiets)parkeren, toegankelijkheid, speel- en recreatievoorzieningen maar ook ambities die te maken hebben met leefbaarheid: groen, klimaatadaptatie en milieu.
Met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie en energietransitie ontstaat een steeds grotere behoefte aan voorzieningen van nutsbedrijven in de vorm van bijvoorbeeld transformatoren, verdeelstations en laadpalen. Een zorgvuldige inpassing van deze elementen vormt zeker in de dichter bebouwde stadsdelen een steeds grotere uitdaging.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Hieraan draagt toezicht, controle en handhaving bij.
Klimaatadaptatie en groen zijn op dit moment leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Bij klimaatadaptatie gaat het om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte.
We hebben de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Groen draagt overigens ook in positieve zin bij aan klimaatadaptatie. De groenvisie bevat een aantal doelen die uitgewerkt zijn in het onderdeel 'wat willen we bereiken'.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente direct invloed kan uitoefenen op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking hiervan is terug te vinden in de paragraaf kapitaalgoederen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In onze stad leven ook dieren. We zetten ons in voor een goed leefklimaat voor (wilde) dieren en willen biodiversiteit bevorderen. De Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn is in oktober 2016 vastgesteld in de raad. De agenda heeft als ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De ambitie is om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en de hoeveelheid restafval verder te verkleinen, dit in combinatie met gebruiksvriendelijkheid en aanvaardbare kosten.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status

Beschikbare en betaalbare woningen

Bij dit doel gaat het om voldoende gedifferentieerde woningvoorraad voor verschillende doelgroepen. Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling vastgesteld door de Arnhemse gemeenteraad. Met dit plan van aanpak wordt ingegaan op de bestaande situatie (het woningtekort en de mismatch) maar ook de beoogde situatie. Het woningtekort wordt aangepakt via doorprogrammeren en versnellen. Hiervoor worden onder andere de volgende middelen toegepast:

- de woondeal regio Arnhem-Nijmegen;
- onderzoeken mogelijkheden stimuleren goedkope koop;
- aandacht voor studentenhuisvesting;
- het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Kwaliteit en een toekomstbestendige woningvoorraad staan hier voorop. Ook op dit doel is het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling van toepassing. Onderdeel van het plan van aanpak is het oplossen van de mismatch (en daarbij ook de kwaliteit) in het Arnhemse woningaanbod. Het oplossen van de mismatch in betaalbare woningen wordt aangepakt door middel van:

- het toevoegen van 30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten;
- corporaties aan te wijzen als premium partner;
- verruiming van de doelgroep (lage middeninkomens en toewijzingsruimte corporaties);
- het toevoegen van andere woonvormen (bijvoorbeeld Knarrenhof);
- streven naar levensloopbestendige woningen;
- gezonde woningen;
- verduurzaming woningvoorraad;
- toegankelijke woonomgeving.

Leefbare woonomgeving

Van belang hierin is een fysiek en sociaal aantrekkelijke leefomgeving. In de prestatieafspraken 2020 staat de afspraak voor het maken van handelingskaders. Handelingskaders met bijbehorende uitvoeringsagenda's geven richting aan de wijk en de opbouw en differentiatie van de wijk. Deze handelingskaders zorgen voor een gezamenlijke focus per wijk.

Arnhems groen versterken

De ambities van de groenvisie zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen dragen bij aan:

- versterken groenstructuur;
- natuurvriendelijke stad;
- groene en gezonde stad;
- duurzame stad;
- samenwerkende stad.

Arnhem klimaatbestendig maken

De kwetsbaarheden met betrekking tot de klimaatverandering zijn in de strategie klimaatadaptatie in beeld gebracht. Er zijn focusgebieden benoemd; deze krijgen prioriteit bij het nemen van maatregelen. Met het vaststellen van de strategie klimaatadaptatie is er een beleidskader beschikbaar om in gemeentelijke projecten klimaatadaptieve maatregelen te nemen en kansen die zich voordoen te benutten.

Dierenwelzijn

De ambities voor dierenwelzijn zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen die hierin zijn genoemd lopen volgens planning.

Minder restafval

De invoering van diftar is in 2020 voltooid. Hiermee is een belangrijke stap gezet in de vermindering van de hoeveelheid restafval tegen relatief lage kosten. De eerste resultaten op het gebied van ingezamelde hoeveelheden restafval en herbruikbare fracties komen overeen met de begrote hoeveelheden. De hoeveelheid restafval daalt, de hoeveelheden herbruikbare fracties nemen toe. Aandachtspunt is de stijging van de vervuilingsgraad van PBD-afval en afkeur van gescheiden ingezameld materiaal.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Beschikbare en betaalbare woningen	
30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten (amendement 19A65)	

Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak (PvA) woningbouwontwikkeling vastgesteld door de gemeenteraad, hierin is deze ambitie opgenomen en zijn spelregels benoemd. Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten. De grote drie woningcorporaties in Arnhem (Volkshuisvesting Arnhem, Portaal en Vivare) zijn hiervoor onze eerst aangewezen partners ('premium partner'). Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken met de woningcorporaties opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten.

Uitbreiden woonwagenlocaties

In juni 2020 is het Plan van Aanpak uitbreiding woonwagenlocaties Arnhem vastgesteld. In het plan van aanpak is aandacht voor:

- verdere analyse van woonbehoeften;
- doelgroepen;
- woonruimtetoewijzing;
- beheer (organisatie).

Tevens is onderzocht wat de woonbehoefte per locatie is en welke mogelijkheden er zijn voor realisatie van deze behoefte op de betreffende locatie. Met de corporaties en de Huurdersvereniging Woonwagenbewoners Arnhem wordt het gesprek gevoerd over medewerking aan mogelijke uitbreiding in de toekomst. Er is onderscheid gemaakt in locaties die op korte, middellange en lange termijn in beeld komen. Tevens worden met de corporaties twee pilots uitgewerkt om te onderzoeken hoe kan worden omgegaan met de onrendabele kosten voor gemeente en corporatie bij uitbreidingen. De aanpak van de herinrichting en sanering van de woonwagenlocatie aan de Bethaniënstraat is een separaat project geworden, gestoeld op een raadsbesluit van mei 2020, waarin budget is gereserveerd voor de sanering van de vervuilde grond. Na het vaststellen van het plan van aanpak is gestart met de uitvoering.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers

Met alle Arnhemmers bedoelen we naast de reguliere bewoners ook mensen die vallen binnen specifieke doelgroepen.

In 2020 is het onderzoek naar de vraag op het gebied van wonen en zorg afgerond. Hiermee hebben we een goed beeld gekregen naar de vraag aan woningen voor de specifieke doelgroepen. In de prestatieafspraken staat ook dit jaar weer de afspraak over de convenantswoningen. Dit is een doorlopende afspraak die jaarlijks terug komt om ervoor te zorgen dat er voor mensen die gebruik maken van daklozenopvang en beschermd wonen voldoende woningen beschikbaar zijn.

Om voldoende kwalitatieve studentenwoningen te kunnen blijven bieden zijn met de SSH& afspraken gemaakt over het vergroten van hun marktaandeel in Arnhem de komende jaren.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Bij Coehoorn is Cohousing Arnhem de ontwikkelende partij geworden. Het gaat hierbij om een groep mensen die een woon- werk gemeenschap (in een collectief particulier opdrachtgeverschap) voor meer generaties wil opzetten.

In Schuytgraaf en Gaardenhaage staan kavels te koop. In Gaardenhaage wordt voor een deel van de kavels ingezet op een andere verkaveling zodat er meer kavels kunnen worden toegevoegd. Het gaat dan om het verkleinen van kavels waardoor ze meer courant worden. Ook in het centrum van Arnhem aan de Rodenburgstraat staan diverse kavels te koop voor zelfbouw.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken investeert 50 miljoen euro in de opgave om woningbouw te realiseren voor kwetsbare doelgroepen; dak- en thuislozen, arbeidsmigranten maar ook andere spoedzoekers zoals gescheiden ouders, jeugdopvang (MO), kunstenaars en studenten. Arnhem heeft het volgende subsidiebedrag gekregen om aan deze opgave bij te dragen; €1.820.000 (2 miljoen euro minus BTW). Het doel is om te voorzien in huisvesting voor kwetsbare groepen op zo kort mogelijke termijn. Voor deze opgave beperken we ons tot de gebieden spoorzone Arnhem Oost (inclusief Merwedeterrein) en Presikhaaf West conform beschikking BZK. De gemeente dient de specifieke uitkering volledig uiterlijk op 31 december 2022 te hebben besteed.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Woningen verduurzamen

Ook in de prestatieafspraken 2021 hebben we afspraken over duurzaamheid gemaakt. Het programma New Energy Made in Arnhem 2020-2030 is hiervoor de basis. Het gaat om een gezonde, comfortabele, betaalbare woning met een geringe CO2 footprint.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikter maken

Er worden inmiddels al veel woningen (met name appartementen) levensloopgeschikt gebouwd. Ook de omgeving wordt daarbij zorgvuldig bekeken en indien nodig aangepast als levensloopgeschikte woonomgeving. Dit is nodig zodat mensen niet alleen goed wonen maar daarnaast ook gebruik kunnen maken van de faciliteiten in de omgeving; ze moeten ook kunnen leven naast het wonen. In 2020 is er een procedure gestart voor een verkennende opdracht van de woon- verhuiscoach. Dit heeft nog niet geleid tot een verstrekking van de opdracht, de juiste kandidaat zat er niet tussen.

Leefbare woonomgeving

Opstellen wijkvisies samen met wijkteams Leefomgeving

Er is dit jaar gewerkt aan de handelingskaders voor de Geitekamp en Immerloo/ het Duifje. Na de handelingskaders zou er een wijkvisie volgen. Door het coronavirus is er maar beperkte voortgang gemaakt met het opstellen van de handelingskaders. Hierdoor is het maken van wijkvisies ook nog niet gestart. Handelingskaders en wijkschetsen worden namelijk opgesteld in overleg met zoveel mogelijk wijkbewoners. Door corona is het lastig gebleken deze mensen er goed bij te betrekken hierdoor is er minder vooruitgang gemaakt dan vooraf was ingeschat.

Beleid op splitsen en verkameren van woningen

Op 17 juni is het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering vastgesteld. Op 28 oktober is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering vastgesteld door de raad. Door dit beleid is het verplicht om een vergunning aan te vragen voor splitsing of verkamering van een woning in heel Arnhem.
Er worden bij de vergunningaanvraag voorwaarden gesteld. Deze voorwaarden houden rekening met de woonkwaliteit, de leefbaarheid, schone wijken en de druk op de ruimte.
Het nieuwe beleid brengt evenwicht in verschillende belangen. De gemeente wil de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren met name vanwege de grote woningvraag in Arnhem. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen.

Arnhems groen versterken

Versterken groenstructuur

Mede vanuit klimaatadaptatie en het Bomenplan zijn voorstellen ontwikkeld voor vergroening die in het plantseizoen 2020-2021 gerealiseerd worden. In Park Angerenstein zijn diverse verbeteringsmaatregelen uitgevoerd. Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs). De uitvoering zal in 2021 en 2022 plaatsvinden.

Natuurvriendelijke stad

In de loop van 2020 is een systematiek opgesteld waarmee de biodiversiteit bij bouwprojecten vergroot kan worden. Het beheer van graslanden is geoptimaliseerd en er is gewerkt aan het stimuleren van biologische landbouw in de gemeente. In 2020 hebben wij onze pachters ondersteund in het uitwerken van plannen voor een duurzamer en natuurinclusiever gebruik van de gemeentelijke landbouwgronden rond Deelen en Schaarsbergen inclusief ruimte voor meer natuurontwikkeling. Dat heeft geresulteerd in een gemeenschappelijk plan en plannen op bedrijfsniveau waarvan de uitvoering start in 2021.

Groene en gezonde stad - Parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken

De ambitie is om parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken. Hieraan wordt onder andere invulling gegeven door 'Veluwe op 1'. Het belang van aantrekkelijke groengebieden dicht bij huis is door corona duidelijker geworden dan ooit tevoren.

Duurzame stad

In 2020 is de uitvoering van het bomenplan ter hand genomen. Het boomkwaliteitsteam is ingesteld en er is een start gemaakt met het aanplanten van nieuwe bomen.

Samenwerkende stad

De geplande activiteiten zijn opgepakt en lopen volgens planning. Natuurcentrum beheert nu de Molenplaats Sonsbeek en geeft invulling aan de promotie van ons groen. Halverwege het jaar is de subsidieregeling klimaatadaptatie verruimd waardoor bewoners meer ondersteund kunnen worden bij het vergroenen van hun woonomgeving.

Arnhem klimaatbestendig maken

Kwetsbaarheid in beeld brengen en een klimaattoets ontwikkelen en invoeren

De kwetsbaarheid van Arnhem voor klimaatverandering is in beeld gebracht. De komende periode zal dit nog verder uitgewerkt worden zodat een preciezer beeld ontstaat. Er is in 2020 ingezet op een werkwijze waarbij klimaatadaptatie in alle projecten een plek krijgt.

Kansen benutten

Doordat klimaatadaptatie in steeds meer projecten een prominente rol heeft gekregen zijn in diverse projecten kansen benut om Arnhem klimaatadaptiever te maken.

Dierenwelzijn

Maatregelen dierenwelzijn

Het Dierentehuis Arnhem e.o. gaat het dierenasiel renoveren. De Arnhemse Minimaregeling Dierenartskosten wordt structureel gemaakt.

Minder restafval

Opnieuw afsluiten ondergrondse containers (afronden omgekeerd inzamelen)

Voorafgaand aan de invoering van Diftar zijn de ondergrondse containers (opnieuw) afgesloten waardoor ze alleen nog met de afvalpas geopend kunnen worden.

Invoering Diftar

Per 1 juli werd Diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Communicatie en voorlichtingscampagne ter ondersteuning van Diftar

De geplande interactieve communicatieacties zijn door de coronarestricties deels komen te vervallen. Het accent van de communicatie in de afgelopen periode heeft vooral gelegen op wat we noemen de 'schone stad', en is op een alternatieve wijze ingevuld.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
Onderhoud fietspad Arnhem Centraal Station	

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud asfalt Velperplein

Deze maatregel is uitgevoerd.

Kruispunt Apeldoornseweg-Sonsbeeksingel, aanpassing inrichting en asfalt

Deze maatregel is uitgevoerd.

Renovatie Bushalte Station Arnhem-Zuid

Deze maatregel is uitgevoerd.

Diverse kleine werkzaamheden centrum

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud fietspad Amsterdamseweg

Deze maatregel is uitgevoerd.

Onderzoek kabels en leidingen Oude Zevenaarseweg (graven proefsleuven)

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding rioolvervanging Lelyweg e.o.

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding uitvoering Olympusgebied

Deze maatregel is uitgevoerd.

Extra werkzaamheden Station Velperpoort

Deze maatregel is uitgevoerd.

Investeren in een leefbare en groene stad

Verfraaiing openbare ruimte met kunst en groen in samenwerking met partners

De uitvoering wordt voorbereid, de besteding van de middelen is doorgeschoven naar 2021.

Versterken en vernieuwen

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken wonen (19A65)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling is op 8 juli 2020 vastgesteld door de gemeenteraad.

Reservering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima (19A74)

Dit amendement is uitgevoerd.

Niet overhaast besluiten (19A78)

In de geamendeerde MJPB 2020-2023 is de tekst van het addendum MJPB 2020-2023 niet opgenomen.

Aanpak schimmelwoningen (19M127)

Deze motie is afgedaan met het opnemen in de prestatieafspraken 2020 van afspraken over schimmelwoningen.

Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor doel (19M141)

Deze motie is uitgevoerd.

Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn (19M155)

Wij komen dit voorjaar met een nieuwe, ambitieuze visie op en uitvoeringsagenda voor dierenwelzijn. Bij de Perspectiefnota en Begroting 2021-2024 zijn extra middelen toegewezen aan dierenwelzijn.

Geen asielopvang op camping Arnhem (19M158)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op camping Arnhem (19M159)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Stop de toestroom naar camping Arnhem (19M160)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Lingezegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.806	32.478	35.921	36.268	-348
Baten	39.109	37.873	40.017	39.403	-614
Saldo lasten en baten	***7.302***	***5.395***	***4.096***	***3.135***	***-961***
Toevoegingen aan reserves	2.284	200	1.009	930	80
Onttrekkingen aan reserves	934	1.286	2.500	1.257	-1.243
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.350***	***1.085***	***1.491***	***327***	***-1.164***
Gerealiseerd resultaat	**5.952**	**6.480**	**5.587**	**3.462**	**-2.125**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-407	N				
Openbare ruimte	-625	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Groen	-285	N	Bossen en Parken	N	I	AR
Groen	861	V	Groenfonds-projecten	J	I	BR
Groen	318	V	Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven	N	I	BR
Wonen	245	V	Beleidsontwikkeling Wonen	N	I	BR
Openbare ruimte	-313	N	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie baten)	N	I	AR
Openbare ruimte	-322	N	Havenbeheer (zie ook baten)	N	S	AR
Openbare ruimte	-286	N	Overige Projecten (zie baten)	N	I	AR
Baten	-206	N				
Openbare ruimte	-783	N	Afvalstoffenheffing	N	I	AR
Openbare ruimte	-327	N	Afvalbeheer	N	I	AR
Openbare ruimte	313	V	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie lasten)	N	I	AR
Openbare ruimte	305	V	Havenbeheer (zie ook lasten)	N	S	AR
Openbare ruimte	286	V	Overige Projecten (zie lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-187	N				
Groen	-187	N	BR Groenfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-1.221	N				
Groen	-675	N	BR Groenfonds			
Groen	-385	N	BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte			
Wonen	-161	N	BR volkshuisvesting			

Afvalstoffenheffing
De inkomsten 2020 zijn € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder inkomsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn geweest. Dit wordt deels gecompenseerd door meer vaste opbrengsten. Hogere groei van het aantal huishoudens heeft geleid tot meer deelnemers.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € -0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 mln. gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 mln. (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van Afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 mln.).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot incidenteel lagere opbrengsten van € - 0,3 mln. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 mln. waaronder eenmalige hogere kosten invoering Diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende € - 1,7 mln. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Bossen en Parken
Noodzakelijk herstel hekwerken en ander noodzakelijk onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken.

Groenfonds-projecten
Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces van een relatief groot aantal groenfondsprojecten vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen Van Muijlwijkstraat en Velperweg, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs) en het Bomenplan. De uitvoering zal in 2021 plaatsvinden.

Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven
Vanwege de lage waterstanden in de Rijn en IJssel was er dit najaar te weinig diepgang om de baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven (€ 0,3 miljoen) te kunnen uitvoeren. Deze werkzaamheden zijn daarom doorgeschoven naar het voorjaar 2021.

Beleidsontwikkeling Wonen
2020 was een jaar waarin een aantal belangrijke beleidsstukken door de gemeenteraad en/of het college zijn vastgesteld. Te denken valt aan het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling', 'Plan van Aanpak: Verkamering en Woningsplitsing' en de Woondeal. Vaststelling van deze stukken gebeurde wat later in het jaar dan verwacht, hierdoor zijn niet alle middelen in dat kalenderjaar besteed om de woningbouwontwikkeling verder vorm te geven, alsook de bredere woonopgave. Omdat door deze onderbesteding ook minder onttrokken wordt aan de BR Volkshuisvesting blijven deze middelen beschikbaar voor uitvoering in komende jaren.

Projecten (herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen, havenbeheer, overige projecten)
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat.

Toevoegingen en onttrekkingen BR Groenfonds
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groenfonds.

Onttrekkingen BR Grond onderhoud en vervang openbare ruimte
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte.

Onttrekkingen BR Volkshuisvesting
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve volkshuisvesting.

Subsidies
Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.
- St. Natuurcentrum Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Leefbaarheid in eigen buurt	2019	7,2		L&V monitor gemeente
Woonomgeving	2019	7,4		L&V monitor gemeente

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Nieuw gebouwde woningen	2020	11,8	8,8	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	ABF - Systeem Woningvoorraad
Omvang huishoudelijk restafval	2019	201	163	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Bomenplan Arnhem;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen;
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030 (voorstel aangeboden aan de gemeenteraad);
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Actuele beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies
10. Integriteit

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is de afspraak gemaakt dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven met ingang van 2019 niet verhoogd zullen worden. In 2019 zijn aanvullende afspraken op dit coalitieakkoord gemaakt. Hierbij is afgesproken om in 2020 de OZB eenmalig te verhogen met 1,25% (Amendement 19A66). Deze afspraak is verwerkt in de tarieven 2020.

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2020 was dat 1 januari 2019).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

Uitgangspunten tarieven 2020

1.1 Evenwichtige lastenverdeling tussen burgers onderling (draagkracht)
De gemeenteraad heeft in het Coalitieakkoord afspraken gemaakt over de lokale lastenontwikkeling.
De instrumenten die Arnhem hiervoor inzet zijn:

- de grondslag van de belastingen;
- de OZB en de rioolheffing hebben met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: ‘hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, hoe hoger de te betalen belasting’;
- kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.

1.2 De gebruiker betaalt
Bij de afvalstoffenheffing wordt (voor het variabele deel van het tarief) een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt, doordat er gewerkt wordt met een gedifferentieerd tarief (diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval.

Belangrijke ontwikkelingen 2020

Afvalstoffenheffing/ invoering Diftar

Per 1 juli 2020 is diftar ingevoerd; een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een diftar-systeem hebben inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing.
In maart 2021 heeft een referendum plaatsgevonden over diftar. Ongeveer 53 procent van de Arnhemmers sprak zich uit tegen het diftar-systeem. Het is nog niet bekend wat de uitkomst van het referendum gaat betekenen voor het afvalbeleid binnen de gemeente en hiermee voor de wijze van afvalstoffenheffing.

Uitstel van betaling voor ondernemers

Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is in 2020 aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen (OZB, rioolheffing en toeristenbelasting). Circa 400 ondernemers hebben van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. De verwachting is dat het merendeel van de ondernemers in de loop van 2021 en begin 2022 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen, waarmee het effect van het uitstel op de belastingopbrengsten beperkt zal zijn.

Bedrijveninvesteringszones

De verwachting was dat de gemeenteraad nog voor januari 2021 een verordening vast zou stellen, waarmee het voor ondernemers mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Door de coronacrisis is het BIZ-project stil te komen liggen. Het is nog onbekend wanneer het weer opgepakt gaat worden.

Opbrengsten 2020 van de lokale heffingen

Omschrijving	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Belastingsoorten				
Onroerend Zaakbelasting	54.003	55.625	56.034	409
Afvalstoffenheffing	16.432	17.461	16.678	-783
Rioolheffing	16.556	16.864	16.728	-136
Toeristenbelasting	625	625	550	-75
Subtotaal	**87.616**	**90.575**	**89.990**	**-585**
Overige heffingssoorten				
Parkeerbelasting	8.065	8.318	6.517	-1.801
Leges burgerlijke stand	2.151	2.281	1.699	-582
Bouw- en sloopvergunningen (WABO)	5.294	3.933	4.036	103
Subtotaal	**15.510**	**14.532**	**12.252**	**-2.280**
Totaal	**103.126**	**105.107**	**102.242**	**-2.865**

Onroerende zaakbelasting
Het voordeel op onroerende zaakbelasting (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Afvalstoffenheffing
De opbrengst uit afvalstoffenheffing is € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met een afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder opbrengsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn gerealiseerd.

Parkeerbelasting
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen

Leges burgerlijke stand
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden naast de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Kwijtschelding

Overzicht kwijtschelding	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Afvalstoffenheffing en rioolheffing	2.206	2.478	2.211	267
Totaal	**2.206**	**2.478**	**2.211**	**267**

Kostendekkendheid heffingen
In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

De gerealiseerde kostendekkendheid van de rioolheffing is licht hoger dan geraamd. Zowel de opbrengsten als de kosten zijn lager dan verwacht, maar de afwijking bij de kosten is groter. Het percentage kostendekkendheid van 101% laat zien dat de gemaakte kosten (vrijwel) gelijk zijn aan de opbrengsten uit rioolheffing.
Bij de afvalstoffenheffing is de gerealiseerde kostendekkendheid aanzienlijk lager dan geraamd. De opbrengsten zijn lager dan verwacht, terwijl de kosten juist hoger zijn uitgevallen. Met een kostendekkendheid van 68% heeft de gemeente uit de afvalstoffenheffing niet voldoende opbrengsten gerealiseerd om de kosten (volledig) te kunnen dekken.

Rioolheffing

Berekening kostendekkenheid tbv rioolheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.655	14.082
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen		
Netto kosten taakvelden	*14.655*	*14.082*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	942	1013
BTW	1.463	1.408
Totale kosten	**17.060**	**16.503**
Opbrengst rioolheffing	16.864	16.728
Dekkingspercentage	**99%**	**101%**

Afvalstoffenheffing

Berekening kostendekkenheid tbv afvalstoffenheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	20.004	22.802
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243	-2.369
Netto kosten taakvelden	*17.761*	*20.433*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	595	644
BTW	2.979	3.595
Totale kosten	**21.335**	**24.672**
Opbrengst afvalstoffenheffing	17.461	16.678
Dekkingspercentage	**82%**	**68%**

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem? Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van deze paragraaf en vervolgens een toelichting op:

- de uitkomsten van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Eerder in dit jaarverslag is aangegeven dat 2020 door de coronacrisis een totaal ander jaar was dan verwacht. Daar gaan we in deze paragraaf verder op in. De coronacrisis was als het ware de startknop waardoor de samenleving in een eerder bijna niet voorstelbare situatie terecht kwam. Een crisis met zeer ingrijpende gevolgen. Scholen, winkels en horeca moesten een deel van het jaar worden gesloten. De zorg raakte overbelast. Ouderen in verpleegtehuizen konden een tijdlang niet meer worden bezocht. Inwoners van de stad dreigden of raakten hun baan kwijt of zagen de inkomsten van hun bedrijf drastisch verminderen, zzp'ers kwamen in de moeilijkheden, mensen moesten zoveel mogelijk vanuit huis gaan werken. Op persoonlijk niveau waren de gevolgen soms nog ingrijpender: mensen overleden aan het virus of werden ziek en herstelden soms moeizaam en soms maar ten dele.
Niet vooraf bekende nauwelijks voorspelbare gebeurtenissen met grote gevolgen heten in het jargon van risicomanagement 'zwarte zwanen'. Dat een dergelijke epidemie zich kon voordoen was wel bekend, maar dat de gevolgen zo ingrijpend zouden zijn en in 2020 het hele land lam zou leggen, was niet voorzien.
Wat betekende dit voor ons als gemeente en de financiële positie van de gemeente? Hoe is omgegaan met deze crisis, waarvan het verloop in 2020 steeds onzeker was?

Vanaf het begin van de crisis is geprobeerd de gevolgen ervan zo goed mogelijk in beeld te brengen. Wat zijn de gevolgen voor de stad? Waar is dit van invloed op de verschillende onderdelen van de begroting? Welke maatregelen moeten genomen worden? Is het mogelijk met alle beperkingen van dien toch in deze crisissituatie vooruit te kijken? Daarmee is als volgt omgegaan:

- Zicht op de (financiële) impact en mogelijke (financiële) impact in de vorm van risico's: Dit is zo goed mogelijk in kaart gebracht. De raad is hierover geïnformeerd. In april, augustus en oktober is een impactanalyse uitgebracht. Ook de toegezegde compensaties van Rijk en provincie zijn in beeld gebracht.
- De gemeente neemt maatregelen: Via 16 raadsbrieven is de raad in 2020 geïnformeerd over de voortgang van de crisismaatregelen. Rode draad daarbij is doen wat direct nodig is voor de Arnhemmers.
- Monitoring van de crisis: De gemeente maakte het corona dashboard waarin de ontwikkelingen gevolgd kunnen worden onder andere op het gebied van economie, werk en welzijn en ook de impact en de risico's.
- Actief werken aan herstel: De raad stemde in met de 'Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis'. Daarin is een pakket maatregelen opgenomen om anticyclisch te investeren, te investeren in een sociaal sterke stad, te investeren in een leefbare en groene stad en te werken aan versterking en vernieuwing in onze stad. Deze maatregelen zijn verwerkt in de begroting 2021.

Kenmerkend voor 2020 was de grote mate van onzekerheid. De crisis ontwikkelde zich onvoorspelbaar. Maatregelen van het Rijk konden rond de zomer worden versoepeld: er leek weer herstel op te treden. In het najaar bleken echter nieuwe lock-down maatregelen noodzakelijk. Vaccins leken uitkomst te bieden, maar vaccinaties waren in 2020 nog niet mogelijk. Mutaties van het virus maakten nieuwe maatregelen noodzakelijk. Zo verliep 2020 voor velen als een rit in een akelige 'rollercoaster zonder rails'.
Om met die onzekerheid om te gaan moest steeds weer opnieuw ingespeeld worden op nieuwe mogelijke gevolgen. Waar mogelijk haakten we voor de keuze van de financiële uitgangspunten aan bij de publicaties van het Centraal Plan Bureau.
Van groot belang voor onze financiële positie waren ook de steunmaatregelen van het Rijk. Ook de provincie heeft bijgedragen. Eerder in dit jaarverslag is al op ingegaan.

Met de coronacrisis als rode draad voor de gebeurtenissen in 2020 gaan we verder met de toelichting op de financiële positie. Anders dan gemeenten hoeft het jaarlijks huishoudboekje van inkomsten en uitgaven van het Rijk niet in evenwicht te zijn. Het Rijk leende extra geld om maatregelen mogelijk te maken. Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en terugblikt als een jaar voorbij is. Waren mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht, moest ik mijn spaargelden aanspreken of kon ik extra sparen? Heb ik wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.
Zo is het ook bij gemeenten. Had het gemeentelijk huishoudboekje een tekort of een overschot? Heeft de gemeente Arnhem na

het jaar 2020 geen of weinig schulden, een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten, dan staat Arnhem er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente Arnhem in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van de gemeente Arnhem is. Dat is ook wat in deze paragraaf gebeurt.

Om een beter zicht te krijgen op de robuustheid van de financiële positie van de gemeente Arnhem lopen we de drie niveaus van financiële robuustheid na:

1. De robuustheid van de begroting: In 2020 was het mogelijk een jaarresultaat te presenteren dat € 16,9 miljoen positief is. Van dit bedrag komt € 13,0 miljoen in de algemene reserve en maakt daarmee deel uit van het weerstandsvermogen van de gemeenten. Een bedrag van € 3,9 miljoen komt ten gunste van de bestemmingsreserves. In hoofdstuk 1 is toegelicht dat er geen nadeel is ontstaan, doordat het Rijk in belangrijke mate de financiële impact van corona compenseerde. De afwijkingen op de verschillende onderdelen ten opzichte van de begroting worden in dit jaarverslag toegelicht. Gedurende het begrotingsjaar is de raad over het verloop van de begroting 2020 geïnformeerd via tussenrapportages, de impactanalyses en begrotingswijzigingen. Het meerjarig financieel perspectief 2021 - 2024 is opgenomen in de Begroting 2021. De financiële gevolgen van de Herstelagenda coronacrisis zijn daar ook in verwerkt. De doorwerking van de financiële ontwikkelingen uit deze jaarrekening en de actualisatie van het financieel meerjarig beeld zullen worden toegelicht in de Perspectiefnota 2022 - 2025;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen: De corona-crisis zorgde voor extra financiële gevolgen, maar ook voor extra risico's. In de Herstelagenda en impactanalyse gaven we aan dat er 41 nieuwe risico's waren onderkend met een extra impact van € 4,2 miljoen. Bij het opmaken van deze jaarrekening zijn alle risico's en de coronarisico's opnieuw onderzocht en is nagegaan wat het totale gemeentelijke risicoprofiel/benodigde weerstandscapaciteit, de buffers/beschikbare weerstandscapaciteit en de weerstandsfactor is. De weerstandsfactor komt voor 2020 uit op 1 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4. Dit wordt verder in deze paragraaf nog toegelicht. Dat de weerstandsfactor ook na het jaar van de corona-crisis een voldoende scoort is in belangrijke mate toe te schrijven aan de compensatie van het Rijk. De gevolgen van de coronacrisis laten zien dat de risicoberekeningen geen exacte wetenschap zijn, maar een hulpmiddel zijn om de omvang van de benodigde buffer voor risico's in te schatten. Ook laat deze crisis zien dat het goed is in brede zin als gemeente voldoende financieel robuust te zijn om dit soort situaties te kunnen door komen. Door kritisch naar de bestemmingsreserves te kijken, kwamen er extra buffers beschikbaar die ingezet kunnen worden voor investeringen in de stad, zoals opgenomen in de Herstelagenda;
3. De mate van robuustheid van de balans. Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente. De verhouding tussen eigen en vreemd vermogen komt voor 2020 uit op 19%. Dit is 4% hoger dan in de begroting 2020 was opgenomen en 2% hoger ten opzichte van de solvabiliteit in de jaarrekening 2019. Het kengetal is in positieve zin beïnvloed door de reserveringen in de bestemmingsreserve taakmutaties. Hierin zitten bedragen die overgeheveld worden van 2020 naar 2021 en in 2021 weer worden onttrokken, zoals ook in de begroting 2021 is toegelicht. Zonder deze bestemmingsreserve zou het kengetal solvabiliteit lager zijn geweest. De afspraken die zijn vastgelegd in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer waardoor jaarlijks bedragen toegevoegd aan de Bestemmingsreserve Solvabiliteit, hebben een positief effect op de solvabiliteit. Deze structurele dotaties aan de BR Solvabiliteit dragen bij aan het versterken van het eigen vermogen.
   De gecorrigeerde schuldquote over 2020 is 71%. Dit is 5% gunstiger dan in de begroting 2020 en 4% gunstiger ten opzichte van de jaarrekening 2019. De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**
	90%
Bedragen x € 1.000	
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.537
Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,0**

Op basis van de uitkomsten van de jaarrekening is de conclusie dat de gemeente op dit moment financieel redelijk robuust is. Dit kan helpen de stad de komende jaren door de crisis heen te loodsen en het herstel na de crisis op te pakken. In de begroting 2021 is wel aangegeven dat de onzekerheden op de wat langere termijn voor de financiën onzeker zijn. De gemeente is in belangrijke mate afhankelijk van het Rijk. De omvang en verdeling van de gemeentefondsuitkering en specifieke uitkeringen kunnen grote impact hebben op onze financiële positie. De Minister van Binnenlandse Zaken heeft aangekondigd om per 1 januari 2023 de verdeelsleutels van het gemeentefonds en voor de verdeling van de middelen beschermd wonen te willen wijzigingen. De onderzoeksrapporten die hiervoor beschikbaar zijn, zijn voor advies gezonden naar de Raad voor het Openbaar Bestuur. Daarbij is aangegeven dat hierover besluiten genomen zullen moeten worden bij de komende

kabinetsformatie. In de komende Perspectiefnota 2022-2025 en de Begroting 2022 zullen wij de meest actuele stand van zaken opnemen. Zowel wat betreft de feitelijke financiële impact als de mogelijke risico's die onze gemeente loopt.
Tot op dit moment heeft het Rijk er tijdens de coronacrisis voor gekozen met maatregelen de economie en het op peil houden van de werkgelegenheid te steunen. Ook aanvullende bezuinigingen op het gemeentefonds zijn op dit moment niet bekend. Er komt wellicht over enige tijd een moment dat het Rijk de staatsschuld niet verder wil laten oplopen. Dat zal van invloed zijn op de jaarlijkse begrotingen van het Rijk. Maatregelen om de staatsschuld te stabiliseren kunnen negatieve gevolgen hebben voor de inkomsten die gemeenten van het Rijk ontvangen. De gemeente Arnhem zou in die situatie tegenvallers tijdelijk nog op kunnen vangen via de aanwezige buffers. Als eventuele bezuinigingen van het Rijk een structureel karakter zouden dragen zouden ook in Arnhem bezuinigingen noodzakelijk zijn. Los van bezuinigingen kunnen onze inkomsten van het Rijk ook dalen als het Rijk besluit de middelen over de gemeenten anders te verdelen.
Hoe de uitkeringen van het Rijk zich op de wat langere termijn zullen ontwikkelen is dus onduidelijk. Meer zicht hierop komt wellicht pas na de Tweede Kamer verkiezingen in maart 2021, de vorming van een nieuw Kabinet en een nieuw regeerakkoord. Daarnaast liggen er in de stad grote maatschappelijke opgaven die de komende jaren opgepakt moeten worden, zoals de zorg om Arnhemse burgers en bedrijven door de coronacrisis te helpen, inzetten op werk, ouderen- en jeugdzorg, de noodzaak tot verduurzaming en klimaatmaatregelen, de invulling van de woondeal met het Rijk, de zorg voor de leefbaarheid van onze wijken en vergroting van de veiligheid in onze stad. Deze opgaven zullen de komende jaren keuzes, grote inzet, extra financiële middelen of herverdeling van middelen vragen. Ook vanuit die gedachte is het goed te weten dat de financiële positie bij het opmaken van de jaarrekening 2020 redelijk robuust is.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

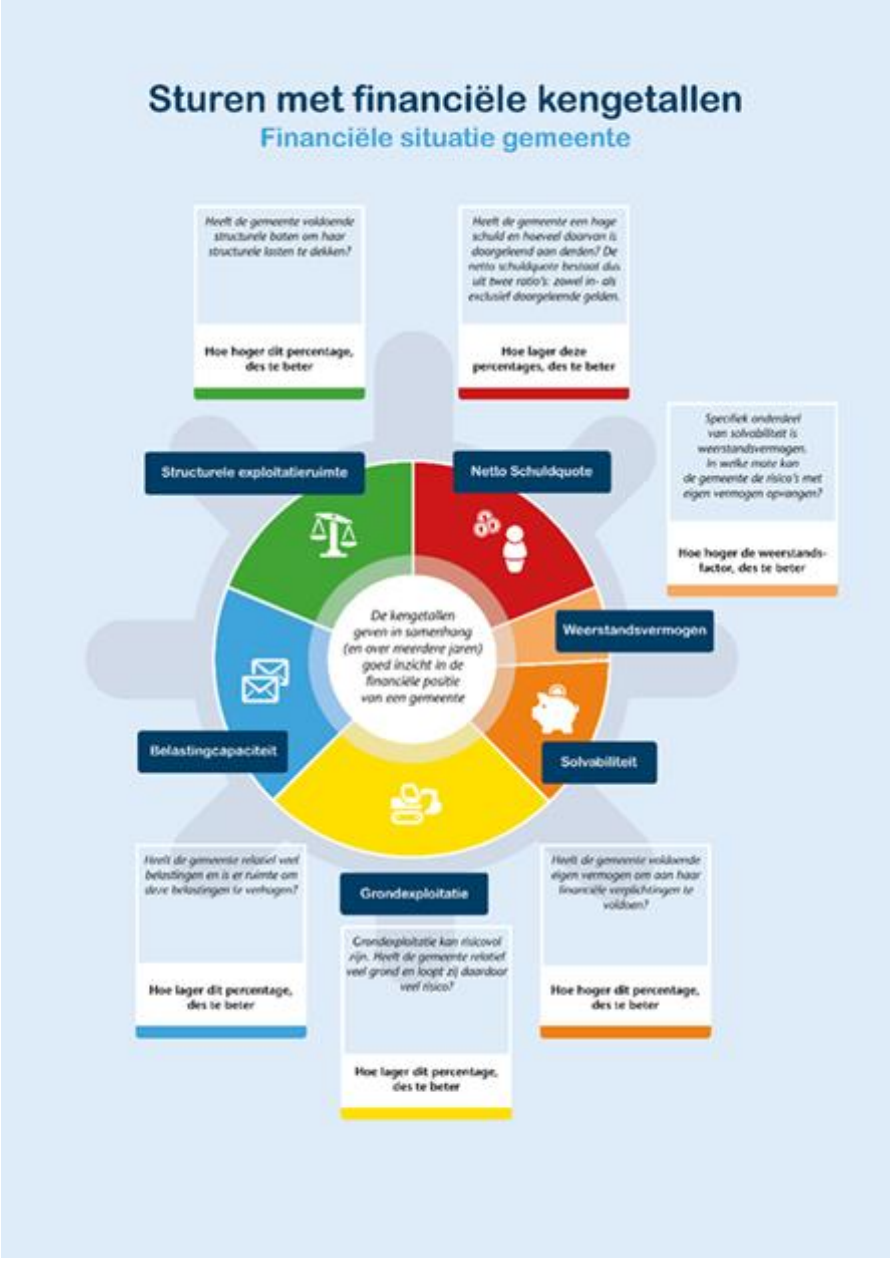

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV geven bij het opmaken van de jaarrekening van de gemeente Arnhem het volgende beeld:

Netto schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	84%	85%	78%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	75%	76%	71%

Solvabiliteitsratio	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	17%	15%	19%

Weerstandsfactor	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1,2	1,0	1,0

Kengetal grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	7%	7%	5%

Structurele exploitatieruimte	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1%	-2%	2%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	104%	102%	102%

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.596	€ 3.698	€ 3.581
b	Schuldevolutie	-14%	-12%	0%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,49%	1,67%	1,53%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,54%	94,90%	94,23%

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Weerstandsfactor	1,2	1,0	1,0
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,23%	0,24%	0,23%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	2,15%	1,77%	2,09%
c	Kostendekkendheid leges: extra ruimte voor meer baten	0,0002%	0,0002%	0,0002%

Toelichting:
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- Het kengetal structurele exploitatieruimte over 2020 laat zien in dit jaar er sprake is geweest van een structureel evenwicht in de begroting.
- Door de verkoop van gronden is de Arnhemse begroting nog minder afhankelijk geworden van de resultaten die op de grondexploitaties worden behaald.
- Belangrijk is ook dat de begroting 2021, zoals vastgesteld door de raad, een meerjarig sluitend financieel beeld geeft.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor bevindt zich iets boven de ondergrens van 1,0 waarbij de buffers voor risico's moeten worden aangevuld, waarmee ook in het jaar waarin de coronacrisis zich heeft voorgedaan de buffers voor risico's in tact zijn gebleven.
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. In 2020 is een bedrag van €2,9 miljoen toegevoegd aan deze reserve.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevindt zich in 2020 met 19% nog net in de meest risicovolle categorie volgens de categorie indeling die de provincie Gelderland hanteert. Zoals al aangegeven is dit een te positief beeld doordat de overhevelingen van 2020 naar 2021 via de bestemmingsreserve taakmutaties het kengetal positief beïnvloeden. In het jaar van de coronacrisis is de solvabiliteitsratio niet slechter geworden.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. Tijdens de vorige economische crisis van 2008 - 2013 zijn om het grondbedrijf gezond te maken verliezen van meer dan €100 miljoen genomen. Dit heeft grote impact gehad op de reservepositie. Niet alle gemeenten hebben tot het nemen van dergelijke ingrijpende verliezen besloten. Zouden deze verliezen niet zijn genomen dan zou het kengetal solvabiliteit hoger zijn geweest. Doordat deze verliezen zijn genomen is de financiële situatie van het grondbedrijf gunstiger dan in veel andere gemeenten. Het kengetal is, zo blijkt uit onderzoek van onze accountant en eigen onderzoek lager, dan in veel andere gemeenten.
- Arnhem heeft haar schuldpositie in 2020 verbetert. De schuldquote geeft aan hoe groot de schuld is ten opzichte van de omvang van de begroting. Doordat ook de omvang van de begroting, mede vanwege de gecompenseerde uitgaven in het kader van de coronacrisis, is toegenomen, treed tegelijkertijd een teller- en noemereffect in de berekening van de schuldquote op, waarmee deze 4 procentpunt daalt ten opzichte van de jaarrekening 2019. De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Onderstaand is het verloop van de solvabiliteit over de afgelopen 5 jaar weergegeven:

Jaartal	Solvabiliteit
2016	15%
2017	16%
2018	16%
2019	17%
2020	19%

Toelichting uitgangspunten van beleid

In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknr. 466760) uitgebracht. Op 16 september 2020 zijn de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota, vastgesteld. Deze zullen richtinggevend zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. Daarin is onder andere vastgelegd dat:

- Bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken.
- De belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen.
- De realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten.
- Over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd.
- Om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag.
- In de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid.

- Het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020.
- Voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening.
- De ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Bij de bespreking van de genoemde nota in de raad en bij de vaststelling van de Begroting 2021 is een tweetal moties aangenomen dat van invloed kan zijn op het beleid voor het bepalen van het benodigde risicoprofiel en de opbouw van reserves: de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknr. 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknr. 504479). Een belangrijk punt in beide moties is om het beleid voor weerstandsvermogen, solvabiliteit en schuldquote in onderlinge samenhang te bekijken. Zoals gevraagd in de moties komen we hierop terug bij de komende Perspectiefnota en de Begroting.

Toelichting risicoprofiel en weerstandsvermogen

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit - totaalbeeld

In dit deel van de paragraaf is het totaal beeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- Door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

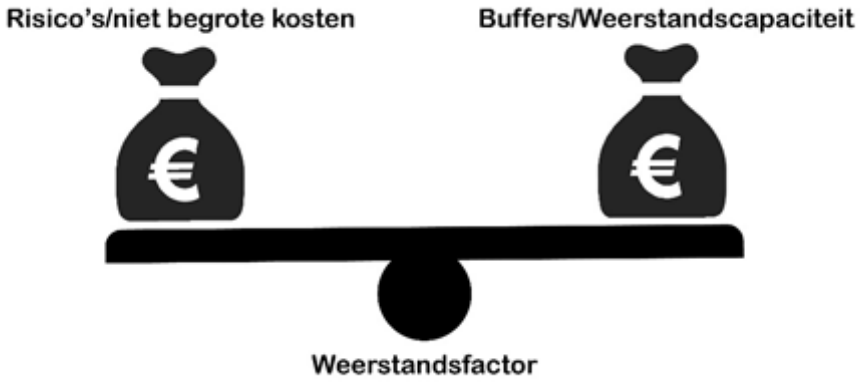

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen dan kan de gemeente in de financiële problemen komen als risico's zich voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid' (art. 11. 3).
Zoals al eerder vermeld is de weerstandsfactor een belangrijk financieel ijkpunt en kijkt ook de provincie Gelderland hier jaarlijks naar.

Het totaal beeld bij deze jaarrekening ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	26.266	26.417	40.952
2. Corona risico's		4.834	4.161
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
3.. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
1. Algemene reserve	**29.878**	**25.139**	**44.028**
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar		**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.623**	**60.537**
Benodigd versus beschikbaar ruimte	**6.537**	**-48**	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-8.537**	**-17.116**	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,2**	**1,0**	**1,0**

De weerstandsfactor komt bij dit jaarverslag uit op 1,0 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4, zoals die in de verordening is opgenomen. Volgens de verordening is de noodzaak om op grond van de verordening de algemene reserve aan te vullen, omdat de weerstandsfactor beneden de 1,0 is als de mogelijkheid financiële ruimte boven een weerstandsfactor van 1,4 aan te wenden voor nieuw beleid zijn niet aan de orde. Een belangrijke kanttekening daarbij is dat zowel het risicoprofiel als de beschikbare weerstandscapaciteit hoger zijn ten opzichte van de rekening 2019 en begroting 2021. Dus hogere risico's, maar ook een hogere buffer om, dit als de risico's zich voordoen deze op te vangen. Bij de Perspectiefnota 2022-2025 wordt het financieel beeld van de gemeente met de financiële mogelijkheden in relatie tot de ontwikkeling van de weerstandsfactor meerjarig bezien.
De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen is opgenomen in volgende onderdelen van deze paragraaf.
De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de jaarrekening 2020 geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2020	Zonder corona risico's
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,1**

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit (risicoprofiel)

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's, wanneer ze zich voor doen, nadelige financiële effecten voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van de gemeenten in totaliteit benaderd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijk kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze jaarrekening zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf is daaraan een extra categorie toegevoegd, namelijk de risico's die samenhangen met corona.

In de volgende tabel is het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen:

Benodigde weerstandscapaciteit	**JV 2019**	**Begroting 2021**	**JV 2020**
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	**26.266**	**26.417**	**40.952**
2. Corona risico's		**4.834**	**4.161**
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	9.810	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	130	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's
De gemeentebrede risico's zijn ter voorbereiding van het jaarverslag 2020 opnieuw geïnventariseerd en geactualiseerd en zijn vergeleken met de risico's bij de begroting 2021. Dit levert het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de jaarrekening bestaat uit 85 risico's;
- het risicoprofiel in het begroting 2021 bestond uit 90 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
    - er zijn 14 nieuwe risico's;
    - het risico Jeugdzorg is opnieuw opgenomen:
    - 20 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 65 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect 0 is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze jaarrekening met € 14,5 miljoen toegenomen ten opzichte van de begroting 2021.
Deze stijging is vooral veroorzaakt door de belangrijkste stijgers met een grote financiële impact, dit zijn: het risico herijking gemeentefonds algemene uitkering en beschermd wonen, de maximum impact is toegenomen van € 10 naar € 18 miljoen; het risico inkomensregelingen (BUIG) maximaal eigen risico, de maximum impact is toegenomen van € 1,8 naar € 9,7 miljoen; het opnieuw opgenomen risico rijksmiddelen jeugd met een financiële impact van € 3,9 miljoen.

Coronarisico's
Bij de actualisatie van de financiële impactanalyse in oktober is het meest recente overzicht opgenomen van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact waren de gevolgen van corona onzeker en is om die reden het risicoprofiel hierop aangepast. Bij de voorbereiding van de jaarrekening is de impact van corona voor 2020 opnieuw bezien en is zijn ook de financiële effecten voor 2021 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- het corona-risicoprofiel bij de jaarrekening bestaat uit 29 risico's;
- voor de jaarrekening zijn er 20 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen, zoals in de bovenstaande tabel is vermeld;
- voor 9 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 10 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2019 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2019 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de voorbereiding van dit jaarverslag. De aan te houden buffers voor de risico's in het grondbedrijf zijn hoger dan vorig jaar. Daarnaast daalt de ruimte binnen met name de grondexploitatie Schuytgraaf van de resterende winstcapaciteit. Daardoor daalt de ruimte om binnen deze grondexploitatie risico's zelf op te vangen. De winstcapaciteit wordt lager doordat tussentijdse winsten worden genomen. De omvang van deze tussentijdse winsten is overigens hoger dan de stijging van de benodigde risicobuffer binnen het grondbedrijf.
In relatie tot corona zijn er geen signalen dat er negatieve gevolgen zijn voor reeds gesloten overeenkomsten. Mochten zich tegenvallers voordoen dan is er voldoende weerstandsvermogen om deze daaruit op te vangen.
Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico’s, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario’s van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.
Bij de berekening van de risico's en benodigde buffers voor het grondbedrijf is uitgegaan van de huidige grondexploitaties. De gemeente Arnhem heeft de zogenaamde woondeal met het Rijk gesloten. Met het risico dat de gemeente Arnhem bij de ontwikkeling en uitwerking van plannen zal moeten bijdragen is geen rekening gehouden.

Conclusies gemeentelijk risicoprofiel
Als onderdeel van de voorbereiding van deze jaarrekening zijn de risico's opnieuw geïnventariseerd en is het risicoprofiel aangevuld met risico's die betrekking hebben op corona. Aan de hand van inschattingen van mogelijke financiële gevolgen van deze risico's en de kans dat deze zich voor zullen doen is de benodigde weerstandscapaciteit met behulp van statistische berekeningen bepaald. De onzekerheden zijn op dit moment groot, waardoor ook de waarde van de meerjarige presentatie van het risicoprofiel beperkt is. Het is noodzakelijke dat we de ontwikkeling van de risico's steeds opnieuw inschatten en het beeld,

zoals dat naar de raad wordt gepresenteerd steeds daarbij laten aansluiten. Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel ten opzichte van eerdere inschattingen met € 15,8 miljoen gestegen.

Beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Beschikbare weerstandscapaciteit			
Stand Algemene reserve per 1-1	41.738	27.301	29.878
+ Toevoegingen	23.049	9.807	16.330
- Onttrekkingen	-27.570	-11.968	-15.181
- Resultaat 2020	-7.339		13.000
1. Algemene reserve per 31-12	**29.878**	**25.140**	**44.028**
BR Grondexploitatie	12.562	14.662	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	283	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**0**	**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.624**	**60.537**

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit. Met andere woorden wat is de omvang van de buffers die beschikbaar zijn voor risico's met financiële impact, om als deze zich voordoen, op te kunnen vangen.

Algemene reserve

In 2020 was begroot om circa € 16 miljoen toe te voegen en € 15 miljoen te onttrekken aan de algemene reserve. Per saldo is er dus ruim € 1 miljoen toegevoegd gedurende het begrotingsjaar. Deze jaarrekening laat zien dat van het jaarresultaat € 13 miljoen aan de algemene reserve kan worden toegevoegd. In hoofdstuk 1 zijn de voornaamste oorzaken hiervan benoemd.

Reserves grondexploitaties

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht.

Onvoorzien en strikt onvermijdbaar

De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is in 2020 ingezet als dekking voor de Bethaniënstraat/Grondwal.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit

De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Begroting 2021.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

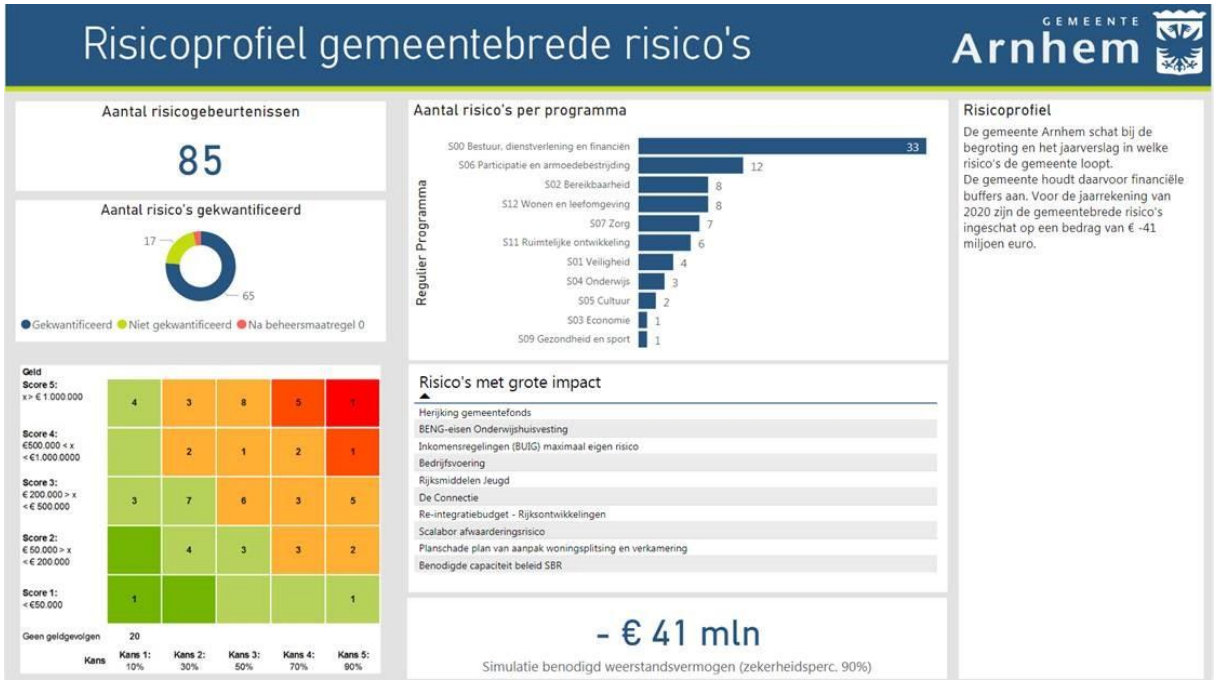

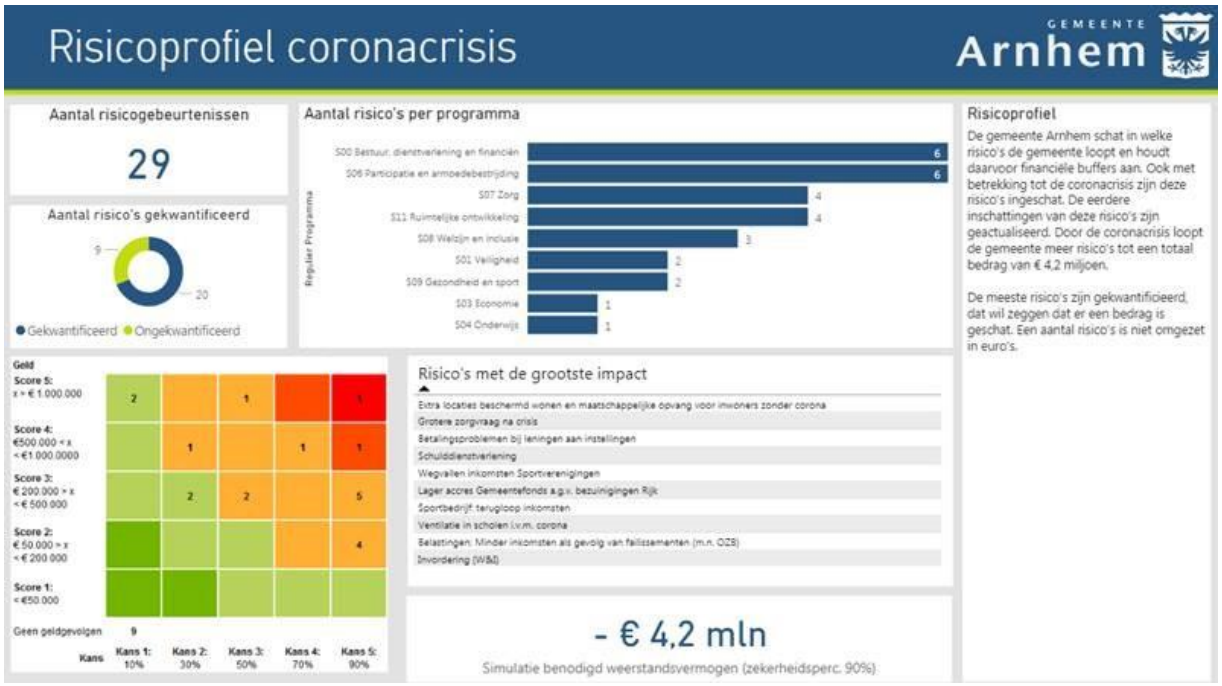

Hieronder worden de belangrijke risico's gepresenteerd en toegelicht, die samen ongeveer 75% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 45,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Begroting 2021/ Impactanalyse oktober
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal zowel uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering als van beschermd wonen een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 18 miljoen. Dit is opgebouwd uit een mogelijk nadeel van € 3 miljoen op de algemene uitkering en € 15 miljoen op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.						
	3	5	€ 18.000.000	15	14,0%	Gewijzigd (+)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.						
	3	5	€ 5.000.000	15	5,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).						
	4	5	€ 2.300.000	20	3,1%	Gewijzigd (+)
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting						
begrotingsrisico: In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.						
	3	5	€ 2.500.000	15	1,9%	Nieuw
Fiscale risico's loonheffing						
begrotingsrisico: Het risico bestaat dat het Rijk niet instemt met de wijze waarop de gemeente de wet op de Loonbelasting heeft toegepast. Dit kan leiden tot een naheffing van de belastingdienst.						
	5	3	€ 500.000	15	1,4%	Gewijzigd (+)

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen

coronarisico:

Leningen aan gelieerde instellingen
De gemeente Arnhem verstrekt leningen aan gelieerde instellingen ten behoeve van het realiseren van activiteiten die nauw grenzen aan het gemeentelijke beleid.
Een kanttekening bij het bestaande risico R330, leningen aan derde partijen. Bij onze grote leningnemers (HAN en Drie Gasthuizen) worden geen problemen verwacht, zij zijn gefinancierd door het Rijk. Bij de andere, veel kleinere leningen, kunnen er nog wel betalingsproblemen optreden als gevolg van de coronacrisis. Hoe lang kunnen culturele instellingen en sportverenigingen deze crisis volhouden voor ze omvallen? En hoe lang duurt het daarna voordat ze weer gezond zijn? De becijfering van de risico's blijft hetzelfde, maar aangenomen wordt dat de kans wel groter wordt.
Naast het bestaande risico is nu de hogere kans op voorkomen in dit coronarisico opgenomen. Als coronarisico een risicoklasse hoger dan wat nu in de becijfering zit.
Het risico dat Sportbedrijf en MSSA leningen niet kunnen betalen maakt deel uit van dit risico, maar is ook als een apart risico opgenomen.

1	5	€ 11.000.000	5	1,1%	Ongewijzigd

Lager accres Gemeentefonds a.g.v. bezuinigingen Rijk

coronarisico:

De crisis maatregelen tellen niet mee voor de omvang van het gemeentefonds. Daarmee is er geen voor- of nadeel voor de gemeentefondsuitkering. Voor de jaren 2020 en 2021 wordt het accres (volume en nominaal) en plafond BCF bevroren, om gemeenten zekerheid te geven. In de septembercirculaire is het accres vanaf 2022 ook niet aangepast, maar afhankelijk gemaakt van de keuze voor een eventuele nieuwe normeringssystematiek. Indien er een forse recessie als gevolg van de corona-crisis optreedt, zouden gemeenten op de langere termijn een lagere gemeentefondsuitkering kunnen krijgen. Dit is afhankelijk van de mate waarin het Rijk gaat bezuinigen en welke afspraken gemaakt worden over de normeringssystematiek op de langere termijn.

1	5	€ 4.000.000	5	0,6%	Gewijzigd (-)

Faillissementen in relatie tot lokale heffingen

coronarisico:

Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Ongewijzigd

S04 Onderwijs

BENG-eisen Onderwijshuisvesting

begrotingsrisico:

Vanuit het rijk is aangegeven dat per 1-1-2021 het bouwbesluit zal worden aangepast met daarin de definitieve BENG-eisen.
De verwachting dat hierdoor de bouwkosten van schoolgebouwen zullen gaan toenemen.Een eerste grove schatting is dat dit een stijging van de investeringsbedragen vanaf 2022 met circa 10% betekent. Dat betekent een stijging van het investeringsvolume met ongeveer 5 miljoen. Eind juni zal er een exactere berekening beschikbaar komen.

5	5	€ 5.000.000	25	11,7%	Ongewijzigd

Ventilatie in scholen i.v.m. corona

coronarisico:

Vanwege Corona is er onderzocht of de ventilatie systemen van de volledig in eigendom van de gemeente zijnde schoolgebouwen (uitsluitend de Mfc's) wel voldoen aan de eisen van het huidige bouwbesluit. Voor het herstel worden meerdere opties onderzocht.
Een indicatieve schatting van de kosten voor het aanpassen van de ventilatie bij de mfc's bedraagt € 750.000,=. Er is een rijksregeling die daarvan 30% subsidieert, daarmee resteert een risico van € 525.000,=. De kans dat dit nodig blijkt te zijn wordt geschat op 70%.

4	4	€ 525.000	16	0,6%	Nieuw

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:

Mogelijk extra kosten onderhoud om de Schouwburg langer in de lucht te houden zolang nog niet is gebouwd, en/of eventuele financiële gevolgen in de exploitatie indien voorstellingen door slechte staat van onderhoud van het gebouw geannuleerd moeten worden.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG 2021 (incl. het verwachte aandeel in het deelbudget Covid-19) € 12 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,3 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,7 miljoen is opgenomen.

3	5	€ 9.700.000	15	7,5%	Gewijzigd (+)

Scalabor afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
•onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
•onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
•onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet;
•onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
• overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om na 5 jaar geteld vanaf de start in 2018 geen nieuwe DVO af te sluiten met Scalabor. Ook op dit onderdeel zal de gemeente de feitelijke ontwikkelingen volgen.

3	5	€ 3.500.000	15	2,7%	Ongewijzigd

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Voor beschut werk heeft het rijk gemeenten verplicht om beschut werk aan te bieden tot minimaal de opgelegde taakstelling. Arnhem heeft gekozen om niet actief in te zetten op Beschut werk (we hebben een alternatief: activerend werk). Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	2,7%	Gewijzigd (+)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten pas in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,0%	Gewijzigd (-)

Invordering (W&I)

coronarisico:
Vanuit de Kinderopvangtoeslag affaire (KOT) heeft het ministerie alle overheden opgeroepen om de vorderingen die de gedupeerden bij de overheden hebben, kwijt te schelden. De Belastingdienst heeft een lijst verstrekt met 248 Arnhemse gedupeerden. Deze lijst mogen we alleen gebruiken om inwoners te benaderen, niet om intern te vergelijken met andere systemen. Daarnaast moeten er nog afspraken worden gemaakt met VNG. Hierdoor kunnen wij deze vorderingen nog niet afboeken, dit gebeurt pas zodra we deze inwoners en de bijbehorende vorderingen goed in beeld hebben en er landelijk uniforme afspraken zijn gemaakt. De verwachting is wel dat deze gedupeerden ook bij de gemeente Arnhem betalingsachterstanden hebben zowel bij W&I als bij Belastingen (lokale heffingen).

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Gewijzigd (+)

S07 Zorg

Rijksmiddelen Jeugd

begrotingsrisico:

In de begroting zijn structureel aanvullende middelen opgenomen voor Jeugdzorg. Het Rijk heeft voor de jaren 2019, 2020, 2021 en 2022 aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Naast deze aanvullende middelen is ook een toezegging gedaan in de vorm van een onderzoek naar de landelijke tekorten jeugd en in hoeverre deze structureel zijn. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek wordt het landelijke budget hiertoe structureel opgehoogd. Dit is de verwachting van de gemeente Arnhem. In afwachting van de wijziging van het landelijke budget zijn de incidentele middelen van € 3,9 miljoen vanaf 2023 structureel in de begroting meegenomen. Dit is in lijn met landelijke afspraken tussen het Rijk en de provincie.

4	5	€ 3.900.000	20	4,2%	Opnieuw opgenomen

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,5%	Gewijzigd (-)

Lvb middelen

begrotingsrisico:

Jaarlijks ontvangen we als gemeente Arnhem een bijdrage van regiogemeenten voor verblijf LVB. Besluitvorming binnen de regio liep tot 2020, waarbij over 2021 nog nadere afspraken gemaakt worden. Het risico is aanwezig dat deze bijdrage niet meer ontvangen zal worden voor 2021 en 2022.

5	4	€ 1.000.000	20	1,2%	Nieuw

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt en de maatregelen strenger zijn geworden, stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van de overige zorgvragen (wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,1%	Gewijzigd (-)

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen zijn andere locaties geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen en is een extra locatie geopend voor de opvang van daklozen met ziekteverschijnselen. Het gaat om opvang in een passagiersschip en het klooster in Huissen. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2020. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip ook voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagiersschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,8%	Ongewijzigd

S09 Gezondheid en sport

Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

coronarisico:

Sportverenigingen met een eigen accommodatie zien hun inkomsten sterk teruglopen. De helft van de inkomsten zoals onder andere baromzet, ophalen oud papier en sponsorgeld valt weg.
Om een goed beeld van de consequenties te krijgen is de Arnhemse Sportfederatie gevraagd een inventarisatie te doen bij de Arnhemse verenigingen en sportaanbieders.
Sportverenigingen die bij de gemeente (bij ons Sportbedrijf) hun accommodatie huren, krijgen kwijtschelding vanaf moment sluiting tot 1 juni. Hiervoor is door minister Van Rijn een compensatieregeling in het leven geroepen. Deze compensatieregeling voorziet ook in een tegemoetkoming voor sportverenigingen met een eigen accommodatie. Doordat de huisvestingskosten (deels) worden gecompenseerd voor de tijd van sluiting, zal de druk op de exploitatie van de sportverenigingen er grotendeels af zijn.

5	3	€ 500.000	15	0,8%	Ongewijzigd

Sportbedrijf; terugloop inkomsten

coronarisico:

Het Sportbedrijf heeft te maken met een forse terugloop van de inkomsten, doordat zij onder andere tijdelijk geen huur in rekening brengt bij sportverenigingen, maar ook inkomsten uit evenementen en entree mislopen. Het Sportbedrijf is echter ook met diverse kostenbesparende maatregelen bezig waaronder werktijdverkorting. Verwachting is dat zij een eventueel resterend nadeel binnen het eigen vermogen of door een rijksbijdrage kunnen opvangen. Dit is wel afhankelijk van de duur van de crisis.

3	3	€ 500.000	9	0,6%	Ongewijzigd

S12 Wonen en leefomgeving

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het risico op planshadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,1%	Ongewijzigd

Diftar Lagere inkomsten

begrotingsrisico:

De inkomsten bij invoering van Diftar bestaan uit een vast en een variabel deel. Het variabel deel is afhankelijk van het aantal aangeboden zakken, en gebaseerd op een raming die in de praktijk lager kan uitpakken. Daardoor kan het variabel deel van de afvalstoffenheffing lager zijn dan begroot.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Gewijzigd (+)

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Samenvattend beeld

Deze paragraaf geeft per type kapitaalgoederen inzicht in geldende kaders, ambitieniveau, planning en het in 2020 bereikte resultaat.

Bij het uitvoeren van het onderhoud aan de kapitaalgoederen streven we er naar zo veel mogelijk bij te dragen aan de ambities binnen de gemeente op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid, klimaatadaptatie en verbinding te zoeken met herstructureringsopgaven.
Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed, duurzaam en efficiënt mogelijk ingezet. Door het sturen op deze samenloop is het soms lastig de uitgaven gelijk te laten lopen met de jaarlijkse begroting. De egalisatiereserve groot onderhoud openbare ruimte maakt het mogelijk deze fluctuaties in besteding van exploitatiebudgetten op te vangen.
Door het organiseren van ontwerpateliers bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij beheerders meedenken over de te realiseren inrichting, komt er op een zo vroeg mogelijk moment zicht op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen).

In 2020 waren de uitgaven voor het groot onderhoud aan de kapitaalgoederen die ten laste komen van de exploitatie in de meeste gevallen in lijn met de begroting. Bij bossen en parken was sprake van een overschrijding. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig.
Door vertraagde uitvoering blijven de investeringen op een aantal punten achter bij de begroting. Vooral vastgoed springt hierbij in het oog omdat de investeringen hier meer dan 50% achter zijn gebleven. Hieronder wordt per product een nadere toelichting gegeven.
In de onderstaande uitwerking per product is de tekst onder de kopjes ***Actuele kaders, Ambitie en Planning*** gebaseerd op de tekst uit de begroting 2020-2023. Bij het onderdeel Actuele kaders zijn bij verschillende onderdelen de meest recente (beheer)plannen toegevoegd.

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	*winkel centra*	*wijken*	*bedrijfs terreinen*	*bossen/ parken*	*hoofdinfra*	*fietspaden*
groen	A	A	B/C	B/C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C/D *	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	B	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	B	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

In het bovenstaande overzicht zijn de in Arnhem gehanteerde basisniveaus (CROW) voor de diverse onderhoudsobjecten op hoofdlijnen weergegeven.

Mogelijke consequenties wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over de besteding van de 'wijk gerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven; niveaus die tot 1 januari 2017 voor de gehele stad golden. In 2020 was dit echter niet aan de orde.

Wegen

Actuele kaders
- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013);
- Beheerplan wegen 2017/18;
- Beheerplan Wegen 2020.

Ambitie
De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:
- niveau A voor vrijliggende fietspaden;
- niveau B voor hoofdwegen (hoofdwegen zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040), fietsstroken die onderdeel uitmaken van de hoofdrijbaan en busbanen;
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

Planning
- Het beheerplan, dat wordt opgesteld op basis van jaarlijkse weginspecties, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud.
- Waar mogelijk wordt samenloop gecreëerd met ander groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het onderhoud van wijkwegen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.
- Voor 2020 stond onder andere onderhoud op de planning voor: Velperbinnensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg (stad uit) en de Velperweg.
- Waar zinvol en (financieel) mogelijk worden kansen voor het beperken van wateroverlast meegenomen in het groot onderhoud.

Resultaat 2020
In 2020 hebben we zowel voor- als nadelen ondervonden door de coronacrisis. We hebben gebruik kunnen maken van het feit dat er minder busverkeer was bij onderhoud op wegen waar normaliter veel bussen rijden zoals de Velperbinnensingel.

Het uit de exploitatie gefinancierde groot onderhoudsprogramma is uitgevoerd zoals dat gepland was.
Dit geldt niet voor het investeringsprogramma 2020. Vooral bij de voorbereiding en uitvoering van multidisciplinaire projecten is er vertraging opgelopen. Daarbij speelde samenloop met mobiliteitsvraagstukken ook een rol. Hierbij moest eerst de kans op het verkrijgen van subsidies worden verkend. Daardoor zijn een aantal projecten die voor 2020 in de planning stonden doorgeschoven naar 2021. Dit betreft onder andere de Dr. C. Lelyweg, Oude Zevenaarseweg, Dalweg en Hommelseweg. Ten gevolge hiervan is er een onderbesteding ontstaan op de geplande wegeninvesteringen. Dit zal in 2021 weer worden ingelopen.

Openbare Verlichting

Actuele kaders
- Nota uitrol LED-verlichting (2015) - Alle openbare verlichting zal in LED-verlichting worden uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud);
- Beheerplan Openbare verlichting 2020.

Ambitie
Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV). Voor de kwaliteit van de verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen.
Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt bij vervanging of nieuwe aanleg voor LED-verlichting gekozen. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. De meerkosten van LED-verlichting ten opzichte van conventionele verlichting wegen financieel op tegen de besparingen die optreden bij gebruik gedurende 20 jaar.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt waar mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte.
De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad is gepland t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad.

Resultaat 2020
In 2020 zijn alle OV-kasten voorzien van een slimme meter. Hiermee kunnen we nog beter het energieverbruik monitoren. Er is real time te lezen wat het energieverbruik per OV-kast is. Dat zal dit jaar leiden tot een nog accuratere energienota.
Voor het eerst zijn er in de gemeente Arnhem 'slimme' LED armaturen en masten geplaatst. Deze staan op de Huissensedijk. Deze armaturen dimmen dynamisch. Dat betekent dat bij beweging het lichtniveau omhoog, naar 70%, gaat en dat er zonder

beweging, het lichtniveau teruggaat naar 20%. Een tweede project met 'slimme' LED-armaturen en masten is gestart rondom het fietspad bij Olympus.
Ook is de vervanging van armaturen en masten voor de binnenstad in gang gezet. Ook deze armaturen zijn 'slim'.
Dat betekent dat we vanaf afstand deze armaturen kunnen aansturen en zo het lichtniveau kunnen aanpassen.
Door het gebruik van 'slimme' LED-armaturen en door de vervanging van de oude armaturen in de binnenstad, zullen we een energiebesparing van 70% realiseren.
Over 2020 zijn er circa 800 armaturen vervangen door energiezuinige LED-armaturen. Daarnaast zijn er in nieuwbouwprojecten (onder andere Schuytgraaf) circa 200 nieuwe LED-armaturen en masten geplaatst.

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- ‘Licht op groen’/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- ‘Het Groen Goed Verdeeld’ (collegebesluit 2006);
- Beheerplan VRI 2020.

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning
Bij reguliere vervangingen worden vanaf 2018 altijd verkeersregelautomaten geplaatst die via de landelijke standaard kunnen communiceren met voertuigen en smartphones.
Voor 2020 stonden de volgende locaties op het programma:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Resultaat 2020
In 2020 zijn 9 verkeersregelautomaten vervroegd vervangen voor iVRI's (VerkeersRegel Installaties die kunnen communiceren met passerende weggebruikers) binnen het programma Talking Traffic van het ministerie. Deze vervanging is betaald met de subsidie vanuit dit landelijke project. Hieronder vallen ook de verkeerslichten op de Pleijroute. Vervolgens is samen met de provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en de gemeente Rheden een volledig nieuwe netwerkregeling geplaatst op de Pleijroute die speciaal ontwikkelt is voor de iVRI. Uit voorstudies blijkt dat de doorstroming hierdoor daadwerkelijk verbetert. Dit wordt de komende tijd in de praktijk getoetst.

Daarnaast zijn op de volgende locaties vanuit het investeringsbudget verkeerslichten vervangen:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Ook dit zijn iVRI's, die kunnen communiceren met passerende weggebruikers.

Civieltechnische kunstwerken

Actuele kaders
- Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2018-2019;
- Beheerplan beeldende kunstwerken 2017-2021;
- Beheerplan Kunstwerken 2020.

Ambitie
Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden.

Planning
In 2019 is een nieuwe technische inspectie uitgevoerd, op basis hiervan is eind 2019 een nieuwe beheerplanning opgesteld. De uitwerking was echter nog niet opgenomen in de begroting 2020-2023.

Resultaat 2020
Het groot onderhoud aan het doorlaatwerk Eldensedijk is afgerond, waardoor dit weer een hoogwaardige snelfietsroute is. Het groot onderhoud aan het viaduct Huissensedijk en het viaduct Lange Akkers is afgerond.
Enkele kleinere werken zoals groot onderhoud brug Waardmanspad en vervanging Tellegenbank zijn ook gerealiseerd.
De Inspectie plus update van de risicoanalyse over het gehele areaal civieltechnische kunstwerken zal eind februari worden opgeleverd.

Het investeringsprogramma 2020 is door vertraging van twee grotere projecten niet volgens plan uitgevoerd:
Werkzaamheden aan de binnenzijde van viaduct Cattepoelseweg is later van start gegaan en zal naar verwachting in mei 2021 worden opgeleverd. Het vernieuwen van de taluds van het viaduct Voetiuslaan is volledig verschoven naar 2021. Dit als gevolg van een langere voorbereidingstijd en samenloop met door Prorail uit te voeren onderhoudswerkzaamheden rondom Arnhem in de zomer van 2021.

Riolering

Actuele kaders
- Het in de MJPB 2018-2022 verlengde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018;
- Aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015);
- Beheerplan Riolering 2020.

Ambitie
De kwaliteit van het rioolstelsel wordt bepaald aan de hand van rioolinspecties. Jaarlijks wordt een deel van het riool geïnspecteerd.
Het herstel- en vervangingsprogramma is er op gericht de risico's van bezwijkende riolen te minimaliseren. Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen.

Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgave ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel. Binnen het in de begroting beschikbare budget zijn middelen beschikbaar voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie bij het uitvoeren van groot onderhoud en het concreet verminderen van de gevolgen van extreme wateroverlast.

Planning
De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. De daadwerkelijke vervangingsnoodzaak wordt vastgesteld op basis van inspectieresultaten. Niet de theoretische levensduur maar de inspectieresultaten zijn bepalend voor de vervangingsplanning.
Voor 2020 betrof dit: starten met de grootschalige rioolvervanging in de wijk Sterrenberg, voortzetten van de werkzaamheden in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt evenals het herstel van het Moerriool. Ook zou een nieuw basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord worden opgesteld. Dit BRP is de informatie drager voor het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan en geeft een beschrijving van de technische voorzieningen en het hydraulisch en technisch functioneren hiervan onder andere in relatie tot de optredende klimaatverandering.

Resultaat 2020
Op verschillende plekken in de stad zijn herstel- en vervangingswerkzaamheden aan het rioolstelsel uitgevoerd. De grootschalige werkzaamheden aan het moerriool en de rioolvervanging in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt zijn voortgezet. Ondergrondse en bovengrondse maatregelen die zijn uitgevoerd in de wijk Schaarsbergen hebben er voor gezorgd dat de kans op ernstige wateroverlast, zoals in de afgelopen jaren enkele keren is opgetreden, aanzienlijk is verkleind.
De rioolvervanging in de wijk Sterrenberg is voorbereid. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de opgave om in de toekomst van het gas af te gaan door hiervoor in de ondergrond ruimte te reserveren. De uitvoering hiervan zal echter pas in 2021 starten. De investeringen lagen in 2020 hierdoor lager dan gepland.
Het basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord zal begin 2021 worden afgerond.

Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (in 2018 verlengd);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;
- Omgevingsvisie Gelderland;
- Beheerplan Water 2020.

Ambitie

Het beleidsveld 'Water' omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Planning

In de periode 2019-2022 zullen alle nog niet gebaggerde havens uitgebaggerd worden. Zo was de planning dat in 2020-2021 Onderlangs en in 2021/2022 de Praets en Rosandapolder worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Resultaat 2020

De baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven zijn gestart eind 2020 en worden verder afgerond in het voorjaar van 2021.De voorbereidingen van de baggerwerkzaamheden Onderlangs zijn gestart en de uitvoering staat nu gepland in de zomer van 2021.
Overige werkzaamheden watergerelateerde zaken zijn conform planning uitgevoerd.

Wijkgroen

Actuele kaders

- Groenvisie 2017-2035 (raadsbesluit 2018);
- Beheerplan Groen 2020.

Ambitie

De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en geeft kaders mee voor het groen in en om Arnhem.
Wijkgroenbeheer is gericht op instandhouding van de gewenste streefbeelden en de gebruiksfunctie van een groengebied. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De onderhoudsniveaus zijn als volgt:

- wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Planning

- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd.
- Invasieve exoten; doelstelling is om deze zeer terug te dringen, en waar dit niet mogelijk is de uitbreiding te stoppen. Op basis van het bestrijdingsplan wordt in 2020 de structurele bestrijding voortgezet.

Resultaat 2020

- Het dagelijks onderhoud is uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Het benodigd groot onderhoud aan heestervakken (vervanging) is flink toegenomen, meest waarschijnlijke oorzaken zijn droogte en onkruiddruk.
- Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) loopt volgens planning.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013);
- Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS);
- Beheerplan Spelen 2020.

Ambitie
De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:
- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Planning
- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd.
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving.
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.
- Een grote natuurlijke spel- en ontmoetingsplek inrichten in de Laar-West.

Resultaat 2020
Versleten speeltoestellen zijn conform planning verwijderd. In overleg met de teams Leefomgeving zijn op diverse speelplekken speeltoestellen vervangen en/of geplaatst.
Het dagelijks onderhoud en de inspecties zijn conform planning uitgevoerd.
De plannen voor het inrichten van een grote speel- en ontmoetingsruimte in park de Laar-West zijn (nog) niet in uitvoering. Het team Leefomgeving is in overleg met de buurt, scholen en wijkcentra om tot een goed plan te komen. Hierdoor lagen de bestedingen in 2020 lager dan begroot.

Bomen

Actuele kaders
- Groenvisie 2017-2035, 2018;
- Bomenplan Arnhem 2019;
- Beheerplan Bomen 2020.

Ambitie
Beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Bomen kunnen vitaal oud worden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

Planning
In de periode tot en met 2019 is de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierbij is het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee is in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn. Op basis van het in 2020 vastgestelde bomenbeleid zal een planning worden uitgewerkt.

Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.

Resultaat 2020
Het Bomenplan is vastgesteld. Voor de hieraan gerelateerde werkzaamheden en processen is een uitvoeringsprogramma bomen opgesteld. In 2020 is begonnen met de uitvoering, die in 2021 wordt vervolgd. Er is gestart met het monitoren van de kroonbedekking. Het Boom Kwaliteitsteam Arnhem is benoemd door het college en er is een strategisch communicatieplan bomen opgesteld. Extra bomen zijn geplant in private en openbare ruimte.
Er zijn 1000 klimaatbomen verstrekt aan bewoners in hittegebieden. In de openbare ruimte zijn 115 bomen extra aangeplant. Groeiplaatsen van waardevolle bomen zijn verbeterd onder andere in het Musispark waardoor bomen ouder kunnen worden. Door te werken met de bomenafwegingsrapportage zijn er vele bomen duurzaam ingepast en groeiplaatsen verbeterd zoals aan de Monnikensteeg. Door beter te kijken naar de mogelijkheden is de kap van bomen voorkomen. De planvorming om tot een projectmatige vervanging van boomlanen en structuren te komen is opgestart en wordt op basis van de uitgangspunten uit het nieuwe Bomenplan uitgewerkt.
In 2020 zijn 2 boomvervangingsprojecten voorbereid die begin 2021 in uitvoering gaan, dit betreft een klein gedeelte van de Cattepoelseweg en bomen in Gaardenhage.
Het dagelijks onderhoud, de visuele controles en de daaruit voortvloeiende maatregelen zijn volgens planning uitgevoerd. Zieke en dode bomen zijn verwijderd en vervangen conform planning.

De eikenprocessierups is volgens planning beheerst. De plaagdruk was hoger dan gemiddeld, maar ten opzichte van 2019 is het iets afgenomen.

Parken en bossen

Actuele kaders

- Groenvisie 2018- 2035(raadsbesluit 2018);
- Beheervisie uiterwaarden Neder Rijn Arnhem 2019- 2029/2039;
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Beheervisie Park Angerenstein 2006 - 2016 (2005);
- Beheervisie Park Klarenbeek, Braamberg en 't Hazegrietje 2007- 2017 (2007);
- Beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (2008);
- Beheervisie Park Sacre Coeur 2008 - 2018 (2008);
- Beheervisie Park Presikhaaf 2010 - 2019 (2010);
- Beheervisie Polderlinten (dijken, oude lintwegen en zeegen) 2011-2020 (2012);
- Beheervisie Park Immerloo- De Wheme 2014 - 2023 (2013);
- Beheervisie Arnhem Veluwe 2015 - 2024 (2015);
- Bomenplan Arnhem 2019.

Ambitie

Wij streven er naar om:

- voor alle parken een actuele beheervisie te hebben;
- ruimte te bieden voor recreatie, sport en samenleven in combinatie met de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Dit is onder meer aan de orde bij de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem;
- onderhoud gebeurt tenminste op B-kwaliteitsniveau.

De wens is om :

- invasieve exoten reuzenbalsemien en reuzenberenklauw in 2022 volledig verwijderd te hebben van de gemeentelijke terreinen, conform EU regelgeving;
- het areaal Japanse Duizendknoop onder controle te krijgen (er vindt geen verdere verspreiding meer plaats, het areaal wordt terug gedrongen).

Planning

- 2020-2021 extra bestrijding invasieve exoten.
- In 2020/ 2021 uitvoering grootschalig onderhoud, aanvulling en verjonging van beplanting, en de boomgroepen/ clumbs in Sonsbeek.
- Onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal op basis van cultuurhistorisch onderzoek.
- 2020 actualisering beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem.
- 2020 komen tot beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn.
- Verbinden grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof omzetten naar jaarrond begrazing. Fase 2 verbinden natuurgebied Meinerswijk met de natuurgebied van de Groene Rivier 2021.

Resultaat 2020

Noodzakelijk herstel hekwerken en ander achterstallig onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig. Naast extra mankracht is ook extra geld nodig voor vervanging van materialen zoals hekwerk, bankjes, slagbomen, etc.
Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) en het onderhoud in Sonsbeek loopt volgens planning. Het onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal is niet uitgevoerd, de aanpak en planning hiervoor wordt opgenomen in de nieuwe beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem. Actualisering van de beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem is opgestart in 2020, afronding in 2021.
De beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn is nog niet gereed, daar wordt nog over gesproken met de betrokken partijen. De verbinding van grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof is uitgevoerd.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders

- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval) en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van diftar' (september 2017).

Ambitie

In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot meer hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem heeft daarvoor de systeemkeuze van Omgekeerd Inzamelen gemaakt in 2015. Om een extra impuls aan afvalscheiding te geven is besloten om door middel van een heffingssysteem van gedifferentieerde tarieven, ook een prijsprikkel te gaan geven.

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Planning

- Jaarlijkse beoordeling op basis van de controles of de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden.
- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie en worden opnieuw beoordeeld.
- Voorbereidingen invoering DIFTAR-systeem

Resultaat 2020

- Het systeem van gedifferentieerde tarieven (Diftar) is per 1 juli 2020 ingevoerd. Een deel van de afvalstoffenheffing wordt vanaf die datum gebaseerd op het aantal tariefzakken dat wordt aangeboden.
- De infrastructuur van collectieve inzamelvoorzieningen voor GFT voor huishoudens in hoogbouw is in het afgelopen jaar verder uitgebreid.

Vastgoed

Actuele kaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.

Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning

Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille. Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New energy made in Arnhem, een plan gemaakt. Gemiddeld zal hier gedurende een periode van 10 jaar een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken. Bij de verduurzaming van het vastgoed wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de geplande werkzaamheden in het kader van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).

Met ingang van 2019 is een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de MJPB opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.

Daarnaast wordt er in de periode 2020-2023 gemiddeld € 5,2 miljoen uitgegeven planmatig en storingsonderhoud.

Resultaat 2020

Exploitatie
In 2020 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 41,4 miljoen, waarvan ruim € 20,4 miljoen aan

kapitaallasten € 21,0 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is huur: deze bedroeg ruim € 5,8 miljoen. De (verhuur)inkomsten bedroegen € 17,5 miljoen.

Onderhoud
De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2020 € 5,7 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen) tegen een raming van € 6,4 miljoen. De grootste afwijking ten opzichte van de begroting betreft werkzaamheden welke worden doorgeschoven naar 2021:

- € 0,25 miljoen Parkeergarage Arnhem Centraal veroorzaakt doordat in 2021 grootschalig onderhoud plaats gaat vinden. Hiervoor hebben in 2020 voorbereidende werkzaamheden plaats gevonden.
- € 0,35 miljoen Museum Arnhem waarvan de maatregelen deels doorgeschoven zijn naar 2021 om aan te sluiten bij de werkzaamheden rond de verbouwing van het museum.

Investeringen
Voor 2020 was een krediet geraamd van € 10,0 miljoen inclusief het doorgeschoven krediet uit 2019 van € 5,8 miljoen. In 2020 is er € 4,4 miljoen aan investeringen afgerond. De belangrijkste daarvan zijn de afronding van de vervanging van de trekkenwand in de schouwburg en de afronding van de werkzaamheden aan de Beukenlaan 15.
In totaal stond tegenover de activering van € 4,3 miljoen een geraamd krediet van € 3,2. Het verschil wordt veroorzaakt door hogere kosten dan geraamd en de investering van vervangen dak aan de Beukenlaan 15 welke later gepland was maar eerder is gerealiseerd om aan te sluiten bij de renovatie.
Van het totaal geraamde krediet wordt € 6,3 miljoen doorgeschoven naar 2021. Daarvan zijn al een aantal werkzaamheden gestart. Onder andere het aanbrengen van LED-verlichting Arnhem Centraal.
Een deel van het begrote krediet kan vervallen omdat de geraamde werkzaamheden niet meer nodig zijn of anders zijn gerealiseerd. Het gaat om een bedrag van € 0,4 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

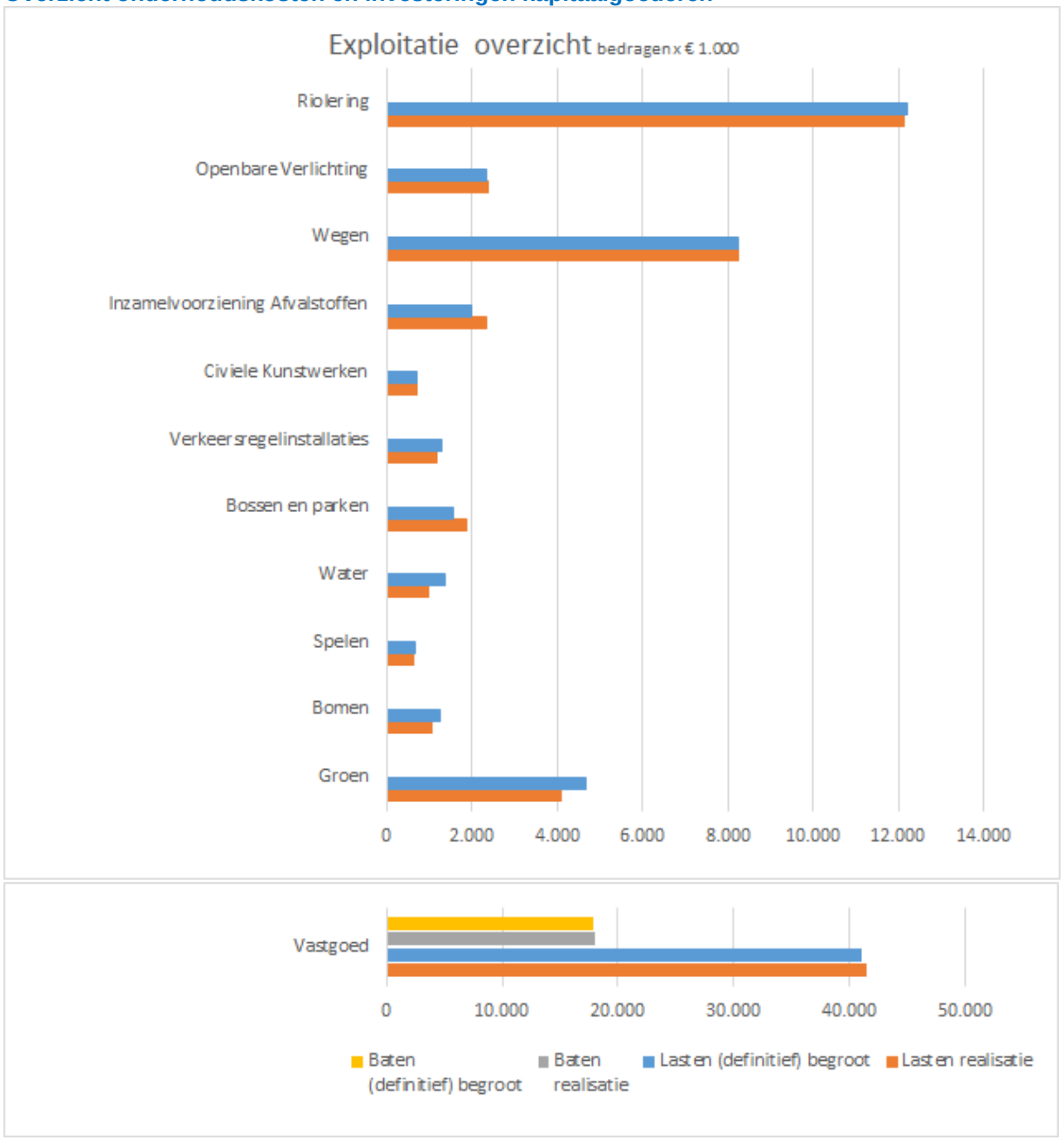

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

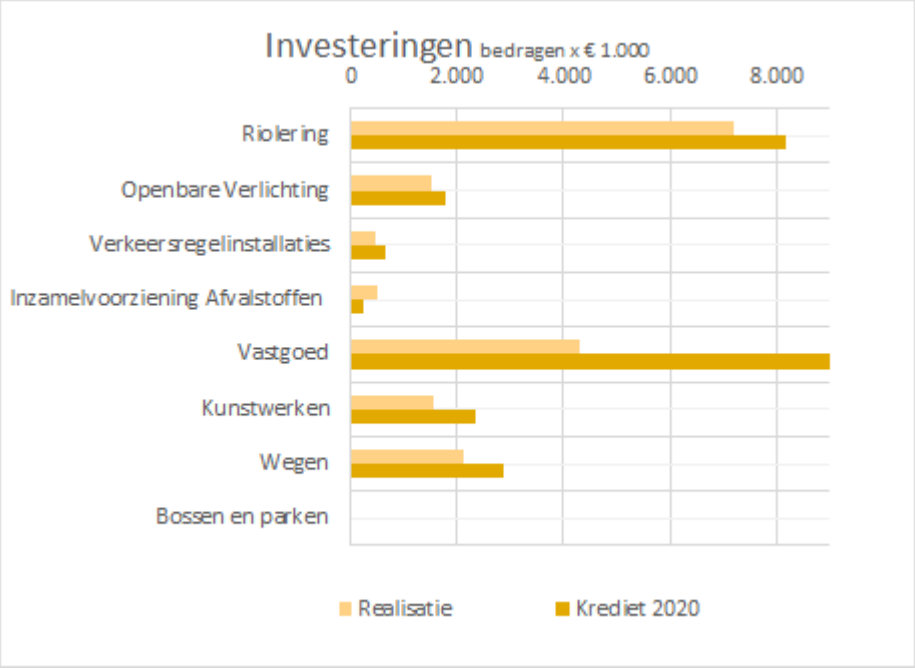

bedragen x € 1.000

Financiering

In deze paragraaf financiering worden enerzijds het gevoerde beleid in de financieringsfunctie en anderzijds het resultaat daarvan in 2020 toegelicht. De werkzaamheden zijn alle binnen de kaders van het treasurystatuut uitgevoerd.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de MJPB, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.
Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2020 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2020 zijn nieuwe vaste leningen aangetrokken voor € 46,5 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.
Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2020

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2020 respectievelijk € 151,637 miljoen en € 72,683 miljoen:

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	**Volume**	**Rente**
Bedragen x € 1.000		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	10.229	0
- Voorzieningen: 2%	62.454	1.249
Subtotaal voorzieningen	72.683	1.249
Reserves:		
- Rente : 0%	128.345	0
- Rente : 2%	23.292	466
Subtotaal reserves	151.637	466
Totaal	**224.320**	**1.715**

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2020

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.
In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering (met daarin de financiering van de sociale woningbouw) en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	**Stand 01.01.2020**	**Vermeerdering**	**Aflossing**	**Stand 31.12.2020**
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	663.534	46.500	-39.596	670.438
Totaal leningen O/G	**663.534**	**46.500**	**-39.596**	**670.438**
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand	63.533	761	-14.078	50.216
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	10		-1	9
Totaal leningen U/G	**63.543**	**761**	**-14.079**	**50.225**

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.
De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.
Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG, indien nodig, altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de

zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2020 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Het begrotingstotaal voor 2020 bedroeg bij vaststelling van de MJPB 2020 - 2023 door de gemeenteraad € 760 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2020 bedroeg dus € 64,6 miljoen.
De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in 2020 in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde in 2020 € 4,3 miljoen.
Inkomende en uitgaande kasstromen hebben een afwijkend ritme, waardoor hoge positieve of negatieve kassaldi kunnen ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke schommelingen hoeft niet de dagelijkse stand van de banksaldi te worden afgezet tegen de drempelwaarde, maar het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Door de gemeente Arnhem is de drempelwaarde voor schatkistbankieren in 2020 in geen van de kwartalen overschreden.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2020 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2020 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 39,6 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente € 11,2 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 28,4 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn voor € 46,5 miljoen nieuwe leningen aangetrokken, waarvan € 48.000 is uitgeleend. Daarnaast is van een lening van € 1,6 miljoen de rente herzien. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille òf de nieuw aangetrokken financiering, wanneer die lager is, en daarbij de som van de leningen met renteherziening.
Het gerealiseerde renterisico bedroeg € 39,6 miljoen -/- € 11,2 miljoen = € 28,4 miljoen plus € 1,6 miljoen. Tezamen is dat € 30,0 miljoen.
De toegestane renterisiconorm was 20% van € 760 miljoen: € 152,0 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 30,0 miljoen is 4,0 % van € 760 miljoen. De gemeente Arnhem is dus ook met betrekking tot de renterisiconorm ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2020 bedroeg de omslagrente 2%.
Als gevolg van de aanhoudend lage rentestand op de kapitaalmarkt zal de omslagrente in de komende jaren verder verlaagd moet worden doordat relatief dure leningen (rente van 4 á 5%) zullen worden afgelost en met goedkope leningen worden geherfinancierd. Voor de treasuryfunctie is het een uitdaging ervoor te zorgen dat door de juiste financieringsbeslissingen te nemen de gemeente kan blijven rekenen met een meerjarig stabiele omslagrente ondanks de krappe marges waarbinnen deze vastgesteld moet worden.

Het risico van rentefluctuaties is opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel, dat wordt gedekt door de weerstandscapaciteit. Daarmee geeft de gemeente aan dat dit risico een normaal bedrijfsvoeringsrisico is, dat geen speciale positie vraagt.

Financiering van de sociale woningbouw

Op het gebied van de financiering van de sociale woningbouw heeft de gemeente de actieve rol uit het verleden op een haar na volledig afgebouwd. Per 31/12/2020 bedraagt de schuld van corporaties aan de gemeente Arnhem nog maar € 9.000. Vergeleken met de stand van € 248 miljoen per 1/1/2010 mag gesteld worden dat het risico uit hoofde van deze leningen effectief volledig is verdwenen.
Corporaties hebben de leningen in eigen beheer genomen met borging door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarbij de gemeente Arnhem als intermediair tussen de bank en de corporatie is verdwenen, of hebben leningen volledig afgelost. De verhoging van de achtervang jegens het WSW is weliswaar toegenomen, wat op zich ook een risico meebrengt. Maar dit risico is veel kleiner dan wanneer de gemeente zelf borg staat voor de leningen of deze zelf heeft verstrekt.
Wanneer het WSW de achtervang aanspreekt (wat overigens nog nooit is gebeurd) moet de gemeente een renteloze lening ter beschikking stellen. Die lening wordt terugbetaald, zoals normaal is bij leningen. Het risico betreft dus alleen de rente over de lening, die de gemeente natuurlijk wel zelf moet betalen aan de verstrekker van het geld. Voor de hoofdsom zal de gemeente niet worden aangesproken.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen en derden gaat het om activiteiten die passen binnen het beleid van de gemeente Arnhem. De gemeente heeft hierbij gekozen voor een terughoudend beleid. Slechts in bijzondere gevallen en soms als voortzetting van een bestaande relatie verstrekt de gemeente leningen aan derde partijen.
Het risico is aanwezig dat een instelling niet aan de contractuele verplichting van betaling van rente en/of aflossing kan voldoen. Dit probleem wordt in eerste instantie (“aan de voorkant”) beheerst door financiering te bieden die het best past bij de financiële mogelijkheden van de instelling. Voor het geval er toch problemen mochten ontstaan eist de gemeente garanties en/of waarborgen, bijvoorbeeld het recht van 1e hypotheek of pandrecht. Ook wordt bij leningen aan instellingen/derden een risico-opslag van (als regel) 0,1% op de te betalen rente gehanteerd. De risico’s zelf zijn, net als de risico’s van rentefluctuaties, ondergebracht in het gemeentelijk risicoprofiel.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in euro’s. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Overigens heeft Arnhem geen overtollig kapitaal, ook niet in de schatkist. Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2020 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
S00	Vaste en vlottende financiering	2.900	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
S00	Dividend BNG	631	V
Totaal Resultaat		**3.531**	**V**

Afgezet tegen het begrote resultaat in de MJPB voor 2020 van € 2,848 miljoen is sprake van een voordelig resultaat van € 0,683 miljoen. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
	Resultaat ten opzichte van de MJPB		
S00	Vaste en vlottende financiering	682	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting		
S00	Dividend BNG	1	V
Totaal Resultaat		**683**	**V**

Het resultaat op de financiering zelf van € 682.000 wordt voor € 562.000 verklaard door de vlottende financiering met zijn negatieve rente. In de vaste financiering is oorspronkelijk een voordeel behaald van € 241.000 omdat minder leningen zijn aangetrokken dan waarop was gerekend in de MJPB. Er zijn dus minder rentekosten gemaakt. Vanwege nieuwe regels in het BBV, die een maximum stellen aan het renteresultaat van de treasuryfunctie, is een bedrag van € 121.000 'teruggegeven' aan de programma's, waarna nog een voordeel op de vaste financiering binnen treasury resteert van € 120.000.

Het uitgekeerde dividend van de BNG heeft betrekking op het jaar 2019. De hoogte ervan is vastgesteld in de algemene vergadering van aandeelhouders in april 2020 en wordt daarom in het jaarverslag 2020 verantwoord. Op aandringen van de Europese toezichthouder, die wil dat banken voldoende armslag houden in de huidige crisis rond corona, is het dividend nog niet uitgekeerd. Dat zal pas in 2021 gebeuren.

De economie en ontwikkelingen in de rente

Wereldwijd heeft de economie een forse knauw gekregen als gevolg van de beperkende maatregelen van overheden om corona het hoofd te bieden.
Nu de langverwachte vaccins beschikbaar komen is de verwachting dat in 2021 het economisch herstel zal inzetten. Bij een min of meer optimistisch economisch beeld met toenemende investeringen hoort een rente, die op een hoger niveau ligt dan de huidige. Tegelijkertijd mag verwacht worden dat de rente nog veel jaren laag zal blijven als gevolg van de enorme hoeveelheid kapitaal, die wereldwijd momenteel beschikbaar is, samen met het doorlopende opkoopprogramma van staatsleningen door de ECB. Hiermee blijven serieuze risico's bestaan voor vorming van zeepbellen in de economie.
De rente ligt inmiddels op een hoger niveau dan we in heel 2020 gewend waren en zal uiteindelijk nog wel naar hogere niveaus stijgen, maar het moment waarop de rente daadwerkelijk hoger wordt kan niemand voorspellen.
Voor de financieringsfunctie is het zaak om alert te blijven op deze ontwikkelingen. De gemeente (en dus de belastingbetaler) is erbij gebaat activiteiten zo goedkoop mogelijk en toch veilig te kunnen financieren, wat betekent dat de huidige (nog steeds lage) rente lang in de boeken blijft door leningen met lange looptijden af te sluiten. Daarnaast is het zaak om een open oog te houden voor de economische en financiële ontwikkelingen, zodat een stijging van de rente de gemeente niet overvalt.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering, juridische zaken en risicomanagement.

Corona

Corona heeft vanzelfsprekend in 2020 veel gevolgen voor onze organisatie gehad. Door corona is er vanuit informatie en automatisering op bepaalde gebieden veel ontwikkeling versneld, bijvoorbeeld omdat thuiswerken en de anderhalvemetersamenleving vragen om nog meer digitalisering. Voor zelfstandige ondernemers is er in maart 2020 een digitaal proces ontwikkeld voor de TOZO regeling en er is een corona-dashboard ontwikkeld, dat ook voor burgers via de website van de gemeente beschikbaar is. De (extra) inzet op het managen van de gevolgen van corona heeft op een aantal andere onderdelen juist voor vertraging gezorgd.

Juridische Zaken organiseerde als eerste in Nederland online commissievergaderingen.
Dit is inmiddels een ingeburgerde werkwijze geworden die ook niet of nauwelijks tot verstoringen heeft geleid.
Met de invoering van de TOZO is bijgedragen aan de vorming van het beleidskader en geacteerd in de afhandeling bezwaar en klachten. Verder is bijgedragen aan de vorming van het afwegingskader subsidies.

Financiën en Control was vertegenwoordigd in het corona finance team dat de gevolgen van corona voor de verschillende programma's, zowel beleidsmatig als financieel, inventariseerde en vertaalde naar voorstellen voor (bij)sturing. Hieruit is (ook) het eerder genoemde dashboard ontstaan.

Vanuit Personeel en Organisatie zijn door corona een aantal fysieke activiteiten uitgesteld of online georganiseerd. Zo zijn de trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' (online) en een vervolg op de Meet & Greet (tussen jongeren uit de stad en onze eigen collega's) uit 2019 (uitgesteld) en diverse activiteiten die in het kader van Diversity week waren gepland (afgelast). Dit geldt ook voor geplande fysieke activiteiten en acties op gebied van vitaliteit.

Personeel en organisatie

Diverse en Inclusieve organisatie

In de periode 2018-2020 is onder andere ingezet op bewustwording van onbewuste vooroordelen en bewustwording van het belang van diversiteit en inclusie. Dat is de focus geweest, omdat het essentieel is dat iedereen beseft waarom diversiteit en inclusie belangrijk zijn voor onze organisatie. Op die wijze creëren we meer begrip en draagvlak voor dit thema. Hiervoor is een scala van activiteiten aangeboden, zoals lezingen, theater, ontmoeting met 'Arnhem Divers en Jong', trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en trainingen 'Deep Democracy'. Ook zijn er meerdere dialogen gevoerd in de managementteams en is een middag over inclusief leiderschap voor alle leidinggevenden georganiseerd. Daarnaast zijn traineeships opgezet, stageplekken en werkervaringsplaatsen aangeboden en is de banenafspraak conform de richtlijnen ingevuld. Belangrijk om te vermelden is dat er ook hard gewerkt is aan het verbeteren van onze arbeidsmarktcommunicatie en een nieuwe website. In de loop van 2018 is door de Universiteit van Tilburg onderzoek gedaan naar diversiteit en inclusie in de gemeentelijke organisatie. De aanbevelingen uit dit onderzoek zijn intern besproken.

Een aantal van de genoemde activiteiten uit de periode 2018-2020 is:

- Pilot anoniem solliciteren;
- Banenafspraak;
- Landelijk Charter diversiteit en de verklaring van Dordrecht;
- All Inclusive week;
- Onderzoek van Universiteit van Tilburg;
- Diversity Day en Intern Charter Diversiteit;
- Netwerkactiviteiten met young professionals (Picknick, Meet&Greet);
- Arbeidsmarktcommunicatie en website.

<u>Vervolgstappen</u>

De komende jaren ligt de focus op het formuleren van meetbare doelstellingen en het monitoren hierop. Daarbij maken wij gebruik van de Barometer Culturele Diversiteit van het CBS en van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (zie ook motie 20M116).
Ondertussen gaan wij door op de ingeslagen weg door het organiseren van trainingen voor management en andere medewerkers, versterken van onze arbeidsmarktcommunicatie en het organiseren van ontmoetingen met diverse doelgroepen. Daarnaast werken we aan het verbeteren van het proces en de methode van selecteren van nieuwe medewerkers en bereiden we in de loop van dit jaar voorkeursbeleid voor (zie ook motie 20M149). Het college zorgt samen met het managementteam voor draagvlak en neemt de verantwoordelijkheid voor het tot stand brengen van een meer diverse en inclusieve organisatie. Om dit proces kracht bij te zetten zijn extra investeringen nodig en daar komen wij op terug in de Perspectiefnota.

We voldoen aan de taakstelling voor 2020 van de "wet banenafspraak". Op dit moment zijn er al 40,2 banen gerealiseerd, waarvan 27 banen (Sociale Werkplaats-detachering) bij de gratis bewaakte fietsenstalling. Gemeente Arnhem moet in 2024 40,1 banen (van 25,5 uur) gerealiseerd hebben.
Met ingang van het schooljaar 2020-2021 zijn de stagevergoedingen voor MBO, HBO en WO studenten gelijkgetrokken. De stagevergoeding bedraagt nu voor alle stagiairs € 350 per maand.
Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8 naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 50 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Verzuim en vitaliteit
Het verzuim is in het afgelopen jaar verder gedaald naar 6,02% (inclusief langer dan 2 jaar). De meldingsfrequentie (0,49) is ook gedaald en ligt onder het afgesproken target. Hier kan een relatie liggen met het vele thuiswerken vanwege het coronavirus. Verzuim en meldingsfrequentie van clusters is divers, maar beide cijfers zijn gedaald. Het aandeel nulverzuim (62,8%) is vitaal en het aandeel frequent verzuim is met 2% zeer laag. Het zeer langdurig verzuim (2,66% langer dan 1 jaar) blijft aandachtspunt. Ruim de helft van het verzuim is psychisch van aard. Dit beeld is onveranderd ten opzichte van de vorige periode.
De aanpak van ziekteverzuim is dit jaar versterkt door de focus op "Meer grip, sneller herstel en sterker terug naar werk". De Arbo Unie heeft hiervoor een traject met 7 stappen uitgezet in onze organisatie. Daarnaast is onlangs gestart met triage, waarbij na 4 dagen verzuim vanuit de Arbo Unie contact wordt gezocht met de arbeidsongeschikte medewerker om uitvraag te doen en zo een inschatting te maken of langdurig verzuim dreigt. Waarbij in dat geval meteen een interventie ingezet kan worden om de verzuimduur te beperken.
En natuurlijk blijft het voorkomen van uitval ons belangrijkste doel. Door te weten wat er speelt in de organisatie en met data-analyse en onderzoeken, zoals de risico-inventarisatie en het preventief medisch onderzoek, vast te stellen waar risico's ontstaan. Op deze manier zorgen we er samen voor dat mensen optimaal kunnen werken, op een veilige, gezonde en productieve manier.

Rondom het thema Vitaliteit is in 2020 een intern vitaliteitsnetwerk opgericht dat samen met Fitter Nederland in maart 2020 het platform KERN-gezond heeft gelanceerd. Vanuit het KERN-gezond programma is een online vitaliteitsprogramma op het intranet geïntroduceerd, evenals wekelijks blogs, vlogs, filmpjes en podcasts. Veel van de actuele nieuwsberichten zijn corona-gerelateerd met tips om fysiek en mentaal gezond door de lastige periode te komen.
Verder is er binnen het management development programma tijdens onder andere de leidinggevenden bijeenkomsten aandacht besteed aan de vitaliteit van medewerkers. Tot slot is in 2020 met de introductie van Studytube een online leeromgeving gecreëerd, waarin onder andere ook een groot aantal vitaliteitsbevorderende online (micro)learnings staan.

Nieuwe werken of Hybride werken
De afgelopen periode heeft de organisatie, zij het gedwongen door de coronamaatregelen, ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. De gemeente Arnhem wil de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Daarom is er een taskforce hybride werken ingericht, met externe projectleider, om dat wat er is geleerd de afgelopen maanden te vertalen naar alle facetten van het werk. De afdeling P&O is op deze taskforce aangesloten.

Kerngegevens personeel
In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het aantal fte's bestuurlijk en ambtelijk opgenomen.

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2018	Realisatie Bezetting 2019	Begroting Formatie 2020	Realisatie Bezetting 2020
Bestuur				
Aantal FTE Raad	41	42	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7
Personeel				
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	914	908	938	949
Totaal personeel gemeente Arnhem	**914**	**908**	**938**	**949**

De begrote formatie is gestegen van 929 fte in 2019 naar 938 fte in 2020. Door invulling van openstaande vacatures is de totale bezetting gestegen van 908 fte eind 2019 naar 949 fte eind 2020. Ultimo 2020 is er een overschrijding op de totale formatie van 11 fte. Een overschrijding binnen het cluster SBR wordt gecompenseerd door een aantal onderschrijdingen bij andere clusters.

Op de onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit binnen SBR wordt (bij)gestuurd. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per

programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Aantal FTE ambtelijke organisatie				
Personeelslasten ambtelijke organisatie	70.545	77.585	75.416	2.169
af: corr loonsom (inhuur uit vacatureruimte + decl. vac.ruimte)	5	-3.071	30	-3.100
Stelposten		538		538
Overige emolumenten	1.538	1.532	973	559
af: opbrengsten personeel	-2.512	-1.484	-2.091	608
Voormalig personeel	1.421	467	1.177	-710
Dekking voormalig personeel uit voorziening			-885	885
Inhuur: dekking uit vacatureruimte	2.906	2.963	3.374	-411
Inhuur: dekking uit overige personele budgetten	11.397	8.357	11.590	-3.233
Dekking uit reserves en voorzieningen	-983	-466	-1.521	1.056
Dekking uit andere budgetten dan personeel				0
Saldo personeelsbudget	**84.317**	**86.422**	**88.061**	**-1.639**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het resultaat op de totale personele lasten en baten op € 1,6 miljoen nadeel uitkomt. In dit resultaat zijn betrokken de afwijkingen op de loonsom, de inhuur, de kosten voor voormalige medewerkers rekening houdend met reeds gevormde voorzieningen, de emolumenten en de opbrengsten voor personeel. De opbrengsten uit personeel worden gerealiseerd vanuit externe partijen.

	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2020-2023	***914***	***903***	***901***	***901***	***901***
Bij: sr businesscontroller klimaat en energie en medewerker bedrijfsvoering NEMIA	1	1	0	0	0
Bij: 3,3 fte centraliseren en automatiseren inhuurbalie	3	3	3	3	3
Bij: trainees uit jongerenbudget	9	2	0	0	0
Bij: extra formatie veiligheidshuis, procesregisseur en informatiecoördinatoren	3	4	4	4	4
Bij: toezicht en preventie Diftar, 8,0 fte	8	8	8	8	8
Bij: 6,0 fte, 4,0 fte handhavers en 2,0 fte Bibob, als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		6	6	6	6
Af: te realiseren taakstellling 6,0 fte als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		-6	-6	-6	-6
Af: reorganisatie W&I, budgetneutraal	-3	-5	-4	-4	-4
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**935**	**916**	**912**	**912**	**912**
Bij: +2,0 fte consulent W&I-Handhaving, zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: 0,6 fte integraal handhaver aereaal	0	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Aantal FTE ambtelijke organisatie jaarrekening 2020	**938**	**920**	**916**	**916**	**916**

Vanaf 2020 is een lichte daling op de formatie zichtbaar.

Inhuur externen	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000				
Begroot	10.146	9.033	11.409	11.320
Realisatie	14.887	10.388	14.303	14.963
Afwijking	-4.741	-1.355	-2.894	-3.644

De totale inhuur over 2020 bedraagt bijna € 15 miljoen. De totale kosten zijn in lijn met voorgaande jaren. De redenen om over te gaan op inhuur zijn voornamelijk:

- de noodzaak om te werken met een flexibele schil in verband met externe financieringsbronnen, die conjunctureel en derhalve variabel is (bijvoorbeeld openbare werken, PIM en gebiedsrealisatie en vastgoed);
- specialismen (bijvoorbeeld bij PIM, gebiedsrealisatie en vastgoed, strategie, beleid en regie);
- vervanging wegens ziekte en verloop;
- extra Inzet externe krachten in verband met werkzaamheden als gevolg van de coronacrisis (bijvoorbeeld inzet TOZO, impactanalyse en coronadashboard).

Informatie en automatisering

Uitbreiding digitale dienstverlening

Processen voor onder andere het WOB verzoek, inkoop en aanbesteding en drank en horeca exploitatie vergunningen zijn geoptimaliseerd, vanuit drie invalshoeken: de inwoner, kosteneffectiviteit en duurzame informatievoorziening. Er is een platform voor e-participatie gerealiseerd om een extra kanaal te creëren waar inwoners betrokken kunnen worden. Arnhem is klaar voor de aansluiting op de landelijke voorzieningen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en loopt hiermee mee in de landelijke voorhoede van deze ontwikkeling. Er is een ondernemersregister ingericht om meer lokale inkoop te stimuleren. Om dit alles in een goede infrastructuur te borgen is veel samengewerkt aan het voortdurende ontwikkelproces bij ICT De Connectie. Wat betreft het op orde brengen van de informatievoorziening en het archief is samengewerkt met het Gelders Archief. Dit loopt na wat vertragingen in de zomer van 2020 weer door. De achterstanden op het gebied van vernietigen zijn deels ingelopen maar pas in 2021 zullen deze helemaal zijn weggewerkt.

Informatiegestuurde organisatie

Na het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Er zijn volgende stappen gezet in het duurzaam borgen van het informatie gestuurd werken, in capaciteit, kennis en vaardigheden. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.
In de raad is een plan gepresenteerd om verder te werken aan Open Data. De speerpunten zijn: meer en beter beschikbare data sets, voldoen aan de aankomende WOO en het betrekken van inwoners. Op deze speerpunten zal jaarlijks worden gereflecteerd. In maart zijn de WOB verzoeken al als open data op het Arnhemse portaal opgenomen.

Modernisering werkplek

Zoals hierboven al vermeld is corona een stimulerende kracht achter de versnelling van de doorontwikkeling van de werkplek geweest in 2020. De functionaliteiten zijn uitgebreid waardoor video bellen mogelijk is en de uitrol van meer samenwerkingsmogelijkheden is voorbereid. Er is gekozen voor mobiele apparaten voor (bijna) alle medewerkers en de uitrol hiervan is halverwege het jaar gestart en zal na wat tegenslagen in de levering in 2020 in de eerste helft van 2021 voltooid zijn. Er wordt voor de toekomst gekeken naar effectieve vormen van hybride werken en hiervoor zijn in verschillende vergaderzalen al voorzieningen getroffen, zodat medewerkers ook vanuit huis kunnen meedoen aan vergaderingen. Hiervan zijn er minder gerealiseerd dan de wens was. Dit zal ook in het voorjaar van 2021 op het gewenste niveau worden gebracht. Er is ook op een aantal andere projecten vertraging opgelopen, intranet, digitaal ondertekenen, door corona en ook door de inzichten die hierdoor zijn ontstaan. Ook hebben de medewerkers een incidentele vergoeding gekregen voor het aanbrengen van technische verbeteringen op de thuiswerkplek. De verwachting is dat het thuiswerken vanaf nu voor altijd veel gebruikelijker zal zijn.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

In 2020 is er verder gebouwd aan informatieveiligheid en privacy, ook in regionaal verband. Er is al een plan om voor eind 2021 aan de Baseline Informatieveiligheid Overheid te voldoen. In 2020 is veel aandacht naar het veilig thuiswerken gegaan, daarom zijn de verplichte maatregelen nog niet allemaal voltooid. De rol van CISO (Chief Information Security Officer) is vanaf begin van het jaar structureel ingevuld, voor zowel de gemeente Arnhem als De Connectie. In samenwerking met De Connectie zijn maatregelen genomen om grootschalige incidenten te voorkomen en de continuïteit van de bedrijfsvoering beter te borgen. In de jaarlijkse ENSIA zelfevaluatie zijn zwakke plekken nu duidelijk in beeld gekomen en de oplossingen zijn ook bepaald. Bij de externe audits voor de DigiD koppelingen en Suwinet zijn niet alle normen behaald. De gegevens van inwoners hebben geen risico gelopen en ook hier is de oplossing in beeld. De eerste stappen zijn gezet om de IT-auditing aan de informatiebeveiligingsprocessen te koppelen.

Auditing en risicomanagement

Auditing en risicomanagement

De beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen is in de raad besproken. Op 16 september 2020 heeft de raad besloten om de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota vast te stellen en richtinggevend te laten zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit verder toegelicht.
Het jaar 2020 was door de coronacrisis een ander jaar dan voorgaande jaren. Vanaf het begin van deze crisis is de vinger aan de pols gehouden wat de impact van de crisis zou kunnen zijn en welke gevolgen dit zou kunnen hebben voor het gemeentelijk risicoprofiel. De raad is hierover een aantal keren geïnformeerd via de zogenaamde Impact-analyse corona. Ook maakten de uitkomsten van deze impactanalyse deel uit van het gemeentelijke corona dashboard.
Daarnaast is ook gewerkt aan maatregelen om de risico's/effecten van de coronacrisis te beheersen. Deze maatregelen zijn opgenomen in de Herstelagenda, zoals deze door de raad is vastgesteld.

Rechtmatigheid en financial audits

Voor 2020 geldt dat de accountant controleert op rechtmatigheid en vaststelt dat er geen materiële onrechtmatigheden hebben plaats gevonden. Vanaf boekjaar 2021 verandert deze systematiek en dient het college naar verwachting zelf een rechtmatigheidsverklaring af te geven.
Wij volgen de ontwikkelingen hieromtrent nauwgezet en waar nodig treffen wij voorbereidingen om een dergelijke verantwoording ook gegrond af te kunnen geven. Belangrijk hierbij is het opzetten van een deugdelijke (verbijzonderde) interne controle. In 2020 is hieraan verder vorm gegeven en is geïnvesteerd in kwaliteit en diepgang. Daarnaast is in 2020 een audit-tool aangeschaft om de interne controles die voor de rechtmatigheidsverantwoording uitgevoerd moeten worden, duidelijk te documenteren en vast te leggen. Voor de uitvoering van de interne controle wordt nauw aangesloten bij de werkzaamheden die door de accountant worden uitgevoerd. Op deze wijze wordt optimaal gebruik gemaakt van elkaars inzet.

Frauderisico-analyse

In 2020 is een start gemaakt met het opnieuw inventariseren van de frauderisicogebieden binnen de gemeente. Dit met een geactualiseerde frauderisico-analyse als resultaat. In 2021 zal deze frauderisico-analyse in het college worden behandeld.

Business Intelligence

In 2020 is ingezet op business intelligence binnen sociaal domein ten behoeve van een gerichtere sturing vanuit beschikbare data. Er is geïnvesteerd in opleiding en kennisdeling bij het gebruik van PowerBI als tool hiervoor.

Juridische zaken

Op het terrein Openbare orde Veiligheid zien we dat de intensiteit, de omvang en de focus op dit veld kwantitatief zijn toegenomen. In de rol van advisering heeft de Juridische zaken inhoudelijk bijgedragen.
Aan de invoering van de nieuwe Omgevingswet wordt door Juridische zaken in verschillende projecten meegewerkt.
In september (ietwat vertraagd door de corona) is begonnen met het programma Direct Duidelijk waar wordt ingezet op heldere communicatie (B1 niveau) met burgers. In dit programma wordt aansluiting gezocht met de afdeling Communicatie.
In verband met de uitvoering van Diftar behandelde de afdeling Juridische zaken 130 (1 fte) bezwaarschriften tegen opgelegde boetes wegens verkeerd aangeboden huisvuil.

Communicatie

Inclusieve communicatie

Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal is voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De verwachting is dat het wetsvoorstel in 2021 door het parlement wordt aangenomen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks in aanloop naar de begroting het risicokompas geactualiseerd. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Per verbonden partij wordt een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2020. Voor de partijen die bij de begroting 2020 als meest risicovol zijn aangemerkt wordt tevens de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Relatie met de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Overzicht Verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat (indien beschikbaar), actuele ontwikkelingen en de weergave van het risicoprofiel (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Facility Point

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S03 Economie		
Doel verbonden partij	Voor de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds Facility Point Arnhem opgericht, een onderneming die (al dan niet tijdelijke) kleinschalige huisvesting en facilitaire diensten biedt aan startende en kleine bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, N.V. Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij en Klaassen Vastgoed Ontwikkeling B.V.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigd als aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente bezit 37,5% van de aandelen in Facility Point.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.998.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	1.745.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. De gemeente Arnhem heeft een borgstelling afgegeven van € 4.000.000 voor een financieringsovereenkomst tussen Scalabor en de Bank Nederlandse Gemeenten lopende tot 26 februari 2021.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.202.847
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	5.313.153
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Na de overname van bedrijfsactiviteiten van de GR Presikhaaf Bedrijven is Scalabor BV per 1-1-2018 van start gegaan. Scalabor BV maakt op de drie speerpunten (goed werkgeverschap; financieel gezond; en passend werk voor zoveel mogelijk medewerkers en trajectdeelnemers) een goede ontwikkeling door. Er werken circa 1.800 SW-medewerkers bij Scalabor, waarvan circa de helft uit Arnhem. De eerste helft van 2020 wordt gekenmerkt door de coronacrisis, ook bij Scalabor. Na de aankondiging van de intelligente lockdown in maart heeft Scalabor direct maatregelen genomen om een veilige en gezonde werkomgeving te kunnen bieden en daardoor open te blijven. Het ministerie van SzW stelde een steunpakket beschikbaar voor sociale werkbedrijven om daarmee het geleden omzetverlies als gevolg van corona gedeeltelijk te compenseren. Het ziekteverzuim binnen Scalabor bleef ondanks corona redelijk gelijk aan 2019. In het derde kwartaal zijn steeds meer medewerkers weer aan de slag gegaan waardoor de verzuimcijfers in het derde kwartaal met 13,8% slechts 0,5 hoger was dan dezelfde periode in het jaar ervoor. Hoewel een uitdaging, slaagde Scalabor erin om voor iedereen een veilige werkplek te creeren. Het doorstromen van SW medewerkers naar externe werkgevers wordt, onder invloed van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt alsmede het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers, steeds lastiger. Toch lijken er ook in deze tijden nog steeds voldoende vacatures die met name ingevuld worden door trajectdeelnemers uit de Participatiewet. Ten aanzien van de gevolgen van de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) is de impact hiervan op werknemers van Scalabor in 2020 in beeld gebracht en zijn er voorlopige afspraken gemaakt over het tijdelijk en vast in dienst nemen van mensen uit de doelgroepen Beschut Werk en Banenafspraak.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. Het aanwijsbesluit had een looptijd van 5 jaar, waarbij een jaar voor afloop bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.		

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	450.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	17.713.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	17.197.492
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport		
Risico profiel	Hoog		

Beheersstrategie

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder is van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2021, 4 maal per jaar overleg.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2020 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2021 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De financiële functie binnen het Sportbedrijf moet zich nog ontwikkelen, het vraagt nog nadere aandacht met betrekking tot de kwartaalrapportages in relatie tot het jaarresultaat. Ook het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. Zowel in de beschikking subsidieverlening 2019 als in de kwartaalrapportages is er nadruk gelegd op de financiële functie en rapportages van het sportbedrijf. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever.

De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende. Inmiddels is mede door het resultaat van 2018 de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau. In dit opzicht staat het Sportbedrijf er een stuk beter voor dan voorgaande jaren.

Ondanks dat het financiële resultaat over 2019 beter was dan begroot (het resultaat over 2020 is nog niet bekend), is met name inzicht in de financiële ontwikkeling een aandachtspunt. Een groot deel van de verstrekte subsidie zit 'vast' in (meerjaren)contracten. Zoals hiervoor al aangegeven, zijn de financiën een vast punt op de agenda in de onderlinge overleggen.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Na drie jaar als zelfstandige organisatie, is ook de informatievoorziening nog in ontwikkeling. Dit zal zoals hierboven vermeld, de nadrukkelijke aandacht hebben in 2021.

Er is gebleken dat de verwachtingen en opvattingen van de gemeente en het Sportbedrijf op een aantal punten redelijk ver uit elkaar kunnen liggen. Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Ook zijn op een aantal thema's in het verleden onvoldoende duidelijke afspraken gemaakt. In 2019/2020 is van buiten de gemeente Arnhem een tijdelijk opdrachtgever aangetrokken met als opdracht om deze verwachtingen naar elkaar op één lijn te krijgen en waar nodig aanvullende afspraken te maken. Dit proces heeft geleid tot een aantal verbeterpunten en aanbevelingen. We merken dat we het gesprek steeds constructiever voeren en dat we qua opvattingen naar elkaar toe groeien. In 2021 zetten we dit proces voort.

De verhoudingen tussen gemeente en Sportbedrijf Arnhem zijn verbeterd in 2020, waardoor we langzaam aan meer dezelfde koers gaan varen en waardoor de constructiviteit toeneemt. Het ingrijpende proces van verzelfstandiging en de (financiële) consequenties hiervan heeft de afgelopen jaren grotendeels het gesprek met het Sportbedrijf bepaald. Nu het Sportbedrijf steeds beter komt te staan als zelfstandige organisatie kan de focus van het gesprek weer meer liggen op de maatschappelijke (sportieve) doelstellingen en hoe het Sportbedrijf hieraan optimaal kan bijdragen. We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2021 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt er voor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

Het effect van corona op het resultaat van het Sportbedrijf lijkt gezien de laatste prognose relatief mee te vallen. Door beperking van kosten en steun van de Rijksoverheid is het negatief saldo beperkt tot +/- €300.000 , waar aan het begin van de crisis het negatief saldo hoger werd ingeschat. Naar verwachting kan het Sportbedrijf dit verlies opvangen vanuit haar Eigen Vermogen.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	4.887.000
	Per 31-12-2020	€	5.097.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	144.801.998
	Per 31-12-2020	€	155.262.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	221.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	-631
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Dataland

Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, WOZ- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie. Deze worden in de komende tijd ondergebracht bij andere overheidsinstellingen zoals kadaster en KOOP.		
Deelnemers in samenwerking	Vrijwel alle Nederlandse gemeenten.		
Bestuurlijk belang	Certificaathouders participeren in DataLand en hebben invloed op het beleid van DataLand via het bestuur. Het afdelingshoofd van de afdeling Informatie is gemachtigd voor deze rol.		
Financieel belang	De gemeente heeft certificaten van aandelen DataLand B.V. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de kerntaken uit te voeren: ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	751.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	522.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Dataland zal zich per 1-1-2022 opheffen. De huidige activiteiten hebben tot doel om de werkzaamheden over te zetten naar andere overheidsinstellingen. Dit vindt in 2021 plaats.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen	
Rechtsvorm	Stichting	
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.	
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.	
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.	
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met de Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GO doorgegeven aan The Economic Board.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag; het bevorderen van de wisselwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen. Meer specifiek heeft de Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen.	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.102.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	16.452.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.731.000

Ontwikkelingen

In de 2e helft van 2018 zijn een tweetal onderzoeken uitgevoerd om de stand van zaken binnen De Connectie en de informatievoorzieningsketen als geheel in kaart te brengen. Beide onderzoeken onderschrijven elkaars resultaten en plaatsen de doelen uit het bedrijfsplan in een andere context. Uit onderzoek blijkt onder andere dat bij samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is geen rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
In afstemming met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden heeft De Connectie het ontwikkelperspectief 2020-2024 opgesteld. Het ontwikkelperspectief is vertaald naar de programma’s uit de meerjarenbegroting 2021-2024. Hierdoor wordt het onderdeel van de beleidscyclus van De Connectie. Het ontwikkelperspectief is een stip op de horizon. Het beschrijft de richting en geeft inzicht in welke stappen De Connectie neemt om de komende jaren een volwassen organisatie te worden. Dit gebeurt op basis van drie fases. De eerste fase is de basis op orde krijgen, deze fase is volop bezig. Er zijn bijvoorbeeld al flinke stappen gezet in de verbetering van de ICT-dienstverlening. Dit wordt de komende jaren voortgezet.

Risico profiel

Hoog

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.
In de verschillende gremia worden ook de risico's die gepaard gaan met de transitie van De Connectie besproken. Arnhem zet in op een actieve betrokkenheid en een open communicatie met De Connectie. Dit om zicht te hebben op het ontstaan van risico's alsmede de beheersing van de risico's door de Connectie zelf.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Daarnaast is het ontwikkelperspectief 2020 -2024 opgesteld, waarbij de focus ligt op het op orde krijgen van de basis en het doorgroeien naar een servicegerichte organisatie, waarbij de klant centraal staat. Om die reden zijn de welbekende 4K’s uitgebreid met een extra K. De ‘K’ van klant. Alle medewerkers worden de komende jaren professionals die denken en handelen vanuit de klant.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S07 Zorg		
Doel verbonden partij	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	8.669.137
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.263.827
Ontwikkelingen	Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. Deze cijfers zijn echter voorlopig aangezien de definitieve jaarrekening nog volgt en daarom is de aangegeven bijdrage op basis van bevoorschotting.		
Risico profiel	Hoog		
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid, aanbesteding voor vervoer en callcenter en krapte op de arbeidsmarkt. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. De aanbesteding voor zowel vervoer als callcenter zijn afgerond en in augustus 2020 zijn de nieuwe regionale contracten ingegaan. Daarnaast heeft corona veel effect gehad op het gebruik van het totale vervoer. In 2021 zal dit naar alle waarschijnlijk ook een grote rol gaan spelen in de kostenontwikkeling.		

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.650.555
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.614.739
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	27.725
Ontwikkelingen	2020 is het laatste jaar van de strategische Agenda 2020. In 2019 is het proces gestart om te komen tot een nieuwe Strategische Agenda 2020. De Euregio levert en actieve bijdrage aan de grensoverschrijdende samenwerking en het ontstaan van sociaaleconomische grensallianties. Dit vraagt een actieve betrokkenheid van alle partners; zowel overheden als kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. De grensoverstijgende samenwerking mag zich in toenemende mate verheugen op een actievere betrokkenheid van de Nederlandse regering en de regering van NordRhein Westfalen (GROS governance NRW-NL). Door ondertekening van een 'Memo of Understanding" hebben de burgemeesters van de 6 100.000+ gemeenten binnen de Euregio uitgesproken extra inzet te plegen op grensoverschrijdende en bovenregionale uitdagingen. De (grote) steden binnen de Euregio Rijn-Waal volgen ook met grote belangstelling de actuele initiatieven van de Europese Commissie over de “European Green Deal”. Prioriteit 2 “Een groen programmagebied” in het nieuwe INTERREG VI programma verwijst hier duidelijk naar. Duurzaamheidsthema’s en innovaties onder andere op het gebied van klimaat, groene en gezonde steden, gezondheid, landbouw, mobiliteit, energietransitie en alternatieve energiebronnen zullen in de toekomst deel uitmaken van de initiatieven van het stedennetwerk.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

GO Arnhem Nijmegen City Region

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	Binnen het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem - Nijmegen werken 18 gemeenten samen aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen. Vanuit de ambitie 'Gezonde groei' zet de regio Arnhem-Nijmegen in op duurzame en gezonde keuzes voor wonen, werken en mobiliteit, op weg naar een circulaire economie. De regio werkt met Bureau Brussel aan belangenbehartiging, lobby en het binnen halen van Europese subsidies in Brussel.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de regio Arnhem-Nijmegen. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg Economie. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Paping nemen deel aan respectievelijk de portefeuillehoudersoverleggen Mobiliteit, Duurzaamheid en Wonen.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	284.998
Ontwikkelingen	In 2019 is door het bestuur van de regio Arnhem-Nijmegen, met instemming van de colleges van de 18 regiogemeenten, een proces ingezet om te komen tot een sterkere regio Arnhem-Nijmegen. In 2020 heeft dit na een interactief proces met raden en partners in de regio geleid tot een nieuwe visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, een integrale regionale agenda en een nieuwe Gemeenschappelijke Regeling die er voor moet zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. De Groene Metropoolregio is op 1 januari 2021 gestart en tegelijkertijd is het GO Arnhem-Nijmegen in liquidatie gegaan. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842, vanaf 2023 €564.788. In het betreffende college en raadsvoorstel d.d. 6 oktober 2020 is de intentie uitgesproken de meerkosten vanaf 2022 in 2021 bij het proces Perspectiefnota in te brengen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.176.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	654.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	249.500
Ontwikkelingen	Eind 2020 is de realisatiefase van park Lingezegen afgesloten, de basisuitrusting is gerealiseerd en de laatste investeringen in het park zijn gedaan. De begroting van 2021 is de eerste begroting van het park die volledig is gericht op het beheer van park Lingezegen. Vanaf 2021 zal voor het beheer van het park een beroep gedaan worden op het beheerfonds van het park. Het beheerfonds is volgens de laatste berekeningen voldoende gevuld om, met de jaarlijkse bijdrage van de deelnemende gemeenten, het beheer voor de komende decennia te kunnen bekostigen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. In 2017 is alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule 'Inkoop van specialistische zorg'. Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het zorgdomein (Jeugdzorg en WMO). In 2018 zijn hieraan twee modules toegevoegd: Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV en regiogemeenten) en Onderwijszaken (grotendeels de voormalige GR Onderwijszaken). Als laatste is hieraan in 2019 de module Werkgeverschap SW toegevoegd.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt), R. van der Zee (Inkoop zorg) en H. de Vroome (Onderwijszaken).		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	656.000
	Per 31-12-2020	€	724.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.406.000
	Per 31-12-2020	€	7.288.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	2.565.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.747.856
Ontwikkelingen	Het uitbreken van corona heeft gevolgen gehad voor de wijze waarop de MGR haar werkzaamheden moest uitvoeren. Desalniettemin konden deze binnen de begroting worden gerealiseerd. De monitoring van de contractering kon starten na de afronding van het (nieuwe) inkoopproces waarbij een kwaliteitscoördinator betrokken was. Eind 2020 werd de afwikkeling van Presikhaaf Bedrijven geformaliseerd en de financiële overdracht naar de MGR geëffectueerd. De eerste resultaten van het vormgeven van de toegevoegde waarde onder andere door kennisdeling en samenwerking tussen de modules worden zichtbaar.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. In 2020 heeft de MGR zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2021 zal worden gecontinueerd.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	762.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.480.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.006.600
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2020.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. Het effect van de Wet kwaliteitsborging bouwen lijkt vooralsnog beperkt. De wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft in het eerste jaar niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er wekelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en H. de Vroome maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	209.570
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	20.240.430
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	1.054.512
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 vindt er een nieuwe verdeling van de lumpsum plaats. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van de bijdrage.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	7.368.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	43.158.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	16.279.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden had in 2020 een centrale rol in de uitvoering van maatregelen ter bestrijding van het coronavirus. VGGM heeft daarvoor een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (vooral testen en bron- en contactonderzoek) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet face-to-face maar telefonisch of via beeldbellen) is de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma is zoveel als mogelijk conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. De meerkosten zijn voor 2020 geraamd op € 21 mln. Met VNG en GGD GHOR Nederland is het Rijk overeengekomen dat de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt volledig worden gecompenseerd.

In 2020 heeft een verkenning plaatsgevonden naar een actualisatie van de verdeelsleutels waar het de gemeentelijke bekostiging van VGGM betreft. Voor de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is besloten de verdeelsleutel ongewijzigd te laten.

Brandweer / Crisisbeheersing
Behalve bij de GGD vergde corona ook bij de overige partners in de crisisbeheersing een forse inzet. Een groot deel van de geplande werkzaamheden zijn in 2020 dan ook op een aangepaste wijze uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. De brandweer is daarnaast bezig geweest met een aantal verandertrajecten zoals het noodzakelijk anders moeten werken als gevolg van veranderingen in het omgevingsrecht.

Op het gebied van bevolkingszorg is per 1-1-2020 gestart met de nieuwe invulling van de regionale bevolkingszorgorganisatie. Met de komst van corona heeft het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg een Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) ingericht voor het ondersteunen van de gemeenten bij hun taken in deze crisis. Dit heeft invloed gehad op de regulier geplande activiteiten van het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg. OTO activiteiten en bijeenkomsten hebben minimaal doorgang gehad en lopende projecten zijn stilgelegd.

In 2020 is de discussie over de verdeelsleutel brandweer opgestart. Besluitvorming zal naar verwachting in 2021 plaatvinden.

Voor het overige: sinds jaar en dag is het thema brandweer / crisisbeheersing beleidsarm aangevlogen.

Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Deze regeling was in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit was het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan. De bedrijfsactiviteiten zijn per 1 januari 2018 overgedragen aan Scalabor B.V. (Scalabor). Het overdragen van de bedrijfsactiviteiten heeft een zeer grote impact op organisatie en financiën van Presikhaaf Bedrijven. Presikhaaf Bedrijven houdt de dienstverbanden van alle SW-medewerkers onder haar hoede en draagt zorg voor de uitbetaling en financiering, door middel van de gemeentelijke bijdragen, van de loonlasten en hiermee samenhangende kosten.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Het raadslid M. Coenders en wethouders mw. M. Louwers, R. Paping en R. van der Zee in het Algemeen Bestuur (AB) en de wethouders mw. M. Louwers en R. Paping in het Dagelijks Bestuur (DB).		
Financieel belang	Circa 52%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.509.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.231.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	

Ontwikkelingen

De deelnemende gemeenten van de GR Presikhaaf Bedrijven hebben besloten om de GR te ontmantelen en te liquideren. De liquidatie is per eind november 2020 een feit. Het liquidatieproces van Werkvoorziening Midden Gelderland is in verschillende stappen verlopen:

1. In 2018 is de 'knip' gemaakt tussen het formeel en materieel werkgeverschap van alle SW medewerkers en Scalabor is gestart als arbeidsontwikkelbedrijf voor de SW medewerkers.
2. Per 1-1-2019 is het formeel werkgeverschap overgedragen aan de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SDCG).
3. Een groep van 14 boventalligen is per 1-1-2020 bij de MGR in dienst gegaan voor nog maximaal twee jaar werk-naar-werk traject. De resterende twee dienstverbanden zijn respectievelijk in april en november 2020 beëindigd. De vier resterende ID-baners zijn per 1 mei 2020 overgegaan naar Scalabor B.V. De twee stichtingen zijn reeds ontbonden.
4. Het ontbinden van de laatste dienstverbanden, het afhandelen van de laatste juridische verplichtingen en het indienen van de financiële vorderingen op het UWV zijn in 2020 gerealiseerd.

De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder De Vroome en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Financieel resultaat	Resultaat 2020 €
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020 €
Ontwikkelingen	2020 was een bijzonder jaar vanwege de coronacrisis. Mensen trokken er binnen Nederland massaal op uit. Om een veilig bezoek te waarborgen zijn maatregelen getroffen, bijvoorbeeld door cirkels op het gras aan te bracht waarbinnen de 1,5m afstand verzekerd is. Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang. In 2020 heeft er een inspraakronde plaatsgevonden inzake de wijziging van het bestemmingsplan.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt. Maatwerk per locatie wordt geboden.

Algemeen

De coronacrisis heeft voor de vastgoedmarkt (nog) geen grote gevolgen gehad en daarmee ook niet voor het grondbedrijf. Grote effecten of veranderingen hebben daarom afgelopen jaar dan ook niet plaatsgevonden. Dit is dan ook terug te zien in de financiële resultaten van het grondbedrijf. Niet alleen de goede vastgoedmarkt zorgt voor een stabiel resultaat, maar ook de afnemende ontwikkelportefeuille van het grondbedrijf zorgt daarvoor. Immers een project in de voorfase van een ontwikkeling kent grotere onzekerheden, en daarmee risico's, dan projecten die al meer in de eindfase zitten. Daar zijn bijvoorbeeld al verkoopcontracten gesloten en zijn veel civiele werkzaamheden al uitgevoerd.

De stabiliteit heeft het afgelopen jaar dan ook wederom tot een positief resultaat geleid van ruim € 6,8 miljoen. Net als voorgaande jaren hebben de (verplichte) tussentijdse winstnemingen en, in iets minder mate het onderdeel erfpacht, in belangrijke mate bijgedragen aan het positieve resultaat over 2020. Het grondbedrijf heeft voldoende buffers om de huidige risico's binnen de (grondexploitatie) projecten zelf te dragen.

Die stabiliteit heeft wel een keerzijde, namelijk dat Arnhem nog maar weinig eigen (grond)posities heeft om zelf sturing te geven aan ruimtelijke en programmatische (bijvoorbeeld extra woningbouw) vraagstukken. Door middel van ontwikkelingsperspectieven wordt nu wel voor diverse delen van de stad, bijvoorbeeld Kronenburg en de oostelijke zijde van de stad (Presikhaaf en Spoorzone), nagegaan hoe programmatische, duurzaamheids- en sociale vraagstukken ruimtelijk vertaald moeten worden. Ingrepen in de bestaande stad zullen daarbij altijd kostbaarder en ingewikkelder zijn dan wanneer dat kan plaatsvinden in een uitbreidingswijk. Hoe verder uitvoering wordt gegeven aan de ontwikkelingsperspectieven zal de komende tijd verder uitgewerkt gaan worden. Een combinatie van zowel actief als facilitair grondbeleid lijkt hierbij het meest realistische scenario.

Grondbeleid

Het beleidsmatige kader voor het grondbeleid is verwoord in de nota Zicht op Gegronde Keuzes. Bij toekomstige aanpassingen van dit (uitvoerings)beleid zal aansluiting worden gezocht bij de nieuwe omgevingsvisie die in de gemeente Arnhem wordt opgesteld. Op dit moment is het uitgangspunt nog steeds situationeel grondbeleid. Per locatie wordt maatwerk verricht. Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen, waarbij de raad via de achterliggende (deels geheime) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties.

Mede naar aanleiding van de gewijzigde BBV-regelgeving is in 2020 het uitvoeringsdocument voor het Grondbedrijf weer actueel gemaakt. Hierin wordt bijvoorbeeld beschreven hoe wordt omgegaan met tussentijdse winstneming, hoe met het kostenverhaal in Arnhem wordt omgegaan en zijn de actuele erfpachtvoorwaarden opgenomen.

Strategische aankopen

Bij een situationeel grondbeleid is het nog steeds mogelijk strategische gronden aan te kopen. Er kunnen zich ruimtelijke kansen voordoen, waarvoor het wenselijk is om voorafgaand aan het vaststellen van een grondexploitatie aankopen te doen. Een belangrijk onderdeel bij strategische aankopen is de afweging van financiële risico's die met de aankoop gemoeid zijn. Door vooraf een budget ter beschikking te stellen, kan snel worden gehandeld.

De totale waarde aan strategisch bezit mag maximaal € 50 miljoen bedragen. Dit bedrag is niet gewijzigd ten opzichte van het afgelopen jaar. In 2020 is er een aantal strategische aankopen gedaan in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de Diaconessenkerk is aangekocht. Totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2020: € 15,9 miljoen.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

De gemeente Arnhem kent een woningvraag die hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Op basis van de genoemde trends zal de krapte op de woningmarkt de komende jaren hoog blijven. Door het afnemende woningaanbod en de nog steeds hoge vraag blijft de druk op de Arnhemse woningmarkt groot. In 2019 konden woningzoekers begin april nog kiezen uit bijna 500 woningen, in 2020 was op deze datum sprake van een historisch laag aanbod van slechts 375 woningen.

De bouw van nieuwe woningen blijft achter op de vraag naar woningen. Het woningaanbod droogt op en dit zorgt dat het aantal transacties afneemt, verkooptijden afnemen en het prijsniveau verder stijgt. In een jaar tijd is de vierkante meterprijs in de regio Arnhem met 9,2% gestegen, landelijk was dit 9,7%. De Arnhemse woningmarkt is een echte verkopers markt, waar sprake is van een krappe markt met een laag beschikbaar woningaanbod. Dit vertaalt zich onder andere in een groot tekort op de Arnhemse nieuwbouwmarkt.

De commerciële vastgoedmarkt kent een onzekerdere toekomst. Voor goede kantoorruimte op goede locaties en (logistieke) bedrijfsruimte zijn de verwachtingen nog wel positief. Voor detailhandel en horeca zijn de vooruitzichten minder optimistisch. Het grondbedrijf heeft overigens zelf relatief weinig projecten in portefeuille die vallen onder commercieel vastgoed.

Ontwikkeling grondbedrijf afgelopen jaar en vooruitblik komende jaren

Het grondbedrijf heeft over 2020 een positief resultaat behaald, exclusief de tussentijdse winstneming, van circa € 1,4 miljoen. De belangrijkste bijdrage komt vanuit het onderdeel erfpachten (opbrengsten canon). Het resultaat erfpacht bedraagt namelijk € 1,7 miljoen. Daarnaast is afgelopen jaar voor circa € 5,4 miljoen aan tussentijdse winstneming gerealiseerd. De totale mutatie van de voorzieningen is beperkt, namelijk toevoeging van circa € 0,25 miljoen. Op basis van de huidige risico inschattingen, kan het grondbedrijf zelf haar risico's nog steeds dragen. Wel is dit jaar uit het positieve resultaat van het grondbedrijf een extra bedrag gedoteerd aan de bestemmingsreserve Weerstandsvermogen grondexploitatie.

Gebiedsontwikkeling is steeds vaker binnenstedelijk en is complexer geworden. Dit vraagt steeds meer om (gemeentelijke) financiële bijdragen. Op het ogenblik zijn er geen gemeentelijke middelen beschikbaar om tekorten binnen een nieuwe gebiedsontwikkeling op te vangen. Om toch ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst mogelijk te maken is het raadzaam om te onderzoeken of er middelen beschikbaar kunnen worden gesteld.

Uit onderstaande grafieken (volume ontwikkeling portefeuille grondbedrijf 2020) komt naar voren dat in 2020 duidelijk meer (grond)opbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. In totaal is er voor circa € 13,2 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 26,2 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde van de portefeuille van het grondbedrijf volgt ook dit jaar de dalende trend die in de voorgaande jaren is ingezet (NB. de weergegeven boekwaarde betreft de boekwaarde grondexploitaties en de boekwaarde materiële vaste activa).

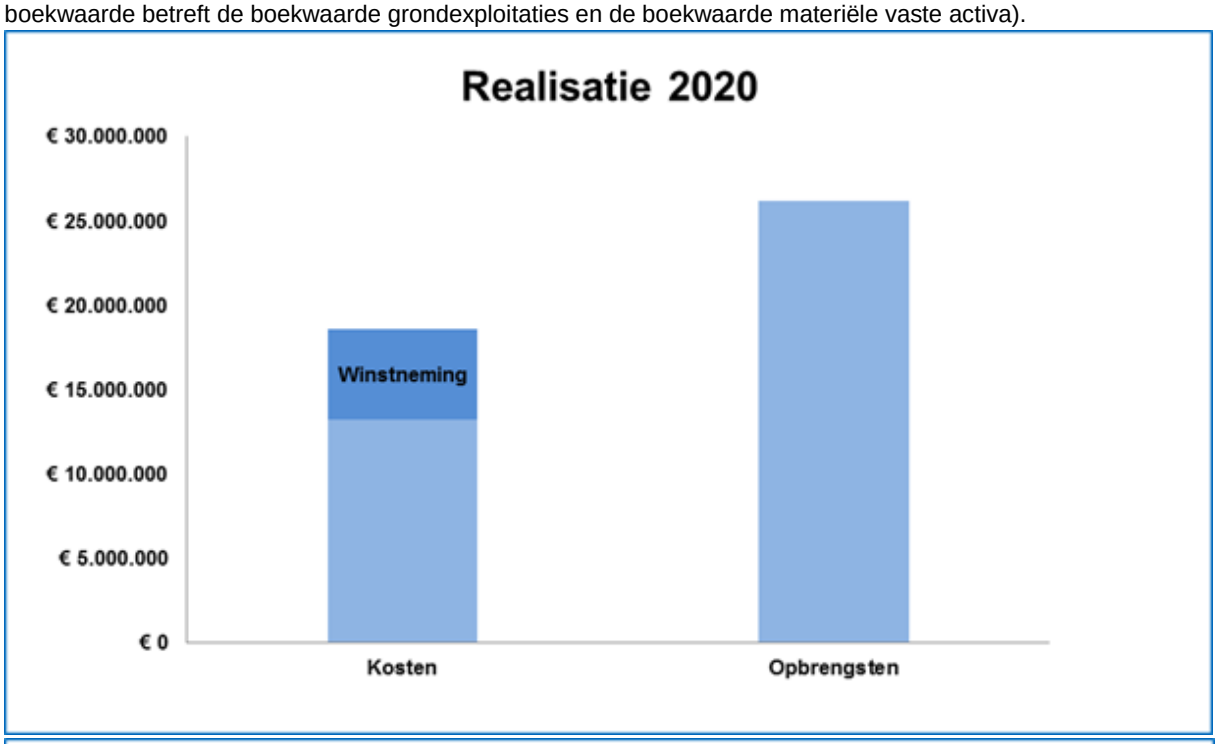

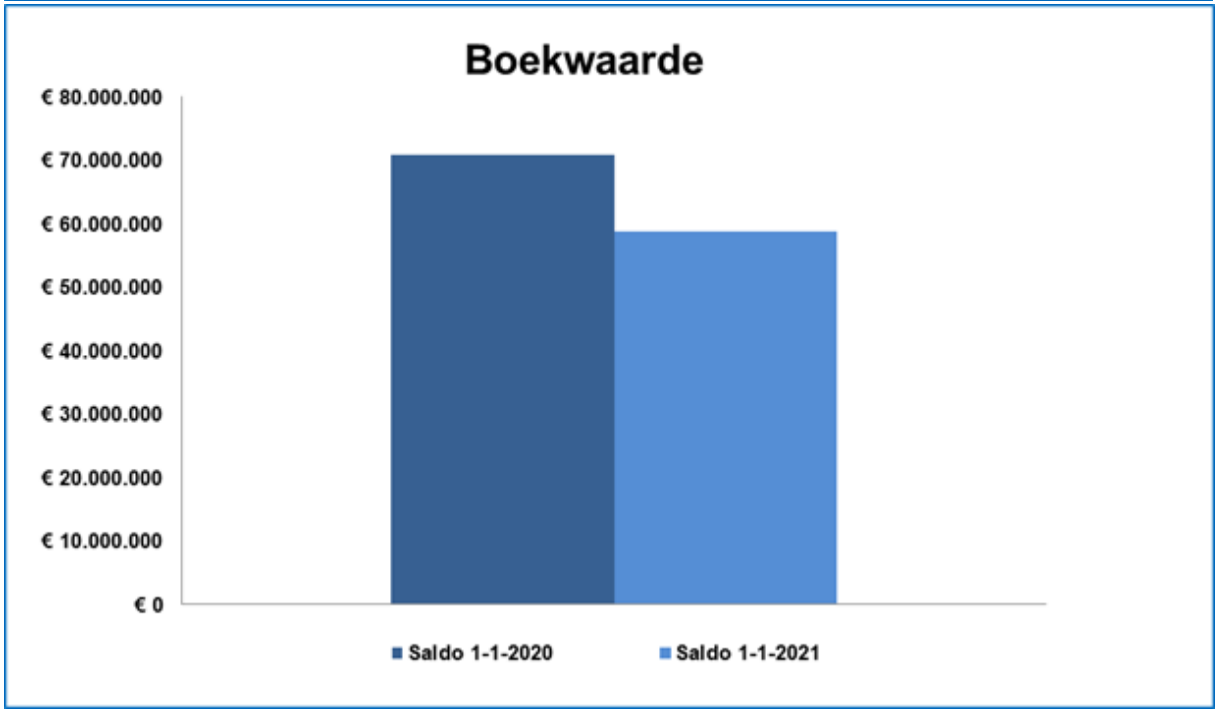

In onderstaande grafiek zijn de te verwachten kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 77 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 119 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen circa € 86 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten circa € 160 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2020 en eventuele mutaties (programma, planning, afboekingen) in grondexploitatieprojecten en investeringsprojecten.

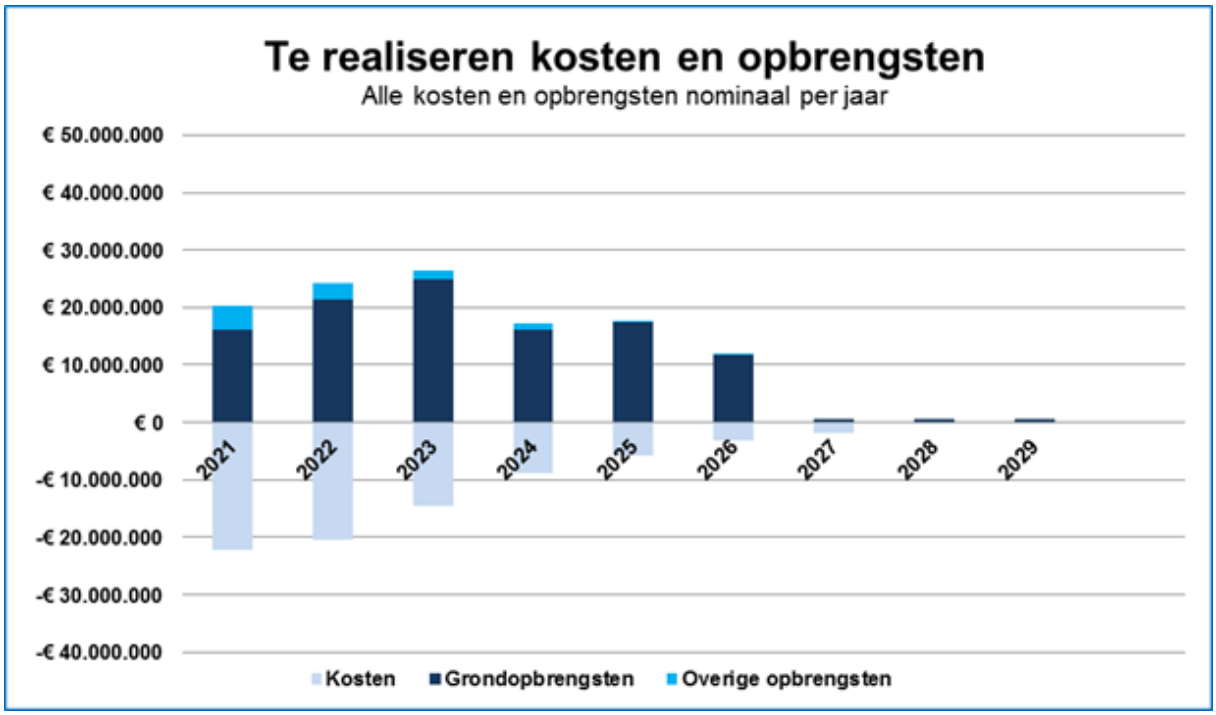

De grondexploitatie

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In een geheime bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2020) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn beperkt gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een stijging van 1,5% in 2021 en 2,5% in 2022 en 2023. Voor de overige opbrengstcategorieën worden lagere percentages aangehouden, variërend van 0% voor winkels tot 1% voor bedrijventerreinen. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2023 tussen de 1,0% en 3%. Vanaf 2024 worden geen verschillen tussen de kosten- en opbrengstenstijging verwacht (beide 2%).

De rente is bij de herzieningen dit jaar wel aangepast ten opzichte van vorig jaar. De gemeente moet namelijk verplicht uitgaan van een gewogen marktrente. Op basis daarvan is in de gemeentebegroting de rekenrente voor het grondbedrijf bepaald op 1,7%. Voor Schuytgraaf is in het verleden een aparte projectfinanciering opgezet, hiervoor geldt 2%.

Jaarresultaat grondbedrijf 2020

Over 2020 is er een positief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van circa € 6,8 miljoen. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Resultaat grondbedrijf 2020			
Bedragen x € 1.000	*Lasten*	*Baten*	*Totaal*
Afgesloten projecten	0	120	120
Winstnemingen projecten	0	5.390	5.390
Vastgestelde grondexploitaties	400	143	-257
Strategisch bezit (MVA)	283	288	5
Voorstudies	121	0	-121
Overige kosten & opbrengsten	33	0	-33
Erfpachten	517	2.242	1.725
Totaal resultaat Grondbedrijf voor bestemming	**1.354**	**8.183**	**6.829**

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- Afgesloten projecten

In 2020 zijn er twee projecten afgesloten, namelijk Lorentz Lyceum en Rosendaalseweg. Op beide projecten zat nog een klein positief saldo. In totaal levert dit circa € 120.000 aan voordelig resultaat op voor het grondbedrijf.

- Tussentijdse winstneming vastgestelde grondexploitaties

Conform de BBV-spelregels en de daarop gebaseerde winstnemingsnotitie van de gemeente Arnhem vinden er over 2020 wederom een aantal winstnemingen in projecten plaats. Dit jaar vindt de grootste winstneming plaats bij de Zuidelijke Binnenstad. Ook de Leidenweg zorgt voor een grote bijdrage aan de tussentijdse winstneming. De totale tussentijdse winstneming bedraagt € 5,4 miljoen.

- Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen

Grondexploitaties waarop een verwacht financieel tekort zit, dienen vooraf te worden afgedekt. Dit wordt aangeduid als het voorzichtigheidsprincipe. Wanneer een grondexploitatie niet sluitend is, wordt voor het voorziene tekort een voorziening getroffen om de tekorten af te dekken.
Ten opzichte van vorig jaar zijn de totale voorzieningen met ruim € 250.000 toegenomen. De voorziening voor Arnhem Centraal is afgenomen. Dit komt door een positief rente effect in de grondexploitatie. Voor Gaardenhage en Merwedestraat zijn deze met respectievelijk € 100.000 en € 300.000 toegenomen. Indien de raad een besluit neemt om project Merwedestraat in huidige vorm te stoppen en over te brengen naar strategisch bezit, zal de voorziening weer vrijvallen.

- Strategisch bezit

De beheerslasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren. In 2020 waren de kosten en opbrengsten in evenwicht met elkaar.

- Voorstudies en overige kosten grondexploitatie

In 2020 bedroegen de totale kosten voor deze categorieën ruim € 150.000, waarvan Voorstudies verantwoordelijk was voor ruim € 120.000 van de kosten. Dit zijn kosten die gemaakt worden voordat er een vastgestelde grondexploitatie is en die jaarlijks afgeboekt worden. Deze kosten worden weer geactiveerd als de grondexploitatie vastgesteld is. Afgelopen jaar zijn voor de Nijmeegseweg en de Hobbit (in Malburgen) voorstudie kosten gemaakt.

- Erfpachten

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2020 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Dit komt vooral door opbrengsten erfpachtcanon en (eenmalige) afkopen. Het resultaat is € 1,7 miljoen positief.

Grondexploitatie en Weerstandsvermogen

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per ultimo 2020 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per ultimo 2020 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 15,9 miljoen, ten opzichte van € 15,2 miljoen in 2019. Deze stijging is een resultante van een aantal verwervingen in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de verwerving van de Diaconessenkerk. Daarnaast zijn in Coehoorn een aantal panden verkocht aan stichting Coehoorn Centraal. De boekwaarde bestaat uit de volgende elementen:

Voor een bedrag van circa € 4,8 miljoen betreft het bebouwde gronden. De panden zijn aangekocht met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen, maar worden in principe verkocht als inzichten daarover veranderen.
Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 11,1 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Deze gronden hebben een boekwaarde van gemiddeld € 18,- per m2.

Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2020 zijn er twee grondexploitaties afgesloten en is de grondexploitatie Presikhaaf-Oost geopend. Totaal bedraagt de boekwaarde per 1-1-2021 circa/ € 105 miljoen (in 2019 € 117 miljoen). De boekwaarde zou nog harder naar beneden gegaan zijn als er niet de winstneming als een 'kostenpost' in de grondexploitatie zou zijn opgenomen. De reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf is circa € 63 miljoen. Deze is niet als opbrengst in de boekwaarde opgenomen, maar wordt apart weergegeven. Daarnaast moeten er nog voor circa € 64 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2019 € 72 miljoen) en voor circa € 114 miljoen aan totale

opbrengsten (in 2019 € 139 miljoen) gerealiseerd worden. De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2021 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 8 miljoen.

Vastgestelde grondexploitaties

Bedragen x € 1.000.000

	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	158	41	199
Overige kosten	30	5	35
Plankosten en VTU	142	16	158
Winstneming	32		32
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	361	110	471
Subsidies / bijdragen	159	4	163
Totaal opbrengsten	***520***	***114***	***634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	11	61
Resultaat (op eindwaarde)	**-105**		**-66**
Resultaat op cw per 01-01-2021			**-55**
Reeds getroffen voorziening per 1-1-2021			**63**
Winstpotentie cw per 01-01-2021			**8**

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.

Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen. Voor de middellangere termijn heeft de gemeente nog Schuytgraaf. Voor de langere termijn zit er op dit moment geen eigen woningbouwontwikkelingen in de pijplijn.

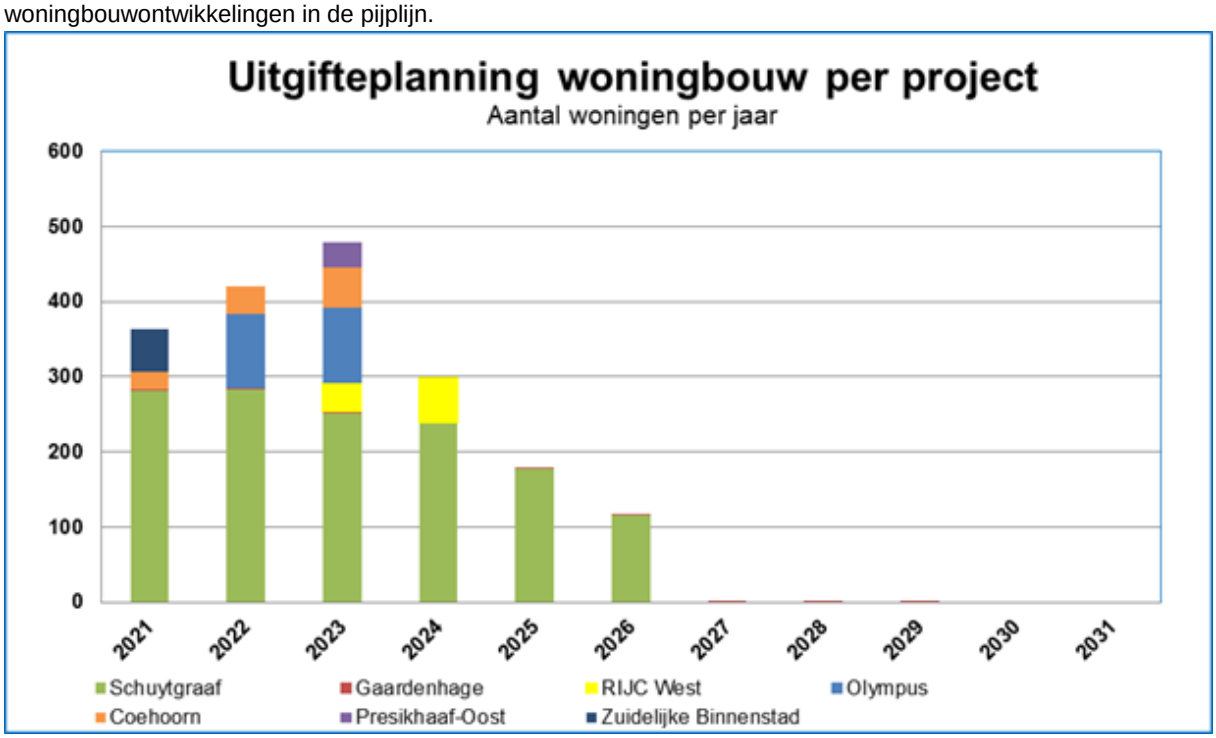

Voor bedrijven, kantoren en ander commercieel programma geldt ook dat na 2023, met uitzondering van uitgifte voor bedrijven op Oude Veerweg, er verder geen gemeentelijke gronden meer beschikbaar zijn in de huidige projecten.

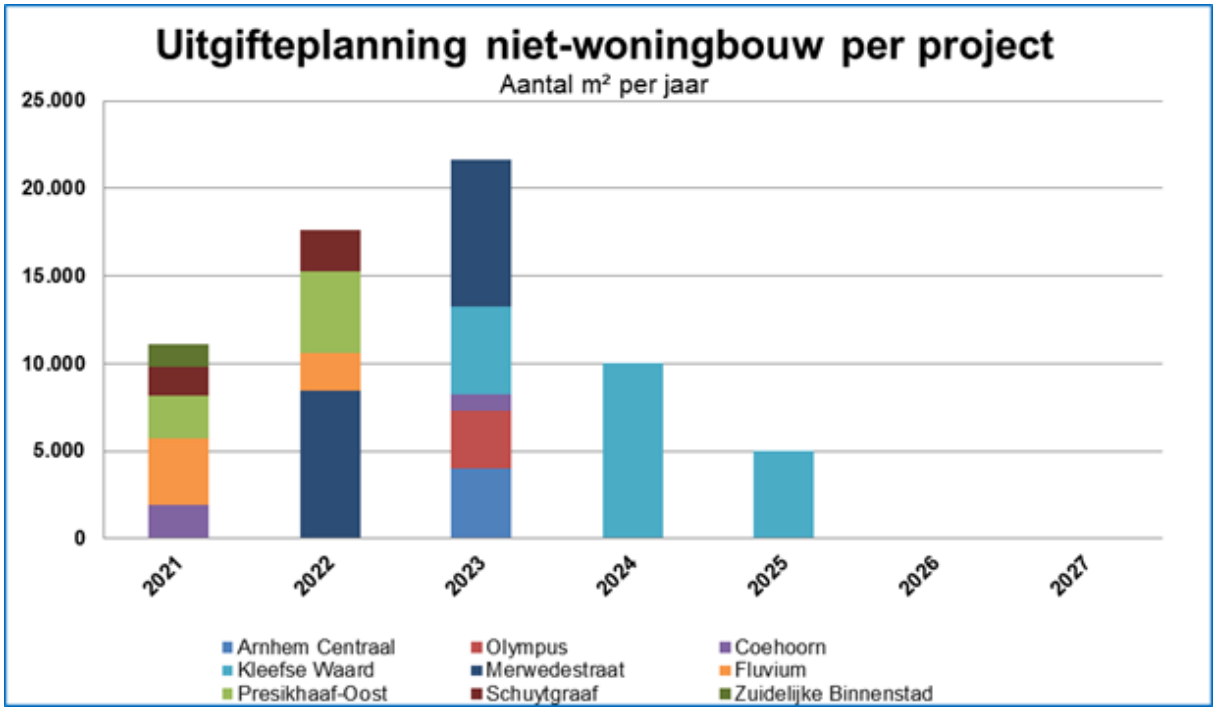

Reserves en begroting

Het grondbedrijf is alweer een aantal jaren volledig in staat om zelf haar eigen risico's te dragen. De bestemmingsreserve kan bij eventuele financiële tegenvallers in de toekomst deze eerst zelf opvangen, voordat een beroep gedaan wordt op de Algemene Reserve. Naast de reserves is er ook nog een winstpotentie van circa € 8 miljoen in de grondexploitaties. De winstpotentie is afgenomen ten opzichte van vorig jaar (€ 11 miljoen) omdat ook dit jaar een belangrijk deel van die winstpotentie mee is genomen in het positieve resultaat van het grondbedrijf (circa € 5,4 miljoen). De winstpotentie binnen de projecten wordt overigens niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze middelen zijn namelijk nog niet vrijgevallen en komen daarmee ook pas in de toekomst tot onze beschikking. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe worden die daarom niet ingezet als dekking voor de weerstandscapaciteit. Wel draagt de winstpotentie bij aan het vermogen om risico's binnen de grondexploitaties zelf op te kunnen vangen.

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf

Bedragen x € 1.000	*Saldo per 31-12-2019*	*Saldo per 31-12-2020*
Bestemmingreserve grondexploitaties	12.562	14.747
Bestemmingreserve voorstudies	283	262
Bestemmingreserve strategische posities	1.500	1.500
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**14.345**	**16.509**

In bovenstaande tabel staat aangegeven hoe de verschillende bestemmingsreserves zich over het afgelopen jaar hebben ontwikkeld. De bestemmingsreserve grondexploitaties is dit jaar opgehoogd van € 12,6 miljoen naar € 14,7 miljoen. De stikstofproblematiek leidt bijvoorbeeld bij een aantal projecten tot hogere risico inschattingen.

De totale hoogte van de bestemmingsreserve in de FJP 2020 wordt bepaald door de weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf plus een marge van 10%. De jaarlijkse maximale bestemmingsreserve grondexploitaties kan hiermee dus fluctueren, afhankelijk van de risico's binnen het grondbedrijf.

In 2020 zijn meer kosten gemaakt dan begroot voor de Voorstudies. De hogere kosten worden gedekt door een deel van de bestemmingsreserve Voorstudies hiervoor in te zetten. De bestemmingsreserve Voorstudies daalt hierdoor met ruim € 20.000,-. Het saldo van de bestemmingsreserve voorstudies bedraagt nog € 262.000,-. De bestemmingsreserve Strategische posities is maximaal gevuld, conform het beleid en kent in 2020 geen mutaties.

In onderstaande tabel is de begroting van het Grondbedrijf voor 2020 weergegeven. Hier werd reeds rekening gehouden met een positief resultaat voor het Grondbedrijf van circa € 1,81 miljoen.

Grondexploitatie en begroting 2020		
Bedragen x € 1.000		
Totaal begroot resultaat grondexploitatie (incl erfpacht)	*1.811*	*V*
Totaal werkelijk jaarresultaat Grondbedrijf	*6.829*	*V*
Afwijking werkelijk resultaat t.o.v. begroting	**5.019**	**V**
In begroting reeds geraamde dotatie aan BR grex	*700*	*V*
Totaal te bestemmen resultaat	**5.718**	**V**

Het verschil tussen het werkelijke resultaat Grondbedrijf (€ 6,83 miljoen) en de begroting is circa € 5 miljoen. In het totale begrote bedrag van € 1,81 miljoen was al € 0,7 miljoen bestemd (een begrote winst uitname) voor het grondexploitatieresultaat. Daarmee komt het totale bedrag om te bestemmen naar de diverse reserves uit op € 5,72 miljoen.

Weerstandsvermogen

Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van de (grondexploitatie)projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan wat op enig moment als meest waarschijnlijke scenario wordt geacht. De risico's die zich bij grondexploitatieprojecten kunnen aandienen zijn verschillend van aard. Zo zijn er project specifieke risico's, programma risico's maar ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.

Vorig jaar is, mede naar aanleiding van aanbevelingen in het BBV van juli 2019, opnieuw naar de verschillende risico's gekeken en dat heeft toen geresulteerd in een gewijzigde bepaling van het weerstandsvermogen.

In het BBV wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Ook zijn de regels omtrent tussentijdse winstuitname aangescherpt vooral met betrekking tot het inrekenen van risico's.

Het bepalen van het risico op de projecten valt dus uiteen in twee onderdelen:

1. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slecht-weer" scenario. Dit scenario gaat uit van:
   - 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval.
   - een waarde daling van 10% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten,
   - 10% lagere kosten i.v.m. marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden

Over een looptijd van 7 jaar resulteert dit in een gemiddeld lagere opbrengstenstijging van 1,8% en 1,6% lagere kostenstijging.

2. De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een check list van mogelijke projectrisico's aan de hand van de genoemde notitie van de Commissie BBV en het 'Handboek Grondbeleid voor gemeenten' van Deloitte. Hierbij zijn ook risico's opgenomen die samenhangen met mogelijke toekomstige (programmatische) aanpassingen waarover nog moet worden besloten door de raad.

Op basis van een inventarisatie per project en een waardering van de risico's door middel van kans en impact zijn de project specifieke risico's bepaald. Vervolgens is met Naris de omvang van het risico bepaald.
De risico's van het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd o.b.v. 10% van de boekwaarde c.q. 10% van de gemaakte kosten uit 2020.

Het risico en daarmee het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf komt daarmee op:

Weerstandscapaciteit grondbedrijf		
Bedragen x € 1.000	*FJP 2019*	*FJP 2020*
Conjuncturele risico's (marktrisico)	5.430	5.140
Project specifieke risico's	11.470	13.000
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110
Totaal risico's	18.510	19.783
Af: zelfdragend risico's vermogen pos. grex.	-7.090	-6.377
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	**11.420**	**13.406**
BR grondexploitatie (=110% van weerst.capaciteit))	**12.562**	**14.747**

Overigens zal het weerstandsvermogen pas worden ingezet als beheersmaatregelen (bijvoorbeeld bezuinigingen) in de projecten zelf niet afdoende werken.

De benodigde weerstandscapaciteit in de FJP van 2020 komt uit op € 13,4 miljoen, een stijging van bijna € 2 miljoen ten opzichte van het jaarverslag 2019. Dit komt vooral doordat bijvoorbeeld voor een aantal projecten het risico van de stikstofproblematiek is meegenomen en daarnaast is het zelfdragend vermogen van de positieve grondexploitaties afgenomen door de verplichte winstnames in een aantal projecten. Daarnaast wordt, conform gemeentelijk beleid om robuuste buffers te hebben, een factor 1,1 gehanteerd bij de benodigde weerstandscapaciteit voor de bestemmingsreserve (BR) grondexploitatie. Deze komt daarmee uit op € 14,7 miljoen in de FJP 2020.

Weerstandsvermogen en scenario's
Om de uitkomsten van de risicoprofielen, en het gewenste weerstandsvermogen van € 13,4 miljoen, betekenis te geven en de noodzaak te onderstrepen van een weerstandsvermogen dat aansluit op het risicoprofiel van de gehele portefeuille schetsen we hieronder enkele extreme scenario’s.

In onderstaande tabel zijn de scenario's weergegeven en afgezet tegen het resultaat op netto contante waarde van de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2021, inclusief de reeds getroffen voorzieningen bedraagt deze afgerond € 7,6 miljoen positief (= toekomstige winstpotentie).

Scenario's grondbedrijf

Bedragen x € 1.000.000

Scenario	Omschrijving	Effect op resultaat	Resultaat grex
FJP 2020	Basis	0,0	7,6
Scenario 1	Drie jaar vertraging	-3,4	4,2
Scenario 2	Grondopbrengsten 10% lager	-11,0	-3,4
Scenario 3	Ontwikkeling staken	-63,1	-55,5

- Scenario 1 geeft het effect weer als de geraamde opbrengsten met een vertraging van drie jaar gerealiseerd worden en de overige uitgangspunten gelijk blijven. Dit houdt in dat er drie jaar extra rentekosten (2,0%/jaar) worden berekend over de huidige boekwaarde;
- Scenario 2 geeft weer wat het effect op het basisresultaat grondexploitatie is van toekomstige grondopbrengsten als die 10% lager liggen dan nu aangenomen;
- Scenario 3 geeft weer welk financieel resultaat er volgt uit het staken van alle ontwikkelingen van de grondexploitatie projecten. Uitgangspunt voor dit scenario is dat de huidige boekwaarde van de grondexploitaties bij het staken van de ontwikkeling als verlies wordt genomen.

Investeringen

In de verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte. In lijn met deze eigen benadering in de besluitvorming in de MJPB wordt ook de verantwoording in het jaarverslag afzonderlijk, buiten de reguliere programma's, aangeboden.

Activering/ onderhanden activa

Nr.	Prog. Omsch.	Inv.omsch.	Ec./ mtsch. nut	Begr.2020	Onderh. act. 2019	Best. 2020	Act. 2020 totaal	Over-/ onder-schrijding	Onderh. act.2020
Bedragen x € 1.000									
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Publieke dienstverlening	E	0	62	5	39	-39	28
		Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	1.548	65	435	367	1.181	133
		Overige ICT	E	2.000	441	215	143	1.857	513
				3.548	**567**	**655**	**549**	**2.999**	**674**
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E	**9**	**0**	**0**	**0**	**9**	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	1.772	70	2.291	413	1.359	1.948
		Verkeersregelinstallaties	M	647	8	457	465	182	0
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	694	166	15	0	694	181
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	3.309	0	2.450	2.450	859	0
		Openbare verlichting Overige	M	1.800	17	1.514	1.503	297	28
		Kunstwerken	M	2.347	226	1.341	1.567	780	0
		Parkeerexploitatie	E	4.577	275	984	929	3.648	329
				15.146	**761**	**9.052**	**7.328**	**7.818**	**2.485**
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	280	457	543	1.000	-720	0
		Huisvesting Primair onderwijs	E	594	48	134	149	445	32
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	26.956	21.195	12.389	21.518	5.438	12.066
		Natuur milieu educatie	E	0	0	6	6	-6	0
				27.830	**21.699**	**13.072**	**22.673**	**5.157**	**12.099**
S05	**Cultuur**	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	1.393	242	817	1.058	335	0
		Museum Arnhem	E	0	2.629	9.938	0	0	12.567
		Eusebiuskerk	E	260	0	111	111	149	0
		Stadstheater	E	0	612	147	0	0	759
				1.653	**3.483**	**11.013**	**1.169**	**484**	**13.327**
S07	**Zorg**	Algemeen sociaal deelfonds	E	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**1**

S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden en huisvesting	E	315	0	0	0	315	0
		Overige Binnensport en huisvesting	E	4.357	1.065	1.503	2.273	2.084	295
		Overige Buitensport	E	663	85	276	361	302	0
		Zwembad Valkenhuizen	E	0	1.892	7.369	0	0	9.261
		Sportontwikkeling	E	0	0	34	34	-34	0
				5.335	**3.042**	**9.181**	**2.667**	**2.668**	**9.556**
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	200	47	1	0	200	48
		Overige Afval	E	50	514	929	507	-457	936
		Afvalbeheer	E	188	0	0	0	188	0
		GRP	E	8.165	0	7.077	7.216	949	-139
		Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	431	0	139	0	431	139
				9.034	**561**	**8.146**	**7.722**	**1.312**	**984**
Totaal				**62.555**	**30.114**	**51.119**	**42.108**	**20.447**	**39.125**

Uit de tabel blijkt dat van de investeringen waarvoor kredieten ter hoogte van € 62,6 miljoen beschikbaar waren gesteld, in 2020 € 42,1 miljoen is geactiveerd, 67% (ter vergelijking, in 2019 maar 36%). De projecten zijn gereed en/of de investeringen zijn in gebruik genomen. De resulterende zogeheten onderuitputting van € 20,4 miljoen wordt met name verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's S00 Bestuur, dienstverlening en financiën (€ 3 miljoen), S02 Bereikbaarheid (€ 7,8 miljoen), S04 Onderwijs (€ 5,1 miljoen), S09 Gezondheid en sport (€ 2,7 miljoen) en S12 Wonen en leefomgeving (€ 1,3 miljoen).
Dit achterblijven betekent niet dat de begrote investeringen nog helemaal niet gedaan zijn. Veel bestedingen hebben al plaatsgevonden, maar de projecten zijn nog niet volledig afgerond. Voor een bedrag van € 39,1 miljoen worden in 2020 gemaakte kosten als Onderhanden Activa (OHA) doorgeschoven naar latere jaren. Dit is een normaal verschijnsel bij grote, infrastructurele projecten. Zo is uit 2019 voor € 30,1 miljoen OHA doorgeschoven naar 2020.
Van de OHA naar 2021 zijn Museum Arnhem met € 12,6 miljoen en Zwembad Valkenhuizen met € 9,3 miljoen de grootste. Voor deze beide projecten zijn in het MIP 2021 kredieten beschikbaar gesteld.

De onderuitputting in genoemde programma's kunnen we toeschrijven aan een aantal grote 'achterblijvers':
1. S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Krediet	€ 3.373.000
Activering	€ 549.000
Onderschrijding	€ 2.999.000

De onderuitputting van € 3,0 miljoen wordt verklaard door:

- Voor een bedrag van € 1,2 miljoen zijn investeringen in Huisvesting en Facilitaire zaken (voornamelijk stadhuis en stadskantoor) niet uitgevoerd en doorgeschoven naar 2021.
- Verder zijn voor € 1,8 miljoen investeringen in bedrijfsapplicaties niet gerealiseerd en doorgeschoven naar 2021 om een aantal redenen:]

1) De doorontwikkelingen voor het zaaksysteem is op een laag pitje gezet vanwege instabiliteit van het systeem.
2) Als gevolg van personele wisselingen was een tijdlang onvoldoende capaciteit beschikbaar om projecten te begeleiden en implementeren.

2. S02 Bereikbaarheid

Krediet	€ 15.156.000
Activering	€ 7.328.000
Onderschrijding	€ 7.818.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door onderuitputting op een tweetal aandachtsgebieden:

- De kredieten voor de parkeerexploitatie (straat en garage) van € 3,6 miljoen schuiven door naar 2021. Hoofdmoot hier zijn kredieten van € 1,3 miljoen voor werkzaamheden aan de parkeergarage Arnhem Centraal en de Willemstunnel, € 0,9 miljoen voor maatregelen in alle parkeergarages en € 0,7 miljoen voor straatparkeren.
- Van de geraamde investering in wegen (ontwikkeling en onderhoud) van € 4,1 miljoen wordt € 2,2 miljoen doorgeschoven naar 2021. Hiervan zijn voor € 1,8 miljoen al kosten gemaakt, maar zijn de projecten nog niet afgerond.

3. S04 Onderwijs

Krediet	€ 27.830.000
Activering	€ 22.673.000
Onderschrijding	€ 5.157.000

De investeringen en activeringen betreffen voornamelijk nieuwbouw van scholen voor speciaal onderwijs. De onderuitputting van € 5,4 miljoen zal volgens planning in 2021 worden geactiveerd.
Alle andere gemaakte kosten in de sfeer van investeringen voor huisvesting van speciaal onderwijs worden doorgeschoven naar 2021 omdat de projecten nog niet afgerond zijn of omdat het krediet in 2021 beschikbaar is gesteld in het MIP.

4. S09 Gezondheid en sport

Krediet	€ 5.335.000
Activering	€ 2.667.000
Onderschrijding	€ 2.668.000

Deze onderuitputting is voor € 2,1 miljoen toe te schrijven aan 'Overige binnensport', Sporthal Valkenhuizen en sportzalen. De nog niet gepleegde investeringen zullen plaatsvinden in 2021 en later, wanneer in het MIP is voorzien in minder kredieten voor binnensport.
De binnen dit programma gepleegde investeringen in Zwembad Valkenhuizen zijn verantwoord als Onderhanden Activa en zullen in 2021 worden geactiveerd.

5. S12 Wonen en leefomgeving

Krediet	€ 9.034.000
Activering	€ 7.722.000
Onderschrijding	€ 1.312.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door werken aan de riolering in Arnhem: van de beschikbare € 8,2 miljoen voor het GRP is € 7,2 miljoen geactiveerd, een onderschrijding van € 1 miljoen.

Onderuitputting kapitaallasten
Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2021 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten.
Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting worden toegevoegd aan de Algemene Reserve.
Uitzondering hierop vormt de onderuitputting van kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten onderwijs.
De verwerking in begroting 2021 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Subsidies

Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2020.

Algemeen

Het verlenen van subsidies is één van de instrumenten die de gemeente kan inzetten om haar doelstellingen te realiseren. Subsidies kunnen op twee manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan de 'grote' instellingen worden op deze wijze verstrekt.

Subsidies 2020

In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2020 heeft Arnhem in totaal voor €90,2 miljoen aan subsidies verstrekt, waarvan €84,9 miljoen begrotingssubsidies betreft.

Op totaalniveau wordt het subsidiebudget van €86 miljoen met ruim €4 miljoen overschreden.
Veelal worden na de initiële subsidiebeschikking extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd.
De gelden daarvoor worden dan via een wijzigingsbeschikking toegekend, maar gedekt uit programmageld.
Hiervoor is in 2020 niet altijd een begrotingswijziging doorgevoerd, waardoor het beschikbare budget in de begroting aangemerkt is gebleven als regulier programmabudget. Bij de realisatie (kolom 'rekening') zijn de verstrekte bedragen terecht als subsidie aangemerkt.
Bovenstaande verklaart een groot deel van de overschrijding van de ruim €4 miljoen van de begrote subsidielasten. Deze overschrijdingen worden financieel allemaal opgevangen binnen het programmabudget, veelal wijkbudgetten.

In deze subsidieparagraaf zijn enkel de namen opgenomen van organisaties die in 2020 meer dan €1 miljoen aan subsidie hebben ontvangen. Voor een volledig overzicht van de verstrekte subsidies (op het niveau van subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	**5.055**	**5.359**
Begroting	**80.896**	**84.888**
Gerealiseerd resultaat	**85.951**	**90.246**

Subsidies worden ingezet om samen met instellingen de doelstellingen van de gemeente te realiseren. In het volgende overzicht is de verdeling van de subsidies over de verschillende programma's vermeld.

De gemeente verstrekt de meeste subsidie in de programma's S05 Cultuur, S08 Welzijn en inclusie en S09 Gezondheid en sport. Op deze terreinen worden enkele grote instellingen gefinancierd, die met hun activiteiten invulling geven aan gewenst gemeentelijk beleid.

		Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
STAD		**62.658**	**64.149**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.955**	**2.869**
S03	Economie	**1.063**	**450**
S04	Onderwijs	**779**	**795**
S05	Cultuur	**989**	**884**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**0**	**549**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**19**
S09	Gezondheid en sport	**5**	**13**
S10	Klimaat, energie en milieu	**120**	**55**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**104**
Begroting		**59.702**	**61.280**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**39**	**22**
S01	Veiligheid	**78**	**77**
S03	Economie	**1.339**	**2.220**
S04	Onderwijs	**5.731**	**4.915**
S05	Cultuur	**21.567**	**22.500**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**545**	**856**
S07	Zorg	**1.948**	**2.260**
S08	Welzijn en inclusie	**15.138**	**15.465**
S09	Gezondheid en sport	**12.638**	**12.591**
S10	Klimaat, energie en milieu	**540**	**208**
S12	Wonen en leefomgeving	**138**	**166**
WIJK		**23.293**	**26.097**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.100**	**2.490**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**1**	**186**
S04	Onderwijs	**1.882**	**1.921**
S05	Cultuur	**156**	**159**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**30**	**14**
S07	Zorg	**0**	**111**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**100**
S09	Gezondheid en sport	**31**	**0**
Begroting		**21.193**	**23.607**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**109**	**299**
S04	Onderwijs	**5.256**	**5.168**
S05	Cultuur	**354**	**387**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**780**	**1.999**
S07	Zorg	**622**	**733**
S08	Welzijn en inclusie	**8.749**	**9.241**
S09	Gezondheid en sport	**5.323**	**5.645**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**135**
Gerealiseerd resultaat		**85.951**	**90.246**

Hieronder staan de organisaties die in 2020 meer dan €1,0 miljoen subsidie ontvingen.

Bij deze partijen gezamenlijk is de realisatie bijna €1,7 miljoen hoger dan de begroting. Op totaalniveau wordt het subsidiebudget met ruim €4 miljoen overschreden. De restant overschrijding van ruim €2,3 miljoen is te vinden bij de overige, kleinere subsidieontvangers en deels bij de subsidieregelingen (zie tabel hierna).

Voor organisaties waarbij de realisatie meer dan €250.000 afwijkt van de begroting is hieronder een toelichting gegeven.

Het gaat om de volgende instellingen:

- Sportbedrijf Arnhem BV: De wijkactiviteiten die het Sportbedrijf uitvoert waren in de begroting nog aangemerkt als regulier wijkbudget; in de loop van 2020 zijn deze als subsidie verstrekt.
- St. Rijnstad: In de begroting zijn subsidiebedragen onterecht aangemerkt als regulier programmabudget in plaats van als subsidie. Er heeft geen wijziging in activiteiten plaatsgevonden.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden: Eind 2020 is door de samenwerkende gemeenten een andere verdeelsleutel afgesproken (met terugwerkende kracht voor 2020). Voor Arnhem heeft dit als gevolg dat de te verstrekken jaarlijkse subsidie toeneemt.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Sportbedrijf Arnhem BV	**16.896**	**17.197**
St. Rozet	**8.524**	**8.667**
St. Rijnstad	**7.807**	**8.595**
St. Musis en Stadstheater	**6.933**	**7.026**
St. IrisZorg	**4.663**	**4.646**
St. Moviera	**3.195**	**3.341**
St. Museum Arnhem	**2.950**	**2.979**
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	**2.558**	**2.867**
St. Peutercentra Arnhem	**2.210**	**2.229**
St. Welzijn Ouderen Arnhem	**2.150**	**2.224**
St. Pas	**2.156**	**1.968**
Pactum	**1.926**	**1.947**
St. Natuurcentrum Arnhem	**2.055**	**1.918**
Kinderopvang SKAR	**1.446**	**1.490**
Rijn Ijssel Roc	**1.073**	**1.121**
Stichting Refugee Company	**1.077**	**1.077**
Gerealiseerd resultaat	**67.621**	**69.293**

Overzicht subsidieregelingen

Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. In onderstaande tabel zijn de regelingen opgenomen waarvoor in 2020 subsidie aan te vragen was.

Voor een aantal regelingen is geen begroting opgenomen. Voor deze regelingen geldt dat het beschikbare budget in de begroting niet is aangemerkt als subsidiebudget. De middelen waren echter wel beschikbaar als regulier programmabudget, of zijn onttrokken aan de daartoe ingestelde bestemmingsreserves.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Reg Aanjaagfonds	**0**	**29**
Reg Amateurkunstregeling	**156**	**159**
Reg Burgerkracht	**0**	**100**
Reg Demontage diesel bestelauto's	**0**	**4**
Reg Eetbare stad	**0**	**8**
Reg Gelderland Herdenkt Airborne	**391**	**243**
Reg Gelderland Herdenkt Veluwe Remembers	**284**	**0**
Reg Gelijke kansen in het voortgezet (speciaal) onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs Arnhem	**510**	**510**
Reg Initiatieven klimaatadaptatie	**0**	**80**
Reg Klimaatfonds Duurz. Terrasverwarming	**70**	**19**
Reg Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland	**274**	**279**
Reg Pioniersbijdrage afsluitkosten aardgas	**0**	**2**
Reg Publieks Evenement Ronde 1	**369**	**208**
Reg Publieks Evenement Ronde 2	**171**	**183**
Reg Publieks Evenement Ronde 3	**719**	**697**
Reg Sport	**36**	**13**
Reg Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen	**336**	**336**
Reg Stroomversneller Cultuur	**0**	**4**
Reg Transformatie Sociaal Domein	**0**	**111**
Reg Verminderen hitteplekken en stimuleren stadslandbouw	**0**	**15**
Reg Voorschools aanbod	**1.567**	**1.605**
Reg Vrijwillig Jeugdwerk	**0**	**19**
Reg Werkinvesteringsfonds	**0**	**549**
Reg Wijkinitiatieven	**1**	**186**
Gerealiseerd resultaat	**4.882**	**5.359**

Wijksturing subsidies

Er zijn veel gesubsidieerde organisaties werkzaam in de wijken. Het kan zijn dat deze organisaties voor dezelfde doelgroep werken en de gemeente en/of de organisaties onvoldoende van deze mogelijk overlappende inzet weten. Vanuit de gemeente wordt ingezet om de overlap van dienstverlening in de wijken te inventariseren. Voor de subsidieaanvraag van 2020 is aan de subsidiepartners expliciet de opdracht meegeven inzicht te geven in de uitvoering en afstemming te zoeken in de samenwerking met andere organisaties en initiatieven. Bij de beoordeling van de aanvragen en het toekennen van de subsidies is de verbinding versterkt tussen de kernorganisatie, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Hierdoor zal een betere sturing in de wijk en een meer doelmatige inzet van subsidies worden gerealiseerd.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtenaren

Actuele kaders

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaar

Op 1 januari 2020 is de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) in werking getreden. Met de Wnra is het private arbeidsrecht vanaf 1-1-2020 van toepassing op het gemeentelijk personeel.
De bestaande (lokale) regelingen zijn in 2019 Wnra-proof gemaakt en ondergebracht in het personeelshandboek, welke op 3-12-2019 in het college van B&W is vastgesteld. Op het gebied van Integriteit betreft dit onder andere de gedragscode voor ambtenaren gemeente Arnhem.

Terugblik Ambtelijke integriteit 2020

Wnra

Onder actuele kaders is het in werking treden van de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) per 1-1-2020 beschreven.

Eigenaarschap

Actualisatie van het integriteitsbeleid is een doorlopend en essentieel proces. De organisatie is meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de ambtenaren is gaan vragen ('eigenaarschap'), om te doen wat nodig is in een specifiek geval, en niet te schuilen achter bureaucratische uitvoeringsregels (geen 'afvinkgedrag' meer, maar van geval tot geval een individuele afweging maken). Dit werken in een meer regelluwe omgeving vraagt van de ambtenaren een hoge mate van professionaliteit en zelfstandigheid, en de vaardigheid om verantwoording af te kunnen leggen over de keuzes die gemaakt zijn.

Integriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau.

Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bv. aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.
Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en - waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'
Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, intervisie, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Werkgroep Ambtelijke integriteit

Er is een werkgroep 'ambtelijke integriteit' bestaande uit onder andere vertegenwoordigers vanuit P&O, informatiebeveiliging, Veiligheid en juridische control. Deze werkgroep beziet incidenten vanuit een brede blik en bespreekt of, en zo ja, welke actie in voorkomende gevallen nodig is. De werkgroep heeft een adviserende rol naar de gemeentesecretaris, ontwikkelt integriteitsbeleid en bevordert bewustwording rond integriteit.

Introductiedag nieuwe medewerkers & Ambtseed of-belofte

Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiedag, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar het uitgebreidere ambtseed programma (een aantal weken na de introductie).

Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Schepenzaal van het Maarten van Rossumhuis, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In

een ceremonie van twee uur worden medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid.
Door corona, is dit format in 2021 aangepast naar een coronaproof livestream-event vanuit de Raadszaal, waarbij gebruikt wordt gemaakt van digitale mogelijkheden om kennis te delen (Mentimeter). Ook deze bijeenkomsten worden bijgewoond door de gemeentesecretaris en burgemeester. De medewerkers nemen deel via Teams. In 2020 hebben twee van deze bijeenkomsten plaatsgevonden.

Bewustwording Integriteit "van sollicitatie tot exitgesprek"
Vanaf 2019 zijn stappen gezet om de bewustwording met betrekking tot Integriteit "van sollicitatie- tot exitgesprek" meer in te bedden. In 2020 is er, door prioritering van de werkzaamheden in verband met corona, geen ruimte geweest hier aanvullende stappen in te zetten. Dit wordt in 2021 verder invulling gegeven.

Safe & Sound
In 2017 is gestart met de gemeentebrede campagne 'Safe & Sound' om het 'beveiligingsbewustzijn' (met name gericht op informatiebescherming) van de medewerkers te vergroten. Dit is net als is 2018 en 2019 ook in 2020, met enkele beperkingen door corona, voortgezet. Hierbij worden informatieveiligheid-, privacy- en integriteitsissues aangesneden. Deze campagne, waaraan ook samenwerkende partners kunnen deelnemen, is van belang om de gedeelde normen en waarden binnen de gemeentelijke organisatie kenbaarder te maken.

Omgaan met vermoedens van Integriteitsschendingen
Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden misstand). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren.

De gemeente kent een vertrouwenspersoon integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken. Het is belangrijk dat deze vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken kunnen worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit.
In 2020 zijn er geen concrete vragen gesteld aan de vertrouwenspersoon Integriteit door medewerkers.

Als er sprake is van een redelijk vermoeden van gedrag (of het nalaten daarvan) dat in strijd is met de binnen de organisatie te volgen normen en waarden, moet dit zorgvuldig en via een transparante procedure worden onderzocht. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol opgesteld, zijnde een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.
In het verslagjaar 2020 is in twee gevallen sprake geweest van integriteitsschending. In beide gevallen is de arbeidsovereenkomst met betrokken medewerker beëindigd.

Onderzoek bureau Governance & Integrity
Eind 2020 is, op verzoek van het management, door het Bureau Governance & Integrity een start gemaakt met een systeemanalyse van het integriteitsbeleid van gemeente Arnhem (ambtelijke organisatie). Doel is het integriteitssysteem van gemeente Arnhem te versterken. Deze analyse bestaat uit twee fases: een deskreview, waarbij bestaande gedragscodes, beleidsstukken en procedures binnen de gemeentelijke organisatie worden beoordeeld. Aanvullend vinden een aantal gesprekken plaats om een volledieger beeld te krijgen hoe met integriteitsvraagstukken wordt omgegaan. Deze analyse wordt in 2021 afgerond.

Bestuurlijk
Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt intern afgelegd aan de gemeenteraad, maar ook extern aan organisaties en burgers voor wie bestuurders hun functie vervullen.

Actuele kaders
- Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

Beide gedragscodes bevatten bepalingen over onder meer belangenverstrengeling, opgave van financiële belangen en nevenfuncties, geheimhouding, geschenken, giften en gunsten.

- Naleving van de Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Naleving van Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

College van burgemeester en wethouders / Gemeenteraad

- De leden van het college hadden in totaal 47 nevenfuncties, waarvan 42 ambtshalve. Voor 1 van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een onkostenvergoeding ontvangen;
- Er zijn door het college in 2020 geen geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievolgers is openbaar en te raadplegen op de website van de gemeente Arnhem

Deel 3 Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
2. Balans en de toelichting;
3. Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
4. Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel);
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Omschrijving		Begroot 2020 Prim			Begroot 2020 Def			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Stedelijke programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	115,8	513,2	397,4	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	3,9
S01	Veiligheid	14,7	1,7	-13,0	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	8,3	-13,4	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,6
S03	Economie	5,7	1,0	-4,7	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-1,0
S04	Onderwijs	18,0	3,0	-14,9	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,6
S05	Cultuur	31,4	6,0	-25,4	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	170,0	110,7	-59,3	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	6,2
S07	Zorg	30,8	0,9	-29,9	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	18,2	0,8	-17,5	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,6
S09	Gezondheid en sport	18,1	2,2	-16,0	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	6,1	1,0	-5,2	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	42,3	37,6	-4,7	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	32,5	37,9	5,4	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**525,4**	**724,3**	**198,9**	**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**13,3**
Wijk programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	35,5	9,5	-26,1	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0
GEB2	Noordwest	31,6	2,0	-29,6	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,5
GEB3	Noordoost	26,4	2,0	-24,4	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0
GEB4	Presikhaaf	26,9	2,6	-24,3	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,3
GEB5	Malburgen	39,7	4,3	-35,4	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,1	2,7	-21,5	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	19,4	1,7	-17,7	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0
GEB8	RKV	30,6	1,6	-29,0	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**234,4**	**26,5**	**-207,9**	**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**12,1**
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	11,1	13,1	2,0	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	1,7
S01	Veiligheid	0,1	0,3	0,3	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	0,0
S02	Bereikbaarheid	6,6	8,5	1,9	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-1,1
S03	Economie	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	0,0
S04	Onderwijs	7,8	6,3	-1,5	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,3
S05	Cultuur	1,2	0,8	-0,4	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	0,3	2,1	1,9	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-1,0
S07	Zorg	0,7	1,1	0,4	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,0	1,1	1,1	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,7	0,5	-0,2	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	3,1	3,1	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	0,8	0,0	-0,8	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	0,2	1,3	1,1	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**29,4**	**38,4**	**9,0**	**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-6,8**

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1
GEB2	Noordwest	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2
GEB3	Noordoost	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2
GEB5	Malburgen	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2
GEB8	RKV	0,0	0,0	0,0	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,7**
Totaal		**789,3**	**789,3**	**0,0**	**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**16,9**	**16,9**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

In 2020 is ten opzichte van de begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 25,4 miljoen (2019: € 4,3 miljoen). Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 8,5 miljoen (2019: € 11,6 miljoen) aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen (2019: € 7,3 miljoen nadelig) dat zal worden verrekend met de Algemene Reserve.

Overzicht van baten en lasten

Omschrijving	2020	2019
Bedragen x € 1.000.000		
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	19,8	9,8
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-5,6	5,5
Begrotingsafwijking saldo van baten en lasten	**25,4**	**4,3**
Gerealiseerde mutaties reserves	-2,9	-17,2
Begrote mutaties reserves	5,6	-5,5
Begrotingsafwijking mutaties reserves	**-8,5**	**-11,6**
Gerealiseerd resultaat	**16,9**	**-7,3**

Specificatie voor- en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Stedelijke programma's										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	-7,4	11,3	3,9
S01	Veiligheid	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	-0,3	0,4	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,1	0,5	0,6
S03	Economie	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-0,6	-0,4	-1,0
S04	Onderwijs	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,9	0,3	-0,6
S05	Cultuur	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-0,7	-0,5	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	-0,8	7,0	6,2
S07	Zorg	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,9	0,1	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,2	0,5	2,6
S09	Gezondheid en sport	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	-0,7	1,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	1,7	0,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	28,9	-24,5	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-0,3	-0,6	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**17,2**	**-3,9**	**13,3**
GEB1	CSA	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0	0,0	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,2	0,3	1,5
GEB3	Noordoost	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0	0,0	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,1	0,1	1,3
GEB5	Malburgen	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	3,9	0,1	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,3	0,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0	0,1	1,0
GEB8	RKV	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,7	0,1	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**11,2**	**0,9**	**12,1**

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	0,2	1,6	1,7
S01	Veiligheid	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	1,1	-1,1	0,0
S02	Bereikbaarheid	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-0,5	-0,6	-1,1
S03	Economie	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	-0,1	0,1	0,0
S04	Onderwijs	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,2	-0,1	-0,3
S05	Cultuur	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	0,0	-0,3	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-0,5	-0,5	-1,0
S07	Zorg	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0	-0,1	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,3	0,2	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0	0,0	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,6	-0,3	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4	0,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	0,1	-1,2	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-4,3**	**-2,5**	**-6,8**

Overzicht

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk										
Bedragen x € 1.000.000										
GEB1	CSA	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1	0,0	-0,1
GEB2	Noordwest	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,2
GEB3	Noordoost	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1	0,0	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2	0,0	-0,2
GEB5	Malburgen	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3	0,0	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5	0,0	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2	0,0	-0,2
GEB8	RKV	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2	0,0	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,8**	**0,1**	**-1,7**
Totaal programma's		**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**-16,9**	**22,3**	**5,4**	**16,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2020 zijn de volgende posten als incidenteel aangemerkt.

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele lasten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	7.438	16.330	16.330	-0
S00	Frictiekosten en organisatie ontwikkeling	406	406	233	173
S00	Solvabiliteit	3	2.949	2.949	-
S00	Post onvoorzien	272	39	-	39
S02	Bereikbaarheid	5.872	6.563	6.889	-326
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	124	170	1.044	-874
S04	Onderwijs	7.132	7.901	8.101	-200
S05	Cultureel vastgoed	190	190	190	-0
S07	WMO en jeugdzorg	200	200	200	-
S07	Transformatiebudget zorg	478	478	521	-43
S11	Grondexploitatie	700	700	2.185	-1.485
Div.	Vastgoed	3.115	3.053	4.201	-1.148
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele baten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	12.217	15.181	15.181	0
Div.	Gemeentefonds	1.252	1.927	2.142	215
Div.	Bedrijfsvoering	1.343	871	2.368	1.497
S02	Bereikbaarheid	5.909	6.764	6.234	-530
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	1.172	1.093	668	-425
S04	Onderwijs	5.865	5.865	5.865	0
S05	Cultureel vastgoed	312	313	313	0
S07	WMO en jeugdzorg	800	1.962	1.899	-63
S07	Transformatiebudget zorg	-	141	133	-8
S02	Buitengewoon beter	1.544	448	417	-31
S08	Beschermd en weerbaar	1.100	1.410	1.410	-
S06	Noodfonds	1.110	1.110	1.110	-
S12	Huishoudelijk afval	385	385	385	0
S10	Klimaat en energie	296	296	331	35
S10	Duurzaam Arnhem	2.920	2.920	2.785	-135
Div.	Vastgoed	1.797	2.920	3.723	803
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
Bedragen x € 1.000					
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**
	Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**12.094**	**4.627**	**2.119**	**5.223**

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd. Er zijn in 2020 geen onvoorziene lasten geweest.

	Begroot 2020		Rekening	Afwijking	V / N
Omschrijving	Primitief	Definitief	2020		
Bedragen x € 1.000					
Onvoorzien	272	39	0	39	V
Strikt onvermijdbaar	767	0	0	0	
Totaal	**1.039**	**39**	**0**	**39**	**V**

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2020 vanaf de vaststelling van de MJPB 2020-2023.

Begr. wijz.nr.	Raadsver-gadering	Onderwerp	Exploitatie 2020			Reserves 2020		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	
Bedragen x € 1.000 positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	13-11-2019	Ontwerp MJPB 2020-2023	-759.807	750.125	-9.682	28.767	-38.449	-
	13-11-2019	Amendementen 19A66 "Aanvullende coaliteafspraken zorg"	-	678	678	678	-	-
Geamendeerde MJPB 2020-2023			**-759.807**	**750.803**	**-9.004**	**29.445**	**-38.449**	**-**
20-094	Diverse	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk MJPB 2020-2023	-6.183	-289	-6.472	1.031	-7.503	-
20-010	29-4-2020	Verzamelbesluit-1 2020	-1.474	805	-669	4.584	-5.253	-
20-020	8-7-2020	Verzamelbesluit-2 2020	-57.222	49.418	-7.804	-2.135	-5.669	-
20-030	16-12-2020	Verzamelbesluit-3 2020	-9.784	14.391	4.607	1.740	2.867	-
19-032	8-7-2020	Visie nieuwe haven	-1.150	-	-1.150	-	-1.150	-
20-011	27-5-2020	Grondwal/uitbreiding woonwagenkamp Bethanienstraat	-1.660	-	-1.660	-	-1.660	-
20-015	11-11-2020	Turap-2 2020	-24.625	29.155	4.530	8.687	-4.157	-
20-012	16-12-2020	BPO Middachtensingel Kinderkamp	-154	-	-154	-	-154	-
20-016	16-12-2020	Budgetoverheveling 2020-2021	13.286	-1.138	12.148	13.286	-1.138	-
	1-1-2020	Correctie beginstand ivm transitie financiële systeem	32.995	-32.995	-	-	-	-
Begroot 2020 Definitief			**-815.778**	**810.150**	**-5.628**	**56.638**	**-62.266**	**-**

Begrotingsrechtmatigheid

Het budgetrecht is een recht dat de raad toekomt. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de begroting geeft de raad het college deze toestemming. Begrotingsrechtmatigheid houdt in dat de financiële beheershandelingen bij de gemeente binnen de begroting dienen te passen. Begrotingsoverschrijdingen die niet bij de raad bekend zijn, beschouwt de accountant als onrechtmatig. Derhalve legt het college aan de raad deze overschrijdingen voor. Formeel is het voldoende alleen de overschrijdingen aan de lastenkant te laten vaststellen om deze alsnog als rechtmatig te laten beschouwen. Na instemming van de raad met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van "overschrijdingen" en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden, conform het Besluit controle accountantscontrole decentrale overheid (Bado):

1. het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven, binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven en die nog dienen te worden geautoriseerd;
2. de overschrijdingen worden goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen, passend binnen de aanbevelingen in de Kadernota Begrotingsrechtmatigheid van de Commissie BBV. Daarin worden de overschrijdingen in enkele categorieën ingedeeld, die ondanks de overschrijding gewoon als rechtmatig bestempeld, mits goed toegelicht in de jaarrekening. Dat gaat om:
    1. compensatie door direct gerelateerde opbrengsten;
    2. passend binnen bestaand beleid;
    3. open einde regeling;
    4. overig.

De onderstaande tabel omvat een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve begroting 2020 en de rekening 2020.
Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.
1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten

2. Passend binnen bestaand beleid

3. Open einde regeling

4. Overig

Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.

1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten
    - S00: de hogere lasten worden deels gecompenseerd door hogere baten op onderdeel bedrijfsvoering
    - S06: De hogere lasten als gevolg van TOZO worden gecompenseerd door baten die ontvangen zijn voor TOZO
    - S09: De hogere lasten als gevolg van kostprijsverhogende BTW worden gecompenseerd

2. Passend binnen bestaand beleid
    - S00: De hogere lasten hebben betrekking op de kosten SB&R en meerkosten corona die door de Connectie zijn gemaakt
    - S01: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S03: De hogere lasten hebben betrekking op extra uren die zijn gemaakt om de beleidsdoelstellingen te halen
    - S04: De hogere lasten worden gecompenseerd door lagere lasten dan begroot op de Wijkprogramma's op dit onderdeel.
    - S05: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S07: De hogere lasten hebben betrekking op hogere uitgaven voor zorgkosten binnen het bestaande beleid
    - S09: De hogere lasten hebben betrekking op het beheer van gemeentelijk vastgoed
    - S12: De hogere lasten hebben betrekking op fasering van grondexploitatieprojecten en het resultaat van de grondexploitatie

3. Open einde regeling

4. Overig

Omschrijving		Begroot 2020 Def Lasten	Rekening 2020 Lasten	Afwijking
Stedelijke programma's				
Bedragen x € 1.000.000 bedragen positief zijn voordelig, bedragen negatief zijn nadelig.				
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	92,5	-7,4
S01	Veiligheid	16,4	16,7	-0,3
S02	Bereikbaarheid	21,7	21,6	0,1
S03	Economie	5,8	6,4	-0,6
S04	Onderwijs	18,3	19,2	-0,9
S05	Cultuur	31,9	32,7	-0,7
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	195,5	-0,8
S07	Zorg	56,8	60,7	-3,9
S08	Welzijn en inclusie	23,2	21,1	2,2
S09	Gezondheid en sport	23,3	24,1	-0,7
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	5,9	1,7
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	46,9	28,9
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	36,3	-0,3
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**579,6**	**17,2**
GEB1	CSA	31,6	30,6	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	29,0	1,2
GEB3	Noordoost	24,9	23,8	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	22,9	1,1
GEB5	Malburgen	38,3	34,4	3,9
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	23,9	0,3
GEB7	De Laar/Elden	17,5	16,5	1,0
GEB8	RKV	28,4	26,7	1,7
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**207,8**	**11,2**
Totaal		**815,8**	**787,4**	**28,4**

Wet Normering Topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op gemeente Arnhem van toepassing zijnde regelgeving;

- Het bezoldigingsmaximum in 2020 is €201.000 (2019: €194.000). Het weergegeven individuele WNmaximum is berekend naar rato van de omvang van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte;
- Voor een functionaris zonder dienstbetrekking geldt een andere regeling. De eerste twaalf kalendermaanden waarin de functie wordt vervuld geldt een separate normering voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. Na deze twaalf kalendermaanden is de reguliere WNT-normering van toepassing.

In de onderstaande tabel worden de beloningen conform de vereiste indeling toegelicht.

Gegevens 2020 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	140.572	112.753
Beloningen betaalbaar op termijn	21.096	19.927
Subtotaal	*161.668*	*132.680*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		
Bezoldiging	**161.667**	**132.681**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens 2019 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.617	105.766
Beloningen betaalbaar op termijn	20.206	18.018
Subtotaal	155.823	123.784
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-
Bezoldiging	**155.823**	**123.784**

Balans en de toelichting

Balans

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Immateriële vaste activa	**10.637**	**10.883**	**Eigen vermogen**	**180.420**	**160.603**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.637	10.883	Algemene Reserve	31.028	37.218
			Bestemmingsreserves	132.456	130.724
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Materiële vaste activa	**709.830**	**684.837**	**Voorzieningen**	**8.966**	**10.229**
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572	Voorzieningen ter egalisering van kosten	0	0
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	8.966	10.229
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978			
In erfpacht	14.951	0			
Financiële vaste activa	**70.819**	**83.423**	**Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar**	**674.064**	**667.385**
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	4.741	Obligo's	601	721
Leningen aan woningbouwcorporaties	10	12	Onderhandse leningen van:		
Overige langlopende leningen	56.891	66.971	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.176	9.312	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken e.d.	65.000	65.000
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	0	2.387	Waarborgsommen	126	144
			Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.898	2.987
Totaal vaste activa	**791.286**	**779.142**	**Totaal vaste passiva**	**863.450**	**838.217**

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Voorraden	**35.121**	**46.149**	**Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**16.667**	**40.551**
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.824	Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Banksaldi (schuld)	257	257
			Overige schulden	14.410	9.294
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**44.302**	**46.467**	**Overlopende passiva**	**80.168**	**53.115**
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	9.590	13.640
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	54.981	38.774
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	15.597	701
Overige vorderingen	25.218	25.716			
Liquide middelen	**1.221**	**676**			
Banksaldi	1.164	568			
Kassaldi	57	108			
Overlopende activa	**88.355**	**59.448**			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	88.355	59.448			
Totaal vlottende activa	**168.999**	**152.741**	**Totaal vlottende passiva**	**96.835**	**93.666**
Totaal generaal	**960.285**	**931.883**	**Totaal generaal**	**960.285**	**931.883**
			Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
			Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening
getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de

meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMOadministratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Het rijk heeft voor gemeenten een pakket aan financiële maatregelen getroffen ter (gedeeltelijke) dekking van de coronakosten/-effecten die gemeenten ondervinden. In de decembercirculaire 2020 is een totaaloverzicht van het "compensatiepakket coronacrisis medeoverheden" opgenomen. Voor enkele maatregelen is alleen het landelijk plafond vermeld, en is de concrete verdeelsleutel nog niet bekend en/of is de verdeling afhankelijk van de werkelijke cijfers over 2020. Het betreft de volgende landelijke maatregelen/onderdelen en bedragen: compensatie inkomstenderving na 1 juni (€100 mln.), extra beschikbaar voor inkomstenderving (€150 mln.), afvalinzameling (€32 miln.), zwembaden en ijsbanen (€100 mln.) en verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec) (60 mln.). Het ontbreken van een exacte verdeling/verdeelsleutel van de compensatie per gemeente betekent dat wij voor onze gemeente geen voldoende nauwkeurige en betrouwbare schatting/berekening kunnen maken van het bedrag waarop onze gemeente over 2020 aanspraak kan maken. In overeenstemming met de uitspraak van de commissie BBV verwerken wij het financiële effect van deze onderdelen/maatregelen uit het aanvullende compensatiepakket in de jaarrekening 2021.

Balans

Algemeen
De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa
De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa
De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringen kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen.

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties	40
Semi – permanente gebouwen	20
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Verkeersinfrastructuur	30
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Parkeermaatregelen	10
Openbare verlichting: kabels	25
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Bouwkundige voorzieningen	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Sport grasvelden	15
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Lage Kade	60
Rioleringen	40
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Vrachtauto’s	5
Fietsen en scooters	5
Personenauto’s	5
Machines, apparaten en installaties	
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Parkeerapparatuur	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Gereedschappen	5
Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
Speelvoorziening	10
Invalidentoiletten	10

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa
De post financiële vaste activa omvat voornamelijk deelnemingen in een aantal vennootschappen, langlopende leningen u/g en nog te ontvangen erfpacht canon.
Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar
Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva
De onder de noemer overlopende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen en faciliterende grondexploitatieplannen overstijgen, worden gepresenteerd als overige vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen). Daarnaast worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Bedragen
Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa
Verloopstaat immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Inves-teringen	Desinves-teringen	Af-schrijving	Bijdragen van derden	31-12-2020
Bedragen x € 1.000						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.883	64	0	-310	0	10.637
Totaal	**10.883**	**64**	**0**	**-310**	**0**	**10.637**

Materiële vaste activa
Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978
In erfpacht	14.951	0
Totaal	**709.830**	**684.837**

Investeringen met een economisch nut

Verloopstaat Investeringen met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Herubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	81.384	-14.211	1.620	-2.246	0	0	0	66.547
Bedrijfsgebouwen	349.602	0	34.100	-264	-12.648	-873	0	369.917
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.956	0	54	0	-213	0	0	2.798
Machines, apparaten en installaties	6.509	0	1.127	-155	-1.455	0	0	6.026
Vervoersmiddelen	444	0	32	-1	-118	0	0	357
Overige materiële vaste activa	11.677	0	856	-517	-1.245	0	0	10.772
Totaal	**452.572**	**-14.211**	**37.790**	**-3.183**	**-15.678**	**-873**	**0**	**456.417**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Daarnaast is vanuit de post Grondexploitatieprojecten een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen :

- Investeringen in de onderwijshuisvesting, waaronder:
  - Briant College / De Ommezwaai (€ 7,8 miljoen),
  - Renovatie Mariëndaal (€ 8,4 miljoen),
  - Renovatie scholen Breezandpad (€ 4,8 miljoen).
- MFC De Salamander (€ 1,0 miljoen),
- Renovatie van de Schouwburg (€ 0,9 miljoen).

De belangrijkste onderhanden activa in 2020 betreffen het Museum Arnhem (€ 12,6 miljoen) en Zwembad Valkenhuizen (€ 9,2 miljoen).

Eind 2024 loopt het huurcontract van het stadskantoor af. Duidelijk is geworden dat het stadskantoor te groot is voor het aantal ambtenaren dat eind 2024 gehuisvest wordt. Er wordt overgegaan naar andere huisvesting. Bij het in gebruik nemen van het stadskantoor is destijds geïnvesteerd in een omvangrijk inbouwpakket wat eind 2024 nog niet geheel is afgeschreven. Op deze investeringen wordt daarom een schattingswijziging toegepast. De resterende boekwaarde per ultimo 2024 wordt versneld in 5 jaar afgeschreven. Het gaat om een jaarlijks bedrag van € 509.000.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Verloopstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	289	0	0	-289	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	129	0	0	-129	0	0	0	0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	157.435	0	7.464	0	-5.172	-11	0	159.715
Overige materiële vaste activa	8.434	0	390	0	-1.216	0	0	7.608
Totaal	**166.287**	**0**	**7.854**	**-418**	**-6.388**	**-11**	**0**	**167.323**

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (€ 6,8 miljoen).

Investeringen met een maatschappelijk nut

Verloopstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2019	Verloop					31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	
Bedragen x € 1.000							
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	52.980	-1.909	0	0	-2.874	0	48.197
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	12.998	1.909	8.930	0	-682	-212	22.943
Totaal	**65.978**	**0**	**8.930**	**0**	**-3.556**	**-212**	**71.139**

De materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels hiervoor zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren. In 2020 is een bedrag van € 1,9 miljoen geherrubriceerd
van de categorie vóór 2017 naar de categorie na 2017 als gevolg van extra verkregen inzicht bij het herinrichten van de activa-subadministratie in het nieuwe financiële pakket.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur (€ 2,7 miljoen),
- Openbare verlichting (€ 1,5 miljoen),
- Civiele kunstwerken (€ 1,6 miljoen),
- Bewegwijzering (€ 0,5 miljoen),
- Uitvoeringsprogramma wateroverlast (€ 0,5 miljoen).

In erfpacht

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
in erfpacht uitgegeven gronden	0	14.952	0	-1	0	0	0	14.951
Totaal	**0**	**14.952**	**0**	**-1**	**0**	**0**	**0**	**14.951**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Verhoging	Aflossing	
Bedragen x € 1.000				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	0	0	4.742
Leningen aan woningbouwcorporaties	12	0	-2	10
Overige langlopende leningen	66.971	3.697	-13.777	56.891
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.312	0	-136	9.176
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	2.387	0	-2.387	0
Totaal	**83.424**	**3.697**	**-16.302**	**70.819**

Specificatie kapitaalverstrekkingen deelnemingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	1
Totaal	**4.742**	**4.742**

Specificatie leningen woningbouwcorporaties

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Woningstichting Omnia	10	12
Totaal	**10**	**12**

Specificatie overige leningen u/g

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sportbedrijf Arnhem	10.260	10.263
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	10.023	11.208
Stichting MSA	6.149	8.040
Kredietbank Nederland	500	6.500
Stichting DrieGasthuizenGroep	6.563	6.945
Gelderse Hogeschool	3.762	4.965
Kunstbedrijf	1.899	2.234
Moscowa	2.104	2.250
Stichting Behouden Steden	2.035	2.235
Stichting Oostpool	1.714	1.833
Stichting Eusebius	1.432	1.500
Luxor	555	624
Rozet	483	559
Focus	638	669
Zwembad Klarenbeek	349	387
Diverse sport- en culturele instellingen	3.060	3.268
Leenbijstand BUIG	6.594	5.181
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.228	-1.691
Totaal	**56.891**	**66.971**

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vangnetuitkering	0	2.386
Regelingen werknemers (fiets)	0	1
Totaal	**0**	**2.387**

Voorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.823
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	**35.121**	**46.149**

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grondexploitatieprojecten	105.692	117.079
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-64.264	-62.604
Overig onderhanden werk	-6.633	-8.652
Voorzieningen overig onderhanden werk	0	0
Totaal	**34.795**	**45.823**

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Kosten	Bijdragen	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	117.079	-741	19.267	-29.913	0	105.692
Overig onderhanden werk	-8.652	-459	3.060	-582	0	-6.633
Totaal	**108.427**	**-1.200**	**22.327**	**-30.495**	**0**	**99.059**

Vanuit de post Grondexploitatieprojecten is een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen binnen de Materiële vaste activa. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Winst-neming	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000							
Schuytgraaf	47.083	0	1.310	8.413	-21.245	0	35.561
Arnhem Centraal	53.452	0	0	1.061	-192	0	54.321
Koningspley	1.725	0	40	95	-31	0	1.829
Presikhaaf	6.337	0	0	633	-143	0	6.827
Merwedestraat	3.280	0	0	101	-35	0	3.346
De Maten	7.015	0	0	295	-336	0	6.974
Saksen Weimar	-324	0	30	151	0	-94	-237
Centrum Zuid	-668	0	170	402	-38	0	-134
Wassenaarweg	-193	0	360	92	-495	0	-236
Oostelijk Centrum Gebied	5.292	0	0	388	-5.122	0	558
Zuidelijke binnenstad fase 1	-6.586	-741	2.300	1.354	-310	0	-3.983
Herhuisvesting Lorentz Lyceum	-131	0	0	131	0	0	0
ZB Coehoorn Noord	859	0	0	538	-266	0	1.131
Leidenweg	-63	0	1.180	224	-1.607	0	-266
Totaal	**117.079**	**-741**	**5.390**	**13.877**	**-29.819**	**-94**	**105.692**

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Arnhem Centraal	357	0	373	0	70	800
Malburgen	-6.643	0	423	-183	0	-6.403
Zuidelijke binnenstad	-59	0	29	29	0	-1
Presikhaaf	-605	0	446	-13	0	-172
Korenkwartier	-1.826	0	165	-30	62	-1.629
Overig	124	-459	1.624	120	-637	772
Totaal	**-8.652**	**-459**	**3.060**	**-77**	**-505**	**-6.633**

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd. Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Bedragen x € 1.000.000			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	143	37	181
Overige kosten	77	8	85
Plankosten en VTU	142	16	158
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	-361	-110	-471
Overige opbrengsten	-115	-3	-119
Subsidies / bijdragen	-43	-1	-44
Voorziening Grondbedrijf	-64		
Totaal opbrengsten	***-584***	***-114***	***-634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	5	55
Resultaat (op eindwaarde)	**41**	**-46**	**60**
Resultaat op contante waarde per 01-01-2021			**55**

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	**326**	**326**

Verklaring saldo gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubr.	Aankopen	Verkopen	
Bedragen x € 1.000					
Bovenleiding materiaal Trolley	326	0	0	0	326
Totaal	**326**	**0**	**0**	**0**	**326**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0
Overige vorderingen	25.218	25.716
Totaal	**44.302**	**46.467**

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Debiteuren publiekrechtelijk	2.284	7.201
Totaal	**2.284**	**7.201**

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	16.800	13.550
Totaal	**16.800**	**13.550**

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	12.086	2.216
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-384	-155
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	10.505	11.515
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-5.077	-6.397
Debiteuren privaatrechtelijk	8.510	6.436
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-1.462	-697
Overige vorderingen	1.040	12.798
Totaal	**25.218**	**25.716**

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Banksaldi	1.164	568
Kassaldi	57	108
Totaal	**1.221**	**676**

De vastgestelde jaarschijf 2020 van de MJPB 2020 - 2023 heeft een lastenniveau van € 759,8 miljoen (2019: € 727,6 miljoen). Op basis daarvan is een drempelwaarde bepaald voor buiten de schatkist aan te houden tegoeden van € 4,3 miljoen (2019: €4,2 miljoen) gemiddeld per kwartaal.

Gemiddeld saldo banken per kwartaal 2020

Kwartaal	Drempelbedrag 2020	Realisatie 2020	Over- / onderschrijding 2020
Bedragen x € 1.000,--			
1e kwartaal	4.270	1.631	-2.638
2e kwartaal	4.270	3.506	-763
3e kwartaal	4.270	1.123	-3.146
4e kwartaal	4.270	1.056	-3.213

In alle kwartalen heeft de gemeente ruim minder tegoeden aangehouden bij banken dan maximaal is toegestaan.

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen		
Vooruitbetaalde bedragen	32.741	25.376
Nog te ontvangen bedragen	20.266	0
BCF	34.442	33.340
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	906	732
Totaal	**88.355**	**59.448**

Verloopstaat Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubricering	Toevoegingen	Verminde-ringen	
Bedragen x € 1.000					
Vooruitbetaalde bedragen	25.376	0	33.261	25.376	33.261
BCF	33.340	-33.340	0	0	0
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	732	0	906	732	906
Totaal	**59.448**	**-33.340**	**34.167**	**26.108**	**34.167**

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Algemene reserve	31.028	37.218
Bestemmingsreserves	132.456	130.724
Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Totaal	**180.420**	**160.603**
Mutatie t.o.v. vorige jaar	19.817	9.826
Solvabiliteit	18,79%	17,23%

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Verloopstaat eigen vermogen

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmingsreserves	Totaal
Bedragen x € 1.000			
Saldo 01-01-2019	**41.738**	**109.039**	**150.777**
Gerealiseerde toevoegingen	23.049	60.758	83.807
Gerealiseerde onttrekkingen	27.569	39.073	66.642
Saldo 31-12-2019	**37.218**	**130.724**	**167.942**
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	-7.339	0	-7.339
Saldo 01-01-2020	**29.879**	**130.724**	**160.602**
Gerealiseerde toevoegingen	16.330	46.395	62.726
Gerealiseerde onttrekkingen	15.181	44.663	59.844
Saldo 31-12-2020	**31.028**	**132.456**	**163.483**
Gerealiseerd resultaat boekjaar	13.036	3.900	16.936
Saldo 01-01-2021	**44.064**	**136.356**	**180.419**
Mutaties 2020	**14.185**	**5.632**	**19.817**

Bestemmingsreserves (BR)

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de doelstellingen per reserve en de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:
· Bereikbaarheid,
· Onderwijs,
· Cultureel vastgoed,
· GRP-dekking kapitaallasten,
· ICT,
· Kapitaallasten.

Prog.	Omschrijving	31-12-2019	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2020
Bedragen x € 1.000					
S00	Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271
S00	Raad	12	0	0	12
S00	Fractie-ondersteuning	21	0	0	21
S02	Buitengewoon Beter	2.198	0	-417	1.781
S02	Bereikbaarheid	3.708	6.889	-6.234	4.364
S02	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.490	1.044	-668	4.866
S03	Sociaal Economisch Fonds	609	134	-288	455
S03	Evenementen	306	114	-13	408
S04	Onderwijs	21.866	8.101	-5.865	24.103
S05	Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	0	368
S05	Beeldende en Monumentale Kunst	64	31	0	95
S05	Cultureel Vastgoed	12.319	190	-313	12.196
S12	Groenfonds	646	187	-123	710
S06	Participatie	492	0	-112	380
S08	Maatschappelijke opvang	179	0	0	179
Div.	Wijkfondsen	275	103	-19	359
S07	Pakketmaatregelen WMO	23	0	-23	0
S08	Beschermd en Weerbaar	3.573	0	-1.410	2.163
S07	Burgerinitiatieven sociaal Domein	538	0	-173	365
S06	Jongerenperspectieffonds	1.246	0	0	1.246
S06	Werk-Investeringsfonds	2.461	0	-549	1.912
S08	Inburgering, integratie en asiel	1.379	361	-571	1.169
S07	WMO, Jeugdzorg	3.179	200	-1.899	1.480
S07	Transformatie Zorgbudget	0	521	-133	388
S07	Noodfonds	1.909	0	-1.110	799
S09	Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	390	0	-290	100
S12	Huishoudelijk afval	385	0	-385	0
S11	Klimaat en energie	1.613	495	-826	1.282
S11	Duurzaamheidsleningen	412	0	-49	363
S11	Revolverend fonds (duurzaam)	703	0	-23	680
S11	Duurzaam Arnhem	10.422	2.100	-2.785	9.736
S11	Omgevingslawaai	412	0	0	412
S11	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
S11	Grondexploitatie	12.562	2.185	0	14.747
S11	Voorstudies	283	0	-21	262
S11	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
S08	Herstructurering OGGz	456	0	0	0
S11	Zuidelijke Binnenstad	4.505	0	-100	4.405
S12	Volkshuisvesting	535	43	-67	511
S12	Startersleningen	1.514	62	-50	1.526

S12	Stimulering woningbouw	432	0	-300	132
S11	Vastgoed	2.795	4.201	-3.723	3.273
Div	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	9.988	12.904	-10.048	12.845
S00	Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	131	0	233
S00	Bedrijfsvoering	6.481	3.447	-5.816	4.112
S00	Solvabiliteit	0	2.949	0	2.949
S00	ICT	125	0	-55	70
S00	Kapitaallasten	9.508	0	-205	9.303
	Totaal Bestemmingsreserves (BR)	**130.724**	**46.395**	**-44.663**	**132.000**
	Algemene reserve	37.218	16.330	-22.521	31.028
	Totaal Algemene Reserve (AR)	**37.218**	**16.330**	**-22.521**	**31.028**
	Totaal Reserves (AR en BR)	**167.942**	**62.726**	**-67.184**	**163.028**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam **BR Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling (S00)**

Doel Deze bestemmingreserve dient ter egalisatie van de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012.

Naam **BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**

Doel In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter de rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken, zonder zich eerst over de 'Wie-betaalt- waarvan" vraag te hoeven buigen.

Naam **BR Raad (S00)**

Doel Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.

Naam **BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**

Doel Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).
In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).

Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie. De verzelfstandigingen van MSSA, het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het budgetadviescentrum, de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie en de sociale wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het is onvermijdelijk dat er hierbij frictiekosten zullen ontstaan. Voorgesteld wordt om specifiek voor deze kosten in 2016 een bestemmingsreserve in te stellen, waaruit de toekomstige kosten vervolgens gedekt kunnen worden.

Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	Een belangrijke doelstelling is naast een robuuste begroting en buffers voor risico's ook het streven naar een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt structureel gespaard in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.

Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.

Naam	**BR ICT (S00)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Eemn deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).

Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen. Daarnaast is ultimo 2013 de BR Fietspaden voormalig recreatieschap Veluwe (€ 183.000) binnen deze bestemmingsreserve geïntegreerd. De gemeente Arnhem heeft namelijk van de Recreatiegemeenschap Veluwe 8,9 km fietspad overgenomen (raadsbesluit 27-9-2010). De reserve diende voor het op niveau brengen en gedurende een aantal jaren houden van de betreffende fietspaden.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	In het Raadsbesluit van 30 september 2013 heeft de raad ingestemd met het doteren van de onderuitputting kapitaallasten onderwijs en overige onderwijshuisvestingsbudgetten aan de bestemmingsreserve speciaal onderwijs. Deze dotaties zijn daar de uitvoering van. Huur en pacht speciaal onderwijs betreft de huurbudgetten die voorheen voor (V)SO de Radar (tegenwoordig Briant college) gereserveerd waren. De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs. Per 1 januari 2015 is de bestemmingsreserve ""Kapitaallasten onderwijs"" samengevoegd met de bestemmingsreserve ""Onderwijs"", tot één Bestemmingreserve ""Onderwijs"". Dit geeft flexibiliteit. Vrijvallende onderwijsmiddelen kunnen dan bijvoorbeeld in deze reserve worden geboekt en het wordt mogelijk om gelden voor het speciaal onderwijs die in de betreffende jaarschijf nog niet nodig zijn voor bovengenoemde projecten, eventueel in te zetten voor bijvoorbeeld het primair onderwijs. Onderwijsprojecten kunnen hierdoor de komende jaren worden gerealiseerd zonder dat het extra geld kost. Verder moet rekening worden gehouden dat met ingang van 2017 kapitaallasten structureel worden overgedragen aan de schoolbesturen, onder voorbehoud van hun medewerking. Deze overdracht zal dan gefinancierd worden vanuit deze nieuwe bestemmingsreserve.

Naam	**BR Beeldende en Monumentale kunst (S05)**
Doel	Op 4 juli 2011 heeft de gemeenteraad het besluit genomen om maximaal € 93.000 te reserveren voor een projectaanvraag voor een cultureel bruggenbouwer voor de Arnhemse beeldende kunstsector. Ook heeft de raad besloten dit bedrag te dekken uit de bestemmingsreserve voor beeldende kunst en vormgeving. Het bedrag van € 93.000 is over meerdere jaren te besteden (2013-2016). Ook is deze reserve bedoeld voor het dekken van projecten in het kader van de meerjarige 1%-regeling. Daarnaast dient deze reserve ter finaciering van de uitvoering van gemeentelijke projecten op het gebied van kunst in openbare ruimte. Dotaties aan deze reserve komen voort uit eventuele onderbesteding op het budget voor monumentale kunsten. Projecten in de opnbare ruimte kennen een andere dynamiek dan de gemeentelijke begrotingscyclus. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Beeldbepalende culturele manifestaties (S05)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van beeldbepalende culturele evenementen. Dit betreft hoogwaardige mode-evenementen en Sonsbeek Internationaal conform raadsbesluit 29-09-2014. Bij het jaarverslag 2014 is ingestemd met het hernoemen van de oorspronkelijk naam BR Kunstmanifestaties in BR Beelbepalende culturele manifestaties.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	Onder de BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) worden 4 projecten verstaan: een filmtheater in de Zuidelijke binnenstad: Focus Filmhuis Arnhem (1), uitbreiding van het museum aan de Utrechtseweg: Museum Arnhem (2), onderhoud schouwburg Arnhem (3) en verbouw en uitbreiding Musis Sacrum (4). Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan de reserve. De voeding van de reserve wordt ingezet ter dekking van de exploitatietekorten van de projecten die onderdeel uitmaken van Cultureel Vastgoed.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse risico's op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de WWB en het bereiken van de doelstellingen. De risico's die afgedekt worden door de reserve zijn: A. In 2015 wordt nieuwe wetgeving ingevoerd, waarbij de doelgroep die door de gemeente gereintegreerd moet worden, wordt uitgebreid (Wajong en WSW). Met de invoering van de nieuwe wet zijn in de jaren 2014 en 2015 waarschijnlijk invoeringskosten gemoeid, die niet uit het Participatiebudget kunnen worden gedekt. B. De door het Rijk verstrekte budgetten voor reintegratie zijn de afgelopen jaren sterk teruggelopen. Tegelijkertijd blijft verhoogde inzet op participatie en re-integratie nodig om de doelstellingen te realiseren. Dit belang wordt versterkt door de recessie. C. niet nominatief te verantwoorden kosten m.b.t. re-integratie: Bij besteding van het Participatiebudget is een groot knelpunt dat niet direct tot personen te herleiden kosten hieruit niet mogen worden betaald. Deze kosten komen ten laste van de reserve. D. risicobeheersing: Voor de declaratie van het Participatiebudget geldt een foutmarge van 0%. Niet te declareren kosten van reintegratie komen ten laste van de gemeente. Dekking is mogelijk binnen deze reserve. De omvang van het mogelijke risico is moeilijk in te schatten.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Afspraak 1.1 coalitie-akkoord 2018-2022: Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat de gemeente mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast wil de gemeente gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. Gemeente Arnhem richt een Werk-Investeringsfonds in van € 2,5 miljoen om deze mensen naar werk toe te begeleiden. de resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Jongerenperspectieffonds (S06)**
Doel	Uit dit Revolverend Fonds reserve wordt voor jongvolwassenen met schulden de oninbaarheid en een deel van de uitvoeringskosten van externe partijen betaald.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	Ingesteld door coalitiepartijen bij de MJPB 2020-2023 om extra middelen voor de zorg beschikbaar te maken.

Naam	**BR Pakketmaatregelen Wmo (S07)**
Doel	Tot nu toe ontbreken (op lokaal niveau) de middelen om de verdere invoeringsopgaven (transitie / transformatie) van de jeugdzorg en de wmo te begeleiden. Het betreft hier dan de dekking van de extra kosten zoals projecten, extern advies, pilots en dergelijke. In lijn met eerdere besluitvorming door de Raad wordt voorgesteld het (restant)saldo van deze reserve hiervoor aan te wenden en beschikbaar te stellen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord (afspraak Z2) op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake de toegang tot het Noodfonds. Het Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonfds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). DeBR Burgerinitiatieven sociaal domein is bedoeld voor het stimuleren en organiseren van activiteiten door inwoners/en of organisaties die zich richten op het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoners van Arnhem.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De zorgmaatregelen zoals voorgesteld in de Perspectiefnota 20-23 kennen een inherent risico eventuele nadelen op de voorgestelde zorgmaatregelen kunnen verrekend worden met deze reserve.

Naam	**BR Noodfonds (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de Raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake te toegang tot het Noodfonds. De Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). De BR Noodfonds is bedoeld voor het handhaven van het zorgniveau met betrekking tot Jeugd en Wmo. Het primaire doel is daarmee het borgen van de zorg(continuïteit) van klanttrajecten. Het is niet bedoeld voor correcties op tarieven of om problemen met betrekking tot de bedrijfsvoering van organisaties op te lossen.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de wetcode huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar. In de Regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, die in de tweede helft van 2014 door de 19 gemeenteraden is vastgesteld, is afgesproken dat Arnhem de besteding van de regiomiddelen op hoofdlijnen aan de regiogemeenten voorlegt. Tussen 2015 en 2018 wordt gefaseerd een nieuw landelijk verdeelmodel voor de Decentralisatie-Uitkering (DU) Vrouwenopvang ingevoerd. Dit houdt voor de regio Arnhem/Achterhoek een afname in van de DU. Arnhem is als centrumgemeente ontvanger van de DU. Arnhem wil de bestemmingsreserve reserveren voor het afdekken van de risico's die de taakstelling in verband met de afname van de DU met zich meebrengt.

Naam	**BR Herstructurering OGGz (S08)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld per 31-12-2010 en dient ter dekking voor de in het Masterplan Herstructurering MO/OGGZ/VZ nader te specificeren acties en maatregelen voor de realisatie van een structurele bezuiniging op dit beleidsveld vanaf 2012. Deze bestemmingsreserve wordt aangehouden vanwege de opdracht van de Raad dat geen gezinnen (met kinderen) op straat komen staan ook al hebben ze op basis van de bestaande afspraken geen toegang tot de reguliere maatschappelijke opvang en ontbreekt het perspectief op reguliere huisvesting in het kader van de woningwet. Om in incidentele gevallen te kunnen voorzien in maatwerkoplossingen of investering in tijdelijke voorzieningen is de instandhouding en inzet van deze bestemmingsreserve noodzakelijk.

Naam	**BR Maatschappelijke opvang (S08)**
Doel	Deze reserve wordt vanaf 2012, in het kader van de herstructurering van de MO-OGGZ-VZ ingezet. Een belangrijk deel van de risico's en de knelpunten die zich in eerdere jaren hebben voorgedaan bij de uitvoering van het masterplan Minder Opvang Beter Leven, zijn afgedekt door een beroep te doen op de BR Herstructering OGGz, BR Beschermd en weerbaar en BR pakketmaatregelen Wmo. Een aantal van de risico's en knelpunten kunnen zich ook in 2017 en volgende jaren nog manifesteren, o.a. in de doorstroomvoorziening, crisisopvang of gezinsopvang.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering die in 2021 wordt voorzien, is de reserve ingesteld om het restant c.q. het niet-bestede deel van diverse nieuwe en bestaande geldmiddelen en budgetten die samenhangen met de opvang en integratie van asielzoekers en statushouders, te verzamelen en daarmee beschikbaar te hebben en te houden ten behoeve de integratie en inburgering van de huidige doelgroep. De reserve is bedoeld beschikbaar te blijven tot één jaar na de invoering van de nieuwe wet Inburgering.

Naam	**BR Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang (S09)**
Doel	Deze reserve is nodig om komende jaren de kwaliteit van toezicht en handhaving in de kinderopvang te kunnen continueren en waar nodig ook op een andere wijze te gaan organiseren.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergrondsafvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. De reserve is ingesteld bij Rb. 19 december 2011 en mag een maximum van € 900.000 gaan bedragen. *Uitbreiding doel 20-06-2018* De huidige doelstelling van de BR Vastgoed is: "deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen." Het voorstel is deze doelstelling uit te breiden met: "tevens dient deze BR ter egalisatie van de kosten van de (meerjarige) onderhoudsplannen van het vastgoed in eigendom van de gemeente". Met deze toevoeging krijgt de BR Vastgoed twee doelstellingen, namelijk noodzakelijk onderhoud en overschotten/ tekorten in vastgoed opvangen. Voorgesteld wordt het maximum van €900.000 uitsluitend van toepassing te laten zijn op de middelen die zijn bestemd voor het opvangen van onvoorziene tekorten. Het deel van de reserve dat is bestemd voor egalisatie van kosten voor noodzakelijk onderhoud is dan niet aan een maximum gebonden. In de toelichting op deze bestemmingsreserve zal steeds worden aangegeven voor welke doel de middelen zijn bestemd. Het aanvullende gedeelte van de BR komt in de plaats van de balansvoorziening "Voorziening ter egalisatie van kosten", omdat deze voorziening in combinatie met componentenbenadering die gehanteerd wordt voor de materiële vaste activa niet is toegestaan. Daarom wordt voorgesteld deze reserve aan te vullen met hetzelfde bedrag als waarmee de balansvoorziening per 31 december 2017 is vrijgevallen, namelijk € 2,1 miljoen. Hiermee kunnen de kosten voor onderhoud worden geëgaliseerd.

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	De reserve is bedoeld om uitgaven te dekken uit voorstudies voordat een initiatief tot een project is verheven. Op het moment dat het project daadwerkelijk tot uitvoering komt vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan terug in de reserve. In de begroting is een bedrag geraamd voor kosten van voorstudies. Afwijkingen ten opzichte van de raming worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	De duurzaamheidslening wordt verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking bij particuliere woningen. Uit de bestemmingsreserve worden de jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de duurzaamheidsleningen gedekt.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze reserve is bij raadsbesluit op 28 juni 2004 ingesteld. De reserve wordt ingezet om investeringen mogelijk te maken in gebieden, die dringend aan een impuls toe zijn, maar waarvoor geen middelen beschikbaar zijn. Tevens geldt voor particulieren met een perceel > 1500 M2 een herplantplicht voor bomen, die gekapt worden. Wanneer herplant niet mogelijk of wenselijk is, dient de waarde van de bomen gestort te worden in het Groenfonds. In het groenplan zijn een groot aantal projecten benoemd, die voor uitvoering in aanmerking komen. Wanneer er subsidies beschikbaar komen moeten er ook eigen middelen beschikbaar zijn (co-financiering).

Naam	**BR Huishoudelijk afval (S12)**
Doel	Deze reserve is ingesteld om niet begrote prijsontwikkelingen op te kunnen vangen en de kosten van specifieke projecten op het gebied van afvalstoffen af te dekken. Op dit moment loopt het project "omgekeerde afvalinzameling". De eerste jaren veroorzaakt dit project een exploitatietekort van € 700.000. Dit tekort wordt conform raadsbesluit (Rb 30-05-2012) gedekt uit de BR Huishoudelijk afval.

Naam	**BR Stimulering woningbouw (S12)**
Doel	De kredietcrisis heeft geleid tot een forse economische recessie, met grote gevolgen voor de vastgoedmarkt. Om de bouw-productie door te laten gaan op het gewenste niveau stimuleringsmaatregelen voorzien. Voor de dekking daarvan is deze reserve gevormd. De bedragen zijn vooral bedoeld voor projecten met prioriteit voor de gemeente alsmede die van groot belang zijn voor de stedelijke ontwikkeling en grootschalige herstructurering.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Naam	**BR Wijkfondsen (W1 t/m W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Toevoegingen	**Onttrekkingen**	
Bedragen x € 1.000				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.229	1.148	-2.410	8.966
Totaal	**10.229**			**8.966**

Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Vermeerderingen	**Verminderingen**	
Bedragen x € 1.000				
Pensioen wethouders	7.340	813	-207	7.946
Personele risico's	1.293	261	-1.166	388
Kunstbedrijf	1.214	70	-967	317
Spaarverlof	382	4	-70	315
Totaal	**10.229**	**1.148**	**-2.410**	**8.966**

Voorziening pensioen wethouders
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's
Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening Kunstbedrijf
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof
Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Obligo's aan het Rijk	**601**	**721**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Buitenlandse instellingen	65.000	65.000
Onderhandse leningen	**670.439**	**663.534**
Waarborgsommen	**126**	**144**
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	**2.898**	**2.987**
Totaal	**674.064**	**667.385**

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
BNG	388.936	30.000	-39.461	379.475
Nederlandse Waterschapsbank	46.635	0	-29	46.606
Provincie Noord-Brabant	120.000	0	0	120.000
Triodos Bank	30.000	0	0	30.000
Provincie Limburg	10.000	0	0	10.000
AFS	0	16.500	0	16.500
Overig	2.963	0	-106	2.857
Totaal	**598.534**	**46.500**	**-39.595**	**605.439**

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Deutsche Bank	65.000	0	0	65.000
Totaal	**65.000**	**0**	**0**	**65.000**

De totale rentelast voor het jaar 2020 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 12,8 miljoen (2019: € 13,2 miljoen).

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Banksaldi (schuld)	257	257
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	9.825	8.287
Schulden aan derden	4.532	1.007
Overige schulden	**14.410**	**9.294**
Totaal	**16.614**	**40.551**

Specificatie banksaldi (schuld)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	**257**	**257**

Specificatie overige schulden aan publiekrechtelijke lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	4.568	1.579
Loonheffing uitkeringen	0	1.668
Loonheffing salarissen	5.130	5.012
Vennootschapsbelasting	127	0
Overige publiekrechtelijke crediteuren	0	28
Totaal	**9.825**	**8.287**

Specificatie overige schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Privaatrechtelijke crediteuren	130	772
Diverse schulden	4.402	235
Totaal	**4.532**	**1.007**

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige vooruitontvangen bedragen	9.590	13.640
Verplichtingen	54.981	38.774
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Europese overheidslichamen	156	0
Het Rijk	15.274	533
Overige Nederlandse overheidslichamen	167	167
Totaal	**80.168**	**53.114**

Specificatie vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.632	4.498
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	4.018	983
Overige vooruitontvangen bedragen	940	8.159
Totaal	**9.590**	**13.640**

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)

Totaal	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Nog te betalen zorgkosten	19.387	18.387
Rente leningen	7.997	8.092
Nog te betalen aan De Connectie	2.598	734
BTW	1.711	0
Nog te betalen subsidies	1.291	0
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	0	139
Diversen	23.708	11.422
Totaal	**54.981**	**38.774**

Verloopoverzicht specifiek ontvangen voorschotten Rijk en Provincie (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
SiSa C11	0	620	111	509
SiSa C31	0	1.820	0	1.820
SiSa D8	167	6.656	5.771	1.052
SiSa E20	0	1.264	0	1.264
SiSa E50	0	809	0	809
SiSa G4	0	24.990	23.153	1.837
SiSa H10	0	3.438	20	3.418
Overige Rijk	533	4.888	533	4.888
Totaal	**700**	**44.485**	**29.588**	**15.597**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	5.160	3.834
Verplichtingen huurovereenkomsten	18.404	22.729
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	71.638	59.800
Totaal toekomstige verplichtingen	**95.202**	**86.363**

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie verplichtingen personeel

Omschrijving	31-12-2020		31-12-2019	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	*€*	*uren*	*€*
Verloftegoeden personeel	116	5.154	85	3.814
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		6		21

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-1-2008	30-6-2020	0	1.238
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	7.798	8.665
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2005	30-6-2020	0	1.229
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	7.702	8.558
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	HSA BV	1-4-2011	31-3-2021	1.173	1.428
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	684	751
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	121	146
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2024	278	359
Batavierenweg 25	BV Exploitatiemaatschappij Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	25
Hazenkamp 66	Brassa B.V.	1-2-2015	31-7-2021	54	84
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2023	91	129
Koningsweg 13C	Rijksgebouwendienst	1-1-2014	31-12-2021	30	30
Zeelandsingel 40		1-1-2017	31-12-2021	4	8
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	6	6
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	5	5
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	5	5
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	7	7
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	10
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	6	5
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	7	7
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	5-2-2022	6	12
Keizershof 9	Hoen Vastgoedbeheer	26-3-2019	31-3-2021	0	5
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2021	10	8
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2021	12	9
Olympus 11/Zeegsingel 2	Stichting Quadraam	1-1-1997	31-12-2026	370	0
Totaal				**18.404**	**22.729**

Specificatie toekomstige verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
SUEZ Recycling and Recovery Netherlands	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	juli-27	37.800	6.000
P1 Holding B.V.	Parkeergarages en straatparkeren	januari-17	december-22	5.950	8.600
Van der Horst aannemers	Valkenhuizen	augustus-19	december-21	1.413	7.700
Rots Bouw BV	Museum Arnhem	november-19	december-21	8.125	16.500
Attero BV	afvalverwerking	januari-20	december-24	16.800	21.000
Dostal Wegenbouw	afvalverwerking	juli-20	december-24	1.550	0
Totaal				**71.638**	**59.800**

Garantiestellingen

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie garantiebedragen geldleningen

Instelling	Garantie afgegeven voor	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Geldleningen coörporaties	872.479	968.151
St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Geldleningen organisaties en personen	94	123
Totaal		**872.573**	**968.274**

Naast bovengenoemde garantiebedragen geldleningen staat de gemeente garant voor hypothecaire leningen en leningen voor woningverbeteringen. Het maximale bedrag waarvoor de gemeente garant staat bedraagt €8,9 miljoen (2019: €8,9 miljoen)

Specificatie garantiebedragen uit borgstellingen

Instelling	Datum collegesbesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	13.000	13.500
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	53	60
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	54	58
St.Sportparken de Hoogkamp	8-11-2011	195	50	34	40
RKVV VDZ	10-7-2012	190	50	20	30
ABC Taxus	23-5-2006	68	50	0	2
Scalabor	31-10-2017	4.000	100	0	750
Spijkers en Spijkers B.V.	12-5-2015	75	100	60	68
Zeven B.V.	12-5-2015	75	100	75	75
Koningswerkplaats/ Omlab	12-5-2015	70	100	70	70
HCM Arnhem	14-5-2019	935	100	893	920
St. Quadraam	23-5-2017	13.350	100	13.016	13.350
Mondkapjesfabriek B.V.	23-4-2020	100	100	100	0
St. Sportpark Molenbeke	26-5-2020	250	100	250	0
De Voorwerkers	12-5-2020	25	100	25	0
Totaal				**27.650**	**28.923**

Gebeurtenissen na balansdatum

Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat we nog steeds leven met de gevolgen van COVID-19.
De gebeurtenissen na balansdatum die zich op dit gebied hebben voorgedaan geven geen aanleiding om aanpassing te doen in de cijfers per balansdatum. Eveneens hebben zij geen invloed op het inzicht dat deze jaarrekening geeft tot het moment van opstellen van deze jaarstukken.

Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

		Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
Omschrijving		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	10.607	19.049	8.442	12.862	20.372	7.511	13.515	19.220	5.705
T07	Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	415.223	415.223	0	439.381	439.381	5	449.997	449.992
T65	Arbeidsparticipatie	5.242	0	-5.242	6.090	420	-5.670	4.975	449	-4.526
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	89	89	0	78	74	-4	183	37	-146
T64	Begeleide participatie	32.921	0	-32.921	33.495	0	-33.495	34.850	1.003	-33.847
T75	Begraafplaatsen en crematoria	48	16	-32	48	16	-32	50	24	-26
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.874	0	-1.874	1.694	0	-1.694	1.471	284	-1.187
T064	Belastingen overig	5	381	376	5	381	376	2	-244	-246
T01	Bestuur	6.991	1.243	-5.747	7.914	2.184	-5.730	7.724	2.063	-5.661
T02	Burgerzaken	5.646	2.716	-2.930	5.522	2.293	-3.229	5.296	1.769	-3.527
T11	Crisisbeheersing en brandweer	12.064	1.207	-10.857	12.704	1.234	-11.471	12.555	1.471	-11.084
T55	Cultureel erfgoed	1.570	519	-1.051	1.474	546	-928	1.718	516	-1.202
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	17.135	5.289	-11.846	17.539	5.284	-12.255	17.862	4.822	-13.040
T24	Economische havens en waterwegen	646	474	-172	846	674	-172	1.168	978	-190
T31	Economische ontwikkeling	3.369	0	-3.369	3.082	137	-2.945	3.872	151	-3.721
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	2.218	894	-1.324	2.689	1.540	-1.149	2.369	1.128	-1.241
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	1.098	0	-1.098	1.692	0	-1.692	1.875	126	-1.749
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.018	1.612	-34.406	43.571	1.612	-41.959	42.573	1.891	-40.681
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	32.263	33.328	1.064	67.000	68.237	1.237	37.396	43.316	5.919
T63	Inkomensregelingen	127.937	110.922	-17.015	151.435	136.187	-15.248	152.182	142.184	-9.998
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	1.158	0	-1.158	6.613	7	-6.606	5.992	31	-5.961
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.992	-199	-7.191	6.593	4.179	-2.414	9.323	4.065	-5.258
T66	Maatwerkvoorziening WMO	-1.722	0	1.722	-1.137	50	1.187	793	23	-770
T56	Media	8.455	0	-8.455	8.536	0	-8.536	8.657	0	-8.657
T74	Milieubeheer	9.257	1.326	-7.931	10.591	1.874	-8.717	9.123	2.724	-6.399
T54	Musea	4.235	234	-4.001	4.395	234	-4.161	4.415	237	-4.177
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.148	1.701	-3.448	5.752	1.727	-4.025	6.893	2.001	-4.893
T42	Onderwijshuisvesting	12.809	1.345	-11.465	12.537	909	-11.628	12.323	970	-11.353
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	7.112	692	-6.420	8.154	692	-7.462	7.388	1.372	-6.016
T25	Openbaar vervoer	882	1.292	410	933	1.292	359	1.089	1.281	192
T12	Openbare orde en veiligheid	2.628	466	-2.162	3.718	538	-3.180	4.172	697	-3.475
T04	Overhead	84.467	34.645	-49.821	65.762	6.086	-59.676	73.868	5.994	-67.874
T08	Overige baten en lasten	12.115	49	-12.066	-84	0	84	878	589	-289
T062	OZB Niet-Woningen	0	28.706	28.706	0	28.706	28.706	1.068	29.732	28.664
T061	OZB Woningen	4.024	27.238	23.213	3.985	26.438	22.453	2.930	26.572	23.643
T22	Parkeren	6.900	6.982	82	7.392	3.437	-3.955	7.115	3.266	-3.849
T72	Riolering	12.765	16.864	4.098	12.517	16.864	4.347	12.390	16.435	4.045
T81	Ruimtelijke ordening	1.162	0	-1.162	1.444	99	-1.345	1.285	38	-1.247
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	5.306	60	-5.246	10.616	60	-10.556	8.897	279	-8.618
T52	Sportaccommodaties	1.795	2.002	207	1.988	2.509	520	2.476	2.696	219
T51	Sportbeleid en activering	10.583	0	-10.583	15.092	2.220	-12.872	15.732	3.563	-12.169
T05	Treasury	69	2.687	2.618	-831	2.017	2.848	-1.488	2.050	3.538
T09	Vennootschapsbelasting VpB	600	0	-600	600	0	-600	288	0	-288
T21	Verkeer en vervoer	14.384	495	-13.889	13.827	595	-13.232	14.358	1.725	-12.633
T71	Volksgezondheid	5.715	144	-5.571	6.201	149	-6.051	5.804	172	-5.632
T62	Wijkteams	4.094	0	-4.094	16.312	0	-16.312	16.309	0	-16.309
T83	Wonen en bouwen	6.739	4.612	-2.126	5.564	5.118	-446	5.847	4.773	-1.074
Subtotaal Stedelijke programma's		**525.413**	**724.299**	**198.886**	**596.807**	**786.369**	**189.562**	**579.566**	**782.471**	**202.905**

	Omschrijving	Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
		Lasten	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	6.511	201	-6.309	6.277	0	-6.277	7.149	0	-7.149
T65	Arbeidsparticipatie	8.537	0	-8.537	9.691	0	-9.692	8.595	58	-8.537
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T64	Begeleide participatie	4.452	0	-4.452	6.908	0	-6.908	5.574	0	-5.574
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T01	Bestuur	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T11	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	7	6	-1
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	156	0	-156	156	0	-156	231	0	-231
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	3.889	0	-3.889	3.592	0	-3.592	3.210	0	-3.210
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.139	0	-36.139	32.861	0	-32.861	29.272	0	-29.272
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T63	Inkomensregelingen	12.485	304	-12.181	11.684	446	-11.238	11.388	550	-10.838
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	43.530	7	-43.523	44.473	0	-44.473	46.005	0	-46.005
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.109	4.206	-35.903	39.513	0	-39.513	35.723	17	-35.705
T66	Maatwerkvoorziening WMO	6.645	50	-6.595	6.787	0	-6.787	4.862	0	-4.862
T56	Media	351	0	-351	354	0	-354	387	0	-387
T74	Milieubeheer	529	1.475	946	393	1.459	1.066	562	1.555	994
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	11.452	6.962	-4.490	12.564	7.826	-4.737	11.500	8.037	-3.463
T42	Onderwijshuisvesting	5.726	3.308	-2.419	6.077	3.352	-2.725	5.899	3.829	-2.070
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	4.254	0	-4.254	4.227	0	-4.227	3.392	62	-3.331
T12	Openbare orde en veiligheid	1.780	147	-1.632	1.673	40	-1.632	1.660	0	-1.660
T04	Overhead	37	0	-37	2.159	0	-2.159	630	0	-630
T08	Overige baten en lasten	0	0	0	-24	0	24	0	0	0
T22	Parkeren	3.031	7.655	4.623	2.917	8.324	5.407	2.709	8.121	5.412
T72	Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	11.914	0	-11.914	6.212	0	-6.212	8.232	70	-8.162
T52	Sportaccommodaties	1.355	1.753	398	1.733	1.783	50	2.257	1.920	-337
T51	Sportbeleid en activering	6.283	0	-6.283	5.359	0	-5.359	5.623	0	-5.623
T21	Verkeer en vervoer	8.297	56	-8.241	8.445	56	-8.389	8.438	74	-8.365
T71	Volksgezondheid	572	362	-210	737	474	-263	534	415	-119
T62	Wijkteams	16.359	18	-16.342	4.202	18	-4.185	3.973	12	-3.961
T83	Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal Wijk programma's		**234.394**	**26.503**	**-207.891**	**218.970**	**23.778**	**-195.192**	**207.816**	**24.728**	**-183.088**
Totaal		**759.807**	**750.124**	**-9.682**	**815.777**	**810.148**	**-5.629**	**787.382**	**807.199**	**19.817**

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari 2021

JenV	A5	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: A5/02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A5/03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A5/04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering en extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering en extremisme;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.

			5	Preventie-activiteiten gericht op specifieke kwetsbare doelgroepen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			6	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, extremisme en terrorisme.	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/08*				
				Nee	Ja				
JenV	**A6**	**Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)** Gemeenten		Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A6/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/02*	Totale cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/04*		
				€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/05*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project aangeven *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/06*	Toelichting op niet-afgeronde projecten en afwijking t.o.v. de toekenning – Bij afwijkingen is afstemming met ministerie verplicht. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/07*			
			1	Project BOTOC	Nee	In 2020 werden voorbereidingen voor dit project vanuit de bestaande organisatie gedaan.			
FIN	**B1**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten		Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen *Aard controle R* *Indicator: B1/01*	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/03*	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/06*
				0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee

BZK	C1	**Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik** Gemeenten	Totaal ontvangen bedrag beschikking *Aard controle R* *Indicator: C1/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/02*				
			€ 477.000	Nee				
			Projectnaam/nummer per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/03*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C1/04*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/05*	Besteding (jaar T) aan afwijkingen. Alleen invullen bij akkoord ministerie. *Aard controle R* *Indicator: C1/06*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578	Ja			
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/07*	Cumulatieve totale bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/09*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/10*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578		Nee		
BZK	C10	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige *Aard controle R* *Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle R* *Indicator: C10/05*	
		1	€ 51.914	€ 51.914	Nee	Nee	project lopende	
		2						

BZK	C11	**Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen** Gemeente Arnhem	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/03*				
			€ 110.890	€ 110.890	Nee				
BZK	C30	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde** Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C30/01*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/02*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/03*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-readygemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/04*	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) Indicator 06 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/05*	Eventuele toelichting op niet **volgens plan/aanvraag uitgevoerde** projecten Verplicht als bij indicator 05 'Nee' is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/06*
			€ 0	€ 0	0	0	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/07*						
			Nee						
BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0		Nee		

OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	
			€ 3.447.959	€ 2.017.173	€ 494.008	€ 354.631	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	
OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/04*	
			€ 1.525.358	€ 1.533.668	€ 0	€ 0	
OCW	**D11**	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*		
			€ 0	€ 0	Nee		

OCW	D12	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*				
			€ 0		Nee				
OCW	D12A	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*	
		1	2019.003.01	€ 0	€ 0	€ 0	€ 32.795	€ 0	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*	
		1	2019.003.01	€ 13.685	€ 19.110	€ 0		Ja	

IenW	**E13**	**Slimme laadpleinen** **Toekenningsbeschikking** Gemeenten en provincies	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E13/02*	Project afgerond in (jaar T) (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/05*	
			1 NEMIA Realisatie slim laadplein Gildemeestersplein	€ 5.554	Nee	Nee	Project loopt	
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/05*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeenteeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 107.233.052	€ 1.703.868	€ 5.604.291	€ 32.291	€ 281.942	€ 467
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/12*
			€ 966.933	€ 58.152	€ 1.061	€ 1.439.615	€ 0	Ja

SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) uitvoerings- en onderzoekskosten artikel 56, eerste en tweede lid, Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 34.500	€ 10.806	€ 175.485	€ 0	€ 0	€ 0
			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*					
			Ja					

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr							
				Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 15.915.801	€ 56.550	€ 492.661	€ 0	€ 145
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 5.484.918	€ 1.496.053	€ 122.377	€ 14.014	€ 1.447
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 2.905.124	€ 292.468	€ 22.538	€ 613	€ 32
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020) *Aard controle R* *Indicator: G4/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	3.644	272	€ 239.694	Ja	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	1.234	217		Ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	984	50		Ja	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/12*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/16*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)					

VWS	H1	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*				
			24	25	€ 683.736				
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*					
			€ 4.711.722	€ 1.685.177					
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	€ 0	€ 567.645	€ 0	
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	€ 0	€ 0	€ 1.198.901	
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	€ 0	€ 0	€ 290.281	
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	€ 0	€ 0	€ 624.837	
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	€ 11.151	€ 0	€ 0	
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	€ 321.212	€ 0	€ 0	
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	€ 12.518	€ 0	€ 0	
				Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*			
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	12%			
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	25%			
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	6%			
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	13%			
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	0%			
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	7%			
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	0%			

VWS	H7	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicator: H7/03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/05*	
		1	Project veilig thuis	€ 0	€ 0	Ja	In dit jaar geen kosten gemaakt op dit project	
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*				
			Ja	Nee				
VWS	H7B	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** SiSa tussen medeoverheden	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/01*	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle R* *Indicator: H7B/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H7B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie. *Aard controle R* *Indicator: H7B/04*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/05*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/06*
		1	Project veilig thuis	060202 Gemeente Arnhem	€ 0	€ 0	Ja	Verantwoording door gemeente Apeldoorn
			Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*					
			Nee					

VWS	H8	**Regeling Sportakkoord**	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
VWS	H10	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/01*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/02*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H10/03*	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/04*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/05*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/06*
			Ja	Nee	Nee	Het bovenregionale plan wordt opgesteld en wordt verwacht in 2021 af te ronden. Dit geldt ook voor het strategisch vastgoedplan	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/12*
			€ 19.650	€ 19.650	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/17*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deel 4 Bijlagen

De volgende bijlagen zijn opgenomen:

Bijlage 1: Afkortingenlijst

Bijlage 2: Begrippenlijst

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GF - Gemeentefonds
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HHT - Huishoudelijkehulp toelage
HIC - High Impact Crime
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek
JTTG - Jongeren Toezicht Team Geitenkamp

K.
KPI - Kritische Prestatie Indicator
KVO - Keurmerk Veilig Ondernemen

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
PFO - Portefeuillehoudersoverleg
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGA - Persoonsgerichte Aanpak
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvA - Plan van Aanpak
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SO – speciaal onderwijs
SPUK - Specifieke uitkering stimulering sport
SROI - Social Return On Investment
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SW – Sociale Werkvoorziening

SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TOZO- Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandig Ondernemers

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VVE - Vereniging van Eigenaars
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wgs - Wet gemeenteljike schuldhulpverlening
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2020 als van de activa en passiva van de gemeente Arnhem op 31 december 2020 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2020.

- De balans per 31 december 2020.

- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017 met kenmerk 2016-01-00784 en het Controleprotocol WNT 2020. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Deloitte.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.500.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 BADO en het controleprotocol vastgesteld met het besluit d.d. 23 november 2017.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2020. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 8.500.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Deloitte.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties en het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controle-werkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Deloitte.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 20 april 2021

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Deloitte.

GEMEENTE Arnhem

Accountantsverslag 2020

Gemeente Arnhem

20 april 2021

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad van de
Gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Onderwerp
Accountantsverslag 2020

Datum
20 april 2021

Ons kenmerk
2104CF5303/ES

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem.

De jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en ons auditplan 2020, van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 10 mei 2021 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder Financiën, de concerncontroller en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Graag danken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020 gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2020	4
Inleiding	9
De financiële positie van uw gemeente	12
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	17
Interne beheersing	28
Overige aangelegenheden	31
Bijlagen	34

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Overall beeld opstel- en controleproces jaarrekening 2020

Inleiding

Wij starten dit accountantsverslag met een compliment aan het college en de ambtelijke organisatie, voor de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject.

Ondanks de lastige omstandigheden als gevolg van COVID-19, de implementatie van een nieuw financieel pakket en onverwachte uitval binnen het ambtelijk management is het college erin geslaagd een goed onderbouwde jaarrekening samen te stellen én verbeteringen in de financiële bedrijfsvoering te realiseren. Als opvolging van onze aanbevelingen uit de boardletter zien wij duidelijke verbeteringen in de onderbouwingen van de grondexploitaties en van de memoriaalboekingen.

Door een constructieve samenwerking en een frequente communicatie tussen onze organisaties zijn wij erin geslaagd onze controle conform de afgesproken planning af te ronden.

Dit betekent echter niet dat er geen verbeteringen meer mogelijk en nodig zijn. Deze aandachtspunten worden in de zomer tijdens een gedetailleerde evaluatie tussen de ambtelijke organisatie en Deloitte besproken, en worden vertaald in concrete werkafspraken voor de jaarrekening 2021. De leerpunten worden daarmee ondergebracht in de planning voor de komende jaarrekening, waarbij wij opnieuw samen bekijken hoe wij op de meest effectieve en efficiënte wijze met elkaar kunnen samenwerken.

In het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2020 zien wij de volgende belangrijke bevindingen en mogelijkheden tot het verbeteren van uw interne beheersing:

Balansdossier

In 2020 is gestart met het implementeren van een softclose. Dit houdt in dat er gedurende het gehele jaar op vaste momenten controles worden uitgevoerd, om een betrouwbare administratie te waarborgen. Een concreet voorbeeld hiervan is het tussentijds opschonen van tussenrekeningen. In dit kader heeft de afdeling Financiën en Control een inventarisatie gemaakt van de verbeteringen die nog doorgevoerd moeten worden voor deze softclose.

Het implementeren van deze softclose draagt bij aan een betrouwbaardere informatievoorziening. Dit is een positieve ontwikkeling, waarbij wij het college adviseren te bewaken dat de onderkende verbeteringen op korte termijn worden doorgevoerd. Hierdoor kan er beter en gerichter worden bijgestuurd op basis van tussentijdse informatie.

Bij aanvang van de jaarrekening was de concept-jaarrekening 2020 met het onderliggende balansdossier grotendeels, maar nog niet volledig, gereed. Dit heeft niet geleid tot een vertraging in het uitvoeren van de werkzaamheden. Desalniettemin vragen wij het college de jaarstukken en het balansdossier volgend jaar geheel compleet te hebben bij de start van de controle.

Grondexploitatie

Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd. Wij zien dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post in de jaarrekening aanwezig is. Wij constateren dat de uitgangspunten plausibel zijn.

Sociaal domein

Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van de zorg in natura niet meer afhankelijk van de controle-verklaringen bij de productieverantwoordingen. Voor de PGB-bestedingen is dit nog niet het geval. Dit houdt verband met het niet krijgen van een goedkeurende verklaring van de SVB.

IT-audit

Uit onze IT-werkzaamheden op de belangrijkste financiële processen blijken nog tekortkomingen in de algemene IT-beheersmaatregelen. Deze zijn niet (in alle gevallen) adequaat ingeregeld. Hierdoor kunnen wij niet steunen op de geautomatiseerde controles. Evenmin kunnen wij uitgaan van de functiescheidingen binnen de geautomatiseerde systemen. Wij hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waaronder detailcontroles.

Het college onderkent het belang van het doorvoeren van een aantal noodzakelijke verbeteringen, en zet in op een groeipad, waarbij in de komende periode wordt toegegroeid naar het gewenste niveau. Een concreet voorbeeld hiervan is het coachingtraject rondom de beheersing van de IT-processen. Dit omvat mede de recente ontwikkelingen inzake het implementeren van de nieuwe financiële applicatie en het uitbesteden van het beheer aan de gemeenschappelijke regeling De Connectie.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. • Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 8,5 miljoen respectievelijk € 25,5 miljoen.	Slide 10
Financiële positie	• De exploitatie over 2020 laat een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen zien, ten opzichte van een begroot saldo van nihil. Het grootste verschil betreft de extra algemene uitkering vanuit het gemeentefonds (€ 10,6 miljoen voordelig). Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?' in uw jaarstukken 2020. • Het weerstandsvermogen bedraagt factor 1,0. De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van € 58,5 miljoen. Wij kwalificeren de financiële positie van de gemeente Arnhem op basis hiervan als voldoende.	Slide 13
Kwaliteit verslaggeving	• De jaarstukken en de daarbij gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voldoen aan de voorschriften voor verslaggeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), en zijn consistent toegepast ten opzichte van de begroting 2020. • De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien c.q. te rapporteren?).	Slide 18
Grondexploitatie	• De grondexploitaties zijn geactualiseerd en bijgesteld, en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en van de verwachte resultaten. • Uit de actualisatie ultimo 2020 van de nog te maken kosten en de nog te realiseren opbrengsten blijkt een verwacht tekort van in totaal € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen). Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor dit volledige tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Conform het BBV is er voor de complexen Schuytgraaf (€ 1,3 miljoen), zuidelijke binnenstad (€ 2,3 miljoen) en Leidenweg (€ 1,2 miljoen) tussentijds winst genomen in 2020. • Wij constateren dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post grondexploitatie aanwezig is. Tevens zien wij dat de uitgangspunten plausibel zijn. Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd.	Slide 19

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers	• Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd. Wij hebben hierbij vastgesteld dat de Tozo-uitkeringen (€ 26 miljoen) op de juiste wijze en rechtmatig zijn verstrekt. • Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld dat is geïmplementeerd en zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.	Slide 22
Sociaal domein	• Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, met als doel zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein – verstrekkingen in natura. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van zorg in natura (2020: € 148 miljoen) niet meer afhankelijk van de controleverklaringen bij de productieverantwoordingen. • De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft - evenals in voorgaande jaren - een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020. De totale PGB-bestedingen (€ 5,6 miljoen) zijn derhalve als onzeker aangemerkt.	Slide 22
Realiteitsgehalte begroting	• De realisatie van de cijfers in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap laat dit jaar forse afwijkingen zien. Het verschil tussen begroting en jaarrekening kan gedeeltelijk verklaard worden door de coronacrisis, die uiteraard niet was verwerkt in uw begroting 2020. • Wij adviseren u om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte van de begroting. Het verhogen hiervan komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellende vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.	Slide 23
Cyber-security	• Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot toegang tot WhatsApp, alsmede de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken duidelijk dat aandacht voor en het versterken van de cybersecurity noodzakelijk is. • Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer en het wachtwoordbeleid.	Slide 30

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Een bijzonder jaar door COVID-19

De controle van de jaarrekening 2020 is een bijzondere controle geweest, omdat zowel de opstellers van de jaarrekening als de controleurs daarvan rekening hebben moeten houden met de implicaties van COVID-19 op de realisatie over 2020 en op de financiële positie. Daarnaast vormt het afleggen van verantwoording over de rechtmatigheid van de financiële transacties voor decentrale overheden een belangrijk aspect van de jaarstukken en de daarin opgenomen bijlagen. Dit jaar zijn hierin nieuwe, dan wel verminderde, opbrengsten en lasten opgenomen, die samenhangen met nieuwe compenserende regelingen en met de effecten van COVID-19.

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2020 verstrekt

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en met ons auditplan 2020 van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle enkele fouten in de concept-jaarrekening geconstateerd, die zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Hierna resteren er geen materiële afwijkingen die van invloed zijn op het vermogen of het resultaat van de gemeente.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2020 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2020 zoals dit op 12 november 2020 door de raad als onderdeel van de begroting is vastgesteld.

De begrotingsoverschrijdingen op het niveau van de programma's zijn in de jaarrekening voldoende toegelicht en wegen daarom niet mee in ons oordeel.

Er is geen sprake van resterende controleverschillen (feitelijke afwijkingen c.q. fouten) ten aanzien van de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties.

Onzekerheden in de PGB-bestedingen en in de bestedingen zorg in natura

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft vanwege rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking verstrekt bij de verantwoordingen over 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Wij raden uw collega aan te onderzoeken met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen treft u aan in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

De onzekerheid van € 5,6 miljoen inzake de PGB-bestedingen valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Geen resterende controleverschillen met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle van de WNT-verantwoording geen afwijkingen geïdentificeerd.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2020. Los van deze opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Arnhem (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het bij de begroting door de raad vastgestelde toetsingskader 2020.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2020 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente.

Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting die is opgenomen in de jaarrekening 2020.

Wij hebben het door het management toegepaste proces voor de totstandkoming van de jaarrekening geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

SiSa-controle

De gemeente Arnhem kent in 2020 27 SiSa-regelingen (2019: 9). Dit is een stijging van 18 ten opzichte van 2019.

Wij hebben geen ongecorrigeerde controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) geconstateerd in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2020.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2020 uitgevoerd met de volgende toleranties:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 8,5 miljoen**.
- Voor onzekerheden bedraagt de tolerantie 3% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 25,5 miljoen**.
- Als rapportagetolerantie geldt een door de raad vastgesteld vast bedrag: **€ 8,5 miljoen**.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkeling vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2020 toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk en expliciet onderscheid tussen resultaatbepaling en -bestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Gemeenten mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren. De mutaties in het eigen vermogen vinden dus plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten over 2020 bedraagt € 19,8 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 2,9 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2020 circa € 16,9 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2020 circa 18,8% van het balanstotaal (2019: circa 17,2% van het balanstotaal). In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen per 1 januari	**135,6**	**151,2**	**150,8**	**160,6**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 2,0	0,5	17,1	2,9
Gerealiseerd resultaat	17,6	-/- 0,9	-/- 7,3	16,9
Gerealiseerde totaalsaldo baten en lasten	**15,6**	**-/- 0,4**	**9,8**	**19,8**
Eigen vermogen per 31 december	**151,2**	**150,8**	**160,6**	**180,4**

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten, plus of min de tussentijdse resultaat-bestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan de reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	807,2	
Totale lasten	-/- 787,4	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**19,8**
Af: stortingen in reserves	-/- 62,7	
Bij: onttrekkingen aan reserves	59,8	
Saldo mutaties reserves		-/- 2,9
Gerealiseerd resultaat		**16,9**

De exploitatie over 2020 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 19,8 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 5,6 miljoen. Dit is een voordeel van € 25,4 miljoen. Het saldo van de mutaties in de reserves is € 2,9 miljoen nadelig. Hiervoor was € 5,6 miljoen voordelig begroot.

In de programmaverantwoording zijn per programma de begroting 2020, de begroting 2020 na wijzigingen, en de rekening 2020 naast elkaar gezet. Vervolgens is het verschil tussen de begroting en de rekening berekend.

De belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting betreffen:

- Algemene uitkering Gemeentefonds: € 10,6 miljoen voordelig.
- Saldo tijdelijke overbrugging zelfstandig ondernemers: € 1,7 miljoen voordelig.
- Baten gebundelde uitkering: € 2,8 miljoen voordelig.
- Extra lasten door mutatie in bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (€ 2,4 miljoen), doordat de projecten pas worden uitgevoerd in 2021.

Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?', zoals opgenomen in de programmaverantwoording die is opgenomen in uw jaarstukken 2020.

In het hoofdstuk 'Belangrijkste bevindingen uit onze controle' gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

Saldo baten en lasten (in miljoen)

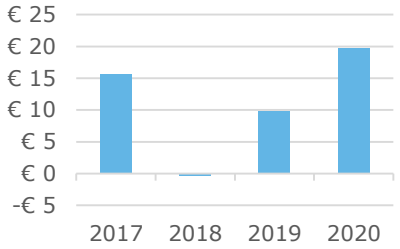

Mutaties in reserves (negatief is toevoeging aan de reserve) (in miljoen)

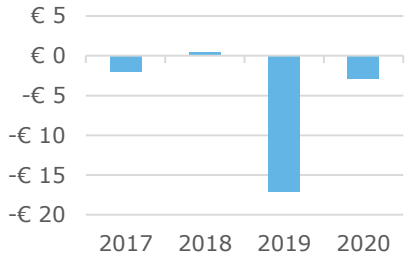

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

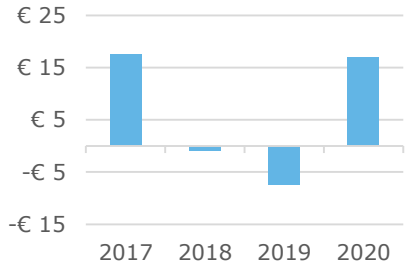

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Uw weerstandsvermogen is toegenomen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling hiervan verwijzen wij naar de paragraaf "Weerstands-vermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020) bedraagt € 60,5 miljoen (2019: € 44,2 miljoen). Er is dus sprake van een toename met circa 37% van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2020 ten opzichte van 2019. Deze toename wordt voornamelijk verklaard door de voorgestelde resultaatbestemming die wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

De inventarisatie van de risico's die in de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" van het jaarverslag is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij heeft het college een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van € 58,5 miljoen (2019: van € 37,7 miljoen). Ten opzichte van 2019 is er dus sprake van een grote stijging van de gekwantificeerde risico's (zie de toelichting).

De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is voldoende, gelet op de door het college onderkende risico's.

De ontwikkeling van de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit in de afgelopen jaren - waaruit blijkt dat het weerstandsvermogen eind 2020 boven de door de gemeenteraad - in de verordening financieel beleid en beheer - vastgestelde norm van 1,0 uitkomt, is als volgt weer te geven:

Weerstandsvermogen in relatie tot de norm

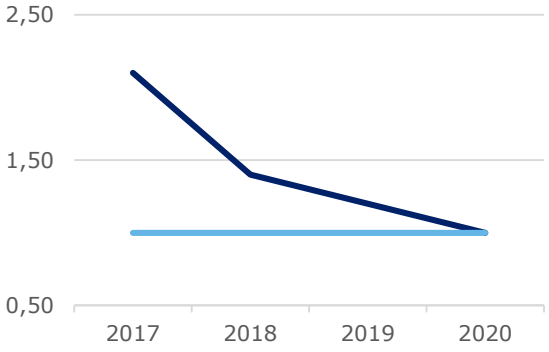

Voor meer gedetailleerde informatie over (de ontwikkeling van) uw weerstandspositie verwijzen wij u naar de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020.

Wij merken hierbij op dat – zoals hierboven schematisch is weergegeven – het weerstands-vermogen in de afgelopen jaren dichter bij de norm is gekomen. Anders dan vorig jaar maken de risico's die zijn gekoppeld aan de coronacrisis deel uit van de berekende benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

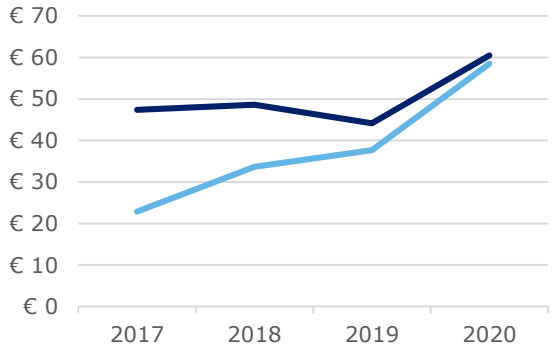

Daarnaast zijn belangrijke stijgers in het risicoprofiel: de risicoherijking wat betreft het gemeentefonds, algemene uitkeringen en beschermd wonen, het risico inkomensregelingen (BUIG), het maximale eigen risico en het risico rijksmiddelen jeugd.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Algemeen

Opstel- en controleproces

De jaarrekeningcontrole is in goede samenwerking met uw medewerkers verlopen, waarbij er continu afstemming heeft plaatsgevonden over de voortgang van het proces en de te zetten stappen. Ten opzichte van vorig jaar zien wij verbeteringen in dit proces, waardoor de controle efficiënter is verlopen.

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn vermeld in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening 2020. Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces voor significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2020 van uw gemeente bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en verplichte paragrafen) en de jaarrekening (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting, de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld en de SiSa-bijlage).

In de programmaverantwoording van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 moet de accountant werkzaamheden uitvoeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college in het jaarverslag, en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken, verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

Deze voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college.

Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorzieningen moet zijn.

Daarnaast is er een belangrijk schattingselement opgenomen in de toekomstige kosten en opbrengsten van de grondexploitatie.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controle-werkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet met als doel om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitatie). Wij willen uw medewerkers allereerst complimenteren met de verbeteringen die zijn aangebracht in het schattingsproces, door middel van het opstellen van een position paper voor het complex Schuytgraaf.

De risico's voor deze post zijn in essentie terug te brengen tot de zogenaamde 3 P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvraag?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in de jaarrekening 2020 en vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2020.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op een passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd, een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondexploitaties zijn door de organisatie voor de jaarrekening 2020 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd). Waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2020 is op basis hiervan € 64,2 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen (2019: € 62,6 miljoen), om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. De ontwikkeling van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) in de afgelopen jaren is als volgt weer te geven:

Voorziening grondbedrijf (in miljoen)

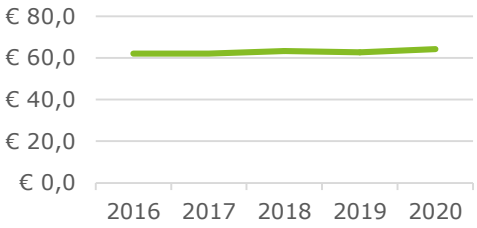

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf "Grondbeleid" (in het jaarverslag 2020), waar het college de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's heeft toegelicht.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De ontwikkeling in de boekwaarde van de totale grondexploitatie is als volgt weer te geven:

Totaal grexen
(boekwaarde in miljoen)

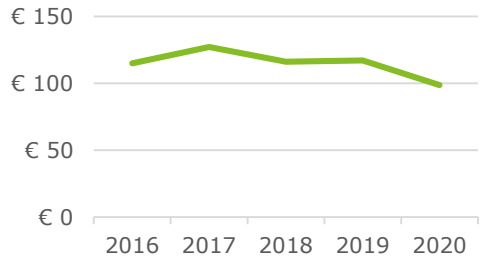

Winstneming op basis van POC-methode

Voor verschillende projecten wordt een positief resultaat verwacht op basis van de huidige uitgangspunten. Om deze reden wordt, overeenkomstig de voorschriften van het BBV, de winst genomen op basis van de POC-methode (percentage of completion). De tussentijdse winstneming bedraagt op totaalniveau € 5,3 miljoen.

Uit de figuren hiernaast blijkt een stijging in de nog te maken kosten en een daling in de nog te realiseren opbrengsten. In totaliteit verwacht het college een nadelig resultaat van circa € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen nadelig).

Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor het totale tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Daarnaast heeft u voor toekomstige risico's binnen de grondexploitatie in eerdere jaren een bestemmingsreserve gevormd. De omvang van deze bestemmingsreserve bedraagt per 31 december 2020 € 14,7 miljoen (2019: € 12,6 miljoen).

Doordat er tussentijds winst is genomen, leidt dit ertoe dat dit winstpotentieel niet meer is opgenomen in de toekomstige prognose. Het gevolg hiervan is dat het toekomstige resultaat van de grondexploitatie daalt.

De rekenrente voor de actualisatie van de grondexploitaties

De bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerde rekenrente is berekend op basis van de voorschriften van de Commissie BBV. Voor het grootste project, Schuytgraaf, wordt er een projectfinanciering gehanteerd, waarbij de toegerekende rente gebaseerd wordt op de daadwerkelijke betaalde rente over de leningen die zijn aangetrokken voor het project.

Schattingsonzekerheid

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties (met name Schuytgraaf) is sprake van een hoge schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst aanzienlijk afwijken van deze inschatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de langere looptijd (tot en met 2026) van het project Schuytgraaf. De onderkende schattingsonzekerheid heeft geen impact op ons oordeel, omdat deze op de juiste wijze is toegelicht in de jaarrekening.

Nog te maken kosten (in miljoen)

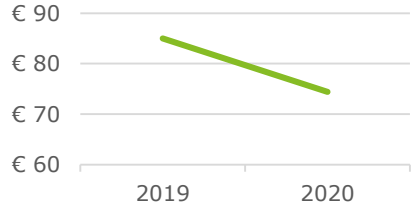

Nog te realiseren opbrengsten (in miljoen)

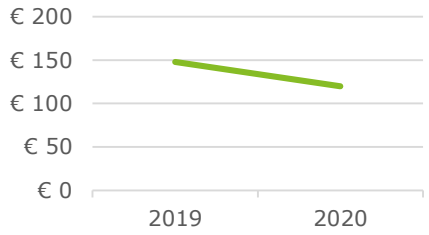

Resultaat (contante waarde in miljoen)

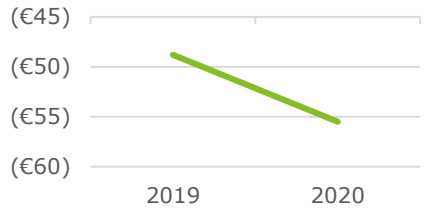

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Woondeal Arnhem - Nijmegen

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie en het vergroten van de plancapaciteit in aantallen nodig zijn. Gezien de toenemende woningtekorten en de complexiteit van de stedelijke vraagstukken, hebben het Ministerie van BZK, de gemeenten Arnhem en Nijmegen, de regio Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland op 4 maart 2020 een woondeal gesloten.

Deze woondeal biedt alle deelnemende partijen een platform voor het werken aan de woningbouw-opgaven. Daarnaast hebben wij begrepen dat de gemeente werkt aan aanvragen om in aanmerking te komen voor andere financiële regelingen van het Rijk, zoals het Volkshuisvestingsfonds, en is er een WBI-aanvraag in voorbereiding.

Toekomst grondexploitatie gemeente Arnhem

Wat betreft de korte termijn is er op verschillende plekken in de stad nog sprake van ontwikkelingen in de woningbouw. Op de middellange termijn (tot en met 2026) ontwikkelt de gemeente alleen nog Schuytgraaf en wat betreft de langere termijn is er op dit moment geen sprake van eigen woningbouwontwikkelingen. Voor de korte termijn heeft de gemeente Arnhem de programmering dus best goed op de rit, maar dat laat onverlet dat er voor de langere termijn een complex traject voor u ligt. Wij onderschrijven uw aandacht voor een tempoversnelling in de woningbouwproductie en voor het oplossen van de knelpunten en het verruimen van de toekomstige plancapaciteit.

COVID-19

Algemeen

COVID-19 heeft effecten op de gecontracteerde leveranciers en op de gesubsidieerde instellingen. Doordat er binnen de gemeente en de samenwerkende partijen op verschillende manieren is gewerkt, ófwel door de beperkende maatregelen van de Rijksoverheid, dan wel door een combinatie van factoren, komt het voor dat de prestaties voor bijvoorbeeld verstrekte subsidies niet of op uiteenlopende manieren zijn geleverd. Hierna gaan wij in op de belangrijkste aandachtspunten als gevolg van COVID-19.

Subsidieverstrekkingen

Bij de kaderstelling voor het subsidiebeleid zijn de kaders vanuit gemeenteraad gedelegeerd aan het college. In deze gevallen kan een college zelfstandig de kaders, dan wel de uitvoering binnen die kaders (b.v. op grond van een hardheidsclausule), aanpassen.

De gemeente Arnhem heeft in haar ‘Algemene subsidieverordening Arnhem 2016’ een hardheidsclausule opgenomen. Hierin is vermeld dat het college hier in bijzondere gevallen van kan afwijken. Dit houdt in dat, ondanks het feit dat de gesubsidieerde instellingen niet alle prestaties hebben geleverd, de subsidies op basis van de hardheidsclause kunnen worden vastgesteld, en dat ze daarmee als rechtmatig kunnen worden beschouwd.

Waardering vorderingen

De waardering van de diverse debiteurenposities binnen een decentrale overheid vraagt in het controlejaar 2020 extra aandacht. Dit geldt voor zowel de uitkeringsdebiteuren en de debiteuren als gevolg van belastingen/heffingen en vergunningen als voor de overige uitzettingen. De gemeente Arnhem heeft regelingen getroffen met ondernemers en burgers en er is uitstel verleend voor het betalen van bijvoorbeeld de huren.

Wij hebben de invorderingsrisico’s en daarmee de waardering van vorderingen beoordeeld. Het Rijk heeft in 2020 de portemonnee getrokken om de ondernemers, maar ook de culturele en de creatieve sector, te compenseren met diverse steunpakketten. Als gevolg hiervan zien wij geen grote mutaties in de oninbare vorderingen.

Zorgcontinuering en meerkosten

De rijksoverheid heeft een dringend beroep gedaan op gemeenten wat betreft het garanderen van de continuïteit van de zorg. Hierbij is geadviseerd om de niet-geleverde zorg, maar ook de meerkosten als gevolg van COVID-19 door te betalen. Tijdens de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat deze bedragen niet materieel zijn.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Tozo - identificatieplicht

Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de COVID-19-crisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd.

Een evidente en fundamentele eis, met het oog op het uitvoeren van de sociale zekerheid, is dat de uitkering terechtkomt bij degene die er recht op heeft. Het is derhalve essentieel om met zoveel mogelijk zekerheid vast te stellen dat de aanvrager tot de zogenaamde kring der rechthebbenden behoort. Belangrijk is daarbij dat de aanvrager is wie hij zegt dat hij is. Een aantal (grote) gemeenten, waaronder de gemeente Arnhem, heeft bij de Tozo de identiteit van de aanvrager vastgesteld via DigiD in combinatie met de Basisregistratie Personen (BRP).

Deze keuze is gemaakt omdat de Tozo onder hoge druk en in korte tijd moest worden verstrekt en vrijwel altijd op afstand en digitaal wordt aangevraagd. Volgens de regels in de Participatiewet (artikel 17, derde lid) dient het college de identiteit van aanvragers vast te stellen aan de hand van een geldig identiteitsbewijs, zoals een paspoort of identiteitskaart. Omdat de Tozo gebaseerd is op de Participatiewet, geldt deze eis hier ook voor.

De gemeente Arnhem heeft de identiteit van de aanvrager dus wel vastgesteld, maar dat is formeel niet volgens de regels van de Participatiewet gebeurd. In de afwegingen betreffende de risico's op misbruik en oneigenlijk gebruik is het risico op identiteitsfraude met de Tozo als gevolg van deze werkwijze door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid als laag ingeschat.

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft op 24 november 2020 dan ook aangegeven, gelet op de druk op de uitvoering en de genoemde afweging, dat het niet realistisch is om van gemeenten te verwachten dat zij dit formele gebrek herstellen. Voor Tozo 1, 2 en 3 (maart 2020 tot en met maart 2021) leidt dit niet tot een onrechtmatigheid.

Voor de toekomstige Tozo 4-aanvragen (april 2021 tot en met juni 2021) wordt de gemeenten wel gevraagd de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Tozo - Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O)

De gemeente Arnhem heeft een beleid vastgesteld inzake Misbruik en Oneigenlijk gebruik. Hierin gaat de gemeente onder andere in op de maatregelen die zij inregelt, waaronder de controle achteraf; bijvoorbeeld óf, en zo ja hoe, zij gebruikmaakt van het Inlichtingenbureau. Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld en geïmplementeerd dat zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.

De identificatie voor Tozo 1 tot en met 3 mag op basis van DigiD plaatsvinden in combinatie met de BRP of Suwinet. Voor Tozo 4 wordt de gemeenten wel gevraagd om de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Overige bevindingen

PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen en worden als onzeker aangemerkt. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Het is aan te bevelen dat uw college onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Conversie financieel pakket

De gemeente Arnhem is per 1 januari 2020 overgegaan van het financiële systeem Decade naar Unit 4 Financials. In onze boardletter 2020 hebben wij reeds gerapporteerd over onze bevindingen ten aanzien van deze conversie. Toen bleek dat er geen zichtbare controle is uitgevoerd op de crediteuren-stamgegevens (o.a. bankrekeningnummers) door De Connectie of door de gemeente Arnhem zelf. Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat de gemeente deze controle zelf heeft uitgevoerd. Hieruit bleken geen bevindingen.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Europese aanbestedingen

Gemeenten moeten opdrachten boven een jaarlijks door de Europese Commissie vast te stellen drempelwaarde Europees aanbesteden.

In het kader van de jaarrekeningcontrole is door de afdeling financiën en control een inkoopanalyse uitgevoerd, waarbij de organisatie op basis van de onderliggende contracten en de bij interne juristen ingewonnen adviezen heeft getoetst of over 2020 de Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn nageleefd.

Op basis van onze werkzaamheden - waarbij wij gebruik hebben gemaakt van de intern voorbereide analyses en de daarbij verzamelde documentatie - concluderen wij dat er dit jaar juridisch gezien een complexe inkoop heeft plaatsgevonden inzake de afvalinzameling. De gemeente Arnhem heeft in 2011 een Europese aanbestedingsprocedure voor de inzameling van het huishoudelijk afval doorlopen. Deze aanbestedingsprocedure heeft geleid tot een overeenkomst tussen de gemeente en de afvalinzamelaar voor de periode 2012 tot en met 2019. De overeenkomst kende geen verdere verlengingsmogelijkheden, zodat per 1 januari 2020 in beginsel een nieuwe overeenkomst had moeten ingaan.

Als gevolg van verschillende omstandigheden, waarbij zowel de marktvraag als de marktontwikkelingen en de coronacrisis een rol hebben gespeeld, heeft de gemeente Arnhem zich genoodzaakt gezien om 3 keer tijdelijk, en ter overbrugging naar een definitieve aanbesteding en gunning, nogmaals voor een periode van 6 maanden te verlengen.

De gemeente heeft deze inkoop juridisch laten toetsen. Hieruit blijkt dat de gemeente een tijdig en zorgvuldig proces heeft doorlopen. Ondanks het feit dat de inkoop groter is dan de Europese drempelwaarde en er niet Europees is aanbesteed, wordt deze inkoop als rechtmatig aangemerkt. Dit vanwege: de gemiddelde doorlooptijd van een aanbestedingsprocedure, de implementatietermijnen die afvalinzamelaars nodig hebben, de vertragingen als gevolg van COVID-19 en de onzekerheden door de invoering van Diftar.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2020, hebben wij ook de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen meeweegt in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit het hierna opgenomen diagram, is sprake van een begrotingsoverschrijding op de lasten bij een achttal programma's.

Verschil begrote en werkelijke lasten excl. mutaties reserves (in miljoen)

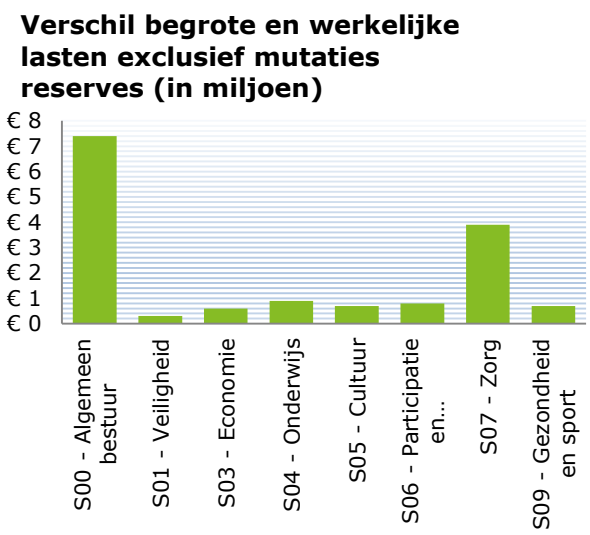

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse naar het onderdeel zoals opgenomen in de jaarrekening 2020. Op grond van deze analyse hebben wij geconstateerd dat deze overschrijdingen goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen, en daarmee niet mee hoeven mee te wegen in ons oordeel.

Op basis van de voornoemde analyse - waaruit blijkt dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid of gedekt zijn door direct met de lasten samenhangende baten - blijven de overschrijdingen onrechtmatig, maar wegen deze niet mee in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid 2020.

We zien op 2 programma's een afwijking boven € 3 miljoen, te weten: algemeen bestuur en zorg. Wij adviseren het college te onderzoeken of deze afwijkingen incidenteel of structureel zijn, en raden u aan de uitkomst hiervan door te vertalen naar de begroting 2022.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige verantwoordings- en rapportageverplichtingen

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2020 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien een aantal documenten aan het CBS aan te leveren. Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2020. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij hebben geconstateerd dat de SiSa-bijlage in 2020 is toegenomen met 18 regelingen. Dit heeft gezorgd voor extra inspanningen van de ambtelijke organisatie en voor meer werkzaamheden voor ons.

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien er een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Tijdens onze controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2020 niet meer bedragen dan € 201.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - als aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding.

In 2020 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Frauderisicoanalyse

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of het overtreden van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgen met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en het management daarbij hanteren, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de auditcommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

Wij hebben een concept-frauderisicoanalyse ontvangen. Deze is echter nog niet geformaliseerd en vastgesteld. Het is belangrijk de frauderisico-analyse jaarlijks te delen en te bespreken met de auditcommissie. Op deze wijze vormt het periodiek actualiseren ervan een zichtbaar en vast onderdeel van de interne-beheersingsomgeving, inclusief de communicatie hierover met het toezichthoudend orgaan.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Wij hebben onze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De accountantscontrole is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt. Naar aanleiding van onze controle hebben wij geen signalen verkregen voor (mogelijke) fraude in 2020 of 2021.

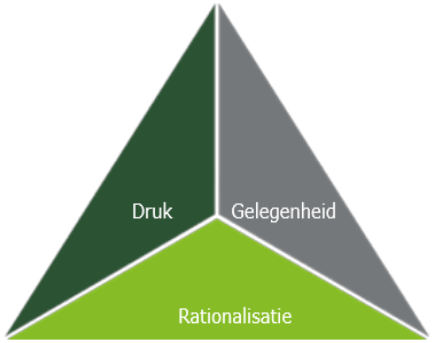

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

Boardletter 2020, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2020 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2020, d.d. 17 november 2020. In dit hoofdstuk geven wij een korte update ten opzichte de door ons opgestelde boardletter.

De gemeente Arnhem zet in op een doorontwikkeling van de interne beheersing

De gemeente heeft wat betreft de interne beheersing de weg omhoog gevonden. Zo wordt er continu geïnvesteerd in het duurzaam verbeteren van de financiële interne beheersing. Er worden bewuste keuzes gemaakt over het centraal of decentraal inrichten van beheersmaatregelen en over de koppeling met de verbijzonderde interne controle. Dit is ook van belang in het licht van de aanstaande verklaring van het college over rechtmatigheid die mogelijk met ingang van het jaar 2021 moet worden afgegeven.

Memoriaalboekingen

In onze boardletter hebben wij gerapporteerd over de zichtbare controle die door de senior financieel adviseur wordt verricht op de ingevoerde memoriaalboekingen. Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole vastgesteld dat deze controle voor het gehele jaar is uitgevoerd.

Wel benadrukken wij dat dit een repressieve handmatige maatregel betreft. Wij adviseren het college om vanaf 2021 gebruik te maken van geprogrammeerde controles, die afdwingen dat een memoriaalboeking pas wordt verwerkt nadat deze inhoudelijk is gecontroleerd door een tweede onafhankelijke medewerker.

Grondexploitatie

Wij willen u een groot compliment geven voor de verbeteringen in het zichtbaar vastleggen van het schattingsproces. Tijdens de interim-controle werd door ons vastgesteld dat er gestart was met het gestructureerd vastleggen van het schattingsproces rondom de grondexploitatie Schuytgraaf. Wij hebben in het kader van de jaarrekeningcontrole het definitieve position paper beoordeeld en konden vaststellen dat dit voldoende diepgang had om de schattingen te onderbouwen. Wij hebben met u afgesproken dat voor 2021, behalve voor Schuytgraaf, ook voor de nieuwe en voor een aantal bestaande projecten een position paper zal worden opgesteld.

Sociaal domein

Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en de kwantiteit van de geleverde zorg. Een goede ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein – zorg in natura. Wat betreft de jaarrekening 2020 is uw gemeente niet meer afhankelijk geweest van de controleverklaringen van de zorgaanbieders.

Het is aan te bevelen dat uw gemeente op korte termijn ook onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen op een kostenefficiënte wijze de interne beheersing van en interne controle op de PGB-bestedingen nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

IT-audit

Vanaf 2017 heeft uw gemeente diverse bedrijfsprocessen en onderliggende IT-systemen ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling De Connectie. Gezien de toenemende digitalisering, en met het oog op het belang van een continue betrouwbare informatieverwerking en –voorziening, is het belangrijk dat de belangrijkste verbeterpunten (o.a. rechtenbeheer) met de nodige urgentie worden geïmplementeerd. Uw gemeente pakt dit op in samenwerking met met De Connectie.

Als onderdeel hiervan is afgesproken dat De Connectie een groeipad aflegt om een zogenoemde "ISAE 3402 Type II-verklaring" te kunnen overleggen. Met deze verklaring legt De Connectie verantwoording af aan de gemeente over de betrouwbaarheid van de algemene IT-beheersings-maatregelen. Dit groeipad heeft echter een significante vertraging opgelopen, zodat het voor de gemeente Arnhem niet duidelijk is of de algemene IT-beheersmaatregelen wel of niet werken, dan wel of de eerdere IT-bevindingen op een adequate wijze door De Connectie zijn opgevolgd.

Naast de verantwoordelijkheden inzake De Connectie heeft de gemeente Arnhem ook haar eigen verantwoordelijkheden wat betreft het toekennen en monitoren van gebruikersrechten. Teneinde invulling te geven aan deze verantwoordelijkheid en aan de bijbehorende interne-controlemaatregelen is uw gemeente voornemens een concreet actieplan op te stellen, waarin uiteengezet wordt welke stappen gezet zullen worden om het opvolgen hiervan te realiseren.

Cybersecurity

Het college van de gemeente Arnhem heeft in november 2018 het Strategisch Informatiebeleid vastgesteld, dat gebaseerd is op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Hierin zijn de kaders voor de rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van beveiliging vastgelegd. Dit vormt de basis voor het realiseren van een betrouwbare gegevensverwerking.

U dient cybersecurityrisico's op een efficiënte wijze te managen, om te voorkomen dat deze uw organisatie hinderen in het behalen van haar doelstellingen. Deze risico's zijn steeds belangrijker, ook voor de jaarrekeningcontrole. Tijdens onze controle benaderen wij uw organisatie kritisch ten aanzien van: het identificeren van cyberrisico's, de feitelijke beschermingsmaatregelen tegen cyberrisico's, het identificeren van feitelijke cyberincidenten, de feitelijke reactie wanneer zich cyberincidenten voordoen, en het efficiënte en effectieve herstel indien gegevens en systemen schade hebben opgelopen.

Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot de toegang tot WhatsApp en de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken des te meer duidelijk dat de aandacht voor en versterking van cybersecurity nodig is. Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer, het wachtwoordbeleid en de op te zetten procedures voor incident respons.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden, bepaalde vereiste communicaties en actualiteiten

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

Wij hebben bij het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen opgevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving. Daarnaast hebben wij van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij het uitvoeren van onze controle. Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Overzicht bestede uren

Hiernaast hebben wij de begrote en de gerealiseerde uren weergegeven. De overschrijding van het aantal begrote uren wordt veroorzaakt door de aanvullende werkzaamheden als gevolg van COVID-19. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: de Tozo-uitkeringen, de omzetgaranties voor zorgaanbieders, etc. Daarnaast is in 2020 bovendien het aantal SiSa-regelingen verdrievoudigd. Voor deze werkzaamheden was reeds een PM-post opgenomen in het auditplan.

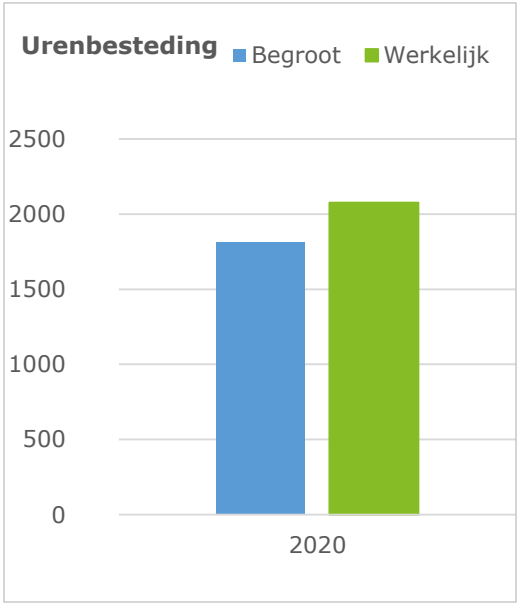

Arnhem

Bijlagen

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	n.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**n.v.t.**	

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de onzekerheden in de controle.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen (SVB)	€ 5,6 miljoen	€ 5,6 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**-**	**€ 5,6 miljoen**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€ 5,6 miljoen**	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren, om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A5	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A6	Specifieke uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
FIN B1	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblementiek	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C1	Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C11	Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem - Nijmegen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E13	Slimme laadpleinen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
I&W E50	Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
EZK F9	Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SWZ G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (TOZO) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - gemeenten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7B	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - geweld en kindermishandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H8	Regeling sportakkoord	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

Bijlage B1 - Bevindingen SiSa-bijlage Tozo 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout, onzeker en/of formele onrechtmatig	Financiële omvang	Toelichting
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen (toepassing artikel 21, lid 3 Besluit 17 april)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Omvang vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud die zijn ingediend vóór 22 april 2020)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

De strekking van de controleverklaring is voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid: goedkeurend.

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Arnhem in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhanke-lijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij geconcludeerd dat er geen sprake is van langjarige betrokkenheid of van anderszins mogelijke bedreigingen van onze onafhankelijkheid die een (aanvullende) beheersmaatregel vereisen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente, die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500®companies. Learn how Deloitte’s approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2021 Deloitte The Netherlands

GEMEENTE Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum : 20 april 2021
Zaaknummer : 562251
Contactpersoon : Ron Verheijen
Telefoonnummer : 026 3775185

Onderwerp: Reactie van het college op het accountantsverslag

Geachte voorzitter en leden,

In meerdere opzichten is 2020 een bijzonder jaar geweest, primair als gevolg van de uitbraak van Covid-19 en de wereldwijde crisis die als gevolg hiervan is ontstaan. Onze ambities, doelen en inspanningen moe(s)ten worden bijgesteld terwijl ook in financiële zin sprake was van bijzondere omstandigheden. De bijzondere omstandigheden hebben hun weerslag op de jaarrekening en het jaarverslag 2020, zowel inhoudelijk als voor wat betreft het proces van totstandkoming van en controle op de stukken.

Onze accountant heeft zijn werkzaamheden met betrekking tot de jaarstukken afgerond en zijn bevindingen weergegeven in een verslag. Zeker met de bijzondere omstandigheden in het achterhoofd, zijn wij zeer tevreden over de inhoud van dit verslag.

De financiële uitkomst van het jaar 2020 is goed. Voor mutaties in de reserves is sprake van een positief financieel resultaat van € 19,8 mln. Doordat in 2020 reeds € 1,1 mln. aan de Algemene Reserve was toegevoegd en per saldo € 1,8 mln. is toegevoegd aan bestemmingsreserves voor toekomstige uitgaven, komt het financieel resultaat na verwerking van mutaties in de reserves uit op € 16,9 mln. Dit resultaat bevat onder andere winstneming op de grondexploitatie zuidelijke binnenstad ad. € 2,3 mln. Wij zullen uw raad voorstellen hiervan € 2,0 mln. middels een begrotingswijziging in 2021 te doteren aan de reeds bestaande Bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad. Voor de argumentatie hieromtrent verwijzen wij naar het raadsvoorstel.

Hoewel een mooi resultaat, is een kanttekening op zijn plaats. Enerzijds bevat het financieel resultaat nog voor € 3,9 mln. aan middelen die in 2020 zijn ontvangen maar pas in de toekomst tot uitgaven zullen leiden. Om die reden wordt voorgesteld deze middelen te reserveren in een Bestemmingsreserve Taakmutaties. Anderzijds hebben enkele positieve verschillen tussen begroting en realisatie een incidenteel karakter waardoor deze effecten niet structureel kunnen worden meegenomen naar de toekomst.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Met tevredenheid hebben wij kennis genomen van het compliment dat de accountant maakt met betrekking tot de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject en de vaststelling dat, ondanks lastige omstandigheden, een goed onderbouwde jaarrekening is opgesteld en verbetering is gerealiseerd in de bedrijfsvoering.

Tegelijkertijd onderschrijven wij de in het verslag opgenomen adviezen ter verdere verbetering. Voor een deel betreft dit voortzetting van reeds in gang gezette acties, bijvoorbeeld met betrekking tot tussentijdse afsluiting van financiële administratie ('soft closure') en het coachingtraject dat we met externe ondersteuning doorlopen en moet leiden tot verbetering van de algemene ICT beheersmaatregelen. Aanvullend plaatst de accountant een opmerking met betrekking tot het versterken van het realiteitsgehalte in en de voorspellende waarde van de begroting. Onze eerste indruk is dat een deel van de verschillen tussen begroting en realisatie wordt veroorzaakt door relatief grote posten die buiten onze beïnvloedingssfeer liggen. Voorbeelden hiervan zijn Gemeentefonds en BUIG. Het advies om een analyse te maken van de verschillen in de afgelopen jaren en op basis hiervan (zo nodig) maatregelen te treffen in onze planning & controlcyclus zullen wij evenwel opvolgen.

Ten slotte is het goed om te zien dat de accountant een verdere verbetering van de interne beheersing vaststelt. Zo zijn stappen gezet op het gebied van de controle op memoriaalboekingen, het schattingsproces rond grondexploitatie Schuytgraaf en de interne controles binnen het sociaal domein. Daar waar nodig en kostenefficiënt uitvoerbaar zetten we deze ontwikkeling door.

Graag zetten wij, in samenwerking met en ondersteund door adviezen van onze accountant, stappen in het verder professionaliseren van het jaarrekeningtraject.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de loco-secretaris,	de burgemeester,
P.J. Altena	A. Marcouch

Nr. : 21006OW045
Onderwerp : Resultaatbestemming 2020 - BR
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Resultaatbestemming 2020 - BR

Programma's	2021					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's						
Geb 0 Gebied nader te verdelen	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1 CSA	0	0	**0**	0	42	**42**
Geb 2 Noordwest	0	0	**0**	0	36	**36**
Geb 3 Noordoost	0	0	**0**	0	32	**32**
Geb 4 Presikhaaf	0	0	**0**	0	39	**39**
Geb 5 Malburgen	0	0	**0**	0	57	**57**
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld	0	0	**0**	0	27	**27**
Geb 7 De Laar/Elden	0	0	**0**	0	18	**18**
Geb 8 RKV	0	0	**0**	0	43	**43**
	0	**0**	**0**	**0**	**293**	**293**
Stedelijke programma's						
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	0	0	**0**	3.924	0	**-3.924**
S01 Veiligheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S02 Bereikbaarheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S03 Economie	0	0	**0**	0	0	**0**
S04 Onderwijs	0	0	**0**	0	0	**0**
S05 Cultuur	0	0	**0**	0	533	**533**
S06 Participatie en armoedebestrijding	0	0	**0**	0	3.097	**3.097**
S07 Zorg	0	0	**0**	0	0	**0**
S08 Welzijn en inclusie	0	0	**0**	0	0	**0**
S09 Gezondheid en sport	0	0	**0**	0	0	**0**
S10 Klimaat, energie en milieu	0	0	**0**	0	0	**0**
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	**0**	0	0	**0**
S12 Wonen en leefomgeving	0	0	**0**	0	0	**0**
	0	**0**	**0**	**3.924**	**3.630**	**-293**
Totaal	0	0	**0**	3.924	3.924	**0**

Nr. : 21005OW044
Onderwerp : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 2	**Noordwest**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 3	**Noordoost**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 4	**Presikhaaf**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 5	**Malburgen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 7	**De Laar/Elden**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 8	**RKV**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	0	0	**0**	0	2.000	**2.000**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S04	**Onderwijs**	0	0	**0**	0	0	**0**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	0	0	**0**	0	0	**0**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S09	**Gezondheid en sport**	0	0	**0**	0	0	**0**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	0	0	**0**	2.000	0	**-2.000**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**2.000**	**2.000**	**0**
	Totaal	0	0	**0**	2.000	2.000	**0**

Aan de gemeenteraad

19 mei 2021

Zaaknummer: 562251
Onderwerp: Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020

Geachte collega raads- en commissieleden,

In de vergadering van de auditcommissie van 10 mei j.l. zijn de jaarstukken en het daarbij behorende accountantsverslag besproken. De commissie spreekt naar aanleiding daarvan haar uitdrukkelijke waardering uit over het verder verbeterde proces rondom de jaarstukken. Met name de voortgang die is geboekt in het verbeteren van de begrijpelijkheid van de stukken en de samenwerking tussen ambtelijke organisatie en accountant zien wij als zeer positief.

Namens de auditcommissie,

Met vriendelijke groet,

Mattijs Loor
Voorzitter Auditcommissie

Analyse jaarstukken 2020 – Klimaat en Energie

> Voor de gemeente Arnhem

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Vincent Bouma (PvdA), Hans Eliens (PvdD), Nathalie Nede (CU) en Steffenie Pape (VVD)

Datum: Voorjaar 2021

Opgaven gestuurd werken

Uitgangspunten voor het invullen van de controlerende rol

- Inzichtelijkheid in het beleid helpt zowel het college, de raad, als de ambtelijke organisatie om samen het beleid vorm te geven en bij te sturen waar dit nodig is. Hierdoor komt de realisatie van maatschappelijke opgaven voorop te staan.

- Goede controle blijft weg bij afrekenen en politiek-gedreven (op positie of persoon-gerichte) invulling van de controlerende rol.

- Het is daarvoor belangrijk om met elkaar technisch, en zo objectief mogelijk, te (kunnen) beoordelen of het beleid de gestelde doelen haalt.

- De grootste informatiebehoefte van raadsleden is dan ook het kunnen beoordelen van de effectiviteit van het beleid: Halen we de beleidsdoelen of moet er bijgestuurd worden?

Inhoudsopgave

Kern-rapportage

- Inleiding: Het wat en hoe van deze analyse
  - Doel van de analyse
  - De zes centrale vragen van de Methode Duisenberg
- Conclusies
  - Conclusies Beeld op beleid
  - Conclusies Informatievoorziening
- Verzoeken aan het college
- Verzoeken aan de raad
- Suggesties voor het debat

Bevindingen

- Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen
  - Klimaat
- Bevindingen 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?
  - Analyse doelen en acties
  - Indicatoren
- Bevindingen 4. Wat gaat het kosten?
  - Baten en lasten
  - Reserves
- Bevindingen 5. Aanvullende informatie/onderzoeken

Bijlagen

- Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen
- Bijlage 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?

Leeswijzer

- De snelle lezer kan de samenvatting van dit rapport lezen in de Kern-rapportage.
- De conclusies worden, per vraag uit de methode Duisenberg, onderbouwd in het hoofdstuk Bevindingen.
- In bijlage is detailinformatie te vinden over de bevindingen.

Wat

Analyse aan de hand van de methode Duisenberg

- Bij de methode Duisenberg analyseren raadsleden (**rapporteur (s) van de coalitie, van de oppositie**) een programma uit de begroting of jaarstukken.
- De uitkomst is een beknopte (powerpoint-) rapportage met conclusies en aanbevelingen, op basis waarvan het politieke debat op inhoud gevoerd kan worden.
- Raadsrapporteurs geven als vooruitgeschoven post een (samenvattend) oordeel van het programma.
- Ook de kwaliteit van de informatievoorziening in het programma wordt geëvalueerd.

Het doel van de methode is te komen tot een oordeel over het al dan niet behalen van de beleidsdoelen voor het betreffende programma.

Hoe?

De zes centrale vragen van de methode Duisenberg:

1. Wat is het beeld van het beleidsterrein op hoofdlijnen?
2. Welke doelen zijn gepland/gerealiseerd?
3. Welke prestaties zijn gepland/uitgevoerd?
4. Wat heeft het gekost?
5. Welke aanvullende informatie/ onderzoeken zijn er?
6. Welke conclusies en verzoeken hebben wij, als rapporteurs?

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- In de Jaarstukken wordt niet op het niveau van het gerealiseerde maatschappelijke effect verantwoord. Doordat er daarnaast ook geen effect-/ en prestatieindicatoren zijn opgenomen voor het programma in de jaarstukken, kan niet worden beoordeeld of Arnhem het gestelde doel van CO2 reductie behaalt/ gaat behalen.

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Het is onduidelijk hoe deze daling zich verhoudt tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt.

- Het Klimaatfonds is in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- Arnhem is voor de komende jaren sterk bezig met de gewenste rolneming (handhaver, facilitator, initiatiefnemer) van de gemeente op het gebied van klimaat en energie.
- Daarnaast is het zoeken naar welke uitvoeringsprestaties effectief zijn. Wat heeft het meeste effect en hoe ga je dat monitoren? Het beleid en de rolneming dient met voortschrijdend inzicht te worden ingevuld.
- Het evenwicht wordt gemist tussen:
  - De gewenste impact/effect/meetresultaten,
  - De beschikbare middelen/ investeringsmogelijkheden/ (implementatie)technieken,
  - En de mate waarin bewoners dit kunnen bijhouden en/of hierover tevreden zijn.
- Er is sprake van een langjarig programma met "sprongen" in de realisatie van de baten en lasten in de jaarrekening. Het is onvoldoende inzichtelijk/traceerbaar wat deze sprongen veroorzaakt.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

Op basis van de openbare bron De Klimaatmonitor concluderen we:

- Dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO_2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Dat het grootste deel van de CO_2 uitstoot voor rekening komt van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO_2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Conclusies Informatievoorziening

- De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Het totaalbeeld wordt gemist. Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is op dit moment niet mogelijk, op basis van de jaarstukken, in te schatten of Arnhem de (langjarige) beleidsdoelen haalt.

- Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevindt. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde daken.

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Conclusies Informatievoorziening

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden. Dit is nu ook niet mogelijk.

- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?

- Wat zijn de gerealiseerde maatschappelijke effecten van en de uitgevoerde prestaties voor de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie, waar we het zouden verwachten.

Conclusies Informatievoorziening

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen? Dat wordt nu niet toegelicht.

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Verzoeken aan college

- Zorg voor een inzichtelijke verantwoording op zowel de stand van zaken op het maatschappelijk effect (Wat hebben we bereikt?) als op de geleverde prestaties (Wat hebben we gedaan?):
  - Geef als college een duidelijke uitleg en duiding op de stand van zaken voor de realisatie van het maatschappelijk effect op het subdoel. Geef helder, met een korte onderbouwing, antwoord op de vraag of Arnhem de gestelde beleidsdoelen haalt, of gaat halen. Dit geeft veel meer inzicht in het geleverde maatschappelijk effect.
  - Geef dan vervolgens per subdoel aan welke prestatie geleverd zijn. Zeker ook in relatie tot de aangekondigde prestaties in de begroting. Richt de verantwoording voor de prestaties dan zoveel mogelijk op uitvoeringsprestaties i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

Verzoeken aan college

- Verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
  - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO2 55% lager ten opzichte van 1990
  - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal

- Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)

- Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken, of aantal geïsoleerde daken.

- Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren. Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Verzoeken aan college

- Maak inzichtelijk welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

- De onderwerpen Luchtagenda en Milieuzone missen nu in de jaarstukken. Zorg dat volgend jaar wel de stand van zaken verantwoord wordt voor deze onderwerpen.

- Geef een uitleg van de status van de stoplichten in de jaarstukken. Maak duidelijk per effect- of prestatiedoel hoe het college tot een grijs, groen, oranje, of rood oordeel komt.

- Verkennen van een ander gebruik van de kleuren voor de stoplichten. De status is nu lastig te interpreteren. Zolang het langjarige beleidsdoel nog niet gehaald is, kan een doel of prestatie nog niet op groen staan, dit lijkt nu wel het geval te zijn.

Verzoeken aan de raad

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

- Richt je bij verzoeken aan het college zoveel mogelijk op concrete uitvoeringsprestaties (Wat wil je dat gedaan wordt?) i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Beoordeel de raadsvoorstellen en beleidsnota's op de mate waarop de gestelde effectdoelen en benodigde uitvoeringsprestatie ook meetbaar en evalueerbaar (tellen en vertellen) zijn opgesteld.
  - En blijf dan vervolgens ook bijsturen op het al dan niet halen van de doelen en prestaties.

- Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Suggesties voor het debat

- Hoe schat het college zelf in waar de gemeente staat met het oog op het realiseren van het langjarige beleidsdoel voor het programma Klimaat en Energie (55% CO_2 reductie in 2030, zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)?

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Hoe verhoudt deze daling zich tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt?
  - Hier ligt ook een link naar de begroting 2022.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat & energie voor de gemeente Arnhem. Deze algemene punten vallen op na lezing van de Jaarstukken.

Wat valt er op?

- Beleid is in al meerjarig in transitie. De beleidstransitie komt niet tot uitdrukking in de begroting, voor zover dit (wettelijk) al mogelijk is.
- Ondanks de ambitieuze geformuleerde ambities lijken langjarige resultaten/effecten achter te blijven. Al is dit lastig om op het lange tijdspad te beoordelen, omdat er nauwelijks op effectniveau gerapporteerd wordt.
- Oranje is het nieuwe groen! Maar hoe zit het met de realisatie van die "belofte"?
- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?
- Wat zijn de effecten en uitgevoerde prestaties van de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Dit doen we op basis van een aanvullende, objectieve bron: https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Wat valt er op aan de volgende sheets?

- Uit de Klimaatmonitor blijkt dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Het grootste deel van de CO2 uitstoot komt voor rekening van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Overzicht van opgenomen doelen in Jaarverslag 2019/Begroting 2020.

- **Doelen voor programma** *Klimaat & Energie*:

Op basis van **Programmabegroting 2020**

- Arnhem is klimaatneutraal in 2050
- CO_2 reductie van 55% in 2030 t.o.v. 1990

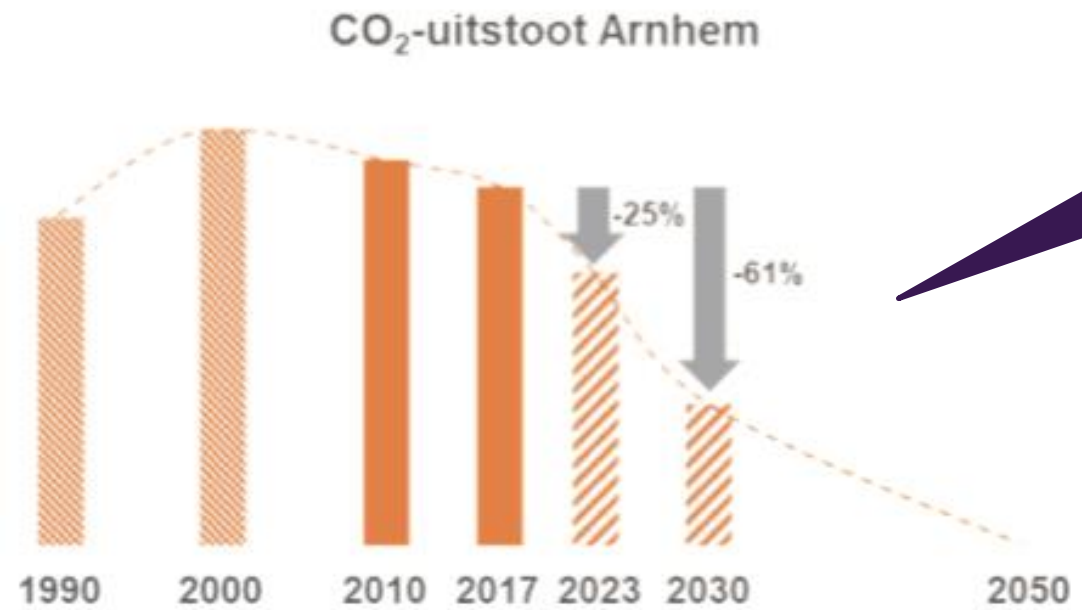

Dit is het plaatje uit nemiA 2020-2030. Waar staan we nu? In lijn met de verwachting voor 2030?

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

CO2 reductie t.g.v. gas en electriciteitsgebruik (Arnhem, ton)
bron: Klimaatmonitor

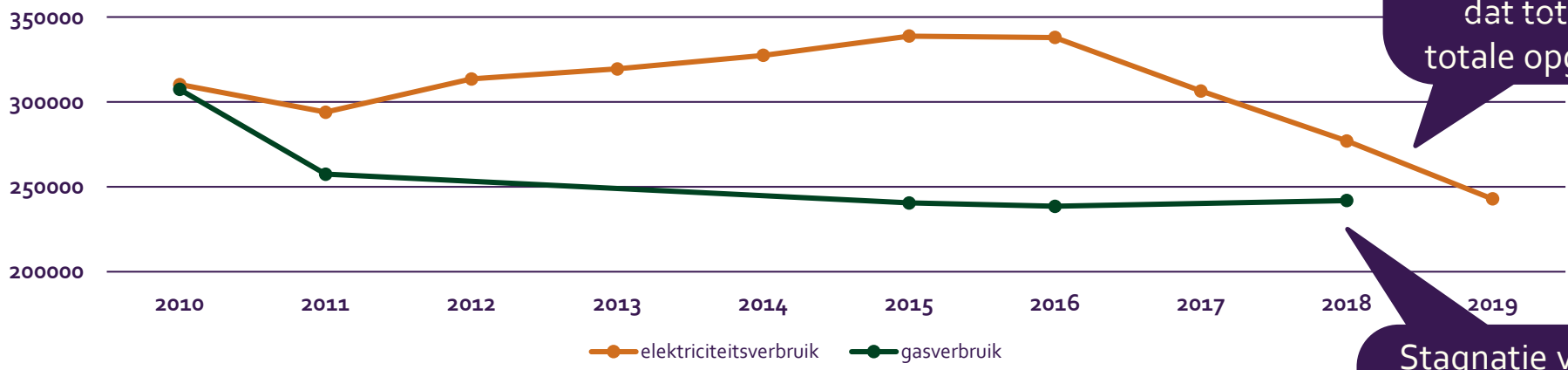

Er is een fors dalende lijn de laatste jaren, maar hoe verhoudt zich dat tot de totale opgave?

Stagnatie voor gas, onder andere door het bouwen van woningen.

CO2-uitstoot incl. en excl. auto(snel)wegen (ton)
Bron: klimaatmonitor

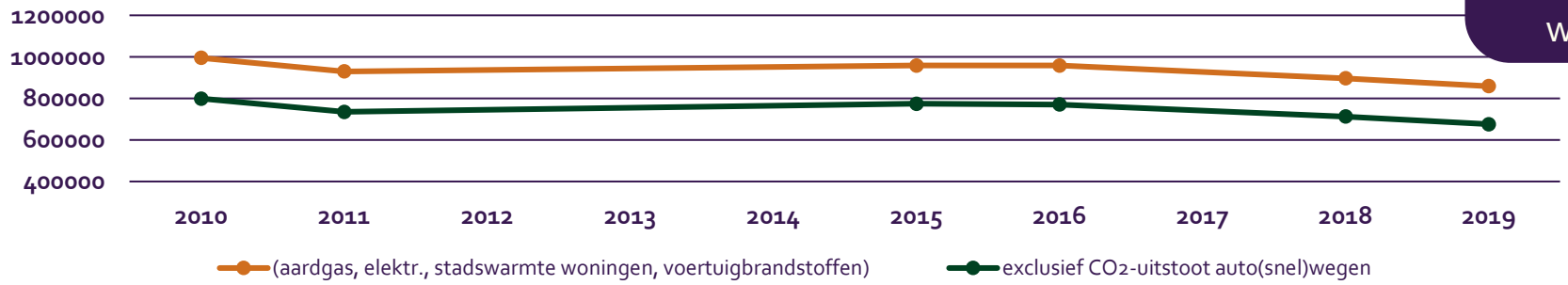

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Groot deel van de uitstoot komt uit de gebouwde omgeving, waar de gemeente zelf direct invloed op kan uitoefenen.

CO2-uitstoot per hoofdsector (ton)
Bron: klimaatmonitor

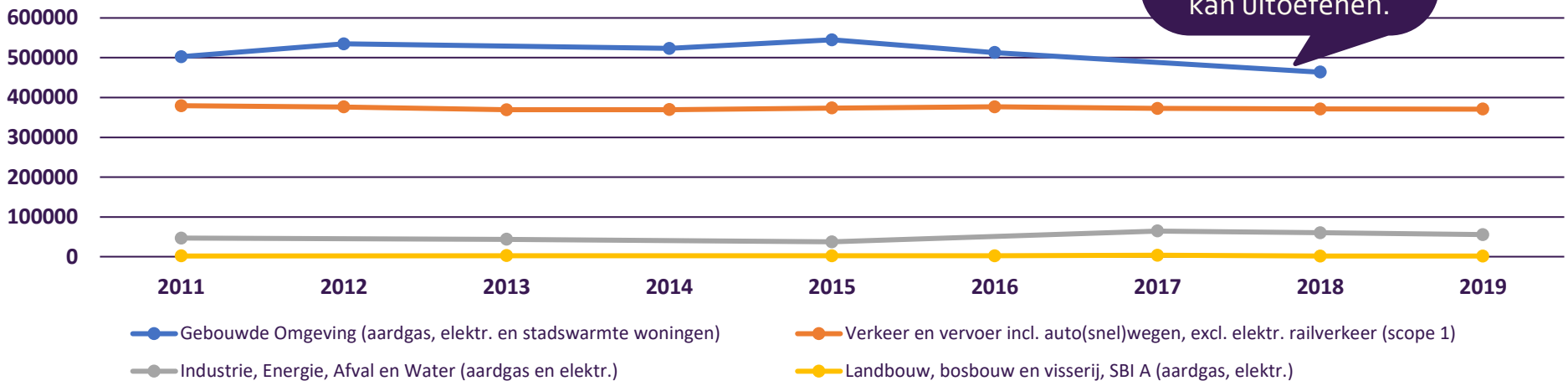

CO2-uitstoot gebouwde omgeving (ton)
Bron: klimaatmonitor

Groot deel van uitstoot gebouwde omgeving, wordt veroorzaakt door woningen

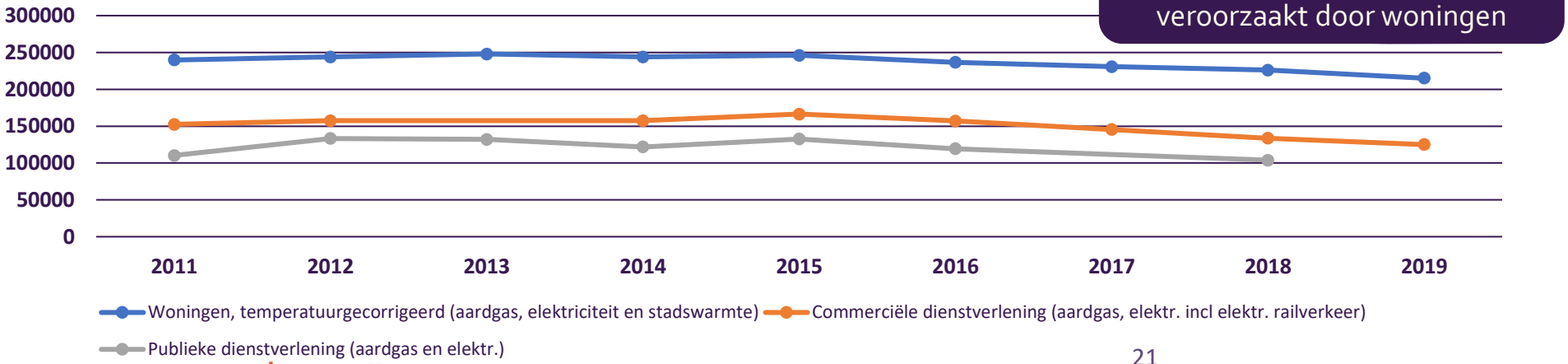

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 2. Wat wilden we bereiken?
Bevindingen 3. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Deze paragraaf combineert de vragen 2+3 van de methode Duisenberg en ***analyseert de doelen, acties en de prestaties*** *voor het programma Klimaat, zoals aangekondigd in de programmabegroting en verantwoord in de jaarstukken, voor het programma Klimaat. Op deze en de volgende sheets zijn de conclusies van deze analyse weergeven.*

Ten behoeve van de leesbaarheid is de volledige analyse zelf na te kijken in de bijlage. In deze bijlage wordt bekeken welke van de, in de begroting aangekondigde, acties zijn opgenomen in de jaarstukken. Daar vindt u meer in detail de bevindingen van deze analyse.

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

- Wat valt er op:
  - De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is nu niet in te schatten op welke wijze de Status (stoplichten) wordt vastgesteld.
    - Aanbeveling: verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
      - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO_2 55% lager ten opzichte van 1990
      - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal
  - Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevind. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde huizen.
    - In de Programmabegroting 2021 is er al een goede slag gemaakt op dit punt!

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat.*

Wat valt er op?

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Bevindingen 2+3. Analyse indicatoren

*In deze paragraaf voeren we een **Analyse van de indicatoren** uit voor het programma Klimaat en energie.*

Wat valt er op?

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden.

- Aanbeveling:
  - Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO_2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)
  - Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken.
  - Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Hier worden de belangrijkste ontwikkelingen van de baten en lasten van het programma Klimaat geanalyseerd.

Wat valt er op?

- Klimaat en Energie was t/m 2019 nog gekoppeld aan programma "veranderopgaven" waarbij financiering uit de diverse stedelijke programma's kwam. Een deel hiervan stond bij het taakveld milieubeheer. De cijfers 2018/2019 in de jaarstukken zijn vanaf 2020 "teruggerekend".

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen?

- Klimaatfonds in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Wat valt er op?

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

In 2018/2019 was Klimaat nog geen afzonderlijk progamma.

Forse verschillen begroting vs jaarstukken. Dit laat zien dat het programma volop in beweging is.

De lasten voor het programma dalen fors voor de jaren 2023. Hoe verhoudt dit zich tot de realiseerbaarheid van het langjarige beleidsdoel?

Waarom zijn de baten in 2021 zoveel lager dan in 2020? (2021 is een prognose, turap1)

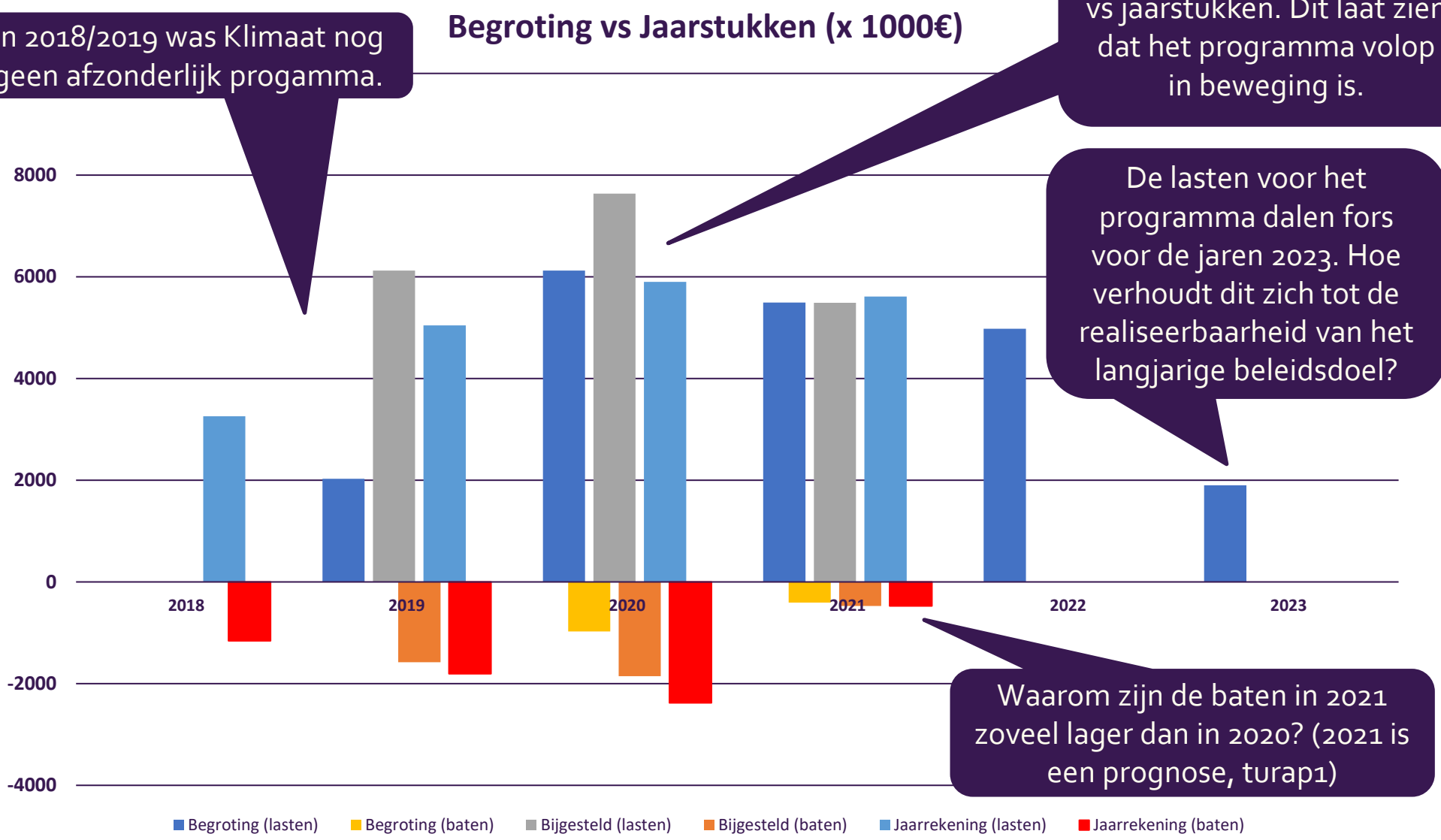

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

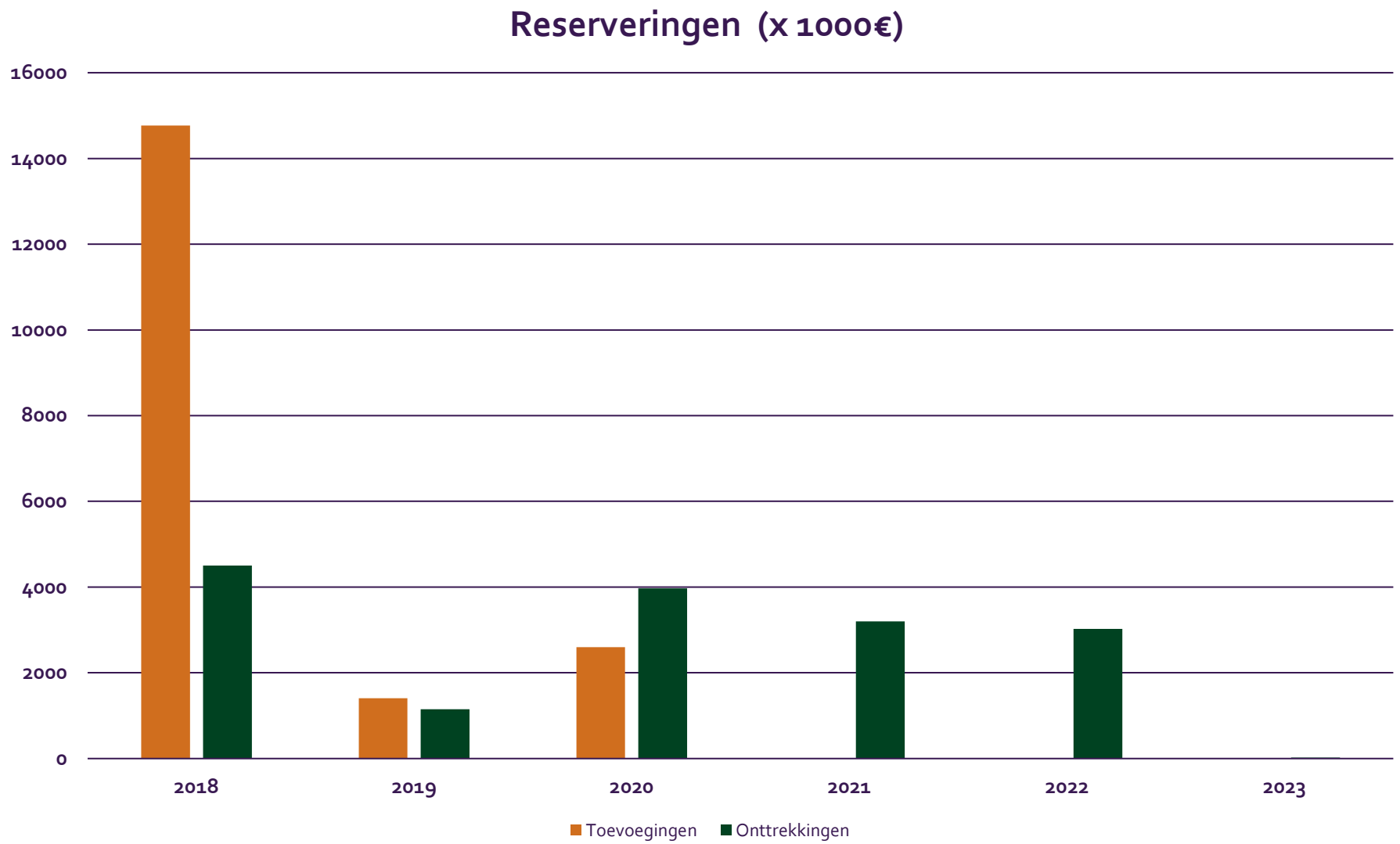

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken

In dit hoofdstuk geven we conclusies weer die we hebben aangetroffen in onderzoeken die onlangs zijn uitgevoerd voor het betreffende programma. Denk bijvoorbeeld aan Rekenkameronderzoeken, Accountantsverslagen en overige Beleidsevaluaties.

Accountantsverslag gemeente Arnhem

- Hiernaast de opmerking uit de bevindingen van de accountant over 2020. Dit gaat over het totaal van de begroting, maar is in verhouding ook van toepassing op het programma Klimaat en energie.

Artikel 213a

- Het is niet bekend of er een beleidsdoorlichting in kader van artikel 213a gemeentewet is uitgevoerd of gepland. Het programma is ook nog relatief nieuw.

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken?

- Ter illustratie hiernaast de tijdlijn, besluiten en informatiestroom op het onderwerp Klimaat en energie; NemiA, Klimaatfonds, RES Luchtagenda.
- Oranje is het nieuwe groen
  - Rekenkameronderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het programma New Energy Made in [Arnhem]
    - Bestuurlijke nota 2 oktober 2017
    - Nota van bevindingen; normenkader en aanbevelingen, onder andere op gebied van doelstellingen en monitoring
  - Raadsbesluit maart 2018: Geeft College opdracht uitvoering te geven aan de aanbevelingen en binnen een termijn van 3 maanden hiervoor een plan van aanpak aan de raad aan te bieden.

Sindsdien is er veel informatie gedeeld en zijn er plannen gemaakt. Ook de nieuwe Voortgangsrapportage NemiA 2021 met bijbehorende monitor past in de vernieuwde aanpak. Een terugkoppeling op het raadsbesluit en/of het rekenkamerrapport is in de tijdlijn en jaarstukken niet gevonden.

Datum	raadsbesluit/raadsinformatie	Documenten
NEW ENERGY MADE IN ARNHEM		
28-9-2015	Raadsbesluit Programma New energy made in Arnhem 2015-2020	1. Raadsvoorstel 2. Raadsbesluit 3. Programmaplan 4. Energiepotentiekaart
18-7-2017	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem	Ibabs ID 299
5-3-2018	Raadsbesluit Rekenkameronderzoek "Oranje is het nieuwe groen"	9. Raadsvoorstel 10. Raadsbesluit 11. Rapport 12. Nota van bevindingen
mei 2018	Coalitieakkoord 2018-2022	13. Coalitieakkoord
17-4-2019	Raadsbesluit De wijkgerichte aanpak van de Arnhemse energietransitie	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/d1d071d8-cb1a-49f4-ab9e-a5a11d3e1958
15-5-2019	Raadsbesluit Kaders voor de besteding van het Klimaatfonds	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/a08253c1-ef87-476a-a7a3-036eb88225ee
23-10-2019	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem 2019	Ibabs ID 699
28-1-2020	Raadsbrief stand van zaken Klimaatfonds	Ibabs ID 771
29-1-2020	Raadsbesluit New energy made in Arnhem 2020-2030	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/7b46d902-669d-402c-8f02-3db1f1484fdb
3-6-2020	Raadsbrief uitwerking Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie	Ibabs ID 877
11-5-2021	Raadsbrief Voortgangsrapportage New energy made in Arnhem 2021	Volgt na collegebesluit
	Raadsbrieven bestedingen klimaatfonds	Ibabs ID 754 - Aanjaagfonds ID 793 - Regeling Reductie Energieverbruik ID 844 - Proeftuin Elderveld noord ID 867 - Subsidie Energiebank ID 931 - Subsidieregeling klimaatadaptatie ID 963 - Subsidieregeling duurzame terrasverwarming ID 1020 - Proeftuin Vredenburg/Kronenburg
	Raadsbesluiten bestedingen klimaatfonds	Ibabs: 16-12-2020: Toekomst bestendig wonen lening Ibabs: 10-2-2021: Arnhemse aanpak Energie Armoede
REGIONALE ENERGIESTRATEGIE ARNHEM NIJMEGEN		
26-11-2018	Raadsbrief regionale energiestrategie	ID 515
28-5-2019	Raadsbrief concept startnotitie RES	ID 612
18-12-2019	Raadsbesluit startnotitie RES	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/8bdb29e1-6133-4a21-a040-1e5d240fad74
7-4-2020	Raadsbrief stand van zaken proces RES	ID 824
8-9-2020	Raadsbrief voorlopig concept bod RES	ID 945
Nog in behandeling	Raadsvoorstel RES 1.0	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/35317086-9b6d-46f8-b9f7-3bb9572638da
LUCHTAGENDA		
13-2-2019	Raadsbesluit Luchtagenda	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/b725db02-519b-4d69-a138-b7b0fb8e97c6
8-12-2020	Raadsbrief rapportage luchtagenda	Ibabs ID 1029

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Voor de volgende sheets wordt de Klimaatmonitor als bron gebruikt. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Het openbaar bestuur geeft in Arnhem het goede voorbeeld door een mooie daling in CO_2 uitstoot te laten zien.

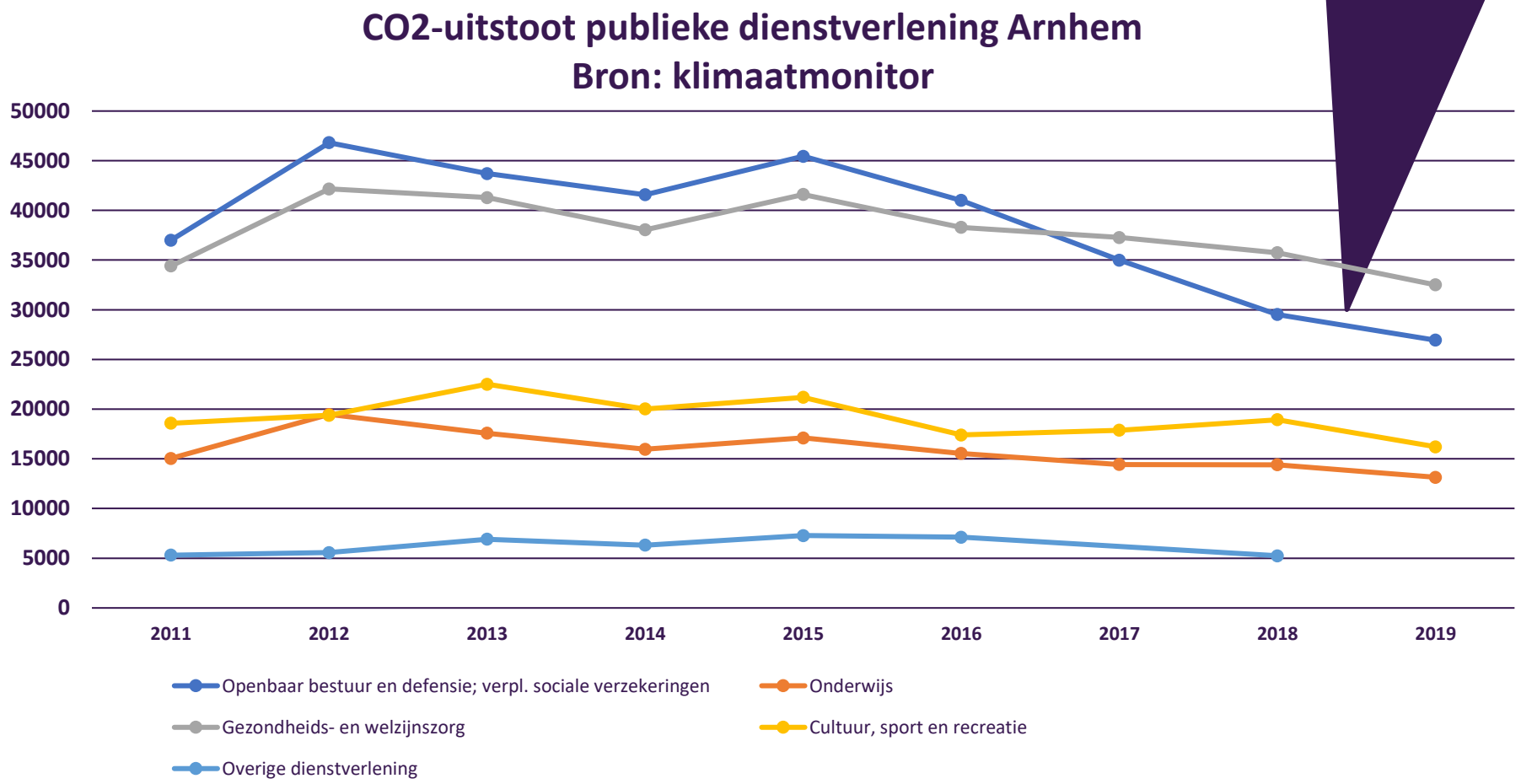

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Totaal energieverbruik woningen (TJ)
Bron: klimaatmonitor

In Arnhem neemt gas het grootste deel van het energieverbruik voor woningen voor rekening.

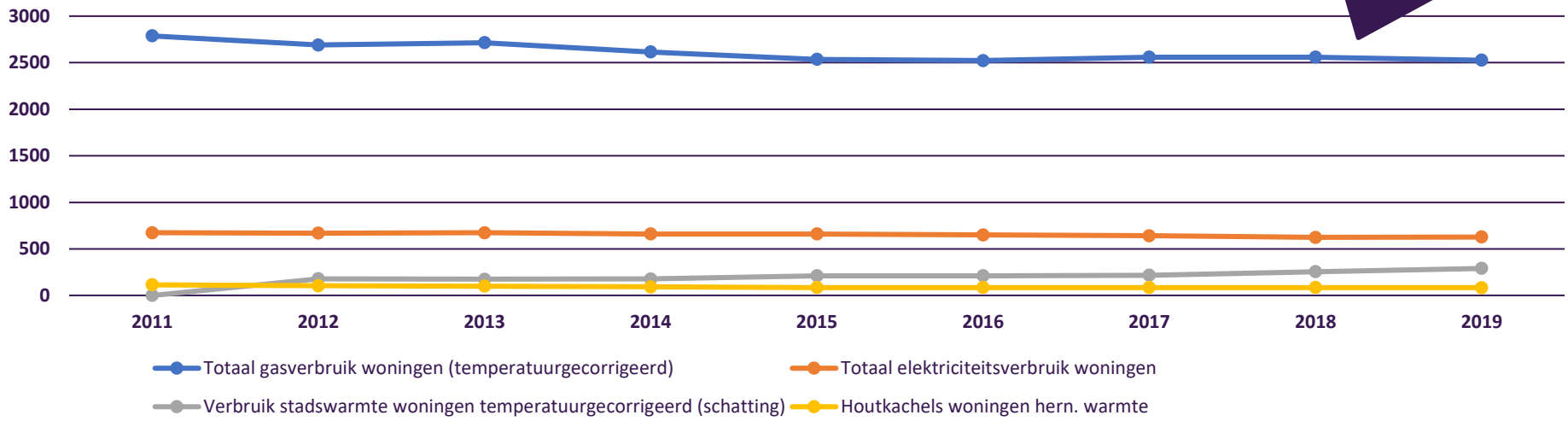

Totaal gasverbruik woningen (miljoen m3)
Bron: klimaatmonitor

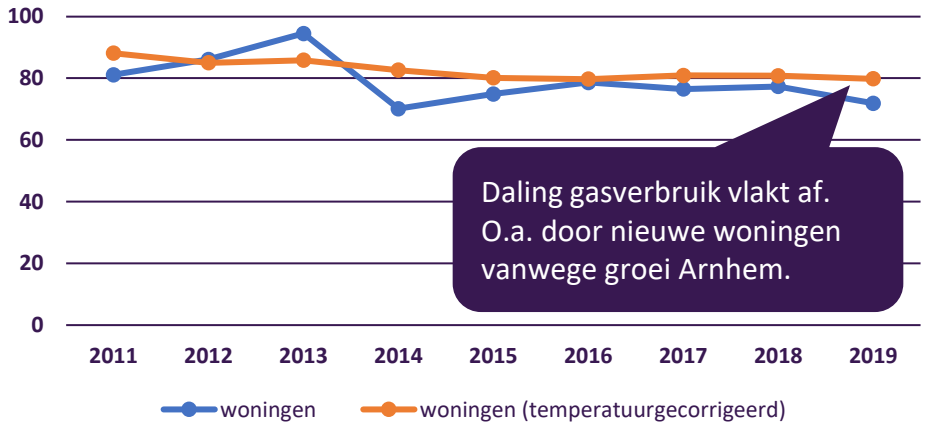

Daling gasverbruik vlakt af. O.a. door nieuwe woningen vanwege groei Arnhem.

Totaal electriciteitsverbruik woningen (milj kWh) Bron: klimaatmonitor

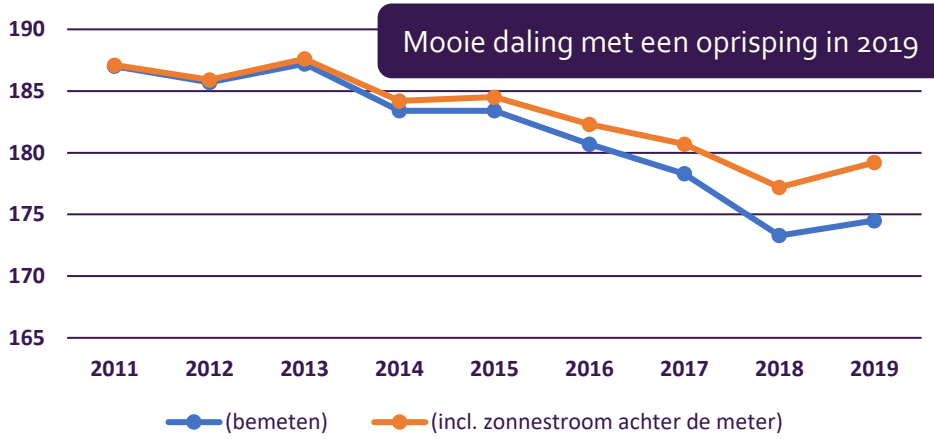

Mooie daling met een oprisping in 2019

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Stabiel dalende trend gemiddeld verbruik per woning.
Gemiddeld gas verbruik per woning neemt ook af.

Gemiddeld electriciteitsverbruik woningen Arnhem (kWh)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

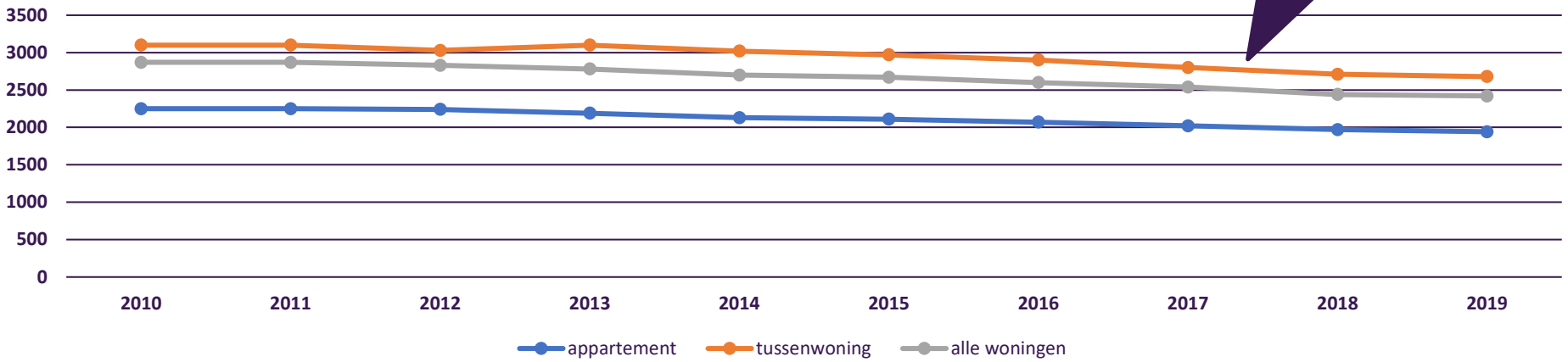

Gemiddeld gasverbruik woningen Arnhem (m3, temperatuur gecorrigeerd)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

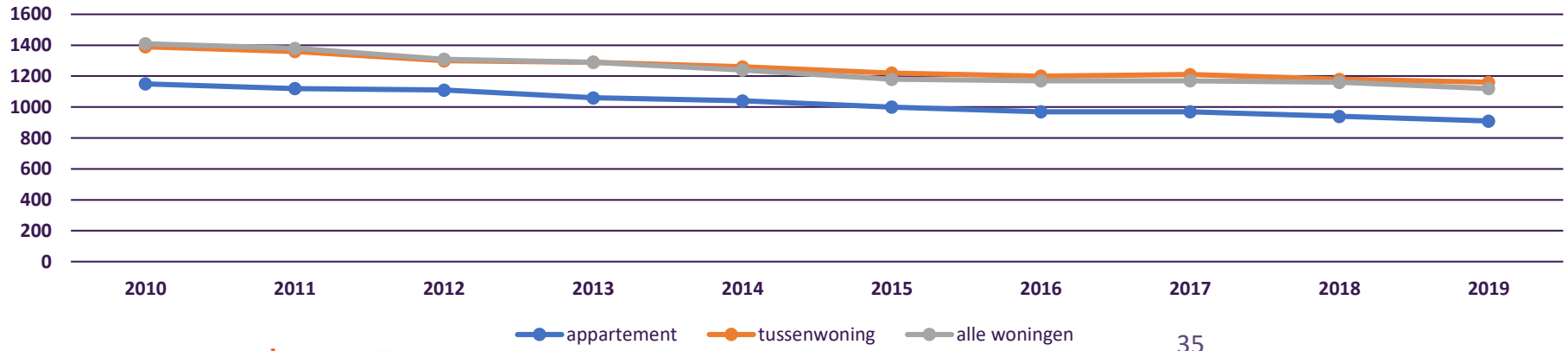

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Bij openbaar bestuur is een daling op het energieverbruik ingezet, zie ook bij het elektriciteitsverbruik.

Energieverbruik publieke sector (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

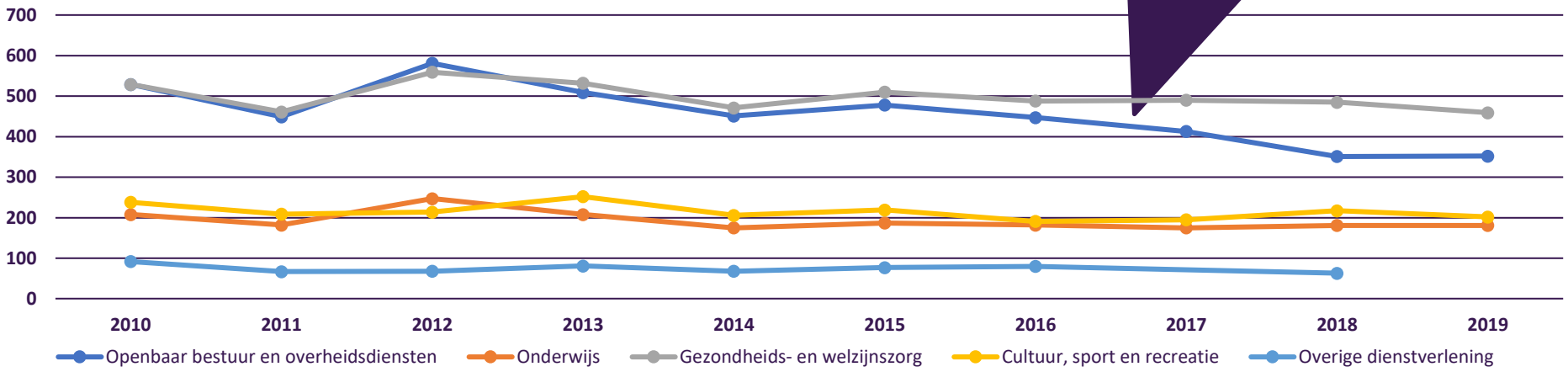

Gasverbruik publieke sector (m3)
Bron: klimaatmonitor

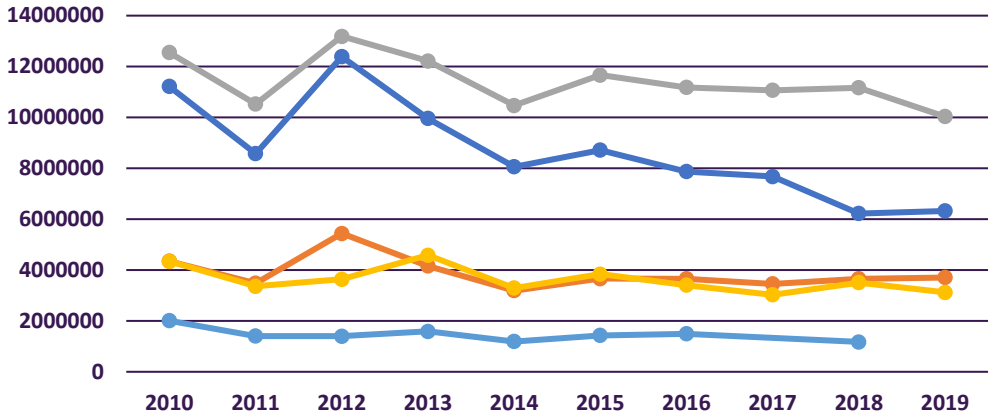

Electriciteitsverbruik publieke sector (kWh)
Bron: klimaatmonitor

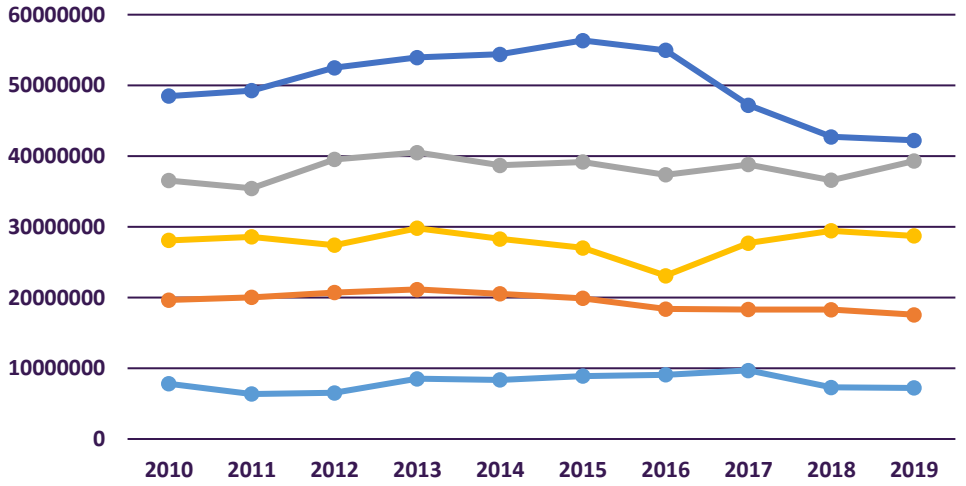

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik versus bekende hernieuwbare energie
Bron: Klimaatmonitor

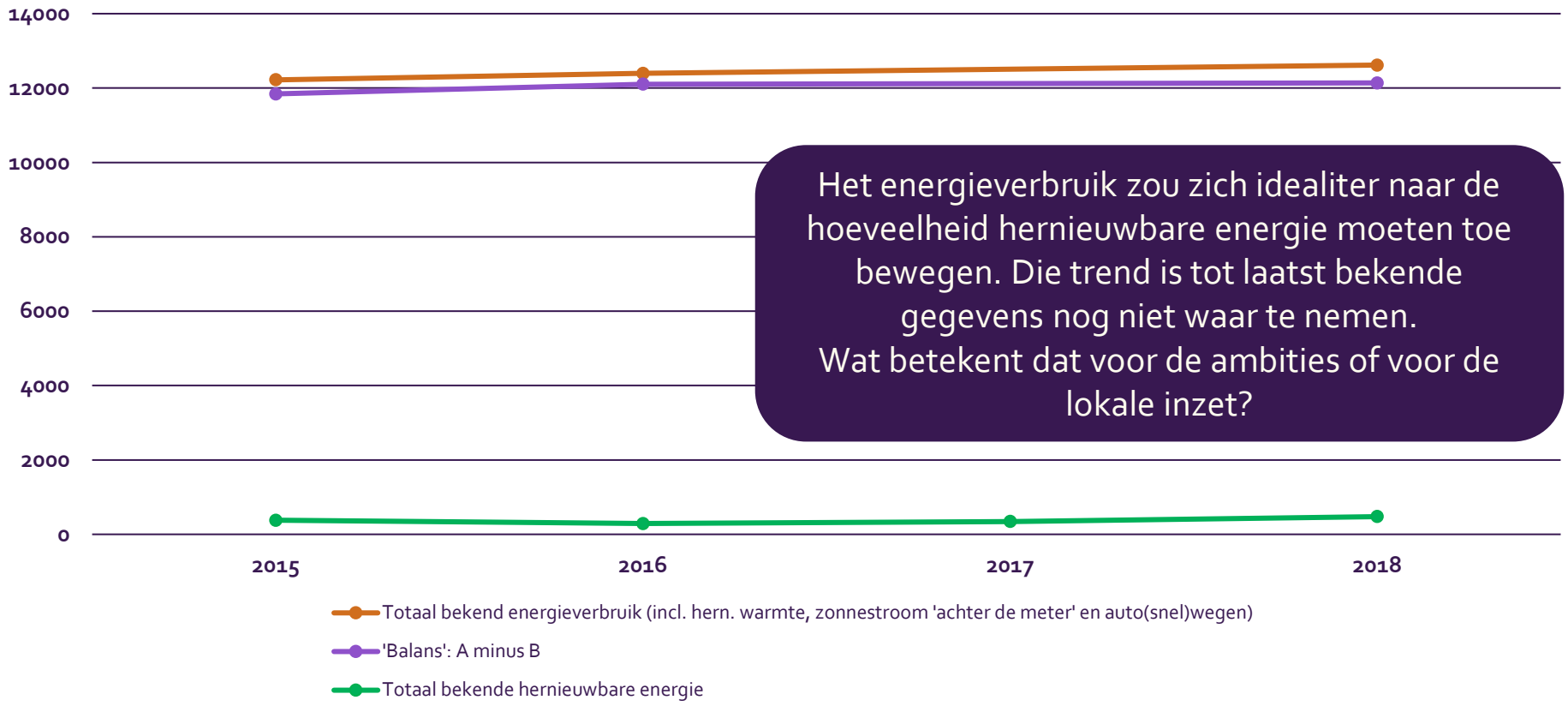

Het energieverbruik zou zich idealiter naar de hoeveelheid hernieuwbare energie moeten toe bewegen. Die trend is tot laatst bekende gegevens nog niet waar te nemen.
Wat betekent dat voor de ambities of voor de lokale inzet?

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Opbrengst zonnepanelen - Arnhem (MW)

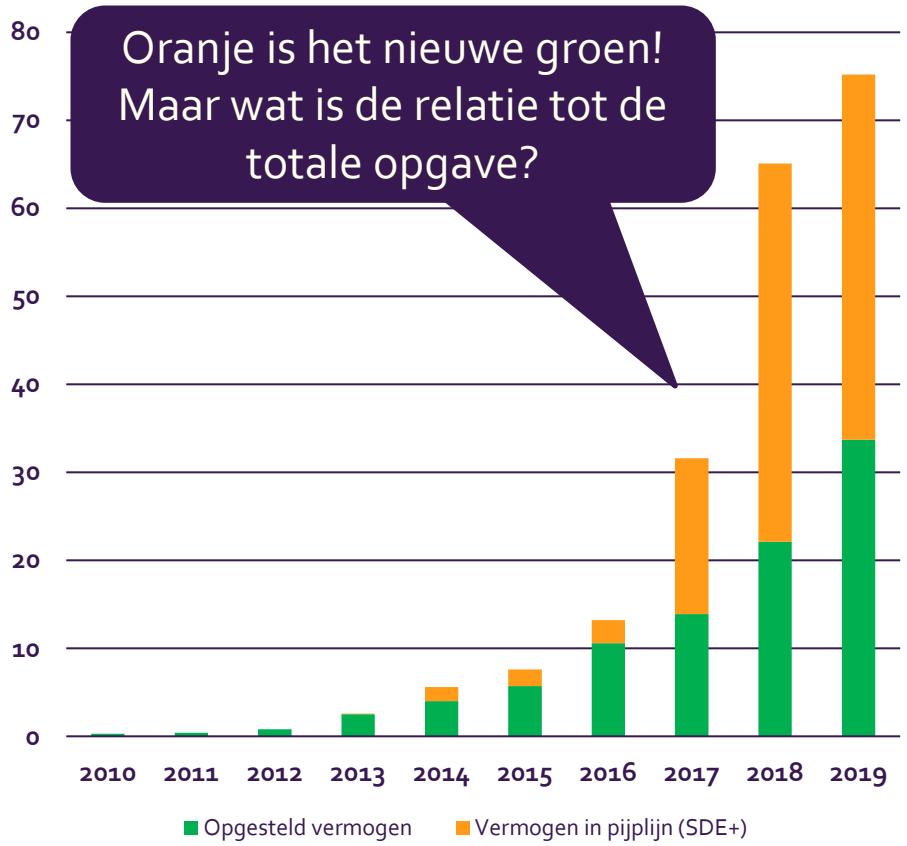

Windturbines Arnhem Bron: Klimaatmonitor

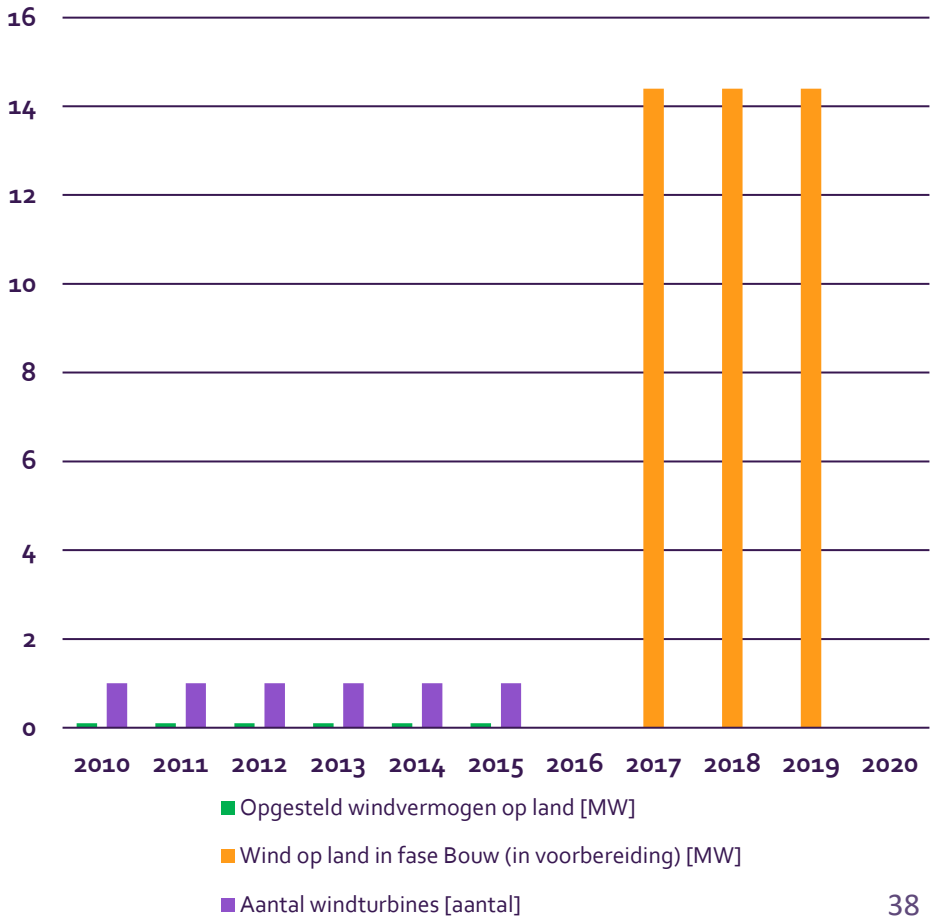

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

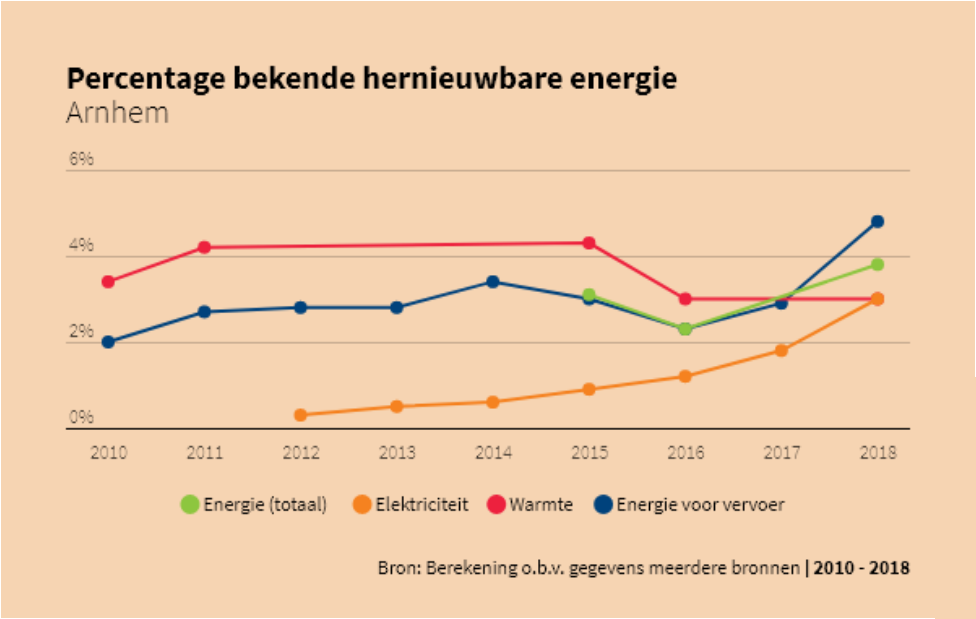

Toelichting?

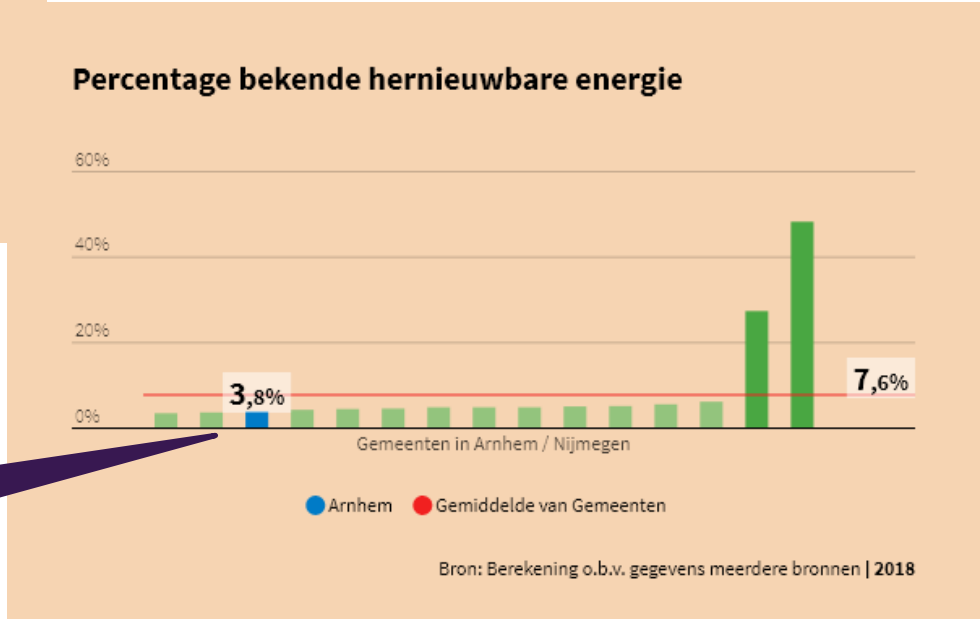

Ondanks ambities en inspanningen "scoort" Arnhem niet direct hoog t.o.v. landelijk gemiddelde of regio.

Bijlage 1: Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik verkeer en vervoer (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

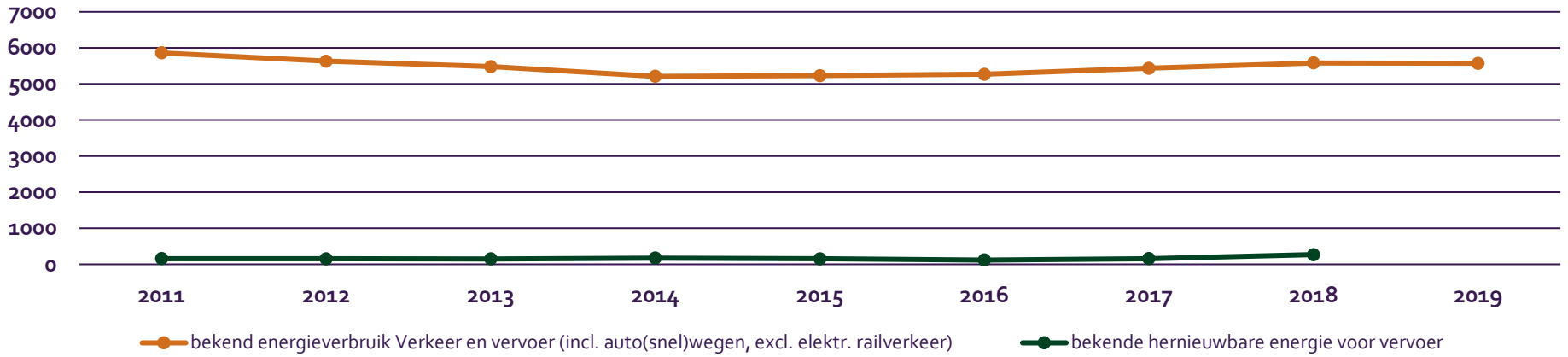

Warmteverbruik versus bekende hernieuwbare warmte
Bron: Klimaatmonitor

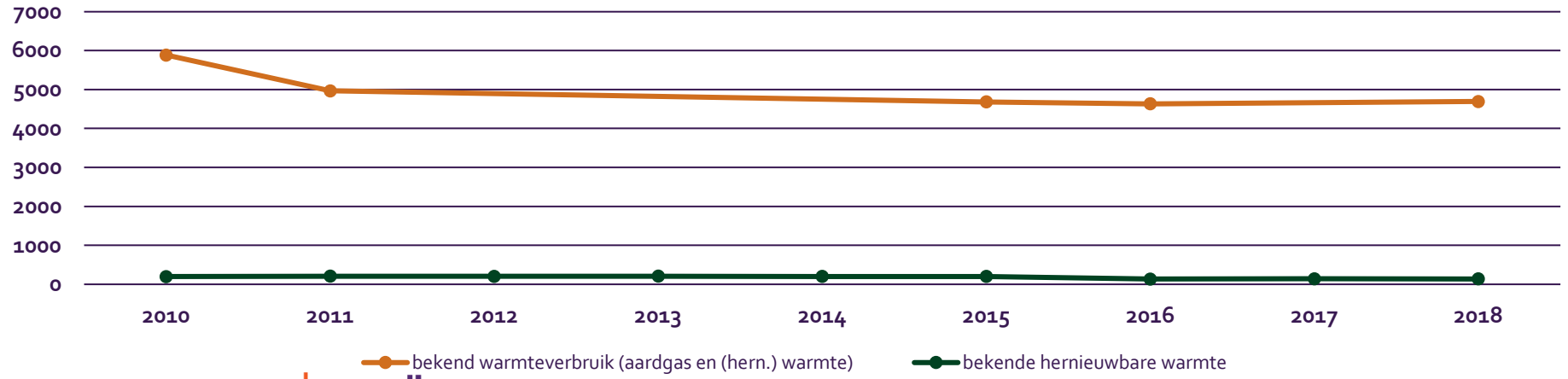

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Elektriciteitsverbruik versus bekende hernieuwbare elektriciteit
Bron: Klimaatmonitor

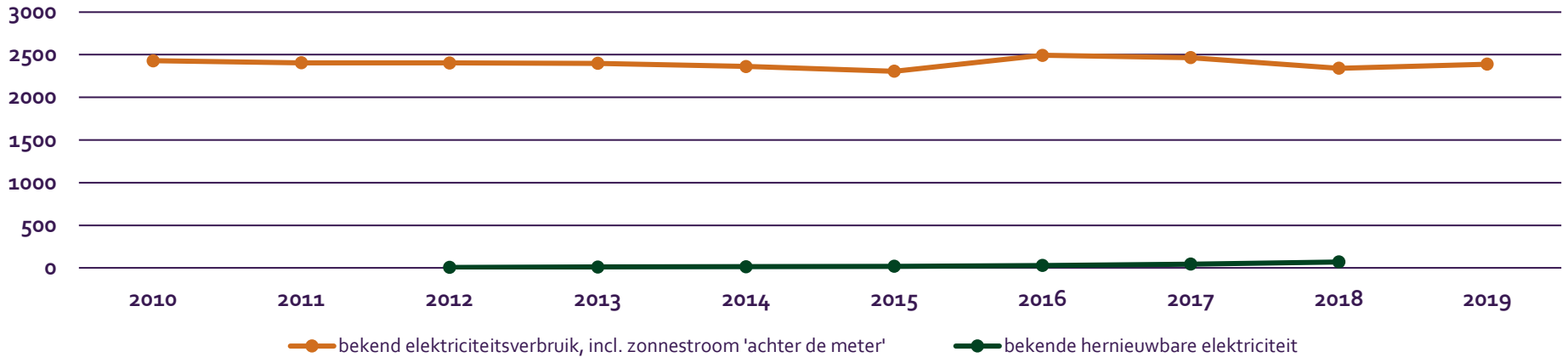

Bekende hernieuwbare Energie (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

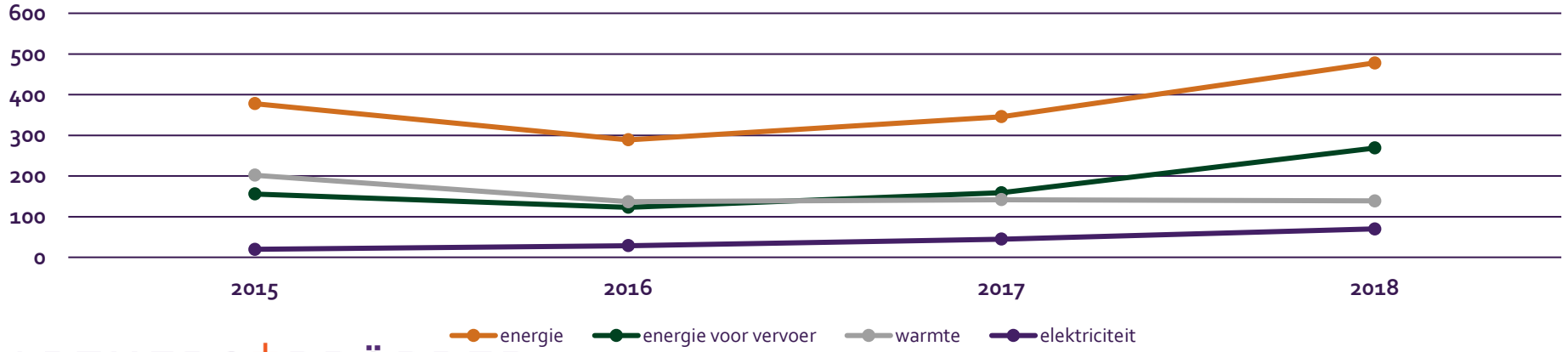

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

Ambitie uit Programmabegroting 2020:

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat wilden we bereiken'

Wat willen we bereiken? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Binnen het deel waar de gemeente invloed op heeft, is het effect en de snelheid ervan mede afhankelijk van onze rolneming. We willen als Arnhem koploper zijn op het gebied van duurzaamheid. Koploper zijn betekent dat we activiteiten realiseren met een grotere impact dan andere gemeenten, of dat we nieuwe aanpakken, initiatieven of (sociale) innovaties ontwikkelen en toepassen. Een koploperpositie in een energietransitie thema past Arnhem. Nu al kiezen startups en multinationals die dagelijks samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen ervoor om dit vanuit Arnhem te doen. In lijn met het landelijke Klimaatakkoord geven we invulling aan de stedelijke energietransitie aan de hand van de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalig opwekking.	Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.	De tekst in de begroting geeft een beeld van de richting voor het beleidsterrein. De tekst kan nog concreter beschrijven wat het beoogde maatschappelijk effect is. Wat houdt een 'grotere impact' in? Hoeveel energie wil je besparen? Hoeveel CO2 wil je reduceren? Etc. De tekst in de jaarstukken geeft geen inzicht en duiding van de stand van het beleidsterrein. Wat zijn de ontwikkelingen voor de 4 genoemde deelprogramma's? Lukt het om al deze deelprogramma's/ reductiedoelen zoals beoogd te realiseren?
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Als vervolg op landelijke afspraken geven we invulling aan de wijkgerichte energietransitie. Onderdeel van de warmtetransitie is ook dat we uiteindelijk van het aardgas gaan. Uiterlijk eind 2021 heeft elke gemeente dan ook een transitievisie warmte. In deze visie legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en - infrastructuren bekend zijn.	Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.	De verantwoording is vrij abstract opgesteld. Wat is de impact dan precies? Wat zijn de beperkingen waar over gesproken wordt?
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Daarin is bepaald dat we in 2030 49% CO2-reductie moeten hebben behaald ten opzichte van 1990 en in 2050 80-95% reductie. In het Gelders Energieakkoord, dat ook door Arnhem is ondertekend, is afgesproken dat de Gelderse regio's geen 49% maar 55% CO2 reductie nastreven in 2030. Arnhem zal niet de volledige CO2 reductie binnen haar eigen grenzen kunnen behalen. De huidige mogelijkheden voor duurzame energie opwekking op grote schaal vraagt om ruimte. Door het stedelijke karakter en de beperkte beschikbare ruimte in het buitengebied zijn er niet voldoende mogelijkheden om helemaal zelfvoorzienend te zijn. Hierdoor ligt een deel van de opgave buiten Arnhem.	Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.	Het doel van 55% reductie in 2030 in de begroting is mooi SMART opgesteld. Dit kan een hele goede effectindicator zijn om op te nemen in de P+C cyclus. De verantwoording geeft geen inzicht in het huidige % reductie. Waar staan we nu? Alle gestelde doelen zijn meer uitvoeringsprestaties dan doelen die een gewenst maatschappelijk effect beogen (bv. % reductie CO2)

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.	Goede verantwoording, al past deze tekst beter bij het kopje 'wat wilden we bereiken', omdat het meer een verantwoordig is over het algemene effect dat je wilt bereiken i.p.v de geleverde (uitvoerings-)prestatie. Door de heldere indeling in de kopjes die terug komt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.
Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030	In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.	Dit gaat over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is vooral inzichtelijk als de jaarstukken ingaan op uitvoeringsprestaties (bv aantal huizen van gas af).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 1)		
Transitievisie warmte. Op basis van de warmteverkenning bereiden we een transitievisie voor, voor alle wijken in Arnhem. In de transitievisie warmte legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en -infrastructuren bekend zijn.	De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte.	Deze verantwoording gaat vooral over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is wenselijk om ook meer te verantwoorden op de uitvoeringsprestaties (bv gerealiseerd aantal huizen van gas af, aantal gevoerde wijkgesprekken).
Voortouw nemen. Waar wijken zich niet spontaan organiseren rond energie- en klimaatvraagstukken, neemt de gemeente het voortouw om bewoners bij elkaar te brengen. Niet iedereen is in staat om mee te komen in de energietransitie. Zeker niet als er prangende kwesties bij mensen spelen rondom veiligheid, leefbaarheid, schulden of andere problemen in de privésfeer. De energietransitie moet voor iedereen toegankelijk zijn.	Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording, doordat ook transparant het pijnpunt wordt benoemd. Verder is ook het noemen van de uitvoeringsprestatie van circa 1.000 woningequivalenten inzichtelijk.
Wijkinitiatieven. Arnhem streeft naar een goede en tijdige betrokkenheid van inwoners bij de grote opgave van de energietransitie en stimuleert de initiatieven in de stad. En niet zonder succes want ondertussen is er in Arnhem sprake van ruim twintig initiatieven in wijken en draaien vier wijken mee in het 'Wijken van de toekomst'-programma binnen het Gelders Energieakkoord (Spijkerkwartier, Alteveer Cranevelt, Heijenoord Lombok en Hoogkamp). Om die ontwikkeling voort te zetten en om wijkinitiatieven in positie te brengen als sterke intermediair tussen wijk en gemeente in het langdurige proces van de energietransitie in de stad, zal de ondersteuning een structureel karakter krijgen. Het AANjaagfonds speelt daarbij een belangrijke rol.	In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Deze tekst gaat naast beleidsvoorbereidingen (werken aan energietransitieplannen) ook in op de uitvoeringsprestaties (15 initiatieven gefinancierd). Dat is inzichtelijk.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 2)		
Ruimtelijke ontwikkelingen. Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in de stad zal de gemeente met initiatiefnemers komen tot afspraken over de invulling van hun eigen verantwoordelijkheid in de energietransitie, maar ook de relatie leggen met de opgave en kansen in de omgeving van de ontwikkeling.	De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.	Vrij abstracte tekst.
Ondersteunend beleid. Om de wijkgerichte energietransitie vorm te geven zal er op landelijk, regionaal en stedelijk niveau ondersteunend beleid en instrumentarium worden doorontwikkeld. Op regionaal en stedelijk niveau heeft de gemeente directe invloed op de ontwikkeling hiervan. Beleid wordt doorontwikkeld op de thema's financiering en betaalbaarheid, bewustwording en energiearmoede, collectieve infrastructuur, bronnenontwikkeling, wet- en regelgeving, organisatie en arbeidskrachtontwikkeling en innovaties. In de energietransitie zijn er ook kansen voor Arnhemse bedrijven om in de wijken innovaties mee te ontwikkelen en toe te passen. Bij de Arnhemse aanpak in de komende jaren worden nadrukkelijk (Arnhemse) innovatieve bedrijven uitgenodigd om mee te denken en mee te doen in de wijkgerichte energietransitie.	In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.	Deze tekst gaat vooral in op beleidsvoorbereidingen (website ontsluiten, Plan van aanpak Energiearmoede) en minder in op de uitvoeringsprestaties (zoals aantal verduurzaamde woningen, aantal geadviseerde bewoners en bedrijven).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
De regio Arnhem Nijmegen stelt een Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen op.	Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Vooral ook door het grote aantal genoemde uitvoeringsprestaties (zoals 110 energiecontroles, 24 aanvragen en 22 toekenningen, 15 energiescans, 46 nieuwe SDE+ beschikkingen, 500 laadpunten, 4 windmolens, etc.)

BEHANDELRESULTAAT

MENINGSVORMENDE I BEHANDELING 2 JUNI 2021

Perspectiefnota 2025, Turap I en Jaarstukken 2020
Portefeuille wethouder Louwers

Documentnummer:	
Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	Mw. Louwers

Resultaat van bespreking:

Aanwezig: de raadsleden/fractievolgers Verheij (PVV), Manders (AC), Pape (VVD), Hutten (CDA), Van Iperen (D66), Navis (GL), De Vries (PvdA), Nede (ChristenUnie), Wildenberg (Partij voor de Dieren) en Aydemir (Denk/VA).
De fracties van de SP en de AOP waren niet vertegenwoordigd.

Verloop
Tijdens deze Meningsvormende behandeling zijn vragen gesteld over de portefeuille-onderdelen: Werk en Inkomen, Welzijn, Inclusie, Participatie, Van wijken weten, Schulddienstverlening en Maatschappelijke opvang.

Diverse partijen (PvdA, ArnhemCentraal, Partij voor de Dieren, D66 en CDA) hebben aangegeven moties te overwegen.

De wethouder heeft aangegeven de gestelde technische vragen te beantwoorden.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de Meningsvorming-1 behandeling is afgerond.

De raadsadviseur,

E.J.S. Dirksen

De voorzitter,

M.P. Simonis

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 564719

Onderwerp: Perspectiefnota 2022-2025

Voorstel

1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

Inleiding

Hierbij bieden wij u de Perspectiefnota 2022-2025 aan waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.
De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie. Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

Uitnodiging gezamenlijke verrijking
Komende tijd - waarin wij hopelijk naar een steeds meer geopende samenleving gaan - zullen wij met elkaar steeds beter in beeld moeten krijgen wat de belangrijkste ontwikkelingen voor de toekomst zijn in relatie tot corona. Ook zullen wij in onze stad steeds beter zicht krijgen op de effecten. Wij vinden het dan ook goed met elkaar tot een uitwisseling van gedachten te komen over hoe college en raad zich

Gemeente Arnhem

daarin (verder opstellen). Wij nodigen de raad van harte uit voor een bijeenkomst die wij organiseren waarbij we ons ook laten inspireren door deskundige inzichten, bijvoorbeeld vanuit de belangrijke planbureaus. Graag gaan wij met uw raad in overleg voor een passend moment in komende periode.

Ambities in samenhang
We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Onze ambities pakken we met andere woorden in samenhang op. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

Tegelijkertijd houden we de weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de Begroting 2021, waarbij de weerstandfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. Hiermee bouwt het college aan een stevig financieel fundament om Arnhem in de toekomst op verder te bouwen.

Beoogd effect

De uitkomsten van de besluitvorming over de Perspectiefnota te betrekken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022

Argumenten

1.1 *Actualisatie begrotingskader*
Met de Perspectiefnota 2022-2025 worden de begrotingskaders bijgesteld op basis van autonome ontwikkelingen, uitvoering moties, onvermijdelijke beleidsintensiveringen en beleidswensen. In de Begroting 2022 zullen deze kaders verder worden ingevuld.

1.2 *Integrale aanpak beleidsintensiveringen*
De uitdagingen waar Arnhem voor staat hebben niet slechts één facet. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten. .

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Impact coronacrisis*
Ten opzichte van de Perspectiefnota 2021-2024 is het inzicht in de gevolgen van de coronacrisis nu vele malen groter. Met de vaccinatiecampagne die vordert komt er ook steeds meer zicht op de situatie na de crisis. Toch zijn er veel onzekerheden de komende tijd. Hoe zal de bedrijvigheid zich herstellen, wat zijn de werkelijke achterstanden in de zorg die zijn opgelopen, welke (langdurige) effecten zijn er op mensen zonder werk en op Arnhemmers in armoede en met schulden, zijn er sectoren die onverwachts minder soepel opstarten na de crisis. Het blijft van belang deze ontwikkelingen de komende tijd nauwkeurig te volgen.

1.2 *Ontwikkelingen gemeentefonds*

Alle onderzoeken in het kader van de herijking van het gemeentefonds zijn afgerond. Op dit moment lopen de diverse consultatietrajecten. Het nieuwe kabinet moet een besluit nemen over de invoering

van de herijking. Daardoor zijn de exacte gevolgen daarvan nog een grote onzekerheid voor de toekomst.

Participatie

De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies/plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden en/ of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota maken we dit inzichtelijk.

Daarnaast starten we dit jaar met het verbeteren van de informatievoorziening over de Perspectiefnota. Hierbij zetten we in op de trede 'informeren' van de participatieladder. We maken bij de concept Perspectiefnota een infographic en een animatie. Hierin zullen we uitleggen wat de Perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. Deze grafische weergave zullen we (rond 1 mei) breed verspreiden via social media en op de gemeentepagina van de Arnhemse Koerier. Daarnaast betrekken we inwoners bij de Perspectiefnota via de participatietool meedenken.arnhem.nl. Ook dat start rond 1 mei.

Financiën

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve toegevoegd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. In deze Perspectiefnota voorzien we de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2025
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 doorgroeit naar 1,4.

In de Perspectiefnota wordt hiernaast expliciet stilgestaan bij de ontwikkeling van de financiële positie. Daarbij wordt ook toegelicht hoe uitvoering wordt gegeven aan motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'. We beschouwen deze motie daarmee als afgehandeld.

Bij de Perspectiefnota wordt in navolging van motie 20M277 een lijst met indicatoren gevoegd uit de verschillende rapportages zoals die aan de raad worden aangeboden. Zoals in de Auditcommissie van 15 maart toegelicht is dit een tussenstap in het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022.

Uitvoering

De besluitvorming van de raad over de Perspectiefnota 2022-2025 wordt betrokken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022, die eind september 2021 aan uw raad wordt aangeboden.

Communicatie

Er is een persbericht verzonden over deze Perspectiefnota. Daarnaast wordt middels een infographic en een animatie inzichtelijk gemaakte welke keuzes en ambities worden gemaakt. Via meedenken.arnhem.nl worden enkele vragen onder Arnhemmers uitgezet als consultatie op deze perspectiefnota. De resultaten hiervan ontvangt u gebundeld in een na te zenden bijlage vóór de raadsbehandeling Daar waar van toepassing worden externe partijen door hun gemeentelijke accounthouders op de hoogte gebracht van besloten maatregelen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Perspectiefnota 2022-2025

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	564719

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: ;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. 1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Titel/onderwerp: **Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021/ Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2020)**

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mw. N. Bouwman
Portefeuillehouder:	**Portefeuille Burgemeester Marcouch;** Openbare orde en veiligheid Veiligheidshuis Regionale samenwerking Externe relaties Integriteit Lobby G32 Algemeen bestuur Herdenken	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	Informerend/ Meningsvormend 1		
Toelichting	**Agendacommissie** De agendacommissie heeft besloten, vanwege de onderlinge samenhang, de meningsvorming 1 (M1) van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1 2021, de Jaarstukken 2020 (incl. geheime FJP) te behandelen. De behandeling vindt geordend per portefeuillehouder plaats, separaat in verschillende raadskamers. **Perspectiefnota 2022-2025** De Perspectiefnota 2022-2025 kijkt vooruit tot na de crisis De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's: - Meedoen in een socialer Arnhem - Wonen in een duurzamer Arnhem - Genieten van een nog mooier Arnhem - Open en verantwoord besturen In deze Perspectiefnota leest u per thema de ambities van het college en welke extra investeringen en financiële uitwerking het college voorstelt aan de gemeenteraad, om deze de komende jaren te realiseren. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022. **Ambities** Het college wil de stad nog beter maken op zijn sterke punten en tegelijk zorgen dat ieder Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en mee kan doen. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten voor het college. Tegelijkertijd houdt het college de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de begroting 2021, waarbij de weerstandsfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. **Participatie** De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin plannen en visies op diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visie en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaatsgevonden of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota vindt u dit terug.		

	Het college heeft inwoners geïnformeerd over de Perspectiefnota via een infographic en een animatie. De zijn inwoners zijn uitgenodigd om via social media hun mening te geven over de Perspectiefnota. Daarnaast heeft het college, op verzoek van de agendacommissie, inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad. De uitkomsten van beide acties vindt u terug in het bijgevoegde stuk "Participatie en de Perspectiefnota". **Uitvoering moties** In de Perspectiefnota treft u de toelichting aan hoe het college uitvoering wil geven aan de motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' evenals de motie 'Realistischer inschatten nieuw beleid' (20M20g). Meer informatie over de uitvoering treft u aan in de raadsbrief d.d.11 mei 2021 (de moties en de raadsbrief zijn bij de stukken gevoegd). Daarnaast wordt in navolging van motie 20M277 een lijst van indicatoren gevoegd uit verschillende rapportages, dit om het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022. **Risico's** De Perspectiefnota bevat een bijlage: Impactanalyse gevolgen coronacrisis. Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van de verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder ander betrekking op de feitelijke financiële impact op de gemeentelijke begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit **Turap-1 2021** Het raadsvoorstel Turap-1 2021 zal in samenhang met de Perspectiefnota behandeld worden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaal effect in het uitvoeringsjaar 2021. In de Turap-1 zijn deze effecten in detail toegelicht. De Tuarp-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap-1 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter. Om de raad vroegtijdig te informeren over een geactualiseerde begroting ligt er een raadsvoorstel ter vaststelling i.p.v. een brief. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. **Jaarstukken 2020 (incl. Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)** In de Jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota FJP opgenomen. De FJP bevat een geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten, de toekomstige winstverwachting, de te verwachten verliezen, de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd. Door vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2002 kan decharge verleent worden aan het college van B&W voor het gevoerde beleid. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. De auditcommissie heeft in haar vergadering van 12 mei de Jaarstukken en de daarbij behorende accountantsverslag besproken. De bevindingen zijn terug te vinden in de brief d.d. 19 mei, die zij hierover naar de raad hebben gestuurd. De brief is bijgevoegd. **Duisenbergmethode** Een viertal raadsleden hebben onderzocht of de raad zijn controlerende taak goed kan uitvoeren door de informatie die in de jaarstukken te vinden is. Zij hebben daarbij onderzoek gedaan volgens de Duisenbergmethode. Zij hebben onderzoek gedaan naar het programma Klimaat& Energie in de Jaarstukken van 2020. De uitkomsten zijn te

	lezen in bijgevoegde analyse "Analyse jaarstukken - Klimaat en Energie en kunnen betrokken worden bij de behandeling van de Jaarstukken 2020. **Proces** 1. De periode van technische vragen stellen is afgerond. De bundel met technische vragen en indien voor handen de antwoorden, is geplaatst bij de stukken op Ibabs. Deze bundel zal indien er nieuwe antwoorden zijn opnieuw geplaats worden in iBabs. Dit zal met een notificatie gepaard gaan. Er heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren op 12 mei plaatsgevonden. 2. De M1 uitloop datum is voorzien 9 juni. 3. De M2 van de Perspectiefnota en de Turap-1 zal in samenhang op woensdag 23 juni plaatsvinden. 4. Woensdag 30 juni zal de besluitvormende raadsbehandeling zijn. Voor details verwijs ik u naar de bijgevoegde notitie "Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2022-2025" die de agendacommissie heeft vastgesteld. Deze notitie is bij de stukken gevoegd. **Vervolgproces Jaarstukken en FJP** De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Afronden I en M1 fase Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2021)
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Het betreft een informerende/ meningsvormende behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en de Jaarstukken 2020 (incl. de FJP) en vindt in raadskamers, geordend per portefeuille plaats. <u>Informerende fase</u> De informerende fase bestaat uit de mogelijkheid voor insprekers om de gemeenteraad toe te spreken en eventuele vragen te beantwoorden. Op dit moment heeft er één inspreker zich gemeld. De portefeuillehouder is welkom als toeschouwer, maar heeft geen rol bij deze behandeling. Na deze fase zal gestart worden met de M1 behandeling van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1, de Jaarstukken en de FJP. <u>Meningsvormend (M1)</u> - De behandeling van de M1 zal plaatsvinden in twee termijnen, te beginnen met het termijn aan de zijde van de raadskamer. De portefeuillehouder reageert op vragen in zijn eigen eerste termijn. Interrupties zijn toegestaan. - De behandeling zal (meer) vraag gericht zijn en er zal door de voorzitter voorgesteld worden om volgens de ordening van de onderwerpen van de portefeuille-indeling de vragen te stellen, zie bovenaan in het behandeladvies. - Er is geen volgorde voorzien in vragen stellen m.b.t. de 4 voorliggende raadsvoorstellen. - In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Hierbij is het wenselijk als de fracties aangeven m.b.t. welk raadsvoorstel zij overwegen een motie danwel amendement in te dienen. In de uitkomst van de Meningsvormende (MI) behandeling van de Perspectiefnota is voorzien. Deze zal plenair plaatsvinden op woensdag 23 juni. De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Perspectiefnota 2022-2025
Bijlage Perspectiefnota 2022-2025
Participatie en de Perspectiefnota 11 mei 2021
Raadsbrief 11 mei 2021 m.b.t. uitvoering moties Aangenomen Moties: 20M209g, 20M255, 20M277
Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)
Raadsvoorstel Turap-1 2021
Bijlage 1 - Turap-1 2021
Bijlage 2 - begrotingswijziging 210040W043
Bundel technische vragen en antwoorden
Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 incl. FJP 2020"
Bijlage 1 - Jaarstukken 2020
Bijlage 2 - Controle verklaring jaarstukken 2020
Bijlage 3 Accountantsverslag 2020 Deloitte
Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag
Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaat bestemming
Bijlage - 6 Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad
Brief auditcommissie 19 mei 2021
Duisenbergmethode: Analyse Jaarstukken 2020-Klimaat en Energie
Duisenbergmethode: presentatie 26 mei

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Vooraf

Voor u ligt de Perspectiefnota 2022-2025 waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.
Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

We staan samen voor deze uitdagingen. Want Arnhem, dat zijn we allemaal: bestuur, ambtelijke organisatie, bedrijven, en vooral de inwoners. Samen maken we onze stad mooier, beter en socialer. Dat is de opdracht voor ons allemaal.

Inhoudsopgave

Vooraf **1**

1. Arnhem sterker uit de crisis **5**

2. Meedoen in een socialer Arnhem **7**
2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 10

3. Wonen in een duurzamer Arnhem **17**
3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 19

4. Genieten van een nog mooier Arnhem **23**
4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 26

5. Open en verantwoord besturen **27**
5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 31

6. Totaalbeeld **37**

Bijlage **39**

1. Arnhem sterker uit de crisis

Arnhem komt uit een crisis die ze sinds de Tweede Wereldoorlog niet heeft meegemaakt.
De pandemie heeft ook in onze stad diepe sporen achtergelaten. Naast het persoonlijk verlies van Arnhemmers die hun naasten verloren door het virus, waren er ook grote economische en sociale gevolgen: winkels gingen dicht, scholen sloten tijdelijk hun deuren, terrassen en musea bleven leeg, de anderhalvemeter-samenleving is nu meer dan een jaar een feit.
De gemeente nam in het voorjaar van 2020 direct maatregelen om de crisis het hoofd te bieden, maatregelen die ook in 2021 en verder blijven gelden. Er kwam een herstelagenda waarin de gemeente extra steun uittrok voor bewoners en bedrijven die in de knel dreigden te komen. Nu de vaccinaties op stoom komen, gloort er voorzichtig licht aan het einde van de tunnel. Nu is het zaak om door te pakken. Met deze perspectiefnota willen we ervoor zorgen dat Arnhem en de Arnhemmers straks sterker uit de crisis komen.

Ook na corona wil Arnhem een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad met ruimte voor bedrijven. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.

Dat zijn mooie ambities, maar nog niet alle Arnhemmers zien dat terug in hun dagelijks bestaan. We willen dat alle Arnhemmers een inkomen hebben waarmee ze rond kunnen komen, dat ze de baan kunnen vinden die ze nastreven. We willen een Arnhem waar de verschillen tussen gezond en ongezond, tussen arm en rijk niet zo groot zijn als nu, waar de tweedeling afneemt. In onze plannen voor het komende jaar houden we er daarom nadrukkelijk rekening mee dat deze ten goede komen aan alle Arnhemmers, dat iedereen kansen krijgt en mee kan doen.

Om dat te bereiken breken we door muren heen: we verbeteren de leefbaarheid in de wijken door scholing, banen, wegwerken van armoede onder kinderen en het vergroten van de veiligheid met elkaar te verbinden. Die onderwerpen zijn immers nauw aan elkaar verbonden. De neergaande spiraal in zwakke buurten willen we de komende jaren ombuigen, zodat Arnhemmers weer zicht krijgen op een betere buurt, meer werk en meer kansen. Zo voorkom je dat jongeren voortijdig school verlaten en in de criminaliteit belanden of dat mensen hun baan verliezen.

We verbinden onze ambities op veel meer gebieden. Door groen in de openbare ruimte, sport en gezondheid met elkaar te combineren. Door ondernemers te helpen, zo banen te creëren en daarmee ook de armoede aan te pakken. Of door de energietransitie in de wijken met enthousiaste wijkparticipatie aan te pakken.

We investeren in de economische kracht van de stad, met ‘duurzaamheid en energie’ als belangrijk vlaggenschip. We maken Arnhem gezonder, diverser en nóg groener. Dé cultuurstad van het oosten. Een gastvrije stad. We bereiden Arnhem verder voor op de toekomst. Klimaatbestendig en duurzaam, met een goede bereikbaarheid en voldoende woningen. Met deze investeringen zorgen we op korte termijn voor nieuwe werkgelegenheid en voor versterking van de lokale economie.

De gevolgen van de coronacrisis proberen we dus op te vangen door gelijktijdig te investeren in de wijken, in onze bewoners, in duurzaamheid én in de economie. Die aanpak past ook geheel in het advies van de gezamenlijke planbureaus hoe om te gaan met deze crisis en vooral: de tijd die erna komt. Als corona weg is, zijn we er immers nog niet. We willen ook dan klaar staan voor die ondernemers en Arnhemmers die extra risico’s lopen. We zien daarbij kansen bij duurzaamheid, digitalisering, thuiswerken of het tegengaan van leegstand in de binnenstad.

Onze ambities bereiken we niet vanaf de tekentafel in het stadhuis. We hebben onze inwoners hiervoor nodig. We móeten aansluiten bij hun beleving, gebruik maken van hun inventiviteit, met aandacht voor tradities en ervaringen in de wijken. Ook doen we dit samen met de vele partners binnen en buiten de stad. Regionaal in de groene metropoolregio, met de provincie, met het Rijk en met Europa.

In deze perspectiefnota leest u hoe we onze ambities aan elkaar verbinden en welke keuzes we daarbij maken. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022.

De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Per thema beschrijven we onze ambities en welke extra investeringen en financiële uitwerking we komende jaren doen om deze te realiseren.

2. Meedoen in een socialer Arnhem

Meedoen in een socialer Arnhem betekent dat iedereen het beste tot zijn recht komt en naar zijn vermogen kan meedoen. Een stad waar Arnhemmers in al hun verscheidenheid met elkaar samenleven, elkaar ontmoeten, elkaar versterken en waar ruimte is voor verschillende inzichten en meningen. Een stad waarin Arnhemmers gelijkwaardig zijn. Waarin het niet uitmaakt of je een beperking hebt, welke achtergrond je hebt of in welke wijk je woont. Je kansen binnen het onderwijs, op werk, wonen, zorg, cultuur, sport, in het bestuur en binnen de gemeentelijk organisatie moeten gelijk zijn.

Met deze ambities en een samenhangende, wijkgerichte aanpak willen we de brede welvaart in Arnhem versterken. We werken in deze opgave nadrukkelijk samen met de sociale wijkteams, de teams Leefomgeving, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, scholen etc. We werken op dit moment samen met veel betrokken partners aan een integrale visie op het sociaal domein en aan een jeugdnota.

De hoofdlijnen

Vanuit meedoen in een socialer Arnhem zetten we in op: een impuls voor de wijkaanpak, het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven, het aan het werk helpen van Arnhemmers en het bieden van veiligheid aan onze inwoners.

Impuls voor de wijkaanpak

We zien veel inspanningen en mooie initiatieven die wijken sterker maken. Tegelijkertijd zien we dat we er nog niet zijn en dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. In die wijken zijn sociaal-maatschappelijke problemen complex. Er is actie nodig op thema's als werk, onderwijs, jongeren, veiligheid, zorg en wonen.
De uitdaging is om deze acties slim te combineren, ook met de opgaven uit het fysieke domein. Denk daarbij aan woningbouwplannen en verduurzaming waarbij inwoners kunnen participeren. Of denk aan vergroening in combinatie met gezondheid en sport. Speciale aandacht gaan we besteden aan onderwijs, want de meeste kans op het tegengaan van de tweedeling zit bij de nieuwe generatie die zich nog kan ontwikkelen en die in staat is om problematiek die misschien al generaties lang bestaat, te doorbreken.

Sociaal-maatschappelijke problemen zijn het grootst in een vijftal wijken aan de oostkant van de stad (Klarendal, Geitenkamp, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen). Een samenhangende aanpak van stadsvernieuwing is nodig om de leefbaarheid te verbeteren en de kwaliteit van leven te verhogen. Onder de noemer Arnhem-Oost aanpak vindt die samenhangende en wijkgerichte aanpak inmiddels plaats.

Het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven

Met de meeste Arnhemmers gaat het gewoon goed. Toch is er werk aan de winkel. We merken dat door corona gevoelens van eenzaamheid toenemen, gevoelens van angst en stress vaker voorkomen en meer mensen door onzekerheid in psychische nood komen. Er is risico op verlies van werk, armoede, ongezondere leefstijl en lager psychisch welbevinden. We willen Arnhemmers helpen door te zorgen dat zij hun weg kunnen vinden in alles wat er aan ondersteuning en voorzieningen is. We investeren in ontmoeting, in steuntjes in de rug voor mantelzorgers, voor kinderen en jongeren. We maken ruimte voor meer algemeen aanbod door kritisch te kijken naar gespecialiseerd aanbod. Bijvoorbeeld; liever een netwerk van sportplekken en verenigingen in de wijk dan individuele indicaties voor 'sportbegeleiding'. We willen met onze aanpak vooral ook aansluiten bij de beleving van inwoners en gebruik maken van de inventiviteit en de ervaring die er in de wijken is. Zoveel mogelijk Arnhemmers moeten een gezond, fit en gelukkig leven kunnen leiden. Daarom hebben we een lokaal sportakkoord dat een stimulans biedt aan alles wat we op gebied van sport en bewegen in Arnhem hebben. Zo versterken we de leefbaarheid en de sociale kracht in de wijken. Op dit moment vindt een herijking van de welzijnsopgave plaats. Hier liggen kansen om maatwerkvoorzieningen om te buigen naar algemene voorzieningen.

De opvang van daklozen is door corona ingrijpend en blijvend gewijzigd. De opvangvoorzieningen worden verbeterd, maar belangrijker nog is ons doel om deze groep mensen zoveel mogelijk te begeleiden naar zelfstandig wonen. Nog dit jaar worden de eerste woningen daarvoor geschikt gemaakt.

Het Uitvoeringsplan *Inclusief Arnhem* krijgt steeds meer handen en voeten. Het plan kent aan aantal focuspunten, te weten het voorkomen en tegengaan van discriminatie, versterken van de positie van inwoners met beperking, bevorderen van diversiteit in organisaties, werken aan een inclusieve gemeentelijke organisatie, en zorgen voor inclusieve gemeentelijke communicatie.

De coronacrisis laat overigens goed zien waar we samen met onze inwoners toe in staat zijn. In zeer korte tijd ontstonden uiteenlopende initiatieven gericht op het helpen van die Arnhemmers die het door corona extra moeilijk hadden. Onder andere via www.voorelkaarinarnhem.nl werden vraag en aanbod bij elkaar gebracht. Onze welzijnsinstellingen en ook veel individuele bewoners of bewonersorganisaties verdienen complimenten voor hun snelle handelen.

Doorbraak naar werk

Onze focus ligt op het aan het werk helpen van Arnhemmers die nu langs de kant staan of dreigen aan de kant te staan. Werk is de beste weg uit de armoede en draagt in belangrijke mate bij aan het gevoel van eigenwaarde van inwoners. De opgave om meer Arnhemmers aan het werk te helpen en houden pakken we zo aan dat inwoners ook geholpen worden andere problemen in hun leven op te lossen. Inwoners die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering worden door een vast contactpersoon in de eigen wijk ondersteund in de weg naar werk. Dit maakt het mogelijk naar de totale leefsituatie van een inwoner te kijken. Een belangrijke belemmering om aan het werk te gaan blijkt het hebben van schulden. Het voorkomen van schulden en verder verbeteren van de schulddienstverlening is een belangrijk thema dat hoog op de agenda staat.

Veiligheid

Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan, een voorwaarde voor verbetering van ons leven. Buurtwerkers, jongerenwerkers, docenten en middenstanders trekken regelmatig aan de bel om met ons te bespreken hoezeer toenemende criminaliteit hun inzet voor de Arnhemmers dwarsboomt. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.

Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van (nieuwe) bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie, met partners uit de zorgsector, met inspecties, de belastingdienst en andere maatschappelijke organisaties dagelijks in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen. Dat kan alleen op niveau blijven als wij onze sterk verbeterde uitvoeringskwaliteit verder weten te professionaliseren en te bestendigen.

Participatie

Waar mogelijk betrekken we inwoners bij het maken van onze plannen. De wijkprogramma's komen via gesprekken met inwoners tot stand en bij de herijking van de welzijnsopgave zijn veel contacten geweest met inwoners, verenigingen en betrokken maatschappelijke organisaties. De Teams Leefomgeving weten steeds beter wat in de wijken speelt en welk aanbod in de wijk nodig en gewenst is. Naast Rijnstad en de teams Leefomgeving, bieden ook andere partijen vormen van bewoners-ondersteuning aan in de wijken. Denk bijvoorbeeld aan de sociale wijkteams, het Sportbedrijf, Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars, de Adviesbrigade, het Kunstbedrijf of projectmanagers (Zzp-ers).

Op dit moment wordt hard gewerkt aan een integrale visie voor het Sociaal Domein; met in het verlengde daarvan een uitwerking van het jeugdbeleid en een woonzorgvisie. Voor deze integrale visie betrekken we diverse belanghebbende partijen uit het veld en verwerken we hun input in deze visie. Daarnaast hebben we tijdens deze coronacrisis zeer regelmatig overleg met verschillende partijen die in

onze stad werkzaam zijn en hebben we gesprekken gevoerd met bijvoorbeeld jongeren over hoe zij de corona crisis ervaren. Deze input gebruiken we om te zorgen dat we onze inwoners zo goed mogelijk kunnen blijven ondersteunen.

Ook betrekken we inwoners die te maken hebben met armoede en schulden bij onze beleidsontwikkeling. Bij de visie op schulddienstverlening hebben we met verschillende ervaringsdeskundigen gesproken. Zij hebben onder andere hun kennis ingebracht bij het ontwikkelen van de toolbox en de communicatie-campagne rondom schulden. Daarnaast gebruiken we de inhoudelijke expertise van verschillende doelgroepen. Zo gaan we jongeren betrekken bij de herijking van het JFP en is er een klankbordgroep gevormd van ondernemers rondom de pilot ''geldzaken en ondernemers''. Ook voor de armoedenota hebben we op verschillende manieren bewoners en intermediairs geraadpleegd; onder andere door bijeenkomsten met ketenpartners en met het jongerenplatform van Zorgbelang en door het voeren van gesprekken met gezinnen die in armoede leven en de adviesraden. Deze bewoners en ketenpartners blijven betrokken bij de uitvoering van de armoedeagenda. Bij de uitvoering van acties op het gebied van inclusie werken we ook samen met een klankbordgroep.

Gelijke kansen voor kinderen en jongeren

Nabil el Malki en Melvin Kolf wonen in Presikhaaf en wilden iets doen aan de onderwijsachterstand in de wijk. Daarom richtten ze Presikhaaf University op. Presikhaaf University organiseert huiswerkbegeleiding gecombineerd met sportactiviteiten voor kinderen en tieners. Jongeren van 16-25 jaar begeleiden de kinderen als rolmodellen en krijgen tegelijk hulp om hulp om zichzelf te ontwikkelen waarmee ze voorbereid worden op de stap richting de arbeidsmarkt. Presikhaaf University biedt kinderen en jongeren meer kansen om het maximale uit zichzelf te halen, zodat ze redzame en betrokken burgers worden. Jongeren en kinderen krijgen bovendien meer verbinding met de wijk waar zij opgroeien en zetten zich actief in voor de wijk.

De initiatiefnemers zitten in de haarvaten van de wijk, spreken de taal van de wijk en kennen er veel bewoners en professionals. Dit levert veel mond tot mond bekendheid op. Presikhaaf University betrekt ook de ouders van de kinderen en jongeren en verbindt zo het thuisfront met de school en andere organisaties in de wijk. Het team leefomgeving is opdrachtgever en medefinancier van het initiatief. Via het gemeentelijke subsidiebureau zijn de initiatiefnemers ook geholpen bij het zoeken naar andere financieringsbronnen. Presikhaaf University heeft in 1 jaar tijd, naast huiswerkbegeleiding en sportactiviteiten, samen met jongeren de energietransitie opgepakt, een doorstroomprogramma opgezet voor leerlingen die van de basisschool naar de middelbare school gaan en jongeren met schulden ondersteund.

2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht

We onderschrijven het belang van burgerinitiatieven in Arnhem. Daarom blijft de Subsidieregeling Burgerkracht beschikbaar. Daarvoor reserveren we voor de komende drie jaar € 175.000 per jaar voor deze subsidieregeling. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan met € 400.000 uit de algemene reserve tot maximaal € 525.000. Dit gebruiken we als dekking voor de subsidieregeling.

Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)

Op woensdag 14 april is de herijking van de sociale basis (herijking welzijnsopdracht 2020) als richtinggevend voor verdere uitwerking vastgesteld. Deze visie is met inbreng van inwoners en organisaties vanuit alle wijken opgesteld. Door de voortdurende coronacrisis is het belang van een preventieve aanpak extra groot. De crisis legt veel druk op de kwetsbare groepen in de stad (laag inkomen, psychische kwetsbaarheid, eenzaamheid) en heeft daarnaast het belang van een goede sociale basis benadrukt. Grote flexibiliteit en inzet hebben de welzijnsorganisaties laten zien, onder andere de jongerenwerkers op straat tijdens de lockdown, extra activiteiten die georganiseerd zijn, de vinger aan de pols houden bij mantelzorgers, goede samenwerking met de scholen om zicht te houden op kinderen in kwetsbare posities. In de eerste jaren na de crisis moeten we er voor zorgen dat mensen in deze groepen (jongeren en ouderen) elkaar kunnen ontmoeten.
Eerder is door de raad besloten om (in het kader van de financiële zoekrichtingen jeugdzorg) een taakstelling op te nemen van € 195.000 in 2021 oplopend tot een structurele bezuiniging van € 545.000 vanaf 2022. De taakstelling van € 195.000 hebben we in overleg met onze partners (in dit geval SWOA en Rijnstad) kunnen realiseren. Wij stellen gelet op de veranderde en onvoorziene omstandigheden voor, om in 2022 en 2023 niet verder te bezuinigen op welzijn (motie 21M31), de oplopende bezuiniging van € 350.000 schorten we in de jaren 2022 en 2023 op. Daarmee krijgen we ruimte in de complexe opgave in een complexe tijd en kunnen we zoeken naar adequate oplossingen in de toekomst vanaf 2024.

Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie

Racisme is een probleem dat breed in de samenleving speelt. Door Black Lives Matter protesten van de afgelopen zomer, ook hier in Arnhem, ontstond hernieuwde maatschappelijke en politieke aandacht voor deze vorm van discriminatie. De raad nam de motie ‘Integrale Inclusievisie en actieplan’ (20M245) aan. De komende jaren zetten we extra in op het tegengaan van racisme in Arnhem. Dit kan niet zonder de nauwe betrokkenheid van Arnhemmers uit de diverse gemeenschappen en maatschappelijke organisaties. Daarom gaan we de komende maanden met hen in gesprek. Over hoe zij het probleem van racisme ervaren, en wat er waar nodig is om dit tegen te gaan en te voorkomen. Op deze wijze werken we toe naar een gezamenlijk visie en actieplan met concrete acties.
De motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) vraagt om uitbreiding van het budget om de veiligheid en acceptatie van LHBTIQ+ jongeren op Arnhemse scholen te vergroten. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. We zetten in op het versterken van InDifferent-netwerken.
Tot slot wordt ook de bevordering van vrouwenemancipatie in het integrale plan meegenomen.
Het centrale thema van dit plan is daarmee ‘Vrij zijn in Arnhem’.
Om deze acties uit te voeren zijn er extra middelen nodig. We zetten in 2022 en 2023 hiervoor € 200.000 in en vanaf 2024 is structureel € 36.000 beschikbaar voor de regenboogagenda voor de uitvoering van motie 20M278.

Suïcidepreventie

In Arnhem wordt, mede op verzoek van de raad, een ‘Supranet Community’ ingericht. Het gaat, kortweg, om een duurzame aanpak in het voorkomen van zelfdoding door het versterken van de samenwerking van betrokken organisaties. Onlangs heeft een ‘pitch’ plaatsgevonden bij 113 landelijk, voor het verkrijgen van tijdelijke landelijke middelen. We stellen voor structureel € 40.000 beschikbaar te stellen.

Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City

Arnhem staat voor de kernwaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Met het project Shelter City geven we aandacht en invulling aan deze kernwaarden door mensenrechtenverdedigers die in nood zitten tijdelijk een veilige plek te bieden. We willen een pilot starten van twee jaar. We maken vrede en mensenrechten bespreekbaar door hier bijvoorbeeld een voorlichtingsprogramma op scholen aan te koppelen. We willen hiervoor in 2022 en 2023 € 35.000 reserveren.

Huisvesting maatschappelijke initiatieven

In afgelopen jaren komt met regelmaat het vraagstuk van huisvesting voor armoede-initiatieven om de hoek kijken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Voedselbank (niet het distributiecentrum), Kledingbank en Speelgoedbank. Essentiële voorzieningen voor Arnhemmers met een ontoereikend inkomen. Gedreven door vrijwilligers en vrijwillige bijdragen en gebruikmakend van vaak tijdelijke huisvesting. Op dit moment lijkt zich een kans voor te doen door een samenwerking van verschillende partijen en fondsen om tot gezamenlijke huisvesting te komen, zichtbaar in de wijk en waarbij tegelijkertijd een slag gemaakt kan worden in kwaliteit, laagdrempeligheid en dienstverlening. En dat in een periode waarin we verwachten dat het beroep op deze voorzieningen zal toenemen. Op dit moment vindt een verdere oriëntatie plaats. De verwachting is dat de benodigde gemeentelijke structurele bijdrage € 80.000 met ingang van 2022 bedraagt.

BUIG actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022.
In 2020 hebben we het tekort op BUIG zien teruglopen van 9% naar 4,5%. De Arnhemse uitkeringslasten stijgen voor het eerst sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 minder dan de landelijke lijn die is begroot. Het tekort is dusdanig afgenomen dat we over 2020 niet meer in aanmerking komen voor de vangnetuitkering.
Voor de begroting 2021 en verder passen we, conform afgesproken systematiek, de landelijke ontwikkeling toe op de realisatie van 2020. Dit leidt tot een voordeel in onze begroting van € 5,8 miljoen in 2022 aflopend naar € 3,9 miljoen vanaf 2025.

Met de aanpassingen van de prognose en begroting dient ook de risicoparagraaf bijgewerkt te worden. Het eigen risico op BUIG is, via de vangnetregeling, beperkt tot maximaal 10% van het budget. Op basis van bovenstaande prognose bedraagt het maximaal eigen risico op BUIG voor 2021 circa € 12 miljoen. Op basis van de prognose houden we in de begroting rekening met € 2,3 miljoen tekort. Voor de risicoparagraaf dient dus rekening te worden gehouden met (€ 12 miljoen - € 2,3 miljoen =) € 9,7 miljoen.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen

We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan de raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen. De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de Begroting 2021 zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het Rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel

Middelen vs inzet bedragen x € 1.000	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

**Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.*

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap 2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Armoede - Bijzondere bijstand < 21 jaar

Er ontstaat een knelpunt op de bijzondere bijstand aan inwoners onder de 21 jaar. De rechter heeft onze huidige vergoeding afgekeurd en vindt dat wij jongeren tot 21 jaar hetzelfde bedrag moeten verstrekken als jongeren vanaf 21 jaar. Het gaat om jongeren die op zichzelf wonen waarvan de ouders niet financieel willen/kunnen bijdragen. Hierdoor gaan de onvermijdelijke kosten naar verwachting structureel stijgen met € 300.000. De aanvragen bijzondere bijstand laten een fluctuerend beeld zien en er zijn nog veel onzekerheden rond corona. Daarom stellen we voor om dit knelpunt in 2021 te dekken uit de extra corona-middelen vanuit het rijk (€ 231.000, zie ook gemeentefonds). Het resterende tekort van € 69.000 kan structureel worden gedekt binnen het beleidsveld Armoede. Voor 2022 ontvangen we waarschijnlijk ook extra corona-middelen, maar de omvang daarvan is nog niet bekend. Daarom stellen we voor het budget voor bijzondere bijstand < 21 jaar structureel te verhogen met € 231.000 met ingang van 2022.

Wetswijziging schulddienstverlening Vroeg erop af

Als gevolg van een wetswijzing met ingang van 2021 moeten we met Onze Vroeg Er op Af inzet al handelen op basis van enkele signalen. We hebben voor de uitvoering hiervan een uitvoerbare en 'beperkte' uitwerking gemaakt. In 2021 experimenteren we met deze aanpak, dekking verzorgen we vanuit corona-middelen van het Rijk. De wetswijziging is zonder middelen overgekomen. Op basis van pilot maken we onze aanpak definitief. De minimale variant van deze wettelijke taak kost structureel € 207.000. Mogelijk dat uit de evaluatie van de pilot blijkt dat er meer nodig is dan de minimale variant, dus dit bedrag kan nog hoger uit gaan vallen.

Veiligheid

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Arnhem is een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben in onze aanpak van mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak). In het verlengde hiervan spelen de Wet regulering prostitutie en de aanpak seksuele intimidatie die ook om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren beschikten we over externe middelen die zijn gestopt. Daarom kennen we vanaf 2022 structureel € 175.000 toe voor de aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.

Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid

De aanpak van criminaliteit en tegengaan van onveiligheid in Arnhem vraagt om heldere gegevens. Voor bijvoorbeeld de aanpak van de veiligheid in de wijken en de aanpak van ondermijning is het cruciaal dat we weten wat de veiligheidssituatie in de stad en in de wijken is om van daaruit ook de juiste inspanningen te kunnen plegen. Dit past ook bij de regierol die we als gemeente hebben.

Veel gemeenten professionaliseren het datagedreven werken aangezien goede en betrouwbaardere data cruciaal zijn om gericht te kunnen sturen op actualiteit en prioriteit. We stellen voor hiervoor € 150.000 structureel beschikbaar te stellen.

Strategische advisering programma Veiligheid invullen
Het veiligheidsteam draait goed maar is kwetsbaar. De dagelijkse actualiteit en uitvoering vraagt alle aandacht. Het ontbreekt aan strategische advisering om los van de waan van de dag te werken aan de veiligheid van de stad. Het aanstellen van een strategisch adviseur Veiligheid (structureel € 120.000), zoals ook de andere programma's kennen, betekent een belangrijke aanvulling.

VGGM: regionale verdeling kosten beroepsorganisatie brandweer Ede
Per 1 januari 2021 is een noodzakelijke aanpassing gedaan aan de brandweerorganisatie van Gelderland-Midden. Deze aanpassing is noodzakelijk omdat veelvuldig de arbeidstijdenwet werd overschreden, vooral op de brandweerpost Ede-Centrum. Het AB van VGGM heeft op 2 december 2020 besloten om deze post om te bouwen naar een 24/7 beroepsorganisatie per 1 januari 2021. De extra kosten die dit vanaf 2022 met zich mee brengt, worden met de deelnemende gemeenten verrekend op basis van de nieuwe verdeelsleutel. We onderkennen dat deze aanpassing aan de (regionale) brandweerorganisatie noodzakelijk is.
Hiermee wordt dus een collectieve financiering verondersteld binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling. Het structurele aandeel voor Arnhem is € 400.000.

Prognose jeugdzorg
In de raadsbrief van 7 januari 2020 informeerden wij u over een tekort op de jeugdzorg van € 12,1 miljoen. Vanaf 2022 rekenen wij nog steeds een tekort op jeugdzorg maar ten opzichte van onze verwachting voor 2020 is dit aanzienlijk afgenomen. Deze daling heeft verschillende oorzaken:
- In februari 2020 zijn nieuwe beleidsregels ingevoerd zodat meer duidelijkheid is over de toegang tot jeugdzorg.
- Vanaf 1 juli 2020 is de inkoop van jeugdzorg opnieuw ingericht waarbij de regionale inkoopvoorwaarden zijn aangepast.
- Begin 2020 is een taskforce jeugdzorg opgericht om de groeiende kosten van jeugdzorg te beperken. Deze taskforce heeft kostenbesparende maatregelen geformuleerd ter hoogte van € 5 miljoen (daarbij is de begroting overeenkomstig verlaagd). Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de raad vastgesteld en opgestart. Voor 2022 en verder wordt uitgegaan van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar.
- Daarnaast waren de kosten voor jeugdzorg in 2020 lager dan verwacht en zien we een afvlakking in de kostenstijging, die zich met name in de jaren 2018 en 2019 voordeed. De lagere kosten zijn naar verwachting het effect van de ingevoerde maatregelen en gewijzigde beleidsregels. Waarschijnlijk draagt ook de corona-crisis hier aan bij, waardoor er een lagere vraag was naar jeugdzorg.

In de jaren 2022-2024 verwachten we het relatief geringere tekort op te kunnen vangen binnen de totale zorgbegroting. De prognose vanaf 2025 is onzeker en hangt mede af van de besluitvorming van de raad over de maatregelen Jeugd en de mogelijke verhoging van het landelijke budget voor Jeugdzorg naar aanleiding van het rapport van AEF dat in december 2020 is verschenen. Op basis van deze ontwikkelingen is het lastig in te schatten of we vanaf 2025 een tekort hebben op jeugdzorg en hoe hoog dit tekort zal zijn. Daarom kiezen we ervoor dit tekort als PM op te nemen.

Tot slot is het Rijk voornemens per 1 januari 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aan te passen. Voor Arnhem zou dit een structurele verzwaring van € 2,1 miljoen betekenen, die echter via een verhoging van het gemeentefonds wordt gedekt.

Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd

In de raadsbrief van 6 april is uiteengezet hoe de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO & Jeugdzorg structureel kunnen worden ingezet voor nieuw preventief beleid en investeringen voor de invoer van taskforce maatregelen jeugd. Specifiek is dat inzet voor complexe scheidingen, steungezinnen, POH Jeugd, Perspectiefoverleg jeugd en samenwerken aan veiligheid. In de nieuwe nota "reserves en voorzieningen" is het uitgangspunt opgenomen dat bestemmingsreserves in beginsel een tijdelijke aard hebben. Daarmee zijn bestemmingsreserves ongeschikt om structurele lasten te dekken. We stellen voor om de jaarlijkse toevoeging aan de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO en Jeugdzorg om te zetten naar een direct budget voor de hiervoor genoemde punten. Een resterend saldo van € 0,1 miljoen kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

Sport

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel tekort op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Vanaf 2023 wordt sporthal Middachtensingel in gebruik genomen. Voor beheer en exploitatie daarvan is een jaarlijks exploitatiebedrag benodigd van € 88.000. Voor de Bethanienstraat bedraagt dit € 83.000. Beide tekorten worden in de begroting verwerkt.

Investeringen in scholen en sport

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in scholen.

Toepassing Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG)-eisen voor nieuwe schoolgebouwen
Per 1 januari 2021 is het nieuwe bouwbesluit van kracht met daarin opgenomen nieuwe duurzaamheidsmaatregelen. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat nieuwe (school)gebouwen conform het nieuwe bouwbesluit worden gebouwd. Dat heeft ook in financiële zin vergaande consequenties. Op basis van de huidige inzichten is een stijging van het investeringsbedrag met € 9,5 miljoen voor zo'n 14 schoolgebouwen voorzien.

Ventilatie scholen

Ter verbetering van de luchtkwaliteit en het voorkomen van verspreiding van het corona-virus in schoolgebouwen heeft het Rijk een subsidie regeling (SUVIS) beschikbaar gesteld. Via deze regeling financiert het Rijk maximaal 30% van de totale kosten voor het verbeteren van de ventilatie in schoolgebouwen. Voor de overige 70% van de kosten dienen schoolbesturen en gemeenten nadere afspraken te maken. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is hierover de motie "Duidelijkheid voor het onderwijs" aangenomen. Aan de schoolbesturen is, onder voorbehoud van instemming raad, voorgesteld om de bijdrage van de gemeente te laten afhangen van de financiële weerbaarheid uitgedrukt in solvabiliteit van de schoolbesturen. De reguliere budgetten van de gemeente zijn ontoereikend om een financiële bijdrage te leveren. Op basis van de ingediende SUVIS-aanvragen komen wij op een gemeentelijke bijdrage van € 3,6 miljoen euro.

Huisvesting voortgezet onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor nieuwbouw of renovatie van schoolgebouwen. Dit geldt voor zowel het primair onderwijs (PO), het (voortgezet) speciaal onderwijs (VSO) als het voortgezet onderwijs (VO). Voor het voortgezet onderwijs is voor het laatst in 2010 aan planvorming en uitvoering gedaan voor de huisvesting van de scholen. Er is behoefte vanuit de gemeente en de schoolbesturen om dit te actualiseren.
Op voorhand kan al worden vastgesteld dat de huidige middelen voor onderwijshuisvesting in de (meerjaren)begroting onvoldoende zijn om eventuele grote investeringen te doen. Met de huidige middelen kan alleen uitvoering worden gegeven aan Integraal Huisvestings Plan Primair Onderwijs en het convenant (Voortgezet) Speciaal Onderwijs. We willen eind 2021 een nieuw IHP VO opstellen. Dit plan kan dan input voor de coalitieonderhandeling na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022.
Voor het doen van investeringen in het voortgezet onderwijs zijn in de huidige begroting geen middelen beschikbaar. Het schoolgebouw van Guido de Bres in Geitenkamp verkeert in een dusdanig slechte staat dat nieuwe huisvesting zo spoedig mogelijk noodzakelijk is. De kosten daarvan bedragen naar schatting ongeveer € 7 miljoen. In 2022 zal planvorming plaatsvinden, vanaf 2023 kan gestart worden met de sloop en de bouw.

Padelbanen tennisvereniging Schuytgraaf
In 2018 heeft de gemeente 2 padelbanen voor TV Schuytgraaf gefinancierd. TV Schuytgraaf betaalt deze investering terug door middel van kostprijsdekkende huur. In principe komt dit neer op een soort lening tegen 2% rente, met de padelbaan als onderpand. Dit is een groot succes. Inmiddels is het aantal leden van de tennisvereniging sterk gegroeid en is er een tekort aan ruimte om te padellen. Ze hadden 35 padelleden verwacht na 2 jaar, dit zijn er inmiddels ruim 130. De vereniging wil de constructie herhalen voor uitbreiding van het aantal banen. Hier staan wij positief tegenover en de businesscase van TV Schuytgraaf ziet er zeer positief uit. Dit betekent dat we vanuit sportbeleid € 0,1 miljoen investeringsruimte nodig hebben om dit mogelijk te maken, hier staat een kostprijs dekkende huurverhoging tegenover van € 6.578 per jaar gedurende 30 jaar.

2.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Meedoen in een socialer Arnhem					
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175		I
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175		I
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350			I
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36	S
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100				I
Suïcidepreventie		-40	-40	-40	S
Huisvesting maatschappelijke initiatieven	-80	-80	-80	-80	S
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35			I
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900	S
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125			I
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231	S
Wetswijziging WGS t.a.v. Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207	S
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175	S
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150	S
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120	S
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100	S
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99				I
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83	S
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88	S
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	**2.772**	**1.103**	**1.683**	**1.264**	

3. Wonen in een duurzamer Arnhem

Arnhem kent vele opgaven, groot en klein. Dat lijken soms afzonderlijke onderwerpen, maar heel vaak zijn ze met elkaar verbonden. Zoals het bouwen van woningen en duurzaamheid. De leefbaarheid in de wijken en armoede. De meeste winst valt te behalen door die opgaven te combineren en in samenhang aan te pakken.

Grote opgaven

Arnhem staat voor grote uitdagingen. De komende 20 jaar groeit de stad. In die periode moet bijna een kwart stad, zo'n 16.000 woningen, bij worden gebouwd om aan de vraag naar woonruimte te voldoen. Goed nieuws dat Arnhem populair is als vestigingsstad, want dat trekt ook weer nieuwe bedrijvigheid. Wel moeten we die groei in goede banen leiden. Er is nu al een tekort aan woningen in alle segmenten. Aan betaalbare huurwoningen, maar ook woningen die levensloopbestendig zijn, woningen voor kleine huishoudens, middenhuur en betaalbare koopwoningen. De behoefte ligt waarschijnlijk nóg hoger, omdat ook steeds meer mensen uit de Randstad zich in Arnhem vestigen, er een toename van arbeidsmigranten is en de regio steeds beter bereikbaar wordt. Dat alles betekent dat we daar bovenop nog meer woningen nodig hebben. Een fikse uitdaging, want de ruimte in de stad is beperkt.

We kiezen er voor om deze uitdaging niet alleen als een woningbouwopgave te zien. We hebben ook te maken met de wijkgerichte energietransitie, waar we woningen duurzamer willen maken. Het moeten ook slimmer omgaan met de bestaande woningen. Zodat stellen en alleenstaanden door kunnen stromen naar bijvoorbeeld een appartement, en er weer meer eengezinswoningen beschikbaar komen. Groei betekent een intensiever gebruik van de openbare ruimte, waardoor kwaliteitsverbetering nodig is. De groeiende stad moet tegelijk bereikbaar blijven, voor alle vormen van vervoer. We willen ook dat de stad beter is voorbereid op het veranderende klimaat. Verstedelijking en verduurzaming zien we daarom samen als één opgave. Dat noemen we 'gezonde groene groei'. Bovendien blijven we investeren in de bestaande stad. Niet alleen omdat daar ook ruimte is voor nieuwe woningen. Maar ook omdat de wijken en de leefomgeving van de bestaande stad op goed niveau moet blijven.

We hebben oog voor de héle stad, voor sterke én kwetsbare wijken. Er zijn teveel wijken waar bewoners moeite hebben om het hoofd boven water te houden. Wijken met weinig veerkracht, met sociale problematiek zoals een hoge werkeloosheid en hoge (kinder)armoede. De problemen in deze wijken willen we in samenhang aanpakken. Met een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren. We noemen dit de Arnhem-Oost aanpak, omdat de wijken waar dit vooral speelt aan de oostkant van Arnhem liggen.

Hoe gaat dat concreet? Inwoners met een laag inkomen wonen doorgaans in huizen met lage huren. Dat zijn gemiddeld niet de best geïsoleerde en duurzame woningen. Door nu juist deze woningen aan te pakken en duurzamer te maken, zorgen we ervoor dat deze inwoners een goed gerenoveerde, comfortabele en energiezuinige woning hebben én dat de maandelijkse energiekosten sterk dalen. Tegelijk investeren we ook in het welzijn en kansen van inwoners, in banen en in het verbeteren van de wijken die achterop zijn geraakt. Heel veel vliegen in één klap. Zo maken we de stad beter voor iedereen.

Dilemma's

Een groeiende stad brengt nieuwe dilemma's met zich mee. Binnen de gemeentegrenzen is maar beperkte ruimte voor groei. Op locaties waar bijvoorbeeld ooit industrie was of kantoren stonden, kunnen we bouwen. Dat is wel duurder dan nieuwe huizen bouwen op een braakliggend stuk grond. Het betekent ook meer hoogbouw en voldoende kleinere woningen realiseren, zodat er meer doorstroming op de woningmarkt ontstaat. We moeten keuzes maken over het tempo waarmee we aan de slag kunnen. In de Omgevingsvisie worden deze dilemma's omgezet naar strategische keuzes voor de toekomstige stad.

Stedelijke groei mét verwezenlijking van duurzame ambities, dat vergt grote investeringen in de volle breedte. Het gaat immers om meer dan gasloze woningen bouwen alleen. De stad moet bereikbaar blijven, én de lucht schoon. De openbare ruimte moet kwalitatief goed en groener. Wijken hebben goede voorzieningen nodig. Dit geldt voor nieuwe wijken, maar ook voor bestaande wijken. Ook hier zullen we keuzes moeten maken. We kunnen niet alle ambities tegelijk verwezenlijken. Maar we kunnen wél ambities integraal aanpakken en op die manier zoveel mogelijk bereiken. We realiseren ons bovendien dat Arnhem het niet alleen kan. Vele andere partijen spelen een rol. De gemeente kan er voor kiezen om actiever te zijn bij het aankopen van grond en gebouwen. Dat geeft immers meer regie op de ontwikkeling van woningen op die locaties.

Corona

Het gebruik van de openbare ruimte is toegenomen en veranderd. Dat was al zo voor corona, maar krijgt nu een extra impuls. Dat betekent dat we de leefomgeving moeten aanpassen aan de eisen van nu. Meer plekken om buiten te sporten, de parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. De buitenruimte wordt zo meer een plek om prettig te vertoeven. En we hebben minder last van hevige regenval en er zijn meer koelteplekken. Door te investeren in een groene stedelijke omgeving, dragen we niet alleen bij een klimaatadaptatie, maar ook aan een gezonde leefomgeving. Met meer ruimte voor recreatie, sport en ontmoetingen.

Participatie

Nergens is de betrokkenheid van bewoners beter zichtbaar als bij hun directe leefomgeving. Zo zijn zij uitgebreid betrokken bij het opstellen van het bomenplan en het referendum over diftar. Daarnaast zijn we begonnen om voor alle wijken een groenvisie op te stellen samen met wijkbewoners.

Dit geldt ook voor de wijkgerichte energietransitie. We gaan met alle wijken in gesprek, en geven de inwoners zo inzicht in wat ze kunnen verwachten in hun wijk en praten we over zorgen die ze hebben bij wat de energietransitie voor hen betekent. Er ontstaat ruimte, creativiteit en eigen initiatief bij veel inwoners om zelf met energietransitie aan de slag te gaan.

De omgevingsvisie richt zich op de ontwikkeling van de stad op de langere termijn. Het is belangrijk dat Arnhemmers zich herkennen in keuzes die het gemeentebestuur maakt voor de ontwikkeling van hun stad. Daarom zijn inwoners met een digitale koerswijzer geraadpleegd en via stellingen gevraagd om mee te denken op belangrijke thema's zoals hoogbouw, het gebruik van de straat en de beste plekken voor maatschappelijke voorzieningen. Specifiek is aandacht gegeven aan jongeren door lesmateriaal te ontwikkelen en leerlingen uit het voortgezet onderwijs te vragen hún toekomstvisie voor Arnhem in een video uit te werken. De verslaglegging van alle participatie wordt opgenomen in een participatie-document bij de omgevingsvisie.

Duurzaam initiatief in het Spijkerkwartier

De BlauweWij(k)Economie is een beweging van bewoners in het Spijkerkwartier. Zij willen sociaal ondernemerschap stimuleren en ontwikkelen vanuit de passie en het talent van buurtbewoners. De BlauweWij(k)economie gaat uit van een andere manier van economisch denken, waarbij in de basisbehoeften wordt voorzien met wat lokaal voorhanden is. De doelstelling is om een zoveel mogelijk CO2 neutrale en klimaatadaptieve wijk te realiseren door sociaal inclusief circulair ondernemerschap te stimuleren.

Het begon een jaar of acht geleden met een buurtinitiatief voor de gezamenlijke aanschaf van zonnepanelen, later aangevuld met een concreet aanbod van een koffer gevuld met ledlampen, trainingen, circulaire economie en verbindingen met andere initiatieven in de wijk. Inmiddels is de BlauweWij(k)Economie uitgegroeid tot een brede beweging die zich niet alleen richt op duurzaamheid en energie-besparing, maar ook op de sociale kant van deze thema's. Een collectieve integrale aanpak is wat werkt.
Dit heeft inmiddels al geleid tot concrete initiatieven zoals Spijkerenergie (besparen en opwekken van energie), Spijkerbed (een wijkhotel), Spijkerzwam (teelt van oesterzwammen op lokaal ingezameld koffiedik), het BuurtBaanBureau en het BuurtGroenBedrijf. Zo bouwen wijkbewoners in samenwerking met overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan een duurzame leefomgeving met meer welzijn, verbondenheid en oog voor de natuur. In 2021 gaan ze ook richten op ontmoeten in de wijk.

3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Arnhem Oost aanpak

We gaan zoals ook gevraagd in de motie20M253 "Doelen en middelen voor Arnhem Oost Aanpak" voortvarend aan de slag met de problematiek van onze meest kwetsbare wijken. In Arnhem Oost aanpak is al gestart met de veiligheidsaanpak (BOTOC). Een vervolgstap is nu de aanvraag voor het volkshuisvestingfonds. De komende jaren zullen meerdere regelingen vanuit het rijk komen die als multiplier werken voor investeringen in Arnhem met als vereiste dat ook de gemeente investeert. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van de motie:

- een integraal en samenhangend lange termijn aanpak voor Arnhem Oost (Malburgen, Geitenkamp, Arnhemse Broek, Klarendal en Presikhaaf (West)) voorzien van concrete, meetbare doelen;
- een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder). Om te kunnen werken aan het aanpakken van de problematiek in onze kwetsbare wijken zijn eveneens middelen nodig. Deze kunnen worden ingezet als cofinanciering voor externe middelen.

Voor het regeerakkoord is door het ministerie van Binnenlandse Zaken samen met 15 gemeenten ingezet op een investering van € 400 miljoen voor 16 gebieden per jaar. Voor Arnhem kan dit (afhankelijk van nog vast te stellen verdeelsleutels) een jaarlijks budget opleveren tussen de € 15 en € 20 miljoen. Naar verwachting zal de gemeente hier zelf een bedrag van rond de € 5 miljoen per jaar als cofinanciering aan moeten bijdragen. Voorstel is om hiervoor € 2 miljoen jaarlijks structureel te reserveren om daarmee de toekenning van budgetten vanuit het rijk te mobiliseren. Voor de 2022 ramen we een benodigd bedrag van circa € 1,5 miljoen voor het financieren van projecten/initiatieven voor Arnhem Oost. Vanaf 2023 is € 2 miljoen per jaar ingeraamd.

Binnen dit budget is voor drie jaar € 0,7 miljoen (in totaal € 2,1 miljoen) te bestemmen voor de aanvraag Volkshuisvestingsfonds. Met dit fonds kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan de verbetering van de woonkwaliteit en de leefomgeving en daarmee aan de leefbaarheid in Arnhem Oost, waarbij het Rijk 70% van de kosten bijdraagt.
Naast de hier vermelde € 2,1 miljoen kunnen ook bestaande budgetten uit het klimaatfonds en de Herstelagenda, als ook bijdragen van derden als cofinanciering worden ingezet. Wij streven ernaar om daarmee een stap te zetten binnen de Arnhem-Oost aanpak met een aanvraag van rond de € 35 miljoen (waarvan 70% vanuit het Rijk te dekken uit het Volkshuisvestingsfonds).
De veiligheid in de wijken heeft de laatste jaren extra aandacht gekregen wat heeft geleid tot het formuleren van prioriteiten in de 8 gebieden. De situatie in de Arnhemse wijken maakt dat de huidige capaciteit om in de wijken slagvaardig te kunnen werken onvoldoende is. Om die reden breiden we deze uit met 2fte, waarbij dekking plaatsvindt binnen de genoemde middelen voor de Arnhem-Oost aanpak.

Binnen deze aanpak worden er ook kosten gemaakt voor organisatie/personeel en inzet communicatie. Hiervoor ramen we in 2021 € 250.000 en in 2022 en 2023 € 500.000 per jaar. Deze inzet kan grotendeels gedekt worden vanuit de middelen voor anticyclisch investeren die al in de begroting zijn opgenomen en vanuit de rijksmiddelen herstructurering volkshuisvesting. Het restant van circa € 500.000 wordt gedekt uit de algemene middelen.

Verstedelijkingsopgave

Arnhem groeit en deze groei zet de komende jaren door. Tot 2040 moeten zo'n 16.000 woningen worden gebouwd, inclusief maatschappelijke voorzieningen, in bestaand stedelijk gebied. Maar de verstedelijkingsopgave gaat niet alleen over woningbouw. Het vergt een samenhangende aanpak op alle functies die een beroep doen op de ruimte, zoals wonen, werken, ontspannen, ontmoeten, verplaatsen, parkeren, sporten.

De Raad stelt op korte termijn de ontwerp Omgevingsvisie vast. Deze visie geeft richting aan de ontwikkeling van de stad tot 2040 en bepaalt de koers voor alle ruimte vragende opgaven. De uitdaging is om bestaande en nieuwe opgaven in balans met elkaar vorm te geven. In verbinding met de inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties die onze stad maken. Dat gaat niet vanzelf. Om deze opgave in goede banen te leiden is naast visie, strategie en uithoudingsvermogen vooral ook creativiteit, organisatiekracht en (co)financiering noodzakelijk. Middelen zijn noodzakelijk voor het afdekken van twee zaken: (a) maatschappelijke kosten en (b) organisatiecapaciteit.

(a) Maatschappelijke kosten
Al de hierboven genoemde ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie vaak vragen om cofinanciering.

(b) Organisatiecapaciteit
Om te kunnen komen tot een verstedelijkingsstrategie is voldoende organisatiecapaciteit noodzakelijk. Daarvoor reserveren we vanaf 2022 geld in de begroting.
De complexiteit en omvang van de opgave vraagt om organisatiekracht bij de gemeente, zowel op programmatisch als op meer uitvoerend en ondersteunend niveau. In het kader van besluitvorming over de Herstelagenda zijn voor de jaren 2021, 2022 en 2023 al vanuit het anticyclisch investeren extra middelen voor plancapaciteit vrijgemaakt voor 3 gebieden in de stad: Kronenburg, de binnenstad en Arnhem-Oost. Hiernaast is op korte termijn verdere versterking in de capaciteit nodig voor de ontwikkeling naar een sterk regisserende gemeente. We stellen voor hiervoor in 2022 € 470.000 beschikbaar te stellen en in 2023 € 600.000.

Motie voorkom stadsvernieuwing 4.0
De motie 20M257g 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' is op dit moment volop in uitvoering. Er is een literatuuronderzoek uitgevoerd en er worden op basis van een analyse wijkgesprekken gehouden in april en mei 2021. Later dit jaar volgen nog meer wijkgesprekken. Het plan van aanpak is inmiddels opgesteld.

Voor structurele monitoring wordt tweejaarlijks een bedrag van € 125.000 geraamd. Dit bedrag is nodig voor monitoring en voor nadere uitwerking. Dit doen we samen met bewoners in de wijken
Het gewenste resultaat is:
1. een analyse van aanleidingen voor het ontstaan van kwetsbare wijken;
2. een visie op hoe Arnhem de komende 10 jaar het ontstaan van nieuwe kwetsbare wijken kan voorkomen;
3. een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder).

Participatieproces Nemia
Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. De Raad voor het Openbaar Bestuur dat hier onderzoek naar heeft gedaan, adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of deze er gaat komen.

Wijkgerichte energietransitie kan niet zonder de inbreng van de inwoners. Het gaat immers om hun woningen en wijken. Het proces in de wijken loopt voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier invulling aan te kunnen geven ramen we € 125.000 in 2022 (en 2021). Nodig voor de inzet van participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
Maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen, worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn echter terug te verdienen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden en deze middelen van € 45.000 in 2022 tot € 91.000 in 2025, worden dan ook hiervoor beschikbaar gesteld.

Buurtconciërges
In Arnhem, en dan met name Arnhem Oost, wordt een toenemende achteruitgang van de leefomgeving geconstateerd. Daarom wordt op 1 juli 2021 gestart met de pilot buurtconciërges in 5 wijken in Arnhem Oost. Er zijn 10 buurtconciërges en 1 coördinator actief in deze wijken. De pilot loopt tot eind 2022. Deze wordt tot 1 juli 2022 bekostigd uit het werkinvesteringsfonds en tot 1 januari 2023 uit de

algemene middelen. Het doel van de pilot is om de kracht van de uitvoering op het gebied van schoon, heel en veilig te versterken door permanente aanwezigheid en zichtbaarheid van buurtconciërges in de wijk. De buurtconciërge spreekt mensen aan en is aanspreekbaar op zaken die met de leefomgeving te maken hebben. De buurtconciërges hebben en voelen de zorg voor hun buurt. Daarbij kijken we nadrukkelijk welke kans deze pilot biedt om Arnhemse werkzoekenden een passende werkplek te bieden. Het aan het werk houden, krijgen, of van een uitkering naar een baan helpen van Arnhemmers, is een belangrijke missie van ons college. Bij de evaluatie van de pilot wordt gekeken of de inzet van de buurtconciërges structureel kunnen worden voortgezet, waarbij gekeken wordt naar het effect op schoon, heel en veilig kijken we ook nadrukkelijk welke kansen hier liggen voor duurzame banen. Tevens kijken we of de pilot aanleiding vormt de buurtconciërges op termijn in meerdere Arnhemse wijken in te zetten. We ramen incidenteel € 200.000.

Bossen en parken

Het gebruik van de parken wordt steeds intensiever, overigens ook al voor de coronacrisis. Alleen Sonsbeek alleen kende in 2020 al 1,8 miljoen bezoekers. Dit leidt tot meer slijtage. Tegelijkertijd zien we dat de kwaliteit van de parken langzaam wegzakt. De grote renovaties (zoals Sonsbeek 1999 en Park Presikhaaf 2006) liggen alweer een tijd achter ons. De huidige budgetten voor groot onderhoud van hekwerken, meubilair en faunavoorzieningen zijn onvoldoende.
Het ouder wordende bomenbestand vraagt meer zorg. Een van de grote maatregelen voor natuurbeheer en ontwikkeling ten aanzien van de stikstofdepositie is het revitaliseren van de bossen en hier willen we de komende tijd op inzetten. Door de bossen om te vormen met meer diversiteit aan soorten en structuur, meer dood hout en het monitoren van het bos en de bodemgesteldheid realiseren we toekomstbestendige bossen. Hier willen we structureel € 200.000 extra voor beschikbaar stellen.

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten

Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.

Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

Investeringen in openbare ruimte

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in de openbare ruimte.

Riolering
De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Dit betekent een stijging van de rioolheffing van circa 0,4% in 2024 en 1,0% in 2025, in plaats van de in het huidige coalitie-akkoord opgenomen jaarlijkse stijging van 1,5%.

Extra ondergrondse containers
Er worden (onder meer door de verdere groei van het aantal woningen) meer ondergrondse containers gerealiseerd en ook meer afgeschreven containers vervangen dan aanvankelijk voorzien. In het financiële beeld van deze Perspectiefnota wordt daarom rekening gehouden met extra kapitaallasten vanaf 2022 van jaarlijks circa 2 ton. Deze lasten zullen gedekt worden binnen de afvalstoffenheffing.

Extra bomen
Om de hittestressplekken te verminderen moeten extra bomen aangeplant worden. Deze ambities zijn opgenomen in het vastgestelde bomenbeleid. Hiervoor is een extra investeringsbudget nodig. Gedurende 4 jaren (2021-2024) is een extra investeringsbudget van € 0,6 miljoen nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze extra investering zal tot en met 2025 leiden tot jaarlijkse stijging van de kapitaallasten van € 22 duizend.

Bossen en Parken - Aankoop gronden
Om de ambitie Arnhem, de stad in het groen, verder te verstevigen is de strategische aankoop van gronden die vallen, of grenzen aan, de (hoofd)groenstructuur uit de vastgestelde groenvisie 2017 van belang. Daarnaast is er in het vastgestelde bomenplan 2020 de ambitie opgenomen om meer bos te realiseren op het grondgebied van Arnhem. Een structurele jaarlijkse verhoging van het investeringsbudget met € 0,1 miljoen is nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze jaarlijkse extra investering zal leiden tot jaarlijks structurele kapitaallasten € 2 duizend per jaar.

Vervanging trolleypalen
In het MIP is nog geen rekening gehouden met de vervanging van de bestaande trolleyinfrastructuur. Een eerste concreet project dat zich voordoet is de herinrichting van de Velperweg. Dit project is in voorbereiding en zal naar verwachting in 2022 uitgevoerd worden. Op dit traject bevinden zich ook trolleypalen. Deze trolleypalen (oudste van het gehele netwerk) zijn aan vervanging toe. De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Er wordt toegewerkt naar een structurele raming van andere toekomstige noodzakelijke vervangingsinvesteringen voor de trolleyinfrastructuur. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023.

3.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Wonen in een duurzamer Arnhem					
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000	S
Verstedelijkingsopgave	-470	-600			I
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125		S
Participatieproces Nemia	-125				I
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91	S
Buurtconciërges	-200				I
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200	S
Woonboten Nieuwe Haven	50	750			I
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50	S
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	**-2.722**	**-2.247**	**-2.563**	**-2.476**	

4. Genieten van een nog mooier Arnhem

Arnhem is een vitale, groene, prachtige woon- en werkstad, een internationaal infrastructureel knooppunt in een stad met een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat. Arnhem heeft ook een ander gezicht: waar inwoners en ondernemers het soms lastig hebben, zeker nu door corona. De uitdaging waarmee we aan de slag gaan is dat iedereen kan genieten van een nog mooier Arnhem.

Arnhem is een ondernemende stad, koploper op duurzaamheid en energie. Arnhem wil die aantrekkelijke stad ook zijn, bedrijvig en ondernemend. Een stad waar studenten hun loopbaan starten en waar ondernemers zich graag vestigen, bijvoorbeeld vanwege het toonaangevend en innovatief energiecluster of de lange traditie in zakelijke dienstverlening. Een prettige woonstad met gevarieerde wijken, gelegen in een bijzonder landschap, aan twee kanten van de Rijn. Een stad waar mensen uit alle windstreken zich thuis voelen. Groen, creatief en vrij.

Arnhem is ook een stad waar het veel bewoners niet lukt om eigenstandig hun situatie te verbeteren, waar relatief veel mensen geen werk hebben of om een andere reden niet mee kunnen doen. Een stad met heel veel banen, maar met een matchingsprobleem op de arbeidsmarkt. Met een binnenstad die het net als andere binnensteden lastig heeft. Een stad waar de coronacrisis hard is aangekomen. Ook bedrijven, ondernemers en culturele instellingen hebben het moeilijk. De uitdagingen zijn dus groot en divers. En vragen om een gecombineerde aanpak.

Voor de korte termijn ligt de focus op het goed door de crisis helpen van onze inwoners, tegelijkertijd denken we ook verder. We zetten in op drie sporen: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad, een toekomstbestendige en duurzame stad en een stad met leefbare, veilige en sociale wijken.

Grote opgaven

De opgave voor Genieten in een nog mooier Arnhem is vooral gelegen in het eerste spoor: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad. Ons imago als energiestad gaan we nog krachtiger uitdragen binnen de doelgroep van bedrijven, investeerders, (inter)nationale beleidsmakers, politici en onderwijsinstellingen. We investeren in de groene en gezonde stad en in de sterke cultuurstad die we zijn. En we investeren blijvend in bereikbaarheid. Via de herstelagenda doen we investeringen die op korte termijn zorgen voor nieuwe werkgelegenheid en de versterking van de economie. En op de langere termijn voor leefbare wijken, een aantrekkelijke binnenstad en een bloeiend cultureel leven voor onze inwoners en bezoekers. We doen dit samen met veel partners, binnen en buiten de stad. We werken regionaal samen in de Groene Metropoolregio en staan in verbinding met de provincie, het Rijk en met Europa.

Economische agenda

Onze partners in de stad hebben behoefte aan een gerichte economische agenda met prioritaire acties en focus. Daarom is met de stad in het afgelopen jaar een actiegerichte economische agenda opgesteld. De hoofdopgaven zijn energy en economisch aantrekkelijke stad. We zullen zorgen dat werkgevers én werknemers in onze stad zich gehoord en bediend voelen. Om die reden werken we als overheid samen met het onderwijs en het bedrijfsleven en benutten we elkaars kracht en kansen. We optimaliseren de ondernemersdienstverlening (Van Bedrijven Weten) en het ondernemersloket.

Energy

Arnhem investeert in economische kracht, in nieuwe bedrijvigheid en werklocaties, met een sterk energiecluster als vlaggenschip. Dat is een vliegwiel voor verdere innovaties en extra werkgelegenheid. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren. Het trekt ook werk aan in andere sectoren zoals dienstverlening, zorg, onderwijs, horeca en winkels. Connectr op IPKW versnelt innovaties, versterkt de regionale economie, zorgt nu voor werkgelegenheid en straks voor goed opgeleide werknemers in het energiecluster.

In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Dat, in combinatie met de snelle technologische ontwikkelingen, zorgt ervoor dat bedrijven continu op zoek zijn naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Aantrekkelijke stad
Arnhem bruist en barst van de creativiteit en talent. De aantrekkelijkheid van de stad is te danken aan de economische veelzijdigheid, de iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme en de mogelijkheden voor wonen en werken in een groene omgeving. Bij het investeren in een sterke, aantrekkelijke binnenstad speelt ook de forse investering in met name de huisvesting van Stadstheater, Toneelgroep Oostpool en Introdans een rol.

Steeds duidelijker is dat de na-ijleffecten van corona voor de evenementen en culturele sector meerjarig zullen aanhouden (denk aan herstel publiek, planning producties, interen op reserves waardoor geen ruimte voor investeringen). Hierop gaan we in de komende periode verdere strategie bepalen. De komende tijd zal in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. Er wordt gezocht naar nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. De samenwerking in cultuurregio 025 is intensief en krijgt juist door de crisis een versnelling, onder andere door herstelproces COVID-19 van provincie. Doorlopend en voor de lange termijn zijn de doorontwikkeling van 025, de aansluiting op de regionale agenda Groene Metropoolregio en de samenwerking op het gebied van topsportevenementen in Gelrestad Sport van belang.

Door de groei van de stad en daaraan gekoppelde stapeling van ruimtevragen in het stedelijk gebied komt de bereikbaarheid verder onder druk te staan en moeten we goede afwegingen maken over de mobiliteitsvormen waaraan de beperkte ruimte wordt gegeven. De infrastructurele verbindingen in en rond de stad moeten in orde zijn voor inwoners, bezoekers, kennisinstellingen en ondernemers. Met de nieuwe blik op de stedelijke mobiliteit zijn we de afgelopen jaren al begonnen door te investeren in regionale bereikbaarheid, het Trolleynetwerk en de fiets- en wandel(infrastructuur) en te lobbyen voor meer en snellere treinverbindingen. Keuzes in parkeerbeleid hebben relatief veel impact op het ruimtegebruik in de stad. Om de juiste keuzes te kunnen maken is het belangrijk om een visie op het parkeren in de stad op te stellen, waarbij ook aandacht is voor deelvervoer.
Verder staan voor de komende periode verdere investeringen in het regionaal mobiliteitsfonds op de agenda en de uitvoering van fiets- en openbaar vervoerinfrastructuur. We zetten ons in binnen de regionale opgave ‘Verbonden regio’ en ontwikkelen programma op het gebied van bereikbare en gezonde stad.

Participatie
Er is met en voor de stad in 2020 een actiegerichte economische agenda opgesteld die bijdraagt aan de economische en maatschappelijke opgaven van Arnhem. De agenda is opgesteld voor de komende vijf jaar en geeft focus aan de inzet van middelen in de jaarlijks op te stellen gezamenlijke uitvoeringsagenda’s. In de komende periode zal de economische agenda aan de raad worden aangeboden. Bij dit raadsvoorstel wordt ingegaan op wensen en ideeën uit de stad.

Een aantrekkelijk en veilig winkelcentrum

Winkelcentrum De Drieslag heeft in belangrijke functie in Malburgen. Het is het hart van de wijk waar mensen kunnen winkelen en elkaar kunnen ontmoeten. Elke woensdag is er markt. Het winkelcentrum kampt echter met veel problemen. Er is veel criminaliteit, het winkelaanbod loopt terug, er is veel leegstand en de woningen boven de winkels verpauperen. Winkeliers, eigenaren van de woningen, wijkbewoners en bezoekers van het winkelcentrum hebben samen nagedacht over wat en hoe ze hier iets aan konden doen. Dit leverde een schat aan informatie, ideeën, vrijwilligers én draagvlak op.

Op initiatief van het team leefomgeving zijn verschillende partijen en personen uit de wijk en vanuit de gemeente bij elkaar gekomen om over het winkelcentrum te praten. Ook is er marktonderzoek gedaan en zijn wensen en behoeften gepeild. Daaruit bleek dat behoefte is aan een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod in een schoon en veilig winkelcentrum. Een belangrijk resultaat van het proces is dat alle betrokkenen verantwoordelijkheid voelen en nemen voor de vitaliteit en aantrekkelijkheid van winkelcentrum. Iedereen wil meewerken aan een vitale, verzorgde en veilige Drieslag. Bovendien zijn direct concrete acties uitgezet zoals een gezamenlijk voorbereid ondernemersplan, een schoonmaakactie, inzet van straatcoaches, een verkenning naar herontwikkeling van vastgoed en een PR-campagne voor het winkelcentrum.

4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Regionaal mobiliteitsfonds

De bereikbaarheid van Arnhem kan niet los worden gezien van de regionale bereikbaarheid. Daarom is er de afgelopen jaren samengewerkt aan een regionale bereikbaarheidsagenda en mobiliteitsfonds. Dit onder de paraplu van de gemeenschappelijke regeling Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio). Voor 2020 en 2021 is de bijdrage voor het regionaal mobiliteitsfonds gedekt met incidentele middelen. Voor 2022 en verder willen we € 210.000 beschikbaar stellen.

Topsportevenementenbudget

We vragen € 100.000 per jaar voor het sparen voor topsportevenementen. Dit bedrag is nodig om de evenementen te verwerven, regie te hebben op de organisatie en impact en te ondersteunen met side-events. Een voorbeeld daarvan is het Super WK Wielrennen in 2027, maar ook de Special Olympics. We hebben laten zien dat we topsportevenementen goed kunnen organiseren en het landelijk en provinciaal beleid (met bijbehorend budget) ondersteunen de organisatie van topsportevenementen. Er is draagvlak en sociaal maatschappelijk en economisch zijn topsportevenementen aantrekkelijk. Het sluit bovendien aan bij de evenementenstrategie Gelrestad Sport die in december is vastgesteld. Arnhem heeft een streepje voor met Papendal, NOC*NSF, Vitesse, Gelredome, onze topsportevenementen, onze groene omgeving die uitermate geschikt is voor sport en ten slotte een provincie die investeert in topsportevenementen. De media-aandacht en de inspiratie van evenementen zijn interessant voor inwoners, bezoekers en bedrijven en bevorderen het vestigingsklimaat.

Versterking public affairs

Door in samenwerking met de inhoudelijke programma's onze lobby te versterken kunnen we er effectiever in opereren. We willen consequent en consistent aan het werk met een actuele Arnhemse lobby-agenda. Een betere coördinatie intern en een betere oriëntatie op Den Haag en Brussel is nodig. Ook kan de aansluiting op de Haagse en landelijke netwerken en belangenbehartigers G40 en VNG beter. Om hier verder invulling aan te geven, is er structureel budget beschikbaar gesteld voor de versterking van de public affairs-functie (€ 125.000).

4.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Genieten van een nog mooier Arnhem					
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210	S
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100	S
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125	S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	**-435**	**-435**	**-435**	**-435**	

5. Open en verantwoord besturen

Het betrekken van inwoners bij gemeentelijke besluiten gaat een stap verder. Met Van Wijken Weten, met het ondersteunen van bewoners met initiatieven voor de wijk, maar ook met een meer inclusieve participatie van inwoners. Daarnaast heeft corona gevolgen voor onze dienstverlening aan inwoners en bedrijven én voor de eigen bedrijfsvoering.

Van Wijken weten

Wil je als gemeente de juiste dingen doen voor de inwoners, dan is het van belang om aan te sluiten bij wat de Arnhemmers bezighoudt. We betrekken daarom inwoners en organisaties zo goed mogelijk bij wat we als gemeente doen. Vooral bij plannen in de fysieke ruimte is goed zichtbaar hoe inwoners betrokken worden. Onze inzet is om wijkbewoners zeggenschap te geven over wat er in de buurt nodig is, via Van Wijken Weten. De verwachting is dat de evaluatie Van Wijken Weken in het voorjaar van 2021 gereed is en met de uitkomsten passen we de aanpak van Van Wijken Weten waar nodig aan. De basis-gedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

In de afgelopen periode zijn jaarlijks wijkprogramma's uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. De wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen, kijken we naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Wijkmanagers, maar ook projectleiders en bestuursadviseurs nemen het wijkperspectief mee in besluit-vorming, beleidsontwikkeling en uitvoering. De inbreng en belangen van Arnhemmers en Arnhemse organisaties zijn steeds vaker een factor van belang in ons beleid.

Daarmee gaan we een stap verder; Van Wijken Weten wordt wijksturing. Waar we voorheen vooral ideeën uit de buurt ophaalden en deze met eigen wijkbudgetten realiseerden, is wijksturing veel meer strategisch. Samen met bewoners en professionals kijken we wat een wijk nodig heeft. Alle thema's die voor een wijk belangrijk zijn, komen daarbij aan de orde. Het gaat dan om een goed sociaal netwerk in de wijk en financiële zelfredzaamheid van de inwoners. Gelijke kansen voor iedereen en een veilige leefomgeving. Een openbare ruimte die voldoet aan de wensen van de wijk. We brengen mensen en organisaties met dezelfde initiatieven of ideeën samen en stimuleren initiatieven van inwoners en professionals in de wijken. Ook in stedelijke opgaven zoals duurzaamheid of woningbouw nemen we het wijkperspectief mee en kijken we hoe we kunnen aansluiten bij de verschillende wijken.

Leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Daarvoor hebben de Arnhem-Oost aanpak, waarbij woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal worden opgepakt. Ook dat doen we zoveel mogelijk mét de inwoners zelf. Bewoners realiseren dat ze samen invloed hebben op wat er in hun wijk gebeurt en nemen verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving. Voor veel bewoners is de straat of buurt waar ze zelf wonen. Anderen willen breder betrokken zijn bij de wijk. Iedere Arnhemse wijk is anders. Maar in elke wijk zijn bewoners die zich voor de wijk willen inzetten. Met het programma 'Bewonersondersteuning' helpen we daarbij. Zo krijgen bewonersinitiatieven een steuntje in de rug, met subsidie en met menskracht. Ook zorgen we zo voor betrokken bewoners die zich verantwoordelijk voelen voor hun wijk.

De regeling 'Burgerkracht' zetten we voort. Met deze subsidieregeling willen we inwoners helpen om activiteiten te organiseren die het leven in de stad fijner of mooier maken. De subsidie is bedoeld voor initiatieven die zorgen voor meer contact tussen inwoners, zoals het organiseren van een picknick voor eenzame ouderen in de wijk of het realiseren van een ontmoetingsplek. Ook voor initiatieven die bedoeld zijn om andere Arnhemmers te helpen kan subsidie worden aangevraagd.

In Arnhem zijn allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar ontmoeten. Dit draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. Niet voor niets is in vrijwel alle wijkprogramma's ontmoeten benoemd als speerpunt. De ambitie is om in vijf jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Dit gaat om buurthuizen en 'multifunctionele centra', maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte. Denk onder meer aan buitensportplekken en particuliere locaties zoals cafés en verenigingskantines.

Financieel

De uitgangspunten over het financiële beleid uit het coalitieakkoord blijven onverkort van toepassing. Er wordt structureel toegevoegd aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit, waardoor het eigen vermogen versterkt wordt. De financiële positie van de gemeente Arnhem verbetert daardoor. Ondanks de financiële impact van de coronacrisis blijven we ook in de komende jaren uitgaan van een weerstandsfactor die zich beweegt tussen de afgesproken 1,0 en 1,4. We presenteren een meerjarig sluitend financieel beeld zonder daarvoor de gemeentelijke belastingen te verhogen. Bovendien blijven de leges en parkeertarieven gelijk en riool- en afvalstoffenheffingen kostendekkend.

We blijven nadrukkelijk aandacht hebben voor het bestrijden van de gevolgen van de coronacrisis. Dat betekent dat we met regelmaat de financiële impact van de coronacrisis actualiseren. Maar we kijken ook verder vooruit, voorbij de coronacrisis. De samenleving is immers blijvend veranderd, en daarmee ook de manier waarop we financieel sturen. Samen met de raad werken we aan nieuwe kaders voor het in samenhang sturen op indicatoren als solvabiliteit, schuldpositie, weerstandsfactor en een andere manier om het risicoprofiel te bepalen. Dat is nodig om een eventueel volgende crisis nog beter op te kunnen vangen.

Participatie

We betrekken inwoners en belangengroepen bij plannen die de gemeente maakt. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. De komende jaren willen we hier een stap verder in zetten en bekijken of het mogelijk is om meer een grotere variatie inwoners te horen, bereiken en betrekken.
Hiervoor is onder meer het programma Burgerparticipatie. Dat programma is vooral praktisch van aard. We doen een pilot met ervaringsdeskundigen om ons beleid beter te maken. In raadsvoorstellen wordt opgenomen op welke manier inwoners betrokken zijn en wat daarvan het resultaat was. We schaffen een tool aan om inwoners digitaal te laten participeren.

De uitkomst van het referendum over diftar was duidelijk: een meerderheid van de Arnhemmers wil een ander systeem voor afvalinzameling. Dat betekent dat per 1 juni het slot van de ondergrondse afvalcontainers gaat en de inwoners op een nadere manier de afvalstoffenheffing gaat betalen. Het college zet in op een systeem dat gebruiksgemak combineert met betaalbaarheid én duurzaamheid. Het doel blijft immers om minder restafval te produceren en zoveel mogelijk herbruikbaar afval te scheiden.

In het collegeakkoord hebben we ingezet op communicatie met de hele stad: het gesprek aangaan met álle Arnhemmers. Dat betekent dat we participatie van inwoners zo moeten organiseren dat alle geledingen van de samenleving ook daadwerkelijk kunnen bereiken en dat ieder zich uitgenodigd en aangesproken voelt om zijn inbreng te hebben. Dit gaan we verder oppakken, zodat we inwonersparticipatie verder kunnen ontwikkelen.

Inclusie

Arnhem kiest voor een gemeentelijke organisatie die een afspiegeling is van de stad. Een organisatie waarin Arnhemmers zich herkennen. Dit verbetert bovendien onze dienstverlening. Dit vraagt niet alleen om zelf een diverse organisatie te zijn, maar ook om een organisatie waarin we ons gedrag, waarden en normen mee veranderen met de eisen van de tijd, en waarin we optimaal gebruik maken van ieders talenten. Zo kunnen we veel beter aansluiten bij wat Arnhemmers bezighoudt en kunnen we de uitdagingen en de kansen waarvoor we staan in deze stad beter aangaan. We zijn ambitieus: we willen dit binnen 5 jaar bereiken. We gaan ons tot het uiterste inspannen om dit te realiseren. Daarvoor maken we een plan van aanpak.

Transparantie

Het is een landelijke trend: de roep om openbare toegankelijkheid en transparantie van het bestuur. Ook Arnhem heeft daarmee te maken. We willen de informatievoorziening aan onze inwoners structureel verbeteren. Die moet transparanter en ook proactiever. Dat betekent niet alleen veranderingen in de organisatie en in procedures en een betere informatievoorziening, maar vooral ook bewustwording bij bestuur en medewerkers over wat dat is en wat dat voor het dagelijks werk betekent. Daarmee gaan we de komende periode aan de slag.

Corona

Corona bleek een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. We namen meteen meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning door het Rijk en de Provincie. We maakten een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk en stelden dat beschikbaar aan alle Arnhemmers. Ook presenteerden we de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim € 19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis.

Dienstverlening

We werken aan een verbetering van onze dienstverlening, in het bijzonder van de klantenservice, vaak het eerste contact met onze inwoners. We krijgen als gemeente meer uitvoerende taken en diensten, en steeds meer inwoners zoeken telefonisch contact. Bovendien krijgen we ook meer en meer vragen via sociale media en WhatsApp. Dat vergt extra capaciteit, zodat we te lange wachttijden kunnen oplossen. Bovendien gaan we structureel de klanttevredenheid meten, zodat we continu kunnen leren en onze dienstverlening kunnen verbeteren.

Corona had ook gevolgen voor onze dienstverlening. Inwoners belden vaker met de gemeente met vragen over corona. Via Arnhem.nl kunnen Arnhemmers alles vinden wat ze over corona moeten weten. Welke regels gelden er, welke maatregelen worden er genomen en vooral: hoe kan ik een beroep doen op de diverse vormen van ondersteuning. Zo besloten we dat ondernemers uitstel kregen voor het betalen van onroerend zaakbelasting, rioolheffing en toeristenbelasting. Inwoners die het financieel niet breed hebben konden een beroep doen op extra financiële ondersteuning.

Informatie en techniek hebben steeds meer impact op onze dienstverlening, het maken van beleid en onze manier van werken. Het maakt dat we betere en specifiekere meetbare doelen kunnen stellen en dat we beter ‘informatiegestuurd’ kunnen werken. Dat wil zeggen dat we data en de analyse daarvan inzetten om beter en efficiënter te kunnen werken. Denk bijvoorbeeld aan het coronadashboard. Of de zorgmonitor, waarmee we de kosten van de zorg veel beter in de hand kunnen houden. Maar ook het plaats- en tijdonafhankelijke ‘nieuwe werken’ is niet meer weg te denken. Deze ontwikkelingen vragen investeringen in mens, techniek en veiligheid. Het vraagt om extra inzet op privacy en security. En het vraagt om een intensievere samenwerking met onze ICT-dienstverlener, De Connectie.

Daarnaast komen er nieuwe wetten die een grote impact op ons werken hebben en waar we ons als organisatie op moeten voorbereiden. De nieuwe Wet Open Overheid gaat de WOB vervangen. Daardoor moet de overheid nu ook steeds meer actief informatie openbaar gaan maken. Daarnaast komen de wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer, de wet Digitale Toegankelijkheid en de Europese Verordening Singel Digital Gateway eraan. Allemaal regelgeving die nieuwe eisen stelt aan hoe wij onze ICT-systemen moeten inrichten.

Bewoners pakken kansen

Steeds meer ouderen in de wijken Hoogkamp, Burgemeesterswijk, Gulden Bodem, Sterrenberg, Transvaalbuurt voelen zich (wel eens) eenzaam. Jongeren uit deze wijken zoeken juist een plek om elkaar te ontmoeten. Een groep vrijwilligers uit de wijk nam daarom het initiatief om iets voor beide doelgroepen te organiseren. Zij willen van De Bakermat een bruisend wijkcentrum maken. Een centrum waar wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten, activiteiten organiseren en/of daar aan deelnemen.

In deze wijken bestond nog geen wijkcentrum. Dit initiatief was dus een unieke gelegenheid om zo'n wijkcentrum te realiseren. Bedoeld voor alle wijkbewoners en in het bijzonder voor eenzame mensen in de wijk, jeugd, groepen met een zorgbehoefte, maar ook verenigingen en clubs, of voor concerten en lezingen. Bewoners en wijkorganisaties zorgen zelf voor het activiteitenaanbod. Uiteindelijk is het de bedoeling dat wijkbewoners ook zelf het gebouw gaan verwerven en beheren.

Het team leefomgeving Noord-west hielp de initiatiefnemers bij het behoud De Bakermat én de ontwikkeling van een wijkcentrum. Denk daarbij aan het verbinden van partijen, projectbegeleiding, organisatie van bewonersavonden en het budget voor deze ontwikkeling.

5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie

De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 en 2022 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de Algemene Reserve € 80.000 in 2021 in.

Ondersteuning raad

Op dit moment zijn er geen middelen beschikbaar voor het startprogramma van de raad en het uitvoeren van de coalitieonderhandelingen. Ten behoeve van de extra werkzaamheden rondom de raadsverkiezingen wordt voorgesteld om één keer per 4 jaar een budget van € 50.000 beschikbaar te stellen. Werkzaamheden die hierbij extra inzet en middelen vragen zijn onder andere de coalitie-onderhandelingen, het opstellen van een startprogramma van de nieuwe gemeenteraad en het afscheid en installatie van de gemeenteraad.
Daarnaast stelt met ingang van 1 januari 2020 de gemeente aan raadsleden en fractievolgers voor de duur en uitoefening van hun functie ICT-voorzieningen ter beschikking. Tot op heden is dit incidenteel opgelost, maar met ingang van de nieuwe raadsperiode dient dit structureel te worden toegevoegd aan de begroting. Het gaat om € 70.000 in 2022 en daarna jaarlijks € 20.000.

Begrijpelijke taal voor iedereen

Een groot deel van de gevraagde acties in de motie 20M115 “Begrijpelijke taal voor iedereen” wordt uitgevoerd via het project Direct Duidelijk. Het project Direct Duidelijk is begin 2021 gestart en heeft een looptijd van 4 jaar (2021-2024). De Direct Duidelijk Deal is ondertekend. Hiermee is B1-niveau de norm geworden voor schriftelijke gemeentelijke communicatie. Belangrijkste onderdeel van het project is het laten trainen van medewerkers van de gemeente Arnhem in het schrijven op B1-niveau. Voor 2021 zijn de hiermee gepaard gaande kosten van € 40.000 al gedekt in de begroting. Voor het jaar 2022 wordt dekking van € 40.000 in de komende begroting opgenomen, waarbij ook gekeken wordt naar mogelijke ruimte binnen het reguliere opleidingsbudget.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aan-pak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen).

Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren

Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 en 2022 van naar verwachting respectievelijk € 100.000 en € 60.000.

De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites. Vanaf 2023 is er een structureel budget nodig van € 40.000 voor de externe audits.

Klantenservice: gratis telefoonnummer en verbetering dienstverlening

Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Corona heeft vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 willen we het budget verhogen met € 100.000 voor 2022 en vanaf 2023 structureel met € 60.000.

We gaan er hierbij vanuit dat het project Doorontwikkeling Klantenservice voldoende effect gaat sorteren, waardoor de belkosten vanaf 2023 verminderen. In de eerste helft van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering kwaliteit van de klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Dit plan van aanpak wordt onder meer opgesteld naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer over de dienstverlening van Arnhem. Bij de behandeling van het Rekenkamerrapport zijn drie moties aangenomen: gesprekken opnemen, reactie binnen 14 dagen en klachten-/kwaliteitmanagers. We moeten de dienstverlening van de gemeente Arnhem op een aantal fronten flink verbeteren, willen we een gastvrije gemeente zijn. Er is extra formatie nodig om de lange wachttijden te reduceren, er moet meer aandacht komen voor contentmanagement, een actieve coaching van de medewerkers bij de Klantenservice is belangrijk en we gaan structureel de klanttevredenheid meten om daarvan te leren. DIt vraagt € 300.000 structureel vanaf 2022.

Hybride werken

Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot.

De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken.
De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een structureel benodigd bedrag van € 125.000.

Versterken regionale samenwerking

De basisfinanciering voor de versterkte regionale samenwerking Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is met € 2,50 per inwoner € 1,62 hoger dan de bijdrage die we als gemeente Arnhem afdroegen aan het GO Arnhem-Nijmegen. De bijdrage aan de Economic Board à € 1 is gelijk gebleven. In het raadsvoorstel versterking regionale samenwerking (vastgesteld bij raadsbesluit d.d. 16 december 2020) is derhalve een jaarlijkse bijdrage aan de Groene Metropoolregio voorzien van € 403.420 en een bijdrage van € 161.368 aan de Economic Board, een totaal van € 564.788. De meerkosten ten opzichte van het budget dat nu in de Begroting is opgenomen voor het GO bedragen afgerond € 260.000. Zoals toegezegd in het raadsvoorstel van 16 december brengen we deze meerkosten vanaf 2022 bij deze Perspectiefnota in.

Formatie Strategie, Beleid en Regie

In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.

De Connectie

De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door na 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving. Als gevolg hiervan nemen de kosten op structurele basis met € 251.000 toe.
Om te komen op het CMM 2 niveau en een geharmoniseerde ICT-omgeving is investeren in 2!Connect noodzakelijk. Het accent van de werkzaamheden ligt in de eerste jaren, waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt. Door het naar voren halen van de werkzaamheden, ontstaat in 2021 een tekort, maar in de jaren 2022 en 2023 een voordeel in de begroting.

Gemeentefonds: actualiteit uit september- en decembercirculaires 2020

De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2022 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor de nominale en volume indexatie die we vanaf 2022 in de begroting opnemen (zie hieronder).
Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen voor vrouwenopvang, versterking omgevingsveiligheidsdiensten en het uitstapprogramma voor prostituees. De voornamelijk incidentele compensatie voor 2021 voor de coronacrisis wordt in Turap-1 nader toegelicht.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en beschermd wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 2 februari 2021 mede namens de staatssecretaris van Financiën de adviesaanvraag voor de herijking van het gemeentefonds ingediend bij de Raad voor het Openbaar bestuur (ROB). Na ontvangst van het ROB-advies wordt ook de VNG nog geconsulteerd. In de voorgestelde herverdeling wordt ruim € 300 miljoen verschoven en de herverdeling moet ingaan per 2023. Het leidt voor 159 gemeenten tot minder geld en voor 196 gemeenten tot meer geld. Het effect voor Arnhem dat volgt uit het gepresenteerde model is een nadeel van € 6 per inwoner.

De ROB heeft in een tussenbericht eind maart een groot aantal zeer kritische vragen gesteld over de methode en de uitkomsten. De voorlopige conclusie van de ROB is dat het verdeelmodel (de systeemwereld) de gewenste verdeling van het gemeentefonds (de leefwereld) niet goed weergeeft. Het Rijk heeft inmiddels aangegeven de voorstellen voor herverdeling nader te analyseren en te wijzigen. Begin juni verwacht het Rijk een nieuw voorstel te hebben.

Daarnaast wordt er op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswege) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Ook hierover vindt definitieve besluitvorming pas door het nieuwe kabinet plaats. Het effect voor de regio en voor Arnhem bedraagt circa € 25 miljoen met een ingroeipad van 10 jaar. Op grond van het afgesproken ingroeipad en ingangsjaar 2023 zou het effect voor de komende begroting een totaal nadeel van € 15 miljoen zijn.

Gezien het feit dat er nog onzekerheid is over de definitieve uitkomsten van de nieuwe modellen, de consultaties die nog plaatsvinden, de besluitvorming én het moment van besluitvorming hierover door een nieuw kabinet, wordt in deze Perspectiefnota nog geen meerjarig effect in de exploitatie opgenomen, maar is het te verwachten nadeel vertaald in een risico. In de aanloop naar de Begroting 2022 is er wellicht meer duidelijkheid over de besluitvorming en de definitieve effecten voor onze begroting. Op dat moment kan alsnog gekozen worden om dit in de exploitatie te verwerken. In het risicoprofiel is daarom vooralsnog een risico met een omvang van € 18 miljoen opgenomen.

Nominale en volume ontwikkelingen

Jaarlijks moet de begroting voor de komende jaren bijgesteld worden voor de loon- en prijsontwikkeling (nominaal) en de groei van de stad (volume). Het aantal inwoners van de stad is gegroeid met 0,7% en het aantal woningen met 1,2%. Door de budgetten die gevoelig zijn voor de groei van de stad met deze percentages te laten stijgen, komt de totale volume-indexatie uit op € 1,8 miljoen.
Hiernaast moet de begroting aangepast worden voor de stijging van de lonen en de prijzen. In de Arnhemse systematiek wordt bij de Perspectiefnota een grove inschatting van de loon- en prijsontwikkeling opgenomen op basis van de meest actuele raming van de consumentenprijsindex (cpi) door het CPB (Centraal Economisch Plan (CEP) van 31 maart 2021). Bij de begroting wordt vervolgens een uitwerking van de nominale indexatie gemaakt, waarbij gekeken wordt naar aparte indexen voor de verschillende budgetten: de prijsontwikkeling van de overheidsconsumptie uit het CEP, de indexatie van zorgcontracten (de OVA) en de cao afspraken en indien die er niet zijn de raming van de ontwikkeling van de loonkosten uit het CEP.

De raming op basis van het cpi van 1,5% bedraagt op dit moment € 7,4 miljoen structureel vanaf 2022. We weten echter nu al dat met name de OVA waar in de begroting mee gerekend gaat worden uitkomt op 3,24%. Om die reden wordt in deze Perspectiefnota voorgesteld alvast vooruit te lopen op deze ontwikkeling. Daarmee komt de raming voor prijsindexatie € 3,2 miljoen hoger uit op € 10,6 miljoen. Samen met de € 1,8 miljoen voor volume-indexatie een totaal van € 12,4 miljoen.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie

Voor deze Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert een voordeel op van €0,8 miljoen in 2021 oplopend tot € 1,5 miljoen in 2025.

Zoals hiervoor aangegeven volgen niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme. Dit kan diverse redenen hebben, zowel intern (bijvoorbeeld door personele wisselingen) als extern (vertraging bij leveranciers). Voor alle investeringsprojecten wordt een realistische planning gemaakt. Door onvoorziene omstandigheden wordt in een aantal gevallen deze planning niet gehaald. Vooraf valt niet te zeggen welke projecten dit betreft. Door de vele investeringsprojecten die lopen, is het op basis van ervaring, echter wel een zekerheid dat dit bij een aantal projecten zal gebeuren. Projecten die later dan oorspronkelijk gepland afgerond worden, worden later geactiveerd, waardoor de kapitaallasten in de begroting naar achteren schuiven. Hier wordt sinds vorig jaar rekening mee gehouden door een deel planningsrealisme in te ramen.

Hiervoor wordt een aflopende reeks van 70%, 50% en 30% voor de verwachtte onderuitputting van de totale kapitaallasten geraamd. Dit geeft een voordeel voor het financieel beeld van € 0,3 miljoen in 2022, € 0,8 miljoen in 2023 en € 1,4 miljoen in 2024. Vanzelfsprekend wordt flink ingezet om de investeringen die onder de noemer anticyclisch investeren in de Arnhemse Herstelagenda zijn opgenomen, geen vertraging te laten oplopen.

Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit

De toevoeging aan de bestemmingsreserve solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving wordt de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds.
Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden, neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen) en 2022 (€ 2,0 miljoen). In 2023 was een toevoeging begroot van € 4,1 miljoen. Door de extra toevoegingen die in 2021 en 2022 worden gedaan en de oplopende begrote afschrijvingen, blijft de benodigde toevoeging beperkt tot € 1,9 miljoen, waarmee dus een voordeel ontstaat van € 2,2 miljoen. Met het aangelegde saldo van de BR Solvabiliteit ultimo 2023 en de verder (licht) stijgende begrote afschrijvingen, is er voor 2024 en 2025 geen verdere toevoeging aan de BR Solvabiliteit nodig. De reeds begrote toevoegingen van € 2,4 miljoen in 2024 en € 3,4 miljoen in 2025 kunnen daarmee vervallen. Deze aanpassingen leiden tot de volgende standen van de BR Solvabiliteit:

	31-12 2020	31-12 2021	31-12 2022	31-12 2023	31-12 2024	31-12 2025
Stand BR Solvabiliteit	11.082	16.611	21.117	23.007	23.007	23.007

Vrijval rentebuffer

We kunnen de bestaande aanname van een lichte stijging van de rente handhaven. De rente is begin dit jaar gestegen, maar zit nog onder het niveau waar we in de Begroting 2021 rekening mee houden. Mocht de rente verder gaan stijgen, dan kunnen we dat opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. In de MJPB 2020-2023 is opgenomen dat de tot dan toe aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente kan vrijvallen. In het laatste jaar 2023 is deze in het kader van behoedzaamheid behouden. In de Begroting 2021 is voorgesteld het jaar 2023 incidenteel te laten vrijvallen en conform de gedragslijn in het laatste jaar 2024 deze stelpost in de begroting te behouden. Deze beoordeling vindt jaarlijks plaats. Vandaar dat in aanloop naar de Begroting 2022 wederom wordt voorgesteld de stelpost in 2024 incidenteel te laten vrijvallen.

5.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Open en verantwoord besturen					
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240				I
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240				I
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20	S
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40				I
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50	S
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40	S
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360	S
Hybride werken	-125	-125	-125	-125	S
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260	S
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500				I
De Connectie	-64	76	-251	-251	S
Gemeentefonds: actualiteit uit sept.- en decembercirculaires 2020	8.758	9.903	11.094	14.460	S
Nominale en volume ontwikkelingen	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400	S
Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie	1.584	2.033	2.833	1.508	S
Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit	-2.046	2.211	2.447	3.394	S
Vrijval rentebuffer			1.000		I
Totaal Open en verantwoord besturen	**-6.653**	**868**	**3.868**	**5.855**	

6. Totaalbeeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Meedoen in een socialer Arnhem	8.745	2.772	1.103	1.683	1.264
Wonen in een duurzamer Arnhem	-2.021	-2.722	-2.247	-2.563	-2.476
Genieten van een nog mooier Arnhem	-2.443	-435	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	3.846	-6.653	868	3.868	5.855
Totaal	**8.128**	**-7.037**	**-710**	**2.552**	**4.208**

Ontwikkeling financiële positie

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve gedoteerd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. De risico's zijn bij de jaarafsluiting geactualiseerd en daaruit blijkt dat het risicoprofiel fors stijgt. Dit komt bijvoorbeeld door het opnemen van het risico van de herverdeling van het model Beschermd Wonen. Als we de ontwikkeling van het risicoprofiel (het benodigde weerstandsvermogen) afzetten tegen het beschikbare weerstandsvermogen (met name de algemene reserve), dan voorzien we in deze Perspectiefnota de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2024
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 zelfs doorgroeit naar 1,4. Dit komt doordat de hiervoor geschetste ontwikkelingen in het financieel beeld niet leiden tot een majeure wijziging van de meerjarige ontwikkeling van de algemene reserve. Als gevolg van het positieve resultaat en de voor[1] gestelde resultaatbestemming over 2020 ontstaat er daarnaast per saldo een groei van de algemene reserve met € 11 miljoen. Deze verhoging zorgt er mede voor dat de genoemde stijging van het risicoprofiel opgevangen kan worden. Voor wat betreft jeugdzorg blijven we uitgaan van de in de begroting opgenomen structurele stelpost van € 3,9 miljoen vanaf 2023 conform de richtlijnen van het Rijk en de Provincie. Voorzichtigheidshalve rekenen we geen inkomsten mee die mogelijk voortkomen uit het onderzoek van AEF dan wel de arbitrage en nemen we een bedrag op in het risicoprofiel. Indien het Rijk naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek deze of mogelijk meer middelen ter beschikking stelt, kan het risico komen te vervallen. Dit heeft een positief effect op het weerstandsvermogen.
Het feit dat we ruim een jaar in een (corona)crisis zitten, laat vooralsnog niet direct een forse impact op de gemeentelijke financiën zien. Voor een belangrijk deel komt dit door de compensatie vanuit het Rijk om de nadelen op diverse beleidsvelden op te kunnen vangen (in totaal tot begin april 2021 is een bedrag van € 25 miljoen over 2020 en 2021 samen aan compensatie ontvangen).

Motie 20M255 ‘Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen’ vraagt het college om zich tot doel te stellen na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen, waarbij dan opnieuw ruimte voor anticyclisch investeren wordt geboden (als dat nodig mocht zijn). Uit de in deze Perspectiefnota geschetste ontwikkeling van de algemene reserve blijkt dat dit doel serieus genomen wordt. In de jaren 2024 en 2025 voegen we (inclusief het verwachte beeld in deze Perspectiefnota) € 17 miljoen aan de algemene reserve toe. Dit doen we niet alleen ten behoeve van een robuust weerstandsvermogen, maar we kunnen dit ook realiseren in samenhang met een algemene verbetering van de solvabiliteit. We blijven namelijk ook sparen in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze reserve telt niet mee in het weerstandsvermogen, maar draagt bij aan een betere solvabiliteit. Het aandeel van deze reserve op het totaal van alle reserves loopt op naar 22% in 2025 en de reserve bedraagt € 23 miljoen einde 2025.
Een andere belangrijke financiële indicator is de schuldquote. De gerealiseerde schuldquote ligt in Arnhem op een hoog niveau, maar laat in de afgelopen jaren een daling zien van 86% in 2018, naar 84% in 2019 en 78% in 2020. Belangrijk hierbij is om te beoordelen in hoeverre de schulden meerjarig in de begroting opgevangen kunnen worden. Daarvoor is het renterisico beoordeeld. Hieruit blijkt dat we in de komende jaren nauwelijks een renterisico lopen. Pas in 2025 lopen leningen af, die een rente van onder de 1% hebben. In 2021 tot en met 2024 is de gemiddelde rente van de te herfinancieren leningen meer dan 2%. Na het jaar 2025 valt uit onze huidige leningenportefeuille pas in 2030 weer een lening vrij. Dus in de jaren 2026 tot en met 2029 is er helemaal geen renterisico.

Kortom: in deze Perspectiefnota schetsen we het beeld dat de financiële positie niet veel afwijkt van de positie in de Begroting 2021 en dat op sommige onderdelen zelfs een verbetering is ingezet. De weerstandsfactor ontwikkelt zich naar 1,4 in 2025 en in de jaren 2024 en 2025 voegen we meer aan de algemene reserve toe dan in de Begroting 2021 is opgenomen. De solvabiliteit komt eind 2020 uit op 19% en meerjarig voorzien we daarin een verdere stijging, in elk geval doordat de BR Solvabiliteit blijft groeien. Een laatste verbetering betreft het voortdurend in samenhang bekijken van de ontwikkeling van de financiële positie vanuit meerdere indicatoren. De schuldquote is weliswaar aan de hoge kant, maar dit is een bestendige lijn en kunnen we beheersen doordat het renterisico hierop in de komende periode minimaal is.
Op korte termijn wordt de raad separaat geïnformeerd over voorstellen van spelregels van risicomanagement in samenhang met andere financiële kengetallen (ter afhandeling van motie 20M209g).

Bijlage

Motie Voortaan wel meetbare doelen - Inventarisatie indicatoren per rapportage

Bij de behandeling van de Begroting 2021 heeft de raad de motie Voortaan wel meetbare doelen aangenomen. In de motie staat het volgende opgenomen:

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. *Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;*
2. *Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;*
3. *Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.*

Informatiegestuurd werken

De uitvoering van de motie heeft een relatie met informatiegestuurd werken. Informatiegestuurd werken heeft binnen onze organisatie veel aandacht en dit willen we nog verder versterken. Dit doen we onder de noemer 'Informatiegestuurd Arnhem'. Het gaat uit van een organisatie die gegevens optimaal weet te verzamelen, analyseren, koppelen en benutten om op basis van feitelijke gegevens de dienstverlening, het beleid, en de beslissingen van de organisatie te verbeteren, te onderbouwen en de effecten ervan inzichtelijk te maken en/of te voorspellen. Het stelt ons in staat beter te kunnen sturen op onze doelstellingen. We zijn al begonnen. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hier voorbeelden van. Uiteindelijk willen we toe naar een brede, overkoepelende monitor. Dit is een stapsgewijs proces dat de komende jaren breed in de organisatie wordt opgepakt. De uitvoering van deze motie sluit aan bij deze ontwikkeling.

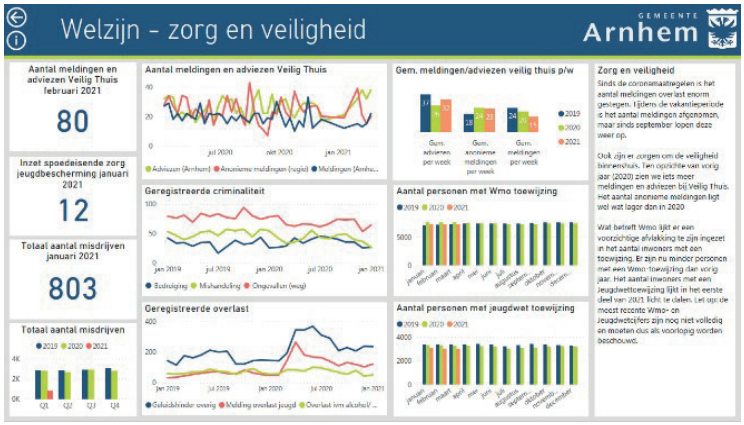

Figuur 1: Een onderdeel van het coronadashboard als voorbeeld van informatiegestuurd werken.

Randvoorwaarden

Om de doelen meetbaar te maken, bekijken we op welke manier we onze doelen kunnen meten, zoals een maatschappelijk effect (outcome) of een bepaalde uitkomst (output). Voor het realiseren van doelen zijn we vaak sterk afhankelijk van andere partijen en spelen ontwikkelingen binnen de maatschappij een rol. Om resultaten binnen de doelstellingen te behalen voeren we inspanningen uit. Hierbij is een goede relatie tussen de doelstelling en de inspanningen die worden ingezet belangrijk. De resultaten kunnen dan via indicatoren gemeten worden. Hierbij moeten we nagaan of de benodigde data beschikbaar en van voldoende kwaliteit is.

Informatiegestuurd werken vraagt om kennis, kunde, affiniteit en vaardigheden om met gegevens te kunnen werken. Het toewerken naar een informatiegestuurde organisatie vraagt om professionalisering en nieuwe rollen op dit gebied. Niet alleen door massa's aan trainingen of taaie theorie, maar door samen te doen en te leren.

Aanpak

In de motie wordt benoemd om een lijst van indicatoren op te stellen en vanuit deze lijst te kijken welke gekoppeld kunnen worden aan de doelstellingen. Er zijn heel veel indicatoren beschikbaar (vanuit landelijke organisaties, ministeries, andere organisaties, gemeente). Het is erg complex en tijdrovend om hiervan een groslijst op te stellen. Een groot deel van deze indicatoren heeft daarbij geen relatie met onze doelen. Zoals in de auditcommissie toegelicht, kiezen we er in onze aanpak dan ook voor om, naast het opstellen van een lijst met indicatoren, ook te redeneren vanuit de doelen.

We voeren bij de aanpak van deze motie in het kort de volgende stappen uit:

1. We hebben inzichtelijk gemaakt welke doelen en welke indicatoren op dit moment in de begroting zijn opgenomen. Voor de lijst met doelen verwijzen we naar de Begroting 2021. Daarnaast hebben we een lijst gemaakt met alle indicatoren die we nu al beschikbaar stellen aan de raad vanuit bestuurs-rapportages, dashboard, etc. Deze lijst is hieronder opgenomen.

2. We hebben een vergelijking met de P&C-producten van andere gemeenten gemaakt. Zo kunnen we leren van *best practices*. We hebben bekeken hoe andere gemeenten hun doelen aan indicatoren koppelen en wat voor type indicatoren gebruikt worden. De opbrengsten gebruiken we ter inspiratie voor onze programma's. Deze opbrengsten zijn ook hieronder opgenomen.

3. We voeren een pilot uit binnen één programma vanuit de Begroting. In deze pilot bekijken we de huidige doelen en indicatoren en gaan onderzoeken wat nodig is om deze meetbaar te maken.

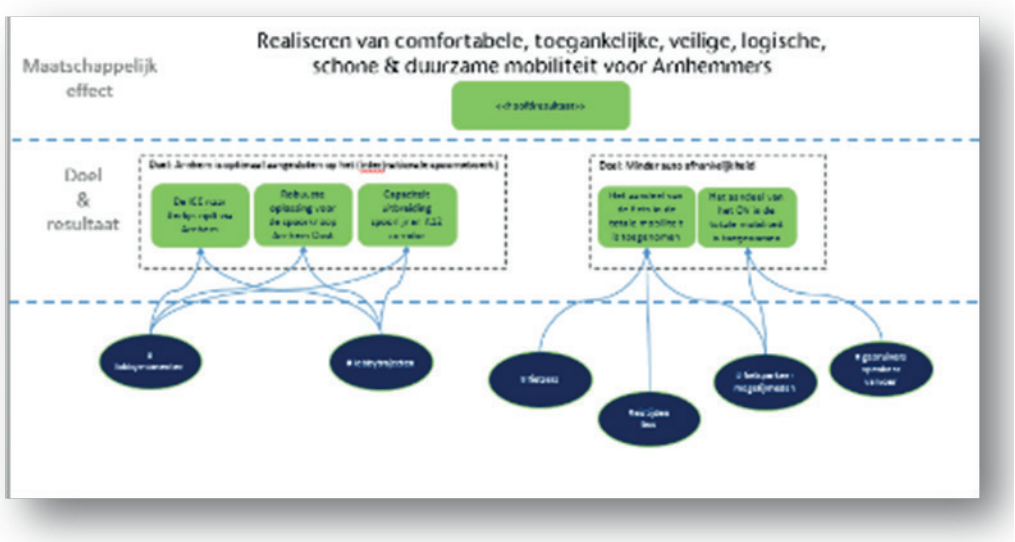

Figuur 2: Een voorbeeld van een model om vanuit effecten en doelen uit het programma de concrete resultaten met daarbij de relevante en beschikbare indicatoren te formuleren.

4. Op basis van de conclusies van stap 3 gaan we deze aanpak stapsgewijs bij de andere programma's toepassen. Het is een groeiproces; we zetten eerste stappen, maar dit is ook een proces dat tijd, professionalisering en nieuwe rollen vraagt. In de begroting is het streven om een deel van de doelen meetbaar te maken. Het aantal is afhankelijk van de conclusies uit de genomen stappen.

Lijst met indicatoren uit de Begroting en rapportages

Begroting 2021 *(per programma)*

S01 Bestuur, dienstverlening en financiën
- Woonlasten éénpersoonshuishouden
- Woonlasten meerpersoonshuishouden
- WOZ-waarde woningen
- Formatie ambtelijk apparaat
- Bezetting ambtelijk apparaat
- Apparaatskosten per inwoner
- Kosten inhuur externen als % van de loonsom
- Overhead % van totale lasten

S02 Veiligheid
- Onveiligheidsgevoel
- Buurt onveiligheidsgevoel
- Misdrijven
- Tijdelijk huisverbod
- Winkeldiefstal
- Diefstal uit woning
- Geweldsmisdrijven
- Vernieling
- Verwijzingen Halt
- Jongeren met delict voor rechter

S03 Bereikbaarheid
- Waardering bereikbaarheid binnenstad auto
- Waardering bereikbaarheid binnenstad ov
- Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets
- Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot
- Aantal elektrische voertuigen
- Aantal personenauto's
- Aantal ongevallen/ verkeersdoden
- Waardering binnenstad
- Snelgroeiende bedrijven
- Oprichting bedrijven
- Aantal bezoekers binnenstad
- Demografische druk
- Banen
- Vestigingen
- Functiemenging

S04 Onderwijs
- Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht
- Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)
- Absoluut verzuim
- Relatief verzuim

S05 Cultuur
- Rapportcijfer culturele voorzieningen
- % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten

S06 Participatie en armoedebestrijding
- Netto arbeidsparticipatie
- Personen met een bijstandsuitkering
- Lopende re-integratievoorzieningen
- Werkloze jongeren
- Kinderen in uitkeringsgezin

S07 Zorg
- Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo
- Jongeren met jeugdhulp
- Jongeren met jeugdreclassering
- Jongeren met jeugdbescherming

S08 Welzijn en inclusie
- Kengetal sociale cohesie
- % Actief als vrijwilligers
- % Mantelzorg
- % Eenzaamheid
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren

S09 Gezondheid en Sport
- % voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen
- % roken
- % voldoet aan alcoholrichtlijn
- % kinderen eet minstens elke dag fruit
- % lid van sportvereniging
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen
- Niet-sporters

S10 Klimaat en Energie
- Hernieuwbare elektriciteit

S12 Wonen en leefomgeving
- Leefbaarheid in eigen buurt
- Woonomgeving
- Nieuw gebouwde woningen
- Omvang huishoudelijk restafval

Bestuursrapportage Doorbraak naar Werk

- Aantal mensen in de BUIG
- Instroom in de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG naar verblijfsduur
- % Uitstroom BUIG naar werk, onderwijs, agv handhaving
- Stijging op Participatieladder via CAW
- Doorstroom naar begeleid werk via Scalabor
- Doorstroom naar regulier werk via WSP
- Uitkeringsbestand per gebied naar kenmerk (leeftijd, uitkeringsduur, leefvorm)
- Personen met ontheffing arbeidsverplichting
- Parttime werkenden met een uitkering
- Maatregelquote - aantal maatregelen als % van volume BUIG
- Aantal vorderingen vanwege overtreden inlichtingenplicht
- Verrekende inkomsten per uitkering BUIG
- Uitgaven bijzondere bijstand per huishouden

Bestuursrapportage Zorg Dichterbij

- Aantal declaraties WMO Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal declaraties Jeugdwet Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal personen met PGB vanuit Jeugdwet, WMO HBH en WMO overig
- Aantal personen met PGB vanuit WMO HBH naar beleidsterrein
- Aantal personen met een toewijzing vanuit de Jeugdwet naar beleidsterrein
- Aantal personen Jeugdwet met toewijzing per soort verwijzer
- Jeugdwet; Begeleiding; Aantal personen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; Gespecialiseerde Begeleiding; Bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; Aantal personen met toewijzing per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; Verblijf; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; GGZ; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing per beleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing Basis Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Gespecialiseerde Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Hulp bij Huishouden
- WMO; Aantal personen met toewijzing Activerend werk of Dagbesteding (incl Beschermd Wonen)
- Aantal personen met een toewijzing Beschermd Wonen; Intra- en Extramuraal

Monitor Veiligheid

- Geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde cybercriminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde high impact crimes per 1.000 inwoners
- Geregistreerde criminaliteit, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast jongeren per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- % voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt
- % voelt zich vaak onveilig in eigen buurt
- % voelt zich wel eens onveilig
- % voelt zich vaak onveilig

Monitor Wonen en leefomgeving
- % toename woningvoorraad
- Aantallen toename woningvoorraad
- % toegevoegde nieuwbouwwoningen
- Aantallen toegevoegde nieuwbouwwoningen
- % eigendom corporatiebezit
- % eigendom koopwoningen
- % eigendom particuliere verhuur
- Aantallen eigendom corporatiebezit
- Aantallen eigendom koopwoningen
- Aantallen eigendom particuliere verhuur
- Toevoegingen naar eigendom
- WOZ-waarde woningen
- Woningtypen
- Afgegeven bouwvergunningen

Monitor Klimaat en Energie *(Dit is een selectie van de indicatoren. De eerste monitoringsrapportage van NemiA is naar verwachting in mei gereed)*
- CO2-uitstoot gebouwde omgeving
- CO2-uitstoot bedrijven en industrie
- CO2-uitstoot grootschalige opwek
- CO2-uitstoot verkeer en vervoer
- Aantal zonnepanelen op daken van woningen en publieke gebouwen
- Aantal publieke laadpunten
- Aantal gerealiseerde windturbines
- Aantal unieke bezoekers website Energieloket

Coronadashboard
- Veilig Thuis Adviezen (Arnhem)
- Veilig Thuis Meldingen (Arnhem)
- Veilig Thuis Anonieme meldingen (regio)
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Interventies
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Advies/consult
- Bijstand Aanvragen
- Bijstand Toegekende aanvragen
- Totaal huishoudens bijstand (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Instroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Uitstroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Werkloosheidspercentage (NL)
- Aantal faillissementen (Arnhem/Nijmegen)
- Openstaande vacatures (Midden-Gelderland)
- Aantal banen
- Aantal bedrijven
- Aantal zzp'ers
- Ww-uitkeringen
- Instroom ww-uitkeringen
- Uitstroom ww-uitkeringen
- Fietsverkeer
- Gemotoriseerd verkeer

Beeld van meetbare indicatoren in andere gemeenten

Door te kijken naar de P&C-producten van andere gemeenten kunnen we leren van andere manieren om meetbare doelen en bijbehorende indicatoren te formuleren. De begrotingen van gemeenten Apeldoorn, Den Haag, Groningen, Nijmegen en Utrecht zijn op een aantal beleidsonderwerpen bekeken. Een aantal zaken zijn opgevallen en nemen we mee in het verbeteren van onze producten:

- Sommige gemeenten geven een uitgebreidere lijst van indicatoren dan wij nu doen. Met name Den Haag en Groningen zijn goede voorbeelden hiervan (bijvoorbeeld binnen de thema's Mobiliteit en Wonen en Leefomgeving). Dit biedt dus genoeg inspiratie voor aanvullende Arnhemse indicatoren.
- Enkele indicatoren komen uit openbare bronnen en zijn dus ook voor Arnhem eenvoudig over te nemen (mits ze aansluiten bij de beleidsdoelen). Denk aan aandeel auto, voetgangers en ov van al het vervoer van en naar de gemeente (CBS) en cijfers over letsel naar modaliteit (CBS) op het gebied van mobiliteit.
- Een aantal indicatoren zijn mogelijk te vertalen naar Arnhem, maar waarbij aanvullende dataverzameling nodig kan zijn (mits ze aansluiten bij beleidsdoelen). Bijvoorbeeld op het gebied van cultuur geven gemeenten als Den Haag en Groningen indicatoren zoals bezoekersaantallen aan bibliotheek en culturele podia en aantallen evenementen. Op dit moment is er nog geen totaaloverzicht van deelnemers aan alle culturele podia in Arnhem.
- Soms zijn de indicatoren meer gericht op inspanningen en dus meer lokaal gebonden. Denk aan een indicator 'aantal cursisten' bij een bepaalde cursus of 'toegekende aanvragen' van een lokale subsidieregeling. Deze zijn niet één op één te vertalen naar Arnhem, maar op dit moment kent de Arnhemse begroting geen indicatoren gericht op inspanningen.
- Sommige gemeenten geven een gelaagdheid aan in de indicatoren. Den Haag kent bijvoorbeeld de indeling in Prestatie-indicatoren, Effectindicatoren, Topindicatoren, Kengetallen en Beleidsindicatoren. Bij andere gemeente is de indeling in prestatie-indicatoren en effectindicatoren ook terug te zien. Zo is wellicht beter een onderscheid aan te brengen in datgene waar je als gemeente direct invloed op hebt (prestaties), de maatschappelijke effecten die je hoopt te beïnvloeden (effecten) en indicatoren die moeilijker te beïnvloeden zijn, maar wel iets zeggen over de staat van de stad (kengetallen).
- De presentatie van de indicatoren verschilt per gemeente. Sommige gemeenten voegen uitgebreidere grafieken en tabellen toe van de indicatoren dan wij nu doen. Het is de moeite waard om te verkennen of we de grafische presentatie kunnen uitbreiden (of gebruik kunnen maken van de data die al in Staat van de Stad op www.arnhem.incijfers.nl is gepresenteerd).

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de perspectiefnota

De perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden of zijn nog aan de gang. In de perspectiefnota maken we dit inzichtelijk. Daarnaast hebben we inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad, zodat de uitkomsten daarvan bij de raadsbehandeling van de perspectiefnota betrokken kunnen worden. Via meedenken.arnhem.nl stelden we vier vragen: zet onderwerpen in volgorde van belangrijkheid, over welke ontwikkeling bent u positief, wat wilt u morgen veranderen en waarover wilt u graag meepraten. Ook konden inwoners op een plattegrond van Arnhem een marker plaatsen en een concreet idee voor die plek indienen.

De pagina met de enquête is 198 keer bezocht, waarvan de meeste keren de eerste twee dagen na publicatie. Dat ligt voor de hand omdat de link met de uitnodiging in het persbericht stond en ook daags na publicatie in de Arnhemse Koerier. De helft van de bezoekers komt op de pagina via sociale media, ruim een derde door direct de url in te typen. Driekwart van de bezoekers bezocht de webpagina via een mobiel of tablet. De enquête zelf is 21 keer ingevuld; 22 keer hebben inwoners ideeën voor de stad ingevuld.

Bij de perspectiefnota zijn ook een infographic en een animatie gemaakt. Daarin hebben we uitgelegd wat de perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. De infographic is via de sociale kanalen van de gemeente Arnhem verspreidt en ook gepubliceerd in de Arnhemse Koerier. Daarbij werden inwoners tevens uitgenodigd om hun mening te laten weten op meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota.

Resultaten van participatie via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
1.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Economie, Cultuur	Herontwikkeling zuidelijke binnenstad	Er is weinig oog voor het unieke karakter van Elden. Dorp wordt volgebouwd met mooie dorpse gebouwen maar helaas ook vreselijke niet dorpse woningen/flats. Er is de laatste 10 jaar procentueel bijna nergens in Arnhem zuid zoveel bijgebouwd als in Elden (Schuytgraaf en Malburgen niet meegerekend) hoofdstraten zijn verloederd qua wegdek en er wordt enorm hard gescheurd. Ontzettend veel geluidsoverlast van scooters, en heel veel afval van de Mac Donalds. De wandelpaden in park Westerveld is na 1 regenbui een grote modder glijpoel. Het karakter van Elden, als betuws dorp in de stad, lijkt definitief te verdwijnen nu ook de boomgaard aan de Rijksweg west in handen is van een projectontwikkelaar die het vol wil bouwen. Gemeente, grijp alstublieft in, eer het laatste stukje vooroorlogs Arnhem zuid haar karakter verliest.	Antwoord: visie Arnhem Zuid (Elden)
2.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord:Vernieuwingen en verbeteringen	Antwoord: Het vele verkeer met knallende uitlaten. Het teveel aan overal gestalde fietsen die eigenlijk een plek of stalling nodig hebben. En het verloederen d.m.v. veel zwerfafval en heel slecht onderhouden plantsoenen e.d.	Antwoord:Verkeer, vergroenen, fiets & verkeersplannen, herinrichtingen. Kortom alles waar de binnenstad mee te maken heeft en inwoners betrokken bij zijn.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
3.	Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: Vergroening en plaatsmaken voor de natuur.	Antwoord: Bomenkap in parken en natuurgebieden in extreme vormen, die niks meer te maken hebben met ruimte creëren voor de natuur.	Antwoord: stadsontwikkeling
4.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs, Cultuur	Antwoord: De kunstacademie en de culturele activiteiten zoals de Sonsbeekexpositie, modekwartier, schouwburg/musis, openluchtmuseum etc. Nijmegen heeft de universiteit en de ijsbaan, Arnhem de kunstacademie en de dierentuin; zo versterken deze twee steden elkaar mooi.	Antwoord: Elke stad heeft allang een hotspot als herbestemming denk aan de Honigfabriek in Nijmegen, de Verkadefabriek in Den Bosch, Krachtstation in Utrecht, Zwitsalfabriek in Apeldoorn etc etc. Arnhem heeft zo'n kans laten liggen met o.a. de Coberco fabriek! Ik zou meer toffe flexibele pop-up plekken willen zoals het Ruimtekoersfesival dat ooit heeft gedaan in een leegstaand kantoor aan de Groningensingel of zoals strand zuid maar dan het hele jaar door. Meer ruimte voor cultuur en voor innovatieve ideeën!	Antwoord:De positie tussen Arnhem Zuid en Noord. Hoe kunnen deze twee stadsdelen elkaar versterken? Is de Rijn een scheidslijn of kan het een verbindende factor zijn?
5.	Leefbaarheid, Klimaat en energie, Cultuur	Festivals als Free Your Mind, en café Bosch als culturele en culinaire hotspot van Arnhem.	Het afvalbeleid is letterlijk en figuurlijk een rommel. Er moet beter gehandhaafd worden op afval dumpen. En de blauwe golven moeten weg, daar moet een skate/sportpark komen en veel meer groen. Ik zie ook graag meer groene gevels en bloemrijke bermen.	Groen en sport in de stad.
6.	Wonen, Leefbaarheid, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Clustering van innovatieve bedrijven op het gebied van energie/waterstof. Een nevenvestiging van de TU Delft kan dit versterken.	De oude conservatieve bestuurschaos in de gemeenteraad. Meer progressief beleid met jonge/vernieuwende ideeën en daadkracht kan de stad verder helpen.	Woningbouw. Als stel met 2 kinderen en bijna 2x modaal zitten we klem op de woningmarkt. Dat kan toch niet. Haal meer uit de woondeal dan de Arnhem oost aanpak. Nijmegen doet dat slimmer en sneller met grote aantallen.
	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Wonen, Economie	Antwoord: aanpak criminaliteit	Antwoord: meer woningbouw	Antwoord: ontwikkelingen in woningbouw/nieuwbouw

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
7.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie, Economie	Antwoord:opknappen van slechte delen van de binennenstad en vergroening.	Antwoord: rotzooi op straat, overlast coffeeshops midden in centrum en woonwijken en scooters/brommers	Vergroening en verbetering uitstraling straten. Betere handhaving geluidsoverlast bezoekers coffeeshop en scooters/brommers.
8.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs	Antwoord:Arnhem als 'groene' stad	Antwoord: herinvoeren van Diftar zodat de vervuiler betaalt	Antwoord: ontwikkelingen in de wijk en de besteding van het budget door het Team Leefomgevimg. Is immers een fors bedrag en kan efficiënter en gerichter worden ingezet
9.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, natuur in de leefomgeving (meer biodiversiteit en meer natuurlijke omgeving en rust en ruimte, minder verkeersbewegingen)	Antwoord: aandacht voor achterstandswijken, aandacht voor extra investeringen in de stad, aandacht voor een groene en natuurlijke leefomgeving vind ik zéér belangrijk voor een gezonde leefomgeving, meer biodiversiteit, veiligheid en bereikbaarheid.	Antwoord: Méér biodiversiteit, rust en meer natuurlijke ruimte in de leefomgeving om te kunnen ontspannen en te kunnen genieten van een natuurlijke leefomgeving.	Antwoord: daar wil ik online wel aan meewerken om mijn ideeën te spuien. Biodiversiteit en natuurlijke rust en ruimte voor een gezonde leefomgeving.
10.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:groene parken in Arnhem noord	Antwoord: autoverkeer beperken op singel rondom centrum en meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's
11.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:meer groen minder asfalt	Antwoord: meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
12.	Leefbaarheid, Cultuur	Heel het waterstofgebeuren. De innovatie op dat gebied.	Ik zie graag meer cultuur en natuur in het gebied tussen de rivieren, tussen Arnhem en Nijmegen. 'Cultuur' in die zin dat er bijvoorbeeld meer kunst komt, beelden en beeldenparken, culturele centra, centra waar lezingen gegeven worden, centra voor cursussen, ontmoeting en spiritualiteit. 'Natuur' in de zin van bomen, bossen, wandelroutes.	Nou, misschien wat betreft dat cultuur en natuur. Je kan zien dat er in Arnhem-Noord al eeuwenlang geinvesteerd is in cultuur en natuur, en Arnhem-Zuid daarentegen toont nog steeds als bebouwing dat opkomt in agrarisch industriegebied. Het zou mooi zijn als er meer geinvesteerd wordt wat betreft cultuur en natuur in juist dat gebied tussen de rivieren.
13.	Leefbaarheid	Antwoord: cultuur, groen	Antwoord: diftar beter organiseren: laten we niet ons hoofd in het zand steken tav afval: we moeten zelf milieu en leefomstandigheden verbeteren. We maken zelf afval dus moeten ook betalen. Dus diftar handhaven, betere begeleiding, controle, schoon houden, beboeten waar het fout gaat/misbruik is. Ouderen/invaliden helpen want het is niet praktisch om met vuilniszak naar diftar te moeten lopen.	Antwoord: vele thema's via referenda en verkiezingen
14.	Klimaat en energie, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen), Duurzaamheid	Antwoord:initiatieven van creatieve sector en buurtbewoners	Antwoord: de afstand tussen gemeenteraad en burgers is te groot	Antwoord: ruimtelijke ontwikkeling, duurzaamheid en besteden geld voor openbare ruimte in wijken.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
15.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de mooie parken in de stad en Meinerswijk. Heerlijke wandelplekken.	Antwoord: ik zou in Arnhem graag een hof gerealiseerd zien waar we met een aantal senioren kunnen wonen met omzien naar elkaar, wonen/welzijn/zorg en met een gezamenlijke ruimte . In de vorm van een Knarrenhof, voor zowel koop-als huurwoningen. Dit is iets anders dan een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan inwoners voor het realiseren van een woonproject aan inwoners die zich een prijzige koopwoning kunnen permitteren.	Antwoord: als kartrekker van Knarrenhof (al 5 jaar in Arnhem) zou ik graag meedenken in het realiseren van een woonhof met sociale aspekten voor bewoners van een woonhof en bewoners in de omgeving en die bereikbaar is voor zowel kopers als huurders.
16.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de parken in Arnhem en Meinerswijk	Antwoord: ik zou (al jarenlang) graag in Arnhem een hof realiseren voor senioren om daar te wonen met omzien naar elkaar en met leeftijdsgenoten. Niet in de vorm van een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan mensen met een behoorlijk inkomen en alleen met koopwoningen. Maar een hof met zowel koop als huurwoningen (en sociale huur). Bereikbaar voor alle inwoners die dat graag willen.	Antwoord:ik wil graag betrokken worden bij de mogelijkheid van het realiseren van een hof zoals hierboven gemeld. En niet een hof met meer generaties (zoals plan Elden). Senioren hebben soms jarenlang voor hun kinderen en daarna voor hun kleinkinderen gezorgd. Om met leeftijdgenoten een fijne oude dag te kunnen hebben met omzien naar elkaar, en een ruimte voor gezamenlijke interesses en activiteiten, gezamenlijke tuin en bereikbaar voor ieders inkomen lijkt me een aanwinst waar de gemeente Arnhem trots op kan zijn.
17.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur	Antwoord: aandacht voor klimaatbestendigheid (wateropvang en hittestress).	Antwoord: Meer goedkope sociale huurwoningen , juist buiten de locaties waar die nu ook al staan, zodat er niet 'afvoerputjes' ontstaan in wijken zoals Malburgen-Oost.	Antwoord: inrichting van de dagelijkse leefomgeving: woningbouw, verkeer, groen, speeltuinen.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
18.	Gezondheid en sport, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Omdat ik nog niet zo lang geleden naar Arnhem ben verhuisd ben ik nog onvoldoende in staat deze vraag goed te beantwoorden.	Omdat wij graag in de natuur actief zijn en wandelend en fietsend Arnhem e.o. verkennen sinds we hier zijn gaan wonen vorig jaar, willen we graag meer vrijliggende, voldoende brede, fietspaden voorstellen, in de natuur. En dan liefst van natuurlijk, waterdoorlatend materiaal (dus niet van beton)	Antwoord:
19.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Zorg en welzijn, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: schuldenbeleid, cultuur, groen, ruimte voor creativiteit.	Antwoord: invloed van burgers op herinrichting is minimaal. Burgers moeten van begin af aan kunnen denken, diverse concepten voorleggen en dan waar meeste draagvlak voor is. Niet dat gemeente de keuze maakt. Bij sociaal domein meer leefwereld centraal stellen, inclusie meer leidend in visie en beleid. In de wijken leefbaarheid meer centraal stellen, wat betekent dat, bijvoorbeeld overlast. Er worden vergunningen afgegeven zonder dat naar impact voor omwonenden wordt gekeken. Meer kijken naar geluid en stankoverlast. Bij hele grote of nieuwe projecten die gevolgen hebben voor burgers en die niet in verkiezingsprogramma staan burgers meer inspraak geven. Zoals afvalbeleid. Gemeente en politiek maken beleid voor de burgers, voor hun belang.	Antwoord:burgerparticipatie
20.	Inclusie (iedereen kan meedoen), Wonen, Veiligheid, Zorg en welzijn, Gezondheid en sport	Sportevenementen in de Gemeente / stad	Antwoord: Toegankelijkheid	Antwoord: sport en inclusie

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
21.	Wonen, Bereikbaarheid, Veiligheid, Gezondheid en sport, Cultuur	Antwoord:bereikbaarheid Sport en gezondheid	Antwoord: het afvalbeleid Ik zou het afvalbeleid gratis aanbieden Wel zou ik de afval pasjessysteem behouden	Antwoord:bij Alles wel

NB: Wonen en Leefbaarheid zijn met afstand de meest genoemde thema's, waarbij Wonen het vaakst op 1 is gezet.

Ideeën via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

De plattegrond met alle ideeën is hier te vinden: https://www.meedenken.arnhem.nl/projecten/perspectiefnota+arnhem/default.aspx

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
1.	Stadsblokken-Meinerswijk	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!
2.	Aanpak omgeving Gelredome	Rondom het Gelredome ligt een grote asfaltvlakte las parkeerterrein. Het grootste dele van de tijd zijn er geen wedstrijden of evenementen in het Gelredome en dan is het er niet bepaald prettig vertoeven. Er zijn weinig tot geen bomen en als het asfalt is ook niet goed voor de waterhuishouding. Hier liggen kansen om klimaatdoelen, leefbaarheid en ambities transferium/mobiliteitshub te combineren.	
3.	Ruimte voor voetgangers en fietsen op de John Frostbrug	De John Frostbrug is een icoon van Arnhem, de verbinding tussen Zuid en Noord en belangrijke ontsluiting van Strand Zuid. Ook zijn er veel toeristen die speciaal voor de brug komen. De brug is echter lastig begaanbaar voor fietsers en voetgangers. Voetgangers en fietsers kunnen lastig naast elkaar blijven op de brug. Fietsers die tegen de richting ingaan leveren conflicten op, verergerd door geparkeerde fietsers thv Strand Zuid. En dan zijn er nog de regelmatige afsluitingen voor evenementen.	
4.	Doorstroom woningen	In ‘t Dorp, ROC-Veluwestraat en de Koepel komt nieuwbouw. Zet hier maximaal in op appartementen en woningen voor ouderen (60+) met een koopwoning in de wijk. Die stromen door en maken ruimte voor nieuwe gezinnen.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
5.	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting conform memo Werkgroep Verkeer Elden 2019	
6.	Fietscrossbaantje	In Elst (oa Westeraam) zijn mooie voorbeelden van leuke fietscrossbaantjes voor kinderen. Dit is leuk vanaf "kunnen fietsen" tot begin middelbare school. Gekozen locatie is het trapveld in park Zuiderveld, maar dit is indicatief, een andere locatie zou ook kunnen, ter afstemming, op een plek waar kinderen uit Elden veilig kunnen komen en een beetje toezicht is.	
7.	Wandelbruggen tussen eilanden	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt.	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt. Ik hoop niet dat deze bruggen geschrapt zijn omdat enkele bewoners hier om gevraagd hebben. Ze hebben altijd in het plan gestaan en maken de buurt af, geeft alles wat meer aanzien, meerwaarde voor de buurt in het algemeen. Nu lijkt het vernietiging van gemeenschapsgeld door de aanleg van het schiereiland in het midden wat nergens naar toe gaat.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
8.	Maak van de Huissensedijk een onverplicht fietspad voor een veilige en stille recreatieve route	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder scooters	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder (snor- en brom)scooters en daarmee stiller en veiliger. Afgelopen jaar zijn er op de dijk zeker twee ongelukken gebeurd waarbij een scooterbestuurder gewond is geraakt. Fietsers mogen van een onverplicht fietspad gebruiken. Brom- en snorfietsers met een benzinemotor mogen geen gebruik maken van dit fietspad. Die met een elektromotor mogen dat wel. De brom- en snorfietsers met verbrandingsmotor van en naar Huissen kunnen dan via de Mooieweg of via het (brom)fietspad langs de A325 (route Kronenburg - noorden Immerlooplas - Oude Huissenseweg). De sporadisch aanwezige auto's rijden over het algemeen voorzichtig, netjes onder de 30 km/u en met aandacht voor de andere weggebruikers. Auto's als bestemmingsverkeer zouden dan op het fietspad 'te gast' zijn.
9.	Immerloopark volledig benutten	Immerloopark benutten als ontmoetingsplek, blijven investeren in festivals, kunst, sport voor Arnhem-Zuid.	
10.	Kronenburg vergroenen	Kronenburg aantrekkelijker maken en een fijne plek maken voor jonge kinderen die hier opgroeien.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
11.	Verlevendigen van de Brink, speelfontein e.d.	Verlevendigen van De Brink door een speelfontein bij het rozenperk voor de Lucaskerk. Ziet er sowieso prachtig uit, is passend bij de functie van de kerk en super leuk in de zomer voor de kinderen!	De brink mag wel wat gezelliger, een beetje een soort Frans pleintje met de grote platanen rondom het parkeerterrein. Ik denk aan een mooie speelfontein (bijvoorbeeld de ronde zwarte speelfontein die eerst op de grote markt stond en die nu op de werf zou staan. Van het centrum in Noord naar het centrum van Zuid ;)) een muziekkiosk, mooie bloembakken en kinderkopjes zoals het Marktplein in Eersel bijvoorbeeld.
12.	Hofjes voor 1 à 2 persoonshuishoudens	Er is grote behoefte aan betaalbare koopwoningen voor starters, gescheiden ouders en senioren. Het gebouw van Elderhoeve (nu tijdelijk AZC) zou eigenlijk al gesloopt zijn. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. Veel mensen willen graag in Elden blijven wonen maar kunnen het niet betalen. Veel senioren wonen alleen of met tweeën in een éénsgezinswoning, te weinig betaalbare woningen om door te stromen.	De ligging van het terrein is ideaal met een fiets-/wandelroute naar Elderveld, ontsluiting via de Stikkerstraat of Elderhofseweg. Vlakbij de voorzieningen zoals basisscholen, bushalte, Eldenstaete, park, supermarkt etc. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. De oudere buurvrouw past een keer op het kind van de alleenstaande ouder terwijl die een boodschapje voor de oudere buurvrouw meeneemt. Op jezelf wonen maar toch niet alleen! In een dorpse sfeer zoals de vroegere begijnenhofjes met een gedeelde voortuin/plein.
13.	Buurthuis cq ontmoetingsplek	Plek om samen te komen!	Arnhems Hart maakt zich druk om een buurthuis cq ontmoetingsplek in de binnenstad te krijgen. Een lokatie die toegankelijk is en voor vele toepassingen gebruikt kan worden. Wie nu wat wil organiseren als inwoner kan daarvoor eerst €240,- of meer ophoesten voor een zaaltje te huren. Vele zijn niet toegankelijk of hebben meer mogelijkheden. Een bakkie koffie/thee erbij en men zit dan al over de 300 euro. Doe dit voor 10 activiteiten en dan zit je al over de 3000 euro. Een pand huren kost veel minder en kan dan ook beter benut worden.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
14.	Arnhem Centraal en omhoog naar Museum	Te versteend terwijl er veel meer kan.	Rondom Arnhem Centraal teveel steen en verloedering. Drugsdealers en gebruikers maar tevens geen toezicht op dat omliggende bedrijven afval laten zwerven. Voor AC teveel steen en een mega hitteplek bij warme zomers. Voor het Haarhuis ligt in de middenberm gras maar doordat passanten eroverheen lopen en rijden is het amper een goede grasmat te noemen. Hier hadden mooie struken geplant kunnen worden zodat de insecten e.d. hier ook te zien waren. Een oase van kleur en geur elke zomer. Richting het Museum een ongelijke troittoir en tevens een hele drukke weg waar fietsers in de knel zitten dagelijks. Geen route om veilig te nemen. Door het ongelijke troittoir ook niet mogelijk om heerlijk met je rollator of rolstoel langs te gaan. Het gebied is 30 km/p/u maar doordat de bestrating hier niet is aangepast is het nog steeds 50 km/p/u.
15.	Te versteende omgeving	Leuk die Sint Jansbeek maar verder er omheen is het te versteend met een aantal bomen. De 4 plantenbakken is mooi ter aanvulling maar er missen plantsoenen en meer groen in deze omgeving.	T.h.v. de Nieuwstraat is het eigenlijk een kale beek terwijl in de Beekstraat de rand vol staat met mooie moerasplanten. Ook voor de nieuwe appartementen geen sprietje gras of een verdwaalde paardenbloem te vinden, te steriel. De Turfstraat is vaak een racebaan met voertuigen die via de AH Rozet er in rijden en weer moeten draaien. Toezicht en handhaving is er niet maar ook geen enkele manier zodat deze voertuigen niet via AH Rozet er meer in kunnen rijden.
16.	De Markt	aangelegd indertijd als "De Huiskamer van Arnhem". Nu een smerige plek en onbegaanbaar voor miva's en ouderen.	Wie naar de omringende plantsoenen kijkt ziet veel hondenpoep, dode struiken en geregeld heel veel zwerfafval. Dit laatste vooral na een warenmarkt. Het is een ongelijk en zeer hobbelig plein die zo niet aangelegd had mogen worden. Diverse gesprekspartners geven dit ook veelvuldig aan maar er wordt niets meegedaan helaas.
17.	Herontwikkeling Gelderse poort	Maak ruimte voor woningbouw in plaats van lege kantoorpanden. Geweldig geschikt voor hoogbouw. Ontwikkel de Arnhemse Zuidas tot een heerlijke zeer goed bereikbare woonplek voor starters en nog meer senioren of zorgbehoevenden.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
18.	Verval van een monument	Stop het verval en verdere verloedering van dit historisch stukje Arnhem. Het biedt plaats aan de oudste boom van Arnhem zuid en ook de pastorie verdiend het om weer tot leven gebracht te worden	
19.	Verval van een monument	Eens, een hele bijzondere woning die bewust al ruim 20 jaar staat te verkrotten terwijl het zoveel mooie functies zou kunnen hebben. De eigenaresse blijft maar rekken en dralen terwijl er zoveel mensen zijn die het zouden willen kopen om er iets moois van te maken....	
20.	laat park Westerveld wet stralen	Wat ooit de achtertuin was van de baron is nu een uniek stukje natuur, de flora en fauna op het land doen het geweldig door het met rust laten van de natuur. Helaas is de waterkwaliteit van het meertje ontzettend slecht te noemen. Tevens is ook de staat van het wandelpad rondom de vijver echt zeer slecht te noemen. Verergerd door de vele machinale houtkap van afgelopen winter. Maak van dit mooie park weer een plek om te wandele En genieten van dit bijzonder stukje historische natuur	
21.	Boomgaard gemeentelijk monument	Maak van de laatste commerciële boomgaard van Elden een gemeentelijk monument nu dat deze op het punt staat eeuwig te verdwijnen en plaats te maken voor nog meer nieuwbouw in Elden. Op de website van de huidige eigenaar van de grond staat vrolijk geschreven dat ze van plan zijn dit prachtig stukje historisch cultureel groen erfgoed van Elden willen transformeren in woningen. De boomgaard is een walhalla voor inheemse flora en fauna, laat het niet verloren gaan, ik smeek u.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
22.	Boomgaard gemeentelijk monument	Inderdaad! Vroeger lag Elden middenin de boomgaarden, nu tussen de bloemkoolwijken. Deze boomgaard is een pareltje om te koesteren, een prachtig symbool dat Arnhem zuid bij de Betuwe hoort. Dit terrein mag nooit bebouwd worden omdat het een stukje geschiedenis zichtbaar maakt en wat het dorpse karakter enorm versterkt. Het terrein zou zich goed lenen voor een bewonersbedrijf waar bewoners fruit telen, groente verbouwen, bijen houden en een heerlijk landelijke "versmarkt" exploiteren. Verschillende Eldense verenigingen zijn op zoek naar opslagruimte, dat zou in een mooie landelijke kapschuur op het terrein kunnen.	

Aan de leden van de raad

Datum	: 11 mei 2021
Zaaknummer	: 566585
Contactpersoon	: Michiel Somers en Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 0644832872 0640678005

Onderwerp: Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'.

Geachte voorzitter en leden,

Inleiding
Uw raad heeft vorig jaar twee moties aangenomen die gaan over het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen. Het gaat om de motie Realistischer inschatten nieuw beleid - 20M209G, aangenomen bij de behandeling van de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen en de motie Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen 20M255, aangenomen bij de behandeling van de begroting 2021. In deze brief informeren wij u over de wijze waarop ons college deze moties heeft uitgevoerd en het mogelijk vervolg daarop. Ook verwijzen wij u naar de informatie die, mede naar aanleiding van genoemde moties, in de meest recente Perspectiefnota 2022 - 2025 is opgenomen.

Invulling uitvoering moties
Op 24 maart jl. heeft een technische bijeenkomst plaatsgevonden met de financiële woordvoerders van de raadsfracties en leden van de auditcommissie. Vier experts (van adviesbureau Naris, de VNG en onze accountant Deloitte) hebben gereflecteerd op de financiële positie van de gemeente Arnhem en hun kennis gedeeld over deze positie in vergelijking met andere gemeenten. Tijdens deze bijeenkomst hebben de experts vragen van de leden van de raad beantwoord en hebben de experts adviezen gegeven.
Als voorbereiding op deze bijeenkomst hebben wij ook zelf een onderzoek gedaan naar de spelregels met betrekking tot het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen in Arnhem in vergelijking met andere gemeenten. Daarin zijn ook de effecten zichtbaar gemaakt van eventuele andere keuzes met betrekking tot de 'knoppen' voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote. Verderop in deze brief lichten we deze 'knoppen' toe en wat het effect is als eraan wordt gedraaid. Mogelijke scenario's, als deze 'knoppen' anders zouden worden ingesteld, zijn tijdens het door ons uitgevoerde onderzoek ter voorbereiding van de bijeenkomst van 24 maart jl. in beeld gebracht.

Kortheidshalve verwijzen wij naar de documenten, zoals gevoegd bij de agenda gevoegd voor deze technische bijeenkomst.
De bijeenkomst met raadsleden en experts heeft waardevolle inzichten opgeleverd die helpen bij het gesprek over spelregels met betrekking tot de financiële positie.

Relatie met de Perspectiefnota 2022 - 2025
In de motie 'Anti-cyclisch investeren - anti-cyclisch sparen' vraagt uw raad het college om na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen 'tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn'. Zoals gevraagd in deze motie geven we in de Perspectiefnota 2022-2025 in de toelichting op het 'Financieel totaalbeeld 2021-2025' aan welke verbeteringen in de financiële positie voor de komende jaren worden verwacht, zoals onder andere de positieve ontwikkeling van de weerstandsfactor en de groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Kortheidshalve verwijzen wij naar de Perspectiefnota 2022-2025.

Expliciete afwegingen rondom risicobereidheid en bestendige gedragslijn in spelregels
Tijdens de bijeenkomst van 24 maart jl. hebben de experts benadrukt dat het belangrijk is om afwegingen over de mate waarin de gemeente bereid is risico's te nemen, zo expliciet mogelijk duidelijk te maken. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement is de plaats in de begroting en het jaarverslag waarin deze afwegingen worden toegelicht.
Reactie: Wij onderschrijven dit advies en wij zullen specifieke afwegingen toelichten in de genoemde paragraaf.

'Knoppen' van het weerstandsvermogen
Tijdens de bijeenkomst met de experts zijn de drie 'knoppen' voor de bepaling van de weerstandsfactor besproken (benodigde weerstandcapaciteit/bepaling risicoprofiel, beschikbare weerstandscapaciteit/buffers voor risico's en de weerstandsfactor zelf). In algemene zin hebben de experts erop aangedrongen te kiezen voor een bestendige gedragslijn voor de lange termijn ten aanzien van te hanteren spelregels voor weerstandsvermogen en financiële kengetallen.

Benodigde weerstandscapaciteit
In de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' is een belangrijke vraag aan ons college om voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit c.q. de bepaling van het risicoprofiel, een voorstel te ontwikkelen 'voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten en daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen'.
Het blijkt lastig te zijn om de manieren waarop gemeenten hun risicoprofiel bepalen, onderling te vergelijken. Zo inventariseren gemeenten risico's op een verschillende manier en is ook de aard van de risico's verschillend. Ook is de conclusie op basis van ons onderzoek dat het feit of gemeenten risico's wel of niet structureel zwaarder wegen niet de doorslaggevende factor is voor de uiteindelijke hoogte van het risicoprofiel van de verschillende gemeenten.

Wanneer we op basis van de begroting 2021 in het risicoprofiel structurele risico's twee keer mee zouden wegen en op deze manier aan deze 'knop' zouden draaien, zou het risicoprofiel van onze gemeente €20,8 miljoen hoger worden. De weerstandsfactor zou daardoor dalen van 1,0 naar 0,67. Om de weerstandsfactor weer op 1,0 uit te laten komen zou aan de algemene reserve, het belangrijkste onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit, €20,8 miljoen toegevoegd moeten worden.
De experts zijn positief over de kwaliteit van het risicomanagement en hieruit voortvloeiende risicoprofiel van de gemeente Arnhem. Er ligt een goed proces aan ten grondslag, waarbij in een brede dialoog de risico's worden besproken. Vanuit die overweging is het, zoals in de bijeenkomst naar voren is gebracht, niet noodzakelijk om risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen. De experts benadrukken wel dat het belangrijk is om de weerstandsfactor in samenhang met financiële kengetallen te bezien.
Het advies is tevens om in het huidige risicoprofiel geen reserveringen op te nemen voor zogenaamde 'zwarte zwanen', de extreem grote risico's met een zeer incidenteel karakter (bijvoorbeeld het verwerken van het risico op een aardbeving met een kleine kans, maar met grote gevolgen). Reserveringen voor dit soort gebeurtenissen zouden heel veel middelen vragen. Een goed risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning door het Rijk bij het optreden van dergelijke tegenvallers beoordelen de experts als voldoende. Samenvattend is het advies niet aan de 'knop' van het risicoprofiel te gaan draaien.
Reactie: Wij sluiten ons aan bij de adviezen van de experts en achten het niet noodzakelijk om bij de berekening van het risicoprofiel structurele risico's zwaarder mee te laten wegen. Op de samenhang met de financiële kengetallen komen wij nog terug.

Beschikbare weerstandscapaciteit
In het door ons uitgevoerde onderzoek is nagegaan welke onderdelen bij andere gemeenten deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij vrijwel alle gemeenten bestaan de buffers uit dezelfde componenten als in Arnhem (algemene reserve, reserve grondbedrijf en post onvoorzien). Enkele gemeenten tellen ook andere reserves mee, bijvoorbeeld de daar aanwezige stille reserves.
In de technische bijeenkomst is stil gestaan bij de functie van bestemmingsreserves als mogelijk onderdeel van de weerstandscapaciteit. De experts hebben aangegeven dat in het uiterste geval deze ingezet zouden kunnen worden om tegenvallers op te vangen ook al zouden deze reserves geen onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit uit maken.
Reactie: Wij stellen voor geen wijzigingen aan te brengen in de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit. Voor wat betreft de bestemmingsreserves merken wij het volgende op. De bestemmingsreserves zijn in Arnhem recent onderzocht. De uitkomsten daarvan zijn in de Perspectiefnota 2021-2024 en de Begroting 2021 verwerkt. Besloten is om de aanwezige financiële ruimte boven de bij deze bestemmingsreserves behorende bestedingsplannen vrij te laten vallen. De aldus verkregen ruimte is ingezet voor dekking van maatregelen die onderdeel uitmaken van, de Arnhemse Herstelagenda waarmee risico's van ingrijpende(r) effecten van de coronacrisis in de stad worden bestreden. Mede gelet op de eerdere besluitvorming hierover én in het licht van een bestendige

lijn zien wij op dit moment geen aanleiding om middelen uit de bestemmingsreserves mee te tellen als beschikbare weerstandscapaciteit.
Zoals wij in de Begroting 2021 aangaven, kan de start van een nieuwe raadsperiode een natuurlijk moment zijn om deze bestemmingsreserves opnieuw tegen het licht te houden en de gewenste besteding zo nodig te heroverwegen.
Eén van de bestemmingsreserves is de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Hierop komen wij later in deze brief nog terug. Naast de versterking van de solvabiliteit heeft deze reserve geen specifiek doel. Van deze reserve is afgesproken deze niet mee te tellen als onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De weerstandsfactor
Tijdens de bijeenkomst met de experts is naar voren gekomen dat de weerstandsfactor de enige 'knop' is waarvan overwogen kan worden hieraan te draaien wanneer de financiële situatie daarom vraagt. Door bijvoorbeeld de ondergrens van de weerstandsfactor te verlagen tot 0,8 hoeven er minder middelen als financiële buffer te worden aangehouden. In financieel moeilijke tijden kan de gemeente als het ware scherper aan de wind zeilen. Dit betekent tegelijkertijd dat ook meer risico genomen zou worden. De meeste gemeenten hanteren op dit moment een ondergrens van 1,0. Enkele gemeenten hanteren een (tijdelijke) ondergrens van 0,8.
In de verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem is vastgelegd dat, als de weerstandsfactor onder de 1,0, komt, de algemene reserve moet worden aangevuld. Is deze factor hoger dan 1,4 dan is sprake van ruimte voor eventueel (nieuw) beleid.
Een lagere weerstandsfactor van 0,8 betekent dat er incidenteel € 8,5 miljoen ingeteerd zou mogen worden op de beschikbare buffers voordat deze aangevuld zouden moeten worden.
Reactie: De weerstandsfactor, zoals in de begroting 2021 is opgenomen, bevindt zich boven de 1,0. Daarbij is ook rekening gehouden met de extra risico's die samenhangen met corona. De feitelijke financiële impact is tot nu toe steeds grotendeels gecompenseerd door het Rijk. Wel zijn de onzekerheden naar de toekomst toe groot. De streefwaarde van 1,4 zal naar verwachting deze raadsperiode niet worden bereikt. Het college heeft er bij het doen van voorstellen aan de raad in de begrotingen en perspectiefnota's vooral op gestuurd om de weerstandsfactor in ieder geval boven de 1,0 te laten zijn.
Gelet op de aanwezige onzekerheden is het zaak dat de beschikbare weerstandscapaciteit toereikend is voor de benodigde weerstandscapaciteit. We willen daar nu niet op inleveren. Dit zou ook in strijd zijn met motie 20M255, waarin juist wordt gevraagd buffers (weer) op te bouwen. Op de samenhang tussen de weerstandsfactor met de kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote komen we onderstaand nog terug.

Financiële kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote
De solvabiliteit van de gemeente Arnhem is ten opzichte van het gemiddelde van andere gemeenten relatief laag. De netto-schuldquote is relatief hoog. Dit kwam opnieuw naar voren op basis van het onderzoek wat wij hiernaar hebben gedaan.
Tijdens de bijeenkomst is naar voren gebracht dat deze posities ongunstiger zijn dan in andere gemeenten, maar wel over een reeks van jaren een stabiel beeld laten zien. Uit het Jaarverslag 2020 blijkt aanvullend dat de kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote de afgelopen jaren zijn verbeterd. Doordat de gemeente Arnhem relatief hoge schulden heeft, is het belangrijk na te gaan of de gemeente in staat is de lasten daarvan in de toekomst te betalen.
In de toekomst kunnen de financiën van de gemeenten verder onder druk komen te staan, bijvoorbeeld door negatieve herverdeeleffecten van de inkomsten van het Rijk, ontwikkelingen in de zorg, opgaves met betrekking tot woningbouw en dergelijke. Dat geldt ook voor de gemeente Arnhem. Daarbij speelt ook een rol dat de tussentijdse winstnemingen van grondexploitaties zullen eindigen als de locaties zijn volgebouwd.
Tijdens de bijeenkomst op 24 maart jl. is geadviseerd om de ontwikkeling van deze indicatoren te bezien in samenhang met de weerstandsfactor. In motie 20M209g wordt ook expliciet naar die samenhang verwezen: Zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote is het mogelijk dat, als de weerstandsfactor groter is dan 1,4 er uitgaven voor nieuw beleid worden gedaan, terwijl solvabiliteit en/of schuldquote zich niet op een gewenst niveau bevinden. In de motie is aangegeven dat het dan feitelijk zo kan zijn dat 'het aflossen van schulden of het verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is'.
Reactie: Wij zijn ons bewust van de minder robuuste financiële positie van Arnhem voor wat betreft de solvabiliteit en schuldquote in vergelijking met veel andere gemeenten. Voor wat betreft de betaalbaarheid van onze schulden naar de toekomst toe het volgende:

- Bij de Perspectiefnota 2022-2025 geven we inzicht in de meerjarig opnieuw te financieren leningen. Daarmee wordt ook de mate waarin we als gemeente gevoelig zijn voor eventuele rentestijgingen zichtbaar;
- Wanneer risico's zich voordoen, bijvoorbeeld door een daling van inkomsten uit het gemeentefonds, zullen tegenvallers moeten worden verwerkt in een financieel sluitende begroting. De beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen tijdelijk mogelijk voor één of enkele jaren tegenvallers op te vangen. Hoe hoog de buffers en de weerstandsfactor ook zijn, deze bieden geen structurele ruimte om tegenvallers op te vangen. Om die reden is het belangrijk goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. In hoeverre is het mogelijk om tegenvallers in de begroting op te vangen? Of is dat lastig doordat de lasten van de gemeente nagenoeg geheel meerjarig vastliggen in de vorm van kapitaallasten, inkomensoverdrachten, subsidies en dergelijke? Zijn er net buiten de financiële planningshorizon van vier jaar lastenstijgingen te verwachten, zoals bijvoorbeeld bij de kapitaalgoederen in de openbare ruimte? Wat zouden de mogelijkheden nog zijn om belastingen te verhogen? Concreet vinden we het verstandig om te komen tot afspraken die meer en nadrukkelijker verband leggen tussen de weerstandsfactor en andere financiële indicatoren en tegelijkertijd de flexibiliteit van de begroting voor een periode langer dan 4 jaren te kunnen beoordelen en zo nodig sturen. Op

dit moment zijn daarover geen spelregels vastgelegd. Bij de eventuele bespreking van financiële spelregels bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode/coalitieonderhandelingen kan dit uiteraard worden overwogen. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal de mate van flexibiliteit van de begroting inzichtelijk gemaakt worden.

Voor een belangrijke bijdrage aan de versterking van de solvabiliteit zorgen de gemaakte afspraken over de voorziene dotaties aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Zoals in het meerjarig perspectief van de begroting 2021 is aangegeven, loopt deze op van € 7,6 miljoen eind 2019 tot € 22,6 miljoen eind 2025. Bij de meest recente herijking van het financieel beeld in de Perspectiefnota 2022 - 2025 blijkt dat de bestemmingsreserve solvabiliteit al eind 2023 €23 miljoen zal bedragen. Door de afspraken over deze bestemmingsreserve worden, afhankelijk van de omvang en afschrijvingstermijn van investeringen, steeds middelen apart gezet die de solvabiliteit versterken en tevens een positief effect hebben op de ontwikkeling van de netto-schuldquote. Deze reserve is naast de beschikbare weerstandscapaciteit een extra buffer voor onvoorspelbare tegenvallers. De rekenregels voor de jaarlijkse toevoegingen aan deze bestemmingsreserve liggen vast in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer.

Een concrete doelstelling omtrent de minimaal gewenste solvabiliteit en maximaal gewenste netto-schuldquote is niet in de huidige financiële spelregels opgenomen. Zoals eerder aangegeven, zijn ook over de samenhang tussen de hoogte van de weerstandsfactor, de solvabiliteit en netto-schuldquote geen afspraken gemaakt. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen in de jaarrekening en begroting in onderlinge samenhang gepresenteerd en de ontwikkelingen hierin toegelicht. Het is mogelijk dat bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode afspraken hierover worden overwogen

In de begroting 2022-2025 zullen wij de ontwikkeling van de financiële kengetallen vergelijken met de risico-indeling van de provincie en de ontwikkeling van de weerstandsfactor spiegelen aan de beoordelingstabel die Naris hanteert.

Projecten
Tijdens de technische bijeenkomst is het belang benadrukt van goed risicomanagement bij grote projecten. Daarbij kunnen overschrijdingen van geplande investeringen en/of uitloop van de planning optreden. In de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen hebben wij toegezegd de afspraken voor het risicomanagement bij grote projecten met de auditcommissie te bespreken. Uiterlijk voor de behandeling van de begroting 2022 zullen wij hieraan invulling geven.

Emu-saldo
Een onderdeel van de financiële positie vormt ook het Emu-saldo. Daarbij is het van belang niet alleen naar de cijfers van de eigen gemeente te kijken, maar ook de vergelijking te maken met andere gemeenten. Onze accountant Deloitte zal via de griffie hierover nog informatie beschikbaar stellen van de gegevens van de Emu-saldi van andere 100+ gemeenten.

Besluit

Met de verstrekte informatie, de technische sessie met de raad, de informatie in de Perspectiefnota 2022-2025 en deze brief hebben wij de beide moties afgedaan. Deze brief kan desgewenst betrokken worden bij de bespreking perspectiefnota.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de loco-secretaris, de burgemeester,

P.J. Altena A. Marcouch

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	16 september 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen: "Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen"
Motie van	Mattijs Loor - D66 Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel van de motie	Realistischer inschatten en bewuster beleid
Nummer Zaaknummer	**20M209g** 466760

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 16 september een besluit te nemen over een proces voor het verder verbeteren van de beheersing van financiële risico's voor de gemeente. Het proces moet leiden tot een voorstel met twee doelen:

- Het beter inschatten van risico's die meerdere jaren achter elkaar van invloed zijn.
- Het maken van afspraken over de relatie tussen het opvangen van risico's met reserves (dat heet het weerstandsvermogen), het vermogen van de gemeente in verhouding tot de schulden van de gemeente en de totale jaarlijkse omvang van de begroting (dat gaat om getallen die we 'solvabiliteit' en 'schuldquote' noemen).

De aanleiding is dat risico's die meerdere jaren na elkaar kunnen optreden op dit moment maar voor één jaar worden meegeteld. En dat er wel afspraken zijn vastgelegd over de aan te houden reserves in verhouding tot de risico's, maar er géén afspraken bestaan over het beschikbare vermogen en de schulden.

We weten dat:

- Sommige risico's in het gemeentelijke risicoprofiel als ze optreden meerdere jaren achter elkaar financiële invloed hebben;[1]
- Deze risico's nu maar één keer worden meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen, terwijl sommige gemeentes ervoor kiezen om ook de risico's in volgende jaren mee te tellen;
- Op het moment dat het benodigde weerstandsvermogen op een andere manier wordt berekend, het geheel aan spelregels rondom dit weerstandsvermogen heroverwogen moet worden, wat een eenvoudige wijziging op dit moment onmogelijk maakt;
- Het maken van afspraken over het benodigde weerstandsvermogen en de vrije besteedbaarheid van reserves indien dat vermogen bereikt is, zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote, kan leiden tot uitgaves aan nieuw beleid terwijl het aflossen van schulden of anderszins verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is.

[1] Feitelijk is dit aan de orde voor alle risico's die structureel doorwerken en van toepassing zijn op structurele budgetten, omdat het in de regel niet mogelijk is binnen een jaar het beleid dusdanig bij te stellen dat een financieel probleem wordt opgelost met extra inkomsten of minder uitgaven.

We vinden dat:

- De gemeente risico's zo realistisch mogelijk moet proberen te ramen, ook al blijft het altijd een zo goed mogelijke schatting en geen exacte berekening;
- Het meerjarig meewegen van risico's op structurele budgetten een bijdrage kan leveren aan het meer realistisch ramen van het benodigde weerstandsvermogen;
- Dat afspraken over weerstandsfactor, solvabiliteit en schuldquote ook moeten gaan over de samenhang tussen deze kengetallen, zodat de raad op een bewuste wijze en op basis van de samenhang tussen deze factoren zijn financiële keuzes maakt.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. In overleg met experts, de auditcommissie en de financieel woordvoerders in de raad een voorstel te ontwikkelen voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten, en de daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen;
2. Tevens in dit voorstel mee te nemen hoe afspraken over de gewenste ontwikkeling van de solvabiliteit en schuldquote in relatie tot het weerstandsvermogen in financiële spelregels vastgelegd kunnen worden;
3. Het proces richting dit voorstel zo in te richten, dat de raad vóór de begroting 2022-2025 hierover een besluit kan nemen.

Mattijs Loor - D66
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 20

Tegen 15

Motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID		
Verheij		
Sanders		

Totaal 35

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD
Titel van de motie	Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen
Nummer Zaaknummer	**20M255** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het weer opbouwen van de reserves na de extra uitgaves vanwege de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis.

De aanleiding is dat nu, vanuit het principe van 'anticyclisch investeren' (juist investeren als het minder goed gaat met de economie), veel geld wordt uitgegeven. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd om ook plannen te maken hoe na deze crisis weer gespaard kan worden voor een volgende periode waarin het minder goed gaat met de stad.

We weten dat:

- Arnhem de reserves maximaal benut om extra te investeren tijdens de coronacrisis;
- Een deel van deze investeringen zichzelf zeker niet in de gemeentebegroting terugverdient;
- De financiële positie van de gemeente er daardoor niet goed uitziet en we een volgende crisis niet zomaar aankunnen;
- Het college wel spreekt van 'anticyclisch investeren', maar nog geen doorzichten geeft hoe na het investeren de reserves weer worden opgebouwd.

We vinden dat:

- Anticyclisch investeren ook vraagt om anticyclisch sparen als de situatie gunstiger is.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. Zich tot doel te stellen dat na de coronacrisis de reserves weer worden opgebouwd tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn;
2. Bij het proces rondom het in samenhang bekijken van solvabiliteit, schuldquote en weerstandsvermogen (naar aanleiding van motie 20M209g) ook te betrekken hoe de reserves na de coronacrisis weer worden opgebouwd;
3. Bij de komende perspectiefnota de raad inzicht te geven welke verbeteringen in de financiële positie er naar aanleiding van de tussenstand in dat proces verwacht kunnen

AANGENOMEN

worden voor de komende jaren, eventueel in de vorm van een aantal mogelijke scenario's.
Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD

VOOR	34	*"Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)*
TEGEN	3	

GROENLINKS			VVD Arnhem			D66			PvdA		
	7	0		6	0		5	0		4	0
Coenders			Combée			Andeweg			Greving		
Prinsen			Pape			Loor			Bouma		
Navis			Kalthoff			Venhoek			De Vries		
Dolsma			Van Es			Van Ommen			Visser		
Gemici			Maref			Van Iperen					
Simonis			Loos								
Van der Loo						Arnhem Centraal	3	0	SP	0	3
			CDA Arnhem	2	0	Manders			Elfrink		
Arnhemse Ouderen Partij	1	0	Van Dillen			Van der Laak			Çetintaş		
Wiggers			Hutten			Kraaijenbrink			Dobbe		

ChristenUnie			DENK Verenigd Arnhem			Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem			Partij voor de Vrijheid		
	2	0		2	0		2	0			
Becker			Usta			De Groot			Verheij		
Nede			Aydemir			Eliëns					

Totaal	37

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Daniël Becker - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA
Titel van de motie	Voortaan wél meetbare doelen
Nummer Zaaknummer	**20M277** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het opnemen van meetbare doelen in de volgende begroting.

De aanleiding is dat de raad al meermalen gevraagd heeft om meetbare doelen op te nemen, om zodoende beter te kunnen volgen of doelen ook bereikt worden. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd aan te geven voor welke doelen ze dit mogelijk acht, en dit vanaf de volgende begroting ook te gaan doen.

We weten dat:

- De raad al bij de begroting 2018 heeft gevraagd doelen meer SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden) te formuleren (motie 17M75);
- De raad met amendement 19A51 in het plan voor de doorontwikkeling van de cyclusdocumenten heeft opgenomen: *De voorkeur heeft om kwalitatief betere doelen te formuleren met daarbij heldere indicatoren en activiteiten (SMART) en waar mogelijk het aantal te beperken. In het jaarverslag wordt van ieder doel een resultaat benoemd*;
- Het college bij de M1-behandeling van de jaarstukken 2019 heeft aangegeven dat doelen *duidelijk en zo smart mogelijk* worden geformuleerd;
- De raad met motie 20M183 heeft aangegeven dat de doelen bij budgetten uit de herstelagenda dusdanig concreet geformuleerd te willen zijn, dat objectief vastgesteld kan worden in hoeverre het doel bereikt wordt;
- Bovengenoemde uitspraken van het college en besluiten van de raad in de begroting 2021 niet zijn uitgevoerd;
- Het college wel indicatoren opneemt in de ontwerpbegroting, waarmee vaststaat dat het betreffende aspect kwantitatief meetbaar is, maar de doelstellingen niet aan de indicatoren koppelt.

We vinden dat:

- Bij de besteding van gemeenschapsgeld in ieder geval geprobeerd moet worden om meetbaar te maken in hoeverre met de ingezette middelen het beoogde doel ook wordt bereikt;
- Het ontbreken van kwantitatief meetbare doelen in de begroting de controlerende rol van de raad bij tussen rapportages en het jaarverslag bemoeilijkt.

AANGENOMEN

Daarom spreekt de gemeenteraad uit:

Teleurgesteld te zijn in het ontbreken van (kwantitatief) meetbare doelen in de door het college aangeboden ontwerpbegroting.

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;
2. Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;
3. Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.

Mattijs Loor - D66
Daniël Becker - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA

VOOR	27	*"Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)*
TEGEN	10	

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
Van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
Van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
Van Ommen		
Van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
De Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
Van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
Manders		
Van der Laak		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
De Groot		
Eliëns		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID
Verheij

Totaal	37

Notitie

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Datum : 10 maart 2021

Aan : Agendacommissie

Van : K. Vons tel. 3774087

Betreft : Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Inleiding en doel notitie
Deze notitie behandelt de planning en procedure van de Perspectiefnota 2022-2025. Deze planning en procedure zijn mede gebaseerd op de ervaringen van het proces rondom de begroting en de perspectiefnota van eerdere jaren en op de raadsbrief "Procesmatig verloop van de Perspectiefnota 2022-2025"van het college d.d. 26 januari.

Planning en coronacrisis
M.b.t. de planning zal het college op basis van de Verordening financieel beleid en beheer 2020 van de gemeente Arnhem de Perspectiefnota vóór 1 juni aan de raad aanbieden. De Ontwerp-Begroting 2022 wordt voorbereid op basis van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij een behandeling van de Perspectiefnota vóór de zomer ontstaat ruimte voor het college om de gedane voorstellen en maatregelen zorgvuldig te kunnen afwegen ten opzichte van het definitieve begrotingskader. Hierin houdt het college ook rekening met ontwikkelingen in de meicirculaire en in het verloop van de coronacrisis.
Het college geeft echter aan dat mogelijk door het onzekere verloop van de coronacrisis, gedurende de procedure, bijstellingen nodig zijn. De griffie zal indien er nieuwe informatie van het college richting raad komt, bij u terug komen om de mogelijke consequenties voor de planning en het proces met u te bespreken.

Perspectiefnota en Burgerparticipatie
M.b.t. Burgerparticipatie vindt het college het belangrijk dat belanghebbenden betrokken zijn bij de ontwikkelingen in de stad. Ambtelijk heeft een gesprek met de raadswerkgroep Participatie plaatsgevonden. Het college heeft vervolgens geconcludeerd dat het goed is om de participatie in het kader van de Perspectiefnota 2022-2025 stapsgewijs op te pakken.
1. Het college zal in de Perspectiefnota inzichtelijk maken op welke wijze participatie op de verschillende beleidsterreinen afgelopen tijd heeft plaatsgevonden.
2. Er zal bij de Perspectiefnota een grafische weergave komen om burgers, ondernemers en instellingen te informeren. Deze grafische weergave zal breed worden verspreid via social media en in de Arnhemse Koerier. Het college wil inwoners uitnodigen om hierop te reageren.

Chronologische planning

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

1 mei tot woensdag 2 juni: Periode van technische vragen en antwoorden
Rond 1 mei zal de Perspectiefnota beschikbaar zijn.

Woensdag 12 mei: Mondelinge technische briefing door ambtenaren
Raadsleden en fractievolgers stellen mondelinge technische vragen aan beleids- en financiële ambtenaren m.b.t. Perspectiefnota. Deze mogelijkheid wordt extra aangeboden door het college om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag, zodat er ruimte is voor het behandelen van overige onderwerpen. Afhankelijk van de Coronamaatregelen zal deze bijeenkomst digitaal dan wel fysiek worden georganiseerd.

13 mei tot woensdag 2 juni: Periode van schriftelijke technische vragen en antwoorden
Vanaf donderdag 13 mei t/m vrijdag 21 mei kunnen technische vragen schriftelijk ingediend worden. Alle vragen die in deze tijdspanne worden ingediend zullen zo snel mogelijk worden beantwoord en in ieder geval uiterlijk op woensdag 2 juni. Op deze wijze ontstaat er een flinke periode van voorbereiding op de behandeling van de Perspectiefnota die er toe zal leiden dat vóór aanvang van de daadwerkelijke behandeling er geen technische vragen meer openstaan.
De vragen worden ingediend bij de griffie: griffie@arnhem.nl. De griffie zal de vragen direct doorgeleiden naar de ambtelijke organisatie. De ambtelijke organisatie zal de vragen en antwoorden bundelen en het streven is er op gericht om een actuele voortschrijdende bundel te publiceren in Ibabs. Telkens zal dat worden aangekondigd door middel van een notificatie.

Woensdag 19 mei
Reguliere Politieke Avond.

Woensdag 26 mei
Reguliere Besluitvormende Politieke Avond.

Woensdag 2 juni: Meningsvorming 1, geordend per portefeuillehouder
Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. De behandeling zal in de verschillende raadskamers plaatsvinden, geordend per wethouder. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden. Er is voorzien in een mogelijke uitloop (reserve datum uitloop M1 op woensdag 9 juni).

Woensdag 9 juni (uitloop M1)
Eventuele uitloop woensdag 2 juni Meningsvorming 1.
Agendering van overige onderwerpen in raadskamerverband.

Donderdag 10 juni tot en met vrijdag 18 juni: Periode van het opstellen van moties en amendementen.
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 16 juni
Reguliere, gedeeltelijke Besluitvormende, Politieke Avond.

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Woensdag 23 juni: Meningsvorming 2
Bespreking Perspectiefnota in fase Meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 60 minuten voor het college. Geen uitloop mogelijk. Meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via de onderwerpen/ thema's die aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een preadvies geven.

Donderdag 24 juni tot en met maandag 28 juni 12.00 uur: de definitieve moties en amendementen worden geschreven.
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 30 juni de Perspectiefnota wordt vastgesteld.
Besluitvormende raad. Aanvang 18.45 uur. De gebruikelijke spreektijden zullen gehanteerd worden. De definitieve amendementen en moties dienen op maandag voor 28 juni vóór 12.00 uur ingediend te zijn. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc. Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agenderings/ besluitvormingsproces van de Perspectiefnota (en de overige aanhangige onderwerpen)

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562249

Onderwerp: Turap-1 2021

Voorstel

1. De Turap-1 2021 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

Inleiding

Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2021 is een eerste tussenrapportage (Turap-1 2021) opgesteld. De Turap-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap1-2021 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter.

Deze Turap-1 wordt tegelijkertijd met de Perspectiefnota 2022-2025 aan uw raad aangeboden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaaleffect in het uitvoeringsjaar 2021. In de bijgevoegde Turap-1 worden deze effecten in detail toegelicht.

Een zeer beperkt deel van de benoemde afwijkingen is formeel gezien het gevolg van gewijzigd beleid. Dit betreft de volgende onderwerpen:
- addendum coalitieakkoord
- participatieproces NemiA
- inclusieve gemeentelijke organisatie
- toename WOB-verzoeken en planologische voorbereidingsbesluiten

Uw raad is echter in meer of mindere mate al over deze onderwerpen geïnformeerd. Om die reden zijn deze afwijkingen in bijgaande Turap-1 verwerkt. In de Perspectiefnota 2022 zijn de structurele effecten hiervan opgenomen.

Beoogd effect

Een prognose geven van de financiële afwijkingen en het resultaat over 2021. De meerjarige effecten vanaf 2022 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2022.

Arnhem GEMEENTE

Argumenten

1.1 Turap-1 2021 vaststellen
Op basis van de gepresenteerde majeure afwijkingen verkrijgt u inzicht in het verwachte financiële resultaat per programma en op het totaal van de begroting.

2.1 De begrotingswijziging vaststellen
Voorheen was Turap-1 alleen een informerende raadsbrief. Deze keer nemen we hierbij ook een begrotingswijziging op, waarin we alleen die afwijkingen verwerken die:
* verrekeningen met bestemmingsreserves betreffen (conform doelen bestemmingsreserves);
* overhevelingen tussen programma's betreffen (bijvoorbeeld extra middelen decentralisatie-uitkeringen of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's);
* vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een tussentijdse afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift).

Het voordeel hiervan is dat uw raad vroegtijdig een geactualiseerde begroting heeft en dat budgethouders eerder dan voorheen duidelijkheid hebben na akkoord van de raad over wijzigingen in hun budgetten. Nu is deze duidelijkheid er pas na vaststelling van Turap-2 met de bijbehorende begrotingswijziging in november.
De overige afwijkingen die we bij Turap-1 inschatten, verwerken we alleen als prognose in Turap-1 en nog niet in de begrotingswijziging. Dit betreft afwijkingen op bestaand beleid die nog niet vaststaan (bijvoorbeeld open einderegelingen) en waar budgethouders nog op moeten willen bijsturen in de rest van het jaar om deze tot een minimum te beperken. Deze worden bij Turap-2 opnieuw ingeschat en op dat moment in de begrotingswijziging verwerkt. In de bijgevoegde Turap is bij elke afwijking aangegeven of deze meeloopt in de begrotingswijziging.

Kanttekeningen en risico's

Er is met de best mogelijke inschattingen gewerkt op het moment van opmaken van de Turap, maar deze inschattingen kunnen aan het einde van het jaar mogelijk afwijken van de daadwerkelijke realisatie.

Financiën

De prognose over 2021 laat een voordelig resultaat van € 8,1 miljoen zien ten opzichte van de begroting tot en met 14 april 2021. Hiervan wordt voorgesteld om een deel van alle verwachte afwijkingen met bijgaande begrotingswijziging op grond van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting te verwerken.

In de bijlagen bij Turap-1 is per programma een uitputtend overzicht gegeven van alle verwachte afwijkingen. In een aantal gevallen is een afwijking op één programma benoemd, maar vindt de vertaling in de administratie plaats door de begrotingswijziging over diverse (wijk)programma's te verdelen. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Turap 1-2021 en de bijlagen.

Uitvoering

Na vaststelling door de raad wordt de begroting gewijzigd met de bijgevoegde wijziging.

Communicatie

Niet van toepassing

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Turap-1 2021
- Begrotingswijziging 21004OW043

Ter inzage stukken voor gemeenteraad
- Niet van toepassing

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	562249

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: 562249;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Turap-1 2021 vast te stellen;
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Turap-1 2021

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 1 2021 3
Bijlagen 5
Wijken Algemeen 5
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën 7
S01 Veiligheid 12
S02 Bereikbaarheid 13
S03 Economie 14
S04 Onderwijs 15
S06 Participatie en armoedebestrijding 17
S07 Zorg 20
S08 Welzijn en inclusie 22
S09 Gezondheid en sport 24
S10 Klimaat en energie 26
S11 Ruimtelijke ontwikkeling 27
S12 Wonen en leefomgeving 29

Hoofdlijnen Turap 1 2021

In deze eerste Turap over 2021 zijn de verwachte financiële afwijkingen over het lopende jaar 2021 opgenomen. Deze komen naar voren vanuit de financiële vertaling van de autonome ontwikkelingen, de uitvoering van aangenomen moties en de ontwikkelingen in het bestaande beleid die voor het jaar 2021 worden voorzien. De afwijkingen die een structurele doorwerking hebben, komen in de Perspectiefnota ook naar voren. Daarnaast verwachten we een aantal incidentele effecten voor het jaar 2021. Deze zijn alleen in deze Turap-1 toegelicht.

Dit beeld laat op het totaal een positieve verrekening met de algemene reserve zien van € 8,1 miljoen. Dit beeld sluit aan bij de cijfers en toelichting zoals in de Perspectiefnota in het hoofdstuk Totaalbeeld is opgenomen.

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	753.748	759.750	6.002	N
Baten	727.989	744.854	16.865	V
Saldo lasten en baten	**-25.759**	**-14.896**	**10.863**	**V**
Toevoegingen aan reserves	37.022	40.494	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	62.780	63.516	736	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**25.758**	**23.022**	**-2.736**	**N**
Prognose resultaat	**-1**	**8.126**	**8.127**	**V**

Bestuursrapportages en Turap

In de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk wordt gedetailleerde informatie gegeven over de voortgang en resultaten van de programma's. Deze bestuursrapportages zijn continu in ontwikkeling om de raad steeds betere instrumenten te geven om bij te sturen en te controleren.
In de Turaps wordt ook over de voortgang van de programma's gerapporteerd. In Turap-1 zijn dit alleen de financiële afwijkingen. In Turap-2 wordt ook de inhoudelijke voortgang aan de hand van de doelenboom weergeven. Deze rapportage is minder gedetailleerd dan de bestuursrapportages. In deze Turap geven we in de bijlage bij de programma's S06 en S07 een korte toelichting over de financiële afwijkingen. In de bestuursrapportages is meer informatie over de voortgang op deze onderwerpen aangegeven.

Leeswijzer

Vanaf de Begroting 2021 is de presentatie van baten en lasten gewijzigd. De presentatie die in de begroting van 2021 is gebruikt, is doorgezet in deze Turap. Daarom wordt - in afwijking van eerdere Turaps - een positief bedrag gepresenteerd op het moment dat er sprake is van meer baten of meer lasten. Concreet betekent dit dat als er hogere lasten zijn, dit als een positief bedrag in de lasten is gepresenteerd. Dit veroorzaakt een nadeel voor de algemene reserve. Wanneer een negatief bedrag als afwijking in de lasten is gepresenteerd, betekent dit dat er sprake is van minder lasten, dus een voordeel voor de algemene reserve.
Wat betreft de baten werkt dit hetzelfde: een positieve afwijking in de baten betekent hogere baten en een voordeel voor de algemene reserve. Of een afwijking een voordeel of nadeel voor de algemene reserve veroorzaakt, is eveneens weergegeven in de kolommen in de bijlagen.

Daarnaast wordt dit jaar - in tegenstelling tot eerdere jaren - een begrotingswijziging voorgesteld bij Turap-1. Afwijkingen worden in de begroting gewijzigd wanneer deze onder één van de volgende situaties vallen:

- verrekeningen met bestemmingsreserves (conform doelen BR)
- overhevelingen tussen programma's (bijvoorbeeld extra middelen DU's of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's)
- wijzigingen die vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift)

Per afwijking is in de tabellen de nodige informatie verstrekt. Hieronder is per kolom aangegeven welke informatie wordt weergegeven:

C: Is de afwijking het gevolg van de coronacrisis
I/S: Is de afwijking incidenteel of structureel
AR/BR: Komt de afwijking ten gunste of laste van de algemene reserve (AR) of een bestemmingsreserve (BR)
B: Wordt de afwijking in de begroting verwerkt met bijgevoegde begrotingswijziging

Bijlagen

Wijken Algemeen

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	209.432	208.637	795	V
Baten	24.779	24.779	0	
Saldo lasten en baten	-184.653	-183.858	795	V
Toevoegingen aan reserves	1.388	1.388	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.003	2.003	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	615	615	0	N
Prognose resultaat	-184.038	-183.243	795	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-795	V					
Sociale wijkteams (SWT)	-795	V					
Zorg	-1.300	V	WMO huishoudelijke ondersteuning	N	I	AR	N
Schulddienstverlening	350	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid Corona	N	I	AR	J
Armoedebeleid	155	N	Taakmutatie bijzondere bijstand Corona	N	I	AR	J
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Baten	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						

WMO huishoudelijke ondersteuning, activerend werk en doelgroepenvervoer
Op het totale zorgbudget wordt, op basis van de huidige bestedingen en de aanname dat de afname van zorg weer op het niveau van voor de coronamaatregelen zal komen, een eenmalig voordeel van circa € 2,7 miljoen in 2021 verwacht. De ontwikkeling in de zorg is echter onzeker, het is mogelijk dat er sprake zal zijn van een inhaalvraag. Daarom is in 2021 vooralsnog rekening gehouden met € 1,4 miljoen extra zorgkosten en is ditzelfde bedrag als risico opgenomen voor 2022 en verder. Het resterend voordeel van € 1,3 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten, onder andere als gevolg van coronamaatregelen op het gebied van Wmo begeleiding, activerend werk en doelgroepenvervoer (totaal € 800.000) en door de verschuiving van specialistische naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning (€ 500.000).

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie bijzondere bijstand corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	83.506	87.182	3.676	N
Baten	485.807	503.455	17.648	V
Saldo lasten en baten	402.301	416.273	13.972	V
Toevoegingen aan reserves	14.301	17.773	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	21.284	21.833	549	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	6.983	4.060	-2.923	N
Prognose resultaat	409.284	420.333	11.049	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	3.676	N					
Bedrijfsvoering	2.000	N	Formatie SB&R	N	I	AR	N
Bedrijfsvoering	425	N	Connectie: Prijscompensatie huidige contracten	N	S	AR	J
Automatisering	343	N	Connectie: opgave ICT: programma 2!Connect	N	I	AR	N
Automatisering	275	N	Bedrijfsvoering ICT	J	I	AR	N
Automatisering	251	N	Connectie: structurele doorwerking	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	188	N	Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	J	I	AR	N
Publieke dienstverlening	186	N	DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen	N	I	AR	J
Publieke dienstverlening	150	N	Referendum Afval	N	I	AR	J
Automatisering	150	N	De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis	J	I	AR	N
Bedrijfsvoering	150	N	Inclusieve gemeentelijke organisatie	N	S	AR	J
Publieke dienstverlening	140	N	Klantenservice	N	S	AR	N
Bedrijfsvoering	125	N	Hybride werken: structurele kosten	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	100	N	Aanpassen gemeentelijke websites	N	I	AR	N
Publieke dienstverlening	50	N	Klantenservice: inhuur	J	I	AR	N
Wijksturing en Wijkzaken	50	N	Addendum Coalitieakkoord (Wijkpanel)	N	I	AR	J
Raad	40	N	Addendum Coalitieakkoord (0,5 fte griffie)	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	26	N	Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	N	I	AR	N
Financiën	-150	V	Dekking referendum Afval uit onvoorzien	N	I	AR	J
Financiën	-823	V	Actualisatie MIP	N	S	AR	N
Baten	17.648	V					
Financiën	16.799	V	September- en decembercirculaire gemeentefonds	N	I	AR	J
Financiën	1.700	V	Aanvullende compensatie Rijk corona	J	I	AR	N
Financiën	-401	N	Dividend BNG Bank	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	-450	N	Niet realiseren taakstelling verkoop panden	N	I	AR	J

Toevoegingen aan reserves	3.472	N					
Financiën	2.992	N	Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit	N	S	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	400	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerinitiatieven Sociaal Domein)	N	I	AR	J
Wijksturing en Wijkzaken	80	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerparticipatie)	N	I	AR	J
Onttrekkingen aan reserves	549	V					
Bedrijfsvoering	459	V	Vrijval reservering dubieuze debiteuren	N	I	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	90	V	Addendum Coalitieakkoord (onttrekking BR burgerparticipatie)	N	I	BR	J

Formatie SB&R
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor het jaar 2021 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden.

Connectie: Prijscompensatie huidige contracten
Als gevolg van nieuwe aanbestedingen en hercontractering van diverse lopende contracten (schoonmaak, beveiliging en postvoorziening) wordt De Connectie geconfronteerd met hogere prijsontwikkelingen die niet binnen de begroting van De Connectie kunnen worden opgevangen.

Connectie: opgave ICT: Project 2!Connect
Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van het CMM 2 niveau en het komen tot een geharmoniseerde ICT-omgeving. Het accent van de werkzaamheden ligt echter in de eerste jaren waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt.

Bedrijfsvoering ICT (impact corona)
De extra kosten als gevolg van corona die ten behoeve van de bedrijfsvoering worden gemaakt hebben voornamelijk betrekking op ICT. De uitrol van devices om tijd- en plaatsonafhankelijk te werken (zoals laptops) wordt versneld doorgevoerd. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast worden er op korte termijn extra voorzieningen getroffen ten aanzien van (digitale) (thuis)werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Bovendien zijn er extra uitgaven voor beveiliging en stijgen de prijzen van hardware als gevolg van de crisis.

Connectie: structurele doorwerking
De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door naar 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving.

Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice (impact corona)
De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en de verlengde geldigheidsduur van rijbewijzen. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over onder andere de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.

DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'. Voor het organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen zijn extra kosten gemaakt om te voldoen aan de corona-maatregelen.

Referendum afval
Dit jaar is, tegelijk met de Tweede Kamerverkiezingen, een referendum over het afvalbeleid gehouden in Arnhem. Hiervoor zijn kosten gemaakt. Er waren bijvoorbeeld extra stembussen nodig, er was drukwerk nodig en er waren extra personele kosten. Deze kosten kunnen gedekt worden vanuit het budget onvoorzien.

De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis (impact corona)
De Connectie heeft verschillende aanvullende opdrachten van de gemeente Arnhem gekregen die verband houden met corona. Te denken valt onder meer aan extra schoonmaak, de aanschaf van desinfecterende gels en aanpassingen (bewegwijzeringen/aanbrengen schermen) in de verschillende panden. De extra kosten die daarmee zijn gemoeid, zullen worden doorbelast. Verder bestaat het risico dat bepaalde projecten als gevolg van deze extra, onvoorziene werkzaamheden onder druk komen te staan.

Inclusieve gemeentelijke organisatie
Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aanpak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen). In 2021 wordt hiermee gestart.

Klantenservice
Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Verder heeft corona vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 voorzien we een knelpunt van € 140.000 voor 2021.

Hybride werken: structurele kosten
Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot. De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken. De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een (structureel) knelpunt van € 125.000.

Aanpassen gemeentelijke websites
Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 van naar verwachting € 100.000. De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites.

Klantenservice: inhuur
De begroting van Klantenservice kent op dit moment geen structureel budget voor inhuur. Om het toegenomen aanbod aan telefoon goed aan te kunnen, is het nodig dat er in 2021 tijdelijk (extra) externe medewerkers ingehuurd kunnen worden. In 2022 moeten er middelen gereserveerd worden in verband met het opnemen van telefoongesprekken voor opleidingsdoeleinden. Dit als onderdeel van de doorontwikkeling van de afdeling.
In het eerste kwartaal van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering Klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Zie hiervoor ook het item Klantenservice doorontwikkeling Klantencontacten. De ambitie die in het plan wordt neergelegd, is om de afdeling Klantenservice een proactieve partner van de klant te laten zijn (de ogen en oren van de klant). Een realistische begroting maakt hier onderdeel van uit.

Addendum Coalitieakkoord
Op 24 maart hebben de fracties GroenLinks, VVD, PvdA en Arnhem Centraal een addendum op het coalitieakkoord Arnhem 2018-2022 gepresenteerd. In deze Turap zijn de financiële gevolgen op de begroting weergegeven, die in het lopende jaar een effect hebben.
De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de algemene reserve € 80.000 in 2021 in.
We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan tot maximaal € 525.000. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. Vanuit de algemene reserve wordt dit met € 400.000 aangevuld in 2021.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
We nemen maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen. Deze worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn terug te verdienen, zoals isoleren van de schil van de gebouwen en installatie-aanpassingen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden.

Actualisatie MIP
Voor de Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert in 2021 een voordeel op van € 0,8 miljoen.

September- en decembercirculaire gemeentefonds
De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Per saldo resteert voor de algemene middelen een voordeel van € 8,9 miljoen. Hierin is ook de eind maart toegekende aanvullende rijkscompensatie voor de coronacrisis opgenomen. Op diverse programma's in deze Turap staan daar knelpunten tegenover. In de impactanalyse corona die

periodiek wordt geactualiseerd, wordt een totaalbeeld gegeven van de knelpunten, risico's en compensatie corona.

Aanvullende compensatie Rijk corona (impact corona)

Het Rijk heeft voor een aantal beleidsvelden compensatie aangekondigd die nog niet is meegenomen in de laatste publicatie van 26 maart. Dit betreft onder andere de parkeerinkomsten. Voor de totale compensatie van de parkeerinkomsten heeft het Rijk € 150 miljoen gereserveerd. Vorig jaar was dit € 100 miljoen. Deze compensatie wordt in de meicirculaire verwacht. We verwachten hieruit circa € 1,7 miljoen te ontvangen.

Dividend BNG Bank

De BNG Bank heeft het resultaat over 2020 bekendgemaakt. Aan de aandeelhouders wordt voorgesteld om een dividend van € 1,81 per aandeel uit te keren. In de Arnhemse begroting is over 2021 een dividend van de BNG Bank van 1,3 miljoen geraamd. Het voorstel komt voor Arnhem neer op een totaal dividend van € 0,9 miljoen. Dit levert een nadeel van € 0,4 miljoen.

Niet realiseren taakstelling verkoop panden

In de begroting is voor een reeks van jaren een taakstelling op de verkoop van gemeentelijke panden opgenomen. In 2021 is voor het laatst een taakstelling (€ 450.000) in de begroting opgenomen. Deze taakstelling is echter onhaalbaar omdat er momenteel geen panden in de verkoop zijn en er tevens geen zicht op te verkopen panden is.
Dit zal zeer waarschijnlijk leiden tot een nadeel ten laste van het jaarresultaat 2021.

Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit

De toevoeging aan de Bestemmingsreserve (BR) Solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving word de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds. Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen).

Vrijval reservering dubieuze debiteuren

Eens in de paar jaar werd op basis van een steekproef op het vorderingenbestand de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren bepaald. Bij jaarrekening 2018 is een nieuwe steekproef gedaan. Op basis van die steekproef en in afstemming met de accountant bleek een voorziening van € 9,0 miljoen toereikend, waardoor ten opzichte van de vorige positie van € 10,6 miljoen een voordeel werd gerealiseerd van € 1,6 miljoen. Ook is besloten dat de steekproefmethode in 2019 vervangen zou worden door een betrouwbaarder berekening. Omdat onzekerheid bestond over de benodigde hoogte van de voorziening op basis van die nieuwe berekening is de vrijval van € 1,6 miljoen gereserveerd in de BR Bedrijfsvoering. In 2019 bleek een groot deel niet nodig voor dit doel en is € 1,1, miljoen ingezet voor de kosten rondom transformatie Werk en Inkomen (besloten in Turap-2 2019). Het resterende bedrag kan vrijvallen naar de algemene reserve.

S01 Veiligheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.428	19.761	333	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-16.493	-16.826	-333	N
Toevoegingen aan reserves	72	72	0	
Onttrekkingen aan reserves	1.847	1.847	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.775	1.775	0	N
Prognose resultaat	-14.718	-15.051	-333	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	333	N					
Openbare orde en veiligheid	175	N	Aanpak mensenhandel	N	S	AR	N
Openbare orde en veiligheid	158	N	Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Daarin kwam Arnhem nadrukkelijk aan de orde als een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben hierin op het onderwerp mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag als Arnhem te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak) en tegelijkertijd zijn er ook onderwerpen die in de periferie spelen (Wet regulering prostitutie, aanpak seksuele intimidatie) die in deze om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren is veel op het vlak van de aanpak van mensenhandel gedaan via externe middelen. Deze middelen zijn nu gestopt en daarmee ontstaat voor de voortzetting van de aanpak van mensenhandel en uitbuiting een knelpunt.

Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk (impact corona)

Vanuit ODRA en welzijnsorganisatie wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt in verband met de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.

S02 Bereikbaarheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.467	23.567	2.100	N
Baten	7.683	7.683	0	
Saldo lasten en baten	-13.784	-15.884	-2.100	N
Toevoegingen aan reserves	7.246	7.246	0	
Onttrekkingen aan reserves	8.044	8.044	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	798	798	0	N
Prognose resultaat	-12.986	-15.086	-2.100	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	2.100	N					
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	2.100	N	Terugloop parkeerinkomsten	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Terugloop parkeerinkomsten (impact corona)

Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Dit heeft zich in 2020 ook voorgedaan. Op basis van de bezettingsgraad op straat, in de garages en het aantal naheffingen is de verwachte impact voor heel 2021 berekend.

S03 Economie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	6.670	7.040	370	N
Baten	990	897	93	N
Saldo lasten en baten	-5.680	-6.143	-463	N
Toevoegingen aan reserves	120	120	0	
Onttrekkingen aan reserves	250	250	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	130	130	0	N
Prognose resultaat	-5.550	-6.013	-463	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	370	N					
Economische Zaken / Acquisitie	370	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Baten	-93	N					
Economische Zaken / Acquisitie	-93	N	Lagere huren horeca	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Taakmutatie re-integratie corona van S06

Op programma S06 is de totale afwijking toegelicht die ontstaat bij de middelen re-integratie. Op programma S06 worden deze lasten gerealiseerd en de baten worden op S00 gepresenteerd (taakmutatie in het gemeentefonds). Een deel van deze taakmutatie (€ 370 duizend) wordt besteed op dit programma S03, vanwege de nauwe samenhang tussen werk en economie.

Lagere huren horeca (impact corona)

Recente gerechtelijke uitspraken m.b.t. horeca-huren geven aan dat ook van de verhuurder wordt verwacht dat deze een deel van de contractueel overeengekomen huurbedragen schrapt. De uitspraak geeft aan 50% gedurende de lockdown-periode en 25% korting als er sprake is van een beperkte openstelling.
Voor de door de gemeente verhuurde horeca-panden wordt ingeschat dat over het 1ste halfjaar 2021 € 93.000 korting gegeven zal worden.

S04 Onderwijs

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.356	19.505	149	N
Baten	2.466	2.401	65	N
Saldo lasten en baten	-16.890	-17.104	-214	N
Toevoegingen aan reserves	8.264	8.264	0	
Onttrekkingen aan reserves	6.922	6.922	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-1.342	-1.342	0	N
Prognose resultaat	-18.232	-18.446	-214	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	149	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	500	N	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	149	N	DU aanpak laaggeletterdheid	N	I	AR	J
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-500	V	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Baten	-65	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE)	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden (impact corona)

Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Bij het weer opstarten van school na de zomervakantie, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We hebben met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. De Zomerscholen VVE en PO zijn het eerst gerealiseerde speerpunt, er komt ook een Herfstschool. Een projectleider gaat de Arnhemse Aanpak trekken. Bij het Rijk is door de schoolbesturen een subsidieaanvraag gedaan voor extra ondersteuning op de Arnhemse scholen.
Voor het voortgezet onderwijs en MBO kan aanspraak gemaakt worden op de al bestaande incidentele subsidieregeling Gelijke Kansen. Ook de tweede lockdown heeft weer grote impact. Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen een (nog grotere) achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt.

Het is nog niet inzichtelijk welke kosten het totaal aan speerpunten met zich meebrengt. Dat is ook weer afhankelijk hoe lang de tweede lockdown duurt en welke impact dit heeft. Besturen, PAS en gemeente hebben gezamenlijk € 1 miljoen toegezegd voor de Arnhemse Aanpak. Het deel dat de gemeente financieel bijdraagt wordt bekostigd vanuit de middelen voor het onderwijs achterstanden beleid (de OAB-middelen).

DU aanpak laaggeletterdheid
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE) (impact corona)
Dit betreft de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE).

S06 Participatie en armoedebestrijding

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	182.422	174.611	7.811	V
Baten	118.054	118.054	0	
Saldo lasten en baten	-64.368	-56.557	7.811	V
Toevoegingen aan reserves	554	554	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.556	5.743	187	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	5.002	5.189	187	V
Prognose resultaat	-59.366	-51.368	7.998	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-7.811	V					
Werk en Inkomen	2.104	N	Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.303	N	DU Crisisdienstverlening corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.124	N	Taamutatie impuls re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	250	N	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)	J	I	AR	N
Schulddienstverlening	95	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona	N	I	AR	J
Schulddienstverlening	47	N	Schulddienstverlening	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-370	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S03	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-900	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S08	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-1.000	V	Extra kosten re-integratie	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-1.224	V	WSW actualisatie	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-3.140	V	Werk: herstelagenda en landelijke middelen	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-6.100	V	BUIG actualisatie	N	S	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	187	V					
Inclusie	187	V	Vrijval jongerenperspectieffonds	N	I	BR	J

Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona

Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

DU Crisisdienstverlening corona
Dit betreft een decentralisatie-uitkering uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie impuls re-integratie corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) (impact corona)
Het kabinet heeft een nieuwe regeling aangekondigd in verband met corona. Tonk is een noodmaatregel voor huishoudens die door omstandigheden in ernstige financiële problemen dreigen te komen. De regeling loopt van 01-01-2021 tot 01-07-2021. De impact van deze regeling is nog niet bekend.

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Schulddienstverlening (impact corona)
Mede als gevolg van de corona-crisis worden er meer aanvragen voor schulddienstverlening verwacht. Daartoe is de personele bezetting tijdelijk (tot 1 juli 2021) uitgebreid.

Taakmutatie re-integratie corona naar S03 en S08
Een deel van de ontvangen gelden inzake de taakmutatie re-integratie corona worden besteed op programma S03 en S08.

Extra kosten re-integratie (impact corona)
Als gevolg van corona krijgen we waarschijnlijk op termijn te maken met een groter bijstandsbestand en zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het nog lastig hier een goede meerjarige inschatting van te maken. We zien inmiddels wel dat het rijk met aanvullende financiering richting gemeenten komt die vooralsnog voor 2021 toereikend lijkt. Daarom kan het financiële effect dat we eerder opnamen in 2021 van € 1,0 miljoen komen te vervallen. We nemen dit nog wel als risico op in het gemeentelijke risicoprofiel.

WSW actualisatie
Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep sw-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Onlangs heeft de MGR de concept gewijzigde begroting 2021 en de concept begroting 2022 gedeeld. De gerealiseerde uitstroom over 2020 is groter geweest dan begroot. Dit leidt tot een incidentele terugbetaling over 2020.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen
We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan uw raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen.

De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de meerjarenbegroting zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse herstelagenda coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt er een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel.

Middelen vs. inzet **bedragen x € 1.000**	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen*	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

*Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap-2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Naast deze lokale middelen zijn er door het rijk regionale middelen ter beschikking gesteld voor crisisdienstverlening voor 2020 en 2021. Voor onze arbeidsmarktregio gaat het vooralsnog in totaal om € 1,8 miljoen voor Arnhem als centrumgemeente die via de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gekomen. Deze middelen zijn een-op-een beschikbaar voor de regio en bedoeld voor specifieke doeleinden. We voegen deze middelen in 2021 toe aan het programma Participatie en armoedebestrijding.

Buig actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022. De bijstelling van 2021 zou worden meegenomen in verzamelbesluit 1 van 2021. Gezien de definitieve realisaties over 2020 nog niet bekend waren, heeft deze verwerking nog niet plaats kunnen vinden. De bijstelling over 2021 loopt daarom mee in Turap-1 2021.

Vrijval jongerenperspectieffonds

Bij de analyse van de bestemmingsreserves in de Begroting 2021 is uit de bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds € 0,7 miljoen vrijgevallen. Hiervoor in de plaats is een structureel budget van € 0,3 miljoen in de Begroting 2021 opgenomen om jongeren met hun problematische schulden te ondersteunen. Voor 2020 stond er een onttrekking uit de bestemmingsreserve begroot van € 0,2 miljoen. Dit saldo resteerde nog in de reserve. De kosten voor 2020 zijn echter via de exploitatie gelopen. Hierdoor kan dit bedrag in 2021 alsnog vrijvallen ten gunste van de algemene middelen. De reserve kan hiermee ultimo 2021 worden opgeheven. Dit besluit zal bij de Begroting 2022 aan de raad worden voorgelegd.

S07 Zorg

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	54.443	54.363	80	V
Baten	4.940	4.940	0	
Saldo lasten en baten	-49.503	-49.423	80	V
Toevoegingen aan reserves	628	628	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.865	2.865	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.237	2.237	0	N
Prognose resultaat	-47.266	-47.186	80	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-80	V					
Zorg	175	N	Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo	J	I	AR	N
Zorg	20	N	Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	J	I	AR	N
Zorg	-275	V	Droombankje	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo (impact corona)

Organisaties kunnen directe meerkosten bij de uitvoering van de Jeugdwet en Wmo als gevolg van de coronacrisis declareren bij gemeenten. De regeling loopt (vooralsnog) van maart t/m december 2020. Arnhem is centrumgemeente voor de regio. Het rijk heeft voor de uitvoering van deze regeling middelen beschikbaar gesteld via de DU's maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Deze middelen zijn grotendeels ingezet voor de meerkosten in de maatschappelijke opvang. Het is onzeker of deze middelen ook kostendekkend zijn voor de meerkosten in het zorgdomein omdat nog niet alle declaraties zijn ingediend. Voor doelgroepenvervoer geldt dat in de intelligente lockdown 80% van de niet gereden ritten is doorbetaald, deze regeling is voor het gehele jaar doorgetrokken als het gaat om vraagafhankelijkvervoer en routevervoer naar dagbesteding. Inmiddels wordt leerlingenvervoer en jeugdwetvervoer voor 100 % gereden, dus vervalt de 80% regeling. Voor 2021 wordt op dit onderdeel een nadeel van € 25.000 verwacht.

Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona (impact corona)

Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (onder andere RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Inschatting

van de impact 2021 is uitgaande van de situatie begin 2021. Naar verwachting zal het Rijk dit compenseren in 2021.

Droombankje

Vanuit programma zorg worden gelden overgeheveld naar programma S08 welzijn en inclusie voor Het Droombankje. Zie voor verdere toelichting programma S08.

S08 Welzijn en inclusie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.109	27.500	6.391	N
Baten	768	768	0	
Saldo lasten en baten	-20.341	-26.732	-6.391	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	750	750	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	750	750	0	N
Prognose resultaat	-19.591	-25.982	-6.391	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	6.391	N					
welzijn	1.840	N	DU Vrouwenopvang	N	I	AR	J
Welzijn	1.400	N	Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	J	I	AR	N
Welzijn	1.247	N	Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl	J	I	AR	N
Welzijn	900	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Welzijn	314	N	DU Brede aanpak dak- en thuislozen	N	I	AR	J
Welzijn	275	N	Droombankje	N	I	AR	J
Welzijn	250	N	Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden	J	I	AR	N
Welzijn	165	N	DU Uitstapprogramma prostituees	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

DU Vrouwenopvang

Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona (impact corona)

Naast de reguliere opvang voorzieningen is een andere locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang op een cruiseschip. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip minimaal voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM. Er moet rekening gehouden worden met een overgangsperiode van drie maanden. Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor

daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagierscruiseschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen en van de mate van instroom van nieuwe daklozen.

Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl (impact corona)
De coronacrisis heeft impact op het sociaal en mentaal welzijn van mensen in alle lagen van de bevolking. Er is vanuit het Rijk een nieuw maatschappelijk steunpakket ontwikkeld dat zich richt op sociaal en mentaal welzijn en een gezonde leefstijl. Het kabinet wil samen met de gemeenten maatregelen treffen om de directe effecten van het sociaal en mentaal welbevinden van kwetsbare groepen en negatieve gezondheidseffecten van de noodzakelijke corona maatregelen zoveel mogelijk in goede banen te leiden en verdere schade te voorkomen. Doel van dit steunpakket is het verminderen van de langdurige gevolgen van deze coronaperiode op het sociaal en mentaal welbevinden en gezondheid. Het betreft incidentele middelen, voor tijdelijke intensivering. Het pakket bestaat uit drie actielijnen:
1. Intensivering initiatieven welzijn voor de jeugd;
2. Intensivering initiatieven welzijn kwetsbare groepen;
3. Intensivering initiatieven gezonde leefstijl.
Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's. De inkomsten zijn opgenomen op programma S00 bij het gemeentefonds.

Taakmutatie re-integratie corona van S06
Op programma S06 is de afwijking toegelicht van taakmutaties waarvan de lasten op S06 gemaakt gaan worden en de baten op S00 gepresenteerd worden. Een deel van deze taakmutatie (€ 900.000) wordt besteed op dit programma S08, vanwege de samenhang tussen werk & inkomen en welzijn.

DU Brede aanpak dak- en thuislozen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Het Droombankje
Stichting Het Droombankje heeft voor de tweede helft van het jaar 2020 een incidentele subsidie ontvangen, conform het collegebesluit van 30 juni 2020. Met het genomen collegebesluit is voor 2021 e.v. vastgesteld dat bij een nieuwe aanvraag voor 2021 e.v. een structurele begrotingswijziging nodig is. Echter, er is gezien de korte periode (derde en vierde kwartaal 2020) waarin Het Droombankje actief is in de Maatschappelijke Opvang-keten meer tijd nodig om vast te kunnen stellen of stichting Het Droombankje structureel toegevoegd kan worden aan de MO keten. Daarom is voor 2021 opnieuw een incidentele subsidie verleend. De incidentele subsidieverlening van € 275.000 aan stichting Het Droombankje voor 2021 komt ten laste van de vrij te vallen middelen voor ambulante begeleiding Wmo. In de loop van dit jaar wordt duidelijk of Het Droombankje structureel wordt gesubsidieerd, dit zal dan ter besluitvorming worden voorgelegd. De kosten worden gedekt met budget dat overkomt van programma S07 Zorg.

Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden (impact corona)
Op basis van een afwegingskader kan door de gemeente steun worden verleend aan sportverenigingen, cultuurinstellingen, welzijnsorganisaties, buurthuizen en aan initiatieven die een rol vervullen in de sociale samenhang in wijken. Hierbij wordt uitgegaan van steunverlening gedurende de periode 1 mei 2020 tot 1 mei 2021. De over deze periode hiervoor te verlenen steun wordt gemaximeerd tot € 250.000. De kosten worden zoveel als mogelijk gedekt uit bestaande budgetten binnen de desbetreffende beleidsvelden. In 2020 is hierop geen beroep gedaan, dit is doorgeschoven naar 2021. Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's.

DU Uitstapprogramma prostituees
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

S09 Gezondheid en sport

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	20.511	20.781	270	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-17.576	-17.846	-270	N
Toevoegingen aan reserves	354	354	0	
Onttrekkingen aan reserves	260	260	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-94	-94	0	N
Prognose resultaat	-17.670	-17.940	-270	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	270	N					
Publieke gezondheid	120	N	Rookvrije tegels	N	I	AR	J
Sport	83	N	Exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	N	S	AR	J
Sport	67	N	Kunstgrasvelden	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Rookvrije tegels

Om uitvoering te kunnen geven aan de eerder door de Raad aangenomen motie 'Op naar een rookvrije generatie' zijn vorig jaar extra middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier de eenmalige kosten voor het plaatsen van rookvrij tegels en borden bij kinderspeelplaatsen (€ 120.000).
De uitvoering hiervan vindt echter pas in het eerste deel van dit jaar plaats. Helaas zijn deze middelen niet meegelopen in de budgetoverheveling en heeft dit tot een voordeel voor de algemene middelen geleid in 2020. Aangezien de kosten pas dit jaar worden gemaakt, ontstaat er in 2021 een nadeel voor de algemene middelen.

Exploitatie Bethaniënstraat en de Opmaat

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel knelpunt op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Voor het jaar 2021 ontstaat een knelpunt van € 83.000.

Kunstgrasvelden

In de vorige Perspectiefnota hebben we budget gekregen om een natuurgrasveld te veranderen in een kunstgrasveld. Afgelopen woensdag 13 januari is een motie aangenomen waarin de raad het college opdraagt om de alternatieven voor SBR infill (de huidige methode) van een kunstgrasveld te onderzoeken, bij de eerstvolgende renovatie dan wel aanleg van een nieuw kunstgrasveld. De eerstvolgende renovatie is dus al op zeer korte termijn (is nu in gang gezet). Vermoedelijk zal uit het onderzoek blijken dat milieuvriendelijkere

alternatieven duurder zijn dan dat nu in budget is voorzien. Het college kan ervoor kiezen de oude SBR infill methode te hanteren, of meer budget toe te kennen en voor een milieuvriendelijker alternatief te gaan.
Uit het onderzoek is gebleken dat een infill van maiskurk momenteel het milieu het minst belast. Dit vraagt om een extra uitgave van € 67.000. De jaarlijkse extra onderhoudskosten van € 5.000 worden door het Sportbedrijf gedekt.

S10 Klimaat en energie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	5.487	5.612	125	N
Baten	473	473	0	
Saldo lasten en baten	-5.014	-5.139	-125	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.200	3.200	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.200	3.200	0	N
Prognose resultaat	-1.814	-1.939	-125	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	125	N					
Duurzaamheid	125	N	Participatieproces NemiA	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Participatieproces nemiA

Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. Om beter inzicht te krijgen in de impact van de uitvoering van het akkoord, hebben het Rijk en decentrale overheden de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) om advies gevraagd. In zijn onderzoek concludeert de ROB onder andere dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 € 450 miljoen bedragen en deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. De ROB adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of dit ook daadwerkelijk gaat gebeuren.
Het afgelopen jaar bevestigt dat de wijkgerichte energietransitie zoals door de raad is vastgesteld een grote participatieve inspanning vraagt. Dit wordt door bovenstaand onderzoek bevestigd. Het proces in de wijken loopt ondanks corona voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier, als onderdeel van de doelstellingen uit NEMiA in de wijken, invulling aan te kunnen geven is vooruitlopend op eventuele bijdragen vanuit het rijk een extra jaarlijkse inspanning op participatie gebied geraamd van € 125.000 in 2021. Bestaande uit inzet participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	36.753	36.752	1	V
Baten	29.963	29.963	0	
Saldo lasten en baten	-6.790	-6.789	1	V
Toevoegingen aan reserves	2.516	2.516	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.658	5.658	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.142	3.142	0	N
Prognose resultaat	-3.648	-3.647	1	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-1	V					
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	800	N	Woonboten Nieuwe Haven	N	I	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	170	N	Leegloop personeel Projecten (PIM)	J	I	AR	N
Openbare ruimte	50	N	Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	N	S	AR	N
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	29	N	DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	N	S	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-1.050	V	Uitkering Rijk Bethanienstraat	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met

elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Leegloop personeel Projecten (PIM) (impact corona)
PIM en OR werken met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Door met name het niet kunnen maken van rendabele uren doordat kinderen niet naar school konden en thuis bleven, ontstaat echter wel een nadeel.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten
Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.
Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Uitkering Rijk Bethaniënstraat
Voor de sanering van de grondwal aan de Bethaniënstraat is een specifieke uitkering van het Rijk van € 1,05 miljoen beschikbaar gekomen. Met deze uitkering is in de begroting nog geen rekening gehouden.
In de begroting is een budget opgenomen van € 3,9 miljoen voor de sanering en herinrichting van de Bethaniënstraat. Dit budget komt voor € 1,66 miljoen uit de inzet van de algemene reserve.
Nu de specifieke uitkering beschikbaar is gekomen, kan de begrote inzet van de algemene reserve met € 1,05 miljoen verlaagd worden van € 1,66 miljoen naar € 0,61 miljoen.

S12 Wonen en leefomgeving

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	37.671	38.946	1.275	N
Baten	39.814	39.189	625	N
Saldo lasten en baten	2.143	243	-1.900	N
Toevoegingen aan reserves	371	371	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.304	3.304	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.933	2.933	0	N
Prognose resultaat	5.076	3.176	-1.900	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.275	N					
Openbare ruimte	900	N	Extra activiteiten afvalinzameling	J	I	AR	N
Openbare ruimte	150	N	Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Extra kosten Toezicht en Handhaving	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	25	N	Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen	J	I	AR	N
Baten	-625	N					
Openbare ruimte	-625	N	Lagere inkomsten afvalstoffenheffing	N	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Extra activiteiten afvalinzameling (impact corona)

Voor 2021 zullen de corona-effecten ook merkbaar zijn rondom de extra activiteiten afvalinzameling. De verwachte effecten zijn: extra grofvuil op te halen, extra grof vuil gebracht naar ABS en verwijderen van grofvuil bijgeplaatst bij containers. De inzameling van papier zal in geheel 2021 nog met professionele krachten plaatsvinden waarbij de compensatie van de vrijwilligers in stand blijft.

Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte (impact corona)

Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn. Voor 2021 is de verwachting dat tot aan de zomer minder dan normaal vergunningen wordt verleend, maar dat er een inhaalslag daarna komt. Per saldo is de verwachting dat corona voor 2021 een negatieve impact heeft voor de opbrengsten uit verleende vergunningen.

Extra kosten Toezicht en Handhaving (impact corona)
Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen juist ook in de weekenden, dit leidt tot hogere kosten. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving. Voor 2021 is de verwachting dat extra ondersteuning bij Toezicht en Handhaving nodig blijft en dat mogelijk ook een rol gespeeld gaat worden bij ondersteuning van vaccinaties. Het bedrag is gebaseerd op een inschatting voor de eerste helft van 2021.

Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte (impact corona)
Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Tevens is het risico dat er tijdens de werkzaamheden meerkosten als gevolg van corona in rekening gebracht worden om aan de coronamaatregelen te voldoen.

Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen (impact corona)
Het ondersteunen/adviseren op gebied van inrichting van de openbare ruimte voor coronagerelateerde maatregelen.

Lagere inkomsten afvalstoffenheffing
Het aanbod van betaalde zakken blijft binnen diftar achter op begroting. Hierdoor krijgt de gemeente minder inkomsten terwijl de hoeveelheid restafval niet navenant daalt. Uitgaande van de verwachting dat per 1 juni op basis van de uitkomst van het referendum overgegaan wordt op een nieuw systeem, wordt een nadelig resultaat van € 625.000 over 2021 verwacht.

Nr. : 21004OW043
Onderwerp : Turap-1
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562249
Toelichting: : Begrotingswijziging bij Turap-1

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	72	0	**-72**	0	0	**-72**
Geb 2	**Noordwest**	62	0	**-62**	0	0	**-62**
Geb 3	**Noordoost**	54	0	**-54**	0	0	**-54**
Geb 4	**Presikhaaf**	67	0	**-67**	0	0	**-67**
Geb 5	**Malburgen**	99	0	**-99**	0	0	**-99**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	46	0	**-46**	0	0	**-46**
Geb 7	**De Laar/Elden**	32	0	**-32**	0	0	**-32**
Geb 8	**RKV**	73	0	**-73**	0	0	**-73**
		505	**0**	**-505**	**0**	**0**	**-505**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	851	15.948	**15.097**	14.352	549	**1.294**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	370	0	**-370**	0	0	**-370**
S04	**Onderwijs**	149	0	**-149**	0	0	**-149**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	-2.744	0	**2.744**	0	187	**2.931**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	3.219	0	**-3.219**	0	0	**-3.219**
S09	**Gezondheid en sport**	203	0	**-203**	0	0	**-203**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	829	1.050	**221**	0	0	**221**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		2.877	**16.998**	**14.121**	**14.352**	**736**	**505**
	Totaal	3.382	16.998	**13.616**	14.352	736	**0**

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562251

Onderwerp: Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)

Voorstel

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen.
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

Inleiding

De jaarstukken 2020 zijn het sluitstuk van de P&C-cyclus 2020. In de begroting 2020 - 2023 is het beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald.

Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) opgenomen De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten (‘herzieningen’ genoemd), de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen (= te verwachten verliezen), de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

Beoogd effect

Jaarstukken 2020:
Decharge verlenen aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beleid en beheer door middel van de vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020.

FJP 2020:

Gemeente Arnhem

Inzicht verschaffen in de ontwikkeling van de grondexploitaties en de investeringsprojecten. Daarnaast is het doel om de herzieningen zo snel mogelijk te verwerken in de begroting, zodat in de projecten gewerkt wordt met een actueel (financieel) kader.

Argumenten

1.1 Jaarstukken 2020

Volgens de wettelijke kaders, zijnde het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV), is het college verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de jaarrekening. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat:

- de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven;
- de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

De Verordening Financieel Beleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan te bieden aan de raad.
De Gemeentewet verplicht de gemeente om ieder jaar op uiterlijk 15 juli de door de gemeenteraad vastgestelde jaarstukken aan te bieden aan de provincie Gelderland.

1.2 Resultaatbestemming

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen. Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de coronamaatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen.
Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie.
Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 miljoen te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0 en komt overeen met de begrote weerstandsfactor van 1,0. Dit valt binnen de marges van het financieel kader dat door de gemeenteraad is vastgesteld.

De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

1.3 Begrotingswijziging 2021 inzake resultaatbestemming 2020

Voorgesteld wordt om middels een begrotingswijziging 2021 een deel van het resultaat van 2020 dat ten gunste is gekomen van de Algemene Reserve in te zetten. Concreet betreft dit het voorstel om € 2,0 miljoen vanuit de AR toe te voegen aan de BR Zuidelijke Binnenstad.

Het financieel resultaat 2020 bevat voor in totaliteit € 5,4 mln. winstneming in grondexploitaties, waaronder € 2,3 mln. in de grondexploitatie Zuidelijke binnenstad. Het is van groot belang om in de komende jaren door te kunnen ontwikkelen in de binnenstad. De woningbouwontwikkelingen, herontwikkeling Bestuurskwartier en wederopbouwgebieden daaromheen, maar ook de impact van Covid-19 op ondernemers in de binnenstad maken het van belang om als gemeente te blijven investeren in de binnenstad. In de raadsbrief Anticyclisch investeren van februari 2021 is om die reden ook aangegeven dat projecten naar voren worden gehaald die zowel kansen benutten, als noodzakelijk zijn vanuit het belang van een sterke en aantrekkelijke binnenstad in relatie tot de herstelagenda. In de jaarrekening 2020 is de winstneming Zuidelijke binnenstad ten gunste van het jaarresultaat gekomen en aan de Algemene Reserve toegevoegd. Voorgesteld wordt om hiervan middels een begrotingswijziging in 2021 € 2,0 mln. te reserveren voor de financiering van de toekomstige ontwikkelingen in het Bestuurskwartier door deze toe te voegen aan de reeds bestaande BR Zuidelijke binnenstad.

1.4 Accountantsverslag Deloitte

Verantwoordelijkheid accountant:
De controleverordening vormt de basis waarop de accountant de controle over de boekjaren uitvoert. In de verordening worden de reikwijdte van de controle, de geldende normstellingen en de te hanteren goedkeurings- en rapporteringtolerantie vermeld. De bij de controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten.

Accountantsverslag en controleverklaring Deloitte:
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle. Daarbij gaan zij nader in op de scope en reikwijdte van de accountantscontrole en geven zij een nadere toelichting op de getrouw- en rechtmatigheid van de jaarrekening. Het accountantsverslag is integraal onderdeel van de rapportage aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) inzake de SiSa-verantwoording.

De accountant heeft geen controleverschillen ten aanzien van getrouw- en rechtmatigheid geconstateerd, De accountant is voornemens een goedkeurende verklaring af te geven voor de jaarstukken 2020. Voor een nadere toelichting op de bevindingen van de accountant wordt verwezen naar het accountantsverslag.

Ons college heeft een reactie op het accountantsverslag geformuleerd. Hiervoor wordt verwezen naar de reactiebrief.

1.5 FJP: bijlage, geheimhouding en begrotingswijziging

Het algemene, publieke overzicht van de grondexploitaties is terug te vinden in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. Deze FJP 2020 is een verdieping daarop met gedetailleerde projectinformatie en risicobeschrijvingen. Wij raden u aan eerst de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag te lezen en pas daarna deze bijlagen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

De begrotingswijziging naar aanleiding van de FJP wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken 2020.

Kanttekeningen en risico's

Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf "weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag.

Financiën

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen Hiervan wordt voorgesteld €3,9 miljoen toe te voegen in de BR Taakmutaties en het restant van €13,0 miljoen toe te voegen in de Algemene Reserve (AR).

Uitvoering

De accountant geeft een toelichting aan de auditcommissie over het accountantsverslag en de controleverklaring, behorende bij de jaarrekening.

Communicatie

Er wordt een persbericht, animatie en infographic gemaakt voor de jaarstukken.

Op de website financien.arnhem.nl staat de webversie van de jaarstukken weergegeven. Hierin is extra informatie opgenomen, zoals bijvoorbeeld in het onderdeel 'wat heeft het gekost' binnen de programma's (meer informatie tabel baten en lasten en reserves per programma) en bij 'wat hebben we gedaan' (in de doelenboom staat ook de informatie uit Turap 2 weergegeven).

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel en concept-raadsbesluit
- Jaarstukken 2020
- Controleverklaring jaarstukken 2020
- Accountantsverslag 2020 Deloitte
- Reactie college Accountantsverslag
- Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)
- Begrotingswijziging resultaatbestemming
- Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 562251

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 562251;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen;
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Jaarstukken 2020

Jaarstukken 2020

GEMEENTE Arnhem

Jaarstukken 2020

Inhoudsopgave

Infographic 1

Deel 1 Hoofdlijnen 2

2020, een samenvatting 3

Leeswijzer 6

Deel 2 Jaarverslag 8

Wijken 9

Wijken algemeen 10

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 17

Noordwest 22

Noordoost 26

Presikhaaf 32

Malburgen 36

Schuytgraaf, Elderveld 40

De Laar, Elden 44

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 48

Stad 52

Bestuur, dienstverlening en financiën 53

Veiligheid 64

Bereikbaarheid 72

Economie 78

Onderwijs 87

Cultuur 91

Participatie en armoedebestrijding 98

Zorg 112

Welzijn en inclusie 124

Gezondheid en sport 133

Klimaat en energie 139

Ruimtelijke ontwikkeling 145

Wonen en leefomgeving 151

Paragrafen 161

Lokale heffingen 162

Weerstandsvermogen en risicobeheersing 165

Onderhoud kapitaalgoederen 181

Financiering 192

Bedrijfsvoering 196

Verbonden partijen 201

Grondbeleid 221

Investeringen 229

Subsidies 232

Integriteit 236

Deel 3 Jaarrekening 239
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting 240
Balans en de toelichting 249
Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld 278
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel) 280
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 292

Deel 4 Bijlagen 293
Afkortingenlijst 294
Begrippenlijst 297

Infographic

Jaarstukken 2020 in één oogopslag

GEMEENTE Arnhem

Wat zijn de inkomsten?

Totaal € 867 mln.

Het Rijk	Reserves	Overige inkomsten	Lokale heffingen
€ 599 mln.	€ 60 mln.	€ 106 mln.	€ 102 mln.

Wat zijn de uitgaven?

Stedelijke programma's:	
Bestuur, dienstverlening en financiën	€ 113 mln.
Veiligheid	€ 17 mln.
Bereikbaarheid	€ 29 mln.
Economie	€ 7 mln.
Onderwijs	€ 27 mln.
Cultuur	€ 34 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 200 mln.
Zorg	€ 63 mln.
Welzijn en inclusie	€ 22 mln.
Gezondheid en sport	€ 25 mln.
Klimaat, energie en milieu	€ 9 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 55 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 37 mln.
Subtotaal	**€ 638 mln.**

Wijken:	
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek	€ 31 mln.
Noordwest	€ 29 mln.
Noordoost	€ 24 mln.
Presikhaaf	€ 23 mln.
Malburgen	€ 35 mln.
Schuytgraaf/ Elderveld	€ 25 mln.
De Laar/ Elden	€ 17 mln.
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	€ 28 mln.
Subtotaal	**€ 212 mln.**

Totaal € 850 mln.

Wat hebben we gedaan?

Corona - We namen meer dan honderd maatregelen om onze inwoners en bedrijven te helpen, zoals laptops voor kinderen, ondernemersondersteuning en extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. We maakten de Arnhemse Herstelagenda Corona-crisis: fiks investeren om de stad een steun in de rug te geven. Daar profiteert de lokale economie ook van.

Wonen - We gaan sneller meer woningen bouwen. Én de leefbaarheid van kwetsbare wijken vergroten. Sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Daarvoor hebben we met de provincie, met Nijmegen en met het Rijk een woondeal gesloten.

Zorg - De uitgaven in de zorg stijgen nog steeds, maar we hebben ze beter onder controle gekregen. Belangrijk is dat iedere Arnhemmer de zorg krijgt die hij of zij nodig heeft.

Duurzaamheid - We gaan aan de slag om wijken 'van het gas' af te krijgen. Daarnaast maken we Arnhem 'klimaatadaptief' maken. Dat betekent dat we ons voorbereiden op meer regen en meer droogte. Bijvoorbeeld door meer groen in plaats van stenen en meer verkoeling door bomen.

En verder:

- De verbouwing van Museum Arnhem is in volle gang. Een nieuwe vleugel werd spectaculair boven de stuwwal geschoven.
- We strijden tegen armoede. Met een nieuwe armoedeagenda en een de uitvoeringsagenda schulddienstverlening.
- Arnhem was gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. Daarbij zijn diverse gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.
- De gemeenteraad keurde de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed.

Wilt u meer weten? Kijk op financien.arnhem.nl

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit:

1. Hoofdlijnen van beleid

2. Leeswijzer

2020, een samenvatting

2020 liep totaal anders dan we aan het begin van het jaar verwachtten. Het jaar begon hoopvol met de Woondeal en de Arnhem-Oost aanpak, maar corona gooide al snel roet in het eten. Toch hebben we in een jaar van crisis als stad mooie projecten opgezet, vele doelen bereikt en diverse plannen gemaakt.

Woondeal Arnhem-Nijmegen

Er is de afgelopen jaren volop gebouwd in Arnhem en er zijn ook nog plannen in ontwikkeling of in voorbereiding. Daar bovenop sloten Arnhem, Nijmegen en het Rijk een woondeal, met als inzet de bouw van nog meer woningen in beide steden dan al gepland was. De Woondeal moet ervoor zorgen dat er sneller en meer betaalbare huur- en koopwoningen komen. Maar het gaat om veel meer dan woningen alleen. We gaan ook sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Dit noemen we de Arnhem-Oost aanpak en heeft als doel om alle Arnhemmers gelijke kansen te bieden en tweedeling in de stad tegen te gaan. Hierbij worden woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal opgepakt.

Corona

Toen kwam corona. Een crisis die zijn weerga niet kent en waarvoor we alle zeilen moesten bijzetten. Een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. Bijna de helft van de ondernemers gaf aan te verwachten dat het voortbestaan van hun bedrijf door de crisis in gevaar komt. De cultuur- en evenementensector stond op omvallen. Al snel namen we meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning van het Rijk en de Provincie. Zo zorgden we voor laptops voor kinderen uit gezinnen die dat zelf niet kunnen betalen, boden we extra ondersteuning voor ondernemers en regelden we extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. Ook presenteerden we voor onszelf en voor de stad een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk. Tegelijk zijn we ervan doordrongen dat de coronacrisis niet zomaar voorbij is. Dat we ook verder moeten kijken. Zeker tot en met 2021, en misschien nog wel langer.

Investeren in de stad

Daarom presenteerden we nog voor de zomer de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim €19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis. Door juist nu te investeren zorgen we tegen de stroom in voor een impuls in de lokale economie. Met als doel de stad te versterken en zo goed mogelijk uit de crisis te komen. We investeren daar waar het bijdraagt aan grote transities en de opgaven die daarbij horen, zoals de energietransitie, duurzame mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie. Daarmee zorgen we lokaal voor werkgelegenheid en extra bedrijvigheid. Daarnaast investeren we in cultuur. De gemeenteraad stemde in met ons voorstel om het Stadstheater te vernieuwen en ook Introdans en Toneelgroep Oostpool op die locatie te huisvesten.

Ondernemers

Natuurlijk gebeurde er meer. En ondernam de gemeente meer. In het kader van 'Van bedrijven weten' willen we de ruim 15.000 Arnhemse ondernemers beter van dienst zijn. Een team van accountmanagers verbetert de contacten en brengt beter in kaart wat de Arnhemse bedrijven van de gemeente verwachten. Arnhem kende al de Ondernemersdesk. Hierdoor leggen ondernemers snel contact en krijgen ze sneller antwoorden op hun vragen . Ook over wat de nieuwe coronaregels voor hen betekenen. Deze desk werd daarnaast uitgebreid met het loket 'geldzaken en ondernemers', speciaal voor ondernemers met financiële problemen. Vaak zochten we de samenwerking in de regio, bijvoorbeeld met de mkb regiodeal Arnhem-Nijmegen. Daarmee kunnen midden- en kleinbedrijven hulp krijgen op het gebied van digitalisering.

Klimaat en energie

Op het gebied van klimaat en energie werden in 2020 flinke stappen gezet. De plannen van de gemeente om in Elderveld zo'n 800 woningen van het gas af te halen, kregen een impuls doordat het Rijk hier zes miljoen aan bijdraagt. Het is de bedoeling dat deze woningen uiterlijk in 2028 met restwarmte van de rioolwaterzuivering verwarmd worden. Behalve in Elderveld onderzoeken we in nog elf andere buurten of er een serieus alternatief voor aardgas is. Ook op het gebied van duurzame mobiliteit gingen de ontwikkelingen verder. Er zijn steeds meer laadpunten gekomen voor elektrische auto's en dat aantal blijft doorgroeien. Daarnaast zetten we in op deelvervoer, bijvoorbeeld met eHubs waar je elektrische fietsen, bakfietsen of elektrische auto's kunt huren. Het afgelopen jaar hebben we meer dan 12 miljoen aan subsidie voor mobiliteitsprojecten ontvangen. Goed nieuws voor de bereikbaarheid van Arnhem.

Meer grip op sociaal domein

In het sociaal domein kreeg de gemeente beter grip op de uitgaven, en dus ook meer mogelijkheden om tijdig bij te sturen als de kosten onverhoopt stijgen. Daarnaast zijn we gestart met het visietraject sociaal domein, waarin ook de inzichten van de visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein van de VNG worden meegenomen. Ook werd een nieuwe aanbesteding van zorgaanbieders afgerond. Er zijn nu minder aanbieders van zorg die ook nog eens voldoen aan strengere kwaliteitseisen. De coronacrisis legt een extra druk op onze inwoners. Ze ervaren meer stress en voelen zich somberder. Daar zijn we nu extra alert op. Daar hebben vooral de sociale wijkteams een grote rol. Ook zetten we ons volop in om kinderen niet

de dupe te laten worden van de scholensluitingen tijdens corona. Daarvoor hebben we de Arnhemse aanpak onderwijs, waarmee we onder meer vroegtijdig schoolverlaten proberen tegen te gaan.

Afvalinzameling
Per 1 juli werd diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Veiligheid
In de strijd tegen ondermijning en criminaliteit werden op last van de burgemeester in 2020 diverse panden gesloten vanwege criminele activiteiten. Dat is nodig, want de georganiseerde criminaliteit probeert de bovenwereld mee te sleuren met fout geld, intimidatie, chantage en bedreigingen. Het ondermijnt een eerlijke samenleving met eerlijke handel en horeca. In november en december was Arnhem gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. In het kader van de campagne werden niet alleen diverse activiteiten georganiseerd, maar ook vele gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.

Medewerkers
Ook voor onze medewerkers was 2020 een bijzonder jaar. Thuiswerken werd de norm, hetgeen een grote omschakeling betekende. Naar de toekomst toe willen we de positieve elementen hieruit vasthouden en verankeren; we bewegen naar een vorm van hybride werken. Goed te zien, is dat de verzuimcijfers een positieve ontwikkeling laten zien.
De omvang van ons personeelsbestand is in 2020 gegroeid, enerzijds door invulling van vacatures die aan het begin van het jaar reeds open stonden anderzijds doordat we in onze begroting rekening hielden met een stijging van de formatie. Eind 2020 is sprake van een kleine overschrijding: 11 fte (1,2%) ten opzichte van een begrote formatie van 938 fte. Binnen dit totaal is sprake van afwijkingen die elkaar (deels) compenseren. Zo is binnen het cluster Werk & Inkomen sprake van vacatureruimte terwijl de bezetting binnen het cluster Strategie, Beleid en Regie zich boven de begrote formatie bevindt.

Er gebeurde meer
En verder werden er meer dan duizend gratis bomen uitgedeeld aan Arnhemmers om de stad verder te vergroenen, werd de Gelrepas vernieuwd tot handige app, werd bij de verbouwing van Museum Arnhem een nieuwe vleugel spectaculair boven een afgrond geschoven, keurde de gemeenteraad de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed, kwamen er 21 flitsparkeerplaatsen, werd Arnhem wereldnieuws met de plannen om asfalt te verwijderen, schaduwroutes en koelteplekken aan te leggen en meer bomen te planten, startte een mondmaskerfabriek waar statushouders aan het werk gingen, mag het asielzoekerscentrum in Elden nog eens vijf jaar blijven, kreeg de armoedeaanpak een impuls met de armoedeagenda en de uitvoeringsagenda schulddienstverlening en werd Arnhem vereerd met twee bezoeken van de Koning. Eén helemaal in de tijdgeest via een videocall met Museum Arnhem. Maar ook een écht bezoek in september. De Koning liet zich informeren over de Arnhemse aanpak om jongeren te helpen de verleidingen te weerstaan van een loopbaan in de drugscriminaliteit.

Al met al was 2020 een bijzonder jaar. Een jaar waarin we te maken kregen met een onverwachte crisis. Maar waarin we ook samen veel mooie mijlpalen bereikten, waar we onze stad de komende jaren weer verder op kunnen bouwen.

Financieel resultaat

Algemeen
We sluiten het jaar 2020 af met een positief financieel resultaat voor mutaties in de reserves van €19,8 miljoen. Gedurende het jaar zijn overeenkomstig de genomen raadsbesluiten mutaties gedaan in de reserves. Per saldo is er in 2020 al €1,1 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve. Daarnaast is er per saldo €1,8 miljoen toegevoegd aan diverse bestemmingsreserves voor door de raad bestemde uitgaven die in toekomstige jaren nog volgen. Door deze mutaties die al in het jaar gedaan zijn, komt het positieve financieel resultaat na mutaties in de reserves in 2020 uit op €16,9 miljoen.

Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de corona maatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen. Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie. Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 mln te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

In het jaarverslag is per programma uiteengezet waardoor de belangrijkste afwijkingen tussen realisatie en begroting worden veroorzaakt. Hieruit blijkt dat het veelal gaat om incidentele afwijkingen, waaronder een incidenteel voordeel op de gebundelde uitkering (BUIG) en de winstneming in de grondexploitatie (waaronder op de complexen Zuidelijke binnenstad, Schuytgraaf en

Leidenweg). Het incidentele karakter van dit positieve resultaat leidt er toe dat deze effecten niet structureel meegenomen kunnen worden naar de toekomst.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0. De ratio komt overeen met de weerstandsfactor van 1,0 zoals in de begroting is opgenomen. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Deze weerstandsfactor is lager dan voorgaand jaar omdat corona extra risico's met zich heeft meegebracht. Dit wordt nader toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

Coronakosten in de jaarrekening

Gedurende het jaar is de impactanalyse corona opgesteld en periodiek geactualiseerd. In deze impactanalyse zijn de nadelen in de exploitatie ingeschat die het gevolg zijn van de coronamaatregelen. In de laatste versie van de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 is een nadeel gemeld van € 14,6 miljoen. Hiervan is €8,8 miljoen bij Turap 2 al in de begroting verwerkt. In de jaarrekening wordt, naast het reeds in de begroting verwerkte nadeel bij Turap 2, een nadeel gemeld van €3,4 miljoen. Het verschil tussen de gemelde afwijkingen in de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 en de werkelijke afwijking in Turap 2 en de jaarrekening wordt voornamelijk veroorzaakt doordat voor een aantal onderwerpen een hogere compensatie (dekking in 2020) is ontvangen. Een voorbeeld hiervan is bovengenoemde ontvangst voor de TOZO uitkering, waarvoor de gemeente in de toekomst nog kosten moet maken. Daarnaast is door de corona-maatregelen een aantal activiteiten niet uitgevoerd, waardoor een voordeel ontstaat binnen het programma dat een deel van de corona-nadelen heeft kunnen dekken.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Omschrijving	**Bedrag**
Financieel nadeel in impactanalyse d.d. 1 maart 2021	€14,6 miljoen
Reeds in begroting verwerkt bij turap 2	€ 8,8 miljoen
Verschil (verwacht nadeel bij jaarrekening)	**€ 5,8 miljoen**
Gerealiseerd nadeel in de jaarrekening a.g.v. corona	€3,4 miljoen
Voordelen en dekking uit andere middelen	**€ 2,4 miljoen**

In de jaarrekening zijn afwijkingen als corona-afwijking benoemd wanneer deze volledig aan corona toe te wijzen zijn. Soms is dit echter niet goed mogelijk. Het komt ook voor dat slechts een deel van de afwijking een relatie heeft met corona. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een prijsvoordeel is behaald (door bijvoorbeeld een nieuwe aanbesteding) maar er ook minder uitgaven zijn geweest als gevolg van corona. Wanneer dit het geval is, is dit in de toelichting van de afwijking uiteengezet.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Meerjarenprogrammabegroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag
In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- wat wilden we bereiken?
- wat hebben we gedaan?
- wat heeft het gekost?

Jaarrekening
De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Opbouw van de jaarstukken

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de jaarstukken bestaan. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid
In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2020 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag
Het jaarverslag is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Acht wijkprogramma's (W) - Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

2. Dertien stedelijke programma's (S) - Met ingang van de begroting 2020 zijn de tien reguliere programma's (R0 tot en met R9) gewijzigd naar dertien stedelijke programma's (S00 tot en met S12). Voor de toelichting op deze gewijzigde programma-indeling wordt verwezen naar de bijlage 'Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst')' in de MJPB 2020-2023. In de stedelijke programma's zijn de 3 W-vragen opgenomen.
De doelenboom is een belangrijk onderdeel in de stedelijke programma's. Bij het onderdeel 'wat hebben we bereikt' is de verantwoording op de doelen opgenomen. Het onderdeel 'wat hebben we gedaan' bestaat uit de verantwoording op de inspanningen.

Bij de doelen en inspanningen wordt aangegeven of deze op koers (groen bolletje), gedeeltelijk op koers (oranje bolletje), niet op koers lopen (rood bolletje) of gerealiseerd zijn (grijs bolletje).
Binnen de wijkprogramma's en stedelijke programma's zijn bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' een financieel overzicht met een toelichting op de afwijkingen opgenomen. In de tabel met de afwijkingen zijn de volgende afkortingen opgenomen:

- V/N - Voordeel/ Nadeel;
- C - Hoofdzakelijk coronagerelateerd met daarbij de keuze tussen Ja en Nee;
- I/S - Incidenteel/ Structureel;
- AR/BR - Algemene reserve/ Bestemmingsreserve.

3. Tien paragrafen - De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.

Deel 3 - Jaarrekening
Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.

In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Interactieve website jaarstukken

De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op de website is bij de stedelijke en wijkprogramma's de volgende extra informatie te vinden:

- In de doelenboom zijn ook de teksten te zien vanuit de Begroting 2021 en Turap-2.
- Bij de onderdelen 'wat heeft het gekost' de overzichten per kostensoort, portefeuilleonderdelen en taakvelden.
- Totaaloverzicht subsidies.
- Totaaloverzicht reserves.

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit drie onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen

Wijken

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 Wijkprogramma Noordwest
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 Wijkprogramma Noordoost
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 Wijkprogramma Presikhaaf
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 Wijkprogramma Malburgen
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld
Schuytgraaf en Elderveld

W7 Wijkprogramma De Laar/Elden
De Laar en Elden

W8 Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken algemeen

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Uitvoering van Wijken Weten

Ondanks de coronacrisis zijn de Teams Leefomgeving in 2020 in elk gebied doorgegaan met het werken dichtbij bewoners. De wijkprogramma's zijn uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. Deze wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. De budgetten zijn waar dat kan ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten.

Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen is er voor gezorgd dat we in de uitvoering aansluiten bij situaties en behoeften in de verschillende wijken. En in het opdrachtgeverschap naar externe partijen wordt wijkgericht gewerkt. Hier zijn de invloed en het belang van bewoners en organisaties ook verankerd.

Op wijkniveau signaleren we een aantal stadsbrede thema's die in meerdere of in alle wijken spelen. Hierop zijn stadsbrede doelen geformuleerd. We scherpen voortdurend met elkaar doelen aan zodat het voor onze inwoners helder is waaraan we werken.

In 2020 is, na bijna vier jaar uitvoering inclusief een pilotfase, gestart met de evaluatie van Van Wijken Weten. Deze evaluatie, uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau, is in het voorjaar van 2021 gereed. Daarna worden aanbevelingen vertaald in een nieuwe koersnota Van Wijken Weten 2.0. Van Wijken Weten blijft ook na vier jaar nog een proces van experimenteren en leren. Processen, budgetten en bevoegdheden zijn daarbij zodanig ingericht dat de leefwereld van bewoners centraal staat. De basisgedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

Versterken van leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelden we in 2020 samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo ontwikkelden we de Arnhem-Oost aanpak, een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Het is de bedoeling deze werkwijze uit te breiden. We werken aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat we per buurt doen wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. De raad heeft hiervoor bij de begrotingsraad in november 2020 een motie aangenomen 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' waarin het belang van preventie wordt onderstreept. In alle wijken is ingezet op kansengelijkheid, investeren in preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien vergroten we het perspectief van kinderen en jongeren (0-27) en versterken we hun sociale omgeving (onder andere ouders en verzorgers).

Ontmoeten en verbinden

In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegen komen. 'Ontmoeten' draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema vaak terug.
Een belangrijk speerpunt vanuit de wijken is maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief beheer van buurthuizen en MFC's. Vanaf 2020 is er jaarlijks €500.000 beschikbaar om fysieke voorzieningen, zoals een buurthuis of sportclub, te verbeteren of indien mogelijk toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen. In verband met de coronacrisis is er ook oog voor bestaande buurthuizen die het moeilijk hebben.

Bewonersondersteuning waar nodig

Ook in 2020 is bewonersondersteuning door de teams Leefomgeving ingezet. In de beleidsnota 'Samen werken aan een sterke sociale basis (juli 2020)' wordt beschreven dat bewonersondersteuning gericht is op het faciliteren en stimuleren van actieve bewoners. Bewoners en bewonersgroepen worden ondersteund door het welzijnswerk. Bewonersondersteuners en opbouwwerkers in de wijken geven informatie en advies aan bewoners en helpen bij het oprichten van een bewonersgroep of werkgroep. Zij ondersteunen het realiseren van plannen, organiseren van bijeenkomsten of de uitvoering van een activiteit. Daarmee stimuleren wij bewoners om actief te worden en zich mede verantwoordelijk te voelen voor hun wijk. Ook helpen wij groepen en individuele burgers op deze manier met het vergroten van hun zelfredzaamheid, eigen verantwoordelijkheid en zelf oplossend vermogen. Tegelijkertijd verbeteren wij de samenwerking tussen organisaties die werken ten behoeve van de wijkbewoners doordat we hen stimuleren om dit gezamenlijk op te pakken.

In 2020 zijn er in de wijken verschillende vormen van (nieuwe) bewonersondersteuning ingezet. De coronacrisis heeft laten zien dat ook het gebruik van online communicatie belangrijker is geworden. Méér bewoners kunnen ook via digitale platforms worden bereikt. Door de komst van de wijkmanagers zien we dat er andere rollen worden gevraagd dan de traditionele rol van een opbouwwerker: procesmatiger en meer buurtmakers (niet zelf doen, maar verbinden en bewoners in beweging brengen).

Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar bewoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen we als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. We versterken de netwerken in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Burgerkracht
Arnhem wil burgerinitiatieven en zelf- en samenredzaamheid van inwoners in Arnhemse wijken blijven stimuleren. De regeling Burgerkracht Sociaal Domein is de basis voor de uitvoering. Deze regeling is al in 2016 vastgesteld.
In 2020 is de regeling geëvalueerd en de gemeenteraad heeft aangegeven verder te willen met de regeling. De regeling wordt breed gewaardeerd. Zo'n 180 initiatieven hebben financiële en inhoudelijke ondersteuning gekregen vanuit het Innovatiefonds Burgerkracht en bijna 130 initiatiefnemers zijn geholpen door de Ideeënmakelaars. Arnhem is er een mooiere stad door geworden, met meer onderling contact en sociale samenhang. Op onderdelen is het aanvraagproces aangepast. Uitkomst van de evaluatie is een verlenging in 2021. Diverse organisatie van bewoners en instellingen werken aan een plan voor continuering van de regeling, ook na 2021.

Met Burgerkracht is een nieuwe manier van samenwerken ontstaan, doordat inwoners (als onderdeel van de adviescommissie Burgerkracht), de teams Leefomgeving en de gemeente gezamenlijk betrokken zijn bij de afweging. De regeling is laagdrempelig en toegankelijk. Dit stimuleert mensen om hun idee voor buurt, wijk of stad daadwerkelijk tot uitvoering te brengen.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Bewoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Voor elk van de acht gebieden in Arnhem is in 2020 een wijkprogramma opgesteld waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht. Daarnaast krijgen en nemen bewoners ruimte om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken.

Participatie
Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten en we betrekken bewoners op verschillende manieren, waarbij we onder andere gebruik maken van betrokkenheidsprofielen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
In de wijken zorgen we - samen met onze partners - voor alternatieve dagbesteding voor ouderen en zetten we in op ontmoeting en beweging in de openbare ruimte. We willen nog beter weten wat voor hen - ook na een lange periode alleen - nu van belang	
Vanuit het netwerk Voor Elkaar in Arnhem zijn diverse activiteiten georganiseerd. Vele vrijwilligers zijn aan hulpvragen van mensen gekoppeld. Groepsbegeleiding voor de meest kwetsbare groepen via de Wmo is ook gewoon doorgegaan. Door de latere aanscherping werden er vanuit het Rijk wel beperkingen opgelegd aan enkele voorzieningen. Hiervoor zijn door onze partners alternatieven ingezet, met name via één op één contact (telefonisch en via beeldbellen). Tijdens de tweede coronagolf eind 2020 zijn onder andere voor ouderen kerstactiviteiten opgezet. Er zijn kaarten verstuurd en er zijn maaltijden verstrekt.	
In de wijken zetten we - samen met welzijnspartners en sportbedrijf - in op zomerprogramma's voor jongeren	
In de zomerperiode zijn diverse activiteiten opgezet voor jongeren in alle wijken. De combinatie van welzijn en sport is daarbij van groot belang gebleken. De behoefte aan inzet verschilt sterk per wijk. Door de jongerenwerkorganisaties is ook veel samengewerkt met straathoekwerkers, met BOA's en met de politie. Er wordt vooral gericht op het voorkomen van overlast.	

Investeren in een leefbare en groene stad

We kijken wat nodig is om buurthuizen coronaproof te maken en kijken naar mogelijkheden voor mensen die niet met regulier openbaar vervoer durven (en geen indicatie hebben)

Door de coronacrisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in de stad. Arnhemmers ontmoetten elkaar veelal online, ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers van buurthuizen zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. Buurthuizen hadden te maken met dalende inkomsten die vaak nodig zijn om de buurthuizen exploitabel te houden. Buurthuizen zijn actief geattendeerd op subsidiemogelijkheden bij provincie voor onder andere aanpassingen gemeenschapsvoorzieningen, energiebesparende maatregelen en de toegankelijkheid accommodaties verbeteren voor personen met een beperking of chronisch zieken. In september 2020 is een eerste uitvraag gedaan onder alle buurthuizen met inzet van gemeentelijke middelen. Voor ondersteuning is ook doorverwezen naar Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars en de AdviesBrigade.
Er is geen uitwerking gegeven aan mogelijke oplossingen van vervoer. Er werd geen gebruik gemaakt van de voorzieningen die er zijn (bijvoorbeeld het automaatje), waardoor er hiervoor geen alternatief is uitgewerkt en opgezet.

In het kader van het doel 'Investeren in een leefbare en groene stad' hebben we in 2020 ook de volgende inspanning uitgevoerd:

Meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen

Het streven om meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen te realiseren hebben we ook vertaald naar de wijken. Op kleine schaal zijn op diverse plekken groen en bomen toegevoegd in de wijken en zijn bewoners met een subsidie ondersteund om hun eigen tuin te vergroenen. De komende jaren zal dit op meer plekken gaan gebeuren; veel voorstellen zaten in 2020 nog in de planfase en zullen komend jaar buiten zichtbaar worden. Daarnaast is groen en waterberging toegevoegd in combinatie met verschillende onderhoudsmaatregelen in de wijken.

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**12.576**	V				
Sociale wijkteams (SWT)						
Totaal	**8.514**	V				
Bedrijfsvoering	1.130	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Zorg	-631	N	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	1.728	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	1.444	V	Groepsbegeleiding en activerend werk	N	I	AR
Zorg	470	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	3.720	V	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	653	V	WMO begeleiding	N	I	AR
Teams Leefomgeving (TLO)						
Totaal	**4.062**					
Armoedebeleid	300	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.	N	I	AR
Bedrijfsvoering	391	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Groen	418	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen	N	I	BR
Groen	346	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	406	V	Beheer MFC's (incl. Coronakosten)	N/J	I	AR/BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	963	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	600	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-16	N	Kinderopvang vitale beroepen	J	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	12	V	Eigen bijdrage peuteraanbod	J	I	AR
Openbare ruimte	-692	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Openbare ruimte	180	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte	N	I	BR
Openbare ruimte	-120	N	Reclame	J	I	AR
Schulddienstverlening	432	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	32	V	Preventie Schulden	N	I	BR
Werk en Inkomen	496	V	Onderuitputting op het re-integratiebudget	N	I	AR
Werk en Inkomen	314	V	Minder inzet Regisseurs (Participatie)	N	I	AR
Baten	352	V				
Armoedebeleid	100	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	252	V	Beheer MFC's	N/J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.092	N				
Schulddienstverlening	-28	N	Preventie Schulden	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-1.064	N	Beheer MFC's	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Sociale Wijkteams (SWT)
De grootste afwijkingen van € 8.516.000 wordt hieronder toegelicht:

Bedrijfsvoering
De salariskosten van SBR zijn in 2020 niet volledig doorbelast op wijkniveau. Hierdoor is er een voordeel ontstaan, dit voordeel is een nadeel op stad voor hetzelfde bedrag. Hierbij wordt opgemerkt dat het totale voordeel op de wijk €1,7 miljoen bedraagt. Deze bestaat voor het grootste gedeelte uit de hierboven genoemde voordelen. Het restant voordeel (€0,2 miljoen) is gezien het bedrag niet in bovenstaande tabel genoemd.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019. Een voorbeeld hiervan is dat vanaf de zomer 2019 in de wijk Schuytgraaf/Elden een toename te zien is van het aantal cliënten en totale kosten. Deze groei is in lijn met de groei van het aantal jeugdigen in de wijk Schuytgraaf/Elden. In de wijk RKV (Rijkerswoerd Vredenburg en Kronenburg) is een daling van het aantal cliënten en de kosten te zien vanaf eind 2019. Deze daling ligt in lijn met de daling van het aantal jeugdigen sinds 2018 in deze wijk. De begroting 2021 zal daarom op basis van de realisatie van 2020 gewijzigd worden.

Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning
Per 1 juli 2020 heeft een beleidswijziging plaatsgevonden, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit voordeel wordt gecompenseerd met het nadeel op programma S07 Zorg bij algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning.

Groepsbegeleiding en Activerend werk
Sinds maart 2020 is een daling te zien bij groepsbegeleiding en activerend werk (2). De daling in maart tot en met juni is zoals verwacht. Na de lockdown is de ingezette zorg niet meer op het niveau gekomen van voor maart 2020.

Doelgroepenvervoer
Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf de zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op programma S07 Zorg wordt een nadeel vermeld van € 2,1 miljoen. Dit voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits-)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 653.000 voor WMO begeleiding gemeld. Dit resulteert in een netto resultaat van nul.

Teams Leefomgeving (TLO)
Afwijkingen die zich in alle wijken voordoen, worden hieronder toegelicht. Wijkspecifieke afwijkingen worden toegelicht op het desbetreffende wijkprogramma.

Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Jaarprogramma's groot onderhoud (Openbare ruimte, Groen, Mobiliteit)
Een deel van de jaarprogramma's groot onderhoud aan groen, bomen en spelen is niet gerealiseerd (€ 0,6 miljoen). De middelen worden gereserveerd voor de uitvoering in 2021.

Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019
Eindafrekeningen op in 2019 uitgevoerd aanbesteed werk hebben in 2020 geleid tot een incidenteel voordeel van € 0,3 miljoen.

Beheer MFC's
Op het beheer van de MFC's is in 2020 een voordeel ontstaan van per saldo € 0,7 miljoen (voordeel lasten € 0,4 miljoen en voordeel baten € 0,3 miljoen). Dit voordeel werd veroorzaakt door:

- lagere kosten voor onderhoud (€ 1,1 miljoen). Om dit onderhoud alsnog te kunnen uitvoeren, worden deze middelen toegevoegd aan de BR Onderhoud Vastgoed (conform het meerjarenonderhoudsplan);
- een nadeel bij het gebruikersbeheer door hogere schoonmaakkosten en inkoop van materialen (€ 0,2 miljoen);
- een nadeel op bedrijfsexploitatie (€ 0,2 miljoen). Deels komt dit door corona omdat de incidentele verhuur is achtergebleven terwijl de kosten zijn doorgelopen;
- voor onder meer spatschermen schoonmaak en inhuur; als gevolg van corona zijn extra kosten gemaakt voor € 34.000.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)
De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Verschuiving lasten onderwijsbeleid
Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In de begroting 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Kinderopvang vitale beroepen
In Turap 2 is een afwijking gemeld voor de kinderopvang van kinderen van ouders met vitale beroepen van €65.000. Dit is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €81.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een nadelig resultaat van €16.000 in de jaarrekening.

Eigen bijdrage peuteraanbod
In Turap 2 is een afwijking gemeld betreffende de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie. Een bedrag van € 50.000 is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €38.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een voordelig resultaat van €12.000 in de jaarrekening.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € - 0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 miljoen gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 miljoen (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 miljoen).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot lagere opbrengsten van € - 0,3 miljoen. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 miljoen waaronder eenmalige hogere kosten invoering diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende
€ - 1,7 miljoen. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Reclame
Wegens corona zijn de inkomsten uit de reclame mogelijkheden op gemeentelijk terrein onzeker en moest een voorziening worden getroffen van € 120.000. Dit is gelijk verdeeld over alle wijken.

Schulddienstverlening / Preventie schulden
Er zijn door de coronacrisis minder schulddienstverleningstrajecten uitgevoerd dan verwacht. Ten opzichte van 2019 is nog wel een groei in aantal aanvragen zichtbaar.
Er zijn meer middelen uit Amendement Schulden Voorkomen (17A50) overgehouden dan in het najaar 2020 werd verwacht. Dit komt voornamelijk doordat een aantal activiteiten rond communicatie later zijn gestart (communicatiecampagne, ontwikkeling van methodiek met persona's, doorontwikkeling website geldzorgen).

Onderuitputting op het re-integratiebudget

Diverse re-integratietrajecten hebben vertraging opgelopen of zijn later van start gegaan door corona. Zo is Scalabor gedurende een periode tijdens de eerste lockdown gesloten geweest. Later in het jaar zijn de trajecten wel weer op gang gekomen en nagenoeg volledig gevuld, maar de financiële afwikkeling heeft door de vertraging maar deels plaatsgevonden in 2020 en zal doorlopen naar 2021. In 2020 leidt dit tot een onderuitputting op het re-integratiebudget van € 496.000. Ondanks de onderuitputting op het re-integratiebudget constateren we dat Arnhem, wat betreft ontwikkeling uitkeringslast, beter heeft gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. Het tekort op BUIG is gedaald van 9% in 2019 naar 4,5% in 2020.

Minder inzet Regisseurs (Participatie)

Bij de doorontwikkeling van Werk en Inkomen heeft de nieuwe regisseursfunctie een sleutelrol. Als gevolg van corona heeft er vertraging plaatsgevonden in het aantrekken van nieuw personeel. Hierdoor is het in 2020 niet gelukt om de regisseurs functie volledig te bezetten. Dit leidt tot een voordeel van € 314.000 in 2020 op de uitvoeringskosten. Inmiddels is de bezetting van de regisseursfunctie op orde.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

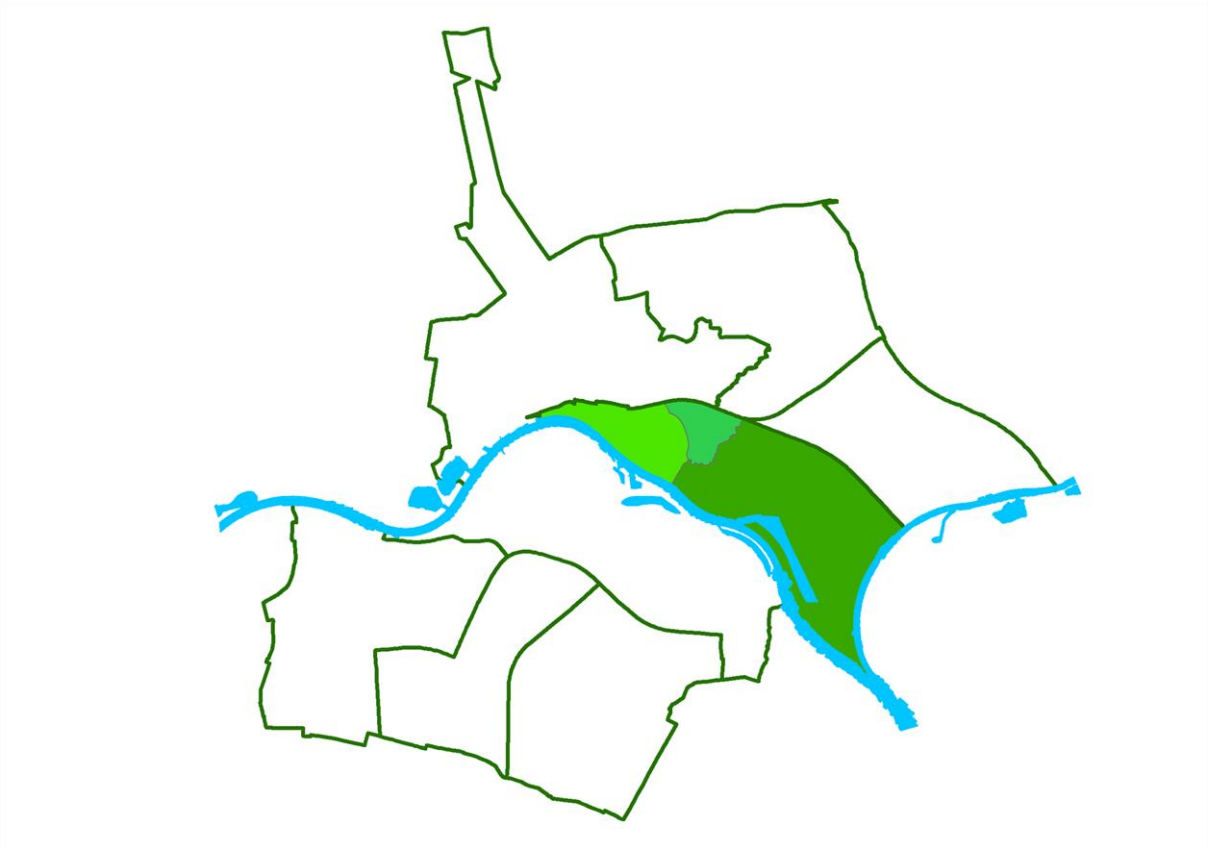

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Leefbaarheid en preventie	

- Implementatie van de Buurtschakel (buurtcommunity) is een feit. Door een samenwerking van het team Leefomgeving en het Sociale wijkteam worden bewonersnetwerken en het netwerk van de professional met elkaar verbonden. De buurtschakel zorgt, met lichte ondersteuning van een coach en vrijwilliger, voor samenredzaamheid tussen bewoners die net die steun nodig hebben om zelfstandig door te kunnen.
- In het Arnhemse Broek en het Centrum is samenwerking tussen politie, handhaving, welzijn en de hulpverlening verder uitgebreid om preventief de overlast van jongeren en overlastgevende (verwarde) personen in de openbare ruimte aan te pakken en erger te voorkomen. De aanpak in het Centrum is in voorbereiding om ook naar het Spijkerkwartier uit te breiden.

Veilig en leefbaar

- In het Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA) is er geen geschikte huisvesting op voorraad die een project zoals magicmix mogelijk maakt gezien de schaalgrootte die nodig is.
- We zetten stappen in het versterken van het netwerk van professionals in de wijk. De wijkveiligheidsoverleggen die deels in het vierde kwartaal hebben plaatsgevonden, dragen bij aan een nauwere samenwerking op het vlak van een veiligere leefomgeving.
- In het centrum is er een veiligheidsoverleg met partners.
- De inbedding van de straatcoaches is gerealiseerd.
- De eerste stappen in de uitbreiding van het verzorgingsgebied project centrum zijn gezet.
- De eerste aanzet tot het project 'Welkome wijk' in samenwerking met stichting Samen sterk zonder stigma en het Trimbos-instituut is gedaan. Dit project is gericht op het vergroten van tolerantie in de wijk door te weten van elkaar.

Circulaire Economie

- De laatste stappen in 2020 zijn gezet op het gebied van het onderzoek van een borging van de wijkbedrijven binnen de Arnhemse begroting. Het wijkbedrijf BuurtBaanBureau heeft in 2020 één traject uitgevoerd waarbij 18 deelnemers een traject succesvol hebben gevolgd waarbij 75% van de deelnemers is uitgestroomd naar werk, vrijwilligerswerk of een opleiding. Het tweede traject heeft door corona vertraging opgelopen en is later dit jaar gestart en zal eind eerste kwartaal worden beëindigd.
- Spijkerbike heeft de eerste fietsen opgeknapt die na de weesfietsenruiming zijn vrijgekomen en deze zijn weer verhuurd aan de bewoners.
- Buurtgroenbedrijf heeft een sterke organisatie neergezet en is deels zelfvoorzienend door projecten in het groen te draaien voor en door bewoners.

Kansrijk opgroeien

De volgende acties zijn dit jaar gerealiseerd of in uitvoering:

- project Fort in het Arnhemse Broek;
- gezonde leefstijl door inzet op integrale aanpak stakeholders (primair onderwijs en Sportbedrijf);
- vroegtijdige aanpak schuldenproblematiek jongeren;
- perspectief op werk project '50 gezinnen uit de bijstand en aan het werk';
- doorontwikkeling op de twee basisscholen in het Arnhemse Broek in het kader van een doorgaande leerlijn en Vroeg Eropaf;
- stedelijk jongerenwerk Willemeen 2.0.

Burgerparticipatie

- Spijkerkpeil heeft voor de tweede keer een peiling gehouden onder alle bewoners van het Spijkerkwartier. Bewoners konden een week lang zowel digitaal als via een formulier stemmen op belangrijke thema's en ook thema's aandragen. Een kleine 9% van de bewoners heeft actief deelgenomen aan het Spijkerpeil. De uitkomsten zijn meegenomen in het wijkprogramma van het team Leefomgeving.
- Er is een eerste start gemaakt met de doorontwikkeling van een nieuw democratisch proces voor de wijk, die de legitimiteit kan borgen bij besluitvorming door de wijk in de nabije toekomst. Een voorbeeld hiervan is de uitvoering van het parkeerplan door de inzet van parkeergelden. Hierbij wordt gekeken naar het voorbeeld uit Groningen de 'coöperatieve wijk'.
- In het Centrum is er een digitale enquête uitgevoerd waaraan alle bewoners van het centrum konden deelnemen.
- Het Project Goede Buur is afgerond. Dit is een participatietraject over de toekomstplannen van de Rijn IJssel locatie aan de Thorbeckestraat. Samen met bewoners van het Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek, Rijn IJssel college en de gemeente is een ontwikkelkader gemaakt, dat naar verwachting het eerste kwartaal van 2021 in de gemeenteraad besproken wordt en vastgesteld.
- Buurtgroenbedrijf heeft vergroeningsprojecten samen met en door bewoners uitgevoerd.
- De herinrichting van de Kastanjelaan is samen met bewoners uitgewerkt en uitgevoerd.

Ontmoeten

- Samenwerking met het Sociale wijkteam heeft gezorgd voor de implementatie van de Buurtcirkels ondanks vertraging door corona. Deze voorliggende voorziening bevordert de samenredzaamheid en voorkomt eenzaamheid door ontmoeting.
- De ontmoetingsplekken zijn ondanks de coronamaatregelen in goed overleg met de wijkpartners de Kansen, de Symfonie en Broek omhoog, open gehouden voor de kwetsbare bewoners. De openingstijden van Broek omhoog zijn in de zomerperiode en kerstperiode uitgebreid om te voorkomen dat deze bewoners vereenzamen of erger; terugvallen.
- Het Toon Hermans Huis is mensen telefonisch/digitaal gaan benaderen.
- De Lommerd heeft een plan ingediend in het kader van ontmoeten om het buurtcentrum toegankelijker te maken.

Gezond en fit

- Het Programma GO! Gezond Onderweg is gestart in Het Broek. Dit is een ketenaanpak voor 0-18 jarigen met (ernstig) overgewicht.

Vergroenen en energietransitie

- In het vierde kwartaal zijn de eerste stappen gezet om de herinrichting van de Van Muijlwijkstraat vorm te geven. Hierbij staan vergroening en klimaatadaptieve maatregelen centraal. Eerdere bijeenkomsten en de input van bewoners worden hierin meegenomen.
- In het vierde kwartaal is stevig ingezet op een integrale veiligheidsaanpak van de Steenstraat. Vergroening en het tegengaan van hittestress is hier onderdeel van en dit zal medio 2021 worden uitgevoerd.
- Er is een groenwerkgroep opgericht in het Arnhemse Broek als onderdeel van het wijkplatform, waar 20 bewonersinitiatieven zich bij hebben aangesloten.
- Op de energietransitie sluiten we aan bij de stedelijke aanpak en zorgen we voor aansluiting van de bewoners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.276	35.549	31.638	30.646	992
Baten	9.708	9.498	9.634	9.595	-39
Saldo lasten en baten	***-21.568***	***-26.052***	***-22.004***	***-21.051***	***953***
Toevoegingen aan reserves	0	0	474	534	-60
Onttrekkingen aan reserves	1.213	0	27	35	8
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.213***	***0***	***-447***	***-499***	***-52***
Gerealiseerd resultaat	**-20.355**	**-26.052**	**-22.451**	**-21.550**	**900**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.257	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	116	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	74	V	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	97	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	131	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	54	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	650	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-58	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	60	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-11	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	123	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-79	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	7	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	58	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Wijksturing en Wijkzaken	-63	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	28	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	-183	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-197	N	Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren (wijkspecifiek)	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

De toename van de lasten in CSA heeft voornamelijk betrekking op de financiering van bewonersondersteuning door Rijnstad.

Mobiliteit: Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren

Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op straatparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader, na behandeling van Turap 2020-2, gecorrigeerd.
Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

Het naschoolse programma loopt naar tevredenheid. Het programma wordt door 95 kinderen gevolgd en is nog steeds zeer succesvol. Tijdens het afgelopen jaar is gekozen voor nog meer maatwerk in de begeleiding van de kinderen. Door 36 begeleiders (stagiaires en vrijwilligers) in te zetten is er zo veel mogelijk één op één of in kleine groepjes gewerkt. Dit om nog meer aan te sluiten op de individuele behoefte en ontwikkeling van het kind. We merken dat elk kind dat deelneemt, vooruitgang boekt. Niet alleen op het gebied van taal- en rekenvaardigheid, maar ook op sociaal-emotioneel gebied.
Gedurende de tijd dat de school gesloten was door de coronamaatregelen, hebben we op andere manieren geprobeerd om kinderen in beeld te houden, contact te behouden en buitenactiviteiten aan te bieden. Onder meer zijn er pakketjes/ cadeautasjes gemaakt voor alle leerlingen, is een YouTube-kanaal gestart en zijn boekenacties gehouden. Ook is er in de zomervakantie een breed programma aangeboden voor alle kinderen in de wijk.

Zoals de school het formuleert:' 'De Huiswerkclub maakt voelbaar dat we in Klarendal samenwerken aan de ontwikkeling van onze kinderen. De ouders, de klas, de school, het kinderwerk, het sportbedrijf, de wijk, iedereen helpt mee.'

Ontmoeten

Verschillende ontmoetingsplekken hebben zich verder doorontwikkeld:

- We hebben de Bakermat aangekocht voor verhuur aan de wijk (stichting) om een laagdrempelige ontmoetingsplek te ontwikkelen in de wijk. Er is een stevige stichting gesteund door vele vrijwilligers in de wijk om van de Bakermat een bruisende ontmoetingsplek te maken.
- Ook bij de Nieuwe Hommel hebben zich positieve ontwikkelingen voorgedaan. In samenspraak met het bewonersoverleg en de bestaande bewonersstichting De Nieuwe Hommel heeft de gemeente de huur van het pand op zich genomen en heeft het mogelijk gemaakt een coördinerend beheerder aan te stellen en de ontwikkeling richting zelfbestuur van het buurthuis ingezet.

De buurthuizen hebben vanzelfsprekend wel veel last gehad van het feit dat de deuren door corona gesloten moesten worden. Daardoor konden zij niet de rol in de wijk vervullen zoals ze die gepland hadden en kregen ze ook te maken met teruglopende inkomsten.

Op andere locaties zijn (speel)plekken uitgegroeid tot ontmoetingsplek waarbij bewoners zelf ook het (groen) onderhoud ter hand nemen. Voorbeelden zijn: Schaarsbergen Kemperbergerweg, Natuurspeelplek Panoramaschool, Bothaplein en het binnenplein SintMarten (in ontwikkeling).

Burgerparticipatie

- Het ontwikkelen van een parkeerplan in Klarendal heeft enige vertraging opgelopen. Naar aanleiding van de evaluatie van het parkeerplan SintMarten/Sonsbeek is besloten eerst een stadsbreed kader te ontwikkelen voor parkeren in de wijken. Een concept daarvan is inmiddels gereed. Op basis daarvan gaan we verder met het parkeerplan voor Klarendal- Zuid. De ontwikkeling van het plan voor Klarendal wordt in het derde kwartaal weer opgepakt.
- In het vierde kwartaal is gestart met het participatietraject voor de aanleg van een rotonde aan de Hommelseweg.
- In het kader van de overlast in Klarendal is gezamenlijk met de afdeling Veiligheid een aanjager aangesteld om snel concrete acties in gang te zetten. Bewoners en professionals hebben gezamenlijk diverse wijkschouwen gehouden. Dit heeft tot een betere samenwerking tussen professionals onderling en met betrokken bewoners geleid en tot een beter beeld van de problematiek in de wijk. Er zijn diverse acties in het kader van het opruimen van afval gestart. We kijken hoe we dit structureel en duurzaam kunnen inpassen in het staande beleid.
- In Schaarsbergen zijn de bouwstenen voor groot onderhoud vastgesteld.
- Samen met de buurt is in Transvaal een nieuwe speelplek op het Bothaplein ontwikkeld.
- Bewoners hebben meegepraat over ontwikkelingen rondom de woningbouw op de Hes, de toekomst van de Koepel en invulling van terrein Rijn-IJssel (Veluwestraat).

Vergroenen en verduurzamen

In het gebied Noord-West is een aantal wijken op verschillende wijzen actief op het gebied van energiebesparing of vergroening. De wijkinitiatieven worden ondersteund door verbindingen te leggen met de stadsbrede initiatieven of het koppelen van initiatieven.

Werk

Binnen het gebied is een uitstroom gerealiseerd van 113 bewoners uit de bijstand. Het betreft voor het merendeel inwoners vanuit Klarendal. Positief is dat het daarbij ook gaat om een heel aantal bewoners die al langer dan 2 jaar in de bijstand zaten.
Helaas is door de coronacrisis het absolute aantal mensen in de bijstand in ons gebied gestegen. Onder invloed van corona is de inzet van het aantal instrumenten (zoals inloopspreekuren en matching's cafe) ook beperkt geweest.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	27.210	31.633	30.119	28.962	1.157
Baten	1.748	2.034	1.560	1.898	337
Saldo lasten en baten	***-25.462***	***-29.599***	***-28.559***	***-27.064***	***1.494***
Toevoegingen aan reserves	0	0	194	416	-221
Onttrekkingen aan reserves	560	0	168	177	9
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***560***	***0***	***-26***	***-239***	***-212***
Gerealiseerd resultaat	**-24.902**	**-29.599**	**-28.585**	**-27.303**	**1.282**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.370	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-244	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	34	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	79	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	67	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	805	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	331	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	69	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	20	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	126	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	57	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-122	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	41	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	49	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inhuur regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	65	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	47	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	35	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-136	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-133	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-197	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Noord-West zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd die tot een tekort hebben geleid, zoals: uitbreiding wijkondersteuning door Rijnstad, subsidie De Leuke Linde, de Wijkwaswinkel, projecten binnen het innovatiefonds etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Koffiekaffee de Beijer, de Buurtfabriek en Rijnstad in samenwerking met stichting Stevig (voor MFC de Wetering) hebben subsidie ontmoetingsgelden ontvangen. De middelen zijn deels voor dekking vaste lasten en beheer. Dit geeft de verschillende organisaties meer (financiële) rust om zich te focussen op waar ze goed in zijn: activiteiten ontplooien voor inwoners uit de wijk. Daarnaast is er ook de Vriendenkring in Plattenburg als ontmoetingsplek actief. Door corona konden veel activiteiten geen doorgang vinden en dat is lastig voor de verschillende opstartende ontmoetingsplekken. Corona heeft veel van de flexibiliteit van de vrijwilligers in de wijk gevraagd.

De methodiek Age Friendly Cultural City is ingezet in Plattenburg en in oktober zou een eindfestijn worden georganiseerd met alle deelnemende organisaties en ouderen. Door de coronamaatregelen kon dit niet fysiek en is digitaal een festijn georganiseerd.

Seinpost heeft in samenwerking met de drie woningbouwcorporaties Vivare, Volkshuisvesting, Portaal en de provincie de opdracht gekregen om te komen tot een toekomstbestendig concept voor het voorzieningenaanbod aan het marktplein Geitenkamp. Ondernemers hebben het lastig. Een eerste voorlopige conclusie is dat een 'grotere' supermarkt aan het Marktplein essentieel is om het huidige winkelaanbod op peil te houden en te versterken. Vanaf september 2020 wordt onderzocht of dit realiseerbaar is. Dit lijkt lastig te realiseren met de kleine winkelunits en hoogteverschillen in de wijk en de smalle straten.

Binnen de wijk Geitenkamp doen koffiekaffee de Beijer en stichting Stevig mee met het onderzoeksproject Zin in de Wijk. Dit vierjarig onderzoeksproject wordt in samenwerking met de Wageningen University & Research (WUR) uitgevoerd en loopt tot juli 2022. Onderzocht wordt wat de gezondheidseffecten van sociale wijkondernemingen op de deelnemers zijn. De eerste resultaten zijn besproken in een stadsbrede bijeenkomst in oktober. De onderzoekers faciliteren de sociale ondernemingen en zijn met aanbevelingen gekomen. We faciliteren het verder verbeteren en verankeren van de twee sociale ondernemingen in de wijk Geitenkamp.

Verdeeld over de wijk Noordoost zijn er een aantal speel-/ontmoetingsplaatsen verfraaid of nieuw aangelegd. Vanwege corona is het buiten ontmoeten nog belangrijker geworden. Deze buitenontmoetingsplekken zijn allemaal op initiatief van de inwoners gerealiseerd. Ze hebben ontworpen, financiën gezocht (burgerkracht subsidie, wijkgeld vanuit de platforms en andere fondsen, aangevuld met het spelengeld van de gemeente) en met de aanleg geholpen. Ook de moestuin bij de Vlindertuin is dit jaar uitgebreid en dient als buiten ontmoetingsplek.

Sociale- en fysieke veiligheid

Elke 6 weken is er casuïstiek overleg op adresniveau met politie, woningbouwcorporatie, RIBW-zorgbemiddeling en Rijnstad (overlast- en zorgcoördinator) over overlastgevende adressen. Casussen worden besproken en acties uitgezet. In 2020 is er met een aantal wijkprofessionals een polarisatiebijeenkomst georganiseerd. In 2020 hebben wij extra bemoeizorgtrajecten ingekocht. Door wijziging van beleid kon alleen bemoeizorg worden ingezet bij dreigende huisuitzetting en bijvoorbeeld niet bij zorgmijders. Dit is voor 2021 aangepast.

In 2020 zijn er jongeren geworven voor het JongerenToezichtTeam Geitenkamp (JTTG). Dit is een gezamenlijke actie van verschillende wijkprofessionals (wijkagent, handhaving, jongerenwerk, wijkcoach, team Leefomgeving). Jongeren werden uitgenodigd via social media (filmpje vanuit de wijkprofessionals) om te solliciteren. De sollicitatiegesprekken werden ook door de verschillende wijkprofessionals gedaan. Het JTTG wordt breed in de wijk gedragen. Door de coronamaatregelen heeft het JTTG niet in volle omvang kunnen draaien.

Er is gestart met een persoonsgerichte aanpak om ondermijning ('wijkkoningen en windhappers') aan te pakken. Dit in samenwerking met de politie, Vivare, VHV, Portaal, UWV, overlast- en zorgcoördinator en gemeente Arnhem. Het gaat dan met name om adres- en uitkeringsfraude.

Eind november 2020 werd in de Geitenkamp massaal meegedaan met de landelijk oproep om te protesteren tegen het vuurwerkverbod. Het beruchte weekend kwamen jongeren en jongvolwassenen uit andere wijken van Arnhem en zelfs van buiten Arnhem naar de Geitenkamp. Alle media-aandacht werkte als een katalysator. Met de verschillende wijkprofessionals zijn maatregelen genomen, onder andere meer inzet vanuit het jongerenwerk en straathoekwerk, zorgdragen voor meer activiteiten voor jongeren, met name in de kerstvakantie, cameratoezicht en donkere kruispunten extra verlichten. Wekelijks is afgestemd. Vitesse Betrokken heeft vanaf december tweewekelijkse activiteiten georganiseerd. In verband met de vuurwerkonrust zijn 14 waarschuwingsbrieven uitgereikt (8 aan minderjarigen) en 6 gebiedsverboden (waarvan 2 aan minderjarigen) voor bepaalde locaties op oudjaarsavond opgelegd. Door de intensieve samenwerking tussen de verschillende organisaties en de maatregelen die zijn genomen is het tot en met oudjaarsavond relatief rustig geweest in de wijk.

In Plattenburg is de samenwerking met bewoners geïntensiveerd, dit naar aanleiding van onvrede bij hen over aandacht voor de problematiek binnen hun wijk.
In Alteveer/Cranevelt heeft de werkgroep verkeer van deze wijk een verkeersonderzoek laten uitvoeren. De uitkomsten van het onderzoek worden meegenomen in de herijking van het verkeersbeleid.

In de Dr. Bosstraat en op de Hommelseweg - kruising Thomas a Kempislaan is bekeken hoe de verkeersveiligheid verbeterd kan worden. We hebben de bewoners hierbij betrokken.

Met aanwonenden van de Bronbeeklaan is een webinar georganiseerd over het verkeersplan om de snelheid op de Bronbeeklaan te verlagen en de oversteekbaarheid te vergroten. Met name de kap van zes bomen om de uitvoering mogelijk te maken, stuitte op bezwaren. Dit heeft geresulteerd in een alternatief plan, met behoud van de bomen en draagvlak van aanwonenden.

Werk

De Vlindertuin is door de coronamaatregelen deels gesloten geweest. Dit heeft impact gehad op de bestaande sociaal ondernemers. Per juli is een nieuwe sociaal ondernemer gestart. De Buurtmoestuin Vlindertuin is uitgebreid, steeds meer inwoners sluiten zich aan en vinden hier een plek om samen te tuinieren en elkaar te ontmoeten.
De verbouwing van de Vlindertuin is een jaar vertraagd en daardoor ook de komst van meer sociaal ondernemers en kunstenaars met hart voor de wijk. De start van de verbouwing is nu gepland in het najaar van 2021.

In overleg met de woningbouwcorporaties is na afloop van een pilot van 8 weken besloten om niet door te gaan met het buurtgroenbedrijf. Er is te weinig animo vanuit de wijk om in het groen te werken. Wat wel werkt is om bewoners te enthousiasmeren om in de eigen straat aan de slag te gaan (straatopruimdag).

In oktober 2020 is een training basisvaardigheden om de laaggeletterdheid in de wijk aan te pakken van start gegaan. De training is door de coronacrisis later gestart dan gepland. De training wordt door de eerste 12 deelnemers zeer enthousiast ontvangen. De training richt zich op het aanleren van reken en taal- en digitale vaardigheden, daarnaast wordt er aandacht besteed aan gezondheid en juridische onderwerpen. Leerlingen van de Guido de Bres ondersteunen de volwassen deelnemers met het maken van huiswerk.
Voor het opzetten van een sociale wijknetwerkonderneming is in november 2020 een projectleider aangesteld, die tezamen met de huidige Vlindertuingebruikers aan de slag gaat.

De gebiedsteams van Werk & Inkomen zijn formeel per 1 juni 2020 gestart. Met de nieuwe gebiedsteammanager en teamleider bestuurder Sociaal wijkteam is een maandelijks sociaal-domeinoverleg gestart met als doel om vanuit een gezamenlijke opgave in goede samenwerking aan de slag te gaan. Om de samenwerking tussen de professionals te bevorderen en de bewoners goed te kunnen ondersteunen hebben de coaches Sociaal wijkteam en de regisseurs van het Werk & Inkomen gebiedsteam een werkplek bij elkaar in MFC de Wetering.

Kansrijk Opgroeien

Het in- en naschools cultuureducatieprogramma is voortgezet in samenwerking met Rozet en Sportbedrijf Arnhem op de Witte Vlinder. Door de coronacrisis en de lockdown hebben de basisscholen het programma in het voorjaar en in december stil gelegd.
De pilot gezinsgerichte aanpak is helemaal afgerond in 2020. In de eerste lockdown was het zoeken naar de juiste vorm en dit is opgelost door vaker te bellen en/of te appen met de bewoners. Studenten van de HAN hebben in oktober en november onderzoek gedaan naar de ervaringen van inwoners van deze aanpak. Dit wordt verwerkt in de evaluatie die in januari 2021 wordt afgerond.

Op initiatief van de 6 basisscholen in gebied Noord-Oost en gefaciliteerd door team Leefomgeving is in september 2020 gestart met de Noord-Oost Academy met 16 kinderen afkomstig van 4 basisscholen. Kinderen krijgen een ondersteunend programma aangeboden; er is een moment van huiswerkbegeleiding en daarnaast wordt gewerkt aan vaardigheden die ondersteunend zijn voor de doorstroom naar het VO.
Het JOGG-programma en Gezond Onderweg (GO!) zijn in samenhang gestart in september 2020. In de wijk Geitenkamp zal de JOGG-aanpak het programma Kansrijk Opgroeien versterken door ondersteuning te bieden op het onderdeel 'gezonde leefstijl'.

GO! is een Arnhems initiatief van kinderartsen, huisartsen en jeugdartsen dat ook in deze wijk is opgestart. Het is een Gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) voor kinderen en jongeren die al overgewicht hebben (ernstig overgewicht met ernstige risicofactoren, of obesitas graad 1, 2 of 3). De kinderen en jongeren worden twee jaar begeleid door de kindergezondheidcoach in samenwerking met een multidisciplinair team om tot een gezondere en actievere leefstijl te komen. De kindergezondsheidscoach is als gevolg van corona niet in maart maar in september 2020 gestart.

Op het MFC is in augustus een groep leerlingen van het ROC Rijn IJssel gestart met de praktijkleerroute. Het is een pilot van 3 jaar en wordt ondersteund door de teams Leefomgeving Noord-Oost en Noord-West. Gedurende de pilot wordt nauw samengewerkt met Rijnstad, Sociale wijkteams, Sportbedrijf en andere organisaties in de wijk. De studenten worden voor korte en langere stages/opdrachten in de wijk ingezet op maatschappelijk relevante onderwerpen ten aanzien van jongeren en ouderen en krijgen les over de onderwerpen waar ze op dat moment in de wijk mee bezig zijn.

Vergroening en verduurzaming

Op de Geitenkamp werken we mee met het rioleringsproject om tegelijkertijd aan klimaatadaptatie en sociale betrokkenheid te werken. In 2020 zijn bij de vervanging van de riolering op het Korhoenplein bewoners, waaronder een tuinarchitect, betrokken die het plein willen vergroenen en beheren. Door corona heeft deze actie vertraging opgelopen. Het Patrijzenplein is wel afgerond met een bank rondom de boom op het plein en gevelgroen.
Wageningen Universiteit lift ook mee met een onderzoek naar het effect op de gezondheid en vergroening door middel van een enquête onder de bewoners. Verder wordt hierin samengewerkt met de corporaties.

Bij de vervanging van de riolering in de Ericalaan gaan we in het kader van het beschermd stadsgezicht samen met Volkshuisvesting, afdeling Erfgoed en bewoners de ligusterhagen zo veel als mogelijk terugplaatsen. Deze straten dienen als proef voor de rest van de wijk.

Bij de nieuwbouw van het zwembad op Valkenhuizen wordt overwogen om het oude zwembad als waterreservoir in te richten waarin het regenwater van de daken en het terrein kan worden opgevangen. Het water kan voor de beregening van de sportvelden gebruikt worden zodat er geen grondwater hoeft te worden opgepompt.

De wijkgesprekken ten aanzien van de energietransitie zijn vanwege corona allemaal verzet naar 2021.

Op de Paasberg ondersteunen wij de initiatiefgroep Beek op de Paasberg. We stimuleren bewonersinitiatieven zoals vergroening van daken in Molenbeke. Verder waren wij aangesloten bij de pilot Energiearmoede. In deze pilot hebben we energiebesparende maatregelen met name voor de kapitaalarmere bewoners gepromoot. Deze pilot is afgerond.

De wijk Alteveer/Cranevelt is één van de wijken die meedoet aan de 'wijk van de toekomst'. Saksen Weimar maakt momenteel een plan van aanpak voor de energietransitie. Saksen Weimar komt naar voren als een wijk die geschikt is voor een all-electric oplossing collectief dan wel individueel.

In samenspraak met omwonenden en ouders van de Josef Sartoschool in Plattenburg is er een concept plan ontworpen om het schoolplein te gaan vergroenen. De uitvoering staat gepland voor 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	22.438	26.390	24.872	23.835	1.037
Baten	1.720	2.020	1.642	1.650	8
Saldo lasten en baten	***-20.717***	***-24.370***	***-23.230***	***-22.186***	***1.045***
Toevoegingen aan reserves	0	0	247	375	-127
Onttrekkingen aan reserves	514	0	137	168	31
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***514***	***0***	***-110***	***-207***	***-97***
Gerealiseerd resultaat	**-20.204**	**-24.370**	**-23.340**	**-22.392**	**948**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.122	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-420	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	276	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	261	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	180	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	610	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-160	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-10	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	14	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	2	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	158	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	62	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-94	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	23	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	65	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	3	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	53	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	5	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	10	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N		AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-69	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-66	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers in opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Presikhaaf kent een grote stedenproblematiek. Op sociaal vlak liggen grote opgaven. De wijk heeft relatief lager gemiddeld gestandaardiseerd huishoudensinkomen en kent veel gezinnen in de bijstand. De leefbaarheid staat onder druk. De woningcorporaties hebben hier veel bezit en staan voor een duurzaamheidsopgave. Daarnaast is een deel van de grond vervuild. De gemeente heeft veel eigendom maar, heeft deze in erfpacht constructies uitgegeven aan de woningcorporaties. Daarnaast heeft de gemeente hier nog grondeigendom en maatschappelijk vastgoed welke om een (her)bestemming vragen.

Presikhaaf 3 heeft een prominente plek in de onlangs gesloten Woondeal regio Arnhem-Nijmegen en is aangewezen als Versnellingslocatie, waarbij onder andere de nadruk ligt op het versnellen van woningbouw, het toevoegen van extra woningen (130% programmeren), 50% betaalbare woningen en circulaire bouw. Er zijn een aantal herstructureringslocaties welke in beeld komen voor een nieuwe invulling. Daarnaast worden ook de mogelijkheden verkend voor een verdichting van de bestaande stedelijke structuur. Daarbij wordt een integrale fysieke en sociale herstructureringsopgave voorgestaan: combinatie van stedelijke vernieuwing, verbetering van de leefbaarheid en veiligheid.

Daarnaast maakt Presikhaaf 3 samen met Presikhaaf 1 en 2 (Presikhaaf West) in de Woondeal onderdeel uit van Stadsvernieuwing 3.0. Een integrale gebiedsgerichte aanpak van sociaal-fysieke achterstanden en (on)veiligheid voor Arnhem Oost (Presikhaaf, Malburgen, Geitenkamp, 't Broek en Klarendal). Een programma waarin integraal en met langjarige commitment de achterstand van de wijken in Arnhem-Oost wordt aangepakt. We werken aan een integraal Uitvoeringsprogramma stadsvernieuwing Arnhem-Oost (stedelijk, met maatwerk per wijk) gebaseerd op de drie pijlers fysiek/wonen, sociaal/werk en veiligheid waarbij in ieder geval de volgende leefvelden aan de orde komen: scholing, sociaal functioneren, werk en inkomen, gezondheid en hulpverlening, wonen, veiligheid en criminaliteit en opvoeding.

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

We hebben ingezet op het verder ontwikkelen en uitbreiden van het netwerk kansen voor kinderen samen met partners uit de wijk en ouders. Samen met wijkpartners is gewerkt aan een kader voor samenwerking en het opzetten van pilots voor specifieke onderwerpen. Deze duurzame samenwerking draagt bij aan verbetering van de kwaliteit van het aanbod voor jeugd en hun ouders, die weer bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid.

Buurtlocaties

De locatie buurthuis De Overkant is samen met verschillende actieve buurtorganisaties het "Huis van de Buurt" en is goed op weg om een bruisend hart van de buurt Presikhaaf III te worden. In De Overkant is een sociale beheerder gefaciliteerd die zorgt voor de verbinding van de verschillende partijen in het buurthuis en samen met hen ideeën bedenkt om nieuwe partijen te betrekken.
Voor buurthuis De Oosthof is geïnvesteerd in een professioneel beheerder en zijn afspraken gemaakt over een bedrijfsplan en het betrekken van nieuwe partijen bij het buurthuis. En er wordt onderzoek verricht welke activiteiten nieuwe bewoners bij het buurthuis kunnen betrekken.
Beide buurthuizen zijn ondersteund door de regeling Ontmoeten & Verbinden zodat de activiteiten ondanks corona zoveel mogelijk doorgang hebben kunnen vinden.

Ouderenwelzijn

Het onderzoek naar de behoeften van niet-westerse ouderen is gestart, vanwege corona is er nog geen uitkomst op de resultaten van dit project. Door het project gaan meer mensen maken gebruik van ontmoetingsgroepen in plaats van dagbesteding.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.682	26.945	23.998	22.882	1.116
Baten	2.059	2.599	2.004	2.141	137
Saldo lasten en baten	***-24.623***	***-24.346***	***-21.993***	***-20.741***	***1.252***
Toevoegingen aan reserves	0	0	164	378	-214
Onttrekkingen aan reserves	2.068	0	233	256	23
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.068***	***0***	***69***	***-123***	***-191***
Gerealiseerd resultaat	**-22.555**	**-24.346**	**-21.924**	**-20.863**	**1.061**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.048	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-236	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	350	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	74	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	187	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	116	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-60	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	17	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-58	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	92	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-65	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	54	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	90	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	37	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	64	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-178	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-174	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Flores Onderwijs
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Malburgen

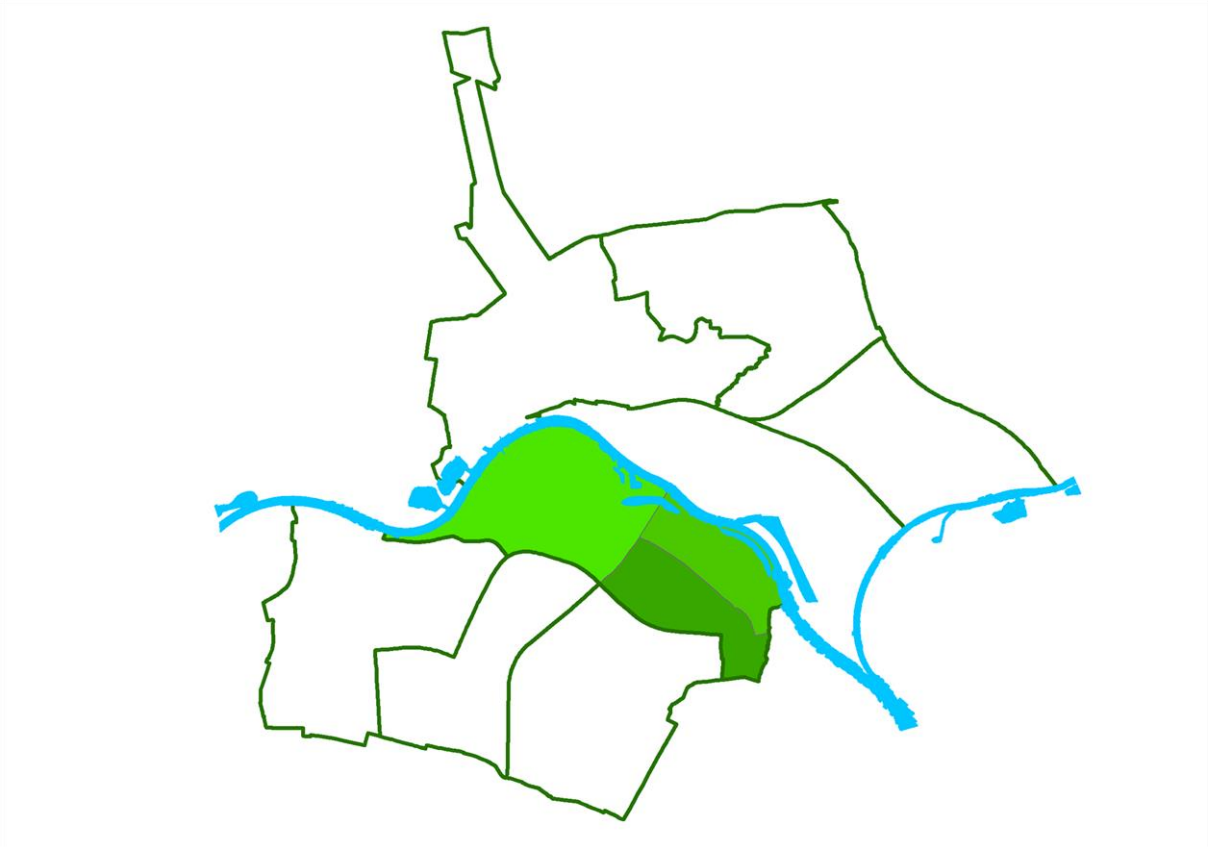

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale en fysieke veiligheid	

In 2020 is in Malburgen op verschillende manieren ingezet op het verbeteren van de algehele veiligheid. Zo is de veiligheid rondom winkelcentrum de Drieslag geïnventariseerd en hierover is een rapport opgeleverd met daarin concrete aanbevelingen. De inzet van straatcoaches is in 2020 voor de Drieslag niet gerealiseerd. Voor Immerloo is extra ingezet op de aanwezigheid van welzijnswerk en politie, mede naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand. In Immerloo is ook naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand voor bewoners een bijeenkomst georganiseerd over brandveiligheid en preventie.

Hoewel er vanwege de coronamaatregelen geen wijkschouwen konden plaatsvinden om met bewoners de verkeersveiligheid te verkennen, is naar aanleiding van een raadsmotie bij de behandeling van het bestemmingplan Vlierstraat een experiment gestart waarmee de beleving van de verkeersveiligheid in Malburgen West is gepeild door middel van een online applicatie. Deze peiling heeft 278 meldingen opgeleverd. Aan de hand daarvan worden door de afdeling Verkeer scenario's uitgewerkt om de beleving van verkeersveiligheid te verbeteren.
Om gemotoriseerd verkeer op het fietspad aan de Bandijk terug te dringen is in 2020 een pilot gedraaid in samenwerking tussen gemeente (verkeer en handhaving) en politie die succesvol verlopen is en waardoor overlast is verminderd.

Ontmoeten

Ontmoeting stond in 2020 vanwege corona en de coronamaatregelen onder druk. Desalniettemin zijn er zeker slagen gemaakt in het ontwikkelen van ontmoetingsgelegenheden en ontmoetingsplekken.

Voor het beheer van buurthuis Huis voor de Wijk is in 2020 een stichting opgericht en een bestuur gevormd en zijn de voorbereidingen getroffen voor de subsidiëring per 2021. Ook is in 2020 vanuit verschillende partners, waaronder de gemeente Arnhem. de financiering geregeld voor een hoognodige verbouwing van het buurthuis.

Op 25 januari 2020 is de buurthuiskamer in Het Duifje, 'de Duiventil', feestelijk geopend door wethouder Louwers. Vanwege de coronamaatregelen die kort daarna zijn gaan gelden in combinatie met de kwetsbare doelgroep van deze huiskamer is het gebruik in 2020 achtergebleven bij de oorspronkelijke verwachtingen.

Ten behoeve van de realisatie van een nieuw buurtcentrum op de locatie van het huidige monocentrum de Hobbit is in 2020 de realisatieovereenkomst tussen de gemeente en Volkshuisvesting ondertekend. Daarnaast is tussen partijen afstemming geweest over het voorlopig ontwerp en de daarbij behorende buitenruimte. Ook zijn stappen gemaakt in de ontwikkeling van de locatie Veerpolderstraat waarbij de ontmoetingsbehoefte een belangrijke positie heeft. Hierover zijn gesprekken gevoerd met onder andere muziekvereniging Door Wilskracht Sterk (DWS) en Volkshuisvesting.
Voor een afgestemd locatiebeleid over de hele wijk is gestart met het inventariseren van het gebruik van de verschillende MFC's en buurthuizen om te zien hoe in de toekomst de behoefte aan ruimte in de wijk op een goede manier tegemoet kan worden getreden.

In 2020 is gestart met de pilot signalering eenzaamheid in Het Duifje en Immerloo, waarbij door de Wijkmakers coalities zijn gevormd vanuit betrokken lokale partijen en bewoners die samen een aanpak van eenzaamheid hebben opgezet en onderlinge verbindingen hebben gelegd. In 2020 is voor de doorontwikkeling van deze pilot in 2021 een subsidie aangevraagd en ontvangen van ZonMw.

Werk

Het wijkgericht uitvoeringsplan gekoppeld aan het stedelijk Taalplan is in 2020 voortgezet. Met het gebiedsteam Werk en Inkomen is op wijkniveau de samenwerking afgetrapt om te komen tot een wijkgerichte aanpak op het gebied van arbeidsparticipatie. Tussen het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. Het team Leefomgeving, het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen in Malburgen voeren op wijkniveau structureel overleg.

Gezonde levensstijl

Binnen de coronamaatregelen die in 2020 golden bleef met name de mogelijkheid om te sporten en te bewegen in de buitenruimte overeind.
In Malburgen West is in 2020 de beweegtuin gerealiseerd. Bij het Olympusterrein is de blauwe baan aangelegd, waarop bewoners op verschillende manieren kunnen sporten. Door het Sportbedrijf is hiervoor een programma opgesteld.
FormUpgrade voldeed in 2020 aan de doelstellingen in de subsidiebeschikking, met een gedeeltelijk gewijzigde invulling gedurende de coronacrisis.

Kansrijk opgroeien

Vanuit de wijknetwerken is een naschools en wijkgericht aanbod van activiteiten opgezet voor kinderen in een kwetsbare positie dat via programma's is aangeboden. De activiteiten vanuit deze programma's hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Vanwege de coronamaatregelen is het niet gelukt om tot een nieuwe integrale aanpak voor de jeugd te komen. Het kinder- en jongerenwerk is in 2020 in aangepaste vorm ingezet, passend binnen de maatregelen en tegelijkertijd gericht op het bieden van perspectief aan de jeugd binnen die maatregelen.

Armoede

De activiteiten vanuit de programma's Kansrijk Opgroeien hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Ook in 2020 is Achter De Voordeur ingezet om outreachend bewoners te benaderen die hun eigen hulpvraag niet kennen of niet durven te stellen. De inzet is met name gericht geweest op Immerloo, de Vissenbuurt en de woningen rondom winkelcentrum de Drieslag. In totaal zijn op deze manier 73 huishoudens bereikt. Ook de vroegsignalering van schulden via Vroeg Eropaf is in 2020 in Malburgen weer ingezet.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	32.433	39.705	38.261	34.363	3.897
Baten	3.894	4.347	3.968	4.112	144
Saldo lasten en baten	***-28.539***	***-35.357***	***-34.293***	***-30.252***	***4.041***
Toevoegingen aan reserves	0	0	236	548	-312
Onttrekkingen aan reserves	305	0	397	417	20
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***305***	***0***	***161***	***-131***	***-292***
Gerealiseerd resultaat	**-28.234**	**-35.357**	**-34.132**	**-30.383**	**3.749**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	4.197	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	178	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	228	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	441	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	42	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	1.444	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	727	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg Overig						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	93	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	31	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	143	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	54	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	423	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	110	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-110	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	5	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	74	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	6	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	155	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	100	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	58	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	51	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	24	V	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	27	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-275	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-270	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-5	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-268	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Malburgen zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd, zoals: de beweegtuin Malburgen-West, projecten ter verhoging gevoel sociale veiligheid, Achter de Voordeur, projecten binnen het innovatiefonds, etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- St. Pas
- Sportbedrijf Arnhem BV
- Kinderopvang SKAR
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Schuytgraaf, Elderveld

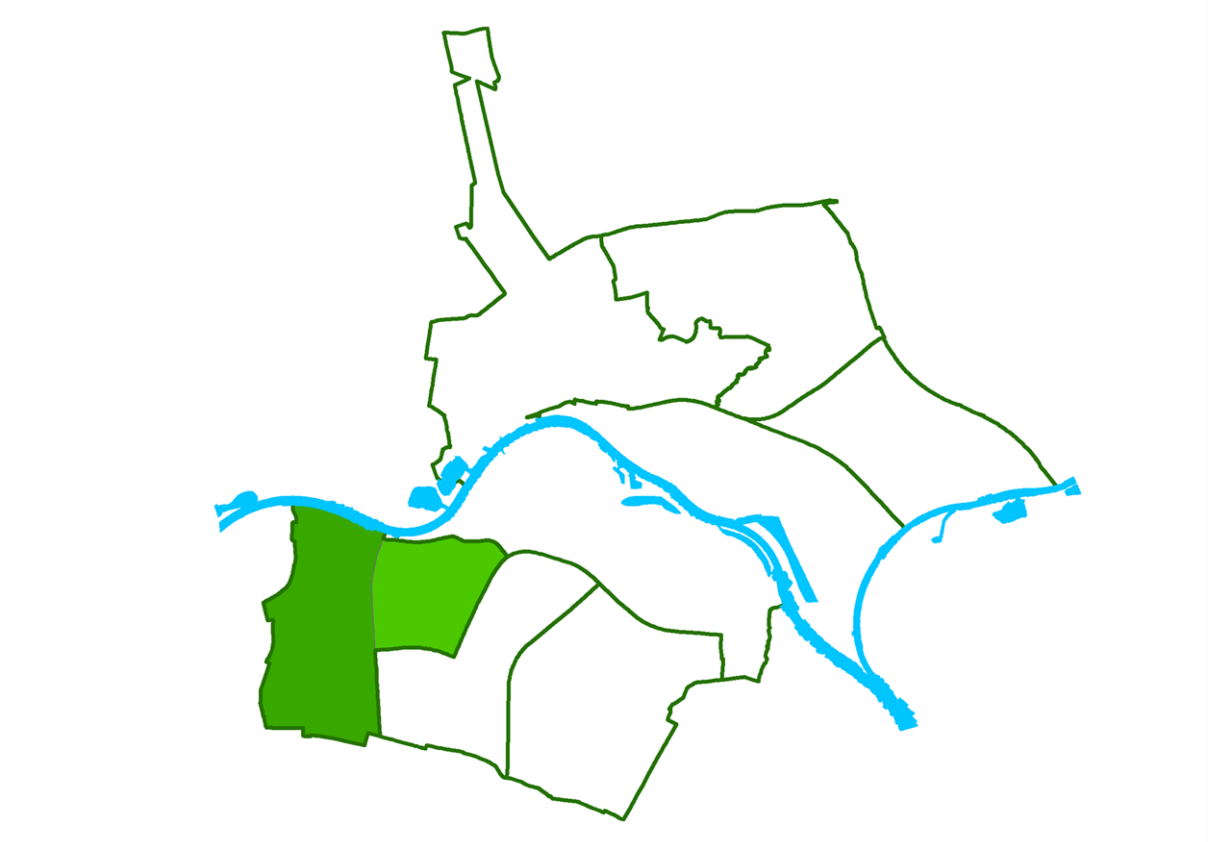

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Sportbedrijf Arnhem heeft een plan ontwikkeld om de kantine in wijkcentrum Elderveld op te knappen. Gekeken wordt of dit kansen biedt voor ontmoetingsmogelijkheden voor de wijk.
Voor jongeren zijn mogelijkheden verkend voor een (eigen) binnenaccommodatie; in de wijk lijken er weinig mogelijkheden geschikt.
Offertes zijn opgevraagd voor aanpassingen in de Omnibus. In verband met het vertrek van een school uit het gebouw en mogelijke kansen die dit biedt voor een andere indeling in het gebouw, is realisatie van een meer afgescheiden ontmoetingsruimte uitgesteld tot 2021.
De voorbereidingen voor het multifunctioneel sportveld Schuytgraaf lopen nog. In overleg met bewoners en professionals is gekozen voor een meer gevarieerd spel-, sport- en ontmoetingsveld voor de wijk voor alle leeftijden. Omdat de beoogde locatie een archeologisch veld is en dit toch te veel beperkingen oplevert, wordt gezocht naar alternatieve mogelijkheden, waardoor realisatie is vertraagd.

Verkeersveiligheid	

De parkeeroverlast bij het winkelcentrum Elderveld is afgenomen door de komst van winkelcentrum Schuytgraaf. Over station Zuid komen minder signalen binnen, handhaving is aangesloten op de signalen rondom de locatie en fietsenstallingen zijn geplaatst.
De parkeeroverlast en het halen en brengen bij de scholen rondom het Breezandpad in Elderveld blijven naast de herinrichting van de openbare ruimte een belangrijk aandachtspunt. Na de oplevering van de scholen bleef het omliggende terrein braak achter. Er is ingezet op het opzetten van een integrale aanpak om zowel de inrichting als de verkeersbewegingen (gedrag) aan te pakken. Er wordt onder andere nagedacht over het stimuleren van op de fiets naar school door middel van bijvoorbeeld het aanleggen van een fietszone.
In 2020 is een wijkveiligheidsoverleg gestart, waar met partners overlegd en afgestemd wordt over signalen op het gebied van (verkeers)veiligheid en (jeugd)overlast.

Kansrijk opgroeien

De twee basisscholen in Elderveld hebben met Rozet en Sportbedrijf gewerkt aan een plan voor kansrijk opgroeien. Over de precieze invulling en uitvoering zijn we in gesprek.
Het kinderwerk in Schuytgraaf heeft waar mogelijk activiteiten doorgezet of alternatieven ontwikkeld. Voor kinderen en gezinnen zijn vooral in de zomer extra activiteiten georganiseerd, die erg zijn gewaardeerd. Het ging onder andere om een botenrace en een luchtkussenfestival.
Spruytgraaf wordt doorontwikkeld naar een speelmorgen in Schuytgraaf.

Schulden

Er is in 2020 vooral ingezet op de samenwerking tussen Werk en Inkomen, het Sociale wijkteam en het team Leefomgeving. Het Kernteam Zuid-West is vormgegeven en met regelmaat in overleg. Er zijn gezamenlijke doelen gesteld; over de aanpak van bepaalde doelgroepen in de wijk op het gebied van participatie en zorg, de fysieke samenwerking, gezamenlijke inloopspreekuren in de wijk en huisvesting in de wijken.
De inzet op zzp'ers met schuldenproblematiek wordt stedelijk aangepakt.

Voor kinderen die te maken krijgen met complexe scheidingen is er de Kiestraining. De pilot Steunouders is ingezet. Deze bieden kinderen een of twee dagdelen per week een gastvrij thuis en geven zo een steuntje in de rug aan ouders die wat extra hulp kunnen gebruiken.

Netwerkverbindingen

Er zijn wijkgidsen gemaakt die informatie verstrekken op het gebied van ontmoeten, opvoeden en opgroeien. Deze zijn goed ontvangen door wijkbewoners. De wijkgidsen zijn gedigitaliseerd door een wijkbewoner en op de wijkwebsites geplaatst. De digitale wijkgids wordt bijgehouden en aangevuld en vormt zo een sociale kaart voor de wijk.
In Elderveld zijn afspraken gemaakt met De Wijkmakers om met een aanpak tegen eenzaamheid onder ouderen aan de slag te gaan. Tevens zijn er afspraken gemaakt met partijen om projectmatig met ouderen aan de slag te gaan, zoals het project Old School. Ondanks corona is er een Kunst/Cultuurroute gerealiseerd door Rozet en kookt Vitanos voor wijkbewoners.
We hebben de Sociale Tafel Schuytgraaf-Elderveld vorm gegeven om samen aan een sociale basis in de wijk te werken. Samen met welzijnspartners, het Sociale wijkteam en gebiedsteam Werk en Inkomen en bestuursadviseurs werken we thematisch aan samenhang en een integrale aanpak in het sociale domein.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	25.570	24.138	24.197	23.909	288
Baten	2.632	2.673	2.562	2.738	176
Saldo lasten en baten	***-22.938***	***-21.465***	***-21.635***	***-21.172***	***464***
Toevoegingen aan reserves	0	0	432	914	-482
Onttrekkingen aan reserves	1.071	0	256	266	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.071***	***0***	***-176***	***-648***	***-471***
Gerealiseerd resultaat	**-21.867**	**-21.465**	**-21.812**	**-21.819**	**-7**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	156	V				
Sociale wijkteams						
Zorg	8	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	42	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-13	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-105	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-222	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	132	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-570	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	74	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	16	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	203	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	282	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	189	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-69	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	42	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	41	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	3	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Werk en Inkomen	-24	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	28	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	66	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	155	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	8	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	147	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-424	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-421	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR
- St. Pas

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

De Laar, Elden

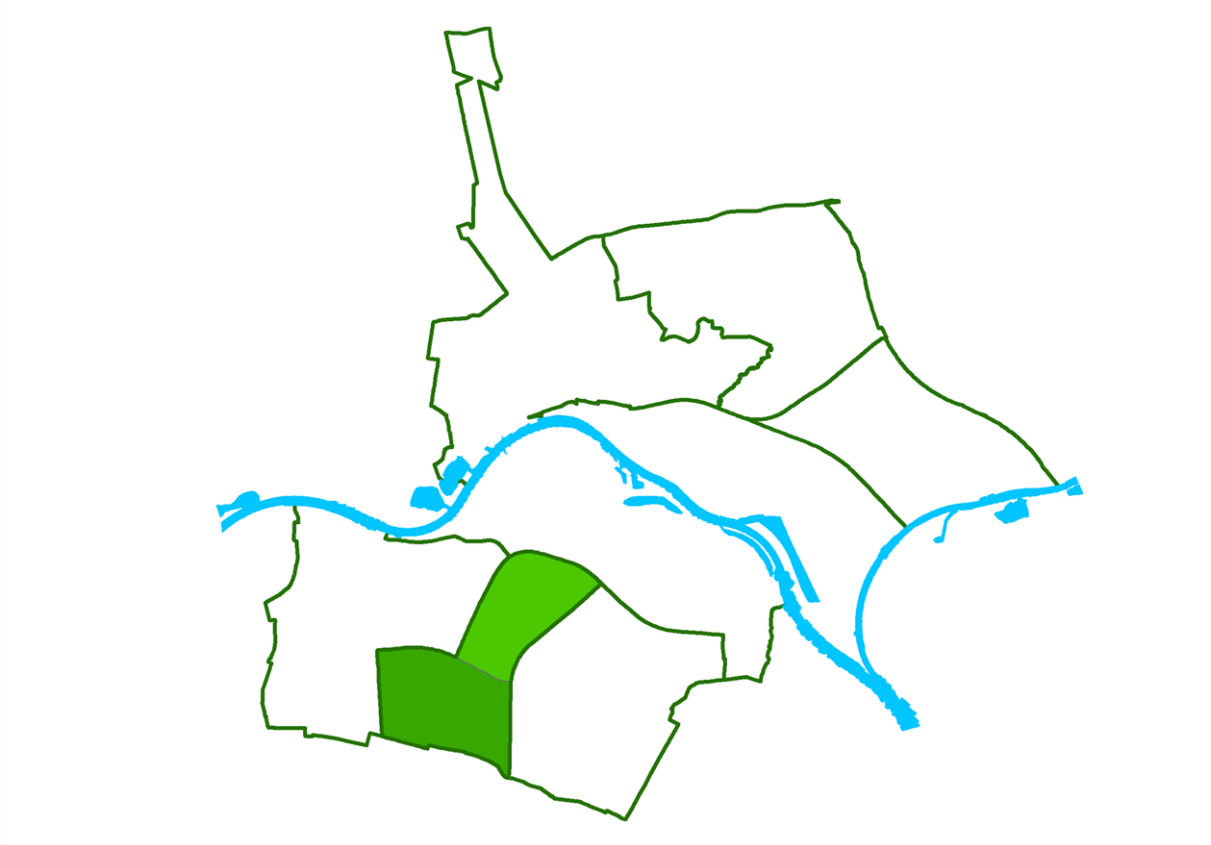

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale samenhang	

Er is gestart met een ontwikkelingsplan voor sporthal De Laar West inclusief de buitenruimte. Daarnaast is er een traject gestart om met de betrokken partijen rondom boerderij De Kroon tot een vraaggericht en stabiel aanbod voor de wijk te komen. Ondanks de impact van corona hebben veel werkgroepen zich verder kunnen ontwikkelen en verstevigen.

Participatie

De projecten buurtcirkels en taalgroepen zijn inmiddels succesvol van start gegaan. Voor zover corona dit toeliet zijn er op de verschillende scholen naschoolse programma's aangeboden. Ook is het project Focuz Academy gestart.
Verder is inmiddels gebleken dat de outreachende werkwijze van de eerdere huisbezoeken onvoldoende aansluit bij de vraaggerichte strategie van het Sociale wijkteam. Daarom wordt er ingezet op algemene gebiedsgerichte samenwerking tussen het Sociale Wijkteam en Werk & Inkomen.

Sociale en fysieke veiligheid

De verschillende werkgroepen hebben ondanks corona een behoorlijk aantal activiteiten in gang gezet. Ook is hun structuur versterkt en zijn zij zelfstandig van het opbouwwerk gaan functioneren.
Voor verschillende verkeersproblemen zijn in samenwerking met omwonenden duurzame oplossingen gevonden.

Op een aantal plekken hebben buurtbewoners zich georganiseerd om een deel van de openbare ruimte in eigen beheer te onderhouden. De hervorming of aanleg is in samenwerking met de afdeling Openbare Ruimte en de groenaannemer tot stand gekomen.

Daarnaast is in 2020 een project gestart om jongerenoverlast in de wijk terug te dringen in samenwerking met politie en wijkprofessionals. Bovendien is er een project gestart om samen met bewoners aan de hand van buitenspelen en speeltuinen de directe omgeving te verbeteren en tegelijk de onderlinge relaties binnen de buurten te verstevigen.

Verduurzamen

Door de coronacrisis is het aantal bewonersinitiatieven op dit gebied helaas wat achtergebleven. We blijven deze initiatieven echter stimuleren en ondersteunen waar mogelijk. De eerste wijkgesprekken over dit thema zijn opnieuw gepland voor begin 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	16.961	19.439	17.458	16.484	974
Baten	1.277	1.703	1.268	1.330	62
Saldo lasten en baten	***-15.684***	***-17.736***	***-16.189***	***-15.154***	***1.036***
Toevoegingen aan reserves	0	0	264	434	-170
Onttrekkingen aan reserves	1.149	0	136	142	6
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.149***	***0***	***-128***	***-292***	***-163***
Gerealiseerd resultaat	**-14.535**	**-17.736**	**-16.318**	**-15.445**	**872**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	789	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	129	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	137	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	176	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-12	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-2	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	29	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	120	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	185	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	58	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-64	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	48	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	25	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Sport	-221	N	Beheer gemeenschappelijk vastgoed (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	20	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	33	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	7	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	7	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-2	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-2	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het beheer van enkele panden van de gemeente heeft € 221.000 meer gekost dan begroot. Het gaat met name om de Drielsedijk 17. Door de verhuizing van verenigingen hebben onvoorziene maatregelen plaats moeten vinden.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

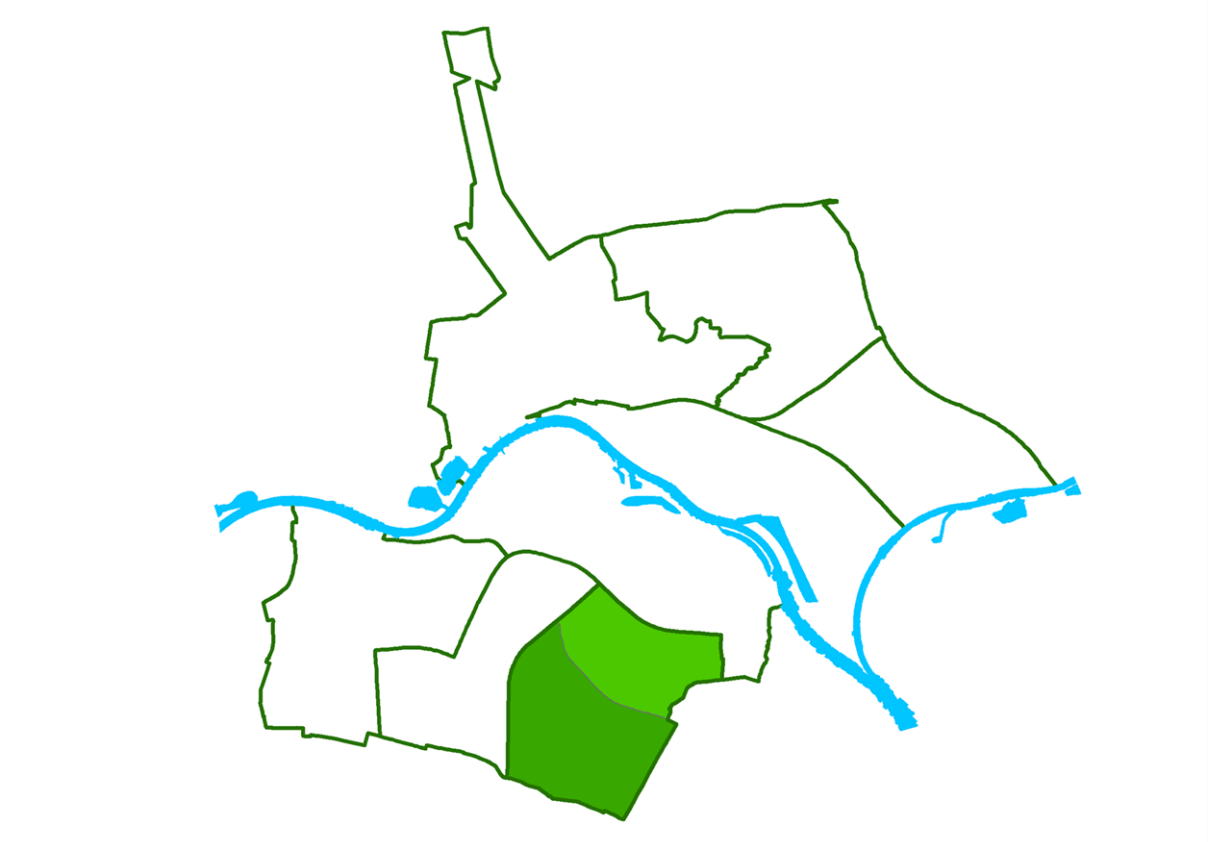

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Bewegen en ontmoeten	

Het Sportbedrijf heeft een naschools programma opgezet waarbij de Urban Sportscontainers ingezet worden. Op de drie grote sportvelden is een programma voor kinderen in armoede. De sportcontainer is een groot succes. De tweede container is dit jaar gevuld en staat in Rijkerswoerd bij playground. Jongeren hebben geholpen om de container van een graffitischildering te voorzien.
Voor alle thema's wordt LIJN2030 ingezet. We willen er voornamelijk bewoners mee ontmoeten en verbinding tot stand brengen. Op een laagdrempelige manier gaan we het gesprek aan met bewoners. Soms zijn het spontane gesprekken, andere keren staan we met een specifiek thema in de wijk. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan de gesprekken over de skatebaan in Rijkerswoerd.

In Kronenburg leeft bij bewoners al jaren de wens voor een ontmoetingsruimte. Inmiddels zijn we ver in de gesprekken om twee panden te huren aan het Croydonplein. Daarnaast is er met Rijnstad overeenstemming om ook de locatie de Madser in te zetten als ontmoetingsruimte.
Met diverse partners in de wijk wordt gekeken naar de rol die zij kunnen spelen in het programma dat ontwikkeld moet worden voor de ontmoetingsruimtes.

Met de RIVM-maatregelen die dit jaar van toepassing waren, is het slechts heel beperkt mogelijk geweest om het wijkcentrum in Vredenburg te gebruiken. Bij bewoners en professionals is hier grote behoefte aan.

De herinrichting van sportpark Rijkerswoerd gaat gestaag verder. Er is een blijvende ontwikkeling gaande op sportpark Rijkerswoerd waardoor het steeds meer, zoals de intentie was en is, een ontmoetingsplek wordt voor de buurt. Er is inmiddels ook een speeltuintje aangelegd voor de jongste jeugd. Van hieruit worden ook steeds meer activiteiten georganiseerd die verband houden met ontmoeten en bewegen. Voor de skatebaan bij de Pythagorasstraat is een vergunningaanvraag ingediend. Door tegenstanders is aangekondigd dat hier bezwaar op ingediend zal worden.

Bewoners van Rijkerswoerd wachten al lang op een bruggetje naar park Lingezegen. Afronding hiervan bevindt zich in de laatste fase. Vanwege het zaaiseizoen zullen de laatste acties inclusief het plaatsen van de brug begin 2021 plaatsvinden.

Vergroening

Voor het pleintje aan de Kronenburgbusbaan ligt een concept ontwerp klaar. In samenwerking tussen bewoners en een ontwerper van de gemeente is deze tot stand gekomen. Het buurtinitiatief Wessel Couzijnhof is afgerond, de eerste bloemrijke bermen zijn gerealiseerd en de regentonnen zijn aangeschaft.
Het buurtinitiatief voor de herinrichting van de Ekamphof is ook met succes afgerond.
De 'kwarrende' bomen op de parkeerplaats op de Schepen van Ommerenstraat zijn nog niet vervangen, maar nog wel in beeld. Op het Schepen te Boeckoppad is het bewonersinitiatief om boomspiegels te vergroten opgepakt. Met bewoners aan de Heiligerleeplaats worden gesprekken gevoerd om het plein aan te pakken. Dit valt mooi samen met het onderhoud dat op deze plek gepland staat voor 2021.

Bij stedelijke projecten die zich aandienen in het gebied wijzen wij steeds op de voorwaarde dat ontwikkelingen niet ten koste mogen gaan van het groen in het gebied en bij voorkeur zelfs een uitbreiding van het groen realiseren. Vanuit het bomenplan zijn slechte bomen in het gebied geïnventariseerd.
Bij de ontwikkelingen rondom bijvoorbeeld transformatie aan de Schepen Bierwischstraat wordt dit uitdrukkelijk meegenomen. Eveneens wordt dit signaal uitdrukkelijk meegenomen in de gesprekken met Wereldhave.

Acties voor de vergroening van het Croydonplein hebben ertoe geleid dat er drie ontwerpen liggen voor het Croydonplein.

Aantrekkelijke woonomgeving

We zien door de coronacrisis dat bewoners tijd hebben geïnvesteerd in hun omgeving.
Ook hebben we in ons gebied een groot aantal vrijwilligers die zwerfafval ruimen. In samenhang met het thema vergroenen worden enkele pleinen en straten kleurrijker door initiatieven vanuit bewoners en werkgroepen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.014	30.594	28.428	26.734	1.694
Baten	1.348	1.630	1.139	1.265	126
Saldo lasten en baten	***-24.666***	***-28.964***	***-27.289***	***-25.469***	***1.819***
Toevoegingen aan reserves	0	0	497	681	-183
Onttrekkingen aan reserves	1.537	0	243	243	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.537***	***0***	***-255***	***-438***	***-183***
Gerealiseerd resultaat	**-23.129**	**-28.964**	**-27.543**	**-25.908**	**1.636**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**1.804**					
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	226	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	408	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	384	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	198	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	79	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	132	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-111	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	62	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	189	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	89	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	50	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-89	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	3	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	66	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	5	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-69	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	94	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	52	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	51	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	11	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	11	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving RKV zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd zoals: aanleg gazon Wessel Couzijnhof, opknappen Sportcentrum Rijkerswoerd, aanleg parkeerplaats ESA-terrein, projecten binnen het innovatiefonds, etc. De uitvoering van deze projecten hebben tot een tekort van €69.000 geleid.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Stad

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Om de doelstellingen en ambities van Arnhem te bereiken is samenwerking van groot belang. We willen inwoners en ondernemers eerder betrekken bij onze plannen. In de regio werken we intensief samen met onder andere de provincie en gemeente Nijmegen aan een sterke regionale samenwerking. Onze inwoners kunnen rekenen op een dienstverlening die verder digitaliseert en de klantvriendelijkheid voorop stelt. Onze organisatie richten we in om onze dienstverlening continu te verbeteren.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met mooie bomen of om een heringericht industrieterrein.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal-, landelijk- en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen (aan het werken) aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	

Zie voor een toelichting de inspanningen 'Rekenkamer: uitvoeren onderzoeksprogramma' en 'College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen'.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

We hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in onze rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken. In de regio Arnhem-Nijmegen is de Groene Metropoolregio gerealiseerd: een nieuwe, steviger samenwerking tussen de 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen met een ambitieuze visie en dito regionale agenda. We hebben in de Euregio bijgedragen aan de totstandkoming van de strategische agenda. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Zie voor een verdere toelichting van onze activiteiten de inspanningen bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Er zijn in 2020 diverse voorbereidende stappen gezet om de digitale dienstverlening aan onze inwoners te verbeteren. Zo is voor de basisregistratie personen en de burgerlijke stand nieuwe software geïmplementeerd, die in de komende jaren stapsgewijs verder zal worden ontwikkeld en uitgerold. Via deze nieuwe software kunnen inwoners zaken, als het doen van overlijdensaangifte of het doorgeven van vermissing van hun reisdocument, gemakkelijk digitaal regelen met de gemeente via zogenaamde e-diensten. Het was de bedoeling om in 2020 al de eerste vijf e-diensten operationeel te hebben, maar de technisch complexe context in combinatie met corona hebben tot vertraging geleid met de implementatie van e-diensten. Een voorgenomen pilot met uitgifte van DigD-substantieel aan de balie is vanwege corona uitgesteld. Wel is er in samenwerking met Nijmegen en Drechtsteden een pilot ID-bellen uitgevoerd, waarbij inwoners zich telefonisch kunnen authenticeren met de identiteitsapp IRMA. Daarbij wordt inwoners actief om toestemming gevraagd om alleen die gegevens te delen die strikt noodzakelijk zijn voor de beoogde dienst, zodat zij zelf de baas te blijven over hun persoonsgegevens.

Dienstverlening in coronatijd bracht veel (nieuwe) uitdagingen, oplossingen en aanpassingen. Natuurlijk omdat we ervoor zorgen dat inwoners veilig en toegankelijk van onze dienstverlening gebruik kunnen maken, en onze medewerkers die in een veilige omgeving kunnen verlenen. Daar zijn soms hulpmiddelen (kuchschermen, desinfectie, mondkapjes) of andere aanpassingen voor nodig. Ook was het aantal vragen, zeker in de eerste 'coronamaanden', erg groot. Inwoners die willen weten of hun huwelijk door zou kunnen gaan, bijvoorbeeld, maar ook allerhande vragen over landelijke en lokale regels en beperkingen kwamen op de gemeente af, en ook over de vele noodhulp- en ondersteuningsregelingen. We hebben ondernemers en inwoners daarin steeds zo goed mogelijk geholpen, naast de 'gewone' verzoeken en vragen, ook als voor ons het antwoord ook niet meteen voorhanden was.
In 2020 zijn ruim 140.000 telefoontjes beantwoord via het gratis nummer 0800-1809. Op www.arnhem.nl/corona is een speciale corona-pagina gemaakt met veel voorkomende vragen en allerhande andere informatie in relatie tot de coronacrisis, bijvoorbeeld over de Tozo of andere regelingen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

De directie heeft in oktober 2020 een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft. In het charter is verwoord dat de gemeente Arnhem streeft naar een divers samengesteld personeelsbestand en een organisatie waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn talenten kan inzetten en zich welkom voelt.

In 2020 heeft de gemeente Arnhem meegedaan aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Daaruit is gebleken dat 8% van onze medewerkers een niet-westerse migratie-achtergrond heeft. Wij hebben ons ook aangemeld voor deelname aan de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (uitvoering begin 2021).
Voor een verdere toelichting wat we binnen de organisatie gedaan hebben, wordt verwezen naar de inspanningen in het kader van een 'inclusieve organisatie' bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

In 2020 is er een taskforce Hybride werken opgericht. Het 'waarom' van het hybride werken is vastgesteld, de projectgroepen zijn ingericht en acties inclusief prioriteiten zijn bepaald. Er is grote verwevenheid met andere programma's binnen de gemeente zoals huisvesting, samen digitaal, ontwikkelingen Werk & Inkomen, vitaliteit, duurzaamheid (CO2 ladder), mobiliteit, huisvestingsprogramma De Connectie en Cao-onderhandelingen. De verbinding op al die onderwerpen is geborgd in de taskforce. Begin 2021 is de ontwerp- en ontwikkelfase aan de orde en van medio 2021 tot einde 2021 de implementatie- en borgingsfase.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Ook tijdens corona

Vanaf maart 2020 werden de medewerkers geconfronteerd met de coronamaatregelen, zowel op het werk als privé. Op een honderdtal medewerkers binnen de kritische processen na, moesten zij van de één op de andere dag thuiswerken en op zoek naar nieuwe vormen van digitaal (samen)werken en een nieuwe routine. Thuiswerkplekken werden ingericht, ICT-middelen beschikbaar gesteld, telefonische bereikbaarheid georganiseerd, kinderen opgevangen (en les gegeven), aangepaste werkafspraken gemaakt en burgers geïnformeerd. De 'intelligente lockdown' was een feit.
Het was en is niet voor iedereen mogelijk om (volledig) thuis te werken. Arnhem heeft er dan ook voor gekozen om het kantoor voor specifieke medewerkers (in overleg met de leidinggevende) open te houden. Hiervoor werd een protocol voor het veilig kunnen werken op 1,5 meter afstand opgesteld.

De medewerkers van de kritische processen moesten naar kantoor blijven komen, of waren in de stad actief. Zij deden hun werk onder bijzondere omstandigheden wat zeker in het begin met onzekerheid gepaard ging.
Ook de uitvoering van diverse en in allerijl door het rijk opgetuigde regelingen had een forse impact. Vaak last-minute en met veel onduidelijkheid, waardoor gestart moest worden zonder dat de details van de regelingen helder waren en wat dit voor de uitvoering betekende. Ondanks de hoge werkdruk en de impact van de coronamaatregelen, is het gelukt om de nieuwe regelingen vorm te geven en de dienstverlening aan de inwoners en ondernemers van Arnhem op peil te houden. Hierbij is een

goede én tijdige informatievoorziening een belangrijke voorwaarde om alle partijen goed en tijdig te informeren over de gemeentelijke ontwikkelingen, (rijks)richtlijnen en koers tijdens corona. Hiervoor zijn diverse communicatiemiddelen ingezet.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	
Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma	

De rekenkamer heeft in 2020 de onderzoeken naar jeugdzorg, jaarstukken 2019 en het herhaalonderzoek dienstverlening afgerond. Deze drie onderzoeken zijn in het afgelopen jaar ook in de raad behandeld.

Gedurende het jaar heeft de rekenkamer onderzoeken opgestart naar ondermijning (na de zomer), zich aangemeld voor het gezamenlijke NVRR DoeMee onderzoek naar Meldingen Openbare Ruimte (voor de zomer), onderwijshuisvesting (laatste kwartaal) en een gezamenlijk onderzoek met de rekenkamers van Breda, Tilburg en Oss naar de corona steunmaatregelen (na de zomer). De twee gezamenlijke onderzoeken naar Meldingen Openbare Ruimte en corona steunmaatregelen stonden niet op het onderzoeksprogramma 2020-2022.

Het onderzoek naar Van Wijken Weten (gestart eind 2019) heeft een andere wending genomen. Hierover is de raad geïnformeerd. Er is een nieuwe verdeling tussen de onderzoeken waarbij de rekenkamer onder meer het deel rondom de informatiepositie van de raad voor haar rekening neemt. Dit onderzoek is nog niet gestart.

Daarnaast zijn er een tweetal vooronderzoeken gedaan, waarna de rekenkamer heeft besloten af te zien van een volledig onderzoek. Dit betreft zorgfraude (nieuwe aanbesteding) en kapvergunningen. Ten aanzien van het onderwerp voortgang Omgevingswet en het uitstellen van de invoeringsdatum door de minister besloot de rekenkamer dit onderwerp op de longlist te plaatsen.

Ten slotte heeft de rekenkamer in najaar 2020 haar jaarlijkse rondje langs de fracties gemaakt om gesprekken te voeren.

College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen

Het projectplan van de raadswerkgroep (Aan de slag met burgerparticipatie) is met de raadswerkgroep opgepakt vanuit het programma Burgerparticipatie. De onderdelen die door de gemeente opgepakt kunnen worden, zijn voor een groot deel uitgewerkt en/of geïmplementeerd. Zo wordt vanaf de zomer 2020 in de raadsvoorstellen door middel van een toegevoegd onderdeel Participatie nadrukkelijk en transparant stilgestaan bij de wijze waarop de betrokkenheid van inwoners en ondernemers is vormgegeven. De beslisboom (burger)participatie is geïmplementeerd. De beslisboom is een goed middel om te bepalen welk participatiemiddel bij het participatiedoel past. Verder leren we van elkaar wat er goed gaat en wat er beter kan door burgerparticipatie in projecten te evalueren. Voor de evaluatie is nu een handzaam formulier beschikbaar. Helaas heeft ook corona invloed gehad op de wijze waarop er met inwoners en ondernemers in gesprek gegaan kon worden. Echter, dit heeft ook weer voor mooie (digitale) ontwikkelingen gezorgd. Een ontwikkeling, die overigens al voor corona in gang was gezet, is het opzetten van een digitale burgerparticipatie tool voor Arnhem. Vanaf eind 2020 heeft de gemeente Arnhem de website meedenken.arnhem.nl.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem draagt in 2020 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen

Arnhem heeft in 2020 in de voorhoede en met veel energie bijgedragen aan de totstandkoming van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen, is in 2019 gestart vanuit de behoefte de regio beter te op de kaart te zetten. Ook wil de regio slagvaardiger samenwerken aan de grote maatschappelijke opgaven.
Een interactief proces met colleges, raden en partners in de regio leidde in 2020 tot de visie Groene metropoolregio met een ambitieuze regionale agenda. De bijbehorende nieuwe Gemeenschappelijke Regeling moet ervoor zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. In de agenda staan vijf opgaven centraal: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene Groeiregio.

Via deze agenda willen de regiogemeenten intensiever samen gaan werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio, waarbij een goede balans gezocht wordt tussen groei en leefbaarheid. In de ambitie die is geformuleerd gaat het erom de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren én de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken.

Arnhemse (maatschappelijke) opgaven en ambities hebben een goede plek in deze agenda gekregen: onder andere de grote woningbouwopgave en de bereikbaarheid van de stad en de regio; ook het bevorderen van economische ontwikkeling om zo meer banen in de stad en de regio te krijgen en de duurzaamheidsopgave waar we als stad voor staan. De regio wil zich ook sterker profileren naar het Rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. Dit kan ervoor zorgen dat we als stad en regio gemakkelijk entree krijgen tot Europese en Rijksfondsen.
Zeventien regionale gemeenteraden hebben in het najaar positief besloten over de visie en de regionale agenda en over de start van de Groene Metropoolregio per 1 januari 2021. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten.

In de oude structuur van het Gemeenschappelijk Orgaan heeft Arnhem in 2020 in de regio Arnhem-Nijmegen onder meer door gewerkt aan de verstedelijkingsstrategie en de woningbouwopgave (onder andere via de woondeal met het Rijk). De regionale energiestrategie en regionale mobiliteitsagenda zijn in 2020 verder tot uitwerking gekomen. Op het gebied van economie waren circulaire economie, human capital en recreatie en toerisme belangrijke speerpunten.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

In Euregioverband werkte Arnhem in 2020 door aan de grensoverschrijdende samenwerking en projecten in het Euregiogebied. Arnhem droeg bij aan de totstandkoming van de strategische agenda van de Euregio. Met deze agenda heeft de Euregio vier grensuitdagingen gepresenteerd. Dit zijn Economie en Klimaat, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Leefbaarheid en Euregionale identiteit. Het 100.000+ stedennetwerk in de Euregio kende dit jaar een uitbreiding. Naast de bestaande deelnemers Arnhem, Nijmegen, Ede, Düsseldorf, Duisburg en Moers is nu ook Apeldoorn lid van het netwerk. De agenda van het stedennetwerk sluit aan op de strategische agenda van de Euregio. De lobby schone scheepvaart blijft voor dit netwerk een belangrijk thema in relatie tot Economie en Klimaat.

Als lid respectievelijk partner van VNG en G40 nam Arnhem zowel bestuurlijk als ambtelijk deel aan diverse overleggen, themagroepen en lobbytrajecten die vanuit deze netwerken werden gevoerd. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Wethouder Bouwkamp is lid geworden van de commissie Europa en Internationaal, wethouder Louwers van de commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Digitaliseren van het klantproces

In 2020 zijn de nodige stappen gezet om de klantgeleiding voor afspraken bij Burgerzaken te verbeteren. Fase 1 van dit proces (vervanging van het roosterprogramma) is in 2020 afgerond; fase 2 (vervanging van het afsprakenprogramma) volgt in 2021. Daarnaast is met de invoering van de nieuwe applicatie Key2Burgerzaken Portaal de basis gelegd voor e-diensten voor burgerzakenproducten, die bij de leverancier nog volop in ontwikkeling zijn. De stapsgewijze uitrol hiervan zal meerdere jaren in beslag gaan nemen. Tevens is in samenwerking met Onderzoek & Statistiek een verkenning gestart naar uitbreiding en verbetering van het klanttevredenheidsonderzoek bij Klantenservice en Burgerzaken, dat in 2021 zijn beslag moet gaan krijgen. Dit maakt deel uit van een breder plan van aanpak voor verbetering van de gemeentelijke dienstverlening, waarvoor diverse scenario's worden uitgewerkt die in 2021 aan de gemeenteraad zullen worden voorgelegd. Daarnaast zijn in het afgelopen jaar rapportages ontwikkeld voor het inzichtelijk krijgen van dienstverlening aan de balie en telefonie en is een start gemaakt om doorlooptijden van dienstverlening in beeld te brengen. Voor Zorg Dichterbij is naast een monitor gestart met het kaart brengen van zorgpaden. Ook voor Doorbraak naar Werk is een monitor in ontwikkeling.

Innoveren met data

Naar het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Vanuit de strategische personeelsplanning wordt informatiegstuurd werken meegenomen om capaciteit, kennis en vaardigheden te borgen in de organisatie. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

Bewust worden

De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd, waaronder een groot deel van de managers. Aan Deep Democracy hebben al meer dan 100 medewerkers meegedaan.
In 2020 is de Diversity Week georganiseerd, waarin we stil stonden bij drie landelijke dagen die in die week plaatsvonden: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. Die week zijn diverse activiteiten georganiseerd: een digitaal Diversity kookboek, twee webinars, het lanceren van een Intern Charter, regenboogkookworkshops, wijkdiner met inwoners met een beperking. Door corona hebben we een aantal fysieke activiteiten moeten annuleren. Zoals Walk4all wandelingen, met als doel wandelingen aan te bieden die voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor mensen met een beperking. Ook een theatervoorstelling (in samenwerking met Oostpool) en een talkshow zijn afgelast.

Aantrekken nieuw personeel

De recruiter die eind 2019 alleen voor de afdeling SBR werkte, is in 2020 organisatiebreed ingezet.
De nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl die begin 2020 de lucht in is gegaan, is doorontwikkeld. Op deze website staan al onze vacatures en is expliciet aandacht voor Diversiteit & Inclusie, onder andere door verhalen van diverse medewerkers. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie die streeft naar een divers personeelsbestand en een inclusieve organisatie. In de tweede helft van 2020 zijn alle vacatureteksten kritisch tegen het licht gehouden. Vanuit recruitment worden, samen met de managers en soms met behulp van een externe schrijver, de vacatureteksten zo uitnodigend mogelijk geformuleerd.

Instroom jongeren

Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8% naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 49 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Huisvesting

Huisvesting maakt onderdeel uit van hybride werken. Door corona zijn nieuwe inzichten met betrekking tot de organisatie en dus de huisvesting ontstaan. In 2021 zal het aangepaste plan voor huisvesting ter besluitvorming worden voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Open Data (19A64)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Er is een plan van aanpak opgesteld voor het uitbreiden van Open Data van Arnhem, dit is vastgesteld door de raad. Uitvoering van het plan is gestart in 2020. We richten ons op transparantie van de gemeente én op de behoeften van externe stakeholders. We nemen deel aan landelijke initiatieven om in de voorhoede van deze ontwikkelingen deel te nemen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	108.876	115.845	85.145	92.532	-7.387
Baten	507.621	513.240	507.501	518.807	11.306
Saldo lasten en baten	***398.745***	***397.395***	***422.356***	***426.275***	***3.919***
Toevoegingen aan reserves	36.780	11.116	21.109	20.922	187
Onttrekkingen aan reserves	24.373	13.141	16.770	18.321	1.551
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-12.407***	***2.024***	***-4.339***	***-2.601***	***1.738***
Gerealiseerd resultaat	**386.338**	**399.419**	**418.017**	**423.674**	**5.657**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-6.581	N				
Bedrijfsvoering	228	V	Beheer wagenpark	N/J	I	AR
Bedrijfsvoering	-113	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	254	V	Aanhuur kantoorhuisvesting	N	S	AR
Bedrijfsvoering	525	V	Onderhoud en energie kantoorhuisvesting	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-3.200	N	Resultaat SB&R	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-2.224	N	Resultaat op bedrijfsvoering, zie baten	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-400	N	Inzet formatie en inhuur corona gerelateerd	J	I	AR
Bedrijfsvoering	-57	N	Terugloop inzet projecten PIM door coronacrisis	J	I	AR
Publieke dienstverlening	270	V	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	76	V	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Publieke dienstverlening	-165	N	Klantenservice	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-68	N	Klantenservice (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	-260	N	Afkoop onderhoud fietstunnel	N	I	AR
Financiën	312	V	Vermindering vpb 2018	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.500	N	Connectie meerkosten projecten en maatwerk	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-500	N	Connectie meerkosten door coronacrisis	J	I	AR
Financiën	682	N	Resultaat financiering	N	I	AR
Financiën	-441	N	Loonontwikkeling	N	I	AR
Baten	11.644	V				
Bedrijfsvoering	-91	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	490	V	Onderverhuur Stadskantoor	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-479	N	Extra contributiemarge rendabele uren	N	S	AR
Bedrijfsvoering	1.940	V	Resultaat op bedrijfsvoering, zie lasten	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-454	N	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-128	N	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	400	V	Meeropbrengst OZB	N	I	AR
Financiën	649	V	SPUK subsidie	N	I	AR
Financiën	10.617	V	Algemene Uitkering Gemeentefonds	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.300	N	Connectie terugbetaling transitiebudget, zie onttrekking reserve	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-447	N				
Publieke dienstverlening	-217	N	Verkiezingen 2021	J	I	BR
Bedrijfsvoering	275	V	Frictiekosten en organisatieontwikkeling	N	I	AR
Financiën	-505	N	Gemeentefonds	N	I	

Onttrekkingen aan reserves	1.700	V				
Automatisering	1.700	V	In de jaarrekening 2019 is de terugbetaling van het transitiebudget van de Connectie toegevoegd aan de bestemmingsreserve bedrijfsvoering. In 2020 wordt deze post weer onttrokken aan deze bestemmingsreserve ter dekking van de exploitatie (zie lasten en baten).	N	I	BR

Beheer wagenpark
Door het gebruik van relatief nieuwe auto's enerzijds en door het beperkte gebruik van de auto's door corona anderzijds is er een voordeel ontstaan op het onderhoud van het wagenpark van € 228.000.

Taakstelling te verkopen panden
In de begroting staat onder de lasten een structurele taakstelling voor lagere beheerskosten en onder de baten een incidentele taakstelling voor de te realiseren verkoopopbrengst uit te verkopen panden uit het gemeentelijk vastgoed. In 2020 is slechts 1 pand verkocht waardoor een deel van de taakstelling niet is gerealiseerd. Dit geeft op de lasten een nadeel van € 113.000 en op de baten een nadeel van € 91.000.

Kantoorhuisvesting
Door nieuw afgesloten contracten is de gemeente per saldo minder kwijt aan huur van de kantoorhuisvesting aan de Eusebiusbuitensingel en Boulevard Heuvelink. Dit geeft een structureel voordeel van € 254.000. Op het onderhoud en energiekosten is een incidenteel voordeel ontstaan van in totaal € 525.000. Tot slot is er nog een voordeel van € 490.000 aan niet geraamde verhuurbaten uit onderhuur.

Resultaat SB&R
Het nadelige resultaat Strategie, Beleid en Regie (SBR) is opgebouwd uit: salariskosten 1,9 miljoen, 0,5 miljoen kosten in verband met externe inhuur en 0,8 miljoen lagere doorbelasting van uren.
Aanvullend geldt dat tegenover de negatieve afwijking in de salariskosten van SBR op diverse programma's sprake is van een voordeel in de salariskosten bij de wijken van 1,7 miljoen. Voor correcte beeldvorming moeten beide afwijkingen in samenhang worden beschouwd.

Binnen SBR is sprake van een onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit. Er wordt gewerkt aan (bij)sturing hierop. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

Leges
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) en ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Klantenservice
De kosten voor klantenservice stegen als gevolg van noodzakelijke extra inhuur. Verder stegen de belkosten 0800 nummer gemeente door onder meer het volledig gratis worden van het nummer en door corona (vragen over TOZO en andere financiële regelingen).

Verkiezingen 2021
Via de algemene uitkering Gemeentefonds (opgenomen onder de baten) is onder meer een doeluitkering ontvangen voor het treffen van extra corona-maatregelen voor de verkiezingen 2021. Deze middelen worden voor dit doel gereserveerd.

Vermindering vennootschapsbelasting 2018
In 2020 is er op de vennootschapsbelasting een voordeel gerealiseerd van € 312.000. Dit komt voornamelijk door een vermindering van de voorlopige aangifte vennootschapsbelasting 2018.

Resultaat op bedrijfsvoering
Het resultaat op de totale bedrijfsvoering (personeel- en uitvoeringskosten) bedraagt € 409.000 nadelig.
De hogere lasten van € 2,6 miljoen worden grotendeels veroorzaakt door gestegen kosten op formatie, inhuur, frictie en overige uitvoeringskosten. Hier staat een voordeel van € 1,9 miljoen aan baten tegenover. Het grootste voordeel op de baten is een vrijval van de voorziening voormalig personeel van € 1,3 miljoen. Meer specifiek zijn de uitvoeringskosten gestegen door de extra inzet van formatie en inhuur als gevolg van de coronacrisis (juridische ondersteuning bij de uitvoering van TOZO en de ontwikkeling van de impactanalyse). Tot slot heeft er een vrijval plaatsgevonden van de bestemmingsreserve frictiekosten en organisatie-ontwikkeling (voordeel van € 275.000).

Gemeentefonds
Het voordeel op het gemeentefonds ontstaat vanwege het feit dat de september- en decembercirculaires 2020 nog niet in de begroting zijn verwerkt. De begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2020. Uit de september- en decembercirculaire 2020 ontstaan de volgende effecten:

- Als gevolg van wijzigingen in de uitkeringsfactor en actualisatie van de maatstaven ontstaat een voordeel van € 3,3 miljoen.
- In het kader van behoedzaamheid rekenen we eventuele ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds vooraf niet mee. Voor 2020 valt deze vrij en dit levert een voordeel van € 1,1 miljoen op.
- Wijzigingen in taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen die niet overgeheveld hoeven worden naar het beleidsveld leveren een voordeel voor de algemene middelen op van € 2,074 miljoen.
- Toekenning van extra compensatie voor de coronacrisis van € 3,657 miljoen. In totaal is aan compensatie € 12,857 miljoen over 2020 ontvangen, hiervan was al € 9,2 miljoen eerder in het jaar bekend en verwerkt in de begroting. Voor een aantal compensatiemaatregelen over 2020 is de exacte verdeling en daarmee het bedrag per gemeente nog niet bekend c.q. opgenomen, omdat bijvoorbeeld voor het bepalen van de definitieve compensatie van de inkomstenderving over 2020 de afspraak geldt dat dit in 2021 gebeurt op basis van de vastgestelde jaarrekeningcijfers 2020. Het gaat om de volgende compensatiemaatregelen:
    - Compensatie inkomstenderving na 1 juni;
    - Extra beschikbaar voor Inkomstenderving;
    - Afvalinzameling;
    - Zwembaden en ijsbanen;
    - Verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec).

Op basis van deze systematiek hebben we in 2020 (en 2021) nog geen toekenningsbeschikking gehad van een aanvullende financiële compensatie, en tevens kunnen we geen voldoende en nauwkeurige schatting van ons aandeel maken omdat wij geen inzicht hebben in de kosten en inkomstenderving van alle andere gemeenten. Op grond van deze gehanteerde overweging verwerken we deze compensatie in 2021.

Dotaties reserve als gevolg van resultaat gemeentefonds
In 2020 hebben drie niet begrote dotaties aan de reserves plaatsgevonden, als gevolg van het resultaat uit het gemeentefonds ter grootte van € 505.000:

1. In de decembercirculaire 2020 zijn jaarlijkse middelen ontvangen op grond van het faciliteitenbesluit opvangcentra. Conform afspraak worden deze gedoteerd aan de BR Inburgering, integratie en asiel voor dekking van de gemaakte kosten.
2. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de brede aanpak van dak- en thuislozen. Besteding van deze middelen vindt pas vanaf 2021 plaats, om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop.
3. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de kosten voor het opruimen e onschadelijk maken van (ondergrondse) explosieven (bommenregeling). Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop, zodat het beleidsveld hierop in 2021 de kosten uit kan dekken.

SPUK subsidie
De ontvangsten van de SPUK subsidie zijn in zijn geheel begroot op programma S09. Van de totale realisatie hoort € 649.000 op programma S00.

Gemeentelijke belastingen (OZB)
Het voordeel op gemeentelijke belastingen (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Financiering
Het resultaat van de verschillende financieringen is € 682.000 voordelig. Op de vlottende activa is als gevolg van de negatieve rente een voordeel behaald. Daarnaast is er een voordelig resultaat behaald ten aanzien van de vaste financiering. Dit komt onder andere door minder aangetrokken leningen dan begroot en vernieuwde regels in de BBV.

Afkoop onderhoud fietstunnel
Het onderhoud aan de fietstunnel Arnhem Elderveld en een aantal duikers dat door Prorail wordt uitgevoerd is afgekocht voor € 260.000. Voor dit onderhoud zou een jaarlijkse factuur van € 11.000 worden gestuurd. Door het onderhoud in één keer af te kopen wordt bespaard op de jaarlijkse administratieve lasten voor de afhandeling van de facturen.

Loon ontwikkeling
De loonstijging in 2020 is voor €441.000 hoger uitgevallen dan begroot.

De Connectie
De kosten van De Connectie zijn enerzijds gestegen doordat De Connectie extra dienstverlening en inzet heeft verricht om te anticiperen op de effecten van de coronacrisis. Zo zijn ICT-gerelateerde producten, zoals audio/video conferencing en mobiele devices, versneld uitgerold en heeft De Connectie aanvullende werkzaamheden verricht bij de ondersteunende maatregelen op het gebied van gemeentelijke belastingen voor ondernemers. De corona gerelateerde meerkosten bedragen € 0,5 miljoen. Anderzijds is het resultaat op de reguliere dienstverlening van De Connectie als gevolg van onder andere meerkosten postverwerking en vormgeving, en de afwikkeling van projecten van € 1,1 miljoen nadelig.

Subsidies
Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	2020	707	700	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	2020	750	773	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	2020	217	270	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen, x €1.000.	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Formatie	2020	5,8		Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Bezetting	2020	5,9		Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Apparaatskosten per inwoner	2019	490		De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.	Eigen gegevens gemeente
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	2020	17%		Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten.	Eigen gegevens gemeente
Overhead % van totale lasten	2020	9,5%		Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen gegevens gemeente

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Versterking regionale samenwerking regio Arnhem-Nijmegen.

Actuele beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overvallen. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.
Dit programma omvat de onderdelen openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing en brandweer en Veiligheidshuis.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem: een veilige stad!

Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en vrij te zijn in mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten om schade te beperken. De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.

Wat wilden we bereiken

Het jaar 2020 is een jaar dat ons nog lang bij zal blijven. We begonnen het jaar 2020 al erg slecht met de flatbrand aan het Gelderseplein waar een vader en een zoon het leven lieten. Een impactrijke gebeurtenis waar we nog dagelijks in onze gedachten bij zijn. Daarnaast is 2020 overheerst door de coronacrisis. Toen eind februari bleek dat dit virus ook ons land ging treffen, zijn we vanuit het programma Veiligheid ter ondersteuning aan de leidende rol van onze burgemeester (in de stad en in de regio) volop aan de slag gegaan met alle voorbereidingen die nodig waren voor de stad, de regio en onze eigen organisatie. Uiteraard volgend op de landelijke crisismaatregelen van het kabinet. Een crisis die vooraf onze verbeelding ver te boven ging en waar we alle zeilen bij hebben moeten zetten om zo goed mogelijk, en met de juiste maatvoering, onze stad hier doorheen te loodsen. Het onvoorstelbare van deze crisis zit ook zeker in de duur en de grilligheid van het verloop door de komst van een tweede golf van besmettingen in het najaar en de extra strikte maatregelen die toen weer getroffen moesten worden. Vanaf 1 maart 2020 is er continue en structureel gewerkt aan deze crisis en zeker ook in de beginperiode heeft Arnhem voorop gelopen om ook regionaal de VGGM alsook onze buurgemeenten te helpen met hun aanpak en de omgang met situaties waar al dan niet bestuurlijk opgetreden moest worden.

Bovengenoemde maakt ook dat de gestelde ambitie en doelen in voortgang en verwachting een andere dynamiek hebben gekend in 2020. Er zijn onderwerpen die simpelweg vertraging hebben opgelopen door de vele inzet in het goed laten verlopen van de crisis; er zijn onderwerpen die door de crisis ook minder aandacht nodig hadden om dat bepaalde vormen van criminaliteit een forse daling hebben laten zien (neem bijvoorbeeld woninginbraken); en er is uiteraard hard gewerkt aan de bestrijding van deze crisis, met ook allerlei positieve effecten van betere samenwerking, professionalisering van de crisisorganisatie, etc. Daarom is het van belang om de voortgang of stagnatie wel steeds te bezien in het licht van de aanpak van de coronacrisis, dat logischerwijs een behoorlijke wissel heeft getrokken op de inzet vanuit het programma Veiligheid (en de keuzes die gemaakt moesten worden).

Prestatiedoelen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	

Het terugdringen van de omvang van het aantal delicten in Arnhem heeft onverminderd de volle aandacht gehad. In de lokale driehoek worden de veiligheidsincidenten periodiek besproken en wordt gestuurd op een effectieve aanpak. Door de pandemie is er een verandering te zien in de aard van de criminaliteit. Woninginbraken en zakkenrollen nemen af terwijl de digitale criminaliteit oprukt. Er wordt een norm gesteld door te handhaven. Bestuursrechtelijke maatregelen zijn getroffen waaronder het sluiten van panden en het intrekken van horecavergunningen in verband met het aantreffen van hennep en andere drugs. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen met het Interventieteam Ondermijning Arnhem. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek. Bewoners worden betrokken door omwonenden te informeren bij de ontmanteling en sluiting van drugsproductie locaties. Ook wordt opgeroepen om te melden; indien gewenst anoniem.

Crisisbeheersing op orde

Zoals hiervoor is aangegeven is qua crisisbeheersing 2020 een ongekend jaar geweest. De flatbrand aan het Gelderseplein in de eerste uren van 2020 was een immense tragedie, waarin de hulpdiensten een moeder en een dochter hebben kunnen redden, maar waar helaas de vader en de zoon van dit gezin om het leven zijn gekomen. En vervolgens hebben we vanaf maart 2020 te maken met de coronacrisis. Een crisis die een maximaal beroep doet op de VGGM en andere uitvoerende disciplines (waaronder politie, handhaving) en waarvan we op dit moment vinden dat deze organisatie staat, maar uiteraard zullen er vraag- en verbeterpunten zijn, die ter hand genomen kunnen worden.

Vanzelfsprekend zullen we de lessen van de aanpak van de coronacrisis (en daarin ook het functioneren van de regionale crisisorganisatie) nog op een later moment optekenen. Tegelijkertijd kunnen we wel constateren dat de flexibiliteit en slagvaardigheid van alle betrokken organisaties zeer groot is gebleken in 2020, waarvoor we onze waardering hebben uitgesproken en dank verschuldigd zijn.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Hiervoor is gestart met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit). In het Veiligheidshuis zijn er multidisciplinaire overleggen voor risicojeugd, personen met verward gedrag en radicalisering ten behoeve van een persoonsgerichte aanpak.

Wat hebben we gedaan

Arnhem moet veiliger! De ambitie is stevig en omvangrijk en vastgelegd in de Kadernota veiligheid Arnhem Veilige Stad! die in februari 2019 in de Raad is vastgesteld. Aan de uitwerking is in 2020 verder concreet vorm gegeven.

De inzet op de coronacrisis heeft er echter voor gezorgd dat op onderdelen de aanpak niet het gewenste tempo had. Met betrekking tot de coronacrisis is ingezet op de volgende activiteiten:

- Opstellen van regionale en lokale (nood) verordeningen in aanvulling op de landelijke regelgeving.
- (Regie op) handhaving van de maatregelen.
- (Regie op) uitvoering lokale veiligheid door afstemmen van interventies met justitiële en zorg en welzijn partners.
- (Regie op) uitvoering wijkveiligheid door afstemming met onder andere teams Leefomgeving, wijkagenten, Jongerenwerk.
- (Regie op) uitvoering veilige jaarwisseling in verband met landelijk vuurwerkverbod (mede ook door het organiseren van een vuurwerkinleveractie).

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	
Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+	

In de lokale driehoek zijn de veiligheidsincidenten periodiek besproken en is gestuurd op een effectieve aanpak. Aandacht is vooral gericht op voorkomen en oplossen van HIC-delicten (High Impact Crimes). Zo is onze stad in 2020 opgeschrikt met enkele ernstige misdrijven met grote maatschappelijke impact. Daarnaast is er aandacht voor de vele autobranden. De opmars van de digitale criminaliteit is voor de lokale driehoek aanleiding de aanpak te intensiveren. Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, is ingezet om de openbare orde te handhaven en incidenten, delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren. Met name bij het optreden tegen de ongeregeldheden op de Geitenkamp en het veilig laten verlopen van de jaarwisseling is, in aanvulling op andere maatregelen, gebruik gemaakt van dit middel.

Er zijn in 2020 diverse impactrijke incidenten geweest die ook het landelijk nieuw gehaald hebben. Een incident met grote maatschappelijke impact was de moord van een buurtbewoner midden op straat vlak bij zijn woning in het Spijkerkwartier en de moord in een woning in Presikhaaf 3 waar een zwangere vrouw door haar 'vriend' om het leven werd gebracht en twee kinderen naliet. En in december 2020 was er de dood van een kunsthandelaar uit Laren en daaropvolgende zelfdoding van een Arnhemse eigenaar van een incassobureau.

De politiecijfers in 2020 laten behoorlijke schommelingen zien ten opzichte van voorgaande jaren (logischerwijs verklaard vanuit de coronacrisis).

Afname en gelijk
- Aantal woninginbraken (25% minder dan in 2019).
- Misdrijven als 'straatroof, openlijk geweld, mishandeling en stalking' zijn in 2020 ook afgenomen met ongeveer 10 procent ten opzichte van 2019 (en voorgaande jaren).
- Aantal overvallen is ongeveer gelijk gebleven in vergelijking met voorgaande jaren.
- Totaal aantal High Impact Crimes is met 20% gedaald in vergelijking met voorgaande jaren.
- Verder zien we dat het aantal incidenten inzake hard- en softdrugs ongeveer gelijk blijft.

Toename
- Aantal bedreigingen is daarentegen weer toegenomen.
- Forse toename van aantal overlastmeldingen.
- Forse toename van digitale criminaliteit.
- Overlast van verwarde personen blijft ook in 2020 fors toenemen.
- Vooral overlastmeldingen over rondhangende jeugd is in 2020 naar een recordhoogte gestegen (ruim 1600 meldingen ten opzichte van ongeveer 600 meldingen in de jaren ervoor). Ook dit is een resultante van dat mensen meer thuis zijn en ook de voorzieningen voor jeugdigen ook beperkt open zijn geweest en daardoor zij meer thuis en rond het huis aanwezig zijn, met kennelijk substantieel meer ervaren overlast van omwonenden.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten. In dat kader is er een norm gesteld door panden (tijdelijke) te sluiten en vergunningen in te trekken. Voor 2020 zijn er 2 keer bedrijfslokalen gesloten, 2 keer horeca gesloten en 2 keer vergunning ingetrokken en is er in 4 gevallen besloten een woning tijdelijk te sluiten. Onder de regie van de gemeente heeft het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met politie, handhaving en andere relevante partners acties uitgevoerd. Het Arnhemse Bibob-beleid is aangepast zodat het bevoegd gezag het instrument ruimer kan inzetten. De aanpak krijgt een impuls met de extra middelen die bij de begrotingsbehandeling 2021 vanuit de Raad zijn verkregen om een Bibob-coördinator en een Bibob-onderzoeker aan te stellen. Voor kennisdeling op fenomenen voor een effectieve aanpak op ondermijning neemt Arnhem deel aan het landelijke platform 'Citydeal'. In het Veiligheidshuis is in verschillende multidisciplinaire overleggen een Persoonsgerichte Aanpak (PGA) opgesteld om crimineel gedrag (tijdig) te stoppen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit) is een begin gemaakt met een offensief tegen drugscriminaliteit onder jeugdigen. Voor het bestrijden van mensenhandel is ingezet op preventie, signalering, zorg en opvang en blijft de aandacht krijgen die het verdient. In het Veiligheidshuis is een screeningsoverleg Mensenhandel waarin signalen worden geduid en vervolgacties worden voorbereid. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel heeft helder omschreven dat we als Arnhem op het terrein van tegengaan van mensenhandel een forse opgave hebben, waar we extra op gaan investeren. In vervolg op een onderzoek naar de omvang van seksuele intimidatie in Arnhem is een aanpak ontwikkeld. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 verder tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting, grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Met politie en het Openbaar Ministerie is in het licht van de verschuiving van de klassieke criminaliteit naar digitale criminaliteit door de coronacrisis afgesproken om meer aandacht te schenken aan digitale criminaliteit. Het vraagt om een specifieke expertise in opsporing en de aanpak zal in 2021, ook in preventie en bewustwording, nader vormkrijgen.

Crisisbeheersing op orde

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

De coronacrisis trekt aldus een grote wissel op de organisatie. In 2020 werd de spankracht van de crisisorganisatie tot het uiterste opgerekt. Zowel de gemeente, maar ook onze partners van politie en GGD/VGGM zijn intensief betrokken bij de aanpak van de coronacrisis. In het begin van het jaar is een 24/7 crisisoperatie gedraaid in het Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) met de 15 gemeenten binnen Gelderland-Midden. Daarin werd en wordt hard gewerkt om alle landelijke, regionale en lokale maatregelen te implementeren. Eveneens is er binnen de gemeente een speciaal anderhalve meterloket ingericht, die alle vragen rondom corona van inwoners en ondernemers zo snel mogelijk beantwoordt.

In samenwerking met de VGGM wordt de crisisbeheersing waar het betreft calamiteiten en rampen lokaal en in de regio nauwgezet uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. Activiteiten op het gebied van opleiden, trainen en oefenen zijn in aangepaste vorm doorgegaan. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe regionale Officier van Dienst Bevolkingszorg vanuit de gemeente Arnhem.

Op 1 januari 2020 heeft er in Arnhem een flatbrand plaatsgevonden met dramatische gevolgen. Het extern onderzoek van de Onderzoeksraad voor Veiligheid loopt en zij zal naar verwachting in de loop van 2021 een rapport hierover publiceren.

Voorbereiding en uitvoering van evenementen, demonstraties en van voetbalwedstrijden van Vitesse hebben door de coronapandemie een ander karakter gekregen. Door een creatief samenspel is met direct betrokkenen gekeken wat binnen de gegeven regelgeving nog wel mogelijk was om doorgang te verlenen aan de activiteit. De begeleiding, toezicht en handhaving van demonstraties vormde dit jaar een extra uitdaging in verband met de coronamaatregelen. In 2020 zijn er 45 demonstraties in Arnhem gehouden, waarvan de demonstratie Solidarity Protest Against Anti-Black Violence op 4 juni 2020 de grootste was.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast belemmert een prettig woonklimaat. Het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg wordt ingezet voor het behandelen van diverse vormen van overlast. Daar waar het gaat over een combinatie van zorg en overlast lukt het veelal om te komen tot een passende oplossing. Naast een toename worden de casussen ingewikkelder en vragen om een stevigere en onorthodoxe aanpak. Op de website van gemeente Arnhem werden burgers al geïnformeerd over de aanpak van woonoverlast. In 2020 is er een meldingsportaal aangemaakt voor woonoverlast, zodat beter inzichtelijk is welke meldingen binnen komen. Het gebruik van gedragsaanwijzingen is nog niet nodig gebleken of om bepaalde reden niet mogelijk. Voor de complexe zaken is een interventiespecialist aangesteld bij de afdeling Veiligheid om samen met justitiële en zorgpartners in een zo vroeg mogelijk stadium een passende oplossing te vinden voor de burger die overlast ervaart.
Specifiek is er in twee wijken aandacht voor de buurtoverlast van zogenaamde 'wijkkoningen en windhappers'. De personen worden uit de anonimiteit gehaald en gezamenlijk wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn om hun onschendbaarheid aan te pakken. Deze aanpak is succesvol en wordt verbreed naar andere wijken.
Indien nodig wordt bij overlast opgeschaald naar het Veiligheidshuis. Er zijn integrale handhavingsacties op 8 overlastgevende panden in de wijken uitgevoerd. Het betreft over het algemeen geluidsoverlast, overlast van arbeidsmigranten en hoarder problematiek.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

De aandacht voor radicalisering blijft onverminderd. In een persoonsgerichte aanpak in het Veiligheidshuis worden personen die om uiteenlopende redenen dreigen te radicaliseren gevolgd. Het afgelopen jaar is er ingezet op vroegsignalering, onder andere via internet, om tijdig te kunnen interveniëren. Er zijn ruim 80 professionals getraind om radicalisering te leren herkennen en om handelingsperspectief uit te leren. Een begin is gemaakt met het bouwen aan een netwerk van professionals om rondom het thema actief te zijn en om te leren. Er is verbinding gemaakt binnen het onderwijs om de scholen te kunnen ondersteunen bij het thema radicalisering. Maar ook om te ondersteunen bij verschillende vormen van maatschappelijke onrust die de school binnen dringen. Er zijn twee groepen moeders die het project Oumnia works zijn begonnen en hebben afgerond. Dit is een project gericht op de weerbaarheid van jonge moeders. Ook zijn er dit jaar weer 10 jongeren opgeleid als sleutelfiguren en rolmodellen voor de Arnhemse jeugd. Een project is afgerond om de weerbaarheid van een groep jongeren te vergroten door middel van sport.
Het onderzoek naar seksuele straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag in Arnhem is aanleiding geweest voor een actieplan voor 3 jaar. Per 1-1-2021 is hiervoor een speciaal meldpunt geopend. Er is een begin gemaakt met de aanpak op het tegengaan van drugscriminaliteit onder jeugdigen met het project BOTOC. Zorgwekkende signalen vanuit scholen over toegenomen drugsgebruik in en rondom scholen is aanleiding geweest voor het opzetten van een integrale aanpak. Onderdeel is het verbeteren van de veiligheid in en rondom de school. Om tijdig in te grijpen en om perspectief te bieden. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn, in 28 gevallen, gesteund bij het zoeken naar een oplossing met het opleggen van een tijdelijke-huisverbod.
Politie heeft in totaal 1411 meldingen behandeld, veroorzaakt door 682 personen met verward gedrag. Personen met verward gedrag willen we zo vroeg mogelijk in beeld hebben en naar gepaste zorg toe begeleiden. Samen met partners is met een traject gestart voor een verbeterde en efficiëntere werkwijze.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

In 2020 is de aanpak om de wijkveiligheid te verbeteren voortvarend doorgezet. Er is een wijkveiligheidsoverleg per wijk/gebied gestart met een kernbezetting van veiligheid, team Leefomgeving, wijkagent, handhaving, overlast- en zorgcoördinator. Afhankelijk van de aard van de problematiek is ook het Jongerenwerk als kernpartner toegevoegd. Voor een effectieve uitvoering van de wijkveiligheid wordt een Radar-wijkveiligheid ontwikkeld. Met dit instrument wordt op basis van real-time data een beeld verkregen over de veiligheid en leefbaarheid in de wijken zodat er informatiegestuurd kan worden gewerkt.
In Malburgen, Klarendal, de Geitenkamp, De Laar en Steenstraat e.o. heeft de wijkaanpak geresulteerd in een integrale projectaanpak tot op persoons-, straat- en buurtniveau. In Malburgen richtte het zich op de overlast rondom De Drieslag en een buurtgerichte aanpak in de Vissenbuurt. In Klarendal is ingezet op locaties van (drugs)overlast en verloedering. In de Geitenkamp is een persoonsgerichte aanpak op volwassenen en jongeren gestart om de leefbaarheid te bevorderen. In De Laar is ingezet op het terugdringen van ernstige jeugdoverlast. Door een aantal ernstige misdrijven in en in de nabijheid van de Steenstraat is een integrale aanpak voor meerdere jaren in de steigers gezet en zijn reeds enkele interventies uitgevoerd. We hebben ook in de Steenstraat Pand 66 geopend van waaruit we de aanpak vormgeven en tegelijkertijd goed bereikbaar zijn voor bewoners en ondernemers.
In de aanloop naar de jaarwisseling is er sprake geweest van (jeugd)overlast door vuurwerk. Met in de Geitenkamp ernstige ongeregeldheden. Met brede inzet van partners (politie, Openbaar Ministerie, jongerenwerk, zorg) is hiertegen opgetreden.
Met integrale acties zijn diverse panden, waaronder panden met arbeidsmigranten, gecontroleerd die overlast in de wijk veroorzaakten. Het informeren van omwonenden bij ontmanteling van locaties van de productie van drugs wordt in 2021 een vast onderdeel. Voor de extra handhaving in de wijken zijn bij de begrotingsbehandeling 2021 aanvullende middelen beschikbaar gesteld.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
"Niet in mijn wijk"(19A60)
De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. In overleg met de politie wordt gewerkt aan een praktische opzet om omwonenden te informeren na ontmanteling en eventueel sluiten van drugsproductie- locaties en waarbij Arnhemmers eveneens worden geïnformeerd over de gevaren van drugs(productie) en de mogelijkheden van het vermoeden van drugsproductie en -handel in de woon- en leefomgeving. Naar verwachting zal de uitvoering voor de zomer van 2021 operationeel zijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	15.692	14.692	16.422	16.727	-305
Baten	2.262	1.673	1.771	2.168	397
Saldo lasten en baten	***-13.430***	***-13.019***	***-14.651***	***-14.559***	***92***
Toevoegingen aan reserves	179	68	1.570	432	1.138
Onttrekkingen aan reserves	745	341	2.192	1.055	-1.138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***566***	***273***	***623***	***623***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-12.865**	**-12.747**	**-14.028**	**-13.936**	**92**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-537	N				
Openbare orde en veiligheid	-412	N	Coronakosten Veiligheid 2020.	J	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-125	N	Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte	J	I	AR
Baten	222	V				
Openbare orde en veiligheid	222	V	Brandweer	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	1.138	V				
Openbare orde en veiligheid	1.138	V	Toevoeging voor Radicalisering	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-1.138	N				
Openbare orde en veiligheid	-1.138	N	Onttrekking voor Radicalisering	N	I	BR

Coronakosten Veiligheid 2020

Bij Veiligheid zijn in 2020 coronakosten gemaakt die gerelateerd zijn aan de noodverordening, zoals kosten voor stimuleren naleving coronaregels jongeren en ambulante rondes voor corona.

Brandweer

Over 2019 is een terugbetaling ontvangen van VGGM, onderdeel Brandweer. Dit voordelige resultaat komt onder meer door gefaseerde vervanging van materiaal en lagere onderhoudskosten.

Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte

Als gevolg van de coronacrisis blijven de legesinkomsten bij de vergunningverlening (met name evenementen, horeca, standplaats en snuffelmarkten, APV.) achter bij de oorspronkelijke begroting. Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 100.000 voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 125.000 hoger uitgevallen, zoals in het najaar van 2020 reeds gemeld.

Toevoeging en onttrekking voor Radicalisering

Deze toevoeging en onttrekking is in het kader van het project 'Tegengaan ondermijnende criminaliteit jeugdigen' (BOTOC) en het Experiment Gesloten Coffeeshopketen inzake budgetoverheveling 2020/2021.

Subsidies

Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Onveiligheidsgevoel	2019	36%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt	L&V monitor gemeente
Buurt onveiligheidsgevoel	2019	29%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt in eigen buurt	L&V monitor gemeente
Misdrijven	2020	69,7	46,4	Het aantal misdrijven per 1.000 inwoners	CBS
Tijdelijk huisverbod	2020	28	Niet bekend	Het aantal opgelegde huisverboden	VT/gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. De gegevens van deze website zijn waar mogelijk aangevuld met de meest recente data vanuit de gemeente Arnhem.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Winkeldiefstal	2020	4,8	2	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning	2020	2,2	1,8	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven	2020	7	4,6	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging	2020	10,8	6,2	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt	2019	101	132	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt
Jongeren met delict voor rechter	2019	1	1	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders
- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Voor Arnhem als gewilde, groene en vitale stad is een goede en betrouwbare bereikbaarheid alsmede de toegankelijkheid van de stad een essentiële voorwaarde. Om de sociale (toegankelijke) en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor auto's fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad alsmede in wijken, en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu/ duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer. Dit programma omvat onderwerpen als: bereikbaarheid, balans tussen alle modaliteiten (auto-fiets en OV) en duurzame mobiliteit.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is beter bereikbaar

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

We geven in 2020 vorm aan deze ambitie door een integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid te voeren en door te ontwikkelen met oog voor een evenwichtige inzet op fiets, openbaar vervoer, auto en parkeren.
De bereikbaarheid van de stad in de regio als geheel, en van de binnenstad in het bijzonder, is van groot belang. Integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid gaat over het faciliteren van parkeervoorzieningen voor fiets en auto en een mix van fiets-, OV- en automaatregelen met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten. Sterkere positionering van duurzame vervoerswijzen zijn randvoorwaardelijk voor de bereikbaarheid van de stad.

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	

Er zijn goede stappen gezet om de kwaliteit van het vervoersysteem dat voor iedereen beschikbaar moet zijn verder te verbeteren. Er zijn veel concrete (hoogwaardig) openbaar vervoer- en fietsprojecten in voorbereiding. Ook zijn er enkele projecten in voorbereiding waarmee verkeersonveilige locaties worden aangepakt. Deze projecten zullen de komende jaren worden gerealiseerd.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Goede parkeervoorzieningen zijn een belangrijke randvoorwaarde bij een goede bereikbaarheid. Bij het opstellen van de nieuwe parkeernormen is vastgesteld dat er behoefte is aan een brede visie op parkeren waar deze normen, maar ook andere thema's rondom parkeren (parkeerregulering, aantal beschikbare parkeerplaatsen), onderdeel van uitmaken. Er is een start gemaakt met het opstellen van deze visie op parkeren.

Het onderzoek naar het functioneren van de officiële en officieuze transferia van Arnhem en mogelijke nieuwe locaties is afgerond. Op basis van dit onderzoek wordt verder ingezet op hubs (multimodale punten waar flexibel en snel kan worden overgestapt) om de bereikbaarheid van Arnhem verder te verbeteren.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Er is verder gebouwd aan laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Er zijn (zeer) veel infrastructuurprojecten in voorbereiding om het gebruik van schoon vervoer (fiets, openbaar vervoer) te stimuleren. Er is een start gemaakt met het opstellen van een visie op deelvervoer.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	
Lobbyen met betrekking tot het spoordossier	

Arnhem is via de regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio) op dit moment betrokken bij de totstandkoming van de Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040. In deze ontwikkelagenda geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de wat langere termijn, na 2030.

We lobbyen als regio (Arnhem) op dit moment bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) en proberen dit nu op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). De lobby richting het ministerie richt zich op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een ongelijkvloerse kruising bij spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer

In het huidige coalitieakkoord heeft de bereikbaarheid van de stad Arnhem prioriteit gekregen. Dat heeft geresulteerd in een toenemend aantal fiets- en openbaar vervoerprojecten. Extra inzet op deze duurzame vervoerswijzen is ook noodzakelijk vanwege de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende noodzaak om de stad bereikbaar en leefbaar te houden. In samenwerking met de provincie en de regio zetten we vol in op de fiets en Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV). Het afgelopen jaar is er gewerkt aan de voorbereiding van de Arnhemse delen van de snelfietsroute Arnhem - Dieren, het project Westervoortsedijk, HOV IJssellaan en bussenplein Kronenburg. Om deze en andere projecten te kunnen realiseren, is ook voor miljoenen euro's subsidie binnen gehaald bij het Rijk en de Provincie Gelderland.

Projecten die afgelopen jaar zijn gerealiseerd, zijn: aanleg van een voetpad langs het fietspad Kruisstraat (onderdeel van het RijnWaalpad), vrijliggend fietspad Monnikensteeg en de fietsstraat BP Verschuerstraat).

Opstellen automaatregelenpakket

De coronacrisis heeft de situatie op de weg en de hoeveelheid autoverkeer veranderd. Het gaat daarbij om de hoeveelheid verkeer en met name de verdeling over de dag. Hierdoor is de aanpak van deze inspanning veranderd. Er wordt nu vooral onderzocht hoe de lessen en effecten van de coronaperiode basis kunnen vormen voor een structurele aanpak van de autobereikbaarheid waarbij Arnhem wel bereikbaar is voor bezoekers, maar waarbij het voor het doorgaand verkeer niet interessant is om door Arnhem te rijden.

Actualisatie parkeernormering inclusief flexibele toepassing en parkeercapaciteit Centrum (Singelgarage)

Er zijn het afgelopen jaar goede stappen gezet in zowel het actualiseren van de parkeernormen, als het opstellen van een parkeeraanpak voor de wijken. Gedurende het proces is geconstateerd dat, om beide zaken goed te kunnen doen en goed op elkaar af te stemmen, er een brede visie op parkeren nodig is. Deze wordt momenteel opgesteld.

Ontwikkelen transferpunten

Het onderzoek naar potentiële transferlocaties is afgerond en met de raad gedeeld.

Opstellen bereikbaarheidsprofielen

Een bereikbaarheidsprofiel beschrijft de kwaliteit van de bereikbaarheid van locaties met de auto, het openbaar vervoer of de fiets. Er is bewust gekozen deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit het programma NemiA. Belangrijkste relatie daarbij is met de werkgeversaanpak. Om zakelijke ritten en woon-werkverkeer via slimme en schone alternatieven te organiseren zal immers een goed beeld van bereikbaarheid van locaties met de verschillende modaliteiten nodig zijn. Op basis daarvan kunnen namelijk goede, duurzame vervoerwijzen worden aangeboden.

Mobiliteitsdata op orde brengen

Het rapport is opgesteld en de belangrijkste resultaten zijn met de raad gedeeld.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Zie de inspanningen benoemd bij het vorige doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie/ Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer/ Opstellen automaatregelenpakket/ Ontwikkelen transferpunten/ Mobiliteitsdata op orde brengen

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Ontwikkelen integrale laadinfrastructuur

Er wordt nu gestart om per wijk een plaatsingsplan te maken om vervolgens direct de laadpunten conform dat plan te realiseren.

Opstellen mobiliteits-communicatieplan

Er is bewust voor gekozen om deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit andere programma's.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.254	21.735	21.710	21.575	135
Baten	8.963	8.309	4.866	5.316	451
Saldo lasten en baten	***-12.292***	***-13.425***	***-16.844***	***-16.259***	***585***
Toevoegingen aan reserves	8.966	6.642	7.281	7.785	-505
Onttrekkingen aan reserves	8.330	8.537	8.493	7.856	-637
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-636***	***1.895***	***1.212***	***71***	***-1.141***
Gerealiseerd resultaat	**-12.927**	**-11.530**	**-15.632**	**-16.188**	**-556**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	95	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-263	N	Uren beleid	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	246	V	Bereikbaarheidsaanpak binnenstad	N	I	BR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	337	V	Onderhoud panden stationsgebied	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	250	V	Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal	N	I	BR
	-475	N	Projecten (zie baten)			
Baten	265	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-210	N	Opbrengst garageparkeren	J	I	AR
	475	V	Projecten (zie lasten)			
Toevoegingen aan reserves	-326	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-326	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-531	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-531	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Bereikbaarheidsaanpak binnenstad

In 2020 zijn de kosten voor de bereikbaarheidsaanpak binnenstad €246.000 lager uitgevallen. Corona heeft ertoe geleid dat een aantal activiteiten moesten worden uitgesteld. Bijvoorbeeld regionale projecten in het kader van Slim&Schoon onderweg en werkzaamheden rondom autobereikbaarheid. Vanwege het uitstel van de nieuwe OV-concessie werden ook daarvoor minder kosten gemaakt.

Onderhoud panden stationsgebied
Het onderhoud aan twee panden in het stationsgebied is lager uitgevallen. Mede door corona is minder gebruik gemaakt van het busplein (Stationsplein-West). Hierdoor was minder incidenteel onderhoud nodig. Daarnaast heeft de Nederlandse Spoorwegen minder kosten doorbelast voor de Openbaar Vervoer Terminal aan het Stationsplein. Van het voordeel op deze laatste locatie wordt € 84.000 gereserveerd aan de BR Onderhoud vastgoed voor planmatig onderhoud in de toekomst.

Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal
Het in 2020 geplande herstel van de beschadigde tunnel (begroot € 250.000) is uitgesteld naar 2021. Dit voordeel wordt verrekend met de BR Bereikbaarheidsfonds.

Parkeerexploitatie
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Projecten
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat van de gemeente Arnhem.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering bereikbaarheid binnenstad auto	2018	6,3	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad ov	2018	8,2	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets	2018	8,4	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot	2018	4.600	7.300	CO2-uitstoot autoverkeer exclusief auto(snel)wegen. Ton per 1.000 inwoners	RWS klimaatmonitor
Aantal elektrische voertuigen	2019	7	11,8	Elektrische personenauto's per 1.000 inwoners	RDW
Aantal personenauto's	2019	66.182	8.677.911	Aantal motorvoertuigen voor personenvervoer over de weg, exclusief brom- en motorfietsen	CBS
Aantal ongevallen/ verkeersdoden	2019	2	552	Aantal verkeersongevallen, dodelijke afloop	Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020).

Actuele beleidskaders

- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem zet in op aandacht voor de bedrijvige, ondernemende en aantrekkelijke stad. Waar het voor ondernemers goed investeren is, voor de Arnhemmers goed wonen en werken is en waar samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid moet zorgen voor een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Ook streven we naar een stad waar werkgevers en werknemers zich gehoord en bediend voelen in hun vraag naar goed opgeleide arbeidskrachten en passende arbeid, zodat steeds meer Arnhemmers de kans krijgen om mee te doen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers, waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren, waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Mooie werklocaties en clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Energy Hotspot versterken zien wij als een belangrijke kans en uitdaging. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (Herdenkingstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft. Met citymarketing profileren we ons aan de hand van de Arnhemse kernwaarden, ons DNA en onze identiteit.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	

Samen met ondernemersverenigingen en -stichtingen werken we in de stad aan een toekomstbestendig vestigingsklimaat. Samen wordt gewerkt aan verschillende thema's die belangrijk zijn voor kwalitatief goede werklocaties, zoals schoon, heel en veilig, duurzaamheid en klimaat (vergroenen). Door de coronacrisis zijn prioriteiten bij ondernemers bijgesteld en richten ze zich nu voornamelijk op hun eigen bedrijf, de werklocatie in bredere zin staat verhoudingsgewijs minder in de aandacht. Verwachting is wel dat dit, vanuit de huidige organisatiestructuur, wel weer wordt opgepakt in 2021 zodra daar weer ruimte voor is.
Specifiek voor de binnenstad zijn eind 2020, samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad, twee aanvragen door de provincie gehonoreerd om de binnenstad in het algemeen en het binnenstadsmanagement in het bijzonder te versterken vanwege de coronacrisis. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een plan en de tweede op de uitvoering ervan (de provincie heeft twee regelingen opengesteld). Dit projectplan hebben we Herstelplan Binnenstad Arnhem genoemd. Met de subsidies kan dat projectplan in de periode januari-maart in samenspraak met de binnenstad verder worden uitgewerkt in een herstelplan. Uitvoering ervan vindt plaats in de overige maanden van 2021.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

De coronacrisis heeft grote gevolgen gehad voor de aantrekkelijkheid van Arnhem. Die gevolgen worden hieronder bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' toegelicht.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Er wordt door middel van verschillende projecten en samenwerkingsverbanden met onderwijs en bedrijfsleven gewerkt aan optimaler human capital voor werkgevers. Dit gebeurt zowel op het niveau van de stad als de regio. De Visie Kenniscampus HAN (Hogeschool Van Hall -Larenstein) is daar een voorbeeld van. Fase 1 hiervan (visie op onderwijs en onderzoek) is afgerond en er is gestart met de volgende fase (ruimtelijke visie). Daarnaast is de deelname aan het Techniekpact gecontinueerd, waarin met partners uit overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven de campagne TechGelderland ingezet wordt op het binden van jongeren aan de techniek. De verkenning naar een regionale Skills Hub is vanuit het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) economie gestart in 2020 en wordt in 2021 afgerond.
Door de coronacrisis is deze opgave nog urgenter geworden en is intensiever samengewerkt met provincie en de regio om deze opgave gezamenlijk op te pakken. Dit wordt gecontinueerd en geïntensiveerd in 2021 (zie ook hieronder bij 'Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren').

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Wij zijn betrokken bij de verdere ontwikkeling van de drie hotspots op het gebied van energie. Daarbij ondersteunt de gemeente meerjarige projecten op het gebied van energie. Een aantal van deze is dit jaar afgerond. Ook hebben we Arnhem weer beter op de kaart gezet als energiestad door een (inter)nationaal congres en evenement.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	
Betere dienstverlening aan ondernemers	

Begin 2020 is de pilot Van Bedrijven Weten (VBW) gestart. Bij het werken aan een betere dienstverlening voor ondernemers gaat het om het verbeteren van informatievoorziening voor nieuwe en bestaande bedrijven, om integrale dienstverlening zowel online als offline, om het bijeen brengen van ondernemers (netwerk) en het gericht acquireren en voeren van accountmanagement. Met deze pilot is ingespeeld op de behoeften die door ondernemers zijn uitgesproken in meerdere onderzoeken naar ondernemersdienstverlening, zoals de één-loket-gedachte (één aanspreekpunt voor ondernemersvragen) en een goede afstemming tussen de backoffice en de frontoffice binnen de gemeente.
In 2020 zijn diverse acties ondernomen die hebben gezorgd voor een verdere optimalisering van de ondernemersdienstverlening binnen de gemeente Arnhem. De Ondernemersdesk is ontwikkeld, hier kan iedere ondernemer zijn vraag digitaal naartoe sturen en deze wordt spoedig integraal beantwoord (in 2020 meer dan 800, inclusief vragen over Tozo) Naast de digitale bereikbaarheid is persoonlijk contact met ondernemers van groot belang. Dit gebeurt door de accountmanagers van Vitale Economie, door afdeling Vergunningen, KCC en de Omgevingsdienst. Daarnaast vindt een nauwere samenwerking plaats met het programma Doorbraak naar Werk op actuele onderwerpen die van belang zijn voor ondernemers, zoals van werk naar werk, recht op om- of bijscholing en sociaal ondernemerschap.
Er zijn uiteindelijk extra veel inspanningen vanuit VBW verricht om ondernemers zo goed en snel mogelijk te ondersteunen bij hun vraagstukken betreffende de coronacrisis. Ontwikkeld zijn de servicedesk Tozo, het 1,5-meterloket en loket Geldzaken & Ondernemers. De coronacrisis heeft in 2020 een stevige stempel gedrukt op de uitvoering van de pilot VBW. Eind 2020 is gestart met de evaluatie van de pilot.

Accountmanagement en ondernemersbijeenkomsten zijn in 2020 sterk gericht geweest op afstemming en ondersteuning in de coronacrisis. Dit heeft plaats gevonden door individueel contact met bedrijven en door structureel overleg met brancheverenigingen. Als voorbeeld kan de extra inzet in de binnenstad benoemd worden. Veel van de bedrijvigheid die het hardst geraakt is door de crisis is hier gevestigd (horeca en retail). Daarom is er stelselmatig overleg gevoerd met de diverse brancheverenigingen, maar ook met individuele ondernemers. Een ander voorbeeld zijn de (kleine) groepsbijeenkomsten over de gevolgen van de coronacrisis met werkgevers en zelfstandig ondernemers.

Tot slot, zal de MKB-deal, die met het Rijk gesloten is in 2020, het komende jaar mkb-ondernemers gaan ondersteunen bij digitaliseringsvraagstukken. Met deze ondersteuning kunnen zij bijvoorbeeld de digitale bereikbaarheid voor klanten vergroten of de interne bedrijfsprocessen optimaliseren.

Voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties

Vanuit de regio wordt goed samengewerkt om vraag en aanbod in werklocaties in evenwicht te krijgen. In 2020 is het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) herzien om deze afspraken goed voort te zetten. In 2021 gaat het RPW ter besluitvorming naar de colleges en raden.
Tevens is in 2020 gestart met het herijken van het kantorenbeleid. Met het nieuwe kantorenbeleid kunnen we beter inspelen op de behoefte en vraag naar kantoorlocaties. Lokaal wordt door StAB verder geïnvesteerd in het schoon, heel en veilig maken en houden van de 6 open bedrijventerreinen. StAB heeft daarbij ingezet op een Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en hiervoor een certificaat behaald.

In 2020 is ook een start gemaakt met het implementatieplan Nieuwe Haven. Dit is een uitwerking naar aanleiding van het vaststellen van de Visie op de Nieuwe Haven. Deze visie is in feite een koersdocument waarmee de raad heeft aangegeven dat de Nieuwe Haven weer een optimale bedrijfshaven moet worden waarin onderwijs, bedrijfsleven en overheid samenwerken. Daarnaast moet de focus in de haven liggen op duurzaamheid, circulaire economie en groei van werkgelegenheid. Tot slot is voor IJsseloord 2 gewerkt aan de realisatie van een nieuwe bestemmingsplan.

Een betere bereikbaarheid van de stad

Om passende oplossingen op te starten voor ander vervoer of modal shift, zal een onderzoek gedaan worden naar de herkomst van medewerkers die werken op de Arnhemse werklocaties. Door verschuiven van accenten in werkzaamheden op economisch gebied door corona, is hierin vertraging opgelopen. Beoogd wordt het onderzoek in 2021 uit te voeren (resultaten in het derde kwartaal 2021).

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Onderzoek naar voldoende en type woningen voor (potentiële) werkgevers en werknemers is in 2020 niet opgestart vanwege de focus op werkzaamheden in de ondersteuning van ondernemers in de coronacrisis. Beoogd wordt in het eerste kwartaal van 2021 dit onderzoek te starten.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

Bruisende Binnenstad

De coronacrisis heeft enorme impact op de binnenstad en zijn ondernemers. Van de ene op de andere dag sloot de horeca, waarmee een belangrijk bezoekmotief verdween waar ook andere sectoren veel last van hadden. De ondernemers toonden creativiteit om toch de klanten te bedienen, maar nagenoeg iedereen heeft te maken met teruglopende omzetten. In het laatste kwartaal sloot ook het grootste gedeelte van de detailhandel de deuren en is het stil in de binnenstad. Geconcludeerd wordt dat de steunmaatregelen op landelijk en lokaal niveau helpen, maar dat een deel van de bedrijven de bedrijfsvoering toch zullen staken. Door de crisis ligt verschraling van de binnenstad op de loer. Denk aan leegstand, verdwijnen van winkels, faillissementen van horecagelegenheden, dalend aanbod van evenementen, verminderd organiserend vermogen, toenemende kans op ondermijning en aantasting van de leefbaarheid. Acties voor herstel op de korte en langere termijn zijn van belang.

In het afgelopen jaar is eerst ingezet op de directe gevolgen van de crisis en zijn ondernemers ondersteund en op allerlei wijze gefaciliteerd in wat nog wel kon. Er zijn bezorgdiensten opgezet, de digitale binnenstad is ondersteund, er zijn ruimere terrassen toegestaan en er is een wekelijkse overlegstructuur met alle betrokkenen opgezet. Ook stonden we in nauw contact met de verschillende brancheorganisaties, zoals KHN, CCA en InRetail en hebben wij hen ondersteund in hun lobby richting Den Haag. Ook is er aandacht geweest voor de omliggende schil van de binnenstad en is er een actieplan Schoon, heel en veilig opgezet voor de Steenstraat.

Tegelijk met de inzet op de korte termijn, zijn er ook voorbereidingen gestart voor het herstel op de langere termijn. Dit vraag veel energie van betrokken partijen en daarbij is samenwerking en een gedegen organisatiegraad en -vermogen onontbeerlijk. Samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad zijn twee aanvragen bij de provincie ingediend (en inmiddels gehonoreerd) om de binnenstad en het binnenstadsmanagement tijdelijk te versterken. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een herstelplan. De tweede ziet toe op uitvoering in de overige maanden van 2021 en richt zich op transformatie van de openbare ruimte, van functies en van vastgoed, op duurzame gastvrijheid, op het versterken van ondernemerschap en organisatiekracht en op monitoring.

Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers

Door de coronacrisis hebben de oorspronkelijke plannen een andere invulling gekregen. Er is ingezet op activiteiten om de Arnhemmer en de bezoekers op een positieve manier een hart onder de riem te steken. Zo zijn er door Arnhemmers liefdesbrieven aan Arnhem geschreven, is in samenwerking met Loesje de stad behangen met posters en is er een actieve bijdrage geleverd aan Zomer in Arnhem.
Daarmee heeft Citymarketing Arnhem zich in 2020 steviger gepositioneerd en zich ook als organisatie verder ontwikkeld. Wat daaraan ook een belangrijke bijdrage heeft geleverd is de (door)ontwikkeling van het beeldmerk en de lancering van de website www.ditisarnhem.nl. De website is ingericht voor bedrijven, studenten, bewoners en bezoekers. Hij vertelt de verhalen over Arnhem voor de verschillende doelgroepen, in perspectief van de Arnhemse kernwaarden groen, creatief en vrij.

Zomer in Arnhem
In de zomer van 2020 is een prachtig cultureel en recreatief programma in en rond Arnhem voor het voetlicht gebracht. Achterliggend idee was dat veel Arnhemmers deze zomer thuis zouden blijven in stad en regio en dat daarnaast de campings, vakantieparken en hotels vol zouden zitten met bezoekers van buiten de stad. Dat bleek ook zo te zijn. Om bewoners en bezoekers van een passend en veilig programma aan activiteiten te voorzien, is regie gevoerd op tijd en plek van activiteiten. Dat mondde uit in een aantrekkelijk, veilig en gezond activiteitenprogramma vol cultuur en vermaak voor onze bevolking en bezoekers. De lokale economie en werkgelegenheid hebben hiermee een positieve impuls gekregen. Dit initiatief kon in zeer korte tijd ontwikkeld worden door een goede samenwerking tussen Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen, stichting Citymarketing, Platform Arnhem, de gemeente Arnhem en natuurlijk alle initiatiefnemers en organisatoren van activiteiten in de stad.

Stimuleren van herhaalbezoek, langer verblijf en meer besteding

De recreatieve sector heeft een bijzonder zwaar jaar achter de rug. De pandemie heeft er voor gezorgd dat horeca en verblijfsrecreatieve bedrijven een deel van het jaar de deuren gesloten moesten houden. Er is een onoverbrugbaar verlies aan inkomsten. Ook is het overgrote deel van de grote evenementen afgelast of uitgesteld (waaronder Sonsbeek2020, Koningsdag, FDFA, Innovate).
Samen met het Rijk en de provincie is gezocht naar manieren waarop de ondernemers ondersteund konden worden. Naast de loonsteun en financiële compensatie is de voucherregeling hier een voorbeeld van. Daarnaast is besloten de uitvoeringstermijn van Gelderland Herdenkt Airborne en Veluwe Remembers met een jaar te verlengen. Niettemin krijgt de sector harde klappen.

Vanwege de pandemie bleven Nederlanders in de vakantie dichter bij huis. Dit hebben we ook in Arnhem en omgeving gezien. Tijdens de openstelling van bedrijven in de zomer raakten vakantieparken en campings in de omgeving voller. Bezoekers wisten Arnhem weer te vinden en Arnhemmers zochten vertier in de stad en haar groene kernen. Om die reden is samen met de partners Stichting Citymarketing Arnhem, Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) en ondernemers in de stad het programma 'Zomer in Arnhem' opgezet. Met dit programma boden we bezoekers en bewoners van Arnhem een aantrekkelijk, interessant maar bovenal veilig en gespreid aanbod.

Ook op andere fronten is er gewerkt aan het ondersteunen van de sector. We haalden investeringen naar voren en zetten in op een duurzame versterking van de recreatieve sector. Er is vervroegd begonnen aan het ontwikkelen van het belevingsgebied Veluwezoom, scheepvaartrechten voor cruiseschepen zijn gehalveerd, het ontwerp voor het wandelnetwerk is afgerond en ingediend voor uitvoering, en de toeristische uitvoeringsagenda voor de regio Arnhem - Nijmegen heeft vorm gekregen. Deze activiteiten hebben geleid tot kwaliteitsverbetering van het recreatieve product en leverden een financiële impuls. Dit was niet alleen aantrekkelijker voor bezoekers maar verbeterde ook de leefkwaliteit van onze bewoners.

Bridge to Liberation
De herdenkingsavond van 18 september werd in zijn geheel uitgezonden door Omroep Gelderland op tv en via livestream. In plaats van 25.000 mensen aan de voet van de John Frostbrug waren er nu 550 gasten als publiek op één van de gastenontvangst locaties. Ruim 513.000 mensen zagen op tv of via livestream Bridge to Liberation en hebben op die manier kunnen stilstaan bij de impact van de oorlog naar aanleiding van de Slag om Arnhem.

Hoogwaardig voorzieningenniveau

De coronamaatregelen zijn ingevoerd rond de start van het evenementenseizoen en daardoor hebben er in 2020 niet zo veel evenementen in Arnhem plaatsgevonden als gepland. Wel zijn evenementen voorbereid of in kleinere vorm doorgegaan. Niet alleen de creatieve industrie was actief met nieuwe virtuele evenementen en het zoeken naar verbindingen met andere partijen. Ook andere partijen waren creatief in planvorming en uitvoering. Zo waren er vooral evenementen waarbij afstand gehouden kon worden. Voorbeelden daarvan zijn Strand Zuid, Popup Park, Hoogte 80, Groenmarkt, een aardbeien drive-in en kermis bij het GelreDome, een aangepast NK BMX en een Bridge to Bridge run waar iedereen op het moment van eigen keuze de route af kon leggen. Ook de voorbereiding van het WK BMX in 2021, het WK Volleybal 2022 en de planvorming voor de toekomst zijn doorgegaan. In de zomermaanden was er een uitgebreid Zomer in Arnhem-programma voor toeristen en eigen inwoners. Door het kwijtschelden van de legeskosten en het coulant omgaan met subsidies hebben organisatoren van evenementen enigszins uit de kosten kunnen komen.

Creatieve Industrie

De coronacrisis maakte zichtbaar dat de creatieve sector een kwetsbare groep is, die niet met enorme reserves de coronacrisis in is gegaan. Door corona kwamen er veel minder bezoekers fysiek in winkels en workshops en evenementen zijn vrijwel allemaal gecanceld. Dit zorgde voor minder inkomsten bij ondernemers. De ondernemers zijn actief geïnformeerd over de mogelijkheden van steun vanuit het Rijk (zoals TOZO, TOGS, TVL, uitstel gemeentelijke belasting en omscholing). We ondersteunden de ondernemers, verbonden personen en netwerken en dachten mee.
Tegelijk zagen we dat deze crisis leidde tot creatief denken en samenwerkingen tussen ondernemers en ondernemersorganisaties die anders misschien niet tot stand waren gekomen. Het onconventionele denkvermogen van de creatieve sector is goed inzetbaar in tijden van crisis, waardoor in moeilijke situaties verbindingen worden gemaakt. Dat zagen we bijvoorbeeld terug in de aantrekkingskracht van de 'schil' rondom de binnenstad in het Modekwartier, Spijkerkwartier en Coehoorn Centraal.

In coronatijd voelt de creatieve sector sterke onderlinge verbondenheid (samen sterk), waardoor 'Verenigd Creatief' tot stand is gekomen. Er is een groot belang bij een sterke organisatiegraad binnen de creatieve sector, waar stevig op is ingezet door te verbinden, te faciliteren en aan te jagen. Zo stimuleerde Schakel 025 jonge (startende) creatieven om met een kleine subsidie ambitieuze ideeën uit te werken tot werkelijke plannen. De woningbouwcorporaties (Volkshuisvesting, Vivare, Portaal) hebben de betrokkenheid bij de huisvesting van bestaande creatieve ondernemers tijdens de crisis vergroot. Er zijn afspraken gemaakt over huurverlaging en over de inzet van creatieve ondernemers voor bewoners in een wijk, waarmee deze ondernemers hun maatschappelijke meerwaarde konden tonen. In het kader van onze huisvestingsopgave voor de creatieve en culturele sector werken gemeente (economie en cultuur), woningbouwcorporaties en SLAK constructief samen.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren

De samenwerking om te komen tot een regionale Human Capital Aanpak is één van de drie speerpunten van het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) Economie van de regio Arnhem - Nijmegen. Er is een opdracht uitgezet om de aanzet voor een regionale Skills Hub te maken en het voorstel voor een MKB-deal met thema digitalisering is eind 2020 gehonoreerd. Met de provincie en The Economic Board vindt, mede vanuit de urgentie van de coronacrisis, afstemming plaats over de human capital opgave en investeringen daarop.
In de opgave Productieve regio van de Groene Metropoolregio is human capital als speerpunt opgenomen en gaat er gewerkt worden aan een regionale human capital agenda.

Aantrekken en binden van studenten

Op basis van de mondeling overeengekomen samenwerkingsovereenkomst eind 2019 hebben de vier Arnhemse kennisinstellingen en de gemeente uitvoering gegeven aan Arnhem Studiestad in 2020. Gezamenlijk hebben we onder andere via een nieuwe introductievideo en sterkere verbinding met City Deal Kennis Maken gewerkt aan het aantrekken en binden van (nieuwe) studenten. Arnhem Studiestad blijft het platform waar studentgerelateerde zaken in de stad belegd zijn.

Het bieden van faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals in de energiesector

Het onderzoek met betrekking tot de businesscase voor het opzetten van een regionale (bedrijfs)opleiding IT & energie is afgerond. Voor het vervolg is door de initiatiefnemers een subsidieverzoek aan de provincie gedaan. Daarnaast is door SEECE gestart met de learning community wijkgerichte energietransitie in Elderveld. Ook wordt er door middel van het opzetten van het Innovatielab en programma Connectr verder gewerkt aan hybride leeromgevingen voor studenten en professionals in de energiesector. De eerste fase (visie op onderwijs en onderzoek) van de visie Kenniscampus HAN/ HVHL, waar een verkenning naar een sterke onderwijsketen energie deel van uitmaakt, is afgerond.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

In 2020 zijn de gesprekken met Arnhems Buiten om te komen tot een ontwikkelingsperspectief voor het gebied weer opgepakt. Ook wordt er gewerkt aan de visie kenniscampus HAN/ Van Hall Larenstein. Het eerste deel is wat een onderwijs- en onderzoeksvisie betreft, afgerond. Dit gaat in het tweede deel van de visie vertaald worden in een ruimtelijke en bereikbaarheidsvisie. Ook IPKW is bezig met het opstellen van een visie voor haar werklocatie. In alle visies is aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit en bereikbaarheid van de locatie. Op het IPKW wordt ook gewerkt aan de realisatie van het Innovatielab Connectr, wat een inspirerende werk- en leeromgeving moet gaan opleveren voor werkgevers, werknemers en studenten.

Innovatie stimuleren

De gemeente cofinanciert verschillende meerjarige projecten. Dit jaar zijn bijvoorbeeld de haalbaarheidsstudie Eusebius Waterstof en Power2Power positief afgerond. De laatste heeft een vervolgsubsidie bij de provincie aangevraagd. Een project dat dit jaar is gestart is Enowatts (ENergieOpslag in WATerstof: Toepassingen en Scenario's). De HAN onderzoekt in een tweejarig project in samenwerking met bedrijven de opslag van windenergie met behulp van waterstof.

Bouwen aan een groeiend energie ecosysteem

Er zijn in samenwerking met The Economic Board twee rondetafelgesprekken georganiseerd met het bedrijfsleven waaruit minimaal één gezamenlijk project is gekomen tussen bedrijven. Daarnaast is bekend geworden dat een Arnhems bedrijf in zonnefolie investeert in Indonesië waarbij ook een grotere fabriek in Arnhem komt. Bij de ontvangst van de Indonesische delegatie heeft de gemeente geparticipeerd en daarmee gefaciliteerd in een groei van het ecosysteem.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als energiestad

In januari was Arnhem gastheer van het Combined Energy congres tussen Nederland en Nord Rhein Westfalen waarbij ook minister Wiebes aanwezig was. De opvolging met een workshop voor Tweede Kamerleden over waterstof is door de coronacrisis niet doorgegaan. In plaats daarvan vindt in januari 2021 een digitaal werkbezoek van kandidaat Kamerleden plaats op IPKW in het kader van NL Slim benutten met een vraaggesprek over Connectr. Het Energie-evenement 'Future of us' is door corona dit jaar in september in digitale vorm gehouden in plaats van in fysieke vorm in mei. In het najaar zijn we ook gestart in samenwerking met Citymarketing, onderwijs en bedrijfsleven met het opstellen van een propositie over de positionering van Arnhem als energiestad.

Naast bovengenoemde inspanningen, is in 2020 met onze partners in de stad gewerkt aan een actiegerichte economische agenda. De twee hoofdopgaven en drie groeibepalende randvoorwaarden geven voor de komende jaren de focus op inhoud en de inzet van middelen. Zo wordt gericht gewerkt aan de economische en maatschappelijke opgaven en het verzachten van de economische impact van corona. Jaarlijks wordt er een uitvoeringsagenda opgesteld die bijdraagt aan de hiervoor beschreven doelen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
We maken een lobbyagenda in relatie tot onze herstelagenda en de herstelagenda's van andere overheden	

In 2020 is er gewerkt aan het opstellen van een brede Arnhemse lobbyagenda. Er is, in samenwerking met twee externe adviseurs, een traject gestart om de inhoud van de Arnhemse lobbyagenda en de organisatie van public affairs in de gemeentelijke organisatie beter te beleggen. En het huidige public affairs netwerk te versterken. Deze agenda is onder andere gebaseerd op de Arnhemse Herstelagenda en het coalitieakkoord uit 2018 en loopt op koers. De lobbythema's die in deze agenda staan worden met de ambtelijke teams nader uitgewerkt. Ook wordt verder uitgewerkt hoe public affairs steviger belegd kan worden in de organisatie.
Op basis van de lobbythema's en de concrete projecten (waar bijvoorbeeld financiële middelen voor de uitvoering nodig zijn) die aan deze agenda hangen is er een lobby gevoerd naar de Provincie Gelderland en naar het Rijk. Er is aanspraak gemaakt op specifieke subsidies die vanuit de provincie Gelderland beschikbaar waren gesteld om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen (denk aan laptops voor kinderen uit gezinnen met een minimaal inkomen, openbare ruimte klaarmaken voor de 1,5 meter maatregelen en extra activiteiten afvalinzameling). Ondanks de compensatie van het Rijk en de provincie komt de gemeente Arnhem middelen tekort om alle gevolgen van de coronacrisis op te vangen. In 2021 worden hier vervolgacties op ondernomen met het bestuur, de ambtelijke organisatie en partners uit de netwerken in de stad en regio om een gezamenlijke sterke lobby op te zetten om concrete resultaten te behalen om onder andere meer financiële middelen voor de gemeente Arnhem te verwerven.

Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen starten we een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem	

Samen met het bedrijfsleven (Rabobank Arnhem) en kennisinstellingen (HAN en ArtEZ) is een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem opgericht.
De Innovatiefabriek is sinds juni 2020 actief van start gegaan met de pilot 'StartClub Arnhem' in opdracht van de gemeente. In 2020 is de 'aanjager' aangesteld, om bedrijfsleven, coaches en starters aan het platform te verbinden. In 2020 zijn er 90 actieve leden en ruim 180 nieuwsbrieflezers aan de StartClub gebonden. Er zijn verschillende workshops gegeven, coaches aangesloten en sponsoren vanuit het Arnhemse bedrijfsleven betrokken. De adviesgroep bestaat uit HAN, ArtEZ, Rabobank en gemeente Arnhem en is tweemaal bij elkaar gekomen in 2020. Samenwerking met StartUp Nijmegen is gezocht. Door de coronacrisis heeft de pilot wat opstartproblemen gehad, met name op het gebied van zichtbaarheid naar starters en het committeren van Arnhemse partners, evenals organiseren van fysieke huisvesting/ werkplekken.
Uit de voortgang en groei van de StartClub blijkt dat het belang van een 'community' voor startende ondernemers van meerwaarde is, zeker nu ontmoeten nog niet mogelijk is.

Investeren in een leefbare en groene stad	
Met een 'Zomer in Arnhem'-programma bieden we op het gebied van cultuur, vermaak en toerisme tijdens de zomermaanden Arnhem veilig en gezond ondersteuning	

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Stadsmarketing richt zich met campagnes en acties op juist de inwoners van de stad en regio

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Voor de vergunning van tijdelijke uitbreiding van terrassen hoeven geen leges te worden betaald, de uitbreiding blijft mogelijk tot 1 oktober

Deze maatregel is uitgevoerd.

We gaan geen leges heffen voor evenementen die in de periode half maart tot 1 september niet hebben plaatsgevonden, en geen leges heffen op vergunningen voor evenementen die voor de periode tot 1 september worden aangevraagd

Deze maatregel is uitgevoerd.

Scheepvaartrechten voor cruiseschepen voor de periode van 1 april tot 1 oktober gaan we halveren

Deze maatregel is uitgevoerd.

Versterken en vernieuwen

In overleg met ondernemers, ondernemersverenigingen en kennisinstellingen onderzoeken we steeds mogelijkheden om juist in deze tijd innovatiekansen niet verloren te laten gaan

In samenwerking met de provincie Gelderland en Oost NL zetten we een voucherregeling op voor haalbaarheidsstudies voor innovaties in de energie ten behoeve van MKB-ondernemingen. Door dit samen met de provincie en OostNL te doen, hebben we het beschikbare bedrag vanuit de Herstelagenda vergroot met een provinciale bijdrage.

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Concrete visie op circulair Arnhem (19M125)

In vierde kwartaal van 2020 is de Visie ' Circulaire Economie Arnhem' en Op weg naar een circulair Arnhem - plan van aanpak 2020 -2023 opgeleverd.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Facility Point
GO Arnhem Nijmegen City Region
Recreatieschap Overbetuwe
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN - Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (het voormalige RBT KAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	9.501	5.676	5.849	6.424	-575
Baten	3.704	983	1.751	1.316	-434
Saldo lasten en baten	***-5.798***	***-4.693***	***-4.098***	***-5.107***	***-1.009***
Toevoegingen aan reserves	431	0	120	249	-129
Onttrekkingen aan reserves	441	115	265	401	136
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***10***	***115***	***145***	***153***	***8***
Gerealiseerd resultaat	**-5.787**	**-4.578**	**-3.953**	**-4.955**	**-1.001**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-485	N				
Economische Zaken / Acquisitie	-826	N	Uren beleid	N	I	AR
Toerisme en recreatie	341	V	Gelderland Herdenkt (zie ook baten)	N	I	AR
Baten	-341	N				
Toerisme en recreatie	-341	N	Gelderland Herdenkt (zie ook lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Gelderland Herdenkt

Het project Gelderland Herdenkt zou in eerste instantie in 2020 afgerond worden. Door corona is de looptijd van dit project verlengd tot mei 2021. Als gevolg hiervan is in 2020 € 341.000 minder subsidie ontvangen en verstrekt dan begroot. De verwachting is dat deze baten en lasten in 2021 alsnog volgen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Ondernemersfonds Arnhem
- St. Made in Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen
- St. Airborne Museum
- St. Bridge to Liberation

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering binnenstad	2018	7	Niet bekend	Gemiddelde waardering van bezoekers voor de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Snelgroeiende bedrijven	2019	21,4	16,8	Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar)	CBS - Lokale economie
Oprichting bedrijven	2019	128,9	107	Oprichtingen per 1.000 vestigingen	CBS - Lokale economie
Aantal bezoekers binnenstad	2018	328	Niet bekend	Aantal bezoekers binnenstad x1.000	Binnenstads-monitor

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Demografische druk	2020	58	70	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).	CBS - Bevolkingsstatistiek
Banen	2019	974,8	792,1	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Vestigingen	2019	148	151,6	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Functiemenging	2019	58,6	53,2	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).	LISA

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenbeleid;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.

Onderwijs

Onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en om werk te vinden. Onderwijs speelt een belangrijke rol bij het bieden van betere kansen voor alle inwoners. Kansengelijkheid neemt toe als kinderen al op jonge leeftijd optimale mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen en daarbij passende ondersteuning krijgen. Stevige samenwerking is nodig met partners uit het onderwijs, ondernemers en jeugd(hulp)organisaties. Een voorbeeld van samenwerking is de Maatschappelijk Educatieve Agenda; hierin zijn ambities opgenomen die door het brede onderwijsveld (onderwijs, voorschoolse voorzieningen, kinderopvang) en gemeente zijn onderschreven en worden uitgevoerd.

Samen met partners zorgen we ervoor dat peuters straks goed starten op school, door het onderwijs-achterstandenbeleid (onder andere voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht (alle peuters moeten naar de peuteropvang kunnen). Dat jongeren niet voortijdig school verlaten, een plek vinden op de arbeidsmarkt en de juiste (zorg)ondersteuning wordt geboden. Dat volwassenen zich blijven ontwikkelen (volwasseneducatie) en laaggeletterdheid afneemt. En het onderwijs wordt geboden in een goed en passend gebouw.

Hiermee zorgen we ervoor dat alle kinderen en jongeren in Arnhem de kans krijgen om op te groeien tot wendbare en weerbare burgers die mee kunnen doen in een steeds sneller veranderende wereld.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een goede startpositie op school	

Ondanks de coronacrisis, waarbij kinderopvang en peuteropvang gesloten zijn geweest, zijn de activiteiten in het kader van vroegsignalering en toeleiding naar de peuteropvang gerealiseerd. Dat geldt ook voor de activiteiten die worden gedaan in het kader van onderwijsachterstandenbeleid.

Kansen voor de toekomst

We hebben vanuit de aanpak voortijdig schoolverlaten diverse projecten gefinancierd die zich richten op het voorkomen van schooluitval.
We zien een positieve ontwikkeling in het aantal voortijdig schoolverlaters in Arnhem.
Voor laaggeletterdheid is een Arnhemse aanpak laaggeletterdheid 2021/2022 opgesteld en een programma volwasseneducatie 2020-2024 van de regio Midden Gelderland.

De coronacrisis heeft een grote impact op het onderwijs, met de scholen zijn we goed in gesprek om te kijken wat (structureel) extra nodig is.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een goede startpositie op school	
Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)	

Vanaf 2020 is het aantal uren peuteropvang uitgebreid van 12 naar 14 uur. Dit geldt zowel voor peuters vanuit het Ontwikkelrecht, als voor peuters met een VVE-indicatie (Voor- en vroegschoolse educatie).
Vanaf 2020 is het aantal scholen uitgebreid van 12 naar 25 OAB-scholen.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

De werkwijze voor het regulier basisonderwijs en Lichtenbeek is geïmplementeerd binnen het onderwijs. Dit heeft ervoor gezorgd dat betrokken partijen (onderwijs, Sociale wijkteams, PassendWijs) tijdig met elkaar afspraken maken over de inzet van Jeugdhulp.
Daarnaast zijn voor het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs afspraken gemaakt over de inzet van wijkcoaches op school.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

In vervolg op het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs is dit jaar het jaarprogramma onderwijs 2020 door de raad vastgesteld. Hierin staat vermeld welke projecten in uitvoering zijn en welke projecten in uitvoering worden genomen.

Kansen voor de toekomst

Ontwikkelen van integrale aanpak kwetsbare jongeren tot 27 jaar

De gesprekken die in 2020 zijn gevoerd binnen de verschillende beleidsterreinen hebben ervoor gezorgd dat de integraliteit op uitvoeringsniveau is verbeterd. Door de coronacrisis en de enorme druk op het onderwijs en andere maatschappelijke organisaties, zijn we nog niet tot concrete samenwerkingsafspraken gekomen. Er ligt nog geen vastgestelde aanpak. Dit wordt opgepakt in 2021.

Stimuleren onderwijsvernieuwing (onder andere voor jongeren waarvoor systeem niet passend is)

Met ons nieuwe plan van aanpak voortijdig schoolverlaten 2021-2024, dat we in 2020 ontwikkeld hebben in samenwerking met onder andere het onderwijs, geven we het onderwijs een centralere plek. Met deze vernieuwende aanpak verstevigen we de verbinding tussen onderwijs, thuis en omgeving. Dit gebeurt bijvoorbeeld door jongerenwerkers en rolmodellen de school in te halen. De in 2020 vormgegeven VSV-subsidieregeling geeft ons de mogelijkheid om meer te sturen op dit thema.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met het onderwijs zijn we de Arnhemse Aanpak Onderwijs gestart, om ontwikkeling van kinderen tijdens en na schooltijd een extra boost te geven	

Vanuit de Arnhemse Aanpak Onderwijs is in 2020 onder andere de Invalpool Noodopvang ingericht en is er extra formatie in de klas/ op de groepen ingezet om kinderen extra begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden. Op deze wijze trachten we de effecten van het wegvallen van onderwijs door de eerste lockdown op te kunnen vangen.

Gezamenlijk (vanuit Rijksmiddelen, onderwijsmiddelen van de gemeente en investering vanuit onderwijs zelf) investeren we extra in de ontwikkeling van kinderen, onder andere via de Zomerscholen

Ook dit is onderdeel van de Arnhemse Aanpak Onderwijs. Scholen, kinderopvang en onderwijs investeren samen vanuit deze aanpak op het inlopen van achterstanden door de lockdown. In de zomer 2020 zijn hiervoor onder andere extra zomerscholen ingericht.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	19.075	17.958	18.289	19.216	-927
Baten	3.051	3.045	2.635	2.971	335
Saldo lasten en baten	***-16.024***	***-14.912***	***-15.654***	***-16.245***	***-592***
Toevoegingen aan reserves	9.602	7.753	7.986	8.187	-201
Onttrekkingen aan reserves	8.740	6.299	6.611	6.473	-138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-862***	***-1.454***	***-1.375***	***-1.714***	***-339***
Gerealiseerd resultaat	**-16.886**	**-16.367**	**-17.028**	**-17.959**	**-931**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.059	N				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-600	N	Verschuiving begroting onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-459	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Baten	0					
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Verschuiving begroting onderwijsbeleid

Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In het eerste verzamelbesluit van 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)

De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- Rijn Ijssel Roc
- IVIO-Opleidingen
- AM - supportteam

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht	2020	92%		Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie is gemiddeld 550.	

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2020	2,5	1,7	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (%). De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO
Absoluut verzuim	2019	1,8	2,4	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado
Relatief verzuim	2019	32	26	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs.

Actuele beleidskaders

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen. Het is een stad van makers die zich kenmerkt door een innovatief klimaat. Daarin wordt blijvend geïnvesteerd. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid versterken, zowel landelijk als regionaal. Daarbij moet cultuur verbindend en inclusief zijn en alle lagen van de Arnhemse samenleving verbinden en verrijken.
Regionaal wordt samengewerkt in 025-verband. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed speelt hierbij een grote rol.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter en zijn aantrekkelijker om te wonen, werken en verblijven. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en ervoor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom en de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door. We hebben aandacht voor cultuur(voorzieningen) in de wijk en voor de regionale samenwerking in het kader van ons gezamenlijk cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, samen met Nijmegen, provincie Gelderland en beide cultuurnetwerken CNA en CNN. De cultuurprofielen van 15 regio's dienen als één van de onderdelen voor een nieuw landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Op 11 juni 2019 heeft de minister haar uitgangspunten voor 2021 - 2024 gepresenteerd. Hierin wordt onder andere ingezet op vernieuwing en verbreding van de landelijke culturele basisinfrastructuur door ruimte voor andere disciplines, zoals mode, beeldende kunst en urban arts, verbetering van de beloning voor makers (fair practice code) en cultuureducatie en -participatie. De doelstellingen uit ons cultuurbeleid zijn nog steeds relevant. Om goed aan te sluiten bij de landelijke uitgangspunten en de samenwerking in 025 bereiden we wel een korte actualisatie van Stroom voor.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of mee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, behalve door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	

In het afgelopen jaar is de toegankelijkheid en bereikbaarheid van cultuur en ook cultuurdeelname enerzijds door corona tijdelijk tot stilstand gekomen, anderzijds zijn er allerlei creatieve vormen bedacht om (digitaal en op andere manieren) kunst en cultuur te blijven beleven. De verwachting is dat deze nieuwe vormen van publieksbereik uiteindelijk gaan bijdragen aan een verdere verbreding van cultuurbereik en participatie.

Versterking van de culturele infrastructuur

Het college heeft in maart 2020 ingestemd met de actualisatie van de cultuurnota STROOM: STROOMversnelling, en de raad geïnformeerd. In 2020 en 2021 worden er negen actiepunten uitgevoerd. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt), kunst in de openbare ruimte, de verbinding van cultuur en welzijn, cultuur in de wijken, de culturele samenwerking tussen Arnhem en Nijmegen (025) en de codes Fair Practice, Diversiteit & Inclusie en Governance. Door de coronacrisis en de hieruit voortvloeiende financiële gevolgen zal de uitvoering vertraging oplopen. De focus in 2020 is het behoud van de culturele infrastructuur geweest, wat gelukt is, en daar waar mogelijk het versterken van de sector.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

De samenwerking in de cultuurregio 025 is begin dit jaar verder versterkt. Sinds 1 mei is een 025-makelaar actief voor de periode van twee jaar die werkt aan vijf hoofdlijnen. Verbreding naar de regiogemeenten en regio-instellingen is daar één van. Dat betekent een doorontwikkeling van 025 die zijn weerslag vindt in een door de regio gedragen visie en ambitie. Dit past prima in het regionaal versterkingsproces van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen waarin de cultuurregio 025 een stevige positie heeft gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio'. Een (eerste aanzet tot een) regionale agenda voor 2021-2026 wordt in het tweede kwartaal 2021 uitgewerkt.
In relatie tot corona is in het najaar 2020 door de provincie Gelderland een herstelproces gestart, gericht op wendbaarheid en weerbaarheid van de sector via transformatie en innovatie. Dat moet in elke regio leiden tot een concreet actieprogramma in februari/maart 2021 met ondersteuningsvraag aan de provincie. Dit is een tijdelijke interventie die versnelling brengt in de regionale samenwerking. Gezamenlijk vertrekpunt van al deze trajecten is een duurzame en weerbare regionale infrastructuur en een passend aanbod voor het publiek van de toekomst.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Zichtbaarheid van erfgoed, naar burger en Arnhemse politiek, is ondanks het op koers zijn een punt van aandacht. In de toelichtingen bij de inspanningen hieronder wordt dit nader toegelicht.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	
Cultuur is van en voor iedereen	

De uitvoering van het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs en het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) is vanwege corona voor een periode stil komen te liggen. Sluiting van culturele en onderwijsinstellingen was hier de oorzaak van. Rozet heeft samen met scholen en culturele instellingen stappen ondernomen om zo veel mogelijk, en dan met name online, invulling te blijven geven aan beide programma's. Daarnaast zal geprobeerd worden in 2021 zoveel mogelijk in te halen. Voor de periode 2021 - 2024 is een nieuwe aanvraag ingediend bij het Fonds voor Cultuurparticipatie voor het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. De gemeente Arnhem zal in het programma blijven participeren. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente is structureel begroot binnen de cultuurbegroting in de subsidie voor Rozet. Onderdeel hiervan is ook Meer Muziek in de Klas, een programma waarin de gemeente met het onderwijs en de culturele sector samenwerkt om het muziekonderwijs een structurele plek te geven in het primair onderwijs.
De slotmanifestatie van het programma Age Friendly Cultural Cities Arnhem, een programma om de actieve cultuurparticipatie door ouderen te verduurzamen, kon vanwege corona niet live plaatsvinden. De resultaten van het tweejarige programma zijn daarom in een film, waarbij deelnemende cultuurinstellingen en welzijnsorganisaties hun ervaringen deelden, digitaal gepresenteerd.

Versterking van de culturele infrastructuur

Stimulering van het makersklimaat en van nieuwe verbindingen, ook met andere domeinen

Schakel025, het Arnhemse cultuurplatform werkt nauw samen met de Nijmeegse evenknie Cultuur Academy. Zij hebben een gezamenlijk jaarprogramma uitgevoerd om professionals binnen de kunst- en cultuursector in Arnhem en Nijmegen te ondersteunen. Ook is het Stroomversnellerbudget dat via Schakel025 wordt uitgegeven, waar makers opdrachten uit ontvangen tijdelijk verhoogd vanuit de cultuur coronamiddelen. Sinds 2020 kunnen individuele makers ook terecht bij de kleine culturele subsidieregeling deelregeling 2 van de subsidieregeling Producties, Evenementen en festivals, waardoor zij meer mogelijkheden hebben tot ondersteuning vanuit de gemeente.

Met de herijking van de welzijnsopdracht en de actualisatie van het cultuurbeleid vindt er meer afstemming plaats tussen cultuur en welzijn. Dat moet leiden tot meer verbindingen voor cultuur met andere domeinen. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven, onderhoud van kunst in de openbare ruimte, aankoop van kunst en uitvoering van kunstopdrachten vrij gemaakt. Het makersklimaat kan daarmee verder gestimuleerd worden.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

Op basis van de actualisatie van het cultuurbeleid en een motie van de raad is er in september 2020 een plan van aanpak opgesteld voor de huisvesting van de culturele en creatieve sector dat er voor moet zorgen dat het tekort aan ruimte afneemt. Daarbij wordt intern gekeken wanneer gemeentelijk vastgoed vrijkomt of het geschikt is voor de mogelijke huisvesting van creatieven. Het plan voor de huisvesting van creatieven moet nog door de raad behandeld worden. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven vrij gemaakt.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Met de vernieuwbouw van Museum Arnhem is eind 2020 een mooie mijlpaal bereikt met het uitschuiven van de nieuwe vleugel en het verder opbouwen van de staalconstructie. Verwachting is dat het gebouw laatste kwartaal 2021 wordt opgeleverd en het museum in het eerste kwartaal 2022 heropend wordt.
Eind 2020 is het besluit genomen voor een ingrijpend vernieuwd Stadstheater waarin Introdans en Toneelgroep Oostpool gaan samenwonen. Dit vernieuwde Stadstheater wordt daarmee een toekomstbestendige plek voor de rijksgezelschappen terwijl het tegelijkertijd ruimte biedt aan andere makers, creatieven en inwoners van stad, regio en provincie. Een resultaat dat volledig beantwoordt aan de ambities van de partners in de Lauwersgrachtalliantie. De noodzaak van de investering en de kansen die hiermee benut worden zijn onderschreven. Tegelijkertijd is de benodigde investering fors. Opdracht is bij de uitwerking te streven naar verlaging van de kosten met €10 miljoen. Tevens is een passende bijdrage van de provincie een voorwaarde om de ambitie van een passende, eigentijdse en toekomstbestendige huisvesting te realiseren. De gesprekken hierover met de provincie worden vervolgd. De raad wordt halfjaarlijks geïnformeerd over de voortgang van het project.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen

Zie de toelichting hierboven bij de doelstelling 'Profilering en vitalisering van het culturele klimaat'.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed.

De werkzaamheden liggen op koers. Wel wordt in relatie tot het bovengrondse erfgoed in toenemende mate de noodzaak gevoeld tot monitoring van bescherming. Dit heeft het afgelopen jaar geleid tot casuïstiek.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

Mogelijkheden voor het zichtbaar maken van erfgoed worden ingebracht in projecten waarbij erfgoed een rol speelt. In relatie tot de monumentenzorg hangt zichtbaarheid vooral samen met resultaten van restauraties en herbestemmingen. Als voorbeeld voor 2020 geldt de herbestemming van de torens van de Walburgiskerk, ingericht als thematische kamers. Een ander voorbeeld is de restauratie van de bovenzijde van doorlaatbrug Elden, verbonden met de historie van die plek als instrument in de waterhuishouding. Aan tijd om het Arnhemse erfgoedverhaal breed en in samenhang te vertellen, ontbreekt het nog. Vandaar dat de inspanning als 'gedeeltelijk op koers' is aangegeven. Hier liggen nog veel kansen, ook in relatie tot contacten over dit onderwerp met de gemeenteraad. Regulier werk vraagt echter veel aandacht, ook door een toename in adviesvragen.

In de zomer van 2020 is castellum Meinerswijk door UNESCO bezocht. Naar verwachting volgt dit jaar de uitslag of de Nedergermaanse limes met het castellum zich inderdaad werelderfgoed mag noemen.

Met betrekking tot de historische kelders is de externe verkenning afgerond en vindt in opdracht van de stuurgroep verdere verdieping/uitwerking plaats.

De Open Monumentendag is ook dit jaar in de organisatie ondersteund. Ondanks beperkingen vanuit corona kan teruggekeken worden op een succesvol event.

Na een periode van sluiting is in 2020 de Archeohotspot weer geopend. Vanwege corona konden er nog geen groepsactiviteiten worden georganiseerd; wel zijn presentaties over Arnhems erfgoed gegeven in de reeks van Archeo-Academy.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

Planon, de monumentendatabase, is gevuld met monumentengegevens. Archeologische gegevens volgen in de eerste helft van dit jaar. Een volgende stap kan bestaan uit het vertalen van deze kennis naar een kaartbeeld inclusief het vullen van planon met alle bouwhistorische rapporten.

Monuscript heeft, conform de afspraken met de gemeente, dit jaar weer één deel in de Monumentenreeks uitgegeven: de Geitenkamp.

De archeologische rapporten van de zuidelijke binnenstad zijn in 2020 gereed gekomen. De wetenschappelijke inhoud wordt vertaald naar een publieksversie. De verschillende onderzoeken hebben verrassende informatie over de ontwikkeling van de stad opgeleverd, naast een grote hoeveelheid aan bijzonder vondstmateriaal dat teruggaat tot 900. Een publieksboek vormt een instrument om het grotere, Arnhemse publiek daarover te informeren.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

In 2020 hebben verschillende archeologische projecten plaatsgevonden. Het merendeel is uitgevoerd in opdracht van marktpartijen en hierin heeft de gemeente een regisserende rol aangenomen. Te denken valt aan het vooronderzoek aan de Nieuwstraat, op grond waarvan in 2021 een opgraving gaat starten en diverse opgravingen in relatie tot uit uitvoering van civiele werken (Spijkerkwartier, Elden). In eigen beheer zijn uitgevoerd een proefputtenonderzoek op de Jansplaats, ter voorbereiding op nieuwe riolering en bomenplant en een onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf veld 1 waar een Karolingische weg is aangetroffen uit de 7e/8e eeuw. In 2020 zijn de laatste rapporten van het archeologische onderzoek in de zuidelijke binnenstad opgeleverd. Dit omvangrijke project is daardoor op archeologisch gebied afgesloten. Gewerkt wordt aan het vertalen van de gegevens naar een publieksboek.

Het onderzoek naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf is vooruitgeschoven. Naar verwachting wordt dit omgevormd tot een proefsleuvenonderzoek om de begrenzing goed te kunnen bepalen. Op het grafveld bevindt zich nu nog bouwopslag.

Met betrekking tot de ontsluiting van het depot is in 2020 gewerkt aan het verder digitaliseren van het Schuytgraafproject. Dit nadert zijn afronding waardoor een aanzienlijk deel van het depot ontsloten is. Gekeken wordt of voor het ontsluiten het gebruik van een reguliere database wordt gecontinueerd, of dat aangesloten wordt op speciaal daarvoor ontwikkelde applicaties. De voortgang van werkzaamheden op het depot is overigens wel gehinderd door coronaproblematiek en te nemen maatregelen. Doel is om vóór de verhuizing van het depot naar Museum Arnhem de ontsluiting van data waar nu aan gewerkt wordt af te hebben. Het depot is in 2020 meermaals bezocht door geïnteresseerden en professioneel archeologen die er onderzoek verrichtten. Van beide groepen wordt teruggekoppeld dat het depot, of de vondsten daaruit, meer zichtbaar zouden moeten zijn.

Regioadvisering archeologie

In 2020 zijn stappen ondernomen met betrekking tot een nieuw contract met de regiogemeenten, dat een looptijd heeft van 2021-2024. Dit werk wordt deels gedekt uit provinciale subsidie; deze is weer aangevraagd. De regio-archeologie wordt daarnaast bekostigd uit deelnemende gemeenten. De regio heeft het afgelopen jaar meerdere grote projecten gekend, bijvoorbeeld in relatie tot het doortrekken van de A15. De uren van de regio-archeoloog zijn door de grote hoeveelheid aan opdrachten net als de voorgaande jaren volledig gedekt. Naast werkzaamheden in de regio vormt de regio-archeoloog achtervang van de Arnhemse archeologie en wordt samen opgetrokken en afgestemd in beleidstrajecten.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Ook voor kunst- en cultuurinstellingen zijn er diverse ondersteuningsprogramma's van het Rijk. Voor sommige daarvan is ook een bijdrage van de regionale en lokale overheid vereist. Zo mogelijk voorziet ook de gemeente daarin	

De coronacrisis heeft een grote impact op de culturele sector. De sector is hard getroffen, kan langere tijd maar een beperkt aantal bezoekers ontvangen en heeft zijn deuren meerdere malen geheel moeten sluiten voor publiek. In onder andere de raadsbrieven 'voortgang crisismaatregelen tegen coronavirus' is de raad geïnformeerd over de algemene en specifieke maatregelen vanuit Rijk, provincie en gemeente voor de cultuursector. Daarbij is van belang om de culturele sector niet alleen overeind te houden, maar ook richting toekomst meer flexibel, wendbaar en met name weerbaar te maken. Drie pijlers staan daarbij centraal: noodhulp, overgangssituatie en transitie en innovatie. De pijlers sluiten aan op de lijn vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het advies van de Raad voor Cultuur van 14 september 'Naar een wendbare en weerbare culturele en creatieve sector'.
Op 1 december 2020 is de raad middels de raadsbrief 'Maatregelen ten behoeve van de culturele sector' geïnformeerd over de maatregelen die voor de sector genomen zijn: van amateurkunst tot aan de professionele podiumkunsten en onze grote podia Musis en Stadstheater Arnhem, Luxor Live en Focus Filmtheater. Hiervoor zijn de corona compensatiemiddelen van het Rijk ingezet. De Arnhemse BIS- en fondsgesubsidieerde instellingen hebben rechtstreeks via het ministerie van OCW een bijdrage ontvangen.
De nu genomen maatregelen zullen ook effect hebben op de culturele sector in 2021. Het einde van corona is nog niet in zicht en zowel noodhulp, middelen voor een overgangssituatie alsmede middelen voor innovatie en transitie, blijven nodig. In het eerste kwartaal van 2021 worden verdere maatregelen genomen die ervoor moeten zorgen dat de culturele sector in Arnhem goed door deze crisis komt. Het Rijk zal ook in 2021 de BIS- en fondsinstellingen compenseren voor geleden coronaschade, daarnaast ontvangt de gemeente wederom additionele coronamiddelen voor cultuur, in eerste instantie tot juli 2021. Het gaat hier om een bedrag van €2.751.532.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;
- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	33.320	31.395	31.943	32.652	-709
Baten	6.488	6.042	6.064	5.575	-489
Saldo lasten en baten	***-26.831***	***-25.353***	***-25.879***	***-27.077***	***-1.197***
Toevoegingen aan reserves	2.169	1.191	1.165	1.197	-31
Onttrekkingen aan reserves	1.269	770	1.523	1.186	-337
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-900***	***-421***	***357***	***-10***	***-368***
Gerealiseerd resultaat	**-27.731**	**-25.774**	**-25.522**	**-27.087**	**-1.565**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-630	N				
Cultuur en erfgoed	-542	N	Corona-kosten cultuur	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-342	N	Uren beleid	N	I	AR
Cultuur en erfgoed	-160	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	414	V	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	ARBR
Baten	-484	N				
Cultuur en erfgoed	286	V	Corona-kosten cultuur subsidie provincie	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-924	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	
Cultuur en erfgoed	154	V	Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	-290	N				
Cultuur en erfgoed	-290	N	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	BR

Coronakosten cultuur

Wegens corona zijn er extra subsidies binnen cultuur uitbetaald. In totaal gaat dit om een bedrag van € 542.000 in 2020. Deze worden gedekt uit de rijksbijdrage coronasteun Cultuur die op programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën staan geboekt. Uit de steun van het rijk voor cultuur zijn ook andere kosten gedekt, onder andere de huurkwijtscheldingen aan Rozet, Musis, Luxor en Focus.

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Derving baten verhuur door corona

Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele grote cultuurinstellingen is daarom door het Rijk extra middelen toegekend, welke door de lagere overheden 'gematched' moest worden voor de helft. De provincie Gelderland en gemeente Arnhem hebben samen voor de gevraagde matching gezorgd. Deze is door de gemeente, in overleg met de instellingen zelf, als kwijtschelding van de huurpenningen vormgegeven. Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 160.000 (nadeel onder de lasten).

Onderhoud gemeentelijk vastgoed
Het bedrag beschikbaar voor onderhoud aan het Museum is, hangende de voortgang van de renovatie, nog niet aangewend. Tegenover dit voordeel van € 290.000 staat een gelijk nadeel omdat ook de onttrekking aan de BR onderhoud vastgoed hiervoor ook niet gedaan is. Verder is een onderhoudsklus in de Julianalaan 17 voordeliger uitgevallen omdat een goedkopere constructie is bedacht dan het bedrag wat hier voor was geraamd. Het voordeel is € 124.000.

Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen
De contracten met enkele huurders zijn aangepast, waardoor deze huurders ook bijdragen in de servicekosten. Daar is in de begroting nog geen rekening mee gehouden.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. Rozet
- St. Musis en Stadstheater
- St. Museum Arnhem
- St. Focus Filmtheater
- St. Sonsbeek & State of Fashion

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Rapportcijfer culturele voorzieningen	2018	7,4		Binnenstads-monitor
% (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten	2019	41%		L&V monitor gemeente

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
- Huisvesting Lauwersgrachtalliantie.

Actuele beleidskaders
- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen.

Participatie en armoedebestrijding

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad.
Daarom is het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld.
Naast werk als participatiemiddel draagt dit ook bij aan het vergaren en vergroten van inkomen.
Inwoners met een te laag inkomen om zelfstandig van rond te komen, ontvangen compensatie op diverse manieren. Deze compensatie is bij voorkeur tijdelijk, al zal dat zeker niet in alle gevallen kunnen. Daarom zetten we vooral in op de aanpak 'Kansrijk Opgroeien' om kinderen die nu opgroeien in armoede een toekomstperspectief te bieden. In de verbinding armoede-schulden-zorg-werk zien we veel mogelijkheden om duurzaam bij te dragen aan het voorkomen en oplossen van armoedeproblematiek. Als het gaat om schulden willen we deze vooral voorkomen dan wel vroegtijdig signaleren. Uiteraard blijven we inzetten op het vinden en bereiken van inwoners met schulden en hen met het best passende aanbod ondersteunen en zo snel mogelijk uit de schuldensituatie helpen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Doorbraak naar werk

In 2023 hebben meer Arnhemmers betaald werk, zijn meer Arnhemmers (sociaal, economisch en financieel) zelfredzamer, is er meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, volgt de gemeente Arnhem de landelijke trend qua uitstroom uit de bijstand en heeft de gemeente (samen met uitvoeringspartners) ten minste 500 Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de bijstand gekregen. Dit betekent het begin van een trendbreuk: vanaf 2023 komen we hiermee als stad in een andere positie.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Een belangrijk uitgangspunt is dat we willen dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners voldoende inkomen hebben om ten minste in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerven en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Rondkomen met weinig inkomen is vaak een kunst op zich en vraagt veel actie van inwoners. Hierin bieden we hen ondersteuning. Om te voorkomen dat inwoners in financiële problemen komen, zetten we met nadruk in op preventie en vroegsignalering, zodat ze minder langdurig gebruik hoeven te maken van armoederegelingen. Ook het tijdig vinden en bereiken van deze groep inwoners staat hoog op de agenda. Als er schulden zijn ontstaan is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Investeren in voorkomen	

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het versterken van de poortfunctie van het cluster Werk & Inkomen;
- het doorontwikkelen van de sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren;
- het uitvoeren van de herijkte aanpak voor statushouders en nieuwkomers;
- het invullen van de outreachende samenwerking met uitkeringsinstanties en reclassering;
- het projectmatig (samenhangend) aanpakken van 'Jongeren niet in beeld'.

Tot maart 2020 daalde de omvang van de Arnhemse bijstandspopulatie gestaag. Op de instroom van inwoners in de bijstand deed Arnhem het al beter dat vergelijkbare gemeenten. Op uitstroom nog niet, maar het gemiddelde uitstroompercentage van Arnhem werd wel beter. Hiermee volgde Arnhem de ontwikkeling van vergelijkbare gemeenten en werd een begin gemaakt met het inlopen van de relatieve achterstand ten opzichte van deze gemeenten (lees: begin van ‘500 extra’). Door de coronacrisis werd deze positieve lijn omgebogen. Niet alleen in Arnhem, maar in heel Nederland. Het bestand is van 7.499 in februari 2020 weer gestegen naar 7.748 in augustus 2020. De stand ultimo december 2020 is 7.657. We zien dat het bijstandsvolume in Arnhem ongeveer de ontwikkeling van het landelijke gemiddelde en die van vergelijkbare gemeenten volgt.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde instroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. De versterking van de poortfunctie (met onder andere interventies als 'brede intake', 'werk voorop' en samenwerking met Randstad (Baanbrekend)) heeft hier (evenals andere bovenstaande acties) aan bijgedragen.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde uitstroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. Wel zien we dat we onszelf verbeteren. Dit mede door inspanningen en acties rondom 'Dichtbij de Arnhemmer en integraal' en 'Perspectief bieden'.
Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling en uitvoering van de diverse doelgroepenaanpakken wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Investeren in voorkomen' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- de beweging van het cluster Werk & Inkomen om gebiedsgericht te gaan werken;
- het versterken van de gebiedsgerichte samenwerking tussen de gebiedsteams van het cluster Werk & Inkomen, Sociale wijkteams en de teams Leefomgeving;
- en de voorbereiding en uitvoering van het project 'Werken Loont'.

Perspectief bieden

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- werkenderwijs het samenspel tussen het cluster Werk & Inkomen, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket versterken;
- doorontwikkelen van de ketenregie door het cluster Werk & Inkomen en intensiveren van het gebruik van beschikbare ondersteunende re-integratievoorzieningen en instrumenten;
- doorontwikkelen van de posities en toegevoegde waarde van de afzonderlijke uitvoeringspartners.

Het samenspel tussen cluster Werk & Inkomen, Centrum Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket loopt steeds beter, waardoor samen met de betrokken inwoners zo gericht mogelijk gewerkt kan worden aan perspectief op meedoen of betaald werk. In de eerste helft van 2020 zijn door de coronamaatregelen op diverse plekken minder mogelijkheden geweest om opleidingen of (leerwerk)trajecten te volgen, dat is in de tweede helft van 2020 weer op gang gekomen. De impact van de coronacrisis bleef en blijft echter groot.
Ook werd in 2020 ingezet op het doorontwikkelen van de ketenregie door cluster Werk & Inkomen en het versterken van de ketensamenwerking met belangrijke uitvoeringspartners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leer-Werk-Loket. Er zijn accountteams gevormd. Deze zijn per 2021 actief om het onderlinge samenspel te verbeteren en het gebruik van de beschikbare, ondersteunende voorzieningen en instrumenten voor de brede doelgroep van de Participatiewet te verbeteren (zie onder andere de inzet van Praktijkleren, jobcoaching, loonkostensubsidies, parttime-werken enzovoorts). Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling van de afzonderlijke uitvoeringspartners wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Perspectief bieden' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Inclusief werk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het slim doorpakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei en het faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp;
- het vergroten van betekenisvolle en betaalde werkgelegenheid in de wijken;
- het ondersteunen van het netwerk Inclusief Gelderland;
- het herijken van de SROI-aanpak (Social Return on Investment);
- het versterken van de gemeente Arnhem als inclusieve werkgever.

De uitbraak van het coronavirus en de diverse maatregelen die daarop werden ingesteld, bezorgen de economie flinke schade. Een terugval en verandering van werkgelegenheid is onvermijdelijk, ondanks de vele steunmaatregelen die de overheid heeft genomen. Ook de werkgelegenheid in Midden-Gelderland wordt getroffen door de coronacrisis.
Midden-Gelderland behoort tot de regio's met een gemiddelde impact van de coronacrisis op werkgelegenheid. Dit komt door de regionale werkgelegenheidsstructuur: Midden-Gelderland wijkt daarin nauwelijks af van het landelijke gemiddelde: bijna de helft van de werknemers werkt in sectoren met geen tot een kleine krimp (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur); bijna een kwart van de werknemers werkt in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie).
In mei 2020 had bijna één derde van alle werknemers een flexibel contract; met name in sectoren die (hard) geraakt werden door de coronacrisis; met name lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en veelal mensen met een migratieachtergrond.

Werkgevers komen in deze tijd van crisis meer onder druk te staan, dit maakt dat gesprekken over inclusief werkgeverschap anders lopen en gedacht moet worden over andere vormen van faciliteren van werkgevers: slim door te pakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in de sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur, logistiek, detailhandel/ food); faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie); en het vergroten van de 'werkgelegenheidskoek' door te investeren in betekenisvol en betaald werk (zie onder andere onderzoek 'Zin in de Wijk'; de inzet op het versterken van de positie van wijkinitiatieven met hun mogelijkheden voor 'wijkwerk' of 'buurtbanen'; de voorbereiding van de projecten zoals 'Werkbrigade' en 'Buurtconciërges')
Voor wat betreft de resultaten rondom Inclusief Gelderland, SROI en de gemeente als inclusieve werkgever wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Inclusief werk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Samen sterk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het inzetten op een gezamenlijke lobby met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en Economic Board;
- het ontwikkelen en uitvoeren van de Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland;
- het houden van focus tijdens de coronacrisis door extra inzetten te verbinden aan de inspanningslijnen, acties en initiatieven in die strategische agenda en de onderliggende dynamische uitvoeringsagenda (Perspectief op Werk).

Naast de strategische uitvoeringsagenda (met uitvoeringsprogramma) die de regio heeft, is op initiatief van Arnhem samengewerkt met de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen.
In de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is er voor gekozen om de middelen met name in te zetten op de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt van kwetsbare groepen en de ondersteuning van lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en mensen met een migratieachtergrond die veelal op basis van flexibele contracten werkten in sectoren die hard geraakt worden door de coronacrisis.
Voor wat betreft de resultaten rondom de gezamenlijke lobby en de strategische agenda wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Samen sterk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Slim monitoren en sturen

Het project 'Ontwikkeling monitor Doorbraak Naar Werk' heeft recent de vierde bestuursrapportage opgeleverd, met daarin resultaten en inspanningen op het gebied van werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De bestuursrapportage verschijnt parallel aan die van Zorg Dichterbij. De ontwikkeling van de monitor is een iteratief proces: elke versie brengt ons dichter bij de uiteindelijke (brede sociaal domein) monitor die ons in staat stelt om meer te sturen op (maatschappelijke) impact in plaats van te sturen op input. De basis KPI's staan en worden met name binnen de context van de ontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld. Ook is het proces van digitalisering en automatisering rondom rapporteren in gang gezet.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Het afgelopen jaar is vanuit de wijken extra inzet gepleegd om kinderen meer ontwikkelingskansen te bieden. Bij het ontwikkelen van het aanbod is het kind centraal gesteld. Om te komen tot een beter afgestemd aanbod is ook het samenspel met ketenpartners nog meer geactiveerd. Hierdoor zijn programma's ontwikkeld die aansluiten bij de behoeften van het kind in die specifieke wijk. Voorbeelden zijn betere naschoolse programma's, meer kunst en culturele activiteiten, sport en huiswerkbegeleiding. Vanwege de coronamaatregelen konden ook bepaalde activiteiten niet plaatsvinden. Op wijkniveau zijn daarom ook alternatieve activiteiten ontwikkeld die het kind stimuleren. Het afgelopen jaar is het volledige budget voor kansrijk opgroeien gebruikt.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Het risico op armoede neemt nog steeds toe in Arnhem: het aantal huishoudens met een laag inkomen is onverminderd hoog. Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. De meeste huishoudens met een laag inkomen kunnen, mits er geen schulden zijn, hiervan rondkomen als het gaat om levensonderhoud en sociale activiteiten. Echter, de Arnhemse voorzieningen, de landelijke voorzieningen en de initiatieven in de stad zijn voor hen hard nodig. We zien de aanvragen van de gemeentelijke inkomensregelingen het afgelopen jaar achterblijven. Ook horen we dat de aanvragen bij de diverse organisaties in de stad achterblijven. Mogelijk is dit als gevolg van corona.

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. Aanvragen voor de Individuele Inkomenstoeslag zijn mogelijk als gevolg van corona teruggelopen.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

In 2020 zijn grote stappen gezet in de nieuwe werkwijze van de gebiedsregisseurs Werk en Inkomen. Er zijn onder meer samenwerkingsafspraken gemaakt rondom een integrale aanpak van armoede, schulden en werk. Deze worden begin 2021 geïmplementeerd. Daarnaast zijn veel meer mensen met financiële problemen bereikt en beter en sneller geholpen. Waar andere gemeenten een daling of stabilisatie zagen in het aantal aanvragen schulddienstverlening, lag dat aantal in Arnhem 60% hoger dan in 2019, ondanks de beperkende maatregelen door corona. Dat heeft alles te maken met de nieuwe werkwijze waarmee de Sociale wijkteams en PLANGroep vanaf januari zijn gestart.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in voorkomen	
Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities	

De Leerlingnetwerken VSO/ Pro zijn geconsolideerd en het Schakelpunt MBO 1-2 wordt doorontwikkeld (in het kader van de coronacrisis is de samenwerking geïntensiveerd en zijn er additionele maatregelen genomen om het perspectief op het goed doorlopen van de opleiding en een succesvolle aansluiting op de arbeidsmarkt vast te houden).
Een projectmatige (samenhangende) aanpak 'Jongeren niet in beeld' is in ontwikkeling. In 2020 werd met name op specifieke onderdelen voortgang geboekt: een passende (warme) overdracht van dossiers van Leerlingzaken naar cluster Werk & Inkomen werd voorbereid; door de coronacrisis zijn bestaande initiatieven rondom kwetsbare jongeren opgeschaald en nieuwe initiatieven of inspanningen (onder andere versterking aanpak schulden bij jongeren) gestart (waardoor onder andere ook meer jongeren in beeld komen).

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

We bereiden ons voor op de nieuwe Wet inburgering en werken een uitvoeringsagenda uit.
We zijn gestart met een pilot op duale trajecten, waarin we het leren van de taal en werk met elkaar combineren in één traject. Deze pilot richt zich op de inburgeraars die al begonnen zijn met inburgering en ondersteuning nodig hebben. Voor de uitvoering van de pilot (en de follow-up is onder andere een Bureau Inburgering ingericht bij het cluster Werk & Inkomen. Zie ook het programma S08 Welzijn en Inclusie.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Het outreachend samenwerken met uitkeringsinstanties en reclassering werd in 2020 onder andere ingevuld door uitvoeringsafspraken met SVB, de voorbereiding van dergelijke afspraken met Reclassering en het (mede door de coronacrisis versneld) intensiveren van de samenwerking met UWV.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Doorontwikkelen gebiedsagenda's

In 2020 werden, ondanks de coronacrisis, grote stappen gezet in de wijkgerichte beweging van het cluster Werk & Inkomen. De organisatie werd grotendeels bemenst, de werkprocessen werden bijgesteld of vernieuwd, er werden nieuwe werkwijzen geïntroduceerd, oude en nieuwe medewerkers namen (en nemen) deel aan het opleidings- en trainingsprogramma enzovoorts.
Parallel werd het werkplan voorbereid om de gebiedsgerichte samenwerking tussen het cluster Werk & Inkomen, teams Leefomgeving en Sociale wijkteams te versterken. In het werkplan wordt onder andere invulling gegeven aan aspecten als gezamenlijke huisvesting, kennisdelen en teamsamenwerking rondom gezamenlijk opgestelde gebiedsprogramma's.

Transformatie cluster Werk & Inkomen

Het cluster Werk & Inkomen heeft de fase van reorganisatie afgerond. In 2020 is, naast de additionele ondersteuningsvragen die voortvloeien uit de impact van de coronacrisis (onder andere groei bijstand; uitvoering TOZO) hard gewerkt aan transitie en opbouw in de organisatie; vernieuwing van het operationele en het tactische management; selectie van medewerkers op cruciale nieuwe functies; het herindelen van de teams; het beginnen met een hele nieuwe werkwijze; en het opstarten van het opleidings-/ trainingsprogramma. We zijn er nog niet, maar er is een prima basis neergezet en cluster Werk & Inkomen is toegerust voor de opgave waarvoor zij in komende jaren voor staat.

Werken loont

Het project Werken Loont kent twee deelprojecten. Het deelproject 'Nazorg' is in 2020 uitgevoerd en in het eerste kwartaal van 2021 verankerd in de nieuwe werkwijze van het cluster Werk & Inkomen. De start van het deelproject 'Parttime werken in de bijstand' is voor begin 2021 voorzien.

Perspectief bieden

Doorontwikkelen (Centrum voor) Activerend Werk

De nieuwe inkoop Sociaal Domein betekende voor veel aanbieders Activerend Werk een verbeterslag op kwaliteit. Centrum voor Activerend Werk heeft aanbieders hierbij actief ondersteund, waardoor ook veel kleinere aanbieders voldeden aan de inkoopeisen. Om tot een betere verbinding en samenwerking in de participatieketen te komen organiseert Centrum voor Activerend Werk regelmatig een gezamenlijk overleg met alle partners in de keten om ontwikkelingen, hobbels en aandachtspunten met elkaar te bespreken en tot oplossingen en doorontwikkeling te komen. Er zijn korte lijnen tussen partners in de keten waardoor er op casusniveau snel geschakeld kan worden.
Tijdens de coronacrisis zijn de mogelijkheden voor activerend werk duidelijk minder geweest. Er is met name ingezet op behoud van contact met de inwoners die trajecten activerend werk volgen. Ook bleef er intensief contact met aanbieders om trajecten weer te starten zodra het mogelijk was.

Doorontwikkelen Scalabor

Scalabor heeft de beweging gemaakt van traditionele Sociale Werkvoorziening naar volwaardig arbeidsontwikkelbedrijf. Hier kunnen alle Arnhemmers die vanuit het cluster Werk & Inkomen op weg gaan naar werk terecht voor het ontwikkelen van hun talent en arbeidspotentieel. Scalabor heeft de afgelopen jaren een breed en groot productaanbod van intakes, assessments en arbeidstrainingen ontwikkeld, waar op jaarbasis ongeveer 500 Arnhemmers gebruik van kunnen maken. Van daaruit worden zij door Scalabor begeleid naar passend werk bij reguliere werkgevers of in een vorm van begeleid werk bij Scalabor als (tijdelijke) werkgever. In deze rol vervult Scalabor een netwerkfunctie in het brede, gedifferentieerde netwerk van sociaal ondernemers waar Arnhemmers (op termijn) naar kunnen doorstromen. Deze rol is en wordt samen met andere netwerkpartners en het bedrijfsleven, verder uitgebouwd. Scalabor is daarmee niet meer het eindpunt op de arbeidsmarkt voor mensen met een afstand tot werk, maar een tussenstation waar Arnhemmers de bagage meekrijgen om door te ontwikkelen naar een passende baan. Een deel van de trajecten bij Scalabor heeft in de eerste helft van 2020 door de coronamaatregelen stil gelegen. In de tweede helft kwam het weer op gang. Aandachtspunt blijft het behoud van voldoende werk en het invullen van de vrijkomende arbeidsplaatsen ten gevolge van het natuurlijk verloop van SW-medewerkers. Daar wordt onder andere op geacteerd met het project Werkbrigade, dat in 2020 werd voorbereid.

Doorontwikkelen Werkgeversservicepunt Midden Gelderland

Het Werkgeversservicepunt staat. De balans tussen de vraag van werkgevers/de arbeidsmarkt en het aanbod van de Arnhemmers voor wie we werk willen vinden, is daarin een belangrijk aandachtspunt. De coronacrisis heeft hierop een grote impact. In de tweede helft van 2020 is de opdracht dan ook herijkt en zijn acties ingezet om de samenwerking in de keten, de dienstverlening naar werkgevers in de regio en de daarbij behorende werkprocessen van het werkgeversservicepunt verder te optimaliseren. Het Werkgeversservicepunt heeft gedurende coronamaatregelen een belangrijke rol gespeeld in de informatie naar werkgevers en in de ontwikkeling van Midden Gelderland Werkt Door.

Doorontwikkelen Leerwerkloket Midden Gelderland

Het Leerwerkloket adviseert op casusniveau inwoners van Arnhem op de route richting werk. Dit jaar was de inzet om 500 adviesgesprekken te voeren. Dit aantal werd in het laatste kwartaal van 2020 met 700 ruimschoots overschreden. Daarnaast zorgt het Leerwerkloket voor voorlichting bij professionals in de regio over de mogelijkheden van leren en werken en over het aanbod van bijvoorbeeld MBO-instellingen, vakscholen, werkgevers en partners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor en Werkgeverservicepunt. Het Leerwerkloket heeft de afgelopen tijd ook nieuwe diensten ontwikkelt, zoals bijvoorbeeld de oriëntatiecarrousel, de branchegerichte ontwikkelarrangementen, en meer. De coronamaatregelen hebben ook hier effect gehad en vertraging opgeleverd. Tegelijkertijd kwam ook vanuit coronamiddelen extra budget beschikbaar om dergelijke diensten coronaproof te maken.
Door de coronacrisis verandert het bereik van het Leerwerkloket: meer mensen die in een reguliere situatie geen gebruik hadden gemaakt van de dienstverlening van de gemeenten; meer zij-instroom-vragen; meer werkgevers die vragen om loopbaanadviezen voor hun medewerkers. Leren werken en een leven lang leren zijn door de coronacrisis stevig op de agenda gekomen.

Inclusief werk

Ondersteunen netwerk Inclusief Gelderland

Enkele (online) bijeenkomsten zijn georganiseerd met wisselende partners en relevante werkgevers.

Herijken Social Return On Investment-aanpak

In juni 2020 heeft het college ingestemd met het herijken van het SROI-beleid (Social Return On Investment), als onderdeel van de herijking van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Arnhem op de onderdelen sociaal, lokaal en duurzaam. Tegelijk met de herijking van ons lokale SROI-beleid, en het aantrekken van een regionale en een lokale projectleider, is een pilot gestart om het SROI-beleid te regionaliseren. De verwachting is dat dit zal leiden tot effectievere invulling van SROI en dus meer mogelijkheden voor werk voor mensen met een afstand tot werk.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Zie voor de toelichting op deze inspanning het programma Bestuur, dienstverlening en financiën de doelstelling 'Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie', binnen het programma Welzijn en inclusie de inspanning 'Inclusieve organisatie en communicatie' en de paragraaf Bedrijfsvoering het onderdeel Personeel en Organisatie.

Samen sterk

Gezamenlijke lobby

Zoals eerder aangegeven stimuleerde de coronacrisis de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen. Ten behoeve van de herstelfase van de coronacrisis in onze provincie werd op het niveau van de regio Arnhem Nijmegen door de Economic Board voorbereid wat voor de langere termijn nodig is ten behoeve van de human capital agenda. Op beiden lijnen ligt nadrukkelijk een verbinding met de uitvoeringsagenda Perspectief op Werk (en dus ook het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid). Daarnaast zijn wij actief deelnemer van de G40 (Sterke Keten) en per september 2020 ook lid van de commissie Participatie Schulden en Integratie (PSI).

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

Met partners in het regionaal werkbedrijf en regiogemeenten werken we aan de Strategische Agenda Arbeidsmarktregio Midden Gelderland met een doorkijk van 5 jaar. Dit is vertaald is een dynamische uitvoeringsagenda met actielijnen (onder andere harmonisering, branchegerichte leer-werk-ketens, ontmoetingen werkgevers-werknemers enzovoorts) waarin gelden vanuit de landelijke Perspectief op Werk-regeling ingezet wordt. Met de coronacrisis is de focus niet verloren, maar wordt er (mede met de bijdrage van de provincie) extra ingezet op initiatieven om Arnhemmers aan het werk te houden of werk te krijgen.

Slim monitoren en sturen

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Zie de toelichting hierboven bij het doel 'Slim monitoren en sturen'.

Doorontwikkelen Kritische Prestatie-indicatoren (KPI's)

De basis KPI's staan en worden momenteel met name binnen de context van de ontwikkeling van de Managementrapportage cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld.

Aanscherpen ketenregie

De ketenpartners hebben gezamenlijk de verantwoordelijkheid, ieder vanuit de eigen expertise, voor het vloeiend laten verlopen van de doorstroom op de Participatierotonde. Het samenspel en de samenwerking verloopt steeds beter en krijgt ook steeds meer vorm en invulling. Dit uit zich onder andere in concrete samenwerkingsafspraken, gezamenlijk geformuleerde acties en resultaten en het organiseren van accountteams binnen het cluster Werk & Inkomen. De input uit de monitoring (bestuurs- en managementrapportages) is hiervoor een basis.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Doorontwikkelen wijkgerichte aanpak kinderarmoede 'Kansrijk opgroeien in Arnhem'

Ondanks de coronamaatregelen en het niet door kunnen gaan van een aantal in gang gezette activiteiten en het aanbod op de Gelrepas, is gekeken hoe we de kinderen in onze stad toch in deze crisistijd konden ondersteunen. Een alternatief activiteitenaanbod is voor de kinderen ontwikkeld en ook heeft Stichting Leergeld extra subsidie ontvangen om kinderen in deze periode te ondersteunen. De doorontwikkeling van kansrijk opgroeien en daarbij horende wijkgerichte aanpak heeft het afgelopen jaar niet plaats kunnen vinden. Enerzijds vanwege de coronamaatregelen en anderzijds omdat de evaluatie en de doorontwikkeling dit jaar op de agenda staat.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Versterken inkomensondersteunende regelingen

- Het college is gestart met het verbeteren van de communicatie. Dit betreft onder andere de verbetering van onze eigen website, betere informatievoorziening richting vindplaatsen, waaronder onze ketenpartners en goede afstemming met het nieuwe Goed Geregd loket.
- Daarnaast zijn we gestart met het optimaliseren van de inkomensregelingen (waar mogelijk vereenvoudigen van de aanvraag en toepassen van nog meer maatwerk en het verhogen van de financiële ondersteuning waar nodig).
- We hebben de nieuwe Gelrepas ontwikkeld. Deze is met ingang van 1 januari 2021 beschikbaar.
- We hebben voor alle Gelrepashouders mondkapjes ter beschikking gesteld, met het oog op het verplicht dragen van mondkapjes in verband met corona.
- De afspraken met Menzis met betrekking tot het aanbieden van een Collectief Aanvullende Verzekering voor minima zijn herbevestigd.
- Besloten is dat gezinnen die langdurig een laag inkomen hebben, meer financiële armslag hebben door het verhogen van de Individuele Inkomenstoeslag (IIT).

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Versterken activerend armoedebeleid: bevordering van participatie en wegnemen van belemmeringen hiervoor

- De nieuwe armoede-aanpak, waarin een integrale werkwijze is gepresenteerd, is in 2020 unaniem door de gemeenteraad vastgesteld. De nieuwe reguliere werkwijze van Werk & Inkomen heeft concreet vorm gekregen.
- Daarnaast zijn we gestart met het nog meer integreren van hulp bij het vinden van werk en hulp bij het op orde brengen van het inkomen.
- We hebben besloten een pilot Ondersteuning op Maat in te richten, gericht op activering. Deze gaat met ingang van begin 2021 van start. We onderzoeken of we hiermee een eventuele armoedeval bij uitstroom naar werk kunnen ondervangen.
- De samenwerking tussen onze Werk & Inkomen regisseurs en de wijkcoaches in de wijken heeft verder vorm gekregen.
- Vervolgens zijn we gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling, en tussen de organisaties en de gemeente, verder te versterken.
- Daarnaast zijn we gestart met projecten als Sociaal Hospitaal, de Arnhem-Oost Aanpak en Mobility Mentoring. Deze zijn gericht op het aanpakken en doorbreken van situaties waar problemen op meerdere leefgebieden expliciet aan de orde zijn en de benarde situatie van inwoners in stand houden.

Blijven inzetten op het terugdringen onnodige inzet beschermingsbewind

Steeds meer bewindvoerders sluiten zich aan bij ons Convenant "Samen sterker". Eind 2020 hadden zich 17 kantoren aangemeld. Samen met hen werken we de afspraken uit het convenant uit met als doel inwoners met financiële problemen de meest passende vorm van ondersteuning te bieden, de kwaliteit van de bewindvoering te verhogen en de schulden bij inwoners onder bewind zo snel mogelijk te regelen.

We hebben verkend welke kansen het adviesrecht heeft voor een betere samenwerking met bewindvoerders en kiezen er vooralsnog in 2021 niet voor om aan te sluiten bij het adviesrecht. In plaats daarvan ligt onze focus op de uitwerking van het convenant die dezelfde inhoudelijke doelstelling heeft als het adviesrecht, en het monitoren van de resultaten van de afspraken. Wel volgen we ondertussen de landelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen bij andere gemeenten op het gebied van het adviesrecht.

Arnhemse solidariteit en samenwerking in de stad versterken

We zijn gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling en tussen de organisaties en de gemeente verder te versterken. Een eerste stap hiertoe was het project Versterken Vindplaatsen dat inmiddels is afgerond. Daarnaast hebben we het continueren van de Arnhemse Dialoog mede mogelijk gemaakt.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Intensiveren van preventie; voorkomen van financiële problemen

In 2020 schreven we, samen met onze ketenpartners, de Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening. In deze agenda gingen we in op alle acties die we uitvoeren om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en beter te helpen. Want juist in deze coronacrisis maken we ons zorgen over mensen met financiële problemen die de weg naar ons hulpaanbod nog niet weten te vinden. Daarom voerden we in 2020 een communicatiecampagne uit om zowel inwoners als ketenpartners te bereiken met ons hulpaanbod en brachten we de 'budgetchecks' extra onder de aandacht. We hebben extra ingezet op het versterken van vindplaatsen zoals de Rechtbank, scholen en huisartsen. We hebben ons voorbereid op de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) die ons vanaf 2021 nog meer kansen biedt om inwoners met geldzorgen eerder te bereiken met ons hulpaanbod. We ontwikkelden een toolbox voor ketenpartners om hen te helpen het gesprek aan te gaan met mensen met geldzorgen, en hen te helpen bij een goede doorverwijzing naar ons hulpaanbod. We richtten een fonds in voor mensen met beginnende schulden zodat hiervoor een renteloze herfinanciering mogelijk is. Ook werken we samen met Rijnstad toe naar een Goed Geregeld loket zodat inwoners één heldere ingang hebben voor al hun financiële vragen.

Versterken activerende schulddienstverlening, hulp bij financiële problemen

Het aantal mensen dat zich meldt voor schulddienstverlening is met 60% gestegen. En dat terwijl in andere gemeenten door de beperkende maatregelen in verband met corona het aantal vaak daalde of stabiliseerde. Van het totaal aantal Arnhemmers dat een product binnen schulddienstverlening afneemt, is 20% jonger dan 27 jaar. Landelijk is dit aandeel van jongeren 5%. Dat heeft alles te maken met de nieuwe schulddienstverlening die vanaf januari 2020 gestart is, de inzet op vroegsignalering en de versterking van vindplaatsen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
De pilot 'Geldzaken & Ondernemers gaat van start	

In juli is de pilot Geldzaken & Ondernemers van start gegaan. Hoewel de plannen voor hulp aan ondernemers al voor de coronacrisis gestart zijn, vinden we het nu meer dan ooit belangrijk om naast onze ondernemers met geldzorgen te staan met advies en hulp op maat. Tot en met december hebben zich 92 ondernemers gemeld met financiële vragen. In deze pilot bieden we Arnhemse ondernemers met geldzorgen gratis advies en hulp bij schulden, zodat er weer toekomstperspectief en grip is op geldzaken. Het merendeel (57%) van de ondernemers is geholpen met informatie en advies, 29% van de ondernemers krijgt begeleiding en ondersteuning van Over Rood, 7% is doorverwezen naar de schuldhulpverlening door Zuidweg & Partners, en voor bijstandsondersteuning en bedrijfskredieten is 6% aangemeld bij Bureau Zelfstandigen. Voorbeelden van vragen van de ondernemer zijn: hoe krijg ik weer grip op mijn administratie en boekhouding, hoe kan ik mijn schulden oplossen en hoe moet ik financieel rondkomen nu mijn bedrijf stil ligt.

Voor initiatieven die ook juist nu ruimte maken voor mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, ondersteunen wij vanuit het Werkinvesteringsfonds

Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van € 2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds (WIF). De afgelopen jaren zijn er diverse inclusieve werkgelegenheidsinitiatieven met het WIF ondersteund. In totaal is circa € 1,5 miljoen besteed/ gereserveerd. Dit betekent dat er voor 2021 en 2022 nog circa € 1,0 miljoen beschikbaar is.
Voorbeelden van ondersteunde initiatieven zijn: de ontwikkeling van het BuurtBaanBureau in het Spijkerkwartier; de overname van inclusieve bedrijfsactiviteiten door de sociale onderneming De Voorwerkers; de startup van het re-integratie-initiatief in de bouw en schildersbranche Klassewerk (met name in Malburgen); de overname van leerwerkprojecten van het cluster Werk & Inkomen door Scalabor; het project Pak Je Kans dat zich richt op het begeleiden van werkzoekende jongeren; de startup van Live+ dat zich richt op de ontwikkeling van een werk-leer-community (in met name Geitenkamp); de startup van NextGym dat zich richt op werk- en vakvaardigheden van werkzoekenden via refurbishing van fitnessapparatuur (in de (sportieve/ coachings)context van FormUpgrade); en de startup van Kansenmakers dat zich richt op de verbinding onderwijs-arbeidsmarkt van jongeren.

We zetten het platform 'Middengelderlandwerktdoor' neer, helemaal gericht op van werk naar werk

Midden Gelderland Werk Door is in het tweede kwartaal van 2020 gestart en als project gepositioneerd bij het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Vanuit het project zijn werkgevers die hard werden geraakt door de coronacrisis geadviseerd over (ondersteunings)vragen rondom van-werk-naar-werk-bewegingen van hun medewerkers. Met name horecaondernemers (en hun medewerkers) hebben gebruik gemaakt van de ondersteuningsdiensten. In 2020 is het beschikbare budget opgegaan aan directe ondersteuning van werkgevers en betrokken van-werk-naar-werk-kandidaten. Momenteel worden er (arbeidsregionale) middelen vanuit Perspectief op Werk ingezet om vanuit het initiatief Midden Gelderland Werkt Door voor te sorteren op de opdracht om in de arbeidsmarktregio's tot zogenaamde Regionale Mobiliteitsteams te komen.

We zetten in op praktijkgerichte scholing (korte trainingen / opleidingen die leiden tot diploma of certificaat). Deze snelle omscholingstrajecten kunnen mensen helpen bij een switch van sector

Naast de inzet via het project Midden Gelderland Werkt Door is in 2020 ook het regionale Leer-Werk-Loket (met provinciale middelen) versterkt om de groeiende (om)scholingsvraag ten gevolge van de coronacrisis op te vangen. Voorgaande jaren behandelde het Leer-Werk-Loket circa 500 adviesvragen per jaar. In 2020 waren dit er meer dan 700.

We kijken wat mogelijk is aan oplossingen voor leerlingen in het speciaal onderwijs waarbij de stage (vaak de eerste werkplek) wegvalt

Op deze uitdaging zijn in het laatste kwartaal van 2020 diverse acties gezet: het opzetten praktijk simulaties voor MBO-studenten werd voorbereid; de training digitale vaardigheden BBL-studenten werd voorbereid; en de inzet van stage-incentives voor stage-aanbieders VSO-Pro en Entree-leerlingen werd gestart.

We trekken nauw samen op met UWV op de groep mensen die een uitkering aanvraagt en waarvan verwacht wordt dat ze niet binnen een jaar een nieuwe baan vinden

UWV is partner in het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Het project Midden Gelderland Werkt Door werd bij het Werkgeversservicepunt gepositioneerd. Zie ook bovenstaande toelichting bij 'Opzetten platform Midden Gelderland Werkt Door'.

We versnellen de regionale uitvoering van social return

Zie bij het onderdeel 'Wat hebben we gedaan' de toelichting bij de inspanning 'Herijken Social Return On Investment-aanpak'.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Armoede door de ogen van kinderen (19M148).

Deze motie is afgedaan. Met de nieuwe aanpak (de) Weg uit Armoede is uitvoering gegeven aan deze motie.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Scalabor B.V.
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Dullertsstichting;
- Arnhemse Dialoog;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Stichting Leergeld en andere partners Armoedepact;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	168.119	169.996	194.718	195.488	-770
Baten	108.935	110.722	136.626	143.602	6.976
Saldo lasten en baten	***-59.184***	***-59.273***	***-58.091***	***-51.885***	***6.206***
Toevoegingen aan reserves	3.971	290	4.484	4.991	-507
Onttrekkingen aan reserves	3.126	2.142	6.904	6.385	-519
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-845***	***1.852***	***2.420***	***1.394***	***-1.026***
Gerealiseerd resultaat	**-60.028**	**-57.421**	**-55.671**	**-50.492**	**5.180**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-583	N				
Armoedebeleid	46	V	Armoedebestrijding (incl. capaciteitsinzet)	N	I	AR
Armoedebeleid	-261	N	Mondkapjes minima	J	I	AR
Armoedebeleid	221	V	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Schulddienstverlening	22	V	Extra capaciteit Schulddienstverlening ivm corona	J	I	AR
Werk en Inkomen	-971	N	Uren beleid	N	I	AR
Werk en Inkomen	93	V	Uitvoering W&I	N	I	AR
Werk en Inkomen	159	V	Kosten onderzoek BBZ uitkering	N	I	AR
Werk en Inkomen	-778	N	Compensatie SW bedrijven	J	I	AR
Werk en Inkomen	1.325	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-1.625	N	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	355	V	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	630	V	Regionale samenwerking	N	I	BR
Werk en Inkomen	201	V	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR
Baten	6.796	V				
Armoedebeleid	-221	N	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Werk en Inkomen	186	V	Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren	N	I	AR
Werk en Inkomen	733	V	Liquidatie Presikhaaf Bedrijven	N	I	AR
Werk en Inkomen	3.352	V	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	2.856	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-76	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-123	N	Regionale samenwerking	N	I	AR
Werk en Inkomen	89	V	Terugbetaling voormalig BBZ regeling	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-507	N				
Werk en Inkomen	-507	N	Regionale samenwerking	N	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	-480	N				
Werk en Inkomen	-279	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-201	N	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR

Armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet)
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Gelrepas regiogemeenten
Arnhem voert de Gelrepas uit voor regiogemeenten. In 2020 waren de programmakosten lager doordat een aantal activiteiten niet door kon gaan in verband met corona. Hierdoor zijn de zowel de programmakosten die volledig worden doorbelast als de baten lager dan verwacht.

Extra capaciteit Schulddienstverlening in verband met corona
Er is extra personeel ingezet op schulddienstverlening in het kader van corona. Hiervoor is capaciteit ingehuurd. Dit heeft iets minder gekost dan bij Turap 2 verwacht werd.

Uren beleid
Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Uitvoering Werk & Inkomen
Vanwege een krappe arbeidsmarkt en vertraging in het aantrekken van nieuw personeel is in 2020 een voordeel ontstaan op de uitvoering Werk & Inkomen (€89.000).

Kosten onderzoek BBZ uitkering
Arnhem ontvangt een vast bedrag voor levensvatbaarheidsonderzoeken voor BBZ kredieten. Als gevolg van corona was er in 2020 een andere voorliggende voorziening voor ondernemers, namelijk de TOZO regeling. Hierdoor is in 2020 minder vraag geweest naar BBZ kredieten wat leidt tot een voordeel op de kosten voor levensvatbaarheidsonderzoeken.

Compensatie SW-bedrijven
In verband met corona heeft het Rijk in 2020 extra middelen beschikbaar gesteld als compensatie voor omzetverliezen bij SW bedrijven. Deze compensatie is doorgezet naar ons SW-bedrijf Scalabor. Omdat in de begroting nog geen rekening was gehouden met dit bedrag ontstaat er een nadeel op de lasten (binnen het programma Participatie en Armoedebestrijding) en een voordeel op de baten (binnen het programma Bestuur, dienstverlening en financiën). Per saldo is het effect voor Arnhem €0.

Gebundelde uitkeringen (BUIG)
Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Zoals in de raadsbrief " Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27 oktober 2020 gecommuniceerd zagen wij de uitkeringslasten voor Arnhem minder hard stijgen dan de landelijke ontwikkeling. Deze lijn heeft zich voortgezet wat resulteert in een positief saldo van € 4.180.601 (€2.855.889 baten en €1.324.712 lasten) ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2020 rekening is gehouden. In 2020 heeft Arnhem daarmee beter gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. De daadwerkelijk landelijke ontwikkeling over 2020 wordt in de loop van 2021 bekend. Ten opzichte van het budget heeft Arnhem een tekort van 4,5%. Dit is een halvering van het tekort over 2019.

Uitvoering TOZO regeling
Als gevolg van de coronacrisis verzorgt de gemeente de TOZO uitkeringen (bijstand voor zelfstandige ondernemers). De kosten voor de uitkering worden 100% vergoed door het Rijk. Voor de uitvoeringskosten krijgt de gemeente een vast bedrag per besluit vergoed. Met een nadeel op de lasten van €1.625.000 en een voordeel op de baten van €3.352.000 is het saldo op de TOZO

regeling €1.727.000 positief. Het positieve saldo wordt veroorzaakt doordat de vergoeding voor uitvoeringskosten eenmalig wordt verstrekt op basis van het aantal besluiten. Vanuit deze vergoeding moeten echter ook de kosten voor uitvoering worden betaald welke doorlopen naar 2021. Omdat de vergoeding wordt verstrekt over de besluiten uit 2020 ontstaat in de jaarrekening 2020 een voordeel. In het voorstel resultaatbestemming wordt voorgesteld dit voordeel te reserveren voor de nog te maken kosten in 2021.

Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk
Per 1 juni 2020 is de reorganisatie van Werk en Inkomen een feit (zie raadsinformatiebrief 'Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk' van 2-6-2020). Via de Turap-2 van 2020 is de Raad geïnformeerd over de verwachting dat de lasten in het kader van de organisatieontwikkeling lager gaan uitvallen dan begroot. Mede door corona loopt het aantrekken van (vast) personeel en het opleiden ervan vertraging op. Doordat er minder kosten zijn gemaakt leidt dit zowel tot een afwijking op de lasten en baten als een afwijking op de onttrekking van de bestemmingsreserve.

Regionale samenwerking
Arnhem ontvangt, als centrumgemeente van onze arbeidsmarktregio, diverse middelen vanuit het rijk in het kader van participatie (perspectief op werk, middelen voor versterking arbeidsmarktregio en impuls baankansen). Over de inzet van de middelen vindt regionale besluitvorming plaats, deels via het regionaal Werkbedrijf. In 2020 zijn er minder regionale initiatieven toegekend dan verwacht, mede door corona, waardoor er een voordeel op de lasten ontstaat van €636.000 en een nadeel op de baten van €123.000. Omdat het regionale middelen betreft wordt het saldo via een extra dotatie aan de reserve overgeheveld naar 2021. Per saldo is hiermee het resultaat €0.

Werkinvesteringsfonds (WIF)
Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van €2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds. In 2020 was er €750.000 begroot (als lasten en onttrekking aan reserve). Er zijn voldoende initiatieven aangedragen en ook inmiddels toegekend. De kosten voor deze initiatieven lopen echter deels door naar 2021 waardoor er in 2020 een voordeel op de lasten ontstaat van €201.000. Er is dus ook een lagere onttrekking aan de reserve gedaan van €201.000. Per saldo is het resultaat €0.

Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren
De kosten voor individuele re-integratie trajecten zijn de afgelopen jaren kostprijsverhogend (zonder terugvordering btw) geboekt. Onder bepaalde voorwaarden en eisen (per jaar inzichtelijk gemaakt) kunnen delen van deze individuele re-integratie trajecten compensabel worden gemaakt voor de BTW. Over de jaren 2012, 2013 en 2014 levert de BTW compensatie re-integratie en inburgering een voordeel van € 141.933 op (€186.203 voordeel op baten en €44.270 nadeel op lasten).

Liquidatie Presikhaaf bedrijven
Per eind november 2020 is de gemeenschappelijke regeling Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf bedrijven) geliquideerd. De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Terugbetaling voormalig BBZ regeling
Dit betreft een incidenteel voordeel door invordering in het kader van de voormalige BBZ regeling van voor 2020.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Scalabor
- St. Rijnstad
- St. Leergeld Arnhem
- Presikhaaf Bedrijven
- BV Real

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk zijn de indicatoren opgenomen die bij dit programma gemonitord worden. Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Netto arbeidsparticipatie	2019	66,4	68,8	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS - Arbeidsdeelname
Personen met een bijstandsuitkering	1e halfjaar 2020	842,7	459,7	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.	CBS - Participatiewet
Lopende re-integratievoorzieningen	1e halfjaar 2020	73,6	202	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	CBS - Participatiewet
Werkloze jongeren	2019	3	2	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	2019	11	6	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Zij aan zij: schuldenvrij De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- (de) Weg uit Armoede, Werken aan Perspectief. Nota Arnhemse Armoede Aanpak (2020 e.v.)
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021

Actuele beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v..

Zorg

We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfredzaam en zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Meer volwassenen ontvangen passende zorg gericht op ontwikkelen of anders stabiliseren van zelfredzaamheid

We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. We gaan ons daarbij nog meer inspannen om kwetsbare inwoners zelfredzaam te maken. Onze inwoners blijven nog te vaak afhankelijk van specialistische voorzieningen. De komende periode gaan we daarom extra inzetten op het versterken van zelfredzaamheid door het gebruik van het eigen netwerk en algemene voorzieningen in de wijk te vergroten.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid

Het aantal jongeren dat een beroep doet op specialistische jeugdzorg neemt toe. We willen een beweging inzetten van problematiseren en specialiseren naar normaliseren en zo regulier mogelijk. Hierbij hoort ook het voorkomen van opname in verblijfsinstellingen en het aanbieden van zoveel mogelijk passende, ambulante ondersteuning in de eigen woon- en leefomgeving (wijkaanpak). De omgeving van het kind moet weer centraal komen te staan bij het bieden van oplossingen.

Meer kwetsbare Arnhemmers een beschermd thuis

We gaan uit van een inclusieve samenleving, waarin ook mensen met psychische problematiek midden in de samenleving leven en meedoen. Deze opgave pakken wij in het kader van de doordecentralisatie regionaal op met het Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021. We gaan nog meer mensen in staat stellen om met ondersteuning zelfstandig te wonen en te participeren in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.
We gaan samen met de regio Centraal Gelderland verder werken aan een breed palet aan voorzieningen: van lichte vormen van begeleiding tot gespecialiseerde opvang en beschermd wonen. Daarvoor gaan we nog meer samenwerken binnen de gemeente, tussen gemeenten en ook met (en tussen) aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker wordt wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zijn wijkcoaches voorgelicht over de toepassing van deze beleidsregels, zowel tijdens een bijeenkomst begin februari als met behulp van ondersteunend voorlichtingsmateriaal. Zorgaanbieders zijn via de aanbesteding opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te mogen verlenen. Ook bij deze aanbesteding is duidelijker gedefinieerd wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Bij groepsbegeleiding en activerend werk wordt ook gestuurd op het zoveel mogelijk inzetten van aanbod in de eigen woon- en leefomgeving van de inwoner. De komende periode zal worden ingezet op verdere voorlichting en implementatie richting Sociale wijkteams en aanbieders.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld waaronder ook de aanpak ouderenmishandeling. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben. We sturen hierbij op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld, voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen. We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het veel op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid van een afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid van een afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Er wordt in de participatieketen steeds beter samen gewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de participatieladder en op doorstroom of uitstroom. In de overige gevallen gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie. Er is voldoende passend aanbod.
Op basis van een jaarlijkse steekproef (n=173) zien we dat deelnemers aan een traject daadwerkelijk stappen maken op de participatieladder. Zie voor meer informatie hierover het figuur onderaan deze paragraaf.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk (AW) iets teruggelopen. Dit heeft te maken met de coronamaatregelen (weinig nieuwe instroom, uitval). Ook is de situatie op de arbeidsmarkt door de coronaperiode veranderd waardoor er minder doorstroommogelijkheden zijn. In de participatieketen wordt samen gekeken naar waar de kansen liggen op de arbeidsmarkt en hoe hierop geanticipeerd kan worden binnen Activerend Werk. Ook worden kansen benut om scholing en Activererend Werk te combineren, zoals bij de Praktijkverklaring, waarbij inwoners in eigen tempo al doende leren en kunnen aantonen dat zij over de nodige vaardigheden beschikken.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Het proces van inkoop is afgerond. Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders wordt verbeterd door het intensiveren ervan. Er is een werkwijze ontwikkeld voor de samenwerking tussen (speciaal) onderwijs en jeugdzorg en in twee wijken zijn praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts gestart.
Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. De jeugdigen kunnen op deze manier in hun wijk blijven met hun vrienden/vriendinnetjes van de school.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

In mei is het Perspectiefoverleg gestart. Hier worden, voor gezinnen waar uithuisplaatsing dreigt, afspraken gemaakt over intensieve, ambulante hulp ter voorkoming ervan. Als uithuisplaatsing toch noodzakelijk is, dan wordt dit zo kort mogelijk ingezet. In de cijfers zien we in 2020 een lichte daling van het aantal jongeren in verblijf.
Drie zorgaanbieders en de wijkteams hebben een manier ontwikkeld om bij onveilige thuissituaties snel ondersteuning in te kunnen zetten. Op 1 januari 2021 gaat dit project van start.

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt voor de Woonzorgvisie en de visie Sociaal Domein, die in 2021 aan de raad worden aangeboden. Het realiseren van betaalbare woningen is in de huidige markt niet gemakkelijk; gelukkig biedt de Woondeal kansen waar gemeente Arnhem in de komende jaren gebruik van zal maken.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de Zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Figuur behorend bij het doel 'Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij'

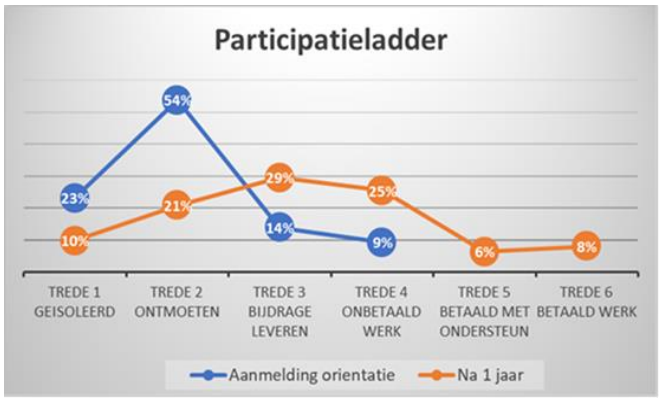

Wat hebben we gedaan

Als gevolg van de coronamaatregelen hebben Sociale wijkteams en zorgaanbieders hard gewerkt om zorg en ondersteuning op alternatieve manieren aan te bieden. In veel gevallen werd gebruik gemaakt van digitale hulpmiddelen; zo hebben veel hulpverleners via beeldbellen zorg en begeleiding op afstand geboden. Daar waar alleen digitale ondersteuning niet voldoende was, is met inachtneming van de nodige voorzorgsmaatregelen, ook fysieke ondersteuning geboden (bijvoorbeeld aan gezinnen met signalen van onveiligheid, aan GGZ-cliënten bij beschermd wonen en hulp bij het huishouden). Via diverse raadsbrieven is de raad hierover geïnformeerd. De aanbieders zijn in de periode vanaf maart tot juli gecompenseerd voor de zorg die niet geleverd kon worden. Vanaf juli is de reguliere hulpverlening in veel gevallen weer hervat en is deze compensatieregeling gestopt. Aan het einde van 2020 is, ook tijdens de tweede lockdown, nagenoeg alle zorg en ondersteuning weer hervat, ook voor groepsbegeleiding en groepsbehandeling.

Er is veel energie en aandacht uitgegaan naar het voortzetten van de zorg tijdens de coronaperiode. Daardoor heeft een aantal maatregelen en projecten enige vertraging opgelopen. Hieronder is de voortgang van de doelen en inspanningen die in de begroting 2020 zijn genoemd weergegeven. Daarnaast wordt ook drie maal per jaar de bestuursrapportage Zorg opgesteld. In deze bestuursrapportage is meer detailinformatie te vinden over de voortgang van het programma Zorg Dichterbij.

Eind 2020 is gestart met de ontwikkeling van een integrale visie sociaal domein. De raad heeft een eerste bijeenkomst gehad om uitgangspunten voor de visie te bespreken. Parallel aan de opstelling ervan wordt ook het integraal jeugdbeleid uitgewerkt.

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	
Versterken eigen kracht van inwoners, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen	

Bij de inzet van passende zorg wordt beter bekeken of deze er ook toe leidt dat de eigen kracht en het sociaal netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en in de beleidsregels staat deze aanpak centraal. Een website met beschikbare algemene voorzieningen in onze wijken is opgeleverd en wordt verder doorontwikkeld. Er zijn goede stappen gezet, maar we verwachten nog meer resultaten te kunnen bereiken.

Versterken van de zorgtoewijzing

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Ook aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract konden krijgen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg.

Sturen op kwaliteit en resultaat (mede gericht op afschaling specialistische zorg)

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn vrijwel alle ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. In de komende periode zullen we aanbieders hier ook op aanspreken, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook zullen we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles blijven uitvoeren, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren. Ook de komende periode blijven we hierop inzetten. In november is het AEF rapport 'stelsel in groei' opgeleverd waaruit blijkt dat de Rijksbijdragen niet toereikend zijn voor de kosten jeugdzorg. De VNG onderhandelt naar aanleiding van dit rapport met het ministerie over een meer passende Rijksbijdrage. Er is nog geen uitsluitsel.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) lokaal en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Veilig thuis

Zie de toelichting bij de doelstelling 'Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis' die hierboven is opgenomen.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

De wijkteams kunnen beschikken over een digitale sociale kaart waarin de algemene voorzieningen staan. Deze website zal worden doorontwikkeld zodat deze meer inzicht geeft in het aanbod en deze voorzieningen beter ingezet kunnen worden. Ook wordt beter gekeken wat van ouders of hun netwerk zelf kan worden verwacht, of wat vanuit onderwijs kan worden geboden, voordat specialistische jeugdzorg wordt ingezet.
Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders is verbeterd door het intensiveren van de onderlinge samenwerking; onder andere bij de start van de Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) en de samenwerking met (Speciaal) Onderwijs. Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke ondersteuning en zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. In twee wijken loopt een proef waarbij wijkcoaches zelf specialistische begeleiding bieden. Met de kennis die coaches hebben van de wijk en het netwerk van de jeugdige, kunnen zij kinderen gemakkelijk verwijzen naar activiteiten in de buurt.

Versterken van de zorgtoewijzing en intensiveren van de samenwerking met andere verwijzers

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract kregen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg. De huisartsen en gecertificeerde instellingen (verwijzers naar jeugdzorg) zijn geïnformeerd over de gecontracteerde zorg.
In twee wijken is gestart met een Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) bij de huisarts. Uit de eerste resultaten blijkt dat deze POH-jeugd het overgrote deel van de vragen zelf kan behandelen en slechts in incidentele gevallen een verwijzing naar een gecontracteerde aanbieder nodig is.

Sturen op kwaliteit en resultaat

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn de ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. We spreken aanbieders hierop aan, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook voeren we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uit, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.
Vanuit de regio en de gemeenten wordt actief gestuurd op de transformatieopgaven die vanuit de regio, samen met de aanbieders, zijn opgesteld.
In de eerste helft van 2020 is de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming opgesteld. Doel is onder andere een betere gezamenlijke aanpak van zorgorganisaties rondom kwetsbare kinderen en gezinnen. De Verbeteragenda wordt in 2021 verder uitgewerkt.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren.
Heel 2020 was er aandacht voor de Rijksbijdrage voor de Jeugdwet aangezien het overgrote deel van de gemeenten te maken blijven houden met tekorten in de jeugdzorg. In december verscheen het AEF-rapport Stelsel in groei waar de structurele tekorten in de jeugdzorg worden belicht.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg, ook al is dat tekort lager dan aanvankelijk geprognotiseerd.
Om meer grip te krijgen op de tekorten in de jeugdzorg heeft de gemeenteraad medio 2020 op voorstel van de TaskForce negen maatregelen vastgesteld:

- Perspectiefoverleg;
- Samenwerken aan veiligheid;
- Verkorten van de veiligheidsketen;
- Doorstroom van Jeugdwet naar de Wet langdurige zorg bevorderen;
- Praktijkondersteuner huisarts jeugd-GGZ;
- Handhaving op zorgaanbieders;
- Monitoring verbeteren;
- Sociaal Hospitaal;
- Begeleiding door Sociale wijkteams zelf.

Voor al deze maatregelen is in 2020 de voorbereiding begonnen en zes maatregelen zijn ook al gestart.
Een maatregel richt zich specifiek op de toepassing van de juiste wet. Zolang ontschotting tussen de zorgwetten niet is gerelateerd kijken we nog beter wanneer Wlz en Zvw voorliggend zijn op de Jeugdwet.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) stadsbreed en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is. Ook wordt gekeken naar de mate waarin afschaling van zorg zichtbaar wordt in de data, bijvoorbeeld de verschuiving van zware naar lichtere zorg, de duur van de trajecten of de inzet van groepsaanbod in plaats van individuele zorg.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer jeugdigen krijgen passende zorg dichtbij de eigen woonomgeving'

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

Koppelen zorg(behoeften) aan wonen

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. In de uitvoering van Sociaal Hospitaal (SOHOS) komt naar voren dat huisvesting een belangrijk onderwerp is bij multiprobleemgezinnen. De samenhang tussen woon- en andere problemen vraagt om een meer intensieve samenwerking met de corporaties. Dit wordt in de visie Sociaal Domein en de Woonzorgvisie opgepakt.

Eind 2019 hebben we afscheid moeten nemen van het Hulpmiddelencentrum (HMC) als leverancier van Arnhem-Noord. Sindsdien draait Medipoint de hulpmiddelendienstverlening in beide helften van de stad. Dit heeft Medipoint heel voortvarend aangepakt; zelfs in de turbulente periode waarin de overdracht plaatsvond hebben zij geen enkele klacht over de dienstverlening gekregen.
Voor inwoners met een incidentele verplaatsingsbehoefte hebben we verspreid over de stad diverse poolpunten waar de inwoner een scootmobiel kan lenen. Door de maatregelen tegen verspreiding van corona heeft driekwart van de scootmobiel poolpunten de deuren (tijdelijk) moeten sluiten. Dit betrof met name de punten in verzorgingstehuizen. Om onze inwoners een alternatief te bieden is in 2020 een haal- en-brengservice gestart waarbij een inwoner een scootmobiel op afspraak aan huis afgeleverd kan krijgen.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast

De wijkveiligheid is onderzocht en het beschikbare instrumentarium om overlast aan te pakken is in beeld gebracht. Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Ontwikkelen preventieve maatregelen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.
In 2020 is samen met een aantal zorgpartijen gewerkt aan de voorbereiding van de uitbreiding van bemoeizorg, die naar verwachting met ingang van het tweede kwartaal in 2021 kan worden ingezet.

Regionale sluitende afspraken Beschermd Thuis

In de regio Centraal Gelderland staan we voor de uitdaging om de doordecentralisatie verder vorm te geven. De komende jaren (2022 tot 2031) wordt beschermd wonen niet alleen een taak van centrumgemeenten, maar een taak van alle gemeenten. In 2019 is het Transformatieplan Samen aan Zet vastgesteld. Regionaal is in het najaar van 2019 de stuurgroep Samen aan Zet gevormd, om keuzes voor de doordecentralisatie van beschermd wonen bestuurlijk voor te bereiden ter bespreking in het Regionaal Portefeuillehouders Overleg Zorg en in de colleges en gemeenteraden. De bestuurders van de gemeenten Rheden, Westervoort, Arnhem, Renkum en Overbetuwe hebben zitting in de stuurgroep.
Om beschermd wonen door te decentraliseren is regionale samenwerking vanuit gezamenlijke uitgangspunten noodzakelijk. De bestuurlijke uitgangspunten voor de regionale samenwerking zijn in alle colleges van de regiogemeenten vastgesteld en de raden zijn geïnformeerd (zie raadsbrief Bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen). Er is een uitvoeringsagenda opgesteld om de regionale samenwerking verder vorm te geven. Over deze regionale ontwikkelopgave wordt de dialoog aangegaan met belangrijke samenwerkingspartners en cliënten/ervaringsdeskundigen. Met ingang van 2022 treden de regionale afspraken in werking. Alle Nederlandse gemeenten hebben via de VNG ingestemd met de Norm voor Opdrachtgeverschap, waarin staat hoe ze regionaal en bovenregionaal willen samenwerken bij beschermd wonen en maatschappelijke opvang. De Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO) is op 10 juni 2020 in een resolutie vastgesteld door gemeenten in VNG-verband, zowel voor jeugd als voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Deze Norm voor Opdrachtgeverschap vormt daarmee ook een kader voor de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Er is een regiobeeld opgesteld, samen met de zorgverzekeraar, om de verdere samenwerking voor de inwoners van onze gemeente en de verzekerden van Menzis te verbeteren. Er liggen uitdagingen voor de toekomst, vooral in verband met de toenemende vergrijzing. Samen met de zorgpartijen uit onze gemeente en regio is een start gemaakt om dit regiobeeld om te zetten naar een regiovisie. Door de uitbraak van het coronavirus is er vertraging opgetreden in dit proces. Alle zorgpartijen moeten nu de prioriteit geven aan de bestrijding van het virus en het welzijn van personeel en cliënten.
Bij de zorginkoop voor de Wmo is een eis opgenomen voor forensisch beschermd wonen. Op 1 juli is deze eis van kracht. Uitgangspunt bij de zorgverlening is het herstel van de cliënt in de eigen woonomgeving en regio. Indien een aanbieder zich door het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft laten contracteren om forensische zorg te leveren, stelt de regio Centraal Gelderland de volgende eis: Voordat de aanbieder een forensische cliënt in zorg neemt, wordt contact gelegd met de regionale toegang. De regionale toegang geeft dan vroegtijdig een advies of er na het aflopen van de strafrechtelijke titel vervolgzorg in de vorm van Beschermd wonen Wmo kan worden ingezet. De regionale toegang neemt als leidraad voor een positief advies dat de voorwaarden voor een succesvol traject in deze regio het meest kansrijk zijn, conform de regels van de Handreiking Landelijke toegankelijkheid. Het herkomstonderzoek loopt op dit moment.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat de verwachting is dat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg. Het inzetten van de juiste wet op het juiste moment en de juiste situatie monitoren we samen met de wijkteams. We kijken in concrete casussen of Wlz of Zvw voorliggend zou kunnen of moeten zijn aan de Jeugdwet.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

Persoonsgerichte integrale zorg (ketenafspraken)

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg- en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Betere aansluiting van de Sociale wijkteams op Ggz-behandelzorg

We zijn met de zorgverzekeraar in overleg om de samenwerking tussen de FACT-teams van Pro Persona en de wijkcoaches van het Sociale wijkteam te versterken. In 2019 heeft de zorgverzekeraar hiervoor middelen beschikbaar gesteld. In 2020 heeft de gemeente Arnhem dit budget beschikbaar gesteld. Het gaat om het financieren van een sociaal psychiatrisch verpleegkundige, werkzaam bij het FACT-team, die als kennisbron kan worden ingezet door het Sociale wijkteam. Overleg met de zorgverzekeraar is gaande om vanaf 2021 deze kosten gezamenlijk te dragen.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken zorg (19A66)

De wijzigingen zijn verwerkt in de teksten en tabellen in de geamendeerde MJPB 2020-2023.

Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid (19M124)

We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten van de jeugdzorg.
Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Aanbieders die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg bieden;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland;
- Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland;
- VGGM;
- BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	57.921	30.808	56.785	60.704	-3.919
Baten	6.639	918	5.134	5.222	88
Saldo lasten en baten	***-51.282***	***-29.891***	***-51.651***	***-55.482***	***-3.831***
Toevoegingen aan reserves	4.393	678	2.031	2.009	22
Onttrekkingen aan reserves	2.823	1.100	3.496	3.425	-71
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.569***	***422***	***1.465***	***1.416***	***-49***
Gerealiseerd resultaat	**-52.852**	**-29.469**	**-50.186**	**-54.066**	**-3.880**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-3.641	N				
Zorg	-1.534	N	Algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	101	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	933	V	Ambulantisering GGZ	N	I	AR
Zorg	-2.077	N	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	-680	N	Begeleiding	N	I	AR
Zorg	-380	N	Bedrijfsvoering	N	I	AR
Zorg	637	V	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	-484	N	Dubieuze debiteuren	N	I	AR
Zorg	-157	N	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Baten	157	V				
Zorg	157	V	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Huishoudelijke ondersteuning

Dit nadeel heeft betrekking op de algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning. Per 1 juli 2020 is een beleidswijziging geweest, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit nadeel wordt gecompenseerd met het voordeel op de wijkprogramma's maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning.

Doelgroepenvervoer

Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Ambulantisering GGZ
Vanuit de decentralisatie middelen heeft gemeente Arnhem middelen gekregen voor ambulantisering GGZ die deels regionaal bedoeld zijn. Het gaat om het (op)bouwen van een lokale ondersteuningsstructuur, voor psychisch kwetsbare personen. De middelen zijn in 2020 niet uitgegeven, mede omdat de middelen laat zijn toegekend. Daarnaast is er een vertraging van het starten van de activiteiten opgetreden door corona, waardoor deze activiteiten in 2021 zullen starten. Een deel van het budget waar een bestedingsplan voor aanwezig is, is overgeheveld naar 2021. Dit is het restant van het budget dat ten gunste van de algemene middelen komt.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op de wijkprogramma's wordt een voordeel vermeld van € 3,6 miljoen. Het nadeel bij programma S07 Zorg en het voordeel op de wijkprogramma's wordt veroorzaakt doordat de begroting is gebaseerd op de realisatie 2018 en begin 2019. Sinds eind 2019 is een verschuiving te zien van de realisatie van de wijken naar stad. Het netto voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Het resultaat voor WMO begeleiding is netto een significant bedrag. Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 680.000 gemeld en bij de wijkprogramma's is een voordeel van € 653.000 gemeld. Vanaf begin 2020 is er een verschuiving te zien van de wijkprogramma's naar de stad en de begroting is gebaseerd op de realisatie van 2018 en begin 2019. Dit zorgt ervoor dat er een afwijking op zowel stad als wijkprogramma's is.

Bedrijfsvoeringsbudget
In 2019 is een start gemaakt met monitoring binnen het programma Zorg. In 2020 is hier verder vorm aangegeven. De gemaakte kosten hebben betrekking op implementatie Power BI, bouwen van een datawarehouse, etc. Met deze kosten zijn er geen rekening gehouden binnen het budget, omdat het kosten zijn.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019.

Voorziening dubieuze debiteuren
Bij een aantal organisaties staat een vordering open. De vordering staat langer dan één jaar open en uit voorzichtigheidsprincipe voorzien we vorderingen die langer open staan dan een jaar volledig.

Specifieke jeugdzorg budgetten
Vanuit het rijk hebben we middelen gekregen voor de projecten Gelderse verbeteragenda jeugdbescherming en Transitie vastgoed jeugdzorgplus. De ontvangen middelen staat op de baten. De netto saldo van de baten en lasten voor deze projecten is nul.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Vitale Verbindingen

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Score Arnhem 2019	Score Arnhem 2020	Toelichting	Bron
Jeugdwet, aantal inwoners met verblijf	610	554	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, Gezinshuizen, Leef- en behandelgroepen, Pleegzorg en verblijf op eigen terrein.	Afdeling Informatie/F&C
Beschermd wonen, aantal inwoners met verblijf	1013	958	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, intramuraal	Afdeling Informatie/F&C
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	€ 887	€ 844	Gedeclareerde zorgkosten m.b.t. het jaar, gedeeld door het aantal inwoners aan het einde van het jaar.	Afdeling Informatie/F&C

Indicator	Score Arnhem 2018	Score Arnhem 2019	Toelichting	Bron
Gemiddelde stijging op participatieladder bij activerend werk			Centrum Activerend Werk heeft i.o.v. gemeente Arnhem een systeem ontwikkeld om vanaf aanmelding voor Activerend Werk de stappen op de participatieladder vast te leggen. Vanaf 2021 zal aangegeven kunnen worden hoeveel treden inwoners gemiddeld stijgen op de participatieladder in een periode van een jaar.	Afdeling Informatie/F&C
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning		79%	De vraagstelling in het inwonerstevredenheidsonderzoek m.b.t. 2018 was anders dan m.b.t. 2019, daarom is geen score voor 2018 opgenomen.	Inwoner-tevredenheids-onderzoek

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	1e half jaar 2020	730	640	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	CBS - Monitor Sociaal Domein Wmo
Jongeren met jeugdhulp	1e half jaar 2020	10,1	9,7	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	1e half jaar 2020	0,5	0,3	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	1e half jaar 2020	1,2	1,1	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.

Actuele beleidskaders

- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Taskforce Maatregelen Jeugdzorg
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019).

Welzijn en inclusie

We willen de randvoorwaarden scheppen om ervoor te zorgen dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperking en/of seksuele voorkeur, kunnen meedoen en zich thuis voelen in Arnhem. We willen dat Arnhem een inclusieve stad is.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht afkomst, kan meedoen en zich thuis voelt in Arnhem. Dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen, duurzame inburgering en een passend vangnet.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en op acceptatie van seksuele diversiteit, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij een ieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Wat wilden we bereiken

Wij willen samen zorgen voor een sterke sociale basis waarin iedereen zoveel als mogelijk gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen. Door Arnhemmers te stimuleren en waar nodig te faciliteren bij het organiseren van activiteiten voor hun buurt, bouwen we samen aan een sterke sociale basis. We versterken de saamhorigheid tussen inwoners, dat mensen naar elkaar omkijken en voor elkaar klaarstaan. Door Arnhemmers op tijd met activiteiten en voorzieningen een duwtje in de rug te geven en een helpende hand te reiken, voorkomen we samen met hen dat ze in de problemen komen of dat hun problemen groter worden.

Prestatiedoelen	Status
Veilig en positief opgroeien	

Samen met VGGM en peuteropvang wordt intensief opgetrokken om alle jonge kinderen goed in beeld te hebben en met 2 jaar een plekje te geven op de peuteropvang. Voor ouders die extra ondersteuning nodig hebben thuis, is er voorliggend, ambulante begeleiding beschikbaar. Samenwerken met ouders is een van de speerpunten vanuit het beleid onderwijsachterstanden/ kansengelijkheid. De noodzaak ervan is tijdens eerste lockdown alleen maar zichtbaarder geworden.
Tijdens de coronacrisis is snel geschakeld tussen voorschool, onderwijs, Sociale wijkteams en welzijnspartners. Zo konden bijvoorbeeld kinderen naar de noodopvang als Sociale wijkteams signaleerden dat dit een betere plek was voor een kind in een kwetsbare positie.

Meedoen en openstaan voor elkaar

In het tweede kwartaal 2020 is het beleidsplan herijking van de welzijnsopgave ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

In 2020 zijn diverse initiatieven gestart. Door de crisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in onze stad. De crisis staat op gespannen voet met de doelen zoals het verminderen van eenzaamheid, een probleem dat door de crisis mogelijk alleen meer vergroot is.
Door de crisis kunnen Arnhemmers elkaar veelal alleen online ontmoetten. Ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers en professionals zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. De maatschappelijke partners hebben alle zeilen bijgezet om op andere manieren de ondersteuning aan Arnhemmers te bieden. Zo zijn bijvoorbeeld honderden mantelzorgers gebeld om te vragen hoe het gaat. Goede samenwerkingen, zoals Voor Elkaar In Arnhem en samenwerkingen tussen wijkorganisaties, Sociale wijkteams en onderwijs zijn tot stand gekomen. Andere kant is ook dat buurthuizen het zwaar hebben, door de coronamaatregelen zien zij hun inkomsten dalen.

Vanaf 2020 is er € 500.000 per jaar extra beschikbaar voor ontmoeten. Om voorzieningen te verbeteren of toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Uitgangspunt is dat de voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners. In 2020 is aan 11 elf initiatieven in verschillende Arnhemse buurten financiële ondersteuning geboden om bijvoorbeeld hun buurthuis of ontmoetingsruimte te verbeteren. Het college heeft in 2020 ook besloten een deel van de beschikbare middelen te reserveren voor het opvangen van problemen als gevolg van de coronacrisis.

Duurzame inburgering

In aanloop naar de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en bereiden we ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.
Ondanks de coronacrisis zijn de (aangepaste) duale trajecten gestart bij een Beautiful Mess, hebben een aantal nieuwkomers een baan gekregen bij de Mondmaskerfabriek en zijn alle voorbereidingen afgerond voor bureau nieuwkomers dat in 2021 van start is gegaan.

Een passend vangnet

Het jaar 2020 was in verband met de coronacrisis een bewogen jaar voor de opvang. Ingezet is op het bieden van opvang met inachtneming van de RIVM-richtlijnen. Voor de opvang van daklozen is een extra opvanglocatie geopend op een cruiseschip. De bed-, bad- en broodvoorziening en noodopvang voor asielzoekers zat sneller vol wegens corona.

De afwikkeling van procedures binnen de vreemdelingenketen heeft tijdens de eerste lockdown stilgelegen wat ervoor heeft gezorgd dat er minder uitstroom is gerealiseerd in deze opvangvormen.

Met de uitvoering van de in de Herstelagenda opgenomen ambitie van opvang naar wonen is gestart door een verkenning uit te voeren naar de kansen en mogelijkheden om woonplekken te realiseren.

Inclusieve stad

Arnhem heeft al een aantal jaren stappen gezet in het inclusiever maken van onze stad. Op de eerder opgestelde negen speerpunten hebben we het nodige bereikt en in gang gezet. Op een aantal punten kiezen we voor een scherpere focus.
In de zomer van 2020 informeerden we de gemeenteraad over de stappen die zijn gezet en de gemaakte keuzes als het gaat om het programma Inclusief Arnhem. We richten ons op een vijftal focuspunten, waarop we zelf en in samenwerking met de stad invloed kunnen uitoefenen om deze te realiseren. Het gaat hier om:
1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Veilig en positief opgroeien	
Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering	

Arnhem richt zich op het zoveel als mogelijk bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen voor kinderen en jongeren. Als we ons richten op hen en hun toekomst, kunnen we latere problemen voorkomen. Onze gemeenschappelijke inzet zorgt daarmee voor het grootste resultaat. Met opzet spreken wij over opgroeien en opvoeden. Het gaat er namelijk om dat het welzijnswerk niet alleen is gericht op het kind of de jongere, maar juist ook op haar of zijn omgeving: ouders, school, straat, sport.

Een goede afstemming en samenwerking is daarom van belang tussen bijvoorbeeld kind- en jongerenwerk (denk aan Rijnstad, AM Support en Presikhaaf University), sport (denk aan Sportbedrijf en Jeugdfonds Sport & Cultuur Arnhem), onderwijs (denk aan PAS-VVE) en jeugd(gezondheids)zorg (denk aan VGGM-Kansrijke Start, huisartsen en zorgaanbieders) bij het bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen. Het gaat hierbij ook om het kennen van de online leefwereld. Deze is voor veel kinderen en jongeren net zo belangrijk als de straat. Online jongerenwerk maakt daarom onderdeel uit van onze aanpak. Ook zijn jongeren vaak mantelzorger. Als het gaat om mantelzorgondersteuning verdienen zij specifieke aandacht.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Samen met partners in de stad wordt gekeken aan welke voorliggende voorzieningen behoefte is en wordt gewerkt aan het ontwikkelen van voorliggende voorzieningen in wijken.

In 2020 werd door de coronacrisis zichtbaar wat het belang is van voorliggende voorzieningen en het snel kunnen inspelen op behoefte en vraag uit de wijken. Onder andere welzijnspartners, onderwijs en sport speelde snel in op de veranderende vraag. Veel activiteiten werden georganiseerd, op een alternatieve manier aangeboden, bijvoorbeeld online of buiten, aangeboden. Samenwerking tussen onderwijs, Sociale wijkteams en welzijn, voornamelijk rond kinderen in kwetsbare posities, is veel intensiever en beter geworden.

Na de coronacrisis zal gekeken worden welke voorliggende voorzieningen structureel nodig zijn. Als sociale basis in de wijken en om specialistische zorg te voorkomen.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Netwerkaanpak eenzaamheid

Deze aanpak is gericht op het tegengaan van eenzaamheid en sociaal isolement bij zowel ouderen als bij jongeren. Zeker in coronatijd is dit van groot belang. De aanpak eenzaamheid is een belangrijk speerpunt van het Rijk en van het Arnhems college. In 2020 is gestart met een wijkgerichte aanpak en een opzet voor monitoring. We zijn begonnen in de wijken Malburgen en Elderveld. Hiervoor werken we samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de organisaties en initiatieven in de wijken. Ontmoeten maakt ook deel uit van de aanpak eenzaamheid. In oktober is de Week tegen eenzaamheid gehouden met ontmoetingen in diverse wijken. De aanpak is ook opgenomen in opdrachten aan de welzijnspartners.

Bestendigen regenboogaanpak

In juli 2020 is de regenboogagenda 2020-2022 vastgesteld. Met deze agenda streven we naar gelijkheid, acceptie en inclusie voor LHBTIQ+ personen in Arnhem op verschillende terreinen: de gemeente als goed voorbeeld, veiligheid, zorg en welzijn, onderwijs en sport. En er is extra aandacht voor onder meer transgender personen, acceptatie in religieuze gemeenschappen en LHBTIQ+ ouderen. De coronamaatregelen hebben grote invloed gehad op de activiteiten op dit thema. Veel van de voorstellingen, workshops, trainingen en voorlichtingen hebben helaas niet door kunnen gaan. Toch konden enkele activiteiten wel doorgaan. Zo is onder andere, zoals elk jaar, de regenboogvlag gehesen en is er een regenboogkookworkshop gegeven op 'Coming Out Day'. Ook zijn er Krav Maga trainingen om de weerbaarheid onder deze groep te versterken. Daarnaast is het gaybrapad in de stad opnieuw in de verf gezet.

Herformuleren welzijnsopdrachten

Het doel van de herijking welzijn is om een beweging op gang te brengen die de uitvoering van het welzijnswerk verder versterkt, waarbij zo slim mogelijk combinaties van functies en voorzieningen worden gemaakt voor de inwoners in onze wijken. In 2020 zijn wijkgesprekken gevoerd in alle Arnhemse gebieden en zijn samen met instellingen en bewoners de hoofdthema's besproken. Op basis hiervan is een richtinggevende notitie Herijking welzijnsopdracht Samen werken aan een sterke sociale basis opgesteld en half 2020 ter besluitvorming naar de raad gestuurd. We willen het welzijnswerk, veel meer dan nu het geval is, vanuit de behoeften in de wijken vormgeven. Zodat Arnhemmers die elkaar willen helpen dat goed kunnen doen en waar nodig worden ondersteund. Arnhemmers hebben hulp nodig dichtbij, in de eigen omgeving. Deze ondersteuning wordt geboden door vrijwilligers of professionals die de buurt goed kennen. Organisaties werken met elkaar samen voor en met de Arnhemmers.
We willen met de herijking van de welzijnsopdracht bereiken dat er:

1. concrete keuzes op basis van stedelijke en wijkspecifieke opgaven worden gemaakt;
2. op een slimmere wijze welzijnswerk wordt ingezet door middel van sociale innovaties;
3. duidelijkere focus komt op thema's en doelgroepen;
4. meer gewerkt wordt op basis van resultaten in plaats van op activiteiten;
5. meer samenhang en samenwerking komt in plaats van de nu bestaande versnippering;
6. professionalisering en verzakelijking plaatsvindt met een duidelijk opdrachtgeverschap en met regie vanuit de gemeente.

Ondersteuning mantelzorgers

We richten ons op het faciliteren en stimuleren van mantelzorg en informele zorg. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en het helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen.

Tijdens de coronacrisis is gebleken hoe cruciaal informele zorg is, dat mensen naar elkaar omkijken. Voor Elkaar In Arnhem is gestart, een samenwerking tussen MVT (Mantelzorg Vrijwillige Thuishulp Arnhem), SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem), Rijnstad en de gemeente, waarbij hulpvragen van Arnhemmers gekoppeld wordt aan vrijwilligers.

Duurzame inburgering

Voorbereiden op de nieuwe inburgeringswet en ontwikkelen nieuwe werkwijze

We vinden het belangrijk dat nieuwkomers zich welkom voelen in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Hiervoor bieden we maatschappelijke begeleiding. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. In de pilot duale trajecten combineren we begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

De nieuwe Wet inburgering wordt op 1 januari 2022 ingevoerd, waarbij in de begeleiding wordt uitgegaan van toekomstperspectief en inzet naar een hoger taalniveau.

In aanloop van de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en we bereiden ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.

Een passend vangnet

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Eind tweede kwartaal is het Arnhemse projectplan aangeboden aan de raad. De uitvoering van het plan loopt volgens planning. De coronacrisis heeft behoorlijke gevolgen voor (kwetsbare) jongeren, zoals uithuiszetting door ouders en toenemende jeugdwerkloosheid en daardoor schulden. Daarom wordt extra aandacht besteed aan de schuldenaanpak voor dak- en thuisloze jongeren en aan het toepassen van maatwerk bij knellende regels. Daarnaast is de aandacht voor huisvesting voor deze jongeren geïntensiveerd met de beweging ‘van opvang naar wonen’.

Uitvoeren regiovisie 2019-2022 huiselijk geweld en kindermishandeling

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld van 0-100 jaar. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben (sturen op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen). We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het vele op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal meldingen en adviezen daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid vanaf afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid vanaf afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Versterken ketensamenwerking Moviera- wijkteams- Veilig thuis

De samenwerking tussen de verschillende partners bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is in het afgelopen jaar intensiever geworden ten gevolge van de urgentie die de coronacrisis veroorzaakt. Ook investeren we in de ontwikkeling van een multidisciplinaire aanpak bij complexe situaties.

Versterken ketensamenwerking OGGZ-partners

Signalen over niet optimaal verlopende samenwerking worden door VGGM en gemeente onmiddellijk geadresseerd en besproken, hetzij bilateraal op uitvoerend niveau, hetzij in breder verband op managementniveau.
Het project zorg- en veiligheidsstructuur, waarin het versterken van de gehele keten centraal staat, had in verband met de coronacrisis minder prioriteit maar is in het derde kwartaal weer opgepakt. Afronding zal in het eerste kwartaal van 2021 plaatsvinden.

Inclusieve stad

Toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente VN-verdrag Handicap

In 2020 is gestart met het opstellen en inrichten van een Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en met de implementatie van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST). Hierbij zijn belanghebbenden (onder meer het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten APCG en Bijzonder in Arnhem) nauw betrokken. De AST is een belangrijke uitwerking van het VN-verdrag Handicap, waarvan Arnhem een van de VNG-koplopergemeenten is. Voor de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST) zijn incidentele en structurele budgetten (gemeentebreed, bij Vastgoed en bij Openbare Ruimte) beschikbaar en deze zijn/worden besteed.

De monitor VN-verdrag Handicap van de VNG is breed uitgezet onder inwoners, beleidsmedewerkers en bestuur. Ook zijn er interviews afgenomen. De uitkomst wordt gebruikt bij het opstellen van de Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap.

Bestrijding van discriminatie

Voorkomen en tegengaan van discriminatie is een van de vijf focuspunten van het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem. De huidige aandacht voor dit thema en gebeurtenissen wereldwijd benadrukken de noodzaak hiervan. Een visie en actieplan worden ontwikkeld. Qua uitvoering is Vizier actief als meldpunt en stimuleren we de meldingsbereidheid. Er is in 2020 een start gemaakt met de ontwikkeling van een campagne die bijdraagt aan de bewustwording van discriminatie en het tegengaan ervan onder inwoners als uitvoering van de motie 20M138. Deze campagne dient ook bij te dragen aan het bevorderen van de meldingsbereidheid. De verdere ontwikkeling en uitvoering van de campagne loopt in 2021 door.

Inclusieve organisatie en communicatie

Zowel het onderwerp Inclusieve organisatie als communicatie is een focuspunt van het uitvoeringsplan.
De gemeenteraad heeft een inclusieve en diverse organisatie duidelijk geagendeerd. In het uitvoeringsplan is hierover het volgende opgenomen: "Wij werken de komende twee jaar aan het inclusiever maken van de eigen organisatie. De aandachtspunten liggen op diversiteit met betrekking tot leeftijd, etniciteit en medewerkers met een arbeidsbeperking. Dit betekent dat wij op alle niveaus een inclusieve methode van werving en selectie stimuleren. Daarnaast streven wij naar een inclusieve werksfeer om behoud van werknemers te waarborgen."

Inclusieve organisatie
Begin 2020 is de nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl de lucht ingegaan. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie waar iedereen zich thuis kan voelen.
De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd.
Tijdens de Diversity Week in oktober hebben we stilgestaan bij drie landelijke dagen: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. De directie heeft toen ook een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft.

Het aantal jongeren en medewerkers met een vermoedelijke niet-westerse migratieachtergrond in onze organisatie is licht gestegen.
Ook nemen we deel aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor.

Inclusieve communicatie
Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal bevat voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem

In het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem met de vijf focuspunten gaan we uit van een actieve bijdrage van onder meer belangengroepen en klankborden. Alle focuspunten dragen bij aan het zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem.
Er hebben dit jaar fysieke en online overleggen en bijeenkomsten plaatsgevonden. Veel bijeenkomsten hebben niet door kunnen gaan vanwege de coronamaatregelen.
Waar het gaat om het focuspunt Diversiteit in organisaties is een onderzoek gestart naar de mate van diversiteit. Hierbij zijn, naast de gemeente Arnhem, partners van de Diversiteitsreis betrokken. Ook is een tweetal online netwerkcafés georganiseerd waarbij studenten en 'young professionals' met een niet-westerse migratieachtergrond konden netwerken met professionals van diverse organisaties.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
We faciliteren de verbreding van het platform Voor elkaar in Arnhem en zetten in op een versteviging van deze nieuwe samenwerkingsvorm	

In de Herstelagenda is aandacht besteed aan hulpvragen van inwoners en het matchen van vrijwilligers. Voor Elkaar in Arnhem (VEIA) is ontstaan tijdens de crisis. Samenwerkende partners bundelen hulpvragen en koppelen deze in de wijken aan vrijwilligers.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra (19M123)
Afgedaan per raadsbrief van 15 december 2020.

Subsidieregeling Burgerkracht sociaal domein (19M138)
Deze motie is afgedaan.

Verbinding buurthuis met wijk (19M139)
De gemeenteraad heeft voor de zomer een raadsinformatiebrief ontvangen als tussenrapportage. Met de buurthuizen werken we goed samen en we faciliteren ze op de korte en op de (iets) langere termijn. Hiermee is de motie nog niet geheel afgedaan, het gaat om het samenwerkingsproces.

Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143)
Met het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem geven we (nadere) invulling aan de volgende moties:

- 'Verdere invulling inclusief Arnhem' (17M63g). Deze motie is al eerder afgedaan en wordt hiermee nader ingevuld.
- ‘Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid’ (19M143) via het plan van aanpak VN-verdrag Handicap.

Betere begeleiding nareizigers (19M154)
De gemeenteraad is geïnformeerd over deze motie middels de raadsinformatiebrief 'Stand van zaken actieplan voor nieuwkomers 2019-2022' en motie 'Betere begeleiding nareizigers' op 24 maart 2020. Hiermee is de motie afgedaan.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	17.700	18.236	23.250	21.088	2.162
Baten	1.230	755	754	1.227	473
Saldo lasten en baten	***-16.470***	***-17.481***	***-22.495***	***-19.860***	***2.635***
Toevoegingen aan reserves	1.744	0	550	880	-330
Onttrekkingen aan reserves	362	1.100	2.761	2.930	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.382***	***1.100***	***2.211***	***2.051***	***-161***
Gerealiseerd resultaat	**-17.852**	**-16.381**	**-20.284**	**-17.810**	**2.474**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	2.173	V				
Welzijn	888	V	AWBZ/MO middelen	N	I	AR
Welzijn	564	V	Coronabudget MO	J	I	AR
Welzijn	-254	N	Jeugd	N	S	AR
Welzijn	448	V	OGGZ	N	I	AR
Welzijn	527	V	Diversen	N	I	AR
Baten	311	V				
Welzijn	311	V	Diversen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-310	N				
Asielzaken	-310	N	Inburgering en integratie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	85	V				
Inclusie	85	V	BR Burgerinitiatieven	N	I	BR

AWBZ/MO middelen

Dit voordeel wordt vooral veroorzaakt doordat geplande c.q. voorgenomen activiteiten geen doorgang konden vinden vanwege corona.

Coronabudget voor maatschappelijke opvang

In het begin van 2020 is een inschatting gemaakt voor de extra kosten voor maatschappelijke opvang waarbij de RIVM-richtlijnen in acht werden genomen. Het grootste deel van de kosten komt door het huren van een cruiseschip en personeelskosten voor te leveren zorg. In eerste instantie was de indruk dat het cruiseschip later in het jaar niet meer beschikbaar zou zijn en de huurkosten voor een alternatieve locatie hoger uit zouden vallen. Deze inschatting was onjuist. Ook zijn de personeelslasten wat lager dan eerder ingeschat.

Jeugd

De budgetverdeling van het onderdeel jeugd veroorzaakt een voordeel op de wijken (€469.000) en een nadeel op stad van €254.000.

OGGZ

Er is op 1 januari 2020 gestart met de uitvoering van de Wet Wvggz, die in de plaats is gekomen voor de Wet BOPZ. Door in 2020 in regionaal verband de werkzaamheden uit te voeren zijn de lasten lager dan oorspronkelijk verwacht werd.
Door corona is onduidelijk of dit een structureel beeld is, of dat we in 2021 e.v. geconfronteerd worden met hogere kosten.

Diverse lasten welzijn
Binnen Welzijn zijn er diverse producten met een "kleinere" positieve of negatieve afwijking. De belangrijkste hierbij zijn: toezicht op kinderopvang/peuterspeelzalen €250.000, voordeel afrekening oude balansposten €164.000; voordelen op algemene verslavingszorg, samenlevingsopbouw, doorstroomvoorziening en kleine nadelen op dak-thuislozen, crisis-gezinsopvang, zwerfjongeren en 24-uurs crisisopvang.

Diverse baten welzijn
Het voordelige verschil op de baten wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere rijksinkomsten heroïnebehandeling €73.000, subsidie voor maatschappelijke diensttijd €81.000, inning eigen bijdragen voor maatschappelijke opvang en teruggevorderde verleende subsidies.

Toevoeging Inburgering en integratie
In de MJPB 2020-2024 is een extra budget voor Inburgering en integratie opgenomen. Dit budget is niet volledig besteed in 2020. Het restant zal conform besluitvorming van de Raad via toevoeging aan de bestemmingsreserve voor dit doel beschikbaar blijven.

Onttrekking BR Burgerinitiatieven
Deze onttrekking dient ter dekking van de gemaakte kosten voor burgerinitiatieven inzake diverse advieskosten.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. IrisZorg
- St. Moviera
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Pactum
- Stichting Refugee Company

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Kengetal sociale cohesie	2019	5,7	Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.	L&V monitor gemeente
% Actief als vrijwilligers	2019	33%	Aandeel inwoners Arnhem actief als vrijwilliger	L&V monitor gemeente
% Mantelzorg	2019	15%	Aandeel inwoners actief als mantelzorger	L&V monitor gemeente
% Eenzaamheid	2019	14%	Inwoners die van mening zijn dat zij te weinig contacten hebben	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen	2019	27%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor ouderen (55+)	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren	2019	22%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn goede voorzieningen voor jongeren	L&V monitor gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie; ligt ter besluitvorming voor bij de raad.

Actuele beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Arnhem wil een gezonde en sportieve stad zijn. We zetten in op het bevorderen van een gezonde leefstijl en het stimuleren van kinderen, jongeren én ouderen om te gaan en blijven sporten. Dit kan zijn sporten in de wijk, in de openbare ruimte, bij een vereniging en de talentontwikkeling tot topsport. Om een gezonde leefstijl te bevorderen, stimuleren we naast sport en bewegen ook gezonde voeding, niet roken en het voorkomen van problematisch alcoholgebruik.
Om kinderen de best mogelijke start van hun leven te bieden en een optimale kans op een goede toekomst, zetten we in op het verbeteren van de samenwerking tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg en het sociaal domein.

In januari 2021 is het plan Gezond en Fit vastgesteld door de gemeenteraad. Hierin wordt uitgebreider ingegaan op de ambities en inspanningen die wij leveren binnen dit thema.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers gezonder en fitter

De gezondheidsverschillen in onze stad zijn groot. Ongezond gedrag zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik, is verantwoordelijk voor deze verschillen. Deze verschillen hangen vaak samen met de sociaaleconomische status en de omgeving waarin het moeilijk is gezonde keuzes te maken. We vinden het belangrijk dat kinderen een goede en gezonde start maken en daar hun leven lang profijt van hebben en dat ouderen zo lang mogelijk gezond en actief blijven. Tevens willen we een sportstad zijn waarbij we bedrijven betrekken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Gezonde levensstijl	

De ambities ten aanzien van een gezonde leefstijl van Arnhemse inwoners zijn neergelegd in het Plan Gezond en Fit dat inmiddels (januari 2021) is vastgesteld. Binnen de kaders van Gezond en Fit is gewerkt aan de diverse onderdelen van het plan, teneinde onze ambities te realiseren. Bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' wordt gerapporteerd over onze inspanningen en resultaten op die onderdelen.

Sportief bewegen voor iedereen

Door de coronacrisis heeft men minder in georganiseerd verband kunnen sporten dan normaal het geval is. Verenigingen en sportaanbieders hebben voor lange aaneengesloten perioden hun deuren moeten sluiten, of waren beperkt open. Dit heeft effect op de beweegdeelname van onze inwoners. De ambities om mensen meer te laten bewegen via de infrastructuur van verenigingen en aanbieders is hierdoor gehinderd.
Het Sportbedrijf heeft tijdens de coronacrisis haar activiteiten zoveel als mogelijk voortgezet of op een alternatieve manier aangeboden.

Een positief effect is dat bewegen in de openbare ruimte, ongeorganiseerd, is toegenomen en door corona versneld. We spelen hier op in door het faciliteren van voorzieningen in de openbare ruimte. Zo zijn er bootcamproutes aangelegd in de stadsparken, is er een beweegtuin geopend in Malburgen, en hebben we stappen gezet in het proces om andere voorzieningen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld skateplekken, pumptrack, multifunctioneel court) te realiseren. Ook heeft de urban sport community een plek gekregen in de gemeentelijke sporthal aan de Neerlandstuinstraat.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Gezonde levensstijl	
Programma (door)ontwikkelen en implementeren terugdringen overgewicht	

De JOGG-aanpak en GO!-interventie is uitgebreid naar de wijken Geitenkamp, Klarendal en Arnhemse Broek. Ondanks de coronacrisis zijn de eerste kinderen uit die wijken in de GO!-interventie opgenomen. In 2021 wordt deze aanpak voortgezet.

Afspraken rond alcohol en roken opnemen in overeenkomsten

Wij zijn op de goede weg om steeds meer plekken aan te wijzen als rookvrije zones; de sportparken, speeltuinen, en in de toekomst ook (een aantal) bushaltes. De eerste bushalte is nu rookvrij (haltes Rijnstate Ziekenhuis), en dit is een volgende stap richting een rookvrije generatie. Ook op het gebied van alcohol blijven wij in contact met onze partners om verantwoord alcoholgebruik te stimuleren en te bevorderen dat jongeren vóór hun 18e helemaal geen alcohol drinken.

Inzet op voorlichting en bewustwording

Zie de toelichting bij de inspanning 'Verankeren programma Kansrijke Start'. Voorts wordt in het voortgezet onderwijs voorlichting gegeven over middelengebruik (alcohol, drugs).

Verankeren programma kansrijke start

Voor een gezonde en veilige start van kinderen zijn de eerste 1000 dagen cruciaal. Onder de noemer Kansrijke Start zetten we in op het vroegtijdig signaleren van kwetsbare (aanstaande) zwangere vrouwen en (aanstaande) jonge ouders en het bieden van passende ondersteuning in de vorm van programma's als Nu Niet Zwanger, Centering Pregnancy, Stevig Ouderschap en intensieve VoorZorg-begeleidingstrajecten, zodat meer kinderen een kansrijke start hebben. Een belangrijke bouwsteen van Kansrijke Start is de lokale coalitie, waarin professionals uit de geboortezorg, de jeugdgezondheidszorg (JGZ), de Sociale wijkteams en de gemeente samen optrekken en afspraken maken om tot een sluitende aanpak te komen rond de zorg voor kwetsbare vrouwen en jonge ouders. Om de samenwerking in de geboortezorg en de aansluiting op het sociale domein te verbeteren, hebben de ketenpartners gezamenlijk een 'zorgpad' geschreven waarin samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd. Door het organiseren van een viertal (online) bijeenkomsten is in 2020 vooral ingezet op het versterken van de lokale coalitie en de samenwerking in de keten. In een aantal werkgroepen zijn partijen aan de slag gegaan met de door de lokale coalitie geprioriteerde thema's: actualiseren ambitie, inzicht in de knelpunten in de samenwerking en communicatie met de achterban. De uitwerking hiervan zal in 2021 een vervolg krijgen. Omdat een aantal ketenpartners regionaal werkt (bijvoorbeeld ziekenhuizen en kraamzorg), zijn in 2020 ook stappen gezet om op regionaal niveau samen te werken, met name om de zorgpaden op elkaar af te stemmen en kennis en ervaringen met elkaar te delen.

Sportief bewegen voor iedereen

Stimuleren bewegen in de eigen leefomgeving. Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

In samenwerking met de provincie Gelderland is de aanleg van twee skatebanen/pumptracks in gang gezet. Ook zijn er plannen voor urban sport op de blauwe golven. Er is via het sport innovation LAB een subsidie verstrekt om in Arnhem de community beter in beeld te krijgen en een app te ontwikkelen voor de gebruikers. Daarnaast zijn we druk bezig met de realisatie van een multifunctioneel court in Schuytgraaf, zijn er bootcamproutes uitgezet in de stadsparken en is de aanleg van een bmx-route in Schaarsbergen in gang gezet.

Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

Zie de toelichting bij de inspanning hiervoor. Er worden concreet 2 pumptracks/skatebanen aangelegd (Rijkerswoerd & Olympusgebied). Daarnaast wordt er geïnvesteerd in het in kaart brengen en bereiken van de gebruikers. Ook zijn er plannen voor de blauwe golven. Tenslotte is subsidie verstrekt aan de Urban Sports indoorhal (Common Ground).

Veranderen opdracht uitvoeringsorganisatie

In 2020 zijn er stappen gezet in het beter laten aansluiten van de subsidieaanvraag op de doelstellingen van de gemeente (gezond en fit). Er zijn stappen gezet om te komen tot een activiteitenbegroting, in plaats van een exploitatiebegroting. Er is meer zicht gekomen op kosten van exploitatie van individuele sportaccommodaties. Het Sportbedrijf heeft sinds 2020 structureel overleg met de individuele teams Leefomgeving om de speerpunten in de wijk en de stedelijke opdracht op elkaar aan te laten sluiten. Dit naar grote tevredenheid van zowel het Sportbedrijf Arnhem als de teams Leefomgeving/ wijken.

De wisselwerking tussen bedrijfsleven en sport benutten

Er is een kopgroep geformeerd (Sportsboard Arnhem) met verschillende partijen uit het bedrijfsleven. Deze groep wordt continu uitgebreid en men wordt betrokken bij de verschillende sportevenementen. In 2020 heeft dit grotendeels op een lager pitje gestaan dan onze ambitie was. Dit heeft logischerwijs te maken met de effecten en beperkingen van corona. Enerzijds waren er minder ontmoetingsmomenten en anderzijds lagen de prioriteiten in het bedrijfsleven veelal elders.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Er zijn diverse steunmogelijkheden waar sportverenigingen gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld bij NOC*NSF en Stichting Waarborgfonds Sport. Wij gaan de sportverenigingen actief helpen bij het gebruikmaken van deze steunmogelijkheden	

De sportverenigingen zijn in 2020 meer dan in voorgaande jaren ondersteund in zowel financieel als sportief opzicht. Bij een aantal sportverenigingen hebben we de ondersteuning geïntensiveerd, onder andere in het kader van de voetbalaanpak. De ondersteuning zag er noodgedwongen anders uit dan in andere jaren. De ondersteuning heeft veelal de vorm gehad van helpen te overleven, de schade te beperken, meedenken in wat er wél mogelijk is en meedenken over de toekomst.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Op naar een rookvrije generatie (19M137)

Deze motie is afgedaan. Momenteel ligt het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' ter vaststelling voor aan de Raad. Het plan schetst de ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers, waaronder de ambitie te komen tot een generatie die rookvrij kan opgroeien. Hoe we hieraan concreet invulling gaan geven, staat uitvoerig beschreven in de raadsbrief 'Rookvrije Generatie' die op 9 juni 2020 aan de gemeenteraad is aangeboden.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Sportbedrijf Arnhem
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.728	18.141	23.329	24.062	-733
Baten	5.003	2.161	4.895	6.454	1.559
Saldo lasten en baten	***-16.725***	***-15.980***	***-18.435***	***-17.608***	***827***
Toevoegingen aan reserves	1.271	693	354	397	-43
Onttrekkingen aan reserves	2.013	528	994	989	-5
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***742***	***-164***	***639***	***592***	***-48***
Gerealiseerd resultaat	**-15.983**	**-16.144**	**-17.795**	**-17.016**	**779**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.085	N				
Sport	-881	N	Kostprijsverhogende BTW Sport (zie baten)	N	I	AR
Sport	-473	N	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-31	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Publieke gezondheid	300	V	Gezond In De Stad		I	AR
Baten	2.262	V				
Sport	2.099	V	Subsidie Sport SPUK (zie lasten)	N	I	AR
Sport	200	V	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-37	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Kostprijsverhogende BTW Sport en subsidie SPUK

Sinds 2019 is de BTW op Sport niet meer aftrekbaar en derhalve kostprijsverhogend. Ter compensatie hiervan is een subsidieregeling ingesteld, Spuk-Sport, waarmee subsidie aangevraagd kan worden ter dekking van deze BTW. In 2020 is een groter bedrag aan kostprijsverhogende BTW geboekt dan begroot (€ 881.000). Hier staat een bedrag aan ontvangen subsidie SPUK tegenover. Daarnaast is bij de definitieve afrekening over 2019 gebleken dat meer subsidie ontvangen is (€ 1,2 miljoen) dan eerder verwacht en verantwoord bij de jaarrekening 2019. Bij voorschot is er 82% van de aangevraagde subsidie toegekend, omdat de landelijke subsidiepot voor deze SPUK was overvraagd. Ten tijde van de jaarrekening was dit nog het actuele beeld. Pas bij vaststelling werd duidelijk dat er op basis van de verantwoordingen 100% kon worden uitgekeerd. Dit leidt tot een voordeel aan subsidie SPUK van € 2.099.000.

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het onderhoud op enkele sportgebouwen is duurder uitgevallen dan waarmee in de begroting rekening was gehouden. Het gaat om de Beukenlaan 15 (aansluiting op nieuwe zwembad), Blekerstraat 6 (na-ijl kosten onderhoud 2019), Kermisland 2 (nog niet ingevulde taakstelling omdat pand nog in gebruik is), Olympus 29 (veel storingsonderhoud), Brabantweg 102 (herstel vandalisme), Breezandpad 11-17 (na-ijl van onderhoud 2019) en De Pas 44 (aanpassing toegangsdeuren). Het gaat om een nadeel van € 473.000. Voor een deel betreft het ook aanpassingen waarvan de kosten in rekening zijn gebracht bij de huurders. Dit geeft een voordeel van € 200.000 onder de baten.

Derving baten verhuur door corona
Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele organisaties is daarom kwijtschelding verleend voor € 37.000 (nadeel baten). Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 31.000 (nadeel lasten).

Gezond In De Stad
De uitvoering van het plaatsen van tegels bij speelplaatsen inzake rookvrije generatie vindt plaats in het eerste kwartaal van 2021 en wordt als nadeel gemeld in Turap 1. Door corona hebben een aantal activiteiten geen doorgang kunnen vinden.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen	2016	51	52	Percentage volwassenen dat voldoet aan de beweegrichtlijnen van de Gezondheidsraad	GGDmonitor
% roken	2016	25,3	20,5	Zie hierboven.	GGDmonitor
% voldoet aan alcoholrichtlijn	2016	42	40	Percentage dat voldoet aan de alcohol richtlijn (drink niet of maximaal 1 glas per dag)	GGDmonitor
% kinderen eet minstens elke dag fruit	2017	70	Niet bekend	Percentage kinderen (0 t/m 11 jaar) dat elke dag fruit eet	GGDmonitor
% lid van sportvereniging	2018	19,7	24,9	Het aantal inwoners in een gemeente dat een lidmaatschap heeft bij één of meer sportbonden	KISS
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	2019	61%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	2019	60%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen	2019	73%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: Mijn buurt biedt voldoende mogelijkheden om te bewegen in de openbare ruimte.	L&V monitor gemeente

Voor de cijfers vanuit de GGD-monitor geldt dat de meest actuele data 2020 in de loop van 2021 beschikbaar komen.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Niet-sporters	2016	47,2	48,7	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD's, CBS en RIVM

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Plan Gezond en fit.

Actuele beleidskaders

- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 'Gezondheid breed op de agenda' (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020);
- Sportvisie (2011) , in afwachting behandeling visie 'Gezond en Fit' (2020) door gemeenteraad.

Klimaat en energie

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als hotspot voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoet Arnhem niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke fossiel vrije beweging inzet. Als Arnhem het snel doet, wordt Arnhem hierin een voorbeeld voor andere steden en ontstaat een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

CO2-reductie

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en dat de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	

Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	

Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.
De doorwerking van deze opgaven voor Arnhem en de acties die erbij horen zijn verwerkt in het nieuwe programma New energy made in Arnhem 2020-2030.

Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030

In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Transitievisie warmte

De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte. Eind 2020 is het onderzoek naar de toekomstige warmtebehoefte van alle woningen en gebouwen uitgevoerd; dit wordt in 2021 afgerond. Daarnaast zijn de kansrijke duurzame warmtebronnen geïnventariseerd; ook dit wordt afgerond in 2021. Beide analyses vormen de basis voor de warmtenetstrategie, die in de eerste helft van 2021 wordt opgesteld. De warmtenetstrategie geeft input voor de Transitievisie warmte.
Omdat de wijkgesprekken en het participatieproces in de Kansrijke wijken trager verlopen door corona, zal de output hiervan ook minder zijn.

Wij voeren verkennende gesprekken met de provincie, gemeenten en Firan, onderdeel Alliander, over warmtestrategie en warmtenetten. Met Vattenfall voeren wij verkennende gesprek over de randvoorwaarden waaronder de uitbreiding van hun warmtenet mogelijk is.

Het opstellen van een Transitievisie warmte is een van de afspraken uit het Klimaatakkoord, en onderdeel van het programma NemiA. De Transitievisie warmte moet vóór eind 2021 door de raad worden vastgesteld. In de tweede helft van 2021 wordt deze aan de raad voorgelegd.

Voortouw nemen

Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten. De ondertekening is aanstaande. Voor Elderveld-Noord hebben wij een Proeftuinaanvraag ingediend en ontvangen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ter grootte van 6 miljoen euro om meer dan 800 woningen aardgasvrij te kunnen maken door middel van restwarmte uit de rioolzuiveringsinstallatie. Ook hier werken we aan het sluitend krijgen van de businesscase en contractvorming. Momenteel onderzoeken wij met onder andere de corporaties of opschaling mogelijk is naar de rest van Elderveld-Noord, waarvoor inzet vanuit het klimaatfonds en de provincie noodzakelijk is. In de overige wijken maken wij momenteel een online inhaalslag om toch voor de zomer alle wijken gesproken te hebben liefst fysiek maar indien niet mogelijk online of een variant van beide.

Wijkinitiatieven

In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. In 2021 zullen de plannen gereed zijn. Hierin komen verschillende onderwerpen aan de orde, zoals isolatie, zonnepanelen en alternatieven voor aardgas.

Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.

Om alle bewoners te betrekken bij de energietransitie, en om hen te ondersteunen om zelf energie te besparen, zijn wijkgesprekken georganiseerd. De eerste zes gesprekken zijn in september, oktober en december 2020 gevoerd. Vanwege de coronamaatregelen zijn een deel van de gesprekken uitgesteld en loopt dit door in mei 2021.

Ook voor het initiatief in Alteveer/Cranevelt zet de gemeente nog steeds kracht bij om het zonnepark te realiseren op het parkeerterrein van het Nederlands Openluchtmuseum.

Ruimtelijke ontwikkelingen

De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.

Ondersteunend beleid

In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Opstellen concept bod aan Nationaal Programma RES

Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld. De gemeenteraad heeft de kans gekregen om wensen en bedenkingen hierop te geven, waarvan geen gebruik is gemaakt.

In het kader van het doel 'Een stedelijke aanpak van de energietransitie' hebben we in 2020 op de volgende onderdelen ook inspanningen uitgevoerd:

Bedrijven en industrie

Voor de energietransitie bij bedrijven en industrie zijn in 2020 de volgende acties uitgevoerd en resultaten bereikt:

- 110 Energiecontroles uitgevoerd door de ODRA bij midden- en grootverbruikers van energie. Tevens toets op informatieplicht via Versterkte Uitvoering Energiebesparings- en Informatieplicht (VUE).
- Greendeal Zorg vernieuwd ondertekend met 9 zorginstellingen (Attent Zorg en Behandeling, DrieGasthuizenGroep, Innoforte, IrisZorg, Klimmendaal, Pleyade, Pro Persona, Stichting Driestroom, Stichting Woonzorgcentrum De Zeeg), gemeente Arnhem, gemeente Rheden, provincie Gelderland, ODRA en Milieuplatform Zorg.
- Subsidieregeling voor duurzame terrasverwarming voor horeca in coronatijd opgezet; 24 aanvragen waarvan 22 toekenningen en 2 afwijzingen.
- Subsidieregeling voor energiescan Arnhemse bedrijven ter bevordering van energiebesparing en energie-opwekking: 15 energiescans uitgevoerd.
- Stimuleren Zon op Dak via ondersteuning bij het SDE-traject: 7 maatwerkgesprekken.
- 46 nieuwe SDE+ beschikkingen voor grote daken in voorjaarsronde. Najaarsronde nog niet bekend.
- Stimuleringsregelingen en instrumenten voor ondernemers zijn opgenomen op website www.arnhemaan.nl.

Duurzame mobiliteit

In 2020 is vooral gewerkt aan de doelen van NemiA met betrekking tot het stimuleren van elektrisch vervoer door de plaatsing van laadpalen. Er zijn nu 500 laadpunten in de openbare ruimte in Arnhem en 3 snelladers. Daarnaast is gewerkt aan innovatie op het gebied van laden: in Schuytgraaf is een project gestart, waarbij de laadpunten gecombineerd zijn met lantaarnpalen. Hierbij zijn de parkeerplaatsen niet gereserveerd, omdat er meer dan voldoende laadvoorzieningen zijn in deze wijk. Het gebruik wordt gemonitord om te zien of dit in andere velden ook toegepast kan worden.
Elektrisch deelvervoer heeft ook veel aandacht gehad in 2020. Door onze deelname aan het EU project eHubs (samen met Nijmegen), zijn er drie eHubs gerealiseerd. Bij eHubs worden meerdere deelvervoersvormen op één locatie aangeboden. Dat is uitgevoerd bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal. Hier zijn elektrische deelfietsen en deelauto's aangeboden. Er is een begin gemaakt met een beleidsplan voor deelvervoer.

Verder is het aantal waterstof-elektrische auto's dat in Arnhem tankt gegroeid als gevolg van ons H2 Nodes project en is er veel aandacht geweest voor de voorbereiding van een nul emissie busconcessie, die in 2023 gerealiseerd gaat worden. Stadsdistributie is, als onderdeel van de voorbereiding op een nul emissie binnenstad in 2025, opgeschaald in overleg met Platform Binnenstad Arnhem (PBA), de provincie en onze buursteden Nijmegen, Ede en Apeldoorn.

Grootschalige opwek

Windmolens

- Eind 2020 is voor windpark Koningspleij (4 windmolens) financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 566 bewoners/bedrijven van Arnhem en omgeving mede-eigenaar geworden door een investering via de Rijn en IJssel Energiecoöperatie. Drie van de vier windmolens worden lokaal eigendom (coöperatie), één windmolen gaat stroom leveren aan Industriepark Kleefse Waard.
- De gemeente heeft in het voorjaar van 2020 haar steun betuigd aan waterschap Rivierenland in een Letter of support, voor een windmolen op de locatie Drielsedijk. Hierbij is nadrukkelijke aandacht gevraagd voor het verkrijgen van draagvlak, participatie en winstdeling door omwonenden. Het waterschap is met Rijn- en IJssel Energiecoöperatie een intentie-overeenkomst aangegaan over de ontwikkeling van deze locatie, waarin 50% lokaal eigendom (via de coöperatie) en participatie doelen zijn.

Zonnevelden
In 2020 zijn er geen nieuwe zonneveldlocaties gerealiseerd. Wel zijn de volgende projectlocaties in voorbereiding:

- Zonneveld Koningspleij noord, 8 ha, circa 30.000 panelen, 13 MWp. Voor dit project is in 2020 financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 181 bewoners en bedrijven uit Arnhem en omgeving die mee hebben geïnvesteerd. Eind 2020 zijn de voorbereidingswerkzaamheden (ophoging terrein) begonnen. Verwachte oplevering in het derde kwartaal 2021.
- Zonnecarports GelreDome: SDE+ subsidie is verleend aan Rijn- en IJssel Energiecoöperatie. Gewerkt wordt aan het sluitend krijgen van de businesscase, met minimaal 50% lokaal eigendom via de coöperatie.
- Zonnecarport Openluchtmuseum: dit wijkinitiatief, voor circa 1,3 MWp opwek via een postcoderoos (lokaal eigendom), is in voorbereiding.
- Zonneveld bult IJsseloord 2: in najaarsronde 2020 is SDE+-subsidie aangevraagd voor 6 MWp door IJsseloord projectontwikkeling.
- Zoekgebied zon rondom Deelen: voor dit gebied (onderdeel buitengebied Arnhem-Noord) worden scenario's uitgewerkt, waarin alle opgaven en belangen (naast energietransitie ook duurzame landbouw, natuur- en landschap, stikstofreductie, recreatie) een plek krijgen. Op basis daarvan kunnen bestuurlijk keuzes worden gemaakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
Eerlijke klimaatcijfers in de begroting (19A71)
Het woord 'biomassa' is bij indicatoren uit de begroting gehaald.

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	5.046	6.124	7.634	5.901	1.733
Baten	1.807	974	1.853	2.381	528
Saldo lasten en baten	***-3.239***	***-5.150***	***-5.781***	***-3.520***	***2.261***
Toevoegingen aan reserves	1.406	0	0	2.595	-2.595
Onttrekkingen aan reserves	1.149	3.063	4.255	3.970	-285
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-256***	***3.063***	***4.255***	***1.375***	***-2.880***
Gerealiseerd resultaat	**-3.495**	**-2.087**	**-1.526**	**-2.145**	**-618**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.641	V				
Duurzaamheid	-790	N	Uren beleid	N	I	AR
Duurzaamheid	-580	N	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Duurzaamheid	2.387	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	624	V	Energy Made In Arnhem	N	I	BR
Baten	839	V				
Duurzaamheid	839	V	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Toevoegingen aan reserves	2.987	N				
Duurzaamheid	2.387	N	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	600	N	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	316	V				
Duurzaamheid	136	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	180	V	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Europese subsidieprojecten NEMIA

De Europese projecten hebben een looptijd van meerdere jaren, waardoor de realisatie per jaar kan afwijken van de begroting. Minder gemaakte subsidiabele kosten leidt tot minder ontvangen subsidie. Het saldo van € 259.000 wordt verrekend met de BR Klimaat en energie.

Klimaatfonds

Dit fonds is bedoeld om grootschalige klimaatinvesteringen te stimuleren en te ondersteunen. Voorbereiding van dergelijke plannen kost veel aanlooptijd. In 2020 is het grootste gedeelte van het budget, via geaccordeerde nota's al bestemd en hiermee een veelvoud aan klimaatinvesteringen in de stad in de stijgers gezet. Uitvoering van deze projecten start voornamelijk vanaf 2021. Het grootste deel van de middelen is daarom nog niet onttrokken aan de BR Duurzaam Arnhem. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant van € 2.387.000.

Energy Made in Arnhem

De klimaat en energie opgave is een langjarig traject, waarin noodzakelijk geworden kosten vaak pas verdeeld in de toekomst worden uitgegeven. Dit leidt tot pieken in de uitgave in de toekomstige jaren. Om deze pieken op te vangen wordt er een dotatie

aan de egalisatiereserve BR Klimaat en Energie gedaan. Dit jaar is er een bedrag van € 624.000 niet uitgegeven zodat geplande uitgave in 2021 en verder kunnen worden opgevangen.

Subsidies

Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.

- Stg. Kiemt

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In het programmaplan New energy made in Arnhem zijn in deel 2 per inspanning indicatoren opgenomen, die worden jaarlijks gemonitord en separaat aan de raad gerapporteerd.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	2018	2,90%	18,50%	Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen dat constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030.

Actuele beleidskaders

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Concept startnotitie RES Regio Arnhem Nijmegen.

Ruimtelijke ontwikkeling

In dit programma komt het ruimte geven aan nieuwe initiatieven en ontwikkelingen in de stad en het beschermen van bestaande waarden en ruimtelijke kwaliteiten samen. We grijpen de invoering van de Omgevingswet aan om het beleid te actualiseren, regels toepasbaar te maken en dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren. Dit alles met het doel om werk te maken van de ambitie 'Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en bestaande waarden in stand houdt of verbetert'.
De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie, passend binnen de Arnhemse ambities.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Bij de implementatie van de Omgevingswet werken we op verschillende sporen: visie/beleid, regels/normen, digitale systemen en organisatie van werkprocessen. Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Arnhem geeft richting	

Zie de toelichting hieronder bij de inspanning 'Ontwikkelen omgevingsvisie'.

Arnhem is fysiek op orde

Over enkele jaren beschikt Arnhem over één integraal Omgevingsplan. Het Omgevingsplan bundelt niet alleen de regels voor de fysieke leefomgeving maar biedt ook meer inzicht en transparantie in ons omgevingsrecht en zorgt voor betere en snellere procedures. Dit allemaal met als doel om de belangrijke kwaliteiten van onze stad te beschermen en tegelijkertijd ruimte te bieden aan gewenste ontwikkelingen.

Arnhem maakt mogelijk

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We bereiden ons voor op de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit houdt onder andere in een betere samenwerking met De Connectie en het selecteren van softwareleveranciers samen met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software wordt technisch aangesloten aan het DSO. Arnhem is voor de zomervakantie, met software voor het omgevingsplan, al aangesloten op het DSO. De software voor toepasbare regels wordt eind derde kwartaal aangesloten. We liggen op schema.
- Het inrichten van beide softwaresystemen start volgens planning dit jaar.

Zie voor een verdere toelichting op de ondernomen acties hieronder de inspanning 'Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet'.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieuhandhaving, Externe veiligheid en Bodem en grondwater liggen op koers. Voor de status van energie en klimaat, duurzaamheid en lucht zie het programma Klimaat en energie. Geluid ligt gedeeltelijk op koers.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Arnhem geeft richting	
Ontwikkelen omgevingsvisie	

De fysieke participatie is grotendeels niet doorgegaan in verband met de coronamaatregelen. Er is daarom in gezet op online participatie. Hierin zijn scenario's en stellingen voorgelegd aan de stad middels de koerswijzer.nl. Hier hebben ruim 3500 bewoners aan deelgenomen; een mooi resultaat. Deze participatie-uitkomsten zijn samen met beleid en nieuwe ambities (volgend uit Woondeal) verwerkt in het Koersdocument. In 2021 zal de omgevingsvisie worden afgerond.

Arnhem is fysiek op orde

Pilots en toewerken naar integraal omgevingsplan

Om te komen tot één Omgevingsplan doen we het volgende:

- Uniformeren en technisch op orde brengen bestaande planvoorraad. In 2019 zijn we begonnen met het opstellen en in procedure brengen van een aantal grote beheersgerichte bestemmingsplannen. Het doel hiervan is een actuele en meer integrale planvoorraad, die aan bepaalde technische eisen voldoet waardoor het grootste deel van de bestemmingsplannen straks makkelijker over te zetten zijn in het nieuwe Omgevingsplan. Voor deze opgave maken we gebruik van de experimenteerruimte (bestemmingsplan verbrede reikwijdte) van het ministerie van BZK. We verwachten voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet het grootste deel van de plannen in procedure te hebben.
- Digitaliseren ruimtelijk beleid en regelgeving. Naar verwachting 8 gemeentelijke verordeningen en ruim 200 rijksregels die gedecentraliseerd worden en die zich richten op de fysieke leefomgeving worden straks opgenomen in het Omgevingsplan. Voor de dienstverlening is het nodig dat deze regels zoveel mogelijk gebiedsspecifiek worden gemaakt zodat initiatiefnemers per adres kunnen zien welke regels van toepassing zijn. Vooruitlopend op de Omgevingswet zijn we in 2020 begonnen met het digitaliseren hiervan en we lopen hierbij op koers.
- Plan van Aanpak Omgevingsplan. De transitie naar één Omgevingsplan start op 1 januari 2022 en is een omvangrijke operatie waarvoor geen blauwdruk bestaat. Gemeenten hebben veel vrijheid in de wijze waarop ze hun Omgevingsplan kunnen vormgeven en in welk tempo ze dat doen. Om die reden zijn we in 2020 gestart met het opstellen van een plan van aanpak met daarin de verschillende stappen en een voorstel voor de benodigde (raads)besluiten die straks genomen moeten worden. Het plan van aanpak wordt in het eerste kwartaal van 2021 voorgelegd aan de gemeenteraad, dit is wat later dan gepland (was derde kwartaal 2021) maar geeft voldoende tijd om ons voor te bereiden.

Arnhem maakt mogelijk

Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We hebben in 2020 met De Connectie softwareleveranciers geselecteerd voor het omgevingsplan en toepasbare regels. Deze selectie hebben we samen gedaan met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software is geïnstalleerd en getest voor zover dat mogelijk is. De aansluiting op het landelijk stelsel (DSO) is gerealiseerd.

Andere acties zijn:

- We organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet. Hierin worden stappen gezet, onder andere met de ODRA. Dit onderwerp vraagt wel aandacht tot aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
- De processen onder de Omgevingswet zijn in kaart gebracht en de implementatie is gestart. We liggen op schema.
- Het doorontwikkelen van het initiatievenproces is een continue verbeterproces en verloopt naar wens.
- We passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden. Deze actie vindt in 2021 plaats.
- De software blijven we testen en is een continu proces omdat het DSO nog niet is uitontwikkeld en de softwareleverancier mee moet bewegen in zijn ontwikkeling.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

Zie hiervoor de toelichting bij de doelen in het programma Klimaat en energie.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. In 2020 zijn er nog 19 (voormalige) bedrijfslocaties waar een (meerjarige) sanering loopt. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht.

Vanwege de actuele loodproblematiek is vorig jaar gestart met sanering van tuinen met een gezondheidsrisico (met name in het Spijkerkwartier). In 2020 is deze sanering voortgezet. Omdat ook het onderzoek nog doorloopt zijn er evenveel tuinen bijgekomen als gesaneerd en staan voor komend jaar 11 te saneren tuinen op het programma.

Voor de verontreinigde grondwal bij de Bethaniënstraat, die vorig jaar is onderzocht op verzoek van de woonwagenbewoners, zijn saneringsvarianten uitgewerkt voor de verschillende herinrichtingsopties. Voor sanering is een SPUK (specifieke uitkering, die los staat van de decentrale uitkering bodem (DUB)) gevraagd en toegekend door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

De achtergrondwaarden voor PFAS zijn geactualiseerd, en samen met een nieuw addendum in de regionale bodembeheernota verwerkt. De diffuse achtergrondwaarden in Arnhem voldoen ruim aan de landelijke richtlijnen, waardoor er voor het hergebruiksbeleid geen extra maatregelen nodig zijn.

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

In 2020 is er geen toename geweest van het externe veiligheidsrisico in woonwijken. Er is dus 0 maal afgeweken.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Eind 2020 is begonnen met het uitvoeren van een kosten-batenanalyse. Hierdoor kunnen we beoordelen in hoeverre het mogelijk is om de maatregel stil asfalt, structureel mee te nemen bij het onderhoud van gemeentelijke wegen. Het resultaat van deze kosten-batenanalyse dient als input voor het actieplan omgevingslawaai, op basis waarvan uiteindelijk het geluidbeleid kan worden geactualiseerd.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Het handhavingsbeleid voor milieuvergunningen bij bedrijven is in 2020 geactualiseerd en wordt begin 2021 ter besluitvorming voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Dekking blauwe golven (19M135)

Deze motie is afgedaan.

Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden (19M140)

Deze motie is afgedaan.

Aanvulling raadsvoorstel AKU fontein (19M157)

De inhoud van de motie wordt meegenomen in de verdere besluitvorming over het Gele Rijders Plein.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte

- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	44.166	42.329	75.813	46.930	28.884
Baten	48.219	37.604	72.502	48.028	-24.475
Saldo lasten en baten	***4.053***	***-4.725***	***-3.311***	***1.098***	***4.409***
Toevoegingen aan reserves	5.620	814	6.469	7.874	-1.405
Onttrekkingen aan reserves	3.922	30	3.907	3.893	-14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.698***	***-784***	***-2.562***	***-3.981***	***-1.419***
Gerealiseerd resultaat	**2.355**	**-5.509**	**-5.873**	**-2.883**	**2.990**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	28.950	V				
Grondzaken	29.840	V	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	2.540	V	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	-1.212	N	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Grondzaken	-1.354	N	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-633	N	ODRA	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-100	N	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	205	V	Uren beleid	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-336	N	Omgevingslawaai (zie baten)	N	I	AR
Baten	-24.352	N				
Grondzaken	-29.840	N	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	6.373	V	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Grondzaken	-2.650	N	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	1.183	V	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	336	V	Omgevingslawaai (zie lasten)	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	246	V	ODRA	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.386	N				
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	100	V	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Grondzaken	-2.185	N	Resultaat grondexploitatie werkelijke dotatie	N	I	BR
Grondzaken	699	V	Resultaat grondexploitatie geraamde dotatie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Resultaat Grondexploitatie
Het resultaat op de grondexploitatie is € 5.719.000 voordelig. In de begroting werd rekening gehouden met een voordelig resultaat van € 700.000. Het resultaat is daarmee € 5.019.000 hoger dan begroot, verdeeld over een nadeel van € 1.354.000 op de lasten en een voordeel van € 6.373.000 op de baten.

Het totale resultaat van € 5.719.000 kan als volgt worden gespecificeerd:

a. tussentijdse winstneming op 7 projecten		€	5.340.000 V
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten		€	537.000 V
c. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen	-/-	€	257.000 N
d. resultaat op 2 afgesloten projecten		€	120.000 V
e. kosten uit voorstudies	-/-	€	21.000 N

Het resultaat ad € 5.719.000 wordt als volgt bestemd:
a. € 21.000 wordt onttrokken aan de BR Voorstudie omdat de kosten hoger waren dan het begrote budget;
b. € 2.185.000 wordt toegevoegd aan de BR Grondexploitatie om de reserve op het niveau te brengen dat nodig is voor het noodzakelijke weerstandsvermogen voor de risico's op de projecten. Geraamd was een dotatie van € 699.000;
c. € 3.555.000 valt als voordeel in de algemene middelen.

Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling
Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten loopt weg tegen het nadeel op de baten.

Fasering projecten grondexploitatie
Fasering in de voortgang van de bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het nadeel op de lasten loopt weg tegen het voordeel op de baten.

ODRA
De kosten voor de werkzaamheden van de ODRA zijn in totaal € 633.000 hoger uitgevallen. Door een toename van het aantal vergunningaanvragen zijn de kosten voor vergunningverlening, toezicht en advies hoger uitgevallen. Hier staan €246.000 hogere inkomsten uit leges tegenover.

Omgevingslawaai
In 2020 is voor € 336.000 aan kosten gemaakt voor het saneren van woningen aan het Eusebiusplein. De sanering bestaat uit bouwkundige maatregelen om het geluidsniveau binnen in de woningen omlaag te brengen. Deze kosten worden gedekt door uit subsidie van het Rijk.

Uren beleid
Er is minder beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Visie Nieuwe Haven
De kosten voor de Visie Nieuwe haven zijn in 2020 € 100.000 hoger uitgevallen. Dit betekent ook dat er minder budget naar 2021 wordt overgeheveld voor het vervolg van het proces. Tegenover dit nadeel staat daarom in 2020 een gelijk voordeel onder de dotaties aan de reserve BR Taakmutaties.

Administratieve wijziging
De begroting 2020 van de projecten had, op basis van de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) van 2019, aangepast moeten worden aan de actuele raming van jaarschijf 2020 uit die FJP. Dit zou zowel op de lasten als de baten een verlaging betekend hebben van € 29.840.000. De betreffende begrotingswijziging is wel gemaakt, maar door een administratieve fout niet ter goedkeuring aan de raad voor gelegd en mocht daarom niet verwerkt worden. Hierdoor zijn zowel de lasten als baten € 29 miljoen te hoog geraamd. Dit geeft een voordeel op de lasten die wegloopt tegen een gelijk nadeel op de baten. Per saldo doet het niets voor het resultaat.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2015-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem biedt woonruimte

Arnhem is een aantrekkelijke groene stad met goede voorzieningen en een groot cultureel aanbod waar het fijn wonen is. Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we de stad ook in de toekomst aantrekkelijk houden om in te wonen. Door bestaande en nieuwe woningvoorraad en het woonmilieu af te stemmen op de behoefte van de woonconsument ontstaat er een voorraad met toekomstwaarde. Dit draagt bij aan sterke wijken waarbinnen het voor alle Arnhemmers goed wonen en leven is. Naast voldoende en betaalbare woningen in een fijne leefomgeving zijn grote overstijgende opgaven zoals de energietransitie en levensloopbestendig wonen uitdagingen waar Arnhem voor staat.

Met het maken van de omgevingsvisie wordt een streefbeleid van de gewenste ruimtelijke kwaliteiten bepaald waar we ons als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Met deze visie hebben we de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en levensloopgeschikt wonen. De omgevingsvisie en de te verwezenlijken Arnhemse ambitie geven richting aan het Arnhemse woonbeleid.

Naast het wonen is de leefomgeving bepalend voor een prettig woonklimaat. In de woonomgeving komen veel ambities en ontwikkelingen samen. Ambities die te maken hebben met het gebruik van de leefomgeving zoals (fiets)parkeren, toegankelijkheid, speel- en recreatievoorzieningen maar ook ambities die te maken hebben met leefbaarheid: groen, klimaatadaptatie en milieu.
Met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie en energietransitie ontstaat een steeds grotere behoefte aan voorzieningen van nutsbedrijven in de vorm van bijvoorbeeld transformatoren, verdeelstations en laadpalen. Een zorgvuldige inpassing van deze elementen vormt zeker in de dichter bebouwde stadsdelen een steeds grotere uitdaging.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Hieraan draagt toezicht, controle en handhaving bij.
Klimaatadaptatie en groen zijn op dit moment leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Bij klimaatadaptatie gaat het om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte.
We hebben de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Groen draagt overigens ook in positieve zin bij aan klimaatadaptatie. De groenvisie bevat een aantal doelen die uitgewerkt zijn in het onderdeel 'wat willen we bereiken'.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente direct invloed kan uitoefenen op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking hiervan is terug te vinden in de paragraaf kapitaalgoederen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In onze stad leven ook dieren. We zetten ons in voor een goed leefklimaat voor (wilde) dieren en willen biodiversiteit bevorderen. De Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn is in oktober 2016 vastgesteld in de raad. De agenda heeft als ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De ambitie is om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en de hoeveelheid restafval verder te verkleinen, dit in combinatie met gebruiksvriendelijkheid en aanvaardbare kosten.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status

Beschikbare en betaalbare woningen

Bij dit doel gaat het om voldoende gedifferentieerde woningvoorraad voor verschillende doelgroepen. Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling vastgesteld door de Arnhemse gemeenteraad. Met dit plan van aanpak wordt ingegaan op de bestaande situatie (het woningtekort en de mismatch) maar ook de beoogde situatie. Het woningtekort wordt aangepakt via doorprogrammeren en versnellen. Hiervoor worden onder andere de volgende middelen toegepast:

- de woondeal regio Arnhem-Nijmegen;
- onderzoeken mogelijkheden stimuleren goedkope koop;
- aandacht voor studentenhuisvesting;
- het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Kwaliteit en een toekomstbestendige woningvoorraad staan hier voorop. Ook op dit doel is het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling van toepassing. Onderdeel van het plan van aanpak is het oplossen van de mismatch (en daarbij ook de kwaliteit) in het Arnhemse woningaanbod. Het oplossen van de mismatch in betaalbare woningen wordt aangepakt door middel van:

- het toevoegen van 30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten;
- corporaties aan te wijzen als premium partner;
- verruiming van de doelgroep (lage middeninkomens en toewijzingsruimte corporaties);
- het toevoegen van andere woonvormen (bijvoorbeeld Knarrenhof);
- streven naar levensloopbestendige woningen;
- gezonde woningen;
- verduurzaming woningvoorraad;
- toegankelijke woonomgeving.

Leefbare woonomgeving

Van belang hierin is een fysiek en sociaal aantrekkelijke leefomgeving. In de prestatieafspraken 2020 staat de afspraak voor het maken van handelingskaders. Handelingskaders met bijbehorende uitvoeringsagenda's geven richting aan de wijk en de opbouw en differentiatie van de wijk. Deze handelingskaders zorgen voor een gezamenlijke focus per wijk.

Arnhems groen versterken

De ambities van de groenvisie zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen dragen bij aan:

- versterken groenstructuur;
- natuurvriendelijke stad;
- groene en gezonde stad;
- duurzame stad;
- samenwerkende stad.

Arnhem klimaatbestendig maken

De kwetsbaarheden met betrekking tot de klimaatverandering zijn in de strategie klimaatadaptatie in beeld gebracht. Er zijn focusgebieden benoemd; deze krijgen prioriteit bij het nemen van maatregelen. Met het vaststellen van de strategie klimaatadaptatie is er een beleidskader beschikbaar om in gemeentelijke projecten klimaatadaptieve maatregelen te nemen en kansen die zich voordoen te benutten.

Dierenwelzijn

De ambities voor dierenwelzijn zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen die hierin zijn genoemd lopen volgens planning.

Minder restafval

De invoering van diftar is in 2020 voltooid. Hiermee is een belangrijke stap gezet in de vermindering van de hoeveelheid restafval tegen relatief lage kosten. De eerste resultaten op het gebied van ingezamelde hoeveelheden restafval en herbruikbare fracties komen overeen met de begrote hoeveelheden. De hoeveelheid restafval daalt, de hoeveelheden herbruikbare fracties nemen toe. Aandachtspunt is de stijging van de vervuilingsgraad van PBD-afval en afkeur van gescheiden ingezameld materiaal.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Beschikbare en betaalbare woningen	
30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten (amendement 19A65)	

Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak (PvA) woningbouwontwikkeling vastgesteld door de gemeenteraad, hierin is deze ambitie opgenomen en zijn spelregels benoemd. Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten. De grote drie woningcorporaties in Arnhem (Volkshuisvesting Arnhem, Portaal en Vivare) zijn hiervoor onze eerst aangewezen partners ('premium partner'). Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken met de woningcorporaties opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten.

Uitbreiden woonwagenlocaties

In juni 2020 is het Plan van Aanpak uitbreiding woonwagenlocaties Arnhem vastgesteld. In het plan van aanpak is aandacht voor:

- verdere analyse van woonbehoeften;
- doelgroepen;
- woonruimtetoewijzing;
- beheer (organisatie).

Tevens is onderzocht wat de woonbehoefte per locatie is en welke mogelijkheden er zijn voor realisatie van deze behoefte op de betreffende locatie. Met de corporaties en de Huurdersvereniging Woonwagenbewoners Arnhem wordt het gesprek gevoerd over medewerking aan mogelijke uitbreiding in de toekomst. Er is onderscheid gemaakt in locaties die op korte, middellange en lange termijn in beeld komen. Tevens worden met de corporaties twee pilots uitgewerkt om te onderzoeken hoe kan worden omgegaan met de onrendabele kosten voor gemeente en corporatie bij uitbreidingen. De aanpak van de herinrichting en sanering van de woonwagenlocatie aan de Bethaniënstraat is een separaat project geworden, gestoeld op een raadsbesluit van mei 2020, waarin budget is gereserveerd voor de sanering van de vervuilde grond. Na het vaststellen van het plan van aanpak is gestart met de uitvoering.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers

Met alle Arnhemmers bedoelen we naast de reguliere bewoners ook mensen die vallen binnen specifieke doelgroepen.

In 2020 is het onderzoek naar de vraag op het gebied van wonen en zorg afgerond. Hiermee hebben we een goed beeld gekregen naar de vraag aan woningen voor de specifieke doelgroepen. In de prestatieafspraken staat ook dit jaar weer de afspraak over de convenantswoningen. Dit is een doorlopende afspraak die jaarlijks terug komt om ervoor te zorgen dat er voor mensen die gebruik maken van daklozenopvang en beschermd wonen voldoende woningen beschikbaar zijn.

Om voldoende kwalitatieve studentenwoningen te kunnen blijven bieden zijn met de SSH& afspraken gemaakt over het vergroten van hun marktaandeel in Arnhem de komende jaren.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Bij Coehoorn is Cohousing Arnhem de ontwikkelende partij geworden. Het gaat hierbij om een groep mensen die een woon- werk gemeenschap (in een collectief particulier opdrachtgeverschap) voor meer generaties wil opzetten.

In Schuytgraaf en Gaardenhaage staan kavels te koop. In Gaardenhaage wordt voor een deel van de kavels ingezet op een andere verkaveling zodat er meer kavels kunnen worden toegevoegd. Het gaat dan om het verkleinen van kavels waardoor ze meer courant worden. Ook in het centrum van Arnhem aan de Rodenburgstraat staan diverse kavels te koop voor zelfbouw.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken investeert 50 miljoen euro in de opgave om woningbouw te realiseren voor kwetsbare doelgroepen; dak- en thuislozen, arbeidsmigranten maar ook andere spoedzoekers zoals gescheiden ouders, jeugdopvang (MO), kunstenaars en studenten. Arnhem heeft het volgende subsidiebedrag gekregen om aan deze opgave bij te dragen; €1.820.000 (2 miljoen euro minus BTW). Het doel is om te voorzien in huisvesting voor kwetsbare groepen op zo kort mogelijke termijn. Voor deze opgave beperken we ons tot de gebieden spoorzone Arnhem Oost (inclusief Merwedeterrein) en Presikhaaf West conform beschikking BZK. De gemeente dient de specifieke uitkering volledig uiterlijk op 31 december 2022 te hebben besteed.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Woningen verduurzamen

Ook in de prestatieafspraken 2021 hebben we afspraken over duurzaamheid gemaakt. Het programma New Energy Made in Arnhem 2020-2030 is hiervoor de basis. Het gaat om een gezonde, comfortabele, betaalbare woning met een geringe CO2 footprint.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikter maken

Er worden inmiddels al veel woningen (met name appartementen) levensloopgeschikt gebouwd. Ook de omgeving wordt daarbij zorgvuldig bekeken en indien nodig aangepast als levensloopgeschikte woonomgeving. Dit is nodig zodat mensen niet alleen goed wonen maar daarnaast ook gebruik kunnen maken van de faciliteiten in de omgeving; ze moeten ook kunnen leven naast het wonen. In 2020 is er een procedure gestart voor een verkennende opdracht van de woon- verhuiscoach. Dit heeft nog niet geleid tot een verstrekking van de opdracht, de juiste kandidaat zat er niet tussen.

Leefbare woonomgeving

Opstellen wijkvisies samen met wijkteams Leefomgeving

Er is dit jaar gewerkt aan de handelingskaders voor de Geitekamp en Immerloo/ het Duifje. Na de handelingskaders zou er een wijkvisie volgen. Door het coronavirus is er maar beperkte voortgang gemaakt met het opstellen van de handelingskaders. Hierdoor is het maken van wijkvisies ook nog niet gestart. Handelingskaders en wijkschetsen worden namelijk opgesteld in overleg met zoveel mogelijk wijkbewoners. Door corona is het lastig gebleken deze mensen er goed bij te betrekken hierdoor is er minder vooruitgang gemaakt dan vooraf was ingeschat.

Beleid op splitsen en verkameren van woningen

Op 17 juni is het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering vastgesteld. Op 28 oktober is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering vastgesteld door de raad. Door dit beleid is het verplicht om een vergunning aan te vragen voor splitsing of verkamering van een woning in heel Arnhem.
Er worden bij de vergunningaanvraag voorwaarden gesteld. Deze voorwaarden houden rekening met de woonkwaliteit, de leefbaarheid, schone wijken en de druk op de ruimte.
Het nieuwe beleid brengt evenwicht in verschillende belangen. De gemeente wil de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren met name vanwege de grote woningvraag in Arnhem. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen.

Arnhems groen versterken

Versterken groenstructuur

Mede vanuit klimaatadaptatie en het Bomenplan zijn voorstellen ontwikkeld voor vergroening die in het plantseizoen 2020-2021 gerealiseerd worden. In Park Angerenstein zijn diverse verbeteringsmaatregelen uitgevoerd. Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs). De uitvoering zal in 2021 en 2022 plaatsvinden.

Natuurvriendelijke stad

In de loop van 2020 is een systematiek opgesteld waarmee de biodiversiteit bij bouwprojecten vergroot kan worden. Het beheer van graslanden is geoptimaliseerd en er is gewerkt aan het stimuleren van biologische landbouw in de gemeente. In 2020 hebben wij onze pachters ondersteund in het uitwerken van plannen voor een duurzamer en natuurinclusiever gebruik van de gemeentelijke landbouwgronden rond Deelen en Schaarsbergen inclusief ruimte voor meer natuurontwikkeling. Dat heeft geresulteerd in een gemeenschappelijk plan en plannen op bedrijfsniveau waarvan de uitvoering start in 2021.

Groene en gezonde stad - Parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken

De ambitie is om parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken. Hieraan wordt onder andere invulling gegeven door 'Veluwe op 1'. Het belang van aantrekkelijke groengebieden dicht bij huis is door corona duidelijker geworden dan ooit tevoren.

Duurzame stad

In 2020 is de uitvoering van het bomenplan ter hand genomen. Het boomkwaliteitsteam is ingesteld en er is een start gemaakt met het aanplanten van nieuwe bomen.

Samenwerkende stad

De geplande activiteiten zijn opgepakt en lopen volgens planning. Natuurcentrum beheert nu de Molenplaats Sonsbeek en geeft invulling aan de promotie van ons groen. Halverwege het jaar is de subsidieregeling klimaatadaptatie verruimd waardoor bewoners meer ondersteund kunnen worden bij het vergroenen van hun woonomgeving.

Arnhem klimaatbestendig maken

Kwetsbaarheid in beeld brengen en een klimaattoets ontwikkelen en invoeren

De kwetsbaarheid van Arnhem voor klimaatverandering is in beeld gebracht. De komende periode zal dit nog verder uitgewerkt worden zodat een preciezer beeld ontstaat. Er is in 2020 ingezet op een werkwijze waarbij klimaatadaptatie in alle projecten een plek krijgt.

Kansen benutten

Doordat klimaatadaptatie in steeds meer projecten een prominente rol heeft gekregen zijn in diverse projecten kansen benut om Arnhem klimaatadaptiever te maken.

Dierenwelzijn

Maatregelen dierenwelzijn

Het Dierentehuis Arnhem e.o. gaat het dierenasiel renoveren. De Arnhemse Minimaregeling Dierenartskosten wordt structureel gemaakt.

Minder restafval

Opnieuw afsluiten ondergrondse containers (afronden omgekeerd inzamelen)

Voorafgaand aan de invoering van Diftar zijn de ondergrondse containers (opnieuw) afgesloten waardoor ze alleen nog met de afvalpas geopend kunnen worden.

Invoering Diftar

Per 1 juli werd Diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Communicatie en voorlichtingscampagne ter ondersteuning van Diftar

De geplande interactieve communicatieacties zijn door de coronarestricties deels komen te vervallen. Het accent van de communicatie in de afgelopen periode heeft vooral gelegen op wat we noemen de 'schone stad', en is op een alternatieve wijze ingevuld.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
Onderhoud fietspad Arnhem Centraal Station	

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud asfalt Velperplein

Deze maatregel is uitgevoerd.

Kruispunt Apeldoornseweg-Sonsbeeksingel, aanpassing inrichting en asfalt

Deze maatregel is uitgevoerd.

Renovatie Bushalte Station Arnhem-Zuid

Deze maatregel is uitgevoerd.

Diverse kleine werkzaamheden centrum

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud fietspad Amsterdamseweg

Deze maatregel is uitgevoerd.

Onderzoek kabels en leidingen Oude Zevenaarseweg (graven proefsleuven)

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding rioolvervanging Lelyweg e.o.

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding uitvoering Olympusgebied

Deze maatregel is uitgevoerd.

Extra werkzaamheden Station Velperpoort

Deze maatregel is uitgevoerd.

Investeren in een leefbare en groene stad

Verfraaiing openbare ruimte met kunst en groen in samenwerking met partners

De uitvoering wordt voorbereid, de besteding van de middelen is doorgeschoven naar 2021.

Versterken en vernieuwen

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken wonen (19A65)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling is op 8 juli 2020 vastgesteld door de gemeenteraad.

Reservering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima (19A74)

Dit amendement is uitgevoerd.

Niet overhaast besluiten (19A78)

In de geamendeerde MJPB 2020-2023 is de tekst van het addendum MJPB 2020-2023 niet opgenomen.

Aanpak schimmelwoningen (19M127)

Deze motie is afgedaan met het opnemen in de prestatieafspraken 2020 van afspraken over schimmelwoningen.

Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor doel (19M141)

Deze motie is uitgevoerd.

Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn (19M155)

Wij komen dit voorjaar met een nieuwe, ambitieuze visie op en uitvoeringsagenda voor dierenwelzijn. Bij de Perspectiefnota en Begroting 2021-2024 zijn extra middelen toegewezen aan dierenwelzijn.

Geen asielopvang op camping Arnhem (19M158)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op camping Arnhem (19M159)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Stop de toestroom naar camping Arnhem (19M160)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Lingezegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.806	32.478	35.921	36.268	-348
Baten	39.109	37.873	40.017	39.403	-614
Saldo lasten en baten	***7.302***	***5.395***	***4.096***	***3.135***	***-961***
Toevoegingen aan reserves	2.284	200	1.009	930	80
Onttrekkingen aan reserves	934	1.286	2.500	1.257	-1.243
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.350***	***1.085***	***1.491***	***327***	***-1.164***
Gerealiseerd resultaat	**5.952**	**6.480**	**5.587**	**3.462**	**-2.125**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-407	N				
Openbare ruimte	-625	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Groen	-285	N	Bossen en Parken	N	I	AR
Groen	861	V	Groenfonds-projecten	J	I	BR
Groen	318	V	Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven	N	I	BR
Wonen	245	V	Beleidsontwikkeling Wonen	N	I	BR
Openbare ruimte	-313	N	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie baten)	N	I	AR
Openbare ruimte	-322	N	Havenbeheer (zie ook baten)	N	S	AR
Openbare ruimte	-286	N	Overige Projecten (zie baten)	N	I	AR
Baten	-206	N				
Openbare ruimte	-783	N	Afvalstoffenheffing	N	I	AR
Openbare ruimte	-327	N	Afvalbeheer	N	I	AR
Openbare ruimte	313	V	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie lasten)	N	I	AR
Openbare ruimte	305	V	Havenbeheer (zie ook lasten)	N	S	AR
Openbare ruimte	286	V	Overige Projecten (zie lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-187	N				
Groen	-187	N	BR Groenfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-1.221	N				
Groen	-675	N	BR Groenfonds			
Groen	-385	N	BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte			
Wonen	-161	N	BR volkshuisvesting			

Afvalstoffenheffing
De inkomsten 2020 zijn € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder inkomsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn geweest. Dit wordt deels gecompenseerd door meer vaste opbrengsten. Hogere groei van het aantal huishoudens heeft geleid tot meer deelnemers.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € -0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 mln. gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 mln. (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van Afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 mln.).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot incidenteel lagere opbrengsten van € - 0,3 mln. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 mln. waaronder eenmalige hogere kosten invoering Diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende € - 1,7 mln. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Bossen en Parken
Noodzakelijk herstel hekwerken en ander noodzakelijk onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken.

Groenfonds-projecten
Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces van een relatief groot aantal groenfondsprojecten vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen Van Muijlwijkstraat en Velperweg, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs) en het Bomenplan. De uitvoering zal in 2021 plaatsvinden.

Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven
Vanwege de lage waterstanden in de Rijn en IJssel was er dit najaar te weinig diepgang om de baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven (€ 0,3 miljoen) te kunnen uitvoeren. Deze werkzaamheden zijn daarom doorgeschoven naar het voorjaar 2021.

Beleidsontwikkeling Wonen
2020 was een jaar waarin een aantal belangrijke beleidsstukken door de gemeenteraad en/of het college zijn vastgesteld. Te denken valt aan het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling', 'Plan van Aanpak: Verkamering en Woningsplitsing' en de Woondeal. Vaststelling van deze stukken gebeurde wat later in het jaar dan verwacht, hierdoor zijn niet alle middelen in dat kalenderjaar besteed om de woningbouwontwikkeling verder vorm te geven, alsook de bredere woonopgave. Omdat door deze onderbesteding ook minder onttrokken wordt aan de BR Volkshuisvesting blijven deze middelen beschikbaar voor uitvoering in komende jaren.

Projecten (herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen, havenbeheer, overige projecten)
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat.

Toevoegingen en onttrekkingen BR Groenfonds
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groenfonds.

Onttrekkingen BR Grond onderhoud en vervang openbare ruimte
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte.

Onttrekkingen BR Volkshuisvesting
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve volkshuisvesting.

Subsidies
Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.
- St. Natuurcentrum Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Leefbaarheid in eigen buurt	2019	7,2		L&V monitor gemeente
Woonomgeving	2019	7,4		L&V monitor gemeente

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Nieuw gebouwde woningen	2020	11,8	8,8	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	ABF - Systeem Woningvoorraad
Omvang huishoudelijk restafval	2019	201	163	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Bomenplan Arnhem;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen;
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030 (voorstel aangeboden aan de gemeenteraad);
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Actuele beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies
10. Integriteit

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is de afspraak gemaakt dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven met ingang van 2019 niet verhoogd zullen worden. In 2019 zijn aanvullende afspraken op dit coalitieakkoord gemaakt. Hierbij is afgesproken om in 2020 de OZB eenmalig te verhogen met 1,25% (Amendement 19A66). Deze afspraak is verwerkt in de tarieven 2020.

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2020 was dat 1 januari 2019).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

Uitgangspunten tarieven 2020

1.1 Evenwichtige lastenverdeling tussen burgers onderling (draagkracht)
De gemeenteraad heeft in het Coalitieakkoord afspraken gemaakt over de lokale lastenontwikkeling.
De instrumenten die Arnhem hiervoor inzet zijn:

- de grondslag van de belastingen;
- de OZB en de rioolheffing hebben met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: ‘hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, hoe hoger de te betalen belasting’;
- kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.

1.2 De gebruiker betaalt
Bij de afvalstoffenheffing wordt (voor het variabele deel van het tarief) een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt, doordat er gewerkt wordt met een gedifferentieerd tarief (diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval.

Belangrijke ontwikkelingen 2020

Afvalstoffenheffing/ invoering Diftar

Per 1 juli 2020 is diftar ingevoerd; een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een diftar-systeem hebben inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing.
In maart 2021 heeft een referendum plaatsgevonden over diftar. Ongeveer 53 procent van de Arnhemmers sprak zich uit tegen het diftar-systeem. Het is nog niet bekend wat de uitkomst van het referendum gaat betekenen voor het afvalbeleid binnen de gemeente en hiermee voor de wijze van afvalstoffenheffing.

Uitstel van betaling voor ondernemers

Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is in 2020 aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen (OZB, rioolheffing en toeristenbelasting). Circa 400 ondernemers hebben van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. De verwachting is dat het merendeel van de ondernemers in de loop van 2021 en begin 2022 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen, waarmee het effect van het uitstel op de belastingopbrengsten beperkt zal zijn.

Bedrijveninvesteringszones

De verwachting was dat de gemeenteraad nog voor januari 2021 een verordening vast zou stellen, waarmee het voor ondernemers mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Door de coronacrisis is het BIZ-project stil te komen liggen. Het is nog onbekend wanneer het weer opgepakt gaat worden.

Opbrengsten 2020 van de lokale heffingen

Omschrijving	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Belastingsoorten				
Onroerend Zaakbelasting	54.003	55.625	56.034	409
Afvalstoffenheffing	16.432	17.461	16.678	-783
Rioolheffing	16.556	16.864	16.728	-136
Toeristenbelasting	625	625	550	-75
Subtotaal	**87.616**	**90.575**	**89.990**	**-585**
Overige heffingssoorten				
Parkeerbelasting	8.065	8.318	6.517	-1.801
Leges burgerlijke stand	2.151	2.281	1.699	-582
Bouw- en sloopvergunningen (WABO)	5.294	3.933	4.036	103
Subtotaal	**15.510**	**14.532**	**12.252**	**-2.280**
Totaal	**103.126**	**105.107**	**102.242**	**-2.865**

Onroerende zaakbelasting
Het voordeel op onroerende zaakbelasting (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Afvalstoffenheffing
De opbrengst uit afvalstoffenheffing is € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met een afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder opbrengsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn gerealiseerd.

Parkeerbelasting
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen

Leges burgerlijke stand
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden naast de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Kwijtschelding

Overzicht kwijtschelding	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Afvalstoffenheffing en rioolheffing	2.206	2.478	2.211	267
Totaal	**2.206**	**2.478**	**2.211**	**267**

Kostendekkendheid heffingen
In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

De gerealiseerde kostendekkendheid van de rioolheffing is licht hoger dan geraamd. Zowel de opbrengsten als de kosten zijn lager dan verwacht, maar de afwijking bij de kosten is groter. Het percentage kostendekkendheid van 101% laat zien dat de gemaakte kosten (vrijwel) gelijk zijn aan de opbrengsten uit rioolheffing.
Bij de afvalstoffenheffing is de gerealiseerde kostendekkendheid aanzienlijk lager dan geraamd. De opbrengsten zijn lager dan verwacht, terwijl de kosten juist hoger zijn uitgevallen. Met een kostendekkendheid van 68% heeft de gemeente uit de afvalstoffenheffing niet voldoende opbrengsten gerealiseerd om de kosten (volledig) te kunnen dekken.

Rioolheffing

Berekening kostendekkenheid tbv rioolheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.655	14.082
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen		
Netto kosten taakvelden	*14.655*	*14.082*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	942	1013
BTW	1.463	1.408
Totale kosten	**17.060**	**16.503**
Opbrengst rioolheffing	16.864	16.728
Dekkingspercentage	**99%**	**101%**

Afvalstoffenheffing

Berekening kostendekkenheid tbv afvalstoffenheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	20.004	22.802
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243	-2.369
Netto kosten taakvelden	*17.761*	*20.433*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	595	644
BTW	2.979	3.595
Totale kosten	**21.335**	**24.672**
Opbrengst afvalstoffenheffing	17.461	16.678
Dekkingspercentage	**82%**	**68%**

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem? Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van deze paragraaf en vervolgens een toelichting op:

- de uitkomsten van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Eerder in dit jaarverslag is aangegeven dat 2020 door de coronacrisis een totaal ander jaar was dan verwacht. Daar gaan we in deze paragraaf verder op in. De coronacrisis was als het ware de startknop waardoor de samenleving in een eerder bijna niet voorstelbare situatie terecht kwam. Een crisis met zeer ingrijpende gevolgen. Scholen, winkels en horeca moesten een deel van het jaar worden gesloten. De zorg raakte overbelast. Ouderen in verpleegtehuizen konden een tijdlang niet meer worden bezocht. Inwoners van de stad dreigden of raakten hun baan kwijt of zagen de inkomsten van hun bedrijf drastisch verminderen, zzp'ers kwamen in de moeilijkheden, mensen moesten zoveel mogelijk vanuit huis gaan werken. Op persoonlijk niveau waren de gevolgen soms nog ingrijpender: mensen overleden aan het virus of werden ziek en herstelden soms moeizaam en soms maar ten dele.
Niet vooraf bekende nauwelijks voorspelbare gebeurtenissen met grote gevolgen heten in het jargon van risicomanagement 'zwarte zwanen'. Dat een dergelijke epidemie zich kon voordoen was wel bekend, maar dat de gevolgen zo ingrijpend zouden zijn en in 2020 het hele land lam zou leggen, was niet voorzien.
Wat betekende dit voor ons als gemeente en de financiële positie van de gemeente? Hoe is omgegaan met deze crisis, waarvan het verloop in 2020 steeds onzeker was?

Vanaf het begin van de crisis is geprobeerd de gevolgen ervan zo goed mogelijk in beeld te brengen. Wat zijn de gevolgen voor de stad? Waar is dit van invloed op de verschillende onderdelen van de begroting? Welke maatregelen moeten genomen worden? Is het mogelijk met alle beperkingen van dien toch in deze crisissituatie vooruit te kijken? Daarmee is als volgt omgegaan:

- Zicht op de (financiële) impact en mogelijke (financiële) impact in de vorm van risico's: Dit is zo goed mogelijk in kaart gebracht. De raad is hierover geïnformeerd. In april, augustus en oktober is een impactanalyse uitgebracht. Ook de toegezegde compensaties van Rijk en provincie zijn in beeld gebracht.
- De gemeente neemt maatregelen: Via 16 raadsbrieven is de raad in 2020 geïnformeerd over de voortgang van de crisismaatregelen. Rode draad daarbij is doen wat direct nodig is voor de Arnhemmers.
- Monitoring van de crisis: De gemeente maakte het corona dashboard waarin de ontwikkelingen gevolgd kunnen worden onder andere op het gebied van economie, werk en welzijn en ook de impact en de risico's.
- Actief werken aan herstel: De raad stemde in met de 'Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis'. Daarin is een pakket maatregelen opgenomen om anticyclisch te investeren, te investeren in een sociaal sterke stad, te investeren in een leefbare en groene stad en te werken aan versterking en vernieuwing in onze stad. Deze maatregelen zijn verwerkt in de begroting 2021.

Kenmerkend voor 2020 was de grote mate van onzekerheid. De crisis ontwikkelde zich onvoorspelbaar. Maatregelen van het Rijk konden rond de zomer worden versoepeld: er leek weer herstel op te treden. In het najaar bleken echter nieuwe lock-down maatregelen noodzakelijk. Vaccins leken uitkomst te bieden, maar vaccinaties waren in 2020 nog niet mogelijk. Mutaties van het virus maakten nieuwe maatregelen noodzakelijk. Zo verliep 2020 voor velen als een rit in een akelige 'rollercoaster zonder rails'.
Om met die onzekerheid om te gaan moest steeds weer opnieuw ingespeeld worden op nieuwe mogelijke gevolgen. Waar mogelijk haakten we voor de keuze van de financiële uitgangspunten aan bij de publicaties van het Centraal Plan Bureau.
Van groot belang voor onze financiële positie waren ook de steunmaatregelen van het Rijk. Ook de provincie heeft bijgedragen. Eerder in dit jaarverslag is al op ingegaan.

Met de coronacrisis als rode draad voor de gebeurtenissen in 2020 gaan we verder met de toelichting op de financiële positie. Anders dan gemeenten hoeft het jaarlijks huishoudboekje van inkomsten en uitgaven van het Rijk niet in evenwicht te zijn. Het Rijk leende extra geld om maatregelen mogelijk te maken. Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en terugblikt als een jaar voorbij is. Waren mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht, moest ik mijn spaargelden aanspreken of kon ik extra sparen? Heb ik wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.
Zo is het ook bij gemeenten. Had het gemeentelijk huishoudboekje een tekort of een overschot? Heeft de gemeente Arnhem na

het jaar 2020 geen of weinig schulden, een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten, dan staat Arnhem er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente Arnhem in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van de gemeente Arnhem is. Dat is ook wat in deze paragraaf gebeurt.

Om een beter zicht te krijgen op de robuustheid van de financiële positie van de gemeente Arnhem lopen we de drie niveaus van financiële robuustheid na:

1. De robuustheid van de begroting: In 2020 was het mogelijk een jaarresultaat te presenteren dat € 16,9 miljoen positief is. Van dit bedrag komt € 13,0 miljoen in de algemene reserve en maakt daarmee deel uit van het weerstandsvermogen van de gemeenten. Een bedrag van € 3,9 miljoen komt ten gunste van de bestemmingsreserves. In hoofdstuk 1 is toegelicht dat er geen nadeel is ontstaan, doordat het Rijk in belangrijke mate de financiële impact van corona compenseerde. De afwijkingen op de verschillende onderdelen ten opzichte van de begroting worden in dit jaarverslag toegelicht. Gedurende het begrotingsjaar is de raad over het verloop van de begroting 2020 geïnformeerd via tussenrapportages, de impactanalyses en begrotingswijzigingen. Het meerjarig financieel perspectief 2021 - 2024 is opgenomen in de Begroting 2021. De financiële gevolgen van de Herstelagenda coronacrisis zijn daar ook in verwerkt. De doorwerking van de financiële ontwikkelingen uit deze jaarrekening en de actualisatie van het financieel meerjarig beeld zullen worden toegelicht in de Perspectiefnota 2022 - 2025;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen: De corona-crisis zorgde voor extra financiële gevolgen, maar ook voor extra risico's. In de Herstelagenda en impactanalyse gaven we aan dat er 41 nieuwe risico's waren onderkend met een extra impact van € 4,2 miljoen. Bij het opmaken van deze jaarrekening zijn alle risico's en de coronarisico's opnieuw onderzocht en is nagegaan wat het totale gemeentelijke risicoprofiel/benodigde weerstandscapaciteit, de buffers/beschikbare weerstandscapaciteit en de weerstandsfactor is. De weerstandsfactor komt voor 2020 uit op 1 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4. Dit wordt verder in deze paragraaf nog toegelicht. Dat de weerstandsfactor ook na het jaar van de corona-crisis een voldoende scoort is in belangrijke mate toe te schrijven aan de compensatie van het Rijk. De gevolgen van de coronacrisis laten zien dat de risicoberekeningen geen exacte wetenschap zijn, maar een hulpmiddel zijn om de omvang van de benodigde buffer voor risico's in te schatten. Ook laat deze crisis zien dat het goed is in brede zin als gemeente voldoende financieel robuust te zijn om dit soort situaties te kunnen door komen. Door kritisch naar de bestemmingsreserves te kijken, kwamen er extra buffers beschikbaar die ingezet kunnen worden voor investeringen in de stad, zoals opgenomen in de Herstelagenda;
3. De mate van robuustheid van de balans. Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente. De verhouding tussen eigen en vreemd vermogen komt voor 2020 uit op 19%. Dit is 4% hoger dan in de begroting 2020 was opgenomen en 2% hoger ten opzichte van de solvabiliteit in de jaarrekening 2019. Het kengetal is in positieve zin beïnvloed door de reserveringen in de bestemmingsreserve taakmutaties. Hierin zitten bedragen die overgeheveld worden van 2020 naar 2021 en in 2021 weer worden onttrokken, zoals ook in de begroting 2021 is toegelicht. Zonder deze bestemmingsreserve zou het kengetal solvabiliteit lager zijn geweest. De afspraken die zijn vastgelegd in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer waardoor jaarlijks bedragen toegevoegd aan de Bestemmingsreserve Solvabiliteit, hebben een positief effect op de solvabiliteit. Deze structurele dotaties aan de BR Solvabiliteit dragen bij aan het versterken van het eigen vermogen.
   De gecorrigeerde schuldquote over 2020 is 71%. Dit is 5% gunstiger dan in de begroting 2020 en 4% gunstiger ten opzichte van de jaarrekening 2019. De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**
	90%
Bedragen x € 1.000	
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.537
Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,0**

Op basis van de uitkomsten van de jaarrekening is de conclusie dat de gemeente op dit moment financieel redelijk robuust is. Dit kan helpen de stad de komende jaren door de crisis heen te loodsen en het herstel na de crisis op te pakken. In de begroting 2021 is wel aangegeven dat de onzekerheden op de wat langere termijn voor de financiën onzeker zijn. De gemeente is in belangrijke mate afhankelijk van het Rijk. De omvang en verdeling van de gemeentefondsuitkering en specifieke uitkeringen kunnen grote impact hebben op onze financiële positie. De Minister van Binnenlandse Zaken heeft aangekondigd om per 1 januari 2023 de verdeelsleutels van het gemeentefonds en voor de verdeling van de middelen beschermd wonen te willen wijzigingen. De onderzoeksrapporten die hiervoor beschikbaar zijn, zijn voor advies gezonden naar de Raad voor het Openbaar Bestuur. Daarbij is aangegeven dat hierover besluiten genomen zullen moeten worden bij de komende

kabinetsformatie. In de komende Perspectiefnota 2022-2025 en de Begroting 2022 zullen wij de meest actuele stand van zaken opnemen. Zowel wat betreft de feitelijke financiële impact als de mogelijke risico's die onze gemeente loopt.
Tot op dit moment heeft het Rijk er tijdens de coronacrisis voor gekozen met maatregelen de economie en het op peil houden van de werkgelegenheid te steunen. Ook aanvullende bezuinigingen op het gemeentefonds zijn op dit moment niet bekend. Er komt wellicht over enige tijd een moment dat het Rijk de staatsschuld niet verder wil laten oplopen. Dat zal van invloed zijn op de jaarlijkse begrotingen van het Rijk. Maatregelen om de staatsschuld te stabiliseren kunnen negatieve gevolgen hebben voor de inkomsten die gemeenten van het Rijk ontvangen. De gemeente Arnhem zou in die situatie tegenvallers tijdelijk nog op kunnen vangen via de aanwezige buffers. Als eventuele bezuinigingen van het Rijk een structureel karakter zouden dragen zouden ook in Arnhem bezuinigingen noodzakelijk zijn. Los van bezuinigingen kunnen onze inkomsten van het Rijk ook dalen als het Rijk besluit de middelen over de gemeenten anders te verdelen.
Hoe de uitkeringen van het Rijk zich op de wat langere termijn zullen ontwikkelen is dus onduidelijk. Meer zicht hierop komt wellicht pas na de Tweede Kamer verkiezingen in maart 2021, de vorming van een nieuw Kabinet en een nieuw regeerakkoord. Daarnaast liggen er in de stad grote maatschappelijke opgaven die de komende jaren opgepakt moeten worden, zoals de zorg om Arnhemse burgers en bedrijven door de coronacrisis te helpen, inzetten op werk, ouderen- en jeugdzorg, de noodzaak tot verduurzaming en klimaatmaatregelen, de invulling van de woondeal met het Rijk, de zorg voor de leefbaarheid van onze wijken en vergroting van de veiligheid in onze stad. Deze opgaven zullen de komende jaren keuzes, grote inzet, extra financiële middelen of herverdeling van middelen vragen. Ook vanuit die gedachte is het goed te weten dat de financiële positie bij het opmaken van de jaarrekening 2020 redelijk robuust is.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

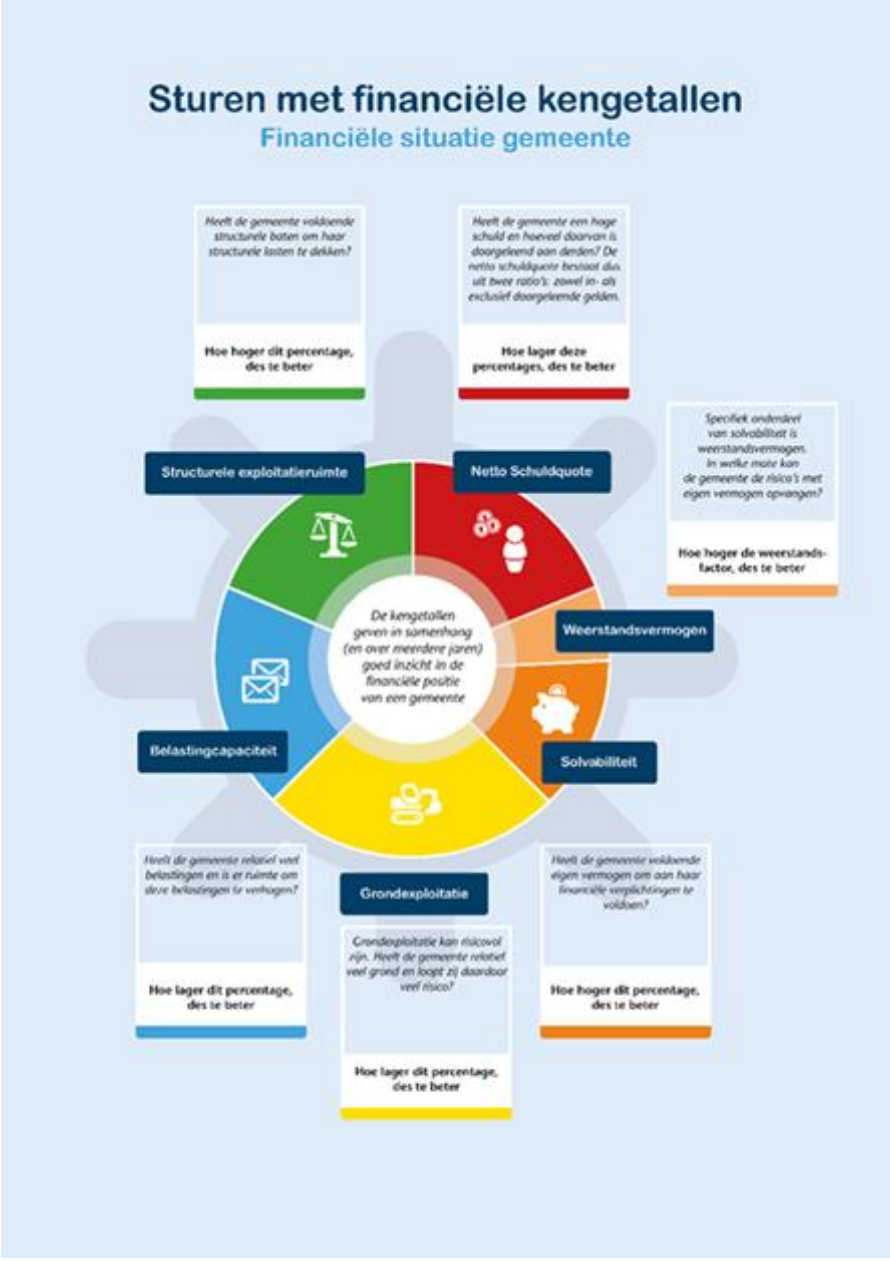

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV geven bij het opmaken van de jaarrekening van de gemeente Arnhem het volgende beeld:

Netto schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	84%	85%	78%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	75%	76%	71%

Solvabiliteitsratio	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	17%	15%	19%

Weerstandsfactor	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1,2	1,0	1,0

Kengetal grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	7%	7%	5%

Structurele exploitatieruimte	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1%	-2%	2%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	104%	102%	102%

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.596	€ 3.698	€ 3.581
b	Schuldevolutie	-14%	-12%	0%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,49%	1,67%	1,53%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,54%	94,90%	94,23%

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Weerstandsfactor	1,2	1,0	1,0
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,23%	0,24%	0,23%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	2,15%	1,77%	2,09%
c	Kostendekkendheid leges: extra ruimte voor meer baten	0,0002%	0,0002%	0,0002%

Toelichting:
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- Het kengetal structurele exploitatieruimte over 2020 laat zien in dit jaar er sprake is geweest van een structureel evenwicht in de begroting.
- Door de verkoop van gronden is de Arnhemse begroting nog minder afhankelijk geworden van de resultaten die op de grondexploitaties worden behaald.
- Belangrijk is ook dat de begroting 2021, zoals vastgesteld door de raad, een meerjarig sluitend financieel beeld geeft.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor bevindt zich iets boven de ondergrens van 1,0 waarbij de buffers voor risico's moeten worden aangevuld, waarmee ook in het jaar waarin de coronacrisis zich heeft voorgedaan de buffers voor risico's in tact zijn gebleven.
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. In 2020 is een bedrag van €2,9 miljoen toegevoegd aan deze reserve.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevindt zich in 2020 met 19% nog net in de meest risicovolle categorie volgens de categorie indeling die de provincie Gelderland hanteert. Zoals al aangegeven is dit een te positief beeld doordat de overhevelingen van 2020 naar 2021 via de bestemmingsreserve taakmutaties het kengetal positief beïnvloeden. In het jaar van de coronacrisis is de solvabiliteitsratio niet slechter geworden.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. Tijdens de vorige economische crisis van 2008 - 2013 zijn om het grondbedrijf gezond te maken verliezen van meer dan €100 miljoen genomen. Dit heeft grote impact gehad op de reservepositie. Niet alle gemeenten hebben tot het nemen van dergelijke ingrijpende verliezen besloten. Zouden deze verliezen niet zijn genomen dan zou het kengetal solvabiliteit hoger zijn geweest. Doordat deze verliezen zijn genomen is de financiële situatie van het grondbedrijf gunstiger dan in veel andere gemeenten. Het kengetal is, zo blijkt uit onderzoek van onze accountant en eigen onderzoek lager, dan in veel andere gemeenten.
- Arnhem heeft haar schuldpositie in 2020 verbetert. De schuldquote geeft aan hoe groot de schuld is ten opzichte van de omvang van de begroting. Doordat ook de omvang van de begroting, mede vanwege de gecompenseerde uitgaven in het kader van de coronacrisis, is toegenomen, treed tegelijkertijd een teller- en noemereffect in de berekening van de schuldquote op, waarmee deze 4 procentpunt daalt ten opzichte van de jaarrekening 2019. De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Onderstaand is het verloop van de solvabiliteit over de afgelopen 5 jaar weergegeven:

Jaartal	Solvabiliteit
2016	15%
2017	16%
2018	16%
2019	17%
2020	19%

Toelichting uitgangspunten van beleid

In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknr. 466760) uitgebracht. Op 16 september 2020 zijn de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota, vastgesteld. Deze zullen richtinggevend zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. Daarin is onder andere vastgelegd dat:

- Bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken.
- De belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen.
- De realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten.
- Over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd.
- Om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag.
- In de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid.

- Het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020.
- Voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening.
- De ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Bij de bespreking van de genoemde nota in de raad en bij de vaststelling van de Begroting 2021 is een tweetal moties aangenomen dat van invloed kan zijn op het beleid voor het bepalen van het benodigde risicoprofiel en de opbouw van reserves: de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknr. 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknr. 504479). Een belangrijk punt in beide moties is om het beleid voor weerstandsvermogen, solvabiliteit en schuldquote in onderlinge samenhang te bekijken. Zoals gevraagd in de moties komen we hierop terug bij de komende Perspectiefnota en de Begroting.

Toelichting risicoprofiel en weerstandsvermogen

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit - totaalbeeld

In dit deel van de paragraaf is het totaal beeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- Door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

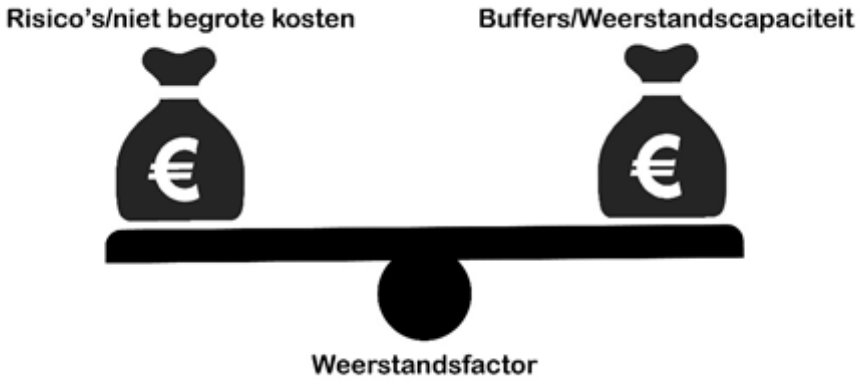

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen dan kan de gemeente in de financiële problemen komen als risico's zich voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid' (art. 11. 3).
Zoals al eerder vermeld is de weerstandsfactor een belangrijk financieel ijkpunt en kijkt ook de provincie Gelderland hier jaarlijks naar.

Het totaal beeld bij deze jaarrekening ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	26.266	26.417	40.952
2. Corona risico's		4.834	4.161
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
3.. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
1. Algemene reserve	**29.878**	**25.139**	**44.028**
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar		**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.623**	**60.537**
Benodigd versus beschikbaar ruimte	**6.537**	**-48**	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-8.537**	**-17.116**	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,2**	**1,0**	**1,0**

De weerstandsfactor komt bij dit jaarverslag uit op 1,0 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4, zoals die in de verordening is opgenomen. Volgens de verordening is de noodzaak om op grond van de verordening de algemene reserve aan te vullen, omdat de weerstandsfactor beneden de 1,0 is als de mogelijkheid financiële ruimte boven een weerstandsfactor van 1,4 aan te wenden voor nieuw beleid zijn niet aan de orde. Een belangrijke kanttekening daarbij is dat zowel het risicoprofiel als de beschikbare weerstandscapaciteit hoger zijn ten opzichte van de rekening 2019 en begroting 2021. Dus hogere risico's, maar ook een hogere buffer om, dit als de risico's zich voordoen deze op te vangen. Bij de Perspectiefnota 2022-2025 wordt het financieel beeld van de gemeente met de financiële mogelijkheden in relatie tot de ontwikkeling van de weerstandsfactor meerjarig bezien.
De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen is opgenomen in volgende onderdelen van deze paragraaf.
De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de jaarrekening 2020 geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2020	Zonder corona risico's
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,1**

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit (risicoprofiel)

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's, wanneer ze zich voor doen, nadelige financiële effecten voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van de gemeenten in totaliteit benaderd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijk kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze jaarrekening zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf is daaraan een extra categorie toegevoegd, namelijk de risico's die samenhangen met corona.

In de volgende tabel is het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen:

Benodigde weerstandscapaciteit	**JV 2019**	**Begroting 2021**	**JV 2020**
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	**26.266**	**26.417**	**40.952**
2. Corona risico's		**4.834**	**4.161**
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	9.810	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	130	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's
De gemeentebrede risico's zijn ter voorbereiding van het jaarverslag 2020 opnieuw geïnventariseerd en geactualiseerd en zijn vergeleken met de risico's bij de begroting 2021. Dit levert het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de jaarrekening bestaat uit 85 risico's;
- het risicoprofiel in het begroting 2021 bestond uit 90 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
    - er zijn 14 nieuwe risico's;
    - het risico Jeugdzorg is opnieuw opgenomen:
    - 20 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 65 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect 0 is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze jaarrekening met € 14,5 miljoen toegenomen ten opzichte van de begroting 2021.
Deze stijging is vooral veroorzaakt door de belangrijkste stijgers met een grote financiële impact, dit zijn: het risico herijking gemeentefonds algemene uitkering en beschermd wonen, de maximum impact is toegenomen van € 10 naar € 18 miljoen; het risico inkomensregelingen (BUIG) maximaal eigen risico, de maximum impact is toegenomen van € 1,8 naar € 9,7 miljoen; het opnieuw opgenomen risico rijksmiddelen jeugd met een financiële impact van € 3,9 miljoen.

Coronarisico's
Bij de actualisatie van de financiële impactanalyse in oktober is het meest recente overzicht opgenomen van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact waren de gevolgen van corona onzeker en is om die reden het risicoprofiel hierop aangepast. Bij de voorbereiding van de jaarrekening is de impact van corona voor 2020 opnieuw bezien en is zijn ook de financiële effecten voor 2021 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- het corona-risicoprofiel bij de jaarrekening bestaat uit 29 risico's;
- voor de jaarrekening zijn er 20 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen, zoals in de bovenstaande tabel is vermeld;
- voor 9 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 10 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2019 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2019 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de voorbereiding van dit jaarverslag. De aan te houden buffers voor de risico's in het grondbedrijf zijn hoger dan vorig jaar. Daarnaast daalt de ruimte binnen met name de grondexploitatie Schuytgraaf van de resterende winstcapaciteit. Daardoor daalt de ruimte om binnen deze grondexploitatie risico's zelf op te vangen. De winstcapaciteit wordt lager doordat tussentijdse winsten worden genomen. De omvang van deze tussentijdse winsten is overigens hoger dan de stijging van de benodigde risicobuffer binnen het grondbedrijf.
In relatie tot corona zijn er geen signalen dat er negatieve gevolgen zijn voor reeds gesloten overeenkomsten. Mochten zich tegenvallers voordoen dan is er voldoende weerstandsvermogen om deze daaruit op te vangen.
Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico’s, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario’s van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.
Bij de berekening van de risico's en benodigde buffers voor het grondbedrijf is uitgegaan van de huidige grondexploitaties. De gemeente Arnhem heeft de zogenaamde woondeal met het Rijk gesloten. Met het risico dat de gemeente Arnhem bij de ontwikkeling en uitwerking van plannen zal moeten bijdragen is geen rekening gehouden.

Conclusies gemeentelijk risicoprofiel
Als onderdeel van de voorbereiding van deze jaarrekening zijn de risico's opnieuw geïnventariseerd en is het risicoprofiel aangevuld met risico's die betrekking hebben op corona. Aan de hand van inschattingen van mogelijke financiële gevolgen van deze risico's en de kans dat deze zich voor zullen doen is de benodigde weerstandscapaciteit met behulp van statistische berekeningen bepaald. De onzekerheden zijn op dit moment groot, waardoor ook de waarde van de meerjarige presentatie van het risicoprofiel beperkt is. Het is noodzakelijke dat we de ontwikkeling van de risico's steeds opnieuw inschatten en het beeld,

zoals dat naar de raad wordt gepresenteerd steeds daarbij laten aansluiten. Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel ten opzichte van eerdere inschattingen met € 15,8 miljoen gestegen.

Beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Beschikbare weerstandscapaciteit			
Stand Algemene reserve per 1-1	41.738	27.301	29.878
+ Toevoegingen	23.049	9.807	16.330
- Onttrekkingen	-27.570	-11.968	-15.181
- Resultaat 2020	-7.339		13.000
1. Algemene reserve per 31-12	**29.878**	**25.140**	**44.028**
BR Grondexploitatie	12.562	14.662	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	283	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**0**	**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.624**	**60.537**

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit. Met andere woorden wat is de omvang van de buffers die beschikbaar zijn voor risico's met financiële impact, om als deze zich voordoen, op te kunnen vangen.

Algemene reserve

In 2020 was begroot om circa € 16 miljoen toe te voegen en € 15 miljoen te onttrekken aan de algemene reserve. Per saldo is er dus ruim € 1 miljoen toegevoegd gedurende het begrotingsjaar. Deze jaarrekening laat zien dat van het jaarresultaat € 13 miljoen aan de algemene reserve kan worden toegevoegd. In hoofdstuk 1 zijn de voornaamste oorzaken hiervan benoemd.

Reserves grondexploitaties

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht.

Onvoorzien en strikt onvermijdbaar

De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is in 2020 ingezet als dekking voor de Bethaniënstraat/Grondwal.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit

De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Begroting 2021.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

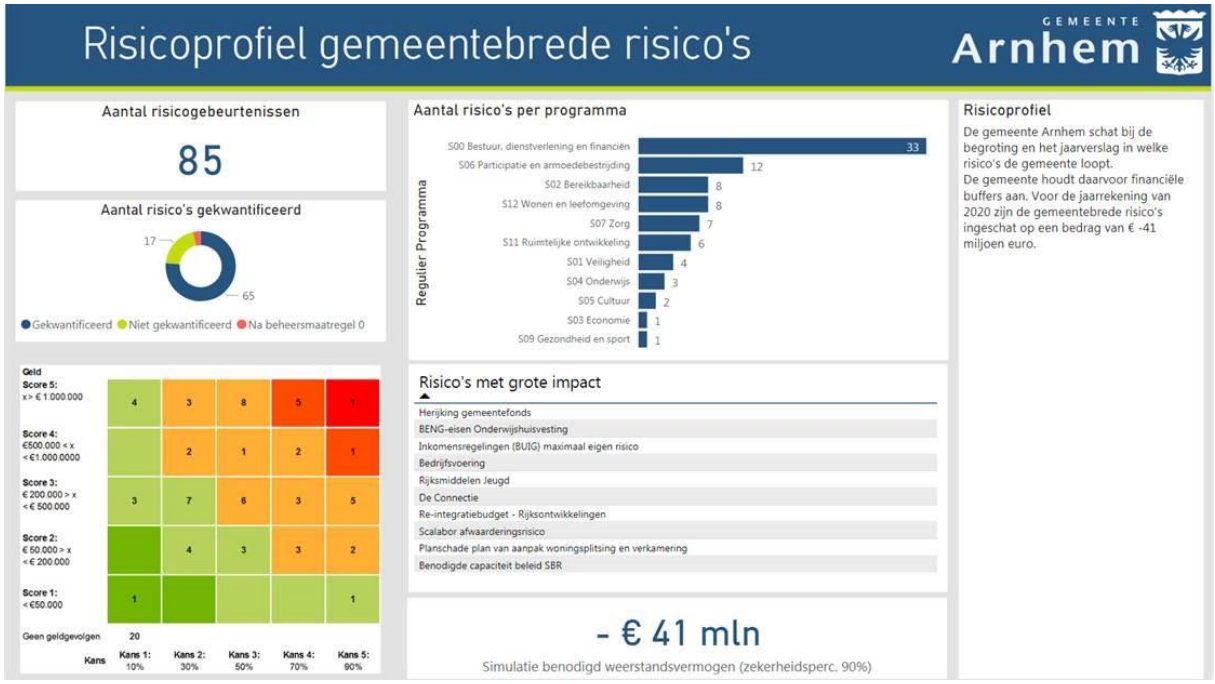

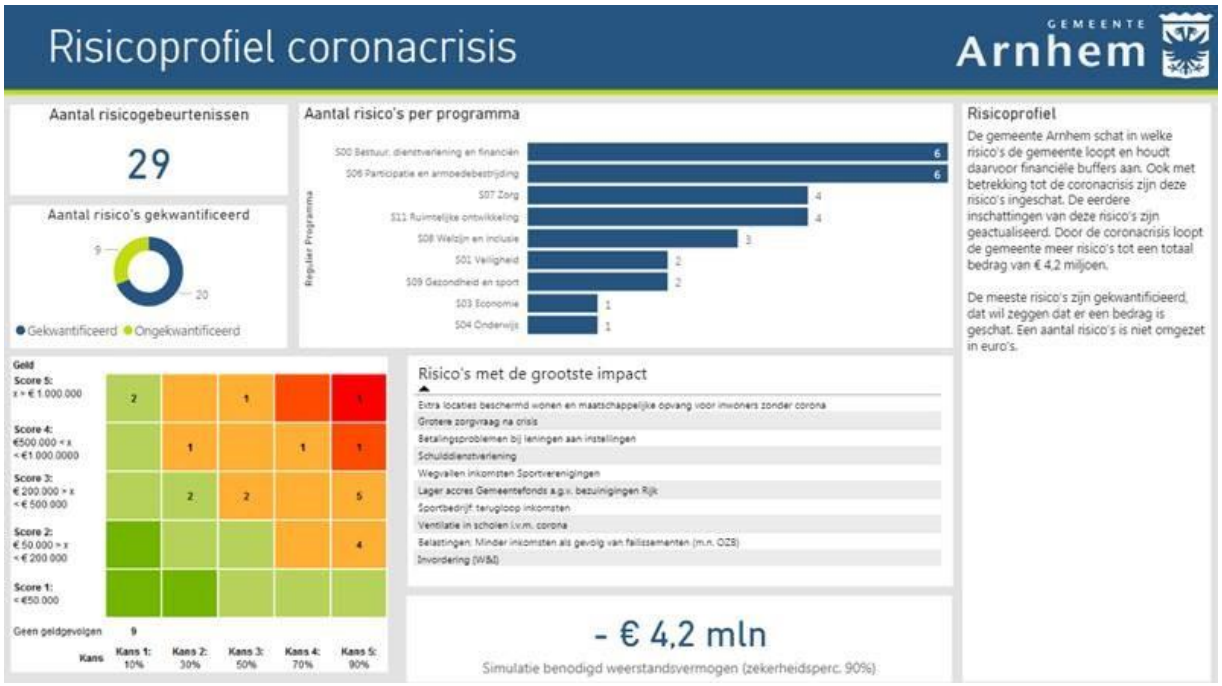

Hieronder worden de belangrijke risico's gepresenteerd en toegelicht, die samen ongeveer 75% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 45,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Begroting 2021/ Impactanalyse oktober
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal zowel uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering als van beschermd wonen een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 18 miljoen. Dit is opgebouwd uit een mogelijk nadeel van € 3 miljoen op de algemene uitkering en € 15 miljoen op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.						
	3	5	€ 18.000.000	15	14,0%	Gewijzigd (+)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.						
	3	5	€ 5.000.000	15	5,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).						
	4	5	€ 2.300.000	20	3,1%	Gewijzigd (+)
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting						
begrotingsrisico: In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.						
	3	5	€ 2.500.000	15	1,9%	Nieuw
Fiscale risico's loonheffing						
begrotingsrisico: Het risico bestaat dat het Rijk niet instemt met de wijze waarop de gemeente de wet op de Loonbelasting heeft toegepast. Dit kan leiden tot een naheffing van de belastingdienst.						
	5	3	€ 500.000	15	1,4%	Gewijzigd (+)

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen

coronarisico:

Leningen aan gelieerde instellingen
De gemeente Arnhem verstrekt leningen aan gelieerde instellingen ten behoeve van het realiseren van activiteiten die nauw grenzen aan het gemeentelijke beleid.
Een kanttekening bij het bestaande risico R330, leningen aan derde partijen. Bij onze grote leningnemers (HAN en Drie Gasthuizen) worden geen problemen verwacht, zij zijn gefinancierd door het Rijk. Bij de andere, veel kleinere leningen, kunnen er nog wel betalingsproblemen optreden als gevolg van de coronacrisis. Hoe lang kunnen culturele instellingen en sportverenigingen deze crisis volhouden voor ze omvallen? En hoe lang duurt het daarna voordat ze weer gezond zijn? De becijfering van de risico's blijft hetzelfde, maar aangenomen wordt dat de kans wel groter wordt.
Naast het bestaande risico is nu de hogere kans op voorkomen in dit coronarisico opgenomen. Als coronarisico een risicoklasse hoger dan wat nu in de becijfering zit.
Het risico dat Sportbedrijf en MSSA leningen niet kunnen betalen maakt deel uit van dit risico, maar is ook als een apart risico opgenomen.

1	5	€ 11.000.000	5	1,1%	Ongewijzigd

Lager accres Gemeentefonds a.g.v. bezuinigingen Rijk

coronarisico:

De crisis maatregelen tellen niet mee voor de omvang van het gemeentefonds. Daarmee is er geen voor- of nadeel voor de gemeentefondsuitkering. Voor de jaren 2020 en 2021 wordt het accres (volume en nominaal) en plafond BCF bevroren, om gemeenten zekerheid te geven. In de septembercirculaire is het accres vanaf 2022 ook niet aangepast, maar afhankelijk gemaakt van de keuze voor een eventuele nieuwe normeringssystematiek. Indien er een forse recessie als gevolg van de corona-crisis optreedt, zouden gemeenten op de langere termijn een lagere gemeentefondsuitkering kunnen krijgen. Dit is afhankelijk van de mate waarin het Rijk gaat bezuinigen en welke afspraken gemaakt worden over de normeringssystematiek op de langere termijn.

1	5	€ 4.000.000	5	0,6%	Gewijzigd (-)

Faillissementen in relatie tot lokale heffingen

coronarisico:

Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Ongewijzigd

S04 Onderwijs

BENG-eisen Onderwijshuisvesting

begrotingsrisico:

Vanuit het rijk is aangegeven dat per 1-1-2021 het bouwbesluit zal worden aangepast met daarin de definitieve BENG-eisen.
De verwachting dat hierdoor de bouwkosten van schoolgebouwen zullen gaan toenemen.Een eerste grove schatting is dat dit een stijging van de investeringsbedragen vanaf 2022 met circa 10% betekent. Dat betekent een stijging van het investeringsvolume met ongeveer 5 miljoen. Eind juni zal er een exactere berekening beschikbaar komen.

5	5	€ 5.000.000	25	11,7%	Ongewijzigd

Ventilatie in scholen i.v.m. corona

coronarisico:

Vanwege Corona is er onderzocht of de ventilatie systemen van de volledig in eigendom van de gemeente zijnde schoolgebouwen (uitsluitend de Mfc's) wel voldoen aan de eisen van het huidige bouwbesluit. Voor het herstel worden meerdere opties onderzocht.
Een indicatieve schatting van de kosten voor het aanpassen van de ventilatie bij de mfc's bedraagt € 750.000,=. Er is een rijksregeling die daarvan 30% subsidieert, daarmee resteert een risico van € 525.000,=. De kans dat dit nodig blijkt te zijn wordt geschat op 70%.

4	4	€ 525.000	16	0,6%	Nieuw

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:

Mogelijk extra kosten onderhoud om de Schouwburg langer in de lucht te houden zolang nog niet is gebouwd, en/of eventuele financiële gevolgen in de exploitatie indien voorstellingen door slechte staat van onderhoud van het gebouw geannuleerd moeten worden.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG 2021 (incl. het verwachte aandeel in het deelbudget Covid-19) € 12 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,3 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,7 miljoen is opgenomen.

3	5	€ 9.700.000	15	7,5%	Gewijzigd (+)

Scalabor afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
•onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
•onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
•onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet;
•onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
• overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om na 5 jaar geteld vanaf de start in 2018 geen nieuwe DVO af te sluiten met Scalabor. Ook op dit onderdeel zal de gemeente de feitelijke ontwikkelingen volgen.

3	5	€ 3.500.000	15	2,7%	Ongewijzigd

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Voor beschut werk heeft het rijk gemeenten verplicht om beschut werk aan te bieden tot minimaal de opgelegde taakstelling. Arnhem heeft gekozen om niet actief in te zetten op Beschut werk (we hebben een alternatief: activerend werk). Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	2,7%	Gewijzigd (+)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten pas in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,0%	Gewijzigd (-)

Invordering (W&I)

coronarisico:
Vanuit de Kinderopvangtoeslag affaire (KOT) heeft het ministerie alle overheden opgeroepen om de vorderingen die de gedupeerden bij de overheden hebben, kwijt te schelden. De Belastingdienst heeft een lijst verstrekt met 248 Arnhemse gedupeerden. Deze lijst mogen we alleen gebruiken om inwoners te benaderen, niet om intern te vergelijken met andere systemen. Daarnaast moeten er nog afspraken worden gemaakt met VNG. Hierdoor kunnen wij deze vorderingen nog niet afboeken, dit gebeurt pas zodra we deze inwoners en de bijbehorende vorderingen goed in beeld hebben en er landelijk uniforme afspraken zijn gemaakt. De verwachting is wel dat deze gedupeerden ook bij de gemeente Arnhem betalingsachterstanden hebben zowel bij W&I als bij Belastingen (lokale heffingen).

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Gewijzigd (+)

S07 Zorg

Rijksmiddelen Jeugd

begrotingsrisico:

In de begroting zijn structureel aanvullende middelen opgenomen voor Jeugdzorg. Het Rijk heeft voor de jaren 2019, 2020, 2021 en 2022 aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Naast deze aanvullende middelen is ook een toezegging gedaan in de vorm van een onderzoek naar de landelijke tekorten jeugd en in hoeverre deze structureel zijn. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek wordt het landelijke budget hiertoe structureel opgehoogd. Dit is de verwachting van de gemeente Arnhem. In afwachting van de wijziging van het landelijke budget zijn de incidentele middelen van € 3,9 miljoen vanaf 2023 structureel in de begroting meegenomen. Dit is in lijn met landelijke afspraken tussen het Rijk en de provincie.

4	5	€ 3.900.000	20	4,2%	Opnieuw opgenomen

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,5%	Gewijzigd (-)

Lvb middelen

begrotingsrisico:

Jaarlijks ontvangen we als gemeente Arnhem een bijdrage van regiogemeenten voor verblijf LVB. Besluitvorming binnen de regio liep tot 2020, waarbij over 2021 nog nadere afspraken gemaakt worden. Het risico is aanwezig dat deze bijdrage niet meer ontvangen zal worden voor 2021 en 2022.

5	4	€ 1.000.000	20	1,2%	Nieuw

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt en de maatregelen strenger zijn geworden, stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van de overige zorgvragen (wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,1%	Gewijzigd (-)

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen zijn andere locaties geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen en is een extra locatie geopend voor de opvang van daklozen met ziekteverschijnselen. Het gaat om opvang in een passagiersschip en het klooster in Huissen. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2020. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip ook voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagiersschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,8%	Ongewijzigd

S09 Gezondheid en sport

Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

coronarisico:

Sportverenigingen met een eigen accommodatie zien hun inkomsten sterk teruglopen. De helft van de inkomsten zoals onder andere baromzet, ophalen oud papier en sponsorgeld valt weg.
Om een goed beeld van de consequenties te krijgen is de Arnhemse Sportfederatie gevraagd een inventarisatie te doen bij de Arnhemse verenigingen en sportaanbieders.
Sportverenigingen die bij de gemeente (bij ons Sportbedrijf) hun accommodatie huren, krijgen kwijtschelding vanaf moment sluiting tot 1 juni. Hiervoor is door minister Van Rijn een compensatieregeling in het leven geroepen. Deze compensatieregeling voorziet ook in een tegemoetkoming voor sportverenigingen met een eigen accommodatie. Doordat de huisvestingskosten (deels) worden gecompenseerd voor de tijd van sluiting, zal de druk op de exploitatie van de sportverenigingen er grotendeels af zijn.

5	3	€ 500.000	15	0,8%	Ongewijzigd

Sportbedrijf; terugloop inkomsten

coronarisico:

Het Sportbedrijf heeft te maken met een forse terugloop van de inkomsten, doordat zij onder andere tijdelijk geen huur in rekening brengt bij sportverenigingen, maar ook inkomsten uit evenementen en entree mislopen. Het Sportbedrijf is echter ook met diverse kostenbesparende maatregelen bezig waaronder werktijdverkorting. Verwachting is dat zij een eventueel resterend nadeel binnen het eigen vermogen of door een rijksbijdrage kunnen opvangen. Dit is wel afhankelijk van de duur van de crisis.

3	3	€ 500.000	9	0,6%	Ongewijzigd

S12 Wonen en leefomgeving

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het risico op planshadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,1%	Ongewijzigd

Diftar Lagere inkomsten

begrotingsrisico:

De inkomsten bij invoering van Diftar bestaan uit een vast en een variabel deel. Het variabel deel is afhankelijk van het aantal aangeboden zakken, en gebaseerd op een raming die in de praktijk lager kan uitpakken. Daardoor kan het variabel deel van de afvalstoffenheffing lager zijn dan begroot.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Gewijzigd (+)

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Samenvattend beeld

Deze paragraaf geeft per type kapitaalgoederen inzicht in geldende kaders, ambitieniveau, planning en het in 2020 bereikte resultaat.

Bij het uitvoeren van het onderhoud aan de kapitaalgoederen streven we er naar zo veel mogelijk bij te dragen aan de ambities binnen de gemeente op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid, klimaatadaptatie en verbinding te zoeken met herstructureringsopgaven.
Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed, duurzaam en efficiënt mogelijk ingezet. Door het sturen op deze samenloop is het soms lastig de uitgaven gelijk te laten lopen met de jaarlijkse begroting. De egalisatiereserve groot onderhoud openbare ruimte maakt het mogelijk deze fluctuaties in besteding van exploitatiebudgetten op te vangen.
Door het organiseren van ontwerpateliers bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij beheerders meedenken over de te realiseren inrichting, komt er op een zo vroeg mogelijk moment zicht op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen).

In 2020 waren de uitgaven voor het groot onderhoud aan de kapitaalgoederen die ten laste komen van de exploitatie in de meeste gevallen in lijn met de begroting. Bij bossen en parken was sprake van een overschrijding. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig.
Door vertraagde uitvoering blijven de investeringen op een aantal punten achter bij de begroting. Vooral vastgoed springt hierbij in het oog omdat de investeringen hier meer dan 50% achter zijn gebleven. Hieronder wordt per product een nadere toelichting gegeven.
In de onderstaande uitwerking per product is de tekst onder de kopjes ***Actuele kaders, Ambitie en Planning*** gebaseerd op de tekst uit de begroting 2020-2023. Bij het onderdeel Actuele kaders zijn bij verschillende onderdelen de meest recente (beheer)plannen toegevoegd.

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	*winkel centra*	*wijken*	*bedrijfs terreinen*	*bossen/ parken*	*hoofdinfra*	*fietspaden*
groen	A	A	B/C	B/C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C/D *	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	B	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	B	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

In het bovenstaande overzicht zijn de in Arnhem gehanteerde basisniveaus (CROW) voor de diverse onderhoudsobjecten op hoofdlijnen weergegeven.

Mogelijke consequenties wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over de besteding van de 'wijk gerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven; niveaus die tot 1 januari 2017 voor de gehele stad golden. In 2020 was dit echter niet aan de orde.

Wegen

Actuele kaders
- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013);
- Beheerplan wegen 2017/18;
- Beheerplan Wegen 2020.

Ambitie
De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:
- niveau A voor vrijliggende fietspaden;
- niveau B voor hoofdwegen (hoofdwegen zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040), fietsstroken die onderdeel uitmaken van de hoofdrijbaan en busbanen;
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

Planning
- Het beheerplan, dat wordt opgesteld op basis van jaarlijkse weginspecties, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud.
- Waar mogelijk wordt samenloop gecreëerd met ander groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het onderhoud van wijkwegen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.
- Voor 2020 stond onder andere onderhoud op de planning voor: Velperbinnensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg (stad uit) en de Velperweg.
- Waar zinvol en (financieel) mogelijk worden kansen voor het beperken van wateroverlast meegenomen in het groot onderhoud.

Resultaat 2020
In 2020 hebben we zowel voor- als nadelen ondervonden door de coronacrisis. We hebben gebruik kunnen maken van het feit dat er minder busverkeer was bij onderhoud op wegen waar normaliter veel bussen rijden zoals de Velperbinnensingel.

Het uit de exploitatie gefinancierde groot onderhoudsprogramma is uitgevoerd zoals dat gepland was.
Dit geldt niet voor het investeringsprogramma 2020. Vooral bij de voorbereiding en uitvoering van multidisciplinaire projecten is er vertraging opgelopen. Daarbij speelde samenloop met mobiliteitsvraagstukken ook een rol. Hierbij moest eerst de kans op het verkrijgen van subsidies worden verkend. Daardoor zijn een aantal projecten die voor 2020 in de planning stonden doorgeschoven naar 2021. Dit betreft onder andere de Dr. C. Lelyweg, Oude Zevenaarseweg, Dalweg en Hommelseweg. Ten gevolge hiervan is er een onderbesteding ontstaan op de geplande wegeninvesteringen. Dit zal in 2021 weer worden ingelopen.

Openbare Verlichting

Actuele kaders
- Nota uitrol LED-verlichting (2015) - Alle openbare verlichting zal in LED-verlichting worden uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud);
- Beheerplan Openbare verlichting 2020.

Ambitie
Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV). Voor de kwaliteit van de verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen.
Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt bij vervanging of nieuwe aanleg voor LED-verlichting gekozen. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. De meerkosten van LED-verlichting ten opzichte van conventionele verlichting wegen financieel op tegen de besparingen die optreden bij gebruik gedurende 20 jaar.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt waar mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte.
De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad is gepland t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad.

Resultaat 2020
In 2020 zijn alle OV-kasten voorzien van een slimme meter. Hiermee kunnen we nog beter het energieverbruik monitoren. Er is real time te lezen wat het energieverbruik per OV-kast is. Dat zal dit jaar leiden tot een nog accuratere energienota.
Voor het eerst zijn er in de gemeente Arnhem 'slimme' LED armaturen en masten geplaatst. Deze staan op de Huissensedijk. Deze armaturen dimmen dynamisch. Dat betekent dat bij beweging het lichtniveau omhoog, naar 70%, gaat en dat er zonder

beweging, het lichtniveau teruggaat naar 20%. Een tweede project met 'slimme' LED-armaturen en masten is gestart rondom het fietspad bij Olympus.
Ook is de vervanging van armaturen en masten voor de binnenstad in gang gezet. Ook deze armaturen zijn 'slim'.
Dat betekent dat we vanaf afstand deze armaturen kunnen aansturen en zo het lichtniveau kunnen aanpassen.
Door het gebruik van 'slimme' LED-armaturen en door de vervanging van de oude armaturen in de binnenstad, zullen we een energiebesparing van 70% realiseren.
Over 2020 zijn er circa 800 armaturen vervangen door energiezuinige LED-armaturen. Daarnaast zijn er in nieuwbouwprojecten (onder andere Schuytgraaf) circa 200 nieuwe LED-armaturen en masten geplaatst.

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- ‘Licht op groen’/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- ‘Het Groen Goed Verdeeld’ (collegebesluit 2006);
- Beheerplan VRI 2020.

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning
Bij reguliere vervangingen worden vanaf 2018 altijd verkeersregelautomaten geplaatst die via de landelijke standaard kunnen communiceren met voertuigen en smartphones.
Voor 2020 stonden de volgende locaties op het programma:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Resultaat 2020
In 2020 zijn 9 verkeersregelautomaten vervroegd vervangen voor iVRI's (VerkeersRegel Installaties die kunnen communiceren met passerende weggebruikers) binnen het programma Talking Traffic van het ministerie. Deze vervanging is betaald met de subsidie vanuit dit landelijke project. Hieronder vallen ook de verkeerslichten op de Pleijroute. Vervolgens is samen met de provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en de gemeente Rheden een volledig nieuwe netwerkregeling geplaatst op de Pleijroute die speciaal ontwikkelt is voor de iVRI. Uit voorstudies blijkt dat de doorstroming hierdoor daadwerkelijk verbetert. Dit wordt de komende tijd in de praktijk getoetst.

Daarnaast zijn op de volgende locaties vanuit het investeringsbudget verkeerslichten vervangen:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Ook dit zijn iVRI's, die kunnen communiceren met passerende weggebruikers.

Civieltechnische kunstwerken

Actuele kaders
- Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2018-2019;
- Beheerplan beeldende kunstwerken 2017-2021;
- Beheerplan Kunstwerken 2020.

Ambitie
Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden.

Planning
In 2019 is een nieuwe technische inspectie uitgevoerd, op basis hiervan is eind 2019 een nieuwe beheerplanning opgesteld. De uitwerking was echter nog niet opgenomen in de begroting 2020-2023.

Resultaat 2020
Het groot onderhoud aan het doorlaatwerk Eldensedijk is afgerond, waardoor dit weer een hoogwaardige snelfietsroute is. Het groot onderhoud aan het viaduct Huissensedijk en het viaduct Lange Akkers is afgerond.
Enkele kleinere werken zoals groot onderhoud brug Waardmanspad en vervanging Tellegenbank zijn ook gerealiseerd.
De Inspectie plus update van de risicoanalyse over het gehele areaal civieltechnische kunstwerken zal eind februari worden opgeleverd.

Het investeringsprogramma 2020 is door vertraging van twee grotere projecten niet volgens plan uitgevoerd:
Werkzaamheden aan de binnenzijde van viaduct Cattepoelseweg is later van start gegaan en zal naar verwachting in mei 2021 worden opgeleverd. Het vernieuwen van de taluds van het viaduct Voetiuslaan is volledig verschoven naar 2021. Dit als gevolg van een langere voorbereidingstijd en samenloop met door Prorail uit te voeren onderhoudswerkzaamheden rondom Arnhem in de zomer van 2021.

Riolering

Actuele kaders
- Het in de MJPB 2018-2022 verlengde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018;
- Aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015);
- Beheerplan Riolering 2020.

Ambitie
De kwaliteit van het rioolstelsel wordt bepaald aan de hand van rioolinspecties. Jaarlijks wordt een deel van het riool geïnspecteerd.
Het herstel- en vervangingsprogramma is er op gericht de risico's van bezwijkende riolen te minimaliseren. Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen.

Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgave ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel. Binnen het in de begroting beschikbare budget zijn middelen beschikbaar voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie bij het uitvoeren van groot onderhoud en het concreet verminderen van de gevolgen van extreme wateroverlast.

Planning
De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. De daadwerkelijke vervangingsnoodzaak wordt vastgesteld op basis van inspectieresultaten. Niet de theoretische levensduur maar de inspectieresultaten zijn bepalend voor de vervangingsplanning.
Voor 2020 betrof dit: starten met de grootschalige rioolvervanging in de wijk Sterrenberg, voortzetten van de werkzaamheden in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt evenals het herstel van het Moerriool. Ook zou een nieuw basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord worden opgesteld. Dit BRP is de informatie drager voor het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan en geeft een beschrijving van de technische voorzieningen en het hydraulisch en technisch functioneren hiervan onder andere in relatie tot de optredende klimaatverandering.

Resultaat 2020
Op verschillende plekken in de stad zijn herstel- en vervangingswerkzaamheden aan het rioolstelsel uitgevoerd. De grootschalige werkzaamheden aan het moerriool en de rioolvervanging in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt zijn voortgezet. Ondergrondse en bovengrondse maatregelen die zijn uitgevoerd in de wijk Schaarsbergen hebben er voor gezorgd dat de kans op ernstige wateroverlast, zoals in de afgelopen jaren enkele keren is opgetreden, aanzienlijk is verkleind.
De rioolvervanging in de wijk Sterrenberg is voorbereid. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de opgave om in de toekomst van het gas af te gaan door hiervoor in de ondergrond ruimte te reserveren. De uitvoering hiervan zal echter pas in 2021 starten. De investeringen lagen in 2020 hierdoor lager dan gepland.
Het basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord zal begin 2021 worden afgerond.

Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (in 2018 verlengd);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;
- Omgevingsvisie Gelderland;
- Beheerplan Water 2020.

Ambitie

Het beleidsveld 'Water' omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Planning

In de periode 2019-2022 zullen alle nog niet gebaggerde havens uitgebaggerd worden. Zo was de planning dat in 2020-2021 Onderlangs en in 2021/2022 de Praets en Rosandapolder worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Resultaat 2020

De baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven zijn gestart eind 2020 en worden verder afgerond in het voorjaar van 2021.De voorbereidingen van de baggerwerkzaamheden Onderlangs zijn gestart en de uitvoering staat nu gepland in de zomer van 2021.
Overige werkzaamheden watergerelateerde zaken zijn conform planning uitgevoerd.

Wijkgroen

Actuele kaders

- Groenvisie 2017-2035 (raadsbesluit 2018);
- Beheerplan Groen 2020.

Ambitie

De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en geeft kaders mee voor het groen in en om Arnhem.
Wijkgroenbeheer is gericht op instandhouding van de gewenste streefbeelden en de gebruiksfunctie van een groengebied. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De onderhoudsniveaus zijn als volgt:

- wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Planning

- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd.
- Invasieve exoten; doelstelling is om deze zeer terug te dringen, en waar dit niet mogelijk is de uitbreiding te stoppen. Op basis van het bestrijdingsplan wordt in 2020 de structurele bestrijding voortgezet.

Resultaat 2020

- Het dagelijks onderhoud is uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Het benodigd groot onderhoud aan heestervakken (vervanging) is flink toegenomen, meest waarschijnlijke oorzaken zijn droogte en onkruiddruk.
- Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) loopt volgens planning.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013);
- Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS);
- Beheerplan Spelen 2020.

Ambitie
De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:
- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Planning
- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd.
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving.
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.
- Een grote natuurlijke spel- en ontmoetingsplek inrichten in de Laar-West.

Resultaat 2020
Versleten speeltoestellen zijn conform planning verwijderd. In overleg met de teams Leefomgeving zijn op diverse speelplekken speeltoestellen vervangen en/of geplaatst.
Het dagelijks onderhoud en de inspecties zijn conform planning uitgevoerd.
De plannen voor het inrichten van een grote speel- en ontmoetingsruimte in park de Laar-West zijn (nog) niet in uitvoering. Het team Leefomgeving is in overleg met de buurt, scholen en wijkcentra om tot een goed plan te komen. Hierdoor lagen de bestedingen in 2020 lager dan begroot.

Bomen

Actuele kaders
- Groenvisie 2017-2035, 2018;
- Bomenplan Arnhem 2019;
- Beheerplan Bomen 2020.

Ambitie
Beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Bomen kunnen vitaal oud worden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

Planning
In de periode tot en met 2019 is de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierbij is het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee is in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn. Op basis van het in 2020 vastgestelde bomenbeleid zal een planning worden uitgewerkt.

Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.

Resultaat 2020
Het Bomenplan is vastgesteld. Voor de hieraan gerelateerde werkzaamheden en processen is een uitvoeringsprogramma bomen opgesteld. In 2020 is begonnen met de uitvoering, die in 2021 wordt vervolgd. Er is gestart met het monitoren van de kroonbedekking. Het Boom Kwaliteitsteam Arnhem is benoemd door het college en er is een strategisch communicatieplan bomen opgesteld. Extra bomen zijn geplant in private en openbare ruimte.
Er zijn 1000 klimaatbomen verstrekt aan bewoners in hittegebieden. In de openbare ruimte zijn 115 bomen extra aangeplant. Groeiplaatsen van waardevolle bomen zijn verbeterd onder andere in het Musispark waardoor bomen ouder kunnen worden. Door te werken met de bomenafwegingsrapportage zijn er vele bomen duurzaam ingepast en groeiplaatsen verbeterd zoals aan de Monnikensteeg. Door beter te kijken naar de mogelijkheden is de kap van bomen voorkomen. De planvorming om tot een projectmatige vervanging van boomlanen en structuren te komen is opgestart en wordt op basis van de uitgangspunten uit het nieuwe Bomenplan uitgewerkt.
In 2020 zijn 2 boomvervangingsprojecten voorbereid die begin 2021 in uitvoering gaan, dit betreft een klein gedeelte van de Cattepoelseweg en bomen in Gaardenhage.
Het dagelijks onderhoud, de visuele controles en de daaruit voortvloeiende maatregelen zijn volgens planning uitgevoerd. Zieke en dode bomen zijn verwijderd en vervangen conform planning.

De eikenprocessierups is volgens planning beheerst. De plaagdruk was hoger dan gemiddeld, maar ten opzichte van 2019 is het iets afgenomen.

Parken en bossen

Actuele kaders

- Groenvisie 2018- 2035(raadsbesluit 2018);
- Beheervisie uiterwaarden Neder Rijn Arnhem 2019- 2029/2039;
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Beheervisie Park Angerenstein 2006 - 2016 (2005);
- Beheervisie Park Klarenbeek, Braamberg en 't Hazegrietje 2007- 2017 (2007);
- Beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (2008);
- Beheervisie Park Sacre Coeur 2008 - 2018 (2008);
- Beheervisie Park Presikhaaf 2010 - 2019 (2010);
- Beheervisie Polderlinten (dijken, oude lintwegen en zeegen) 2011-2020 (2012);
- Beheervisie Park Immerloo- De Wheme 2014 - 2023 (2013);
- Beheervisie Arnhem Veluwe 2015 - 2024 (2015);
- Bomenplan Arnhem 2019.

Ambitie

Wij streven er naar om:

- voor alle parken een actuele beheervisie te hebben;
- ruimte te bieden voor recreatie, sport en samenleven in combinatie met de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Dit is onder meer aan de orde bij de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem;
- onderhoud gebeurt tenminste op B-kwaliteitsniveau.

De wens is om :

- invasieve exoten reuzenbalsemien en reuzenberenklauw in 2022 volledig verwijderd te hebben van de gemeentelijke terreinen, conform EU regelgeving;
- het areaal Japanse Duizendknoop onder controle te krijgen (er vindt geen verdere verspreiding meer plaats, het areaal wordt terug gedrongen).

Planning

- 2020-2021 extra bestrijding invasieve exoten.
- In 2020/ 2021 uitvoering grootschalig onderhoud, aanvulling en verjonging van beplanting, en de boomgroepen/ clumbs in Sonsbeek.
- Onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal op basis van cultuurhistorisch onderzoek.
- 2020 actualisering beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem.
- 2020 komen tot beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn.
- Verbinden grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof omzetten naar jaarrond begrazing. Fase 2 verbinden natuurgebied Meinerswijk met de natuurgebied van de Groene Rivier 2021.

Resultaat 2020

Noodzakelijk herstel hekwerken en ander achterstallig onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig. Naast extra mankracht is ook extra geld nodig voor vervanging van materialen zoals hekwerk, bankjes, slagbomen, etc.
Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) en het onderhoud in Sonsbeek loopt volgens planning. Het onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal is niet uitgevoerd, de aanpak en planning hiervoor wordt opgenomen in de nieuwe beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem. Actualisering van de beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem is opgestart in 2020, afronding in 2021.
De beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn is nog niet gereed, daar wordt nog over gesproken met de betrokken partijen. De verbinding van grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof is uitgevoerd.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders

- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval) en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van diftar' (september 2017).

Ambitie

In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot meer hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem heeft daarvoor de systeemkeuze van Omgekeerd Inzamelen gemaakt in 2015. Om een extra impuls aan afvalscheiding te geven is besloten om door middel van een heffingssysteem van gedifferentieerde tarieven, ook een prijsprikkel te gaan geven.

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Planning

- Jaarlijkse beoordeling op basis van de controles of de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden.
- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie en worden opnieuw beoordeeld.
- Voorbereidingen invoering DIFTAR-systeem

Resultaat 2020

- Het systeem van gedifferentieerde tarieven (Diftar) is per 1 juli 2020 ingevoerd. Een deel van de afvalstoffenheffing wordt vanaf die datum gebaseerd op het aantal tariefzakken dat wordt aangeboden.
- De infrastructuur van collectieve inzamelvoorzieningen voor GFT voor huishoudens in hoogbouw is in het afgelopen jaar verder uitgebreid.

Vastgoed

Actuele kaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.

Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning

Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille. Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New energy made in Arnhem, een plan gemaakt. Gemiddeld zal hier gedurende een periode van 10 jaar een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken. Bij de verduurzaming van het vastgoed wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de geplande werkzaamheden in het kader van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).

Met ingang van 2019 is een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de MJPB opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.

Daarnaast wordt er in de periode 2020-2023 gemiddeld € 5,2 miljoen uitgegeven planmatig en storingsonderhoud.

Resultaat 2020

Exploitatie
In 2020 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 41,4 miljoen, waarvan ruim € 20,4 miljoen aan

kapitaallasten € 21,0 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is huur: deze bedroeg ruim € 5,8 miljoen. De (verhuur)inkomsten bedroegen € 17,5 miljoen.

Onderhoud
De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2020 € 5,7 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen) tegen een raming van € 6,4 miljoen. De grootste afwijking ten opzichte van de begroting betreft werkzaamheden welke worden doorgeschoven naar 2021:

- € 0,25 miljoen Parkeergarage Arnhem Centraal veroorzaakt doordat in 2021 grootschalig onderhoud plaats gaat vinden. Hiervoor hebben in 2020 voorbereidende werkzaamheden plaats gevonden.
- € 0,35 miljoen Museum Arnhem waarvan de maatregelen deels doorgeschoven zijn naar 2021 om aan te sluiten bij de werkzaamheden rond de verbouwing van het museum.

Investeringen
Voor 2020 was een krediet geraamd van € 10,0 miljoen inclusief het doorgeschoven krediet uit 2019 van € 5,8 miljoen. In 2020 is er € 4,4 miljoen aan investeringen afgerond. De belangrijkste daarvan zijn de afronding van de vervanging van de trekkenwand in de schouwburg en de afronding van de werkzaamheden aan de Beukenlaan 15.
In totaal stond tegenover de activering van € 4,3 miljoen een geraamd krediet van € 3,2. Het verschil wordt veroorzaakt door hogere kosten dan geraamd en de investering van vervangen dak aan de Beukenlaan 15 welke later gepland was maar eerder is gerealiseerd om aan te sluiten bij de renovatie.
Van het totaal geraamde krediet wordt € 6,3 miljoen doorgeschoven naar 2021. Daarvan zijn al een aantal werkzaamheden gestart. Onder andere het aanbrengen van LED-verlichting Arnhem Centraal.
Een deel van het begrote krediet kan vervallen omdat de geraamde werkzaamheden niet meer nodig zijn of anders zijn gerealiseerd. Het gaat om een bedrag van € 0,4 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

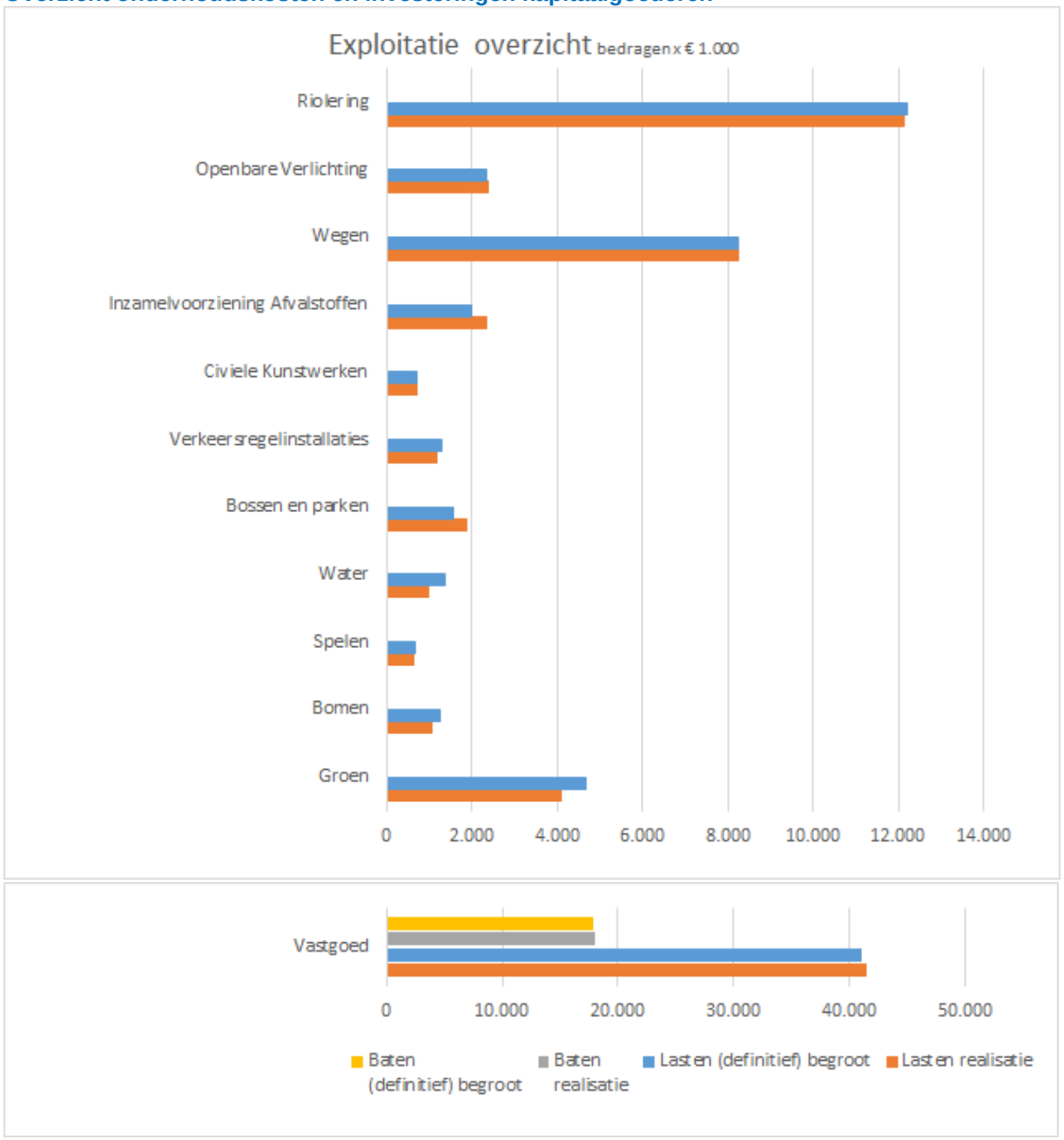

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

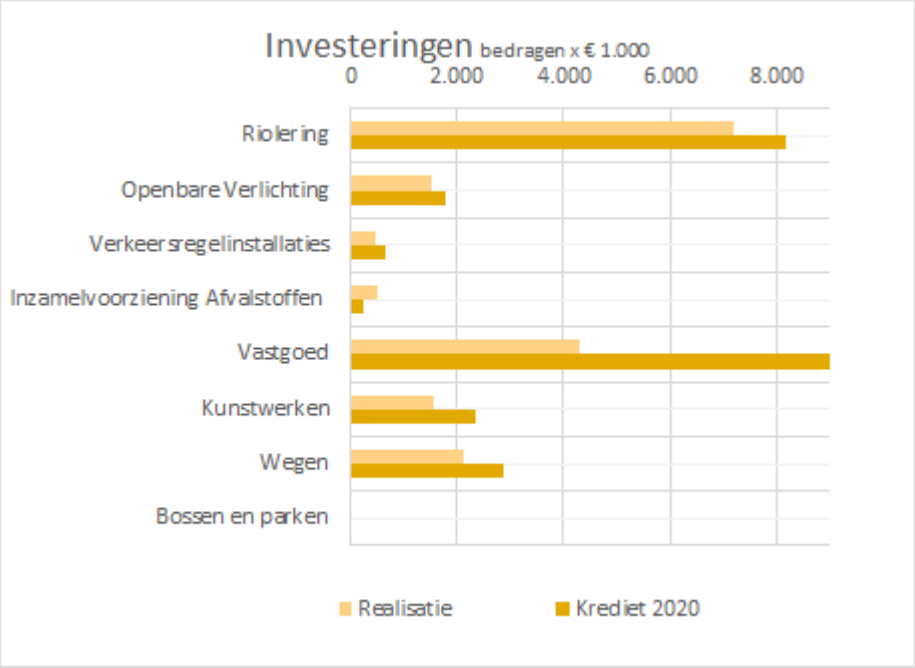

bedragen x € 1.000

Financiering

In deze paragraaf financiering worden enerzijds het gevoerde beleid in de financieringsfunctie en anderzijds het resultaat daarvan in 2020 toegelicht. De werkzaamheden zijn alle binnen de kaders van het treasurystatuut uitgevoerd.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de MJPB, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.
Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2020 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2020 zijn nieuwe vaste leningen aangetrokken voor € 46,5 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.
Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2020

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2020 respectievelijk € 151,637 miljoen en € 72,683 miljoen:

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	**Volume**	**Rente**
Bedragen x € 1.000		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	10.229	0
- Voorzieningen: 2%	62.454	1.249
Subtotaal voorzieningen	72.683	1.249
Reserves:		
- Rente : 0%	128.345	0
- Rente : 2%	23.292	466
Subtotaal reserves	151.637	466
Totaal	**224.320**	**1.715**

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2020

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.
In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering (met daarin de financiering van de sociale woningbouw) en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	**Stand 01.01.2020**	**Vermeerdering**	**Aflossing**	**Stand 31.12.2020**
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	663.534	46.500	-39.596	670.438
Totaal leningen O/G	**663.534**	**46.500**	**-39.596**	**670.438**
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand	63.533	761	-14.078	50.216
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	10		-1	9
Totaal leningen U/G	**63.543**	**761**	**-14.079**	**50.225**

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.
De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.
Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG, indien nodig, altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de

zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2020 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Het begrotingstotaal voor 2020 bedroeg bij vaststelling van de MJPB 2020 - 2023 door de gemeenteraad € 760 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2020 bedroeg dus € 64,6 miljoen.
De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in 2020 in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde in 2020 € 4,3 miljoen.
Inkomende en uitgaande kasstromen hebben een afwijkend ritme, waardoor hoge positieve of negatieve kassaldi kunnen ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke schommelingen hoeft niet de dagelijkse stand van de banksaldi te worden afgezet tegen de drempelwaarde, maar het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Door de gemeente Arnhem is de drempelwaarde voor schatkistbankieren in 2020 in geen van de kwartalen overschreden.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2020 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2020 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 39,6 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente € 11,2 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 28,4 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn voor € 46,5 miljoen nieuwe leningen aangetrokken, waarvan € 48.000 is uitgeleend. Daarnaast is van een lening van € 1,6 miljoen de rente herzien. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille òf de nieuw aangetrokken financiering, wanneer die lager is, en daarbij de som van de leningen met renteherziening.
Het gerealiseerde renterisico bedroeg € 39,6 miljoen -/- € 11,2 miljoen = € 28,4 miljoen plus € 1,6 miljoen. Tezamen is dat € 30,0 miljoen.
De toegestane renterisiconorm was 20% van € 760 miljoen: € 152,0 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 30,0 miljoen is 4,0 % van € 760 miljoen. De gemeente Arnhem is dus ook met betrekking tot de renterisiconorm ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2020 bedroeg de omslagrente 2%.
Als gevolg van de aanhoudend lage rentestand op de kapitaalmarkt zal de omslagrente in de komende jaren verder verlaagd moet worden doordat relatief dure leningen (rente van 4 á 5%) zullen worden afgelost en met goedkope leningen worden geherfinancierd. Voor de treasuryfunctie is het een uitdaging ervoor te zorgen dat door de juiste financieringsbeslissingen te nemen de gemeente kan blijven rekenen met een meerjarig stabiele omslagrente ondanks de krappe marges waarbinnen deze vastgesteld moet worden.

Het risico van rentefluctuaties is opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel, dat wordt gedekt door de weerstandscapaciteit. Daarmee geeft de gemeente aan dat dit risico een normaal bedrijfsvoeringsrisico is, dat geen speciale positie vraagt.

Financiering van de sociale woningbouw

Op het gebied van de financiering van de sociale woningbouw heeft de gemeente de actieve rol uit het verleden op een haar na volledig afgebouwd. Per 31/12/2020 bedraagt de schuld van corporaties aan de gemeente Arnhem nog maar € 9.000. Vergeleken met de stand van € 248 miljoen per 1/1/2010 mag gesteld worden dat het risico uit hoofde van deze leningen effectief volledig is verdwenen.
Corporaties hebben de leningen in eigen beheer genomen met borging door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarbij de gemeente Arnhem als intermediair tussen de bank en de corporatie is verdwenen, of hebben leningen volledig afgelost. De verhoging van de achtervang jegens het WSW is weliswaar toegenomen, wat op zich ook een risico meebrengt. Maar dit risico is veel kleiner dan wanneer de gemeente zelf borg staat voor de leningen of deze zelf heeft verstrekt.
Wanneer het WSW de achtervang aanspreekt (wat overigens nog nooit is gebeurd) moet de gemeente een renteloze lening ter beschikking stellen. Die lening wordt terugbetaald, zoals normaal is bij leningen. Het risico betreft dus alleen de rente over de lening, die de gemeente natuurlijk wel zelf moet betalen aan de verstrekker van het geld. Voor de hoofdsom zal de gemeente niet worden aangesproken.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen en derden gaat het om activiteiten die passen binnen het beleid van de gemeente Arnhem. De gemeente heeft hierbij gekozen voor een terughoudend beleid. Slechts in bijzondere gevallen en soms als voortzetting van een bestaande relatie verstrekt de gemeente leningen aan derde partijen.
Het risico is aanwezig dat een instelling niet aan de contractuele verplichting van betaling van rente en/of aflossing kan voldoen. Dit probleem wordt in eerste instantie (“aan de voorkant”) beheerst door financiering te bieden die het best past bij de financiële mogelijkheden van de instelling. Voor het geval er toch problemen mochten ontstaan eist de gemeente garanties en/of waarborgen, bijvoorbeeld het recht van 1e hypotheek of pandrecht. Ook wordt bij leningen aan instellingen/derden een risico-opslag van (als regel) 0,1% op de te betalen rente gehanteerd. De risico’s zelf zijn, net als de risico’s van rentefluctuaties, ondergebracht in het gemeentelijk risicoprofiel.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in euro’s. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Overigens heeft Arnhem geen overtollig kapitaal, ook niet in de schatkist. Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2020 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
S00	Vaste en vlottende financiering	2.900	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
S00	Dividend BNG	631	V
Totaal Resultaat		**3.531**	**V**

Afgezet tegen het begrote resultaat in de MJPB voor 2020 van € 2,848 miljoen is sprake van een voordelig resultaat van € 0,683 miljoen. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
	Resultaat ten opzichte van de MJPB		
S00	Vaste en vlottende financiering	682	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting		
S00	Dividend BNG	1	V
Totaal Resultaat		**683**	**V**

Het resultaat op de financiering zelf van € 682.000 wordt voor € 562.000 verklaard door de vlottende financiering met zijn negatieve rente. In de vaste financiering is oorspronkelijk een voordeel behaald van € 241.000 omdat minder leningen zijn aangetrokken dan waarop was gerekend in de MJPB. Er zijn dus minder rentekosten gemaakt. Vanwege nieuwe regels in het BBV, die een maximum stellen aan het renteresultaat van de treasuryfunctie, is een bedrag van € 121.000 'teruggegeven' aan de programma's, waarna nog een voordeel op de vaste financiering binnen treasury resteert van € 120.000.

Het uitgekeerde dividend van de BNG heeft betrekking op het jaar 2019. De hoogte ervan is vastgesteld in de algemene vergadering van aandeelhouders in april 2020 en wordt daarom in het jaarverslag 2020 verantwoord. Op aandringen van de Europese toezichthouder, die wil dat banken voldoende armslag houden in de huidige crisis rond corona, is het dividend nog niet uitgekeerd. Dat zal pas in 2021 gebeuren.

De economie en ontwikkelingen in de rente

Wereldwijd heeft de economie een forse knauw gekregen als gevolg van de beperkende maatregelen van overheden om corona het hoofd te bieden.
Nu de langverwachte vaccins beschikbaar komen is de verwachting dat in 2021 het economisch herstel zal inzetten. Bij een min of meer optimistisch economisch beeld met toenemende investeringen hoort een rente, die op een hoger niveau ligt dan de huidige. Tegelijkertijd mag verwacht worden dat de rente nog veel jaren laag zal blijven als gevolg van de enorme hoeveelheid kapitaal, die wereldwijd momenteel beschikbaar is, samen met het doorlopende opkoopprogramma van staatsleningen door de ECB. Hiermee blijven serieuze risico's bestaan voor vorming van zeepbellen in de economie.
De rente ligt inmiddels op een hoger niveau dan we in heel 2020 gewend waren en zal uiteindelijk nog wel naar hogere niveaus stijgen, maar het moment waarop de rente daadwerkelijk hoger wordt kan niemand voorspellen.
Voor de financieringsfunctie is het zaak om alert te blijven op deze ontwikkelingen. De gemeente (en dus de belastingbetaler) is erbij gebaat activiteiten zo goedkoop mogelijk en toch veilig te kunnen financieren, wat betekent dat de huidige (nog steeds lage) rente lang in de boeken blijft door leningen met lange looptijden af te sluiten. Daarnaast is het zaak om een open oog te houden voor de economische en financiële ontwikkelingen, zodat een stijging van de rente de gemeente niet overvalt.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering, juridische zaken en risicomanagement.

Corona

Corona heeft vanzelfsprekend in 2020 veel gevolgen voor onze organisatie gehad. Door corona is er vanuit informatie en automatisering op bepaalde gebieden veel ontwikkeling versneld, bijvoorbeeld omdat thuiswerken en de anderhalvemetersamenleving vragen om nog meer digitalisering. Voor zelfstandige ondernemers is er in maart 2020 een digitaal proces ontwikkeld voor de TOZO regeling en er is een corona-dashboard ontwikkeld, dat ook voor burgers via de website van de gemeente beschikbaar is. De (extra) inzet op het managen van de gevolgen van corona heeft op een aantal andere onderdelen juist voor vertraging gezorgd.

Juridische Zaken organiseerde als eerste in Nederland online commissievergaderingen.
Dit is inmiddels een ingeburgerde werkwijze geworden die ook niet of nauwelijks tot verstoringen heeft geleid.
Met de invoering van de TOZO is bijgedragen aan de vorming van het beleidskader en geacteerd in de afhandeling bezwaar en klachten. Verder is bijgedragen aan de vorming van het afwegingskader subsidies.

Financiën en Control was vertegenwoordigd in het corona finance team dat de gevolgen van corona voor de verschillende programma's, zowel beleidsmatig als financieel, inventariseerde en vertaalde naar voorstellen voor (bij)sturing. Hieruit is (ook) het eerder genoemde dashboard ontstaan.

Vanuit Personeel en Organisatie zijn door corona een aantal fysieke activiteiten uitgesteld of online georganiseerd. Zo zijn de trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' (online) en een vervolg op de Meet & Greet (tussen jongeren uit de stad en onze eigen collega's) uit 2019 (uitgesteld) en diverse activiteiten die in het kader van Diversity week waren gepland (afgelast). Dit geldt ook voor geplande fysieke activiteiten en acties op gebied van vitaliteit.

Personeel en organisatie

Diverse en Inclusieve organisatie

In de periode 2018-2020 is onder andere ingezet op bewustwording van onbewuste vooroordelen en bewustwording van het belang van diversiteit en inclusie. Dat is de focus geweest, omdat het essentieel is dat iedereen beseft waarom diversiteit en inclusie belangrijk zijn voor onze organisatie. Op die wijze creëren we meer begrip en draagvlak voor dit thema. Hiervoor is een scala van activiteiten aangeboden, zoals lezingen, theater, ontmoeting met 'Arnhem Divers en Jong', trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en trainingen 'Deep Democracy'. Ook zijn er meerdere dialogen gevoerd in de managementteams en is een middag over inclusief leiderschap voor alle leidinggevenden georganiseerd. Daarnaast zijn traineeships opgezet, stageplekken en werkervaringsplaatsen aangeboden en is de banenafspraak conform de richtlijnen ingevuld. Belangrijk om te vermelden is dat er ook hard gewerkt is aan het verbeteren van onze arbeidsmarktcommunicatie en een nieuwe website. In de loop van 2018 is door de Universiteit van Tilburg onderzoek gedaan naar diversiteit en inclusie in de gemeentelijke organisatie. De aanbevelingen uit dit onderzoek zijn intern besproken.

Een aantal van de genoemde activiteiten uit de periode 2018-2020 is:

- Pilot anoniem solliciteren;
- Banenafspraak;
- Landelijk Charter diversiteit en de verklaring van Dordrecht;
- All Inclusive week;
- Onderzoek van Universiteit van Tilburg;
- Diversity Day en Intern Charter Diversiteit;
- Netwerkactiviteiten met young professionals (Picknick, Meet&Greet);
- Arbeidsmarktcommunicatie en website.

<u>Vervolgstappen</u>

De komende jaren ligt de focus op het formuleren van meetbare doelstellingen en het monitoren hierop. Daarbij maken wij gebruik van de Barometer Culturele Diversiteit van het CBS en van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (zie ook motie 20M116).
Ondertussen gaan wij door op de ingeslagen weg door het organiseren van trainingen voor management en andere medewerkers, versterken van onze arbeidsmarktcommunicatie en het organiseren van ontmoetingen met diverse doelgroepen. Daarnaast werken we aan het verbeteren van het proces en de methode van selecteren van nieuwe medewerkers en bereiden we in de loop van dit jaar voorkeursbeleid voor (zie ook motie 20M149). Het college zorgt samen met het managementteam voor draagvlak en neemt de verantwoordelijkheid voor het tot stand brengen van een meer diverse en inclusieve organisatie. Om dit proces kracht bij te zetten zijn extra investeringen nodig en daar komen wij op terug in de Perspectiefnota.

We voldoen aan de taakstelling voor 2020 van de "wet banenafspraak". Op dit moment zijn er al 40,2 banen gerealiseerd, waarvan 27 banen (Sociale Werkplaats-detachering) bij de gratis bewaakte fietsenstalling. Gemeente Arnhem moet in 2024 40,1 banen (van 25,5 uur) gerealiseerd hebben.
Met ingang van het schooljaar 2020-2021 zijn de stagevergoedingen voor MBO, HBO en WO studenten gelijkgetrokken. De stagevergoeding bedraagt nu voor alle stagiairs € 350 per maand.
Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8 naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 50 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Verzuim en vitaliteit
Het verzuim is in het afgelopen jaar verder gedaald naar 6,02% (inclusief langer dan 2 jaar). De meldingsfrequentie (0,49) is ook gedaald en ligt onder het afgesproken target. Hier kan een relatie liggen met het vele thuiswerken vanwege het coronavirus. Verzuim en meldingsfrequentie van clusters is divers, maar beide cijfers zijn gedaald. Het aandeel nulverzuim (62,8%) is vitaal en het aandeel frequent verzuim is met 2% zeer laag. Het zeer langdurig verzuim (2,66% langer dan 1 jaar) blijft aandachtspunt. Ruim de helft van het verzuim is psychisch van aard. Dit beeld is onveranderd ten opzichte van de vorige periode.
De aanpak van ziekteverzuim is dit jaar versterkt door de focus op "Meer grip, sneller herstel en sterker terug naar werk". De Arbo Unie heeft hiervoor een traject met 7 stappen uitgezet in onze organisatie. Daarnaast is onlangs gestart met triage, waarbij na 4 dagen verzuim vanuit de Arbo Unie contact wordt gezocht met de arbeidsongeschikte medewerker om uitvraag te doen en zo een inschatting te maken of langdurig verzuim dreigt. Waarbij in dat geval meteen een interventie ingezet kan worden om de verzuimduur te beperken.
En natuurlijk blijft het voorkomen van uitval ons belangrijkste doel. Door te weten wat er speelt in de organisatie en met data-analyse en onderzoeken, zoals de risico-inventarisatie en het preventief medisch onderzoek, vast te stellen waar risico's ontstaan. Op deze manier zorgen we er samen voor dat mensen optimaal kunnen werken, op een veilige, gezonde en productieve manier.

Rondom het thema Vitaliteit is in 2020 een intern vitaliteitsnetwerk opgericht dat samen met Fitter Nederland in maart 2020 het platform KERN-gezond heeft gelanceerd. Vanuit het KERN-gezond programma is een online vitaliteitsprogramma op het intranet geïntroduceerd, evenals wekelijks blogs, vlogs, filmpjes en podcasts. Veel van de actuele nieuwsberichten zijn corona-gerelateerd met tips om fysiek en mentaal gezond door de lastige periode te komen.
Verder is er binnen het management development programma tijdens onder andere de leidinggevenden bijeenkomsten aandacht besteed aan de vitaliteit van medewerkers. Tot slot is in 2020 met de introductie van Studytube een online leeromgeving gecreëerd, waarin onder andere ook een groot aantal vitaliteitsbevorderende online (micro)learnings staan.

Nieuwe werken of Hybride werken
De afgelopen periode heeft de organisatie, zij het gedwongen door de coronamaatregelen, ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. De gemeente Arnhem wil de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Daarom is er een taskforce hybride werken ingericht, met externe projectleider, om dat wat er is geleerd de afgelopen maanden te vertalen naar alle facetten van het werk. De afdeling P&O is op deze taskforce aangesloten.

Kerngegevens personeel
In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het aantal fte's bestuurlijk en ambtelijk opgenomen.

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2018	Realisatie Bezetting 2019	Begroting Formatie 2020	Realisatie Bezetting 2020
Bestuur				
Aantal FTE Raad	41	42	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7
Personeel				
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	914	908	938	949
Totaal personeel gemeente Arnhem	**914**	**908**	**938**	**949**

De begrote formatie is gestegen van 929 fte in 2019 naar 938 fte in 2020. Door invulling van openstaande vacatures is de totale bezetting gestegen van 908 fte eind 2019 naar 949 fte eind 2020. Ultimo 2020 is er een overschrijding op de totale formatie van 11 fte. Een overschrijding binnen het cluster SBR wordt gecompenseerd door een aantal onderschrijdingen bij andere clusters.

Op de onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit binnen SBR wordt (bij)gestuurd. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per

programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Aantal FTE ambtelijke organisatie				
Personeelslasten ambtelijke organisatie	70.545	77.585	75.416	2.169
af: corr loonsom (inhuur uit vacatureruimte + decl. vac.ruimte)	5	-3.071	30	-3.100
Stelposten		538		538
Overige emolumenten	1.538	1.532	973	559
af: opbrengsten personeel	-2.512	-1.484	-2.091	608
Voormalig personeel	1.421	467	1.177	-710
Dekking voormalig personeel uit voorziening			-885	885
Inhuur: dekking uit vacatureruimte	2.906	2.963	3.374	-411
Inhuur: dekking uit overige personele budgetten	11.397	8.357	11.590	-3.233
Dekking uit reserves en voorzieningen	-983	-466	-1.521	1.056
Dekking uit andere budgetten dan personeel				0
Saldo personeelsbudget	**84.317**	**86.422**	**88.061**	**-1.639**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het resultaat op de totale personele lasten en baten op € 1,6 miljoen nadeel uitkomt. In dit resultaat zijn betrokken de afwijkingen op de loonsom, de inhuur, de kosten voor voormalige medewerkers rekening houdend met reeds gevormde voorzieningen, de emolumenten en de opbrengsten voor personeel. De opbrengsten uit personeel worden gerealiseerd vanuit externe partijen.

	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2020-2023	***914***	***903***	***901***	***901***	***901***
Bij: sr businesscontroller klimaat en energie en medewerker bedrijfsvoering NEMIA	1	1	0	0	0
Bij: 3,3 fte centraliseren en automatiseren inhuurbalie	3	3	3	3	3
Bij: trainees uit jongerenbudget	9	2	0	0	0
Bij: extra formatie veiligheidshuis, procesregisseur en informatiecoördinatoren	3	4	4	4	4
Bij: toezicht en preventie Diftar, 8,0 fte	8	8	8	8	8
Bij: 6,0 fte, 4,0 fte handhavers en 2,0 fte Bibob, als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		6	6	6	6
Af: te realiseren taakstellling 6,0 fte als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		-6	-6	-6	-6
Af: reorganisatie W&I, budgetneutraal	-3	-5	-4	-4	-4
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**935**	**916**	**912**	**912**	**912**
Bij: +2,0 fte consulent W&I-Handhaving, zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: 0,6 fte integraal handhaver aereaal	0	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Aantal FTE ambtelijke organisatie jaarrekening 2020	**938**	**920**	**916**	**916**	**916**

Vanaf 2020 is een lichte daling op de formatie zichtbaar.

Inhuur externen	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000				
Begroot	10.146	9.033	11.409	11.320
Realisatie	14.887	10.388	14.303	14.963
Afwijking	-4.741	-1.355	-2.894	-3.644

De totale inhuur over 2020 bedraagt bijna € 15 miljoen. De totale kosten zijn in lijn met voorgaande jaren. De redenen om over te gaan op inhuur zijn voornamelijk:

- de noodzaak om te werken met een flexibele schil in verband met externe financieringsbronnen, die conjunctureel en derhalve variabel is (bijvoorbeeld openbare werken, PIM en gebiedsrealisatie en vastgoed);
- specialismen (bijvoorbeeld bij PIM, gebiedsrealisatie en vastgoed, strategie, beleid en regie);
- vervanging wegens ziekte en verloop;
- extra Inzet externe krachten in verband met werkzaamheden als gevolg van de coronacrisis (bijvoorbeeld inzet TOZO, impactanalyse en coronadashboard).

Informatie en automatisering

Uitbreiding digitale dienstverlening

Processen voor onder andere het WOB verzoek, inkoop en aanbesteding en drank en horeca exploitatie vergunningen zijn geoptimaliseerd, vanuit drie invalshoeken: de inwoner, kosteneffectiviteit en duurzame informatievoorziening. Er is een platform voor e-participatie gerealiseerd om een extra kanaal te creëren waar inwoners betrokken kunnen worden. Arnhem is klaar voor de aansluiting op de landelijke voorzieningen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en loopt hiermee mee in de landelijke voorhoede van deze ontwikkeling. Er is een ondernemersregister ingericht om meer lokale inkoop te stimuleren. Om dit alles in een goede infrastructuur te borgen is veel samengewerkt aan het voortdurende ontwikkelproces bij ICT De Connectie. Wat betreft het op orde brengen van de informatievoorziening en het archief is samengewerkt met het Gelders Archief. Dit loopt na wat vertragingen in de zomer van 2020 weer door. De achterstanden op het gebied van vernietigen zijn deels ingelopen maar pas in 2021 zullen deze helemaal zijn weggewerkt.

Informatiegestuurde organisatie

Na het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Er zijn volgende stappen gezet in het duurzaam borgen van het informatie gestuurd werken, in capaciteit, kennis en vaardigheden. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.
In de raad is een plan gepresenteerd om verder te werken aan Open Data. De speerpunten zijn: meer en beter beschikbare data sets, voldoen aan de aankomende WOO en het betrekken van inwoners. Op deze speerpunten zal jaarlijks worden gereflecteerd. In maart zijn de WOB verzoeken al als open data op het Arnhemse portaal opgenomen.

Modernisering werkplek

Zoals hierboven al vermeld is corona een stimulerende kracht achter de versnelling van de doorontwikkeling van de werkplek geweest in 2020. De functionaliteiten zijn uitgebreid waardoor video bellen mogelijk is en de uitrol van meer samenwerkingsmogelijkheden is voorbereid. Er is gekozen voor mobiele apparaten voor (bijna) alle medewerkers en de uitrol hiervan is halverwege het jaar gestart en zal na wat tegenslagen in de levering in 2020 in de eerste helft van 2021 voltooid zijn. Er wordt voor de toekomst gekeken naar effectieve vormen van hybride werken en hiervoor zijn in verschillende vergaderzalen al voorzieningen getroffen, zodat medewerkers ook vanuit huis kunnen meedoen aan vergaderingen. Hiervan zijn er minder gerealiseerd dan de wens was. Dit zal ook in het voorjaar van 2021 op het gewenste niveau worden gebracht. Er is ook op een aantal andere projecten vertraging opgelopen, intranet, digitaal ondertekenen, door corona en ook door de inzichten die hierdoor zijn ontstaan. Ook hebben de medewerkers een incidentele vergoeding gekregen voor het aanbrengen van technische verbeteringen op de thuiswerkplek. De verwachting is dat het thuiswerken vanaf nu voor altijd veel gebruikelijker zal zijn.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

In 2020 is er verder gebouwd aan informatieveiligheid en privacy, ook in regionaal verband. Er is al een plan om voor eind 2021 aan de Baseline Informatieveiligheid Overheid te voldoen. In 2020 is veel aandacht naar het veilig thuiswerken gegaan, daarom zijn de verplichte maatregelen nog niet allemaal voltooid. De rol van CISO (Chief Information Security Officer) is vanaf begin van het jaar structureel ingevuld, voor zowel de gemeente Arnhem als De Connectie. In samenwerking met De Connectie zijn maatregelen genomen om grootschalige incidenten te voorkomen en de continuïteit van de bedrijfsvoering beter te borgen. In de jaarlijkse ENSIA zelfevaluatie zijn zwakke plekken nu duidelijk in beeld gekomen en de oplossingen zijn ook bepaald. Bij de externe audits voor de DigiD koppelingen en Suwinet zijn niet alle normen behaald. De gegevens van inwoners hebben geen risico gelopen en ook hier is de oplossing in beeld. De eerste stappen zijn gezet om de IT-auditing aan de informatiebeveiligingsprocessen te koppelen.

Auditing en risicomanagement

Auditing en risicomanagement

De beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen is in de raad besproken. Op 16 september 2020 heeft de raad besloten om de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota vast te stellen en richtinggevend te laten zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit verder toegelicht.
Het jaar 2020 was door de coronacrisis een ander jaar dan voorgaande jaren. Vanaf het begin van deze crisis is de vinger aan de pols gehouden wat de impact van de crisis zou kunnen zijn en welke gevolgen dit zou kunnen hebben voor het gemeentelijk risicoprofiel. De raad is hierover een aantal keren geïnformeerd via de zogenaamde Impact-analyse corona. Ook maakten de uitkomsten van deze impactanalyse deel uit van het gemeentelijke corona dashboard.
Daarnaast is ook gewerkt aan maatregelen om de risico's/effecten van de coronacrisis te beheersen. Deze maatregelen zijn opgenomen in de Herstelagenda, zoals deze door de raad is vastgesteld.

Rechtmatigheid en financial audits

Voor 2020 geldt dat de accountant controleert op rechtmatigheid en vaststelt dat er geen materiële onrechtmatigheden hebben plaats gevonden. Vanaf boekjaar 2021 verandert deze systematiek en dient het college naar verwachting zelf een rechtmatigheidsverklaring af te geven.
Wij volgen de ontwikkelingen hieromtrent nauwgezet en waar nodig treffen wij voorbereidingen om een dergelijke verantwoording ook gegrond af te kunnen geven. Belangrijk hierbij is het opzetten van een deugdelijke (verbijzonderde) interne controle. In 2020 is hieraan verder vorm gegeven en is geïnvesteerd in kwaliteit en diepgang. Daarnaast is in 2020 een audit-tool aangeschaft om de interne controles die voor de rechtmatigheidsverantwoording uitgevoerd moeten worden, duidelijk te documenteren en vast te leggen. Voor de uitvoering van de interne controle wordt nauw aangesloten bij de werkzaamheden die door de accountant worden uitgevoerd. Op deze wijze wordt optimaal gebruik gemaakt van elkaars inzet.

Frauderisico-analyse

In 2020 is een start gemaakt met het opnieuw inventariseren van de frauderisicogebieden binnen de gemeente. Dit met een geactualiseerde frauderisico-analyse als resultaat. In 2021 zal deze frauderisico-analyse in het college worden behandeld.

Business Intelligence

In 2020 is ingezet op business intelligence binnen sociaal domein ten behoeve van een gerichtere sturing vanuit beschikbare data. Er is geïnvesteerd in opleiding en kennisdeling bij het gebruik van PowerBI als tool hiervoor.

Juridische zaken

Op het terrein Openbare orde Veiligheid zien we dat de intensiteit, de omvang en de focus op dit veld kwantitatief zijn toegenomen. In de rol van advisering heeft de Juridische zaken inhoudelijk bijgedragen.
Aan de invoering van de nieuwe Omgevingswet wordt door Juridische zaken in verschillende projecten meegewerkt.
In september (ietwat vertraagd door de corona) is begonnen met het programma Direct Duidelijk waar wordt ingezet op heldere communicatie (B1 niveau) met burgers. In dit programma wordt aansluiting gezocht met de afdeling Communicatie.
In verband met de uitvoering van Diftar behandelde de afdeling Juridische zaken 130 (1 fte) bezwaarschriften tegen opgelegde boetes wegens verkeerd aangeboden huisvuil.

Communicatie

Inclusieve communicatie

Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal is voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De verwachting is dat het wetsvoorstel in 2021 door het parlement wordt aangenomen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks in aanloop naar de begroting het risicokompas geactualiseerd. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Per verbonden partij wordt een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2020. Voor de partijen die bij de begroting 2020 als meest risicovol zijn aangemerkt wordt tevens de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Relatie met de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Overzicht Verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat (indien beschikbaar), actuele ontwikkelingen en de weergave van het risicoprofiel (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Facility Point

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S03 Economie		
Doel verbonden partij	Voor de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds Facility Point Arnhem opgericht, een onderneming die (al dan niet tijdelijke) kleinschalige huisvesting en facilitaire diensten biedt aan startende en kleine bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, N.V. Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij en Klaassen Vastgoed Ontwikkeling B.V.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigd als aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente bezit 37,5% van de aandelen in Facility Point.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.998.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	1.745.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. De gemeente Arnhem heeft een borgstelling afgegeven van € 4.000.000 voor een financieringsovereenkomst tussen Scalabor en de Bank Nederlandse Gemeenten lopende tot 26 februari 2021.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.202.847
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	5.313.153
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Na de overname van bedrijfsactiviteiten van de GR Presikhaaf Bedrijven is Scalabor BV per 1-1-2018 van start gegaan. Scalabor BV maakt op de drie speerpunten (goed werkgeverschap; financieel gezond; en passend werk voor zoveel mogelijk medewerkers en trajectdeelnemers) een goede ontwikkeling door. Er werken circa 1.800 SW-medewerkers bij Scalabor, waarvan circa de helft uit Arnhem. De eerste helft van 2020 wordt gekenmerkt door de coronacrisis, ook bij Scalabor. Na de aankondiging van de intelligente lockdown in maart heeft Scalabor direct maatregelen genomen om een veilige en gezonde werkomgeving te kunnen bieden en daardoor open te blijven. Het ministerie van SzW stelde een steunpakket beschikbaar voor sociale werkbedrijven om daarmee het geleden omzetverlies als gevolg van corona gedeeltelijk te compenseren. Het ziekteverzuim binnen Scalabor bleef ondanks corona redelijk gelijk aan 2019. In het derde kwartaal zijn steeds meer medewerkers weer aan de slag gegaan waardoor de verzuimcijfers in het derde kwartaal met 13,8% slechts 0,5 hoger was dan dezelfde periode in het jaar ervoor. Hoewel een uitdaging, slaagde Scalabor erin om voor iedereen een veilige werkplek te creeren. Het doorstromen van SW medewerkers naar externe werkgevers wordt, onder invloed van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt alsmede het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers, steeds lastiger. Toch lijken er ook in deze tijden nog steeds voldoende vacatures die met name ingevuld worden door trajectdeelnemers uit de Participatiewet. Ten aanzien van de gevolgen van de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) is de impact hiervan op werknemers van Scalabor in 2020 in beeld gebracht en zijn er voorlopige afspraken gemaakt over het tijdelijk en vast in dienst nemen van mensen uit de doelgroepen Beschut Werk en Banenafspraak.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. Het aanwijsbesluit had een looptijd van 5 jaar, waarbij een jaar voor afloop bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.		

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	450.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	17.713.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	17.197.492
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport		
Risico profiel	Hoog		

Beheersstrategie

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder is van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2021, 4 maal per jaar overleg.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2020 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2021 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De financiële functie binnen het Sportbedrijf moet zich nog ontwikkelen, het vraagt nog nadere aandacht met betrekking tot de kwartaalrapportages in relatie tot het jaarresultaat. Ook het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. Zowel in de beschikking subsidieverlening 2019 als in de kwartaalrapportages is er nadruk gelegd op de financiële functie en rapportages van het sportbedrijf. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever.

De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende. Inmiddels is mede door het resultaat van 2018 de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau. In dit opzicht staat het Sportbedrijf er een stuk beter voor dan voorgaande jaren.

Ondanks dat het financiële resultaat over 2019 beter was dan begroot (het resultaat over 2020 is nog niet bekend), is met name inzicht in de financiële ontwikkeling een aandachtspunt. Een groot deel van de verstrekte subsidie zit 'vast' in (meerjaren)contracten. Zoals hiervoor al aangegeven, zijn de financiën een vast punt op de agenda in de onderlinge overleggen.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Na drie jaar als zelfstandige organisatie, is ook de informatievoorziening nog in ontwikkeling. Dit zal zoals hierboven vermeld, de nadrukkelijke aandacht hebben in 2021.

Er is gebleken dat de verwachtingen en opvattingen van de gemeente en het Sportbedrijf op een aantal punten redelijk ver uit elkaar kunnen liggen. Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Ook zijn op een aantal thema's in het verleden onvoldoende duidelijke afspraken gemaakt. In 2019/2020 is van buiten de gemeente Arnhem een tijdelijk opdrachtgever aangetrokken met als opdracht om deze verwachtingen naar elkaar op één lijn te krijgen en waar nodig aanvullende afspraken te maken. Dit proces heeft geleid tot een aantal verbeterpunten en aanbevelingen. We merken dat we het gesprek steeds constructiever voeren en dat we qua opvattingen naar elkaar toe groeien. In 2021 zetten we dit proces voort.

De verhoudingen tussen gemeente en Sportbedrijf Arnhem zijn verbeterd in 2020, waardoor we langzaam aan meer dezelfde koers gaan varen en waardoor de constructiviteit toeneemt. Het ingrijpende proces van verzelfstandiging en de (financiële) consequenties hiervan heeft de afgelopen jaren grotendeels het gesprek met het Sportbedrijf bepaald. Nu het Sportbedrijf steeds beter komt te staan als zelfstandige organisatie kan de focus van het gesprek weer meer liggen op de maatschappelijke (sportieve) doelstellingen en hoe het Sportbedrijf hieraan optimaal kan bijdragen. We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2021 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt er voor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

Het effect van corona op het resultaat van het Sportbedrijf lijkt gezien de laatste prognose relatief mee te vallen. Door beperking van kosten en steun van de Rijksoverheid is het negatief saldo beperkt tot +/- €300.000 , waar aan het begin van de crisis het negatief saldo hoger werd ingeschat. Naar verwachting kan het Sportbedrijf dit verlies opvangen vanuit haar Eigen Vermogen.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	4.887.000
	Per 31-12-2020	€	5.097.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	144.801.998
	Per 31-12-2020	€	155.262.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	221.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	-631
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Dataland

Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, WOZ- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie. Deze worden in de komende tijd ondergebracht bij andere overheidsinstellingen zoals kadaster en KOOP.		
Deelnemers in samenwerking	Vrijwel alle Nederlandse gemeenten.		
Bestuurlijk belang	Certificaathouders participeren in DataLand en hebben invloed op het beleid van DataLand via het bestuur. Het afdelingshoofd van de afdeling Informatie is gemachtigd voor deze rol.		
Financieel belang	De gemeente heeft certificaten van aandelen DataLand B.V. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de kerntaken uit te voeren: ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	751.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	522.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Dataland zal zich per 1-1-2022 opheffen. De huidige activiteiten hebben tot doel om de werkzaamheden over te zetten naar andere overheidsinstellingen. Dit vindt in 2021 plaats.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen	
Rechtsvorm	Stichting	
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.	
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.	
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.	
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met de Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GO doorgegeven aan The Economic Board.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag; het bevorderen van de wisselwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen. Meer specifiek heeft de Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen.	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.102.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	16.452.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.731.000

Ontwikkelingen

In de 2e helft van 2018 zijn een tweetal onderzoeken uitgevoerd om de stand van zaken binnen De Connectie en de informatievoorzieningsketen als geheel in kaart te brengen. Beide onderzoeken onderschrijven elkaars resultaten en plaatsen de doelen uit het bedrijfsplan in een andere context. Uit onderzoek blijkt onder andere dat bij samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is geen rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
In afstemming met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden heeft De Connectie het ontwikkelperspectief 2020-2024 opgesteld. Het ontwikkelperspectief is vertaald naar de programma’s uit de meerjarenbegroting 2021-2024. Hierdoor wordt het onderdeel van de beleidscyclus van De Connectie. Het ontwikkelperspectief is een stip op de horizon. Het beschrijft de richting en geeft inzicht in welke stappen De Connectie neemt om de komende jaren een volwassen organisatie te worden. Dit gebeurt op basis van drie fases. De eerste fase is de basis op orde krijgen, deze fase is volop bezig. Er zijn bijvoorbeeld al flinke stappen gezet in de verbetering van de ICT-dienstverlening. Dit wordt de komende jaren voortgezet.

Risico profiel

Hoog

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.
In de verschillende gremia worden ook de risico's die gepaard gaan met de transitie van De Connectie besproken. Arnhem zet in op een actieve betrokkenheid en een open communicatie met De Connectie. Dit om zicht te hebben op het ontstaan van risico's alsmede de beheersing van de risico's door de Connectie zelf.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Daarnaast is het ontwikkelperspectief 2020 -2024 opgesteld, waarbij de focus ligt op het op orde krijgen van de basis en het doorgroeien naar een servicegerichte organisatie, waarbij de klant centraal staat. Om die reden zijn de welbekende 4K’s uitgebreid met een extra K. De ‘K’ van klant. Alle medewerkers worden de komende jaren professionals die denken en handelen vanuit de klant.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S07 Zorg		
Doel verbonden partij	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	8.669.137
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.263.827
Ontwikkelingen	Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. Deze cijfers zijn echter voorlopig aangezien de definitieve jaarrekening nog volgt en daarom is de aangegeven bijdrage op basis van bevoorschotting.		
Risico profiel	Hoog		
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid, aanbesteding voor vervoer en callcenter en krapte op de arbeidsmarkt. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. De aanbesteding voor zowel vervoer als callcenter zijn afgerond en in augustus 2020 zijn de nieuwe regionale contracten ingegaan. Daarnaast heeft corona veel effect gehad op het gebruik van het totale vervoer. In 2021 zal dit naar alle waarschijnlijk ook een grote rol gaan spelen in de kostenontwikkeling.		

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.650.555
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.614.739
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	27.725
Ontwikkelingen	2020 is het laatste jaar van de strategische Agenda 2020. In 2019 is het proces gestart om te komen tot een nieuwe Strategische Agenda 2020. De Euregio levert en actieve bijdrage aan de grensoverschrijdende samenwerking en het ontstaan van sociaaleconomische grensallianties. Dit vraagt een actieve betrokkenheid van alle partners; zowel overheden als kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. De grensoverstijgende samenwerking mag zich in toenemende mate verheugen op een actievere betrokkenheid van de Nederlandse regering en de regering van NordRhein Westfalen (GROS governance NRW-NL). Door ondertekening van een 'Memo of Understanding" hebben de burgemeesters van de 6 100.000+ gemeenten binnen de Euregio uitgesproken extra inzet te plegen op grensoverschrijdende en bovenregionale uitdagingen. De (grote) steden binnen de Euregio Rijn-Waal volgen ook met grote belangstelling de actuele initiatieven van de Europese Commissie over de “European Green Deal”. Prioriteit 2 “Een groen programmagebied” in het nieuwe INTERREG VI programma verwijst hier duidelijk naar. Duurzaamheidsthema’s en innovaties onder andere op het gebied van klimaat, groene en gezonde steden, gezondheid, landbouw, mobiliteit, energietransitie en alternatieve energiebronnen zullen in de toekomst deel uitmaken van de initiatieven van het stedennetwerk.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

GO Arnhem Nijmegen City Region

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	Binnen het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem - Nijmegen werken 18 gemeenten samen aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen. Vanuit de ambitie 'Gezonde groei' zet de regio Arnhem-Nijmegen in op duurzame en gezonde keuzes voor wonen, werken en mobiliteit, op weg naar een circulaire economie. De regio werkt met Bureau Brussel aan belangenbehartiging, lobby en het binnen halen van Europese subsidies in Brussel.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de regio Arnhem-Nijmegen. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg Economie. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Paping nemen deel aan respectievelijk de portefeuillehoudersoverleggen Mobiliteit, Duurzaamheid en Wonen.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	284.998
Ontwikkelingen	In 2019 is door het bestuur van de regio Arnhem-Nijmegen, met instemming van de colleges van de 18 regiogemeenten, een proces ingezet om te komen tot een sterkere regio Arnhem-Nijmegen. In 2020 heeft dit na een interactief proces met raden en partners in de regio geleid tot een nieuwe visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, een integrale regionale agenda en een nieuwe Gemeenschappelijke Regeling die er voor moet zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. De Groene Metropoolregio is op 1 januari 2021 gestart en tegelijkertijd is het GO Arnhem-Nijmegen in liquidatie gegaan. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842, vanaf 2023 €564.788. In het betreffende college en raadsvoorstel d.d. 6 oktober 2020 is de intentie uitgesproken de meerkosten vanaf 2022 in 2021 bij het proces Perspectiefnota in te brengen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.176.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	654.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	249.500
Ontwikkelingen	Eind 2020 is de realisatiefase van park Lingezegen afgesloten, de basisuitrusting is gerealiseerd en de laatste investeringen in het park zijn gedaan. De begroting van 2021 is de eerste begroting van het park die volledig is gericht op het beheer van park Lingezegen. Vanaf 2021 zal voor het beheer van het park een beroep gedaan worden op het beheerfonds van het park. Het beheerfonds is volgens de laatste berekeningen voldoende gevuld om, met de jaarlijkse bijdrage van de deelnemende gemeenten, het beheer voor de komende decennia te kunnen bekostigen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. In 2017 is alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule 'Inkoop van specialistische zorg'. Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het zorgdomein (Jeugdzorg en WMO). In 2018 zijn hieraan twee modules toegevoegd: Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV en regiogemeenten) en Onderwijszaken (grotendeels de voormalige GR Onderwijszaken). Als laatste is hieraan in 2019 de module Werkgeverschap SW toegevoegd.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt), R. van der Zee (Inkoop zorg) en H. de Vroome (Onderwijszaken).		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	656.000
	Per 31-12-2020	€	724.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.406.000
	Per 31-12-2020	€	7.288.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	2.565.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.747.856
Ontwikkelingen	Het uitbreken van corona heeft gevolgen gehad voor de wijze waarop de MGR haar werkzaamheden moest uitvoeren. Desalniettemin konden deze binnen de begroting worden gerealiseerd. De monitoring van de contractering kon starten na de afronding van het (nieuwe) inkoopproces waarbij een kwaliteitscoördinator betrokken was. Eind 2020 werd de afwikkeling van Presikhaaf Bedrijven geformaliseerd en de financiële overdracht naar de MGR geëffectueerd. De eerste resultaten van het vormgeven van de toegevoegde waarde onder andere door kennisdeling en samenwerking tussen de modules worden zichtbaar.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. In 2020 heeft de MGR zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2021 zal worden gecontinueerd.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	762.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.480.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.006.600
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2020.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. Het effect van de Wet kwaliteitsborging bouwen lijkt vooralsnog beperkt. De wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft in het eerste jaar niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er wekelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en H. de Vroome maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	209.570
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	20.240.430
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	1.054.512
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 vindt er een nieuwe verdeling van de lumpsum plaats. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van de bijdrage.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	7.368.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	43.158.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	16.279.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden had in 2020 een centrale rol in de uitvoering van maatregelen ter bestrijding van het coronavirus. VGGM heeft daarvoor een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (vooral testen en bron- en contactonderzoek) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet face-to-face maar telefonisch of via beeldbellen) is de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma is zoveel als mogelijk conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. De meerkosten zijn voor 2020 geraamd op € 21 mln. Met VNG en GGD GHOR Nederland is het Rijk overeengekomen dat de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt volledig worden gecompenseerd.

In 2020 heeft een verkenning plaatsgevonden naar een actualisatie van de verdeelsleutels waar het de gemeentelijke bekostiging van VGGM betreft. Voor de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is besloten de verdeelsleutel ongewijzigd te laten.

Brandweer / Crisisbeheersing
Behalve bij de GGD vergde corona ook bij de overige partners in de crisisbeheersing een forse inzet. Een groot deel van de geplande werkzaamheden zijn in 2020 dan ook op een aangepaste wijze uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. De brandweer is daarnaast bezig geweest met een aantal verandertrajecten zoals het noodzakelijk anders moeten werken als gevolg van veranderingen in het omgevingsrecht.

Op het gebied van bevolkingszorg is per 1-1-2020 gestart met de nieuwe invulling van de regionale bevolkingszorgorganisatie. Met de komst van corona heeft het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg een Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) ingericht voor het ondersteunen van de gemeenten bij hun taken in deze crisis. Dit heeft invloed gehad op de regulier geplande activiteiten van het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg. OTO activiteiten en bijeenkomsten hebben minimaal doorgang gehad en lopende projecten zijn stilgelegd.

In 2020 is de discussie over de verdeelsleutel brandweer opgestart. Besluitvorming zal naar verwachting in 2021 plaatvinden.

Voor het overige: sinds jaar en dag is het thema brandweer / crisisbeheersing beleidsarm aangevlogen.

Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Deze regeling was in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit was het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan. De bedrijfsactiviteiten zijn per 1 januari 2018 overgedragen aan Scalabor B.V. (Scalabor). Het overdragen van de bedrijfsactiviteiten heeft een zeer grote impact op organisatie en financiën van Presikhaaf Bedrijven. Presikhaaf Bedrijven houdt de dienstverbanden van alle SW-medewerkers onder haar hoede en draagt zorg voor de uitbetaling en financiering, door middel van de gemeentelijke bijdragen, van de loonlasten en hiermee samenhangende kosten.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Het raadslid M. Coenders en wethouders mw. M. Louwers, R. Paping en R. van der Zee in het Algemeen Bestuur (AB) en de wethouders mw. M. Louwers en R. Paping in het Dagelijks Bestuur (DB).		
Financieel belang	Circa 52%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.509.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.231.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	

Ontwikkelingen

De deelnemende gemeenten van de GR Presikhaaf Bedrijven hebben besloten om de GR te ontmantelen en te liquideren. De liquidatie is per eind november 2020 een feit. Het liquidatieproces van Werkvoorziening Midden Gelderland is in verschillende stappen verlopen:

1. In 2018 is de 'knip' gemaakt tussen het formeel en materieel werkgeverschap van alle SW medewerkers en Scalabor is gestart als arbeidsontwikkelbedrijf voor de SW medewerkers.
2. Per 1-1-2019 is het formeel werkgeverschap overgedragen aan de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SDCG).
3. Een groep van 14 boventalligen is per 1-1-2020 bij de MGR in dienst gegaan voor nog maximaal twee jaar werk-naar-werk traject. De resterende twee dienstverbanden zijn respectievelijk in april en november 2020 beëindigd. De vier resterende ID-baners zijn per 1 mei 2020 overgegaan naar Scalabor B.V. De twee stichtingen zijn reeds ontbonden.
4. Het ontbinden van de laatste dienstverbanden, het afhandelen van de laatste juridische verplichtingen en het indienen van de financiële vorderingen op het UWV zijn in 2020 gerealiseerd.

De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder De Vroome en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Financieel resultaat	Resultaat 2020 €
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020 €
Ontwikkelingen	2020 was een bijzonder jaar vanwege de coronacrisis. Mensen trokken er binnen Nederland massaal op uit. Om een veilig bezoek te waarborgen zijn maatregelen getroffen, bijvoorbeeld door cirkels op het gras aan te bracht waarbinnen de 1,5m afstand verzekerd is. Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang. In 2020 heeft er een inspraakronde plaatsgevonden inzake de wijziging van het bestemmingsplan.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt. Maatwerk per locatie wordt geboden.

Algemeen

De coronacrisis heeft voor de vastgoedmarkt (nog) geen grote gevolgen gehad en daarmee ook niet voor het grondbedrijf. Grote effecten of veranderingen hebben daarom afgelopen jaar dan ook niet plaatsgevonden. Dit is dan ook terug te zien in de financiële resultaten van het grondbedrijf. Niet alleen de goede vastgoedmarkt zorgt voor een stabiel resultaat, maar ook de afnemende ontwikkelportefeuille van het grondbedrijf zorgt daarvoor. Immers een project in de voorfase van een ontwikkeling kent grotere onzekerheden, en daarmee risico's, dan projecten die al meer in de eindfase zitten. Daar zijn bijvoorbeeld al verkoopcontracten gesloten en zijn veel civiele werkzaamheden al uitgevoerd.

De stabiliteit heeft het afgelopen jaar dan ook wederom tot een positief resultaat geleid van ruim € 6,8 miljoen. Net als voorgaande jaren hebben de (verplichte) tussentijdse winstnemingen en, in iets minder mate het onderdeel erfpacht, in belangrijke mate bijgedragen aan het positieve resultaat over 2020. Het grondbedrijf heeft voldoende buffers om de huidige risico's binnen de (grondexploitatie) projecten zelf te dragen.

Die stabiliteit heeft wel een keerzijde, namelijk dat Arnhem nog maar weinig eigen (grond)posities heeft om zelf sturing te geven aan ruimtelijke en programmatische (bijvoorbeeld extra woningbouw) vraagstukken. Door middel van ontwikkelingsperspectieven wordt nu wel voor diverse delen van de stad, bijvoorbeeld Kronenburg en de oostelijke zijde van de stad (Presikhaaf en Spoorzone), nagegaan hoe programmatische, duurzaamheids- en sociale vraagstukken ruimtelijk vertaald moeten worden. Ingrepen in de bestaande stad zullen daarbij altijd kostbaarder en ingewikkelder zijn dan wanneer dat kan plaatsvinden in een uitbreidingswijk. Hoe verder uitvoering wordt gegeven aan de ontwikkelingsperspectieven zal de komende tijd verder uitgewerkt gaan worden. Een combinatie van zowel actief als facilitair grondbeleid lijkt hierbij het meest realistische scenario.

Grondbeleid

Het beleidsmatige kader voor het grondbeleid is verwoord in de nota Zicht op Gegronde Keuzes. Bij toekomstige aanpassingen van dit (uitvoerings)beleid zal aansluiting worden gezocht bij de nieuwe omgevingsvisie die in de gemeente Arnhem wordt opgesteld. Op dit moment is het uitgangspunt nog steeds situationeel grondbeleid. Per locatie wordt maatwerk verricht. Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen, waarbij de raad via de achterliggende (deels geheime) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties.

Mede naar aanleiding van de gewijzigde BBV-regelgeving is in 2020 het uitvoeringsdocument voor het Grondbedrijf weer actueel gemaakt. Hierin wordt bijvoorbeeld beschreven hoe wordt omgegaan met tussentijdse winstneming, hoe met het kostenverhaal in Arnhem wordt omgegaan en zijn de actuele erfpachtvoorwaarden opgenomen.

Strategische aankopen

Bij een situationeel grondbeleid is het nog steeds mogelijk strategische gronden aan te kopen. Er kunnen zich ruimtelijke kansen voordoen, waarvoor het wenselijk is om voorafgaand aan het vaststellen van een grondexploitatie aankopen te doen. Een belangrijk onderdeel bij strategische aankopen is de afweging van financiële risico's die met de aankoop gemoeid zijn. Door vooraf een budget ter beschikking te stellen, kan snel worden gehandeld.

De totale waarde aan strategisch bezit mag maximaal € 50 miljoen bedragen. Dit bedrag is niet gewijzigd ten opzichte van het afgelopen jaar. In 2020 is er een aantal strategische aankopen gedaan in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de Diaconessenkerk is aangekocht. Totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2020: € 15,9 miljoen.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

De gemeente Arnhem kent een woningvraag die hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Op basis van de genoemde trends zal de krapte op de woningmarkt de komende jaren hoog blijven. Door het afnemende woningaanbod en de nog steeds hoge vraag blijft de druk op de Arnhemse woningmarkt groot. In 2019 konden woningzoekers begin april nog kiezen uit bijna 500 woningen, in 2020 was op deze datum sprake van een historisch laag aanbod van slechts 375 woningen.

De bouw van nieuwe woningen blijft achter op de vraag naar woningen. Het woningaanbod droogt op en dit zorgt dat het aantal transacties afneemt, verkooptijden afnemen en het prijsniveau verder stijgt. In een jaar tijd is de vierkante meterprijs in de regio Arnhem met 9,2% gestegen, landelijk was dit 9,7%. De Arnhemse woningmarkt is een echte verkopers markt, waar sprake is van een krappe markt met een laag beschikbaar woningaanbod. Dit vertaalt zich onder andere in een groot tekort op de Arnhemse nieuwbouwmarkt.

De commerciële vastgoedmarkt kent een onzekerdere toekomst. Voor goede kantoorruimte op goede locaties en (logistieke) bedrijfsruimte zijn de verwachtingen nog wel positief. Voor detailhandel en horeca zijn de vooruitzichten minder optimistisch. Het grondbedrijf heeft overigens zelf relatief weinig projecten in portefeuille die vallen onder commercieel vastgoed.

Ontwikkeling grondbedrijf afgelopen jaar en vooruitblik komende jaren

Het grondbedrijf heeft over 2020 een positief resultaat behaald, exclusief de tussentijdse winstneming, van circa € 1,4 miljoen. De belangrijkste bijdrage komt vanuit het onderdeel erfpachten (opbrengsten canon). Het resultaat erfpacht bedraagt namelijk € 1,7 miljoen. Daarnaast is afgelopen jaar voor circa € 5,4 miljoen aan tussentijdse winstneming gerealiseerd. De totale mutatie van de voorzieningen is beperkt, namelijk toevoeging van circa € 0,25 miljoen. Op basis van de huidige risico inschattingen, kan het grondbedrijf zelf haar risico's nog steeds dragen. Wel is dit jaar uit het positieve resultaat van het grondbedrijf een extra bedrag gedoteerd aan de bestemmingsreserve Weerstandsvermogen grondexploitatie.

Gebiedsontwikkeling is steeds vaker binnenstedelijk en is complexer geworden. Dit vraagt steeds meer om (gemeentelijke) financiële bijdragen. Op het ogenblik zijn er geen gemeentelijke middelen beschikbaar om tekorten binnen een nieuwe gebiedsontwikkeling op te vangen. Om toch ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst mogelijk te maken is het raadzaam om te onderzoeken of er middelen beschikbaar kunnen worden gesteld.

Uit onderstaande grafieken (volume ontwikkeling portefeuille grondbedrijf 2020) komt naar voren dat in 2020 duidelijk meer (grond)opbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. In totaal is er voor circa € 13,2 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 26,2 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde van de portefeuille van het grondbedrijf volgt ook dit jaar de dalende trend die in de voorgaande jaren is ingezet (NB. de weergegeven boekwaarde betreft de boekwaarde grondexploitaties en de boekwaarde materiële vaste activa).

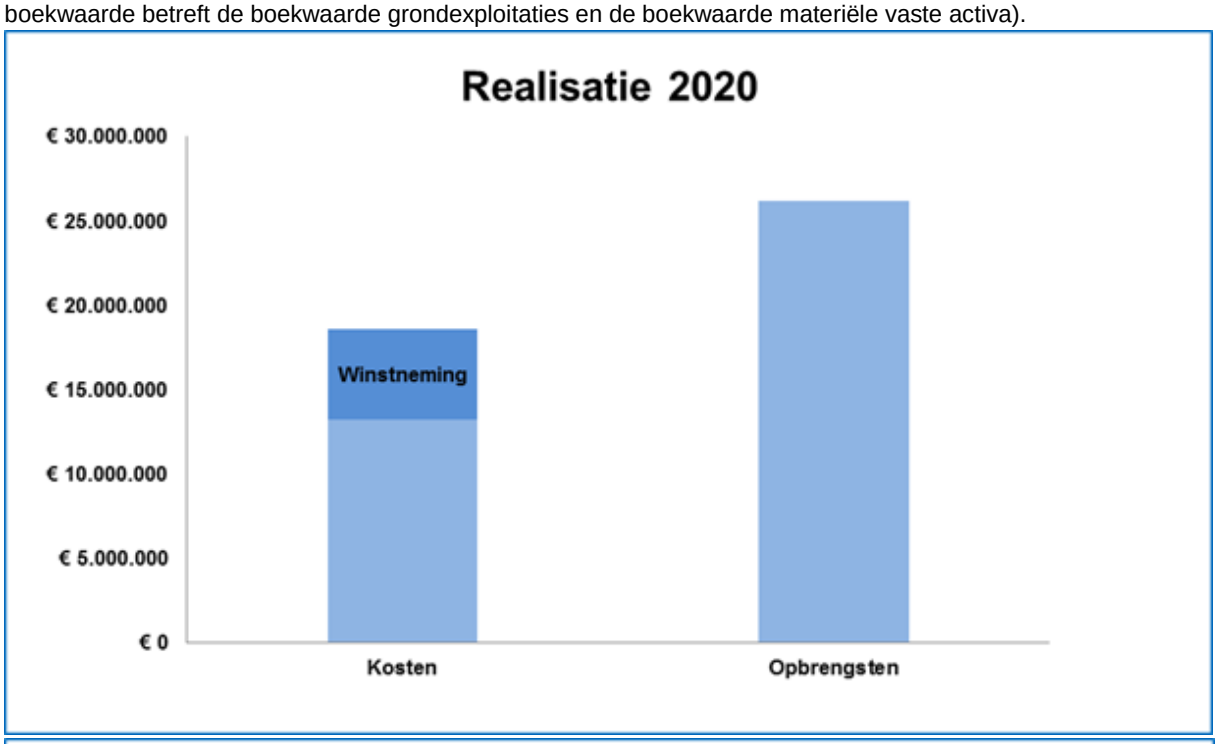

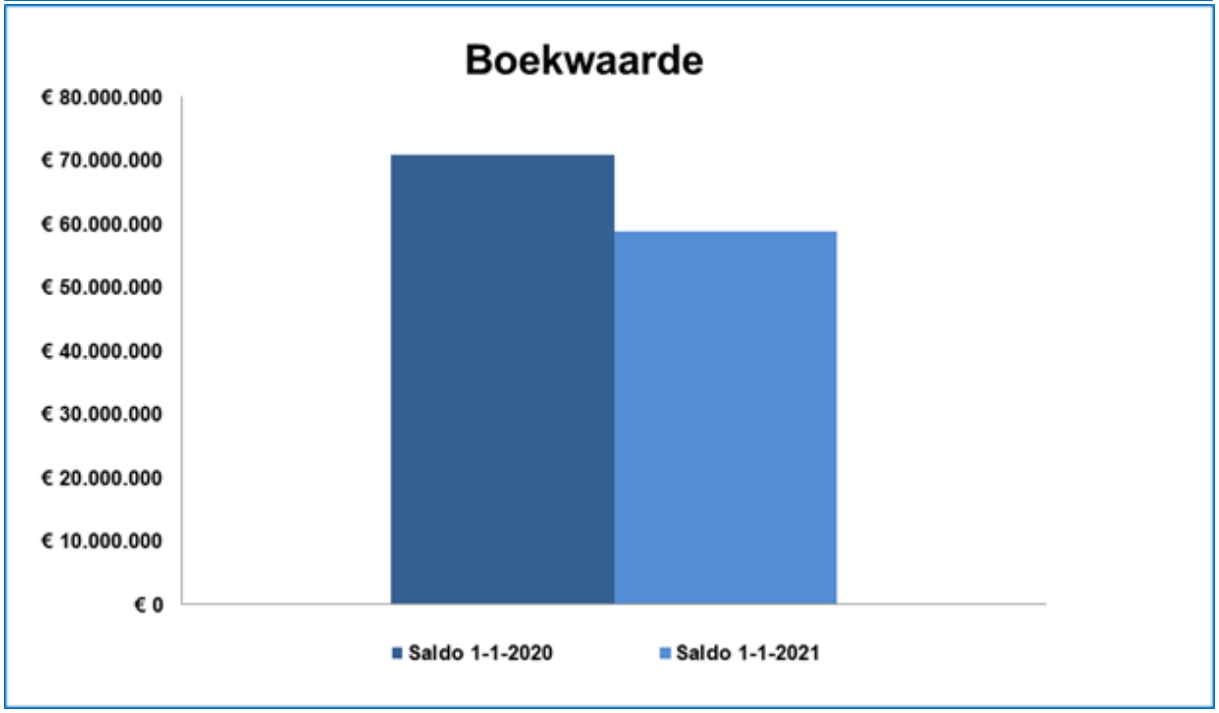

In onderstaande grafiek zijn de te verwachten kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 77 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 119 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen circa € 86 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten circa € 160 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2020 en eventuele mutaties (programma, planning, afboekingen) in grondexploitatieprojecten en investeringsprojecten.

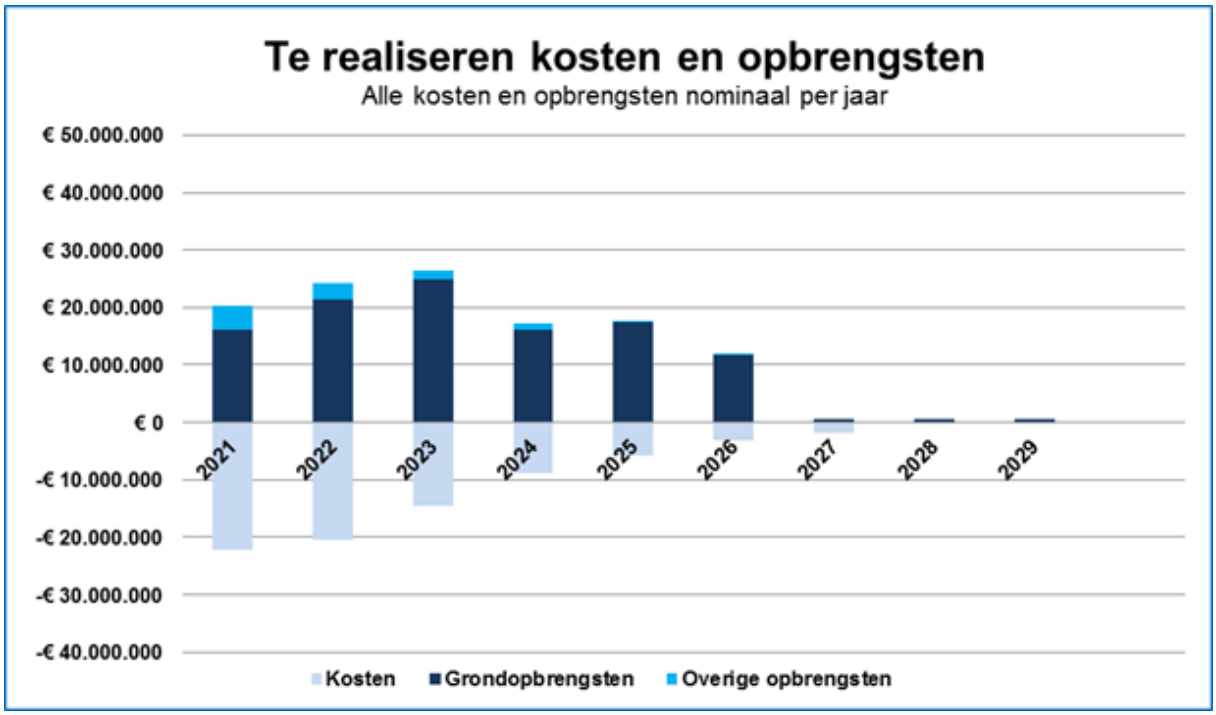

De grondexploitatie

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In een geheime bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2020) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn beperkt gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een stijging van 1,5% in 2021 en 2,5% in 2022 en 2023. Voor de overige opbrengstcategorieën worden lagere percentages aangehouden, variërend van 0% voor winkels tot 1% voor bedrijventerreinen. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2023 tussen de 1,0% en 3%. Vanaf 2024 worden geen verschillen tussen de kosten- en opbrengstenstijging verwacht (beide 2%).

De rente is bij de herzieningen dit jaar wel aangepast ten opzichte van vorig jaar. De gemeente moet namelijk verplicht uitgaan van een gewogen marktrente. Op basis daarvan is in de gemeentebegroting de rekenrente voor het grondbedrijf bepaald op 1,7%. Voor Schuytgraaf is in het verleden een aparte projectfinanciering opgezet, hiervoor geldt 2%.

Jaarresultaat grondbedrijf 2020

Over 2020 is er een positief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van circa € 6,8 miljoen. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Resultaat grondbedrijf 2020			
Bedragen x € 1.000	*Lasten*	*Baten*	*Totaal*
Afgesloten projecten	0	120	120
Winstnemingen projecten	0	5.390	5.390
Vastgestelde grondexploitaties	400	143	-257
Strategisch bezit (MVA)	283	288	5
Voorstudies	121	0	-121
Overige kosten & opbrengsten	33	0	-33
Erfpachten	517	2.242	1.725
Totaal resultaat Grondbedrijf voor bestemming	**1.354**	**8.183**	**6.829**

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- Afgesloten projecten

In 2020 zijn er twee projecten afgesloten, namelijk Lorentz Lyceum en Rosendaalseweg. Op beide projecten zat nog een klein positief saldo. In totaal levert dit circa € 120.000 aan voordelig resultaat op voor het grondbedrijf.

- Tussentijdse winstneming vastgestelde grondexploitaties

Conform de BBV-spelregels en de daarop gebaseerde winstnemingsnotitie van de gemeente Arnhem vinden er over 2020 wederom een aantal winstnemingen in projecten plaats. Dit jaar vindt de grootste winstneming plaats bij de Zuidelijke Binnenstad. Ook de Leidenweg zorgt voor een grote bijdrage aan de tussentijdse winstneming. De totale tussentijdse winstneming bedraagt € 5,4 miljoen.

- Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen

Grondexploitaties waarop een verwacht financieel tekort zit, dienen vooraf te worden afgedekt. Dit wordt aangeduid als het voorzichtigheidsprincipe. Wanneer een grondexploitatie niet sluitend is, wordt voor het voorziene tekort een voorziening getroffen om de tekorten af te dekken.
Ten opzichte van vorig jaar zijn de totale voorzieningen met ruim € 250.000 toegenomen. De voorziening voor Arnhem Centraal is afgenomen. Dit komt door een positief rente effect in de grondexploitatie. Voor Gaardenhage en Merwedestraat zijn deze met respectievelijk € 100.000 en € 300.000 toegenomen. Indien de raad een besluit neemt om project Merwedestraat in huidige vorm te stoppen en over te brengen naar strategisch bezit, zal de voorziening weer vrijvallen.

- Strategisch bezit

De beheerslasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren. In 2020 waren de kosten en opbrengsten in evenwicht met elkaar.

- Voorstudies en overige kosten grondexploitatie

In 2020 bedroegen de totale kosten voor deze categorieën ruim € 150.000, waarvan Voorstudies verantwoordelijk was voor ruim € 120.000 van de kosten. Dit zijn kosten die gemaakt worden voordat er een vastgestelde grondexploitatie is en die jaarlijks afgeboekt worden. Deze kosten worden weer geactiveerd als de grondexploitatie vastgesteld is. Afgelopen jaar zijn voor de Nijmeegseweg en de Hobbit (in Malburgen) voorstudie kosten gemaakt.

- Erfpachten

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2020 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Dit komt vooral door opbrengsten erfpachtcanon en (eenmalige) afkopen. Het resultaat is € 1,7 miljoen positief.

Grondexploitatie en Weerstandsvermogen

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per ultimo 2020 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per ultimo 2020 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 15,9 miljoen, ten opzichte van € 15,2 miljoen in 2019. Deze stijging is een resultante van een aantal verwervingen in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de verwerving van de Diaconessenkerk. Daarnaast zijn in Coehoorn een aantal panden verkocht aan stichting Coehoorn Centraal. De boekwaarde bestaat uit de volgende elementen:

Voor een bedrag van circa € 4,8 miljoen betreft het bebouwde gronden. De panden zijn aangekocht met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen, maar worden in principe verkocht als inzichten daarover veranderen.
Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 11,1 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Deze gronden hebben een boekwaarde van gemiddeld € 18,- per m2.

Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2020 zijn er twee grondexploitaties afgesloten en is de grondexploitatie Presikhaaf-Oost geopend. Totaal bedraagt de boekwaarde per 1-1-2021 circa/ € 105 miljoen (in 2019 € 117 miljoen). De boekwaarde zou nog harder naar beneden gegaan zijn als er niet de winstneming als een 'kostenpost' in de grondexploitatie zou zijn opgenomen. De reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf is circa € 63 miljoen. Deze is niet als opbrengst in de boekwaarde opgenomen, maar wordt apart weergegeven. Daarnaast moeten er nog voor circa € 64 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2019 € 72 miljoen) en voor circa € 114 miljoen aan totale

opbrengsten (in 2019 € 139 miljoen) gerealiseerd worden. De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2021 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 8 miljoen.

Vastgestelde grondexploitaties

Bedragen x € 1.000.000

	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	158	41	199
Overige kosten	30	5	35
Plankosten en VTU	142	16	158
Winstneming	32		32
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	361	110	471
Subsidies / bijdragen	159	4	163
Totaal opbrengsten	***520***	***114***	***634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	11	61
Resultaat (op eindwaarde)	**-105**		**-66**
Resultaat op cw per 01-01-2021			**-55**
Reeds getroffen voorziening per 1-1-2021			**63**
Winstpotentie cw per 01-01-2021			**8**

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.

Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen. Voor de middellangere termijn heeft de gemeente nog Schuytgraaf. Voor de langere termijn zit er op dit moment geen eigen woningbouwontwikkelingen in de pijplijn.

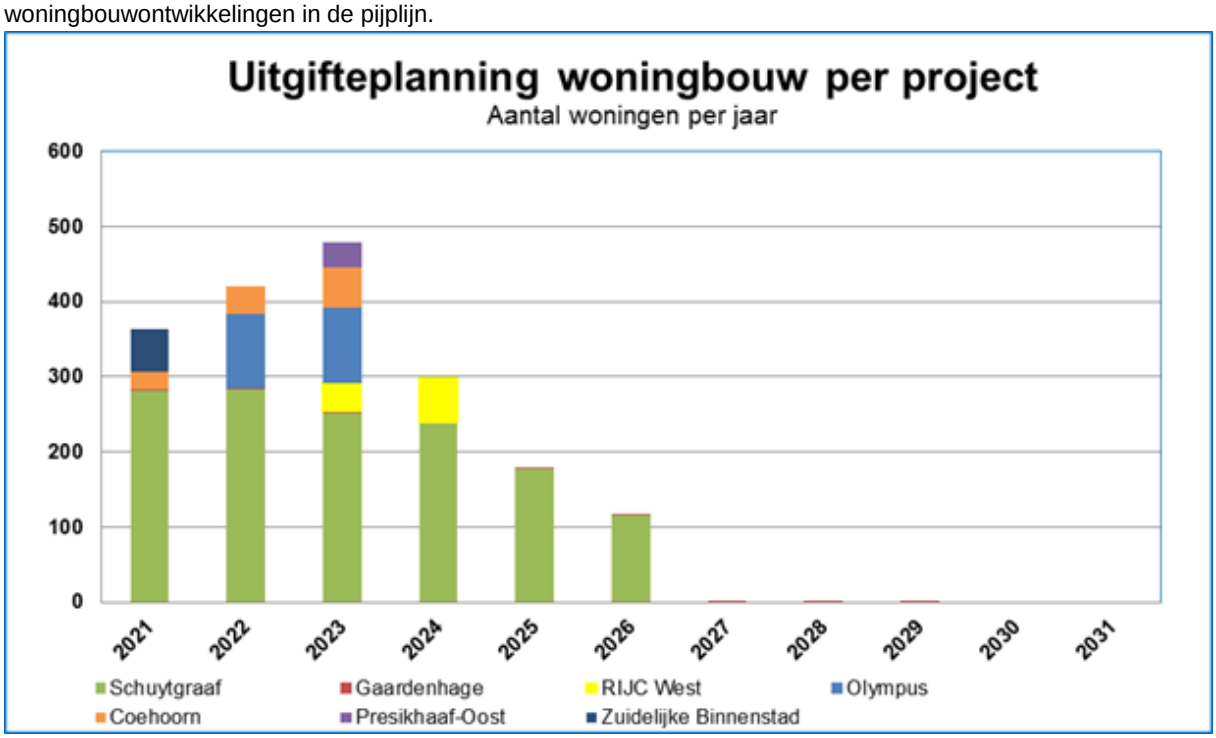

Voor bedrijven, kantoren en ander commercieel programma geldt ook dat na 2023, met uitzondering van uitgifte voor bedrijven op Oude Veerweg, er verder geen gemeentelijke gronden meer beschikbaar zijn in de huidige projecten.

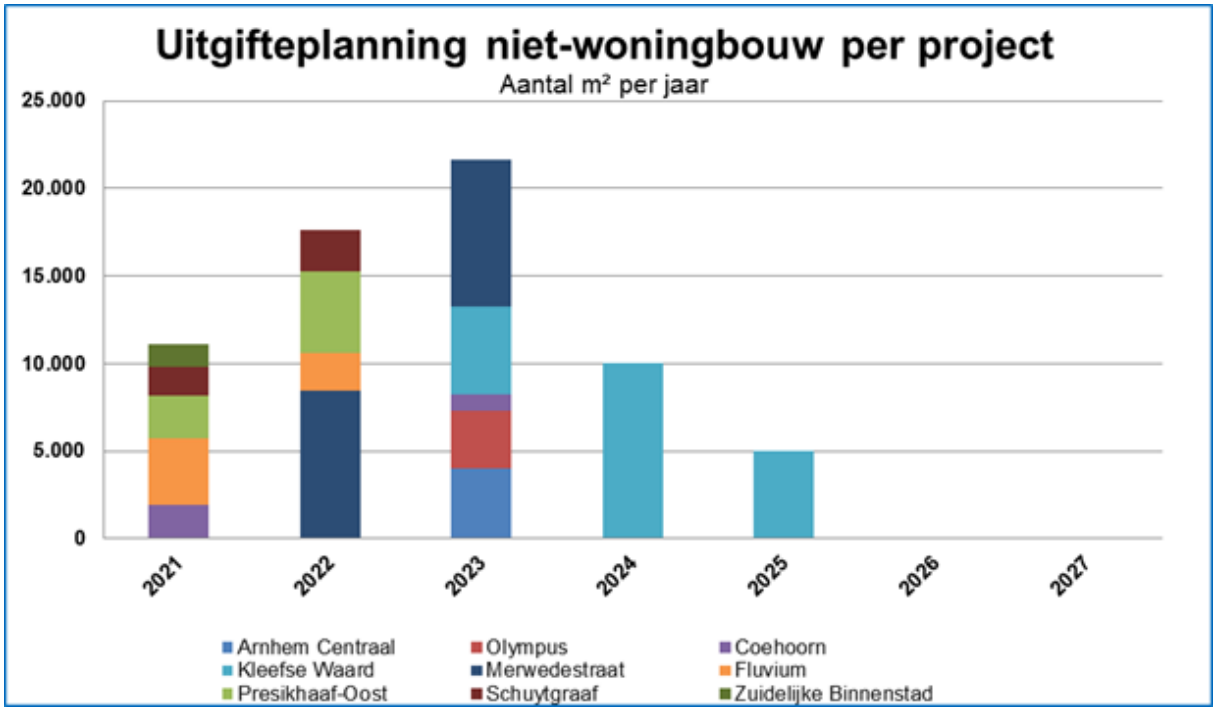

Reserves en begroting

Het grondbedrijf is alweer een aantal jaren volledig in staat om zelf haar eigen risico's te dragen. De bestemmingsreserve kan bij eventuele financiële tegenvallers in de toekomst deze eerst zelf opvangen, voordat een beroep gedaan wordt op de Algemene Reserve. Naast de reserves is er ook nog een winstpotentie van circa € 8 miljoen in de grondexploitaties. De winstpotentie is afgenomen ten opzichte van vorig jaar (€ 11 miljoen) omdat ook dit jaar een belangrijk deel van die winstpotentie mee is genomen in het positieve resultaat van het grondbedrijf (circa € 5,4 miljoen). De winstpotentie binnen de projecten wordt overigens niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze middelen zijn namelijk nog niet vrijgevallen en komen daarmee ook pas in de toekomst tot onze beschikking. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe worden die daarom niet ingezet als dekking voor de weerstandscapaciteit. Wel draagt de winstpotentie bij aan het vermogen om risico's binnen de grondexploitaties zelf op te kunnen vangen.

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf

Bedragen x € 1.000	*Saldo per 31-12-2019*	*Saldo per 31-12-2020*
Bestemmingreserve grondexploitaties	12.562	14.747
Bestemmingreserve voorstudies	283	262
Bestemmingreserve strategische posities	1.500	1.500
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**14.345**	**16.509**

In bovenstaande tabel staat aangegeven hoe de verschillende bestemmingsreserves zich over het afgelopen jaar hebben ontwikkeld. De bestemmingsreserve grondexploitaties is dit jaar opgehoogd van € 12,6 miljoen naar € 14,7 miljoen. De stikstofproblematiek leidt bijvoorbeeld bij een aantal projecten tot hogere risico inschattingen.

De totale hoogte van de bestemmingsreserve in de FJP 2020 wordt bepaald door de weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf plus een marge van 10%. De jaarlijkse maximale bestemmingsreserve grondexploitaties kan hiermee dus fluctueren, afhankelijk van de risico's binnen het grondbedrijf.

In 2020 zijn meer kosten gemaakt dan begroot voor de Voorstudies. De hogere kosten worden gedekt door een deel van de bestemmingsreserve Voorstudies hiervoor in te zetten. De bestemmingsreserve Voorstudies daalt hierdoor met ruim € 20.000,-. Het saldo van de bestemmingsreserve voorstudies bedraagt nog € 262.000,-. De bestemmingsreserve Strategische posities is maximaal gevuld, conform het beleid en kent in 2020 geen mutaties.

In onderstaande tabel is de begroting van het Grondbedrijf voor 2020 weergegeven. Hier werd reeds rekening gehouden met een positief resultaat voor het Grondbedrijf van circa € 1,81 miljoen.

Grondexploitatie en begroting 2020		
Bedragen x € 1.000		
Totaal begroot resultaat grondexploitatie (incl erfpacht)	*1.811*	*V*
Totaal werkelijk jaarresultaat Grondbedrijf	*6.829*	*V*
Afwijking werkelijk resultaat t.o.v. begroting	**5.019**	**V**
In begroting reeds geraamde dotatie aan BR grex	*700*	*V*
Totaal te bestemmen resultaat	**5.718**	**V**

Het verschil tussen het werkelijke resultaat Grondbedrijf (€ 6,83 miljoen) en de begroting is circa € 5 miljoen. In het totale begrote bedrag van € 1,81 miljoen was al € 0,7 miljoen bestemd (een begrote winst uitname) voor het grondexploitatieresultaat. Daarmee komt het totale bedrag om te bestemmen naar de diverse reserves uit op € 5,72 miljoen.

Weerstandsvermogen

Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van de (grondexploitatie)projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan wat op enig moment als meest waarschijnlijke scenario wordt geacht. De risico's die zich bij grondexploitatieprojecten kunnen aandienen zijn verschillend van aard. Zo zijn er project specifieke risico's, programma risico's maar ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.

Vorig jaar is, mede naar aanleiding van aanbevelingen in het BBV van juli 2019, opnieuw naar de verschillende risico's gekeken en dat heeft toen geresulteerd in een gewijzigde bepaling van het weerstandsvermogen.

In het BBV wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Ook zijn de regels omtrent tussentijdse winstuitname aangescherpt vooral met betrekking tot het inrekenen van risico's.

Het bepalen van het risico op de projecten valt dus uiteen in twee onderdelen:

1. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slecht-weer" scenario. Dit scenario gaat uit van:
   - 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval.
   - een waarde daling van 10% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten,
   - 10% lagere kosten i.v.m. marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden

Over een looptijd van 7 jaar resulteert dit in een gemiddeld lagere opbrengstenstijging van 1,8% en 1,6% lagere kostenstijging.

2. De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een check list van mogelijke projectrisico's aan de hand van de genoemde notitie van de Commissie BBV en het 'Handboek Grondbeleid voor gemeenten' van Deloitte. Hierbij zijn ook risico's opgenomen die samenhangen met mogelijke toekomstige (programmatische) aanpassingen waarover nog moet worden besloten door de raad.

Op basis van een inventarisatie per project en een waardering van de risico's door middel van kans en impact zijn de project specifieke risico's bepaald. Vervolgens is met Naris de omvang van het risico bepaald.
De risico's van het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd o.b.v. 10% van de boekwaarde c.q. 10% van de gemaakte kosten uit 2020.

Het risico en daarmee het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf komt daarmee op:

Weerstandscapaciteit grondbedrijf		
Bedragen x € 1.000	*FJP 2019*	*FJP 2020*
Conjuncturele risico's (marktrisico)	5.430	5.140
Project specifieke risico's	11.470	13.000
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110
Totaal risico's	18.510	19.783
Af: zelfdragend risico's vermogen pos. grex.	-7.090	-6.377
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	**11.420**	**13.406**
BR grondexploitatie (=110% van weerst.capaciteit))	**12.562**	**14.747**

Overigens zal het weerstandsvermogen pas worden ingezet als beheersmaatregelen (bijvoorbeeld bezuinigingen) in de projecten zelf niet afdoende werken.

De benodigde weerstandscapaciteit in de FJP van 2020 komt uit op € 13,4 miljoen, een stijging van bijna € 2 miljoen ten opzichte van het jaarverslag 2019. Dit komt vooral doordat bijvoorbeeld voor een aantal projecten het risico van de stikstofproblematiek is meegenomen en daarnaast is het zelfdragend vermogen van de positieve grondexploitaties afgenomen door de verplichte winstnames in een aantal projecten. Daarnaast wordt, conform gemeentelijk beleid om robuuste buffers te hebben, een factor 1,1 gehanteerd bij de benodigde weerstandscapaciteit voor de bestemmingsreserve (BR) grondexploitatie. Deze komt daarmee uit op € 14,7 miljoen in de FJP 2020.

Weerstandsvermogen en scenario's
Om de uitkomsten van de risicoprofielen, en het gewenste weerstandsvermogen van € 13,4 miljoen, betekenis te geven en de noodzaak te onderstrepen van een weerstandsvermogen dat aansluit op het risicoprofiel van de gehele portefeuille schetsen we hieronder enkele extreme scenario’s.

In onderstaande tabel zijn de scenario's weergegeven en afgezet tegen het resultaat op netto contante waarde van de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2021, inclusief de reeds getroffen voorzieningen bedraagt deze afgerond € 7,6 miljoen positief (= toekomstige winstpotentie).

Scenario's grondbedrijf

Bedragen x € 1.000.000

Scenario	Omschrijving	Effect op resultaat	Resultaat grex
FJP 2020	Basis	0,0	7,6
Scenario 1	Drie jaar vertraging	-3,4	4,2
Scenario 2	Grondopbrengsten 10% lager	-11,0	-3,4
Scenario 3	Ontwikkeling staken	-63,1	-55,5

- Scenario 1 geeft het effect weer als de geraamde opbrengsten met een vertraging van drie jaar gerealiseerd worden en de overige uitgangspunten gelijk blijven. Dit houdt in dat er drie jaar extra rentekosten (2,0%/jaar) worden berekend over de huidige boekwaarde;
- Scenario 2 geeft weer wat het effect op het basisresultaat grondexploitatie is van toekomstige grondopbrengsten als die 10% lager liggen dan nu aangenomen;
- Scenario 3 geeft weer welk financieel resultaat er volgt uit het staken van alle ontwikkelingen van de grondexploitatie projecten. Uitgangspunt voor dit scenario is dat de huidige boekwaarde van de grondexploitaties bij het staken van de ontwikkeling als verlies wordt genomen.

Investeringen

In de verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte. In lijn met deze eigen benadering in de besluitvorming in de MJPB wordt ook de verantwoording in het jaarverslag afzonderlijk, buiten de reguliere programma's, aangeboden.

Activering/ onderhanden activa

Nr.	Prog. Omsch.	Inv.omsch.	Ec./ mtsch. nut	Begr.2020	Onderh. act. 2019	Best. 2020	Act. 2020 totaal	Over-/ onder-schrijding	Onderh. act.2020
Bedragen x € 1.000									
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Publieke dienstverlening	E	0	62	5	39	-39	28
		Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	1.548	65	435	367	1.181	133
		Overige ICT	E	2.000	441	215	143	1.857	513
				3.548	**567**	**655**	**549**	**2.999**	**674**
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E	**9**	**0**	**0**	**0**	**9**	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	1.772	70	2.291	413	1.359	1.948
		Verkeersregelinstallaties	M	647	8	457	465	182	0
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	694	166	15	0	694	181
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	3.309	0	2.450	2.450	859	0
		Openbare verlichting Overige	M	1.800	17	1.514	1.503	297	28
		Kunstwerken	M	2.347	226	1.341	1.567	780	0
		Parkeerexploitatie	E	4.577	275	984	929	3.648	329
				15.146	**761**	**9.052**	**7.328**	**7.818**	**2.485**
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	280	457	543	1.000	-720	0
		Huisvesting Primair onderwijs	E	594	48	134	149	445	32
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	26.956	21.195	12.389	21.518	5.438	12.066
		Natuur milieu educatie	E	0	0	6	6	-6	0
				27.830	**21.699**	**13.072**	**22.673**	**5.157**	**12.099**
S05	**Cultuur**	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	1.393	242	817	1.058	335	0
		Museum Arnhem	E	0	2.629	9.938	0	0	12.567
		Eusebiuskerk	E	260	0	111	111	149	0
		Stadstheater	E	0	612	147	0	0	759
				1.653	**3.483**	**11.013**	**1.169**	**484**	**13.327**
S07	**Zorg**	Algemeen sociaal deelfonds	E	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**1**

S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden en huisvesting	E	315	0	0	0	315	0
		Overige Binnensport en huisvesting	E	4.357	1.065	1.503	2.273	2.084	295
		Overige Buitensport	E	663	85	276	361	302	0
		Zwembad Valkenhuizen	E	0	1.892	7.369	0	0	9.261
		Sportontwikkeling	E	0	0	34	34	-34	0
				5.335	**3.042**	**9.181**	**2.667**	**2.668**	**9.556**
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	200	47	1	0	200	48
		Overige Afval	E	50	514	929	507	-457	936
		Afvalbeheer	E	188	0	0	0	188	0
		GRP	E	8.165	0	7.077	7.216	949	-139
		Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	431	0	139	0	431	139
				9.034	**561**	**8.146**	**7.722**	**1.312**	**984**
Totaal				**62.555**	**30.114**	**51.119**	**42.108**	**20.447**	**39.125**

Uit de tabel blijkt dat van de investeringen waarvoor kredieten ter hoogte van € 62,6 miljoen beschikbaar waren gesteld, in 2020 € 42,1 miljoen is geactiveerd, 67% (ter vergelijking, in 2019 maar 36%). De projecten zijn gereed en/of de investeringen zijn in gebruik genomen. De resulterende zogeheten onderuitputting van € 20,4 miljoen wordt met name verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's S00 Bestuur, dienstverlening en financiën (€ 3 miljoen), S02 Bereikbaarheid (€ 7,8 miljoen), S04 Onderwijs (€ 5,1 miljoen), S09 Gezondheid en sport (€ 2,7 miljoen) en S12 Wonen en leefomgeving (€ 1,3 miljoen).
Dit achterblijven betekent niet dat de begrote investeringen nog helemaal niet gedaan zijn. Veel bestedingen hebben al plaatsgevonden, maar de projecten zijn nog niet volledig afgerond. Voor een bedrag van € 39,1 miljoen worden in 2020 gemaakte kosten als Onderhanden Activa (OHA) doorgeschoven naar latere jaren. Dit is een normaal verschijnsel bij grote, infrastructurele projecten. Zo is uit 2019 voor € 30,1 miljoen OHA doorgeschoven naar 2020.
Van de OHA naar 2021 zijn Museum Arnhem met € 12,6 miljoen en Zwembad Valkenhuizen met € 9,3 miljoen de grootste. Voor deze beide projecten zijn in het MIP 2021 kredieten beschikbaar gesteld.

De onderuitputting in genoemde programma's kunnen we toeschrijven aan een aantal grote 'achterblijvers':
1. S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Krediet	€ 3.373.000
Activering	€ 549.000
Onderschrijding	€ 2.999.000

De onderuitputting van € 3,0 miljoen wordt verklaard door:

- Voor een bedrag van € 1,2 miljoen zijn investeringen in Huisvesting en Facilitaire zaken (voornamelijk stadhuis en stadskantoor) niet uitgevoerd en doorgeschoven naar 2021.
- Verder zijn voor € 1,8 miljoen investeringen in bedrijfsapplicaties niet gerealiseerd en doorgeschoven naar 2021 om een aantal redenen:]

1) De doorontwikkelingen voor het zaaksysteem is op een laag pitje gezet vanwege instabiliteit van het systeem.
2) Als gevolg van personele wisselingen was een tijdlang onvoldoende capaciteit beschikbaar om projecten te begeleiden en implementeren.

2. S02 Bereikbaarheid

Krediet	€ 15.156.000
Activering	€ 7.328.000
Onderschrijding	€ 7.818.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door onderuitputting op een tweetal aandachtsgebieden:

- De kredieten voor de parkeerexploitatie (straat en garage) van € 3,6 miljoen schuiven door naar 2021. Hoofdmoot hier zijn kredieten van € 1,3 miljoen voor werkzaamheden aan de parkeergarage Arnhem Centraal en de Willemstunnel, € 0,9 miljoen voor maatregelen in alle parkeergarages en € 0,7 miljoen voor straatparkeren.
- Van de geraamde investering in wegen (ontwikkeling en onderhoud) van € 4,1 miljoen wordt € 2,2 miljoen doorgeschoven naar 2021. Hiervan zijn voor € 1,8 miljoen al kosten gemaakt, maar zijn de projecten nog niet afgerond.

3. S04 Onderwijs

Krediet	€ 27.830.000
Activering	€ 22.673.000
Onderschrijding	€ 5.157.000

De investeringen en activeringen betreffen voornamelijk nieuwbouw van scholen voor speciaal onderwijs. De onderuitputting van € 5,4 miljoen zal volgens planning in 2021 worden geactiveerd.
Alle andere gemaakte kosten in de sfeer van investeringen voor huisvesting van speciaal onderwijs worden doorgeschoven naar 2021 omdat de projecten nog niet afgerond zijn of omdat het krediet in 2021 beschikbaar is gesteld in het MIP.

4. S09 Gezondheid en sport

Krediet	€ 5.335.000
Activering	€ 2.667.000
Onderschrijding	€ 2.668.000

Deze onderuitputting is voor € 2,1 miljoen toe te schrijven aan 'Overige binnensport', Sporthal Valkenhuizen en sportzalen. De nog niet gepleegde investeringen zullen plaatsvinden in 2021 en later, wanneer in het MIP is voorzien in minder kredieten voor binnensport.
De binnen dit programma gepleegde investeringen in Zwembad Valkenhuizen zijn verantwoord als Onderhanden Activa en zullen in 2021 worden geactiveerd.

5. S12 Wonen en leefomgeving

Krediet	€ 9.034.000
Activering	€ 7.722.000
Onderschrijding	€ 1.312.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door werken aan de riolering in Arnhem: van de beschikbare € 8,2 miljoen voor het GRP is € 7,2 miljoen geactiveerd, een onderschrijding van € 1 miljoen.

Onderuitputting kapitaallasten
Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2021 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten.
Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting worden toegevoegd aan de Algemene Reserve.
Uitzondering hierop vormt de onderuitputting van kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten onderwijs.
De verwerking in begroting 2021 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Subsidies

Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2020.

Algemeen

Het verlenen van subsidies is één van de instrumenten die de gemeente kan inzetten om haar doelstellingen te realiseren. Subsidies kunnen op twee manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan de 'grote' instellingen worden op deze wijze verstrekt.

Subsidies 2020

In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2020 heeft Arnhem in totaal voor €90,2 miljoen aan subsidies verstrekt, waarvan €84,9 miljoen begrotingssubsidies betreft.

Op totaalniveau wordt het subsidiebudget van €86 miljoen met ruim €4 miljoen overschreden.
Veelal worden na de initiële subsidiebeschikking extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd.
De gelden daarvoor worden dan via een wijzigingsbeschikking toegekend, maar gedekt uit programmageld.
Hiervoor is in 2020 niet altijd een begrotingswijziging doorgevoerd, waardoor het beschikbare budget in de begroting aangemerkt is gebleven als regulier programmabudget. Bij de realisatie (kolom 'rekening') zijn de verstrekte bedragen terecht als subsidie aangemerkt.
Bovenstaande verklaart een groot deel van de overschrijding van de ruim €4 miljoen van de begrote subsidielasten. Deze overschrijdingen worden financieel allemaal opgevangen binnen het programmabudget, veelal wijkbudgetten.

In deze subsidieparagraaf zijn enkel de namen opgenomen van organisaties die in 2020 meer dan €1 miljoen aan subsidie hebben ontvangen. Voor een volledig overzicht van de verstrekte subsidies (op het niveau van subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	**5.055**	**5.359**
Begroting	**80.896**	**84.888**
Gerealiseerd resultaat	**85.951**	**90.246**

Subsidies worden ingezet om samen met instellingen de doelstellingen van de gemeente te realiseren. In het volgende overzicht is de verdeling van de subsidies over de verschillende programma's vermeld.

De gemeente verstrekt de meeste subsidie in de programma's S05 Cultuur, S08 Welzijn en inclusie en S09 Gezondheid en sport. Op deze terreinen worden enkele grote instellingen gefinancierd, die met hun activiteiten invulling geven aan gewenst gemeentelijk beleid.

		Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
STAD		**62.658**	**64.149**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.955**	**2.869**
S03	Economie	**1.063**	**450**
S04	Onderwijs	**779**	**795**
S05	Cultuur	**989**	**884**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**0**	**549**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**19**
S09	Gezondheid en sport	**5**	**13**
S10	Klimaat, energie en milieu	**120**	**55**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**104**
Begroting		**59.702**	**61.280**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**39**	**22**
S01	Veiligheid	**78**	**77**
S03	Economie	**1.339**	**2.220**
S04	Onderwijs	**5.731**	**4.915**
S05	Cultuur	**21.567**	**22.500**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**545**	**856**
S07	Zorg	**1.948**	**2.260**
S08	Welzijn en inclusie	**15.138**	**15.465**
S09	Gezondheid en sport	**12.638**	**12.591**
S10	Klimaat, energie en milieu	**540**	**208**
S12	Wonen en leefomgeving	**138**	**166**
WIJK		**23.293**	**26.097**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.100**	**2.490**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**1**	**186**
S04	Onderwijs	**1.882**	**1.921**
S05	Cultuur	**156**	**159**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**30**	**14**
S07	Zorg	**0**	**111**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**100**
S09	Gezondheid en sport	**31**	**0**
Begroting		**21.193**	**23.607**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**109**	**299**
S04	Onderwijs	**5.256**	**5.168**
S05	Cultuur	**354**	**387**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**780**	**1.999**
S07	Zorg	**622**	**733**
S08	Welzijn en inclusie	**8.749**	**9.241**
S09	Gezondheid en sport	**5.323**	**5.645**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**135**
Gerealiseerd resultaat		**85.951**	**90.246**

Hieronder staan de organisaties die in 2020 meer dan €1,0 miljoen subsidie ontvingen.

Bij deze partijen gezamenlijk is de realisatie bijna €1,7 miljoen hoger dan de begroting. Op totaalniveau wordt het subsidiebudget met ruim €4 miljoen overschreden. De restant overschrijding van ruim €2,3 miljoen is te vinden bij de overige, kleinere subsidieontvangers en deels bij de subsidieregelingen (zie tabel hierna).

Voor organisaties waarbij de realisatie meer dan €250.000 afwijkt van de begroting is hieronder een toelichting gegeven.

Het gaat om de volgende instellingen:

- Sportbedrijf Arnhem BV: De wijkactiviteiten die het Sportbedrijf uitvoert waren in de begroting nog aangemerkt als regulier wijkbudget; in de loop van 2020 zijn deze als subsidie verstrekt.
- St. Rijnstad: In de begroting zijn subsidiebedragen onterecht aangemerkt als regulier programmabudget in plaats van als subsidie. Er heeft geen wijziging in activiteiten plaatsgevonden.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden: Eind 2020 is door de samenwerkende gemeenten een andere verdeelsleutel afgesproken (met terugwerkende kracht voor 2020). Voor Arnhem heeft dit als gevolg dat de te verstrekken jaarlijkse subsidie toeneemt.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Sportbedrijf Arnhem BV	**16.896**	**17.197**
St. Rozet	**8.524**	**8.667**
St. Rijnstad	**7.807**	**8.595**
St. Musis en Stadstheater	**6.933**	**7.026**
St. IrisZorg	**4.663**	**4.646**
St. Moviera	**3.195**	**3.341**
St. Museum Arnhem	**2.950**	**2.979**
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	**2.558**	**2.867**
St. Peutercentra Arnhem	**2.210**	**2.229**
St. Welzijn Ouderen Arnhem	**2.150**	**2.224**
St. Pas	**2.156**	**1.968**
Pactum	**1.926**	**1.947**
St. Natuurcentrum Arnhem	**2.055**	**1.918**
Kinderopvang SKAR	**1.446**	**1.490**
Rijn Ijssel Roc	**1.073**	**1.121**
Stichting Refugee Company	**1.077**	**1.077**
Gerealiseerd resultaat	**67.621**	**69.293**

Overzicht subsidieregelingen

Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. In onderstaande tabel zijn de regelingen opgenomen waarvoor in 2020 subsidie aan te vragen was.

Voor een aantal regelingen is geen begroting opgenomen. Voor deze regelingen geldt dat het beschikbare budget in de begroting niet is aangemerkt als subsidiebudget. De middelen waren echter wel beschikbaar als regulier programmabudget, of zijn onttrokken aan de daartoe ingestelde bestemmingsreserves.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Reg Aanjaagfonds	**0**	**29**
Reg Amateurkunstregeling	**156**	**159**
Reg Burgerkracht	**0**	**100**
Reg Demontage diesel bestelauto's	**0**	**4**
Reg Eetbare stad	**0**	**8**
Reg Gelderland Herdenkt Airborne	**391**	**243**
Reg Gelderland Herdenkt Veluwe Remembers	**284**	**0**
Reg Gelijke kansen in het voortgezet (speciaal) onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs Arnhem	**510**	**510**
Reg Initiatieven klimaatadaptatie	**0**	**80**
Reg Klimaatfonds Duurz. Terrasverwarming	**70**	**19**
Reg Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland	**274**	**279**
Reg Pioniersbijdrage afsluitkosten aardgas	**0**	**2**
Reg Publieks Evenement Ronde 1	**369**	**208**
Reg Publieks Evenement Ronde 2	**171**	**183**
Reg Publieks Evenement Ronde 3	**719**	**697**
Reg Sport	**36**	**13**
Reg Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen	**336**	**336**
Reg Stroomversneller Cultuur	**0**	**4**
Reg Transformatie Sociaal Domein	**0**	**111**
Reg Verminderen hitteplekken en stimuleren stadslandbouw	**0**	**15**
Reg Voorschools aanbod	**1.567**	**1.605**
Reg Vrijwillig Jeugdwerk	**0**	**19**
Reg Werkinvesteringsfonds	**0**	**549**
Reg Wijkinitiatieven	**1**	**186**
Gerealiseerd resultaat	**4.882**	**5.359**

Wijksturing subsidies

Er zijn veel gesubsidieerde organisaties werkzaam in de wijken. Het kan zijn dat deze organisaties voor dezelfde doelgroep werken en de gemeente en/of de organisaties onvoldoende van deze mogelijk overlappende inzet weten. Vanuit de gemeente wordt ingezet om de overlap van dienstverlening in de wijken te inventariseren. Voor de subsidieaanvraag van 2020 is aan de subsidiepartners expliciet de opdracht meegeven inzicht te geven in de uitvoering en afstemming te zoeken in de samenwerking met andere organisaties en initiatieven. Bij de beoordeling van de aanvragen en het toekennen van de subsidies is de verbinding versterkt tussen de kernorganisatie, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Hierdoor zal een betere sturing in de wijk en een meer doelmatige inzet van subsidies worden gerealiseerd.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtenaren

Actuele kaders

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaar

Op 1 januari 2020 is de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) in werking getreden. Met de Wnra is het private arbeidsrecht vanaf 1-1-2020 van toepassing op het gemeentelijk personeel.
De bestaande (lokale) regelingen zijn in 2019 Wnra-proof gemaakt en ondergebracht in het personeelshandboek, welke op 3-12-2019 in het college van B&W is vastgesteld. Op het gebied van Integriteit betreft dit onder andere de gedragscode voor ambtenaren gemeente Arnhem.

Terugblik Ambtelijke integriteit 2020

Wnra

Onder actuele kaders is het in werking treden van de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) per 1-1-2020 beschreven.

Eigenaarschap

Actualisatie van het integriteitsbeleid is een doorlopend en essentieel proces. De organisatie is meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de ambtenaren is gaan vragen ('eigenaarschap'), om te doen wat nodig is in een specifiek geval, en niet te schuilen achter bureaucratische uitvoeringsregels (geen 'afvinkgedrag' meer, maar van geval tot geval een individuele afweging maken). Dit werken in een meer regelluwe omgeving vraagt van de ambtenaren een hoge mate van professionaliteit en zelfstandigheid, en de vaardigheid om verantwoording af te kunnen leggen over de keuzes die gemaakt zijn.

Integriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau.

Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bv. aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.
Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en - waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'
Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, intervisie, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Werkgroep Ambtelijke integriteit

Er is een werkgroep 'ambtelijke integriteit' bestaande uit onder andere vertegenwoordigers vanuit P&O, informatiebeveiliging, Veiligheid en juridische control. Deze werkgroep beziet incidenten vanuit een brede blik en bespreekt of, en zo ja, welke actie in voorkomende gevallen nodig is. De werkgroep heeft een adviserende rol naar de gemeentesecretaris, ontwikkelt integriteitsbeleid en bevordert bewustwording rond integriteit.

Introductiedag nieuwe medewerkers & Ambtseed of-belofte

Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiedag, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar het uitgebreidere ambtseed programma (een aantal weken na de introductie).

Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Schepenzaal van het Maarten van Rossumhuis, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In

een ceremonie van twee uur worden medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid.
Door corona, is dit format in 2021 aangepast naar een coronaproof livestream-event vanuit de Raadszaal, waarbij gebruikt wordt gemaakt van digitale mogelijkheden om kennis te delen (Mentimeter). Ook deze bijeenkomsten worden bijgewoond door de gemeentesecretaris en burgemeester. De medewerkers nemen deel via Teams. In 2020 hebben twee van deze bijeenkomsten plaatsgevonden.

Bewustwording Integriteit "van sollicitatie tot exitgesprek"
Vanaf 2019 zijn stappen gezet om de bewustwording met betrekking tot Integriteit "van sollicitatie- tot exitgesprek" meer in te bedden. In 2020 is er, door prioritering van de werkzaamheden in verband met corona, geen ruimte geweest hier aanvullende stappen in te zetten. Dit wordt in 2021 verder invulling gegeven.

Safe & Sound
In 2017 is gestart met de gemeentebrede campagne 'Safe & Sound' om het 'beveiligingsbewustzijn' (met name gericht op informatiebescherming) van de medewerkers te vergroten. Dit is net als is 2018 en 2019 ook in 2020, met enkele beperkingen door corona, voortgezet. Hierbij worden informatieveiligheid-, privacy- en integriteitsissues aangesneden. Deze campagne, waaraan ook samenwerkende partners kunnen deelnemen, is van belang om de gedeelde normen en waarden binnen de gemeentelijke organisatie kenbaarder te maken.

Omgaan met vermoedens van Integriteitsschendingen
Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden misstand). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren.

De gemeente kent een vertrouwenspersoon integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken. Het is belangrijk dat deze vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken kunnen worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit.
In 2020 zijn er geen concrete vragen gesteld aan de vertrouwenspersoon Integriteit door medewerkers.

Als er sprake is van een redelijk vermoeden van gedrag (of het nalaten daarvan) dat in strijd is met de binnen de organisatie te volgen normen en waarden, moet dit zorgvuldig en via een transparante procedure worden onderzocht. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol opgesteld, zijnde een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.
In het verslagjaar 2020 is in twee gevallen sprake geweest van integriteitsschending. In beide gevallen is de arbeidsovereenkomst met betrokken medewerker beëindigd.

Onderzoek bureau Governance & Integrity
Eind 2020 is, op verzoek van het management, door het Bureau Governance & Integrity een start gemaakt met een systeemanalyse van het integriteitsbeleid van gemeente Arnhem (ambtelijke organisatie). Doel is het integriteitssysteem van gemeente Arnhem te versterken. Deze analyse bestaat uit twee fases: een deskreview, waarbij bestaande gedragscodes, beleidsstukken en procedures binnen de gemeentelijke organisatie worden beoordeeld. Aanvullend vinden een aantal gesprekken plaats om een volledieger beeld te krijgen hoe met integriteitsvraagstukken wordt omgegaan. Deze analyse wordt in 2021 afgerond.

Bestuurlijk
Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt intern afgelegd aan de gemeenteraad, maar ook extern aan organisaties en burgers voor wie bestuurders hun functie vervullen.

Actuele kaders
- Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

Beide gedragscodes bevatten bepalingen over onder meer belangenverstrengeling, opgave van financiële belangen en nevenfuncties, geheimhouding, geschenken, giften en gunsten.

- Naleving van de Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Naleving van Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

College van burgemeester en wethouders / Gemeenteraad

- De leden van het college hadden in totaal 47 nevenfuncties, waarvan 42 ambtshalve. Voor 1 van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een onkostenvergoeding ontvangen;
- Er zijn door het college in 2020 geen geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievolgers is openbaar en te raadplegen op de website van de gemeente Arnhem

Deel 3 Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
2. Balans en de toelichting;
3. Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
4. Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel);
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Omschrijving		Begroot 2020 Prim			Begroot 2020 Def			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Stedelijke programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	115,8	513,2	397,4	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	3,9
S01	Veiligheid	14,7	1,7	-13,0	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	8,3	-13,4	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,6
S03	Economie	5,7	1,0	-4,7	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-1,0
S04	Onderwijs	18,0	3,0	-14,9	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,6
S05	Cultuur	31,4	6,0	-25,4	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	170,0	110,7	-59,3	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	6,2
S07	Zorg	30,8	0,9	-29,9	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	18,2	0,8	-17,5	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,6
S09	Gezondheid en sport	18,1	2,2	-16,0	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	6,1	1,0	-5,2	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	42,3	37,6	-4,7	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	32,5	37,9	5,4	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**525,4**	**724,3**	**198,9**	**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**13,3**
Wijk programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	35,5	9,5	-26,1	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0
GEB2	Noordwest	31,6	2,0	-29,6	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,5
GEB3	Noordoost	26,4	2,0	-24,4	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0
GEB4	Presikhaaf	26,9	2,6	-24,3	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,3
GEB5	Malburgen	39,7	4,3	-35,4	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,1	2,7	-21,5	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	19,4	1,7	-17,7	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0
GEB8	RKV	30,6	1,6	-29,0	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**234,4**	**26,5**	**-207,9**	**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**12,1**
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	11,1	13,1	2,0	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	1,7
S01	Veiligheid	0,1	0,3	0,3	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	0,0
S02	Bereikbaarheid	6,6	8,5	1,9	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-1,1
S03	Economie	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	0,0
S04	Onderwijs	7,8	6,3	-1,5	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,3
S05	Cultuur	1,2	0,8	-0,4	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	0,3	2,1	1,9	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-1,0
S07	Zorg	0,7	1,1	0,4	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,0	1,1	1,1	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,7	0,5	-0,2	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	3,1	3,1	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	0,8	0,0	-0,8	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	0,2	1,3	1,1	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**29,4**	**38,4**	**9,0**	**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-6,8**

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1
GEB2	Noordwest	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2
GEB3	Noordoost	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2
GEB5	Malburgen	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2
GEB8	RKV	0,0	0,0	0,0	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,7**
Totaal		**789,3**	**789,3**	**0,0**	**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**16,9**	**16,9**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

In 2020 is ten opzichte van de begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 25,4 miljoen (2019: € 4,3 miljoen). Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 8,5 miljoen (2019: € 11,6 miljoen) aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen (2019: € 7,3 miljoen nadelig) dat zal worden verrekend met de Algemene Reserve.

Overzicht van baten en lasten

Omschrijving	2020	2019
Bedragen x € 1.000.000		
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	19,8	9,8
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-5,6	5,5
Begrotingsafwijking saldo van baten en lasten	**25,4**	**4,3**
Gerealiseerde mutaties reserves	-2,9	-17,2
Begrote mutaties reserves	5,6	-5,5
Begrotingsafwijking mutaties reserves	**-8,5**	**-11,6**
Gerealiseerd resultaat	**16,9**	**-7,3**

Specificatie voor- en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Stedelijke programma's										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	-7,4	11,3	3,9
S01	Veiligheid	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	-0,3	0,4	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,1	0,5	0,6
S03	Economie	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-0,6	-0,4	-1,0
S04	Onderwijs	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,9	0,3	-0,6
S05	Cultuur	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-0,7	-0,5	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	-0,8	7,0	6,2
S07	Zorg	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,9	0,1	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,2	0,5	2,6
S09	Gezondheid en sport	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	-0,7	1,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	1,7	0,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	28,9	-24,5	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-0,3	-0,6	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**17,2**	**-3,9**	**13,3**
GEB1	CSA	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0	0,0	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,2	0,3	1,5
GEB3	Noordoost	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0	0,0	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,1	0,1	1,3
GEB5	Malburgen	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	3,9	0,1	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,3	0,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0	0,1	1,0
GEB8	RKV	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,7	0,1	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**11,2**	**0,9**	**12,1**

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	0,2	1,6	1,7
S01	Veiligheid	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	1,1	-1,1	0,0
S02	Bereikbaarheid	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-0,5	-0,6	-1,1
S03	Economie	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	-0,1	0,1	0,0
S04	Onderwijs	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,2	-0,1	-0,3
S05	Cultuur	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	0,0	-0,3	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-0,5	-0,5	-1,0
S07	Zorg	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0	-0,1	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,3	0,2	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0	0,0	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,6	-0,3	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4	0,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	0,1	-1,2	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-4,3**	**-2,5**	**-6,8**

Overzicht

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk										
Bedragen x € 1.000.000										
GEB1	CSA	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1	0,0	-0,1
GEB2	Noordwest	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,2
GEB3	Noordoost	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1	0,0	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2	0,0	-0,2
GEB5	Malburgen	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3	0,0	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5	0,0	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2	0,0	-0,2
GEB8	RKV	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2	0,0	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,8**	**0,1**	**-1,7**
Totaal programma's		**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**-16,9**	**22,3**	**5,4**	**16,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2020 zijn de volgende posten als incidenteel aangemerkt.

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele lasten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	7.438	16.330	16.330	-0
S00	Frictiekosten en organisatie ontwikkeling	406	406	233	173
S00	Solvabiliteit	3	2.949	2.949	-
S00	Post onvoorzien	272	39	-	39
S02	Bereikbaarheid	5.872	6.563	6.889	-326
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	124	170	1.044	-874
S04	Onderwijs	7.132	7.901	8.101	-200
S05	Cultureel vastgoed	190	190	190	-0
S07	WMO en jeugdzorg	200	200	200	-
S07	Transformatiebudget zorg	478	478	521	-43
S11	Grondexploitatie	700	700	2.185	-1.485
Div.	Vastgoed	3.115	3.053	4.201	-1.148
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele baten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	12.217	15.181	15.181	0
Div.	Gemeentefonds	1.252	1.927	2.142	215
Div.	Bedrijfsvoering	1.343	871	2.368	1.497
S02	Bereikbaarheid	5.909	6.764	6.234	-530
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	1.172	1.093	668	-425
S04	Onderwijs	5.865	5.865	5.865	0
S05	Cultureel vastgoed	312	313	313	0
S07	WMO en jeugdzorg	800	1.962	1.899	-63
S07	Transformatiebudget zorg	-	141	133	-8
S02	Buitengewoon beter	1.544	448	417	-31
S08	Beschermd en weerbaar	1.100	1.410	1.410	-
S06	Noodfonds	1.110	1.110	1.110	-
S12	Huishoudelijk afval	385	385	385	0
S10	Klimaat en energie	296	296	331	35
S10	Duurzaam Arnhem	2.920	2.920	2.785	-135
Div.	Vastgoed	1.797	2.920	3.723	803
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
Bedragen x € 1.000					
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**
	Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**12.094**	**4.627**	**2.119**	**5.223**

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd. Er zijn in 2020 geen onvoorziene lasten geweest.

	Begroot 2020		Rekening	Afwijking	V / N
Omschrijving	Primitief	Definitief	2020		
Bedragen x € 1.000					
Onvoorzien	272	39	0	39	V
Strikt onvermijdbaar	767	0	0	0	
Totaal	**1.039**	**39**	**0**	**39**	**V**

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2020 vanaf de vaststelling van de MJPB 2020-2023.

Begr. wijz.nr.	Raadsver-gadering	Onderwerp	Exploitatie 2020			Reserves 2020		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	
Bedragen x € 1.000 positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	13-11-2019	Ontwerp MJPB 2020-2023	-759.807	750.125	-9.682	28.767	-38.449	-
	13-11-2019	Amendementen 19A66 "Aanvullende coaliteafspraken zorg"	-	678	678	678	-	-
Geamendeerde MJPB 2020-2023			**-759.807**	**750.803**	**-9.004**	**29.445**	**-38.449**	**-**
20-094	Diverse	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk MJPB 2020-2023	-6.183	-289	-6.472	1.031	-7.503	-
20-010	29-4-2020	Verzamelbesluit-1 2020	-1.474	805	-669	4.584	-5.253	-
20-020	8-7-2020	Verzamelbesluit-2 2020	-57.222	49.418	-7.804	-2.135	-5.669	-
20-030	16-12-2020	Verzamelbesluit-3 2020	-9.784	14.391	4.607	1.740	2.867	-
19-032	8-7-2020	Visie nieuwe haven	-1.150	-	-1.150	-	-1.150	-
20-011	27-5-2020	Grondwal/uitbreiding woonwagenkamp Bethanienstraat	-1.660	-	-1.660	-	-1.660	-
20-015	11-11-2020	Turap-2 2020	-24.625	29.155	4.530	8.687	-4.157	-
20-012	16-12-2020	BPO Middachtensingel Kinderkamp	-154	-	-154	-	-154	-
20-016	16-12-2020	Budgetoverheveling 2020-2021	13.286	-1.138	12.148	13.286	-1.138	-
	1-1-2020	Correctie beginstand ivm transitie financiële systeem	32.995	-32.995	-	-	-	-
Begroot 2020 Definitief			**-815.778**	**810.150**	**-5.628**	**56.638**	**-62.266**	**-**

Begrotingsrechtmatigheid

Het budgetrecht is een recht dat de raad toekomt. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de begroting geeft de raad het college deze toestemming. Begrotingsrechtmatigheid houdt in dat de financiële beheershandelingen bij de gemeente binnen de begroting dienen te passen. Begrotingsoverschrijdingen die niet bij de raad bekend zijn, beschouwt de accountant als onrechtmatig. Derhalve legt het college aan de raad deze overschrijdingen voor. Formeel is het voldoende alleen de overschrijdingen aan de lastenkant te laten vaststellen om deze alsnog als rechtmatig te laten beschouwen. Na instemming van de raad met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van "overschrijdingen" en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden, conform het Besluit controle accountantscontrole decentrale overheid (Bado):

1. het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven, binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven en die nog dienen te worden geautoriseerd;
2. de overschrijdingen worden goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen, passend binnen de aanbevelingen in de Kadernota Begrotingsrechtmatigheid van de Commissie BBV. Daarin worden de overschrijdingen in enkele categorieën ingedeeld, die ondanks de overschrijding gewoon als rechtmatig bestempeld, mits goed toegelicht in de jaarrekening. Dat gaat om:
    1. compensatie door direct gerelateerde opbrengsten;
    2. passend binnen bestaand beleid;
    3. open einde regeling;
    4. overig.

De onderstaande tabel omvat een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve begroting 2020 en de rekening 2020.
Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.
1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten

2. Passend binnen bestaand beleid

3. Open einde regeling

4. Overig

Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.

1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten
    - S00: de hogere lasten worden deels gecompenseerd door hogere baten op onderdeel bedrijfsvoering
    - S06: De hogere lasten als gevolg van TOZO worden gecompenseerd door baten die ontvangen zijn voor TOZO
    - S09: De hogere lasten als gevolg van kostprijsverhogende BTW worden gecompenseerd

2. Passend binnen bestaand beleid
    - S00: De hogere lasten hebben betrekking op de kosten SB&R en meerkosten corona die door de Connectie zijn gemaakt
    - S01: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S03: De hogere lasten hebben betrekking op extra uren die zijn gemaakt om de beleidsdoelstellingen te halen
    - S04: De hogere lasten worden gecompenseerd door lagere lasten dan begroot op de Wijkprogramma's op dit onderdeel.
    - S05: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S07: De hogere lasten hebben betrekking op hogere uitgaven voor zorgkosten binnen het bestaande beleid
    - S09: De hogere lasten hebben betrekking op het beheer van gemeentelijk vastgoed
    - S12: De hogere lasten hebben betrekking op fasering van grondexploitatieprojecten en het resultaat van de grondexploitatie

3. Open einde regeling

4. Overig

Omschrijving		Begroot 2020 Def Lasten	Rekening 2020 Lasten	Afwijking
Stedelijke programma's				
Bedragen x € 1.000.000 bedragen positief zijn voordelig, bedragen negatief zijn nadelig.				
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	92,5	-7,4
S01	Veiligheid	16,4	16,7	-0,3
S02	Bereikbaarheid	21,7	21,6	0,1
S03	Economie	5,8	6,4	-0,6
S04	Onderwijs	18,3	19,2	-0,9
S05	Cultuur	31,9	32,7	-0,7
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	195,5	-0,8
S07	Zorg	56,8	60,7	-3,9
S08	Welzijn en inclusie	23,2	21,1	2,2
S09	Gezondheid en sport	23,3	24,1	-0,7
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	5,9	1,7
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	46,9	28,9
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	36,3	-0,3
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**579,6**	**17,2**
GEB1	CSA	31,6	30,6	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	29,0	1,2
GEB3	Noordoost	24,9	23,8	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	22,9	1,1
GEB5	Malburgen	38,3	34,4	3,9
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	23,9	0,3
GEB7	De Laar/Elden	17,5	16,5	1,0
GEB8	RKV	28,4	26,7	1,7
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**207,8**	**11,2**
Totaal		**815,8**	**787,4**	**28,4**

Wet Normering Topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op gemeente Arnhem van toepassing zijnde regelgeving;

- Het bezoldigingsmaximum in 2020 is €201.000 (2019: €194.000). Het weergegeven individuele WNmaximum is berekend naar rato van de omvang van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte;
- Voor een functionaris zonder dienstbetrekking geldt een andere regeling. De eerste twaalf kalendermaanden waarin de functie wordt vervuld geldt een separate normering voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. Na deze twaalf kalendermaanden is de reguliere WNT-normering van toepassing.

In de onderstaande tabel worden de beloningen conform de vereiste indeling toegelicht.

Gegevens 2020 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	140.572	112.753
Beloningen betaalbaar op termijn	21.096	19.927
Subtotaal	*161.668*	*132.680*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		
Bezoldiging	**161.667**	**132.681**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens 2019 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.617	105.766
Beloningen betaalbaar op termijn	20.206	18.018
Subtotaal	155.823	123.784
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-
Bezoldiging	**155.823**	**123.784**

Balans en de toelichting

Balans

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Immateriële vaste activa	**10.637**	**10.883**	**Eigen vermogen**	**180.420**	**160.603**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.637	10.883	Algemene Reserve	31.028	37.218
			Bestemmingsreserves	132.456	130.724
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Materiële vaste activa	**709.830**	**684.837**	**Voorzieningen**	**8.966**	**10.229**
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572	Voorzieningen ter egalisering van kosten	0	0
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	8.966	10.229
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978			
In erfpacht	14.951	0			
Financiële vaste activa	**70.819**	**83.423**	**Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar**	**674.064**	**667.385**
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	4.741	Obligo's	601	721
Leningen aan woningbouwcorporaties	10	12	Onderhandse leningen van:		
Overige langlopende leningen	56.891	66.971	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.176	9.312	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken e.d.	65.000	65.000
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	0	2.387	Waarborgsommen	126	144
			Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.898	2.987
Totaal vaste activa	**791.286**	**779.142**	**Totaal vaste passiva**	**863.450**	**838.217**

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Voorraden	**35.121**	**46.149**	**Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**16.667**	**40.551**
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.824	Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Banksaldi (schuld)	257	257
			Overige schulden	14.410	9.294
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**44.302**	**46.467**	**Overlopende passiva**	**80.168**	**53.115**
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	9.590	13.640
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	54.981	38.774
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	15.597	701
Overige vorderingen	25.218	25.716			
Liquide middelen	**1.221**	**676**			
Banksaldi	1.164	568			
Kassaldi	57	108			
Overlopende activa	**88.355**	**59.448**			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	88.355	59.448			
Totaal vlottende activa	**168.999**	**152.741**	**Totaal vlottende passiva**	**96.835**	**93.666**
Totaal generaal	**960.285**	**931.883**	**Totaal generaal**	**960.285**	**931.883**
			Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
			Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening
getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de

meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMOadministratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Het rijk heeft voor gemeenten een pakket aan financiële maatregelen getroffen ter (gedeeltelijke) dekking van de coronakosten/-effecten die gemeenten ondervinden. In de decembercirculaire 2020 is een totaaloverzicht van het "compensatiepakket coronacrisis medeoverheden" opgenomen. Voor enkele maatregelen is alleen het landelijk plafond vermeld, en is de concrete verdeelsleutel nog niet bekend en/of is de verdeling afhankelijk van de werkelijke cijfers over 2020. Het betreft de volgende landelijke maatregelen/onderdelen en bedragen: compensatie inkomstenderving na 1 juni (€100 mln.), extra beschikbaar voor inkomstenderving (€150 mln.), afvalinzameling (€32 miln.), zwembaden en ijsbanen (€100 mln.) en verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec) (60 mln.). Het ontbreken van een exacte verdeling/verdeelsleutel van de compensatie per gemeente betekent dat wij voor onze gemeente geen voldoende nauwkeurige en betrouwbare schatting/berekening kunnen maken van het bedrag waarop onze gemeente over 2020 aanspraak kan maken. In overeenstemming met de uitspraak van de commissie BBV verwerken wij het financiële effect van deze onderdelen/maatregelen uit het aanvullende compensatiepakket in de jaarrekening 2021.

Balans

Algemeen
De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa
De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa
De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringen kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen.

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties	40
Semi – permanente gebouwen	20
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Verkeersinfrastructuur	30
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Parkeermaatregelen	10
Openbare verlichting: kabels	25
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Bouwkundige voorzieningen	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Sport grasvelden	15
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Lage Kade	60
Rioleringen	40
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Vrachtauto’s	5
Fietsen en scooters	5
Personenauto’s	5
Machines, apparaten en installaties	
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Parkeerapparatuur	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Gereedschappen	5
Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
Speelvoorziening	10
Invalidentoiletten	10

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa
De post financiële vaste activa omvat voornamelijk deelnemingen in een aantal vennootschappen, langlopende leningen u/g en nog te ontvangen erfpacht canon.
Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar
Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva
De onder de noemer overlopende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen en faciliterende grondexploitatieplannen overstijgen, worden gepresenteerd als overige vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen). Daarnaast worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Bedragen
Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa
Verloopstaat immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Inves-teringen	Desinves-teringen	Af-schrijving	Bijdragen van derden	31-12-2020
Bedragen x € 1.000						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.883	64	0	-310	0	10.637
Totaal	**10.883**	**64**	**0**	**-310**	**0**	**10.637**

Materiële vaste activa
Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978
In erfpacht	14.951	0
Totaal	**709.830**	**684.837**

Investeringen met een economisch nut

Verloopstaat Investeringen met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Herubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	81.384	-14.211	1.620	-2.246	0	0	0	66.547
Bedrijfsgebouwen	349.602	0	34.100	-264	-12.648	-873	0	369.917
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.956	0	54	0	-213	0	0	2.798
Machines, apparaten en installaties	6.509	0	1.127	-155	-1.455	0	0	6.026
Vervoersmiddelen	444	0	32	-1	-118	0	0	357
Overige materiële vaste activa	11.677	0	856	-517	-1.245	0	0	10.772
Totaal	**452.572**	**-14.211**	**37.790**	**-3.183**	**-15.678**	**-873**	**0**	**456.417**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Daarnaast is vanuit de post Grondexploitatieprojecten een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen :

- Investeringen in de onderwijshuisvesting, waaronder:
  - Briant College / De Ommezwaai (€ 7,8 miljoen),
  - Renovatie Mariëndaal (€ 8,4 miljoen),
  - Renovatie scholen Breezandpad (€ 4,8 miljoen).
- MFC De Salamander (€ 1,0 miljoen),
- Renovatie van de Schouwburg (€ 0,9 miljoen).

De belangrijkste onderhanden activa in 2020 betreffen het Museum Arnhem (€ 12,6 miljoen) en Zwembad Valkenhuizen (€ 9,2 miljoen).

Eind 2024 loopt het huurcontract van het stadskantoor af. Duidelijk is geworden dat het stadskantoor te groot is voor het aantal ambtenaren dat eind 2024 gehuisvest wordt. Er wordt overgegaan naar andere huisvesting. Bij het in gebruik nemen van het stadskantoor is destijds geïnvesteerd in een omvangrijk inbouwpakket wat eind 2024 nog niet geheel is afgeschreven. Op deze investeringen wordt daarom een schattingswijziging toegepast. De resterende boekwaarde per ultimo 2024 wordt versneld in 5 jaar afgeschreven. Het gaat om een jaarlijks bedrag van € 509.000.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Verloopstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	289	0	0	-289	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	129	0	0	-129	0	0	0	0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	157.435	0	7.464	0	-5.172	-11	0	159.715
Overige materiële vaste activa	8.434	0	390	0	-1.216	0	0	7.608
Totaal	**166.287**	**0**	**7.854**	**-418**	**-6.388**	**-11**	**0**	**167.323**

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (€ 6,8 miljoen).

Investeringen met een maatschappelijk nut

Verloopstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2019	Verloop					31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	
Bedragen x € 1.000							
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	52.980	-1.909	0	0	-2.874	0	48.197
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	12.998	1.909	8.930	0	-682	-212	22.943
Totaal	**65.978**	**0**	**8.930**	**0**	**-3.556**	**-212**	**71.139**

De materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels hiervoor zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren. In 2020 is een bedrag van € 1,9 miljoen geherrubriceerd
van de categorie vóór 2017 naar de categorie na 2017 als gevolg van extra verkregen inzicht bij het herinrichten van de activa-subadministratie in het nieuwe financiële pakket.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur (€ 2,7 miljoen),
- Openbare verlichting (€ 1,5 miljoen),
- Civiele kunstwerken (€ 1,6 miljoen),
- Bewegwijzering (€ 0,5 miljoen),
- Uitvoeringsprogramma wateroverlast (€ 0,5 miljoen).

In erfpacht

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
in erfpacht uitgegeven gronden	0	14.952	0	-1	0	0	0	14.951
Totaal	**0**	**14.952**	**0**	**-1**	**0**	**0**	**0**	**14.951**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Verhoging	Aflossing	
Bedragen x € 1.000				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	0	0	4.742
Leningen aan woningbouwcorporaties	12	0	-2	10
Overige langlopende leningen	66.971	3.697	-13.777	56.891
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.312	0	-136	9.176
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	2.387	0	-2.387	0
Totaal	**83.424**	**3.697**	**-16.302**	**70.819**

Specificatie kapitaalverstrekkingen deelnemingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	1
Totaal	**4.742**	**4.742**

Specificatie leningen woningbouwcorporaties

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Woningstichting Omnia	10	12
Totaal	**10**	**12**

Specificatie overige leningen u/g

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sportbedrijf Arnhem	10.260	10.263
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	10.023	11.208
Stichting MSA	6.149	8.040
Kredietbank Nederland	500	6.500
Stichting DrieGasthuizenGroep	6.563	6.945
Gelderse Hogeschool	3.762	4.965
Kunstbedrijf	1.899	2.234
Moscowa	2.104	2.250
Stichting Behouden Steden	2.035	2.235
Stichting Oostpool	1.714	1.833
Stichting Eusebius	1.432	1.500
Luxor	555	624
Rozet	483	559
Focus	638	669
Zwembad Klarenbeek	349	387
Diverse sport- en culturele instellingen	3.060	3.268
Leenbijstand BUIG	6.594	5.181
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.228	-1.691
Totaal	**56.891**	**66.971**

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vangnetuitkering	0	2.386
Regelingen werknemers (fiets)	0	1
Totaal	**0**	**2.387**

Voorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.823
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	**35.121**	**46.149**

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grondexploitatieprojecten	105.692	117.079
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-64.264	-62.604
Overig onderhanden werk	-6.633	-8.652
Voorzieningen overig onderhanden werk	0	0
Totaal	**34.795**	**45.823**

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Kosten	Bijdragen	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	117.079	-741	19.267	-29.913	0	105.692
Overig onderhanden werk	-8.652	-459	3.060	-582	0	-6.633
Totaal	**108.427**	**-1.200**	**22.327**	**-30.495**	**0**	**99.059**

Vanuit de post Grondexploitatieprojecten is een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen binnen de Materiële vaste activa. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Winst-neming	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000							
Schuytgraaf	47.083	0	1.310	8.413	-21.245	0	35.561
Arnhem Centraal	53.452	0	0	1.061	-192	0	54.321
Koningspley	1.725	0	40	95	-31	0	1.829
Presikhaaf	6.337	0	0	633	-143	0	6.827
Merwedestraat	3.280	0	0	101	-35	0	3.346
De Maten	7.015	0	0	295	-336	0	6.974
Saksen Weimar	-324	0	30	151	0	-94	-237
Centrum Zuid	-668	0	170	402	-38	0	-134
Wassenaarweg	-193	0	360	92	-495	0	-236
Oostelijk Centrum Gebied	5.292	0	0	388	-5.122	0	558
Zuidelijke binnenstad fase 1	-6.586	-741	2.300	1.354	-310	0	-3.983
Herhuisvesting Lorentz Lyceum	-131	0	0	131	0	0	0
ZB Coehoorn Noord	859	0	0	538	-266	0	1.131
Leidenweg	-63	0	1.180	224	-1.607	0	-266
Totaal	**117.079**	**-741**	**5.390**	**13.877**	**-29.819**	**-94**	**105.692**

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Arnhem Centraal	357	0	373	0	70	800
Malburgen	-6.643	0	423	-183	0	-6.403
Zuidelijke binnenstad	-59	0	29	29	0	-1
Presikhaaf	-605	0	446	-13	0	-172
Korenkwartier	-1.826	0	165	-30	62	-1.629
Overig	124	-459	1.624	120	-637	772
Totaal	**-8.652**	**-459**	**3.060**	**-77**	**-505**	**-6.633**

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd. Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Bedragen x € 1.000.000			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	143	37	181
Overige kosten	77	8	85
Plankosten en VTU	142	16	158
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	-361	-110	-471
Overige opbrengsten	-115	-3	-119
Subsidies / bijdragen	-43	-1	-44
Voorziening Grondbedrijf	-64		
Totaal opbrengsten	***-584***	***-114***	***-634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	5	55
Resultaat (op eindwaarde)	**41**	**-46**	**60**
Resultaat op contante waarde per 01-01-2021			**55**

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	**326**	**326**

Verklaring saldo gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubr.	Aankopen	Verkopen	
Bedragen x € 1.000					
Bovenleiding materiaal Trolley	326	0	0	0	326
Totaal	**326**	**0**	**0**	**0**	**326**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0
Overige vorderingen	25.218	25.716
Totaal	**44.302**	**46.467**

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Debiteuren publiekrechtelijk	2.284	7.201
Totaal	**2.284**	**7.201**

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	16.800	13.550
Totaal	**16.800**	**13.550**

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	12.086	2.216
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-384	-155
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	10.505	11.515
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-5.077	-6.397
Debiteuren privaatrechtelijk	8.510	6.436
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-1.462	-697
Overige vorderingen	1.040	12.798
Totaal	**25.218**	**25.716**

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Banksaldi	1.164	568
Kassaldi	57	108
Totaal	**1.221**	**676**

De vastgestelde jaarschijf 2020 van de MJPB 2020 - 2023 heeft een lastenniveau van € 759,8 miljoen (2019: € 727,6 miljoen). Op basis daarvan is een drempelwaarde bepaald voor buiten de schatkist aan te houden tegoeden van € 4,3 miljoen (2019: €4,2 miljoen) gemiddeld per kwartaal.

Gemiddeld saldo banken per kwartaal 2020

Kwartaal	Drempelbedrag 2020	Realisatie 2020	Over- / onderschrijding 2020
Bedragen x € 1.000,--			
1e kwartaal	4.270	1.631	-2.638
2e kwartaal	4.270	3.506	-763
3e kwartaal	4.270	1.123	-3.146
4e kwartaal	4.270	1.056	-3.213

In alle kwartalen heeft de gemeente ruim minder tegoeden aangehouden bij banken dan maximaal is toegestaan.

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen		
Vooruitbetaalde bedragen	32.741	25.376
Nog te ontvangen bedragen	20.266	0
BCF	34.442	33.340
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	906	732
Totaal	**88.355**	**59.448**

Verloopstaat Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubricering	Toevoegingen	Verminde-ringen	
Bedragen x € 1.000					
Vooruitbetaalde bedragen	25.376	0	33.261	25.376	33.261
BCF	33.340	-33.340	0	0	0
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	732	0	906	732	906
Totaal	**59.448**	**-33.340**	**34.167**	**26.108**	**34.167**

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Algemene reserve	31.028	37.218
Bestemmingsreserves	132.456	130.724
Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Totaal	**180.420**	**160.603**
Mutatie t.o.v. vorige jaar	19.817	9.826
Solvabiliteit	18,79%	17,23%

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Verloopstaat eigen vermogen

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmingsreserves	Totaal
Bedragen x € 1.000			
Saldo 01-01-2019	**41.738**	**109.039**	**150.777**
Gerealiseerde toevoegingen	23.049	60.758	83.807
Gerealiseerde onttrekkingen	27.569	39.073	66.642
Saldo 31-12-2019	**37.218**	**130.724**	**167.942**
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	-7.339	0	-7.339
Saldo 01-01-2020	**29.879**	**130.724**	**160.602**
Gerealiseerde toevoegingen	16.330	46.395	62.726
Gerealiseerde onttrekkingen	15.181	44.663	59.844
Saldo 31-12-2020	**31.028**	**132.456**	**163.483**
Gerealiseerd resultaat boekjaar	13.036	3.900	16.936
Saldo 01-01-2021	**44.064**	**136.356**	**180.419**
Mutaties 2020	**14.185**	**5.632**	**19.817**

Bestemmingsreserves (BR)

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de doelstellingen per reserve en de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:
· Bereikbaarheid,
· Onderwijs,
· Cultureel vastgoed,
· GRP-dekking kapitaallasten,
· ICT,
· Kapitaallasten.

Prog.	Omschrijving	31-12-2019	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2020
Bedragen x € 1.000					
S00	Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271
S00	Raad	12	0	0	12
S00	Fractie-ondersteuning	21	0	0	21
S02	Buitengewoon Beter	2.198	0	-417	1.781
S02	Bereikbaarheid	3.708	6.889	-6.234	4.364
S02	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.490	1.044	-668	4.866
S03	Sociaal Economisch Fonds	609	134	-288	455
S03	Evenementen	306	114	-13	408
S04	Onderwijs	21.866	8.101	-5.865	24.103
S05	Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	0	368
S05	Beeldende en Monumentale Kunst	64	31	0	95
S05	Cultureel Vastgoed	12.319	190	-313	12.196
S12	Groenfonds	646	187	-123	710
S06	Participatie	492	0	-112	380
S08	Maatschappelijke opvang	179	0	0	179
Div.	Wijkfondsen	275	103	-19	359
S07	Pakketmaatregelen WMO	23	0	-23	0
S08	Beschermd en Weerbaar	3.573	0	-1.410	2.163
S07	Burgerinitiatieven sociaal Domein	538	0	-173	365
S06	Jongerenperspectieffonds	1.246	0	0	1.246
S06	Werk-Investeringsfonds	2.461	0	-549	1.912
S08	Inburgering, integratie en asiel	1.379	361	-571	1.169
S07	WMO, Jeugdzorg	3.179	200	-1.899	1.480
S07	Transformatie Zorgbudget	0	521	-133	388
S07	Noodfonds	1.909	0	-1.110	799
S09	Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	390	0	-290	100
S12	Huishoudelijk afval	385	0	-385	0
S11	Klimaat en energie	1.613	495	-826	1.282
S11	Duurzaamheidsleningen	412	0	-49	363
S11	Revolverend fonds (duurzaam)	703	0	-23	680
S11	Duurzaam Arnhem	10.422	2.100	-2.785	9.736
S11	Omgevingslawaai	412	0	0	412
S11	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
S11	Grondexploitatie	12.562	2.185	0	14.747
S11	Voorstudies	283	0	-21	262
S11	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
S08	Herstructurering OGGz	456	0	0	0
S11	Zuidelijke Binnenstad	4.505	0	-100	4.405
S12	Volkshuisvesting	535	43	-67	511
S12	Startersleningen	1.514	62	-50	1.526

S12	Stimulering woningbouw	432	0	-300	132
S11	Vastgoed	2.795	4.201	-3.723	3.273
Div	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	9.988	12.904	-10.048	12.845
S00	Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	131	0	233
S00	Bedrijfsvoering	6.481	3.447	-5.816	4.112
S00	Solvabiliteit	0	2.949	0	2.949
S00	ICT	125	0	-55	70
S00	Kapitaallasten	9.508	0	-205	9.303
	Totaal Bestemmingsreserves (BR)	**130.724**	**46.395**	**-44.663**	**132.000**
	Algemene reserve	37.218	16.330	-22.521	31.028
	Totaal Algemene Reserve (AR)	**37.218**	**16.330**	**-22.521**	**31.028**
	Totaal Reserves (AR en BR)	**167.942**	**62.726**	**-67.184**	**163.028**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam **BR Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling (S00)**

Doel Deze bestemmingreserve dient ter egalisatie van de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012.

Naam **BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**

Doel In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter de rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken, zonder zich eerst over de 'Wie-betaalt- waarvan" vraag te hoeven buigen.

Naam **BR Raad (S00)**

Doel Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.

Naam **BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**

Doel Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).
In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).

Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie. De verzelfstandigingen van MSSA, het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het budgetadviescentrum, de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie en de sociale wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het is onvermijdelijk dat er hierbij frictiekosten zullen ontstaan. Voorgesteld wordt om specifiek voor deze kosten in 2016 een bestemmingsreserve in te stellen, waaruit de toekomstige kosten vervolgens gedekt kunnen worden.

Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	Een belangrijke doelstelling is naast een robuuste begroting en buffers voor risico's ook het streven naar een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt structureel gespaard in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.

Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.

Naam	**BR ICT (S00)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Eemn deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).

Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen. Daarnaast is ultimo 2013 de BR Fietspaden voormalig recreatieschap Veluwe (€ 183.000) binnen deze bestemmingsreserve geïntegreerd. De gemeente Arnhem heeft namelijk van de Recreatiegemeenschap Veluwe 8,9 km fietspad overgenomen (raadsbesluit 27-9-2010). De reserve diende voor het op niveau brengen en gedurende een aantal jaren houden van de betreffende fietspaden.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	In het Raadsbesluit van 30 september 2013 heeft de raad ingestemd met het doteren van de onderuitputting kapitaallasten onderwijs en overige onderwijshuisvestingsbudgetten aan de bestemmingsreserve speciaal onderwijs. Deze dotaties zijn daar de uitvoering van. Huur en pacht speciaal onderwijs betreft de huurbudgetten die voorheen voor (V)SO de Radar (tegenwoordig Briant college) gereserveerd waren. De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs. Per 1 januari 2015 is de bestemmingsreserve ""Kapitaallasten onderwijs"" samengevoegd met de bestemmingsreserve ""Onderwijs"", tot één Bestemmingreserve ""Onderwijs"". Dit geeft flexibiliteit. Vrijvallende onderwijsmiddelen kunnen dan bijvoorbeeld in deze reserve worden geboekt en het wordt mogelijk om gelden voor het speciaal onderwijs die in de betreffende jaarschijf nog niet nodig zijn voor bovengenoemde projecten, eventueel in te zetten voor bijvoorbeeld het primair onderwijs. Onderwijsprojecten kunnen hierdoor de komende jaren worden gerealiseerd zonder dat het extra geld kost. Verder moet rekening worden gehouden dat met ingang van 2017 kapitaallasten structureel worden overgedragen aan de schoolbesturen, onder voorbehoud van hun medewerking. Deze overdracht zal dan gefinancierd worden vanuit deze nieuwe bestemmingsreserve.

Naam	**BR Beeldende en Monumentale kunst (S05)**
Doel	Op 4 juli 2011 heeft de gemeenteraad het besluit genomen om maximaal € 93.000 te reserveren voor een projectaanvraag voor een cultureel bruggenbouwer voor de Arnhemse beeldende kunstsector. Ook heeft de raad besloten dit bedrag te dekken uit de bestemmingsreserve voor beeldende kunst en vormgeving. Het bedrag van € 93.000 is over meerdere jaren te besteden (2013-2016). Ook is deze reserve bedoeld voor het dekken van projecten in het kader van de meerjarige 1%-regeling. Daarnaast dient deze reserve ter finaciering van de uitvoering van gemeentelijke projecten op het gebied van kunst in openbare ruimte. Dotaties aan deze reserve komen voort uit eventuele onderbesteding op het budget voor monumentale kunsten. Projecten in de opnbare ruimte kennen een andere dynamiek dan de gemeentelijke begrotingscyclus. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Beeldbepalende culturele manifestaties (S05)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van beeldbepalende culturele evenementen. Dit betreft hoogwaardige mode-evenementen en Sonsbeek Internationaal conform raadsbesluit 29-09-2014. Bij het jaarverslag 2014 is ingestemd met het hernoemen van de oorspronkelijk naam BR Kunstmanifestaties in BR Beelbepalende culturele manifestaties.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	Onder de BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) worden 4 projecten verstaan: een filmtheater in de Zuidelijke binnenstad: Focus Filmhuis Arnhem (1), uitbreiding van het museum aan de Utrechtseweg: Museum Arnhem (2), onderhoud schouwburg Arnhem (3) en verbouw en uitbreiding Musis Sacrum (4). Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan de reserve. De voeding van de reserve wordt ingezet ter dekking van de exploitatietekorten van de projecten die onderdeel uitmaken van Cultureel Vastgoed.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse risico's op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de WWB en het bereiken van de doelstellingen. De risico's die afgedekt worden door de reserve zijn: A. In 2015 wordt nieuwe wetgeving ingevoerd, waarbij de doelgroep die door de gemeente gereintegreerd moet worden, wordt uitgebreid (Wajong en WSW). Met de invoering van de nieuwe wet zijn in de jaren 2014 en 2015 waarschijnlijk invoeringskosten gemoeid, die niet uit het Participatiebudget kunnen worden gedekt. B. De door het Rijk verstrekte budgetten voor reintegratie zijn de afgelopen jaren sterk teruggelopen. Tegelijkertijd blijft verhoogde inzet op participatie en re-integratie nodig om de doelstellingen te realiseren. Dit belang wordt versterkt door de recessie. C. niet nominatief te verantwoorden kosten m.b.t. re-integratie: Bij besteding van het Participatiebudget is een groot knelpunt dat niet direct tot personen te herleiden kosten hieruit niet mogen worden betaald. Deze kosten komen ten laste van de reserve. D. risicobeheersing: Voor de declaratie van het Participatiebudget geldt een foutmarge van 0%. Niet te declareren kosten van reintegratie komen ten laste van de gemeente. Dekking is mogelijk binnen deze reserve. De omvang van het mogelijke risico is moeilijk in te schatten.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Afspraak 1.1 coalitie-akkoord 2018-2022: Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat de gemeente mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast wil de gemeente gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. Gemeente Arnhem richt een Werk-Investeringsfonds in van € 2,5 miljoen om deze mensen naar werk toe te begeleiden. de resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Jongerenperspectieffonds (S06)**
Doel	Uit dit Revolverend Fonds reserve wordt voor jongvolwassenen met schulden de oninbaarheid en een deel van de uitvoeringskosten van externe partijen betaald.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	Ingesteld door coalitiepartijen bij de MJPB 2020-2023 om extra middelen voor de zorg beschikbaar te maken.

Naam	**BR Pakketmaatregelen Wmo (S07)**
Doel	Tot nu toe ontbreken (op lokaal niveau) de middelen om de verdere invoeringsopgaven (transitie / transformatie) van de jeugdzorg en de wmo te begeleiden. Het betreft hier dan de dekking van de extra kosten zoals projecten, extern advies, pilots en dergelijke. In lijn met eerdere besluitvorming door de Raad wordt voorgesteld het (restant)saldo van deze reserve hiervoor aan te wenden en beschikbaar te stellen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord (afspraak Z2) op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake de toegang tot het Noodfonds. Het Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonfds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). DeBR Burgerinitiatieven sociaal domein is bedoeld voor het stimuleren en organiseren van activiteiten door inwoners/en of organisaties die zich richten op het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoners van Arnhem.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De zorgmaatregelen zoals voorgesteld in de Perspectiefnota 20-23 kennen een inherent risico eventuele nadelen op de voorgestelde zorgmaatregelen kunnen verrekend worden met deze reserve.

Naam	**BR Noodfonds (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de Raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake te toegang tot het Noodfonds. De Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). De BR Noodfonds is bedoeld voor het handhaven van het zorgniveau met betrekking tot Jeugd en Wmo. Het primaire doel is daarmee het borgen van de zorg(continuïteit) van klanttrajecten. Het is niet bedoeld voor correcties op tarieven of om problemen met betrekking tot de bedrijfsvoering van organisaties op te lossen.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de wetcode huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar. In de Regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, die in de tweede helft van 2014 door de 19 gemeenteraden is vastgesteld, is afgesproken dat Arnhem de besteding van de regiomiddelen op hoofdlijnen aan de regiogemeenten voorlegt. Tussen 2015 en 2018 wordt gefaseerd een nieuw landelijk verdeelmodel voor de Decentralisatie-Uitkering (DU) Vrouwenopvang ingevoerd. Dit houdt voor de regio Arnhem/Achterhoek een afname in van de DU. Arnhem is als centrumgemeente ontvanger van de DU. Arnhem wil de bestemmingsreserve reserveren voor het afdekken van de risico's die de taakstelling in verband met de afname van de DU met zich meebrengt.

Naam	**BR Herstructurering OGGz (S08)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld per 31-12-2010 en dient ter dekking voor de in het Masterplan Herstructurering MO/OGGZ/VZ nader te specificeren acties en maatregelen voor de realisatie van een structurele bezuiniging op dit beleidsveld vanaf 2012. Deze bestemmingsreserve wordt aangehouden vanwege de opdracht van de Raad dat geen gezinnen (met kinderen) op straat komen staan ook al hebben ze op basis van de bestaande afspraken geen toegang tot de reguliere maatschappelijke opvang en ontbreekt het perspectief op reguliere huisvesting in het kader van de woningwet. Om in incidentele gevallen te kunnen voorzien in maatwerkoplossingen of investering in tijdelijke voorzieningen is de instandhouding en inzet van deze bestemmingsreserve noodzakelijk.

Naam	**BR Maatschappelijke opvang (S08)**
Doel	Deze reserve wordt vanaf 2012, in het kader van de herstructurering van de MO-OGGZ-VZ ingezet. Een belangrijk deel van de risico's en de knelpunten die zich in eerdere jaren hebben voorgedaan bij de uitvoering van het masterplan Minder Opvang Beter Leven, zijn afgedekt door een beroep te doen op de BR Herstructering OGGz, BR Beschermd en weerbaar en BR pakketmaatregelen Wmo. Een aantal van de risico's en knelpunten kunnen zich ook in 2017 en volgende jaren nog manifesteren, o.a. in de doorstroomvoorziening, crisisopvang of gezinsopvang.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering die in 2021 wordt voorzien, is de reserve ingesteld om het restant c.q. het niet-bestede deel van diverse nieuwe en bestaande geldmiddelen en budgetten die samenhangen met de opvang en integratie van asielzoekers en statushouders, te verzamelen en daarmee beschikbaar te hebben en te houden ten behoeve de integratie en inburgering van de huidige doelgroep. De reserve is bedoeld beschikbaar te blijven tot één jaar na de invoering van de nieuwe wet Inburgering.

Naam	**BR Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang (S09)**
Doel	Deze reserve is nodig om komende jaren de kwaliteit van toezicht en handhaving in de kinderopvang te kunnen continueren en waar nodig ook op een andere wijze te gaan organiseren.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergrondsafvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. De reserve is ingesteld bij Rb. 19 december 2011 en mag een maximum van € 900.000 gaan bedragen. *Uitbreiding doel 20-06-2018* De huidige doelstelling van de BR Vastgoed is: "deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen." Het voorstel is deze doelstelling uit te breiden met: "tevens dient deze BR ter egalisatie van de kosten van de (meerjarige) onderhoudsplannen van het vastgoed in eigendom van de gemeente". Met deze toevoeging krijgt de BR Vastgoed twee doelstellingen, namelijk noodzakelijk onderhoud en overschotten/ tekorten in vastgoed opvangen. Voorgesteld wordt het maximum van €900.000 uitsluitend van toepassing te laten zijn op de middelen die zijn bestemd voor het opvangen van onvoorziene tekorten. Het deel van de reserve dat is bestemd voor egalisatie van kosten voor noodzakelijk onderhoud is dan niet aan een maximum gebonden. In de toelichting op deze bestemmingsreserve zal steeds worden aangegeven voor welke doel de middelen zijn bestemd. Het aanvullende gedeelte van de BR komt in de plaats van de balansvoorziening "Voorziening ter egalisatie van kosten", omdat deze voorziening in combinatie met componentenbenadering die gehanteerd wordt voor de materiële vaste activa niet is toegestaan. Daarom wordt voorgesteld deze reserve aan te vullen met hetzelfde bedrag als waarmee de balansvoorziening per 31 december 2017 is vrijgevallen, namelijk € 2,1 miljoen. Hiermee kunnen de kosten voor onderhoud worden geëgaliseerd.

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	De reserve is bedoeld om uitgaven te dekken uit voorstudies voordat een initiatief tot een project is verheven. Op het moment dat het project daadwerkelijk tot uitvoering komt vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan terug in de reserve. In de begroting is een bedrag geraamd voor kosten van voorstudies. Afwijkingen ten opzichte van de raming worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	De duurzaamheidslening wordt verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking bij particuliere woningen. Uit de bestemmingsreserve worden de jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de duurzaamheidsleningen gedekt.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze reserve is bij raadsbesluit op 28 juni 2004 ingesteld. De reserve wordt ingezet om investeringen mogelijk te maken in gebieden, die dringend aan een impuls toe zijn, maar waarvoor geen middelen beschikbaar zijn. Tevens geldt voor particulieren met een perceel > 1500 M2 een herplantplicht voor bomen, die gekapt worden. Wanneer herplant niet mogelijk of wenselijk is, dient de waarde van de bomen gestort te worden in het Groenfonds. In het groenplan zijn een groot aantal projecten benoemd, die voor uitvoering in aanmerking komen. Wanneer er subsidies beschikbaar komen moeten er ook eigen middelen beschikbaar zijn (co-financiering).

Naam	**BR Huishoudelijk afval (S12)**
Doel	Deze reserve is ingesteld om niet begrote prijsontwikkelingen op te kunnen vangen en de kosten van specifieke projecten op het gebied van afvalstoffen af te dekken. Op dit moment loopt het project "omgekeerde afvalinzameling". De eerste jaren veroorzaakt dit project een exploitatietekort van € 700.000. Dit tekort wordt conform raadsbesluit (Rb 30-05-2012) gedekt uit de BR Huishoudelijk afval.

Naam	**BR Stimulering woningbouw (S12)**
Doel	De kredietcrisis heeft geleid tot een forse economische recessie, met grote gevolgen voor de vastgoedmarkt. Om de bouw-productie door te laten gaan op het gewenste niveau stimuleringsmaatregelen voorzien. Voor de dekking daarvan is deze reserve gevormd. De bedragen zijn vooral bedoeld voor projecten met prioriteit voor de gemeente alsmede die van groot belang zijn voor de stedelijke ontwikkeling en grootschalige herstructurering.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Naam	**BR Wijkfondsen (W1 t/m W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Toevoegingen	**Onttrekkingen**	
Bedragen x € 1.000				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.229	1.148	-2.410	8.966
Totaal	**10.229**			**8.966**

Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Vermeerderingen	**Verminderingen**	
Bedragen x € 1.000				
Pensioen wethouders	7.340	813	-207	7.946
Personele risico's	1.293	261	-1.166	388
Kunstbedrijf	1.214	70	-967	317
Spaarverlof	382	4	-70	315
Totaal	**10.229**	**1.148**	**-2.410**	**8.966**

Voorziening pensioen wethouders
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's
Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening Kunstbedrijf
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof
Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Obligo's aan het Rijk	**601**	**721**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Buitenlandse instellingen	65.000	65.000
Onderhandse leningen	**670.439**	**663.534**
Waarborgsommen	**126**	**144**
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	**2.898**	**2.987**
Totaal	**674.064**	**667.385**

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
BNG	388.936	30.000	-39.461	379.475
Nederlandse Waterschapsbank	46.635	0	-29	46.606
Provincie Noord-Brabant	120.000	0	0	120.000
Triodos Bank	30.000	0	0	30.000
Provincie Limburg	10.000	0	0	10.000
AFS	0	16.500	0	16.500
Overig	2.963	0	-106	2.857
Totaal	**598.534**	**46.500**	**-39.595**	**605.439**

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Deutsche Bank	65.000	0	0	65.000
Totaal	**65.000**	**0**	**0**	**65.000**

De totale rentelast voor het jaar 2020 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 12,8 miljoen (2019: € 13,2 miljoen).

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Banksaldi (schuld)	257	257
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	9.825	8.287
Schulden aan derden	4.532	1.007
Overige schulden	**14.410**	**9.294**
Totaal	**16.614**	**40.551**

Specificatie banksaldi (schuld)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	**257**	**257**

Specificatie overige schulden aan publiekrechtelijke lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	4.568	1.579
Loonheffing uitkeringen	0	1.668
Loonheffing salarissen	5.130	5.012
Vennootschapsbelasting	127	0
Overige publiekrechtelijke crediteuren	0	28
Totaal	**9.825**	**8.287**

Specificatie overige schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Privaatrechtelijke crediteuren	130	772
Diverse schulden	4.402	235
Totaal	**4.532**	**1.007**

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige vooruitontvangen bedragen	9.590	13.640
Verplichtingen	54.981	38.774
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Europese overheidslichamen	156	0
Het Rijk	15.274	533
Overige Nederlandse overheidslichamen	167	167
Totaal	**80.168**	**53.114**

Specificatie vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.632	4.498
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	4.018	983
Overige vooruitontvangen bedragen	940	8.159
Totaal	**9.590**	**13.640**

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)

Totaal	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Nog te betalen zorgkosten	19.387	18.387
Rente leningen	7.997	8.092
Nog te betalen aan De Connectie	2.598	734
BTW	1.711	0
Nog te betalen subsidies	1.291	0
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	0	139
Diversen	23.708	11.422
Totaal	**54.981**	**38.774**

Verloopoverzicht specifiek ontvangen voorschotten Rijk en Provincie (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
SiSa C11	0	620	111	509
SiSa C31	0	1.820	0	1.820
SiSa D8	167	6.656	5.771	1.052
SiSa E20	0	1.264	0	1.264
SiSa E50	0	809	0	809
SiSa G4	0	24.990	23.153	1.837
SiSa H10	0	3.438	20	3.418
Overige Rijk	533	4.888	533	4.888
Totaal	**700**	**44.485**	**29.588**	**15.597**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	5.160	3.834
Verplichtingen huurovereenkomsten	18.404	22.729
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	71.638	59.800
Totaal toekomstige verplichtingen	**95.202**	**86.363**

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie verplichtingen personeel

Omschrijving	31-12-2020		31-12-2019	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	*€*	*uren*	*€*
Verloftegoeden personeel	116	5.154	85	3.814
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		6		21

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-1-2008	30-6-2020	0	1.238
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	7.798	8.665
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2005	30-6-2020	0	1.229
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	7.702	8.558
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	HSA BV	1-4-2011	31-3-2021	1.173	1.428
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	684	751
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	121	146
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2024	278	359
Batavierenweg 25	BV Exploitatiemaatschappij Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	25
Hazenkamp 66	Brassa B.V.	1-2-2015	31-7-2021	54	84
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2023	91	129
Koningsweg 13C	Rijksgebouwendienst	1-1-2014	31-12-2021	30	30
Zeelandsingel 40		1-1-2017	31-12-2021	4	8
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	6	6
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	5	5
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	5	5
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	7	7
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	10
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	6	5
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	7	7
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	5-2-2022	6	12
Keizershof 9	Hoen Vastgoedbeheer	26-3-2019	31-3-2021	0	5
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2021	10	8
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2021	12	9
Olympus 11/Zeegsingel 2	Stichting Quadraam	1-1-1997	31-12-2026	370	0
Totaal				**18.404**	**22.729**

Specificatie toekomstige verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
SUEZ Recycling and Recovery Netherlands	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	juli-27	37.800	6.000
P1 Holding B.V.	Parkeergarages en straatparkeren	januari-17	december-22	5.950	8.600
Van der Horst aannemers	Valkenhuizen	augustus-19	december-21	1.413	7.700
Rots Bouw BV	Museum Arnhem	november-19	december-21	8.125	16.500
Attero BV	afvalverwerking	januari-20	december-24	16.800	21.000
Dostal Wegenbouw	afvalverwerking	juli-20	december-24	1.550	0
Totaal				**71.638**	**59.800**

Garantiestellingen

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie garantiebedragen geldleningen

Instelling	Garantie afgegeven voor	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Geldleningen coörporaties	872.479	968.151
St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Geldleningen organisaties en personen	94	123
Totaal		**872.573**	**968.274**

Naast bovengenoemde garantiebedragen geldleningen staat de gemeente garant voor hypothecaire leningen en leningen voor woningverbeteringen. Het maximale bedrag waarvoor de gemeente garant staat bedraagt €8,9 miljoen (2019: €8,9 miljoen)

Specificatie garantiebedragen uit borgstellingen

Instelling	Datum collegesbesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	13.000	13.500
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	53	60
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	54	58
St.Sportparken de Hoogkamp	8-11-2011	195	50	34	40
RKVV VDZ	10-7-2012	190	50	20	30
ABC Taxus	23-5-2006	68	50	0	2
Scalabor	31-10-2017	4.000	100	0	750
Spijkers en Spijkers B.V.	12-5-2015	75	100	60	68
Zeven B.V.	12-5-2015	75	100	75	75
Koningswerkplaats/ Omlab	12-5-2015	70	100	70	70
HCM Arnhem	14-5-2019	935	100	893	920
St. Quadraam	23-5-2017	13.350	100	13.016	13.350
Mondkapjesfabriek B.V.	23-4-2020	100	100	100	0
St. Sportpark Molenbeke	26-5-2020	250	100	250	0
De Voorwerkers	12-5-2020	25	100	25	0
Totaal				**27.650**	**28.923**

Gebeurtenissen na balansdatum

Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat we nog steeds leven met de gevolgen van COVID-19.
De gebeurtenissen na balansdatum die zich op dit gebied hebben voorgedaan geven geen aanleiding om aanpassing te doen in de cijfers per balansdatum. Eveneens hebben zij geen invloed op het inzicht dat deze jaarrekening geeft tot het moment van opstellen van deze jaarstukken.

Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

		Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
Omschrijving		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	10.607	19.049	8.442	12.862	20.372	7.511	13.515	19.220	5.705
T07	Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	415.223	415.223	0	439.381	439.381	5	449.997	449.992
T65	Arbeidsparticipatie	5.242	0	-5.242	6.090	420	-5.670	4.975	449	-4.526
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	89	89	0	78	74	-4	183	37	-146
T64	Begeleide participatie	32.921	0	-32.921	33.495	0	-33.495	34.850	1.003	-33.847
T75	Begraafplaatsen en crematoria	48	16	-32	48	16	-32	50	24	-26
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.874	0	-1.874	1.694	0	-1.694	1.471	284	-1.187
T064	Belastingen overig	5	381	376	5	381	376	2	-244	-246
T01	Bestuur	6.991	1.243	-5.747	7.914	2.184	-5.730	7.724	2.063	-5.661
T02	Burgerzaken	5.646	2.716	-2.930	5.522	2.293	-3.229	5.296	1.769	-3.527
T11	Crisisbeheersing en brandweer	12.064	1.207	-10.857	12.704	1.234	-11.471	12.555	1.471	-11.084
T55	Cultureel erfgoed	1.570	519	-1.051	1.474	546	-928	1.718	516	-1.202
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	17.135	5.289	-11.846	17.539	5.284	-12.255	17.862	4.822	-13.040
T24	Economische havens en waterwegen	646	474	-172	846	674	-172	1.168	978	-190
T31	Economische ontwikkeling	3.369	0	-3.369	3.082	137	-2.945	3.872	151	-3.721
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	2.218	894	-1.324	2.689	1.540	-1.149	2.369	1.128	-1.241
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	1.098	0	-1.098	1.692	0	-1.692	1.875	126	-1.749
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.018	1.612	-34.406	43.571	1.612	-41.959	42.573	1.891	-40.681
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	32.263	33.328	1.064	67.000	68.237	1.237	37.396	43.316	5.919
T63	Inkomensregelingen	127.937	110.922	-17.015	151.435	136.187	-15.248	152.182	142.184	-9.998
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	1.158	0	-1.158	6.613	7	-6.606	5.992	31	-5.961
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.992	-199	-7.191	6.593	4.179	-2.414	9.323	4.065	-5.258
T66	Maatwerkvoorziening WMO	-1.722	0	1.722	-1.137	50	1.187	793	23	-770
T56	Media	8.455	0	-8.455	8.536	0	-8.536	8.657	0	-8.657
T74	Milieubeheer	9.257	1.326	-7.931	10.591	1.874	-8.717	9.123	2.724	-6.399
T54	Musea	4.235	234	-4.001	4.395	234	-4.161	4.415	237	-4.177
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.148	1.701	-3.448	5.752	1.727	-4.025	6.893	2.001	-4.893
T42	Onderwijshuisvesting	12.809	1.345	-11.465	12.537	909	-11.628	12.323	970	-11.353
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	7.112	692	-6.420	8.154	692	-7.462	7.388	1.372	-6.016
T25	Openbaar vervoer	882	1.292	410	933	1.292	359	1.089	1.281	192
T12	Openbare orde en veiligheid	2.628	466	-2.162	3.718	538	-3.180	4.172	697	-3.475
T04	Overhead	84.467	34.645	-49.821	65.762	6.086	-59.676	73.868	5.994	-67.874
T08	Overige baten en lasten	12.115	49	-12.066	-84	0	84	878	589	-289
T062	OZB Niet-Woningen	0	28.706	28.706	0	28.706	28.706	1.068	29.732	28.664
T061	OZB Woningen	4.024	27.238	23.213	3.985	26.438	22.453	2.930	26.572	23.643
T22	Parkeren	6.900	6.982	82	7.392	3.437	-3.955	7.115	3.266	-3.849
T72	Riolering	12.765	16.864	4.098	12.517	16.864	4.347	12.390	16.435	4.045
T81	Ruimtelijke ordening	1.162	0	-1.162	1.444	99	-1.345	1.285	38	-1.247
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	5.306	60	-5.246	10.616	60	-10.556	8.897	279	-8.618
T52	Sportaccommodaties	1.795	2.002	207	1.988	2.509	520	2.476	2.696	219
T51	Sportbeleid en activering	10.583	0	-10.583	15.092	2.220	-12.872	15.732	3.563	-12.169
T05	Treasury	69	2.687	2.618	-831	2.017	2.848	-1.488	2.050	3.538
T09	Vennootschapsbelasting VpB	600	0	-600	600	0	-600	288	0	-288
T21	Verkeer en vervoer	14.384	495	-13.889	13.827	595	-13.232	14.358	1.725	-12.633
T71	Volksgezondheid	5.715	144	-5.571	6.201	149	-6.051	5.804	172	-5.632
T62	Wijkteams	4.094	0	-4.094	16.312	0	-16.312	16.309	0	-16.309
T83	Wonen en bouwen	6.739	4.612	-2.126	5.564	5.118	-446	5.847	4.773	-1.074
Subtotaal Stedelijke programma's		**525.413**	**724.299**	**198.886**	**596.807**	**786.369**	**189.562**	**579.566**	**782.471**	**202.905**

	Omschrijving	Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
		Lasten	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	6.511	201	-6.309	6.277	0	-6.277	7.149	0	-7.149
T65	Arbeidsparticipatie	8.537	0	-8.537	9.691	0	-9.692	8.595	58	-8.537
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T64	Begeleide participatie	4.452	0	-4.452	6.908	0	-6.908	5.574	0	-5.574
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T01	Bestuur	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T11	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	7	6	-1
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	156	0	-156	156	0	-156	231	0	-231
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	3.889	0	-3.889	3.592	0	-3.592	3.210	0	-3.210
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.139	0	-36.139	32.861	0	-32.861	29.272	0	-29.272
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T63	Inkomensregelingen	12.485	304	-12.181	11.684	446	-11.238	11.388	550	-10.838
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	43.530	7	-43.523	44.473	0	-44.473	46.005	0	-46.005
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.109	4.206	-35.903	39.513	0	-39.513	35.723	17	-35.705
T66	Maatwerkvoorziening WMO	6.645	50	-6.595	6.787	0	-6.787	4.862	0	-4.862
T56	Media	351	0	-351	354	0	-354	387	0	-387
T74	Milieubeheer	529	1.475	946	393	1.459	1.066	562	1.555	994
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	11.452	6.962	-4.490	12.564	7.826	-4.737	11.500	8.037	-3.463
T42	Onderwijshuisvesting	5.726	3.308	-2.419	6.077	3.352	-2.725	5.899	3.829	-2.070
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	4.254	0	-4.254	4.227	0	-4.227	3.392	62	-3.331
T12	Openbare orde en veiligheid	1.780	147	-1.632	1.673	40	-1.632	1.660	0	-1.660
T04	Overhead	37	0	-37	2.159	0	-2.159	630	0	-630
T08	Overige baten en lasten	0	0	0	-24	0	24	0	0	0
T22	Parkeren	3.031	7.655	4.623	2.917	8.324	5.407	2.709	8.121	5.412
T72	Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	11.914	0	-11.914	6.212	0	-6.212	8.232	70	-8.162
T52	Sportaccommodaties	1.355	1.753	398	1.733	1.783	50	2.257	1.920	-337
T51	Sportbeleid en activering	6.283	0	-6.283	5.359	0	-5.359	5.623	0	-5.623
T21	Verkeer en vervoer	8.297	56	-8.241	8.445	56	-8.389	8.438	74	-8.365
T71	Volksgezondheid	572	362	-210	737	474	-263	534	415	-119
T62	Wijkteams	16.359	18	-16.342	4.202	18	-4.185	3.973	12	-3.961
T83	Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal Wijk programma's		**234.394**	**26.503**	**-207.891**	**218.970**	**23.778**	**-195.192**	**207.816**	**24.728**	**-183.088**
Totaal		**759.807**	**750.124**	**-9.682**	**815.777**	**810.148**	**-5.629**	**787.382**	**807.199**	**19.817**

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari 2021

JenV	A5	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: A5/02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A5/03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A5/04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering en extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering en extremisme;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.

			5	Preventie-activiteiten gericht op specifieke kwetsbare doelgroepen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			6	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, extremisme en terrorisme.	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/08*				
				Nee	Ja				
JenV	**A6**	**Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)** Gemeenten		Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A6/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/02*	Totale cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/04*		
				€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/05*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project aangeven *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/06*	Toelichting op niet-afgeronde projecten en afwijking t.o.v. de toekenning – Bij afwijkingen is afstemming met ministerie verplicht. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/07*			
			1	Project BOTOC	Nee	In 2020 werden voorbereidingen voor dit project vanuit de bestaande organisatie gedaan.			
FIN	**B1**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten		Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen *Aard controle R* *Indicator: B1/01*	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/03*	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/06*
				0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee

BZK	C1	**Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik** Gemeenten	Totaal ontvangen bedrag beschikking *Aard controle R* *Indicator: C1/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/02*				
			€ 477.000	Nee				
			Projectnaam/nummer per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/03*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C1/04*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/05*	Besteding (jaar T) aan afwijkingen. Alleen invullen bij akkoord ministerie. *Aard controle R* *Indicator: C1/06*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578	Ja			
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/07*	Cumulatieve totale bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/09*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/10*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578		Nee		
BZK	C10	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige *Aard controle R* *Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle R* *Indicator: C10/05*	
		1	€ 51.914	€ 51.914	Nee	Nee	project lopende	
		2						

BZK	C11	**Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen** Gemeente Arnhem	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/03*				
			€ 110.890	€ 110.890	Nee				
BZK	C30	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde** Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C30/01*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/02*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/03*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-readygemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/04*	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) Indicator 06 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/05*	Eventuele toelichting op niet **volgens plan/aanvraag uitgevoerde** projecten Verplicht als bij indicator 05 'Nee' is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/06*
			€ 0	€ 0	0	0	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/07*						
			Nee						
BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0		Nee		

OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	
			€ 3.447.959	€ 2.017.173	€ 494.008	€ 354.631	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	
OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/04*	
			€ 1.525.358	€ 1.533.668	€ 0	€ 0	
OCW	**D11**	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*		
			€ 0	€ 0	Nee		

OCW	D12	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*				
			€ 0		Nee				
OCW	D12A	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*	
		1	2019.003.01	€ 0	€ 0	€ 0	€ 32.795	€ 0	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*	
		1	2019.003.01	€ 13.685	€ 19.110	€ 0		Ja	

IenW	**E13**	**Slimme laadpleinen** **Toekenningsbeschikking** Gemeenten en provincies	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E13/02*	Project afgerond in (jaar T) (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/05*	
			1 NEMIA Realisatie slim laadplein Gildemeestersplein	€ 5.554	Nee	Nee	Project loopt	
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/05*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeenteeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 107.233.052	€ 1.703.868	€ 5.604.291	€ 32.291	€ 281.942	€ 467
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/12*
			€ 966.933	€ 58.152	€ 1.061	€ 1.439.615	€ 0	Ja

SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) uitvoerings- en onderzoekskosten artikel 56, eerste en tweede lid, Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 34.500	€ 10.806	€ 175.485	€ 0	€ 0	€ 0
			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*					
			Ja					

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr							
				Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 15.915.801	€ 56.550	€ 492.661	€ 0	€ 145
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 5.484.918	€ 1.496.053	€ 122.377	€ 14.014	€ 1.447
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 2.905.124	€ 292.468	€ 22.538	€ 613	€ 32
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020) *Aard controle R* *Indicator: G4/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	3.644	272	€ 239.694	Ja	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	1.234	217		Ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	984	50		Ja	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/12*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/16*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)					

VWS	H1	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*				
			24	25	€ 683.736				
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*					
			€ 4.711.722	€ 1.685.177					
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	€ 0	€ 567.645	€ 0	
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	€ 0	€ 0	€ 1.198.901	
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	€ 0	€ 0	€ 290.281	
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	€ 0	€ 0	€ 624.837	
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	€ 11.151	€ 0	€ 0	
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	€ 321.212	€ 0	€ 0	
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	€ 12.518	€ 0	€ 0	
				Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*			
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	12%			
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	25%			
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	6%			
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	13%			
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	0%			
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	7%			
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	0%			

VWS	H7	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicator: H7/03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/05*	
		1	Project veilig thuis	€ 0	€ 0	Ja	In dit jaar geen kosten gemaakt op dit project	
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*				
			Ja	Nee				
VWS	H7B	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** SiSa tussen medeoverheden	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/01*	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle R* *Indicator: H7B/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H7B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie. *Aard controle R* *Indicator: H7B/04*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/05*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/06*
		1	Project veilig thuis	060202 Gemeente Arnhem	€ 0	€ 0	Ja	Verantwoording door gemeente Apeldoorn
			Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*					
			Nee					

VWS	H8	**Regeling Sportakkoord**	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
VWS	H10	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/01*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/02*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H10/03*	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/04*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/05*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/06*
			Ja	Nee	Nee	Het bovenregionale plan wordt opgesteld en wordt verwacht in 2021 af te ronden. Dit geldt ook voor het strategisch vastgoedplan	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/12*
			€ 19.650	€ 19.650	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/17*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deel 4 Bijlagen

De volgende bijlagen zijn opgenomen:

Bijlage 1: Afkortingenlijst

Bijlage 2: Begrippenlijst

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GF - Gemeentefonds
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HHT - Huishoudelijkehulp toelage
HIC - High Impact Crime
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek
JTTG - Jongeren Toezicht Team Geitenkamp

K.
KPI - Kritische Prestatie Indicator
KVO - Keurmerk Veilig Ondernemen

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
PFO - Portefeuillehoudersoverleg
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGA - Persoonsgerichte Aanpak
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvA - Plan van Aanpak
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SO – speciaal onderwijs
SPUK - Specifieke uitkering stimulering sport
SROI - Social Return On Investment
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SW – Sociale Werkvoorziening

SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TOZO- Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandig Ondernemers

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VVE - Vereniging van Eigenaars
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wgs - Wet gemeenteljike schuldhulpverlening
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2020 als van de activa en passiva van de gemeente Arnhem op 31 december 2020 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2020.

- De balans per 31 december 2020.

- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017 met kenmerk 2016-01-00784 en het Controleprotocol WNT 2020. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Deloitte.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.500.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 BADO en het controleprotocol vastgesteld met het besluit d.d. 23 november 2017.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2020. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 8.500.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Deloitte.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties en het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controle-werkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Deloitte.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 20 april 2021

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Deloitte.

GEMEENTE Arnhem

Accountantsverslag 2020

Gemeente Arnhem

20 april 2021

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad van de
Gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Onderwerp
Accountantsverslag 2020

Datum
20 april 2021

Ons kenmerk
2104CF5303/ES

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem.

De jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en ons auditplan 2020, van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 10 mei 2021 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder Financiën, de concerncontroller en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Graag danken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020 gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2020	4
Inleiding	9
De financiële positie van uw gemeente	12
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	17
Interne beheersing	28
Overige aangelegenheden	31
Bijlagen	34

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Overall beeld opstel- en controleproces jaarrekening 2020

Inleiding

Wij starten dit accountantsverslag met een compliment aan het college en de ambtelijke organisatie, voor de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject.

Ondanks de lastige omstandigheden als gevolg van COVID-19, de implementatie van een nieuw financieel pakket en onverwachte uitval binnen het ambtelijk management is het college erin geslaagd een goed onderbouwde jaarrekening samen te stellen én verbeteringen in de financiële bedrijfsvoering te realiseren. Als opvolging van onze aanbevelingen uit de boardletter zien wij duidelijke verbeteringen in de onderbouwingen van de grondexploitaties en van de memoriaalboekingen.

Door een constructieve samenwerking en een frequente communicatie tussen onze organisaties zijn wij erin geslaagd onze controle conform de afgesproken planning af te ronden.

Dit betekent echter niet dat er geen verbeteringen meer mogelijk en nodig zijn. Deze aandachtspunten worden in de zomer tijdens een gedetailleerde evaluatie tussen de ambtelijke organisatie en Deloitte besproken, en worden vertaald in concrete werkafspraken voor de jaarrekening 2021. De leerpunten worden daarmee ondergebracht in de planning voor de komende jaarrekening, waarbij wij opnieuw samen bekijken hoe wij op de meest effectieve en efficiënte wijze met elkaar kunnen samenwerken.

In het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2020 zien wij de volgende belangrijke bevindingen en mogelijkheden tot het verbeteren van uw interne beheersing:

Balansdossier

In 2020 is gestart met het implementeren van een softclose. Dit houdt in dat er gedurende het gehele jaar op vaste momenten controles worden uitgevoerd, om een betrouwbare administratie te waarborgen. Een concreet voorbeeld hiervan is het tussentijds opschonen van tussenrekeningen. In dit kader heeft de afdeling Financiën en Control een inventarisatie gemaakt van de verbeteringen die nog doorgevoerd moeten worden voor deze softclose.

Het implementeren van deze softclose draagt bij aan een betrouwbaardere informatievoorziening. Dit is een positieve ontwikkeling, waarbij wij het college adviseren te bewaken dat de onderkende verbeteringen op korte termijn worden doorgevoerd. Hierdoor kan er beter en gerichter worden bijgestuurd op basis van tussentijdse informatie.

Bij aanvang van de jaarrekening was de concept-jaarrekening 2020 met het onderliggende balansdossier grotendeels, maar nog niet volledig, gereed. Dit heeft niet geleid tot een vertraging in het uitvoeren van de werkzaamheden. Desalniettemin vragen wij het college de jaarstukken en het balansdossier volgend jaar geheel compleet te hebben bij de start van de controle.

Grondexploitatie

Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd. Wij zien dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post in de jaarrekening aanwezig is. Wij constateren dat de uitgangspunten plausibel zijn.

Sociaal domein

Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van de zorg in natura niet meer afhankelijk van de controle-verklaringen bij de productieverantwoordingen. Voor de PGB-bestedingen is dit nog niet het geval. Dit houdt verband met het niet krijgen van een goedkeurende verklaring van de SVB.

IT-audit

Uit onze IT-werkzaamheden op de belangrijkste financiële processen blijken nog tekortkomingen in de algemene IT-beheersmaatregelen. Deze zijn niet (in alle gevallen) adequaat ingeregeld. Hierdoor kunnen wij niet steunen op de geautomatiseerde controles. Evenmin kunnen wij uitgaan van de functiescheidingen binnen de geautomatiseerde systemen. Wij hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waaronder detailcontroles.

Het college onderkent het belang van het doorvoeren van een aantal noodzakelijke verbeteringen, en zet in op een groeipad, waarbij in de komende periode wordt toegegroeid naar het gewenste niveau. Een concreet voorbeeld hiervan is het coachingtraject rondom de beheersing van de IT-processen. Dit omvat mede de recente ontwikkelingen inzake het implementeren van de nieuwe financiële applicatie en het uitbesteden van het beheer aan de gemeenschappelijke regeling De Connectie.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. • Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 8,5 miljoen respectievelijk € 25,5 miljoen.	Slide 10
Financiële positie	• De exploitatie over 2020 laat een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen zien, ten opzichte van een begroot saldo van nihil. Het grootste verschil betreft de extra algemene uitkering vanuit het gemeentefonds (€ 10,6 miljoen voordelig). Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?' in uw jaarstukken 2020. • Het weerstandsvermogen bedraagt factor 1,0. De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van € 58,5 miljoen. Wij kwalificeren de financiële positie van de gemeente Arnhem op basis hiervan als voldoende.	Slide 13
Kwaliteit verslaggeving	• De jaarstukken en de daarbij gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voldoen aan de voorschriften voor verslaggeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), en zijn consistent toegepast ten opzichte van de begroting 2020. • De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien c.q. te rapporteren?).	Slide 18
Grondexploitatie	• De grondexploitaties zijn geactualiseerd en bijgesteld, en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en van de verwachte resultaten. • Uit de actualisatie ultimo 2020 van de nog te maken kosten en de nog te realiseren opbrengsten blijkt een verwacht tekort van in totaal € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen). Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor dit volledige tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Conform het BBV is er voor de complexen Schuytgraaf (€ 1,3 miljoen), zuidelijke binnenstad (€ 2,3 miljoen) en Leidenweg (€ 1,2 miljoen) tussentijds winst genomen in 2020. • Wij constateren dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post grondexploitatie aanwezig is. Tevens zien wij dat de uitgangspunten plausibel zijn. Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd.	Slide 19

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers	• Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd. Wij hebben hierbij vastgesteld dat de Tozo-uitkeringen (€ 26 miljoen) op de juiste wijze en rechtmatig zijn verstrekt. • Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld dat is geïmplementeerd en zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.	Slide 22
Sociaal domein	• Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, met als doel zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein – verstrekkingen in natura. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van zorg in natura (2020: € 148 miljoen) niet meer afhankelijk van de controleverklaringen bij de productieverantwoordingen. • De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft - evenals in voorgaande jaren - een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020. De totale PGB-bestedingen (€ 5,6 miljoen) zijn derhalve als onzeker aangemerkt.	Slide 22
Realiteitsgehalte begroting	• De realisatie van de cijfers in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap laat dit jaar forse afwijkingen zien. Het verschil tussen begroting en jaarrekening kan gedeeltelijk verklaard worden door de coronacrisis, die uiteraard niet was verwerkt in uw begroting 2020. • Wij adviseren u om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte van de begroting. Het verhogen hiervan komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellende vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.	Slide 23
Cyber-security	• Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot toegang tot WhatsApp, alsmede de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken duidelijk dat aandacht voor en het versterken van de cybersecurity noodzakelijk is. • Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer en het wachtwoordbeleid.	Slide 30

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Een bijzonder jaar door COVID-19

De controle van de jaarrekening 2020 is een bijzondere controle geweest, omdat zowel de opstellers van de jaarrekening als de controleurs daarvan rekening hebben moeten houden met de implicaties van COVID-19 op de realisatie over 2020 en op de financiële positie. Daarnaast vormt het afleggen van verantwoording over de rechtmatigheid van de financiële transacties voor decentrale overheden een belangrijk aspect van de jaarstukken en de daarin opgenomen bijlagen. Dit jaar zijn hierin nieuwe, dan wel verminderde, opbrengsten en lasten opgenomen, die samenhangen met nieuwe compenserende regelingen en met de effecten van COVID-19.

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2020 verstrekt

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en met ons auditplan 2020 van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle enkele fouten in de concept-jaarrekening geconstateerd, die zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Hierna resteren er geen materiële afwijkingen die van invloed zijn op het vermogen of het resultaat van de gemeente.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2020 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2020 zoals dit op 12 november 2020 door de raad als onderdeel van de begroting is vastgesteld.

De begrotingsoverschrijdingen op het niveau van de programma's zijn in de jaarrekening voldoende toegelicht en wegen daarom niet mee in ons oordeel.

Er is geen sprake van resterende controleverschillen (feitelijke afwijkingen c.q. fouten) ten aanzien van de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties.

Onzekerheden in de PGB-bestedingen en in de bestedingen zorg in natura

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft vanwege rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking verstrekt bij de verantwoordingen over 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Wij raden uw collega aan te onderzoeken met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen treft u aan in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

De onzekerheid van € 5,6 miljoen inzake de PGB-bestedingen valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Geen resterende controleverschillen met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle van de WNT-verantwoording geen afwijkingen geïdentificeerd.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2020. Los van deze opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Arnhem (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het bij de begroting door de raad vastgestelde toetsingskader 2020.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2020 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente.

Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting die is opgenomen in de jaarrekening 2020.

Wij hebben het door het management toegepaste proces voor de totstandkoming van de jaarrekening geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

SiSa-controle

De gemeente Arnhem kent in 2020 27 SiSa-regelingen (2019: 9). Dit is een stijging van 18 ten opzichte van 2019.

Wij hebben geen ongecorrigeerde controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) geconstateerd in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2020.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2020 uitgevoerd met de volgende toleranties:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 8,5 miljoen**.
- Voor onzekerheden bedraagt de tolerantie 3% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 25,5 miljoen**.
- Als rapportagetolerantie geldt een door de raad vastgesteld vast bedrag: **€ 8,5 miljoen**.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkeling vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2020 toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk en expliciet onderscheid tussen resultaatbepaling en -bestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Gemeenten mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren. De mutaties in het eigen vermogen vinden dus plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten over 2020 bedraagt € 19,8 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 2,9 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2020 circa € 16,9 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2020 circa 18,8% van het balanstotaal (2019: circa 17,2% van het balanstotaal). In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen per 1 januari	**135,6**	**151,2**	**150,8**	**160,6**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 2,0	0,5	17,1	2,9
Gerealiseerd resultaat	17,6	-/- 0,9	-/- 7,3	16,9
Gerealiseerde totaalsaldo baten en lasten	**15,6**	**-/- 0,4**	**9,8**	**19,8**
Eigen vermogen per 31 december	**151,2**	**150,8**	**160,6**	**180,4**

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten, plus of min de tussentijdse resultaat-bestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan de reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	807,2	
Totale lasten	-/- 787,4	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**19,8**
Af: stortingen in reserves	-/- 62,7	
Bij: onttrekkingen aan reserves	59,8	
Saldo mutaties reserves		-/- 2,9
Gerealiseerd resultaat		**16,9**

De exploitatie over 2020 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 19,8 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 5,6 miljoen. Dit is een voordeel van € 25,4 miljoen. Het saldo van de mutaties in de reserves is € 2,9 miljoen nadelig. Hiervoor was € 5,6 miljoen voordelig begroot.

In de programmaverantwoording zijn per programma de begroting 2020, de begroting 2020 na wijzigingen, en de rekening 2020 naast elkaar gezet. Vervolgens is het verschil tussen de begroting en de rekening berekend.

De belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting betreffen:

- Algemene uitkering Gemeentefonds: € 10,6 miljoen voordelig.
- Saldo tijdelijke overbrugging zelfstandig ondernemers: € 1,7 miljoen voordelig.
- Baten gebundelde uitkering: € 2,8 miljoen voordelig.
- Extra lasten door mutatie in bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (€ 2,4 miljoen), doordat de projecten pas worden uitgevoerd in 2021.

Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?', zoals opgenomen in de programmaverantwoording die is opgenomen in uw jaarstukken 2020.

In het hoofdstuk 'Belangrijkste bevindingen uit onze controle' gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

Saldo baten en lasten (in miljoen)

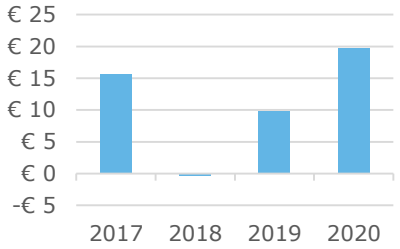

Mutaties in reserves (negatief is toevoeging aan de reserve) (in miljoen)

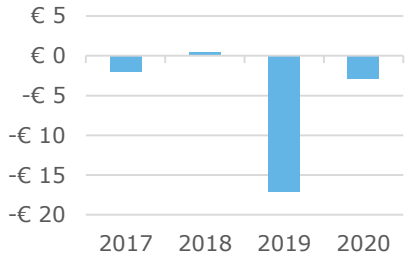

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

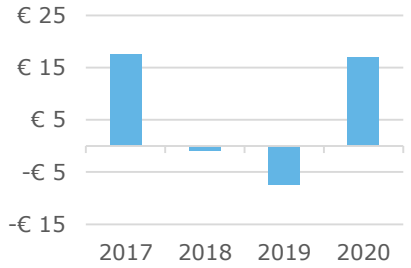

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Uw weerstandsvermogen is toegenomen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling hiervan verwijzen wij naar de paragraaf "Weerstands-vermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020) bedraagt € 60,5 miljoen (2019: € 44,2 miljoen). Er is dus sprake van een toename met circa 37% van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2020 ten opzichte van 2019. Deze toename wordt voornamelijk verklaard door de voorgestelde resultaatbestemming die wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

De inventarisatie van de risico's die in de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" van het jaarverslag is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij heeft het college een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van € 58,5 miljoen (2019: van € 37,7 miljoen). Ten opzichte van 2019 is er dus sprake van een grote stijging van de gekwantificeerde risico's (zie de toelichting).

De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is voldoende, gelet op de door het college onderkende risico's.

De ontwikkeling van de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit in de afgelopen jaren - waaruit blijkt dat het weerstandsvermogen eind 2020 boven de door de gemeenteraad - in de verordening financieel beleid en beheer - vastgestelde norm van 1,0 uitkomt, is als volgt weer te geven:

Weerstandsvermogen in relatie tot de norm

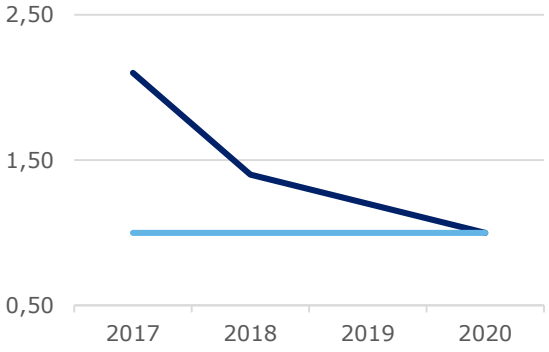

Voor meer gedetailleerde informatie over (de ontwikkeling van) uw weerstandspositie verwijzen wij u naar de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020.

Wij merken hierbij op dat – zoals hierboven schematisch is weergegeven – het weerstands-vermogen in de afgelopen jaren dichter bij de norm is gekomen. Anders dan vorig jaar maken de risico's die zijn gekoppeld aan de coronacrisis deel uit van de berekende benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

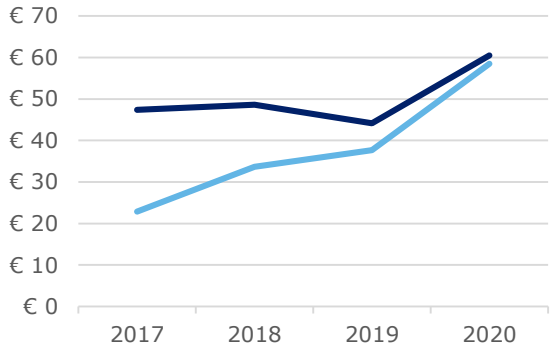

Daarnaast zijn belangrijke stijgers in het risicoprofiel: de risicoherijking wat betreft het gemeentefonds, algemene uitkeringen en beschermd wonen, het risico inkomensregelingen (BUIG), het maximale eigen risico en het risico rijksmiddelen jeugd.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Algemeen

Opstel- en controleproces

De jaarrekeningcontrole is in goede samenwerking met uw medewerkers verlopen, waarbij er continu afstemming heeft plaatsgevonden over de voortgang van het proces en de te zetten stappen. Ten opzichte van vorig jaar zien wij verbeteringen in dit proces, waardoor de controle efficiënter is verlopen.

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn vermeld in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening 2020. Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces voor significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2020 van uw gemeente bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en verplichte paragrafen) en de jaarrekening (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting, de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld en de SiSa-bijlage).

In de programmaverantwoording van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 moet de accountant werkzaamheden uitvoeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college in het jaarverslag, en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken, verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

Deze voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college.

Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorzieningen moet zijn.

Daarnaast is er een belangrijk schattingselement opgenomen in de toekomstige kosten en opbrengsten van de grondexploitatie.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controle-werkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet met als doel om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitatie). Wij willen uw medewerkers allereerst complimenteren met de verbeteringen die zijn aangebracht in het schattingsproces, door middel van het opstellen van een position paper voor het complex Schuytgraaf.

De risico's voor deze post zijn in essentie terug te brengen tot de zogenaamde 3 P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvraag?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in de jaarrekening 2020 en vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2020.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op een passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd, een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondexploitaties zijn door de organisatie voor de jaarrekening 2020 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd). Waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2020 is op basis hiervan € 64,2 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen (2019: € 62,6 miljoen), om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. De ontwikkeling van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) in de afgelopen jaren is als volgt weer te geven:

Voorziening grondbedrijf (in miljoen)

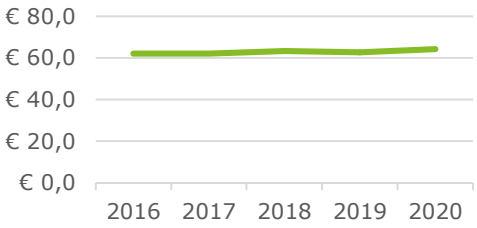

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf "Grondbeleid" (in het jaarverslag 2020), waar het college de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's heeft toegelicht.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De ontwikkeling in de boekwaarde van de totale grondexploitatie is als volgt weer te geven:

Totaal grexen
(boekwaarde in miljoen)

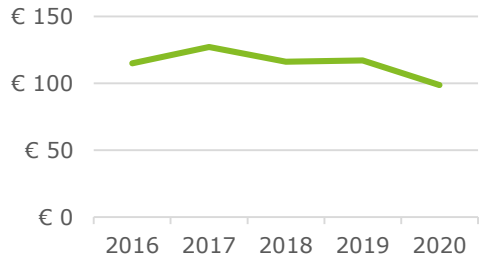

Winstneming op basis van POC-methode

Voor verschillende projecten wordt een positief resultaat verwacht op basis van de huidige uitgangspunten. Om deze reden wordt, overeenkomstig de voorschriften van het BBV, de winst genomen op basis van de POC-methode (percentage of completion). De tussentijdse winstneming bedraagt op totaalniveau € 5,3 miljoen.

Uit de figuren hiernaast blijkt een stijging in de nog te maken kosten en een daling in de nog te realiseren opbrengsten. In totaliteit verwacht het college een nadelig resultaat van circa € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen nadelig).

Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor het totale tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Daarnaast heeft u voor toekomstige risico's binnen de grondexploitatie in eerdere jaren een bestemmingsreserve gevormd. De omvang van deze bestemmingsreserve bedraagt per 31 december 2020 € 14,7 miljoen (2019: € 12,6 miljoen).

Doordat er tussentijds winst is genomen, leidt dit ertoe dat dit winstpotentieel niet meer is opgenomen in de toekomstige prognose. Het gevolg hiervan is dat het toekomstige resultaat van de grondexploitatie daalt.

De rekenrente voor de actualisatie van de grondexploitaties

De bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerde rekenrente is berekend op basis van de voorschriften van de Commissie BBV. Voor het grootste project, Schuytgraaf, wordt er een projectfinanciering gehanteerd, waarbij de toegerekende rente gebaseerd wordt op de daadwerkelijke betaalde rente over de leningen die zijn aangetrokken voor het project.

Schattingsonzekerheid

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties (met name Schuytgraaf) is sprake van een hoge schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst aanzienlijk afwijken van deze inschatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de langere looptijd (tot en met 2026) van het project Schuytgraaf. De onderkende schattingsonzekerheid heeft geen impact op ons oordeel, omdat deze op de juiste wijze is toegelicht in de jaarrekening.

Nog te maken kosten (in miljoen)

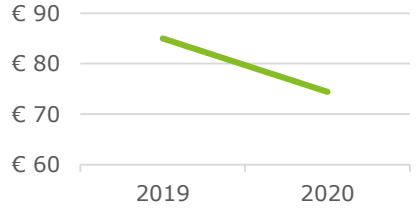

Nog te realiseren opbrengsten (in miljoen)

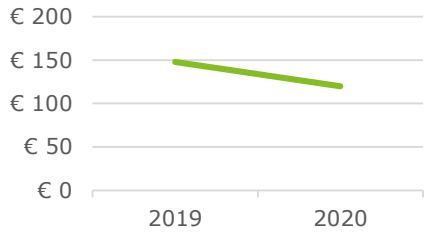

Resultaat (contante waarde in miljoen)

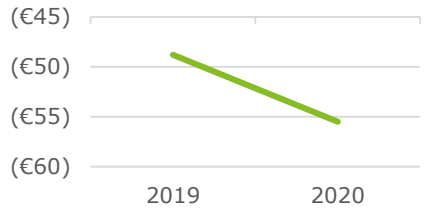

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Woondeal Arnhem - Nijmegen

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie en het vergroten van de plancapaciteit in aantallen nodig zijn. Gezien de toenemende woningtekorten en de complexiteit van de stedelijke vraagstukken, hebben het Ministerie van BZK, de gemeenten Arnhem en Nijmegen, de regio Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland op 4 maart 2020 een woondeal gesloten.

Deze woondeal biedt alle deelnemende partijen een platform voor het werken aan de woningbouw-opgaven. Daarnaast hebben wij begrepen dat de gemeente werkt aan aanvragen om in aanmerking te komen voor andere financiële regelingen van het Rijk, zoals het Volkshuisvestingsfonds, en is er een WBI-aanvraag in voorbereiding.

Toekomst grondexploitatie gemeente Arnhem

Wat betreft de korte termijn is er op verschillende plekken in de stad nog sprake van ontwikkelingen in de woningbouw. Op de middellange termijn (tot en met 2026) ontwikkelt de gemeente alleen nog Schuytgraaf en wat betreft de langere termijn is er op dit moment geen sprake van eigen woningbouwontwikkelingen. Voor de korte termijn heeft de gemeente Arnhem de programmering dus best goed op de rit, maar dat laat onverlet dat er voor de langere termijn een complex traject voor u ligt. Wij onderschrijven uw aandacht voor een tempoversnelling in de woningbouwproductie en voor het oplossen van de knelpunten en het verruimen van de toekomstige plancapaciteit.

COVID-19

Algemeen

COVID-19 heeft effecten op de gecontracteerde leveranciers en op de gesubsidieerde instellingen. Doordat er binnen de gemeente en de samenwerkende partijen op verschillende manieren is gewerkt, ófwel door de beperkende maatregelen van de Rijksoverheid, dan wel door een combinatie van factoren, komt het voor dat de prestaties voor bijvoorbeeld verstrekte subsidies niet of op uiteenlopende manieren zijn geleverd. Hierna gaan wij in op de belangrijkste aandachtspunten als gevolg van COVID-19.

Subsidieverstrekkingen

Bij de kaderstelling voor het subsidiebeleid zijn de kaders vanuit gemeenteraad gedelegeerd aan het college. In deze gevallen kan een college zelfstandig de kaders, dan wel de uitvoering binnen die kaders (b.v. op grond van een hardheidsclausule), aanpassen.

De gemeente Arnhem heeft in haar ‘Algemene subsidieverordening Arnhem 2016’ een hardheidsclausule opgenomen. Hierin is vermeld dat het college hier in bijzondere gevallen van kan afwijken. Dit houdt in dat, ondanks het feit dat de gesubsidieerde instellingen niet alle prestaties hebben geleverd, de subsidies op basis van de hardheidsclause kunnen worden vastgesteld, en dat ze daarmee als rechtmatig kunnen worden beschouwd.

Waardering vorderingen

De waardering van de diverse debiteurenposities binnen een decentrale overheid vraagt in het controlejaar 2020 extra aandacht. Dit geldt voor zowel de uitkeringsdebiteuren en de debiteuren als gevolg van belastingen/heffingen en vergunningen als voor de overige uitzettingen. De gemeente Arnhem heeft regelingen getroffen met ondernemers en burgers en er is uitstel verleend voor het betalen van bijvoorbeeld de huren.

Wij hebben de invorderingsrisico’s en daarmee de waardering van vorderingen beoordeeld. Het Rijk heeft in 2020 de portemonnee getrokken om de ondernemers, maar ook de culturele en de creatieve sector, te compenseren met diverse steunpakketten. Als gevolg hiervan zien wij geen grote mutaties in de oninbare vorderingen.

Zorgcontinuering en meerkosten

De rijksoverheid heeft een dringend beroep gedaan op gemeenten wat betreft het garanderen van de continuïteit van de zorg. Hierbij is geadviseerd om de niet-geleverde zorg, maar ook de meerkosten als gevolg van COVID-19 door te betalen. Tijdens de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat deze bedragen niet materieel zijn.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Tozo - identificatieplicht

Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de COVID-19-crisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd.

Een evidente en fundamentele eis, met het oog op het uitvoeren van de sociale zekerheid, is dat de uitkering terechtkomt bij degene die er recht op heeft. Het is derhalve essentieel om met zoveel mogelijk zekerheid vast te stellen dat de aanvrager tot de zogenaamde kring der rechthebbenden behoort. Belangrijk is daarbij dat de aanvrager is wie hij zegt dat hij is. Een aantal (grote) gemeenten, waaronder de gemeente Arnhem, heeft bij de Tozo de identiteit van de aanvrager vastgesteld via DigiD in combinatie met de Basisregistratie Personen (BRP).

Deze keuze is gemaakt omdat de Tozo onder hoge druk en in korte tijd moest worden verstrekt en vrijwel altijd op afstand en digitaal wordt aangevraagd. Volgens de regels in de Participatiewet (artikel 17, derde lid) dient het college de identiteit van aanvragers vast te stellen aan de hand van een geldig identiteitsbewijs, zoals een paspoort of identiteitskaart. Omdat de Tozo gebaseerd is op de Participatiewet, geldt deze eis hier ook voor.

De gemeente Arnhem heeft de identiteit van de aanvrager dus wel vastgesteld, maar dat is formeel niet volgens de regels van de Participatiewet gebeurd. In de afwegingen betreffende de risico's op misbruik en oneigenlijk gebruik is het risico op identiteitsfraude met de Tozo als gevolg van deze werkwijze door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid als laag ingeschat.

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft op 24 november 2020 dan ook aangegeven, gelet op de druk op de uitvoering en de genoemde afweging, dat het niet realistisch is om van gemeenten te verwachten dat zij dit formele gebrek herstellen. Voor Tozo 1, 2 en 3 (maart 2020 tot en met maart 2021) leidt dit niet tot een onrechtmatigheid.

Voor de toekomstige Tozo 4-aanvragen (april 2021 tot en met juni 2021) wordt de gemeenten wel gevraagd de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Tozo - Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O)

De gemeente Arnhem heeft een beleid vastgesteld inzake Misbruik en Oneigenlijk gebruik. Hierin gaat de gemeente onder andere in op de maatregelen die zij inregelt, waaronder de controle achteraf; bijvoorbeeld óf, en zo ja hoe, zij gebruikmaakt van het Inlichtingenbureau. Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld en geïmplementeerd dat zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.

De identificatie voor Tozo 1 tot en met 3 mag op basis van DigiD plaatsvinden in combinatie met de BRP of Suwinet. Voor Tozo 4 wordt de gemeenten wel gevraagd om de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Overige bevindingen

PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen en worden als onzeker aangemerkt. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Het is aan te bevelen dat uw college onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Conversie financieel pakket

De gemeente Arnhem is per 1 januari 2020 overgegaan van het financiële systeem Decade naar Unit 4 Financials. In onze boardletter 2020 hebben wij reeds gerapporteerd over onze bevindingen ten aanzien van deze conversie. Toen bleek dat er geen zichtbare controle is uitgevoerd op de crediteuren-stamgegevens (o.a. bankrekeningnummers) door De Connectie of door de gemeente Arnhem zelf. Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat de gemeente deze controle zelf heeft uitgevoerd. Hieruit bleken geen bevindingen.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Europese aanbestedingen

Gemeenten moeten opdrachten boven een jaarlijks door de Europese Commissie vast te stellen drempelwaarde Europees aanbesteden.

In het kader van de jaarrekeningcontrole is door de afdeling financiën en control een inkoopanalyse uitgevoerd, waarbij de organisatie op basis van de onderliggende contracten en de bij interne juristen ingewonnen adviezen heeft getoetst of over 2020 de Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn nageleefd.

Op basis van onze werkzaamheden - waarbij wij gebruik hebben gemaakt van de intern voorbereide analyses en de daarbij verzamelde documentatie - concluderen wij dat er dit jaar juridisch gezien een complexe inkoop heeft plaatsgevonden inzake de afvalinzameling. De gemeente Arnhem heeft in 2011 een Europese aanbestedingsprocedure voor de inzameling van het huishoudelijk afval doorlopen. Deze aanbestedingsprocedure heeft geleid tot een overeenkomst tussen de gemeente en de afvalinzamelaar voor de periode 2012 tot en met 2019. De overeenkomst kende geen verdere verlengingsmogelijkheden, zodat per 1 januari 2020 in beginsel een nieuwe overeenkomst had moeten ingaan.

Als gevolg van verschillende omstandigheden, waarbij zowel de marktvraag als de marktontwikkelingen en de coronacrisis een rol hebben gespeeld, heeft de gemeente Arnhem zich genoodzaakt gezien om 3 keer tijdelijk, en ter overbrugging naar een definitieve aanbesteding en gunning, nogmaals voor een periode van 6 maanden te verlengen.

De gemeente heeft deze inkoop juridisch laten toetsen. Hieruit blijkt dat de gemeente een tijdig en zorgvuldig proces heeft doorlopen. Ondanks het feit dat de inkoop groter is dan de Europese drempelwaarde en er niet Europees is aanbesteed, wordt deze inkoop als rechtmatig aangemerkt. Dit vanwege: de gemiddelde doorlooptijd van een aanbestedingsprocedure, de implementatietermijnen die afvalinzamelaars nodig hebben, de vertragingen als gevolg van COVID-19 en de onzekerheden door de invoering van Diftar.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2020, hebben wij ook de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen meeweegt in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit het hierna opgenomen diagram, is sprake van een begrotingsoverschrijding op de lasten bij een achttal programma's.

Verschil begrote en werkelijke lasten excl. mutaties reserves (in miljoen)

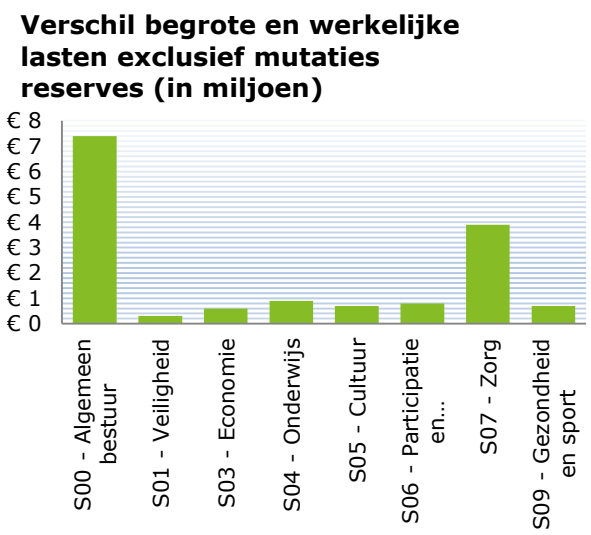

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse naar het onderdeel zoals opgenomen in de jaarrekening 2020. Op grond van deze analyse hebben wij geconstateerd dat deze overschrijdingen goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen, en daarmee niet mee hoeven mee te wegen in ons oordeel.

Op basis van de voornoemde analyse - waaruit blijkt dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid of gedekt zijn door direct met de lasten samenhangende baten - blijven de overschrijdingen onrechtmatig, maar wegen deze niet mee in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid 2020.

We zien op 2 programma's een afwijking boven € 3 miljoen, te weten: algemeen bestuur en zorg. Wij adviseren het college te onderzoeken of deze afwijkingen incidenteel of structureel zijn, en raden u aan de uitkomst hiervan door te vertalen naar de begroting 2022.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige verantwoordings- en rapportageverplichtingen

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2020 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien een aantal documenten aan het CBS aan te leveren. Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2020. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij hebben geconstateerd dat de SiSa-bijlage in 2020 is toegenomen met 18 regelingen. Dit heeft gezorgd voor extra inspanningen van de ambtelijke organisatie en voor meer werkzaamheden voor ons.

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien er een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Tijdens onze controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2020 niet meer bedragen dan € 201.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - als aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding.

In 2020 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Frauderisicoanalyse

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of het overtreden van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgen met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en het management daarbij hanteren, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de auditcommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

Wij hebben een concept-frauderisicoanalyse ontvangen. Deze is echter nog niet geformaliseerd en vastgesteld. Het is belangrijk de frauderisico-analyse jaarlijks te delen en te bespreken met de auditcommissie. Op deze wijze vormt het periodiek actualiseren ervan een zichtbaar en vast onderdeel van de interne-beheersingsomgeving, inclusief de communicatie hierover met het toezichthoudend orgaan.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Wij hebben onze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De accountantscontrole is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt. Naar aanleiding van onze controle hebben wij geen signalen verkregen voor (mogelijke) fraude in 2020 of 2021.

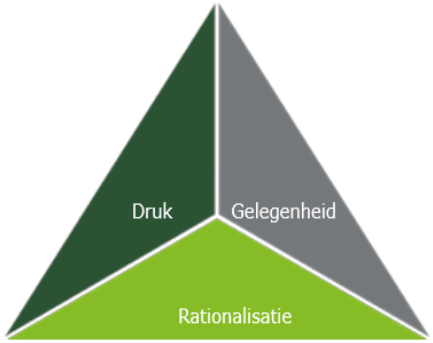

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

Boardletter 2020, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2020 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2020, d.d. 17 november 2020. In dit hoofdstuk geven wij een korte update ten opzichte de door ons opgestelde boardletter.

De gemeente Arnhem zet in op een doorontwikkeling van de interne beheersing

De gemeente heeft wat betreft de interne beheersing de weg omhoog gevonden. Zo wordt er continu geïnvesteerd in het duurzaam verbeteren van de financiële interne beheersing. Er worden bewuste keuzes gemaakt over het centraal of decentraal inrichten van beheersmaatregelen en over de koppeling met de verbijzonderde interne controle. Dit is ook van belang in het licht van de aanstaande verklaring van het college over rechtmatigheid die mogelijk met ingang van het jaar 2021 moet worden afgegeven.

Memoriaalboekingen

In onze boardletter hebben wij gerapporteerd over de zichtbare controle die door de senior financieel adviseur wordt verricht op de ingevoerde memoriaalboekingen. Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole vastgesteld dat deze controle voor het gehele jaar is uitgevoerd.

Wel benadrukken wij dat dit een repressieve handmatige maatregel betreft. Wij adviseren het college om vanaf 2021 gebruik te maken van geprogrammeerde controles, die afdwingen dat een memoriaalboeking pas wordt verwerkt nadat deze inhoudelijk is gecontroleerd door een tweede onafhankelijke medewerker.

Grondexploitatie

Wij willen u een groot compliment geven voor de verbeteringen in het zichtbaar vastleggen van het schattingsproces. Tijdens de interim-controle werd door ons vastgesteld dat er gestart was met het gestructureerd vastleggen van het schattingsproces rondom de grondexploitatie Schuytgraaf. Wij hebben in het kader van de jaarrekeningcontrole het definitieve position paper beoordeeld en konden vaststellen dat dit voldoende diepgang had om de schattingen te onderbouwen. Wij hebben met u afgesproken dat voor 2021, behalve voor Schuytgraaf, ook voor de nieuwe en voor een aantal bestaande projecten een position paper zal worden opgesteld.

Sociaal domein

Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en de kwantiteit van de geleverde zorg. Een goede ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein – zorg in natura. Wat betreft de jaarrekening 2020 is uw gemeente niet meer afhankelijk geweest van de controleverklaringen van de zorgaanbieders.

Het is aan te bevelen dat uw gemeente op korte termijn ook onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen op een kostenefficiënte wijze de interne beheersing van en interne controle op de PGB-bestedingen nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

IT-audit

Vanaf 2017 heeft uw gemeente diverse bedrijfsprocessen en onderliggende IT-systemen ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling De Connectie. Gezien de toenemende digitalisering, en met het oog op het belang van een continue betrouwbare informatieverwerking en –voorziening, is het belangrijk dat de belangrijkste verbeterpunten (o.a. rechtenbeheer) met de nodige urgentie worden geïmplementeerd. Uw gemeente pakt dit op in samenwerking met met De Connectie.

Als onderdeel hiervan is afgesproken dat De Connectie een groeipad aflegt om een zogenoemde "ISAE 3402 Type II-verklaring" te kunnen overleggen. Met deze verklaring legt De Connectie verantwoording af aan de gemeente over de betrouwbaarheid van de algemene IT-beheersings-maatregelen. Dit groeipad heeft echter een significante vertraging opgelopen, zodat het voor de gemeente Arnhem niet duidelijk is of de algemene IT-beheersmaatregelen wel of niet werken, dan wel of de eerdere IT-bevindingen op een adequate wijze door De Connectie zijn opgevolgd.

Naast de verantwoordelijkheden inzake De Connectie heeft de gemeente Arnhem ook haar eigen verantwoordelijkheden wat betreft het toekennen en monitoren van gebruikersrechten. Teneinde invulling te geven aan deze verantwoordelijkheid en aan de bijbehorende interne-controlemaatregelen is uw gemeente voornemens een concreet actieplan op te stellen, waarin uiteengezet wordt welke stappen gezet zullen worden om het opvolgen hiervan te realiseren.

Cybersecurity

Het college van de gemeente Arnhem heeft in november 2018 het Strategisch Informatiebeleid vastgesteld, dat gebaseerd is op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Hierin zijn de kaders voor de rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van beveiliging vastgelegd. Dit vormt de basis voor het realiseren van een betrouwbare gegevensverwerking.

U dient cybersecurityrisico's op een efficiënte wijze te managen, om te voorkomen dat deze uw organisatie hinderen in het behalen van haar doelstellingen. Deze risico's zijn steeds belangrijker, ook voor de jaarrekeningcontrole. Tijdens onze controle benaderen wij uw organisatie kritisch ten aanzien van: het identificeren van cyberrisico's, de feitelijke beschermingsmaatregelen tegen cyberrisico's, het identificeren van feitelijke cyberincidenten, de feitelijke reactie wanneer zich cyberincidenten voordoen, en het efficiënte en effectieve herstel indien gegevens en systemen schade hebben opgelopen.

Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot de toegang tot WhatsApp en de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken des te meer duidelijk dat de aandacht voor en versterking van cybersecurity nodig is. Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer, het wachtwoordbeleid en de op te zetten procedures voor incident respons.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden, bepaalde vereiste communicaties en actualiteiten

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

Wij hebben bij het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen opgevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving. Daarnaast hebben wij van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij het uitvoeren van onze controle. Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Overzicht bestede uren

Hiernaast hebben wij de begrote en de gerealiseerde uren weergegeven. De overschrijding van het aantal begrote uren wordt veroorzaakt door de aanvullende werkzaamheden als gevolg van COVID-19. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: de Tozo-uitkeringen, de omzetgaranties voor zorgaanbieders, etc. Daarnaast is in 2020 bovendien het aantal SiSa-regelingen verdrievoudigd. Voor deze werkzaamheden was reeds een PM-post opgenomen in het auditplan.

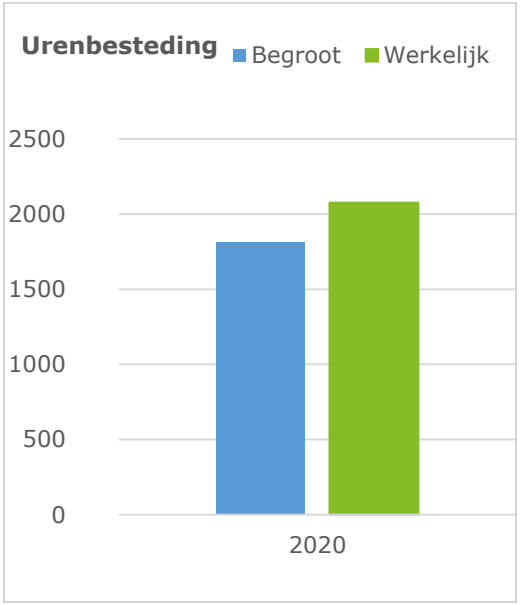

Arnhem

Bijlagen

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	n.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**n.v.t.**	

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de onzekerheden in de controle.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen (SVB)	€ 5,6 miljoen	€ 5,6 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**-**	**€ 5,6 miljoen**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€ 5,6 miljoen**	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren, om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A5	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A6	Specifieke uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
FIN B1	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblementiek	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C1	Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C11	Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem - Nijmegen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E13	Slimme laadpleinen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
I&W E50	Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
EZK F9	Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SWZ G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (TOZO) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - gemeenten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7B	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - geweld en kindermishandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H8	Regeling sportakkoord	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

Bijlage B1 - Bevindingen SiSa-bijlage Tozo 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout, onzeker en/of formele onrechtmatig	Financiële omvang	Toelichting
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen (toepassing artikel 21, lid 3 Besluit 17 april)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Omvang vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud die zijn ingediend vóór 22 april 2020)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

De strekking van de controleverklaring is voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid: goedkeurend.

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Arnhem in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhanke-lijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij geconcludeerd dat er geen sprake is van langjarige betrokkenheid of van anderszins mogelijke bedreigingen van onze onafhankelijkheid die een (aanvullende) beheersmaatregel vereisen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente, die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500®companies. Learn how Deloitte’s approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2021 Deloitte The Netherlands

GEMEENTE Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum : 20 april 2021
Zaaknummer : 562251
Contactpersoon : Ron Verheijen
Telefoonnummer : 026 3775185

Onderwerp: Reactie van het college op het accountantsverslag

Geachte voorzitter en leden,

In meerdere opzichten is 2020 een bijzonder jaar geweest, primair als gevolg van de uitbraak van Covid-19 en de wereldwijde crisis die als gevolg hiervan is ontstaan. Onze ambities, doelen en inspanningen moe(s)ten worden bijgesteld terwijl ook in financiële zin sprake was van bijzondere omstandigheden. De bijzondere omstandigheden hebben hun weerslag op de jaarrekening en het jaarverslag 2020, zowel inhoudelijk als voor wat betreft het proces van totstandkoming van en controle op de stukken.

Onze accountant heeft zijn werkzaamheden met betrekking tot de jaarstukken afgerond en zijn bevindingen weergegeven in een verslag. Zeker met de bijzondere omstandigheden in het achterhoofd, zijn wij zeer tevreden over de inhoud van dit verslag.

De financiële uitkomst van het jaar 2020 is goed. Voor mutaties in de reserves is sprake van een positief financieel resultaat van € 19,8 mln. Doordat in 2020 reeds € 1,1 mln. aan de Algemene Reserve was toegevoegd en per saldo € 1,8 mln. is toegevoegd aan bestemmingsreserves voor toekomstige uitgaven, komt het financieel resultaat na verwerking van mutaties in de reserves uit op € 16,9 mln. Dit resultaat bevat onder andere winstneming op de grondexploitatie zuidelijke binnenstad ad. € 2,3 mln. Wij zullen uw raad voorstellen hiervan € 2,0 mln. middels een begrotingswijziging in 2021 te doteren aan de reeds bestaande Bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad. Voor de argumentatie hieromtrent verwijzen wij naar het raadsvoorstel.

Hoewel een mooi resultaat, is een kanttekening op zijn plaats. Enerzijds bevat het financieel resultaat nog voor € 3,9 mln. aan middelen die in 2020 zijn ontvangen maar pas in de toekomst tot uitgaven zullen leiden. Om die reden wordt voorgesteld deze middelen te reserveren in een Bestemmingsreserve Taakmutaties. Anderzijds hebben enkele positieve verschillen tussen begroting en realisatie een incidenteel karakter waardoor deze effecten niet structureel kunnen worden meegenomen naar de toekomst.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Met tevredenheid hebben wij kennis genomen van het compliment dat de accountant maakt met betrekking tot de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject en de vaststelling dat, ondanks lastige omstandigheden, een goed onderbouwde jaarrekening is opgesteld en verbetering is gerealiseerd in de bedrijfsvoering.

Tegelijkertijd onderschrijven wij de in het verslag opgenomen adviezen ter verdere verbetering. Voor een deel betreft dit voortzetting van reeds in gang gezette acties, bijvoorbeeld met betrekking tot tussentijdse afsluiting van financiële administratie ('soft closure') en het coachingtraject dat we met externe ondersteuning doorlopen en moet leiden tot verbetering van de algemene ICT beheersmaatregelen. Aanvullend plaatst de accountant een opmerking met betrekking tot het versterken van het realiteitsgehalte in en de voorspellende waarde van de begroting. Onze eerste indruk is dat een deel van de verschillen tussen begroting en realisatie wordt veroorzaakt door relatief grote posten die buiten onze beïnvloedingssfeer liggen. Voorbeelden hiervan zijn Gemeentefonds en BUIG. Het advies om een analyse te maken van de verschillen in de afgelopen jaren en op basis hiervan (zo nodig) maatregelen te treffen in onze planning & controlcyclus zullen wij evenwel opvolgen.

Ten slotte is het goed om te zien dat de accountant een verdere verbetering van de interne beheersing vaststelt. Zo zijn stappen gezet op het gebied van de controle op memoriaalboekingen, het schattingsproces rond grondexploitatie Schuytgraaf en de interne controles binnen het sociaal domein. Daar waar nodig en kostenefficiënt uitvoerbaar zetten we deze ontwikkeling door.

Graag zetten wij, in samenwerking met en ondersteund door adviezen van onze accountant, stappen in het verder professionaliseren van het jaarrekeningtraject.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de loco-secretaris,	de burgemeester,
P.J. Altena	A. Marcouch

Nr. : 21006OW045
Onderwerp : Resultaatbestemming 2020 - BR
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Resultaatbestemming 2020 - BR

Programma's	2021					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's						
Geb 0 Gebied nader te verdelen	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1 CSA	0	0	**0**	0	42	**42**
Geb 2 Noordwest	0	0	**0**	0	36	**36**
Geb 3 Noordoost	0	0	**0**	0	32	**32**
Geb 4 Presikhaaf	0	0	**0**	0	39	**39**
Geb 5 Malburgen	0	0	**0**	0	57	**57**
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld	0	0	**0**	0	27	**27**
Geb 7 De Laar/Elden	0	0	**0**	0	18	**18**
Geb 8 RKV	0	0	**0**	0	43	**43**
	0	**0**	**0**	**0**	**293**	**293**
Stedelijke programma's						
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	0	0	**0**	3.924	0	**-3.924**
S01 Veiligheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S02 Bereikbaarheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S03 Economie	0	0	**0**	0	0	**0**
S04 Onderwijs	0	0	**0**	0	0	**0**
S05 Cultuur	0	0	**0**	0	533	**533**
S06 Participatie en armoedebestrijding	0	0	**0**	0	3.097	**3.097**
S07 Zorg	0	0	**0**	0	0	**0**
S08 Welzijn en inclusie	0	0	**0**	0	0	**0**
S09 Gezondheid en sport	0	0	**0**	0	0	**0**
S10 Klimaat, energie en milieu	0	0	**0**	0	0	**0**
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	**0**	0	0	**0**
S12 Wonen en leefomgeving	0	0	**0**	0	0	**0**
	0	**0**	**0**	**3.924**	**3.630**	**-293**
Totaal	0	0	**0**	3.924	3.924	**0**

Nr. : 21005OW044
Onderwerp : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 2	**Noordwest**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 3	**Noordoost**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 4	**Presikhaaf**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 5	**Malburgen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 7	**De Laar/Elden**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 8	**RKV**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	0	0	**0**	0	2.000	**2.000**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S04	**Onderwijs**	0	0	**0**	0	0	**0**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	0	0	**0**	0	0	**0**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S09	**Gezondheid en sport**	0	0	**0**	0	0	**0**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	0	0	**0**	2.000	0	**-2.000**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**2.000**	**2.000**	**0**
	Totaal	0	0	**0**	2.000	2.000	**0**

Aan de gemeenteraad

19 mei 2021

Zaaknummer: 562251
Onderwerp: Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020

Geachte collega raads- en commissieleden,

In de vergadering van de auditcommissie van 10 mei j.l. zijn de jaarstukken en het daarbij behorende accountantsverslag besproken. De commissie spreekt naar aanleiding daarvan haar uitdrukkelijke waardering uit over het verder verbeterde proces rondom de jaarstukken. Met name de voortgang die is geboekt in het verbeteren van de begrijpelijkheid van de stukken en de samenwerking tussen ambtelijke organisatie en accountant zien wij als zeer positief.

Namens de auditcommissie,

Met vriendelijke groet,

Mattijs Loor
Voorzitter Auditcommissie

Analyse jaarstukken 2020 – Klimaat en Energie

> Voor de gemeente Arnhem

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Vincent Bouma (PvdA), Hans Eliens (PvdD), Nathalie Nede (CU) en Steffenie Pape (VVD)

Datum: Voorjaar 2021

Opgaven gestuurd werken

Uitgangspunten voor het invullen van de controlerende rol

- Inzichtelijkheid in het beleid helpt zowel het college, de raad, als de ambtelijke organisatie om samen het beleid vorm te geven en bij te sturen waar dit nodig is. Hierdoor komt de realisatie van maatschappelijke opgaven voorop te staan.

- Goede controle blijft weg bij afrekenen en politiek-gedreven (op positie of persoon-gerichte) invulling van de controlerende rol.

- Het is daarvoor belangrijk om met elkaar technisch, en zo objectief mogelijk, te (kunnen) beoordelen of het beleid de gestelde doelen haalt.

- De grootste informatiebehoefte van raadsleden is dan ook het kunnen beoordelen van de effectiviteit van het beleid: Halen we de beleidsdoelen of moet er bijgestuurd worden?

Inhoudsopgave

Kern-rapportage

- Inleiding: Het wat en hoe van deze analyse
  - Doel van de analyse
  - De zes centrale vragen van de Methode Duisenberg
- Conclusies
  - Conclusies Beeld op beleid
  - Conclusies Informatievoorziening
- Verzoeken aan het college
- Verzoeken aan de raad
- Suggesties voor het debat

Bevindingen

- Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen
  - Klimaat
- Bevindingen 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?
  - Analyse doelen en acties
  - Indicatoren
- Bevindingen 4. Wat gaat het kosten?
  - Baten en lasten
  - Reserves
- Bevindingen 5. Aanvullende informatie/onderzoeken

Bijlagen

- Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen
- Bijlage 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?

Leeswijzer

- De snelle lezer kan de samenvatting van dit rapport lezen in de Kern-rapportage.
- De conclusies worden, per vraag uit de methode Duisenberg, onderbouwd in het hoofdstuk Bevindingen.
- In bijlage is detailinformatie te vinden over de bevindingen.

Wat

Analyse aan de hand van de methode Duisenberg

- Bij de methode Duisenberg analyseren raadsleden (**rapporteur (s) van de coalitie, van de oppositie**) een programma uit de begroting of jaarstukken.
- De uitkomst is een beknopte (powerpoint-) rapportage met conclusies en aanbevelingen, op basis waarvan het politieke debat op inhoud gevoerd kan worden.
- Raadsrapporteurs geven als vooruitgeschoven post een (samenvattend) oordeel van het programma.
- Ook de kwaliteit van de informatievoorziening in het programma wordt geëvalueerd.

Het doel van de methode is te komen tot een oordeel over het al dan niet behalen van de beleidsdoelen voor het betreffende programma.

Hoe?

De zes centrale vragen van de methode Duisenberg:

1. Wat is het beeld van het beleidsterrein op hoofdlijnen?
2. Welke doelen zijn gepland/gerealiseerd?
3. Welke prestaties zijn gepland/uitgevoerd?
4. Wat heeft het gekost?
5. Welke aanvullende informatie/ onderzoeken zijn er?
6. Welke conclusies en verzoeken hebben wij, als rapporteurs?

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- In de Jaarstukken wordt niet op het niveau van het gerealiseerde maatschappelijke effect verantwoord. Doordat er daarnaast ook geen effect-/ en prestatieindicatoren zijn opgenomen voor het programma in de jaarstukken, kan niet worden beoordeeld of Arnhem het gestelde doel van CO2 reductie behaalt/ gaat behalen.

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Het is onduidelijk hoe deze daling zich verhoudt tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt.

- Het Klimaatfonds is in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- Arnhem is voor de komende jaren sterk bezig met de gewenste rolneming (handhaver, facilitator, initiatiefnemer) van de gemeente op het gebied van klimaat en energie.
- Daarnaast is het zoeken naar welke uitvoeringsprestaties effectief zijn. Wat heeft het meeste effect en hoe ga je dat monitoren? Het beleid en de rolneming dient met voortschrijdend inzicht te worden ingevuld.
- Het evenwicht wordt gemist tussen:
  - De gewenste impact/effect/meetresultaten,
  - De beschikbare middelen/ investeringsmogelijkheden/ (implementatie)technieken,
  - En de mate waarin bewoners dit kunnen bijhouden en/of hierover tevreden zijn.
- Er is sprake van een langjarig programma met "sprongen" in de realisatie van de baten en lasten in de jaarrekening. Het is onvoldoende inzichtelijk/traceerbaar wat deze sprongen veroorzaakt.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

Op basis van de openbare bron De Klimaatmonitor concluderen we:

- Dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO_2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Dat het grootste deel van de CO_2 uitstoot voor rekening komt van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO_2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Conclusies Informatievoorziening

- De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Het totaalbeeld wordt gemist. Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is op dit moment niet mogelijk, op basis van de jaarstukken, in te schatten of Arnhem de (langjarige) beleidsdoelen haalt.

- Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevindt. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde daken.

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Conclusies Informatievoorziening

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden. Dit is nu ook niet mogelijk.

- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?

- Wat zijn de gerealiseerde maatschappelijke effecten van en de uitgevoerde prestaties voor de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie, waar we het zouden verwachten.

Conclusies Informatievoorziening

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen? Dat wordt nu niet toegelicht.

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Verzoeken aan college

- Zorg voor een inzichtelijke verantwoording op zowel de stand van zaken op het maatschappelijk effect (Wat hebben we bereikt?) als op de geleverde prestaties (Wat hebben we gedaan?):
  - Geef als college een duidelijke uitleg en duiding op de stand van zaken voor de realisatie van het maatschappelijk effect op het subdoel. Geef helder, met een korte onderbouwing, antwoord op de vraag of Arnhem de gestelde beleidsdoelen haalt, of gaat halen. Dit geeft veel meer inzicht in het geleverde maatschappelijk effect.
  - Geef dan vervolgens per subdoel aan welke prestatie geleverd zijn. Zeker ook in relatie tot de aangekondigde prestaties in de begroting. Richt de verantwoording voor de prestaties dan zoveel mogelijk op uitvoeringsprestaties i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

Verzoeken aan college

- Verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
  - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO2 55% lager ten opzichte van 1990
  - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal

- Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)

- Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken, of aantal geïsoleerde daken.

- Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren. Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Verzoeken aan college

- Maak inzichtelijk welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

- De onderwerpen Luchtagenda en Milieuzone missen nu in de jaarstukken. Zorg dat volgend jaar wel de stand van zaken verantwoord wordt voor deze onderwerpen.

- Geef een uitleg van de status van de stoplichten in de jaarstukken. Maak duidelijk per effect- of prestatiedoel hoe het college tot een grijs, groen, oranje, of rood oordeel komt.

- Verkennen van een ander gebruik van de kleuren voor de stoplichten. De status is nu lastig te interpreteren. Zolang het langjarige beleidsdoel nog niet gehaald is, kan een doel of prestatie nog niet op groen staan, dit lijkt nu wel het geval te zijn.

Verzoeken aan de raad

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

- Richt je bij verzoeken aan het college zoveel mogelijk op concrete uitvoeringsprestaties (Wat wil je dat gedaan wordt?) i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Beoordeel de raadsvoorstellen en beleidsnota's op de mate waarop de gestelde effectdoelen en benodigde uitvoeringsprestatie ook meetbaar en evalueerbaar (tellen en vertellen) zijn opgesteld.
  - En blijf dan vervolgens ook bijsturen op het al dan niet halen van de doelen en prestaties.

- Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Suggesties voor het debat

- Hoe schat het college zelf in waar de gemeente staat met het oog op het realiseren van het langjarige beleidsdoel voor het programma Klimaat en Energie (55% CO_2 reductie in 2030, zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)?

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Hoe verhoudt deze daling zich tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt?
  - Hier ligt ook een link naar de begroting 2022.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat & energie voor de gemeente Arnhem. Deze algemene punten vallen op na lezing van de Jaarstukken.

Wat valt er op?

- Beleid is in al meerjarig in transitie. De beleidstransitie komt niet tot uitdrukking in de begroting, voor zover dit (wettelijk) al mogelijk is.
- Ondanks de ambitieuze geformuleerde ambities lijken langjarige resultaten/effecten achter te blijven. Al is dit lastig om op het lange tijdspad te beoordelen, omdat er nauwelijks op effectniveau gerapporteerd wordt.
- Oranje is het nieuwe groen! Maar hoe zit het met de realisatie van die "belofte"?
- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?
- Wat zijn de effecten en uitgevoerde prestaties van de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Dit doen we op basis van een aanvullende, objectieve bron: https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Wat valt er op aan de volgende sheets?

- Uit de Klimaatmonitor blijkt dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Het grootste deel van de CO2 uitstoot komt voor rekening van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Overzicht van opgenomen doelen in Jaarverslag 2019/Begroting 2020.

- **Doelen voor programma** *Klimaat & Energie*:

Op basis van **Programmabegroting 2020**

- Arnhem is klimaatneutraal in 2050
- CO_2 reductie van 55% in 2030 t.o.v. 1990

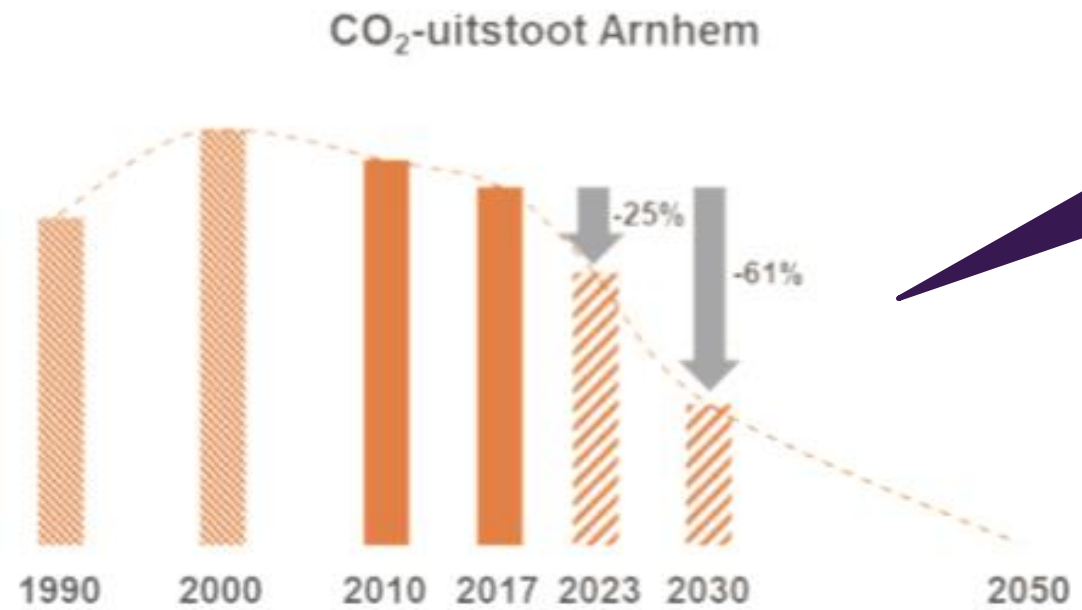

Dit is het plaatje uit nemiA 2020-2030. Waar staan we nu? In lijn met de verwachting voor 2030?

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

CO2 reductie t.g.v. gas en electriciteitsgebruik (Arnhem, ton)
bron: Klimaatmonitor

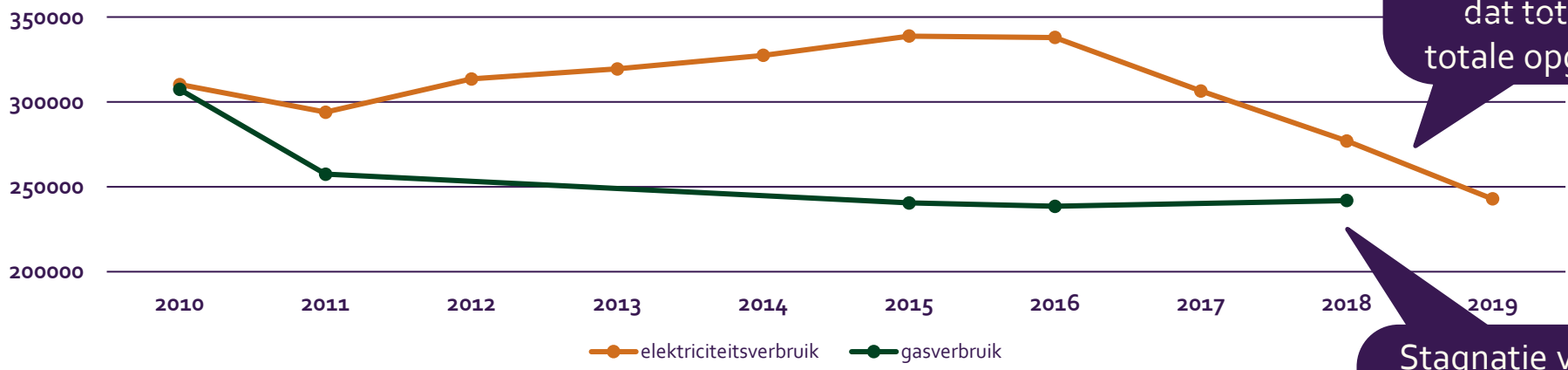

Er is een fors dalende lijn de laatste jaren, maar hoe verhoudt zich dat tot de totale opgave?

Stagnatie voor gas, onder andere door het bouwen van woningen.

CO2-uitstoot incl. en excl. auto(snel)wegen (ton)
Bron: klimaatmonitor

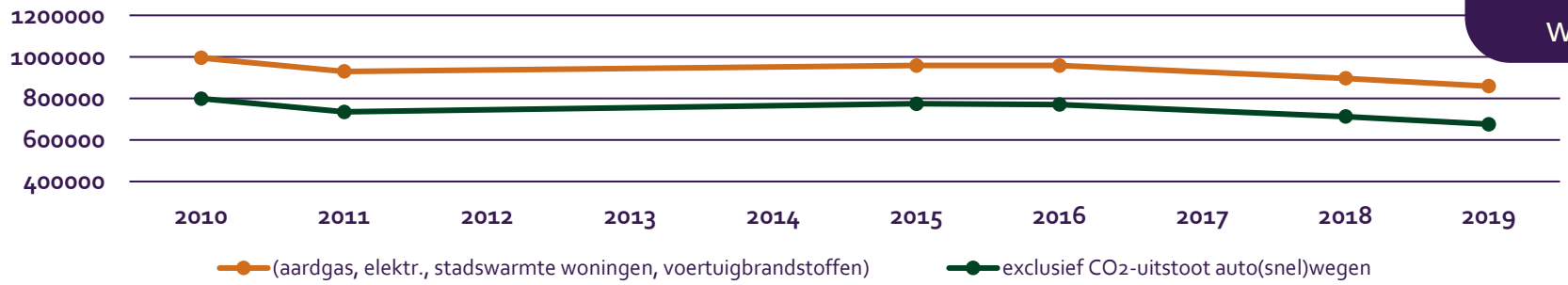

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Groot deel van de uitstoot komt uit de gebouwde omgeving, waar de gemeente zelf direct invloed op kan uitoefenen.

CO2-uitstoot per hoofdsector (ton)
Bron: klimaatmonitor

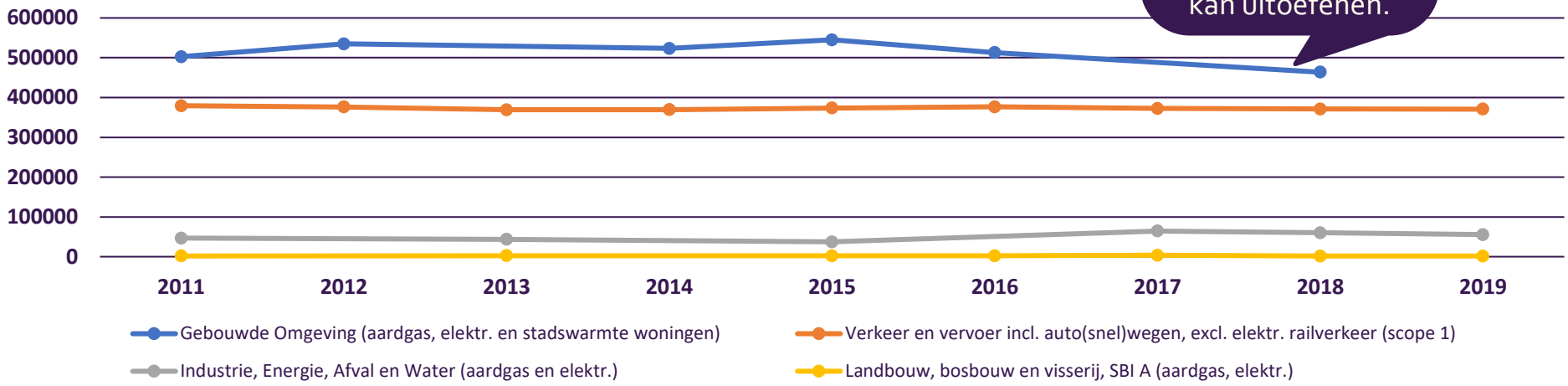

CO2-uitstoot gebouwde omgeving (ton)
Bron: klimaatmonitor

Groot deel van uitstoot gebouwde omgeving, wordt veroorzaakt door woningen

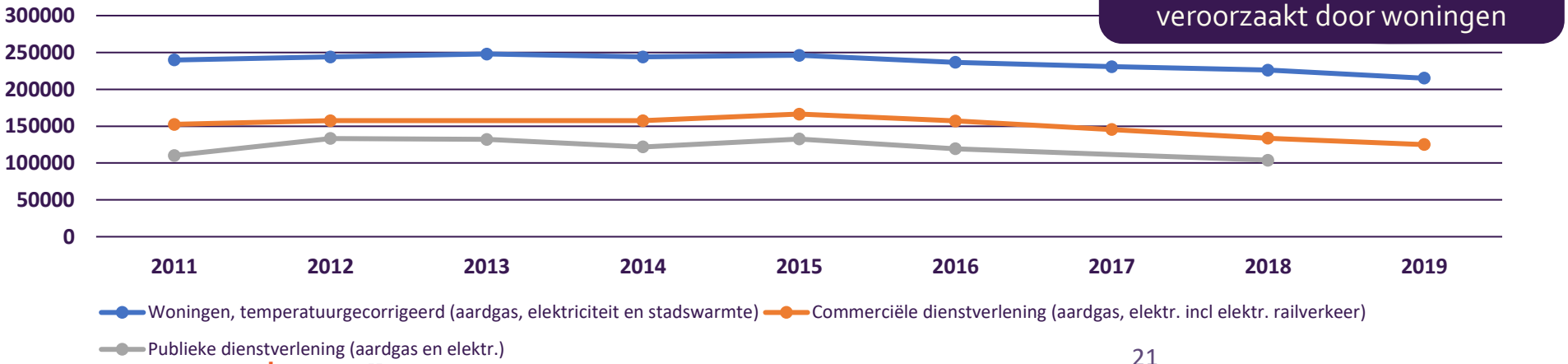

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 2. Wat wilden we bereiken?
Bevindingen 3. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Deze paragraaf combineert de vragen 2+3 van de methode Duisenberg en ***analyseert de doelen, acties en de prestaties*** *voor het programma Klimaat, zoals aangekondigd in de programmabegroting en verantwoord in de jaarstukken, voor het programma Klimaat. Op deze en de volgende sheets zijn de conclusies van deze analyse weergeven.*

Ten behoeve van de leesbaarheid is de volledige analyse zelf na te kijken in de bijlage. In deze bijlage wordt bekeken welke van de, in de begroting aangekondigde, acties zijn opgenomen in de jaarstukken. Daar vindt u meer in detail de bevindingen van deze analyse.

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

- Wat valt er op:
  - De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is nu niet in te schatten op welke wijze de Status (stoplichten) wordt vastgesteld.
    - Aanbeveling: verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
      - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO_2 55% lager ten opzichte van 1990
      - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal
  - Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevind. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde huizen.
    - In de Programmabegroting 2021 is er al een goede slag gemaakt op dit punt!

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat.*

Wat valt er op?

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Bevindingen 2+3. Analyse indicatoren

*In deze paragraaf voeren we een **Analyse van de indicatoren** uit voor het programma Klimaat en energie.*

Wat valt er op?

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden.

- Aanbeveling:
  - Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO_2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)
  - Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken.
  - Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Hier worden de belangrijkste ontwikkelingen van de baten en lasten van het programma Klimaat geanalyseerd.

Wat valt er op?

- Klimaat en Energie was t/m 2019 nog gekoppeld aan programma "veranderopgaven" waarbij financiering uit de diverse stedelijke programma's kwam. Een deel hiervan stond bij het taakveld milieubeheer. De cijfers 2018/2019 in de jaarstukken zijn vanaf 2020 "teruggerekend".

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen?

- Klimaatfonds in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Wat valt er op?

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

In 2018/2019 was Klimaat nog geen afzonderlijk progamma.

Forse verschillen begroting vs jaarstukken. Dit laat zien dat het programma volop in beweging is.

De lasten voor het programma dalen fors voor de jaren 2023. Hoe verhoudt dit zich tot de realiseerbaarheid van het langjarige beleidsdoel?

Waarom zijn de baten in 2021 zoveel lager dan in 2020? (2021 is een prognose, turap1)

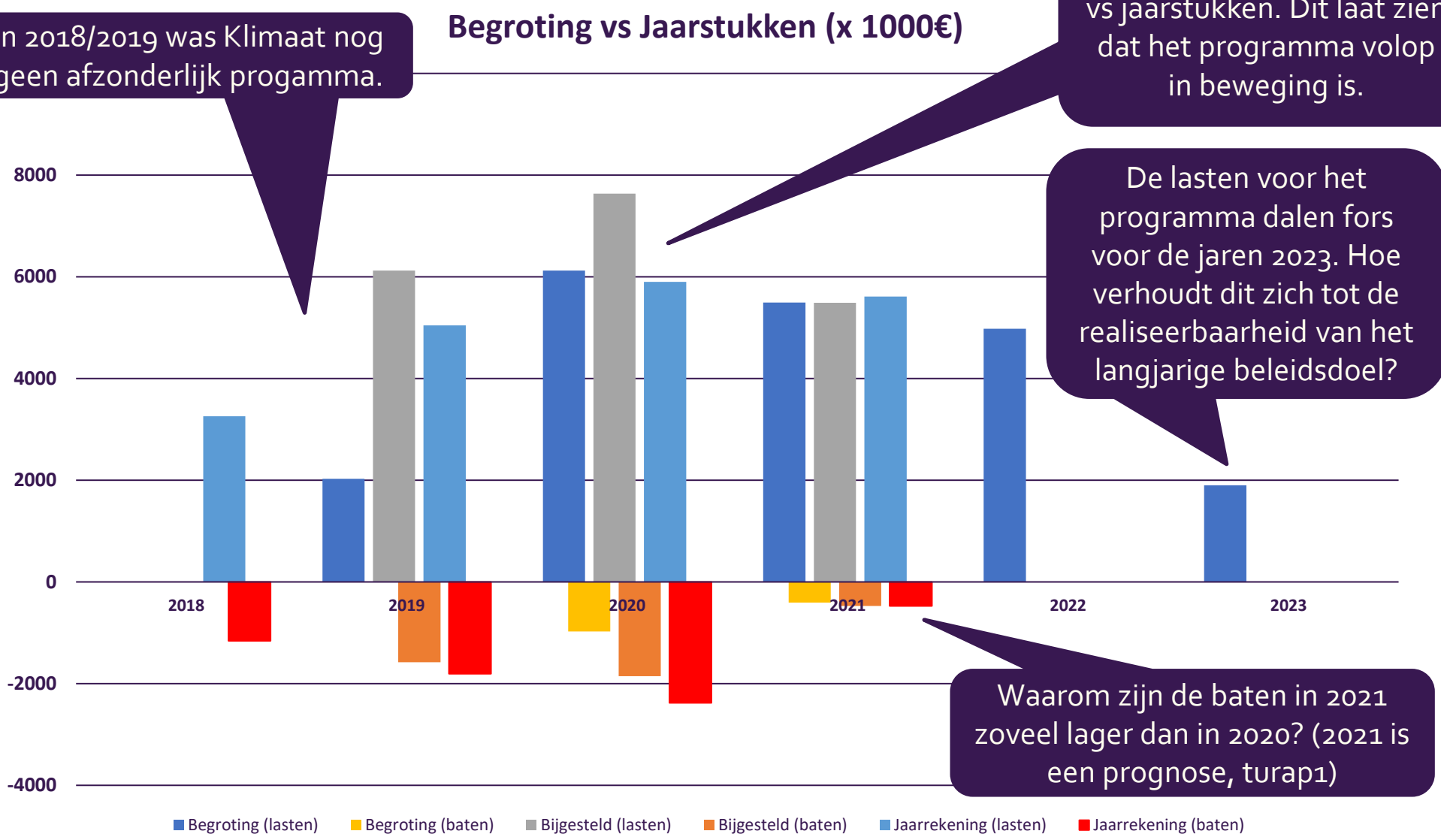

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

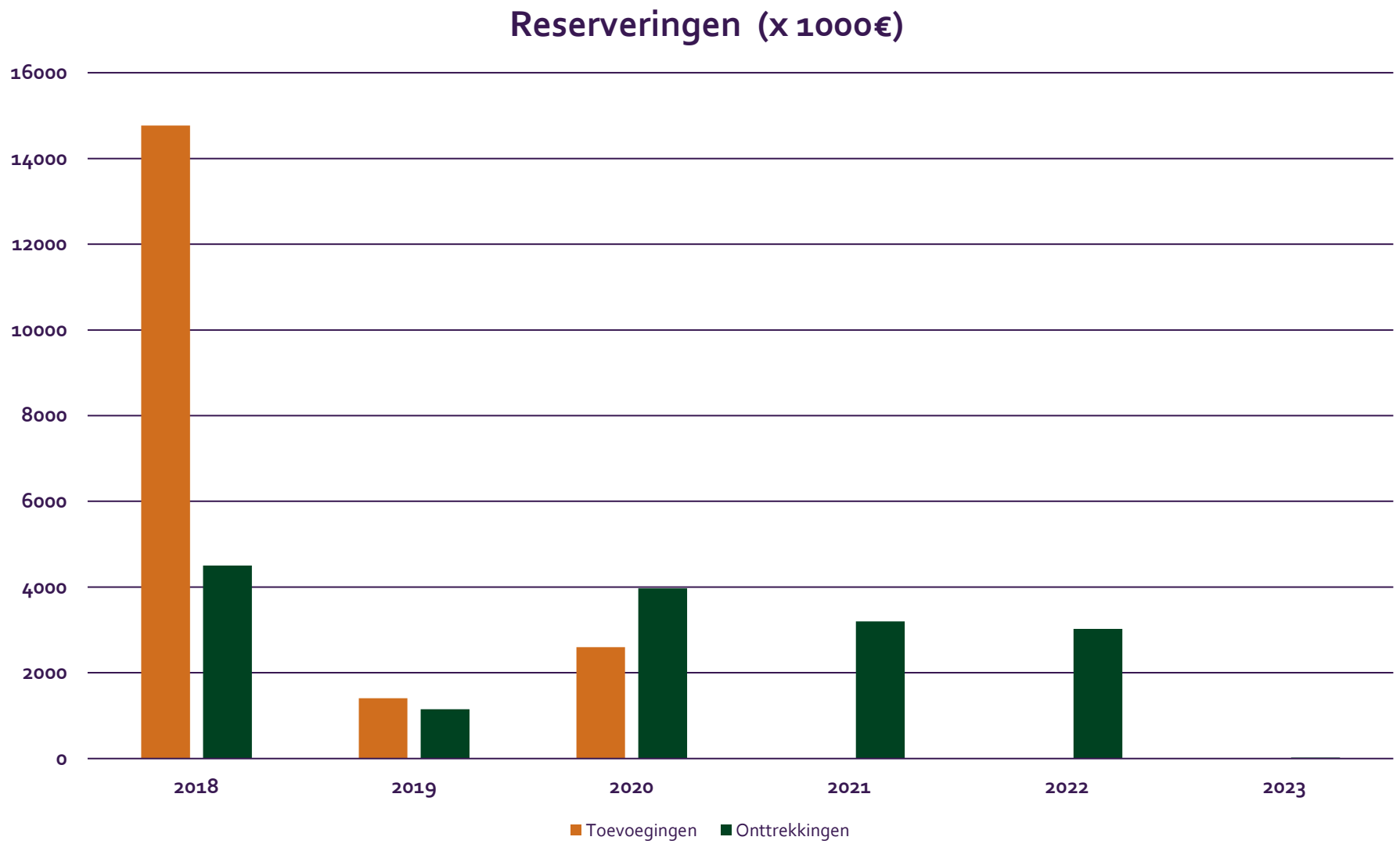

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken

In dit hoofdstuk geven we conclusies weer die we hebben aangetroffen in onderzoeken die onlangs zijn uitgevoerd voor het betreffende programma. Denk bijvoorbeeld aan Rekenkameronderzoeken, Accountantsverslagen en overige Beleidsevaluaties.

Accountantsverslag gemeente Arnhem

- Hiernaast de opmerking uit de bevindingen van de accountant over 2020. Dit gaat over het totaal van de begroting, maar is in verhouding ook van toepassing op het programma Klimaat en energie.

Artikel 213a

- Het is niet bekend of er een beleidsdoorlichting in kader van artikel 213a gemeentewet is uitgevoerd of gepland. Het programma is ook nog relatief nieuw.

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken?

- Ter illustratie hiernaast de tijdlijn, besluiten en informatiestroom op het onderwerp Klimaat en energie; NemiA, Klimaatfonds, RES Luchtagenda.
- Oranje is het nieuwe groen
  - Rekenkameronderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het programma New Energy Made in [Arnhem]
    - Bestuurlijke nota 2 oktober 2017
    - Nota van bevindingen; normenkader en aanbevelingen, onder andere op gebied van doelstellingen en monitoring
  - Raadsbesluit maart 2018: Geeft College opdracht uitvoering te geven aan de aanbevelingen en binnen een termijn van 3 maanden hiervoor een plan van aanpak aan de raad aan te bieden.

Sindsdien is er veel informatie gedeeld en zijn er plannen gemaakt. Ook de nieuwe Voortgangsrapportage NemiA 2021 met bijbehorende monitor past in de vernieuwde aanpak. Een terugkoppeling op het raadsbesluit en/of het rekenkamerrapport is in de tijdlijn en jaarstukken niet gevonden.

Datum	raadsbesluit/raadsinformatie	Documenten
NEW ENERGY MADE IN ARNHEM		
28-9-2015	Raadsbesluit Programma New energy made in Arnhem 2015-2020	1. Raadsvoorstel 2. Raadsbesluit 3. Programmaplan 4. Energiepotentiekaart
18-7-2017	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem	Ibabs ID 299
5-3-2018	Raadsbesluit Rekenkameronderzoek "Oranje is het nieuwe groen"	9. Raadsvoorstel 10. Raadsbesluit 11. Rapport 12. Nota van bevindingen
mei 2018	Coalitieakkoord 2018-2022	13. Coalitieakkoord
17-4-2019	Raadsbesluit De wijkgerichte aanpak van de Arnhemse energietransitie	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/d1d071d8-cb1a-49f4-ab9e-a5a11d3e1958
15-5-2019	Raadsbesluit Kaders voor de besteding van het Klimaatfonds	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/a08253c1-ef87-476a-a7a3-036eb88225ee
23-10-2019	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem 2019	Ibabs ID 699
28-1-2020	Raadsbrief stand van zaken Klimaatfonds	Ibabs ID 771
29-1-2020	Raadsbesluit New energy made in Arnhem 2020-2030	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/7b46d902-669d-402c-8f02-3db1f1484fdb
3-6-2020	Raadsbrief uitwerking Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie	Ibabs ID 877
11-5-2021	Raadsbrief Voortgangsrapportage New energy made in Arnhem 2021	Volgt na collegebesluit
	Raadsbrieven bestedingen klimaatfonds	Ibabs ID 754 - Aanjaagfonds ID 793 - Regeling Reductie Energieverbruik ID 844 - Proeftuin Elderveld noord ID 867 - Subsidie Energiebank ID 931 - Subsidieregeling klimaatadaptatie ID 963 - Subsidieregeling duurzame terrasverwarming ID 1020 - Proeftuin Vredenburg/Kronenburg
	Raadsbesluiten bestedingen klimaatfonds	Ibabs: 16-12-2020: Toekomst bestendig wonen lening Ibabs: 10-2-2021: Arnhemse aanpak Energie Armoede
REGIONALE ENERGIESTRATEGIE ARNHEM NIJMEGEN		
26-11-2018	Raadsbrief regionale energiestrategie	ID 515
28-5-2019	Raadsbrief concept startnotitie RES	ID 612
18-12-2019	Raadsbesluit startnotitie RES	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/8bdb29e1-6133-4a21-a040-1e5d240fad74
7-4-2020	Raadsbrief stand van zaken proces RES	ID 824
8-9-2020	Raadsbrief voorlopig concept bod RES	ID 945
Nog in behandeling	Raadsvoorstel RES 1.0	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/35317086-9b6d-46f8-b9f7-3bb9572638da
LUCHTAGENDA		
13-2-2019	Raadsbesluit Luchtagenda	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/b725db02-519b-4d69-a138-b7b0fb8e97c6
8-12-2020	Raadsbrief rapportage luchtagenda	Ibabs ID 1029

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Voor de volgende sheets wordt de Klimaatmonitor als bron gebruikt. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Het openbaar bestuur geeft in Arnhem het goede voorbeeld door een mooie daling in CO_2 uitstoot te laten zien.

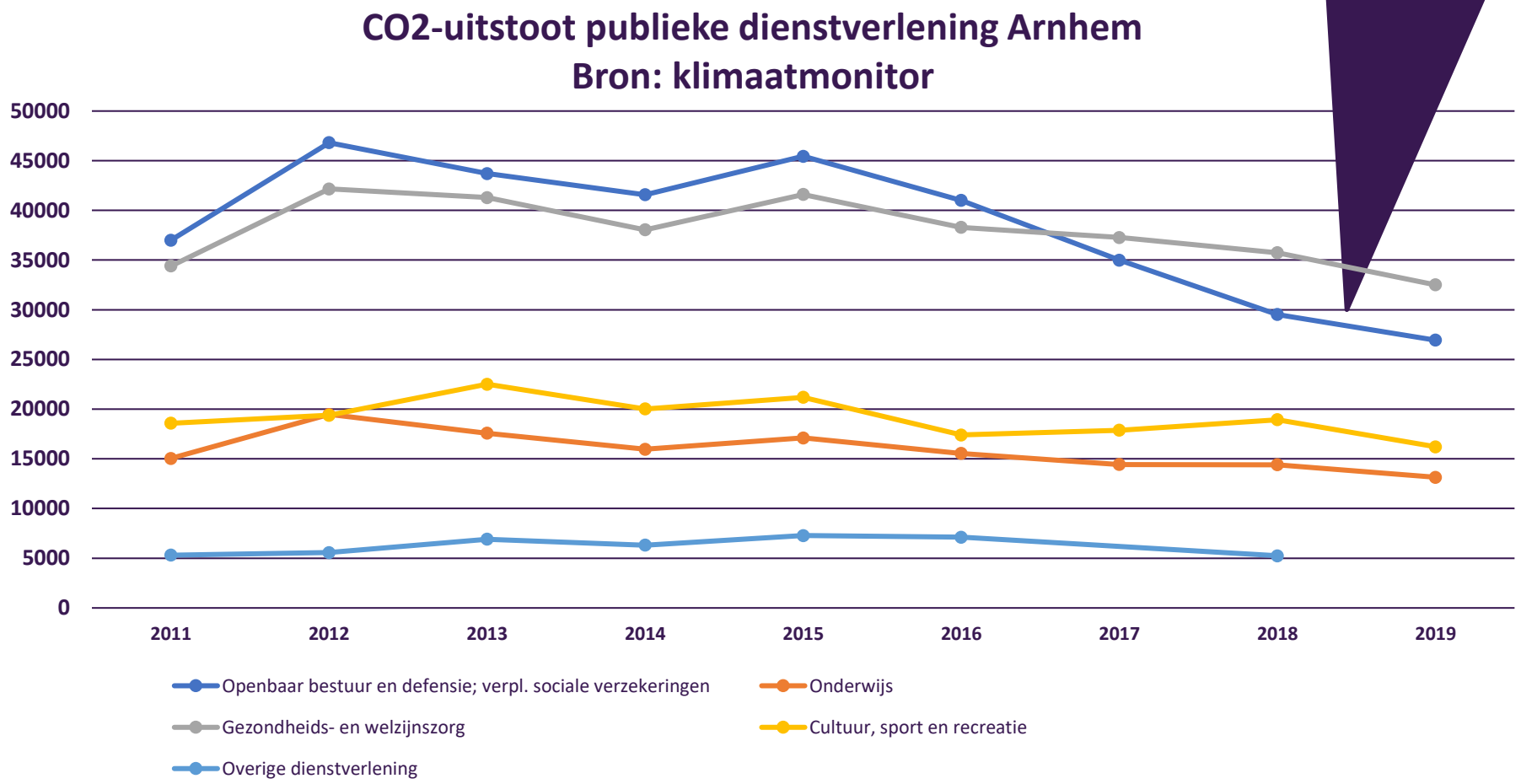

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Totaal energieverbruik woningen (TJ)
Bron: klimaatmonitor

In Arnhem neemt gas het grootste deel van het energieverbruik voor woningen voor rekening.

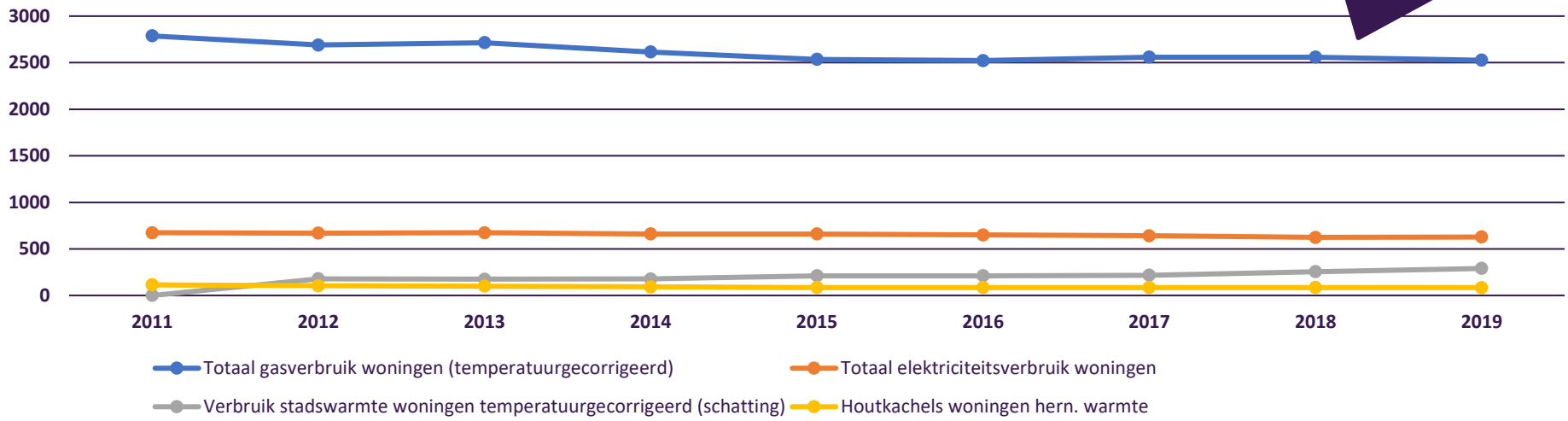

Totaal gasverbruik woningen (miljoen m3)
Bron: klimaatmonitor

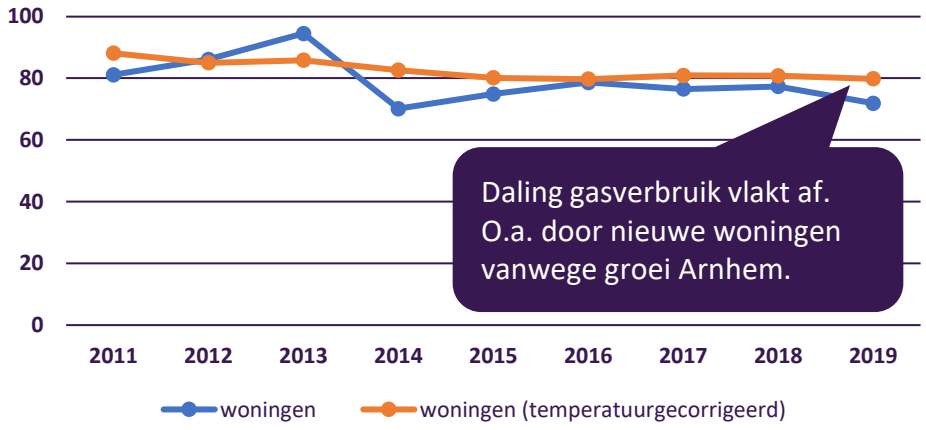

Daling gasverbruik vlakt af. O.a. door nieuwe woningen vanwege groei Arnhem.

Totaal electriciteitsverbruik woningen (milj kWh) Bron: klimaatmonitor

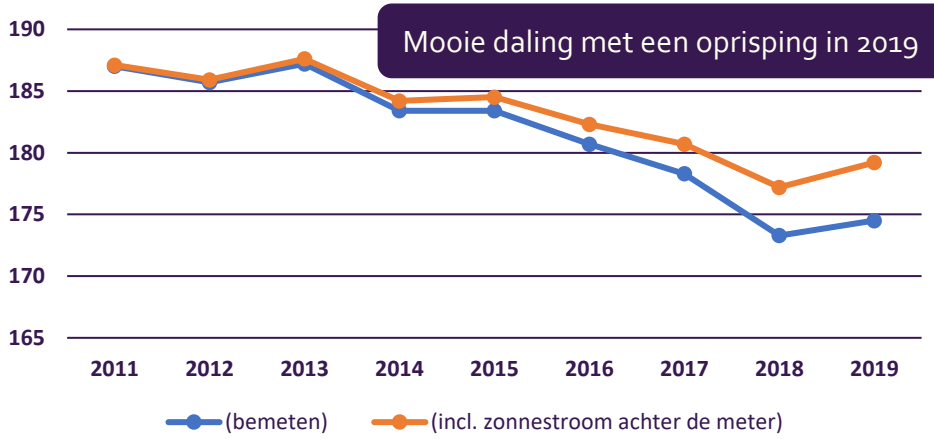

Mooie daling met een oprisping in 2019

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Stabiel dalende trend gemiddeld verbruik per woning.
Gemiddeld gas verbruik per woning neemt ook af.

Gemiddeld electriciteitsverbruik woningen Arnhem (kWh)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

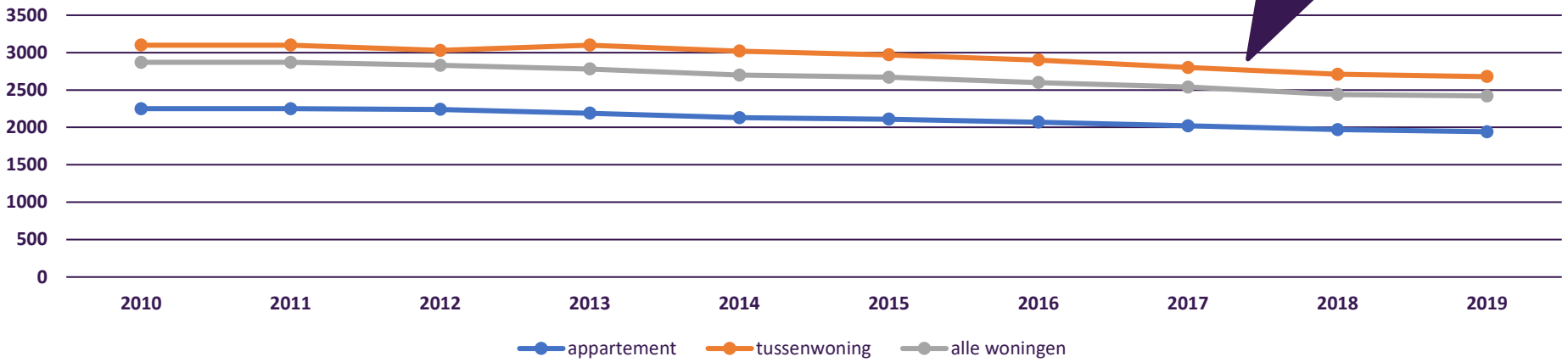

Gemiddeld gasverbruik woningen Arnhem (m3, temperatuur gecorrigeerd)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

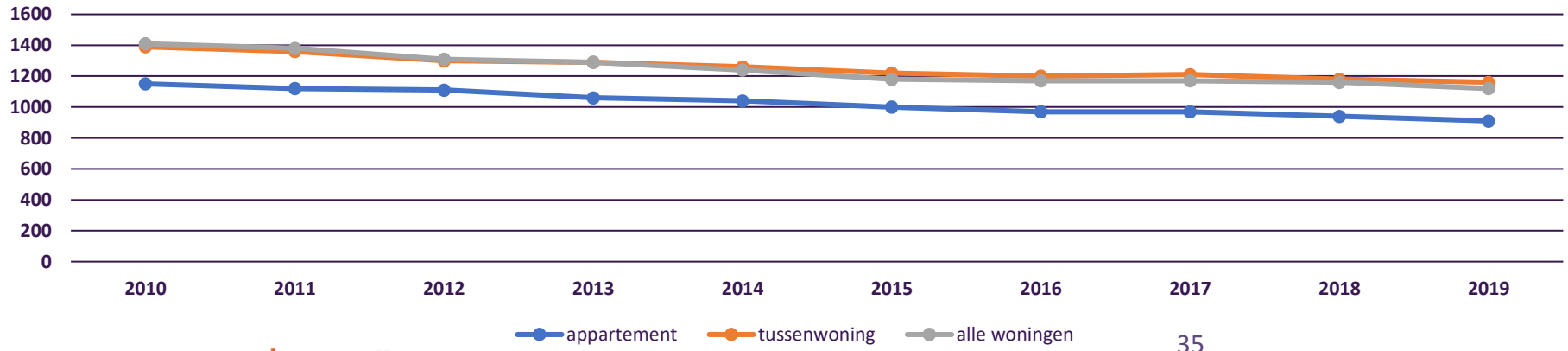

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Bij openbaar bestuur is een daling op het energieverbruik ingezet, zie ook bij het elektriciteitsverbruik.

Energieverbruik publieke sector (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

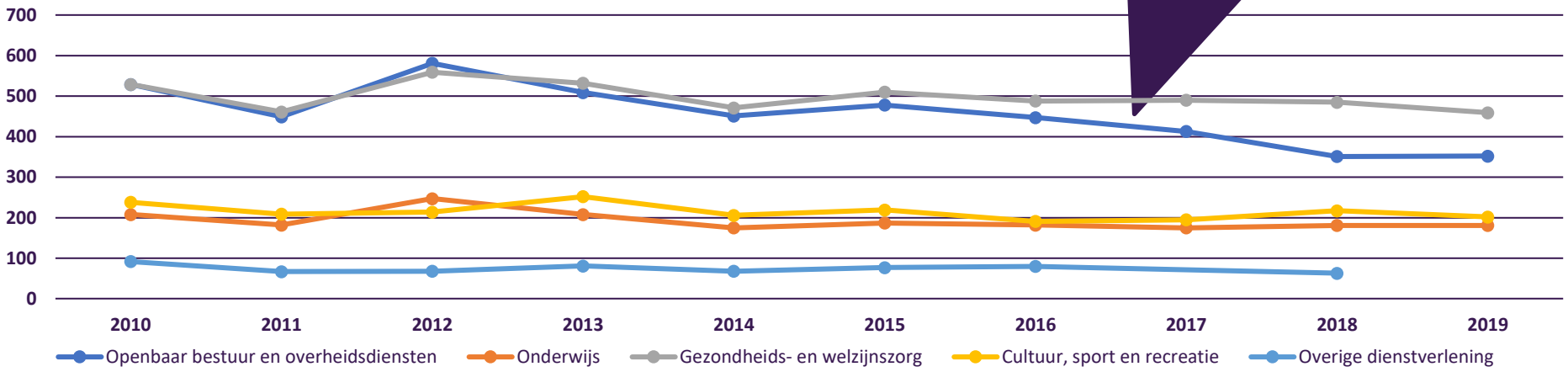

Gasverbruik publieke sector (m3)
Bron: klimaatmonitor

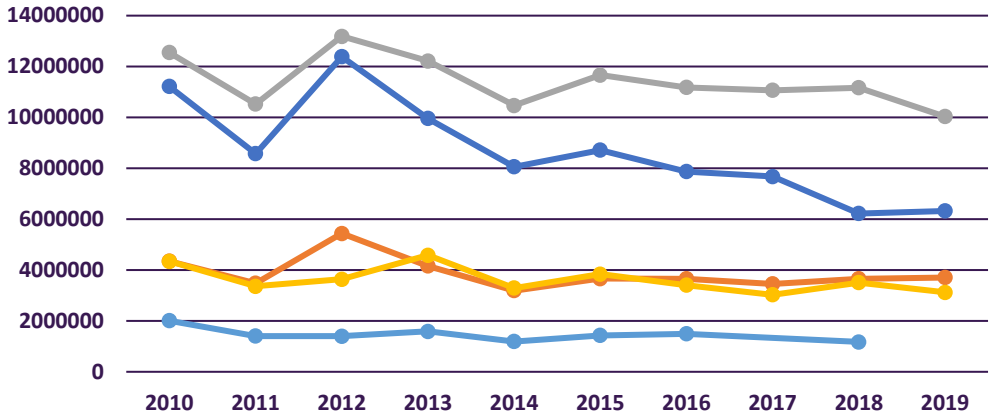

Electriciteitsverbruik publieke sector (kWh)
Bron: klimaatmonitor

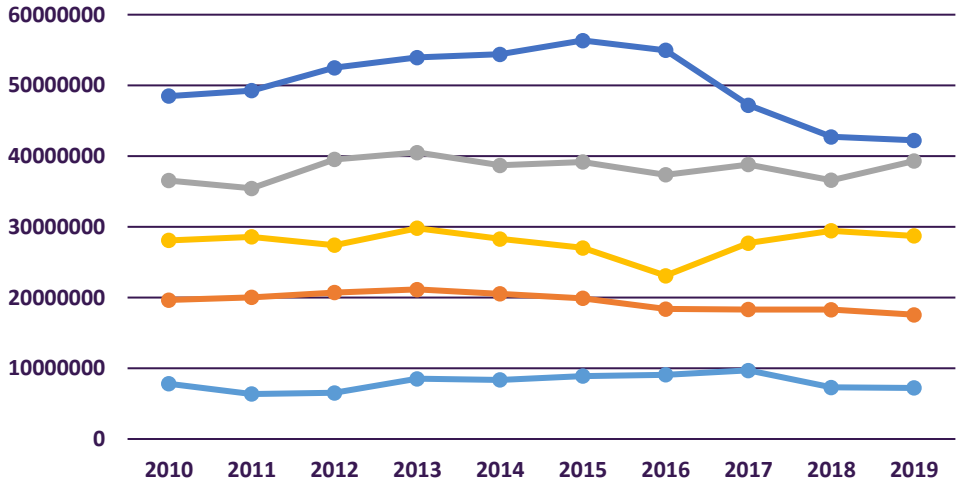

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik versus bekende hernieuwbare energie
Bron: Klimaatmonitor

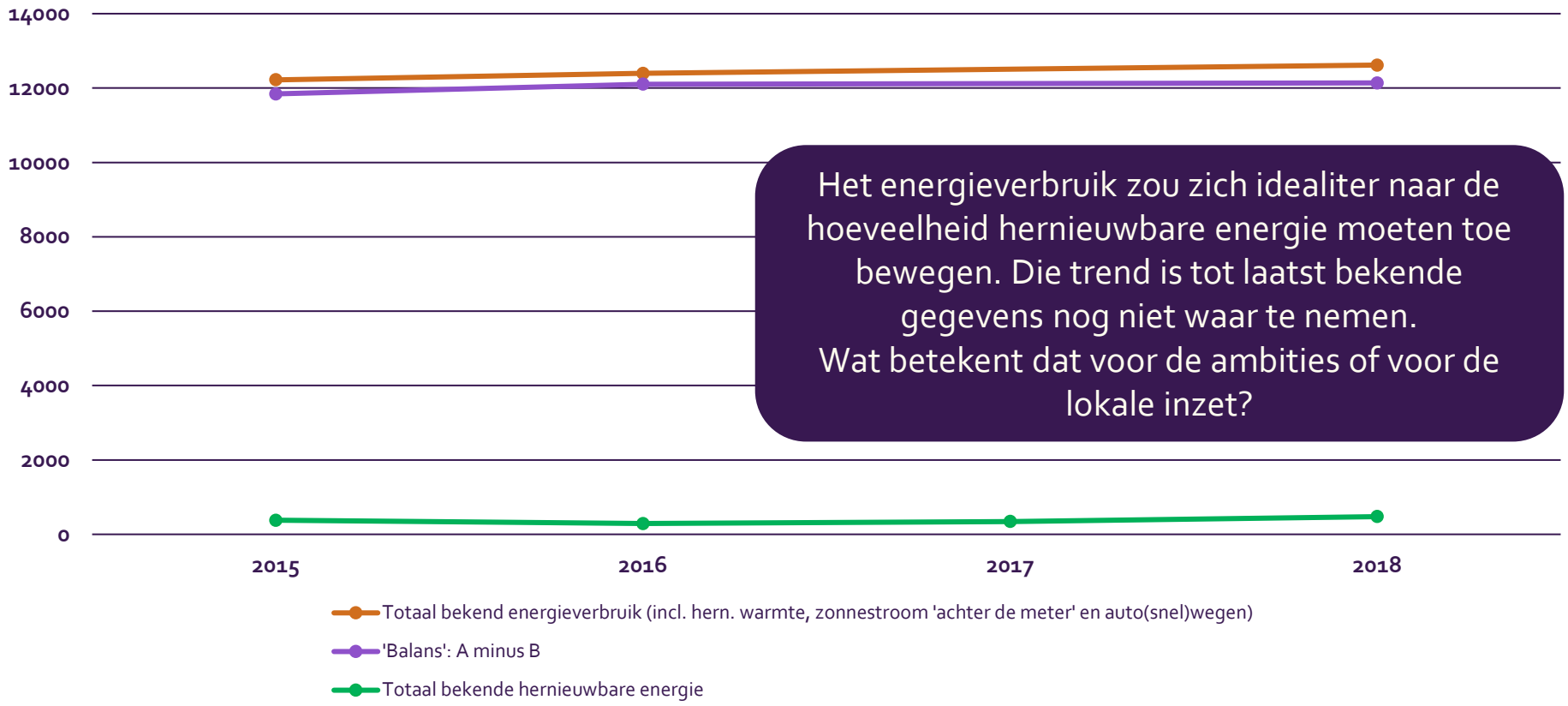

Het energieverbruik zou zich idealiter naar de hoeveelheid hernieuwbare energie moeten toe bewegen. Die trend is tot laatst bekende gegevens nog niet waar te nemen.
Wat betekent dat voor de ambities of voor de lokale inzet?

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Opbrengst zonnepanelen - Arnhem (MW)

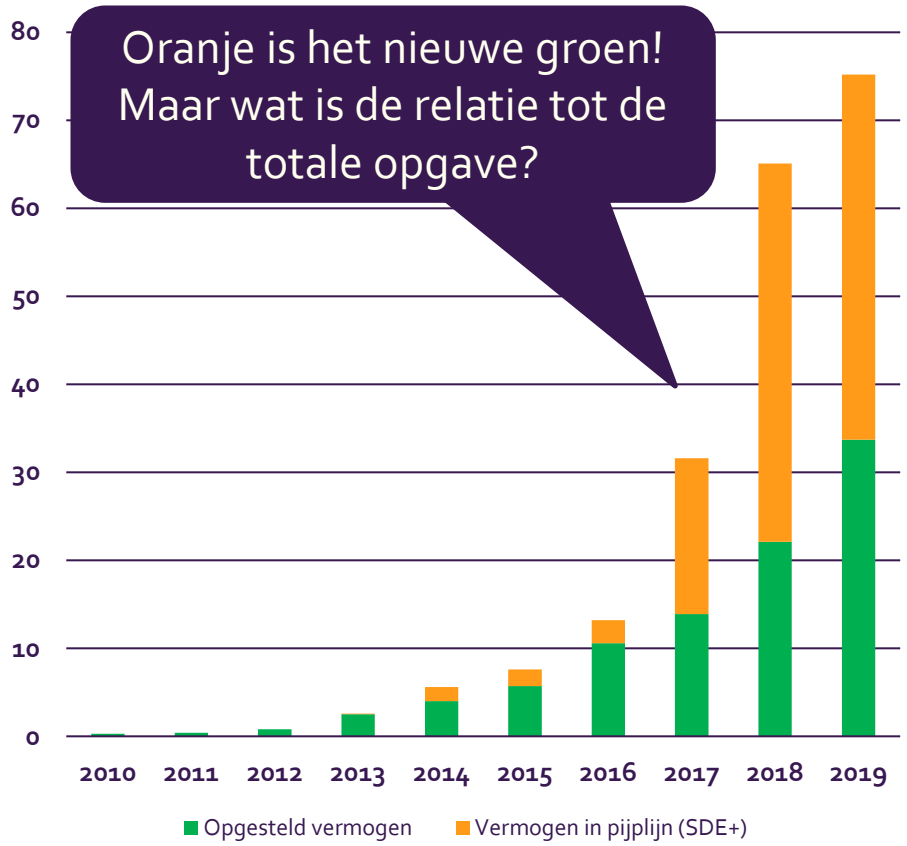

Windturbines Arnhem Bron: Klimaatmonitor

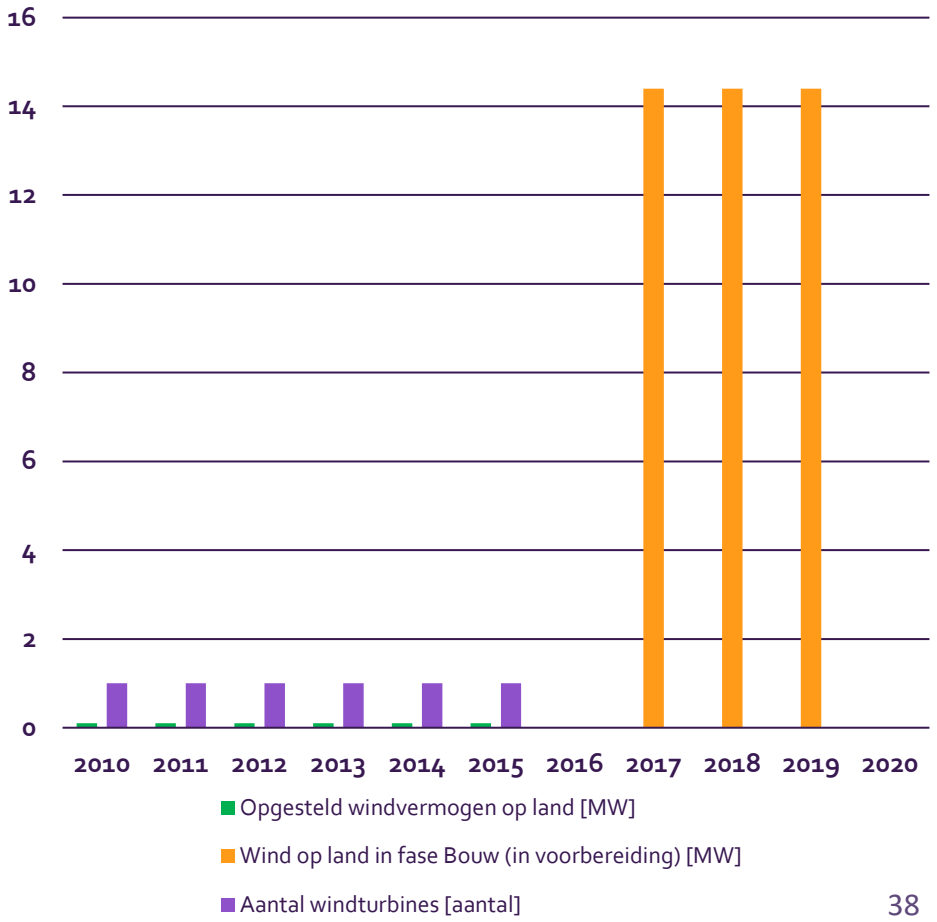

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

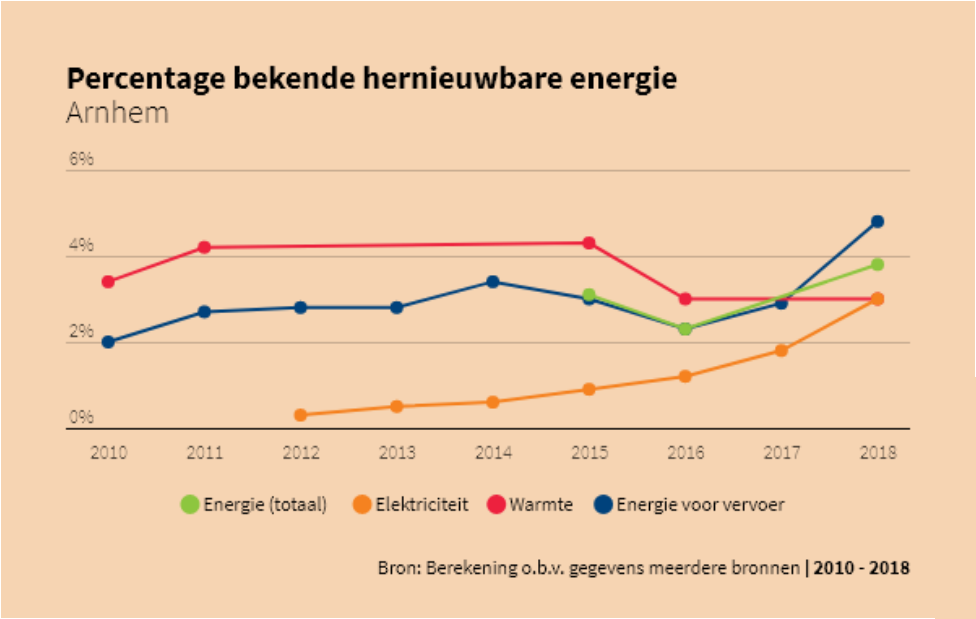

Toelichting?

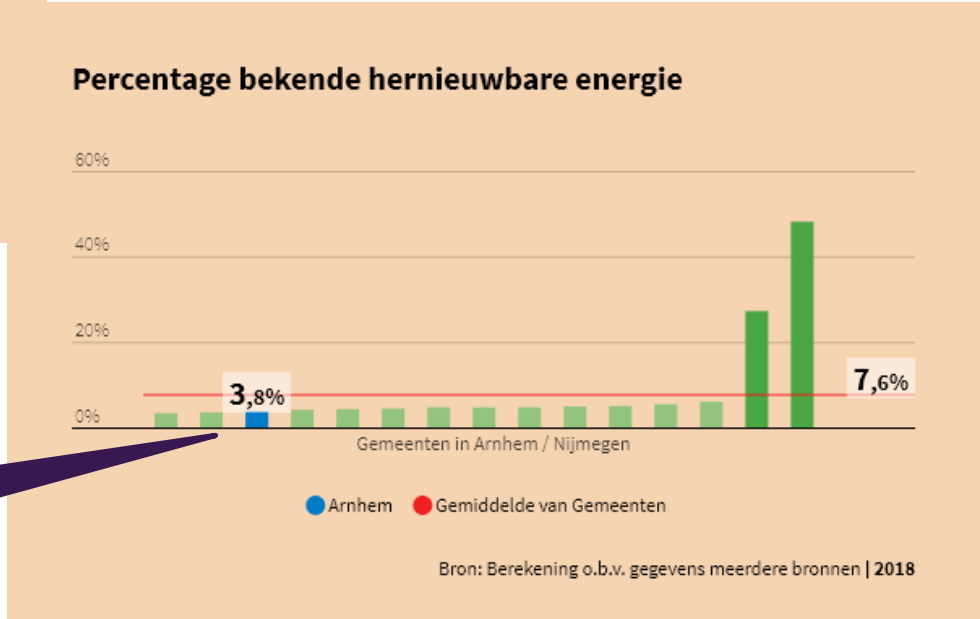

Ondanks ambities en inspanningen "scoort" Arnhem niet direct hoog t.o.v. landelijk gemiddelde of regio.

Bijlage 1: Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik verkeer en vervoer (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

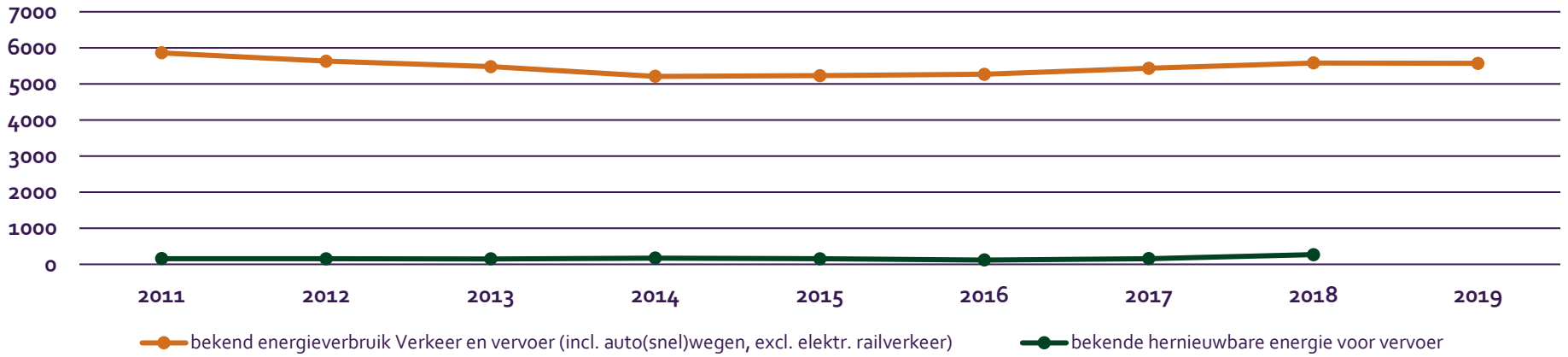

Warmteverbruik versus bekende hernieuwbare warmte
Bron: Klimaatmonitor

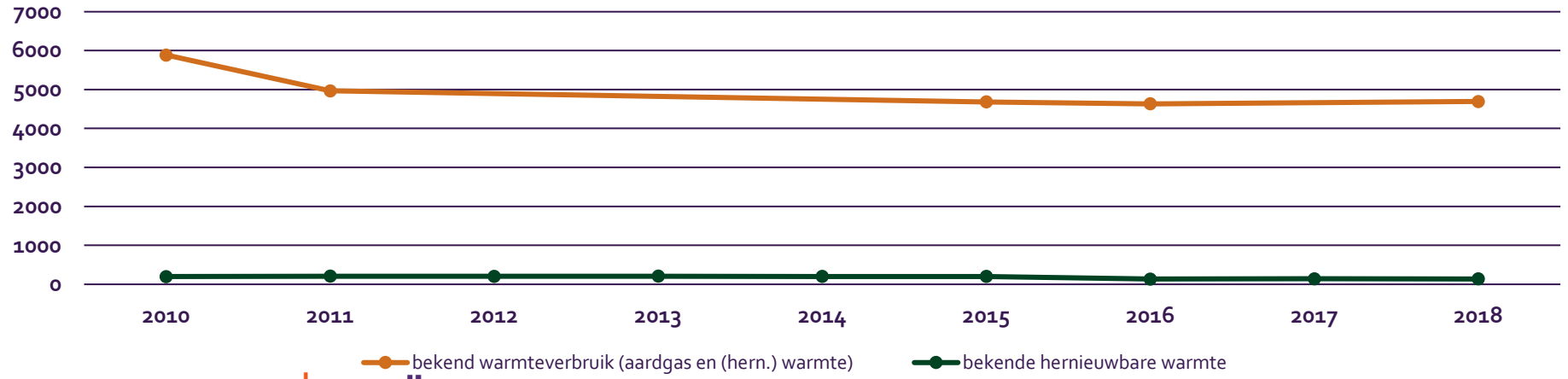

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Elektriciteitsverbruik versus bekende hernieuwbare elektriciteit
Bron: Klimaatmonitor

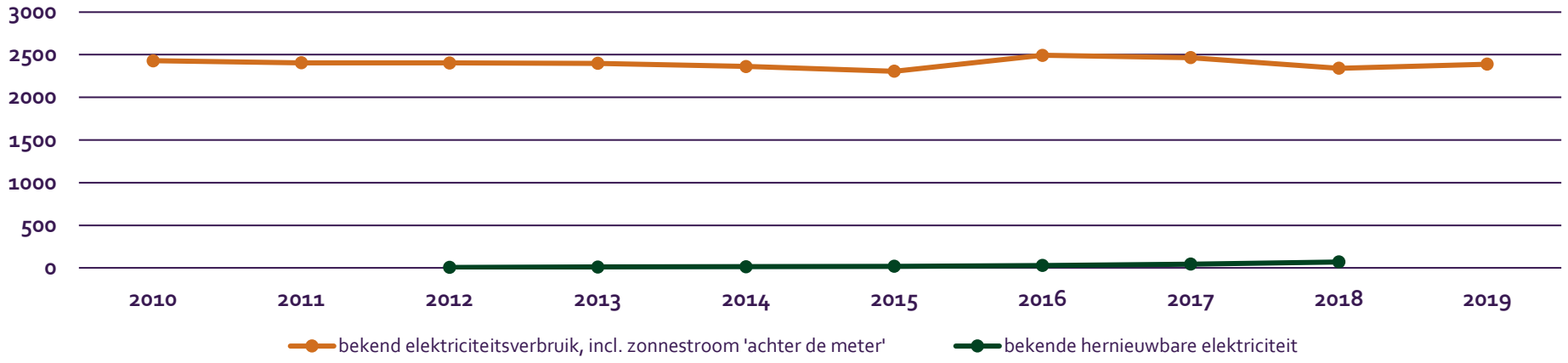

Bekende hernieuwbare Energie (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

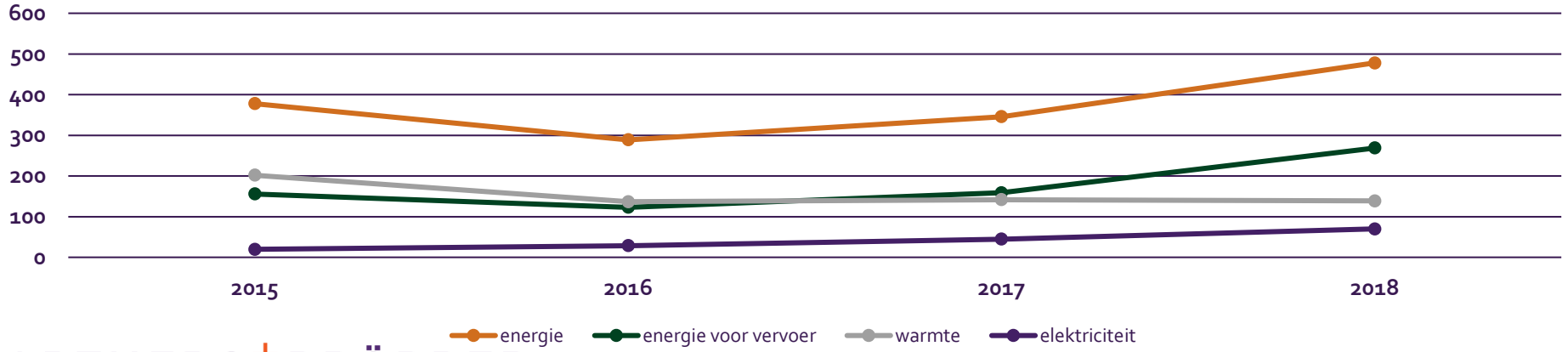

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

Ambitie uit Programmabegroting 2020:

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat wilden we bereiken'

Wat willen we bereiken? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Binnen het deel waar de gemeente invloed op heeft, is het effect en de snelheid ervan mede afhankelijk van onze rolneming. We willen als Arnhem koploper zijn op het gebied van duurzaamheid. Koploper zijn betekent dat we activiteiten realiseren met een grotere impact dan andere gemeenten, of dat we nieuwe aanpakken, initiatieven of (sociale) innovaties ontwikkelen en toepassen. Een koploperpositie in een energietransitie thema past Arnhem. Nu al kiezen startups en multinationals die dagelijks samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen ervoor om dit vanuit Arnhem te doen. In lijn met het landelijke Klimaatakkoord geven we invulling aan de stedelijke energietransitie aan de hand van de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalig opwekking.	Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.	De tekst in de begroting geeft een beeld van de richting voor het beleidsterrein. De tekst kan nog concreter beschrijven wat het beoogde maatschappelijk effect is. Wat houdt een 'grotere impact' in? Hoeveel energie wil je besparen? Hoeveel CO2 wil je reduceren? Etc. De tekst in de jaarstukken geeft geen inzicht en duiding van de stand van het beleidsterrein. Wat zijn de ontwikkelingen voor de 4 genoemde deelprogramma's? Lukt het om al deze deelprogramma's/ reductiedoelen zoals beoogd te realiseren?
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Als vervolg op landelijke afspraken geven we invulling aan de wijkgerichte energietransitie. Onderdeel van de warmtetransitie is ook dat we uiteindelijk van het aardgas gaan. Uiterlijk eind 2021 heeft elke gemeente dan ook een transitievisie warmte. In deze visie legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en - infrastructuren bekend zijn.	Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.	De verantwoording is vrij abstract opgesteld. Wat is de impact dan precies? Wat zijn de beperkingen waar over gesproken wordt?
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Daarin is bepaald dat we in 2030 49% CO2-reductie moeten hebben behaald ten opzichte van 1990 en in 2050 80-95% reductie. In het Gelders Energieakkoord, dat ook door Arnhem is ondertekend, is afgesproken dat de Gelderse regio's geen 49% maar 55% CO2 reductie nastreven in 2030. Arnhem zal niet de volledige CO2 reductie binnen haar eigen grenzen kunnen behalen. De huidige mogelijkheden voor duurzame energie opwekking op grote schaal vraagt om ruimte. Door het stedelijke karakter en de beperkte beschikbare ruimte in het buitengebied zijn er niet voldoende mogelijkheden om helemaal zelfvoorzienend te zijn. Hierdoor ligt een deel van de opgave buiten Arnhem.	Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.	Het doel van 55% reductie in 2030 in de begroting is mooi SMART opgesteld. Dit kan een hele goede effectindicator zijn om op te nemen in de P+C cyclus. De verantwoording geeft geen inzicht in het huidige % reductie. Waar staan we nu? Alle gestelde doelen zijn meer uitvoeringsprestaties dan doelen die een gewenst maatschappelijk effect beogen (bv. % reductie CO2)

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.	Goede verantwoording, al past deze tekst beter bij het kopje 'wat wilden we bereiken', omdat het meer een verantwoordig is over het algemene effect dat je wilt bereiken i.p.v de geleverde (uitvoerings-)prestatie. Door de heldere indeling in de kopjes die terug komt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.
Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030	In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.	Dit gaat over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is vooral inzichtelijk als de jaarstukken ingaan op uitvoeringsprestaties (bv aantal huizen van gas af).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 1)		
Transitievisie warmte. Op basis van de warmteverkenning bereiden we een transitievisie voor, voor alle wijken in Arnhem. In de transitievisie warmte legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en -infrastructuren bekend zijn.	De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte.	Deze verantwoording gaat vooral over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is wenselijk om ook meer te verantwoorden op de uitvoeringsprestaties (bv gerealiseerd aantal huizen van gas af, aantal gevoerde wijkgesprekken).
Voortouw nemen. Waar wijken zich niet spontaan organiseren rond energie- en klimaatvraagstukken, neemt de gemeente het voortouw om bewoners bij elkaar te brengen. Niet iedereen is in staat om mee te komen in de energietransitie. Zeker niet als er prangende kwesties bij mensen spelen rondom veiligheid, leefbaarheid, schulden of andere problemen in de privésfeer. De energietransitie moet voor iedereen toegankelijk zijn.	Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording, doordat ook transparant het pijnpunt wordt benoemd. Verder is ook het noemen van de uitvoeringsprestatie van circa 1.000 woningequivalenten inzichtelijk.
Wijkinitiatieven. Arnhem streeft naar een goede en tijdige betrokkenheid van inwoners bij de grote opgave van de energietransitie en stimuleert de initiatieven in de stad. En niet zonder succes want ondertussen is er in Arnhem sprake van ruim twintig initiatieven in wijken en draaien vier wijken mee in het 'Wijken van de toekomst'-programma binnen het Gelders Energieakkoord (Spijkerkwartier, Alteveer Cranevelt, Heijenoord Lombok en Hoogkamp). Om die ontwikkeling voort te zetten en om wijkinitiatieven in positie te brengen als sterke intermediair tussen wijk en gemeente in het langdurige proces van de energietransitie in de stad, zal de ondersteuning een structureel karakter krijgen. Het AANjaagfonds speelt daarbij een belangrijke rol.	In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Deze tekst gaat naast beleidsvoorbereidingen (werken aan energietransitieplannen) ook in op de uitvoeringsprestaties (15 initiatieven gefinancierd). Dat is inzichtelijk.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 2)		
Ruimtelijke ontwikkelingen. Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in de stad zal de gemeente met initiatiefnemers komen tot afspraken over de invulling van hun eigen verantwoordelijkheid in de energietransitie, maar ook de relatie leggen met de opgave en kansen in de omgeving van de ontwikkeling.	De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.	Vrij abstracte tekst.
Ondersteunend beleid. Om de wijkgerichte energietransitie vorm te geven zal er op landelijk, regionaal en stedelijk niveau ondersteunend beleid en instrumentarium worden doorontwikkeld. Op regionaal en stedelijk niveau heeft de gemeente directe invloed op de ontwikkeling hiervan. Beleid wordt doorontwikkeld op de thema's financiering en betaalbaarheid, bewustwording en energiearmoede, collectieve infrastructuur, bronnenontwikkeling, wet- en regelgeving, organisatie en arbeidskrachtontwikkeling en innovaties. In de energietransitie zijn er ook kansen voor Arnhemse bedrijven om in de wijken innovaties mee te ontwikkelen en toe te passen. Bij de Arnhemse aanpak in de komende jaren worden nadrukkelijk (Arnhemse) innovatieve bedrijven uitgenodigd om mee te denken en mee te doen in de wijkgerichte energietransitie.	In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.	Deze tekst gaat vooral in op beleidsvoorbereidingen (website ontsluiten, Plan van aanpak Energiearmoede) en minder in op de uitvoeringsprestaties (zoals aantal verduurzaamde woningen, aantal geadviseerde bewoners en bedrijven).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
De regio Arnhem Nijmegen stelt een Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen op.	Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Vooral ook door het grote aantal genoemde uitvoeringsprestaties (zoals 110 energiecontroles, 24 aanvragen en 22 toekenningen, 15 energiescans, 46 nieuwe SDE+ beschikkingen, 500 laadpunten, 4 windmolens, etc.)

BEHANDELRESULTAAT

Informatief/Meningsvorming (1) 02 juni 2021

GEMEENTE Arnhem

Raadsvoorstellen Perspectiefnota 2022-2025 en Turap-1 2021 en Jaarstukken 2020

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	A. Marcouch

Resultaat van bespreking:

Aanwezig de raadsleden/fractievolgers: Maref (VVD), Van Dillen-Koorn (CDA), Van Ommen (D66), De Groot (PvdD), Nede (CU), Navis (GroenLinks), Visser (PvdA).
Afwezig: PVV, SP, Arnhem Centraal, DENK Verenigd Arnhem en Arnhemse Ouderenpartij.

Verder aanwezig: Marcouch (burgemeester), Van der Laan (adviseur).

Verloop
De raadskamer heeft o.a. over de volgende onderwerpen met de portefeuillehouder gesproken: Bibob evaluatie, rechtsbescherming, pand 66, wietexperiment, Regulering prostitutie en seksuele uitbuiting, strategisch veiligheidsadviseur, politiecapaciteit, Kadernota Veiligheid, overlast.
De burgemeester kondigt aan dat de raad op heel korte termijn via een raadsbrief wordt geinformeerd over de ontwikkelingen m.b.t. rechtsextremisme en radicalisering.

Technische vraag
De fractie van D66 had de volgende technische vraag voor de burgemeester:
Kan het college aub voor ons op een rijtje zetten veranderingen er zijn in de organisatie van het nieuwe programmateam veiligheid in relatie tot: de uitvoeringsorganisatie, de partners in de stad en de regio en het door de raad vastgestelde beleid?

Toezegging
De burgemeester zegt toe om de raad te informeren over de laatste stand van zaken met betrekking tot deelname van Arnhem aan het experiment gesloten coffeeshopketen

Moties en/of amendementen
De fractie van de VVD kondigt een motie aan.

Conclusie
De voorzitter concludeert met instemming van de raadskamer dat de meningsvormende 1 bespreking is afgerond.

De raadsadviseur,

P. Wielaard

De voorzitter,

C. Prinsen

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 564719

Onderwerp: Perspectiefnota 2022-2025

Voorstel

1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

Inleiding

Hierbij bieden wij u de Perspectiefnota 2022-2025 aan waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.
De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie. Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

Uitnodiging gezamenlijke verrijking
Komende tijd - waarin wij hopelijk naar een steeds meer geopende samenleving gaan - zullen wij met elkaar steeds beter in beeld moeten krijgen wat de belangrijkste ontwikkelingen voor de toekomst zijn in relatie tot corona. Ook zullen wij in onze stad steeds beter zicht krijgen op de effecten. Wij vinden het dan ook goed met elkaar tot een uitwisseling van gedachten te komen over hoe college en raad zich

Gemeente Arnhem

daarin (verder opstellen). Wij nodigen de raad van harte uit voor een bijeenkomst die wij organiseren waarbij we ons ook laten inspireren door deskundige inzichten, bijvoorbeeld vanuit de belangrijke planbureaus. Graag gaan wij met uw raad in overleg voor een passend moment in komende periode.

Ambities in samenhang
We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Onze ambities pakken we met andere woorden in samenhang op. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

Tegelijkertijd houden we de weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de Begroting 2021, waarbij de weerstandfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4. Hiermee bouwt het college aan een stevig financieel fundament om Arnhem in de toekomst op verder te bouwen.

Beoogd effect

De uitkomsten van de besluitvorming over de Perspectiefnota te betrekken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022

Argumenten

1.1 *Actualisatie begrotingskader*
Met de Perspectiefnota 2022-2025 worden de begrotingskaders bijgesteld op basis van autonome ontwikkelingen, uitvoering moties, onvermijdelijke beleidsintensiveringen en beleidswensen. In de Begroting 2022 zullen deze kaders verder worden ingevuld.

1.2 *Integrale aanpak beleidsintensiveringen*
De uitdagingen waar Arnhem voor staat hebben niet slechts één facet. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten. .

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Impact coronacrisis*
Ten opzichte van de Perspectiefnota 2021-2024 is het inzicht in de gevolgen van de coronacrisis nu vele malen groter. Met de vaccinatiecampagne die vordert komt er ook steeds meer zicht op de situatie na de crisis. Toch zijn er veel onzekerheden de komende tijd. Hoe zal de bedrijvigheid zich herstellen, wat zijn de werkelijke achterstanden in de zorg die zijn opgelopen, welke (langdurige) effecten zijn er op mensen zonder werk en op Arnhemmers in armoede en met schulden, zijn er sectoren die onverwachts minder soepel opstarten na de crisis. Het blijft van belang deze ontwikkelingen de komende tijd nauwkeurig te volgen.

1.2 *Ontwikkelingen gemeentefonds*

Alle onderzoeken in het kader van de herijking van het gemeentefonds zijn afgerond. Op dit moment lopen de diverse consultatietrajecten. Het nieuwe kabinet moet een besluit nemen over de invoering

van de herijking. Daardoor zijn de exacte gevolgen daarvan nog een grote onzekerheid voor de toekomst.

Participatie

De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies/plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden en/ of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota maken we dit inzichtelijk.

Daarnaast starten we dit jaar met het verbeteren van de informatievoorziening over de Perspectiefnota. Hierbij zetten we in op de trede 'informeren' van de participatieladder. We maken bij de concept Perspectiefnota een infographic en een animatie. Hierin zullen we uitleggen wat de Perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. Deze grafische weergave zullen we (rond 1 mei) breed verspreiden via social media en op de gemeentepagina van de Arnhemse Koerier. Daarnaast betrekken we inwoners bij de Perspectiefnota via de participatietool meedenken.arnhem.nl. Ook dat start rond 1 mei.

Financiën

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve toegevoegd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. In deze Perspectiefnota voorzien we de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2025
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 doorgroeit naar 1,4.

In de Perspectiefnota wordt hiernaast expliciet stilgestaan bij de ontwikkeling van de financiële positie. Daarbij wordt ook toegelicht hoe uitvoering wordt gegeven aan motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'. We beschouwen deze motie daarmee als afgehandeld.

Bij de Perspectiefnota wordt in navolging van motie 20M277 een lijst met indicatoren gevoegd uit de verschillende rapportages zoals die aan de raad worden aangeboden. Zoals in de Auditcommissie van 15 maart toegelicht is dit een tussenstap in het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022.

Uitvoering

De besluitvorming van de raad over de Perspectiefnota 2022-2025 wordt betrokken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2022, die eind september 2021 aan uw raad wordt aangeboden.

Communicatie

Er is een persbericht verzonden over deze Perspectiefnota. Daarnaast wordt middels een infographic en een animatie inzichtelijk gemaakte welke keuzes en ambities worden gemaakt. Via meedenken.arnhem.nl worden enkele vragen onder Arnhemmers uitgezet als consultatie op deze perspectiefnota. De resultaten hiervan ontvangt u gebundeld in een na te zenden bijlage vóór de raadsbehandeling Daar waar van toepassing worden externe partijen door hun gemeentelijke accounthouders op de hoogte gebracht van besloten maatregelen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Perspectiefnota 2022-2025

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	564719

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: ;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. 1. De voorliggende Perspectiefnota 2022-2025 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Titel/onderwerp: **Perspectiefnota 2022-2025 / Turap-1 2021/ Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2020)**

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 3774087 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Mw. N. Bouwman
Portefeuillehouder:	**Portefeuille wethouder Van Dellen** Economische Zaken/ Acquisitie, Van Bedrijven Weten, Circulaire economie, G32 economische pijler, regio, provincie, citymarketing Sport, Publieke dienstverlening, Automatisering, Personeel en Organisatie, Bedrijfsvoering, Communicatie, Project Kleefse Waard	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	Informerend/ Meningsvormend 1		
Toelichting			

Agendacommissie
De agendacommissie heeft besloten, vanwege de onderlinge samenhang, de meningsvorming 1 (M1) van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1 2021, de Jaarstukken 2020 (incl. geheime FJP) te behandelen. De behandeling vindt geordend per portefeuillehouder plaats, separaat in verschillende raadskamers.

Perspectiefnota 2022-2025
De Perspectiefnota 2022-2025 kijkt vooruit tot na de crisis De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:
- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen

In deze Perspectiefnota leest u per thema de ambities van het college en welke extra investeringen en financiële uitwerking het college voorstelt aan de gemeenteraad, om deze de komende jaren te realiseren. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022.

Ambities
Het college wil de stad nog beter maken op zijn sterke punten en tegelijk zorgen dat ieder Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en mee kan doen. Door verschillende ambities in samenhang te zien en opgaven te combineren en integraal aan te pakken verbetert de leefbaarheid in de stad in de breedte. De Arnhem-Oost aanpak is hierbij één van de speerpunten voor het college.
Tegelijkertijd houdt het college de financiële weerbaarheid van de Arnhemse begroting in het oog. Deze blijft op het niveau uit de begroting 2021, waarbij de weerstandsfactor in 2025 doorgroeit naar 1,4.

Participatie

	De Perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin plannen en visies op diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visie en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaatsgevonden of zijn nog aan de gang. In de Perspectiefnota vindt u dit terug. Het college heeft inwoners geïnformeerd over de Perspectiefnota via een infographic en een animatie. De zijn inwoners zijn uitgenodigd om via social media hun mening te geven over de Perspectiefnota. Daarnaast heeft het college, op verzoek van de agendacommissie, inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad. De uitkomsten van beide acties vindt u terug in het bijgevoegde stuk "Participatie en de Perspectiefnota". **Uitvoering moties** In de Perspectiefnota treft u de toelichting aan hoe het college uitvoering wil geven aan de motie 20M255 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' evenals de motie 'Realistischer inschatten nieuw beleid' (20M20g). Meer informatie over de uitvoering treft u aan in de raadsbrief d.d.11 mei 2021 (de moties en de raadsbrief zijn bij de stukken gevoegd). Daarnaast wordt in navolging van motie 20M277 een lijst van indicatoren gevoegd uit verschillende rapportages, dit om het meetbaar maken van de doelen in de Begroting 2022. **Risico's** De Perspectiefnota bevat een bijlage: Impactanalyse gevolgen coronacrisis. Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van de verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder ander betrekking op de feitelijke financiële impact op de gemeentelijke begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit **Turap-1 2021** Het raadsvoorstel Turap-1 2021 zal in samenhang met de Perspectiefnota behandeld worden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaal effect in het uitvoeringsjaar 2021. In de Turap-1 zijn deze effecten in detail toegelicht. De Tuarp-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap-1 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter. Om de raad vroegtijdig te informeren over een geactualiseerde begroting ligt er een raadsvoorstel ter vaststelling i.p.v. een brief. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. **Jaarstukken 2020 (incl. Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)** In de Jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota FJP opgenomen. De FJP bevat een geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten, de toekomstige winstverwachting, de te verwachten verliezen, de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd. Door vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2002 kan decharge verleent worden aan het college van B&W voor het gevoerde beleid. Meer informatie vindt u terug in het bijgevoegde raadsvoorstel. De auditcommissie heeft in haar vergadering van 12 mei de Jaarstukken en de daarbij behorende accountantsverslag besproken. De bevindingen zijn terug te vinden in de brief d.d. 19 mei, die zij hierover naar de raad hebben gestuurd. De brief is bijgevoegd. **Duisenbergmethode**

	Een viertal raadsleden hebben onderzocht of de raad zijn controlerende taak goed kan uitvoeren door de informatie die in de jaarstukken te vinden is. Zij hebben daarbij onderzoek gedaan volgens de Duisenbergmethode. Zij hebben onderzoek gedaan naar het programma Klimaat& Energie in de Jaarstukken van 2020. De uitkomsten zijn te lezen in bijgevoegde analyse "Analyse jaarstukken - Klimaat en Energie en kunnen betrokken worden bij de behandeling van de Jaarstukken 2020. **Proces** 1. De periode van technische vragen stellen is afgerond. De bundel met technische vragen en indien voor handen de antwoorden, is geplaatst bij de stukken op Ibabs. Deze bundel zal indien er nieuwe antwoorden zijn opnieuw geplaats worden in iBabs. Dit zal met een notificatie gepaard gaan. Er heeft de mondelinge technische briefing door ambtenaren op 12 mei plaatsgevonden. 2. De M1 uitloop datum is voorzien 9 juni. 3. De M2 van de Perspectiefnota en de Turap-1 zal in samenhang op woensdag 23 juni plaatsvinden. 4. Woensdag 30 juni zal de besluitvormende raadsbehandeling zijn. Voor details verwijs ik u naar de bijgevoegde notitie "Vervolgproces behandeling Perspectiefnota 2022-2025" die de agendacommissie heeft vastgesteld. Deze notitie is bij de stukken gevoegd. **Vervolgproces Jaarstukken en FJP** De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Afronden I en M1 fase Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en Jaarstukken 2020 (incl. FJP 2021)
Spreekrecht publiek	Ja
Behandeladvies	Het betreft een informerende/ meningsvormende behandeling van de Perspectiefnota 2022-2025, Turap-1 2021 en de Jaarstukken 2020 (incl. de FJP) en vindt in raadskamers, geordend per portefeuille plaats. <u>Informerende fase</u> De informerende fase bestaat uit de mogelijkheid voor insprekers om de gemeenteraad toe te spreken en eventuele vragen te beantwoorden. Op dit moment heeft er één inspreker zich gemeld. De portefeuillehouder is welkom als toeschouwer, maar heeft geen rol bij deze behandeling. Na deze fase zal gestart worden met de M1 behandeling van de Perspectiefnota in samenhang met de Turap-1, de Jaarstukken en de FJP. <u>Meningsvormend (M1)</u> - De behandeling van de M1 zal plaatsvinden in twee termijnen, te beginnen met het termijn aan de zijde van de raadskamer. De portefeuillehouder reageert op vragen in zijn eigen eerste termijn. Interrupties zijn toegestaan. - De behandeling zal (meer) vraag gericht zijn en er zal door de voorzitter voorgesteld worden om volgens de ordening van de onderwerpen van de portefeuille-indeling de vragen te stellen, zie bovenaan in het behandeladvies. - Er is geen volgorde voorzien in vragen stellen m.b.t. de 4 voorliggende raadsvoorstellen. - In de tweede termijn kunnen woordvoerders reageren op de eerste termijn van de portefeuillehouder en op elkaar en aangeven of zij moties en/of amendementen overwegen in te dienen. Hierbij is het wenselijk als de fracties aangeven m.b.t. welk raadsvoorstel zij overwegen een motie danwel amendement in te dienen. In de uitkomst van de Meningsvormende (MI) behandeling van de Perspectiefnota is voorzien. Deze zal plenair plaatsvinden op woensdag 23 juni. De Jaarstukken (incl. geheime FJP) volgen vanaf de M2 een eigen proces. De

	Gemeente dient uiterlijk 15 juli door de gemeenteraad vastgestelde stukken aan te beiden aan de provincie Gelderland.
Bijlagen	

Raadsvoorstel Perspectiefnota 2022-2025
Bijlage Perspectiefnota 2022-2025
Participatie en de Perspectiefnota 11 mei 2021
Raadsbrief 11 mei 2021 m.b.t. uitvoering moties Aangenomen Moties: 20M209g, 20M255, 20M277
Notitie proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025 (agendacommissie 10 maart 2021)
Raadsvoorstel Turap-1 2021
Bijlage 1 - Turap-1 2021
Bijlage 2 - begrotingswijziging 210040W043
Bundel technische vragen en antwoorden
Raadsvoorstel "Jaarstukken 2020 incl. FJP 2020"
Bijlage 1 - Jaarstukken 2020
Bijlage 2 - Controle verklaring jaarstukken 2020
Bijlage 3 Accountantsverslag 2020 Deloitte
Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag
Bijlage 5 - Begrotingswijziging resultaat bestemming
Bijlage - 6 Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad
Brief auditcommissie 19 mei 2021
Duisenbergmethode: Analyse Jaarstukken 2020-Klimaat en Energie
Duisenbergmethode: presentatie 26 mei

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Vooraf

Voor u ligt de Perspectiefnota 2022-2025 waarin we onze ambities voor de komende jaren beschrijven en aangeven welke keuzes we daarbij maken. We kijken vooruit en richten onze blik op de toekomst. Op Arnhem ná de coronacrisis. We werken stevig verder aan onze ambities om de stad groener, beter en gezonder te maken. Door te investeren in onze stad en onze ambities in samenhang op te pakken, komen we sterker uit de crisis. Alle Arnhemmers profiteren daarvan.

Stond 2020 vooral in het teken van het hoofd bieden aan corona en herstel uit de crisis, vanaf 2021 kijken we weer vooruit tot na de crisis. Vorig jaar maakten we daar met de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis al een mooie start mee. Dit jaar gaan we daar mee verder.

Arnhem wil een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.
Tegelijk pakken we de problemen aan waar we mee te maken hebben.
Wel zijn er nog veel inwoners zonder werk, met een laag inkomen of een bijstandsuitkering. Daarnaast zijn de verschillen tussen gezond en ongezond soms groot.

We maken de stad nóg beter op zijn sterke punten en zorgen er tegelijk voor dat iedere Arnhemmer daarvan profiteert, kansen krijgt en kan meedoen. Dát is onze ambitie voor de komende jaren, waar we veel energie is zullen steken.

We staan samen voor deze uitdagingen. Want Arnhem, dat zijn we allemaal: bestuur, ambtelijke organisatie, bedrijven, en vooral de inwoners. Samen maken we onze stad mooier, beter en socialer. Dat is de opdracht voor ons allemaal.

Inhoudsopgave

Vooraf **1**

1. Arnhem sterker uit de crisis **5**

2. Meedoen in een socialer Arnhem **7**
2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 10

3. Wonen in een duurzamer Arnhem **17**
3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 19

4. Genieten van een nog mooier Arnhem **23**
4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 26

5. Open en verantwoord besturen **27**
5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking 31

6. Totaalbeeld **37**

Bijlage **39**

1. Arnhem sterker uit de crisis

Arnhem komt uit een crisis die ze sinds de Tweede Wereldoorlog niet heeft meegemaakt.
De pandemie heeft ook in onze stad diepe sporen achtergelaten. Naast het persoonlijk verlies van Arnhemmers die hun naasten verloren door het virus, waren er ook grote economische en sociale gevolgen: winkels gingen dicht, scholen sloten tijdelijk hun deuren, terrassen en musea bleven leeg, de anderhalvemeter-samenleving is nu meer dan een jaar een feit.
De gemeente nam in het voorjaar van 2020 direct maatregelen om de crisis het hoofd te bieden, maatregelen die ook in 2021 en verder blijven gelden. Er kwam een herstelagenda waarin de gemeente extra steun uittrok voor bewoners en bedrijven die in de knel dreigden te komen. Nu de vaccinaties op stoom komen, gloort er voorzichtig licht aan het einde van de tunnel. Nu is het zaak om door te pakken. Met deze perspectiefnota willen we ervoor zorgen dat Arnhem en de Arnhemmers straks sterker uit de crisis komen.

Ook na corona wil Arnhem een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad zijn. Een toekomstbestendige en duurzame stad. Een stad met leefbare, veilige en sociale wijken. Voor iedereen die er woont of werkt. Een inclusieve stad. Goed bereikbaar over weg, water en spoor. Een stad met een rijke geschiedenis, een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat en een aantrekkelijke binnenstad. Maar ook een ondernemende stad met ruimte voor bedrijven. Een stad die vooroploopt op het gebied van duurzaamheid en energie.

Dat zijn mooie ambities, maar nog niet alle Arnhemmers zien dat terug in hun dagelijks bestaan. We willen dat alle Arnhemmers een inkomen hebben waarmee ze rond kunnen komen, dat ze de baan kunnen vinden die ze nastreven. We willen een Arnhem waar de verschillen tussen gezond en ongezond, tussen arm en rijk niet zo groot zijn als nu, waar de tweedeling afneemt. In onze plannen voor het komende jaar houden we er daarom nadrukkelijk rekening mee dat deze ten goede komen aan alle Arnhemmers, dat iedereen kansen krijgt en mee kan doen.

Om dat te bereiken breken we door muren heen: we verbeteren de leefbaarheid in de wijken door scholing, banen, wegwerken van armoede onder kinderen en het vergroten van de veiligheid met elkaar te verbinden. Die onderwerpen zijn immers nauw aan elkaar verbonden. De neergaande spiraal in zwakke buurten willen we de komende jaren ombuigen, zodat Arnhemmers weer zicht krijgen op een betere buurt, meer werk en meer kansen. Zo voorkom je dat jongeren voortijdig school verlaten en in de criminaliteit belanden of dat mensen hun baan verliezen.

We verbinden onze ambities op veel meer gebieden. Door groen in de openbare ruimte, sport en gezondheid met elkaar te combineren. Door ondernemers te helpen, zo banen te creëren en daarmee ook de armoede aan te pakken. Of door de energietransitie in de wijken met enthousiaste wijkparticipatie aan te pakken.

We investeren in de economische kracht van de stad, met ‘duurzaamheid en energie’ als belangrijk vlaggenschip. We maken Arnhem gezonder, diverser en nóg groener. Dé cultuurstad van het oosten. Een gastvrije stad. We bereiden Arnhem verder voor op de toekomst. Klimaatbestendig en duurzaam, met een goede bereikbaarheid en voldoende woningen. Met deze investeringen zorgen we op korte termijn voor nieuwe werkgelegenheid en voor versterking van de lokale economie.

De gevolgen van de coronacrisis proberen we dus op te vangen door gelijktijdig te investeren in de wijken, in onze bewoners, in duurzaamheid én in de economie. Die aanpak past ook geheel in het advies van de gezamenlijke planbureaus hoe om te gaan met deze crisis en vooral: de tijd die erna komt. Als corona weg is, zijn we er immers nog niet. We willen ook dan klaar staan voor die ondernemers en Arnhemmers die extra risico’s lopen. We zien daarbij kansen bij duurzaamheid, digitalisering, thuiswerken of het tegengaan van leegstand in de binnenstad.

Onze ambities bereiken we niet vanaf de tekentafel in het stadhuis. We hebben onze inwoners hiervoor nodig. We móeten aansluiten bij hun beleving, gebruik maken van hun inventiviteit, met aandacht voor tradities en ervaringen in de wijken. Ook doen we dit samen met de vele partners binnen en buiten de stad. Regionaal in de groene metropoolregio, met de provincie, met het Rijk en met Europa.

In deze perspectiefnota leest u hoe we onze ambities aan elkaar verbinden en welke keuzes we daarbij maken. Keuzes die uiteindelijk hun uitwerking en financiële vertaling vinden in de Begroting 2022.

De nota is ingedeeld aan de hand van de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

Per thema beschrijven we onze ambities en welke extra investeringen en financiële uitwerking we komende jaren doen om deze te realiseren.

2. Meedoen in een socialer Arnhem

Meedoen in een socialer Arnhem betekent dat iedereen het beste tot zijn recht komt en naar zijn vermogen kan meedoen. Een stad waar Arnhemmers in al hun verscheidenheid met elkaar samenleven, elkaar ontmoeten, elkaar versterken en waar ruimte is voor verschillende inzichten en meningen. Een stad waarin Arnhemmers gelijkwaardig zijn. Waarin het niet uitmaakt of je een beperking hebt, welke achtergrond je hebt of in welke wijk je woont. Je kansen binnen het onderwijs, op werk, wonen, zorg, cultuur, sport, in het bestuur en binnen de gemeentelijk organisatie moeten gelijk zijn.

Met deze ambities en een samenhangende, wijkgerichte aanpak willen we de brede welvaart in Arnhem versterken. We werken in deze opgave nadrukkelijk samen met de sociale wijkteams, de teams Leefomgeving, maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders, scholen etc. We werken op dit moment samen met veel betrokken partners aan een integrale visie op het sociaal domein en aan een jeugdnota.

De hoofdlijnen

Vanuit meedoen in een socialer Arnhem zetten we in op: een impuls voor de wijkaanpak, het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven, het aan het werk helpen van Arnhemmers en het bieden van veiligheid aan onze inwoners.

Impuls voor de wijkaanpak

We zien veel inspanningen en mooie initiatieven die wijken sterker maken. Tegelijkertijd zien we dat we er nog niet zijn en dat in sommige wijken de leefbaarheid onder druk staat. In die wijken zijn sociaal-maatschappelijke problemen complex. Er is actie nodig op thema's als werk, onderwijs, jongeren, veiligheid, zorg en wonen.
De uitdaging is om deze acties slim te combineren, ook met de opgaven uit het fysieke domein. Denk daarbij aan woningbouwplannen en verduurzaming waarbij inwoners kunnen participeren. Of denk aan vergroening in combinatie met gezondheid en sport. Speciale aandacht gaan we besteden aan onderwijs, want de meeste kans op het tegengaan van de tweedeling zit bij de nieuwe generatie die zich nog kan ontwikkelen en die in staat is om problematiek die misschien al generaties lang bestaat, te doorbreken.

Sociaal-maatschappelijke problemen zijn het grootst in een vijftal wijken aan de oostkant van de stad (Klarendal, Geitenkamp, Presikhaaf, Het Arnhemse Broek en Malburgen). Een samenhangende aanpak van stadsvernieuwing is nodig om de leefbaarheid te verbeteren en de kwaliteit van leven te verhogen. Onder de noemer Arnhem-Oost aanpak vindt die samenhangende en wijkgerichte aanpak inmiddels plaats.

Het versterken van de veerkracht van de Arnhemmers in het 'normale' leven

Met de meeste Arnhemmers gaat het gewoon goed. Toch is er werk aan de winkel. We merken dat door corona gevoelens van eenzaamheid toenemen, gevoelens van angst en stress vaker voorkomen en meer mensen door onzekerheid in psychische nood komen. Er is risico op verlies van werk, armoede, ongezondere leefstijl en lager psychisch welbevinden. We willen Arnhemmers helpen door te zorgen dat zij hun weg kunnen vinden in alles wat er aan ondersteuning en voorzieningen is. We investeren in ontmoeting, in steuntjes in de rug voor mantelzorgers, voor kinderen en jongeren. We maken ruimte voor meer algemeen aanbod door kritisch te kijken naar gespecialiseerd aanbod. Bijvoorbeeld; liever een netwerk van sportplekken en verenigingen in de wijk dan individuele indicaties voor 'sportbegeleiding'. We willen met onze aanpak vooral ook aansluiten bij de beleving van inwoners en gebruik maken van de inventiviteit en de ervaring die er in de wijken is. Zoveel mogelijk Arnhemmers moeten een gezond, fit en gelukkig leven kunnen leiden. Daarom hebben we een lokaal sportakkoord dat een stimulans biedt aan alles wat we op gebied van sport en bewegen in Arnhem hebben. Zo versterken we de leefbaarheid en de sociale kracht in de wijken. Op dit moment vindt een herijking van de welzijnsopgave plaats. Hier liggen kansen om maatwerkvoorzieningen om te buigen naar algemene voorzieningen.

De opvang van daklozen is door corona ingrijpend en blijvend gewijzigd. De opvangvoorzieningen worden verbeterd, maar belangrijker nog is ons doel om deze groep mensen zoveel mogelijk te begeleiden naar zelfstandig wonen. Nog dit jaar worden de eerste woningen daarvoor geschikt gemaakt.

Het Uitvoeringsplan *Inclusief Arnhem* krijgt steeds meer handen en voeten. Het plan kent aan aantal focuspunten, te weten het voorkomen en tegengaan van discriminatie, versterken van de positie van inwoners met beperking, bevorderen van diversiteit in organisaties, werken aan een inclusieve gemeentelijke organisatie, en zorgen voor inclusieve gemeentelijke communicatie.

De coronacrisis laat overigens goed zien waar we samen met onze inwoners toe in staat zijn. In zeer korte tijd ontstonden uiteenlopende initiatieven gericht op het helpen van die Arnhemmers die het door corona extra moeilijk hadden. Onder andere via www.voorelkaarinarnhem.nl werden vraag en aanbod bij elkaar gebracht. Onze welzijnsinstellingen en ook veel individuele bewoners of bewonersorganisaties verdienen complimenten voor hun snelle handelen.

Doorbraak naar werk

Onze focus ligt op het aan het werk helpen van Arnhemmers die nu langs de kant staan of dreigen aan de kant te staan. Werk is de beste weg uit de armoede en draagt in belangrijke mate bij aan het gevoel van eigenwaarde van inwoners. De opgave om meer Arnhemmers aan het werk te helpen en houden pakken we zo aan dat inwoners ook geholpen worden andere problemen in hun leven op te lossen. Inwoners die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering worden door een vast contactpersoon in de eigen wijk ondersteund in de weg naar werk. Dit maakt het mogelijk naar de totale leefsituatie van een inwoner te kijken. Een belangrijke belemmering om aan het werk te gaan blijkt het hebben van schulden. Het voorkomen van schulden en verder verbeteren van de schulddienstverlening is een belangrijk thema dat hoog op de agenda staat.

Veiligheid

Veiligheid werkt door in vrijwel alle andere beleidsterreinen. Veiligheid is de basis van ons bestaan, een voorwaarde voor verbetering van ons leven. Buurtwerkers, jongerenwerkers, docenten en middenstanders trekken regelmatig aan de bel om met ons te bespreken hoezeer toenemende criminaliteit hun inzet voor de Arnhemmers dwarsboomt. Wijkveiligheid krijgt te maken met steeds grotere opgaven. Politie en justitie zien een toename in de georganiseerde misdaad. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel waarschuwt ons over de ernstige situatie in Arnhem en vraagt om een gedegen aanpak.

Met een goed georganiseerd Arnhems veiligheidsteam, dat optimaal gebruik maakt van (nieuwe) bevoegdheden zetten we ons samen met politie en justitie, met partners uit de zorgsector, met inspecties, de belastingdienst en andere maatschappelijke organisaties dagelijks in om het Arnhems veiligheidsniveau naar een normaal Nederlands peil te brengen. Dit kan onder meer dankzij de provincie en de ministeries die de inzet van Arnhem zien en waarderen met investeringen. Dat kan alleen op niveau blijven als wij onze sterk verbeterde uitvoeringskwaliteit verder weten te professionaliseren en te bestendigen.

Participatie

Waar mogelijk betrekken we inwoners bij het maken van onze plannen. De wijkprogramma's komen via gesprekken met inwoners tot stand en bij de herijking van de welzijnsopgave zijn veel contacten geweest met inwoners, verenigingen en betrokken maatschappelijke organisaties. De Teams Leefomgeving weten steeds beter wat in de wijken speelt en welk aanbod in de wijk nodig en gewenst is. Naast Rijnstad en de teams Leefomgeving, bieden ook andere partijen vormen van bewoners-ondersteuning aan in de wijken. Denk bijvoorbeeld aan de sociale wijkteams, het Sportbedrijf, Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars, de Adviesbrigade, het Kunstbedrijf of projectmanagers (Zzp-ers).

Op dit moment wordt hard gewerkt aan een integrale visie voor het Sociaal Domein; met in het verlengde daarvan een uitwerking van het jeugdbeleid en een woonzorgvisie. Voor deze integrale visie betrekken we diverse belanghebbende partijen uit het veld en verwerken we hun input in deze visie. Daarnaast hebben we tijdens deze coronacrisis zeer regelmatig overleg met verschillende partijen die in

onze stad werkzaam zijn en hebben we gesprekken gevoerd met bijvoorbeeld jongeren over hoe zij de corona crisis ervaren. Deze input gebruiken we om te zorgen dat we onze inwoners zo goed mogelijk kunnen blijven ondersteunen.

Ook betrekken we inwoners die te maken hebben met armoede en schulden bij onze beleidsontwikkeling. Bij de visie op schulddienstverlening hebben we met verschillende ervaringsdeskundigen gesproken. Zij hebben onder andere hun kennis ingebracht bij het ontwikkelen van de toolbox en de communicatie-campagne rondom schulden. Daarnaast gebruiken we de inhoudelijke expertise van verschillende doelgroepen. Zo gaan we jongeren betrekken bij de herijking van het JFP en is er een klankbordgroep gevormd van ondernemers rondom de pilot ''geldzaken en ondernemers''. Ook voor de armoedenota hebben we op verschillende manieren bewoners en intermediairs geraadpleegd; onder andere door bijeenkomsten met ketenpartners en met het jongerenplatform van Zorgbelang en door het voeren van gesprekken met gezinnen die in armoede leven en de adviesraden. Deze bewoners en ketenpartners blijven betrokken bij de uitvoering van de armoedeagenda. Bij de uitvoering van acties op het gebied van inclusie werken we ook samen met een klankbordgroep.

Gelijke kansen voor kinderen en jongeren

Nabil el Malki en Melvin Kolf wonen in Presikhaaf en wilden iets doen aan de onderwijsachterstand in de wijk. Daarom richtten ze Presikhaaf University op. Presikhaaf University organiseert huiswerkbegeleiding gecombineerd met sportactiviteiten voor kinderen en tieners. Jongeren van 16-25 jaar begeleiden de kinderen als rolmodellen en krijgen tegelijk hulp om hulp om zichzelf te ontwikkelen waarmee ze voorbereid worden op de stap richting de arbeidsmarkt. Presikhaaf University biedt kinderen en jongeren meer kansen om het maximale uit zichzelf te halen, zodat ze redzame en betrokken burgers worden. Jongeren en kinderen krijgen bovendien meer verbinding met de wijk waar zij opgroeien en zetten zich actief in voor de wijk.

De initiatiefnemers zitten in de haarvaten van de wijk, spreken de taal van de wijk en kennen er veel bewoners en professionals. Dit levert veel mond tot mond bekendheid op. Presikhaaf University betrekt ook de ouders van de kinderen en jongeren en verbindt zo het thuisfront met de school en andere organisaties in de wijk. Het team leefomgeving is opdrachtgever en medefinancier van het initiatief. Via het gemeentelijke subsidiebureau zijn de initiatiefnemers ook geholpen bij het zoeken naar andere financieringsbronnen. Presikhaaf University heeft in 1 jaar tijd, naast huiswerkbegeleiding en sportactiviteiten, samen met jongeren de energietransitie opgepakt, een doorstroomprogramma opgezet voor leerlingen die van de basisschool naar de middelbare school gaan en jongeren met schulden ondersteund.

2.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht

We onderschrijven het belang van burgerinitiatieven in Arnhem. Daarom blijft de Subsidieregeling Burgerkracht beschikbaar. Daarvoor reserveren we voor de komende drie jaar € 175.000 per jaar voor deze subsidieregeling. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan met € 400.000 uit de algemene reserve tot maximaal € 525.000. Dit gebruiken we als dekking voor de subsidieregeling.

Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)

Op woensdag 14 april is de herijking van de sociale basis (herijking welzijnsopdracht 2020) als richtinggevend voor verdere uitwerking vastgesteld. Deze visie is met inbreng van inwoners en organisaties vanuit alle wijken opgesteld. Door de voortdurende coronacrisis is het belang van een preventieve aanpak extra groot. De crisis legt veel druk op de kwetsbare groepen in de stad (laag inkomen, psychische kwetsbaarheid, eenzaamheid) en heeft daarnaast het belang van een goede sociale basis benadrukt. Grote flexibiliteit en inzet hebben de welzijnsorganisaties laten zien, onder andere de jongerenwerkers op straat tijdens de lockdown, extra activiteiten die georganiseerd zijn, de vinger aan de pols houden bij mantelzorgers, goede samenwerking met de scholen om zicht te houden op kinderen in kwetsbare posities. In de eerste jaren na de crisis moeten we er voor zorgen dat mensen in deze groepen (jongeren en ouderen) elkaar kunnen ontmoeten.
Eerder is door de raad besloten om (in het kader van de financiële zoekrichtingen jeugdzorg) een taakstelling op te nemen van € 195.000 in 2021 oplopend tot een structurele bezuiniging van € 545.000 vanaf 2022. De taakstelling van € 195.000 hebben we in overleg met onze partners (in dit geval SWOA en Rijnstad) kunnen realiseren. Wij stellen gelet op de veranderde en onvoorziene omstandigheden voor, om in 2022 en 2023 niet verder te bezuinigen op welzijn (motie 21M31), de oplopende bezuiniging van € 350.000 schorten we in de jaren 2022 en 2023 op. Daarmee krijgen we ruimte in de complexe opgave in een complexe tijd en kunnen we zoeken naar adequate oplossingen in de toekomst vanaf 2024.

Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie

Racisme is een probleem dat breed in de samenleving speelt. Door Black Lives Matter protesten van de afgelopen zomer, ook hier in Arnhem, ontstond hernieuwde maatschappelijke en politieke aandacht voor deze vorm van discriminatie. De raad nam de motie ‘Integrale Inclusievisie en actieplan’ (20M245) aan. De komende jaren zetten we extra in op het tegengaan van racisme in Arnhem. Dit kan niet zonder de nauwe betrokkenheid van Arnhemmers uit de diverse gemeenschappen en maatschappelijke organisaties. Daarom gaan we de komende maanden met hen in gesprek. Over hoe zij het probleem van racisme ervaren, en wat er waar nodig is om dit tegen te gaan en te voorkomen. Op deze wijze werken we toe naar een gezamenlijk visie en actieplan met concrete acties.
De motie ‘Met de regenboogdoelgroep samenwerken aan de Regenboogdoelen’ (20M278) vraagt om uitbreiding van het budget om de veiligheid en acceptatie van LHBTIQ+ jongeren op Arnhemse scholen te vergroten. InDifferent is een Arnhemse organisatie die zich inzet voor inclusie, diversiteit en respect op middelbare scholen in Arnhem. We zetten in op het versterken van InDifferent-netwerken.
Tot slot wordt ook de bevordering van vrouwenemancipatie in het integrale plan meegenomen.
Het centrale thema van dit plan is daarmee ‘Vrij zijn in Arnhem’.
Om deze acties uit te voeren zijn er extra middelen nodig. We zetten in 2022 en 2023 hiervoor € 200.000 in en vanaf 2024 is structureel € 36.000 beschikbaar voor de regenboogagenda voor de uitvoering van motie 20M278.

Suïcidepreventie

In Arnhem wordt, mede op verzoek van de raad, een ‘Supranet Community’ ingericht. Het gaat, kortweg, om een duurzame aanpak in het voorkomen van zelfdoding door het versterken van de samenwerking van betrokken organisaties. Onlangs heeft een ‘pitch’ plaatsgevonden bij 113 landelijk, voor het verkrijgen van tijdelijke landelijke middelen. We stellen voor structureel € 40.000 beschikbaar te stellen.

Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City

Arnhem staat voor de kernwaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Met het project Shelter City geven we aandacht en invulling aan deze kernwaarden door mensenrechtenverdedigers die in nood zitten tijdelijk een veilige plek te bieden. We willen een pilot starten van twee jaar. We maken vrede en mensenrechten bespreekbaar door hier bijvoorbeeld een voorlichtingsprogramma op scholen aan te koppelen. We willen hiervoor in 2022 en 2023 € 35.000 reserveren.

Huisvesting maatschappelijke initiatieven

In afgelopen jaren komt met regelmaat het vraagstuk van huisvesting voor armoede-initiatieven om de hoek kijken. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Voedselbank (niet het distributiecentrum), Kledingbank en Speelgoedbank. Essentiële voorzieningen voor Arnhemmers met een ontoereikend inkomen. Gedreven door vrijwilligers en vrijwillige bijdragen en gebruikmakend van vaak tijdelijke huisvesting. Op dit moment lijkt zich een kans voor te doen door een samenwerking van verschillende partijen en fondsen om tot gezamenlijke huisvesting te komen, zichtbaar in de wijk en waarbij tegelijkertijd een slag gemaakt kan worden in kwaliteit, laagdrempeligheid en dienstverlening. En dat in een periode waarin we verwachten dat het beroep op deze voorzieningen zal toenemen. Op dit moment vindt een verdere oriëntatie plaats. De verwachting is dat de benodigde gemeentelijke structurele bijdrage € 80.000 met ingang van 2022 bedraagt.

BUIG actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022.
In 2020 hebben we het tekort op BUIG zien teruglopen van 9% naar 4,5%. De Arnhemse uitkeringslasten stijgen voor het eerst sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 minder dan de landelijke lijn die is begroot. Het tekort is dusdanig afgenomen dat we over 2020 niet meer in aanmerking komen voor de vangnetuitkering.
Voor de begroting 2021 en verder passen we, conform afgesproken systematiek, de landelijke ontwikkeling toe op de realisatie van 2020. Dit leidt tot een voordeel in onze begroting van € 5,8 miljoen in 2022 aflopend naar € 3,9 miljoen vanaf 2025.

Met de aanpassingen van de prognose en begroting dient ook de risicoparagraaf bijgewerkt te worden. Het eigen risico op BUIG is, via de vangnetregeling, beperkt tot maximaal 10% van het budget. Op basis van bovenstaande prognose bedraagt het maximaal eigen risico op BUIG voor 2021 circa € 12 miljoen. Op basis van de prognose houden we in de begroting rekening met € 2,3 miljoen tekort. Voor de risicoparagraaf dient dus rekening te worden gehouden met (€ 12 miljoen - € 2,3 miljoen =) € 9,7 miljoen.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen

We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan de raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen. De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de Begroting 2021 zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het Rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel

Middelen vs inzet bedragen x € 1.000	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

**Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.*

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap 2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Armoede - Bijzondere bijstand < 21 jaar

Er ontstaat een knelpunt op de bijzondere bijstand aan inwoners onder de 21 jaar. De rechter heeft onze huidige vergoeding afgekeurd en vindt dat wij jongeren tot 21 jaar hetzelfde bedrag moeten verstrekken als jongeren vanaf 21 jaar. Het gaat om jongeren die op zichzelf wonen waarvan de ouders niet financieel willen/kunnen bijdragen. Hierdoor gaan de onvermijdelijke kosten naar verwachting structureel stijgen met € 300.000. De aanvragen bijzondere bijstand laten een fluctuerend beeld zien en er zijn nog veel onzekerheden rond corona. Daarom stellen we voor om dit knelpunt in 2021 te dekken uit de extra corona-middelen vanuit het rijk (€ 231.000, zie ook gemeentefonds). Het resterende tekort van € 69.000 kan structureel worden gedekt binnen het beleidsveld Armoede. Voor 2022 ontvangen we waarschijnlijk ook extra corona-middelen, maar de omvang daarvan is nog niet bekend. Daarom stellen we voor het budget voor bijzondere bijstand < 21 jaar structureel te verhogen met € 231.000 met ingang van 2022.

Wetswijziging schulddienstverlening Vroeg erop af

Als gevolg van een wetswijzing met ingang van 2021 moeten we met Onze Vroeg Er op Af inzet al handelen op basis van enkele signalen. We hebben voor de uitvoering hiervan een uitvoerbare en 'beperkte' uitwerking gemaakt. In 2021 experimenteren we met deze aanpak, dekking verzorgen we vanuit corona-middelen van het Rijk. De wetswijziging is zonder middelen overgekomen. Op basis van pilot maken we onze aanpak definitief. De minimale variant van deze wettelijke taak kost structureel € 207.000. Mogelijk dat uit de evaluatie van de pilot blijkt dat er meer nodig is dan de minimale variant, dus dit bedrag kan nog hoger uit gaan vallen.

Veiligheid

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Arnhem is een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben in onze aanpak van mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak). In het verlengde hiervan spelen de Wet regulering prostitutie en de aanpak seksuele intimidatie die ook om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren beschikten we over externe middelen die zijn gestopt. Daarom kennen we vanaf 2022 structureel € 175.000 toe voor de aanpak van mensenhandel en uitbuiting in de volle breedte.

Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid

De aanpak van criminaliteit en tegengaan van onveiligheid in Arnhem vraagt om heldere gegevens. Voor bijvoorbeeld de aanpak van de veiligheid in de wijken en de aanpak van ondermijning is het cruciaal dat we weten wat de veiligheidssituatie in de stad en in de wijken is om van daaruit ook de juiste inspanningen te kunnen plegen. Dit past ook bij de regierol die we als gemeente hebben.

Veel gemeenten professionaliseren het datagedreven werken aangezien goede en betrouwbaardere data cruciaal zijn om gericht te kunnen sturen op actualiteit en prioriteit. We stellen voor hiervoor € 150.000 structureel beschikbaar te stellen.

Strategische advisering programma Veiligheid invullen
Het veiligheidsteam draait goed maar is kwetsbaar. De dagelijkse actualiteit en uitvoering vraagt alle aandacht. Het ontbreekt aan strategische advisering om los van de waan van de dag te werken aan de veiligheid van de stad. Het aanstellen van een strategisch adviseur Veiligheid (structureel € 120.000), zoals ook de andere programma's kennen, betekent een belangrijke aanvulling.

VGGM: regionale verdeling kosten beroepsorganisatie brandweer Ede
Per 1 januari 2021 is een noodzakelijke aanpassing gedaan aan de brandweerorganisatie van Gelderland-Midden. Deze aanpassing is noodzakelijk omdat veelvuldig de arbeidstijdenwet werd overschreden, vooral op de brandweerpost Ede-Centrum. Het AB van VGGM heeft op 2 december 2020 besloten om deze post om te bouwen naar een 24/7 beroepsorganisatie per 1 januari 2021. De extra kosten die dit vanaf 2022 met zich mee brengt, worden met de deelnemende gemeenten verrekend op basis van de nieuwe verdeelsleutel. We onderkennen dat deze aanpassing aan de (regionale) brandweerorganisatie noodzakelijk is.
Hiermee wordt dus een collectieve financiering verondersteld binnen de kaders van de gemeenschappelijke regeling. Het structurele aandeel voor Arnhem is € 400.000.

Prognose jeugdzorg
In de raadsbrief van 7 januari 2020 informeerden wij u over een tekort op de jeugdzorg van € 12,1 miljoen. Vanaf 2022 rekenen wij nog steeds een tekort op jeugdzorg maar ten opzichte van onze verwachting voor 2020 is dit aanzienlijk afgenomen. Deze daling heeft verschillende oorzaken:
- In februari 2020 zijn nieuwe beleidsregels ingevoerd zodat meer duidelijkheid is over de toegang tot jeugdzorg.
- Vanaf 1 juli 2020 is de inkoop van jeugdzorg opnieuw ingericht waarbij de regionale inkoopvoorwaarden zijn aangepast.
- Begin 2020 is een taskforce jeugdzorg opgericht om de groeiende kosten van jeugdzorg te beperken. Deze taskforce heeft kostenbesparende maatregelen geformuleerd ter hoogte van € 5 miljoen (daarbij is de begroting overeenkomstig verlaagd). Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de raad vastgesteld en opgestart. Voor 2022 en verder wordt uitgegaan van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar.
- Daarnaast waren de kosten voor jeugdzorg in 2020 lager dan verwacht en zien we een afvlakking in de kostenstijging, die zich met name in de jaren 2018 en 2019 voordeed. De lagere kosten zijn naar verwachting het effect van de ingevoerde maatregelen en gewijzigde beleidsregels. Waarschijnlijk draagt ook de corona-crisis hier aan bij, waardoor er een lagere vraag was naar jeugdzorg.

In de jaren 2022-2024 verwachten we het relatief geringere tekort op te kunnen vangen binnen de totale zorgbegroting. De prognose vanaf 2025 is onzeker en hangt mede af van de besluitvorming van de raad over de maatregelen Jeugd en de mogelijke verhoging van het landelijke budget voor Jeugdzorg naar aanleiding van het rapport van AEF dat in december 2020 is verschenen. Op basis van deze ontwikkelingen is het lastig in te schatten of we vanaf 2025 een tekort hebben op jeugdzorg en hoe hoog dit tekort zal zijn. Daarom kiezen we ervoor dit tekort als PM op te nemen.

Tot slot is het Rijk voornemens per 1 januari 2022 het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet aan te passen. Voor Arnhem zou dit een structurele verzwaring van € 2,1 miljoen betekenen, die echter via een verhoging van het gemeentefonds wordt gedekt.

Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd

In de raadsbrief van 6 april is uiteengezet hoe de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO & Jeugdzorg structureel kunnen worden ingezet voor nieuw preventief beleid en investeringen voor de invoer van taskforce maatregelen jeugd. Specifiek is dat inzet voor complexe scheidingen, steungezinnen, POH Jeugd, Perspectiefoverleg jeugd en samenwerken aan veiligheid. In de nieuwe nota "reserves en voorzieningen" is het uitgangspunt opgenomen dat bestemmingsreserves in beginsel een tijdelijke aard hebben. Daarmee zijn bestemmingsreserves ongeschikt om structurele lasten te dekken. We stellen voor om de jaarlijkse toevoeging aan de bestemmingsreserves Transformatie Zorg en WMO en Jeugdzorg om te zetten naar een direct budget voor de hiervoor genoemde punten. Een resterend saldo van € 0,1 miljoen kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

Sport

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel tekort op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Vanaf 2023 wordt sporthal Middachtensingel in gebruik genomen. Voor beheer en exploitatie daarvan is een jaarlijks exploitatiebedrag benodigd van € 88.000. Voor de Bethanienstraat bedraagt dit € 83.000. Beide tekorten worden in de begroting verwerkt.

Investeringen in scholen en sport

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in scholen.

Toepassing Bijna Energie Neutrale Gebouwen (BENG)-eisen voor nieuwe schoolgebouwen
Per 1 januari 2021 is het nieuwe bouwbesluit van kracht met daarin opgenomen nieuwe duurzaamheidsmaatregelen. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat nieuwe (school)gebouwen conform het nieuwe bouwbesluit worden gebouwd. Dat heeft ook in financiële zin vergaande consequenties. Op basis van de huidige inzichten is een stijging van het investeringsbedrag met € 9,5 miljoen voor zo'n 14 schoolgebouwen voorzien.

Ventilatie scholen

Ter verbetering van de luchtkwaliteit en het voorkomen van verspreiding van het corona-virus in schoolgebouwen heeft het Rijk een subsidie regeling (SUVIS) beschikbaar gesteld. Via deze regeling financiert het Rijk maximaal 30% van de totale kosten voor het verbeteren van de ventilatie in schoolgebouwen. Voor de overige 70% van de kosten dienen schoolbesturen en gemeenten nadere afspraken te maken. Bij de behandeling van de Begroting 2021 is hierover de motie "Duidelijkheid voor het onderwijs" aangenomen. Aan de schoolbesturen is, onder voorbehoud van instemming raad, voorgesteld om de bijdrage van de gemeente te laten afhangen van de financiële weerbaarheid uitgedrukt in solvabiliteit van de schoolbesturen. De reguliere budgetten van de gemeente zijn ontoereikend om een financiële bijdrage te leveren. Op basis van de ingediende SUVIS-aanvragen komen wij op een gemeentelijke bijdrage van € 3,6 miljoen euro.

Huisvesting voortgezet onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor nieuwbouw of renovatie van schoolgebouwen. Dit geldt voor zowel het primair onderwijs (PO), het (voortgezet) speciaal onderwijs (VSO) als het voortgezet onderwijs (VO). Voor het voortgezet onderwijs is voor het laatst in 2010 aan planvorming en uitvoering gedaan voor de huisvesting van de scholen. Er is behoefte vanuit de gemeente en de schoolbesturen om dit te actualiseren.
Op voorhand kan al worden vastgesteld dat de huidige middelen voor onderwijshuisvesting in de (meerjaren)begroting onvoldoende zijn om eventuele grote investeringen te doen. Met de huidige middelen kan alleen uitvoering worden gegeven aan Integraal Huisvestings Plan Primair Onderwijs en het convenant (Voortgezet) Speciaal Onderwijs. We willen eind 2021 een nieuw IHP VO opstellen. Dit plan kan dan input voor de coalitieonderhandeling na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022.
Voor het doen van investeringen in het voortgezet onderwijs zijn in de huidige begroting geen middelen beschikbaar. Het schoolgebouw van Guido de Bres in Geitenkamp verkeert in een dusdanig slechte staat dat nieuwe huisvesting zo spoedig mogelijk noodzakelijk is. De kosten daarvan bedragen naar schatting ongeveer € 7 miljoen. In 2022 zal planvorming plaatsvinden, vanaf 2023 kan gestart worden met de sloop en de bouw.

Padelbanen tennisvereniging Schuytgraaf
In 2018 heeft de gemeente 2 padelbanen voor TV Schuytgraaf gefinancierd. TV Schuytgraaf betaalt deze investering terug door middel van kostprijsdekkende huur. In principe komt dit neer op een soort lening tegen 2% rente, met de padelbaan als onderpand. Dit is een groot succes. Inmiddels is het aantal leden van de tennisvereniging sterk gegroeid en is er een tekort aan ruimte om te padellen. Ze hadden 35 padelleden verwacht na 2 jaar, dit zijn er inmiddels ruim 130. De vereniging wil de constructie herhalen voor uitbreiding van het aantal banen. Hier staan wij positief tegenover en de businesscase van TV Schuytgraaf ziet er zeer positief uit. Dit betekent dat we vanuit sportbeleid € 0,1 miljoen investeringsruimte nodig hebben om dit mogelijk te maken, hier staat een kostprijs dekkende huurverhoging tegenover van € 6.578 per jaar gedurende 30 jaar.

2.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Meedoen in een socialer Arnhem					
Addendum coalitieakkoord: Burgerkracht	-175	-175	-175		I
Onttrekking BR Burgerinitiatieven Sociaal domein	175	175	175		I
Opschorten bezuiniging sociale basis (herijking welzijnsopgave)	-350	-350			I
Integraal plan voor aanpak racisme, veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ en vrouwenemancipatie	-200	-200	-36	-36	S
Arnhemse standaard toegankelijkheid openbare ruimte	-100				I
Suïcidepreventie		-40	-40	-40	S
Huisvesting maatschappelijke initiatieven	-80	-80	-80	-80	S
Vluchtelingen en statushouders Pilot Shelter City	-35	-35			I
BUIG actualisatie	5.800	4.900	3.900	3.900	S
Werk: Herstelagenda en landelijke middelen	-875	-1.125			I
Armoede- Bijzondere Bijstand < 21 jaar	-231	-231	-231	-231	S
Wetswijziging WGS t.a.v. Vroeg erop af	-207	-207	-207	-207	S
Veiligheid: Aanpak mensenhandel	-175	-175	-175	-175	S
Veiligheid: Datagedreven werken voor de aanpak van criminaliteit en onveiligheid	-150	-150	-150	-150	S
Veiligheid: Strategische advisering programma Veiligheid	-120	-120	-120	-120	S
VGGM: Verdeling kosten kazerne Ede	-400	-400	-400	-400	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd	-2.100	-2.100	-2.100	-2.100	S
Wijziging woonplaatsbeginsel jeugd dekking vanuit GF	2.100	2.100	2.100	2.100	S
Nieuw preventief beleid en investeringen t.b.v. invoer taskforce maatregelen jeugd	99				I
Sport: exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	-83	-83	-83	-83	S
Sport: Middachtensingel		-88	-88	-88	S
Investeringen in scholen en sport	-121	-513	-607	-1.026	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	**2.772**	**1.103**	**1.683**	**1.264**	

3. Wonen in een duurzamer Arnhem

Arnhem kent vele opgaven, groot en klein. Dat lijken soms afzonderlijke onderwerpen, maar heel vaak zijn ze met elkaar verbonden. Zoals het bouwen van woningen en duurzaamheid. De leefbaarheid in de wijken en armoede. De meeste winst valt te behalen door die opgaven te combineren en in samenhang aan te pakken.

Grote opgaven

Arnhem staat voor grote uitdagingen. De komende 20 jaar groeit de stad. In die periode moet bijna een kwart stad, zo'n 16.000 woningen, bij worden gebouwd om aan de vraag naar woonruimte te voldoen. Goed nieuws dat Arnhem populair is als vestigingsstad, want dat trekt ook weer nieuwe bedrijvigheid. Wel moeten we die groei in goede banen leiden. Er is nu al een tekort aan woningen in alle segmenten. Aan betaalbare huurwoningen, maar ook woningen die levensloopbestendig zijn, woningen voor kleine huishoudens, middenhuur en betaalbare koopwoningen. De behoefte ligt waarschijnlijk nóg hoger, omdat ook steeds meer mensen uit de Randstad zich in Arnhem vestigen, er een toename van arbeidsmigranten is en de regio steeds beter bereikbaar wordt. Dat alles betekent dat we daar bovenop nog meer woningen nodig hebben. Een fikse uitdaging, want de ruimte in de stad is beperkt.

We kiezen er voor om deze uitdaging niet alleen als een woningbouwopgave te zien. We hebben ook te maken met de wijkgerichte energietransitie, waar we woningen duurzamer willen maken. Het moeten ook slimmer omgaan met de bestaande woningen. Zodat stellen en alleenstaanden door kunnen stromen naar bijvoorbeeld een appartement, en er weer meer eengezinswoningen beschikbaar komen. Groei betekent een intensiever gebruik van de openbare ruimte, waardoor kwaliteitsverbetering nodig is. De groeiende stad moet tegelijk bereikbaar blijven, voor alle vormen van vervoer. We willen ook dat de stad beter is voorbereid op het veranderende klimaat. Verstedelijking en verduurzaming zien we daarom samen als één opgave. Dat noemen we 'gezonde groene groei'. Bovendien blijven we investeren in de bestaande stad. Niet alleen omdat daar ook ruimte is voor nieuwe woningen. Maar ook omdat de wijken en de leefomgeving van de bestaande stad op goed niveau moet blijven.

We hebben oog voor de héle stad, voor sterke én kwetsbare wijken. Er zijn teveel wijken waar bewoners moeite hebben om het hoofd boven water te houden. Wijken met weinig veerkracht, met sociale problematiek zoals een hoge werkeloosheid en hoge (kinder)armoede. De problemen in deze wijken willen we in samenhang aanpakken. Met een grootschalige samenhangende aanpak van stadsvernieuwing, waarbij de woningbouwplannen en de verduurzamingsopgave hand in hand gaan om de leefbaarheid van de wijken en de kwaliteit van leven van onze inwoners te verbeteren. We noemen dit de Arnhem-Oost aanpak, omdat de wijken waar dit vooral speelt aan de oostkant van Arnhem liggen.

Hoe gaat dat concreet? Inwoners met een laag inkomen wonen doorgaans in huizen met lage huren. Dat zijn gemiddeld niet de best geïsoleerde en duurzame woningen. Door nu juist deze woningen aan te pakken en duurzamer te maken, zorgen we ervoor dat deze inwoners een goed gerenoveerde, comfortabele en energiezuinige woning hebben én dat de maandelijkse energiekosten sterk dalen. Tegelijk investeren we ook in het welzijn en kansen van inwoners, in banen en in het verbeteren van de wijken die achterop zijn geraakt. Heel veel vliegen in één klap. Zo maken we de stad beter voor iedereen.

Dilemma's

Een groeiende stad brengt nieuwe dilemma's met zich mee. Binnen de gemeentegrenzen is maar beperkte ruimte voor groei. Op locaties waar bijvoorbeeld ooit industrie was of kantoren stonden, kunnen we bouwen. Dat is wel duurder dan nieuwe huizen bouwen op een braakliggend stuk grond. Het betekent ook meer hoogbouw en voldoende kleinere woningen realiseren, zodat er meer doorstroming op de woningmarkt ontstaat. We moeten keuzes maken over het tempo waarmee we aan de slag kunnen. In de Omgevingsvisie worden deze dilemma's omgezet naar strategische keuzes voor de toekomstige stad.

Stedelijke groei mét verwezenlijking van duurzame ambities, dat vergt grote investeringen in de volle breedte. Het gaat immers om meer dan gasloze woningen bouwen alleen. De stad moet bereikbaar blijven, én de lucht schoon. De openbare ruimte moet kwalitatief goed en groener. Wijken hebben goede voorzieningen nodig. Dit geldt voor nieuwe wijken, maar ook voor bestaande wijken. Ook hier zullen we keuzes moeten maken. We kunnen niet alle ambities tegelijk verwezenlijken. Maar we kunnen wél ambities integraal aanpakken en op die manier zoveel mogelijk bereiken. We realiseren ons bovendien dat Arnhem het niet alleen kan. Vele andere partijen spelen een rol. De gemeente kan er voor kiezen om actiever te zijn bij het aankopen van grond en gebouwen. Dat geeft immers meer regie op de ontwikkeling van woningen op die locaties.

Corona

Het gebruik van de openbare ruimte is toegenomen en veranderd. Dat was al zo voor corona, maar krijgt nu een extra impuls. Dat betekent dat we de leefomgeving moeten aanpassen aan de eisen van nu. Meer plekken om buiten te sporten, de parken geschikt maken voor meer bezoekers en meer groen in de wijken. De buitenruimte wordt zo meer een plek om prettig te vertoeven. En we hebben minder last van hevige regenval en er zijn meer koelteplekken. Door te investeren in een groene stedelijke omgeving, dragen we niet alleen bij een klimaatadaptatie, maar ook aan een gezonde leefomgeving. Met meer ruimte voor recreatie, sport en ontmoetingen.

Participatie

Nergens is de betrokkenheid van bewoners beter zichtbaar als bij hun directe leefomgeving. Zo zijn zij uitgebreid betrokken bij het opstellen van het bomenplan en het referendum over diftar. Daarnaast zijn we begonnen om voor alle wijken een groenvisie op te stellen samen met wijkbewoners.

Dit geldt ook voor de wijkgerichte energietransitie. We gaan met alle wijken in gesprek, en geven de inwoners zo inzicht in wat ze kunnen verwachten in hun wijk en praten we over zorgen die ze hebben bij wat de energietransitie voor hen betekent. Er ontstaat ruimte, creativiteit en eigen initiatief bij veel inwoners om zelf met energietransitie aan de slag te gaan.

De omgevingsvisie richt zich op de ontwikkeling van de stad op de langere termijn. Het is belangrijk dat Arnhemmers zich herkennen in keuzes die het gemeentebestuur maakt voor de ontwikkeling van hun stad. Daarom zijn inwoners met een digitale koerswijzer geraadpleegd en via stellingen gevraagd om mee te denken op belangrijke thema's zoals hoogbouw, het gebruik van de straat en de beste plekken voor maatschappelijke voorzieningen. Specifiek is aandacht gegeven aan jongeren door lesmateriaal te ontwikkelen en leerlingen uit het voortgezet onderwijs te vragen hún toekomstvisie voor Arnhem in een video uit te werken. De verslaglegging van alle participatie wordt opgenomen in een participatie-document bij de omgevingsvisie.

Duurzaam initiatief in het Spijkerkwartier

De BlauweWij(k)Economie is een beweging van bewoners in het Spijkerkwartier. Zij willen sociaal ondernemerschap stimuleren en ontwikkelen vanuit de passie en het talent van buurtbewoners. De BlauweWij(k)economie gaat uit van een andere manier van economisch denken, waarbij in de basisbehoeften wordt voorzien met wat lokaal voorhanden is. De doelstelling is om een zoveel mogelijk CO2 neutrale en klimaatadaptieve wijk te realiseren door sociaal inclusief circulair ondernemerschap te stimuleren.

Het begon een jaar of acht geleden met een buurtinitiatief voor de gezamenlijke aanschaf van zonnepanelen, later aangevuld met een concreet aanbod van een koffer gevuld met ledlampen, trainingen, circulaire economie en verbindingen met andere initiatieven in de wijk. Inmiddels is de BlauweWij(k)Economie uitgegroeid tot een brede beweging die zich niet alleen richt op duurzaamheid en energie-besparing, maar ook op de sociale kant van deze thema's. Een collectieve integrale aanpak is wat werkt.
Dit heeft inmiddels al geleid tot concrete initiatieven zoals Spijkerenergie (besparen en opwekken van energie), Spijkerbed (een wijkhotel), Spijkerzwam (teelt van oesterzwammen op lokaal ingezameld koffiedik), het BuurtBaanBureau en het BuurtGroenBedrijf. Zo bouwen wijkbewoners in samenwerking met overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan een duurzame leefomgeving met meer welzijn, verbondenheid en oog voor de natuur. In 2021 gaan ze ook richten op ontmoeten in de wijk.

3.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Arnhem Oost aanpak

We gaan zoals ook gevraagd in de motie20M253 "Doelen en middelen voor Arnhem Oost Aanpak" voortvarend aan de slag met de problematiek van onze meest kwetsbare wijken. In Arnhem Oost aanpak is al gestart met de veiligheidsaanpak (BOTOC). Een vervolgstap is nu de aanvraag voor het volkshuisvestingfonds. De komende jaren zullen meerdere regelingen vanuit het rijk komen die als multiplier werken voor investeringen in Arnhem met als vereiste dat ook de gemeente investeert. Op dit moment wordt gewerkt aan de uitwerking van de motie:

- een integraal en samenhangend lange termijn aanpak voor Arnhem Oost (Malburgen, Geitenkamp, Arnhemse Broek, Klarendal en Presikhaaf (West)) voorzien van concrete, meetbare doelen;
- een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder). Om te kunnen werken aan het aanpakken van de problematiek in onze kwetsbare wijken zijn eveneens middelen nodig. Deze kunnen worden ingezet als cofinanciering voor externe middelen.

Voor het regeerakkoord is door het ministerie van Binnenlandse Zaken samen met 15 gemeenten ingezet op een investering van € 400 miljoen voor 16 gebieden per jaar. Voor Arnhem kan dit (afhankelijk van nog vast te stellen verdeelsleutels) een jaarlijks budget opleveren tussen de € 15 en € 20 miljoen. Naar verwachting zal de gemeente hier zelf een bedrag van rond de € 5 miljoen per jaar als cofinanciering aan moeten bijdragen. Voorstel is om hiervoor € 2 miljoen jaarlijks structureel te reserveren om daarmee de toekenning van budgetten vanuit het rijk te mobiliseren. Voor de 2022 ramen we een benodigd bedrag van circa € 1,5 miljoen voor het financieren van projecten/initiatieven voor Arnhem Oost. Vanaf 2023 is € 2 miljoen per jaar ingeraamd.

Binnen dit budget is voor drie jaar € 0,7 miljoen (in totaal € 2,1 miljoen) te bestemmen voor de aanvraag Volkshuisvestingsfonds. Met dit fonds kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan de verbetering van de woonkwaliteit en de leefomgeving en daarmee aan de leefbaarheid in Arnhem Oost, waarbij het Rijk 70% van de kosten bijdraagt.
Naast de hier vermelde € 2,1 miljoen kunnen ook bestaande budgetten uit het klimaatfonds en de Herstelagenda, als ook bijdragen van derden als cofinanciering worden ingezet. Wij streven ernaar om daarmee een stap te zetten binnen de Arnhem-Oost aanpak met een aanvraag van rond de € 35 miljoen (waarvan 70% vanuit het Rijk te dekken uit het Volkshuisvestingsfonds).
De veiligheid in de wijken heeft de laatste jaren extra aandacht gekregen wat heeft geleid tot het formuleren van prioriteiten in de 8 gebieden. De situatie in de Arnhemse wijken maakt dat de huidige capaciteit om in de wijken slagvaardig te kunnen werken onvoldoende is. Om die reden breiden we deze uit met 2fte, waarbij dekking plaatsvindt binnen de genoemde middelen voor de Arnhem-Oost aanpak.

Binnen deze aanpak worden er ook kosten gemaakt voor organisatie/personeel en inzet communicatie. Hiervoor ramen we in 2021 € 250.000 en in 2022 en 2023 € 500.000 per jaar. Deze inzet kan grotendeels gedekt worden vanuit de middelen voor anticyclisch investeren die al in de begroting zijn opgenomen en vanuit de rijksmiddelen herstructurering volkshuisvesting. Het restant van circa € 500.000 wordt gedekt uit de algemene middelen.

Verstedelijkingsopgave

Arnhem groeit en deze groei zet de komende jaren door. Tot 2040 moeten zo'n 16.000 woningen worden gebouwd, inclusief maatschappelijke voorzieningen, in bestaand stedelijk gebied. Maar de verstedelijkingsopgave gaat niet alleen over woningbouw. Het vergt een samenhangende aanpak op alle functies die een beroep doen op de ruimte, zoals wonen, werken, ontspannen, ontmoeten, verplaatsen, parkeren, sporten.

De Raad stelt op korte termijn de ontwerp Omgevingsvisie vast. Deze visie geeft richting aan de ontwikkeling van de stad tot 2040 en bepaalt de koers voor alle ruimte vragende opgaven. De uitdaging is om bestaande en nieuwe opgaven in balans met elkaar vorm te geven. In verbinding met de inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties die onze stad maken. Dat gaat niet vanzelf. Om deze opgave in goede banen te leiden is naast visie, strategie en uithoudingsvermogen vooral ook creativiteit, organisatiekracht en (co)financiering noodzakelijk. Middelen zijn noodzakelijk voor het afdekken van twee zaken: (a) maatschappelijke kosten en (b) organisatiecapaciteit.

(a) Maatschappelijke kosten
Al de hierboven genoemde ambities komen samen in gebiedsontwikkelingen en kennen een publieke onrendabele top. De markt gaat deze onrendabele top niet oplossen, daarvoor is publieke financiering noodzakelijk, waarbij Rijk en provincie vaak vragen om cofinanciering.

(b) Organisatiecapaciteit
Om te kunnen komen tot een verstedelijkingsstrategie is voldoende organisatiecapaciteit noodzakelijk. Daarvoor reserveren we vanaf 2022 geld in de begroting.
De complexiteit en omvang van de opgave vraagt om organisatiekracht bij de gemeente, zowel op programmatisch als op meer uitvoerend en ondersteunend niveau. In het kader van besluitvorming over de Herstelagenda zijn voor de jaren 2021, 2022 en 2023 al vanuit het anticyclisch investeren extra middelen voor plancapaciteit vrijgemaakt voor 3 gebieden in de stad: Kronenburg, de binnenstad en Arnhem-Oost. Hiernaast is op korte termijn verdere versterking in de capaciteit nodig voor de ontwikkeling naar een sterk regisserende gemeente. We stellen voor hiervoor in 2022 € 470.000 beschikbaar te stellen en in 2023 € 600.000.

Motie voorkom stadsvernieuwing 4.0
De motie 20M257g 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' is op dit moment volop in uitvoering. Er is een literatuuronderzoek uitgevoerd en er worden op basis van een analyse wijkgesprekken gehouden in april en mei 2021. Later dit jaar volgen nog meer wijkgesprekken. Het plan van aanpak is inmiddels opgesteld.

Voor structurele monitoring wordt tweejaarlijks een bedrag van € 125.000 geraamd. Dit bedrag is nodig voor monitoring en voor nadere uitwerking. Dit doen we samen met bewoners in de wijken
Het gewenste resultaat is:
1. een analyse van aanleidingen voor het ontstaan van kwetsbare wijken;
2. een visie op hoe Arnhem de komende 10 jaar het ontstaan van nieuwe kwetsbare wijken kan voorkomen;
3. een uitvoeringsplan voor de geselecteerde wijken (2022 en verder).

Participatieproces Nemia
Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. De Raad voor het Openbaar Bestuur dat hier onderzoek naar heeft gedaan, adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of deze er gaat komen.

Wijkgerichte energietransitie kan niet zonder de inbreng van de inwoners. Het gaat immers om hun woningen en wijken. Het proces in de wijken loopt voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier invulling aan te kunnen geven ramen we € 125.000 in 2022 (en 2021). Nodig voor de inzet van participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
Maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen, worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn echter terug te verdienen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden en deze middelen van € 45.000 in 2022 tot € 91.000 in 2025, worden dan ook hiervoor beschikbaar gesteld.

Buurtconciërges
In Arnhem, en dan met name Arnhem Oost, wordt een toenemende achteruitgang van de leefomgeving geconstateerd. Daarom wordt op 1 juli 2021 gestart met de pilot buurtconciërges in 5 wijken in Arnhem Oost. Er zijn 10 buurtconciërges en 1 coördinator actief in deze wijken. De pilot loopt tot eind 2022. Deze wordt tot 1 juli 2022 bekostigd uit het werkinvesteringsfonds en tot 1 januari 2023 uit de

algemene middelen. Het doel van de pilot is om de kracht van de uitvoering op het gebied van schoon, heel en veilig te versterken door permanente aanwezigheid en zichtbaarheid van buurtconciërges in de wijk. De buurtconciërge spreekt mensen aan en is aanspreekbaar op zaken die met de leefomgeving te maken hebben. De buurtconciërges hebben en voelen de zorg voor hun buurt. Daarbij kijken we nadrukkelijk welke kans deze pilot biedt om Arnhemse werkzoekenden een passende werkplek te bieden. Het aan het werk houden, krijgen, of van een uitkering naar een baan helpen van Arnhemmers, is een belangrijke missie van ons college. Bij de evaluatie van de pilot wordt gekeken of de inzet van de buurtconciërges structureel kunnen worden voortgezet, waarbij gekeken wordt naar het effect op schoon, heel en veilig kijken we ook nadrukkelijk welke kansen hier liggen voor duurzame banen. Tevens kijken we of de pilot aanleiding vormt de buurtconciërges op termijn in meerdere Arnhemse wijken in te zetten. We ramen incidenteel € 200.000.

Bossen en parken

Het gebruik van de parken wordt steeds intensiever, overigens ook al voor de coronacrisis. Alleen Sonsbeek alleen kende in 2020 al 1,8 miljoen bezoekers. Dit leidt tot meer slijtage. Tegelijkertijd zien we dat de kwaliteit van de parken langzaam wegzakt. De grote renovaties (zoals Sonsbeek 1999 en Park Presikhaaf 2006) liggen alweer een tijd achter ons. De huidige budgetten voor groot onderhoud van hekwerken, meubilair en faunavoorzieningen zijn onvoldoende.
Het ouder wordende bomenbestand vraagt meer zorg. Een van de grote maatregelen voor natuurbeheer en ontwikkeling ten aanzien van de stikstofdepositie is het revitaliseren van de bossen en hier willen we de komende tijd op inzetten. Door de bossen om te vormen met meer diversiteit aan soorten en structuur, meer dood hout en het monitoren van het bos en de bodemgesteldheid realiseren we toekomstbestendige bossen. Hier willen we structureel € 200.000 extra voor beschikbaar stellen.

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten

Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.

Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

Investeringen in openbare ruimte

In de Meerjareninvesteringsplanning (MIP) wordt een aantal nieuwe investeringen voorgesteld in de openbare ruimte.

Riolering
De komende jaren wordt een toename verwacht van de vervangingsopgave van rioleringen. De hogere investeringen voor herstel en vervanging van het riool zullen nodig zijn om een adequaat rioolstelsel te behouden. De investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. De verwachte toename van de investeringen wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Dit betekent een stijging van de rioolheffing van circa 0,4% in 2024 en 1,0% in 2025, in plaats van de in het huidige coalitie-akkoord opgenomen jaarlijkse stijging van 1,5%.

Extra ondergrondse containers
Er worden (onder meer door de verdere groei van het aantal woningen) meer ondergrondse containers gerealiseerd en ook meer afgeschreven containers vervangen dan aanvankelijk voorzien. In het financiële beeld van deze Perspectiefnota wordt daarom rekening gehouden met extra kapitaallasten vanaf 2022 van jaarlijks circa 2 ton. Deze lasten zullen gedekt worden binnen de afvalstoffenheffing.

Extra bomen
Om de hittestressplekken te verminderen moeten extra bomen aangeplant worden. Deze ambities zijn opgenomen in het vastgestelde bomenbeleid. Hiervoor is een extra investeringsbudget nodig. Gedurende 4 jaren (2021-2024) is een extra investeringsbudget van € 0,6 miljoen nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze extra investering zal tot en met 2025 leiden tot jaarlijkse stijging van de kapitaallasten van € 22 duizend.

Bossen en Parken - Aankoop gronden
Om de ambitie Arnhem, de stad in het groen, verder te verstevigen is de strategische aankoop van gronden die vallen, of grenzen aan, de (hoofd)groenstructuur uit de vastgestelde groenvisie 2017 van belang. Daarnaast is er in het vastgestelde bomenplan 2020 de ambitie opgenomen om meer bos te realiseren op het grondgebied van Arnhem. Een structurele jaarlijkse verhoging van het investeringsbudget met € 0,1 miljoen is nodig om de gestelde ambitie te realiseren. Deze jaarlijkse extra investering zal leiden tot jaarlijks structurele kapitaallasten € 2 duizend per jaar.

Vervanging trolleypalen
In het MIP is nog geen rekening gehouden met de vervanging van de bestaande trolleyinfrastructuur. Een eerste concreet project dat zich voordoet is de herinrichting van de Velperweg. Dit project is in voorbereiding en zal naar verwachting in 2022 uitgevoerd worden. Op dit traject bevinden zich ook trolleypalen. Deze trolleypalen (oudste van het gehele netwerk) zijn aan vervanging toe. De verwachte investering voor bedraagt € 0,8 miljoen. Er wordt toegewerkt naar een structurele raming van andere toekomstige noodzakelijke vervangingsinvesteringen voor de trolleyinfrastructuur. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 vanaf 2023.

3.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Wonen in een duurzamer Arnhem					
Arnhem Oost aanpak	-1.533	-2.000	-2.000	-2.000	S
Verstedelijkingsopgave	-470	-600			I
Uitvoeringskosten motie Voorkom stadsvernieuwing 4.0	-125		-125		S
Participatieproces Nemia	-125				I
Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	-45	-59	-77	-91	S
Buurtconciërges	-200				I
Bossen en parken	-200	-200	-200	-200	S
Woonboten Nieuwe Haven	50	750			I
Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	-50	-50	-50	-50	S
Investeringen in openbare ruimte	-24	-88	-111	-135	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	**-2.722**	**-2.247**	**-2.563**	**-2.476**	

4. Genieten van een nog mooier Arnhem

Arnhem is een vitale, groene, prachtige woon- en werkstad, een internationaal infrastructureel knooppunt in een stad met een hoogwaardig cultureel en creatief klimaat. Arnhem heeft ook een ander gezicht: waar inwoners en ondernemers het soms lastig hebben, zeker nu door corona. De uitdaging waarmee we aan de slag gaan is dat iedereen kan genieten van een nog mooier Arnhem.

Arnhem is een ondernemende stad, koploper op duurzaamheid en energie. Arnhem wil die aantrekkelijke stad ook zijn, bedrijvig en ondernemend. Een stad waar studenten hun loopbaan starten en waar ondernemers zich graag vestigen, bijvoorbeeld vanwege het toonaangevend en innovatief energiecluster of de lange traditie in zakelijke dienstverlening. Een prettige woonstad met gevarieerde wijken, gelegen in een bijzonder landschap, aan twee kanten van de Rijn. Een stad waar mensen uit alle windstreken zich thuis voelen. Groen, creatief en vrij.

Arnhem is ook een stad waar het veel bewoners niet lukt om eigenstandig hun situatie te verbeteren, waar relatief veel mensen geen werk hebben of om een andere reden niet mee kunnen doen. Een stad met heel veel banen, maar met een matchingsprobleem op de arbeidsmarkt. Met een binnenstad die het net als andere binnensteden lastig heeft. Een stad waar de coronacrisis hard is aangekomen. Ook bedrijven, ondernemers en culturele instellingen hebben het moeilijk. De uitdagingen zijn dus groot en divers. En vragen om een gecombineerde aanpak.

Voor de korte termijn ligt de focus op het goed door de crisis helpen van onze inwoners, tegelijkertijd denken we ook verder. We zetten in op drie sporen: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad, een toekomstbestendige en duurzame stad en een stad met leefbare, veilige en sociale wijken.

Grote opgaven

De opgave voor Genieten in een nog mooier Arnhem is vooral gelegen in het eerste spoor: een vitale, aantrekkelijke, economisch sterke stad. Ons imago als energiestad gaan we nog krachtiger uitdragen binnen de doelgroep van bedrijven, investeerders, (inter)nationale beleidsmakers, politici en onderwijsinstellingen. We investeren in de groene en gezonde stad en in de sterke cultuurstad die we zijn. En we investeren blijvend in bereikbaarheid. Via de herstelagenda doen we investeringen die op korte termijn zorgen voor nieuwe werkgelegenheid en de versterking van de economie. En op de langere termijn voor leefbare wijken, een aantrekkelijke binnenstad en een bloeiend cultureel leven voor onze inwoners en bezoekers. We doen dit samen met veel partners, binnen en buiten de stad. We werken regionaal samen in de Groene Metropoolregio en staan in verbinding met de provincie, het Rijk en met Europa.

Economische agenda

Onze partners in de stad hebben behoefte aan een gerichte economische agenda met prioritaire acties en focus. Daarom is met de stad in het afgelopen jaar een actiegerichte economische agenda opgesteld. De hoofdopgaven zijn energy en economisch aantrekkelijke stad. We zullen zorgen dat werkgevers én werknemers in onze stad zich gehoord en bediend voelen. Om die reden werken we als overheid samen met het onderwijs en het bedrijfsleven en benutten we elkaars kracht en kansen. We optimaliseren de ondernemersdienstverlening (Van Bedrijven Weten) en het ondernemersloket.

Energy

Arnhem investeert in economische kracht, in nieuwe bedrijvigheid en werklocaties, met een sterk energiecluster als vlaggenschip. Dat is een vliegwiel voor verdere innovaties en extra werkgelegenheid. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren. Het trekt ook werk aan in andere sectoren zoals dienstverlening, zorg, onderwijs, horeca en winkels. Connectr op IPKW versnelt innovaties, versterkt de regionale economie, zorgt nu voor werkgelegenheid en straks voor goed opgeleide werknemers in het energiecluster.

In de komende jaren zal de arbeidsmarkt verder onder druk komen te staan. Dat, in combinatie met de snelle technologische ontwikkelingen, zorgt ervoor dat bedrijven continu op zoek zijn naar talent, getraind in de nieuwste vaardigheden.

Aantrekkelijke stad
Arnhem bruist en barst van de creativiteit en talent. De aantrekkelijkheid van de stad is te danken aan de economische veelzijdigheid, de iconen op het gebied van cultuur, sport en toerisme en de mogelijkheden voor wonen en werken in een groene omgeving. Bij het investeren in een sterke, aantrekkelijke binnenstad speelt ook de forse investering in met name de huisvesting van Stadstheater, Toneelgroep Oostpool en Introdans een rol.

Steeds duidelijker is dat de na-ijleffecten van corona voor de evenementen en culturele sector meerjarig zullen aanhouden (denk aan herstel publiek, planning producties, interen op reserves waardoor geen ruimte voor investeringen). Hierop gaan we in de komende periode verdere strategie bepalen. De komende tijd zal in het teken staan van herstel en van maatregelen om de sector weerbaarder te maken. Er wordt gezocht naar nieuwe vormen van samenwerking en publieksbenadering en andere verdienmodellen. De samenwerking in cultuurregio 025 is intensief en krijgt juist door de crisis een versnelling, onder andere door herstelproces COVID-19 van provincie. Doorlopend en voor de lange termijn zijn de doorontwikkeling van 025, de aansluiting op de regionale agenda Groene Metropoolregio en de samenwerking op het gebied van topsportevenementen in Gelrestad Sport van belang.

Door de groei van de stad en daaraan gekoppelde stapeling van ruimtevragen in het stedelijk gebied komt de bereikbaarheid verder onder druk te staan en moeten we goede afwegingen maken over de mobiliteitsvormen waaraan de beperkte ruimte wordt gegeven. De infrastructurele verbindingen in en rond de stad moeten in orde zijn voor inwoners, bezoekers, kennisinstellingen en ondernemers. Met de nieuwe blik op de stedelijke mobiliteit zijn we de afgelopen jaren al begonnen door te investeren in regionale bereikbaarheid, het Trolleynetwerk en de fiets- en wandel(infrastructuur) en te lobbyen voor meer en snellere treinverbindingen. Keuzes in parkeerbeleid hebben relatief veel impact op het ruimtegebruik in de stad. Om de juiste keuzes te kunnen maken is het belangrijk om een visie op het parkeren in de stad op te stellen, waarbij ook aandacht is voor deelvervoer.
Verder staan voor de komende periode verdere investeringen in het regionaal mobiliteitsfonds op de agenda en de uitvoering van fiets- en openbaar vervoerinfrastructuur. We zetten ons in binnen de regionale opgave ‘Verbonden regio’ en ontwikkelen programma op het gebied van bereikbare en gezonde stad.

Participatie
Er is met en voor de stad in 2020 een actiegerichte economische agenda opgesteld die bijdraagt aan de economische en maatschappelijke opgaven van Arnhem. De agenda is opgesteld voor de komende vijf jaar en geeft focus aan de inzet van middelen in de jaarlijks op te stellen gezamenlijke uitvoeringsagenda’s. In de komende periode zal de economische agenda aan de raad worden aangeboden. Bij dit raadsvoorstel wordt ingegaan op wensen en ideeën uit de stad.

Een aantrekkelijk en veilig winkelcentrum

Winkelcentrum De Drieslag heeft in belangrijke functie in Malburgen. Het is het hart van de wijk waar mensen kunnen winkelen en elkaar kunnen ontmoeten. Elke woensdag is er markt. Het winkelcentrum kampt echter met veel problemen. Er is veel criminaliteit, het winkelaanbod loopt terug, er is veel leegstand en de woningen boven de winkels verpauperen. Winkeliers, eigenaren van de woningen, wijkbewoners en bezoekers van het winkelcentrum hebben samen nagedacht over wat en hoe ze hier iets aan konden doen. Dit leverde een schat aan informatie, ideeën, vrijwilligers én draagvlak op.

Op initiatief van het team leefomgeving zijn verschillende partijen en personen uit de wijk en vanuit de gemeente bij elkaar gekomen om over het winkelcentrum te praten. Ook is er marktonderzoek gedaan en zijn wensen en behoeften gepeild. Daaruit bleek dat behoefte is aan een aantrekkelijk en gevarieerd aanbod in een schoon en veilig winkelcentrum. Een belangrijk resultaat van het proces is dat alle betrokkenen verantwoordelijkheid voelen en nemen voor de vitaliteit en aantrekkelijkheid van winkelcentrum. Iedereen wil meewerken aan een vitale, verzorgde en veilige Drieslag. Bovendien zijn direct concrete acties uitgezet zoals een gezamenlijk voorbereid ondernemersplan, een schoonmaakactie, inzet van straatcoaches, een verkenning naar herontwikkeling van vastgoed en een PR-campagne voor het winkelcentrum.

4.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Regionaal mobiliteitsfonds

De bereikbaarheid van Arnhem kan niet los worden gezien van de regionale bereikbaarheid. Daarom is er de afgelopen jaren samengewerkt aan een regionale bereikbaarheidsagenda en mobiliteitsfonds. Dit onder de paraplu van de gemeenschappelijke regeling Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio). Voor 2020 en 2021 is de bijdrage voor het regionaal mobiliteitsfonds gedekt met incidentele middelen. Voor 2022 en verder willen we € 210.000 beschikbaar stellen.

Topsportevenementenbudget

We vragen € 100.000 per jaar voor het sparen voor topsportevenementen. Dit bedrag is nodig om de evenementen te verwerven, regie te hebben op de organisatie en impact en te ondersteunen met side-events. Een voorbeeld daarvan is het Super WK Wielrennen in 2027, maar ook de Special Olympics. We hebben laten zien dat we topsportevenementen goed kunnen organiseren en het landelijk en provinciaal beleid (met bijbehorend budget) ondersteunen de organisatie van topsportevenementen. Er is draagvlak en sociaal maatschappelijk en economisch zijn topsportevenementen aantrekkelijk. Het sluit bovendien aan bij de evenementenstrategie Gelrestad Sport die in december is vastgesteld. Arnhem heeft een streepje voor met Papendal, NOC*NSF, Vitesse, Gelredome, onze topsportevenementen, onze groene omgeving die uitermate geschikt is voor sport en ten slotte een provincie die investeert in topsportevenementen. De media-aandacht en de inspiratie van evenementen zijn interessant voor inwoners, bezoekers en bedrijven en bevorderen het vestigingsklimaat.

Versterking public affairs

Door in samenwerking met de inhoudelijke programma's onze lobby te versterken kunnen we er effectiever in opereren. We willen consequent en consistent aan het werk met een actuele Arnhemse lobby-agenda. Een betere coördinatie intern en een betere oriëntatie op Den Haag en Brussel is nodig. Ook kan de aansluiting op de Haagse en landelijke netwerken en belangenbehartigers G40 en VNG beter. Om hier verder invulling aan te geven, is er structureel budget beschikbaar gesteld voor de versterking van de public affairs-functie (€ 125.000).

4.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Genieten van een nog mooier Arnhem					
Regionaal mobiliteitsfonds	-210	-210	-210	-210	S
Topsportevenementenbudget	-100	-100	-100	-100	S
Versterking public affairs	-125	-125	-125	-125	S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	**-435**	**-435**	**-435**	**-435**	

5. Open en verantwoord besturen

Het betrekken van inwoners bij gemeentelijke besluiten gaat een stap verder. Met Van Wijken Weten, met het ondersteunen van bewoners met initiatieven voor de wijk, maar ook met een meer inclusieve participatie van inwoners. Daarnaast heeft corona gevolgen voor onze dienstverlening aan inwoners en bedrijven én voor de eigen bedrijfsvoering.

Van Wijken weten

Wil je als gemeente de juiste dingen doen voor de inwoners, dan is het van belang om aan te sluiten bij wat de Arnhemmers bezighoudt. We betrekken daarom inwoners en organisaties zo goed mogelijk bij wat we als gemeente doen. Vooral bij plannen in de fysieke ruimte is goed zichtbaar hoe inwoners betrokken worden. Onze inzet is om wijkbewoners zeggenschap te geven over wat er in de buurt nodig is, via Van Wijken Weten. De verwachting is dat de evaluatie Van Wijken Weken in het voorjaar van 2021 gereed is en met de uitkomsten passen we de aanpak van Van Wijken Weten waar nodig aan. De basis-gedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

In de afgelopen periode zijn jaarlijks wijkprogramma's uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. De wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen, kijken we naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten. Wijkmanagers, maar ook projectleiders en bestuursadviseurs nemen het wijkperspectief mee in besluit-vorming, beleidsontwikkeling en uitvoering. De inbreng en belangen van Arnhemmers en Arnhemse organisaties zijn steeds vaker een factor van belang in ons beleid.

Daarmee gaan we een stap verder; Van Wijken Weten wordt wijksturing. Waar we voorheen vooral ideeën uit de buurt ophaalden en deze met eigen wijkbudgetten realiseerden, is wijksturing veel meer strategisch. Samen met bewoners en professionals kijken we wat een wijk nodig heeft. Alle thema's die voor een wijk belangrijk zijn, komen daarbij aan de orde. Het gaat dan om een goed sociaal netwerk in de wijk en financiële zelfredzaamheid van de inwoners. Gelijke kansen voor iedereen en een veilige leefomgeving. Een openbare ruimte die voldoet aan de wensen van de wijk. We brengen mensen en organisaties met dezelfde initiatieven of ideeën samen en stimuleren initiatieven van inwoners en professionals in de wijken. Ook in stedelijke opgaven zoals duurzaamheid of woningbouw nemen we het wijkperspectief mee en kijken we hoe we kunnen aansluiten bij de verschillende wijken.

Leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Daarvoor hebben de Arnhem-Oost aanpak, waarbij woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal worden opgepakt. Ook dat doen we zoveel mogelijk mét de inwoners zelf. Bewoners realiseren dat ze samen invloed hebben op wat er in hun wijk gebeurt en nemen verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving. Voor veel bewoners is de straat of buurt waar ze zelf wonen. Anderen willen breder betrokken zijn bij de wijk. Iedere Arnhemse wijk is anders. Maar in elke wijk zijn bewoners die zich voor de wijk willen inzetten. Met het programma 'Bewonersondersteuning' helpen we daarbij. Zo krijgen bewonersinitiatieven een steuntje in de rug, met subsidie en met menskracht. Ook zorgen we zo voor betrokken bewoners die zich verantwoordelijk voelen voor hun wijk.

De regeling 'Burgerkracht' zetten we voort. Met deze subsidieregeling willen we inwoners helpen om activiteiten te organiseren die het leven in de stad fijner of mooier maken. De subsidie is bedoeld voor initiatieven die zorgen voor meer contact tussen inwoners, zoals het organiseren van een picknick voor eenzame ouderen in de wijk of het realiseren van een ontmoetingsplek. Ook voor initiatieven die bedoeld zijn om andere Arnhemmers te helpen kan subsidie worden aangevraagd.

In Arnhem zijn allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar ontmoeten. Dit draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. Niet voor niets is in vrijwel alle wijkprogramma's ontmoeten benoemd als speerpunt. De ambitie is om in vijf jaren een adequate, kwalitatieve spreiding van ontmoetingslocaties in de wijken te realiseren. Dit gaat om buurthuizen en 'multifunctionele centra', maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte. Denk onder meer aan buitensportplekken en particuliere locaties zoals cafés en verenigingskantines.

Financieel

De uitgangspunten over het financiële beleid uit het coalitieakkoord blijven onverkort van toepassing. Er wordt structureel toegevoegd aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit, waardoor het eigen vermogen versterkt wordt. De financiële positie van de gemeente Arnhem verbetert daardoor. Ondanks de financiële impact van de coronacrisis blijven we ook in de komende jaren uitgaan van een weerstandsfactor die zich beweegt tussen de afgesproken 1,0 en 1,4. We presenteren een meerjarig sluitend financieel beeld zonder daarvoor de gemeentelijke belastingen te verhogen. Bovendien blijven de leges en parkeertarieven gelijk en riool- en afvalstoffenheffingen kostendekkend.

We blijven nadrukkelijk aandacht hebben voor het bestrijden van de gevolgen van de coronacrisis. Dat betekent dat we met regelmaat de financiële impact van de coronacrisis actualiseren. Maar we kijken ook verder vooruit, voorbij de coronacrisis. De samenleving is immers blijvend veranderd, en daarmee ook de manier waarop we financieel sturen. Samen met de raad werken we aan nieuwe kaders voor het in samenhang sturen op indicatoren als solvabiliteit, schuldpositie, weerstandsfactor en een andere manier om het risicoprofiel te bepalen. Dat is nodig om een eventueel volgende crisis nog beter op te kunnen vangen.

Participatie

We betrekken inwoners en belangengroepen bij plannen die de gemeente maakt. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. De komende jaren willen we hier een stap verder in zetten en bekijken of het mogelijk is om meer een grotere variatie inwoners te horen, bereiken en betrekken.
Hiervoor is onder meer het programma Burgerparticipatie. Dat programma is vooral praktisch van aard. We doen een pilot met ervaringsdeskundigen om ons beleid beter te maken. In raadsvoorstellen wordt opgenomen op welke manier inwoners betrokken zijn en wat daarvan het resultaat was. We schaffen een tool aan om inwoners digitaal te laten participeren.

De uitkomst van het referendum over diftar was duidelijk: een meerderheid van de Arnhemmers wil een ander systeem voor afvalinzameling. Dat betekent dat per 1 juni het slot van de ondergrondse afvalcontainers gaat en de inwoners op een nadere manier de afvalstoffenheffing gaat betalen. Het college zet in op een systeem dat gebruiksgemak combineert met betaalbaarheid én duurzaamheid. Het doel blijft immers om minder restafval te produceren en zoveel mogelijk herbruikbaar afval te scheiden.

In het collegeakkoord hebben we ingezet op communicatie met de hele stad: het gesprek aangaan met álle Arnhemmers. Dat betekent dat we participatie van inwoners zo moeten organiseren dat alle geledingen van de samenleving ook daadwerkelijk kunnen bereiken en dat ieder zich uitgenodigd en aangesproken voelt om zijn inbreng te hebben. Dit gaan we verder oppakken, zodat we inwonersparticipatie verder kunnen ontwikkelen.

Inclusie

Arnhem kiest voor een gemeentelijke organisatie die een afspiegeling is van de stad. Een organisatie waarin Arnhemmers zich herkennen. Dit verbetert bovendien onze dienstverlening. Dit vraagt niet alleen om zelf een diverse organisatie te zijn, maar ook om een organisatie waarin we ons gedrag, waarden en normen mee veranderen met de eisen van de tijd, en waarin we optimaal gebruik maken van ieders talenten. Zo kunnen we veel beter aansluiten bij wat Arnhemmers bezighoudt en kunnen we de uitdagingen en de kansen waarvoor we staan in deze stad beter aangaan. We zijn ambitieus: we willen dit binnen 5 jaar bereiken. We gaan ons tot het uiterste inspannen om dit te realiseren. Daarvoor maken we een plan van aanpak.

Transparantie

Het is een landelijke trend: de roep om openbare toegankelijkheid en transparantie van het bestuur. Ook Arnhem heeft daarmee te maken. We willen de informatievoorziening aan onze inwoners structureel verbeteren. Die moet transparanter en ook proactiever. Dat betekent niet alleen veranderingen in de organisatie en in procedures en een betere informatievoorziening, maar vooral ook bewustwording bij bestuur en medewerkers over wat dat is en wat dat voor het dagelijks werk betekent. Daarmee gaan we de komende periode aan de slag.

Corona

Corona bleek een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. We namen meteen meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning door het Rijk en de Provincie. We maakten een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk en stelden dat beschikbaar aan alle Arnhemmers. Ook presenteerden we de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim € 19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis.

Dienstverlening

We werken aan een verbetering van onze dienstverlening, in het bijzonder van de klantenservice, vaak het eerste contact met onze inwoners. We krijgen als gemeente meer uitvoerende taken en diensten, en steeds meer inwoners zoeken telefonisch contact. Bovendien krijgen we ook meer en meer vragen via sociale media en WhatsApp. Dat vergt extra capaciteit, zodat we te lange wachttijden kunnen oplossen. Bovendien gaan we structureel de klanttevredenheid meten, zodat we continu kunnen leren en onze dienstverlening kunnen verbeteren.

Corona had ook gevolgen voor onze dienstverlening. Inwoners belden vaker met de gemeente met vragen over corona. Via Arnhem.nl kunnen Arnhemmers alles vinden wat ze over corona moeten weten. Welke regels gelden er, welke maatregelen worden er genomen en vooral: hoe kan ik een beroep doen op de diverse vormen van ondersteuning. Zo besloten we dat ondernemers uitstel kregen voor het betalen van onroerend zaakbelasting, rioolheffing en toeristenbelasting. Inwoners die het financieel niet breed hebben konden een beroep doen op extra financiële ondersteuning.

Informatie en techniek hebben steeds meer impact op onze dienstverlening, het maken van beleid en onze manier van werken. Het maakt dat we betere en specifiekere meetbare doelen kunnen stellen en dat we beter ‘informatiegestuurd’ kunnen werken. Dat wil zeggen dat we data en de analyse daarvan inzetten om beter en efficiënter te kunnen werken. Denk bijvoorbeeld aan het coronadashboard. Of de zorgmonitor, waarmee we de kosten van de zorg veel beter in de hand kunnen houden. Maar ook het plaats- en tijdonafhankelijke ‘nieuwe werken’ is niet meer weg te denken. Deze ontwikkelingen vragen investeringen in mens, techniek en veiligheid. Het vraagt om extra inzet op privacy en security. En het vraagt om een intensievere samenwerking met onze ICT-dienstverlener, De Connectie.

Daarnaast komen er nieuwe wetten die een grote impact op ons werken hebben en waar we ons als organisatie op moeten voorbereiden. De nieuwe Wet Open Overheid gaat de WOB vervangen. Daardoor moet de overheid nu ook steeds meer actief informatie openbaar gaan maken. Daarnaast komen de wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer, de wet Digitale Toegankelijkheid en de Europese Verordening Singel Digital Gateway eraan. Allemaal regelgeving die nieuwe eisen stelt aan hoe wij onze ICT-systemen moeten inrichten.

Bewoners pakken kansen

Steeds meer ouderen in de wijken Hoogkamp, Burgemeesterswijk, Gulden Bodem, Sterrenberg, Transvaalbuurt voelen zich (wel eens) eenzaam. Jongeren uit deze wijken zoeken juist een plek om elkaar te ontmoeten. Een groep vrijwilligers uit de wijk nam daarom het initiatief om iets voor beide doelgroepen te organiseren. Zij willen van De Bakermat een bruisend wijkcentrum maken. Een centrum waar wijkbewoners elkaar kunnen ontmoeten, activiteiten organiseren en/of daar aan deelnemen.

In deze wijken bestond nog geen wijkcentrum. Dit initiatief was dus een unieke gelegenheid om zo'n wijkcentrum te realiseren. Bedoeld voor alle wijkbewoners en in het bijzonder voor eenzame mensen in de wijk, jeugd, groepen met een zorgbehoefte, maar ook verenigingen en clubs, of voor concerten en lezingen. Bewoners en wijkorganisaties zorgen zelf voor het activiteitenaanbod. Uiteindelijk is het de bedoeling dat wijkbewoners ook zelf het gebouw gaan verwerven en beheren.

Het team leefomgeving Noord-west hielp de initiatiefnemers bij het behoud De Bakermat én de ontwikkeling van een wijkcentrum. Denk daarbij aan het verbinden van partijen, projectbegeleiding, organisatie van bewonersavonden en het budget voor deze ontwikkeling.

5.1 Toelichting investeringen en financiële uitwerking

Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie

De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 en 2022 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de Algemene Reserve € 80.000 in 2021 in.

Ondersteuning raad

Op dit moment zijn er geen middelen beschikbaar voor het startprogramma van de raad en het uitvoeren van de coalitieonderhandelingen. Ten behoeve van de extra werkzaamheden rondom de raadsverkiezingen wordt voorgesteld om één keer per 4 jaar een budget van € 50.000 beschikbaar te stellen. Werkzaamheden die hierbij extra inzet en middelen vragen zijn onder andere de coalitie-onderhandelingen, het opstellen van een startprogramma van de nieuwe gemeenteraad en het afscheid en installatie van de gemeenteraad.
Daarnaast stelt met ingang van 1 januari 2020 de gemeente aan raadsleden en fractievolgers voor de duur en uitoefening van hun functie ICT-voorzieningen ter beschikking. Tot op heden is dit incidenteel opgelost, maar met ingang van de nieuwe raadsperiode dient dit structureel te worden toegevoegd aan de begroting. Het gaat om € 70.000 in 2022 en daarna jaarlijks € 20.000.

Begrijpelijke taal voor iedereen

Een groot deel van de gevraagde acties in de motie 20M115 “Begrijpelijke taal voor iedereen” wordt uitgevoerd via het project Direct Duidelijk. Het project Direct Duidelijk is begin 2021 gestart en heeft een looptijd van 4 jaar (2021-2024). De Direct Duidelijk Deal is ondertekend. Hiermee is B1-niveau de norm geworden voor schriftelijke gemeentelijke communicatie. Belangrijkste onderdeel van het project is het laten trainen van medewerkers van de gemeente Arnhem in het schrijven op B1-niveau. Voor 2021 zijn de hiermee gepaard gaande kosten van € 40.000 al gedekt in de begroting. Voor het jaar 2022 wordt dekking van € 40.000 in de komende begroting opgenomen, waarbij ook gekeken wordt naar mogelijke ruimte binnen het reguliere opleidingsbudget.

Inclusieve gemeentelijke organisatie

Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aan-pak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen).

Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren

Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 en 2022 van naar verwachting respectievelijk € 100.000 en € 60.000.

De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites. Vanaf 2023 is er een structureel budget nodig van € 40.000 voor de externe audits.

Klantenservice: gratis telefoonnummer en verbetering dienstverlening

Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Corona heeft vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 willen we het budget verhogen met € 100.000 voor 2022 en vanaf 2023 structureel met € 60.000.

We gaan er hierbij vanuit dat het project Doorontwikkeling Klantenservice voldoende effect gaat sorteren, waardoor de belkosten vanaf 2023 verminderen. In de eerste helft van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering kwaliteit van de klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Dit plan van aanpak wordt onder meer opgesteld naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer over de dienstverlening van Arnhem. Bij de behandeling van het Rekenkamerrapport zijn drie moties aangenomen: gesprekken opnemen, reactie binnen 14 dagen en klachten-/kwaliteitmanagers. We moeten de dienstverlening van de gemeente Arnhem op een aantal fronten flink verbeteren, willen we een gastvrije gemeente zijn. Er is extra formatie nodig om de lange wachttijden te reduceren, er moet meer aandacht komen voor contentmanagement, een actieve coaching van de medewerkers bij de Klantenservice is belangrijk en we gaan structureel de klanttevredenheid meten om daarvan te leren. DIt vraagt € 300.000 structureel vanaf 2022.

Hybride werken

Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot.

De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken.
De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een structureel benodigd bedrag van € 125.000.

Versterken regionale samenwerking

De basisfinanciering voor de versterkte regionale samenwerking Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is met € 2,50 per inwoner € 1,62 hoger dan de bijdrage die we als gemeente Arnhem afdroegen aan het GO Arnhem-Nijmegen. De bijdrage aan de Economic Board à € 1 is gelijk gebleven. In het raadsvoorstel versterking regionale samenwerking (vastgesteld bij raadsbesluit d.d. 16 december 2020) is derhalve een jaarlijkse bijdrage aan de Groene Metropoolregio voorzien van € 403.420 en een bijdrage van € 161.368 aan de Economic Board, een totaal van € 564.788. De meerkosten ten opzichte van het budget dat nu in de Begroting is opgenomen voor het GO bedragen afgerond € 260.000. Zoals toegezegd in het raadsvoorstel van 16 december brengen we deze meerkosten vanaf 2022 bij deze Perspectiefnota in.

Formatie Strategie, Beleid en Regie

In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.

De Connectie

De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door na 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving. Als gevolg hiervan nemen de kosten op structurele basis met € 251.000 toe.
Om te komen op het CMM 2 niveau en een geharmoniseerde ICT-omgeving is investeren in 2!Connect noodzakelijk. Het accent van de werkzaamheden ligt in de eerste jaren, waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt. Door het naar voren halen van de werkzaamheden, ontstaat in 2021 een tekort, maar in de jaren 2022 en 2023 een voordeel in de begroting.

Gemeentefonds: actualiteit uit september- en decembercirculaires 2020

De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2022 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor de nominale en volume indexatie die we vanaf 2022 in de begroting opnemen (zie hieronder).
Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen voor vrouwenopvang, versterking omgevingsveiligheidsdiensten en het uitstapprogramma voor prostituees. De voornamelijk incidentele compensatie voor 2021 voor de coronacrisis wordt in Turap-1 nader toegelicht.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en beschermd wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft op 2 februari 2021 mede namens de staatssecretaris van Financiën de adviesaanvraag voor de herijking van het gemeentefonds ingediend bij de Raad voor het Openbaar bestuur (ROB). Na ontvangst van het ROB-advies wordt ook de VNG nog geconsulteerd. In de voorgestelde herverdeling wordt ruim € 300 miljoen verschoven en de herverdeling moet ingaan per 2023. Het leidt voor 159 gemeenten tot minder geld en voor 196 gemeenten tot meer geld. Het effect voor Arnhem dat volgt uit het gepresenteerde model is een nadeel van € 6 per inwoner.

De ROB heeft in een tussenbericht eind maart een groot aantal zeer kritische vragen gesteld over de methode en de uitkomsten. De voorlopige conclusie van de ROB is dat het verdeelmodel (de systeemwereld) de gewenste verdeling van het gemeentefonds (de leefwereld) niet goed weergeeft. Het Rijk heeft inmiddels aangegeven de voorstellen voor herverdeling nader te analyseren en te wijzigen. Begin juni verwacht het Rijk een nieuw voorstel te hebben.

Daarnaast wordt er op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswege) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Ook hierover vindt definitieve besluitvorming pas door het nieuwe kabinet plaats. Het effect voor de regio en voor Arnhem bedraagt circa € 25 miljoen met een ingroeipad van 10 jaar. Op grond van het afgesproken ingroeipad en ingangsjaar 2023 zou het effect voor de komende begroting een totaal nadeel van € 15 miljoen zijn.

Gezien het feit dat er nog onzekerheid is over de definitieve uitkomsten van de nieuwe modellen, de consultaties die nog plaatsvinden, de besluitvorming én het moment van besluitvorming hierover door een nieuw kabinet, wordt in deze Perspectiefnota nog geen meerjarig effect in de exploitatie opgenomen, maar is het te verwachten nadeel vertaald in een risico. In de aanloop naar de Begroting 2022 is er wellicht meer duidelijkheid over de besluitvorming en de definitieve effecten voor onze begroting. Op dat moment kan alsnog gekozen worden om dit in de exploitatie te verwerken. In het risicoprofiel is daarom vooralsnog een risico met een omvang van € 18 miljoen opgenomen.

Nominale en volume ontwikkelingen

Jaarlijks moet de begroting voor de komende jaren bijgesteld worden voor de loon- en prijsontwikkeling (nominaal) en de groei van de stad (volume). Het aantal inwoners van de stad is gegroeid met 0,7% en het aantal woningen met 1,2%. Door de budgetten die gevoelig zijn voor de groei van de stad met deze percentages te laten stijgen, komt de totale volume-indexatie uit op € 1,8 miljoen.
Hiernaast moet de begroting aangepast worden voor de stijging van de lonen en de prijzen. In de Arnhemse systematiek wordt bij de Perspectiefnota een grove inschatting van de loon- en prijsontwikkeling opgenomen op basis van de meest actuele raming van de consumentenprijsindex (cpi) door het CPB (Centraal Economisch Plan (CEP) van 31 maart 2021). Bij de begroting wordt vervolgens een uitwerking van de nominale indexatie gemaakt, waarbij gekeken wordt naar aparte indexen voor de verschillende budgetten: de prijsontwikkeling van de overheidsconsumptie uit het CEP, de indexatie van zorgcontracten (de OVA) en de cao afspraken en indien die er niet zijn de raming van de ontwikkeling van de loonkosten uit het CEP.

De raming op basis van het cpi van 1,5% bedraagt op dit moment € 7,4 miljoen structureel vanaf 2022. We weten echter nu al dat met name de OVA waar in de begroting mee gerekend gaat worden uitkomt op 3,24%. Om die reden wordt in deze Perspectiefnota voorgesteld alvast vooruit te lopen op deze ontwikkeling. Daarmee komt de raming voor prijsindexatie € 3,2 miljoen hoger uit op € 10,6 miljoen. Samen met de € 1,8 miljoen voor volume-indexatie een totaal van € 12,4 miljoen.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie

Voor deze Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert een voordeel op van €0,8 miljoen in 2021 oplopend tot € 1,5 miljoen in 2025.

Zoals hiervoor aangegeven volgen niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme. Dit kan diverse redenen hebben, zowel intern (bijvoorbeeld door personele wisselingen) als extern (vertraging bij leveranciers). Voor alle investeringsprojecten wordt een realistische planning gemaakt. Door onvoorziene omstandigheden wordt in een aantal gevallen deze planning niet gehaald. Vooraf valt niet te zeggen welke projecten dit betreft. Door de vele investeringsprojecten die lopen, is het op basis van ervaring, echter wel een zekerheid dat dit bij een aantal projecten zal gebeuren. Projecten die later dan oorspronkelijk gepland afgerond worden, worden later geactiveerd, waardoor de kapitaallasten in de begroting naar achteren schuiven. Hier wordt sinds vorig jaar rekening mee gehouden door een deel planningsrealisme in te ramen.

Hiervoor wordt een aflopende reeks van 70%, 50% en 30% voor de verwachtte onderuitputting van de totale kapitaallasten geraamd. Dit geeft een voordeel voor het financieel beeld van € 0,3 miljoen in 2022, € 0,8 miljoen in 2023 en € 1,4 miljoen in 2024. Vanzelfsprekend wordt flink ingezet om de investeringen die onder de noemer anticyclisch investeren in de Arnhemse Herstelagenda zijn opgenomen, geen vertraging te laten oplopen.

Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit

De toevoeging aan de bestemmingsreserve solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving wordt de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds.
Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden, neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen) en 2022 (€ 2,0 miljoen). In 2023 was een toevoeging begroot van € 4,1 miljoen. Door de extra toevoegingen die in 2021 en 2022 worden gedaan en de oplopende begrote afschrijvingen, blijft de benodigde toevoeging beperkt tot € 1,9 miljoen, waarmee dus een voordeel ontstaat van € 2,2 miljoen. Met het aangelegde saldo van de BR Solvabiliteit ultimo 2023 en de verder (licht) stijgende begrote afschrijvingen, is er voor 2024 en 2025 geen verdere toevoeging aan de BR Solvabiliteit nodig. De reeds begrote toevoegingen van € 2,4 miljoen in 2024 en € 3,4 miljoen in 2025 kunnen daarmee vervallen. Deze aanpassingen leiden tot de volgende standen van de BR Solvabiliteit:

	31-12 2020	31-12 2021	31-12 2022	31-12 2023	31-12 2024	31-12 2025
Stand BR Solvabiliteit	11.082	16.611	21.117	23.007	23.007	23.007

Vrijval rentebuffer

We kunnen de bestaande aanname van een lichte stijging van de rente handhaven. De rente is begin dit jaar gestegen, maar zit nog onder het niveau waar we in de Begroting 2021 rekening mee houden. Mocht de rente verder gaan stijgen, dan kunnen we dat opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. In de MJPB 2020-2023 is opgenomen dat de tot dan toe aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente kan vrijvallen. In het laatste jaar 2023 is deze in het kader van behoedzaamheid behouden. In de Begroting 2021 is voorgesteld het jaar 2023 incidenteel te laten vrijvallen en conform de gedragslijn in het laatste jaar 2024 deze stelpost in de begroting te behouden. Deze beoordeling vindt jaarlijks plaats. Vandaar dat in aanloop naar de Begroting 2022 wederom wordt voorgesteld de stelpost in 2024 incidenteel te laten vrijvallen.

5.1.1 Financieel beeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	I/S
Open en verantwoord besturen					
Addendum coalitieakkoord: burgerparticipatie	-240				I
Onttrekking BR Burgerparticipatie	240				I
Ondersteuning raad	-70	-20	-20	-20	S
Begrijpelijke taal voor iedereen	-40				I
Inclusieve gemeentelijke organisatie	-150	-150	-50	-50	S
Aanpassen gemeentelijke websites aan wettelijke eis inclusief communiceren	-60	-40	-40	-40	S
Klantenservice: gratis telefoonnummer, verbetering dienstverlening	-400	-360	-360	-360	S
Hybride werken	-125	-125	-125	-125	S
Versterken regionale samenwerking	-140	-260	-260	-260	S
Formatie Strategie, Beleid en Regie	-1.500				I
De Connectie	-64	76	-251	-251	S
Gemeentefonds: actualiteit uit sept.- en decembercirculaires 2020	8.758	9.903	11.094	14.460	S
Nominale en volume ontwikkelingen	-12.400	-12.400	-12.400	-12.400	S
Meerjareninvesteringsplanning (MIP): actualisatie	1.584	2.033	2.833	1.508	S
Actualisatie toevoeging aan bestemmingsreserve Solvabiliteit	-2.046	2.211	2.447	3.394	S
Vrijval rentebuffer			1.000		I
Totaal Open en verantwoord besturen	**-6.653**	**868**	**3.868**	**5.855**	

6. Totaalbeeld

Financieel beeld 2022-2025 (bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Meedoen in een socialer Arnhem	8.745	2.772	1.103	1.683	1.264
Wonen in een duurzamer Arnhem	-2.021	-2.722	-2.247	-2.563	-2.476
Genieten van een nog mooier Arnhem	-2.443	-435	-435	-435	-435
Open en verantwoord besturen	3.846	-6.653	868	3.868	5.855
Totaal	**8.128**	**-7.037**	**-710**	**2.552**	**4.208**

Ontwikkeling financiële positie

Uit het meerjarig financieel beeld in deze Perspectiefnota blijkt dat er in 2021 een positief saldo van ruim € 8 miljoen wordt verwacht, dat ten gunste komt aan de algemene reserve. Dit wordt in Turap-1 nader toegelicht. In 2022 is een onttrekking van € 7 miljoen en in 2023 is een onttrekking van € 7 ton aan de algemene reserve nodig. In het jaar 2024 ontstaat weer een positief saldo van € 2,5 miljoen en vanaf 2025 kan € 4,2 miljoen aan de algemene reserve gedoteerd worden. De ontwikkeling van de algemene reserve bepaalt in grote mate de beschikbare weerstandscapaciteit die nodig is om risico's op te vangen. De risico's zijn bij de jaarafsluiting geactualiseerd en daaruit blijkt dat het risicoprofiel fors stijgt. Dit komt bijvoorbeeld door het opnemen van het risico van de herverdeling van het model Beschermd Wonen. Als we de ontwikkeling van het risicoprofiel (het benodigde weerstandsvermogen) afzetten tegen het beschikbare weerstandsvermogen (met name de algemene reserve), dan voorzien we in deze Perspectiefnota de volgende ontwikkeling van de weerstandsfactor:

	2021	2022	2023	2024	2024
Weerstandsfactor	1,1	1,0	1,1	1,2	1,4

Hieruit kunnen we concluderen dat de weerstandsfactor zich in alle jaren beweegt op het niveau van de Begroting 2021 en in het nieuwe begrotingsjaar 2025 zelfs doorgroeit naar 1,4. Dit komt doordat de hiervoor geschetste ontwikkelingen in het financieel beeld niet leiden tot een majeure wijziging van de meerjarige ontwikkeling van de algemene reserve. Als gevolg van het positieve resultaat en de voor[1] gestelde resultaatbestemming over 2020 ontstaat er daarnaast per saldo een groei van de algemene reserve met € 11 miljoen. Deze verhoging zorgt er mede voor dat de genoemde stijging van het risicoprofiel opgevangen kan worden. Voor wat betreft jeugdzorg blijven we uitgaan van de in de begroting opgenomen structurele stelpost van € 3,9 miljoen vanaf 2023 conform de richtlijnen van het Rijk en de Provincie. Voorzichtigheidshalve rekenen we geen inkomsten mee die mogelijk voortkomen uit het onderzoek van AEF dan wel de arbitrage en nemen we een bedrag op in het risicoprofiel. Indien het Rijk naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek deze of mogelijk meer middelen ter beschikking stelt, kan het risico komen te vervallen. Dit heeft een positief effect op het weerstandsvermogen.
Het feit dat we ruim een jaar in een (corona)crisis zitten, laat vooralsnog niet direct een forse impact op de gemeentelijke financiën zien. Voor een belangrijk deel komt dit door de compensatie vanuit het Rijk om de nadelen op diverse beleidsvelden op te kunnen vangen (in totaal tot begin april 2021 is een bedrag van € 25 miljoen over 2020 en 2021 samen aan compensatie ontvangen).

Motie 20M255 ‘Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen’ vraagt het college om zich tot doel te stellen na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen, waarbij dan opnieuw ruimte voor anticyclisch investeren wordt geboden (als dat nodig mocht zijn). Uit de in deze Perspectiefnota geschetste ontwikkeling van de algemene reserve blijkt dat dit doel serieus genomen wordt. In de jaren 2024 en 2025 voegen we (inclusief het verwachte beeld in deze Perspectiefnota) € 17 miljoen aan de algemene reserve toe. Dit doen we niet alleen ten behoeve van een robuust weerstandsvermogen, maar we kunnen dit ook realiseren in samenhang met een algemene verbetering van de solvabiliteit. We blijven namelijk ook sparen in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze reserve telt niet mee in het weerstandsvermogen, maar draagt bij aan een betere solvabiliteit. Het aandeel van deze reserve op het totaal van alle reserves loopt op naar 22% in 2025 en de reserve bedraagt € 23 miljoen einde 2025.
Een andere belangrijke financiële indicator is de schuldquote. De gerealiseerde schuldquote ligt in Arnhem op een hoog niveau, maar laat in de afgelopen jaren een daling zien van 86% in 2018, naar 84% in 2019 en 78% in 2020. Belangrijk hierbij is om te beoordelen in hoeverre de schulden meerjarig in de begroting opgevangen kunnen worden. Daarvoor is het renterisico beoordeeld. Hieruit blijkt dat we in de komende jaren nauwelijks een renterisico lopen. Pas in 2025 lopen leningen af, die een rente van onder de 1% hebben. In 2021 tot en met 2024 is de gemiddelde rente van de te herfinancieren leningen meer dan 2%. Na het jaar 2025 valt uit onze huidige leningenportefeuille pas in 2030 weer een lening vrij. Dus in de jaren 2026 tot en met 2029 is er helemaal geen renterisico.

Kortom: in deze Perspectiefnota schetsen we het beeld dat de financiële positie niet veel afwijkt van de positie in de Begroting 2021 en dat op sommige onderdelen zelfs een verbetering is ingezet. De weerstandsfactor ontwikkelt zich naar 1,4 in 2025 en in de jaren 2024 en 2025 voegen we meer aan de algemene reserve toe dan in de Begroting 2021 is opgenomen. De solvabiliteit komt eind 2020 uit op 19% en meerjarig voorzien we daarin een verdere stijging, in elk geval doordat de BR Solvabiliteit blijft groeien. Een laatste verbetering betreft het voortdurend in samenhang bekijken van de ontwikkeling van de financiële positie vanuit meerdere indicatoren. De schuldquote is weliswaar aan de hoge kant, maar dit is een bestendige lijn en kunnen we beheersen doordat het renterisico hierop in de komende periode minimaal is.
Op korte termijn wordt de raad separaat geïnformeerd over voorstellen van spelregels van risicomanagement in samenhang met andere financiële kengetallen (ter afhandeling van motie 20M209g).

Bijlage

Motie Voortaan wel meetbare doelen - Inventarisatie indicatoren per rapportage

Bij de behandeling van de Begroting 2021 heeft de raad de motie Voortaan wel meetbare doelen aangenomen. In de motie staat het volgende opgenomen:

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. *Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;*
2. *Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;*
3. *Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.*

Informatiegestuurd werken

De uitvoering van de motie heeft een relatie met informatiegestuurd werken. Informatiegestuurd werken heeft binnen onze organisatie veel aandacht en dit willen we nog verder versterken. Dit doen we onder de noemer 'Informatiegestuurd Arnhem'. Het gaat uit van een organisatie die gegevens optimaal weet te verzamelen, analyseren, koppelen en benutten om op basis van feitelijke gegevens de dienstverlening, het beleid, en de beslissingen van de organisatie te verbeteren, te onderbouwen en de effecten ervan inzichtelijk te maken en/of te voorspellen. Het stelt ons in staat beter te kunnen sturen op onze doelstellingen. We zijn al begonnen. Het coronadashboard, de rapportage Nemia en de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk zijn hier voorbeelden van. Uiteindelijk willen we toe naar een brede, overkoepelende monitor. Dit is een stapsgewijs proces dat de komende jaren breed in de organisatie wordt opgepakt. De uitvoering van deze motie sluit aan bij deze ontwikkeling.

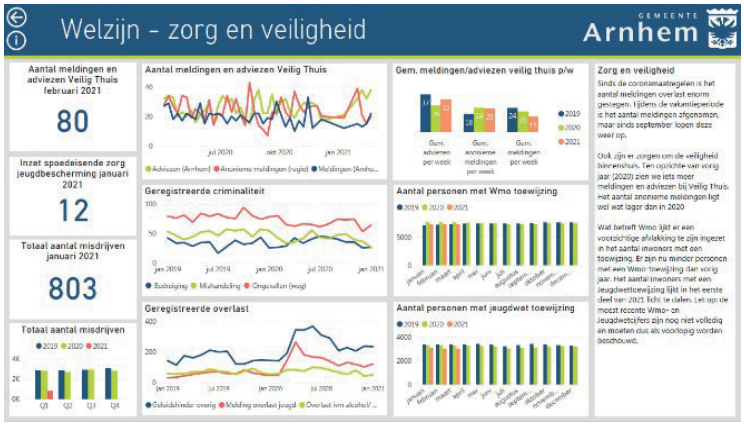

Figuur 1: Een onderdeel van het coronadashboard als voorbeeld van informatiegestuurd werken.

Randvoorwaarden

Om de doelen meetbaar te maken, bekijken we op welke manier we onze doelen kunnen meten, zoals een maatschappelijk effect (outcome) of een bepaalde uitkomst (output). Voor het realiseren van doelen zijn we vaak sterk afhankelijk van andere partijen en spelen ontwikkelingen binnen de maatschappij een rol. Om resultaten binnen de doelstellingen te behalen voeren we inspanningen uit. Hierbij is een goede relatie tussen de doelstelling en de inspanningen die worden ingezet belangrijk. De resultaten kunnen dan via indicatoren gemeten worden. Hierbij moeten we nagaan of de benodigde data beschikbaar en van voldoende kwaliteit is.

Informatiegestuurd werken vraagt om kennis, kunde, affiniteit en vaardigheden om met gegevens te kunnen werken. Het toewerken naar een informatiegestuurde organisatie vraagt om professionalisering en nieuwe rollen op dit gebied. Niet alleen door massa's aan trainingen of taaie theorie, maar door samen te doen en te leren.

Aanpak

In de motie wordt benoemd om een lijst van indicatoren op te stellen en vanuit deze lijst te kijken welke gekoppeld kunnen worden aan de doelstellingen. Er zijn heel veel indicatoren beschikbaar (vanuit landelijke organisaties, ministeries, andere organisaties, gemeente). Het is erg complex en tijdrovend om hiervan een groslijst op te stellen. Een groot deel van deze indicatoren heeft daarbij geen relatie met onze doelen. Zoals in de auditcommissie toegelicht, kiezen we er in onze aanpak dan ook voor om, naast het opstellen van een lijst met indicatoren, ook te redeneren vanuit de doelen.

We voeren bij de aanpak van deze motie in het kort de volgende stappen uit:

1. We hebben inzichtelijk gemaakt welke doelen en welke indicatoren op dit moment in de begroting zijn opgenomen. Voor de lijst met doelen verwijzen we naar de Begroting 2021. Daarnaast hebben we een lijst gemaakt met alle indicatoren die we nu al beschikbaar stellen aan de raad vanuit bestuurs-rapportages, dashboard, etc. Deze lijst is hieronder opgenomen.

2. We hebben een vergelijking met de P&C-producten van andere gemeenten gemaakt. Zo kunnen we leren van *best practices*. We hebben bekeken hoe andere gemeenten hun doelen aan indicatoren koppelen en wat voor type indicatoren gebruikt worden. De opbrengsten gebruiken we ter inspiratie voor onze programma's. Deze opbrengsten zijn ook hieronder opgenomen.

3. We voeren een pilot uit binnen één programma vanuit de Begroting. In deze pilot bekijken we de huidige doelen en indicatoren en gaan onderzoeken wat nodig is om deze meetbaar te maken.

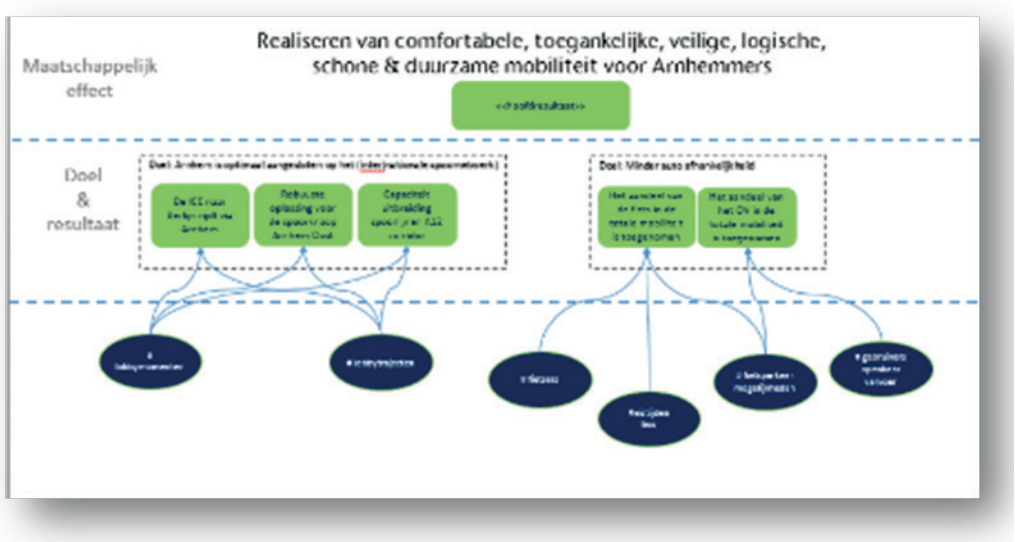

Figuur 2: Een voorbeeld van een model om vanuit effecten en doelen uit het programma de concrete resultaten met daarbij de relevante en beschikbare indicatoren te formuleren.

4. Op basis van de conclusies van stap 3 gaan we deze aanpak stapsgewijs bij de andere programma's toepassen. Het is een groeiproces; we zetten eerste stappen, maar dit is ook een proces dat tijd, professionalisering en nieuwe rollen vraagt. In de begroting is het streven om een deel van de doelen meetbaar te maken. Het aantal is afhankelijk van de conclusies uit de genomen stappen.

Lijst met indicatoren uit de Begroting en rapportages

Begroting 2021 *(per programma)*

S01 Bestuur, dienstverlening en financiën
- Woonlasten éénpersoonshuishouden
- Woonlasten meerpersoonshuishouden
- WOZ-waarde woningen
- Formatie ambtelijk apparaat
- Bezetting ambtelijk apparaat
- Apparaatskosten per inwoner
- Kosten inhuur externen als % van de loonsom
- Overhead % van totale lasten

S02 Veiligheid
- Onveiligheidsgevoel
- Buurt onveiligheidsgevoel
- Misdrijven
- Tijdelijk huisverbod
- Winkeldiefstal
- Diefstal uit woning
- Geweldsmisdrijven
- Vernieling
- Verwijzingen Halt
- Jongeren met delict voor rechter

S03 Bereikbaarheid
- Waardering bereikbaarheid binnenstad auto
- Waardering bereikbaarheid binnenstad ov
- Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets
- Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot
- Aantal elektrische voertuigen
- Aantal personenauto's
- Aantal ongevallen/ verkeersdoden
- Waardering binnenstad
- Snelgroeiende bedrijven
- Oprichting bedrijven
- Aantal bezoekers binnenstad
- Demografische druk
- Banen
- Vestigingen
- Functiemenging

S04 Onderwijs
- Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht
- Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)
- Absoluut verzuim
- Relatief verzuim

S05 Cultuur
- Rapportcijfer culturele voorzieningen
- % (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten

S06 Participatie en armoedebestrijding
- Netto arbeidsparticipatie
- Personen met een bijstandsuitkering
- Lopende re-integratievoorzieningen
- Werkloze jongeren
- Kinderen in uitkeringsgezin

S07 Zorg
- Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo
- Jongeren met jeugdhulp
- Jongeren met jeugdreclassering
- Jongeren met jeugdbescherming

S08 Welzijn en inclusie
- Kengetal sociale cohesie
- % Actief als vrijwilligers
- % Mantelzorg
- % Eenzaamheid
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen
- % Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren

S09 Gezondheid en Sport
- % voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen
- % roken
- % voldoet aan alcoholrichtlijn
- % kinderen eet minstens elke dag fruit
- % lid van sportvereniging
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen
- % eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen
- Niet-sporters

S10 Klimaat en Energie
- Hernieuwbare elektriciteit

S12 Wonen en leefomgeving
- Leefbaarheid in eigen buurt
- Woonomgeving
- Nieuw gebouwde woningen
- Omvang huishoudelijk restafval

Bestuursrapportage Doorbraak naar Werk

- Aantal mensen in de BUIG
- Instroom in de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG
- Uitstroom uit de BUIG naar verblijfsduur
- % Uitstroom BUIG naar werk, onderwijs, agv handhaving
- Stijging op Participatieladder via CAW
- Doorstroom naar begeleid werk via Scalabor
- Doorstroom naar regulier werk via WSP
- Uitkeringsbestand per gebied naar kenmerk (leeftijd, uitkeringsduur, leefvorm)
- Personen met ontheffing arbeidsverplichting
- Parttime werkenden met een uitkering
- Maatregelquote - aantal maatregelen als % van volume BUIG
- Aantal vorderingen vanwege overtreden inlichtingenplicht
- Verrekende inkomsten per uitkering BUIG
- Uitgaven bijzondere bijstand per huishouden

Bestuursrapportage Zorg Dichterbij

- Aantal declaraties WMO Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal declaraties Jeugdwet Zorg in Natura naar beleidsterrein
- Aantal personen met PGB vanuit Jeugdwet, WMO HBH en WMO overig
- Aantal personen met PGB vanuit WMO HBH naar beleidsterrein
- Aantal personen met een toewijzing vanuit de Jeugdwet naar beleidsterrein
- Aantal personen Jeugdwet met toewijzing per soort verwijzer
- Jeugdwet; Begeleiding; Aantal personen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; Gespecialiseerde Begeleiding; Bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; Aantal personen met toewijzing per type verwijzer
- Jeugdwet; J&O; bedrag declaratie per type verwijzer
- Jeugdwet; Verblijf; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- Jeugdwet; GGZ; Aantal persnonen met toewijzing per subbeleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing per beleidsterrein
- WMO; Aantal personen met toewijzing Basis Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Gespecialiseerde Begeleiding
- WMO; Aantal personen met toewijzing Hulp bij Huishouden
- WMO; Aantal personen met toewijzing Activerend werk of Dagbesteding (incl Beschermd Wonen)
- Aantal personen met een toewijzing Beschermd Wonen; Intra- en Extramuraal

Monitor Veiligheid

- Geregistreerde criminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde cybercriminaliteit per 1.000 inwoners
- Geregistreerde high impact crimes per 1.000 inwoners
- Geregistreerde criminaliteit, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast jongeren per 1.000 inwoners
- Meldingen overlast, overige categorieën, per 1.000 inwoners
- % voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt
- % voelt zich vaak onveilig in eigen buurt
- % voelt zich wel eens onveilig
- % voelt zich vaak onveilig

Monitor Wonen en leefomgeving
- % toename woningvoorraad
- Aantallen toename woningvoorraad
- % toegevoegde nieuwbouwwoningen
- Aantallen toegevoegde nieuwbouwwoningen
- % eigendom corporatiebezit
- % eigendom koopwoningen
- % eigendom particuliere verhuur
- Aantallen eigendom corporatiebezit
- Aantallen eigendom koopwoningen
- Aantallen eigendom particuliere verhuur
- Toevoegingen naar eigendom
- WOZ-waarde woningen
- Woningtypen
- Afgegeven bouwvergunningen

Monitor Klimaat en Energie *(Dit is een selectie van de indicatoren. De eerste monitoringsrapportage van NemiA is naar verwachting in mei gereed)*
- CO2-uitstoot gebouwde omgeving
- CO2-uitstoot bedrijven en industrie
- CO2-uitstoot grootschalige opwek
- CO2-uitstoot verkeer en vervoer
- Aantal zonnepanelen op daken van woningen en publieke gebouwen
- Aantal publieke laadpunten
- Aantal gerealiseerde windturbines
- Aantal unieke bezoekers website Energieloket

Coronadashboard
- Veilig Thuis Adviezen (Arnhem)
- Veilig Thuis Meldingen (Arnhem)
- Veilig Thuis Anonieme meldingen (regio)
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Interventies
- Inzet Spoedeisende Zorg maart (SEZ) Advies/consult
- Bijstand Aanvragen
- Bijstand Toegekende aanvragen
- Totaal huishoudens bijstand (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Instroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Uitstroom totaal uitkeringen (PW, IOAW, IOAZ, BBZ)
- Werkloosheidspercentage (NL)
- Aantal faillissementen (Arnhem/Nijmegen)
- Openstaande vacatures (Midden-Gelderland)
- Aantal banen
- Aantal bedrijven
- Aantal zzp'ers
- Ww-uitkeringen
- Instroom ww-uitkeringen
- Uitstroom ww-uitkeringen
- Fietsverkeer
- Gemotoriseerd verkeer

Beeld van meetbare indicatoren in andere gemeenten

Door te kijken naar de P&C-producten van andere gemeenten kunnen we leren van andere manieren om meetbare doelen en bijbehorende indicatoren te formuleren. De begrotingen van gemeenten Apeldoorn, Den Haag, Groningen, Nijmegen en Utrecht zijn op een aantal beleidsonderwerpen bekeken. Een aantal zaken zijn opgevallen en nemen we mee in het verbeteren van onze producten:

- Sommige gemeenten geven een uitgebreidere lijst van indicatoren dan wij nu doen. Met name Den Haag en Groningen zijn goede voorbeelden hiervan (bijvoorbeeld binnen de thema's Mobiliteit en Wonen en Leefomgeving). Dit biedt dus genoeg inspiratie voor aanvullende Arnhemse indicatoren.
- Enkele indicatoren komen uit openbare bronnen en zijn dus ook voor Arnhem eenvoudig over te nemen (mits ze aansluiten bij de beleidsdoelen). Denk aan aandeel auto, voetgangers en ov van al het vervoer van en naar de gemeente (CBS) en cijfers over letsel naar modaliteit (CBS) op het gebied van mobiliteit.
- Een aantal indicatoren zijn mogelijk te vertalen naar Arnhem, maar waarbij aanvullende dataverzameling nodig kan zijn (mits ze aansluiten bij beleidsdoelen). Bijvoorbeeld op het gebied van cultuur geven gemeenten als Den Haag en Groningen indicatoren zoals bezoekersaantallen aan bibliotheek en culturele podia en aantallen evenementen. Op dit moment is er nog geen totaaloverzicht van deelnemers aan alle culturele podia in Arnhem.
- Soms zijn de indicatoren meer gericht op inspanningen en dus meer lokaal gebonden. Denk aan een indicator 'aantal cursisten' bij een bepaalde cursus of 'toegekende aanvragen' van een lokale subsidieregeling. Deze zijn niet één op één te vertalen naar Arnhem, maar op dit moment kent de Arnhemse begroting geen indicatoren gericht op inspanningen.
- Sommige gemeenten geven een gelaagdheid aan in de indicatoren. Den Haag kent bijvoorbeeld de indeling in Prestatie-indicatoren, Effectindicatoren, Topindicatoren, Kengetallen en Beleidsindicatoren. Bij andere gemeente is de indeling in prestatie-indicatoren en effectindicatoren ook terug te zien. Zo is wellicht beter een onderscheid aan te brengen in datgene waar je als gemeente direct invloed op hebt (prestaties), de maatschappelijke effecten die je hoopt te beïnvloeden (effecten) en indicatoren die moeilijker te beïnvloeden zijn, maar wel iets zeggen over de staat van de stad (kengetallen).
- De presentatie van de indicatoren verschilt per gemeente. Sommige gemeenten voegen uitgebreidere grafieken en tabellen toe van de indicatoren dan wij nu doen. Het is de moeite waard om te verkennen of we de grafische presentatie kunnen uitbreiden (of gebruik kunnen maken van de data die al in Staat van de Stad op www.arnhem.incijfers.nl is gepresenteerd).

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0800-1809 (gratis)
E-mail: info@arnhem.nl

Perspectiefnota 2022-2025

GEMEENTE Arnhem

Perspectiefnota 2022-2025

Participatie en de perspectiefnota

De perspectiefnota is een integraal kaderstellend document waarin de plannen en visies op de diverse beleidsterreinen terugkomen. In de voorbereiding van deze visies en plannen zelf hebben participatietrajecten vaak al plaats gevonden of zijn nog aan de gang. In de perspectiefnota maken we dit inzichtelijk. Daarnaast hebben we inwoners uitgenodigd om hun mening te geven over wat zij vinden dat belangrijk is voor de stad, zodat de uitkomsten daarvan bij de raadsbehandeling van de perspectiefnota betrokken kunnen worden. Via meedenken.arnhem.nl stelden we vier vragen: zet onderwerpen in volgorde van belangrijkheid, over welke ontwikkeling bent u positief, wat wilt u morgen veranderen en waarover wilt u graag meepraten. Ook konden inwoners op een plattegrond van Arnhem een marker plaatsen en een concreet idee voor die plek indienen.

De pagina met de enquête is 198 keer bezocht, waarvan de meeste keren de eerste twee dagen na publicatie. Dat ligt voor de hand omdat de link met de uitnodiging in het persbericht stond en ook daags na publicatie in de Arnhemse Koerier. De helft van de bezoekers komt op de pagina via sociale media, ruim een derde door direct de url in te typen. Driekwart van de bezoekers bezocht de webpagina via een mobiel of tablet. De enquête zelf is 21 keer ingevuld; 22 keer hebben inwoners ideeën voor de stad ingevuld.

Bij de perspectiefnota zijn ook een infographic en een animatie gemaakt. Daarin hebben we uitgelegd wat de perspectiefnota is en wat het belang is van deze nota voor de stad. De infographic is via de sociale kanalen van de gemeente Arnhem verspreidt en ook gepubliceerd in de Arnhemse Koerier. Daarbij werden inwoners tevens uitgenodigd om hun mening te laten weten op meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota.

Resultaten van participatie via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
1.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Economie, Cultuur	Herontwikkeling zuidelijke binnenstad	Er is weinig oog voor het unieke karakter van Elden. Dorp wordt volgebouwd met mooie dorpse gebouwen maar helaas ook vreselijke niet dorpse woningen/flats. Er is de laatste 10 jaar procentueel bijna nergens in Arnhem zuid zoveel bijgebouwd als in Elden (Schuytgraaf en Malburgen niet meegerekend) hoofdstraten zijn verloederd qua wegdek en er wordt enorm hard gescheurd. Ontzettend veel geluidsoverlast van scooters, en heel veel afval van de Mac Donalds. De wandelpaden in park Westerveld is na 1 regenbui een grote modder glijpoel. Het karakter van Elden, als betuws dorp in de stad, lijkt definitief te verdwijnen nu ook de boomgaard aan de Rijksweg west in handen is van een projectontwikkelaar die het vol wil bouwen. Gemeente, grijp alstublieft in, eer het laatste stukje vooroorlogs Arnhem zuid haar karakter verliest.	Antwoord: visie Arnhem Zuid (Elden)
2.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord:Vernieuwingen en verbeteringen	Antwoord: Het vele verkeer met knallende uitlaten. Het teveel aan overal gestalde fietsen die eigenlijk een plek of stalling nodig hebben. En het verloederen d.m.v. veel zwerfafval en heel slecht onderhouden plantsoenen e.d.	Antwoord:Verkeer, vergroenen, fiets & verkeersplannen, herinrichtingen. Kortom alles waar de binnenstad mee te maken heeft en inwoners betrokken bij zijn.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
3.	Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: Vergroening en plaatsmaken voor de natuur.	Antwoord: Bomenkap in parken en natuurgebieden in extreme vormen, die niks meer te maken hebben met ruimte creëren voor de natuur.	Antwoord: stadsontwikkeling
4.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs, Cultuur	Antwoord: De kunstacademie en de culturele activiteiten zoals de Sonsbeekexpositie, modekwartier, schouwburg/musis, openluchtmuseum etc. Nijmegen heeft de universiteit en de ijsbaan, Arnhem de kunstacademie en de dierentuin; zo versterken deze twee steden elkaar mooi.	Antwoord: Elke stad heeft allang een hotspot als herbestemming denk aan de Honigfabriek in Nijmegen, de Verkadefabriek in Den Bosch, Krachtstation in Utrecht, Zwitsalfabriek in Apeldoorn etc etc. Arnhem heeft zo'n kans laten liggen met o.a. de Coberco fabriek! Ik zou meer toffe flexibele pop-up plekken willen zoals het Ruimtekoersfesival dat ooit heeft gedaan in een leegstaand kantoor aan de Groningensingel of zoals strand zuid maar dan het hele jaar door. Meer ruimte voor cultuur en voor innovatieve ideeën!	Antwoord:De positie tussen Arnhem Zuid en Noord. Hoe kunnen deze twee stadsdelen elkaar versterken? Is de Rijn een scheidslijn of kan het een verbindende factor zijn?
5.	Leefbaarheid, Klimaat en energie, Cultuur	Festivals als Free Your Mind, en café Bosch als culturele en culinaire hotspot van Arnhem.	Het afvalbeleid is letterlijk en figuurlijk een rommel. Er moet beter gehandhaafd worden op afval dumpen. En de blauwe golven moeten weg, daar moet een skate/sportpark komen en veel meer groen. Ik zie ook graag meer groene gevels en bloemrijke bermen.	Groen en sport in de stad.
6.	Wonen, Leefbaarheid, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Clustering van innovatieve bedrijven op het gebied van energie/waterstof. Een nevenvestiging van de TU Delft kan dit versterken.	De oude conservatieve bestuurschaos in de gemeenteraad. Meer progressief beleid met jonge/vernieuwende ideeën en daadkracht kan de stad verder helpen.	Woningbouw. Als stel met 2 kinderen en bijna 2x modaal zitten we klem op de woningmarkt. Dat kan toch niet. Haal meer uit de woondeal dan de Arnhem oost aanpak. Nijmegen doet dat slimmer en sneller met grote aantallen.
	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Wonen, Economie	Antwoord: aanpak criminaliteit	Antwoord: meer woningbouw	Antwoord: ontwikkelingen in woningbouw/nieuwbouw

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
7.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie, Economie	Antwoord:opknappen van slechte delen van de binennenstad en vergroening.	Antwoord: rotzooi op straat, overlast coffeeshops midden in centrum en woonwijken en scooters/brommers	Vergroening en verbetering uitstraling straten. Betere handhaving geluidsoverlast bezoekers coffeeshop en scooters/brommers.
8.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Onderwijs	Antwoord:Arnhem als 'groene' stad	Antwoord: herinvoeren van Diftar zodat de vervuiler betaalt	Antwoord: ontwikkelingen in de wijk en de besteding van het budget door het Team Leefomgevimg. Is immers een fors bedrag en kan efficiënter en gerichter worden ingezet
9.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, natuur in de leefomgeving (meer biodiversiteit en meer natuurlijke omgeving en rust en ruimte, minder verkeersbewegingen)	Antwoord: aandacht voor achterstandswijken, aandacht voor extra investeringen in de stad, aandacht voor een groene en natuurlijke leefomgeving vind ik zéér belangrijk voor een gezonde leefomgeving, meer biodiversiteit, veiligheid en bereikbaarheid.	Antwoord: Méér biodiversiteit, rust en meer natuurlijke ruimte in de leefomgeving om te kunnen ontspannen en te kunnen genieten van een natuurlijke leefomgeving.	Antwoord: daar wil ik online wel aan meewerken om mijn ideeën te spuien. Biodiversiteit en natuurlijke rust en ruimte voor een gezonde leefomgeving.
10.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:groene parken in Arnhem noord	Antwoord: autoverkeer beperken op singel rondom centrum en meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's
11.	Wonen, Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid, Klimaat en energie	Antwoord:meer groen minder asfalt	Antwoord: meer fietsstraten	Antwoord:zie interesse thema's

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
12.	Leefbaarheid, Cultuur	Heel het waterstofgebeuren. De innovatie op dat gebied.	Ik zie graag meer cultuur en natuur in het gebied tussen de rivieren, tussen Arnhem en Nijmegen. 'Cultuur' in die zin dat er bijvoorbeeld meer kunst komt, beelden en beeldenparken, culturele centra, centra waar lezingen gegeven worden, centra voor cursussen, ontmoeting en spiritualiteit. 'Natuur' in de zin van bomen, bossen, wandelroutes.	Nou, misschien wat betreft dat cultuur en natuur. Je kan zien dat er in Arnhem-Noord al eeuwenlang geinvesteerd is in cultuur en natuur, en Arnhem-Zuid daarentegen toont nog steeds als bebouwing dat opkomt in agrarisch industriegebied. Het zou mooi zijn als er meer geinvesteerd wordt wat betreft cultuur en natuur in juist dat gebied tussen de rivieren.
13.	Leefbaarheid	Antwoord: cultuur, groen	Antwoord: diftar beter organiseren: laten we niet ons hoofd in het zand steken tav afval: we moeten zelf milieu en leefomstandigheden verbeteren. We maken zelf afval dus moeten ook betalen. Dus diftar handhaven, betere begeleiding, controle, schoon houden, beboeten waar het fout gaat/misbruik is. Ouderen/invaliden helpen want het is niet praktisch om met vuilniszak naar diftar te moeten lopen.	Antwoord: vele thema's via referenda en verkiezingen
14.	Klimaat en energie, Economie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen), Duurzaamheid	Antwoord:initiatieven van creatieve sector en buurtbewoners	Antwoord: de afstand tussen gemeenteraad en burgers is te groot	Antwoord: ruimtelijke ontwikkeling, duurzaamheid en besteden geld voor openbare ruimte in wijken.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
15.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de mooie parken in de stad en Meinerswijk. Heerlijke wandelplekken.	Antwoord: ik zou in Arnhem graag een hof gerealiseerd zien waar we met een aantal senioren kunnen wonen met omzien naar elkaar, wonen/welzijn/zorg en met een gezamenlijke ruimte . In de vorm van een Knarrenhof, voor zowel koop-als huurwoningen. Dit is iets anders dan een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan inwoners voor het realiseren van een woonproject aan inwoners die zich een prijzige koopwoning kunnen permitteren.	Antwoord: als kartrekker van Knarrenhof (al 5 jaar in Arnhem) zou ik graag meedenken in het realiseren van een woonhof met sociale aspekten voor bewoners van een woonhof en bewoners in de omgeving en die bereikbaar is voor zowel kopers als huurders.
16.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn	Antwoord:op de parken in Arnhem en Meinerswijk	Antwoord: ik zou (al jarenlang) graag in Arnhem een hof realiseren voor senioren om daar te wonen met omzien naar elkaar en met leeftijdsgenoten. Niet in de vorm van een CPO waar de gemeente grond verkoopt aan mensen met een behoorlijk inkomen en alleen met koopwoningen. Maar een hof met zowel koop als huurwoningen (en sociale huur). Bereikbaar voor alle inwoners die dat graag willen.	Antwoord:ik wil graag betrokken worden bij de mogelijkheid van het realiseren van een hof zoals hierboven gemeld. En niet een hof met meer generaties (zoals plan Elden). Senioren hebben soms jarenlang voor hun kinderen en daarna voor hun kleinkinderen gezorgd. Om met leeftijdgenoten een fijne oude dag te kunnen hebben met omzien naar elkaar, en een ruimte voor gezamenlijke interesses en activiteiten, gezamenlijke tuin en bereikbaar voor ieders inkomen lijkt me een aanwinst waar de gemeente Arnhem trots op kan zijn.
17.	Wonen, Leefbaarheid, Zorg en welzijn, Klimaat en energie, Cultuur	Antwoord: aandacht voor klimaatbestendigheid (wateropvang en hittestress).	Antwoord: Meer goedkope sociale huurwoningen , juist buiten de locaties waar die nu ook al staan, zodat er niet 'afvoerputjes' ontstaan in wijken zoals Malburgen-Oost.	Antwoord: inrichting van de dagelijkse leefomgeving: woningbouw, verkeer, groen, speeltuinen.

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
18.	Gezondheid en sport, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Omdat ik nog niet zo lang geleden naar Arnhem ben verhuisd ben ik nog onvoldoende in staat deze vraag goed te beantwoorden.	Omdat wij graag in de natuur actief zijn en wandelend en fietsend Arnhem e.o. verkennen sinds we hier zijn gaan wonen vorig jaar, willen we graag meer vrijliggende, voldoende brede, fietspaden voorstellen, in de natuur. En dan liefst van natuurlijk, waterdoorlatend materiaal (dus niet van beton)	Antwoord:
19.	Wonen, Leefbaarheid, Veiligheid, Zorg en welzijn, Armoedebestrijding, Klimaat en energie, Cultuur, Inclusie (iedereen kan meedoen)	Antwoord: schuldenbeleid, cultuur, groen, ruimte voor creativiteit.	Antwoord: invloed van burgers op herinrichting is minimaal. Burgers moeten van begin af aan kunnen denken, diverse concepten voorleggen en dan waar meeste draagvlak voor is. Niet dat gemeente de keuze maakt. Bij sociaal domein meer leefwereld centraal stellen, inclusie meer leidend in visie en beleid. In de wijken leefbaarheid meer centraal stellen, wat betekent dat, bijvoorbeeld overlast. Er worden vergunningen afgegeven zonder dat naar impact voor omwonenden wordt gekeken. Meer kijken naar geluid en stankoverlast. Bij hele grote of nieuwe projecten die gevolgen hebben voor burgers en die niet in verkiezingsprogramma staan burgers meer inspraak geven. Zoals afvalbeleid. Gemeente en politiek maken beleid voor de burgers, voor hun belang.	Antwoord:burgerparticipatie
20.	Inclusie (iedereen kan meedoen), Wonen, Veiligheid, Zorg en welzijn, Gezondheid en sport	Sportevenementen in de Gemeente / stad	Antwoord: Toegankelijkheid	Antwoord: sport en inclusie

	Welke onderwerpen vind je belangrijk? Kies de 5 belangrijkste onderwerpen.	Over welke ontwikkeling in de stad ben je erg positief? Waar ben je trots op dat dit in Arnhem gebeurt?	Wat zou je morgen willen veranderen in Arnhem? Waarover ben je ontevreden?	Waarover wil je meepraten? Waar wil je graag bij betrokken worden?
21.	Wonen, Bereikbaarheid, Veiligheid, Gezondheid en sport, Cultuur	Antwoord:bereikbaarheid Sport en gezondheid	Antwoord: het afvalbeleid Ik zou het afvalbeleid gratis aanbieden Wel zou ik de afval pasjessysteem behouden	Antwoord:bij Alles wel

NB: Wonen en Leefbaarheid zijn met afstand de meest genoemde thema's, waarbij Wonen het vaakst op 1 is gezet.

Ideeën via meedenken.arnhem.nl/perspectiefnota

De plattegrond met alle ideeën is hier te vinden: https://www.meedenken.arnhem.nl/projecten/perspectiefnota+arnhem/default.aspx

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
1.	Stadsblokken-Meinerswijk	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!	Als Arnhem dan groener moet worden waarom dan toch deze ontwikkelingen in Stadsblokken-Meinerswijk? Het is inmiddels al lang bewezen dat het belangrijk is om met de stijgende klimaatsverandering genoeg groene harten te moeten hebben in de stad zodat er verkoeling is tijdens de steeds warmer wordende zomers. Daarnaast is het natuurlijk onzin dat de natuur en dieren er niet onder lijden. Waar mensen wonen zijn wegen, uitlaatgassen, bewegingen en lawaai. Dit is absoluut niet bevorderlijk!
2.	Aanpak omgeving Gelredome	Rondom het Gelredome ligt een grote asfaltvlakte las parkeerterrein. Het grootste dele van de tijd zijn er geen wedstrijden of evenementen in het Gelredome en dan is het er niet bepaald prettig vertoeven. Er zijn weinig tot geen bomen en als het asfalt is ook niet goed voor de waterhuishouding. Hier liggen kansen om klimaatdoelen, leefbaarheid en ambities transferium/mobiliteitshub te combineren.	
3.	Ruimte voor voetgangers en fietsen op de John Frostbrug	De John Frostbrug is een icoon van Arnhem, de verbinding tussen Zuid en Noord en belangrijke ontsluiting van Strand Zuid. Ook zijn er veel toeristen die speciaal voor de brug komen. De brug is echter lastig begaanbaar voor fietsers en voetgangers. Voetgangers en fietsers kunnen lastig naast elkaar blijven op de brug. Fietsers die tegen de richting ingaan leveren conflicten op, verergerd door geparkeerde fietsers thv Strand Zuid. En dan zijn er nog de regelmatige afsluitingen voor evenementen.	
4.	Doorstroom woningen	In ‘t Dorp, ROC-Veluwestraat en de Koepel komt nieuwbouw. Zet hier maximaal in op appartementen en woningen voor ouderen (60+) met een koopwoning in de wijk. Die stromen door en maken ruimte voor nieuwe gezinnen.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
5.	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting	Verkeersremmende maatregel en handhaving eenrichting conform memo Werkgroep Verkeer Elden 2019	
6.	Fietscrossbaantje	In Elst (oa Westeraam) zijn mooie voorbeelden van leuke fietscrossbaantjes voor kinderen. Dit is leuk vanaf "kunnen fietsen" tot begin middelbare school. Gekozen locatie is het trapveld in park Zuiderveld, maar dit is indicatief, een andere locatie zou ook kunnen, ter afstemming, op een plek waar kinderen uit Elden veilig kunnen komen en een beetje toezicht is.	
7.	Wandelbruggen tussen eilanden	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt.	Afmaken van de wandelroute over de eilanden, deze bruggen waren gepland, er is een schiereiland aangelegd, maar de bruggen naar het noordereiland en zuidereiland laten op zich wachten, jammer, geeft een duidelijke meerwaarde aan de buurt. Ik hoop niet dat deze bruggen geschrapt zijn omdat enkele bewoners hier om gevraagd hebben. Ze hebben altijd in het plan gestaan en maken de buurt af, geeft alles wat meer aanzien, meerwaarde voor de buurt in het algemeen. Nu lijkt het vernietiging van gemeenschapsgeld door de aanleg van het schiereiland in het midden wat nergens naar toe gaat.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
8.	Maak van de Huissensedijk een onverplicht fietspad voor een veilige en stille recreatieve route	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder scooters	De Huissensedijk is een veelgebruikte recreatieve route voor wandelaars en fietsers in een groene zone. Toch zijn er veel snelheidsverschillen met de (te) hard rijdende scooters en bromfietsen op deze smalle weg. Bovendien verspreiden die voertuigen met een verbrandingsmotor zo rijdend op de hoge dijk geluidsoverlast in de directe en verdere omgeving in deze groene zone. Het zou voor de wandelaars, fietsers en wijkbewoners een feest zijn als de dijk een onverplicht fietspad wordt zonder (snor- en brom)scooters en daarmee stiller en veiliger. Afgelopen jaar zijn er op de dijk zeker twee ongelukken gebeurd waarbij een scooterbestuurder gewond is geraakt. Fietsers mogen van een onverplicht fietspad gebruiken. Brom- en snorfietsers met een benzinemotor mogen geen gebruik maken van dit fietspad. Die met een elektromotor mogen dat wel. De brom- en snorfietsers met verbrandingsmotor van en naar Huissen kunnen dan via de Mooieweg of via het (brom)fietspad langs de A325 (route Kronenburg - noorden Immerlooplas - Oude Huissenseweg). De sporadisch aanwezige auto's rijden over het algemeen voorzichtig, netjes onder de 30 km/u en met aandacht voor de andere weggebruikers. Auto's als bestemmingsverkeer zouden dan op het fietspad 'te gast' zijn.
9.	Immerloopark volledig benutten	Immerloopark benutten als ontmoetingsplek, blijven investeren in festivals, kunst, sport voor Arnhem-Zuid.	
10.	Kronenburg vergroenen	Kronenburg aantrekkelijker maken en een fijne plek maken voor jonge kinderen die hier opgroeien.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
11.	Verlevendigen van de Brink, speelfontein e.d.	Verlevendigen van De Brink door een speelfontein bij het rozenperk voor de Lucaskerk. Ziet er sowieso prachtig uit, is passend bij de functie van de kerk en super leuk in de zomer voor de kinderen!	De brink mag wel wat gezelliger, een beetje een soort Frans pleintje met de grote platanen rondom het parkeerterrein. Ik denk aan een mooie speelfontein (bijvoorbeeld de ronde zwarte speelfontein die eerst op de grote markt stond en die nu op de werf zou staan. Van het centrum in Noord naar het centrum van Zuid ;)) een muziekkiosk, mooie bloembakken en kinderkopjes zoals het Marktplein in Eersel bijvoorbeeld.
12.	Hofjes voor 1 à 2 persoonshuishoudens	Er is grote behoefte aan betaalbare koopwoningen voor starters, gescheiden ouders en senioren. Het gebouw van Elderhoeve (nu tijdelijk AZC) zou eigenlijk al gesloopt zijn. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. Veel mensen willen graag in Elden blijven wonen maar kunnen het niet betalen. Veel senioren wonen alleen of met tweeën in een éénsgezinswoning, te weinig betaalbare woningen om door te stromen.	De ligging van het terrein is ideaal met een fiets-/wandelroute naar Elderveld, ontsluiting via de Stikkerstraat of Elderhofseweg. Vlakbij de voorzieningen zoals basisscholen, bushalte, Eldenstaete, park, supermarkt etc. Dit terrein leent zich uitstekend voor het bouwen van kleine gezellige hofjes waar kleine huishoudens samen kunnen wonen. De oudere buurvrouw past een keer op het kind van de alleenstaande ouder terwijl die een boodschapje voor de oudere buurvrouw meeneemt. Op jezelf wonen maar toch niet alleen! In een dorpse sfeer zoals de vroegere begijnenhofjes met een gedeelde voortuin/plein.
13.	Buurthuis cq ontmoetingsplek	Plek om samen te komen!	Arnhems Hart maakt zich druk om een buurthuis cq ontmoetingsplek in de binnenstad te krijgen. Een lokatie die toegankelijk is en voor vele toepassingen gebruikt kan worden. Wie nu wat wil organiseren als inwoner kan daarvoor eerst €240,- of meer ophoesten voor een zaaltje te huren. Vele zijn niet toegankelijk of hebben meer mogelijkheden. Een bakkie koffie/thee erbij en men zit dan al over de 300 euro. Doe dit voor 10 activiteiten en dan zit je al over de 3000 euro. Een pand huren kost veel minder en kan dan ook beter benut worden.

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
14.	Arnhem Centraal en omhoog naar Museum	Te versteend terwijl er veel meer kan.	Rondom Arnhem Centraal teveel steen en verloedering. Drugsdealers en gebruikers maar tevens geen toezicht op dat omliggende bedrijven afval laten zwerven. Voor AC teveel steen en een mega hitteplek bij warme zomers. Voor het Haarhuis ligt in de middenberm gras maar doordat passanten eroverheen lopen en rijden is het amper een goede grasmat te noemen. Hier hadden mooie struken geplant kunnen worden zodat de insecten e.d. hier ook te zien waren. Een oase van kleur en geur elke zomer. Richting het Museum een ongelijke troittoir en tevens een hele drukke weg waar fietsers in de knel zitten dagelijks. Geen route om veilig te nemen. Door het ongelijke troittoir ook niet mogelijk om heerlijk met je rollator of rolstoel langs te gaan. Het gebied is 30 km/p/u maar doordat de bestrating hier niet is aangepast is het nog steeds 50 km/p/u.
15.	Te versteende omgeving	Leuk die Sint Jansbeek maar verder er omheen is het te versteend met een aantal bomen. De 4 plantenbakken is mooi ter aanvulling maar er missen plantsoenen en meer groen in deze omgeving.	T.h.v. de Nieuwstraat is het eigenlijk een kale beek terwijl in de Beekstraat de rand vol staat met mooie moerasplanten. Ook voor de nieuwe appartementen geen sprietje gras of een verdwaalde paardenbloem te vinden, te steriel. De Turfstraat is vaak een racebaan met voertuigen die via de AH Rozet er in rijden en weer moeten draaien. Toezicht en handhaving is er niet maar ook geen enkele manier zodat deze voertuigen niet via AH Rozet er meer in kunnen rijden.
16.	De Markt	aangelegd indertijd als "De Huiskamer van Arnhem". Nu een smerige plek en onbegaanbaar voor miva's en ouderen.	Wie naar de omringende plantsoenen kijkt ziet veel hondenpoep, dode struiken en geregeld heel veel zwerfafval. Dit laatste vooral na een warenmarkt. Het is een ongelijk en zeer hobbelig plein die zo niet aangelegd had mogen worden. Diverse gesprekspartners geven dit ook veelvuldig aan maar er wordt niets meegedaan helaas.
17.	Herontwikkeling Gelderse poort	Maak ruimte voor woningbouw in plaats van lege kantoorpanden. Geweldig geschikt voor hoogbouw. Ontwikkel de Arnhemse Zuidas tot een heerlijke zeer goed bereikbare woonplek voor starters en nog meer senioren of zorgbehoevenden.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
18.	Verval van een monument	Stop het verval en verdere verloedering van dit historisch stukje Arnhem. Het biedt plaats aan de oudste boom van Arnhem zuid en ook de pastorie verdiend het om weer tot leven gebracht te worden	
19.	Verval van een monument	Eens, een hele bijzondere woning die bewust al ruim 20 jaar staat te verkrotten terwijl het zoveel mooie functies zou kunnen hebben. De eigenaresse blijft maar rekken en dralen terwijl er zoveel mensen zijn die het zouden willen kopen om er iets moois van te maken....	
20.	laat park Westerveld wet stralen	Wat ooit de achtertuin was van de baron is nu een uniek stukje natuur, de flora en fauna op het land doen het geweldig door het met rust laten van de natuur. Helaas is de waterkwaliteit van het meertje ontzettend slecht te noemen. Tevens is ook de staat van het wandelpad rondom de vijver echt zeer slecht te noemen. Verergerd door de vele machinale houtkap van afgelopen winter. Maak van dit mooie park weer een plek om te wandele En genieten van dit bijzonder stukje historische natuur	
21.	Boomgaard gemeentelijk monument	Maak van de laatste commerciële boomgaard van Elden een gemeentelijk monument nu dat deze op het punt staat eeuwig te verdwijnen en plaats te maken voor nog meer nieuwbouw in Elden. Op de website van de huidige eigenaar van de grond staat vrolijk geschreven dat ze van plan zijn dit prachtig stukje historisch cultureel groen erfgoed van Elden willen transformeren in woningen. De boomgaard is een walhalla voor inheemse flora en fauna, laat het niet verloren gaan, ik smeek u.	

	Titel	Omschrijving/reactie	Volledige omschrijving
22.	Boomgaard gemeentelijk monument	Inderdaad! Vroeger lag Elden middenin de boomgaarden, nu tussen de bloemkoolwijken. Deze boomgaard is een pareltje om te koesteren, een prachtig symbool dat Arnhem zuid bij de Betuwe hoort. Dit terrein mag nooit bebouwd worden omdat het een stukje geschiedenis zichtbaar maakt en wat het dorpse karakter enorm versterkt. Het terrein zou zich goed lenen voor een bewonersbedrijf waar bewoners fruit telen, groente verbouwen, bijen houden en een heerlijk landelijke "versmarkt" exploiteren. Verschillende Eldense verenigingen zijn op zoek naar opslagruimte, dat zou in een mooie landelijke kapschuur op het terrein kunnen.	

Aan de leden van de raad

Datum	: 11 mei 2021
Zaaknummer	: 566585
Contactpersoon	: Michiel Somers en Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 0644832872 0640678005

Onderwerp: Uitvoering moties 'Realistischer inschatten nieuw beleid' en 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen'.

Geachte voorzitter en leden,

Inleiding
Uw raad heeft vorig jaar twee moties aangenomen die gaan over het weerstandsvermogen in samenhang met de financiële kengetallen. Het gaat om de motie Realistischer inschatten nieuw beleid - 20M209G, aangenomen bij de behandeling van de nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen en de motie Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen 20M255, aangenomen bij de behandeling van de begroting 2021. In deze brief informeren wij u over de wijze waarop ons college deze moties heeft uitgevoerd en het mogelijk vervolg daarop. Ook verwijzen wij u naar de informatie die, mede naar aanleiding van genoemde moties, in de meest recente Perspectiefnota 2022 - 2025 is opgenomen.

Invulling uitvoering moties
Op 24 maart jl. heeft een technische bijeenkomst plaatsgevonden met de financiële woordvoerders van de raadsfracties en leden van de auditcommissie. Vier experts (van adviesbureau Naris, de VNG en onze accountant Deloitte) hebben gereflecteerd op de financiële positie van de gemeente Arnhem en hun kennis gedeeld over deze positie in vergelijking met andere gemeenten. Tijdens deze bijeenkomst hebben de experts vragen van de leden van de raad beantwoord en hebben de experts adviezen gegeven.
Als voorbereiding op deze bijeenkomst hebben wij ook zelf een onderzoek gedaan naar de spelregels met betrekking tot het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen in Arnhem in vergelijking met andere gemeenten. Daarin zijn ook de effecten zichtbaar gemaakt van eventuele andere keuzes met betrekking tot de 'knoppen' voor weerstandsvermogen en spelregels voor solvabiliteit en schuldquote. Verderop in deze brief lichten we deze 'knoppen' toe en wat het effect is als eraan wordt gedraaid. Mogelijke scenario's, als deze 'knoppen' anders zouden worden ingesteld, zijn tijdens het door ons uitgevoerde onderzoek ter voorbereiding van de bijeenkomst van 24 maart jl. in beeld gebracht.

Kortheidshalve verwijzen wij naar de documenten, zoals gevoegd bij de agenda gevoegd voor deze technische bijeenkomst.
De bijeenkomst met raadsleden en experts heeft waardevolle inzichten opgeleverd die helpen bij het gesprek over spelregels met betrekking tot de financiële positie.

Relatie met de Perspectiefnota 2022 - 2025
In de motie 'Anti-cyclisch investeren - anti-cyclisch sparen' vraagt uw raad het college om na de coronacrisis de reserves weer op te bouwen 'tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn'. Zoals gevraagd in deze motie geven we in de Perspectiefnota 2022-2025 in de toelichting op het 'Financieel totaalbeeld 2021-2025' aan welke verbeteringen in de financiële positie voor de komende jaren worden verwacht, zoals onder andere de positieve ontwikkeling van de weerstandsfactor en de groei van de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Kortheidshalve verwijzen wij naar de Perspectiefnota 2022-2025.

Expliciete afwegingen rondom risicobereidheid en bestendige gedragslijn in spelregels
Tijdens de bijeenkomst van 24 maart jl. hebben de experts benadrukt dat het belangrijk is om afwegingen over de mate waarin de gemeente bereid is risico's te nemen, zo expliciet mogelijk duidelijk te maken. De paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement is de plaats in de begroting en het jaarverslag waarin deze afwegingen worden toegelicht.
Reactie: Wij onderschrijven dit advies en wij zullen specifieke afwegingen toelichten in de genoemde paragraaf.

'Knoppen' van het weerstandsvermogen
Tijdens de bijeenkomst met de experts zijn de drie 'knoppen' voor de bepaling van de weerstandsfactor besproken (benodigde weerstandcapaciteit/bepaling risicoprofiel, beschikbare weerstandscapaciteit/buffers voor risico's en de weerstandsfactor zelf). In algemene zin hebben de experts erop aangedrongen te kiezen voor een bestendige gedragslijn voor de lange termijn ten aanzien van te hanteren spelregels voor weerstandsvermogen en financiële kengetallen.

Benodigde weerstandscapaciteit
In de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' is een belangrijke vraag aan ons college om voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit c.q. de bepaling van het risicoprofiel, een voorstel te ontwikkelen 'voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten en daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen'.
Het blijkt lastig te zijn om de manieren waarop gemeenten hun risicoprofiel bepalen, onderling te vergelijken. Zo inventariseren gemeenten risico's op een verschillende manier en is ook de aard van de risico's verschillend. Ook is de conclusie op basis van ons onderzoek dat het feit of gemeenten risico's wel of niet structureel zwaarder wegen niet de doorslaggevende factor is voor de uiteindelijke hoogte van het risicoprofiel van de verschillende gemeenten.

Wanneer we op basis van de begroting 2021 in het risicoprofiel structurele risico's twee keer mee zouden wegen en op deze manier aan deze 'knop' zouden draaien, zou het risicoprofiel van onze gemeente €20,8 miljoen hoger worden. De weerstandsfactor zou daardoor dalen van 1,0 naar 0,67. Om de weerstandsfactor weer op 1,0 uit te laten komen zou aan de algemene reserve, het belangrijkste onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit, €20,8 miljoen toegevoegd moeten worden.
De experts zijn positief over de kwaliteit van het risicomanagement en hieruit voortvloeiende risicoprofiel van de gemeente Arnhem. Er ligt een goed proces aan ten grondslag, waarbij in een brede dialoog de risico's worden besproken. Vanuit die overweging is het, zoals in de bijeenkomst naar voren is gebracht, niet noodzakelijk om risico's op structurele budgetten extra zwaar mee te rekenen. De experts benadrukken wel dat het belangrijk is om de weerstandsfactor in samenhang met financiële kengetallen te bezien.
Het advies is tevens om in het huidige risicoprofiel geen reserveringen op te nemen voor zogenaamde 'zwarte zwanen', de extreem grote risico's met een zeer incidenteel karakter (bijvoorbeeld het verwerken van het risico op een aardbeving met een kleine kans, maar met grote gevolgen). Reserveringen voor dit soort gebeurtenissen zouden heel veel middelen vragen. Een goed risicoprofiel, voldoende solvabiliteit en mogelijke ondersteuning door het Rijk bij het optreden van dergelijke tegenvallers beoordelen de experts als voldoende. Samenvattend is het advies niet aan de 'knop' van het risicoprofiel te gaan draaien.
Reactie: Wij sluiten ons aan bij de adviezen van de experts en achten het niet noodzakelijk om bij de berekening van het risicoprofiel structurele risico's zwaarder mee te laten wegen. Op de samenhang met de financiële kengetallen komen wij nog terug.

Beschikbare weerstandscapaciteit
In het door ons uitgevoerde onderzoek is nagegaan welke onderdelen bij andere gemeenten deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij vrijwel alle gemeenten bestaan de buffers uit dezelfde componenten als in Arnhem (algemene reserve, reserve grondbedrijf en post onvoorzien). Enkele gemeenten tellen ook andere reserves mee, bijvoorbeeld de daar aanwezige stille reserves.
In de technische bijeenkomst is stil gestaan bij de functie van bestemmingsreserves als mogelijk onderdeel van de weerstandscapaciteit. De experts hebben aangegeven dat in het uiterste geval deze ingezet zouden kunnen worden om tegenvallers op te vangen ook al zouden deze reserves geen onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit uit maken.
Reactie: Wij stellen voor geen wijzigingen aan te brengen in de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit. Voor wat betreft de bestemmingsreserves merken wij het volgende op. De bestemmingsreserves zijn in Arnhem recent onderzocht. De uitkomsten daarvan zijn in de Perspectiefnota 2021-2024 en de Begroting 2021 verwerkt. Besloten is om de aanwezige financiële ruimte boven de bij deze bestemmingsreserves behorende bestedingsplannen vrij te laten vallen. De aldus verkregen ruimte is ingezet voor dekking van maatregelen die onderdeel uitmaken van, de Arnhemse Herstelagenda waarmee risico's van ingrijpende(r) effecten van de coronacrisis in de stad worden bestreden. Mede gelet op de eerdere besluitvorming hierover én in het licht van een bestendige

lijn zien wij op dit moment geen aanleiding om middelen uit de bestemmingsreserves mee te tellen als beschikbare weerstandscapaciteit.
Zoals wij in de Begroting 2021 aangaven, kan de start van een nieuwe raadsperiode een natuurlijk moment zijn om deze bestemmingsreserves opnieuw tegen het licht te houden en de gewenste besteding zo nodig te heroverwegen.
Eén van de bestemmingsreserves is de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Hierop komen wij later in deze brief nog terug. Naast de versterking van de solvabiliteit heeft deze reserve geen specifiek doel. Van deze reserve is afgesproken deze niet mee te tellen als onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De weerstandsfactor
Tijdens de bijeenkomst met de experts is naar voren gekomen dat de weerstandsfactor de enige 'knop' is waarvan overwogen kan worden hieraan te draaien wanneer de financiële situatie daarom vraagt. Door bijvoorbeeld de ondergrens van de weerstandsfactor te verlagen tot 0,8 hoeven er minder middelen als financiële buffer te worden aangehouden. In financieel moeilijke tijden kan de gemeente als het ware scherper aan de wind zeilen. Dit betekent tegelijkertijd dat ook meer risico genomen zou worden. De meeste gemeenten hanteren op dit moment een ondergrens van 1,0. Enkele gemeenten hanteren een (tijdelijke) ondergrens van 0,8.
In de verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem is vastgelegd dat, als de weerstandsfactor onder de 1,0, komt, de algemene reserve moet worden aangevuld. Is deze factor hoger dan 1,4 dan is sprake van ruimte voor eventueel (nieuw) beleid.
Een lagere weerstandsfactor van 0,8 betekent dat er incidenteel € 8,5 miljoen ingeteerd zou mogen worden op de beschikbare buffers voordat deze aangevuld zouden moeten worden.
Reactie: De weerstandsfactor, zoals in de begroting 2021 is opgenomen, bevindt zich boven de 1,0. Daarbij is ook rekening gehouden met de extra risico's die samenhangen met corona. De feitelijke financiële impact is tot nu toe steeds grotendeels gecompenseerd door het Rijk. Wel zijn de onzekerheden naar de toekomst toe groot. De streefwaarde van 1,4 zal naar verwachting deze raadsperiode niet worden bereikt. Het college heeft er bij het doen van voorstellen aan de raad in de begrotingen en perspectiefnota's vooral op gestuurd om de weerstandsfactor in ieder geval boven de 1,0 te laten zijn.
Gelet op de aanwezige onzekerheden is het zaak dat de beschikbare weerstandscapaciteit toereikend is voor de benodigde weerstandscapaciteit. We willen daar nu niet op inleveren. Dit zou ook in strijd zijn met motie 20M255, waarin juist wordt gevraagd buffers (weer) op te bouwen. Op de samenhang tussen de weerstandsfactor met de kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote komen we onderstaand nog terug.

Financiële kengetallen solvabiliteit en netto-schuldquote
De solvabiliteit van de gemeente Arnhem is ten opzichte van het gemiddelde van andere gemeenten relatief laag. De netto-schuldquote is relatief hoog. Dit kwam opnieuw naar voren op basis van het onderzoek wat wij hiernaar hebben gedaan.
Tijdens de bijeenkomst is naar voren gebracht dat deze posities ongunstiger zijn dan in andere gemeenten, maar wel over een reeks van jaren een stabiel beeld laten zien. Uit het Jaarverslag 2020 blijkt aanvullend dat de kengetallen met betrekking tot solvabiliteit en schuldquote de afgelopen jaren zijn verbeterd. Doordat de gemeente Arnhem relatief hoge schulden heeft, is het belangrijk na te gaan of de gemeente in staat is de lasten daarvan in de toekomst te betalen.
In de toekomst kunnen de financiën van de gemeenten verder onder druk komen te staan, bijvoorbeeld door negatieve herverdeeleffecten van de inkomsten van het Rijk, ontwikkelingen in de zorg, opgaves met betrekking tot woningbouw en dergelijke. Dat geldt ook voor de gemeente Arnhem. Daarbij speelt ook een rol dat de tussentijdse winstnemingen van grondexploitaties zullen eindigen als de locaties zijn volgebouwd.
Tijdens de bijeenkomst op 24 maart jl. is geadviseerd om de ontwikkeling van deze indicatoren te bezien in samenhang met de weerstandsfactor. In motie 20M209g wordt ook expliciet naar die samenhang verwezen: Zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote is het mogelijk dat, als de weerstandsfactor groter is dan 1,4 er uitgaven voor nieuw beleid worden gedaan, terwijl solvabiliteit en/of schuldquote zich niet op een gewenst niveau bevinden. In de motie is aangegeven dat het dan feitelijk zo kan zijn dat 'het aflossen van schulden of het verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is'.
Reactie: Wij zijn ons bewust van de minder robuuste financiële positie van Arnhem voor wat betreft de solvabiliteit en schuldquote in vergelijking met veel andere gemeenten. Voor wat betreft de betaalbaarheid van onze schulden naar de toekomst toe het volgende:

- Bij de Perspectiefnota 2022-2025 geven we inzicht in de meerjarig opnieuw te financieren leningen. Daarmee wordt ook de mate waarin we als gemeente gevoelig zijn voor eventuele rentestijgingen zichtbaar;
- Wanneer risico's zich voordoen, bijvoorbeeld door een daling van inkomsten uit het gemeentefonds, zullen tegenvallers moeten worden verwerkt in een financieel sluitende begroting. De beschikbare weerstandscapaciteit maakt het alleen tijdelijk mogelijk voor één of enkele jaren tegenvallers op te vangen. Hoe hoog de buffers en de weerstandsfactor ook zijn, deze bieden geen structurele ruimte om tegenvallers op te vangen. Om die reden is het belangrijk goed inzicht te hebben in de flexibiliteit/wendbaarheid van de begroting. In hoeverre is het mogelijk om tegenvallers in de begroting op te vangen? Of is dat lastig doordat de lasten van de gemeente nagenoeg geheel meerjarig vastliggen in de vorm van kapitaallasten, inkomensoverdrachten, subsidies en dergelijke? Zijn er net buiten de financiële planningshorizon van vier jaar lastenstijgingen te verwachten, zoals bijvoorbeeld bij de kapitaalgoederen in de openbare ruimte? Wat zouden de mogelijkheden nog zijn om belastingen te verhogen? Concreet vinden we het verstandig om te komen tot afspraken die meer en nadrukkelijker verband leggen tussen de weerstandsfactor en andere financiële indicatoren en tegelijkertijd de flexibiliteit van de begroting voor een periode langer dan 4 jaren te kunnen beoordelen en zo nodig sturen. Op

dit moment zijn daarover geen spelregels vastgelegd. Bij de eventuele bespreking van financiële spelregels bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode/coalitieonderhandelingen kan dit uiteraard worden overwogen. Ter voorbereiding van de nieuwe raadsperiode zal de mate van flexibiliteit van de begroting inzichtelijk gemaakt worden.

Voor een belangrijke bijdrage aan de versterking van de solvabiliteit zorgen de gemaakte afspraken over de voorziene dotaties aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Zoals in het meerjarig perspectief van de begroting 2021 is aangegeven, loopt deze op van € 7,6 miljoen eind 2019 tot € 22,6 miljoen eind 2025. Bij de meest recente herijking van het financieel beeld in de Perspectiefnota 2022 - 2025 blijkt dat de bestemmingsreserve solvabiliteit al eind 2023 €23 miljoen zal bedragen. Door de afspraken over deze bestemmingsreserve worden, afhankelijk van de omvang en afschrijvingstermijn van investeringen, steeds middelen apart gezet die de solvabiliteit versterken en tevens een positief effect hebben op de ontwikkeling van de netto-schuldquote. Deze reserve is naast de beschikbare weerstandscapaciteit een extra buffer voor onvoorspelbare tegenvallers. De rekenregels voor de jaarlijkse toevoegingen aan deze bestemmingsreserve liggen vast in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer.

Een concrete doelstelling omtrent de minimaal gewenste solvabiliteit en maximaal gewenste netto-schuldquote is niet in de huidige financiële spelregels opgenomen. Zoals eerder aangegeven, zijn ook over de samenhang tussen de hoogte van de weerstandsfactor, de solvabiliteit en netto-schuldquote geen afspraken gemaakt. Wel worden de uitkomsten van deze kengetallen in de jaarrekening en begroting in onderlinge samenhang gepresenteerd en de ontwikkelingen hierin toegelicht. Het is mogelijk dat bij de aanvang van een nieuwe raadsperiode afspraken hierover worden overwogen

In de begroting 2022-2025 zullen wij de ontwikkeling van de financiële kengetallen vergelijken met de risico-indeling van de provincie en de ontwikkeling van de weerstandsfactor spiegelen aan de beoordelingstabel die Naris hanteert.

Projecten
Tijdens de technische bijeenkomst is het belang benadrukt van goed risicomanagement bij grote projecten. Daarbij kunnen overschrijdingen van geplande investeringen en/of uitloop van de planning optreden. In de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen hebben wij toegezegd de afspraken voor het risicomanagement bij grote projecten met de auditcommissie te bespreken. Uiterlijk voor de behandeling van de begroting 2022 zullen wij hieraan invulling geven.

Emu-saldo
Een onderdeel van de financiële positie vormt ook het Emu-saldo. Daarbij is het van belang niet alleen naar de cijfers van de eigen gemeente te kijken, maar ook de vergelijking te maken met andere gemeenten. Onze accountant Deloitte zal via de griffie hierover nog informatie beschikbaar stellen van de gegevens van de Emu-saldi van andere 100+ gemeenten.

Besluit

Met de verstrekte informatie, de technische sessie met de raad, de informatie in de Perspectiefnota 2022-2025 en deze brief hebben wij de beide moties afgedaan. Deze brief kan desgewenst betrokken worden bij de bespreking perspectiefnota.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de loco-secretaris, de burgemeester,

P.J. Altena A. Marcouch

Gemeenteraad Arnhem

AANGENOMEN

Bij elkaar op	16 september 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen: "Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen"
Motie van	Mattijs Loor - D66 Guus van der Laak - Arnhem Centraal
Titel van de motie	Realistischer inschatten en bewuster beleid
Nummer Zaaknummer	**20M209g** 466760

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 16 september een besluit te nemen over een proces voor het verder verbeteren van de beheersing van financiële risico's voor de gemeente. Het proces moet leiden tot een voorstel met twee doelen:

- Het beter inschatten van risico's die meerdere jaren achter elkaar van invloed zijn.
- Het maken van afspraken over de relatie tussen het opvangen van risico's met reserves (dat heet het weerstandsvermogen), het vermogen van de gemeente in verhouding tot de schulden van de gemeente en de totale jaarlijkse omvang van de begroting (dat gaat om getallen die we 'solvabiliteit' en 'schuldquote' noemen).

De aanleiding is dat risico's die meerdere jaren na elkaar kunnen optreden op dit moment maar voor één jaar worden meegeteld. En dat er wel afspraken zijn vastgelegd over de aan te houden reserves in verhouding tot de risico's, maar er géén afspraken bestaan over het beschikbare vermogen en de schulden.

We weten dat:

- Sommige risico's in het gemeentelijke risicoprofiel als ze optreden meerdere jaren achter elkaar financiële invloed hebben;[1]
- Deze risico's nu maar één keer worden meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen, terwijl sommige gemeentes ervoor kiezen om ook de risico's in volgende jaren mee te tellen;
- Op het moment dat het benodigde weerstandsvermogen op een andere manier wordt berekend, het geheel aan spelregels rondom dit weerstandsvermogen heroverwogen moet worden, wat een eenvoudige wijziging op dit moment onmogelijk maakt;
- Het maken van afspraken over het benodigde weerstandsvermogen en de vrije besteedbaarheid van reserves indien dat vermogen bereikt is, zonder het vastleggen van doelen voor solvabiliteit en schuldquote, kan leiden tot uitgaves aan nieuw beleid terwijl het aflossen van schulden of anderszins verhogen van de solvabiliteit op dat moment wenselijker is.

[1] Feitelijk is dit aan de orde voor alle risico's die structureel doorwerken en van toepassing zijn op structurele budgetten, omdat het in de regel niet mogelijk is binnen een jaar het beleid dusdanig bij te stellen dat een financieel probleem wordt opgelost met extra inkomsten of minder uitgaven.

We vinden dat:

- De gemeente risico's zo realistisch mogelijk moet proberen te ramen, ook al blijft het altijd een zo goed mogelijke schatting en geen exacte berekening;
- Het meerjarig meewegen van risico's op structurele budgetten een bijdrage kan leveren aan het meer realistisch ramen van het benodigde weerstandsvermogen;
- Dat afspraken over weerstandsfactor, solvabiliteit en schuldquote ook moeten gaan over de samenhang tussen deze kengetallen, zodat de raad op een bewuste wijze en op basis van de samenhang tussen deze factoren zijn financiële keuzes maakt.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. In overleg met experts, de auditcommissie en de financieel woordvoerders in de raad een voorstel te ontwikkelen voor het op enige wijze meerjarig meewegen van financiële risico's op structurele budgetten, en de daarbij behorende aanpassingen van de spelregels rond het weerstandsvermogen;
2. Tevens in dit voorstel mee te nemen hoe afspraken over de gewenste ontwikkeling van de solvabiliteit en schuldquote in relatie tot het weerstandsvermogen in financiële spelregels vastgelegd kunnen worden;
3. Het proces richting dit voorstel zo in te richten, dat de raad vóór de begroting 2022-2025 hierover een besluit kan nemen.

Mattijs Loor - D66
Guus van der Laak - Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 20

Tegen 15

Motie "Realistischer inschatten en bewuster beleid" (20M209g)

GROENLINKS	0	6
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
van der Loo		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Nede		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
van Es		
Maref		
Loos		

CDA Arnhem	2	0
van Dillen		
Hutten		

DENK / Verenigd Arnhem	0	2
Usta		
Aydemir		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
van Ommen		
van Iperen		

Arnhem Centraal	3	0
van der Laak		
Manders		
Kraaijenbrink		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	2	0
de Groot		
Eliëns		

PvdA	0	4
Greving		
Bouma		
de Vries		
Visser		

SP	2	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID		
Verheij		
Sanders		

Totaal 35

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD
Titel van de motie	Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen
Nummer Zaaknummer	**20M255** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het weer opbouwen van de reserves na de extra uitgaves vanwege de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis.

De aanleiding is dat nu, vanuit het principe van 'anticyclisch investeren' (juist investeren als het minder goed gaat met de economie), veel geld wordt uitgegeven. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd om ook plannen te maken hoe na deze crisis weer gespaard kan worden voor een volgende periode waarin het minder goed gaat met de stad.

We weten dat:

- Arnhem de reserves maximaal benut om extra te investeren tijdens de coronacrisis;
- Een deel van deze investeringen zichzelf zeker niet in de gemeentebegroting terugverdient;
- De financiële positie van de gemeente er daardoor niet goed uitziet en we een volgende crisis niet zomaar aankunnen;
- Het college wel spreekt van 'anticyclisch investeren', maar nog geen doorzichten geeft hoe na het investeren de reserves weer worden opgebouwd.

We vinden dat:

- Anticyclisch investeren ook vraagt om anticyclisch sparen als de situatie gunstiger is.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het College om:

1. Zich tot doel te stellen dat na de coronacrisis de reserves weer worden opgebouwd tot een niveau waarbij deze een nieuwe grote crisis aankunnen en dan opnieuw ruimte bieden voor anticyclisch investeren als dat nodig mocht zijn;
2. Bij het proces rondom het in samenhang bekijken van solvabiliteit, schuldquote en weerstandsvermogen (naar aanleiding van motie 20M209g) ook te betrekken hoe de reserves na de coronacrisis weer worden opgebouwd;
3. Bij de komende perspectiefnota de raad inzicht te geven welke verbeteringen in de financiële positie er naar aanleiding van de tussenstand in dat proces verwacht kunnen

AANGENOMEN

worden voor de komende jaren, eventueel in de vorm van een aantal mogelijke scenario's.
Mattijs Loor - D66 Bas van Es - VVD

VOOR	34	*"Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen" (20M255)*
TEGEN	3	

GROENLINKS			VVD Arnhem			D66			PvdA		
	7	0		6	0		5	0		4	0
Coenders			Combée			Andeweg			Greving		
Prinsen			Pape			Loor			Bouma		
Navis			Kalthoff			Venhoek			De Vries		
Dolsma			Van Es			Van Ommen			Visser		
Gemici			Maref			Van Iperen					
Simonis			Loos								
Van der Loo						Arnhem Centraal	3	0	SP	0	3
			CDA Arnhem	2	0	Manders			Elfrink		
Arnhemse Ouderen Partij	1	0	Van Dillen			Van der Laak			Çetintaş		
Wiggers			Hutten			Kraaijenbrink			Dobbe		

ChristenUnie			DENK Verenigd Arnhem			Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem			Partij voor de Vrijheid		
	2	0		2	0		2	0			
Becker			Usta			De Groot			Verheij		
Nede			Aydemir			Eliëns					

Totaal	37

AANGENOMEN

Gemeenteraad Arnhem

Bij elkaar op	11 november 2020
Bij de bespreking van	Vaststellen van de Begroting 2021
Motie van	Mattijs Loor - D66 Daniël Becker - ChristenUnie Klaartje van Dillen - CDA
Titel van de motie	Voortaan wél meetbare doelen
Nummer Zaaknummer	**20M277** 504479

Onderstaande raadsleden stellen de raad voor om in de vergadering van 11 november een besluit te nemen over het opnemen van meetbare doelen in de volgende begroting.

De aanleiding is dat de raad al meermalen gevraagd heeft om meetbare doelen op te nemen, om zodoende beter te kunnen volgen of doelen ook bereikt worden. Door dit voorstel aan te nemen wordt het college gevraagd aan te geven voor welke doelen ze dit mogelijk acht, en dit vanaf de volgende begroting ook te gaan doen.

We weten dat:

- De raad al bij de begroting 2018 heeft gevraagd doelen meer SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden) te formuleren (motie 17M75);
- De raad met amendement 19A51 in het plan voor de doorontwikkeling van de cyclusdocumenten heeft opgenomen: *De voorkeur heeft om kwalitatief betere doelen te formuleren met daarbij heldere indicatoren en activiteiten (SMART) en waar mogelijk het aantal te beperken. In het jaarverslag wordt van ieder doel een resultaat benoemd*;
- Het college bij de M1-behandeling van de jaarstukken 2019 heeft aangegeven dat doelen *duidelijk en zo smart mogelijk* worden geformuleerd;
- De raad met motie 20M183 heeft aangegeven dat de doelen bij budgetten uit de herstelagenda dusdanig concreet geformuleerd te willen zijn, dat objectief vastgesteld kan worden in hoeverre het doel bereikt wordt;
- Bovengenoemde uitspraken van het college en besluiten van de raad in de begroting 2021 niet zijn uitgevoerd;
- Het college wel indicatoren opneemt in de ontwerpbegroting, waarmee vaststaat dat het betreffende aspect kwantitatief meetbaar is, maar de doelstellingen niet aan de indicatoren koppelt.

We vinden dat:

- Bij de besteding van gemeenschapsgeld in ieder geval geprobeerd moet worden om meetbaar te maken in hoeverre met de ingezette middelen het beoogde doel ook wordt bereikt;
- Het ontbreken van kwantitatief meetbare doelen in de begroting de controlerende rol van de raad bij tussen rapportages en het jaarverslag bemoeilijkt.

AANGENOMEN

Daarom spreekt de gemeenteraad uit:

Teleurgesteld te zijn in het ontbreken van (kwantitatief) meetbare doelen in de door het college aangeboden ontwerpbegroting.

En draagt de gemeenteraad het college op om:

1. Een lijst op te stellen van indicatoren die kwantitatief meetbaar zijn en gekoppeld kunnen worden aan beleidsdoelen van de gemeente;
2. Uit deze lijst een keuze te maken, welke doelen het college bij de volgende begroting kwantitatief meetbaar zou willen opnemen, en de raad uiterlijk bij de perspectiefnota 2022-2025 hierover te informeren;
3. Deze doelen op een kwantitatief meetbare wijze op te nemen in de komende begroting.

Mattijs Loor - D66
Daniël Becker - ChristenUnie
Klaartje van Dillen - CDA

VOOR	27	*"Voortaan wél meetbare doelen" (20M277)*
TEGEN	10	

GROENLINKS	0	7
Coenders		
Prinsen		
Navis		
Dolsma		
Gemici		
Simonis		
Van der Loo		

VVD Arnhem	6	0
Combée		
Pape		
Kalthoff		
Van Es		
Maref		
Loos		

D66	5	0
Andeweg		
Loor		
Venhoek		
Van Ommen		
Van Iperen		

PvdA	4	0
Greving		
Bouma		
De Vries		
Visser		

Arnhemse Ouderen Partij	0	1
Wiggers		

CDA Arnhem	2	0
Van Dillen		
Hutten		

Arnhem Centraal	3	0
Manders		
Van der Laak		
Kraaijenbrink		

SP	3	0
Elfrink		
Çetintaş		
Dobbe		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Nede		

DENK Verenigd Arnhem	2	0
Usta		
Aydemir		

Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem	0	2
De Groot		
Eliëns		

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID
Verheij

Totaal	37

Notitie

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Datum : 10 maart 2021

Aan : Agendacommissie

Van : K. Vons tel. 3774087

Betreft : Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Inleiding en doel notitie
Deze notitie behandelt de planning en procedure van de Perspectiefnota 2022-2025. Deze planning en procedure zijn mede gebaseerd op de ervaringen van het proces rondom de begroting en de perspectiefnota van eerdere jaren en op de raadsbrief "Procesmatig verloop van de Perspectiefnota 2022-2025"van het college d.d. 26 januari.

Planning en coronacrisis
M.b.t. de planning zal het college op basis van de Verordening financieel beleid en beheer 2020 van de gemeente Arnhem de Perspectiefnota vóór 1 juni aan de raad aanbieden. De Ontwerp-Begroting 2022 wordt voorbereid op basis van de vastgestelde Perspectiefnota. Bij een behandeling van de Perspectiefnota vóór de zomer ontstaat ruimte voor het college om de gedane voorstellen en maatregelen zorgvuldig te kunnen afwegen ten opzichte van het definitieve begrotingskader. Hierin houdt het college ook rekening met ontwikkelingen in de meicirculaire en in het verloop van de coronacrisis.
Het college geeft echter aan dat mogelijk door het onzekere verloop van de coronacrisis, gedurende de procedure, bijstellingen nodig zijn. De griffie zal indien er nieuwe informatie van het college richting raad komt, bij u terug komen om de mogelijke consequenties voor de planning en het proces met u te bespreken.

Perspectiefnota en Burgerparticipatie
M.b.t. Burgerparticipatie vindt het college het belangrijk dat belanghebbenden betrokken zijn bij de ontwikkelingen in de stad. Ambtelijk heeft een gesprek met de raadswerkgroep Participatie plaatsgevonden. Het college heeft vervolgens geconcludeerd dat het goed is om de participatie in het kader van de Perspectiefnota 2022-2025 stapsgewijs op te pakken.
1. Het college zal in de Perspectiefnota inzichtelijk maken op welke wijze participatie op de verschillende beleidsterreinen afgelopen tijd heeft plaatsgevonden.
2. Er zal bij de Perspectiefnota een grafische weergave komen om burgers, ondernemers en instellingen te informeren. Deze grafische weergave zal breed worden verspreid via social media en in de Arnhemse Koerier. Het college wil inwoners uitnodigen om hierop te reageren.

Chronologische planning

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

1 mei tot woensdag 2 juni: Periode van technische vragen en antwoorden
Rond 1 mei zal de Perspectiefnota beschikbaar zijn.

Woensdag 12 mei: Mondelinge technische briefing door ambtenaren
Raadsleden en fractievolgers stellen mondelinge technische vragen aan beleids- en financiële ambtenaren m.b.t. Perspectiefnota. Deze mogelijkheid wordt extra aangeboden door het college om druk op het aantal schriftelijke technische vragen te verminderen. Er zijn geen leden van het college betrokken, het is technisch van aard. De technische briefing neemt niet de hele avond in beslag, zodat er ruimte is voor het behandelen van overige onderwerpen. Afhankelijk van de Coronamaatregelen zal deze bijeenkomst digitaal dan wel fysiek worden georganiseerd.

13 mei tot woensdag 2 juni: Periode van schriftelijke technische vragen en antwoorden
Vanaf donderdag 13 mei t/m vrijdag 21 mei kunnen technische vragen schriftelijk ingediend worden. Alle vragen die in deze tijdspanne worden ingediend zullen zo snel mogelijk worden beantwoord en in ieder geval uiterlijk op woensdag 2 juni. Op deze wijze ontstaat er een flinke periode van voorbereiding op de behandeling van de Perspectiefnota die er toe zal leiden dat vóór aanvang van de daadwerkelijke behandeling er geen technische vragen meer openstaan.
De vragen worden ingediend bij de griffie: griffie@arnhem.nl. De griffie zal de vragen direct doorgeleiden naar de ambtelijke organisatie. De ambtelijke organisatie zal de vragen en antwoorden bundelen en het streven is er op gericht om een actuele voortschrijdende bundel te publiceren in Ibabs. Telkens zal dat worden aangekondigd door middel van een notificatie.

Woensdag 19 mei
Reguliere Politieke Avond.

Woensdag 26 mei
Reguliere Besluitvormende Politieke Avond.

Woensdag 2 juni: Meningsvorming 1, geordend per portefeuillehouder
Bespreking Perspectiefnota, Meningsvorming 1. De behandeling zal in de verschillende raadskamers plaatsvinden, geordend per wethouder. Ruime vergadertijd is noodzakelijk om de M1 af te kunnen ronden. Er is voorzien in een mogelijke uitloop (reserve datum uitloop M1 op woensdag 9 juni).

Woensdag 9 juni (uitloop M1)
Eventuele uitloop woensdag 2 juni Meningsvorming 1.
Agendering van overige onderwerpen in raadskamerverband.

Donderdag 10 juni tot en met vrijdag 18 juni: Periode van het opstellen van moties en amendementen.
De fracties dienen hun concept moties en amendementen in voor de Meningsvorming 2 bespreking.

Woensdag 16 juni
Reguliere, gedeeltelijke Besluitvormende, Politieke Avond.

Voorstel betreffende proces behandeling Perspectiefnota 2022-2025

Woensdag 23 juni: Meningsvorming 2
Bespreking Perspectiefnota in fase Meningsvorming 2. Volledige avond. Plenair.
Spreektijden 12 minuten per fractie, 60 minuten voor het college. Geen uitloop mogelijk. Meerdere woordvoerders zijn toegestaan. De bespreking zal verlopen via de onderwerpen/ thema's die aan de orde zijn in de ingediende moties en amendementen. Het college zal per portefeuille een preadvies geven.

Donderdag 24 juni tot en met maandag 28 juni 12.00 uur: de definitieve moties en amendementen worden geschreven.
Periode waarin fracties hun definitieve moties en amendementen indienen en/of aangeven of zij de door hen reeds ingediende concept moties en amendementen handhaven danwel intrekken.

Woensdag 30 juni de Perspectiefnota wordt vastgesteld.
Besluitvormende raad. Aanvang 18.45 uur. De gebruikelijke spreektijden zullen gehanteerd worden. De definitieve amendementen en moties dienen op maandag voor 28 juni vóór 12.00 uur ingediend te zijn. Spreekvolgorde: grootste oppositie fractie, grootste coalitiefractie etc. Twee woordvoerders per fractie zijn toegestaan waarbij één algemeen en één financieel.

Voorstel:
Instemmen met het in deze notitie geschetste agenderings/ besluitvormingsproces van de Perspectiefnota (en de overige aanhangige onderwerpen)

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562249

Onderwerp: Turap-1 2021

Voorstel

1. De Turap-1 2021 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

Inleiding

Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2021 is een eerste tussenrapportage (Turap-1 2021) opgesteld. De Turap-1 2021 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2021. In de Turap1-2021 is rekening gehouden met de ontwikkelingen die zich op basis van het eerste kwartaal aftekenen en die leiden tot afwijkingen in de begroting. Hierbij is een splitsing aangebracht in afwijkingen met een incidenteel en afwijkingen met een structureel karakter.

Deze Turap-1 wordt tegelijkertijd met de Perspectiefnota 2022-2025 aan uw raad aangeboden. De Perspectiefnota biedt een meerjarig perspectief en benoemt alleen het totaaleffect in het uitvoeringsjaar 2021. In de bijgevoegde Turap-1 worden deze effecten in detail toegelicht.

Een zeer beperkt deel van de benoemde afwijkingen is formeel gezien het gevolg van gewijzigd beleid. Dit betreft de volgende onderwerpen:
- addendum coalitieakkoord
- participatieproces NemiA
- inclusieve gemeentelijke organisatie
- toename WOB-verzoeken en planologische voorbereidingsbesluiten

Uw raad is echter in meer of mindere mate al over deze onderwerpen geïnformeerd. Om die reden zijn deze afwijkingen in bijgaande Turap-1 verwerkt. In de Perspectiefnota 2022 zijn de structurele effecten hiervan opgenomen.

Beoogd effect

Een prognose geven van de financiële afwijkingen en het resultaat over 2021. De meerjarige effecten vanaf 2022 uit de Perspectiefnota worden meegenomen in de Begroting 2022.

Arnhem GEMEENTE

Argumenten

1.1 Turap-1 2021 vaststellen
Op basis van de gepresenteerde majeure afwijkingen verkrijgt u inzicht in het verwachte financiële resultaat per programma en op het totaal van de begroting.

2.1 De begrotingswijziging vaststellen
Voorheen was Turap-1 alleen een informerende raadsbrief. Deze keer nemen we hierbij ook een begrotingswijziging op, waarin we alleen die afwijkingen verwerken die:
* verrekeningen met bestemmingsreserves betreffen (conform doelen bestemmingsreserves);
* overhevelingen tussen programma's betreffen (bijvoorbeeld extra middelen decentralisatie-uitkeringen of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's);
* vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een tussentijdse afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift).

Het voordeel hiervan is dat uw raad vroegtijdig een geactualiseerde begroting heeft en dat budgethouders eerder dan voorheen duidelijkheid hebben na akkoord van de raad over wijzigingen in hun budgetten. Nu is deze duidelijkheid er pas na vaststelling van Turap-2 met de bijbehorende begrotingswijziging in november.
De overige afwijkingen die we bij Turap-1 inschatten, verwerken we alleen als prognose in Turap-1 en nog niet in de begrotingswijziging. Dit betreft afwijkingen op bestaand beleid die nog niet vaststaan (bijvoorbeeld open einderegelingen) en waar budgethouders nog op moeten willen bijsturen in de rest van het jaar om deze tot een minimum te beperken. Deze worden bij Turap-2 opnieuw ingeschat en op dat moment in de begrotingswijziging verwerkt. In de bijgevoegde Turap is bij elke afwijking aangegeven of deze meeloopt in de begrotingswijziging.

Kanttekeningen en risico's

Er is met de best mogelijke inschattingen gewerkt op het moment van opmaken van de Turap, maar deze inschattingen kunnen aan het einde van het jaar mogelijk afwijken van de daadwerkelijke realisatie.

Financiën

De prognose over 2021 laat een voordelig resultaat van € 8,1 miljoen zien ten opzichte van de begroting tot en met 14 april 2021. Hiervan wordt voorgesteld om een deel van alle verwachte afwijkingen met bijgaande begrotingswijziging op grond van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting te verwerken.

In de bijlagen bij Turap-1 is per programma een uitputtend overzicht gegeven van alle verwachte afwijkingen. In een aantal gevallen is een afwijking op één programma benoemd, maar vindt de vertaling in de administratie plaats door de begrotingswijziging over diverse (wijk)programma's te verdelen. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Turap 1-2021 en de bijlagen.

Uitvoering

Na vaststelling door de raad wordt de begroting gewijzigd met de bijgevoegde wijziging.

Communicatie

Niet van toepassing

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Turap-1 2021
- Begrotingswijziging 21004OW043

Ter inzage stukken voor gemeenteraad
- Niet van toepassing

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	562249

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, nummer: 562249;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Turap-1 2021 vast te stellen;
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-1 2021 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Turap-1 2021

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 1 2021 3
Bijlagen 5
Wijken Algemeen 5
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën 7
S01 Veiligheid 12
S02 Bereikbaarheid 13
S03 Economie 14
S04 Onderwijs 15
S06 Participatie en armoedebestrijding 17
S07 Zorg 20
S08 Welzijn en inclusie 22
S09 Gezondheid en sport 24
S10 Klimaat en energie 26
S11 Ruimtelijke ontwikkeling 27
S12 Wonen en leefomgeving 29

Hoofdlijnen Turap 1 2021

In deze eerste Turap over 2021 zijn de verwachte financiële afwijkingen over het lopende jaar 2021 opgenomen. Deze komen naar voren vanuit de financiële vertaling van de autonome ontwikkelingen, de uitvoering van aangenomen moties en de ontwikkelingen in het bestaande beleid die voor het jaar 2021 worden voorzien. De afwijkingen die een structurele doorwerking hebben, komen in de Perspectiefnota ook naar voren. Daarnaast verwachten we een aantal incidentele effecten voor het jaar 2021. Deze zijn alleen in deze Turap-1 toegelicht.

Dit beeld laat op het totaal een positieve verrekening met de algemene reserve zien van € 8,1 miljoen. Dit beeld sluit aan bij de cijfers en toelichting zoals in de Perspectiefnota in het hoofdstuk Totaalbeeld is opgenomen.

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	753.748	759.750	6.002	N
Baten	727.989	744.854	16.865	V
Saldo lasten en baten	**-25.759**	**-14.896**	**10.863**	**V**
Toevoegingen aan reserves	37.022	40.494	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	62.780	63.516	736	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**25.758**	**23.022**	**-2.736**	**N**
Prognose resultaat	**-1**	**8.126**	**8.127**	**V**

Bestuursrapportages en Turap

In de bestuursrapportages Zorg Dichterbij en Doorbraak naar Werk wordt gedetailleerde informatie gegeven over de voortgang en resultaten van de programma's. Deze bestuursrapportages zijn continu in ontwikkeling om de raad steeds betere instrumenten te geven om bij te sturen en te controleren.
In de Turaps wordt ook over de voortgang van de programma's gerapporteerd. In Turap-1 zijn dit alleen de financiële afwijkingen. In Turap-2 wordt ook de inhoudelijke voortgang aan de hand van de doelenboom weergeven. Deze rapportage is minder gedetailleerd dan de bestuursrapportages. In deze Turap geven we in de bijlage bij de programma's S06 en S07 een korte toelichting over de financiële afwijkingen. In de bestuursrapportages is meer informatie over de voortgang op deze onderwerpen aangegeven.

Leeswijzer

Vanaf de Begroting 2021 is de presentatie van baten en lasten gewijzigd. De presentatie die in de begroting van 2021 is gebruikt, is doorgezet in deze Turap. Daarom wordt - in afwijking van eerdere Turaps - een positief bedrag gepresenteerd op het moment dat er sprake is van meer baten of meer lasten. Concreet betekent dit dat als er hogere lasten zijn, dit als een positief bedrag in de lasten is gepresenteerd. Dit veroorzaakt een nadeel voor de algemene reserve. Wanneer een negatief bedrag als afwijking in de lasten is gepresenteerd, betekent dit dat er sprake is van minder lasten, dus een voordeel voor de algemene reserve.
Wat betreft de baten werkt dit hetzelfde: een positieve afwijking in de baten betekent hogere baten en een voordeel voor de algemene reserve. Of een afwijking een voordeel of nadeel voor de algemene reserve veroorzaakt, is eveneens weergegeven in de kolommen in de bijlagen.

Daarnaast wordt dit jaar - in tegenstelling tot eerdere jaren - een begrotingswijziging voorgesteld bij Turap-1. Afwijkingen worden in de begroting gewijzigd wanneer deze onder één van de volgende situaties vallen:

- verrekeningen met bestemmingsreserves (conform doelen BR)
- overhevelingen tussen programma's (bijvoorbeeld extra middelen DU's of taakmutaties gemeentefonds op programma S00 die leiden tot extra lasten op andere programma's)
- wijzigingen die vaststaan en niet meer wijzigen in de rest van het jaar (bijvoorbeeld een afrekening, uitspraak op een bezwaarschrift)

Per afwijking is in de tabellen de nodige informatie verstrekt. Hieronder is per kolom aangegeven welke informatie wordt weergegeven:

C: Is de afwijking het gevolg van de coronacrisis
I/S: Is de afwijking incidenteel of structureel
AR/BR: Komt de afwijking ten gunste of laste van de algemene reserve (AR) of een bestemmingsreserve (BR)
B: Wordt de afwijking in de begroting verwerkt met bijgevoegde begrotingswijziging

Bijlagen

Wijken Algemeen

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	209.432	208.637	795	V
Baten	24.779	24.779	0	
Saldo lasten en baten	-184.653	-183.858	795	V
Toevoegingen aan reserves	1.388	1.388	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.003	2.003	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	615	615	0	N
Prognose resultaat	-184.038	-183.243	795	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-795	V					
Sociale wijkteams (SWT)	-795	V					
Zorg	-1.300	V	WMO huishoudelijke ondersteuning	N	I	AR	N
Schulddienstverlening	350	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid Corona	N	I	AR	J
Armoedebeleid	155	N	Taakmutatie bijzondere bijstand Corona	N	I	AR	J
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Baten	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						

WMO huishoudelijke ondersteuning, activerend werk en doelgroepenvervoer
Op het totale zorgbudget wordt, op basis van de huidige bestedingen en de aanname dat de afname van zorg weer op het niveau van voor de coronamaatregelen zal komen, een eenmalig voordeel van circa € 2,7 miljoen in 2021 verwacht. De ontwikkeling in de zorg is echter onzeker, het is mogelijk dat er sprake zal zijn van een inhaalvraag. Daarom is in 2021 vooralsnog rekening gehouden met € 1,4 miljoen extra zorgkosten en is ditzelfde bedrag als risico opgenomen voor 2022 en verder. Het resterend voordeel van € 1,3 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten, onder andere als gevolg van coronamaatregelen op het gebied van Wmo begeleiding, activerend werk en doelgroepenvervoer (totaal € 800.000) en door de verschuiving van specialistische naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning (€ 500.000).

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie bijzondere bijstand corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	83.506	87.182	3.676	N
Baten	485.807	503.455	17.648	V
Saldo lasten en baten	402.301	416.273	13.972	V
Toevoegingen aan reserves	14.301	17.773	3.472	N
Onttrekkingen aan reserves	21.284	21.833	549	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	6.983	4.060	-2.923	N
Prognose resultaat	409.284	420.333	11.049	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	3.676	N					
Bedrijfsvoering	2.000	N	Formatie SB&R	N	I	AR	N
Bedrijfsvoering	425	N	Connectie: Prijscompensatie huidige contracten	N	S	AR	J
Automatisering	343	N	Connectie: opgave ICT: programma 2!Connect	N	I	AR	N
Automatisering	275	N	Bedrijfsvoering ICT	J	I	AR	N
Automatisering	251	N	Connectie: structurele doorwerking	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	188	N	Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	J	I	AR	N
Publieke dienstverlening	186	N	DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen	N	I	AR	J
Publieke dienstverlening	150	N	Referendum Afval	N	I	AR	J
Automatisering	150	N	De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis	J	I	AR	N
Bedrijfsvoering	150	N	Inclusieve gemeentelijke organisatie	N	S	AR	J
Publieke dienstverlening	140	N	Klantenservice	N	S	AR	N
Bedrijfsvoering	125	N	Hybride werken: structurele kosten	N	S	AR	N
Publieke dienstverlening	100	N	Aanpassen gemeentelijke websites	N	I	AR	N
Publieke dienstverlening	50	N	Klantenservice: inhuur	J	I	AR	N
Wijksturing en Wijkzaken	50	N	Addendum Coalitieakkoord (Wijkpanel)	N	I	AR	J
Raad	40	N	Addendum Coalitieakkoord (0,5 fte griffie)	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	26	N	Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen	N	I	AR	N
Financiën	-150	V	Dekking referendum Afval uit onvoorzien	N	I	AR	J
Financiën	-823	V	Actualisatie MIP	N	S	AR	N
Baten	17.648	V					
Financiën	16.799	V	September- en decembercirculaire gemeentefonds	N	I	AR	J
Financiën	1.700	V	Aanvullende compensatie Rijk corona	J	I	AR	N
Financiën	-401	N	Dividend BNG Bank	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering	-450	N	Niet realiseren taakstelling verkoop panden	N	I	AR	J

Toevoegingen aan reserves	3.472	N					
Financiën	2.992	N	Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit	N	S	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	400	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerinitiatieven Sociaal Domein)	N	I	AR	J
Wijksturing en Wijkzaken	80	N	Addendum Coalitieakkoord (toevoeging BR burgerparticipatie)	N	I	AR	J
Onttrekkingen aan reserves	549	V					
Bedrijfsvoering	459	V	Vrijval reservering dubieuze debiteuren	N	I	BR	J
Wijksturing en Wijkzaken	90	V	Addendum Coalitieakkoord (onttrekking BR burgerparticipatie)	N	I	BR	J

Formatie SB&R
In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Hoewel het nadelige verschil tussen formatie en bezetting op totaal gemeentelijk niveau in grote mate wegvalt tegen vacatureruimte binnen andere clusters, vraagt deze ontwikkeling om aandacht. Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor het jaar 2021 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden.

Connectie: Prijscompensatie huidige contracten
Als gevolg van nieuwe aanbestedingen en hercontractering van diverse lopende contracten (schoonmaak, beveiliging en postvoorziening) wordt De Connectie geconfronteerd met hogere prijsontwikkelingen die niet binnen de begroting van De Connectie kunnen worden opgevangen.

Connectie: opgave ICT: Project 2!Connect
Daar waar programma 1!Connect is gericht op het wegwerken van achterstanden en het op orde brengen van de basis, is 2!Connect daarnaast ook gericht op het bereiken van het CMM 2 niveau en het komen tot een geharmoniseerde ICT-omgeving. Het accent van de werkzaamheden ligt echter in de eerste jaren waardoor de kosten ook met name in de eerste jaren worden gemaakt.

Bedrijfsvoering ICT (impact corona)
De extra kosten als gevolg van corona die ten behoeve van de bedrijfsvoering worden gemaakt hebben voornamelijk betrekking op ICT. De uitrol van devices om tijd- en plaatsonafhankelijk te werken (zoals laptops) wordt versneld doorgevoerd. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast worden er op korte termijn extra voorzieningen getroffen ten aanzien van (digitale) (thuis)werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Bovendien zijn er extra uitgaven voor beveiliging en stijgen de prijzen van hardware als gevolg van de crisis.

Connectie: structurele doorwerking
De Connectie heeft in 2020 aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van de coronacrisis. Een deel van de kosten hiervan lopen structureel door naar 2021. Hierbij valt te denken aan de kapitaallasten voor de extra uitgegeven mobiele devices en de meerkosten van de GEM-ICTwerkomgeving.

Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice (impact corona)
De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en de verlengde geldigheidsduur van rijbewijzen. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over onder andere de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.

DU Extra kosten Tweede Kamerverkiezingen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'. Voor het organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen zijn extra kosten gemaakt om te voldoen aan de corona-maatregelen.

Referendum afval
Dit jaar is, tegelijk met de Tweede Kamerverkiezingen, een referendum over het afvalbeleid gehouden in Arnhem. Hiervoor zijn kosten gemaakt. Er waren bijvoorbeeld extra stembussen nodig, er was drukwerk nodig en er waren extra personele kosten. Deze kosten kunnen gedekt worden vanuit het budget onvoorzien.

De Connectie: extra opdrachten, realisatie taakstellingen onder druk en extra kosten als gevolg van de crisis (impact corona)
De Connectie heeft verschillende aanvullende opdrachten van de gemeente Arnhem gekregen die verband houden met corona. Te denken valt onder meer aan extra schoonmaak, de aanschaf van desinfecterende gels en aanpassingen (bewegwijzeringen/aanbrengen schermen) in de verschillende panden. De extra kosten die daarmee zijn gemoeid, zullen worden doorbelast. Verder bestaat het risico dat bepaalde projecten als gevolg van deze extra, onvoorziene werkzaamheden onder druk komen te staan.

Inclusieve gemeentelijke organisatie
Arnhem wil een diverse en inclusieve organisatie zijn. De afgelopen jaren zijn al stappen gezet, maar het realiseren van een diverse en inclusieve organisatie vraagt om het versnellen en intensiveren van de aanpak. Hiervoor zullen extra capaciteit en middelen nodig zijn, om onder andere een Diversity Officer aan te stellen (3 jaar € 100.000), inclusief leiderschap te stimuleren, diverse en inclusieve werving en selectie te versterken en een lerende organisatie te verstevigen (structureel € 50.000 voor aanpassen werkwijzen en processen). In 2021 wordt hiermee gestart.

Klantenservice
Vanaf het moment dat het nummer van de Klantenservice volledig gratis is geworden, zijn de telefoonkosten gestegen. Het volume aan binnenkomende gesprekken was in 2020 20% hoger dan in 2019. Het volledig gratis worden van het nummer zorgt er namelijk voor dat het voor de inwoners van Arnhem laagdrempeliger is om contact op te nemen met de gemeente. Ook blijft men langer in de wacht hangen. Daarnaast draagt het frequenter bellen met mobiele nummers bij aan een stijging van de telefoonkosten. We denken dat deze effecten structureel zijn. Verder heeft corona vanaf maart 2020 gezorgd voor extra telefoonverkeer met de gemeente Arnhem. De verwachting is dat het aanbod van telefonie ook de komende jaren hoog blijft door onder meer de vele veranderingen van beleid als consequentie van de corona-maatregelen, het thuiswerken en het groeiende aantal mensen dat afhankelijk is van een uitkering of TOZO. Bovendien kent Arnhem een groot aantal laaggeletterden en wordt de maatschappij complexer, wat kan bijdragen aan meer telefonische contacten met de gemeente. Gezien bovenstaande ontwikkelingen blijkt het budget voor telefoonkosten structureel ontoereikend. Op basis van de gerealiseerde telefoonkosten in 2020 voorzien we een knelpunt van € 140.000 voor 2021.

Hybride werken: structurele kosten
Door corona heeft iedereen ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. We willen de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Dat wordt ook wel hybride werken genoemd. Kort gezegd betekent het daar werken waar de stad je nodig heeft en met de mensen waar het om gaat. Kantoor wordt meer een ontmoetingsplek en minder een kantoorplek waar je elke dag naar toe gaat. Het geeft de medewerkers meer flexibiliteit om hun dag in te delen en leidt tot minder reiskilometers en dus minder CO2-uitstoot. De gemeente gaat dit hybride werken samen met een nieuw huisvestingsplan verder uitwerken. De structurele meerkosten voor het hybride werken bedragen € 275.000 en hebben voornamelijk betrekking op de inrichting van de thuiswerkplek. Om te voldoen aan goed werkgeverschap heeft de werkgever een zorgplicht naar de werknemers om een Arbo-technisch verantwoorde thuiswerkplek aan te bieden die voldoet aan de NEN-normeringen (bureau, stoel en verlichting). Binnen de begroting is structurele dekking gevonden van € 150.000. Hierdoor resteert een (structureel) knelpunt van € 125.000.

Aanpassen gemeentelijke websites
Sinds 2020 dienen websites en apps van overheden te voldoen aan wettelijke eisen met betrekking tot de toegankelijkheid. Deze eisen zijn ook van toepassing op organisaties waaraan wij het werk hebben uitbesteed (zoals verbonden partijen) en waarmee inwoners en ondernemers rechtstreeks digitaal interacteren.
Van de ruim 25 websites voldoet momenteel alleen Arnhem.nl in redelijke mate aan de eisen. Voor de overige websites dient een inhaalslag gemaakt te worden. Elke drie jaar dient de digitale toegankelijkheid aangetoond te worden door een externe auditor. Voor de inhaalslag ontstaan extra kosten in 2021 van naar verwachting € 100.000. De kosten hebben betrekking op de auditering en doorvoeren van beperkte wijzigingen op de websites.

Klantenservice: inhuur
De begroting van Klantenservice kent op dit moment geen structureel budget voor inhuur. Om het toegenomen aanbod aan telefoon goed aan te kunnen, is het nodig dat er in 2021 tijdelijk (extra) externe medewerkers ingehuurd kunnen worden. In 2022 moeten er middelen gereserveerd worden in verband met het opnemen van telefoongesprekken voor opleidingsdoeleinden. Dit als onderdeel van de doorontwikkeling van de afdeling.
In het eerste kwartaal van 2021 wordt het plan van aanpak 'Verbetering Klantcontacten' aangeboden aan de gemeenteraad. Zie hiervoor ook het item Klantenservice doorontwikkeling Klantencontacten. De ambitie die in het plan wordt neergelegd, is om de afdeling Klantenservice een proactieve partner van de klant te laten zijn (de ogen en oren van de klant). Een realistische begroting maakt hier onderdeel van uit.

Addendum Coalitieakkoord
Op 24 maart hebben de fracties GroenLinks, VVD, PvdA en Arnhem Centraal een addendum op het coalitieakkoord Arnhem 2018-2022 gepresenteerd. In deze Turap zijn de financiële gevolgen op de begroting weergegeven, die in het lopende jaar een effect hebben.
De betrokkenheid van Arnhemmers bij de gemeente vinden wij belangrijk; de gemeente is er voor de inwoners. Daarom gaan we nog meer werken aan burgerparticipatie. Dit doen we bijvoorbeeld door meer bekendheid te geven aan activiteiten die de gemeente organiseert. We introduceren een digitaal wijkpanel om mensen beter de kans te bieden mee te praten en mee te denken over onderwerpen die hen raken. We onderschrijven het belang van bewonersondersteuning. Dit blijven we daarom de komende jaren mogelijk maken. De gemeenteraad neemt besluiten die inwoners raken. De afstand tussen de gemeenteraad en de inwoners van Arnhem willen wij zo klein mogelijk maken. Dit vraagt om een goede verbinding tussen de lokale politiek en de inwoners. We breiden de capaciteit op de griffie hierom uit met een communicatiemedewerker (0,5 FTE).
We creëren een bestemmingsreserve Burgerparticipatie. Deze vullen we met in totaal € 330.000. Dit doen we in 2021 met € 125.000 per jaar vanuit het programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën. Eerder is vanuit de BR Bedrijfsvoering twee keer € 300.000 overgeheveld naar dit programma voor de inzet van bestuursadviseurs. Dit vullen we deels niet in. Hiermee besparen we € 125.000 per jaar. Daarnaast zetten we vanuit de algemene reserve € 80.000 in 2021 in.
We vullen de bestemmingsreserve Burgerinitiatieven Sociaal Domein aan tot maximaal € 525.000. De verwachting is dat er na 2021 nog € 125.000 in de bestemmingsreserve zit. Vanuit de algemene reserve wordt dit met € 400.000 aangevuld in 2021.

Duurzaamheidsmaatregelen eigen gebouwen
We nemen maatregelen binnen onze eigen gebouwen om onze CO2-reductie doelen te halen. Deze worden grotendeels uit de bestaande budgetten van de betreffende afdelingen en programma's gefinancierd, zoals ook in het Klimaatplan is beschreven. Er is jaarlijks € 800.000 beschikbaar voor het nemen van maatregelen om onze panden te verduurzamen, waarbij de randvoorwaarde is dat het via energiebesparing moet worden terugverdiend. Niet alle maatregelen die genomen worden naar aardgasloos en energieneutraliteit zijn terug te verdienen, zoals isoleren van de schil van de gebouwen en installatie-aanpassingen. Zeker bij oudere gebouwen is verduurzamen een stuk lastiger. Gemiddeld blijkt 37% van de maatregelen die uit dit budget gefinancierd worden niet binnen de levensduur terugverdiend kunnen worden.

Actualisatie MIP
Voor de Perspectiefnota is de meerjareninvestingsplanning (MIP) geactualiseerd. Van alle investeringen waarover reeds een besluit genomen is, is bekeken of de begrote reeks aan kapitaallasten nog actueel is. Van diverse investeringen is het uitvoeringstempo aangepast. Dit kan diverse oorzaken hebben zoals personele wisselingen of capaciteit. Het is gebruikelijk dat niet alle investeringen hun oorspronkelijk geplande investeringsritme volgen. Daarom wordt over het geheel van de investeringen een deel planningsrealisme geraamd om hier op het totaal rekening mee te houden. De actualisatie van de bestaande investeringen levert in 2021 een voordeel op van € 0,8 miljoen.

September- en decembercirculaire gemeentefonds
De Begroting 2021 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2020. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2020 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2020 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Per saldo resteert voor de algemene middelen een voordeel van € 8,9 miljoen. Hierin is ook de eind maart toegekende aanvullende rijkscompensatie voor de coronacrisis opgenomen. Op diverse programma's in deze Turap staan daar knelpunten tegenover. In de impactanalyse corona die

periodiek wordt geactualiseerd, wordt een totaalbeeld gegeven van de knelpunten, risico's en compensatie corona.

Aanvullende compensatie Rijk corona (impact corona)

Het Rijk heeft voor een aantal beleidsvelden compensatie aangekondigd die nog niet is meegenomen in de laatste publicatie van 26 maart. Dit betreft onder andere de parkeerinkomsten. Voor de totale compensatie van de parkeerinkomsten heeft het Rijk € 150 miljoen gereserveerd. Vorig jaar was dit € 100 miljoen. Deze compensatie wordt in de meicirculaire verwacht. We verwachten hieruit circa € 1,7 miljoen te ontvangen.

Dividend BNG Bank

De BNG Bank heeft het resultaat over 2020 bekendgemaakt. Aan de aandeelhouders wordt voorgesteld om een dividend van € 1,81 per aandeel uit te keren. In de Arnhemse begroting is over 2021 een dividend van de BNG Bank van 1,3 miljoen geraamd. Het voorstel komt voor Arnhem neer op een totaal dividend van € 0,9 miljoen. Dit levert een nadeel van € 0,4 miljoen.

Niet realiseren taakstelling verkoop panden

In de begroting is voor een reeks van jaren een taakstelling op de verkoop van gemeentelijke panden opgenomen. In 2021 is voor het laatst een taakstelling (€ 450.000) in de begroting opgenomen. Deze taakstelling is echter onhaalbaar omdat er momenteel geen panden in de verkoop zijn en er tevens geen zicht op te verkopen panden is.
Dit zal zeer waarschijnlijk leiden tot een nadeel ten laste van het jaarresultaat 2021.

Actualisatie toevoeging BR Solvabiliteit

De toevoeging aan de Bestemmingsreserve (BR) Solvabiliteit wordt geactualiseerd om hem op het niveau te brengen waarmee alle activa in gemiddeld 20 jaar zouden kunnen worden afgeschreven (voor de daadwerkelijke afschrijving word de afschrijvingstabel gebruikt). Hierbij wordt gerekend met alle reeds geactiveerde investeringen en de investeringen die zijn opgenomen in het MIP. Voor ieder jaar wordt het verschil berekend tussen de begrote afschrijvingen enerzijds en één twintigste deel van de boekwaarde van de investeringen (reeds geactiveerd en MIP) verminderd met het saldo van de BR Solvabiliteit (dat binnen deze berekening beschikbaar is voor de extra afschrijving) anderzijds. Wanneer de begrote afschrijvingen lager zijn, moet het verschil toegevoegd worden aan de BR Solvabiliteit. Deze berekeningswijze is vastgesteld in de financiële verordening.
Doordat in ieder begrotingsjaar tot en met 2025 investeringen plaatsvinden neemt de boekwaarde van de investeringen toe. Hierdoor stijgt ook het jaarlijkse bedrag dat voor afschrijvingen bestemd wordt. Als gevolg van met name de investeringen in een aantal schoolgebouwen die afgelopen jaar en dit jaar geactiveerd worden, stijgt de boekwaarde, terwijl deze activa over meer dan 20 jaar worden afgeschreven. Hierdoor ontstaat een fors gat tussen begroot en benodigd, waardoor extra gedoteerd moet worden aan de BR Solvabiliteit in 2021 (€ 3,0 miljoen).

Vrijval reservering dubieuze debiteuren

Eens in de paar jaar werd op basis van een steekproef op het vorderingenbestand de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren bepaald. Bij jaarrekening 2018 is een nieuwe steekproef gedaan. Op basis van die steekproef en in afstemming met de accountant bleek een voorziening van € 9,0 miljoen toereikend, waardoor ten opzichte van de vorige positie van € 10,6 miljoen een voordeel werd gerealiseerd van € 1,6 miljoen. Ook is besloten dat de steekproefmethode in 2019 vervangen zou worden door een betrouwbaarder berekening. Omdat onzekerheid bestond over de benodigde hoogte van de voorziening op basis van die nieuwe berekening is de vrijval van € 1,6 miljoen gereserveerd in de BR Bedrijfsvoering. In 2019 bleek een groot deel niet nodig voor dit doel en is € 1,1, miljoen ingezet voor de kosten rondom transformatie Werk en Inkomen (besloten in Turap-2 2019). Het resterende bedrag kan vrijvallen naar de algemene reserve.

S01 Veiligheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.428	19.761	333	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-16.493	-16.826	-333	N
Toevoegingen aan reserves	72	72	0	
Onttrekkingen aan reserves	1.847	1.847	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	1.775	1.775	0	N
Prognose resultaat	-14.718	-15.051	-333	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	333	N					
Openbare orde en veiligheid	175	N	Aanpak mensenhandel	N	S	AR	N
Openbare orde en veiligheid	158	N	Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Aanpak mensenhandel

Onlangs heeft de Nationaal Rapporteur Mensenhandel een landelijk beeld gegeven van de aard en omvang van deze problematiek. Daarin kwam Arnhem nadrukkelijk aan de orde als een van de steden waar dit probleem zeer nadrukkelijk speelt. We hebben hierin op het onderwerp mensenhandel en criminele uitbuiting een inhaalslag als Arnhem te maken (zowel in de bestuurlijke als in de strafrechtelijke aanpak) en tegelijkertijd zijn er ook onderwerpen die in de periferie spelen (Wet regulering prostitutie, aanpak seksuele intimidatie) die in deze om extra aandacht vragen. De afgelopen jaren is veel op het vlak van de aanpak van mensenhandel gedaan via externe middelen. Deze middelen zijn nu gestopt en daarmee ontstaat voor de voortzetting van de aanpak van mensenhandel en uitbuiting een knelpunt.

Inzet ODRA op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk (impact corona)

Vanuit ODRA en welzijnsorganisatie wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt in verband met de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.

S02 Bereikbaarheid

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.467	23.567	2.100	N
Baten	7.683	7.683	0	
Saldo lasten en baten	-13.784	-15.884	-2.100	N
Toevoegingen aan reserves	7.246	7.246	0	
Onttrekkingen aan reserves	8.044	8.044	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	798	798	0	N
Prognose resultaat	-12.986	-15.086	-2.100	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	2.100	N					
Mobiliteit: incl duurzame mobliliteit	2.100	N	Terugloop parkeerinkomsten	J	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Terugloop parkeerinkomsten (impact corona)

Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Dit heeft zich in 2020 ook voorgedaan. Op basis van de bezettingsgraad op straat, in de garages en het aantal naheffingen is de verwachte impact voor heel 2021 berekend.

S03 Economie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	6.670	7.040	370	N
Baten	990	897	93	N
Saldo lasten en baten	-5.680	-6.143	-463	N
Toevoegingen aan reserves	120	120	0	
Onttrekkingen aan reserves	250	250	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	130	130	0	N
Prognose resultaat	-5.550	-6.013	-463	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	370	N					
Economische Zaken / Acquisitie	370	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Baten	-93	N					
Economische Zaken / Acquisitie	-93	N	Lagere huren horeca	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Taakmutatie re-integratie corona van S06

Op programma S06 is de totale afwijking toegelicht die ontstaat bij de middelen re-integratie. Op programma S06 worden deze lasten gerealiseerd en de baten worden op S00 gepresenteerd (taakmutatie in het gemeentefonds). Een deel van deze taakmutatie (€ 370 duizend) wordt besteed op dit programma S03, vanwege de nauwe samenhang tussen werk en economie.

Lagere huren horeca (impact corona)

Recente gerechtelijke uitspraken m.b.t. horeca-huren geven aan dat ook van de verhuurder wordt verwacht dat deze een deel van de contractueel overeengekomen huurbedragen schrapt. De uitspraak geeft aan 50% gedurende de lockdown-periode en 25% korting als er sprake is van een beperkte openstelling.
Voor de door de gemeente verhuurde horeca-panden wordt ingeschat dat over het 1ste halfjaar 2021 € 93.000 korting gegeven zal worden.

S04 Onderwijs

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	19.356	19.505	149	N
Baten	2.466	2.401	65	N
Saldo lasten en baten	-16.890	-17.104	-214	N
Toevoegingen aan reserves	8.264	8.264	0	
Onttrekkingen aan reserves	6.922	6.922	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-1.342	-1.342	0	N
Prognose resultaat	-18.232	-18.446	-214	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	149	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	500	N	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	149	N	DU aanpak laaggeletterdheid	N	I	AR	J
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-500	V	Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	J	I	AR	N
Baten	-65	N					
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE)	J	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden (impact corona)

Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Bij het weer opstarten van school na de zomervakantie, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We hebben met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. De Zomerscholen VVE en PO zijn het eerst gerealiseerde speerpunt, er komt ook een Herfstschool. Een projectleider gaat de Arnhemse Aanpak trekken. Bij het Rijk is door de schoolbesturen een subsidieaanvraag gedaan voor extra ondersteuning op de Arnhemse scholen.
Voor het voortgezet onderwijs en MBO kan aanspraak gemaakt worden op de al bestaande incidentele subsidieregeling Gelijke Kansen. Ook de tweede lockdown heeft weer grote impact. Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen een (nog grotere) achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt.

Het is nog niet inzichtelijk welke kosten het totaal aan speerpunten met zich meebrengt. Dat is ook weer afhankelijk hoe lang de tweede lockdown duurt en welke impact dit heeft. Besturen, PAS en gemeente hebben gezamenlijk € 1 miljoen toegezegd voor de Arnhemse Aanpak. Het deel dat de gemeente financieel bijdraagt wordt bekostigd vanuit de middelen voor het onderwijs achterstanden beleid (de OAB-middelen).

DU aanpak laaggeletterdheid
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Compensatie eigen bijdrage peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE) (impact corona)
Dit betreft de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie (VE).

S06 Participatie en armoedebestrijding

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	182.422	174.611	7.811	V
Baten	118.054	118.054	0	
Saldo lasten en baten	-64.368	-56.557	7.811	V
Toevoegingen aan reserves	554	554	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.556	5.743	187	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	5.002	5.189	187	V
Prognose resultaat	-59.366	-51.368	7.998	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-7.811	V					
Werk en Inkomen	2.104	N	Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.303	N	DU Crisisdienstverlening corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	1.124	N	Taamutatie impuls re-integratie corona	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	250	N	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)	J	I	AR	N
Schulddienstverlening	95	N	Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona	N	I	AR	J
Schulddienstverlening	47	N	Schulddienstverlening	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-370	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S03	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-900	V	Taakmutatie re-integratie corona naar S08	N	I	AR	J
Werk en Inkomen	-1.000	V	Extra kosten re-integratie	J	I	AR	N
Werk en Inkomen	-1.224	V	WSW actualisatie	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-3.140	V	Werk: herstelagenda en landelijke middelen	N	I	AR	N
Werk en Inkomen	-6.100	V	BUIG actualisatie	N	S	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	187	V					
Inclusie	187	V	Vrijval jongerenperspectieffonds	N	I	BR	J

Taakmutatie aanvullend pakket re-integratie corona

Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

DU Crisisdienstverlening corona
Dit betreft een decentralisatie-uitkering uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Taakmutatie impuls re-integratie corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK) (impact corona)
Het kabinet heeft een nieuwe regeling aangekondigd in verband met corona. Tonk is een noodmaatregel voor huishoudens die door omstandigheden in ernstige financiële problemen dreigen te komen. De regeling loopt van 01-01-2021 tot 01-07-2021. De impact van deze regeling is nog niet bekend.

Taakmutatie gemeentelijk schuldenbeleid corona
Dit betreft een taakmutatie uit het gemeentefonds: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Schulddienstverlening (impact corona)
Mede als gevolg van de corona-crisis worden er meer aanvragen voor schulddienstverlening verwacht. Daartoe is de personele bezetting tijdelijk (tot 1 juli 2021) uitgebreid.

Taakmutatie re-integratie corona naar S03 en S08
Een deel van de ontvangen gelden inzake de taakmutatie re-integratie corona worden besteed op programma S03 en S08.

Extra kosten re-integratie (impact corona)
Als gevolg van corona krijgen we waarschijnlijk op termijn te maken met een groter bijstandsbestand en zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het nog lastig hier een goede meerjarige inschatting van te maken. We zien inmiddels wel dat het rijk met aanvullende financiering richting gemeenten komt die vooralsnog voor 2021 toereikend lijkt. Daarom kan het financiële effect dat we eerder opnamen in 2021 van € 1,0 miljoen komen te vervallen. We nemen dit nog wel als risico op in het gemeentelijke risicoprofiel.

WSW actualisatie
Er stromen geen nieuwe WSW-ers meer in. De kosten voor de huidige groep sw-medewerkers lopen nog jarenlang door, deze zijn niet beïnvloedbaar. De Rijksbijdrage is niet dekkend voor deze kosten. De meerjarige financiële consequenties van deze rijkskorting zijn gedekt in de begroting. Onlangs heeft de MGR de concept gewijzigde begroting 2021 en de concept begroting 2022 gedeeld. De gerealiseerde uitstroom over 2020 is groter geweest dan begroot. Dit leidt tot een incidentele terugbetaling over 2020.

Werk: Herstelagenda en landelijke middelen
We investeren in Arnhemmers die direct of indirect worden getroffen door de corona-crisis. Hiervoor hebben we een actieplan 'Arnhems Actieplan Werk' opgesteld en deze wordt binnenkort aangeboden aan uw raad. De totale beoogde (incidentele) inzet komt op dit moment voor de periode 2021-2023 uit op € 8,1 miljoen.

De inzet vanuit het actieplan wordt gedekt uit de extra middelen die bij de meerjarenbegroting zijn toegevoegd aan het programma Participatie en armoedebestrijding vanuit de Arnhemse herstelagenda coronacrisis voor investeren in werk (€ 5,7 miljoen voor de periode 2021-2024) en vanuit de rijksmiddelen die bij de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gesteld aan gemeenten (€ 4,1 miljoen voor 2020 en 2021). We blijven daarnaast de komende tijd ook actief kijken naar mogelijkheden om andere middelen die beschikbaar komen, bijvoorbeeld vanuit Europa of extra middelen vanuit het rijk, te benutten.

Met de beoogde inzet voor 2021-2023 zoals nu geraamd, hebben we niet alle beschikbare middelen nodig. Ook vindt er een verschuiving plaats van de middelen over de jaren heen. Er kan per saldo € 1,1 miljoen vrijvallen. Zie ook onderstaande tabel.

Middelen vs. inzet **bedragen x € 1.000**	**2021**	**2022**	**2023**	***Totaal***
Beschikbare middelen*	6.340	2.300	600	***9.240***
Beoogde inzet	3.200	3.175	1.725	***8.100***
Saldo	***3.140***	***-875***	***-1.125***	***1.140***

*Bij de beschikbare middelen 2021 zijn ook de rijksmiddelen uit 2020 opgeteld.

Gezien de onzekerheden rondom economische ontwikkelingen door de corona-crisis en de invloed hiervan op ons bijstandsbestand is het van belang de inzet goed te monitoren en bij te sturen waar nodig. Bij Turap-2 2021 informeren we de raad over de uitvoering van het actieplan en stellen we waar nodig bij. Bij de jaarrekening 2021 maken we de uiteindelijke realisatie van het actieplan in 2021 inzichtelijk.

Naast deze lokale middelen zijn er door het rijk regionale middelen ter beschikking gesteld voor crisisdienstverlening voor 2020 en 2021. Voor onze arbeidsmarktregio gaat het vooralsnog in totaal om € 1,8 miljoen voor Arnhem als centrumgemeente die via de decembercirculaire 2020 beschikbaar zijn gekomen. Deze middelen zijn een-op-een beschikbaar voor de regio en bedoeld voor specifieke doeleinden. We voegen deze middelen in 2021 toe aan het programma Participatie en armoedebestrijding.

Buig actualisatie

Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). Zoals ook vermeld in de raadsbrief "Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27-10-2020 wordt de bijgestelde raming voor 2022 en verder meegenomen in de Perspectiefnota 2022. De bijstelling van 2021 zou worden meegenomen in verzamelbesluit 1 van 2021. Gezien de definitieve realisaties over 2020 nog niet bekend waren, heeft deze verwerking nog niet plaats kunnen vinden. De bijstelling over 2021 loopt daarom mee in Turap-1 2021.

Vrijval jongerenperspectieffonds

Bij de analyse van de bestemmingsreserves in de Begroting 2021 is uit de bestemmingsreserve Jongerenperspectieffonds € 0,7 miljoen vrijgevallen. Hiervoor in de plaats is een structureel budget van € 0,3 miljoen in de Begroting 2021 opgenomen om jongeren met hun problematische schulden te ondersteunen. Voor 2020 stond er een onttrekking uit de bestemmingsreserve begroot van € 0,2 miljoen. Dit saldo resteerde nog in de reserve. De kosten voor 2020 zijn echter via de exploitatie gelopen. Hierdoor kan dit bedrag in 2021 alsnog vrijvallen ten gunste van de algemene middelen. De reserve kan hiermee ultimo 2021 worden opgeheven. Dit besluit zal bij de Begroting 2022 aan de raad worden voorgelegd.

S07 Zorg

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	54.443	54.363	80	V
Baten	4.940	4.940	0	
Saldo lasten en baten	-49.503	-49.423	80	V
Toevoegingen aan reserves	628	628	0	
Onttrekkingen aan reserves	2.865	2.865	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.237	2.237	0	N
Prognose resultaat	-47.266	-47.186	80	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-80	V					
Zorg	175	N	Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo	J	I	AR	N
Zorg	20	N	Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	J	I	AR	N
Zorg	-275	V	Droombankje	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Meerkostenregeling Jeugdwet en Wmo (impact corona)

Organisaties kunnen directe meerkosten bij de uitvoering van de Jeugdwet en Wmo als gevolg van de coronacrisis declareren bij gemeenten. De regeling loopt (vooralsnog) van maart t/m december 2020. Arnhem is centrumgemeente voor de regio. Het rijk heeft voor de uitvoering van deze regeling middelen beschikbaar gesteld via de DU's maatschappelijke opvang en vrouwenopvang. Deze middelen zijn grotendeels ingezet voor de meerkosten in de maatschappelijke opvang. Het is onzeker of deze middelen ook kostendekkend zijn voor de meerkosten in het zorgdomein omdat nog niet alle declaraties zijn ingediend. Voor doelgroepenvervoer geldt dat in de intelligente lockdown 80% van de niet gereden ritten is doorbetaald, deze regeling is voor het gehele jaar doorgetrokken als het gaat om vraagafhankelijkvervoer en routevervoer naar dagbesteding. Inmiddels wordt leerlingenvervoer en jeugdwetvervoer voor 100 % gereden, dus vervalt de 80% regeling. Voor 2021 wordt op dit onderdeel een nadeel van € 25.000 verwacht.

Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona (impact corona)

Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (onder andere RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Inschatting

van de impact 2021 is uitgaande van de situatie begin 2021. Naar verwachting zal het Rijk dit compenseren in 2021.

Droombankje

Vanuit programma zorg worden gelden overgeheveld naar programma S08 welzijn en inclusie voor Het Droombankje. Zie voor verdere toelichting programma S08.

S08 Welzijn en inclusie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	21.109	27.500	6.391	N
Baten	768	768	0	
Saldo lasten en baten	-20.341	-26.732	-6.391	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	750	750	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	750	750	0	N
Prognose resultaat	-19.591	-25.982	-6.391	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	6.391	N					
welzijn	1.840	N	DU Vrouwenopvang	N	I	AR	J
Welzijn	1.400	N	Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	J	I	AR	N
Welzijn	1.247	N	Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl	J	I	AR	N
Welzijn	900	N	Taakmutatie re-integratie corona van S06	N	I	AR	J
Welzijn	314	N	DU Brede aanpak dak- en thuislozen	N	I	AR	J
Welzijn	275	N	Droombankje	N	I	AR	J
Welzijn	250	N	Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden	J	I	AR	N
Welzijn	165	N	DU Uitstapprogramma prostituees	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

DU Vrouwenopvang

Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona (impact corona)

Naast de reguliere opvang voorzieningen is een andere locatie geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen. Het gaat om opvang op een cruiseschip. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip minimaal voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM. Er moet rekening gehouden worden met een overgangsperiode van drie maanden. Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor

daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagierscruiseschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen en van de mate van instroom van nieuwe daklozen.

Inzet Sociaal en Mentaal Welzijn en Leefstijl (impact corona)
De coronacrisis heeft impact op het sociaal en mentaal welzijn van mensen in alle lagen van de bevolking. Er is vanuit het Rijk een nieuw maatschappelijk steunpakket ontwikkeld dat zich richt op sociaal en mentaal welzijn en een gezonde leefstijl. Het kabinet wil samen met de gemeenten maatregelen treffen om de directe effecten van het sociaal en mentaal welbevinden van kwetsbare groepen en negatieve gezondheidseffecten van de noodzakelijke corona maatregelen zoveel mogelijk in goede banen te leiden en verdere schade te voorkomen. Doel van dit steunpakket is het verminderen van de langdurige gevolgen van deze coronaperiode op het sociaal en mentaal welbevinden en gezondheid. Het betreft incidentele middelen, voor tijdelijke intensivering. Het pakket bestaat uit drie actielijnen:
1. Intensivering initiatieven welzijn voor de jeugd;
2. Intensivering initiatieven welzijn kwetsbare groepen;
3. Intensivering initiatieven gezonde leefstijl.
Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's. De inkomsten zijn opgenomen op programma S00 bij het gemeentefonds.

Taakmutatie re-integratie corona van S06
Op programma S06 is de afwijking toegelicht van taakmutaties waarvan de lasten op S06 gemaakt gaan worden en de baten op S00 gepresenteerd worden. Een deel van deze taakmutatie (€ 900.000) wordt besteed op dit programma S08, vanwege de samenhang tussen werk & inkomen en welzijn.

DU Brede aanpak dak- en thuislozen
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

Het Droombankje
Stichting Het Droombankje heeft voor de tweede helft van het jaar 2020 een incidentele subsidie ontvangen, conform het collegebesluit van 30 juni 2020. Met het genomen collegebesluit is voor 2021 e.v. vastgesteld dat bij een nieuwe aanvraag voor 2021 e.v. een structurele begrotingswijziging nodig is. Echter, er is gezien de korte periode (derde en vierde kwartaal 2020) waarin Het Droombankje actief is in de Maatschappelijke Opvang-keten meer tijd nodig om vast te kunnen stellen of stichting Het Droombankje structureel toegevoegd kan worden aan de MO keten. Daarom is voor 2021 opnieuw een incidentele subsidie verleend. De incidentele subsidieverlening van € 275.000 aan stichting Het Droombankje voor 2021 komt ten laste van de vrij te vallen middelen voor ambulante begeleiding Wmo. In de loop van dit jaar wordt duidelijk of Het Droombankje structureel wordt gesubsidieerd, dit zal dan ter besluitvorming worden voorgelegd. De kosten worden gedekt met budget dat overkomt van programma S07 Zorg.

Steunverlening aan organisaties die door corona in hun voortbestaan bedreigd worden (impact corona)
Op basis van een afwegingskader kan door de gemeente steun worden verleend aan sportverenigingen, cultuurinstellingen, welzijnsorganisaties, buurthuizen en aan initiatieven die een rol vervullen in de sociale samenhang in wijken. Hierbij wordt uitgegaan van steunverlening gedurende de periode 1 mei 2020 tot 1 mei 2021. De over deze periode hiervoor te verlenen steun wordt gemaximeerd tot € 250.000. De kosten worden zoveel als mogelijk gedekt uit bestaande budgetten binnen de desbetreffende beleidsvelden. In 2020 is hierop geen beroep gedaan, dit is doorgeschoven naar 2021. Vooralsnog is de impact bij dit programma opgenomen, maar deze kan ook een relatie hebben met andere programma's.

DU Uitstapprogramma prostituees
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het rijk. Deze baten zijn verantwoord onder programma S00 onder 'september- en decembercirculaire'.

S09 Gezondheid en sport

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	20.511	20.781	270	N
Baten	2.935	2.935	0	
Saldo lasten en baten	-17.576	-17.846	-270	N
Toevoegingen aan reserves	354	354	0	
Onttrekkingen aan reserves	260	260	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	-94	-94	0	N
Prognose resultaat	-17.670	-17.940	-270	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	270	N					
Publieke gezondheid	120	N	Rookvrije tegels	N	I	AR	J
Sport	83	N	Exploitatie Bethanienstraat en de Opmaat	N	S	AR	J
Sport	67	N	Kunstgrasvelden	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Rookvrije tegels

Om uitvoering te kunnen geven aan de eerder door de Raad aangenomen motie 'Op naar een rookvrije generatie' zijn vorig jaar extra middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier de eenmalige kosten voor het plaatsen van rookvrij tegels en borden bij kinderspeelplaatsen (€ 120.000).
De uitvoering hiervan vindt echter pas in het eerste deel van dit jaar plaats. Helaas zijn deze middelen niet meegelopen in de budgetoverheveling en heeft dit tot een voordeel voor de algemene middelen geleid in 2020. Aangezien de kosten pas dit jaar worden gemaakt, ontstaat er in 2021 een nadeel voor de algemene middelen.

Exploitatie Bethaniënstraat en de Opmaat

In de exploitatie van de sporthallen Bethaniënstraat en De Opmaat bestaat een structureel knelpunt op het saldo van de subsidie en de kostprijsdekkende huur. Voor het jaar 2021 ontstaat een knelpunt van € 83.000.

Kunstgrasvelden

In de vorige Perspectiefnota hebben we budget gekregen om een natuurgrasveld te veranderen in een kunstgrasveld. Afgelopen woensdag 13 januari is een motie aangenomen waarin de raad het college opdraagt om de alternatieven voor SBR infill (de huidige methode) van een kunstgrasveld te onderzoeken, bij de eerstvolgende renovatie dan wel aanleg van een nieuw kunstgrasveld. De eerstvolgende renovatie is dus al op zeer korte termijn (is nu in gang gezet). Vermoedelijk zal uit het onderzoek blijken dat milieuvriendelijkere

alternatieven duurder zijn dan dat nu in budget is voorzien. Het college kan ervoor kiezen de oude SBR infill methode te hanteren, of meer budget toe te kennen en voor een milieuvriendelijker alternatief te gaan.
Uit het onderzoek is gebleken dat een infill van maiskurk momenteel het milieu het minst belast. Dit vraagt om een extra uitgave van € 67.000. De jaarlijkse extra onderhoudskosten van € 5.000 worden door het Sportbedrijf gedekt.

S10 Klimaat en energie

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	5.487	5.612	125	N
Baten	473	473	0	
Saldo lasten en baten	-5.014	-5.139	-125	N
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.200	3.200	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.200	3.200	0	N
Prognose resultaat	-1.814	-1.939	-125	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	125	N					
Duurzaamheid	125	N	Participatieproces NemiA	N	I	AR	N
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Participatieproces nemiA

Het realiseren van de energietransitiedoelen binnen de gemeente Arnhem loopt via het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 en de daarvoor gereserveerde formatie en middelen. Voortvloeiend uit het Klimaatakkoord krijgen gemeenten, provincies en waterschappen er extra nieuwe taken bij, met bijhorende extra lasten in de bestuurlijke en ambtelijke uitvoering. Om beter inzicht te krijgen in de impact van de uitvoering van het akkoord, hebben het Rijk en decentrale overheden de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) om advies gevraagd. In zijn onderzoek concludeert de ROB onder andere dat de uitvoeringslasten voor gemeenten in 2022 € 450 miljoen bedragen en deze oplopen tot € 599 miljoen in 2024. De ROB adviseert de kosten voor gemeenten en provincies in de periode 2022-2024 te bekostigen via een brede doeluitkering, maar het is nog niet zeker of dit ook daadwerkelijk gaat gebeuren.
Het afgelopen jaar bevestigt dat de wijkgerichte energietransitie zoals door de raad is vastgesteld een grote participatieve inspanning vraagt. Dit wordt door bovenstaand onderzoek bevestigd. Het proces in de wijken loopt ondanks corona voorspoedig en de inwoners vragen om continuering daarvan. Om hier, als onderdeel van de doelstellingen uit NEMiA in de wijken, invulling aan te kunnen geven is vooruitlopend op eventuele bijdragen vanuit het rijk een extra jaarlijkse inspanning op participatie gebied geraamd van € 125.000 in 2021. Bestaande uit inzet participatiemiddelen zoals energieloket, participatiemanagers en energiecoaches. Indien het kabinet komt met aanvullende middelen kan dit bedrag terugvloeien naar de algemene middelen.

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	36.753	36.752	1	V
Baten	29.963	29.963	0	
Saldo lasten en baten	-6.790	-6.789	1	V
Toevoegingen aan reserves	2.516	2.516	0	
Onttrekkingen aan reserves	5.658	5.658	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	3.142	3.142	0	N
Prognose resultaat	-3.648	-3.647	1	V

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-1	V					
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	800	N	Woonboten Nieuwe Haven	N	I	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	170	N	Leegloop personeel Projecten (PIM)	J	I	AR	N
Openbare ruimte	50	N	Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten	N	S	AR	N
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	29	N	DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	N	S	AR	J
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-1.050	V	Uitkering Rijk Bethanienstraat	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Woonboten Nieuwe Haven

Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad de visie op de Nieuwe Haven vastgesteld. De ontwikkeling van de Nieuwe Haven tot bedrijfshaven, betekent ook dat ervoor is gekozen om de woonfunctie van de haven te beëindigen. Voor 15 woonboten met ligplaats in de nieuwe Haven is daarom ingezet op uitkoop of een andere oplossing. Voor acht woonboten met ligplaats is het op dit moment al gelukt tot een oplossing te komen. Het betreft 6 keer uitkoop en 2 keer verplaatsing naar een bestaande ligplaats buiten Arnhem. De afwikkeling hiervan is naar verwachting medio 2021 afgerond. Voor 7 boten met ligplaats is op dit moment nog geen oplossing.
Voor de beëindiging van de woonfunctie is € 3,5 miljoen in de begroting opgenomen. Dit is aanvankelijk als volgt over de jaren verdeeld; € 1,15 miljoen in 2020 (waarvan € 0,895 miljoen via budgetoverheveling jaarrekening 2020 naar 2021), € 0,8 miljoen in 2021, € 0,8 miljoen in 2022 en € 0,8 miljoen in 2023. Aangezien medio 2021 al voor de helft van de woonboten een oplossing is gevonden komt het tempo en de verdeling over de jaren niet met

elkaar overeen en is het nodig om in 2022 en 2023 begrote budgetten naar voren te halen. Bij eerdere behandeling in de raad is ook aangegeven dat de verdeling van het budget over de jaren geen belemmering mag vormen. We halen de reeds beschikbare budgetten voor de woonboten naar voren door € 0,8 miljoen uit 2022 te verschuiven naar 2021 en € 0,75 miljoen uit 2023 te verschuiven naar 2022.

Leegloop personeel Projecten (PIM) (impact corona)
PIM en OR werken met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Door met name het niet kunnen maken van rendabele uren doordat kinderen niet naar school konden en thuis bleven, ontstaat echter wel een nadeel.

Toename WOB-verzoeken bij anterieure overeenkomsten en planologische voorbereidingsbesluiten
Bij de realisatie van projecten voor derden (waaronder anterieure en andere overeenkomsten) worden er steeds vaker WOB-verzoeken ontvangen. Punt van zorg daarbij is dat niet alle kosten ook verhaald kunnen worden op de projectontwikkelaar aangezien het gaat om publiekrechtelijke zaken. WOB-verzoeken zorgen voor extra uren. De inschatting is dit jaarlijks om ongeveer € 25.000 aan ureninzet gaat. Deze kosten leiden tot overschrijdingen en worden daardoor ten laste van de algemene middelen gebracht.
Om ongewenste ontwikkelingen in de stad tegen te houden is het soms noodzakelijk om een planologisch voorbereidingsbesluit te nemen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de zorgbewoners in de Paasbergflat en de aanpak van splitsing en verkamering. Er is geen dekking in de begroting beschikbaar voor deze uren. De kosten die de gemeente maakt voor deze besluiten kunnen niet bij een eigenaar/initiatiefnemer worden neergelegd. Er is naar verwachting € 25.000 per jaar nodig om hiervoor expertise in te huren.

DU Versterking omgevingsveiligheidsdiensten
Dit betreft een decentralisatie-uitkering: tegenover deze extra uitgaven worden gelden ontvangen van het Rijk. Deze baten zijn verantwoord in dit programma onder 'september- en decembercirculaire'.

Uitkering Rijk Bethaniënstraat
Voor de sanering van de grondwal aan de Bethaniënstraat is een specifieke uitkering van het Rijk van € 1,05 miljoen beschikbaar gekomen. Met deze uitkering is in de begroting nog geen rekening gehouden.
In de begroting is een budget opgenomen van € 3,9 miljoen voor de sanering en herinrichting van de Bethaniënstraat. Dit budget komt voor € 1,66 miljoen uit de inzet van de algemene reserve.
Nu de specifieke uitkering beschikbaar is gekomen, kan de begrote inzet van de algemene reserve met € 1,05 miljoen verlaagd worden van € 1,66 miljoen naar € 0,61 miljoen.

S12 Wonen en leefomgeving

Financiële afwijkingen

	Begroting Stand April 2021	Prognose Turap 1	Afwijking Turap 1	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	37.671	38.946	1.275	N
Baten	39.814	39.189	625	N
Saldo lasten en baten	2.143	243	-1.900	N
Toevoegingen aan reserves	371	371	0	
Onttrekkingen aan reserves	3.304	3.304	0	
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	2.933	2.933	0	N
Prognose resultaat	5.076	3.176	-1.900	N

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.275	N					
Openbare ruimte	900	N	Extra activiteiten afvalinzameling	J	I	AR	N
Openbare ruimte	150	N	Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Extra kosten Toezicht en Handhaving	J	I	AR	N
Openbare ruimte	100	N	Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	J	I	AR	N
Openbare ruimte	25	N	Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen	J	I	AR	N
Baten	-625	N					
Openbare ruimte	-625	N	Lagere inkomsten afvalstoffenheffing	N	I	AR	N
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Extra activiteiten afvalinzameling (impact corona)

Voor 2021 zullen de corona-effecten ook merkbaar zijn rondom de extra activiteiten afvalinzameling. De verwachte effecten zijn: extra grofvuil op te halen, extra grof vuil gebracht naar ABS en verwijderen van grofvuil bijgeplaatst bij containers. De inzameling van papier zal in geheel 2021 nog met professionele krachten plaatsvinden waarbij de compensatie van de vrijwilligers in stand blijft.

Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte (impact corona)

Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn. Voor 2021 is de verwachting dat tot aan de zomer minder dan normaal vergunningen wordt verleend, maar dat er een inhaalslag daarna komt. Per saldo is de verwachting dat corona voor 2021 een negatieve impact heeft voor de opbrengsten uit verleende vergunningen.

Extra kosten Toezicht en Handhaving (impact corona)
Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen juist ook in de weekenden, dit leidt tot hogere kosten. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving. Voor 2021 is de verwachting dat extra ondersteuning bij Toezicht en Handhaving nodig blijft en dat mogelijk ook een rol gespeeld gaat worden bij ondersteuning van vaccinaties. Het bedrag is gebaseerd op een inschatting voor de eerste helft van 2021.

Mogelijke vertraging en/of meerkosten beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte (impact corona)
Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Tevens is het risico dat er tijdens de werkzaamheden meerkosten als gevolg van corona in rekening gebracht worden om aan de coronamaatregelen te voldoen.

Openbare ruimte klaarmaken voor coronagerelateerde maatregelen (impact corona)
Het ondersteunen/adviseren op gebied van inrichting van de openbare ruimte voor coronagerelateerde maatregelen.

Lagere inkomsten afvalstoffenheffing
Het aanbod van betaalde zakken blijft binnen diftar achter op begroting. Hierdoor krijgt de gemeente minder inkomsten terwijl de hoeveelheid restafval niet navenant daalt. Uitgaande van de verwachting dat per 1 juni op basis van de uitkomst van het referendum overgegaan wordt op een nieuw systeem, wordt een nadelig resultaat van € 625.000 over 2021 verwacht.

Nr. : 21004OW043
Onderwerp : Turap-1
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562249
Toelichting: : Begrotingswijziging bij Turap-1

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	72	0	**-72**	0	0	**-72**
Geb 2	**Noordwest**	62	0	**-62**	0	0	**-62**
Geb 3	**Noordoost**	54	0	**-54**	0	0	**-54**
Geb 4	**Presikhaaf**	67	0	**-67**	0	0	**-67**
Geb 5	**Malburgen**	99	0	**-99**	0	0	**-99**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	46	0	**-46**	0	0	**-46**
Geb 7	**De Laar/Elden**	32	0	**-32**	0	0	**-32**
Geb 8	**RKV**	73	0	**-73**	0	0	**-73**
		505	**0**	**-505**	**0**	**0**	**-505**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	851	15.948	**15.097**	14.352	549	**1.294**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	370	0	**-370**	0	0	**-370**
S04	**Onderwijs**	149	0	**-149**	0	0	**-149**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	-2.744	0	**2.744**	0	187	**2.931**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	3.219	0	**-3.219**	0	0	**-3.219**
S09	**Gezondheid en sport**	203	0	**-203**	0	0	**-203**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	829	1.050	**221**	0	0	**221**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		2.877	**16.998**	**14.121**	**14.352**	**736**	**505**
	Totaal	3.382	16.998	**13.616**	14.352	736	**0**

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 562251

Onderwerp: Jaarstukken 2020 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2020)

Voorstel

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen.
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

Inleiding

De jaarstukken 2020 zijn het sluitstuk van de P&C-cyclus 2020. In de begroting 2020 - 2023 is het beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald.

Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) opgenomen De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten (‘herzieningen’ genoemd), de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen (= te verwachten verliezen), de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

Beoogd effect

Jaarstukken 2020:
Decharge verlenen aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beleid en beheer door middel van de vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020.

FJP 2020:

Gemeente Arnhem

Inzicht verschaffen in de ontwikkeling van de grondexploitaties en de investeringsprojecten. Daarnaast is het doel om de herzieningen zo snel mogelijk te verwerken in de begroting, zodat in de projecten gewerkt wordt met een actueel (financieel) kader.

Argumenten

1.1 Jaarstukken 2020

Volgens de wettelijke kaders, zijnde het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV), is het college verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de jaarrekening. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat:

- de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven;
- de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

De Verordening Financieel Beleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan te bieden aan de raad.
De Gemeentewet verplicht de gemeente om ieder jaar op uiterlijk 15 juli de door de gemeenteraad vastgestelde jaarstukken aan te bieden aan de provincie Gelderland.

1.2 Resultaatbestemming

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen. Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de coronamaatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen.
Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie.
Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 miljoen te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0 en komt overeen met de begrote weerstandsfactor van 1,0. Dit valt binnen de marges van het financieel kader dat door de gemeenteraad is vastgesteld.

De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

1.3 Begrotingswijziging 2021 inzake resultaatbestemming 2020

Voorgesteld wordt om middels een begrotingswijziging 2021 een deel van het resultaat van 2020 dat ten gunste is gekomen van de Algemene Reserve in te zetten. Concreet betreft dit het voorstel om € 2,0 miljoen vanuit de AR toe te voegen aan de BR Zuidelijke Binnenstad.

Het financieel resultaat 2020 bevat voor in totaliteit € 5,4 mln. winstneming in grondexploitaties, waaronder € 2,3 mln. in de grondexploitatie Zuidelijke binnenstad. Het is van groot belang om in de komende jaren door te kunnen ontwikkelen in de binnenstad. De woningbouwontwikkelingen, herontwikkeling Bestuurskwartier en wederopbouwgebieden daaromheen, maar ook de impact van Covid-19 op ondernemers in de binnenstad maken het van belang om als gemeente te blijven investeren in de binnenstad. In de raadsbrief Anticyclisch investeren van februari 2021 is om die reden ook aangegeven dat projecten naar voren worden gehaald die zowel kansen benutten, als noodzakelijk zijn vanuit het belang van een sterke en aantrekkelijke binnenstad in relatie tot de herstelagenda. In de jaarrekening 2020 is de winstneming Zuidelijke binnenstad ten gunste van het jaarresultaat gekomen en aan de Algemene Reserve toegevoegd. Voorgesteld wordt om hiervan middels een begrotingswijziging in 2021 € 2,0 mln. te reserveren voor de financiering van de toekomstige ontwikkelingen in het Bestuurskwartier door deze toe te voegen aan de reeds bestaande BR Zuidelijke binnenstad.

1.4 Accountantsverslag Deloitte

Verantwoordelijkheid accountant:
De controleverordening vormt de basis waarop de accountant de controle over de boekjaren uitvoert. In de verordening worden de reikwijdte van de controle, de geldende normstellingen en de te hanteren goedkeurings- en rapporteringtolerantie vermeld. De bij de controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten.

Accountantsverslag en controleverklaring Deloitte:
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle. Daarbij gaan zij nader in op de scope en reikwijdte van de accountantscontrole en geven zij een nadere toelichting op de getrouw- en rechtmatigheid van de jaarrekening. Het accountantsverslag is integraal onderdeel van de rapportage aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) inzake de SiSa-verantwoording.

De accountant heeft geen controleverschillen ten aanzien van getrouw- en rechtmatigheid geconstateerd, De accountant is voornemens een goedkeurende verklaring af te geven voor de jaarstukken 2020. Voor een nadere toelichting op de bevindingen van de accountant wordt verwezen naar het accountantsverslag.

Ons college heeft een reactie op het accountantsverslag geformuleerd. Hiervoor wordt verwezen naar de reactiebrief.

1.5 FJP: bijlage, geheimhouding en begrotingswijziging

Het algemene, publieke overzicht van de grondexploitaties is terug te vinden in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. Deze FJP 2020 is een verdieping daarop met gedetailleerde projectinformatie en risicobeschrijvingen. Wij raden u aan eerst de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag te lezen en pas daarna deze bijlagen. Om de onderhandelingspositie van de gemeente niet te schaden is de FJP geheim voor onbepaalde tijd.

De begrotingswijziging naar aanleiding van de FJP wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken 2020.

Kanttekeningen en risico's

Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf "weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag.

Financiën

In 2020 komen we uit op een positief financieel resultaat na mutaties in de reserves van €16,9 miljoen Hiervan wordt voorgesteld €3,9 miljoen toe te voegen in de BR Taakmutaties en het restant van €13,0 miljoen toe te voegen in de Algemene Reserve (AR).

Uitvoering

De accountant geeft een toelichting aan de auditcommissie over het accountantsverslag en de controleverklaring, behorende bij de jaarrekening.

Communicatie

Er wordt een persbericht, animatie en infographic gemaakt voor de jaarstukken.

Op de website financien.arnhem.nl staat de webversie van de jaarstukken weergegeven. Hierin is extra informatie opgenomen, zoals bijvoorbeeld in het onderdeel 'wat heeft het gekost' binnen de programma's (meer informatie tabel baten en lasten en reserves per programma) en bij 'wat hebben we gedaan' (in de doelenboom staat ook de informatie uit Turap 2 weergegeven).

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel en concept-raadsbesluit
- Jaarstukken 2020
- Controleverklaring jaarstukken 2020
- Accountantsverslag 2020 Deloitte
- Reactie college Accountantsverslag
- Financiële Jaarrapportage Projecten 2020 (geheim)
- Begrotingswijziging resultaatbestemming
- Begrotingswijziging Zuidelijke binnenstad

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 562251

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 20 april 2021, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 562251;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2020 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming vast te stellen.
3. De bijgevoegde begrotingswijziging voor 2021 met betrekking tot de resultaatbestemming 2020 vanuit de Algemene Reserve vast te stellen;
4. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2020 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
5. Kennis te nemen van de reactie van het college op het accountantsverslag.
6. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2020 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
7. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken te verwerken.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Jaarstukken 2020

Jaarstukken 2020

GEMEENTE Arnhem

Jaarstukken 2020

Inhoudsopgave

Infographic 1

Deel 1 Hoofdlijnen 2

2020, een samenvatting 3

Leeswijzer 6

Deel 2 Jaarverslag 8

Wijken 9

Wijken algemeen 10

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 17

Noordwest 22

Noordoost 26

Presikhaaf 32

Malburgen 36

Schuytgraaf, Elderveld 40

De Laar, Elden 44

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 48

Stad 52

Bestuur, dienstverlening en financiën 53

Veiligheid 64

Bereikbaarheid 72

Economie 78

Onderwijs 87

Cultuur 91

Participatie en armoedebestrijding 98

Zorg 112

Welzijn en inclusie 124

Gezondheid en sport 133

Klimaat en energie 139

Ruimtelijke ontwikkeling 145

Wonen en leefomgeving 151

Paragrafen 161

Lokale heffingen 162

Weerstandsvermogen en risicobeheersing 165

Onderhoud kapitaalgoederen 181

Financiering 192

Bedrijfsvoering 196

Verbonden partijen 201

Grondbeleid 221

Investeringen 229

Subsidies 232

Integriteit 236

Deel 3 Jaarrekening 239
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting 240
Balans en de toelichting 249
Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld 278
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel) 280
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 292

Deel 4 Bijlagen 293
Afkortingenlijst 294
Begrippenlijst 297

Infographic

Jaarstukken 2020 in één oogopslag

GEMEENTE Arnhem

Wat zijn de inkomsten?

Totaal € 867 mln.

Het Rijk	Reserves	Overige inkomsten	Lokale heffingen
€ 599 mln.	€ 60 mln.	€ 106 mln.	€ 102 mln.

Wat zijn de uitgaven?

Stedelijke programma's:	
Bestuur, dienstverlening en financiën	€ 113 mln.
Veiligheid	€ 17 mln.
Bereikbaarheid	€ 29 mln.
Economie	€ 7 mln.
Onderwijs	€ 27 mln.
Cultuur	€ 34 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 200 mln.
Zorg	€ 63 mln.
Welzijn en inclusie	€ 22 mln.
Gezondheid en sport	€ 25 mln.
Klimaat, energie en milieu	€ 9 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 55 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 37 mln.
Subtotaal	**€ 638 mln.**

Wijken:	
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek	€ 31 mln.
Noordwest	€ 29 mln.
Noordoost	€ 24 mln.
Presikhaaf	€ 23 mln.
Malburgen	€ 35 mln.
Schuytgraaf/ Elderveld	€ 25 mln.
De Laar/ Elden	€ 17 mln.
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg	€ 28 mln.
Subtotaal	**€ 212 mln.**

Totaal € 850 mln.

Wat hebben we gedaan?

Corona - We namen meer dan honderd maatregelen om onze inwoners en bedrijven te helpen, zoals laptops voor kinderen, ondernemersondersteuning en extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. We maakten de Arnhemse Herstelagenda Corona-crisis: fiks investeren om de stad een steun in de rug te geven. Daar profiteert de lokale economie ook van.

Wonen - We gaan sneller meer woningen bouwen. Én de leefbaarheid van kwetsbare wijken vergroten. Sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Daarvoor hebben we met de provincie, met Nijmegen en met het Rijk een woondeal gesloten.

Zorg - De uitgaven in de zorg stijgen nog steeds, maar we hebben ze beter onder controle gekregen. Belangrijk is dat iedere Arnhemmer de zorg krijgt die hij of zij nodig heeft.

Duurzaamheid - We gaan aan de slag om wijken 'van het gas' af te krijgen. Daarnaast maken we Arnhem 'klimaatadaptief' maken. Dat betekent dat we ons voorbereiden op meer regen en meer droogte. Bijvoorbeeld door meer groen in plaats van stenen en meer verkoeling door bomen.

En verder:

- De verbouwing van Museum Arnhem is in volle gang. Een nieuwe vleugel werd spectaculair boven de stuwwal geschoven.
- We strijden tegen armoede. Met een nieuwe armoedeagenda en een de uitvoeringsagenda schulddienstverlening.
- Arnhem was gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. Daarbij zijn diverse gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.
- De gemeenteraad keurde de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed.

Wilt u meer weten? Kijk op financien.arnhem.nl

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit:

1. Hoofdlijnen van beleid

2. Leeswijzer

2020, een samenvatting

2020 liep totaal anders dan we aan het begin van het jaar verwachtten. Het jaar begon hoopvol met de Woondeal en de Arnhem-Oost aanpak, maar corona gooide al snel roet in het eten. Toch hebben we in een jaar van crisis als stad mooie projecten opgezet, vele doelen bereikt en diverse plannen gemaakt.

Woondeal Arnhem-Nijmegen

Er is de afgelopen jaren volop gebouwd in Arnhem en er zijn ook nog plannen in ontwikkeling of in voorbereiding. Daar bovenop sloten Arnhem, Nijmegen en het Rijk een woondeal, met als inzet de bouw van nog meer woningen in beide steden dan al gepland was. De Woondeal moet ervoor zorgen dat er sneller en meer betaalbare huur- en koopwoningen komen. Maar het gaat om veel meer dan woningen alleen. We gaan ook sociale problemen zoals armoede en taalachterstand in combinatie met overlast en criminaliteit in de wijk aanpakken. Dit noemen we de Arnhem-Oost aanpak en heeft als doel om alle Arnhemmers gelijke kansen te bieden en tweedeling in de stad tegen te gaan. Hierbij worden woningen bouwen, de leefomgeving verbeteren en de sociale problematiek integraal opgepakt.

Corona

Toen kwam corona. Een crisis die zijn weerga niet kent en waarvoor we alle zeilen moesten bijzetten. Een crisis met een enorme impact op Arnhem en de Arnhemmers. Bijna de helft van de ondernemers gaf aan te verwachten dat het voortbestaan van hun bedrijf door de crisis in gevaar komt. De cultuur- en evenementensector stond op omvallen. Al snel namen we meer dan 100 maatregelen om de acute gevolgen van corona te bestrijden en verzachten, mede met ondersteuning van het Rijk en de Provincie. Zo zorgden we voor laptops voor kinderen uit gezinnen die dat zelf niet kunnen betalen, boden we extra ondersteuning voor ondernemers en regelden we extra opvangplekken voor dakloze Arnhemmers. Ook presenteerden we voor onszelf en voor de stad een coronadashboard, dat inzicht geeft in de effecten van de coronacrisis op het gebied van gezondheid, economie, welzijn en werk. Tegelijk zijn we ervan doordrongen dat de coronacrisis niet zomaar voorbij is. Dat we ook verder moeten kijken. Zeker tot en met 2021, en misschien nog wel langer.

Investeren in de stad

Daarom presenteerden we nog voor de zomer de Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis. Niet bezuinigen, maar juist fors investeren. Om zo de stad een fikse steun in de rug geven om de gevolgen van de coronacrisis het hoofd te bieden. De herstelagenda bevat een pakket aan investeringen van ruim €19 miljoen euro in sectoren die getroffen zijn en in de bedrijven en mensen die veel geleden hebben onder de crisis. Door juist nu te investeren zorgen we tegen de stroom in voor een impuls in de lokale economie. Met als doel de stad te versterken en zo goed mogelijk uit de crisis te komen. We investeren daar waar het bijdraagt aan grote transities en de opgaven die daarbij horen, zoals de energietransitie, duurzame mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie. Daarmee zorgen we lokaal voor werkgelegenheid en extra bedrijvigheid. Daarnaast investeren we in cultuur. De gemeenteraad stemde in met ons voorstel om het Stadstheater te vernieuwen en ook Introdans en Toneelgroep Oostpool op die locatie te huisvesten.

Ondernemers

Natuurlijk gebeurde er meer. En ondernam de gemeente meer. In het kader van 'Van bedrijven weten' willen we de ruim 15.000 Arnhemse ondernemers beter van dienst zijn. Een team van accountmanagers verbetert de contacten en brengt beter in kaart wat de Arnhemse bedrijven van de gemeente verwachten. Arnhem kende al de Ondernemersdesk. Hierdoor leggen ondernemers snel contact en krijgen ze sneller antwoorden op hun vragen . Ook over wat de nieuwe coronaregels voor hen betekenen. Deze desk werd daarnaast uitgebreid met het loket 'geldzaken en ondernemers', speciaal voor ondernemers met financiële problemen. Vaak zochten we de samenwerking in de regio, bijvoorbeeld met de mkb regiodeal Arnhem-Nijmegen. Daarmee kunnen midden- en kleinbedrijven hulp krijgen op het gebied van digitalisering.

Klimaat en energie

Op het gebied van klimaat en energie werden in 2020 flinke stappen gezet. De plannen van de gemeente om in Elderveld zo'n 800 woningen van het gas af te halen, kregen een impuls doordat het Rijk hier zes miljoen aan bijdraagt. Het is de bedoeling dat deze woningen uiterlijk in 2028 met restwarmte van de rioolwaterzuivering verwarmd worden. Behalve in Elderveld onderzoeken we in nog elf andere buurten of er een serieus alternatief voor aardgas is. Ook op het gebied van duurzame mobiliteit gingen de ontwikkelingen verder. Er zijn steeds meer laadpunten gekomen voor elektrische auto's en dat aantal blijft doorgroeien. Daarnaast zetten we in op deelvervoer, bijvoorbeeld met eHubs waar je elektrische fietsen, bakfietsen of elektrische auto's kunt huren. Het afgelopen jaar hebben we meer dan 12 miljoen aan subsidie voor mobiliteitsprojecten ontvangen. Goed nieuws voor de bereikbaarheid van Arnhem.

Meer grip op sociaal domein

In het sociaal domein kreeg de gemeente beter grip op de uitgaven, en dus ook meer mogelijkheden om tijdig bij te sturen als de kosten onverhoopt stijgen. Daarnaast zijn we gestart met het visietraject sociaal domein, waarin ook de inzichten van de visitatiecommissie financiële beheersbaarheid sociaal domein van de VNG worden meegenomen. Ook werd een nieuwe aanbesteding van zorgaanbieders afgerond. Er zijn nu minder aanbieders van zorg die ook nog eens voldoen aan strengere kwaliteitseisen. De coronacrisis legt een extra druk op onze inwoners. Ze ervaren meer stress en voelen zich somberder. Daar zijn we nu extra alert op. Daar hebben vooral de sociale wijkteams een grote rol. Ook zetten we ons volop in om kinderen niet

de dupe te laten worden van de scholensluitingen tijdens corona. Daarvoor hebben we de Arnhemse aanpak onderwijs, waarmee we onder meer vroegtijdig schoolverlaten proberen tegen te gaan.

Afvalinzameling
Per 1 juli werd diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Veiligheid
In de strijd tegen ondermijning en criminaliteit werden op last van de burgemeester in 2020 diverse panden gesloten vanwege criminele activiteiten. Dat is nodig, want de georganiseerde criminaliteit probeert de bovenwereld mee te sleuren met fout geld, intimidatie, chantage en bedreigingen. Het ondermijnt een eerlijke samenleving met eerlijke handel en horeca. In november en december was Arnhem gaststad van Orange the World, de internationale campagne tegen geweld tegen vrouwen. In het kader van de campagne werden niet alleen diverse activiteiten georganiseerd, maar ook vele gebouwen en plekken oranje aangelicht, zoals het Stadhuis, de Markt en de John Frostbrug.

Medewerkers
Ook voor onze medewerkers was 2020 een bijzonder jaar. Thuiswerken werd de norm, hetgeen een grote omschakeling betekende. Naar de toekomst toe willen we de positieve elementen hieruit vasthouden en verankeren; we bewegen naar een vorm van hybride werken. Goed te zien, is dat de verzuimcijfers een positieve ontwikkeling laten zien.
De omvang van ons personeelsbestand is in 2020 gegroeid, enerzijds door invulling van vacatures die aan het begin van het jaar reeds open stonden anderzijds doordat we in onze begroting rekening hielden met een stijging van de formatie. Eind 2020 is sprake van een kleine overschrijding: 11 fte (1,2%) ten opzichte van een begrote formatie van 938 fte. Binnen dit totaal is sprake van afwijkingen die elkaar (deels) compenseren. Zo is binnen het cluster Werk & Inkomen sprake van vacatureruimte terwijl de bezetting binnen het cluster Strategie, Beleid en Regie zich boven de begrote formatie bevindt.

Er gebeurde meer
En verder werden er meer dan duizend gratis bomen uitgedeeld aan Arnhemmers om de stad verder te vergroenen, werd de Gelrepas vernieuwd tot handige app, werd bij de verbouwing van Museum Arnhem een nieuwe vleugel spectaculair boven een afgrond geschoven, keurde de gemeenteraad de plannen voor de Blauwe Golven, Stadsblokken-Meinerswijk en het Stadstheater goed, kwamen er 21 flitsparkeerplaatsen, werd Arnhem wereldnieuws met de plannen om asfalt te verwijderen, schaduwroutes en koelteplekken aan te leggen en meer bomen te planten, startte een mondmaskerfabriek waar statushouders aan het werk gingen, mag het asielzoekerscentrum in Elden nog eens vijf jaar blijven, kreeg de armoedeaanpak een impuls met de armoedeagenda en de uitvoeringsagenda schulddienstverlening en werd Arnhem vereerd met twee bezoeken van de Koning. Eén helemaal in de tijdgeest via een videocall met Museum Arnhem. Maar ook een écht bezoek in september. De Koning liet zich informeren over de Arnhemse aanpak om jongeren te helpen de verleidingen te weerstaan van een loopbaan in de drugscriminaliteit.

Al met al was 2020 een bijzonder jaar. Een jaar waarin we te maken kregen met een onverwachte crisis. Maar waarin we ook samen veel mooie mijlpalen bereikten, waar we onze stad de komende jaren weer verder op kunnen bouwen.

Financieel resultaat

Algemeen
We sluiten het jaar 2020 af met een positief financieel resultaat voor mutaties in de reserves van €19,8 miljoen. Gedurende het jaar zijn overeenkomstig de genomen raadsbesluiten mutaties gedaan in de reserves. Per saldo is er in 2020 al €1,1 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve. Daarnaast is er per saldo €1,8 miljoen toegevoegd aan diverse bestemmingsreserves voor door de raad bestemde uitgaven die in toekomstige jaren nog volgen. Door deze mutaties die al in het jaar gedaan zijn, komt het positieve financieel resultaat na mutaties in de reserves in 2020 uit op €16,9 miljoen.

Bij dit financieel resultaat is een aantal kanttekeningen te plaatsen. Als gevolg van de corona maatregelen, heeft de gemeente compensatie ontvangen via voornamelijk het gemeentefonds en de TOZO uitkering. Er is geen sprake van een terugbetalingsverplichting voor deze gelden waardoor deze, overeenkomstig de verslaggevingsrichtlijnen, ten gunste van het resultaat zijn gekomen. Een deel van deze gelden is echter door het Rijk aan ons toegekend omdat wij ook in de toekomst extra kosten gaan maken voor deze aangewezen onderwerpen. Voorbeelden hiervan zijn uitvoeringskosten voor TOZO, culturele voorzieningen en re-integratie. Voorgesteld wordt om deze gelden van in totaal € 3,9 mln te reserveren in de bestemmingsreserve taakmutaties. Ten aanzien van het resterende financiële resultaat ad. €13,0 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

In het jaarverslag is per programma uiteengezet waardoor de belangrijkste afwijkingen tussen realisatie en begroting worden veroorzaakt. Hieruit blijkt dat het veelal gaat om incidentele afwijkingen, waaronder een incidenteel voordeel op de gebundelde uitkering (BUIG) en de winstneming in de grondexploitatie (waaronder op de complexen Zuidelijke binnenstad, Schuytgraaf en

Leidenweg). Het incidentele karakter van dit positieve resultaat leidt er toe dat deze effecten niet structureel meegenomen kunnen worden naar de toekomst.

De weerstandsfactor komt uit op 1,0. De ratio komt overeen met de weerstandsfactor van 1,0 zoals in de begroting is opgenomen. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Deze weerstandsfactor is lager dan voorgaand jaar omdat corona extra risico's met zich heeft meegebracht. Dit wordt nader toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. De gerealiseerde solvabiliteit is met 19% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 15% beter dan verwacht.

Coronakosten in de jaarrekening

Gedurende het jaar is de impactanalyse corona opgesteld en periodiek geactualiseerd. In deze impactanalyse zijn de nadelen in de exploitatie ingeschat die het gevolg zijn van de coronamaatregelen. In de laatste versie van de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 is een nadeel gemeld van € 14,6 miljoen. Hiervan is €8,8 miljoen bij Turap 2 al in de begroting verwerkt. In de jaarrekening wordt, naast het reeds in de begroting verwerkte nadeel bij Turap 2, een nadeel gemeld van €3,4 miljoen. Het verschil tussen de gemelde afwijkingen in de impactanalyse d.d. 1 maart 2021 en de werkelijke afwijking in Turap 2 en de jaarrekening wordt voornamelijk veroorzaakt doordat voor een aantal onderwerpen een hogere compensatie (dekking in 2020) is ontvangen. Een voorbeeld hiervan is bovengenoemde ontvangst voor de TOZO uitkering, waarvoor de gemeente in de toekomst nog kosten moet maken. Daarnaast is door de corona-maatregelen een aantal activiteiten niet uitgevoerd, waardoor een voordeel ontstaat binnen het programma dat een deel van de corona-nadelen heeft kunnen dekken.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Omschrijving	**Bedrag**
Financieel nadeel in impactanalyse d.d. 1 maart 2021	€14,6 miljoen
Reeds in begroting verwerkt bij turap 2	€ 8,8 miljoen
Verschil (verwacht nadeel bij jaarrekening)	**€ 5,8 miljoen**
Gerealiseerd nadeel in de jaarrekening a.g.v. corona	€3,4 miljoen
Voordelen en dekking uit andere middelen	**€ 2,4 miljoen**

In de jaarrekening zijn afwijkingen als corona-afwijking benoemd wanneer deze volledig aan corona toe te wijzen zijn. Soms is dit echter niet goed mogelijk. Het komt ook voor dat slechts een deel van de afwijking een relatie heeft met corona. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een prijsvoordeel is behaald (door bijvoorbeeld een nieuwe aanbesteding) maar er ook minder uitgaven zijn geweest als gevolg van corona. Wanneer dit het geval is, is dit in de toelichting van de afwijking uiteengezet.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Meerjarenprogrammabegroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2020 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag
In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- wat wilden we bereiken?
- wat hebben we gedaan?
- wat heeft het gekost?

Jaarrekening
De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Opbouw van de jaarstukken

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de jaarstukken bestaan. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid
In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2020 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag
Het jaarverslag is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Acht wijkprogramma's (W) - Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

2. Dertien stedelijke programma's (S) - Met ingang van de begroting 2020 zijn de tien reguliere programma's (R0 tot en met R9) gewijzigd naar dertien stedelijke programma's (S00 tot en met S12). Voor de toelichting op deze gewijzigde programma-indeling wordt verwezen naar de bijlage 'Toelichting op gewijzigde programma-indeling ('was/wordt lijst')' in de MJPB 2020-2023. In de stedelijke programma's zijn de 3 W-vragen opgenomen.
De doelenboom is een belangrijk onderdeel in de stedelijke programma's. Bij het onderdeel 'wat hebben we bereikt' is de verantwoording op de doelen opgenomen. Het onderdeel 'wat hebben we gedaan' bestaat uit de verantwoording op de inspanningen.

Bij de doelen en inspanningen wordt aangegeven of deze op koers (groen bolletje), gedeeltelijk op koers (oranje bolletje), niet op koers lopen (rood bolletje) of gerealiseerd zijn (grijs bolletje).
Binnen de wijkprogramma's en stedelijke programma's zijn bij het onderdeel 'wat heeft het gekost' een financieel overzicht met een toelichting op de afwijkingen opgenomen. In de tabel met de afwijkingen zijn de volgende afkortingen opgenomen:

- V/N - Voordeel/ Nadeel;
- C - Hoofdzakelijk coronagerelateerd met daarbij de keuze tussen Ja en Nee;
- I/S - Incidenteel/ Structureel;
- AR/BR - Algemene reserve/ Bestemmingsreserve.

3. Tien paragrafen - De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.

Deel 3 - Jaarrekening
Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.

In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Interactieve website jaarstukken

De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op de website is bij de stedelijke en wijkprogramma's de volgende extra informatie te vinden:

- In de doelenboom zijn ook de teksten te zien vanuit de Begroting 2021 en Turap-2.
- Bij de onderdelen 'wat heeft het gekost' de overzichten per kostensoort, portefeuilleonderdelen en taakvelden.
- Totaaloverzicht subsidies.
- Totaaloverzicht reserves.

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit drie onderdelen:

1. Wijkprogramma's (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen

Wijken

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 Wijkprogramma Noordwest
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 Wijkprogramma Noordoost
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 Wijkprogramma Presikhaaf
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 Wijkprogramma Malburgen
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld
Schuytgraaf en Elderveld

W7 Wijkprogramma De Laar/Elden
De Laar en Elden

W8 Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken algemeen

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Uitvoering van Wijken Weten

Ondanks de coronacrisis zijn de Teams Leefomgeving in 2020 in elk gebied doorgegaan met het werken dichtbij bewoners. De wijkprogramma's zijn uitgewerkt met inbreng van bewoners en professionals. Deze wijkprogramma's zijn een vast onderdeel van de Arnhemse begroting. De budgetten zijn waar dat kan ontschot ingezet, zodat maatwerk per wijk mogelijk is. Bij vraagstukken die in meerdere wijken spelen wordt gekeken naar combinaties en gezamenlijke inzet van budgetten.

Ook bij stedelijke projecten, voorzieningen en oplossingen is er voor gezorgd dat we in de uitvoering aansluiten bij situaties en behoeften in de verschillende wijken. En in het opdrachtgeverschap naar externe partijen wordt wijkgericht gewerkt. Hier zijn de invloed en het belang van bewoners en organisaties ook verankerd.

Op wijkniveau signaleren we een aantal stadsbrede thema's die in meerdere of in alle wijken spelen. Hierop zijn stadsbrede doelen geformuleerd. We scherpen voortdurend met elkaar doelen aan zodat het voor onze inwoners helder is waaraan we werken.

In 2020 is, na bijna vier jaar uitvoering inclusief een pilotfase, gestart met de evaluatie van Van Wijken Weten. Deze evaluatie, uitgevoerd door een extern onderzoeksbureau, is in het voorjaar van 2021 gereed. Daarna worden aanbevelingen vertaald in een nieuwe koersnota Van Wijken Weten 2.0. Van Wijken Weten blijft ook na vier jaar nog een proces van experimenteren en leren. Processen, budgetten en bevoegdheden zijn daarbij zodanig ingericht dat de leefwereld van bewoners centraal staat. De basisgedachte blijft dat bewoners en professionals uit de wijken direct of indirect méér invloed hebben op beslissingen die worden genomen.

Versterken van leefbare wijken

In sommige wijken staat de leefbaarheid meer onder druk dan in andere wijken. Deze buurten hebben extra aandacht nodig. Op plekken waar dit speelt, ontwikkelden we in 2020 samen met bewoners en professionals een aanpak. Zo ontwikkelden we de Arnhem-Oost aanpak, een buurtaanpak in combinatie met stadsvernieuwing 3.0, de Woondeal en de wijkveiligheidsagenda. Daarnaast is, als onderdeel van prestatieafspraken van het college met woningcorporaties, in enkele wijken gestart met het opstellen van gezamenlijke en integrale handelingskaders. Het is de bedoeling deze werkwijze uit te breiden. We werken aan een set interventies die stadsbreed inzetbaar zijn, waarbij de vorm en uitvoering kan verschillen, omdat we per buurt doen wat nodig en passend is. Naast de aanpak van bestaande problemen willen we ook voorkomen dat de kwetsbaarheid van wijken en bewoners toeneemt. De raad heeft hiervoor bij de begrotingsraad in november 2020 een motie aangenomen 'voorkomen stadsvernieuwing 4.0' waarin het belang van preventie wordt onderstreept. In alle wijken is ingezet op kansengelijkheid, investeren in preventie en het doorbreken van generatiepatronen bij sociale problematiek. Met het programma Kansrijk Opgroeien vergroten we het perspectief van kinderen en jongeren (0-27) en versterken we hun sociale omgeving (onder andere ouders en verzorgers).

Ontmoeten en verbinden

In Arnhem bestaan al allerlei initiatieven in de wijken waarbij mensen elkaar tegen komen. 'Ontmoeten' draagt bij aan het tegengaan van sociaal isolement en aan vergroting van zelfstandigheid van Arnhemmers. We willen dat iedereen gelijke kansen heeft en toegang heeft tot voorzieningen in de wijk. In vrijwel alle wijkprogramma's is ontmoeten benoemd als speerpunt. Ook in de opdrachten aan welzijnsorganisaties komt het thema vaak terug.
Een belangrijk speerpunt vanuit de wijken is maatschappelijk vastgoed en het kwalitatief beheer van buurthuizen en MFC's. Vanaf 2020 is er jaarlijks €500.000 beschikbaar om fysieke voorzieningen, zoals een buurthuis of sportclub, te verbeteren of indien mogelijk toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Het gaat dan om buurthuizen en MFC's, maar ook om mogelijkheden voor ontmoeting in de publieke ruimte, onder andere in combinatie met sport en bewegen en particuliere locaties zoals cafés en (sport)verenigingen. In verband met de coronacrisis is er ook oog voor bestaande buurthuizen die het moeilijk hebben.

Bewonersondersteuning waar nodig

Ook in 2020 is bewonersondersteuning door de teams Leefomgeving ingezet. In de beleidsnota 'Samen werken aan een sterke sociale basis (juli 2020)' wordt beschreven dat bewonersondersteuning gericht is op het faciliteren en stimuleren van actieve bewoners. Bewoners en bewonersgroepen worden ondersteund door het welzijnswerk. Bewonersondersteuners en opbouwwerkers in de wijken geven informatie en advies aan bewoners en helpen bij het oprichten van een bewonersgroep of werkgroep. Zij ondersteunen het realiseren van plannen, organiseren van bijeenkomsten of de uitvoering van een activiteit. Daarmee stimuleren wij bewoners om actief te worden en zich mede verantwoordelijk te voelen voor hun wijk. Ook helpen wij groepen en individuele burgers op deze manier met het vergroten van hun zelfredzaamheid, eigen verantwoordelijkheid en zelf oplossend vermogen. Tegelijkertijd verbeteren wij de samenwerking tussen organisaties die werken ten behoeve van de wijkbewoners doordat we hen stimuleren om dit gezamenlijk op te pakken.

In 2020 zijn er in de wijken verschillende vormen van (nieuwe) bewonersondersteuning ingezet. De coronacrisis heeft laten zien dat ook het gebruik van online communicatie belangrijker is geworden. Méér bewoners kunnen ook via digitale platforms worden bereikt. Door de komst van de wijkmanagers zien we dat er andere rollen worden gevraagd dan de traditionele rol van een opbouwwerker: procesmatiger en meer buurtmakers (niet zelf doen, maar verbinden en bewoners in beweging brengen).

Iedere Arnhemse wijk heeft netwerken en een (sociale) infrastructuur die passen bij de wijk en haar bewoners. In de ene wijk betekent dit dat diverse bewonersgroepen en -initiatieven elkaar weten te vinden, samenwerken en kennis delen. In een andere wijk wordt meer ingezet op een ketenaanpak van diverse maatschappelijke organisaties en vrijwilligersinzet. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol. Ook stellen we als opdrachtgever en subsidieverstrekker voorwaarden aan onderlinge samenwerking en samenhang in het aanbod. We versterken de netwerken in de wijken langs de pijlers sociaal, fysiek en veiligheid.

Burgerkracht
Arnhem wil burgerinitiatieven en zelf- en samenredzaamheid van inwoners in Arnhemse wijken blijven stimuleren. De regeling Burgerkracht Sociaal Domein is de basis voor de uitvoering. Deze regeling is al in 2016 vastgesteld.
In 2020 is de regeling geëvalueerd en de gemeenteraad heeft aangegeven verder te willen met de regeling. De regeling wordt breed gewaardeerd. Zo'n 180 initiatieven hebben financiële en inhoudelijke ondersteuning gekregen vanuit het Innovatiefonds Burgerkracht en bijna 130 initiatiefnemers zijn geholpen door de Ideeënmakelaars. Arnhem is er een mooiere stad door geworden, met meer onderling contact en sociale samenhang. Op onderdelen is het aanvraagproces aangepast. Uitkomst van de evaluatie is een verlenging in 2021. Diverse organisatie van bewoners en instellingen werken aan een plan voor continuering van de regeling, ook na 2021.

Met Burgerkracht is een nieuwe manier van samenwerken ontstaan, doordat inwoners (als onderdeel van de adviescommissie Burgerkracht), de teams Leefomgeving en de gemeente gezamenlijk betrokken zijn bij de afweging. De regeling is laagdrempelig en toegankelijk. Dit stimuleert mensen om hun idee voor buurt, wijk of stad daadwerkelijk tot uitvoering te brengen.

Invloed en betrokkenheid van bewoners
Bewoners hebben invloed op hun leefomgeving en wat daar gebeurt. Voor elk van de acht gebieden in Arnhem is in 2020 een wijkprogramma opgesteld waarin het bewonersperspectief en het perspectief van professionals en partners in de wijk is ingebracht. Daarnaast krijgen en nemen bewoners ruimte om zelf initiatieven in en voor hun wijk te organiseren. Ze kunnen daarbij indien nodig rekenen op advies en ondersteuning vanuit de gemeente. Beschikbare (openbare) data en kennis wordt gedeeld, zodat bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties daar gebruik van kunnen maken.

Participatie
Gemeentelijk beleid komt tot stand in samenspraak met bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Burgerparticipatie is verankerd in gemeentelijke processen en projecten en we betrekken bewoners op verschillende manieren, waarbij we onder andere gebruik maken van betrokkenheidsprofielen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
In de wijken zorgen we - samen met onze partners - voor alternatieve dagbesteding voor ouderen en zetten we in op ontmoeting en beweging in de openbare ruimte. We willen nog beter weten wat voor hen - ook na een lange periode alleen - nu van belang	
Vanuit het netwerk Voor Elkaar in Arnhem zijn diverse activiteiten georganiseerd. Vele vrijwilligers zijn aan hulpvragen van mensen gekoppeld. Groepsbegeleiding voor de meest kwetsbare groepen via de Wmo is ook gewoon doorgegaan. Door de latere aanscherping werden er vanuit het Rijk wel beperkingen opgelegd aan enkele voorzieningen. Hiervoor zijn door onze partners alternatieven ingezet, met name via één op één contact (telefonisch en via beeldbellen). Tijdens de tweede coronagolf eind 2020 zijn onder andere voor ouderen kerstactiviteiten opgezet. Er zijn kaarten verstuurd en er zijn maaltijden verstrekt.	
In de wijken zetten we - samen met welzijnspartners en sportbedrijf - in op zomerprogramma's voor jongeren	
In de zomerperiode zijn diverse activiteiten opgezet voor jongeren in alle wijken. De combinatie van welzijn en sport is daarbij van groot belang gebleken. De behoefte aan inzet verschilt sterk per wijk. Door de jongerenwerkorganisaties is ook veel samengewerkt met straathoekwerkers, met BOA's en met de politie. Er wordt vooral gericht op het voorkomen van overlast.	

Investeren in een leefbare en groene stad

We kijken wat nodig is om buurthuizen coronaproof te maken en kijken naar mogelijkheden voor mensen die niet met regulier openbaar vervoer durven (en geen indicatie hebben)

Door de coronacrisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in de stad. Arnhemmers ontmoetten elkaar veelal online, ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers van buurthuizen zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. Buurthuizen hadden te maken met dalende inkomsten die vaak nodig zijn om de buurthuizen exploitabel te houden. Buurthuizen zijn actief geattendeerd op subsidiemogelijkheden bij provincie voor onder andere aanpassingen gemeenschapsvoorzieningen, energiebesparende maatregelen en de toegankelijkheid accommodaties verbeteren voor personen met een beperking of chronisch zieken. In september 2020 is een eerste uitvraag gedaan onder alle buurthuizen met inzet van gemeentelijke middelen. Voor ondersteuning is ook doorverwezen naar Praktische Zaken, de Ideeënmakelaars en de AdviesBrigade.
Er is geen uitwerking gegeven aan mogelijke oplossingen van vervoer. Er werd geen gebruik gemaakt van de voorzieningen die er zijn (bijvoorbeeld het automaatje), waardoor er hiervoor geen alternatief is uitgewerkt en opgezet.

In het kader van het doel 'Investeren in een leefbare en groene stad' hebben we in 2020 ook de volgende inspanning uitgevoerd:

Meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen

Het streven om meer groen, bomen en klimaatadaptieve maatregelen te realiseren hebben we ook vertaald naar de wijken. Op kleine schaal zijn op diverse plekken groen en bomen toegevoegd in de wijken en zijn bewoners met een subsidie ondersteund om hun eigen tuin te vergroenen. De komende jaren zal dit op meer plekken gaan gebeuren; veel voorstellen zaten in 2020 nog in de planfase en zullen komend jaar buiten zichtbaar worden. Daarnaast is groen en waterberging toegevoegd in combinatie met verschillende onderhoudsmaatregelen in de wijken.

Toelichting financiële afwijkingen

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**12.576**	V				
Sociale wijkteams (SWT)						
Totaal	**8.514**	V				
Bedrijfsvoering	1.130	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Zorg	-631	N	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	1.728	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	1.444	V	Groepsbegeleiding en activerend werk	N	I	AR
Zorg	470	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	3.720	V	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	653	V	WMO begeleiding	N	I	AR
Teams Leefomgeving (TLO)						
Totaal	**4.062**					
Armoedebeleid	300	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.	N	I	AR
Bedrijfsvoering	391	V	Resultaat SB&R	N	I	AR
Groen	418	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen	N	I	BR
Groen	346	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	406	V	Beheer MFC's (incl. Coronakosten)	N/J	I	AR/BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	963	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	600	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-16	N	Kinderopvang vitale beroepen	J	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	12	V	Eigen bijdrage peuteraanbod	J	I	AR
Openbare ruimte	-692	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Openbare ruimte	180	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte	N	I	BR
Openbare ruimte	-120	N	Reclame	J	I	AR
Schulddienstverlening	432	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	32	V	Preventie Schulden	N	I	BR
Werk en Inkomen	496	V	Onderuitputting op het re-integratiebudget	N	I	AR
Werk en Inkomen	314	V	Minder inzet Regisseurs (Participatie)	N	I	AR
Baten	352	V				
Armoedebeleid	100	V	Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	252	V	Beheer MFC's	N/J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.092	N				
Schulddienstverlening	-28	N	Preventie Schulden	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-1.064	N	Beheer MFC's	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Sociale Wijkteams (SWT)
De grootste afwijkingen van € 8.516.000 wordt hieronder toegelicht:

Bedrijfsvoering
De salariskosten van SBR zijn in 2020 niet volledig doorbelast op wijkniveau. Hierdoor is er een voordeel ontstaan, dit voordeel is een nadeel op stad voor hetzelfde bedrag. Hierbij wordt opgemerkt dat het totale voordeel op de wijk €1,7 miljoen bedraagt. Deze bestaat voor het grootste gedeelte uit de hierboven genoemde voordelen. Het restant voordeel (€0,2 miljoen) is gezien het bedrag niet in bovenstaande tabel genoemd.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019. Een voorbeeld hiervan is dat vanaf de zomer 2019 in de wijk Schuytgraaf/Elden een toename te zien is van het aantal cliënten en totale kosten. Deze groei is in lijn met de groei van het aantal jeugdigen in de wijk Schuytgraaf/Elden. In de wijk RKV (Rijkerswoerd Vredenburg en Kronenburg) is een daling van het aantal cliënten en de kosten te zien vanaf eind 2019. Deze daling ligt in lijn met de daling van het aantal jeugdigen sinds 2018 in deze wijk. De begroting 2021 zal daarom op basis van de realisatie van 2020 gewijzigd worden.

Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning
Per 1 juli 2020 heeft een beleidswijziging plaatsgevonden, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit voordeel wordt gecompenseerd met het nadeel op programma S07 Zorg bij algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning.

Groepsbegeleiding en Activerend werk
Sinds maart 2020 is een daling te zien bij groepsbegeleiding en activerend werk (2). De daling in maart tot en met juni is zoals verwacht. Na de lockdown is de ingezette zorg niet meer op het niveau gekomen van voor maart 2020.

Doelgroepenvervoer
Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf de zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op programma S07 Zorg wordt een nadeel vermeld van € 2,1 miljoen. Dit voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits-)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 653.000 voor WMO begeleiding gemeld. Dit resulteert in een netto resultaat van nul.

Teams Leefomgeving (TLO)
Afwijkingen die zich in alle wijken voordoen, worden hieronder toegelicht. Wijkspecifieke afwijkingen worden toegelicht op het desbetreffende wijkprogramma.

Armoedebestrijding, inclusief capaciteitskosten.
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Jaarprogramma's groot onderhoud (Openbare ruimte, Groen, Mobiliteit)
Een deel van de jaarprogramma's groot onderhoud aan groen, bomen en spelen is niet gerealiseerd (€ 0,6 miljoen). De middelen worden gereserveerd voor de uitvoering in 2021.

Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019
Eindafrekeningen op in 2019 uitgevoerd aanbesteed werk hebben in 2020 geleid tot een incidenteel voordeel van € 0,3 miljoen.

Beheer MFC's
Op het beheer van de MFC's is in 2020 een voordeel ontstaan van per saldo € 0,7 miljoen (voordeel lasten € 0,4 miljoen en voordeel baten € 0,3 miljoen). Dit voordeel werd veroorzaakt door:

- lagere kosten voor onderhoud (€ 1,1 miljoen). Om dit onderhoud alsnog te kunnen uitvoeren, worden deze middelen toegevoegd aan de BR Onderhoud Vastgoed (conform het meerjarenonderhoudsplan);
- een nadeel bij het gebruikersbeheer door hogere schoonmaakkosten en inkoop van materialen (€ 0,2 miljoen);
- een nadeel op bedrijfsexploitatie (€ 0,2 miljoen). Deels komt dit door corona omdat de incidentele verhuur is achtergebleven terwijl de kosten zijn doorgelopen;
- voor onder meer spatschermen schoonmaak en inhuur; als gevolg van corona zijn extra kosten gemaakt voor € 34.000.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)
De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Verschuiving lasten onderwijsbeleid
Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In de begroting 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Kinderopvang vitale beroepen
In Turap 2 is een afwijking gemeld voor de kinderopvang van kinderen van ouders met vitale beroepen van €65.000. Dit is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €81.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een nadelig resultaat van €16.000 in de jaarrekening.

Eigen bijdrage peuteraanbod
In Turap 2 is een afwijking gemeld betreffende de vergoeding van de eigen bijdrage van ouders die gebruik maken van de gemeentelijke regelingen: peuteraanbod, SMI en Voorschoolse Educatie. Een bedrag van € 50.000 is in de begrotingswijziging bij Turap 2 verwerkt. De uiteindelijke kosten zijn €38.000. Uiteindelijk resulteert derhalve een voordelig resultaat van €12.000 in de jaarrekening.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € - 0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 miljoen gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 miljoen (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 miljoen).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot lagere opbrengsten van € - 0,3 miljoen. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 miljoen waaronder eenmalige hogere kosten invoering diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende
€ - 1,7 miljoen. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Reclame
Wegens corona zijn de inkomsten uit de reclame mogelijkheden op gemeentelijk terrein onzeker en moest een voorziening worden getroffen van € 120.000. Dit is gelijk verdeeld over alle wijken.

Schulddienstverlening / Preventie schulden
Er zijn door de coronacrisis minder schulddienstverleningstrajecten uitgevoerd dan verwacht. Ten opzichte van 2019 is nog wel een groei in aantal aanvragen zichtbaar.
Er zijn meer middelen uit Amendement Schulden Voorkomen (17A50) overgehouden dan in het najaar 2020 werd verwacht. Dit komt voornamelijk doordat een aantal activiteiten rond communicatie later zijn gestart (communicatiecampagne, ontwikkeling van methodiek met persona's, doorontwikkeling website geldzorgen).

Onderuitputting op het re-integratiebudget

Diverse re-integratietrajecten hebben vertraging opgelopen of zijn later van start gegaan door corona. Zo is Scalabor gedurende een periode tijdens de eerste lockdown gesloten geweest. Later in het jaar zijn de trajecten wel weer op gang gekomen en nagenoeg volledig gevuld, maar de financiële afwikkeling heeft door de vertraging maar deels plaatsgevonden in 2020 en zal doorlopen naar 2021. In 2020 leidt dit tot een onderuitputting op het re-integratiebudget van € 496.000. Ondanks de onderuitputting op het re-integratiebudget constateren we dat Arnhem, wat betreft ontwikkeling uitkeringslast, beter heeft gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. Het tekort op BUIG is gedaald van 9% in 2019 naar 4,5% in 2020.

Minder inzet Regisseurs (Participatie)

Bij de doorontwikkeling van Werk en Inkomen heeft de nieuwe regisseursfunctie een sleutelrol. Als gevolg van corona heeft er vertraging plaatsgevonden in het aantrekken van nieuw personeel. Hierdoor is het in 2020 niet gelukt om de regisseurs functie volledig te bezetten. Dit leidt tot een voordeel van € 314.000 in 2020 op de uitvoeringskosten. Inmiddels is de bezetting van de regisseursfunctie op orde.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

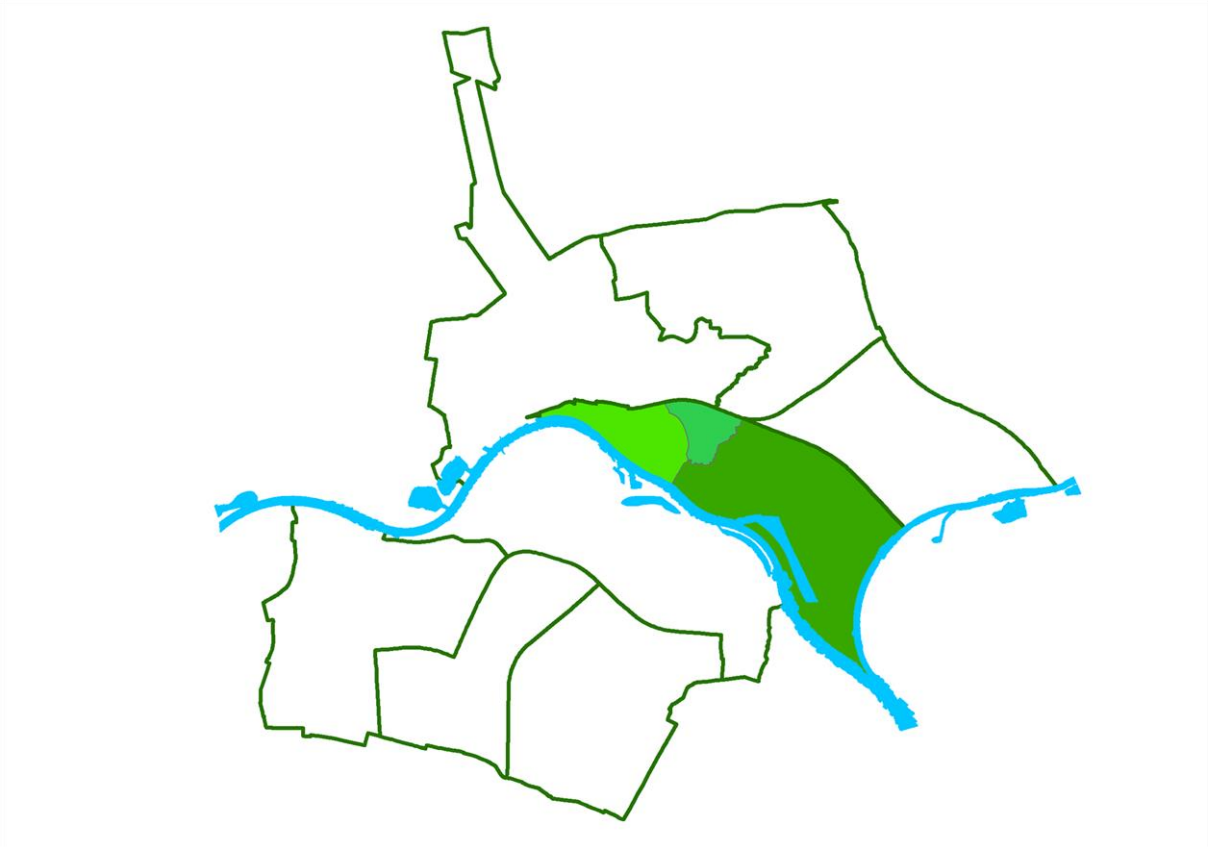

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Leefbaarheid en preventie	

- Implementatie van de Buurtschakel (buurtcommunity) is een feit. Door een samenwerking van het team Leefomgeving en het Sociale wijkteam worden bewonersnetwerken en het netwerk van de professional met elkaar verbonden. De buurtschakel zorgt, met lichte ondersteuning van een coach en vrijwilliger, voor samenredzaamheid tussen bewoners die net die steun nodig hebben om zelfstandig door te kunnen.
- In het Arnhemse Broek en het Centrum is samenwerking tussen politie, handhaving, welzijn en de hulpverlening verder uitgebreid om preventief de overlast van jongeren en overlastgevende (verwarde) personen in de openbare ruimte aan te pakken en erger te voorkomen. De aanpak in het Centrum is in voorbereiding om ook naar het Spijkerkwartier uit te breiden.

Veilig en leefbaar

- In het Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA) is er geen geschikte huisvesting op voorraad die een project zoals magicmix mogelijk maakt gezien de schaalgrootte die nodig is.
- We zetten stappen in het versterken van het netwerk van professionals in de wijk. De wijkveiligheidsoverleggen die deels in het vierde kwartaal hebben plaatsgevonden, dragen bij aan een nauwere samenwerking op het vlak van een veiligere leefomgeving.
- In het centrum is er een veiligheidsoverleg met partners.
- De inbedding van de straatcoaches is gerealiseerd.
- De eerste stappen in de uitbreiding van het verzorgingsgebied project centrum zijn gezet.
- De eerste aanzet tot het project 'Welkome wijk' in samenwerking met stichting Samen sterk zonder stigma en het Trimbos-instituut is gedaan. Dit project is gericht op het vergroten van tolerantie in de wijk door te weten van elkaar.

Circulaire Economie

- De laatste stappen in 2020 zijn gezet op het gebied van het onderzoek van een borging van de wijkbedrijven binnen de Arnhemse begroting. Het wijkbedrijf BuurtBaanBureau heeft in 2020 één traject uitgevoerd waarbij 18 deelnemers een traject succesvol hebben gevolgd waarbij 75% van de deelnemers is uitgestroomd naar werk, vrijwilligerswerk of een opleiding. Het tweede traject heeft door corona vertraging opgelopen en is later dit jaar gestart en zal eind eerste kwartaal worden beëindigd.
- Spijkerbike heeft de eerste fietsen opgeknapt die na de weesfietsenruiming zijn vrijgekomen en deze zijn weer verhuurd aan de bewoners.
- Buurtgroenbedrijf heeft een sterke organisatie neergezet en is deels zelfvoorzienend door projecten in het groen te draaien voor en door bewoners.

Kansrijk opgroeien

De volgende acties zijn dit jaar gerealiseerd of in uitvoering:

- project Fort in het Arnhemse Broek;
- gezonde leefstijl door inzet op integrale aanpak stakeholders (primair onderwijs en Sportbedrijf);
- vroegtijdige aanpak schuldenproblematiek jongeren;
- perspectief op werk project '50 gezinnen uit de bijstand en aan het werk';
- doorontwikkeling op de twee basisscholen in het Arnhemse Broek in het kader van een doorgaande leerlijn en Vroeg Eropaf;
- stedelijk jongerenwerk Willemeen 2.0.

Burgerparticipatie

- Spijkerkpeil heeft voor de tweede keer een peiling gehouden onder alle bewoners van het Spijkerkwartier. Bewoners konden een week lang zowel digitaal als via een formulier stemmen op belangrijke thema's en ook thema's aandragen. Een kleine 9% van de bewoners heeft actief deelgenomen aan het Spijkerpeil. De uitkomsten zijn meegenomen in het wijkprogramma van het team Leefomgeving.
- Er is een eerste start gemaakt met de doorontwikkeling van een nieuw democratisch proces voor de wijk, die de legitimiteit kan borgen bij besluitvorming door de wijk in de nabije toekomst. Een voorbeeld hiervan is de uitvoering van het parkeerplan door de inzet van parkeergelden. Hierbij wordt gekeken naar het voorbeeld uit Groningen de 'coöperatieve wijk'.
- In het Centrum is er een digitale enquête uitgevoerd waaraan alle bewoners van het centrum konden deelnemen.
- Het Project Goede Buur is afgerond. Dit is een participatietraject over de toekomstplannen van de Rijn IJssel locatie aan de Thorbeckestraat. Samen met bewoners van het Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek, Rijn IJssel college en de gemeente is een ontwikkelkader gemaakt, dat naar verwachting het eerste kwartaal van 2021 in de gemeenteraad besproken wordt en vastgesteld.
- Buurtgroenbedrijf heeft vergroeningsprojecten samen met en door bewoners uitgevoerd.
- De herinrichting van de Kastanjelaan is samen met bewoners uitgewerkt en uitgevoerd.

Ontmoeten

- Samenwerking met het Sociale wijkteam heeft gezorgd voor de implementatie van de Buurtcirkels ondanks vertraging door corona. Deze voorliggende voorziening bevordert de samenredzaamheid en voorkomt eenzaamheid door ontmoeting.
- De ontmoetingsplekken zijn ondanks de coronamaatregelen in goed overleg met de wijkpartners de Kansen, de Symfonie en Broek omhoog, open gehouden voor de kwetsbare bewoners. De openingstijden van Broek omhoog zijn in de zomerperiode en kerstperiode uitgebreid om te voorkomen dat deze bewoners vereenzamen of erger; terugvallen.
- Het Toon Hermans Huis is mensen telefonisch/digitaal gaan benaderen.
- De Lommerd heeft een plan ingediend in het kader van ontmoeten om het buurtcentrum toegankelijker te maken.

Gezond en fit

- Het Programma GO! Gezond Onderweg is gestart in Het Broek. Dit is een ketenaanpak voor 0-18 jarigen met (ernstig) overgewicht.

Vergroenen en energietransitie

- In het vierde kwartaal zijn de eerste stappen gezet om de herinrichting van de Van Muijlwijkstraat vorm te geven. Hierbij staan vergroening en klimaatadaptieve maatregelen centraal. Eerdere bijeenkomsten en de input van bewoners worden hierin meegenomen.
- In het vierde kwartaal is stevig ingezet op een integrale veiligheidsaanpak van de Steenstraat. Vergroening en het tegengaan van hittestress is hier onderdeel van en dit zal medio 2021 worden uitgevoerd.
- Er is een groenwerkgroep opgericht in het Arnhemse Broek als onderdeel van het wijkplatform, waar 20 bewonersinitiatieven zich bij hebben aangesloten.
- Op de energietransitie sluiten we aan bij de stedelijke aanpak en zorgen we voor aansluiting van de bewoners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.276	35.549	31.638	30.646	992
Baten	9.708	9.498	9.634	9.595	-39
Saldo lasten en baten	***-21.568***	***-26.052***	***-22.004***	***-21.051***	***953***
Toevoegingen aan reserves	0	0	474	534	-60
Onttrekkingen aan reserves	1.213	0	27	35	8
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.213***	***0***	***-447***	***-499***	***-52***
Gerealiseerd resultaat	**-20.355**	**-26.052**	**-22.451**	**-21.550**	**900**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.257	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	116	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	74	V	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	97	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	131	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	54	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	650	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-58	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	60	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-11	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	123	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-79	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	7	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	58	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Wijksturing en Wijkzaken	-63	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	28	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	-183	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-197	N	Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren (wijkspecifiek)	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

De toename van de lasten in CSA heeft voornamelijk betrekking op de financiering van bewonersondersteuning door Rijnstad.

Mobiliteit: Parkeerexploitatie, inkomsten straatparkeren

Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op straatparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader, na behandeling van Turap 2020-2, gecorrigeerd.
Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

Het naschoolse programma loopt naar tevredenheid. Het programma wordt door 95 kinderen gevolgd en is nog steeds zeer succesvol. Tijdens het afgelopen jaar is gekozen voor nog meer maatwerk in de begeleiding van de kinderen. Door 36 begeleiders (stagiaires en vrijwilligers) in te zetten is er zo veel mogelijk één op één of in kleine groepjes gewerkt. Dit om nog meer aan te sluiten op de individuele behoefte en ontwikkeling van het kind. We merken dat elk kind dat deelneemt, vooruitgang boekt. Niet alleen op het gebied van taal- en rekenvaardigheid, maar ook op sociaal-emotioneel gebied.
Gedurende de tijd dat de school gesloten was door de coronamaatregelen, hebben we op andere manieren geprobeerd om kinderen in beeld te houden, contact te behouden en buitenactiviteiten aan te bieden. Onder meer zijn er pakketjes/ cadeautasjes gemaakt voor alle leerlingen, is een YouTube-kanaal gestart en zijn boekenacties gehouden. Ook is er in de zomervakantie een breed programma aangeboden voor alle kinderen in de wijk.

Zoals de school het formuleert:' 'De Huiswerkclub maakt voelbaar dat we in Klarendal samenwerken aan de ontwikkeling van onze kinderen. De ouders, de klas, de school, het kinderwerk, het sportbedrijf, de wijk, iedereen helpt mee.'

Ontmoeten

Verschillende ontmoetingsplekken hebben zich verder doorontwikkeld:

- We hebben de Bakermat aangekocht voor verhuur aan de wijk (stichting) om een laagdrempelige ontmoetingsplek te ontwikkelen in de wijk. Er is een stevige stichting gesteund door vele vrijwilligers in de wijk om van de Bakermat een bruisende ontmoetingsplek te maken.
- Ook bij de Nieuwe Hommel hebben zich positieve ontwikkelingen voorgedaan. In samenspraak met het bewonersoverleg en de bestaande bewonersstichting De Nieuwe Hommel heeft de gemeente de huur van het pand op zich genomen en heeft het mogelijk gemaakt een coördinerend beheerder aan te stellen en de ontwikkeling richting zelfbestuur van het buurthuis ingezet.

De buurthuizen hebben vanzelfsprekend wel veel last gehad van het feit dat de deuren door corona gesloten moesten worden. Daardoor konden zij niet de rol in de wijk vervullen zoals ze die gepland hadden en kregen ze ook te maken met teruglopende inkomsten.

Op andere locaties zijn (speel)plekken uitgegroeid tot ontmoetingsplek waarbij bewoners zelf ook het (groen) onderhoud ter hand nemen. Voorbeelden zijn: Schaarsbergen Kemperbergerweg, Natuurspeelplek Panoramaschool, Bothaplein en het binnenplein SintMarten (in ontwikkeling).

Burgerparticipatie

- Het ontwikkelen van een parkeerplan in Klarendal heeft enige vertraging opgelopen. Naar aanleiding van de evaluatie van het parkeerplan SintMarten/Sonsbeek is besloten eerst een stadsbreed kader te ontwikkelen voor parkeren in de wijken. Een concept daarvan is inmiddels gereed. Op basis daarvan gaan we verder met het parkeerplan voor Klarendal- Zuid. De ontwikkeling van het plan voor Klarendal wordt in het derde kwartaal weer opgepakt.
- In het vierde kwartaal is gestart met het participatietraject voor de aanleg van een rotonde aan de Hommelseweg.
- In het kader van de overlast in Klarendal is gezamenlijk met de afdeling Veiligheid een aanjager aangesteld om snel concrete acties in gang te zetten. Bewoners en professionals hebben gezamenlijk diverse wijkschouwen gehouden. Dit heeft tot een betere samenwerking tussen professionals onderling en met betrokken bewoners geleid en tot een beter beeld van de problematiek in de wijk. Er zijn diverse acties in het kader van het opruimen van afval gestart. We kijken hoe we dit structureel en duurzaam kunnen inpassen in het staande beleid.
- In Schaarsbergen zijn de bouwstenen voor groot onderhoud vastgesteld.
- Samen met de buurt is in Transvaal een nieuwe speelplek op het Bothaplein ontwikkeld.
- Bewoners hebben meegepraat over ontwikkelingen rondom de woningbouw op de Hes, de toekomst van de Koepel en invulling van terrein Rijn-IJssel (Veluwestraat).

Vergroenen en verduurzamen

In het gebied Noord-West is een aantal wijken op verschillende wijzen actief op het gebied van energiebesparing of vergroening. De wijkinitiatieven worden ondersteund door verbindingen te leggen met de stadsbrede initiatieven of het koppelen van initiatieven.

Werk

Binnen het gebied is een uitstroom gerealiseerd van 113 bewoners uit de bijstand. Het betreft voor het merendeel inwoners vanuit Klarendal. Positief is dat het daarbij ook gaat om een heel aantal bewoners die al langer dan 2 jaar in de bijstand zaten.
Helaas is door de coronacrisis het absolute aantal mensen in de bijstand in ons gebied gestegen. Onder invloed van corona is de inzet van het aantal instrumenten (zoals inloopspreekuren en matching's cafe) ook beperkt geweest.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	27.210	31.633	30.119	28.962	1.157
Baten	1.748	2.034	1.560	1.898	337
Saldo lasten en baten	***-25.462***	***-29.599***	***-28.559***	***-27.064***	***1.494***
Toevoegingen aan reserves	0	0	194	416	-221
Onttrekkingen aan reserves	560	0	168	177	9
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***560***	***0***	***-26***	***-239***	***-212***
Gerealiseerd resultaat	**-24.902**	**-29.599**	**-28.585**	**-27.303**	**1.282**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.370	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-244	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	34	V	Maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	79	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	67	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	805	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	331	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	69	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	20	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	126	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-65	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (Zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	57	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-122	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	41	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	49	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	70	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inhuur regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	65	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	47	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	35	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-136	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-133	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-197	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-197	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Noord-West zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd die tot een tekort hebben geleid, zoals: uitbreiding wijkondersteuning door Rijnstad, subsidie De Leuke Linde, de Wijkwaswinkel, projecten binnen het innovatiefonds etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Koffiekaffee de Beijer, de Buurtfabriek en Rijnstad in samenwerking met stichting Stevig (voor MFC de Wetering) hebben subsidie ontmoetingsgelden ontvangen. De middelen zijn deels voor dekking vaste lasten en beheer. Dit geeft de verschillende organisaties meer (financiële) rust om zich te focussen op waar ze goed in zijn: activiteiten ontplooien voor inwoners uit de wijk. Daarnaast is er ook de Vriendenkring in Plattenburg als ontmoetingsplek actief. Door corona konden veel activiteiten geen doorgang vinden en dat is lastig voor de verschillende opstartende ontmoetingsplekken. Corona heeft veel van de flexibiliteit van de vrijwilligers in de wijk gevraagd.

De methodiek Age Friendly Cultural City is ingezet in Plattenburg en in oktober zou een eindfestijn worden georganiseerd met alle deelnemende organisaties en ouderen. Door de coronamaatregelen kon dit niet fysiek en is digitaal een festijn georganiseerd.

Seinpost heeft in samenwerking met de drie woningbouwcorporaties Vivare, Volkshuisvesting, Portaal en de provincie de opdracht gekregen om te komen tot een toekomstbestendig concept voor het voorzieningenaanbod aan het marktplein Geitenkamp. Ondernemers hebben het lastig. Een eerste voorlopige conclusie is dat een 'grotere' supermarkt aan het Marktplein essentieel is om het huidige winkelaanbod op peil te houden en te versterken. Vanaf september 2020 wordt onderzocht of dit realiseerbaar is. Dit lijkt lastig te realiseren met de kleine winkelunits en hoogteverschillen in de wijk en de smalle straten.

Binnen de wijk Geitenkamp doen koffiekaffee de Beijer en stichting Stevig mee met het onderzoeksproject Zin in de Wijk. Dit vierjarig onderzoeksproject wordt in samenwerking met de Wageningen University & Research (WUR) uitgevoerd en loopt tot juli 2022. Onderzocht wordt wat de gezondheidseffecten van sociale wijkondernemingen op de deelnemers zijn. De eerste resultaten zijn besproken in een stadsbrede bijeenkomst in oktober. De onderzoekers faciliteren de sociale ondernemingen en zijn met aanbevelingen gekomen. We faciliteren het verder verbeteren en verankeren van de twee sociale ondernemingen in de wijk Geitenkamp.

Verdeeld over de wijk Noordoost zijn er een aantal speel-/ontmoetingsplaatsen verfraaid of nieuw aangelegd. Vanwege corona is het buiten ontmoeten nog belangrijker geworden. Deze buitenontmoetingsplekken zijn allemaal op initiatief van de inwoners gerealiseerd. Ze hebben ontworpen, financiën gezocht (burgerkracht subsidie, wijkgeld vanuit de platforms en andere fondsen, aangevuld met het spelengeld van de gemeente) en met de aanleg geholpen. Ook de moestuin bij de Vlindertuin is dit jaar uitgebreid en dient als buiten ontmoetingsplek.

Sociale- en fysieke veiligheid

Elke 6 weken is er casuïstiek overleg op adresniveau met politie, woningbouwcorporatie, RIBW-zorgbemiddeling en Rijnstad (overlast- en zorgcoördinator) over overlastgevende adressen. Casussen worden besproken en acties uitgezet. In 2020 is er met een aantal wijkprofessionals een polarisatiebijeenkomst georganiseerd. In 2020 hebben wij extra bemoeizorgtrajecten ingekocht. Door wijziging van beleid kon alleen bemoeizorg worden ingezet bij dreigende huisuitzetting en bijvoorbeeld niet bij zorgmijders. Dit is voor 2021 aangepast.

In 2020 zijn er jongeren geworven voor het JongerenToezichtTeam Geitenkamp (JTTG). Dit is een gezamenlijke actie van verschillende wijkprofessionals (wijkagent, handhaving, jongerenwerk, wijkcoach, team Leefomgeving). Jongeren werden uitgenodigd via social media (filmpje vanuit de wijkprofessionals) om te solliciteren. De sollicitatiegesprekken werden ook door de verschillende wijkprofessionals gedaan. Het JTTG wordt breed in de wijk gedragen. Door de coronamaatregelen heeft het JTTG niet in volle omvang kunnen draaien.

Er is gestart met een persoonsgerichte aanpak om ondermijning ('wijkkoningen en windhappers') aan te pakken. Dit in samenwerking met de politie, Vivare, VHV, Portaal, UWV, overlast- en zorgcoördinator en gemeente Arnhem. Het gaat dan met name om adres- en uitkeringsfraude.

Eind november 2020 werd in de Geitenkamp massaal meegedaan met de landelijk oproep om te protesteren tegen het vuurwerkverbod. Het beruchte weekend kwamen jongeren en jongvolwassenen uit andere wijken van Arnhem en zelfs van buiten Arnhem naar de Geitenkamp. Alle media-aandacht werkte als een katalysator. Met de verschillende wijkprofessionals zijn maatregelen genomen, onder andere meer inzet vanuit het jongerenwerk en straathoekwerk, zorgdragen voor meer activiteiten voor jongeren, met name in de kerstvakantie, cameratoezicht en donkere kruispunten extra verlichten. Wekelijks is afgestemd. Vitesse Betrokken heeft vanaf december tweewekelijkse activiteiten georganiseerd. In verband met de vuurwerkonrust zijn 14 waarschuwingsbrieven uitgereikt (8 aan minderjarigen) en 6 gebiedsverboden (waarvan 2 aan minderjarigen) voor bepaalde locaties op oudjaarsavond opgelegd. Door de intensieve samenwerking tussen de verschillende organisaties en de maatregelen die zijn genomen is het tot en met oudjaarsavond relatief rustig geweest in de wijk.

In Plattenburg is de samenwerking met bewoners geïntensiveerd, dit naar aanleiding van onvrede bij hen over aandacht voor de problematiek binnen hun wijk.
In Alteveer/Cranevelt heeft de werkgroep verkeer van deze wijk een verkeersonderzoek laten uitvoeren. De uitkomsten van het onderzoek worden meegenomen in de herijking van het verkeersbeleid.

In de Dr. Bosstraat en op de Hommelseweg - kruising Thomas a Kempislaan is bekeken hoe de verkeersveiligheid verbeterd kan worden. We hebben de bewoners hierbij betrokken.

Met aanwonenden van de Bronbeeklaan is een webinar georganiseerd over het verkeersplan om de snelheid op de Bronbeeklaan te verlagen en de oversteekbaarheid te vergroten. Met name de kap van zes bomen om de uitvoering mogelijk te maken, stuitte op bezwaren. Dit heeft geresulteerd in een alternatief plan, met behoud van de bomen en draagvlak van aanwonenden.

Werk

De Vlindertuin is door de coronamaatregelen deels gesloten geweest. Dit heeft impact gehad op de bestaande sociaal ondernemers. Per juli is een nieuwe sociaal ondernemer gestart. De Buurtmoestuin Vlindertuin is uitgebreid, steeds meer inwoners sluiten zich aan en vinden hier een plek om samen te tuinieren en elkaar te ontmoeten.
De verbouwing van de Vlindertuin is een jaar vertraagd en daardoor ook de komst van meer sociaal ondernemers en kunstenaars met hart voor de wijk. De start van de verbouwing is nu gepland in het najaar van 2021.

In overleg met de woningbouwcorporaties is na afloop van een pilot van 8 weken besloten om niet door te gaan met het buurtgroenbedrijf. Er is te weinig animo vanuit de wijk om in het groen te werken. Wat wel werkt is om bewoners te enthousiasmeren om in de eigen straat aan de slag te gaan (straatopruimdag).

In oktober 2020 is een training basisvaardigheden om de laaggeletterdheid in de wijk aan te pakken van start gegaan. De training is door de coronacrisis later gestart dan gepland. De training wordt door de eerste 12 deelnemers zeer enthousiast ontvangen. De training richt zich op het aanleren van reken en taal- en digitale vaardigheden, daarnaast wordt er aandacht besteed aan gezondheid en juridische onderwerpen. Leerlingen van de Guido de Bres ondersteunen de volwassen deelnemers met het maken van huiswerk.
Voor het opzetten van een sociale wijknetwerkonderneming is in november 2020 een projectleider aangesteld, die tezamen met de huidige Vlindertuingebruikers aan de slag gaat.

De gebiedsteams van Werk & Inkomen zijn formeel per 1 juni 2020 gestart. Met de nieuwe gebiedsteammanager en teamleider bestuurder Sociaal wijkteam is een maandelijks sociaal-domeinoverleg gestart met als doel om vanuit een gezamenlijke opgave in goede samenwerking aan de slag te gaan. Om de samenwerking tussen de professionals te bevorderen en de bewoners goed te kunnen ondersteunen hebben de coaches Sociaal wijkteam en de regisseurs van het Werk & Inkomen gebiedsteam een werkplek bij elkaar in MFC de Wetering.

Kansrijk Opgroeien

Het in- en naschools cultuureducatieprogramma is voortgezet in samenwerking met Rozet en Sportbedrijf Arnhem op de Witte Vlinder. Door de coronacrisis en de lockdown hebben de basisscholen het programma in het voorjaar en in december stil gelegd.
De pilot gezinsgerichte aanpak is helemaal afgerond in 2020. In de eerste lockdown was het zoeken naar de juiste vorm en dit is opgelost door vaker te bellen en/of te appen met de bewoners. Studenten van de HAN hebben in oktober en november onderzoek gedaan naar de ervaringen van inwoners van deze aanpak. Dit wordt verwerkt in de evaluatie die in januari 2021 wordt afgerond.

Op initiatief van de 6 basisscholen in gebied Noord-Oost en gefaciliteerd door team Leefomgeving is in september 2020 gestart met de Noord-Oost Academy met 16 kinderen afkomstig van 4 basisscholen. Kinderen krijgen een ondersteunend programma aangeboden; er is een moment van huiswerkbegeleiding en daarnaast wordt gewerkt aan vaardigheden die ondersteunend zijn voor de doorstroom naar het VO.
Het JOGG-programma en Gezond Onderweg (GO!) zijn in samenhang gestart in september 2020. In de wijk Geitenkamp zal de JOGG-aanpak het programma Kansrijk Opgroeien versterken door ondersteuning te bieden op het onderdeel 'gezonde leefstijl'.

GO! is een Arnhems initiatief van kinderartsen, huisartsen en jeugdartsen dat ook in deze wijk is opgestart. Het is een Gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) voor kinderen en jongeren die al overgewicht hebben (ernstig overgewicht met ernstige risicofactoren, of obesitas graad 1, 2 of 3). De kinderen en jongeren worden twee jaar begeleid door de kindergezondheidcoach in samenwerking met een multidisciplinair team om tot een gezondere en actievere leefstijl te komen. De kindergezondsheidscoach is als gevolg van corona niet in maart maar in september 2020 gestart.

Op het MFC is in augustus een groep leerlingen van het ROC Rijn IJssel gestart met de praktijkleerroute. Het is een pilot van 3 jaar en wordt ondersteund door de teams Leefomgeving Noord-Oost en Noord-West. Gedurende de pilot wordt nauw samengewerkt met Rijnstad, Sociale wijkteams, Sportbedrijf en andere organisaties in de wijk. De studenten worden voor korte en langere stages/opdrachten in de wijk ingezet op maatschappelijk relevante onderwerpen ten aanzien van jongeren en ouderen en krijgen les over de onderwerpen waar ze op dat moment in de wijk mee bezig zijn.

Vergroening en verduurzaming

Op de Geitenkamp werken we mee met het rioleringsproject om tegelijkertijd aan klimaatadaptatie en sociale betrokkenheid te werken. In 2020 zijn bij de vervanging van de riolering op het Korhoenplein bewoners, waaronder een tuinarchitect, betrokken die het plein willen vergroenen en beheren. Door corona heeft deze actie vertraging opgelopen. Het Patrijzenplein is wel afgerond met een bank rondom de boom op het plein en gevelgroen.
Wageningen Universiteit lift ook mee met een onderzoek naar het effect op de gezondheid en vergroening door middel van een enquête onder de bewoners. Verder wordt hierin samengewerkt met de corporaties.

Bij de vervanging van de riolering in de Ericalaan gaan we in het kader van het beschermd stadsgezicht samen met Volkshuisvesting, afdeling Erfgoed en bewoners de ligusterhagen zo veel als mogelijk terugplaatsen. Deze straten dienen als proef voor de rest van de wijk.

Bij de nieuwbouw van het zwembad op Valkenhuizen wordt overwogen om het oude zwembad als waterreservoir in te richten waarin het regenwater van de daken en het terrein kan worden opgevangen. Het water kan voor de beregening van de sportvelden gebruikt worden zodat er geen grondwater hoeft te worden opgepompt.

De wijkgesprekken ten aanzien van de energietransitie zijn vanwege corona allemaal verzet naar 2021.

Op de Paasberg ondersteunen wij de initiatiefgroep Beek op de Paasberg. We stimuleren bewonersinitiatieven zoals vergroening van daken in Molenbeke. Verder waren wij aangesloten bij de pilot Energiearmoede. In deze pilot hebben we energiebesparende maatregelen met name voor de kapitaalarmere bewoners gepromoot. Deze pilot is afgerond.

De wijk Alteveer/Cranevelt is één van de wijken die meedoet aan de 'wijk van de toekomst'. Saksen Weimar maakt momenteel een plan van aanpak voor de energietransitie. Saksen Weimar komt naar voren als een wijk die geschikt is voor een all-electric oplossing collectief dan wel individueel.

In samenspraak met omwonenden en ouders van de Josef Sartoschool in Plattenburg is er een concept plan ontworpen om het schoolplein te gaan vergroenen. De uitvoering staat gepland voor 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	22.438	26.390	24.872	23.835	1.037
Baten	1.720	2.020	1.642	1.650	8
Saldo lasten en baten	***-20.717***	***-24.370***	***-23.230***	***-22.186***	***1.045***
Toevoegingen aan reserves	0	0	247	375	-127
Onttrekkingen aan reserves	514	0	137	168	31
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***514***	***0***	***-110***	***-207***	***-97***
Gerealiseerd resultaat	**-20.204**	**-24.370**	**-23.340**	**-22.392**	**948**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.122	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-420	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	276	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	261	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	180	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	610	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-160	N	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-10	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	14	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	2	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	158	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	62	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	-94	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	BR
Openbare ruimte	23	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	65	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	3	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	53	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	5	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	10	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N		AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N		AR
Toevoegingen aan reserves	-69	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-66	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers in opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Presikhaaf kent een grote stedenproblematiek. Op sociaal vlak liggen grote opgaven. De wijk heeft relatief lager gemiddeld gestandaardiseerd huishoudensinkomen en kent veel gezinnen in de bijstand. De leefbaarheid staat onder druk. De woningcorporaties hebben hier veel bezit en staan voor een duurzaamheidsopgave. Daarnaast is een deel van de grond vervuild. De gemeente heeft veel eigendom maar, heeft deze in erfpacht constructies uitgegeven aan de woningcorporaties. Daarnaast heeft de gemeente hier nog grondeigendom en maatschappelijk vastgoed welke om een (her)bestemming vragen.

Presikhaaf 3 heeft een prominente plek in de onlangs gesloten Woondeal regio Arnhem-Nijmegen en is aangewezen als Versnellingslocatie, waarbij onder andere de nadruk ligt op het versnellen van woningbouw, het toevoegen van extra woningen (130% programmeren), 50% betaalbare woningen en circulaire bouw. Er zijn een aantal herstructureringslocaties welke in beeld komen voor een nieuwe invulling. Daarnaast worden ook de mogelijkheden verkend voor een verdichting van de bestaande stedelijke structuur. Daarbij wordt een integrale fysieke en sociale herstructureringsopgave voorgestaan: combinatie van stedelijke vernieuwing, verbetering van de leefbaarheid en veiligheid.

Daarnaast maakt Presikhaaf 3 samen met Presikhaaf 1 en 2 (Presikhaaf West) in de Woondeal onderdeel uit van Stadsvernieuwing 3.0. Een integrale gebiedsgerichte aanpak van sociaal-fysieke achterstanden en (on)veiligheid voor Arnhem Oost (Presikhaaf, Malburgen, Geitenkamp, 't Broek en Klarendal). Een programma waarin integraal en met langjarige commitment de achterstand van de wijken in Arnhem-Oost wordt aangepakt. We werken aan een integraal Uitvoeringsprogramma stadsvernieuwing Arnhem-Oost (stedelijk, met maatwerk per wijk) gebaseerd op de drie pijlers fysiek/wonen, sociaal/werk en veiligheid waarbij in ieder geval de volgende leefvelden aan de orde komen: scholing, sociaal functioneren, werk en inkomen, gezondheid en hulpverlening, wonen, veiligheid en criminaliteit en opvoeding.

Prestatiedoelen	Status
Kansrijk opgroeien	

We hebben ingezet op het verder ontwikkelen en uitbreiden van het netwerk kansen voor kinderen samen met partners uit de wijk en ouders. Samen met wijkpartners is gewerkt aan een kader voor samenwerking en het opzetten van pilots voor specifieke onderwerpen. Deze duurzame samenwerking draagt bij aan verbetering van de kwaliteit van het aanbod voor jeugd en hun ouders, die weer bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid.

Buurtlocaties

De locatie buurthuis De Overkant is samen met verschillende actieve buurtorganisaties het "Huis van de Buurt" en is goed op weg om een bruisend hart van de buurt Presikhaaf III te worden. In De Overkant is een sociale beheerder gefaciliteerd die zorgt voor de verbinding van de verschillende partijen in het buurthuis en samen met hen ideeën bedenkt om nieuwe partijen te betrekken.
Voor buurthuis De Oosthof is geïnvesteerd in een professioneel beheerder en zijn afspraken gemaakt over een bedrijfsplan en het betrekken van nieuwe partijen bij het buurthuis. En er wordt onderzoek verricht welke activiteiten nieuwe bewoners bij het buurthuis kunnen betrekken.
Beide buurthuizen zijn ondersteund door de regeling Ontmoeten & Verbinden zodat de activiteiten ondanks corona zoveel mogelijk doorgang hebben kunnen vinden.

Ouderenwelzijn

Het onderzoek naar de behoeften van niet-westerse ouderen is gestart, vanwege corona is er nog geen uitkomst op de resultaten van dit project. Door het project gaan meer mensen maken gebruik van ontmoetingsgroepen in plaats van dagbesteding.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.682	26.945	23.998	22.882	1.116
Baten	2.059	2.599	2.004	2.141	137
Saldo lasten en baten	***-24.623***	***-24.346***	***-21.993***	***-20.741***	***1.252***
Toevoegingen aan reserves	0	0	164	378	-214
Onttrekkingen aan reserves	2.068	0	233	256	23
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.068***	***0***	***69***	***-123***	***-191***
Gerealiseerd resultaat	**-22.555**	**-24.346**	**-21.924**	**-20.863**	**1.061**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.048	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	110	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-236	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	350	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	74	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	187	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	116	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	-60	N	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	17	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-58	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-5	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	92	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-65	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	11	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	54	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	4	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	90	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	67	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	37	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	64	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	14	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-178	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-174	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Pas
- St. Flores Onderwijs
- St. Welzijn Ouderen Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Malburgen

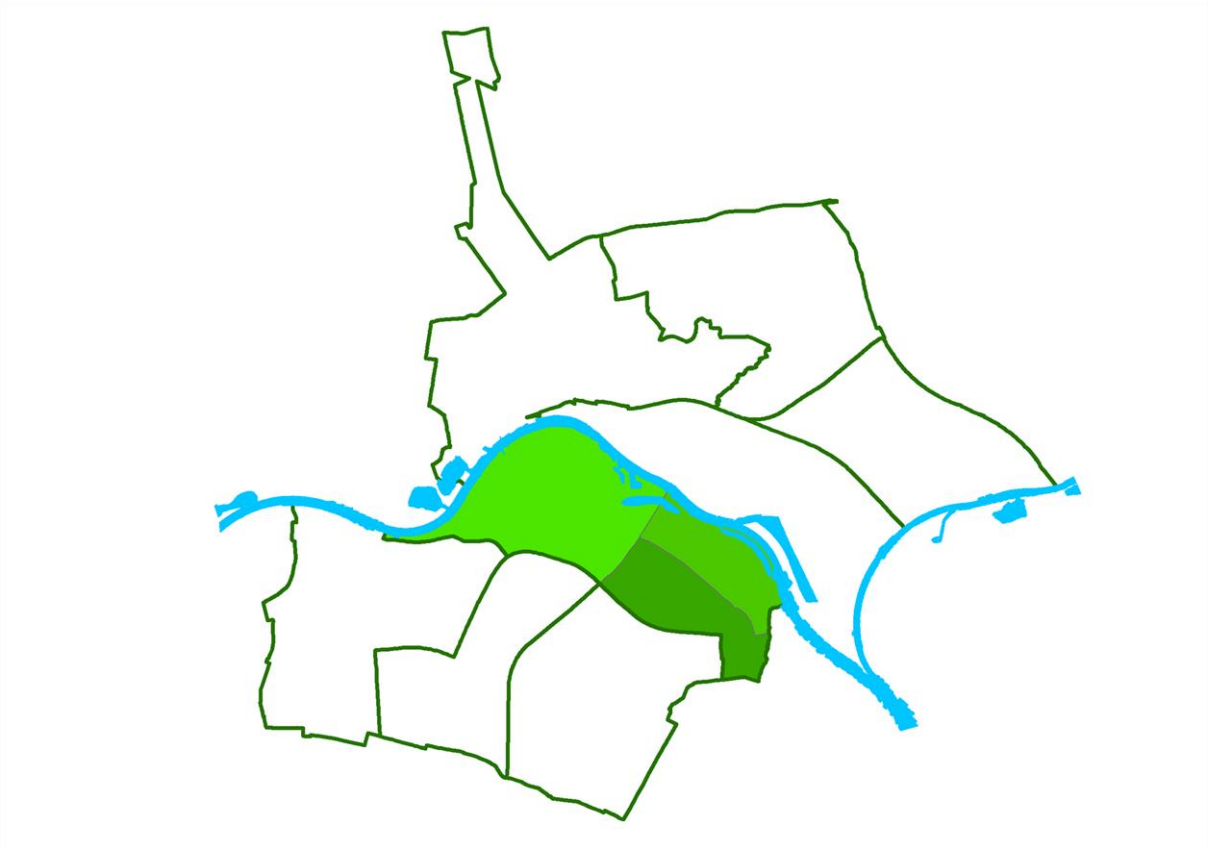

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale en fysieke veiligheid	

In 2020 is in Malburgen op verschillende manieren ingezet op het verbeteren van de algehele veiligheid. Zo is de veiligheid rondom winkelcentrum de Drieslag geïnventariseerd en hierover is een rapport opgeleverd met daarin concrete aanbevelingen. De inzet van straatcoaches is in 2020 voor de Drieslag niet gerealiseerd. Voor Immerloo is extra ingezet op de aanwezigheid van welzijnswerk en politie, mede naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand. In Immerloo is ook naar aanleiding van de nieuwjaarsbrand voor bewoners een bijeenkomst georganiseerd over brandveiligheid en preventie.

Hoewel er vanwege de coronamaatregelen geen wijkschouwen konden plaatsvinden om met bewoners de verkeersveiligheid te verkennen, is naar aanleiding van een raadsmotie bij de behandeling van het bestemmingplan Vlierstraat een experiment gestart waarmee de beleving van de verkeersveiligheid in Malburgen West is gepeild door middel van een online applicatie. Deze peiling heeft 278 meldingen opgeleverd. Aan de hand daarvan worden door de afdeling Verkeer scenario's uitgewerkt om de beleving van verkeersveiligheid te verbeteren.
Om gemotoriseerd verkeer op het fietspad aan de Bandijk terug te dringen is in 2020 een pilot gedraaid in samenwerking tussen gemeente (verkeer en handhaving) en politie die succesvol verlopen is en waardoor overlast is verminderd.

Ontmoeten

Ontmoeting stond in 2020 vanwege corona en de coronamaatregelen onder druk. Desalniettemin zijn er zeker slagen gemaakt in het ontwikkelen van ontmoetingsgelegenheden en ontmoetingsplekken.

Voor het beheer van buurthuis Huis voor de Wijk is in 2020 een stichting opgericht en een bestuur gevormd en zijn de voorbereidingen getroffen voor de subsidiëring per 2021. Ook is in 2020 vanuit verschillende partners, waaronder de gemeente Arnhem. de financiering geregeld voor een hoognodige verbouwing van het buurthuis.

Op 25 januari 2020 is de buurthuiskamer in Het Duifje, 'de Duiventil', feestelijk geopend door wethouder Louwers. Vanwege de coronamaatregelen die kort daarna zijn gaan gelden in combinatie met de kwetsbare doelgroep van deze huiskamer is het gebruik in 2020 achtergebleven bij de oorspronkelijke verwachtingen.

Ten behoeve van de realisatie van een nieuw buurtcentrum op de locatie van het huidige monocentrum de Hobbit is in 2020 de realisatieovereenkomst tussen de gemeente en Volkshuisvesting ondertekend. Daarnaast is tussen partijen afstemming geweest over het voorlopig ontwerp en de daarbij behorende buitenruimte. Ook zijn stappen gemaakt in de ontwikkeling van de locatie Veerpolderstraat waarbij de ontmoetingsbehoefte een belangrijke positie heeft. Hierover zijn gesprekken gevoerd met onder andere muziekvereniging Door Wilskracht Sterk (DWS) en Volkshuisvesting.
Voor een afgestemd locatiebeleid over de hele wijk is gestart met het inventariseren van het gebruik van de verschillende MFC's en buurthuizen om te zien hoe in de toekomst de behoefte aan ruimte in de wijk op een goede manier tegemoet kan worden getreden.

In 2020 is gestart met de pilot signalering eenzaamheid in Het Duifje en Immerloo, waarbij door de Wijkmakers coalities zijn gevormd vanuit betrokken lokale partijen en bewoners die samen een aanpak van eenzaamheid hebben opgezet en onderlinge verbindingen hebben gelegd. In 2020 is voor de doorontwikkeling van deze pilot in 2021 een subsidie aangevraagd en ontvangen van ZonMw.

Werk

Het wijkgericht uitvoeringsplan gekoppeld aan het stedelijk Taalplan is in 2020 voortgezet. Met het gebiedsteam Werk en Inkomen is op wijkniveau de samenwerking afgetrapt om te komen tot een wijkgerichte aanpak op het gebied van arbeidsparticipatie. Tussen het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. Het team Leefomgeving, het Sociaal wijkteam en het gebiedsteam Werk en Inkomen in Malburgen voeren op wijkniveau structureel overleg.

Gezonde levensstijl

Binnen de coronamaatregelen die in 2020 golden bleef met name de mogelijkheid om te sporten en te bewegen in de buitenruimte overeind.
In Malburgen West is in 2020 de beweegtuin gerealiseerd. Bij het Olympusterrein is de blauwe baan aangelegd, waarop bewoners op verschillende manieren kunnen sporten. Door het Sportbedrijf is hiervoor een programma opgesteld.
FormUpgrade voldeed in 2020 aan de doelstellingen in de subsidiebeschikking, met een gedeeltelijk gewijzigde invulling gedurende de coronacrisis.

Kansrijk opgroeien

Vanuit de wijknetwerken is een naschools en wijkgericht aanbod van activiteiten opgezet voor kinderen in een kwetsbare positie dat via programma's is aangeboden. De activiteiten vanuit deze programma's hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Vanwege de coronamaatregelen is het niet gelukt om tot een nieuwe integrale aanpak voor de jeugd te komen. Het kinder- en jongerenwerk is in 2020 in aangepaste vorm ingezet, passend binnen de maatregelen en tegelijkertijd gericht op het bieden van perspectief aan de jeugd binnen die maatregelen.

Armoede

De activiteiten vanuit de programma's Kansrijk Opgroeien hebben zo veel als mogelijk doorgang gevonden in Malburgen, al dan niet in aangepaste vorm.
Ook in 2020 is Achter De Voordeur ingezet om outreachend bewoners te benaderen die hun eigen hulpvraag niet kennen of niet durven te stellen. De inzet is met name gericht geweest op Immerloo, de Vissenbuurt en de woningen rondom winkelcentrum de Drieslag. In totaal zijn op deze manier 73 huishoudens bereikt. Ook de vroegsignalering van schulden via Vroeg Eropaf is in 2020 in Malburgen weer ingezet.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	32.433	39.705	38.261	34.363	3.897
Baten	3.894	4.347	3.968	4.112	144
Saldo lasten en baten	***-28.539***	***-35.357***	***-34.293***	***-30.252***	***4.041***
Toevoegingen aan reserves	0	0	236	548	-312
Onttrekkingen aan reserves	305	0	397	417	20
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***305***	***0***	***161***	***-131***	***-292***
Gerealiseerd resultaat	**-28.234**	**-35.357**	**-34.132**	**-30.383**	**3.749**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	4.197	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	178	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	228	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	441	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	278	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	42	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	1.444	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	727	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg Overig						
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	93	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	31	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	143	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	54	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	423	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	110	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-110	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	5	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	74	V	Schulddienstverlening (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Schulddienstverlening	6	V	Preventie Schulden (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	155	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	100	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	58	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	51	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	24	V	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	27	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-275	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-270	N	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-5	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-268	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Wijksturing en Wijkzaken	-268	N	Wijkspecifiek			

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving Malburgen zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd, zoals: de beweegtuin Malburgen-West, projecten ter verhoging gevoel sociale veiligheid, Achter de Voordeur, projecten binnen het innovatiefonds, etc.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- St. Pas
- Sportbedrijf Arnhem BV
- Kinderopvang SKAR
- St. Delta Kath.- en prot onderwijs

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Schuytgraaf, Elderveld

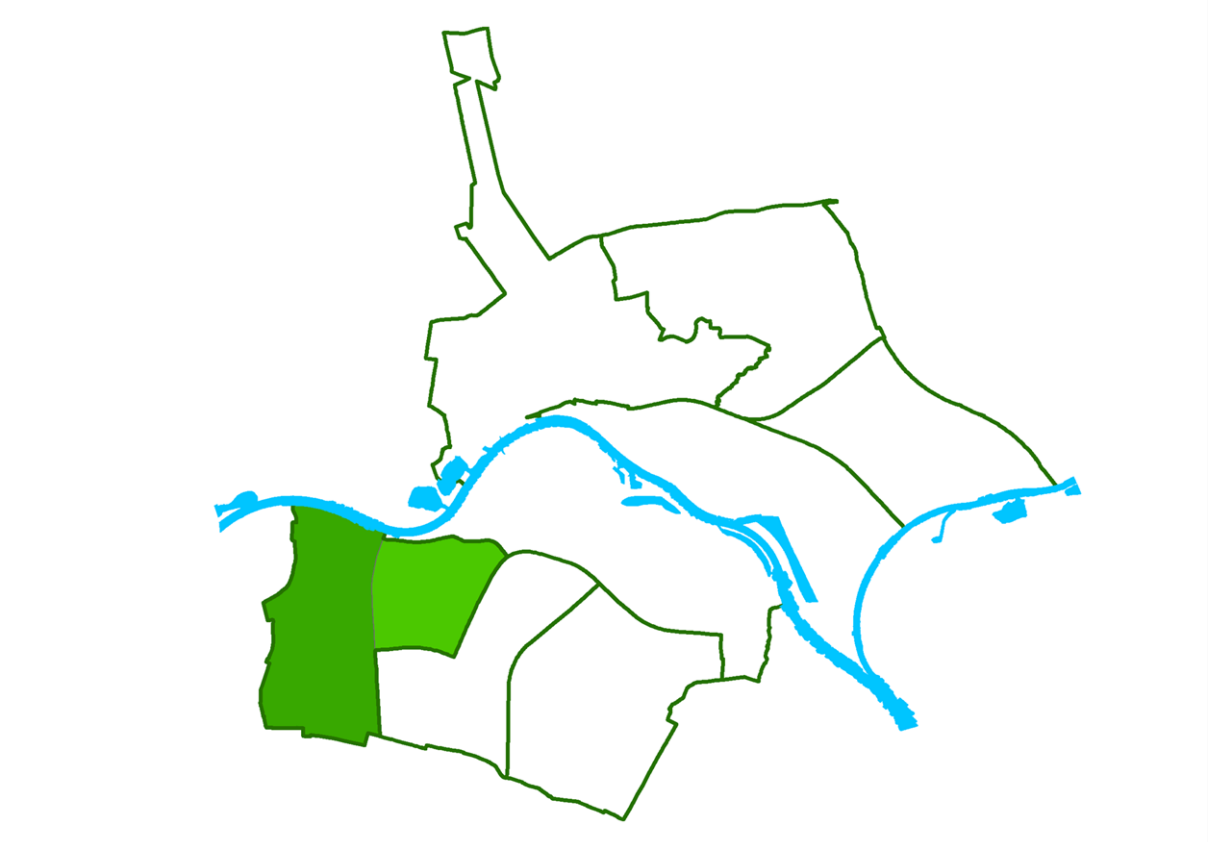

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Ontmoeten	

Sportbedrijf Arnhem heeft een plan ontwikkeld om de kantine in wijkcentrum Elderveld op te knappen. Gekeken wordt of dit kansen biedt voor ontmoetingsmogelijkheden voor de wijk.
Voor jongeren zijn mogelijkheden verkend voor een (eigen) binnenaccommodatie; in de wijk lijken er weinig mogelijkheden geschikt.
Offertes zijn opgevraagd voor aanpassingen in de Omnibus. In verband met het vertrek van een school uit het gebouw en mogelijke kansen die dit biedt voor een andere indeling in het gebouw, is realisatie van een meer afgescheiden ontmoetingsruimte uitgesteld tot 2021.
De voorbereidingen voor het multifunctioneel sportveld Schuytgraaf lopen nog. In overleg met bewoners en professionals is gekozen voor een meer gevarieerd spel-, sport- en ontmoetingsveld voor de wijk voor alle leeftijden. Omdat de beoogde locatie een archeologisch veld is en dit toch te veel beperkingen oplevert, wordt gezocht naar alternatieve mogelijkheden, waardoor realisatie is vertraagd.

Verkeersveiligheid	

De parkeeroverlast bij het winkelcentrum Elderveld is afgenomen door de komst van winkelcentrum Schuytgraaf. Over station Zuid komen minder signalen binnen, handhaving is aangesloten op de signalen rondom de locatie en fietsenstallingen zijn geplaatst.
De parkeeroverlast en het halen en brengen bij de scholen rondom het Breezandpad in Elderveld blijven naast de herinrichting van de openbare ruimte een belangrijk aandachtspunt. Na de oplevering van de scholen bleef het omliggende terrein braak achter. Er is ingezet op het opzetten van een integrale aanpak om zowel de inrichting als de verkeersbewegingen (gedrag) aan te pakken. Er wordt onder andere nagedacht over het stimuleren van op de fiets naar school door middel van bijvoorbeeld het aanleggen van een fietszone.
In 2020 is een wijkveiligheidsoverleg gestart, waar met partners overlegd en afgestemd wordt over signalen op het gebied van (verkeers)veiligheid en (jeugd)overlast.

Kansrijk opgroeien

De twee basisscholen in Elderveld hebben met Rozet en Sportbedrijf gewerkt aan een plan voor kansrijk opgroeien. Over de precieze invulling en uitvoering zijn we in gesprek.
Het kinderwerk in Schuytgraaf heeft waar mogelijk activiteiten doorgezet of alternatieven ontwikkeld. Voor kinderen en gezinnen zijn vooral in de zomer extra activiteiten georganiseerd, die erg zijn gewaardeerd. Het ging onder andere om een botenrace en een luchtkussenfestival.
Spruytgraaf wordt doorontwikkeld naar een speelmorgen in Schuytgraaf.

Schulden

Er is in 2020 vooral ingezet op de samenwerking tussen Werk en Inkomen, het Sociale wijkteam en het team Leefomgeving. Het Kernteam Zuid-West is vormgegeven en met regelmaat in overleg. Er zijn gezamenlijke doelen gesteld; over de aanpak van bepaalde doelgroepen in de wijk op het gebied van participatie en zorg, de fysieke samenwerking, gezamenlijke inloopspreekuren in de wijk en huisvesting in de wijken.
De inzet op zzp'ers met schuldenproblematiek wordt stedelijk aangepakt.

Voor kinderen die te maken krijgen met complexe scheidingen is er de Kiestraining. De pilot Steunouders is ingezet. Deze bieden kinderen een of twee dagdelen per week een gastvrij thuis en geven zo een steuntje in de rug aan ouders die wat extra hulp kunnen gebruiken.

Netwerkverbindingen

Er zijn wijkgidsen gemaakt die informatie verstrekken op het gebied van ontmoeten, opvoeden en opgroeien. Deze zijn goed ontvangen door wijkbewoners. De wijkgidsen zijn gedigitaliseerd door een wijkbewoner en op de wijkwebsites geplaatst. De digitale wijkgids wordt bijgehouden en aangevuld en vormt zo een sociale kaart voor de wijk.
In Elderveld zijn afspraken gemaakt met De Wijkmakers om met een aanpak tegen eenzaamheid onder ouderen aan de slag te gaan. Tevens zijn er afspraken gemaakt met partijen om projectmatig met ouderen aan de slag te gaan, zoals het project Old School. Ondanks corona is er een Kunst/Cultuurroute gerealiseerd door Rozet en kookt Vitanos voor wijkbewoners.
We hebben de Sociale Tafel Schuytgraaf-Elderveld vorm gegeven om samen aan een sociale basis in de wijk te werken. Samen met welzijnspartners, het Sociale wijkteam en gebiedsteam Werk en Inkomen en bestuursadviseurs werken we thematisch aan samenhang en een integrale aanpak in het sociale domein.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	25.570	24.138	24.197	23.909	288
Baten	2.632	2.673	2.562	2.738	176
Saldo lasten en baten	***-22.938***	***-21.465***	***-21.635***	***-21.172***	***464***
Toevoegingen aan reserves	0	0	432	914	-482
Onttrekkingen aan reserves	1.071	0	256	266	11
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.071***	***0***	***-176***	***-648***	***-471***
Gerealiseerd resultaat	**-21.867**	**-21.465**	**-21.812**	**-21.819**	**-7**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	156	V				
Sociale wijkteams						
Zorg	8	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	42	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-13	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-105	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-222	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	132	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-570	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	74	N	Armoedebestrijding, incl. capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	16	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Groen	203	V	Eindafrekening aanbesteed werk wijkonderhoud 2019 (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	282	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	189	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	48	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-69	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	42	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	41	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	3	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Werk en Inkomen	-24	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	28	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	66	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	155	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	8	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	147	V	Beheer MFC (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-424	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-421	N	Beheer MFC's (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	-3	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Rijnstad
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- Kinderopvang SKAR
- St. Pas

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

De Laar, Elden

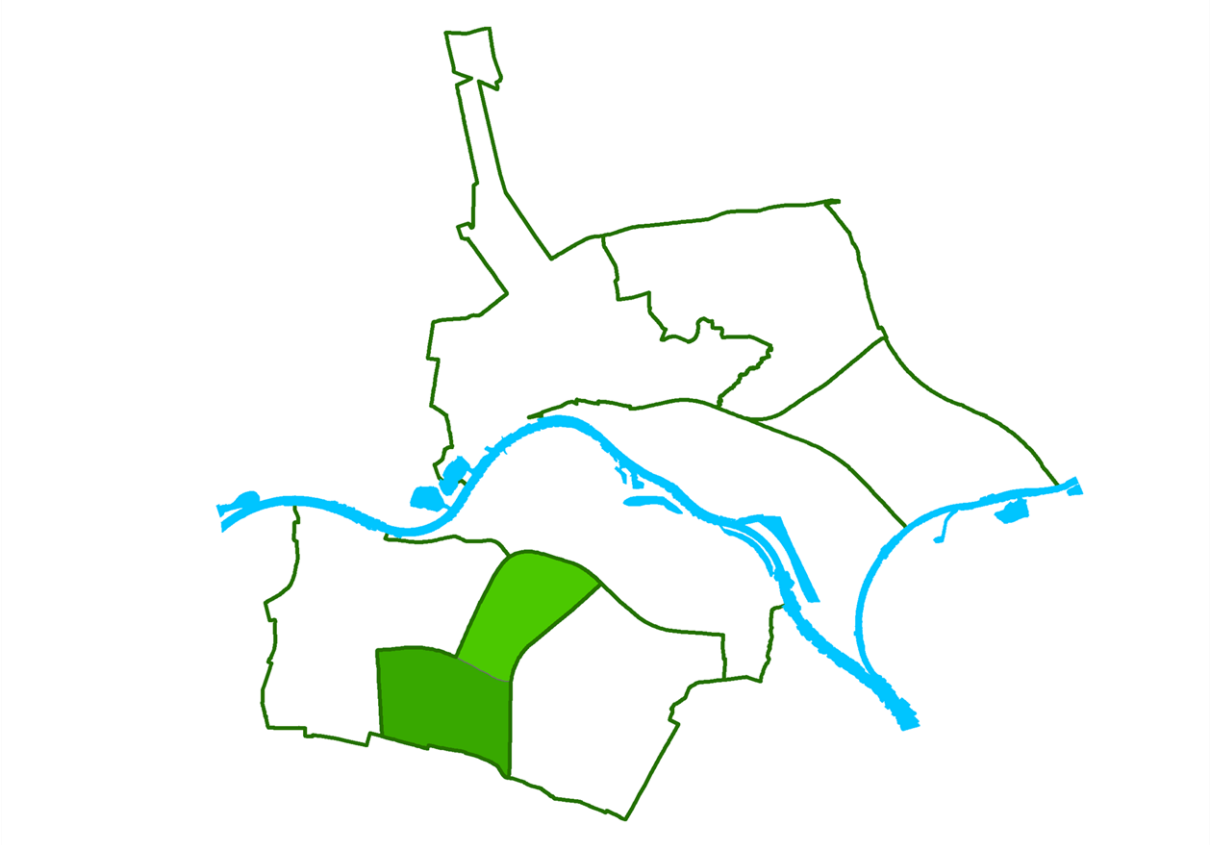

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Sociale samenhang	

Er is gestart met een ontwikkelingsplan voor sporthal De Laar West inclusief de buitenruimte. Daarnaast is er een traject gestart om met de betrokken partijen rondom boerderij De Kroon tot een vraaggericht en stabiel aanbod voor de wijk te komen. Ondanks de impact van corona hebben veel werkgroepen zich verder kunnen ontwikkelen en verstevigen.

Participatie

De projecten buurtcirkels en taalgroepen zijn inmiddels succesvol van start gegaan. Voor zover corona dit toeliet zijn er op de verschillende scholen naschoolse programma's aangeboden. Ook is het project Focuz Academy gestart.
Verder is inmiddels gebleken dat de outreachende werkwijze van de eerdere huisbezoeken onvoldoende aansluit bij de vraaggerichte strategie van het Sociale wijkteam. Daarom wordt er ingezet op algemene gebiedsgerichte samenwerking tussen het Sociale Wijkteam en Werk & Inkomen.

Sociale en fysieke veiligheid

De verschillende werkgroepen hebben ondanks corona een behoorlijk aantal activiteiten in gang gezet. Ook is hun structuur versterkt en zijn zij zelfstandig van het opbouwwerk gaan functioneren.
Voor verschillende verkeersproblemen zijn in samenwerking met omwonenden duurzame oplossingen gevonden.

Op een aantal plekken hebben buurtbewoners zich georganiseerd om een deel van de openbare ruimte in eigen beheer te onderhouden. De hervorming of aanleg is in samenwerking met de afdeling Openbare Ruimte en de groenaannemer tot stand gekomen.

Daarnaast is in 2020 een project gestart om jongerenoverlast in de wijk terug te dringen in samenwerking met politie en wijkprofessionals. Bovendien is er een project gestart om samen met bewoners aan de hand van buitenspelen en speeltuinen de directe omgeving te verbeteren en tegelijk de onderlinge relaties binnen de buurten te verstevigen.

Verduurzamen

Door de coronacrisis is het aantal bewonersinitiatieven op dit gebied helaas wat achtergebleven. We blijven deze initiatieven echter stimuleren en ondersteunen waar mogelijk. De eerste wijkgesprekken over dit thema zijn opnieuw gepland voor begin 2021.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	16.961	19.439	17.458	16.484	974
Baten	1.277	1.703	1.268	1.330	62
Saldo lasten en baten	***-15.684***	***-17.736***	***-16.189***	***-15.154***	***1.036***
Toevoegingen aan reserves	0	0	264	434	-170
Onttrekkingen aan reserves	1.149	0	136	142	6
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.149***	***0***	***-128***	***-292***	***-163***
Gerealiseerd resultaat	**-14.535**	**-17.736**	**-16.318**	**-15.445**	**872**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	789	V				
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	129	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	129	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	137	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	176	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	-12	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-2	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	29	V	WMO begeleidend (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	12	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	120	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	185	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	58	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-64	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	48	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	25	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	2	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Sport	-221	N	Beheer gemeenschappelijk vastgoed (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	20	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	33	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	7	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	7	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-2	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-2	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het beheer van enkele panden van de gemeente heeft € 221.000 meer gekost dan begroot. Het gaat met name om de Drielsedijk 17. Door de verhuizing van verenigingen hebben onvoorziene maatregelen plaats moeten vinden.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

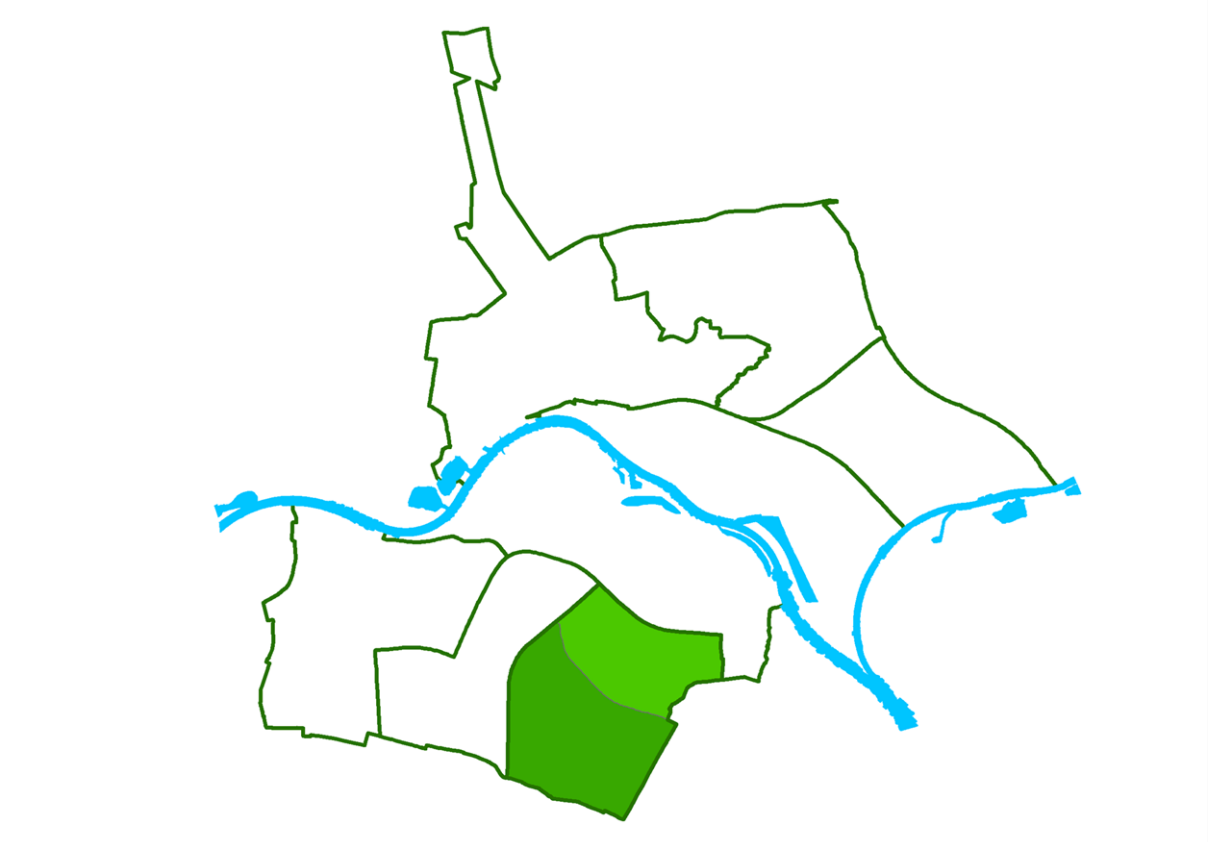

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	Status
Bewegen en ontmoeten	

Het Sportbedrijf heeft een naschools programma opgezet waarbij de Urban Sportscontainers ingezet worden. Op de drie grote sportvelden is een programma voor kinderen in armoede. De sportcontainer is een groot succes. De tweede container is dit jaar gevuld en staat in Rijkerswoerd bij playground. Jongeren hebben geholpen om de container van een graffitischildering te voorzien.
Voor alle thema's wordt LIJN2030 ingezet. We willen er voornamelijk bewoners mee ontmoeten en verbinding tot stand brengen. Op een laagdrempelige manier gaan we het gesprek aan met bewoners. Soms zijn het spontane gesprekken, andere keren staan we met een specifiek thema in de wijk. Hier valt bijvoorbeeld te denken aan de gesprekken over de skatebaan in Rijkerswoerd.

In Kronenburg leeft bij bewoners al jaren de wens voor een ontmoetingsruimte. Inmiddels zijn we ver in de gesprekken om twee panden te huren aan het Croydonplein. Daarnaast is er met Rijnstad overeenstemming om ook de locatie de Madser in te zetten als ontmoetingsruimte.
Met diverse partners in de wijk wordt gekeken naar de rol die zij kunnen spelen in het programma dat ontwikkeld moet worden voor de ontmoetingsruimtes.

Met de RIVM-maatregelen die dit jaar van toepassing waren, is het slechts heel beperkt mogelijk geweest om het wijkcentrum in Vredenburg te gebruiken. Bij bewoners en professionals is hier grote behoefte aan.

De herinrichting van sportpark Rijkerswoerd gaat gestaag verder. Er is een blijvende ontwikkeling gaande op sportpark Rijkerswoerd waardoor het steeds meer, zoals de intentie was en is, een ontmoetingsplek wordt voor de buurt. Er is inmiddels ook een speeltuintje aangelegd voor de jongste jeugd. Van hieruit worden ook steeds meer activiteiten georganiseerd die verband houden met ontmoeten en bewegen. Voor de skatebaan bij de Pythagorasstraat is een vergunningaanvraag ingediend. Door tegenstanders is aangekondigd dat hier bezwaar op ingediend zal worden.

Bewoners van Rijkerswoerd wachten al lang op een bruggetje naar park Lingezegen. Afronding hiervan bevindt zich in de laatste fase. Vanwege het zaaiseizoen zullen de laatste acties inclusief het plaatsen van de brug begin 2021 plaatsvinden.

Vergroening

Voor het pleintje aan de Kronenburgbusbaan ligt een concept ontwerp klaar. In samenwerking tussen bewoners en een ontwerper van de gemeente is deze tot stand gekomen. Het buurtinitiatief Wessel Couzijnhof is afgerond, de eerste bloemrijke bermen zijn gerealiseerd en de regentonnen zijn aangeschaft.
Het buurtinitiatief voor de herinrichting van de Ekamphof is ook met succes afgerond.
De 'kwarrende' bomen op de parkeerplaats op de Schepen van Ommerenstraat zijn nog niet vervangen, maar nog wel in beeld. Op het Schepen te Boeckoppad is het bewonersinitiatief om boomspiegels te vergroten opgepakt. Met bewoners aan de Heiligerleeplaats worden gesprekken gevoerd om het plein aan te pakken. Dit valt mooi samen met het onderhoud dat op deze plek gepland staat voor 2021.

Bij stedelijke projecten die zich aandienen in het gebied wijzen wij steeds op de voorwaarde dat ontwikkelingen niet ten koste mogen gaan van het groen in het gebied en bij voorkeur zelfs een uitbreiding van het groen realiseren. Vanuit het bomenplan zijn slechte bomen in het gebied geïnventariseerd.
Bij de ontwikkelingen rondom bijvoorbeeld transformatie aan de Schepen Bierwischstraat wordt dit uitdrukkelijk meegenomen. Eveneens wordt dit signaal uitdrukkelijk meegenomen in de gesprekken met Wereldhave.

Acties voor de vergroening van het Croydonplein hebben ertoe geleid dat er drie ontwerpen liggen voor het Croydonplein.

Aantrekkelijke woonomgeving

We zien door de coronacrisis dat bewoners tijd hebben geïnvesteerd in hun omgeving.
Ook hebben we in ons gebied een groot aantal vrijwilligers die zwerfafval ruimen. In samenhang met het thema vergroenen worden enkele pleinen en straten kleurrijker door initiatieven vanuit bewoners en werkgroepen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	26.014	30.594	28.428	26.734	1.694
Baten	1.348	1.630	1.139	1.265	126
Saldo lasten en baten	***-24.666***	***-28.964***	***-27.289***	***-25.469***	***1.819***
Toevoegingen aan reserves	0	0	497	681	-183
Onttrekkingen aan reserves	1.537	0	243	243	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***1.537***	***0***	***-255***	***-438***	***-183***
Gerealiseerd resultaat	**-23.129**	**-28.964**	**-27.543**	**-25.908**	**1.636**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	**1.804**					
Sociale wijkteams						
Bedrijfsvoering	226	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	408	N	Jeugdzorg (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	384	V	Maatwerkvz huishoudelijke ondersteuning (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	198	V	Groepsbegeleiding en activerend werk (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Zorg	79	V	Doelgroepenvervoer (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	132	V	Beschermd Wonen (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Zorg	-111	V	WMO begeleiding (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	62	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Groen	189	V	Jaarprogramma groot onderhoud Groen (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	89	V	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB) (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	50	V	Verschuiving lasten onderwijsbeleid (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-15	N	Reclame (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Openbare ruimte	-89	N	Afvalbeheer (zie Wijken algemeen)	J	I	AR
Openbare ruimte	3	V	Jaarprogramma groot onderhoud Openbare Ruimte (zie Wijken algemeen)	N	I	BR
Schulddienstverlening	66	V	Schulddienstverlening	N	I	AR
Schulddienstverlening	5	V	Preventie Schulden	N	I	AR
Wijksturing en Wijkzaken	-69	N	Wijksturing en Wijkzaken (wijkspecifiek)	N	I	AR
Werk en Inkomen	94	V	Participatiebudget (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Werk en Inkomen	52	V	Minder inzet regisseurs (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Bedrijfsvoering	51	V	Resultaat SB&R (zie Wijken algemeen)	N	I	AR

Baten	11	V				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Armoedebeleid	11	V	Armoedebestrijding, incl capaciteitskosten (zie Wijken algemeen)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-4	N				
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving						
Schulddienstverlening	-4	N	Preventie schulden (zie wijken algemeen)	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					
Sociale wijkteams	0					
Teams Leefomgeving	0					

Wijksturing en Wijkzaken

Binnen het team Leefomgeving RKV zijn in 2020 diverse wijkprojecten uitgevoerd zoals: aanleg gazon Wessel Couzijnhof, opknappen Sportcentrum Rijkerswoerd, aanleg parkeerplaats ESA-terrein, projecten binnen het innovatiefonds, etc. De uitvoering van deze projecten hebben tot een tekort van €69.000 geleid.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Rijnstad
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Welzijn Ouderen Arnhem
- St. Pas
- Kinderopvang SKAR

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Stad

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Om de doelstellingen en ambities van Arnhem te bereiken is samenwerking van groot belang. We willen inwoners en ondernemers eerder betrekken bij onze plannen. In de regio werken we intensief samen met onder andere de provincie en gemeente Nijmegen aan een sterke regionale samenwerking. Onze inwoners kunnen rekenen op een dienstverlening die verder digitaliseert en de klantvriendelijkheid voorop stelt. Onze organisatie richten we in om onze dienstverlening continu te verbeteren.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met mooie bomen of om een heringericht industrieterrein.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal-, landelijk- en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen (aan het werken) aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een klantvriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	

Zie voor een toelichting de inspanningen 'Rekenkamer: uitvoeren onderzoeksprogramma' en 'College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen'.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

We hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in onze rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken. In de regio Arnhem-Nijmegen is de Groene Metropoolregio gerealiseerd: een nieuwe, steviger samenwerking tussen de 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen met een ambitieuze visie en dito regionale agenda. We hebben in de Euregio bijgedragen aan de totstandkoming van de strategische agenda. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Zie voor een verdere toelichting van onze activiteiten de inspanningen bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Er zijn in 2020 diverse voorbereidende stappen gezet om de digitale dienstverlening aan onze inwoners te verbeteren. Zo is voor de basisregistratie personen en de burgerlijke stand nieuwe software geïmplementeerd, die in de komende jaren stapsgewijs verder zal worden ontwikkeld en uitgerold. Via deze nieuwe software kunnen inwoners zaken, als het doen van overlijdensaangifte of het doorgeven van vermissing van hun reisdocument, gemakkelijk digitaal regelen met de gemeente via zogenaamde e-diensten. Het was de bedoeling om in 2020 al de eerste vijf e-diensten operationeel te hebben, maar de technisch complexe context in combinatie met corona hebben tot vertraging geleid met de implementatie van e-diensten. Een voorgenomen pilot met uitgifte van DigD-substantieel aan de balie is vanwege corona uitgesteld. Wel is er in samenwerking met Nijmegen en Drechtsteden een pilot ID-bellen uitgevoerd, waarbij inwoners zich telefonisch kunnen authenticeren met de identiteitsapp IRMA. Daarbij wordt inwoners actief om toestemming gevraagd om alleen die gegevens te delen die strikt noodzakelijk zijn voor de beoogde dienst, zodat zij zelf de baas te blijven over hun persoonsgegevens.

Dienstverlening in coronatijd bracht veel (nieuwe) uitdagingen, oplossingen en aanpassingen. Natuurlijk omdat we ervoor zorgen dat inwoners veilig en toegankelijk van onze dienstverlening gebruik kunnen maken, en onze medewerkers die in een veilige omgeving kunnen verlenen. Daar zijn soms hulpmiddelen (kuchschermen, desinfectie, mondkapjes) of andere aanpassingen voor nodig. Ook was het aantal vragen, zeker in de eerste 'coronamaanden', erg groot. Inwoners die willen weten of hun huwelijk door zou kunnen gaan, bijvoorbeeld, maar ook allerhande vragen over landelijke en lokale regels en beperkingen kwamen op de gemeente af, en ook over de vele noodhulp- en ondersteuningsregelingen. We hebben ondernemers en inwoners daarin steeds zo goed mogelijk geholpen, naast de 'gewone' verzoeken en vragen, ook als voor ons het antwoord ook niet meteen voorhanden was.
In 2020 zijn ruim 140.000 telefoontjes beantwoord via het gratis nummer 0800-1809. Op www.arnhem.nl/corona is een speciale corona-pagina gemaakt met veel voorkomende vragen en allerhande andere informatie in relatie tot de coronacrisis, bijvoorbeeld over de Tozo of andere regelingen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

De directie heeft in oktober 2020 een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft. In het charter is verwoord dat de gemeente Arnhem streeft naar een divers samengesteld personeelsbestand en een organisatie waar iedereen op gelijkwaardige wijze kan deelnemen, zijn talenten kan inzetten en zich welkom voelt.

In 2020 heeft de gemeente Arnhem meegedaan aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Daaruit is gebleken dat 8% van onze medewerkers een niet-westerse migratie-achtergrond heeft. Wij hebben ons ook aangemeld voor deelname aan de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (uitvoering begin 2021).
Voor een verdere toelichting wat we binnen de organisatie gedaan hebben, wordt verwezen naar de inspanningen in het kader van een 'inclusieve organisatie' bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan'.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

In 2020 is er een taskforce Hybride werken opgericht. Het 'waarom' van het hybride werken is vastgesteld, de projectgroepen zijn ingericht en acties inclusief prioriteiten zijn bepaald. Er is grote verwevenheid met andere programma's binnen de gemeente zoals huisvesting, samen digitaal, ontwikkelingen Werk & Inkomen, vitaliteit, duurzaamheid (CO2 ladder), mobiliteit, huisvestingsprogramma De Connectie en Cao-onderhandelingen. De verbinding op al die onderwerpen is geborgd in de taskforce. Begin 2021 is de ontwerp- en ontwikkelfase aan de orde en van medio 2021 tot einde 2021 de implementatie- en borgingsfase.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Ook tijdens corona

Vanaf maart 2020 werden de medewerkers geconfronteerd met de coronamaatregelen, zowel op het werk als privé. Op een honderdtal medewerkers binnen de kritische processen na, moesten zij van de één op de andere dag thuiswerken en op zoek naar nieuwe vormen van digitaal (samen)werken en een nieuwe routine. Thuiswerkplekken werden ingericht, ICT-middelen beschikbaar gesteld, telefonische bereikbaarheid georganiseerd, kinderen opgevangen (en les gegeven), aangepaste werkafspraken gemaakt en burgers geïnformeerd. De 'intelligente lockdown' was een feit.
Het was en is niet voor iedereen mogelijk om (volledig) thuis te werken. Arnhem heeft er dan ook voor gekozen om het kantoor voor specifieke medewerkers (in overleg met de leidinggevende) open te houden. Hiervoor werd een protocol voor het veilig kunnen werken op 1,5 meter afstand opgesteld.

De medewerkers van de kritische processen moesten naar kantoor blijven komen, of waren in de stad actief. Zij deden hun werk onder bijzondere omstandigheden wat zeker in het begin met onzekerheid gepaard ging.
Ook de uitvoering van diverse en in allerijl door het rijk opgetuigde regelingen had een forse impact. Vaak last-minute en met veel onduidelijkheid, waardoor gestart moest worden zonder dat de details van de regelingen helder waren en wat dit voor de uitvoering betekende. Ondanks de hoge werkdruk en de impact van de coronamaatregelen, is het gelukt om de nieuwe regelingen vorm te geven en de dienstverlening aan de inwoners en ondernemers van Arnhem op peil te houden. Hierbij is een

goede én tijdige informatievoorziening een belangrijke voorwaarde om alle partijen goed en tijdig te informeren over de gemeentelijke ontwikkelingen, (rijks)richtlijnen en koers tijdens corona. Hiervoor zijn diverse communicatiemiddelen ingezet.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	
Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma	

De rekenkamer heeft in 2020 de onderzoeken naar jeugdzorg, jaarstukken 2019 en het herhaalonderzoek dienstverlening afgerond. Deze drie onderzoeken zijn in het afgelopen jaar ook in de raad behandeld.

Gedurende het jaar heeft de rekenkamer onderzoeken opgestart naar ondermijning (na de zomer), zich aangemeld voor het gezamenlijke NVRR DoeMee onderzoek naar Meldingen Openbare Ruimte (voor de zomer), onderwijshuisvesting (laatste kwartaal) en een gezamenlijk onderzoek met de rekenkamers van Breda, Tilburg en Oss naar de corona steunmaatregelen (na de zomer). De twee gezamenlijke onderzoeken naar Meldingen Openbare Ruimte en corona steunmaatregelen stonden niet op het onderzoeksprogramma 2020-2022.

Het onderzoek naar Van Wijken Weten (gestart eind 2019) heeft een andere wending genomen. Hierover is de raad geïnformeerd. Er is een nieuwe verdeling tussen de onderzoeken waarbij de rekenkamer onder meer het deel rondom de informatiepositie van de raad voor haar rekening neemt. Dit onderzoek is nog niet gestart.

Daarnaast zijn er een tweetal vooronderzoeken gedaan, waarna de rekenkamer heeft besloten af te zien van een volledig onderzoek. Dit betreft zorgfraude (nieuwe aanbesteding) en kapvergunningen. Ten aanzien van het onderwerp voortgang Omgevingswet en het uitstellen van de invoeringsdatum door de minister besloot de rekenkamer dit onderwerp op de longlist te plaatsen.

Ten slotte heeft de rekenkamer in najaar 2020 haar jaarlijkse rondje langs de fracties gemaakt om gesprekken te voeren.

College: Vroegtijdig in gesprek gaan met de raad, bewoners en verschillende partijen

Het projectplan van de raadswerkgroep (Aan de slag met burgerparticipatie) is met de raadswerkgroep opgepakt vanuit het programma Burgerparticipatie. De onderdelen die door de gemeente opgepakt kunnen worden, zijn voor een groot deel uitgewerkt en/of geïmplementeerd. Zo wordt vanaf de zomer 2020 in de raadsvoorstellen door middel van een toegevoegd onderdeel Participatie nadrukkelijk en transparant stilgestaan bij de wijze waarop de betrokkenheid van inwoners en ondernemers is vormgegeven. De beslisboom (burger)participatie is geïmplementeerd. De beslisboom is een goed middel om te bepalen welk participatiemiddel bij het participatiedoel past. Verder leren we van elkaar wat er goed gaat en wat er beter kan door burgerparticipatie in projecten te evalueren. Voor de evaluatie is nu een handzaam formulier beschikbaar. Helaas heeft ook corona invloed gehad op de wijze waarop er met inwoners en ondernemers in gesprek gegaan kon worden. Echter, dit heeft ook weer voor mooie (digitale) ontwikkelingen gezorgd. Een ontwikkeling, die overigens al voor corona in gang was gezet, is het opzetten van een digitale burgerparticipatie tool voor Arnhem. Vanaf eind 2020 heeft de gemeente Arnhem de website meedenken.arnhem.nl.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken

Arnhem draagt in 2020 bij aan het proces versterking regio Arnhem-Nijmegen

Arnhem heeft in 2020 in de voorhoede en met veel energie bijgedragen aan de totstandkoming van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen, is in 2019 gestart vanuit de behoefte de regio beter te op de kaart te zetten. Ook wil de regio slagvaardiger samenwerken aan de grote maatschappelijke opgaven.
Een interactief proces met colleges, raden en partners in de regio leidde in 2020 tot de visie Groene metropoolregio met een ambitieuze regionale agenda. De bijbehorende nieuwe Gemeenschappelijke Regeling moet ervoor zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. In de agenda staan vijf opgaven centraal: Verbonden regio, Productieve regio, Circulaire regio, Ontspannen regio en Groene Groeiregio.

Via deze agenda willen de regiogemeenten intensiever samen gaan werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio, waarbij een goede balans gezocht wordt tussen groei en leefbaarheid. In de ambitie die is geformuleerd gaat het erom de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren én de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken.

Arnhemse (maatschappelijke) opgaven en ambities hebben een goede plek in deze agenda gekregen: onder andere de grote woningbouwopgave en de bereikbaarheid van de stad en de regio; ook het bevorderen van economische ontwikkeling om zo meer banen in de stad en de regio te krijgen en de duurzaamheidsopgave waar we als stad voor staan. De regio wil zich ook sterker profileren naar het Rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. Dit kan ervoor zorgen dat we als stad en regio gemakkelijk entree krijgen tot Europese en Rijksfondsen.
Zeventien regionale gemeenteraden hebben in het najaar positief besloten over de visie en de regionale agenda en over de start van de Groene Metropoolregio per 1 januari 2021. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten.

In de oude structuur van het Gemeenschappelijk Orgaan heeft Arnhem in 2020 in de regio Arnhem-Nijmegen onder meer door gewerkt aan de verstedelijkingsstrategie en de woningbouwopgave (onder andere via de woondeal met het Rijk). De regionale energiestrategie en regionale mobiliteitsagenda zijn in 2020 verder tot uitwerking gekomen. Op het gebied van economie waren circulaire economie, human capital en recreatie en toerisme belangrijke speerpunten.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa

In Euregioverband werkte Arnhem in 2020 door aan de grensoverschrijdende samenwerking en projecten in het Euregiogebied. Arnhem droeg bij aan de totstandkoming van de strategische agenda van de Euregio. Met deze agenda heeft de Euregio vier grensuitdagingen gepresenteerd. Dit zijn Economie en Klimaat, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Leefbaarheid en Euregionale identiteit. Het 100.000+ stedennetwerk in de Euregio kende dit jaar een uitbreiding. Naast de bestaande deelnemers Arnhem, Nijmegen, Ede, Düsseldorf, Duisburg en Moers is nu ook Apeldoorn lid van het netwerk. De agenda van het stedennetwerk sluit aan op de strategische agenda van de Euregio. De lobby schone scheepvaart blijft voor dit netwerk een belangrijk thema in relatie tot Economie en Klimaat.

Als lid respectievelijk partner van VNG en G40 nam Arnhem zowel bestuurlijk als ambtelijk deel aan diverse overleggen, themagroepen en lobbytrajecten die vanuit deze netwerken werden gevoerd. Arnhem heeft zijn positie in de VNG en G40-context versterkt door twee nieuwe lidmaatschappen van Arnhemse bestuurders in twee VNG-commissies. Wethouder Bouwkamp is lid geworden van de commissie Europa en Internationaal, wethouder Louwers van de commissie Participatie, Schuldhulpverlening en Integratie.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers

Digitaliseren van het klantproces

In 2020 zijn de nodige stappen gezet om de klantgeleiding voor afspraken bij Burgerzaken te verbeteren. Fase 1 van dit proces (vervanging van het roosterprogramma) is in 2020 afgerond; fase 2 (vervanging van het afsprakenprogramma) volgt in 2021. Daarnaast is met de invoering van de nieuwe applicatie Key2Burgerzaken Portaal de basis gelegd voor e-diensten voor burgerzakenproducten, die bij de leverancier nog volop in ontwikkeling zijn. De stapsgewijze uitrol hiervan zal meerdere jaren in beslag gaan nemen. Tevens is in samenwerking met Onderzoek & Statistiek een verkenning gestart naar uitbreiding en verbetering van het klanttevredenheidsonderzoek bij Klantenservice en Burgerzaken, dat in 2021 zijn beslag moet gaan krijgen. Dit maakt deel uit van een breder plan van aanpak voor verbetering van de gemeentelijke dienstverlening, waarvoor diverse scenario's worden uitgewerkt die in 2021 aan de gemeenteraad zullen worden voorgelegd. Daarnaast zijn in het afgelopen jaar rapportages ontwikkeld voor het inzichtelijk krijgen van dienstverlening aan de balie en telefonie en is een start gemaakt om doorlooptijden van dienstverlening in beeld te brengen. Voor Zorg Dichterbij is naast een monitor gestart met het kaart brengen van zorgpaden. Ook voor Doorbraak naar Werk is een monitor in ontwikkeling.

Innoveren met data

Naar het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Vanuit de strategische personeelsplanning wordt informatiegstuurd werken meegenomen om capaciteit, kennis en vaardigheden te borgen in de organisatie. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie

Bewust worden

De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd, waaronder een groot deel van de managers. Aan Deep Democracy hebben al meer dan 100 medewerkers meegedaan.
In 2020 is de Diversity Week georganiseerd, waarin we stil stonden bij drie landelijke dagen die in die week plaatsvonden: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. Die week zijn diverse activiteiten georganiseerd: een digitaal Diversity kookboek, twee webinars, het lanceren van een Intern Charter, regenboogkookworkshops, wijkdiner met inwoners met een beperking. Door corona hebben we een aantal fysieke activiteiten moeten annuleren. Zoals Walk4all wandelingen, met als doel wandelingen aan te bieden die voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor mensen met een beperking. Ook een theatervoorstelling (in samenwerking met Oostpool) en een talkshow zijn afgelast.

Aantrekken nieuw personeel

De recruiter die eind 2019 alleen voor de afdeling SBR werkte, is in 2020 organisatiebreed ingezet.
De nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl die begin 2020 de lucht in is gegaan, is doorontwikkeld. Op deze website staan al onze vacatures en is expliciet aandacht voor Diversiteit & Inclusie, onder andere door verhalen van diverse medewerkers. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie die streeft naar een divers personeelsbestand en een inclusieve organisatie. In de tweede helft van 2020 zijn alle vacatureteksten kritisch tegen het licht gehouden. Vanuit recruitment worden, samen met de managers en soms met behulp van een externe schrijver, de vacatureteksten zo uitnodigend mogelijk geformuleerd.

Instroom jongeren

Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8% naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 49 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Flexibele werkomgeving voor personeel

Huisvesting

Huisvesting maakt onderdeel uit van hybride werken. Door corona zijn nieuwe inzichten met betrekking tot de organisatie en dus de huisvesting ontstaan. In 2021 zal het aangepaste plan voor huisvesting ter besluitvorming worden voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Open Data (19A64)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Er is een plan van aanpak opgesteld voor het uitbreiden van Open Data van Arnhem, dit is vastgesteld door de raad. Uitvoering van het plan is gestart in 2020. We richten ons op transparantie van de gemeente én op de behoeften van externe stakeholders. We nemen deel aan landelijke initiatieven om in de voorhoede van deze ontwikkelingen deel te nemen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Euregio Rijn-Waal.

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	108.876	115.845	85.145	92.532	-7.387
Baten	507.621	513.240	507.501	518.807	11.306
Saldo lasten en baten	***398.745***	***397.395***	***422.356***	***426.275***	***3.919***
Toevoegingen aan reserves	36.780	11.116	21.109	20.922	187
Onttrekkingen aan reserves	24.373	13.141	16.770	18.321	1.551
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-12.407***	***2.024***	***-4.339***	***-2.601***	***1.738***
Gerealiseerd resultaat	**386.338**	**399.419**	**418.017**	**423.674**	**5.657**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-6.581	N				
Bedrijfsvoering	228	V	Beheer wagenpark	N/J	I	AR
Bedrijfsvoering	-113	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	254	V	Aanhuur kantoorhuisvesting	N	S	AR
Bedrijfsvoering	525	V	Onderhoud en energie kantoorhuisvesting	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-3.200	N	Resultaat SB&R	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-2.224	N	Resultaat op bedrijfsvoering, zie baten	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-400	N	Inzet formatie en inhuur corona gerelateerd	J	I	AR
Bedrijfsvoering	-57	N	Terugloop inzet projecten PIM door coronacrisis	J	I	AR
Publieke dienstverlening	270	V	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	76	V	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Publieke dienstverlening	-165	N	Klantenservice	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-68	N	Klantenservice (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	-260	N	Afkoop onderhoud fietstunnel	N	I	AR
Financiën	312	V	Vermindering vpb 2018	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.500	N	Connectie meerkosten projecten en maatwerk	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-500	N	Connectie meerkosten door coronacrisis	J	I	AR
Financiën	682	N	Resultaat financiering	N	I	AR
Financiën	-441	N	Loonontwikkeling	N	I	AR
Baten	11.644	V				
Bedrijfsvoering	-91	N	Taakstelling te verkopen panden	N	I	AR
Bedrijfsvoering	490	V	Onderverhuur Stadskantoor	N	S	AR
Bedrijfsvoering	-479	N	Extra contributiemarge rendabele uren	N	S	AR
Bedrijfsvoering	1.940	V	Resultaat op bedrijfsvoering, zie lasten	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-454	N	Leges	N	I	AR
Publieke dienstverlening	-128	N	Leges (corona gerelateerd)	J	I	AR
Financiën	400	V	Meeropbrengst OZB	N	I	AR
Financiën	649	V	SPUK subsidie	N	I	AR
Financiën	10.617	V	Algemene Uitkering Gemeentefonds	N	I	AR
Bedrijfsvoering	-1.300	N	Connectie terugbetaling transitiebudget, zie onttrekking reserve	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-447	N				
Publieke dienstverlening	-217	N	Verkiezingen 2021	J	I	BR
Bedrijfsvoering	275	V	Frictiekosten en organisatieontwikkeling	N	I	AR
Financiën	-505	N	Gemeentefonds	N	I	

Onttrekkingen aan reserves	1.700	V				
Automatisering	1.700	V	In de jaarrekening 2019 is de terugbetaling van het transitiebudget van de Connectie toegevoegd aan de bestemmingsreserve bedrijfsvoering. In 2020 wordt deze post weer onttrokken aan deze bestemmingsreserve ter dekking van de exploitatie (zie lasten en baten).	N	I	BR

Beheer wagenpark
Door het gebruik van relatief nieuwe auto's enerzijds en door het beperkte gebruik van de auto's door corona anderzijds is er een voordeel ontstaan op het onderhoud van het wagenpark van € 228.000.

Taakstelling te verkopen panden
In de begroting staat onder de lasten een structurele taakstelling voor lagere beheerskosten en onder de baten een incidentele taakstelling voor de te realiseren verkoopopbrengst uit te verkopen panden uit het gemeentelijk vastgoed. In 2020 is slechts 1 pand verkocht waardoor een deel van de taakstelling niet is gerealiseerd. Dit geeft op de lasten een nadeel van € 113.000 en op de baten een nadeel van € 91.000.

Kantoorhuisvesting
Door nieuw afgesloten contracten is de gemeente per saldo minder kwijt aan huur van de kantoorhuisvesting aan de Eusebiusbuitensingel en Boulevard Heuvelink. Dit geeft een structureel voordeel van € 254.000. Op het onderhoud en energiekosten is een incidenteel voordeel ontstaan van in totaal € 525.000. Tot slot is er nog een voordeel van € 490.000 aan niet geraamde verhuurbaten uit onderhuur.

Resultaat SB&R
Het nadelige resultaat Strategie, Beleid en Regie (SBR) is opgebouwd uit: salariskosten 1,9 miljoen, 0,5 miljoen kosten in verband met externe inhuur en 0,8 miljoen lagere doorbelasting van uren.
Aanvullend geldt dat tegenover de negatieve afwijking in de salariskosten van SBR op diverse programma's sprake is van een voordeel in de salariskosten bij de wijken van 1,7 miljoen. Voor correcte beeldvorming moeten beide afwijkingen in samenhang worden beschouwd.

Binnen SBR is sprake van een onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit. Er wordt gewerkt aan (bij)sturing hierop. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

Leges
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) en ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Klantenservice
De kosten voor klantenservice stegen als gevolg van noodzakelijke extra inhuur. Verder stegen de belkosten 0800 nummer gemeente door onder meer het volledig gratis worden van het nummer en door corona (vragen over TOZO en andere financiële regelingen).

Verkiezingen 2021
Via de algemene uitkering Gemeentefonds (opgenomen onder de baten) is onder meer een doeluitkering ontvangen voor het treffen van extra corona-maatregelen voor de verkiezingen 2021. Deze middelen worden voor dit doel gereserveerd.

Vermindering vennootschapsbelasting 2018
In 2020 is er op de vennootschapsbelasting een voordeel gerealiseerd van € 312.000. Dit komt voornamelijk door een vermindering van de voorlopige aangifte vennootschapsbelasting 2018.

Resultaat op bedrijfsvoering
Het resultaat op de totale bedrijfsvoering (personeel- en uitvoeringskosten) bedraagt € 409.000 nadelig.
De hogere lasten van € 2,6 miljoen worden grotendeels veroorzaakt door gestegen kosten op formatie, inhuur, frictie en overige uitvoeringskosten. Hier staat een voordeel van € 1,9 miljoen aan baten tegenover. Het grootste voordeel op de baten is een vrijval van de voorziening voormalig personeel van € 1,3 miljoen. Meer specifiek zijn de uitvoeringskosten gestegen door de extra inzet van formatie en inhuur als gevolg van de coronacrisis (juridische ondersteuning bij de uitvoering van TOZO en de ontwikkeling van de impactanalyse). Tot slot heeft er een vrijval plaatsgevonden van de bestemmingsreserve frictiekosten en organisatie-ontwikkeling (voordeel van € 275.000).

Gemeentefonds
Het voordeel op het gemeentefonds ontstaat vanwege het feit dat de september- en decembercirculaires 2020 nog niet in de begroting zijn verwerkt. De begroting is gebaseerd op de meicirculaire 2020. Uit de september- en decembercirculaire 2020 ontstaan de volgende effecten:

- Als gevolg van wijzigingen in de uitkeringsfactor en actualisatie van de maatstaven ontstaat een voordeel van € 3,3 miljoen.
- In het kader van behoedzaamheid rekenen we eventuele ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds vooraf niet mee. Voor 2020 valt deze vrij en dit levert een voordeel van € 1,1 miljoen op.
- Wijzigingen in taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen die niet overgeheveld hoeven worden naar het beleidsveld leveren een voordeel voor de algemene middelen op van € 2,074 miljoen.
- Toekenning van extra compensatie voor de coronacrisis van € 3,657 miljoen. In totaal is aan compensatie € 12,857 miljoen over 2020 ontvangen, hiervan was al € 9,2 miljoen eerder in het jaar bekend en verwerkt in de begroting. Voor een aantal compensatiemaatregelen over 2020 is de exacte verdeling en daarmee het bedrag per gemeente nog niet bekend c.q. opgenomen, omdat bijvoorbeeld voor het bepalen van de definitieve compensatie van de inkomstenderving over 2020 de afspraak geldt dat dit in 2021 gebeurt op basis van de vastgestelde jaarrekeningcijfers 2020. Het gaat om de volgende compensatiemaatregelen:
    - Compensatie inkomstenderving na 1 juni;
    - Extra beschikbaar voor Inkomstenderving;
    - Afvalinzameling;
    - Zwembaden en ijsbanen;
    - Verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec).

Op basis van deze systematiek hebben we in 2020 (en 2021) nog geen toekenningsbeschikking gehad van een aanvullende financiële compensatie, en tevens kunnen we geen voldoende en nauwkeurige schatting van ons aandeel maken omdat wij geen inzicht hebben in de kosten en inkomstenderving van alle andere gemeenten. Op grond van deze gehanteerde overweging verwerken we deze compensatie in 2021.

Dotaties reserve als gevolg van resultaat gemeentefonds
In 2020 hebben drie niet begrote dotaties aan de reserves plaatsgevonden, als gevolg van het resultaat uit het gemeentefonds ter grootte van € 505.000:

1. In de decembercirculaire 2020 zijn jaarlijkse middelen ontvangen op grond van het faciliteitenbesluit opvangcentra. Conform afspraak worden deze gedoteerd aan de BR Inburgering, integratie en asiel voor dekking van de gemaakte kosten.
2. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de brede aanpak van dak- en thuislozen. Besteding van deze middelen vindt pas vanaf 2021 plaats, om die reden worden de middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop.
3. In de septembercirculaire 2020 zijn middelen ontvangen voor de kosten voor het opruimen e onschadelijk maken van (ondergrondse) explosieven (bommenregeling). Conform afspraak worden deze middelen gedoteerd aan de BR Taakmutaties GF/overloop, zodat het beleidsveld hierop in 2021 de kosten uit kan dekken.

SPUK subsidie
De ontvangsten van de SPUK subsidie zijn in zijn geheel begroot op programma S09. Van de totale realisatie hoort € 649.000 op programma S00.

Gemeentelijke belastingen (OZB)
Het voordeel op gemeentelijke belastingen (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Financiering
Het resultaat van de verschillende financieringen is € 682.000 voordelig. Op de vlottende activa is als gevolg van de negatieve rente een voordeel behaald. Daarnaast is er een voordelig resultaat behaald ten aanzien van de vaste financiering. Dit komt onder andere door minder aangetrokken leningen dan begroot en vernieuwde regels in de BBV.

Afkoop onderhoud fietstunnel
Het onderhoud aan de fietstunnel Arnhem Elderveld en een aantal duikers dat door Prorail wordt uitgevoerd is afgekocht voor € 260.000. Voor dit onderhoud zou een jaarlijkse factuur van € 11.000 worden gestuurd. Door het onderhoud in één keer af te kopen wordt bespaard op de jaarlijkse administratieve lasten voor de afhandeling van de facturen.

Loon ontwikkeling
De loonstijging in 2020 is voor €441.000 hoger uitgevallen dan begroot.

De Connectie
De kosten van De Connectie zijn enerzijds gestegen doordat De Connectie extra dienstverlening en inzet heeft verricht om te anticiperen op de effecten van de coronacrisis. Zo zijn ICT-gerelateerde producten, zoals audio/video conferencing en mobiele devices, versneld uitgerold en heeft De Connectie aanvullende werkzaamheden verricht bij de ondersteunende maatregelen op het gebied van gemeentelijke belastingen voor ondernemers. De corona gerelateerde meerkosten bedragen € 0,5 miljoen. Anderzijds is het resultaat op de reguliere dienstverlening van De Connectie als gevolg van onder andere meerkosten postverwerking en vormgeving, en de afwikkeling van projecten van € 1,1 miljoen nadelig.

Subsidies
Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	2020	707	700	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	2020	750	773	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	2020	217	270	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen, x €1.000.	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Formatie	2020	5,8		Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Bezetting	2020	5,9		Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Apparaatskosten per inwoner	2019	490		De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.	Eigen gegevens gemeente
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	2020	17%		Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten.	Eigen gegevens gemeente
Overhead % van totale lasten	2020	9,5%		Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen gegevens gemeente

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Versterking regionale samenwerking regio Arnhem-Nijmegen.

Actuele beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (2020);
- Bedrijfsplan versterkte regio (2020).

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten en een basiswaarde om je te kunnen ontwikkelen. Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. Waar misdaad niet loont en criminaliteit en ondermijning geen kans maken. Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. We zetten dus volop in op het aanpakken van criminaliteit als diefstal en overvallen. Ook in de digitale wereld neemt de criminaliteit toe: hacken, phishing, identiteitsfraude. Er ligt in Arnhem een forse opgave, want we scoren als het gaat om veiligheid simpelweg niet goed genoeg.
Dit programma omvat de onderdelen openbare orde en veiligheid, crisisbeheersing en brandweer en Veiligheidshuis.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem: een veilige stad!

Iedereen moet in Arnhem prettig kunnen leven, wonen en werken en zich daarbij veilig kunnen voelen. In een stad waar iedereen zich kan ontwikkelen zonder buitengesloten te worden; door vrij te zijn in denken en vrij te zijn in mogen zijn wie je bent zonder te worden gediscrimineerd. In een stad waar misdaad niet loont en slachtoffers worden gesteund. In een stad waarin veiligheid een bijdrage levert aan een prettig woon- en leefklimaat voor bewoners, aan een prettig verblijf van bezoekers en aan een florerende economie zonder oneerlijke concurrentie. En waar adequaat wordt gehandeld bij het voorkomen en bestrijden van calamiteiten om schade te beperken. De veiligheidsagenda zoals die is vastgelegd in de kadernota veiligheid 2018-2022 is hierin leidend.

Wat wilden we bereiken

Het jaar 2020 is een jaar dat ons nog lang bij zal blijven. We begonnen het jaar 2020 al erg slecht met de flatbrand aan het Gelderseplein waar een vader en een zoon het leven lieten. Een impactrijke gebeurtenis waar we nog dagelijks in onze gedachten bij zijn. Daarnaast is 2020 overheerst door de coronacrisis. Toen eind februari bleek dat dit virus ook ons land ging treffen, zijn we vanuit het programma Veiligheid ter ondersteuning aan de leidende rol van onze burgemeester (in de stad en in de regio) volop aan de slag gegaan met alle voorbereidingen die nodig waren voor de stad, de regio en onze eigen organisatie. Uiteraard volgend op de landelijke crisismaatregelen van het kabinet. Een crisis die vooraf onze verbeelding ver te boven ging en waar we alle zeilen bij hebben moeten zetten om zo goed mogelijk, en met de juiste maatvoering, onze stad hier doorheen te loodsen. Het onvoorstelbare van deze crisis zit ook zeker in de duur en de grilligheid van het verloop door de komst van een tweede golf van besmettingen in het najaar en de extra strikte maatregelen die toen weer getroffen moesten worden. Vanaf 1 maart 2020 is er continue en structureel gewerkt aan deze crisis en zeker ook in de beginperiode heeft Arnhem voorop gelopen om ook regionaal de VGGM alsook onze buurgemeenten te helpen met hun aanpak en de omgang met situaties waar al dan niet bestuurlijk opgetreden moest worden.

Bovengenoemde maakt ook dat de gestelde ambitie en doelen in voortgang en verwachting een andere dynamiek hebben gekend in 2020. Er zijn onderwerpen die simpelweg vertraging hebben opgelopen door de vele inzet in het goed laten verlopen van de crisis; er zijn onderwerpen die door de crisis ook minder aandacht nodig hadden om dat bepaalde vormen van criminaliteit een forse daling hebben laten zien (neem bijvoorbeeld woninginbraken); en er is uiteraard hard gewerkt aan de bestrijding van deze crisis, met ook allerlei positieve effecten van betere samenwerking, professionalisering van de crisisorganisatie, etc. Daarom is het van belang om de voortgang of stagnatie wel steeds te bezien in het licht van de aanpak van de coronacrisis, dat logischerwijs een behoorlijke wissel heeft getrokken op de inzet vanuit het programma Veiligheid (en de keuzes die gemaakt moesten worden).

Prestatiedoelen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	

Het terugdringen van de omvang van het aantal delicten in Arnhem heeft onverminderd de volle aandacht gehad. In de lokale driehoek worden de veiligheidsincidenten periodiek besproken en wordt gestuurd op een effectieve aanpak. Door de pandemie is er een verandering te zien in de aard van de criminaliteit. Woninginbraken en zakkenrollen nemen af terwijl de digitale criminaliteit oprukt. Er wordt een norm gesteld door te handhaven. Bestuursrechtelijke maatregelen zijn getroffen waaronder het sluiten van panden en het intrekken van horecavergunningen in verband met het aantreffen van hennep en andere drugs. Tegen ondermijnende criminaliteit wordt stevig opgetreden en worden barrières opgeworpen met het Interventieteam Ondermijning Arnhem. In preventieve zin door het regelmatig en structureel controleren van kwetsbare branches maar ook bij speciale integrale acties naar aanleiding van signalen en onderzoek. Bewoners worden betrokken door omwonenden te informeren bij de ontmanteling en sluiting van drugsproductie locaties. Ook wordt opgeroepen om te melden; indien gewenst anoniem.

Crisisbeheersing op orde

Zoals hiervoor is aangegeven is qua crisisbeheersing 2020 een ongekend jaar geweest. De flatbrand aan het Gelderseplein in de eerste uren van 2020 was een immense tragedie, waarin de hulpdiensten een moeder en een dochter hebben kunnen redden, maar waar helaas de vader en de zoon van dit gezin om het leven zijn gekomen. En vervolgens hebben we vanaf maart 2020 te maken met de coronacrisis. Een crisis die een maximaal beroep doet op de VGGM en andere uitvoerende disciplines (waaronder politie, handhaving) en waarvan we op dit moment vinden dat deze organisatie staat, maar uiteraard zullen er vraag- en verbeterpunten zijn, die ter hand genomen kunnen worden.

Vanzelfsprekend zullen we de lessen van de aanpak van de coronacrisis (en daarin ook het functioneren van de regionale crisisorganisatie) nog op een later moment optekenen. Tegelijkertijd kunnen we wel constateren dat de flexibiliteit en slagvaardigheid van alle betrokken organisaties zeer groot is gebleken in 2020, waarvoor we onze waardering hebben uitgesproken en dank verschuldigd zijn.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Arnhemmers moeten zich veilig voelen in hun wijk en buurt. Dit draagt bij aan sociale betrokkenheid en verheft de wijk. Het gevoel van veiligheid per wijk loopt uiteen van matig tot zeer goed. De inzet is gericht op wijken die achterblijven bij het gemiddelde Arnhemse niveau. Ook persoonlijk moet men zich veilig voelen om deel te nemen aan de Arnhemse samenleving. Daarom wordt ingezet op het tegengaan van discriminatie en geweld in afhankelijkheidsrelaties en wordt er aandacht geschonken aan personen met verward gedrag met een veiligheidsrisico voor zichzelf of de omgeving. Jeugdcriminaliteit kan jonge levens in hun ontwikkeling remmen en verdient tijdig ingrijpen. Hiervoor is gestart met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit). In het Veiligheidshuis zijn er multidisciplinaire overleggen voor risicojeugd, personen met verward gedrag en radicalisering ten behoeve van een persoonsgerichte aanpak.

Wat hebben we gedaan

Arnhem moet veiliger! De ambitie is stevig en omvangrijk en vastgelegd in de Kadernota veiligheid Arnhem Veilige Stad! die in februari 2019 in de Raad is vastgesteld. Aan de uitwerking is in 2020 verder concreet vorm gegeven.

De inzet op de coronacrisis heeft er echter voor gezorgd dat op onderdelen de aanpak niet het gewenste tempo had. Met betrekking tot de coronacrisis is ingezet op de volgende activiteiten:

- Opstellen van regionale en lokale (nood) verordeningen in aanvulling op de landelijke regelgeving.
- (Regie op) handhaving van de maatregelen.
- (Regie op) uitvoering lokale veiligheid door afstemmen van interventies met justitiële en zorg en welzijn partners.
- (Regie op) uitvoering wijkveiligheid door afstemming met onder andere teams Leefomgeving, wijkagenten, Jongerenwerk.
- (Regie op) uitvoering veilige jaarwisseling in verband met landelijk vuurwerkverbod (mede ook door het organiseren van een vuurwerkinleveractie).

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Criminaliteit maakt geen kans	
Omvang criminaliteit in verhouding tot centrumstad van 100.000+	

In de lokale driehoek zijn de veiligheidsincidenten periodiek besproken en is gestuurd op een effectieve aanpak. Aandacht is vooral gericht op voorkomen en oplossen van HIC-delicten (High Impact Crimes). Zo is onze stad in 2020 opgeschrikt met enkele ernstige misdrijven met grote maatschappelijke impact. Daarnaast is er aandacht voor de vele autobranden. De opmars van de digitale criminaliteit is voor de lokale driehoek aanleiding de aanpak te intensiveren. Cameratoezicht, waaronder de inzet van mobiel/tijdelijk cameratoezicht, is ingezet om de openbare orde te handhaven en incidenten, delicten te voorkomen of tijdig hierop te acteren. Met name bij het optreden tegen de ongeregeldheden op de Geitenkamp en het veilig laten verlopen van de jaarwisseling is, in aanvulling op andere maatregelen, gebruik gemaakt van dit middel.

Er zijn in 2020 diverse impactrijke incidenten geweest die ook het landelijk nieuw gehaald hebben. Een incident met grote maatschappelijke impact was de moord van een buurtbewoner midden op straat vlak bij zijn woning in het Spijkerkwartier en de moord in een woning in Presikhaaf 3 waar een zwangere vrouw door haar 'vriend' om het leven werd gebracht en twee kinderen naliet. En in december 2020 was er de dood van een kunsthandelaar uit Laren en daaropvolgende zelfdoding van een Arnhemse eigenaar van een incassobureau.

De politiecijfers in 2020 laten behoorlijke schommelingen zien ten opzichte van voorgaande jaren (logischerwijs verklaard vanuit de coronacrisis).

Afname en gelijk
- Aantal woninginbraken (25% minder dan in 2019).
- Misdrijven als 'straatroof, openlijk geweld, mishandeling en stalking' zijn in 2020 ook afgenomen met ongeveer 10 procent ten opzichte van 2019 (en voorgaande jaren).
- Aantal overvallen is ongeveer gelijk gebleven in vergelijking met voorgaande jaren.
- Totaal aantal High Impact Crimes is met 20% gedaald in vergelijking met voorgaande jaren.
- Verder zien we dat het aantal incidenten inzake hard- en softdrugs ongeveer gelijk blijft.

Toename
- Aantal bedreigingen is daarentegen weer toegenomen.
- Forse toename van aantal overlastmeldingen.
- Forse toename van digitale criminaliteit.
- Overlast van verwarde personen blijft ook in 2020 fors toenemen.
- Vooral overlastmeldingen over rondhangende jeugd is in 2020 naar een recordhoogte gestegen (ruim 1600 meldingen ten opzichte van ongeveer 600 meldingen in de jaren ervoor). Ook dit is een resultante van dat mensen meer thuis zijn en ook de voorzieningen voor jeugdigen ook beperkt open zijn geweest en daardoor zij meer thuis en rond het huis aanwezig zijn, met kennelijk substantieel meer ervaren overlast van omwonenden.

Misdaad mag niet lonen

Witwassen, drugshandel in welke vorm dan ook, illegaal gokken, mensenhandel en illegale prostitutie zijn vormen van criminaliteit die direct of indirect de openbare orde aantasten en de samenleving ontwrichten. In dat kader is er een norm gesteld door panden (tijdelijke) te sluiten en vergunningen in te trekken. Voor 2020 zijn er 2 keer bedrijfslokalen gesloten, 2 keer horeca gesloten en 2 keer vergunning ingetrokken en is er in 4 gevallen besloten een woning tijdelijk te sluiten. Onder de regie van de gemeente heeft het Interventieteam Ondermijning Arnhem samen met politie, handhaving en andere relevante partners acties uitgevoerd. Het Arnhemse Bibob-beleid is aangepast zodat het bevoegd gezag het instrument ruimer kan inzetten. De aanpak krijgt een impuls met de extra middelen die bij de begrotingsbehandeling 2021 vanuit de Raad zijn verkregen om een Bibob-coördinator en een Bibob-onderzoeker aan te stellen. Voor kennisdeling op fenomenen voor een effectieve aanpak op ondermijning neemt Arnhem deel aan het landelijke platform 'Citydeal'. In het Veiligheidshuis is in verschillende multidisciplinaire overleggen een Persoonsgerichte Aanpak (PGA) opgesteld om crimineel gedrag (tijdig) te stoppen. Met het project BOTOC (Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit) is een begin gemaakt met een offensief tegen drugscriminaliteit onder jeugdigen. Voor het bestrijden van mensenhandel is ingezet op preventie, signalering, zorg en opvang en blijft de aandacht krijgen die het verdient. In het Veiligheidshuis is een screeningsoverleg Mensenhandel waarin signalen worden geduid en vervolgacties worden voorbereid. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel heeft helder omschreven dat we als Arnhem op het terrein van tegengaan van mensenhandel een forse opgave hebben, waar we extra op gaan investeren. In vervolg op een onderzoek naar de omvang van seksuele intimidatie in Arnhem is een aanpak ontwikkeld. Het experiment gesloten coffeeshopketen, waaraan Arnhem deelneemt, bevindt zich in de opstartfase en zal in 2021 verder tot uitvoering komen.

Online criminaliteit voorkomen

In toenemende mate verschuift de criminaliteit naar de digitale wereld. Hacken, phishing, afpersing en identiteitsfraude zijn enkele verschijningsvormen. Sexting, grooming zijn vormen die kunnen leiden tot seksuele uitbuiting. Met politie en het Openbaar Ministerie is in het licht van de verschuiving van de klassieke criminaliteit naar digitale criminaliteit door de coronacrisis afgesproken om meer aandacht te schenken aan digitale criminaliteit. Het vraagt om een specifieke expertise in opsporing en de aanpak zal in 2021, ook in preventie en bewustwording, nader vormkrijgen.

Crisisbeheersing op orde

Beschermd tegen calamiteiten en rampen

De coronacrisis trekt aldus een grote wissel op de organisatie. In 2020 werd de spankracht van de crisisorganisatie tot het uiterste opgerekt. Zowel de gemeente, maar ook onze partners van politie en GGD/VGGM zijn intensief betrokken bij de aanpak van de coronacrisis. In het begin van het jaar is een 24/7 crisisoperatie gedraaid in het Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) met de 15 gemeenten binnen Gelderland-Midden. Daarin werd en wordt hard gewerkt om alle landelijke, regionale en lokale maatregelen te implementeren. Eveneens is er binnen de gemeente een speciaal anderhalve meterloket ingericht, die alle vragen rondom corona van inwoners en ondernemers zo snel mogelijk beantwoordt.

In samenwerking met de VGGM wordt de crisisbeheersing waar het betreft calamiteiten en rampen lokaal en in de regio nauwgezet uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. Activiteiten op het gebied van opleiden, trainen en oefenen zijn in aangepaste vorm doorgegaan. Dit heeft geresulteerd in een nieuwe regionale Officier van Dienst Bevolkingszorg vanuit de gemeente Arnhem.

Op 1 januari 2020 heeft er in Arnhem een flatbrand plaatsgevonden met dramatische gevolgen. Het extern onderzoek van de Onderzoeksraad voor Veiligheid loopt en zij zal naar verwachting in de loop van 2021 een rapport hierover publiceren.

Voorbereiding en uitvoering van evenementen, demonstraties en van voetbalwedstrijden van Vitesse hebben door de coronapandemie een ander karakter gekregen. Door een creatief samenspel is met direct betrokkenen gekeken wat binnen de gegeven regelgeving nog wel mogelijk was om doorgang te verlenen aan de activiteit. De begeleiding, toezicht en handhaving van demonstraties vormde dit jaar een extra uitdaging in verband met de coronamaatregelen. In 2020 zijn er 45 demonstraties in Arnhem gehouden, waarvan de demonstratie Solidarity Protest Against Anti-Black Violence op 4 juni 2020 de grootste was.

Veiligheid voor de wijk en als persoon

Steun bij aanpak woonoverlast

Woonoverlast belemmert een prettig woonklimaat. Het wijkgerichte Overlast- en Zorgoverleg wordt ingezet voor het behandelen van diverse vormen van overlast. Daar waar het gaat over een combinatie van zorg en overlast lukt het veelal om te komen tot een passende oplossing. Naast een toename worden de casussen ingewikkelder en vragen om een stevigere en onorthodoxe aanpak. Op de website van gemeente Arnhem werden burgers al geïnformeerd over de aanpak van woonoverlast. In 2020 is er een meldingsportaal aangemaakt voor woonoverlast, zodat beter inzichtelijk is welke meldingen binnen komen. Het gebruik van gedragsaanwijzingen is nog niet nodig gebleken of om bepaalde reden niet mogelijk. Voor de complexe zaken is een interventiespecialist aangesteld bij de afdeling Veiligheid om samen met justitiële en zorgpartners in een zo vroeg mogelijk stadium een passende oplossing te vinden voor de burger die overlast ervaart.
Specifiek is er in twee wijken aandacht voor de buurtoverlast van zogenaamde 'wijkkoningen en windhappers'. De personen worden uit de anonimiteit gehaald en gezamenlijk wordt bekeken welke mogelijkheden er zijn om hun onschendbaarheid aan te pakken. Deze aanpak is succesvol en wordt verbreed naar andere wijken.
Indien nodig wordt bij overlast opgeschaald naar het Veiligheidshuis. Er zijn integrale handhavingsacties op 8 overlastgevende panden in de wijken uitgevoerd. Het betreft over het algemeen geluidsoverlast, overlast van arbeidsmigranten en hoarder problematiek.

Veiligheid als basis voor persoonlijke ontwikkeling

De aandacht voor radicalisering blijft onverminderd. In een persoonsgerichte aanpak in het Veiligheidshuis worden personen die om uiteenlopende redenen dreigen te radicaliseren gevolgd. Het afgelopen jaar is er ingezet op vroegsignalering, onder andere via internet, om tijdig te kunnen interveniëren. Er zijn ruim 80 professionals getraind om radicalisering te leren herkennen en om handelingsperspectief uit te leren. Een begin is gemaakt met het bouwen aan een netwerk van professionals om rondom het thema actief te zijn en om te leren. Er is verbinding gemaakt binnen het onderwijs om de scholen te kunnen ondersteunen bij het thema radicalisering. Maar ook om te ondersteunen bij verschillende vormen van maatschappelijke onrust die de school binnen dringen. Er zijn twee groepen moeders die het project Oumnia works zijn begonnen en hebben afgerond. Dit is een project gericht op de weerbaarheid van jonge moeders. Ook zijn er dit jaar weer 10 jongeren opgeleid als sleutelfiguren en rolmodellen voor de Arnhemse jeugd. Een project is afgerond om de weerbaarheid van een groep jongeren te vergroten door middel van sport.
Het onderzoek naar seksuele straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag in Arnhem is aanleiding geweest voor een actieplan voor 3 jaar. Per 1-1-2021 is hiervoor een speciaal meldpunt geopend. Er is een begin gemaakt met de aanpak op het tegengaan van drugscriminaliteit onder jeugdigen met het project BOTOC. Zorgwekkende signalen vanuit scholen over toegenomen drugsgebruik in en rondom scholen is aanleiding geweest voor het opzetten van een integrale aanpak. Onderdeel is het verbeteren van de veiligheid in en rondom de school. Om tijdig in te grijpen en om perspectief te bieden. Slachtoffers van huiselijk geweld zijn, in 28 gevallen, gesteund bij het zoeken naar een oplossing met het opleggen van een tijdelijke-huisverbod.
Politie heeft in totaal 1411 meldingen behandeld, veroorzaakt door 682 personen met verward gedrag. Personen met verward gedrag willen we zo vroeg mogelijk in beeld hebben en naar gepaste zorg toe begeleiden. Samen met partners is met een traject gestart voor een verbeterde en efficiëntere werkwijze.

Iedere wijk heeft evenveel recht op veiligheid

In 2020 is de aanpak om de wijkveiligheid te verbeteren voortvarend doorgezet. Er is een wijkveiligheidsoverleg per wijk/gebied gestart met een kernbezetting van veiligheid, team Leefomgeving, wijkagent, handhaving, overlast- en zorgcoördinator. Afhankelijk van de aard van de problematiek is ook het Jongerenwerk als kernpartner toegevoegd. Voor een effectieve uitvoering van de wijkveiligheid wordt een Radar-wijkveiligheid ontwikkeld. Met dit instrument wordt op basis van real-time data een beeld verkregen over de veiligheid en leefbaarheid in de wijken zodat er informatiegestuurd kan worden gewerkt.
In Malburgen, Klarendal, de Geitenkamp, De Laar en Steenstraat e.o. heeft de wijkaanpak geresulteerd in een integrale projectaanpak tot op persoons-, straat- en buurtniveau. In Malburgen richtte het zich op de overlast rondom De Drieslag en een buurtgerichte aanpak in de Vissenbuurt. In Klarendal is ingezet op locaties van (drugs)overlast en verloedering. In de Geitenkamp is een persoonsgerichte aanpak op volwassenen en jongeren gestart om de leefbaarheid te bevorderen. In De Laar is ingezet op het terugdringen van ernstige jeugdoverlast. Door een aantal ernstige misdrijven in en in de nabijheid van de Steenstraat is een integrale aanpak voor meerdere jaren in de steigers gezet en zijn reeds enkele interventies uitgevoerd. We hebben ook in de Steenstraat Pand 66 geopend van waaruit we de aanpak vormgeven en tegelijkertijd goed bereikbaar zijn voor bewoners en ondernemers.
In de aanloop naar de jaarwisseling is er sprake geweest van (jeugd)overlast door vuurwerk. Met in de Geitenkamp ernstige ongeregeldheden. Met brede inzet van partners (politie, Openbaar Ministerie, jongerenwerk, zorg) is hiertegen opgetreden.
Met integrale acties zijn diverse panden, waaronder panden met arbeidsmigranten, gecontroleerd die overlast in de wijk veroorzaakten. Het informeren van omwonenden bij ontmanteling van locaties van de productie van drugs wordt in 2021 een vast onderdeel. Voor de extra handhaving in de wijken zijn bij de begrotingsbehandeling 2021 aanvullende middelen beschikbaar gesteld.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
"Niet in mijn wijk"(19A60)
De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. In overleg met de politie wordt gewerkt aan een praktische opzet om omwonenden te informeren na ontmanteling en eventueel sluiten van drugsproductie- locaties en waarbij Arnhemmers eveneens worden geïnformeerd over de gevaren van drugs(productie) en de mogelijkheden van het vermoeden van drugsproductie en -handel in de woon- en leefomgeving. Naar verwachting zal de uitvoering voor de zomer van 2021 operationeel zijn.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	15.692	14.692	16.422	16.727	-305
Baten	2.262	1.673	1.771	2.168	397
Saldo lasten en baten	***-13.430***	***-13.019***	***-14.651***	***-14.559***	***92***
Toevoegingen aan reserves	179	68	1.570	432	1.138
Onttrekkingen aan reserves	745	341	2.192	1.055	-1.138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***566***	***273***	***623***	***623***	***0***
Gerealiseerd resultaat	**-12.865**	**-12.747**	**-14.028**	**-13.936**	**92**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-537	N				
Openbare orde en veiligheid	-412	N	Coronakosten Veiligheid 2020.	J	I	AR
Openbare orde en veiligheid	-125	N	Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte	J	I	AR
Baten	222	V				
Openbare orde en veiligheid	222	V	Brandweer	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	1.138	V				
Openbare orde en veiligheid	1.138	V	Toevoeging voor Radicalisering	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	-1.138	N				
Openbare orde en veiligheid	-1.138	N	Onttrekking voor Radicalisering	N	I	BR

Coronakosten Veiligheid 2020

Bij Veiligheid zijn in 2020 coronakosten gemaakt die gerelateerd zijn aan de noodverordening, zoals kosten voor stimuleren naleving coronaregels jongeren en ambulante rondes voor corona.

Brandweer

Over 2019 is een terugbetaling ontvangen van VGGM, onderdeel Brandweer. Dit voordelige resultaat komt onder meer door gefaseerde vervanging van materiaal en lagere onderhoudskosten.

Terugval in verleende vergunningen openbare ruimte

Als gevolg van de coronacrisis blijven de legesinkomsten bij de vergunningverlening (met name evenementen, horeca, standplaats en snuffelmarkten, APV.) achter bij de oorspronkelijke begroting. Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 100.000 voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 125.000 hoger uitgevallen, zoals in het najaar van 2020 reeds gemeld.

Toevoeging en onttrekking voor Radicalisering

Deze toevoeging en onttrekking is in het kader van het project 'Tegengaan ondermijnende criminaliteit jeugdigen' (BOTOC) en het Experiment Gesloten Coffeeshopketen inzake budgetoverheveling 2020/2021.

Subsidies

Er zijn geen partijen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Onveiligheidsgevoel	2019	36%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt	L&V monitor gemeente
Buurt onveiligheidsgevoel	2019	29%	Niet bekend	% dat zich wel eens onveilig voelt in eigen buurt	L&V monitor gemeente
Misdrijven	2020	69,7	46,4	Het aantal misdrijven per 1.000 inwoners	CBS
Tijdelijk huisverbod	2020	28	Niet bekend	Het aantal opgelegde huisverboden	VT/gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. De gegevens van deze website zijn waar mogelijk aangevuld met de meest recente data vanuit de gemeente Arnhem.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Winkeldiefstal	2020	4,8	2	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning	2020	2,2	1,8	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven	2020	7	4,6	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling en beschadiging	2020	10,8	6,2	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt	2019	101	132	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt
Jongeren met delict voor rechter	2019	1	1	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders
- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Bereikbaarheid

Voor Arnhem als gewilde, groene en vitale stad is een goede en betrouwbare bereikbaarheid alsmede de toegankelijkheid van de stad een essentiële voorwaarde. Om de sociale (toegankelijke) en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor auto's fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad alsmede in wijken, en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu/ duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer. Dit programma omvat onderwerpen als: bereikbaarheid, balans tussen alle modaliteiten (auto-fiets en OV) en duurzame mobiliteit.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem is beter bereikbaar

Mobiliteit heeft betrekking op toegankelijke, economische en duurzame mobiliteit. Mobiliteit moet voor alle doelgroepen toegankelijk en bereikbaar zijn. We streven immers naar een inclusieve, sociale, gewilde en leefbare stad. Mobiliteit moet daarnaast de economische hotspots/kerngebieden in de stad en de regio met elkaar verbinden. Mobiliteit dient daarbij zoveel mogelijk slim en schoon vorm te worden gegeven om de stad leefbaar en duurzaam te houden.

We geven in 2020 vorm aan deze ambitie door een integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid te voeren en door te ontwikkelen met oog voor een evenwichtige inzet op fiets, openbaar vervoer, auto en parkeren.
De bereikbaarheid van de stad in de regio als geheel, en van de binnenstad in het bijzonder, is van groot belang. Integraal mobiliteits- en ruimtelijk beleid gaat over het faciliteren van parkeervoorzieningen voor fiets en auto en een mix van fiets-, OV- en automaatregelen met behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten. Sterkere positionering van duurzame vervoerswijzen zijn randvoorwaardelijk voor de bereikbaarheid van de stad.

De infrastructuur is op orde

Goed onderhoud van de infrastructuur is een belangrijke voorwaarde voor goede bereikbaarheid. In de paragraaf kapitaalgoederen wordt nader ingegaan op het onderhoud aan wegen, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en kunstwerken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	

Er zijn goede stappen gezet om de kwaliteit van het vervoersysteem dat voor iedereen beschikbaar moet zijn verder te verbeteren. Er zijn veel concrete (hoogwaardig) openbaar vervoer- en fietsprojecten in voorbereiding. Ook zijn er enkele projecten in voorbereiding waarmee verkeersonveilige locaties worden aangepakt. Deze projecten zullen de komende jaren worden gerealiseerd.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Goede parkeervoorzieningen zijn een belangrijke randvoorwaarde bij een goede bereikbaarheid. Bij het opstellen van de nieuwe parkeernormen is vastgesteld dat er behoefte is aan een brede visie op parkeren waar deze normen, maar ook andere thema's rondom parkeren (parkeerregulering, aantal beschikbare parkeerplaatsen), onderdeel van uitmaken. Er is een start gemaakt met het opstellen van deze visie op parkeren.

Het onderzoek naar het functioneren van de officiële en officieuze transferia van Arnhem en mogelijke nieuwe locaties is afgerond. Op basis van dit onderzoek wordt verder ingezet op hubs (multimodale punten waar flexibel en snel kan worden overgestapt) om de bereikbaarheid van Arnhem verder te verbeteren.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Er is verder gebouwd aan laadinfrastructuur voor elektrische auto's. Er zijn (zeer) veel infrastructuurprojecten in voorbereiding om het gebruik van schoon vervoer (fiets, openbaar vervoer) te stimuleren. Er is een start gemaakt met het opstellen van een visie op deelvervoer.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit	
Lobbyen met betrekking tot het spoordossier	

Arnhem is via de regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio) op dit moment betrokken bij de totstandkoming van de Ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040. In deze ontwikkelagenda geeft het Rijk aan wat kansrijke spoorcorridors en verbindingen zijn op de wat langere termijn, na 2030.

We lobbyen als regio (Arnhem) op dit moment bij het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) en proberen dit nu op te pakken met andere belangrijke partners langs de A12-corridor (Vervoerregio Amsterdam, G4, provincies Gelderland en Utrecht, NS en NS Internationaal, Foodvalley, The Economic Board). De lobby richting het ministerie richt zich op:

- Het geven van rijksprioriteit aan een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.
- Het verbeteren van de huidige ICE naar Frankfurt en op een nieuwe ICE-verbinding (Berlijnlijn) via Arnhem (ook als duurzaam alternatief voor het vliegverkeer).
- Het realiseren van een ongelijkvloerse kruising bij spoorknoop Oost in combinatie met de ontwikkeling van de verstedelijkingslocatie Arnhem Oost.
- Een Noordtak Betuweroute die niet via Arnhem loopt in verband met de aantasting van de leefbaarheid in Arnhem (en omliggende kernen) en het belemmeren van de woningbouwlocatie Arnhem Oost.
- Mogelijke bijdragen aan de A12 vanuit het Groeifonds (of EU fondsen).

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer

In het huidige coalitieakkoord heeft de bereikbaarheid van de stad Arnhem prioriteit gekregen. Dat heeft geresulteerd in een toenemend aantal fiets- en openbaar vervoerprojecten. Extra inzet op deze duurzame vervoerswijzen is ook noodzakelijk vanwege de verstedelijkingsopgave en de daarmee samenhangende noodzaak om de stad bereikbaar en leefbaar te houden. In samenwerking met de provincie en de regio zetten we vol in op de fiets en Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV). Het afgelopen jaar is er gewerkt aan de voorbereiding van de Arnhemse delen van de snelfietsroute Arnhem - Dieren, het project Westervoortsedijk, HOV IJssellaan en bussenplein Kronenburg. Om deze en andere projecten te kunnen realiseren, is ook voor miljoenen euro's subsidie binnen gehaald bij het Rijk en de Provincie Gelderland.

Projecten die afgelopen jaar zijn gerealiseerd, zijn: aanleg van een voetpad langs het fietspad Kruisstraat (onderdeel van het RijnWaalpad), vrijliggend fietspad Monnikensteeg en de fietsstraat BP Verschuerstraat).

Opstellen automaatregelenpakket

De coronacrisis heeft de situatie op de weg en de hoeveelheid autoverkeer veranderd. Het gaat daarbij om de hoeveelheid verkeer en met name de verdeling over de dag. Hierdoor is de aanpak van deze inspanning veranderd. Er wordt nu vooral onderzocht hoe de lessen en effecten van de coronaperiode basis kunnen vormen voor een structurele aanpak van de autobereikbaarheid waarbij Arnhem wel bereikbaar is voor bezoekers, maar waarbij het voor het doorgaand verkeer niet interessant is om door Arnhem te rijden.

Actualisatie parkeernormering inclusief flexibele toepassing en parkeercapaciteit Centrum (Singelgarage)

Er zijn het afgelopen jaar goede stappen gezet in zowel het actualiseren van de parkeernormen, als het opstellen van een parkeeraanpak voor de wijken. Gedurende het proces is geconstateerd dat, om beide zaken goed te kunnen doen en goed op elkaar af te stemmen, er een brede visie op parkeren nodig is. Deze wordt momenteel opgesteld.

Ontwikkelen transferpunten

Het onderzoek naar potentiële transferlocaties is afgerond en met de raad gedeeld.

Opstellen bereikbaarheidsprofielen

Een bereikbaarheidsprofiel beschrijft de kwaliteit van de bereikbaarheid van locaties met de auto, het openbaar vervoer of de fiets. Er is bewust gekozen deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit het programma NemiA. Belangrijkste relatie daarbij is met de werkgeversaanpak. Om zakelijke ritten en woon-werkverkeer via slimme en schone alternatieven te organiseren zal immers een goed beeld van bereikbaarheid van locaties met de verschillende modaliteiten nodig zijn. Op basis daarvan kunnen namelijk goede, duurzame vervoerwijzen worden aangeboden.

Mobiliteitsdata op orde brengen

Het rapport is opgesteld en de belangrijkste resultaten zijn met de raad gedeeld.

Realiseren van veilige, logische en betrouwbare mobiliteit

Zie de inspanningen benoemd bij het vorige doel 'realiseren van comfortabele/toegankelijke mobiliteit'.

Inzetten van schone, slimme en duurzame mobiliteit

Opstellen Arnhems Programma van Eisen ten behoeve van de integrale OV-concessie/ Maatregelenpakket voor alternatieven: fiets en openbaar vervoer/ Opstellen automaatregelenpakket/ Ontwikkelen transferpunten/ Mobiliteitsdata op orde brengen

Het programma van eisen is opgesteld en opgeleverd aan de provincie.

Ontwikkelen integrale laadinfrastructuur

Er wordt nu gestart om per wijk een plaatsingsplan te maken om vervolgens direct de laadpunten conform dat plan te realiseren.

Opstellen mobiliteits-communicatieplan

Er is bewust voor gekozen om deze inspanning later uit te voeren, zodat dit kan worden gecombineerd met inspanningen vanuit andere programma's.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.254	21.735	21.710	21.575	135
Baten	8.963	8.309	4.866	5.316	451
Saldo lasten en baten	***-12.292***	***-13.425***	***-16.844***	***-16.259***	***585***
Toevoegingen aan reserves	8.966	6.642	7.281	7.785	-505
Onttrekkingen aan reserves	8.330	8.537	8.493	7.856	-637
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-636***	***1.895***	***1.212***	***71***	***-1.141***
Gerealiseerd resultaat	**-12.927**	**-11.530**	**-15.632**	**-16.188**	**-556**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	95	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-263	N	Uren beleid	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	246	V	Bereikbaarheidsaanpak binnenstad	N	I	BR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	337	V	Onderhoud panden stationsgebied	N	I	AR
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	250	V	Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal	N	I	BR
	-475	N	Projecten (zie baten)			
Baten	265	V				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-210	N	Opbrengst garageparkeren	J	I	AR
	475	V	Projecten (zie lasten)			
Toevoegingen aan reserves	-326	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-326	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-531	N				
Mobiliteit: incl duurzame mobliteit	-531	N	Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Bereikbaarheidsfonds			

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Bereikbaarheidsaanpak binnenstad

In 2020 zijn de kosten voor de bereikbaarheidsaanpak binnenstad €246.000 lager uitgevallen. Corona heeft ertoe geleid dat een aantal activiteiten moesten worden uitgesteld. Bijvoorbeeld regionale projecten in het kader van Slim&Schoon onderweg en werkzaamheden rondom autobereikbaarheid. Vanwege het uitstel van de nieuwe OV-concessie werden ook daarvoor minder kosten gemaakt.

Onderhoud panden stationsgebied
Het onderhoud aan twee panden in het stationsgebied is lager uitgevallen. Mede door corona is minder gebruik gemaakt van het busplein (Stationsplein-West). Hierdoor was minder incidenteel onderhoud nodig. Daarnaast heeft de Nederlandse Spoorwegen minder kosten doorbelast voor de Openbaar Vervoer Terminal aan het Stationsplein. Van het voordeel op deze laatste locatie wordt € 84.000 gereserveerd aan de BR Onderhoud vastgoed voor planmatig onderhoud in de toekomst.

Uitstel schadeherstel tunnel parkeergarage Arnhem Centraal
Het in 2020 geplande herstel van de beschadigde tunnel (begroot € 250.000) is uitgesteld naar 2021. Dit voordeel wordt verrekend met de BR Bereikbaarheidsfonds.

Parkeerexploitatie
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen.

Projecten
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat van de gemeente Arnhem.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering bereikbaarheid binnenstad auto	2018	6,3	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad ov	2018	8,2	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Waardering bereikbaarheid binnenstad fiets	2018	8,4	Niet bekend	Gemiddelde waardering bereikbaarheid van de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Energieverbruik vervoermodaliteiten/ co2 uitstoot	2018	4.600	7.300	CO2-uitstoot autoverkeer exclusief auto(snel)wegen. Ton per 1.000 inwoners	RWS klimaatmonitor
Aantal elektrische voertuigen	2019	7	11,8	Elektrische personenauto's per 1.000 inwoners	RDW
Aantal personenauto's	2019	66.182	8.677.911	Aantal motorvoertuigen voor personenvervoer over de weg, exclusief brom- en motorfietsen	CBS
Aantal ongevallen/ verkeersdoden	2019	2	552	Aantal verkeersongevallen, dodelijke afloop	Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020).

Actuele beleidskaders

- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Arnhem zet in op aandacht voor de bedrijvige, ondernemende en aantrekkelijke stad. Waar het voor ondernemers goed investeren is, voor de Arnhemmers goed wonen en werken is en waar samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid moet zorgen voor een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Ook streven we naar een stad waar werkgevers en werknemers zich gehoord en bediend voelen in hun vraag naar goed opgeleide arbeidskrachten en passende arbeid, zodat steeds meer Arnhemmers de kans krijgen om mee te doen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Vol energie zetten wij in op een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat om maximale werkgelegenheid in Arnhem en de regio te creëren, waarbij iedereen zijn talenten benut

We willen Arnhem op de kaart zetten als aantrekkelijke stad voor inwoners, studenten en bezoekers, waar bedrijven zich uitgenodigd voelen, kansen zien en investeren, waar partners samen meerwaarde creëren, passend bij de ambities van Arnhem. We zetten in op verschillende soorten werkgelegenheid en op bedrijven met een duurzaam en innovatief karakter. Mooie werklocaties en clusters nodigen nieuwe bedrijven uit om zich in Arnhem te vestigen, met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg. Arnhem als Energy Hotspot versterken zien wij als een belangrijke kans en uitdaging. Met de Bruisende Binnenstad, het vele groen in de stad, de verbinding met de Veluwe en de regio, de historie (Herdenkingstoerisme), het kunst- en culturele aanbod en de vele evenementen hebben we een aantrekkelijk toeristisch en recreatief aanbod. We zetten in op de versterking van de samenwerking van bedrijven en kennisinstellingen rondom Human Capital, zodat we samen met het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen kunnen anticiperen op wat de maatschappij 'straks' nodig heeft. Met citymarketing profileren we ons aan de hand van de Arnhemse kernwaarden, ons DNA en onze identiteit.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	

Samen met ondernemersverenigingen en -stichtingen werken we in de stad aan een toekomstbestendig vestigingsklimaat. Samen wordt gewerkt aan verschillende thema's die belangrijk zijn voor kwalitatief goede werklocaties, zoals schoon, heel en veilig, duurzaamheid en klimaat (vergroenen). Door de coronacrisis zijn prioriteiten bij ondernemers bijgesteld en richten ze zich nu voornamelijk op hun eigen bedrijf, de werklocatie in bredere zin staat verhoudingsgewijs minder in de aandacht. Verwachting is wel dat dit, vanuit de huidige organisatiestructuur, wel weer wordt opgepakt in 2021 zodra daar weer ruimte voor is.
Specifiek voor de binnenstad zijn eind 2020, samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad, twee aanvragen door de provincie gehonoreerd om de binnenstad in het algemeen en het binnenstadsmanagement in het bijzonder te versterken vanwege de coronacrisis. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een plan en de tweede op de uitvoering ervan (de provincie heeft twee regelingen opengesteld). Dit projectplan hebben we Herstelplan Binnenstad Arnhem genoemd. Met de subsidies kan dat projectplan in de periode januari-maart in samenspraak met de binnenstad verder worden uitgewerkt in een herstelplan. Uitvoering ervan vindt plaats in de overige maanden van 2021.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

De coronacrisis heeft grote gevolgen gehad voor de aantrekkelijkheid van Arnhem. Die gevolgen worden hieronder bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' toegelicht.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Er wordt door middel van verschillende projecten en samenwerkingsverbanden met onderwijs en bedrijfsleven gewerkt aan optimaler human capital voor werkgevers. Dit gebeurt zowel op het niveau van de stad als de regio. De Visie Kenniscampus HAN (Hogeschool Van Hall -Larenstein) is daar een voorbeeld van. Fase 1 hiervan (visie op onderwijs en onderzoek) is afgerond en er is gestart met de volgende fase (ruimtelijke visie). Daarnaast is de deelname aan het Techniekpact gecontinueerd, waarin met partners uit overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven de campagne TechGelderland ingezet wordt op het binden van jongeren aan de techniek. De verkenning naar een regionale Skills Hub is vanuit het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) economie gestart in 2020 en wordt in 2021 afgerond.
Door de coronacrisis is deze opgave nog urgenter geworden en is intensiever samengewerkt met provincie en de regio om deze opgave gezamenlijk op te pakken. Dit wordt gecontinueerd en geïntensiveerd in 2021 (zie ook hieronder bij 'Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren').

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Wij zijn betrokken bij de verdere ontwikkeling van de drie hotspots op het gebied van energie. Daarbij ondersteunt de gemeente meerjarige projecten op het gebied van energie. Een aantal van deze is dit jaar afgerond. Ook hebben we Arnhem weer beter op de kaart gezet als energiestad door een (inter)nationaal congres en evenement.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Toekomstbestendiger vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen	
Betere dienstverlening aan ondernemers	

Begin 2020 is de pilot Van Bedrijven Weten (VBW) gestart. Bij het werken aan een betere dienstverlening voor ondernemers gaat het om het verbeteren van informatievoorziening voor nieuwe en bestaande bedrijven, om integrale dienstverlening zowel online als offline, om het bijeen brengen van ondernemers (netwerk) en het gericht acquireren en voeren van accountmanagement. Met deze pilot is ingespeeld op de behoeften die door ondernemers zijn uitgesproken in meerdere onderzoeken naar ondernemersdienstverlening, zoals de één-loket-gedachte (één aanspreekpunt voor ondernemersvragen) en een goede afstemming tussen de backoffice en de frontoffice binnen de gemeente.
In 2020 zijn diverse acties ondernomen die hebben gezorgd voor een verdere optimalisering van de ondernemersdienstverlening binnen de gemeente Arnhem. De Ondernemersdesk is ontwikkeld, hier kan iedere ondernemer zijn vraag digitaal naartoe sturen en deze wordt spoedig integraal beantwoord (in 2020 meer dan 800, inclusief vragen over Tozo) Naast de digitale bereikbaarheid is persoonlijk contact met ondernemers van groot belang. Dit gebeurt door de accountmanagers van Vitale Economie, door afdeling Vergunningen, KCC en de Omgevingsdienst. Daarnaast vindt een nauwere samenwerking plaats met het programma Doorbraak naar Werk op actuele onderwerpen die van belang zijn voor ondernemers, zoals van werk naar werk, recht op om- of bijscholing en sociaal ondernemerschap.
Er zijn uiteindelijk extra veel inspanningen vanuit VBW verricht om ondernemers zo goed en snel mogelijk te ondersteunen bij hun vraagstukken betreffende de coronacrisis. Ontwikkeld zijn de servicedesk Tozo, het 1,5-meterloket en loket Geldzaken & Ondernemers. De coronacrisis heeft in 2020 een stevige stempel gedrukt op de uitvoering van de pilot VBW. Eind 2020 is gestart met de evaluatie van de pilot.

Accountmanagement en ondernemersbijeenkomsten zijn in 2020 sterk gericht geweest op afstemming en ondersteuning in de coronacrisis. Dit heeft plaats gevonden door individueel contact met bedrijven en door structureel overleg met brancheverenigingen. Als voorbeeld kan de extra inzet in de binnenstad benoemd worden. Veel van de bedrijvigheid die het hardst geraakt is door de crisis is hier gevestigd (horeca en retail). Daarom is er stelselmatig overleg gevoerd met de diverse brancheverenigingen, maar ook met individuele ondernemers. Een ander voorbeeld zijn de (kleine) groepsbijeenkomsten over de gevolgen van de coronacrisis met werkgevers en zelfstandig ondernemers.

Tot slot, zal de MKB-deal, die met het Rijk gesloten is in 2020, het komende jaar mkb-ondernemers gaan ondersteunen bij digitaliseringsvraagstukken. Met deze ondersteuning kunnen zij bijvoorbeeld de digitale bereikbaarheid voor klanten vergroten of de interne bedrijfsprocessen optimaliseren.

Voldoende aanbod en kwaliteit van werklocaties

Vanuit de regio wordt goed samengewerkt om vraag en aanbod in werklocaties in evenwicht te krijgen. In 2020 is het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) herzien om deze afspraken goed voort te zetten. In 2021 gaat het RPW ter besluitvorming naar de colleges en raden.
Tevens is in 2020 gestart met het herijken van het kantorenbeleid. Met het nieuwe kantorenbeleid kunnen we beter inspelen op de behoefte en vraag naar kantoorlocaties. Lokaal wordt door StAB verder geïnvesteerd in het schoon, heel en veilig maken en houden van de 6 open bedrijventerreinen. StAB heeft daarbij ingezet op een Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en hiervoor een certificaat behaald.

In 2020 is ook een start gemaakt met het implementatieplan Nieuwe Haven. Dit is een uitwerking naar aanleiding van het vaststellen van de Visie op de Nieuwe Haven. Deze visie is in feite een koersdocument waarmee de raad heeft aangegeven dat de Nieuwe Haven weer een optimale bedrijfshaven moet worden waarin onderwijs, bedrijfsleven en overheid samenwerken. Daarnaast moet de focus in de haven liggen op duurzaamheid, circulaire economie en groei van werkgelegenheid. Tot slot is voor IJsseloord 2 gewerkt aan de realisatie van een nieuwe bestemmingsplan.

Een betere bereikbaarheid van de stad

Om passende oplossingen op te starten voor ander vervoer of modal shift, zal een onderzoek gedaan worden naar de herkomst van medewerkers die werken op de Arnhemse werklocaties. Door verschuiven van accenten in werkzaamheden op economisch gebied door corona, is hierin vertraging opgelopen. Beoogd wordt het onderzoek in 2021 uit te voeren (resultaten in het derde kwartaal 2021).

Aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Onderzoek naar voldoende en type woningen voor (potentiële) werkgevers en werknemers is in 2020 niet opgestart vanwege de focus op werkzaamheden in de ondersteuning van ondernemers in de coronacrisis. Beoogd wordt in het eerste kwartaal van 2021 dit onderzoek te starten.

Aantrekkelijker stad in en voor de regio

Bruisende Binnenstad

De coronacrisis heeft enorme impact op de binnenstad en zijn ondernemers. Van de ene op de andere dag sloot de horeca, waarmee een belangrijk bezoekmotief verdween waar ook andere sectoren veel last van hadden. De ondernemers toonden creativiteit om toch de klanten te bedienen, maar nagenoeg iedereen heeft te maken met teruglopende omzetten. In het laatste kwartaal sloot ook het grootste gedeelte van de detailhandel de deuren en is het stil in de binnenstad. Geconcludeerd wordt dat de steunmaatregelen op landelijk en lokaal niveau helpen, maar dat een deel van de bedrijven de bedrijfsvoering toch zullen staken. Door de crisis ligt verschraling van de binnenstad op de loer. Denk aan leegstand, verdwijnen van winkels, faillissementen van horecagelegenheden, dalend aanbod van evenementen, verminderd organiserend vermogen, toenemende kans op ondermijning en aantasting van de leefbaarheid. Acties voor herstel op de korte en langere termijn zijn van belang.

In het afgelopen jaar is eerst ingezet op de directe gevolgen van de crisis en zijn ondernemers ondersteund en op allerlei wijze gefaciliteerd in wat nog wel kon. Er zijn bezorgdiensten opgezet, de digitale binnenstad is ondersteund, er zijn ruimere terrassen toegestaan en er is een wekelijkse overlegstructuur met alle betrokkenen opgezet. Ook stonden we in nauw contact met de verschillende brancheorganisaties, zoals KHN, CCA en InRetail en hebben wij hen ondersteund in hun lobby richting Den Haag. Ook is er aandacht geweest voor de omliggende schil van de binnenstad en is er een actieplan Schoon, heel en veilig opgezet voor de Steenstraat.

Tegelijk met de inzet op de korte termijn, zijn er ook voorbereidingen gestart voor het herstel op de langere termijn. Dit vraag veel energie van betrokken partijen en daarbij is samenwerking en een gedegen organisatiegraad en -vermogen onontbeerlijk. Samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en enkele stakeholders uit de binnenstad zijn twee aanvragen bij de provincie ingediend (en inmiddels gehonoreerd) om de binnenstad en het binnenstadsmanagement tijdelijk te versterken. De eerste aanvraag ziet toe op het maken van een herstelplan. De tweede ziet toe op uitvoering in de overige maanden van 2021 en richt zich op transformatie van de openbare ruimte, van functies en van vastgoed, op duurzame gastvrijheid, op het versterken van ondernemerschap en organisatiekracht en op monitoring.

Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers

Door de coronacrisis hebben de oorspronkelijke plannen een andere invulling gekregen. Er is ingezet op activiteiten om de Arnhemmer en de bezoekers op een positieve manier een hart onder de riem te steken. Zo zijn er door Arnhemmers liefdesbrieven aan Arnhem geschreven, is in samenwerking met Loesje de stad behangen met posters en is er een actieve bijdrage geleverd aan Zomer in Arnhem.
Daarmee heeft Citymarketing Arnhem zich in 2020 steviger gepositioneerd en zich ook als organisatie verder ontwikkeld. Wat daaraan ook een belangrijke bijdrage heeft geleverd is de (door)ontwikkeling van het beeldmerk en de lancering van de website www.ditisarnhem.nl. De website is ingericht voor bedrijven, studenten, bewoners en bezoekers. Hij vertelt de verhalen over Arnhem voor de verschillende doelgroepen, in perspectief van de Arnhemse kernwaarden groen, creatief en vrij.

Zomer in Arnhem
In de zomer van 2020 is een prachtig cultureel en recreatief programma in en rond Arnhem voor het voetlicht gebracht. Achterliggend idee was dat veel Arnhemmers deze zomer thuis zouden blijven in stad en regio en dat daarnaast de campings, vakantieparken en hotels vol zouden zitten met bezoekers van buiten de stad. Dat bleek ook zo te zijn. Om bewoners en bezoekers van een passend en veilig programma aan activiteiten te voorzien, is regie gevoerd op tijd en plek van activiteiten. Dat mondde uit in een aantrekkelijk, veilig en gezond activiteitenprogramma vol cultuur en vermaak voor onze bevolking en bezoekers. De lokale economie en werkgelegenheid hebben hiermee een positieve impuls gekregen. Dit initiatief kon in zeer korte tijd ontwikkeld worden door een goede samenwerking tussen Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen, stichting Citymarketing, Platform Arnhem, de gemeente Arnhem en natuurlijk alle initiatiefnemers en organisatoren van activiteiten in de stad.

Stimuleren van herhaalbezoek, langer verblijf en meer besteding

De recreatieve sector heeft een bijzonder zwaar jaar achter de rug. De pandemie heeft er voor gezorgd dat horeca en verblijfsrecreatieve bedrijven een deel van het jaar de deuren gesloten moesten houden. Er is een onoverbrugbaar verlies aan inkomsten. Ook is het overgrote deel van de grote evenementen afgelast of uitgesteld (waaronder Sonsbeek2020, Koningsdag, FDFA, Innovate).
Samen met het Rijk en de provincie is gezocht naar manieren waarop de ondernemers ondersteund konden worden. Naast de loonsteun en financiële compensatie is de voucherregeling hier een voorbeeld van. Daarnaast is besloten de uitvoeringstermijn van Gelderland Herdenkt Airborne en Veluwe Remembers met een jaar te verlengen. Niettemin krijgt de sector harde klappen.

Vanwege de pandemie bleven Nederlanders in de vakantie dichter bij huis. Dit hebben we ook in Arnhem en omgeving gezien. Tijdens de openstelling van bedrijven in de zomer raakten vakantieparken en campings in de omgeving voller. Bezoekers wisten Arnhem weer te vinden en Arnhemmers zochten vertier in de stad en haar groene kernen. Om die reden is samen met de partners Stichting Citymarketing Arnhem, Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) en ondernemers in de stad het programma 'Zomer in Arnhem' opgezet. Met dit programma boden we bezoekers en bewoners van Arnhem een aantrekkelijk, interessant maar bovenal veilig en gespreid aanbod.

Ook op andere fronten is er gewerkt aan het ondersteunen van de sector. We haalden investeringen naar voren en zetten in op een duurzame versterking van de recreatieve sector. Er is vervroegd begonnen aan het ontwikkelen van het belevingsgebied Veluwezoom, scheepvaartrechten voor cruiseschepen zijn gehalveerd, het ontwerp voor het wandelnetwerk is afgerond en ingediend voor uitvoering, en de toeristische uitvoeringsagenda voor de regio Arnhem - Nijmegen heeft vorm gekregen. Deze activiteiten hebben geleid tot kwaliteitsverbetering van het recreatieve product en leverden een financiële impuls. Dit was niet alleen aantrekkelijker voor bezoekers maar verbeterde ook de leefkwaliteit van onze bewoners.

Bridge to Liberation
De herdenkingsavond van 18 september werd in zijn geheel uitgezonden door Omroep Gelderland op tv en via livestream. In plaats van 25.000 mensen aan de voet van de John Frostbrug waren er nu 550 gasten als publiek op één van de gastenontvangst locaties. Ruim 513.000 mensen zagen op tv of via livestream Bridge to Liberation en hebben op die manier kunnen stilstaan bij de impact van de oorlog naar aanleiding van de Slag om Arnhem.

Hoogwaardig voorzieningenniveau

De coronamaatregelen zijn ingevoerd rond de start van het evenementenseizoen en daardoor hebben er in 2020 niet zo veel evenementen in Arnhem plaatsgevonden als gepland. Wel zijn evenementen voorbereid of in kleinere vorm doorgegaan. Niet alleen de creatieve industrie was actief met nieuwe virtuele evenementen en het zoeken naar verbindingen met andere partijen. Ook andere partijen waren creatief in planvorming en uitvoering. Zo waren er vooral evenementen waarbij afstand gehouden kon worden. Voorbeelden daarvan zijn Strand Zuid, Popup Park, Hoogte 80, Groenmarkt, een aardbeien drive-in en kermis bij het GelreDome, een aangepast NK BMX en een Bridge to Bridge run waar iedereen op het moment van eigen keuze de route af kon leggen. Ook de voorbereiding van het WK BMX in 2021, het WK Volleybal 2022 en de planvorming voor de toekomst zijn doorgegaan. In de zomermaanden was er een uitgebreid Zomer in Arnhem-programma voor toeristen en eigen inwoners. Door het kwijtschelden van de legeskosten en het coulant omgaan met subsidies hebben organisatoren van evenementen enigszins uit de kosten kunnen komen.

Creatieve Industrie

De coronacrisis maakte zichtbaar dat de creatieve sector een kwetsbare groep is, die niet met enorme reserves de coronacrisis in is gegaan. Door corona kwamen er veel minder bezoekers fysiek in winkels en workshops en evenementen zijn vrijwel allemaal gecanceld. Dit zorgde voor minder inkomsten bij ondernemers. De ondernemers zijn actief geïnformeerd over de mogelijkheden van steun vanuit het Rijk (zoals TOZO, TOGS, TVL, uitstel gemeentelijke belasting en omscholing). We ondersteunden de ondernemers, verbonden personen en netwerken en dachten mee.
Tegelijk zagen we dat deze crisis leidde tot creatief denken en samenwerkingen tussen ondernemers en ondernemersorganisaties die anders misschien niet tot stand waren gekomen. Het onconventionele denkvermogen van de creatieve sector is goed inzetbaar in tijden van crisis, waardoor in moeilijke situaties verbindingen worden gemaakt. Dat zagen we bijvoorbeeld terug in de aantrekkingskracht van de 'schil' rondom de binnenstad in het Modekwartier, Spijkerkwartier en Coehoorn Centraal.

In coronatijd voelt de creatieve sector sterke onderlinge verbondenheid (samen sterk), waardoor 'Verenigd Creatief' tot stand is gekomen. Er is een groot belang bij een sterke organisatiegraad binnen de creatieve sector, waar stevig op is ingezet door te verbinden, te faciliteren en aan te jagen. Zo stimuleerde Schakel 025 jonge (startende) creatieven om met een kleine subsidie ambitieuze ideeën uit te werken tot werkelijke plannen. De woningbouwcorporaties (Volkshuisvesting, Vivare, Portaal) hebben de betrokkenheid bij de huisvesting van bestaande creatieve ondernemers tijdens de crisis vergroot. Er zijn afspraken gemaakt over huurverlaging en over de inzet van creatieve ondernemers voor bewoners in een wijk, waarmee deze ondernemers hun maatschappelijke meerwaarde konden tonen. In het kader van onze huisvestingsopgave voor de creatieve en culturele sector werken gemeente (economie en cultuur), woningbouwcorporaties en SLAK constructief samen.

Optimaler human capital aanwezig voor werkgevers

Regionale Human Capital Aanpak op kansrijke sectoren

De samenwerking om te komen tot een regionale Human Capital Aanpak is één van de drie speerpunten van het Portefeuillehoudersoverleg (PFO) Economie van de regio Arnhem - Nijmegen. Er is een opdracht uitgezet om de aanzet voor een regionale Skills Hub te maken en het voorstel voor een MKB-deal met thema digitalisering is eind 2020 gehonoreerd. Met de provincie en The Economic Board vindt, mede vanuit de urgentie van de coronacrisis, afstemming plaats over de human capital opgave en investeringen daarop.
In de opgave Productieve regio van de Groene Metropoolregio is human capital als speerpunt opgenomen en gaat er gewerkt worden aan een regionale human capital agenda.

Aantrekken en binden van studenten

Op basis van de mondeling overeengekomen samenwerkingsovereenkomst eind 2019 hebben de vier Arnhemse kennisinstellingen en de gemeente uitvoering gegeven aan Arnhem Studiestad in 2020. Gezamenlijk hebben we onder andere via een nieuwe introductievideo en sterkere verbinding met City Deal Kennis Maken gewerkt aan het aantrekken en binden van (nieuwe) studenten. Arnhem Studiestad blijft het platform waar studentgerelateerde zaken in de stad belegd zijn.

Het bieden van faciliteiten en een gebundelde kennisinfrastructuur voor het adequaat opleiden van studenten en professionals in de energiesector

Het onderzoek met betrekking tot de businesscase voor het opzetten van een regionale (bedrijfs)opleiding IT & energie is afgerond. Voor het vervolg is door de initiatiefnemers een subsidieverzoek aan de provincie gedaan. Daarnaast is door SEECE gestart met de learning community wijkgerichte energietransitie in Elderveld. Ook wordt er door middel van het opzetten van het Innovatielab en programma Connectr verder gewerkt aan hybride leeromgevingen voor studenten en professionals in de energiesector. De eerste fase (visie op onderwijs en onderzoek) van de visie Kenniscampus HAN/ HVHL, waar een verkenning naar een sterke onderwijsketen energie deel van uitmaakt, is afgerond.

Arnhem beter op de kaart als energiestad

Het creëren van inspirerende en innovatieve energiegerelateerde kennis- en werklocaties

In 2020 zijn de gesprekken met Arnhems Buiten om te komen tot een ontwikkelingsperspectief voor het gebied weer opgepakt. Ook wordt er gewerkt aan de visie kenniscampus HAN/ Van Hall Larenstein. Het eerste deel is wat een onderwijs- en onderzoeksvisie betreft, afgerond. Dit gaat in het tweede deel van de visie vertaald worden in een ruimtelijke en bereikbaarheidsvisie. Ook IPKW is bezig met het opstellen van een visie voor haar werklocatie. In alle visies is aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit en bereikbaarheid van de locatie. Op het IPKW wordt ook gewerkt aan de realisatie van het Innovatielab Connectr, wat een inspirerende werk- en leeromgeving moet gaan opleveren voor werkgevers, werknemers en studenten.

Innovatie stimuleren

De gemeente cofinanciert verschillende meerjarige projecten. Dit jaar zijn bijvoorbeeld de haalbaarheidsstudie Eusebius Waterstof en Power2Power positief afgerond. De laatste heeft een vervolgsubsidie bij de provincie aangevraagd. Een project dat dit jaar is gestart is Enowatts (ENergieOpslag in WATerstof: Toepassingen en Scenario's). De HAN onderzoekt in een tweejarig project in samenwerking met bedrijven de opslag van windenergie met behulp van waterstof.

Bouwen aan een groeiend energie ecosysteem

Er zijn in samenwerking met The Economic Board twee rondetafelgesprekken georganiseerd met het bedrijfsleven waaruit minimaal één gezamenlijk project is gekomen tussen bedrijven. Daarnaast is bekend geworden dat een Arnhems bedrijf in zonnefolie investeert in Indonesië waarbij ook een grotere fabriek in Arnhem komt. Bij de ontvangst van de Indonesische delegatie heeft de gemeente geparticipeerd en daarmee gefaciliteerd in een groei van het ecosysteem.

Betere (inter)nationale positionering van Arnhem als energiestad

In januari was Arnhem gastheer van het Combined Energy congres tussen Nederland en Nord Rhein Westfalen waarbij ook minister Wiebes aanwezig was. De opvolging met een workshop voor Tweede Kamerleden over waterstof is door de coronacrisis niet doorgegaan. In plaats daarvan vindt in januari 2021 een digitaal werkbezoek van kandidaat Kamerleden plaats op IPKW in het kader van NL Slim benutten met een vraaggesprek over Connectr. Het Energie-evenement 'Future of us' is door corona dit jaar in september in digitale vorm gehouden in plaats van in fysieke vorm in mei. In het najaar zijn we ook gestart in samenwerking met Citymarketing, onderwijs en bedrijfsleven met het opstellen van een propositie over de positionering van Arnhem als energiestad.

Naast bovengenoemde inspanningen, is in 2020 met onze partners in de stad gewerkt aan een actiegerichte economische agenda. De twee hoofdopgaven en drie groeibepalende randvoorwaarden geven voor de komende jaren de focus op inhoud en de inzet van middelen. Zo wordt gericht gewerkt aan de economische en maatschappelijke opgaven en het verzachten van de economische impact van corona. Jaarlijks wordt er een uitvoeringsagenda opgesteld die bijdraagt aan de hiervoor beschreven doelen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
We maken een lobbyagenda in relatie tot onze herstelagenda en de herstelagenda's van andere overheden	

In 2020 is er gewerkt aan het opstellen van een brede Arnhemse lobbyagenda. Er is, in samenwerking met twee externe adviseurs, een traject gestart om de inhoud van de Arnhemse lobbyagenda en de organisatie van public affairs in de gemeentelijke organisatie beter te beleggen. En het huidige public affairs netwerk te versterken. Deze agenda is onder andere gebaseerd op de Arnhemse Herstelagenda en het coalitieakkoord uit 2018 en loopt op koers. De lobbythema's die in deze agenda staan worden met de ambtelijke teams nader uitgewerkt. Ook wordt verder uitgewerkt hoe public affairs steviger belegd kan worden in de organisatie.
Op basis van de lobbythema's en de concrete projecten (waar bijvoorbeeld financiële middelen voor de uitvoering nodig zijn) die aan deze agenda hangen is er een lobby gevoerd naar de Provincie Gelderland en naar het Rijk. Er is aanspraak gemaakt op specifieke subsidies die vanuit de provincie Gelderland beschikbaar waren gesteld om de gevolgen van de coronacrisis op te vangen (denk aan laptops voor kinderen uit gezinnen met een minimaal inkomen, openbare ruimte klaarmaken voor de 1,5 meter maatregelen en extra activiteiten afvalinzameling). Ondanks de compensatie van het Rijk en de provincie komt de gemeente Arnhem middelen tekort om alle gevolgen van de coronacrisis op te vangen. In 2021 worden hier vervolgacties op ondernomen met het bestuur, de ambtelijke organisatie en partners uit de netwerken in de stad en regio om een gezamenlijke sterke lobby op te zetten om concrete resultaten te behalen om onder andere meer financiële middelen voor de gemeente Arnhem te verwerven.

Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen starten we een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem	

Samen met het bedrijfsleven (Rabobank Arnhem) en kennisinstellingen (HAN en ArtEZ) is een platform ter ondersteuning van starters in Arnhem opgericht.
De Innovatiefabriek is sinds juni 2020 actief van start gegaan met de pilot 'StartClub Arnhem' in opdracht van de gemeente. In 2020 is de 'aanjager' aangesteld, om bedrijfsleven, coaches en starters aan het platform te verbinden. In 2020 zijn er 90 actieve leden en ruim 180 nieuwsbrieflezers aan de StartClub gebonden. Er zijn verschillende workshops gegeven, coaches aangesloten en sponsoren vanuit het Arnhemse bedrijfsleven betrokken. De adviesgroep bestaat uit HAN, ArtEZ, Rabobank en gemeente Arnhem en is tweemaal bij elkaar gekomen in 2020. Samenwerking met StartUp Nijmegen is gezocht. Door de coronacrisis heeft de pilot wat opstartproblemen gehad, met name op het gebied van zichtbaarheid naar starters en het committeren van Arnhemse partners, evenals organiseren van fysieke huisvesting/ werkplekken.
Uit de voortgang en groei van de StartClub blijkt dat het belang van een 'community' voor startende ondernemers van meerwaarde is, zeker nu ontmoeten nog niet mogelijk is.

Investeren in een leefbare en groene stad	
Met een 'Zomer in Arnhem'-programma bieden we op het gebied van cultuur, vermaak en toerisme tijdens de zomermaanden Arnhem veilig en gezond ondersteuning	

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Stadsmarketing richt zich met campagnes en acties op juist de inwoners van de stad en regio

Zie voor de toelichting het onderdeel 'wat hebben we gedaan' de inspanning 'Arnhem positioneren voor bewoners en bezoekers'.

Voor de vergunning van tijdelijke uitbreiding van terrassen hoeven geen leges te worden betaald, de uitbreiding blijft mogelijk tot 1 oktober

Deze maatregel is uitgevoerd.

We gaan geen leges heffen voor evenementen die in de periode half maart tot 1 september niet hebben plaatsgevonden, en geen leges heffen op vergunningen voor evenementen die voor de periode tot 1 september worden aangevraagd

Deze maatregel is uitgevoerd.

Scheepvaartrechten voor cruiseschepen voor de periode van 1 april tot 1 oktober gaan we halveren

Deze maatregel is uitgevoerd.

Versterken en vernieuwen

In overleg met ondernemers, ondernemersverenigingen en kennisinstellingen onderzoeken we steeds mogelijkheden om juist in deze tijd innovatiekansen niet verloren te laten gaan

In samenwerking met de provincie Gelderland en Oost NL zetten we een voucherregeling op voor haalbaarheidsstudies voor innovaties in de energie ten behoeve van MKB-ondernemingen. Door dit samen met de provincie en OostNL te doen, hebben we het beschikbare bedrag vanuit de Herstelagenda vergroot met een provinciale bijdrage.

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Concrete visie op circulair Arnhem (19M125)

In vierde kwartaal van 2020 is de Visie ' Circulaire Economie Arnhem' en Op weg naar een circulair Arnhem - plan van aanpak 2020 -2023 opgeleverd.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Facility Point
GO Arnhem Nijmegen City Region
Recreatieschap Overbetuwe
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN - Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (het voormalige RBT KAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	9.501	5.676	5.849	6.424	-575
Baten	3.704	983	1.751	1.316	-434
Saldo lasten en baten	***-5.798***	***-4.693***	***-4.098***	***-5.107***	***-1.009***
Toevoegingen aan reserves	431	0	120	249	-129
Onttrekkingen aan reserves	441	115	265	401	136
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***10***	***115***	***145***	***153***	***8***
Gerealiseerd resultaat	**-5.787**	**-4.578**	**-3.953**	**-4.955**	**-1.001**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-485	N				
Economische Zaken / Acquisitie	-826	N	Uren beleid	N	I	AR
Toerisme en recreatie	341	V	Gelderland Herdenkt (zie ook baten)	N	I	AR
Baten	-341	N				
Toerisme en recreatie	-341	N	Gelderland Herdenkt (zie ook lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Gelderland Herdenkt

Het project Gelderland Herdenkt zou in eerste instantie in 2020 afgerond worden. Door corona is de looptijd van dit project verlengd tot mei 2021. Als gevolg hiervan is in 2020 € 341.000 minder subsidie ontvangen en verstrekt dan begroot. De verwachting is dat deze baten en lasten in 2021 alsnog volgen.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Ondernemersfonds Arnhem
- St. Made in Arnhem
- Toerisme veluwe arnhem nijmegen
- St. Airborne Museum
- St. Bridge to Liberation

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Waardering binnenstad	2018	7	Niet bekend	Gemiddelde waardering van bezoekers voor de binnenstad op een schaal van 0 tot 10	Binnenstads-monitor
Snelgroeiende bedrijven	2019	21,4	16,8	Snelgroeiende bedrijven (10% autonome groei aantal werknemers per jaar, over een periode van drie jaar)	CBS - Lokale economie
Oprichting bedrijven	2019	128,9	107	Oprichtingen per 1.000 vestigingen	CBS - Lokale economie
Aantal bezoekers binnenstad	2018	328	Niet bekend	Aantal bezoekers binnenstad x1.000	Binnenstads-monitor

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Demografische druk	2020	58	70	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).	CBS - Bevolkingsstatistiek
Banen	2019	974,8	792,1	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Vestigingen	2019	148	151,6	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Functiemenging	2019	58,6	53,2	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).	LISA

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenbeleid;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem.

Onderwijs

Onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en om werk te vinden. Onderwijs speelt een belangrijke rol bij het bieden van betere kansen voor alle inwoners. Kansengelijkheid neemt toe als kinderen al op jonge leeftijd optimale mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen en daarbij passende ondersteuning krijgen. Stevige samenwerking is nodig met partners uit het onderwijs, ondernemers en jeugd(hulp)organisaties. Een voorbeeld van samenwerking is de Maatschappelijk Educatieve Agenda; hierin zijn ambities opgenomen die door het brede onderwijsveld (onderwijs, voorschoolse voorzieningen, kinderopvang) en gemeente zijn onderschreven en worden uitgevoerd.

Samen met partners zorgen we ervoor dat peuters straks goed starten op school, door het onderwijs-achterstandenbeleid (onder andere voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht (alle peuters moeten naar de peuteropvang kunnen). Dat jongeren niet voortijdig school verlaten, een plek vinden op de arbeidsmarkt en de juiste (zorg)ondersteuning wordt geboden. Dat volwassenen zich blijven ontwikkelen (volwasseneducatie) en laaggeletterdheid afneemt. En het onderwijs wordt geboden in een goed en passend gebouw.

Hiermee zorgen we ervoor dat alle kinderen en jongeren in Arnhem de kans krijgen om op te groeien tot wendbare en weerbare burgers die mee kunnen doen in een steeds sneller veranderende wereld.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Passend onderwijs is op ieder niveau beschikbaar, te beginnen bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start en hebben daar hun leven lang profijt van. Preventieve maatregelen worden ontwikkeld en ingezet om schooluitval te voorkomen en jongeren een goede aansluiting te bieden op de arbeidsmarkt.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een goede startpositie op school	

Ondanks de coronacrisis, waarbij kinderopvang en peuteropvang gesloten zijn geweest, zijn de activiteiten in het kader van vroegsignalering en toeleiding naar de peuteropvang gerealiseerd. Dat geldt ook voor de activiteiten die worden gedaan in het kader van onderwijsachterstandenbeleid.

Kansen voor de toekomst

We hebben vanuit de aanpak voortijdig schoolverlaten diverse projecten gefinancierd die zich richten op het voorkomen van schooluitval.
We zien een positieve ontwikkeling in het aantal voortijdig schoolverlaters in Arnhem.
Voor laaggeletterdheid is een Arnhemse aanpak laaggeletterdheid 2021/2022 opgesteld en een programma volwasseneducatie 2020-2024 van de regio Midden Gelderland.

De coronacrisis heeft een grote impact op het onderwijs, met de scholen zijn we goed in gesprek om te kijken wat (structureel) extra nodig is.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een goede startpositie op school	
Doorontwikkeling passende kinderopvang, ontwikkelrecht en onderwijsachterstandenbeleid (OAB)	

Vanaf 2020 is het aantal uren peuteropvang uitgebreid van 12 naar 14 uur. Dit geldt zowel voor peuters vanuit het Ontwikkelrecht, als voor peuters met een VVE-indicatie (Voor- en vroegschoolse educatie).
Vanaf 2020 is het aantal scholen uitgebreid van 12 naar 25 OAB-scholen.

Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp

De werkwijze voor het regulier basisonderwijs en Lichtenbeek is geïmplementeerd binnen het onderwijs. Dit heeft ervoor gezorgd dat betrokken partijen (onderwijs, Sociale wijkteams, PassendWijs) tijdig met elkaar afspraken maken over de inzet van Jeugdhulp.
Daarnaast zijn voor het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs afspraken gemaakt over de inzet van wijkcoaches op school.

Goede toekomstbestendige (onderwijs)huisvesting

In vervolg op het Integraal HuisvestingsPlan voor het basisonderwijs is dit jaar het jaarprogramma onderwijs 2020 door de raad vastgesteld. Hierin staat vermeld welke projecten in uitvoering zijn en welke projecten in uitvoering worden genomen.

Kansen voor de toekomst

Ontwikkelen van integrale aanpak kwetsbare jongeren tot 27 jaar

De gesprekken die in 2020 zijn gevoerd binnen de verschillende beleidsterreinen hebben ervoor gezorgd dat de integraliteit op uitvoeringsniveau is verbeterd. Door de coronacrisis en de enorme druk op het onderwijs en andere maatschappelijke organisaties, zijn we nog niet tot concrete samenwerkingsafspraken gekomen. Er ligt nog geen vastgestelde aanpak. Dit wordt opgepakt in 2021.

Stimuleren onderwijsvernieuwing (onder andere voor jongeren waarvoor systeem niet passend is)

Met ons nieuwe plan van aanpak voortijdig schoolverlaten 2021-2024, dat we in 2020 ontwikkeld hebben in samenwerking met onder andere het onderwijs, geven we het onderwijs een centralere plek. Met deze vernieuwende aanpak verstevigen we de verbinding tussen onderwijs, thuis en omgeving. Dit gebeurt bijvoorbeeld door jongerenwerkers en rolmodellen de school in te halen. De in 2020 vormgegeven VSV-subsidieregeling geeft ons de mogelijkheid om meer te sturen op dit thema.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
Samen met het onderwijs zijn we de Arnhemse Aanpak Onderwijs gestart, om ontwikkeling van kinderen tijdens en na schooltijd een extra boost te geven	

Vanuit de Arnhemse Aanpak Onderwijs is in 2020 onder andere de Invalpool Noodopvang ingericht en is er extra formatie in de klas/ op de groepen ingezet om kinderen extra begeleiding en ondersteuning te kunnen bieden. Op deze wijze trachten we de effecten van het wegvallen van onderwijs door de eerste lockdown op te kunnen vangen.

Gezamenlijk (vanuit Rijksmiddelen, onderwijsmiddelen van de gemeente en investering vanuit onderwijs zelf) investeren we extra in de ontwikkeling van kinderen, onder andere via de Zomerscholen

Ook dit is onderdeel van de Arnhemse Aanpak Onderwijs. Scholen, kinderopvang en onderwijs investeren samen vanuit deze aanpak op het inlopen van achterstanden door de lockdown. In de zomer 2020 zijn hiervoor onder andere extra zomerscholen ingericht.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	19.075	17.958	18.289	19.216	-927
Baten	3.051	3.045	2.635	2.971	335
Saldo lasten en baten	***-16.024***	***-14.912***	***-15.654***	***-16.245***	***-592***
Toevoegingen aan reserves	9.602	7.753	7.986	8.187	-201
Onttrekkingen aan reserves	8.740	6.299	6.611	6.473	-138
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-862***	***-1.454***	***-1.375***	***-1.714***	***-339***
Gerealiseerd resultaat	**-16.886**	**-16.367**	**-17.028**	**-17.959**	**-931**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.059	N				
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-600	N	Verschuiving begroting onderwijsbeleid	N	I	AR
Onderwijs (incl. biblioth, volksuni)	-459	N	Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)	N	I	AR
Baten	0					
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Verschuiving begroting onderwijsbeleid

Door een verschuiving in de begroting is er een nadelig resultaat op het stedelijk programma ontstaan en een voordelig resultaat op de wijkprogramma's. Op totaalniveau is de afwijking nihil. In het eerste verzamelbesluit van 2021 wordt dit gecorrigeerd zodat deze afwijking niet opnieuw zal ontstaan.

Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB)

De OAB begroting 2020 was ingericht op een uitbreiding van de VVE uren van 12 naar 16 uur per kind per week. Uiteindelijk is er een uitbreiding naar 14 uur gerealiseerd. Bovendien is het bereik van de doelgroep (onder andere door de lockdown en angst corona) flink teruggevallen. Dit heeft geleid tot een onderbesteding van €500.000, waarvan een voordeel van €963.000 zichtbaar is op de wijken en een nadeel van €459.000 op de stad.

Subsidies

Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

- St. Natuurcentrum Arnhem
- St. Peutercentra Arnhem
- Rijn Ijssel Roc
- IVIO-Opleidingen
- AM - supportteam

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht	2020	92%		Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE- indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie is gemiddeld 550.	

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2020	2,5	1,7	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (%). De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO
Absoluut verzuim	2019	1,8	2,4	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado
Relatief verzuim	2019	32	26	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".	DUO/Ingrado

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024;
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2020;
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs.

Actuele beleidskaders

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen. Het is een stad van makers die zich kenmerkt door een innovatief klimaat. Daarin wordt blijvend geïnvesteerd. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid versterken, zowel landelijk als regionaal. Daarbij moet cultuur verbindend en inclusief zijn en alle lagen van de Arnhemse samenleving verbinden en verrijken.
Regionaal wordt samengewerkt in 025-verband. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed speelt hierbij een grote rol.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Cultuur prikkelt de verbeelding en zet aan tot denken. Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter en zijn aantrekkelijker om te wonen, werken en verblijven. We blijven de ontwikkeling en vernieuwing van ons culturele aanbod en de vele makers in de stad stimuleren, proberen meer mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur en ervoor te zorgen dat meer mensen gaan participeren. Dat staat centraal in de cultuurnota Stroom en de tussentijdse evaluatie Arnhem Stroomt Door. We hebben aandacht voor cultuur(voorzieningen) in de wijk en voor de regionale samenwerking in het kader van ons gezamenlijk cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, samen met Nijmegen, provincie Gelderland en beide cultuurnetwerken CNA en CNN. De cultuurprofielen van 15 regio's dienen als één van de onderdelen voor een nieuw landelijk cultuurbeleid vanaf 2021. Op 11 juni 2019 heeft de minister haar uitgangspunten voor 2021 - 2024 gepresenteerd. Hierin wordt onder andere ingezet op vernieuwing en verbreding van de landelijke culturele basisinfrastructuur door ruimte voor andere disciplines, zoals mode, beeldende kunst en urban arts, verbetering van de beloning voor makers (fair practice code) en cultuureducatie en -participatie. De doelstellingen uit ons cultuurbeleid zijn nog steeds relevant. Om goed aan te sluiten bij de landelijke uitgangspunten en de samenwerking in 025 bereiden we wel een korte actualisatie van Stroom voor.

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.

Het Arnhem van nu is het resultaat van een lange ontwikkelingsgeschiedenis. Deze geschiedenis is dagelijks en vrijwel overal te ervaren en bepaalt voor een belangrijk deel het aanzien van de stad. Het aanwezige erfgoed is in meerdere opzichten betekenisvol en waardevol. In cultuurhistorisch opzicht weerspiegelt het erfgoed de geschiedenis van de stad. Dit erfgoed is niet reproduceerbaar en van onvervangbare waarde. Erfgoed vertegenwoordigt daarnaast identiteitswaarde. Het karakter van een buurt of stad maakt dat mensen zich er thuis of mee verbonden voelen. Vaak gaat dat om plekken en/of gebouwen, maar ook de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed is ook van belang voor de stadseconomie. Het historische karakter van de binnenstad is een belangrijke basis voor het aantrekkelijke winkel- en verblijfsklimaat. Bezoek aan de binnenstad leidt tot bestedingen. Monumentale parken worden intensief gebruikt en trekken mensen en bedrijven aan die zich graag in de buurt van zo'n park willen vestigen. Erfgoed draagt kortom bij aan een aantrekkelijk klimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers van de stad.
Het is de ambitie om goede erfgoedzorg, behalve door bescherming van cultuurhistorisch waardevolle objecten, vooral ook vorm te geven door kennisoverdracht, enthousiasmering en behoud door ontwikkeling. Dit om de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol te geven in stedelijke ontwikkeling.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	

In het afgelopen jaar is de toegankelijkheid en bereikbaarheid van cultuur en ook cultuurdeelname enerzijds door corona tijdelijk tot stilstand gekomen, anderzijds zijn er allerlei creatieve vormen bedacht om (digitaal en op andere manieren) kunst en cultuur te blijven beleven. De verwachting is dat deze nieuwe vormen van publieksbereik uiteindelijk gaan bijdragen aan een verdere verbreding van cultuurbereik en participatie.

Versterking van de culturele infrastructuur

Het college heeft in maart 2020 ingestemd met de actualisatie van de cultuurnota STROOM: STROOMversnelling, en de raad geïnformeerd. In 2020 en 2021 worden er negen actiepunten uitgevoerd. Deze spitsen zich toe op: versterking van het makersklimaat (meer budget, voldoende speelplekken, ateliers en repetitie- en oefenruimten, een gezonde arbeidsmarkt), kunst in de openbare ruimte, de verbinding van cultuur en welzijn, cultuur in de wijken, de culturele samenwerking tussen Arnhem en Nijmegen (025) en de codes Fair Practice, Diversiteit & Inclusie en Governance. Door de coronacrisis en de hieruit voortvloeiende financiële gevolgen zal de uitvoering vertraging oplopen. De focus in 2020 is het behoud van de culturele infrastructuur geweest, wat gelukt is, en daar waar mogelijk het versterken van de sector.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

De samenwerking in de cultuurregio 025 is begin dit jaar verder versterkt. Sinds 1 mei is een 025-makelaar actief voor de periode van twee jaar die werkt aan vijf hoofdlijnen. Verbreding naar de regiogemeenten en regio-instellingen is daar één van. Dat betekent een doorontwikkeling van 025 die zijn weerslag vindt in een door de regio gedragen visie en ambitie. Dit past prima in het regionaal versterkingsproces van de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen waarin de cultuurregio 025 een stevige positie heeft gekregen binnen de maatschappelijke opgave 'Ontspannen Regio'. Een (eerste aanzet tot een) regionale agenda voor 2021-2026 wordt in het tweede kwartaal 2021 uitgewerkt.
In relatie tot corona is in het najaar 2020 door de provincie Gelderland een herstelproces gestart, gericht op wendbaarheid en weerbaarheid van de sector via transformatie en innovatie. Dat moet in elke regio leiden tot een concreet actieprogramma in februari/maart 2021 met ondersteuningsvraag aan de provincie. Dit is een tijdelijke interventie die versnelling brengt in de regionale samenwerking. Gezamenlijk vertrekpunt van al deze trajecten is een duurzame en weerbare regionale infrastructuur en een passend aanbod voor het publiek van de toekomst.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Zichtbaarheid van erfgoed, naar burger en Arnhemse politiek, is ondanks het op koers zijn een punt van aandacht. In de toelichtingen bij de inspanningen hieronder wordt dit nader toegelicht.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Verbreding van cultuurbereik en participatie	
Cultuur is van en voor iedereen	

De uitvoering van het Convenant Cultuureducatie Primair Onderwijs en het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) is vanwege corona voor een periode stil komen te liggen. Sluiting van culturele en onderwijsinstellingen was hier de oorzaak van. Rozet heeft samen met scholen en culturele instellingen stappen ondernomen om zo veel mogelijk, en dan met name online, invulling te blijven geven aan beide programma's. Daarnaast zal geprobeerd worden in 2021 zoveel mogelijk in te halen. Voor de periode 2021 - 2024 is een nieuwe aanvraag ingediend bij het Fonds voor Cultuurparticipatie voor het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. De gemeente Arnhem zal in het programma blijven participeren. De financiële dekking van het aandeel van de gemeente is structureel begroot binnen de cultuurbegroting in de subsidie voor Rozet. Onderdeel hiervan is ook Meer Muziek in de Klas, een programma waarin de gemeente met het onderwijs en de culturele sector samenwerkt om het muziekonderwijs een structurele plek te geven in het primair onderwijs.
De slotmanifestatie van het programma Age Friendly Cultural Cities Arnhem, een programma om de actieve cultuurparticipatie door ouderen te verduurzamen, kon vanwege corona niet live plaatsvinden. De resultaten van het tweejarige programma zijn daarom in een film, waarbij deelnemende cultuurinstellingen en welzijnsorganisaties hun ervaringen deelden, digitaal gepresenteerd.

Versterking van de culturele infrastructuur

Stimulering van het makersklimaat en van nieuwe verbindingen, ook met andere domeinen

Schakel025, het Arnhemse cultuurplatform werkt nauw samen met de Nijmeegse evenknie Cultuur Academy. Zij hebben een gezamenlijk jaarprogramma uitgevoerd om professionals binnen de kunst- en cultuursector in Arnhem en Nijmegen te ondersteunen. Ook is het Stroomversnellerbudget dat via Schakel025 wordt uitgegeven, waar makers opdrachten uit ontvangen tijdelijk verhoogd vanuit de cultuur coronamiddelen. Sinds 2020 kunnen individuele makers ook terecht bij de kleine culturele subsidieregeling deelregeling 2 van de subsidieregeling Producties, Evenementen en festivals, waardoor zij meer mogelijkheden hebben tot ondersteuning vanuit de gemeente.

Met de herijking van de welzijnsopdracht en de actualisatie van het cultuurbeleid vindt er meer afstemming plaats tussen cultuur en welzijn. Dat moet leiden tot meer verbindingen voor cultuur met andere domeinen. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven, onderhoud van kunst in de openbare ruimte, aankoop van kunst en uitvoering van kunstopdrachten vrij gemaakt. Het makersklimaat kan daarmee verder gestimuleerd worden.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad

Op basis van de actualisatie van het cultuurbeleid en een motie van de raad is er in september 2020 een plan van aanpak opgesteld voor de huisvesting van de culturele en creatieve sector dat er voor moet zorgen dat het tekort aan ruimte afneemt. Daarbij wordt intern gekeken wanneer gemeentelijk vastgoed vrijkomt of het geschikt is voor de mogelijke huisvesting van creatieven. Het plan voor de huisvesting van creatieven moet nog door de raad behandeld worden. In de begroting 2021 heeft de raad middelen voor de huisvesting van creatieven vrij gemaakt.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat

Toekomstbestendige huisvesting van Museum Arnhem, onze rijksgezelschappen Oostpool en Introdans en het Stadstheater

Met de vernieuwbouw van Museum Arnhem is eind 2020 een mooie mijlpaal bereikt met het uitschuiven van de nieuwe vleugel en het verder opbouwen van de staalconstructie. Verwachting is dat het gebouw laatste kwartaal 2021 wordt opgeleverd en het museum in het eerste kwartaal 2022 heropend wordt.
Eind 2020 is het besluit genomen voor een ingrijpend vernieuwd Stadstheater waarin Introdans en Toneelgroep Oostpool gaan samenwonen. Dit vernieuwde Stadstheater wordt daarmee een toekomstbestendige plek voor de rijksgezelschappen terwijl het tegelijkertijd ruimte biedt aan andere makers, creatieven en inwoners van stad, regio en provincie. Een resultaat dat volledig beantwoordt aan de ambities van de partners in de Lauwersgrachtalliantie. De noodzaak van de investering en de kansen die hiermee benut worden zijn onderschreven. Tegelijkertijd is de benodigde investering fors. Opdracht is bij de uitwerking te streven naar verlaging van de kosten met €10 miljoen. Tevens is een passende bijdrage van de provincie een voorwaarde om de ambitie van een passende, eigentijdse en toekomstbestendige huisvesting te realiseren. De gesprekken hierover met de provincie worden vervolgd. De raad wordt halfjaarlijks geïnformeerd over de voortgang van het project.

Versterking van de (samenwerking in de) cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen

Zie de toelichting hierboven bij de doelstelling 'Profilering en vitalisering van het culturele klimaat'.

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed.

De werkzaamheden liggen op koers. Wel wordt in relatie tot het bovengrondse erfgoed in toenemende mate de noodzaak gevoeld tot monitoring van bescherming. Dit heeft het afgelopen jaar geleid tot casuïstiek.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed

Mogelijkheden voor het zichtbaar maken van erfgoed worden ingebracht in projecten waarbij erfgoed een rol speelt. In relatie tot de monumentenzorg hangt zichtbaarheid vooral samen met resultaten van restauraties en herbestemmingen. Als voorbeeld voor 2020 geldt de herbestemming van de torens van de Walburgiskerk, ingericht als thematische kamers. Een ander voorbeeld is de restauratie van de bovenzijde van doorlaatbrug Elden, verbonden met de historie van die plek als instrument in de waterhuishouding. Aan tijd om het Arnhemse erfgoedverhaal breed en in samenhang te vertellen, ontbreekt het nog. Vandaar dat de inspanning als 'gedeeltelijk op koers' is aangegeven. Hier liggen nog veel kansen, ook in relatie tot contacten over dit onderwerp met de gemeenteraad. Regulier werk vraagt echter veel aandacht, ook door een toename in adviesvragen.

In de zomer van 2020 is castellum Meinerswijk door UNESCO bezocht. Naar verwachting volgt dit jaar de uitslag of de Nedergermaanse limes met het castellum zich inderdaad werelderfgoed mag noemen.

Met betrekking tot de historische kelders is de externe verkenning afgerond en vindt in opdracht van de stuurgroep verdere verdieping/uitwerking plaats.

De Open Monumentendag is ook dit jaar in de organisatie ondersteund. Ondanks beperkingen vanuit corona kan teruggekeken worden op een succesvol event.

Na een periode van sluiting is in 2020 de Archeohotspot weer geopend. Vanwege corona konden er nog geen groepsactiviteiten worden georganiseerd; wel zijn presentaties over Arnhems erfgoed gegeven in de reeks van Archeo-Academy.

Ontsluiting van kennis over erfgoed

Planon, de monumentendatabase, is gevuld met monumentengegevens. Archeologische gegevens volgen in de eerste helft van dit jaar. Een volgende stap kan bestaan uit het vertalen van deze kennis naar een kaartbeeld inclusief het vullen van planon met alle bouwhistorische rapporten.

Monuscript heeft, conform de afspraken met de gemeente, dit jaar weer één deel in de Monumentenreeks uitgegeven: de Geitenkamp.

De archeologische rapporten van de zuidelijke binnenstad zijn in 2020 gereed gekomen. De wetenschappelijke inhoud wordt vertaald naar een publieksversie. De verschillende onderzoeken hebben verrassende informatie over de ontwikkeling van de stad opgeleverd, naast een grote hoeveelheid aan bijzonder vondstmateriaal dat teruggaat tot 900. Een publieksboek vormt een instrument om het grotere, Arnhemse publiek daarover te informeren.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer

In 2020 hebben verschillende archeologische projecten plaatsgevonden. Het merendeel is uitgevoerd in opdracht van marktpartijen en hierin heeft de gemeente een regisserende rol aangenomen. Te denken valt aan het vooronderzoek aan de Nieuwstraat, op grond waarvan in 2021 een opgraving gaat starten en diverse opgravingen in relatie tot uit uitvoering van civiele werken (Spijkerkwartier, Elden). In eigen beheer zijn uitgevoerd een proefputtenonderzoek op de Jansplaats, ter voorbereiding op nieuwe riolering en bomenplant en een onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf veld 1 waar een Karolingische weg is aangetroffen uit de 7e/8e eeuw. In 2020 zijn de laatste rapporten van het archeologische onderzoek in de zuidelijke binnenstad opgeleverd. Dit omvangrijke project is daardoor op archeologisch gebied afgesloten. Gewerkt wordt aan het vertalen van de gegevens naar een publieksboek.

Het onderzoek naar de kwaliteit van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf is vooruitgeschoven. Naar verwachting wordt dit omgevormd tot een proefsleuvenonderzoek om de begrenzing goed te kunnen bepalen. Op het grafveld bevindt zich nu nog bouwopslag.

Met betrekking tot de ontsluiting van het depot is in 2020 gewerkt aan het verder digitaliseren van het Schuytgraafproject. Dit nadert zijn afronding waardoor een aanzienlijk deel van het depot ontsloten is. Gekeken wordt of voor het ontsluiten het gebruik van een reguliere database wordt gecontinueerd, of dat aangesloten wordt op speciaal daarvoor ontwikkelde applicaties. De voortgang van werkzaamheden op het depot is overigens wel gehinderd door coronaproblematiek en te nemen maatregelen. Doel is om vóór de verhuizing van het depot naar Museum Arnhem de ontsluiting van data waar nu aan gewerkt wordt af te hebben. Het depot is in 2020 meermaals bezocht door geïnteresseerden en professioneel archeologen die er onderzoek verrichtten. Van beide groepen wordt teruggekoppeld dat het depot, of de vondsten daaruit, meer zichtbaar zouden moeten zijn.

Regioadvisering archeologie

In 2020 zijn stappen ondernomen met betrekking tot een nieuw contract met de regiogemeenten, dat een looptijd heeft van 2021-2024. Dit werk wordt deels gedekt uit provinciale subsidie; deze is weer aangevraagd. De regio-archeologie wordt daarnaast bekostigd uit deelnemende gemeenten. De regio heeft het afgelopen jaar meerdere grote projecten gekend, bijvoorbeeld in relatie tot het doortrekken van de A15. De uren van de regio-archeoloog zijn door de grote hoeveelheid aan opdrachten net als de voorgaande jaren volledig gedekt. Naast werkzaamheden in de regio vormt de regio-archeoloog achtervang van de Arnhemse archeologie en wordt samen opgetrokken en afgestemd in beleidstrajecten.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Ook voor kunst- en cultuurinstellingen zijn er diverse ondersteuningsprogramma's van het Rijk. Voor sommige daarvan is ook een bijdrage van de regionale en lokale overheid vereist. Zo mogelijk voorziet ook de gemeente daarin	

De coronacrisis heeft een grote impact op de culturele sector. De sector is hard getroffen, kan langere tijd maar een beperkt aantal bezoekers ontvangen en heeft zijn deuren meerdere malen geheel moeten sluiten voor publiek. In onder andere de raadsbrieven 'voortgang crisismaatregelen tegen coronavirus' is de raad geïnformeerd over de algemene en specifieke maatregelen vanuit Rijk, provincie en gemeente voor de cultuursector. Daarbij is van belang om de culturele sector niet alleen overeind te houden, maar ook richting toekomst meer flexibel, wendbaar en met name weerbaar te maken. Drie pijlers staan daarbij centraal: noodhulp, overgangssituatie en transitie en innovatie. De pijlers sluiten aan op de lijn vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en het advies van de Raad voor Cultuur van 14 september 'Naar een wendbare en weerbare culturele en creatieve sector'.
Op 1 december 2020 is de raad middels de raadsbrief 'Maatregelen ten behoeve van de culturele sector' geïnformeerd over de maatregelen die voor de sector genomen zijn: van amateurkunst tot aan de professionele podiumkunsten en onze grote podia Musis en Stadstheater Arnhem, Luxor Live en Focus Filmtheater. Hiervoor zijn de corona compensatiemiddelen van het Rijk ingezet. De Arnhemse BIS- en fondsgesubsidieerde instellingen hebben rechtstreeks via het ministerie van OCW een bijdrage ontvangen.
De nu genomen maatregelen zullen ook effect hebben op de culturele sector in 2021. Het einde van corona is nog niet in zicht en zowel noodhulp, middelen voor een overgangssituatie alsmede middelen voor innovatie en transitie, blijven nodig. In het eerste kwartaal van 2021 worden verdere maatregelen genomen die ervoor moeten zorgen dat de culturele sector in Arnhem goed door deze crisis komt. Het Rijk zal ook in 2021 de BIS- en fondsinstellingen compenseren voor geleden coronaschade, daarnaast ontvangt de gemeente wederom additionele coronamiddelen voor cultuur, in eerste instantie tot juli 2021. Het gaat hier om een bedrag van €2.751.532.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur

De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Erfgoed

- Provincie Gelderland;
- Rozet;
- Museum Arnhem;
- Stichting Monuscript;
- Stichting Open Monumenten Dag;
- Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN), afdeling 17;
- deelnemende gemeenten regio-archeologie (Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Westervoort, Zevenaar).

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	33.320	31.395	31.943	32.652	-709
Baten	6.488	6.042	6.064	5.575	-489
Saldo lasten en baten	***-26.831***	***-25.353***	***-25.879***	***-27.077***	***-1.197***
Toevoegingen aan reserves	2.169	1.191	1.165	1.197	-31
Onttrekkingen aan reserves	1.269	770	1.523	1.186	-337
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-900***	***-421***	***357***	***-10***	***-368***
Gerealiseerd resultaat	**-27.731**	**-25.774**	**-25.522**	**-27.087**	**-1.565**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-630	N				
Cultuur en erfgoed	-542	N	Corona-kosten cultuur	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-342	N	Uren beleid	N	I	AR
Cultuur en erfgoed	-160	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	414	V	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	ARBR
Baten	-484	N				
Cultuur en erfgoed	286	V	Corona-kosten cultuur subsidie provincie	J	I	AR
Cultuur en erfgoed	-924	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	
Cultuur en erfgoed	154	V	Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	-290	N				
Cultuur en erfgoed	-290	N	Onderhoud gemeentelijk vastgoed	N	I	BR

Coronakosten cultuur

Wegens corona zijn er extra subsidies binnen cultuur uitbetaald. In totaal gaat dit om een bedrag van € 542.000 in 2020. Deze worden gedekt uit de rijksbijdrage coronasteun Cultuur die op programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën staan geboekt. Uit de steun van het rijk voor cultuur zijn ook andere kosten gedekt, onder andere de huurkwijtscheldingen aan Rozet, Musis, Luxor en Focus.

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Derving baten verhuur door corona

Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele grote cultuurinstellingen is daarom door het Rijk extra middelen toegekend, welke door de lagere overheden 'gematched' moest worden voor de helft. De provincie Gelderland en gemeente Arnhem hebben samen voor de gevraagde matching gezorgd. Deze is door de gemeente, in overleg met de instellingen zelf, als kwijtschelding van de huurpenningen vormgegeven. Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 160.000 (nadeel onder de lasten).

Onderhoud gemeentelijk vastgoed
Het bedrag beschikbaar voor onderhoud aan het Museum is, hangende de voortgang van de renovatie, nog niet aangewend. Tegenover dit voordeel van € 290.000 staat een gelijk nadeel omdat ook de onttrekking aan de BR onderhoud vastgoed hiervoor ook niet gedaan is. Verder is een onderhoudsklus in de Julianalaan 17 voordeliger uitgevallen omdat een goedkopere constructie is bedacht dan het bedrag wat hier voor was geraamd. Het voordeel is € 124.000.

Doorbelasting servicekosten cultuurinstellingen
De contracten met enkele huurders zijn aangepast, waardoor deze huurders ook bijdragen in de servicekosten. Daar is in de begroting nog geen rekening mee gehouden.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. Rozet
- St. Musis en Stadstheater
- St. Museum Arnhem
- St. Focus Filmtheater
- St. Sonsbeek & State of Fashion

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Rapportcijfer culturele voorzieningen	2018	7,4		Binnenstads-monitor
% (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten	2019	41%		L&V monitor gemeente

De Binnenstadsmonitor is in 2020 niet uitgevoerd in verband met corona.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020
- Huisvesting Lauwersgrachtalliantie.

Actuele beleidskaders
- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen.

Participatie en armoedebestrijding

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad.
Daarom is het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld.
Naast werk als participatiemiddel draagt dit ook bij aan het vergaren en vergroten van inkomen.
Inwoners met een te laag inkomen om zelfstandig van rond te komen, ontvangen compensatie op diverse manieren. Deze compensatie is bij voorkeur tijdelijk, al zal dat zeker niet in alle gevallen kunnen. Daarom zetten we vooral in op de aanpak 'Kansrijk Opgroeien' om kinderen die nu opgroeien in armoede een toekomstperspectief te bieden. In de verbinding armoede-schulden-zorg-werk zien we veel mogelijkheden om duurzaam bij te dragen aan het voorkomen en oplossen van armoedeproblematiek. Als het gaat om schulden willen we deze vooral voorkomen dan wel vroegtijdig signaleren. Uiteraard blijven we inzetten op het vinden en bereiken van inwoners met schulden en hen met het best passende aanbod ondersteunen en zo snel mogelijk uit de schuldensituatie helpen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Doorbraak naar werk

In 2023 hebben meer Arnhemmers betaald werk, zijn meer Arnhemmers (sociaal, economisch en financieel) zelfredzamer, is er meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, volgt de gemeente Arnhem de landelijke trend qua uitstroom uit de bijstand en heeft de gemeente (samen met uitvoeringspartners) ten minste 500 Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de bijstand gekregen. Dit betekent het begin van een trendbreuk: vanaf 2023 komen we hiermee als stad in een andere positie.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Een belangrijk uitgangspunt is dat we willen dat zoveel mogelijk Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen meedoen in de maatschappij. We streven ernaar dat zoveel mogelijk inwoners voldoende inkomen hebben om ten minste in de basisbehoeften te voorzien, deze inkomsten zo zelfstandig mogelijk verwerven en dat inkomsten en uitgaven in balans zijn. Rondkomen met weinig inkomen is vaak een kunst op zich en vraagt veel actie van inwoners. Hierin bieden we hen ondersteuning. Om te voorkomen dat inwoners in financiële problemen komen, zetten we met nadruk in op preventie en vroegsignalering, zodat ze minder langdurig gebruik hoeven te maken van armoederegelingen. Ook het tijdig vinden en bereiken van deze groep inwoners staat hoog op de agenda. Als er schulden zijn ontstaan is het doel die zo snel en effectief mogelijk op te lossen.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Investeren in voorkomen	

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het versterken van de poortfunctie van het cluster Werk & Inkomen;
- het doorontwikkelen van de sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren;
- het uitvoeren van de herijkte aanpak voor statushouders en nieuwkomers;
- het invullen van de outreachende samenwerking met uitkeringsinstanties en reclassering;
- het projectmatig (samenhangend) aanpakken van 'Jongeren niet in beeld'.

Tot maart 2020 daalde de omvang van de Arnhemse bijstandspopulatie gestaag. Op de instroom van inwoners in de bijstand deed Arnhem het al beter dat vergelijkbare gemeenten. Op uitstroom nog niet, maar het gemiddelde uitstroompercentage van Arnhem werd wel beter. Hiermee volgde Arnhem de ontwikkeling van vergelijkbare gemeenten en werd een begin gemaakt met het inlopen van de relatieve achterstand ten opzichte van deze gemeenten (lees: begin van ‘500 extra’). Door de coronacrisis werd deze positieve lijn omgebogen. Niet alleen in Arnhem, maar in heel Nederland. Het bestand is van 7.499 in februari 2020 weer gestegen naar 7.748 in augustus 2020. De stand ultimo december 2020 is 7.657. We zien dat het bijstandsvolume in Arnhem ongeveer de ontwikkeling van het landelijke gemiddelde en die van vergelijkbare gemeenten volgt.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde instroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. De versterking van de poortfunctie (met onder andere interventies als 'brede intake', 'werk voorop' en samenwerking met Randstad (Baanbrekend)) heeft hier (evenals andere bovenstaande acties) aan bijgedragen.
In Arnhem is en blijft de gemiddelde uitstroom lager dan in vergelijkbare gemeenten. Wel zien we dat we onszelf verbeteren. Dit mede door inspanningen en acties rondom 'Dichtbij de Arnhemmer en integraal' en 'Perspectief bieden'.
Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling en uitvoering van de diverse doelgroepenaanpakken wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Investeren in voorkomen' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- de beweging van het cluster Werk & Inkomen om gebiedsgericht te gaan werken;
- het versterken van de gebiedsgerichte samenwerking tussen de gebiedsteams van het cluster Werk & Inkomen, Sociale wijkteams en de teams Leefomgeving;
- en de voorbereiding en uitvoering van het project 'Werken Loont'.

Perspectief bieden

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- werkenderwijs het samenspel tussen het cluster Werk & Inkomen, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket versterken;
- doorontwikkelen van de ketenregie door het cluster Werk & Inkomen en intensiveren van het gebruik van beschikbare ondersteunende re-integratievoorzieningen en instrumenten;
- doorontwikkelen van de posities en toegevoegde waarde van de afzonderlijke uitvoeringspartners.

Het samenspel tussen cluster Werk & Inkomen, Centrum Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leerwerkloket loopt steeds beter, waardoor samen met de betrokken inwoners zo gericht mogelijk gewerkt kan worden aan perspectief op meedoen of betaald werk. In de eerste helft van 2020 zijn door de coronamaatregelen op diverse plekken minder mogelijkheden geweest om opleidingen of (leerwerk)trajecten te volgen, dat is in de tweede helft van 2020 weer op gang gekomen. De impact van de coronacrisis bleef en blijft echter groot.
Ook werd in 2020 ingezet op het doorontwikkelen van de ketenregie door cluster Werk & Inkomen en het versterken van de ketensamenwerking met belangrijke uitvoeringspartners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor, Werkgeversservicepunt en Leer-Werk-Loket. Er zijn accountteams gevormd. Deze zijn per 2021 actief om het onderlinge samenspel te verbeteren en het gebruik van de beschikbare, ondersteunende voorzieningen en instrumenten voor de brede doelgroep van de Participatiewet te verbeteren (zie onder andere de inzet van Praktijkleren, jobcoaching, loonkostensubsidies, parttime-werken enzovoorts). Voor wat betreft de resultaten van de doorontwikkeling van de afzonderlijke uitvoeringspartners wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Perspectief bieden' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Inclusief werk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het slim doorpakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei en het faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp;
- het vergroten van betekenisvolle en betaalde werkgelegenheid in de wijken;
- het ondersteunen van het netwerk Inclusief Gelderland;
- het herijken van de SROI-aanpak (Social Return on Investment);
- het versterken van de gemeente Arnhem als inclusieve werkgever.

De uitbraak van het coronavirus en de diverse maatregelen die daarop werden ingesteld, bezorgen de economie flinke schade. Een terugval en verandering van werkgelegenheid is onvermijdelijk, ondanks de vele steunmaatregelen die de overheid heeft genomen. Ook de werkgelegenheid in Midden-Gelderland wordt getroffen door de coronacrisis.
Midden-Gelderland behoort tot de regio's met een gemiddelde impact van de coronacrisis op werkgelegenheid. Dit komt door de regionale werkgelegenheidsstructuur: Midden-Gelderland wijkt daarin nauwelijks af van het landelijke gemiddelde: bijna de helft van de werknemers werkt in sectoren met geen tot een kleine krimp (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur); bijna een kwart van de werknemers werkt in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie).
In mei 2020 had bijna één derde van alle werknemers een flexibel contract; met name in sectoren die (hard) geraakt werden door de coronacrisis; met name lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en veelal mensen met een migratieachtergrond.

Werkgevers komen in deze tijd van crisis meer onder druk te staan, dit maakt dat gesprekken over inclusief werkgeverschap anders lopen en gedacht moet worden over andere vormen van faciliteren van werkgevers: slim door te pakken op de branchegerichte leer-werk-ketens in de sectoren met geen tot weinig krimp of zelfs groei (onder andere zorg en welzijn, onderwijs, openbaar bestuur, logistiek, detailhandel/ food); faciliteren van heroriënteren, leren en ontwikkelen in sectoren met een grote of zeer grote krimp (onder andere overige zakelijke diensten, horeca, cultuur, sport en recreatie); en het vergroten van de 'werkgelegenheidskoek' door te investeren in betekenisvol en betaald werk (zie onder andere onderzoek 'Zin in de Wijk'; de inzet op het versterken van de positie van wijkinitiatieven met hun mogelijkheden voor 'wijkwerk' of 'buurtbanen'; de voorbereiding van de projecten zoals 'Werkbrigade' en 'Buurtconciërges')
Voor wat betreft de resultaten rondom Inclusief Gelderland, SROI en de gemeente als inclusieve werkgever wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Inclusief werk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Samen sterk

Acties die binnen deze inspanningslijn voor 2020 op de rol stonden zijn:

- het inzetten op een gezamenlijke lobby met onze partners in het Regionaal Werkbedrijf en Economic Board;
- het ontwikkelen en uitvoeren van de Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland;
- het houden van focus tijdens de coronacrisis door extra inzetten te verbinden aan de inspanningslijnen, acties en initiatieven in die strategische agenda en de onderliggende dynamische uitvoeringsagenda (Perspectief op Werk).

Naast de strategische uitvoeringsagenda (met uitvoeringsprogramma) die de regio heeft, is op initiatief van Arnhem samengewerkt met de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen.
In de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is er voor gekozen om de middelen met name in te zetten op de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt van kwetsbare groepen en de ondersteuning van lager en middelbaar opgeleiden, veelal jongeren en mensen met een migratieachtergrond die veelal op basis van flexibele contracten werkten in sectoren die hard geraakt worden door de coronacrisis.
Voor wat betreft de resultaten rondom de gezamenlijke lobby en de strategische agenda wordt verwezen naar de inspanningen hieronder behorend bij de doelstelling 'Samen sterk' binnen 'Wat hebben we gedaan'.

Slim monitoren en sturen

Het project 'Ontwikkeling monitor Doorbraak Naar Werk' heeft recent de vierde bestuursrapportage opgeleverd, met daarin resultaten en inspanningen op het gebied van werk, schulddienstverlening en armoedebestrijding. De bestuursrapportage verschijnt parallel aan die van Zorg Dichterbij. De ontwikkeling van de monitor is een iteratief proces: elke versie brengt ons dichter bij de uiteindelijke (brede sociaal domein) monitor die ons in staat stelt om meer te sturen op (maatschappelijke) impact in plaats van te sturen op input. De basis KPI's staan en worden met name binnen de context van de ontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld. Ook is het proces van digitalisering en automatisering rondom rapporteren in gang gezet.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Het afgelopen jaar is vanuit de wijken extra inzet gepleegd om kinderen meer ontwikkelingskansen te bieden. Bij het ontwikkelen van het aanbod is het kind centraal gesteld. Om te komen tot een beter afgestemd aanbod is ook het samenspel met ketenpartners nog meer geactiveerd. Hierdoor zijn programma's ontwikkeld die aansluiten bij de behoeften van het kind in die specifieke wijk. Voorbeelden zijn betere naschoolse programma's, meer kunst en culturele activiteiten, sport en huiswerkbegeleiding. Vanwege de coronamaatregelen konden ook bepaalde activiteiten niet plaatsvinden. Op wijkniveau zijn daarom ook alternatieve activiteiten ontwikkeld die het kind stimuleren. Het afgelopen jaar is het volledige budget voor kansrijk opgroeien gebruikt.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Het risico op armoede neemt nog steeds toe in Arnhem: het aantal huishoudens met een laag inkomen is onverminderd hoog. Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. De meeste huishoudens met een laag inkomen kunnen, mits er geen schulden zijn, hiervan rondkomen als het gaat om levensonderhoud en sociale activiteiten. Echter, de Arnhemse voorzieningen, de landelijke voorzieningen en de initiatieven in de stad zijn voor hen hard nodig. We zien de aanvragen van de gemeentelijke inkomensregelingen het afgelopen jaar achterblijven. Ook horen we dat de aanvragen bij de diverse organisaties in de stad achterblijven. Mogelijk is dit als gevolg van corona.

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Het aantal huishoudens met een langdurig laag inkomen neemt iets toe. Aanvragen voor de Individuele Inkomenstoeslag zijn mogelijk als gevolg van corona teruggelopen.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

In 2020 zijn grote stappen gezet in de nieuwe werkwijze van de gebiedsregisseurs Werk en Inkomen. Er zijn onder meer samenwerkingsafspraken gemaakt rondom een integrale aanpak van armoede, schulden en werk. Deze worden begin 2021 geïmplementeerd. Daarnaast zijn veel meer mensen met financiële problemen bereikt en beter en sneller geholpen. Waar andere gemeenten een daling of stabilisatie zagen in het aantal aanvragen schulddienstverlening, lag dat aantal in Arnhem 60% hoger dan in 2019, ondanks de beperkende maatregelen door corona. Dat heeft alles te maken met de nieuwe werkwijze waarmee de Sociale wijkteams en PLANGroep vanaf januari zijn gestart.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in voorkomen	
Doorontwikkelen sluitende aanpak jongeren in kwetsbare posities	

De Leerlingnetwerken VSO/ Pro zijn geconsolideerd en het Schakelpunt MBO 1-2 wordt doorontwikkeld (in het kader van de coronacrisis is de samenwerking geïntensiveerd en zijn er additionele maatregelen genomen om het perspectief op het goed doorlopen van de opleiding en een succesvolle aansluiting op de arbeidsmarkt vast te houden).
Een projectmatige (samenhangende) aanpak 'Jongeren niet in beeld' is in ontwikkeling. In 2020 werd met name op specifieke onderdelen voortgang geboekt: een passende (warme) overdracht van dossiers van Leerlingzaken naar cluster Werk & Inkomen werd voorbereid; door de coronacrisis zijn bestaande initiatieven rondom kwetsbare jongeren opgeschaald en nieuwe initiatieven of inspanningen (onder andere versterking aanpak schulden bij jongeren) gestart (waardoor onder andere ook meer jongeren in beeld komen).

Herijken aanpak statushouders en nieuwkomers

We bereiden ons voor op de nieuwe Wet inburgering en werken een uitvoeringsagenda uit.
We zijn gestart met een pilot op duale trajecten, waarin we het leren van de taal en werk met elkaar combineren in één traject. Deze pilot richt zich op de inburgeraars die al begonnen zijn met inburgering en ondersteuning nodig hebben. Voor de uitvoering van de pilot (en de follow-up is onder andere een Bureau Inburgering ingericht bij het cluster Werk & Inkomen. Zie ook het programma S08 Welzijn en Inclusie.

Samenwerken met UWV, SVB en Justitie

Het outreachend samenwerken met uitkeringsinstanties en reclassering werd in 2020 onder andere ingevuld door uitvoeringsafspraken met SVB, de voorbereiding van dergelijke afspraken met Reclassering en het (mede door de coronacrisis versneld) intensiveren van de samenwerking met UWV.

Dichtbij de Arnhemmer en integraal

Doorontwikkelen gebiedsagenda's

In 2020 werden, ondanks de coronacrisis, grote stappen gezet in de wijkgerichte beweging van het cluster Werk & Inkomen. De organisatie werd grotendeels bemenst, de werkprocessen werden bijgesteld of vernieuwd, er werden nieuwe werkwijzen geïntroduceerd, oude en nieuwe medewerkers namen (en nemen) deel aan het opleidings- en trainingsprogramma enzovoorts.
Parallel werd het werkplan voorbereid om de gebiedsgerichte samenwerking tussen het cluster Werk & Inkomen, teams Leefomgeving en Sociale wijkteams te versterken. In het werkplan wordt onder andere invulling gegeven aan aspecten als gezamenlijke huisvesting, kennisdelen en teamsamenwerking rondom gezamenlijk opgestelde gebiedsprogramma's.

Transformatie cluster Werk & Inkomen

Het cluster Werk & Inkomen heeft de fase van reorganisatie afgerond. In 2020 is, naast de additionele ondersteuningsvragen die voortvloeien uit de impact van de coronacrisis (onder andere groei bijstand; uitvoering TOZO) hard gewerkt aan transitie en opbouw in de organisatie; vernieuwing van het operationele en het tactische management; selectie van medewerkers op cruciale nieuwe functies; het herindelen van de teams; het beginnen met een hele nieuwe werkwijze; en het opstarten van het opleidings-/ trainingsprogramma. We zijn er nog niet, maar er is een prima basis neergezet en cluster Werk & Inkomen is toegerust voor de opgave waarvoor zij in komende jaren voor staat.

Werken loont

Het project Werken Loont kent twee deelprojecten. Het deelproject 'Nazorg' is in 2020 uitgevoerd en in het eerste kwartaal van 2021 verankerd in de nieuwe werkwijze van het cluster Werk & Inkomen. De start van het deelproject 'Parttime werken in de bijstand' is voor begin 2021 voorzien.

Perspectief bieden

Doorontwikkelen (Centrum voor) Activerend Werk

De nieuwe inkoop Sociaal Domein betekende voor veel aanbieders Activerend Werk een verbeterslag op kwaliteit. Centrum voor Activerend Werk heeft aanbieders hierbij actief ondersteund, waardoor ook veel kleinere aanbieders voldeden aan de inkoopeisen. Om tot een betere verbinding en samenwerking in de participatieketen te komen organiseert Centrum voor Activerend Werk regelmatig een gezamenlijk overleg met alle partners in de keten om ontwikkelingen, hobbels en aandachtspunten met elkaar te bespreken en tot oplossingen en doorontwikkeling te komen. Er zijn korte lijnen tussen partners in de keten waardoor er op casusniveau snel geschakeld kan worden.
Tijdens de coronacrisis zijn de mogelijkheden voor activerend werk duidelijk minder geweest. Er is met name ingezet op behoud van contact met de inwoners die trajecten activerend werk volgen. Ook bleef er intensief contact met aanbieders om trajecten weer te starten zodra het mogelijk was.

Doorontwikkelen Scalabor

Scalabor heeft de beweging gemaakt van traditionele Sociale Werkvoorziening naar volwaardig arbeidsontwikkelbedrijf. Hier kunnen alle Arnhemmers die vanuit het cluster Werk & Inkomen op weg gaan naar werk terecht voor het ontwikkelen van hun talent en arbeidspotentieel. Scalabor heeft de afgelopen jaren een breed en groot productaanbod van intakes, assessments en arbeidstrainingen ontwikkeld, waar op jaarbasis ongeveer 500 Arnhemmers gebruik van kunnen maken. Van daaruit worden zij door Scalabor begeleid naar passend werk bij reguliere werkgevers of in een vorm van begeleid werk bij Scalabor als (tijdelijke) werkgever. In deze rol vervult Scalabor een netwerkfunctie in het brede, gedifferentieerde netwerk van sociaal ondernemers waar Arnhemmers (op termijn) naar kunnen doorstromen. Deze rol is en wordt samen met andere netwerkpartners en het bedrijfsleven, verder uitgebouwd. Scalabor is daarmee niet meer het eindpunt op de arbeidsmarkt voor mensen met een afstand tot werk, maar een tussenstation waar Arnhemmers de bagage meekrijgen om door te ontwikkelen naar een passende baan. Een deel van de trajecten bij Scalabor heeft in de eerste helft van 2020 door de coronamaatregelen stil gelegen. In de tweede helft kwam het weer op gang. Aandachtspunt blijft het behoud van voldoende werk en het invullen van de vrijkomende arbeidsplaatsen ten gevolge van het natuurlijk verloop van SW-medewerkers. Daar wordt onder andere op geacteerd met het project Werkbrigade, dat in 2020 werd voorbereid.

Doorontwikkelen Werkgeversservicepunt Midden Gelderland

Het Werkgeversservicepunt staat. De balans tussen de vraag van werkgevers/de arbeidsmarkt en het aanbod van de Arnhemmers voor wie we werk willen vinden, is daarin een belangrijk aandachtspunt. De coronacrisis heeft hierop een grote impact. In de tweede helft van 2020 is de opdracht dan ook herijkt en zijn acties ingezet om de samenwerking in de keten, de dienstverlening naar werkgevers in de regio en de daarbij behorende werkprocessen van het werkgeversservicepunt verder te optimaliseren. Het Werkgeversservicepunt heeft gedurende coronamaatregelen een belangrijke rol gespeeld in de informatie naar werkgevers en in de ontwikkeling van Midden Gelderland Werkt Door.

Doorontwikkelen Leerwerkloket Midden Gelderland

Het Leerwerkloket adviseert op casusniveau inwoners van Arnhem op de route richting werk. Dit jaar was de inzet om 500 adviesgesprekken te voeren. Dit aantal werd in het laatste kwartaal van 2020 met 700 ruimschoots overschreden. Daarnaast zorgt het Leerwerkloket voor voorlichting bij professionals in de regio over de mogelijkheden van leren en werken en over het aanbod van bijvoorbeeld MBO-instellingen, vakscholen, werkgevers en partners zoals Centrum voor Activerend Werk, Scalabor en Werkgeverservicepunt. Het Leerwerkloket heeft de afgelopen tijd ook nieuwe diensten ontwikkelt, zoals bijvoorbeeld de oriëntatiecarrousel, de branchegerichte ontwikkelarrangementen, en meer. De coronamaatregelen hebben ook hier effect gehad en vertraging opgeleverd. Tegelijkertijd kwam ook vanuit coronamiddelen extra budget beschikbaar om dergelijke diensten coronaproof te maken.
Door de coronacrisis verandert het bereik van het Leerwerkloket: meer mensen die in een reguliere situatie geen gebruik hadden gemaakt van de dienstverlening van de gemeenten; meer zij-instroom-vragen; meer werkgevers die vragen om loopbaanadviezen voor hun medewerkers. Leren werken en een leven lang leren zijn door de coronacrisis stevig op de agenda gekomen.

Inclusief werk

Ondersteunen netwerk Inclusief Gelderland

Enkele (online) bijeenkomsten zijn georganiseerd met wisselende partners en relevante werkgevers.

Herijken Social Return On Investment-aanpak

In juni 2020 heeft het college ingestemd met het herijken van het SROI-beleid (Social Return On Investment), als onderdeel van de herijking van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Arnhem op de onderdelen sociaal, lokaal en duurzaam. Tegelijk met de herijking van ons lokale SROI-beleid, en het aantrekken van een regionale en een lokale projectleider, is een pilot gestart om het SROI-beleid te regionaliseren. De verwachting is dat dit zal leiden tot effectievere invulling van SROI en dus meer mogelijkheden voor werk voor mensen met een afstand tot werk.

Gemeente Arnhem als inclusieve werkgever

Zie voor de toelichting op deze inspanning het programma Bestuur, dienstverlening en financiën de doelstelling 'Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Een inclusieve organisatie', binnen het programma Welzijn en inclusie de inspanning 'Inclusieve organisatie en communicatie' en de paragraaf Bedrijfsvoering het onderdeel Personeel en Organisatie.

Samen sterk

Gezamenlijke lobby

Zoals eerder aangegeven stimuleerde de coronacrisis de zes arbeidsmarktregio's in de provincie Gelderland om te komen tot een gezamenlijke aanvraag bij de provincie Gelderland om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt op te vangen. Dit heeft geleid tot een ondersteuningsbijdrage van € 4 miljoen voor de regio's tezamen. Ten behoeve van de herstelfase van de coronacrisis in onze provincie werd op het niveau van de regio Arnhem Nijmegen door de Economic Board voorbereid wat voor de langere termijn nodig is ten behoeve van de human capital agenda. Op beiden lijnen ligt nadrukkelijk een verbinding met de uitvoeringsagenda Perspectief op Werk (en dus ook het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid). Daarnaast zijn wij actief deelnemer van de G40 (Sterke Keten) en per september 2020 ook lid van de commissie Participatie Schulden en Integratie (PSI).

Ontwikkelen en uitvoeren Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland

Met partners in het regionaal werkbedrijf en regiogemeenten werken we aan de Strategische Agenda Arbeidsmarktregio Midden Gelderland met een doorkijk van 5 jaar. Dit is vertaald is een dynamische uitvoeringsagenda met actielijnen (onder andere harmonisering, branchegerichte leer-werk-ketens, ontmoetingen werkgevers-werknemers enzovoorts) waarin gelden vanuit de landelijke Perspectief op Werk-regeling ingezet wordt. Met de coronacrisis is de focus niet verloren, maar wordt er (mede met de bijdrage van de provincie) extra ingezet op initiatieven om Arnhemmers aan het werk te houden of werk te krijgen.

Slim monitoren en sturen

Inrichten monitor programma Doorbraak Naar Werk

Zie de toelichting hierboven bij het doel 'Slim monitoren en sturen'.

Doorontwikkelen Kritische Prestatie-indicatoren (KPI's)

De basis KPI's staan en worden momenteel met name binnen de context van de ontwikkeling van de Managementrapportage cluster Werk & Inkomen doorontwikkeld.

Aanscherpen ketenregie

De ketenpartners hebben gezamenlijk de verantwoordelijkheid, ieder vanuit de eigen expertise, voor het vloeiend laten verlopen van de doorstroom op de Participatierotonde. Het samenspel en de samenwerking verloopt steeds beter en krijgt ook steeds meer vorm en invulling. Dit uit zich onder andere in concrete samenwerkingsafspraken, gezamenlijk geformuleerde acties en resultaten en het organiseren van accountteams binnen het cluster Werk & Inkomen. De input uit de monitoring (bestuurs- en managementrapportages) is hiervoor een basis.

Meer ontwikkelkansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Doorontwikkelen wijkgerichte aanpak kinderarmoede 'Kansrijk opgroeien in Arnhem'

Ondanks de coronamaatregelen en het niet door kunnen gaan van een aantal in gang gezette activiteiten en het aanbod op de Gelrepas, is gekeken hoe we de kinderen in onze stad toch in deze crisistijd konden ondersteunen. Een alternatief activiteitenaanbod is voor de kinderen ontwikkeld en ook heeft Stichting Leergeld extra subsidie ontvangen om kinderen in deze periode te ondersteunen. De doorontwikkeling van kansrijk opgroeien en daarbij horende wijkgerichte aanpak heeft het afgelopen jaar niet plaats kunnen vinden. Enerzijds vanwege de coronamaatregelen en anderzijds omdat de evaluatie en de doorontwikkeling dit jaar op de agenda staat.

Een toereikende inkomenssituatie en mogelijkheden tot meedoen voor inwoners in armoede

Versterken inkomensondersteunende regelingen

- Het college is gestart met het verbeteren van de communicatie. Dit betreft onder andere de verbetering van onze eigen website, betere informatievoorziening richting vindplaatsen, waaronder onze ketenpartners en goede afstemming met het nieuwe Goed Geregd loket.
- Daarnaast zijn we gestart met het optimaliseren van de inkomensregelingen (waar mogelijk vereenvoudigen van de aanvraag en toepassen van nog meer maatwerk en het verhogen van de financiële ondersteuning waar nodig).
- We hebben de nieuwe Gelrepas ontwikkeld. Deze is met ingang van 1 januari 2021 beschikbaar.
- We hebben voor alle Gelrepashouders mondkapjes ter beschikking gesteld, met het oog op het verplicht dragen van mondkapjes in verband met corona.
- De afspraken met Menzis met betrekking tot het aanbieden van een Collectief Aanvullende Verzekering voor minima zijn herbevestigd.
- Besloten is dat gezinnen die langdurig een laag inkomen hebben, meer financiële armslag hebben door het verhogen van de Individuele Inkomenstoeslag (IIT).

Een realistisch perspectief voor inwoners in langdurige armoede

Versterken activerend armoedebeleid: bevordering van participatie en wegnemen van belemmeringen hiervoor

- De nieuwe armoede-aanpak, waarin een integrale werkwijze is gepresenteerd, is in 2020 unaniem door de gemeenteraad vastgesteld. De nieuwe reguliere werkwijze van Werk & Inkomen heeft concreet vorm gekregen.
- Daarnaast zijn we gestart met het nog meer integreren van hulp bij het vinden van werk en hulp bij het op orde brengen van het inkomen.
- We hebben besloten een pilot Ondersteuning op Maat in te richten, gericht op activering. Deze gaat met ingang van begin 2021 van start. We onderzoeken of we hiermee een eventuele armoedeval bij uitstroom naar werk kunnen ondervangen.
- De samenwerking tussen onze Werk & Inkomen regisseurs en de wijkcoaches in de wijken heeft verder vorm gekregen.
- Vervolgens zijn we gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling, en tussen de organisaties en de gemeente, verder te versterken.
- Daarnaast zijn we gestart met projecten als Sociaal Hospitaal, de Arnhem-Oost Aanpak en Mobility Mentoring. Deze zijn gericht op het aanpakken en doorbreken van situaties waar problemen op meerdere leefgebieden expliciet aan de orde zijn en de benarde situatie van inwoners in stand houden.

Blijven inzetten op het terugdringen onnodige inzet beschermingsbewind

Steeds meer bewindvoerders sluiten zich aan bij ons Convenant "Samen sterker". Eind 2020 hadden zich 17 kantoren aangemeld. Samen met hen werken we de afspraken uit het convenant uit met als doel inwoners met financiële problemen de meest passende vorm van ondersteuning te bieden, de kwaliteit van de bewindvoering te verhogen en de schulden bij inwoners onder bewind zo snel mogelijk te regelen.

We hebben verkend welke kansen het adviesrecht heeft voor een betere samenwerking met bewindvoerders en kiezen er vooralsnog in 2021 niet voor om aan te sluiten bij het adviesrecht. In plaats daarvan ligt onze focus op de uitwerking van het convenant die dezelfde inhoudelijke doelstelling heeft als het adviesrecht, en het monitoren van de resultaten van de afspraken. Wel volgen we ondertussen de landelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen bij andere gemeenten op het gebied van het adviesrecht.

Arnhemse solidariteit en samenwerking in de stad versterken

We zijn gestart met het voorbereiden van een traject om de samenwerking en afstemming tussen diverse maatschappelijke organisaties onderling en tussen de organisaties en de gemeente verder te versterken. Een eerste stap hiertoe was het project Versterken Vindplaatsen dat inmiddels is afgerond. Daarnaast hebben we het continueren van de Arnhemse Dialoog mede mogelijk gemaakt.

Inkomen en uitgaven in balans: minder financiële problemen en problematische schulden bij inwoners

Intensiveren van preventie; voorkomen van financiële problemen

In 2020 schreven we, samen met onze ketenpartners, de Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening. In deze agenda gingen we in op alle acties die we uitvoeren om inwoners met geldzorgen sneller te bereiken en beter te helpen. Want juist in deze coronacrisis maken we ons zorgen over mensen met financiële problemen die de weg naar ons hulpaanbod nog niet weten te vinden. Daarom voerden we in 2020 een communicatiecampagne uit om zowel inwoners als ketenpartners te bereiken met ons hulpaanbod en brachten we de 'budgetchecks' extra onder de aandacht. We hebben extra ingezet op het versterken van vindplaatsen zoals de Rechtbank, scholen en huisartsen. We hebben ons voorbereid op de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) die ons vanaf 2021 nog meer kansen biedt om inwoners met geldzorgen eerder te bereiken met ons hulpaanbod. We ontwikkelden een toolbox voor ketenpartners om hen te helpen het gesprek aan te gaan met mensen met geldzorgen, en hen te helpen bij een goede doorverwijzing naar ons hulpaanbod. We richtten een fonds in voor mensen met beginnende schulden zodat hiervoor een renteloze herfinanciering mogelijk is. Ook werken we samen met Rijnstad toe naar een Goed Geregeld loket zodat inwoners één heldere ingang hebben voor al hun financiële vragen.

Versterken activerende schulddienstverlening, hulp bij financiële problemen

Het aantal mensen dat zich meldt voor schulddienstverlening is met 60% gestegen. En dat terwijl in andere gemeenten door de beperkende maatregelen in verband met corona het aantal vaak daalde of stabiliseerde. Van het totaal aantal Arnhemmers dat een product binnen schulddienstverlening afneemt, is 20% jonger dan 27 jaar. Landelijk is dit aandeel van jongeren 5%. Dat heeft alles te maken met de nieuwe schulddienstverlening die vanaf januari 2020 gestart is, de inzet op vroegsignalering en de versterking van vindplaatsen.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
De pilot 'Geldzaken & Ondernemers gaat van start	

In juli is de pilot Geldzaken & Ondernemers van start gegaan. Hoewel de plannen voor hulp aan ondernemers al voor de coronacrisis gestart zijn, vinden we het nu meer dan ooit belangrijk om naast onze ondernemers met geldzorgen te staan met advies en hulp op maat. Tot en met december hebben zich 92 ondernemers gemeld met financiële vragen. In deze pilot bieden we Arnhemse ondernemers met geldzorgen gratis advies en hulp bij schulden, zodat er weer toekomstperspectief en grip is op geldzaken. Het merendeel (57%) van de ondernemers is geholpen met informatie en advies, 29% van de ondernemers krijgt begeleiding en ondersteuning van Over Rood, 7% is doorverwezen naar de schuldhulpverlening door Zuidweg & Partners, en voor bijstandsondersteuning en bedrijfskredieten is 6% aangemeld bij Bureau Zelfstandigen. Voorbeelden van vragen van de ondernemer zijn: hoe krijg ik weer grip op mijn administratie en boekhouding, hoe kan ik mijn schulden oplossen en hoe moet ik financieel rondkomen nu mijn bedrijf stil ligt.

Voor initiatieven die ook juist nu ruimte maken voor mensen die al langer aan de kant van de arbeidsmarkt staan, ondersteunen wij vanuit het Werkinvesteringsfonds

Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van € 2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds (WIF). De afgelopen jaren zijn er diverse inclusieve werkgelegenheidsinitiatieven met het WIF ondersteund. In totaal is circa € 1,5 miljoen besteed/ gereserveerd. Dit betekent dat er voor 2021 en 2022 nog circa € 1,0 miljoen beschikbaar is.
Voorbeelden van ondersteunde initiatieven zijn: de ontwikkeling van het BuurtBaanBureau in het Spijkerkwartier; de overname van inclusieve bedrijfsactiviteiten door de sociale onderneming De Voorwerkers; de startup van het re-integratie-initiatief in de bouw en schildersbranche Klassewerk (met name in Malburgen); de overname van leerwerkprojecten van het cluster Werk & Inkomen door Scalabor; het project Pak Je Kans dat zich richt op het begeleiden van werkzoekende jongeren; de startup van Live+ dat zich richt op de ontwikkeling van een werk-leer-community (in met name Geitenkamp); de startup van NextGym dat zich richt op werk- en vakvaardigheden van werkzoekenden via refurbishing van fitnessapparatuur (in de (sportieve/ coachings)context van FormUpgrade); en de startup van Kansenmakers dat zich richt op de verbinding onderwijs-arbeidsmarkt van jongeren.

We zetten het platform 'Middengelderlandwerktdoor' neer, helemaal gericht op van werk naar werk

Midden Gelderland Werk Door is in het tweede kwartaal van 2020 gestart en als project gepositioneerd bij het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Vanuit het project zijn werkgevers die hard werden geraakt door de coronacrisis geadviseerd over (ondersteunings)vragen rondom van-werk-naar-werk-bewegingen van hun medewerkers. Met name horecaondernemers (en hun medewerkers) hebben gebruik gemaakt van de ondersteuningsdiensten. In 2020 is het beschikbare budget opgegaan aan directe ondersteuning van werkgevers en betrokken van-werk-naar-werk-kandidaten. Momenteel worden er (arbeidsregionale) middelen vanuit Perspectief op Werk ingezet om vanuit het initiatief Midden Gelderland Werkt Door voor te sorteren op de opdracht om in de arbeidsmarktregio's tot zogenaamde Regionale Mobiliteitsteams te komen.

We zetten in op praktijkgerichte scholing (korte trainingen / opleidingen die leiden tot diploma of certificaat). Deze snelle omscholingstrajecten kunnen mensen helpen bij een switch van sector

Naast de inzet via het project Midden Gelderland Werkt Door is in 2020 ook het regionale Leer-Werk-Loket (met provinciale middelen) versterkt om de groeiende (om)scholingsvraag ten gevolge van de coronacrisis op te vangen. Voorgaande jaren behandelde het Leer-Werk-Loket circa 500 adviesvragen per jaar. In 2020 waren dit er meer dan 700.

We kijken wat mogelijk is aan oplossingen voor leerlingen in het speciaal onderwijs waarbij de stage (vaak de eerste werkplek) wegvalt

Op deze uitdaging zijn in het laatste kwartaal van 2020 diverse acties gezet: het opzetten praktijk simulaties voor MBO-studenten werd voorbereid; de training digitale vaardigheden BBL-studenten werd voorbereid; en de inzet van stage-incentives voor stage-aanbieders VSO-Pro en Entree-leerlingen werd gestart.

We trekken nauw samen op met UWV op de groep mensen die een uitkering aanvraagt en waarvan verwacht wordt dat ze niet binnen een jaar een nieuwe baan vinden

UWV is partner in het Werkgeversservicepunt Midden Gelderland. Het project Midden Gelderland Werkt Door werd bij het Werkgeversservicepunt gepositioneerd. Zie ook bovenstaande toelichting bij 'Opzetten platform Midden Gelderland Werkt Door'.

We versnellen de regionale uitvoering van social return

Zie bij het onderdeel 'Wat hebben we gedaan' de toelichting bij de inspanning 'Herijken Social Return On Investment-aanpak'.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Armoede door de ogen van kinderen (19M148).

Deze motie is afgedaan. Met de nieuwe aanpak (de) Weg uit Armoede is uitvoering gegeven aan deze motie.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Scalabor B.V.
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Dullertsstichting;
- Arnhemse Dialoog;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- PLANgroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Stichting Leergeld en andere partners Armoedepact;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	168.119	169.996	194.718	195.488	-770
Baten	108.935	110.722	136.626	143.602	6.976
Saldo lasten en baten	***-59.184***	***-59.273***	***-58.091***	***-51.885***	***6.206***
Toevoegingen aan reserves	3.971	290	4.484	4.991	-507
Onttrekkingen aan reserves	3.126	2.142	6.904	6.385	-519
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-845***	***1.852***	***2.420***	***1.394***	***-1.026***
Gerealiseerd resultaat	**-60.028**	**-57.421**	**-55.671**	**-50.492**	**5.180**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-583	N				
Armoedebeleid	46	V	Armoedebestrijding (incl. capaciteitsinzet)	N	I	AR
Armoedebeleid	-261	N	Mondkapjes minima	J	I	AR
Armoedebeleid	221	V	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Schulddienstverlening	22	V	Extra capaciteit Schulddienstverlening ivm corona	J	I	AR
Werk en Inkomen	-971	N	Uren beleid	N	I	AR
Werk en Inkomen	93	V	Uitvoering W&I	N	I	AR
Werk en Inkomen	159	V	Kosten onderzoek BBZ uitkering	N	I	AR
Werk en Inkomen	-778	N	Compensatie SW bedrijven	J	I	AR
Werk en Inkomen	1.325	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-1.625	N	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	355	V	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	630	V	Regionale samenwerking	N	I	BR
Werk en Inkomen	201	V	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR
Baten	6.796	V				
Armoedebeleid	-221	N	Gelrepas regiogemeenten	N	I	AR
Werk en Inkomen	186	V	Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren	N	I	AR
Werk en Inkomen	733	V	Liquidatie Presikhaaf Bedrijven	N	I	AR
Werk en Inkomen	3.352	V	Tijdelijke overbrugging zelfstandige ondernemers (TOZO)	J	I	AR
Werk en Inkomen	2.856	V	Gebundelde uitkeringen (BUIG)	N	I	AR
Werk en Inkomen	-76	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-123	N	Regionale samenwerking	N	I	AR
Werk en Inkomen	89	V	Terugbetaling voormalig BBZ regeling	N	I	AR

Toevoegingen aan reserves	-507	N				
Werk en Inkomen	-507	N	Regionale samenwerking	N	I	BR

Onttrekkingen aan reserves	-480	N				
Werk en Inkomen	-279	N	Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk	N	I	BR
Werk en Inkomen	-201	N	Werkinvesteringsfonds	N	I	BR

Armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet)
Er is een totaal voordeel van €409.000 op armoedebestrijding ontstaan. Dit bestaat uit stedelijke kosten (€46.000), stedelijke baten (-€37.000), kosten in de wijken (€300.000), baten in de wijken (€100.000). Er is minder gebruik gemaakt van de diverse armoederegelingen omdat bijvoorbeeld activiteiten niet doorgingen bij de Gelrepas. Het aantal aanvragen waarbij inwoners gebruik maken van een intermediair (hulpverlener, vrijwilliger, wijkcoach), is door de coronamaatregelen afgenomen.

Gelrepas regiogemeenten
Arnhem voert de Gelrepas uit voor regiogemeenten. In 2020 waren de programmakosten lager doordat een aantal activiteiten niet door kon gaan in verband met corona. Hierdoor zijn de zowel de programmakosten die volledig worden doorbelast als de baten lager dan verwacht.

Extra capaciteit Schulddienstverlening in verband met corona
Er is extra personeel ingezet op schulddienstverlening in het kader van corona. Hiervoor is capaciteit ingehuurd. Dit heeft iets minder gekost dan bij Turap 2 verwacht werd.

Uren beleid
Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Uitvoering Werk & Inkomen
Vanwege een krappe arbeidsmarkt en vertraging in het aantrekken van nieuw personeel is in 2020 een voordeel ontstaan op de uitvoering Werk & Inkomen (€89.000).

Kosten onderzoek BBZ uitkering
Arnhem ontvangt een vast bedrag voor levensvatbaarheidsonderzoeken voor BBZ kredieten. Als gevolg van corona was er in 2020 een andere voorliggende voorziening voor ondernemers, namelijk de TOZO regeling. Hierdoor is in 2020 minder vraag geweest naar BBZ kredieten wat leidt tot een voordeel op de kosten voor levensvatbaarheidsonderzoeken.

Compensatie SW-bedrijven
In verband met corona heeft het Rijk in 2020 extra middelen beschikbaar gesteld als compensatie voor omzetverliezen bij SW bedrijven. Deze compensatie is doorgezet naar ons SW-bedrijf Scalabor. Omdat in de begroting nog geen rekening was gehouden met dit bedrag ontstaat er een nadeel op de lasten (binnen het programma Participatie en Armoedebestrijding) en een voordeel op de baten (binnen het programma Bestuur, dienstverlening en financiën). Per saldo is het effect voor Arnhem €0.

Gebundelde uitkeringen (BUIG)
Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Zoals in de raadsbrief " Gebundelde uitkering (BUIG) 2020 en 2021" van 27 oktober 2020 gecommuniceerd zagen wij de uitkeringslasten voor Arnhem minder hard stijgen dan de landelijke ontwikkeling. Deze lijn heeft zich voortgezet wat resulteert in een positief saldo van € 4.180.601 (€2.855.889 baten en €1.324.712 lasten) ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2020 rekening is gehouden. In 2020 heeft Arnhem daarmee beter gepresteerd dan de door het Rijk verwachte landelijke ontwikkeling. De daadwerkelijk landelijke ontwikkeling over 2020 wordt in de loop van 2021 bekend. Ten opzichte van het budget heeft Arnhem een tekort van 4,5%. Dit is een halvering van het tekort over 2019.

Uitvoering TOZO regeling
Als gevolg van de coronacrisis verzorgt de gemeente de TOZO uitkeringen (bijstand voor zelfstandige ondernemers). De kosten voor de uitkering worden 100% vergoed door het Rijk. Voor de uitvoeringskosten krijgt de gemeente een vast bedrag per besluit vergoed. Met een nadeel op de lasten van €1.625.000 en een voordeel op de baten van €3.352.000 is het saldo op de TOZO

regeling €1.727.000 positief. Het positieve saldo wordt veroorzaakt doordat de vergoeding voor uitvoeringskosten eenmalig wordt verstrekt op basis van het aantal besluiten. Vanuit deze vergoeding moeten echter ook de kosten voor uitvoering worden betaald welke doorlopen naar 2021. Omdat de vergoeding wordt verstrekt over de besluiten uit 2020 ontstaat in de jaarrekening 2020 een voordeel. In het voorstel resultaatbestemming wordt voorgesteld dit voordeel te reserveren voor de nog te maken kosten in 2021.

Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk
Per 1 juni 2020 is de reorganisatie van Werk en Inkomen een feit (zie raadsinformatiebrief 'Werk en Inkomen vol aan de slag richting Doorbraken naar Werk' van 2-6-2020). Via de Turap-2 van 2020 is de Raad geïnformeerd over de verwachting dat de lasten in het kader van de organisatieontwikkeling lager gaan uitvallen dan begroot. Mede door corona loopt het aantrekken van (vast) personeel en het opleiden ervan vertraging op. Doordat er minder kosten zijn gemaakt leidt dit zowel tot een afwijking op de lasten en baten als een afwijking op de onttrekking van de bestemmingsreserve.

Regionale samenwerking
Arnhem ontvangt, als centrumgemeente van onze arbeidsmarktregio, diverse middelen vanuit het rijk in het kader van participatie (perspectief op werk, middelen voor versterking arbeidsmarktregio en impuls baankansen). Over de inzet van de middelen vindt regionale besluitvorming plaats, deels via het regionaal Werkbedrijf. In 2020 zijn er minder regionale initiatieven toegekend dan verwacht, mede door corona, waardoor er een voordeel op de lasten ontstaat van €636.000 en een nadeel op de baten van €123.000. Omdat het regionale middelen betreft wordt het saldo via een extra dotatie aan de reserve overgeheveld naar 2021. Per saldo is hiermee het resultaat €0.

Werkinvesteringsfonds (WIF)
Tot en met 2022 is in totaal een bedrag van €2,5 miljoen beschikbaar in het Werkinvesteringsfonds. In 2020 was er €750.000 begroot (als lasten en onttrekking aan reserve). Er zijn voldoende initiatieven aangedragen en ook inmiddels toegekend. De kosten voor deze initiatieven lopen echter deels door naar 2021 waardoor er in 2020 een voordeel op de lasten ontstaat van €201.000. Er is dus ook een lagere onttrekking aan de reserve gedaan van €201.000. Per saldo is het resultaat €0.

Terugvordering BTW re-integratie voorgaande jaren
De kosten voor individuele re-integratie trajecten zijn de afgelopen jaren kostprijsverhogend (zonder terugvordering btw) geboekt. Onder bepaalde voorwaarden en eisen (per jaar inzichtelijk gemaakt) kunnen delen van deze individuele re-integratie trajecten compensabel worden gemaakt voor de BTW. Over de jaren 2012, 2013 en 2014 levert de BTW compensatie re-integratie en inburgering een voordeel van € 141.933 op (€186.203 voordeel op baten en €44.270 nadeel op lasten).

Liquidatie Presikhaaf bedrijven
Per eind november 2020 is de gemeenschappelijke regeling Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf bedrijven) geliquideerd. De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Terugbetaling voormalig BBZ regeling
Dit betreft een incidenteel voordeel door invordering in het kader van de voormalige BBZ regeling van voor 2020.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Scalabor
- St. Rijnstad
- St. Leergeld Arnhem
- Presikhaaf Bedrijven
- BV Real

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In de bestuursrapportage Doorbraak naar Werk zijn de indicatoren opgenomen die bij dit programma gemonitord worden. Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Netto arbeidsparticipatie	2019	66,4	68,8	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS - Arbeidsdeelname
Personen met een bijstandsuitkering	1e halfjaar 2020	842,7	459,7	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.	CBS - Participatiewet
Lopende re-integratievoorzieningen	1e halfjaar 2020	73,6	202	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	CBS - Participatiewet
Werkloze jongeren	2019	3	2	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	2019	11	6	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Zij aan zij: schuldenvrij De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- (de) Weg uit Armoede, Werken aan Perspectief. Nota Arnhemse Armoede Aanpak (2020 e.v.)
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021

Actuele beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v..

Zorg

We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfredzaam en zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Meer volwassenen ontvangen passende zorg gericht op ontwikkelen of anders stabiliseren van zelfredzaamheid

We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden zorg. We gaan ons daarbij nog meer inspannen om kwetsbare inwoners zelfredzaam te maken. Onze inwoners blijven nog te vaak afhankelijk van specialistische voorzieningen. De komende periode gaan we daarom extra inzetten op het versterken van zelfredzaamheid door het gebruik van het eigen netwerk en algemene voorzieningen in de wijk te vergroten.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg gericht op ontwikkelen van zelfredzaamheid

Het aantal jongeren dat een beroep doet op specialistische jeugdzorg neemt toe. We willen een beweging inzetten van problematiseren en specialiseren naar normaliseren en zo regulier mogelijk. Hierbij hoort ook het voorkomen van opname in verblijfsinstellingen en het aanbieden van zoveel mogelijk passende, ambulante ondersteuning in de eigen woon- en leefomgeving (wijkaanpak). De omgeving van het kind moet weer centraal komen te staan bij het bieden van oplossingen.

Meer kwetsbare Arnhemmers een beschermd thuis

We gaan uit van een inclusieve samenleving, waarin ook mensen met psychische problematiek midden in de samenleving leven en meedoen. Deze opgave pakken wij in het kader van de doordecentralisatie regionaal op met het Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021. We gaan nog meer mensen in staat stellen om met ondersteuning zelfstandig te wonen en te participeren in onze samenleving. Uitgangspunt is zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door zorg en ondersteuning zo flexibel mogelijk op- en af te kunnen schalen, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft.
We gaan samen met de regio Centraal Gelderland verder werken aan een breed palet aan voorzieningen: van lichte vormen van begeleiding tot gespecialiseerde opvang en beschermd wonen. Daarvoor gaan we nog meer samenwerken binnen de gemeente, tussen gemeenten en ook met (en tussen) aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	

In 2020 zijn beleidsregels in werking getreden, waardoor duidelijker wordt wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zijn wijkcoaches voorgelicht over de toepassing van deze beleidsregels, zowel tijdens een bijeenkomst begin februari als met behulp van ondersteunend voorlichtingsmateriaal. Zorgaanbieders zijn via de aanbesteding opnieuw geselecteerd om vanaf 1 juli 2020 zorg te mogen verlenen. Ook bij deze aanbesteding is duidelijker gedefinieerd wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Bij groepsbegeleiding en activerend werk wordt ook gestuurd op het zoveel mogelijk inzetten van aanbod in de eigen woon- en leefomgeving van de inwoner. De komende periode zal worden ingezet op verdere voorlichting en implementatie richting Sociale wijkteams en aanbieders.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld waaronder ook de aanpak ouderenmishandeling. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben. We sturen hierbij op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld, voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen. We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het veel op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid van een afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid van een afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Er wordt in de participatieketen steeds beter samen gewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de participatieladder en op doorstroom of uitstroom. In de overige gevallen gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie. Er is voldoende passend aanbod.
Op basis van een jaarlijkse steekproef (n=173) zien we dat deelnemers aan een traject daadwerkelijk stappen maken op de participatieladder. Zie voor meer informatie hierover het figuur onderaan deze paragraaf.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk (AW) iets teruggelopen. Dit heeft te maken met de coronamaatregelen (weinig nieuwe instroom, uitval). Ook is de situatie op de arbeidsmarkt door de coronaperiode veranderd waardoor er minder doorstroommogelijkheden zijn. In de participatieketen wordt samen gekeken naar waar de kansen liggen op de arbeidsmarkt en hoe hierop geanticipeerd kan worden binnen Activerend Werk. Ook worden kansen benut om scholing en Activererend Werk te combineren, zoals bij de Praktijkverklaring, waarbij inwoners in eigen tempo al doende leren en kunnen aantonen dat zij over de nodige vaardigheden beschikken.

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Het proces van inkoop is afgerond. Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders wordt verbeterd door het intensiveren ervan. Er is een werkwijze ontwikkeld voor de samenwerking tussen (speciaal) onderwijs en jeugdzorg en in twee wijken zijn praktijkondersteuners jeugd bij de huisarts gestart.
Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. De jeugdigen kunnen op deze manier in hun wijk blijven met hun vrienden/vriendinnetjes van de school.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

In mei is het Perspectiefoverleg gestart. Hier worden, voor gezinnen waar uithuisplaatsing dreigt, afspraken gemaakt over intensieve, ambulante hulp ter voorkoming ervan. Als uithuisplaatsing toch noodzakelijk is, dan wordt dit zo kort mogelijk ingezet. In de cijfers zien we in 2020 een lichte daling van het aantal jongeren in verblijf.
Drie zorgaanbieders en de wijkteams hebben een manier ontwikkeld om bij onveilige thuissituaties snel ondersteuning in te kunnen zetten. Op 1 januari 2021 gaat dit project van start.

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt voor de Woonzorgvisie en de visie Sociaal Domein, die in 2021 aan de raad worden aangeboden. Het realiseren van betaalbare woningen is in de huidige markt niet gemakkelijk; gelukkig biedt de Woondeal kansen waar gemeente Arnhem in de komende jaren gebruik van zal maken.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de Zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Figuur behorend bij het doel 'Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij'

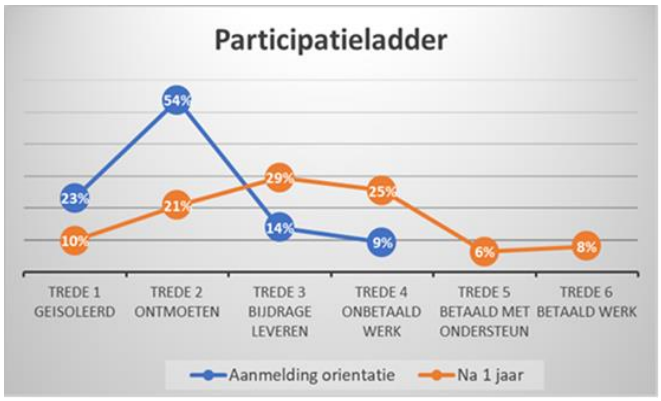

Wat hebben we gedaan

Als gevolg van de coronamaatregelen hebben Sociale wijkteams en zorgaanbieders hard gewerkt om zorg en ondersteuning op alternatieve manieren aan te bieden. In veel gevallen werd gebruik gemaakt van digitale hulpmiddelen; zo hebben veel hulpverleners via beeldbellen zorg en begeleiding op afstand geboden. Daar waar alleen digitale ondersteuning niet voldoende was, is met inachtneming van de nodige voorzorgsmaatregelen, ook fysieke ondersteuning geboden (bijvoorbeeld aan gezinnen met signalen van onveiligheid, aan GGZ-cliënten bij beschermd wonen en hulp bij het huishouden). Via diverse raadsbrieven is de raad hierover geïnformeerd. De aanbieders zijn in de periode vanaf maart tot juli gecompenseerd voor de zorg die niet geleverd kon worden. Vanaf juli is de reguliere hulpverlening in veel gevallen weer hervat en is deze compensatieregeling gestopt. Aan het einde van 2020 is, ook tijdens de tweede lockdown, nagenoeg alle zorg en ondersteuning weer hervat, ook voor groepsbegeleiding en groepsbehandeling.

Er is veel energie en aandacht uitgegaan naar het voortzetten van de zorg tijdens de coronaperiode. Daardoor heeft een aantal maatregelen en projecten enige vertraging opgelopen. Hieronder is de voortgang van de doelen en inspanningen die in de begroting 2020 zijn genoemd weergegeven. Daarnaast wordt ook drie maal per jaar de bestuursrapportage Zorg opgesteld. In deze bestuursrapportage is meer detailinformatie te vinden over de voortgang van het programma Zorg Dichterbij.

Eind 2020 is gestart met de ontwikkeling van een integrale visie sociaal domein. De raad heeft een eerste bijeenkomst gehad om uitgangspunten voor de visie te bespreken. Parallel aan de opstelling ervan wordt ook het integraal jeugdbeleid uitgewerkt.

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving	
Versterken eigen kracht van inwoners, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen	

Bij de inzet van passende zorg wordt beter bekeken of deze er ook toe leidt dat de eigen kracht en het sociaal netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Ook in de nieuwe aanbestedingseisen en in de beleidsregels staat deze aanpak centraal. Een website met beschikbare algemene voorzieningen in onze wijken is opgeleverd en wordt verder doorontwikkeld. Er zijn goede stappen gezet, maar we verwachten nog meer resultaten te kunnen bereiken.

Versterken van de zorgtoewijzing

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Ook aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract konden krijgen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg.

Sturen op kwaliteit en resultaat (mede gericht op afschaling specialistische zorg)

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn vrijwel alle ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. In de komende periode zullen we aanbieders hier ook op aanspreken, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook zullen we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles blijven uitvoeren, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren. Ook de komende periode blijven we hierop inzetten. In november is het AEF rapport 'stelsel in groei' opgeleverd waaruit blijkt dat de Rijksbijdragen niet toereikend zijn voor de kosten jeugdzorg. De VNG onderhandelt naar aanleiding van dit rapport met het ministerie over een meer passende Rijksbijdrage. Er is nog geen uitsluitsel.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) lokaal en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Veilig thuis

Zie de toelichting bij de doelstelling 'Meer kwetsbare Arnhemmers wonen veilig thuis' die hierboven is opgenomen.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer volwassenen/ouderen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving'

Meer jeugdigen krijgen passende zorg, dichtbij de eigen woonomgeving

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen

De wijkteams kunnen beschikken over een digitale sociale kaart waarin de algemene voorzieningen staan. Deze website zal worden doorontwikkeld zodat deze meer inzicht geeft in het aanbod en deze voorzieningen beter ingezet kunnen worden. Ook wordt beter gekeken wat van ouders of hun netwerk zelf kan worden verwacht, of wat vanuit onderwijs kan worden geboden, voordat specialistische jeugdzorg wordt ingezet.
Van de huidige aanbieders wordt verwacht dat zij vanuit de omgeving van het kind werken. De samenwerking tussen Sociale wijkteams, huisartsen, scholen en aanbieders is verbeterd door het intensiveren van de onderlinge samenwerking; onder andere bij de start van de Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) en de samenwerking met (Speciaal) Onderwijs. Bij de inzet van individuele zorg of groepsbegeleiding wordt door de lokale toegang bekeken welke ondersteuning en zorg in de buurt aansluit bij de zorgvraag van de jeugdigen. In twee wijken loopt een proef waarbij wijkcoaches zelf specialistische begeleiding bieden. Met de kennis die coaches hebben van de wijk en het netwerk van de jeugdige, kunnen zij kinderen gemakkelijk verwijzen naar activiteiten in de buurt.

Versterken van de zorgtoewijzing en intensiveren van de samenwerking met andere verwijzers

De beleidsregels voor zorg zijn vastgesteld en Sociale wijkteams zijn hierover geïnformeerd en werken met behulp van deze beleidsregels. Aanbieders zijn geïnformeerd over de nieuwe aanbestedingseisen, waarin de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg is verduidelijkt. Aanbieders zijn hierop getoetst voordat zij een nieuw contract kregen. Sociale wijkteams en aanbieders kunnen nu op basis van dezelfde uitgangspunten werken aan het inzetten en leveren van kwalitatief goede zorg, die bijdraagt aan de gewenste transformatie van zorg. De huisartsen en gecertificeerde instellingen (verwijzers naar jeugdzorg) zijn geïnformeerd over de gecontracteerde zorg.
In twee wijken is gestart met een Praktijkondersteuner Jeugd (POH-jeugd) bij de huisarts. Uit de eerste resultaten blijkt dat deze POH-jeugd het overgrote deel van de vragen zelf kan behandelen en slechts in incidentele gevallen een verwijzing naar een gecontracteerde aanbieder nodig is.

Sturen op kwaliteit en resultaat

Op 1 juli 2020 is de nieuwe aanbesteding ingegaan en zijn de ingeschreven aanbieders getoetst aan de hogere kwaliteitseisen. Het aantal gecontracteerde aanbieders is sterk verminderd en de overgebleven aanbieders voldoen aan de hogere kwaliteitseisen. In de aanbesteding zijn ook de eisen bij de verschillende zorgvormen aangescherpt en verduidelijkt. We spreken aanbieders hierop aan, bijvoorbeeld via periodieke contractgesprekken die samen met Inkoop-SDCG worden gevoerd. Ook voeren we intensiever kwaliteits- en rechtmatigheidscontroles uit, niet alleen signaalgestuurd maar ook via een steekproef.
Vanuit de regio en de gemeenten wordt actief gestuurd op de transformatieopgaven die vanuit de regio, samen met de aanbieders, zijn opgesteld.
In de eerste helft van 2020 is de Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming opgesteld. Doel is onder andere een betere gezamenlijke aanpak van zorgorganisaties rondom kwetsbare kinderen en gezinnen. De Verbeteragenda wordt in 2021 verder uitgewerkt.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Het ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen van toereikende Rijksbudgetten is een zaak van lange adem, waarbij goed samengewerkt moet worden met andere gemeenten, de VNG en G40. De gemeente Arnhem heeft goede contacten opgebouwd met deze partijen en onderhoudt deze goed. Ondanks alle inspanningen blijft het zorglandschap versnipperd over Wmo/jeugdzorg, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg. Ook is er nog steeds een landelijke discussie gaande over het verstrekken van voldoende Rijksmiddelen om gemeentelijke zorgtaken (waaronder de jeugdzorg) uit te voeren.
Heel 2020 was er aandacht voor de Rijksbijdrage voor de Jeugdwet aangezien het overgrote deel van de gemeenten te maken blijven houden met tekorten in de jeugdzorg. In december verscheen het AEF-rapport Stelsel in groei waar de structurele tekorten in de jeugdzorg worden belicht.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg, ook al is dat tekort lager dan aanvankelijk geprognotiseerd.
Om meer grip te krijgen op de tekorten in de jeugdzorg heeft de gemeenteraad medio 2020 op voorstel van de TaskForce negen maatregelen vastgesteld:

- Perspectiefoverleg;
- Samenwerken aan veiligheid;
- Verkorten van de veiligheidsketen;
- Doorstroom van Jeugdwet naar de Wet langdurige zorg bevorderen;
- Praktijkondersteuner huisarts jeugd-GGZ;
- Handhaving op zorgaanbieders;
- Monitoring verbeteren;
- Sociaal Hospitaal;
- Begeleiding door Sociale wijkteams zelf.

Voor al deze maatregelen is in 2020 de voorbereiding begonnen en zes maatregelen zijn ook al gestart.
Een maatregel richt zich specifiek op de toepassing van de juiste wet. Zolang ontschotting tussen de zorgwetten niet is gerelateerd kijken we nog beter wanneer Wlz en Zvw voorliggend zijn op de Jeugdwet.

Vergroten inzicht of passende zorg en gewenste afschaling wordt bereikt (monitoring)

De raad ontvangt periodiek een bestuursrapportage over de ontwikkelingen in het sociale domein. Sinds het voorjaar is er op wijkniveau een dashboard waarin we de zorgkosten tot op detail kunnen monitoren.
In juni zijn de zogenaamde A2 teams (Analyse en Actieteams) gestart. Deze teams hebben inzicht in gedetailleerde data (bijvoorbeeld volumes, producten, duur, kosten, aanbieders, zorgpaden en verwijzers) stadsbreed en per wijk. Het team is samengesteld vanuit verschillende disciplines (inhoudelijk, financieel en statistisch) en zij gaan op wijkniveau in gesprek met het wijkteam over de data. Daarbij wordt gekeken naar de resultaten en ontwikkelingen in de wijk en de stad en wordt actie ondernomen als dat nodig is. Ook wordt gekeken naar de mate waarin afschaling van zorg zichtbaar wordt in de data, bijvoorbeeld de verschuiving van zware naar lichtere zorg, de duur van de trajecten of de inzet van groepsaanbod in plaats van individuele zorg.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'meer jeugdigen krijgen passende zorg dichtbij de eigen woonomgeving'

Voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

Koppelen zorg(behoeften) aan wonen

De woonafspraken worden jaarlijks geëvalueerd. Op grond van de evaluatie worden, indien noodzakelijk, de afspraken aangescherpt.
Het doelgroepenonderzoek is afgerond. In de uitvoering van Sociaal Hospitaal (SOHOS) komt naar voren dat huisvesting een belangrijk onderwerp is bij multiprobleemgezinnen. De samenhang tussen woon- en andere problemen vraagt om een meer intensieve samenwerking met de corporaties. Dit wordt in de visie Sociaal Domein en de Woonzorgvisie opgepakt.

Eind 2019 hebben we afscheid moeten nemen van het Hulpmiddelencentrum (HMC) als leverancier van Arnhem-Noord. Sindsdien draait Medipoint de hulpmiddelendienstverlening in beide helften van de stad. Dit heeft Medipoint heel voortvarend aangepakt; zelfs in de turbulente periode waarin de overdracht plaatsvond hebben zij geen enkele klacht over de dienstverlening gekregen.
Voor inwoners met een incidentele verplaatsingsbehoefte hebben we verspreid over de stad diverse poolpunten waar de inwoner een scootmobiel kan lenen. Door de maatregelen tegen verspreiding van corona heeft driekwart van de scootmobiel poolpunten de deuren (tijdelijk) moeten sluiten. Dit betrof met name de punten in verzorgingstehuizen. Om onze inwoners een alternatief te bieden is in 2020 een haal- en-brengservice gestart waarbij een inwoner een scootmobiel op afspraak aan huis afgeleverd kan krijgen.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt verminderd

Implementeren maatregelen aanpak woonoverlast

De wijkveiligheid is onderzocht en het beschikbare instrumentarium om overlast aan te pakken is in beeld gebracht. Het meldpunt woonoverlast is uitgebreid; ook zorggerelateerde woonoverlast kan bij de gemeente gemeld worden. In de contractering met onze Wmo-zorgaanbieders hebben we de eis opgenomen dat zorgaanbieders verantwoordelijk zijn voor communicatie met de buurt en het aanpakken van eventuele overlast.

Bewoners met een psychische kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen

Ontwikkelen preventieve maatregelen

Het concept buurtcirkels wordt toegepast in Arnhem, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid beter in de gelegenheid worden gesteld een sociaal netwerk in de woonomgeving op te bouwen.
Het afwegingskader voor beschermd wonen is ontwikkeld en aan de wijkcoaches toegelicht, door middel van een scholing.
In 2020 is samen met een aantal zorgpartijen gewerkt aan de voorbereiding van de uitbreiding van bemoeizorg, die naar verwachting met ingang van het tweede kwartaal in 2021 kan worden ingezet.

Regionale sluitende afspraken Beschermd Thuis

In de regio Centraal Gelderland staan we voor de uitdaging om de doordecentralisatie verder vorm te geven. De komende jaren (2022 tot 2031) wordt beschermd wonen niet alleen een taak van centrumgemeenten, maar een taak van alle gemeenten. In 2019 is het Transformatieplan Samen aan Zet vastgesteld. Regionaal is in het najaar van 2019 de stuurgroep Samen aan Zet gevormd, om keuzes voor de doordecentralisatie van beschermd wonen bestuurlijk voor te bereiden ter bespreking in het Regionaal Portefeuillehouders Overleg Zorg en in de colleges en gemeenteraden. De bestuurders van de gemeenten Rheden, Westervoort, Arnhem, Renkum en Overbetuwe hebben zitting in de stuurgroep.
Om beschermd wonen door te decentraliseren is regionale samenwerking vanuit gezamenlijke uitgangspunten noodzakelijk. De bestuurlijke uitgangspunten voor de regionale samenwerking zijn in alle colleges van de regiogemeenten vastgesteld en de raden zijn geïnformeerd (zie raadsbrief Bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen). Er is een uitvoeringsagenda opgesteld om de regionale samenwerking verder vorm te geven. Over deze regionale ontwikkelopgave wordt de dialoog aangegaan met belangrijke samenwerkingspartners en cliënten/ervaringsdeskundigen. Met ingang van 2022 treden de regionale afspraken in werking. Alle Nederlandse gemeenten hebben via de VNG ingestemd met de Norm voor Opdrachtgeverschap, waarin staat hoe ze regionaal en bovenregionaal willen samenwerken bij beschermd wonen en maatschappelijke opvang. De Norm voor Opdrachtgeverschap (NvO) is op 10 juni 2020 in een resolutie vastgesteld door gemeenten in VNG-verband, zowel voor jeugd als voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Deze Norm voor Opdrachtgeverschap vormt daarmee ook een kader voor de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

Ontschotten van zorgsystemen en verkrijgen toereikende Rijksbudgetten

Er is een regiobeeld opgesteld, samen met de zorgverzekeraar, om de verdere samenwerking voor de inwoners van onze gemeente en de verzekerden van Menzis te verbeteren. Er liggen uitdagingen voor de toekomst, vooral in verband met de toenemende vergrijzing. Samen met de zorgpartijen uit onze gemeente en regio is een start gemaakt om dit regiobeeld om te zetten naar een regiovisie. Door de uitbraak van het coronavirus is er vertraging opgetreden in dit proces. Alle zorgpartijen moeten nu de prioriteit geven aan de bestrijding van het virus en het welzijn van personeel en cliënten.
Bij de zorginkoop voor de Wmo is een eis opgenomen voor forensisch beschermd wonen. Op 1 juli is deze eis van kracht. Uitgangspunt bij de zorgverlening is het herstel van de cliënt in de eigen woonomgeving en regio. Indien een aanbieder zich door het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft laten contracteren om forensische zorg te leveren, stelt de regio Centraal Gelderland de volgende eis: Voordat de aanbieder een forensische cliënt in zorg neemt, wordt contact gelegd met de regionale toegang. De regionale toegang geeft dan vroegtijdig een advies of er na het aflopen van de strafrechtelijke titel vervolgzorg in de vorm van Beschermd wonen Wmo kan worden ingezet. De regionale toegang neemt als leidraad voor een positief advies dat de voorwaarden voor een succesvol traject in deze regio het meest kansrijk zijn, conform de regels van de Handreiking Landelijke toegankelijkheid. Het herkomstonderzoek loopt op dit moment.
Op bestuurlijk niveau via de VNG en op ambtelijk niveau via het directeurenoverleg Sociaal Domein draagt Arnhem bij aan de landelijke lobby voor voldoende rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Dit blijft van belang omdat de verwachting is dat we 2020 e.v. nog steeds een tekort houden op de jeugdzorg. Het inzetten van de juiste wet op het juiste moment en de juiste situatie monitoren we samen met de wijkteams. We kijken in concrete casussen of Wlz of Zvw voorliggend zou kunnen of moeten zijn aan de Jeugdwet.

Ontwikkelen van een goed werkende aanpak voor personen met verward gedrag

Persoonsgerichte integrale zorg (ketenafspraken)

In november 2020 is door ZonMw subsidie toegekend om te gaan starten met een noodbed voor mensen met verward gedrag. Gemeenten Arnhem, Renkum en Ede nemen hieraan deel. Er liggen samenwerkingsafspraken met zorg- en veiligheidspartners van de regio Gelderland-Midden aan ten grondslag. De invoering van de Wet verplichte ggz is afgerond. De wet is met ingang van 1 januari 2020 in werking getreden. Met de zorgverzekeraar worden gesprekken gevoerd over de knelpunten die zich voordoen bij de uitvoering van de Wet zorg en dwang. Het onderzoek naar de gemeentelijke zorg- en veiligheidsstructuur is weer opgepakt. Er vindt een nauwere samenwerking plaats tussen de kernorganisatie en het Veiligheidshuis.

Betere aansluiting van de Sociale wijkteams op Ggz-behandelzorg

We zijn met de zorgverzekeraar in overleg om de samenwerking tussen de FACT-teams van Pro Persona en de wijkcoaches van het Sociale wijkteam te versterken. In 2019 heeft de zorgverzekeraar hiervoor middelen beschikbaar gesteld. In 2020 heeft de gemeente Arnhem dit budget beschikbaar gesteld. Het gaat om het financieren van een sociaal psychiatrisch verpleegkundige, werkzaam bij het FACT-team, die als kennisbron kan worden ingezet door het Sociale wijkteam. Overleg met de zorgverzekeraar is gaande om vanaf 2021 deze kosten gezamenlijk te dragen.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken zorg (19A66)

De wijzigingen zijn verwerkt in de teksten en tabellen in de geamendeerde MJPB 2020-2023.

Jeugdbudgetten reëel begroot, geen papieren werkelijkheid (19M124)

We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten van de jeugdzorg.
Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Aanbieders die bijdragen aan de transformatie van zorg en kwalitatief goede zorg bieden;
- Onze Huisartsen en Arts en Zorg
- Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland;
- Inkoop Sociaal Domein Centraal Gelderland;
- VGGM;
- BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	57.921	30.808	56.785	60.704	-3.919
Baten	6.639	918	5.134	5.222	88
Saldo lasten en baten	***-51.282***	***-29.891***	***-51.651***	***-55.482***	***-3.831***
Toevoegingen aan reserves	4.393	678	2.031	2.009	22
Onttrekkingen aan reserves	2.823	1.100	3.496	3.425	-71
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.569***	***422***	***1.465***	***1.416***	***-49***
Gerealiseerd resultaat	**-52.852**	**-29.469**	**-50.186**	**-54.066**	**-3.880**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-3.641	N				
Zorg	-1.534	N	Algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning	N	S	AR
Zorg	101	V	Doelgroepenvervoer	N	I	AR
Zorg	933	V	Ambulantisering GGZ	N	I	AR
Zorg	-2.077	N	Beschermd wonen	N	I	AR
Zorg	-680	N	Begeleiding	N	I	AR
Zorg	-380	N	Bedrijfsvoering	N	I	AR
Zorg	637	V	Jeugdzorg	N	I	AR
Zorg	-484	N	Dubieuze debiteuren	N	I	AR
Zorg	-157	N	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Baten	157	V				
Zorg	157	V	Specifieke jeugdzorgbudgetten	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Huishoudelijke ondersteuning

Dit nadeel heeft betrekking op de algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning. Per 1 juli 2020 is een beleidswijziging geweest, waarbij een verschuiving van maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning naar algemene voorziening huishoudelijke ondersteuning wordt gestimuleerd. De verschuiving is vanaf juli/augustus zichtbaar. Dit nadeel wordt gecompenseerd met het voordeel op de wijkprogramma's maatwerkvoorziening huishoudelijke ondersteuning.

Doelgroepenvervoer

Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten kunnen worden.

Ambulantisering GGZ
Vanuit de decentralisatie middelen heeft gemeente Arnhem middelen gekregen voor ambulantisering GGZ die deels regionaal bedoeld zijn. Het gaat om het (op)bouwen van een lokale ondersteuningsstructuur, voor psychisch kwetsbare personen. De middelen zijn in 2020 niet uitgegeven, mede omdat de middelen laat zijn toegekend. Daarnaast is er een vertraging van het starten van de activiteiten opgetreden door corona, waardoor deze activiteiten in 2021 zullen starten. Een deel van het budget waar een bestedingsplan voor aanwezig is, is overgeheveld naar 2021. Dit is het restant van het budget dat ten gunste van de algemene middelen komt.

Beschermd wonen
Bij beschermd wonen is er een netto voordeel van € 1,6 miljoen. Op de wijkprogramma's wordt een voordeel vermeld van € 3,6 miljoen. Het nadeel bij programma S07 Zorg en het voordeel op de wijkprogramma's wordt veroorzaakt doordat de begroting is gebaseerd op de realisatie 2018 en begin 2019. Sinds eind 2019 is een verschuiving te zien van de realisatie van de wijken naar stad. Het netto voordeel komt voornamelijk door:
1. Sinds 2019 is er een gestage daling van aantal intramurale cliënten zichtbaar. Deze daling heeft een doorwerking naar 2020.
2. De nieuwe contracteringsronde in 2020, waarbij de (kwaliteits)eisen zijn aangescherpt, waardoor een groot aantal aanbieders is afgevallen.
3. Per 1 juli 2020 (nieuwe contractering) wordt het product 'beschikbaarheidscomponent' op een andere manier gefinancierd, waarmee besparing is gehaald.

WMO Begeleiding
Het resultaat voor WMO begeleiding is netto een significant bedrag. Bij programma S07 Zorg is een nadeel van € 680.000 gemeld en bij de wijkprogramma's is een voordeel van € 653.000 gemeld. Vanaf begin 2020 is er een verschuiving te zien van de wijkprogramma's naar de stad en de begroting is gebaseerd op de realisatie van 2018 en begin 2019. Dit zorgt ervoor dat er een afwijking op zowel stad als wijkprogramma's is.

Bedrijfsvoeringsbudget
In 2019 is een start gemaakt met monitoring binnen het programma Zorg. In 2020 is hier verder vorm aangegeven. De gemaakte kosten hebben betrekking op implementatie Power BI, bouwen van een datawarehouse, etc. Met deze kosten zijn er geen rekening gehouden binnen het budget, omdat het kosten zijn.

Jeugdzorg
Op totaalniveau is bij de Jeugdzorg geen afwijking te melden. Echter is er binnen de wijken en stad een verschuiving te zien. De huidige begroting per wijk en stad is gebaseerd op de realisatie van 2018 en eerste halfjaar 2019.

Voorziening dubieuze debiteuren
Bij een aantal organisaties staat een vordering open. De vordering staat langer dan één jaar open en uit voorzichtigheidsprincipe voorzien we vorderingen die langer open staan dan een jaar volledig.

Specifieke jeugdzorg budgetten
Vanuit het rijk hebben we middelen gekregen voor de projecten Gelderse verbeteragenda jeugdbescherming en Transitie vastgoed jeugdzorgplus. De ontvangen middelen staat op de baten. De netto saldo van de baten en lasten voor deze projecten is nul.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Centrum voor Activerend Werk
- RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei
- St. Vitale Verbindingen

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Score Arnhem 2019	Score Arnhem 2020	Toelichting	Bron
Jeugdwet, aantal inwoners met verblijf	610	554	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, Gezinshuizen, Leef- en behandelgroepen, Pleegzorg en verblijf op eigen terrein.	Afdeling Informatie/F&C
Beschermd wonen, aantal inwoners met verblijf	1013	958	Aantal inwoners met declaratie in het betreffende jaar, intramuraal	Afdeling Informatie/F&C
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	€ 887	€ 844	Gedeclareerde zorgkosten m.b.t. het jaar, gedeeld door het aantal inwoners aan het einde van het jaar.	Afdeling Informatie/F&C

Indicator	Score Arnhem 2018	Score Arnhem 2019	Toelichting	Bron
Gemiddelde stijging op participatieladder bij activerend werk			Centrum Activerend Werk heeft i.o.v. gemeente Arnhem een systeem ontwikkeld om vanaf aanmelding voor Activerend Werk de stappen op de participatieladder vast te leggen. Vanaf 2021 zal aangegeven kunnen worden hoeveel treden inwoners gemiddeld stijgen op de participatieladder in een periode van een jaar.	Afdeling Informatie/F&C
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning		79%	De vraagstelling in het inwonerstevredenheidsonderzoek m.b.t. 2018 was anders dan m.b.t. 2019, daarom is geen score voor 2018 opgenomen.	Inwoner-tevredenheids-onderzoek

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	1e half jaar 2020	730	640	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	CBS - Monitor Sociaal Domein Wmo
Jongeren met jeugdhulp	1e half jaar 2020	10,1	9,7	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	1e half jaar 2020	0,5	0,3	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	1e half jaar 2020	1,2	1,1	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg.

Actuele beleidskaders

- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Taskforce Maatregelen Jeugdzorg
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019).

Welzijn en inclusie

We willen de randvoorwaarden scheppen om ervoor te zorgen dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperking en/of seksuele voorkeur, kunnen meedoen en zich thuis voelen in Arnhem. We willen dat Arnhem een inclusieve stad is.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad

We vinden het belangrijk dat iedere Arnhemmer, ongeacht afkomst, kan meedoen en zich thuis voelt in Arnhem. Dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat er een vangnet wordt geboden als het even niet vanzelf gaat. We zetten in op jeugdpreventie, ondersteuning en algemene voorzieningen, duurzame inburgering en een passend vangnet.
Meer specifiek zetten we in op het bestrijden van discriminatie en op acceptatie van seksuele diversiteit, op Arnhem als toegankelijke gemeente voor mensen met een beperking en op nieuwkomers die hun plek moeten vinden. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij een ieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording, en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Wat wilden we bereiken

Wij willen samen zorgen voor een sterke sociale basis waarin iedereen zoveel als mogelijk gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen. Door Arnhemmers te stimuleren en waar nodig te faciliteren bij het organiseren van activiteiten voor hun buurt, bouwen we samen aan een sterke sociale basis. We versterken de saamhorigheid tussen inwoners, dat mensen naar elkaar omkijken en voor elkaar klaarstaan. Door Arnhemmers op tijd met activiteiten en voorzieningen een duwtje in de rug te geven en een helpende hand te reiken, voorkomen we samen met hen dat ze in de problemen komen of dat hun problemen groter worden.

Prestatiedoelen	Status
Veilig en positief opgroeien	

Samen met VGGM en peuteropvang wordt intensief opgetrokken om alle jonge kinderen goed in beeld te hebben en met 2 jaar een plekje te geven op de peuteropvang. Voor ouders die extra ondersteuning nodig hebben thuis, is er voorliggend, ambulante begeleiding beschikbaar. Samenwerken met ouders is een van de speerpunten vanuit het beleid onderwijsachterstanden/ kansengelijkheid. De noodzaak ervan is tijdens eerste lockdown alleen maar zichtbaarder geworden.
Tijdens de coronacrisis is snel geschakeld tussen voorschool, onderwijs, Sociale wijkteams en welzijnspartners. Zo konden bijvoorbeeld kinderen naar de noodopvang als Sociale wijkteams signaleerden dat dit een betere plek was voor een kind in een kwetsbare positie.

Meedoen en openstaan voor elkaar

In het tweede kwartaal 2020 is het beleidsplan herijking van de welzijnsopgave ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

In 2020 zijn diverse initiatieven gestart. Door de crisis heeft ontmoeten en verbinden een bijna geheel nieuwe invulling gekregen in onze stad. De crisis staat op gespannen voet met de doelen zoals het verminderen van eenzaamheid, een probleem dat door de crisis mogelijk alleen meer vergroot is.
Door de crisis kunnen Arnhemmers elkaar veelal alleen online ontmoetten. Ontmoetingsplekken waren (tijdelijk) gesloten en vrijwilligers en professionals zochten mogelijkheden om te zorgen dat mensen elkaar toch blijven zien. De maatschappelijke partners hebben alle zeilen bijgezet om op andere manieren de ondersteuning aan Arnhemmers te bieden. Zo zijn bijvoorbeeld honderden mantelzorgers gebeld om te vragen hoe het gaat. Goede samenwerkingen, zoals Voor Elkaar In Arnhem en samenwerkingen tussen wijkorganisaties, Sociale wijkteams en onderwijs zijn tot stand gekomen. Andere kant is ook dat buurthuizen het zwaar hebben, door de coronamaatregelen zien zij hun inkomsten dalen.

Vanaf 2020 is er € 500.000 per jaar extra beschikbaar voor ontmoeten. Om voorzieningen te verbeteren of toe te voegen in wijken waar de behoefte het grootst is en de noodzaak het hoogst. Uitgangspunt is dat de voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners. In 2020 is aan 11 elf initiatieven in verschillende Arnhemse buurten financiële ondersteuning geboden om bijvoorbeeld hun buurthuis of ontmoetingsruimte te verbeteren. Het college heeft in 2020 ook besloten een deel van de beschikbare middelen te reserveren voor het opvangen van problemen als gevolg van de coronacrisis.

Duurzame inburgering

In aanloop naar de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en bereiden we ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.
Ondanks de coronacrisis zijn de (aangepaste) duale trajecten gestart bij een Beautiful Mess, hebben een aantal nieuwkomers een baan gekregen bij de Mondmaskerfabriek en zijn alle voorbereidingen afgerond voor bureau nieuwkomers dat in 2021 van start is gegaan.

Een passend vangnet

Het jaar 2020 was in verband met de coronacrisis een bewogen jaar voor de opvang. Ingezet is op het bieden van opvang met inachtneming van de RIVM-richtlijnen. Voor de opvang van daklozen is een extra opvanglocatie geopend op een cruiseschip. De bed-, bad- en broodvoorziening en noodopvang voor asielzoekers zat sneller vol wegens corona.

De afwikkeling van procedures binnen de vreemdelingenketen heeft tijdens de eerste lockdown stilgelegen wat ervoor heeft gezorgd dat er minder uitstroom is gerealiseerd in deze opvangvormen.

Met de uitvoering van de in de Herstelagenda opgenomen ambitie van opvang naar wonen is gestart door een verkenning uit te voeren naar de kansen en mogelijkheden om woonplekken te realiseren.

Inclusieve stad

Arnhem heeft al een aantal jaren stappen gezet in het inclusiever maken van onze stad. Op de eerder opgestelde negen speerpunten hebben we het nodige bereikt en in gang gezet. Op een aantal punten kiezen we voor een scherpere focus.
In de zomer van 2020 informeerden we de gemeenteraad over de stappen die zijn gezet en de gemaakte keuzes als het gaat om het programma Inclusief Arnhem. We richten ons op een vijftal focuspunten, waarop we zelf en in samenwerking met de stad invloed kunnen uitoefenen om deze te realiseren. Het gaat hier om:
1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties;
4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Veilig en positief opgroeien	
Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering	

Arnhem richt zich op het zoveel als mogelijk bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen voor kinderen en jongeren. Als we ons richten op hen en hun toekomst, kunnen we latere problemen voorkomen. Onze gemeenschappelijke inzet zorgt daarmee voor het grootste resultaat. Met opzet spreken wij over opgroeien en opvoeden. Het gaat er namelijk om dat het welzijnswerk niet alleen is gericht op het kind of de jongere, maar juist ook op haar of zijn omgeving: ouders, school, straat, sport.

Een goede afstemming en samenwerking is daarom van belang tussen bijvoorbeeld kind- en jongerenwerk (denk aan Rijnstad, AM Support en Presikhaaf University), sport (denk aan Sportbedrijf en Jeugdfonds Sport & Cultuur Arnhem), onderwijs (denk aan PAS-VVE) en jeugd(gezondheids)zorg (denk aan VGGM-Kansrijke Start, huisartsen en zorgaanbieders) bij het bieden van gelijkwaardige kansen op ontwikkelen en meedoen. Het gaat hierbij ook om het kennen van de online leefwereld. Deze is voor veel kinderen en jongeren net zo belangrijk als de straat. Online jongerenwerk maakt daarom onderdeel uit van onze aanpak. Ook zijn jongeren vaak mantelzorger. Als het gaat om mantelzorgondersteuning verdienen zij specifieke aandacht.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen

De aanwezigheid van een voorliggend aanbod is een onderdeel voor een verandering van inzet van jeugdhulp. De voorliggende voorziening moet van goede kwaliteit zijn om vroegtijdig te signaleren en snel passende hulp of ondersteuning aan te kunnen bieden. Samen met partners in de stad wordt gekeken aan welke voorliggende voorzieningen behoefte is en wordt gewerkt aan het ontwikkelen van voorliggende voorzieningen in wijken.

In 2020 werd door de coronacrisis zichtbaar wat het belang is van voorliggende voorzieningen en het snel kunnen inspelen op behoefte en vraag uit de wijken. Onder andere welzijnspartners, onderwijs en sport speelde snel in op de veranderende vraag. Veel activiteiten werden georganiseerd, op een alternatieve manier aangeboden, bijvoorbeeld online of buiten, aangeboden. Samenwerking tussen onderwijs, Sociale wijkteams en welzijn, voornamelijk rond kinderen in kwetsbare posities, is veel intensiever en beter geworden.

Na de coronacrisis zal gekeken worden welke voorliggende voorzieningen structureel nodig zijn. Als sociale basis in de wijken en om specialistische zorg te voorkomen.

Meedoen en openstaan voor elkaar

Netwerkaanpak eenzaamheid

Deze aanpak is gericht op het tegengaan van eenzaamheid en sociaal isolement bij zowel ouderen als bij jongeren. Zeker in coronatijd is dit van groot belang. De aanpak eenzaamheid is een belangrijk speerpunt van het Rijk en van het Arnhems college. In 2020 is gestart met een wijkgerichte aanpak en een opzet voor monitoring. We zijn begonnen in de wijken Malburgen en Elderveld. Hiervoor werken we samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en met de organisaties en initiatieven in de wijken. Ontmoeten maakt ook deel uit van de aanpak eenzaamheid. In oktober is de Week tegen eenzaamheid gehouden met ontmoetingen in diverse wijken. De aanpak is ook opgenomen in opdrachten aan de welzijnspartners.

Bestendigen regenboogaanpak

In juli 2020 is de regenboogagenda 2020-2022 vastgesteld. Met deze agenda streven we naar gelijkheid, acceptie en inclusie voor LHBTIQ+ personen in Arnhem op verschillende terreinen: de gemeente als goed voorbeeld, veiligheid, zorg en welzijn, onderwijs en sport. En er is extra aandacht voor onder meer transgender personen, acceptatie in religieuze gemeenschappen en LHBTIQ+ ouderen. De coronamaatregelen hebben grote invloed gehad op de activiteiten op dit thema. Veel van de voorstellingen, workshops, trainingen en voorlichtingen hebben helaas niet door kunnen gaan. Toch konden enkele activiteiten wel doorgaan. Zo is onder andere, zoals elk jaar, de regenboogvlag gehesen en is er een regenboogkookworkshop gegeven op 'Coming Out Day'. Ook zijn er Krav Maga trainingen om de weerbaarheid onder deze groep te versterken. Daarnaast is het gaybrapad in de stad opnieuw in de verf gezet.

Herformuleren welzijnsopdrachten

Het doel van de herijking welzijn is om een beweging op gang te brengen die de uitvoering van het welzijnswerk verder versterkt, waarbij zo slim mogelijk combinaties van functies en voorzieningen worden gemaakt voor de inwoners in onze wijken. In 2020 zijn wijkgesprekken gevoerd in alle Arnhemse gebieden en zijn samen met instellingen en bewoners de hoofdthema's besproken. Op basis hiervan is een richtinggevende notitie Herijking welzijnsopdracht Samen werken aan een sterke sociale basis opgesteld en half 2020 ter besluitvorming naar de raad gestuurd. We willen het welzijnswerk, veel meer dan nu het geval is, vanuit de behoeften in de wijken vormgeven. Zodat Arnhemmers die elkaar willen helpen dat goed kunnen doen en waar nodig worden ondersteund. Arnhemmers hebben hulp nodig dichtbij, in de eigen omgeving. Deze ondersteuning wordt geboden door vrijwilligers of professionals die de buurt goed kennen. Organisaties werken met elkaar samen voor en met de Arnhemmers.
We willen met de herijking van de welzijnsopdracht bereiken dat er:

1. concrete keuzes op basis van stedelijke en wijkspecifieke opgaven worden gemaakt;
2. op een slimmere wijze welzijnswerk wordt ingezet door middel van sociale innovaties;
3. duidelijkere focus komt op thema's en doelgroepen;
4. meer gewerkt wordt op basis van resultaten in plaats van op activiteiten;
5. meer samenhang en samenwerking komt in plaats van de nu bestaande versnippering;
6. professionalisering en verzakelijking plaatsvindt met een duidelijk opdrachtgeverschap en met regie vanuit de gemeente.

Ondersteuning mantelzorgers

We richten ons op het faciliteren en stimuleren van mantelzorg en informele zorg. Arnhemmers zorgen vaak voor hun geliefden, voor familie, voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor de Arnhemmers die hulp nodig hebben en het helpt bij het beperken van het beroep op maatwerkvoorzieningen.

Tijdens de coronacrisis is gebleken hoe cruciaal informele zorg is, dat mensen naar elkaar omkijken. Voor Elkaar In Arnhem is gestart, een samenwerking tussen MVT (Mantelzorg Vrijwillige Thuishulp Arnhem), SWOA (Stichting Welzijn Ouderen Arnhem), Rijnstad en de gemeente, waarbij hulpvragen van Arnhemmers gekoppeld wordt aan vrijwilligers.

Duurzame inburgering

Voorbereiden op de nieuwe inburgeringswet en ontwikkelen nieuwe werkwijze

We vinden het belangrijk dat nieuwkomers zich welkom voelen in Arnhem. Ze kunnen zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen. Hiervoor bieden we maatschappelijke begeleiding. Werk wordt gezien als de beste manier om mee te doen in de maatschappij. In de pilot duale trajecten combineren we begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning.

De nieuwe Wet inburgering wordt op 1 januari 2022 ingevoerd, waarbij in de begeleiding wordt uitgegaan van toekomstperspectief en inzet naar een hoger taalniveau.

In aanloop van de gewijzigde Wet inburgering en het actieplan nieuwkomers zijn er nieuwe afspraken gemaakt met samenwerkingspartners en we bereiden ons voor op de inkoop van inburgeringstrajecten.

Een passend vangnet

Actieprogramma dak- en thuisloze jongeren

Eind tweede kwartaal is het Arnhemse projectplan aangeboden aan de raad. De uitvoering van het plan loopt volgens planning. De coronacrisis heeft behoorlijke gevolgen voor (kwetsbare) jongeren, zoals uithuiszetting door ouders en toenemende jeugdwerkloosheid en daardoor schulden. Daarom wordt extra aandacht besteed aan de schuldenaanpak voor dak- en thuisloze jongeren en aan het toepassen van maatwerk bij knellende regels. Daarnaast is de aandacht voor huisvesting voor deze jongeren geïntensiveerd met de beweging ‘van opvang naar wonen’.

Uitvoeren regiovisie 2019-2022 huiselijk geweld en kindermishandeling

We zetten voor kwetsbare Arnhemmers in op de aanpak van huiselijk geweld van 0-100 jaar. We doen dit door meer aandacht voor preventie en vroegsignalering te hebben (sturen op het gebruik van de meldcode, bijeenkomsten aandachtsfunctionarissen en bijvoorbeeld het verspreiden van onze nieuwsbrief Huiselijk Geweld voor alle professionals die met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken kunnen krijgen). We hebben samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis, de Sociale wijkteams en Moviera en zitten regelmatig met elkaar aan tafel om verbeterpunten te bespreken. Met woningcorporaties en gemeenten zijn afspraken gemaakt om vrouwen uit de opvang sneller en efficiënter in aanmerking te kunnen laten komen voor herhuisvesting.
Sinds de start van de coronacrisis zijn er zorgen over een toename van huiselijk geweld. De stress en spanning in gezinnen kan toenemen als gevolg van verplichte quarantaine en het vele op elkaars lip zitten. De verwachting was daarom dat het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis tijdens de coronacrisis omhoog zou gaan. Dit gebeurde niet. Het aantal meldingen en adviezen daalde zelfs en viel lager uit dan in dezelfde periode in 2019. De oorzaak hiervan kan liggen in het feit dat professionals door de maatregelen rond het coronavirus niet altijd een huisbezoek konden afleggen en daarmee de veiligheid vanaf afstand (online) moesten inschatten.
Via onze nieuwsbrief en via webinars hebben wij professionals uit betrokken sectoren (jeugdzorg, zorg, onderwijs, huisartsen en politie) op de hoogte gehouden over wat wel kan om zicht te houden op veiligheid vanaf afstand.
Inmiddels is het aantal meldingen en adviezen bij Veilig Thuis weer gelijk aan het niveau van 2019.
Wij blijven extra goed letten op kwetsbare gezinnen en de vraag of zij de juiste zorg krijgen die nodig is, juist in tijd van corona.

Versterken ketensamenwerking Moviera- wijkteams- Veilig thuis

De samenwerking tussen de verschillende partners bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is in het afgelopen jaar intensiever geworden ten gevolge van de urgentie die de coronacrisis veroorzaakt. Ook investeren we in de ontwikkeling van een multidisciplinaire aanpak bij complexe situaties.

Versterken ketensamenwerking OGGZ-partners

Signalen over niet optimaal verlopende samenwerking worden door VGGM en gemeente onmiddellijk geadresseerd en besproken, hetzij bilateraal op uitvoerend niveau, hetzij in breder verband op managementniveau.
Het project zorg- en veiligheidsstructuur, waarin het versterken van de gehele keten centraal staat, had in verband met de coronacrisis minder prioriteit maar is in het derde kwartaal weer opgepakt. Afronding zal in het eerste kwartaal van 2021 plaatsvinden.

Inclusieve stad

Toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente VN-verdrag Handicap

In 2020 is gestart met het opstellen en inrichten van een Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en met de implementatie van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST). Hierbij zijn belanghebbenden (onder meer het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten APCG en Bijzonder in Arnhem) nauw betrokken. De AST is een belangrijke uitwerking van het VN-verdrag Handicap, waarvan Arnhem een van de VNG-koplopergemeenten is. Voor de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST) zijn incidentele en structurele budgetten (gemeentebreed, bij Vastgoed en bij Openbare Ruimte) beschikbaar en deze zijn/worden besteed.

De monitor VN-verdrag Handicap van de VNG is breed uitgezet onder inwoners, beleidsmedewerkers en bestuur. Ook zijn er interviews afgenomen. De uitkomst wordt gebruikt bij het opstellen van de Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap.

Bestrijding van discriminatie

Voorkomen en tegengaan van discriminatie is een van de vijf focuspunten van het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem. De huidige aandacht voor dit thema en gebeurtenissen wereldwijd benadrukken de noodzaak hiervan. Een visie en actieplan worden ontwikkeld. Qua uitvoering is Vizier actief als meldpunt en stimuleren we de meldingsbereidheid. Er is in 2020 een start gemaakt met de ontwikkeling van een campagne die bijdraagt aan de bewustwording van discriminatie en het tegengaan ervan onder inwoners als uitvoering van de motie 20M138. Deze campagne dient ook bij te dragen aan het bevorderen van de meldingsbereidheid. De verdere ontwikkeling en uitvoering van de campagne loopt in 2021 door.

Inclusieve organisatie en communicatie

Zowel het onderwerp Inclusieve organisatie als communicatie is een focuspunt van het uitvoeringsplan.
De gemeenteraad heeft een inclusieve en diverse organisatie duidelijk geagendeerd. In het uitvoeringsplan is hierover het volgende opgenomen: "Wij werken de komende twee jaar aan het inclusiever maken van de eigen organisatie. De aandachtspunten liggen op diversiteit met betrekking tot leeftijd, etniciteit en medewerkers met een arbeidsbeperking. Dit betekent dat wij op alle niveaus een inclusieve methode van werving en selectie stimuleren. Daarnaast streven wij naar een inclusieve werksfeer om behoud van werknemers te waarborgen."

Inclusieve organisatie
Begin 2020 is de nieuwe website www.werkenvoorarnhem.nl de lucht ingegaan. Hiermee presenteren wij ons als een open en uitnodigende organisatie waar iedereen zich thuis kan voelen.
De trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en Deep Democracy zijn door verschillende groepen medewerkers gevolgd.
Tijdens de Diversity Week in oktober hebben we stilgestaan bij drie landelijke dagen: Diversity Day, Week van de Toegankelijkheid en Coming Out Day. De directie heeft toen ook een intern charter Diversiteit & Inclusie ondertekend. Hiermee is onderschreven en bekrachtigd dat dit thema voor de directie en de gemeente Arnhem topprioriteit heeft.

Het aantal jongeren en medewerkers met een vermoedelijke niet-westerse migratieachtergrond in onze organisatie is licht gestegen.
Ook nemen we deel aan de Barometer Culturele Diversiteit van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor.

Inclusieve communicatie
Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal bevat voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem

In het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem met de vijf focuspunten gaan we uit van een actieve bijdrage van onder meer belangengroepen en klankborden. Alle focuspunten dragen bij aan het zichtbaar maken van de kracht van Inclusief Arnhem.
Er hebben dit jaar fysieke en online overleggen en bijeenkomsten plaatsgevonden. Veel bijeenkomsten hebben niet door kunnen gaan vanwege de coronamaatregelen.
Waar het gaat om het focuspunt Diversiteit in organisaties is een onderzoek gestart naar de mate van diversiteit. Hierbij zijn, naast de gemeente Arnhem, partners van de Diversiteitsreis betrokken. Ook is een tweetal online netwerkcafés georganiseerd waarbij studenten en 'young professionals' met een niet-westerse migratieachtergrond konden netwerken met professionals van diverse organisaties.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een sociaal sterke stad	
We faciliteren de verbreding van het platform Voor elkaar in Arnhem en zetten in op een versteviging van deze nieuwe samenwerkingsvorm	

In de Herstelagenda is aandacht besteed aan hulpvragen van inwoners en het matchen van vrijwilligers. Voor Elkaar in Arnhem (VEIA) is ontstaan tijdens de crisis. Samenwerkende partners bundelen hulpvragen en koppelen deze in de wijken aan vrijwilligers.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Impuls openbare toiletten in de binnenstad, de wijken én bij winkelcentra (19M123)
Afgedaan per raadsbrief van 15 december 2020.

Subsidieregeling Burgerkracht sociaal domein (19M138)
Deze motie is afgedaan.

Verbinding buurthuis met wijk (19M139)
De gemeenteraad heeft voor de zomer een raadsinformatiebrief ontvangen als tussenrapportage. Met de buurthuizen werken we goed samen en we faciliteren ze op de korte en op de (iets) langere termijn. Hiermee is de motie nog niet geheel afgedaan, het gaat om het samenwerkingsproces.

Maak werk van (dekking voor) de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143)
Met het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem geven we (nadere) invulling aan de volgende moties:

- 'Verdere invulling inclusief Arnhem' (17M63g). Deze motie is al eerder afgedaan en wordt hiermee nader ingevuld.
- ‘Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid’ (19M143) via het plan van aanpak VN-verdrag Handicap.

Betere begeleiding nareizigers (19M154)
De gemeenteraad is geïnformeerd over deze motie middels de raadsinformatiebrief 'Stand van zaken actieplan voor nieuwkomers 2019-2022' en motie 'Betere begeleiding nareizigers' op 24 maart 2020. Hiermee is de motie afgedaan.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Passend Vangnet: Naast subsidiepartners werken we vooral samen met VGGM, Veilig Thuis, COA en Sociale wijkteams en woningcorporaties.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	17.700	18.236	23.250	21.088	2.162
Baten	1.230	755	754	1.227	473
Saldo lasten en baten	***-16.470***	***-17.481***	***-22.495***	***-19.860***	***2.635***
Toevoegingen aan reserves	1.744	0	550	880	-330
Onttrekkingen aan reserves	362	1.100	2.761	2.930	169
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.382***	***1.100***	***2.211***	***2.051***	***-161***
Gerealiseerd resultaat	**-17.852**	**-16.381**	**-20.284**	**-17.810**	**2.474**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	2.173	V				
Welzijn	888	V	AWBZ/MO middelen	N	I	AR
Welzijn	564	V	Coronabudget MO	J	I	AR
Welzijn	-254	N	Jeugd	N	S	AR
Welzijn	448	V	OGGZ	N	I	AR
Welzijn	527	V	Diversen	N	I	AR
Baten	311	V				
Welzijn	311	V	Diversen	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-310	N				
Asielzaken	-310	N	Inburgering en integratie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	85	V				
Inclusie	85	V	BR Burgerinitiatieven	N	I	BR

AWBZ/MO middelen

Dit voordeel wordt vooral veroorzaakt doordat geplande c.q. voorgenomen activiteiten geen doorgang konden vinden vanwege corona.

Coronabudget voor maatschappelijke opvang

In het begin van 2020 is een inschatting gemaakt voor de extra kosten voor maatschappelijke opvang waarbij de RIVM-richtlijnen in acht werden genomen. Het grootste deel van de kosten komt door het huren van een cruiseschip en personeelskosten voor te leveren zorg. In eerste instantie was de indruk dat het cruiseschip later in het jaar niet meer beschikbaar zou zijn en de huurkosten voor een alternatieve locatie hoger uit zouden vallen. Deze inschatting was onjuist. Ook zijn de personeelslasten wat lager dan eerder ingeschat.

Jeugd

De budgetverdeling van het onderdeel jeugd veroorzaakt een voordeel op de wijken (€469.000) en een nadeel op stad van €254.000.

OGGZ

Er is op 1 januari 2020 gestart met de uitvoering van de Wet Wvggz, die in de plaats is gekomen voor de Wet BOPZ. Door in 2020 in regionaal verband de werkzaamheden uit te voeren zijn de lasten lager dan oorspronkelijk verwacht werd.
Door corona is onduidelijk of dit een structureel beeld is, of dat we in 2021 e.v. geconfronteerd worden met hogere kosten.

Diverse lasten welzijn
Binnen Welzijn zijn er diverse producten met een "kleinere" positieve of negatieve afwijking. De belangrijkste hierbij zijn: toezicht op kinderopvang/peuterspeelzalen €250.000, voordeel afrekening oude balansposten €164.000; voordelen op algemene verslavingszorg, samenlevingsopbouw, doorstroomvoorziening en kleine nadelen op dak-thuislozen, crisis-gezinsopvang, zwerfjongeren en 24-uurs crisisopvang.

Diverse baten welzijn
Het voordelige verschil op de baten wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere rijksinkomsten heroïnebehandeling €73.000, subsidie voor maatschappelijke diensttijd €81.000, inning eigen bijdragen voor maatschappelijke opvang en teruggevorderde verleende subsidies.

Toevoeging Inburgering en integratie
In de MJPB 2020-2024 is een extra budget voor Inburgering en integratie opgenomen. Dit budget is niet volledig besteed in 2020. Het restant zal conform besluitvorming van de Raad via toevoeging aan de bestemmingsreserve voor dit doel beschikbaar blijven.

Onttrekking BR Burgerinitiatieven
Deze onttrekking dient ter dekking van de gemaakte kosten voor burgerinitiatieven inzake diverse advieskosten.

Subsidies
Hieronder zijn de vijf grootste subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- St. IrisZorg
- St. Moviera
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden
- Pactum
- Stichting Refugee Company

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Kengetal sociale cohesie	2019	5,7	Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.	L&V monitor gemeente
% Actief als vrijwilligers	2019	33%	Aandeel inwoners Arnhem actief als vrijwilliger	L&V monitor gemeente
% Mantelzorg	2019	15%	Aandeel inwoners actief als mantelzorger	L&V monitor gemeente
% Eenzaamheid	2019	14%	Inwoners die van mening zijn dat zij te weinig contacten hebben	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen	2019	27%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor ouderen (55+)	L&V monitor gemeente
% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren	2019	22%	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn goede voorzieningen voor jongeren	L&V monitor gemeente

Om de gevolgen van het Covid-19 virus voor de gemeente Arnhem in kaart te brengen, zijn de meest relevante indicatoren van verschillende onderdelen samengevat in een dashboard. Hierbij zijn ook indicatoren opgenomen die een relatie hebben met dit programma.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie; ligt ter besluitvorming voor bij de raad.

Actuele beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem.

Gezondheid en sport

Arnhem wil een gezonde en sportieve stad zijn. We zetten in op het bevorderen van een gezonde leefstijl en het stimuleren van kinderen, jongeren én ouderen om te gaan en blijven sporten. Dit kan zijn sporten in de wijk, in de openbare ruimte, bij een vereniging en de talentontwikkeling tot topsport. Om een gezonde leefstijl te bevorderen, stimuleren we naast sport en bewegen ook gezonde voeding, niet roken en het voorkomen van problematisch alcoholgebruik.
Om kinderen de best mogelijke start van hun leven te bieden en een optimale kans op een goede toekomst, zetten we in op het verbeteren van de samenwerking tussen geboortezorg, jeugdgezondheidszorg en het sociaal domein.

In januari 2021 is het plan Gezond en Fit vastgesteld door de gemeenteraad. Hierin wordt uitgebreider ingegaan op de ambities en inspanningen die wij leveren binnen dit thema.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhemmers gezonder en fitter

De gezondheidsverschillen in onze stad zijn groot. Ongezond gedrag zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik, is verantwoordelijk voor deze verschillen. Deze verschillen hangen vaak samen met de sociaaleconomische status en de omgeving waarin het moeilijk is gezonde keuzes te maken. We vinden het belangrijk dat kinderen een goede en gezonde start maken en daar hun leven lang profijt van hebben en dat ouderen zo lang mogelijk gezond en actief blijven. Tevens willen we een sportstad zijn waarbij we bedrijven betrekken.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Gezonde levensstijl	

De ambities ten aanzien van een gezonde leefstijl van Arnhemse inwoners zijn neergelegd in het Plan Gezond en Fit dat inmiddels (januari 2021) is vastgesteld. Binnen de kaders van Gezond en Fit is gewerkt aan de diverse onderdelen van het plan, teneinde onze ambities te realiseren. Bij het onderdeel 'wat hebben we gedaan' wordt gerapporteerd over onze inspanningen en resultaten op die onderdelen.

Sportief bewegen voor iedereen

Door de coronacrisis heeft men minder in georganiseerd verband kunnen sporten dan normaal het geval is. Verenigingen en sportaanbieders hebben voor lange aaneengesloten perioden hun deuren moeten sluiten, of waren beperkt open. Dit heeft effect op de beweegdeelname van onze inwoners. De ambities om mensen meer te laten bewegen via de infrastructuur van verenigingen en aanbieders is hierdoor gehinderd.
Het Sportbedrijf heeft tijdens de coronacrisis haar activiteiten zoveel als mogelijk voortgezet of op een alternatieve manier aangeboden.

Een positief effect is dat bewegen in de openbare ruimte, ongeorganiseerd, is toegenomen en door corona versneld. We spelen hier op in door het faciliteren van voorzieningen in de openbare ruimte. Zo zijn er bootcamproutes aangelegd in de stadsparken, is er een beweegtuin geopend in Malburgen, en hebben we stappen gezet in het proces om andere voorzieningen in de openbare ruimte (bijvoorbeeld skateplekken, pumptrack, multifunctioneel court) te realiseren. Ook heeft de urban sport community een plek gekregen in de gemeentelijke sporthal aan de Neerlandstuinstraat.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Gezonde levensstijl	
Programma (door)ontwikkelen en implementeren terugdringen overgewicht	

De JOGG-aanpak en GO!-interventie is uitgebreid naar de wijken Geitenkamp, Klarendal en Arnhemse Broek. Ondanks de coronacrisis zijn de eerste kinderen uit die wijken in de GO!-interventie opgenomen. In 2021 wordt deze aanpak voortgezet.

Afspraken rond alcohol en roken opnemen in overeenkomsten

Wij zijn op de goede weg om steeds meer plekken aan te wijzen als rookvrije zones; de sportparken, speeltuinen, en in de toekomst ook (een aantal) bushaltes. De eerste bushalte is nu rookvrij (haltes Rijnstate Ziekenhuis), en dit is een volgende stap richting een rookvrije generatie. Ook op het gebied van alcohol blijven wij in contact met onze partners om verantwoord alcoholgebruik te stimuleren en te bevorderen dat jongeren vóór hun 18e helemaal geen alcohol drinken.

Inzet op voorlichting en bewustwording

Zie de toelichting bij de inspanning 'Verankeren programma Kansrijke Start'. Voorts wordt in het voortgezet onderwijs voorlichting gegeven over middelengebruik (alcohol, drugs).

Verankeren programma kansrijke start

Voor een gezonde en veilige start van kinderen zijn de eerste 1000 dagen cruciaal. Onder de noemer Kansrijke Start zetten we in op het vroegtijdig signaleren van kwetsbare (aanstaande) zwangere vrouwen en (aanstaande) jonge ouders en het bieden van passende ondersteuning in de vorm van programma's als Nu Niet Zwanger, Centering Pregnancy, Stevig Ouderschap en intensieve VoorZorg-begeleidingstrajecten, zodat meer kinderen een kansrijke start hebben. Een belangrijke bouwsteen van Kansrijke Start is de lokale coalitie, waarin professionals uit de geboortezorg, de jeugdgezondheidszorg (JGZ), de Sociale wijkteams en de gemeente samen optrekken en afspraken maken om tot een sluitende aanpak te komen rond de zorg voor kwetsbare vrouwen en jonge ouders. Om de samenwerking in de geboortezorg en de aansluiting op het sociale domein te verbeteren, hebben de ketenpartners gezamenlijk een 'zorgpad' geschreven waarin samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd. Door het organiseren van een viertal (online) bijeenkomsten is in 2020 vooral ingezet op het versterken van de lokale coalitie en de samenwerking in de keten. In een aantal werkgroepen zijn partijen aan de slag gegaan met de door de lokale coalitie geprioriteerde thema's: actualiseren ambitie, inzicht in de knelpunten in de samenwerking en communicatie met de achterban. De uitwerking hiervan zal in 2021 een vervolg krijgen. Omdat een aantal ketenpartners regionaal werkt (bijvoorbeeld ziekenhuizen en kraamzorg), zijn in 2020 ook stappen gezet om op regionaal niveau samen te werken, met name om de zorgpaden op elkaar af te stemmen en kennis en ervaringen met elkaar te delen.

Sportief bewegen voor iedereen

Stimuleren bewegen in de eigen leefomgeving. Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

In samenwerking met de provincie Gelderland is de aanleg van twee skatebanen/pumptracks in gang gezet. Ook zijn er plannen voor urban sport op de blauwe golven. Er is via het sport innovation LAB een subsidie verstrekt om in Arnhem de community beter in beeld te krijgen en een app te ontwikkelen voor de gebruikers. Daarnaast zijn we druk bezig met de realisatie van een multifunctioneel court in Schuytgraaf, zijn er bootcamproutes uitgezet in de stadsparken en is de aanleg van een bmx-route in Schaarsbergen in gang gezet.

Inzet op Urban Sports en aanleggen accommodaties

Zie de toelichting bij de inspanning hiervoor. Er worden concreet 2 pumptracks/skatebanen aangelegd (Rijkerswoerd & Olympusgebied). Daarnaast wordt er geïnvesteerd in het in kaart brengen en bereiken van de gebruikers. Ook zijn er plannen voor de blauwe golven. Tenslotte is subsidie verstrekt aan de Urban Sports indoorhal (Common Ground).

Veranderen opdracht uitvoeringsorganisatie

In 2020 zijn er stappen gezet in het beter laten aansluiten van de subsidieaanvraag op de doelstellingen van de gemeente (gezond en fit). Er zijn stappen gezet om te komen tot een activiteitenbegroting, in plaats van een exploitatiebegroting. Er is meer zicht gekomen op kosten van exploitatie van individuele sportaccommodaties. Het Sportbedrijf heeft sinds 2020 structureel overleg met de individuele teams Leefomgeving om de speerpunten in de wijk en de stedelijke opdracht op elkaar aan te laten sluiten. Dit naar grote tevredenheid van zowel het Sportbedrijf Arnhem als de teams Leefomgeving/ wijken.

De wisselwerking tussen bedrijfsleven en sport benutten

Er is een kopgroep geformeerd (Sportsboard Arnhem) met verschillende partijen uit het bedrijfsleven. Deze groep wordt continu uitgebreid en men wordt betrokken bij de verschillende sportevenementen. In 2020 heeft dit grotendeels op een lager pitje gestaan dan onze ambitie was. Dit heeft logischerwijs te maken met de effecten en beperkingen van corona. Enerzijds waren er minder ontmoetingsmomenten en anderzijds lagen de prioriteiten in het bedrijfsleven veelal elders.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Investeren in een leefbare en groene stad	
Er zijn diverse steunmogelijkheden waar sportverenigingen gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld bij NOC*NSF en Stichting Waarborgfonds Sport. Wij gaan de sportverenigingen actief helpen bij het gebruikmaken van deze steunmogelijkheden	

De sportverenigingen zijn in 2020 meer dan in voorgaande jaren ondersteund in zowel financieel als sportief opzicht. Bij een aantal sportverenigingen hebben we de ondersteuning geïntensiveerd, onder andere in het kader van de voetbalaanpak. De ondersteuning zag er noodgedwongen anders uit dan in andere jaren. De ondersteuning heeft veelal de vorm gehad van helpen te overleven, de schade te beperken, meedenken in wat er wél mogelijk is en meedenken over de toekomst.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Op naar een rookvrije generatie (19M137)

Deze motie is afgedaan. Momenteel ligt het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' ter vaststelling voor aan de Raad. Het plan schetst de ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers, waaronder de ambitie te komen tot een generatie die rookvrij kan opgroeien. Hoe we hieraan concreet invulling gaan geven, staat uitvoerig beschreven in de raadsbrief 'Rookvrije Generatie' die op 9 juni 2020 aan de gemeenteraad is aangeboden.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Sportbedrijf Arnhem
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	21.728	18.141	23.329	24.062	-733
Baten	5.003	2.161	4.895	6.454	1.559
Saldo lasten en baten	***-16.725***	***-15.980***	***-18.435***	***-17.608***	***827***
Toevoegingen aan reserves	1.271	693	354	397	-43
Onttrekkingen aan reserves	2.013	528	994	989	-5
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***742***	***-164***	***639***	***592***	***-48***
Gerealiseerd resultaat	**-15.983**	**-16.144**	**-17.795**	**-17.016**	**779**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-1.085	N				
Sport	-881	N	Kostprijsverhogende BTW Sport (zie baten)	N	I	AR
Sport	-473	N	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-31	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Publieke gezondheid	300	V	Gezond In De Stad		I	AR
Baten	2.262	V				
Sport	2.099	V	Subsidie Sport SPUK (zie lasten)	N	I	AR
Sport	200	V	Beheer gemeentelijk vastgoed	N	I	AR
Sport	-37	N	Derving baten verhuur door Corona	J	I	AR
Toevoegingen aan reserves	0					
Onttrekkingen aan reserves	0					

Kostprijsverhogende BTW Sport en subsidie SPUK

Sinds 2019 is de BTW op Sport niet meer aftrekbaar en derhalve kostprijsverhogend. Ter compensatie hiervan is een subsidieregeling ingesteld, Spuk-Sport, waarmee subsidie aangevraagd kan worden ter dekking van deze BTW. In 2020 is een groter bedrag aan kostprijsverhogende BTW geboekt dan begroot (€ 881.000). Hier staat een bedrag aan ontvangen subsidie SPUK tegenover. Daarnaast is bij de definitieve afrekening over 2019 gebleken dat meer subsidie ontvangen is (€ 1,2 miljoen) dan eerder verwacht en verantwoord bij de jaarrekening 2019. Bij voorschot is er 82% van de aangevraagde subsidie toegekend, omdat de landelijke subsidiepot voor deze SPUK was overvraagd. Ten tijde van de jaarrekening was dit nog het actuele beeld. Pas bij vaststelling werd duidelijk dat er op basis van de verantwoordingen 100% kon worden uitgekeerd. Dit leidt tot een voordeel aan subsidie SPUK van € 2.099.000.

Beheer gemeentelijk vastgoed

Het onderhoud op enkele sportgebouwen is duurder uitgevallen dan waarmee in de begroting rekening was gehouden. Het gaat om de Beukenlaan 15 (aansluiting op nieuwe zwembad), Blekerstraat 6 (na-ijl kosten onderhoud 2019), Kermisland 2 (nog niet ingevulde taakstelling omdat pand nog in gebruik is), Olympus 29 (veel storingsonderhoud), Brabantweg 102 (herstel vandalisme), Breezandpad 11-17 (na-ijl van onderhoud 2019) en De Pas 44 (aanpassing toegangsdeuren). Het gaat om een nadeel van € 473.000. Voor een deel betreft het ook aanpassingen waarvan de kosten in rekening zijn gebracht bij de huurders. Dit geeft een voordeel van € 200.000 onder de baten.

Derving baten verhuur door corona
Door corona blijven de inkomsten bij de huurders van gemeentelijk vastgoed achter en kunnen zij de huur niet (volledig) opbrengen. Aan enkele organisaties is daarom kwijtschelding verleend voor € 37.000 (nadeel baten). Daarnaast is van enkele nog openstaande vorderingen op huurders van gemeentelijk vastgoed onzeker of deze betaald zullen worden. Daarvoor wordt een voorziening getroffen van € 31.000 (nadeel lasten).

Gezond In De Stad
De uitvoering van het plaatsen van tegels bij speelplaatsen inzake rookvrije generatie vindt plaats in het eerste kwartaal van 2021 en wordt als nadeel gemeld in Turap 1. Door corona hebben een aantal activiteiten geen doorgang kunnen vinden.

Subsidies
Hieronder zijn de subsidieontvangers opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie hebben ontvangen vanuit dit programma.
- Sportbedrijf Arnhem BV
- St. Sportcentrum Rijkerswoerd
- St. Zwembad Klarenbeek

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren
Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen	2016	51	52	Percentage volwassenen dat voldoet aan de beweegrichtlijnen van de Gezondheidsraad	GGDmonitor
% roken	2016	25,3	20,5	Zie hierboven.	GGDmonitor
% voldoet aan alcoholrichtlijn	2016	42	40	Percentage dat voldoet aan de alcohol richtlijn (drink niet of maximaal 1 glas per dag)	GGDmonitor
% kinderen eet minstens elke dag fruit	2017	70	Niet bekend	Percentage kinderen (0 t/m 11 jaar) dat elke dag fruit eet	GGDmonitor
% lid van sportvereniging	2018	19,7	24,9	Het aantal inwoners in een gemeente dat een lidmaatschap heeft bij één of meer sportbonden	KISS
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	2019	61%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	2019	60%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: in de buurt zijn voldoende speelplekken voor kinderen	L&V monitor gemeente
% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende mogelijkheden om te bewegen	2019	73%	Niet bekend	Het percentage inwoners dat (helemaal) eens is met de stelling: Mijn buurt biedt voldoende mogelijkheden om te bewegen in de openbare ruimte.	L&V monitor gemeente

Voor de cijfers vanuit de GGD-monitor geldt dat de meest actuele data 2020 in de loop van 2021 beschikbaar komen.

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Niet-sporters	2016	47,2	48,7	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD's, CBS en RIVM

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Plan Gezond en fit.

Actuele beleidskaders

- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 'Gezondheid breed op de agenda' (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020);
- Sportvisie (2011) , in afwachting behandeling visie 'Gezond en Fit' (2020) door gemeenteraad.

Klimaat en energie

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als hotspot voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoet Arnhem niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke fossiel vrije beweging inzet. Als Arnhem het snel doet, wordt Arnhem hierin een voorbeeld voor andere steden en ontstaat een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

CO2-reductie

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en dat de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	

Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Een stedelijke aanpak van de energietransitie	
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	

Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.
De doorwerking van deze opgaven voor Arnhem en de acties die erbij horen zijn verwerkt in het nieuwe programma New energy made in Arnhem 2020-2030.

Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030

In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.

Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie

Transitievisie warmte

De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte. Eind 2020 is het onderzoek naar de toekomstige warmtebehoefte van alle woningen en gebouwen uitgevoerd; dit wordt in 2021 afgerond. Daarnaast zijn de kansrijke duurzame warmtebronnen geïnventariseerd; ook dit wordt afgerond in 2021. Beide analyses vormen de basis voor de warmtenetstrategie, die in de eerste helft van 2021 wordt opgesteld. De warmtenetstrategie geeft input voor de Transitievisie warmte.
Omdat de wijkgesprekken en het participatieproces in de Kansrijke wijken trager verlopen door corona, zal de output hiervan ook minder zijn.

Wij voeren verkennende gesprekken met de provincie, gemeenten en Firan, onderdeel Alliander, over warmtestrategie en warmtenetten. Met Vattenfall voeren wij verkennende gesprek over de randvoorwaarden waaronder de uitbreiding van hun warmtenet mogelijk is.

Het opstellen van een Transitievisie warmte is een van de afspraken uit het Klimaatakkoord, en onderdeel van het programma NemiA. De Transitievisie warmte moet vóór eind 2021 door de raad worden vastgesteld. In de tweede helft van 2021 wordt deze aan de raad voorgelegd.

Voortouw nemen

Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten. De ondertekening is aanstaande. Voor Elderveld-Noord hebben wij een Proeftuinaanvraag ingediend en ontvangen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ter grootte van 6 miljoen euro om meer dan 800 woningen aardgasvrij te kunnen maken door middel van restwarmte uit de rioolzuiveringsinstallatie. Ook hier werken we aan het sluitend krijgen van de businesscase en contractvorming. Momenteel onderzoeken wij met onder andere de corporaties of opschaling mogelijk is naar de rest van Elderveld-Noord, waarvoor inzet vanuit het klimaatfonds en de provincie noodzakelijk is. In de overige wijken maken wij momenteel een online inhaalslag om toch voor de zomer alle wijken gesproken te hebben liefst fysiek maar indien niet mogelijk online of een variant van beide.

Wijkinitiatieven

In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. In 2021 zullen de plannen gereed zijn. Hierin komen verschillende onderwerpen aan de orde, zoals isolatie, zonnepanelen en alternatieven voor aardgas.

Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.

Om alle bewoners te betrekken bij de energietransitie, en om hen te ondersteunen om zelf energie te besparen, zijn wijkgesprekken georganiseerd. De eerste zes gesprekken zijn in september, oktober en december 2020 gevoerd. Vanwege de coronamaatregelen zijn een deel van de gesprekken uitgesteld en loopt dit door in mei 2021.

Ook voor het initiatief in Alteveer/Cranevelt zet de gemeente nog steeds kracht bij om het zonnepark te realiseren op het parkeerterrein van het Nederlands Openluchtmuseum.

Ruimtelijke ontwikkelingen

De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.

Ondersteunend beleid

In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.

Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord

Opstellen concept bod aan Nationaal Programma RES

Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld. De gemeenteraad heeft de kans gekregen om wensen en bedenkingen hierop te geven, waarvan geen gebruik is gemaakt.

In het kader van het doel 'Een stedelijke aanpak van de energietransitie' hebben we in 2020 op de volgende onderdelen ook inspanningen uitgevoerd:

Bedrijven en industrie

Voor de energietransitie bij bedrijven en industrie zijn in 2020 de volgende acties uitgevoerd en resultaten bereikt:

- 110 Energiecontroles uitgevoerd door de ODRA bij midden- en grootverbruikers van energie. Tevens toets op informatieplicht via Versterkte Uitvoering Energiebesparings- en Informatieplicht (VUE).
- Greendeal Zorg vernieuwd ondertekend met 9 zorginstellingen (Attent Zorg en Behandeling, DrieGasthuizenGroep, Innoforte, IrisZorg, Klimmendaal, Pleyade, Pro Persona, Stichting Driestroom, Stichting Woonzorgcentrum De Zeeg), gemeente Arnhem, gemeente Rheden, provincie Gelderland, ODRA en Milieuplatform Zorg.
- Subsidieregeling voor duurzame terrasverwarming voor horeca in coronatijd opgezet; 24 aanvragen waarvan 22 toekenningen en 2 afwijzingen.
- Subsidieregeling voor energiescan Arnhemse bedrijven ter bevordering van energiebesparing en energie-opwekking: 15 energiescans uitgevoerd.
- Stimuleren Zon op Dak via ondersteuning bij het SDE-traject: 7 maatwerkgesprekken.
- 46 nieuwe SDE+ beschikkingen voor grote daken in voorjaarsronde. Najaarsronde nog niet bekend.
- Stimuleringsregelingen en instrumenten voor ondernemers zijn opgenomen op website www.arnhemaan.nl.

Duurzame mobiliteit

In 2020 is vooral gewerkt aan de doelen van NemiA met betrekking tot het stimuleren van elektrisch vervoer door de plaatsing van laadpalen. Er zijn nu 500 laadpunten in de openbare ruimte in Arnhem en 3 snelladers. Daarnaast is gewerkt aan innovatie op het gebied van laden: in Schuytgraaf is een project gestart, waarbij de laadpunten gecombineerd zijn met lantaarnpalen. Hierbij zijn de parkeerplaatsen niet gereserveerd, omdat er meer dan voldoende laadvoorzieningen zijn in deze wijk. Het gebruik wordt gemonitord om te zien of dit in andere velden ook toegepast kan worden.
Elektrisch deelvervoer heeft ook veel aandacht gehad in 2020. Door onze deelname aan het EU project eHubs (samen met Nijmegen), zijn er drie eHubs gerealiseerd. Bij eHubs worden meerdere deelvervoersvormen op één locatie aangeboden. Dat is uitgevoerd bij station Arnhem-Zuid, GelreDome en Arnhem Centraal. Hier zijn elektrische deelfietsen en deelauto's aangeboden. Er is een begin gemaakt met een beleidsplan voor deelvervoer.

Verder is het aantal waterstof-elektrische auto's dat in Arnhem tankt gegroeid als gevolg van ons H2 Nodes project en is er veel aandacht geweest voor de voorbereiding van een nul emissie busconcessie, die in 2023 gerealiseerd gaat worden. Stadsdistributie is, als onderdeel van de voorbereiding op een nul emissie binnenstad in 2025, opgeschaald in overleg met Platform Binnenstad Arnhem (PBA), de provincie en onze buursteden Nijmegen, Ede en Apeldoorn.

Grootschalige opwek

Windmolens

- Eind 2020 is voor windpark Koningspleij (4 windmolens) financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 566 bewoners/bedrijven van Arnhem en omgeving mede-eigenaar geworden door een investering via de Rijn en IJssel Energiecoöperatie. Drie van de vier windmolens worden lokaal eigendom (coöperatie), één windmolen gaat stroom leveren aan Industriepark Kleefse Waard.
- De gemeente heeft in het voorjaar van 2020 haar steun betuigd aan waterschap Rivierenland in een Letter of support, voor een windmolen op de locatie Drielsedijk. Hierbij is nadrukkelijke aandacht gevraagd voor het verkrijgen van draagvlak, participatie en winstdeling door omwonenden. Het waterschap is met Rijn- en IJssel Energiecoöperatie een intentie-overeenkomst aangegaan over de ontwikkeling van deze locatie, waarin 50% lokaal eigendom (via de coöperatie) en participatie doelen zijn.

Zonnevelden
In 2020 zijn er geen nieuwe zonneveldlocaties gerealiseerd. Wel zijn de volgende projectlocaties in voorbereiding:

- Zonneveld Koningspleij noord, 8 ha, circa 30.000 panelen, 13 MWp. Voor dit project is in 2020 financial closure van de businesscase bereikt. Er zijn 181 bewoners en bedrijven uit Arnhem en omgeving die mee hebben geïnvesteerd. Eind 2020 zijn de voorbereidingswerkzaamheden (ophoging terrein) begonnen. Verwachte oplevering in het derde kwartaal 2021.
- Zonnecarports GelreDome: SDE+ subsidie is verleend aan Rijn- en IJssel Energiecoöperatie. Gewerkt wordt aan het sluitend krijgen van de businesscase, met minimaal 50% lokaal eigendom via de coöperatie.
- Zonnecarport Openluchtmuseum: dit wijkinitiatief, voor circa 1,3 MWp opwek via een postcoderoos (lokaal eigendom), is in voorbereiding.
- Zonneveld bult IJsseloord 2: in najaarsronde 2020 is SDE+-subsidie aangevraagd voor 6 MWp door IJsseloord projectontwikkeling.
- Zoekgebied zon rondom Deelen: voor dit gebied (onderdeel buitengebied Arnhem-Noord) worden scenario's uitgewerkt, waarin alle opgaven en belangen (naast energietransitie ook duurzame landbouw, natuur- en landschap, stikstofreductie, recreatie) een plek krijgen. Op basis daarvan kunnen bestuurlijk keuzes worden gemaakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023
Eerlijke klimaatcijfers in de begroting (19A71)
Het woord 'biomassa' is bij indicatoren uit de begroting gehaald.

Met wie werken we samen
Verbonden partijen

BVO De Connectie
Dataland
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
GO Arnhem Nijmegen City Region
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners
Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, Vattenfall, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	5.046	6.124	7.634	5.901	1.733
Baten	1.807	974	1.853	2.381	528
Saldo lasten en baten	***-3.239***	***-5.150***	***-5.781***	***-3.520***	***2.261***
Toevoegingen aan reserves	1.406	0	0	2.595	-2.595
Onttrekkingen aan reserves	1.149	3.063	4.255	3.970	-285
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-256***	***3.063***	***4.255***	***1.375***	***-2.880***
Gerealiseerd resultaat	**-3.495**	**-2.087**	**-1.526**	**-2.145**	**-618**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	1.641	V				
Duurzaamheid	-790	N	Uren beleid	N	I	AR
Duurzaamheid	-580	N	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Duurzaamheid	2.387	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	624	V	Energy Made In Arnhem	N	I	BR
Baten	839	V				
Duurzaamheid	839	V	Europese subsidieprojecten NEMIA	N	I	BR
Toevoegingen aan reserves	2.987	N				
Duurzaamheid	2.387	N	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	600	N	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	316	V				
Duurzaamheid	136	V	Klimaatfonds	N	I	BR
Duurzaamheid	180	V	Energy Made In Arnhem diversen	N	I	BR

Uren beleid

Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Europese subsidieprojecten NEMIA

De Europese projecten hebben een looptijd van meerdere jaren, waardoor de realisatie per jaar kan afwijken van de begroting. Minder gemaakte subsidiabele kosten leidt tot minder ontvangen subsidie. Het saldo van € 259.000 wordt verrekend met de BR Klimaat en energie.

Klimaatfonds

Dit fonds is bedoeld om grootschalige klimaatinvesteringen te stimuleren en te ondersteunen. Voorbereiding van dergelijke plannen kost veel aanlooptijd. In 2020 is het grootste gedeelte van het budget, via geaccordeerde nota's al bestemd en hiermee een veelvoud aan klimaatinvesteringen in de stad in de stijgers gezet. Uitvoering van deze projecten start voornamelijk vanaf 2021. Het grootste deel van de middelen is daarom nog niet onttrokken aan de BR Duurzaam Arnhem. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant van € 2.387.000.

Energy Made in Arnhem

De klimaat en energie opgave is een langjarig traject, waarin noodzakelijk geworden kosten vaak pas verdeeld in de toekomst worden uitgegeven. Dit leidt tot pieken in de uitgave in de toekomstige jaren. Om deze pieken op te vangen wordt er een dotatie

aan de egalisatiereserve BR Klimaat en Energie gedaan. Dit jaar is er een bedrag van € 624.000 niet uitgegeven zodat geplande uitgave in 2021 en verder kunnen worden opgevangen.

Subsidies

Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.

- Stg. Kiemt

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

In het programmaplan New energy made in Arnhem zijn in deel 2 per inspanning indicatoren opgenomen, die worden jaarlijks gemonitord en separaat aan de raad gerapporteerd.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	2018	2,90%	18,50%	Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen dat constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030.

Actuele beleidskaders

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Concept startnotitie RES Regio Arnhem Nijmegen.

Ruimtelijke ontwikkeling

In dit programma komt het ruimte geven aan nieuwe initiatieven en ontwikkelingen in de stad en het beschermen van bestaande waarden en ruimtelijke kwaliteiten samen. We grijpen de invoering van de Omgevingswet aan om het beleid te actualiseren, regels toepasbaar te maken en dienstverlening aan inwoners en bedrijven te verbeteren. Dit alles met het doel om werk te maken van de ambitie 'Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en bestaande waarden in stand houdt of verbetert'.
De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie, passend binnen de Arnhemse ambities.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Voor een stad die ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en waarden in stand houdt of verbetert

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om onze leefomgeving te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare en groene stad. We zorgen dat Arnhemmers van het begin af aan kunnen meedenken in de ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Bij de implementatie van de Omgevingswet werken we op verschillende sporen: visie/beleid, regels/normen, digitale systemen en organisatie van werkprocessen. Het motto van de Omgevingswet is: 'ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit'.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status
Arnhem geeft richting	

Zie de toelichting hieronder bij de inspanning 'Ontwikkelen omgevingsvisie'.

Arnhem is fysiek op orde

Over enkele jaren beschikt Arnhem over één integraal Omgevingsplan. Het Omgevingsplan bundelt niet alleen de regels voor de fysieke leefomgeving maar biedt ook meer inzicht en transparantie in ons omgevingsrecht en zorgt voor betere en snellere procedures. Dit allemaal met als doel om de belangrijke kwaliteiten van onze stad te beschermen en tegelijkertijd ruimte te bieden aan gewenste ontwikkelingen.

Arnhem maakt mogelijk

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We bereiden ons voor op de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Dit houdt onder andere in een betere samenwerking met De Connectie en het selecteren van softwareleveranciers samen met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software wordt technisch aangesloten aan het DSO. Arnhem is voor de zomervakantie, met software voor het omgevingsplan, al aangesloten op het DSO. De software voor toepasbare regels wordt eind derde kwartaal aangesloten. We liggen op schema.
- Het inrichten van beide softwaresystemen start volgens planning dit jaar.

Zie voor een verdere toelichting op de ondernomen acties hieronder de inspanning 'Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet'.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Milieuhandhaving, Externe veiligheid en Bodem en grondwater liggen op koers. Voor de status van energie en klimaat, duurzaamheid en lucht zie het programma Klimaat en energie. Geluid ligt gedeeltelijk op koers.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Arnhem geeft richting	
Ontwikkelen omgevingsvisie	

De fysieke participatie is grotendeels niet doorgegaan in verband met de coronamaatregelen. Er is daarom in gezet op online participatie. Hierin zijn scenario's en stellingen voorgelegd aan de stad middels de koerswijzer.nl. Hier hebben ruim 3500 bewoners aan deelgenomen; een mooi resultaat. Deze participatie-uitkomsten zijn samen met beleid en nieuwe ambities (volgend uit Woondeal) verwerkt in het Koersdocument. In 2021 zal de omgevingsvisie worden afgerond.

Arnhem is fysiek op orde

Pilots en toewerken naar integraal omgevingsplan

Om te komen tot één Omgevingsplan doen we het volgende:

- Uniformeren en technisch op orde brengen bestaande planvoorraad. In 2019 zijn we begonnen met het opstellen en in procedure brengen van een aantal grote beheersgerichte bestemmingsplannen. Het doel hiervan is een actuele en meer integrale planvoorraad, die aan bepaalde technische eisen voldoet waardoor het grootste deel van de bestemmingsplannen straks makkelijker over te zetten zijn in het nieuwe Omgevingsplan. Voor deze opgave maken we gebruik van de experimenteerruimte (bestemmingsplan verbrede reikwijdte) van het ministerie van BZK. We verwachten voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet het grootste deel van de plannen in procedure te hebben.
- Digitaliseren ruimtelijk beleid en regelgeving. Naar verwachting 8 gemeentelijke verordeningen en ruim 200 rijksregels die gedecentraliseerd worden en die zich richten op de fysieke leefomgeving worden straks opgenomen in het Omgevingsplan. Voor de dienstverlening is het nodig dat deze regels zoveel mogelijk gebiedsspecifiek worden gemaakt zodat initiatiefnemers per adres kunnen zien welke regels van toepassing zijn. Vooruitlopend op de Omgevingswet zijn we in 2020 begonnen met het digitaliseren hiervan en we lopen hierbij op koers.
- Plan van Aanpak Omgevingsplan. De transitie naar één Omgevingsplan start op 1 januari 2022 en is een omvangrijke operatie waarvoor geen blauwdruk bestaat. Gemeenten hebben veel vrijheid in de wijze waarop ze hun Omgevingsplan kunnen vormgeven en in welk tempo ze dat doen. Om die reden zijn we in 2020 gestart met het opstellen van een plan van aanpak met daarin de verschillende stappen en een voorstel voor de benodigde (raads)besluiten die straks genomen moeten worden. Het plan van aanpak wordt in het eerste kwartaal van 2021 voorgelegd aan de gemeenteraad, dit is wat later dan gepland (was derde kwartaal 2021) maar geeft voldoende tijd om ons voor te bereiden.

Arnhem maakt mogelijk

Aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet

We werken stapsgewijs toe naar de aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet en lopen daarin op schema:

- We hebben in 2020 met De Connectie softwareleveranciers geselecteerd voor het omgevingsplan en toepasbare regels. Deze selectie hebben we samen gedaan met de regiogemeenten Renkum en Rheden.
- Onze software is geïnstalleerd en getest voor zover dat mogelijk is. De aansluiting op het landelijk stelsel (DSO) is gerealiseerd.

Andere acties zijn:

- We organiseren overleg en afstemming met ketenpartners om elkaar beter te leren kennen om ons voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet. Hierin worden stappen gezet, onder andere met de ODRA. Dit onderwerp vraagt wel aandacht tot aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
- De processen onder de Omgevingswet zijn in kaart gebracht en de implementatie is gestart. We liggen op schema.
- Het doorontwikkelen van het initiatievenproces is een continue verbeterproces en verloopt naar wens.
- We passen de Arnhemse website aan zodat de inwoners snel en makkelijk hun nieuwe weg kunnen vinden. Deze actie vindt in 2021 plaats.
- De software blijven we testen en is een continu proces omdat het DSO nog niet is uitontwikkeld en de softwareleverancier mee moet bewegen in zijn ontwikkeling.

Milieubeheer en -handhaving leveren een bijdrage aan gezonde leefbare wijken en openbare ruimte

Activiteiten energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit uitvoeren

Zie hiervoor de toelichting bij de doelen in het programma Klimaat en energie.

Activiteiten bodem en ondergrond uitvoeren

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. In 2020 zijn er nog 19 (voormalige) bedrijfslocaties waar een (meerjarige) sanering loopt. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht.

Vanwege de actuele loodproblematiek is vorig jaar gestart met sanering van tuinen met een gezondheidsrisico (met name in het Spijkerkwartier). In 2020 is deze sanering voortgezet. Omdat ook het onderzoek nog doorloopt zijn er evenveel tuinen bijgekomen als gesaneerd en staan voor komend jaar 11 te saneren tuinen op het programma.

Voor de verontreinigde grondwal bij de Bethaniënstraat, die vorig jaar is onderzocht op verzoek van de woonwagenbewoners, zijn saneringsvarianten uitgewerkt voor de verschillende herinrichtingsopties. Voor sanering is een SPUK (specifieke uitkering, die los staat van de decentrale uitkering bodem (DUB)) gevraagd en toegekend door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

De achtergrondwaarden voor PFAS zijn geactualiseerd, en samen met een nieuw addendum in de regionale bodembeheernota verwerkt. De diffuse achtergrondwaarden in Arnhem voldoen ruim aan de landelijke richtlijnen, waardoor er voor het hergebruiksbeleid geen extra maatregelen nodig zijn.

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren

In 2020 is er geen toename geweest van het externe veiligheidsrisico in woonwijken. Er is dus 0 maal afgeweken.

Activiteiten geluidshinder uitvoeren

Eind 2020 is begonnen met het uitvoeren van een kosten-batenanalyse. Hierdoor kunnen we beoordelen in hoeverre het mogelijk is om de maatregel stil asfalt, structureel mee te nemen bij het onderhoud van gemeentelijke wegen. Het resultaat van deze kosten-batenanalyse dient als input voor het actieplan omgevingslawaai, op basis waarvan uiteindelijk het geluidbeleid kan worden geactualiseerd.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren

Het handhavingsbeleid voor milieuvergunningen bij bedrijven is in 2020 geactualiseerd en wordt begin 2021 ter besluitvorming voorgelegd.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Dekking blauwe golven (19M135)

Deze motie is afgedaan.

Gemeentelijk vastgoed voor maatschappelijke doeleinden (19M140)

Deze motie is afgedaan.

Aanvulling raadsvoorstel AKU fontein (19M157)

De inhoud van de motie wordt meegenomen in de verdere besluitvorming over het Gele Rijders Plein.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte

- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regio gemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	44.166	42.329	75.813	46.930	28.884
Baten	48.219	37.604	72.502	48.028	-24.475
Saldo lasten en baten	***4.053***	***-4.725***	***-3.311***	***1.098***	***4.409***
Toevoegingen aan reserves	5.620	814	6.469	7.874	-1.405
Onttrekkingen aan reserves	3.922	30	3.907	3.893	-14
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.698***	***-784***	***-2.562***	***-3.981***	***-1.419***
Gerealiseerd resultaat	**2.355**	**-5.509**	**-5.873**	**-2.883**	**2.990**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	28.950	V				
Grondzaken	29.840	V	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	2.540	V	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	-1.212	N	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Grondzaken	-1.354	N	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-633	N	ODRA	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-100	N	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	205	V	Uren beleid	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	-336	N	Omgevingslawaai (zie baten)	N	I	AR
Baten	-24.352	N				
Grondzaken	-29.840	N	Administratieve wijziging	N	I	AR
Grondzaken	6.373	V	Resultaat grondexploitatie 2020	N	I	AR/BR
Grondzaken	-2.650	N	Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling	N	I	AR
Grondzaken	1.183	V	Fasering projecten Grondexploitatie	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	336	V	Omgevingslawaai (zie lasten)	N	I	AR
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	246	V	ODRA	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-1.386	N				
Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet	100	V	Visie Nieuwe Haven	N	I	BR
Grondzaken	-2.185	N	Resultaat grondexploitatie werkelijke dotatie	N	I	BR
Grondzaken	699	V	Resultaat grondexploitatie geraamde dotatie	N	I	BR
Onttrekkingen aan reserves	0					

Resultaat Grondexploitatie
Het resultaat op de grondexploitatie is € 5.719.000 voordelig. In de begroting werd rekening gehouden met een voordelig resultaat van € 700.000. Het resultaat is daarmee € 5.019.000 hoger dan begroot, verdeeld over een nadeel van € 1.354.000 op de lasten en een voordeel van € 6.373.000 op de baten.

Het totale resultaat van € 5.719.000 kan als volgt worden gespecificeerd:

a. tussentijdse winstneming op 7 projecten		€	5.340.000 V
b. resultaat op erfpachten door verkoop en hogere canon baten		€	537.000 V
c. mutaties voorzieningen uit doorrekening toekomstige ontwikkelingen	-/-	€	257.000 N
d. resultaat op 2 afgesloten projecten		€	120.000 V
e. kosten uit voorstudies	-/-	€	21.000 N

Het resultaat ad € 5.719.000 wordt als volgt bestemd:
a. € 21.000 wordt onttrokken aan de BR Voorstudie omdat de kosten hoger waren dan het begrote budget;
b. € 2.185.000 wordt toegevoegd aan de BR Grondexploitatie om de reserve op het niveau te brengen dat nodig is voor het noodzakelijke weerstandsvermogen voor de risico's op de projecten. Geraamd was een dotatie van € 699.000;
c. € 3.555.000 valt als voordeel in de algemene middelen.

Fasering overige projecten ruimtelijke ontwikkeling
Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het voordeel op de lasten loopt weg tegen het nadeel op de baten.

Fasering projecten grondexploitatie
Fasering in de voortgang van de bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2020. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2020 op de doorlopende projecten naar de balans gaat als onderhanden werk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Het nadeel op de lasten loopt weg tegen het voordeel op de baten.

ODRA
De kosten voor de werkzaamheden van de ODRA zijn in totaal € 633.000 hoger uitgevallen. Door een toename van het aantal vergunningaanvragen zijn de kosten voor vergunningverlening, toezicht en advies hoger uitgevallen. Hier staan €246.000 hogere inkomsten uit leges tegenover.

Omgevingslawaai
In 2020 is voor € 336.000 aan kosten gemaakt voor het saneren van woningen aan het Eusebiusplein. De sanering bestaat uit bouwkundige maatregelen om het geluidsniveau binnen in de woningen omlaag te brengen. Deze kosten worden gedekt door uit subsidie van het Rijk.

Uren beleid
Er is minder beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

Visie Nieuwe Haven
De kosten voor de Visie Nieuwe haven zijn in 2020 € 100.000 hoger uitgevallen. Dit betekent ook dat er minder budget naar 2021 wordt overgeheveld voor het vervolg van het proces. Tegenover dit nadeel staat daarom in 2020 een gelijk voordeel onder de dotaties aan de reserve BR Taakmutaties.

Administratieve wijziging
De begroting 2020 van de projecten had, op basis van de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) van 2019, aangepast moeten worden aan de actuele raming van jaarschijf 2020 uit die FJP. Dit zou zowel op de lasten als de baten een verlaging betekend hebben van € 29.840.000. De betreffende begrotingswijziging is wel gemaakt, maar door een administratieve fout niet ter goedkeuring aan de raad voor gelegd en mocht daarom niet verwerkt worden. Hierdoor zijn zowel de lasten als baten € 29 miljoen te hoog geraamd. Dit geeft een voordeel op de lasten die wegloopt tegen een gelijk nadeel op de baten. Per saldo doet het niets voor het resultaat.

Subsidies
Er zijn in 2020 geen subsidies verstrekt vanuit dit programma.

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Op dit moment zijn er geen specifieke Arnhemse indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma.
Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn voor dit programma geen verplichte indicatoren. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.
Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van de indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie.

Milieu

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie en levensloopbestendigheid, zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. In de Arnhemse woonprincipes 2015-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen.

Ambitie

(Tekst uit de MJPB 2020-2023)

Arnhem biedt woonruimte

Arnhem is een aantrekkelijke groene stad met goede voorzieningen en een groot cultureel aanbod waar het fijn wonen is. Door differentiatie in de woningvoorraad en een gezonde mix van bevolkings- en inkomensgroepen in de wijken willen we de stad ook in de toekomst aantrekkelijk houden om in te wonen. Door bestaande en nieuwe woningvoorraad en het woonmilieu af te stemmen op de behoefte van de woonconsument ontstaat er een voorraad met toekomstwaarde. Dit draagt bij aan sterke wijken waarbinnen het voor alle Arnhemmers goed wonen en leven is. Naast voldoende en betaalbare woningen in een fijne leefomgeving zijn grote overstijgende opgaven zoals de energietransitie en levensloopbestendig wonen uitdagingen waar Arnhem voor staat.

Met het maken van de omgevingsvisie wordt een streefbeleid van de gewenste ruimtelijke kwaliteiten bepaald waar we ons als gemeente naartoe willen ontwikkelen. Met deze visie hebben we de mogelijkheid om sturing te geven aan integrale beleidsdoelen als duurzaamheid en levensloopgeschikt wonen. De omgevingsvisie en de te verwezenlijken Arnhemse ambitie geven richting aan het Arnhemse woonbeleid.

Naast het wonen is de leefomgeving bepalend voor een prettig woonklimaat. In de woonomgeving komen veel ambities en ontwikkelingen samen. Ambities die te maken hebben met het gebruik van de leefomgeving zoals (fiets)parkeren, toegankelijkheid, speel- en recreatievoorzieningen maar ook ambities die te maken hebben met leefbaarheid: groen, klimaatadaptatie en milieu.
Met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van telecommunicatie en energietransitie ontstaat een steeds grotere behoefte aan voorzieningen van nutsbedrijven in de vorm van bijvoorbeeld transformatoren, verdeelstations en laadpalen. Een zorgvuldige inpassing van deze elementen vormt zeker in de dichter bebouwde stadsdelen een steeds grotere uitdaging.

Een schone, groene én klimaatbestendige openbare ruimte

Vertrekpunt voor de openbare ruimte is dat deze in ieder geval schoon, heel en veilig moet zijn. Hieraan draagt toezicht, controle en handhaving bij.
Klimaatadaptatie en groen zijn op dit moment leidende thema's voor inrichting en beheer van de openbare ruimte.
Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op meer en heviger weersextremen. Bij klimaatadaptatie gaat het om het (ruimtelijk) aanpassen van de stad en het dusdanig ontwerpen van nieuw stedelijk gebied dat dit minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte.
We hebben de ambitie om het Arnhemse groen te versterken. Groen draagt overigens ook in positieve zin bij aan klimaatadaptatie. De groenvisie bevat een aantal doelen die uitgewerkt zijn in het onderdeel 'wat willen we bereiken'.
Voor de openbare ruimte geldt dat de gemeente direct invloed kan uitoefenen op inrichting en beheer. De ambities die we daarbij nastreven verschillen per type gebied en per aspect. Een nadere uitwerking hiervan is terug te vinden in de paragraaf kapitaalgoederen.

Aandacht voor dierenwelzijn

In onze stad leven ook dieren. We zetten ons in voor een goed leefklimaat voor (wilde) dieren en willen biodiversiteit bevorderen. De Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn is in oktober 2016 vastgesteld in de raad. De agenda heeft als ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De ambitie is om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en de hoeveelheid restafval verder te verkleinen, dit in combinatie met gebruiksvriendelijkheid en aanvaardbare kosten.

Wat wilden we bereiken

Prestatiedoelen	Status

Beschikbare en betaalbare woningen

Bij dit doel gaat het om voldoende gedifferentieerde woningvoorraad voor verschillende doelgroepen. Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling vastgesteld door de Arnhemse gemeenteraad. Met dit plan van aanpak wordt ingegaan op de bestaande situatie (het woningtekort en de mismatch) maar ook de beoogde situatie. Het woningtekort wordt aangepakt via doorprogrammeren en versnellen. Hiervoor worden onder andere de volgende middelen toegepast:

- de woondeal regio Arnhem-Nijmegen;
- onderzoeken mogelijkheden stimuleren goedkope koop;
- aandacht voor studentenhuisvesting;
- het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Kwaliteit en een toekomstbestendige woningvoorraad staan hier voorop. Ook op dit doel is het Plan van Aanpak woningbouwontwikkeling van toepassing. Onderdeel van het plan van aanpak is het oplossen van de mismatch (en daarbij ook de kwaliteit) in het Arnhemse woningaanbod. Het oplossen van de mismatch in betaalbare woningen wordt aangepakt door middel van:

- het toevoegen van 30% sociale huurwoningen over de te realiseren projecten;
- corporaties aan te wijzen als premium partner;
- verruiming van de doelgroep (lage middeninkomens en toewijzingsruimte corporaties);
- het toevoegen van andere woonvormen (bijvoorbeeld Knarrenhof);
- streven naar levensloopbestendige woningen;
- gezonde woningen;
- verduurzaming woningvoorraad;
- toegankelijke woonomgeving.

Leefbare woonomgeving

Van belang hierin is een fysiek en sociaal aantrekkelijke leefomgeving. In de prestatieafspraken 2020 staat de afspraak voor het maken van handelingskaders. Handelingskaders met bijbehorende uitvoeringsagenda's geven richting aan de wijk en de opbouw en differentiatie van de wijk. Deze handelingskaders zorgen voor een gezamenlijke focus per wijk.

Arnhems groen versterken

De ambities van de groenvisie zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen dragen bij aan:

- versterken groenstructuur;
- natuurvriendelijke stad;
- groene en gezonde stad;
- duurzame stad;
- samenwerkende stad.

Arnhem klimaatbestendig maken

De kwetsbaarheden met betrekking tot de klimaatverandering zijn in de strategie klimaatadaptatie in beeld gebracht. Er zijn focusgebieden benoemd; deze krijgen prioriteit bij het nemen van maatregelen. Met het vaststellen van de strategie klimaatadaptatie is er een beleidskader beschikbaar om in gemeentelijke projecten klimaatadaptieve maatregelen te nemen en kansen die zich voordoen te benutten.

Dierenwelzijn

De ambities voor dierenwelzijn zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda die in 2020 is opgesteld. De maatregelen die hierin zijn genoemd lopen volgens planning.

Minder restafval

De invoering van diftar is in 2020 voltooid. Hiermee is een belangrijke stap gezet in de vermindering van de hoeveelheid restafval tegen relatief lage kosten. De eerste resultaten op het gebied van ingezamelde hoeveelheden restafval en herbruikbare fracties komen overeen met de begrote hoeveelheden. De hoeveelheid restafval daalt, de hoeveelheden herbruikbare fracties nemen toe. Aandachtspunt is de stijging van de vervuilingsgraad van PBD-afval en afkeur van gescheiden ingezameld materiaal.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Beschikbare en betaalbare woningen	
30% sociale huurwoningbouw over de te realiseren projecten (amendement 19A65)	

Op 8 juli 2020 is het Plan van Aanpak (PvA) woningbouwontwikkeling vastgesteld door de gemeenteraad, hierin is deze ambitie opgenomen en zijn spelregels benoemd. Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten. De grote drie woningcorporaties in Arnhem (Volkshuisvesting Arnhem, Portaal en Vivare) zijn hiervoor onze eerst aangewezen partners ('premium partner'). Naast het plan van aanpak is ook in de prestatieafspraken met de woningcorporaties opgenomen om 30% sociale huurwoningen toe te voegen over de te realiseren projecten.

Uitbreiden woonwagenlocaties

In juni 2020 is het Plan van Aanpak uitbreiding woonwagenlocaties Arnhem vastgesteld. In het plan van aanpak is aandacht voor:

- verdere analyse van woonbehoeften;
- doelgroepen;
- woonruimtetoewijzing;
- beheer (organisatie).

Tevens is onderzocht wat de woonbehoefte per locatie is en welke mogelijkheden er zijn voor realisatie van deze behoefte op de betreffende locatie. Met de corporaties en de Huurdersvereniging Woonwagenbewoners Arnhem wordt het gesprek gevoerd over medewerking aan mogelijke uitbreiding in de toekomst. Er is onderscheid gemaakt in locaties die op korte, middellange en lange termijn in beeld komen. Tevens worden met de corporaties twee pilots uitgewerkt om te onderzoeken hoe kan worden omgegaan met de onrendabele kosten voor gemeente en corporatie bij uitbreidingen. De aanpak van de herinrichting en sanering van de woonwagenlocatie aan de Bethaniënstraat is een separaat project geworden, gestoeld op een raadsbesluit van mei 2020, waarin budget is gereserveerd voor de sanering van de vervuilde grond. Na het vaststellen van het plan van aanpak is gestart met de uitvoering.

Voldoende woningen voor alle Arnhemmers

Met alle Arnhemmers bedoelen we naast de reguliere bewoners ook mensen die vallen binnen specifieke doelgroepen.

In 2020 is het onderzoek naar de vraag op het gebied van wonen en zorg afgerond. Hiermee hebben we een goed beeld gekregen naar de vraag aan woningen voor de specifieke doelgroepen. In de prestatieafspraken staat ook dit jaar weer de afspraak over de convenantswoningen. Dit is een doorlopende afspraak die jaarlijks terug komt om ervoor te zorgen dat er voor mensen die gebruik maken van daklozenopvang en beschermd wonen voldoende woningen beschikbaar zijn.

Om voldoende kwalitatieve studentenwoningen te kunnen blijven bieden zijn met de SSH& afspraken gemaakt over het vergroten van hun marktaandeel in Arnhem de komende jaren.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen

Bij Coehoorn is Cohousing Arnhem de ontwikkelende partij geworden. Het gaat hierbij om een groep mensen die een woon- werk gemeenschap (in een collectief particulier opdrachtgeverschap) voor meer generaties wil opzetten.

In Schuytgraaf en Gaardenhaage staan kavels te koop. In Gaardenhaage wordt voor een deel van de kavels ingezet op een andere verkaveling zodat er meer kavels kunnen worden toegevoegd. Het gaat dan om het verkleinen van kavels waardoor ze meer courant worden. Ook in het centrum van Arnhem aan de Rodenburgstraat staan diverse kavels te koop voor zelfbouw.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken investeert 50 miljoen euro in de opgave om woningbouw te realiseren voor kwetsbare doelgroepen; dak- en thuislozen, arbeidsmigranten maar ook andere spoedzoekers zoals gescheiden ouders, jeugdopvang (MO), kunstenaars en studenten. Arnhem heeft het volgende subsidiebedrag gekregen om aan deze opgave bij te dragen; €1.820.000 (2 miljoen euro minus BTW). Het doel is om te voorzien in huisvesting voor kwetsbare groepen op zo kort mogelijke termijn. Voor deze opgave beperken we ons tot de gebieden spoorzone Arnhem Oost (inclusief Merwedeterrein) en Presikhaaf West conform beschikking BZK. De gemeente dient de specifieke uitkering volledig uiterlijk op 31 december 2022 te hebben besteed.

Duurzame en levensloopgeschikte woningen

Woningen verduurzamen

Ook in de prestatieafspraken 2021 hebben we afspraken over duurzaamheid gemaakt. Het programma New Energy Made in Arnhem 2020-2030 is hiervoor de basis. Het gaat om een gezonde, comfortabele, betaalbare woning met een geringe CO2 footprint.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikter maken

Er worden inmiddels al veel woningen (met name appartementen) levensloopgeschikt gebouwd. Ook de omgeving wordt daarbij zorgvuldig bekeken en indien nodig aangepast als levensloopgeschikte woonomgeving. Dit is nodig zodat mensen niet alleen goed wonen maar daarnaast ook gebruik kunnen maken van de faciliteiten in de omgeving; ze moeten ook kunnen leven naast het wonen. In 2020 is er een procedure gestart voor een verkennende opdracht van de woon- verhuiscoach. Dit heeft nog niet geleid tot een verstrekking van de opdracht, de juiste kandidaat zat er niet tussen.

Leefbare woonomgeving

Opstellen wijkvisies samen met wijkteams Leefomgeving

Er is dit jaar gewerkt aan de handelingskaders voor de Geitekamp en Immerloo/ het Duifje. Na de handelingskaders zou er een wijkvisie volgen. Door het coronavirus is er maar beperkte voortgang gemaakt met het opstellen van de handelingskaders. Hierdoor is het maken van wijkvisies ook nog niet gestart. Handelingskaders en wijkschetsen worden namelijk opgesteld in overleg met zoveel mogelijk wijkbewoners. Door corona is het lastig gebleken deze mensen er goed bij te betrekken hierdoor is er minder vooruitgang gemaakt dan vooraf was ingeschat.

Beleid op splitsen en verkameren van woningen

Op 17 juni is het Plan van Aanpak woningsplitsing en verkamering vastgesteld. Op 28 oktober is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering vastgesteld door de raad. Door dit beleid is het verplicht om een vergunning aan te vragen voor splitsing of verkamering van een woning in heel Arnhem.
Er worden bij de vergunningaanvraag voorwaarden gesteld. Deze voorwaarden houden rekening met de woonkwaliteit, de leefbaarheid, schone wijken en de druk op de ruimte.
Het nieuwe beleid brengt evenwicht in verschillende belangen. De gemeente wil de realisatie van extra (kleinere) woonruimten blijven faciliteren met name vanwege de grote woningvraag in Arnhem. Ook willen we dat het voor starters en/of gezinnen met een kleinere portemonnee mogelijk blijft een kleinere gezinswoning te betrekken. Tegelijkertijd moet het mogelijk zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en de leefbaarheid van de stad te beschermen.

Arnhems groen versterken

Versterken groenstructuur

Mede vanuit klimaatadaptatie en het Bomenplan zijn voorstellen ontwikkeld voor vergroening die in het plantseizoen 2020-2021 gerealiseerd worden. In Park Angerenstein zijn diverse verbeteringsmaatregelen uitgevoerd. Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs). De uitvoering zal in 2021 en 2022 plaatsvinden.

Natuurvriendelijke stad

In de loop van 2020 is een systematiek opgesteld waarmee de biodiversiteit bij bouwprojecten vergroot kan worden. Het beheer van graslanden is geoptimaliseerd en er is gewerkt aan het stimuleren van biologische landbouw in de gemeente. In 2020 hebben wij onze pachters ondersteund in het uitwerken van plannen voor een duurzamer en natuurinclusiever gebruik van de gemeentelijke landbouwgronden rond Deelen en Schaarsbergen inclusief ruimte voor meer natuurontwikkeling. Dat heeft geresulteerd in een gemeenschappelijk plan en plannen op bedrijfsniveau waarvan de uitvoering start in 2021.

Groene en gezonde stad - Parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken

De ambitie is om parken en bossen die minder worden bezocht aantrekkelijker en toegankelijker maken. Hieraan wordt onder andere invulling gegeven door 'Veluwe op 1'. Het belang van aantrekkelijke groengebieden dicht bij huis is door corona duidelijker geworden dan ooit tevoren.

Duurzame stad

In 2020 is de uitvoering van het bomenplan ter hand genomen. Het boomkwaliteitsteam is ingesteld en er is een start gemaakt met het aanplanten van nieuwe bomen.

Samenwerkende stad

De geplande activiteiten zijn opgepakt en lopen volgens planning. Natuurcentrum beheert nu de Molenplaats Sonsbeek en geeft invulling aan de promotie van ons groen. Halverwege het jaar is de subsidieregeling klimaatadaptatie verruimd waardoor bewoners meer ondersteund kunnen worden bij het vergroenen van hun woonomgeving.

Arnhem klimaatbestendig maken

Kwetsbaarheid in beeld brengen en een klimaattoets ontwikkelen en invoeren

De kwetsbaarheid van Arnhem voor klimaatverandering is in beeld gebracht. De komende periode zal dit nog verder uitgewerkt worden zodat een preciezer beeld ontstaat. Er is in 2020 ingezet op een werkwijze waarbij klimaatadaptatie in alle projecten een plek krijgt.

Kansen benutten

Doordat klimaatadaptatie in steeds meer projecten een prominente rol heeft gekregen zijn in diverse projecten kansen benut om Arnhem klimaatadaptiever te maken.

Dierenwelzijn

Maatregelen dierenwelzijn

Het Dierentehuis Arnhem e.o. gaat het dierenasiel renoveren. De Arnhemse Minimaregeling Dierenartskosten wordt structureel gemaakt.

Minder restafval

Opnieuw afsluiten ondergrondse containers (afronden omgekeerd inzamelen)

Voorafgaand aan de invoering van Diftar zijn de ondergrondse containers (opnieuw) afgesloten waardoor ze alleen nog met de afvalpas geopend kunnen worden.

Invoering Diftar

Per 1 juli werd Diftar ingevoerd. Vanaf die datum kunnen Arnhemmers hun afval met behulp van een afvalpas kwijt in de vele ondergrondse containers. Het doel van dit systeem is dat afval beter wordt gescheiden en er meer recycling van afvalstoffen mogelijk is. Over het vervolg van diftar is in maart 2021 een referendum georganiseerd waarbij zo'n 53 procent van de Arnhemmers zich uitsprak tegen het diftar-systeem. We gaan nu kijken welk systeem voor afvalinzameling passend is voor de stad. Het doel blijft overigens wel om zoveel mogelijk grondstoffen terug te winnen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Communicatie en voorlichtingscampagne ter ondersteuning van Diftar

De geplande interactieve communicatieacties zijn door de coronarestricties deels komen te vervallen. Het accent van de communicatie in de afgelopen periode heeft vooral gelegen op wat we noemen de 'schone stad', en is op een alternatieve wijze ingevuld.

Inspanningen benoemd in de Herstelagenda

Prestatiedoelen/Inspanningen	Status
Anticyclisch investeren	
Onderhoud fietspad Arnhem Centraal Station	

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud asfalt Velperplein

Deze maatregel is uitgevoerd.

Kruispunt Apeldoornseweg-Sonsbeeksingel, aanpassing inrichting en asfalt

Deze maatregel is uitgevoerd.

Renovatie Bushalte Station Arnhem-Zuid

Deze maatregel is uitgevoerd.

Diverse kleine werkzaamheden centrum

Deze maatregel is uitgevoerd.

Groot onderhoud fietspad Amsterdamseweg

Deze maatregel is uitgevoerd.

Onderzoek kabels en leidingen Oude Zevenaarseweg (graven proefsleuven)

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding rioolvervanging Lelyweg e.o.

Deze maatregel is uitgevoerd.

Voorbereiding uitvoering Olympusgebied

Deze maatregel is uitgevoerd.

Extra werkzaamheden Station Velperpoort

Deze maatregel is uitgevoerd.

Investeren in een leefbare en groene stad

Verfraaiing openbare ruimte met kunst en groen in samenwerking met partners

De uitvoering wordt voorbereid, de besteding van de middelen is doorgeschoven naar 2021.

Versterken en vernieuwen

Versterken agenda's (economie, groen en leefbaar)

Het budget is opgesplitst tussen economie, en groen en leefbaar en wordt deels ingezet voor de tijdelijke aanstelling van een bestuursadviseur circulaire economie. Het deel bedoeld voor groen en leefbaar zal in 2021 worden opgepakt.

Afhandeling amendementen en moties MJPB 2020-2023

Aanvullende coalitieafspraken wonen (19A65)

De tekst is opgenomen in de geamendeerde MJPB 2020-2023. Het plan van aanpak woningbouwontwikkeling is op 8 juli 2020 vastgesteld door de gemeenteraad.

Reservering budget tegemoetkoming dierenartskosten voor minima (19A74)

Dit amendement is uitgevoerd.

Niet overhaast besluiten (19A78)

In de geamendeerde MJPB 2020-2023 is de tekst van het addendum MJPB 2020-2023 niet opgenomen.

Aanpak schimmelwoningen (19M127)

Deze motie is afgedaan met het opnemen in de prestatieafspraken 2020 van afspraken over schimmelwoningen.

Budget curatieve plaagdierbestrijding inzetten voor doel (19M141)

Deze motie is uitgevoerd.

Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn (19M155)

Wij komen dit voorjaar met een nieuwe, ambitieuze visie op en uitvoeringsagenda voor dierenwelzijn. Bij de Perspectiefnota en Begroting 2021-2024 zijn extra middelen toegewezen aan dierenwelzijn.

Geen asielopvang op camping Arnhem (19M158)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Geen erbarmelijke huisvesting van arbeidsmigranten op camping Arnhem (19M159)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Stop de toestroom naar camping Arnhem (19M160)

Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'afhandeling moties vakantiepark Arnhem'.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Lingezegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen

- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte

- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Wat heeft het gekost

	Rekening	Begroting 2020		Rekening	
	2019	Primitief	Def	2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	31.806	32.478	35.921	36.268	-348
Baten	39.109	37.873	40.017	39.403	-614
Saldo lasten en baten	***7.302***	***5.395***	***4.096***	***3.135***	***-961***
Toevoegingen aan reserves	2.284	200	1.009	930	80
Onttrekkingen aan reserves	934	1.286	2.500	1.257	-1.243
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.350***	***1.085***	***1.491***	***327***	***-1.164***
Gerealiseerd resultaat	**5.952**	**6.480**	**5.587**	**3.462**	**-2.125**

Hieronder worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2020 en rekening verklaard.

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	C	I/S	AR/ BR
Lasten	-407	N				
Openbare ruimte	-625	N	Afvalbeheer	J	I	AR
Groen	-285	N	Bossen en Parken	N	I	AR
Groen	861	V	Groenfonds-projecten	J	I	BR
Groen	318	V	Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven	N	I	BR
Wonen	245	V	Beleidsontwikkeling Wonen	N	I	BR
Openbare ruimte	-313	N	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie baten)	N	I	AR
Openbare ruimte	-322	N	Havenbeheer (zie ook baten)	N	S	AR
Openbare ruimte	-286	N	Overige Projecten (zie baten)	N	I	AR
Baten	-206	N				
Openbare ruimte	-783	N	Afvalstoffenheffing	N	I	AR
Openbare ruimte	-327	N	Afvalbeheer	N	I	AR
Openbare ruimte	313	V	Herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen (zie lasten)	N	I	AR
Openbare ruimte	305	V	Havenbeheer (zie ook lasten)	N	S	AR
Openbare ruimte	286	V	Overige Projecten (zie lasten)	N	I	AR
Toevoegingen aan reserves	-187	N				
Groen	-187	N	BR Groenfonds			
Onttrekkingen aan reserves	-1.221	N				
Groen	-675	N	BR Groenfonds			
Groen	-385	N	BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte			
Wonen	-161	N	BR volkshuisvesting			

Afvalstoffenheffing
De inkomsten 2020 zijn € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder inkomsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn geweest. Dit wordt deels gecompenseerd door meer vaste opbrengsten. Hogere groei van het aantal huishoudens heeft geleid tot meer deelnemers.

Afvalbeheer
De coronacrisis heeft grote financiële gevolgen gehad voor het afvalbeheer in 2020. De bij de afvalbrengstations aangeboden extra hoeveelheden en gratis ophaalrondes grof afval hebben tot kostennadelen geleid. Dit effect is nog versterkt door extra inzamelkosten oud-papier en opschalen callcenter in het tweede kwartaal. Medio 2020 werd een nadelig corona-effect van € -0,6 miljoen verwacht. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd.
In het najaar werd duidelijk dat de kosten nog hoger zouden uitvallen en werd een aanvullend tekort van € - 0,7 mln. gerapporteerd. Uiteindelijk is dit aanvullend tekort opgelopen tot € - 1,2 mln. (het totale effect van de coronacrisis op het resultaat van Afvalbeheer komt daarmee op € - 1,8 mln.).

Daarnaast hebben ongunstige marktontwikkelingen rond het inzamelen oud-papier geleid tot incidenteel lagere opbrengsten van € - 0,3 mln. In de meerjarenbegroting 2021-2024 zijn de marktontwikkelingen oud papier reeds verwerkt door middel van een kaderaanpassing. De overige afwijkingen bedragen € - 0,2 mln. waaronder eenmalige hogere kosten invoering Diftar (onder andere extra communicatie).

De totale financiële afwijking 2020 op de werkzaamheden rond het afvalbeheer bedraagt zodoende € - 1,7 mln. Zowel het stadsprogramma als de acht wijkprogramma's hebben hun aandeel in deze afwijking.

Bossen en Parken
Noodzakelijk herstel hekwerken en ander noodzakelijk onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken.

Groenfonds-projecten
Mede als gevolg van de coronacrisis is het planproces van een relatief groot aantal groenfondsprojecten vertraagd en heeft de uitvoering niet in 2020 plaatsgevonden. Het gaat om het vergroenen Van Muijlwijkstraat en Velperweg, versterken bossen en parken (parken Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Boden en park Onderlangs) en het Bomenplan. De uitvoering zal in 2021 plaatsvinden.

Uitstel baggerwerkzaamheden Defensiehaven
Vanwege de lage waterstanden in de Rijn en IJssel was er dit najaar te weinig diepgang om de baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven (€ 0,3 miljoen) te kunnen uitvoeren. Deze werkzaamheden zijn daarom doorgeschoven naar het voorjaar 2021.

Beleidsontwikkeling Wonen
2020 was een jaar waarin een aantal belangrijke beleidsstukken door de gemeenteraad en/of het college zijn vastgesteld. Te denken valt aan het 'Plan van Aanpak: Woningbouwontwikkeling', 'Plan van Aanpak: Verkamering en Woningsplitsing' en de Woondeal. Vaststelling van deze stukken gebeurde wat later in het jaar dan verwacht, hierdoor zijn niet alle middelen in dat kalenderjaar besteed om de woningbouwontwikkeling verder vorm te geven, alsook de bredere woonopgave. Omdat door deze onderbesteding ook minder onttrokken wordt aan de BR Volkshuisvesting blijven deze middelen beschikbaar voor uitvoering in komende jaren.

Projecten (herstelwerkzaamheden Kabels en Leidingen, havenbeheer, overige projecten)
Gedurende het jaar zijn extra werkzaamheden uitgevoerd, waarvan de kosten in rekening zijn gebracht. Dit leidt tot hogere lasten en hogere baten. Per saldo geen effect op het financieel resultaat.

Toevoegingen en onttrekkingen BR Groenfonds
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groenfonds.

Onttrekkingen BR Grond onderhoud en vervang openbare ruimte
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte.

Onttrekkingen BR Volkshuisvesting
Afwijkingen welke verrekend worden met de bestemmmingsreserve volkshuisvesting.

Subsidies
Hieronder is de subsidieontvanger opgenomen die in 2020 meer dan € 100.000 subsidie heeft ontvangen vanuit dit programma.
- St. Natuurcentrum Arnhem

Een overzicht van verstrekte subsidies is te vinden in de paragraaf subsidies.
Voor een volledige lijst van verstrekte subsidies (op het niveau subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

Indicatoren

Hieronder zijn de specifieke indicatoren behorend bij de doelstellingen in dit programma opgenomen.

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Toelichting	Bron
Leefbaarheid in eigen buurt	2019	7,2		L&V monitor gemeente
Woonomgeving	2019	7,4		L&V monitor gemeente

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de begroting zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Nieuw gebouwde woningen	2020	11,8	8,8	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	ABF - Systeem Woningvoorraad
Omvang huishoudelijk restafval	2019	201	163	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2020

- Bomenplan Arnhem;
- Plan van aanpak woningbouwontwikkeling;
- Plan van aanpak Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal Regio Arnhem- Nijmegen;
- Visie en Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2021-2030 (voorstel aangeboden aan de gemeenteraad);
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030.

Actuele beleidskaders

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies
10. Integriteit

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is de afspraak gemaakt dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven met ingang van 2019 niet verhoogd zullen worden. In 2019 zijn aanvullende afspraken op dit coalitieakkoord gemaakt. Hierbij is afgesproken om in 2020 de OZB eenmalig te verhogen met 1,25% (Amendement 19A66). Deze afspraak is verwerkt in de tarieven 2020.

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2020 was dat 1 januari 2019).
Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging, met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

Uitgangspunten tarieven 2020

1.1 Evenwichtige lastenverdeling tussen burgers onderling (draagkracht)
De gemeenteraad heeft in het Coalitieakkoord afspraken gemaakt over de lokale lastenontwikkeling.
De instrumenten die Arnhem hiervoor inzet zijn:

- de grondslag van de belastingen;
- de OZB en de rioolheffing hebben met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: ‘hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, hoe hoger de te betalen belasting’;
- kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.

1.2 De gebruiker betaalt
Bij de afvalstoffenheffing wordt (voor het variabele deel van het tarief) een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt, doordat er gewerkt wordt met een gedifferentieerd tarief (diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval.

Belangrijke ontwikkelingen 2020

Afvalstoffenheffing/ invoering Diftar

Per 1 juli 2020 is diftar ingevoerd; een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een diftar-systeem hebben inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing.
In maart 2021 heeft een referendum plaatsgevonden over diftar. Ongeveer 53 procent van de Arnhemmers sprak zich uit tegen het diftar-systeem. Het is nog niet bekend wat de uitkomst van het referendum gaat betekenen voor het afvalbeleid binnen de gemeente en hiermee voor de wijze van afvalstoffenheffing.

Uitstel van betaling voor ondernemers

Om ondernemers tijdens de coronacrisis te ondersteunen in hun liquiditeit is in 2020 aan hen de mogelijkheid geboden tot uitstel van betaling van gemeentelijke belastingen (OZB, rioolheffing en toeristenbelasting). Circa 400 ondernemers hebben van deze mogelijkheid gebruikgemaakt. De verwachting is dat het merendeel van de ondernemers in de loop van 2021 en begin 2022 alsnog de openstaande belastingaanslagen zal betalen, waarmee het effect van het uitstel op de belastingopbrengsten beperkt zal zijn.

Bedrijveninvesteringszones

De verwachting was dat de gemeenteraad nog voor januari 2021 een verordening vast zou stellen, waarmee het voor ondernemers mogelijk wordt om een Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op te richten. Een BIZ betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. De gemeente int van de ondernemers in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. In de verordening kan worden opgenomen dat de perceptiekosten op de subsidie in mindering worden gebracht; in dat geval is de BIZ-bijdrage voor de gemeente volledig budgetneutraal. De verordening treedt pas in werking bij voldoende draagvlak onder de ondernemers in de BIZ. Door de coronacrisis is het BIZ-project stil te komen liggen. Het is nog onbekend wanneer het weer opgepakt gaat worden.

Opbrengsten 2020 van de lokale heffingen

Omschrijving	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Belastingsoorten				
Onroerend Zaakbelasting	54.003	55.625	56.034	409
Afvalstoffenheffing	16.432	17.461	16.678	-783
Rioolheffing	16.556	16.864	16.728	-136
Toeristenbelasting	625	625	550	-75
Subtotaal	**87.616**	**90.575**	**89.990**	**-585**
Overige heffingssoorten				
Parkeerbelasting	8.065	8.318	6.517	-1.801
Leges burgerlijke stand	2.151	2.281	1.699	-582
Bouw- en sloopvergunningen (WABO)	5.294	3.933	4.036	103
Subtotaal	**15.510**	**14.532**	**12.252**	**-2.280**
Totaal	**103.126**	**105.107**	**102.242**	**-2.865**

Onroerende zaakbelasting
Het voordeel op onroerende zaakbelasting (OZB) wordt met name veroorzaakt door de meeropbrengsten over voorgaande jaren (2018 en 2019).

Afvalstoffenheffing
De opbrengst uit afvalstoffenheffing is € 783.000 lager uitgevallen dan begroot. Hoofdoorzaak is dat er minder (betaald) afval met een afvalpas via de inwerptrommel van de ondergrondse containers is aangeboden, en er daardoor minder opbrengsten op het variabele deel van de afvalstoffenheffing zijn gerealiseerd.

Parkeerbelasting
Als gevolg van de coronacrisis blijven de parkeerinkomsten achter bij de oorspronkelijke begroting.
Gedurende het jaar werd een inkomstenderving van € 1,6 miljoen op garageparkeren voorzien. Voor dit bedrag is het kader na behandeling van Turap 2020-2 gecorrigeerd. Uiteindelijk is de inkomstenderving nog eens € 0,2 miljoen hoger uitgevallen

Leges burgerlijke stand
Door een verlengde geldigheidsduur van reisdocumenten daalden naast de legesinkomsten (een nadeel van € 454.000) ook de afdracht van rijksleges (een voordeel van € 270.000). Verder daalden de legesinkomsten omdat vanwege corona de geldigheidsduur van rijbewijzen werd verlengd en er minder huwelijken plaatsvonden (een nadeel van € 128.000). Ook de hieraan gerelateerde afdrachten van rijksleges daalden (een voordeel van € 76.000).

Kwijtschelding

Overzicht kwijtschelding	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Afvalstoffenheffing en rioolheffing	2.206	2.478	2.211	267
Totaal	**2.206**	**2.478**	**2.211**	**267**

Kostendekkendheid heffingen
In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert.
Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

De gerealiseerde kostendekkendheid van de rioolheffing is licht hoger dan geraamd. Zowel de opbrengsten als de kosten zijn lager dan verwacht, maar de afwijking bij de kosten is groter. Het percentage kostendekkendheid van 101% laat zien dat de gemaakte kosten (vrijwel) gelijk zijn aan de opbrengsten uit rioolheffing.
Bij de afvalstoffenheffing is de gerealiseerde kostendekkendheid aanzienlijk lager dan geraamd. De opbrengsten zijn lager dan verwacht, terwijl de kosten juist hoger zijn uitgevallen. Met een kostendekkendheid van 68% heeft de gemeente uit de afvalstoffenheffing niet voldoende opbrengsten gerealiseerd om de kosten (volledig) te kunnen dekken.

Rioolheffing

Berekening kostendekkenheid tbv rioolheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.655	14.082
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen		
Netto kosten taakvelden	*14.655*	*14.082*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	942	1013
BTW	1.463	1.408
Totale kosten	**17.060**	**16.503**
Opbrengst rioolheffing	16.864	16.728
Dekkingspercentage	**99%**	**101%**

Afvalstoffenheffing

Berekening kostendekkenheid tbv afvalstoffenheffing	**Begroting 2020**	**Jaarrekening 2020**
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	20.004	22.802
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.243	-2.369
Netto kosten taakvelden	*17.761*	*20.433*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	595	644
BTW	2.979	3.595
Totale kosten	**21.335**	**24.672**
Opbrengst afvalstoffenheffing	17.461	16.678
Dekkingspercentage	**82%**	**68%**

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem? Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we verder in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Allereerst een samenvatting van deze paragraaf en vervolgens een toelichting op:

- de uitkomsten van een aantal financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Eerder in dit jaarverslag is aangegeven dat 2020 door de coronacrisis een totaal ander jaar was dan verwacht. Daar gaan we in deze paragraaf verder op in. De coronacrisis was als het ware de startknop waardoor de samenleving in een eerder bijna niet voorstelbare situatie terecht kwam. Een crisis met zeer ingrijpende gevolgen. Scholen, winkels en horeca moesten een deel van het jaar worden gesloten. De zorg raakte overbelast. Ouderen in verpleegtehuizen konden een tijdlang niet meer worden bezocht. Inwoners van de stad dreigden of raakten hun baan kwijt of zagen de inkomsten van hun bedrijf drastisch verminderen, zzp'ers kwamen in de moeilijkheden, mensen moesten zoveel mogelijk vanuit huis gaan werken. Op persoonlijk niveau waren de gevolgen soms nog ingrijpender: mensen overleden aan het virus of werden ziek en herstelden soms moeizaam en soms maar ten dele.
Niet vooraf bekende nauwelijks voorspelbare gebeurtenissen met grote gevolgen heten in het jargon van risicomanagement 'zwarte zwanen'. Dat een dergelijke epidemie zich kon voordoen was wel bekend, maar dat de gevolgen zo ingrijpend zouden zijn en in 2020 het hele land lam zou leggen, was niet voorzien.
Wat betekende dit voor ons als gemeente en de financiële positie van de gemeente? Hoe is omgegaan met deze crisis, waarvan het verloop in 2020 steeds onzeker was?

Vanaf het begin van de crisis is geprobeerd de gevolgen ervan zo goed mogelijk in beeld te brengen. Wat zijn de gevolgen voor de stad? Waar is dit van invloed op de verschillende onderdelen van de begroting? Welke maatregelen moeten genomen worden? Is het mogelijk met alle beperkingen van dien toch in deze crisissituatie vooruit te kijken? Daarmee is als volgt omgegaan:

- Zicht op de (financiële) impact en mogelijke (financiële) impact in de vorm van risico's: Dit is zo goed mogelijk in kaart gebracht. De raad is hierover geïnformeerd. In april, augustus en oktober is een impactanalyse uitgebracht. Ook de toegezegde compensaties van Rijk en provincie zijn in beeld gebracht.
- De gemeente neemt maatregelen: Via 16 raadsbrieven is de raad in 2020 geïnformeerd over de voortgang van de crisismaatregelen. Rode draad daarbij is doen wat direct nodig is voor de Arnhemmers.
- Monitoring van de crisis: De gemeente maakte het corona dashboard waarin de ontwikkelingen gevolgd kunnen worden onder andere op het gebied van economie, werk en welzijn en ook de impact en de risico's.
- Actief werken aan herstel: De raad stemde in met de 'Arnhemse Herstelagenda Coronacrisis'. Daarin is een pakket maatregelen opgenomen om anticyclisch te investeren, te investeren in een sociaal sterke stad, te investeren in een leefbare en groene stad en te werken aan versterking en vernieuwing in onze stad. Deze maatregelen zijn verwerkt in de begroting 2021.

Kenmerkend voor 2020 was de grote mate van onzekerheid. De crisis ontwikkelde zich onvoorspelbaar. Maatregelen van het Rijk konden rond de zomer worden versoepeld: er leek weer herstel op te treden. In het najaar bleken echter nieuwe lock-down maatregelen noodzakelijk. Vaccins leken uitkomst te bieden, maar vaccinaties waren in 2020 nog niet mogelijk. Mutaties van het virus maakten nieuwe maatregelen noodzakelijk. Zo verliep 2020 voor velen als een rit in een akelige 'rollercoaster zonder rails'.
Om met die onzekerheid om te gaan moest steeds weer opnieuw ingespeeld worden op nieuwe mogelijke gevolgen. Waar mogelijk haakten we voor de keuze van de financiële uitgangspunten aan bij de publicaties van het Centraal Plan Bureau.
Van groot belang voor onze financiële positie waren ook de steunmaatregelen van het Rijk. Ook de provincie heeft bijgedragen. Eerder in dit jaarverslag is al op ingegaan.

Met de coronacrisis als rode draad voor de gebeurtenissen in 2020 gaan we verder met de toelichting op de financiële positie. Anders dan gemeenten hoeft het jaarlijks huishoudboekje van inkomsten en uitgaven van het Rijk niet in evenwicht te zijn. Het Rijk leende extra geld om maatregelen mogelijk te maken. Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon die naar zijn of haar eigen financiële positie kijkt en terugblikt als een jaar voorbij is. Waren mijn inkomsten en uitgaven in evenwicht, moest ik mijn spaargelden aanspreken of kon ik extra sparen? Heb ik wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat zijn of haar financiële positie robuust en solide is.
Zo is het ook bij gemeenten. Had het gemeentelijk huishoudboekje een tekort of een overschot? Heeft de gemeente Arnhem na

het jaar 2020 geen of weinig schulden, een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten, dan staat Arnhem er over het algemeen goed voor. Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de gemeente Arnhem in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering hiervan in gevaar komt. Door in samenhang te kijken naar een aantal kengetallen kunnen we zien hoe robuust de financiële positie van de gemeente Arnhem is. Dat is ook wat in deze paragraaf gebeurt.

Om een beter zicht te krijgen op de robuustheid van de financiële positie van de gemeente Arnhem lopen we de drie niveaus van financiële robuustheid na:

1. De robuustheid van de begroting: In 2020 was het mogelijk een jaarresultaat te presenteren dat € 16,9 miljoen positief is. Van dit bedrag komt € 13,0 miljoen in de algemene reserve en maakt daarmee deel uit van het weerstandsvermogen van de gemeenten. Een bedrag van € 3,9 miljoen komt ten gunste van de bestemmingsreserves. In hoofdstuk 1 is toegelicht dat er geen nadeel is ontstaan, doordat het Rijk in belangrijke mate de financiële impact van corona compenseerde. De afwijkingen op de verschillende onderdelen ten opzichte van de begroting worden in dit jaarverslag toegelicht. Gedurende het begrotingsjaar is de raad over het verloop van de begroting 2020 geïnformeerd via tussenrapportages, de impactanalyses en begrotingswijzigingen. Het meerjarig financieel perspectief 2021 - 2024 is opgenomen in de Begroting 2021. De financiële gevolgen van de Herstelagenda coronacrisis zijn daar ook in verwerkt. De doorwerking van de financiële ontwikkelingen uit deze jaarrekening en de actualisatie van het financieel meerjarig beeld zullen worden toegelicht in de Perspectiefnota 2022 - 2025;
2. De mate van robuustheid om risico's op te vangen: De corona-crisis zorgde voor extra financiële gevolgen, maar ook voor extra risico's. In de Herstelagenda en impactanalyse gaven we aan dat er 41 nieuwe risico's waren onderkend met een extra impact van € 4,2 miljoen. Bij het opmaken van deze jaarrekening zijn alle risico's en de coronarisico's opnieuw onderzocht en is nagegaan wat het totale gemeentelijke risicoprofiel/benodigde weerstandscapaciteit, de buffers/beschikbare weerstandscapaciteit en de weerstandsfactor is. De weerstandsfactor komt voor 2020 uit op 1 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4. Dit wordt verder in deze paragraaf nog toegelicht. Dat de weerstandsfactor ook na het jaar van de corona-crisis een voldoende scoort is in belangrijke mate toe te schrijven aan de compensatie van het Rijk. De gevolgen van de coronacrisis laten zien dat de risicoberekeningen geen exacte wetenschap zijn, maar een hulpmiddel zijn om de omvang van de benodigde buffer voor risico's in te schatten. Ook laat deze crisis zien dat het goed is in brede zin als gemeente voldoende financieel robuust te zijn om dit soort situaties te kunnen door komen. Door kritisch naar de bestemmingsreserves te kijken, kwamen er extra buffers beschikbaar die ingezet kunnen worden voor investeringen in de stad, zoals opgenomen in de Herstelagenda;
3. De mate van robuustheid van de balans. Hierbij gaat het onder andere om de omvang van de schulden van de gemeente. De verhouding tussen eigen en vreemd vermogen komt voor 2020 uit op 19%. Dit is 4% hoger dan in de begroting 2020 was opgenomen en 2% hoger ten opzichte van de solvabiliteit in de jaarrekening 2019. Het kengetal is in positieve zin beïnvloed door de reserveringen in de bestemmingsreserve taakmutaties. Hierin zitten bedragen die overgeheveld worden van 2020 naar 2021 en in 2021 weer worden onttrokken, zoals ook in de begroting 2021 is toegelicht. Zonder deze bestemmingsreserve zou het kengetal solvabiliteit lager zijn geweest. De afspraken die zijn vastgelegd in art. 11, lid 6 van de verordening Financieel beleid en beheer waardoor jaarlijks bedragen toegevoegd aan de Bestemmingsreserve Solvabiliteit, hebben een positief effect op de solvabiliteit. Deze structurele dotaties aan de BR Solvabiliteit dragen bij aan het versterken van het eigen vermogen.
   De gecorrigeerde schuldquote over 2020 is 71%. Dit is 5% gunstiger dan in de begroting 2020 en 4% gunstiger ten opzichte van de jaarrekening 2019. De uitkomsten van de financiële kengetallen worden verder in deze paragraaf toegelicht.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2020**
	90%
Bedragen x € 1.000	
Benodigde weerstandscapaciteit	58.519
Beschikbare weerstandscapaciteit	60.537
Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,0**

Op basis van de uitkomsten van de jaarrekening is de conclusie dat de gemeente op dit moment financieel redelijk robuust is. Dit kan helpen de stad de komende jaren door de crisis heen te loodsen en het herstel na de crisis op te pakken. In de begroting 2021 is wel aangegeven dat de onzekerheden op de wat langere termijn voor de financiën onzeker zijn. De gemeente is in belangrijke mate afhankelijk van het Rijk. De omvang en verdeling van de gemeentefondsuitkering en specifieke uitkeringen kunnen grote impact hebben op onze financiële positie. De Minister van Binnenlandse Zaken heeft aangekondigd om per 1 januari 2023 de verdeelsleutels van het gemeentefonds en voor de verdeling van de middelen beschermd wonen te willen wijzigingen. De onderzoeksrapporten die hiervoor beschikbaar zijn, zijn voor advies gezonden naar de Raad voor het Openbaar Bestuur. Daarbij is aangegeven dat hierover besluiten genomen zullen moeten worden bij de komende

kabinetsformatie. In de komende Perspectiefnota 2022-2025 en de Begroting 2022 zullen wij de meest actuele stand van zaken opnemen. Zowel wat betreft de feitelijke financiële impact als de mogelijke risico's die onze gemeente loopt.
Tot op dit moment heeft het Rijk er tijdens de coronacrisis voor gekozen met maatregelen de economie en het op peil houden van de werkgelegenheid te steunen. Ook aanvullende bezuinigingen op het gemeentefonds zijn op dit moment niet bekend. Er komt wellicht over enige tijd een moment dat het Rijk de staatsschuld niet verder wil laten oplopen. Dat zal van invloed zijn op de jaarlijkse begrotingen van het Rijk. Maatregelen om de staatsschuld te stabiliseren kunnen negatieve gevolgen hebben voor de inkomsten die gemeenten van het Rijk ontvangen. De gemeente Arnhem zou in die situatie tegenvallers tijdelijk nog op kunnen vangen via de aanwezige buffers. Als eventuele bezuinigingen van het Rijk een structureel karakter zouden dragen zouden ook in Arnhem bezuinigingen noodzakelijk zijn. Los van bezuinigingen kunnen onze inkomsten van het Rijk ook dalen als het Rijk besluit de middelen over de gemeenten anders te verdelen.
Hoe de uitkeringen van het Rijk zich op de wat langere termijn zullen ontwikkelen is dus onduidelijk. Meer zicht hierop komt wellicht pas na de Tweede Kamer verkiezingen in maart 2021, de vorming van een nieuw Kabinet en een nieuw regeerakkoord. Daarnaast liggen er in de stad grote maatschappelijke opgaven die de komende jaren opgepakt moeten worden, zoals de zorg om Arnhemse burgers en bedrijven door de coronacrisis te helpen, inzetten op werk, ouderen- en jeugdzorg, de noodzaak tot verduurzaming en klimaatmaatregelen, de invulling van de woondeal met het Rijk, de zorg voor de leefbaarheid van onze wijken en vergroting van de veiligheid in onze stad. Deze opgaven zullen de komende jaren keuzes, grote inzet, extra financiële middelen of herverdeling van middelen vragen. Ook vanuit die gedachte is het goed te weten dat de financiële positie bij het opmaken van de jaarrekening 2020 redelijk robuust is.

Toelichting uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal.

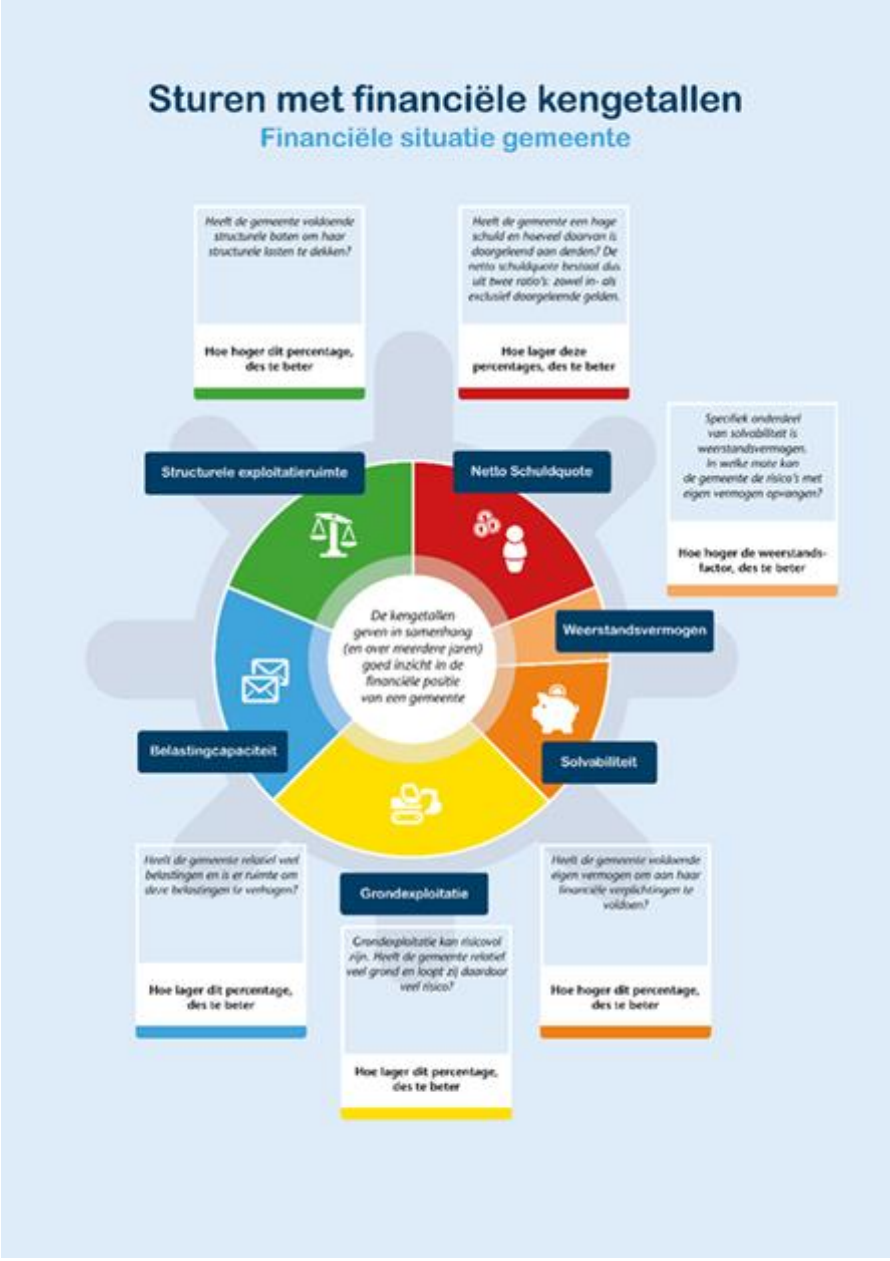

Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV geven bij het opmaken van de jaarrekening van de gemeente Arnhem het volgende beeld:

Netto schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	84%	85%	78%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	75%	76%	71%

Solvabiliteitsratio	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	17%	15%	19%

Weerstandsfactor	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1,2	1,0	1,0

Kengetal grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	7%	7%	5%

Structurele exploitatieruimte	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	1%	-2%	2%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
	104%	102%	102%

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende.

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.596	€ 3.698	€ 3.581
b	Schuldevolutie	-14%	-12%	0%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,49%	1,67%	1,53%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,54%	94,90%	94,23%

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Weerstandsfactor	1,2	1,0	1,0
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

	Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten	rek. 2019	begr. 2020	rek. 2020
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,23%	0,24%	0,23%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	2,15%	1,77%	2,09%
c	Kostendekkendheid leges: extra ruimte voor meer baten	0,0002%	0,0002%	0,0002%

Toelichting:
Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- Het kengetal structurele exploitatieruimte over 2020 laat zien in dit jaar er sprake is geweest van een structureel evenwicht in de begroting.
- Door de verkoop van gronden is de Arnhemse begroting nog minder afhankelijk geworden van de resultaten die op de grondexploitaties worden behaald.
- Belangrijk is ook dat de begroting 2021, zoals vastgesteld door de raad, een meerjarig sluitend financieel beeld geeft.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare buffers (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). De weerstandsfactor bevindt zich iets boven de ondergrens van 1,0 waarbij de buffers voor risico's moeten worden aangevuld, waarmee ook in het jaar waarin de coronacrisis zich heeft voorgedaan de buffers voor risico's in tact zijn gebleven.
- Naast de directe buffers voor risico's zijn in de raad afspraken gemaakt over de toevoegingen aan de bestemmingsreserve Solvabiliteit als extra versteviging van de financiële positie. In 2020 is een bedrag van €2,9 miljoen toegevoegd aan deze reserve.

Robuustheid van de balans:

- De solvabiliteit van onze gemeente bevindt zich in 2020 met 19% nog net in de meest risicovolle categorie volgens de categorie indeling die de provincie Gelderland hanteert. Zoals al aangegeven is dit een te positief beeld doordat de overhevelingen van 2020 naar 2021 via de bestemmingsreserve taakmutaties het kengetal positief beïnvloeden. In het jaar van de coronacrisis is de solvabiliteitsratio niet slechter geworden.
- Voor een goede beoordeling van de solvabiliteit is het van belang de relatie met de kengetallen voor grondexploitatie te vermelden. Tijdens de vorige economische crisis van 2008 - 2013 zijn om het grondbedrijf gezond te maken verliezen van meer dan €100 miljoen genomen. Dit heeft grote impact gehad op de reservepositie. Niet alle gemeenten hebben tot het nemen van dergelijke ingrijpende verliezen besloten. Zouden deze verliezen niet zijn genomen dan zou het kengetal solvabiliteit hoger zijn geweest. Doordat deze verliezen zijn genomen is de financiële situatie van het grondbedrijf gunstiger dan in veel andere gemeenten. Het kengetal is, zo blijkt uit onderzoek van onze accountant en eigen onderzoek lager, dan in veel andere gemeenten.
- Arnhem heeft haar schuldpositie in 2020 verbetert. De schuldquote geeft aan hoe groot de schuld is ten opzichte van de omvang van de begroting. Doordat ook de omvang van de begroting, mede vanwege de gecompenseerde uitgaven in het kader van de coronacrisis, is toegenomen, treed tegelijkertijd een teller- en noemereffect in de berekening van de schuldquote op, waarmee deze 4 procentpunt daalt ten opzichte van de jaarrekening 2019. De verbetering van de schuldpositie zorgt voor een lagere druk van de rentelast op de Arnhemse begroting.

Onderstaand is het verloop van de solvabiliteit over de afgelopen 5 jaar weergegeven:

Jaartal	Solvabiliteit
2016	15%
2017	16%
2018	16%
2019	17%
2020	19%

Toelichting uitgangspunten van beleid

In 2020 is een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen (nota van 12 mei 2020, zaaknr. 466760) uitgebracht. Op 16 september 2020 zijn de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota, vastgesteld. Deze zullen richtinggevend zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. Daarin is onder andere vastgelegd dat:

- Bij het werken aan gemeentelijke doelstellingen raad, college en ambtelijke organisatie zich bewust zijn van risico's en kansen en deze in beeld gebracht worden. Vervolgens worden maatregelen getroffen om risico's te beperken. Risicomanagement is een hulpmiddel om als gemeente doelstellingen te bereiken.
- De belangrijkste pijler van een goede risicocultuur daarbij is dat in het samenspel tussen raad, college en ambtelijke organisatie transparant wordt omgegaan met risico's en maatregelen.
- De realiteit is dat het niet mogelijk is alle risico's op voorhand in te schatten.
- Over de invulling van specifieke afspraken met betrekking tot de risico's voor grote projecten/voorstellen zal nog met de auditcommissie worden overlegd.
- Om goed zicht te krijgen op de mogelijkheden om risico's op te vangen als die zich voordoen kijkt de raad naar de begroting, het risicoprofiel versus de beschikbare buffers en de balans. De stand van zaken wordt toegelicht in de begroting en het jaarverslag.
- In de nota is een stappenplan opgenomen dat de raad kan helpen afwegingen te maken over risico's en benodigde buffers. De technische uitwerking kan plaatsvinden door gebruik te maken van een aantal knoppen, waaraan kan worden gedraaid.

- Het risicoprofiel wordt periodiek bekeken en op basis daarvan wordt door middel van risicosimulaties bepaald wat de omvang van de benodigde risicobuffers is. Vastgelegd is welke onderdelen van de gemeentelijke reserves de buffers zijn om niet begrote tegenvallers op te vangen. De verhouding tussen risico's en buffers wordt uitgedrukt in een zogenaamde weerstandsfactor waarvoor de spelregels vastliggen in de verordening Financieel beleid en beheer 2020.
- Voor niet voorspelbare gebeurtenissen heeft de gemeente een extra buffer in de vorm van de bestemmingsreserve solvabiliteit. Ook hiervoor liggen de spelregels vast in de verordening.
- De ontwikkelingen met betrekking tot risico's en buffers worden geëvalueerd door middel van onderzoek. Op basis hiervan kunnen afspraken worden gemaakt.

Bij de bespreking van de genoemde nota in de raad en bij de vaststelling van de Begroting 2021 is een tweetal moties aangenomen dat van invloed kan zijn op het beleid voor het bepalen van het benodigde risicoprofiel en de opbouw van reserves: de motie 'Realistischer inschatten en bewuster beleid' (nummer 20M209, zaaknr. 466760) en motie 'Anticyclisch investeren, anticyclisch sparen' (nummer 20M255, zaaknr. 504479). Een belangrijk punt in beide moties is om het beleid voor weerstandsvermogen, solvabiliteit en schuldquote in onderlinge samenhang te bekijken. Zoals gevraagd in de moties komen we hierop terug bij de komende Perspectiefnota en de Begroting.

Toelichting risicoprofiel en weerstandsvermogen

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit - totaalbeeld

In dit deel van de paragraaf is het totaal beeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit:
- als vast onderdeel van de voorbereiding van de jaarrekening zijn de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie opnieuw bezien, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- bij het opmaken van de jaarrekening wordt ook nagegaan wat de omvang is van de reserves waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen;
- Door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

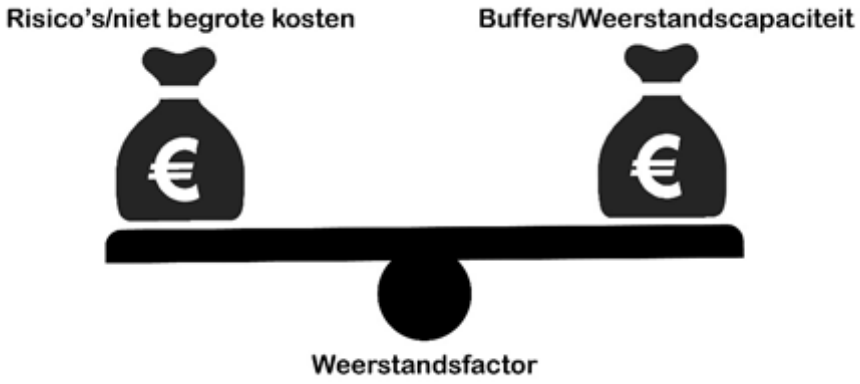

Hoe hoger de weerstandsfactor is hoe robuuster de gemeente is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen dan kan de gemeente in de financiële problemen komen als risico's zich voordoen. Over de hoogte van de weerstandsfactor liggen afspraken vast in de verordening Financieel beleid en beheer:
'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid' (art. 11. 3).
Zoals al eerder vermeld is de weerstandsfactor een belangrijk financieel ijkpunt en kijkt ook de provincie Gelderland hier jaarlijks naar.

Het totaal beeld bij deze jaarrekening ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	26.266	26.417	40.952
2. Corona risico's		4.834	4.161
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
3.. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
1. Algemene reserve	**29.878**	**25.139**	**44.028**
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar		**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.623**	**60.537**
Benodigd versus beschikbaar ruimte	**6.537**	**-48**	**2.018**
Verschil (> factor 1,4)	**-8.537**	**-17.116**	**-21.390**
Weerstandsfactor	**1,2**	**1,0**	**1,0**

De weerstandsfactor komt bij dit jaarverslag uit op 1,0 en bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 - 1,4, zoals die in de verordening is opgenomen. Volgens de verordening is de noodzaak om op grond van de verordening de algemene reserve aan te vullen, omdat de weerstandsfactor beneden de 1,0 is als de mogelijkheid financiële ruimte boven een weerstandsfactor van 1,4 aan te wenden voor nieuw beleid zijn niet aan de orde. Een belangrijke kanttekening daarbij is dat zowel het risicoprofiel als de beschikbare weerstandscapaciteit hoger zijn ten opzichte van de rekening 2019 en begroting 2021. Dus hogere risico's, maar ook een hogere buffer om, dit als de risico's zich voordoen deze op te vangen. Bij de Perspectiefnota 2022-2025 wordt het financieel beeld van de gemeente met de financiële mogelijkheden in relatie tot de ontwikkeling van de weerstandsfactor meerjarig bezien.
De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen is opgenomen in volgende onderdelen van deze paragraaf.
De coronacrisis is op deze berekening van invloed. Door corona ontstonden er nieuwe risico's voor de gemeente. Ook deze risico's zijn bij de jaarrekening 2020 geactualiseerd, zoals uit bovenstaande tabel blijkt. Het opnemen van deze risico's heeft het risicoprofiel verhoogd en dat werkt weer door in een lagere weerstandsfactor. Door de coronarisico's is de financiële positie qua buffers voor risico's minder robuust dan deze had kunnen zijn:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2020	Zonder corona risico's
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,1**

Toelichting benodigde weerstandscapaciteit (risicoprofiel)

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's, wanneer ze zich voor doen, nadelige financiële effecten voor onze gemeente zouden kunnen hebben. Om te kunnen bepalen wat de financieel nadelige gevolgen van deze risico's zijn, wordt van ieder risico een schatting gemaakt van de kans dat een risico zich voordoet en van het mogelijk financieel gevolg. Daarbij wordt voor de risico's in de exploitatie gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg hiervan wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van de gemeenten in totaliteit benaderd. Die kansberekeningen zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de benodigde weerstandscapaciteit.
Het grote voordeel van deze rekenmethodiek is dat gebruik gemaakt kan worden van het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het de gewoonte om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijk kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaats vinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven zeker tijdens deze coronacrisis is op zijn plaats.
Ook voor deze jaarrekening zijn de risico's zijn geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer. In aanvulling op de gemeentebrede risico's en risico's van het grondbedrijf is daaraan een extra categorie toegevoegd, namelijk de risico's die samenhangen met corona.

In de volgende tabel is het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen:

Benodigde weerstandscapaciteit	**JV 2019**	**Begroting 2021**	**JV 2020**
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
1. Gemeentebrede risico's	**26.266**	**26.417**	**40.952**
2. Corona risico's		**4.834**	**4.161**
Gemeentebrede risico's totaal	**26.266**	**31.251**	**45.113**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	9.810	9.810	11.763
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	130	110
3. Risico's grondexploitatie	**11.420**	**11.420**	**13.406**
Totaal	**37.686**	**42.671**	**58.519**

Onderstaand worden de drie onderdelen van het risicoprofiel doorgelopen.

Gemeentebrede risico's
De gemeentebrede risico's zijn ter voorbereiding van het jaarverslag 2020 opnieuw geïnventariseerd en geactualiseerd en zijn vergeleken met de risico's bij de begroting 2021. Dit levert het volgende beeld op:

- het risicoprofiel voor de jaarrekening bestaat uit 85 risico's;
- het risicoprofiel in het begroting 2021 bestond uit 90 risico's;
- de verschillen zijn daarbij als volgt:
    - er zijn 14 nieuwe risico's;
    - het risico Jeugdzorg is opnieuw opgenomen:
    - 20 risico's zijn vervallen.
- voor de jaarrekening zijn er 65 financiële risico's die een effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen;
- van 20 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is of omdat beheersmaatregelen ervoor zorgen dat het financieel effect 0 is;
- een overzicht van 15 grote begrotingsrisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel.

Het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's is bij deze jaarrekening met € 14,5 miljoen toegenomen ten opzichte van de begroting 2021.
Deze stijging is vooral veroorzaakt door de belangrijkste stijgers met een grote financiële impact, dit zijn: het risico herijking gemeentefonds algemene uitkering en beschermd wonen, de maximum impact is toegenomen van € 10 naar € 18 miljoen; het risico inkomensregelingen (BUIG) maximaal eigen risico, de maximum impact is toegenomen van € 1,8 naar € 9,7 miljoen; het opnieuw opgenomen risico rijksmiddelen jeugd met een financiële impact van € 3,9 miljoen.

Coronarisico's
Bij de actualisatie van de financiële impactanalyse in oktober is het meest recente overzicht opgenomen van de impact van de corona crisis. Naast de concrete directe financiële impact waren de gevolgen van corona onzeker en is om die reden het risicoprofiel hierop aangepast. Bij de voorbereiding van de jaarrekening is de impact van corona voor 2020 opnieuw bezien en is zijn ook de financiële effecten voor 2021 ingeschat. Tevens is nagegaan welke corona risico's nog in het risicoprofiel moeten blijven staan.
Dit levert het volgende beeld op:

- het corona-risicoprofiel bij de jaarrekening bestaat uit 29 risico's;
- voor de jaarrekening zijn er 20 risico's die een financieel effect hebben op de omvang van het weerstandsvermogen, zoals in de bovenstaande tabel is vermeld;
- voor 9 risico's is geen financieel gevolg ingeschat, omdat dit nog niet duidelijk is;
- een overzicht van de 10 grootste coronarisico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf.

Grondexploitatie risico's
In het Jaarverslag 2019 en de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2019 is ingegaan op de wijzigingen in de regelgeving voor de grondexploitaties mede in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen. Dit zorgt ervoor dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen conjuncturele risico's (marktrisico's) en specifieke risico's per project. Om dit op een verantwoorde manier te doen wordt gebruik gemaakt van een checklist die aansluit bij de landelijke regelgeving van de Commissie BBV en het Handboek van de accountant.
Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de voorbereiding van dit jaarverslag. De aan te houden buffers voor de risico's in het grondbedrijf zijn hoger dan vorig jaar. Daarnaast daalt de ruimte binnen met name de grondexploitatie Schuytgraaf van de resterende winstcapaciteit. Daardoor daalt de ruimte om binnen deze grondexploitatie risico's zelf op te vangen. De winstcapaciteit wordt lager doordat tussentijdse winsten worden genomen. De omvang van deze tussentijdse winsten is overigens hoger dan de stijging van de benodigde risicobuffer binnen het grondbedrijf.
In relatie tot corona zijn er geen signalen dat er negatieve gevolgen zijn voor reeds gesloten overeenkomsten. Mochten zich tegenvallers voordoen dan is er voldoende weerstandsvermogen om deze daaruit op te vangen.
Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico’s, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario’s van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.
Bij de berekening van de risico's en benodigde buffers voor het grondbedrijf is uitgegaan van de huidige grondexploitaties. De gemeente Arnhem heeft de zogenaamde woondeal met het Rijk gesloten. Met het risico dat de gemeente Arnhem bij de ontwikkeling en uitwerking van plannen zal moeten bijdragen is geen rekening gehouden.

Conclusies gemeentelijk risicoprofiel
Als onderdeel van de voorbereiding van deze jaarrekening zijn de risico's opnieuw geïnventariseerd en is het risicoprofiel aangevuld met risico's die betrekking hebben op corona. Aan de hand van inschattingen van mogelijke financiële gevolgen van deze risico's en de kans dat deze zich voor zullen doen is de benodigde weerstandscapaciteit met behulp van statistische berekeningen bepaald. De onzekerheden zijn op dit moment groot, waardoor ook de waarde van de meerjarige presentatie van het risicoprofiel beperkt is. Het is noodzakelijke dat we de ontwikkeling van de risico's steeds opnieuw inschatten en het beeld,

zoals dat naar de raad wordt gepresenteerd steeds daarbij laten aansluiten. Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel ten opzichte van eerdere inschattingen met € 15,8 miljoen gestegen.

Beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019	Begroting 2021	JV 2020
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Beschikbare weerstandscapaciteit			
Stand Algemene reserve per 1-1	41.738	27.301	29.878
+ Toevoegingen	23.049	9.807	16.330
- Onttrekkingen	-27.570	-11.968	-15.181
- Resultaat 2020	-7.339		13.000
1. Algemene reserve per 31-12	**29.878**	**25.140**	**44.028**
BR Grondexploitatie	12.562	14.662	14.747
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	283	283	262
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**14.345**	**16.445**	**16.509**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**0**	**1.039**	**0**
Totaal	**44.223**	**42.624**	**60.537**

Toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de benodigde weerstandscapaciteit is in dit onderdeel van de paragraaf een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit. Met andere woorden wat is de omvang van de buffers die beschikbaar zijn voor risico's met financiële impact, om als deze zich voordoen, op te kunnen vangen.

Algemene reserve

In 2020 was begroot om circa € 16 miljoen toe te voegen en € 15 miljoen te onttrekken aan de algemene reserve. Per saldo is er dus ruim € 1 miljoen toegevoegd gedurende het begrotingsjaar. Deze jaarrekening laat zien dat van het jaarresultaat € 13 miljoen aan de algemene reserve kan worden toegevoegd. In hoofdstuk 1 zijn de voornaamste oorzaken hiervan benoemd.

Reserves grondexploitaties

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht.

Onvoorzien en strikt onvermijdbaar

De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is in 2020 ingezet als dekking voor de Bethaniënstraat/Grondwal.

Conclusies beschikbare weerstandscapaciteit

De totale beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van de vorige stand bij de Begroting 2021.

Toelichting belangrijkste risico's

In onderstaande afbeeldingen worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel en het risicoprofiel coronacrisis samengevat weergegeven:

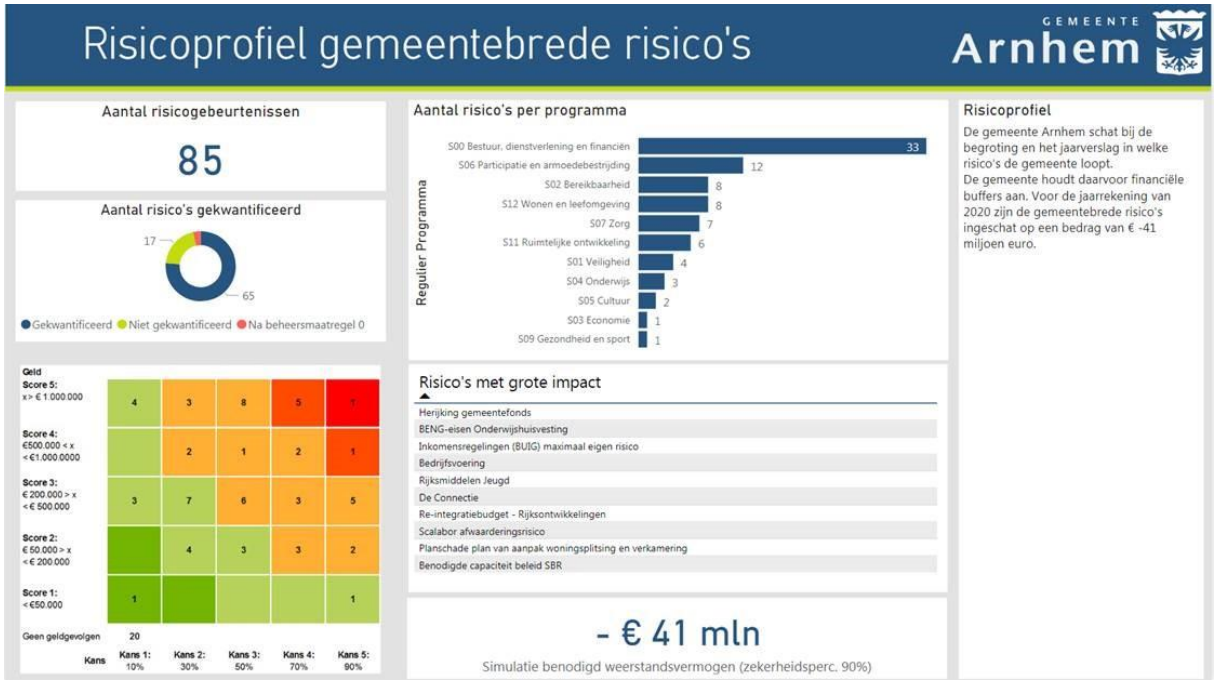

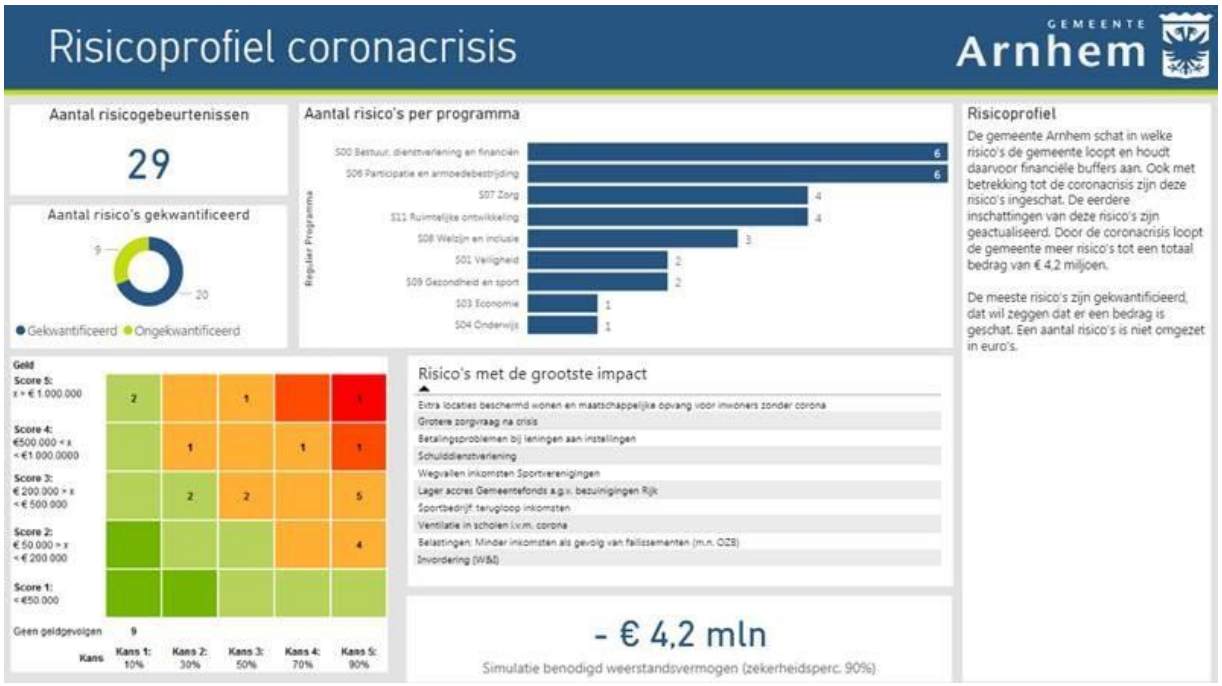

Hieronder worden de belangrijke risico's gepresenteerd en toegelicht, die samen ongeveer 75% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 45,1 miljoen voor het risicoprofiel.
Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Begroting 2021/ Impactanalyse oktober
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Herijking gemeentefonds						
begrotingsrisico: Met ingang van 2023 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein (samen de algemene uitkering) en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal zowel uit het onderzoek naar de verdeling de algemene uitkering als van beschermd wonen een negatief herverdeeleffect volgen. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van € 18 miljoen. Dit is opgebouwd uit een mogelijk nadeel van € 3 miljoen op de algemene uitkering en € 15 miljoen op Beschermd Wonen, rekening houdend met ingangsjaar 2023 en het ingroeipad op Beschermd Wonen. De kans dat dit optreedt wordt ingeschat op 50%.						
	3	5	€ 18.000.000	15	14,0%	Gewijzigd (+)
Bedrijfsvoering						
begrotingsrisico: Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat onvoorziene tegenvallers binnen bedrijfsvoering niet kunnen worden opgevangen binnen de BR Bedrijfsvoering. Daarnaast doet het risico zich voor dat de reeds ingeboekte taakstelling op De Connectie niet wordt gerealiseerd.						
	3	5	€ 5.000.000	15	5,8%	Ongewijzigd
De Connectie						
begrotingsrisico: De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt: - Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000); - Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd); - Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd); - Outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd); - Overige risico's die samenhangen met de Connectie (maximaal financieel gevolg € 2.000.000,-).						
	4	5	€ 2.300.000	20	3,1%	Gewijzigd (+)
Benodigde capaciteit beleid SBR niet in lijn met begroting						
begrotingsrisico: In de afgelopen jaren is een onevenwichtigheid ontstaan tussen de formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit bij het cluster Strategie, beleid en regie (SBR). Er is een plan van aanpak opgesteld om de opgaven en de bezetting in verband met elkaar te bezien. De uitkomst van dit onderzoek kan verschillende kanten op. Van teveel of juist te weinig formatie in relatie tot de opgaven. Voor de jaren 2021 en 2022 zijn er beperkte(re) sturingsmogelijkheden om de bezetting te beïnvloeden. In die jaren is het als een knelpunt in de begroting meegenomen. Vanaf 2023, als ook de uitkomst van het onderzoek bekend is en daarop vervolgacties zijn opgesteld, zijn de sturingsmogelijkheden groter. In afwachting van het onderzoek wordt het knelpunt in deze jaren als risico opgenomen.						
	3	5	€ 2.500.000	15	1,9%	Nieuw
Fiscale risico's loonheffing						
begrotingsrisico: Het risico bestaat dat het Rijk niet instemt met de wijze waarop de gemeente de wet op de Loonbelasting heeft toegepast. Dit kan leiden tot een naheffing van de belastingdienst.						
	5	3	€ 500.000	15	1,4%	Gewijzigd (+)

Betalingsproblemen bij leningen aan instellingen

coronarisico:

Leningen aan gelieerde instellingen
De gemeente Arnhem verstrekt leningen aan gelieerde instellingen ten behoeve van het realiseren van activiteiten die nauw grenzen aan het gemeentelijke beleid.
Een kanttekening bij het bestaande risico R330, leningen aan derde partijen. Bij onze grote leningnemers (HAN en Drie Gasthuizen) worden geen problemen verwacht, zij zijn gefinancierd door het Rijk. Bij de andere, veel kleinere leningen, kunnen er nog wel betalingsproblemen optreden als gevolg van de coronacrisis. Hoe lang kunnen culturele instellingen en sportverenigingen deze crisis volhouden voor ze omvallen? En hoe lang duurt het daarna voordat ze weer gezond zijn? De becijfering van de risico's blijft hetzelfde, maar aangenomen wordt dat de kans wel groter wordt.
Naast het bestaande risico is nu de hogere kans op voorkomen in dit coronarisico opgenomen. Als coronarisico een risicoklasse hoger dan wat nu in de becijfering zit.
Het risico dat Sportbedrijf en MSSA leningen niet kunnen betalen maakt deel uit van dit risico, maar is ook als een apart risico opgenomen.

1	5	€ 11.000.000	5	1,1%	Ongewijzigd

Lager accres Gemeentefonds a.g.v. bezuinigingen Rijk

coronarisico:

De crisis maatregelen tellen niet mee voor de omvang van het gemeentefonds. Daarmee is er geen voor- of nadeel voor de gemeentefondsuitkering. Voor de jaren 2020 en 2021 wordt het accres (volume en nominaal) en plafond BCF bevroren, om gemeenten zekerheid te geven. In de septembercirculaire is het accres vanaf 2022 ook niet aangepast, maar afhankelijk gemaakt van de keuze voor een eventuele nieuwe normeringssystematiek. Indien er een forse recessie als gevolg van de corona-crisis optreedt, zouden gemeenten op de langere termijn een lagere gemeentefondsuitkering kunnen krijgen. Dit is afhankelijk van de mate waarin het Rijk gaat bezuinigen en welke afspraken gemaakt worden over de normeringssystematiek op de langere termijn.

1	5	€ 4.000.000	5	0,6%	Gewijzigd (-)

Faillissementen in relatie tot lokale heffingen

coronarisico:

Minder belastingopbrengsten (m.n. OZB) als gevolg van een stijging van het aantal faillissementen. Het risico bestaat dat het aantal faillissementen als gevolg van de coronacrisis toeneemt.

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Ongewijzigd

S04 Onderwijs

BENG-eisen Onderwijshuisvesting

begrotingsrisico:

Vanuit het rijk is aangegeven dat per 1-1-2021 het bouwbesluit zal worden aangepast met daarin de definitieve BENG-eisen.
De verwachting dat hierdoor de bouwkosten van schoolgebouwen zullen gaan toenemen.Een eerste grove schatting is dat dit een stijging van de investeringsbedragen vanaf 2022 met circa 10% betekent. Dat betekent een stijging van het investeringsvolume met ongeveer 5 miljoen. Eind juni zal er een exactere berekening beschikbaar komen.

5	5	€ 5.000.000	25	11,7%	Ongewijzigd

Ventilatie in scholen i.v.m. corona

coronarisico:

Vanwege Corona is er onderzocht of de ventilatie systemen van de volledig in eigendom van de gemeente zijnde schoolgebouwen (uitsluitend de Mfc's) wel voldoen aan de eisen van het huidige bouwbesluit. Voor het herstel worden meerdere opties onderzocht.
Een indicatieve schatting van de kosten voor het aanpassen van de ventilatie bij de mfc's bedraagt € 750.000,=. Er is een rijksregeling die daarvan 30% subsidieert, daarmee resteert een risico van € 525.000,=. De kans dat dit nodig blijkt te zijn wordt geschat op 70%.

4	4	€ 525.000	16	0,6%	Nieuw

S05 Cultuur

Stadstheater/Lauwersgracht alliantie

begrotingsrisico:

Mogelijk extra kosten onderhoud om de Schouwburg langer in de lucht te houden zolang nog niet is gebouwd, en/of eventuele financiële gevolgen in de exploitatie indien voorstellingen door slechte staat van onderhoud van het gebouw geannuleerd moeten worden.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Ongewijzigd

S06 Participatie en armoedebestrijding

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico

begrotingsrisico:
Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG 2021 (incl. het verwachte aandeel in het deelbudget Covid-19) € 12 miljoen. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie 2021 rekening te houden met een tekort van € 2,3 miljoen. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 9,7 miljoen is opgenomen.

3	5	€ 9.700.000	15	7,5%	Gewijzigd (+)

Scalabor afwaarderingsrisico

begrotingsrisico:
Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
•onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
•onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
•onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet;
•onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
• overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om na 5 jaar geteld vanaf de start in 2018 geen nieuwe DVO af te sluiten met Scalabor. Ook op dit onderdeel zal de gemeente de feitelijke ontwikkelingen volgen.

3	5	€ 3.500.000	15	2,7%	Ongewijzigd

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen

begrotingsrisico:
Het re-integratiebudget staat onder druk. Er is geen ruimte voor extra zaken. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijksontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
- Voor beschut werk heeft het rijk gemeenten verplicht om beschut werk aan te bieden tot minimaal de opgelegde taakstelling. Arnhem heeft gekozen om niet actief in te zetten op Beschut werk (we hebben een alternatief: activerend werk). Op basis van de taakstelling 2021 bedraagt het risico circa 2,5 miljoen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.

4	5	€ 2.500.000	20	2,7%	Gewijzigd (+)

Schulddienstverlening

coronarisico:
Er zijn nog geen signalen dat er meer inwoners in de schulden zijn gekomen door Corona. Het aantal aanvragen was zelfs door Corona afgenomen, omdat het aantal "live" gesprekken met inwoners is afgenomen, en telefonische afspraken als drempel kunnen worden gezien bij een hulpvraag.
Verwacht wordt dat komende periode meer aanvragen zullen komen, onder andere vanuit ondernemers. Voor 2021 bedraagt het risico € 750.000, omdat we verwachten dat het merendeel van de kosten pas in 2021 zal komen.

5	4	€ 750.000	20	1,0%	Gewijzigd (-)

Invordering (W&I)

coronarisico:
Vanuit de Kinderopvangtoeslag affaire (KOT) heeft het ministerie alle overheden opgeroepen om de vorderingen die de gedupeerden bij de overheden hebben, kwijt te schelden. De Belastingdienst heeft een lijst verstrekt met 248 Arnhemse gedupeerden. Deze lijst mogen we alleen gebruiken om inwoners te benaderen, niet om intern te vergelijken met andere systemen. Daarnaast moeten er nog afspraken worden gemaakt met VNG. Hierdoor kunnen wij deze vorderingen nog niet afboeken, dit gebeurt pas zodra we deze inwoners en de bijbehorende vorderingen goed in beeld hebben en er landelijk uniforme afspraken zijn gemaakt. De verwachting is wel dat deze gedupeerden ook bij de gemeente Arnhem betalingsachterstanden hebben zowel bij W&I als bij Belastingen (lokale heffingen).

5	3	€ 400.000	15	0,6%	Gewijzigd (+)

S07 Zorg

Rijksmiddelen Jeugd

begrotingsrisico:

In de begroting zijn structureel aanvullende middelen opgenomen voor Jeugdzorg. Het Rijk heeft voor de jaren 2019, 2020, 2021 en 2022 aanvullende middelen beschikbaar gesteld. Naast deze aanvullende middelen is ook een toezegging gedaan in de vorm van een onderzoek naar de landelijke tekorten jeugd en in hoeverre deze structureel zijn. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek wordt het landelijke budget hiertoe structureel opgehoogd. Dit is de verwachting van de gemeente Arnhem. In afwachting van de wijziging van het landelijke budget zijn de incidentele middelen van € 3,9 miljoen vanaf 2023 structureel in de begroting meegenomen. Dit is in lijn met landelijke afspraken tussen het Rijk en de provincie.

4	5	€ 3.900.000	20	4,2%	Opnieuw opgenomen

Opbrengst Taskforce jeugd

begrotingsrisico:

Omdat de kosten van Jeugdzorg in eerdere jaren meer zijn gestegen dan voorzien en hoger zijn dan begroot, is begin 2020 een taskforce opgericht die aanvullende maatregelen geformuleerd heeft ter hoogte van € 5 miljoen. Vooruitlopend op een integrale visie sociaal domein zijn diverse maatregelen al door de Raad vastgesteld en opgestart. In de prognoses voor 2022 en verder gaan we uit van een kostenbesparend effect van deze maatregelen van ca. € 2 miljoen per jaar. Zolang de maatregelen nog niet volledig geëffectueerd zijn, blijft het risico bestaan dat niet het gewenste maatschappelijk effect en/of de berekende financiële besparing wordt bereikt.

3	5	€ 2.000.000	15	1,5%	Gewijzigd (-)

Lvb middelen

begrotingsrisico:

Jaarlijks ontvangen we als gemeente Arnhem een bijdrage van regiogemeenten voor verblijf LVB. Besluitvorming binnen de regio liep tot 2020, waarbij over 2021 nog nadere afspraken gemaakt worden. Het risico is aanwezig dat deze bijdrage niet meer ontvangen zal worden voor 2021 en 2022.

5	4	€ 1.000.000	20	1,2%	Nieuw

Grotere zorgvraag na crisis

coronarisico:

Naarmate de coronacrisis langer duurt en de maatregelen strenger zijn geworden, stijgt de verwachting dat het aantal zorgvragen toeneemt. Bij jeugdzorg bestaan hiervoor al signalen. Na de coronacrisis ontstaat mogelijk ook een verdere toename van de overige zorgvragen (wmo en ook mantelzorg). Dit bijvoorbeeld door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen of terugval van cliënten. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt.
Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van de ambulante zorgvormen (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden gedurende en na de coronacrisis. We kunnen op dit moment nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer of zelfs blijvend van aard zijn, met name bij jeugdzorg.

3	5	€ 1.400.000	15	1,1%	Gewijzigd (-)

S08 Welzijn en inclusie

Extra locaties beschermd wonen en maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona

coronarisico:

Naast de huidige voorzieningen zijn andere locaties geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen en is een extra locatie geopend voor de opvang van daklozen met ziekteverschijnselen. Het gaat om opvang in een passagiersschip en het klooster in Huissen. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren voor 2020. Met de huidige ontwikkelingen is de verwachting dat het passagiersschip ook voor een half jaar in 2021 nodig zal zijn voor opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM.
Opvang moet anders georganiseerd worden, zodat afstand 1,5 meter handhaven en 1 of 2 persoonskamers voor daklozen mogelijk is. Inzet is op het versneld realiseren van geschikte woningen voor daklozen, zodat met minder opvangcapaciteit (maar ruimer opgezet) volstaan kan worden. Uitstroom van het passagiersschip is afhankelijk van de snelheid van het realiseren van woningen.

5	5	€ 2.000.000	25	2,8%	Ongewijzigd

S09 Gezondheid en sport

Wegvallen inkomsten Sportverenigingen

coronarisico:

Sportverenigingen met een eigen accommodatie zien hun inkomsten sterk teruglopen. De helft van de inkomsten zoals onder andere baromzet, ophalen oud papier en sponsorgeld valt weg.
Om een goed beeld van de consequenties te krijgen is de Arnhemse Sportfederatie gevraagd een inventarisatie te doen bij de Arnhemse verenigingen en sportaanbieders.
Sportverenigingen die bij de gemeente (bij ons Sportbedrijf) hun accommodatie huren, krijgen kwijtschelding vanaf moment sluiting tot 1 juni. Hiervoor is door minister Van Rijn een compensatieregeling in het leven geroepen. Deze compensatieregeling voorziet ook in een tegemoetkoming voor sportverenigingen met een eigen accommodatie. Doordat de huisvestingskosten (deels) worden gecompenseerd voor de tijd van sluiting, zal de druk op de exploitatie van de sportverenigingen er grotendeels af zijn.

5	3	€ 500.000	15	0,8%	Ongewijzigd

Sportbedrijf; terugloop inkomsten

coronarisico:

Het Sportbedrijf heeft te maken met een forse terugloop van de inkomsten, doordat zij onder andere tijdelijk geen huur in rekening brengt bij sportverenigingen, maar ook inkomsten uit evenementen en entree mislopen. Het Sportbedrijf is echter ook met diverse kostenbesparende maatregelen bezig waaronder werktijdverkorting. Verwachting is dat zij een eventueel resterend nadeel binnen het eigen vermogen of door een rijksbijdrage kunnen opvangen. Dit is wel afhankelijk van de duur van de crisis.

3	3	€ 500.000	9	0,6%	Ongewijzigd

S12 Wonen en leefomgeving

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering

begrotingsrisico:

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het risico op planshadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

3	5	€ 2.700.000	15	2,1%	Ongewijzigd

Diftar Lagere inkomsten

begrotingsrisico:

De inkomsten bij invoering van Diftar bestaan uit een vast en een variabel deel. Het variabel deel is afhankelijk van het aantal aangeboden zakken, en gebaseerd op een raming die in de praktijk lager kan uitpakken. Daardoor kan het variabel deel van de afvalstoffenheffing lager zijn dan begroot.

4	5	€ 1.500.000	20	1,6%	Gewijzigd (+)

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede het gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Samenvattend beeld

Deze paragraaf geeft per type kapitaalgoederen inzicht in geldende kaders, ambitieniveau, planning en het in 2020 bereikte resultaat.

Bij het uitvoeren van het onderhoud aan de kapitaalgoederen streven we er naar zo veel mogelijk bij te dragen aan de ambities binnen de gemeente op het gebied van bijvoorbeeld duurzaamheid, klimaatadaptatie en verbinding te zoeken met herstructureringsopgaven.
Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed, duurzaam en efficiënt mogelijk ingezet. Door het sturen op deze samenloop is het soms lastig de uitgaven gelijk te laten lopen met de jaarlijkse begroting. De egalisatiereserve groot onderhoud openbare ruimte maakt het mogelijk deze fluctuaties in besteding van exploitatiebudgetten op te vangen.
Door het organiseren van ontwerpateliers bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij beheerders meedenken over de te realiseren inrichting, komt er op een zo vroeg mogelijk moment zicht op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen).

In 2020 waren de uitgaven voor het groot onderhoud aan de kapitaalgoederen die ten laste komen van de exploitatie in de meeste gevallen in lijn met de begroting. Bij bossen en parken was sprake van een overschrijding. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig.
Door vertraagde uitvoering blijven de investeringen op een aantal punten achter bij de begroting. Vooral vastgoed springt hierbij in het oog omdat de investeringen hier meer dan 50% achter zijn gebleven. Hieronder wordt per product een nadere toelichting gegeven.
In de onderstaande uitwerking per product is de tekst onder de kopjes ***Actuele kaders, Ambitie en Planning*** gebaseerd op de tekst uit de begroting 2020-2023. Bij het onderdeel Actuele kaders zijn bij verschillende onderdelen de meest recente (beheer)plannen toegevoegd.

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	*winkel centra*	*wijken*	*bedrijfs terreinen*	*bossen/ parken*	*hoofdinfra*	*fietspaden*
groen	A	A	B/C	B/C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C/D *	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	B	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	B	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

In het bovenstaande overzicht zijn de in Arnhem gehanteerde basisniveaus (CROW) voor de diverse onderhoudsobjecten op hoofdlijnen weergegeven.

Mogelijke consequenties wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over de besteding van de 'wijk gerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven; niveaus die tot 1 januari 2017 voor de gehele stad golden. In 2020 was dit echter niet aan de orde.

Wegen

Actuele kaders
- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013);
- Beheerplan wegen 2017/18;
- Beheerplan Wegen 2020.

Ambitie
De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:
- niveau A voor vrijliggende fietspaden;
- niveau B voor hoofdwegen (hoofdwegen zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040), fietsstroken die onderdeel uitmaken van de hoofdrijbaan en busbanen;
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

Planning
- Het beheerplan, dat wordt opgesteld op basis van jaarlijkse weginspecties, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud.
- Waar mogelijk wordt samenloop gecreëerd met ander groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het onderhoud van wijkwegen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.
- Voor 2020 stond onder andere onderhoud op de planning voor: Velperbinnensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg (stad uit) en de Velperweg.
- Waar zinvol en (financieel) mogelijk worden kansen voor het beperken van wateroverlast meegenomen in het groot onderhoud.

Resultaat 2020
In 2020 hebben we zowel voor- als nadelen ondervonden door de coronacrisis. We hebben gebruik kunnen maken van het feit dat er minder busverkeer was bij onderhoud op wegen waar normaliter veel bussen rijden zoals de Velperbinnensingel.

Het uit de exploitatie gefinancierde groot onderhoudsprogramma is uitgevoerd zoals dat gepland was.
Dit geldt niet voor het investeringsprogramma 2020. Vooral bij de voorbereiding en uitvoering van multidisciplinaire projecten is er vertraging opgelopen. Daarbij speelde samenloop met mobiliteitsvraagstukken ook een rol. Hierbij moest eerst de kans op het verkrijgen van subsidies worden verkend. Daardoor zijn een aantal projecten die voor 2020 in de planning stonden doorgeschoven naar 2021. Dit betreft onder andere de Dr. C. Lelyweg, Oude Zevenaarseweg, Dalweg en Hommelseweg. Ten gevolge hiervan is er een onderbesteding ontstaan op de geplande wegeninvesteringen. Dit zal in 2021 weer worden ingelopen.

Openbare Verlichting

Actuele kaders
- Nota uitrol LED-verlichting (2015) - Alle openbare verlichting zal in LED-verlichting worden uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud);
- Beheerplan Openbare verlichting 2020.

Ambitie
Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV). Voor de kwaliteit van de verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen.
Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt bij vervanging of nieuwe aanleg voor LED-verlichting gekozen. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities. De meerkosten van LED-verlichting ten opzichte van conventionele verlichting wegen financieel op tegen de besparingen die optreden bij gebruik gedurende 20 jaar.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt waar mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte.
De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad is gepland t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad.

Resultaat 2020
In 2020 zijn alle OV-kasten voorzien van een slimme meter. Hiermee kunnen we nog beter het energieverbruik monitoren. Er is real time te lezen wat het energieverbruik per OV-kast is. Dat zal dit jaar leiden tot een nog accuratere energienota.
Voor het eerst zijn er in de gemeente Arnhem 'slimme' LED armaturen en masten geplaatst. Deze staan op de Huissensedijk. Deze armaturen dimmen dynamisch. Dat betekent dat bij beweging het lichtniveau omhoog, naar 70%, gaat en dat er zonder

beweging, het lichtniveau teruggaat naar 20%. Een tweede project met 'slimme' LED-armaturen en masten is gestart rondom het fietspad bij Olympus.
Ook is de vervanging van armaturen en masten voor de binnenstad in gang gezet. Ook deze armaturen zijn 'slim'.
Dat betekent dat we vanaf afstand deze armaturen kunnen aansturen en zo het lichtniveau kunnen aanpassen.
Door het gebruik van 'slimme' LED-armaturen en door de vervanging van de oude armaturen in de binnenstad, zullen we een energiebesparing van 70% realiseren.
Over 2020 zijn er circa 800 armaturen vervangen door energiezuinige LED-armaturen. Daarnaast zijn er in nieuwbouwprojecten (onder andere Schuytgraaf) circa 200 nieuwe LED-armaturen en masten geplaatst.

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- ‘Licht op groen’/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- ‘Het Groen Goed Verdeeld’ (collegebesluit 2006);
- Beheerplan VRI 2020.

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning
Bij reguliere vervangingen worden vanaf 2018 altijd verkeersregelautomaten geplaatst die via de landelijke standaard kunnen communiceren met voertuigen en smartphones.
Voor 2020 stonden de volgende locaties op het programma:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Resultaat 2020
In 2020 zijn 9 verkeersregelautomaten vervroegd vervangen voor iVRI's (VerkeersRegel Installaties die kunnen communiceren met passerende weggebruikers) binnen het programma Talking Traffic van het ministerie. Deze vervanging is betaald met de subsidie vanuit dit landelijke project. Hieronder vallen ook de verkeerslichten op de Pleijroute. Vervolgens is samen met de provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en de gemeente Rheden een volledig nieuwe netwerkregeling geplaatst op de Pleijroute die speciaal ontwikkelt is voor de iVRI. Uit voorstudies blijkt dat de doorstroming hierdoor daadwerkelijk verbetert. Dit wordt de komende tijd in de praktijk getoetst.

Daarnaast zijn op de volgende locaties vanuit het investeringsbudget verkeerslichten vervangen:
- Velperplein / Steenstraat;
- Eusebiusbuitensingel / Parkstraat / Spijkerstraat;
- Hollandweg Winkelcentrum;
- Amsterdamseweg / Zypseplein;
- Oranjestraat / Oranjebrug.

Ook dit zijn iVRI's, die kunnen communiceren met passerende weggebruikers.

Civieltechnische kunstwerken

Actuele kaders
- Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2018-2019;
- Beheerplan beeldende kunstwerken 2017-2021;
- Beheerplan Kunstwerken 2020.

Ambitie
Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden.

Planning
In 2019 is een nieuwe technische inspectie uitgevoerd, op basis hiervan is eind 2019 een nieuwe beheerplanning opgesteld. De uitwerking was echter nog niet opgenomen in de begroting 2020-2023.

Resultaat 2020
Het groot onderhoud aan het doorlaatwerk Eldensedijk is afgerond, waardoor dit weer een hoogwaardige snelfietsroute is. Het groot onderhoud aan het viaduct Huissensedijk en het viaduct Lange Akkers is afgerond.
Enkele kleinere werken zoals groot onderhoud brug Waardmanspad en vervanging Tellegenbank zijn ook gerealiseerd.
De Inspectie plus update van de risicoanalyse over het gehele areaal civieltechnische kunstwerken zal eind februari worden opgeleverd.

Het investeringsprogramma 2020 is door vertraging van twee grotere projecten niet volgens plan uitgevoerd:
Werkzaamheden aan de binnenzijde van viaduct Cattepoelseweg is later van start gegaan en zal naar verwachting in mei 2021 worden opgeleverd. Het vernieuwen van de taluds van het viaduct Voetiuslaan is volledig verschoven naar 2021. Dit als gevolg van een langere voorbereidingstijd en samenloop met door Prorail uit te voeren onderhoudswerkzaamheden rondom Arnhem in de zomer van 2021.

Riolering

Actuele kaders
- Het in de MJPB 2018-2022 verlengde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018;
- Aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015);
- Beheerplan Riolering 2020.

Ambitie
De kwaliteit van het rioolstelsel wordt bepaald aan de hand van rioolinspecties. Jaarlijks wordt een deel van het riool geïnspecteerd.
Het herstel- en vervangingsprogramma is er op gericht de risico's van bezwijkende riolen te minimaliseren. Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen.

Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgave ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel. Binnen het in de begroting beschikbare budget zijn middelen beschikbaar voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie bij het uitvoeren van groot onderhoud en het concreet verminderen van de gevolgen van extreme wateroverlast.

Planning
De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. De daadwerkelijke vervangingsnoodzaak wordt vastgesteld op basis van inspectieresultaten. Niet de theoretische levensduur maar de inspectieresultaten zijn bepalend voor de vervangingsplanning.
Voor 2020 betrof dit: starten met de grootschalige rioolvervanging in de wijk Sterrenberg, voortzetten van de werkzaamheden in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt evenals het herstel van het Moerriool. Ook zou een nieuw basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord worden opgesteld. Dit BRP is de informatie drager voor het opstellen van een gemeentelijk rioleringsplan en geeft een beschrijving van de technische voorzieningen en het hydraulisch en technisch functioneren hiervan onder andere in relatie tot de optredende klimaatverandering.

Resultaat 2020
Op verschillende plekken in de stad zijn herstel- en vervangingswerkzaamheden aan het rioolstelsel uitgevoerd. De grootschalige werkzaamheden aan het moerriool en de rioolvervanging in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt zijn voortgezet. Ondergrondse en bovengrondse maatregelen die zijn uitgevoerd in de wijk Schaarsbergen hebben er voor gezorgd dat de kans op ernstige wateroverlast, zoals in de afgelopen jaren enkele keren is opgetreden, aanzienlijk is verkleind.
De rioolvervanging in de wijk Sterrenberg is voorbereid. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de opgave om in de toekomst van het gas af te gaan door hiervoor in de ondergrond ruimte te reserveren. De uitvoering hiervan zal echter pas in 2021 starten. De investeringen lagen in 2020 hierdoor lager dan gepland.
Het basisrioleringsplan voor Arnhem-Noord zal begin 2021 worden afgerond.

Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (in 2018 verlengd);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;
- Omgevingsvisie Gelderland;
- Beheerplan Water 2020.

Ambitie

Het beleidsveld 'Water' omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Planning

In de periode 2019-2022 zullen alle nog niet gebaggerde havens uitgebaggerd worden. Zo was de planning dat in 2020-2021 Onderlangs en in 2021/2022 de Praets en Rosandapolder worden aangepakt. Bij de uitvoering van de baggerwerkzaamheden in de Praets zal aansluiting gezocht worden bij de te graven nevengeul als gevolg van werkzaamheden inzake de ontwikkeling van Meinerswijk.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit het exploitatiebudget.
Na deze baggerwerkzaamheden zijn de havens weer op orde voor de komende 20 jaar en kan het jaarlijks baggeronderhoud worden gerealiseerd uit het regulier beschikbare jaarlijkse budget.

Resultaat 2020

De baggerwerkzaamheden in de Defensiehaven zijn gestart eind 2020 en worden verder afgerond in het voorjaar van 2021.De voorbereidingen van de baggerwerkzaamheden Onderlangs zijn gestart en de uitvoering staat nu gepland in de zomer van 2021.
Overige werkzaamheden watergerelateerde zaken zijn conform planning uitgevoerd.

Wijkgroen

Actuele kaders

- Groenvisie 2017-2035 (raadsbesluit 2018);
- Beheerplan Groen 2020.

Ambitie

De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en geeft kaders mee voor het groen in en om Arnhem.
Wijkgroenbeheer is gericht op instandhouding van de gewenste streefbeelden en de gebruiksfunctie van een groengebied. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De onderhoudsniveaus zijn als volgt:

- wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Planning

- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd.
- Invasieve exoten; doelstelling is om deze zeer terug te dringen, en waar dit niet mogelijk is de uitbreiding te stoppen. Op basis van het bestrijdingsplan wordt in 2020 de structurele bestrijding voortgezet.

Resultaat 2020

- Het dagelijks onderhoud is uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau.
- Het benodigd groot onderhoud aan heestervakken (vervanging) is flink toegenomen, meest waarschijnlijke oorzaken zijn droogte en onkruiddruk.
- Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) loopt volgens planning.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013);
- Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS);
- Beheerplan Spelen 2020.

Ambitie
De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:
- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Planning
- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd.
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving.
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.
- Een grote natuurlijke spel- en ontmoetingsplek inrichten in de Laar-West.

Resultaat 2020
Versleten speeltoestellen zijn conform planning verwijderd. In overleg met de teams Leefomgeving zijn op diverse speelplekken speeltoestellen vervangen en/of geplaatst.
Het dagelijks onderhoud en de inspecties zijn conform planning uitgevoerd.
De plannen voor het inrichten van een grote speel- en ontmoetingsruimte in park de Laar-West zijn (nog) niet in uitvoering. Het team Leefomgeving is in overleg met de buurt, scholen en wijkcentra om tot een goed plan te komen. Hierdoor lagen de bestedingen in 2020 lager dan begroot.

Bomen

Actuele kaders
- Groenvisie 2017-2035, 2018;
- Bomenplan Arnhem 2019;
- Beheerplan Bomen 2020.

Ambitie
Beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Bomen kunnen vitaal oud worden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

Planning
In de periode tot en met 2019 is de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierbij is het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee is in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn. Op basis van het in 2020 vastgestelde bomenbeleid zal een planning worden uitgewerkt.

Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.

Resultaat 2020
Het Bomenplan is vastgesteld. Voor de hieraan gerelateerde werkzaamheden en processen is een uitvoeringsprogramma bomen opgesteld. In 2020 is begonnen met de uitvoering, die in 2021 wordt vervolgd. Er is gestart met het monitoren van de kroonbedekking. Het Boom Kwaliteitsteam Arnhem is benoemd door het college en er is een strategisch communicatieplan bomen opgesteld. Extra bomen zijn geplant in private en openbare ruimte.
Er zijn 1000 klimaatbomen verstrekt aan bewoners in hittegebieden. In de openbare ruimte zijn 115 bomen extra aangeplant. Groeiplaatsen van waardevolle bomen zijn verbeterd onder andere in het Musispark waardoor bomen ouder kunnen worden. Door te werken met de bomenafwegingsrapportage zijn er vele bomen duurzaam ingepast en groeiplaatsen verbeterd zoals aan de Monnikensteeg. Door beter te kijken naar de mogelijkheden is de kap van bomen voorkomen. De planvorming om tot een projectmatige vervanging van boomlanen en structuren te komen is opgestart en wordt op basis van de uitgangspunten uit het nieuwe Bomenplan uitgewerkt.
In 2020 zijn 2 boomvervangingsprojecten voorbereid die begin 2021 in uitvoering gaan, dit betreft een klein gedeelte van de Cattepoelseweg en bomen in Gaardenhage.
Het dagelijks onderhoud, de visuele controles en de daaruit voortvloeiende maatregelen zijn volgens planning uitgevoerd. Zieke en dode bomen zijn verwijderd en vervangen conform planning.

De eikenprocessierups is volgens planning beheerst. De plaagdruk was hoger dan gemiddeld, maar ten opzichte van 2019 is het iets afgenomen.

Parken en bossen

Actuele kaders

- Groenvisie 2018- 2035(raadsbesluit 2018);
- Beheervisie uiterwaarden Neder Rijn Arnhem 2019- 2029/2039;
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Beheervisie Park Angerenstein 2006 - 2016 (2005);
- Beheervisie Park Klarenbeek, Braamberg en 't Hazegrietje 2007- 2017 (2007);
- Beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (2008);
- Beheervisie Park Sacre Coeur 2008 - 2018 (2008);
- Beheervisie Park Presikhaaf 2010 - 2019 (2010);
- Beheervisie Polderlinten (dijken, oude lintwegen en zeegen) 2011-2020 (2012);
- Beheervisie Park Immerloo- De Wheme 2014 - 2023 (2013);
- Beheervisie Arnhem Veluwe 2015 - 2024 (2015);
- Bomenplan Arnhem 2019.

Ambitie

Wij streven er naar om:

- voor alle parken een actuele beheervisie te hebben;
- ruimte te bieden voor recreatie, sport en samenleven in combinatie met de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Dit is onder meer aan de orde bij de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem;
- onderhoud gebeurt tenminste op B-kwaliteitsniveau.

De wens is om :

- invasieve exoten reuzenbalsemien en reuzenberenklauw in 2022 volledig verwijderd te hebben van de gemeentelijke terreinen, conform EU regelgeving;
- het areaal Japanse Duizendknoop onder controle te krijgen (er vindt geen verdere verspreiding meer plaats, het areaal wordt terug gedrongen).

Planning

- 2020-2021 extra bestrijding invasieve exoten.
- In 2020/ 2021 uitvoering grootschalig onderhoud, aanvulling en verjonging van beplanting, en de boomgroepen/ clumbs in Sonsbeek.
- Onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal op basis van cultuurhistorisch onderzoek.
- 2020 actualisering beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem.
- 2020 komen tot beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn.
- Verbinden grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof omzetten naar jaarrond begrazing. Fase 2 verbinden natuurgebied Meinerswijk met de natuurgebied van de Groene Rivier 2021.

Resultaat 2020

Noodzakelijk herstel hekwerken en ander achterstallig onderhoud hebben in 2020 geleid tot extra kosten. Eén en ander is het gevolg van intensiever gebruik van de bossen en parken. Voor zowel planmatig als groot onderhoud zoals het uitvoeren van herstel van hekwerken of onderhoud van bospercelen zijn als gevolg van het sterk toegenomen gebruik van de bossen en parken in Arnhem structureel aanvullende financiële middelen nodig. Naast extra mankracht is ook extra geld nodig voor vervanging van materialen zoals hekwerk, bankjes, slagbomen, etc.
Het project beheersing invasieve exoten (Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien en reuzenberenklauw) en het onderhoud in Sonsbeek loopt volgens planning. Het onderhoud aan de Barokkelaan in Zijpendaal is niet uitgevoerd, de aanpak en planning hiervoor wordt opgenomen in de nieuwe beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem. Actualisering van de beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal/ Gulden bodem is opgestart in 2020, afronding in 2021.
De beheerovereenkomst met Rijkswaterstaat en het Rijksvastgoedbedrijf over het beheer van rijksgronden in de uiterwaarden van de Nederrijn is nog niet gereed, daar wordt nog over gesproken met de betrokken partijen. De verbinding van grote eenheden natuur van Meinerswijk met de Bakenhof: Fase 1 2019 beheer Groene Rivier en de Bakenhof is uitgevoerd.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders

- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval) en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van diftar' (september 2017).

Ambitie

In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot meer hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem heeft daarvoor de systeemkeuze van Omgekeerd Inzamelen gemaakt in 2015. Om een extra impuls aan afvalscheiding te geven is besloten om door middel van een heffingssysteem van gedifferentieerde tarieven, ook een prijsprikkel te gaan geven.

- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Planning

- Jaarlijkse beoordeling op basis van de controles of de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden.
- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie en worden opnieuw beoordeeld.
- Voorbereidingen invoering DIFTAR-systeem

Resultaat 2020

- Het systeem van gedifferentieerde tarieven (Diftar) is per 1 juli 2020 ingevoerd. Een deel van de afvalstoffenheffing wordt vanaf die datum gebaseerd op het aantal tariefzakken dat wordt aangeboden.
- De infrastructuur van collectieve inzamelvoorzieningen voor GFT voor huishoudens in hoogbouw is in het afgelopen jaar verder uitgebreid.

Vastgoed

Actuele kaders

- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.

Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen, culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen, welzijnsvoorzieningen, gemeentelijke huisvesting, bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte.

Ambitie

De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning

Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille. Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New energy made in Arnhem, een plan gemaakt. Gemiddeld zal hier gedurende een periode van 10 jaar een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken. Bij de verduurzaming van het vastgoed wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de geplande werkzaamheden in het kader van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).

Met ingang van 2019 is een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de MJPB opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.

Daarnaast wordt er in de periode 2020-2023 gemiddeld € 5,2 miljoen uitgegeven planmatig en storingsonderhoud.

Resultaat 2020

Exploitatie
In 2020 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 41,4 miljoen, waarvan ruim € 20,4 miljoen aan

kapitaallasten € 21,0 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is huur: deze bedroeg ruim € 5,8 miljoen. De (verhuur)inkomsten bedroegen € 17,5 miljoen.

Onderhoud
De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2020 € 5,7 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen) tegen een raming van € 6,4 miljoen. De grootste afwijking ten opzichte van de begroting betreft werkzaamheden welke worden doorgeschoven naar 2021:

- € 0,25 miljoen Parkeergarage Arnhem Centraal veroorzaakt doordat in 2021 grootschalig onderhoud plaats gaat vinden. Hiervoor hebben in 2020 voorbereidende werkzaamheden plaats gevonden.
- € 0,35 miljoen Museum Arnhem waarvan de maatregelen deels doorgeschoven zijn naar 2021 om aan te sluiten bij de werkzaamheden rond de verbouwing van het museum.

Investeringen
Voor 2020 was een krediet geraamd van € 10,0 miljoen inclusief het doorgeschoven krediet uit 2019 van € 5,8 miljoen. In 2020 is er € 4,4 miljoen aan investeringen afgerond. De belangrijkste daarvan zijn de afronding van de vervanging van de trekkenwand in de schouwburg en de afronding van de werkzaamheden aan de Beukenlaan 15.
In totaal stond tegenover de activering van € 4,3 miljoen een geraamd krediet van € 3,2. Het verschil wordt veroorzaakt door hogere kosten dan geraamd en de investering van vervangen dak aan de Beukenlaan 15 welke later gepland was maar eerder is gerealiseerd om aan te sluiten bij de renovatie.
Van het totaal geraamde krediet wordt € 6,3 miljoen doorgeschoven naar 2021. Daarvan zijn al een aantal werkzaamheden gestart. Onder andere het aanbrengen van LED-verlichting Arnhem Centraal.
Een deel van het begrote krediet kan vervallen omdat de geraamde werkzaamheden niet meer nodig zijn of anders zijn gerealiseerd. Het gaat om een bedrag van € 0,4 miljoen.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

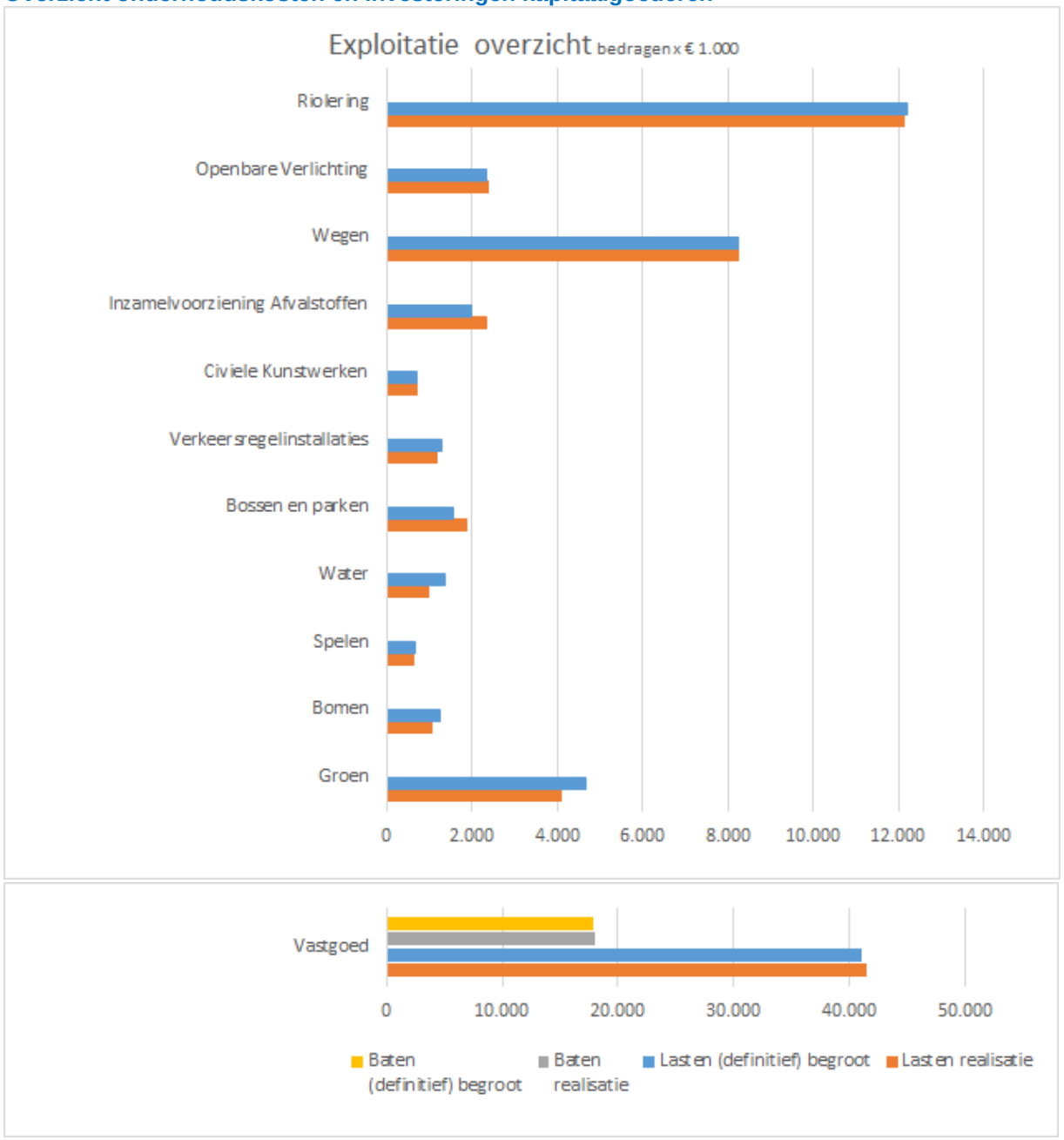

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

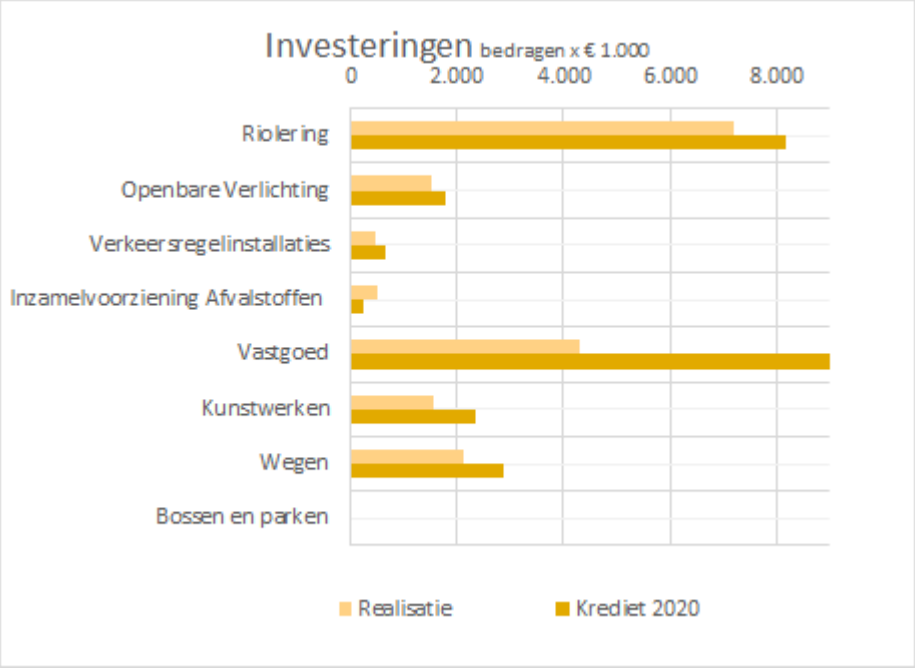

bedragen x € 1.000

Financiering

In deze paragraaf financiering worden enerzijds het gevoerde beleid in de financieringsfunctie en anderzijds het resultaat daarvan in 2020 toegelicht. De werkzaamheden zijn alle binnen de kaders van het treasurystatuut uitgevoerd.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de MJPB, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.
Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2020 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2020 zijn nieuwe vaste leningen aangetrokken voor € 46,5 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.
Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2020

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2020 respectievelijk € 151,637 miljoen en € 72,683 miljoen:

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	**Volume**	**Rente**
Bedragen x € 1.000		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	10.229	0
- Voorzieningen: 2%	62.454	1.249
Subtotaal voorzieningen	72.683	1.249
Reserves:		
- Rente : 0%	128.345	0
- Rente : 2%	23.292	466
Subtotaal reserves	151.637	466
Totaal	**224.320**	**1.715**

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2020

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.
In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering (met daarin de financiering van de sociale woningbouw) en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	**Stand 01.01.2020**	**Vermeerdering**	**Aflossing**	**Stand 31.12.2020**
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	663.534	46.500	-39.596	670.438
Totaal leningen O/G	**663.534**	**46.500**	**-39.596**	**670.438**
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand	63.533	761	-14.078	50.216
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	10		-1	9
Totaal leningen U/G	**63.543**	**761**	**-14.079**	**50.225**

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.
De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.
Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG, indien nodig, altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de

zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2020 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Het begrotingstotaal voor 2020 bedroeg bij vaststelling van de MJPB 2020 - 2023 door de gemeenteraad € 760 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2020 bedroeg dus € 64,6 miljoen.
De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in 2020 in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde in 2020 € 4,3 miljoen.
Inkomende en uitgaande kasstromen hebben een afwijkend ritme, waardoor hoge positieve of negatieve kassaldi kunnen ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke schommelingen hoeft niet de dagelijkse stand van de banksaldi te worden afgezet tegen de drempelwaarde, maar het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Door de gemeente Arnhem is de drempelwaarde voor schatkistbankieren in 2020 in geen van de kwartalen overschreden.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2020 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2020 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 39,6 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente € 11,2 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 28,4 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn voor € 46,5 miljoen nieuwe leningen aangetrokken, waarvan € 48.000 is uitgeleend. Daarnaast is van een lening van € 1,6 miljoen de rente herzien. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille òf de nieuw aangetrokken financiering, wanneer die lager is, en daarbij de som van de leningen met renteherziening.
Het gerealiseerde renterisico bedroeg € 39,6 miljoen -/- € 11,2 miljoen = € 28,4 miljoen plus € 1,6 miljoen. Tezamen is dat € 30,0 miljoen.
De toegestane renterisiconorm was 20% van € 760 miljoen: € 152,0 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 30,0 miljoen is 4,0 % van € 760 miljoen. De gemeente Arnhem is dus ook met betrekking tot de renterisiconorm ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2020 bedroeg de omslagrente 2%.
Als gevolg van de aanhoudend lage rentestand op de kapitaalmarkt zal de omslagrente in de komende jaren verder verlaagd moet worden doordat relatief dure leningen (rente van 4 á 5%) zullen worden afgelost en met goedkope leningen worden geherfinancierd. Voor de treasuryfunctie is het een uitdaging ervoor te zorgen dat door de juiste financieringsbeslissingen te nemen de gemeente kan blijven rekenen met een meerjarig stabiele omslagrente ondanks de krappe marges waarbinnen deze vastgesteld moet worden.

Het risico van rentefluctuaties is opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel, dat wordt gedekt door de weerstandscapaciteit. Daarmee geeft de gemeente aan dat dit risico een normaal bedrijfsvoeringsrisico is, dat geen speciale positie vraagt.

Financiering van de sociale woningbouw

Op het gebied van de financiering van de sociale woningbouw heeft de gemeente de actieve rol uit het verleden op een haar na volledig afgebouwd. Per 31/12/2020 bedraagt de schuld van corporaties aan de gemeente Arnhem nog maar € 9.000. Vergeleken met de stand van € 248 miljoen per 1/1/2010 mag gesteld worden dat het risico uit hoofde van deze leningen effectief volledig is verdwenen.
Corporaties hebben de leningen in eigen beheer genomen met borging door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarbij de gemeente Arnhem als intermediair tussen de bank en de corporatie is verdwenen, of hebben leningen volledig afgelost. De verhoging van de achtervang jegens het WSW is weliswaar toegenomen, wat op zich ook een risico meebrengt. Maar dit risico is veel kleiner dan wanneer de gemeente zelf borg staat voor de leningen of deze zelf heeft verstrekt.
Wanneer het WSW de achtervang aanspreekt (wat overigens nog nooit is gebeurd) moet de gemeente een renteloze lening ter beschikking stellen. Die lening wordt terugbetaald, zoals normaal is bij leningen. Het risico betreft dus alleen de rente over de lening, die de gemeente natuurlijk wel zelf moet betalen aan de verstrekker van het geld. Voor de hoofdsom zal de gemeente niet worden aangesproken.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen en derden gaat het om activiteiten die passen binnen het beleid van de gemeente Arnhem. De gemeente heeft hierbij gekozen voor een terughoudend beleid. Slechts in bijzondere gevallen en soms als voortzetting van een bestaande relatie verstrekt de gemeente leningen aan derde partijen.
Het risico is aanwezig dat een instelling niet aan de contractuele verplichting van betaling van rente en/of aflossing kan voldoen. Dit probleem wordt in eerste instantie (“aan de voorkant”) beheerst door financiering te bieden die het best past bij de financiële mogelijkheden van de instelling. Voor het geval er toch problemen mochten ontstaan eist de gemeente garanties en/of waarborgen, bijvoorbeeld het recht van 1e hypotheek of pandrecht. Ook wordt bij leningen aan instellingen/derden een risico-opslag van (als regel) 0,1% op de te betalen rente gehanteerd. De risico’s zelf zijn, net als de risico’s van rentefluctuaties, ondergebracht in het gemeentelijk risicoprofiel.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in euro’s. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Overigens heeft Arnhem geen overtollig kapitaal, ook niet in de schatkist. Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2020 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
S00	Vaste en vlottende financiering	2.900	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
S00	Dividend BNG	631	V
Totaal Resultaat		**3.531**	**V**

Afgezet tegen het begrote resultaat in de MJPB voor 2020 van € 2,848 miljoen is sprake van een voordelig resultaat van € 0,683 miljoen. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
	Resultaat ten opzichte van de MJPB		
S00	Vaste en vlottende financiering	682	V
S00	Financiering woningbouw en volkshuisvesting		
S00	Dividend BNG	1	V
Totaal Resultaat		**683**	**V**

Het resultaat op de financiering zelf van € 682.000 wordt voor € 562.000 verklaard door de vlottende financiering met zijn negatieve rente. In de vaste financiering is oorspronkelijk een voordeel behaald van € 241.000 omdat minder leningen zijn aangetrokken dan waarop was gerekend in de MJPB. Er zijn dus minder rentekosten gemaakt. Vanwege nieuwe regels in het BBV, die een maximum stellen aan het renteresultaat van de treasuryfunctie, is een bedrag van € 121.000 'teruggegeven' aan de programma's, waarna nog een voordeel op de vaste financiering binnen treasury resteert van € 120.000.

Het uitgekeerde dividend van de BNG heeft betrekking op het jaar 2019. De hoogte ervan is vastgesteld in de algemene vergadering van aandeelhouders in april 2020 en wordt daarom in het jaarverslag 2020 verantwoord. Op aandringen van de Europese toezichthouder, die wil dat banken voldoende armslag houden in de huidige crisis rond corona, is het dividend nog niet uitgekeerd. Dat zal pas in 2021 gebeuren.

De economie en ontwikkelingen in de rente

Wereldwijd heeft de economie een forse knauw gekregen als gevolg van de beperkende maatregelen van overheden om corona het hoofd te bieden.
Nu de langverwachte vaccins beschikbaar komen is de verwachting dat in 2021 het economisch herstel zal inzetten. Bij een min of meer optimistisch economisch beeld met toenemende investeringen hoort een rente, die op een hoger niveau ligt dan de huidige. Tegelijkertijd mag verwacht worden dat de rente nog veel jaren laag zal blijven als gevolg van de enorme hoeveelheid kapitaal, die wereldwijd momenteel beschikbaar is, samen met het doorlopende opkoopprogramma van staatsleningen door de ECB. Hiermee blijven serieuze risico's bestaan voor vorming van zeepbellen in de economie.
De rente ligt inmiddels op een hoger niveau dan we in heel 2020 gewend waren en zal uiteindelijk nog wel naar hogere niveaus stijgen, maar het moment waarop de rente daadwerkelijk hoger wordt kan niemand voorspellen.
Voor de financieringsfunctie is het zaak om alert te blijven op deze ontwikkelingen. De gemeente (en dus de belastingbetaler) is erbij gebaat activiteiten zo goedkoop mogelijk en toch veilig te kunnen financieren, wat betekent dat de huidige (nog steeds lage) rente lang in de boeken blijft door leningen met lange looptijden af te sluiten. Daarnaast is het zaak om een open oog te houden voor de economische en financiële ontwikkelingen, zodat een stijging van de rente de gemeente niet overvalt.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering, juridische zaken en risicomanagement.

Corona

Corona heeft vanzelfsprekend in 2020 veel gevolgen voor onze organisatie gehad. Door corona is er vanuit informatie en automatisering op bepaalde gebieden veel ontwikkeling versneld, bijvoorbeeld omdat thuiswerken en de anderhalvemetersamenleving vragen om nog meer digitalisering. Voor zelfstandige ondernemers is er in maart 2020 een digitaal proces ontwikkeld voor de TOZO regeling en er is een corona-dashboard ontwikkeld, dat ook voor burgers via de website van de gemeente beschikbaar is. De (extra) inzet op het managen van de gevolgen van corona heeft op een aantal andere onderdelen juist voor vertraging gezorgd.

Juridische Zaken organiseerde als eerste in Nederland online commissievergaderingen.
Dit is inmiddels een ingeburgerde werkwijze geworden die ook niet of nauwelijks tot verstoringen heeft geleid.
Met de invoering van de TOZO is bijgedragen aan de vorming van het beleidskader en geacteerd in de afhandeling bezwaar en klachten. Verder is bijgedragen aan de vorming van het afwegingskader subsidies.

Financiën en Control was vertegenwoordigd in het corona finance team dat de gevolgen van corona voor de verschillende programma's, zowel beleidsmatig als financieel, inventariseerde en vertaalde naar voorstellen voor (bij)sturing. Hieruit is (ook) het eerder genoemde dashboard ontstaan.

Vanuit Personeel en Organisatie zijn door corona een aantal fysieke activiteiten uitgesteld of online georganiseerd. Zo zijn de trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' (online) en een vervolg op de Meet & Greet (tussen jongeren uit de stad en onze eigen collega's) uit 2019 (uitgesteld) en diverse activiteiten die in het kader van Diversity week waren gepland (afgelast). Dit geldt ook voor geplande fysieke activiteiten en acties op gebied van vitaliteit.

Personeel en organisatie

Diverse en Inclusieve organisatie

In de periode 2018-2020 is onder andere ingezet op bewustwording van onbewuste vooroordelen en bewustwording van het belang van diversiteit en inclusie. Dat is de focus geweest, omdat het essentieel is dat iedereen beseft waarom diversiteit en inclusie belangrijk zijn voor onze organisatie. Op die wijze creëren we meer begrip en draagvlak voor dit thema. Hiervoor is een scala van activiteiten aangeboden, zoals lezingen, theater, ontmoeting met 'Arnhem Divers en Jong', trainingen 'selecteren zonder vooroordelen' en trainingen 'Deep Democracy'. Ook zijn er meerdere dialogen gevoerd in de managementteams en is een middag over inclusief leiderschap voor alle leidinggevenden georganiseerd. Daarnaast zijn traineeships opgezet, stageplekken en werkervaringsplaatsen aangeboden en is de banenafspraak conform de richtlijnen ingevuld. Belangrijk om te vermelden is dat er ook hard gewerkt is aan het verbeteren van onze arbeidsmarktcommunicatie en een nieuwe website. In de loop van 2018 is door de Universiteit van Tilburg onderzoek gedaan naar diversiteit en inclusie in de gemeentelijke organisatie. De aanbevelingen uit dit onderzoek zijn intern besproken.

Een aantal van de genoemde activiteiten uit de periode 2018-2020 is:

- Pilot anoniem solliciteren;
- Banenafspraak;
- Landelijk Charter diversiteit en de verklaring van Dordrecht;
- All Inclusive week;
- Onderzoek van Universiteit van Tilburg;
- Diversity Day en Intern Charter Diversiteit;
- Netwerkactiviteiten met young professionals (Picknick, Meet&Greet);
- Arbeidsmarktcommunicatie en website.

<u>Vervolgstappen</u>

De komende jaren ligt de focus op het formuleren van meetbare doelstellingen en het monitoren hierop. Daarbij maken wij gebruik van de Barometer Culturele Diversiteit van het CBS en van de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (zie ook motie 20M116).
Ondertussen gaan wij door op de ingeslagen weg door het organiseren van trainingen voor management en andere medewerkers, versterken van onze arbeidsmarktcommunicatie en het organiseren van ontmoetingen met diverse doelgroepen. Daarnaast werken we aan het verbeteren van het proces en de methode van selecteren van nieuwe medewerkers en bereiden we in de loop van dit jaar voorkeursbeleid voor (zie ook motie 20M149). Het college zorgt samen met het managementteam voor draagvlak en neemt de verantwoordelijkheid voor het tot stand brengen van een meer diverse en inclusieve organisatie. Om dit proces kracht bij te zetten zijn extra investeringen nodig en daar komen wij op terug in de Perspectiefnota.

We voldoen aan de taakstelling voor 2020 van de "wet banenafspraak". Op dit moment zijn er al 40,2 banen gerealiseerd, waarvan 27 banen (Sociale Werkplaats-detachering) bij de gratis bewaakte fietsenstalling. Gemeente Arnhem moet in 2024 40,1 banen (van 25,5 uur) gerealiseerd hebben.
Met ingang van het schooljaar 2020-2021 zijn de stagevergoedingen voor MBO, HBO en WO studenten gelijkgetrokken. De stagevergoeding bedraagt nu voor alle stagiairs € 350 per maand.
Het aantal jongeren onder de 35 jaar is van 8 naar 11% gestegen. Dat betekent een toename van 50 jongeren ten opzichte van 2019. Dit komt voor een deel door de start van een nieuw traineeprogramma (11 fte) en door het aantrekken van diverse jonge medewerkers.

Verzuim en vitaliteit
Het verzuim is in het afgelopen jaar verder gedaald naar 6,02% (inclusief langer dan 2 jaar). De meldingsfrequentie (0,49) is ook gedaald en ligt onder het afgesproken target. Hier kan een relatie liggen met het vele thuiswerken vanwege het coronavirus. Verzuim en meldingsfrequentie van clusters is divers, maar beide cijfers zijn gedaald. Het aandeel nulverzuim (62,8%) is vitaal en het aandeel frequent verzuim is met 2% zeer laag. Het zeer langdurig verzuim (2,66% langer dan 1 jaar) blijft aandachtspunt. Ruim de helft van het verzuim is psychisch van aard. Dit beeld is onveranderd ten opzichte van de vorige periode.
De aanpak van ziekteverzuim is dit jaar versterkt door de focus op "Meer grip, sneller herstel en sterker terug naar werk". De Arbo Unie heeft hiervoor een traject met 7 stappen uitgezet in onze organisatie. Daarnaast is onlangs gestart met triage, waarbij na 4 dagen verzuim vanuit de Arbo Unie contact wordt gezocht met de arbeidsongeschikte medewerker om uitvraag te doen en zo een inschatting te maken of langdurig verzuim dreigt. Waarbij in dat geval meteen een interventie ingezet kan worden om de verzuimduur te beperken.
En natuurlijk blijft het voorkomen van uitval ons belangrijkste doel. Door te weten wat er speelt in de organisatie en met data-analyse en onderzoeken, zoals de risico-inventarisatie en het preventief medisch onderzoek, vast te stellen waar risico's ontstaan. Op deze manier zorgen we er samen voor dat mensen optimaal kunnen werken, op een veilige, gezonde en productieve manier.

Rondom het thema Vitaliteit is in 2020 een intern vitaliteitsnetwerk opgericht dat samen met Fitter Nederland in maart 2020 het platform KERN-gezond heeft gelanceerd. Vanuit het KERN-gezond programma is een online vitaliteitsprogramma op het intranet geïntroduceerd, evenals wekelijks blogs, vlogs, filmpjes en podcasts. Veel van de actuele nieuwsberichten zijn corona-gerelateerd met tips om fysiek en mentaal gezond door de lastige periode te komen.
Verder is er binnen het management development programma tijdens onder andere de leidinggevenden bijeenkomsten aandacht besteed aan de vitaliteit van medewerkers. Tot slot is in 2020 met de introductie van Studytube een online leeromgeving gecreëerd, waarin onder andere ook een groot aantal vitaliteitsbevorderende online (micro)learnings staan.

Nieuwe werken of Hybride werken
De afgelopen periode heeft de organisatie, zij het gedwongen door de coronamaatregelen, ervaring opgedaan met een nieuwe realiteit van het werken. We werken thuis waar het kan en komen naar kantoor als dat echt nodig is. De gemeente Arnhem wil de voordelen van het thuiswerken en de voordelen van het op kantoor werken vasthouden en verankeren. Daarom is er een taskforce hybride werken ingericht, met externe projectleider, om dat wat er is geleerd de afgelopen maanden te vertalen naar alle facetten van het werk. De afdeling P&O is op deze taskforce aangesloten.

Kerngegevens personeel
In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het aantal fte's bestuurlijk en ambtelijk opgenomen.

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2018	Realisatie Bezetting 2019	Begroting Formatie 2020	Realisatie Bezetting 2020
Bestuur				
Aantal FTE Raad	41	42	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7
Personeel				
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	914	908	938	949
Totaal personeel gemeente Arnhem	**914**	**908**	**938**	**949**

De begrote formatie is gestegen van 929 fte in 2019 naar 938 fte in 2020. Door invulling van openstaande vacatures is de totale bezetting gestegen van 908 fte eind 2019 naar 949 fte eind 2020. Ultimo 2020 is er een overschrijding op de totale formatie van 11 fte. Een overschrijding binnen het cluster SBR wordt gecompenseerd door een aantal onderschrijdingen bij andere clusters.

Op de onevenwichtigheid tussen formatieve en daadwerkelijk ingezette capaciteit binnen SBR wordt (bij)gestuurd. Startpunt hiervan is een inventarisatie van de opgaven en een vertaling hiervan naar de noodzakelijke personele inzet, zowel per

programma als in totaliteit. Confrontatie hiervan met de werkelijk ingezette capaciteit geeft duidelijkheid omtrent de vraag of en hoe moet worden bijgestuurd.

	Realisatie 2019	Begroting 2020	Realisatie 2020	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Aantal FTE ambtelijke organisatie				
Personeelslasten ambtelijke organisatie	70.545	77.585	75.416	2.169
af: corr loonsom (inhuur uit vacatureruimte + decl. vac.ruimte)	5	-3.071	30	-3.100
Stelposten		538		538
Overige emolumenten	1.538	1.532	973	559
af: opbrengsten personeel	-2.512	-1.484	-2.091	608
Voormalig personeel	1.421	467	1.177	-710
Dekking voormalig personeel uit voorziening			-885	885
Inhuur: dekking uit vacatureruimte	2.906	2.963	3.374	-411
Inhuur: dekking uit overige personele budgetten	11.397	8.357	11.590	-3.233
Dekking uit reserves en voorzieningen	-983	-466	-1.521	1.056
Dekking uit andere budgetten dan personeel				0
Saldo personeelsbudget	**84.317**	**86.422**	**88.061**	**-1.639**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het resultaat op de totale personele lasten en baten op € 1,6 miljoen nadeel uitkomt. In dit resultaat zijn betrokken de afwijkingen op de loonsom, de inhuur, de kosten voor voormalige medewerkers rekening houdend met reeds gevormde voorzieningen, de emolumenten en de opbrengsten voor personeel. De opbrengsten uit personeel worden gerealiseerd vanuit externe partijen.

	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2020-2023	***914***	***903***	***901***	***901***	***901***
Bij: sr businesscontroller klimaat en energie en medewerker bedrijfsvoering NEMIA	1	1	0	0	0
Bij: 3,3 fte centraliseren en automatiseren inhuurbalie	3	3	3	3	3
Bij: trainees uit jongerenbudget	9	2	0	0	0
Bij: extra formatie veiligheidshuis, procesregisseur en informatiecoördinatoren	3	4	4	4	4
Bij: toezicht en preventie Diftar, 8,0 fte	8	8	8	8	8
Bij: 6,0 fte, 4,0 fte handhavers en 2,0 fte Bibob, als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		6	6	6	6
Af: te realiseren taakstellling 6,0 fte als gevolg van de 4 ton intensivering uit de herstelagenda		-6	-6	-6	-6
Af: reorganisatie W&I, budgetneutraal	-3	-5	-4	-4	-4
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2021-2024	**935**	**916**	**912**	**912**	**912**
Bij: +2,0 fte consulent W&I-Handhaving, zorgfraude	2	2	2	2	2
Bij: 0,6 fte integraal handhaver aereaal	0	1	1	1	1
Bij: bijdrage economie SBR	1	1	1	1	1
Aantal FTE ambtelijke organisatie jaarrekening 2020	**938**	**920**	**916**	**916**	**916**

Vanaf 2020 is een lichte daling op de formatie zichtbaar.

Inhuur externen	2017	2018	2019	2020
Bedragen x € 1.000				
Begroot	10.146	9.033	11.409	11.320
Realisatie	14.887	10.388	14.303	14.963
Afwijking	-4.741	-1.355	-2.894	-3.644

De totale inhuur over 2020 bedraagt bijna € 15 miljoen. De totale kosten zijn in lijn met voorgaande jaren. De redenen om over te gaan op inhuur zijn voornamelijk:

- de noodzaak om te werken met een flexibele schil in verband met externe financieringsbronnen, die conjunctureel en derhalve variabel is (bijvoorbeeld openbare werken, PIM en gebiedsrealisatie en vastgoed);
- specialismen (bijvoorbeeld bij PIM, gebiedsrealisatie en vastgoed, strategie, beleid en regie);
- vervanging wegens ziekte en verloop;
- extra Inzet externe krachten in verband met werkzaamheden als gevolg van de coronacrisis (bijvoorbeeld inzet TOZO, impactanalyse en coronadashboard).

Informatie en automatisering

Uitbreiding digitale dienstverlening

Processen voor onder andere het WOB verzoek, inkoop en aanbesteding en drank en horeca exploitatie vergunningen zijn geoptimaliseerd, vanuit drie invalshoeken: de inwoner, kosteneffectiviteit en duurzame informatievoorziening. Er is een platform voor e-participatie gerealiseerd om een extra kanaal te creëren waar inwoners betrokken kunnen worden. Arnhem is klaar voor de aansluiting op de landelijke voorzieningen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en loopt hiermee mee in de landelijke voorhoede van deze ontwikkeling. Er is een ondernemersregister ingericht om meer lokale inkoop te stimuleren. Om dit alles in een goede infrastructuur te borgen is veel samengewerkt aan het voortdurende ontwikkelproces bij ICT De Connectie. Wat betreft het op orde brengen van de informatievoorziening en het archief is samengewerkt met het Gelders Archief. Dit loopt na wat vertragingen in de zomer van 2020 weer door. De achterstanden op het gebied van vernietigen zijn deels ingelopen maar pas in 2021 zullen deze helemaal zijn weggewerkt.

Informatiegestuurde organisatie

Na het voorbeeld van het sociaal domein, de monitor op zorg, wordt voor veel van de programma's een monitor ontwikkeld, zoals de woonmonitor, een inclusiemonitor en een monitor op het programma doorbraak naar werk. Onderdeel van dit proces is ook het meewerken aan het formuleren van meetbare doelen, zodat er bij het ontwerp van de processen gestart wordt met het nadenken over indicatoren en monitoren. Er zijn volgende stappen gezet in het duurzaam borgen van het informatie gestuurd werken, in capaciteit, kennis en vaardigheden. Een pilot in samenwerking met ICT heeft de tooling voor het verzamelen en presenteren van gegevens een stap verder gebracht.
In de raad is een plan gepresenteerd om verder te werken aan Open Data. De speerpunten zijn: meer en beter beschikbare data sets, voldoen aan de aankomende WOO en het betrekken van inwoners. Op deze speerpunten zal jaarlijks worden gereflecteerd. In maart zijn de WOB verzoeken al als open data op het Arnhemse portaal opgenomen.

Modernisering werkplek

Zoals hierboven al vermeld is corona een stimulerende kracht achter de versnelling van de doorontwikkeling van de werkplek geweest in 2020. De functionaliteiten zijn uitgebreid waardoor video bellen mogelijk is en de uitrol van meer samenwerkingsmogelijkheden is voorbereid. Er is gekozen voor mobiele apparaten voor (bijna) alle medewerkers en de uitrol hiervan is halverwege het jaar gestart en zal na wat tegenslagen in de levering in 2020 in de eerste helft van 2021 voltooid zijn. Er wordt voor de toekomst gekeken naar effectieve vormen van hybride werken en hiervoor zijn in verschillende vergaderzalen al voorzieningen getroffen, zodat medewerkers ook vanuit huis kunnen meedoen aan vergaderingen. Hiervan zijn er minder gerealiseerd dan de wens was. Dit zal ook in het voorjaar van 2021 op het gewenste niveau worden gebracht. Er is ook op een aantal andere projecten vertraging opgelopen, intranet, digitaal ondertekenen, door corona en ook door de inzichten die hierdoor zijn ontstaan. Ook hebben de medewerkers een incidentele vergoeding gekregen voor het aanbrengen van technische verbeteringen op de thuiswerkplek. De verwachting is dat het thuiswerken vanaf nu voor altijd veel gebruikelijker zal zijn.

Informatieveiligheid, privacy & auditing

In 2020 is er verder gebouwd aan informatieveiligheid en privacy, ook in regionaal verband. Er is al een plan om voor eind 2021 aan de Baseline Informatieveiligheid Overheid te voldoen. In 2020 is veel aandacht naar het veilig thuiswerken gegaan, daarom zijn de verplichte maatregelen nog niet allemaal voltooid. De rol van CISO (Chief Information Security Officer) is vanaf begin van het jaar structureel ingevuld, voor zowel de gemeente Arnhem als De Connectie. In samenwerking met De Connectie zijn maatregelen genomen om grootschalige incidenten te voorkomen en de continuïteit van de bedrijfsvoering beter te borgen. In de jaarlijkse ENSIA zelfevaluatie zijn zwakke plekken nu duidelijk in beeld gekomen en de oplossingen zijn ook bepaald. Bij de externe audits voor de DigiD koppelingen en Suwinet zijn niet alle normen behaald. De gegevens van inwoners hebben geen risico gelopen en ook hier is de oplossing in beeld. De eerste stappen zijn gezet om de IT-auditing aan de informatiebeveiligingsprocessen te koppelen.

Auditing en risicomanagement

Auditing en risicomanagement

De beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen is in de raad besproken. Op 16 september 2020 heeft de raad besloten om de uitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen, zoals opgenomen in deze nota vast te stellen en richtinggevend te laten zijn voor het omgaan met risico's en financiële buffers. In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt dit verder toegelicht.
Het jaar 2020 was door de coronacrisis een ander jaar dan voorgaande jaren. Vanaf het begin van deze crisis is de vinger aan de pols gehouden wat de impact van de crisis zou kunnen zijn en welke gevolgen dit zou kunnen hebben voor het gemeentelijk risicoprofiel. De raad is hierover een aantal keren geïnformeerd via de zogenaamde Impact-analyse corona. Ook maakten de uitkomsten van deze impactanalyse deel uit van het gemeentelijke corona dashboard.
Daarnaast is ook gewerkt aan maatregelen om de risico's/effecten van de coronacrisis te beheersen. Deze maatregelen zijn opgenomen in de Herstelagenda, zoals deze door de raad is vastgesteld.

Rechtmatigheid en financial audits

Voor 2020 geldt dat de accountant controleert op rechtmatigheid en vaststelt dat er geen materiële onrechtmatigheden hebben plaats gevonden. Vanaf boekjaar 2021 verandert deze systematiek en dient het college naar verwachting zelf een rechtmatigheidsverklaring af te geven.
Wij volgen de ontwikkelingen hieromtrent nauwgezet en waar nodig treffen wij voorbereidingen om een dergelijke verantwoording ook gegrond af te kunnen geven. Belangrijk hierbij is het opzetten van een deugdelijke (verbijzonderde) interne controle. In 2020 is hieraan verder vorm gegeven en is geïnvesteerd in kwaliteit en diepgang. Daarnaast is in 2020 een audit-tool aangeschaft om de interne controles die voor de rechtmatigheidsverantwoording uitgevoerd moeten worden, duidelijk te documenteren en vast te leggen. Voor de uitvoering van de interne controle wordt nauw aangesloten bij de werkzaamheden die door de accountant worden uitgevoerd. Op deze wijze wordt optimaal gebruik gemaakt van elkaars inzet.

Frauderisico-analyse

In 2020 is een start gemaakt met het opnieuw inventariseren van de frauderisicogebieden binnen de gemeente. Dit met een geactualiseerde frauderisico-analyse als resultaat. In 2021 zal deze frauderisico-analyse in het college worden behandeld.

Business Intelligence

In 2020 is ingezet op business intelligence binnen sociaal domein ten behoeve van een gerichtere sturing vanuit beschikbare data. Er is geïnvesteerd in opleiding en kennisdeling bij het gebruik van PowerBI als tool hiervoor.

Juridische zaken

Op het terrein Openbare orde Veiligheid zien we dat de intensiteit, de omvang en de focus op dit veld kwantitatief zijn toegenomen. In de rol van advisering heeft de Juridische zaken inhoudelijk bijgedragen.
Aan de invoering van de nieuwe Omgevingswet wordt door Juridische zaken in verschillende projecten meegewerkt.
In september (ietwat vertraagd door de corona) is begonnen met het programma Direct Duidelijk waar wordt ingezet op heldere communicatie (B1 niveau) met burgers. In dit programma wordt aansluiting gezocht met de afdeling Communicatie.
In verband met de uitvoering van Diftar behandelde de afdeling Juridische zaken 130 (1 fte) bezwaarschriften tegen opgelegde boetes wegens verkeerd aangeboden huisvuil.

Communicatie

Inclusieve communicatie

Wat betreft inclusieve communicatie is uitgangspunt inclusief gebruik van taal en beeldmateriaal waaruit diversiteit spreekt, zonder (onbedoelde) vooroordelen. Via onze woord- en beeldkeuze kunnen we helpen ervoor te zorgen dat geen enkele groep zich uitgesloten, gediscrimineerd of niet welkom voelt. Aan de hand van een onderzoek dat door een extern onderzoeksbureau wordt uitgevoerd, nemen we onze eigen communicatie onder de loep. De uitvoering vindt in 2021 plaats.
Het is bekend dat overheidscommunicatie te ingewikkelde taal is voor de gemiddelde inwoner. De eerste stappen zijn gezet om als gemeente standaard op B1-niveau te schrijven. Dit sluit aan op de motie 20M115 over begrijpelijke taal voor iedereen. Een eerste plan hiervoor is gereed. De uitvoering vindt in 2021 plaats, waarbij er diverse trainingen worden gegeven aan medewerkers.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Een ander extern kader betreft de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr). In juli 2020 is door de minister van Binnenlandse zaken een voorstel tot wijziging van deze wet ingediend die erop gericht is de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De verwachting is dat het wetsvoorstel in 2021 door het parlement wordt aangenomen.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks in aanloop naar de begroting het risicokompas geactualiseerd. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Per verbonden partij wordt een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2020. Voor de partijen die bij de begroting 2020 als meest risicovol zijn aangemerkt wordt tevens de voortgang van de beheersstrategie toegelicht.

Relatie met de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Overzicht Verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat (indien beschikbaar), actuele ontwikkelingen en de weergave van het risicoprofiel (indien van toepassing).

Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Facility Point

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S03 Economie		
Doel verbonden partij	Voor de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds Facility Point Arnhem opgericht, een onderneming die (al dan niet tijdelijke) kleinschalige huisvesting en facilitaire diensten biedt aan startende en kleine bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, N.V. Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij en Klaassen Vastgoed Ontwikkeling B.V.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigd als aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente bezit 37,5% van de aandelen in Facility Point.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.998.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	1.745.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. De gemeente Arnhem heeft een borgstelling afgegeven van € 4.000.000 voor een financieringsovereenkomst tussen Scalabor en de Bank Nederlandse Gemeenten lopende tot 26 februari 2021.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.202.847
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	5.313.153
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Na de overname van bedrijfsactiviteiten van de GR Presikhaaf Bedrijven is Scalabor BV per 1-1-2018 van start gegaan. Scalabor BV maakt op de drie speerpunten (goed werkgeverschap; financieel gezond; en passend werk voor zoveel mogelijk medewerkers en trajectdeelnemers) een goede ontwikkeling door. Er werken circa 1.800 SW-medewerkers bij Scalabor, waarvan circa de helft uit Arnhem. De eerste helft van 2020 wordt gekenmerkt door de coronacrisis, ook bij Scalabor. Na de aankondiging van de intelligente lockdown in maart heeft Scalabor direct maatregelen genomen om een veilige en gezonde werkomgeving te kunnen bieden en daardoor open te blijven. Het ministerie van SzW stelde een steunpakket beschikbaar voor sociale werkbedrijven om daarmee het geleden omzetverlies als gevolg van corona gedeeltelijk te compenseren. Het ziekteverzuim binnen Scalabor bleef ondanks corona redelijk gelijk aan 2019. In het derde kwartaal zijn steeds meer medewerkers weer aan de slag gegaan waardoor de verzuimcijfers in het derde kwartaal met 13,8% slechts 0,5 hoger was dan dezelfde periode in het jaar ervoor. Hoewel een uitdaging, slaagde Scalabor erin om voor iedereen een veilige werkplek te creeren. Het doorstromen van SW medewerkers naar externe werkgevers wordt, onder invloed van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt alsmede het ontbreken van benodigde vaardigheden van medewerkers, steeds lastiger. Toch lijken er ook in deze tijden nog steeds voldoende vacatures die met name ingevuld worden door trajectdeelnemers uit de Participatiewet. Ten aanzien van de gevolgen van de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) is de impact hiervan op werknemers van Scalabor in 2020 in beeld gebracht en zijn er voorlopige afspraken gemaakt over het tijdelijk en vast in dienst nemen van mensen uit de doelgroepen Beschut Werk en Banenafspraak.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Bij de start van het bedrijf hebben gemeenten Scalabor aangewezen als begeleider van de SW-medewerkers. Het aanwijsbesluit had een looptijd van 5 jaar, waarbij een jaar voor afloop bekend moet zijn hoe gemeenten verder gaan. Dit is een onzekere factor voor het bedrijf, waarbij eventueel risico in geval van het niet verlengen van de aanwijzing (en de dan benodigde afbouw van het bedrijf) volledig bij het bedrijf/ de aandeelhouder ligt. Vanuit de module WGSW van MGR, waar het feitelijk werkgeverschap voor de SW-medewerkers is belegd is reeds nu gestart met de zorgvuldige voorbereiding van het besluitvormingsproces. Om op die manier gemeenten te begeleiden in een tijdig en goed afgewogen besluit, waar mogelijk vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid.		

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	450.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	17.713.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	17.197.492
Ontwikkelingen	De opdracht aan het sportbedrijf krijgt meer focus op gezondheid en bewegen en de inzet van de openbare ruimte ten behoeve van sport		
Risico profiel	Hoog		

Beheersstrategie

Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder is van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, gedurende 2021, 4 maal per jaar overleg.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. In navolging van 2020 waar we stappen hebben gezet in werkwijze en gezamenlijk opdrachtgeverschap wordt hier in 2021 vervolg aan gegeven. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf komt op gang, het opdrachtgeverschap wordt meer gestroomlijnd. De financiële functie binnen het Sportbedrijf moet zich nog ontwikkelen, het vraagt nog nadere aandacht met betrekking tot de kwartaalrapportages in relatie tot het jaarresultaat. Ook het inzicht in de kostprijs van de producten is nog onvoldoende. Zowel in de beschikking subsidieverlening 2019 als in de kwartaalrapportages is er nadruk gelegd op de financiële functie en rapportages van het sportbedrijf. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is echter nog niet volgens verwachting. In 2020 hebben we helaas weinig voortgang kunnen boeken op dit onderdeel. Voor 2021 zal de focus komen te liggen bij, inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever.

De financiële ratio's van het Sportbedrijf, gebaseerd op de jaarrekeningen waren onvoldoende. Inmiddels is mede door het resultaat van 2018 de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau. In dit opzicht staat het Sportbedrijf er een stuk beter voor dan voorgaande jaren.

Ondanks dat het financiële resultaat over 2019 beter was dan begroot (het resultaat over 2020 is nog niet bekend), is met name inzicht in de financiële ontwikkeling een aandachtspunt. Een groot deel van de verstrekte subsidie zit 'vast' in (meerjaren)contracten. Zoals hiervoor al aangegeven, zijn de financiën een vast punt op de agenda in de onderlinge overleggen.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het betreft hier een samenspel van vraagstelling in combinatie met beantwoording van de vragen. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Na drie jaar als zelfstandige organisatie, is ook de informatievoorziening nog in ontwikkeling. Dit zal zoals hierboven vermeld, de nadrukkelijke aandacht hebben in 2021.

Er is gebleken dat de verwachtingen en opvattingen van de gemeente en het Sportbedrijf op een aantal punten redelijk ver uit elkaar kunnen liggen. Vooral in de jaren na verzelfstandiging was dit het geval. Ook zijn op een aantal thema's in het verleden onvoldoende duidelijke afspraken gemaakt. In 2019/2020 is van buiten de gemeente Arnhem een tijdelijk opdrachtgever aangetrokken met als opdracht om deze verwachtingen naar elkaar op één lijn te krijgen en waar nodig aanvullende afspraken te maken. Dit proces heeft geleid tot een aantal verbeterpunten en aanbevelingen. We merken dat we het gesprek steeds constructiever voeren en dat we qua opvattingen naar elkaar toe groeien. In 2021 zetten we dit proces voort.

De verhoudingen tussen gemeente en Sportbedrijf Arnhem zijn verbeterd in 2020, waardoor we langzaam aan meer dezelfde koers gaan varen en waardoor de constructiviteit toeneemt. Het ingrijpende proces van verzelfstandiging en de (financiële) consequenties hiervan heeft de afgelopen jaren grotendeels het gesprek met het Sportbedrijf bepaald. Nu het Sportbedrijf steeds beter komt te staan als zelfstandige organisatie kan de focus van het gesprek weer meer liggen op de maatschappelijke (sportieve) doelstellingen en hoe het Sportbedrijf hieraan optimaal kan bijdragen. We verwachten deze ontwikkeling met het nieuwe MT van het Sportbedrijf in 2021 voort te kunnen zetten. Deze verbeterde verstandhouding zorgt er voor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt.

Het effect van corona op het resultaat van het Sportbedrijf lijkt gezien de laatste prognose relatief mee te vallen. Door beperking van kosten en steun van de Rijksoverheid is het negatief saldo beperkt tot +/- €300.000 , waar aan het begin van de crisis het negatief saldo hoger werd ingeschat. Naar verwachting kan het Sportbedrijf dit verlies opvangen vanuit haar Eigen Vermogen.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	4.887.000
	Per 31-12-2020	€	5.097.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	144.801.998
	Per 31-12-2020	€	155.262.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	221.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	-631
Ontwikkelingen	Niet van toepassing.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Dataland

Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, WOZ- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie. Deze worden in de komende tijd ondergebracht bij andere overheidsinstellingen zoals kadaster en KOOP.		
Deelnemers in samenwerking	Vrijwel alle Nederlandse gemeenten.		
Bestuurlijk belang	Certificaathouders participeren in DataLand en hebben invloed op het beleid van DataLand via het bestuur. Het afdelingshoofd van de afdeling Informatie is gemachtigd voor deze rol.		
Financieel belang	De gemeente heeft certificaten van aandelen DataLand B.V. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de kerntaken uit te voeren: ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	751.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	522.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	
Ontwikkelingen	Dataland zal zich per 1-1-2022 opheffen. De huidige activiteiten hebben tot doel om de werkzaamheden over te zetten naar andere overheidsinstellingen. Dit vindt in 2021 plaats.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen	
Rechtsvorm	Stichting	
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.	
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.	
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch (voorzitter) en wethouder J. van Dellen hebben zitting in de board.	
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met de Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner door het GO doorgegeven aan The Economic Board.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€
	Per 31-12-2020	€
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€
Ontwikkelingen	The Economic Board heeft zich in 2020 op diverse manieren ingezet voor economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. Samen met overheidsinstellingen, het bedrijfsleven en de kennisinstellingen stimuleert The Economic Board innovaties in de topsectoren Energy, Health en Food en de cross-overs daartussen. The Economic Board richt zich daarbij onder meer op het versterken van het Energy cluster in Arnhem: het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (start-ups en scale-ups) en het stimuleren van innovaties op het gebied van energievoorziening en batterijopslag; het bevorderen van de wisselwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen. Meer specifiek heeft de Economic Board in 2020 bijgedragen aan de realisatie van het Connectr Energy Innovation Lab als flagshipproject van het Energycluster. The Economic Board droeg in 2020 ook bij aan de nieuwe regionale agenda Groene Metropoolregio in het kader van het versterkingsproces van de regio Arnhem-Nijmegen.	
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie	Niet van toepassing.	

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.102.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	16.452.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.731.000

Ontwikkelingen

In de 2e helft van 2018 zijn een tweetal onderzoeken uitgevoerd om de stand van zaken binnen De Connectie en de informatievoorzieningsketen als geheel in kaart te brengen. Beide onderzoeken onderschrijven elkaars resultaten en plaatsen de doelen uit het bedrijfsplan in een andere context. Uit onderzoek blijkt onder andere dat bij samenwerking binnen de gemeentelijke context het 3 tot 5 jaar kost (afhankelijk van de beginsituatie) om weer op het startniveau te komen in termen van opbrengsten, klanttevredenheid, organisatie-volwassenheid en medewerkertevredenheid. Bij de start van De Connectie is geen rekening gehouden met deze zogenaamde ‘servicedip’.
In afstemming met de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden heeft De Connectie het ontwikkelperspectief 2020-2024 opgesteld. Het ontwikkelperspectief is vertaald naar de programma’s uit de meerjarenbegroting 2021-2024. Hierdoor wordt het onderdeel van de beleidscyclus van De Connectie. Het ontwikkelperspectief is een stip op de horizon. Het beschrijft de richting en geeft inzicht in welke stappen De Connectie neemt om de komende jaren een volwassen organisatie te worden. Dit gebeurt op basis van drie fases. De eerste fase is de basis op orde krijgen, deze fase is volop bezig. Er zijn bijvoorbeeld al flinke stappen gezet in de verbetering van de ICT-dienstverlening. Dit wordt de komende jaren voortgezet.

Risico profiel

Hoog

Beheersstrategie

De Connectie is een organisatie in die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.
In de verschillende gremia worden ook de risico's die gepaard gaan met de transitie van De Connectie besproken. Arnhem zet in op een actieve betrokkenheid en een open communicatie met De Connectie. Dit om zicht te hebben op het ontstaan van risico's alsmede de beheersing van de risico's door de Connectie zelf.

Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De beschreven risico's hebben voor een deel te maken met de uitgevoerde onderzoeken naar de totale ICT-keten van De Connectie. In samenspraak met de drie gemeenten zijn er negen verbeterpaden opgesteld die ertoe moeten leiden dat: 1. Het gewenste niveau van de informatievoorziening wordt bereikt (basis op orde). 2. De governancestructuur verder wordt ingericht waarbij afspraken worden vastgelegd over rollen, verantwoordelijkheden en de wijze van samenwerking. Daarnaast is het ontwikkelperspectief 2020 -2024 opgesteld, waarbij de focus ligt op het op orde krijgen van de basis en het doorgroeien naar een servicegerichte organisatie, waarbij de klant centraal staat. Om die reden zijn de welbekende 4K’s uitgebreid met een extra K. De ‘K’ van klant. Alle medewerkers worden de komende jaren professionals die denken en handelen vanuit de klant.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S07 Zorg		
Doel verbonden partij	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	8.669.137
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.263.827
Ontwikkelingen	Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft eerder een hogere gewijzigde begroting ingediend welke werd veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Daar staat tegenover de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet opgesteld en vastgesteld. Ook is er een nieuwe Verordening Leerlingenvervoer aangenomen. Corona heeft effect gehad op het gebruik van het doelgroepenvervoer binnen alle doelgroepen. De gewijzigde verordeningen en beleidsregels zijn vanaf zomer 2020 langzaam doorgevoerd. Daarnaast lijkt de nieuwe aanbesteding positiever uit te werken dan in eerste instantie verwacht. Dit maakt dat voor 2020 de jaarcijfers doelgroepenvervoer met een positief resultaat afgesloten zijn. Deze cijfers zijn echter voorlopig aangezien de definitieve jaarrekening nog volgt en daarom is de aangegeven bijdrage op basis van bevoorschotting.		
Risico profiel	Hoog		
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid, aanbesteding voor vervoer en callcenter en krapte op de arbeidsmarkt. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. De aanbesteding voor zowel vervoer als callcenter zijn afgerond en in augustus 2020 zijn de nieuwe regionale contracten ingegaan. Daarnaast heeft corona veel effect gehad op het gebruik van het totale vervoer. In 2021 zal dit naar alle waarschijnlijk ook een grote rol gaan spelen in de kostenontwikkeling.		

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd. De vergaderstukken van de Euregioraad worden door de Euregio aan de gemeenteraad verzonden.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Raad zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff, Y. Usta en M. Venhoek.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.650.555
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.614.739
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	27.725
Ontwikkelingen	2020 is het laatste jaar van de strategische Agenda 2020. In 2019 is het proces gestart om te komen tot een nieuwe Strategische Agenda 2020. De Euregio levert en actieve bijdrage aan de grensoverschrijdende samenwerking en het ontstaan van sociaaleconomische grensallianties. Dit vraagt een actieve betrokkenheid van alle partners; zowel overheden als kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. De grensoverstijgende samenwerking mag zich in toenemende mate verheugen op een actievere betrokkenheid van de Nederlandse regering en de regering van NordRhein Westfalen (GROS governance NRW-NL). Door ondertekening van een 'Memo of Understanding" hebben de burgemeesters van de 6 100.000+ gemeenten binnen de Euregio uitgesproken extra inzet te plegen op grensoverschrijdende en bovenregionale uitdagingen. De (grote) steden binnen de Euregio Rijn-Waal volgen ook met grote belangstelling de actuele initiatieven van de Europese Commissie over de “European Green Deal”. Prioriteit 2 “Een groen programmagebied” in het nieuwe INTERREG VI programma verwijst hier duidelijk naar. Duurzaamheidsthema’s en innovaties onder andere op het gebied van klimaat, groene en gezonde steden, gezondheid, landbouw, mobiliteit, energietransitie en alternatieve energiebronnen zullen in de toekomst deel uitmaken van de initiatieven van het stedennetwerk.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

GO Arnhem Nijmegen City Region

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	Binnen het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem - Nijmegen werken 18 gemeenten samen aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen. Vanuit de ambitie 'Gezonde groei' zet de regio Arnhem-Nijmegen in op duurzame en gezonde keuzes voor wonen, werken en mobiliteit, op weg naar een circulaire economie. De regio werkt met Bureau Brussel aan belangenbehartiging, lobby en het binnen halen van Europese subsidies in Brussel.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de regio Arnhem-Nijmegen. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg Economie. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Paping nemen deel aan respectievelijk de portefeuillehoudersoverleggen Mobiliteit, Duurzaamheid en Wonen.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	284.998
Ontwikkelingen	In 2019 is door het bestuur van de regio Arnhem-Nijmegen, met instemming van de colleges van de 18 regiogemeenten, een proces ingezet om te komen tot een sterkere regio Arnhem-Nijmegen. In 2020 heeft dit na een interactief proces met raden en partners in de regio geleid tot een nieuwe visie Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, een integrale regionale agenda en een nieuwe Gemeenschappelijke Regeling die er voor moet zorgen dat de regio met meer bestuurskracht, effectief en slagvaardig aan deze nieuwe agenda kan werken. De Groene Metropoolregio is op 1 januari 2021 gestart en tegelijkertijd is het GO Arnhem-Nijmegen in liquidatie gegaan. De gemeente Beuningen zal naar verwachting begin 2021 aansluiten. De Groene Metropoolregio gaat via de regionale agenda werken aan een groene, groeiende en bloeiende regio. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht. Deze ontwikkeling heeft financiële gevolgen. College en raad hebben in respectievelijk oktober en december 2020 ingestemd met een verhoging van de bijdrage aan de regio Arnhem-Nijmegen van €0,88 naar €2,50 per inwoner en de voorzetting van de bijdrage van de Economic Board à €1,- per inwoner. Voor 2022 is een extra bedrag nodig van €157.842, vanaf 2023 €564.788. In het betreffende college en raadsvoorstel d.d. 6 oktober 2020 is de intentie uitgesproken de meerkosten vanaf 2022 in 2021 bij het proces Perspectiefnota in te brengen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder R. van der Zee is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	5.176.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	654.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	249.500
Ontwikkelingen	Eind 2020 is de realisatiefase van park Lingezegen afgesloten, de basisuitrusting is gerealiseerd en de laatste investeringen in het park zijn gedaan. De begroting van 2021 is de eerste begroting van het park die volledig is gericht op het beheer van park Lingezegen. Vanaf 2021 zal voor het beheer van het park een beroep gedaan worden op het beheerfonds van het park. Het beheerfonds is volgens de laatste berekeningen voldoende gevuld om, met de jaarlijkse bijdrage van de deelnemende gemeenten, het beheer voor de komende decennia te kunnen bekostigen.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. In 2017 is alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule 'Inkoop van specialistische zorg'. Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het zorgdomein (Jeugdzorg en WMO). In 2018 zijn hieraan twee modules toegevoegd: Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV en regiogemeenten) en Onderwijszaken (grotendeels de voormalige GR Onderwijszaken). Als laatste is hieraan in 2019 de module Werkgeverschap SW toegevoegd.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt), R. van der Zee (Inkoop zorg) en H. de Vroome (Onderwijszaken).		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	656.000
	Per 31-12-2020	€	724.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	3.406.000
	Per 31-12-2020	€	7.288.000
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	2.565.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	30.747.856
Ontwikkelingen	Het uitbreken van corona heeft gevolgen gehad voor de wijze waarop de MGR haar werkzaamheden moest uitvoeren. Desalniettemin konden deze binnen de begroting worden gerealiseerd. De monitoring van de contractering kon starten na de afronding van het (nieuwe) inkoopproces waarbij een kwaliteitscoördinator betrokken was. Eind 2020 werd de afwikkeling van Presikhaaf Bedrijven geformaliseerd en de financiële overdracht naar de MGR geëffectueerd. De eerste resultaten van het vormgeven van de toegevoegde waarde onder andere door kennisdeling en samenwerking tussen de modules worden zichtbaar.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	De MGR bestaat uit vier modules met daarboven een kleine beheerorganisatie, die efficiënt en kostenbewust opereert. Arnhem neemt deel aan alle modules en is in verhouding een grote 'klant' van de uitvoeringsorganisatie. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een indicatie voor de WSW zijn per 1-1-2019 bij de nieuwe module Werkgeverschap SW ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de begroting van de MGR ingebracht. In de verschillende bestuurscommissies, waarvan Arnhemse wethouders deel uitmaken, wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Ook in het DB en AB van deze gemeenschappelijke regeling heeft Arnhem een stevige stem. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan alsmede een uitvoeringsprogramma die jaarlijks worden geactualiseerd. De tussentijdse informatievoorziening over de MGR in de vorm van onder andere periodieke bestuursrapportages is op orde. In 2020 heeft de MGR zich kortom verder ontwikkeld tot een stabiele organisatie hetgeen in 2021 zal worden gecontinueerd.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	762.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.480.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	6.006.600
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen: invoering omgevingswet, invoering particulier bouwtoezicht. Outputsturing per 2020. Vervanging zaaksysteem in 2020.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is nog steeds moeilijk in te schatten maar deze heeft waarschijnlijk een groot effect op het takenpakket ODRA. Het effect van de Wet kwaliteitsborging bouwen lijkt vooralsnog beperkt. De wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. De invoering van outputgericht sturen en betalen per 2020 heeft in het eerste jaar niet geleid tot onverwachte financiële effecten of andere ongewenste neveneffecten. Door de corona crisis is het echter nog niet mogelijk om op basis van de cijfers conclusies te trekken voor latere jaren. De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er wekelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zonodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controler Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S05 Cultuur		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de Provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en H. de Vroome maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	209.570
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	20.240.430
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	1.054.512
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 vindt er een nieuwe verdeling van de lumpsum plaats. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van de bijdrage.		
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie	Niet van toepassing		

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	7.368.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	43.158.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	16.279.000

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
GGD Gelderland Midden had in 2020 een centrale rol in de uitvoering van maatregelen ter bestrijding van het coronavirus. VGGM heeft daarvoor een apart organisatieonderdeel ingericht. De extra inzet (vooral testen en bron- en contactonderzoek) vraagt een grote inspanning van de organisatie. Met aanpassingen in de werkwijze (contacten niet face-to-face maar telefonisch of via beeldbellen) is de reguliere zorg zoveel mogelijk gehandhaafd. Speciale aandacht is daarbij gericht op het voorkomen van situaties waarin kinderen ernstig ziek kunnen worden of in een onveilige situatie terecht kunnen komen.
Het Rijksvaccinatieprogramma is zoveel als mogelijk conform opzet uitgevoerd.

De bestrijding van het coronavirus heeft forse financiële gevolgen voor VGGM. De meerkosten zijn voor 2020 geraamd op € 21 mln. Met VNG en GGD GHOR Nederland is het Rijk overeengekomen dat de extra kosten die door GGD'en en Veiligheidsregio's worden gemaakt volledig worden gecompenseerd.

In 2020 heeft een verkenning plaatsgevonden naar een actualisatie van de verdeelsleutels waar het de gemeentelijke bekostiging van VGGM betreft. Voor de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is besloten de verdeelsleutel ongewijzigd te laten.

Brandweer / Crisisbeheersing
Behalve bij de GGD vergde corona ook bij de overige partners in de crisisbeheersing een forse inzet. Een groot deel van de geplande werkzaamheden zijn in 2020 dan ook op een aangepaste wijze uitgevoerd. Onder andere zijn de rampbestrijdingsplannen van een vijftal Brzo hogedrempelinrichtingen (Kavégas, Mond en Riksen, Shell, Synerlogic, Kruidvat) geactualiseerd en/of vastgesteld. De brandweer is daarnaast bezig geweest met een aantal verandertrajecten zoals het noodzakelijk anders moeten werken als gevolg van veranderingen in het omgevingsrecht.

Op het gebied van bevolkingszorg is per 1-1-2020 gestart met de nieuwe invulling van de regionale bevolkingszorgorganisatie. Met de komst van corona heeft het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg een Gemeentelijk Knooppunt Corona (GKC) ingericht voor het ondersteunen van de gemeenten bij hun taken in deze crisis. Dit heeft invloed gehad op de regulier geplande activiteiten van het Regionaal Netwerkteam Bevolkingszorg. OTO activiteiten en bijeenkomsten hebben minimaal doorgang gehad en lopende projecten zijn stilgelegd.

In 2020 is de discussie over de verdeelsleutel brandweer opgestart. Besluitvorming zal naar verwachting in 2021 plaatvinden.

Voor het overige: sinds jaar en dag is het thema brandweer / crisisbeheersing beleidsarm aangevlogen.

Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Deze regeling was in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit was het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan. De bedrijfsactiviteiten zijn per 1 januari 2018 overgedragen aan Scalabor B.V. (Scalabor). Het overdragen van de bedrijfsactiviteiten heeft een zeer grote impact op organisatie en financiën van Presikhaaf Bedrijven. Presikhaaf Bedrijven houdt de dienstverbanden van alle SW-medewerkers onder haar hoede en draagt zorg voor de uitbetaling en financiering, door middel van de gemeentelijke bijdragen, van de loonlasten en hiermee samenhangende kosten.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Het raadslid M. Coenders en wethouders mw. M. Louwers, R. Paping en R. van der Zee in het Algemeen Bestuur (AB) en de wethouders mw. M. Louwers en R. Paping in het Dagelijks Bestuur (DB).		
Financieel belang	Circa 52%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2020	€	1.509.000
	Per 31-12-2020	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020	€	4.231.000
	Per 31-12-2020	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2020	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020	€	

Ontwikkelingen

De deelnemende gemeenten van de GR Presikhaaf Bedrijven hebben besloten om de GR te ontmantelen en te liquideren. De liquidatie is per eind november 2020 een feit. Het liquidatieproces van Werkvoorziening Midden Gelderland is in verschillende stappen verlopen:

1. In 2018 is de 'knip' gemaakt tussen het formeel en materieel werkgeverschap van alle SW medewerkers en Scalabor is gestart als arbeidsontwikkelbedrijf voor de SW medewerkers.
2. Per 1-1-2019 is het formeel werkgeverschap overgedragen aan de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SDCG).
3. Een groep van 14 boventalligen is per 1-1-2020 bij de MGR in dienst gegaan voor nog maximaal twee jaar werk-naar-werk traject. De resterende twee dienstverbanden zijn respectievelijk in april en november 2020 beëindigd. De vier resterende ID-baners zijn per 1 mei 2020 overgegaan naar Scalabor B.V. De twee stichtingen zijn reeds ontbonden.
4. Het ontbinden van de laatste dienstverbanden, het afhandelen van de laatste juridische verplichtingen en het indienen van de financiële vorderingen op het UWV zijn in 2020 gerealiseerd.

De liquidatierekening van Werkvoorziening Midden Gelderland laat een positief positief liquidatiesaldo zien van € 1.395.808. Dit bedrag is conform het aantal arbeidsjaren SW per gemeenten op 31/10/2018 verdeeld over de deelnemende gemeenten. Arnhem heeft eind 2020 op basis van deze verdeelsleutel een bedrag van € 732.798 uitgekeerd gekregen. Hiermee is het liquidatieproces afgerond.

Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren wethouder De Vroome en raadslid Manders in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2020 €
	Per 31-12-2020 €
Financieel resultaat	Resultaat 2020 €
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2020 €
Ontwikkelingen	2020 was een bijzonder jaar vanwege de coronacrisis. Mensen trokken er binnen Nederland massaal op uit. Om een veilig bezoek te waarborgen zijn maatregelen getroffen, bijvoorbeeld door cirkels op het gras aan te bracht waarbinnen de 1,5m afstand verzekerd is. Er wordt gewerkt aan de komst van een Eco-recreatiepark bij Rijkerswoerdse Plassen. De beoogde locatie is Overbetuws grondgebied, maar vanwege de nabijheid van Arnhemse woonwijken heeft Arnhem ook een belang. In 2020 heeft er een inspraakronde plaatsgevonden inzake de wijziging van het bestemmingsplan.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt. Maatwerk per locatie wordt geboden.

Algemeen

De coronacrisis heeft voor de vastgoedmarkt (nog) geen grote gevolgen gehad en daarmee ook niet voor het grondbedrijf. Grote effecten of veranderingen hebben daarom afgelopen jaar dan ook niet plaatsgevonden. Dit is dan ook terug te zien in de financiële resultaten van het grondbedrijf. Niet alleen de goede vastgoedmarkt zorgt voor een stabiel resultaat, maar ook de afnemende ontwikkelportefeuille van het grondbedrijf zorgt daarvoor. Immers een project in de voorfase van een ontwikkeling kent grotere onzekerheden, en daarmee risico's, dan projecten die al meer in de eindfase zitten. Daar zijn bijvoorbeeld al verkoopcontracten gesloten en zijn veel civiele werkzaamheden al uitgevoerd.

De stabiliteit heeft het afgelopen jaar dan ook wederom tot een positief resultaat geleid van ruim € 6,8 miljoen. Net als voorgaande jaren hebben de (verplichte) tussentijdse winstnemingen en, in iets minder mate het onderdeel erfpacht, in belangrijke mate bijgedragen aan het positieve resultaat over 2020. Het grondbedrijf heeft voldoende buffers om de huidige risico's binnen de (grondexploitatie) projecten zelf te dragen.

Die stabiliteit heeft wel een keerzijde, namelijk dat Arnhem nog maar weinig eigen (grond)posities heeft om zelf sturing te geven aan ruimtelijke en programmatische (bijvoorbeeld extra woningbouw) vraagstukken. Door middel van ontwikkelingsperspectieven wordt nu wel voor diverse delen van de stad, bijvoorbeeld Kronenburg en de oostelijke zijde van de stad (Presikhaaf en Spoorzone), nagegaan hoe programmatische, duurzaamheids- en sociale vraagstukken ruimtelijk vertaald moeten worden. Ingrepen in de bestaande stad zullen daarbij altijd kostbaarder en ingewikkelder zijn dan wanneer dat kan plaatsvinden in een uitbreidingswijk. Hoe verder uitvoering wordt gegeven aan de ontwikkelingsperspectieven zal de komende tijd verder uitgewerkt gaan worden. Een combinatie van zowel actief als facilitair grondbeleid lijkt hierbij het meest realistische scenario.

Grondbeleid

Het beleidsmatige kader voor het grondbeleid is verwoord in de nota Zicht op Gegronde Keuzes. Bij toekomstige aanpassingen van dit (uitvoerings)beleid zal aansluiting worden gezocht bij de nieuwe omgevingsvisie die in de gemeente Arnhem wordt opgesteld. Op dit moment is het uitgangspunt nog steeds situationeel grondbeleid. Per locatie wordt maatwerk verricht. Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen, waarbij de raad via de achterliggende (deels geheime) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties.

Mede naar aanleiding van de gewijzigde BBV-regelgeving is in 2020 het uitvoeringsdocument voor het Grondbedrijf weer actueel gemaakt. Hierin wordt bijvoorbeeld beschreven hoe wordt omgegaan met tussentijdse winstneming, hoe met het kostenverhaal in Arnhem wordt omgegaan en zijn de actuele erfpachtvoorwaarden opgenomen.

Strategische aankopen

Bij een situationeel grondbeleid is het nog steeds mogelijk strategische gronden aan te kopen. Er kunnen zich ruimtelijke kansen voordoen, waarvoor het wenselijk is om voorafgaand aan het vaststellen van een grondexploitatie aankopen te doen. Een belangrijk onderdeel bij strategische aankopen is de afweging van financiële risico's die met de aankoop gemoeid zijn. Door vooraf een budget ter beschikking te stellen, kan snel worden gehandeld.

De totale waarde aan strategisch bezit mag maximaal € 50 miljoen bedragen. Dit bedrag is niet gewijzigd ten opzichte van het afgelopen jaar. In 2020 is er een aantal strategische aankopen gedaan in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de Diaconessenkerk is aangekocht. Totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2020: € 15,9 miljoen.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

De gemeente Arnhem kent een woningvraag die hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Op basis van de genoemde trends zal de krapte op de woningmarkt de komende jaren hoog blijven. Door het afnemende woningaanbod en de nog steeds hoge vraag blijft de druk op de Arnhemse woningmarkt groot. In 2019 konden woningzoekers begin april nog kiezen uit bijna 500 woningen, in 2020 was op deze datum sprake van een historisch laag aanbod van slechts 375 woningen.

De bouw van nieuwe woningen blijft achter op de vraag naar woningen. Het woningaanbod droogt op en dit zorgt dat het aantal transacties afneemt, verkooptijden afnemen en het prijsniveau verder stijgt. In een jaar tijd is de vierkante meterprijs in de regio Arnhem met 9,2% gestegen, landelijk was dit 9,7%. De Arnhemse woningmarkt is een echte verkopers markt, waar sprake is van een krappe markt met een laag beschikbaar woningaanbod. Dit vertaalt zich onder andere in een groot tekort op de Arnhemse nieuwbouwmarkt.

De commerciële vastgoedmarkt kent een onzekerdere toekomst. Voor goede kantoorruimte op goede locaties en (logistieke) bedrijfsruimte zijn de verwachtingen nog wel positief. Voor detailhandel en horeca zijn de vooruitzichten minder optimistisch. Het grondbedrijf heeft overigens zelf relatief weinig projecten in portefeuille die vallen onder commercieel vastgoed.

Ontwikkeling grondbedrijf afgelopen jaar en vooruitblik komende jaren

Het grondbedrijf heeft over 2020 een positief resultaat behaald, exclusief de tussentijdse winstneming, van circa € 1,4 miljoen. De belangrijkste bijdrage komt vanuit het onderdeel erfpachten (opbrengsten canon). Het resultaat erfpacht bedraagt namelijk € 1,7 miljoen. Daarnaast is afgelopen jaar voor circa € 5,4 miljoen aan tussentijdse winstneming gerealiseerd. De totale mutatie van de voorzieningen is beperkt, namelijk toevoeging van circa € 0,25 miljoen. Op basis van de huidige risico inschattingen, kan het grondbedrijf zelf haar risico's nog steeds dragen. Wel is dit jaar uit het positieve resultaat van het grondbedrijf een extra bedrag gedoteerd aan de bestemmingsreserve Weerstandsvermogen grondexploitatie.

Gebiedsontwikkeling is steeds vaker binnenstedelijk en is complexer geworden. Dit vraagt steeds meer om (gemeentelijke) financiële bijdragen. Op het ogenblik zijn er geen gemeentelijke middelen beschikbaar om tekorten binnen een nieuwe gebiedsontwikkeling op te vangen. Om toch ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst mogelijk te maken is het raadzaam om te onderzoeken of er middelen beschikbaar kunnen worden gesteld.

Uit onderstaande grafieken (volume ontwikkeling portefeuille grondbedrijf 2020) komt naar voren dat in 2020 duidelijk meer (grond)opbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. In totaal is er voor circa € 13,2 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 26,2 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde van de portefeuille van het grondbedrijf volgt ook dit jaar de dalende trend die in de voorgaande jaren is ingezet (NB. de weergegeven boekwaarde betreft de boekwaarde grondexploitaties en de boekwaarde materiële vaste activa).

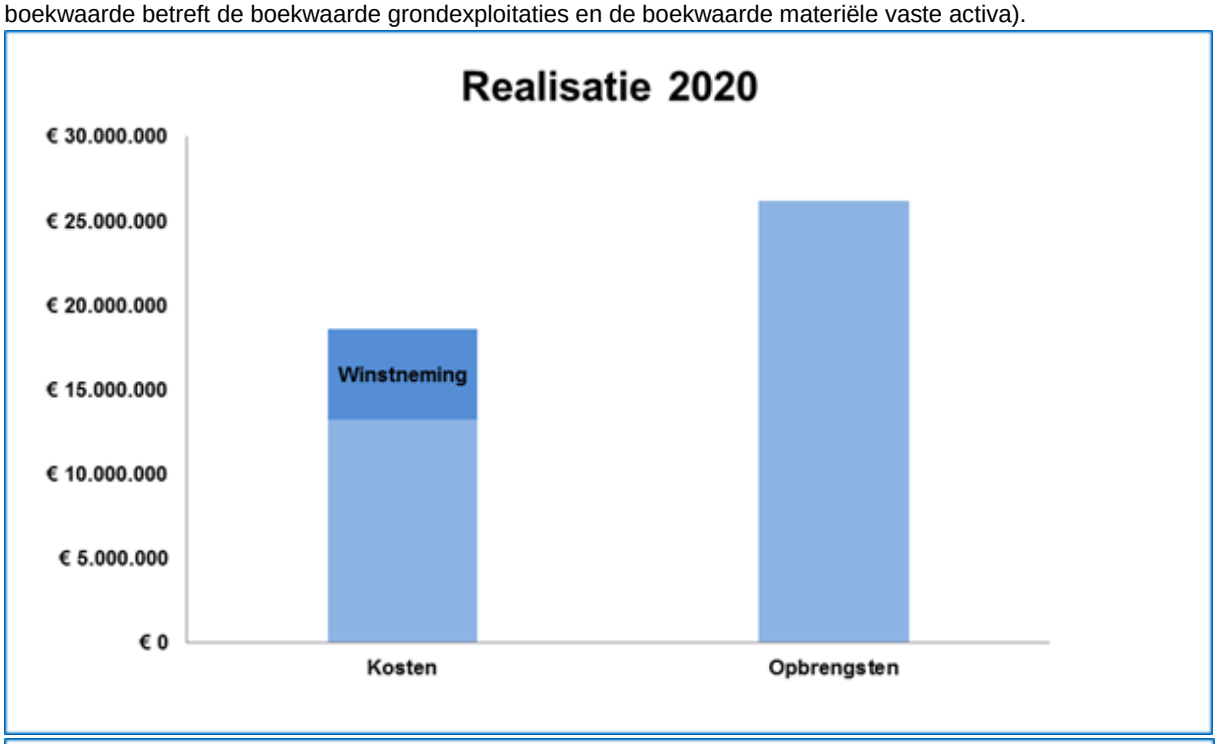

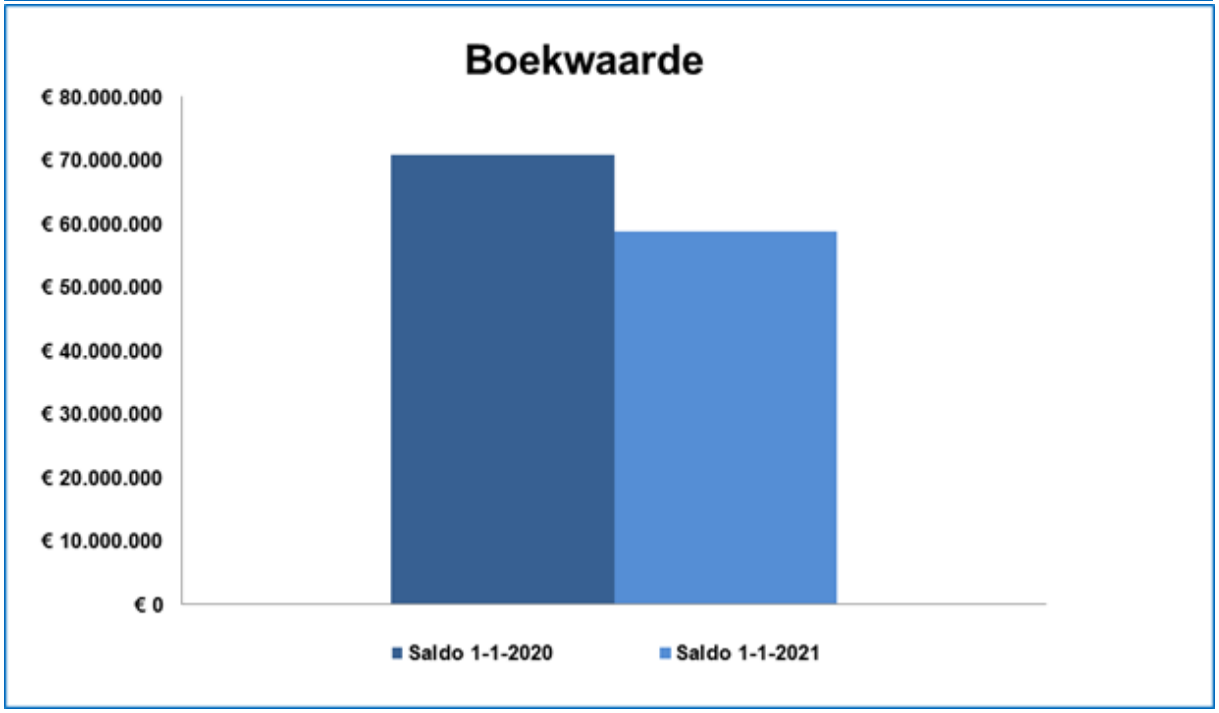

In onderstaande grafiek zijn de te verwachten kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 77 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 119 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen circa € 86 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten circa € 160 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2020 en eventuele mutaties (programma, planning, afboekingen) in grondexploitatieprojecten en investeringsprojecten.

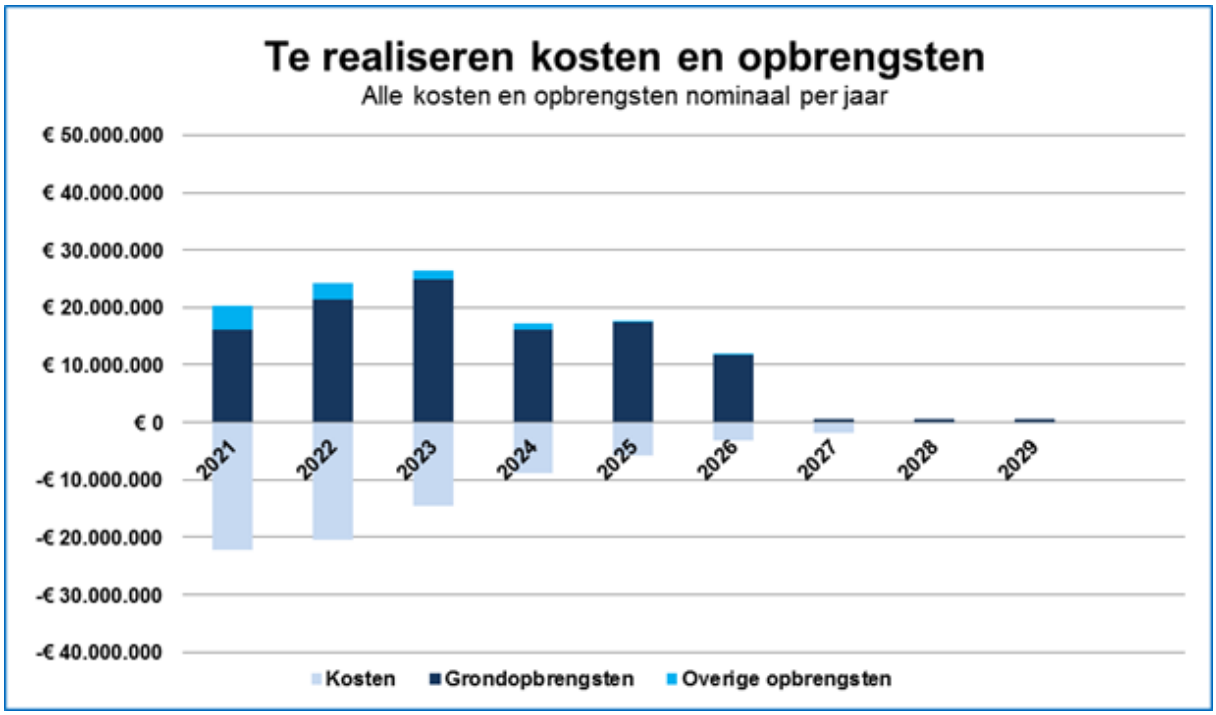

De grondexploitatie

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In een geheime bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2020) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn beperkt gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een stijging van 1,5% in 2021 en 2,5% in 2022 en 2023. Voor de overige opbrengstcategorieën worden lagere percentages aangehouden, variërend van 0% voor winkels tot 1% voor bedrijventerreinen. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2023 tussen de 1,0% en 3%. Vanaf 2024 worden geen verschillen tussen de kosten- en opbrengstenstijging verwacht (beide 2%).

De rente is bij de herzieningen dit jaar wel aangepast ten opzichte van vorig jaar. De gemeente moet namelijk verplicht uitgaan van een gewogen marktrente. Op basis daarvan is in de gemeentebegroting de rekenrente voor het grondbedrijf bepaald op 1,7%. Voor Schuytgraaf is in het verleden een aparte projectfinanciering opgezet, hiervoor geldt 2%.

Jaarresultaat grondbedrijf 2020

Over 2020 is er een positief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van circa € 6,8 miljoen. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Resultaat grondbedrijf 2020			
Bedragen x € 1.000	*Lasten*	*Baten*	*Totaal*
Afgesloten projecten	0	120	120
Winstnemingen projecten	0	5.390	5.390
Vastgestelde grondexploitaties	400	143	-257
Strategisch bezit (MVA)	283	288	5
Voorstudies	121	0	-121
Overige kosten & opbrengsten	33	0	-33
Erfpachten	517	2.242	1.725
Totaal resultaat Grondbedrijf voor bestemming	**1.354**	**8.183**	**6.829**

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- Afgesloten projecten

In 2020 zijn er twee projecten afgesloten, namelijk Lorentz Lyceum en Rosendaalseweg. Op beide projecten zat nog een klein positief saldo. In totaal levert dit circa € 120.000 aan voordelig resultaat op voor het grondbedrijf.

- Tussentijdse winstneming vastgestelde grondexploitaties

Conform de BBV-spelregels en de daarop gebaseerde winstnemingsnotitie van de gemeente Arnhem vinden er over 2020 wederom een aantal winstnemingen in projecten plaats. Dit jaar vindt de grootste winstneming plaats bij de Zuidelijke Binnenstad. Ook de Leidenweg zorgt voor een grote bijdrage aan de tussentijdse winstneming. De totale tussentijdse winstneming bedraagt € 5,4 miljoen.

- Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen

Grondexploitaties waarop een verwacht financieel tekort zit, dienen vooraf te worden afgedekt. Dit wordt aangeduid als het voorzichtigheidsprincipe. Wanneer een grondexploitatie niet sluitend is, wordt voor het voorziene tekort een voorziening getroffen om de tekorten af te dekken.
Ten opzichte van vorig jaar zijn de totale voorzieningen met ruim € 250.000 toegenomen. De voorziening voor Arnhem Centraal is afgenomen. Dit komt door een positief rente effect in de grondexploitatie. Voor Gaardenhage en Merwedestraat zijn deze met respectievelijk € 100.000 en € 300.000 toegenomen. Indien de raad een besluit neemt om project Merwedestraat in huidige vorm te stoppen en over te brengen naar strategisch bezit, zal de voorziening weer vrijvallen.

- Strategisch bezit

De beheerslasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren. In 2020 waren de kosten en opbrengsten in evenwicht met elkaar.

- Voorstudies en overige kosten grondexploitatie

In 2020 bedroegen de totale kosten voor deze categorieën ruim € 150.000, waarvan Voorstudies verantwoordelijk was voor ruim € 120.000 van de kosten. Dit zijn kosten die gemaakt worden voordat er een vastgestelde grondexploitatie is en die jaarlijks afgeboekt worden. Deze kosten worden weer geactiveerd als de grondexploitatie vastgesteld is. Afgelopen jaar zijn voor de Nijmeegseweg en de Hobbit (in Malburgen) voorstudie kosten gemaakt.

- Erfpachten

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2020 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Dit komt vooral door opbrengsten erfpachtcanon en (eenmalige) afkopen. Het resultaat is € 1,7 miljoen positief.

Grondexploitatie en Weerstandsvermogen

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per ultimo 2020 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per ultimo 2020 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 15,9 miljoen, ten opzichte van € 15,2 miljoen in 2019. Deze stijging is een resultante van een aantal verwervingen in de Varkensstraat (Korenkwartier) en de verwerving van de Diaconessenkerk. Daarnaast zijn in Coehoorn een aantal panden verkocht aan stichting Coehoorn Centraal. De boekwaarde bestaat uit de volgende elementen:

Voor een bedrag van circa € 4,8 miljoen betreft het bebouwde gronden. De panden zijn aangekocht met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen, maar worden in principe verkocht als inzichten daarover veranderen.
Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 11,1 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Deze gronden hebben een boekwaarde van gemiddeld € 18,- per m2.

Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2020 zijn er twee grondexploitaties afgesloten en is de grondexploitatie Presikhaaf-Oost geopend. Totaal bedraagt de boekwaarde per 1-1-2021 circa/ € 105 miljoen (in 2019 € 117 miljoen). De boekwaarde zou nog harder naar beneden gegaan zijn als er niet de winstneming als een 'kostenpost' in de grondexploitatie zou zijn opgenomen. De reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf is circa € 63 miljoen. Deze is niet als opbrengst in de boekwaarde opgenomen, maar wordt apart weergegeven. Daarnaast moeten er nog voor circa € 64 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2019 € 72 miljoen) en voor circa € 114 miljoen aan totale

opbrengsten (in 2019 € 139 miljoen) gerealiseerd worden. De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2021 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 8 miljoen.

Vastgestelde grondexploitaties

Bedragen x € 1.000.000

	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	158	41	199
Overige kosten	30	5	35
Plankosten en VTU	142	16	158
Winstneming	32		32
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	361	110	471
Subsidies / bijdragen	159	4	163
Totaal opbrengsten	***520***	***114***	***634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	11	61
Resultaat (op eindwaarde)	**-105**		**-66**
Resultaat op cw per 01-01-2021			**-55**
Reeds getroffen voorziening per 1-1-2021			**63**
Winstpotentie cw per 01-01-2021			**8**

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.

Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen. Voor de middellangere termijn heeft de gemeente nog Schuytgraaf. Voor de langere termijn zit er op dit moment geen eigen woningbouwontwikkelingen in de pijplijn.

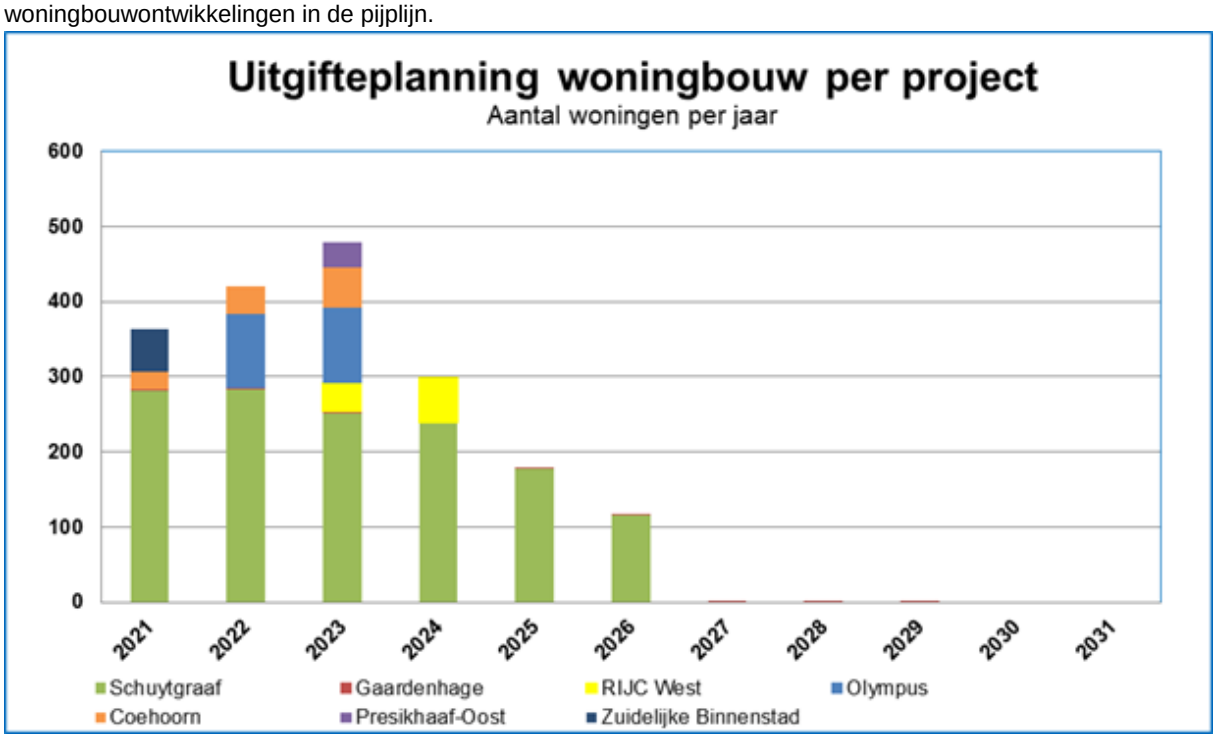

Voor bedrijven, kantoren en ander commercieel programma geldt ook dat na 2023, met uitzondering van uitgifte voor bedrijven op Oude Veerweg, er verder geen gemeentelijke gronden meer beschikbaar zijn in de huidige projecten.

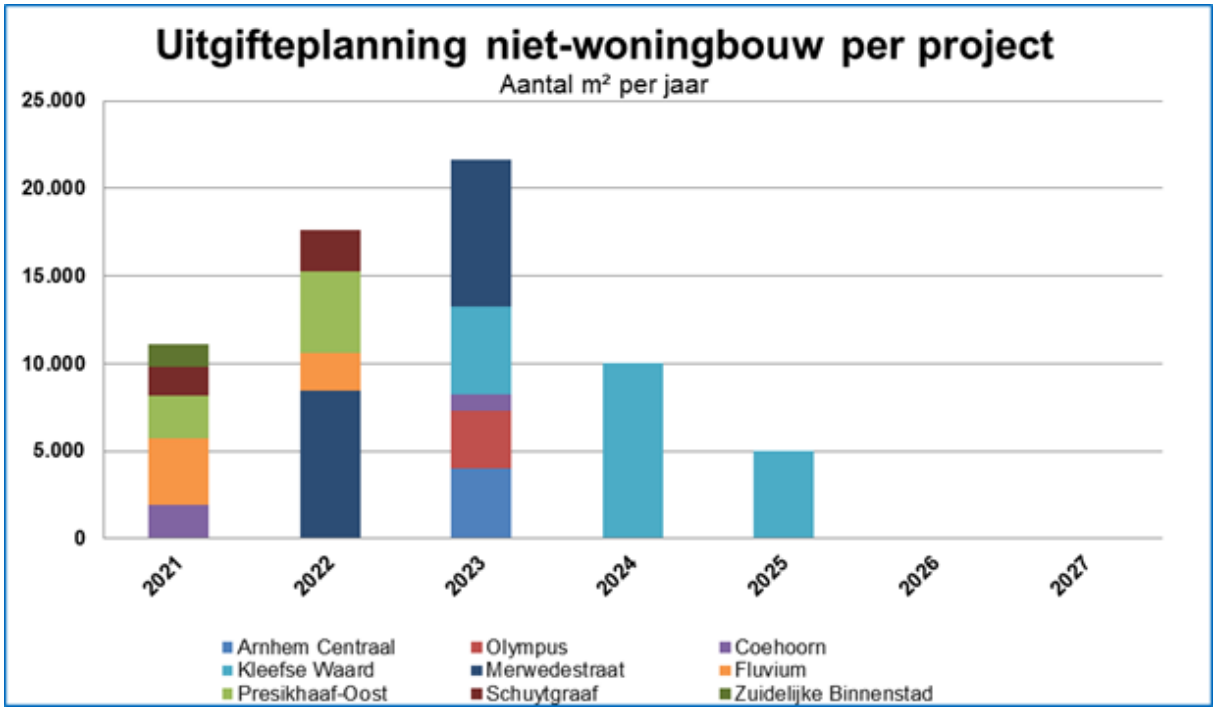

Reserves en begroting

Het grondbedrijf is alweer een aantal jaren volledig in staat om zelf haar eigen risico's te dragen. De bestemmingsreserve kan bij eventuele financiële tegenvallers in de toekomst deze eerst zelf opvangen, voordat een beroep gedaan wordt op de Algemene Reserve. Naast de reserves is er ook nog een winstpotentie van circa € 8 miljoen in de grondexploitaties. De winstpotentie is afgenomen ten opzichte van vorig jaar (€ 11 miljoen) omdat ook dit jaar een belangrijk deel van die winstpotentie mee is genomen in het positieve resultaat van het grondbedrijf (circa € 5,4 miljoen). De winstpotentie binnen de projecten wordt overigens niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze middelen zijn namelijk nog niet vrijgevallen en komen daarmee ook pas in de toekomst tot onze beschikking. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe worden die daarom niet ingezet als dekking voor de weerstandscapaciteit. Wel draagt de winstpotentie bij aan het vermogen om risico's binnen de grondexploitaties zelf op te kunnen vangen.

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf

Bedragen x € 1.000	*Saldo per 31-12-2019*	*Saldo per 31-12-2020*
Bestemmingreserve grondexploitaties	12.562	14.747
Bestemmingreserve voorstudies	283	262
Bestemmingreserve strategische posities	1.500	1.500
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**14.345**	**16.509**

In bovenstaande tabel staat aangegeven hoe de verschillende bestemmingsreserves zich over het afgelopen jaar hebben ontwikkeld. De bestemmingsreserve grondexploitaties is dit jaar opgehoogd van € 12,6 miljoen naar € 14,7 miljoen. De stikstofproblematiek leidt bijvoorbeeld bij een aantal projecten tot hogere risico inschattingen.

De totale hoogte van de bestemmingsreserve in de FJP 2020 wordt bepaald door de weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf plus een marge van 10%. De jaarlijkse maximale bestemmingsreserve grondexploitaties kan hiermee dus fluctueren, afhankelijk van de risico's binnen het grondbedrijf.

In 2020 zijn meer kosten gemaakt dan begroot voor de Voorstudies. De hogere kosten worden gedekt door een deel van de bestemmingsreserve Voorstudies hiervoor in te zetten. De bestemmingsreserve Voorstudies daalt hierdoor met ruim € 20.000,-. Het saldo van de bestemmingsreserve voorstudies bedraagt nog € 262.000,-. De bestemmingsreserve Strategische posities is maximaal gevuld, conform het beleid en kent in 2020 geen mutaties.

In onderstaande tabel is de begroting van het Grondbedrijf voor 2020 weergegeven. Hier werd reeds rekening gehouden met een positief resultaat voor het Grondbedrijf van circa € 1,81 miljoen.

Grondexploitatie en begroting 2020		
Bedragen x € 1.000		
Totaal begroot resultaat grondexploitatie (incl erfpacht)	*1.811*	*V*
Totaal werkelijk jaarresultaat Grondbedrijf	*6.829*	*V*
Afwijking werkelijk resultaat t.o.v. begroting	**5.019**	**V**
In begroting reeds geraamde dotatie aan BR grex	*700*	*V*
Totaal te bestemmen resultaat	**5.718**	**V**

Het verschil tussen het werkelijke resultaat Grondbedrijf (€ 6,83 miljoen) en de begroting is circa € 5 miljoen. In het totale begrote bedrag van € 1,81 miljoen was al € 0,7 miljoen bestemd (een begrote winst uitname) voor het grondexploitatieresultaat. Daarmee komt het totale bedrag om te bestemmen naar de diverse reserves uit op € 5,72 miljoen.

Weerstandsvermogen

Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van de (grondexploitatie)projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan wat op enig moment als meest waarschijnlijke scenario wordt geacht. De risico's die zich bij grondexploitatieprojecten kunnen aandienen zijn verschillend van aard. Zo zijn er project specifieke risico's, programma risico's maar ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.

Vorig jaar is, mede naar aanleiding van aanbevelingen in het BBV van juli 2019, opnieuw naar de verschillende risico's gekeken en dat heeft toen geresulteerd in een gewijzigde bepaling van het weerstandsvermogen.

In het BBV wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Ook zijn de regels omtrent tussentijdse winstuitname aangescherpt vooral met betrekking tot het inrekenen van risico's.

Het bepalen van het risico op de projecten valt dus uiteen in twee onderdelen:

1. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slecht-weer" scenario. Dit scenario gaat uit van:
   - 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval.
   - een waarde daling van 10% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten,
   - 10% lagere kosten i.v.m. marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden

Over een looptijd van 7 jaar resulteert dit in een gemiddeld lagere opbrengstenstijging van 1,8% en 1,6% lagere kostenstijging.

2. De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een check list van mogelijke projectrisico's aan de hand van de genoemde notitie van de Commissie BBV en het 'Handboek Grondbeleid voor gemeenten' van Deloitte. Hierbij zijn ook risico's opgenomen die samenhangen met mogelijke toekomstige (programmatische) aanpassingen waarover nog moet worden besloten door de raad.

Op basis van een inventarisatie per project en een waardering van de risico's door middel van kans en impact zijn de project specifieke risico's bepaald. Vervolgens is met Naris de omvang van het risico bepaald.
De risico's van het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd o.b.v. 10% van de boekwaarde c.q. 10% van de gemaakte kosten uit 2020.

Het risico en daarmee het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf komt daarmee op:

Weerstandscapaciteit grondbedrijf		
Bedragen x € 1.000	*FJP 2019*	*FJP 2020*
Conjuncturele risico's (marktrisico)	5.430	5.140
Project specifieke risico's	11.470	13.000
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.533
Anterieure overeenkomsten	130	110
Totaal risico's	18.510	19.783
Af: zelfdragend risico's vermogen pos. grex.	-7.090	-6.377
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	**11.420**	**13.406**
BR grondexploitatie (=110% van weerst.capaciteit))	**12.562**	**14.747**

Overigens zal het weerstandsvermogen pas worden ingezet als beheersmaatregelen (bijvoorbeeld bezuinigingen) in de projecten zelf niet afdoende werken.

De benodigde weerstandscapaciteit in de FJP van 2020 komt uit op € 13,4 miljoen, een stijging van bijna € 2 miljoen ten opzichte van het jaarverslag 2019. Dit komt vooral doordat bijvoorbeeld voor een aantal projecten het risico van de stikstofproblematiek is meegenomen en daarnaast is het zelfdragend vermogen van de positieve grondexploitaties afgenomen door de verplichte winstnames in een aantal projecten. Daarnaast wordt, conform gemeentelijk beleid om robuuste buffers te hebben, een factor 1,1 gehanteerd bij de benodigde weerstandscapaciteit voor de bestemmingsreserve (BR) grondexploitatie. Deze komt daarmee uit op € 14,7 miljoen in de FJP 2020.

Weerstandsvermogen en scenario's
Om de uitkomsten van de risicoprofielen, en het gewenste weerstandsvermogen van € 13,4 miljoen, betekenis te geven en de noodzaak te onderstrepen van een weerstandsvermogen dat aansluit op het risicoprofiel van de gehele portefeuille schetsen we hieronder enkele extreme scenario’s.

In onderstaande tabel zijn de scenario's weergegeven en afgezet tegen het resultaat op netto contante waarde van de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2021, inclusief de reeds getroffen voorzieningen bedraagt deze afgerond € 7,6 miljoen positief (= toekomstige winstpotentie).

Scenario's grondbedrijf

Bedragen x € 1.000.000

Scenario	Omschrijving	Effect op resultaat	Resultaat grex
FJP 2020	Basis	0,0	7,6
Scenario 1	Drie jaar vertraging	-3,4	4,2
Scenario 2	Grondopbrengsten 10% lager	-11,0	-3,4
Scenario 3	Ontwikkeling staken	-63,1	-55,5

- Scenario 1 geeft het effect weer als de geraamde opbrengsten met een vertraging van drie jaar gerealiseerd worden en de overige uitgangspunten gelijk blijven. Dit houdt in dat er drie jaar extra rentekosten (2,0%/jaar) worden berekend over de huidige boekwaarde;
- Scenario 2 geeft weer wat het effect op het basisresultaat grondexploitatie is van toekomstige grondopbrengsten als die 10% lager liggen dan nu aangenomen;
- Scenario 3 geeft weer welk financieel resultaat er volgt uit het staken van alle ontwikkelingen van de grondexploitatie projecten. Uitgangspunt voor dit scenario is dat de huidige boekwaarde van de grondexploitaties bij het staken van de ontwikkeling als verlies wordt genomen.

Investeringen

In de verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte. In lijn met deze eigen benadering in de besluitvorming in de MJPB wordt ook de verantwoording in het jaarverslag afzonderlijk, buiten de reguliere programma's, aangeboden.

Activering/ onderhanden activa

Nr.	Prog. Omsch.	Inv.omsch.	Ec./ mtsch. nut	Begr.2020	Onderh. act. 2019	Best. 2020	Act. 2020 totaal	Over-/ onder-schrijding	Onderh. act.2020
Bedragen x € 1.000									
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Publieke dienstverlening	E	0	62	5	39	-39	28
		Overige Huisvesting en facilitaire zaken	E	1.548	65	435	367	1.181	133
		Overige ICT	E	2.000	441	215	143	1.857	513
				3.548	**567**	**655**	**549**	**2.999**	**674**
S01	**Veiligheid**	Overige Brandbestrijding	E	**9**	**0**	**0**	**0**	**9**	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	1.772	70	2.291	413	1.359	1.948
		Verkeersregelinstallaties	M	647	8	457	465	182	0
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	694	166	15	0	694	181
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	3.309	0	2.450	2.450	859	0
		Openbare verlichting Overige	M	1.800	17	1.514	1.503	297	28
		Kunstwerken	M	2.347	226	1.341	1.567	780	0
		Parkeerexploitatie	E	4.577	275	984	929	3.648	329
				15.146	**761**	**9.052**	**7.328**	**7.818**	**2.485**
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	280	457	543	1.000	-720	0
		Huisvesting Primair onderwijs	E	594	48	134	149	445	32
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	26.956	21.195	12.389	21.518	5.438	12.066
		Natuur milieu educatie	E	0	0	6	6	-6	0
				27.830	**21.699**	**13.072**	**22.673**	**5.157**	**12.099**
S05	**Cultuur**	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	1.393	242	817	1.058	335	0
		Museum Arnhem	E	0	2.629	9.938	0	0	12.567
		Eusebiuskerk	E	260	0	111	111	149	0
		Stadstheater	E	0	612	147	0	0	759
				1.653	**3.483**	**11.013**	**1.169**	**484**	**13.327**
S07	**Zorg**	Algemeen sociaal deelfonds	E	**0**	**1**	**0**	**0**	**0**	**1**

S09	**Gezondheid en sport**	Overige Zwembaden en huisvesting	E	315	0	0	0	315	0
		Overige Binnensport en huisvesting	E	4.357	1.065	1.503	2.273	2.084	295
		Overige Buitensport	E	663	85	276	361	302	0
		Zwembad Valkenhuizen	E	0	1.892	7.369	0	0	9.261
		Sportontwikkeling	E	0	0	34	34	-34	0
				5.335	**3.042**	**9.181**	**2.667**	**2.668**	**9.556**
S12	**Wonen en leefomgeving**	Overige Oppervlaktewater en Havenbeheer	M	200	47	1	0	200	48
		Overige Afval	E	50	514	929	507	-457	936
		Afvalbeheer	E	188	0	0	0	188	0
		GRP	E	8.165	0	7.077	7.216	949	-139
		Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	431	0	139	0	431	139
				9.034	**561**	**8.146**	**7.722**	**1.312**	**984**
Totaal				**62.555**	**30.114**	**51.119**	**42.108**	**20.447**	**39.125**

Uit de tabel blijkt dat van de investeringen waarvoor kredieten ter hoogte van € 62,6 miljoen beschikbaar waren gesteld, in 2020 € 42,1 miljoen is geactiveerd, 67% (ter vergelijking, in 2019 maar 36%). De projecten zijn gereed en/of de investeringen zijn in gebruik genomen. De resulterende zogeheten onderuitputting van € 20,4 miljoen wordt met name verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's S00 Bestuur, dienstverlening en financiën (€ 3 miljoen), S02 Bereikbaarheid (€ 7,8 miljoen), S04 Onderwijs (€ 5,1 miljoen), S09 Gezondheid en sport (€ 2,7 miljoen) en S12 Wonen en leefomgeving (€ 1,3 miljoen).
Dit achterblijven betekent niet dat de begrote investeringen nog helemaal niet gedaan zijn. Veel bestedingen hebben al plaatsgevonden, maar de projecten zijn nog niet volledig afgerond. Voor een bedrag van € 39,1 miljoen worden in 2020 gemaakte kosten als Onderhanden Activa (OHA) doorgeschoven naar latere jaren. Dit is een normaal verschijnsel bij grote, infrastructurele projecten. Zo is uit 2019 voor € 30,1 miljoen OHA doorgeschoven naar 2020.
Van de OHA naar 2021 zijn Museum Arnhem met € 12,6 miljoen en Zwembad Valkenhuizen met € 9,3 miljoen de grootste. Voor deze beide projecten zijn in het MIP 2021 kredieten beschikbaar gesteld.

De onderuitputting in genoemde programma's kunnen we toeschrijven aan een aantal grote 'achterblijvers':
1. S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

Krediet	€ 3.373.000
Activering	€ 549.000
Onderschrijding	€ 2.999.000

De onderuitputting van € 3,0 miljoen wordt verklaard door:

- Voor een bedrag van € 1,2 miljoen zijn investeringen in Huisvesting en Facilitaire zaken (voornamelijk stadhuis en stadskantoor) niet uitgevoerd en doorgeschoven naar 2021.
- Verder zijn voor € 1,8 miljoen investeringen in bedrijfsapplicaties niet gerealiseerd en doorgeschoven naar 2021 om een aantal redenen:]

1) De doorontwikkelingen voor het zaaksysteem is op een laag pitje gezet vanwege instabiliteit van het systeem.
2) Als gevolg van personele wisselingen was een tijdlang onvoldoende capaciteit beschikbaar om projecten te begeleiden en implementeren.

2. S02 Bereikbaarheid

Krediet	€ 15.156.000
Activering	€ 7.328.000
Onderschrijding	€ 7.818.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door onderuitputting op een tweetal aandachtsgebieden:

- De kredieten voor de parkeerexploitatie (straat en garage) van € 3,6 miljoen schuiven door naar 2021. Hoofdmoot hier zijn kredieten van € 1,3 miljoen voor werkzaamheden aan de parkeergarage Arnhem Centraal en de Willemstunnel, € 0,9 miljoen voor maatregelen in alle parkeergarages en € 0,7 miljoen voor straatparkeren.
- Van de geraamde investering in wegen (ontwikkeling en onderhoud) van € 4,1 miljoen wordt € 2,2 miljoen doorgeschoven naar 2021. Hiervan zijn voor € 1,8 miljoen al kosten gemaakt, maar zijn de projecten nog niet afgerond.

3. S04 Onderwijs

Krediet	€ 27.830.000
Activering	€ 22.673.000
Onderschrijding	€ 5.157.000

De investeringen en activeringen betreffen voornamelijk nieuwbouw van scholen voor speciaal onderwijs. De onderuitputting van € 5,4 miljoen zal volgens planning in 2021 worden geactiveerd.
Alle andere gemaakte kosten in de sfeer van investeringen voor huisvesting van speciaal onderwijs worden doorgeschoven naar 2021 omdat de projecten nog niet afgerond zijn of omdat het krediet in 2021 beschikbaar is gesteld in het MIP.

4. S09 Gezondheid en sport

Krediet	€ 5.335.000
Activering	€ 2.667.000
Onderschrijding	€ 2.668.000

Deze onderuitputting is voor € 2,1 miljoen toe te schrijven aan 'Overige binnensport', Sporthal Valkenhuizen en sportzalen. De nog niet gepleegde investeringen zullen plaatsvinden in 2021 en later, wanneer in het MIP is voorzien in minder kredieten voor binnensport.
De binnen dit programma gepleegde investeringen in Zwembad Valkenhuizen zijn verantwoord als Onderhanden Activa en zullen in 2021 worden geactiveerd.

5. S12 Wonen en leefomgeving

Krediet	€ 9.034.000
Activering	€ 7.722.000
Onderschrijding	€ 1.312.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door werken aan de riolering in Arnhem: van de beschikbare € 8,2 miljoen voor het GRP is € 7,2 miljoen geactiveerd, een onderschrijding van € 1 miljoen.

Onderuitputting kapitaallasten
Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2021 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten.
Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting worden toegevoegd aan de Algemene Reserve.
Uitzondering hierop vormt de onderuitputting van kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten onderwijs.
De verwerking in begroting 2021 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Subsidies

Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2020.

Algemeen

Het verlenen van subsidies is één van de instrumenten die de gemeente kan inzetten om haar doelstellingen te realiseren. Subsidies kunnen op twee manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan de 'grote' instellingen worden op deze wijze verstrekt.

Subsidies 2020

In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2020 heeft Arnhem in totaal voor €90,2 miljoen aan subsidies verstrekt, waarvan €84,9 miljoen begrotingssubsidies betreft.

Op totaalniveau wordt het subsidiebudget van €86 miljoen met ruim €4 miljoen overschreden.
Veelal worden na de initiële subsidiebeschikking extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd.
De gelden daarvoor worden dan via een wijzigingsbeschikking toegekend, maar gedekt uit programmageld.
Hiervoor is in 2020 niet altijd een begrotingswijziging doorgevoerd, waardoor het beschikbare budget in de begroting aangemerkt is gebleven als regulier programmabudget. Bij de realisatie (kolom 'rekening') zijn de verstrekte bedragen terecht als subsidie aangemerkt.
Bovenstaande verklaart een groot deel van de overschrijding van de ruim €4 miljoen van de begrote subsidielasten. Deze overschrijdingen worden financieel allemaal opgevangen binnen het programmabudget, veelal wijkbudgetten.

In deze subsidieparagraaf zijn enkel de namen opgenomen van organisaties die in 2020 meer dan €1 miljoen aan subsidie hebben ontvangen. Voor een volledig overzicht van de verstrekte subsidies (op het niveau van subsidieontvanger) wordt verwezen naar de bijlage Subsidies bij de digitale jaarstukken.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	**5.055**	**5.359**
Begroting	**80.896**	**84.888**
Gerealiseerd resultaat	**85.951**	**90.246**

Subsidies worden ingezet om samen met instellingen de doelstellingen van de gemeente te realiseren. In het volgende overzicht is de verdeling van de subsidies over de verschillende programma's vermeld.

De gemeente verstrekt de meeste subsidie in de programma's S05 Cultuur, S08 Welzijn en inclusie en S09 Gezondheid en sport. Op deze terreinen worden enkele grote instellingen gefinancierd, die met hun activiteiten invulling geven aan gewenst gemeentelijk beleid.

		Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
STAD		**62.658**	**64.149**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.955**	**2.869**
S03	Economie	**1.063**	**450**
S04	Onderwijs	**779**	**795**
S05	Cultuur	**989**	**884**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**0**	**549**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**19**
S09	Gezondheid en sport	**5**	**13**
S10	Klimaat, energie en milieu	**120**	**55**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**104**
Begroting		**59.702**	**61.280**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**39**	**22**
S01	Veiligheid	**78**	**77**
S03	Economie	**1.339**	**2.220**
S04	Onderwijs	**5.731**	**4.915**
S05	Cultuur	**21.567**	**22.500**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**545**	**856**
S07	Zorg	**1.948**	**2.260**
S08	Welzijn en inclusie	**15.138**	**15.465**
S09	Gezondheid en sport	**12.638**	**12.591**
S10	Klimaat, energie en milieu	**540**	**208**
S12	Wonen en leefomgeving	**138**	**166**
WIJK		**23.293**	**26.097**
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen		**2.100**	**2.490**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**1**	**186**
S04	Onderwijs	**1.882**	**1.921**
S05	Cultuur	**156**	**159**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**30**	**14**
S07	Zorg	**0**	**111**
S08	Welzijn en inclusie	**0**	**100**
S09	Gezondheid en sport	**31**	**0**
Begroting		**21.193**	**23.607**
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	**109**	**299**
S04	Onderwijs	**5.256**	**5.168**
S05	Cultuur	**354**	**387**
S06	Participatie en armoedebestrijding	**780**	**1.999**
S07	Zorg	**622**	**733**
S08	Welzijn en inclusie	**8.749**	**9.241**
S09	Gezondheid en sport	**5.323**	**5.645**
S12	Wonen en leefomgeving	**0**	**135**
Gerealiseerd resultaat		**85.951**	**90.246**

Hieronder staan de organisaties die in 2020 meer dan €1,0 miljoen subsidie ontvingen.

Bij deze partijen gezamenlijk is de realisatie bijna €1,7 miljoen hoger dan de begroting. Op totaalniveau wordt het subsidiebudget met ruim €4 miljoen overschreden. De restant overschrijding van ruim €2,3 miljoen is te vinden bij de overige, kleinere subsidieontvangers en deels bij de subsidieregelingen (zie tabel hierna).

Voor organisaties waarbij de realisatie meer dan €250.000 afwijkt van de begroting is hieronder een toelichting gegeven.

Het gaat om de volgende instellingen:

- Sportbedrijf Arnhem BV: De wijkactiviteiten die het Sportbedrijf uitvoert waren in de begroting nog aangemerkt als regulier wijkbudget; in de loop van 2020 zijn deze als subsidie verstrekt.
- St. Rijnstad: In de begroting zijn subsidiebedragen onterecht aangemerkt als regulier programmabudget in plaats van als subsidie. Er heeft geen wijziging in activiteiten plaatsgevonden.
- St. Veilig Thuis Gelderland Midden: Eind 2020 is door de samenwerkende gemeenten een andere verdeelsleutel afgesproken (met terugwerkende kracht voor 2020). Voor Arnhem heeft dit als gevolg dat de te verstrekken jaarlijkse subsidie toeneemt.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Sportbedrijf Arnhem BV	**16.896**	**17.197**
St. Rozet	**8.524**	**8.667**
St. Rijnstad	**7.807**	**8.595**
St. Musis en Stadstheater	**6.933**	**7.026**
St. IrisZorg	**4.663**	**4.646**
St. Moviera	**3.195**	**3.341**
St. Museum Arnhem	**2.950**	**2.979**
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	**2.558**	**2.867**
St. Peutercentra Arnhem	**2.210**	**2.229**
St. Welzijn Ouderen Arnhem	**2.150**	**2.224**
St. Pas	**2.156**	**1.968**
Pactum	**1.926**	**1.947**
St. Natuurcentrum Arnhem	**2.055**	**1.918**
Kinderopvang SKAR	**1.446**	**1.490**
Rijn Ijssel Roc	**1.073**	**1.121**
Stichting Refugee Company	**1.077**	**1.077**
Gerealiseerd resultaat	**67.621**	**69.293**

Overzicht subsidieregelingen

Op grond van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. In onderstaande tabel zijn de regelingen opgenomen waarvoor in 2020 subsidie aan te vragen was.

Voor een aantal regelingen is geen begroting opgenomen. Voor deze regelingen geldt dat het beschikbare budget in de begroting niet is aangemerkt als subsidiebudget. De middelen waren echter wel beschikbaar als regulier programmabudget, of zijn onttrokken aan de daartoe ingestelde bestemmingsreserves.

	Begroting 2020	Rekening 2020
Bedragen x € 1.000		
Middelen		
Reg Aanjaagfonds	**0**	**29**
Reg Amateurkunstregeling	**156**	**159**
Reg Burgerkracht	**0**	**100**
Reg Demontage diesel bestelauto's	**0**	**4**
Reg Eetbare stad	**0**	**8**
Reg Gelderland Herdenkt Airborne	**391**	**243**
Reg Gelderland Herdenkt Veluwe Remembers	**284**	**0**
Reg Gelijke kansen in het voortgezet (speciaal) onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs Arnhem	**510**	**510**
Reg Initiatieven klimaatadaptatie	**0**	**80**
Reg Klimaatfonds Duurz. Terrasverwarming	**70**	**19**
Reg Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland	**274**	**279**
Reg Pioniersbijdrage afsluitkosten aardgas	**0**	**2**
Reg Publieks Evenement Ronde 1	**369**	**208**
Reg Publieks Evenement Ronde 2	**171**	**183**
Reg Publieks Evenement Ronde 3	**719**	**697**
Reg Sport	**36**	**13**
Reg Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen	**336**	**336**
Reg Stroomversneller Cultuur	**0**	**4**
Reg Transformatie Sociaal Domein	**0**	**111**
Reg Verminderen hitteplekken en stimuleren stadslandbouw	**0**	**15**
Reg Voorschools aanbod	**1.567**	**1.605**
Reg Vrijwillig Jeugdwerk	**0**	**19**
Reg Werkinvesteringsfonds	**0**	**549**
Reg Wijkinitiatieven	**1**	**186**
Gerealiseerd resultaat	**4.882**	**5.359**

Wijksturing subsidies

Er zijn veel gesubsidieerde organisaties werkzaam in de wijken. Het kan zijn dat deze organisaties voor dezelfde doelgroep werken en de gemeente en/of de organisaties onvoldoende van deze mogelijk overlappende inzet weten. Vanuit de gemeente wordt ingezet om de overlap van dienstverlening in de wijken te inventariseren. Voor de subsidieaanvraag van 2020 is aan de subsidiepartners expliciet de opdracht meegeven inzicht te geven in de uitvoering en afstemming te zoeken in de samenwerking met andere organisaties en initiatieven. Bij de beoordeling van de aanvragen en het toekennen van de subsidies is de verbinding versterkt tussen de kernorganisatie, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Hierdoor zal een betere sturing in de wijk en een meer doelmatige inzet van subsidies worden gerealiseerd.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtenaren

Actuele kaders

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaar

Op 1 januari 2020 is de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) in werking getreden. Met de Wnra is het private arbeidsrecht vanaf 1-1-2020 van toepassing op het gemeentelijk personeel.
De bestaande (lokale) regelingen zijn in 2019 Wnra-proof gemaakt en ondergebracht in het personeelshandboek, welke op 3-12-2019 in het college van B&W is vastgesteld. Op het gebied van Integriteit betreft dit onder andere de gedragscode voor ambtenaren gemeente Arnhem.

Terugblik Ambtelijke integriteit 2020

Wnra

Onder actuele kaders is het in werking treden van de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) per 1-1-2020 beschreven.

Eigenaarschap

Actualisatie van het integriteitsbeleid is een doorlopend en essentieel proces. De organisatie is meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de ambtenaren is gaan vragen ('eigenaarschap'), om te doen wat nodig is in een specifiek geval, en niet te schuilen achter bureaucratische uitvoeringsregels (geen 'afvinkgedrag' meer, maar van geval tot geval een individuele afweging maken). Dit werken in een meer regelluwe omgeving vraagt van de ambtenaren een hoge mate van professionaliteit en zelfstandigheid, en de vaardigheid om verantwoording af te kunnen leggen over de keuzes die gemaakt zijn.

Integriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau.

Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bv. aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.
Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en - waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'
Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, intervisie, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Werkgroep Ambtelijke integriteit

Er is een werkgroep 'ambtelijke integriteit' bestaande uit onder andere vertegenwoordigers vanuit P&O, informatiebeveiliging, Veiligheid en juridische control. Deze werkgroep beziet incidenten vanuit een brede blik en bespreekt of, en zo ja, welke actie in voorkomende gevallen nodig is. De werkgroep heeft een adviserende rol naar de gemeentesecretaris, ontwikkelt integriteitsbeleid en bevordert bewustwording rond integriteit.

Introductiedag nieuwe medewerkers & Ambtseed of-belofte

Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiedag, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar het uitgebreidere ambtseed programma (een aantal weken na de introductie).

Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Schepenzaal van het Maarten van Rossumhuis, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In

een ceremonie van twee uur worden medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid.
Door corona, is dit format in 2021 aangepast naar een coronaproof livestream-event vanuit de Raadszaal, waarbij gebruikt wordt gemaakt van digitale mogelijkheden om kennis te delen (Mentimeter). Ook deze bijeenkomsten worden bijgewoond door de gemeentesecretaris en burgemeester. De medewerkers nemen deel via Teams. In 2020 hebben twee van deze bijeenkomsten plaatsgevonden.

Bewustwording Integriteit "van sollicitatie tot exitgesprek"
Vanaf 2019 zijn stappen gezet om de bewustwording met betrekking tot Integriteit "van sollicitatie- tot exitgesprek" meer in te bedden. In 2020 is er, door prioritering van de werkzaamheden in verband met corona, geen ruimte geweest hier aanvullende stappen in te zetten. Dit wordt in 2021 verder invulling gegeven.

Safe & Sound
In 2017 is gestart met de gemeentebrede campagne 'Safe & Sound' om het 'beveiligingsbewustzijn' (met name gericht op informatiebescherming) van de medewerkers te vergroten. Dit is net als is 2018 en 2019 ook in 2020, met enkele beperkingen door corona, voortgezet. Hierbij worden informatieveiligheid-, privacy- en integriteitsissues aangesneden. Deze campagne, waaraan ook samenwerkende partners kunnen deelnemen, is van belang om de gedeelde normen en waarden binnen de gemeentelijke organisatie kenbaarder te maken.

Omgaan met vermoedens van Integriteitsschendingen
Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden misstand). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren.

De gemeente kent een vertrouwenspersoon integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken. Het is belangrijk dat deze vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken kunnen worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit.
In 2020 zijn er geen concrete vragen gesteld aan de vertrouwenspersoon Integriteit door medewerkers.

Als er sprake is van een redelijk vermoeden van gedrag (of het nalaten daarvan) dat in strijd is met de binnen de organisatie te volgen normen en waarden, moet dit zorgvuldig en via een transparante procedure worden onderzocht. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol opgesteld, zijnde een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.
In het verslagjaar 2020 is in twee gevallen sprake geweest van integriteitsschending. In beide gevallen is de arbeidsovereenkomst met betrokken medewerker beëindigd.

Onderzoek bureau Governance & Integrity
Eind 2020 is, op verzoek van het management, door het Bureau Governance & Integrity een start gemaakt met een systeemanalyse van het integriteitsbeleid van gemeente Arnhem (ambtelijke organisatie). Doel is het integriteitssysteem van gemeente Arnhem te versterken. Deze analyse bestaat uit twee fases: een deskreview, waarbij bestaande gedragscodes, beleidsstukken en procedures binnen de gemeentelijke organisatie worden beoordeeld. Aanvullend vinden een aantal gesprekken plaats om een volledieger beeld te krijgen hoe met integriteitsvraagstukken wordt omgegaan. Deze analyse wordt in 2021 afgerond.

Bestuurlijk
Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt intern afgelegd aan de gemeenteraad, maar ook extern aan organisaties en burgers voor wie bestuurders hun functie vervullen.

Actuele kaders
- Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

Beide gedragscodes bevatten bepalingen over onder meer belangenverstrengeling, opgave van financiële belangen en nevenfuncties, geheimhouding, geschenken, giften en gunsten.

- Naleving van de Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Naleving van Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

College van burgemeester en wethouders / Gemeenteraad

- De leden van het college hadden in totaal 47 nevenfuncties, waarvan 42 ambtshalve. Voor 1 van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een onkostenvergoeding ontvangen;
- Er zijn door het college in 2020 geen geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievolgers is openbaar en te raadplegen op de website van de gemeente Arnhem

Deel 3 Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
2. Balans en de toelichting;
3. Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
4. Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel);
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Omschrijving		Begroot 2020 Prim			Begroot 2020 Def			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Stedelijke programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	115,8	513,2	397,4	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	3,9
S01	Veiligheid	14,7	1,7	-13,0	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	8,3	-13,4	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,6
S03	Economie	5,7	1,0	-4,7	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-1,0
S04	Onderwijs	18,0	3,0	-14,9	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,6
S05	Cultuur	31,4	6,0	-25,4	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	170,0	110,7	-59,3	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	6,2
S07	Zorg	30,8	0,9	-29,9	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	18,2	0,8	-17,5	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,6
S09	Gezondheid en sport	18,1	2,2	-16,0	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	6,1	1,0	-5,2	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	42,3	37,6	-4,7	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	32,5	37,9	5,4	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**525,4**	**724,3**	**198,9**	**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**13,3**
Wijk programma's											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	35,5	9,5	-26,1	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0
GEB2	Noordwest	31,6	2,0	-29,6	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,5
GEB3	Noordoost	26,4	2,0	-24,4	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0
GEB4	Presikhaaf	26,9	2,6	-24,3	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,3
GEB5	Malburgen	39,7	4,3	-35,4	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,1	2,7	-21,5	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	19,4	1,7	-17,7	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0
GEB8	RKV	30,6	1,6	-29,0	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**234,4**	**26,5**	**-207,9**	**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**12,1**
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad											
Bedragen x € 1.000.000											
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	11,1	13,1	2,0	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	1,7
S01	Veiligheid	0,1	0,3	0,3	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	0,0
S02	Bereikbaarheid	6,6	8,5	1,9	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-1,1
S03	Economie	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	0,0
S04	Onderwijs	7,8	6,3	-1,5	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,3
S05	Cultuur	1,2	0,8	-0,4	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	0,3	2,1	1,9	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-1,0
S07	Zorg	0,7	1,1	0,4	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,0	1,1	1,1	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,7	0,5	-0,2	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	3,1	3,1	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	0,8	0,0	-0,8	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	0,2	1,3	1,1	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**29,4**	**38,4**	**9,0**	**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-6,8**

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk											
Bedragen x € 1.000.000											
GEB1	CSA	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1
GEB2	Noordwest	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2
GEB3	Noordoost	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2
GEB5	Malburgen	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2
GEB8	RKV	0,0	0,0	0,0	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,7**
Totaal		**789,3**	**789,3**	**0,0**	**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**16,9**	**16,9**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

In 2020 is ten opzichte van de begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 25,4 miljoen (2019: € 4,3 miljoen). Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 8,5 miljoen (2019: € 11,6 miljoen) aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen (2019: € 7,3 miljoen nadelig) dat zal worden verrekend met de Algemene Reserve.

Overzicht van baten en lasten

Omschrijving	2020	2019
Bedragen x € 1.000.000		
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	19,8	9,8
Begroot totaal saldo van baten en lasten	-5,6	5,5
Begrotingsafwijking saldo van baten en lasten	**25,4**	**4,3**
Gerealiseerde mutaties reserves	-2,9	-17,2
Begrote mutaties reserves	5,6	-5,5
Begrotingsafwijking mutaties reserves	**-8,5**	**-11,6**
Gerealiseerd resultaat	**16,9**	**-7,3**

Specificatie voor- en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Stedelijke programma's										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	507,5	422,4	92,5	518,8	426,3	-7,4	11,3	3,9
S01	Veiligheid	16,4	1,8	-14,7	16,7	2,2	-14,6	-0,3	0,4	0,1
S02	Bereikbaarheid	21,7	4,9	-16,8	21,6	5,3	-16,3	0,1	0,5	0,6
S03	Economie	5,8	1,8	-4,1	6,4	1,3	-5,1	-0,6	-0,4	-1,0
S04	Onderwijs	18,3	2,6	-15,7	19,2	3,0	-16,2	-0,9	0,3	-0,6
S05	Cultuur	31,9	6,1	-25,9	32,7	5,6	-27,1	-0,7	-0,5	-1,2
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	136,6	-58,1	195,5	143,6	-51,9	-0,8	7,0	6,2
S07	Zorg	56,8	5,1	-51,7	60,7	5,2	-55,5	-3,9	0,1	-3,8
S08	Welzijn en inclusie	23,2	0,8	-22,5	21,1	1,2	-19,9	2,2	0,5	2,6
S09	Gezondheid en sport	23,3	4,9	-18,4	24,1	6,5	-17,6	-0,7	1,6	0,8
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	1,9	-5,8	5,9	2,4	-3,5	1,7	0,5	2,3
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	72,5	-3,3	46,9	48,0	1,1	28,9	-24,5	4,4
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	40,0	4,1	36,3	39,4	3,1	-0,3	-0,6	-1,0
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**786,4**	**189,6**	**579,6**	**782,5**	**202,9**	**17,2**	**-3,9**	**13,3**
GEB1	CSA	31,6	9,6	-22,0	30,6	9,6	-21,1	1,0	0,0	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	1,6	-28,6	29,0	1,9	-27,1	1,2	0,3	1,5
GEB3	Noordoost	24,9	1,6	-23,2	23,8	1,6	-22,2	1,0	0,0	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	2,0	-22,0	22,9	2,1	-20,7	1,1	0,1	1,3
GEB5	Malburgen	38,3	4,0	-34,3	34,4	4,1	-30,3	3,9	0,1	4,0
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	2,6	-21,6	23,9	2,7	-21,2	0,3	0,2	0,5
GEB7	De Laar/Elden	17,5	1,3	-16,2	16,5	1,3	-15,2	1,0	0,1	1,0
GEB8	RKV	28,4	1,1	-27,3	26,7	1,3	-25,5	1,7	0,1	1,8
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**23,8**	**-195,2**	**207,8**	**24,7**	**-183,1**	**11,2**	**0,9**	**12,1**

Omschrijving		Begroot 2020 Def			Rekening 2020			Begroting afwijking		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Toevoeging/onttrekking aan reserves Stad										
Bedragen x € 1.000.000										
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	21,1	16,8	-4,3	20,9	18,3	-2,6	0,2	1,6	1,7
S01	Veiligheid	1,6	2,2	0,6	0,4	1,1	0,6	1,1	-1,1	0,0
S02	Bereikbaarheid	7,3	8,5	1,2	7,8	7,9	0,1	-0,5	-0,6	-1,1
S03	Economie	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	-0,1	0,1	0,0
S04	Onderwijs	8,0	6,6	-1,4	8,2	6,5	-1,7	-0,2	-0,1	-0,3
S05	Cultuur	1,2	1,5	0,4	1,2	1,2	0,0	0,0	-0,3	-0,4
S06	Participatie en armoedebestrijding	4,5	6,9	2,4	5,0	6,4	1,4	-0,5	-0,5	-1,0
S07	Zorg	2,0	3,5	1,5	2,0	3,4	1,4	0,0	-0,1	0,0
S08	Welzijn en inclusie	0,6	2,8	2,2	0,9	2,9	2,1	-0,3	0,2	-0,2
S09	Gezondheid en sport	0,4	1,0	0,6	0,4	1,0	0,6	0,0	0,0	0,0
S10	Klimaat, energie en milieu	0,0	4,3	4,3	2,6	4,0	1,4	-2,6	-0,3	-2,9
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	6,5	3,9	-2,6	7,9	3,9	-4,0	-1,4	0,0	-1,4
S12	Wonen en leefomgeving	1,0	2,5	1,5	0,9	1,3	0,3	0,1	-1,2	-1,2
Subtotaal Stedelijke programma's		**54,1**	**60,7**	**6,5**	**58,4**	**58,1**	**-0,3**	**-4,3**	**-2,5**	**-6,8**

Overzicht

Toevoeging/onttrekking aan reserves Wijk										
Bedragen x € 1.000.000										
GEB1	CSA	0,5	0,0	-0,4	0,5	0,0	-0,5	-0,1	0,0	-0,1
GEB2	Noordwest	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,2
GEB3	Noordoost	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,2	-0,2	-0,1	0,0	-0,1
GEB4	Presikhaaf	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	-0,1	-0,2	0,0	-0,2
GEB5	Malburgen	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	-0,1	-0,3	0,0	-0,3
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	0,4	0,3	-0,2	0,9	0,3	-0,6	-0,5	0,0	-0,5
GEB7	De Laar/Elden	0,3	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	-0,2	0,0	-0,2
GEB8	RKV	0,5	0,2	-0,3	0,7	0,2	-0,4	-0,2	0,0	-0,2
Subtotaal Wijk programma's		**2,5**	**1,6**	**-0,9**	**4,3**	**1,7**	**-2,6**	**-1,8**	**0,1**	**-1,7**
Totaal programma's		**872,4**	**872,4**	**0,0**	**850,1**	**867,0**	**-16,9**	**22,3**	**5,4**	**16,9**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Nr.	Omschrijving	Begroot 2020 start			Begroot 2020 definitief			Rekening 2020			
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Afw
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:											
S00	Lokale heffingen	4,0	56,3	52,3	4,0	55,5	51,5	4,0	56,1	52,1	0,6
S00	Algemene uitkeringen	0,0	415,3	415,3	0,0	439,4	439,4	0,0	450,0	450,0	10,6
S00	Dividend	0,0	1,3	1,3	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6	0,0
S00	Financieringsfunctie	0,0	1,3	1,3	-0,8	1,4	2,2	-1,5	1,4	2,9	0,7
S00	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
S00	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**4,0**	**474,2**	**470,2**	**3,2**	**496,9**	**493,7**	**2,5**	**508,1**	**505,6**	**11,9**
S00	Gerealiseerde kosten overhead	84,5	34,6	-49,8	65,8	6,1	-59,7	73,9	6,0	-67,9	-8,2
S00	Vennootschapsbelasting	0,6	0,0	-0,6	0,6	0,0	-0,6	0,3	0,0	-0,3	0,3
S00	Overig	26,8	4,4	-22,4	15,6	4,5	-11,1	15,8	4,7	-11,1	0,0
Totaal Bestuur, dienstverlening en financiën (S00)		**115,8**	**513,2**	**397,4**	**85,1**	**507,5**	**422,4**	**92,5**	**518,8**	**426,3**	**3,9**

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2020 zijn de volgende posten als incidenteel aangemerkt.

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele lasten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	7.438	16.330	16.330	-0
S00	Frictiekosten en organisatie ontwikkeling	406	406	233	173
S00	Solvabiliteit	3	2.949	2.949	-
S00	Post onvoorzien	272	39	-	39
S02	Bereikbaarheid	5.872	6.563	6.889	-326
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	124	170	1.044	-874
S04	Onderwijs	7.132	7.901	8.101	-200
S05	Cultureel vastgoed	190	190	190	-0
S07	WMO en jeugdzorg	200	200	200	-
S07	Transformatiebudget zorg	478	478	521	-43
S11	Grondexploitatie	700	700	2.185	-1.485
Div.	Vastgoed	3.115	3.053	4.201	-1.148
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**

Progr.	Omschrijving	Begroot 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
	Incidentele baten				
Bedragen x € 1.000					
Div.	Algemene reserve	12.217	15.181	15.181	0
Div.	Gemeentefonds	1.252	1.927	2.142	215
Div.	Bedrijfsvoering	1.343	871	2.368	1.497
S02	Bereikbaarheid	5.909	6.764	6.234	-530
S02/S12	Groot onderhoud en openbare ruimte	1.172	1.093	668	-425
S04	Onderwijs	5.865	5.865	5.865	0
S05	Cultureel vastgoed	312	313	313	0
S07	WMO en jeugdzorg	800	1.962	1.899	-63
S07	Transformatiebudget zorg	-	141	133	-8
S02	Buitengewoon beter	1.544	448	417	-31
S08	Beschermd en weerbaar	1.100	1.410	1.410	-
S06	Noodfonds	1.110	1.110	1.110	-
S12	Huishoudelijk afval	385	385	385	0
S10	Klimaat en energie	296	296	331	35
S10	Duurzaam Arnhem	2.920	2.920	2.785	-135
Div.	Vastgoed	1.797	2.920	3.723	803
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2020		Rekening 2020	Afwijking
		Geamendeerd	Definitief		
Bedragen x € 1.000					
	Totaal incidentele lasten	**25.929**	**38.979**	**42.844**	**-3.865**
	Totaal incidentele baten	**38.023**	**43.606**	**44.963**	**1.358**
	Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**12.094**	**4.627**	**2.119**	**5.223**

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd. Er zijn in 2020 geen onvoorziene lasten geweest.

	Begroot 2020		Rekening	Afwijking	V / N
Omschrijving	Primitief	Definitief	2020		
Bedragen x € 1.000					
Onvoorzien	272	39	0	39	V
Strikt onvermijdbaar	767	0	0	0	
Totaal	**1.039**	**39**	**0**	**39**	**V**

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2020 vanaf de vaststelling van de MJPB 2020-2023.

Begr. wijz.nr.	Raadsver-gadering	Onderwerp	Exploitatie 2020			Reserves 2020		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	
Bedragen x € 1.000 positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	13-11-2019	Ontwerp MJPB 2020-2023	-759.807	750.125	-9.682	28.767	-38.449	-
	13-11-2019	Amendementen 19A66 "Aanvullende coaliteafspraken zorg"	-	678	678	678	-	-
Geamendeerde MJPB 2020-2023			**-759.807**	**750.803**	**-9.004**	**29.445**	**-38.449**	**-**
20-094	Diverse	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk MJPB 2020-2023	-6.183	-289	-6.472	1.031	-7.503	-
20-010	29-4-2020	Verzamelbesluit-1 2020	-1.474	805	-669	4.584	-5.253	-
20-020	8-7-2020	Verzamelbesluit-2 2020	-57.222	49.418	-7.804	-2.135	-5.669	-
20-030	16-12-2020	Verzamelbesluit-3 2020	-9.784	14.391	4.607	1.740	2.867	-
19-032	8-7-2020	Visie nieuwe haven	-1.150	-	-1.150	-	-1.150	-
20-011	27-5-2020	Grondwal/uitbreiding woonwagenkamp Bethanienstraat	-1.660	-	-1.660	-	-1.660	-
20-015	11-11-2020	Turap-2 2020	-24.625	29.155	4.530	8.687	-4.157	-
20-012	16-12-2020	BPO Middachtensingel Kinderkamp	-154	-	-154	-	-154	-
20-016	16-12-2020	Budgetoverheveling 2020-2021	13.286	-1.138	12.148	13.286	-1.138	-
	1-1-2020	Correctie beginstand ivm transitie financiële systeem	32.995	-32.995	-	-	-	-
Begroot 2020 Definitief			**-815.778**	**810.150**	**-5.628**	**56.638**	**-62.266**	**-**

Begrotingsrechtmatigheid

Het budgetrecht is een recht dat de raad toekomt. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de begroting geeft de raad het college deze toestemming. Begrotingsrechtmatigheid houdt in dat de financiële beheershandelingen bij de gemeente binnen de begroting dienen te passen. Begrotingsoverschrijdingen die niet bij de raad bekend zijn, beschouwt de accountant als onrechtmatig. Derhalve legt het college aan de raad deze overschrijdingen voor. Formeel is het voldoende alleen de overschrijdingen aan de lastenkant te laten vaststellen om deze alsnog als rechtmatig te laten beschouwen. Na instemming van de raad met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van "overschrijdingen" en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden, conform het Besluit controle accountantscontrole decentrale overheid (Bado):

1. het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven, binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven en die nog dienen te worden geautoriseerd;
2. de overschrijdingen worden goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen, passend binnen de aanbevelingen in de Kadernota Begrotingsrechtmatigheid van de Commissie BBV. Daarin worden de overschrijdingen in enkele categorieën ingedeeld, die ondanks de overschrijding gewoon als rechtmatig bestempeld, mits goed toegelicht in de jaarrekening. Dat gaat om:
    1. compensatie door direct gerelateerde opbrengsten;
    2. passend binnen bestaand beleid;
    3. open einde regeling;
    4. overig.

De onderstaande tabel omvat een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve begroting 2020 en de rekening 2020.
Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.
1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten

2. Passend binnen bestaand beleid

3. Open einde regeling

4. Overig

Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen.
De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.

1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten
    - S00: de hogere lasten worden deels gecompenseerd door hogere baten op onderdeel bedrijfsvoering
    - S06: De hogere lasten als gevolg van TOZO worden gecompenseerd door baten die ontvangen zijn voor TOZO
    - S09: De hogere lasten als gevolg van kostprijsverhogende BTW worden gecompenseerd

2. Passend binnen bestaand beleid
    - S00: De hogere lasten hebben betrekking op de kosten SB&R en meerkosten corona die door de Connectie zijn gemaakt
    - S01: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S03: De hogere lasten hebben betrekking op extra uren die zijn gemaakt om de beleidsdoelstellingen te halen
    - S04: De hogere lasten worden gecompenseerd door lagere lasten dan begroot op de Wijkprogramma's op dit onderdeel.
    - S05: De hogere lasten hebben betrekking op extra kosten die zijn gemaakt als gevolg van corona
    - S07: De hogere lasten hebben betrekking op hogere uitgaven voor zorgkosten binnen het bestaande beleid
    - S09: De hogere lasten hebben betrekking op het beheer van gemeentelijk vastgoed
    - S12: De hogere lasten hebben betrekking op fasering van grondexploitatieprojecten en het resultaat van de grondexploitatie

3. Open einde regeling

4. Overig

Omschrijving		Begroot 2020 Def Lasten	Rekening 2020 Lasten	Afwijking
Stedelijke programma's				
Bedragen x € 1.000.000 bedragen positief zijn voordelig, bedragen negatief zijn nadelig.				
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	85,1	92,5	-7,4
S01	Veiligheid	16,4	16,7	-0,3
S02	Bereikbaarheid	21,7	21,6	0,1
S03	Economie	5,8	6,4	-0,6
S04	Onderwijs	18,3	19,2	-0,9
S05	Cultuur	31,9	32,7	-0,7
S06	Participatie en armoedebestrijding	194,7	195,5	-0,8
S07	Zorg	56,8	60,7	-3,9
S08	Welzijn en inclusie	23,2	21,1	2,2
S09	Gezondheid en sport	23,3	24,1	-0,7
S10	Klimaat, energie en milieu	7,6	5,9	1,7
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	75,8	46,9	28,9
S12	Wonen en leefomgeving	35,9	36,3	-0,3
Subtotaal Stedelijke programma's		**596,8**	**579,6**	**17,2**
GEB1	CSA	31,6	30,6	1,0
GEB2	Noordwest	30,1	29,0	1,2
GEB3	Noordoost	24,9	23,8	1,0
GEB4	Presikhaaf	24,0	22,9	1,1
GEB5	Malburgen	38,3	34,4	3,9
GEB6	Schuytgraaf/Elderveld	24,2	23,9	0,3
GEB7	De Laar/Elden	17,5	16,5	1,0
GEB8	RKV	28,4	26,7	1,7
Subtotaal Wijk programma's		**219,0**	**207,8**	**11,2**
Totaal		**815,8**	**787,4**	**28,4**

Wet Normering Topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op gemeente Arnhem van toepassing zijnde regelgeving;

- Het bezoldigingsmaximum in 2020 is €201.000 (2019: €194.000). Het weergegeven individuele WNmaximum is berekend naar rato van de omvang van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte;
- Voor een functionaris zonder dienstbetrekking geldt een andere regeling. De eerste twaalf kalendermaanden waarin de functie wordt vervuld geldt een separate normering voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. Na deze twaalf kalendermaanden is de reguliere WNT-normering van toepassing.

In de onderstaande tabel worden de beloningen conform de vereiste indeling toegelicht.

Gegevens 2020 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	140.572	112.753
Beloningen betaalbaar op termijn	21.096	19.927
Subtotaal	*161.668*	*132.680*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		
Bezoldiging	**161.667**	**132.681**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.

Gegevens 2019 Bedragen x € 1,00	R. van Wuijtswinkel	J.G.M. Kersten
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.617	105.766
Beloningen betaalbaar op termijn	20.206	18.018
Subtotaal	155.823	123.784
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-
Bezoldiging	**155.823**	**123.784**

Balans en de toelichting

Balans

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Immateriële vaste activa	**10.637**	**10.883**	**Eigen vermogen**	**180.420**	**160.603**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.637	10.883	Algemene Reserve	31.028	37.218
			Bestemmingsreserves	132.456	130.724
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Materiële vaste activa	**709.830**	**684.837**	**Voorzieningen**	**8.966**	**10.229**
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572	Voorzieningen ter egalisering van kosten	0	0
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	8.966	10.229
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978			
In erfpacht	14.951	0			
Financiële vaste activa	**70.819**	**83.423**	**Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar**	**674.064**	**667.385**
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	4.741	Obligo's	601	721
Leningen aan woningbouwcorporaties	10	12	Onderhandse leningen van:		
Overige langlopende leningen	56.891	66.971	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.176	9.312	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken e.d.	65.000	65.000
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	0	2.387	Waarborgsommen	126	144
			Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.898	2.987
Totaal vaste activa	**791.286**	**779.142**	**Totaal vaste passiva**	**863.450**	**838.217**

Activa	31-12-2020	31-12-2019	Passiva	31-12-2020	31-12-2019
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Voorraden	**35.121**	**46.149**	**Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**16.667**	**40.551**
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.824	Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Banksaldi (schuld)	257	257
			Overige schulden	14.410	9.294
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**44.302**	**46.467**	**Overlopende passiva**	**80.168**	**53.115**
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	9.590	13.640
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	54.981	38.774
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	15.597	701
Overige vorderingen	25.218	25.716			
Liquide middelen	**1.221**	**676**			
Banksaldi	1.164	568			
Kassaldi	57	108			
Overlopende activa	**88.355**	**59.448**			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	88.355	59.448			
Totaal vlottende activa	**168.999**	**152.741**	**Totaal vlottende passiva**	**96.835**	**93.666**
Totaal generaal	**960.285**	**931.883**	**Totaal generaal**	**960.285**	**931.883**
			Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
			Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening
getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de

meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMOadministratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Het rijk heeft voor gemeenten een pakket aan financiële maatregelen getroffen ter (gedeeltelijke) dekking van de coronakosten/-effecten die gemeenten ondervinden. In de decembercirculaire 2020 is een totaaloverzicht van het "compensatiepakket coronacrisis medeoverheden" opgenomen. Voor enkele maatregelen is alleen het landelijk plafond vermeld, en is de concrete verdeelsleutel nog niet bekend en/of is de verdeling afhankelijk van de werkelijke cijfers over 2020. Het betreft de volgende landelijke maatregelen/onderdelen en bedragen: compensatie inkomstenderving na 1 juni (€100 mln.), extra beschikbaar voor inkomstenderving (€150 mln.), afvalinzameling (€32 miln.), zwembaden en ijsbanen (€100 mln.) en verlenging steun sportverenigingen (1 okt t/m 31 dec) (60 mln.). Het ontbreken van een exacte verdeling/verdeelsleutel van de compensatie per gemeente betekent dat wij voor onze gemeente geen voldoende nauwkeurige en betrouwbare schatting/berekening kunnen maken van het bedrag waarop onze gemeente over 2020 aanspraak kan maken. In overeenstemming met de uitspraak van de commissie BBV verwerken wij het financiële effect van deze onderdelen/maatregelen uit het aanvullende compensatiepakket in de jaarrekening 2021.

Balans

Algemeen
De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa
De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa
De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringen kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen.

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties	40
Semi – permanente gebouwen	20
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Verkeersinfrastructuur	30
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Parkeermaatregelen	10
Openbare verlichting: kabels	25
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Bouwkundige voorzieningen	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Sport grasvelden	15
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Lage Kade	60
Rioleringen	40
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Vrachtauto’s	5
Fietsen en scooters	5
Personenauto’s	5
Machines, apparaten en installaties	
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Parkeerapparatuur	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Gereedschappen	5
Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
Speelvoorziening	10
Invalidentoiletten	10

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Financiële vaste activa
De post financiële vaste activa omvat voornamelijk deelnemingen in een aantal vennootschappen, langlopende leningen u/g en nog te ontvangen erfpacht canon.
Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar
Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva
De onder de noemer overlopende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen en faciliterende grondexploitatieplannen overstijgen, worden gepresenteerd als overige vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen). Daarnaast worden de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren) uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Bedragen
Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa
Verloopstaat immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Inves-teringen	Desinves-teringen	Af-schrijving	Bijdragen van derden	31-12-2020
Bedragen x € 1.000						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.883	64	0	-310	0	10.637
Totaal	**10.883**	**64**	**0**	**-310**	**0**	**10.637**

Materiële vaste activa
Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Investeringen met een economisch nut	456.417	452.572
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	167.323	166.287
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	71.139	65.978
In erfpacht	14.951	0
Totaal	**709.830**	**684.837**

Investeringen met een economisch nut

Verloopstaat Investeringen met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Herubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	81.384	-14.211	1.620	-2.246	0	0	0	66.547
Bedrijfsgebouwen	349.602	0	34.100	-264	-12.648	-873	0	369.917
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.956	0	54	0	-213	0	0	2.798
Machines, apparaten en installaties	6.509	0	1.127	-155	-1.455	0	0	6.026
Vervoersmiddelen	444	0	32	-1	-118	0	0	357
Overige materiële vaste activa	11.677	0	856	-517	-1.245	0	0	10.772
Totaal	**452.572**	**-14.211**	**37.790**	**-3.183**	**-15.678**	**-873**	**0**	**456.417**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Daarnaast is vanuit de post Grondexploitatieprojecten een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen :

- Investeringen in de onderwijshuisvesting, waaronder:
  - Briant College / De Ommezwaai (€ 7,8 miljoen),
  - Renovatie Mariëndaal (€ 8,4 miljoen),
  - Renovatie scholen Breezandpad (€ 4,8 miljoen).
- MFC De Salamander (€ 1,0 miljoen),
- Renovatie van de Schouwburg (€ 0,9 miljoen).

De belangrijkste onderhanden activa in 2020 betreffen het Museum Arnhem (€ 12,6 miljoen) en Zwembad Valkenhuizen (€ 9,2 miljoen).

Eind 2024 loopt het huurcontract van het stadskantoor af. Duidelijk is geworden dat het stadskantoor te groot is voor het aantal ambtenaren dat eind 2024 gehuisvest wordt. Er wordt overgegaan naar andere huisvesting. Bij het in gebruik nemen van het stadskantoor is destijds geïnvesteerd in een omvangrijk inbouwpakket wat eind 2024 nog niet geheel is afgeschreven. Op deze investeringen wordt daarom een schattingswijziging toegepast. De resterende boekwaarde per ultimo 2024 wordt versneld in 5 jaar afgeschreven. Het gaat om een jaarlijks bedrag van € 509.000.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Verloopstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	289	0	0	-289	0	0	0	0
Bedrijfsgebouwen	129	0	0	-129	0	0	0	0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	157.435	0	7.464	0	-5.172	-11	0	159.715
Overige materiële vaste activa	8.434	0	390	0	-1.216	0	0	7.608
Totaal	**166.287**	**0**	**7.854**	**-418**	**-6.388**	**-11**	**0**	**167.323**

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (€ 6,8 miljoen).

Investeringen met een maatschappelijk nut

Verloopstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2019	Verloop					31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	
Bedragen x € 1.000							
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	52.980	-1.909	0	0	-2.874	0	48.197
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	12.998	1.909	8.930	0	-682	-212	22.943
Totaal	**65.978**	**0**	**8.930**	**0**	**-3.556**	**-212**	**71.139**

De materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels hiervoor zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren. In 2020 is een bedrag van € 1,9 miljoen geherrubriceerd
van de categorie vóór 2017 naar de categorie na 2017 als gevolg van extra verkregen inzicht bij het herinrichten van de activa-subadministratie in het nieuwe financiële pakket.

De belangrijkste activeringen in 2020 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur (€ 2,7 miljoen),
- Openbare verlichting (€ 1,5 miljoen),
- Civiele kunstwerken (€ 1,6 miljoen),
- Bewegwijzering (€ 0,5 miljoen),
- Uitvoeringsprogramma wateroverlast (€ 0,5 miljoen).

In erfpacht

Omschrijving	31-12-2019	Verloop						31-12-2020
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
in erfpacht uitgegeven gronden	0	14.952	0	-1	0	0	0	14.951
Totaal	**0**	**14.952**	**0**	**-1**	**0**	**0**	**0**	**14.951**

Binnen de materiële vaste activa is vanuit de post Gronden en terreinen een bedrag van € 15,0 miljoen geherrubriceerd naar de post In Erfpacht. Het betreft de erfpacht gronden en terreinen die we met ingang van 2020 als een aparte balanspost presenteren, om extra inzicht te geven conform de richtlijnen van de BBV.

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Verhoging	Aflossing	
Bedragen x € 1.000				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.742	0	0	4.742
Leningen aan woningbouwcorporaties	12	0	-2	10
Overige langlopende leningen	66.971	3.697	-13.777	56.891
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.312	0	-136	9.176
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	2.387	0	-2.387	0
Totaal	**83.424**	**3.697**	**-16.302**	**70.819**

Specificatie kapitaalverstrekkingen deelnemingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	1
Totaal	**4.742**	**4.742**

Specificatie leningen woningbouwcorporaties

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Woningstichting Omnia	10	12
Totaal	**10**	**12**

Specificatie overige leningen u/g

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sportbedrijf Arnhem	10.260	10.263
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	10.023	11.208
Stichting MSA	6.149	8.040
Kredietbank Nederland	500	6.500
Stichting DrieGasthuizenGroep	6.563	6.945
Gelderse Hogeschool	3.762	4.965
Kunstbedrijf	1.899	2.234
Moscowa	2.104	2.250
Stichting Behouden Steden	2.035	2.235
Stichting Oostpool	1.714	1.833
Stichting Eusebius	1.432	1.500
Luxor	555	624
Rozet	483	559
Focus	638	669
Zwembad Klarenbeek	349	387
Diverse sport- en culturele instellingen	3.060	3.268
Leenbijstand BUIG	6.594	5.181
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.228	-1.691
Totaal	**56.891**	**66.971**

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vangnetuitkering	0	2.386
Regelingen werknemers (fiets)	0	1
Totaal	**0**	**2.387**

Voorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	34.795	45.823
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	**35.121**	**46.149**

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Grondexploitatieprojecten	105.692	117.079
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-64.264	-62.604
Overig onderhanden werk	-6.633	-8.652
Voorzieningen overig onderhanden werk	0	0
Totaal	**34.795**	**45.823**

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Kosten	Bijdragen	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	117.079	-741	19.267	-29.913	0	105.692
Overig onderhanden werk	-8.652	-459	3.060	-582	0	-6.633
Totaal	**108.427**	**-1.200**	**22.327**	**-30.495**	**0**	**99.059**

Vanuit de post Grondexploitatieprojecten is een bedrag van € 0,7 miljoen geherrubriceerd naar de post Gronden en terreinen binnen de Materiële vaste activa. Het betreft strategisch gronden in relatie tot de Zuidelijke binnenstad fase 1. Deze gronden zijn ontwikkeld en tevens in 2020 verkocht. Ze staan daarmee ook verantwoord onder de desinvesteringen.

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr.	Winst-neming	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000							
Schuytgraaf	47.083	0	1.310	8.413	-21.245	0	35.561
Arnhem Centraal	53.452	0	0	1.061	-192	0	54.321
Koningspley	1.725	0	40	95	-31	0	1.829
Presikhaaf	6.337	0	0	633	-143	0	6.827
Merwedestraat	3.280	0	0	101	-35	0	3.346
De Maten	7.015	0	0	295	-336	0	6.974
Saksen Weimar	-324	0	30	151	0	-94	-237
Centrum Zuid	-668	0	170	402	-38	0	-134
Wassenaarweg	-193	0	360	92	-495	0	-236
Oostelijk Centrum Gebied	5.292	0	0	388	-5.122	0	558
Zuidelijke binnenstad fase 1	-6.586	-741	2.300	1.354	-310	0	-3.983
Herhuisvesting Lorentz Lyceum	-131	0	0	131	0	0	0
ZB Coehoorn Noord	859	0	0	538	-266	0	1.131
Leidenweg	-63	0	1.180	224	-1.607	0	-266
Totaal	**117.079**	**-741**	**5.390**	**13.877**	**-29.819**	**-94**	**105.692**

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2019	Verloop				31-12-2020
		Herrubr	Gemaakte kosten	Gerealiseerde opbrengsten	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Arnhem Centraal	357	0	373	0	70	800
Malburgen	-6.643	0	423	-183	0	-6.403
Zuidelijke binnenstad	-59	0	29	29	0	-1
Presikhaaf	-605	0	446	-13	0	-172
Korenkwartier	-1.826	0	165	-30	62	-1.629
Overig	124	-459	1.624	120	-637	772
Totaal	**-8.652**	**-459**	**3.060**	**-77**	**-505**	**-6.633**

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd. Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Bedragen x € 1.000.000			
Verwervingen	213	2	215
Civiele kosten	143	37	181
Overige kosten	77	8	85
Plankosten en VTU	142	16	158
Totaal kosten	***575***	***64***	***639***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	-361	-110	-471
Overige opbrengsten	-115	-3	-119
Subsidies / bijdragen	-43	-1	-44
Voorziening Grondbedrijf	-64		
Totaal opbrengsten	***-584***	***-114***	***-634***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	50	5	55
Resultaat (op eindwaarde)	**41**	**-46**	**60**
Resultaat op contante waarde per 01-01-2021			**55**

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	**326**	**326**

Verklaring saldo gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubr.	Aankopen	Verkopen	
Bedragen x € 1.000					
Bovenleiding materiaal Trolley	326	0	0	0	326
Totaal	**326**	**0**	**0**	**0**	**326**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen op openbare lichamen	2.284	7.201
Rekening-courantverhouding met het Rijk	16.800	13.550
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0
Overige vorderingen	25.218	25.716
Totaal	**44.302**	**46.467**

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Debiteuren publiekrechtelijk	2.284	7.201
Totaal	**2.284**	**7.201**

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	16.800	13.550
Totaal	**16.800**	**13.550**

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	12.086	2.216
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-384	-155
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	10.505	11.515
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-5.077	-6.397
Debiteuren privaatrechtelijk	8.510	6.436
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-1.462	-697
Overige vorderingen	1.040	12.798
Totaal	**25.218**	**25.716**

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Banksaldi	1.164	568
Kassaldi	57	108
Totaal	**1.221**	**676**

De vastgestelde jaarschijf 2020 van de MJPB 2020 - 2023 heeft een lastenniveau van € 759,8 miljoen (2019: € 727,6 miljoen). Op basis daarvan is een drempelwaarde bepaald voor buiten de schatkist aan te houden tegoeden van € 4,3 miljoen (2019: €4,2 miljoen) gemiddeld per kwartaal.

Gemiddeld saldo banken per kwartaal 2020

Kwartaal	Drempelbedrag 2020	Realisatie 2020	Over- / onderschrijding 2020
Bedragen x € 1.000,--			
1e kwartaal	4.270	1.631	-2.638
2e kwartaal	4.270	3.506	-763
3e kwartaal	4.270	1.123	-3.146
4e kwartaal	4.270	1.056	-3.213

In alle kwartalen heeft de gemeente ruim minder tegoeden aangehouden bij banken dan maximaal is toegestaan.

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen		
Vooruitbetaalde bedragen	32.741	25.376
Nog te ontvangen bedragen	20.266	0
BCF	34.442	33.340
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	906	732
Totaal	**88.355**	**59.448**

Verloopstaat Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop			31-12-2020
		Herrubricering	Toevoegingen	Verminde-ringen	
Bedragen x € 1.000					
Vooruitbetaalde bedragen	25.376	0	33.261	25.376	33.261
BCF	33.340	-33.340	0	0	0
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	732	0	906	732	906
Totaal	**59.448**	**-33.340**	**34.167**	**26.108**	**34.167**

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Algemene reserve	31.028	37.218
Bestemmingsreserves	132.456	130.724
Gerealiseerd resultaat boekjaar	16.936	-7.339
Totaal	**180.420**	**160.603**
Mutatie t.o.v. vorige jaar	19.817	9.826
Solvabiliteit	18,79%	17,23%

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Verloopstaat eigen vermogen

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmingsreserves	Totaal
Bedragen x € 1.000			
Saldo 01-01-2019	**41.738**	**109.039**	**150.777**
Gerealiseerde toevoegingen	23.049	60.758	83.807
Gerealiseerde onttrekkingen	27.569	39.073	66.642
Saldo 31-12-2019	**37.218**	**130.724**	**167.942**
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	-7.339	0	-7.339
Saldo 01-01-2020	**29.879**	**130.724**	**160.602**
Gerealiseerde toevoegingen	16.330	46.395	62.726
Gerealiseerde onttrekkingen	15.181	44.663	59.844
Saldo 31-12-2020	**31.028**	**132.456**	**163.483**
Gerealiseerd resultaat boekjaar	13.036	3.900	16.936
Saldo 01-01-2021	**44.064**	**136.356**	**180.419**
Mutaties 2020	**14.185**	**5.632**	**19.817**

Bestemmingsreserves (BR)

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de doelstellingen per reserve en de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:
· Bereikbaarheid,
· Onderwijs,
· Cultureel vastgoed,
· GRP-dekking kapitaallasten,
· ICT,
· Kapitaallasten.

Prog.	Omschrijving	31-12-2019	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2020
Bedragen x € 1.000					
S00	Onderzoek Rekenkamer	271	0	0	271
S00	Raad	12	0	0	12
S00	Fractie-ondersteuning	21	0	0	21
S02	Buitengewoon Beter	2.198	0	-417	1.781
S02	Bereikbaarheid	3.708	6.889	-6.234	4.364
S02	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	4.490	1.044	-668	4.866
S03	Sociaal Economisch Fonds	609	134	-288	455
S03	Evenementen	306	114	-13	408
S04	Onderwijs	21.866	8.101	-5.865	24.103
S05	Beeldbepalende culturele manifestaties	368	0	0	368
S05	Beeldende en Monumentale Kunst	64	31	0	95
S05	Cultureel Vastgoed	12.319	190	-313	12.196
S12	Groenfonds	646	187	-123	710
S06	Participatie	492	0	-112	380
S08	Maatschappelijke opvang	179	0	0	179
Div.	Wijkfondsen	275	103	-19	359
S07	Pakketmaatregelen WMO	23	0	-23	0
S08	Beschermd en Weerbaar	3.573	0	-1.410	2.163
S07	Burgerinitiatieven sociaal Domein	538	0	-173	365
S06	Jongerenperspectieffonds	1.246	0	0	1.246
S06	Werk-Investeringsfonds	2.461	0	-549	1.912
S08	Inburgering, integratie en asiel	1.379	361	-571	1.169
S07	WMO, Jeugdzorg	3.179	200	-1.899	1.480
S07	Transformatie Zorgbudget	0	521	-133	388
S07	Noodfonds	1.909	0	-1.110	799
S09	Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	390	0	-290	100
S12	Huishoudelijk afval	385	0	-385	0
S11	Klimaat en energie	1.613	495	-826	1.282
S11	Duurzaamheidsleningen	412	0	-49	363
S11	Revolverend fonds (duurzaam)	703	0	-23	680
S11	Duurzaam Arnhem	10.422	2.100	-2.785	9.736
S11	Omgevingslawaai	412	0	0	412
S11	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
S11	Grondexploitatie	12.562	2.185	0	14.747
S11	Voorstudies	283	0	-21	262
S11	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
S08	Herstructurering OGGz	456	0	0	0
S11	Zuidelijke Binnenstad	4.505	0	-100	4.405
S12	Volkshuisvesting	535	43	-67	511
S12	Startersleningen	1.514	62	-50	1.526

S12	Stimulering woningbouw	432	0	-300	132
S11	Vastgoed	2.795	4.201	-3.723	3.273
Div	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	9.988	12.904	-10.048	12.845
S00	Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	131	0	233
S00	Bedrijfsvoering	6.481	3.447	-5.816	4.112
S00	Solvabiliteit	0	2.949	0	2.949
S00	ICT	125	0	-55	70
S00	Kapitaallasten	9.508	0	-205	9.303
	Totaal Bestemmingsreserves (BR)	**130.724**	**46.395**	**-44.663**	**132.000**
	Algemene reserve	37.218	16.330	-22.521	31.028
	Totaal Algemene Reserve (AR)	**37.218**	**16.330**	**-22.521**	**31.028**
	Totaal Reserves (AR en BR)	**167.942**	**62.726**	**-67.184**	**163.028**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam **BR Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling (S00)**

Doel Deze bestemmingreserve dient ter egalisatie van de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012.

Naam **BR Onderzoek Rekenkamer (S00)**

Doel In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter de rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken, zonder zich eerst over de 'Wie-betaalt- waarvan" vraag te hoeven buigen.

Naam **BR Raad (S00)**

Doel Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.

Naam **BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (S00)**

Doel Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010).
In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).

Naam	**BR Bedrijfsvoering (S00)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie. De verzelfstandigingen van MSSA, het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het budgetadviescentrum, de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie en de sociale wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het is onvermijdelijk dat er hierbij frictiekosten zullen ontstaan. Voorgesteld wordt om specifiek voor deze kosten in 2016 een bestemmingsreserve in te stellen, waaruit de toekomstige kosten vervolgens gedekt kunnen worden.

Naam	**BR Solvabiliteit (S00)**
Doel	Een belangrijke doelstelling is naast een robuuste begroting en buffers voor risico's ook het streven naar een robuustere financiële positie. Hiervoor wordt structureel gespaard in de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.

Naam	**BR Fractie-ondersteuning (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.

Naam	**BR ICT (S00)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Eemn deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).

Naam	**BR Kapitaallasten (S00)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Naam	**BR Buitengewoon Beter (S02)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.

Naam	**BR Bereikbaarheid (S02)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (S02)**
Doel	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen. Daarnaast is ultimo 2013 de BR Fietspaden voormalig recreatieschap Veluwe (€ 183.000) binnen deze bestemmingsreserve geïntegreerd. De gemeente Arnhem heeft namelijk van de Recreatiegemeenschap Veluwe 8,9 km fietspad overgenomen (raadsbesluit 27-9-2010). De reserve diende voor het op niveau brengen en gedurende een aantal jaren houden van de betreffende fietspaden.

Naam	**BR Evenementen (S03)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (S03)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (S04)**
Doel	In het Raadsbesluit van 30 september 2013 heeft de raad ingestemd met het doteren van de onderuitputting kapitaallasten onderwijs en overige onderwijshuisvestingsbudgetten aan de bestemmingsreserve speciaal onderwijs. Deze dotaties zijn daar de uitvoering van. Huur en pacht speciaal onderwijs betreft de huurbudgetten die voorheen voor (V)SO de Radar (tegenwoordig Briant college) gereserveerd waren. De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaalonderwijs. Per 1 januari 2015 is de bestemmingsreserve ""Kapitaallasten onderwijs"" samengevoegd met de bestemmingsreserve ""Onderwijs"", tot één Bestemmingreserve ""Onderwijs"". Dit geeft flexibiliteit. Vrijvallende onderwijsmiddelen kunnen dan bijvoorbeeld in deze reserve worden geboekt en het wordt mogelijk om gelden voor het speciaal onderwijs die in de betreffende jaarschijf nog niet nodig zijn voor bovengenoemde projecten, eventueel in te zetten voor bijvoorbeeld het primair onderwijs. Onderwijsprojecten kunnen hierdoor de komende jaren worden gerealiseerd zonder dat het extra geld kost. Verder moet rekening worden gehouden dat met ingang van 2017 kapitaallasten structureel worden overgedragen aan de schoolbesturen, onder voorbehoud van hun medewerking. Deze overdracht zal dan gefinancierd worden vanuit deze nieuwe bestemmingsreserve.

Naam	**BR Beeldende en Monumentale kunst (S05)**
Doel	Op 4 juli 2011 heeft de gemeenteraad het besluit genomen om maximaal € 93.000 te reserveren voor een projectaanvraag voor een cultureel bruggenbouwer voor de Arnhemse beeldende kunstsector. Ook heeft de raad besloten dit bedrag te dekken uit de bestemmingsreserve voor beeldende kunst en vormgeving. Het bedrag van € 93.000 is over meerdere jaren te besteden (2013-2016). Ook is deze reserve bedoeld voor het dekken van projecten in het kader van de meerjarige 1%-regeling. Daarnaast dient deze reserve ter finaciering van de uitvoering van gemeentelijke projecten op het gebied van kunst in openbare ruimte. Dotaties aan deze reserve komen voort uit eventuele onderbesteding op het budget voor monumentale kunsten. Projecten in de opnbare ruimte kennen een andere dynamiek dan de gemeentelijke begrotingscyclus. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Beeldbepalende culturele manifestaties (S05)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van beeldbepalende culturele evenementen. Dit betreft hoogwaardige mode-evenementen en Sonsbeek Internationaal conform raadsbesluit 29-09-2014. Bij het jaarverslag 2014 is ingestemd met het hernoemen van de oorspronkelijk naam BR Kunstmanifestaties in BR Beelbepalende culturele manifestaties.

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (S05)**
Doel	Onder de BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) worden 4 projecten verstaan: een filmtheater in de Zuidelijke binnenstad: Focus Filmhuis Arnhem (1), uitbreiding van het museum aan de Utrechtseweg: Museum Arnhem (2), onderhoud schouwburg Arnhem (3) en verbouw en uitbreiding Musis Sacrum (4). Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan de reserve. De voeding van de reserve wordt ingezet ter dekking van de exploitatietekorten van de projecten die onderdeel uitmaken van Cultureel Vastgoed.

Naam	**BR Participatie (S06)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse risico's op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de WWB en het bereiken van de doelstellingen. De risico's die afgedekt worden door de reserve zijn: A. In 2015 wordt nieuwe wetgeving ingevoerd, waarbij de doelgroep die door de gemeente gereintegreerd moet worden, wordt uitgebreid (Wajong en WSW). Met de invoering van de nieuwe wet zijn in de jaren 2014 en 2015 waarschijnlijk invoeringskosten gemoeid, die niet uit het Participatiebudget kunnen worden gedekt. B. De door het Rijk verstrekte budgetten voor reintegratie zijn de afgelopen jaren sterk teruggelopen. Tegelijkertijd blijft verhoogde inzet op participatie en re-integratie nodig om de doelstellingen te realiseren. Dit belang wordt versterkt door de recessie. C. niet nominatief te verantwoorden kosten m.b.t. re-integratie: Bij besteding van het Participatiebudget is een groot knelpunt dat niet direct tot personen te herleiden kosten hieruit niet mogen worden betaald. Deze kosten komen ten laste van de reserve. D. risicobeheersing: Voor de declaratie van het Participatiebudget geldt een foutmarge van 0%. Niet te declareren kosten van reintegratie komen ten laste van de gemeente. Dekking is mogelijk binnen deze reserve. De omvang van het mogelijke risico is moeilijk in te schatten.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (S06)**
Doel	Afspraak 1.1 coalitie-akkoord 2018-2022: Om een goede match te maken zorgt de gemeente voor goede contacten met werkgevers en gaat de gemeente mensen met een bijstandsuitkering intensiever begeleiden. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt. De gemeente wil de landelijke trend qua uitstroom gaan volgen en daarnaast wil de gemeente gedurende een periode van 4 jaar (2019-2022) nog 500 Arnhemmers extra aan het werk helpen. Gemeente Arnhem richt een Werk-Investeringsfonds in van € 2,5 miljoen om deze mensen naar werk toe te begeleiden. de resultaten van deze investering worden jaarlijks geëvalueerd.

Naam	**BR Jongerenperspectieffonds (S06)**
Doel	Uit dit Revolverend Fonds reserve wordt voor jongvolwassenen met schulden de oninbaarheid en een deel van de uitvoeringskosten van externe partijen betaald.

Naam	**BR Transformatie Zorg (S07)**
Doel	Ingesteld door coalitiepartijen bij de MJPB 2020-2023 om extra middelen voor de zorg beschikbaar te maken.

Naam	**BR Pakketmaatregelen Wmo (S07)**
Doel	Tot nu toe ontbreken (op lokaal niveau) de middelen om de verdere invoeringsopgaven (transitie / transformatie) van de jeugdzorg en de wmo te begeleiden. Het betreft hier dan de dekking van de extra kosten zoals projecten, extern advies, pilots en dergelijke. In lijn met eerdere besluitvorming door de Raad wordt voorgesteld het (restant)saldo van deze reserve hiervoor aan te wenden en beschikbaar te stellen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord (afspraak Z2) op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake de toegang tot het Noodfonds. Het Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonfds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). DeBR Burgerinitiatieven sociaal domein is bedoeld voor het stimuleren en organiseren van activiteiten door inwoners/en of organisaties die zich richten op het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoners van Arnhem.

Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg (S07)**
Doel	De zorgmaatregelen zoals voorgesteld in de Perspectiefnota 20-23 kennen een inherent risico eventuele nadelen op de voorgestelde zorgmaatregelen kunnen verrekend worden met deze reserve.

Naam	**BR Noodfonds (S07)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de Raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake te toegang tot het Noodfonds. De Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). De BR Noodfonds is bedoeld voor het handhaven van het zorgniveau met betrekking tot Jeugd en Wmo. Het primaire doel is daarmee het borgen van de zorg(continuïteit) van klanttrajecten. Het is niet bedoeld voor correcties op tarieven of om problemen met betrekking tot de bedrijfsvoering van organisaties op te lossen.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (S08)**
Doel	De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de wetcode huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar. In de Regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, die in de tweede helft van 2014 door de 19 gemeenteraden is vastgesteld, is afgesproken dat Arnhem de besteding van de regiomiddelen op hoofdlijnen aan de regiogemeenten voorlegt. Tussen 2015 en 2018 wordt gefaseerd een nieuw landelijk verdeelmodel voor de Decentralisatie-Uitkering (DU) Vrouwenopvang ingevoerd. Dit houdt voor de regio Arnhem/Achterhoek een afname in van de DU. Arnhem is als centrumgemeente ontvanger van de DU. Arnhem wil de bestemmingsreserve reserveren voor het afdekken van de risico's die de taakstelling in verband met de afname van de DU met zich meebrengt.

Naam	**BR Herstructurering OGGz (S08)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld per 31-12-2010 en dient ter dekking voor de in het Masterplan Herstructurering MO/OGGZ/VZ nader te specificeren acties en maatregelen voor de realisatie van een structurele bezuiniging op dit beleidsveld vanaf 2012. Deze bestemmingsreserve wordt aangehouden vanwege de opdracht van de Raad dat geen gezinnen (met kinderen) op straat komen staan ook al hebben ze op basis van de bestaande afspraken geen toegang tot de reguliere maatschappelijke opvang en ontbreekt het perspectief op reguliere huisvesting in het kader van de woningwet. Om in incidentele gevallen te kunnen voorzien in maatwerkoplossingen of investering in tijdelijke voorzieningen is de instandhouding en inzet van deze bestemmingsreserve noodzakelijk.

Naam	**BR Maatschappelijke opvang (S08)**
Doel	Deze reserve wordt vanaf 2012, in het kader van de herstructurering van de MO-OGGZ-VZ ingezet. Een belangrijk deel van de risico's en de knelpunten die zich in eerdere jaren hebben voorgedaan bij de uitvoering van het masterplan Minder Opvang Beter Leven, zijn afgedekt door een beroep te doen op de BR Herstructering OGGz, BR Beschermd en weerbaar en BR pakketmaatregelen Wmo. Een aantal van de risico's en knelpunten kunnen zich ook in 2017 en volgende jaren nog manifesteren, o.a. in de doorstroomvoorziening, crisisopvang of gezinsopvang.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (S08)**
Doel	Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering die in 2021 wordt voorzien, is de reserve ingesteld om het restant c.q. het niet-bestede deel van diverse nieuwe en bestaande geldmiddelen en budgetten die samenhangen met de opvang en integratie van asielzoekers en statushouders, te verzamelen en daarmee beschikbaar te hebben en te houden ten behoeve de integratie en inburgering van de huidige doelgroep. De reserve is bedoeld beschikbaar te blijven tot één jaar na de invoering van de nieuwe wet Inburgering.

Naam	**BR Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang (S09)**
Doel	Deze reserve is nodig om komende jaren de kwaliteit van toezicht en handhaving in de kinderopvang te kunnen continueren en waar nodig ook op een andere wijze te gaan organiseren.

Naam	**BR Risicobeheer Arnhem Centraal (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergrondsafvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam	**BR Strategische Posities (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Vastgoed (S11)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. De reserve is ingesteld bij Rb. 19 december 2011 en mag een maximum van € 900.000 gaan bedragen. *Uitbreiding doel 20-06-2018* De huidige doelstelling van de BR Vastgoed is: "deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen." Het voorstel is deze doelstelling uit te breiden met: "tevens dient deze BR ter egalisatie van de kosten van de (meerjarige) onderhoudsplannen van het vastgoed in eigendom van de gemeente". Met deze toevoeging krijgt de BR Vastgoed twee doelstellingen, namelijk noodzakelijk onderhoud en overschotten/ tekorten in vastgoed opvangen. Voorgesteld wordt het maximum van €900.000 uitsluitend van toepassing te laten zijn op de middelen die zijn bestemd voor het opvangen van onvoorziene tekorten. Het deel van de reserve dat is bestemd voor egalisatie van kosten voor noodzakelijk onderhoud is dan niet aan een maximum gebonden. In de toelichting op deze bestemmingsreserve zal steeds worden aangegeven voor welke doel de middelen zijn bestemd. Het aanvullende gedeelte van de BR komt in de plaats van de balansvoorziening "Voorziening ter egalisatie van kosten", omdat deze voorziening in combinatie met componentenbenadering die gehanteerd wordt voor de materiële vaste activa niet is toegestaan. Daarom wordt voorgesteld deze reserve aan te vullen met hetzelfde bedrag als waarmee de balansvoorziening per 31 december 2017 is vrijgevallen, namelijk € 2,1 miljoen. Hiermee kunnen de kosten voor onderhoud worden geëgaliseerd.

Naam	**BR Grondexploitatie (S11)**
Doel	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).

Naam	**BR Voorstudies (S11)**
Doel	De reserve is bedoeld om uitgaven te dekken uit voorstudies voordat een initiatief tot een project is verheven. Op het moment dat het project daadwerkelijk tot uitvoering komt vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan terug in de reserve. In de begroting is een bedrag geraamd voor kosten van voorstudies. Afwijkingen ten opzichte van de raming worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (S11)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.

Naam	**BR Omgevingslawaai (S11)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (S11)**
Doel	De duurzaamheidslening wordt verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking bij particuliere woningen. Uit de bestemmingsreserve worden de jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de duurzaamheidsleningen gedekt.

Naam	**BR Klimaat en Energie (S11)**
Doel	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam) (S11)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (S11)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.

Naam	**BR Groenfonds (S12)**
Doel	Deze reserve is bij raadsbesluit op 28 juni 2004 ingesteld. De reserve wordt ingezet om investeringen mogelijk te maken in gebieden, die dringend aan een impuls toe zijn, maar waarvoor geen middelen beschikbaar zijn. Tevens geldt voor particulieren met een perceel > 1500 M2 een herplantplicht voor bomen, die gekapt worden. Wanneer herplant niet mogelijk of wenselijk is, dient de waarde van de bomen gestort te worden in het Groenfonds. In het groenplan zijn een groot aantal projecten benoemd, die voor uitvoering in aanmerking komen. Wanneer er subsidies beschikbaar komen moeten er ook eigen middelen beschikbaar zijn (co-financiering).

Naam	**BR Huishoudelijk afval (S12)**
Doel	Deze reserve is ingesteld om niet begrote prijsontwikkelingen op te kunnen vangen en de kosten van specifieke projecten op het gebied van afvalstoffen af te dekken. Op dit moment loopt het project "omgekeerde afvalinzameling". De eerste jaren veroorzaakt dit project een exploitatietekort van € 700.000. Dit tekort wordt conform raadsbesluit (Rb 30-05-2012) gedekt uit de BR Huishoudelijk afval.

Naam	**BR Stimulering woningbouw (S12)**
Doel	De kredietcrisis heeft geleid tot een forse economische recessie, met grote gevolgen voor de vastgoedmarkt. Om de bouw-productie door te laten gaan op het gewenste niveau stimuleringsmaatregelen voorzien. Voor de dekking daarvan is deze reserve gevormd. De bedragen zijn vooral bedoeld voor projecten met prioriteit voor de gemeente alsmede die van groot belang zijn voor de stedelijke ontwikkeling en grootschalige herstructurering.

Naam	**BR Startersleningen (S12)**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.

Naam	**BR Volkshuisvesting (S12)**
Doel	Deze reserve is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Naam	**BR Wijkfondsen (W1 t/m W8)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Toevoegingen	**Onttrekkingen**	
Bedragen x € 1.000				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.229	1.148	-2.410	8.966
Totaal	**10.229**			**8.966**

Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's

Omschrijving	**31-12-2019**	**Verloop**		**31-12-2020**
		Vermeerderingen	**Verminderingen**	
Bedragen x € 1.000				
Pensioen wethouders	7.340	813	-207	7.946
Personele risico's	1.293	261	-1.166	388
Kunstbedrijf	1.214	70	-967	317
Spaarverlof	382	4	-70	315
Totaal	**10.229**	**1.148**	**-2.410**	**8.966**

Voorziening pensioen wethouders
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's
Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening Kunstbedrijf
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof
Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Obligo's aan het Rijk	**601**	**721**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	605.439	598.534
Buitenlandse instellingen	65.000	65.000
Onderhandse leningen	**670.439**	**663.534**
Waarborgsommen	**126**	**144**
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	**2.898**	**2.987**
Totaal	**674.064**	**667.385**

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
BNG	388.936	30.000	-39.461	379.475
Nederlandse Waterschapsbank	46.635	0	-29	46.606
Provincie Noord-Brabant	120.000	0	0	120.000
Triodos Bank	30.000	0	0	30.000
Provincie Limburg	10.000	0	0	10.000
AFS	0	16.500	0	16.500
Overig	2.963	0	-106	2.857
Totaal	**598.534**	**46.500**	**-39.595**	**605.439**

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Deutsche Bank	65.000	0	0	65.000
Totaal	**65.000**	**0**	**0**	**65.000**

De totale rentelast voor het jaar 2020 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 12,8 miljoen (2019: € 13,2 miljoen).

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Overige kasgeldleningen	2.000	31.000
Banksaldi (schuld)	257	257
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	9.825	8.287
Schulden aan derden	4.532	1.007
Overige schulden	**14.410**	**9.294**
Totaal	**16.614**	**40.551**

Specificatie banksaldi (schuld)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	**257**	**257**

Specificatie overige schulden aan publiekrechtelijke lichamen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	4.568	1.579
Loonheffing uitkeringen	0	1.668
Loonheffing salarissen	5.130	5.012
Vennootschapsbelasting	127	0
Overige publiekrechtelijke crediteuren	0	28
Totaal	**9.825**	**8.287**

Specificatie overige schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Privaatrechtelijke crediteuren	130	772
Diverse schulden	4.402	235
Totaal	**4.532**	**1.007**

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Overige vooruitontvangen bedragen	9.590	13.640
Verplichtingen	54.981	38.774
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Europese overheidslichamen	156	0
Het Rijk	15.274	533
Overige Nederlandse overheidslichamen	167	167
Totaal	**80.168**	**53.114**

Specificatie vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen)

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.632	4.498
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	4.018	983
Overige vooruitontvangen bedragen	940	8.159
Totaal	**9.590**	**13.640**

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)

Totaal	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Nog te betalen zorgkosten	19.387	18.387
Rente leningen	7.997	8.092
Nog te betalen aan De Connectie	2.598	734
BTW	1.711	0
Nog te betalen subsidies	1.291	0
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	0	139
Diversen	23.708	11.422
Totaal	**54.981**	**38.774**

Verloopoverzicht specifiek ontvangen voorschotten Rijk en Provincie (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2019	Verloop		31-12-2020
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
SiSa C11	0	620	111	509
SiSa C31	0	1.820	0	1.820
SiSa D8	167	6.656	5.771	1.052
SiSa E20	0	1.264	0	1.264
SiSa E50	0	809	0	809
SiSa G4	0	24.990	23.153	1.837
SiSa H10	0	3.438	20	3.418
Overige Rijk	533	4.888	533	4.888
Totaal	**700**	**44.485**	**29.588**	**15.597**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	5.160	3.834
Verplichtingen huurovereenkomsten	18.404	22.729
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	71.638	59.800
Totaal toekomstige verplichtingen	**95.202**	**86.363**

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie verplichtingen personeel

Omschrijving	31-12-2020		31-12-2019	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	*€*	*uren*	*€*
Verloftegoeden personeel	116	5.154	85	3.814
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		6		21

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-1-2008	30-6-2020	0	1.238
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	7.798	8.665
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2005	30-6-2020	0	1.229
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	7.702	8.558
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	HSA BV	1-4-2011	31-3-2021	1.173	1.428
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	684	751
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	121	146
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2024	278	359
Batavierenweg 25	BV Exploitatiemaatschappij Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	25
Hazenkamp 66	Brassa B.V.	1-2-2015	31-7-2021	54	84
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2023	91	129
Koningsweg 13C	Rijksgebouwendienst	1-1-2014	31-12-2021	30	30
Zeelandsingel 40		1-1-2017	31-12-2021	4	8
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	6	6
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	5	5
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	5	5
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	7	7
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	10
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	6	5
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	7	7
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	5-2-2022	6	12
Keizershof 9	Hoen Vastgoedbeheer	26-3-2019	31-3-2021	0	5
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2021	10	8
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2021	12	9
Olympus 11/Zeegsingel 2	Stichting Quadraam	1-1-1997	31-12-2026	370	0
Totaal				**18.404**	**22.729**

Specificatie toekomstige verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
SUEZ Recycling and Recovery Netherlands	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	juli-27	37.800	6.000
P1 Holding B.V.	Parkeergarages en straatparkeren	januari-17	december-22	5.950	8.600
Van der Horst aannemers	Valkenhuizen	augustus-19	december-21	1.413	7.700
Rots Bouw BV	Museum Arnhem	november-19	december-21	8.125	16.500
Attero BV	afvalverwerking	januari-20	december-24	16.800	21.000
Dostal Wegenbouw	afvalverwerking	juli-20	december-24	1.550	0
Totaal				**71.638**	**59.800**

Garantiestellingen

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	872.573	968.274
Garanties uit borgstellingen	27.650	28.923
Totaal garantiestellingen	**900.223**	**997.197**

Specificatie garantiebedragen geldleningen

Instelling	Garantie afgegeven voor	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Geldleningen coörporaties	872.479	968.151
St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Geldleningen organisaties en personen	94	123
Totaal		**872.573**	**968.274**

Naast bovengenoemde garantiebedragen geldleningen staat de gemeente garant voor hypothecaire leningen en leningen voor woningverbeteringen. Het maximale bedrag waarvoor de gemeente garant staat bedraagt €8,9 miljoen (2019: €8,9 miljoen)

Specificatie garantiebedragen uit borgstellingen

Instelling	Datum collegesbesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2020	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	13.000	13.500
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	53	60
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	54	58
St.Sportparken de Hoogkamp	8-11-2011	195	50	34	40
RKVV VDZ	10-7-2012	190	50	20	30
ABC Taxus	23-5-2006	68	50	0	2
Scalabor	31-10-2017	4.000	100	0	750
Spijkers en Spijkers B.V.	12-5-2015	75	100	60	68
Zeven B.V.	12-5-2015	75	100	75	75
Koningswerkplaats/ Omlab	12-5-2015	70	100	70	70
HCM Arnhem	14-5-2019	935	100	893	920
St. Quadraam	23-5-2017	13.350	100	13.016	13.350
Mondkapjesfabriek B.V.	23-4-2020	100	100	100	0
St. Sportpark Molenbeke	26-5-2020	250	100	250	0
De Voorwerkers	12-5-2020	25	100	25	0
Totaal				**27.650**	**28.923**

Gebeurtenissen na balansdatum

Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat we nog steeds leven met de gevolgen van COVID-19.
De gebeurtenissen na balansdatum die zich op dit gebied hebben voorgedaan geven geen aanleiding om aanpassing te doen in de cijfers per balansdatum. Eveneens hebben zij geen invloed op het inzicht dat deze jaarrekening geeft tot het moment van opstellen van deze jaarstukken.

Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

		Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
Omschrijving		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	10.607	19.049	8.442	12.862	20.372	7.511	13.515	19.220	5.705
T07	Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	415.223	415.223	0	439.381	439.381	5	449.997	449.992
T65	Arbeidsparticipatie	5.242	0	-5.242	6.090	420	-5.670	4.975	449	-4.526
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	89	89	0	78	74	-4	183	37	-146
T64	Begeleide participatie	32.921	0	-32.921	33.495	0	-33.495	34.850	1.003	-33.847
T75	Begraafplaatsen en crematoria	48	16	-32	48	16	-32	50	24	-26
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	1.874	0	-1.874	1.694	0	-1.694	1.471	284	-1.187
T064	Belastingen overig	5	381	376	5	381	376	2	-244	-246
T01	Bestuur	6.991	1.243	-5.747	7.914	2.184	-5.730	7.724	2.063	-5.661
T02	Burgerzaken	5.646	2.716	-2.930	5.522	2.293	-3.229	5.296	1.769	-3.527
T11	Crisisbeheersing en brandweer	12.064	1.207	-10.857	12.704	1.234	-11.471	12.555	1.471	-11.084
T55	Cultureel erfgoed	1.570	519	-1.051	1.474	546	-928	1.718	516	-1.202
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	17.135	5.289	-11.846	17.539	5.284	-12.255	17.862	4.822	-13.040
T24	Economische havens en waterwegen	646	474	-172	846	674	-172	1.168	978	-190
T31	Economische ontwikkeling	3.369	0	-3.369	3.082	137	-2.945	3.872	151	-3.721
T34	Economische promotie (Arnhem promo)	2.218	894	-1.324	2.689	1.540	-1.149	2.369	1.128	-1.241
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	1.098	0	-1.098	1.692	0	-1.692	1.875	126	-1.749
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.018	1.612	-34.406	43.571	1.612	-41.959	42.573	1.891	-40.681
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	32.263	33.328	1.064	67.000	68.237	1.237	37.396	43.316	5.919
T63	Inkomensregelingen	127.937	110.922	-17.015	151.435	136.187	-15.248	152.182	142.184	-9.998
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	1.158	0	-1.158	6.613	7	-6.606	5.992	31	-5.961
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	6.992	-199	-7.191	6.593	4.179	-2.414	9.323	4.065	-5.258
T66	Maatwerkvoorziening WMO	-1.722	0	1.722	-1.137	50	1.187	793	23	-770
T56	Media	8.455	0	-8.455	8.536	0	-8.536	8.657	0	-8.657
T74	Milieubeheer	9.257	1.326	-7.931	10.591	1.874	-8.717	9.123	2.724	-6.399
T54	Musea	4.235	234	-4.001	4.395	234	-4.161	4.415	237	-4.177
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.148	1.701	-3.448	5.752	1.727	-4.025	6.893	2.001	-4.893
T42	Onderwijshuisvesting	12.809	1.345	-11.465	12.537	909	-11.628	12.323	970	-11.353
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	7.112	692	-6.420	8.154	692	-7.462	7.388	1.372	-6.016
T25	Openbaar vervoer	882	1.292	410	933	1.292	359	1.089	1.281	192
T12	Openbare orde en veiligheid	2.628	466	-2.162	3.718	538	-3.180	4.172	697	-3.475
T04	Overhead	84.467	34.645	-49.821	65.762	6.086	-59.676	73.868	5.994	-67.874
T08	Overige baten en lasten	12.115	49	-12.066	-84	0	84	878	589	-289
T062	OZB Niet-Woningen	0	28.706	28.706	0	28.706	28.706	1.068	29.732	28.664
T061	OZB Woningen	4.024	27.238	23.213	3.985	26.438	22.453	2.930	26.572	23.643
T22	Parkeren	6.900	6.982	82	7.392	3.437	-3.955	7.115	3.266	-3.849
T72	Riolering	12.765	16.864	4.098	12.517	16.864	4.347	12.390	16.435	4.045
T81	Ruimtelijke ordening	1.162	0	-1.162	1.444	99	-1.345	1.285	38	-1.247
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	5.306	60	-5.246	10.616	60	-10.556	8.897	279	-8.618
T52	Sportaccommodaties	1.795	2.002	207	1.988	2.509	520	2.476	2.696	219
T51	Sportbeleid en activering	10.583	0	-10.583	15.092	2.220	-12.872	15.732	3.563	-12.169
T05	Treasury	69	2.687	2.618	-831	2.017	2.848	-1.488	2.050	3.538
T09	Vennootschapsbelasting VpB	600	0	-600	600	0	-600	288	0	-288
T21	Verkeer en vervoer	14.384	495	-13.889	13.827	595	-13.232	14.358	1.725	-12.633
T71	Volksgezondheid	5.715	144	-5.571	6.201	149	-6.051	5.804	172	-5.632
T62	Wijkteams	4.094	0	-4.094	16.312	0	-16.312	16.309	0	-16.309
T83	Wonen en bouwen	6.739	4.612	-2.126	5.564	5.118	-446	5.847	4.773	-1.074
Subtotaal Stedelijke programma's		**525.413**	**724.299**	**198.886**	**596.807**	**786.369**	**189.562**	**579.566**	**782.471**	**202.905**

	Omschrijving	Begroot 2020 Start			Begroot 2020 Def			Rekening 2020		
		Lasten	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
Bedragen x € 1.000										
T73	Afval	6.511	201	-6.309	6.277	0	-6.277	7.149	0	-7.149
T65	Arbeidsparticipatie	8.537	0	-8.537	9.691	0	-9.692	8.595	58	-8.537
T33	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T64	Begeleide participatie	4.452	0	-4.452	6.908	0	-6.908	5.574	0	-5.574
T03	Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T01	Bestuur	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T11	Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	7	6	-1
T55	Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	1	0	-1
T53	Cultuurpresentatie, -prod en -part	156	0	-156	156	0	-156	231	0	-231
T682	Geëscaleerde zorg jeugd	3.889	0	-3.889	3.592	0	-3.592	3.210	0	-3.210
T681	Geëscaleerde zorg volwassenen	36.139	0	-36.139	32.861	0	-32.861	29.272	0	-29.272
T82	Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T63	Inkomensregelingen	12.485	304	-12.181	11.684	446	-11.238	11.388	550	-10.838
T672	Maatwerkdienstverlening jeugd	43.530	7	-43.523	44.473	0	-44.473	46.005	0	-46.005
T671	Maatwerkdienstverlening volwassenen	40.109	4.206	-35.903	39.513	0	-39.513	35.723	17	-35.705
T66	Maatwerkvoorziening WMO	6.645	50	-6.595	6.787	0	-6.787	4.862	0	-4.862
T56	Media	351	0	-351	354	0	-354	387	0	-387
T74	Milieubeheer	529	1.475	946	393	1.459	1.066	562	1.555	994
T43	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	11.452	6.962	-4.490	12.564	7.826	-4.737	11.500	8.037	-3.463
T42	Onderwijshuisvesting	5.726	3.308	-2.419	6.077	3.352	-2.725	5.899	3.829	-2.070
T57	Openb groen en (openlucht) recreatie	4.254	0	-4.254	4.227	0	-4.227	3.392	62	-3.331
T12	Openbare orde en veiligheid	1.780	147	-1.632	1.673	40	-1.632	1.660	0	-1.660
T04	Overhead	37	0	-37	2.159	0	-2.159	630	0	-630
T08	Overige baten en lasten	0	0	0	-24	0	24	0	0	0
T22	Parkeren	3.031	7.655	4.623	2.917	8.324	5.407	2.709	8.121	5.412
T72	Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T61	Samenkracht en burgerparticipattie	11.914	0	-11.914	6.212	0	-6.212	8.232	70	-8.162
T52	Sportaccommodaties	1.355	1.753	398	1.733	1.783	50	2.257	1.920	-337
T51	Sportbeleid en activering	6.283	0	-6.283	5.359	0	-5.359	5.623	0	-5.623
T21	Verkeer en vervoer	8.297	56	-8.241	8.445	56	-8.389	8.438	74	-8.365
T71	Volksgezondheid	572	362	-210	737	474	-263	534	415	-119
T62	Wijkteams	16.359	18	-16.342	4.202	18	-4.185	3.973	12	-3.961
T83	Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal Wijk programma's		**234.394**	**26.503**	**-207.891**	**218.970**	**23.778**	**-195.192**	**207.816**	**24.728**	**-183.088**
Totaal		**759.807**	**750.124**	**-9.682**	**815.777**	**810.148**	**-5.629**	**787.382**	**807.199**	**19.817**

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 5 februari 2021

JenV	A5	**Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme** Gemeenten		Naam hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/01*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met activiteitenplan per hoofdcategorie (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: A5/02*	Besteding uitvoering activiteiten (jaar T) per hoofdcategorie. Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: A5/03*	Cumulatieve besteding uitvoering activiteiten (t/m jaar T) per hoofdcategorie Vanaf SiSa 2021 Incl. SiSa tussen medeoverheden *Aard controle R* *Indicator: A5/04*	Afwijking t.o.v. aanvraag overeengekomen (Ja/Nee) in (jaar T) per hoofdcategorie - bij Ja is indicator 06 verplicht *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/05*	Toelichting afwijking besteding (jaar T) volgens projectplan per hoofdcategorie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/06*
			1	Analyse van de lokale problematiek met betrekking tot radicalisering en extremisme en de evaluatie van de aanpak van radicalisering en extremisme;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			2	Persoonsgerichte aanpak van geradicaliseerde personen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			3	Opbouwen, behouden en faciliteren van een netwerk van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			4	Deskundigheidsbevordering en voorlichting van personen en organisaties die betrokken zijn bij de preventie van radicalisering;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.

			5	Preventie-activiteiten gericht op specifieke kwetsbare doelgroepen;	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
			6	Evalueren van de activiteiten die zijn verricht in het kader van het tegengaan van radicalisering, extremisme en terrorisme.	Ja	€ 0	€ 0	Ja	Vanwege de corona crisis heeft het Ministerie VenJ bepaald, dat de toegekende middelen voor 2020 uitgegeven mogen worden in 2021.
				Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/07*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A5/08*				
				Nee	Ja				
JenV	**A6**	**Specifieke Uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)** Gemeenten		Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: A6/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/02*	Totale cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/04*		
				€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/05*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project aangeven *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/06*	Toelichting op niet-afgeronde projecten en afwijking t.o.v. de toekenning – Bij afwijkingen is afstemming met ministerie verplicht. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: A6/07*			
			1	Project BOTOC	Nee	In 2020 werden voorbereidingen voor dit project vanuit de bestaande organisatie gedaan.			
FIN	**B1**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten		Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen *Aard controle R* *Indicator: B1/01*	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/03*	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/06*
				0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee

BZK	C1	**Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik** Gemeenten	Totaal ontvangen bedrag beschikking *Aard controle R* *Indicator: C1/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/02*				
			€ 477.000	Nee				
			Projectnaam/nummer per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/03*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C1/04*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/05*	Besteding (jaar T) aan afwijkingen. Alleen invullen bij akkoord ministerie. *Aard controle R* *Indicator: C1/06*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578	Ja			
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/07*	Cumulatieve totale bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/09*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/10*		
		1	Reg. Reductie Energiegebruik (RRE)	€ 190.578		Nee		
BZK	C10	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige *Aard controle R* *Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle R* *Indicator: C10/05*	
		1	€ 51.914	€ 51.914	Nee	Nee	project lopende	
		2						

BZK	C11	**Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem-Nijmegen** Gemeente Arnhem	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C11/03*				
			€ 110.890	€ 110.890	Nee				
BZK	C30	**Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde** Gemeenten	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C30/01*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) te laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/02*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij gemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/03*	Aantal (t/m jaar T) aardgasvrij-readygemaakte bestaande woningen en andere gebouwen in de wijk *Aard controle D2* *Indicator: C30/04*	Aanvraag is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) Indicator 06 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/05*	Eventuele toelichting op niet **volgens plan/aanvraag uitgevoerde** projecten Verplicht als bij indicator 05 'Nee' is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/06*
			€ 0	€ 0	0	0	Ja		
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C30/07*						
			Nee						
BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0		Nee		

OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*	
			€ 3.447.959	€ 2.017.173	€ 494.008	€ 354.631	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*	
OCW	**D10**	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/04*	
			€ 1.525.358	€ 1.533.668	€ 0	€ 0	
OCW	**D11**	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*		
			€ 0	€ 0	Nee		

OCW	D12	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*				
			€ 0		Nee				
OCW	D12A	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*	
		1	2019.003.01	€ 0	€ 0	€ 0	€ 32.795	€ 0	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*	
		1	2019.003.01	€ 13.685	€ 19.110	€ 0		Ja	

IenW	**E13**	**Slimme laadpleinen** **Toekenningsbeschikking** Gemeenten en provincies	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E13/02*	Project afgerond in (jaar T) (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E13/05*	
			1 NEMIA Realisatie slim laadplein Gildemeestersplein	€ 5.554	Nee	Nee	Project loopt	
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: F9/05*					
			Nee					
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeenteeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 107.233.052	€ 1.703.868	€ 5.604.291	€ 32.291	€ 281.942	€ 467
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/12*
			€ 966.933	€ 58.152	€ 1.061	€ 1.439.615	€ 0	Ja

SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) uitvoerings- en onderzoekskosten artikel 56, eerste en tweede lid, Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 34.500	€ 10.806	€ 175.485	€ 0	€ 0	€ 0
			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*					
			Ja					

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr							
				Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 15.915.801	€ 56.550	€ 492.661	€ 0	€ 145
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 5.484.918	€ 1.496.053	€ 122.377	€ 14.014	€ 1.447
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 2.905.124	€ 292.468	€ 22.538	€ 613	€ 32
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020) *Aard controle R* *Indicator: G4/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	3.644	272	€ 239.694	Ja	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	1.234	217		Ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	984	50		Ja	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/12*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/16*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)					

VWS	H1	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*				
			24	25	€ 683.736				
VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*					
			€ 4.711.722	€ 1.685.177					
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	€ 0	€ 567.645	€ 0	
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	€ 0	€ 0	€ 1.198.901	
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	€ 0	€ 0	€ 290.281	
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	€ 0	€ 0	€ 624.837	
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	€ 11.151	€ 0	€ 0	
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	€ 321.212	€ 0	€ 0	
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	€ 12.518	€ 0	€ 0	
				Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*			
			1	Exploitatie Vastgoed Sport	€ 567.645	12%			
			2	Exploitatie Sportbedrijf	€ 1.198.901	25%			
			3	Investeringen Sportbedrijf	€ 290.281	6%			
			4	Exploitatie Overhead (Bedrijfsvoering)	€ 624.837	13%			
			5	Investeringen SBR-Sport	€ 11.151	0%			
			6	Investeringen Vastgoed-Sport	€ 321.212	7%			
			7	Investeringen SBR-Sporthallen	€ 12.518	0%			

VWS	H7	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicator: H7/03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/05*	
		1	Project veilig thuis	€ 0	€ 0	Ja	In dit jaar geen kosten gemaakt op dit project	
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*				
			Ja	Nee				
VWS	H7B	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** SiSa tussen medeoverheden	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/01*	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle R* *Indicator: H7B/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H7B/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie. *Aard controle R* *Indicator: H7B/04*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/05*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7B/06*
		1	Project veilig thuis	060202 Gemeente Arnhem	€ 0	€ 0	Ja	Verantwoording door gemeente Apeldoorn
			Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*					
			Nee					

VWS	H8	**Regeling Sportakkoord**	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
VWS	H10	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/01*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/02*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H10/03*	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/04*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/05*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/06*
			Ja	Nee	Nee	Het bovenregionale plan wordt opgesteld en wordt verwacht in 2021 af te ronden. Dit geldt ook voor het strategisch vastgoedplan	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/12*
			€ 19.650	€ 19.650	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/17*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deel 4 Bijlagen

De volgende bijlagen zijn opgenomen:

Bijlage 1: Afkortingenlijst

Bijlage 2: Begrippenlijst

Afkortingenlijst

A.
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BOTOC - Breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GF - Gemeentefonds
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HHT - Huishoudelijkehulp toelage
HIC - High Impact Crime
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek
JTTG - Jongeren Toezicht Team Geitenkamp

K.
KPI - Kritische Prestatie Indicator
KVO - Keurmerk Veilig Ondernemen

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplanning
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

N.
NEN – Nederlandse Norm
NF2- Nederlands als tweede taal
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
PFO - Portefeuillehoudersoverleg
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGA - Persoonsgerichte Aanpak
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvA - Plan van Aanpak
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SO – speciaal onderwijs
SPUK - Specifieke uitkering stimulering sport
SROI - Social Return On Investment
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SW – Sociale Werkvoorziening

SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.
TOZO- Tijdelijke Overbruggingsregeling Zelfstandig Ondernemers

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VVE - Vereniging van Eigenaars
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wgs - Wet gemeenteljike schuldhulpverlening
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsp - Werkgeversservicepunt
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)
In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.

Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2020 als van de activa en passiva van de gemeente Arnhem op 31 december 2020 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2020.

- De balans per 31 december 2020.

- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017 met kenmerk 2016-01-00784 en het Controleprotocol WNT 2020. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Deloitte.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.500.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 BADO en het controleprotocol vastgesteld met het besluit d.d. 23 november 2017.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2020. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 8.500.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Deloitte.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 23 november 2017, het Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties en het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controle-werkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Deloitte.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 20 april 2021

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Deloitte.

GEMEENTE Arnhem

Accountantsverslag 2020

Gemeente Arnhem

20 april 2021

Deloitte.

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad van de
Gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Onderwerp
Accountantsverslag 2020

Datum
20 april 2021

Ons kenmerk
2104CF5303/ES

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem.

De jaarrekening 2020 van de gemeente Arnhem geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en ons auditplan 2020, van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 10 mei 2021 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder Financiën, de concerncontroller en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Graag danken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte, behoudens M&A Diensten, zijn de Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020 gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2020	4
Inleiding	9
De financiële positie van uw gemeente	12
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	17
Interne beheersing	28
Overige aangelegenheden	31
Bijlagen	34

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Overall beeld opstel- en controleproces jaarrekening 2020

Inleiding

Wij starten dit accountantsverslag met een compliment aan het college en de ambtelijke organisatie, voor de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject.

Ondanks de lastige omstandigheden als gevolg van COVID-19, de implementatie van een nieuw financieel pakket en onverwachte uitval binnen het ambtelijk management is het college erin geslaagd een goed onderbouwde jaarrekening samen te stellen én verbeteringen in de financiële bedrijfsvoering te realiseren. Als opvolging van onze aanbevelingen uit de boardletter zien wij duidelijke verbeteringen in de onderbouwingen van de grondexploitaties en van de memoriaalboekingen.

Door een constructieve samenwerking en een frequente communicatie tussen onze organisaties zijn wij erin geslaagd onze controle conform de afgesproken planning af te ronden.

Dit betekent echter niet dat er geen verbeteringen meer mogelijk en nodig zijn. Deze aandachtspunten worden in de zomer tijdens een gedetailleerde evaluatie tussen de ambtelijke organisatie en Deloitte besproken, en worden vertaald in concrete werkafspraken voor de jaarrekening 2021. De leerpunten worden daarmee ondergebracht in de planning voor de komende jaarrekening, waarbij wij opnieuw samen bekijken hoe wij op de meest effectieve en efficiënte wijze met elkaar kunnen samenwerken.

In het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2020 zien wij de volgende belangrijke bevindingen en mogelijkheden tot het verbeteren van uw interne beheersing:

Balansdossier

In 2020 is gestart met het implementeren van een softclose. Dit houdt in dat er gedurende het gehele jaar op vaste momenten controles worden uitgevoerd, om een betrouwbare administratie te waarborgen. Een concreet voorbeeld hiervan is het tussentijds opschonen van tussenrekeningen. In dit kader heeft de afdeling Financiën en Control een inventarisatie gemaakt van de verbeteringen die nog doorgevoerd moeten worden voor deze softclose.

Het implementeren van deze softclose draagt bij aan een betrouwbaardere informatievoorziening. Dit is een positieve ontwikkeling, waarbij wij het college adviseren te bewaken dat de onderkende verbeteringen op korte termijn worden doorgevoerd. Hierdoor kan er beter en gerichter worden bijgestuurd op basis van tussentijdse informatie.

Bij aanvang van de jaarrekening was de concept-jaarrekening 2020 met het onderliggende balansdossier grotendeels, maar nog niet volledig, gereed. Dit heeft niet geleid tot een vertraging in het uitvoeren van de werkzaamheden. Desalniettemin vragen wij het college de jaarstukken en het balansdossier volgend jaar geheel compleet te hebben bij de start van de controle.

Grondexploitatie

Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd. Wij zien dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post in de jaarrekening aanwezig is. Wij constateren dat de uitgangspunten plausibel zijn.

Sociaal domein

Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van de zorg in natura niet meer afhankelijk van de controle-verklaringen bij de productieverantwoordingen. Voor de PGB-bestedingen is dit nog niet het geval. Dit houdt verband met het niet krijgen van een goedkeurende verklaring van de SVB.

IT-audit

Uit onze IT-werkzaamheden op de belangrijkste financiële processen blijken nog tekortkomingen in de algemene IT-beheersmaatregelen. Deze zijn niet (in alle gevallen) adequaat ingeregeld. Hierdoor kunnen wij niet steunen op de geautomatiseerde controles. Evenmin kunnen wij uitgaan van de functiescheidingen binnen de geautomatiseerde systemen. Wij hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waaronder detailcontroles.

Het college onderkent het belang van het doorvoeren van een aantal noodzakelijke verbeteringen, en zet in op een groeipad, waarbij in de komende periode wordt toegegroeid naar het gewenste niveau. Een concreet voorbeeld hiervan is het coachingtraject rondom de beheersing van de IT-processen. Dit omvat mede de recente ontwikkelingen inzake het implementeren van de nieuwe financiële applicatie en het uitbesteden van het beheer aan de gemeenschappelijke regeling De Connectie.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. • Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 8,5 miljoen respectievelijk € 25,5 miljoen.	Slide 10
Financiële positie	• De exploitatie over 2020 laat een voordelig resultaat van € 16,9 miljoen zien, ten opzichte van een begroot saldo van nihil. Het grootste verschil betreft de extra algemene uitkering vanuit het gemeentefonds (€ 10,6 miljoen voordelig). Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?' in uw jaarstukken 2020. • Het weerstandsvermogen bedraagt factor 1,0. De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van € 58,5 miljoen. Wij kwalificeren de financiële positie van de gemeente Arnhem op basis hiervan als voldoende.	Slide 13
Kwaliteit verslaggeving	• De jaarstukken en de daarbij gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voldoen aan de voorschriften voor verslaggeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), en zijn consistent toegepast ten opzichte van de begroting 2020. • De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien c.q. te rapporteren?).	Slide 18
Grondexploitatie	• De grondexploitaties zijn geactualiseerd en bijgesteld, en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en van de verwachte resultaten. • Uit de actualisatie ultimo 2020 van de nog te maken kosten en de nog te realiseren opbrengsten blijkt een verwacht tekort van in totaal € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen). Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor dit volledige tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Conform het BBV is er voor de complexen Schuytgraaf (€ 1,3 miljoen), zuidelijke binnenstad (€ 2,3 miljoen) en Leidenweg (€ 1,2 miljoen) tussentijds winst genomen in 2020. • Wij constateren dat er bij de betrokken medewerkers voldoende kennis van en ervaring met het proces en de post grondexploitatie aanwezig is. Tevens zien wij dat de uitgangspunten plausibel zijn. Een duidelijke verbetering ten opzichte van 2019 is dat de onderbouwingen van het schattingsproces formeel en kwalitatief zeer gedegen zijn vastgelegd.	Slide 19

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2020

Conclusies jaarrekeningcontrole 2020

Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers	• Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de coronacrisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd. Wij hebben hierbij vastgesteld dat de Tozo-uitkeringen (€ 26 miljoen) op de juiste wijze en rechtmatig zijn verstrekt. • Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld dat is geïmplementeerd en zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.	Slide 22
Sociaal domein	• Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, met als doel zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het sociaal domein – verstrekkingen in natura. Zo is de gemeente Arnhem voor de kosten van zorg in natura (2020: € 148 miljoen) niet meer afhankelijk van de controleverklaringen bij de productieverantwoordingen. • De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft - evenals in voorgaande jaren - een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020. De totale PGB-bestedingen (€ 5,6 miljoen) zijn derhalve als onzeker aangemerkt.	Slide 22
Realiteitsgehalte begroting	• De realisatie van de cijfers in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap laat dit jaar forse afwijkingen zien. Het verschil tussen begroting en jaarrekening kan gedeeltelijk verklaard worden door de coronacrisis, die uiteraard niet was verwerkt in uw begroting 2020. • Wij adviseren u om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte van de begroting. Het verhogen hiervan komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellende vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.	Slide 23
Cyber-security	• Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot toegang tot WhatsApp, alsmede de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken duidelijk dat aandacht voor en het versterken van de cybersecurity noodzakelijk is. • Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer en het wachtwoordbeleid.	Slide 30

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

© 2021 Deloitte The Netherlands

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Een bijzonder jaar door COVID-19

De controle van de jaarrekening 2020 is een bijzondere controle geweest, omdat zowel de opstellers van de jaarrekening als de controleurs daarvan rekening hebben moeten houden met de implicaties van COVID-19 op de realisatie over 2020 en op de financiële positie. Daarnaast vormt het afleggen van verantwoording over de rechtmatigheid van de financiële transacties voor decentrale overheden een belangrijk aspect van de jaarstukken en de daarin opgenomen bijlagen. Dit jaar zijn hierin nieuwe, dan wel verminderde, opbrengsten en lasten opgenomen, die samenhangen met nieuwe compenserende regelingen en met de effecten van COVID-19.

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2020 verstrekt

De jaarrekening 2020 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 en met ons auditplan 2020 van 28 september 2020.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle enkele fouten in de concept-jaarrekening geconstateerd, die zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Hierna resteren er geen materiële afwijkingen die van invloed zijn op het vermogen of het resultaat van de gemeente.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2020 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2020 zoals dit op 12 november 2020 door de raad als onderdeel van de begroting is vastgesteld.

De begrotingsoverschrijdingen op het niveau van de programma's zijn in de jaarrekening voldoende toegelicht en wegen daarom niet mee in ons oordeel.

Er is geen sprake van resterende controleverschillen (feitelijke afwijkingen c.q. fouten) ten aanzien van de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties.

Onzekerheden in de PGB-bestedingen en in de bestedingen zorg in natura

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft vanwege rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking verstrekt bij de verantwoordingen over 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Wij raden uw collega aan te onderzoeken met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen treft u aan in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 20 april 2021.

De onzekerheid van € 5,6 miljoen inzake de PGB-bestedingen valt binnen de goedkeurings-tolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Geen resterende controleverschillen met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle van de WNT-verantwoording geen afwijkingen geïdentificeerd.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 12 oktober 2020 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2020. Los van deze opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Arnhem (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het bij de begroting door de raad vastgestelde toetsingskader 2020.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2020 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente.

Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting die is opgenomen in de jaarrekening 2020.

Wij hebben het door het management toegepaste proces voor de totstandkoming van de jaarrekening geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

SiSa-controle

De gemeente Arnhem kent in 2020 27 SiSa-regelingen (2019: 9). Dit is een stijging van 18 ten opzichte van 2019.

Wij hebben geen ongecorrigeerde controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) geconstateerd in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2020.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2020 uitgevoerd met de volgende toleranties:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 8,5 miljoen**.
- Voor onzekerheden bedraagt de tolerantie 3% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 25,5 miljoen**.
- Als rapportagetolerantie geldt een door de raad vastgesteld vast bedrag: **€ 8,5 miljoen**.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkeling vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2020 toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk en expliciet onderscheid tussen resultaatbepaling en -bestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Gemeenten mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren. De mutaties in het eigen vermogen vinden dus plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten over 2020 bedraagt € 19,8 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 2,9 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2020 circa € 16,9 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2020 circa 18,8% van het balanstotaal (2019: circa 17,2% van het balanstotaal). In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen per 1 januari	**135,6**	**151,2**	**150,8**	**160,6**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 2,0	0,5	17,1	2,9
Gerealiseerd resultaat	17,6	-/- 0,9	-/- 7,3	16,9
Gerealiseerde totaalsaldo baten en lasten	**15,6**	**-/- 0,4**	**9,8**	**19,8**
Eigen vermogen per 31 december	**151,2**	**150,8**	**160,6**	**180,4**

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten, plus of min de tussentijdse resultaat-bestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan de reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	807,2	
Totale lasten	-/- 787,4	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**19,8**
Af: stortingen in reserves	-/- 62,7	
Bij: onttrekkingen aan reserves	59,8	
Saldo mutaties reserves		-/- 2,9
Gerealiseerd resultaat		**16,9**

De exploitatie over 2020 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 19,8 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 5,6 miljoen. Dit is een voordeel van € 25,4 miljoen. Het saldo van de mutaties in de reserves is € 2,9 miljoen nadelig. Hiervoor was € 5,6 miljoen voordelig begroot.

In de programmaverantwoording zijn per programma de begroting 2020, de begroting 2020 na wijzigingen, en de rekening 2020 naast elkaar gezet. Vervolgens is het verschil tussen de begroting en de rekening berekend.

De belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting betreffen:

- Algemene uitkering Gemeentefonds: € 10,6 miljoen voordelig.
- Saldo tijdelijke overbrugging zelfstandig ondernemers: € 1,7 miljoen voordelig.
- Baten gebundelde uitkering: € 2,8 miljoen voordelig.
- Extra lasten door mutatie in bestemmingsreserve Duurzaam Arnhem (€ 2,4 miljoen), doordat de projecten pas worden uitgevoerd in 2021.

Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?', zoals opgenomen in de programmaverantwoording die is opgenomen in uw jaarstukken 2020.

In het hoofdstuk 'Belangrijkste bevindingen uit onze controle' gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

Saldo baten en lasten (in miljoen)

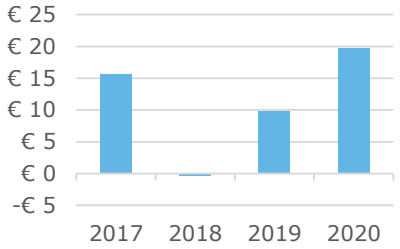

Mutaties in reserves (negatief is toevoeging aan de reserve) (in miljoen)

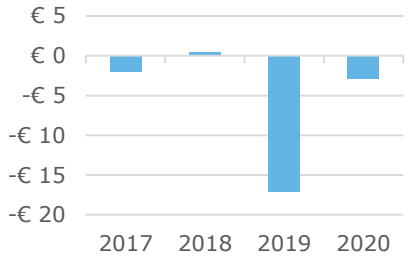

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

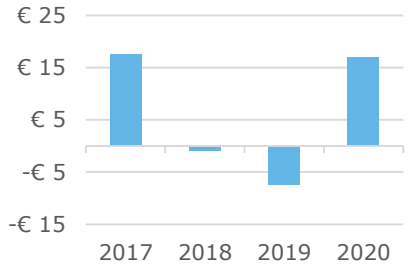

© 2021 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Uw weerstandsvermogen is toegenomen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling hiervan verwijzen wij naar de paragraaf "Weerstands-vermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020) bedraagt € 60,5 miljoen (2019: € 44,2 miljoen). Er is dus sprake van een toename met circa 37% van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2020 ten opzichte van 2019. Deze toename wordt voornamelijk verklaard door de voorgestelde resultaatbestemming die wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

De inventarisatie van de risico's die in de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" van het jaarverslag is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij heeft het college een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van € 58,5 miljoen (2019: van € 37,7 miljoen). Ten opzichte van 2019 is er dus sprake van een grote stijging van de gekwantificeerde risico's (zie de toelichting).

De weerstandscapaciteit van € 60,5 miljoen is voldoende, gelet op de door het college onderkende risico's.

De ontwikkeling van de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit in de afgelopen jaren - waaruit blijkt dat het weerstandsvermogen eind 2020 boven de door de gemeenteraad - in de verordening financieel beleid en beheer - vastgestelde norm van 1,0 uitkomt, is als volgt weer te geven:

Weerstandsvermogen in relatie tot de norm

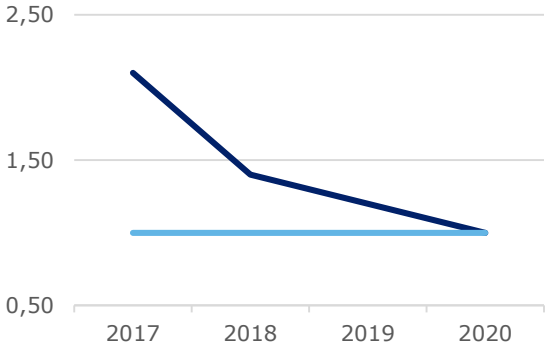

Voor meer gedetailleerde informatie over (de ontwikkeling van) uw weerstandspositie verwijzen wij u naar de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in uw jaarverslag 2020.

Wij merken hierbij op dat – zoals hierboven schematisch is weergegeven – het weerstands-vermogen in de afgelopen jaren dichter bij de norm is gekomen. Anders dan vorig jaar maken de risico's die zijn gekoppeld aan de coronacrisis deel uit van de berekende benodigde weerstandscapaciteit.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

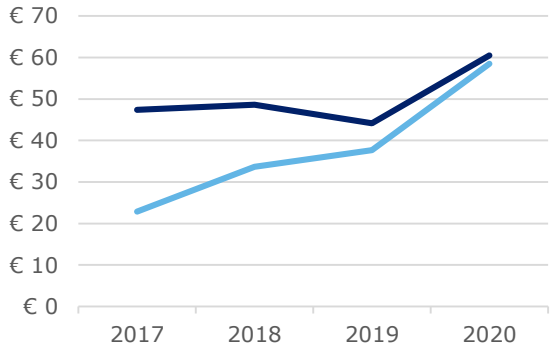

Daarnaast zijn belangrijke stijgers in het risicoprofiel: de risicoherijking wat betreft het gemeentefonds, algemene uitkeringen en beschermd wonen, het risico inkomensregelingen (BUIG), het maximale eigen risico en het risico rijksmiddelen jeugd.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Algemeen

Opstel- en controleproces

De jaarrekeningcontrole is in goede samenwerking met uw medewerkers verlopen, waarbij er continu afstemming heeft plaatsgevonden over de voortgang van het proces en de te zetten stappen. Ten opzichte van vorig jaar zien wij verbeteringen in dit proces, waardoor de controle efficiënter is verlopen.

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn vermeld in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening 2020. Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces voor significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2020 van uw gemeente bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en verplichte paragrafen) en de jaarrekening (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting, de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld en de SiSa-bijlage).

In de programmaverantwoording van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 moet de accountant werkzaamheden uitvoeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college in het jaarverslag, en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken, verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

Deze voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college.

Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorzieningen moet zijn.

Daarnaast is er een belangrijk schattingselement opgenomen in de toekomstige kosten en opbrengsten van de grondexploitatie.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controle-werkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet met als doel om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitatie). Wij willen uw medewerkers allereerst complimenteren met de verbeteringen die zijn aangebracht in het schattingsproces, door middel van het opstellen van een position paper voor het complex Schuytgraaf.

De risico's voor deze post zijn in essentie terug te brengen tot de zogenaamde 3 P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvraag?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in de jaarrekening 2020 en vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2020.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op een passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd, een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondexploitaties zijn door de organisatie voor de jaarrekening 2020 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd). Waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2020 is op basis hiervan € 64,2 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen (2019: € 62,6 miljoen), om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. De ontwikkeling van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) in de afgelopen jaren is als volgt weer te geven:

Voorziening grondbedrijf (in miljoen)

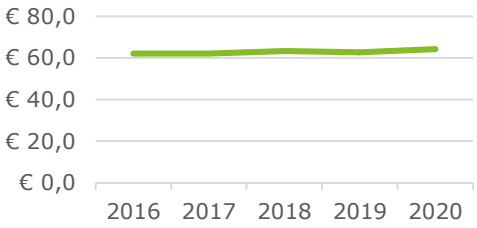

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf "Grondbeleid" (in het jaarverslag 2020), waar het college de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's heeft toegelicht.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Grondexploitaties

De ontwikkeling in de boekwaarde van de totale grondexploitatie is als volgt weer te geven:

Totaal grexen
(boekwaarde in miljoen)

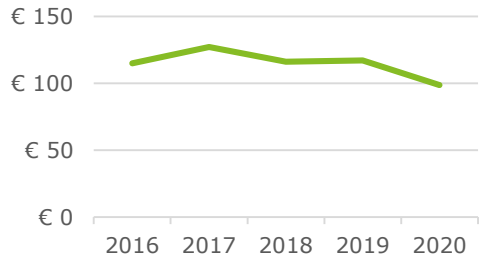

Winstneming op basis van POC-methode

Voor verschillende projecten wordt een positief resultaat verwacht op basis van de huidige uitgangspunten. Om deze reden wordt, overeenkomstig de voorschriften van het BBV, de winst genomen op basis van de POC-methode (percentage of completion). De tussentijdse winstneming bedraagt op totaalniveau € 5,3 miljoen.

Uit de figuren hiernaast blijkt een stijging in de nog te maken kosten en een daling in de nog te realiseren opbrengsten. In totaliteit verwacht het college een nadelig resultaat van circa € 55,5 miljoen op contante waarde (2019: € 48,9 miljoen nadelig).

Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal. Voor het totale tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Daarnaast heeft u voor toekomstige risico's binnen de grondexploitatie in eerdere jaren een bestemmingsreserve gevormd. De omvang van deze bestemmingsreserve bedraagt per 31 december 2020 € 14,7 miljoen (2019: € 12,6 miljoen).

Doordat er tussentijds winst is genomen, leidt dit ertoe dat dit winstpotentieel niet meer is opgenomen in de toekomstige prognose. Het gevolg hiervan is dat het toekomstige resultaat van de grondexploitatie daalt.

De rekenrente voor de actualisatie van de grondexploitaties

De bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerde rekenrente is berekend op basis van de voorschriften van de Commissie BBV. Voor het grootste project, Schuytgraaf, wordt er een projectfinanciering gehanteerd, waarbij de toegerekende rente gebaseerd wordt op de daadwerkelijke betaalde rente over de leningen die zijn aangetrokken voor het project.

Schattingsonzekerheid

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties (met name Schuytgraaf) is sprake van een hoge schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst aanzienlijk afwijken van deze inschatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de langere looptijd (tot en met 2026) van het project Schuytgraaf. De onderkende schattingsonzekerheid heeft geen impact op ons oordeel, omdat deze op de juiste wijze is toegelicht in de jaarrekening.

Nog te maken kosten (in miljoen)

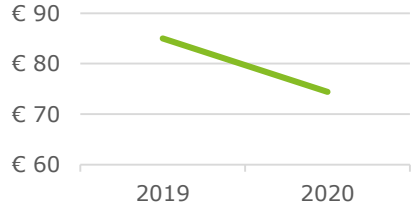

Nog te realiseren opbrengsten (in miljoen)

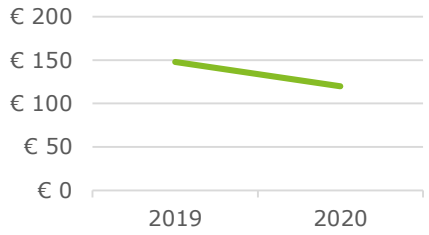

Resultaat (contante waarde in miljoen)

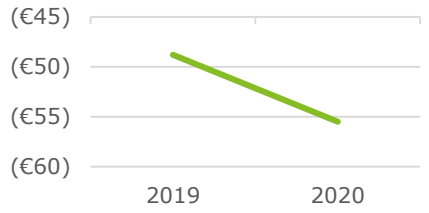

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Woondeal Arnhem - Nijmegen

De woningmarkt van Arnhem-Nijmegen staat onder druk. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie en het vergroten van de plancapaciteit in aantallen nodig zijn. Gezien de toenemende woningtekorten en de complexiteit van de stedelijke vraagstukken, hebben het Ministerie van BZK, de gemeenten Arnhem en Nijmegen, de regio Arnhem-Nijmegen en de provincie Gelderland op 4 maart 2020 een woondeal gesloten.

Deze woondeal biedt alle deelnemende partijen een platform voor het werken aan de woningbouw-opgaven. Daarnaast hebben wij begrepen dat de gemeente werkt aan aanvragen om in aanmerking te komen voor andere financiële regelingen van het Rijk, zoals het Volkshuisvestingsfonds, en is er een WBI-aanvraag in voorbereiding.

Toekomst grondexploitatie gemeente Arnhem

Wat betreft de korte termijn is er op verschillende plekken in de stad nog sprake van ontwikkelingen in de woningbouw. Op de middellange termijn (tot en met 2026) ontwikkelt de gemeente alleen nog Schuytgraaf en wat betreft de langere termijn is er op dit moment geen sprake van eigen woningbouwontwikkelingen. Voor de korte termijn heeft de gemeente Arnhem de programmering dus best goed op de rit, maar dat laat onverlet dat er voor de langere termijn een complex traject voor u ligt. Wij onderschrijven uw aandacht voor een tempoversnelling in de woningbouwproductie en voor het oplossen van de knelpunten en het verruimen van de toekomstige plancapaciteit.

COVID-19

Algemeen

COVID-19 heeft effecten op de gecontracteerde leveranciers en op de gesubsidieerde instellingen. Doordat er binnen de gemeente en de samenwerkende partijen op verschillende manieren is gewerkt, ófwel door de beperkende maatregelen van de Rijksoverheid, dan wel door een combinatie van factoren, komt het voor dat de prestaties voor bijvoorbeeld verstrekte subsidies niet of op uiteenlopende manieren zijn geleverd. Hierna gaan wij in op de belangrijkste aandachtspunten als gevolg van COVID-19.

Subsidieverstrekkingen

Bij de kaderstelling voor het subsidiebeleid zijn de kaders vanuit gemeenteraad gedelegeerd aan het college. In deze gevallen kan een college zelfstandig de kaders, dan wel de uitvoering binnen die kaders (b.v. op grond van een hardheidsclausule), aanpassen.

De gemeente Arnhem heeft in haar ‘Algemene subsidieverordening Arnhem 2016’ een hardheidsclausule opgenomen. Hierin is vermeld dat het college hier in bijzondere gevallen van kan afwijken. Dit houdt in dat, ondanks het feit dat de gesubsidieerde instellingen niet alle prestaties hebben geleverd, de subsidies op basis van de hardheidsclause kunnen worden vastgesteld, en dat ze daarmee als rechtmatig kunnen worden beschouwd.

Waardering vorderingen

De waardering van de diverse debiteurenposities binnen een decentrale overheid vraagt in het controlejaar 2020 extra aandacht. Dit geldt voor zowel de uitkeringsdebiteuren en de debiteuren als gevolg van belastingen/heffingen en vergunningen als voor de overige uitzettingen. De gemeente Arnhem heeft regelingen getroffen met ondernemers en burgers en er is uitstel verleend voor het betalen van bijvoorbeeld de huren.

Wij hebben de invorderingsrisico’s en daarmee de waardering van vorderingen beoordeeld. Het Rijk heeft in 2020 de portemonnee getrokken om de ondernemers, maar ook de culturele en de creatieve sector, te compenseren met diverse steunpakketten. Als gevolg hiervan zien wij geen grote mutaties in de oninbare vorderingen.

Zorgcontinuering en meerkosten

De rijksoverheid heeft een dringend beroep gedaan op gemeenten wat betreft het garanderen van de continuïteit van de zorg. Hierbij is geadviseerd om de niet-geleverde zorg, maar ook de meerkosten als gevolg van COVID-19 door te betalen. Tijdens de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat deze bedragen niet materieel zijn.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Tozo - identificatieplicht

Eén van de maatregelen die het kabinet gebruikt om ondernemers te steunen tijdens de COVID-19-crisis is de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo). Als onderdeel van de controle van de Sisa-bijlage hebben wij deze regeling gecontroleerd.

Een evidente en fundamentele eis, met het oog op het uitvoeren van de sociale zekerheid, is dat de uitkering terechtkomt bij degene die er recht op heeft. Het is derhalve essentieel om met zoveel mogelijk zekerheid vast te stellen dat de aanvrager tot de zogenaamde kring der rechthebbenden behoort. Belangrijk is daarbij dat de aanvrager is wie hij zegt dat hij is. Een aantal (grote) gemeenten, waaronder de gemeente Arnhem, heeft bij de Tozo de identiteit van de aanvrager vastgesteld via DigiD in combinatie met de Basisregistratie Personen (BRP).

Deze keuze is gemaakt omdat de Tozo onder hoge druk en in korte tijd moest worden verstrekt en vrijwel altijd op afstand en digitaal wordt aangevraagd. Volgens de regels in de Participatiewet (artikel 17, derde lid) dient het college de identiteit van aanvragers vast te stellen aan de hand van een geldig identiteitsbewijs, zoals een paspoort of identiteitskaart. Omdat de Tozo gebaseerd is op de Participatiewet, geldt deze eis hier ook voor.

De gemeente Arnhem heeft de identiteit van de aanvrager dus wel vastgesteld, maar dat is formeel niet volgens de regels van de Participatiewet gebeurd. In de afwegingen betreffende de risico's op misbruik en oneigenlijk gebruik is het risico op identiteitsfraude met de Tozo als gevolg van deze werkwijze door de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid als laag ingeschat.

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft op 24 november 2020 dan ook aangegeven, gelet op de druk op de uitvoering en de genoemde afweging, dat het niet realistisch is om van gemeenten te verwachten dat zij dit formele gebrek herstellen. Voor Tozo 1, 2 en 3 (maart 2020 tot en met maart 2021) leidt dit niet tot een onrechtmatigheid.

Voor de toekomstige Tozo 4-aanvragen (april 2021 tot en met juni 2021) wordt de gemeenten wel gevraagd de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Tozo - Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O)

De gemeente Arnhem heeft een beleid vastgesteld inzake Misbruik en Oneigenlijk gebruik. Hierin gaat de gemeente onder andere in op de maatregelen die zij inregelt, waaronder de controle achteraf; bijvoorbeeld óf, en zo ja hoe, zij gebruikmaakt van het Inlichtingenbureau. Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente een M&O-beleid heeft vastgesteld en geïmplementeerd dat zichtbaar wordt nageleefd, waarmee voldaan wordt aan deze kwalitatieve vereiste.

De identificatie voor Tozo 1 tot en met 3 mag op basis van DigiD plaatsvinden in combinatie met de BRP of Suwinet. Voor Tozo 4 wordt de gemeenten wel gevraagd om de (kopieën van) identiteitsbewijzen te controleren, om daarmee te voldoen aan de Participatiewet.

Overige bevindingen

PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking verstrekt bij de PGB-verantwoordingen 2020.

De PGB-bestedingen 2020 bedragen € 5,6 miljoen en worden als onzeker aangemerkt. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 25,5 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2020.

Het is aan te bevelen dat uw college onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen de interne controle op de PGB-bestedingen op een kostenefficiënte wijze nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

Conversie financieel pakket

De gemeente Arnhem is per 1 januari 2020 overgegaan van het financiële systeem Decade naar Unit 4 Financials. In onze boardletter 2020 hebben wij reeds gerapporteerd over onze bevindingen ten aanzien van deze conversie. Toen bleek dat er geen zichtbare controle is uitgevoerd op de crediteuren-stamgegevens (o.a. bankrekeningnummers) door De Connectie of door de gemeente Arnhem zelf. Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat de gemeente deze controle zelf heeft uitgevoerd. Hieruit bleken geen bevindingen.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Europese aanbestedingen

Gemeenten moeten opdrachten boven een jaarlijks door de Europese Commissie vast te stellen drempelwaarde Europees aanbesteden.

In het kader van de jaarrekeningcontrole is door de afdeling financiën en control een inkoopanalyse uitgevoerd, waarbij de organisatie op basis van de onderliggende contracten en de bij interne juristen ingewonnen adviezen heeft getoetst of over 2020 de Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn nageleefd.

Op basis van onze werkzaamheden - waarbij wij gebruik hebben gemaakt van de intern voorbereide analyses en de daarbij verzamelde documentatie - concluderen wij dat er dit jaar juridisch gezien een complexe inkoop heeft plaatsgevonden inzake de afvalinzameling. De gemeente Arnhem heeft in 2011 een Europese aanbestedingsprocedure voor de inzameling van het huishoudelijk afval doorlopen. Deze aanbestedingsprocedure heeft geleid tot een overeenkomst tussen de gemeente en de afvalinzamelaar voor de periode 2012 tot en met 2019. De overeenkomst kende geen verdere verlengingsmogelijkheden, zodat per 1 januari 2020 in beginsel een nieuwe overeenkomst had moeten ingaan.

Als gevolg van verschillende omstandigheden, waarbij zowel de marktvraag als de marktontwikkelingen en de coronacrisis een rol hebben gespeeld, heeft de gemeente Arnhem zich genoodzaakt gezien om 3 keer tijdelijk, en ter overbrugging naar een definitieve aanbesteding en gunning, nogmaals voor een periode van 6 maanden te verlengen.

De gemeente heeft deze inkoop juridisch laten toetsen. Hieruit blijkt dat de gemeente een tijdig en zorgvuldig proces heeft doorlopen. Ondanks het feit dat de inkoop groter is dan de Europese drempelwaarde en er niet Europees is aanbesteed, wordt deze inkoop als rechtmatig aangemerkt. Dit vanwege: de gemiddelde doorlooptijd van een aanbestedingsprocedure, de implementatietermijnen die afvalinzamelaars nodig hebben, de vertragingen als gevolg van COVID-19 en de onzekerheden door de invoering van Diftar.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2020, hebben wij ook de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen meeweegt in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit het hierna opgenomen diagram, is sprake van een begrotingsoverschrijding op de lasten bij een achttal programma's.

Verschil begrote en werkelijke lasten excl. mutaties reserves (in miljoen)

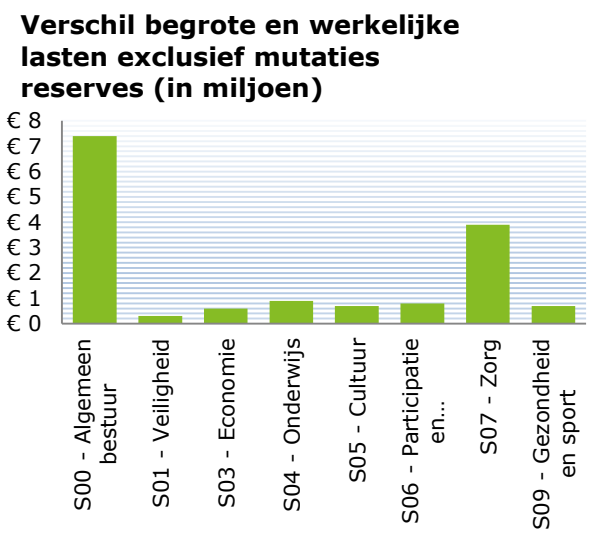

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse naar het onderdeel zoals opgenomen in de jaarrekening 2020. Op grond van deze analyse hebben wij geconstateerd dat deze overschrijdingen goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen, en daarmee niet mee hoeven mee te wegen in ons oordeel.

Op basis van de voornoemde analyse - waaruit blijkt dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid of gedekt zijn door direct met de lasten samenhangende baten - blijven de overschrijdingen onrechtmatig, maar wegen deze niet mee in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid 2020.

We zien op 2 programma's een afwijking boven € 3 miljoen, te weten: algemeen bestuur en zorg. Wij adviseren het college te onderzoeken of deze afwijkingen incidenteel of structureel zijn, en raden u aan de uitkomst hiervan door te vertalen naar de begroting 2022.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Overige verantwoordings- en rapportageverplichtingen

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2020 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien een aantal documenten aan het CBS aan te leveren. Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2020. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij hebben geconstateerd dat de SiSa-bijlage in 2020 is toegenomen met 18 regelingen. Dit heeft gezorgd voor extra inspanningen van de ambtelijke organisatie en voor meer werkzaamheden voor ons.

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien er een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Tijdens onze controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2020 niet meer bedragen dan € 201.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - als aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding.

In 2020 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

© 2021 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Frauderisicoanalyse

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of het overtreden van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgen met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en het management daarbij hanteren, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de auditcommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

Wij hebben een concept-frauderisicoanalyse ontvangen. Deze is echter nog niet geformaliseerd en vastgesteld. Het is belangrijk de frauderisico-analyse jaarlijks te delen en te bespreken met de auditcommissie. Op deze wijze vormt het periodiek actualiseren ervan een zichtbaar en vast onderdeel van de interne-beheersingsomgeving, inclusief de communicatie hierover met het toezichthoudend orgaan.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Wij hebben onze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De accountantscontrole is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt. Naar aanleiding van onze controle hebben wij geen signalen verkregen voor (mogelijke) fraude in 2020 of 2021.

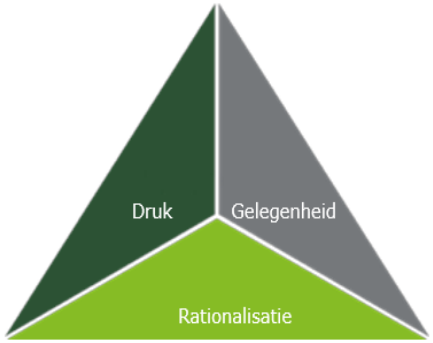

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

Boardletter 2020, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2020 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2020, d.d. 17 november 2020. In dit hoofdstuk geven wij een korte update ten opzichte de door ons opgestelde boardletter.

De gemeente Arnhem zet in op een doorontwikkeling van de interne beheersing

De gemeente heeft wat betreft de interne beheersing de weg omhoog gevonden. Zo wordt er continu geïnvesteerd in het duurzaam verbeteren van de financiële interne beheersing. Er worden bewuste keuzes gemaakt over het centraal of decentraal inrichten van beheersmaatregelen en over de koppeling met de verbijzonderde interne controle. Dit is ook van belang in het licht van de aanstaande verklaring van het college over rechtmatigheid die mogelijk met ingang van het jaar 2021 moet worden afgegeven.

Memoriaalboekingen

In onze boardletter hebben wij gerapporteerd over de zichtbare controle die door de senior financieel adviseur wordt verricht op de ingevoerde memoriaalboekingen. Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole vastgesteld dat deze controle voor het gehele jaar is uitgevoerd.

Wel benadrukken wij dat dit een repressieve handmatige maatregel betreft. Wij adviseren het college om vanaf 2021 gebruik te maken van geprogrammeerde controles, die afdwingen dat een memoriaalboeking pas wordt verwerkt nadat deze inhoudelijk is gecontroleerd door een tweede onafhankelijke medewerker.

Grondexploitatie

Wij willen u een groot compliment geven voor de verbeteringen in het zichtbaar vastleggen van het schattingsproces. Tijdens de interim-controle werd door ons vastgesteld dat er gestart was met het gestructureerd vastleggen van het schattingsproces rondom de grondexploitatie Schuytgraaf. Wij hebben in het kader van de jaarrekeningcontrole het definitieve position paper beoordeeld en konden vaststellen dat dit voldoende diepgang had om de schattingen te onderbouwen. Wij hebben met u afgesproken dat voor 2021, behalve voor Schuytgraaf, ook voor de nieuwe en voor een aantal bestaande projecten een position paper zal worden opgesteld.

Sociaal domein

Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en de kwantiteit van de geleverde zorg. Een goede ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het implementeren van interne-controle-werkzaamheden, om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en de rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein – zorg in natura. Wat betreft de jaarrekening 2020 is uw gemeente niet meer afhankelijk geweest van de controleverklaringen van de zorgaanbieders.

Het is aan te bevelen dat uw gemeente op korte termijn ook onderzoekt met welke (aanvullende) maatregelen op een kostenefficiënte wijze de interne beheersing van en interne controle op de PGB-bestedingen nader is vorm te geven, om de onzekerheden ook bij uw gemeente op (korte) termijn zoveel mogelijk weg te nemen.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing op basis van de controle van het boekjaar 2020

IT-audit

Vanaf 2017 heeft uw gemeente diverse bedrijfsprocessen en onderliggende IT-systemen ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling De Connectie. Gezien de toenemende digitalisering, en met het oog op het belang van een continue betrouwbare informatieverwerking en –voorziening, is het belangrijk dat de belangrijkste verbeterpunten (o.a. rechtenbeheer) met de nodige urgentie worden geïmplementeerd. Uw gemeente pakt dit op in samenwerking met met De Connectie.

Als onderdeel hiervan is afgesproken dat De Connectie een groeipad aflegt om een zogenoemde "ISAE 3402 Type II-verklaring" te kunnen overleggen. Met deze verklaring legt De Connectie verantwoording af aan de gemeente over de betrouwbaarheid van de algemene IT-beheersings-maatregelen. Dit groeipad heeft echter een significante vertraging opgelopen, zodat het voor de gemeente Arnhem niet duidelijk is of de algemene IT-beheersmaatregelen wel of niet werken, dan wel of de eerdere IT-bevindingen op een adequate wijze door De Connectie zijn opgevolgd.

Naast de verantwoordelijkheden inzake De Connectie heeft de gemeente Arnhem ook haar eigen verantwoordelijkheden wat betreft het toekennen en monitoren van gebruikersrechten. Teneinde invulling te geven aan deze verantwoordelijkheid en aan de bijbehorende interne-controlemaatregelen is uw gemeente voornemens een concreet actieplan op te stellen, waarin uiteengezet wordt welke stappen gezet zullen worden om het opvolgen hiervan te realiseren.

Cybersecurity

Het college van de gemeente Arnhem heeft in november 2018 het Strategisch Informatiebeleid vastgesteld, dat gebaseerd is op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Hierin zijn de kaders voor de rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van beveiliging vastgelegd. Dit vormt de basis voor het realiseren van een betrouwbare gegevensverwerking.

U dient cybersecurityrisico's op een efficiënte wijze te managen, om te voorkomen dat deze uw organisatie hinderen in het behalen van haar doelstellingen. Deze risico's zijn steeds belangrijker, ook voor de jaarrekeningcontrole. Tijdens onze controle benaderen wij uw organisatie kritisch ten aanzien van: het identificeren van cyberrisico's, de feitelijke beschermingsmaatregelen tegen cyberrisico's, het identificeren van feitelijke cyberincidenten, de feitelijke reactie wanneer zich cyberincidenten voordoen, en het efficiënte en effectieve herstel indien gegevens en systemen schade hebben opgelopen.

Recente ontwikkelingen bij de gemeente Den Bosch met betrekking tot de toegang tot WhatsApp en de recente hack bij de gemeente Hof van Twente maken des te meer duidelijk dat de aandacht voor en versterking van cybersecurity nodig is. Dit geldt ook voor de gemeente Arnhem, mede in het licht van de eerdere gerapporteerde tekortkomingen inzake de algemene IT-beheersmaatregelen, zoals het rechtenbeheer, het wijzigingsbeheer, het wachtwoordbeleid en de op te zetten procedures voor incident respons.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

© 2021 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden, bepaalde vereiste communicaties en actualiteiten

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

Wij hebben bij het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen opgevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving. Daarnaast hebben wij van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij het uitvoeren van onze controle. Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Overzicht bestede uren

Hiernaast hebben wij de begrote en de gerealiseerde uren weergegeven. De overschrijding van het aantal begrote uren wordt veroorzaakt door de aanvullende werkzaamheden als gevolg van COVID-19. Denk hierbij bijvoorbeeld aan: de Tozo-uitkeringen, de omzetgaranties voor zorgaanbieders, etc. Daarnaast is in 2020 bovendien het aantal SiSa-regelingen verdrievoudigd. Voor deze werkzaamheden was reeds een PM-post opgenomen in het auditplan.

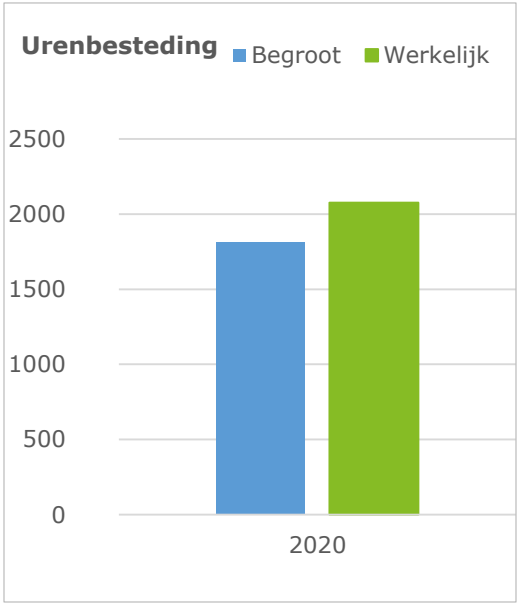

Arnhem

Bijlagen

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	n.v.t.	n.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**n.v.t.**	**n.v.t.**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	n.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	n.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	n.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**n.v.t.**	

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de onzekerheden in de controle.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen (SVB)	€ 5,6 miljoen	€ 5,6 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**-**	**€ 5,6 miljoen**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€ 5,6 miljoen**	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2020 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren, om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
JenV A5	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
JenV A6	Specifieke uitkering Preventieve Aanpak tegen Ondermijning (onderdeel BOTOC)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
FIN B1	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblementiek	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C1	Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C10	Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C11	Regeling procesgeld woondeal regio Arnhem - Nijmegen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
BZK C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D12A	Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E13	Slimme laadpleinen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Subtotaal			**€ 0**	

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
I&W E50	Bodemsanering Grondwal Bethaniënstraat Arnhem	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
EZK F9	Regeling specifieke uitkering Extern Advies Warmtetransitie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SWZ G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (TOZO) - gemeentedeel 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - gemeenten	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H7B	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling - geweld en kindermishandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H8	Regeling sportakkoord	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H10	Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

Bijlage B1 - Bevindingen SiSa-bijlage Tozo 2020

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout, onzeker en/of formele onrechtmatig	Financiële omvang	Toelichting
G4	Tozo 1_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen (toepassing artikel 21, lid 3 Besluit 17 april)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 2_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_geen identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet en geen identificatie DigiD in combinatie met BRP of Suwinet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Tozo 3_exclusief identificatie volgens artikel 17, lid 3 Participatiewet	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G4	Omvang vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud die zijn ingediend vóór 22 april 2020)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

De strekking van de controleverklaring is voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid: goedkeurend.

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Arnhem in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhanke-lijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

© 2021 Deloitte The Netherlands

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij geconcludeerd dat er geen sprake is van langjarige betrokkenheid of van anderszins mogelijke bedreigingen van onze onafhankelijkheid die een (aanvullende) beheersmaatregel vereisen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente, die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500®companies. Learn how Deloitte’s approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2021 Deloitte The Netherlands

GEMEENTE Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum : 20 april 2021
Zaaknummer : 562251
Contactpersoon : Ron Verheijen
Telefoonnummer : 026 3775185

Onderwerp: Reactie van het college op het accountantsverslag

Geachte voorzitter en leden,

In meerdere opzichten is 2020 een bijzonder jaar geweest, primair als gevolg van de uitbraak van Covid-19 en de wereldwijde crisis die als gevolg hiervan is ontstaan. Onze ambities, doelen en inspanningen moe(s)ten worden bijgesteld terwijl ook in financiële zin sprake was van bijzondere omstandigheden. De bijzondere omstandigheden hebben hun weerslag op de jaarrekening en het jaarverslag 2020, zowel inhoudelijk als voor wat betreft het proces van totstandkoming van en controle op de stukken.

Onze accountant heeft zijn werkzaamheden met betrekking tot de jaarstukken afgerond en zijn bevindingen weergegeven in een verslag. Zeker met de bijzondere omstandigheden in het achterhoofd, zijn wij zeer tevreden over de inhoud van dit verslag.

De financiële uitkomst van het jaar 2020 is goed. Voor mutaties in de reserves is sprake van een positief financieel resultaat van € 19,8 mln. Doordat in 2020 reeds € 1,1 mln. aan de Algemene Reserve was toegevoegd en per saldo € 1,8 mln. is toegevoegd aan bestemmingsreserves voor toekomstige uitgaven, komt het financieel resultaat na verwerking van mutaties in de reserves uit op € 16,9 mln. Dit resultaat bevat onder andere winstneming op de grondexploitatie zuidelijke binnenstad ad. € 2,3 mln. Wij zullen uw raad voorstellen hiervan € 2,0 mln. middels een begrotingswijziging in 2021 te doteren aan de reeds bestaande Bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad. Voor de argumentatie hieromtrent verwijzen wij naar het raadsvoorstel.

Hoewel een mooi resultaat, is een kanttekening op zijn plaats. Enerzijds bevat het financieel resultaat nog voor € 3,9 mln. aan middelen die in 2020 zijn ontvangen maar pas in de toekomst tot uitgaven zullen leiden. Om die reden wordt voorgesteld deze middelen te reserveren in een Bestemmingsreserve Taakmutaties. Anderzijds hebben enkele positieve verschillen tussen begroting en realisatie een incidenteel karakter waardoor deze effecten niet structureel kunnen worden meegenomen naar de toekomst.

Stadskantoor - Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9029 • 6800 EL Arnhem
Telefoon 0800-1809 • Fax 026-3774830 • www.arnhem.nl

Met tevredenheid hebben wij kennis genomen van het compliment dat de accountant maakt met betrekking tot de gerealiseerde vooruitgang in het jaarrekeningtraject en de vaststelling dat, ondanks lastige omstandigheden, een goed onderbouwde jaarrekening is opgesteld en verbetering is gerealiseerd in de bedrijfsvoering.

Tegelijkertijd onderschrijven wij de in het verslag opgenomen adviezen ter verdere verbetering. Voor een deel betreft dit voortzetting van reeds in gang gezette acties, bijvoorbeeld met betrekking tot tussentijdse afsluiting van financiële administratie ('soft closure') en het coachingtraject dat we met externe ondersteuning doorlopen en moet leiden tot verbetering van de algemene ICT beheersmaatregelen. Aanvullend plaatst de accountant een opmerking met betrekking tot het versterken van het realiteitsgehalte in en de voorspellende waarde van de begroting. Onze eerste indruk is dat een deel van de verschillen tussen begroting en realisatie wordt veroorzaakt door relatief grote posten die buiten onze beïnvloedingssfeer liggen. Voorbeelden hiervan zijn Gemeentefonds en BUIG. Het advies om een analyse te maken van de verschillen in de afgelopen jaren en op basis hiervan (zo nodig) maatregelen te treffen in onze planning & controlcyclus zullen wij evenwel opvolgen.

Ten slotte is het goed om te zien dat de accountant een verdere verbetering van de interne beheersing vaststelt. Zo zijn stappen gezet op het gebied van de controle op memoriaalboekingen, het schattingsproces rond grondexploitatie Schuytgraaf en de interne controles binnen het sociaal domein. Daar waar nodig en kostenefficiënt uitvoerbaar zetten we deze ontwikkeling door.

Graag zetten wij, in samenwerking met en ondersteund door adviezen van onze accountant, stappen in het verder professionaliseren van het jaarrekeningtraject.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de loco-secretaris,	de burgemeester,
P.J. Altena	A. Marcouch

Nr. : 21006OW045
Onderwerp : Resultaatbestemming 2020 - BR
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Resultaatbestemming 2020 - BR

Programma's	2021					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's						
Geb 0 Gebied nader te verdelen	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1 CSA	0	0	**0**	0	42	**42**
Geb 2 Noordwest	0	0	**0**	0	36	**36**
Geb 3 Noordoost	0	0	**0**	0	32	**32**
Geb 4 Presikhaaf	0	0	**0**	0	39	**39**
Geb 5 Malburgen	0	0	**0**	0	57	**57**
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld	0	0	**0**	0	27	**27**
Geb 7 De Laar/Elden	0	0	**0**	0	18	**18**
Geb 8 RKV	0	0	**0**	0	43	**43**
	0	**0**	**0**	**0**	**293**	**293**
Stedelijke programma's						
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	0	0	**0**	3.924	0	**-3.924**
S01 Veiligheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S02 Bereikbaarheid	0	0	**0**	0	0	**0**
S03 Economie	0	0	**0**	0	0	**0**
S04 Onderwijs	0	0	**0**	0	0	**0**
S05 Cultuur	0	0	**0**	0	533	**533**
S06 Participatie en armoedebestrijding	0	0	**0**	0	3.097	**3.097**
S07 Zorg	0	0	**0**	0	0	**0**
S08 Welzijn en inclusie	0	0	**0**	0	0	**0**
S09 Gezondheid en sport	0	0	**0**	0	0	**0**
S10 Klimaat, energie en milieu	0	0	**0**	0	0	**0**
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	**0**	0	0	**0**
S12 Wonen en leefomgeving	0	0	**0**	0	0	**0**
	0	**0**	**0**	**3.924**	**3.630**	**-293**
Totaal	0	0	**0**	3.924	3.924	**0**

Nr. : 21005OW044
Onderwerp : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad
Raad d.d. :
Zaaknr. : 562251
Toelichting: : Mutatie bestemmingsreserve zuidelijke binnenstad

Programma's		2021					
		Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's							
Geb 0	**Gebied nader te verdelen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 1	**CSA**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 2	**Noordwest**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 3	**Noordoost**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 4	**Presikhaaf**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 5	**Malburgen**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 6	**Schuytgraaf/Elderveld**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 7	**De Laar/Elden**	0	0	**0**	0	0	**0**
Geb 8	**RKV**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Stedelijke programma's							
S00	**Bestuur, dienstverlening en financ**	0	0	**0**	0	2.000	**2.000**
S01	**Veiligheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S02	**Bereikbaarheid**	0	0	**0**	0	0	**0**
S03	**Economie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S04	**Onderwijs**	0	0	**0**	0	0	**0**
S05	**Cultuur**	0	0	**0**	0	0	**0**
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	0	0	**0**	0	0	**0**
S07	**Zorg**	0	0	**0**	0	0	**0**
S08	**Welzijn en inclusie**	0	0	**0**	0	0	**0**
S09	**Gezondheid en sport**	0	0	**0**	0	0	**0**
S10	**Klimaat, energie en milieu**	0	0	**0**	0	0	**0**
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	0	0	**0**	2.000	0	**-2.000**
S12	**Wonen en leefomgeving**	0	0	**0**	0	0	**0**
		0	**0**	**0**	**2.000**	**2.000**	**0**
	Totaal	0	0	**0**	2.000	2.000	**0**

Aan de gemeenteraad

19 mei 2021

Zaaknummer: 562251
Onderwerp: Reactie auditcommissie op jaarstukken 2020

Geachte collega raads- en commissieleden,

In de vergadering van de auditcommissie van 10 mei j.l. zijn de jaarstukken en het daarbij behorende accountantsverslag besproken. De commissie spreekt naar aanleiding daarvan haar uitdrukkelijke waardering uit over het verder verbeterde proces rondom de jaarstukken. Met name de voortgang die is geboekt in het verbeteren van de begrijpelijkheid van de stukken en de samenwerking tussen ambtelijke organisatie en accountant zien wij als zeer positief.

Namens de auditcommissie,

Met vriendelijke groet,

Mattijs Loor
Voorzitter Auditcommissie

Analyse jaarstukken 2020 – Klimaat en Energie

> Voor de gemeente Arnhem

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Vincent Bouma (PvdA), Hans Eliens (PvdD), Nathalie Nede (CU) en Steffenie Pape (VVD)

Datum: Voorjaar 2021

Opgaven gestuurd werken

Uitgangspunten voor het invullen van de controlerende rol

- Inzichtelijkheid in het beleid helpt zowel het college, de raad, als de ambtelijke organisatie om samen het beleid vorm te geven en bij te sturen waar dit nodig is. Hierdoor komt de realisatie van maatschappelijke opgaven voorop te staan.

- Goede controle blijft weg bij afrekenen en politiek-gedreven (op positie of persoon-gerichte) invulling van de controlerende rol.

- Het is daarvoor belangrijk om met elkaar technisch, en zo objectief mogelijk, te (kunnen) beoordelen of het beleid de gestelde doelen haalt.

- De grootste informatiebehoefte van raadsleden is dan ook het kunnen beoordelen van de effectiviteit van het beleid: Halen we de beleidsdoelen of moet er bijgestuurd worden?

Inhoudsopgave

Kern-rapportage

- Inleiding: Het wat en hoe van deze analyse
  - Doel van de analyse
  - De zes centrale vragen van de Methode Duisenberg
- Conclusies
  - Conclusies Beeld op beleid
  - Conclusies Informatievoorziening
- Verzoeken aan het college
- Verzoeken aan de raad
- Suggesties voor het debat

Bevindingen

- Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen
  - Klimaat
- Bevindingen 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?
  - Analyse doelen en acties
  - Indicatoren
- Bevindingen 4. Wat gaat het kosten?
  - Baten en lasten
  - Reserves
- Bevindingen 5. Aanvullende informatie/onderzoeken

Bijlagen

- Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen
- Bijlage 2+3. Wat willen we bereiken & wat gaan we daarvoor doen?

Leeswijzer

- De snelle lezer kan de samenvatting van dit rapport lezen in de Kern-rapportage.
- De conclusies worden, per vraag uit de methode Duisenberg, onderbouwd in het hoofdstuk Bevindingen.
- In bijlage is detailinformatie te vinden over de bevindingen.

Wat

Analyse aan de hand van de methode Duisenberg

- Bij de methode Duisenberg analyseren raadsleden (**rapporteur (s) van de coalitie, van de oppositie**) een programma uit de begroting of jaarstukken.
- De uitkomst is een beknopte (powerpoint-) rapportage met conclusies en aanbevelingen, op basis waarvan het politieke debat op inhoud gevoerd kan worden.
- Raadsrapporteurs geven als vooruitgeschoven post een (samenvattend) oordeel van het programma.
- Ook de kwaliteit van de informatievoorziening in het programma wordt geëvalueerd.

Het doel van de methode is te komen tot een oordeel over het al dan niet behalen van de beleidsdoelen voor het betreffende programma.

Hoe?

De zes centrale vragen van de methode Duisenberg:

1. Wat is het beeld van het beleidsterrein op hoofdlijnen?
2. Welke doelen zijn gepland/gerealiseerd?
3. Welke prestaties zijn gepland/uitgevoerd?
4. Wat heeft het gekost?
5. Welke aanvullende informatie/ onderzoeken zijn er?
6. Welke conclusies en verzoeken hebben wij, als rapporteurs?

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- In de Jaarstukken wordt niet op het niveau van het gerealiseerde maatschappelijke effect verantwoord. Doordat er daarnaast ook geen effect-/ en prestatieindicatoren zijn opgenomen voor het programma in de jaarstukken, kan niet worden beoordeeld of Arnhem het gestelde doel van CO2 reductie behaalt/ gaat behalen.

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Het is onduidelijk hoe deze daling zich verhoudt tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt.

- Het Klimaatfonds is in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

- Arnhem is voor de komende jaren sterk bezig met de gewenste rolneming (handhaver, facilitator, initiatiefnemer) van de gemeente op het gebied van klimaat en energie.
- Daarnaast is het zoeken naar welke uitvoeringsprestaties effectief zijn. Wat heeft het meeste effect en hoe ga je dat monitoren? Het beleid en de rolneming dient met voortschrijdend inzicht te worden ingevuld.
- Het evenwicht wordt gemist tussen:
  - De gewenste impact/effect/meetresultaten,
  - De beschikbare middelen/ investeringsmogelijkheden/ (implementatie)technieken,
  - En de mate waarin bewoners dit kunnen bijhouden en/of hierover tevreden zijn.
- Er is sprake van een langjarig programma met "sprongen" in de realisatie van de baten en lasten in de jaarrekening. Het is onvoldoende inzichtelijk/traceerbaar wat deze sprongen veroorzaakt.

Conclusies Beeld op beleid

Klimaat & Energie

Op basis van de openbare bron De Klimaatmonitor concluderen we:

- Dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO_2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Dat het grootste deel van de CO_2 uitstoot voor rekening komt van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO_2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Conclusies Informatievoorziening

- De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Het totaalbeeld wordt gemist. Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is op dit moment niet mogelijk, op basis van de jaarstukken, in te schatten of Arnhem de (langjarige) beleidsdoelen haalt.

- Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevindt. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde daken.

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Conclusies Informatievoorziening

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden. Dit is nu ook niet mogelijk.

- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?

- Wat zijn de gerealiseerde maatschappelijke effecten van en de uitgevoerde prestaties voor de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie, waar we het zouden verwachten.

Conclusies Informatievoorziening

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen? Dat wordt nu niet toegelicht.

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Verzoeken aan college

- Zorg voor een inzichtelijke verantwoording op zowel de stand van zaken op het maatschappelijk effect (Wat hebben we bereikt?) als op de geleverde prestaties (Wat hebben we gedaan?):
  - Geef als college een duidelijke uitleg en duiding op de stand van zaken voor de realisatie van het maatschappelijk effect op het subdoel. Geef helder, met een korte onderbouwing, antwoord op de vraag of Arnhem de gestelde beleidsdoelen haalt, of gaat halen. Dit geeft veel meer inzicht in het geleverde maatschappelijk effect.
  - Geef dan vervolgens per subdoel aan welke prestatie geleverd zijn. Zeker ook in relatie tot de aangekondigde prestaties in de begroting. Richt de verantwoording voor de prestaties dan zoveel mogelijk op uitvoeringsprestaties i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

Verzoeken aan college

- Verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
  - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO2 55% lager ten opzichte van 1990
  - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal

- Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)

- Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken, of aantal geïsoleerde daken.

- Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren. Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Verzoeken aan college

- Maak inzichtelijk welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

- De onderwerpen Luchtagenda en Milieuzone missen nu in de jaarstukken. Zorg dat volgend jaar wel de stand van zaken verantwoord wordt voor deze onderwerpen.

- Geef een uitleg van de status van de stoplichten in de jaarstukken. Maak duidelijk per effect- of prestatiedoel hoe het college tot een grijs, groen, oranje, of rood oordeel komt.

- Verkennen van een ander gebruik van de kleuren voor de stoplichten. De status is nu lastig te interpreteren. Zolang het langjarige beleidsdoel nog niet gehaald is, kan een doel of prestatie nog niet op groen staan, dit lijkt nu wel het geval te zijn.

Verzoeken aan de raad

- Hou de vraag in het achterhoofd bij het opstellen van de P+C stukken: Kan een inwoner helder volgen wat er gedaan wordt, wat de effecten zijn en of de gestelde doelen gehaald worden?

- Richt je bij verzoeken aan het college zoveel mogelijk op concrete uitvoeringsprestaties (Wat wil je dat gedaan wordt?) i.p.v. op beleidsvoorbereidingen (opstellen plannen).

- Beoordeel de raadsvoorstellen en beleidsnota's op de mate waarop de gestelde effectdoelen en benodigde uitvoeringsprestatie ook meetbaar en evalueerbaar (tellen en vertellen) zijn opgesteld.
  - En blijf dan vervolgens ook bijsturen op het al dan niet halen van de doelen en prestaties.

- Blijf met de raad op regelmatige basis bespreken of de gestelde indicatoren en streefwaarden nog bijstelling vragen of niet.

Suggesties voor het debat

- Hoe schat het college zelf in waar de gemeente staat met het oog op het realiseren van het langjarige beleidsdoel voor het programma Klimaat en Energie (55% CO_2 reductie in 2030, zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)?

- Vanaf 2023 dalen de begrote lasten fors. Hoe verhoudt deze daling zich tot de langjarige opgave (met de gestelde doelen) die er ligt?
  - Hier ligt ook een link naar de begroting 2022.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat & energie voor de gemeente Arnhem. Deze algemene punten vallen op na lezing van de Jaarstukken.

Wat valt er op?

- Beleid is in al meerjarig in transitie. De beleidstransitie komt niet tot uitdrukking in de begroting, voor zover dit (wettelijk) al mogelijk is.
- Ondanks de ambitieuze geformuleerde ambities lijken langjarige resultaten/effecten achter te blijven. Al is dit lastig om op het lange tijdspad te beoordelen, omdat er nauwelijks op effectniveau gerapporteerd wordt.
- Oranje is het nieuwe groen! Maar hoe zit het met de realisatie van die "belofte"?
- In de jaarstukken worden stoplichten weergegeven. Het is niet duidelijk wat de criteria zijn voor deze beoordeling. Hoe moeten de stoplichten geïnterpreteerd worden? Houdt het in dat de beleidsdoelen gehaald gaan worden bij groen?
- Wat zijn de effecten en uitgevoerde prestaties van de Luchtagenda/ Milieuzone? Dit is niet terug te vinden in de jaarstukken en specifiek in het programma Klimaat & Energie.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Dit doen we op basis van een aanvullende, objectieve bron: https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/dashboard. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Wat valt er op aan de volgende sheets?

- Uit de Klimaatmonitor blijkt dat Arnhem een eerste dalende trend heeft ingezet m.b.t. de uitstoot van CO2, met name voor het elektriciteitsverbruik.

- Het grootste deel van de CO2 uitstoot komt voor rekening van de gebouwde omgeving. Binnen de gebouwde omgeving zorgen vervolgens woningen voor de grootste uitstoot van CO2. De gemeente kan de grootste slag slaan door hier het beleid op te richten.

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Overzicht van opgenomen doelen in Jaarverslag 2019/Begroting 2020.

- **Doelen voor programma** *Klimaat & Energie*:

Op basis van **Programmabegroting 2020**

- Arnhem is klimaatneutraal in 2050
- CO_2 reductie van 55% in 2030 t.o.v. 1990

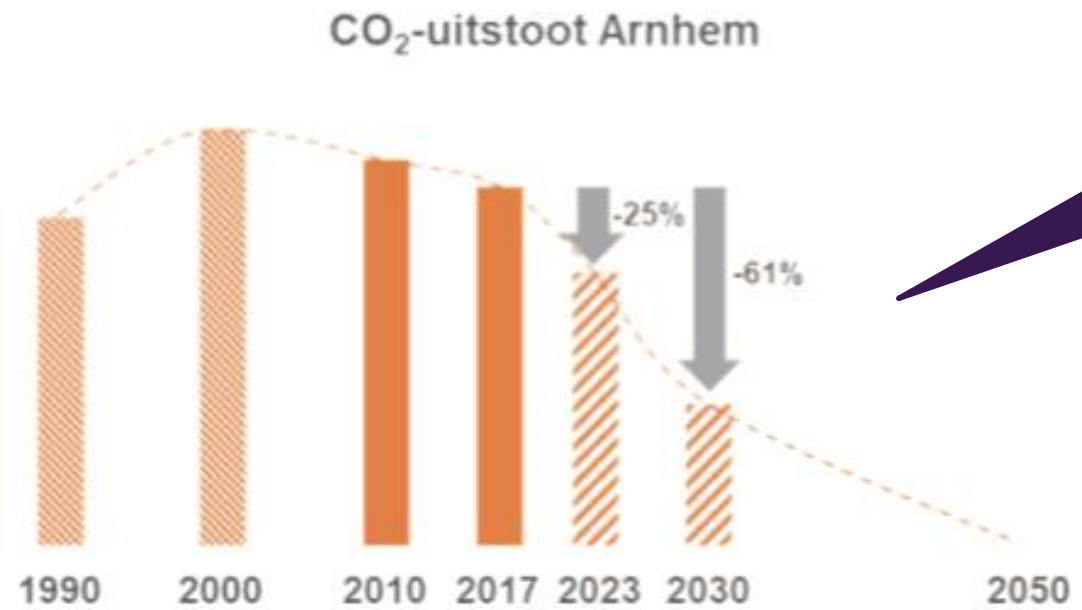

Dit is het plaatje uit nemiA 2020-2030. Waar staan we nu? In lijn met de verwachting voor 2030?

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

CO2 reductie t.g.v. gas en electriciteitsgebruik (Arnhem, ton)
bron: Klimaatmonitor

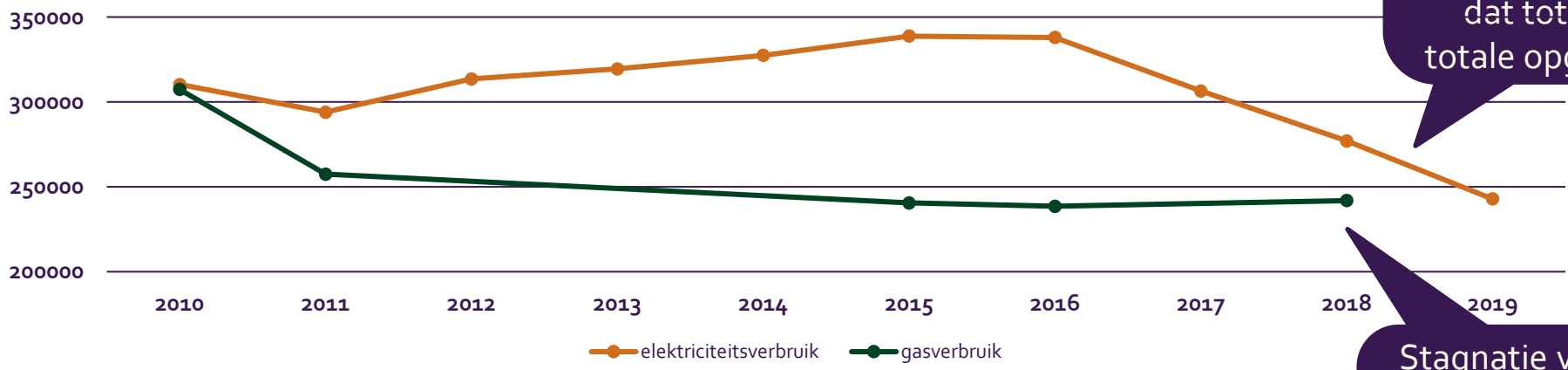

Er is een fors dalende lijn de laatste jaren, maar hoe verhoudt zich dat tot de totale opgave?

Stagnatie voor gas, onder andere door het bouwen van woningen.

CO2-uitstoot incl. en excl. auto(snel)wegen (ton)
Bron: klimaatmonitor

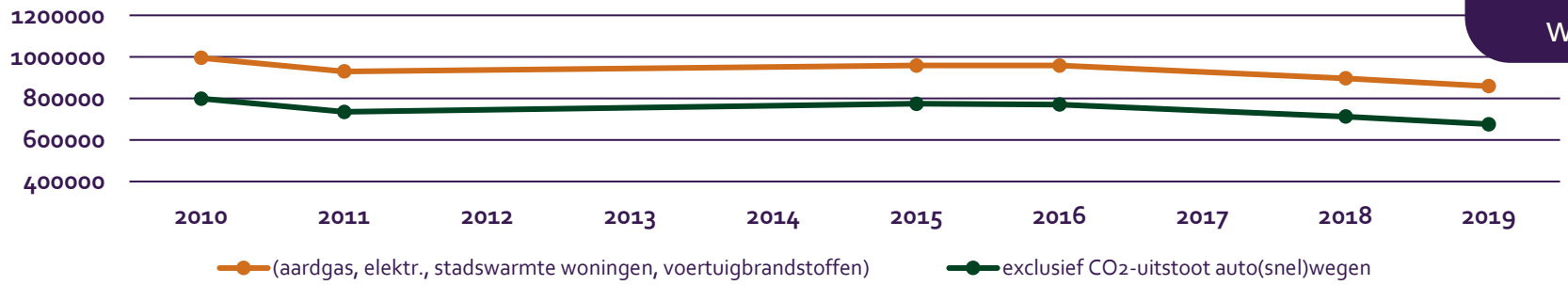

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Groot deel van de uitstoot komt uit de gebouwde omgeving, waar de gemeente zelf direct invloed op kan uitoefenen.

CO2-uitstoot per hoofdsector (ton)
Bron: klimaatmonitor

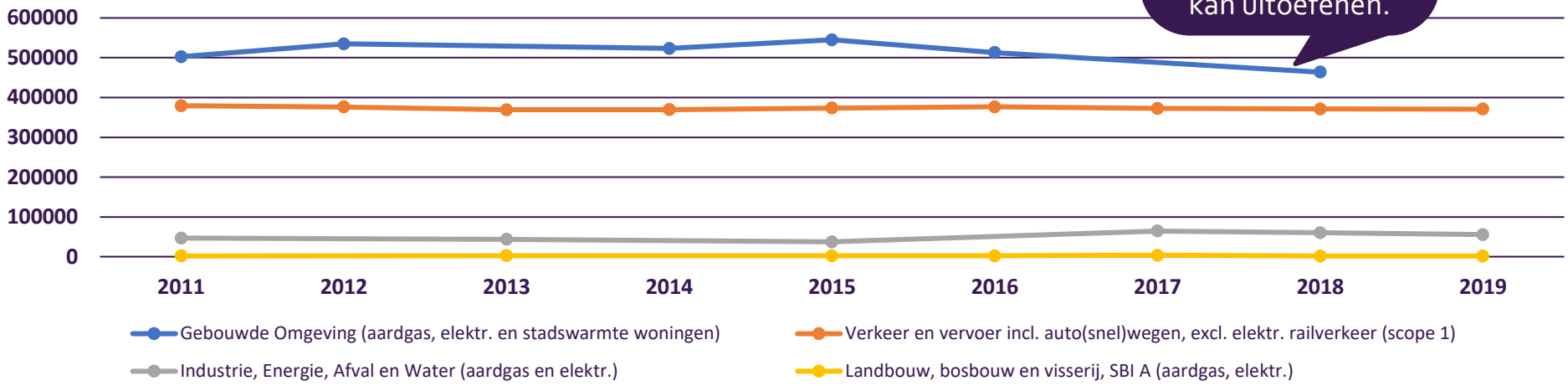

CO2-uitstoot gebouwde omgeving (ton)
Bron: klimaatmonitor

Groot deel van uitstoot gebouwde omgeving, wordt veroorzaakt door woningen

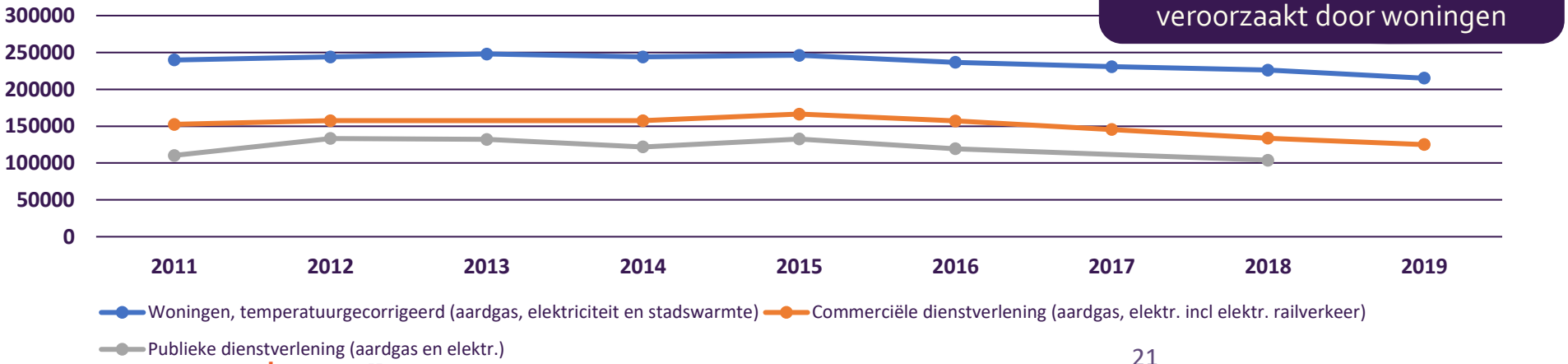

PARTNERS + PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bevindingen 2. Wat wilden we bereiken?
Bevindingen 3. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Deze paragraaf combineert de vragen 2+3 van de methode Duisenberg en ***analyseert de doelen, acties en de prestaties*** *voor het programma Klimaat, zoals aangekondigd in de programmabegroting en verantwoord in de jaarstukken, voor het programma Klimaat. Op deze en de volgende sheets zijn de conclusies van deze analyse weergeven.*

Ten behoeve van de leesbaarheid is de volledige analyse zelf na te kijken in de bijlage. In deze bijlage wordt bekeken welke van de, in de begroting aangekondigde, acties zijn opgenomen in de jaarstukken. Daar vindt u meer in detail de bevindingen van deze analyse.

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

- Wat valt er op:
  - De verantwoording in de jaarstukken richt zich vooral op de geleverde prestaties (output). Dit wordt ook veroorzaakt door het format van de Jaarstukken. Met een verantwoording met meer duiding op de impact/ het effect zal het meer inzichtelijk worden of Arnhem op weg is om de gestelde (langjarige) beleidsdoelen te halen. Het is nu niet in te schatten op welke wijze de Status (stoplichten) wordt vastgesteld.
    - Aanbeveling: verantwoord in de P+C cyclus op strategisch niveau op hoe het staat met de realisatie van gestelde doelen als:
      - in 2030 is de Arnhemse uitstoot van CO_2 55% lager ten opzichte van 1990
      - in 2050 is Arnhem klimaatneutraal
  - Veelal wordt verantwoord over de beleidsvoorbereiding (opstellen plan of visie). Dit is wellicht logisch door de fase waarin het programma zich bevind. De jaarstukken worden meer inzichtelijk op het moment de jaarstukken meer ingaan op uitvoeringsprestaties, zoals het aantal gerealiseerde windmolens, zonnevelden of geïsoleerde huizen.
    - In de Programmabegroting 2021 is er al een goede slag gemaakt op dit punt!

Bevindingen 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat.*

Wat valt er op?

- Door de heldere indeling in kopjes, die terugkomt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.

Bevindingen 2+3. Analyse indicatoren

*In deze paragraaf voeren we een **Analyse van de indicatoren** uit voor het programma Klimaat en energie.*

Wat valt er op?

- In de begroting 2020, de jaarstukken 2020 en in de begroting 2021 zijn geen effect- of prestatie-indicatoren opgenomen. Het is niet mogelijk om deze te analyseren. Hierdoor mist een substantieel deel van de informatie om te kunnen beoordelen of de beleidsdoelen gehaald (gaan) worden.

- Aanbeveling:
  - Neem effectindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals 55% CO_2 reductie in 2030 (zoals afgesproken in het Gelders Energieakkoord)
  - Neem prestatieindicatoren in de P+C cyclus op, bijvoorbeeld zoals aantal aangelegde windmolen- of zonneparken.
  - Stel zoveel als mogelijk streefwaarden op voor de effect- en prestatieindicatoren.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Hier worden de belangrijkste ontwikkelingen van de baten en lasten van het programma Klimaat geanalyseerd.

Wat valt er op?

- Klimaat en Energie was t/m 2019 nog gekoppeld aan programma "veranderopgaven" waarbij financiering uit de diverse stedelijke programma's kwam. Een deel hiervan stond bij het taakveld milieubeheer. De cijfers 2018/2019 in de jaarstukken zijn vanaf 2020 "teruggerekend".

- Er zitten vanaf 2018 forse verschillen in de baten en lasten opgenomen in de oorspronkelijke begroting, de bijgestelde begroting en de uiteindelijke jaarrekening. Dit zet vragen bij de mate waarop vooraf en achteraf zicht is op én gestuurd wordt op de baten en lasten. Wat veroorzaakt deze verschillen?

- Klimaatfonds in 2018 als bestemmingsreserve gevuld. De inzet van de reserves is gezien de fase waarin het programma zich bevindt nog niet goed uitgekristalliseerd. Dat is ook zichtbaar in de verschillen tussen primaire en bijgestelde begroting en de realisatie in de jaarstukken.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

Wat valt er op?

- In de jaarstukken staat een heldere toelichting van de afwijkingen, maar hoe de financiën gekoppeld zijn aan de doelstellingen en prestaties is beperkt inzichtelijk.

- Het is niet uit de jaarstukken te halen welk deel van de lasten voor het programma Klimaat en energie wordt uitgeven aan project- en programmagelden, aan het uitvoeringsprogramma en aan de formatie.

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

In 2018/2019 was Klimaat nog geen afzonderlijk progamma.

Forse verschillen begroting vs jaarstukken. Dit laat zien dat het programma volop in beweging is.

De lasten voor het programma dalen fors voor de jaren 2023. Hoe verhoudt dit zich tot de realiseerbaarheid van het langjarige beleidsdoel?

Waarom zijn de baten in 2021 zoveel lager dan in 2020? (2021 is een prognose, turap1)

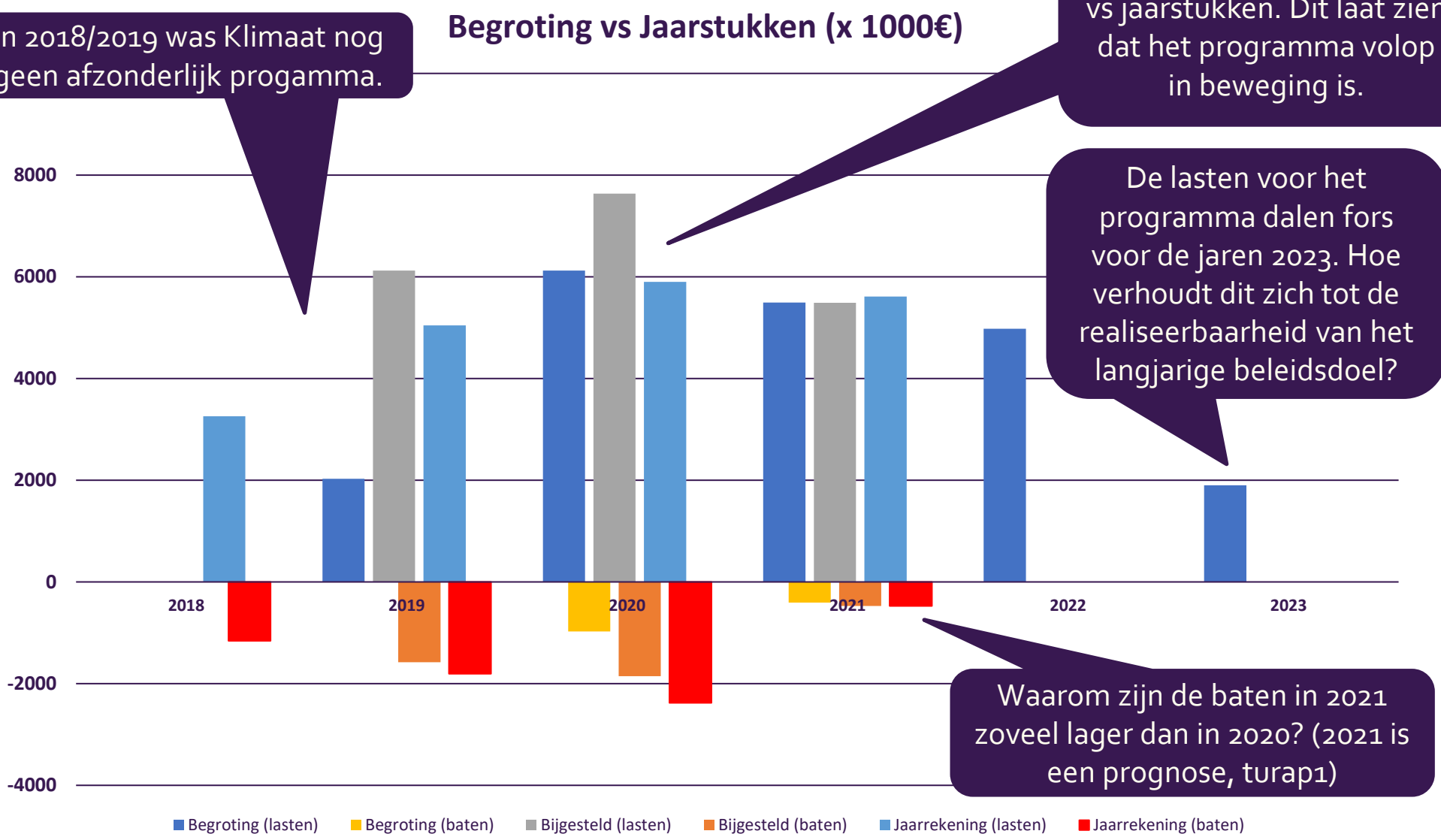

Bevindingen 4. Wat heeft het gekost?

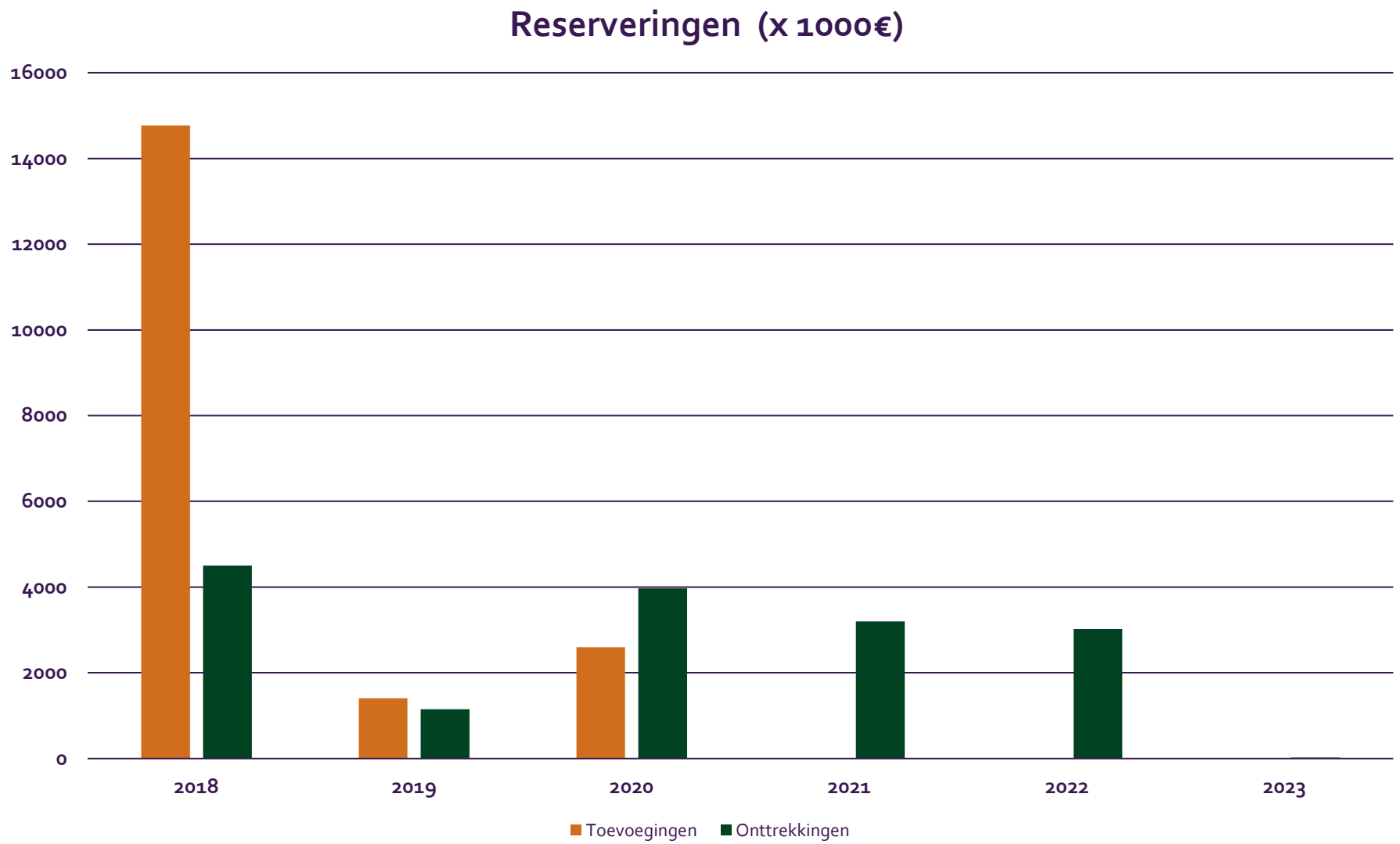

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken

In dit hoofdstuk geven we conclusies weer die we hebben aangetroffen in onderzoeken die onlangs zijn uitgevoerd voor het betreffende programma. Denk bijvoorbeeld aan Rekenkameronderzoeken, Accountantsverslagen en overige Beleidsevaluaties.

Accountantsverslag gemeente Arnhem

- Hiernaast de opmerking uit de bevindingen van de accountant over 2020. Dit gaat over het totaal van de begroting, maar is in verhouding ook van toepassing op het programma Klimaat en energie.

Artikel 213a

- Het is niet bekend of er een beleidsdoorlichting in kader van artikel 213a gemeentewet is uitgevoerd of gepland. Het programma is ook nog relatief nieuw.

Realiteitsgehalte begroting

Onderstaand hebben wij de cijfers van de realisatie vermeld, zoals opgenomen in de jaarrekening, de begroting en de tweede turap.

x € 1 miljoen	Saldo baten en lasten	Mutatie reserves	Resultaat
Realisatie	€ 19,8	- €2,9	€ 16,9
Begroting	- € 5,6	€ 7,4	€ 1,8
Turap 2 prognose	- € 24,4	€ 29,0	€ 4,6

Wij constateren hier niet alleen afwijkingen tussen de realisatie en de begroting, maar ook tussen de realisatie en de tweede turap. Wij adviseren uw college om onderzoek te doen naar het realiteitsgehalte in de begroting. Dit komt ten goede aan de kwaliteit, en daarmee aan het 'voorspellend vermogen', van de begroting en de tussentijdse informatievoorziening.

Bevindingen 5. Aanvullende informatie/ onderzoeken?

- Ter illustratie hiernaast de tijdlijn, besluiten en informatiestroom op het onderwerp Klimaat en energie; NemiA, Klimaatfonds, RES Luchtagenda.
- Oranje is het nieuwe groen
  - Rekenkameronderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het programma New Energy Made in [Arnhem]
    - Bestuurlijke nota 2 oktober 2017
    - Nota van bevindingen; normenkader en aanbevelingen, onder andere op gebied van doelstellingen en monitoring
  - Raadsbesluit maart 2018: Geeft College opdracht uitvoering te geven aan de aanbevelingen en binnen een termijn van 3 maanden hiervoor een plan van aanpak aan de raad aan te bieden.

Sindsdien is er veel informatie gedeeld en zijn er plannen gemaakt. Ook de nieuwe Voortgangsrapportage NemiA 2021 met bijbehorende monitor past in de vernieuwde aanpak. Een terugkoppeling op het raadsbesluit en/of het rekenkamerrapport is in de tijdlijn en jaarstukken niet gevonden.

Datum	raadsbesluit/raadsinformatie	Documenten
NEW ENERGY MADE IN ARNHEM		
28-9-2015	Raadsbesluit Programma New energy made in Arnhem 2015-2020	1. Raadsvoorstel 2. Raadsbesluit 3. Programmaplan 4. Energiepotentiekaart
18-7-2017	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem	Ibabs ID 299
5-3-2018	Raadsbesluit Rekenkameronderzoek "Oranje is het nieuwe groen"	9. Raadsvoorstel 10. Raadsbesluit 11. Rapport 12. Nota van bevindingen
mei 2018	Coalitieakkoord 2018-2022	13. Coalitieakkoord
17-4-2019	Raadsbesluit De wijkgerichte aanpak van de Arnhemse energietransitie	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/d1d071d8-cb1a-49f4-ab9e-a5a11d3e1958
15-5-2019	Raadsbesluit Kaders voor de besteding van het Klimaatfonds	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/a08253c1-ef87-476a-a7a3-036eb88225ee
23-10-2019	Raadsbrief voortgang New energy made in Arnhem 2019	Ibabs ID 699
28-1-2020	Raadsbrief stand van zaken Klimaatfonds	Ibabs ID 771
29-1-2020	Raadsbesluit New energy made in Arnhem 2020-2030	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/7b46d902-669d-402c-8f02-3db1f1484fdb
3-6-2020	Raadsbrief uitwerking Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie	Ibabs ID 877
11-5-2021	Raadsbrief Voortgangsrapportage New energy made in Arnhem 2021	Volgt na collegebesluit
	Raadsbrieven bestedingen klimaatfonds	Ibabs ID 754 - Aanjaagfonds ID 793 - Regeling Reductie Energieverbruik ID 844 - Proeftuin Elderveld noord ID 867 - Subsidie Energiebank ID 931 - Subsidieregeling klimaatadaptatie ID 963 - Subsidieregeling duurzame terrasverwarming ID 1020 - Proeftuin Vredenburg/Kronenburg
	Raadsbesluiten bestedingen klimaatfonds	Ibabs: 16-12-2020: Toekomst bestendig wonen lening Ibabs: 10-2-2021: Arnhemse aanpak Energie Armoede
REGIONALE ENERGIESTRATEGIE ARNHEM NIJMEGEN		
26-11-2018	Raadsbrief regionale energiestrategie	ID 515
28-5-2019	Raadsbrief concept startnotitie RES	ID 612
18-12-2019	Raadsbesluit startnotitie RES	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/8bdb29e1-6133-4a21-a040-1e5d240fad74
7-4-2020	Raadsbrief stand van zaken proces RES	ID 824
8-9-2020	Raadsbrief voorlopig concept bod RES	ID 945
Nog in behandeling	Raadsvoorstel RES 1.0	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/35317086-9b6d-46f8-b9f7-3bb9572638da
LUCHTAGENDA		
13-2-2019	Raadsbesluit Luchtagenda	https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/b725db02-519b-4d69-a138-b7b0fb8e97c6
8-12-2020	Raadsbrief rapportage luchtagenda	Ibabs ID 1029

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld geanalyseerd van het programma Klimaat energie voor de gemeente Arnhem. Voor de volgende sheets wordt de Klimaatmonitor als bron gebruikt. De data in alle grafieken hebben betrekken op de effecten en prestaties voor de gemeente Arnhem (en zijn dus geen landelijke cijfers)

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Het openbaar bestuur geeft in Arnhem het goede voorbeeld door een mooie daling in CO_2 uitstoot te laten zien.

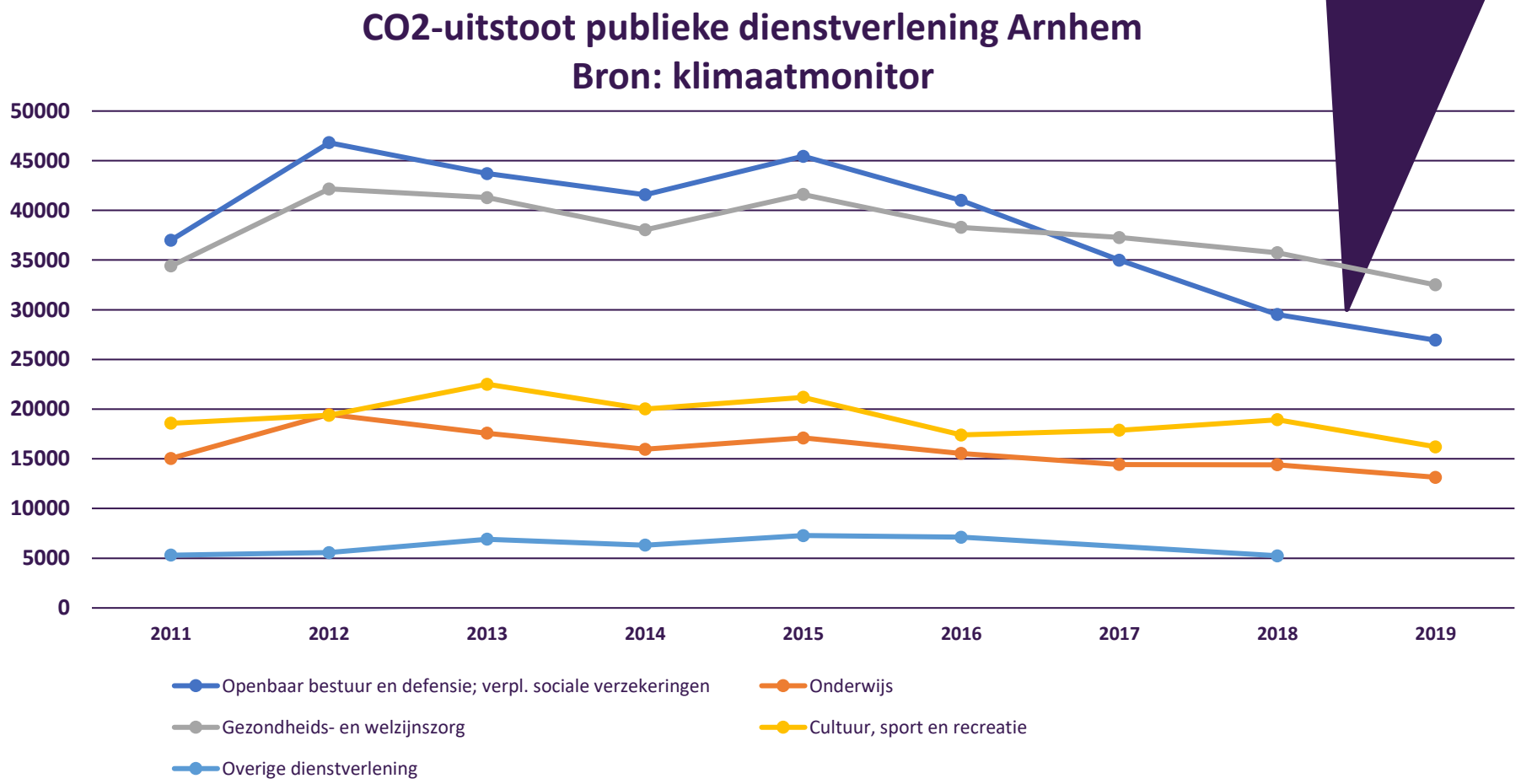

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Totaal energieverbruik woningen (TJ)
Bron: klimaatmonitor

In Arnhem neemt gas het grootste deel van het energieverbruik voor woningen voor rekening.

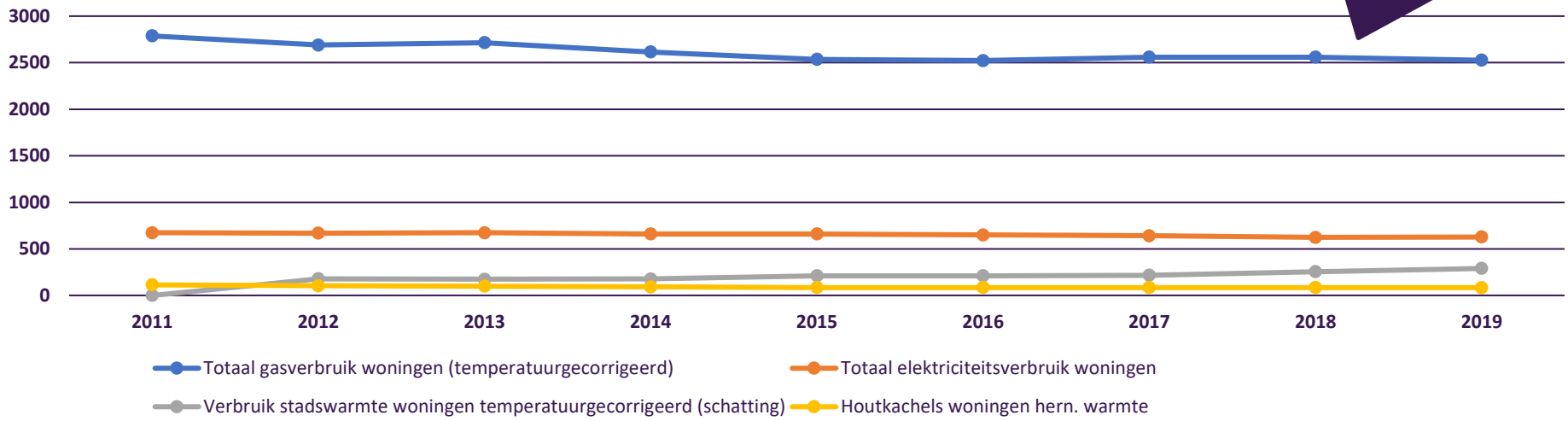

Totaal gasverbruik woningen (miljoen m3)
Bron: klimaatmonitor

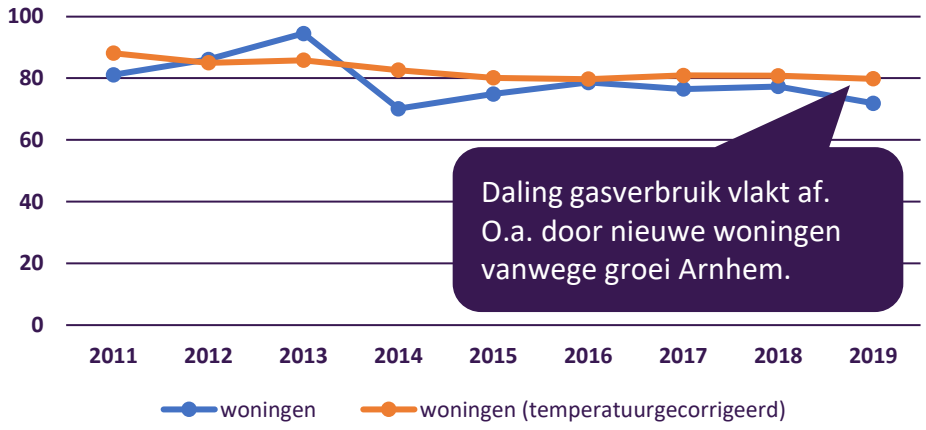

Daling gasverbruik vlakt af. O.a. door nieuwe woningen vanwege groei Arnhem.

Totaal electriciteitsverbruik woningen (milj kWh) Bron: klimaatmonitor

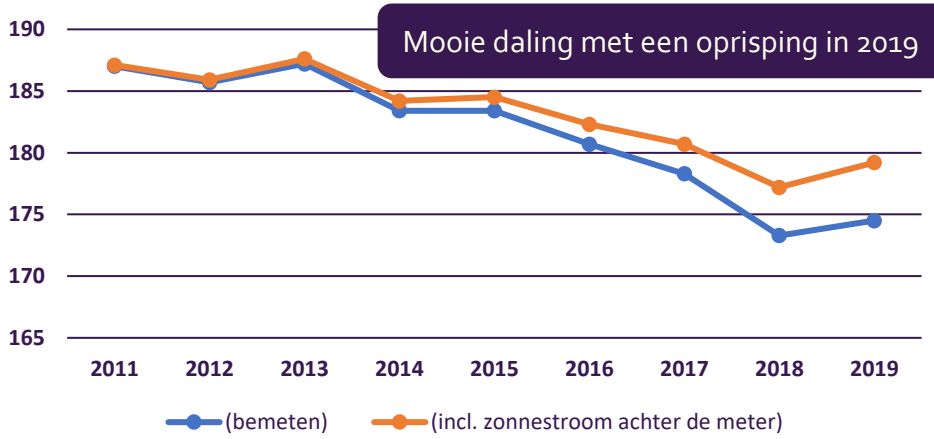

Mooie daling met een oprisping in 2019

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Stabiel dalende trend gemiddeld verbruik per woning.
Gemiddeld gas verbruik per woning neemt ook af.

Gemiddeld electriciteitsverbruik woningen Arnhem (kWh)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

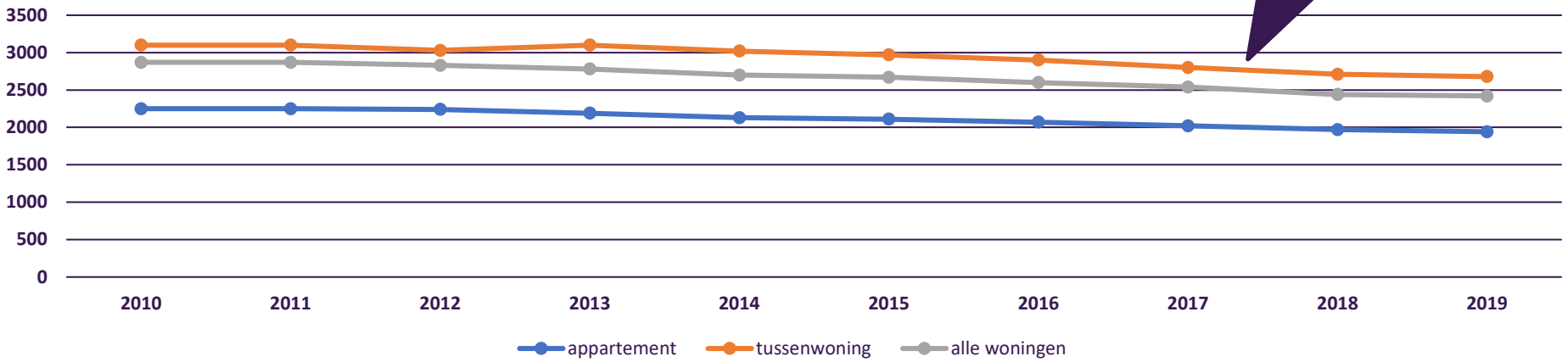

Gemiddeld gasverbruik woningen Arnhem (m3, temperatuur gecorrigeerd)
Bron: CBS Statistiek energieverbruik woningen

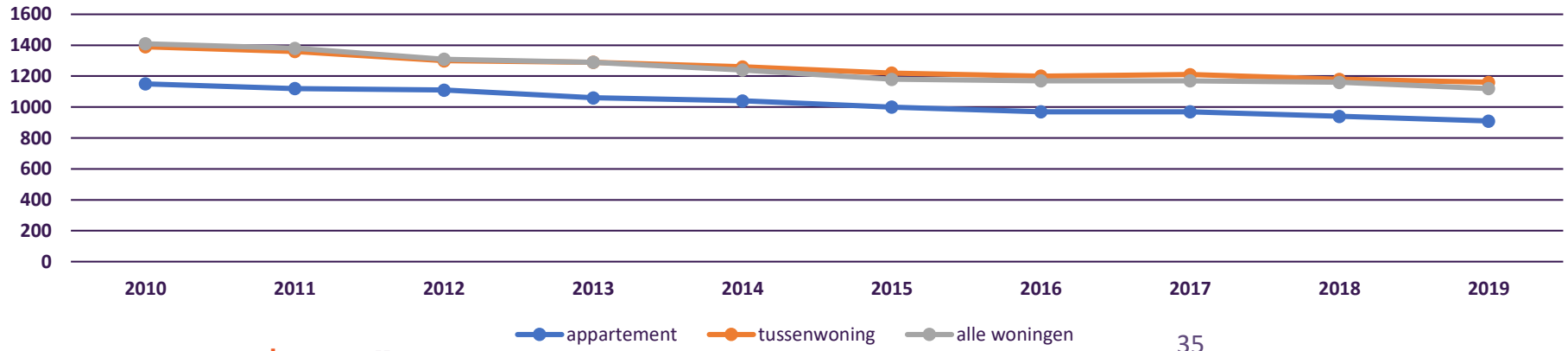

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Bij openbaar bestuur is een daling op het energieverbruik ingezet, zie ook bij het elektriciteitsverbruik.

Energieverbruik publieke sector (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

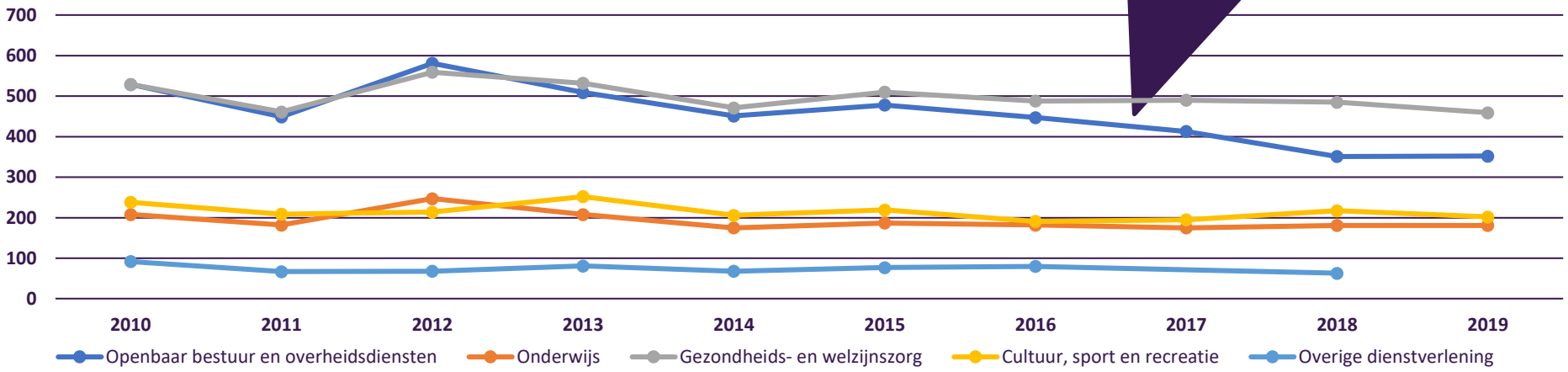

Gasverbruik publieke sector (m3)
Bron: klimaatmonitor

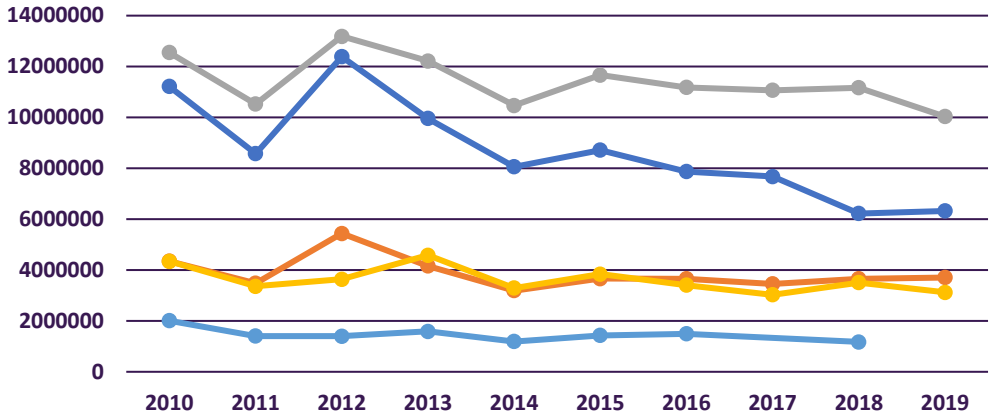

Electriciteitsverbruik publieke sector (kWh)
Bron: klimaatmonitor

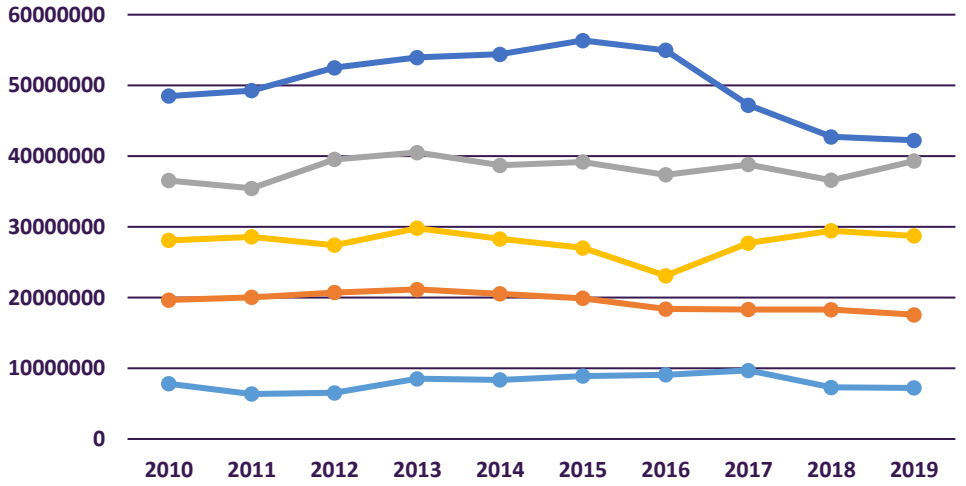

PARTNERS+PRÖPPER
DENKERS EN DOENERS VOOR DE PUBLIEKE ZAAK

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik versus bekende hernieuwbare energie
Bron: Klimaatmonitor

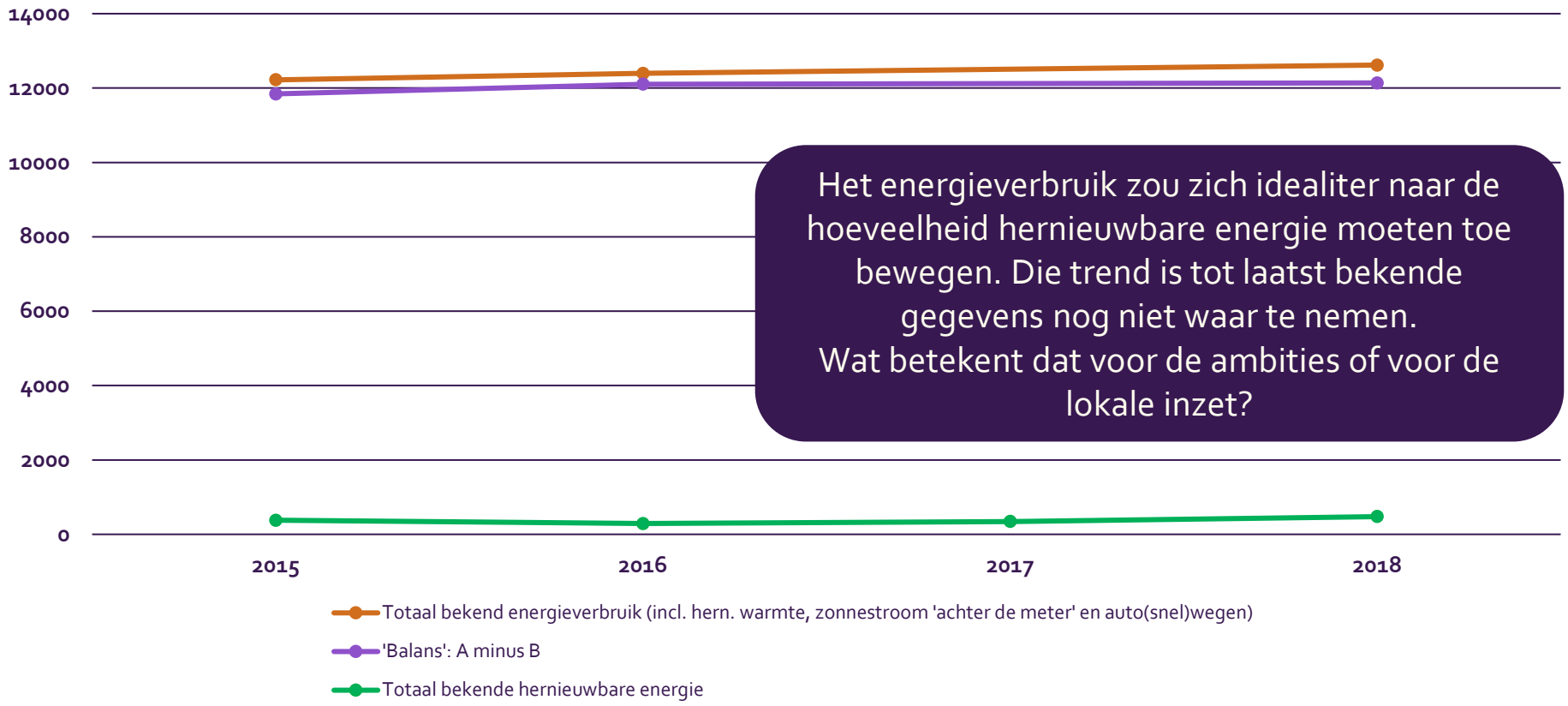

Het energieverbruik zou zich idealiter naar de hoeveelheid hernieuwbare energie moeten toe bewegen. Die trend is tot laatst bekende gegevens nog niet waar te nemen.
Wat betekent dat voor de ambities of voor de lokale inzet?

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Opbrengst zonnepanelen - Arnhem (MW)

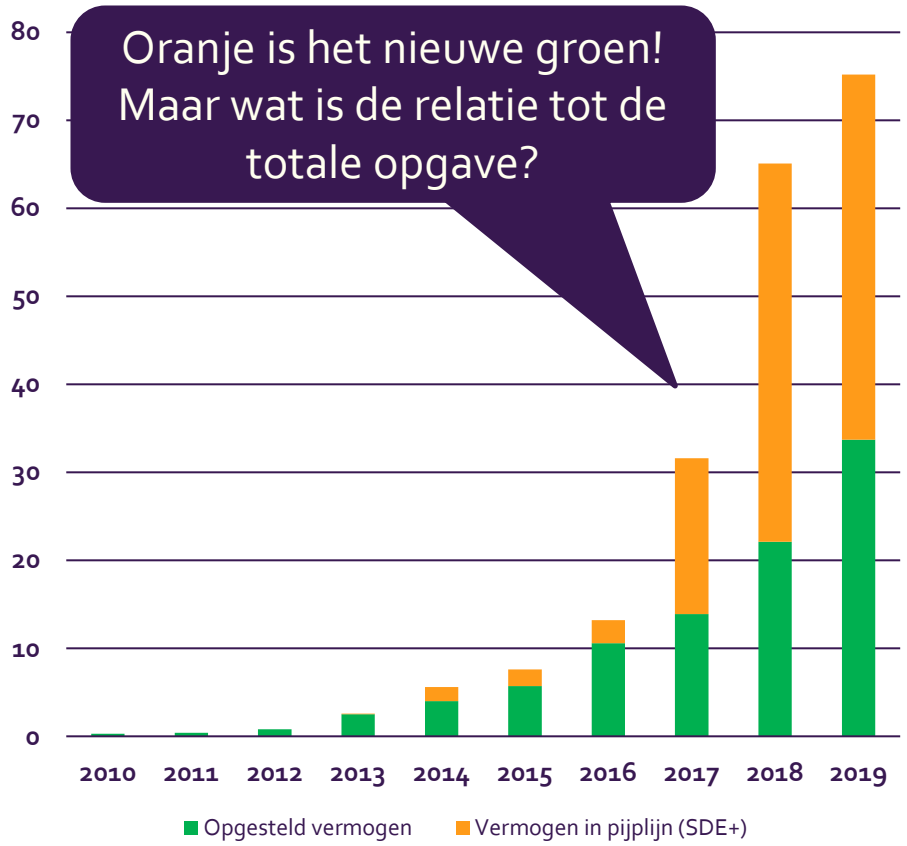

Windturbines Arnhem Bron: Klimaatmonitor

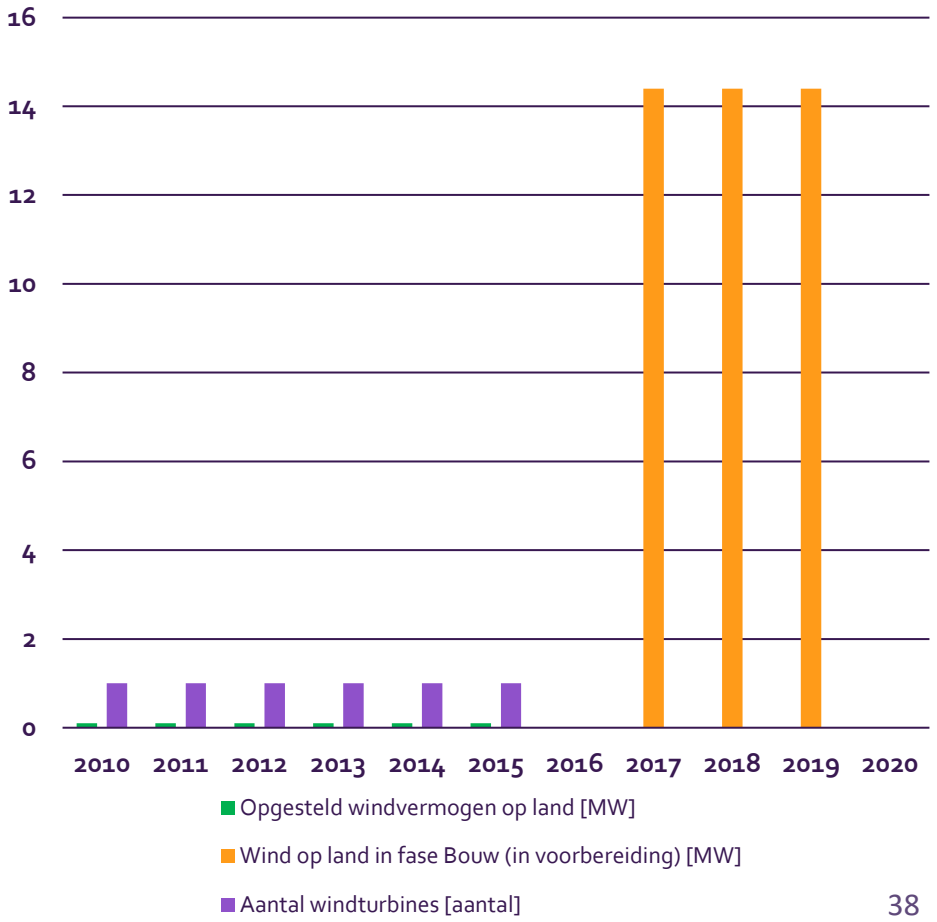

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

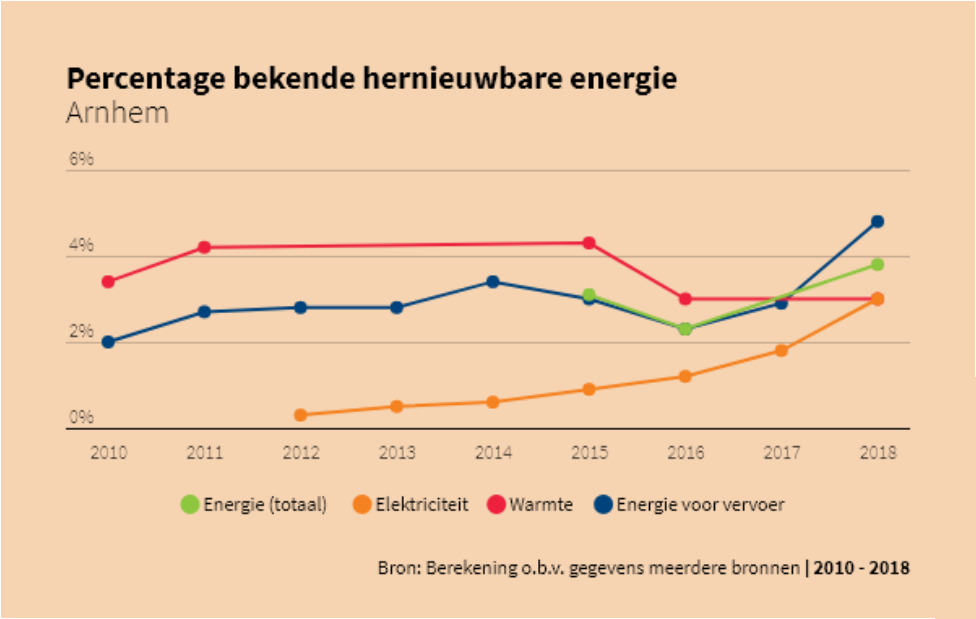

Toelichting?

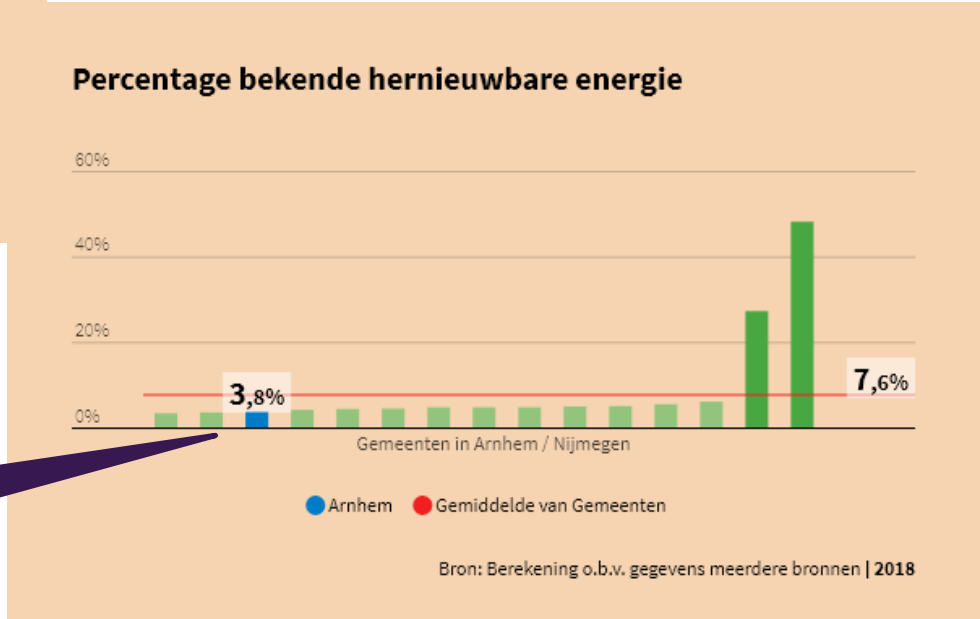

Ondanks ambities en inspanningen "scoort" Arnhem niet direct hoog t.o.v. landelijk gemiddelde of regio.

Bijlage 1: Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Energieverbruik verkeer en vervoer (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

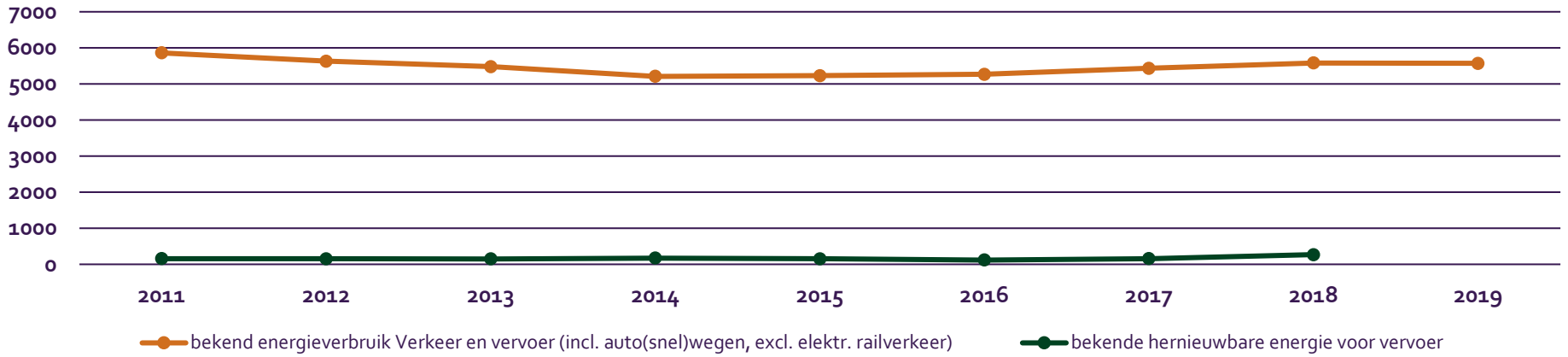

Warmteverbruik versus bekende hernieuwbare warmte
Bron: Klimaatmonitor

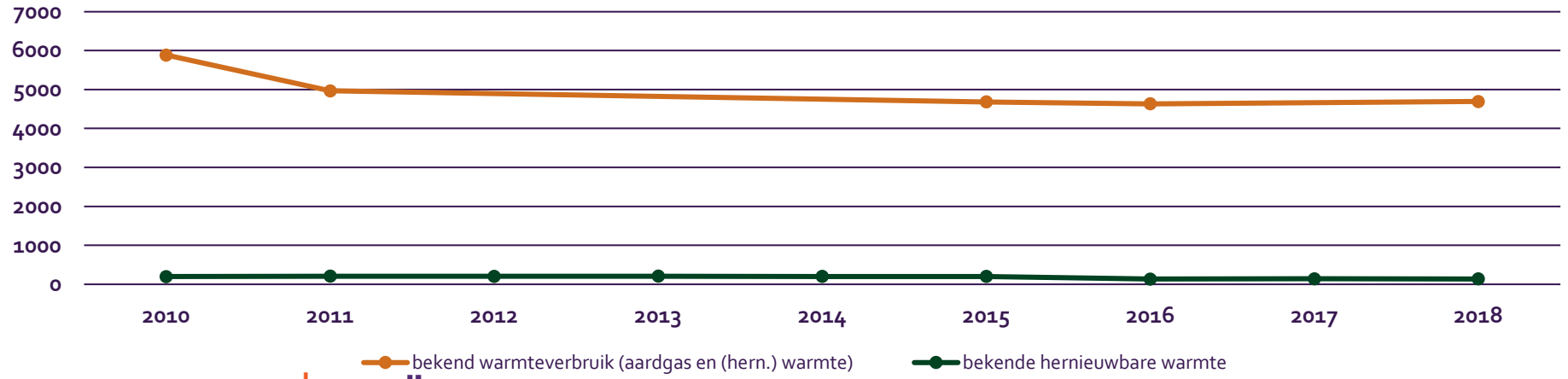

Bijlage 1. Beeld op hoofdlijnen

Klimaat en Energie

Elektriciteitsverbruik versus bekende hernieuwbare elektriciteit
Bron: Klimaatmonitor

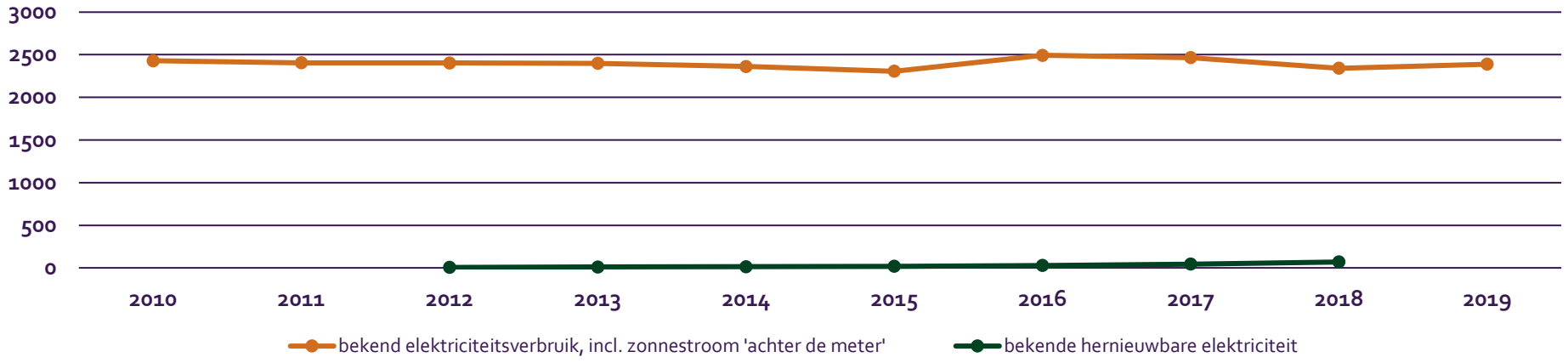

Bekende hernieuwbare Energie (TJ)
Bron: Klimaatmonitor

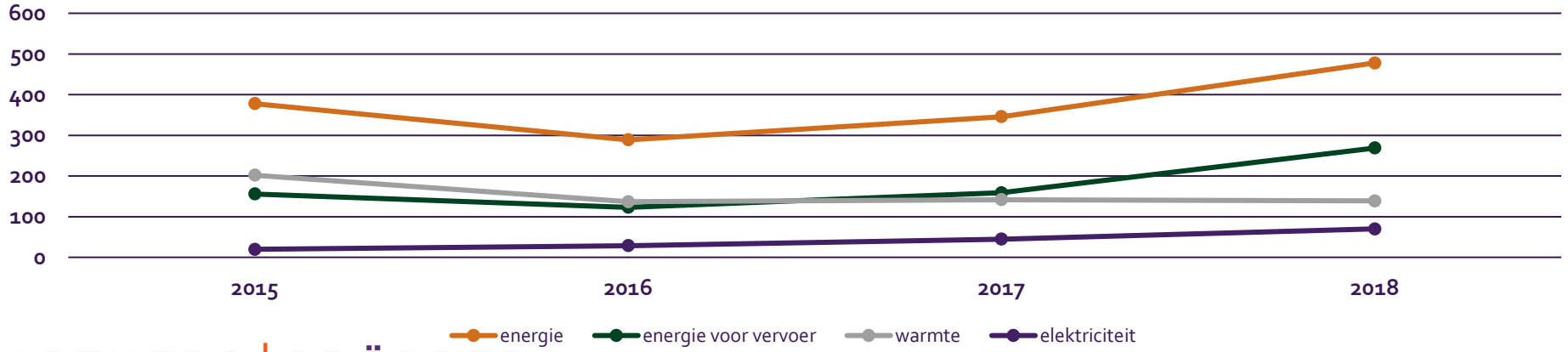

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

*In deze paragraaf voeren we een **Tekstanalyse uit van de doelen en acties** voor het programma Klimaat en energie.*

Ambitie uit Programmabegroting 2020:

Om de klimaatverandering te beperken, is het belangrijk dat we de uitstoot van broeikasgassen en vooral CO2 verminderen. Dit betekent dat er ook in Arnhem een overgang moet plaatsvinden van fossiele energie naar duurzame energie. De urgentie van de klimaatverandering maakt dat het belangrijk is dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. We herijken de koers van New energy made in Arnhem, gaan de wijken in voor de energietransitie en gaan met een regionale energietransitie aan de slag. Daarin nemen we de afspraken van het Parijsakkoord en het op handen zijnde klimaatakkoord mee. Daarbij is uitgangspunt dat iedere Arnhemmer mee moet kunnen komen met de energietransitie en de verdeling van maatschappelijke lasten eerlijk is.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat wilden we bereiken'

Wat willen we bereiken? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Binnen het deel waar de gemeente invloed op heeft, is het effect en de snelheid ervan mede afhankelijk van onze rolneming. We willen als Arnhem koploper zijn op het gebied van duurzaamheid. Koploper zijn betekent dat we activiteiten realiseren met een grotere impact dan andere gemeenten, of dat we nieuwe aanpakken, initiatieven of (sociale) innovaties ontwikkelen en toepassen. Een koploperpositie in een energietransitie thema past Arnhem. Nu al kiezen startups en multinationals die dagelijks samenwerken aan de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen ervoor om dit vanuit Arnhem te doen. In lijn met het landelijke Klimaatakkoord geven we invulling aan de stedelijke energietransitie aan de hand van de thema's gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalig opwekking.	Het programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030 bevat 4 deelprogramma's: gebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, bedrijven en industrie en grootschalige opwek, met inspanningen om de CO2 reductiedoelen te bereiken.	De tekst in de begroting geeft een beeld van de richting voor het beleidsterrein. De tekst kan nog concreter beschrijven wat het beoogde maatschappelijk effect is. Wat houdt een 'grotere impact' in? Hoeveel energie wil je besparen? Hoeveel CO2 wil je reduceren? Etc. De tekst in de jaarstukken geeft geen inzicht en duiding van de stand van het beleidsterrein. Wat zijn de ontwikkelingen voor de 4 genoemde deelprogramma's? Lukt het om al deze deelprogramma's/ reductiedoelen zoals beoogd te realiseren?
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Als vervolg op landelijke afspraken geven we invulling aan de wijkgerichte energietransitie. Onderdeel van de warmtetransitie is ook dat we uiteindelijk van het aardgas gaan. Uiterlijk eind 2021 heeft elke gemeente dan ook een transitievisie warmte. In deze visie legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en - infrastructuren bekend zijn.	Corona heeft ook impact op de voortvarendheid van onze wijkaanpak. Ondanks de beperkingen die dit met zich meebrengt gaan de onderzoeken en samenwerkingen door en voeren wij gesprekken in de wijken.	De verantwoording is vrij abstract opgesteld. Wat is de impact dan precies? Wat zijn de beperkingen waar over gesproken wordt?
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Daarin is bepaald dat we in 2030 49% CO2-reductie moeten hebben behaald ten opzichte van 1990 en in 2050 80-95% reductie. In het Gelders Energieakkoord, dat ook door Arnhem is ondertekend, is afgesproken dat de Gelderse regio's geen 49% maar 55% CO2 reductie nastreven in 2030. Arnhem zal niet de volledige CO2 reductie binnen haar eigen grenzen kunnen behalen. De huidige mogelijkheden voor duurzame energie opwekking op grote schaal vraagt om ruimte. Door het stedelijke karakter en de beperkte beschikbare ruimte in het buitengebied zijn er niet voldoende mogelijkheden om helemaal zelfvoorzienend te zijn. Hierdoor ligt een deel van de opgave buiten Arnhem.	Het concept bod Regionale energiestrategie is in september vastgesteld. Het definitieve bod wordt vóór 1 juli 2021 aan de raad aangeboden ter besluitvorming.	Het doel van 55% reductie in 2030 in de begroting is mooi SMART opgesteld. Dit kan een hele goede effectindicator zijn om op te nemen in de P+C cyclus. De verantwoording geeft geen inzicht in het huidige % reductie. Waar staan we nu? Alle gestelde doelen zijn meer uitvoeringsprestaties dan doelen die een gewenst maatschappelijk effect beogen (bv. % reductie CO2)

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een stedelijke aanpak van de energietransitie (=subdoel)		
Uitvoeren New energy made in Arnhem 2015 - 2020	Zoals in de monitoringsrapportage NemiA 2015-2020 (raadsbrief oktober 2019) is aangegeven, is het, ondanks alle behaalde resultaten, duidelijk dat er nog grotere inzet moet worden gepleegd om de energietransitie zodanig te versnellen dat landelijke en mondiale doelen binnen Arnhem kunnen worden gehaald. Daarbij komt dat er nieuwe trends en ontwikkelingen zijn die leiden tot nieuwe en nog grotere gemeentelijke opgaven, die nog niet waren opgenomen in het programma New energy made in Arnhem 2015-2020. Dit zijn het Klimaatakkoord van Parijs, het landelijke Klimaatakkoord, met daarin onder andere het uitfaseren van aardgas en de verplichting tot het opstellen van een regionale energiestrategie.	Goede verantwoording, al past deze tekst beter bij het kopje 'wat wilden we bereiken', omdat het meer een verantwoordig is over het algemene effect dat je wilt bereiken i.p.v de geleverde (uitvoerings-)prestatie. Door de heldere indeling in de kopjes die terug komt zowel in de begroting als de jaarstukken is het goed terug te halen wat aangekondigd en wat gerealiseerd is op de betreffende onderwerpen.
Opstellen nieuw programma New energy made in Arnhem 2020-2030	In januari 2020 heeft de raad het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 vastgesteld, waarin de CO2 reductiedoelen zijn opgenomen en de acties die leiden tot die doelen.	Dit gaat over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is vooral inzichtelijk als de jaarstukken ingaan op uitvoeringsprestaties (bv aantal huizen van gas af).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 1)		
Transitievisie warmte. Op basis van de warmteverkenning bereiden we een transitievisie voor, voor alle wijken in Arnhem. In de transitievisie warmte legt de gemeenteraad het tijdspad vast waarop wijken van het aardgas gaan. Voor de wijken die voor 2030 van het gas af gaan, moeten in 2021 ook de potentiële energiebronnen en -infrastructuren bekend zijn.	De ontwikkeling van de Transitievisie warmte ligt op koers. Samen met de professionele stakeholders in de stad werken wij aan het opstellen van deze Transitievisie. Wij nemen de input die wij ophalen in onze wijkgesprekken en de onderzoeken die lopen in de kansrijke wijken mee in de totstandkoming van de Transitievisie warmte.	Deze verantwoording gaat vooral over een beleidsvoorbereiding (vaststellen plan/ visie). Het is wenselijk om ook meer te verantwoorden op de uitvoeringsprestaties (bv gerealiseerd aantal huizen van gas af, aantal gevoerde wijkgesprekken).
Voortouw nemen. Waar wijken zich niet spontaan organiseren rond energie- en klimaatvraagstukken, neemt de gemeente het voortouw om bewoners bij elkaar te brengen. Niet iedereen is in staat om mee te komen in de energietransitie. Zeker niet als er prangende kwesties bij mensen spelen rondom veiligheid, leefbaarheid, schulden of andere problemen in de privésfeer. De energietransitie moet voor iedereen toegankelijk zijn.	Vanwege corona is fysiek contact met onze wijkbewoners lastig en in sommige perioden zelfs niet mogelijk. Met de online mogelijkheden brengen wij zoveel als mogelijk bewoners bij elkaar rondom het energievraagstuk. In een aantal kansrijke buurten konden wij voortborduren op onze inspanningen uit 2019 wat het eenvoudiger maakte om in dezelfde lijn het tempo op te pakken. Zo hebben wij in 2020 intensief gewerkt aan het sluitend krijgen van de businesscase en aan de contractvorming voor het energieconcept Smart Polder in Kronenburg/Vredenburg, waar in totaal circa 1.000 woningequivalenten op aan worden gesloten.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording, doordat ook transparant het pijnpunt wordt benoemd. Verder is ook het noemen van de uitvoeringsprestatie van circa 1.000 woningequivalenten inzichtelijk.
Wijkinitiatieven. Arnhem streeft naar een goede en tijdige betrokkenheid van inwoners bij de grote opgave van de energietransitie en stimuleert de initiatieven in de stad. En niet zonder succes want ondertussen is er in Arnhem sprake van ruim twintig initiatieven in wijken en draaien vier wijken mee in het 'Wijken van de toekomst'-programma binnen het Gelders Energieakkoord (Spijkerkwartier, Alteveer Cranevelt, Heijenoord Lombok en Hoogkamp). Om die ontwikkeling voort te zetten en om wijkinitiatieven in positie te brengen als sterke intermediair tussen wijk en gemeente in het langdurige proces van de energietransitie in de stad, zal de ondersteuning een structureel karakter krijgen. Het AANjaagfonds speelt daarbij een belangrijke rol.	In de vier 'Wijken van de toekomst' is ondanks de coronamaatregelen gewerkt aan de energietransitieplannen per wijk, door de wijkbewoners. Vanuit het aanjaagfonds zijn in 2020 15 initiatieven gefinancierd, zoals het gezamenlijk met straat- en buurtgenoten onderzoeken van de mogelijkheden voor zonnepanelen of vergroenen van de daken, buurtbijeenkomsten over energiebesparing en gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden om over te schakelen van aardgas naar duurzame energie. Totaal zijn er in Arnhem meer dan 40 actieve wijkinitiatieven op het gebied van energie en klimaat.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Deze tekst gaat naast beleidsvoorbereidingen (werken aan energietransitieplannen) ook in op de uitvoeringsprestaties (15 initiatieven gefinancierd). Dat is inzichtelijk.

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een wijkgerichte aanpak van de energietransitie (=subdoel, deel 2)		
Ruimtelijke ontwikkelingen. Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in de stad zal de gemeente met initiatiefnemers komen tot afspraken over de invulling van hun eigen verantwoordelijkheid in de energietransitie, maar ook de relatie leggen met de opgave en kansen in de omgeving van de ontwikkeling.	De invulling van de eigen verantwoordelijkheid ligt op koers. Ook waar mogelijkheden zijn om de omgeving aan te sluiten pakken wij dit op met de ontwikkelaars.	Vrij abstracte tekst.
Ondersteunend beleid. Om de wijkgerichte energietransitie vorm te geven zal er op landelijk, regionaal en stedelijk niveau ondersteunend beleid en instrumentarium worden doorontwikkeld. Op regionaal en stedelijk niveau heeft de gemeente directe invloed op de ontwikkeling hiervan. Beleid wordt doorontwikkeld op de thema's financiering en betaalbaarheid, bewustwording en energiearmoede, collectieve infrastructuur, bronnenontwikkeling, wet- en regelgeving, organisatie en arbeidskrachtontwikkeling en innovaties. In de energietransitie zijn er ook kansen voor Arnhemse bedrijven om in de wijken innovaties mee te ontwikkelen en toe te passen. Bij de Arnhemse aanpak in de komende jaren worden nadrukkelijk (Arnhemse) innovatieve bedrijven uitgenodigd om mee te denken en mee te doen in de wijkgerichte energietransitie.	In 2020 is een toolbox met instrumentarium (zowel landelijk als gemeentelijk) op het gebied van financiering en subsidies en advies voor bewoners en bedrijven samengesteld en via de website arnhemaan.nl ontsloten. Het Plan van Aanpak energiearmoede is door het college vastgesteld en ter besluitvorming naar de raad gestuurd. In december heeft de raad de Arnhemse Toekomstbestendig wonenlening vastgesteld, waarmee we particuliere woningeigenaren ondersteunen om hun woning te verduurzamen. Samen met de provincie en een aantal koplopergemeenten onderzoeken we de mogelijkheid en meerwaarde voor de energietransitie van een provinciaal warmte-infrabedrijf.	Deze tekst gaat vooral in op beleidsvoorbereidingen (website ontsluiten, Plan van aanpak Energiearmoede) en minder in op de uitvoeringsprestaties (zoals aantal verduurzaamde woningen, aantal geadviseerde bewoners en bedrijven).

Bijlage 2+3. Analyse Doelen en acties

Tekstanalyse van de paragraaf 'Wat hebben we gedaan'

Wat hebben we gedaan? (begroting 2020)	Resultaten (Jaarstukken 2020)	Opmerkingen
Een regionale energiestrategie als invulling van het Klimaatakkoord (=subdoel)		
De regio Arnhem Nijmegen stelt een Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen op.	Het concept bod is in september 2020 door het college vastgesteld.	Zie ook uitgebreidere tekst in de jaarstukken. Goede verantwoording. Vooral ook door het grote aantal genoemde uitvoeringsprestaties (zoals 110 energiecontroles, 24 aanvragen en 22 toekenningen, 15 energiescans, 46 nieuwe SDE+ beschikkingen, 500 laadpunten, 4 windmolens, etc.)

BEHANDELRESULTAAT

GEMEENTE Arnhem

M1 Perspectiefnota Van Dellen

Zaaknummer:	
Portefeuillehouder:	Van Dellen

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Van der Loo (GL), Loos (VVD), Venhoek (D66), De Vries (PvdA), Kraaijenbrinck (AC), Zijlstra (ChristenUnie), Van den Broek (CDA), Verheij (AOP) en Aydemir (Denk VA).
De fracties van de SP, PvdD en de AOP waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
Tijdens de beraadslaging is de M1 behandeld. Hierin hebben fractievertegenwoordigers vragen aan de portefeuillehouder gesteld en zijn die beantwoord.

Toezeggingen
1. Wethouder Van Dellen zegt toe het onderzoeksrapport over woonboten in de tweede week van september naar de raad te sturen, bevestigd dit volgende week per Raadsbrief en communiceert hierover met de woonbootbewoners.
2. Wethouder Van Dellen zegt toe de visie om verkleuring van de binnenstad om leegstand te voorkomen te delen met de raad als dat niet al gebeurd is.
3. Wethouder Van Dellen zegt toe om uit te zoeken of bij klantcontact met de gemeente en gevraagd wordt naar een specifieke medewerker kan worden aangegeven of die medewerker met vakantie is.
4. Wethouder Van Dellen zegt toe om resterende politieke vragen schriftelijk en ruim voor de M2 te beantwoorden.

Conclusie
De voorzitter heeft aan het einde van de beraadslaging geconcludeerd de M1 is afgerond en dat een voortzetting van een M2 gewenst is.

De raadsadviseur,

W. Lammers

De voorzitter,

L. Manders